NORGES LOVER

1687 - 2025

Kong Christian Den Femtis Norske Lov

Første Bog. Om Retten og Rettens Personer.

21 Cap. Om Borgen og Forløfter.

15 Art.

Forlover haver Magt til at søge Hovedmanden, som hand er Forlover for, for Gielden, naar hand til hannem lovligen sit Forløfte opsagt haver, og hand ikke betaler Creditoren; Dog kand hand ikke være fri for sit Forløfte til Creditoren, før end hand hannem fornøjet haver og sit Forløftnings Brev, indfriet.

Anden Bog. Om Religionen og Geistligheden.

1 Cap. Om Religionen.

Ved lov 16 juli 1845 ble NL 2-1 *delvis opphevet,* nemlig for så vidt angikk det i bestemmelsen «liggende Forbud mod fri Religionsøvelse for afvigende christelige Religioner».
Opphevet ved lov 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 898).

Femte Bog. Om Adkomst, Gods og Gield.

1 Cap. Om Contracter og Forpligter.

1 Art.

En hver er pligtig at efterkomme hvis hand med Mund, Haand og Segl lovet og indgaaet haver.

2 Art.

Alle Contracter som frivilligen giøris af dennem, der ere Myndige, og komne til deris Lavalder, være sig Kiøb, Sal, Gave, Mageskifte, Pant, Laan, Leje, Forpligter, Forløfter og andet ved hvad Navn det nævnis kand, som ikke er imod Loven, eller Ærbarhed, skulle holdis i alle deris Ord og Puncter, saasom de indgangne ere.

8 Cap. Om Laan, Leje og betroet Gods.

1 Art.

Laan maa ej fortabis men skal lydisløst hiemkomme og lige saa egot, som mand det annammede, være sig Fæ, Klæde, Vaaben, eller andet Gods. End forkommer det, saa at det ikke kand igienskaffis, da bør dets Værd nøjagtig at betalis.

17 Art.

Annammer nogen anden Mands Gods i Forvaring og til at giemme, da bør hand det at giemme som sit eget Gods. End kommer der Ild i hans Huus og opbrænder det, eller Tyve bortstiæle det, eller det af anden Ulykke forkommer tillige med hans eget Gods, da være hand angerløs. End vorder hans eget Gods bevaret, og det bevisis, at hand hafde Tid og Lejlighed det betroede Gods med sit at frelse, da gielde hand igien det, som hand i Forvaring annammet hafde.

Forbud paa Vimpel-Føring

Ingen Skipper, som fører noget i Kongens Riger og Lande hjemmehørende Skib, enten det maatte føre Canoner eller ikke, ei heller nogen Kjøbmand eller Rheder deri, maa understaa sig enten i Søen, paa nogen indenlandsk Rhed eller Havn, eller og paa fremmede Kyster og Havne at føre nogen Vimpel eller Kgl. Flag og Gjøs med Split i, det være sig i hvad Slags Leilighed det være maatte, – – –; [under samme Straf] skal det være forbudt alle Skippere og Rhedere af noget i Kongens Riger og Lande hjemmehørende Skib dertil at lade gjøre eller derved at føre nogen Vimpel eller Kgl. Flag og Gjøs, og om de dermed betræffes, skal de uden Forskaansel ansees, ligesom de dem virkelig havde misbrugt. – – –

Første Codicill og Tillæg til Grendse-Tractaten imellem Kongerigerne Norge og Sverrig Lapperne betreffende (Lappekodisillen)

Paa det Lappernes sædvanlige Over-Flytninger, samt den derfor betalende Leye og Jurisdictionen over de fremmede Lapper under bemeldte Over-Flytnings Tid, herefter ikke skal give nogen Anledning til Trette og Misforstaaelse, og man klarlig kand vide, hvilke herefter som Norske eller Svenske Lapper blive at ansee, samt hvorledes man dennem udi alle Tilfælde reciproce skal omgaaes, ere de udi forestaaende *Grendse-Tractat* benevnte og her undertegnede Commissarier om visse hertil henhørende Puncter komne overeens, som følger:

§ 1.

Den siden Aar 1742 og under denne Grendse-Commissions Tiid, de privative Svenske Lapper paa visse Stæder udi Nordlands Amt paalagde nye Norske Lappe-Skat, og de derved indførte Sommer-Lands Stedseler, og Overdragelser til bemeldte Svenske Lapper for aarlig Skat, bør, saasom stridige med endeel af de nedenstaaende betingede Articler og til nye U-rigtigheder i Lappe-Væsenet contribuerende, afskaffes og ophøre, hvor imod saadan Indretning, som her neden for paa sine Steder anføres, skal settes i Verk.

§ 2.

Ingen Lap maa herefter eye Skatte eller Bøxel-Land udi meere end Eet Rige, paa det al Anledning til Fellesskab udi Undersaatter og Land herefter kan undflyes.

§ 3.

Til Underretning for nærværende Tiid betinges, at efterdi fra *Børge*-Field til *Bonnæs*-Field, der er udi Begyndelsen af *Nordlands* Amt, og for *Helgelands* Fogderie paa den Norske Side, men for *Angermanlands* og *Uma* Lap-Marker paa den Svenske Side, Field-Ryggen til Grendse er fastsat, og man saaledes paa begge Sider derved mister de gamle Skatte-Land og Undersaatter, som man hidtil ind over Field-Ryggen har haft skal de Lapper med deres Familier, som Skatte-Land sammesteds for nu værende Tiid, paa den Svenske Side af Grendsen have, eragtes for Svenske Undersaattere og være samme Side

følgagtige, u-anseet af hvilken Side de samme Skatteland forhen have bøxlet og til hvilken side de deraf have betalt Skat; ligesom og de Lapper med deres Familier, som for nu værende Tiid have gammelt Bøxel-Land paa den Norske Side af Grendsen sammesteds, skal tilhøre Norge.

§ 4.

Dersom nogen Lap, for nu værende Tiid befindes, at have et paa begge Sider af Grendsen beliggende gammelt Norsk eller Svensk Sommer-Skatte-Land, det er saadant et Land, hvoraf før 1742 til Norge eller Sverrig Skat haver været betalt, da have han Frihed at velge, hvilken Sides Undersaat han herefter vil være, alt saa fremt han intet Vinter-Skatte-Land paa nogen af Siderne haver.

Haver han Vinter-Skatte-Land paa nogen af Siderne, Norsk eller Svensk, da tilhøre han den Side, paa hvis *Territorio* han saadant Vinter-Skatte-Land haver.

§ 5.

Dersom nogen Lap paa den Strekning imellem *Bonnæs*-Field og *Halde,* hvor *Koutokeino* Grendser begynder, det er paa den norske Side for hele *Saltens, Senjens* og endeel af *Tromsens* Fogderier udi *Nordlands* Amt; Men paa den Svenske Side, for hele *Pita* og *Lulla,* samt endeel af *Torne* Lapmarker, befindes at have saadant Sommer Skatte-Land paa den Norske Side af Grendsen, hvoraf før 1742 Skat til Norge har været betalt, men derimod at eye Vinter Skatte-Land paa den Svenske Side af Grendsen, da have han Frihed at vælge, enten han vil være herefter Norsk eller Svensk Undersaat, da han fremdeles bestandig beholder det Skatte-Land han haver paa samme Side af Grendsen; men mister det Skatte-Land han haver haft paa den anden Side af Grendsen.

§ 6.

Paa det man kand vide, hvilke ere Norske eller Svenske Undersaatter, skal de under forestaaende 4de og 5te §§ omrørte Lappers Frie-Vall skee i de Committeredes Nærværelse ved Røsz-Setningen saa snart mueligt, uden nogen Hindring, Tillokkelse, eller Tilskyndelse, Skienk og Gavers Givelse ey heller ved Løfte af en taaleligere Skat, eller paa hvad Maade det ellers være maa, og af privative Jord-Eyere eller andre paa nogen af siderne forsøges kunde; men de maa have et aldeles frit og utvunget Vall.

§ 7.

De Lapper, som herefter saaledes, efter at denne Convention er sat i Verk, befindes at have baade Sommer- og Vinter-Skatte-Land, eller ikkuns et af Delene, nemlig: enten Sommer- eller Vinter-Skatte-Land paa den Svenske Side af Grendsen, skal med deres Familie, det er, Børn eller de, som ere i Børns Sted, saasom Foster-Børn og Slegtninge udi et og det samme Mad-Laug, item Tienere og Huusmænd, eragtes for Svenske Undersaatter. Det samme er og at forstaae om de Lapper med deres Familier, som have gammelt Bøxel-Land paa den Norske Side af Grendsen. Hvorved man herefter kand adskille, hvis Sides Undersaat han er, saasom ingen Lap faaer have Skatte- eller Bøxel-land paa begge Sider, ey heller anderledes kan faae det, end som det i denne Convention findes foreskrevet.

§ 8.

Dersom nogen Svensk Lap gifter sig med en Norsk Lappe-Hustru, som udi Norge har sit eget Skatte-Land eller flere Rehner, end han, have han Frihed, uden nogen Hindring eller Afgift af hans Formue, at blive en Norsk Lap; Da han sig derom hos den Svenske Foged anmelder og giør en saadan Beskaffenhed beviislig, hvorpaa Fogden skal meddele ham en skriftlig Tilladelse til Overflytning og samme i Opbørsels Bogen antegne, samt hannem fra den Svenske Skat udslette; saaledes forholdes vice versa med en Norsk Lap udi lige Tilfælde; Udi andre Omstændigheder følge Hustruen Manden.

§ 9.

Dersom en Lap vil forlade sit Land og blive et andet Riges Undersaat, forholdes med hannem, som med andre Norske og Svenske Undersaatter i lige Tilfælde, nemlig at betale 6te og 10de Penge af ald sin Formue til den Side, hvorfra han vil flytte og bringe Beviis med sig til den Side, hvorhen han flytter, at han har betalt hans Afgift og erholdet Tilladelse at flytte over.

§ 10.

Saasom Lapperne behøve begge Rigers Land, skal det efter gammel Sædvane være dennem tilladt, Høst og Vaar, at flytte med deres Rehn-Hiorder over Grendsen ind i det andet Rige. Og herefter som tilforn, lige med Landets Undersaatter, undtagen paa saadanne Steder, som her neden meldes, at betiene

sig af Land og Strand til Underholdning for deres Dyr og sig selv, da de venligen skal imodtages, beskyttes og hielpes til Rette, endogsaa udi Krigs-Tider, hvilke udi Lappe-Væsenet aldeles ingen Forandring skal giøre; Og allermindst skulde de fremmede Lapper blive exponerede for Plyndring eller nogen Slags Tvang og Overvold, som Krigs-Tider medbringe, men altid blive som egne Undersaatter anseede og haandhævede paa hvilken Side de sig da som fremmede opholde.

§ 11.

Ingen Lap, som behøver at flytte med sine Dyr over Grendsen, maa udi Krigs-Tider begaae nogen fiendtlig Gierning, betreffes han dermed, forholdes ikke med ham efter Krigs Brug, men han straffes saaledes som om hans Misgierning i fredelig Tiid var begaaet.

§ 12.

Hvor Fred-Lyste Kobbe-Veider og Fugle-Vær findes paa den Norske Side, for hvilke visse Undersaatter aarlig Skat betale, skal det under saadan Straf, som den Norske Lov for Norske Undersaatter tilholder, være de Svenske Lapper forbuden, noget Skiøtterie sammesteds at bruge eller paa anden Maade Skade at gjøre; Paa alle andre Steder bliver dennem saadant, og alt andet Skiøtterie og Fiskerie, lige med Norske Undersaatter tilladt; Likesom de Norske Lapper ogsaa have Samme Frihed i Lapmarken paa den Svenske Side.

§ 13.

De svenske Lapper, som vel flytte med deres Dyr over Grendsen ind paa Norsk Grund, men dog ikke komme til Havet eller Fiordene, og sammesteds noget Fiskerie eller Kobbe-Skytterie bruge, betale udi Leye for hvert 20de Dyr, som i deres Følge er, stort og smaat af begge Kiøn, undtagen de Kalve, som udi samme Vaar ere fødde, hvilke ikke regnes; Een Skilling Danske eller en Styver Svensk, i Kobber-Mynt, mere ikke. Bruge de Fiskerie eller Kobbe-Skytterie i Havet eller Fiordene paa den Norske Side, betale de for hvert 20de Dyr, dobbelt saa meget, som oven er meldt, det er 2 Skilling Danske, eller 2 Styver Svensk i Kobber-Mynt. Alt saaledes at samme Aars Vaar-Kalve ikke regnes: meere maa af de Svenske Lapper ikke tages, under hvad Navn eller Skin det være vil, ey heller maa de med noget personligt Arbeide eller Tieneste belegges.

§ 14.

De Norske Lapper, som om Høsten flytte med deres Dyr over Grendsen ind paa den Svenske Side, betale for hvert 20de Dyr, som i deres Følge er, stort og smaat, af begge Kiøn, samme Aars Vaar-Kalve med indberegnede, Toe Skilling Danske eller Toe Styver Svensk i Kobber-Mynt, efterdi bemeldte Lapper sammesteds den længste Tid af Aaret forblive, og Vaar-Kalvene paa den Tiid, samme Underholdning, som de øvrige Dyr behøve; Ville de tillige bruge Fiskerie og Skytterie i Lapmarken, betale de dobbelt saa meget, det er 4 Skilling Danske eller 4 Styver i Kobbermynt; Mere maa af de Norske Lapper ikke tages, under hvad Navn eller Skin det kaldes kand, ey heller maa de med nogen personlig Tieneste eller Arbeyde belegges.

§ 15.

Udi ethvert District, hvor overflyttende Lapper ere, skal beskikkes en Lappe-Lænsmand og 2 Laug Rettes Mænd, som for deres Overflytninger intet skal betale.

§ 16.

Lappe-Lehnsmændene og Laug-Rettes Mændene skulle reciproce besørge, at de overflyttende Lapper for deres Dyr nyde tilrekkelig Underholdning, dog saaledes, at Lappen selv, som for Landet skatter, ikke af de fremmede Lapper fortrænges og lider Mangel, til saadan Ende skulle Lappe-Lænsmændene og Laug Rettes Mændene vel kiende Beskaffenheden af Skatte-Landene paa deres Side, saa og vide de Dyrs Antal, som Lappen eyer, der for Landet skatter, paa det de fremmede Lapper, om fornødiges og forlanges, paa beqvemme Steder kunde anvises. Og skulle paa begge Sider de fremmede Lapper nøye tage sig i agt, at de ikke ved deres Flytnings Færd giøre Landets egne Indbyggere nogen Skade, enten Vinter eller Sommer paa Skoug, Ager eller Eng, Multe-Bær eller Hiort Ron-Myrer eller noget andet, under Straf efter Loven; og bør Skaden strax erstattes efter uvillige Mænds Kiendelse.

§ 17.

Førend nogen Lap, Norsk eller Svensk, med sine Dyr flytter over Grendsen, skal han for sin egen Lappe-Lænsmand og Laug-Rettes Mænd angive Tallet paa de Dyr, som i hans Følge ere, det er saavel paa hans egne som paa hans Børns,

Tieneres og Huusmænds, og Leyen til bemeldte Lænsmand levere imod Beviis, saavel for Angivelsen som for Leyen; Iligemaade skal han da ogsaa angive, om han vil bruge Fiskerie og Skiøtterie, hvorefter Leyen bliver proportioneret og betalt, samt paa Angivelsen og Beviset antegnet. Med dette ovenmeldte Beviis passerer han siden uden Hindring og videre Tiltale frem og tilbage.

§ 18.

Førend Lappe-Læns-Mændene med deres Lapper flytter over Grendsen, skal de tilstille den anden Sides Lappe-Lænsmand en af dem og Laug-Rettes Mændene underskreven specificeret Fortegnelse paa de Skatte-Lapper og Dyr af deres District, som samme Aar vil flytte over Grendsen, da de tillige Leyen til bemeldte fremmede Lappe-Lænsmænd levere, imod Beviis for berørte Fortegnelse og Betaling. I mangel af Lappe-Lænsmand, som berørte Fortegnelse og Betaling af den fremmede Side kan imodtage, beskikker den eller de, som Leyen tilkommer, en Fuldmægtig, som paa saa beqvemt et Sted, som mueligt er, skal opholde sig, nemlig udi nærmeste indtil Grendsen beliggende Lappe-Sogn, paa den Svenske Side, og paa den Norske Side, udi en af de nærmeste Indfiorder og paa det faste Land.

§ 19.

Lapperne skal, om det forlanges, hvert Aar engang for alle, og ikke oftere, paa den sides *Territorio,* som Leyen tilhører, for bemelte Sides Lappe-Lænsmand, eller hvem Eyeren af Leyen deltil skriftlig committerer, være forpligtede, at forevise alle de Dyr, som udi deres Følge ere, og samme at lade optelle til Beviis paa Rigtigheden af deres Angivelse; Negte de saadant, eller bemelte Personer med Ord eller Gierning ilde behandle, da bøde en Svensk Lap allene for sin Opsetsighed, første Gang 12 Daler Silvermynt, og en norsk Lap 4 Rigsdaler Dansk, halve Delen til bemeldte forurettede Personer, og den anden halve Deel til Kongen. For hver Gang saadant Lovbrud skeer, fordobles Straffen; forgriber Lappen sig paa bemelte Personer videre, end det til simpel Opsetsighet kand regnes, Straffes han desuden derfor efter Loven.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 20.

Dersom nogen Lap, Norsk eller Svensk, befindes falskeligen at have angivet Tallet paa sine Dyr, saaledes, at han haver 20 Dyr fleere og derover, end anmeldt

er, betale han for hvert 20de Dyr udi den hele Flok 2 gange saa meget, som oven er meldt, betreffes han anden Gang med saadan U-rigtighed, betale han dobbelt saa meget, som første Gang, og saaledes fremdeles, saa at Straffen hver Gang fordobles, altsammen udi lige Deele til Angiveren og den, som Leyen tilhører. I Mangel af anden Angiver beholder Eyeren af Leyen alt.

§ 21.

Dersom Lappe-Lænsmændene eller Laugs Rettes Mændene befindes at have colluderet med Lapperne udi deres urigtige Angivelser, eller deres egen Fortegnelse at have forfalsket, og noget at have indeholdt af den Leye, som de have indcasseret; betale de første Gang 3 gange saa meget, som Vedkommende derved ere eller kunde have blevet besvegne, halvedeelen til Angiveren og den anden halve Deel til den eller de, som Leyen tilhører. Anden Gang settes de fra deres Embede og straffes som Tyve.

§ 22.

Naar nogen Trette indfalder imellem Lapper fra en og den samme Side, angaaende enten deres Overflytninger og Stedet, hvor de under deres Overflytnings Tiid prætenderer at opholde sig, eller og om bortkomne Rehner, Slagsmaal, Smaa Gields Sager, som ikke stige over 12 Daler Silvermynt eller 4 Rigsdaler Danske, alle Skifter efter de Afdøde eller andre smaa Sager, Lappe-Væsenet *in specie* og Lappenes Sædvaner betræffende, kan saadanne Sager, naar de ikke kand forliges, af samme Sides Lappe-Lænsmand og hans 2de Laug-Rettes Mænd, strax afgiøres; Og, saafremt Vedkommende til Bøjde-Retten ikke vil appellere, sammesteds exeqveres, u-anseet, paa hvad *Territorio Factum* er skeet eller sagen paatales. Men ere saadanne Sager imellem Parter af adskilte Nationer eller en Norsk og en Svensk Lap, da tilkommer, uden Hensigt paa *Jus Territorii,* Klagerens Lænsmand og Laug-Rettes Mænd strax deri at dømme, og Dommen, naar ikke appelleres, at exeqvere, dog saaledes, at Retten tillige besettes med 2de Laug-Rettes Mænd fra den anklagedes Side, og at den anklagedes Lappe Lænsmand, som hans Forsvar, skal være berettiget, derved at være tilstæde, om forlanges, altsammen uden Betaling for bemelte Betiendte udi begge Tilfælde. Naar en af Partene med denne Lappe Rets Forretning er misnøyet, og med Sagen vil gaae videre, skal Appellationen skee til den Bøjde- eller Herreds-Ret, paa hvis *Territorio Factum* er begaaet, eller, om det er Arve-Skifter betreffende, da hvor den Afdøde i sin Leve-Tiid har henhørt.

§ 23.

Alle andre Sager imellem Lapper, enten af en og den samme Nation eller af adskildte Nationer, henhøre til de sædvanlige Bøjde og Herreds Retter, samt paatales, dømmes, og dersom de ikke til høyere Ret indstevnes, sammesteds exeqveres, alt paa det *Territorio* hvor Gierningen er skeet, allene med den Forskiel, som i næstforegaaende § er anført, nemlig, at naar en af Parterne er en fremmed Undersaat, eller *Factum* paa fremmed Undersaat eller Gods er begaaet, skal udi Laug Retten tiltages 2 Laug-Rettes Mænd fra den fremmede Side, hvilke udi alle Maade skal have samme Anseelse, Ret og Myndighed, som de andre Laug-Rettes Mænd; Og skal den fremmede Lappe Lænsmand være berettiget, derved at være tilstæde, som Forsvar og Fuldmægtig for Vedkommende fra samme Side; naar beviisligt er, at berørte 2de fremmede Laug-Rettes Mænd til saadan Ret at besidde lovligen ere varslede, og dog ikke indfinde sig, kand i deres Sted 2 andre fornuftige og ærlige Lapper fra samme Side antages; kand saadanne ikke erholdes, forbliver det ved den sædvanlige Laug-Ret; Og skal da Dommen paa Stedet forkyndes, og Acten gives Vedkommende tilstædeværende fra den fremmede Side, enten Lappe-Lænsmanden eller Laug-Rettes Mændene udi Vidners Paasyn, eller imod deres Beviis, uden Betaling beskreven; Paa det man paa samme Side kand vide; hvorledes Justicen behandles. Forseer sig nogen Dommer imod nogen af de i denne Convention foreskrevne Omstændigheder; have han forbrudt sit Embede.

§ 24.

Vedkommende fra den fremmede Side, saavel Parter som Vidner, skulle, naar de lovligen ere stevnte, være forpligtede, for denne combinerte Ret at møde, og til Sagen at svare, eller deres Vidnesbyrd at aflegge. Møder den svarende ikke, eller hans u-omgjængelige Forfald og Hindring til samme Tiid, som han er indstevnt, for Retten lader anmelde og bevise; Og det dog beviislig findes, at han lovligen er stevnt, fortfares ligefuldt med Sagen som om han virkelig var tilstæde; Da efter Klagemaalet eller Stevningen og de tilstædeværende Beviser dømmes og exeqveres. Kand den svarende ved neste Ting giøre sit Forfald beviisligt, baade at han selv ikke har kundet komme, ey heller kundet lade samme for Retten bekiendtgiøre paa den Dag, han burde for Retten have compareret, saa maa Sagen igien optages og afdømmes. Men, udblive Vidnerne fra det første Ting, da skal den opsettes til næste Ting, om Sagen uden dennem ey kand oplyses, og bøde Vidnet en Rigsdaler Danske eller 3 Daler Silvermynt for Udeblivelsen til den Crone, hvis Undersaat det er.

§ 25.

Ingen Execution eller Udpantning, undtagen efter den udi den § 22 omrørte Lappe-Rets Kiendelse, maa udi nogen fremmed Lappes Boe foretages, uden efter skriftlig Dom, og imod Beviis for Betalingen, som til Lappen, udi hvis Boe Executionen eller Udpantingen foretages, strax paa Stedet leveres, forseer sig nogen herimod straffes som for Volds Verk.

§ 26.

Rømmer nogen Lap for Halsløs Gierning over det Riges Grendse, hvor Gierningen er begaaet, forholdes med hannem, som med andre Norske eller Svenske Undersaattere i lige Tilfælde.

§ 27.

Alle Lappe-Sager skulle paa slet og ustemplet Papiir afhandles og beskrives naar en fremmed Lap udi Sagen er interesseret.

§ 28.

Indbyggerne udi *Utziocki,* som nu ved Grendsens Forening ere blevne privative Svenske Undersaatter, skulle alle Maader, Handelen betreffende, saavel med Landets Producter, som med de Vahre, der bringes til Landet, blive behandlede lige med de Kongelige Norske Undersaatter der i Landet; og lige med dem nyde, saavel den nærværende, som den herefter udgivende Octroy og anden Handelens Indretning got ad; saa at, hvad de til de Norske Kiøbmænd overbringe, skal dennem efter Octroyen blive betalt, og i ligemaade, skal dennem efter Octroyens Priis overlades, hvad de sig ville tilhandle, dog skal Compagniet ey være forbunden til, at give disse Svenske Undersaatter den Credit, som det i visse Tilfælde, i følge Octroyen, maa give de Norske.

§ 29.

Alle vedkommende Kongelige Betientere paa begge Sider, i Særdeleshed Lands-Høfdingerne og Amtmændene, skulle flitteligen efterforske, hvorledes de fremmede Lapper blive behandlede, og troligen besørge, at dennem vederfares hvad Ret er, og de efter denne Convention bør nyde; lligemaade skulle de, naar

de Landet igjennem reyse og paa Embedets Vegne besøge, betimelig lade samme fremmede Lapper advare, paa hvilken Tiid og Sted, de udi Nærheden ere at finde, paa det Lapperne, i Fald de have noget at klage, kunde personlig sig hos dennem indfinde og deres Tarv andrage.

§ 30.

Endelig finder man fornøden herved at declarere, at disse forhen stipulerede Over-Flytninger, med videre deraf dependerende Indretninger ingenlunde saaledes ere at forstaae, som: at Konge-Rigerne, Norge eller Sverrig, derved nogen Jurisdiction eller anden Rettighed, af hvad Navn det være kand, ind over Grendsen i det andet Rige tilstaaes, men alleneste, saasomt en Tolerantz og reciproqve Føyelighed, der ikke vel kand undgaaes, saafremt ellers Lapperne paa begge Sider skal staa ved Magt og *in Politicis* holdes i tilbørlig Skik og Orden. Altsaa bliver den udi Grendse-Tractaten udnevnte og fastsatte Grendse Linie, saavel i Henseende til Lapperne og deres Districter, som ellers betreffende de øvrige Norske og Svenske Undersaatter og deres Districter, aldeles ved sin fulde Kraft, saa at hverken Tidens Ælde, vedkommende Betienteres og Undersaatters Forsømmelser, Collusioner og Indgreb, eller nogen Hævd og Brug ind over samme Grendse (blive den saa gammel samt af hvad Art og Beskaffenhed den vil) herudi nogen Forandring kand eller skal giøre; Men hvert Rige skal herefter paa sin Side af benevnte Grendse alleene og ubeskaaret være berettiget, alle *Regalia* og *Jura Majestatis,* saavel i Geistlige som Verdslige Sager, at øve og bruge.

Dette *Codicill* eller Tilleg til Grendse-Tractaten skal udi alle sine Puncter være af samme Kraft, som ovenberørte Grendse-Tractat i sig selv, aldeles saaledes, som det Ord for Ord derudi var indført. Til ydermere Vished ere heraf 2de Exemplaria forfattede, som af Deres Kongelige Majestets, Kongelige Majestets befuldmægtigede Commissarier ere underskrevne og med deres sædvanlige Signeter bekræftede; som skeede i Strømstad Aar efter Christi Fødsel, Et Tusinde, Syv Hundrede, Halvtredsindstyve og Et, den 21. September/ 2. October.[1]

1 De to datoer viser til samme dag, men Sverige hadde ennå ikke innført «gregoriansk» kalender, og lå derfor 11 dager etter Danmark-Norge i tidsregningen.

Kongelig Resolution ang. Jorddelingen i Finmarken samt Bopladses Udvisning og Skyldlægning sammesteds

§ 6.

De Herligheder, som hidindtil have været tilfælles for hele Bygder eller Almuen i Almindelighed, være sig Fiskerie i Havet og de store Elve, samt Landings-Steder og deslige, forblive fremdeles til saadan almindelig Brug.
Opphevet ved lov 8 apr 1905 nr. 1 § 47, forsåvidt den strider mot lovgivningen om laks- og sjøørretfiskeriene.

Cancelli-Promemoria

Cancelli-Promemoria, ang. at Kongen under 22 dennes har behaget at resolvere: «Vi ville have fastsat som Regel i alle de Tilfælde, hvor Spørgsmaal er om Bestemmelse av Vor Territorial-Høiheds Grændse udi Søen, at denne skal regnes indtil den sædvanlige Sø-Mils Afstand fra den yderste Ø eller Holme fra Landet, som ikke overskylles af Søen».

Kongeriket Noregs grunnlov

gjeven i riksforsamlinga på Eidsvoll den 17. mai 1814,
slik ho lyder etter seinare endringar,
seinast stortingsvedtak av 21. mai 2024

A. Om statsforma

Overskrifta endra med grunnlovsvedtak 21 mai 2012 kunngjort med res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 1.

Kongeriket Noreg er eit fritt, sjølvstendig, udeleleg og uavhendeleg rike. Regjeringsforma er avgrensa og arveleg monarkisk.

Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 2.

Verdigrunnlaget skal framleis vere den kristne og humanistiske arven vår. Denne grunnlova skal tryggje demokratiet, rettsstaten og menneskerettane.
Endra med grunnlovsvedtak 21 juli 1851, 3 aug 1897, 1 nov 1956 kunngjort 23 nov 1956, 4 mai 1964 kunngjort 29 mai 1964, 21 mai 2012 kunngjort med res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

B. Om den utøvande makta, om kongen og den kongelege familien og om religionen

Overskrifta endra med grunnlovsvedtak 21 mai 2012 kunngjort med res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 3.

Den utøvande makta er hos kongen, eller hos dronninga dersom ho har fått krona etter reglane i § 6, § 7 eller § 48 i denne grunnlova. Når den utøvande makta såleis er hos dronninga, har ho alle rettar og plikter som kongen har etter denne grunnlova og lovene i landet.
Endra med grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 4.

Kongen skal alltid vedkjenne seg den evangelisk-lutherske religionen.
Endra med grunnlovsvedtak 21 mai 2012 kunngjort med res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 5.

Kongen personleg kan ikkje lastast eller skuldast for noko. Ansvaret ligg på rådet hans.
Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613,

8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 6.

Arvefølgja er lineal. Berre barn av dronning eller konge, eller av nokon som sjølv har arverett, kan arve, og barnet må vere født i lovleg ekteskap. Den nærare lina går føre den fjernare og den eldre i lina føre den yngre.

Den ufødde har òg arverett, og barnet tek sin plass i arvefølgja så snart det kjem til verda.

Arverett har likevel berre dei som ættar frå foreldra til den sist regjerande dronninga eller kongen.

Når ei prinsesse eller ein prins med arverett til Noregs krone blir fødd, skal namnet og fødselstidspunktet gjerast kjent for Stortinget og førast inn i protokollen der.

For dei som er fødde før 1971, gjeld likevel § 6 slik han vart vedteken den 18. november 1905. For dei som er fødde før 1990, gjeld likevel at mann går føre kvinne.

Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 7.

Finst det ingen prinsesser eller prinsar med arverett, kan kongen gjere framlegg om etterfølgjar for Stortinget, som kan avgjere valet dersom framlegget frå kongen ikkje blir stødd.

Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 8.

Myndig alder for kongen blir fastsett i lov.

Så snart kongen har nådd den lovfeste alderen, lyser han seg myndig.

Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 9.

Så snart kongen, som myndig, tek til med regjeringa, gjer han denne eiden for Stortinget: «Eg lovar og sver at eg vil regjere Kongeriket Noreg i samsvar med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmektige og allvitande!»

Er det ikkje samla noko storting på den tida, blir eiden gjeven skriftleg i statsrådet, og kongen tek han høgtidleg opp att på fyrste storting.

Endra ved grunnlovsvedtak 19 aug 1908, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 10.

(Oppheva med grunnlovsvedtak 14 mars 1908.)

§ 11.

Kongen skal bu i riket og kan ikkje utan samtykke frå Stortinget vere utanfor riket meir enn seks månader om gongen utan at han personleg misser retten til krona.

Kongen må ikkje ta imot ei anna krone eller regjering utan samtykke frå Stortinget, og til det krevst to tredjedelar av røystene.

Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 19 aug 1908, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 12.

Kongen vel sjølv eit råd av røysteføre norske borgarar. I dette rådet skal det vere ein statsminister og minst sju andre medlemmer.

Kongen fordeler gjeremåla mellom medlemmene av statsrådet slik han meiner det er tenleg. Til å ta sete i statsrådet ved sida av dei faste medlemmene kan kongen i særlege høve kalle inn andre norske borgarar, men ingen medlemmer av Stortinget.

Ektefolk, foreldre og born eller to sysken må ikkje ha sete i statsrådet samstundes.

Endra med grunnlovsvedtak 5 juni 1873, 30 juni 1891, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 8 apr 1916 kunngjort 28 apr 1916, 15 mai 1919 kunngjort 24 mai 1919, 15 apr 1975 kunngjort 2 mai 1975, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 21 mai 2012 kunngjort med res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 13.

For den tida kongen reiser i riket, kan han overlate styringa av riket til statsrådet. Dette skal føre regjeringa i kongens namn og på hans vegner. Det skal ubryteleg følgje så vel føresegnene i denne grunnlova som dei særskilde instruksane som kongen gjev i samsvar med dei.

Sakene blir avgjorde med røysting. Står røystene likt, har statsministeren eller, om han er borte, den fyrste av statsrådane som er til stades, to røyster.

Statsrådet skal gje melding til kongen om dei sakene som blir avgjorde på denne måten.

Endra med grunnlovsvedtak 5 juni 1873, 30 juni 1891, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 18 aug 1911, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 14.

Kongen kan utnemne statssekretærar til å hjelpe medlemmene av statsrådet med gjeremåla deira utanfor statsrådet. Kvar statssekretær handlar på vegner av den medlemmen av statsrådet som ho eller han er knytt til, så langt denne medlemmen fastset.

Oppheva med grunnlovsvedtak 30 juni 1891, føyd til med grunnlovsvedtak 1 juni 1976 kunngjort 18 juni 1976, endra med grunnlovsvedtak 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 15.

Kvar medlem av statsrådet har plikt til å levere avskilssøknad etter at Stortinget har gjort vedtak om mistillit til denne statsråden åleine eller til heile statsrådet.

Kongen skal gje avskil etter ein slik søknad.

Når Stortinget har gjort vedtak om mistillit, kan statsrådet berre utføre dei gjeremåla som trengst for forsvarleg embetsførsle.

Oppheva med vedtak 18 nov 1905, føyd til med grunnlovsvedtak 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 364, endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 16.

Alle innbyggjarane i riket har fri religionsutøving. Den norske kyrkja, ei evangelisk-luthersk kyrkje, står ved lag som den norske folkekyrkja og blir stødd som det av staten. Nærare føresegner om kyrkjeskipnaden blir fastsette i lov. Alle trus- og livssynssamfunn skal bli stødde på lik line.
Endra med grunnlovsvedtak 21 mai 2012 kunngjort med res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 17.

Kongen kan gje og oppheve provisoriske lover om handel, toll, næringsvegar og offentleg regulering. Dei må ikkje stri mot konstitusjonen eller dei lovene Stortinget har gjeve. Dei gjeld til neste storting.
Endra med grunnlovsvedtak 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 18.

Kongen lèt i regelen krevje inn dei skattane og avgiftene som Stortinget fastset.
Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 19.

Kongen ser til at eigedommane og regala til staten blir nytta og forvalta slik Stortinget har fastsett, og på den måten som er nyttigast for samfunnet.
Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 20.

Kongen har i statsrådet rett til å gje forbrytarar nåde etter at dom er fallen. Forbrytaren kan velje å ta imot kongens nåde eller ta den idømde straffa.

I saker som Stortinget reiser for Riksretten, kan det ikkje gjevast annan nåde enn fritak frå idømd dødsstraff, om ikkje Stortinget har gjeve samtykke til noko anna.
Endra med grunnlovsvedtak 29 nov 1862, 20 feb 2007 kunngjort med res. 30

mars 2007 nr. 364, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 21.

Kongen vel og utnemner alle sivile og militære embetsmenn etter å ha høyrt statsrådet. Dei har plikt til å vere lydige og tru mot konstitusjonen og kongen. Dei kongelege prinsessene og prinsane kan ikkje ha sivile embete.
Endra med grunnlovsvedtak 28 juni 1889, 30 juni 1891, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 26 mars 1980 kunngjort 2 mai 1980, 21 mai 2012 kunngjort med res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788, 14 mai 2020 kunngjort med res. 29 mai 2020 nr. 1087.

§ 22.

Statsministeren, dei andre medlemmene av statsrådet og statssekretærane kan utan dom avsetjast av kongen etter at han har høyrt kva statsrådet meiner om det. Det same gjeld for dei embetsmennene som er tilsette ved statsrådskontora eller i utanrikstenesta, sivile overøvrigheitspersonar, sjefar for regiment og andre militære korps, kommandantar på festningar og høgstbefalande på krigsskip. Om embetsmenn som såleis er avsette, skal få pensjon, blir avgjort av det neste stortinget. I mellomtida får dei to tredjedelar av løna dei hadde før.

Andre embetsmenn kan berre suspenderast av kongen og skal då straks stemnast for domstolane. Dei kan ikkje avsetjast utan etter dom eller overflyttast mot sin vilje.

Alle embetsmenn kan gjevast avskil utan dom når dei har nådd ei aldersgrense fastsett i lov. Det kan fastsetjast i lov at visse embetsmenn, men ikkje dommarar, kan utnemnast på åremål.
Endra med grunnlovsvedtak 5 juni 1873, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 18 aug 1911, 1 juni 1976 kunngjort 18 juni 1976, 7 apr 1992 kunngjort med res. 8 mai 1992 nr. 317, 21 mai 2012 kunngjort med res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 23.

Kongen kan gje ordenar til kven han vil, til påskjøning for framifrå gagnsverk, som må kunngjerast offentleg. Kongen kan ikkje tildele annan rang og tittel enn den eit embete fører med seg. Ordenen fritek ingen for dei plikter og bører som er sams for statsborgarane, og gjev heller ikkje førerett til statlege embete.

Embetsmenn som får avskil i nåde, får ha den tittelen og rangen dei hadde i embetet. Dette gjeld ikkje medlemmene av statsrådet eller statssekretærane.

Ingen må heretter få arvelege særrettar, personlege eller blanda.

Endra med grunnlovsvedtak 11 mai 1920 kunngjort 21 mai 1920, 1 juni 1976 kunngjort 18 juni 1976, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 24.

Kongen vel og avset etter eige skjøn hoffstaten sin og hoffbetjentane sine.

Endra ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 25.

Kongen har høgste befalinga over forsvarsmakta til riket. Denne makta må ikkje aukast eller minkast utan samtykke frå Stortinget. Ho må ikkje overlatast i framande makters teneste, og ingen krigsfolk frå framande makter, så nær som troppar til hjelp mot fiendsleg overfall, må dragast inn i riket utan samtykke frå Stortinget.

Landvernet og andre troppar som ikkje kan reknast som linetroppar, må aldri brukast utanfor grensene til riket utan samtykke frå Stortinget.

Regjeringa har ikkje rett til å nytte militær makt mot innbyggjarane utan etter lov, med mindre ei forsamling skiplar den offentlege roa og ikkje skilst åt så snart den sivile styresmakta tre gonger har lese lovføresegnene om opprør høgt og tydeleg for henne.

Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 14 mars 1908, 29 okt 1917 kunngjort 9 nov 1917, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788, 14 mai 2020 kunngjort med res. 29 mai 2020 nr. 1085.

§ 26.

Kongen har rett til å kalle saman troppar, byrje krig til forsvar av landet og slutte fred, inngå og seie opp folkerettslege avtaler og sende og ta imot sendemenn.

Traktatar om særleg viktige saker blir fyrst bindande når Stortinget har gjeve samtykke til det. Det same gjeld alle traktatar som etter konstitusjonen ikkje kan setjast i verk utan ei ny lov eller eit nytt stortingsvedtak.

Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 29 okt 1917 kunngjort 9 nov 1917, 26 mars 1931 kunngjort 10 apr 1931, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 27.

Alle medlemmene av statsrådet skal møte i statsrådet når dei ikkje har lovleg forfall. Inga avgjerd må takast i statsrådet når ikkje over helvta av medlemmene er til stades.
Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 15 mai 1919 kunngjort 24 mai 1919, 21 mai 2012 kunngjort med res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 28.

Tilrådingar om embetsutnemningar og andre viktige saker skal målberast i statsrådet av den medlemmen som har det fagområdet dei høyrer til. Ho eller han skal ekspedere sakene i samsvar med avgjerda i statsrådet. Det kan likevel gjerast unntak frå behandling i statsråd for eigentlege militære kommandosaker i den mon kongen fastset.
Endra med grunnlovsvedtak 24 mars 1911, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 29.

Hindrar lovleg forfall ein statsråd frå å møte og målbere saker som høyrer til hennar eller hans fagområde, skal sakene målberast av ein annan statsråd, som kongen konstituerer til det.

Hindrar lovleg forfall så mange frå å møte at ikkje fleire enn helvta av det fastsette talet på medlemmer er til stades, skal så mange andre personar som naudsynt konstituerast til å ta sete i statsrådet.
Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 1 mars 1922 kunngjort 10 mars 1922, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 30.

I statsrådet blir det ført protokoll over alle saker som blir behandla der. Dei diplomatiske sakene som statsrådet vedtek å halde løynde, blir førte inn i ein særskild protokoll. Det same gjeld dei militære kommandosakene som statsrådet vedtek å halde løynde.

Kvar den som sit i statsrådet, har plikt til å seie si meining med frimod. Kongen har plikt til å høyre meininga, men kan ta avgjerd etter eige omdømme.

Meiner nokon medlem av statsrådet at avgjerda til kongen strir mot statsforma eller lovene i landet, har ho eller han plikt til å ta kraftig til motmæle og skrive si meining i protokollen. Den som ikkje har protestert såleis, blir rekna for å ha vore samd med kongen og er ansvarleg for det, slik som det sidan blir fastsett, og Stortinget kan setje vedkommande under tiltale for Riksretten.
Endra med grunnlovsvedtak 24 mars 1911, 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 364, 27 mai 2010 kunngjort med res. 18 juni 2010 nr. 823, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 31.

Alle avgjerder kongen ferdar ut, må kontrasignerast for å bli gyldige. I militære kommandosaker skal avgjerdene kontrasignerast av den som har målbore saka, men elles av statsministeren eller, om statsministeren ikkje var til stades i statsrådet, av den fyrste av dei medlemmene som var det.
Endra med grunnlovsvedtak 5 juni 1873, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 15 aug 1911, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 32.

Dei avgjerdene regjeringa tek når kongen ikkje er til stades, blir utferda i kongens namn og underskrivne av statsrådet.
Endra med grunnlovsvedtak 5 juni 1873, 30 juni 1891, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 33.

(Oppheva med grunnlovsvedtak 14 mai 2020 kunngjort med res. 29 mai 2020 nr. 1088).
Oppheva med grunnlovsvedtak 24 okt 1908, føyd til att med grunnlovsvedtak 24 mai 2016 kunngjort med res. 10 juni 2016 nr. 615, oppheva med grunnlovsvedtak 14 mai 2020 kunngjort med res. 29 mai 2020 nr. 1088, flytta til § 120 a.

§ 34.

Kongen gjev føresegner om titlar for dei som har arverett til krona.

Endra med grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 35.

Så snart tronarvingen har fylt 18 år, har ho eller han rett til å ta sete i statsrådet, men utan røyst eller ansvar.
Endra med grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 36.

Ei prinsesse eller ein prins med arverett til Noregs krone må ikkje gifte seg utan løyve frå kongen. Ho eller han må heller ikkje ta imot ei anna krone eller regjering utan samtykke frå kongen og Stortinget. Samtykke frå Stortinget krev to tredjedelar av røystene.

Handlar ho eller han i strid med dette, misser vedkommande retten til Noregs trone for seg sjølv så vel som for etterkommarane sine.
Endra med grunnlovsvedtak 19 aug 1908, 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 37.

Dei kongelege prinsessene og prinsane skal for sine personar ikkje svare for andre enn kongen eller den han set til dommar over dei.
Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 38.

(Oppheva med vedtak 18 nov 1905.)

§ 39.

Om kongen døyr og tronfølgjaren enno er umyndig, skal statsrådet straks kalle inn Stortinget.
Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 40.

Til dess Stortinget kjem saman og innrettar regjeringa for den tida kongen er mindreårig, skal statsrådet stå for styringa av riket, i samsvar med Grunnlova.
Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 41.

Er kongen utanfor riket utan å vere i felt, eller er han så sjuk at han ikkje kan ta seg av regjeringa, skal den næraste arvingen til trona stå for regjeringa som mellombels utøvar av kongemakta, så framt ho eller han har nådd myndig alder for kongen. I motsett fall er det statsrådet som står for styringa av riket.
Endra med grunnlovsvedtak 10 jan 1863, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 42.

(Oppheva med vedtak 18 nov 1905.)

§ 43.

Stortinget skal velje formyndarar til å stå for regjeringa for den umyndige kongen.
Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 44.

Den prinsessa eller prinsen som står for regjeringa i dei tilfella som er nemnde i § 41, skal skriftleg gjere denne eiden for Stortinget: «Eg lovar og sver at eg skal stå for regjeringa i samsvar med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmektige og allvitande!»

Blir det ikkje halde storting på denne tida, skal eiden gjevast skriftleg i statsrådet og sidan sendast til neste storting.

Den prinsessa eller prinsen som har gjort eiden, tek han ikkje opp att seinare.
Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 19 aug 1908, 8 apr 1910, 29

mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 45.

Dei som mellombels har stått for statsstyringa etter §§ 40, 41, 43 eller 48, skal så snart ho er over, gjere rekneskap for henne til kongen og Stortinget.
Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 46.

Om ikkje statsrådet straks kallar saman Stortinget etter § 39, har Høgsterett så snart det er gått fire veker, ei vilkårslaus plikt til å syte for innkalling.
Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 47.

Stortinget fastset korleis oppsedinga av den umyndige kongen skal styrast dersom begge foreldra er døde og ingen av dei har late etter seg ei skriftleg føresegn om det.
Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 11 juni 1951 kunngjort 22 juni 1951, 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 48.

Er kongsætta utdøydd og ingen tronfølgjar kåra, skal Stortinget velje ny dronning eller konge. I mellomtida gjeld § 40 for den utøvande makta.
Endra med vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

C. Om borgarretten og den lovgjevande makta

Overskrifta endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 49.

Folket utøver den lovgjevande makta gjennom Stortinget. Stortingsrepresentantane blir valde gjennom frie og hemmelege val.

Innbyggjarane har rett til å styre lokale tilhøve gjennom lokale folkevalde organ. Nærare føresegner om det lokale folkevalde nivået blir fastsette i lov.

Endra med grunnlovsvedtak 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, 31 mars 2016 kunngjort med res. 22 apr 2016 nr. 404.

§ 50.

Røysterett ved stortingsval har dei norske borgarane som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det året valtinget blir halde.

I kva mon norske borgarar som på valdagen er busette i utlandet, men som stettar vilkåra ovanfor, skal ha røysterett, blir fastsett i lov.

Endra med grunnlovsvedtak ved lov 2 juni 1821, grunnlovsvedtak 4 juli 1884, 30 apr 1898, 1 juli 1907, 11 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 23 okt 1920 kunngjort 6 nov 1920, 11 mai 1928 kunngjort 29 mai 1928, 5 juni 1946 kunngjort 13 juni 1946, 24 nov 1967 kunngjort 15 des 1967, 30 mai 1972 kunngjort 16 juni 1972, 23 nov 1978 kunngjort 22 des 1978, 17 jan 1980 kunngjort 15 feb 1980, 26 mai 2003 kunngjort med res. 27 juni 2003 nr. 765, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788, 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 51.

Reglar om manntalsføring og om innføring av dei røysteføre i manntalet blir fastsette i lov.

Endra med grunnlovsvedtak 28 juni 1889, 16 des 1899, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 52.

(Oppheva med grunnlovsvedtak 26 okt 1954 kunngjort 12 nov 1954.)

§ 53.

(Oppheva med grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133)
Endra med grunnlovsvedtak 6 juni 1877, 16 mars 1887, 22 mai 1902, 20 juni 1935 kunngjort 25 juni 1935, 26 okt 1954 kunngjort 12 nov 1954, 23 apr 1959 kunngjort 15 mai 1959, 17 jan 1980 kunngjort 15 feb 1980, 23 mai 2003 kunngjort med res. 27 juni 2003 nr. 766, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788, oppheva med grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 54.

Stortingsval blir halde kvart fjerde år innan utgangen av september.

Har det skjedd noko ekstraordinært som gjer at ein vesentleg del av veljarane kan bli hindra frå å røyste, kan Stortinget med røystene frå to tredjedelar av medlemmene forlengje valtinget med opp til éin dag eller utsetje valtinget.

Det kan berre gjerast vedtak om forlenging eller utsetjing i den mon det er naudsynt for at veljarane skal kunne få røyste. Valtinget skal vere avslutta innan éin månad etter den dagen Kongen i statsråd har fastsett som valdag.

Dersom Stortinget ikkje kan samlast, kan Kongen i statsråd forlengje valtinget med opp til éin dag eller utsetje valtinget i opp til sju dagar på dei same vilkåra som er nemnde i andre og tredje leddet.

Har det skjedd noko ekstraordinært som har hindra ein vesentleg del av veljarane frå å røyste, kan det sitjande Stortinget med røystene frå to tredjedelar av medlemmene vedta at det skal haldast omval. Det kan berre gjerast vedtak om omval i den mon det er naudsynt for at veljarane skal kunne få røyste. Dei valde representantane blir sitjande til omvalet er endeleg godkjent.

Eit nyvalt storting kan ikkje gjere om eit tidlegare stortings vedtak om at det skal haldast omval.
Endra med grunnlovsvedtak 13 aug 1857, 24 apr 1869, 11 juni 1898, 25 mai 1905, 8 juni 1907, 5 apr 1938 kunngjort 22 apr 1938, 10 feb 1959 kunngjort 27 feb 1959, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 55.

Valet skal gjennomførast på den måten som blir fastsett i lov.
Endra med grunnlovsvedtak 16 des 1899, 25 mai 1905, 6 mai 2014 kunngjort

med res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 56.

Riket blir inndelt i 19 valdistrikt.

Grensene mellom valdistrikta blir fastsette i lov.

Oppheva med grunnlovsvedtak 23 mars 1972 kunngjort 21 apr 1972, tilføyd med grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 57.

Det skal veljast 169 stortingsrepresentantar.

Talet på stortingsrepresentantar som skal veljast frå kvart valdistrikt, blir utrekna på grunnlag av høvet mellom innbyggjartalet og flatevidda i distriktet på den eine sida og innbyggjartalet og flatevidda i heile riket på den andre sida. I denne utrekninga gjev kvar innbyggjar 1 poeng og kvar kvadratkilometer 1,8 poeng.

Alle valdistrikt skal ha minst fire mandat.

Mandata skal delast mellom valdistrikta kvart fjerde år.

Nærare føresegner om korleis mandata skal delast mellom valdistrikta, blir fastsette i lov.

Endra med grunnlovsvedtak 26 nov 1859, 26 mai 1866, 6 juni 1878, 22 nov 1902, 25 mai 1905, 13 mars 1907, 26 juni 1917 kunngjort 6 juli 1917, 26 nov 1919 kunngjort 5 des 1919, 9 nov 1923 kunngjort 23 nov 1923, 26 nov 1952 kunngjort 12 des 1952, 30 mai 1972 kunngjort 16 juni 1972, 30 mai 1984 kunngjort med res. 27 juli 1984 nr. 1479, 10 mai 1988 kunngjort med res. 10 juni 1988 nr. 455, 26 mai 2003 kunngjort med res. 27 juni 2003 nr. 767, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788, 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 58.

Valet blir halde særskilt for kvar kommune.

Endra med grunnlovsvedtak 26 nov 1859, 26 mai 1866, 6 juni 1878, 1 juli 1884, 22 nov 1902, 25 mai 1905, 26 juni 1917 kunngjort 6 juli 1917, 26 nov 1919 kunngjort 5 des 1919, 9 nov 1923 kunngjort 23 nov 1923, 26 nov 1952 kunngjort 12 des 1952, 30 mai 1972 kunngjort 16 juni 1972, 30 mai 1984 kunngjort med res. 27 juli 1984 nr. 1479, 10 mai 1988 kunngjort med res. 10 juni 1988 nr. 455, 26 mai 2003 kunngjort med res. 27 juni 2003 nr. 768, 6 mai

2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 59.

I kvart valdistrikt skal éin representant få tildelt utjamningsmandat på grunnlag av røystetalet i heile riket. Dei andre representantane i valdistriktet får tildelt direktemandat på grunnlag av røystetalet i valdistriktet.

Dei direktevalde representantane blir valde frå kvart valdistrikt med høvestalsval etter Sainte-Laguë-metoden med 1,4 som det fyrste delingstalet. Det fyrste mandatet går til det partiet som får den største kvotienten, det neste mandatet går til det partiet som får den nest største kvotienten, og så bortetter til alle mandata er utdelte.

Utjamningsmandata blir delte mellom dei registrerte politiske partia som har stilt liste i alle valdistrikta og har fått minst fire prosent av dei godkjende røystene i heile riket.

Utjamningsmandata blir delte mellom partia på grunnlag av røystetala for heile riket. Røyster og mandat til lister som ikkje stettar krava i tredje leddet, blir haldne utanfor. Det blir gjort ei utrekning etter Sainte-Laguë-metoden med 1,4 som det fyrste delingstalet. Utjamningsmandata går til dei partia som har fått færre direktevalde mandat enn det som følgjer av denne utrekninga.

Nærare føresegner om kva valdistrikt partia skal få utjamningsmandata i, blir fastsette i lov.

Listesamband er ulovleg.

Endra med grunnlovsvedtak ved lov 8 feb 1816, grunnlovsvedtak 9 mai 1842, 25 mai 1905, 12 apr 1907, 3 juli 1913 kunngjort 13 juli 1917, 26 nov 1919 kunngjort 5 des 1919, 9 nov 1923 kunngjort 23 nov 1923, 30 mai 1972 kunngjort 16 juni 1972, 10 mai 1988 kunngjort med res. 10 juni 1988 nr. 455, 26 mai 2003 kunngjort med res. 27 juni 2003 nr. 769, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 60.

(Oppheva med grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133).

Endra ved grunnlovsvedtak 20 juni 1896, 25 mai 1905, 8 mars 1929 kunngjort 23 mars 1929, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, oppheva med grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 61.

Ingen kan veljast til representant utan å ha røysterett.
Endra med grunnlovsvedtak 25 mai 1905, 1 juli 1913 kunngjort 7 juli 1913, 27 jan 1948 kunngjort 6 feb 1948, 26 nov 1952 kunngjort 12 des 1952, 24 nov 1967 kunngjort 15 des 1967, 26 mai 2003 kunngjort med res. 27 juni 2003 nr. 770, 27 mai 2010 kunngjort mved res. 18 juni 2010 nr. 824, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 62.

Tenestemenn som er tilsette ved statsrådskontora, bortsett frå statssekretærar og politiske rådgjevarar, kan ikkje stille til val. Heller ikkje medlemmene av Høgsterett eller tilsette i utanrikstenesta kan stille til val.

Medlemmer av statsrådet, statssekretærar og politiske rådgjevarar ved statsrådskontora kan ikkje møte som representantar på Stortinget.
Endra med grunnlovsvedtak 1 juli 1913 kunngjort 7 juli 1913, 11 mai 1928 kunngjort 29 mai 1928, 1 juni 1976 kunngjort 18 juni 1976, 26 mai 2003 kunngjort med res. 27 juni 2003 nr. 771, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 63.

Alle har plikt til å la seg føre opp på ei valliste, med mindre dei melder skriftleg frå at dei ikkje vil stå på lista. Reglar for når og korleis meldinga skal gjevast, blir fastsette i lov.

Alle som blir valde til representantar, har plikt til å ta imot valet.

Dei som blir valde til representantar for to eller fleire valdistrikt, skal gje melding om kva val dei vil ta imot. Reglar for når og korleis meldinga skal gjevast, blir fastsette i lov.
Endra med grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 1 juli 1884, 25 mai 1905, 26 nov 1919 kunngjort 5 des 1919, 24 juni 1938 kunngjort 15 juli 1938, 26 nov 1952 kunngjort 12 des 1952, 30 mai 1984 kunngjort med res. 27 juli 1984 nr. 1479, 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 7 apr 1992 kunngjort med res. 8 mai 1992 nr. 317, 26 mai 2003 kunngjort med res. 27 juni 2003 nr. 772 (bokstav c oppheva), 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 7 jan 2020 kunngjort ved res. 31 jan 2020 nr. 93, 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 64.

Dei valde representantane får tildelt fullmakter. Stortinget avgjer om fullmaktene er lovlege.

Alle som har stilt liste ved stortingsvalet, kan klage på avgjerda frå Stortinget. Nærare føresegner om klagerett og klagegrunnar blir fastsette i lov. Høgsterett avgjer klagene.

Dersom Stortinget, Høgsterett eller riksvalstyret kjenner valet ugyldig, blir dei valde representantane sitjande til eit omval er endeleg godkjent.

Endra med grunnlovsvedtak 25 mai 1905, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 65.

Alle representantar og innkalla vararepresentantar får frå statskassa lovfastsett godtgjersle for kostnader til reiser til og frå Stortinget og frå Stortinget til heimen og attende under feriar på minst 14 dagar.

Dessutan får dei lovfastsett godtgjersle for deltaking på Stortinget.

Endra med grunnlovsvedtak 8 apr 1910, 26 nov 1919 kunngjort 5 des 1919, 15 okt 1923 kunngjort 26 okt 1923, 27 mai 1986 kunngjort med res. 13 juni 1986 nr. 1279, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 66.

På reisa til og frå Stortinget og medan dei er der, er representantane fritekne frå pågriping, om dei ikkje blir gripne i offentlege brotsverk. For meiningar ytra i forsamlingane til Stortinget kan dei ikkje dragast til ansvar utanfor desse forsamlingane. Alle har plikt til å rette seg etter den ordenen som er vedteken av Stortinget.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 67.

Representantane som er valde på den ovannemnde måten, utgjer Kongeriket Noregs *Storting*.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 68.

Stortinget kjem i regelen saman i hovudstaden den fyrste kvardagen i oktober kvart år, om ikkje kongen på grunn av usedvanlege omstende, så som fiendsleg åtak eller smittsam sjukdom, vel ein annan by i riket. Ei slik avgjerd må gjerast kjend i tide.
Endra med grunnlovsvedtak 13 aug 1857, 24 apr 1869, 11 juni 1898, 8 juni 1907, 10 feb 1959 kunngjort 27 feb 1959, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 69.

Når Stortinget ikkje er samla, kan kongen kalle det saman dersom han meiner det trengst.
Endra med grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 8 apr 1916 kunngjort 28 apr 1916, 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 70.

(Oppheva med grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550.)

§ 71.

Dei valde representantane er medlemmer av Stortinget i fire år på rad.
Endra med grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 5 apr 1938 kunngjort 22 apr 1938, 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 72.

Etter kvart stortingsval nemner Stortinget opp eit riksvalstyre med fem medlemmer. Leiaren og to andre medlemmer skal vere dommarar. Det skal nemnast opp tre sams varamedlemmer for dei medlemmene som er dommarar, og to sams varamedlemmer for dei andre medlemmene.

Riksvalstyret sit i fire år frå 1. januar det andre årsskiftet etter stortingsvalet.

Desse kan ikkje nemnast opp til riksvalstyret:

a. medlemmer av regjeringa
b. medlemmer og varamedlemmer av Stortinget, fylkesting og kommunestyre
c. statssekretærar og politiske rådgjevarar ved statsrådskontora og på Stortinget.

Medlemmer og varamedlemmer av riksvalstyret som stiller til val til Stortinget, fylkestinget eller kommunestyret, går ut av riksvalstyret.

Stortinget kan løyse ein medlem eller varamedlem frå ombodet når ho eller han ber om det av personlege grunnar eller grovt har krenkt plikter som følgjer med ombodet.

I særlege høve kan Stortinget løyse ein eller fleire medlemmer eller varamedlemmer frå ombodet dersom det må til for at riksvalstyret skal kunne ta seg av oppgåvene sine.

Vedtak om å løyse ein medlem eller varamedlem frå ombodet blir gjort med to tredjedelar av røystene, men med vanleg fleirtal når vedkommande sjølv ber om å bli løyst frå ombodet.

Nærare føresegner om riksvalstyret blir fastsette i lov.
Oppheva med grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, tilføyd med grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort med res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 73.

Stortinget utnemner ein president, fem visepresidentar og to sekretærar.
Storting kan berre haldast dersom minst helvta av medlemmene er til stades.
Grunnlovsframlegg kan berre behandlast dersom minst to tredjedelar av medlemmene er til stades.
Endra med grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 13 apr 1926 kunngjort 30 apr 1926, 1 juni 1931 kunngjort 5 juni 1931, 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 74.

Så snart Stortinget har konstituert seg, opnar kongen eller den han set til det, forhandlingane med ei tale om tilstanden i riket og dei emna han særleg vil gjere Stortinget merksam på. Inga drøfting må skje med kongen til stades.

Når forhandlingane i Stortinget er opna, har statsministeren og statsrådane rett til å møte i Stortinget og til liks med medlemmene der ta del i

forhandlingane når dei blir haldne for opne dører, men utan å røyste. I saker som blir behandla for stengde dører, gjeld dette berre når Stortinget gjev løyve til det.
Endra med grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 1 juli 1884, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 75.

Det høyrer Stortinget til

a. å gje og oppheve lover; å fastsetje skattar, avgifter, toll og andre offentlege bører, som likevel ikkje gjeld etter 31. desember året etter, om dei ikkje blir uttrykkeleg fornya av eit nytt storting;
b. å opne lån på rikets kreditt;
c. å føre oppsyn med pengestellet i riket;
d. å løyve dei pengesummane som trengst til statsutgiftene;
e. å fastsetje kor mykje kongen skal få utbetalt til hoffstaten sin kvart år, og fastsetje den kongelege familiens apanasje, som ikkje kan vere i fast eigedom;
f. å få seg førelagt protokollane frå statsrådet og alle offentlege meldingar og papir;
g. å få melding om dei folkerettslege avtalene som kongen har gjort med framande makter for staten;
h. å kunne gje kven som helst påbod om å møte for seg i statssaker, så nær som kongen og den kongelege familien; likevel kan dei kongelege prinsessene og prinsane kallast inn dersom dei har embete;
i. å revidere lister over mellombels løner og pensjonar og gjere dei endringane som Stortinget meiner trengst;
k. å utnemne fem revisorar som skal sjå gjennom statsrekneskapane kvart år og kunngjere utdrag av dei på prent; revisorane skal få rekneskapane tilsende innan seks månader etter utgangen av det året som Stortinget har gjeve løyvingar for; og å gje føresegner om ordninga av desisjonsmakta overfor rekneskapstenestemennene til staten;
l. å utnemne ein som ikkje er medlem av Stortinget, som etter nærare føresegner fastsette i lov skal føre kontroll med den offentlege forvaltninga og alle som er i offentleg teneste, for å hindre at det blir gjort urett mot den einskilde borgaren;
m. å gje innføddsrett.

Endra med grunnlovsvedtak 13 aug 1857, 24 apr 1869, 22 juni 1880, 30 juni 1891, 11 juni 1898, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 8 juni 1907, 24 mars 1911, 8 apr 1916 kunngjort 28 apr 1916, 7 des 1917 kunngjort 14 des 1917, 10 feb 1959 kunngjort 27 feb 1959, 9 feb 1967 kunngjort 23 feb 1967, 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 7 juni 1995 kunngjort med res. 23 juni 1995 nr. 567, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 76.

Alle lovframlegg skal fyrst gjerast på Stortinget, anten av ein stortingsrepresentant eller av regjeringa ved ein statsråd.

Etter at framlegget er vedteke der, skal Stortinget ta det opp til ny vurdering og anten godta eller forkaste det. Blir det forkasta, skal framlegget med merknader frå Stortinget takast opp til vurdering endå ein gong av Stortinget, som anten legg framlegget bort eller vedtek det med dei nemnde merknadene.

Mellom kvar slik behandling må det gå minst tre dagar.

Endra med grunnlovsvedtak 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 77.

Når Stortinget har gjort same lovvedtaket to gonger på rad, går vedtaket til kongen med oppmoding om sanksjon.

Endra med grunnlovsvedtak 30 juni 1891, 6 juli 1891, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 25 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 78.

Godtek kongen lovvedtaket, skriv han under, og dermed blir det til lov.

Godtek han det ikkje, sender han det attende til Stortinget med dei orda at han for tida ikkje meiner det er tenleg å sanksjonere det. I så fall kan ikkje det stortinget som då er samla, leggje dette vedtaket fram for kongen att.

Endra med grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 25 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 79.

Når to storting med eitt val og minst to storting imellom har gjort same lovvedtaket uendra utan at Stortinget i mellomtida har gjort avvikande endeleg lovvedtak, og det då blir lagt fram for kongen med dei orda at Hans Majestet ikkje vil nekte å sanksjonere eit lovvedtak som Stortinget etter ei grundig vurdering held for gagnleg, så blir det til lov endå om kongen ikkje gjev sanksjon før Stortinget skilst.
Endra med grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 25 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 5 apr 1938 kunngjort 22 apr 1938, 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 80.

Stortinget blir verande samla så lenge det sjølv meiner det trengst, og avsluttar forhandlingane når gjeremåla er fullførte.

I samsvar med reglar i den ordenen Stortinget har vedteke, kan forhandlingane takast opp att, men dei blir avslutta seinast siste kvardagen i september.

Innan den tid kunngjer kongen for Stortinget avgjerda si om dei lovvedtaka som ikkje alt er avgjorde (jf. §§ 77-79), med anten å stadfeste eller å forkaste dei. Alle dei han ikkje uttrykkeleg godkjenner, blir rekna som forkasta av kongen.
Endra med grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 12 mars 1908, 25 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 81.

Alle lover (så nær som dei etter § 79) blir utferda i namnet til kongen, under Noregs rikssegl og med desse orda: «Vi N.N. gjer kunnig: at Oss er førelagt vedtak frå Stortinget dagsett dato som lyder slik: (her kjem vedtaket). Vi godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov, under Vår hand og riksseglet.»
Endra med grunnlovsvedtak 27 juni 1908, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 82.

Regjeringa skal gje Stortinget alle dei opplysningane som trengst for behandlinga av dei sakene ho legg fram. Ingen medlemmer av statsrådet må leggje fram urette eller villeiande opplysningar for Stortinget eller eit stortingsorgan.
Oppheva med grunnlovsvedtak 25 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, føyd til att med grunnlovsvedtak 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 364, endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 83.

Stortinget kan hente inn utgreiing frå Høgsterett om juridiske emne.
Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 84.

Stortinget blir halde for opne dører, og forhandlingane blir kunngjorde på prent, så nær som i dei tilfella noko anna blir vedteke med røystefleirtal.
Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 85.

Den som lyder eit påbod som har som føremål å skiple fridommen og tryggleiken til Stortinget, gjer seg skuldig i svik mot fedrelandet.
Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

D. Om den dømmande makta

Overskrifta endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 86.

Riksretten dømmer i fyrste og siste instans i dei sakene som Stortinget reiser mot medlemmer av statsrådet, Høgsterett eller Stortinget for eit strafflagt eller anna rettsstridig tilhøve når dei har brote sine konstitusjonelle plikter.

Dei nærare reglane om påtale som Stortinget reiser etter denne paragrafen,

blir fastsette i lov. Det kan likevel ikkje setjast kortare foreldingsfrist enn 15 år for høvet til å gjere ansvar gjeldande ved tiltale for Riksretten.

Dommarar i Riksretten er 6 medlemmer valde av Stortinget og dei 5 etter embetsalder eldste fast utnemnde medlemmene av Høgsterett, mellom dei leiaren av Høgsterett. Stortinget vel medlemmene og varamedlemmer for 6 år. Ein medlem av statsrådet eller Stortinget kan ikkje veljast til medlem av Riksretten. I Riksretten har leiaren av Høgsterett forsetet.

Dei som har teke sete i Riksretten som valde av Stortinget, blir sitjande jamvel om tida dei er valde for, går ut før Riksretten har avslutta saka. Like eins blir høgsterettsdommarar sitjande i Riksretten jamvel om dei går av som medlemmer av Høgsterett.

Dei nærare reglane om samansetjinga av Riksretten og om saksbehandlinga blir fastsette i lov.

Endra med grunnlovsvedtak 19 aug 1908, 25 feb 1911, 15 jan 1932 kunngjort 29 jan 1932, 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 364, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788, 21 mai 2024 kunngjort ved res. 7 juni 2024 nr. 928.

§ 87.

Dei allmenne domstolane er Høgsterett, lagmannsrettane og tingrettane. Dei behandlar og avgjer sivile saker og straffesaker.

Endra med grunnlovsvedtak 15 jan 1932 kunngjort 29 jan 1932, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 20 feb 2007 kunngjort med res. 30 mars 2007 nr. 364, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 21 mai 2024 kunngjort ved res. 7 juni 2024 nr. 928.

§ 88.

Høgsterett dømmer i siste instans. Grenser for høvet til å få Høgsteretts avgjerd kan fastsetjast i lov.

Høgsterett skal vere samansett av ein justitiarius og minst 4, høgst 21, andre medlemmer. Ingen kan utnemnast til medlem av Høgsterett før dei har fylt 30 år.

Ein høgsterettsdom kan ikkje i noko tilfelle ankast.

Endra med grunnlovsvedtak 29 nov 1862, 25 feb 1911, 13 juni 1938 kunngjort 24 juni 1938, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 21 mai 2024 kunngjort ved res. 7 juni 2024 nr. 928.

§ 89.

I saker som blir reiste for domstolane, har domstolane rett og plikt til å prøve om det strir mot Grunnlova å byggje på ei lovføresegn, og om det strir mot Grunnlova eller lovene i landet å byggje på andre avgjerder tekne med offentleg styringsmakt.
Oppheva med grunnlovsvedtak 14 des 1920 kunngjort 17 des 1920, føyd til att med grunnlovsvedtak 1 juni 2015 kunngjort med res. 12 juni 2015 nr. 623, endra med grunnlovsvedtak 14 mai 2020 kunngjort med res. 29 mai 2020 nr. 1086.

§ 90.

Dommarar blir utnemnde av kongen etter tilråding frå eit uavhengig råd. Nærare føresegner om dommarutnemningar blir fastsette i lov.
Før dei har fylt 70 år, kan dommarar ikkje avsetjast utan etter dom og heller ikkje overflyttast mot sin vilje.
Endra med grunnlovsvedtak 28 feb 1914 kunngjort 6 mars 1914, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788, 21 mai 2024 kunngjort ved res. 7 juni 2024 nr. 928.

§ 91.

Dei statlege styresmaktene skal sikre ein uavhengig administrasjon av domstolane.
Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788, 21 mai 2024 kunngjort ved res. 7 juni 2024 nr. 928.

E. Menneskerettar

Overskrifta endra med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 92.

Dei statlege styresmaktene skal respektere og tryggje menneskerettane slik dei er fastsette i denne grunnlova og i traktatar om menneskerettar som er bindande for Noreg.

Føyd til med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 93.

Kvart menneske har rett til liv. Ingen kan dømmast til døden.

Ingen må utsetjast for tortur eller anna umenneskeleg eller nedverdigande behandling eller straff.

Ingen skal haldast i slaveri eller tvangsarbeid.

Dei statlege styresmaktene skal verne retten til liv og stri mot tortur, slaveri, tvangsarbeid og andre former for umenneskeleg eller nedverdigande behandling.

Føyd til med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 94.

Ingen må fengslast eller bli fråteken fridommen på anna vis utan i dei tilfella og på den måten som lovene fastset. Fridomstapet må vere naudsynt og ikkje utgjere eit mishøveleg inngrep.

Den pågripne skal snarast råd framstillast for ein domstol. Andre som er fråtekne fridommen, kan få fridomstapet prøvd for domstolane utan grunnlaus dryging.

Dei som utan rett har arrestert nokon eller halde nokon ulovleg fengsla, står til ansvar for vedkommande.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, oppheva med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, føyd til att med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 95.

Alle har rett til å få saka si avgjord av ein uavhengig og upartisk domstol innan rimeleg tid. Rettargangen skal vere rettvis og offentleg. Retten kan likevel stengje rettsmøtet dersom omsynet til privatlivet til partane eller tungtvegande allmenne interesser krev det.

Dei statlege styresmaktene skal sikre at domstolane og dommarane er uavhengige og upartiske.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613,

oppheva med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, føyd til att med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 96.

Ingen kan dømmast utan etter lov eller straffast utan etter dom.

Alle har rett til å bli rekna som uskuldige til skuld er prova etter lova.

Ingen kan dømmast til å avstå fast eigedom eller heile eiga si om ikkje verdiane er nytta til eller er utbyte frå ei strafflagd handling.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 97.

Inga lov må gjevast tilbakeverkande kraft.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 98.

Alle er like for lova.

Ikkje noko menneske må utsetjast for usakleg eller mishøveleg forskjellsbehandling.

Oppheva med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, føyd til att med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 99.

(Oppheva med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628.)

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, oppheva med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628.

§ 100.

Ytringsfridom skal det vere.

Ingen kan haldast rettsleg ansvarleg for å ha motteke eller komme med opplysningar, idear eller bodskapar om det ikkje lèt seg forsvare halde opp imot den grunngjevinga ytringsfridommen har i sanningssøking, demokrati og den frie meiningsdanninga til individet. Det rettslege ansvaret skal vere fastsett i lov.

Alle har rett til å ytre seg frimodig om statsstyringa og kva anna emne som helst. Det kan berre setjast slike klårt definerte grenser for denne retten der særleg tungtvegande omsyn gjer det forsvarleg halde opp imot grunngjevingane for ytringsfridommen.

Førehandssensur og andre førebyggjande åtgjerder kan ikkje nyttast om det ikkje trengst for å verne born og unge mot skadeleg påverknad frå levande bilete. Brevsensur kan ikkje setjast i verk, så nær som i anstaltar.

Alle har rett til innsyn i dokumenta til staten og kommunane og til å følgje forhandlingane i rettsmøte og folkevalde organ. Det kan i lov setjast grenser for denne retten av omsyn til personvern og av andre tungtvegande grunnar.

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for eit ope og opplyst offentleg ordskifte.

Endra med grunnlovsvedtak 30 sep 2004 kunngjort med res. 29 okt 2004 nr. 1402, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 271, 27 mai 2010 kunngjort med res. 18 juni 2010 nr. 825, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 101.

Alle har rett til å skipe, melde seg inn i og melde seg ut av foreiningar, medrekna fagforeiningar og politiske parti.

Alle kan møtast i fredelege forsamlingar og demonstrasjonar.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, oppheva med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, føyd til att med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778, 14 mai 2020 kunngjort med res. 29 mai 2020 nr. 1085.

§ 102.

Alle har rett til respekt for privatlivet og familielivet sitt, for heimen sin og kommunikasjonen sin. Det må ikkje utførast husransakingar, så nær som i

kriminelle tilfelle.

Dei statlege styresmaktene skal sikre eit vern om den personlege integriteten.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, opphevet ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, føyd til att med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 103.

(Oppheva med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628).

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, oppheva med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628.

§ 104.

Born har krav på respekt for menneskeverdet sitt. Dei har rett til å bli høyrde i spørsmål som gjeld dei sjølve, og det skal leggjast vekt på meininga deira i samsvar med alderen og utviklingssteget.

Ved handlingar og i avgjerder som vedkjem born, skal kva som er best for barnet, vere eit grunnleggjande omsyn.

Born har rett til vern om den personlege integriteten sin. Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for utviklinga til barnet og mellom anna sjå til at det får den økonomiske, sosiale og helsemessige tryggleiken som det treng, helst i sin eigen familie.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, oppheva med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, føyd til att med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 105.

Krev omsyn til samfunnet at nokon må gje frå seg sin faste eller rørlege eigedom til offentleg bruk, skal ho eller han få fullt vederlag av statskassa.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 106.

Alle som oppheld seg lovleg i riket, kan fritt ferdast innanfor grensene og velje bustad der.

Ingen kan nektast å forlate riket om det ikkje trengst av omsyn til effektiv rettsforfølging eller fordi dei skal gjere verneplikt. Norske statsborgarar kan ikkje nektast tilgjenge til riket.

Føyd til med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 107.

Endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778 (innhaldet i tidlegare § 107 står no i § 117).

§ 108.

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at det samiske folket, som urfolk, kan tryggje og utvikle språket sitt, kulturen sin og samfunnslivet sitt.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778 (tidlegare § 110a), vedtak 15 mai 2023 kunngjort med res. 26 mai 2023 nr. 739.

§ 109.

Alle har rett til utdanning. Born har rett til å ta imot grunnleggjande opplæring. Opplæringa skal utvikle evnene til kvart barn og ta omsyn til dei behova det har, og fremje respekt for demokratiet, rettsstaten og menneskerettane.

Dei statlege styresmaktene skal sikre tilgjenge til vidaregåande opplæring og likt høve til høgare utdanning på grunnlag av kvalifikasjonar.

Føyd til med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 110.

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at kvart arbeidsført menneske kan leve av arbeidet sitt eller næringsverksemda si. Den som ikkje sjølv kan forsyte seg, har rett til stønad frå det offentlege.

Nærare føresegner om medråderetten til dei tilsette på arbeidsplassen blir

fastsette i lov.
Oppheva med grunnlovsvedtak 5 juni 1925 kunngjort 12 juni 1925, føyd til att med grunnlovsvedtak 16 nov 1954 kunngjort 26 nov 1954, endra med grunnlovsvedtak 5 mai 1980 kunngjort 30 mai 1980, 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 111.

Endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778 (innhaldet i tidlegare § 111 står no i § 120).

§ 112.

Alle har rett til eit helsesamt miljø og ein natur der produksjonsevna og mangfaldet blir haldne ved lag. Naturressursane skal disponerast ut frå ein langsiktig og allsidig synsmåte som tryggjer denne retten òg for kommande slekter.

Borgarane har rett til kunnskap om korleis det står til med naturmiljøet, og om verknadene av planlagde og iverksette inngrep i naturen, slik at dei kan tryggje den retten dei har etter førre leddet.

Dei statlege styresmaktene skal setje i verk tiltak som gjennomfører desse grunnsetningane.
Føyd til med grunnlovsvedtak 25 mai 1992 kunngjort med res. 19 juni 1992 nr. 463, endra med grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628 (tidlegare § 110b), vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 113.

Styresmaktene må ha grunnlag i lov for å gripe inn overfor einskildmennesket.
Føyd til med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628, endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

F. Allmenne føresegner

Overskrifta føyd til med grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort med res. 14

mai 2014 nr. 628, endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 114.

Til embete i staten kan det berre utnemnast norske borgarar som talar språket i landet og

a. anten er fødde i riket av foreldre som då var norske statsborgarar,
b. eller er fødde i utlandet av norske foreldre som då ikkje var statsborgarar i noko anna land,
c. eller har opphalde seg i riket i 10 år,
d. eller får innføddsrett av Stortinget.

Andre kan likevel utnemnast til lærarar ved universitetet og dei lærde skulane, til lækjarar og til konsular på framande stader.
Endra med grunnlovsvedtak 15 juni 1878, 4 juni 1892, 19 mars 1901, 15 mai 1919 kunngjort 24 mai 1919, 10 juni 1952 kunngjort 28 juni 1952, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628 (tidlegare § 92), vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 115.

For å sikre internasjonal fred og tryggleik eller fremje internasjonal rettsorden og samarbeid kan Stortinget med tre fjerdedels fleirtal gje samtykke til at ein internasjonal samskipnad som Noreg er tilslutta eller sluttar seg til, på eit sakleg avgrensa område får råderett som elles ligg hjå dei statlege styresmaktene etter denne grunnlova, men likevel ikkje rett til å endre denne grunnlova. Når Stortinget skal gje sitt samtykke, skal minst to tredjedelar av medlemmene vere til stades, som ved behandling av grunnlovsframlegg.

Føresegnene i denne paragrafen gjeld ikkje ved deltaking i ein internasjonal samskipnad der avgjerdene berre har reint folkerettsleg verknad for Noreg.
Oppheva med vedtak 18 nov 1905, føyd til att med grunnlovsvedtak 8 mars 1962 kunngjort 23 mars 1962, endra med grunnlovsvedtak 2 feb 2006 kunngjort med res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628 (tidlegare § 93), vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 116.

Eigedommane til milde stiftingar skal berre nyttast til deira eige gagn.
Endra med grunnlovsvedtak 27 mai 2010 kunngjort med res. 18 juni 2010 nr. 826, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628 (tidlegare § 106), vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778, vedtak 12 jan 2023 kunngjort med res. 27 jan 2023 nr. 92.

§ 117.

Odels- og åsetesretten må ikkje opphevast. Dei nærare vilkåra for korleis han skal stå ved lag til størst mogleg nytte for staten og gagn for landallmugen, blir fastsette av det fyrste eller andre stortinget.
Endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778 (tidlegare § 107), 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 118.

Heretter kan det ikkje skipast grevskap, baroni, stamhus eller fideikommiss.
Endra med vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778 (tidlegare § 108).

§ 119.

Alle statsborgarane har i regelen den same skyldnaden til å verne fedrelandet ei viss tid, utan omsyn til fødsel eller formue.

Korleis denne grunnsetninga skal gjennomførast, og kva unntak ho skal ha, blir fastsett i lov.
Endra med grunnlovsvedtak 12 apr 1907, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628 (tidlegare § 109), vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 120.

Forma og fargane på det norske flagget blir fastsette i lov.
Endra med grunnlovsvedtak 21 nov 1905, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778

(tidlegare § 111).

§ 120 a.

Noregs Bank er sentralbanken i landet.
Føyd til med grunnlovsvedtak 14 mai 2020 kunngjort med res. 29 mai 2020 nr. 1088 (tidlegare § 33).

§ 121.

Viser røynsla at nokon del av denne grunnlova for Kongeriket Noreg bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram på det fyrste, andre eller tredje stortinget etter eit nytt val og kunngjerast på prent. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel aldri stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilde føresegner som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til kongen til kunngjering på prent som gjeldande føresegn i Kongeriket Noregs grunnlov.
Endra med grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 9 okt 1905, 16 juli 1907, 11 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 24 juni 1946 kunngjort 5 juli 1946, 29 mai 1990 kunngjort med res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort med res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai 2014 nr. 628 (tidlegare § 112), vedtak 27 mai 2014 kunngjort med res. 20 juni 2014 nr. 778, 8 mai 2018 kunngjort med res. 1 juni 2018 nr. 788.

Kongeriket Norges Grunnlov

gitt i riksforsamlingen på Eidsvoll den 17. mai 1814,
slik den lyder etter senere endringer,
senest stortingsvedtak av 21. mai 2024

A. Om statsformen

Overskriften endret ved grunnlovsvedtak 21 mai 2012 kunngjort ved res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 1.

Kongeriket Norge er et fritt, selvstendig, udelelig og uavhendelig rike. Dets regjeringsform er innskrenket og arvelig monarkisk.
Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 2.

Verdigrunnlaget forblir vår kristne og humanistiske arv. Denne Grunnlov skal sikre demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene.
Endret ved grunnlovsvedtak 21 juli 1851, 3 aug 1897, 1 nov 1956 kunngjort 23 nov 1956, 4 mai 1964 kunngjort 29 mai 1964, 21 mai 2012 kunngjort ved res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

B. Om den utøvende makt, kongen og den kongelige familie og om religionen

Overskriften endret ved grunnlovsvedtak 21 mai 2012 kunngjort ved res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 3.

Den utøvende makt er hos kongen eller hos dronningen, hvis hun har ervervet kronen etter bestemmelsene i § 6, § 7 eller § 48 i denne Grunnlov. Når den utøvende makt således er hos dronningen, har hun alle de rettigheter og plikter som ifølge denne Grunnlov og landets lover innehas av kongen.
Endret ved grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 4.

Kongen skal alltid bekjenne seg til den evangelisk-lutherske religion.
Endret ved grunnlovsvedtak 21 mai 2012 kunngjort ved res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 5.

Kongens person kan ikke lastes eller anklages. Ansvarligheten påligger hans råd.
Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 8 mai 2018 kunngjort ved res. 1 juni 2018 nr. 788.

§ 6.

Arvefølgen er lineal, således at bare i lovlig ekteskap født barn av konge eller dronning eller av en som selv er arveberettiget, kan arve, og at den nærmere linje går foran den fjernere og den eldre i linjen foran den yngre.

Blant arveberettigede regnes også den ufødte, som straks inntar sitt tilbørlige sted i arvelinjen når han eller hun fødes til verden.

Dog tilkommer arverett ikke noen som ikke er født i rett nedstigende linje fra den sist regjerende konge eller dronning eller fra dennes bror eller søster, eller selv er dennes bror eller søster.

Når en til Norges krone arveberettiget prins eller prinsesse fødes, skal hans eller hennes navn og fødselstid tilkjennegis førstholdende storting og antegnes i dets protokoll.

For dem som er født tidligere enn året 1971, gjelder dog denne Grunnlovs § 6 således som den ble vedtatt den 18. november 1905. For dem som er født tidligere enn året 1990, gjelder likevel at mann går foran kvinne.
Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 7.

Er ingen arveberettiget prins eller prinsesse til, kan kongen foreslå sin etterfølger for Stortinget, som har rett til å bestemme valget hvis kongens forslag ikke bifalles.
Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 8.

Kongens myndighetsalder fastsettes ved lov.

Så snart kongen har oppnådd den lovbestemte alder, erklærer han seg offentlig å være myndig.

Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 9.

Så snart kongen, som myndig, tiltrer regjeringen, avlegger han følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sverger å ville regjere kongeriket Norge i overensstemmelse med dets konstitusjon og lover, så sant hjelpe meg Gud den allmektige og allvitende!»

Er intet storting på den tid samlet, nedlegges eden skriftlig i statsrådet og gjentas høytidelig av kongen på første storting.

Endret ved grunnlovsvedtak 19 aug 1908, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 10.

(Opphevet ved grunnlovsvedtak 14 mars 1908.)

§ 11.

Kongen skal bo innen riket, og han må ikke uten Stortingets samtykke oppholde seg utenfor riket lenger enn seks måneder ad gangen, med mindre han for sin person vil ha tapt retten til kronen.

Kongen må ikke motta noen annen krone eller regjering uten Stortingets samtykke, hvortil fordres to tredjedeler av stemmene.

Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 19 aug 1908, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 12.

Kongen velger selv et råd av stemmeberettigede norske borgere. Dette råd skal bestå av en statsminister og i det minste syv andre medlemmer.

Kongen fordeler forretningene blant statsrådets medlemmer således som han finner det tjenlig. Til å ta sete i statsrådet kan kongen ved overordentlige leiligheter foruten statsrådets sedvanlige medlemmer tilkalle andre norske borgere, men ingen medlemmer av Stortinget.

Ektefeller, foreldre og barn eller to søsken må ikke på samme tid ha sete i statsrådet.

Endret ved grunnlovsvedtak 5 juni 1873, 30 juni 1891, vedtak 18 nov 1905,

grunnlovsvedtak 8 apr 1916 kunngjort 28 apr 1916, 15 mai 1919 kunngjort 24 mai 1919, 15 apr 1975 kunngjort 2 mai 1975, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 21 mai 2012 kunngjort ved res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 13.

Under kongens reiser innen riket kan han overdra styret av riket til statsrådet. Dette skal føre regjeringen i kongens navn og på hans vegne. Det skal ubrytelig etterleve så vel bestemmelsene i denne Grunnlov som de særskilte dermed overensstemmende forskrifter, som kongen meddeler i instruksjon.

Forretningene avgjøres ved stemmegivning, hvorved i tilfelle av stemmelikhet statsministeren eller i dennes fravær det første av de tilstedeværende medlemmer av statsrådet har to stemmer.

Om de saker som statsrådet således avgjør, har det å gi innberetning til kongen.

Endret ved grunnlovsvedtak 5 juni 1873, 30 juni 1891, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 18 aug 1911, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 14.

Kongen kan utnevne statssekretærer til å bistå statsrådets medlemmer under utførelsen av deres gjøremål utenfor statsrådet. Den enkelte statssekretær handler på vegne av det medlem av statsrådet som han eller hun er knyttet til, i den utstrekning dette medlemmet bestemmer.

Opphevet ved grunnlovsvedtak 30 juni 1891, tilføyd ved grunnlovsvedtak 1 juni 1976 kunngjort 18 juni 1976, endret ved grunnlovsvedtak 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 15.

Enhver som er medlem av statsrådet, har plikt til å innlevere sin avskjedssøknad etter at Stortinget har fattet beslutning om mistillit til vedkommende statsråd alene eller til det samlede statsråd.

Kongen er forpliktet til å innvilge en slik avskjedssøknad.

Når Stortinget har fattet beslutning om mistillit, kan bare de forretninger utføres som er nødvendige for en forsvarlig embetsførsel.

Opphevet ved vedtak 18 nov 1905, tilføyd ved grunnlovsvedtak 20 feb 2007

kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 364, endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 16.

Alle innbyggere i riket har fri religionsutøvelse. Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten. Nærmere bestemmelser om Kirkens ordning fastsettes ved Lov. Alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.
Endret ved grunnlovsvedtak 21 mai 2012 kunngjort ved res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 17.

Kongen kan gi og oppheve anordninger som angår handel, toll, næringsveier og offentlig regulering; dog må de ikke stride mot konstitusjonen og de lover som Stortinget har gitt i samsvar med de etterfølgende §§ 76, 77, 78 og 79. De gjelder provisorisk til neste Storting.
Endret ved grunnlovsvedtak 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 18.

Kongen lar i alminnelighet innkreve de skatter og avgifter som Stortinget pålegger.
Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 19.

Kongen våker over at statens eiendommer og regalier anvendes og bestyres på den av Stortinget bestemte og for samfunnet nyttigste måte.
Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 20.

Kongen har rett til i statsrådet å benåde forbrytere etter at dom er falt. Forbryteren kan velge å motta kongens nåde eller underkaste seg den idømte

straff.

I de saker som Stortinget anlegger for Riksretten, kan ingen annen benådning finne sted enn fritak for idømt dødsstraff, med mindre Stortinget har gitt samtykke til noe annet.

Endret ved grunnlovsvedtak 29 nov 1862, 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 364, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 21.

Kongen velger og beskikker, etter å ha hørt sitt statsråd, alle sivile og militære embetsmenn. Disse har lydighets- og troskapsplikt til konstitusjonen og kongen. De kongelige prinser må ikke bekle sivile embeter.

Endret ved grunnlovsvedtak 28 juni 1889, 30 juni 1891, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 26 mars 1980 kunngjort 2 mai 1980, 21 mai 2012 kunngjort ved res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 14 mai 2020 kunngjort ved res. 29 mai 2020 nr. 1087.

§ 22.

Statsministeren og statsrådets øvrige medlemmer samt statssekretærene kan uten foregående dom avskjediges av kongen etter at han har hørt statsrådets betenkning derom. Det samme gjelder for de embetsmenn som er ansatt ved statsrådets kontorer eller ved diplomatiet eller konsulatvesenet, sivile overøvrighetspersoner, sjefer for regimenter og andre militære korps, kommandanter på festninger og høystbefalende på krigsskip. Hvorvidt pensjon bør tilstås de således avskjedigede embetsmenn, avgjøres av det neste storting. I mellomtiden nyter de to tredjedeler av sin tidligere gasje.

Andre embetsmenn kan bare suspenderes av kongen og skal da straks tiltales for domstolene. Men de må ikke avsettes uten etter dom og heller ikke forflyttes mot sin vilje.

Alle embetsmenn kan uten foregående dom avskjediges når de har nådd en aldersgrense fastsatt ved lov. Det kan bestemmes ved lov at visse embetsmenn, som ikke er dommere, kan utnevnes på åremål.

Endret ved grunnlovsvedtak 5 juni 1873, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 18 aug 1911, 1 juni 1976 kunngjort 18 juni 1976, 7 apr 1992 kunngjort ved res. 8 mai 1992 nr. 317, 21 mai 2012 kunngjort ved res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 23.

Kongen kan tildele ordener til hvem han ønsker, til belønning for utmerkede fortjenester, og dette må offentlig kunngjøres. Men kongen kan ikke meddele annen rang eller tittel enn den som følger med ethvert embete. Ordenen fritar ingen for statsborgernes felles plikter og byrder, ei heller medfører den fortrinnsrett til statens embeter. De embetsmenn som avskjediges i nåde, beholder den tittel og rang de hadde i embetet. Dette gjelder likevel ikke statsrådets medlemmer eller statssekretærene.

Ingen personlige eller blandede arvelige privilegier må tilstås noen for ettertiden.

Endret ved grunnlovsvedtak 11 mai 1920 kunngjort 21 mai 1920, 1 juni 1976 kunngjort 18 juni 1976, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 24.

Kongen velger og avskjediger etter eget omdømme sin hoffstat og sine hoffbetjenter.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 25.

Kongen har høyeste befaling over rikets land- og sjømakt. Den må ikke forøkes eller forminskes uten Stortingets samtykke. Den må ikke overlates i fremmede makters tjeneste, og ingen fremmede makters krigsfolk, unntatt hjelpetropper imot fiendtlig overfall, må gis adgang til riket uten Stortingets samtykke.

Landvernet og de øvrige tropper som ikke kan henregnes til linjetroppene, må aldri uten Stortingets samtykke brukes utenfor rikets grenser.

Regjeringen har ikke rett til å bruke militær makt mot innbyggerne uten etter lov, med mindre en forsamling forstyrrer den offentlige ro og ikke øyeblikkelig oppløses etter at de lovbestemmelser som angår opprør, tre ganger høyt og tydelig er opplest for forsamlingen av den sivile øvrighet.

Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 14 mars 1908, 29 okt 1917 kunngjort 9 nov 1917, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 14 mai 2020 kunngjort ved res. 29 mai 2020 nr. 1085.

§ 26.

Kongen har rett til å innkalle tropper, begynne krig til forsvar av landet og slutte

fred, inngå og oppheve forbund, sende og motta sendemenn.

Traktater om saker som er av særlig stor viktighet, og i alle tilfeller traktater hvis iverksettelse etter Grunnloven nødvendiggjør en ny lov eller stortingsbeslutning, blir først bindende når Stortinget har gitt sitt samtykke dertil.

Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 29 okt 1917 kunngjort 9 nov 1917, 26 mars 1931 kunngjort 10 apr 1931, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 27.

Alle statsrådets medlemmer skal, når de ikke har lovlig forfall, være nærværende i statsrådet. Ingen beslutning må tas der når ikke over halvdelen av antall medlemmer er til stede.

Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 15 mai 1919 kunngjort 24 mai 1919, 21 mai 2012 kunngjort ved res. 15 juni 2012 nr. 522, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 28.

Innstillinger om embetsutnevnelser og andre saker av viktighet skal foredras i statsrådet av det medlem til hvis fag de hører, og sakene skal ekspederes av ham eller henne i overensstemmelse med den beslutning som er tatt i statsrådet.

Dog kan egentlige militære kommandosaker, i den utstrekning som kongen bestemmer, unntas fra behandling i statsråd.

Endret ved grunnlovsvedtak 24 mars 1911, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 29.

Forbyr lovlig forfall en statsråd å møte og foredra de saker som hører til hans eller hennes fag, skal disse foredras av en annen statsråd som kongen konstituerer.

Hindres så mange ved lovlig forfall fra å møte at ikke mer enn halvdelen av det bestemte antall medlemmer er til stede, skal andre menn eller kvinner i nødvendig antall konstitueres til å ta sete i statsrådet.

Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 1 mars 1922 kunngjort 10 mars 1922, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 30.

I statsrådet føres protokoll over alle de saker som der forhandles. De diplomatiske saker som i statsrådet besluttes hemmeligholdt, innføres i en egen protokoll. Det samme gjelder de militære kommandosaker som i statsrådet besluttes hemmeligholdt.

Enhver som har sete i statsrådet, er pliktig til med frimodighet å si sin mening, som kongen er forpliktet til å høre. Men det er denne forbeholdt å fatte beslutning etter sitt eget omdømme.

Finner noe medlem av statsrådet at kongens beslutning strider mot statsformen eller rikets lover, er det en plikt å gjøre kraftige motforestillinger samt å tilføye sin mening i protokollen. Den som ikke slik har tilkjennegitt sin protest, anses å ha vært enig med kongen og er ansvarlig for dette, således som siden bestemmes, og kan av Stortinget settes under tiltale for Riksretten.
Endret ved grunnlovsvedtak 24 mars 1911, 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 364, 27 mai 2010 kunngjort ved res. 18 juni 2010 nr. 823, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 31.

Alle de beslutninger som kongen utferdiger, skal kontrasigneres for å være gyldige. I militære kommandosaker kontrasigneres beslutningene av den som har foredratt sakene, men ellers av statsministeren eller, hvis han eller hun ikke har vært til stede, av det første av statsrådets tilstedeværende medlemmer.
Endret ved grunnlovsvedtak 5 juni 1873, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 15 aug 1911, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 32.

De beslutninger som fattes av regjeringen under kongens fravær, utferdiges i kongens navn og undertegnes av statsrådet.
Endret ved grunnlovsvedtak 5 juni 1873, 30 juni 1891, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 33.

(Opphevet ved grunnlovsvedtak 14 mai 2020 kunngjort ved res. 29 mai 2020 nr. 1088, flyttet til § 120 a).
Opphevet ved grunnlovsvedtak 24 okt 1908, tilføyd ved grunnlovsvedtak 24

mai 2016 kunngjort ved res. 10 juni 2016 nr. 615, opphevet ved grunnlovsvedtak 14 mai 2020 kunngjort ved res. 29 mai 2020 nr. 1088, flyttet til § 120 a.

§ 34.

Kongen gir bestemmelser om titler for dem som er arveberettiget til kronen.
Endret ved grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 35.

Så snart tronarvingen har fylt 18 år, er han eller hun berettiget til å ta sete i statsrådet, dog uten stemme eller ansvar.
Endret ved grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 36.

En til Norges krone arveberettiget prins eller prinsesse må ikke gifte seg uten kongens tillatelse. Heller ikke må han eller hun motta noen annen krone eller regjering uten kongens og Stortingets samtykke. Til Stortingets samtykke fordres to tredjedeler av stemmene.

Handler han eller hun i strid med dette, taper vedkommende så vel som etterkommerne retten til Norges trone.
Endret ved grunnlovsvedtak 19 aug 1908, 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 37.

De kongelige prinser og prinsesser skal for sine personer ikke stå til ansvar for andre enn kongen eller hvem han forordner til dommer over dem.
Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 38.

(Opphevet ved vedtak 18 nov 1905.)

§ 39.

Dør kongen og tronfølgeren ennå er umyndig, skal statsrådet straks innkalle Stortinget.
Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 40.

Inntil Stortinget er samlet og har anordnet regjeringen under kongens mindreårighet, forestår statsrådet rikets bestyrelse i overensstemmelse med Grunnloven.
Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 41.

Er kongen fraværende fra riket uten å være i felt, eller er han så syk at han ikke kan ivareta regjeringen, skal den som er nærmest arveberettiget til tronen, forestå regjeringen som kongemaktens midlertidige utøver, så fremt han eller hun har oppnådd den for kongen fastsatte myndighetsalder. I motsatt fall forestår statsrådet bestyrelsen av riket.
Endret ved grunnlovsvedtak 10 jan 1863, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 42.

(Opphevet ved vedtak 18 nov 1905.)

§ 43.

Valget av formyndere som skal bestyre regjeringen for den umyndige konge, skal foretas av Stortinget.
Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 44.

Den prins eller prinsesse som i de tilfeller som er anført i § 41, forestår regjeringen, skal skriftlig avlegge følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sverger å ville forestå regjeringen i overensstemmelse med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmektige og allvitende!»

Holdes ikke storting på den tid, nedlegges eden i statsrådet og tilstilles siden neste storting.

Den prins eller prinsesse som en gang har avlagt eden, gjentar den ikke senere.

Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 19 aug 1908, 8 apr 1910, 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 45.

Så snart formyndernes statsstyrelse opphører, skal de overfor kongen og Stortinget avlegge regnskap for den.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 46.

Unnlater vedkommende i overensstemmelse med § 39 straks å sammenkalle Stortinget, da påligger det Høyesterett som en ubetinget plikt så snart fire uker er forløpt, å foranstalte denne sammenkalling.

Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 47.

Bestyrelsen av den umyndige konges oppdragelse bør, hvis begge foreldrene er døde og ingen av dem har etterlatt noen skriftlig bestemmelse derom, fastsettes av Stortinget.

Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 11 juni 1951 kunngjort 22 juni 1951, 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 48.

Er kongestammen utdødd og ingen tronfølger utkåret, da skal en ny konge eller dronning velges av Stortinget. I mellomtiden forholdes med den utøvende makt etter § 40.
Endret ved vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

C. Om borgerrett og den lovgivende makt

Overskriften endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 49.

Folket utøver den lovgivende makt ved Stortinget. Stortingsrepresentantene velges gjennom frie og hemmelige valg.

Innbyggerne har rett til å styre lokale anliggender gjennom lokale folkevalgte organer. Nærmere bestemmelser om det lokale folkevalgte nivå fastsettes ved lov.
Endret ved grunnlovsvedtak 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, 31 mars 2016 kunngjort ved res. 22 apr 2016 nr. 404, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 50.

Stemmerett ved stortingsvalg har norske borgere som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det året valgtinget holdes.

I hvilken utstrekning norske borgere som på valgdagen er bosatt utenfor riket, men oppfyller vilkårene foran, har stemmerett, fastsettes ved lov.
Endret ved grunnlovsvedtak ved lov 2 juni 1821, grunnlovsvedtak 4 juli 1884, 30 apr 1898, 1 juli 1907, 11 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 23 okt 1920 kunngjort 6 nov 1920, 11 mai 1928 kunngjort 29 mai 1928, 5 juni 1946 kunngjort 13 juni 1946, 24 nov 1967 kunngjort 15 des 1967, 30 mai 1972 kunngjort 16 juni 1972, 23 nov 1978 kunngjort 22 des 1978, 17 jan 1980 kunngjort 15 feb 1980, 26 mai 2003 kunngjort ved res. 27 juni 2003 nr. 765, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 51.

Regler om manntallsføringen og om innføringen av de stemmeberettigede i manntallet fastsettes ved lov.
Endret ved grunnlovsvedtak 28 juni 1889, 16 des 1899, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 52.

(Opphevet ved grunnlovsvedtak 26 okt 1954 kunngjort 12 nov 1954.)

§ 53.

(Opphevet ved grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133)
Endret ved grunnlovsvedtak 6 juni 1877, 16 mars 1887, 22 mai 1902, 20 juni 1935 kunngjort 25 juni 1935, 26 okt 1954 kunngjort 12 nov 1954, 23 apr 1959 kunngjort 15 mai 1959, 17 jan 1980 kunngjort 15 feb 1980, 23 mai 2003 kunngjort ved res. 27 juni 2003 nr. 766, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, opphevet ved grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 54.

Stortingsvalg holdes hvert fjerde år innen utgangen av september.

Hvis det har skjedd noe ekstraordinært som er egnet til å hindre en vesentlig del av velgerne fra å stemme, kan Stortinget med stemmene fra to tredjedeler av Stortingets medlemmer forlenge valgtinget med inntil én dag eller utsette valgtinget.

Forlengelse eller utsettelse kan vedtas bare så langt det er nødvendig for å sikre velgerne mulighet til å stemme. Valgtinget skal være avsluttet innen én måned etter den dag Kongen i statsråd har fastsatt som valgdag.

Hvis Stortinget ikke kan samles, kan Kongen i statsråd forlenge valgtinget med inntil én dag eller utsette valgtinget i inntil syv dager på de samme vilkår som er nevnt i andre og tredje ledd.

Hvis det har skjedd noe ekstraordinært som har hindret en vesentlig del av velgerne fra å stemme, kan det sittende Stortinget med stemmene fra to tredjedeler av medlemmene bestemme at det skal holdes omvalg. Omvalg kan vedtas bare så langt det er nødvendig for å sikre velgerne mulighet til å stemme.

De valgte representantene blir sittende i vervet til omvalget er endelig godkjent.

Et nyvalgt storting kan ikke omgjøre et tidligere stortings vedtak om at det skal holdes omvalg.

Endret ved grunnlovsvedtak 13 aug 1857, 24 apr 1869, 11 juni 1898, 25 mai 1905, 8 juni 1907, 5 apr 1938 kunngjort 22 apr 1938, 10 feb 1959 kunngjort 27 feb 1959, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 55.

Valget skal gjennomføres på den måten som fastsettes ved lov.

Endret ved grunnlovsvedtak 16 des 1899, 25 mai 1905, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 56.

Riket inndeles i 19 valgdistrikter.

Grensene mellom valgdistriktene fastsettes ved lov.

Opphevet ved grunnlovsvedtak 23 mars 1972 kunngjort 21 apr 1972, tilføyd ved grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 57.

Det skal velges 169 stortingsrepresentanter.

Det antall stortingsrepresentanter som skal velges fra hvert valgdistrikt, beregnes på grunnlag av forholdet mellom distriktets antall innbyggere samt areal, og hele rikets antall innbyggere samt areal. I denne beregning gir hver innbygger 1 poeng og hver kvadratkilometer 1,8 poeng.

Alle valgdistrikter skal ha minst fire mandater.

Mandatene skal fordeles mellom valgdistriktene hvert fjerde år.

Nærmere bestemmelser om hvordan mandatene skal fordeles mellom valgdistriktene, fastsettes ved lov.

Endret ved grunnlovsvedtak 26 nov 1859, 26 mai 1866, 6 juni 1878, 22 nov 1902, 25 mai 1905, 13 mars 1907, 26 juni 1917 kunngjort 6 juli 1917, 26 nov 1919 kunngjort 5 des 1919, 9 nov 1923 kunngjort 23 nov 1923, 26 nov 1952 kunngjort 12 des 1952, 30 mai 1972 kunngjort 16 juni 1972, 30 mai 1984 kunngjort ved res. 27 juli 1984 nr. 1479, 10 mai 1988 kunngjort ved res. 10 juni 1988 nr. 455, 26 mai 2003 kunngjort ved res. 27 juni 2003 nr. 767, 6 mai 2014

kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 58.

Valget holdes særskilt for hver kommune.
Endret ved grunnlovsvedtak 26 nov 1859, 26 mai 1866, 6 juni 1878, 1 juli 1884, 22 nov 1902, 25 mai 1905, 26 juni 1917 kunngjort 6 juli 1917, 26 nov 1919 kunngjort 5 des 1919, 9 nov 1923 kunngjort 23 nov 1923, 26 nov 1952 kunngjort 12 des 1952, 30 mai 1972 kunngjort 16 juni 1972, 30 mai 1984 kunngjort ved res. 27 juli 1984 nr. 1479, 10 mai 1988 kunngjort ved res. 10 juni 1988 nr. 455, 26 mai 2003 kunngjort ved res. 27 juni 2003 nr. 768, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 59.

I hvert valgdistrikt skal én representant tildeles utjevningsmandat på grunnlag av stemmetallet i hele riket. De andre representantene i valgdistriktet tildeles direktemandater på grunnlag av stemmetallet i valgdistriktet.

De direktevalgte representantene velges fra hvert valgdistrikt ved forholdstallsvalg etter Sainte-Laguës metode med 1,4 som det første delingstallet. Det parti som etter det foranstående får den største kvotient, tildeles det første mandat, mens det neste mandat tilfaller det parti som har den nest største kvotient, og således videre inntil alle mandater er fordelt.

Utjevningsmandatene fordeles mellom de registrerte politiske partiene som har stilt liste i alle valgdistriktene og har fått minst fire prosent av de godkjente stemmene i hele riket.

Utjevningsmandatene fordeles på grunnlag av partienes samlede stemmetall i hele riket. Stemmer og mandater til lister som ikke oppfyller kravene i tredje ledd, holdes utenfor. Det gjennomføres en beregning ved hjelp av Sainte-Laguës metode med 1,4 som det første delingstallet. Utjevningsmandatene går til de partiene som har fått færre direktevalgte mandater enn det som følger av denne beregningen.

Nærmere bestemmelser om i hvilke valgdistrikter partiene skal få utjevningsmandatene, fastsettes ved lov.

Listeforbund er ikke tillatt.
Endret ved grunnlovsvedtak ved lov 8 feb 1816, grunnlovsvedtak 9 mai 1842, 25 mai 1905, 12 apr 1907, 3 juli 1913 kunngjort 13 juli 1917, 26 nov 1919 kunngjort 5 des 1919, 9 nov 1923 kunngjort 23 nov 1923, 30 mai 1972

kunngjort 16 juni 1972, 10 mai 1988 kunngjort ved res. 10 juni 1988 nr. 455, 26 mai 2003 kunngjort ved res. 27 juni 2003 nr. 769, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 60.

(Opphevet ved grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133)
Endret ved grunnlovsvedtak 20 juni 1896, 25 mai 1905, 8 mars 1929 kunngjort 23 mars 1929, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, opphevet ved grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 61.

Ingen kan velges til representant uten å ha stemmerett.
Endret ved grunnlovsvedtak 25 mai 1905, 1 juli 1913 kunngjort 7 juli 1913, 27 jan 1948 kunngjort 6 feb 1948, 26 nov 1952 kunngjort 12 des 1952, 24 nov 1967 kunngjort 15 des 1967, 26 mai 2003 kunngjort ved res. 27 juni 2003 nr. 770, 27 mai 2010 kunngjort ved res. 18 juni 2010 nr. 824, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 62.

De tjenestemenn som er ansatt ved statsrådets kontorer, bortsett fra statssekretærer og politiske rådgivere, kan ikke stille til valg. Heller ikke Høyesteretts medlemmer eller tjenestemenn som er ansatt i utenrikstjenesten, kan stille til valg.

Statsrådets medlemmer, statssekretærer og politiske rådgivere ved statsrådets kontorer kan ikke møte som representanter på Stortinget.
Endret ved grunnlovsvedtak 1 juli 1913 kunngjort 7 juli 1913, 11 mai 1928 kunngjort 29 mai 1928, 1 juni 1976 kunngjort 18 juni 1976, 26 mai 2003 kunngjort ved res. 27 juni 2003 nr. 771, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 63.

Alle plikter å la seg føre opp på en valgliste, med mindre de gir skriftlig melding

om at de ikke ønsker å bli ført opp på den aktuelle valglisten. Regler for når og hvordan slik melding skal gis, fastsettes ved lov.

Alle som velges til representanter, plikter å motta valget.

De som velges til representanter for to eller flere valgdistrikter, skal gi melding om hvilket valg de vil motta. Regler for når og hvordan slik melding skal gis, fastsettes ved lov.

Endret ved grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 1 juli 1884, 25 mai 1905, 26 nov 1919 kunngjort 5 des 1919, 24 juni 1938 kunngjort 15 juli 1938, 26 nov 1952 kunngjort 12 des 1952, 30 mai 1984 kunngjort ved res. 27 juli 1984 nr. 1479, 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 7 apr 1992 kunngjort ved res. 8 mai 1992 nr. 317, 26 mai 2003 kunngjort ved res. 27 juni 2003 nr. 772 (bokstav c opphevet), 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 7 jan 2020 kunngjort ved res. 31 jan 2020 nr. 93, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 64.

De valgte representantene får tildelt fullmakter. Stortinget avgjør om fullmaktene er lovlige.

Alle som har stilt liste ved stortingsvalget, kan klage på Stortingets avgjørelse. Nærmere bestemmelser om klagerett og klagegrunner fastsettes ved lov. Høyesterett avgjør klagene.

Hvis Stortinget, Høyesterett eller riksvalgstyret kjenner valget ugyldig, blir de valgte representantene sittende i vervet inntil et omvalg er endelig godkjent.

Endret ved grunnlovsvedtak 25 mai 1905, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 65.

Enhver representant og innkalt vararepresentant får av statskassen godtgjørelse bestemt ved lov for reiseomkostninger til og fra Stortinget og fra Stortinget til sitt hjem og tilbake igjen under ferier av minst 14 dagers varighet.

Dessuten tilkommer det ham eller henne godtgjørelse, bestemt ved lov, for vedkommendes deltagelse i Stortinget.

Endret ved grunnlovsvedtak 8 apr 1910, 26 nov 1919 kunngjort 5 des 1919, 15 okt 1923 kunngjort 26 okt 1923, 27 mai 1986 kunngjort ved res. 13 juni 1986 nr. 1279, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 66.

Representantene er på sin reise til og fra Stortinget samt under sitt opphold der befriet fra personlig heftelse, med mindre de gripes i offentlige forbrytelser. Heller ikke kan de utenfor Stortingets forsamlinger trekkes til ansvar for sine ytrede meninger der. Etter den der vedtatte orden er enhver pliktig til å rette seg.
Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 67.

De på forannevnte måte valgte representanter utgjør kongeriket Norges *Storting*.
Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 68.

Stortinget trer sammen i alminnelighet den første hverdag i oktober måned hvert år i rikets hovedstad, med mindre kongen på grunn av overordentlige omstendigheter, for eksempel fiendtlig innfall eller smittsom syke, velger en annen by i riket. En slik bestemmelse må da betimelig bekjentgjøres.
Endret ved grunnlovsvedtak 13 aug 1857, 24 apr 1869, 11 juni 1898, 8 juni 1907, 10 feb 1959 kunngjort 27 feb 1959, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 69.

Når Stortinget ikke er samlet, kan det sammenkalles av kongen dersom han finner det nødvendig.
Endret ved grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 8 apr 1916 kunngjort 28 apr 1916, 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 70.

(Opphevet ved grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550.)

§ 71.

De valgte representantene er medlemmer av Stortinget i fire sammenhengende år.
Endret ved grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 5 apr 1938 kunngjort 22 apr 1938, 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 72.

Etter hvert stortingsvalg oppnevner Stortinget et riksvalgstyre med fem medlemmer. Lederen og to andre medlemmer skal være dommere. Det skal oppnevnes tre felles varamedlemmer for de medlemmene som er dommere, og to felles varamedlemmer for de andre medlemmene.

Riksvalgstyret fungerer i fire år fra 1. januar det andre årsskiftet etter stortingsvalget.

Følgende personer kan ikke oppnevnes til riksvalgstyret:

a. medlemmer av regjeringen
b. medlemmer og varamedlemmer av Stortinget, fylkesting og kommunestyrer
c. statssekretærer og politiske rådgivere ved statsrådets kontorer og på Stortinget.

Medlemmer og varamedlemmer av riksvalgstyret som stiller til valg til Stortinget, fylkestinget eller kommunestyret, går ut av riksvalgstyret.

Stortinget kan løse et medlem eller varamedlem fra vervet når han eller hun ber om det av personlige grunner eller grovt har krenket plikter som følger med vervet.

I særlige tilfeller kan Stortinget løse ett eller flere medlemmer eller varamedlemmer fra vervet hvis det er nødvendig for at riksvalgstyret skal ivareta sine oppgaver.

Vedtak om å løse et medlem eller et varamedlem fra vervet fattes med to tredjedeler av stemmene, men med vanlig flertall når vedkommende selv ber om å bli løst fra vervet.

Nærmere bestemmelser om riksvalgstyret fastsettes ved lov.
Opphevet ved grunnlovsvedtak 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, tilføyd ved grunnlovsvedtak 1 juni 2022 kunngjort ved res. 22 juni 2022 nr. 1133.

§ 73.

Stortinget utnevner en president, fem visepresidenter og to sekretærer. Storting kan ikke holdes med mindre minst halvdelen av dets medlemmer er til stede. Grunnlovsforslag kan behandles bare dersom minst to tredjedeler av Stortingets medlemmer er til stede.
Endret ved grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 13 apr 1926 kunngjort 30 apr 1926, 1 juni 1931 kunngjort 5 juni 1931, 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 74.

Så snart Stortinget har konstituert seg, åpner kongen eller den han beskikker, dets forhandlinger med en tale der han underretter det om rikets tilstand og de forhold som han især ønsker å lede Stortingets oppmerksomhet mot. Ingen deliberasjon må finne sted i kongens nærvær.

Når Stortingets forhandlinger er åpnet, har statsministeren og statsrådene rett til å møte i Stortinget og på linje med dets egne medlemmer, dog uten å avgi stemme, delta i forhandlingene for så vidt disse holdes for åpne dører, men i de saker som forhandles for lukkede dører, bare for så vidt Stortinget måtte tilstede det.
Endret ved grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 1 juli 1884, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 75.

Det tilkommer Stortinget

a. å gi og oppheve lover; å pålegge skatter, avgifter, toll og andre offentlige byrder, som dog ikke gjelder ut over 31. desember i det nærmest påfølgende år, med mindre de uttrykkelig fornyes av et nytt storting;
b. å åpne lån på rikets kreditt;
c. å føre oppsyn med rikets pengevesen;
d. å bevilge de pengesummer som er nødvendige for å dekke statens utgifter;
e. å bestemme hvor mye som årlig skal utbetales kongen til hans hoffstat, og fastlegge den kongelige families apanasje, som imidlertid

ikke må bestå i faste eiendommer;

f. å la seg forelegge statsrådets protokoller og alle offentlige innberetninger og papirer;
g. å la seg meddele de forbund og traktater som kongen på statens vegne har inngått med fremmede makter;
h. å kunne fordre enhver til å møte for seg i statssaker, kongen og den kongelige familie unntatt; dog gjelder denne unntagelse ikke for de kongelige prinser og prinsesser for så vidt de måtte bekle embeter;
i. å revidere midlertidige gasje- og pensjonslister og gjøre de forandringer i dem som Stortinget finner nødvendige;
k. å utnevne fem revisorer som årlig skal gjennomse statens regnskaper og bekjentgjøre ekstrakter av dem ved trykken; regnskapene skal tilstilles disse revisorer innen seks måneder etter utgangen av det år som Stortingets bevilgninger er gitt for; samt å treffe bestemmelser angående ordningen av desisjonsmyndigheten overfor statens regnskapsbetjenter;
l. å utnevne en person som ikke er medlem av Stortinget, til på en måte som er nærmere bestemt i lov, å føre kontroll med den offentlige forvaltning og alle som virker i dens tjeneste, for å søke å sikre at det ikke øves urett mot den enkelte borger;
m. å naturalisere fremmede.

Endret ved grunnlovsvedtak 13 aug 1857, 24 apr 1869, 22 juni 1880, 30 juni 1891, 11 juni 1898, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 8 juni 1907, 24 mars 1911, 8 apr 1916 kunngjort 28 apr 1916, 7 des 1917 kunngjort 14 des 1917, 10 feb 1959 kunngjort 27 feb 1959, 9 feb 1967 kunngjort 23 feb 1967, 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 7 juni 1995 kunngjort ved res. 23 juni 1995 nr. 567, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 76.

Enhver lov skal først foreslås på Stortinget enten av dets egne medlemmer eller av regjeringen ved en statsråd.

Etter at forslaget der er antatt, skal ny deliberasjon finne sted i Stortinget, som enten godkjenner eller forkaster det. I siste tilfelle skal forslaget, med de av Stortinget tilføyde anmerkninger, på ny tas under overveielse av Stortinget, som enten henlegger forslaget eller antar det med de nevnte anmerkninger.

Mellom hver slik deliberasjon må det gå minst tre dager.

Endret ved grunnlovsvedtak 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 77.

Når en lovbeslutning to på hinannen følgende ganger er bifalt av Stortinget, sendes det til kongen med anmodning om hans sanksjon.
Endret ved grunnlovsvedtak 30 juni 1891, 6 juli 1891, vedtak 18 nov 1905, grunnlovsvedtak 25 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 78.

Godtar kongen lovbeslutningen, forsyner han den med sin underskrift, hvorved den blir lov.

Godtar han den ikke, sender han den tilbake til Stortinget med den erklæring at han for tiden ikke finner det tjenlig å sanksjonere den. I dette tilfelle må beslutningen ikke mer av det da samlede storting forelegges kongen.
Endret ved grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 25 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 365 (ikr. 1 okt 2009), 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 79.

Er en lovbeslutning blitt uforandret antatt av to storting, sammensatt etter to på hinannen følgende valg og innbyrdes adskilt ved minst to mellomliggende storting, uten at avvikende lovbeslutning i mellomtiden fra den første til den siste antagelse er fattet av noe storting, og den da forelegges kongen med begjæring om at Hans Majestet ikke vil nekte en lovbeslutning sin sanksjon, som Stortinget etter det modneste overlegg anser for gagnlig, så blir den lov selv om kongens sanksjon ikke gis innen Stortinget adskilles.
Endret ved grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 25 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 5 apr 1938 kunngjort 22 apr 1938, 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 80.

Stortinget forblir samlet så lenge det finner det nødvendig, og innstiller forhandlingene når det har tilendebrakt sine forretninger.

I overensstemmelse med Stortingets forretningsorden kan forhandlingene gjenopptas, men de opphører senest siste hverdag i september måned.

Innen denne tid meddeler kongen sin resolusjon på de lovbeslutninger som ikke allerede er avgjort, ved enten å stadfeste eller å forkaste dem. Alle de som han ikke uttrykkelig antar, anses for av ham å være forkastet.
Endret ved grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 12 mars 1908, 25 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 81.

Alle lover (de i § 79 unntatt) utferdiges i kongens navn, under Norges rikes segl og i følgende uttrykk: «Vi N.N. gjør vitterlig: at Oss er blitt forelagt Stortingets beslutning, av dato sålydende: (her følger beslutningen). Ti har Vi antatt og bekreftet, likesom Vi herved antar og bekrefter samme som lov, under Vår hånd og rikets segl.»
Endret ved grunnlovsvedtak 27 juni 1908, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 82.

Regjeringen skal meddele Stortinget alle de opplysninger som er nødvendige for behandlingen av de saker den fremlegger. Intet medlem av statsrådet må fremlegge uriktige eller villedende opplysninger for Stortinget eller dets organer.
Opphevet ved grunnlovsvedtak 25 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, tilføyd igjen ved grunnlovsvedtak 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 364, endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 83.

Stortinget kan innhente Høyesteretts betenkning om juridiske emner.
Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 84.

Stortinget holdes for åpne dører, og dets forhandlinger kunngjøres ved trykken, unntatt i de tilfeller hvor det motsatte bestemmes ved stemmeflertall.
Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 85.

Den som adlyder en befaling hvis hensikt er å forstyrre Stortingets frihet og sikkerhet, gjør seg derved skyldig i forræderi mot fedrelandet.
Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

D. Om den dømmende makt

Overskriften endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613.

§ 86.

Riksretten dømmer i første og siste instans i de saker som Stortinget anlegger mot statsrådets, Høyesteretts eller Stortingets medlemmer for straffbart eller annet rettsstridig forhold når de har brutt sine konstitusjonelle plikter.

De nærmere regler for Stortingets påtale etter denne paragraf fastsettes ved lov. Dog kan det ikke settes kortere foreldelsesfrist enn 15 år for adgangen til å gjøre ansvar gjeldende ved tiltale for Riksretten.

Dommere i Riksretten er 6 medlemmer valgt av Stortinget og de 5 etter embetsalder eldste, fast utnevnte medlemmer av Høyesterett, deriblant Høyesteretts justitiarius. Stortinget velger medlemmene og stedfortrederne for 6 år. Et medlem av statsrådet eller Stortinget kan ikke velges til medlem av Riksretten. I Riksretten har Høyesteretts justitiarius forsetet.

Den som har tatt sete i Riksretten som valgt av Stortinget, trer ikke ut av retten selv om den tid han eller hun er valgt for, utløper før Riksrettens behandling av saken er tilendebrakt. Heller ikke en høyesterettsdommer som er medlem av Riksretten, trer ut av retten selv om han eller hun fratrer som medlem av Høyesterett.

De nærmere forskrifter om sammensetningen av Riksretten og saksbehandlingen fastsettes ved lov.
Endret ved grunnlovsvedtak 19 aug 1908, 25 feb 1911, 15 jan 1932 kunngjort 29 jan 1932, 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 364, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 21 mai 2024 kunngjort ved res. 7 juni 2024 nr. 928.

§ 87.

De alminnelige domstolene er Høyesterett, lagmannsrettene og tingrettene. De

behandler og avgjør sivile saker og straffesaker.
Endret ved grunnlovsvedtak 15 jan 1932 kunngjort 29 jan 1932, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 20 feb 2007 kunngjort ved res. 30 mars 2007 nr. 364, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 21 mai 2024 kunngjort ved res. 7 juni 2024 nr. 928.

§ 88.

Høyesterett dømmer i siste instans. Begrensninger i adgangen til å få Høyesteretts avgjørelse kan bestemmes ved lov.

Høyesterett skal bestå av en justitiarius og minst 4, høyst 21, andre medlemmer. Ingen kan utnevnes til medlem av Høyesterett før fylte 30 år.

Høyesteretts dommer kan ikke i noe tilfelle påankes.

Endret ved grunnlovsvedtak 29 nov 1862, 25 feb 1911, 13 juni 1938 kunngjort 24 juni 1938, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 21 mai 2024 kunngjort ved res. 7 juni 2024 nr. 928.

§ 89.

I saker som reises for domstolene, har domstolene rett og plikt til å prøve om det strider mot Grunnloven å anvende en lovbestemmelse, og om det strider mot Grunnloven eller landets lover å anvende andre beslutninger truffet under utøving av offentlig myndighet.
Opphevet ved grunnlovsvedtak 14 des 1920 kunngjort 17 des 1920, tilføyd igjen ved grunnlovsvedtak 1 juni 2015 kunngjort ved res. 12 juni 2015 nr. 623, endret ved grunnlovsvedtak 14 mai 2020 kunngjort ved res. 29 mai 2020 nr. 1086.

§ 90.

Dommere utnevnes av Kongen etter innstilling fra et uavhengig råd. Nærmere bestemmelser om dommerutnevnelser fastsettes ved lov.

Før fylte 70 år kan dommere ikke avsettes uten etter dom og heller ikke forflyttes mot sin vilje.

Endret ved grunnlovsvedtak 28 feb 1914 kunngjort 6 mars 1914, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 21 mai 2024 kunngjort ved res. 7 juni 2024 nr. 928.

§ 91.

Statens myndigheter skal sikre en uavhengig administrasjon av domstolene.
Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 21 mai 2024 kunngjort ved res. 7 juni 2024 nr. 928.

E. Menneskerettigheter

Overskriften endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 92.

Statens myndigheter skal respektere og sikre menneskerettighetene slik de er nedfelt i denne grunnlov og i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter.
Tilføyd ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 93.

Ethvert menneske har rett til liv. Ingen kan dømmes til døden.

Ingen må utsettes for tortur eller annen umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff.

Ingen skal holdes i slaveri eller tvangsarbeid.

Statens myndigheter skal beskytte retten til liv og bekjempe tortur, slaveri, tvangsarbeid og andre former for umenneskelig eller nedverdigende behandling.
Tilføyd ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 94.

Ingen må fengsles eller berøves friheten på annen måte uten i lovbestemte tilfeller og på den måte som lovene foreskriver. Frihetsberøvelsen må være nødvendig og ikke utgjøre et uforholdsmessig inngrep.

Den pågrepne skal snarest mulig fremstilles for en domstol. Andre som er berøvet sin frihet, kan få frihetsberøvelsen prøvet for domstolene uten

ugrunnet opphold.

De som uberettiget har arrestert noen eller ulovlig holdt noen fengslet, står til ansvar for vedkommende.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, opphevet ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, tilføyd igjen ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 95.

Enhver har rett til å få sin sak avgjort av en uavhengig og upartisk domstol innen rimelig tid. Rettergangen skal være rettferdig og offentlig. Retten kan likevel lukke rettsmøtet dersom hensynet til partenes privatliv eller tungtveiende allmenne interesser gjør det nødvendig.

Statens myndigheter skal sikre domstolenes og dommernes uavhengighet og upartiskhet.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, opphevet ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, tilføyd igjen ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 96.

Ingen kan dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom.

Enhver har rett til å bli ansett som uskyldig inntil skyld er bevist etter loven.

Ingen kan dømmes til å avstå fast eiendom eller samlet formue, med mindre verdiene er benyttet til eller er utbytte fra en straffbar handling.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 97.

Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 98.

Alle er like for loven.

Intet menneske må utsettes for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, opphevet ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, tilføyd igjen ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 99.

(Opphevet ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628.)

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, opphevet ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628.

§ 100.

Ytringsfrihet bør finne sted.

Ingen kan holdes rettslig ansvarlig for å ha meddelt eller mottatt opplysninger, ideer og budskap med mindre det lar seg forsvare holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Det rettslige ansvar bør være foreskrevet i lov.

Frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand er tillatt for enhver. Det kan bare settes klart definerte grenser for denne rett der særlig tungtveiende hensyn gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser.

Forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler kan ikke benyttes med mindre det er nødvendig for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning fra levende bilder. Brevsensur kan ikke settes i verk utenfor anstalter.

Enhver har rett til innsyn i statens og kommunenes dokumenter og til å følge forhandlingene i rettsmøter og folkevalgte organer. Det kan i lov fastsettes begrensninger i denne rett ut fra hensyn til personvern og av andre tungtveiende grunner.

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.

Endret ved grunnlovsvedtak 30 sep 2004 kunngjort ved res. 29 okt 2004 nr. 1402, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 271, 27 mai 2010 kunngjort ved res. 18 juni 2010 nr. 825, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 101.

Enhver har rett til å danne, slutte seg til og melde seg ut av foreninger, herunder fagforeninger og politiske partier.

Alle kan møtes i fredelige forsamlinger og demonstrasjoner.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, opphevet ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, tilføyd igjen ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778, 14 mai 2020 kunngjort ved res. 29 mai 2020 nr. 1085.

§ 102.

Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon. Husransakelse må ikke finne sted, unntatt i kriminelle tilfeller.

Statens myndigheter skal sikre et vern om den personlige integritet.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, opphevet ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, tilføyd igjen ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 103.

(Opphevet ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628).

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, opphevet ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628.

§ 104.

Barn har krav på respekt for sitt menneskeverd. De har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling.

Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Barn har rett til vern om sin personlige integritet. Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for barnets utvikling, herunder sikre at barnet får den nødvendige økonomiske, sosiale og helsemessige trygghet, fortrinnsvis i egen familie.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, opphevet ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, tilføyd igjen ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 105.

Fordrer statens tarv at noen må avgi sin rørlige eller urørlige eiendom til offentlig bruk, så bør han eller hun ha full erstatning av statskassen.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 106.

Enhver som oppholder seg lovlig i riket, kan fritt bevege seg innenfor rikets grenser og velge sitt bosted der.

Ingen kan nektes å forlate riket med mindre det er nødvendig av hensyn til en effektiv rettsforfølgelse eller for avtjening av verneplikt. Norske statsborgere kan ikke nektes adgang til riket.

Tilføyd ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 107.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778 (innholdet i tidligere § 107 står nå i § 117).

§ 108.

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at det samiske folk, som urfolk, kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778 (tidligere § 110a), vedtak 15 mai 2023 kunngjort ved res. 26 mai 2023 nr. 739.

§ 109.

Enhver har rett til utdannelse. Barn har rett til å motta grunnleggende opplæring. Opplæringen skal ivareta den enkeltes evner og behov og fremme respekt for demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene.

Statens myndigheter skal sikre adgang til videregående opplæring og like muligheter til høyere utdannelse på grunnlag av kvalifikasjoner.

Tilføyd ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 110.

Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at ethvert arbeidsdyktig menneske kan tjene til livets opphold ved arbeid eller næring. Den som ikke selv kan sørge for sitt livsopphold, har rett til støtte fra det offentlige.

Nærmere bestemmelser om ansattes medbestemmelsesrett på sin arbeidsplass fastsettes ved lov.

Opphevet ved grunnlovsvedtak 5 juni 1925 kunngjort 12 juni 1925, tilføyd ved grunnlovsvedtak 16 nov 1954 kunngjort 26 nov 1954, endret ved grunnlovsvedtak 5 mai 1980 kunngjort 30 mai 1980, 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 111.

Endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778 (innholdet står nå i § 120).

§ 112.

Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for

etterslekten.

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.

Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.

Tilføyd ved grunnlovsvedtak 25 mai 1992 kunngjort ved res. 19 juni 1992 nr. 463, endret ved grunnlovsvedtak 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628 (tidligere § 110b), vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 113.

Myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov.

Tilføyd ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

F. Alminnelige bestemmelser

Overskriften tilføyd ved grunnlovsvedtak 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628, endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 114.

Til embeter i staten må utnevnes bare de norske borgere, menn eller kvinner, som taler landets språk, samt

a. enten er født i riket av foreldre som på det tidspunkt var norske statsborgere
b. eller er født i utlandet av norske foreldre som på den tid ikke var statsborgere i noe annet land
c. eller heretter oppholder seg i riket i ti år
d. eller blir naturalisert av Stortinget.

Dog kan andre beskikkes til lærere ved Universitetet og de lærde skoler, til leger og til konsuler på fremmede steder.

Endret ved grunnlovsvedtak 15 juni 1878, 4 juni 1892, 19 mars 1901, 15 mai 1919 kunngjort 24 mai 1919, 10 juni 1952 kunngjort 28 juni 1952, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort med res. 14 mai

2014 nr. 628 (tidligere § 92)., vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 115.

For å sikre den internasjonale fred og sikkerhet eller fremme internasjonal rettsorden og samarbeid kan Stortinget med tre fjerdedels flertall samtykke i at en internasjonal sammenslutning som Norge er tilsluttet eller slutter seg til, på et saklig begrenset område skal ha rett til å utøve beføyelser som etter denne Grunnlov ellers tilligger statens myndigheter, dog ikke beføyelse til å forandre denne Grunnlov. Når Stortinget skal gi sitt samtykke, bør, som ved behandling av grunnlovsforslag, minst to tredjedeler av dets medlemmer være til stede.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke ved deltagelse i en internasjonal sammenslutning hvis beslutninger bare har rent folkerettslig virkning for Norge.

Opphevet ved vedtak 18 nov 1905, tilføyd ved grunnlovsvedtak 8 mars 1962 kunngjort 23 mars 1962, endret ved grunnlovsvedtak 2 feb 2006 kunngjort ved res. 3 mars 2006 nr. 270, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628 (tidligere § 93), vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 116.

Milde stiftelsers eiendommer skal bare anvendes til gagn for disse.

Endret ved grunnlovsvedtak 27 mai 2010 kunngjort ved res. 18 juni 2010 nr. 826, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628 (tidligere § 106), vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778, vedtak 12 jan 2023 kunngjort ved res. 27 jan 2023 nr. 92.

§ 117.

Odels- og åsetesretten må ikke oppheves. De nærmere betingelser for hvordan den skal bestå til støtte for staten og til gagn for landallmuen, fastsettes av det første eller annet følgende storting.

Endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778 (tidligere § 107).

§ 118.

Ingen grevskaper, baronier, stamhus og fideikommisser må for ettertiden opprettes.
Endret ved vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778 (tidligere § 108).

§ 119.

Enhver statens borger er i alminnelighet like forpliktet til i en viss tid å verne om sitt fedreland, uten hensyn til fødsel eller formue.

Anvendelsen av denne grunnsetning og de begrensninger den bør ha, bestemmes ved lov.
Endret ved grunnlovsvedtak 12 apr 1907, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628 (tidligere § 109), vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

§ 120.

Det norske flaggs form og farger bestemmes ved lov.
Endret ved grunnlovsvedtak 21 nov 1905, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778 (tidligere § 111).

§ 120 a.

Norges Bank er landets sentralbank.
Tilføyd ved grunnlovsvedtak 14 mai 2020 kunngjort ved res. 29 mai 2020 nr. 1088 (tidligere § 33).

§ 121.

Viser erfaring at noen del av denne kongeriket Norges Grunnlov bør forandres, skal forslag derom fremsettes på første, annet eller tredje storting etter et nytt valg og kunngjøres ved trykken. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte forandring bør finne sted eller ei. Dog må en slik forandring aldri motsi denne Grunnlovs prinsipper, men bare angå slike modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke forandrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget bør være

enige i en slik forandring.

En således vedtatt grunnlovsbestemmelse underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes kongen til kunngjøring ved trykken som gjeldende bestemmelse i kongeriket Norges Grunnlov.

Endret ved grunnlovsvedtak 24 apr 1869, 9 okt 1905, 16 juli 1907, 11 juni 1913 kunngjort 7 juli 1913, 24 juni 1946 kunngjort 5 juli 1946, 29 mai 1990 kunngjort ved res. 13 juli 1990 nr. 550, 6 mai 2014 kunngjort ved res. 9 mai 2014 nr. 613, 13 mai 2014 kunngjort ved res. 14 mai 2014 nr. 628 (tidligere § 112), vedtak 27 mai 2014 kunngjort ved res. 20 juni 2014 nr. 778.

Lov om Perlefiskeriet

Forordningen af 28de Mai 1718 om Perlefangsten i Christianssands og andre Stifter i Norge samt den Kongelige Resolution af 5te Januar 1791 om Perlefiskeriet i førstmeldte Stift tilligemed alle øvrige særskilt om dette Fiskeri udgivne Bestemmelser ophæves herved, saaledes at Perlefiskeriet fremtidigen skal tilkomme Eierne af de Grunde, paa hvilke Muslingerne findes.

Lov om beskyttelse av undersjøiske kabler og rørledninger utenfor sjøterritoriet

§ 1.

Blir det i forbindelse med nedleggelse eller reparasjon av en kabel eller rørledning forårsaket brudd eller skade på en annen kabel eller rørledning, skal eieren av den førstnevnte kabelen eller rørledningen bære de nødvendige reparasjonsomkostningene.

Endret ved lov 28 juni 1996 nr. 39.

§ 2.

Naar et Fartøi, der er beskjæftiget med Istandsættelse af en Telegrafkabel viser de for saadanne Fartøier foreskrevne Signaler, skulle andre Fartøier samt Fiskeres Redskaber eller Garn holdes i en Afstand af mindst en Kvartmil (1/60 Del af en Breddegrad) fra dette Fartøi. Forser Nogen, der har eller burde have seet Signalerne, sig herimod, straffes han med Bøder eller Fængsel. Fiskerbaade have dog til Efterkommelse, af denne Bestemmelse en Frist af høist 24 Timer, i

hvilken ingen Hindring maa lægges i Veien for deres Manøvrer. Telegrafskibets Arbeider bør tilendebringes i den kortest mulige Tid.

§ 3.

Fartøier samt Fiskeres Redskaber eller Garn skulle holdes i en Afstand af mindst en Fjerdedel af en Kvartmil fra Ankerbøier, der ere bestemte til at angive Telegrafkablers Beliggenhed i Tilfælde af Nedlægning, Uorden eller Brud. Forser Nogen, der har eller burde have seet Ankerbøierne, sig herimod, straffes han med Bøder eller Fængsel.

§ 4.

Eier av skip eller fartøy som kan godtgjøre å ha ofret et anker, garn eller annet fiskeredskap for å unngå å gjøre skade på en undersjøisk telekabel, skal holdes skadesløs av telekabelens eier. Dette gjelder likevel bare dersom skipets eller fartøyets eier på forhånd har tatt alle rimelige forholdsregler for å unngå skaden. For at være berettiget til saadan Erstatning, maa Vedkommende, saavidt muligt, strax efter Begivenheden, for at konstatere samme, have affattet en skriftlig Forklaring, støttet til Vidnesbyrd af Skibets Besætning. Denne Forklaring indtages i vedkommende Fartøis Journal, hvor saadan haves.
Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 39 (ikr. 1 okt 1994 iflg. res. 24 juni 1994 nr. 509), 28 juni 1996 nr. 39, 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226).

§ 5.

§ 4 første og annet punktum gjelder tilsvarende dersom et anker, garn eller annet fiskeredskap er blitt ofret for å unngå å gjøre skade på en undersjøisk rørledning eller høyspentkabel.
Opphevet ved lov 14 aug 1918 nr. 4, tilføyd ved lov 28 juni 1996 nr. 39.

§ 6.

Bestemmelsene i loven her gjelder bare med hensyn til kabler og rørledninger utenfor noen stats sjøterritorium.
Endret ved lov 28 juni 1996 nr. 39.

Lov indeholdende særlige Bestemmelser angaaende Leilændingsgods tilhørende Stamhuse og visse Stiftelser m.v.

§ 1.

Stamhusbesidder skal være berettiget til, uden forudgaaende Bevilling og uden Hensyn til derimod stridende Bestemmelser i vedkommende Stiftelsesbrev eller Oprettelsesdokument, at afhænde Stamhusets Leilændingsgods i enkelte Gaardsbrug eller i mindre Parceller.

§ 2.

Afhændelsen er undergivet Approbation af det Regjeringsdepartement, Kongen dertil bemyndiger. Dette har at vaage over, at Stamhusets Formue ikke ved Afhændelsen forringes.

Til Veiledning ved Approbation har Stamhusbesidderen at indgive til Departementet en Forklaring over vedkommende Gaardsbrugs eller Parcels Matrikulskyld, Beliggenhed, omtrentlige Størrelse af Indmark, Udmark og Skov, Rettigheder, Tilliggelser, Herligheder og paahvilende Byrder, hvad der paa samme antages at kunne saaes og fødes, de samme tilhørende Huses Antal og Forfatning samt, hvad Stamhusbesidderen af Bruget har oppebaaret i Indtægt af enhver Art.

§ 3.

Skjødet paa den solgte Eiendom maa ikke thinglæses, forinden der af Departementet er givet det Paategning om, at intet derfor er til Hinder.

§ 4.

Brug, som ikke er ledigt, maa ikke afhændes uden Leilændingens Samtykke.

§ 5.

Akter stamhusbesidderen innen 5 år efter ledigheden å selge et bruk, som er

blitt ledig derved, at siste leilending er død eller har oppgitt sin bygsel, har han, så fremt leilendingen har livsarvinger og ikke ved sitt forhold har forbrutt festet, ved bekjentgjørelse i et eller to blad, som er almindelig lest på stedet, å varsle nevnte livsarvinger om sin hensikt å selge. Livsarvingene har da i den for Aasædesretten foreskrevne Orden ret til at indløse Bruget efter Taxt, naar den berettigede varsler Stamhusbesidderen derom inden 6 Uger efter Bekjentgjørelsen og snarest muligt der efter træffer Forføining til Taxtens Afholdelse. Den blir å holde etter bestemmelsene i lov 1 juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker. Indløsningssummen erlægges kontant, ifald Partene ei kommer overens om andre Betalingsvilkaar.

Indløses ikke Bruget paa førnævnte Maade, og Stamhusbesidderen derefter enten underhaanden eller ved Auktion sælger samme inden førnævnte fem Aar, har Livsarvingerne i ovennævnte Orden Forkjøbsret til Bruget, ifald den berettigede varsler Stamhusbesidderen om, at han indtræder i høieste Bud. Varslet maa ved Auktionssalg være givet inden fjorten Dage efter Auktionens Afholdelse og ved Underhaandssalg inden sex Uger efter derom fra Kirkebakken læst Bekjendtgjørelse.

Afhændelse efter denne § er forøvrigt undergivet Reglerne i §§ 2 og 3. Endret ved lover 1 juli 1920 nr. 3, 26 jan 1973 nr. 3.

§ 6.

Ved Afhændelsen kan der tilstaaes sidste Leilænding eller hans Enke Føderaad eller anden Godtgjørelse for Opladelse af Brug eller Del af samme.

§ 7.

Af Kjøbesummen kan indtil Halvdelen blive indestaaende i Bruget mod Panteobligation til Stamhuset. Dog maa ikke større Beløb indestaa, end hvad der efter de til enhver Tid gjældende Regler om pantesikkerhed for afdragsfrit Udlaan af offentlige Midler i Jordegods kan udlaanes paa vedkommende Eiendom. Saalænge Obligationen ikke misligholdes, og det af Skyldneren paa Forlangende godtgjøres, at Sikkerheden er uforringet, er Obligationen uopsigelig fra Kreditors Side.

§ 8.

Hvad der indbetales for afhændet Jordegods eller iøvrigt indkommer til Stamhuset, bliver snarest muligt paa betryggende Maade at forsikre for

Stamhusets Regning. En Tiendedel af den ved Salget dannede Fideikommiskapitals Renter skal aarlig tillægges Kapitalen og forsikres paa samme Maade.

Midlerne bør fortrinsvis udsættes mod Pant i Jordegods efter de til enhver Tid gjældende Regler om Pantesikkerhed for afdragsfrit Udlaan af offentlige Midler. Savnes hertil Adgang, kan de anbringes i norske Hypothekbank eller Statsobligationer. Uforsikrede Midler blive midlertidig at indsætte i Norges Bank eller i autoriseret, Sparebank.

Samtlige Obligationer gives af Departementet Paategning om, at de er Stamhuset tilhørende og derfor ikke maa raades over uden Departementets Samtykke. Panteobligationer, der ved Thinglæsningen befindes at mangle saadan Paategning, bliver af Pantebogsføreren at indsende til Departementet.

Stamhusbesidderen er pligtig til at forestaa Midlernes Anbringelse saavelsom til at opbevare Obligationerne og Bankbøgerne. Han har paa den af Departementet foreskrevne Maade at redegjøre for, at Midlerne er til enhver Tid betryggende anbragte.

§ 9.

De nærmere Forskrifter til Gjennemførelse af foranstaaende Bestemmelser saavelsom til Varetagelse af Stamhusets Tarv i det hele i Anledning af nærværende Lov gives af Kongen,[1] der i fornødent Fald kan bestemme, at Midlernes Forvaltning helt eller delvis skal fratages Stamhusbesidderen.
1 Gitt ved res. 26 juni 1896.

§ 10. (Opphevet)

Opphevet ved lov 25 juni 1965 nr. 1.

§ 11. (Opphevet)

Opphevet ved lov 25 juni 1965 nr. 1.

§ 12. (Opphevet)

Opphevet ved lov 7 juni 1996 nr. 33 (ikr. 1 jan 1997).

§ 13.

Naar der herefter i Testament, Gavebrev eller anden Bestemmelse udstedes Forbud mod Afhændelse af Jordeiendom, skal saadant Forbud kun være lovlig forbindende indtil en bestemt betegnet og ved Forbudets Udstedelse tilværende Persons Død, eller, om ingen saadan er nævnt, indtil 30 Aar efter Udstederens Død.

Lov om Stranding og Vrag [vrakloven]

§ 1.

Naar et Skib er strandet eller paa Vei til at strande eller paa anden Maade i Havsnød under Land, skal den, som bliver det var, paa hurtigste Maade underrette politiet derom, for hvilket der kan tilstaaes ham en passende Godtgjørelse.

Det samme gjælder, naar Gods, Vrag eller Vragstykker driver ind paa Stranden.

I det i første Punktum omhandlede Tilfælde skal derhos, hvor Redningsstation findes, denne ufortøvet varsles.

Politiet skal i de tilfelle som er nevnt i første og annet ledd, straks varsle nærmeste tollsted eller tollstasjon.

Endret ved lover 12 juni 1964 nr. 4, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 2.

Indtil politiet eller toldvæsenets repræsentant kommer tilstede, skal de tilstedeværende handle efter bedste skjøn og evne for at yde hjælp til skibbrudne eller for at iverksætte bjergning av gods; men saadan bjergning maa ikke paatvinges og nødlidende eller strandet skib ikke bordes mot et uttrykkelig og beføiet forbud av skibsføreren eller av den, som har kommandoen ombord. Foretages bjergning av gods, bør der optages vidnefast fortegnelse over dette med angivelse av merker eller kjendetegn, og bedst mulig sørges for dets forvaring.

Endret ved lover 21 juni 1913 nr. 5, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 3.

Politiet skal, forsaavidt ikke Tilfældet gaar ind under § 4, uden Ophold indfinde sig paa Strandingsstedet.

Er Skibsfører, Styrmand eller Eier der tilstede, har politiet efter Opfordring at gaa dem tilhaande med Bergningen ligesom ogsaa, naar det forlanges fra deres Side eller af Bergerne, at optage vidnefast Fortegnelse over det Bergede.

Er ingen saadan Vedkommende tilstede og heller ikke Nogen, som af dem er befuldmægtiget, har politiet selv at ordne alt fornødent med Hensyn til Bergningen og det Bergedes Forvaring; særlig har politiet med Vidner at optage Fortegnelse over det Bergede.

I ethvert Tilfælde skal politiet efter bedste Evne sørge for, at Skibbrudne erholder forsvarlig Forpleining og, om fornødiges, Lægetilsyn, Medicin og Sygepleie.

Når ikke annet følger av særlige forskrifter, skal berget eller strandet gods bringes til nærmeste tollsted dersom det er grunn til å tro at det er tollavgiftspliktig. Er utenlandsk skip berget eller strandet, skal politiet så vidt mulig underrette vedkommende konsul, som kan overta den videre ledelse av bergingen for så vidt dette er hjemlet ved traktat.

Kommer Toldvæsenets Repræsentant tilstede før politiet, har han foreløbig at iagttage, hvad der paaligger denne.

Endret ved lover 12 juni 1964 nr. 4, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 4.

Er det Strandede eller Bergede af ubetydelig Værdi, og er der heller ikke andre Omstændigheder, som gjør politiets Nærvær hensigtsmæssigt, kan politiet undlade at indfinde sig paa Strandingsstedet, men bør i saa Fald skaffe sig paalidelig Kundskab om det Indtrufne og være opmærksom paa enhver Mislighed, som maatte have fundet Sted.

Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 5.

Hvor det gjælder at redde Menneskeliv, er Enhver forpligtet til at afgive dertil fornødent eller anvendeligt Redskab samt til forøvrigt at finde sig i enhver Forføining over hans Eiendom, som den, der forestaar Bergningen, finder nødvendig. For al Skade, han lider derved, har han Krav paa Erstatning.

Hvor Skibbrudne kommer iland, er de Omkringboende forpligtede til efter Evne at yde Husly, Kost og Pleie; ligeledes er de forpligtede til efter Evne at overlade fornødent Husrum for strandet eller berget Gods, som ikke uden Skade kan henligge under aaben Himmel, Alt mod billig Erstatning.

§ 6.

Er reder, skipsfører, styrmann, eier eller noen representant for disse ikke til stede ved berging eller stranding av skip eller gods, behandles det bergete eller strandete som hittegods. Det samme gjelder i tilfelle av at forlatt skip eller gods er berget i sjøen.

Dersom bergeren eller finneren vet hvem som er eier, eller får brakt dette på det rene, skal han straks levere det bergete eller strandete tilbake til vedkommende eller stille det til hans rådighet, mot å få dekket bergelønn eller finnerlønn og andre påløpte kostnader. Gods som det er grunn til å tro er tollavgiftspliktig, skal likevel bringes til nærmeste tollsted, om det ikke allerede er gjort og ikke annet følger av særlige forskrifter.

Er eieren ukjent, skal bergeren eller finneren – om politiet ikke har fått varsel tidligere – snarest mulig melde fra til politiet på det sted der strandingen har foregått eller berget skip eller gods er brakt i land. Det samme gjelder når ikke eieren innen rimelig tid etterkommer en oppfordring om å hente det bergete eller strandete eller han nekter å betale bergelønn eller finnerlønn eller andre påløpte kostnader.

Endret ved lover 14 aug 1918 nr. 4 § 37, 13 juni 1964 nr. 4, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 7.

Skip eller gods som det er gitt melding om etter § 6 tredje ledd, skal samtidig eller snarest mulig deretter leveres til politiet. Vil levering volde særlig vanske eller kostnad, skal politiet sørge for avhenting. Gods som det er grunn til å tro er tollavgiftspliktig, lar politiet bringe til nærmeste tollsted. For øvrig avgjør politiet hvordan tingene skal oppbevares. Finner politiet det etter forholdene praktisk og forsvarlig, kan politiet samtykke i at bergeren eller finneren oppbevarer dem.

Berget eller strandet skip eller gods skal oppbevares på mest mulig betryggende måte. Den som sitter med det, kan holdes ansvarlig av eieren om han viser grov uaktsomhet slik at noe kommer bort eller får skade av noen betydning.

For øvrig gjelder reglene i lov om hittegods av 29. mai 1953 §§ 6-12 tilsvarende så langt de passer, med de unntak som følger av §§ 8-10 nedenfor. Endret ved lover 12 juni 1964 nr. 4, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 8.

Dersom eieren ikke er kjent, skal politiet kunngjøre oppfordring til ham om å melde seg og legitimere sin rett. Det samme gjelder om eieren er kjent, men ikke innen 2 måneder etter at politiet har varslet ham, henter det bergete eller strandete mot å betale bergelønn eller finnerlønn og andre kostnader som kan kreves dekket av tingene.

Kunngjøringen skal inneholde nøyaktig beskrivelse av de bergete eller strandete ting og opplysning om 3-måneders fristen etter hittegodslovens § 7. Kunngjøringen skal innrykkes i Norsk Lysningsblad og kan dessuten innrykkes i et eller flere andre blad og/eller slås opp.

Kunngjøringen skal unnlates dersom verdien av det bergete eller strandete er så liten at den ikke vil dekke utgiftene ved kunngjøring og kostnader ellers som kan kreves dekket av tingene, samt en passende bergelønn eller finnerlønn. Endret ved lover 12 juni 1964 nr. 4, 26 juni 1992 nr. 86, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 9.

Tollbehandling skjer etter vanlige regler. Skal det svares tollavgift av gods som blir solgt etter reglene i hittegodsloven § 7, innbetales tollavgiften og påløpte kostnader av namsmyndighetene til tollvesenet innen 14 dager etter den betalingsfrist som er satt for salget.

I tilfelle som nevnt i § 8 tredje ledd kan politiet samtykke i at det ikke betales tollavgift.
Endret ved lover 14 aug 1918 nr. 4 § 37, 12 juni 1964 nr. 4, 26 juni 1992 nr. 86, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 10.

I tilfelle hvor det har skjedd berging, trer bergelønn istedenfor finnerlønn. Størrelsen og fordelingen av bergelønn fastsettes etter reglene i sjøloven

kapittel 16. Fastsettingen foretas av politiet når eieren ikke er kjent og ikke har meldt seg og legitimert sin rett innen utløpet av 3-månedersfristen etter hittegodsloven § 7. Også ellers kan enhver part kreve fastsetting av politiet, når verdien av det bergete ikke overstiger 10.000 kroner og saken ikke allerede er brakt inn for domstolene.

Politiets fastsetting av bergelønns størrelse eller fordeling er ikke gjenstand for klage, men kan prøves fullt ut ved dom gjennom søksmål. Slikt søksmål må reises innen 6 måneder fra det tidspunkt vedkommende part fikk melding om politiets avgjørelse, eller fra det tidspunkt han fikk eller burde ha skaffet seg kjennskap til den. Det kan gis oppfriskning mot oversitting av fristen.

Gjelder søksmål i samsvar med annet ledd størrelsen av bergelønn, og er eieren framleis ukjent, reises det mot staten. Gjelder det fordelingen, reises søksmålet mellom bergerne innbyrdes.

Endret ved lover 12 juni 1964 nr. 4, 19 juni 1969 nr. 54, 24 juni 1994 nr. 39, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11.

Godtgjørelse og erstatning etter §§ 1 og 5 fastsettes i lensmannsdistrikter av lensmannen. Over lensmannens avgjørelse kan det klages til politimesteren dersom tvisten gjelder en sum på 100 kroner eller mer eller klageren mener avgjørelsen ikke er lovmessig.

Vedkommer utgiften skip eller gods, blir den som andre kostnader å dekke av dette. Erstatning for ytelser m.m. til skipbrudne som nevnt i § 5 utredes av staten. Det samme gjelder godtgjørelse etter § 1, når den ikke kan dekkes av de bergete eller strandete ting.

Endret ved lover 12 juni 1964 nr. 4, 19 juni 1969 nr. 54, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 12.

Kongen kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av reglene i denne lov.

Endret ved lov 12 juni 1964 nr. 4.

§ 13.

Politimesterens avgjørelse om godtgjørelse eller erstatning etter denne lovs §§

1 og 5 og vedtak i klagesak kan påklages til departementet på det grunnlag at avgjørelsen ikke er lovmessig.
Endret ved lover 12 juni 1964 nr. 4, 15 des 1967 nr. 2, 19 juni 1969 nr. 54, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 14.

Overtredelse av bestemmelsene i §§ 1, 2 og 5 straffes med bøter.
Endret ved lover 21 juni 1913 nr. 5, 14 aug 1918 nr. 4 § 2, 12 juni 1964 nr. 4.

§ 15.

Nærværende Lov træder i Kraft den 1ste Juli 1894.
Fra denne Tid ophæves: – – –

Lov om delvis Omordning af det civile Embedsværk

§ 1.

Istedetfor de nuværende Fogedembeder oprettes:

a. Særskilte Amtskassererbestillinger,[1] til hvilke henlægges Fogdernes Oppebørselsforretninger.
b. særskilte Politimesterembeder, til hvilke henlægges Fogdernes øvrige Forretninger, forsaavidt de ikke ved denne Lov ophæves eller henlægges til andre Tjenestemænd.

Dog kan Forretninger, der ikke ved Lov er tillagte Fogedembederne, efter Kongens Bestemmelse henlægges til andre Tjenestemænd end Politimestre.
Endret ved lov 6 mars 1964 nr. 2.
1 Etter sktbl. skattekontoret, jf. sktfvl. § 2-1.

§ 2.

Den Fogderne efter Formandskabsloven af 14 Januar 1837 for Landet med senere Tillægslove tilliggende Befatning med Kommunernes Anliggender og Deltagelse i Amtsthingenes Møder bortfalder. Til at føre Protokollen i

Amtsthingenes Møder antager Amtsthinget i eller udenfor sin Midte en dertil skikket Mand, hvis Godtgjørelse i Tilfælde udredes af Amtskassen.
Nå uten betydning.

§ 3. (Opphevet)

Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 78, opphevet ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 4.

Forsaavidt noget Byfogedembede ophæves, henlægges af de samme nu tilliggende Forretninger:

a. Dommer- og Skriverforretninger, Skifte- og Auktionsforretninger, Notarialforretninger, Arrest- og Forbudsforretninger, samt Mændsopnævnelser til Sorenskrivere.
b. Oppebørselsforretninger til Amtskasserere.
c. Politiforretninger og Raadstuskriverforretninger samt [Magistratsforretninger],[1] der ikke ovenfor under Litr. a er nævnt, til Politimestre eller efter Kongens Bestemmelse til en anden offentlig Tjenestemand.

Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 26 juni 1992 nr. 86.
1 Magistratembetene ble opphevet ved lov 9 mars 1917.

§ 5. (Opphevet)

Endret ved lover 29 juni 1956 nr. 22, 28 mars 1958 nr. 4, 18 juni 1965 nr. 5, 26 juni 1992 nr. 86, opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616).

§ 6.

Særlige Bestemmelser, der er givne angaaende Forretningsgrene, der før har tilligget Fogderne eller Byfogderne, men ved denne Lov henlægges til andre Tjenestemænd, bliver gjældende ligeoverfor disse.

§ 7.

Den Betaling for Embedsforretninger og de uvisse Indtægter, der i Henhold til Lov om en forandret Lønningsmaade for visse civile Embeder m.v. af 14de Mai 1872 har tilligget Fogderne og Byfogder, hvis Embeder ophæves, skal tilfalde de Tjenestemænd, der med Hensyn til vedkommende Forretninger træder i Fogdernes og Byfogdernes Sted; dog skal den Godtgjørelse, der vilde have været at beregne for Indfordringer for den almindelige Brandforsikringsindretning og de under Kirkedepartementet henhørende Fonds, komme Statskassen til Indtægt.

§ 8.

Amtskasserere[1] og Politimestre samt Amtskassereres Betjente tilkommer paa Reiser Skyds- og Kostgodtgjørelse og henføres til den Klasse, som af Kongen bestemmes.

[Politimestre er for Reiser til Eftersyn af Maal og Vægt berettigede til, foruden den dem efter Regulativet tilkommende Skydsgodtgjørelse, at erholde efter Regning godtgjort nødvendigt Udlæg for Befordring af medført fornøden Bagage.][2]

1 Etter sktbl. skattekontoret, jf. sktfvl. § 2-1.
2 Nå uten betydning, se lov 26 jan 2007 nr. 4.

§ 9.

Hvilken Godtgjørelse der i Tilfælde bliver at tilstaa nu ansatte Tjenestemænd for Overtagelse af de dem ved denne lov tillagte nye Forretninger, bestemmes, indtil Storthinget derom fatter Beslutning, af Kongen.
Nå uten betydning.

§ 10.

Nærværende Lovs Bestemmelser bliver efter Kongens nærmere Anordning snarest muligt at sætte i Kraft, og senest, efterhvert som der bliver Anledning dertil ved Ledighed i de fast besatte Embeder, der berøres af Loven.

Lov om særlige Straffebestemmelser m.v. for Personer, som i Henhold til Grundlovens § 75 h indkaldes til at møde for Storthinget

§ 1.

Den, som efter i Henhold til Grundlovens § 75 at være indkaldt til at møde for Storthinget, enten undlader at møde eller vægrer sig for, overensstemmende med Storthingets Forretningsorden, at afgive den Forklaring, hvortil han efter nævnte Grundlovsbestemmelse er pligtig, eller at bekræfte Forklaringen med en høitidelig Forsikring etter reglene i domstolloven § 141 bliver, forsaavidt strengere Straffebestemmelser i anden gjældende Lov ikke maatte komme til Anvendelse, at straffe med en Bod.
Endret ved lov 7 apr 1995 nr. 15 (ikr. 7 apr 1995 iflg. res. 7 apr 1995 nr. 286).

§ 2.

Den som gir en uriktig forklaring til Storthinget etter innkalling i henhold til Grundloven § 75, straffes som bestemt i straffeloven § 221.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 3.

Uden Forlangende af Storthinget paataler det Offentlige ikke de i nærværende Lov omhandlede Lovbrud.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 4.

Denne Lov træder strax i Kraft.

Lov om Norges Flag [flaggloven]

§ 1.

Norges Koffardiflag skal være et høirødt, med et mørkeblaat, og af en hvid Kant indfattet Kors, i fire retvinklede Firkanter afdelt Flag, hvis Bredde skal forholde sig til dets Længde som 16 til 22. De tvende, Flagstangen eller Gaffelen, naar Flaget heises fra Mesanen, nærmeste Firkanter skulle være Kvadrater og hver af dem indtage 6/16 af Flagets Bredde og 6/22 af dets Længde, hvorimod de tvende yderste Firkanter ved en lige Bredde skulle indtage 12/22 af Flagets Længde. Bredden af det blaa Kors skal udgjøre 2/16 af Flagets Bredde eller 2/22 af dets Længde og Bredden af den hvide Kant 1/16 af Flagets Bredde eller 1/22 af dets Længde.

§ 2.

Det i § 1 bestemte Flag skal benyttes paa Handelsfartøier, naar de i udenlandsk Havn ønsker at erholde Beskyttelse og Bistand af Gesandtskaber, Konsuler eller Handelsagenter. Paa Statens offentlige Bygninger, Post- og Toldfartøier benyttes samme Flag med Split og Tunge, dog saaledes, at i Postflagets og Toldflagets Midte anbringes et hvidt Felt, hvori Ordene «Post» eller «Told» med Krone over.

§ 3.

Denne Lov træder i Kraft et Aar efter den Dag, den er indrykket i Lovtidenden.[1]
1 Fra 16. desember 1899.

Lov om forskjellige forhold vedkommende Røros Kobberverks Skogvæsen

§ 1.

Bestemmelsen i Lov om det beneficerede Gods af 20de August 1821[1] § 38 skal ikke være til Hinder for, at Staten frafalder til Fordel for Røros Verk ethvert Krav paa Rettigheder i og over Strækningerne Røros vestre Statsalmenning og

Røros østre Statsalmenning, saaledes at der fra Statens Side indrømmes, at disse Strækninger fremtidig tilhører Røros Verk med fra Statens side ubestridt Eiendomsret. Den Ret til Jagt og Fangst efter Smaavildt, som efter [Lov angaaende Jagt og Fangst af 20de Mai 1899 § 6][2] tilkommer Indvaanere af Røros Herred, samt de Rettigheder, som ifølge Kontrakt, Hævd, Alders Tids Brug eller Lov maatte tilkomme Almuen, – skal forbeholdes Vedkommende.
1 Inkurie: Nå lov 7 juni 1996 nr. 33.
2 Inkurie: Nå lov 29 mai 1981 nr. 38 § 31.

§ 2.

Gjældende Lovbestemmelser om Udskiftning af Almenninger skal ikke være til Hinder for, at det Røros Verk tilhørende matrikulerede Jordegods i Tufsingdalen af den omliggende Statsalmenning tildeles fornøden Eiendomsskog som Vederlag for den Brugene tilkommende Husbehovsret.

§ 3.

Denne Lov træder i Kraft 1ste Juli 1901.
Fra samme Tid ophæves følgende Bestemmelser: – – –

Militær Straffelov

Første Del. Almindelige Bestemmelser.

Indledende Bestemmelser.

§ 1.

Straffelovens første Del finder Anvendelse paa de strafbare Handlinger, som omhandles i nærværende Lov, forsaavidt denne intet modsat bestemmer.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 2.

Militære Lovbrud er alene de strafbare Handlinger, som omhandles i denne Lov.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 3.

Denne Lovs tredje Del finder kun Anvendelse paa Handlinger, som forøves i Krigstid, hvorunder ogsaa indbefattes den Tid, fra hvilken den væbnede Magt eller vedkommende Afdeling af samme er beordret sat paa Krigsfod, og indtil den atter er sat paa Fredsfod. Bestemmelsene i lovens tredje del gjelder også i den utstrekning Kongen har truffet bestemmelse i medhold av straffeprosessloven § 463 femte ledd andre punktum.

Lovens § 108 får anvendelse når vilkårene i de der nevnte konvensjoner og protokoller foreligger.

Endret ved lover 15 des 1950 nr. 6, 12 juni 1981 nr. 65, 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573).

§ 4.

Ved Krigsmænd forstaaes i denne Lov:

1. Fastlønnede militære Tjenestemænd fra Ansættelsesdagen indtil Tjenesteforholdets Ophør.
2. Værnepligtige Befalingsmænd, Spillemænd og menige i Tjenestetiden (jfr. § 5), samt naar de er indsatte i militært Fængsel.
3. Frivillige, ved den væbnede Magt tjenestgjørende militære Personer fra Tiltrædelsesdagen indtil Tjenesteforholdets Ophør.
4. Civilmilitære Personer i tilsvarende Stillinger med Undtagelse af de ved Udskrivningsvæsenet ansatte Tjenestemænd.

Endret ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 5.

Ved Tjenestetiden forstaaes for de i § 4 Nr. 2 nævnte Personers vedkommende den Tid, hvori de skal deltage i de militære Øvelser, tjenestgjøre ved de militære Verksteder eller Verfter eller paa anden Maade forrette som tjenestgjørende ved Rigets væbnede Magt, samt den Tid, som medgaar til Reise til Tjenestestedet og tilbage, i hvert Fald mindst 24 Timer før Fremmødet og lige lang Tid efter Dimissionen.

§ 6.

Enhver, som er berettiget til at give en Befaling, der skal adlydes af en anden (den undergivne), er dennes foresatte.

Enhver, som har høiere Grad end en anden (den underordnede), er dennes overordnede. Har begge samme Grad, er den, der har ældst Anciennetet, den overordnede.

§ 7.

Ved militær Vagt forstaaes i denne Lov enhver Krigsmand eller militær Afdeling, der har at forrette Vagt- eller Sikkerhedstjeneste.

§ 8.

Ved Sjøtogt forstaaes Togt paa fremmede Farvand, beregnet paa en Varighed af mindst 14 Dage.

Et Skib ansees for at være paa Togt fra den Tid, Kommandoen ombord er heist, og til den igjen stryges, men paa Sjøtogt fra den Tid, det forlader Udrustningsstationen, og til det vender tilbage til Oplagsstedet.

1ste Kapitel. Lovens Virkekreds.

§ 9.

Efter denne lov straffes, forsåvidt intet annet uttrykkelig er bestemt eller fremgår av sammenhengen,

1. alle ved rikets vebnede makt ansatte eller dertil hørende personer;
2. medfarende på skib, når skibet er på sjøtokt,

samt i krigstid enn videre:

3. enhver, som i hvilkensomhelst egenskap gjør tjeneste ved den vebnede makt eller følger avdeling av samme;
4. krigsfanger, som står under militær bevoktning;
5. enhver som gjør seg skyldig i overtredelse av § 108, eller som på krigsskueplassen gjør seg skyldig i forbrytelse mot §§ 101 til 105.

Den som ikke omfattes av loven etter første ledd, straffes bare for medvirkning til handling som etter denne loven kan straffes med fengsel i 2 år eller mer, eller som rammes av § 34.
Endret ved lover 6 mai 1921 nr. 2, 15 des 1950 nr. 6, 26 nov 1954 nr. 6, 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 10.

Under fælles Tjenestgjøring af norsk og anden med Norge forbunden Stats Krigsmagt bliver i Tilfælde af Gjensidighed strafbare Handlinger, forøvede af norske Krigsmænd mod den anden Stats Krigsmænd, at straffe paa samme Maade, som om de var forøvede mod norske Krigsmænd.

§ 11.

Nærværende Lov kommer til Anvendelse, ogsaa naar den strafbare Handling er forøvet i Udlandet.

2det Kapitel. Straffene.

§ 12.

1. De straffer, som anvendes efter denne lov, er fengsel, arrest og bøter. Forvaring kan idømmes efter reglene i straffeloven § 40. I særlige tilfelle anvendes rettighetstap som nevnt i straffeloven § 56.
2. Med ovennævnte Straffe kan som Tillægsstraffe forbindes:

a. Kunngjøring av dommen, hvorved lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 3-6, jf. nærværende lov §§ 41, 59 og 60, får tilsvarende anvendelse;
b. Forvisning fra bestemte Steder overensstemmende med straffeloven § 57.

Endret ved lover 6 mai 1921 nr. 2, 15 des 1950 nr. 6, 22 mai 1953 nr. 3, 26 nov 1954 nr. 6, 12 des 1958 nr. 1, 26 jan 1973 nr. 2, 8 juni 1979 nr. 43, 17 jan 1997

nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 13.

De i straffeloven og i straffegjennomføringsloven givne Regler om Fængsel og Bøder kommer, forsaavidt intet modsat er bestemt, til Anvendelse paa de militære Fængsels- og Bødestraffe.

Naar Bøder idømmes, kan der istedenfor Fængselsstraf fastsættes et bestemt Antal Arrestdage, der skal træde istedenfor Bøder, som ikke erlægges.
Endret ved lover 12 des 1958 nr. 1, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 14. (Opphevet)

Endret ved lov 15 des 1950 nr. 6, opphevet ved lov 8 juni 1979 nr. 43.

§ 15.

Arrest anvendes kun paa militære og civilmilitære Personer samt Krigsfanger og medfarende paa Skib og idømmes som Husarrest fra 1 til 30 Dage eller som Vagtarrest fra 1 til 60 Dage, men i de i § 27, jf. straffeloven § 79 bokstav a, omhandlede Tilfælde henholdsvis indtil 45 og 90 Dage.

1 dags Arrest svarer til 1 Dags Fængsel.
Endret ved lover 15 mars 1991 nr. 5, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 16.

Husarrest anvendes kun paa Befalingsmænd, paa Elever af militære Skoler og paa civile Personer. Den udholdes i Arrestantens Bolig eller Lukaf. Husarrestant maa ikke uden Tilladelse modtage Besøg.

Vagtarrest udholdes i militært Arrestlokale, saavidt muligt i Enrum. Brevveksling er Arrestanten tilladt. Til bestemte Tider bør det ogsaa tillades ham at modtage Besøg, forsaavidt tjenestlige Hensyn ikke er til Hinder derfor.

Hvor Benyttelse af militært Arrestlokale vilde volde uforholdsmæssig Ulempe eller Bekostning, kan Arresten udholdes i Kredsfængsel eller Hjælpefængsel. Uden eget Samtykke maa Arrestanten ikke sættes sammen med

nogen, der udstaar Straf af Fængsel eller med Varetægtsfange.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 17.

Fange, der udholder Arrest, kan af vedkommende Befalingsmand paalægges at udføre militære Tjenestepligter, men kan ikke paalægges andet Arbeide. Afbrydes Arresten, bliver dette uden indflydelse paa Beregningen af Arresttiden, forsaavidt Afbrydelsen ikke i Sammenhæng varer længere end 12 Timer.

Husarrestant sørger selv for sit Underhold. Det samme tillades ogsaa Vagtarrestant inden de Grænser, som god Orden foreskriver.

§ 18.

Arrest kan etter domfeltes begjæring eller med hans samtykke ved fullbyrdelsen omsettes til hefte eller, for så vidt den skyldige ikke er befalingsmann, til fengsel.
Endret ved lov 12 des 1958 nr. 1.

§ 19.

Nærmere Regler angaaende Arrest og Arrestfangers Behandling gives af Kongen.

§ 20.

Den som dømmes for overtredelse av krigsartiklene, kan idømmes tap av stemmerett i offentlige anliggender for en tid av inntil 10 år. For øvrig får reglene om rettighetstap i straffeloven § 56 tilsvarende anvendelse.
Endret ved lover 6 mai 1921 nr. 2, 15 des 1950 nr. 6, 22 mai 1953 nr. 3, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 21. (Opphevet)

Endret ved lov 6 mai 1921 nr. 2, opphevet ved lov 22 mai 1953 nr. 3.

§ 22.

Dømmes nogen, der ikke har udtjent sin Værnepligt, til Tjenestens Tab, eller omfatter det Tidsrum, hvorfor nogen er frakjendt Retten til Tjenestgjøring i Rigets Krigsmagt, ikke hele hans tilbageværende Værnepligtstid, er han forpligtet til at udføre den gjenstaaende Del af sin Værnepligt som menig.

Det samme gjælder ogsaa den, der gjenerhverver Retten til Tjenestgjøring.

§ 23.

Med hensyn til inndragning finner straffeloven §§ 67 til 75 tilsvarende anvendelse.
Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 2, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

3dje Kapitel. Forskjellige Bestemmelser.

§ 24.

Foresattes Befaling i Tjenesteanliggender fritager den undergivne for Straf, uden forsaavidt som han overskrider Befalingen, eller han har indseet eller klarlig maatte have indseet, at han ved Befalingens Udførelse medvirker til en retsstridig Handling. I ethvert Fald kan Retten nedsætte Straffen under det for Handlingen bestemte Lavmaal og til en mildere Strafart.

§ 25.

Paa Handling, der under paatrængende Fare eller Nød foretages for at faa givne Befalinger adlydte, finder straffeloven §§ 17, 18 og 80 tilsvarende Anvendelse.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 26.

Frygt for personlig Fare begrunder ved Forsømmelse af militær Tjenestepligt ikke Udelukkelse af Strafskylden eller Nedsættelse i Straffen.

§ 27.

Bestemmelserne i straffeloven §§ 34 til 39 kan bringes i Anvendelse, ogsaa hvor der idømmes Arrest. Samme Lovs § 79 bokstav a finder tilsvarende Anvendelse, hvor nogen af de strafbare Handlinger skulde have medført nævnte Straf.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 28.

Naar en efter denne Lov strafbar Handling forøves af flere Krigsmænd i Fællesskab, kan Straffen, hvor vedkommende Straffebud ikke selv tager særligt Sigte paa Forholdet, inden de for vedkommende Strafart fastsatte Grænser forhøies med indtil en Halvdel.

Paa samme Maade og under samme Forudsætning kan Straffen forhøies for en foresat som forsætlig har samvirket med nogen ham undergiven eller under hans Opsyn staaende Person.

§ 29.

Når en handling er foretatt av en som på domstidspunktet har status som krigsfange, kan retten nedsette straffen under det lavmål som er bestemt for handlingen.
Opphevet ved lov 26 nov 1956 nr. 6, tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573).

§ 30.

Med hensyn til foreldelse gjelder for arrest de samme regler som i straffelovens 15de kapitel bestemt.

Fristen for foreldelse er 25 år når fengsel på livstid kan idømmes.
Endret ved lover 6 mai 1921 nr. 2, 8 juni 1979 nr. 43, 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 31.

Er en efter denne lov straffbar handling forøvet av den høistbefalende for en avsondret del av krigsmakten, begynner foreldelsen ikke sitt løp før fra den dag,

da felttoget eller toktet er endt, eller den avsondrede del av krigsmakten er kommet under kommando av en høiere befalingsmann.
Endret ved lov 6 mai 1921 nr. 2.

§ 32.

Forbrydelse eller Forseelse ved trykt Skrift, hvis Forfatter ikke har navngivet sig eller paa anden Maade betegnet sig som hørende til den væbnede Magt, er ikke at anse som militær Forbrydelse eller Forseelse uden i de i §§ 47, 49, 69 og 86 nævnte Tilfælde.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 33.

Alle militære Lovbrud er offentlig Paatale undergivet.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Anden Del. Militære Lovbrud.

Overskriften endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

4de Kapitel. Ulovligt Fravær, Rømning og anden Unddragelse fra Krigstjeneste.

§ 34.

Den, som retsstridig forlader eller bliver borte fra det Sted, hvor det paaligger ham som militær Pligt at være tilstede, straffes med Bøder eller med Arrest.

Er den skyldige Krigsmand, straffes han for saadant ulovligt fravær med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Maaneder og, ifald hans Fravær varer mer end 7 Dage, med Arrest eller med Fængsel indtil 2 Aar.

Paa samme Maade straffes den, som retsstridig bevirker at en anden forlader eller bliver borte fra det Sted, hvor det paaligger ham som militær Pligt at være tilstede.
Endret ved lover 7 juni 1985 nr. 49, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 35.

Den, som i hensikt aldeles å unddra sig sin militære tjenesteplikt forbryter sig således som i § 34 omhandlet eller som efter å være fremmøtt eller fremstillet til militær tjeneste rettsstridig nekter aldeles å utføre sin tjenesteplikt, straffes med fengsel fra 3 måneder inntil 2 år, men inntil 3 år, hvis det skjer i tjenestetiden med fartøi på tokt.

I gjentagelsestilfeller er straffen fengsel fra 1 til 3 år og for alltid fradømmelse av retten til å gjøre tjeneste i rikets krigsmakt.

Fremstiller den skyldige sig innen 7 dager igjen frivillig til utførelse av sin militære tjeneste eller erklærer han sig innen samme tid villig dertil, straffes han med fengsel inntil 2 år; under særdeles formildende omstendigheter kan arrest anvendes.

Den som medvirker til lovbruddet straffes som bestemt i 1. og 3. ledd, efter sistnevnte ledd dog alene såfremt han har medvirket til at den skyldige forholder sig som i dette ledd anført.

Endret ved lover 24 mars 1922 nr. 3, 10 juli 1925 nr. 2, 26 nov 1954 nr. 6, 19 mars 1965 nr. 3, 22 juni 1990 nr. 43, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 36.

Den, som i Hensigt at unddrage sig sin militære Tjeneste ved Lemlæstelse eller paa anden Maade gjør sig helt eller delvis ubrugbar dertil, straffes med Fængsel indtil 2 Aar.

Paa samme Maade straffes den, som ved at foregive Sygdom eller Legemsfeil søger at unddrage sig fra militær Tjeneste.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 37.

Husarrestant, som i Arresttiden forlader de Rum, hvor Arresten skal udholdes, eller som uden Tilladelse modtager Besøg, straffes med Vagtarrest i mindst dobbelt saa lang Tid som den idømte Husarrest eller med Fængsel indtil 3 Maaneder.

5te Kapitel. Lovbrud med Hensyn til den militære Underordning.

Overskriften endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 38.

Den, som under tjenestlige Forhandlinger og Møder, eller naar han er iført militær Dragt, undlader at vise en overordnet de paabudte Tegn paa Respekt, straffes med Arrest indtil 10 Dage.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 39.

Med Arrest straffes den, som i Anledning af Tjenesten eller under Udførelse af militære Tjenestepligter ligeoverfor en foresat tilkjendegiver Uvilje mod hans Befaling eller tager til Gjenmæle mod hans Tilrettevisning eller ligeoverfor en overordnet gjør sig skyldig i respektstridig Opførsel, som ikke er omhandlet i § 38. Sker det med truende Holdning eller i Nærvær af samlet Trop eller Skibsmandskab eller nogen betydelig Del deraf, straffes den skyldige med Fængsel indtil 6 Maaneder.

Paa samme Maade straffes den, som ved Forledelse eller Tilskyndelse medvirker til, at en anden forser sig saaledes som oven nævnt.

§ 40. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 41.

Den, som ved uriktig anklage for militært Lovbrud mot nogen foresatt eller overordnet forgår sig på sådan måte som i straffeloven §§ 222 til 225 omhandlet, straffes med de der bestemte straffer, dog så, at arrest trer istedenfor bøter.

Den, som ellers mot bedre vitende inngir nogen ubeføiet besværing eller klage over foresatte eller overordnede i anledning av tjenesteforhold, straffes med arrest eller fængsel inntil 6 måneder. Skjer det ikke mot bedre vitende, men dog uten rimelig grunn og besværingen eller klagen viser sig å være aldeles ubeføiet, straffes den skyldige med arrest.
Endret ved lover 6 mai 1921 nr. 2, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 42.

Den, som mod en foresat eller overordnet i Anledning af Tjenesten eller under Udførelse af militære Tjenestepligter gjør sig skyldig i noget Lovbrud mod den personlige Frihed, straffes med de i straffeloven bestemte Straffe, dog saa, at Arrest træder istedenfor Bøder, og at Straffen inden de for vedkommende Strafart fastsatte Grænser kan forhøies med indtil en Halvdel.

Er Lovbruddet forøvet i Nærvær af samlet Trop eller Skibsmandskab eller nogen betydelig Del deraf, straffes den skyldige med Fængsel i mindst 1 Aar.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 43.

Den, som ved Vold eller Trusel søger at formaa en foresat eller overordnet til at foretage eller undlade en Tjenestehandling eller at hindre ham under en saadan, straffes med Fængsel indtil 6 Aar.

Med Fængsel indtil 3 Aar straffes den, som ved Vold eller Trusel søger at hindre en anden Krigsmand fra at udføre en ham af foresatte given Befaling i Tjenesteanliggende.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 44.

Den, som mod en foresat eller overordnet i Anledning af Tjenesten eller under Udførelse af militære Tjenestepligter gjør sig skyldig i noget Lovbrud mod Liv, Kropp og Helse, straffes med de i straffeloven bestemte Straffe, dog saa, at Arrest træder istedenfor Bøder, og at Straffen inden de for vedkommende Strafart fastsatte Grænser kan forhøies med indtil en Halvdel.

Er Lovbruddet forsætlig og forøvet i Nærvær af samlet Trop eller Skibsmandskab eller nogen betydelig Del deraf, straffes den skyldige med Fængsel i mindst 1 Aar.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 45.

Straf efter §§ 39, 42 og 44 finder ogsaa Anvendelse, forsaavidt Handlingen er forøvet under tjenestlige Forhandlinger og Møder med den skyldiges foresatte eller overordnede, eller naar den skyldige er iført militær Dragt. For

værnepligtige gjælder det her bestemte fra den Tid, de har faaet fornøden Undervisning om sine Pligter.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 46.

Den, som undlader at vise skyldig Lydighed mod en foresats Befaling i Tjenesteanliggende eller retsstridig handler mod eller overskrider Befalingen eller mod bedre Vidende giver en foresat et usandt Svar paa Spørsmaal i Tjenesteanliggende, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Maaneder.

Vedbliver den undergivne trods gjentagen Befaling sin Ulydighed, eller giver han ved Ord eller Adfærd sin foresatte udtrykkelig tilkjende, at han ikke vil udføre hans Befaling, straffes han med Fængsel indtil 1 Aar. Sker dette i Nærvær af samlet Trop eller Skibsmandskab eller nogen betydelig Del deraf, kan Straffetiden forlænges til 2 Aar.

Forøves den strafbare Handling under saadanne Omstændigheder, at Tab af Menneskeliv eller betydelig Skade maatte befrygtes at ville voldes derved, straffes den skyldige med Fængsel indtil 3 Aar. Voldes derved saadant Tab eller saadan Skade, kan Straffetiden forlænges til 10 Aar.

Paa samme Maade som oven bestemt straffes den, som forleder eller tilskynder en anden til saadan Ulydighed.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 47.

Den, som søger at ophidse Krigsmand til Uvilje mod Tjenesten eller til Had mod foresatte eller overordnede, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Aar. Dersom Lovbruddet er forøvet ved trykt Skrift, skal dette utgjøre et skjerpende Moment ved utmålingen av Straff.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 48.

Har den foresatte eller overordnede ved utilbørligt Forhold givet Anledning til nogen i §§ 38-47 omhandlet strafbar Handling, kan Straffen nedsættes under det for Handlingen bestemte Lavmaal og til en mildere Strafart og, hvor den bestaar i Arrest, under særdeles formildende Omstændigheder endog helt bortfalde.

Har den foresattes eller overordnedes utilbørlige Forhold bestaaet i Mishandling eller nedværdigende Behandling af den skyldige, maa Fængsel paa Livstid ikke anvendes og Straffen ikke overstige Tredjedelen af høieste Straf, naar denne er tidsbestemt Frihedsstraf.

§ 49.

Den, som søger at ophidse Krigsmænd til i Fællesskab retsstridig

a. at øve Vold mod en foresat eller overordnet, eller
b. at tvinge en saadan til at foretage eller undlade en Tjenestehandling, eller
c. at negte Lydighed mod en foresats Befaling i Tjenesteanliggende, straffes for Opvigleri med Fængsel indtil 6 Aar.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 50.

Aftaler flere Krigsmænd at ville i Fællesskab øve saadan Vold, Tvang eller Ulydighed som i § 49 omhandlet, straffes de for Mytteri med Fængsel indtil 3 Aar, men med Fængsel indtil 6 Maaneder, hvis de alle opgiver den strafbare Plan, før nogen militær Myndighed er kommen til Kundskab om samme; under særdeles formildende Omstændigheder kan i saa Fald Straf helt bortfalde.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 51.

Med Fængsel indtil 2 Aar straffes den Krigsmand, som undlader gjennem betimelig Anmeldelse for vedkommende Myndighed eller paa anden Maade at søge afverget et Mytteri eller et Lovbrud mod §§ 42 eller 44 af nogen i straffeloven §§ 254, 272, 275 eller 287 omhandlet Slags eller sammes Følger, uagtet han til en Tid, da Lovbruddet eller dets Følger endnu kunde forebygges, har erholdt paalidelig Kundskab om, at den er igjære eller er forøvet.

Dog er han straffri, dersom det ikke kommer til Udførelse af Planen eller til strafbart Forsøg eller Anmeldelsen ikke kunde ske uden at udsætte nogen af hans nærmeste for Tiltale eller Fare for Liv, Helse eller Velfærd.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 52.

Søger flere Krigsmænd i Fællesskab retsstridig

a. at øve Vold mod en foresat eller overordnet, eller
b. at tvinge en saadan til at foretage eller undlade en Tjenestehandling, eller
c. at negte Lydighed mod en foresats Befaling i Tjenesteanliggende,

bliver de deri skyldige at straffe for Oprør, Anstiftere og Hovedmænd saavelsom de, der øver Vold mod foresatte eller overordnede, med Fængsel indtil 10 Aar og de øvrige medvirkende med Fængsel indtil 6 Aar.

Voldes ved Oprøret Tab af Menneskeliv eller betydelig Skade for Krigsvæsenet, eller foregaar Lovbruddet i Havsnød, eller medfører den Fare for Skibets Sikkerhed, kan Straffen for Anstiftere og Hovedmænd forlænges til Fængsel paa Livstid og for de øvrige medvirkende til Fængsel indtil 10 Aar.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 53.

For de Deltagere i Oprør, som vender tilbage til Lydighed, førend det er kommet til Forøvelse af Vold eller Tvang mod den foresatte eller overordnede, nedsættes Straffen, forsaavidt de ikke er Anstiftere eller Hovedmænd til Fængsel indtil 2 Aar. For Anstiftere og Hovedmænd nedsættes den til Fængsel indtil 6 Aar, saafremt alle Deltagere vender tilbage til Lydighed, inden det er kommet til saadan Forøvelse af Vold eller Tvang.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 54.

Som Hovedmænd i Oprør ansees

1. den, der optræder som Anfører for Deltagerne;
2. den blandt Oprørerne, der indehar den høieste Grad eller ældst Anciennetet;
3. den, der befordrer Oprøret ved Misbrug af militære Signaler;
4. den, der udtrykkelig ved Ord eller Handling negter at efterkomme den foresattes Opfordring til ham personlig om at vise Lydighed.

§ 55.

Den, som gjør sig skyldig i nogen i §§ 39-47, 49, 50 eller 52 nævnt strafbar Handling mod en militær Vagt under Udførelsen af dens Tjeneste, straffes paa samme Maade, som om Handlingen var forøvet mod en foresat.

6te Kapitel. Misbrug af Myndighed.

§ 56.

Den, som ved at misbruge sin Myndighed eller ved uretmæssig at tiltage sig saadan retsstridig søger at formaa en undergiven eller underordnet til at gjøre, taale eller undlade noget, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 2 Aar, men i Gjentagelsestilfælde indtil 3 Aar. Har den skyldige søgt at formaa den undergivne eller underordnede til at forøve en strafbar Handling, kan Fængsel indtil 6 Aar anvendes.

Den, som gjør sig skyldig i anden mod Reglementer eller Forholdsordrer stridende Behandling af undergivne eller underordnede, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Maaneder.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 57.

Den, som retsstridig søger at afholde en undergiven eller underordnet fra at fremkomme med eller fastholde en Ansøgning, Forestilling, Besværing eller Klage, eller som ved Modtagelsen af nogen saadan unddrager sig fra at foretage, hvad der i den Anledning paaligger ham, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 2 Aar.

§ 58.

Den som uberettiget udøver Disciplinærmyndighed, eller som overskrider sin Disciplinærmyndighed, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 6 Aar.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 59.

Den, som mod en undergiven eller underordnet i Anledning af Tjenesten eller under Udførelse af militære Tjenestepligter gjør sig skyldig i noget Lovbrud mod Liv, Kropp eller Helse, straffes med de i straffeloven bestemte Straffe, dog saa, at Arrest træder istedenfor Bøder, og at der for de i § 271 første ledd omhandlede Lovbrud kan anvendes Fængsel indtil 1 Aar.

Denne Bestemmelse kommer ogsaa til Anvendelse, forsaavidt Handlingen er forøvet under tjenestlige Forhandlinger og Møder med den skyldiges undergivne eller underordnede, eller naar den skyldige er iført militær Dragt.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 60.

Den, som ved uriktig anklage for militært lovbrudd mot nogen undergiven eller underordnet forgår sig på sådan måte som i straffeloven §§ 222 til 225 omhandlet, straffes med de der bestemte straffer, dog så at arrest trer istedenfor bøter.
Endret ved lover 6 mai 1921 nr. 2, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 61.

En foresat eller overordnet, som forleder eller tilskynder nogen ham i Tjenesten undergiven Befalingsmand til at forøve noget i dette Kapitel omhandlet Lovbrud eller bistaar ham dermed eller vidende lader ham forøve den, eller som misbruger sin Stilling til at tilskynde en anden Befalingsmand til at forøve en saadan eller til at bistaa ham dermed, straffes efter de samme Straffebud som denne, dog saa, at Straffen inden de for vedkommende Strafart fastsatte Grænser kan forhøies med indtil en Halvdel.

Straffen kommer til Anvendelse uden Hensyn til, om den anden Person paa Grund af god Tro eller af andre Grunde ikke er strafskyldig.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 62.

En militær Vagt, som forøver nogen i §§ 56 eller 59 omhandlet strafbar Handling, straffes, som om en foresat havde forøvet Handlingen.

Forøves den mod nogen, som udenfor Vagttjenesten er Vagtens foresatte,

kan Straffen forhøies med indtil en Halvdel.

7de Kapitel. Lovbrud med Hensyn til særegne Tjenestepligter og den militære Orden.

Overskriften endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 63.

Krigsmand, som forbryder sig paa saadan Maade som i straffeloven § 387, jf. § 388 omhandlet, straffes saaledes som der bestemt, dog saa, at Arrest træder istedenfor Bøder.
Endret ved lover 4 juli 2003 nr. 79, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 64.

Krigsmand, som i Anledning af Tjenesten modtager nogen Gave eller Fordel af undergivne eller underordnede uden deres fælles foresattes udtrykkelige eller stiltiende Samtykke, eller som modtager nogen Gave eller uberettiget Fordel af den, hvis Ydelser til Krigsmagten han har eller i det sidst forløbne Aar har havt Befatning med, straffes med Arrest, men i Gjentagelsestilfælde med Arrest eller Tjenestens Tab.

§ 65.

Krigsmand, som pligtstridig undlader at anmelde sine undergivnes strafbare Handlinger eller at udøve sin Disciplinærmyndighed, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Aar, men med Arrest indtil 3 Maaneder, saafremt Undladelsen er skeet af Uagtsomhed.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 66.

Krigsmand, som bevirker, at en Fange, der staar under militær bevogtning, undviger, eller som undlader at udføre en Paagribelse, der paaligger ham ifølge Tjenestepligt eller særlig Befaling, straffes med Fængsel indtil 6 Aar, men, hvis det er skeet af Uagtsomhed, med Arrest indtil 6 Maaneder.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 67.

Den, som afgiver urigtige tjenestlige Attester, Meddelelser eller Erklæringer, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Aar.

Hvor Feilen er uvæsentlig og ingen Skade tilsigtet eller voldt, kan Bøder anvendes og under særdeles formildende Omstændigheder Straf helt bortfalde.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 68.

Den, som bevirker at der i nogen Tjenesten vedkommende Protokol anføres Usandhed eller lægges Skjul paa Sandheden, eller at der ved Udferdigelsen af Protokoludskrift, Telegram eller Telefonmeddelelse eller anden tjenestlig Erklæring, der er afgiven for at tjene som Bevis, anføres eller bevidnes Usandhed eller lægges Skjul paa Sandheden, straffes med Tjenestens Tab eller med Fængsel indtil 3 Aar, men indtil 6 Aar, saafremt den skyldige har handlet i Hensigt at forskaffe sig eller andre en uberettiget Vinding eller at skade nogen.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 69.

Den, som uden skjellig Grund aabenbarer, hvad der i den militære Tjenestes Medfør er blevet ham betroet eller ved Lov eller anden gyldig Bestemmelse er betegnet som Tjenestehemmelighed, straffes med Arrest eller Tjenestens Tab eller med Fængsel indtil 6 Aar.

Denne Bestemmelse kommer til Anvendelse ogsaa paa den, der efter at være fratraadt Tjenesten forbryder sig som anført med Hensyn til, hvad han under denne har faaet vide.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 70.

Den, som ulovlig aabner eller tilsteder nogen at aabne et ham i Tjenestens Medfør betroet Brev, straffes med Tjenestens Tab eller med Fængsel indtil 3 Aar, men indtil 6 Aar, saafremt han forøver Lovbruddet for at forskaffe sig eller andre en uberettiget Vinding.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 71.

Krigsmand som under Udførelse af Vagttjeneste eller i Egenskab af Befalingsmand for en militær Vagt eller for Fartøi eller anden Afdeling, der er beordret til lignende Tjeneste, forsætlig eller af Uagtsomhed forsømmer de ham i nævnte Tjeneste paahvilende Pligter eller sætter sig ud af Stand til at varetage dem, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 1 Aar.

Er ved Lovbruddet voldt betydelig Skade, eller er noget Skib derved blevet udsat for Fare, kan Fængsel indtil 3 Aar anvendes, men indtil 10 Aar, saafremt Lovbruddet er forøvet ombord i Havsnød.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 72.

Med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Maaneder straffes den, som viser sig beruset under Udførelse af militære Tjenestepligter, eller naar Tjeneste ham vitterlig forestaar, eller under tjenestlige Forhandlinger og Møder, eller naar han er iført militær Dragt.

§ 73.

Krigsmand, som under Udførelse af militære Tjenestepligter eller under tjenestlige Forhandlinger og Møder bruger raa eller utilbørlig Tale, straffes med Arrest, men i Gjentagelsestilfælde med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Maaneder.

§ 74.

Krigsmand, som udfordrer en anden Krigsmand til Tvekamp, eller som modtager Udfordringen, eller som deltager i eller medvirker ved Tvekamp, straffes med Arrest eller Tjenestens Tab. § 48, 1ste Led finder tilsvarende Anvendelse.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 75.

Krigsmand, som ved uforsigtig Behandling af militære Vaaben eller Ammunition skader nogen paa Legeme, straffes med Arrest eller med Fængsel indtil 3 Aar, men indtil 6 Aar, saafremt nogens Død derved er voldt.

§ 76.

Misbruger en Befalingsmand sin Stilling til ved Foretagelse eller Undladelse af Tjenestehandling at krænke nogens Ret, straffes han med Arrest eller Tjenestens Tab eller med Fængsel indtil 1 Aar.

Har han handlet for at forskaffe sig eller andre en uberettiget Vinding, eller er ved Lovbruddet betydelig Skade eller Retskrænkelse voldt, kan Fængsel indtil 6 Aar anvendes.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 77.

Undlader en Krigsmand at udføre nogen Tjenestepligt, eller overtræder han paa anden Maade sine Tjenestepligter, straffes han med Arrest eller med Fængsel indtil 6 Maaneder, men, hvis den skyldige er Befalingsmand, med Arrest eller Tjenestens Tab eller med Fængsel indtil 2 Aar.

Er betydelig Skade voldt, kan Fængsel indtil 2 Aar eller for Befalingsmænd indtil 3 Aar anvendes. Er nogens Død voldt, kan Fængsel indtil 6 Aar anvendes.

Paa samme Maade straffes den, som forleder eller tilskynder en anden til at undlade eller overtræde sin Tjenestepligt.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 78.

Befalingsmand, som gjør sig skyldig i Forsømmelighed eller Skjødesløshed ved Udførelsen af sine Tjenestepligter, straffes med Arrest eller Tjenestens Tab.

Paa samme Maade straffes Befalingsmand, som gjør sig skyldig i grov Uforstand i Tjenesten eller foretager nogen Handling, der paa Grund af hans Stilling er ham forbudt.

Er ved Befalingsmandens Forsømmelighed, Skjødesløshed eller Uforstand betydelig Skade voldt, kan Fængsel indtil 2 Aar anvendes, men Fængsel indtil 6 Aar, saafremt nogens Død derved er voldt.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 79.

Befalingsmand som ved Drikfældighed eller forøvrigt ved sit Forhold i eller udenfor Tjenesten gjør sig uværdig til den for hans Stilling fornødne Tillid eller Agtelse, straffes med Tjenestens Tab.

Tredje Del. Krigsartikler.

8de Kapitel. Krigsforræderi og Blotstillelse af Krigsmagten.

§ 80. (Opphevet)

Endret ved lov 8 juni 1979 nr. 43, opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 81. (Opphevet)

Endret ved lov 15 des 1950 nr. 6, opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 81 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 des 1950 nr. 6, endret ved lov 8 juni 1979 nr. 43, opphevet ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573).

§ 82. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 83. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 84. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 85. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 86. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 87.

Med fengsel inntil på livstid straffes

1. den høistbefalende paa Fæstning eller befæstet Plads, som uden at have udtømt alle Midler til Forsvar overgiver Fæstningen eller Pladsen til Fienden;
2. den Befalingsmand, som i aaben Mark overgiver sig og sit Mandskab til Fienden, uagtet der endnu var Udsigt for ham til at kunne slaa sig igjennem eller til at faa Undsætning, eller som uden at have udtømt alle Midler til Forsvar forlader den ham anbetroede Post;
3. den høistbefalende paa Flaade eller Krigsskib, som overgiver sig til Fienden uden at have udtømt alle Midler til Forsvar eller til at bringe sin Flaade eller sit Skib i Sikkerhed.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 43, lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 88.

Krigsmand, som under Fegtning selv griber Flugten og ved Ord eller Tegn søger at forlede sine Vaabenfæller til Flugt, straffes med Fængsel indtil paa Livstid.
Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 43, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 89.

Krigsmand, under Fegtning, eller naar Fegtning forestaar, griber Flugten, hemmelig bliver tilbage fra sin Trop, sniger sig bort, holder sig skjult, kaster Vaaben eller Ammunition eller lader sig tage til Fange uden at gjøre tilbørlig Modstand, eller som ved forsætlig at paaføre sig eller lade sig paaføre Sygdom eller Kroppsskade eller ved forsætlig Beruselse eller under usandfærdigt Paaskud af at være syg eller saaret unddrager sig nogen med Fare for hans Person forbunden Tjeneste, straffes med Fængsel.

Giver han senere fremragende Beviser paa Tapperhed og Opofrelse, kan Straffen nedsættes til Arrest eller endog ganske bortfalde.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 90. (Opphevet)

Endret ved lov 8 juni 1979 nr. 43, opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 91. (Opphevet)

Endret ved lov 8 juni 1979 nr. 43, opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 92. (Opphevet)

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 43, 12 juni 1981 nr. 65, opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 93. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 94. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 94 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 des 1950 nr. 6, endret ved lov 8 juni 1979 nr. 43, opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

9de Kapitel. Afændring af Bestemmelser i anden Del.

§ 95.

For ulovligt Fravær (§ 34) kan den skyldige straffes med Fængsel indtil 3 Aar.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 96.

For de i § 35 og § 36 omhandlede Lovbrud straffes den skyldige med fængsel inntil 6 år.

Har flere i forening avtalt og utført Lovbrud, som omhandles i § 35, straffes anstifteren og anføreren med fængsel inntil på livstid, de øvrige deltagere med inntil 10 år.

Endret ved lover 24 mars 1922 nr. 3, 8 juni 1979 nr. 43, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 97.

Den, som gjør sig skyldig i nedennævnte Lovbrud, kan straffes

1. For Lovbrud af den i §§ 42 og 44 omhandlede Art med Fængsel indtil paa Livstid;
2. for Lovbrud af den i § 43 omhandlede Art med Fængsel indtil 10 Aar;
3. for Lovbrud af den i § 46, 1ste Led omhandlede Art med Fængsel indtil 1 Aar og for Lovbrud af den i 2det Led omhandlede Art med Fængsel indtil 10 Aar;
4. for Lovbrud af den i § 47 omhandlede Art med Fængsel indtil 6 Aar;
5. for Lovbrud af den i §§ 49 og 50 omhandlede Art med Fængsel indtil 15 Aar;
6. For Lovbrud af den i § 51 omhandlede Art med Fængsel indtil 3 Aar;
7. for Lovbrud mod § 52 med Fængsel indtil paa Livstid.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 43, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 98.

Straffen for mod Forholdsordrer eller Reglementer stridende Behandling af undergivne eller underordnede (§ 56) kan skjærpes til Fængsel indtil 3 Aar.

§ 99.

Straffen for Forsømmelse af Vagtpligter efter § 71 kan skjærpes til Fængsel indtil 2 Aar, men indtil 10 Aar, saafremt Krigsmagten er bleven udsat for Fare og til Fængsel indtil paa Livstid, saafremt betydelig Skade for Krigsmakten er voldt.

Straffen for Lovbrud mod § 77, 1ste Led kan skjærpes til Fængsel indtil 2 Aar, men for Befalingsmænd indtil 3 Aar.

Straffen for Lovbrud mod § 77, 2det Punktum kan skjærpes til Fængsel indtil 3 Aar, men for Befalingsmænd indtil 6 Aar.

Straffen for Lovbrud mod § 78 kan skjærpes til Fængsel indtil 2 Aar, men indtil 3 Aar, saafremt betydelig Skade er voldt.

Er i de i §§ 77 eller 78 omhandlede Tilfælde nogens Død voldt, kan Straffen skjærpes til Fængsel indtil 10 Aar.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

10de Kapitel. Plyndring og andre Lovbrud mod Person og Gods.

Overskriften endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 100.

Med Fængsel indtil 6 Aar straffes den Krigsmand, som i Hensigt derved at forskaffe sig eller andre en uberettiget Vinding retsstridig

1. udskriver Krigsskat eller Tvangsydelse eller
2. forhøier retmessige Rekvisitioner eller
3. negter at udstede Modtagelsesbevis for borttagen eller rekvireret Eiendom.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 101.

Med Fængsel indtil 6 Aar straffes den, som forøver et i straffeloven §§ 321, 324 eller 330 omhandlet Lovbrud

1. under Benyttelse af Krigsfrygten eller militær Overlegenhed eller
2. mod en i Krigen falden eller mod en syg eller saaret paa Kamppladsen, paa Marschen, under Transporten eller i Lasarettet eller mod en til hans Varetægt betroet Krigsfange.

Forøves saadant Lovbrud efter Aftale af flere i Fællesskab, straffes Anstiftere og Anførere med Fængsel indtil paa Livstid og de øvrige Deltagere med Fængsel indtil 10 Aar.
Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 43, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 102.

Med Fængsel indtil paa Livstid straffes den, som forøver et i straffeloven § 327 omhandlet Lovbrud

1. under Benyttelse af Krigsfrygten eller militær Overlegenhed;
2. mod en syg eller saaret paa Marschen, under Transporten eller Lasarettet eller mod en til hans Varetægt betroet Krigsfange;
3. paa Krigsskuepladsen.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 43, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 103.

Den, som uden Nødvendighed ødelegger eller beskadiger fremmed Eiendom, straffes med Fængsel indtil 6 Aar, men med Fængsel indtil paa Livstid, hvis det sker ved Forvoldelse af Ildebrand, Sammenstyrtning, Sprengning, Oversvømmelse, Sjøskade eller Jernbaneulykke.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 104.

Den, som forøver en etter straffeloven kapittel 27, eller §§ 332, 337, 343, 351,

352 annet ledd eller 390 straffbar handling med hensyn til noen krigsvesenets øyemed tjenende gjenstand, straffes med de i nevnte lov bestemte straffer, dog så at arrest trer istedenfor bøter, og at straffen innen de for vedkommende straffart fastsatte grenser kan forhøyes med inntil en halvdel.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 105.

Den, som forøver nogen i § 104 nævnt strafbar Handling med Hensyn til Krigsbytte, straffes som i straffeloven bestemt, dog saa, at Arrest træder istedenfor Bøder.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 106.

Krigsmand, som egenmægtig søger at gjøre Krigsbytte, straffes med Fængsel indtil 1 Aar.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 107. (Opphevet)

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 43, 12 juni 1981 nr. 65, opphevet ved lov 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225).

§ 108.

Med fengsel inntil 3 år straffes den som overtrer bestemmelse som er gitt til beskyttelse for personer eller eiendom

a. i Geneve-konvensjonene av 12 august 1949 om forbedring av såredes og sykes kår i de væpnede styrker i felten, om forbedring av såredes, sykes og skipbrudnes kår i de væpnede styrker til sjøs, om behandling av krigsfanger og om beskyttelse av sivile i krigstid,
b. i de to tilleggsprotokoller 10 juni 1977 til disse konvensjonene,

om ikke forholdet rammes av et strengere straffebud.

Tilføyd ved lov 26 nov 1954 nr. 3, endret ved lover 12 juni 1981 nr. 65, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Fjerde Del. Den militære Disciplinærmyndighed.

Opphevet ved lov 6 mai 1921 nr. 2, se nå lov 20 mai 1988 nr. 32.

Slutningsbestemmelse.

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Instruks for Regjeringen

§ 1.

1. I statsrådet, som består av så mange medlemmer som til enhver tid bestemt, er statsministeren formann og kan som sådan forlange av ethvert av Regjeringens departementer enhver oplysning som han måtte finne anledning til, om enhver under vedkommende departement hørende sak. Statsministeren skal påse, at der – bortsett fra uforutsette forfallstilfelle – nårsomhelst med kort varsel kan tilkalles det fornødne antall statsråder til avholdelse av beslutningsdyktig statsråd.
2. Ethvert av statsraadets medlemmer er i regelen chef for et departement.
3. Statsraadet bistaas av en statssekretær.

§ 2.

1. Regjeringens departementer er indtil videre:[1]

1. For Utenrikske Anliggender.
2. For Kirke- og Undervisningsvæsenet.
3. For Justis- og Politivæsenet.
4. For Handel, Sjøfart og Industri.
5. For Landbruksvæsenet.
6. For de Offentlige Arbeider.
7. For Finans- og Toldvæsenet.
8. For Forsvarsvæsenet.

9. For Revisionsvæsenet.

2. Den nærmere fordeling av forretningene mellem departementerne foregaar i overensstemmelse med de forskjellige forskrifter, som derom til enhver tid er gjeldende.
3. På samme maate forholdes med hensyn til forretningenes og personalets fordeling inden hvert enkelt departement.
4. Til fælles bistand for samtlige departementer har statssekretæren at besørge protokollation m.v. av de beslutninger som fattes i statsraadet.
1 For tiden (siste omorganisering ved res. 20 des 2023 nr. 2166) er det følgende departementer ved siden av Statsministerens kontor:
Arbeids- og inkluderingsdepartementet,
Barne- og familiedepartementet,
Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet,
Energidepartementet,
Finansdepartementet,
Forsvarsdepartementet,
Helse- og omsorgsdepartementet,
Justis- og beredskapsdepartementet,
Klima- og miljødepartementet,
Kommunal- og distriktsdepartementet,
Kultur- og likestillingsdepartementet,
Kunnskapsdepartementet,
Landbruks- og matdepartementet,
Nærings- og fiskeridepartementet,
Samferdselsdepartementet,
Utenriksdepartementet.

§ 3.

Som departementchefer paaligger det statsraaderne, enhver for sit departements vedkommende, at paase og være ansvarlig for, at enhver til departementet indkommen sak tilbørlig behandles og fremmes til avgjørelse; at Statens og enhver borgers tarv nøie varetages; at offentlige regnskaper i ret tid avlægges, revideres og decideres; at departementernes embeds- og tjenestemænd tilholdes nøie at overholde sine plikter såvel med hensyn til tjenesten som like overfor almenheten.

§ 4.

1. I enhver sak, som forelegges enten Kongen eller den efter Grunnloven innsatte Midlertidige Regjering til avgjørelse, har den foredragende statsråd nøiaktig å fremstille sakens beskaffenhet tillikemed de vesentligste omstendigheter som bør komme i betraktning ved dens avgjørelse samt å fremsette bestemt innstilling om, hvad der efter hans formening bør besluttes i saken.
2. Den foredragende statsråd bør som regel ha med sig i statsrådet en referatliste over de saker som skal foredrages samt så mange avskrifter av listen som til bruk under saksbehandlingen i statsrådet anses nødvendig. Han avmerker på stedet i sin referatliste de saker som er avgjort.
3. Hvad her er bestemt om departementsforedrag, skal også gjelde innstillinger som undtagelsesvis ikke støtter sig til et sådant, men utgår fra det samlede statsråd. Sådanne innstillinger likesom dissenterende vota blir å innføre eller innhefte i en særskilt referatprotokoll for Statssekretariatet, når de er av det omfang, at de ikke uten ulempe kan inntas i de almindelige statsrådsprotokoller.
4. Statssekretæren har til sådan tid og på sådan måte, som statsrådets formann bestemmer, å fremlegge protokoll over de i statsråd avgjorte saker. Protokollen føres særskilt for hvert statsråd. Ethvert medlem av statsrådet kan kreve protokollen oplest eller på annen måte forvisse sig om, at det statssekretæren har innført, er overensstemmende med, hvad der i statsråd er besluttet. Statssekretæren, parafererer protokollen og er dermed ansvarlig for, at den er overensstemmende med de av Kongen eller den Midlertidige Regjering fattede beslutninger.
5. Dissenterende vota er det den eller de dissenterendes plikt å formulere til protokollen.
6. Statsrådsprotokollen underskrives av de medlemmer av statsrådet som har deltatt i forhandlingene eller beslutningene, og forelegges derefter Kongen til underskrift, når beslutningene er fattet av ham.
7. Over de diplomatiske saker og militære kommandosaker som i statsrådet besluttes hemmeligholdt, føres særskilte statsrådsprotokoller.
8. Ethvert departementsforedrag bør snarest mulig innføres eller, forsåvidt det er trykt, innheftes i vedkommende departements referatprotokoll.

§ 5.

1. Følgende saker kan avgjøres av vedkommende departement uten at foredrages for Kongen eller den Midlertidige Regjering:

a. De som vedkommer regnskapsvæsenet samt regnskapers revision og decision i overensstemmelse med gjældende lover, reglementer og bestemmelser.
b. Anvisninger av penger til utgifter og uttællinger overensstemmende med gjeldende lover og bevilgninger.
c. Saker, som kun vedkommer en bestemt iverksættelse av love og anordninger, av Stortinget fattede beslutninger eller av resolutioner, git av Kongen eller den Midlertidige Regjering.
d. Saker som ved love eller anordninger er overlatt til vedkommende departements avgjørelse eller som ved særskilte kongelige resolutioner er eller herefter maatte bli bestemt avgjort paa saadan måte.
e. Saker, som, om de end ikke likefrem hører under nogen av de foran nævnte, dog hittil stadig har været avgjort av vedkommende departement.
f. Oppnevning av delegasjoner og utsendinger, når vervet er av kort varighet, og oppnevning av utredningsutvalg.

2. Vedkommende departementssjef kan bringe en sak som han etter bestemmelsen foran selv kan avgjøre, inn for Kongen, når han finner at det bør gjøres på grunn av sakens særegne betydning eller tvilsomhet.
Endret ved res. 9 juni 1961, 5 des 1969.

§ 6.

Alle saker, hvorom det efter lovgivningens bud eller efter deres beskaffenhet tilkommer Kongen at træffe beslutning, og hvis avgjørelse ikke efter Grunnlovens bestemmelser i saa henseende er betrodd den Midlertidige Regjering eller i henhold til derom gjældende bestemmelser er betrodd vedkommende departementer, blir at foredrage for Kongen paa den i § 4 foreskrevne måte.

§ 7.

1. Statssekretæren opbevarer rikets segl og er ansvarlig for, at det ikke uten behørig bemyndigelse blir påtrykt noget dokument. Han har å utferdige og parafere alle akter, bestallinger m.v. som underskrives av Kongen eller av den Midlertidige Regjering, samt å innestå for, at disse akter m.v. er i overensstemmelse med de falne resolusjoner eller de lovbestemmelser efter hvilke dokumentene er utferdiget.

2. Fremdeles påligger det statssekretæren som chef for Statssekretariatet:

  a. Å opbevare de protokoller som omhandles i § 4 nr. 3-7. De almindelige statsrådsprotokoller skal han la innbinde i kronologisk orden og oversende til Stortinget. De hemmelige statsrådsprotokoller over diplomatiske saker og militære kommandosaker skal forbli under statssekretærens personlige forvaring, inntil de kan sendes til den ved Grunnlovens § 75 f. anordnede særlige komité av Odelstinget.[1]
  b. Å motta og åpne alle innløpende saker, forsåvidt de ikke har utskrift til et bestemt departement, og oversende dem til rette vedkommende.
  c. Å påse, at alt stoff som skal tas inn i Lovtidendens første avdeling, snarest mulig føres inn av tidendens redaktør.
  d. Å la føre fornødne journaler og fortegnelser over de ekspedisjoner og akter som passerer Statssekretariatet eller der utferdiges, samt kopibok for utgående brev.
  e. Å avgi til ethvert departement, ethvert for sitt vedkommende, meddelse om de beslutninger som er fattet av Kongen eller den Midlertidige Regjering samt, såfremt beslutningen avviker fra vedkommende departements innstilling, grunnene for den trufne avgjørelse overensstemmende med hvad der i så henseende er tilført statsrådsprotokollen.
  f. Å paase, at Statssekretariatets tjenestemenn nøie overholder sine plikter såvel med hensyn til tjenesten som like overfor almenheten.

1 Inkurie: Skal vel være Stortinget etter grlbest. 20 feb 2007.

Lov om domstolene (domstolloven)

1ste kapitel. Domstolene.

§ 1.

De alminnelige domstoler er:

  1. Høyesterett
  2. lagmannsrettene
  3. tingrettene

Forliksrådene er meklingsinstitusjoner med begrenset domsmyndighet som

angitt i tvisteloven § 6-10.
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 2.

Særdomstoler er:

1. jordskifterettene;
2. – – –
3. de overordentlige domstoler, som nedsettes etter § 29;
4. konsulrettene i utlandet
5. Riksretten.

For de domstoler som er nevnt under nr. 1-4, gjelder denne lov om ikke annet er bestemt. For Riksretten gjelder den ikke.
Endret ved lover 22 des 1950 nr. 2 § 110, 26 nov 1954 nr. 6, 17 juni 1966 nr. 8, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 896) som endret ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 3.

Høyesterett har sitt sete i rikets hovedstad når ikke særlige forhold er til hinder. Retten skal ha en formann og så mange andre dommere som til enhver tid er bestemt.
Endret ved lov 9 juni 1939 nr. 9.

§ 4.

Når saksmengden gjør det påkrevd, kan Høyesterett, for saker som skal avgjøres av fem dommere, deles i flere avdelinger etter bestemmelse av Kongen. For saker som skal avgjøres av tre dommere, kan Høyesterett nedsette ett eller flere utvalg, som betegnes som Høyesteretts ankeutvalg. Høyesteretts domstolleder leder behandlingen i avdelinger og utvalg og behandlingen av saker i storkammer eller plenum, som hun eller han er med i. Ellers ledes behandlingen av eldste dommer som er med.
Endret ved lover 9 juni 1939 nr. 9, 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr.

88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 5.

I saker som etter lov skal avgjøres av Høyesteretts ankeutvalg, settes Høyesterett med tre dommere. Det kan bestemmes at slike saker skal avgjøres i avdeling med fem dommere.

I andre saker enn etter første ledd første punktum settes Høyesterett med fem dommere.

I særlig tidkrevende saker kan det bestemmes at ytterligere en eller to dommere følger forhandlingene og deltar i avgjørelsen i tilfelle forfall.

I saker etter første og annet ledd som er av særlig viktighet, kan det bestemmes at saken, eller rettsspørsmål i den, skal avgjøres av Høyesterett i storkammer, satt med 11 dommere. Ved vurderingen skal det blant annet legges vekt på om det oppstår spørsmål om å sette til side en rettsoppfatning Høyesterett har lagt til grunn i en annen sak, eller om saken reiser spørsmål om konflikt mellom lover, provisoriske anordninger eller stortingsbeslutninger og Grunnloven eller bestemmelser Norge er bundet av i internasjonalt samarbeid. I helt særlige tilfeller kan det bestemmes at saken, eller rettsspørsmål i saken, skal avgjøres av Høyesterett i plenum, som da består av alle Høyesteretts dommere som ikke er ugilde eller har forfall.

Får noen av rettens medlemmer forfall i saker etter fjerde ledd, kan retten avgjøre saken så lenge det er minst fem dommere tilbake. Er det ved avgjørelsen et like antall dommere, fratrer yngste dommer.

Endret ved lover 21 juni 1935 nr. 8, 9 juni 1939 nr. 9, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 6.

Avgjørelse om at Høyesterett skal ha en annen sammensetning enn den som følger av § 5 første ledd første punktum, treffes før saken er fordelt til forberedende dommer, av Høyesteretts domstolleder. Etter fordeling treffes avgjørelsen av ankeutvalget, men slik at domstollederen treffer eventuell avgjørelse om at saken skal behandles i storkammer eller plenum.

Avgjørelse om at Høyesterett skal ha en annen sammensetning enn den som følger av § 5 annet ledd, treffes av domstollederen før den muntlige ankeforhandling er begynt, eller i skriftlige saker før partene har inngitt sitt siste skriftlige innlegg. Etter dette tidspunkt, kan to av avdelingens fem dommere kreve at avgjørelsen skal treffes med en sammensetning etter § 5 fjerde ledd. Domstollederen avgjør da om retten skal settes med 11 eller med alle

Høyesteretts dommere.

Når det er truffet avgjørelse om at Høyesterett skal settes i storkammer, kan Høyesteretts domstolleder i stedet bestemme at avgjørelsen skal treffes av Høyesterett i plenum. Det skal gjøres hvis minst seks av Høyesteretts dommere krever det. Vedtak etter første punktum og krav etter annet punktum må i tilfelle settes fram før ankeforhandlingen eller den avsluttende skriftlige behandlingen i den forsterkede rett påbegynnes.

Endret ved lover 9 juni 1939 nr. 9, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 7.

Når Høyesterett skal treffe avgjørelser som ikke gjelder de enkelte rettssaker, skal fem dommere være med ved avgjørelsen hvis ikke annet er bestemt ved lov.

I de avgjørelser som er nevnt i § 8 annet punktum, skal alle dommere være med, men avgjørelse kan treffes selv om noen av dommerne har forfall.

Endret ved lover 9 juni 1939 nr. 9, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 8.

Høyesteretts domstolleder leder rettens forretninger, fastsetter tiden for dens møter og for behandlingen av sakene og fordeler forretningene mellom rettens medlemmer og i tilfelle dens avdelinger og utvalg. Alminnelige regler om dette kan fastsettes i en forretningsorden.

Har domstollederen forfall, gjør eldste dommer tjeneste så lenge ingen annen er oppnevnt.

Endret ved lover 21 juni 1935 nr. 8, 9 juni 1939 nr. 9, 8 juni 1984 nr. 60, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 9.

Høyesterett skal ha en direktør, som leder domstolens kontor, og dessuten så mange protokollsekretærer og utredere som saksmengden krever.

Endret ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 10.

Lagmannsrettene skal ha en førstelagmann som leder og så mange lagmenn, lagdommere og jordskiftelagdommere som til enhver tid er bestemt.

Førstelagmannen kan tilkalle dommere fra tingrettene i lagdømmet til å ta sete i retten. Når særlige grunner foreligger, kan førstelagmannen også tilkalle dommere ved tingrettene og lagmannsretten i et annet lagdømme dersom de er villige til å gjøre tjeneste. Dette gjelder også for jordskiftelagdommere. Retten kan ikke settes med mer enn en tilkalt dommer eller pensjonist som er konstituert etter § 55 f uten når en av lagmannsrettens dommere uventet får forfall. I saker hvor retten skal settes med to fagdommere etter straffeprosessloven § 332 første ledd første punktum, kan ikke retten settes med en tilkalt dommer eller pensjonist som er konstituert etter § 55 f, uten når en av lagmannsrettens dommere uventet får forfall. Til behandling av anke tilkalles ikke dommere fra den tingrett som har behandlet saken i første instans. Endret ved lover 24 juni 1933 nr. 5, 21 juni 1935 nr. 8, 26 nov 1954 nr. 1, 16 juni 1989 nr. 64, 24 aug 1990 nr. 54, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 513 – se dens V), 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 514), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 11.

Førstelagmannen fordeler sakene mellom dommerne ved domstolen.

Har førstelagmannen forfall, skal den eldste av lagmennene eller den eldste av de øvrige dommerne gjøre tjeneste som førstelagmann så lenge ikke stedfortreder er oppnevnt.

Førstelagmannen kan bemyndige lagmennene til å utføre de forretningene som etter andre lovbestemmelser er tillagt denne.

Hvor saksmengden gjør det påkrevet, kan lagmannsretten etter bestemmelse av domstoladministrasjonen deles i avdelinger. I så fall kan det utnevnes en lagmann som leder for hver avdeling. Førstelagmannen fordeler sakene mellom avdelingene og treffer bestemmelse om dommernes tjenestegjøring. Lagmannen fordeler sakene mellom dommerne i avdelingen. Annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Kongen kan gi nærmere regler om fordelingen av sakene i lagmannsrettene. Endret ved lover 21 juni 1935 nr. 8, 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 12.

I den enkelte sak settes retten med tre dommere når annet ikke er bestemt ved lov. Istedenfor førstelagmannen eller en lagmann kan en av lagdommerne gjøre tjeneste som rettens leder.

Ved anke over dom, kjennelse eller beslutning fra tingretten som har sammenheng med fast eiendom eller rettigheter over fast eiendom, vassdrag og sjø, kan førstelagmannen beslutte at en av de tre dommerne som nevnt i første ledd kan være jordskiftelagdommer. Jordskiftelagdommeren kan være saksforberedende dommer, og lede retten.

I vidtløftige saker kan førstelagmannen bestemme at et varamedlem skal følge forhandlingene og tre inn i retten om noen får forfall.

I saker hvor det blir gitt informasjon som etter sikkerhetsloven er skjermingsverdig, skal det alene delta dommere som har nødvendig klarering og er autorisert for den aktuelle sikkerhetsgrad. Nærmere regler om klarering og autorisasjon kan gis av Kongen.

Endret ved lover 21 juni 1935 nr. 8. 17 des 1982 nr. 88, 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 20 mars 1998 nr. 10 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 29 juni 2001 nr. 720), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 13.

Avgjørelser og andre forføyninger, som ikke gjelder de enkelte rettssaker, treffer førstelagmannen alene hvis ikke annet er bestemt.

Endret ved lov 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995).

§ 14.

Lagmannsretten settes med meddommere i de tilfælde som straffeprosessloven, tvisteloven og jordskiftelova bestemmer.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 1989 nr. 68, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 15.

Faar nogen av rettens medlemmer forfald, efterat hovedforhandlingen er begyndt, kan den fortsættes, uten at nogen tilkaldes isteden, saa længe der bare er en meddommer og bare en anden dommer mindre, end der egentlig skulde være. Både i sivile tvister og straffesaker må en dommer som etter § 12 første ledd kan gjøre tjeneste som rettens leder, alltid være med. Det samme må jordskiftelagdommeren ved ankebehandling av jordskifteavgjerd.

Når lagmannsretten bare er sammensatt av tre fagdommere, kan saksbehandlingen ikke fortsettes om noen av dem får forfall.

Endret ved lover 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 514), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 16.

Rikets inddeling i lagdømmer for hver lagmandsret og lagdømmernes inddeling i retskredser (lagsogn) bestemmer Kongen.

Endret ved lov 22 mai 1981 nr. 27.

§ 17. (Opphevet)

Endret ved lov 14 feb 1969 nr. 9, opphevet ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 18.

For hvert lagsokn fastsetter domstoladministrasjonen ett eller flere rettssteder. Når størrelsen av lagsoknet eller andre grunner gjør det hensiktsmessig, skal det fastsettes flere rettssteder, hvert for en del av lagsoknet. På disse rettsteder behandles i alminnelighet de saker som hører hjemme i den del av lagsoknet.

Når det er hensiktsmessig, kan rett settes på andre steder i lagsoknet eller i et annet lagsokn.

Endret ved lover 21 juni 1935 nr. 8, 22 mai 1981 nr. 27, 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 514), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 19.

Tingrettene skal ha en sorenskriver som leder og så mange tingrettsdommere som til enhver tid er bestemt. Det kan også utnevnes en nestleder. Har lederen og nestlederen forfall, skal den eldste av de andre dommerne gjøre tjeneste, så lenge ingen annen er oppnevnt.

Til å ta sete i retten i en eller flere bestemte saker kan domstolens leder tilkalle dommere som er villige til å gjøre tjeneste fra tingretter i samme eller et annet lagdømme. Domstolens leder kan ellers be lagmannsretten om å foreta tilkalling av slike dommere innen lagdømmet.

Har tingretten flere dommere, fordeler domstolens leder forretningene mellom dem.

Hvor saksmengden gjør det påkrevet, kan tingrettene etter bestemmelse av domstoladministrasjonen deles i avdelinger. I så fall kan det utnevnes en dommer som leder for hver avdeling. Domstolens leder fordeler sakene mellom avdelingene og treffer bestemmelse om dommernes tjenestegjøring. Avdelingslederen fordeler sakene mellom dommerne i avdelingene. Første ledd tredje og fjerde punktum gjelder tilsvarende for avdelingene. Domstolens leder kan bemyndige avdelingsledere til å utføre de oppgaver som etter andre lovbestemmelser er tillagt denne.

Kongen kan gi nærmere regler om fordelingen av sakene i tingrettene, herunder om fordelingen mellom rettsstedene.

Endret ved lover 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 514), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, 21 des 2020 nr. 173 (ikr. 1 april 2021 iflg. res. 19 mars 2021 nr. 760).

§ 20.

Kongen kan bestemme, at en eller flere av tingrettenes forretningsgrener skal styres selvstændig av en eller flere av dommerne eller henlægges til særskilte embedsmænd.

Domstoladministrasjonen kan oppnevne en særskilt dommer til en eller flere bestemte straffesaker eller til å styre skjønn, ekspropriasjonssaker eller saker som reises under ett etter tvisteloven § 4-5 første ledd, når det er påkrevet fordi saken er vidløftig eller fordi forretningene bør ledes av samme dommer i flere domssokn. For skjønn, ekspropriasjonssaker og saker etter tvisteloven § 4-5 første ledd kan domstoladministrasjonen oppnevne et varamedlem som skal følge forhandlingene og tre inn i retten om lederen får forfall.

Endret ved lover 21 juni 1935 nr. 8, 20 juni 1952 nr. 3, 14 juni 1985 nr. 71, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 21 des 2007 nr. 127.

§ 21.

I tingretten skal avgjørelser og andre forføyninger som ikke gjelder de enkelte rettssaker, treffes av domstolens leder, når ikke annet er bestemt.

I den enkelte sak gjør bare en dommer tjeneste. I vidløftige saker kan domstolens leder bestemme at en varadommer skal følge forhandlingen og tre inn dersom dommeren får forfall. Når retten settes med en dommer og en varadommer og det bare er en fast dommer ved domstolen, tilkaller domstolen en dommer etter reglene i domstolloven § 19 annet ledd. Retten settes med meddommere i de tilfelle som tvisteloven og straffeprosessloven bestemmer. Får en meddommer forfall i sivile saker, gjelder § 15 første ledd tilsvarende.

I saker hvor det blir gitt informasjon som etter sikkerhetsloven er skjermingsverdig, skal det alene delta dommere som har nødvendig klarering og er autorisert for den aktuelle sikkerhetsgrad. Nærmere regler om klarering og autorisasjon kan gis av Kongen. Om klarering og autorisasjon av meddommere gjelder § 91 første ledd bokstav e.

Endret ved lover 21 juni 1935 nr. 8, 26 feb 1960 nr. 1, 14 juni 1985 nr. 71, 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 3 mars 2000 nr. 13, 20 mars 1998 nr. 10 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 29 juni 2001 nr. 720), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 22.

Rikets inndeling i domssogn for tingrettene (rettskretser) bestemmes av Kongen. Endringer i rettskretsene skal forelegges for Stortinget.

Endret ved lover 3 juni 1983 nr. 43, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 21 des 2020 nr. 173 (ikr. 1 april 2021 iflg. res. 19 mars 2021 nr. 760).

§ 23.

I de domssogn, hvor domstoladministrasjonen finner det påkrevet, skal dommerfullmektiger ansettes.

Fullmektigen kan på dommerens vegne utføre hans forretninger. Dog kan han ikke lede hovedforhandling eller avsi dom uten etter særskilt bemyndigelse eller i uforutsette forfallstilfeller. Bemyndigelse gis av domstoladministrasjonen eller av domstollederen etter nærmere bestemmelse gitt av domstoladministrasjonen.

Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 64, 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 24. (Opphevet)

Opphevet ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 25.

Kongen fastsetter hvor tingrettene skal ha sine faste rettssteder. Endringer i de faste rettsstedene skal forelegges for Stortinget.

Dersom ikke staten stiller rettslokale til rådighet, skal vedkommende kommune eller kommuner skaffe rettslokale og nødvendige andre rom på rettssted som nevnt i første ledd, og dessuten sørge for oppvarming, lys, renhold og utstyr i rommene. Utgiftene til dette dekkes i alle tilfelle av vedkommende kommune eller kommuner. Mellom flere kommuner fordeles utgiften i forhold til folkemengden ved siste folketelling. Domstoladministrasjonen kan i særlige tilfelle fastsette en annen fordelingsmåte.

Rettslokalene må være godkjent av domstoladministrasjonen.

Når det er hensiktsmessig, kan rett settes på andre steder.

Dersom ikke staten stiller rettslokale til rådighet for jordskifteretten, skal vedkommende kommune eller kommuner skaffe rettslokale. Andre til fjerde ledd gjelder tilsvarende for lokaler jordskifteretten bruker til rettsmøter.

Endret ved lover 18 des 1959 nr. 11, 3 juni 1983 nr. 43, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 21 des 2020 nr. 173 (ikr. 1 april 2021 iflg. res. 19 mars 2021 nr. 760).

§ 26. (Opphevet)

Opphevet ved lov 3 juni 1983 nr. 44.

§ 26 a.

Kongen fastsetter hvilke lagdømmer og domssogn som skal utøve domsmyndighet på innretninger og anlegg for undersøkelse etter eller utnytting, lagring eller transport av undersjøiske naturforekomster på den norske del av kontinentalsokkelen og i norsk økonomisk sone.
Tilføyd ved lov 10 juni 1977 nr. 74, endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 27.

I hver kommune skal det være et forliksråd.

Forliksrådet skal ha tre medlemmer og like mange varamedlemmer. Blant medlemmene og blant varamedlemmene skal det være både kvinner og menn. Varamedlemmene tilkalles i den rekkefølge oppnevnelsen viser.

Kommunestyret velger et av medlemmene til formann. Har denne forfall, trer den av de andre som er nevnt først i oppnevnelsen og som kan gjøre tjeneste, i dennes sted.

Med samtykke fra departementet kan kommunestyret fastsette at forliksrådet skal ha to eller flere avdelinger. Hver avdeling velges etter annet og tredje ledd. Den ene formannen velges som leder for domstolen. Den andre formannen, eller de andre formennene i den rekkefølge kommunen har fastsatt, er lederens stedfortreder som leder for domstolen.

Arbeids-, skyss- og kostgodtgjørelse til medlemmene og varamedlemmene fastsettes i samsvar med forskrift gitt av Kongen. For bestemte kommuner kan departementet fastsette at formannen og i tilfelle også de øvrige medlemmene skal ha et midlertidig tilsettingsforhold etter tjenestemannsloven.[1]

Den alminnelige namsmannen er sekretariat for forliksrådene i sitt distrikt. Kongen kan ved forskrift gi regler om forholdet mellom forliksrådet og sekretariatet.

Kommuner som har samme sekretariat for forliksrådet og dessuten ligger i samme domssogn, kan med tilslutning av minst 2/3 av hver av kommunestyrenes medlemmer beslutte å ha felles forliksråd dersom kommunene samtidig er enige om hvor mange medlemmer og varamedlemmer hver kommune skal velge, og om hvordan det skal sikres at det blant både medlemmene og varamedlemmene er både kvinner og menn. Felles forliksråd kan opprettes uavhengig av funksjonsperioden etter § 57.

Endret ved lover 17 des 1982 nr. 86, 27 juni 1986 nr. 48, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai nr. 563).
1 Inkurie: Loven er opphevet. Se nå lov 16 juni 2017 nr. 67.

§ 28.

Forliksrådene skal holde møte en gang i måneden og oftere dersom saksmengden krever det. Forliksrådet kan unnlate å holde møte i juli. Forliksrådet kan også unnlate å holde møte en måned dersom det til møtet ikke foreligger saker til behandling.

Møtene holdes hos sekretariatet. Ligger sekretariatet utenfor forliksrådskretsen, holdes møtene i forliksrådskretsen dersom forliksrådet bestemmer det.
Endret ved lover 1 juni 1934 nr. 3, 24 aug 1990 nr. 54, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai nr. 563).

§ 29.

Dømmende kommissioner og andre overordentlige domstoler maa ikke nedsættes uten i de lovbestemte tilfælde.

Naar parterne samtykker, kan Kongen nedsætte overordentlige domstoler til at utføre dommerforretninger i andre saker end straffesaker.

§ 30.

Naar en overordentlig domstol nedsættes eller naar en særskilt dommer opnævnes efter § 20 til at utføre forretninger i flere domssogn, skal det, hvis ikke loven gir regler om det, tillike bestemmes, hvilken domstol skal behandle anke og begjæring om gjenåpning.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 31.

Når rettsmøte i straffesaker holdes av en enkelt dommer og det ikke møter forsvarer eller representant for påtalemyndigheten, skal det være rettsvitne tilstede i rettsmøtet. Når det i andre saker holdes rettsmøte eller

tvangsforretning av en enkelt dommer og det ikke møter prosessfullmektig for noen av partene, kan rettsvitne tilkalles når dommeren av særlige grunner finner det ønskelig.
Endret ved lover 10 juni 1932 nr. 1, 21 juni 1935 nr. 8, 17 juni 1966 nr. 8, 22 mai 1981 nr. 24, 26 juni 1992 nr. 86.

§ 32.

Ektefeller, foreldre og barn, søsken eller noen, som er i like så nært svogerskap, må ikke samtidig sitte i retten som dommere eller som rettsvitner.
Endret ved lover 21 juni 1963 nr. 5, 14 juni 1985 nr. 71, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

Kapittel 1 A. Den sentrale domstoladministrasjonen

Kapitlet tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62.

§ 33.

Domstoladministrasjonen ledes av et styre som sørger for at den sentrale administrasjonen av domstolene skjer på en forsvarlig og hensiktsmessig måte.

Gjennom Stortingets behandling av budsjettproposisjonen gis årlige retningslinjer for domstoladministrasjonens virksomhet og administrasjonen av domstolene.

Kongen i statsråd kan treffe vedtak om domstoladministrasjonens virksomhet og administrasjonen av domstolene. Domstoladministrasjonen skal gis anledning til å uttale seg før det treffes slike vedtak. Stortinget skal underrettes om vedtaket.
Opphevet ved lov 24 aug 1990 nr. 54 (ikr. 1 jan 1991), tilføyd igjen ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 33 a.

Styret for domstoladministrasjonen består av ni medlemmer med personlige varamedlemmer. Kongen oppnevner tre dommere, en jordskiftedommer, en representant fra de øvrige tilsatte i domstolene og to advokater til styret, og Stortinget velger to medlemmer. Kongen fastsetter hvilket medlem som skal være leder for styret for domstoladministrasjonen.

Oppnevning og valg skjer for en periode på fire år med adgang til gjenoppnevning eller gjenvalg for én periode.

Oppnevningen eller valget kan trekkes tilbake dersom et medlem ikke er i stand til eller villig til å utføre vervet på en forsvarlig måte.

Kongen kan avsette styret dersom det ikke følger opp kritikk fra Riksrevisjonen. Styret kan også avsettes hvis det kan bebreides for ikke å følge opp retningslinjer etter § 33 annet ledd eller vedtak av Kongen i statsråd etter § 33 tredje ledd. Det samme gjelder hvis styret ikke følger bestemmelser fastsatt i lov eller forskrift. Kongen skal straks underrette Stortinget om at styret er avsatt.

Direktøren for domstoladministrasjonen eller den direktøren bemyndiger, har møterett i styret, unntatt når styret behandler klager over direktørens vedtak, jf. § 33 b første ledd.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 619), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 86 (ikr. 1 aug 2005), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 33 b.

Forvaltningsloven og offentleglova gjelder for domstoladministrasjonens virksomhet. Klageinstans for direktørens vedtak er styret og for styrets vedtak Kongen i statsråd.

Styret har tilsettingsmyndighet for domstoladministrasjonens stillinger. For lederstillinger utenom stillingen som domstoladministrasjonens direktør, avgir direktøren forslag. For andre stillinger avgis innstillingen fra et innstillingsråd etter tjenestemannsloven.[1] Styret kan delegere til direktøren å foreta ansettelser.

Når styret er tilsettingsmyndighet, skal minst to representanter for de ansatte i domstoladministrasjonen tiltre styret. Dette gjelder også når styret behandler slike saker som nevnt i tjenestemannsloven[1] §§ 8 til 10 og §§ 12 til 17 nr. 3.[2]

Styret fastsetter eventuell stillingsinstruks for direktøren og instruks for saksbehandlingen i domstoladministrasjonen.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 619), endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

1 Inkurie: Loven er opphevet. Se nå lov 16 juni 2017 nr. 67.

2 Inkurie: Opphevet. Se nå lov 16 juni 2017 nr. 67 §§ 15 til 16, §§ 24 til 27, §§ 29 til 31.

§ 33 c.

Domstoladministrasjonen fremmer forslag til budsjett for domstolene for departementet.

Domstoladministrasjonen fastsetter antall faste dommerstillinger for den enkelte domstol. I tillegg kan det opprettes faste dommerstillinger felles for flere domstoler. Domstoladministrasjonen gir nærmere bestemmelser om organiseringen av disse dommernes tjenester. For Høyesterett fastsetter Kongen antall dommerstillinger.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 33 d.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om domstoladministrasjonens virksomhet.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

2det kapitel. Almindelige bestemmelser om rettens domsmyndighet og om rettsanmodninger m.m.

Overskriften endret ved lov 17 juni 1966 nr. 8.

§ 34.

Naar en sak lovlig er bragt ind for en domstol, vedblir denne, hvis ikke andet er bestemt, at være domsmyndig i saken, selv om der senere indtræder saadanne forandringer, at retten ikke da kunde tat saken til behandling.

Av flere domstoler, som er domsmyndige i en sak, har den fortrinet, som først har faat med saken at gjøre.

§ 35.

Har en domstol erklært sig for ikke domsmyndig, er avgjørelsen for saa vidt bindende for andre domstoler av samme eller lavere orden. Dette gjælder ogsaa, før avgjørelsen er blit retskraftig. For en domstol av lavere orden er avgjørelsen bindende, selv om den tidligere har truffet en motsat avgjørelse, og denne er blit retskraftig.

§ 36.

Hvis ikke andet er bestemt, prøver enhver domstol av eget tiltak, om en sak hører under den.

Ved denne prøvelse lægger retten i sivile tvister saksøkerens fremstilling til grund, saalænge det ikke er godtgjort, at den er urigtig. Ellers foretar retten de nødvendige undersøkelser uten at være bundet ved parternes anførsler.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 37.

Har en domstol tat en sak til behandling, og saken ikke hører under norsk domsmyndighet, kan vedkommende regjeringsdepartement paa det offentliges vegne fremsætte indsigelse og erklære anke til Høiesteret for at faa saksbehandlingen og avgjørelsen kjendt ugyldig. For denne anke gjælder ingen tidsfrist eller ankesum.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 38.

Den domstol som en sak er brakt inn for, kan etter søknad fra en part eller av eget tiltak beslutte at saken skal overføres til en annen domstol av samme orden, når særlige grunner gjør det påkrevd eller hensiktsmessig. Domstolen skal gi motparten, eller partene, og den domstol som i tilfelle skal overta saken, anledning til å uttale seg før det treffes beslutning om overføring. Dersom den domstol som i tilfelle skal overta saken, motsetter seg overføring, avgjøres spørsmålet av den domstol som er nærmest overordnet den domstol som saken er brakt inn for, eller av Høyesteretts ankeutvalg dersom saken står for lagmannsretten. Søknad om overføring har bare oppsettende virkning når retten bestemmer det. Beslutninger etter denne paragraf kan ikke angripes.
Endret ved lover 18 juni 1971 nr. 82, 11 juni 1993 nr. 83, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 39. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88)

som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 40.

At en sak er avgjort av en høiere ret istedenfor av en lavere, er ikke ugyldighetsgrund.

At en sak er avgjort av en lavere ret istedenfor av en høiere, kan ikke gjøres gjældende som ugyldighetsgrund, hvis saken uten videre eller efter meddelt tilladelse kan bringes ind til fuldstændig prøvelse i den høiere ret.

§ 41.

Har en rett feilaktig begynt å behandle en sak uten meddommere eller med oppnevnte meddommere istedenfor uttrukne, skal feilen så vidt mulig rettes ved at domstolens sammensetning uten opphold forandres, og forhandlingen gjentas i den utstrekning som anses påkrevet.

Blir en part opmerksom paa feilen, bør han snarest mulig forlange den rettet. Har han visst om feilen, men allikevel indlatt sig i forhandling for retten, kan han ikke senere gjøre feilen gjældende som ugyldighetsgrund. Dog kan det altid gjøres gjældende, at saken feilagtig er behandlet uten meddommere.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 42.

De handlinger, en domstol har foretat til oplysning av saken eller til sikring av partenes tarv, er ikke ugyldige og kan ikke angripes av den grund, at saken hører under en anden domstol.

Hvis der er fare ved ophold, bør slike handlinger fremmes, selv om saken forøvrig avvises, fordi den er bragt ind for urigtig domstol.

§ 43.

Enhver domstol, som skal avgjøre en sak, har ret til selv at opta de nødvendige bevis, hvis ikke andet er bestemt. I andre saker end straffesaker foregaar bevisoptagelsen efter reglerne i tvisteloven.

En granskingskommisjon, et kontrollutvalg eller et annet særskilt organ som er oppnevnt av Kongen, Stortinget eller et departement eller en statsforvalter for å granske faktiske forhold med sikte på å avdekke lovbrudd eller

kritikkverdige forhold, kan kreve bevisopptak ved domstolene etter § 44. Videre kan et forvaltningsorgan som ledd i forberedelsen av eller kontrollen med enkeltvedtak kreve slikt bevisopptak. Også i de her nevnte tilfelle gjelder reglene om bevisopptak i sivile tvister når ikke annet er bestemt ved lov.
Endret ved lover 15 nov 1974 nr. 59, 24 aug 1990 nr. 54, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 44.

Skal dommerhandlinger i en sak, som staar under behandling ved en domstol, foretages utenfor embedskredsen, utføres de efter domstolens anmodning av stedets ret. Anmodningen rettes til tingretten, hvis ikke andet er bestemt eller følger av forretningens art.

Naar hensynet til saken gjør det ønskelig eller ophold eller omkostninger kan undgaaes, kan den domstol, som har saken, selv foreta saadanne handlinger. Hovedforhandling kan holdes utenfor embetskretsen når særlige grunner foreligger.

Er der fare ved ophold, kan enhver domstol, som har faat en retsanmodning, foreta dommerhandlinger utenfor sin embedskreds.

En domstol, som foretar dommerhandlinger utenfor sin embedskreds, skal uten ophold gi stedets ret meddelelse.
Endret ved lover 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 514), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 45.

Hvis den domstol, som har faat en retsanmodning efter § 44, finder, at den ikke har adgang til at foreta handlingen, avslaar den anmodningen ved kjendelse. Anke kan erklæres baade av parterne og av den ret, som har stillet anmodningen.

Finder den ret, som har faat en retsanmodning, at den burde være henvendt til en anden ret eller myndighet, kan den sende anmodningen videre til denne. Herom skal den uten ophold gi meddelelse til den ret, som har stillet anmodningen.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 46.[1]

Retsanmodninger fra utenlandske domstoler eller andre utenlandske myndigheter skal bare efterkommes, naar de blir sendt gjennem vedkommende norske regjeringsdepartement, hvis ikke andet er bestemt av Kongen, eller følger av overenskomst med fremmed stat.

Anmodningen sendes til stedets tingrett, hvis ikke andet er bestemt eller følger av handlingens art. Når hensiktsmessighetsvurderinger tilsier at flere domstoler er kompetente, avgjør departementet ved hvilken rett handlingen skal finne sted. Retten prøver selv, om den har adgang til at foreta handlingen. Rettens avgjørelse kan ankes av vedkommende regjeringsdepartement. Finder retten, at anmodningen burde være henvendt til en anden ret eller myndighet, kan den sende anmodningen videre til denne.

Forretningen utføres overensstemmende med norsk lov. Varsel til parterne er ikke nødvendig, medmindre det uttrykkelig er forlangt. Er en særskilt form eller fremgangsmaate uttrykkelig begjært, skal denne begjæring saavidt mulig imøtekommes, hvis det ikke er forbudt efter norsk ret.

Kongen kan gi nærmere regler om retsanmodninger fra utenlandske myndigheter.

Det, som ovenfor er bestemt, gjælder ikke fuldbyrdelse av utenlandske retsavgjørelser og midlertidige forføininger til sikring av saadan fuldbyrdelse. Heller ikke gjelder det utlevering av folk som i utlandet er dømt til straff eller er under strafforfølgning, eller bruk av tvangsmidler etter lov om rettergangsmåten i straffesaker.

EFTA-domstolen kan i samsvar med Avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol protokoll 5 artikkel 25 begjære bevisopptak direkte for den domstol som skal holde bevisopptaket.
Endret ved lover 13 juni 1975 nr. 39, 1 juni 1979 nr. 24, 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208).
1 Se overenskomster 30 jan 1931 art. 6 til 10, 1 mars 1954 II.

§ 47.[1]

Den rett som har en sak til behandling kan beslutte at bevisopptak skal søkes foretatt ved utenlandsk myndighet. Står saken ikke for noen rett, kan slik beslutning etter søknad treffes av tingretten på det sted hvor søkeren bor, eller hvor det er et verneting for saken.

Før beslutningen treffes, skal retten i sivile tvister gi motparten høve til å uttale seg og i straffesaker påtalemyndigheten, siktede og forsvareren dersom forsvarer er oppnevnt.

Den part, som begjærer bevisoptagelsen, maa stille sikkerhet for omkostningene, hvis retten forlanger det.

For bevisopptak i straffesak ved utenlandsk myndighet gjelder også lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m.v. § 23 b.

Endret ved lover 13 feb 1976 nr. 2, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208).

1 Jf. overenskomster 30 jan 1931 art. 6 til 10, 1 mars 1954 II.

§ 48.

Beslutter en ret etter § 47 at anmode en utenlandsk myndighet om bevisoptagelse, utfærdiges anmodningen av retten selv, men hvis den har flere medlemmer, av rettens leder. Anmodningen sendes gjennem vedkommende regjeringsdepartement, hvis ikke andet er bestemt av Kongen eller følger av overenskomst med fremmed stat

Anmodningen skal indeholde en kort fremstilling av saksforholdet og nøie angi det, som begjæres foretat.

Finder retten, at de former, som er foreskrevet i norsk lov, gir en særlig betryggelse, bør de begjæres iagttat, hvis der er adgang til det. Navnlig bør motparten faa adgang til at vareta sit tarv overensstemmende med norsk lov.

Forøvrig iagttages, hvad der er bestemt ved overenskomst med fremmed magt eller ved regler, som Kongen gir.

Bevisopptak i utlandet betraktes som feilfrie dersom enten den fremmede retts eller den norske retts former er iakttatt.

Endret ved lover 17 juni 1966 nr. 8, 21 des 2007 nr. 127 (ikr. 1 jan 2008), 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208).

§ 48a.

Er rettsanmodning fra en norsk domstol nødvendig for tvangsfullbyrdelse som skal foregå i en annen stat, utgår anmodningen fra den rett som har avgjort saken i første instans.

Tilføyd ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 49.

Om retsanmodninger til utenlandske myndigheter i andre tilfælde end de, som § 47 handler om, kan Kongen gi de nødvendige bestemmelser.

§ 50.

Bevisopptak i utlandet kan skje ved norsk konsulrett, dersom det er adgang til det overfor den fremmede stat. Disse bevis likestilles med bevis som er opptatt ved norske domstoler.

Bevisopptaket skal foregå etter de regler som gjelder for innenlandske dommerhandlinger så langt de hensiktsmessig kan følges. Nærmere regler om fremgangsmåten kan Kongen gi.

Endret ved lov 22 mai 1981 nr. 27.

§ 51.

Konsulretten styres av utsendt utenrikstjenesteansatt og norsk honorær representant som departementet har gitt myndighet.

Til rettsmøter tilkalles et rettsvitne. Det kan tilkalles ett eller to sakkyndige rettsvitner når særskilt kyndighet finnes påkrevd.

Kongen gir nærmere regler om konsulretten.

Endret ved lover 17 juni 1966 nr. 8, 22 mai 1981 nr. 27, 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226), 13 feb 2015 nr. 9 (ikr. 1 mars 2015 iflg. res. 13 feb 2015 nr. 131), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 51a.

Når en norsk domstol i en sak må ta stilling til tolkningen av Avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde med protokoller, vedlegg og de rettsakter vedleggene omhandler, kan den i samsvar med Avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol artikkel 34 forelegge tolkningsspørsmålet for EFTA-domstolen. Rettens beslutning om at et tolkningsspørsmål skal eller ikke skal forelegges for EFTA-domstolen, kan ikke angripes ved anke.

Også domstoler som ikke er nevnt i §§ 1 og 2 første ledd har adgang til å forelegge tolkningsspørsmål for EFTA-domstolen. Forliksrådene har ikke adgang til å forelegge tolkningsspørsmål for EFTA-domstolen.

Tilføyd ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994), endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

3dje kapitel. Dommere og rettens øvrige embets- og tjenestemenn.

Overskriften endret ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 52.

Ved dommere forstaaes i denne lov, naar ikke andet er sagt eller fremgaar av sammenhængen, alle de medlemmer av en domstol, som kan træffe eller være med i dømmende avgjørelser, baade de som er fast ansat, og de som bare gjør tjeneste for en tid eller i en enkelt sak. Som dommere regnes også medlemmer av forliksrådet.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 53.

Dommere må være norske statsborgere, menn eller kvinner, som er vederheftige, og som ikke er fradømt stemmerett i offentlige anliggender. For meddommere gjelder kravene etter § 70, og for skjønnsmedlemmer kravene etter skjønnsprosessloven § 14.

Er en dommer uvederheftig, blir dog ikke hans dommerhandlinger ugyldige av den grund. Heller ikke kan parterne kræve, at en dommer skal vike sæte, fordi han er uvederheftig.
Endret ved lover 11 mai 1979 nr. 14, 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 54.

Høyesterettsdommere, førstelagmenn og lagmenn må ha fylt 30 år og ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap.

Lagdommere og tingrettsdommere må ha fylt 25 år og ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap. Jordskiftedommere og jordskiftelagdommere må ha fylt 25 år og ha jordskiftefaglig utdannelse på

mastergradsnivå med fagkrets fastsatt etter jordskiftelova § 2-4.

Dommerfuldmægtiger maa ha fyldt 21 aar og ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap. Jordskiftedommerfullmektiger må ha fylt 21 år og ha jordskiftefaglig utdannelse på mastergradsnivå med fagkrets fastsatt etter jordskiftelova § 2-4.

Endret ved lover 21 juni 1935 nr. 8, 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 514), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 55.

Dommere til Høyesterett, lagmannsrettene, tingrettene og jordskifterettene utnevnes som embetsmenn av Kongen etter Grunnloven § 21.

Til dommere bør utnevnes personer som tilfredsstiller høye krav til faglige kvalifikasjoner og personlige egenskaper. Dommere til Høyesterett, lagmannsrettene og tingrettene bør rekrutteres blant jurister med forskjellig yrkesbakgrunn.

En dommer er uavhengig i sin dømmende virksomhet. En dommer skal utføre sin dommergjerning upartisk og på en måte som inngir alminnelig tillit og respekt.

Tilsettingsmyndigheten kan kreve fremleggelse av uttømmende politiattest i forbindelse med utnevning av faste og midlertidige dommere og tilsetting av dommerfullmektiger.

Dommere kan ikke sies opp eller forflyttes mot sin vilje og kan bare avskjediges etter rettergang og dom.

Endret ved lover 21 juni 1935 nr. 8, 9 juni 1939 nr. 9, 24 aug 1990 nr. 54, 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 399), 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 55 a.

Innstillingsrådet for dommere skal avgi innstilling i forbindelse med dommerutnevnelse og foreta enkelte konstitusjoner etter nærmere bestemmelser i §§ 55 e og 55 f. Innstillingsrådet skal bestå av tre dommere fra Høyesterett, lagmannsrettene eller tingrettene, en advokat, en jurist ansatt i

det offentlige og to medlemmer som ikke er jurister. Når Innstillingsrådet behandler saker som gjelder utnevnelse eller konstitusjon av jordskiftelagdommere og jordskiftedommere, deltar en jordskiftelagdommer eller en jordskiftedommer og en jordskiftekandidat i stedet for henholdsvis en dommer og juristen ansatt i det offentlige. Kongen oppnevner medlemmene av Innstillingsrådet med personlige varamedlemmer, og fastsetter hvilket medlem som skal være leder for Innstillingsrådet.

Oppnevningen skal skje for en periode på fire år med adgang til gjenoppnevning for én periode.

Oppnevningen kan trekkes tilbake dersom et medlem ikke er i stand til eller villig til å utføre vervet på en forsvarlig måte.

Direktøren for domstoladministrasjonen eller den direktøren bemyndiger, har møterett i Innstillingsrådet.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 7 mai 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), endret ved lov 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 907), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 55 b.

Kongen innhenter innstilling fra Innstillingsrådet for dommere før en dommer blir utnevnt etter § 55.

Innstillingsrådet innhenter de opplysninger som er nødvendige, for å gi innstilling. Til dommerembeter i tingretten, i lagmannsretten og i jordskifteretten gir domstollederen skriftlig uttalelse.

Innstillingsrådet gir en begrunnet innstilling av tre kvalifiserte søkere til ledige dommerembeter. Dersom Innstillingsrådet ikke innstiller tre søkere, skal dette begrunnes.

Til ledig embete som høyesterettsdommer gir høyesterettsjustitiarius muntlig eller skriftlig uttalelse direkte til departementet etter at Innstillingsrådet har gitt sin innstilling.

Om habilitet for medlemmene av Innstillingsrådet gjelder §§ 106 og 108.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om behandlingen av innstillingssaker.

Reglene i denne paragrafen gjelder ikke for utnevning av høyesterettsjustitiarius.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, endret ved lover 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 30 sep 2005 nr. 1099), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 55 c.

Dersom Kongen vurderer å utnevne en søker som ikke er innstilt, skal det bes om en uttalelse fra Innstillingsrådet om denne søkeren. En søker som innstilles av et mindretall av Innstillingsrådet, skal anses som innstilt.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 55 d.

Midlertidige dommere til Høyesterett, lagmannsrettene, tingrettene og jordskifterettene kan bare konstitueres eller tilsettes i de tilfeller som er nevnt i §§ 55 e til 55 g.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, endret ved lover 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 30 sep 2005 nr. 1099), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 55 e.

En dommer som er utnevnt etter § 55 kan ved siden av sin faste stilling konstitueres som dommer ved en sideordnet domstol for inntil to år ved

1. ledighet eller fravær i dommerstilling
2. inhabilitet
3. behov for ekstra dommere eller
4. omorganisering av domstoler.

Konstitusjon av dommer til jordskifterett kan skje for inntil fire år.

En dommer eller en pensjonert dommer, med unntak av jordskiftelagdommer og dommer i jordskifterettene, kan likevel alltid konstitueres ved en annen domstol for å foreta vigsler.[1] Slik konstitusjon gjøres av domstollederen der vigselen skal foretas.

Beslutning om konstitusjon som nevnt i første ledd, gjøres av Innstillingsrådet for dommere. Innstillingsrådet kan delegere til domstoladministrasjonen å foreta konstitusjonen. Konstitusjoner med varighet inntil tre måneder kan foretas av domstollederen.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), endret ved lover 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 399), 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 30 sep 2005 nr. 1099), 21 juni 2013 nr.

100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).
1 Men se nå el. § 12.

§ 55 f.

Dersom behov som nevnt i § 55 e første ledd ikke dekkes ved konstitusjon ved siden av fast dommerstilling etter § 55 e tredje ledd eller ved en flyttbar dommer etter § 33 c annet ledd, kan ny dommer konstitueres for inntil to år. § 55 e første ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Beslutning om konstitusjon som nevnt i første ledd, gjøres av Innstillingsrådet for dommere, men av Kongen dersom konstitusjonen har lengre varighet enn ett år eller konstitusjonen gjelder Høyesterett. Innstillingsrådet kan delegere til domstoladministrasjonen å foreta konstitusjon. Før Kongen beslutter konstitusjon for en annen domstol enn Høyesterett, skal Kongen innhente innstilling fra Innstillingsrådet. Til konstitusjon som høyesterettsdommer gir høyesterettsjustitiarius muntlig eller skriftlig uttalelse direkte til departementet.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), endret ved lov 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 30 sep 2005 nr. 1099).

§ 55 g.

Dommerfullmektiger tilsettes for inntil to år av domstollederen.

Jordskiftedommerfullmektiger tilsettes for inntil tre år.

Domstollederen kan forlenge dommerfullmektigens tjeneste, men samlet tjeneste kan ikke overstige tre år. Jordskifterettslederen kan forlenge jordskiftedommerfullmektigens tjeneste, men samlet tjeneste kan ikke overstige fire år. Departementet kan fastsette unntak fra varigheten av dommerfullmektigenes og jordskiftedommerfullmektigenes funksjonstid.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om tilsetting av dommerfullmektiger og jordskiftedommerfullmektiger.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), endret ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 55 h.

En midlertidig dommer, herunder dommerfullmektig og jordskiftedommerfullmektig, kan ikke sies opp eller forflyttes mot sin vilje og kan bare avskjediges etter rettergang og dom i den perioden konstitusjonen

eller tilsettingen gjelder for. Dersom en konstitusjon eller tilsetting har vart i mer enn ett år, skal den midlertidige dommeren ha minst en måneds varsel før stillingen opphører. Etter utløpet av perioden fratrer midlertidige dommere uten oppsigelse eller avskjed.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), endret ved lover 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 399), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 55 i.

Forvaltningsloven og offentleglova gjelder for utnevning av faste og midlertidige dommere.

Offentlige søkerlister til dommerstillinger skal inneholde samtlige søkeres navn og alder og fullstendige opplysninger om deres utdannelse og praksis i offentlig og privat virksomhet.

Innstillingsrådets innstilling uten begrunnelse er offentlig. Det samme gjelder anmodning om tilleggsvurdering etter § 55 c, men uten at søkerens navn er offentlig, og Innstillingsrådets tilleggsinnstilling.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 55 j.

Domstoladministrasjonen avgjør søknader om permisjon fra faste og midlertidige dommere. Permisjoner med varighet inntil tre måneder avgjøres av domstollederen.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98.

§ 56.

Forliksrådsmedlemmer må ha fylt 25 år. For øvrig gjelder § 70 annet ledd nr. 1 om en øvre aldersgrense og §§ 71-74 tilsvarende for forliksrådsmedlemmer.

Som forliksrådsmedlemmer skal bare velges personer som anses særlig egnet til oppgaven, og som behersker norsk skriftlig og muntlig godt.

Den som ikke bor i kommunen, kan nekte å ta i mot valg.
Endret ved lover 19 juni 1947 nr. 4, 4 des 1964 nr. 2, 27 juni 1986 nr. 48, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 57.

Forliksrådsmedlemmer med varamedlemmer velges av kommunestyret selv. Valget foregår innen 15. oktober året etter hvert kommunestyrevalg og gjelder for fire år fra 1. januar det påfølgende år.

For valget gjelder bestemmelsene i kommuneloven §§ 7-4 til 7-8 med de avvik som følger av paragrafen her og av § 27.

Ved flertallsvalg skal rekkefølgen både for medlemmene og forvaramedlemmene bestemmes etter deres stemmetall, eller ved loddtrekning når stemmetallet står likt, med mindre kommunestyret enstemmig fastsetter rekkefølgen.

Dersom det ved forholdsvalg er nødvendig for å oppfylle kravet i § 27 om at det blant medlemmene skal være både kvinner og menn, og opprykk etter kommuneloven § 7-6 tredje ledd innen den enkelte liste er utelukket, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på den listen som har fått færrest stemmer. Det samme gjelder dersom det er nødvendig for å oppfylle kravet om at det også blant varamedlemmene skal være både kvinner og menn. Dersom det har vært opprykk etter første punktum på den listen som har fått færrest stemmer, skjer opprykket for varamedlemmene på den listen som har fått nest færrest stemmer. Ved stemmelikhet avgjøres det ved loddtrekning på hvilken liste opprykk skal skje.

Endret ved lover 17 juli 1925 nr. 6, 25 feb 1927, 19 juni 1947 nr. 4, 26 nov 1954 nr. 1, 4 des 1964 nr. 2, 27 juni 1986 nr. 48, 23 juni 1995 nr. 34, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 58.

Valget innberettes til statsforvalteren. Finner han valget lovlig, utferdiger han oppnevnelse for de valgte etter den rekkefølge som er fastsatt ved valget. Ellers påbyr han at det i fornøden utstrekning skal holdes nytt valg.

Statsforvalteren fører tilsyn med forliksrådets virksomhet.

Endret ved lover 17 juli 1925 nr. 6, 25 feb 1927, 22 juni 1928 nr. 20, 26 nov 1954 nr. 1, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 59.

Når et forliksrådsmedlem eller varamedlem dør eller flytter fra kommunen, eller når det opplyses at vedkommende mangler noen av de betingelser som nevnt i

§§ 53 eller 56 første ledd, eller vedkommende ellers blir varig forhindret fra å gjøre tjeneste, foretar kommunestyret nytt valg av medlem eller varamedlem for den tid som er igjen. Valget foretas som flertallsvalg.

Kommunestyret kan tillate et medlem eller varamedlem å fratre sin stilling før tiden og foretar i så fall nytt valg etter reglene i første ledd.

Har noen forfall så forliksrådet ikke kan holde beslutningsdyktig møte, kan statsforvalteren oppnevne stedfortredere for den enkelte sak eller for inntil tre måneder. Er det ikke tid til å innhente statsforvalterens bestemmelse, kan to forrettende forliksrådsmedlemmer midlertidig tilkalle en stedfortreder når partene samtykker.

Den som oppnevnes som medlem eller varamedlem etter denne paragraf, kommer i rekkefølge etter dem som er oppnevnt tidligere. Dersom det holdes valg på nytt medlem fordi formannen har fratrådt e.l., kan kommunestyret selv velge ny formann uavhengig av første punktum.

Endret ved lover 19 juni 1947 nr. 4, 21 juni 1963 nr. 5, 27 juni 1986 nr. 48, 23 juni 1995 nr. 34, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 60.

Alle dommere unntatt meddommere og skjønnsmedlemmer skal gi skriftlig forsikring om at de samvittighetsfullt vil oppfylle sine plikter. Forsikringen sendes til domstoladministrasjonen eller til statsforvalteren for så vidt gjelder forsikring for dommere i forliksrådet. Kongen fastsetter hvordan forsikringen skal lyde.

Endret ved lover 11 mai 1979 nr. 14, 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 61.

Direktøren i Høyesterett er embetsmann.

Protokollsekretærer og utredere ved Høyesterett tilsettes av departementet, eller av Høyesterett etter bestemmelser gitt av departementet. Protokollsekretærer og utredere kan tilsettes på åremål.

Endret ved lover 4 des 1964 nr. 2, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 62.

For tjenestemenn ved domstolene gjelder lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m.[1] dersom ikke annet følger av loven her.

Etter bestemmelser gitt av domstoladministrasjonen kan domstollederen for kortere eller lengre tid eller for den enkelte sak oppnevne stedfortredere for domstolens tjenestemenn.

Endret ved lover 14 aug 1918 nr. 4 § 84, 4 des 1964 nr. 2, 18 juni 1965 nr. 5, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

1 Inkurie: Loven er opphevet. Se nå lov 16 juni 2017 nr. 67.

§ 62 a.

Lagmannsrettene skal ha jordskifteteknisk personale.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 63.

Hovedstevnevitne er den som er utpekt som namsmann etter politiloven § 17.

Hjelpestevnevitner for hovedstevnevitnet må godkjennes av tingretten. Ligger avgjørelsen under flere retter, treffes den ved uenighet av domstoladministrasjonen. Med politimesterens samtykke kan det oppnevnes hjelpestevnevitner fra andre lensmannskontorer og politistasjoner i namsmannsdistriktet.

Ved Høyesterett kan det ansettes et eller flere stevnevitner til å utføre forkynnelser i den kommunen der Høyesterett har sete.

Stevnevitner skal avgi forsikring til vedkommende rett om at de samvittighetsfullt vil oppfylle sine plikter som stevnevitne. Kongen fastsetter hvordan forsikringen skal lyde.

Endret ved lover 14 aug 1918 nr. 4 § 84, 18 juni 1965 nr. 5, 2 mars 1973 nr. 12, 17 des 1982 nr. 86, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai nr. 563).

§ 63a.

Dommere og andre som utfører tjeneste eller arbeid for et dommerkontor plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det de i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

1. noens personlige forhold, eller
2. tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.

Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g og straffeloven § 209 får tilsvarende anvendelse.

Paragrafen her gjelder ikke for noe som er kommet frem i et rettsmøte eller en rettsavgjørelse. Taushetsplikten gjelder heller ikke om det som er framkommet i de deler av et saksdokument som allmennheten kan gis innsyn i etter reglene i tvisteloven kapittel 14.

Tilføyd ved lov 16 mai 1986 nr. 21, endret ved lover 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 63 b.

Domstolene kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra folkeregistermyndigheten de opplysninger som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter prosesslovgivningen eller andre oppgaver som er fastsatt i lov.

Tilføyd ved lov 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718).

4de kapittel. Utvalg av meddommere

Overskriften endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 27 juni 1986 nr. 48, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654). – Jf. lov 17 juli 1925 nr. 11 § 11, aml. § 17-6, lov 21 juni 2013 nr. 100 § 2-5, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 64.

I hvert lagsogn skal det for lagmannsrettssaker være to utvalg av meddommere,

ett for kvinner og ett for menn.

Lagmannsrettens leder fastsetter antallet utvalgsmedlemmer slik at det kan forventes at hvert medlem skal gjøre tjeneste i to saker per år. Deretter fordeler lagmannsrettens leder utvalgsmedlemmene mellom lagsognets kommuner etter folketallet. Hver kommune skal likevel ha minst ett medlem i hvert utvalg. Senest 1. mars det året valget foretas, jf. § 66, underretter lagmannsrettens leder kommunene om fordelingen.

Endret ved lover 19 juni 1947 nr. 4, 14 juni 1985 nr. 71, 6 des 1991 nr. 80, 23 juni 1995 nr. 34, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 25 juni 2010 nr. 47, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 65.

I hvert domssogn skal det for tingrettssaker være to utvalg av meddommere, ett for kvinner og ett for menn.

Domstollederen fastsetter antallet utvalgsmedlemmer slik at det kan forventes at hvert medlem skal gjøre tjeneste i to saker per år. Deretter fordeler domstollederen utvalgsmedlemmene mellom domssognets kommuner etter folketallet. Hver kommune skal likevel ha minst ett medlem i hvert utvalg. Senest 1. mars det året valget foretas, jf. § 66, underretter domstollederen kommunene om fordelingen.

Endret ved lover 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 25 juni 2010 nr. 47.

§ 66.

Medlemmene til utvalgene av meddommere velges av kommunestyret selv hvert fjerde år. Valget foretas innen 1. juli året etter hvert kommunestyrevalg, og gjelder for fire år fra 1. januar det påfølgende år.

Er en kommune delt mellom flere domssogn, velges medlemmer til utvalgene særskilt for hver del av kommunen blant dem som er bosatt i vedkommende del. Bestemmelsene i §§ 64 og 65, begges annet ledd, og § 76 får i slike tilfeller tilsvarende anvendelse for så vidt angår de enkelte deler av kommunen. Sletting etter § 76 skal også foretas når noen som er innført i fortegnelsene, ikke er valgbar etter dette ledd første punktum.

Skal deling gjennomføres i løpet av en valgperiode, skal det for den tiden som gjenstår av perioden, foretas særskilte valg som nevnt i annet ledd første punktum. Valget foregår da etter nærmere regler som fastsettes av Domstoladministrasjonen. Fra delingen opphører funksjonstiden for dem som

tidligere var valgt fra kommunen.
Endret ved lover 4 des 1964 nr. 2, 13 juni 1969 nr. 25, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 15 juni 2001 nr. 60 (ikr. 1 nov 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 618), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 25 juni 2010 nr. 47, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 66a.

Oppstår i løpet av valgperioden særlige forhold som medfører at behovet for medlemmer til utvalgene av meddommere er klart større enn først beregnet, kan domstollederen bestemme at det skal velges flere medlemmer til utvalgene for resten av perioden. Domstollederen fastsetter antallet medlemmer som skal velges, og fordeler disse mellom kommunene i sognet ut fra behov regnet etter folketall.

Kommunen gjennomfører valget innen tre måneder etter at underretning fra domstollederen er mottatt. Valget gjelder fra det tidspunkt domstollederen bestemmer.
Opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38, tilføyd igjen ved lov 25 juni 2010 nr. 47, endret ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 67.

Utvalgene av meddommere skal ha en allsidig sammensetning, slik at de best mulig representerer alle deler av befolkningen. Kommunen skal oppfordre allmennheten til å foreslå kandidater til valget.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 68.

Formannskapet eller det faste utvalg kommunestyret har tildelt oppgaven, forbereder valget, avgjør begjæringer om fritak fra valg og avgir forslag til valg i samsvar med § 67. Forslaget legges ut til alminnelig ettersyn i minst to uker. I kunngjøringen om dette oppfordres enhver som har noe å innvende mot forslaget, om å melde det til kommunen innen en fastsatt frist.

Etter å ha avgjort innvendinger og fritaksbegjæringer som er kommet inn etter kunngjøringen som nevnt i første ledd siste punktum, velger kommunestyret selv det antallet medlemmer til hvert av utvalgene som er bestemt etter §§ 64 og 65.

Ingen kan velges til mer enn ett av utvalgene.
Endret ved lover 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 69.

Fortegnelse over de valgte meddommere føres av kommunen. Fortegnelsene skal inneholde utvalgsmedlemmenes fulle navn, adresse, fødselsnummer, telefonnummer, yrke og stilling.

Gjenpart av fortegnelsen sendes vedkommende domstol innen 15. september året etter hvert kommunestyrevalg. Ved valg etter § 66 a er fristen to uker etter at valget er foretatt. Domstoladministrasjonen kan gi nærmere forskrift om fortegnelsene.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 25 juni 2010 nr. 47, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 70.

Den som velges, må ha tilstrekkelige norskkunnskaper, og for øvrig være personlig egnet til oppgaven.

I tillegg må vedkommende

1. være over 21 år og under 70 år, ved valgperiodens start,
2. ikke være fradømt stemmeretten i offentlige anliggender,
3. ikke være under offentlig gjeldsforhandling eller konkursbehandling eller i konkurskarantene,
4. stå innført i folkeregisteret som bosatt i kommunen på valgdagen, og
5. være statsborger i Norge eller et annet nordisk land, eller ha stått innført i folkeregisteret som bosatt i riket de tre siste år før valgdagen.

Endret ved lover 24 juni 1933 nr. 5, 22 mai 1981 nr. 27, 23 juni 1995 nr. 34, 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 514), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 71.

Utelukket fra valg på grunn av stilling er:

1. Stortingets representanter og vararepresentanter,
2. statsrådets medlemmer, statssekretærer, statsrådenes personlige politiske rådgivere og ansatte ved Statsministerens kontor,
3. statsforvaltere og assisterende statsforvaltere,
4. utnevnte og konstituerte dommere og ansatte ved domstolene,
5. ansatte ved påtalemyndigheten, i politiet og kriminalomsorgen og personer som er tildelt begrenset politimyndighet,
6. ansatte i Justisdepartementet, Politidirektoratet og Domstoladministrasjonen og dens styre,
7. ansatte og studenter ved Politihøgskolen og Fengselsskolen,
8. praktiserende advokater og advokatfullmektiger,
9. kommunens administrasjonssjef (medlemmene av kommunerådet i kommuner med et parlamentarisk styringssystem) og andre kommunale tjenestemenn som tar direkte del i forberedelsen eller gjennomføringen av valget.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 23 juni 1995 nr. 34, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 25 juni 2010 nr. 47, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 72.

Utelukket fra valg på grunn av vandel er:

1. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i mer enn ett år,
2. den som er idømt forvaring eller særreaksjoner etter straffeloven § 40 eller §§ 62 til 65,
3. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i ett år eller mindre, og det ved valgperiodens start er mindre enn 15 år siden dommen var rettskraftig,
4. den som er idømt betinget fengselsstraff, og det ved valgperiodens start er mindre enn 10 år siden dommen var rettskraftig,
5. den som er idømt eller har vedtatt bøtestraff for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved valgperiodens start er mindre enn 10 år siden dommen var rettskraftig eller vedtakelsen,
6. den som har fått betinget påtaleunnlatelse eller domsutsettelse for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved valgperiodens start er mindre enn 10 år siden avgjørelsen var rettskraftig.

Dom på samfunnsstraff eller ungdomsstraff medfører utelukkelse etter første ledd nr. 1 eller 3, avhengig av lengden av den subsidiære fengselsstraffen. Ved delvis betinget fengselsstraff vurderes hver del for seg etter første ledd.
Endret ved lover 17 juli 1925 nr. 6, 21 juni 1963 nr. 5, 14 juni 1985 nr. 71, 6 des 1991 nr. 80, 23 juni 1995 nr. 34, 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 73.

Kommunen skal kontrollere at ingen velges i strid med §§ 70-72.

For kontroll etter § 72 kan det foretas vandelsvurdering etter reglene i politiregisterloven § 45.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 23 juni 1995 nr. 34, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 74.

En person kan kreve seg fritatt fra valg dersom helsetilstand eller andre særlige grunner tilsier det, eller vedkommende har vært medlem av et utvalg av lagrettemedlemmer eller meddommere i to perioder tidligere.

Avgjørelse om fritak treffes av kommunen.

Endret ved lover 22 mai 1981 nr. 27, 1 mars 1985 nr. 3, 14 juni 1985 nr. 71, 27 juni 1986 nr. 48, 23 juni 1995 nr. 34, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 75.

De fritak for å overta ombud som er gitt i andre lover, gjelder ikke for vervet som meddommer.

Endret ved lover 22 mai 1981 nr. 27, 1 mars 1985 nr. 3, 14 juni 1985 nr. 71, 27 juni 1986 nr. 48, 23 juni 1995 nr. 34, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 76.

Når et utvalgsmedlem dør eller flytter fra kommunen, skal kommunedirektøren i kommunen slette vedkommende fra utvalget. Det samme gjelder dersom vedkommende ikke oppfyller valgbarhetsvilkårene etter §§ 70–72. Utvalgsmedlem som flytter til en annen kommune i sognet, overføres til fortegnelsen for den nye kommunen. Bestemmelsen i § 73 annet ledd gjelder tilsvarende.

Den som er kommet i en situasjon som nevnt i § 74 første ledd, kan kreve seg slettet fra utvalget.

Den som mener seg urettmessig innført eller ikke innført i et utvalg, eller som mener seg urettmessig slettet eller nektet slettet fra et utvalg, kan påklage avgjørelsen til den domstolen som fortegnelsen gjelder. Domstolen treffer sin avgjørelse ved kjennelse.

Endelig beslutning om sletting etter paragrafen her meddeles domstolen uten opphold.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 25 juni 2010 nr. 47, 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 77.

Kongen kan gi forskrift om at Domstoladministrasjonen hvert halvår skal kontrollere om medlemmene av utvalgene av meddommere og skjønnsmedlemmer er innført i fortegnelsen i strid med § 72, herunder om adgang for Domstoladministrasjonen til å begjære vandelsvurdering etter reglene i politiregisterloven § 45.

Endret ved lover 10 juni 1932 nr. 1, 21 juni 1963 nr. 5, opphevet ved lov 22 mai 1981 nr. 24, tilføyd igjen ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 78.

Når retten finner at noen med urette er innført i fortegnelsen eller skulle vært slettet etter § 76, skal domstolen av eget tiltak slette vedkommende fra fortegnelsen. Retten kan i den forbindelse begjære at det foretas

vandelsvurdering etter reglene i politiregisterloven § 45. Beslutningen kan bringes inn for overordnet domstol. Kommunen varsles om slettingen.
Opphevet ved lov 22 mai 1981 nr. 24, tilføyd igjen ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654). endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 79.

Etter anmodning fra en domstol, kommune eller fylkeskommune skal politiet gi opplysning om siktelse, tiltale eller dom mot personer som er aktuelle ved valg av meddommere, skjønnsmedlemmer eller jordskiftemeddommere. Dersom det er gitt opplysning om siktelse eller tiltale, skal det også gis underretning om sakens avgjørelse.
Opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), tilføyd igjen ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 80. (Opphevet)

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 22 mai 1981 nr. 24, 1 mars 1985 nr. 3, 14 juni 1985 nr. 71, 6 des 1991 nr. 80, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 81. (Opphevet)

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 27 juni 1986 nr. 48, 27 juni 1986 nr. 48, 6 des 1991 nr. 80, opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 82. (Opphevet)

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 6 des 1991 nr. 80, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 83. (Opphevet)

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3 (jfr. §§ 91, 95, 98 tredje ledd og 101), 1 mars 1985 nr. 3, 14 juni 1985 nr. 71, 27 juni 1986 nr. 48, 6 des 1991 nr. 80, opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 84. (Opphevet)

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 84a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 juni 1957 nr. 2, endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 22 mai 1981 nr. 24, 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

5te kapittel. Uttaking av meddommere og rettsvitner

Overskriften endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 26 juni 1992 nr. 86, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654). – Jf. lover 1 juni 1917 nr. 1 §§ 13 til 15, 17 juli 1925 nr. 11 § 11 og aml. § 17-7, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 85.

Meddommere og varamedlemmer for meddommere trekkes til den enkelte sak etter reglene i §§ 86-92, med mindre vilkårene for tilkalling etter § 93 er til stede.

Utfallet av trekningen og de avgjørelser som er truffet etter § 91, nedtegnes og oppbevares blant sakens dokumenter.

Fagkyndige meddommere oppnevnes etter reglene i § 94.

Endret ved lover 10 juni 1932 nr. 1, 24 juni 1933 nr. 5, 21 juni 1935 nr. 8, 1 feb 1936 nr. 1, 21 juni 1963 nr. 5, 22 mai 1981 nr. 24, 22 mai 1981 nr. 27, 27 juni 1986 nr. 48, 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 86.

Trekningskretsen er for tingretten domssognet og for lagmannsretten lagsognet. Domstoladministrasjonen kan ved forskrift dele lagsogn og domssogn i flere trekningskretser.

Meddommere og varamedlemmer for meddommere skal på tilfeldig måte trekkes blant alle som er registrert i utvalgene i den trekningskretsen der rettsmøtet skal holdes. Domstollederen kan beslutte at varamedlemmer for meddommere skal trekkes fra den kommune hvor rettsmøtet skal holdes eller de nærmeste kommuner.

Når et lagsogn eller domssogn er delt i flere trekningskretser, og det foreligger særlige grunner, kan en dommer i den enkelte sak beslutte at meddommere og varamedlemmer for meddommere skal trekkes fra en annen trekningskrets eller andre kretser innenfor domssognet eller lagsognet. Når det er nødvendig for å få uhildete meddommere, kan en dommer likeledes beslutte at det skal trekkes fra utvalg utenfor domssognet, lagsognet eller lagdømmet. Retten kan be vedkommende domstol foreta trekning utenfor domssognet eller lagdømmet eller gjøre det selv.

Den som har gjort tjeneste som meddommer, eller som har møtt frem til rettsmøte som meddommer eller varamedlem for slik uten å gjøre tjeneste, deltar ikke i trekningen til andre saker før domstolen neste gang begynner å trekke fra hele utvalget. I trekningen deltar heller ikke den som er trukket ut til å gjøre tjeneste som meddommer eller varamedlem til et rettsmøte som ennå ikke er holdt. Dersom det etter dette ikke er minst dobbelt så mange igjen i utvalget som det antallet som skal trekkes, skal det trekkes fra hele utvalget.
Endret ved lover 10 juni 1932 nr. 1, 21 juni 1935 nr. 8, 9 juni 1939 nr. 9, 21 juni 1963 nr. 5, 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, 27 juni 1986 nr. 48, 16 juni 1989 nr. 68, 24 aug 1990 nr. 54, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 86a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 juni 1963 nr. 5, endret ved lover 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2001 nr. 62 (i kraft 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 87. (Opphevet)

Endret ved lover 21 juni 1963 nr. 5, 17 juni 1966 nr. 8, 3 juni 1983 nr. 43, 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 88.

Når en sak skal behandles med meddommere, skal en dommer eller en av domstolens tjenestemenn i god tid før hovedforhandlingen trekke ut meddommere og varamedlemmer for disse, like mange fra hvert av utvalgene etter § 64 for lagmannsretten og § 65 for tingretten. Dersom det skal trekkes et ulikt antall meddommere eller varamedlemmer, skal det trekkes lodd om hvilket utvalg den siste meddommeren eller det siste varamedlemmet skal trekkes fra.

Det skal trekkes to varamedlemmer for meddommerne. En dommer kan likevel beslutte at det bare skal trekkes ett varamedlem. For saker der hovedforhandlingen antas å kunne avvikles i løpet av én dag, kan en dommer beslutte at det ikke skal trekkes varamedlemmer. Domstollederen bestemmer om varamedlemmer for meddommere skal pålegges å møte til rettsmøtet når de varsles om trekningen. En dommer kan fravike en slik beslutning i den enkelte sak.

Dersom varamedlemmer skal følge forhandlingene, skal det trekkes lodd om personvalget, likevel slik at det så langt mulig blir like mange kvinner og menn.

Når en sak omberammes eller utsettes til ny behandling, beslutter en dommer om det skal trekkes nye meddommere og varamedlemmer til saken.
Endret ved lover 25 juni 1937 nr. 13, 28 juli 1949 nr. 7, 21 juni 1963 nr. 5, 17 juni 1966 nr. 8, 7 feb 1969 nr. 7, 8 apr 1981 nr. 7, 3 juni 1983 nr. 43, 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, 27 juni 1986 nr. 48, 16 juni 1989 nr. 68, 5 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 89.

Ved trekningen kan en dommer bestemme at de samme meddommerne skal gjøre tjeneste i flere saker, dersom sakene skal behandles i umiddelbar sammenheng og det må antas at de til sammen ikke vil vare i mer enn ti dager. Dersom det foreligger tungtveiende grunner, kan de samme meddommerne pålegges å gjøre tjeneste i flere saker i umiddelbar sammenheng også når det må antas at sakene vil vare i mer enn ti dager. Domstollederen kan treffe en

generell beslutning etter første punktum for foreleggssaker som skal behandles i umiddelbar sammenheng samme dag.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 90.

Den som har gyldig fravær, plikter ikke å gjøre tjeneste som meddommer eller rettsvitne. Det samme gjelder den som har gjort tjeneste som meddommer i 15 dager eller mer i løpet av samme år som saken skal behandles, eller som har gjort tilsvarende tjeneste i 60 dager eller mer i valgperioden. Den som mener å ha gyldig fravær eller rett til fritak etter denne bestemmelsen, skal straks gi domstolen melding om dette og om begrunnelsen.

Gyldig fravær foreligger hvis sykdom eller andre hindringer gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å møte. Offentlige verv, unntatt militærtjeneste og tjeneste for høyere rett, skal vanligvis ikke regnes som gyldig fravær for meddommere.

Dersom det ved trekningen er på det rene at det foreligger forhold som nevnt i første ledd, foretas ny trekning. Ellers gjelder § 92.

Beslutning om det foreligger gyldig fravær tas av en dommer, eller av en tjenestemann ved domstolen etter retningslinjer gitt av domstollederen.

Avgjørelse av spørsmål om gyldig fravær som er tatt av en tjenestemann, kan kreves forelagt for en dommer. Dommerens avgjørelse kan bringes inn for overordnet domstol.
Endret ved lover 22 mai 1981 nr. 27, 27 juni 1986 nr. 48, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 91.

En meddommer eller et varamedlem skal ikke gjøre tjeneste dersom vedkommende

a. skulle vært slettet etter § 76,
b. ikke har tilstrekkelige norskkunnskaper,
c. er siktet for et straffbart forhold, uten at siktelsen har ført til et forelegg,
d. er utelukket fra å gjøre tjeneste etter § 106 eller § 107 eller
e. skal delta i en sak hvor det blir gitt informasjon som etter

sikkerhetsloven er skjermingsverdig, og ikke kan klareres og autoriseres for den aktuelle sikkerhetsgrad.

Dersom det ved trekningen er på det rene at det foreligger et forhold som nevnt i første ledd, foretas ny trekning. Ellers gjelder § 92.

Det kan overlates til en av domstolens tjenestemenn å treffe beslutning etter første ledd bokstav a og c. For øvrig skal beslutning etter første ledd tas av en dommer. Bestemmelsen i § 78 annet punktum gjelder tilsvarende.

Den det gjelder, kan forlange forbigåelsesspørsmålet forelagt en dommer når det er avgjort av en tjenestemann. Dommerens avgjørelse kan bringes inn for overordnet domstol.

Bestemmelsen i § 79 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 27 juni 1986 nr. 48, 18 des 1987 nr. 97, 6 des 1991 nr. 80, 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 20 mars 1998 nr. 10 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 29 juni 2001 nr. 720), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 92.

Dersom en uttrukket meddommer ikke kan gjøre tjeneste eller ikke møter, skal et varamedlem av samme kjønn innkalles. Er dette varamedlemmet forhindret fra å gjøre tjeneste, eller er det trukket bare ett varamedlem og dette ikke er av samme kjønn som den meddommeren som er forhindret, skal det trekkes en ny meddommer, med mindre dette ville medføre uforholdsmessig ulempe. I andre tilfeller skal det varamedlemmet som står til disposisjon, gjøre tjeneste.

Dersom det ikke er trukket varamedlemmer for meddommerne, skal det i tilfeller som nevnt i første ledd første punktum trekkes en ny meddommer av samme kjønn som den meddommeren som ikke skal gjøre tjeneste.

Hvis domstolen innkaller et varamedlem til å gjøre tjeneste, kan det trekkes et nytt varamedlem.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 93.

Dersom det i løpet av de to siste virkedagene før rettsmøtet eller samme dag

som rettsmøtet skal holdes, blir klart at en meddommer ikke møter eller kan gjøre tjeneste, og det heller ikke er trukket et varamedlem som kan gjøre tjeneste, kan retten tilkalle en meddommer fra utvalgene som kan møte. Innkalling av varamedlem kan unnlates dersom slik innkalling ville innebære en uforholdsmessig ulempe. Første og annet punktum gjelder også etter at retten er satt, i tilfeller der retten har, men ikke benytter adgangen til å fortsette forhandlingene med færre medlemmer etter § 15 første ledd og § 21 andre ledd siste punktum. Forhandlingene må i så fall gjentas i nødvendig omfang.

Beslutning om tilkalling etter denne paragrafen kan tas av en dommer eller en av domstolens tjenestemenn. Beslutning om tilkalling etter første ledd tredje punktum tas av den eller de fagdommere som deltar i rettsmøtet.

Tilkallingen skal så langt råd er skje tilfeldig. Det skal så vidt mulig tilkalles en meddommer av samme kjønn som den som opprinnelig var trukket ut.
Endret ved lov 24 juni 1933 nr. 5, opphevet ved lov 18 juni 1965 nr. 5, tilføyd igjen ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), endret ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 94.

Ved oppnevning av fagkyndige meddommere skal retten oppnevne personer som har særskilt kyndighet innenfor det saken gjelder, og som fyller vilkårene etter loven her for å være meddommer. Den øvre aldersgrensen etter § 70 annet ledd nr. 1 og § 70 nr. 4 gjelder ikke ved oppnevning av fagkyndige meddommere.

Skal det oppnevnes mer enn én fagkyndig meddommer, skal det så vidt mulig oppnevnes like mange av hvert kjønn. Retten skal oppnevne et eller flere varamedlemmer for de fagkyndige meddommerne, med mindre den finner dette åpenbart unødvendig. Ved forfall gjelder § 92.
Endret ved lov 18 juni 1965 nr. 5, opphevet ved lov 22 mai 1981 nr. 27, tilføyd igjen ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 95.

Retten sørger for at meddommere og varamedlemmer snarest mulig gis melding om at de er trukket ut. De skal også få opplyst hvem som er sakens parter, tid og sted for rettsmøtet og forventet varighet av tjenesten. Dersom det er trukket ut varamedlemmer for meddommere, og disse ikke innkalles til å møte, skal de på samme tidspunkt gis melding om å holde seg klare til å møte på kort varsel.

For saker som skal behandles med meddommere, skal partene ved henvendelse til domstolen få opplyst hvem som er trukket ut som meddommere

og varamedlemmer.
Endret ved lover 22 mai 1981 nr. 27, 1 mars 1985 nr. 3, 14 juni 1985 nr. 71, 6 des 1991 nr. 80, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 96. (Opphevet)

Endret ved lov 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 97. (Opphevet)

Endret ved lover 24 juni 1933 nr. 5, 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, 2 juni 1995 nr. 26 (i kraft 1 aug 1995), opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 98. (Opphevet)

Endret ved lover 17 juni 1966 nr. 8, 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 99. (Opphevet)

Endret ved lover 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, 14 des 2001 nr. 98 (i kraft 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 100.

Første gang nogen gjør tjeneste som meddommer, skal rettens leder foreholde ham de pligter, som paahviler en meddommer, og ta imot hans forsikring om, at han saavel i denne sak som i alle fremtidige saker vil gi vel agt paa alt, som forhandles i retten, og at han vil dømme saaledes, som han vet sandest og rettest at være efter loven og sakens bevisligheter.

Alle tilstedeværende skal reise seg når forsikringen avgis.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 18 des 1987 nr. 97, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 101.

Rettsvitner oppnevnes av retten eller av den tjenestemann som skal styre forretningen.

Enhver som er oppført i det seneste manntall for kommunale valg i domssognet, plikter å gjøre tjeneste som rettsvitne, herunder vitne ved tvangsforretning og registreringsforretning, med mindre vedkommende vil være utelukket etter § 110 eller har gyldig fravær. §§ 71 og 74 gjelder tilsvarende, likevel slik at dommerfullmektiger og ansatte uten dømmende myndighet kan være rettsvitner. Den som har flyttet fra domssognet, kan kreve seg fritatt.

Dersom det trengs særlig kyndighet, kan retten beslutte å oppnevne sakkyndige rettsvitner.

Så vidt mulig bør rettsvitnene gis minst tre dagers varsel. Trenger saken hurtig behandling bør rettsvitnene så vidt mulig få en dags varsel.

Endret ved lover 17 juni 1966 nr. 8, 22 mai 1981 nr. 24, 14 juni 1985 nr. 71, 18 des 1987 nr. 97, 26 juni 1992 nr. 86, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 102. (Opphevet)

Opphevet ved lov 22 mai 1981 nr. 24.

§ 103.

Rettsvitnene gjør ikke tjeneste mer enn en dag, dersom de ikke samtykker i å fortsette, eller behandlingen av samme sak varer lenger, og de ikke fritas.

De skal nøye følge forhandlingene og gjøre oppmerksom på misforståelser eller feil i oppfatningen eller nedtegningen av det som foregår.

Ved slutningen av rettsmøtet eller forretningen skal de spørres, om de har noe å bemerke. Deres erklæring protokolleres.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 104.

Første gang noen gjør tjeneste som rettsvitne ved en domstol, skal dommeren eller den som styrer forretningen foreholde vitnet de plikter som påhviler et rettsvitne, og ta imot vitnets forsikring om samvittighetsfullt å oppfylle dem.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 105. (Opphevet)

Endret ved lover 3 juni 1983 nr. 43, 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2001 nr. 60 (i kraft 1 nov 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 618), opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 105a.

Godtgjørelsen til jordskiftemeddommer og meddommer fastsettes av rettens leder etter forskrifter gitt av Kongen. Det samme gjelder for sakkyndige rettsvitner ved konsulrettene.

Rettsvitne godtgjøres etter forskrifter gitt av Kongen. Utgiftene dekkes av det offentlige. Tjenestemann ved det kontor forretningen hører under har ikke krav på slik godtgjørelse.

Avgjørelser om godtgjørelse etter paragrafen her kan ankes etter reglene i lov av 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. § 12. Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 86, endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 29 juni 1990 nr. 47, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

6te kapitel. Ugildhet.

§ 106.

Ingen kan være dommer:

1. naar han selv er part i saken eller medberettiget, medforpligtet eller regrespligtig i forhold til en part, eller naar han i en straffesak er fornærmet ved den strafbare handling;
2. naar han er i slegt eller svogerskap i op- eller nedstigende linje eller i sidelinjen saa nær som søskendebarn med nogen, som staar i saadant forhold til saken som nævnt under nr. 1;
3. naar han er eller har været gift med eller er forlovet med eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til nogen, som staar i saadant forhold til saken som nævnt under nr. 1;
4. når han er verge for noen, som står i slikt forhold til saken som nevnt under nr. 1, eller har vært verge for en part, etter at saken begynte;
5. når han styrer eller er medlem eller varamedlem av styret for et selskap, et samvirkeforetak, en forening, sparebank, stiftelse eller

offentlig innretning eller ordfører eller varaordfører i en kommune eller fylkeskommune som står i et slikt forhold til saken som nevnt i nr. 1, eller når han styrer eller er medlem eller varamedlem av styret for et bo som står i slikt forhold til saken, og det ikke er tingretten selv som styrer boet;

6. naar han har handlet i saken for en part, eller for paatalemyndigheten eller den fornærmede;
7. naar han er i slegt eller svogerskap i op- eller nedstigende linje eller sidelinjen saa nær som søskende eller gift med eller forlovet med nogen, som handler i saken for en part eller for paatalemyndigheten eller den fornærmede;
8. når han tidligere har hatt med saken å gjøre som voldgiftsdommer eller i lavere rett som dommer eller lagrettemedlem;
9. naar han er i slegt eller svogerskap i op- eller nedstigende linje eller i sidelinjen saa nær som søskende eller gift med eller forlovet med nogen, som har været dommer i saken i lavere ret.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 18 des 1987 nr. 97, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 14 mai 2004 nr. 25 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 14 mai 2004 nr. 751), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 107.

Den, som er dommer, kan ikke være sakkyndig i saken.

Den, som er vidne i saken, kan ikke være dommer, saafremt han har hat noget at forklare, som vedkommer saken.

Hvis en dommer forlanges ført som vidne, men ikke har noget at forklare, som vedkommer saken, kan han avgi forklaring herom fra dommersætet. Under samme betingelse kan retten beslutte, at han skal avgi sin forklaring paa forhaand i et retsmøte, som parterne varsles til. Beslutningen kan ikke angripes.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 108.

Dommer kan heller ikke nogen være, når andre særegne omstendigheter foreligger, som er skikket til å svekke tilliten til hans uhildethet. Navnlig gjelder dette, når en part av den grunn krever, at han skal vike sete.
Endret ved lover 24 juni 1933 nr. 5, 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 109.

Er domstolens formann eller den tingrettsdommer som har tilsyn med dommerfullmektigen ugild, er også dommerfullmektigen utelukket med mindre partene samtykker i at dommerfullmektigen ikke viker sete. Det samme gjelder i forholdet mellom jordskiftedommer og jordskiftedommerfullmektig.
Endret ved lover 18 des 1987 nr. 97, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 110.

Ingen som står i et forhold til saken som nevnt i § 106 nr. 1 til 6, kan delta i saken som protokollsekretær eller utreder, jf. § 61, eller forestå trekning av meddommere.

Ingen kan være stevnevitne, protokollfører eller rettsvitne, herunder vitne ved en forretning for tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring eller vitne ved en registreringsforretning for tingretten, når vedkommende er i et forhold som nevnt i § 106 nr 1, eller er gift med eller forlovet med eller i slegt eller svogerskap i opp eller nedstigende linje eller i sidelinjen så nær som søsken med noen, som står i et slikt forhold. Det samme gjelder rettsvitner i saker etter gjeldsordningsloven.

Retten kan desuten beslutte, at de tjenestemænd, som her er nævnt, skal fratræde, naar de staar i noget andet av de forhold, som er nævnt i §§ 106 og 107. Det samme gjælder § 108, hvis nogen av parterne kræver det.
Endret ved lover 27 juni 1986 nr. 48, 26 juni 1992 nr. 86, 17 juli 1992 nr. 99, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 111.

En part som vil kræve, at nogen skal utelukkes, bør gjøre det, saasnart han faar vite om det forhold, som begrunder kravet.

Utelukkelse efter § 108 kan han ikke længer kræve, naar han har visst om de særegne omstændigheter, men allikevel har indlatt sig i forhandling for retten.

Kravet fremsættes enten mundtlig eller skriftlig og skal angi de grunde, som det støttes paa.

§ 112.

Naar en enedommer eller leder av retten er i et tilfælde, som er nævnt i § 106 eller § 107, skal han selv træffe de nødvendige forføininger.

Andre tjenestemænd som er i et saadant tilfælde, skal i tide si fra til rettens leder.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 113.

Finder en dommer, at han er i en stilling, som gir parterne ret til at kræve ham utelukket efter § 108, og forholdet ikke maa antages at være almindelig kjendt, bør han sørge for, at parterne faar vite om det saa snart som mulig. Har retten flere medlemmer, bør han si fra til rettens leder, som beslutter, hvad der videre skal foretages.

Er et rettsvitne, en protokollfører eller en annen embets- eller tjenestemann i sådan stilling, skal han si fra til rettens leder.

Endret ved lover 24 juni 1933 nr. 5, 14 juni 1985 nr. 71, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 114. (Opphevet)

Endret ved lov 14 juni 1985 nr. 71, opphevet ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 115.

Før forhandlingen i den enkelte sak begynner, skal rettens leder gjøre meddommerne opmerksom på, at de er utelukket fra å gjøre tjeneste, hvis de er i noget tilfelle som er nevnt i § 106 eller § 107, eller hvis der for deres vedkommende foreligger sådanne omstendigheter som omhandlet i § 108, og han skal opfordre dem og partene til å si fra, hvis det måtte være tilfellet.
Endret ved lover 24 juni 1933 nr. 5, 14 juni 1985 nr. 71, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 116.

Ingen dommer må være med å avgjøre om han selv er ugild, dersom retten likevel er domfør. Heller ikke bør han være med på avgjørelsen når en annen dommer i samme domstol kan tilkalles i hans sted uten vesentlig ulempe eller utgift.
Endret ved lov 18 juni 1971 nr. 82.

§ 117.

Reises spørsmål om utelukking forut for det rettsmøte i Høyesterett hvor saken skal behandles, kan det settes rett til å avgjøre spørsmålet.

Også i andre domstoler kan spørsmål om utelukking avgjøres forut for det rettsmøte hvor saken skal behandles. I så fall kan rettens leder treffe avgjørelsen alene dersom retten har flere medlemmer, men det kan også settes alminnelig rett til å avgjøre spørsmålet på forhånd når det kan gjøres uten vesentlig ulempe eller utgift. Er det spørsmål om å utelukke en enedommer eller domstolens leder eller to av domstolens faste medlemmer, kan enedommeren eller lederen beslutte at spørsmålet isteden skal forelegges for den nærmest overordnede domstol, eller for Høyesteretts ankeutvalg dersom saken står for lagmannsretten.
Endret ved lover 18 juni 1971 nr. 82, 8 juni 1984 nr. 60, 11 juni 1993 nr. 83, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 118.

Avgjørelsen træffes ved kjendelse, naar utelukkelse besluttes, eller naar en

parts begjæring om utelukkelse forkastes. Er der spørsmaal om at utelukke flere dommere, træffes avgjørelsen særskilt for hver enkelt.

Retten kan beslutte at utelukke en dommer eller anden tjenestemand, uten at parterne er hørt. Men den, som der er spørsmaal om at utelukke, bør saavidt mulig avkræves erklæring.

Kræver en utelukkelsesgrund nærmere undersøkelse, foretar retten undersøkelsen av eget tiltak. Handles der om en grund av den art, som er nevnt i § 108, kan retten opfordre vedkommende part til at gjøre nærmere rede for utelukkelsesgrunden og til at gjøre den sandsynlig paa den maate, som retten tillater. Hvis det findes paakrævet, kan et retsmøte holdes til behandling av spørsmaalet.

§ 119.

Har en part krevd at alle eller de fleste dommerne ved en domstol skal vike sete som ugilde til å delta i behandlingen av en sak, kan den nærmest overordnede domstol, eller Høyesteretts ankeutvalg dersom saken står for lagmannsretten, etter søknad fra domstolens formann beslutte at saken skal overføres til en annen domstol av samme orden. Den overordnede domstolens avgjørelse kan ikke angripes.

Søkes det om slik overføring etter at en domstol i medhold av bestemmelsene i §§ 116 til 118 har avgjort at alle dommere ved domstolen eller de fleste av dem er utelukket fra å gjøre tjeneste i en sak, kan den overordnede domstolen oppheve kjennelsen dersom den finner at utelukkelsen er besluttet uten gyldig grunn.

Endret ved lover 18 juni 1971 nr. 82, 11 juni 1993 nr. 83, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 120.

Hvis den myndighet, som skal opnævne stedfortræder for en utelukket tjenestemand, finder, at utelukkelsen savner grund, kan den anke kjendelsen med opsættende virkning. Avsiges kjendelsen under hovedforhandling, gjælder dette bare, naar saken allikevel utsættes.

Ellers kan en kjendelse, som avgjør, at nogen er ugild, ikke angripes.

En kjendelse, som negter utelukkelse i de tilfælde, som er nævnt i § 110 tredje led, kan heller ikke angripes.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 121.

Naar en tjenestemand er i noget av de tilfælde, som er nævnt i §§ 106 og 107, jfr. § 110, eller naar en part har krævet ham utelukket, maa han bare foreta saadanne handlinger, som ikke kan opsættes uten væsentlig ulempe.

Hvis utelukkelse er besluttet, og § 119 ikke kommer til anvendelse, skal uten ophold en anden av rettens tjenestemænd eller en varamand tilkaldes eller stedfortræder opnævnes.

Den, som er utelukket, kan foreta saadanne handlinger, som ikke taaler at opsættes.

Kapittel 6A. Dommeres sidegjøremål mv.

Kapitlet tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 121 a.

Med sidegjøremål forstås medlemskap, verv eller andre engasjementer i eller for foretak, organisasjoner, foreninger eller organ for stat, fylkeskommune eller kommune.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 121 b.

En dommer i Høyesterett, lagmannsrettene, tingrettene og jordskifterettene kan ikke utøve rettshjelp til stadighet eller mot vederlag.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, endret ved lover 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 399), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 121 c.

En dommer i Høyesterett, lagmannsrettene, tingrettene og jordskifterettene må søke om godkjenning for sidegjøremål

1. som kan medføre at dommeren mer enn leilighetsvis kan bli inhabil
2. som kan medføre at arbeidet i dommerstillingen hemmes eller sinkes

3. i kollegiale forvaltningsorganer hvor det er sannsynlig at avgjørelsen kan bli brakt inn for domstolene til overprøving
4. i privat eller offentlig næringsvirksomhet
5. om gransking
6. i private tvisteløsningsnemnder og
7. som medlem i voldgiftsrett

Unntatt fra godkjenning er

1. valg eller oppnevning som foretas av Stortinget eller av Kongen i statsråd
2. valg som stortingsrepresentant, som medlem av Sametinget eller som medlem av folkevalgte organer i kommune eller fylkeskommune og
3. verv i registrert politisk parti.

Når Kongen i statsråd foretar oppnevninger etter første ledd jf. annet ledd nr. 1, skal det likevel innhentes uttalelse fra domstoladministrasjonen hvis det ikke gjelder oppnevning til granskingskommisjon eller medlem til styret i domstoladministrasjonen, Tilsynsutvalget eller Innstillingsrådet.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, endret ved lover 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 30 sep 2005 nr. 1099), 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 121 d.

Godkjenning av dommeres sidegjøremål gis av domstoladministrasjonen. Domstoladministrasjonen kan delegere til domstollederen å treffe vedtak i saker om godkjenning. For dommere i Høyesterett godkjennes sidegjøremål av justitiarius.

For saker om godkjenning gjelder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak, likevel slik at vedtak av domstoladministrasjonen og vedtak av justitiarius i Høyesterett ikke kan påklages.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), endret ved lov 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33).

§ 121 e.

Sidegjøremål for dommere i Høyesterett, lagmannsrettene, tingrettene og

jordskifterettene skal registreres. Det samme gjelder opplysning om siste stilling før utnevnelsen eller tilsettingen som dommer.

Unntatt fra registreringen er

1. medlemskap i politiske partier, i trossamfunn, i interesseorganisasjoner og ideelle foreninger
2. verv og lignende i ideelle foreninger som har færre enn 100 medlemmer og
3. enkeltstående foredrag, forelesninger og lignende.

Unntaket i annet ledd nr. 1 og 2 gjelder ikke for sidegjøremål i ideelle foreninger hvor medlemmene har særlige gjensidige forpliktelser overfor hverandre (brorskaps- eller søsterforbund).

Investeringer som representerer eierinteresser i selskaper, skal registreres dersom de overstiger en grense som fastsettes av Kongen.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, endret ved lover 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 30 sep 2005 nr. 1099), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 121 f.

Registeret over sidegjøremål føres av domstoladministrasjonen.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 121 g.

En dommer skal melde fra om sidegjøremål til registerføreren snarest mulig, og senest innen en måned etter at dommeren påtok seg sidegjøremålet. Meldingen skal inneholde følgende opplysninger:

1. dommerens tittel, navn og domstoltilknytning
2. hva gjøremålet består i
3. hvem som eventuelt er oppdragsgiver
4. tidspunktet for og varigheten av sidegjøremålet og
5. om dommeren mottar godtgjøring.

Et registrert sidegjøremål skal slettes når det er gått tre år etter at sidegjøremålet ble avsluttet.

Melding om investering skal inneholde navn og adresse for det selskap som den enkelte investering er foretatt i.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 121 h.

Enhver har rett til å gjøre seg kjent med opplysningene i registeret. Domstoladministrasjonen bestemmer hvordan opplysningene skal gjøres tilgjengelige for den som ber om det.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 121 i.

En dommer kan ikke motta lønn eller annen form for godtgjøring fra sin tidligere eller framtidige arbeidsgiver eller sitt tidligere eller framtidige arbeidssted.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 121 j.

Den som utnevnes i fast dommerstilling, kan ikke ha permisjon fra stilling utenfor domstolene.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 121 k.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om dommeres sidegjøremål.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

7de kapitel. Rettsmøter, rettsspråk, rettsferier og forsikring.

Overskriften endret ved lov 7 apr 1995 nr. 15.

§ 122.

Ved retsmøter forstaaes de møter, som en ret holder til forhandling mellem parter eller for at avhøre parter, vidner eller sakkyndige eller undersøke realbevis, eller som loven særskilt har betegnet som retsmøter.

Etter nærmere forskrift gitt av Kongen, skal enhver på forespørsel i alminnelighet gis opplysning om tid og sted for berammede rettsmøter. Kongen kan gi forskrift om at opplysninger som nevnt skal gis ved oppslag ved rettens

kontor.
Endret ved lover 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 123.

Rettens leder aapner, leder og slutter forhandlingen. Han bestemmer den orden, hvori forhandlingen skal foregaa. Ingen maa ta ordet uten hans tilladelse.

Har retten flere medlemmer, avgjør den samlede ret indsigelser mot lederens procesledelse.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 124.

Rettsmøtene er offentlige og forhandlingene og rettsavgjørelsene kan gjengis offentlig, hvis ikke annet er bestemt i lov eller av retten i medhold av lov.

Spørsmål om å begrense offentligheten forhandles for lukkede dører.

Retten skal ved åpningen av rettsmøtene, eller så snart den har truffet avgjørelse om begrensninger, gi meddelelse om eventuelle begrensninger i forhandlingenes offentlighet.

Opplesning av domsslutningen foregår alltid offentlig. Personopplysninger kan utelates når hensynet til privatlivets fred tilsier det.
Endret ved lov 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755).

§ 124 a.

Retten kan beslutte offentlig overføring av lyd og bilde fra et rettsmøte (strømming) så langt det ikke gjelder begrensninger i offentligheten for rettsmøtet og hensynet til personvern eller andre hensyn ikke taler avgjørende imot.

Partene skal ha anledning til å uttale seg før retten treffer sin beslutning. Er det oppnevnt bistandsadvokat i saken, skal også bistandsadvokaten få uttale seg om spørsmålet.

Personopplysningsloven gjelder for domstolens behandling av personopplysninger i forbindelse med strømming etter første ledd. Domstolen kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å utføre oppgaver i forbindelse med strømming etter første ledd. Domstolen kan blant

annet lagre opptak av overføringen.

Departementet kan gi forskrift om strømming etter første ledd, blant annet om behandling av personopplysninger.

Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 125.

Retten kan ved kjennelse beslutte at et rettsmøte helt eller delvis skal holdes for lukkede dører

a. når hensynet til statens forhold til en fremmed makt krever det,
b. når hensynet til privatlivets fred eller til ærbarhet krever det,
c. når særlige forhold gir grunn til frykt for at offentlighet vil vanskeliggjøre sakens opplysning og lukkede dører derfor er påkrevd,
d. når en siktet er under 18 år, fornærmedes ettermæle krever det eller en siktet eller et vitne ber om det av grunner som retten finner fyllestgjørende,
e. når et vitne avhøres anonymt, jf. straffeprosessloven § 130 a, eller
f. i krigstid når hensynet til militære operasjoner eller militære avdelingers sikkerhet eller andre særlige grunner krever det.

I saker etter ekteskapsloven eller barneloven og i saker mellom ektefeller eller fraskilte om fordeling eller tildeling av formuen, skal rettsmøtet holdes for lukkede dører, med mindre retten av særlige grunner beslutter at saken helt eller delvis føres for åpne dører. Det samme gjelder i tilsvarende saker mellom personer som er eller har vært samboere.

Muntlige forhandlinger om bevisavskjæring av opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 216 i første ledd tredje punktum bokstav d første punktum, jf. § 216 m sjette ledd, skal holdes for lukkede dører.

Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755), 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078).

§ 126.

Rettsmøter til behandling av en begjæring om anonym vitneførsel, jf. straffeprosessloven § 130 a eller § 234 a, skal holdes for lukkede dører. Det samme gjelder for begjæringer etter straffeprosessloven §§ 28 tredje ledd

tredje til sjette punktum, 242 a, 264 sjette ledd, 267 første ledd tredje punktum, jf. 264 sjette ledd og 292 a.

Ved retslige granskninger kan offentligheten altid utelukkes, naar retten finder det hensigtsmæssig.

Endret ved lover 10 mars 1939 nr. 4, 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 1 jan 1995), 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 4 juni 1999 nr. 37 som endret ved lov 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755), tidligere § 128, 9 mai 2003 nr. 30.

§ 127.

Naar et retsmøte holdes for lukkede dører, kan retten allikevel gi adgang for andre end dem, som har med saken at gjøre, hvis særlige grunde taler for det. I straffesaker har fornærmede rett til å være til stede med mindre særlige grunner taler mot det. Det samme gjelder etterlatte som nevnt i straffeprosessloven § 93 a annet ledd første punktum.

Endret ved lover 26 juni 1937 nr. 13, 8 apr 1981 nr. 7, 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755), tidligere § 129, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 128.

Når et rettsmøte holdes for lukkede dører, og retten finner at sakens opplysninger helt eller delvis av særlige grunner bør holdes hemmelig, inntil videre eller for bestandig, gir den ved kjennelse de tilstedeværende pålegg om det. Ved muntlige forhandlinger om bevisavskjæring av opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 216 i første ledd tredje punktum bokstav d første punktum, jf. § 216 m sjette ledd, skal de tilstedeværende bevare taushet om det som fremkommer der, frem til det eventuelt avsies kjennelse som tillater opplysningene ført som bevis.

Endret ved lover 27 juni 1986 nr. 48, 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755), tidligere § 130, 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078).

§ 129.

I straffesaker må ingen gjengi offentlig noe av forhandlingene i rettsmøte utenfor hovedforhandlingen, med unntak for saker om tilståelsesdom etter straffeprosessloven § 248.

Ellers kan retten ved kjennelse helt eller delvis forby offentlig gjengivelse av

forhandlingene i rettsmøte

a. når retten frykter at offentlig gjengivelse av forhandlingene vil kunne ha skadelig virkning på opplysningen eller pådømmelsen av saken, eller
b. når rettsmøtet holdes eller kan holdes for lukkede dører.

I saker etter ekteskapsloven eller barneloven og i saker mellom ektefeller eller fraskilte om fordeling eller tildeling av formuen, må forhandlingene ikke gjengis offentlig, med mindre retten av særlige grunner beslutter at offentlig gjengivelse i anonymisert form helt eller delvis tillates. Det samme gjelder i tilsvarende saker mellom personer som er eller har vært samboere.

Referatforbud etter første eller annet ledd gjelder til retten beslutter at det skal oppheves. Forbud etter annet ledd bokstav a gjelder aldri lenger enn til dom er avsagt. Forbud etter annet ledd skal oppheves når det antas at grunnen til forbudet ikke lenger er til stede og kan ankes av dem som har vært til stede under forhandlingen.
Tilføyd ved lov 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755), endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 130.

Retten kan forby at hele eller deler av en rettsavgjørelse gjengis offentlig hvis

a. hensynet til privatlivets fred eller fornærmedes ettermæle krever det, eller
b. etterforskningshensyn krever at en kjennelse eller beslutning avsagt i en straffesak utenfor hovedforhandling ikke blir offentlig gjengitt.

Forbudet gjelder til retten beslutter at det skal oppheves. Forbud etter bokstav a gjelder ikke en domsslutning så langt den kan gjengis uten å røpe noens identitet. Enhver kan anke et forbud eller en nektelse av å oppheve et forbud etter leddet her.

Retten kan forby at rettsavgjørelser gjengis offentlig før avgjørelsen er meddelt partene og fornærmede eller etterlatte i lovbestemt rekkefølge, jf. straffeprosessloven § 93 a annet ledd annet punktum. Slikt forbud gjelder likevel ikke for lengre tid enn to uker etter avsigelsen av rettsavgjørelsen.

I saker etter ekteskapsloven eller barneloven og i saker mellom ektefeller

eller fraskilte om fordeling eller tildeling av formuen, kan rettsavgjørelser bare gjengis offentlig i anonymisert form. Det samme gjelder i tilsvarende saker mellom personer som er eller har vært samboere.

Kjennelse som forbyr bruk av opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 216 i første ledd tredje punktum bokstav d første punktum, jf. § 216 m sjette ledd, som bevis, kan bare gjengis offentlig i anonymisert form.
Tilføyd ved lov 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755), endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078).

§ 131.

– – –
Endret ved lover 25 juni 1937 nr. 13, 10 mars 1939 nr. 4, 22 mai 1981 nr. 27, 14 juni 1985 nr. 71, 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 1 jan 1995), opphevet ved lov 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755) jf. lov 10 des 2010 nr. 76.

§ 131a.

Under forhandlingene i straffesaker er fotografering, filmopptak og opptak for radio eller fjernsyn forbudt. Det er også forbudt å fotografere eller gjøre opptak av den siktede eller domfelte på veg til eller fra rettsmøtet eller under opphold i den bygning hvor rettsmøtet holdes, om han ikke samtykker.

Dersom særlige grunner taler for det, kan retten under hovedforhandlingen gjøre unntak fra forbudet når det ikke kan antas å ha uheldig virkning for behandlingen av saken og heller ikke andre hensyn taler avgjørende imot. Før tillatelse gis, skal partene ha anledning til å uttale seg.

Kongen kan gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av disse bestemmelser.

Kongen kan i forskrift gi saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for søknad om tillatelse til fotografering, filmopptak og opptak for radio eller fjernsyn, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 andre ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.
Tilføyd ved lov 22 mai 1981 nr. 27, endret ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 132.

Under offentlig retsmøte kan adgang negtes folk under 18 aar og enhver, som fremstiller sig i en saadan tilstand, at hans nærvær vil stride mot rettens værdighet eller god orden. Det samme gjelder i straffesaker enhver som er fradømt stemmerett i offentlige anliggender, eller som i løpet av de siste fem år er idømt frihetstraff for en straffbar handling.

Rettens leder kan begrænse antallet av tilhørere for at hindre, at rummet blir overfyldt.

Endret ved lover 27 juni 1986 nr. 48, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 132 a.

Enhver som søker adgang til domstolens lokaler kan pålegges sikkerhetskontroll etter beslutning fra domstolleder.

Kontrollen skal utføres slik at den ikke medfører unødig ulempe eller skade. Kroppsvisitasjon kan kun gjennomføres etter samtykke.

Personer som ikke vil la seg kontrollere, eller ikke etterkommer anvisninger gitt under kontrollen, kan etter beslutning fra domstolleder eller den domstolleder bemyndiger nektes adgang til domstolens lokaler.

Domstoladministrasjonen kan gi nærmere bestemmelser om gjennomføring og organisering av sikkerhetskontroller i domstolene. Domstoladministrasjonen avgjør ved hvilke domstoler det skal etableres permanent sikkerhetskontroll.

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 80 (ikr. 1 sep 2018 iflg. res. 10 aug 2018 nr. 1229).

§ 133.

Rettens leder vaaker over, at forhandlingen foregaar med orden og værdighet. Han kan tilrettevise enhver, som forstyrrer forhandlingen, eller som kommer med upassende uttalelser eller utilbørlige personlige angrep eller forøvrig optræder paa en maate, som strider mot domstolens værdighet.

Naar en part eller hans stedfortræder, procesfuldmægtig eller forsvarer er tilrettevist, kan retten beslutte at frata ham ordet, hvis han fremdeles optræder utilbørlig.

Folk, som forstyrrer forhandlingen eller krænker domstolens værdighet, kan vises ut. De, som er med i saken, kan dog bare vises ut, hvis de optræder utilbørlig, efterat de er tilrettevist; beslutningen træffes av retten.

Naar det regnes like med fravær i saken, at en part eller hans stedfortræder eller procesfuldmægtig vises ut eller fratages ordet, bør han først være gjort opmerksom paa denne følge.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 134.

Trænger nogen sig ind i retssalen, efterat han er vist ut, eller vedblir nogen at forstyrre forhandlingene paa anden maate, uagtet han er advaret, kan retten ved kjendelse beslutte at sætte ham i fængslig forvaring, saalænge retsmøtet varer, men ikke over tre døgn.

Saadan fængsling er ikke til hinder for, at gjerningen forfølges paa sedvanlig maate; men den kommer i betraktning ved strafutmaalingen.

§ 135.

Skal nogen, som ikke kan norsk, ta del i forhandlingen, brukes en tolk, som retten har opnævnt eller godkjendt. Nedtegning foregaar paa norsk. Naar sakens vigtighet kræver det, kan retten bestemme, at nedtegning ogsaa skal foregaa paa det fremmede sprog, enten i retsboken eller særskilt som bilag, og forelægges til vedtagelse.

Tolk er unødvendig, naar saavel retten og retsvidnerne som parterne kan det fremmede sprog. I andre saker end straffesaker gjælder det samme ogsaa, naar rettens medlemmer kan sproget, og parterne gir avkald paa tolk.

Under efterforskning i straffesaker er tolk unødvendig naar dommeren selv kan det fremmede sprog.

Brukes retsvidner, som ikke kan norsk, skal saavidt mulig retsforhandlingene og tilførslerne til retsboken gjengives for dem ved tolk.
Endret ved lov 14 juni 1985 nr. 71.

§ 136.

Processkrifter maa være skrevet paa norsk eller ledsaget av oversættelse. Av bilag og skriftlig bevis, som følger med og er avfattet i et fremmed sprog, vedlægges likeledes en oversættelse. Fra disse forskrifter kan retten helt eller delvis gjøre undtagelse, naar alle vedkommende forstaar det fremmede sprog.

Oversættelsen maa være bekræftet av en translatør, som er godkjendt av det offentlige, eller av en tolk, som retten har opnævnt eller godkjendt. I andre saker end straffesaker er dog bekræftelse unødvendig, naar parterne er enige

om, at oversættelsen er rigtig, og retten ikke finder grund til at tvile paa det.

§ 136a.

Om utvidet rett til bruk av samisk i rettsvesenet gjelder sameloven § 3-4.
Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78.

§ 137.

Skal nogen, som er døv eller stum, gi forklaring for retten, kan det gjøres gjennem skriftlige spørsmaal og svar eller gjennem tolk.

§ 138.

Om opnævnelse av retstolk og om tolkens pligter og ugildhet gjælder de regler, som er git om sakkyndige. Likeledes faar §§ 103 og 104 tilsvarende anvendelse.

Stillingen som rettstolk kan forenes med stillingen som protokollfører eller rettsvitne.

Endret ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 139.

Rettenes daglige arbeidstid bør i almindelighet ikke overstige otte timer.

Paa helligdage maa der ikke holdes retsmøter uten i paatrængende tilfælde.

Tilsidesettelse av reglene i denne paragraf medfører ikke at forhandlingen blir ugyldig, eller at den som er innkalt, kan nekte å møte.

Endret ved lov 24 aug 1990 nr. 54.

§ 140.

Rettsferiene varer fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag, fra og med 1. juli til og med 15. august og fra og med 24. desember til og med 3. januar.

I rettsferiene løper ikke frister for prosesshandlinger som er nødvendige for å avverge fraværsavgjørelser. Den del av en frist som er igjen ved begynnelsen av en rettsferie, begynner å løpe ved feriens slutt. Skulle en frist ha begynt å løpe i en rettsferie, løper den fra feriens slutt.

Retten kan beslutte at fristen skal løpe i rettsferien dersom saken trenger hurtig behandling eller hensynet til partene ikke taler imot. Beslutningen kan

ikke angripes. Ved pålegget om prosesshandlingen skal det meddeles parten at det er truffet beslutning om at fristen for handlingen også skal løpe i rettsferien.
Endret ved lover 24 aug 1990 nr. 54, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 141.

Når ikke annen fremgangsmåte er fastsatt i eller i medhold av lov, gis muntlig forsikring ved at den som tar imot forsikringen, spør: «Forsikrer De at ...» Til dette svarer den som skal gi forsikring, stående: «Det forsikrer jeg.»

Når forsikring gis skriftlig, brukes disse bekreftelsesord: «Det forsikrer jeg.»
Opphevet ved lov 27 juni 1986 nr. 48, tilføyd igjen ved lov 7 apr 1995 nr. 15, endret ved lover 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 23 juni 1995 nr. 34 (ikr. 1 aug 1995).

§ 142.

Domstoladministrasjonen kan gi nærmere regler om bruk av kapper og annet antrekk under rettsmøter for dommere og rettens personale for øvrig, advokater og aktor og andre representanter for påtalemyndigheten.
Opphevet ved lov 24 aug 1990 nr. 54, tilføyd ved lov 23 juni 1995 nr. 34 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 143.

Kongen kan i forskrift bestemme at det etableres en prøveordning ved enkelte tingretter og lagmannsretter om bruk av fjernmøteteknologi ved saksforberedende rettsmøter og hovedforhandling i sivile saker, ved rettsmøter om inngåelse av rettsforlik, ved rettsmøter om varetektsfengsling etter straffeprosessloven, ved rettsmøter for behandling av tilståelsessaker etter straffeprosessloven § 248 og ved avhør av vitner, sakkyndige og bruk av tolker i straffesaker og sivile saker.
Opphevet ved lov 24 aug 1990 nr. 54, tilføyd igjen ved lov 21 des 2005 nr. 130.

§ 144. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 aug 1990 nr. 54.

8de kapitel. Frister

Overskriften endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 145.

Naar denne lov eller lovene om rettergangsmaaten for sivile tvister og i straffesaker eller loven om tvangsfuldbyrdelse har fastsat en frist, som maa gives ved indkaldelse til retsmøte eller til møte for dommer, skal til fristen lægges den tid, som antagelig vil gaa med til at reise fra opholdsstedet til retsstedet og til at forberede reisen.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 146.

Skal en forkynnelse foregå i løpet av en frist, kreves at skriftet før utløpet av fristen er avgitt til den offentlige tjenestemann som skal utføre forkynnelsen, eller til tilbyder av posttjenester eller den telegraf- eller telefonstasjon som skal utføre forkynnelsen eller bringe skriftet fram til vedkommende tjenestemann. Ved bruk av elektronisk kommunikasjon, avbrytes fristen ved avsendelse til riktig elektronisk adresse.

Skal en meddelelse, begjæring eller erklæring i en sak avgis i løpet av en frist, er det, når ikke annet er bestemt, nok at skriftet før utløpet av fristen er avgitt til tilbyder av posttjenester eller den telegraf- eller telefonstasjon eller offentlige tjenestemann som skal bringe skriftet fram. Det samme gjelder når en frist skal avbrytes ved saksanlegg eller tilsvarende skritt eller ved prosessvarsel til tredjemann. Ved bruk av elektronisk kommunikasjon, avbrytes fristen ved avsendelse til riktig elektronisk adresse. Når bruk av bestemte elektroniske løsninger i skriftlig kommunikasjon med domstolene er obligatorisk etter § 197 a tredje ledd, skal fristen avbrytes ved bruk av de elektroniske løsningene.

Kommer ikke skriftet fram, eller blir forkynnelsen ikke utført, må de nevnte rettergangskritt gjentas innen 1 uke etter at vedkommende har fått vite om dette eller burde ha forstått det, eller om den opprinnelige frist er kortere, innen en frist av samme lengde som denne. Ble rettergangskrittet ikke foretatt ved rekommandert brev eller telegram, må det dog i alle slike tilfelle senest være gjentatt innen 1 måned etter det tidspunkt da skrittet opprinnelig skulle vært foretatt, enten ved elektronisk oversendelse som er bekreftet mottatt, ved rekommandert brev eller telegram eller ved bevislig overlevering av skriftet til

rette vedkommende på bestemmelsesstedet. Ved bruk av elektronisk kommunikasjon er fristene i første og annet punktum henholdsvis 1 dag og 1 uke.

Kongen kan gi nærmere regler om at avgivelse med virkning etter denne paragraf skal kunne skje også til tjenestemann, tilbyder av posttjenester eller telegraf- eller telefonstasjon i fremmed stat.

Endret ved lover 14 feb 1969 nr. 9, 9 jan 1998 nr. 5, 25 apr 2003 nr. 24 (ikr. 28 okt 2005 iflg. res. 28 okt 2005 nr. 1240), 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027), 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 147.

Naar en ret eller en dommer har fastsat en frist, eller naar loven lar en retsavgjørelse være utgangspunkt for en frist, begynder fristen, hvis ikke andet er bestemt, at løpe fra det tidspunkt, da fristbestemmelsen eller retsavgjørelsen er lovlig forkyndt eller meddelt.

§ 148.

Ved beregning av frister, som er bestemt efter dage, telles ikke den dag med, da fristen begynder at løpe. Derimot medregnes møtedagen eller den dag, da den handling, fristen gjælder, tidligst kan foretages eller senest maa være foretat.

Frister, som er bestemt efter uker, maaneder eller aar, ender paa den dag i den sidste uke eller den sidste maaned, som efter sit navn eller sit tal svarer til den dag, da fristen begynder at løpe. Har ikke maaneden dette tal, ender fristen paa den sidste dag i maaneden.

Avslutningen av en frist kan ogsaa betegnes ved en bestemt kalenderdag.

§ 149.

Ender en frist paa en lørdag, helgedag eller dag som etter lovgivningen er likestilt med helgedag forlenges fristen til den nærmest følgende virkedag.

Er fristen fastsatt i timer, reknes ikke helgedager og dager som etter lovgivningen er likestilt med helgedager, med i dens løp.

Endret ved lov 1 juni 1979 nr. 24.

§ 150.

Hvis fristen til at foreta den samme proceshandling løper ut til forskjellige tider for flere procesfæller, kan en procesfælle fremdeles foreta handlingen, efterat hans egen frist er løpet ut, saalænge fristen løper for en anden procesfælle, som ogsaa foretar handlingen.

§ 151.

Retten kan forkorte baade de lovbestemte frister og de, den selv har fastsat, hvis parterne er enige eller den part, som har fristen, samtykker.

Er en part hindret fra at foreta proceshandlingen før utløpet av fristen, kan retten, hvis han begjærer det, forlænge fristen enten fra først av eller under dens løp. Er fristen lovbestemt, kan den bare forlænges, hvis det særlig er bestemt ved lov. At parterne er enige om forlængelse, er ikke avgjørende. En frist, som en gang er forlænget, maa ikke paany forlænges, uten at den anden part saavidt mulig har faat adgang til at uttale sig.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 152.

Hvis en proceshandling ikke blir foretat paa den tid eller indenfor den frist, som er fastsat, kan den ikke foretages senere, saafremt ikke andet er bestemt ved lov.

De lovbestemte følger av, at en proceshandling forsømmes, indtræder av sig selv, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

Naar følgen bare indtræder efter begjæring, kan en proceshandling foretages ogsaa efter utløpet av fristen, saalænge begjæringen ikke er fremsat, eller hvis det gjælder forsømmelse i et retsmøte, saalænge forhandlingen om den fremsatte begjæring endnu ikke er avsluttet.

§ 153. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 154. (Opphevet)

Endret ved lov 13 juni 1969 nr. 27, opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 155. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 156. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 157. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 158. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel 9. Forkynnelser, meddelelser og elektronisk kommunikasjon

Overskriften endret ved lov 25 apr 2003 nr. 24 (ikr. 28 okt 2005 iflg. res. 28 okt 2005 nr. 1240).

§ 159.

Forkyndelser og de meddelelser, som gives i anledning av en retssak, skal foregaa efter reglerne i dette kapitel, hvis ikke andet er bestemt ved lov eller følger av forholdets art.
Endret ved lover 3 juni 1980 nr. 34, 17 des 1982 nr. 87, 3 juni 1983 nr. 44, 7 juni 1985 nr. 56.

§ 159a.

Retten skal sørge for at dom i straffesak blir forkynt etter reglene i annet eller tredje ledd, eller at dommen postforkynnes etter reglene i § 163 a. Om dette ikke lar seg gjennomføre, kan dommen forkynnes ved stevnevitne etter §§ 165 flg.

Dersom dommen skal avsies ved opplesning, kan retten beslutte at forkynnelsen skal skje samtidig med domsavsigelsen (domsforkynnelse). Siktede plikter i så fall å møte til det rettsmøtet hvor dommen avsies. Er siktede til stede eller deltar i rettsmøtet ved fjernmøteteknikk når saken tas opp til doms, gjelder reglene i straffeprosessloven § 42 annet ledd. Er siktede ikke til stede, skal retten innkalle ham til domsavsigelsen etter reglene i straffeprosessloven § 86 jf. § 87 første ledd.

Dersom dommen skal avsies ved underskriving, kan retten innkalle siktede til forkynnelse ved rettens kontor eller ved et annet offentlig kontor (fremmøteforkynnelse). Siktede plikter i så fall å møte til forkynnelsen. Er siktede til stede eller deltar i rettsmøtet ved fjernmøteteknikk når saken tas opp til doms, gjelder reglene i straffeprosessloven § 42 annet ledd. Er siktede ikke til stede, kan retten innkalle ham til forkynnelse etter reglene i straffeprosessloven § 86 jf. § 87 første ledd. Straffeprosessloven § 89 gjelder tilsvarende.

Er siktede forhåndsinnkalt til forkynnelse av dom etter reglene i § 159 b, forkynnes dommen til tid og sted fastsatt i forhåndsinnkallingen med mindre retten finner grunn til å bestemme noe annet.

Annet ledd tredje og fjerde punktum og straffeprosessloven §§ 86 tredje ledd, 88 og 89 gjelder tilsvarende for innkalling til fremmøteforkynnelse. Tilføyd ved lov 4 mai 2001 nr. 16 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 467), endret ved lover 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 1 sep 2011 iflg. res. 12 aug 2011 nr. 834), 16 des 2016 nr. 96 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1640).

§ 159b.

I saker hvor det antas å være behov for det, kan påtalemyndigheten forut for hovedforhandling eller ankeforhandling fastsette tid og sted for forkynnelse av dom etter reglene i § 159 a annet eller tredje ledd. Siktede blir innkalt ved forkynnelse av forhåndsinnkalling som angir møtested, møtetidspunkt og formålet med innkallingen. Siktede plikter i så fall å møte til forkynnelsen. Straffeprosessloven §§ 86 tredje ledd, 88 og 89 gjelder tilsvarende.

I saker som skal behandles i hovedforhandling, forkynnes forhåndsinnkallingen sammen med tiltalebeslutningen og bevisoppgaven. Forkynnelse av innkalling til hovedforhandling etter straffeprosessloven § 275 fjerde ledd første punktum skal skje samtidig.

I saker som skal behandles i ankeforhandling, forkynnes forhåndsinnkallingen sammen med tiltalebeslutningen, bevisoppgaven, tidligere instansers dommer og påtalemyndighetens eventuelle anke eller motanke. Forkynnelse av innkalling til ankeforhandling skal skje samtidig hvis siktede skal innkalles til den etter reglene i straffeprosessloven kapittel 23.

Forkynnelse av forhåndsinnkalling kan skje sammen med forelegg som trer i stedet for tiltalebeslutning, jf. straffeprosessloven § 268.

Forhåndsinnkalling og dokumenter som nevnt i annet, tredje og fjerde ledd skal forkynnes personlig for siktede, og ellers etter reglene for stevnevitneforkynnelse så langt de passer. Siktede skal samtidig gjøres kjent med at han plikter å møte etter innkalling til hoved- eller ankeforhandling og forkynnelse av dom, og kan pågripes om han ikke møter. Siktede skal også opplyses om at saken vil kunne fremmes i hans fravær. I tillegg skal siktede opplyses om regelen i straffeprosessloven § 310 annet ledd annet punktum om at ankefristen løper fra det varslede forkynnelsestidspunktet, selv om siktede ikke møter. Det skal fremgå av bevitnelsen etter § 177 at opplysninger som nevnt er gitt.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 96 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1640).

§ 160.

Det, som skal forkyndes, maa foreligge skriftlig. Det maa være underskrevet og datert, hvis det ikke bare er bilag til et andet skrift.

Et eksemplar av skriftet eller en avskrift av det maa efter reglerne i §§ 162-185 overgives til den, det skal forkyndes for, eller stilles til raadighet for ham. Har nogen ret til at ta imot forkyndelse for flere uten at være deres fælles procesfuldmægtig, skal han ha et eksemplar eller en avskrift for hver av dem.

§ 161.

Den, som lar en forkyndelse utføre, bør skaffe de nødvendige eksemplarer eller avskrifter. Gjør han det ikke, skal den, som utfører forkyndelsen, ta de avskrifter, som trænges.

§ 162.

Alle eksemplarer av skriftet maa være forsynt med en bevidnelse om, at de er likelydende, og alle avskrifter med en bevidnelse om, at de er rigtige. Bevitnelsen må være gitt av en offentlig tjenestemann eller en advokat.

Notarius og stevnevitne plikter å gi bevitnelse om noen krever det.

Endret ved lover 14 feb 1969 nr. 9, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 163.

Det skrift som skal forkynnes kan overgis i lukket omslag. Omslaget må være forsynt med en bevitnelse, som angir, hvem som lar forkynningen utføre, og det, som ellers er nødvendig for å betegne skriftet, hvis ikke forkynningen foregår postalt etter § 163 a eller gjennom rekommandert brev etter § 178. Bevitnelsen gis av en offentlig tjenestemann eller en advokat, og omslaget lukkes med hans segl. § 162 andet led faar anvendelse.
Endret ved lover 14 feb 1969 nr. 9, 7 juni 1985 nr. 56, 9 jan 1998 nr. 5.

§ 163 a.

Offentlige myndigheter som nevnt i annet ledd kan forkynne dokumenter ved direkte oversendelse til den som skal motta forkynningen. Oversendelsen kan enten skje elektronisk ved bruk av en betryggende teknisk løsning som gir bevis for at dokumentet er mottatt av rette vedkommende, ved vanlig brev vedlagt mottakskvittering eller ved rekommandert brev. Forliksrådets dokumenter kan også forkynnes i vanlig brev uten mottakskvittering.

Følgende myndigheter kan foreta forkynning etter første ledd: de alminnelige domstoler, jordskifterettene, Forbrukerklageutvalget, Husleietvistutvalget, Parkeringsklagenemnda, fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, påtalemyndigheten, namsmenn, lensmenn og statsforvaltere.

En domstol kan pålegge en klager eller en saksøker å fremskaffe motpartens adresse. Forliksrådet skal foreta en rutinemessig kontroll av klagemotpartens adresse opp mot folkeregisteret eller det elektroniske adresseregisteret til Posten Norge AS.

Advokater som skal innkalle vitner etter tvisteloven § 13-3 eller straffeprosessloven § 110 ved forkynning av vitnestevning, kan forkynne vitnestevningen ved oversendelse som nevnt i første ledd annet punktum.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om postforkynning.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om elektronisk forkynning, herunder om hvilke krav som skal stilles til den tekniske løsningen for at den skal anses som betryggende.
Tilføyd ved lov 7 juni 1985 nr. 56, endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 9 jan 1998 nr. 5, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr.

84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 1 des 2006 nr. 65 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 30 nov 2007 nr. 1348), 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027), 4 sep 2015 nr. 90 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 25 nov 2016 nr. 1407), 17 feb 2017 nr. 7 (ikr. 1 mars 2017 iflg. res. 17 feb 2017 nr. 196), 19 des 2017 nr. 114 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 19 des 2017 nr. 2155), 22 juni 2018 nr. 80 (ikr. 1 sep 2018 iflg. res. 10 aug 2018 nr. 1229), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 163 b.

Forkynnelse etter § 163 a kan skje ved elektronisk oversendelse gjennom en betryggende teknisk løsning som, når oversendelsen åpnes, automatisk sender en melding til avsenderen om åpningen. Meldingen anses som mottakskvittering. Forkynnelsestidspunktet skal fastsettes til dagen meldingen om åpningen ble sendt.

Forkynnelse etter § 163 a kan også skje ved elektronisk oversendelse gjennom en betryggende teknisk løsning som ikke automatisk sender en melding til avsenderen ved åpning av oversendelsen. Den som mottar en forkynnelse, skal bekrefte mottaket snarest mulig og senest innen en frist som er angitt i oversendelsen. Bekreftelsen skal gis gjennom den samme løsningen som ble brukt for oversendelsen. Dersom det ikke er mulig å bruke den samme løsningen, skal det gis bekreftelse på en annen måte som gir bevis for at oversendelsen er mottatt. Bekreftelsen anses som mottakskvittering. Forkynnelsestidspunktet skal fastsettes til dagen bekreftelsen ble gitt.

Retten kan pålegge den som skal motta en forkynnelse etter første eller annet ledd å være tilgjengelig for forkynnelse i et bestemt tidsrom. Pålegget skal gis i rettsmøte og føres inn i rettsboken. Er et slikt pålegg gitt, og mottaket av oversendelsen ikke bekreftes etter første eller annet ledd, skal forkynnelsestidspunktet fastsettes til utløpet av tidsrommet som ble fastsatt i pålegget. Forkynnelsen skal likevel ikke anses som skjedd dersom det er grunn til å tro at adressaten hadde gyldig fravær.
Tilføyd ved lov 4 juni 2021 nr. 55 (i kraft 1 des 2021 iflg. res. 19 nov 2021 nr. 3238).

§ 164.

Kongen kan bestemme at det som skal forkynnes kan meddeles per telefaks eller ved andre kommunikasjonsmidler til den som skal utføre forkynnelsen, og fastsette nærmere regler om dette. Det kan også bestemmes at meddelelsen

kan sendes via annen myndighet. Første og annet punktum gjelder også for dokumenter som meddeles fra utenlandsk myndighet og som skal forkynnes i Norge.
Endret ved lover 21 juni 1935 nr. 8, 14 feb 1969 nr. 9, 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208).

§ 165.

Annen forkynning enn postal forkynning etter § 163 a kan alltid utføres av et stevnevitne.

Istedenfor stevnevitne kan offentlige myndigheter bruke en ansatt ved politiet eller i kriminalomsorgen når det gjelder forkynning i straffesaker. Overfor de som gjør tjeneste i Forsvaret kan forkynning i straffesaker også skje ved offiser, befal eller militærpoliti. Hvis det er nødvendig for at vinde tid, kan offentlige myndigheter i andre saker la forkyndelse utføre ved en, som retten har bemyndiget til det. Om dem, som saaledes utfører forkyndelser, gjælder det, som er bestemt om stevnevidner.
Endret ved lover 13 feb 1976 nr. 2, 7 juni 1985 nr. 56, 16 juni 1989 nr. 68, 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), 18 mai 2001 nr. 21 (ikr. 1 mars 2002 iflg. res. 22 feb 2002 nr. 181), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

§ 166.

Stevnevidner pligter at utføre forkyndelser, naar en offentlig myndighet kræver det. Hvis ophold kan undgaaes, pligter de at utføre forkyndelser ogsaa utenfor sin kreds.

Efter begjæring av andre er stevnevidnerne pligtige til at utføre forkyndelser indenfor sin kreds, naar forkyndelsen efter lovgivningen er nødvendig og det, som begjæres forkyndt, er i lovlig stand. Forlanges ellers meddelelser, som ikke strider mot lov eller ærbarhet, forkyndt ved stevnevidner, kan de ikke negte at utføre forkyndelsen, medmindre den vil være til hinder for andre forretninger, eller meddelelsen aapenbart er uten retslig betydning. Negter et stevnevidne at utføre en forkyndelse, kan spørsmaalet forelægges for stedets tingrett eller for den ret, som har saken.
Endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 167.

Paa helligdage eller utenfor almindelig dagstid bør forkyndelsen ikke foregaa

uten nødvendighet.

§ 168.

Forkynning ved stevnevitne skal såvidt mulig foregå for vedkommende personlig, helst på hans bopel eller stadige arbeidssted. Foregår den for han personlig, er den gyldig, hvorsomhelst han treffes.
Endret ved lov 7 juni 1985 nr. 56.

§ 169.

Træffes han ikke selv paa bopæl eller stadig arbeidssted, kan forkyndelsen foregaa for en voksen person av samme husstand, som er tilstede der.

Paa bopælen kan forkyndelsen ogsaa foregaa for den, han bor hos, eller for en voksen person av dennes husstand. Likeledes kan forkyndelsen foregaa for huseieren eller en, som paa hans vegne fører tilsyn med huset, om de bor der.

Paa arbeidsstedet kan forkyndelsen tillike foregaa for arbeidsherren eller en arbeidsformand eller, om det er et kontor, for en betjent, som er ansat der.

§ 170.

For en forretningsdrivende, som har fast forretningssted, kan forkyndelsen altid foregaa paa forretningsstedet, hvis saken reiser sig av forretningen. Træffes han ikke selv, kan forkyndelsen foregaa for en betjent, som er ansat der.

Hvis ikke noget fast forretningssted kan paavises, kan forkyndelsen foregaa paa det sidste faste forretningssted for en voksen person, som stadig er tilstede der, saafremt der ikke er gaat mer end seks maaneder, siden det sidst blev benyttet.

§ 171.

Har en person, som opholder sig her i riket, hverken bopæl eller stadig arbeidssted her, og er han ogsaa forgjæves søkt personlig, kan forkyndelsen foregaa paa hans midlertidige opholdssted for en voksen person av samme husstand eller for den, han opholder sig hos, eller for en voksen person av dennes husstand.

§ 172.

Den, som selv er part i saken, kan ikke ta imot forkyndelse for motparten.

§ 173.

Det skrift, som stevnevidnet avleverer ved forkyndelsen, forsyner han med en underskrevet paategning om, naar, hvor og for hvem forkyndelsen er foregaat. Dog er dette ikke nødvendig med indkaldelse til retsmøter, som forkyndes for de indkaldte personlig.

§ 174.

Foregaar forkyndelsen for vedkommende personlig, kan han forlange, at stevnevidnet skal læse op skriftet for ham eller si, hvad det indeholder.

Negter han at ta imot skriftet, kan stevnevidnet lægge det igjen eller lægge det ind til avhentning paa rettens kontor eller paa nærmeste poststed eller paa et andet høvelig sted. Stevnevidnet skal saavidt mulig la ham faa vite, hvor han kan faa skriftet, og si ham, at forkyndelsen er lovlig utført til trods for negtelsen. Gjælder det indkaldelse til personlig møte, skal stevnevidnet tillike saavidt mulig meddele ham indholdet av skriftet.

§ 175.

Den, som faar noget forkyndt paa en andens vegne efter §§ 169-171, skal uten ophold underrette vedkommende om forkyndelsen og overgi skriftet til ham, hvis han kan gjøre det uten utgift eller særlig besvær. Han skal straks si fra, hvis han vet om noget, som kan være til hinder for, at vedkommende i tide faar underretning.

§ 176.

Negter de, som er nævnt i §§ 169-171, at ta imot skriftet paa vedkommendes vegne, eller er de hindret fra at gi underretning, eller findes der ikke nogen, som forkyndelsen kan foregaa for, skal stevnevidnet efterlate i lukket omslag en skriftlig meddelelse om, at skriftet kan hentes paa rettens kontor eller paa nærmeste poststed eller paa et andet høvelig sted.

Er det sted, hvor forkyndelsen foregaar, stængt, eller er det av andre grunde hensigtsmæssig, skal stevnevidnet slaa meddelelsen op paa døren eller anbringe

den paa anden iøinefaldende maate. Bor der folk i nærheten, bør han tillike underrette etpar av dem om forkyndelsen og opfordre dem til at gjøre vedkommende opmerksom paa den.

§ 177.

Om forkyndelsen skal stevnevidnet gi bevidnelse enten paa et eksemplar av det skrift, som er forkyndt, eller paa en avskrift av det eller i et særskilt skrift.

Bevidnelsen skal oplyse, hvem forkyndelsen er foregaat for, og naar og hvor den er utført. Er den ikke foregaat for vedkommende personlig, skal tillike de omstændigheter oplyses, som dens lovlighet avhænger av. Likeledes skal det oplyses, om mottageren har uttalt noget eller stevnevidnet ellers har faat vite noget, som kan ha betydning for spørsmaalet, om forkyndelsen er lovlig, eller om vedkommende i tide vil faa skriftet.

Blir bevidnelsen git i særskilt skrift, maa den tillike oplyse, hvem det er, som har latt forkyndelsen utføre, og det, som ellers er nødvendig for at betegne det skrift, som er forkyndt.

§ 178.

Når en forkynning etter særskilt lovbestemmelse kan foregå gjennom rekommandert brev, må en offentlig tjenestemann innlevere til tilbyder av posttjenester det eksemplar eller den avskrift som skal overleveres til vedkommende. Tjenestemannen gir skriftet eller omslaget påtegning om når det er innlevert til tilbyderen av posttjenester. § 162 siste ledd gjelder tilsvarende.

Forkynningen ansees for utført to uker etter innleveringen til tilbyderen av posttjenester, hvis ikke vedkommende har fått brevet tidligere.

Reglene i denne paragraf gjelder ikke forkynning etter § 163 a.
Endret ved lover 7 juni 1985 nr. 56, 9 jan 1998 nr. 5, 20 des 2018 nr. 114.

§ 179.

Forkyndelse kan foregaa underhaanden, naar den, som skal ha forkyndelsen, gir bevis for, at han har faat skriftet.

Mellom offentlige tjenestemenn og advokater er en skriftlig erkjennelse bevis nok.

Ellers må underskriften være bevitnet av en dommer, notarius, advokat eller et stevnevitne.

Erkjendelsen bør være datert. Skrives den særskilt, bør den tydelig betegne

det skrift, som er mottat, og oplyse, hvem det er, som lar forkyndelsen utføre. Denne pligter paa begjæring at gi skriftlig erkjendelse for, at han har latt forkyndelsen utføre.
Endret ved lover 21 juni 1935 nr. 8, 4 des 1964 nr. 2, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 180.

Forkyndelse i utlandet for norske offentlige tjenestemænd, som er ansat der, kan foregaa gjennem deres foresatte.

Forkyndelse for norske militære i tjeneste utenfor rikets grænser foregaar gjennem deres foresatte.

Ellers foregår forkynnelse for personer, som har kjent bopel eller oppholdssted i utlandet, på den måte, som der er hjemlet, eller gjennom vedkommende norske utenriksstasjon, hvis den fremmede lovgivning ikke er til hinder. Dokumenter som skal forkynnes av norsk utenriksstasjon, kan forkynnes postalt etter reglene i § 163 a første ledd første punktum.

Naar begjæring fra en ret er nødvendig for at faa utført en forkyndelse, kan enhver ret utfærdige begjæringen.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 60 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 618).

§ 181.

Kan forkynnelse ikke gjennomføres etter bestemmelsene i dette kapittel, kan retten i sivile saker bestemme at det som skal forkynnes skal stilles til rådighet ved rettens kontor eller hos annen offentlig myndighet eller på annet sted. En melding om dette og om det sentrale innholdet skal kunngjøres på rettsstedet.

Gjelder forkynningen et dokument hvorved sak reises, skal det så vidt mulig også gis melding om at dokumentet kan hentes på rettens kontor på vedkommendes siste kjente oppholdssted. Dokumentene skal helt eller delvis gjengis i Norsk lysingsblad og i en eller flere aviser som er alminnelig lest på det siste kjente bosted eller oppholdssted i Norge eller i utlandet. Har retten opplysninger om hvor vedkommende kan oppholde seg, bør vedkommende dessuten forsøkes varslet ved rekommandert brev eller ved kunngjøring i avis som er alminnelig lest på stedet.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om adgangen til å kunngjøre meldinger på nettsted i tillegg til eller i stedet for kunngjøring etter bestemmelsene foran.

Forkynning etter denne bestemmelse anses gjennomført fire uker etter offentlig kunngjøring på rettsstedet eller på nettsted, hvis ikke retten har

besluttet en lenger tid for forkynning eller mottakeren tidligere har meldt seg og mottatt dokumentet.
Endret ved lover 22 mai 1981 nr. 27, 9 jan 1998 nr. 5, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 22 juni 2018 nr. 80 (ikr. 1 sep 2018 iflg. res. 10 aug 2018 nr. 1229).

§ 182.

Om forkyndelsen skal den, som har forlangt den, i tide faa meddelelse, ledsaget av de dokumenter, som hører til.

Har forkyndelse ikke kunnet foregaa, skal han uten ophold faa meddelelse om det, som er foretat, og om grunden til, at forkyndelsen ikke har kunnet utføres.

Er det skrift, som skal avleveres, lagt ind til avhentning paa et offentlig kontor, skal dette gi meddelelse, hvis skriftet blir hentet.

§ 183.

Selv om der har været feil ved iverksættelsen av en forkyndelse, er den lovlig, naar det avleverte skrift er kommet frem til rette vedkommende. I saa fald ansees forkyndelsen for utført paa det tidspunkt, da han bevislig har faat skriftet.

§ 184.

Naar den, som skal ha en forkyndelse, ikke har kjendt bopæl eller opholdsted, pligter politiet at foreta undersøkelse, hvis en ret forlanger det.

§ 185.

Er en forkynning ikke foregått for vedkommende personlig ved stevnevitne, og er det av stor betydning at den kommer riktig frem, skal vedkommende søkes underrettet om forkynningen dersom det kan gjøres i tide.
Endret ved lov 27 juni 1986 nr. 48.

§ 186.

Naar noget skal meddeles, og loven ikke paabyr forkyndelse, skal meddelelse gives paa den maate, som i hvert tilfælde findes hensigtsmæssigst.

Bevidnelse av en offentlig myndighet eller vedkommendes skriftlige erkjendelse er bevis for, at meddelelsen er git. Motbevis er ikke utelukket.

§ 187.

Meddelelse, som gives til vedkommende personlig i et retsmøte om indholdet av retsboken, træder istedenfor forkyndelse, hvis ikke andet er bestemt ved lov. Dog skal vedkommende spørges, om han forlanger en skriftlig gjengivelse; i saa fald meddeles denne om mulig inden 24 timer.

§ 188.

Naar en offentlig myndighet forlanger det, skal Posten Norge AS sørge for, at brev, som gjælder retssaker, blir bragt til adressaten, selv om brev ellers ikke bringes om til adressaterne paa vedkommende sted.
Endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 21 juni 2002 nr. 43 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 569).

§ 189.

Telegraf kan brukes til at avgi skriftlige meddelelser, begjæringer og erklæringer til retten efter nærmere bestemmelse av Kongen.

§ 190.

Nærmere regler om forkyndelser og meddelelser kan Kongen gi.

§ 191.

For staten er det statsministeren eller vedkommende departementschef, som tar imot forkyndelser og meddelelser; for en fylkeskommune er det fylkesordføreren; for en kommune er det ordføreren.

For offentlige indretninger og for stiftelser, sparebanker, foreninger, selskaper, samvirkeforetak, statsforetak eller boer mottages forkyndelser og meddelelser av den, som styrer deres anliggender eller, hvis de styres av flere i forening, av styrets formand. Er der ingen formand, kan de rettes til ethvert medlem av styret.

Disse bestemmelser gjælder ikke, hvis andet er bestemt ved lov.
Endret ved lover 13 juni 1975 nr. 43, 30 aug 1991 nr. 71, 29 juni 2007 nr. 81 (ikr.

1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 25 mai 2012 nr. 28 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 25 mai 2012 nr. 449), 22 apr 2016 nr. 4 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 192.

Den, som har prokura eller anden almindelig fuldmagt til at vareta fuldmagtsgiverens anliggender, kan ta imot forkyndelser og meddelelser paa hans vegne i retssaker, som falder indenfor fuldmagtens omraade.

§ 193.

Naar en part har git almindelig procesfuldmagt for en sak, kan forkyndelser og meddelelser i denne sak rettes til procesfuldmægtigen, hvis ikke andet er bestemt ved lov.

Forkynnelser og meddelelser om anke mot avgjørelser som avslutter en sak eller en selvstendig del av en sak, eller om oppfriskning eller gjenåpning kan ikke rettes til prosessfullmektigen, med mindre prosessfullmakten uttrykkelig hjemler det eller tillike bemyndiger til å foreta de nevnte rettergangsskritt. Det samme gjælder om forkyndelser og meddelelser i anledning av fuldbyrdelse av en dom eller kjendelse.

Når innkalling til et rettsmøte forkynnes for en part personlig, skal hans prosessfullmektig gis meddelelse om møtet.

Endret ved lover 20 juni 1952 nr. 3, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 513 – se dens V), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 194.

Har nogen git en anden fuldmagt til at ta imot forkyndelser og meddelelser i sit sted, kan forkyndelser og meddelelser rettes til fuldmægtigen, naar det gjælder saker, som parterne har fri raadighet over. Viser det sig eller gir omstændighetene grund til at tro, at en forkyndelse ikke paa denne maate er naadd frem til fuldmagtsgiveren, bør retten underrette ham om forkyndelsen, hvis det kan gjøres i tide.

I saker, som parterne ikke har fri raadighet over, kan saadan fuldmagt bare gives, hvis retten godkjender det. Godkjendelsen kan naarsomhelst tilbakekaldes.

§ 195.

Hvis en part ikke her i riket har bopæl eller fast arbeidssted eller forretningssted, hvor forkyndelse kan foregaa efter reglerne i §§ 168, 169 og 170 første led, og han heller ikke har en procesfuldmægtig, som har bopæl eller kontor paa retsstedet eller i nærheten av det, kan retten, om nødvendig gjennem forkyndelse, paalægge ham at opgi inden en fastsat frist en person, som er bosat paa retsstedet eller i nærheten av det, til hvem forkyndelser og meddelelser under saken kan rettes. Rettens beslutning kan ikke angripes.

Forpliktelsen varer til saken er avgjort ved rettskraftig dom. Etterkommer parten ikke forpliktelsen, kan forkynningen foregå gjennom rekommandert brev til partens siste kjente adresse, og forkynningen ansees da for utført når brevet er innlevert til tilbyder av posttjenester.

Endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 20 des 2018 nr. 114.

§ 196.

Naar en part eller hans lovlige stedfortræder eller procesfuldmægtig eller nogen anden, som forkyndelser og meddelelser kan rettes til efter §§ 191, 192, 194 eller 195, skifter bopæl under en sak, maa hans nye bopæl meldes for retten. Unnlates det, kan forkynning foregå på hans tidligere bopel etter § 163 a eller § 176, medmindre hans nye bopel på forhånd er kjent, eller det vites å være anledning til å forkynne på stadig arbeidssted.

Endret ved lov 7 juni 1985 nr. 56.

§ 197.

I straffesaker faar bestemmelserne i §§ 193-196 bare anvendelse paa den private saksøker og den fornærmede, som har sluttet sig til forfølgningen.

Forkynning av tiltalebeslutning og innkalling til hovedforhandling i straffesaker kan sendes til siktedes offentlig oppnevnte forsvarer med anmodning om at denne forestår forkynning overfor siktede etter reglene i § 179.

Endret ved lov 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 197 a.

Skriftlig kommunikasjon med domstolene kan skje elektronisk når den tekniske løsningen som benyttes er betryggende.

Kreves det med hjemmel i lov underskrift på dokumenter som skal kommuniseres elektronisk, er elektronisk signering likestilt med underskrift når den tekniske løsningen som benyttes sikrer notoritet for signaturen. Det samme gjelder der det med hjemmel i lov kreves underskrift på rettens skriftlige avgjørelser, rettsforlik og rettsbøker.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om hva som kan anses som en betryggende teknisk løsning og at bruk av bestemte elektroniske løsninger skal være obligatorisk i skriftlig kommunikasjon med domstolene.

Kongen kan ved forskrift gjøre unntak fra lovbestemte krav til skriftlig kommunikasjon med domstolene når kommunikasjonen skjer elektronisk.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om elektronisk kommunikasjon med domstolene, herunder regler om signering og fremgangsmåter for signering, integritet og konfidensialitet og regler som stiller krav til produkter, tjenester og standarder som er nødvendige for slik kommunikasjon.
Tilføyd ved lov 25 apr 2003 nr. 24 (ikr. 28 okt 2005 iflg. res. 28 okt 2005 nr. 1240), endret ved lover 22 juni 2018 nr. 80 (ikr. 1 sep 2018 iflg. res. 10 aug 2018 nr. 1229), 4 juni 2021 nr. 55 (i kraft 1 des 2021 iflg. res. 19 nov 2021 nr. 3238).

10de kapitel. Rettergangsstraffer og ansvar i anledning av retssaker.

§ 198.

Den, som under et retsmøte forstyrrer forhandlingen eller kommer med upassende uttalelser eller utilbørlige personlige angrep eller forøvrig krænker domstolens værdighet, eller som ikke lyder et paabud fra retten eller dens formand, kan straffes med bøter.

Det samme gjælder den, som i et processkrift kommer med fornærmelser mot retten eller med andre usømmelige uttalelser.

Med bøter straffes også den som foretar fotografering eller opptak i strid med forskriftene i § 131 a, eller som offentliggjør et bilde eller opptak tatt i strid med disse forskrifter.

Straf efter denne paragraf er ikke til hinder for, at gjerningen forfølges paa sedvanlig maate, men kommer i betragtning ved strafutmaalingen.
Endret ved lov 22 mai 1981 nr. 27.

§ 199.

Med bøter straffes den som bevirker at noe som er forhandlet i rettsmøte for lukkede dører, og som skal holdes hemmelig, blir kjent for uvedkommende, eller at noe blir gjengitt offentlig i strid med § 129 eller § 130.
Endret ved lover 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 200.

En offentlig tjenestemann, prosessfullmektig, rettslig medhjelper eller privat antatt forsvarer, som gjør sig skyldig i forsømmelig eller annet utilbørlig forhold under rettergang, tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring, kan straffes med bøter og helt eller delvis ilegges erstatning til den skadelidte.

Staten indestaar for det erstatningsansvar, som ilægges en offentlig tjenestemand. Dog hefter staten ikke overfor sigtede for det ansvar, som en offentlig forsvarer paadrar sig, naar han er opnævnt efter begjæring av sigtede uten at være fast antat for retskredsen.

Erstatningssøksmål om en tjenestemanns eller det offentliges ansvar i anledning av rettslige avgjørelser kan ikke reises uten at

a. avgjørelsen er opphevet eller forandret,
b. avgjørelsen er bortfalt med den virkning at rettidig anke mot den ikke kunne tas under behandling eller avgjøres, eller
c. tjenestemannen ved dom er kjent skyldig i straffbart forhold ved avgjørelsen.

For krav om at staten erstatter sakskostnader på grunn av feil ved rettens behandling, gjelder tvisteloven § 20-12.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 201.

Finder en høiere ret, at den lavere ret har begaat en aapenbar feil i avgjørelsen, kan den paalægge den skyldige dommer helt eller delvis at utrede de økede omkostninger, som derved er voldt.

§ 202.

En part som åpenbart uten grunn har anlagt søksmål eller latt det komme til søksmål eller erklært anke over dom eller begjært opfriskning eller gjenåpning, skal pålegges å erstatte det offentlige helt eller delvis utgiftene ved saken; ved siden herav kan han straffes med bøter.

Det samme gjælder en partshjelper, stedfortreder, procesfuldmægtig eller retslig medhjælper.

Straff av bøter kan også ilegges en part, partshjelper, stedfortreder, prosessfullmektig eller rettslig medhjelper, når han unødig vidløftiggjør saken, eller når han ved falske eller åpenbart intetsigende påstander eller påskudd eller ved annen uredelighet har søkt å hindre sakens rette oplysning eller å trekke den utilbørlig i langdrag.

Disse bestemmelser gjælder ikke den sigtede i en sak, som angaar straf, og heller ikke paatalemyndigheten.

Endret ved lover 25 feb 1927, 1 juni 1934 nr. 3, 20 juli 1991 nr. 66, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 203.

Den, som aapenbart uten grund har erklært anke over kjennelse eller beslutning, kan straffes med bøter. Hvis anken efter loven har opsættende virkning, kan det ogsaa paalægges ham helt eller delvis at erstatte de omkostninger, som er voldt ved utsættelsen. § 202 andet led faar tilsvarende anvendelse.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 204.

Har en part mot bedre vitende bevirket innledning av tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring, kan vedkommende straffes med bøter. Det samme gjælder, hvis han ved falske eller aapenbart intetsigende paastande eller paaskud eller ved anden uredelighet har søkt at hindre fuldbyrdelsessakens rette oplysning eller at uthale eller lægge hindringer i veien for fuldbyrdelsen. § 202 andet led faar tilsvarende anvendelse.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 205.

Uteblir et vidne uten gyldig fravær, eller har det forsømt at melde sit fravær i tide, eller forlater det retsstedet uten tilladelse, før møtet er slut, kan det straffes med bøter og paalægges helt eller delvis at erstatte de omkostninger, som er voldt.

Har vidnet faat ny indkaldelse eller opfordring til at møte, og det uteblir igjen, kan det ilægges straf og erstatningsansvar én gang til.

Like med uteblivelse uten gyldig fravær regnes det, at et vidne maa vises bort, fordi det er beruset.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 206.

Negter et vidne at avgi forklaring eller at avlægge forsikring, og det ikke opgir nogen grund eller bare opgir en grund, som er forkastet ved retskraftig kjendelse, kan det straffes med bøter og paalegges helt eller delvis at erstatte de omkostninger, som er voldt. Straffes med bøter kan dessuten den som i en sak om utlegg eller arrest unnlater å gi namsmyndigheten opplysninger som vedkommende er pålagt å gi etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-12.

Straf og erstatningsansvar kan ikke ilægges mer end to ganger, om negtelsen gjentages i samme sak eller overfor væsentlig samme bevisgjenstand.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 26 juni 1992 nr. 86, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 207.

Unnlater eller nekter et vitne å etterkomme et pålegg fra retten om å undersøke registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale, brev eller andre ting eller å gjøre og ta med seg opptegnelser, regnes det likt med uteblivelse uten gyldig fravær.

Endret ved lover 22 mai 1981 nr. 27, 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 208.

Negter en sakkyndig eller en retstolk at overta hvervet, og han ikke opgir nogen grund eller bare opgir en grund, som er forkastet ved retskraftig kjendelse, eller uteblir han fra et retsmøte uten gyldig fravær eller uten at melde sit fravær i tide, eller forlater han retsstedet uten tilladelse, før møtet er slut, eller gjør han sig skyldig i andet forsømmelig eller utilbørlig forhold, kan han straffes med bøter og paalægges helt eller delvis at erstatte de omkostninger, som er voldt.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 209.

Undlater nogen, som ikke er part, at efterkomme et paalæg fra retten om at fremlægge eller gi tilgang til realbevis, og han ikke opgir nogen grund eller bare opgir en grund, som er forkastet ved retskraftig kjendelse, kan han ilægges straf og erstatningsansvar efter samme regler som for negtet vidnesbyrd.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 210.

Straf og erstatningsansvar efter §§ 205, 206, 207 og 209 kan ogsaa ilægges parter og stedfortredere, naar de efter tvisteloven § 23-1 eller § 23-2 pligter at møte, avgi forklaring eller forsikring, eller naar de efter samme lovs § 26-8 annet ledd pligter at fremlægge eller gi tilgang til realbevis. Straff etter § 206 kan også ilegges en saksøkt som i en sak om tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring unnlater å gi namsmyndighetene opplysninger som vedkommende er pålagt å gi etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-9 første ledd.
Endret ved lover 12 juni 1936 nr. 3, 21 des 1956 nr. 8, 14 juni 1985 nr. 71, 18 des 1987 nr. 97, 26 juni 1992 nr. 86, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 211.

Dersom vitner, sakkyndige og rettstolker ved rettsstridig adferd under rettergang, tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring volder en part

omkostninger i andre tilfeller enn nevnt i §§ 205 til 209, kan de pålegges å erstatte omkostningene helt eller delvis.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 212.

Negter nogen, som er nævnt i §§ 169-171, at ta imot forkyndelse paa en andens vegne, eller undlater han at gjøre det, som paaligger ham efter § 175, kan han straffes med bøter og paalægges helt eller delvis at erstatte de omkostninger, som er voldt.

§ 213.

Naar det ikke gjælder dommere, kan enhver ret, som har med saken at gjøre, ilægge straf og erstatning efter dette kapitel uten særskilt søksmaal eller tiltale. I de tilfælde, som er nævnt i § 200, kan domstolen ogsaa ilægge bøter efter andre straffebestemmelser. Forliksrådet kan ikke ilegge straff eller erstatning etter dette kapitlet. Spørsmål om ansvar i anledning en sak for forliksrådet kan bringes inn for tingretten.

Dommere kan ilægges saadant ansvar av høiere ret uten særskilt søksmaal eller tiltale.

Hvis de lovbrud, som er nævnt i § 200 og §§ 205-212, er begaat ved en anden ret end den, som har hovedsaken til behandling, kan det overlates til den at ilægge erstatningsansvar.

Spørsmål om ansvar i anledning av en sak om tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring for namsmannen kan bringes inn for tingretten.

Spørsmål om ansvar i anledning av etterforskning kan bringes inn for tingretten på stedet for den påklagede handling, såfremt det ikke er noen annen rett som spørsmålet kan bringes inn for etter foranstående regler.
Endret ved lover 22 mai 1981 nr. 27, 26 juni 1992 nr. 86, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 214.

Straf og erstatning til det offentlige og erstatning til sigtede i en sak, som angaar straf, ilægger retten av eget tiltak eller efter begjæring, men andet erstatningsansvar bare efter begjæring fra den skadelidende. Avgjørelsen træffes i dommen eller i den kjendelse, som avslutter saken, eller naar det ikke

gjælder §§ 201-203, ved særskilt kjendelse under saken.

Ogsaa efter sakens slutning kan ansvarsspørsmaalet avgjøres uten særskilt søksmaal eller tiltale, naar det gjælder retsstridig forhold av en procesfuldmægtig, retslig medhjælper eller privat forsvarer overfor parten, og begjæring fremsættes senest en maaned efter sakens slutning.

Spørsmål om ansvar for rettsstridig adferd eller forsømmelse under tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring kan bringes inn senest en måned, etter at fullbyrdelsen ble avsluttet eller innstilt.

Ogsaa i de to sidstnævnte tilfælde træffes avgjørelsen ved kjendelse. Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 215.

Før nogen blir ilagt straf eller erstatning uten særskilt søksmaal eller tiltale, skal han saavidt mulig faa anledning til at uttale sig. Dette gjælder dog ikke straf efter § 202 første og andet led og § 203 og straf eller erstatning paa grund av uteblivelse.

Kjendelse, som ilægger en fraværende ansvar for uteblivelse, kan omgjøres, naar begjæring fremsættes inden 2 uker.

§ 216.

Hvis ansvarsspørsmaalet ikke uten vanskelighet eller ophold kan bli tilstrækkelig oplyst uten særskilt søksmaal eller tiltale, kan retten undlate at avgjøre det.

Handles der om straf eller erstatning til det offentlige, kan retten i saa fald gjøre indberetning til paatalemyndigheten. Det samme gjælder, hvis der er spørsmaal om ansvar, som retten ikke kan ilægge efter reglerne i dette kapitel.

Hvis ansvarsspørsmaalet ikke blir reist paa den maate, som er nævnt i § 214, eller hvis det ikke blir avgjort, kan det gjøres til gjenstand for særskilt sak i andre tilfælde, end §§ 202 og 203 nævner.

§ 217.

Avgjørelser, som ilægger straf eller erstatning paa den maate, dette kapitel tillater, eller som forkaster en begjæring om at ilægge erstatning eller straf i andre tilfælde, end §§ 202 og 203 nævner, kan ankes. Hvis saken er avgjort ved dom, er bevisbedømmelsen i hovedsaken bindende for ankedomstolen.

Bringes hovedsaken ind for høiere ret, kan denne helt eller delvis ophæve straffen eller erstatningen, hvis dette følger av utfaldet i ankesaken eller av

rettens avgjørelse av retsspørsmaal eller av dens bedømmelse av bevislighetene i saken, naar de kan prøves av den høiere ret.

Ankes en kjendelse, som ilægger nogen straf, fordi han har negtet at efterkomme en retsavgjørelse, kan ankedomstolen ogsaa prøve rigtigheten av den avgjørelse, som ikke er efterkommet.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 217 a.

Hvis en advokat eller advokatfullmektig ilegges straff eller erstatning etter dette kapittelet, skal den domstol som avgjør spørsmålet om straff eller erstatning, varsle Advokattilsynet om avgjørelsen. Det skal opplyses om avgjørelsen er rettskraftig.

Tilføyd ved lov 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

11te kapitel. Om advokater.

Overskriften endret ved lover 4 des 1964 nr. 2, 4 juli 1991 nr. 44 (ikr. 1 jan 1993). – Jf. tvl. kap. 3 og § 6-7, strpl. §§ 95, 410 og 421. Kapittelet endret i sin helhet ved lov 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 218.

For å få tillatelse til å være advokat ved Høyesterett skal søkeren godtgjøre:

1. at vedkommende har advokatbevilling,
2. at vedkommende har vært i virksomhet
    a. i minst ett år som advokat, eller
    b. i minst tre år i stilling som nevnt i advokatloven § 4 første ledd bokstav b,
3. at vedkommende har vist seg skikket for sakførsel ved Høyesterett ved en prøve avlagt for Høyesterett.

Minst to av de tre årene nevnt i første punktum nr. 2 bokstav b skal ha vært som advokatfullmektig. For den som i minst to år har vært i virksomhet som statsadvokat eller fullmektig hos riksadvokaten, er ett år som advokatfullmektig tilstrekkelig.

Den som vil avlegge prøve som nevnt i første ledd første punktum nr. 3, skal sende Høyesteretts domstolleder en bekreftelse fra Advokattilsynet om at vedkommende oppfyller vilkårene i første ledd nr. 1 og 2. Prøven omfatter utføringen av to muntlige saker. Minst en av disse skal være en sivil sak for den ankende part, med mindre Høyesteretts ankeutvalg av særlige grunner gir tillatelse til annet. Det er ikke adgang til å møte til prøve i en sak som behandles av Høyesterett i plenum eller storkammer, med mindre Høyesteretts ankeutvalg av særlige grunner gir tillatelse til det. For statsadvokater og fullmektiger hos riksadvokaten kan en straffesak godkjennes som prøvesak selv om vilkårene etter første ledd ikke er oppfylt. I samme sak kan det bare være en prøveadvokat, med mindre Høyesteretts ankeutvalg av særlige grunner gir tillatelse til noe annet.

Avgjørelsen av om prøven er bestått, treffes av alle de høyesterettsdommerne som har vært med i pådømmelsen av de sakene søkeren har utført. Bevitnelse om at prøven er bestått, utferdiges av Høyesteretts domstolleder. Søkere som ikke består prøven, kan ikke avlegge ny prøve før det har gått to år fra rettens avgjørelse. Det kan bare avlegges prøve to ganger.

For behandling av søknader etter første ledd skal saksbehandlingsfrist, som nevnt i tjenesteloven § 11 første ledd første punktum, være fire måneder. Tjenesteloven § 11 annet ledd om at tillatelse anses gitt når saksbehandlingsfristen er utløpt, gjelder ikke.

Tilføyd ved lov 4 juli 1991 nr. 44, endret ved lover 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994), 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 aug 1993), 1 sep 1995 nr. 60 (ikr. 1 jan 1997), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 30 juni 2006 nr. 51 (ikr. 30 juni 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 771), 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 219.

Enhver advokat har rett til å la en autorisert advokatfullmektig opptre for seg i rettergang. Fullmektigen kan ikke opptre for Høyesterett, ved saker som behandles muntlig for lagmannsrett eller ved hovedforhandling for tingrett i saker om straff for forbrytelser som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, uten at vedkommende har tillatelse etter tvisteloven § 3-3 eller straffeprosessloven § 95 til å opptre ved vedkommende rett. Lagmannsretten kan for den enkelte sak tillate at en advokat opptrer ved autorisert fullmektig ved hovedforhandling i andre saker enn saker om straff for forbrytelser som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år. I sivile saker kan fullmektigen

opptre for Høyesteretts ankeutvalg når anken gjelder kjennelser og beslutninger avsagt av lagmannsrettene.
Endret ved lover 20 juni 1952 nr. 3, 4 des 1964 nr. 2, 14 juni 1985 nr. 71, 4 juli 1991 nr. 44, 27 nov 1992 nr. 113, 1 sep 1995 nr. 60 (ikr. 1 jan 1997), 17 des 2004 nr. 94 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1647), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 30 juni 2006 nr. 51 (ikr. 30 juni 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 771), 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 220.

En advokat kan ikke møte som prosessfullmektig eller forsvarer når vedkommendes ektefelle, forlovede eller noen som vedkommende er i slekt eller svogerskap med i opp- eller nedstigende linje eller sidelinjen så nær som søsken, sitter som enedommer eller eneste rettskyndige dommer i retten. Første punktum gjelder ikke når advokaten har åpnet kontor i embetskretsen før dommeren ble ansatt.
Endret ved lover 16 mai 1930 nr. 4, 10 juni 1932 nr. 1, 1 feb 1936 nr. 1, 9 juni 1939 nr. 9, 20 juni 1952 nr. 3, 26 nov 1954 nr. 1, 4 des 1964 nr. 2, 31 mars 1978 nr. 8, 18 des 1987 nr. 97, 4 juli 1991 nr. 44, 1 sep 1995 nr. 60 (ikr. 1 jan 1997), 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

Kapittel 12. Om klage- og disiplinærordning for dommere

Kapitlet tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 235.

Tilsynsutvalget for dommere behandler klager og vurderer disiplinærtiltak mot dommere. Tilsynsutvalget skal bestå av to dommere fra Høyesterett, lagmannsrettene eller tingrettene, en advokat og to medlemmer som representanter for allmennheten. Når Tilsynsutvalget behandler saker som gjelder en jordskiftelagdommer eller en jordskiftedommer, deltar en jordskiftelagdommer eller jordskiftedommer i stedet for en dommer. Kongen

oppnevner medlemmene av Tilsynsutvalget med personlige varamedlemmer, og fastsetter hvilket medlem som skal være leder for Tilsynsutvalget.

Oppnevning og valg skjer for en periode på fire år med adgang til gjenoppnevning eller gjenvalg for én periode.

Oppnevningen og valget kan trekkes tilbake dersom et medlem ikke er i stand til eller villig til å utføre vervet på en forsvarlig måte.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 7 mai 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), endret ved lover 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 907), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 236.

Tilsynsutvalget kan treffe vedtak om disiplinærtiltak når en dommer i Høyesterett, lagmannsretten, tingretten eller jordskifteretten forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk.

Som disiplinærtiltak kan en dommer gis kritikk eller advarsel.

Tilsynsutvalget kan gi en uttalelse om hva som er god dommerskikk, uten at dommeren ilegges disiplinærtiltak.

Tilsynsutvalget kan ikke vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, endret ved lover 20 feb 2004 nr. 7 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 30 sep 2005 nr. 1099), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 237.

Rett til å klage en dommer inn for Tilsynsutvalget har

1. parter, prosessfullmektiger, sakkyndige, vitner og andre personer som mener at en dommer har overtrådt bestemmelsene i § 236 og som selv har vært direkte berørt av dette
2. departementet
3. domstoladministrasjonen
4. domstollederen ved den domstol som dommeren er tilknyttet og
5. Den Norske Advokatforening eller andre som har en særlig interesse i å få Tilsynsutvalgets vurdering av dommerens atferd.

Rett til å klage en dommer inn for Tilsynsutvalget på grunn av forhold

utenfor tjenesten har bare departementet, domstoladministrasjonen og domstollederen ved den domstol som dommeren er tilknyttet.

Tilsynsutvalget kan ta en sak til behandling etter henvendelse fra andre enn de som har klagerett etter første ledd, eller av eget tiltak.

Dommeren må klages inn for Tilsynsutvalget innen tre måneder etter at forholdet som er grunnlag for klagen, fant sted eller etter at klageren ble kjent eller burde vært kjent med dette forholdet. Tilsynsutvalget kan ikke ta en disiplinærsak opp til behandling etter klage eller av eget tiltak når det er gått mer enn ett år siden forholdet fant sted. Kongen kan i forskrift fastsette et annet tidspunkt for fristberegningen.

Tilsynsutvalget kan ikke behandle forhold som en dommer tidligere er straffedømt for.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

§ 238.

Tilsynsutvalgets avgjørelser om disiplinærtiltak er enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Forvaltningsloven og offentleglova gjelder for Tilsynsutvalgets saksbehandling med de særregler som følger av denne paragraf og § 239.

En part har rett til å forklare seg muntlig for Tilsynsutvalget. Dette gjelder likevel ikke dersom utvalget finner det åpenbart unødvendig av hensyn til sakens opplysning. Når utvalget finner at det vil være av vesentlig betydning for sakens opplysning, kan utvalget pålegge en part å avgi forklaring for utvalget. Utvalget kan bestemme at partsforklaring gis ved fjernavhør.

Tilsynsutvalget kan bestemme at det skal foretas avhør av vitner og at vitneforklaring gis ved fjernavhør. Bestemmelsene i tvisteloven om vitneplikt og vitneførsel gjelder så langt de passer.

Tilsynsutvalget treffer sine vedtak i møte. For at utvalget skal være vedtaksført, må alle medlemmer være til stede. Møtene holdes for lukkede dører. Når det holdes muntlige forhandlinger og utvalget finner det forsvarlig av hensyn til sakens parter, kan utvalget bestemme at forhandlingene skjer for åpne dører. I særlige tilfelle kan utvalget behandle saken skriftlig.

Reglene i kapittel 6 om habilitet gjelder tilsvarende for medlemmene av Tilsynsutvalget.

Tilsynsutvalget kan gi utvalgets leder eller et annet av utvalgets medlemmer myndighet til

1. å avvise en klage når det ikke foreligger klageadgang etter loven her
2. å avgjøre en klagesak når klagen er åpenbart ubegrunnet.

Tilsynsutvalgets vedtak i disiplinærsaker er offentlige i anonymisert form.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 239.

Tilsynsutvalgets vedtak kan ikke påklages etter forvaltningslovens regler.

Partene i saken kan bringe Tilsynsutvalgets vedtak inn for tingretten ved søksmål. Søksmålsfristen er to måneder etter at partene ble underrettet om Tilsynsutvalgets vedtak.

Retten kan bare prøve vedtakets lovlighet. Ved prøving av vedtakets lovlighet skal retten ta stilling til om vedtaket er innholdsmessig lovlig, om det er truffet av den myndighet som kreves etter loven her og om det er blitt til på lovlig måte. Ved behandlingen i tingretten og lagmannsretten skal retten settes med meddommere.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 240.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om organiseringen og behandlingen av disiplinærsaker i Tilsynsutvalget.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421).

Kapitel 13. Slutningsbestemmelser.

Tilføyd ved lov 25 mai 1973 nr. 27, endret ved lov 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), endret kapittelnummeret fra 12te kap.

§ 241.

Når denne eller annen lov krever juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap for utnevning til embete eller tilsetting i stilling, kan vedkommende styresmakt i særlige tilfelle godta tilsvarende juridisk eksamen i utlandet, såfremt det godtgjøres at vedkommende har tilstrekkelige kunnskaper i norsk rett. Avgjørelsen tas etter en samlet vurdering av den avlagte eksamen

og vedkommendes virksomhet, særlig her i landet, eventuelt supplert med en prøve.

For andre tilfeller der denne eller annen lov krever juridisk embetseksamen, kan Kongen gi forskrift om i hvilken utstrekning og på hvilke vilkår juridisk utdannelse i utlandet kan godtas.[1]

Dette gjelder på tilsvarende måte når denne eller annen lov krever jordskiftefaglig utdanning på mastergradsnivå.

Tilføyd ved lov 25 mai 1973 nr. 27, endret ved lover 4 juli 1991 nr. 44 (ikr. 1 feb 1992), tidligere § 231, 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), tidligere § 235, 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg VII nr. 1 (dir 2005/36).

§ 242.

Tida for ikraftsetting av denne loven fastsettes ved særskilt lov.[1]

Paragrafnummer tilføyd ved lov 25 mai 1973 nr. 27, endret ved lover 4 juli 1991 nr. 44 (ikr. 1 feb 1992), tidligere § 232, 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), tidligere § 236.

1 Fra 1 juli 1927 iflg. lov 14 aug 1918 nr. 4 § 1.

Lov om straffebestemmelser for utenlandske militærpersoner som er internert her i riket under krig mellem fremmede magter

§ 1.

En utenlandsk militærperson, som er tilbakeholdt, bevogtet eller paa anden maate internert her i riket under krig mellem fremmede magter og som uten tilladelse forlater eller søker at forlate et anvist interneringsomraade eller overtræder betingelserne for en meddelt tilladelse til større bevægelsesfrihet inden rikets grænser, straffes med arrest eller fængsel indtil 2 aar.

Paa samme maate straffes en utenlandsk militærperson, som er internert her i riket og medvirker til et saadant lovbrud.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 2.

En utenlandsk militærperson, som under internering her i riket overtræder nogen forskrift, som er git av en offentlig myndighet angaaende interneringen, straffes med arrest eller fængsel indtil 6 maaneder.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 3.

De strafbare handlinger, som omhandles i §§ 1 og 2, er militære lovbrud.
De kan straffes disiplinært med refselse i samsvar med reglene i lov 20. mai 1988 nr. 32 om militær disiplinærmyndighet.
Endret ved lover 26 nov 1954 nr. 6, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 4.

En utenlandsk militærperson, som under internering her i riket gjør sig skyldig i noget lovbrud mot militær tugt og orden, som ikke er strafbart efter § 1 eller § 2, kan straffes disciplinært med revselse.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 nov 1954 nr. 6.

§ 6.

Denne lov træder i kraft straks.

Lov om kommisjon (kommisjonsloven)

1ste kapitel. Almindelige bestemmelser.

§ 1.

Bestemmelsene i denne lov får bare anvendelse for så vidt ikke annet følger av avtale eller av handelsbruk eller annen sedvane, medmindre det er særskilt fastsatt i loven at en bestemmelse skal være ufravikelig.
Endret ved lov 1 juni 1973 nr. 30.

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mai 1988 nr. 27, opphevet ved lov 19 juni 1992 nr. 56.

§ 3.

Naar nogen som efter denne lov skal «gi meddelelse», har indlevert meddelelsen til befordring med telegraf eller post eller avsendt den paa anden forsvarlig maate, gaar det ikke ut over ham om meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem.

2det kapitel. Om kommission.

Indledende bestemmelser.

§ 4.

Ved kommissionær forstaaes i denne lov den, som har i opdrag at sælge eller kjøpe varer eller annet løsøre for en andens regning, men i eget navn. Den for hvis regning salget eller kjøpet skal ske, kaldes kommittent (oppdragsgiver).

Er kommisjonæren næringsdrivende, og går oppdraget ut paa salg eller kjøp, som falder indenfor hans næring, kaldes han handelskommisjonær og forholdet handelskommission.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 61, 19 juni 1992 nr. 56.

§ 5.

Faar den som erhvervsmæssig driver virksomhet som handelskommissionær, anmodning fra nogen, som han staar i forretningsforbindelse med, om at besørge salg eller kjøp, som falder indenfor denne hans virksomhet, skal han uten ugrundet ophold gi meddelelse, hvis han ikke vil paata seg opdraget. Ellers ansees han for at ha paatat sig det.

§ 6.

Hvis den, som har faat gods sendt for at sælge det i kommission, ikke vil utføre opdraget, men allikevel tar sig av godset, har han panteret i det efter reglerne i §§ 31, 33 og 34 for det, som han i den anledning har krav paa.

Om kommissionærens pligter.

§ 7.

Kommissionæren skal vareta kommittentens tarv. Han skal følge kommittentens forskrifter, saa langt det er mulig, underrette ham om forhold, som er av betydning for opdraget, særlig om avtaler, som han har sluttet, og gi ham opgjør. Handelskommissionæren pligter dog ikke at opgi til kommittenten, hvem han har sluttet avtale med, hvis ikke andet følger av §§ 57 og 58.

§ 8.

Kræver forholdene, at kommissionæren fraviker kommittentens forskrifter, skal han uten ophold underrette kommittenten om det og be om hans bestemmelse. Kan han ikke vente paa denne, skal han handle som forholdene kræver.

Dette gjælder ogsaa hvis kommittenten har foreskrevet, at kommissionæren ikke maa sælge billigere eller kjøpe dyrere end til en opgit pris (prisgrænse, limitum). Anførsel av en pris for varen i kommittentens nota til salgskommissionæren ansees ikke som fastsettelse av prisgrænse.

§ 9.

Er prisgrænse sat, maa kommissionæren allikevel søke at opnaa en

fordelagtigere pris, hvis forholdene paa den tid, avtalen sluttes, gjør det mulig.

§ 10.

Kommissionæren pligter at ta vare paa gods, som kommittenten sender ham til salg, eller som han kjøper for kommittentens regning. Hvis ikke andet følger av forholdene, skal han holde godset adskilt fra andet gods.

Handelskommissionæren pligter at holde godset brandforsikret, hvis det ikke efter godsets art, eller forholdene forøvrig er unødvendig at forsikre det.

§ 11.

Er gods sendt en handelskommissionær til salg, pligter han at undersøke det i den utstrekning som ordentlig forretningsskik i handelskommissionen kræver.

§ 12.

Viser der sig ved mottagelsen eller senere mangler ved godset, som er sendt en kommissionær til salg, skal han underrette kommittenten om det. Gir han ikke underretning uten ugrundet ophold, efterat han har opdaget eller burde ha opdaget manglen, pligter han at erstatte den skade, som derved er voldt, efter regelen i § 17.

§ 13.

Kommissionæren skal godskrive kommittenten alt det, han har opnaadd ved avtalen med tredjemand.

§ 14.

Staar kommissionæren ifølge avtale, handelsbruk eller anden sedvane del credere, hefter han overfor kommittenten som selvskyldner for opfyldelsen av avtale, som han for dennes regning indgaar med tredjemand.

Selv om handelskommissionæren ikke staar del credere, kan kommittenten kræve, at han opfylder avtalen, naar han ikke i sin underretning til kommittenten om opdragets utførelse har opgit, hvem han har sluttet avtalen med.

§ 15.

Har kommissionæren sluttet avtale for kommittentens regning, og har han ved avslutningen eller senere forsømt sine pligter kan kommittenten avvise avtalen, hvis hans tarv er væsentlig tilsidesat, eller kommissionæren har handlet svigagtig. Kan kommittenten, naar han saaledes avviser avtalen, paa grund av bestemmelsen i § 54 ikke faa tilbake gods, som kommissionæren har solgt, skal denne isteden betale dets værdi.

§ 16.

Har kommissionæren forsømt sine pligter ved at kjøpe over eller sælge under en fastsat prisgrænse eller forøvrig til en pris, som er ufordelagtigere, end forholdene burde ha medført, kan han avverge, at avtalen av den grund avvises, ved, at han uten ugrundet ophold betaler eller stiller betryggende sikkerhet for prisforskjellen. Dette gjælder dog ikke, hvis kommittenten ved kommissionærens forhold har lidt væsentlig skade eller ulempe, som ikke dækkes av prisforskjellen, eller hvis kommissionæren har handlet svigagtig.

§ 17.

Forsømmer kommissionæren sine pligter mot kommittenten, skal han erstatte den skade, som derved voldes denne.

§ 18.

Har kommissionæren forsømt sine pligter ved at sælge under eller kjøpe over en fastsat prisgrænse, og blir avtalen ikke avvist, skal erstatningen utgjøre forskjellen mellem den avtalte pris og den fastsatte prisgrænse, hvis ikke bevis for større skade er ført. Krævet forholdene, at kommissionæren fravek prisgrænsen, men er fravikelsen ved hans forsømmelse blit større end paakrævet, skal erstatningen utgjøre mindst forskjellen mellem den pris, han har opnaadd, og den, han burde ha opnaadd.

§ 19.

Har salgskommissionæren forsømt sine pligter ved uberettiget at gi kredit eller

anden henstand med kjøpesummens betaling, og blir avtalen ikke avvist, pligter han at betale kjøpesummen til den tid, kommittenten kunde ha fordret den, hvis henstanden ikke var git.

Godtgjør kommissionæren, at godset vilde blit solgt til lavere pris, hvis han ikke hadde git kredit eller anden henstand, pligter han ikke at betale mer end denne pris.

§ 20.

Finder kommittenten, at kommissionæren har forsømt sine pligter, og vil han derpaa støtte nogen ret efter § 15, § 17 eller § 19, skal han gi kommissionæren meddelelse om, at han vil paaberope sig forsømmelsen. Han skal gi meddelelsen uten ugrundet ophold, efterat han har faat underretning fra kommissionæren om, hvorledes denne har forholdt sig. Gjør han ikke det, kan han ikke paaberope sig forsømmelsen. Indeholder meddelelsen ikke, at kommittenten vil avvise en avtale, som er sluttet for hans regning, kan han ikke senere gjøre dette.

§ 21.

I handelskommission har kommittenten, hvis han er næringsdrivende, og kjøpet er skjedd i forbindelse med hans næring, samme undersøkelsesplikt som kjøperen etter kjøpsloven § 31.
Endret ved lov 19 juni 1992 nr. 56.

§ 22.

Viser det sig, at gods, som er kjøpt for kommittentens regning, lider av en mangel, og vil kommittenten paaberope sig denne, skal han uten ugrundet ophold gi kommissionæren meddelelse om det.

Gjør han ikke det, uagtet han har opdaget eller burde ha opdaget manglen, kan han senere alene gjøre den gjældende overfor kommissionæren i den utstrækning, denne kan faa godtgjørelse for den hos sælgeren, fragtføreren eller andre.

§ 23.

Er gods, som er kjøpt for kommittentens regning, levert for sent, og vil kommittenten paaberope sig dette, skal han gi kommissionæren meddelelse om

det uten ugrundet ophold, efterat godset er kommet frem til ham, eller det av underretning fra kommissionæren eller sælgeren har vist sig, at leveringen er skedd for sent. Gjør han ikke det, faar § 22, andet led, tilsvarende anvendelse.

§ 24.

Reglerne i §§ 20, 22 og 23 faar ikke anvendelse hvis kommissionæren har handlet svigagtig, eller hvis han har gjort sig skyldig i grov uagtsomhet, og denne medfører stor skade for kommittenten.

§ 25.

Har kommittenten ikke inden et aar efterat han mottok gods som er kjøpt for hans regning, git kommissionæren meddelelse om, at han vil paaberope sig en mangel, kan han ikke senere gjøre den gjældende i større utstrækning end i § 22, andet led, sagt. Dette gjælder dog ikke, hvis kommissionæren har paatat sig at indestaa for godset i længere tid eller har handlet svigagtig.

§ 26.

Avviser kommittenten gods, som kommisjonæren har kjøpt for hans regning, faar de bestemmelser, som kjøpsloven §§ 73 til 78 gir om kjøperens pligter og rettigheter, tilsvarende anvendelse paa kommittenten.
Endret ved lov 19 juni 1992 nr. 56.

Om kommissionærens rettigheter.

§ 27.

Handelskommisjonæren har krav på provisjon av de avtaler han i oppdragstiden slutter for kommittentens regning.

Har kommisjonæren varig oppdrag og det blir inngått avtale etter at kommisjonsforholdet opphørte, har kommisjonæren dessuten krav på provisjon (etterprovisjon) dersom avtalen kan anses å ha kommet i stand som følge av kommisjonærens virksomhet i den tid forholdet har bestått.

I mangel av bevis for etterprovisjonens størrelse skal denne, dersom kommisjonsforholdet har bestått lengre enn ett år, utgjøre tre måneders

provisjon beregnet som gjennomsnittet av månedsprovisjonene i det siste år før kommisjonsforholdet opphørte. Denne regelen gjelder ikke dersom oppdraget er opphørt ved oppsigelse med minst seks måneders frist.

Kommisjonærens rett til etterprovisjon kan ikke bindende fraskrives før kommisjonsforholdet er opphørt eller endelig oppsagt.

Endret ved lover 1 juni 1973 nr. 30, 19 juni 1992 nr. 56.

§ 28.

Blir tredjemanns forpliktelse etter avtalen ikke oppfylt, har kommisjonæren bare krav på provisjon dersom den manglende oppfyllelse skyldes kommittenten eller en hending som denne ikke kunne ha påberopt overfor tredjemann som fritakelse for erstatningsansvar, om han selv hadde sluttet avtalen.

Blir tredjemanns forpliktelse etter avtalen bare delvis oppfylt, har kommisjonæren bare krav på provisjon av den del som er oppfylt, med mindre annet følger av bestemmelsen i første ledd.

Endret ved lov 1 juni 1973 nr. 30.

§ 29.

Kommisjonæren har krav på særskilt godtgjørelse for utlegg til porto, telegrammer, telefonsamtaler, forsikringspremier og for andre berettigede utgifter, når de ikke skal dekkes ved provisjon eller på annen måte. Han kan beregne godtgjørelse for lagerrom eller annet opplagssted og for transport og arbeid av liknende art, selv om han ikke har hatt noen særskilt utgift til det.

Står kommisjonæren del credere (jfr. § 14), har han krav på særskilt godtgjørelse for dette.

Endret ved lov 1 juni 1973 nr. 30.

§ 30.

Har kommissionæren selv maattet opfylde avtalen overfor tredjemand, kan han kræve dækning hos kommittenten.

Forskud, som indkjøpskommissionæren uten kommittentens tilladelse har betalt til sælgeren, pligter kommittenten kun at dække i den utstrækning, tredjemands forpligtelse efter avtalen blir opfyldt.

§ 31.

En salgskommissionær, som har git kommittenten forskud paa kjøpesummen, eller som forøvrig i anledning av opdraget har noget krav paa kommittenten, har panteret for sit krav i det gods, som er sendt ham til salg, naar han selv eller nogen paa hans vegne er i besiddelse av godset eller av konnossement eller fragtbrev av saadan art, at avsenderen ikke uten at forevise det kan raade over godset.

§ 32.

I handelskommission har salgskommissionæren panteret efter § 31 ogsaa, for krav, som skriver sig fra andet kommissionsopdrag fra kommittenten, naar denne er handlende, og opdraget falder indenfor hans bedrift.

§ 33.

I kraft av sin panteret efter §§ 31 og 32 kan salgskommissionæren, forsaavidt hans sikkerhet ellers vilde utsættes for fare, holde godset tilbake, naar kommittenten forlanger det utlevert, og forøvrig undlate at følge hans forskrifter. Dog kan kommissionæren ikke sælge godset mot kommittentens vilje, undtagen i de tilfælde, som nævnes i næste paragraf.

§ 34.

Naar den fordring, godset hefter for, er forfaldt, kan kommissionæren sælge det til dækning av fordringen. Er godset utsat for hurtig fordærvelse, eller vil det medføre uforholdsmæssig store omkostninger at bevare det, kan kommissionæren sælge det, selv om fordringen ikke er forfaldt, forsaavidt hans sikkerhet ellers vilde utsættes for fare. Kommissionæren har samme ret til provision av salget, som han ellers vilde hat. Salget skal skje på forsvarlig måte.

Før salg finder sted, skal kommissionæren saavidt mulig gi kommittenten betimelig varsel.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 35.

Har salgskommissionæren solgt godset i henhold til opdraget, kan han ved salg eller paa anden maate forføie over fordringen mot kjøperen, saa langt det er nødvendig til dækning av forfaldne fordringer paa kommittenten, for hvilke han vilde hat panteret i godset, om det var blit hos ham. Før kommissionæren forføier over fordringen, skal han saavidt mulig gi kommittenten betimelig varsel.

§ 36.

Det som er bestemt i §§ 31-35 om salgskommissionæren, faar tilsvarende anvendelse paa indkjøpskommissionæren i forhold til indkjøpt gods og fordring, som ved kjøpet er erhvervet mot sælgeren. Dog har en indkjøpskommissionær ikke krav paa provisjon, om han sælger godset efter § 34.

§ 37.

Har innkjøpskommisjonæren sendt godset til kommittenten, kan kommisjonæren hindre at godset blir overgitt til kommittenten eller dennes bo eller kreve det tilbake etter reglene i dekningsloven §§ 7-2 og 7-9 og sjøloven § 307. Har kommisjonæren gjort bruk av denne rett, kan han gjøre sin panterett i godset gjeldende etter §§ 33 og 34.

Disse regler faar tilsvarende anvendelse paa salgkommissionæren, naar han har sendt tilbake gods, som han har hat til salg for kommittenten.
Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 60, 24 juni 1994 nr. 39.

§ 38.

Skyldes det forsinkelse fra kommittentens side, at gods, som er kjøpt for hans regning, ikke er overgit i hans besiddelse, har kommissionæren ret til at sælge det for kommittentens regning, hvis han ikke uten væsentlig omkostning eller ulempe kan vedbli at sørge for det, eller kommittenten ikke raader over det inden rimelig tid, efterat han er blit opfordret til det. Før salg finder sted, skal kommissionæren saavidt mulig gi kommittenten betimelig varsel. Salget skal skje på forsvarlig måte. Kommissionæren kan ikke beregne provision av salget.

Kan salg ikke finde sted, eller er det aapenbart, at de med et salg forbundne omkostninger ikke vil kunne dækkes av salgssummen, er kommissionæren

berettiget til at skaffe godset bort.

Disse regler faar tilsvarende anvendelse paa salgskommissionæren, naar han ikke længer pligter at beholde gods, som han har til salg. Sælger han godset, har han dog samme ret til provision, som han ellers vilde hat.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 39.

Har kommissionæren ifølge opdraget mottat prøver, mønstre eller andet som tilhører kommittenten og ikke er bestemt til salg, kan han, forsaavidt hans sikkerhet ellers vil utsættes for fare, holde det tilbake, indtil kommittenten betaler det, som kommissionæren har at kræve i anledning av opdraget, eller stiller anden betryggende sikkerhet for kravet.

Om kommissionærens selvindtræde.

§ 40.

Kommissionæren kan kun, naar avtale, handelsbruk eller anden sedvane gir ham ret til det, utføre opdraget ved at træde ind som kjøper eller sælger for egen regning.

§ 41.

Selvindtræde sker ved, at kommissionæren i sin underretning til kommittenten om, at opdraget er utført, uttrykkelig erklærer, at han selv er kjøper eller sælger.

Vil kommittenten gjøre gjældende, at kommissionæren efter § 40 ikke hadde ret til selvindtræde, skal han gi kommissionæren meddelelse om det uten ugrundet ophold, efterat han har mottat erklæring fra kommissionæren om, at denne selv træder ind. Ellers kan han ikke av den nævnte grund avvise selvindtrædet.

§ 42.

Træder kommissionæren selv ind, skal han vareta kommittentens tarv med samme omsorg, som om han hadde utført opdraget gjennem avtale med tredjemand.

Om prisen gjælder særlig, at den ikke i noget tilfælde maa være ufordelagtigere for kommittenten end den, som var gjængs paa det tidspunkt, da kommissionæren avgav erklæring om selvindtrædet. Har salgskommissionæren paa et tidligere tidspunkt raadet over godset for egen regning, maa opgjør ikke ske til lavere pris end den, som da var gjængs. Har indkjøpskommissionæren, efterat han fik anmodning om at paata sig opdraget, men før han avgav erklæring om selvindtrædet, kjøpt saadant gods, som opdraget gjælder, kan kommittenten kræve opgjør efter den pris, kommissionæren har betalt for godset; dette gjælder dog ikke hvis kommissionæren godtgjør, at godset ikke er kjøpt i anledning av opdraget. Forsømmer kommissionæren de pligter som saaledes paahviler ham med hensyn til prisberegningen, faar bestemmelserne i §§ 15-17, 20 og 24 tilsvarende anvendelse.

§ 43.

Naar selvindtræde har fundet sted, har salgskommissionæren en kjøpers og indkjøpskommissionæren en sælgers rettigheter og pligter mot kommittenten.

Træder kommissionæren selv ind, har han samme ret til provision, som han vilde hat, hvis han hadde utført opdraget ved at slutte avtale med tredjemand. Desuten kan han kræve godtgjørelse efter § 29 for sine utgifter som kommissionær.

§ 44.

Har kommissionæren i strid med det virkelige forhold og mot bedre vidende opgit til kommittenten, at opdraget er utført, kan denne betragte hans opgivende som erklæring om selvindtræde og kræve opgjør efter reglerne i § 42.

§ 45.

Bestemmelserne i §§ 41, 42 og 44 kan ikke til skade for kommittenten fravikes gjennem avtale, handelsbruk eller anden sedvane. I andre tilfælde end de, som er nævnt i § 44, kan dog bestemmelserne i § 42 fravikes, hvis kommittenten er handlende, og opdraget gaar ut paa salg eller kjøp for hans bedrift.

Om kommissionsforholdets ophør.

§ 46.

Kommittenten kan naarsomhelst kalde tilbake det opdrag, han har git kommissionæren; likeledes kan kommissionæren naarsomhelst frasi sig opdraget. Jfr. dog det, som er bestemt i §§ 50 og 51 om erstatningspligt.

§ 47.

Kommer kommittenten eller kommisjonæren under konkurs, faller oppdraget bort. Det samme gjelder når det er nedlagt rådighetsforbud overfor kommittenten etter § 75 i lov om gjeldsforhandling og konkurs.

Når kommittenten går konkurs, gjelder likevel reglene i § 100 annet og fjerde ledd i lov om gjeldsforhandling og konkurs tilsvarende for kommisjonærens adgang til å slutte avtaler for kommittentens regning.
Endret ved lov 8 juni 1984 nr. 60.

§ 48.

Er opdraget ophørt i henhold til §§ 46 og 47, pligter kommissionæren allikevel, saavidt det kan ske uten væsentlig omkostning eller ulempe for ham, at foreta det, som er nødvendig for at verge kommittenten mot tap, indtil denne selv kan vareta sit tarv.

§ 49.

Er oppdraget opphørt, kan kommisjonæren allikevel gjøre gjeldende de rettigheter, som han har efter §§ 31-39.

§ 50.

Når oppsiingsfrist er eller må anses for å være avtalt eller oppdraget gjelder for et bestemt tidsrom eller en bestemt forretning som kommisjonæren må anses å ha krav på å føre til avslutning, plikter kommittenten å betale erstatning til kommisjonæren, dersom han kaller oppdraget tilbake før tiden. Har kommisjonæren varig oppdrag, har han krav på erstatning dersom

kommittenten kaller oppdraget tilbake med kortere frist enn tre måneder til utløp ved slutten av en kalendermåned, selv om ingen oppsiingsfrist er avtalt eller den avtalte oppsiingsfrist er kortere enn den nevnte. Har oppdraget bestått mindre enn ett år, skal den nevnte frist være en måned.

Kommisjonæren har likevel ikke krav på erstatning dersom kommittenten hadde gyldig grunn til å kalle oppdraget tilbake, fordi kommisjonæren i vesentlig grad hadde unnlatt å oppfylle sine forpliktelser, eller det for øvrig forelå forhold av en slik art at det ville være urimelig om oppdraget fortsatt skulle bestå.

Kommisjonæren har også krav på erstatning i de tilfelle som omhandles i første ledd, dersom han frasier seg oppdraget før tiden, og kommittenten ved vesentlig pliktforsømmelse har gitt ham gyldig grunn til det.

Kommisjonæren kan ikke bindende fraskrive seg retten til erstatning etter bestemmelsene i denne paragraf før oppdraget er opphørt.
Endret ved lov 1 juni 1973 nr. 30.

§ 51.

Når oppsiingsfrist er eller må anses for å være avtalt, eller kommisjonæren har eller må anses å ha påtatt seg oppdraget for et bestemt tidsrom eller å føre en bestemt forretning til avslutning, plikter han å betale erstatning til kommittenten, dersom han frasier seg oppdraget før tiden. Har kommisjonæren varig oppdrag, plikter han å betale erstatning dersom han frasier seg oppdraget med kortere frist enn tre måneder til utløp ved slutten av en kalendermåned, selv om ingen oppsiingsfrist er avtalt. Har oppdraget bestått mindre enn ett år, skal den nevnte frist være en måned.

Kommittenten har likevel ikke krav på erstatning dersom kommisjonæren hadde gyldig grunn til å frasi seg oppdraget, fordi kommittenten i vesentlig grad hadde unnlatt å oppfylle sine forpliktelser, eller det for øvrig forelå forhold av en slik art at det ville være urimelig om oppdraget fortsatt skulle bestå.

Kommittenten har også krav på erstatning i de tilfelle som omhandles i første ledd, dersom han kaller oppdraget tilbake før tiden, og kommisjonæren ved vesentlig pliktforsømmelse har gitt ham gyldig grunn til det.
Endret ved lov 1 juni 1973 nr. 30.

§ 52.

Har kommisjonæren varig oppdrag, har han krav på en rimelig godtgjørelse for tap han lider ved at han som følge av oppdragets opphør ikke får dekning for særlige investeringer i bygninger, lager, maskiner, transportmidler eller liknende, som han har foretatt for oppdraget etter forutgående avtale eller

forståelse med kommittenten.

Kommisjonæren har likevel ikke krav på slik godtgjørelse dersom kommittenten hadde gyldig grunn til å kalle oppdraget tilbake, fordi kommisjonæren i vesentlig grad har forsømt å oppfylle sine forpliktelser. Kommisjonæren kan heller ikke kreve godtgjørelse dersom han frasier seg oppdraget før tiden, med mindre han hadde gyldig grunn til det fordi kommittenten i vesentlig grad hadde unnlatt å oppfylle sine forpliktelser, eller det for øvrig forelå forhold av en slik art at det ville være urimelig om oppdraget fortsatt skulle bestå. Det samme gjelder dersom oppdraget faller bort ved at det åpnes konkurs i kommisjonærens bo.

Opphører oppdraget av grunner som nevnt i annet ledd, taper kommisjonæren også sin rett etter § 29 første ledd til godtgjørelse for utgifter, for så vidt disse som følge av oppdragets opphør blir unyttige for kommittenten. Dette gjelder selv om kommisjonæren ikke har varig oppdrag.

Kommisjonæren kan ikke bindende fraskrive seg retten til godtgjørelse for investeringer etter første ledd før oppdraget er opphørt, med mindre dette gjøres i samband med at investeringene foretas.
Endret ved lover 1 juni 1973 nr. 30, 8 juni 1984 nr. 60.

Om forholdet til tredjemand.

§ 53.

Gods, som er overgit kommissionæren til salg, vedblir at være kommittentens eiendom, indtil eiendomsretten er gaat over til tredjemand, eller til kommissionæren, hvis denne selv træder ind som kjøper.

Gods, som indkjøpskommissionæren erhverver for kommittentens regning, er dennes eiendom.

§ 54.

Har salgskommissionæren faat godset i sin besiddelse, og forsømmer han sine pligter ved at sælge det til lavere pris, end forholdene burde ha medført, eller forøvrig i strid med kommittentens tarv, faar kjøperen allikevel ret til godset, hvis han, da avtalen blev sluttet, hverken visste eller burde vite, at kommissionæren ved den væsentlig tilsidesatte kommittentens tarv eller handlet svigagtig mot denne.

Forføier salgskommissionæren, mens han har godset i sin besiddelse, uberettiget over det paa anden maate end ved salg, er forføiningen allikevel

bindende overfor tredjemand, hvis denne var i god tro ved erhvervelsen. Det samme gjælder, hvis indkjøpskommissionæren uberettiget forføier over gods, som han har kjøpt for kommittentens regning og har i sin besiddelse.

§ 55.

Har kommissionæren godset i sin besiddelse, og forføier han uberettiget over det ved salg eller paa anden maate, efterat hans opdrag er ophørt, er forføiningen allikevel bindende overfor tredjemand, hvis denne ved erhvervelsen hverken visste eller burde vite, at opdraget var ophørt, og at forføiningen som følge derav var uberettiget. Er oppdraget opphørt på grunn av kommittentens konkurs, blir kommisjonærens forføyning likevel ikke bindende for boet i større utstrekning enn om den var foretatt av kommittenten. Er oppdraget opphørt på grunn av kommisjonærens konkurs, kan tredjemann ikke påberope at han ikke visste om konkursen i større utstrekning enn om godset tilhørte kommisjonæren.
Endret ved lov 8 juni 1984 nr. 60.

§ 56.

Ved avtale, som kommissionæren slutter for kommittentens regning, men i eget navn, faar tredjemand fordring kun paa kommissionæren og ikke paa kommittenten. Lovregler om krav mot tidligere salgsledd gjelder likevel tilsvarende for krav mot en kommittent.

Tredjemand kan ikke grunde nogen ret overfor kommissionæren paa, at denne har krav paa at faa eller har faat gods eller penger av kommittenten til opfyldelse av avtalen. Dette gjelder også om det åpnes konkurs eller gjeldsforhandling i kommisjonærens bo.
Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 60, 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 57.

Utenfor handelskommission har kommittenten, under de i § 58 nævnte vilkaar, ret til naarsomhelst at gjøre gjældende den fordring, som ved avtalen er erhvervet paa tredjemand.

I handelskommisjon har komittenten, under de samme vilkår, rett til å gjøre fordringen gjeldende når tredjemanns forpliktelse etter avtalen ikke i rette tid blir oppfylt, eller når kommisjonæren ikke har oppfylt sin plikt til å gi oppgjør eller har handlet svikaktig mot ham, eller når det er åpnet konkurs i

kommisjonærens bo.
Endret ved lov 8 juni 1984 nr. 60.

§ 58.

Vil kommittenten gjøre fordringen mot tredjemand gjældende, maa han erklære dette til kommissionæren, eller i tilfælde hans konkursbo. Han maa ogsaa dække eller stille betryggende sikkerhet for kommissionærens krav paa ham, hvis de er av den art, at kommissionæren, naar de er forfaldt, kan forføie over fordringen paa tredjemand efter § 35 eller § 36.

Opfylder kommissionæren eller hans bo tredjemands forpligtelse, kan kommittenten ikke gjøre fordringen gjældende.

§ 59.

Naar kommittenten efter §§ 57 og 58 har ret til at gjøre fordringen gjældende, kan han fordre skriftlig erkjendelse for dette fra kommissionæren eller dennes konkursbo.

Gjør kommittenten fordringen gjældende, uten at ha slik erkjendelse, pligter han paa forlangende av tredjemand at stille betryggende sikkerhet for det, som denne kan komme til at utrede til kommissionæren efter § 63.

§ 60.

Naar kommittenten ikke efter §§ 57 og 58 har retten til at gjøre fordringen gjældende, har kommissionæren denne ret. Dette gjælder ogsaa, efterat opdraget er ophørt, dog saaledes, at i tilfælde av kommissionærens konkurs boet træder i hans sted.

Erlægges betaling til konkursboet, pligter dette at avgi det, som det har mottat, til kommittenten.

§ 61.

I fordringen paa tredjemand kan der ikke tages utlæg for kommissionærens gjæld, medmindre denne overfor kommittenten har opfyldt tredjemands forpligtelse eller efter § 35 eller § 36 kan raade over fordringen.

§ 62.

Har tredjemand opfyldt avtalen overfor kommissionæren, pligter han allikevel at opfylde den overfor kommittenten, hvis han ved opfyldelsen visste eller burde vite, at det var kommittenten, som hadde retten til at gjøre fordringen gjældende mot ham.

§ 63.

Har tredjemand opfyldt avtalen overfor kommittenten uagtet det ikke var denne, som hadde retten til at gjøre fordringen gjældende mot ham, blir han alene fri for at opfylde avtalen overfor kommissionæren i den utstrækning, han kan godtgjøre, at kommissionæren ikke har lidt skade ved, at opfyldelse er skedd til kommittenten istedenfor til ham.

§ 64.

Naar salgskommissionæren gjør bruk av sin ret til at gjøre fordringen paa betaling for solgt gods gjældende mot tredjemand, kan denne bringe i motregning ogsaa de krav paa kommissionæren, som han har erhvervet paa en tid, da han visste, at kommissionæren hadde solgt for en andens regning. Krav, som tredjemand har paa kommittenten, kan han kun bringe i motregning i den utstrækning, han kan godtgjøre, at kommissionæren ikke derved lider nogen skade.

Gjør kommittenten fordringen gjældende, kan tredjemand bringe i motregning ogsaa krav paa kommissionæren, som han har erhvervet, før han visste eller burde vite, at det var kommittenten, som hadde retten til at gjøre fordringen gjældende mot ham.

3dje kapitel. Om handelsagentur.

Kapitlet opphevet ved lov 19 juni 1992 nr. 56, se nå den lovens annen del.

4de kapitel. Om handelsreisende.

Kapitlet opphevet ved lov 19 juni 1992 nr. 56, se nå den lovens tredje del.

Lov om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v.

§ 1.

Vitner som møter for retten etter lovlig innkalling, sakkyndige som avgir erklæring til retten eller påtalemyndigheten eller forklaring for retten, og rettstolker har krav på godtgjøring etter reglene i denne loven. Det samme gjelder for vitner og sakkyndige som møter eller på annen måte avgir forklaring for gjenopptakelseskommisjonen, jf. straffeprosessloven kapittel 27.

Fornærmede som nevnt i straffeprosessloven § 93 a første ledd og etterlatte som nevnt i straffeprosessloven § 93 a annet ledd første punktum, har krav på godtgjøring som for vitner så langt de er til stede under hovedforhandlingen. Det samme gjelder søsken og steforeldre i saker der noen er død som følge av en straffbar handling.

Hvis bare én hadde foreldreansvaret i en sak der fornærmede under 18 år er død som følge av en straffbar handling, kan vedkommende peke ut en annen person som også kan fremme krav.

Endret ved lover 18 juni 1971 nr. 82, 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359), 2 juli 2004 nr. 61 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1065), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 2.

Vitner har rett til godtgjøring etter regulativet for reiser innenlands for statens regning.

Endret ved lover 26 nov 1964 nr. 1, 18 juni 1971 nr. 82, 27 juni 1986 nr. 48.

§ 3. (Opphevet)

Endret ved lover 5 des 1952, 18 juni 1971 nr. 82, opphevet ved lov 27 juni 1986 nr. 48.

§ 4. (Opphevet)

Endret ved lover 5 des 1952, 18 juni 1971 nr. 82, opphevet ved lov 27 juni 1986 nr. 48.

§ 5.

Når økonomisk tap er legitimert kan retten tilkjenne vitnet dekning for utlegg og tapt arbeidsfortjeneste i den utstrekning det finnes rimelig.
Endret ved lover 5 des 1952, 18 juni 1971 nr. 82.

§ 6.

Har et vitne på grunn av legemsfeil, sykdom, alder eller svakelighet trengt ledsager, får også denne godtgjøring etter §§ 2 og 5. Det samme gjelder i andre tilfeller hvor vitnet, fornærmede, eller de etterlatte som nevnt i § 1 annet ledd, av andre særlige grunner har hatt behov for ledsager.

Rett til godtgjøring har også den som har foreldreansvar eller er verge for en mindreårig fornærmet som nevnt i straffeprosessloven § 93 a første ledd, selv om fornærmede ikke vitner. Første ledd om ledsager gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 27 juni 1986 nr. 48, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 7.

Den godtgjøring som vitner har krav på etter loven her, utbetales forskuddsvis av statskassen dersom ikke annet er bestemt. Kongen gir nærmere regler om utbetalingen.
Endret ved lov 27 juni 1986 nr. 48.

§ 8.

Naar offentlige tjenestemænd møter som vidner for at forklare sig om forhold, som vedkommer deres tjeneste, skal de ha den skyss- og kostgodtgjørelse, som ellers er fastsat for deres stilling.

§ 9.

Fast opnævnte sakkyndige skal for fremmøte i retten ha den skyss- og kostgodtgjørelse, som ellers er fastsat for deres embede eller bestilling.

Andre oppnevnte sakkyndige og rettstolker skal ha den reisegodtgjøring som er fastsatt i reglene for offentlige tjenestemenns skyss- og kostgodtgjøring.
Endret ved lov 18 juni 1971 nr. 82.

§ 10.

Oppnevnte sakkyndige som ikke har fast lønn og rettstolker skal foruten reisegodtgjøring ha godtgjøring for sin tjenestegjøring. Denne fastsetter retten for hver enkelt sak etter nærmere regler, som Kongen gir. Ved oppnevning av sakkyndige kan det fastsettes en øvre grense for godtgjøringen. Dersom den fastsatte grensen viser seg åpenbart utilstrekkelig, kan den forhøyes av oppnevnende myndighet. Er betalingen lovbestemt, foretar retten ingen fastsettelse; dog kan den forhøye den lovbestemte betaling i overensstemmelse med de regler Kongen gir, hvis den sakkyndiges tjenestegjøring har krevd særlig arbeid eller tidsanvendelse eller særlige fagkunnskaper.

I andre saker end sivile saker kan ogsaa sakkyndige, som ikke er opnævnt, efter omstændighetene tilkjendes saadan godtgjørelse som ovenfor nævnt.
Endret ved lover 18 juni 1971 nr. 82, 14 juni 1985 nr. 71, 29 juni 1990 nr. 47, 15 sep 1995 nr. 62 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1152), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 11.

Naar en, som ikke er part i en sivil sak maa fremlægge eller gi adgang til skriftlige bevis eller andre ting, som er i hans besiddelse, skal vedkommende part erstatte ham de utgifter, som er forbundet med det. Paa forlangende skal beløpet utredes forskudsvis.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 12.

Avgjørelser om godtgjøring etter denne lov kan ankes eller påklages på følgende måte:

1. Avgjørelser truffet av en domstol kan ankes til overordnet domstol etter reglene i rettshjelploven § 27. Avgjørelser truffet av Arbeidsretten og gjenopptakelseskommisjonen kan ikke ankes. Avgjørelser truffet ved norsk konsulrett kan ankes til Borgarting lagmannsrett.
2. Avgjørelser truffet av Trygderetten kan ankes til Borgarting lagmannsrett etter reglene i rettshjelploven § 27.
3. Avgjørelser truffet av en namsmann kan påklages til tingretten etter

reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 5-16. Avgjørelsen kan påklages selv om fullbyrdelsen er avsluttet. Klagefristen er en måned.

4. Avgjørelser truffet av andre organer enn nevnt i nr. 1 til 3 kan påklages til departementet etter reglene i forvaltningsloven.

Opphevet ved lov 29 juni 1956 nr. 11, tilføyd ved lov 29 juni 1990 nr. 47, endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 23 juni 1995 nr. 34 (ikr. 1 aug 1995), 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Slutningsbestemmelse.

Tiden for denne lovs ikrafttræden fastsættes ved særskilt lov.[1]
1 Fra 1 juli 1927 iflg. lov 14 aug 1918 nr. 4 § 1.

Lov om skjønn og ekspropriasjonssaker [skjønnsprosessloven]

1ste kapitel. Skjøn.

§ 1.

Bestemmelsene i dette kapittel kommer til anvendelse på skjønn som styres av tingretten, samt på skjønn som styres av jordskifteretten i den utstrekning det følger av jordskiftelova § 5-7.
Endret ved lover 8 juni 1973 nr. 50, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 2.

De bestemmelser, som er git i tvisteloven første, annen, fjerde, femte og sjette del, med unntak for kapittel 6 og 16 III, samt § 9-6, faar tilsvarende anvendelse paa skjønssaker, forsaavidt dertil er anledning og ikke andet er bestemt ved lov.

Det samme gjælder bestemmelserne i lov om domstolene §§ 145 og 187.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 4.

Skjøn eller takst kan forlanges, naar dette er hjemlet ved lov eller overenskomst.

Er eiendom eller rettighet som ledd i en ekspropriasjon, jfr. § 46, tatt i besittelse uten at erstatningsspørsmålet i sin helhet er avgjort, kan vedkommende eier eller rettighetshaver ved skjønnsbegjæring kreve skjønn til fastsetting av ekspropriasjonserstatningen. Eksproprianten blir i så fall å anse som saksøker.
Endret ved lov 26 jan 1973 nr. 3.

§ 5.

Når ikke annet er bestemt ved lov, skal skjønnsforretninger holdes av tingretten som herunder tiltres av skjønnsmedlemmer.

En dommerfullmektig kan ikke styre skjønnsforretning uten etter særskilt bemyndigelse eller i uforutsette forfallstilfelle. Bemyndigelse gis av domstoladministrasjonen eller av domstolens leder etter bestemmelser gitt av domstoladministrasjonen.
Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 17 des 1982 nr. 88, 16 juni 1989 nr. 64, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2001 nr. 62 (ikr. 1 nov 2002 iflg. res. 7 mai 2002 nr. 421), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 6.

Skjønnsforretningen holdes i den rettskrets hvor gjenstanden for skjønnet befinner seg.

Ligger en fast eiendom eller den del, forretningen gjælder, i flere kredser, eller gjælder forretningen flere sammenstøtende eiendomme i forskjellige kredser, eller er det usikkert, hvilken kreds eiendommen ligger i, fordi

grænserne er omtvistet, har saksøkeren valget mellem disse kredser.

Gjælder forretningen ikke en bestemt ting, holdes den i den kreds, hvor saksøkte har sit almindelige verneting. Som saksøkt betragtes den eller de, mot hvem en paastand agtes bygget paa forretningen, eller mot hvem den ellers antages at kunne faa umiddelbar betydning.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 7. (Opphevet)

Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, opphevet ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 8.

Begjæring om en skjønnsforretning fremsettes ved prosesskriv eller muntlig for den rett som skal styre forretningen.

Begjæringen må oppgi forretningens gjenstand og øyemed og redegjøre for det som trengs for å bedømme om det er adgang til å holde forretningen. Videre bør opplyses om det kreves skjønnsmedlemmer med særlige kvalifikasjoner og i tilfelle hvilke. Motpart oppgis om det kan gjøres.

Kart, tegninger og andre dokumenter som det må antas å være av betydning å få framlagt på et tidlig tidspunkt, skal så vidt mulig følge som vedlegg til skjønnsbegjæringen, eller i tilfelle skjønn er begjært etter § 4 annet ledd, som vedlegg til ekspropriantens uttalelse, jfr. § 21 første ledd. Det samme gjelder utkast til skjønnsforutsetninger dersom det antas nødvendig å oppstille slike.

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 9.

Negter en ret at ta begjæringen til følge, træffes avgjørelsen ved kjendelse.

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 10.

Blir begjæringen tatt til følge, foretar skjønnsstyreren av eget tiltak de videre skritt til å fremme forretningen, jfr. § 21.
Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 11.

Antall skjønnsmedlemmer skal være fire dersom ikke annet er bestemt ved lov. Skjønnet settes med to skjønnsmedlemmer dersom en av partene krever det og skjønnsstyreren finner det ubetenkelig. I særlig vanskelige og omfattende saker settes retten med seks skjønnsmedlemmer dersom partene krever det og skjønnsstyreren finner det påkrevet.

I vidtløftige saker kan skjønnsstyreren bestemme at en eller to varamedlemmer skal følge forhandlingene for å tre inn i retten om noen av skjønnsmedlemmene får forfall.

Får høyst et skjønnsmedlem forfall etter at forhandlingene er begynt i sak, hvor antallet skjønnsmedlemmer er minst 4, kan de gjenværende medlemmer av retten ved enstemmig kjennelse beslutte at behandlingen av saken skal fortsette. Slik beslutning kan bare treffes når det ikke finnes betenkelig av omsyn til rettens sammensetning, jfr. § 12. Kjennelsen kan omgjøres dersom det senere likevel finnes betenkelig av omsyn som nevnt.

Kjennelse etter tredje ledd første punktum kan bare angripes ved anke som erklæres innen tre dager. Anken har oppsettende virkning.
Endret ved lover 29 mai 1928 nr. 2, 17 juni 1966 nr. 8, 26 jan 1973 nr. 3, 13 feb 1976 nr. 2, 1 juni 1979 nr. 24, 17 des 1982 nr. 88, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 12.

Skjønnsmedlemmer tas av det utvalg som omhandles i § 14 første ledd. Oppnevnelsen foretas av skjønnsstyreren.

Skjønnsmedlemmer oppnevnes blant dem som har kyndighet i det skjønnet gjelder, med sikte på å få en sammensetning som sikrer en allsidig vurdering og tilstrekkelig kjennskap til lokale forhold.

Er det nødvendig for å få skjønnsmedlemmer med særlig kyndighet på et

eller flere områder, kan det oppnevnes medlemmer fra utvalg i andre fylker eller utenfor utvalgene.

Er partene blitt enige om hvilke skjønnsmedlemmer de vil ha, skal som regel disse oppnevnes.

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 17 des 1982 nr. 88, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 13.

Når det etter domstolloven § 20 er oppnevnt en særskilt skjønnsstyrer for en forretning som strekker seg gjennom flere kretser, skal de samme skjønnsmedlemmer gjøre tjeneste i alle kretser. Skjønnsmedlemmer oppnevnes av skjønnsstyreren.

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 14.

I hvert fylke skal det være et utvalg av skjønnsmedlemmer som oppnevnes av fylkestinget etter forslag fra tingrettene og fra kommunestyrene. Oppnevningen foretas innen 15. oktober året etter hvert kommunestyrevalg, og gjelder for fire år fra 1. januar det påfølgende år. Utvalget skal ha så mange medlemmer fra hvert domssogn som departementet fastsetter. Ved fastsettingen av antallet tas hensyn til hvor mange skjønnssaker det vanligvis er i domssognet.

Ved oppnevningen skal det tas sikte på at utvalget får en allsidig sammensetning, og at de som oppnevnes har kyndighet på et eller flere områder som vanligvis berøres ved skjønn. Reglene i domstolloven § 70, unntatt annet ledd nr. 1 om en øvre aldersgrense, §§ 71 til 74 og § 79 gjelder tilsvarende. Det samme gjelder retten til fritak på grunn av utført tjeneste etter domstolloven § 90 første ledd annet punktum.

Fylkesrådmannen skal innen 1. november året etter hvert kommunestyrevalg sende oppgave over alle skjønnsmedlemmer i det fylkesvise utvalg til tingrettene og jordskifterettene i fylket og til vedkommende

lagmannsrett. Oppgaven skal inneholde fullt navn, adresse, fødselsnummer, eventuell telefon til arbeidsted og privat, stilling og yrke, samt angivelse av hva vedkommende er særlig kyndig i.
Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 22 mai 1981 nr. 24, 17 des 1982 nr. 88, 13 mars 1987 nr. 14, 6 des 1991 nr. 80, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 25 juni 2010 nr. 47, 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 15.

Sletting av skjønnsmedlemmer fra utvalget, jf § 14, foretas av fylkesrådmannen når et skjønnsmedlem flytter fra fylket eller for øvrig vilkårene for sletting foreligger etter reglene i domstolloven § 76 første eller annet ledd. Før avgjørelse treffes, skal vedkommende skjønnsmedlem så vidt mulig få høve til å uttale seg, og han skal om mulig gis meddelelse om resultatet. Reglene i domstolloven § 76 tredje ledd om klage gjelder tilsvarende. Klagen går til lagmannsretten. Istedenfor et skjønnsmedlem som er slettet, oppnevner fylkesrådmannen en annen.

Beslutning om endringer i skjønnsmedlemutvalget meddeles tingrettene og jordskifterettene i fylket og vedkommende lagmannsrett.
Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 17 des 1982 nr. 88, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 16.

Ektefeller, foreldre og barn, søsken eller noen, som er i like så nært svogerskap, må ikke ta del i samme forretning som bestyrer eller skjønnsmedlemmer.
Endret ved lover 21 juni 1963 nr. 5, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 17.

Om ugildhet for skjønsbestyrere og skjønnsmedlemmer gjælder de samme regler som for dommere.

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 18.

Bestyreren sørger for, at de skjønnsmedlemmer, som skal gjøre tjeneste, faar meddelelse om det.

Så vidt mulig bør skjønnsmedlemmene få tre dagers varsel hvis de bor i den by hvor forretningen holdes, og ellers en ukes varsel. I innkallingen skal de gjøres kjent med hvor lang tid forretningen med skjønnskonferansen kan antas å ville ta. Skjønnskonferansene bør holdes i umiddelbar tilknytning til skjønnsforretningen.

Varamedlemmer kan efter omstændighetene tilsiges til at møte eller til at holde sig færdige til at møte. Møter alle skjønnsmedlemmene, kan varamedlemmene straks fritages for at være tilstede.

Uteblir et skjønnsmedlem, eller maa medlemmet fratræde, kan bestyreren i ethvert tilfælde tilkalde et av de skjønnsmedlemmene, som bor nærmest forretningsstedet.

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 19.

Hvis et skjønnsmedlem har gyldig fravær, pligter vedkommende at melde det i tide.

Til gyldig fravær medregnes saadanne omstændigheter som, at skjønnsmedlemmet ikke uten fare for helbred eller velfærd eller uten at forsømme vigtige og uopsættelige forretninger eller pligter kunde ha møtt. Av offentlige hverv regnes bare hvervet som medlem av fylkesting samt militær tjeneste og tjeneste ved høiere ret som gyldig fravær.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 20.

Første gang nogen gjør tjeneste som skjønnsmedlem, skal bestyreren foreholde medlemmet de pligter, som paahviler et skjønnsmedlem, og ta imot medlemmets forsikring om, at medlemmet saavel i denne sak som i alle fremtidige saker vil utføre sit hverv som skjønnsmedlem samvittighetsfuldt og

efter bedste overbevisning.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 20 a.

Godtgjørelse til skjønnsmedlemmer fastsettes av skjønnsstyreren etter forskrifter gitt av Kongen. Fastsettingen kan ankes etter reglene i rettshjelploven § 27.
Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 86, endret ved lover 29 juni 1990 nr. 47, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 21.

En skjønnsbegjæring som er tatt til følge, skal straks sendes til forkynning for den annen part med en kort frist for å gi uttalelse. Retten skal aktivt styre saksforberedelsen for å oppnå en rask, prosessøkonomisk og forsvarlig saksbehandling ved å ha kontakt med partene og gi nødvendig veiledning. Det skal særlig legges vekt på om det er grunnlag for en minnelig ordning. Etter utløpet av fristen etter første punktum oppnevnes skjønnsmedlemmer. Innen en måned etter fristen skal skjønnsstyreren fastsette tid og sted for hovedforhandling eller et møte til muntlig saksforberedelse. Hovedforhandlingen eller saksforberedelsesmøtet skal holdes så snart som mulig, likevel slik at det som regel gis minst to ukers frist. Omberammelse som medfører utsetting, kan bare finne sted når det foreligger særlige grunner. Etter forhandlinger under muntlig saksforberedelse kan retten avsi skjønn eller avgjøre tvist som nevnt i § 26 dersom den har forsvarlig grunnlag for det og partene har samtykket i slik behandling. Retten kan i samsvar med tvisteloven § 9-9 tredje og fjerde ledd pålegge partene å avgi skriftlige redegjørelser som inngår i avgjørelsesgrunnlaget.

Fører ikke saksforberedelsesmøtet til at saken i sin helhet blir avgjort eller hevet, fastsettes snarest og senest en måned deretter tid og sted for hovedforhandling. Retten kan fastsette et tidspunkt for avslutning av saksforberedelsen.

Forretningen kan fremmes uten varsel til saksøkte, hvis den ellers vilde bli frugtesløs eller mangelfuld, fordi gjenstanden er utsat for forandring, eller hvis

det særlig er bestemt ved lov. Har saksøkte en fuldmægtig paa stedet eller i nærheten, skal dog han om mulig indkaldes. I ethvert fald skal saksøkte eller hans fuldmægtig snarest mulig underrettes om forretningen.
Endret ved lover 23 okt 1959 nr. 3, 26 jan 1973 nr. 3, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 22.

Under skjønnsforretningen skal skjønnsstyreren avklare skjønnsforutsetningene og partenes standpunkter om verdsettingen, og partene skal gjøre rede for sitt syn og føre bevis. Saksøkeren gis som regel ordet før saksøkte. For skjønnsforretningen får tvisteloven §§ 9-11, 9-13 og 9-14 tilsvarende anvendelse. Om innføring i rettsbok og opptak av forklaringer gjelder tvistelovens regler for hovedforhandling tilsvarende under skjønnsforretningen. Etter avsluttet saksforberedelse gjelder reglene i tvisteloven § 9-16 for tilbud av nye bevis.

Saksøkte bør gi spesifisert oppgave over hva han krever erstatning for.
Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 23.

Har en part fravær i saken, og det er oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig fravær, skal forretningen utsættes, enten motparten møter eller ikke møter. Dog skal den fremmes, hvis der er fare eller uforholdsmæssig ulempe ved ophold, eller hvis motparten møter, og den som ikke møter har samtykket i, at forretningen fremmes.

Har saksøkeren fravær i saken, uten at det er oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig fravær, skal saken avvises, dersom ikke saksøkte møter og kræver saken fremmet.

Har saksøkte fravær i saken, uten at det er oplyst eller sandsynlig, at han har gyldig fravær, men saksøkeren møter, skal forretningen efter hans forlangende fremmes eller utsættes.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 24. (Opphevet)

Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr.

1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 25. (Opphevet)

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 7 apr 1995 nr. 15, opphevet ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 26.

Tvist om retten til og betingelserne for skjønsforretningens fremme eller om, hvad der skal være gjenstand for skjøn, avgjøres under forretningen.

§ 27.

I alle avgjørelser under forretningen tar saavel bestyreren som skjønnsmedlemmene del.

Avgjørelsene treffes med stemmeflerhet når ikke annet er bestemt ved lov. Er der fler end to meninger, naar pengebeløp eller andre størrelser skal fastsættes, og ingen har stemmeflerhet, legges stemmerne for høiere beløp eller størrelser sammen med stemmerne for de nærmest følgende, til der blir flertal. Endret ved lover 13 feb 1976 nr. 2, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 28.

I skjønnsgrunnene skal det gjøres greie for det rettslige grunnlag skjønnet er bygd på og faktiske omstendigheter og andre forhold av vesentlig betydning for avgjørelsen.

Skjønsgrundene skal i alle tilfælde oplyse, om skjønnet er enstemmig, eller, hvis det ikke er tilfældet, hvilke av skjønsmyndighetens medlemmer er uenige i skjønsresultatet, og hvilke punkter uenigheten gjælder.

Det eller de medlemmer, som ikke er enige i skjønsresultatet eller skjønsgrundene, kan kræve indtat i disse en redegjørelse for sin mening. Endret ved lov 26 jan 1973 nr. 3.

§ 29.

Bestyreren sørger for at skjønnet, så vel dets slutning som grunnene, snarest mulig blir forkynt for parterne. Angår skjønnet flere saksøkere eller flere saksøkte, er det tilstrekkelig å forkynne for hver enkelt part den del av skjønnets slutning og av skjønnsgrunnene som kan ha betydning for hans rettsstilling.

Forkynnelsen kan foregå gjennom rekommandert brev.

Endret ved lover 20 juni 1952 nr. 6, 9 jan 1998 nr. 5.

§ 30.

Kjendelser og beslutninger som træffes under en retslig skjønsforretning kan ikke ankes av parterne uten i følgende tilfælde:

1. naar de avviser saken eller hæver, stanser eller utsætter den, eller naar de forkaster en avvisningspaastand i tilfælde, hvor retsmøtet paa forhaand er begrænset til avvisningsspørsmaalet;
2. naar de angaar straf-, omkostnings- eller erstatningsansvar eller tredjemands pligt til at avgi forklaring eller forsikring, at gi tilgang til realbevis eller at gjøre tjeneste som sakkyndig.
3. Når kjennelsen tillater fortsatt behandling av saken i forfallstilfelle, jfr. § 11 tredje og fjerde ledd.

Endret ved lover 13 feb 1976 nr. 2, 14 juni 1985 nr. 71, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 31. (Opphevet)

Endret ved lover 29 mai 1928 nr. 2, 18 juni 1965 nr. 5, 17 des 1982 nr. 88, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 32.

Skjønn kan overprøves ved overskjønn når ikke annet er bestemt ved lov.

Selvstendige deler av et skjønn kan overprøves særskilt.

For samtykke til fremme av overskjønn for lagmannsretten gjelder

bestemmelsene i tvisteloven § 29-13 første, tredje og femte ledd jf. kapittel 17 tilsvarende så langt de passer.

Når den ene part begjærer overskjønn over deler av et skjønn, får også den annen part rett til å begjære overskjønn, selv om kravet til ankegjenstandens verdi ikke er oppfylt eller fristen til å begjære overskjønn er oversittet. Slik aksessorisk begjæring må framsettes innen den frist som fastsettes etter § 33 a første ledd. Bestemmelsene i tvisteloven § 29-7 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.

Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 88. Endret ved lover 27 juni 1986 nr. 48, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 33.

Begjæring om overskjønn må nevne:

1. den rett overskjønnet hører under, partene i overskjønnssaken og i tilfelle deres lovlige stedfortredere,
2. det underskjønn som kreves overprøvd,
3. om det er hele underskjønnets avgjørelse eller bare deler av den som kreves overprøvd,
4. de feil ved avgjørelsen som begjæringen om overskjønn grunnes på, og
5. de omstendigheter som er avgjørende for retten til å kreve overskjønn.

Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 88, endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 33 a.

Begjæring om overskjønn framsettes for den retten som har avsagt underskjønnet. Begjæringen forkynnes for motparten, og det settes samtidig frist for uttalelse. Fristen bør normalt være tre uker.

Etter utløpet av fristen sendes sakens dokumenter til lagmannsretten når overskjønnet hører under denne rett. Er det kommet inn uttalelse fra den annen part, skal denne meddeles den som har begjært overskjønn.

Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 88, endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli

2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 34.

Overskjønn over rettslig skjønn hører under lagmannsretten, som settes med en av rettens dommere hvis ikke førstelagmannen av særlige grunner finner det nødvendig at tre dommere deltar.

Førstelagmannen kan bestemme at en jordskiftelagdommer kan delta og styre overskjønn etter første ledd når skjønnet er behandlet av jordskifteretten. Det samme gjelder når skjønnet er behandlet av tingretten med unntak av skjønn etter

1. lov 22. mars 2019 nr. 7 om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen § 5-6
2. lov 16. desember 2011 nr. 65 om næringsberedskap § 18
3. lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret § 27
4. lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 3-3
5. lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet § 5-6
6. lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten kapittel 18 III, og
7. lov 26. juni 1953 nr. 8 om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar § 9.

Under skjønnsforretningen tiltrer skjønnsmedlemmer i samme antall som ved underskjønnet. Når en part krever det og rettens leder finner det påkrevet, kan antallet skjønnsmedlemmer økes til fire ved overskjønn over skjønn med to skjønnsmedlemmer og til seks ved overskjønn over skjønn med fire skjønnsmedlemmer. Når tre dommere deltar, avgjør rettens leder om det skal være med to eller fire skjønnsmedlemmer.
Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 88, endret ved lover 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 514), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563), 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 35.

Under overskjønnet kan hver av partene inndra nye skjønnskrav som står i sammenheng med et tidligere innbragt skjønnskrav:

1. når det gjøres sannsynlig at utvidelsen har sin grunn i omstendigheter som først senere er inntrådt eller blitt parten bekjent; eller
2. når motparten samtykker; eller
3. når motpartens stilling ikke vil bli vesentlig vanskeliggjort ved forandringen.

Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 88.

§ 36.

For øvrig får de regler som foran er gitt om rettslig skjønn, også anvendelse på overskjønn så langt de passer. Tvistelovens bestemmelser om anke i §§ 29-6, 29-10 første ledd, 29-16 annet til fjerde ledd og 29-19 gjelder tilsvarende så langt de passer.
Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 88, endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 37.

Underskjønnet faller bort så langt overskjønn blir avsagt.

Er underskjønnet avsagt av feil skjønnsmyndighet, kan saken fremmes til avgjørelse dersom retten er rett domstol for overprøving og hensynet til partene ikke tilsier ny prøving av rett skjønnsmyndighet. Ellers skal skjønnet oppheves på grunn av feilen. Etterpå sendes da saken til rett skjønnsmyndighet, eller skjønnet avvises dersom det ikke er adgang til fortsatt behandling.
Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 88, endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 38.

Et overskjønn kan bare ankes på grunn av feil i rettsanvendelsen eller den saksbehandling som ligger til grunn for avgjørelsen. Anken behandles etter reglene om anke over dommer i tvisteloven kapittel 29 eller 30.
Endret ved lover 25 feb 1927, 26 jan 1973 nr. 3, 17 des 1982 nr. 88, 17 juni

2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 39.

Ved fortsatt behandling av et opphevet skjønn skal skjønnsmyndigheten sammensettes med annen skjønnsstyrer og andre skjønnsmedlemmer med mindre partene erklærer at de ikke ønsker dette. Statsforvalteren oppnevner om nødvendig den nye skjønnsstyrer.
Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 88, endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 40.

En skjønsforretning kan forlanges gjenåpnet efter reglerne i tvisteloven kapittel 31.

Det, som der er bestemt om dommere og domme, faar tilsvarende anvendelse paa skjønsmedlemmer og skjøn.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 41.

En avgjørelse truffet i en skjønnsforretning har virkning som en dom. Tvisteloven § 19-13 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 26 juni 1992 nr. 86, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 42.

Ved skjønn i forbindelse med at det gjøres gjeldende rett til forkjøp, innløsning, avløsning eller lignende inngrep, skal den som har interesse av inngrepet erstatte motparten hans nødvendige utgifter i anledning saken. Det samme gjelder saker om erstatning for innskrenkninger i rådigheten over fast eiendom og saker om grunneierens krav på å få slik eiendom innløst.

Retten kan helt eller delvis gjøre unntak fra bestemmelsene i første ledd når den som utsettes for inngrepet har avslått et rimelig forlikstilbud eller begjært

skjønn uten rimelig grunn.

For øvrig gjelder §§ 54 a og 54 b tilsvarende så langt de passer.

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 17 des 1982 nr. 88.

§ 43.

I andre saker enn de som er nevnt i § 42, avgjøres spørsmålet om dekning av omkostningene etter reglene i tvisteloven kapittel 20. Feil begått av en lensmann kan ikke kreves erstattet etter reglene i tvisteloven § 20-12.

I saker hvor ingen av partene etter rettens mening kan sies å ha vunnet, avgjør retten i hvilken utstrekning den ene parten helt eller delvis skal erstatte motparten hans nødvendige utgifter i anledning skjønnssaken. Det skal her særlig legges vekt på om parten har avslått et rimelig forlikstilbud og om han ellers har forlangt skjønn uten rimelig grunn.

Endret ved lover 4 des 1964 nr. 2, 26 jan 1973 nr. 3, 17 des 1982 nr. 88, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 44. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 45. (Opphevet)

Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

2net kapitel. Ekspropriationssaker.

§ 46.

Naar ekspropriation kræves i henhold til lov eller en tilladelse, som er git av Kongen eller en anden myndighet, indledes ekspropriationssaken med et skjøn, som fastsætter erstatningen, hvis ikke andet er bestemt ved lov eller avtalt mellem parterne.

I de tilfælde, hvor retten til ekspropriation eller dennes utstrækning er avhængig av skjøn over forhold, som staar i forbindelse med foretagendet,

fastsættes ogsaa erstatningen under dette skjøn, hvis ikke andet er bestemt ved lov eller avtalt mellem parterne.

§ 47.

Skjønnet fremmes efter de bestemmelser, som er gitt i første kapitel, hvis ikke andet er bestemt ved lov. Kongen kan fastsette at skjønn i ekspropriasjonssaker skal høre under en annen tingrett i fylket enn den ellers kompetente.
Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 48.

Oppstår det under en skjønnsforretning som styres av en dommer, tvist om retten til og betingelsene for ekspropriasjon eller om hva som er gjenstand for ekspropriasjon, avgjøres tvisten under skjønnsforretningen.

En kjennelse hvorved saken som følge av en slik tvist nektes fremmet, er gjenstand for anke etter reglene for anke over dommer.
Endret ved lover 23 okt 1959 nr. 3, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 49. (Opphevet)

Endret ved lover 23 okt 1959 nr. 3, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 50.

Avgjørelse av tvist etter § 48 kan bare angripes ved begjæring om overskjønn når avgjørelsen går ut på å fremme saken.
Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 88, endret ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 51. (Opphevet)

Endret ved lov 23 okt 1959 nr. 16, opphevet ved lov 17 des 1982 nr. 88.

§ 52.

Oppstår det slik tvist som nevnt i § 48 og skjønnet blir fremmet, kan hver part kreve at det blir gitt alternative takster på grunnlag av forskjellige påstander. Selv om det ikke oppstår tvist etter § 48, kan det avgis alternative takster, når en part begjærer det og retten samtykker.
Endret ved lover 23 okt 1959 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 53.

Når et skjønn er blitt endelig, kan eksproprianten kreve å bli satt i besittelse av tingen mot å utbetale erstatningsbeløpet.

Kan erstatningsbeløpet ikke utbetales, fordi tingen er beheftet eller beslaglagt eller av andre grunner, skal beløpet deponeres i Norges Bank. Lov 17 februar 1939 nr 2 om deponering i gjeldshøve gjelder tilsvarende så langt den passer. Er staten saksøker, behøver den ikke å gi beløpet i forvaring. Ved utbetaling av beløpet legges da til en rente på 10 pst p.a., dog ikke lenger enn i 10 år. Kongen kan fastsette en høyere eller lavere rente.
Endret ved lover 29 mai 1928 nr. 2, 21 juni 1935 nr. 8, 23 okt 1959 nr. 3, 26 jan 1973 nr. 3, 17 des 1976 nr. 100, 12 juni 1981 nr. 67, 26 juni 1992 nr. 86.

§ 54.

Saksøkeren skal erstatte saksøkte nødvendige utgifter i anledning av skjønnssaken.

Ved avgjørelsen av spørsmålet om utgiftene har vært nødvendige, skal retten blant annet ha for øye at de saksøkte til varetakelse av likeartede interesser som ikke står i strid, bør nytte samme juridiske og tekniske bistand. Vil saksøkeren pårope denne bestemmelse, må han ta spørsmålet opp snarest mulig under saken.

Saksøkte kan kreve at saksøkeren under saken betaler saksøktes nødvendige utgifter i anledning saken etter reglene i lov om oreigning av fast eigedom § 15 tredje og fjerde ledd. Rettens avgjørelse om dette treffes ved kjennelse.
Endret ved lover 20 juni 1952 nr. 6, 23 okt 1959 nr. 3, 26 jan 1973 nr. 3, 17 des 1982 nr. 88, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 54 a.

Ved overskjønn som alene er begjært av saksøkte, gjelder bestemmelsene i § 54 første ledd bare

a. når han ved overskjønnet oppnår en bedre avgjørelse enn ved underskjønnet, eller
b. når retten finner at underskjønnet lider av slike feil eller avgjørelsen er så tvilsom at han hadde rimelig grunn til å begjære overskjønn.

Ved avgjørelsen av om saksøkte har oppnådd en bedre avgjørelse skal det foretas en totalvurdering hvor det blant annet tas hensyn til eventuelle endringer i inngrepets karakter og omfang. Det skal ses bort fra økning i erstatningen som bare skyldes alminnelig prisstigning på fast eiendom.

Finner retten at det var åpenbart urimelig av saksøkte å begjære overskjønn, kan den pålegge ham helt eller delvis å erstatte saksøkerens saksomkostninger.

Er overskjønn begjært av begge parter, gjelder bestemmelsene i første til tredje ledd for den del av overskjønnet som er fremmet bare etter begjæring av saksøkte.

Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 88.

§ 54 b.

Ved anke fra saksøkerens side gjelder bestemmelsene i § 54. Tilsvarende gjelder når det er saksøkte som anker, dersom han helt eller i det vesentlige får medhold. Ellers avgjøres spørsmålet om erstatning av saksomkostninger etter reglene i tvisteloven kapittel 20.

Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 88, endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 55.

Når den ekspropriasjonsberettigede i henhold til særskilt lovbestemmelse kan kreve å bli satt i besittelse av tingen før erstatningen er bestemt, er fravikelseskravet særlig tvangsgrunnlag for fullbyrding gjennom namsmyndighetene etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 56. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 jan 1973 nr. 3.

§ 57.

Begjæring om fullbyrding av et skjønn etter § 53 må framsettes innen ett år etter at det er avgitt, dog slik at begjæringen om fullbyrding alltid kan framsettes innen tre måneder etter at skjønnet er blitt endelig, om ikke en annen frist er fastsatt ved lov. Ellers kan ekspropriasjonen ikke foretas uten etter nytt skjønn i henhold til ny ekspropriasjonstillatelse.
Endret ved lover 20 juni 1952 nr. 6, 23 okt 1959 nr. 3, 26 jan 1973 nr. 3.

§ 58.

Iverksættes ikke ekspropriation efter et optat ekspropriationsskjøn, skal saksøkeren i alle tilfælde erstatte saksøkte de utgifter, som har været nødvændige til varetagelse av hans tarv under saken, naar begjæring derom fremsættes inden tre maaneder, efterat han har faat meddelelse om frafaldelsen av ekspropriationen, eller senest innen tre maaneder efter utløpet av fristen for begjæring om fuldbyrdelse av en ekspropriation.

Erstatningen fastsettes av skjønnsstyreren ved kjennelse.

Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

3dje kapitel. Odelsløsning.

Opphevet ved lov 19 des 1975 nr. 70.

Slutningsbestemmelse.

Tiden for denne lovs ikraftræden[1] fastsættes ved særskilt lov.

1 Fra 1 juli 1927, ved lov 25 feb 1927 nr. 4 avsnitt VII.

Lov om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven)

Kapittel 1 Lovens formål

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 1. Formål

Landets vannkraftressurser tilhører og skal forvaltes til beste for allmennheten. Dette skal sikres gjennom offentlig eierskap på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Kapittel 2 Konsesjonspliktige erverv av vannfall

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 2. Konsesjonsplikt

Uten tillatelse av Kongen (konsesjon) kan ingen andre enn staten med full rettsvirkning erverve eiendomsrett til vannfall (fall eller stryk) som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 4.000 naturhestekrefter, enten alene, eller i forbindelse med andre vannfall som erververen eier eller bruker når fallene hensiktsmessig kan bygges ut under ett. Erverv av andre rettigheter enn eiendomsrett over vannfall som nevnt i første punktum kan bare skje med hjemmel i denne lov.

Gjelder ervervet vannfall som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 20.000 naturhestekrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal saken forelegges for Stortinget før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Konsesjonen gir adgang til å utnytte vannfallet som kraftkilde.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 3. Unntak fra konsesjonsplikt eller vilkår for konsesjon

Konsesjon er ikke nødvendig ved erverv av vannfall ved skifte av ekteskapelig felleseie eller ved arv, odelsløsning eller overdragelse når erververen (arvingen) er nærmere odelsberettiget enn overdrageren (arvelateren), er dennes ektefelle, eller beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vannfallet, gjelder konsesjonsvilkårene også for den nye erververen.

Når særlige hensyn foreligger, kan departementet fatte enkeltvedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Skal det ervervede vannfallet ikke utnyttes til kraftproduksjon, kan Kongen gi tillatelse til erverv uten at eierskapskravet i § 5 er oppfylt og uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

Søker konsesjonæren senere om utbygging, skal Kongen fastsette vilkår etter loven her. Påbegynnes utbygging uten at vilkår er fastsatt, gjelder § 14 tredje og fjerde ledd og § 17.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 4. Overdragelse av konsederte vannfall

Enheter som nevnt i § 5 kan få konsesjon for videre overdragelse av tidligere konsedert vannfall. Vilkårene i den opprinnelige konsesjonen gjelder for erververen. Det kan også stilles vilkår etter kapittel 5.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 5. Krav til offentlig eierskap

Foretak som er organisert etter lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak og norske kommuner og fylkeskommuner kan få konsesjon til å erverve eiendomsrett til vannfall på de nærmere vilkår Kongen fastsetter. Konsesjon kan også gis til et bestemt selskap, foretak eller lag eller en bestemt sammenslutning som direkte eller indirekte er eid av et statsforetak eller en av eller flere kommuner eller fylkeskommuner på en slik måte at statsforetaket, kommunen eller fylkeskommunen alene eller sammen direkte eller indirekte innehar minst to tredeler av kapitalen og stemmene, og organiseringen er slik at det åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034). **Endres** ved lov 10 april 2025 nr. 9 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 april

2025 nr. 644).

§ 6. Statens forkjøpsrett

Kreves det konsesjon etter § 2 til å erverve eiendomsrett til et vannfall, har staten forkjøpsrett, med mindre ervervet skjer gjennom tvangssalg.

Overdras samtidig annen fast eiendom, rettighet eller løsøre og staten vil benytte sin forkjøpsrett, kan konsesjonssøkeren kreve at staten helt eller delvis også overtar det øvrige. Kravet må fremsettes i forbindelse med konsesjonssøknaden. Selv om et slikt krav ikke fremsettes, har staten rett til å utvide forkjøpsretten til grunnstykker og rettigheter som overdras sammen med vannfallet, dersom disse er nødvendige for å bygge ut eller regulere vassdraget eller for å bygge kraftstasjon. Hvorvidt dette er tilfelle avgjøres i mangel av minnelig avtale ved skjønn.

Statens adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende til et vannfall oppstår når en søknad om konsesjon kommer inn til departementet. Beslutning om å benytte statens forkjøpsrett skal treffes så snart som mulig, og senest innen ett år. Gjøres ikke forkjøpsretten gjeldende, skal departementet straks underrette fylkeskommunen hvor fallet ligger.

Gjøres forkjøpsretten gjeldende, trer staten inn i kjøperens rettigheter og forpliktelser. Den del av vederlaget som ikke består i penger, ytelse av føderåd, eller som er betinget av en omstendighet utenfor statens kontroll, skal likevel verdsettes til et pengebeløp. I mangel av avtale fastsettes verdien ved skjønn. Er kjøperen et selskap, og en del av vederlaget skal ytes i form av aksjer eller parter i selskapet, kan staten likevel yte denne delen av vederlaget ved å betale aksjenes eller partenes verdi etter pari kurs. Kan en betinget ytelse ikke verdsettes i penger, som i tvisttilfeller også avgjøres ved skjønn, bortfaller ytelsen uten vederlag.

Er det i salgsvilkårene betinget rett for selgeren til gjenkjøp eller til å fragå salget under betingelser hvis inntreden staten ikke rår over, kan en slik gjenkjøps- eller fragåelsesrett ikke gjøres gjeldende overfor staten.

Benytter staten sin forkjøpsrett, skal den betale erstatning til konsesjonssøkeren med 2 prosent av de første 50.000 kroner av kjøpesummen og 1 prosent av det overskytende beløpet. I tillegg skal staten betale erstatning for påløpte utgifter.

Opplyses det i konsesjonssøknaden at overdragelsen helt eller delvis er en gave og søknaden oppgir en sum som antas å svare til eiendommens verdi, legges denne summen til grunn for forkjøpsretten, med mindre departementet finner at den er satt for høyt. I så fall kan departementet bestemme at kjøpesummen skal fastsettes ved skjønn.

Er det fastsatt en felles kjøpesum for vannfall og annen fast eiendom,

rettighet eller løsøre, som blir avhendet under ett, skal det også fastsettes ved skjønn hvor stor del av den felles kjøpesummen som svarer til vannfallet, og i tilfelle også hvor stor del som svarer til det øvrige som staten skal overta etter annet ledd.

Er selgeren i besittelse av eiendommen når forkjøpsretten gjøres gjeldende, plikter selgeren å levere eiendommen til staten i den stand som avtaleparten hadde rett til å forlange. Påføres staten tap ved at kravene i første punktum ikke er oppfylt, kan staten kreve erstatning for tapet.

Har selgerens avtalepart tiltrådt eiendommen uten å ha fått konsesjon, plikter avtaleparten å levere den til staten i uforringet stand. I motsatt fall kan staten overfor avtaleparten kreve et fradrag i kjøpesummen som fastsettes ved skjønn og skal svare til forringelsen. Skjønnsomkostningene trekkes fra kjøpesummen. Har erververen beheftet eiendommen slik at heftelsenes samlede beløp overstiger kjøpesummen, i tilfelle med fradrag etter annet punktum, er den overskytende delen av heftelsene ikke bindende for staten. Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 7. Fylkeskommunens forkjøpsrett

Benytter ikke staten forkjøpsretten etter § 6, har fylkeskommunen hvor vannfallet ligger, adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende.

Gjelder ervervet vannfall i flere fylkeskommuner, kan de gjøre forkjøpsretten gjeldende i fellesskap. Blir de ikke enige, og kan vannfallene som ligger i hver av fylkeskommunene ikke hensiktsmessig utbygges uavhengig av de øvrige, skal fylkeskommunene som basert på allmenne og økonomiske forhold antas å ha størst interesse i salget, ha forkjøpsrett. Tvist etter annet punktum avgjøres med endelig virkning av Kongen. Kongen kan pålegge den fylkeskommunen som får adgang til å gjøre forkjøpsretten gjeldende, plikt til å avgi kraft til de øvrige, og gi nærmere regler om hvilke kraftmengder som skal avgis og om vilkårene for avgivelsen.

Fylkeskommunenes adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende oppstår så snart det er på det rene at staten ikke vil gjøre sin forkjøpsrett gjeldende.

Forkjøpsretten bortfaller hvis ikke beslutning om å gjøre den gjeldende er fattet innen 3 måneder etter at fylkeskommunen har mottatt underretning etter § 6 tredje ledd tredje punktum om at statens forkjøpsrett ikke blir benyttet.

Fylkeskommunens beslutning om å gjøre forkjøpsretten gjeldende må godkjennes av Kongen. Melding om beslutningen skal straks sendes departementet, konsesjonssøkeren og selgeren. Har fylkeskommunen samtidig ikke gitt opplysninger om utbyggingsplaner, kraftbehov mv., skal departementet

fastsette en frist for å legge frem slike opplysninger.

Paragraf 6 annet ledd og § 6 fjerde til niende ledd gjelder tilsvarende. Er det allerede holdt skjønn etter § 6 annet ledd og § 6 fjerde til åttende ledd, er skjønnet bindende for fylkeskommunen.

Fylkeskommunen kan ikke avtale å gi avkall på forkjøpsretten mot vederlag. Er det inngått avtale i strid med første punktum, kan departementet bestemme at vederlaget inndras til inntekt for statskassen.

Det en fylkeskommune har ervervet gjennom forkjøpsretten, kan den ikke avhende uten tillatelse av Kongen.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Kapittel 3 Konsesjonens varighet og omfang

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 8. Konsesjonens varighet

Konsesjoner etter § 5 gis på ubegrenset tid.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 9. Adgang til revisjon

Vilkårene for konsesjon for erverv av eiendomsrett eller bruksrett etter denne lov kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere ervervskonsesjoner i samme vassdrag, kan kortere revisjonstid fastsettes. Blir vilkårene revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter å ha fått underretning om de reviderte vilkårene. Frafalles konsesjonen, gjelder § 14 tredje og fjerde ledd og § 17 tilsvarende. Frafalles ikke konsesjonen innen fristen, er konsesjonæren bundet av de nye vilkårene.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 10. Omgjøring av konsesjonsvilkår

Kongen kan etter søknad endre vilkår som er fastsatt i en konsesjon etter denne loven eller etter tidligere lovgivning om erverv av vannfall. Endringen må likevel ikke gå utenfor de grenser som følger av denne lovens bestemmelser om konsesjonsvilkår. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, skal innvilges så fremt erververen oppfyller vilkårene i § 5.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 11. Statens hjemfallsrett

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallet med alle de innretninger, hvor vannets løp og leie forandres, som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.v., de grunnstykker og rettigheter som er ervervet til utbyggingen, kraftstasjonene med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger som hører med til kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn for statens regning eller forlange fjernet innen en frist fastsatt av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget med bygninger og installert maskineri være i fullt ut driftsmessig stand. Tvister etter første punktum avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et vannfall som i henhold til konsesjon skal tilfalle staten, skal staten uhindret ha adgang til anleggene og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke skje til fortrengsel eller skade for konsesjonærens utnyttelse av vannfallet overensstemmende med konsesjonen. Konsesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelsen. Utgifter ved dette dekkes av staten.

Når et vannfall med anlegg i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, likevel ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel av denne og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr.

2034).

Kapittel 4 Krav til saksbehandling mv.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 12. Innhold i søknad

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter denne lov skal gi en beskrivelse av de forhold saken gjelder med nødvendig dokumentasjon. Søknaden kan forlanges supplert.

Søknad fra et selskap skal vedlegges erklæring fra styret om at de opplysninger som er gitt i forbindelse med konsesjonssøknaden om ledelsen av selskapet og eiendomsretten til grunnkapitalen er uttømmende og dekker det reelle forhold. Blir konsesjon gitt, skal selskapets styre senere sende inn erklæring etter første punktum og bekreftelse om at konsesjonsvilkårene er overholdt, dersom departementet krever det.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 13. Uttalelse fra fylkeskommune og kommunestyre

Før en søknad om konsesjon etter denne lov avgjøres, skal det normalt innhentes uttalelse fra vedkommende fylkeskommune og kommunestyre.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 14. Frister

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter loven skal sendes departementet innen fire uker etter at det ble inngått avtale om erverv av eiendomsrett eller annen rettighet som krever konsesjon eller annet vedtak etter loven, eller etter at erververen fikk rådighet over eiendommen eller rettigheten. Ved tvangssalg regnes fristen fra stadfestelsen av budet.

Overholdes ikke fristen i første ledd, skal departementet sette en ny frist for å søke om konsesjon eller samtykke.

Er en søknad ikke innsendt innen fristen etter annet ledd, er søknaden avslått, eller er en tidsbegrenset konsesjon utløpt, skal departementet fastsette

en frist for erververen til å sørge for at overdragelsen enten blir omgjort eller at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til noen som kan få konsesjon eller samtykke eller til noen som ikke trenger slike. Fristen kan forlenges hvis særlige hensyn tilsier det.

Departementets bestemmelser etter tredje ledd skal tinglyses.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 15. Tinglysing av konsesjon

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses for konsesjonærens regning.

Alle senere tinglyste heftelser på de eiendommer og gjenstander som nevnt i § 11 første og annet ledd bortfaller når disse ifølge konsesjonen går over til eller innløses av staten. Når vannfallet går over til staten, skal underretning om dette fra departementet sendes tinglysingsmyndigheten for tinglysing.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 16. Tinglysing der konsesjon ikke foreligger

Forlanges noe dokument tinglyst om et erverv som krever konsesjon eller annet vedtak etter denne lov, og konsesjon eller vedtak ikke fremlegges, kan registerføreren ikke nekte tinglysing. Dersom konsesjon eller vedtak mangler eller det av andre grunner finnes tvilsomt om ervervet er i strid med loven, skal registerføreren gjøre anmerkning i grunnboken og på dokumentet. Anmerkningen skal sendes departementet, som kan bestemme at den skal slettes.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 17. Tvangssalg

Oversittes fristen for avvikling av eiendomsrett etter § 14 tredje ledd, kan departementet kreve eiendommen solgt gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg så langt de passer. Bestemmelsen i tvangsfullbyrdelsesloven § 11-20 om det minste bud som kan stadfestes, gjelder ikke.

Oversittes fristen etter § 14 tredje ledd når det gjelder andre rettigheter, kan departementet la rettigheten tvangsselges etter første ledd eller erklære rettigheten for bortfalt.

Første ledd gjelder tilsvarende for overdragelse av aksje eller part i selskap. Unnlater innehaver av et partsbrev som er tvangssolgt etter denne paragraf å utlevere det, kan kjøperen på eierens og innehaverens felles bekostning kreve partsbrevet mortifisert. Selskapet plikter deretter å utstede nytt partsbrev som skal inneholde uttrykkelig opplysning om at det trer i stedet for det som er mortifisert.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Kapittel 5 Vilkår og avbøtende tiltak

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 18. Konsesjonsavgift

Det skal pålegges konsesjonæren å betale en årlig avgift til staten og en årlig avgift til de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet. Hviler det årlige reguleringsavgifter på vannfallet, skal de komme til fradrag i de avgifter som pålegges i henhold til denne post, for så vidt angår den del av kraftmengden hvorav reguleringsavgifter erlegges.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Utgjør det årlige avgiftsbeløpet til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgiften innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konsesjonen har vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.

Avgiften til fylkeskommunene og til kommunene fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer,

overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 19. Konsesjonskraft

I konsesjonen skal det bestemmes at konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av gjennomsnittlig kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at konsesjonæren i tillegg skal avstå inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd første punktum. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft inntrer etter hvert som det konsederte vannfallet tas i bruk. Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til konsesjonæren før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke motsette seg at kraften tas ut fra andres ledninger, og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for konsesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt

før lov 10. april 1959 nr. 2 trådte i kraft.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 20. Ytterligere vilkår og næringsfond

Det er adgang til å stille ytterligere vilkår i konsesjonen, blant annet pålegg om å opprette næringsfond til den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende. For næringsfond gjelder vassdragsreguleringsloven § 17.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 21. Byggefrister

Arbeidet med utbygging av vannfallet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og anlegget må fullføres og settes i drift innen ytterligere 5 år.

Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) ikke har vært mulig å utnytte.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Kapittel 6 Endringer i eierskap og rettigheter

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 22. Endringer i organisering av offentlige selskaper mv.

Ved direkte eller indirekte endringer av organiseringen i offentlige selskaper, foretak, lag eller sammenslutninger som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall, gjelder § 5 tilsvarende så langt den passer.

Dersom selskapet, foretaket, laget eller sammenslutningen som følge av endringer som nevnt i første ledd ikke oppfyller vilkårene i § 5, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 23. Overdragelse av andel i selskap med begrenset ansvar

Ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et slikt antall at erververen derved blir innehaver av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer mer enn en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i selskapet, kreves konsesjon såfremt selskapet innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov. Konsesjonen er på samme måte nødvendig når to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et antall som ovenfor nevnt, når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper med begrenset ansvar, skal også gjelde ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper (holdingselskaper), som direkte eller indirekte eier aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i andre selskaper som innehar eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer eller parter skal gjelde tilsvarende når vedkommende aksjers eller parters stemmerettsandel eller andel av grunnkapitalen øker, som følge av at selskapet kjøper inn egne aksjer eller parter til sletting.

Erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter denne paragraf, er ikke gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Konsesjon er ikke nødvendig ved skifte av ekteskapelig felleseie eller når erververen er eierens ektefelle, eller er beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vedkommende aksjer eller parter, skal de fastsatte vilkår i konsesjonen også gjelde overfor den nye erverver (jf. likevel § 10).

Ved meddelelse av konsesjon i henhold til denne paragraf kan Kongen fastsette vilkår som finnes påkrevet av allmenne hensyn.

Erverves aksjer eller parter i selskap som innehar eiendomsrett til vannfall av en slik størrelse som nevnt i § 2 første ledd, uten at det for disse er fastsatt vederlagsfri overgang til staten, kan det betinges at aksjene eller partene skal tilfalle staten uten vederlag etter utløpet av en fastsatt frist i konsesjonen. Fristen må ikke overstige 60 år.

Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, foretak, lag eller sammenslutning som nevnt i § 22 første ledd ikke oppfyller vilkårene i § 5.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om meldeplikt ved endringer i det direkte eller indirekte eierskapet i selskaper som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter denne lov. Bestemmelsene om meldeplikt kan også inneholde krav om melding av vesentlige endringer som påvirker organiseringen i vannfalleiende selskaper, og om at § 22 annet ledd gis anvendelse innen en nærmere bestemt frist.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 24. Overdragelse av 90 prosent av andel i selskap

Lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall skal gjelde ved erverv av mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene i selskaper som nevnt i §§ 23 eller 25 som direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved vurderingen etter første ledd av om noen har ervervet mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene skal det også tas hensyn til om to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 25. Erverv av eierandel i ansvarlig selskap

Det kreves konsesjon fra departementet for erverv av andel i ansvarlig selskap som direkte eller indirekte innehar rettigheter som det kreves konsesjon eller vedtak etter loven her for å kunne erverve. Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, et foretak, et lag eller en sammenslutning ikke oppfyller vilkårene i § 5. Den offentlige eiermajoriteten skal gjennom flertallskrav, selskapsorganer, bestemmelser om endringer av selskapsavtalen og øvrige forhold sikres full rådighet over selskapet og fallrettighetene på tilsvarende måte som i et selskap med begrenset ansvar. Departementet kan til enhver tid og uten hinder av taushetsplikt kreve dokumentasjon for at det foreligger reelt offentlig eierskap. For øvrig gjelder § 23 tilsvarende så langt den passer.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 26. Erverv av eierandel i andre selskaper

For erverv av eierandel i andre selskaper enn de som omfattes av §§ 23 og 25, gjelder lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall, så langt selskapet direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet, laget eller sammenslutningen som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter kapittel 5.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 27. Om rettigheter til vannfall og andel i selskaper

Innehas eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov av noen som ikke trenger konsesjon eller annet vedtak til erverv, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at eiendommen eller rettigheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller annet vedtak kunne erverve den, eller har slike rettigheter med hensyn til eiendommen eller rettigheten at den angivelige innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte er vesentlig beskåret, skal eiendommen eller rettigheten ved anvendelsen av denne lov regnes å tilhøre den som i virkeligheten må antas å være eier eller har rettigheter som nevnt.

Fast eiendom kan ikke tas som brukspant eller til tvangsbruk for lengre tid enn 3 år uten konsesjon. Dersom tidsgrensen overskrides, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

Når aksje eller part i et selskap lyder på noen som uten konsesjon kunne erverve slike eiendommer eller rettigheter som selskapet innehar, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at aksjen eller parten i virkeligheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller vedtak kunne erverve selskapets eiendommer og rettigheter, eller at denne har slike rettigheter med hensyn til aksjen eller parten at den angivelig innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte av den er vesentlig beskåret, så skal aksjen eller parten ved anvendelsen av denne lov regnes som tilhørende den som det antas i virkeligheten er eier eller har rettigheter som nevnt.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 28. Lovstridige avtaler

En avtale som er strid med §§ 23 eller 25, kan bare gjennomføres hvis det gis konsesjon til ervervet.

Håndgivelse eller annen rettshandel der noen betinger seg rett til å erverve eiendomsrett eller annen rettighet til vannfall, taper sin gyldighet etter 5 år. Er rettshandelen tinglyst, skal den slettes av grunnboken ved fristens utløp.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 29. Operatøravtaler og leieavtaler for kraftverk

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale med driftsoperatør om drift og vedlikehold av kraftverk og tilhørende anlegg for en periode inntil 15 år.

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale om utleie av kraftverk og tilhørende anlegg til en leietaker for en periode inntil 15 år. Fremleie er ikke tillatt.

Avtaler etter første og annet ledd må godkjennes av departementet. Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter er ansvarlig for all bortsetting i henhold til konsesjoner som er gitt etter denne lov, vassdragsreguleringsloven, vannressursloven eller tidligere vassdragslovgivning.

Kongen gir forskrifter med nærmere bestemmelser om vilkårene for å inngå avtaler etter første og annet ledd, blant annet om krav til eierens organisasjon og kompetanse, krav om kompetanse og stedlig representasjon for

driftsoperatører og leietakere og om ikrafttredelse.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 30. Avtaler om rettigheter til vannfall

Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at en konsesjon for leie av et vannfall som allerede er utbygd, forlenges for inntil 30 år av gangen. Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at forlengelse av konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av vannfall kan foretas uten konsesjon for inntil 30 år av gangen. Leieforholdet kan overdras i tilfeller som nevnt i tredje ledd.

Det kan settes vilkår for forlengelser etter første ledd første punktum. Paragraf 2 tredje ledd og §§ 19, 20, 21 og 31, gjelder tilsvarende så langt de passer.

Departementet kan samtykke til at eksisterende bruksretter, tidsbegrensede langsiktige disposisjonsretter og leieforhold som nevnt i første ledd overdras til foretak mv. som nevnt i § 5 i forbindelse med omorganisering eller liknende. Departementet kan gi samtykke til at foretak mv. som oppfyller vilkårene i § 5, kan erverve tidsubegrenset medeierskap til vannkraftproduksjon.

Bestemmelsene i § 10 første punktum og §§ 14, 16 og 17 får tilsvarende anvendelse så langt de passer.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 31. Kontroll

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 32. Overtredelse av konsesjonen

Når en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning som har fått konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall mv. senere har undergått slik forandring at lovens eller konsesjonens vilkår om setet, styret eller stemmerettsandelene ikke lenger er oppfylt, eller det viser seg at vilkårene aldri har vært oppfylt, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

Det samme gjelder dersom en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning uten å trenge konsesjon eller annet vedtak har ervervet eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov, og senere har undergått slik forandring med hensyn til virksomheten, setet, styret eller stemmerettsandelene at vilkårene for erverv uten konsesjon etter loven, eller de lovbestemmelser som gjaldt da ervervet fant sted, ikke lenger er til stede.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 33. Tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon

Kongen kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller av vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Er konsesjon gitt eller annet vedtak er fattet på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning, eller overtrer erververen fastsatte vilkår av vesentlig betydning, kan konsesjonen eller tillatelsen trekkes tilbake.

Blir konsesjonen trukket tilbake, skal det fastsettes en frist for innehaveren til å sørge for at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til noen som lovlig kan erverve den. Oversittes fristen, gjelder § 17 tilsvarende.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 34. Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning mv.

Loven trer i kraft straks.

Lovens regler gjelder med de begrensninger som følger av bestående traktat ved lovens ikrafttredelse 14. desember 1917.

Ved henvisninger i andre lover til lov 18. september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom gjelder tilsvarende bestemmelser i denne lov.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Lov om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)

Kapittel 1 Konsesjonspliktige tiltak mv.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 1. Lovens saklige virkeområde

Loven gjelder for vassdragsreguleringer, overføringer og vannkraftverk etter § 3.

For tiltak som behandles etter loven, gjelder også vannressursloven så langt det ikke er fastsatt særskilte regler i loven her.

Konsesjon etter § 3 kan ikke erstattes av rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

Departementet kan bestemme at ethvert kraftproduksjonsanlegg med endelig konsesjon etter denne lov uten videre skal ha virkning som statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 1 a. Formål

Landets vannkraftressurser skal forvaltes og utnyttes til det beste for allmennheten. Loven skal legge til rette for at vassdragsreguleringer og overføringer samlet bidrar til god forsyningssikkerhet for elektrisk energi i

Norge.
Tilføyd ved lov 22 mars 2024 nr. 12 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 501).

§ 2. Definisjoner

Med vassdragsregulering forstås anlegg eller tiltak for å regulere et vassdrags vannføring, herunder utvidelse eller forandring av eldre reguleringsanlegg. Som vassdragsregulering regnes også overføring.

Med overføring menes anlegg eller arbeider for å øke vannføringen ved overføring av vann og pumping av vann til et høyereliggende magasin, herunder utvidelse eller forandring av en eldre overføring.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 3. Konsesjonspliktige tiltak

For andre enn staten kreves det tillatelse fra Kongen (konsesjon) for vassdragsreguleringer og overføringer for produksjon av elektrisk energi som øker vannkraften:

a. med minst 500 naturhestekrefter i et enkelt eller flere vannfall som kan utnyttes under ett,
b. med minst 3.000 naturhestekrefter i hele vassdraget eller
c. som alene eller sammen med tidligere reguleringer eller overføringer påvirker naturforholdene eller andre allmenne interesser vesentlig.

Det kreves tillatelse fra Kongen for vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh, dersom tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen.

Vil en vassdragsregulering eller overføring øke vannkraften i vassdraget med minst 20.000 naturhestekrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal Stortinget samtykke før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Økning av vannkraften i første ledd beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre ut over den vannføring som har vært påregnelig år om annet i 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig.

For en regulering eller overføring som ikke fører til en større økning av

vannkraften enn 3.000 naturhestekrefter i hele vassdraget, og ikke til større økning enn 500 naturhestekrefter i ett eller flere vannfall som hensiktsmessig kan utnyttes under ett, kan Kongen i vedtaket om konsesjon bestemme at § 6, § 8, § 9, § 14, § 16 fjerde ledd, § 22 og § 28 helt eller delvis ikke skal gjelde.

Tiltak som har konsesjon etter denne lov, trenger ikke konsesjon etter vannressursloven.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 4. Konsesjonspliktvurdering

Departementet kan etter eget initiativ avgjøre om et vassdragstiltak trenger konsesjon etter § 3. Tiltakshaveren kan kreve at departementet treffer et slikt vedtak, dersom nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket er forelagt departementet, jf. § 11.

Departementet kan i vedtaket bestemme at vedtaket bortfaller hvis ikke arbeidet er satt i gang innen en gitt frist.

Før det treffes vedtak om konsesjonsplikt skal berørte offentlige organer og andre som tiltaket direkte berører, høres i den grad departementet finner det nødvendig.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 5. Kriterier for konsesjon

Konsesjon etter denne lov kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger de skader og ulemper for allmenne eller private interesser som blir berørt av tiltaket. Det skal også tas hensyn til andre skade- og nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning.

Departementet kan avslå en konsesjonssøknad etter første ledd.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Kapittel 2 Konsesjonens varighet og omfang

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 6. Konsesjonens varighet

Konsesjon gis på ubegrenset tid eller for et bestemt tidsrom. I tilfeller som nevnt i § 28 femte ledd første punktum skal det settes vilkår etter § 28 første ledd.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 7. Gjenoppføring av vassdragsanlegg

Gjenoppføring av et vassdragsanlegg på samme sted kan skje uten konsesjon dersom arbeidet begynner innen 5 år, fullføres med rimelig hurtighet og ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket. Det kreves heller ikke konsesjon til utbedring og ombygging av et slikt anlegg, når arbeidet ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket.

Departementet kan forlenge fristen én gang.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 8. Adgang til revisjon

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere konsesjoner i samme vassdrag til forskjellig tid, kan kortere revisjonstid fastsettes. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår. Frafalles konsesjonen, gjelder § 28 første ledd og § 10 første, tredje, fjerde og femte ledd tilsvarende. Blir konsesjonen ikke frafalt innen den fastsatte frist, er konsesjonæren bundet av de nye vilkår.

Departementet kan gi forskrifter om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

Tidligere gitte tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter de ble gitt. Alle konsesjoner kan uansett revideres etter 19. juni 2022. Første og annet punktum gjelder ikke for tidligere gitte konsesjoner etter vassdragsloven.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 9. Omgjøring av konsesjon

Kongen eller departementet kan etter søknad fra vassdragsanleggets eier endre

betingelsene i en konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om vassdragsreguleringer. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges hvis reguleringsanleggets eier oppfyller vilkårene i vannfallrettighetsloven § 5.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 10. Nedleggelse av anlegg

Hvis staten ikke vil overta et regulerings- eller overføringsanlegg ved utløpet av konsesjonstiden, og det heller ikke blir gitt noen ny reguleringskonsesjon, plikter eieren etter pålegg fra departementet å fjerne anlegget innen en frist som departementet setter.

Ellers må et regulerings- eller overføringsanlegg med konsesjon etter loven ikke nedlegges uten tillatelse av Kongen. Har Stortinget samtykket i konsesjonen til anlegget, må Stortinget også samtykke til nedleggelsen.

Ved nedleggelse av et anlegg er eieren forpliktet til å etterkomme pålegg fra departementet for å avverge fare eller skade for omgivelsene og for eiendommene ovenfor og nedenfor anlegget.

Plikten til å betale årlige erstatninger faller bort fra utløpet av det kalenderår hvor nedleggelsen er gjennomført.

Eieren plikter å yte erstatning etter skjønn for skade og ulempe som nedleggelsen forårsaker på eiendom eller rettighet, men ikke for tap av fordel som anlegget har medført og som det ikke er gitt vederlag for verken for forminsket ekspropriasjonserstatning eller på annen måte. På samme måte plikter eieren å yte erstatning en gang for alle for skade og ulempe som anlegget måtte forårsake etter nedleggelsen.

Paragrafen her gjelder ikke for vannkraft over 40 GWh uten egen regulering eller overføring.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Kapittel 3 Særlige krav til saksbehandling

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 11. Krav til konsesjonssøknader

Søknad om konsesjon etter § 5 skal gi de nødvendige opplysninger om det

planlagte tiltaket. Søknaden skal blant annet inneholde

a. en teknisk plan for tiltaket, hydrologiske forhold, et manøvreringsreglement og en beregning av årlig vannkraftproduksjon
b. opplysninger om arealbruk og eiendomsforhold
c. opplysninger om forholdet til rettslig bindende planer
d. opplysninger om at eiere av nedenforliggende kraftverk og vannfall har fått anledning til å ta del i reguleringstiltaket, jf. §§ 23 til 26 (brukseierforeninger)
e. en vurdering av fordelene og ulempene ved tiltaket.

Er tiltaket omfattet av plan- og bygningsloven kapittel 14, skal konsekvensutredninger vedlegges søknaden.

Departementet kan kreve ytterligere opplysninger av søkeren, og kan bestemme at søkeren skal foreta eller bekoste undersøkelser eller utredninger som trengs for å klarlegge fordeler eller ulemper av tiltaket.

Kongen kan gi forskrifter om søknadens innhold.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 12. Offentliggjøring av søknad og innsigelse

Søknaden skal gjøres offentlig tilgjengelig på elektroniske medier. Den skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn for søkerens regning, og kunngjøres i en eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. Uttalelser må være sendt departementet innen en frist som normalt ikke må være kortere enn tre måneder. Departementet kan i særlige tilfeller unnlate kunngjøring.

Reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6 gjelder så langt de passer ved behandling av søknader om konsesjon etter loven her. De samme organer som gis innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, gis også klagerett på konsesjonsvedtaket etter forvaltningsloven kapittel VI. Departementet kan gi forskrifter om bruk av innsigelse i konsesjonssaker etter loven her.

Søker skal gis anledning til å uttale seg om anførsler som har betydning for avgjørelsen av søknaden. Når departementet finner grunn til det, skal søkerens nye anførsler forelegges de interesserte til uttalelse innen en fastsatt frist.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 13. Utgifter til nødvendig bistand

Søkeren skal i rimelig utstrekning erstatte utgifter som grunneiere, rettighetshavere, kommuner og andre interesserte har hatt til nødvendig juridisk og annen sakkyndig hjelp, og som er påløpt etter at en søknad er sendt eller melding er lagt ut til offentlig ettersyn etter plan- og bygningsloven § 14-2. For revisjonssaker gjelder dekning fra tidspunktet revisjon ble vedtatt åpnet. Avgjørelsen treffes av departementet. Departementet kan i spesielle tilfeller gi forhåndstilsagn om dekning av utgifter inntil et bestemt beløp.

Grunneiere og andre aktører med likeartede interesser bør så langt det er mulig samordne juridisk og annen sakkyndig hjelp.

Nødvendige utgifter til kommunal planlegger kan kreves erstattet av søkeren fra det tidspunkt meldingen eller søknaden er sendt på høring. Avgjørelsen treffes av departementet.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Kapittel 4 Vilkår og avbøtende tiltak

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 14. Konsesjonsavgifter

I konsesjonen skal det settes som vilkår at det betales en årlig avgift til staten og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer.

Ved reguleringer beregnes avgiften etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Departementet kan, når særlige forhold tilsier det, gjøre unntak fra denne beregningsmetoden. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av departementet, og kan treffes for hele reguleringstiden eller foreløpig for 10 år og deretter endelig. Gis konsesjon både etter vannfallrettighetsloven og loven her, samordnes beregningen av konsesjonsavgifter etter de to lovene.

For kraftverk over 40 GWh uten egen regulering eller overføring og der det ikke er gitt konsesjon etter vannfallrettighetsloven, beregnes avgiften etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde.

Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiften inntrer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Utgjør det årlige avgiftsbeløp til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgift innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konsesjonen har vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 15. Byggefrister

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 16. Manøvreringsreglement og hydrologiske observasjoner

I konsesjonen skal det fastsettes et manøvreringsreglement hvor det settes grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje. Vilkår om minstevannføring i elver og bekker skal settes etter en konkret vurdering.

Departementet kan gi tillatelse til at vilkårene etter første ledd fravikes i en kortere periode for enkelttilfelle der det ikke vil ha miljømessige konsekvenser. Vedtak etter første punktum kan ikke påklages.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstandsendringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann. Kongen kan gi forskrift om krav om dokumentasjon og sikringstiltak for reguleringen.

Konsesjonæren skal etter vedtak fra departementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 17. Fond og andre utbetalinger

I konsesjonen kan det settes vilkår om at konsesjonæren yter tilskudd til et fond, enten ved betaling av et passende engangsbeløp eller ved årlige utbetalinger, som skal fremme

a. reindriften i distriktet
b. fisk, vilt og friluftsliv mv. i kommunen eller kommunene
c. næring i kommunen eller kommunene
d. særskilte formål, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller for å ivareta private interesser som blir skadelidende.

Fondene forfaller til betaling ved byggestart, med mindre annet er bestemt. Blir ytelsene fastsatt som årlige innbetalinger, skal det årlige beløpet justeres automatisk hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i forskrift av Kongen.

For næringsfond gjelder tilsvarende regler om administrasjon som for konsesjonsavgifter, jf. § 14 sjette ledd annet og tredje punktum, syvende,

åttende og niende ledd, så langt de passer.

Reindriftsfond forvaltes etter reindriftsloven § 47.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 18. Veier, ferdsel mv.

Det kan fastsettes vilkår om at konsesjonæren helt eller delvis skal erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre departementet vedtar noe annet.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 19. Militære foranstaltninger

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 20. Ytterligere vilkår og pålegg

I konsesjonen kan Kongen sette vilkår for å sikre mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en god landskapsmessig tilpasning og å opprettholde det naturlige liv i vassdraget eller gi fagmyndigheter adgang til å gi pålegg for å fremme disse formålene. Vilkårene eller påleggene kan blant annet omfatte

a. ansvar ved anlegg/drift
b. godkjenning av detaljplaner, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.
c. naturforvaltning
d. automatisk fredete kulturminner
e. forurensning
f. terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring
g. rydding av reguleringssonen
h. registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin,

krav om skilting og merking
i. etterundersøkelser
j. luftovermetning

I konsesjonen kan det settes ytterligere vilkår når det synes nødvendig for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser.

Pålegg i medhold av denne bestemmelsen må være knyttet til skader forårsaket av utbyggingen, og kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets skadevirkninger og til nytten av pålegget.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Kapittel 5 Særskilt for reguleringer og overføringer

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 21. Tinglysing

Konsesjon etter loven skal tinglyses etter tinglysingsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 22. Konsesjonskraft

I konsesjonen skal det bestemmes at det skal avståes til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntrer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk. Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til de enkelte vannfalls- eller brukseiere før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke motsette seg at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for konsesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt før lov 10. april 1959 nr. 2 trådte i kraft.

Det skal ikke treffes vedtak om avståelse av kraft i medhold av konsesjonsvilkår fastsatt etter bestemmelser i denne paragraf når vilkår om avståelse av konsesjonskraft er fastsatt for samme vannfall etter vannfallrettighetsloven § 19.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 23. Etablering av brukseierforeninger

Med brukseierforening menes en sammenslutning av vannfalls- og brukseiere i et vassdrag som får vannføringen påvirket av en vassdragsregulering, og som har til formål å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til kraftproduksjon i henhold til gitt konsesjon og fastsatte vilkår og å sørge for god flomhåndtering.

En brukseierforening i et vassdrag som har vedtekter godkjent av departementet, gis en fortrinnsrett til konsesjon til regulering av vassdraget, dersom ikke staten selv vil regulere.

Er det ikke etablert en brukseierforening i vassdraget, skal alle aktuelle eiere av vannfall eller kraftverk i vassdraget ha fått anledning til å etablere en brukseierforening før konsesjon til en regulering gis til en eller flere vannfallseiere.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 24. Deltakelse i en brukseierforening

Vannfalls- eller kraftverkseiere i vassdraget som forplikter seg til å følge en brukseierforenings vedtekter, skal ha rett til å bli medlem av foreningen.

Fordelingen av kostnadene til bygging, drift og vedlikehold av reguleringsanlegget kan enten fastsettes i avtale mellom de vannfalls- og kraftverkseiere som deltar i byggingen av anlegget, eller i brukseierforeningens vedtekter som godkjennes av departementet.

Er det ikke fastsatt fordeling etter annet ledd, skal den andel som eieren av ethvert deltagende vannfall eller kraftverk plikter å betale, beregnes forholdsmessig etter verdien av vannføringsøkningen som ved regulering vil tilføres fallet eller kraftverket. Slik verdisetting bør som regel være foretatt før konsesjon gis.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 25. Medeierskap i reguleringsanlegg

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke har deltatt i byggingen av reguleringsanlegget, har rett til å bli medeiere i anlegget senere, mot å betale den andel av kostnadene ved byggingen av anlegget som faller på deres vannfall eller kraftverk ved fordeling etter § 24 annet og tredje ledd. Ved fastsettelse av kostnadene skal det gjøres et forholdsmessig fradrag for de årene som har gått siden reguleringsanlegget ble bygget.

Den som er blitt medeier i et anlegg etter første ledd, plikter å delta i dekningen av drifts- og vedlikeholdsutgiftene på samme måte som de andre medeierne.

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke er medeiere i reguleringsanlegget, har ikke rett til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved regulering med hjemmel i konsesjon etter loven her. Disse er forpliktet til å etterkomme kravene til kontroll som departementet bestemmer.

En vannfalls- eller kraftverkseier som uberettiget gjør bruk av den regulerte vannføringen, anses som medeier av anlegget og blir forpliktet etter første og annet ledd.

Departementet kan i særlige tilfeller gi en vannfalls- eller kraftverkseier som ikke er medeier i reguleringsanlegget, tillatelse til å bruke den regulerte vannføringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier.

Godtgjørelsen skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 26. Bruk av overført vann og panteretter

Er vann overført fra et vassdrag til et annet uten at det utbygde fallet får noen økning i vannføringen, gjelder ikke reglene i § 24 tredje ledd og § 25. I stedet skal vannfalls- og kraftverkseiere som tar den overførte vannføringen i bruk betale en årlig avgift til eieren av overføringsanlegget for bruken av vannet. Avgiften fastsettes ved skjønn, hvis ikke annet blir avtalt.

For de forpliktelser en vannfalls- eller kraftverkseier har etter §§ 23 til 26, hefter vedkommende vannfall eller kraftverk som pant. Panteretten kan kreves tinglyst for vannfalls- eller kraftverkseierens kostnad, og den faller bort dersom den ikke er tinglyst innen 4 måneder etter at forpliktelsens omfang ble endelig fastsatt, jf. § 24 annet og tredje ledd.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 27. Overdragelse

Reguleringskonsesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 28. Statens hjemfallsrett

Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange avstått, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Består reguleringen i påbygning eller utvidelse av en eldre regulering, kan andelene i anlegget mv. som tilhører den eller dem som deltar i tilleggsreguleringen, kreves avstått. Er den eldre reguleringen ikke tidsbegrenset, får vedkommende vannfallseier i så fall krav på driftsvann på grunnlag av den eldre regulerings yteevne mot å betale en forholdsmessig del av

utgiftene til drift, vedlikehold og fornyelse. Godtgjørelsen fastsettes av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal reguleringsanlegget med bygninger og innretninger være i fullt ut driftsmessig stand, jf. likevel § 10. Tvist avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

Blir reguleringskonsesjonen gitt for kortere tid enn 60 år, kan det i konsesjonen fastsettes en innløsningssum for avståelse. Departementet kan gi forskrifter om beregning av innløsningsvederlaget.

Når reguleringsanlegg med bygninger og innretninger i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, men ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

Hvis en vannfalls- eller brukseier etter lovgivningen om erverv av eiendomsrett eier sitt vannfall for en begrenset tid, skal reguleringsanlegget eller andel i reguleringsanlegget følge vannfallet, når eierens rett til dette opphører, selv om den fastsatte tid etter § 6 forøvrig ikke er utløpt. Hvis denne regel ville føre til avståelse uten vederlag før 60 år er gått, kan bestemmelsen i tredje ledd gis tilsvarende anvendelse på den enkelte vannfalls- eller brukseiers andel i reguleringsanlegget.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et reguleringsanlegg som i henhold til konsesjon kan kreves avstått til staten, skal staten uhindret ha adgang til anlegget og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke være til hinder eller til skade for konsesjonærens utnyttelse av reguleringsanlegget etter konsesjonen. Konsesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelse. Utgifter med dette dekkes av staten.

Når anlegget går over til staten, skal departementet tinglyse dette.

Alle heftelser på anlegget faller bort når det i henhold til reguleringskonsesjonen går over til staten. Skal også eldre reguleringsanlegg i henhold til første ledd overdras til staten må, før konsesjonen meddeles, eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser fjernes eller vike prioritet for de i konsesjonen pålagte forpliktelser, herunder også tidligere ilagte mulkter.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 29. Staten som regulant

Når staten utfører vassdragsreguleringer etter loven her, er eierne av de vannfall og bruk som vil benytte driftsvannet som innvinnes ved reguleringen, forpliktet av de vilkår som Kongen fastsetter.

Det samme gjelder når et reguleringsanlegg eller andel i reguleringsanlegg etter § 28 første ledd går over til staten i henhold til en meddelt reguleringskonsesjon.

Avgifter som pålegges for benyttelse av innvunnet driftsvann etter første og annet ledd, forrentes fra forfall med rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd, og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsene i § 3 tredje ledd, §§ 4, 5, 7, 8, 9, kapittel 3, kapittel 4, §§ 21, 22, 30, 31, 32 og 33 gjelder tilsvarende for vassdragsreguleringer som utføres for statens regning.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 29 a. Krav om strategi for å bidra til forsyningssikkerhet

Den som har konsesjon til vassdragsregulering eller overføring etter denne loven, skal sørge for å utarbeide en strategi for å bidra til forsyningssikkerhet. Strategien skal inneholde opplysninger om hvordan konsesjonæren ved utnyttelse av reguleringer og overføringer bidrar til god forsyningssikkerhet.

Departementet kan treffe enkeltvedtak om at strategien skal fremlegges dersom dette vurderes nødvendig av hensyn til vurderinger om forsyningssikkerhet. Dette gjelder uten hinder av taushetsplikt.

Departementet kan gi forskrift om krav til innholdet i strategien og om oppfølging og fremleggelse av strategien.

Tilføyd ved lov 22 mars 2024 nr. 12 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 501).

Kapittel 6 Ekspropriasjon og skjønn

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 30. Forholdet til alminnelig ekspropriasjonsrett

Ved avståelse av grunn eller rettigheter over eiendom som er nødvendig for å

utføre tiltak som har konsesjon etter loven her, gjelder lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom og lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom, om ikke annet er bestemt i dette kapitlet. Ekspropriasjon kan også skje etter annen lovgivning.

Erstatningen skal bestemmes under den forutsetning at anlegget blir stedsevarende.

Ved ekspropriasjon forhøyes alle erstatninger med 25 prosent.

Skjønnet kan bestemme at reguleringsanleggets eier skal treffe tiltak eller påta seg ytelser som helt eller delvis gjenoppretter skaden eller erstatter det avståtte. Slik bestemmelse kan bare treffes når utgiftene ved tiltaket eller ytelsene etter rettens mening ikke vesentlig overstiger den pengeerstatning som ville bli å betale dersom bestemmelsen ikke ble truffet. Grunn og rettigheter som er nødvendig til gjennomføring av tiltakene kan kreves avstått etter første ledd, når skjønnet finner at skaden eller ulempen som vil voldes ved avståelsen er liten i forhold til fordelene som vil oppnås. Rettighetshaveren må stevnes særskilt. Første, annet, femte, sjette, syvende og åttende ledd gjelder tilsvarende.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp dersom ikke erstatningen er mindre enn det minstebeløp som Kongen bestemmer. Engangserstatning skal likevel fastsettes dersom eiendommen i sin helhet eller for en vesentlig del blir avstått, eller ekspropriaten krever det.

Tidligere fastsatte årlige erstatninger under det minstebeløp Kongen bestemmer, kan omgjøres til engangserstatning og innløses med en sum en gang for alle dersom en av partene krever det.

Den årlige erstatningen skal følge eiendommen og kan ikke særskilt overdras, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg. Blir eiendommen delt, følger hele erstatningen hovedbruket, med mindre det utskilles et selvstendig gårdsbruk. I så fall avgjør departementet om og i tilfelle hvordan den årlige erstatningen skal deles.

Skjønnet kan bestemme at flere skadelidte skal gis en felles erstatning, enten i form av penger til utføring av arbeid eller ved at reguleringsanleggets eier treffer nødvendige tiltak.

Femte til åttende ledd gjelder ikke for konsesjonspliktige tiltak etter § 3 annet ledd.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 31. Tilsyn og kontroll

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Til dekning av kostnader til tilsyns- og kontrollarbeid innkreves gebyr eller sektoravgift.

Departementet kan gi forskrift om gebyr eller sektoravgift og om innrapportering av opplysninger som er nødvendige for beregning av gebyret eller sektoravgiften.

Gebyret eller sektoravgiften er tvangsgrunnlag for utlegg. Betales ikke sektoravgiften eller gebyret til forfallstid, svares deretter rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.
Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034), 21 april 2023 nr. 7 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 530).

§ 32. Pålegg om retting

Departementet kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 33. Tvangsmulkt

Departementet kan treffe vedtak om tvangsmulkt etter reglene i forvaltningsloven § 51 for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak i medhold av loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som vassdragsmyndigheten har fastsatt.
Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034), 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 34. Tilbaketrekking av konsesjon

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved grov eller gjentatt overtredelse av vesentlige konsesjonsbetingelser som er felles for alle som deltar i reguleringen, dersom konsesjonæren ikke lenger anses skikket

til å utøve virksomheten.

Mot en innløsningssum beregnet på tilsvarende måte som etter bestemmelsene i § 28 tredje ledd, kan i så fall staten kreve avstått reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Tvist avgjøres ved skjønn. Vil ikke staten overta anlegget, gjelder § 10 tilsvarende.

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034), 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 35. Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr etter reglene i forvaltningsloven § 44 til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer

1. § 3, § 10 annet ledd eller § 15
2. pålegg etter § 10 første ledd, § 29 a andre ledd eller § 32
3. konsesjon og konsesjonsvilkår, herunder manøvreringsreglement, eller andre enkeltvedtak etter loven
4. forskrift, når det er særskilt bestemt i forskriften.

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved individuell utmåling av gebyret, skal det særlig legges vekt på momentene i forvaltningsloven § 44 tredje ledd og om det foreligger gjentagelse. Det skal også tas hensyn til om det er truffet vedtak om inndragning av utbytte fra samme forhold.

Dersom bestemmelser eller vedtak som nevnt i første ledd er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyr ilegges foretaket etter reglene i forvaltningsloven § 44, jf. § 46.

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034), 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778), 22 mars 2024 nr. 12 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 501).

§ 35 a. Administrativ inndragning av utbytte

Departementet kan helt eller delvis inndra utbytte fra overtredelse av

bestemmelser eller enkeltvedtak nevnt i § 35 første ledd nr. 1 til 3, uten hensyn til om overtrederen har utvist skyld. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrift, når det er særskilt bestemt i forskriften. Inndragning skjer overfor overtrederen, med mindre denne sannsynliggjør at utbyttet er tilfalt en annen. Inndragning kan skje så langt det ikke vil være klart urimelig.

I stedet for utbyttet kan hele eller deler av utbyttets verdi inndras. Som utbytte regnes også formuesgode som trer istedenfor utbytte, avkastning og andre fordeler av utbytte. Det er nettoutbyttet som kan inndras. Kan størrelsen av nettoutbyttet ikke godtgjøres, fastsettes beløpet skjønnsmessig.

Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble truffet. Lengre frist kan fastsettes i vedtaket eller senere. Endelig vedtak om inndragning av utbytte er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om inndragning av utbytte, herunder om standardisert eller skjønnsmessig utmåling og fradrag for utgifter.

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 35 b. Foreldelse

Adgangen til å treffe vedtak om overtredelsesgebyr eller inndragning av utbytte foreldes fem år etter at overtredelsen opphørte. Fristen avbrytes ved at departementet gir skriftlig forhåndsvarsel om vedtak om overtredelsesgebyr eller inndragning av utbytte, eller på annen måte gir skriftlig varsel om at departementet legger til grunn at det er sannsynlig at vedkommende har brutt regelverket.

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 36. Straff

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller enkeltvedtak nevnt i § 35 første ledd nr. 1 til 3 eller forskrift, når det er særskilt bestemt i forskriften. Overtredelse av enkeltvedtak som nevnt i § 29 a andre ledd medfører likevel ikke straff.

Er det voldt fare for betydelig skade på mennesker, miljø eller eiendom, eller det for øvrig foreligger skjerpende omstendigheter, kan overtredelser etter første ledd straffes med fengsel inntil 2 år, om ikke strengere straffebud får anvendelse. Det samme gjelder hvor overtredelsen har voldt skade på mennesker eller verneverdier i et vernet vassdrag.

Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034), 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778), 22 mars 2024 nr. 12 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 501).

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 37. Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning

Loven trer i kraft straks.

Loven gjelder for reguleringsanlegg som er utført med konsesjon etter tidligere lovgivning.

Reguleringsanlegg som er utført uten konsesjon etter tidligere lovgivning kan fortsette uten konsesjon etter loven.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

Lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer [avtaleloven]

1ste kapitel. Om avslutning av avtaler.

§ 1.

Reglerne i dette kapitel kommer til anvendelse, hvis ikke andet følger av retshandelen eller av handelsbruk eller anden sedvane.

§ 2.

Har den, som har tilbudt at slutte en avtale, forlangt svar inden en viss frist (akceptfrist), maa svar, som antar tilbudet (akcept), være kommet frem til ham, før fristen er ute.

Er tilbudet gjort i brev, regnes fristen fra den dag, brevet er datert. Er tilbudet gjort i telegram, regnes fristen fra det øieblik, det er indlevert til avsendelsesstedets telegrafstation.

§ 3.

Har tilbyderen ikke fastsat nogen akceptfrist, maa akcepten, hvis tilbudet er gjort i brev eller telegram, være kommet frem til ham inden utløpet av den tid, som han, da han avgav tilbudet, maatte regne paa skulde gaa med. Tiden beregnes, hvis ikke andet fremgaar av forholdet, under forutsætning av, at tilbudet kommer frem uten forsinkelse, at den anden part skal ha rimelig tid til at overveie, før han svarer, og at svaret ikke blir forsinket underveis. Er tilbudet gjort i telegram, skal akcepten telegraferes, hvis den ikke paa anden maate kommer likesaa tidlig frem.

Er tilbudet gjort mundtlig og akceptfrist ikke indrømmet, maa det straks akcepteres.

§ 4.

Kommer akcepten for sent frem, ansees den for nyt tilbud.

Dette gjælder dog ikke, hvis avsenderen av akcepten gaar ut fra, at den er kommet frem i rette tid, og tilbyderen maa forstaa dette. I saa fald skal han, hvis han ikke vil godta akcepten, uten ugrundet ophold gi den anden part meddelelse om det. Ellers ansees avtale for sluttet.

§ 5.

Blir tilbudet avslaat, ophører det at være bindende for tilbyderen, selv om akceptfristen ikke er ute.

§ 6.

Fremtræder svaret som akcept, men stemmer det ikke med tilbudet, ansees det for avslag i forening med nyt tilbud.

Dette gjælder dog ikke, hvis avsenderen av akcepten gaar ut fra, at den stemmer med tilbudet, og tilbyderen maa forstaa dette. I saa fald skal han, hvis han ikke vil godta akcepten, uten ugrundet ophold gi den anden part meddelelse om det. Ellers ansees avtale for sluttet med det indhold, akcepten har.

§ 7.

Kaldes tilbud eller svar paa tilbud tilbake, er tilbakekaldelsen virksom, hvis den kommer frem til den anden part før eller samtidig med, at tilbudet eller svaret

kommer til hans kundskap.

§ 8.

Selv om tilbyderen har erklært, at han vil anse den anden parts taushet for akcept, eller det forøvrig fremgaar av forholdet, at han ikke venter uttrykkelig svar, pligter allikevel den anden part paa forespørsel at gi svar, hvis han vil akceptere tilbudet. Gjør han ikke det, er tilbyderen fri.

§ 9.

Har nogen i en henvendelse, som ellers vilde bli at betragte som tilbud, sat ind ordene «uten forbindtlighet», «uten obligo» eller lignende, er henvendelsen ikke et tilbud, men ansees for en opfordring til at gjøre tilbud av det indhold, henvendelsen har. Indløper et saadant tilbud inden rimelig tid fra nogen, som henvendelsen er rettet til, og maa mottageren gaa ut fra, at det er fremkaldt ved henvendelsen, skal han uten ugrundet ophold gi tilbyderen meddelelse, hvis han ikke vil akceptere tilbudet. Ellers ansees det for akceptert.

§ 9 a.

Paragrafene 1 til 9 får ikke anvendelse på inngåelse av kjøpsavtaler som omfattes av kjøpsloven kapittel XV.
Tilføyd ved lov 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119).

2det kapitel. Om fuldmagt.

§ 10.

Foretar fuldmægtigen en retshandel i fuldmagtsgiverens navn og indenfor fuldmagtens grænse, stifter retshandelen ret og pligt umiddelbart for fuldmagtsgiveren.

Indtar nogen ifølge avtale med en anden en stilling, som efter lov eller sedvane medfører beføielse for ham til indenfor visse grænser at handle paa den andens vegne, ansees han at ha fuldmagt til at foreta retshandler, som falder indenfor disse grænser.

§ 11.

Har fuldmægtigen handlet i strid med forskrifter, som fuldmagtsgiveren har git ham, og forstod tredjemand det eller burde han forstaat det, blir retshandelen ikke bindende for fuldmagtsgiveren, selv om den ligger indenfor fuldmagten.

Har fuldmagtsgiveren bare meddelt fuldmagten til fuldmægtigen (§ 18), gjælder det samme, selv om tredjemand var i god tro.

§ 12.

Vil fuldmagtsgiveren tilbakekalde en fuldmagt, som er omhandlet i §§ 13-16, har han, selv om han har underrettet fuldmægtigen om, at fuldmagten ikke længer skal gjælde, at foreta, hvad der i de nævnte paragrafer for hvert enkelt tilfælde er foreskrevet. Er flere av disse forskrifter anvendelige paa samme fuldmagt, blir de alle at iagtta.

Den tredjemand, overfor hvem en fuldmagt er tilbakekaldt paa den i § 13 omtalte maate, kan dog ikke gjøre gjældende, at den ogsaa skulde være kaldt tilbake paa anden maate.

§ 13.

Har fuldmagtsgiveren bragt fuldmagten til tredjemands kundskap gjennem en særskilt erklæring til ham, er den kaldt tilbake, naar en særskilt erklæring om, at den ikke længer skal gjælde, er kommet frem til tredjemand.

§ 14.

Har fuldmagtsgiveren kundgjort fuldmagten gjennem bladene eller paa anden maate, kaldes den tilbake ved en erklæring, som kundgjøres paa samme vis.

Lar dette sig ikke gjøre, kundgjøres erklæringen paa anden likesaa virksom maate. Fuldmagtsgiveren kan forlange, at den myndighet, som er nævnt i § 17, avgjør, hvad han maa foreta.
Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 15.

Fuldmagt som omhandlet i § 10, 2det led, tilbakekaldes ved, at fuldmægtigen fjernes fra stillingen.

§ 16.

Har fuldmagtsgiveren git fuldmægtigen skriftlig fuldmagt, kaldes den tilbake ved, at den paa fuldmagtsgiverens forlangende enten gives tilbake til ham eller tilintetgjøres.

Fuldmægtigen pligter at gi fuldmagten tilbake, naar fuldmagtsgiveren forlanger det.

§ 17.

Gjør fuldmagtsgiveren det sandsynlig, at det ikke er mulig at kalde en skriftlig fuldmagt tilbake paa den maate, som er foreskrevet i § 16, eller at det ikke kan ske i rimelig tid, kan fuldmagten paa fuldmagtsgiverens begjæring erklæres magtesløs.

Begjæringen indgives til den myndighet som fører Foretaksregisteret. Finder denne myndighet, at begjæringen bør indvilges, utfærdiger den en erklæring om, at fuldmagten skal være magtesløs, naar erklæringen har været indrykket i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og derefter en bestemt tid, høist fjorten dage, er gaat. Det kan i erklæringen bestemmes, at den ogsaa skal kundgjøres paa anden maate før indrykningen i den elektroniske kunngjøringspublikasjonen.

Negter registreringsmyndigheten at efterkomme begjæringen, kan fuldmagtsgiveren forlange spørsmaalet forelagt for vedkommende regjeringsdepartement.

Endret ved lover 9 mars 1962 nr. 1, 21 juni 1985 nr. 78, 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119).

§ 18.

Er fuldmagten bare meddelt gjennem en erklæring fra fuldmagtsgiveren til fuldmægtigen, er den kaldt tilbake, naar en erklæring om, at fuldmagten ikke skal gjælde lenger, er kommet frem til fuldmægtigen.

§ 19.

Er fuldmagten kaldt tilbake eller erklært magtesløs, men har fuldmagtsgiveren særlig grund til at tro, at fuldmægtigen allikevel vil foreta en retshandel paa hans vegne overfor en bestemt tredjemand, som han maa anta ikke kjender til, at fuldmagten ikke gjælder længer, maa han saa vidt mulig gi ham meddelelse

om det. Ellers blir retshandelen bindende for fuldmagtsgiveren, hvis tredjemand var i god tro.

§ 20.

Er fuldmagten ikke kaldt tilbake eller erklært magtesløs, men har fuldmagtsgiveren forbudt fuldmægtigen at bruke den, eller har han paa anden maate git tilkjende, at han ikke længer vil, at den skal gjælde, blir en retshandel, som fuldmægtigen foretar, ikke bindende for fuldmagtsgiveren, hvis tredjemand kjendte forholdet eller burde ha kjendt det.

§ 21.

Dør fuldmagtsgiveren, gjælder fuldmagten allikevel, forsaavidt ikke særlige grunde viser, at den skal falde bort. En retshandel, som fuldmægtigen foretar i henhold til fuldmagten, blir i hvert fald bindende for fuldmagtsgiverens bo, hvis tredjemand ikke kjendte eller burde ha kjendt dødsfaldet og dets betydning for fuldmagten til at foreta retshandelen. Har fuldmagtsgiveren bare meddelt fuldmagten til fuldmægtigen (§ 18), kræves det dog, forat retshandelen skal være bindende, at heller ikke fuldmægtigen kjendte forholdet eller burde ha kjendt det, da han foretok retshandelen.

Fuldmagten ophører fra det tidspunkt, fuldmagtsgiverens dødsbo tages under offentlig skiftebehandling.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 22.

Blir fullmaktsgiveren på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ute av stand til å inngå rettslig bindende disposisjoner, får en disposisjon fullmektigen deretter foretar, ikke annen virkning enn den ville ha hatt om fullmaktsgiveren selv hadde foretatt den, med mindre noe annet følger av reglene i vergemålsloven kapittel 10.

Blir fullmaktsgiveren fratatt rettslig handleevne etter vergemålsloven § 22, får en disposisjon fullmektigen deretter foretar, ikke annen virkning enn den ville ha hatt om fullmaktsgiveren selv hadde foretatt den.

Blir fullmaktsgiveren satt under vergemål, kan vergen innenfor sitt mandat kalle tilbake fullmakter.

Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 23.

Kommer fullmaktsgiveren under konkurs, blir en rettshandel, som fullmektigen deretter foretar, ikke bindende for boet i større utstrekning enn om den var foretatt av fullmaktsgiveren selv. Er rettshandelen foretatt i henhold til en fullmakt som nevnt i § 18, kan tredjemann likevel ikke gjøre rettshandelen gjeldende overfor boet, dersom fullmektigen kjente eller burde ha kjent til konkursen da han foretok den.

Reglene i første ledd gjelder tilsvarende når det er nedlagt rådighetsforbud overfor fullmaktsgiveren etter § 75 i lov om gjeldsforhandling og konkurs.
Endret ved lov 8 juni 1984 nr. 60.

§ 24.

Selv om fullmaktsgiveren er i en tilstand eller situasjon som nevnt i § 22 første eller annet ledd eller hans bo som dødsbo eller konkursbo er kommet under offentlig skiftebehandling, kan fullmektigen likevel i kraft av fullmakten foreta de rettshandler, som er nødvendige for å beskytte vedkommende eller boet mot tap, inntil vergen eller bestyrelsen kan vareta deres tarv.
Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 60, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 25.

Den, som optræder som fuldmægtig for en anden, indestaar for, at han har fornøden fuldmagt. Godtgjør han ikke, at han det har, eller at retshandelen senere er blit godkjendt eller av andre grunde er bindende for den, paa hvis vegne den er foretat, skal han erstatte den skade, tredjemand lider ved, at retshandelen ikke kan gjøres gjældende mot den opgivne fuldmagtsgiver.

Denne regel kommer dog ikke til anvendelse, hvis tredjemand forstod eller burde ha forstaat, at den, som har foretat retshandelen, ikke hadde fornøden fuldmagt. Heller ikke kommer den til anvendelse, hvis den, som har foretat retshandelen, handlet i henhold til en fuldmagt, som var ugyldig eller uvirksom av en grund, han var uvidende om, og som tredjemand heller ikke kunde regne paa, at han kjendte til.

§ 26.

Det, som i dette kapitel er bestemt om fuldmagt til at foreta retshandler, faar tilsvarende anvendelse paa fuldmagt til at optræde for fuldmagtsgiveren ved retshandler, som foretages overfor ham.

§ 27.

Om tilbakekaldelse av prokura, som er anmeldt til Foretaksregisteret gjelder lov om registrering av foretak § 4-1 annet ledd og § 10-1 første ledd. Er tilbakekaldelsen registrert og kundgjort paa lovbefalt maate, behøver fuldmagtsgiveren ikke at kalde fuldmagten tilbake ogsaa paa andet vis.
Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 78. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

3dje kapitel. Om ugyldige viljeserklæringer.

§ 28.

Er en viljeserklæring retsstridig fremtvunget ved vold mot person eller ved trusler, som fremkalder grundet frygt for nogens liv eller helbred, binder den ikke den, som har avgit den.

Er det tredjemand, som har fremtvunget viljeserklæringen, og var den anden part i god tro, maa den tvungne, hvis han vil paaberope tvangen, gi ham meddelelse om det uten ugrundet ophold, efterat tvangen er forbi. Ellers er han bundet ved erklæringen.

§ 29.

Er en viljeserklæring retsstridig fremkaldt ved anden tvang end den, som er nævnt i § 28, binder den ikke den, som har avgit den, dersom den anden part enten selv har utøvet tvangen eller kjendte til eller burde ha kjendt til, at viljeserklæringen retsstridig var fremtvunget av en tredjemand.

§ 30.

Er en viljeserklæring fremkaldt ved svik fra den anden part, binder den ikke den som har avgit den. Det samme gjælder, hvis tredjemand har fremkaldt den ved

svik, og den anden part kjendte eller burde ha kjendt forholdet.

Har den anden part svikagtig git urigtige oplysninger om omstændigheter, som kan antages at ha hat betydning for viljeserklæringen, eller har han svikagtig fortiet saadanne omstændigheter, ansees han for at ha fremkaldt erklæringen derved, hvis ikke det motsatte godtgjøres.

§ 31.

Har nogen utnyttet en andens nødstilstand, letsind, forstandssvakhet, uerfarenhet eller det avhængighetsforhold, som denne staar i til ham, til at opnaa eller betinge fordele, som der ikke skal ydes vederlag for, eller som staar i aapenbart misforhold til vederlaget, blir den anden part ikke bundet ved sin viljeserklæring.

Det samme gjælder, hvis det er tredjemand, som har gjort sig skyldig i saadant forhold, og mottageren av viljeserklæringen kjendte eller burde ha kjendt forholdet.

Fragaaes retshandelen, er saavel den krænkede part som den anden pligtig at tilbakegi det av ham mottagne eller dettes værdi tillikemed – hvor retshandelen angaar pengelaan – lovlig rente fra mottagelsestiden. De samme regler kommer til anvendelse overfor den tredjemand, til hvem det mottagne er overdrat, og som kjendte eller burde kjendt forholdet.
Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 39.

§ 32.

Den, der har avgit en viljeserklæring, som ved feilskrift eller anden lignende feiltagelse fra hans side har faat et andet indhold end tilsigtet, er ikke bundet ved erklæringens indhold, hvis den, til hvem erklæringen er avgit, indsaa eller burde indse, at der forelaa en feiltagelse.

Er en viljeserklæring forvansket ved feiltelegrafering, blir den, som har avgit den, ikke bundet ved erklæringen i den skikkelse, den er kommet frem.

Det samme gjælder, hvis en mundtlig viljeserklæring, som sendes ved bud, blir bragt frem i forvansket skikkelse.

Er forvanskningen foranlediget ved skyld fra avsenderens side, pligter han at erstatte mottageren det ved feilen forvoldte tap.

Er avsenderen blit vitende om forvanskningen, og vil han paaberope den, skal han uten ugrundet ophold gi den anden part meddelelse om det. Gir han ikke slik meddelelse, gjælder erklæringen som den er kommet frem, hvis ikke den anden part kjendte eller burde ha kjendt forvanskningen.

§ 33.

Selv om en viljeserklæring ellers maatte ansees for gyldig, binder den ikke den, som har avgit den, hvis det paa grund av omstændigheter, som forelaa, da den anden part fik kundskap om erklæringen, og som det maa antages, at han kjendte til, vilde stride mot redelighet eller god tro, om han gjorde erklæringen gjældende.

§ 34.

Er en skriftlig viljeserklæring avgit paa skrømt, og har mottageren overdrat ret efter den til en tredjemand, som var i god tro, kan det ikke overfor ham gjøres gjældende, at erklæringen var skrømtet.

§ 35.

Er kvittering for et pengebeløp frakommet fordringshaveren uten hans vilje, blir skyldneren allikevel fri, hvis han i god tro, og efterat fordringen er forfaldt, betaler pengene mot utlevering av kvitteringen.

§ 36.

En avtale kan helt eller delvis settes til side eller endres for så vidt det ville virke urimelig eller være i strid med god forretningsskikk å gjøre den gjeldende. Det samme gjelder ensidig bindende disposisjoner.

Ved avgjørelsen tas hensyn ikke bare til avtalens innhold, partenes stilling og forholdene ved avtalens inngåelse, men også til senere inntrådte forhold og omstendighetene for øvrig.

Reglene i første og annet ledd gjelder tilsvarende når det ville virke urimelig å gjøre gjeldende handelsbruk eller annen kontraktrettslig sedvane.
Endret ved lov 4 mars 1983 nr. 4.

§ 37.[1]

For vilkår som ikke er individuelt forhandlet, og som inngår i en avtale mellom en forbruker og en næringsdrivende, gjelder følgende:

1. Ved anvendelse av § 36 skal det tas hensyn til forhold som nevnt i § 36 annet ledd. Senere inntrådte forhold skal likevel ikke tillegges

betydning til skade for forbrukeren med den virkning at et avtalevilkår som ellers ville anses som urimelig, blir ansett som rimelig.

2. Hvis ett eller flere avtalevilkår medfører en betydelig skjevhet til skade for forbrukeren i de rettigheter og plikter partene har etter avtalen, kan forbrukeren ved anvendelse av § 36 kreve at avtalen for øvrig skal være bindende for partene, dersom den kan bestå med uforandret innhold.
3. Ved tvil om tolkningen av et avtalevilkår, skal vilkåret tolkes til fordel for forbrukeren.
4. En næringsdrivende som hevder at et avtalevilkår er individuelt forhandlet, må godtgjøre dette.

Med forbruker menes i denne bestemmelsen enhver fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.

Inneholder en avtale som har nær tilknytning til EØS-landenes territorium, en bestemmelse om at lovgivningen i et land utenfor dette området skal anvendes på avtalen, gjelder bestemmelsen ikke for spørsmål om urimelige avtalevilkår mellom en forbruker og en næringsdrivende, hvis forbrukeren ved dette får en dårligere beskyttelse mot slike vilkår.
Opphevet ved lov 4 mars 1983 nr. 4, tilføyd ved lov 6 jan 1995 nr. 1 (ikr. 1 jan 1995 med virkning for avtaler inngått etter ikrafttredelsen).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIX nr. 7a (dir 93/13).

§ 38.

Har noen på grunn av konkurransehensyn forpliktet seg til ikke å drive virksomhet av en viss art eller ta ansettelse i virksomhet av en viss art, er forpliktelsen ikke bindende i den utstrekning den urimelig innskrenker vedkommendes adgang til erverv eller må anses for å strekke seg lenger enn nødvendig for å verne mot konkurranse. Ved avgjørelsen av om forpliktelsen urimelig innskrenker adgangen til erverv, skal det også tas hensyn til den betydning det har for den annen part at forpliktelsen opprettholdes.
Endret ved lover 4 mars 1983 nr. 4, 18 des 2015 nr. 104 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1578, se endringslovens III).

4de kapitel. Særlige bestemmelser for forbrukeravtaler

Kapitlet tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 27 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 776).

§ 38 a. Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder for avtaler som inngås mellom en næringsdrivende og en forbruker, med mindre annet følger av lov eller av bestemmelser gitt i medhold av lov. Bestemmelsene kan ikke ved avtale fravikes til ugunst for en forbruker.

Med forbruker menes en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet. Med næringsdrivende menes en fysisk eller juridisk person som handler, herunder ved fullmektig, som ledd i næringsvirksomhet. Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 27 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 776).

§ 38 b. Informasjonskrav i forbrukeravtaler

Før det blir inngått avtale skal den næringsdrivende gi forbrukeren følgende opplysninger på en klar og forståelig måte, såfremt opplysningene ikke allerede går frem av sammenhengen:

1. varens eller tjenestens viktigste egenskaper, i den utstrekning kommunikasjonsmåten og varen eller tjenesten er egnet til dette,
2. den næringsdrivendes identitet, slik som foretaksnavn, geografisk adresse og telefonnummer, e-postadresse og eventuelt nettbaserte kommunikasjonsmidler som gir forbrukeren mulighet til å lagre all skriftlig korrespondanse på et varig medium, samt identitet og geografisk adresse til næringsdrivende det opptres på vegne av,
3. den samlede prisen for varen eller tjenesten medregnet avgifter, eller, dersom varens eller tjenestens art gjør at prisen ikke med rimelighet kan forhåndsberegnes, metoden for beregning av prisen, samt eventuelle tilleggskostnader til frakt, levering, porto eller annet, eller, dersom disse ikke med rimelighet kan forhåndsberegnes, at slike tilleggskostnader kan forekomme. For avtaler uten tidsbegrensning og for abonnementsavtaler skal den samlede prisen omfatte de samlede kostnadene per avregningsperiode, og ved betaling med fast beløp også de samlede månedlige kostnadene, og om de samlede kostnadene ikke kan forhåndsberegnes, metoden for beregning av prisen,
4. ordningene for betaling, levering, oppfyllelse og leveringsfrist samt hvordan den næringsdrivende håndterer reklamasjoner,
5. den rettslige forpliktelsen til å levere en kontraktsmessig vare, digitalt innhold og digital tjeneste, eventuell ettersalgsservice og eventuelle kommersielle garantier, samt vilkårene for disse,

6. avtalens varighet, eller, for avtaler som er uten tidsbegrensning eller forlenges automatisk, vilkårene for å si opp avtalen,
7. der dette er relevant, funksjonaliteten, herunder relevante tekniske beskyttelsestiltak, for varer med digitale elementer, digitalt innhold og digitale tjenester,
8. der dette er relevant, kompatibiliteten og samvirkingsevnen til varer med digitale elementer, digitalt innhold og digitale tjenester som den næringsdrivende kjenner til eller med rimelighet kan forventes å kjenne til,
9. der dette er relevant, at prisen er personlig tilpasset basert på automatiserte beslutninger.

Bestemmelsene i første ledd gjelder ikke

1. avtaler om dagligdagse transaksjoner som oppfylles umiddelbart ved avtaleinngåelsen,
2. avtaler om finansielle tjenester,
3. avtaler om pakkereiser,
4. avtaler som er omfattet av tidspartloven,
5. avtaler om oppføring av bygninger,
6. avtaler om persontransporttjenester,
7. avtaler som er inngått med ekomtilbyder gjennom offentlig tilgjengelige betalingstelefoner for bruk av disse, eller som er inngått for bruk av én enkelt telefon-, Internett-, eller telefaksforbindelse opprettet av en forbruker,
8. avtaler om levering av næringsmidler, drikkevarer eller andre varer som er beregnet på løpende forbruk i husholdningen, og som leveres fysisk av en næringsdrivende på hyppige og regelmessige runder til forbrukerens hjem, bolig eller arbeidsplass,
9. avtaler om salg av varer som selges på tvangsauksjon eller på annen måte tvangsmessig i henhold til lov.

Første ledd gjelder heller ikke avtaler om fjernsalg og avtaler inngått utenom faste forretningslokaler. For slike avtaler gjelder angrerettloven.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 27 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 776), endret ved lov 15 juni 2018 nr. 32 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 885), 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 38 c. Tilsyn

Forbrukertilsynet og Markedsrådet skal ut fra hensyn til forbrukerne føre tilsyn

med at næringsdrivende følger bestemmelsene gitt i § 38 b. Tilsyn utføres i samsvar med reglene i markedsføringsloven §§ 32 til 41, § 42 første ledd annet punktum og §§ 43 til 43 c.

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av § 38 b som anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger, kan den ansvarlige ilegges et overtredelsesgebyr.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

5te kapitel. Slutningsbestemmelser.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 27 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 776), endret kapittelnummer fra 4de kapittel.

§ 39.

Naar efter denne lov en viljeserklærings forbindende kraft er betinget av, at den anden part ikke kjendte eller burde ha kjendt et bestemt forhold eller forøvrig var i god tro, kommer det an paa det tidspunkt, da viljeserklæringen kom til hans kundskap. Dog kan, hvis særlige grunde tilsiger det, hensyn tages til, at han efter dette tidspunkt, men før han endnu har indrettet sig efter viljeserklæringen, har faat eller burde ha faat kjendskap til forholdet.

§ 40.

Naar nogen, som efter denne lov skal «gi meddelelse», har indlevert meddelelsen til befordring med telegraf eller post eller avsendt den paa anden forsvarlig maate, gaar det ikke ut over ham, om meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem.

§ 41.

Denne lov gjælder bare paa formuerettens omraade.

Ved denne lov ophæves – – –

Lov om utdrag i sivile saker og straffesaker [rettsutdragsloven]

§ 1.

Når det skal avholdes muntlig ankeforhandling i Høyesterett, påhviler det den advokat eller part som først skal ha ordet, å bringe i stand et utdrag av saken til bruk under bevisførselen. Retten kan gi pålegg om å bringe i stand utdrag når det skal holdes rettsmøte etter tvisteloven § 30-9 tredje ledd.
Endret ved lover 4 des 1964 nr. 2, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 2.

Utdraget skal i tidsfølgende orden indeholde alle avgjørelser, paastande, skriftlige fremstillinger om faktiske spørsmål og skriftlige bevis, som kan være gjenstand for prøvelse av Høiesteret, samt ankeerklæringen og i tilfælde senere forberedende indlæg.

Naar det kan tjene til at lette oversigten, kan utdraget ordnes saaledes, at det, som særskilt angaar enkelte krav eller selvstendige tvistepunkter, indtages i særskilte avsnit.

Utdraget skal være tydelig og ordentlig skrevet. Det skal være undertegnet av vedkommende advokat eller part. Foretas rettelse, skal den skje i randen og undertegnes på samme måte.
Endret ved lover 4 des 1964 nr. 2, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 3.

Før utdraget innleveres til Høyesteretts kontor, skal det forevises for den eller de øvrige advokater som avgir møte i saken. Den som utdraget således blir forevist for plikter enten å forsyne det med påtegning om at det vedtas, eller å bringe i stand et særskilt utdrag av det som ytterligere aktes påberobt. På dette tilleggsutdrag får bestemmelsene i nærværende paragraf og § 2 tilsvarende anvendelse.

Forevisningen skal ske til saadan tid, at vedkommende efter at ha gjort sig bekjendt med det foreviste og efter i tilfælde at ha istandbragt et særskilt utdrag kan tilbakelevere dokumenterne saa betimelig, at den i § 4 bestemte frist

ikke oversittes.
Endret ved lov 4 des 1964 nr. 2.

§ 4.

Ethvert utdrag skal av den, som har istandbragt det, indleveres til rettens kontor, som uten betaling gir skriftlig erkjendelse for, at og naar det er mottat.

Indleveringen skal ske inden en frist, som rettens leder fastsætter.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 5.

Domstolen skal dra omsorg for at samtlige utdrag blir trykt eller på annen måte mangfoldiggjort i det nødvendige antall eksemplarer. Domstolen påser at avtrykkene stemmer med de innleverte utdrag, og at avtrykk blir gitt til dommerne i god tid før ankeforhandlingen.

Er utdrag ikke innlevert så tidlig, at de nødvendige avtrykk har kunnet skaffes før saken tar til, foregår bevisførselen uten bruk av utdrag.

Domstolen skal forsyne et avtrykk av hvert utdrag med bevitnelse om at det har vært benyttet i Høyesterett, og oppbevare det blant sakens dokumenter.

Endret ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 6.

I sivile saker plikter den part som har istandbragt utdrag, å betale utgiftene ved mangfoldiggjørelsen. Departementet kan likevel frita en part for å betale disse utgifter.

Ved innleveringen av utdrag til Høyesteretts kontor skal det beløp som etter domstolens skjønn vil gå med til mangfoldiggjørelsen, nedlegges ved rettens kontor. Høyesteretts justitiarius kan likevel samtykke i at nedleggelse unnlates, når han finner det sannsynlig at vedkommende part i henhold til første ledd vil bli fritatt for å betale utgiftene ved mangfoldiggjørelsen. Det offentliges utgifter er tvangsgrunnlag for utlegg.

En part kan selv sørge for mangfoldiggjørelsen av sitt utdrag når det gjøres på en måte som domstolen godkjenner.

Tilføyd ved lov 10 juni 1932 nr. 3, endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 7.

Såfremt et utdrag inneholder bevisligheter som er inntatt bare i den annen parts interesse, kan det i dommen pålegges ham å utrede en del av utdragsomkostningene, selv om han ikke blir pålagt å bære saksomkostningene for øvrig.

Den part som ilegges saksomkostninger til motpart som er fritatt for å betale utgiftene ved mangfoldiggjørelse av utdrag, skal i dommen tilpliktes å erstatte det offentlige disse utgifter.

Tilføyd ved lov 10 juni 1932 nr. 3.

§ 8.

I saker som behandles skriftlig skal den ankende part ledsage sitt første innlegg med utdrag som skal være istandbragt efter § 2. Søker nogen av partene i senere innlegg støtte i bevisligheter som ikke er inntatt i det første utdrag, skal vedkommende part istandbringe et særskilt utdrag av disse bevisligheter.

Tilføyd ved lov 10 juni 1932 nr. 3.

§ 9.

Har en advokat eller part ikke tilbørlig forberedt bevisførselen gjennom utdrag av saken, eller har han tatt inn overflødige ting i utdraget eller foranlediget overflødige reproduksjoner av karter eller skisser, eller har han oversittet eller bevirket oversittelse av den frist som er nevnt i § 4, kan han ved dommen i saken ilegges bøter. Likeledes kan det pålegges ham helt eller delvis å erstatte de utgifter som ved hans forhold er påført det offentlige.

Endret ved lov 4 des 1964 nr. 2 (tidligere § 6).

§ 10.

Reglene i §§ 1 til 9 får tilsvarende anvendelse i sivile ankesaker og overskjønn for lagmannsrett for så vidt retten krever utdrag istandbrakt. Det samme gjelder ved anke til lagmannsretten i straffesak når retten ikke skal prøve bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet.

Når særlige grunner taler for det, kan retten også ellers i saker for lagmannsrett og i saker for tingrett kreve at utdrag utarbeides. Departementet gir nærmere forskrifter om hva utdraget skal inneholde. For øvrig gjelder reglene i §§ 1-9 tilsvarende.

Tilføyd ved lover 25 juni 1948 nr. 15, 21 juni 1963 nr. 5, endret ved lover 17 des 1982 nr. 88, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 513), 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

Slutningsbestemmelse.

Tiden for denne lovs ikrafttræden fastsættes ved særskilt lov.[1]
1 Loven ble satt i kraft 1 juli 1927 iflg. lov 14 aug 1918 nr. 4, se dens § 1.

Lov om frivillige auksjoner [auksjonsloven]

§ 1. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 2.

Med de begrensninger som følger av brukthandellova, kan enhver selv eller ved andre holde offentlig auksjon over gods som tilhører ham, og som han har rett til å selge.
Endret ved lover 13 mai 1988 nr. 26, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 4.

Ved enhver frivillig auktion skal et vidne være tilstede.
Som vidne kan brukes enhver, som er over 18 aar og ikke fradømt stemmeret i offentlige anliggender.

§ 5.

Om enhver frivillig auksjon skal styreren gi melding til politiet samtidig med bekjentgjørelsen av auksjonen eller snarest mulig etter det.

Findes det nødvendig, at der til opretholdelse av orden fremmøter politi, er sælgeren pligtig til at betale de særlige utgifter, som dette maatte medføre.

Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 6. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 1989 nr. 72.

§ 7.

Ved løsøreauktioner skal det av kundgjørelsen og auktionsvilkaarene tydelig fremgaa, om tingene tilhører samme eier eller ikke.

Den, som gjør sig en næring av at holde auktion for andre, kan ikke under en auktion over andenmands gods sælge noget for egen regning.

§ 8.

Har auktionsstyreren eller nogen anden paatat sig at kræve ind auktionspengene, er han som selvskyldner ansvarlig for rigtig betaling.

Opkræveren skal være tilstede ved auktionen. Han bestemmer, om en byder skal faa betalingsfrist, og om tingen straks skal utleveres til ham eller opbevares for hans regning, til han betaler.

Hvis en byder uten rimelig grund blir avvist eller negtet betalingsfrist, og sælgeren lider skade ved det, er opkræveren ansvarlig.

§ 9.

Auktionsvilkaarene skal læses op, før oprop begynder, og under auktionen være tilgjængelige for dem, som ønsker at gjøre sig kjendt med dem.

§ 10.

Tingene ropes op enkeltvis, hvis ikke deres art gjør det nødvendig eller

hensigtsmæssig at rope dem op under ett eller i større eller mindre avdelinger. Den orden, som er angit i en auktionskatalog eller lignende fortegnelse, bør ikke fravikes uten særlig grund. Saalænge salg foregaar efter saadan fortegnelse, maa der ikke ropes op andre ting.

Tingene skal helst være tilstede eller i nærheten, saa de kjøpelystne har adgang til at gjøre sig bekjendt med dem.

§ 11.

Før tilslaget blir git, skal det høieste bud gjentagne ganger kundgjøres høit og tydelig.

Viser det sig, at to eller flere har gjort det høieste bud, eller opstaar det tvist om budet, skal styreren opfordre til videre bud. Nytter ikke det, avgjør han, hvem som skal ansees for høistbydende.

Hvis ikke auktionsvilkaarene forbeholder en frist, skal opkræveren eller, hvis opkræver ikke er antat, sælgeren straks anta eller forkaste budene. Enhver byder pligter at vedstaa sit bud, til avgjørelsen er truffet eller fristen utløpet.

§ 12.

Enhver frivillig auktion indføres i en bok med anførsel av sted og tid og navnet paa sælgeren og andre, som har optraadt under forretningen.

Ved ethvert salg skal tingen, kjøperens navn og kjøpesummen indføres i auktionsboken. Blir kjøpesummen betalt straks, skal ogsaa det anføres.

Opstaar der tvist om kjendsgjerninger av betydning, som er forefaldt paa møtet, skal oplysning straks søkes ved forklaringer av de tilstedeværende, og det nødvendige føres ind i auktionsboken.

Boken underskrives av styreren og vidnet.

Enhver, som erhvervsmæssig eller til stadighet vil drive auktionsvirksomhet, skal bruke en auktionsbok, som er godkjendt av politimesteren.

§ 13. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 14.

Overtredelse i bestemmelsene i §§ 4, 7, 9, 10 første ledd tredje punktum og § 12

straffes med bøter.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 15. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

Slutningsbestemmelse.

Tiden for denne lovs ikrafttræden bestemmes ved særskilt lov.[1]
1 Loven ble satt ikr. 1 juli 1927 iflg. lov 14 aug 1918 nr. 4, se dens § 1.

Lov om rettergangsordningens ikrafttræden

I. Tiden for ikrafttrædelsen.

§ 1.

Denne lov trer i kraft den 1 juli 1927[1] tillike med følgende lover:

1. lov om domstolene av 13 august 1915,
2. lov om rettergangsmåten for tvistemål av 13 august 1915 ,
3. lov om tvangsfullbyrdelse av 13 august 1915 ,
4. lov om skifte- og konkurssaker av 21 juli 1916,
5. lov om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. av 21 juli 1916,
6. lov av 14 desember 1917 om forandringer i lov om rettergangsmåten i straffesaker av 1 juli 1887,
7. lov av 26 april 1918 om forandringer i lov om betaling for offentlige forretninger av 6 august 1897,
8. lov om utdrag av ankesaker i Høiesterett ,
9. lov om offentlige auksjoner og licitasjoner.

Endret ved lover 19 mai 1922 nr. 2, 1 mai 1923 nr. 3, 14 mars 1924 nr. 1, 17 juli 1925 nr. 6, slutningsbestemmelsen og 9 juli 1926 nr. 1.
1 Opprinnelig 1 jan 1923.

II. Lovbestemmelser som ophæves.

§ 2.

Forsaavidt de fremdeles er gjældende, ophæves alle ældre lovbestemmelser, som staar i strid med de i § 1 nævnte lover.

Av lovbestemmelser, som er utfærdiget før utgangen av 1917, ophæves saaledes;

– – –

III. Lovbestemmelser som forandres.

§ 3.

Forretninger, som efter den ældre lovgivnings bestemmelser skal utføres av overretten, skal herefter utføres av lagmandsretten, hvis ikke andet er bestemt.

§ 4.

Forretninger, som efter den ældre lovgivnings bestemmelser skal utføres av underretten eller underdommeren (sorenskriveren), skal herefter utføres av tingretten.

Forretninger, som er henlagt under sjøretten, utføres av tingretten.
Endret ved lover 25 feb 1927, 7 juni 1935 nr. 2, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 7 juni 1935 nr. 2.

§ 6. (Opphevet)

Endret ved lover 17 juli 1925 nr. 6, 22 mai 1981 nr. 24, 14 juni 1985 nr. 71, 7 april 1995 nr. 15, 14 des 2001 nr. 98 (i kraft 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), opphevet ved lov 26 apr 2002 nr. 12 (ikr. 1 juli 2002, se endringslovens § 6 for overgangsbestemmelser).

§ 7. (Opphevet)

Endret ved lover 22 mai 1981 nr. 24, 28 april 2000 nr. 34 (i kraft 1 juli 2000 iflg. res. 28 april 2000 nr. 366), opphevet ved lov 26 apr 2002 nr. 12 (ikr. 1 juli 2002).

§ 8. (Opphevet)

Endret ved lover 9 mars 1962 nr. 1, 29 juni 1990 nr. 47, 23 juni 1995 nr. 34 (i kraft 1 aug 1995), 28 april 2000 nr. 34 (i kraft 1 juli 2000 iflg. res. 28 april 2000 nr. 366), opphevet ved lov 26 apr 2002 nr. 12 (ikr. 1 juli 2002).

§ 9. (Opphevet)

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 17 des 1982 nr. 88, opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 10. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 12.

Uforfalt fordring på lønn eller annen ytelse som nevnt i lov om fordringshavernes dekningsrett § 2-7 kan ikke rettsgyldig overdras eller pantsettes. For så vidt angår erstatningskrav som nevnt i § 2-7 annet ledd bokstav f, gjelder dog reglene i lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 3-10.

Overdragelse av uforfalt fordring på trygd, pensjon eller annen ytelse som nevnt i lov om fordringshavernes dekningsrett § 2-7 annet ledd bokstav b, c og e og som er bestemt til vanlig underhold, kan likevel skje til pensjonsinnretning, arbeidsgiver eller offentlig myndighet i den utstrekning disse yter lønn, stønad

til vanlig underhold eller liknende ytelser til vedkommende for samme tidsrom.

Overdragelse som nevnt i annet ledd kan også skje ved bestemmelse i tariffavtale eller offentlig lønnsregulativ.

Endret ved lover 13 juni 1975 nr. 37, 26 juni 1992 nr. 86.

§ 13. (Opphevet)

Opphevet ved lov 8 feb 1980 nr. 2.

§§ 14 til 91. (Endrer prosessuelle bestemmelser i en rekke eldre lover; endringene er inntatt på sitt sted i disse lover.)

IV. Overgangsbestemmelser.

§ 92. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 1935 nr. 8.

§ 93. (Uten praktisk betydning)

§ 94. (Uten praktisk betydning)

§ 95.

Med andragender om sakførerbevilling, indsendt før denne lovs ikrafttræden, forholdes efter den ældre lovgivning.

De, som tidligere har bevilling som underretssakførere, kan ogsaa optræde ved lagmandsretterne (overrettene) under samme betingelser som andre sakførere.[1]

Bestemmelsene i domstolslovens[2] § 219, annet ledd, gjelder ikke for dem, som tidligere har bevilling som overrettssakførere.

Endret ved lov 25 feb 1927.

1 Se dl. § 219 annet ledd.

2 Lov 13 aug 1915 nr. 5 (dl.).

§ 96. (Uten praktisk betydning)

§ 97. (Opphevet)

– - –

– - –

Bestemmelsen i tvistemålslovens[1] § 279, femte punktum, får ikke anvendelse på forliksfullmakt i gjeldsbrev (vekselobligasjon) som er utstedt før 1. juli 1927.[2]

Første og annet ledd utelatt her som uten betydning. Tredje ledd tilføyd ved lov 25 feb 1927.

1 Lov 13 aug 1915 nr. 6 (tvml.).

2 Jfr. § 103 annet ledd.

§ 98. (Uten praktisk betydning)

§ 99. (Uten praktisk betydning)

§ 100. (Uten praktisk betydning)

§ 101. (Uten praktisk betydning)

§ 102. (Uten praktisk betydning)

§ 103.

Hvis ikke andet er bestemt i denne lov, kommer bestemmelserne i lov om tvangsfuldbyrdelse[1] til anvendelse ogsaa, naar grundlaget for fuldbyrdelsen skriver sig fra tiden før denne lovs ikrafttræden uten at være forældet efter den tidligere lovgivnings bestemmelser.

Denne bestemmelse kommer ikke til anvendelse på eldre voldgiftsdommer og gjeldsbrev, herfra dog undtatt gjeldsbrev som er utstedt efter 31 desember 1926.[2]

Endret ved lov 25 feb 1927.

1 Lov 26 juni 1992 nr. 86 (tvangsl.).

2 Jfr. § 97 tredje ledd.

§ 104. (Uten praktisk betydning)

§ 105.

Hvis der i henhold til den hittil gjeldende lovgivning er adgang til å forlange eksekusjon eller auksjon uten foregående lovmål og dom i henhold til et før denne lovs ikrafttreden oprettet dokument står denne adgang fremdeles åpen efter det nevnte tidspunkt, uansett de i loven om tvangsfullbyrdelse opstillede betingelser herfor. Likeså skal adgangen til tvangsfullbyrdelse i henhold til Norske lovs 6te boks 14de kapitels 6te artikkel fremdeles stå åpen, såfremt leieforholdet er inngått før nærværende lovs ikrafttreden.

Fullbyrdelsen innledes og foretas efter reglene i lov om tvangsfullbyrdelse.[1]
Endret ved lov 25 feb 1927.
1 Lov 26 juni 1992 nr. 86 (tvangsl.).

§ 106. (Uten praktisk betydning)

§ 107.

De nærmere bestemmelser, som findes nødvendige til at gjennemføre denne lov, kan gives av Kongen.

Traktat mellem Norge, Amerikas Forente Stater, Danmark, Frankrike, Italia, Japan, Nederlandene, Storbritannia og Irland og de britiske oversjøiske besiddelser og Sverige angående Spitsbergen [Svalbardtraktaten]

Art 1.

De høie kontraherende parter er enig om å anerkjenne under de vilkår som er fastsatt i nærværende traktat Norges fulle og uinnskrenkede høihetsrett over Spitsbergenøgruppen, som foruten Bjørnøya eller Beeren-Eiland omfatter alle øer mellem 10° og 35° lengde øst for Greenwich og mellem 74° og 81° nordlig bredde, særlig: Vest-Spitsbergen, Nordostlandet, Barents' Øy, Edge-Øy, Kong Karls Land. Hopen eller Hopen-Eiland og Prins Karls Forland tillikemed alle de

øer, holmer og skjær, som hører dertil (se det vedføiede kart).

Art 2.

Alle de høie kontraherende parters skib og undersåtter skal ha like rett til fiske og jakt innen de områder som er nevnt i artikel 1 og deres territoriale farvann.

Det tilkommer Norge å håndheve, treffe eller fastsette passende forholdsregler til sikre bevarelsen og – om nødvendig – gjenoprettelsen av dyre- og plantelivet innen de nevnte områder og deres territoriale farvann, dog så, at disse forholdsregler alltid skal anvendes likt overfor alle de høie kontraherende parters undersåtter uten nogen som helst undtagelser, forrettigheter og begunstigelser, direkte eller indirekte, til fordel for nogen av dem.

De okkupanter hvis rettigheter blir anerkjent i henhold til bestemmelsene i artiklene 6 og 7, skal ha enerett til jakt på sine grunnstykker: 1. i nærheten av boliger, hus, magasiner, verksteder og anlegg opført til utnyttelse av grunnstykket, på vilkår fastsatt i de stedlige politiforskrifter; 2. innen et område av 10 kilometer om foretagendenes eller bedriftenes hovedsæte – og i begge tilfelle under forutsetning av at de retter sig efter de forskrifter som den norske regjering gir overensstemmende med betingelsene i denne artikkel.

Art 3.

Alle de høie kontraherende parters undersåtter skal i farvannene, fjordene og havnene innen de områder som er nevnt i artikkel 1 ha like rett til adgang og ophold – uten hensyn til grunn eller formål; de skal der kunne drive uhindret allslags maritim-, industri-, bergverks- og handelsvirksomhet på fullstendig like fot, forutsatt at de retter sig efter de stedlige lover og forskrifter.

De skal ha samme like adgang til å drive og utnytte alle maritime, industri-, bergverks- og handelsforetagender både til lands og i de territoriale farvann, uten at noget monopol i nogen henseende eller til fordel for noget foretagende skal kunne innføres.

Uansett de regler som måtte gjelde i Norge for kystfart skal de høie kontraherende parters skib på reise til eller fra de områder som er nevnt i artikkel 1 ha rett til å anløpe norske havner, både på op- og nedreisen, for å ta ombord eller sette i land reisende eller varer, som skal til eller kommer fra de nevnte områder – eller av hvilken som helst annen grunn.

Der er enighet om, at der ikke i nogen henseende og særlig ikke forsåvidt angår utførsel, innførsel og gjennemførsel skal pålegges nogen av de høie kontraherende parters undersåtter, deres skib og varer nogen som helst byrde eller innskrenkning som ikke kommer til anvendelse like overfor undersåtter,

skib eller varer, som i Norge nyder mest begunstiget behandling, idet norske undersåtter, skib og varer i så måte likestilles med de andre høie kontraherende parters og ikke skal behandles gunstigere i nogen retning.

Der skal ikke pålegges utførselen av varer bestemt til nogen av de kontraherende makters områder nogen annen eller mere tyngende byrde eller innskrenkning enn der fastsettes for utførselen av samme slags varer til en annen kontraherende makts (deriblandt Norges) område eller til hvilket som helst annet land.

Art 4.

Alle offentlige trådløse telegrafstasjoner som er eller blir oprettet med den norske regjerings tillatelse eller efter dens tiltak i de egner som er nevnt i artikkel 1, skal alltid stå åpen på helt like fot for meddelelser fra skib av alle flagg og fra de høie kontraherende parters undersåtter på de vilkår som er fastsatt i radiotelegrafoverenskomsten av 5 juli 1912 eller fastsettes i den internasjonale overenskomst som måtte bli avsluttet istedenfor den.

Under forbehold av de mellemfolkelige forpliktelser som måtte følge av krigstilstand skal eiere av grunnstykker alltid kunne opsette og benytte til egen bruk apparater for trådløs telegrafering, som i private anliggender skal ha adgang til å tre i forbindelse med faste eller bevegelige stasjoner, derunder innbefattet stasjoner ombord i skib og luftfartøier.

Art 5.

De høie kontraherende parter anerkjenner nytten av å oprette en internasjonal meteorologisk stasjon i de egner som er nevnt i artikkel 1. Ordningen av denne stasjon vil bli gjenstand for en senere overenskomst.

Der vil likeledes ved overenskomst bli truffet bestemmelser om de betingelser hvorunder videnskapelig forskning skal kunne drives i de nevnte egner.

Art 6.

Med forbehold av bestemmelsene i nærværende artikkel skal erhvervede rettigheter som tilhører de høie kontraherende parters undersåtter anerkjennes som gyldig.

Krav som er opstått ved besiddelsestagelser eller okkupasjoner foretatt før undertegningen av denne traktat skal ordnes efter bestemmelsene i det

vedføiede bilag, som skal ha samme kraft og gyldighet som nærværende traktat.

Art 7.

Med hensyn til erhvervelse, utnyttelse og utøvelse av eiendomsrett, derunder innbefattet bergverksrettigheter, forplikter Norge sig til i de områder som er nevnt i artikkel 1, innrømme alle de høie kontraherende parters undersåtter en behandling basert på fullstendig likestilling og overensstemmende med bestemmelsene i nærværende traktat.

Ekspropriasjon kan bare skje til almennyttige formål og mot full erstatning.

Art 8.

For de områder som er nevnt i artikkel 1 forplikter Norge sig til å istandbringe en bergverksordning som særlig med hensyn til skatter, gebyrer eller avgifter av enhver art og de almindelige eller særlige arbeidsvilkår skal utelukke alle forrettigheter, monopoler eller begunstigelser til fordel for staten eller for undersåtter av nogen av de høie kontraherende parter, Norge innbefattet, og sikre det lønnede personale av enhver art de nødvendige lønnsgarantier og garantier for beskyttelse av dets fysiske, moralske og intellektuelle velvære.

De skatter, gebyrer og avgifter som opkreves skal utelukkende komme de nevnte områder til gode og kan bare pålegges i den utstrekning som deres øiemed tilsier.

Forsåvidt særlig angår utførselen av mineraler har den norske regjering adgang til å pålegge en eksportavgift, som dog for de første 100.000 tons ikke må overstige 1 pct. av de utførte mineralers maksimumsverdi og derefter beregnes efter en synkende skala. Verdien skal fastsettes ved utløpet av skibningssesongen, på grunnlag av en beregning av den opnådde gjennemsnittlige fob.-pris.

Den norske regjering skal ha meddelt de andre kontraherende makter utkastet til bergverksordning 3 måneder før den trer i kraft. Hvis én eller fler av de nevnte makter innen denne frist foreslår at der foretas endringer i den, før den bringes i anvendelse, skal den norske regjering meddele disse forslag til de andre kontraherende makter for at de kan bli prøvd og avgjort av en kommisjon bestående av én representant for hver av de nevnte makter. Denne kommisjon sammenkalles av den norske regjering og skal treffe sin avgjørelse innen en frist av 3 måneder efterat den er trådt sammen. Dens beslutninger treffes med stemmeflerhet.

Art 9.

Med forbehold av de rettigheter og plikter for Norge som følger av dets tiltredelse av Folkenes Forbund forplikter Norge sig til ikke å oprette eller tillate oprettet nogen flåtebasis i de egner som er nevnt i artikkel 1 eller anlegge nogen befestning i de nevnte egner som aldri må nyttes i krigsøiemed.

Art 10.

Inntil de høie kontraherende parters anerkjennelse av en russisk regjering måtte gi Russland anledning til å tiltre denne traktat, skal russiske undersåtter og selskaper nyte samme rettigheter som de høie kontraherende parters undersåtter.

Krav som de måtte ha å gjøre gjeldende innen de områder som er nevnt i artikkel 1 skal, under de betingelser som er fastsatt i artikkel 6 og bilaget til denne traktat, fremsettes gjennem den danske regjering, som erklærer sig rede til å yde sin velvillige medvirkning i den anledning.

Nærværende traktat, hvis franske og engelske tekst skal være autentisk, blir å ratifisere.

Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres i Paris snarest mulig.

De makter hvis regjering har sitt sæte utenfor Europa skal kunne innskrenke sig til å meddele den franske Republikks regjering gjennem sin diplomatiske representant i Paris at de har ratifisert, og skal i så fall oversende ratifikasjonsdokumentet snarest mulig.

Denne traktat trer, forsåvidt angår bestemmelsene i artikkel 8, i kraft, når den er blitt ratifisert av enhver av signatarmaktene, og i alle andre henseender samtidig med den i artiklen nevnte bergverksordning.

De utenforstående makter skal innbys av den franske Republikks regjering til å slutte sig til denne traktat, når den er behørig ratifisert. Denne tilslutning skal skje ved notifikasjon til den franske regjering som vil ha å underrette de andre kontraherende parter.

Til bekreftelse av dette har ovennevnte befullmektigede undertegnet nærværende traktat.

Utferdiget i Paris den niende februar 1920, i to eksemplarer, hvorav det ene tilstilles Hans Majestet Norges Konges regjering og det annet deponeres i den franske Republikks arkiv; autentiske avskrifter vil bli tilstillet de andre signatarmakter.

Bilag.

§ 1.

1. Notifikasjon om alle krav på landområder som måtte ha vært fremsatt for en regjering før undertegningen av denne traktat, skal innen 3 måneder efterat denne traktat er trådt i kraft, av *kravsmannens* regjering tilstilles en kommissær som har i opdrag å prøve kravene. Kommissæren skal være en dommer eller rettslærd av dansk nasjonalitet og i besiddelse av de nødvendige kvalifikasjoner og utpekes av den danske regjering.
2. Notifikasjonen må inneholde en nøiaktig angivelse av grensene for det felt der gjøres krav på, og være ledsaget av et kart i en målestokk ikke under 1/1.000.000 og hvorpå feltet skal være klart avlagt.
3. Notifikasjonen må være ledsaget av et depositum av 1 penny pr. acre (40 ar) av det felt, der gjøres krav på, til dekning av omkostningene ved prøvelsen av kravene.
4. Kommissæren kan forlange av kravsmennene at de skaffer frem alle andre dokumenter, aktstykker eller oplysninger som han måtte finne nødvendig.
5. Kommissæren skal prøve de krav som således er notifisert. I dette øiemed kan han ty til sådan sakkyndig hjelp som han måtte finne nødvendig og i tilfelle gå til undersøkelser på åstedet.
6. Kommissærens godtgjørelse skal fastsettes ved overenskomst av den danske regjering og de andre interesserte regjeringer. Kommissæren fastsetter selv godtgjørelsen for de medhjelpere som han finner det nødvendig å benytte sig av.
7. Når kommissæren har prøvd kravene, skal han utarbeide en redegjørelse som nøiaktig angir de krav der efter hans mening bør godkjennes straks som begrunnet, og dem som han, enten på grunn av tvist eller av nogen annen årsak, mener bør undergis voldgift som nedenfor omhandlet. Kopier av denne redegjørelse skal av kommissæren tilstilles de interesserte regjeringer.
8. Hvis summen av de beløp som er deponert i henhold til post 3 ikke er tilstrekkelig til å dekke omkostningene ved prøvelsen av kravene, skal kommissæren, hvis han synes kravet er begrunnet, straks angi det tilleggsbeløp som kravsmannen skal betale. Størrelsen av dette beløp skal fastsettes efter utstrekningen av det felt hvortil kravsmannens rett er anerkjent.
Dersom størrelsen av de beløp som er deponert i henhold til post 3 overskrider de nevnte omkostninger, skal det overskytende brukes til å dekke utgiftene ved den nedenfor omhandlede voldgift.
9. Innen 3 måneder fra datoen for den redegjørelse som er nevnt i post 7 i denne paragraf skal den norske regjering ta de nødvendige skritt til å meddele dem, hvis krav kommissæren har anerkjent, gyldig hjemmelsdokument, som sikrer dem den utelukkende eiendomsrett til vedkommende felt, overensstemmende

med de lover og forskrifter som måtte gjelde eller bli gjeldende for de områder som er nevnt i artikkel 1 i denne traktat og med forbehold av den bergverksordning som er nevnt i traktatens artikkel 8.
I tilfelle av at en tilleggsbetaling måtte bli nødvendig efter post 8 ovenfor, skal der dog bare utferdiges et midlertidig hjemmelsdokument, som blir endelig når kravsmannen innen en sådan passende frist som den norske regjering måtte fastsette, har betalt nevnte ytterligere beløp.

§ 2.

Krav som den i post 1 i forrige paragraf nevnte kommissær av en eller annen grunn ikke har anerkjent som begrunnet, skal avgjøres efter følgende regler:

1. Innen 3 måneder fra datoen for den redegjørelse som er nevnt i post 7 i forrige paragraf skal enhver av de regjeringer, hvis undersåtter har krav som ikke er anerkjent, opnevne en voldgiftsmann.
   Kommissæren skal være formann for den således oprettede domstol. Han skal ha den avgjørende stemme i tilfelle av stemmelikhet. Han opnevner en sekretær til å motta de dokumenter som er nevnt i post 2 i denne paragraf og til treffe de nødvendige forføininger til domstolens sammentrede.
2. Innen én måned efter opnevnelsen av den sekretær som er nevnt i post 1 skal kravsmennene gjennem sine respektive regjeringer tilstille ham en redegjørelse som nøiaktig angir deres krav og er ledsaget av alle dokumenter og begrunnelser som de måtte ønske å gjøre gjeldende til støtte for kravene.
3. Innen to måneder efter opnevnelsen av den sekretær som er nevnt i post 1 skal domstolen tre sammen i Kjøbenhavn for å prøve de krav som er blitt innbragt for den.
4. Domstolens sprog er engelsk. Alle dokumenter eller begrunnelser kan forelegges den av de interesserte parter i deres eget sprog, men skal i så fall være ledsaget av en oversettelse til engelsk.
5. Hvis kravsmennene ytrer ønske om det, skal de ha rett til å bli hørt av domstolen enten personlig eller ved rettsfullmektig, og domstolen skal ha rett til å avkreve kravsmennene alle ytterligere redegjørelser, dokumenter eller begrunnelser som den måtte anse nødvendig.
6. Før domstolen hører i saken skal den kreve av partene depositum eller sikkerhetsstillelse for de beløp som den finner nødvendig til dekning av den del av utgiftene ved domstolen som faller på hver kravsmann. Ved fastsettelsen av beløpenes størrelse skal domstolen først og fremst ta hensyn til utstrekningen av det felt som kreves. Den

kan også kreve ytterligere depositum av partene i saker som medfører særlige utgifter.

7. Voldgiftsmennenes godtgjørelse skal fastsettes for måneden og bestemmes av de interesserte regjeringer. Formannen fastsetter godtgjørelsen for sekretæren og alle de andre personer som domstolen gjør bruk av.
8. Med forbehold av bestemmelsen i dette bilag skal domstolen ha full myndighet til å fastsette sin egen rettergangsordning.
9. Ved prøvelsen av kravene skal domstolen ta i betraktning:
    a. Alle folkerettslige regler som er anvendelig på tilfellet;
    b. Almindelige rettferdighets- og billighetsgrunnsetninger;
    c. Følgende omstendigheter:
        1. Datoen, da det felt som kreves, blev okkupert for første gang av kravsmannen eller hans hjemmelsmenn;
        2. Datoen, da kravet blev anmeldt til kravsmannens regjering;
        3. Den utstrekning, hvori kravsmannen eller hans hjemmelsmenn har bearbeidet og utnyttet det felt han krevet. I denne forbindelse skal domstolen ta hensyn til omstendigheter eller innskrenkninger der som følge av krigstilstanden fra 1914 til 1919 kan ha hindret kravsmennene i å hevde sine krav.
10. Alle utgiftene ved domstolen skal fordeles på kravsmennene i slikt forhold som domstolen bestemmer. Dersom summen av de beløp som er deponert i henhold til post 6 skulde andra til mer enn utgiftene ved domstolen, skal det overskytende betales tilbake til dem hvis krav er blitt anerkjent og i slikt forhold som domstolen finner billig.
11. Domstolen skal meddele sine avgjørelser til de interesserte regjeringer og i alle tilfelle til den norske regjering.

Den norske regjering skal innen tre måneder efter mottagelsen av hver avgjørelse ta de nødvendige skritt til å meddele de kravsmenn hvis krav er blitt anerkjent av domstolen, gyldige hjemmelsdokumenter overensstemmende med de lover og forskrifter som gjelder eller vil bli gjeldende for de områder som er nevnt i artikkel 1 i denne traktat og med forbehold av den bergverksordning som er nevnt i traktatens artikkel 8. Hjemmelsdokumentene blir dog ikke endelige før kravsmannen har innbetalt sin forholdsvise andel av utgiftene ved domstolen innen en sådan passende frist som den norske regjering måtte fastsette.

§ 3.

Ethvert krav som ikke er blitt notifisert kommissæren overensstemmende med post 1 i paragraf 1, eller som ikke er blitt anerkjent av ham og ikke innbragt for domstolen overensstemmende med paragraf 2, skal anses som endelig bortfalt.

Lov om Kongens myndighetsalder

§ 1.

Det fylte 18de år skal være Kongens myndighetsalder.
Endret ved lover 7 feb 1969 nr. 6, 8 juni 1979 nr. 38.

§ 2.

Lov av 18 juli 1815, hvorved Kongens myndighetsalder bestemmes, opheves.

Lov om adgang for staten til utferdigelse av premieobligasjonslån

§ 1.

Pengespilloven skal ikke være til hinder for at lån som opptas for statskassens regning, emitteres som premieobligasjonslån ved utstedelse og utbydelse til salg av ihendehaverobligasjoner med premier.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 18 mars 2022 nr. 12 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 414).

§ 2.

Fordring på utbetaling av gevinst foreldes i tre år fra forfallsdagen. Fordring på renter foreldes i tre år fra en rentetermins forfallsdag. Fordring på en uttrukken obligasjons kapitalbeløp foreldes i ti år fra obligasjonens forfallsdag.

§ 3.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om avgift av kull, jordoljer og andre mineraler og bergarter som utføres fra Svalbard

§ 1.

Forsåvidt der er lagt avgift til statskassen på kull, jordoljer og andre mineraler og bergarter som utføres fra Svalbard, kommer de i nærværende lov og de i henhold til denne gitte bestemmelser til anvendelse.

§ 2.

Avgiften erlegges av utskiberen efter verdien av kull, jordoljer og andre mineraler og bergarter, som han i skibningssesongen har utført. Verdien fastsettes ved utløpet av skibningssesongen på grunnlag av den opnådde gjennemsnittlige fob-pris pr. tonn.

Ved cif-salg beregnes fob-prisen ved fradrag av den betalte frakt og assuranse. Benyttes ved cif-salg leiede eller tidsbefraktede skib, fastsettes gjennemsnittsfrakten pr. tonn ved utløpet av skibningssesongen på grunnlag av de virkelig hatte utgifter. Kan utgiften ikke bestemmes, eller benyttes egne skib, fastsettes gjennemsnittsfrakten skjønnsmessig under hensyntagen til de frakter, som ellers er betalt, og forholdene for øvrig.

Fritatt for avgift er bunkerkull, som utskiberen bruker i egne, leiede eller tidsbefraktede skib.

For avgiften kan utskiberen ved utskibningen pålegges å stille sikkerhet svarende til en prosent av ladningens antagelige verdi. De nærmere regler herom gis av Kongen.

§ 3.

Enhver utskiber av kull, jordoljer og andre mineraler eller bergarter fra Svalbard skal for hver skibningssesong føre en bok inneholdende opgave over det utførte gods med angivelse av art, mengde og produsent, de opnådde priser og de med skibningen forbundne utgifter i sådan form, som vedkommende departement

foreskriver. Boken innsendes til skattekontoret innen 31 desember, ledsaget av de bevisligheter, departementet foreskriver. Ved innsendelsen skal utskiberen i tilfelle opgi en fullmektig i Norge.

Ved utførsel av kull, jordoljer og andre mineraler og bergarter, som er produsert av en annen enn utskiberen, er produsenten medansvarlig for betalingen av den tilsvarende del av avgiften. Produsenten har å føre nøiaktig regnskap over de til utskiberen leverte varer i den form, som vedkommende departement foreskriver. Avskrift av regnskapet innsendes til skattekontoret innen 31 desember.

Endret ved lover 29 nov 1996 nr. 71 (ikr. 1 jan 1998), 27 juni 2008 nr. 54.

§ 4.

Skattekontoret beregner avgiften og i tilfelle de beløp for hvilke produsentene er medansvarlige på grunnlag av de meddelte opgaver. Det kan også forlange ytterligere oplysninger, som måtte være nødvendige for beregningen.

Undlater den avgiftspliktige å føre eller til bestemt tid å innsende boken med bilag til skattekontoret, eller undlater han å efterkomme en opfordring fra skattemyndighetene for Svalbard om å meddele oplysninger, taper han retten til å inngi klage, med mindre han godtgjør omstendigheter, som finnes fyldestgjørende til undskyldning for forsømmelsen. Det samme gjelder når produsenten undlater å føre eller innsende pliktig regnskap eller å gi krevede oplysninger.

Endret ved lover 29 nov 1996 nr. 71 (ikr. 1 jan 1998), 27 juni 2008 nr. 54, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 5.

Når avgiften er beregnet skal skattekontoret sende beregningen i rekommandert brev til den opgitte adresse i Norge for den avgiftspliktige selv (i tilfelle både utskiber og produsent) eller hans fullmektig. Har en avgiftspliktig, som ikke er hjemmehørende i Norge, undlatt å opgi fullmektig, utlegges brevet til avhentning på skattekontoret.

Klage over beregningen må være innkommet til skattekontoret innen 6 uker fra den dag, da beregningen i overensstemmelse med forrige ledd blev sendt den avgiftspliktige eller hans fullmektig eller utlagt på skattekontoret. Dog kan skattemyndighetene på andragende innrømme forlengelse av klagefristen.

Klager, som ikke helt imøtekommes av skattekontoret, skal det oversende til skatteklagenemnda for Svalbard til avgjørelse. Før avgjørelse treffes skal der gis den avgiftspliktige anledning til fornyet uttalelse.

Endret ved lover 29 nov 1996 nr. 71 (ikr. 1 jan 1998), 27 juni 2008 nr. 54, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 6.

Avgiften innbetales til skattekontoret innen 6 uker fra den dag, da beregningen blev sendt den avgiftspliktige eller hans fullmektig eller utlagt på skattekontoret.

Av avgiftsbeløp på 100 kroner eller derover, som ikke betales i rett tid, erlegges renter efter en prosentsats, som for hvert år fastsettes av vedkommende departement.

Avgiften skal innbetales med det beregnede beløp, selv om klage er inngitt. Hvis avgiften ved endelig beslutning blir nedsatt, erholdes det for meget erlagte tilbakebetalt.

Endret ved lover 29 nov 1996 nr. 71 (ikr. 1 jan 1998), 27 juni 2008 nr. 54, 20 des 2019 nr. 86 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181).

§ 7.

Har en utskiber helt eller for en vesentlig del undgått avgiftsberegning, kan efterberegning foretas, når vedkommende departement begjærer det. Reglene i §§ 5 og 6 får tilsvarende anvendelse. Renter svares fra 30 april det år, da avgiften skulde ha vært betalt.

Rett til sådan efterberegning tapes, hvis begjæring derom ikke fremkommer innen 5 år, regnet fra utgangen av det år, hvori beregningen skulde ha vært foretatt. Foreligger straffbart forhold fra den skattepliktiges side, er fristen 10 år. Er disse frister ikke utløpet, kan efterberegning også begjæres efter den avgiftspliktiges død eller selskapets opløsning, dog ikke hvis der er hengått mer enn 2 år derefter.

§ 8.

Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 31 mai 1963 nr. 2, 26 juni 1992 nr. 86.

§ 9.

Undlatelse av å føre eller til bestemt tid å innsende den i § 3, første ledd

omhandlede bok med bilag eller det i § 3, annet ledd omhandlede regnskap samt undlatelse av på forlangende å meddele nærmere oplysninger til skattemyndighetene straffes med bøter.
Endret ved lover 29 nov 1996 nr. 71 (ikr. 1 jan 1998), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 10.

Kongen gir de forskrifter, som for øvrig måtte anses nødvendige til gjennemførelse av denne lov.

§ 11.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
Av kull, jordoljer og andre mineraler og bergarter som før lovens ikrafttreden er innlastet til utførsel, erlegges ikke avgift.
1 I forbindelse med sanksjon av loven ble det bestemt at den ble satt i kraft straks.

Lov om Svalbard [Svalbardloven]

1ste kapitel. Svalbards forhold til Norge.

§ 1.

Svalbard er en del av kongeriket Norge.
Til Svalbard hører Bjørnøya, Vest-Spitsbergen, Nordostlandet, Barents øy, Edge øy, Kong Karls land, Hopen, Prins Karls Forland og alle andre øer, holmer og skjær mellem 10° og 35° lengde øst for Greenwich og mellem 74° og 81° nordlig bredde.

§ 2.

Norsk privatrett og strafferett og den norske lovgivning om rettspleien gjelder for Svalbard, når ikke annet er fastsatt.
Andre lovbestemmelser gjelder ikke for Svalbard, uten når det særskilt er fastsatt.

§ 3.

Lovene om offentlige tjenestemenn,[1] om betaling for offentlige forretninger, om mynt, mål og vekt, om tid, om formidling av landsdekkende postsendinger, om elektronisk kommunikasjon, om arbeidervern og om arbeidstvister skal gjelde for Svalbard med de endringer som Kongen fastsetter av hensyn til de stedlige forhold.
Endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 4 juli 2003 nr. 83 (ikr. 25 juli 2003 iflg. res. 4 juli 2003 nr. 879), 26 jan 2007 nr. 4 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 86).
1 Inkurie: Opphevet, se lov 16 juni 2017 nr. 67.

§ 4.

Kongen kan utferdige alminnelige forskrifter om kirke-, skole- og forsorgsvesenet, om den offentlige orden, om utvisning, lege- og sunnhetsvesenet, om bygnings- og brannvesenet, om ildsfarlige gjenstander, om skipsfart, luftfart og annen samferdsel, om turisme, om industrielt rettsvern, om bergverksdrift, saltvannsfiske, fangst av ikke stedegne sjøpattedyr og annen næringsdrift og om oppgaver til den offisielle statistikk. Kongen kan også utferdige forskrift om begrensninger i virksomhet som vil kunne være til skade for forskningsaktivitet i bestemte områder av spesiell verdi for forskningen.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forskrifter gitt i medhold av første ledd eller forbud eller påbud gitt i medhold av forskriftene, straffes med bøter eller med fengsel i inntil 1 år, med mindre forskriften fastsetter lavere straff.

Ved overtredelse av regler om fiske og fangst i Svalbards indre farvann og sjøterritorium gjelder lov av 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar §§ 64 annet og fjerde ledd og 65 tilsvarende. Forsøk straffes i slike tilfeller på samme måte som fullbyrdet overtredelse.
Endret ved lover 16 des 1960 nr. 1, 16 juni 1989 nr. 68, 14 juni 1991 nr. 28, 20 juli 1991 nr. 66, 17 apr 1998 nr. 23 (ikr. 1 juli 1998 iflg. res. 17 apr 1998 nr. 336), 15 juni 2001 nr. 79 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28. juni 2002 nr. 648), 21 des 2005 nr. 128, 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

2net kapitel. Styre og rettspleie.

§ 5.

På Svalbard skal det være en sysselmester som oppnevnes av Kongen.

Sysselmesteren har samme myndighet som en statsforvalter. Sysselmesteren er også politimester og notarius publicus, så lenge det ikke er særskilte tjenestepersoner i disse stillingene.

På Svalbard er sysselmesteren namsmann og hovedstevnevitne. Veksel- og sjekkprotester tas opp av Sysselmesteren.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901),7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 6.

Lagmannsrett for Svalbard er lagmannsretten for det lagsogn som Kongen fastsetter.

§ 7.

Svalbard hører under den tingrett som Kongen fastsetter.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 8.

Medlemmer og varamedlemmer av Svalbard forliksråd velges av Longyearbyen lokalstyre selv. Sysselmesteren er sekretariat for forliksrådet.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 30 aug 2002 nr. 67.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (i kraft 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr.

695), opphevet ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 10.

Skjønn i ekspropriasjonssaker avgis av tre skjønnsmedlemmer. Overskjønn avgis av fem skjønnsmedlemmer og styres av sysselmesteren eller en ansatt hos Sysselmesteren som oppfyller kravene for å være lagdommer.

Er saken særlig viktig, kan Kongen etter begjæring av en part bestemme at en skjønnsstyrer som oppnevnes av Kongen og to skjønnsmedlemmer skal avgi skjønnet. Overskjønn avgis i så fall av fem skjønnsmedlemmer og styres av en skjønnsstyrer som Kongen oppnevner.

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 17 des 1982 nr. 88, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 11.

På Svalbard velger lokalstyret selv meddommere hvert fjerde år. Valget foregår etter hvert valg til lokalstyret og gjelder for fire år fra 1. mai det påfølgende år. Når rettsmøte skal holdes på Svalbard, skal en av domstolens tjenestemenn ta ut meddommere ved loddtrekning.

Skjønnsmedlemmer og rettsvitner oppnevnes av retten.

De som opnevnes, plikter å ta imot hvervet. Reise- og kostgodtgjørelse kan tilstås efter regler som Kongen fastsetter.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 12.

På Svalbard kan meldinger om dødsfall etter arveloven § 89 gis til Sysselmesteren.

Opphevet ved lov 26 juni 1992 nr. 86, tilføyd igjen ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), endret ved lover 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020

nr. 149, 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 13.

Tinglysingsregisteret (grunnboken) for Svalbard er et edb-basert register over tinglyste dokumenter som gjelder fast eiendom. Føringen av grunnboken skjer ved elektronisk databehandling. Forskrifter fastsatt med hjemmel i lov om tinglysing gis anvendelse så langt de passer. Departementet kan gi særskilte forskrifter for grunnboken for Svalbard.
Endret ved lov 7 mars 1997 nr. 21.

3dje kapitel. Særregler om personlige rettsforhold.

§ 14. (Opphevet)

Endret ved lov 22 apr 1927 nr. 3, opphevet ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 15. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 16. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 1989 nr. 68.

§ 17.

Oprettes ektepakt forut for ekteskapet, og vigselmannen påtegner en bevidnelse om tiden, er ektepakten gyldig også overfor tredjemann like fra giftermålet, dersom den blir tinglyst innen ett år.

§ 18.

Mekling mellom ektefeller etter ekteskapsloven kan foretas av Sysselmesteren eller av en vigsler.

Endret ved lover 5 nov 1964, 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 19.

Sysselmesteren gjør også tjeneste som bidragsfoged efter lovene om foreldre og barn.
Endret ved lover 8 apr 1981 nr. 7, 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 20. (Opphevet)

Endret ved lov 12 juni 1987 nr. 70, opphevet ved lov 17 juli 1992 nr. 100.

§ 21.

Lovene om odels- og åsætesrett gjelder ikke for Svalbard.

4de kapitel. Særregler om eiendomsforholdene.

§ 22.

All grunn, som ikke blir tilkjent nogen til eiendom efter Svalbardtraktaten, er statsgrunn og er som sådan undergitt statens eiendomsrett.

Ingen kan vinne hevd på eiendomsrett eller bruksrett til statsgrunn. Rettigheter som staten har over avhendet statsgrunn, kan ikke falle bort ved hevd.
Endret ved lov 22 juni 1928 nr. 19.

§ 23.

Over grunn som er tilkjent privat eier efter Svalbardtraktaten, kan statsborgere i de land, som er med på traktaten, erhverve så vel eiendomsrett som bruksrett uten tillatelse. Det samme gjelder lovlig stiftet selskap, som har sitt styre i disse stater.

Pantebokføreren kan forlange bevis fra vedkommende myndighet i hjemlandet for at en utlending eller et utenlandsk selskap opfyller disse vilkår.
Endret ved lov 22 juni 1928 nr. 19.

§ 24.

Dersom eieren eller brukeren av fast eiendom på Svalbard ikke bor eller har fast ophold i Norge eller på Svalbard, skal han ha en fullmektig som bor i riket og har fullmakt til å representere ham i alt som angår eiendommen. Det samme gjelder, når eieren eller brukeren er et selskap med styre i utlandet.

Fullmakten med fullmektigens navn og stilling skal tinglyses.

Er ikke slik fullmakt gitt og tinglyst, kan underdommeren opnevne en fullmektig efter begjæring av en interessert. Opnevnelsen skal tinglyses og gjelder inntil eieren eller brukeren selv tinglyser fullmakt.

§ 25. (Opphevet)

Endret ved lover 7 mars 1997 nr. 21, 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3632).

§ 26.

Grunneieren har enerett til jakt og fangst på eiendommen:

a. i nærheten av bosteder, hus, magasiner, verksteder og andre bygg som har til formål å nytte ut eiendommen;
b. innenfor en avstand av 10 km. fra hovedsætet for virksomheten eller utnyttingen av eiendommen.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 79 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28. juni 2002 nr. 648. Tillatelser gitt med hjemmel i det opphevede annet ledd bortfalt fra samme tid).

§ 27.

Utenfor de områder som er nevnt i § 26, har jægere, fangstmenn, fiskere og egg- og dunsamlere rett til å ha hytter og andre innretninger, som de trenger for sitt ophold og arbeide, når det ikke er til ulempe for grunneieren.

De som vil drive videnskapelige undersøkelser, har samme rett utenfor de områder som er nevnt i § 26 a.

Tvist om anvendelsen av disse forskrifter avgjøres av Sysselmesteren med endelig virkning.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 28.

Tvungen avståelse av eiendomsrett eller bruksrett over fast eiendom i andre tilfelle enn bergverksordningen hjemler, kan Kongen tillate:

1. når staten eller private vil bygge havn, kai, dokk, vei, transportinnretning, vannledning, kraftoverføring, telegraf eller telefon;
2. når staten ellers trenger grunn til offentlig eller videnskapelig bruk.

Eieren og andre rettighetshavere skal få adgang til å uttale sig, før Kongen gir tillatelsen.

5te kapitel. Longyearbyen lokalstyre

Kapitlet tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695).

§ 29.

Formålet med dette kapitlet er å legge forholdene til rette for et funksjonsdyktig lokalt folkestyre i Longyearbyen, og for en rasjonell og effektiv forvaltning av fellesinteressene innenfor rammen av norsk svalbardpolitikk, og med sikte på en miljøforsvarlig og bærekraftig utvikling av lokalsamfunnet. Bestemmelsene i dette kapitlet skal også legge til rette for en tillitskapende forvaltning som bygger på en høy etisk standard.

Dette kapitlet gjelder for Longyearbyen lokalstyres virksomhet.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lover 19 juni 2009 nr. 88 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 840), 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 30.

Longyearbyen skal ha et folkevalgt styre (lokalstyret), som er det øverste organet i Longyearbyen lokalstyre. Lokalstyret treffer vedtak på vegne av Longyearbyen lokalstyre, så langt ikke annet følger av lov eller delegasjonsvedtak.

Longyearbyen lokalstyre er et eget rettssubjekt og kan ta avgjørelser på eget initiativ og ansvar.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 31.

Longyearbyen lokalstyre kan drive virksomhet av allmenn interesse som har tilknytning til Longyearbyen, og som ikke ivaretas av staten.

Longyearbyen lokalstyre utøver sin myndighet og virksomhet innenfor nasjonale rammer og rammen av norsk svalbardpolitikk.

Longyearbyen lokalstyre har ansvar for infrastruktur i Longyearbyen som ikke er tillagt staten eller andre. Lokalstyret kan selv fastsette gebyr for slike tjenester. Gebyret skal beregnes ut fra prinsippet om selvkost, jf. § 41 bokstav b.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 32.

Forvaltningsloven, offentleglova og arkivlova gjelder tilsvarende for Longyearbyen lokalstyre som for kommunene.

Longyearbyen lokalstyre skal aktivt informere om sin egen virksomhet og om virksomhet som andre rettssubjekter utfører på vegne av lokalstyret. Longyearbyen lokalstyre skal også legge til rette for at alle kan få tilgang til slik informasjon.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lover 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 33.

Longyearbyen lokalstyres myndighetsområde er arealplanområdet for Longyearbyen slik dette fastsettes ved forskrift i medhold av lov om miljøvern på Svalbard.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695).

§ 34.

Lokalstyret velges av og blant de stemmeberettigede innbyggere med bostedsadresse i Longyearbyen.

Medlemmene i lokalstyret skal velges ved forholdsvalg. Dersom det ikke foreligger mer enn ett godkjent listeforslag, holdes valget likevel som et flertallsvalg. Valget gjelder for fire år. Det kan i løpet av perioden holdes suppleringsvalg etter egne regler.

Lokalstyret skal ha minst elleve medlemmer, og medlemstallet skal være et oddetall. Endring av medlemstallet vedtas av lokalstyret selv senest 31. desember i nest siste år av valgperioden, med virkning for kommende valgperiode.

Departementet gir forskrift om stemmerett, valgbarhet, gjennomføring av valg og suppleringsvalg til lokalstyret.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lover 8 des 2006 nr. 67 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 8 des 2006 nr. 1377), 16 mars 2007 nr. 12, 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 35.

Folkevalgte organer skal opprettes etter bestemmelsene i denne loven eller etter bestemmelser om slike organer i andre lover.

Folkevalgte organer etter denne loven er

a. lokalstyret
b. administrasjonsutvalget
c. utvalg, inkludert kontrollutvalget
d. arbeidsutvalg
e. lokalstyrekomiteer
f. folkevalgte organer hjemlet i særlov.

Folkevalgte organer som nevnt i andre ledd bokstav a, b, c og e skal ha navn som inkluderer den betegnelsen som er brukt om organet der.

Med folkevalgte menes i dette kapitlet medlemmer av lokalstyret og personer som et folkevalgt organ har valgt inn i et folkevalgt organ eller et annet organ i Longyearbyen lokalstyre etter § 35 a.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 35 a.

Andre organer i Longyearbyen lokalstyre skal opprettes etter bestemmelsene i

denne loven.

Andre organer i Longyearbyen lokalstyre etter denne loven er

a. partssammensatte utvalg
b. styret for en institusjon
c. styret for et lokalstyreforetak
d. ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom og arbeidsutvalg for dette.

For øvrig gjelder de samme bestemmelsene som for folkevalgte organer etter § 35.

Tilføyd ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402), endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 35 b.

Kommuneloven § 5-3 tredje ledd om intern delegering og § 5-4 om delegering til andre rettssubjekter gjelder tilsvarende for Longyearbyen lokalstyre.

Lokalstyret velger selv et administrasjonsutvalg med minst fem medlemmer. Kommuneloven § 5-6 andre til femte ledd om formannskap og fylkesutvalg gjelder tilsvarende for valg av medlemmer og administrasjonsutvalgets virksomhet.

Lokalstyret kan selv opprette utvalg for lokale formål eller for deler av Longyearbyen lokalstyres virksomhet. Slike utvalg skal ha minst tre medlemmer. Kommuneloven § 5-7 andre til femte ledd om utvalg gjelder tilsvarende for valg av medlemmer og utvalgenes virksomhet.

Kommuneloven §§ 5-9, 5-10, 5-11, 5-13 og 5-14 om kommunestyrekomiteer, styret for institusjon, partssammensatte utvalg, reglement for folkevalgte organer og reglement for delegering og innstilling gjelder tilsvarende for Longyearbyen lokalstyre.

Longyearbyen lokalstyre skal selv velge et ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom. Kommuneloven § 5-12 tredje til syvende ledd gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402), endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 36.

Lokalstyret velger selv en leder og en nestleder blant administrasjonsutvalgets medlemmer. De som skal velges, må før valget ha samtykket til å stille til valg. Lokalstyrelederen og nestlederen velges for hele valgperioden. Kommuneloven § 6-1 og § 6-2 fjerde ledd gjelder tilsvarende for Longyearbyen lokalstyre.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 36 a.

Kommuneloven kapittel 7 om valg til folkevalgte organer og kapittel 8 om rettigheter og plikter for folkevalgte gjelder tilsvarende for Longyearbyen lokalstyre, med unntak av §§ 7-2 og 7-3 og med den tilpasningen som følger av andre ledd.

Det konstituerende møtet etter kommuneloven § 7-1 første ledd skal holdes innen seks uker etter at valgoppgjøret er avsluttet.
Tilføyd ved lov 8 des 2006 nr. 67 (ikr. 10 sep 2007 iflg. res. 8 des 2006 nr. 1377), endret ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 36 b.

Denne bestemmelsen gjelder ved valg til

a. utvalg, inkludert kontrollutvalg og partssammensatte utvalg
b. styret for en institusjon
c. styret for et lokalstyreforetak
d. folkevalgte organer hjemlet i en særlov.

En person er valgbar og plikter å ta imot valg hvis følgende vilkår er oppfylt:

a. Han eller hun har stemmerett ved lokalstyrevalg.
b. Han eller hun er innført i befolkningsregisteret som bosatt i Longyearbyen på valgtidspunktet.
c. Han eller hun har skriftlig samtykket til å stille til valg.

Personer som ikke har nådd stemmerettsalderen, men som for øvrig fyller vilkårene for valgbarhet og stemmerett, er valgbare, men er ikke pliktige til å ta

imot valg.
Tilføyd ved lov 8 des 2006 nr. 67 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 8 des 2006 nr. 1377), endret ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 36 c.

Utelukket fra valg til organer nevnt i § 36 b er

a. sysselmesteren og assisterende sysselmester
b. administrasjonssjefen i Longyearbyen lokalstyre og dennes stedfortreder
c. sektorsjefer og ledere på tilsvarende nivå
d. sekretærer for lokalstyret
e. den som har ansvaret for regnskapsfunksjonen i Longyearbyen lokalstyre
f. den som foretar revisjonen i Longyearbyen lokalstyre
g. ansatte i sekretariatet i kontrollutvalget.

Medlemmer og varamedlemmer av kontrollutvalget kan ikke velges som

a. leder eller nestleder for lokalstyret
b. medlem eller varamedlem av administrasjonsutvalget
c. medlem eller varamedlem av et folkevalgt organ med beslutningsmyndighet
d. medlem eller varamedlem av en lokalstyrekomité.

Den som er ansvarlig for regnskapet i et lokalstyreforetak, er ikke valgbar til styret i foretaket.

En kandidat ved lokalstyrevalget er ikke valgbar til stemmestyret, jf. forskrift 14. mai 2007 nr. 506 om lokalstyrevalg § 7-4 første ledd.

En kandidat som ellers ville vært utelukket fra valg på grunn av sin stilling, er likevel valgbar hvis han eller hun har fratrådt stillingen når organet trer i funksjon.
Tilføyd ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402), endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 37.

Kommuneloven §§ 11-2 til 11-13 om saksbehandlingen i folkevalgte organer gjelder tilsvarende for Longyearbyen lokalstyre. For styret i et lokalstyreforetak

gjelder bare § 11-3 andre og tredje ledd og §§ 11-4 til 11-7, 11-10 og 11-11.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 38. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), opphevet ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 39.

Lokalstyret ansetter selv en administrasjonssjef, som skal være leder av Longyearbyen lokalstyres administrasjon.

Kommuneloven kapittel 13 om administrasjonen gjelder tilsvarende for Longyearbyen lokalstyre.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lover 16 mars 2007 nr. 12, 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 39 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 8 des 2006 nr. 67 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 8 des 2006 nr. 1377), opphevet ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 40.

Kommuneloven kapittel 14 om økonomiforvaltning gjelder tilsvarende for Longyearbyen lokalstyre, med unntak av §§ 14-8 og 14-17 første ledd andre punktum. Økonomiplanen, årsbudsjettet, årsregnskapene, årsberetningene og saksdokumentene fra det innstillende organet skal sendes departementet til orientering.

Kommuneloven kapittel 16 om kommunenes og fylkeskommunenes rapportering til staten gjelder tilsvarende for Longyearbyen lokalstyre.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 674).

§ 41.

Følgende kapitler i kommuneloven gjelder tilsvarende for Longyearbyen lokalstyre

a. kapittel 9 om kommunale foretak
b. kapittel 15 om selvkost
c. kapittel 21 om representasjon av begge kjønn i styret av aksjeselskaper
d. kapittel 22 om kommunestyrets kontrollansvar
e. kapittel 23 om kontrollutvalg
f. kapittel 24 om revisjon
g. kapittel 25 om internkontroll
h. kapittel 26 om eierstyring
i. kapittel 27 om lovlighetskontroll
j. kapittel 28 om statlig kontroll med kommuner og fylkeskommuner med økonomisk ubalanse (ROBEK)
k. kapittel 29 om utlegg og konkurs
l. kapittel 30 om statlig tilsyn.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lover 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402, gjelder § 41 første ledd bokstav a, c–f, h, i og l), 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 674, gjelder bokstav b, j og k), 24 mai 2019 nr. 17 (i kraft 25 aug 2023 iflg. res. 25 aug 2023 nr. 1356, gjelder bokstav g, se endringslov for overgangsbestemmelse).

§ 42. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), opphevet ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 43. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lover 12 des 2003 nr. 113 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1505), 15 des 2006 nr. 90 (ikr. 1 mars 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1427), opphevet ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402. Den delen som viser til kommuneloven § 60 ble opphevet 1 jan 2020).

§ 44. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret ved lover 12 des 2003 nr. 113 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1505), 16 mars 2007 nr. 12, opphevet ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

§ 44 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 8 des 2006 nr. 67 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 8 des 2006 nr. 1377), opphevet ved lov 24 mai 2019 nr. 17 (ikr. 28 okt 2019 iflg. vedtak 21 okt 2019 nr. 1402).

6te kapitel. Forskjellige bestemmelser.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), endret kapittelnummer fra 5.

§ 45.

Kongen kan fastsette at personer og selskaper fra stater som står utenfor Svalbardtraktaten skal kunne erhverve bergverksrettigheter, eiendomsrett eller bruksrett til fast eiendom på Svalbard helt eller delvis på samme vilkår som om de hørte hjemme i traktatstatene.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), tidligere § 29.

§ 46.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen fastsetter.[1]
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), tidligere § 30.
1 Ved res. 7 aug 1925 er loven satt ikr. fra den dag da øygruppen Svalbard offisielt overtas av Norge, dvs. 14 aug 1925.

Bergverksordning for Svalbard

1. Den fremlagte i henhold til Svalbardtraktaten av 9 februar 1920 art. 8 istandbragte og av signatarmaktene godkjente *bergverksordning for Spitsbergen* (Svalbard) utferdiges som almindelige forskrifter for bergverksdriften på Svalbard.

2. Disse forskrifter, som trer i kraft den dag da øgruppen offisielt overtas av Norge, er sålydende:

Bergverksordning for Spitsbergen (Svalbard).

Første kapitel. Innledende bestemmelser.

§ 1.

Denne bergverksordning gjelder for hele Spitsbergenøgruppen (Svalbard), som foruten Bjørnøya omfatter alle øer mellem 10° og 35° lengde øst for Greenwich og mellem 74° og 81° nordlig bredde, særlig: Vest-Spitsbergen, Nordostlandet, Barents' Øy, Edge-Øy, Kong Karls Land, Hopen og Prins Karls Forland, tillikemed alle de øer, holmer og skjær som hører til.

§ 2.

1. Rett til å søke efter og til å erhverve og utnytte naturlige forekomster av kull, jordoljer og andre mineraler og bergarter som utvinnes gjennem bergverksdrift tilkommer, under iakttagelse av forskriftene i denne bergverksordning og på fullstendig like vilkår så vel med hensyn til beskatning som i andre henseender, foruten den norske stat:

a. Alle undersåtter av de stater som har ratifisert eller sluttet sig til Spitsbergentraktaten.
b. Selskaper som er hjemmehørende og lovlig stiftet i nogen av de nevnte stater.

   Et selskap anses for hjemmehørende i den stat, hvor dets styre har sitt sæte.

2. At en person eller et selskap opfyller de her fastsatte betingelser, må på forlangende av bergmesteren godtgjøres ved behørig bevidnelse fra kompetent

myndighet i deres hjemland, og denne myndighets kompetanse må, forsåvidt det ikke er norsk myndighet, være bekreftet av norsk legasjon eller konsulat i vedkommende land eller av dette lands legasjon eller konsulat i Norge.
3. Tvist om hvorvidt et mineral eller en bergart er av den art som nevnes i post 1 avgjøres med endelig virkning av vedkommende departement efter innstilling fra bergmesteren.

§ 3.

1. Personer som ikke har bopel eller fast opholdssted i Norge eller på Spitsbergen (Svalbard), og selskaper hvis styre ikke har sitt sæte i Norge eller på Spitsbergen (Svalbard), må for å kunne erhverve og utøve de i § 2 nevnte rettigheter ha en i Norge eller på Spitsbergen (Svalbard) fast bosatt fullmektig, hvis navn, stilling og bosted er anmeldt for bergmesteren, og som er bemyndiget til å representere dem overfor domstolene og andre myndigheter i alle saker som vedrører søkning, utmål eller drift på Spitsbergen (Svalbard).
2. Opfylles ikke denne forpliktelse, kan underdommeren på det sted hvor bergmesteren har sitt kontor efter begjæring av en interessert opnevne en fullmektig. Denne har da samme myndighet som under post 1 nevnt, inntil vedkommende selv anmelder en annen fullmektig.

§ 4.

1. Skal en henvendelse til norsk myndighet i henhold til denne bergverksordning skje innen en viss frist, må henvendelsen være innkommet til vedkommende myndighet innen fristens utløp.
2. Er en henvendelse ikke avfattet på norsk, kan vedkommende myndighet forlange en bekreftet oversettelse innsendt innen en fastsatt frist, og hvis dette forlangende ikke efterkommes, sette henvendelsen ut av betraktning.

§ 5.

1. Den myndighet som efter bergverksordningen er tillagt bergmesteren kan vedkommende departement i fornøden utstrekning overdra til underordnede bergtjenestemenn.
2. Disse tjenestemenns avgjørelser kan innbringes for bergmesteren og bergmesterens avgjørelser for departementet til prøvelse, forsåvidt avgjørelsene ikke er truffet under utmålsforretninger, i hvilket tilfelle reglene i § 13 kommer til anvendelse.

3. Andre underordnede administrative myndigheters avgjørelser i henhold til bergverksordningen kan likeledes innbringes for høiere myndighet til prøvelse.

§ 6.

Offentlige tjenestemenn har ikke adgang til å anmelde fund, ta utmål eller være eier av eller parthaver i utmål eller mellemmann ved salget av fund eller utmål i sine distrikter.

Annet kapitel. Om søkning og fund.

§ 7.

1. Søkning efter naturlige forekomster av de i § 2 nevnte mineraler og bergarter kan foretas så vel på egen som på annen manns eiendom og på statens grunn.
2. Den som vil søke på annen manns eiendom eller på statens grunn må ha søkeseddel fra bergmesteren eller politichefen og plikter på forlangende å forevise denne.
3. Søkesedlen gjelder i 2 år fra utstedelsen og gir søkeren rett til å foreta ethvert arbeide som må anses fornødent eller hensiktsmessig for å opsøke de i § 2 nevnte mineraler og bergarter eller for å undersøke allerede gjorte fund, derunder også sådan drift hvis formål er en foreløbig undersøkelse av forekomsten for å bedømme dens drivverdighet.
4. Innenfor annen manns utmål må søkning ikke foretas medmindre utmålshaveren har gitt tillatelse.
5. Innenfor en avstand av 500 m. fra fabrikk eller industrielt anlegg under opførelse eller drift, transportanlegg eller kaianlegg samt våningshus, herunder ikke innbefattet fangsthytter som kun leilighetsvis brukes, må søkning ikke foretas medmindre samtykke er gitt av anleggets eller bygningens eier og bruker. Heller ikke må søkning foretas innenfor en sådan avstand fra offentlig eller videnskapelig anlegg, kirke eller kirkegård.

§ 8.

1. Søkeren plikter å erstatte all skade som ved søkningen voldes grunneieren eller nogen annen.
2. Den som hindrer nogen i lovlig søkning plikter å erstatte det tap som søkeren bevislig har lidt ved forgjeves reise eller på annen måte.

§ 9.

1. Opdager nogen ved lovlig søkning en naturlig forekomst som inneholder eller kan antas å inneholde et mineral eller en bergart som nevnt i § 2, erhverver han rett til fundet fremfor senere finnere, hvis han i nærvær av to vidner ved merker i fast fjell eller på annen varig og fyldestgjørende måte i marken synbart avmerker et fundpunkt og dessuten i en skriftlig anmeldelse, senest innen 10 måneder efterat fundet er avmerket, underretter bergmesteren herom. Anmeldelsen kan også rettsgyldig innen denne frists utløp innleveres til politichefen, som i så fall snarest skal oversende den til bergmesteren.
2. Anmeldelsen skal være underskrevet av anmelderen og inneholde:

a. Anmelderens og vidnenes navn, hjemsted og nasjonalitet, samt – i de tilfelle som er nevnt i § 3 – navn og adresse på den opnevnte fullmektig.
b. Nøiaktig beskrivelse av fundpunktets beliggenhet og merkets art, ledsaget av kartskisse i målestokk 1:100.000 hvorpå fundpunktet er avlagt.
c. Nøiaktig angivelse av tidspunktet da fundet blev avmerket.
d. Oplysning om fundets art med henvisning til en samtidig innlevert prøve av det funne.
e. Henvisning til en vedlagt erklæring fra vidnene om at fundpunktet er avmerket i deres nærvær og om når og hvorledes avmerkning er foregått.

3. Vil nogen anmelde flere fund, må han inngi særskilt anmeldelse for hvert av dem.
4. Er en anmeldelse som ikke opfyller forskriftene i post 2 og 3 innkommet i rett tid, bevares retten til fundet hvis manglene blir avhjulpet innen en av bergmesteren fastsatt frist.
5. Bestemmelsene i post 1-4 får tilsvarende anvendelse når nogen vil opta en forekomst som er falt i det fri, enten den har vært drevet eller ikke.

§ 10.

1. Den rett til et fund som en finner har erhvervet overensstemmende med § 9 gir ham, foruten rett til å utføre på fundstedet de arbeider som er nevnt i § 7, post 3, adgang til fremfor senere finnere å kreve utmål over fundpunktet.
2. Retten til fundet faller bort, hvis begjæring om utmål ikke er innkommet til bergmesteren innen 5 år efterat fundet blev avmerket, eller hvis nogen annen

innen utløpet av denne frist har fått utmål over fundpunktet, jfr. § 12, post 2 d.
3. Retten til et anmeldt fund kan overdras. Overdragelsen er ikke gyldig før den er meldt til bergmesteren.

Tredje kapitel. Om utmål.

§ 11.

1. Utmålsforretning holdes av bergmesteren senest innen 2 år efterat begjæringen er innløpet, hvis ikke naturforholdene eller andre omstendigheter gjør det umulig.
2. Om berammelsen utferdiges en kunngjørelse i den dertil fastsatte offisielle tidende innen utgangen av mars måned det år hvori forretningen skal holdes. Kunngjørelsen skal inneholde:

a. Rekvirentens navn, hjemsted og nasjonalitet.
b. Angivelse av fundpunktets beliggenhet og den anmeldte tid for avmerkning av fundet.
c. Tid og sted for forretningen.
d. Opfordring til alle som mener å ha en bedre rett til utmål til å møte og vareta sitt tarv under forretningen.

Bergmesteren bør dessuten sende avtrykk av kunngjørelsen til dem som kan antas å være interessert i utmålsspørsmålet. At sådan underretning ikke er sendt eller ikke er kommet frem til en interessert, er dog uten betydning for adgangen til å fremme forretningen.
3. For behandlingen av en begjæring om et enkelt utmål betales kr. 6.000. Hvis en anmelder begjærer flere utmål i samme trakt og på samme tid, eller hvis flere anmeldere i fellesskap begjærer utmål i samme trakt og på samme tid, betales kr. 2.500 i tillegg for hvert av de øvrige utmål begjæringen omfatter. De begjærte utmål anses som liggende i samme trakt, når der mellem de lengst fra hverandre liggende fundpunkter ikke er større avstand enn 30 km.

Betalingen for de begjærte utmål erlegges til bergmesteren samtidig med at utmål begjæres.
Endret ved res. 11 juni 1971, 27 mars 1987 nr. 497, 28 aug 1992 nr. 634 (ikr. 1 jan 1993).

§ 12.

1. Under utmålsforretningen avgjør bergmesteren først om rekvirenten har rett til å få utmål.
2. I bekreftende fall gir han utmål under iakttagelse av følgende forskrifter:

a. Fundpunktet må ligge innenfor utmålets grenser.
b. Hvis flere anmeldte fundpunkter ligger så nær hverandre at adgangen til å få utmål for et av fundene er avhengig av hvorledes utmål gis for et annet, kan den som først har avmerket et fundpunkt velge hvorledes han ønsker utmål. Møter han ikke under utmålsforretningen, bestemmer bergmesteren hvorledes utmålet for hans fund senere skal gis, hvis han krever utmål.
c. Utmålet gis som flateutmål med kvadratinnhold efter rekvirentens begjæring og forekomstens natur inntil 1.000 hektar. I regelen skal utmålet gis formen av en rettvinklet firkant, hvis lengde og bredde fastsettes av rekvirenten selv med den begrensning at lengden ikke må være større enn 4 ganger bredden. Avvikelser fra den rektangulære form bør gjøres efter begjæring av rekvirenten, når det tilsis av hensynet til kystlinjens form eller andre naturlige grenselinjer og utmålet ikke i nogen retning får en større lengde enn 7 km. Grensene for flateutmålet regnes loddrett mot dypet.
d. Dekker utmålet flere fundpunkter, bortfaller adgangen til å få utmål for de andre.

3. Forretningen innføres i en autorisert protokoll.
Bergmesteren skal på forlangende levere bekreftet utskrift av protokollen mot en godtgjørelse av kr. 14,00 pr. ark eller del derav.
4. Når utmål er gitt, skal bergmesteren tilstille rekvirenten et utmålsbrev for hvert enkelt utmål som under forretningen er tildelt ham.
Kunngjørelse om utferdigelsen offentliggjøres i den offisielle tidende.
Endret ved res. 28 aug 1992 nr. 634 (ikr. 1 jan 1993).

§ 13.

1. Vil nogen angripe de avgjørelser bergmesteren har truffet under en utmålsforretning, må søksmål være reist innen 6 måneder efterat kunngjørelse om utferdigelse av utmålsbrev er offentliggjort i den offisielle tidende, eller hvis forretningen er nektet fremme, innen 6 måneder efter nektelsen.
2. Utmålet er endelig når fristen for søksmål er utløpet uten at søksmål er reist,

eller når et i rette tid reist søksmål er rettskraftig avgjort, hevet eller avvist.
Endret ved res. 27 mars 1987 nr. 497.

§ 14.

1. Når utmålsforretningen er blitt endelig, har utmålshaveren erhvervet enerett til å utvinne alle i § 2 nevnte mineraler og bergarter ved bergverksdrift innenfor utmålet, under forutsetning av at han opfyller den forpliktelse til drift som § 15 pålegger ham.
2. Andre mineraler og bergarter har utmålshaveren rett til å bryte ut og beholde i den utstrekning som er nødvendig eller hensiktsmessig for driften. Det som er utbrutt, men ikke anvendes på denne måte, kan grunneieren råde over.
3. Frivillig og tvungen overdragelse av retten til et utmål og frivillig eller stiftelse eller overdragelse av panterett eller andre rettigheter over utmålet kan med full rettsvirkning bare skje på den måte som gjelder for fast eiendom.
4. Efter begjæring av utmålshaveren kan bergmesteren dele et utmål ved å utskille en del av dette som et særskilt utmål. Delingen foretas uten utmålsforretning på stedet. Bestemmelsene i § 12, post 3 og 4, samt § 13 får tilsvarende anvendelse.
For behandlingen av en begjæring om deling betales kr. 2.500 for hver del som begjæres utskilt fra det oprinnelige utmål.
Endret ved res. 11 juni 1971, 27 mars 1987 nr. 497, 28 aug 1992 nr. 634 (ikr. 1 jan 1993).

§ 15.

1. Når 4 år er forløpet fra 1 oktober året efterat utmålet blev endelig, er utmålshaveren forpliktet til å sette i gang bergverksdrift innenfor utmålet i sådan utstrekning at der i løpet av hver følgende 5 års periode blir anvendt minst 1.500 dagsverk til bergverksarbeide i utmålet.
2. For et antall av ikke over 25 utmål som helt ligger innenfor en avstand av ikke over 15 km. fra et av utmålshaveren til bergmesteren opgitt fast punkt, anses utmålshaverens arbeidsplikt opfylt, hvis han innenfor ett eller flere av disse utmål utfører så mange dagsverk som han efter post 1 er forpliktet til å utføre på de forskjellige utmål tilsammenlagt.
3. Anmeldelse om det antall dagsverk som er utført hvert driftsår regnet fra 1 oktober det ene år til 30 september det næste år, inngis til bergmesteren innen den påfølgende 31 desember.
4. Når ansøkning fremkommer til bergmesteren i løpet av en periode, eller senest 31 desember det år perioden løper ut, kan vedkommende departement

efter innstilling fra bergmesteren dispensere fra bestemmelsene i post 1 og 2 for vedkommende periode ved å frita for plikten til drift eller ved å nedsette det antall dagsverk som utkreves til opfyllelse av plikten.
Vilkårene for sådan dispensasjon er:

a. At utmålshaveren godtgjør at vesentlige hindringer som ikke kan tilregnes ham, er eller har vært til hinder for drift, såsom særegne og forbigående omstendigheter ved driften eller ved produktenes tilgodegjørelse eller avhendelse, eller
b. at utmålshaveren godtgjør at ett eller flere utmål som ønskes satt ut av betraktning ved beregning av dagsverkene, er nødvendig som reserve for utmål som holdes i drift.

§ 16.

1. Har en utmålshaver ikke opfylt sine forpliktelser efter § 15, post 1 og 2, og han heller ikke i rett tid har søkt om dispensasjon og får den, faller hans utmål i det fri ved utløpet av det påfølgende kalenderår, forsåvidt han ikke i løpet av dette innhenter det forsømte og dessuten utfører det gjennemsnittlige antall dagsverk som faller på et år av den nye periode.
2. Er der utført arbeide tilstrekkelig til å oprettholde retten til ett eller flere av utmålene, men ikke til alle, avgjør bergmesteren hvilke utmål skal anses for å være falt i det fri, forsåvidt utmålshaveren ikke selv har truffet et valg og meddelt dette til bergmesteren innen utløpet av det i post 1 nevnte år.
3. Når et utmål er falt i det fri efter foranstående bestemmelser, kan utmålet eller nogen del av det ikke på nytt tildeles utmålshaveren eller noget selskap hvori han innehar aktiemajoriteten, såfremt en annen innehaver av et anmeldt fund fremsetter begjæring om utmål innenfor det nevnte område før utløpet av den løpende 5 års periode.

§ 17.

1. Når utmålsforretningen er blitt endelig, plikter utmålshaveren for hvert utmål å erlegge en årlig avgift av inntil kr. 6.000. For denne avgift har Staten første prioritets panterett i vedkommende utmål og avgiften kan inndrives efter de regler som blir fastsatt for inndrivelse av skatter av fast eiendom.
2. Hvis der ved tvangsauksjon over utmålet ikke opnås dekning for skyldige avgifter, faller utmålet i det fri. Det kan da ikke på nytt tildeles utmålshaveren eller noget selskap hvori han innehar aktiemajoriteten, medmindre de skyldige avgifter med påløpne omkostninger først blir betalt og i tilfelle også de avgifter

som vilde ha påløpet i mellemtiden.
Endret ved res. 11 juni 1971, 27 mars 1987 nr. 497, 28 aug 1992 nr. 634 (ikr. 1 jan 1993).

§ 18.

Foruten i de tilfelle som er nevnt i §§ 16 og 17, faller et utmål i det fri når utmålshaveren efter å ha betalt skyldige avgifter ved skriftlig erklæring til bergmesteren frafaller sin rett til utmålet. I dette tilfelle får bestemmelsen i § 16, post 3, tilsvarende anvendelse.

Fjerde kapitel. Om forholdet til grunneieren.

§ 19.

1. Eier av grunn på hvilken utmål er gitt, har rett til å delta i driften for inntil en fjerdedel. Vil han benytte sig av denne rett, må han gi utmålshaveren meddelelse om den brøkdel for hvilken han vil delta, innen 1 år efterat utmålsbrevet er kunngjort i den offisielle tidende. Han kan da også forlange at en tilsvarende del av det utvunne skal forbli på stedet inntil overenskomst om vilkårene for deltagelse er oprettet.
Er utmål gitt på forskjellige eieres grunn, har de rett til i forening å delta i driften for inntil en fjerdedel med innbyrdes like fordeling av utgift og inntekt. Hvis nogen av dem ikke vil, inntrer de andre i hans rett.
2. Når grunneieren eller den til hvem han måtte ha overdradd sin rett har erklært å ville delta i driften, skal skriftlig kontrakt oprettes om vilkårene på grunnlag av at grunneieren eller innehaveren av hans rett for den forlangte anpart plikter å delta i samtlige utgifter ved driften og anlegg for tilgodegjørelse av det utvunne og med rett til andel i utbyttet, i begge tilfelle fra driftens begynnelse.
Blir partene ikke enig, kan enhver av dem innen 6 måneder efter utløpet av den i post 1 nevnte frist kreve at bergmesteren skal fastsette vilkårene. Vil grunneieren ikke vedta bergmesterens avgjørelse, kan han innen 6 måneder efterat den er meddelt ham enten overdra sin rett til nogen som vedtar vilkårene, eller tre tilbake fra enhver deltagelse i driften.

§ 20.

1. Enhver utmålshaver har rett til å kreve utvist av bergmesteren fornøden grunn til gangstier, veier, jernbaner, sporveier, taubaner, berghaller, bygninger over dagen, oplag, kaianlegg og andre anlegg som står i forbindelse med grubedriften.
2. Innenfor de områder som er nevnt i § 7, post 5, kan ikke nogen annen avståelse kreves enn den som er nødvendig for en utmålshavers drift til gangstier, veier, jernbaner, sporveier, taubaner, kraftledninger og kaianlegg. Til erhvervelse av rådighet over grunn på sådanne steder utkreves i mangel av overenskomst tillatelse av bergmesteren. Før avgjørelse treffes, skal bergmesteren gi grunneieren og andre rettighetshavere anledning til å uttale sig. Tillatelse må ikke gis medmindre bergmesteren finner at andres interesser ikke blir vesentlig skadet, og der skal i fornødent fall settes betingelser til sikring mot sådan skade.
3. For den skade og ulempe som voldes ved avståelser i henhold til post 1 eller 2, kan så vel grunneieren som andre rettighetshavere forlange en erstatning som i mangel av overenskomst fastsettes ved skjønn.
4. Det som en grunneier efter post 1 eller 2 har avgitt, faller igjen tilbake til grunnen til full eiendom når bruken er endelig opgitt, eller når utmålet er falt i det fri.
Utmålshaveren har en frist av 3 år efter den endelige nedleggelse av driften til å ryddiggjøre grunnen i den utstrekning han måtte ønske. Det som da ikke er fjernet tilfaller grunneieren. Har nogen innen den nevnte frist fått nytt utmål over den nedlagte grube, har dog den tidligere utmålshaver rett til å overdra til den nye sine anlegg, bygninger og maskiner.

Femte kapitel. Om bergverksdriften.

§ 21.

Bestemmelsene i dette kapitel om gruber får tilsvarende anvendelse på dagbrudd så langt det passer.

§ 22.

1. Driften av enhver grube skal foregå bergmessig.
2. Den eller de menn som skal forestå den tekniske ledelse på stedet må ha den for stillingen nødvendige fagkunnskap og erfaring.

3. Drift må ikke uten tillatelse av eier eller bruker åpnes på de steder hvor søkning efter § 7, post 5, er forbudt. Drift under dagen kan heller ikke finne sted på disse steder medmindre bergmesteren finner at driften er av sådan art eller foregår på en sådan måte at den ikke kan forårsake synkninger eller på annen måte kan være til skade for de i dagen værende bygninger eller anlegg. Er vedkommende bygning eller anlegg opført efterat utmålsforretningen er blitt endelig, er tillatelse som foran nevnt dog ikke nødvendig.
Forat drift skal kunne åpnes eller finne sted under dagen innenfor den i § 7, post 5, nevnte avstand fra offentlig eller videnskapelig anlegg, kirke eller kirkegård, utkreves tillatelse av Kongen.
4. Ved enhver bedrift som sysselsetter ikke-norske arbeidere skal der være minst én funksjonær som forstår og kan gjøre sig forståelig på norsk og i tilfelle på det fremmede sprog som er almindelig brukt ved gruben.

§ 23.

1. Ved enhver grube skal der, hvis bergmesteren finner det påkrevet, være en protokoll hvori månedlig skal innføres en oversikt over driften og alt som inntreffer av betydning for gruben og leiestedenes forhold.
Av denne protokoll skal der for hvert driftsår innen 31 desember sendes bergmesteren et utdrag efter et av ham fastsatt skjema.
2. Over enhver grube som ikke i sin helhet kan overskues fra dagen, skal der enn videre optas et kart som fullstendiggjøres eftersom driften skrider frem.
Et eksemplar av kartet skal være ved gruben og et annet tilstilles bergmesteren.
3. De oplysninger og karter som bergmesteren mottar i henhold til denne paragraf, skal bare benyttes i offentlig øiemed og må ikke meddeles uvedkommende.

§ 24.

I den utstrekning hvori det kan gjøres uten særlige vanskeligheter og utgifter, må det under driften søkes undgått å ødelegge geologiske og mineralogiske dannelser eller andre naturforekomster og steder som kan antas å ha videnskapelig eller historisk betydning.

§ 25.

1. Vil innehaveren midlertidig eller endelig innstille driften i en grube for hvilken kartoptagning er påbudt, skal han snarest mulig underrette bergmesteren

derom.
2. Den forbygning som er anbragt av hensyn til grubens sikkerhet, må i disse tilfelle ikke skades eller fjernes uten tillatelse av bergmesteren.
3. Åpninger i dagen skal fylles eller omgis med forsvarlig gjerde.

Sjette kapitel. Om arbeidervern.

§ 26.

1. De lovbestemmelser om arbeidervern som til enhver tid gjelder for bergverksdrift i Norge, skal også gjelde for bergverksdrift på Spitsbergen (Svalbard), men med de endringer og tillempninger som Kongen fastsetter under hensyntagen til de stedlige forhold.
2. Det som er bestemt om arbeidere i §§ 27-33 skal også gjelde andre som er ansatt ved bergverksdriften på stedet.

§ 27.

1. Arbeidsgiveren er forpliktet til å skaffe sine arbeidere sundt og forsvarlig husrum og i den utstrekning forholdene tillater det å sørge for sanitære innretninger.
Nærmere forskrifter om bebyggelsen og husenes innretning utferdiges av vedkommende departement. Departementet kan også, når behov foreligger, pålegge arbeidsgiveren å holde forsamlingslokale og en passende samling av bøker i et sprog som arbeiderne forstår.
2. Arbeidsgiveren er forpliktet til å ha til stede ved anlegget de fornødne lægemidler, kirurgiske instrumenter og forbindssaker.
Nærmere forskrifter herom utferdiges av vedkommende departement.
3. Departementet kan pålegge arbeidsgiveren å holde et for øiemedet tjenlig sykehus med isolasjonslokale og fornødent utstyr og betjening, beregnet på et så stort antall pasienter som departementet bestemmer. Når departementet finner det påkrevet, plikter arbeidsgiveren dessuten å sørge for lægehjelp på stedet.

§ 28.

1. Arbeidsgiveren er forpliktet til å sørge for at der på den tid av året da forbindelsen med utenverdenen kan ventes avbrutt ved isforholdene er til stede

ved anlegget de beholdninger av proviant, klær og andre livsfornødenheter som hans arbeidere trenger til minst ett års opphold. Beholdningene fordeles i betryggende depoter.
Nærmere forskrifter til gjennemførelse av disse bestemmelser utferdiges av vedkommende departement.
2. Politichefen kan i fornødent fall påby eller selv iverksette hjemsendelse av så mange arbeidere som han finner bydende nødvendig forat beholdningene skal være tilstrekkelig for de gjenværendes opphold.
Klage har ikke opsettende virkning.

§ 29.

Våben, ammunisjon og sprengstoffer samt alkoholholdige drikker og bedøvende midler kan kun innføres til Spitsbergen (Svalbard) efter regler fastsatt av Kongen under fornøden hensyntagen til behovet.

§ 30.

1. Nettooverskuddet av den handel med arbeiderne som arbeidsgiveren selv eller gjennem andre driver eller er interessert i på stedet skal efter revidert årsregnskap anvendes til almennyttig øiemed for arbeiderne. Anvendelsen fastsettes av arbeidsgiveren i forening med et av arbeiderne opnevnt utvalg, som i tilfelle av tvist kan forlange saken forelagt til avgjørelse av politichefen.
Ved beregningen av nettooverskuddet er arbeidsgiveren berettiget til å fratrekke en rimelig rente av den kapital han har nedlagt til anlegg av handelsbod.
2. Bestemmelsen i post 1 gjelder også hvis arbeidsgiveren har nogen fortjeneste på sitt underhold av arbeiderne på Spitsbergen (Svalbard).

§ 31.

1. Arbeidsgiveren skal i sykdomstilfelle sørge for pleie av sine arbeidere inntil de blir helbredet eller iallfall er i stand til å bli sendt hjem. Hjemsendelsen skal i dette tilfelle betales av arbeidsgiveren.
2. Dessuten plikter arbeidsgiveren å yde erstatning for tap av arbeidsfortjeneste under sykdommen.
3. Kongen fastsetter de nærmere regler om plikten til sykepleie og om betingelsene for og størrelsen av den erstatning som skal betales for tap av arbeidsfortjeneste under sykdom.

§ 32.

Blir en arbeider under utførelsen av sin virksomhet rammet av en ulykke som ikke skyldes forsett hos den forulykkede, påhviler der arbeidsgiveren, foruten de i § 31 nevnte forpliktelser, en plikt til å betale den forulykkede, eller i tilfelle av dødsfall hans efterlatte, skadeserstatning efter nærmere regler som fastsettes av Kongen.

§ 33.

1. Arbeidsgiveren skal overfor vedkommende departement gjennem bankgaranti, forsikring eller på annen måte stille betryggende sikkerhet for arbeidernes fordringer. Sikkerhetsbeløpets størrelse fastsettes og den tilbudte sikkerhet godkjennes av departementet.
2. Opfylles ikke plikten til sikkerhetsstillelse, kan departementet fastsette en tvangsmulkt som påløper inntil forholdet er bragt i orden. Tvangsmulkten inndrives ved utpantning. Den anvendes som bestemt i § 30.

Syvende kapitel. Overgangsbestemmelser.

§ 34.

1. Personer og selskaper som fremsetter territoriale krav på grunnlag av besiddelsestagelser eller okkupasjoner som har funnet sted før undertegningen av Spitsbergentraktaten skal forsåvidt deres krav er notifisert overensstemmende med § 1, post 1, i bilaget til nevnte traktat, ha adgang til uten hinder av bestemmelsene i denne bergverksordning, men også uten at deri ligger nogen anerkjennelse av deres krav, å utføre søkning og drive bergverksdrift innenfor de påståtte områder, så lenge deres krav ikke er falt bort eller forkastet i henhold til bestemmelsene i nevnte bilag. I dette tidsrum har ingen annen rett til å foreta søkning eller drive bergverksdrift innenfor de nevnte områder.
2. Bestemmelsene i kapitel 5 og 6 skal også gjelde bergverksdrift som drives i henhold til post 1 fra 1 september året efterat bergverksordningen er trådt i kraft.

§ 35.

1. De personer og selskaper som i henhold til bestemmelsene i bilaget til Spitsbergentraktaten blir kjent eiendomsberettiget til et visst område, skal tildeles så mange utmål som de ønsker innenfor grensene av sitt eiendomsområde under følgende betingelser:

a. At den besiddelsestagelse eller okkupasjon hvorpå den tilkjente eiendomsrett grunner sig, fra først av har funnet sted i det øiemed å utnytte området til bergverksdrift eller senere er efterfulgt av sådan utnyttelse;
b. at begjæring om utmål inneholdende oplysning om forekomstens art med henvisning til en samtidig innlevert prøve av det funne og ledsaget av det fastsatte gebyr fremkommer til bergmesteren innen 10 år efterat kravsmannens hjemmelsbrev på eiendommen er utferdiget i henhold til bestemmelsene i bilaget til Spitsbergentraktaten § 1, post 9, eller § 2, post 11, forutsatt at hjemmelsbrevet er eller blir endelig.

Gebyret beregnes med kr. 500,00 for det første og kr. 200,00 for hvert av de følgende utmål innenfor grensene av samme eiendom.

I de her omhandlede tilfelle får bestemmelsene i § 11, post 1, og post 3, siste ledd, samt § 12, post 1, post 2 c, post 3 og 4, tilsvarende anvendelse mens de øvrige bestemmelser i §§ 9-12 er uten anvendelse.

2. Inntil utløpet av den i post 1 under b, nevnte frist og forsåvidt utmålsbegjæring fremkommer i rett tid inntil utmålsforretningen er blitt endelig, har den godkjente eier enerett til å foreta søkning og drive bergverksdrift innenfor sitt eiendomsområde. I dette tidsrum kommer bestemmelsene i kap. 5 og 6 til anvendelse.

3. For de utmål som de i post 1 nevnte personer og selskaper erholder i henhold til post 1, er de fritatt for den i § 17 nevnte utmålsavgift. Det samme gjelder for de utmål som de begjærer i henhold til fund som de har anmeldt i løpet av de i post 1 b nevnte 10 år.

For øvrig kommer bestemmelsene i denne bergverksordning i sin helhet til anvendelse på utmålene.

Slutningsbestemmelse.

§ 36.

Denne bergverksordning trer i kraft fra den tid som bestemmes ved lov.[1]
1 Ifølge lov 17 juli 1925 nr. 11 § 30, jf. res. 7 aug og 14 aug 1925 ble Svalbard overtatt som en del av kongeriket Norge 14 aug 1925.

Lov om registrering av elektriske kraftledninger [kraftledningsregisterloven]

§ 1.

Tinglysingsmyndigheten skal føre et register (kraftledningsregistret) for høyspente sterkstrømsledninger som er anlagt for statens regning eller med hjemmel av en konsesjon. Departementet kan nærmere bestemme hvor slik registrering skal skje.

Tinglysingsloven §§ 2 og 3 og kapittel 2 gjelder tilsvarende så langt de passer. Kongen kan i forskrift fravike bestemmelsene i tinglysingsloven.
Endret ved lover 29 juni 1990 nr. 47, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 2.

De til en registrert kraftledning knyttede transformatoranlegg regnes som del av ledningen såfremt de tilhører samme eier som denne.

Er der til en registrert kraftledning knyttet elektriske ledningsanlegg som det ikke er adgang til særskilt å registrere efter denne lov, blir disse å anse som en del av den registrerte ledning, såfremt de tilhører eieren av denne.

Til en registrert kraftledning hører også ledningseierens rett til den av hensyn til ledningen fornødne benyttelse av grunnen.
Endret ved lov 24 juni 1949 nr. 2.

§ 2 a.

Er det til en registrert kraftledning knyttet transformatoranlegg som ikke tilhører eieren av ledningen og ikke er registrert og heller ikke kan registreres som del av annen ledning (jfr. § 2), kan anlegget etter krav fra dets eier registreres på eget folium i kraftledningsregistret. Flere transformatoranlegg som tilhører samme eier, kan registreres samlet på ett folium dersom heftelsene i de enkelte anlegg er ordnet som nevnt i § 12 bokstav a-c.

§ 2 annet og tredje ledd får tilsvarende anvendelse.

Regelen i § 15 annet ledd gjelder ikke transformatoranlegg m.v. som er gjenstand for registrering etter denne paragraf. Overdragelse av enkelte transformatorer med tilhørende ledningsanlegg kan registreres uten hensyn til bestemmelsen i § 13 første ledd. For øvrig gjelder lovens regler om registrering av elektriske kraftledninger tilsvarende for transformatoranlegg m.v. som registreres etter denne paragraf.

Kongen kan gi nærmere regler til gjennomføring av reglene i denne paragraf.
Tilføyd ved lov 24 juni 1949 nr. 2.

§ 3.

Registrering av en kraftledning finner bare sted såfremt eieren begjærer det. Registreringen må omfatte hele den ledning som er gjenstand for konsesjon.

Kongen gir forskrifter om hvilke oplysninger begjæringen skal inneholde og hvilke dokumenter og attester som skal følge med, samt nærmere regler om innretningen av kraftledningsregistret.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 3 a.

Den myndighet som Kongen bestemmer, kan etter begjæring fra konsesjonshaveren gi samtykke til foreløpig registrering av kraftledning som ikke er ferdigbygd.

På foreløpig registrering kommer reglene i §§ 5 annet ledd, 6, 10 og 15 annet ledd ikke til anvendelse.

For øvrig gjelder reglene i denne lov tilsvarende, § 4 med de lempninger som Kongen fastsetter ved regler etter nærværende paragrafs femte ledd.

Den foreløpige registrering kan slettes når endelig registrering ikke har funnet sted innen en frist som settes av den i første ledd nevnte myndighet. Før sletting finner sted skal registerføreren i rekommandert brev sende varsel til

eieren og til innehavere av registrerte rettigheter i ledningen.

Kongen gir nærmere regler om vilkårene for og fremgangsmåten ved foreløpig registrering.

Tilføyd ved lov 24 juni 1949 nr. 2, endret ved lov 9 jan 1998 nr. 5.

§ 4.

Er begjæringen i orden, blir ledningen å registrere og å gi eget folium i kraftledningsregistret, såfremt den som har begjært registreringen godtgjør å være eier av ledningen. Er han konsesjonshaver, anses hans adkomst for å være i orden såfremt han gir erklæring om at ledningen er bygget for hans regning og dette bekreftes av tilsynsmannen og den som har ansvaret for anlegget av ledningen.

På ledningens folium anmerkes:

1. hvem eier ledningen og hvilke dokumenter adkomsten støttes på;
2. om det er godtgjort at ledningseieren har tinglyst adkomst til den av hensyn til ledningen fornødne benyttelse av grunnen; sådan anmerkning blir å utslette, hvis der innen utløpet av den i § 6 nevnte frist ikke er registrert nogen erklæring som der nevnt;
3. om der før registreringen er tinglyst pant eller annen heftelse eller rettighet som omfatter ledningen eller enkelte deler av eller tilbehør til denne. – – –. – – –. Anmerkning om slike heftelser blir å utslette hvis de ikke er begjært registrert innen den i § 10 satte frist.

§ 5.

Om registreringen sendes melding til vedkommende departement eller den myndighet som Kongen bestemmer. Denne fører en fortegnelse over registrerte ledninger.

Enn videre skal registerføreren besørge innrykket i Norsk lysingsblad, samt i et eller flere blad som er alminnelig lest i distriktet, en meddelelse om at ledningen er registrert. Meddelelsen skal angi hvor ledningen går og varsle om bestemmelsene i § 6, annet ledd og § 10. Den som har tinglyst pant i ledningen, skal i rekommandert brev varsles om registreringen og om bestemmelsen i § 10, hvis hans adresse kjennes.

Utgiftene til kunngjøringen betales av ledningseieren.

Strekker ledningen sig gjennem flere registreringskretser skal der sendes panteboksføreren i disse sådan meddelelse som bestemmelsene i § 6, første ledd nødvendiggjør.

Endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136).

§ 6.

Når ledningen er registrert, skal anmerkning herom gjøres i panteregistret for de eiendommer som ledningen går over.

Vil nogen overfor eier av eller rettighetshaver i ledningen gjøre innsigelse mot adkomsten til den av hensyn til ledningen fornødne benyttelse av grunnen, må erklæring herom være registrert på ledningens folium senest 2 år efterat den i § 5 omhandlede meddelelse har vært innrykket i Norsk Lysingsblad. At fristen oversittes hindrer dog ikke at sådan innsigelse gjøres gjeldende overfor den som ikke har vært i god tro.
Endret ved lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 7.

Ved overdragelse av eiendomsrett til og stiftelse av pant eller annen rettighet i registrert kraftledning er inntegning på ledningens folium i registret av det dokument som hjemler rettigheten, nødvendig i samme utstrekning hvori ellers tinglysing utfordres ved fast eiendom. Bestemmelsene i lov om tinglysing av 7. juni 1935[1] §§ 12-14 og 16-19 samt § 39 nr. 3 gjelder tilsvarende. Tinglysing, foretatt etter denne lovs ikrafttreden vedkommende rettighet i registrert kraftledning, har ingen rettsvirkning.
Endret ved lover 24 juni 1949 nr. 2, 8 feb 1980 nr. 2.
1 Inkurie: Skal vel være lov nr. 2.

§ 8. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 9.

Tinglysingsloven §§ 20-23 får tilsvarende anvendelse for så vidt angår rettsvirkningen av registreringen.
Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 60, 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res.

31 mars 2017 nr. 414).

§ 10.

Er der før ledningen ble registrert, rettsgyldig pådratt ledningen heftelser, som etter denne lov krever registrering, beholder de sin fortrinsrett såfremt de blir registrert innen 2 år etter at den i § 5 omhandlede meddelelse har vært innrykket i Norsk lysingsblad.
Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 11.

Om heftelsers utslettelse av registret gjelder de samme regler som for avlysning og utslettelse av tinglyste heftelser i fast eiendom.

§ 12.

En kraftledning som kan være gjenstand for registrering efter denne lov, og som er en sammenhengende utvidelse av en registrert ledning og tilhører samme eier, kan efter begjæring av eieren overføres til samme folium i kraftledningsregistret som hovedledningen. Er nogen av ledningene beheftet, kan dog sådan sammenføining i registret bare skje på følgende betingelser:

a. Enhver rettighet må omfatte hele den registrerte ledning efter sammenføiningen.
b. Enhver rettighetshaver må ha samtykket i sammenføiningen og gitt erklæring om rettighetens prioritet i forhold til de andre rettigheter.
c. Det må efter rettighetshavernes erklæringer være klart, hvilken prioritet de forskjellige rettigheter har innbyrdes efter sammenføiningen.

Gjelder utvidelsen en ledning som ikke tidligere er registrert, får §§ 3, 5 og 6 tilsvarende anvendelse.

§ 13.

Overdragelse av en del av registrert kraftledning kan bare registreres såfremt der er meddelt særskilt konsesjon for den solgte del og eieren begjærer oprettet eget folium for den. For sådan begjæring får bestemmelsene i § 3

tilsvarende anvendelse.

På foliet for den fraskilte del anmerkes de heftelser, som vedkommer denne.

Om registreringen sendes melding til vedkommende departement.

Foranstående bestemmelser kommer ikke til anvendelse, når et ledningsanlegg som i medhold av § 2, annet ledd, har vært å anse som en del av en registrert kraftledning, skifter eier på en sådan måte at den ophører å være del av den registrerte ledning. Sådant eierskifte er uten virkning for dem som før overdragelsen blev registrert, hadde panterett eller annen rettighet i ledningen.

§ 14.

– – –

Av dokumenter vedkommende overdragelse av registrert kraftledning svares ikke stempelavgift.

Endret ved lov 4 feb 1938.

§ 15.

Pant i registrert kraftledning kan bare stiftes når panteretten gjelder hele det ledningsanlegg som omfattes av registreringen, jfr. § 2.

I sterkstrømsledninger som er nevnt i § 1 kan efter denne lovs ikrafttreden viljesbestemt pant ikke stiftes, medmindre ledningen er registrert.

Materialer som er eller blir anskaffet til bygging av kraftledning, kan pantsettes som tilbehør til ledning som er endelig eller foreløpig registrert etter denne lov med virkning fra den tid materialene er ført fram til byggeplassen. Dersom materialene avhendes og fjernes fra byggeplassen, faller panteretten i dem bort hvis erververen var i god tro.

Endret ved lov 24 juni 1949 nr. 2.

§ 16.

Kongen kan gi nærmere regler til gjennemførelse av denne lov.

For registrering eller anmerkning i kraftledningsregisteret skal det betales et gebyr. Kongen gir forskrift om størrelsen på gebyret og om gjennomføringen av innbetalingen. Kongen kan fastsette fritak fra plikten til å betale gebyr.

Gebyret skal betales av den som har begjært forretningen. Den som har begjært en bestemt forretning, må også betale for andre gebyrpliktige forretninger som nødvendig følger med den forretningen som er begjært.

Er en forretning begjært av en person eller en myndighet på vegne av en annen, blir begge ansvarlige for gebyret. Har staten begjært en forretning på vegne av noen, kan staten kreve refusjon av denne med mindre noe annet følger av lov.

Krav på betaling fra andre enn stat, fylkeskommune og kommune er tvangsgrunnlag for utlegg. Krav som nevnt i første punktum innkreves av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet.

Gebyravgjørelser som gjelder registrering og anmerkning, kan ankes etter de regler som gjelder for overprøving av registreringsavgjørelser under forretningen. Anke har ikke oppsettende virkning. Underinstansen skal tilrettelegge saken for overinstansen og gi slik redegjørelse for saken som er nødvendig for overinstansen. Om dekning av sakskostnader av det offentlige gjelder forvaltningsloven § 36 første ledd og tredje ledd første og annet punktum tilsvarende.

Endret ved lov 13 des 2013 nr. 131 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1474). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 17.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

1 Fra 1 juni 1928 iflg. res. 13 apr 1928 del VI.

Lov om stamhuset Rosendal og om forandring i arverettsreglene for stamhuset Jarlsberg [stamhusloven]

§ 1.

De til stamhuset Rosendal hørende besiddelser skal fra den tid Kongen bestemmer gå over til å være vedkommende besidders frie eiendom.

§ 2.

I arvefølgen i stamhuset Jarlsberg gjøres den innskrenkning at stamhuset kun skal arves av mannlige og kvinnelige medlemmer av den nuværende norske linje av slekten Wedel Jarlsberg slik at den eldre i linjen går foran den yngre og den

nærmere linjen går foran den fjernere. Er ingen sådan arving til, tilfaller stamhuset Universitetet i Oslo som fri eiendom på nærmere vilkår som Kongen bestemmer.
Endret ved lov 28 mai 1999 nr. 33.

§ 3.

Bestemmelsene i lov inneholdende særlige bestemmelser angående leilendingsgods tilhørende stamhuser og visse stiftelser m.v. av 23 juni 1888 §§ 4, 5 og 11 får tilsvarende anvendelse på gods, som er blitt fri eiendom i medhold av denne lov.

§ 4.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven)

§ 1.

Denne lov omfatter alle elektriske anlegg og alt elektrisk utstyr, unntatt radiotelegraf og radiotelefon.
Endret ved lov 7 des 1990 nr. 59.

§ 2.

Elektriske anlegg skal prosjekteres, utføres, drives, vedlikeholdes og kontrolleres slik at de ikke frembyr fare for liv, helse og materielle verdier.

Kongen utferdiger tekniske forskrifter for hvordan elektriske anlegg skal prosjekteres, utføres, vedlikeholdes, drives og kontrolleres. I forskriftene kan bl.a inntas bestemmelser siktende til å hindre at elektriske anlegg unødig virker skjemmende på omgivelsene.
Endret ved lover 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 19 juni 2009 nr. 84.

§ 3.

Kongen anordner i den utstrekning det finnes nødvendig offentlig tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr. Kongen kan bestemme hvem som på sentralt nivå skal føre tilsyn med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov blir overholdt. Dette sentrale tilsyn er tilsynsmyndighet etter denne lov.
Endret ved lover 7 des 1990 nr. 59, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 30 apr 2003 nr. 27 (ikr. 30 apr 2003 iflg. res. 30 apr 2003 nr. 517).

§ 4.

For myndighetenes tilsyn erlegges avgift til staten etter forskrift fastsatt av Kongen. I forskriften inntas bestemmelse om når og av hvem denne avgift skal erlegges.

Om renteplikt ved for sen betaling av avgiften, gjelder reglene i lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane § 26 tilsvarende.

Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lover 7 apr 1933, 22 apr 1966 nr. 1, 8 feb 1980 nr. 2, 12 des 1986 nr. 62, 25 apr 1986 nr. 15, 7 des 1990 nr. 59, 26 juni 1992 nr. 86, 16 juni 1994 nr. 16, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).

§ 5.

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til anlegg og virksomhet etter loven.

Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med eier av eller ansvarlig for anlegget/virksomheten eller representant for denne.

Eier av eller ansvarlig for anlegg/virksomhet eller representant for denne har rett til, og kan pålegges å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe, eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne lov, skal når tilsynsmyndigheten krever det og uten hinder av taushetsplikt fremlegge opplysninger som anses nødvendige for utøvelsen av tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Opplysninger som nevnt i fjerde ledd, kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Opplysninger om ulykker, uhell og branner som har skjedd på områder som omfattes av loven kan kreves fra politi og forsikringsselskaper uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne sammenstille nasjonale statistiske oversikter til bruk i samfunnssikkerhetsarbeidet. Departementet kan gi forskrifter om opplysningsplikt etter dette ledd.

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten gi skriftlig rapport til eier av eller ansvarlig for anlegget/virksomheten om resultatet av kontrollen.

Endret ved lover 7 mai 1936, 16 juni 1972 nr. 48, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 19 juni 2009 nr. 84.

§ 6.

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Tilsynsmyndigheten kan herunder forby omsetning og bruk av elektrisk utstyr, og påby at utstyr som er omsatt, trekkes tilbake fra distributør eller bruker. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført.

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten og/eller anlegget inntil pålegget er utført.

Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten foreta stansing selv om pålegg ikke er gitt.

Endret ved lover 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 29 juni 2007 nr. 79 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 735).

§ 6 a.

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene

for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Tilføyd ved lov 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

§ 6 b.

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

Tilføyd ved lov 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

§ 7.

Når elektriske anlegg eller elektrisk utstyr medfører sjenerende elektriske forstyrrelser, kan tilsynsmyndigheten gi pålegg om straks å sette anlegget eller utstyret i sådan stand at disse forstyrrelser så vidt mulig fjernes.

Tilsynsmyndigheten kan, i den utstrekning den anser det nødvendig til ivaretagelse av berettigede almenne interesser, gi forskrifter om at elektriske anlegg, anleggsdeler eller elektrisk utstyr som efter tilsynsmyndighetens mening vesentlig forstyrrer radiolyttingen, ikke må drives eller brukes til visse tider av døgnet, dersom disse forstyrrelser ikke unngåes ved de foranstaltninger som tilsynsmyndigheten i henhold til gjeldende forskrifter kan påby.

Endret ved lover 7 apr 1933, 7 mai 1936, 8 feb 1980 nr. 2, 12 des 1986 nr. 62, 25 apr 1986 nr. 15, 7 des 1990 nr. 59, 26 juni 1992 nr. 86, 16 juni 1994 nr. 16, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 29 juni 2007 nr. 79 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 735).

§ 8.

Kongen kan gi forskrift om at eiere av visse anlegg selv plikter å føre tilsyn med de installasjoner som er tilknyttet anlegget (lokalt elektrisitetstilsyn). Det lokale elektrisitetstilsynet er underlagt sentralt tilsyn.

For det lokale elektrisitetstilsynet gjelder for øvrig §§ 5, 6, 6a, 6b og 7 første ledd. Det lokale elektrisitetstilsynet kan imidlertid ikke stanse virksomhet etter § 6 annet ledd. Det lokale elektrisitetstilsynet kan ikke treffe tiltak etter § 6 for elektrisk utstyr, med mindre Kongen i forskrift bestemmer noe annet.

Opphevet ved lov 8 des 2000 nr. 85, tilføyd igjen ved lov 29 juni 2007 nr. 79 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 735).

§ 9.

Eier som er pålagt lokalt elektrisitetstilsyn, skal til enhver tid sørge for å oppfylle de kravene som fremgår av denne loven og bestemmelser gitt i medhold av loven, herunder følge instrukser som nærmere presiserer innholdet av de lovmessige kravene til tilsynsaktiviteten.

Eier som er pålagt lokalt elektrisitetstilsyn, kan, som ledd i forberedelsen av vedtak som nevnt i § 6, jf. § 8, la andre offentlige eller private sakkyndige utføre oppgaver på sine vegne. Kongen kan gi nærmere regler om hvilke oppgaver som kan settes ut til slike sakkyndige.

For å sikre at tilsyn utføres uavhengig av forretningsmessig virksomhet, kan Kongen gi forskrift om organiseringen av og arbeidet til det lokale elektrisitetstilsynet og sakkyndige som nevnt i annet ledd. Forskriften kan herunder inneholde bestemmelser om hvilke gjøremål som kan utføres ved siden av oppgaver etter loven.

Opphevet ved lov 19 juni 1969 nr. 54, tilføyd ved lov 7 des 1990 nr. 59, endret ved lover 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 30 apr 2003 nr. 27 (ikr. 30 apr 2003 iflg. res. 30 apr 2003 nr. 517), 29 juni 2007 nr. 79 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 735).

§ 10.

Elektrisk utstyr skal være i en slik tilstand at det i bruk ikke frembyr fare for liv, helse eller materielle verdier.

Kongen gir regler om utførelse, bruk, montering og merking av elektrisk utstyr. Kongen kan påby at slikt utstyr skal være godkjent før det kan tilbys, omsettes eller anvendes her i landet.

Bestemmelsene om opplysningsplikt i § 5 får tilsvarende anvendelse.

De nærmere regler for gjennomføringen av disse bestemmelser fastsettes av Kongen.

Endret ved lover 7 mai 1936, 12 des 1986 nr. 62, 7 des 1990 nr. 59, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

§ 11.

Kongen gir regler om kontroll av elektrisk utstyr.

Kongen kan bestemme at det lokale elektrisitetstilsyn (jf. § 8) kan pålegges å føre kontroll med elektrisk utstyr som tilbys eller omsettes innenfor vedkommende anleggs forsyningsområde.

Tilsynsmyndigheten kan kreve at den som tilbyr, omsetter, tilvirker, innfører eller markedsfører produkt, fremlegger representativ prøve av produktet eller iverksetter undersøkelser som finnes nødvendig for å vurdere produktets egenskaper eller virkninger. Tilsynsmyndigheten kan selv iverksette slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll av produkter. Kostnadene bæres av vedkommende tilvirker eller importør, med mindre departementet bestemmer at kostnadene helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 2, 7 des 1990 nr. 59, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 29 juni 2007 nr. 79 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 735).

§ 12.

Kongen kan gi forskrifter om krav til kvalifikasjoner for den som skal være faglig ansvarlig for eller selvstendig utføre arbeid knyttet til elektriske anlegg og elektrisk utstyr.

Departementet kan gi forskrift om gebyr for behandling av saker om godkjenning og forhåndskontroll av yrkeskvalifikasjoner for yrker som nevnt i første ledd, herunder gebyr for behandling av hver enkelt yrkeskategori som saken omfatter, betaling av gebyr og om virkninger av manglende betaling. Gebyret skal være rimelig og ikke overstige kostnadene ved saksbehandlingen.

Kongen kan gi forskrifter om autorisasjon av elektroinstallatører og elektromontører som står i elektroinstallatørs stilling, og om deres plikter og rettigheter.

Kongen kan gi nærmere regler om registrering og autorisasjon av virksomheter som faller inn under denne lov, samt regler om avgift for registrering og autorisasjon av disse virksomhetene.

Kongen kan gi nærmere regler om internkontroll for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.
Endret ved lover 16 juni 1972 nr. 48, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 19 juni 2009 nr. 84, 21 juni 2024 nr. 48 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 21 juni 2024 nr. 1167).

§ 13.

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/

uke/måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt.

Tvangsmulkt kan også fastsettes dersom eier som er pålagt lokalt elektrisitetstilsyn etter § 8, ikke følger kravene etter § 9.

Tilsynsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Opphevet ved lov 16 mai 1986 nr. 21, tilføyd ved lov 7 des 1990 nr. 59, endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 16 juni 1994 nr. 16, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 29 juni 2007 nr. 79 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 735). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13 a.

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsene i § 8 og § 9 kan sentral tilsynsmyndighet ilegge overtredelsesgebyr.

Det samme gjelder ved overtredelse av bestemmelser gitt i medhold av loven når det i forskriften er fastsatt at overtredelse av den aktuelle bestemmelse kan medføre overtredelsesgebyr.

Overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller frafalle ilagt overtredelsesgebyr.

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om fastsettelse og gjennomføring av overtredelsesgebyr.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 79 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 735). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller unnlater å følge denne lov, forskrift eller enkeltvedtak gitt i medhold av loven, straffes med bøter hvis ikke en strengere straff i henhold til andre regler kommer til anvendelse.

Er overtredelsen eller unnlatelsen begått av noen som har handlet på vegne av et selskap eller annen sammenslutning, en stiftelse eller offentlig virksomhet, kan selskapet m.v. ilegges bøtestraff. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan straffes for overtredelsen.

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 2, 25 apr 1986 nr. 15, 7 des 1990 nr. 59, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 15.

Kongen kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for tillatelsesordninger i eller i medhold av loven her, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 andre ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 16.

Denne lov trer i kraft straks.

– – –

Loven gjelder også for Svalbard.
Endret ved lover 25 juni 1954 nr. 3, 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

Lov om Jan Mayen

§ 1.

Øen Jan Mayen er en del av Kongeriket Norge.

§ 2.

Norsk privatrett og strafferett og den norske lovgivning om rettspleien gjelder for Jan Mayen. I hvilken utstrekning andre lover skal gjelde, bestemmes av Kongen. I disse lover og i lovgivningen om rettspleien kan Kongen foreta endringer, når de stedlige forhold måtte gjøre det påkrevet.

Bestemmelsen i lov om Svalbard av 17 juli 1925 § 4 får tilsvarende anvendelse.

Kongen kan gi forskrifter om miljøvern på Jan Mayen.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 79 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28. juni 2002 nr. 648).

§ 3.

All grunn som ikke blir avhendet til private, tilhører staten.
Ingen kan vinne hevd på eiendomsrett eller bruksrett til statsgrunn.
Rettigheter som staten har over avhendet grunn, kan ikke falle bort ved hevd.

§ 4.

Særlige tinglige rettigheter som måtte hvile på fast eiendom på Jan Mayen og som er stiftet før 8 mai 1929, må for å beholde rettsvern anmeldes til panteboksføreren til anmerkning på eiendommens folium innen seks måneder fra denne lovs ikrafttreden.

§ 5.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. (bilandsloven)

§ 1.

Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land (45° ø.l.-20° v.l.) er underlagt norsk statshøyhet som biland.
Endret ved lover 24 mars 1933 nr. 1, 21 juni 1957 nr. 1.

§ 2.

Norsk privatrett og strafferett og den norske lovgivning om rettspleien gjelder for Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land. I hvilken utstrekning andre lover skal gjelde, bestemmes av Kongen. I disse lover og i lovgivningen om rettspleien kan Kongen foreta endringer, når de stedlige forhold måtte gjøre det

påkrevd.

Bestemmelsen i lov om Svalbard av 17 juli 1925 § 4 får tilsvarende anvendelse.

Kongen kan gi forskrifter om miljøvern på Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land. Bestemmelsen i lov om Svalbard av 17. juli 1925 § 4 andre ledd får tilsvarende anvendelse.

Endret ved lover 24 mars 1933 nr. 1, 21 juni 1957 nr. 1, 27 feb 2004 nr. 9.

§ 3.

All grunn som ikke blir avhendet til private, tilhører staten.

Ingen kan vinne hevd på eiendomsrett eller bruksrett til statsgrunn.

Rettigheter som staten har over avhendet grunn, kan ikke falle bort ved hevd.

§ 4.

Uten samtykke av Kongen er det på område som nevnt i § 1 forbudt å foreta atomeksplosjon eller å anbringe radioaktivt avfall.

Tilføyd ved lov 2 juni 1960 nr. 17, endret ved lover 12 mai 1972 nr. 28, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5.

Departementet kan gi en eller flere personer myndighet til som tilsynsmenn når som helst å inspisere stasjoner, anlegg, utstyr, skip, fly og annet på eller ved Bouvet-øya, Peter I's øy, Dronning Maud Land eller andre deler av Antarktis.

Ved mellomfolkelig overenskomst som tiltres av Norge, kan bestemmes at observatører utpekt av en konvensjonstat skal gis adgang til å utføre slik inspeksjon som nevnt i første ledd uansett hvem som er eier eller besitter.

Enhver plikter å gi personer utpekt etter første eller annet ledd adgang til de steder som de i tjenestens medfør ønsker å inspisere. Når det gjelder anlegg m.v. på eller ved Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land kan om nødvendig adgang tiltvinges ved hjelp av norsk tilsynsmann eller annen norsk myndighet.

Tilføyd ved lov 2 juni 1960 nr. 17.

§ 6.

Ved mellomfolkelig overenskomst som tiltres av Norge, kan fremmede statsborgere uten hinder av norsk lov innrømmes immunitet for, handlinger eller unnlatelser som finner sted mens de oppholder seg på eller ved Bouvetøya, Peter I's øy, Dronning Maud Land eller andre deler av Antarktis.
Tilføyd ved lov 2 juni 1960 nr. 17.

§ 7.

Kongen kan gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne lov.

Kongen kan gi bestemmelser til gjennomføring av mellomfolkelige overenskomster, anbefalinger og bestemmelser som Norge har sluttet seg til. Kongen kan herunder fastsette bestemmelser om ansvar og krav til effektive mottiltak ved hendelser som har eller kan ha miljøskadelige følger, og fastsette bestemmelser om forebyggende tiltak. Kongen kan fastsette plikt til å tegne forsikring til dekning av slikt ansvar.

Bestemmelser som nevnt i annet ledd kan gis for alle norske biland og andre deler av Antarktis.
Tilføyd ved lov 2 juni 1960 nr. 17, endret ved lover 24 aug. 1990 nr. 53, 27 juni 2008 nr. 68.

§ 8.

Den som forsettlig eller aktløst overtrer denne lovs §§ 4-5 eller bestemmelser gitt i medhold av de nevnte paragrafer eller § 7, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år eller med begge deler.
Tilføyd ved lov 2 juni 1960 nr. 17, endret ved lover 12 mai 1972 nr. 28 og 24 aug. 1990 nr. 53, 20 juli 1991 nr. 66.

§ 9.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om landslott [landslottloven]

§ 1.

Når land benyttes under saltvannsfiske med kastenot (herunder medregnet snurpenot og ethvert redskap når det brukes som landnot), svares landslott av fiskefangsten.

Landslott skal også svares av fangst som gjøres ved bruk av kunstig lys, når fartøy, hvor slikt lys benyttes har fortøyning i land.

Undtatt fra landslott er dog fangst av lodde.

Er verdien av et kast, beregnet på den i § 2 nevnte måte, under 100 kroner, kan landslott ikke kreves av kastet. Flere kast dratt sammen til ett, regnes i denne forbindelse for ett kast.

Endret ved lover 19 mai 1933 nr. 4, 13 des 1946 nr. 8.

§ 2.

Landslotten er 3 procent av fangsten og erlegges av det bruttobeløp som fangsten blir utbragt til, alene med fradrag av omkostninger foranlediget ved avsetningen. Blir fangsten ikke solgt, beregnes landslotten av den optatte mengde efter prisen på fangststedet umiddelbart efter at fangsten er gjort.

For fangst som gjøres ved bruk av kunstig lys etter § 1 annet ledd og når hele fangsten opptas av sjøen umiddelbart etter og i forbindelse med kastningen (stengningen) svares 1 1/2 – en og en halv – prosent landslott, ellers svares 3 – tre – prosent.

Landslotten erlegges i penger, medmindre den berettigede samtykker i å motta fisk.

Endret ved lov 13 des 1946 nr. 8.

§ 3.

Berettiget til landslott er det land som er benyttet under utsetning, fortøining eller landdragning av noten eller under optagning av fangsten, eller som har dannet stengsel for denne.

Dersom fangst etter § 1 bortslepes og settes i steng (lås) ved land tilhørende annen eier (gårdsnummer) enn hvor fangsten er gjort, kan der i alt ikke kreves mer enn 3 – tre – prosent landslott, som blir å dele etter § 4.

For benyttelse av sjøgrunn som er overflytt ved laveste vannstand i det døgn fangsten blev gjort, erlegges ikke landslott.

Endret ved lover 13 des 1946 nr. 8, 20 des 2022 nr. 122.

§ 4.

Hvis det land som efter § 3 er berettiget til landslott, tilhører et enkelt gårdsnummer alene, fordeles landslotten i forhold til den sist gjeldende matrikkelskyld mellem alle bruk av gårdsnummeret, selv om de ikke alle er benyttet under fangstarbeidet.

Tilhører det berettigede land flere gårdsnummer, blir landslotten først å dele likt mellem de enkelte gårdsnummer; den landslott som efter dette tilfaller et gårdsnummer, fordeles derefter på samme måte som i foregående tilfelle nevnt.

På steder hvor den almindelige matrikkel ikke gjelder, deles landslotten likt mellem de eiendommer som er benyttet på den i § 3 nevnte måte.
Endret ved lov 23 juni 1978 nr. 70.

§ 5.

Bruker har alene rett til den på eiendommen fallende landslott såfremt det påligger ham å utrede den eiendomsskatt, som svares av eiendommen.

For benyttelse av statens grunn erlegges ikke landslott, medmindre bruken er overlatt til en annen og denne svarer eiendomsskatt av bruket eller landslott uttrykkelig er tillagt som en rettighet.

§ 6.

Landslotten forfaller til betaling når fangsten er solgt og levert. Blir fangsten ikke solgt i fersk tilstand, forfaller landslotten til betaling straks fangsten er optatt av noten.

Kvittering for den del av landslotten som ifølge § 4, første og annet ledd, tilfaller et gårdsnummer, kan meddeles av hvilken som helst berettiget under gårdsnummeret.

Er ingen berettiget til stede for å motta landslottbeløpet, eller er det tvil angående dets betaling, kan det deponeres hos lensmannen, namsfogden eller politistasjon med sivile rettspleieoppgaver i det distrikt hvor fangsten er gjort.
Endret ved lover 2 mars 1973 nr. 12, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84.

§ 7.

Blir under sådant notfiske som omhandles i denne lov skade eller ulempe tilføiet en landslottberettiget, kan særskilt erstatning utenfor landslotten ikke kreves, medmindre der er voldt større skade eller ulempe enn fangstarbeidet i almindelighet fører med sig.

§ 8.

Tvist om betaling av landslott, eller om erstatning for skade voldt under sådant notfiske som i denne lov omhandlet, kan kreves avgjort ved skjønn efter loven av 1 juni 1917, første kapitel.

Skjønnet styres av lensmannen, namsfogden eller politistasjonssjef med sivile rettspleieoppgaver på det sted der fangsten eller skaden er gjort.

Skjønnet treffer bestemmelse om saksomkostninger, under særlig hensyn til hvem avgjørelsen er gått imot.

Beløp som skjønnet har pålagt en part å betale, kan drives inn efter reglene om fullbyrdelse av kjennelser.

Endret ved lover 18 juni 1965 nr. 5, 26 jan 1973 nr. 3, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84.

§ 9.

Søksmål om betaling eller fordeling av landslott reises i den rettskrets hvor den berettigede eiendom ligger.

Sak efter denne eller foregående paragraf kan anlegges mot notformannen og (eller) brukets eier på den landslott- eller erstatningspliktiges vegne.

§ 10.

Forskriftene i §§ 1-5 kommer ikke til anvendelse hvis annen bestemmelse er truffet i skylddelingsforretning eller adkomstdokument eller på annen måte.

§ 11.

Denne lov gjelder ikke på Svalbard.

§ 12.

Denne lov trer i kraft 1 juni 1930.

Overenskomst mellem Norge og Storbritannia angående den civile rettergang

I. Innledning.

Art 1.

(a) Denne konvensjon kommer bare til anvendelse i civile og kommersielle saker, deri innbefattet saker hvori det ikke er tvist.
(b) I denne konvensjon skal ordene «den ene (eller den annen) høie kontraherende parts territorium» fortolkes som omfattende det territorium som til enhver tid tilhører en sådan høi kontraherende part som konvensjonen da får anvendelse på.

II. Forkynnelse av judisielle og ekstra-judisielle dokumenter.

Art 2.

Når judisielle eller ekstrajudisielle dokumenter som er oprettet på den ene av de høie kontraherende parters territorium, begjæres forkynt for personer, firmaer, selskaper, foreninger eller andre korporasjoner på den annen høie kontraherende parts territorium, kan sådanne dokumenter forkynnes for mottageren, uten hensyn til hans nasjonalitet, på den måte som omhandles i artikkel 3.

Art 3.

(a) En diplomatisk eller konsulær tjenestemann for den høie kontraherende part fra hvis territorium de dokumenter som skal forkynnes, utgår, skal skriftlig rette anmodning om forkynnelse til den kompetente myndighet i det land hvor dokumentene skal forkynnes, med begjæring om at nevnte myndighet skal foranledige dokumentene forkynt. Begjæringen skal av nevnte diplomatiske eller konsulære tjenestemann sendes vedkommende myndighet.

(b) Begjæringen om forkynnelse skal være avfattet i det lands sprog, hvor forkynnelsen skal iverksettes.
Forkynnelsesbegjæringen skal beskrive partene og angi deres fulle navn, beskrive mottageren og angi hans fulle navn og adresse og beskaffenheten av det dokument som skal forkynnes, samt være vedlagt in duplo de dokumenter som skal forkynnes.
(c) Det dokument som skal forkynnes, skal enten være avfattet i det lands sprog, hvor det skal forkynnes, eller være ledsaget av en oversettelse til nevnte sprog. Oversettelsens riktighet skal være bekreftet av en diplomatisk eller konsulær tjenestemann for den høie kontraherende part fra hvis territorium dokumentene utgår eller av en edsvoren translatør i et av de to respektive land.
(d) Begjæringen om forkynnelse skal rettes og sendes:
I Norge til herreds- eller byretten i den jurisdiksjon hvor forkynnelsen skal iverksettes.

I England til «the Senior Master of the Supreme Court of Judicature».

Hvis den myndighet til hvem en forkynnelsesbegjæring er blitt sendt, ikke er kompetent til å utføre forkynnelsen, skal nevnte myndighet på embeds vegne oversende dokumentet til den kompetente myndighet i samme stat.
(e) Forkynnelsen skal iverksettes av den kompetente myndighet i det land hvor dokumentet skal forkynnes. Dokumentet forkynnes på den måte som er foreskrevet i dette land for forkynnelse av lignende dokumenter, medmindre forkynnelsesbegjæringen måtte uttrykke ønsket om en spesiell forkynnelsesmåte. Denne forkynnelsesmåte skal i så fall følges for så vidt det ikke er uforenelig med landets lov.
(f) Når begjæring om forkynnelse er fremsatt overensstemmende med de foranstående bestemmelser i denne artikkel, skal utførelsen ikke kunne nektes medmindre (1) forkynnelsesbegjæringens ekthet ikke er godtgjort eller (2) den høie kontraherende part på hvis territorium den skal iverksettes, mener at iverksettelse av forkynnelsen vilde gjøre inngrep i dens suverenitet eller sikkerhet.
(g) Den myndighet som utfører forkynnelsen, skal utferdige en bevidnelse om forkynnelsen eller om den grunn som har vært til hinder for den. Bevidnelsen skal gi oplysning om den måte og den dag som forkynnelsen eller den forsøkte forkynnelse er foregått på, og skal sendes til den diplomatiske eller konsulære tjenestemann som har fremsatt begjæringen om forkynnelse. Bevidnelsen om forkynnelse eller forsøkt forkynnelse skal være påført det ene eksemplar eller festet til dette.

Art 4.

(a) Forskriftene i artiklene 2 og 3 skal ikke være til hinder for at judisielle eller

ekstrajudisielle dokumenter som er utferdiget på den ene høie kontraherende parts territorium, forkynnes på den annen høie kontraherende parts territorium uten henvendelse til eller mellemkomst av dette lands myndigheter på en av følgende måter:

1. Forkynnelse ved en diplomatisk eller konsulær representant for den høie kontraherende part fra hvis territorium dokumentet utgår,
2. Forkynnelse ved en representant som til det formål er opnevnt enten av den judisielle myndighet som begjærer forkynnelse av dokumentet, eller av den part på hvis begjæring dokumentet blev utferdiget;
3. Gjennem posten;
4. En hvilken som helst annen forkynnelsesmåte som på forkynnelsestiden anerkjennes av loven i det land hvorfra dokumentet utgår.

(b) Det er underforstått at gyldigheten og virkningen av en sådan forkynnelse blir å bedømme av de høie kontraherende parters domstoler i overensstemmelse med deres eget lands lov.
(c) De høie kontraherende parter er enig om at det i prinsippet er ønskelig at dokumenter som forkynnes på en av disse måter, enten er avfattet i det lands sprog, hvor forkynnelsen skal utføres, eller ledsaget av en oversettelse til dette sprog – med mindre mottageren er den høie kontraherende parts undersått fra hvis territorium det dokument som skal forkynnes, utgår. Da deres lands respektive lover ikke har bestemmelser som foreskriver oversettelser i sådanne tilfelle, påtar de høie kontraherende parter sig imidlertid ingen forpliktelse i denne henseende.

Art 5.

(a) Når dokumenter er blitt forkynt overensstemmende med forskriftene i art. 3, skal den høie kontraherende part hvis diplomatiske eller konsulære tjenestemann har fremsatt forkynnelsesbegjæringen, godtgjøre den annen høie kontraherende part de gebyrer og utgifter som etter loven i det land hvor forkynnelsen iverksettes, skal betales til de personer som er ansatt til å besørge forkynnelser, og de gebyrer og utgifter som er påløpet ved at forkynnelsen er iverksatt på en spesiell måte. Disse gebyrer og utgifter skal ikke være høiere enn de som i nevnte land vanligvis gjelder.
(b) Godtgjørelse for disse gebyrer og utgifter skal den kompetente myndighet som har iverksatt forkynnelsen, når den sender den i artikkel 3 (g) omhandlede bevidnelse, avkreve den diplomatiske eller konsulære tjenestemann som har

fremsatt begjæringen.
(c) Bortsett fra det som ovenfor er bestemt, skal den ene høie kontraherende part ikke betale den annen noen som helst avgift i anledning av forkynnelse av dokumenter.

III. Bevisoptagelser.

Art 6.

Når en judisiell myndighet på den ene av de høie kontraherende parters territorium begjærer foretatt bevisoptagelse på den annen høie kontraherende parts territorium, kan sådan bevisoptagelse foretas på den i artikkel 7 beskrevne måte. Bevisoptagelse innbefatter fremleggelse, identifikasjon og undersøkelse av dokumenter.

Art 7.

(a) Den judisielle myndighet som ønsker bevisoptagelsen, kan overensstemmende med sin egen lovs forskrifter henvende sig med en rettsanmodning til den kompetente myndighet i det land hvor bevisoptagelsen skal finne sted, og anmode den nevnte myndighet om å foreta bevisoptagelsen.
(b) Rettsanmodningen skal være avfattet i det lands sprog, hvor bevisoptagelsen skal foretas eller være ledsaget av en oversettelse til dette sprog. Oversettelsens riktighet skal være bekreftet av en diplomatisk eller konsulær tjenestemann for den høie kontraherende part hvis judisielle myndighet fremsetter begjæringen, eller av en edsvoren translatør i et av de to respektive land. Rettsanmodningen skal angi arten av den sak, hvori bevisoptagelsen ønskes, partenes fulle navn og beskrivelse av vidnene samt disses fulle navn og adresse. Den skal likeledes enten være ledsaget av en liste over de spørsmål som skal fremsettes for vidnet eller vidnene, og en oversettelse hvis riktighet er bekreftet på den ovenfor angitte måte, eller inneholde nøiaktige instruksjoner eller oplysninger angående de forhold som bevisoptagelse er begjært om, eller i stedet inneholde begjæring til den kompetente myndighet om å tillate at det muntlig stilles de spørsmål som partene eller deres representanter ønsker å fremsette.
(c) Rettsanmodninger skal oversendes:
I Norge, av en britisk diplomatisk eller konsulær tjenestemann, til herreds- eller byretten i den jurisdiksjon hvor bevisoptagelsen skal foretas.
I England av en norsk diplomatisk eller konsulær tjenestemann til «the Senior Master of the Supreme Court of Judicature».

I tilfelle av at den myndighet til hvem rettsanmodningen er blitt oversendt, ikke er kompetent til å efterkomme den, skal nevnte myndighet uten noen ytterligere begjæring oversende rettsanmodningen til sitt eget lands kompetente myndighet.
(d) Den kompetente myndighet som rettsanmodningen er oversendt eller videresendt til, skal ta den til følge og foreta den begjærte bevisoptagelse under anvendelse av de samme tvangsmidler og den samme fremgangsmåte som anvendes til utførelsen av en begjæring der utgår fra myndighetene i dens eget land. Dersom det i rettsanmodningen er uttalt ønske om at en spesiell fremgangsmåte skal følges, skal dog denne fremgangsmåte i så fall brukes så langt som det måtte være forenlig med loven i det land hvor bevisoptagelsen skal foregå.
(e) Den diplomatiske eller konsulære tjenestemann som rettsanmodningen er oversendt gjennem, skal – hvis han så ønsker – underrettes om dagen og stedet for rettshandlingen, for at han kan underrette den interesserte part eller de interesserte parter, som skal ha rett til å være til stede personlig eller til å være representert såfremt de ønsker det.
(f) Efterkommelse av rettsanmodningen kan bare nektes:

1. Såfremt rettsanmodningens ekthet ikke er godtgjort.
2. Såfremt utførelsen av vedkommende rettsanmodning ikke inngår under den dømmende makts beføielser i det land hvor bevisoptagelsen skal foretas.
3. Såfremt den høie kontraherende part på hvis territorium bevisoptagelsen skal finne sted, mener at den vilde gjøre inngrep i dens suverenitet eller sikkerhet.

(g) I ethvert tilfelle hvor rettsanmodningen ikke efterkommes av den myndighet til hvem den er rettet, skal denne straks underrette den diplomatiske eller konsulære tjenestemann som den er oversendt gjennem, med oplysning om grunnene til at efterkommelse av rettsanmodningen er avslått eller med angivelse av den rettslige myndighet som den er blitt oversendt til.

Art 8.

(a) Forskriftene i artiklene 6 eller 7 er ikke til hinder for at bevisoptagelse som ønskes av en judisiell myndighet på den ene høie kontraherende parts territorium, optas på den annens territorium uten henvendelse til eller mellemkomst av myndighetene i det land hvor vidneforklaringen optas, ved hjelp av en person som har betingelsene for det efter loven i det land hvis domstol har begjært bevisoptagelsen. Den nevnte person kan være en

diplomatisk eller konsulær tjenestemann for den høie kontraherende part hvis domstol ønsker vidneforklaringen, eller en hvilken som helst annen skikket person som opnevnes direkte for anledningen.
(b) Det er underforstått at hvor den i foregående avsnitt omhandlede form for bevisoptagelse anvendes, må den foregå helt frivillig og der kan ikke anvendes noen slags tvangsforanstaltninger, likesom det vil henhøre under de høie kontraherende parters respektive domstoler overensstemmende med sitt eget lands lov å avgjøre hvorvidt en således foretatt bevisoptagelse kan tillates brukt.

Art 9.

Den omstendighet at et forsøk på å foreta bevisoptagelse på den i artikkel 8 omhandlede måte er blitt resultatløst fordi et vidne har avslått å møte, avgi forklaring eller fremlegge dokumenter, er ikke til hinder for at der senere fremsettes begjæring overensstemmende med artikkel 7.

Art 10.

(a) Når bevisoptagelse foregår på den i artikkel 7 omhandlede måte, skal den høie kontraherende part hvis judisielle myndighet har fremsatt rettsanmodningen, godtgjøre den annen høie kontraherende part de utgifter som den sistnevntes kompetente myndighet ved å efterkomme begjæringen har hatt til gebyrer og utgifter til vidner, sakkyndige, tolker eller translatører, omkostninger ved fremstilling av vidner som ikke har møtt frivillig, og gebyrer og utgifter til personer som av vedkommende myndighet er blitt opnevnt til å optre i saker hvor deres eget lands lov tilsteder at dette skjer, samt gebyrer og utgifter som er påløpet fordi en særlig fremgangsmåte har vært forlangt og er blitt fulgt. Utgiftene skal være de samme som vanlig for lignende saker i det land hvor bevisoptagelsen har funnet sted.
(b) Krav på godtgjørelsen av disse utgifter blir av den kompetente myndighet som har utført rettsanmodningen, når dokumentene i saken tilbakesendes, å fremsette for den diplomatiske eller konsulære tjenestemann som har oversendt dokumentene.
(c) Bortsett fra det som ovenfor er bestemt, skal den ene høie kontraherende part ikke betale den annen noen som helst avgift i anledning av bevisoptagelsen.

IV. Rettshjelp for ubemidlede, fengsling for gjeld og sikkerhetsstillelse for omkostninger.

Art 11.

Den ene høie kontraherende parts undersåtter skal på den annen høie kontraherende parts territorium nyte godt av fullstendig samme behandling som den sistnevnte parts egne undersåtter for så vidt angår fri rettshjelp for fattige og fengsling for gjeld; og forutsatt at de bor innen et av disse territorier, skal de ikke plikte å stille sikkerhet for saksomkostninger i noe tilfelle hvor den annen høie kontraherende parts egne undersåtter ikke vilde ha plikt til det.

V. Almindelige bestemmelser.[1]

1 Artiklene 12 til 15 som inneholder bestemmelser bl.a. om Konvensjonens ratifikasjon, stedlige virkeområde og oppsigelse, er ikke tatt med her. De er trykt bl.a. senest i utgaven 1682-1969 av Norges Lover og i «Norges Traktater» I s. 1036-37.

Konvensjon mellem Norge, Danmark, Finnland, Island og Sverige inneholdende internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål med sluttprotokoll [nordisk familierettslig konvensjon]

I. Ekteskap.

Art 1.

Søker statsborger i en kontraherende stat prøving av ekteskapsvilkårene eller lysing hos en av de andre staters myndigheter, blir hans rett til å inngå ekteskap å prøve etter loven i denne stat, såframt en av brudefolkene er bosatt der, og ellers etter loven i den stat hvor han har statsborgerrett. Sistnevnte lov skal likevel alltid anvendes om vedkommende søker krever det. Skal retten til å inngå ekteskap prøves etter statsborgerlandets lov, kan vedkommende myndighet kreve at retten godtgjøres ved ekteskapsattest utstedt av statsborgerlandets

myndigheter.

Kreves det ved prøvingen av ekteskapsvilkårene i en kontraherende stat etter denne stats lov ikke samtykke til ekteskapet fra foreldre eller verge, skal det for person som er bosatt i en annen kontraherende stat tas hensyn til krav om slikt samtykke etter bopellandets lov.

Om prøvingen og lysingen gjelder for øvrig loven i den stat som vedkommende myndighet tilhører.

Endret ved overenskomster 3 nov 1969, 20 nov 1973.

Art 2.

Har prøving av ekteskapsvilkårene eller lysing funnet sted hos en kontraherende stats myndighet, kan vigsel, så lenge prøvingen eller lysingen er gyldig, foretas av en annen kontraherende stats myndighet uten ny prøving eller lysing. Dette gjelder uansett om brudefolkene har statsborgerrett i en kontraherende stat.

Om vigselen gjelder for øvrig loven i den stat som vigselmyndigheten tilhører.

Endret ved overenskomster 26 mars 1953, 3 nov 1969.

Art 3.

Formuesforholdet mellom ektefeller som er, og da de inngikk ekteskapet, var statsborgere i en kontraherende stat, skal bedømmes etter loven i den av statene hvor ektefellene bosatte seg da de inngikk ekteskapet.

Har begge ektefellene senere bosatt seg i en annen kontraherende stat og vært bosatt der i minst to år, skal denne statens lov komme til anvendelse i stedet. Har begge ektefellene tidligere under ekteskapet hatt bopel der, eller er begge ektefellene statsborgere i den staten, skal denne statens lov komme til anvendelse så snart de har tatt bopel der.

Endret ved overenskomst 26 jan 2006 nr. 3 (ikr. 1 des 2008 iflg. kunngjøring 22 sep 2008 nr. 1108).

Art 3 a.

Ektefeller som omhandles i artikkel 3, kan avtale at loven i en kontraherende stat der en av dem har bopel eller er statsborger når avtalen inngås, skal anvendes på deres formuesforhold. En slik lovvalgsavtale kan også inngås før ekteskapet.

Om den ene av eller begge ektefellene under ekteskapet har tatt bopel i en

annen kontraherende stat, kan ektefellene også avtale at loven i den kontraherende staten der de begge sist hadde bopel samtidig, skal anvendes.
Tilføyd ved overenskomst 26 jan 2006 nr. 3 (ikr. 1 des 2008 iflg. kunngjøring 22 sep 2008 nr. 1108).

Art 3 b.

En ektefelles rett til å råde over fast eiendom, det som er likestilt med fast eiendom, eller over bolig skal alltid bedømmes etter loven i den kontraherende stat der den ligger.
Tilføyd ved overenskomst 26 jan 2006 nr. 3 (ikr. 1 des 2008 iflg. kunngjøring 22 sep 2008 nr. 1108).

Art 3 c.

Et bytte av den lov som anvendes på ektefellenes formuesforhold, er uten betydning for rettsvirkningene av rettshandler foretatt før byttet.

Gyldigheten av bestemmelsene i en ektepakt bedømmes likevel etter loven i den kontraherende staten som skal anvendes på ektefellenes formuesforhold når spørsmålet blir aktuelt.
Tilføyd ved overenskomst 26 jan 2006 nr. 3 (ikr. 1 des 2008 iflg. kunngjøring 22 sep 2008 nr. 1108).

Art 4.

En lovvalgsavtale eller en ektepakt mellom ektefeller som omhandlet i artikkel 3 og 3 a skal anses gyldig med hensyn til formen i hver og en av de kontraherende statene om den da den ble inngått, oppfylte formkravene i

1. den lov som etter artikkel 3 eller 3 a gjaldt for ektefellenes formuesforhold eller
2. loven i en kontraherende stat der ektefellene eller en av dem var statsborgere.

Hvis loven ikke har formkrav for lovvalgsavtaler, bedømmes gyldigheten av en slik avtale i henhold til formkravene for ektepakter.

Enhver av statene kan overfor en tredje person gjøre gyldigheten av en lovvalgsavtale eller en ektepakt avhengig av at den er registrert etter reglene i denne staten.
Endret ved overenskomst 26 jan 2006 nr. 3 (ikr. 1 des 2008 iflg. kunngjøring 22

sep 2008 nr. 1108).

Art 4 a.

Hvis ektefeller som omhandlet i artikkel 3, senere har tatt bopel i en stat som ikke er kontraherende, kommer konvensjonens bestemmelser om ektefellenes formuesforhold ikke til anvendelse.
Tilføyd ved overenskomst 26 jan 2006 nr. 3 (ikr. 1 des 2008 iflg. kunngjøring 22 sep 2008 nr. 1108).

Art 5.

Krav om ophevelse av formuesfellesskapet mellem ektefeller som nevnt i artikkel 4, avgjøres i den stat hvor begge ektefeller er bosatt. Bor de i forskjellige stater, treffes avgjørelsen i den stat, hvor den mot hvem kravet er rettet, har bopel, eller hvis han er bosatt i Finnland, i den stat hvis lov efter artikkel 3 er bestemmende for ektefellenes formuesforhold.

Art 6.

Artiklene 3-5 angår ikke ekteskaper hvis rettsvirkninger efter loven i nogen av de pågjeldende stater skal bedømmes efter den eldre ekteskapslovgivning.

Art 7.

Krav om separasjon eller skilsmisse mellom ektefeller som er statsborgere og har bopel i en kontraherende stat, avgjøres i den stat hvor

1. ektefellene har sin bopel,
2. ektefellene sist hadde bopel samtidig og en av dem fortsatt er bosatt,
3. ektefellene er statsborgere,
4. saksøkte har sin bopel,
5. der en av ektefellene, ved felles krav, har sin bopel,
6. saksøker har sin bopel og hvor han har vært bosatt i minst ett år umiddelbart før inngivelse av kravet, eller
7. saksøker er statsborger og har sin bopel, forutsatt at saksøker har vært bosatt der i minst seks måneder umiddelbart før inngivelse av kravet.

Krav om skilsmisse på grunn av separasjon kan også avgjøres i den stat der separasjonen er meddelt.
Endret ved overenskomster 26 mars 1953, 6 feb 2001 (ikr. 1 juli 2001 iflg. kunngjøring 28 juni 2001 nr. 740).

Art 8.

I forbindelse med krav om separasjon eller skilsmisse kan samme eller annen myndighet også treffe avgjørelse om midlertidig opphevelse av samlivet og deling av formuen. Også spørsmål om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast og samvær kan avgjøres forutsatt

1. at barnet er ektefellenes felles barn, og
2. at barnet har sin bopel i den stat der kravet om separasjon eller skilsmisse behandles.

Dersom barnet ikke har sin bopel i den stat der kravet om separasjon eller skilsmisse behandles, kan spørsmål om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast og samvær bare behandles der om

1. barnet har sin bopel i en kontraherende stat,
2. barnet er ektefellenes felles barn og i det minste en av ektefellene har foreldreansvar for barnet,
3. ektefellene har godtatt at spørsmålet behandles i den stat der kravet om separasjon eller skilsmisse tas opp, og
4. det er til barnets beste at spørsmålet behandles i denne stat.

I saker om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast og samvær, skal kompetansen i første og annet ledd utøves i samsvar med Haagkonvensjonen av 25. oktober 1980 om de sivile aspektene ved internasjonal barnebortføring. Det skal tas særskilt hensyn til artikkel 3 og 16 i denne konvensjonen.
Endret ved overenskomst 6 feb 2001 (ikr. 1 juli 2001 iflg. kunngjøring 28 juni 2001 nr. 740).

Art 8 a.

Om et spørsmål etter artikkel 7 eller 8 fremsettes for kompetente myndigheter i ulike kontraherende stater, mellom de samme parter, skal den myndighet der krav ble fremmet sist, etter eget tiltak avvise kravet til fordel for den myndighet der kravet ble fremsatt først.

Et spørsmål om separasjon og et spørsmål om skilsmisse skal ved anvendelse

av første ledd anses for å være det samme spørsmålet.
Tilføyd ved overenskomst 6 feb 2001 (ikr. 1 juli 2001 iflg. kunngjøring 28 juni 2001 nr. 740).

Art 9.

Ved behandling av spørsmål etter artiklene 7 og 8 skal staten anvende den der gjeldende lov. Spørsmål om deling av formuen skal dog alltid avgjøres av den lov som etter artikkel 3 skal anvendes på ektefellenes formuesforhold.

Separasjon som er oppnådd i en av statene gir samme rett til skilsmisse i de andre statene, som om den var oppnådd der.

I en kontraherende stat hvor det ikke finnes regler om separasjon, men hvor skilsmisse i visse tilfeller er betinget av en forutgående betenkningstid, har ektefeller som er blitt separert i en annen kontraherende stat, og som deretter har levd atskilt i et tidsrom som svarer til betenkningstiden, og ikke har gjenopptatt samlivet, rett til å bli skilt uten forutgående betenkningstid.
Endret ved overenskomster 26 mars 1953, 20 nov 1973, 6 feb 2001 (ikr. 1 juli 2001 iflg. kunngjøring 28 juni 2001 nr. 740).

Art 10.

Er det oppnådd separasjon mellom ektefeller hvis formueforhold bedømmes etter loven i en kontraherende stat som ikke har regler om separasjon, skal formue som en ektefelle erverver etter separasjonen være hans særeie og gjeldsansvaret beregnes etter forholdene ved separasjonen. For øvrig får reglene i denne stat om bodeling etter skilsmisse tilsvarende anvendelse.

Er en ektefelle død etter oppnådd separasjon som fortsatt besto, skal separasjonen likestilles med skilsmisse, for så vidt angår gjenlevende ektefelles rett til arv etter avdøde etter loven eller testament, når loven i en kontraherende stat som ikke har regler om separasjonen skal anvendes.
Endret ved overenskomster 3 nov 1969, 20 nov 1973.

II. Adopsjon.

Art 11.

Vil en statsborger i en av de kontraherende stater, som er bosatt i en av dem, adoptere nogen som har statsborgerrett i en av statene, skal tillatelsen søkes i den stat hvor adoptanten er bosatt.

Art 12.

Ved avgjørelsen av ansøkningen anvendes i hver stat den der gjeldende lov. Har den som skal adopteres, ikke fylt 18 år, og er han bosatt i den stat hvor han har statsborgerrett, må ansøkningen dog ikke innvilges i en annen stat, uten at vedkommende barnetilsynsmyndighet i statsborgerlandet har hatt adgang til å uttale sig.

Art 13.

Spørsmål om ophevelse av et adoptivforhold, som består mellem statsborgere i de kontraherende stater, og som er stiftet i en av disse, avgjøres i den stat hvor adoptanten er bosatt, eller hvis han ikke har bopel i nogen av de kontraherende stater, i den stat hvor den adopterte er bosatt.

Ved avgjørelsen anvendes i hver stat den der gjeldende lov.

III. Vergemål.

Art 14.

Vergemål for mindreårig statsborger i en av de kontraherende stater, som er bosatt i en av de andre, hører under myndighetene i denne stat, medmindre vergemål allerede utøves i en av de andre stater ved lovbestemt eller opnevnt verge.

Det samme gjelder om umyndiggjørelse og vergemål for en umyndiggjort.

Art 15.

Midlertidig verge kan opnevnes og andre midlertidige forføininger treffes i enhver av statene.

Art 16.

De avgjørelser som omhandles i artiklene 14 og 15, treffes i hver stat efter der gjeldende lov.

Art 17.

Rettsvirkningene av umyndigheten i formuerettslig henseende og vergens rådighet bedømmes efter loven i den stat hvor vergemålet utøves.

Denne bestemmelse gjelder ikke evnen til å inngå forpliktelser efter veksel eller check.

Art 18.

Et vergemål kan efter forhandling mellem vedkommende departementer overføres til en av de andre stater, såfremt den umyndige har bosatt sig der, eller såfremt det av andre grunner finnes hensiktsmessig.

Art 19.

Spørsmål om ophevelse av en umyndiggjørelse som er besluttet i en av de kontraherende stater, skal, når den umyndiggjorte har statsborgerrett i en av disse, avgjøres i den stat hvor vergemålet utøves.

Ved avgjørelsen anvendes i hver stat den der gjeldende lov.

Art 20.

Blir en statsborger i en av de kontraherende stater umyndiggjort i en av de andre, eller blir umyndiggjørelsen ophevet, skal der uten ophold sendes underretning til vedkommende departement i den stat hvor han har statsborgerrett.

Art 21.

Bestemmelsene i artiklene 17, 19 og 20 får tilsvarende anvendelse, når en statsborger i en av de kontraherende stater, som er bosatt i Danmark og ikke allerede er umyndiggjort i en av statene, settes under lagvergemål i Danmark.

Dette vergemål er ikke til hinder for umyndiggjørelse i en av de andre stater hvor vedkommende bosetter sig.

IV. Almindelige bestemmelser.

Art 22.

Administrative og rettskraftige judisielle avgjørelser, som i en av statene er utferdiget i samsvar med artiklene 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21, skal være gyldige i øvrige stater uten særskilt stadfestelse og uten prøving av avgjørelsens riktighet eller myndighetens kompetanse. Det samme gjelder rettskraftige judisielle avgjørelser som er utferdiget i en av statene, og som går ut på ugyldighet eller omstøting av ekteskap mellom statsborgere i en kontraherende stat.
Endret ved overenskomst 6 feb 2001 (ikr. 1 juli 2001 iflg. kunngjøring 28 juni 2001 nr. 740).

Art 23.

Denne konvensjon skal ratifiseres, og ratifikasjonene skal utveksles i Stockholm så snart skje kan.

Konvensjonen trer i kraft den 1ste januar eller den 1ste juli som følger efter utvekslingen av ratifikasjonene.

Enhver av statene kan i forhold til hver av de andre si op konvensjonen med en frist av seks måneder til ophør den påfølgende 1ste januar eller 1ste juli.

Til bekreftelse herav har de respektive befullmektigede undertegnet nærværende konvensjon og forsynt den med sine segl.

Utferdiget i Stockholm i ett eksemplar på hvert av følgende sprog: norsk, dansk, finsk, islandsk og svensk, og for det svenske sprogs vedkommende i to tekster, en for Finnland og en for Sverige, den 6te februar 1931.

Sluttprotokoll.

I forbindelse med undertegningen idag av konvensjonen mellem Norge, Danmark, Finnland, Island og Sverige, inneholdende internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål, har de befullmektigede for de kontraherende stater avgitt følgende erklæring:

De kontraherende stater er enige om:

1) at konvensjonen ikke forplikter de kontraherende staters myndigheter til å vie personer som efter loven i vedkommende stat på grunn av slektskap eller svogerskap er hindret fra å inngå ekteskap med hverandre ved en bestemmelse som der ikke kan dispenseres fra;

2) at den som ikke har fylt 21 år, men som er blitt myndig efter finsk lov ved å inngå ekteskap eller efter islandsk lov ved separasjon eller opløsning av ekteskap, ikke skal anses umyndig på grunn av sin alder, selv om han tar bopel i en annen av de kontraherende stater enn henholdsvis Finnland og Island.

Stockholm den 6 februar 1931.

Lov i henhold til konvensjonen mellem Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11 mai 1929

Første kapitel. Lovens omfang.

§ 1.

1. Denne lov omfatter i den utstrekning som de efterfølgende bestemmelser fastsetter anlegg, arbeide eller annen foranstaltning i vassdrag i Norge eller Sverige som er av den beskaffenhet at derved voldes merkbar forandring i vassdrag innen det annet rike med hensyn til dybde, leie, retning, vannstand eller vannmengde eller forårsaker hinder for fiskens gang til skade for fisket innen dette rike.
2. Denne lov omfatter også ferdsel og fløtning i vassdrag som danner grense mellem rikene, eller som for øvrig faller innenfor begge rikers område, eller som har avløp til sådanne vassdrag.
3. Med vassdrag forståes i denne lov også innsjøer og andre vannsamlinger. Anlegg, arbeide eller foranstaltning som omhandles i pkt. 1 kalles i denne lov foretagende.

Annet kapitel. Om foretagender som iverksettes i Norge.

§ 2.

1. Under iakttagelse av bestemmelsene i konvensjonen av 11 mai 1929 og i denne lov er et foretagende undergitt den til enhver tid gjeldende norske vassdragslovgivning.
2. Til iverksettelse av sådant foretagende som i denne lovs § 6 pkt. 1 omhandlet utkreves dog alltid tillatelse av Kongen, dersom foretagendet efter vassdragslovgivningens almindelige regler skulde kunne iverksettes uten

tillatelse.

§ 3.

Tillatelse til et foretagende kan meddeles uten hensyn til hvorvidt det vannfall eller den faste eiendom eller den ferdsels- eller den fløtningsinteresse for hvis regning foretagendet aktes iverksatt hører hjemme i Norge eller Sverige.
Endret ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 4.

1. Ved avgjørelsen av hvorvidt et foretagende kan iverksettes skal der tas hensyn til dets virkninger både i Norge og i Sverige. Som fordel ved foretagendet anses dog i almindelighet bare fordel for det vannfall eller den faste eiendom eller den ferdsels- eller den fløtningsinteresse for hvis regning foretagendet aktes iverksatt.
2. Også ved avgjørelsen av hvorvidt et foretagende kan iverksettes uten særlig hjemmel, tas hensyn til dets virkninger i Sverige.

§ 5.

Såfremt foretagendet aktes iverksatt for regning av vannfall eller annen fast eiendom beliggende i Sverige, kommer bestemmelsene i konvensjonen av 11 mai 1929 art. 8 om avgifter og fond til anvendelse.

§ 6.

1. Tillatelse til et foretagende kan ikke meddeles uten at Sverige overensstemmende med art. 12 i konvensjonen mellem Norge og Sverige av 11 mai 1929 har gitt sitt samtykke, hvis foretagendet kan antas å medføre ulempe av nogen betydning innen Sverige for et vassdrags benyttelse til ferdsel eller fløtning eller å forårsake hinder for fiskens gang til skade for fisket innen Sverige, eller hvis foretagendet kan antas der å fremkalle betydelige forstyrrelser i vannforholdene innenfor et større område.
2. Sverige kan til sitt samtykke knytte vilkår som angår foretagendets planleggelse og forebyggelse eller minskning av skade og ulempe for almene interesser samt angående sikkerhetsstillelse for opfyllelsen av de vilkår som fastsettes for samtykke og for de forpliktelser som for øvrig kan følge av

foretagendet innen Sverige.

§ 7.

1. Med søknad om tillatelse til et foretagende skal foruten de oplysninger m.v. som for øvrig er påbudt i norsk vassdragslovgivning også følge de oplysninger m.v. som er fornødne for bedømmelse av foretagendets virkninger i Sverige.
2. Hvis det vannfall eller den faste eiendom eller den ferdsels- eller den fløtningsinteresse for hvis regning foretagendet aktes iverksatt hører hjemme i Sverige, skal søknaden være fulgt av uttalelse fra vedkommende svenske myndighet om at der fra svensk side intet er å innvende mot at søknaden optas til behandling. Denne bestemmelse får ikke anvendelse hvis det er den svenske stat som er ansøker.
3. Når søknad er innkommet til vedkommende departement, skal et eksemplar av søknaden med bilag ledsaget av de nødvendige oplysninger om søknadens behandling her i riket sendes til vedkommende svenske myndighet.

§ 8. (Opphevet)

Endret ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 9.

1. Tillatelse til et foretagende skal inneholde både de vilkår som fastsettes av vedkommende myndighet i Norge og de vilkår som Sverige i henhold til konvensjonen av 11 mai 1929 art. 13 måtte ha stillet for sitt samtykke. Tillatelsen skal tillike inneholde forbehold om at den ikke gjelder i Sverige før ansøkeren hos vedkommende svenske myndighet har innhentet sådan bevidnelse som omhandlet i denne paragrafs pkt. 3.
2. Når endelig beslutning er fattet, skal avskrift av denne sendes vedkommende svenske myndighet, samtidig med at beslutningen tilstilles ansøkeren.
3. Når der er meddelt tillatelse til et foretagende, skal ansøkeren innen 180 dager efter at tillatelsen er blitt endelig innhente bevidnelse hos vedkommende svenske myndighet om at tillatelsen er utferdiget på den måte som er foreskrevet i konvensjonen av 11 mai 1929. Begjæres ikke sådan bevidnelse innen den nevnte tid, kan foretagendet ikke fremmes uten ny tillatelse.

§ 10.

Avgift til staten som bidrag til omkostningene ved behandling av en søknad om tillatelse til et foretagende kan av Kongen efter omstendighetene nedsettes under hvad ellers måtte være bestemt.

Tredje kapitel. Om foretagender som iverksettes i Sverige.

§ 11.

Når et foretagende iverksettes i Sverige, kan Kongen under iakttagelse av bestemmelsene i konvensjonen av 11 mai 1929 og i denne lov for vannfall, annen fast eiendom eller ferdsels- eller fløtningsinteresse hjemmehørende i Norge gjøre gjeldende de forpliktelser og de rettigheter som efter norsk vassdragslovgivning vilde gjelde for disse om anlegget, arbeidet eller foranstaltningen skulde iverksettes i Norge. Herunder skal alene tas hensyn til foretagendets virkninger her i riket og til interesser innen dette.

§ 12.

Søknad om tillatelse til å iverksette et foretagende i Sverige for regning av vannfall, annen fast eiendom eller ferdsels- eller fløtningsinteresse hjemmehørende i Norge skal, forsåvidt ikke den norske stat er ansøker, være fulgt av vedkommende norske departements uttalelse om at der fra norsk side intet er å innvende mot at søknaden optas til behandling. Søknaden skal videre foruten av de oplysninger m.v. som kreves efter svensk lov også være fulgt av de oplysninger m.v. som norsk lov foreskriver ved innsendelse av søknad om anlegg, arbeide eller foranstaltning av lignende art i Norge.

§ 13.

1. Når vedkommende svenske myndighet overensstemmende med konvensjonen av 11 mai 1929 art. 14 pkt. 3 har sendt en søknad til vedkommende norske myndighet, skal søknaden undergis samme forberedende behandling som efter norsk vassdragslovgivning vilde gjelde om anlegget, arbeidet eller foranstaltningen skulde iverksettes i Norge.
2. Vedkommende departement skal dessuten på den måte det finner tjenlig underrette de interesserte om søknadens behandling i Sverige og i den anledning innhente de nødvendige oplysninger herom fra vedkommende

svenske myndighet.

§ 14.

1. Spørsmål om der efter konvensjonen av 11 mai 1929 art. 12 trenges norsk samtykke til et foretagende som iverksettes i Sverige og om hvorvidt samtykke skal meddeles og om vilkårene herfor avgjøres av Kongen. Er samtykke nødvendig skal spørsmålet avgjøres overensstemmende med de grunnsetninger som for anlegg, arbeide eller foranstaltning av lignende art gjelder efter norsk vassdragslovgivning, dog med iakttagelse av bestemmelsene i §§ 3 og 4 i denne lov.
2. Norge kan til sitt samtykke knytte vilkår som angår foretagendets planleggelse og forebyggelse eller minskning av skade og ulempe for almene interesser samt angående sikkerhetsstillelse for opfyllelsen av de vilkår som fastsettes for samtykke og for de forpliktelser som for øvrig kan følge av foretagendet innen riket.

§ 15.

1. Når der i Sverige er meddelt tillatelse til et foretagende, skal ansøkeren innen 180 dager efter at tillatelsen er blitt endelig innhente bevidnelse hos vedkommende norske departement om at tillatelsen er utferdiget på den måte som er foreskrevet i konvensjonen av 11 mai 1929. Begjæres ikke sådan bevidnelse innen den nevnte tid, er den gitte tillatelse uten gyldighet i forhold til norske interesser.
2. Hvis det vannfall eller den faste eiendom eller den ferdsels- eller den fløtningsinteresse for hvis regning tillatelse til foretagendet er meddelt hører hjemme i Norge, kan bevidnelse ikke gis før der er fattet beslutning om hvad der efter konvensjonen av 11 mai 1929 art. 3 pkt. 2 vil bli pålagt ansøkeren.
3. Når sådan bevidnelse foreligger, plikter enhver mot erstatning å avstå den nødvendige grunn samt tåle de eiendomsbyrder og den skade eller ulempe som voldes ved foretagendet, alt overensstemmende med hvad der efter norsk vassdragslovgivning gjelder for anlegg, arbeide eller foranstaltning av lignende art som iverksettes i Norge.

§ 16.

Vedkommende departement kan bestemme at en tillatelse til å iverksette et foretagende samt de bestemmelser som måtte være truffet av Kongen i medhold av § 11 i denne lov skal tingleses som heftelse på de vannfall eller

eiendommer for hvilke tillatelsen eller bestemmelsene kan medføre forpliktelser.

Fjerde kapitel. Ferdsel og fløtning.

§ 17.

Med hensyn til åpning, bibehold eller benyttelse av vassdrag som i § 1 pkt. 2 nevnt til ferdsel eller fløtning skal svenske innvånere nyte samme rettigheter og være underkastet samme forpliktelser i Norge som norske innvånere.

§ 18.

1. Svensk innvåner som fløter i Norge og ikke representeres gjennem en norsk fløtningsforening plikter å ha en fullmektig bosatt her i riket som på hans vegne svarer for domstolene og andre myndigheter og mottar meddelelser i sivile tvister og andre anliggender som vedrører fløtningen. Før fløting finner sted, må fullmektigen være anmeldt til og godkjent av tingretten i det distrikt hvor fløtingen skal påbegynnes. Skjer ikke slik anmeldelse, kan tingretten etter begjæring av en interessert oppnevne slik fullmektig med bindende virkning for den svenske fløtende. Tingretten skal bekjentgjøre fullmektigens navn og adresse på den måte den finner tjenlig.
2. Kongen kan foreskrive at svensk innvåner skal stille sikkerhet for de forpliktelser som påligger ham som fløtende og måten hvorpå dette skal skje.
Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Femte kapitel. Forskjellige bestemmelser om foretagender som iverksettes i Norge eller i Sverige.

§ 19.

Vedkommende norske myndighet plikter å meddele vedkommende svenske myndighet de oplysninger om et foretagendes virkninger i Norge som trenges ved behandling av søknad om tillatelse til foretagendet.

§ 20.

Kongen kan bestemme at søknad om et foretagende skal behandles av en kommisjon efter konvensjonen av 11 mai 1929 art. 17.

§ 21.

Blir der overensstemmende med konvensjonen av 11 mai 1929 art. 17 nedsatt en kommisjon, foregår behandlingen av vedkommende søknad overensstemmende med konvensjonens art. 18 og 19.

§ 22.

1. Hvad norsk vassdragslovgivning inneholder om rett eller plikt til å delta i et anlegg, arbeide eller foranstaltning kan ikke påberopes til fordel for eller imot vannfall eller annen fast eiendom eller interesse i Sverige. Overenskomst som treffes mellem interessenter fra begge riker om å gå sammen om et foretagende er dog gyldig, såfremt den godkjennes av Kongen og av vedkommende svenske myndighet.
2. Såfremt der foreligger sådan overenskomst som nevnt i pkt. 1, kan innen Norge fordeles bare den del av omkostningene ved foretagendet som ifølge overenskomsten faller på vannfall eller annen fast eiendom eller interesse her i riket.
3. Det innbyrdes forhold mellem interessenter her i riket om rett eller plikt til å delta i et foretagende som iverksettes i Sverige avgjøres under iakttagelse av bestemmelsene i punkt 2 i denne paragraf efter samme regel som efter norsk vassdragslovgivning vilde gjelde om anlegget, arbeidet eller foranstaltningen skulde iverksettes i Norge.

§ 23.

1. Hvad angår erstatning for skade og ulempe som følge av et foretagende gjelder loven i det rike hvor skaden eller ulempen opstår. Med hensyn til foranstaltning for å forebygge eller minske skade eller ulempe gjelder loven i det rike hvor foranstaltningen skal iverksettes.
2. Der kan ikke pålegges plikt til fra vannfall i et av rikene å levere kraft som erstatning for skade eller ulempe eller for øvrig for å tilgodese interesser i det annet rike.

§ 24.

1. Hvad angår tilsyn med et foretagende og vedlikehold av dette gjelder loven i det rike hvor foretagendet er iverksatt, dog skal for foranstaltninger innen det annet rike for å forebygge eller minske skade eller ulempe loven innen dette rike gjelde. Begge rikers innvånere skal ha samme rett til å vareta sine interesser.
2. Hvad angår erstatning for skade og ulempe som følge av manglende vedlikehold gjelder loven i det rike hvor skaden eller ulempen opstår.
3. Hvad angår vannslipningen skal det som i denne paragraf er bestemt om vedlikehold få tilsvarende anvendelse.

§ 25.

1. Med hensyn til nedleggelse av et foretagende gjelder loven i det rike hvor foretagendet er iverksatt. Begge rikers innvånere skal ha samme rett til å vareta sine interesser. Bestemmelsene i konvensjonen av 11 mai 1929 art. 15 og 16 får herunder tilsvarende anvendelse.
2. Hvad angår erstatning for skade og ulempe som følge av et foretagendes nedleggelse får bestemmelsene i § 23 pkt. 1 i denne lov tilsvarende anvendelse.

§ 26.

Hvad angår undersøkelsesarbeider til forberedelse av et foretagende skal svenske innvånere nyte samme rettigheter og være underkastet samme forpliktelser innen Norge som norske innvånere.

§ 27.

Den som har tillatelse til et foretagende og som ikke har bopel her i riket kan av vedkommende departement pålegges å opnevne en av dette godkjent fullmektig som skal være bosatt innen riket og som på hans vegne svarer for domstolene og andre myndigheter og mottar meddelelser i sivile tvister og andre anliggender som vedrører foretagendet. Fullmektigens navn og adresse skal anmeldes til vedkommende departement. Iakttas ikke innen fastsatt frist hvad således er foreskrevet, kan departementet opnevne fullmektig. Departementet skal bekjentgjøre fullmektigens navn og adresse i Norsk lysingsblad.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret

ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 28.

1. Rettskraftig dom eller rettskraftig kjennelse i Sverige angående et foretagende eller angående ferdsel eller fløtning som omfattes av denne lov skal, såfremt dommen eller kjennelsen kan fullbyrdes i Sverige og angår annet enn straff, kunne kreves umiddelbart fullbyrdet her i riket.
2. Hadde den forpliktede ikke statsborgerskap eller bopel i Sverige, kan fullbyrdelse ikke kreves med mindre han har avgitt møte under rettssaken eller stevning til denne i rett tid er lovlig forkynt enten for ham personlig eller for fullmektig opnevnt i henhold til bestemmelsene i § 18 eller § 27 i denne lov.
3. Bestemmelsene i pkt. 1 om dom eller kjennelse får tilsvarende anvendelse på annen beslutning eller krav i Sverige som efter svensk lov kan fullbyrdes eller inndrives på samme måte som rettskraftig dom.
4. Begjæring om fullbyrdelse må være avsendt av den svenske Utrikesdepartementets rättsavdelning eller av vedkommende lensstyrelse til vedkommende norske departement. Begjæringen skal være ledsaget av bevidnelse fra den avsendende myndighet om at dommen, kjennelsen, beslutningen eller kravet opfyller de ovenfor fastsatte vilkår for fullbyrdelse. Departementet sender begjæringen til tingretten.
5. Fullbyrdelsen iverksettes efter gjeldende lov. Den fortrinnsrett som i norsk lov måtte være tilsagt inndrivelse av avgifter og fond skal dog ikke kunne påberopes. De beløp som innkommer sendes til den myndighet som har begjært fullbyrdelsen.
6. Erstatning for saksomkostninger som er pålagt den forpliktede i anledning av avgjørelsen kan inndrives efter reglene i denne paragraf.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 29.

Er et foretagende iverksatt uten tillatelse, skal hvad angår dets lovlighet begge rikers innvånere ha samme rett til å ivareta sine interesser.

§ 30.

Hvad der i denne lov er fastsatt om rettigheter og forpliktelser for svenske innvånere skal også gjelde for det svenske rike og dets kommuner samt der hjemmehørende selskaper, foreninger og stiftelser. Med kommuner forståes

også landsting.

§ 31.

Skal der efter norsk vassdragslovgivning påbegynnes eller gjennomføres noget innen en bestemt tidsfrist efter at tillatelse til et foretagende er meddelt, skal fristen regnes fra det tidspunkt da der er utferdiget bevidnelse som omhandles i § 9 og § 15 for foretagender som iverksettes henholdsvis i Norge og i Sverige.

§ 32.

Omfatter et foretagende overføring av vann fra et nedbørområde til et annet, kan Kongen eller vedkommende svenske myndighet forlange at spørsmålet i medhold av konvensjonen av 11 mai 1929 art. 2 skal gjøres til gjenstand for særskilte forhandlinger mellem rikene hvorunder disse ikke er bundet av bestemmelsene i konvensjonen. I så fall gjelder heller ikke denne lov. Dog kan Kongen for Norges vedkommende tillegge de av lovens bestemmelser som dertil finnes egnet gyldighet.

Sjette kapitel. Ikrafttreden.

§ 33.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen fastsetter.[1] Fra samme tid opheves lov om vassdragenes benyttelse m.v. av 1 juli 1887 § 76 og lov om vassdragsreguleringer av 14 desember 1917 § 24, forsåvidt angår vassdrag som danner grense mot Sverige. For anlegg, arbeide eller foranstaltning som er utført eller påbegynt, før konvensjonen av 11 mai 1929 trer i kraft, eller iverksettes efter denne med hjemmel i tidligere meddelt tillatelse, skal eldre bestemmelser fremdeles gjelde. Bestemmelsene i nærværende lovs §§ 24 og 25 kommer dog til anvendelse også på sådanne foretagender.
1 Fra 5 jan 1932 iflg. res. 5 jan 1932.

Lov om Aktieselskapet Vinmonopolet [vinmonopolloven]

§ 1.

Fra utløpet av Aktieselskapet Vinmonopolets konsesjon den 30 juni 1932 blir ny konsesjon å meddele selskapet inntil videre med ett års opsigelse og på de vilkår som er foreskrevet i nærværende lov.

De aktionærer som ikke vil være undergitt disse vilkår kan ved den nu gjeldende konsesjons utløp – mot transport av sine aktiebrev – få sine aktier innløst av staten mot å få utbetalt sitt aktieinnskudd med 6 procent årlig utbytte til 30 juni 1932 og senere med 4 procent årlig rente til innløsningsdagen, dog ikke ut over 31 desember 1932. Aktionærer som ikke senest den sistnevnte dag har forlangt innløsning av sine aktier, er undergitt de i nærværende lov fastsatte vilkår.

Om disse bestemmelser skal selskapet så vidt mulig underrette hver enkelt aktionær i anbefalt brev innen 31 mars 1932.

§ 2.

Aktiekapitalen er 20 millioner kroner fordelt på 40 tusen aktier, hver stor 500 kroner, fullt innbetalt og lydende på navn.

Efter beslutning av Kongen kan aktiekapitalen nedsettes. Angående fremgangsmåten hermed gir Kongen nærmere forskrifter.

Efter 30 juni 1932 kan ingen erhverve aktier i selskapet uten styrets samtykke, hvorhos staten skal ha forkjøpsrett til aktiene.

§ 3.

Selskapets virksomhet skal bestå i omsetning av alkoholholdige varer og av alkoholfrie festdrikker i den utstrekning som selskapet får rett til og på den måte som til enhver tid bestemmes.

Selskapet skal ha sitt sete i Oslo.

Aksjeloven gjelder ikke for selskapet, med mindre annet er fastsatt i nærværende lov. I stedet for de hittil gjeldende vedtekter skal gjelde bestemmelsene i denne lov. Aktionærene har ingen innflydelse på selskapets ledelse og virksomhet.

Endret ved lover 6 juli 1957 nr. 4, 13 juni 1969 nr. 36, 24 feb 1989 nr. 6, 23 juni

1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

§ 4.

Av det årlige driftsoverskudd blir, efterat avskrivninger og avsetninger har funnet sted, å utbetale indtil 5 procent årlig av aktiekapitalen som utbytte til aktionærene. Restoverskuddet behandles overensstemmende med de til enhver tid gjeldende bestemmelser i lovgivningen om innførsel og omsetning av brennevin, vin, fruktvin, mjød og øl.

Skulde selskapets overskudd noe år ikke være tilstrekkelig til utbetaling av 5 procent utbytte til aktionærene, skal staten skyte til det manglende. Aktionærene skal av staten også være sikret å få sitt aktieinnskudd tilbakebetalt ved opløsning av selskapet.

Staten skal etter 30 juni 1932 ha rett til når som helst å innløse aksjene etter minst 3 måneders varsel, bekjentgjort 2 ganger i Norsk lysingsblad, mot at aksjonærene får tilbakebetalt aksjeinnskuddet med det bestemte utbytte til den fastsatte innløsningsdag.

Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 5.

Selskapet ledes av et styre på 9 medlemmer. Kongen oppnevner 6 av medlemmene, blant dem leder og nestleder, samt det nødvendige antall varamedlemmer. 3 av styrets medlemmer med varamedlemmer i nødvendig antall velges av og blant de ansatte. Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende.

Styremedlemmer og varamedlemmer oppnevnes for 2 år.

Styret ansetter administrerende direktør. Denne deltar i styrets og bedriftsforsamlingens møter uten stemmerett.

Kongen kan gi utfyllende forskrifter til første ledd tredje punktum, herunder om vilkåret for stemmerett og valgbarhet, valgmåten, om avgjørelse av tvister om valget og om bortfall av verv som styremedlem.

Endret ved lover 22 des 1978 nr. 98, 12 juni 1987 nr. 70, 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), 12 mai 2006 nr. 14 (ikr. 12 mai 2006 iflg. res. 12 mai 2006 nr. 527).

§ 6.

Styret er beslutningsdyktig når minst 5 medlemmer er til stede. Ingen

beslutning anses vedtatt uten at minst 5 medlemmer har stemt for den.

Instruks for styret fastsettes av Kongen.

Endret ved lov 22 des 1978 nr. 98.

§ 7.

Selskapet forpliktes ved underskrift av 2 av styrets medlemmer.

Den administrerende direktør har selskapets prokura. Styret kan gi prokura også til andre.

Styret eller den som dette bemyndiger ansetter funksjonærer og fastsetter deres lønn for så vidt ikke anderledes er bestemt.

Om pensjon for selskapets funksjonærer treffer Kongen med Stortingets samtykke de nødvendige bestemmelser.

§ 8. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 1936 nr. 12, opphevet ved lov 24 mai 1985 nr. 32.

§ 9.

Selskapet skal ha en bedriftsforsamling på 21 medlemmer. 2/3 av medlemmene med varamedlemmer oppnevnes av Kongen. 1/3 av medlemmene med varamedlemmer velges av og blant de ansatte. Funksjonstiden er 2 år.

Bedriftsforsamlingen velger selv sin leder og nestleder blant sine medlemmer for ett år om gangen.

Bedriftsforsamlingen er beslutningsdyktig når minst 15 medlemmer er til stede. I tilfelle stemmelikhet, gjør lederens stemme utslaget.

Bedriftsforsamlingen sammentrer som regel hvert kvartal og ellers så ofte som styret eller bedriftsforsamlingens leder finner det påkrevd.

Medlem av styret og administrerende direktør kan ikke være medlem av bedriftsforsamlingen.

Bedriftsforsamlingen skal føre tilsyn med styrets og administrerende direktørs forvaltning av selskapet. Hvert av medlemmene kan på møte i bedriftsforsamlingen kreve opplysninger om selskapets drift i den utstrekning de finner det nødvendig.

Bedriftsforsamlingen kan selv eller ved utvalg iverksette undersøkelser.

Bedriftsforsamlingen skal avgi uttalelse om årsberetning, regnskap og revisjonsberetning.

Etter forslag fra styret treffer bedriftsforsamlingen avgjørelser i saker som

gjelder (a) investeringer av betydelig omfang i forhold til selskapets ressurser eller (b) rasjonalisering eller omlegging av driften som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken. Kongen kan bestemme at det til visse arter disposisjoner og forretninger som ikke hører inn under den daglige ledelse, skal kreves samtykke av bedriftsforsamlingen. Kongen kan gi forskrifter om den nærmere avgrensning av bedriftsforsamlingens myndighet etter første punktum og om saksbehandlingen i bedriftsforsamlingen.

Bedriftsforsamlingen kan vedta anbefalinger til styret i hvilken som helst sak.

Andre beføyelser kan ikke legges til bedriftsforsamlingen med mindre loven gir hjemmel for det.

Kongen kan overprøve bedriftsforsamlingens vedtak etter § 9 niende ledd dersom vesentlige samfunnsmessige hensyn tilsier det.

Kongen kan gi utfyllende forskrifter til første ledd tredje punktum, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten, om avgjørelse av tvister om valget og om bortfall av verv som medlem av bedriftsforsamlingen.
Endret ved lover 19 juni 1936 nr. 12, 22 des 1978 nr. 98, 12 juni 1987 nr. 70, 24 feb 1989 nr. 6, 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 10.

Vedkommende departement kan la seg representere i styrets og bedriftsforsamlingens møter uten stemmerett.

Departementet velger ekstern revisor etter innstilling fra selskapet. Revisor skal være registrert eller statsautorisert. Til revisor kan også velges et firma som driver revisjonsvirksomhet. Bestemmelsene i revisorloven kapittel 4 til 7 og aksjeloven § 6-35 første ledd annet punktum, jf allmennaksjeloven § 6-39 om granskning får anvendelse så langt de passer. Instruks for revisor utarbeides av departementet og godkjennes av Riksrevisjonen.
Endret ved lover 22 des 1978 nr. 98, 24 feb 1989 nr. 6, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), 21 des 2000 nr. 108 (ikr. 1 jan 2001).

§ 11. (Opphevet)

Endret ved lover 17 des 1976 nr. 102, 22 des 1978 nr. 98, opphevet ved lov 24 mai 1985 nr. 32.

§ 12.

Styret skal etter utløpet av regnskapsåret sende inn til vedkommende departement et utdrag av selskapets regnskaper og en beretning om dets virksomhet.
Endret ved lover 22 des 1978 nr. 98, 11 juli 1986 nr. 51, 7 mai 2004 nr. 21 (ikr. 1 juli 2004), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466).

§ 13.

Selskapet skal ha en kontrollkomité med tre medlemmer og tre varamedlemmer som for to år av gangen velges av og blant de medlemmer av bedriftsforsamlingen som oppnevnes av Kongen. Ett av medlemmene oppnevnes som leder. Bedriftsforsamlingen velger også 3 varamedlemmer. Kontrollkomiteen fører tilsyn med A/S Vinmonopolets virksomhet. Instruks for kontrollkomiteen fastsettes av bedriftsforsamlingen.
Endret ved lover 22 des 1978 nr. 98, 24 mai 1985 nr. 32, 12 juni 1987 nr. 70, 24 feb 1989 nr. 6, 12 mai 2006 nr. 14 (ikr. 12 mai 2006 iflg. res. 12 mai 2006 nr. 527).

§ 14.

Riksrevisjonen fører kontroll med forvaltningen av statens interesser og kan foreta undersøkelser mv. i selskapet og heleide datterselskaper etter lov om Riksrevisjonen og instruks fastsatt av Stortinget.
Endret ved lover 24 feb 1989 nr. 6, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 7 mai 2004 nr. 21 (ikr. 1 juli 2004).

§ 15.

Kongen fastsetter godtgjørelsen til styrets, bedriftsforsamlingens og kontrollkomiteens medlemmer. Styret fastsetter lønnen til administrerende direktør.
Endret ved lover 19 juni 1936 nr. 12, 22 des 1978 nr. 98, 24 mai 1985 nr. 32, 24 feb 1989 nr. 6, 22 des 1999 nr. 108 (ikr. 1 jan 2000), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 16.

Om opløsning av selskapet treffes bestemmelse av Kongen.

Når selskapet opløses, skal mulig restoverskudd anvendes som bestemt i § 4 angående driftsoverskuddet.

Lov om ansvar for handlinger som påtales ved Riksrett [ansvarlighetsloven]

Kapitel 1. Almindelige bestemmelser.

§ 1.

Denne lov får anvendelse på handlinger som påtales ved Riksrett.

Forsåvidt ikke annet følger av denne lov, gjelder bestemmelsene om straff og erstatning i lovgivningen for øvrig ved siden av denne lov, når Statsrådets, Høyesteretts eller Stortingets medlemmer har brutt sine konstitusjonelle plikter.

Endret ved lover 14 apr 1972 nr. 15, 30 mars 2007 nr. 13.

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 3.

For ethvert straffbart forhold som påtales ved Riksrett kan tap av offentlig tjeneste idømmes istedenfor eller som tillegg til den straff som ellers er bestemt.

Som tillegg til den straff som ellers idømmes, kan tap av stemmerett i offentlige anliggender og av adgang til å oppnå offentlig tjeneste idømmes for det tidsrom som retten bestemmer.

Endret ved lov 22 mai 1953 nr. 3.

§ 4.

Bestemmelsene i denne lovs 2net og 3dje kapittel kommer også til anvendelse

på den handling som er forøvet av uaktsomhet, såfremt det ikke uttrykkelig er bestemt at bare den forsettlige handling er straffbar.
Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 5.

Bestemmelsene om foreldelse i straffeloven kapittel 15 kommer til anvendelse på handlinger som påtales ved Riksrett, dog således at foreldelsesfristen for adgangen til å reise straffesak eller avsi straffedom ikke i noget tilfelle er kortere enn 15 år.

Foreldelsens løp avbrytes ved beslutningen om tiltale, eller ved særskilt beslutning av Stortinget om å iverksette undersøkelser såfremt beslutning om tiltale derefter blir fattet innen 1 år.
Endret ved lover 15 des 1950 nr. 6, 30 mars 2007 nr. 13, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6. (Opphevet)

Endret ved lov 22 mai 1953 nr. 3, opphevet ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 7.

For handling som påtales ved Riksrett kan den ansvarlige tilpliktes å betale erstatning for den skade som er voldt.
Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

Kapitel 2. Særlige bestemmelser om straffansvar for medlemmer av Statsrådet og Stortinget.

§ 8.

Med bøter eller fengsel inntil 5 år straffes det medlem av Statsrådet som ved handling eller undlatelse bevirker

a. at noget som krever beslutning av Stortinget blir foretatt uten Stortingets samtykke;
b. at en beslutning av Stortinget ikke blir gjennemført, eller at en handling blir foretatt i strid med en stortingsbeslutning;
c. at protokoller, dokumenter eller oplysninger som skal meddeles

Stortinget blir tilbakeholdt, eller at statens regnskaper ikke blir tilstillet Statsrevisjonen således som bestemt i Grunnlovens § 75 bokstav k.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 9.

Undlater noget medlem av Statsrådet under behandlingen av en sak å gi oplysninger som har betydning for saken, eller gir han uriktige oplysninger, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 5 år.

Det medlem av statsrådet som misligholder sin opplysningsplikt overfor Stortinget, straffes med bøter eller med fengsel inntil 5 år.

Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 10.

Med bøter eller med fengsel inntil 2 år straffes det medlem av Statsrådet som bevirker eller medvirker til at statens eiendommer eller øvrige midler ikke blir forsvarlig anvendt, eller bestyrt, eller som på annen måte viser uforstand eller forsømmelighet i sin virksomhet.

Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 11.

Den der som medlem av Statsrådet på annen måte enn nevnt i denne lovs øvrige bestemmelser ved handling eller undlatelse bevirker noget som er stridende mot Grunnloven eller rikets lover, straffes med bøter eller med fengsel inntil 10 år.

Med samme straff straffes de medlemmer av Statsrådet, som forsømmer den dem med hensyn til innkallelse av Stortinget ved Grunnlovens § 39 påliggende plikt.

Endret ved lover 30 mars 2007 nr. 13, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 12.

Det medlem av Stortinget som uten gyldig forfall undlater å møte på Stortinget når dette trer sammen, straffes med bøter. På samme måte straffes den representant som uten gyldig grunn forsettlig unddrar sig fra å delta i

Stortingets forhandlinger eller som ikke retter sig efter Stortingets forretningsorden.

§ 13.

Undlater noget medlem av Stortinget å gi oplysninger som han plikter å meddele Stortinget, eller gir han uriktige oplysninger, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 5 år.
Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 14.

Gjør noget medlem av Statsrådet eller av Stortinget sig skyldig i sådant lovbrud som nevnt i straffeloven § 209, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 5 år.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 15.

Det medlem av statsrådet som ikke innleverer sin søknad om avskjed i samsvar med Grunnlovens § 15 første ledd, straffes med tap av embetet og bøter eller fengsel inntil 10 år.

På samme måte straffes det medlem av statsrådet som, etter at Stortinget har truffet beslutning om mistillit, overskrider sin bemyndigelse ifølge Grunnlovens § 15 tredje ledd.
Opphevet ved lov 15 des 1950 nr. 6, tilføyd ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

Kapitel 3. Særlige bestemmelser om straffansvar for medlemmer av Høiesterett og Riksretten.

§ 16.

De medlemmer av Høiesterett, som forsømmer den dem med hensyn til innkallelse av Stortinget ved Grunnloven § 46 påliggende plikt, straffes med bøter eller med fengsel inntil 10 år forsåvidt ikke nogen strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse på forholdet.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 17.

Det medlem av Høiesterett, som

a. meddeler nogen part råd eller veiledning i en sak som står for Høiesterett eller kan komme inn for Høiesterett,
b. eller i nogen betenkning, eller innstilling medvirker til noget som er stridende mot Grunnloven,
c. eller i sin embedsgjerning for øvrig ved handling eller undlatelse bevirker noget som er stridende mot Grunnlov eller lovgivning,

straffes med bøter eller med fengsel inntil 10 år.

Denne bestemmelse gjelder tilsvarende når et medlem av Høyesterett er medlem av Riksretten.
Endret ved lover 30 mars 2007 nr. 13, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 18. (Opphevet)

Opphevet ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

Kapitel 4. Lovens krafttreden.

§ 19.

Denne lov trer i kraft straks.
– – –

Lov om rettergangsmåten i riksrettssaker [riksrettsrettergangsloven]

Kapitel 1. Almindelige bestemmelser om Riksretten.

Overskriften endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 1.

Rettsmøtene i Riksretten er offentlige. Når hensynet til statens forhold til en fremmed makt eller andre særlige hensyn krever det, kan retten beslutte at forhandlingene skal foregå for lukkede dører og at de skal holdes hemmelig. Forhandling om å utelukke offentligheten foregår for lukkede dører.

§ 2.

Forhandlingene i Riksretten er muntlige.

Over forhandlingene føres en for hver sak innrettet rettsbok, som autoriseres av Stortingets president. De forklaringer og fremstillinger som den anklagede og forsvareren, anklageren, vidner og sakkyndige gir, gjengis i rettsboken i den utstrekning retten bestemmer.

Retten kan beslutte at forhandlingene istedenfor å innføres i rettsboken skal optas med de tekniske midler som retten bestemmer, og at de skal trykkes og utgis offentlig.

§ 3.

Riksretten trer sammen i Høyesteretts lokaler. Foreligger særlige grunner til å holde rettsforhandlingene et annet sted, i eller utenfor rikets hovedstad, kan dette bestemmes av rettens president forsåvidt det første rettsmøte angår, og senere av Riksretten selv.
Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 4.

Blir Riksrettens president kjent ugild, eller har han forfall, trer den efter utnevnelsestiden eldste høiesterettsdommer i hans sted.

Blir et annet av Høyesteretts medlemmer kjent ugild, eller har forfall, trer den neste efter utnevnelsestiden eldste høyesterettsdommer i hans sted.

Blir et av Stortinget valgt medlem kjent ugild eller har forfall, trer en av Riksrettsutvalgets valgte stedfortredere i hans sted etter fastsatt rekkefølge.

Riksrettens president kan bestemme at en eller flere av stedfortrederne etter henholdsvis annet og tredje ledd skal overvære forhandlingene for å tiltre retten om noen av dommerne får forfall.
Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 5.

Som protokollfører ved Riksretten tjenestegjør Høyesteretts direktør. I stedet for eller ved siden av denne kan presidenten anta en eller flere særskilte protokollførere.
Endret ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 6.

Om ugildhetsgrunner for dommere og protokollførere i Riksretten gjelder forskriftene i lovgivningen om de alminnelige domstoler. Også den dommer som det er spørsmål om å utelukke som ugild deltar i avgjørelsen.
Endret ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 7.

Har nogen dommer i Riksretten vært fraværende fra et eller flere rettsmøter, avgjør retten om fraværet skal tillegges den betydning at han ikke lenger kan tjenestegjøre som dommer i saken. I avgjørelsen kan vedkommende dommer ikke selv delta.

§ 8.

Den anklagede innkalles til å møte personlig for Riksretten. Uteblir han, kan saken allikevel fremmes og pådømmes. Dog skal saken utsettes, dersom det er oplyst eller sannsynlig at han har gyldig forfall, og retten finner hans nærvær nødvendig av hensyn til oplysningen av saken.

Retten kan bestemme at en anklaget eller domfelt skal undergis fengslig forvaring.

§ 9.

Bevisførsel foregår umiddelbart for Riksretten.

Retten kan dog beslutte at et bevis skal føres gjennem særskilt bevisoptagelse, som i så fall foretas ved tingretten på vedkommende sted efter reglene i tvisteloven. Anke mot tingrettens avgjørelser går til Riksretten.

Finner Riksretten det hensiktsmessig kan den også bestemme at vidner som innkalles for å avgi forklaring skal avhøres for et utvalg av rettens medlemmer. Dette utvalg som velges av retten skal i tilfelle ha tre medlemmer, derav én

høiesterettsdommer, som tjenestegjør som leder, og to av medlemmene valgt av Stortinget. Spørsmålet om vidneplikt avgjøres av utvalget, hvis ikke dette finner at avgjørelsen bør treffes av den samlede rett. Treffer utvalget avgjørelsen, kan den med opsettende virkning innbringes for Riksretten innen en av utvalget fastsatt frist. I Riksrettens avgjørelse deltar i så fall også utvalgets medlemmer.

Vidneforklaringer som er avgitt for det særskilte utvalg, skal leses op i møte av den samlede rett, hvis ikke retten beslutter at oplesning kan undlates.

Skriftlige bevis som fremlegges i saken leses op i rettsmøte i den utstrekning retten finner det nødvendig.

Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 mars 2007 nr. 13, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 10.

Enhver som opholder sig i riket og enhver norsk statsborger er efter innkallelse pliktig til å møte som vidne ved Riksretten uten hensyn til avstanden mellem vidnets opholdssted og rettsstedet. Den samme møteplikt har den som retten opnevner til å gjøre tjeneste som sakkyndig i saken.

Riksretten bestemmer om der skal mottas vidnesbyrd om hemmelige underhandlinger, rådslagninger eller beslutninger i saker som har betydning for rikets sikkerhet eller rettigheter i forhold til en annen stat. Likeledes bestemmer Riksretten om et vidne skal fritas for den taushetsplikt som efter lov eller annen gyldig bestemmelse påhviler vidnet.

For øvrig gjelder om vidneplikten og plikten til å gjøre tjeneste som sakkyndig, og om fremgangsmåten ved innkallelse og avhøring av vidner og sakkyndige, reglene i tvisteloven. Vidner har rett til godtgjørelse av statskassen efter bestemmelsene i den almindelige lovgivning. Dog kan retten fastsette en høiere godtgjørelse. Godtgjørelsen til sakkyndige fastsettes av retten og utredes av statskassen.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11.

For at straff skal kunne ilegges ved dom av Riksretten, må et flertall av den dømmende retts medlemmer ha stemt for fellelse. Det samme gjelder ved avgjørelsen av om skadeserstatning eller erstatning for saksomkostninger skal idømmes. Ved andre avgjørelser gjør presidentens stemme utslaget dersom

stemmene står likt.

Når noget medlem av retten forlanger det, skal avgjørelser av Riksretten under sakens gang treffes efter rådslagning og votering således som bestemt i denne lovs § 25.

§ 12.

Om fremgangsmåten ved forkynnelser, om beregningen av frister og om rettergangsstraffer gjelder forskriftene i lovgivningen om de almindelige domstoler, forsåvidt ikke annet følger av bestemmelsene i denne lov.

§ 13.

Forsåvidt denne lov ikke har gitt forskrifter om rettergangsmåten, kan Riksretten under saksbehandlingen gå frem på den måte den finner hensiktsmessig og stemmende med de almindelige rettergangsregler.

Enhver offentlig myndighet har plikt til å yde Riksretten den bistand den begjærer.

Kapitel 2. De enkelte ledd i rettergangen.

§ 14.

Om Stortingets ansvarskommisjon gjelder reglene i kapittel 3.

Når beslutning om tiltale for Riksrett er fattet, antar Stortinget en eller flere anklagere til å føre saken.

Stortingets president sender utskrift av tiltalebeslutningen til Regjeringen og til Høyesteretts formann, og underretter denne om at Riksrett er besluttet nedsatt og om valget av anklager eller anklagere. Som president i Riksretten sørger Høyesteretts formann for at tiltalebeslutningen uten ophold blir forkynt for den anklagede. Forkynnelsen utføres ved notarius publicus. Dog kan skriftlig erkjennelse fra den anklagede tre istedenfor sådan forkynnelse. Ved forkynnelsen gjøres den anklagede bekjent med bestemmelsene i denne lovs § 15.

Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 15.

Så snart Stortinget har fattet beslutning om tiltale for Riksrett, kan den eller de

anklagede kreve opnevnt en forsvarer som de selv utpeker. Er det flere anklagere, kan et tilsvarende antall forsvarere kreves opnevnt.

Opnevnelsen foretas av Riksrettens president. Finner han det rimelig, kan han efter begjæring opnevne særskilte forsvarere for en enkelt eller enkelte av flere anklagede. Blir en begjæring om opnevnelse av flere forsvarere ikke tatt tilfølge, kan avgjørelsen prøves av Riksretten.

Blir begjæring om opnevnelse av forsvarer ikke fremsatt innen to uker fra forkynnelsen av tiltalebeslutningen, opnevner presidenten i alle tilfelle forsvarer.

Presidenten underretter den anklagede og anklageren om oppnevnelsen.
Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 16.

Når forsvarer er oppnevnt, sender Riksrettens president i rekommandert brev en fortegnelse over Høyesteretts medlemmer og de av Stortinget valgte medlemmer til anklageren, den anklagede og forsvareren. Samtidig berammer han rettsmøte i saken. Han utferdiger innkallelse til den anklagede med et varsel av minst to uker og sørger for at innkallelsen blir forkynt. Om forkynnelsesmåten gjelder bestemmelsen i § 14 tredje ledd.

Presidenten underretter anklageren og forsvareren om berammelsen og innkaller til rettsmøte.
Endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 30 mars 2007 nr. 13.

§ 17.

Når Riksretten er trådt sammen, avgir de av Stortinget valgte medlemmer skriftlig dommerforsikring etter reglene i domstolloven § 60, for så vidt de ikke tidligere har avgitt slik forsikring. Om forsikringens innhold gjelder de samme regler som for utnevnte dommere. Det personale som tjenestegjør ved retten, avgir skriftlig forsikring etter reglene i domstolloven § 141 om at de vil bevare taushet om forhandlinger som besluttes holdt hemmelig.

Derefter retter presidenten spørsmål til rettens medlemmer, anklageren, den anklagede og forsvareren, om der for nogen dommer antas å foreligge nogen ugildhetsgrunn, idet presidenten samtidig uttrykkelig gjør opmerksom på, at domstolslovens § 111 også gjelder for Riksretten. Anklageren og forsvareren får i tilfelle adgang til å uttale sig hver to ganger før spørsmålet om ugildhet blir avgjort. Den anklagede har adgang til å uttale sig ved siden av forsvareren.
Endret ved lover 7 apr 1995 nr. 15 (ikr. 7 apr 1995 iflg. res. 7 apr 1995 nr. 286),

30 mars 2007 nr. 13.

§ 18. (Opphevet)

Opphevet ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 19. (Opphevet)

Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (i kraft 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), opphevet ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 20. (Opphevet)

Opphevet ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 21.

Når retten har fått sin lovlige sammensetning, gir anklageren en kort fremstilling av saken og en kort oversikt over de bevis som vil bli ført og hvad dermed aktes godtgjort.

Efterat forsvareren har fått ordet til en tilsvarende fremstilling og bevisoversikt, avhøres den anklagede såfremt han er villig til å avgi forklaring.

Avhøringen ledes av Riksrettens president eller, når han har forfall eller bestemmer det, av den eldste høiesterettsdommer. Anklageren og forsvareren kan stille spørsmål direkte til den anklagede, når presidenten tillater det.
Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 22.

Efterat den anklagede er avhørt, foregår bevisførselen. Anklageren og forsvareren er forpliktet til i tide å forevise hinannen de dokumenter, som de under prosedyren akter å benytte og intet dokument må av anklageren fremlegges i retten, som ikke er forsynt med forsvarerens forevisningspåtegning. Det samme gjelder forsvareren eller den anklagede. Har tiden ikke vært tilstrekkelig til å forberede bevisførselen, kan retten av denne grunn utsette saken i så lang tid som finnes påkrevet.

Når vidner avhøres for den samlede rett, ledes avhøringen av Riksrettens president eller, når han bestemmer det, av den eldste høiesterettsdommer. Det samme gjelder om avhøringen av sakkyndige. Det kan overlates til anklageren

og forsvareren helt eller delvis å foreta avhøringen.
Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 23.

Når bevisførselen er tilendebragt, kan retten efter begjæring utsette saken i så lang tid som finnes nødvendig for at anklageren og forsvareren kan forberede sine fremstillinger til retten.

Anklageren får ordet først og nedlegger påstand. Derefter får forsvareren ordet og nedlegger sin påstand.

Anklageren og forsvareren har rett til å få ordet to ganger hver. Den anklagede, eller om det er flere anklagede enhver av dem, kan uttale sig hver gang forsvareren har hatt ordet. Er det flere anklagere og forsvarere, kan hver av dem ta ordet to ganger.
Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 24.

Når retten finner at saken er ferdig til å pådømmes, erklærer Riksrettens president forhandlingen sluttet og saken optatt til doms.
Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 25.

Medlemmene av den dømmende rett trer uten ophold sammen til rådslagning og votering for lukkede dører.

Voteringen begynner senest den 6te virkedag efterat saken er optatt til doms. Når voteringen er påbegynt, må den ikke avbrytes, før dommen er avsagt. Høiesteretts dommere, undtagen Riksrettens president, voterer først. Efterat de av Stortinget valgte medlemmer har votert, avgir presidenten sitt votum. Rekkefølgen i voteringen bestemmes for øvrig ved loddtrekning.

Under voteringen skal hvert av rettens medlemmer gi en fullstendig begrunnelse av den domsslutning han foreslår, dog således at en senere voterende helt eller delvis kan henvise til det som er uttalt i et tidligere votum.

Dommen avleses av Riksrettens president for åpne dører.
Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 26.

I forbindelse med domsavsigelsen fastsetter retten den godtgjørelse som tilkommer anklageren, forsvareren og særskilt oppnevnte protokollførere. Godtgjørelsen utredes av statskassen. Har Høyesteretts direktør eller noen av Høyesteretts protokollsekretærer tjenestegjort som protokollfører ved Riksretten, kan han tilstås godtgjørelse i den utstrekning retten finner rimelig.

Blir den anklagede dømt eller retten finner at den anklagedes forhold ikke har vært rettmessig efter forfatningen, kan det ved dommen pålegges ham å betale erstatning til statskassen for omkostningene ved saken. Omkostningsansvaret skal i så fall fastsettes til et beløp som avpasses efter den domfeltes skyld og økonomiske evne.

Endret ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 27.

Når Riksrettens dom avsies, offentliggjøres voteringen enten ved oplesning i retten eller på annen måte som retten bestemmer. Samtidig offentliggjøres de voteringer som ligger til grunn for avgjørelser der er truffet under sakens gang, dersom disse voteringer ikke tidligere er offentliggjort eller efter beslutning av retten skal være hemmelige.

Er nogen del av Riksrettens forhandlinger eller voteringer besluttet å skulle være hemmelige, kan det senere av Stortinget bestemmes om, når og i hvilken utstrekning de kan offentliggjøres.

§ 28.

Når saken således er tilendebragt, utferdiges avskrift av dommen, som underskrives av Riksrettens president og paraferes av dens sekretær. Hvis Stortinget er samlet, når dommen faller, blir denne domsavskrift først å tilstille Stortingets president, for å opleses i Stortinget, hvorefter den forsynes med publikasjonspåtegning av Stortingets president og sendes tilbake til Riksrettspresidenten, som derefter sender den til Regjeringen med anmodning om dennes foranstaltning i henseende til dommens fullbyrdelse. Er Stortinget ikke samlet, sender Riksrettens president, efter å ha underrettet Stortingets president, domsavskriften direkte til Regjeringen med sådan anmodning som nevnt.

Sakens dokumenter og rettsboken i saken opbevares i Stortingets arkiv.

Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 29.

Om fullbyrdelse av en av Riksretten avsagt dom gjelder forskriftene i den almindelige lovgivning om fullbyrdelse av dommer.

Kapittel 3. Stortingets ansvarskommisjon

Kapitlet tilføyd ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 30.

Når Stortinget ber om det, iverksetter Stortingets ansvarskommisjon undersøkelser for å klarlegge om det er grunnlag for å ta ut tiltale for Riksrett i henhold til Grunnloven § 86.

Ansvarskommisjonen skal ha 5 medlemmer som velges av Stortinget for en periode på inntil 6 år etter innstilling fra Stortingets presidentskap. Hvis særlige grunner tilsier det, kan Stortinget velge stedfortreder for medlem av kommisjonen i en enkelt sak, eller løse et medlem fra vervet og foreta nytt valg for den resterende del av perioden.

Stortinget kan fastsette nærmere regler om kommisjonens sammensetning, arbeidsmåte og administrasjon. For øvrig bestemmer kommisjonen selv sin arbeidsmåte, og antar den bistand den finner nødvendig. Kommisjonen kan ikke instrueres om sin utøving av myndighet.
Endret ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 31.

Ansvarskommisjonen gir en vurdering av om den mener det er grunnlag for å gjøre konstitusjonelt ansvar gjeldende mot noen og rapporterer til Stortinget. Rapporten skal være offentlig, med mindre særlige hensyn tilsier at den helt eller delvis bør være taushetsbelagt.
Tilføyd ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 32.

Så snart Stortinget har besluttet å be ansvarskommisjonen iverksette undersøkelser, har den som undersøkelsene er rettet mot krav på å få oppnevnt offentlig forsvarer. Oppnevnelsen foretas av kommisjonens leder. Den som undersøkelsene er rettet mot har for øvrig de samme rettigheter som en som

etterforskes i medhold av straffeprosessloven.
Tilføyd ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

§ 33.

Ansvarskommisjonen kan iverksette slike etterforskningsskritt som etter straffeprosessloven kan besluttes av politi eller påtalemyndighet.

Enhver plikter etter innkalling å møte for kommisjonen. Kommisjonen eller en som handler på vegne av den, kan foreta avhør etter reglene om politiavhør. Etter reglene i straffeprosessloven kan kommisjonen sette frem begjæring for tingretten om gransking, bruk av tvangsmidler eller om bevisopptak, og kommisjonen kan søke bistand hos sakkyndige. Kommisjonen kan anmode politiet om å utføre nærmere angitte etterforskningsskritt.

§ 10 tredje ledd annet punktum om godtgjørelse til vitner gjelder tilsvarende for den som etterkommer pålegg om å møte for kommisjonen.
Tilføyd ved lov 30 mars 2007 nr. 13.

Lov om merkning av vekten på tunge kolli som fraktes med fartøi

§ 1.

Avskiberen av kolli eller ting som har en bruttovekt på 1.000 kg. eller mer, skal påse at kolliet eller tingen har bruttovekten i kilogram tydelig og holdbart merket utenpå, før godset blir lastet på fartøi. Skal godset lastes i utenlandsk havn, hviler merkingsplikten på den som her i riket sender godset til et sted i utlandet.

Kan den nøiaktige vekt på grunn av særlige forhold undtagelsesvis ikke bestemmes, skal den omtrentlige vekt være påført.

Nærmere forskrifter kan gis av vedkommende departement.

§ 2.

Kontrollen med at denne lov blir overholdt, skal føres av det tilsyn som er oprettet ved lov om arbeiderbeskyttelse i industrielle virksomheter.[1] Herunder skal vedkommende bestemmelser i nevnte lov gjelde på tilsvarende måte.

Dersom politiet, skibskontrollen, havne- eller tollvesenet blir kjent med noen overtredelse av denne lov, skal disse myndigheter straks melde dette til

nærmeste tilsyn.
1 Inkurie: Loven er opphevet, se arbeidsmiljøloven.

§ 3.

Avskiber eller avsender som overtrer bestemmelsene i § 1 eller de forskrifter departementet gir i medhold av nevnte paragraf, straffes med bøter.

§ 4.

Denne lov trer i kraft 1 januar 1933.

Lov om veksler [vekselloven]

Første avdeling. Om den trukne veksel.

Kapitel I. Om vekslens utstedelse og form.

§ 1.

En veksel skal inneholde:

1. benevnelsen veksel, inntatt i selve teksten og uttrykt i det sprog hvori dokumentet er avfattet;
2. en ubetinget anmodning om å betale en bestemt pengesum (vekselsummen);
3. navnet på den som skal betale (trassaten);
4. angivelse av forfallstiden;
5. angivelse av stedet hvor betalingen skal skje;
6. navnet på den til hvem eller til hvis ordre betalingen skal skje (vekseltager, remittent);
7. angivelse av dag og sted for vekslens utstedelse; samt
8. underskrift av den som utsteder vekslen (trassenten).

§ 2.

Et dokument hvori nogen av de i foregående paragraf nevnte anførsler mangler, gjelder ikke som veksel uten i de tilfelle som omhandles i de følgende ledd.

En veksel hvis forfallstid ikke er angitt, anses som betalbar ved sikt.

I mangel av særlig angivelse anses det sted som er anført ved trassatens navn, som vekslens betalingssted og samtidig som trassatens bosted.

En veksel som ikke angir stedet hvor den er utstedt, anses underskrevet på det sted som er anført ved trassentens navn.

§ 3.

En veksel kan utstedes til trassentens egen ordre.

Den kan trekkes på trassenten selv.

Den kan trekkes for en tredjemanns regning.

§ 4.

En veksel kan lyde på betaling hos en tredjemann, enten på trassatens bosted eller på et annet sted.

§ 5.

I en veksel som er betalbar ved sikt eller en viss tid efter sikt, kan trassenten bestemme at der skal svares rente av vekselsummen. I enhver annen veksel anses en sådan bestemmelse som uskrevet.

Rentefoten skal angis i vekslen; er den ikke angitt anses bestemmelsen om rente som uskrevet.

Rentene løper fra vekslens utstedelsesdag, hvis ikke en annen dag er angitt.

§ 6.

En veksel hvori beløpet er anført både med bokstaver og med tall, gjelder i tilfelle av uoverensstemmelse for den sum som er anført med bokstaver.

En veksel hvori beløpet er anført flere ganger, enten med bokstaver eller med tall, gjelder i tilfelle av uoverensstemmelse bare for den minste sum.

§ 7.

Finnes der på en veksel underskrift av nogen som mangler evne til å påta sig vekselforpliktelse, falsk underskrift, underskrift av opdiktede personer, eller underskrift som av annen grunn ikke er forpliktende for underskriveren eller for den i hvis navn underskriften er gitt, er de andre vekselskyldneres forpliktelse ikke desto mindre gyldig.

§ 8.

Den som tegner sitt navn på en veksel på vegne av en annen, for hvem han ikke var bemyndiget til å handle, blir selv forpliktet efter vekslen og erhverver, når han har betalt, samme rett som vilde ha tilkommet den annen. Det samme gjelder den som har overskredet sin bemyndigelse.

§ 9.

Trassenten innestår for vekslens godkjennelse (aksept) og betaling.

Han kan fraskrive sig ansvaret for aksept; enhver bestemmelse hvorved han fraskriver sig ansvaret for betalingen, anses som uskrevet.

§ 10.

Hvis en veksel som ved utgivelsen var ufullstendig, er blitt utfylt i strid med truffen avtale, kan denne omstendighet ikke gjøres gjeldende mot vekselinnehaveren, medmindre han da han erhvervet vekslen var i ond tro eller utviste grov uaktsomhet.

Kapitel II. Om overdragelse av vekslen (endossement).

§ 11.

Enhver veksel kan ved endossement overdras til en annen (endossatar), selv om den ikke uttrykkelig er utstedt til ordre.

Har trassenten satt inn i vekslen ordene «ikke til ordre» eller tilsvarende uttrykk, kan den alene overdras i den form og med de virkninger, som gjelder for almindelig overdragelse av fordring.

En veksel kan endosseres også til trassaten, hvad enten han har akseptert eller ikke, til trassenten eller til en annen vekselskyldner. Disse kan endossere vekslen videre.

§ 12.

Endossementet skal være ubetinget. Er det gjort avhengig av en betingelse, anses denne som uskrevet.

Endossement for en del av vekselsummen er ugyldig.

Endossement til ihendehaveren anses som blankoendossement.

§ 13.

Endossementet skal skrives på vekslen eller på et blad som er heftet til denne (allonge). Det skal underskrives av endossenten.

Endossementet er gyldig selv om det ikke angir hvem vekslen overdras til, eller om endossenten bare har tegnet sitt navn (blankoendossement). I det sistnevnte tilfelle må endossementet for å være gyldig skrives på vekslens bakside eller på en allonge.

§ 14.

Ved endossement overføres alle rettigheter efter vekslen.

Hvis endossementet er et blankoendossement, kan vekselinnehaveren

1. utfylle det enten med sitt eget eller med en annens navn,
2. endossere vekslen påny *in blanco* eller til en annen person, eller
3. gi vekslen videre til en tredjemann uten å utfylle blankoendossementet eller endossere vekslen.

§ 15.

Endossenten innestår for vekslens aksept og betaling, med mindre han har tatt særlig forbehold.

Han kan forby at den endosseres på nytt; i så fall er han fri for ansvaret overfor dem som vekslen derefter blir endossert til.

§ 16.

Den som har en veksel ihende, anses som rettmessig vekselinnehaver når han godtgjør sin rett ved en ubrutt rekke av endossementer, selv om det siste endossement er *in blanco*. Utstrøkne endossementer anses i denne forbindelse som uskrevne. Når der efter et blankoendossement følger et annet endossement, antas den som har undertegnet dette, å ha erhvervet vekslen ved blankoendossementet.

Hvis en veksel, likegyldig på hvilken måte, er kommet bort fra besidderen, er en innehaver som godtgjør sin rett på den måte som er angitt i foregående ledd, ikke pliktig til å utlevere vekslen, medmindre han ved erhvervelsen var i ond tro eller utviste grov uaktsomhet.

§ 17.

Den som saksøkes efter en veksel, kan ikke mot vekselinnehaveren gjøre gjeldende innsigelser, som grunnes på hans særlige forhold til trassenten eller tidligere vekselinnehavere, medmindre vekselinnehaveren, da han erhvervet vekslen handlet forsettlig til skade for skyldneren.

§ 18.

Inneholder endossementet anførslen «valuta til innfordring», «til inkasso», eller nogen annen anførsel, hvori der bare ligger en fullmakt (prokuraendossement), kan vekselinnehaveren utøve alle rettigheter efter vekslen, men ikke endossere den uten ved prokuraendossement.

Vekselskyldnerne kan i så fall overfor innehaveren bare påberope de innsigelser, som vilde kunne fremsettes mot endossenten.

Den fullmakt som inneholdes i et prokuraendossement, ophører ikke selv om opdragsgiveren dør eller mister evnen til å forplikte sig.

§ 19.

Inneholder et endossement anførslen «valuta til sikkerhet», «valuta til pant» eller nogen annen anførsel som går ut på en pantsettelse, kan vekselinnehaveren utøve alle rettigheter efter vekslen, men et endossement som han tegner, gjelder bare som prokuraendossement.

Vekselskyldnerne kan ikke påberope mot innehaveren de innsigelser som

grunnes på deres særlige forhold til endossenten, medmindre innehaveren, da han mottok vekslen, handlet forsettlig til skade for skyldneren.

§ 20.

Et endossement som tegnes efter vekslens forfallstid, har samme virkning som et tidligere endossement. Tegnes endossementet først efterat protest for manglende betaling er optatt, eller efterat den for optagelsen fastsatte frist er utløpet, har det dog bare virkning som en almindelig overdragelse av fordring.

Hvis ikke det motsatte bevises, anses et udatert endossement for å være foretatt før utløpet av protestfristen.

Kapitel III. Om vekslens aksept.

§ 21.

Enhver som har vekslen ihende, kan like til forfallsdag forevise den til aksept av trassaten på dennes bosted.

§ 22.

I enhver veksel kan trassenten foreskrive at vekslen skal forevises til aksept, med eller uten tilføielse av en frist for forevisningen.

Han kan i vekslen forby at den forevises til aksept, medmindre den er betalbar hos en tredjemann eller på et annet sted enn trassatens bosted, eller den er betalbar en viss tid efter sikt.

Han kan også foreskrive at forevisning til aksept ikke kan finne sted før et bestemt tidspunkt.

Enhver endossent kan foreskrive at vekslen skal forevises til aksept, med eller uten tilføielse av en frist; dog gjelder dette ikke, hvis trassenten har forbudt vekslens forevisning til aksept.

§ 23.

En veksel som skal betales en viss tid efter sikt, skal forevises til aksept innen ett år fra utstedelsesdagen.

Trassenten kan forkorte denne frist eller bestemme en lengere frist.

Disse frister kan forkortes av endossentene.

§ 24.

Trassaten kan kreve at vekslen blir forevist ham på nytt dagen efter den første forevisning. At et sådant krav ikke er efterkommet, kan ikke gjøres gjeldende medmindre kravet er nevnt i protesten.

Vekselinnehaveren er ikke forpliktet til å overgi vekslen i trassatens besiddelse når den forevises til aksept.

§ 25.

Aksepten skrives på vekslen. Den uttrykkes ved ordet «akseptert» eller et annet tilsvarende uttrykk og underskrives av trassaten. Dennes blotte navnetegning på vekslens forside gjelder som aksept.

Hvis vekslen skal betales en viss tid efter sikt, eller den i henhold til særskilt bestemmelse skal forevises til aksept innen en viss frist, skal aksepten dateres og som datum anføres den dag da aksepten meddeles, medmindre innehaveren krever at forevisningsdagens datum skal anføres. Mangler datering, må vekselinnehaveren, for å bevare sin regressrett mot endossentene og trassenten, godtgjøre undlatelsen ved en i rette tid optatt protest.

§ 26.

Aksepten skal være ubetinget, men trassaten kan begrense den til en del av vekselsummen.

Gjøres ved aksepten ellers nogen avvikelse fra vekslens innhold, anses det som nektelse av aksept. Dog er akseptanten bundet efter akseptens lydende.

§ 27.

Har trassenten i vekslen angitt et annet betalingssted enn trassatens bosted, uten å angi en tredjemann hos hvem betalingen skal skje, kan trassaten ved sin aksept angi en sådan. I mangel av sådan angivelse anses akseptanten for å ha forpliktet sig til selv å betale vekslen på betalingsstedet.

Hvis vekslen er betalbar hos trassaten, kan denne i aksepten angi hvor på betalingsstedet betaling skal erlegges eller opgi en annen som skal betale på samme sted.

§ 28.

Ved aksepten forplikter trassaten sig til å betale vekslen på forfallsdagen.

Betales den ikke har innehaveren, selv om det er trassenten, et umiddelbart krav efter vekslen mot akseptanten på alt som kan fordres efter §§ 48 og 49.

§ 29.

Hvis trassaten har forsynt vekslen med sin aksept, men har strøket den ut før vekslen blir tilbakelevert, anses aksept nektet. Hvis ikke det motsatte bevises, anses utstrykningen for å være foretatt før vekslen blev tilbakelevert.

Dog er trassaten, hvis han har gitt skriftlig underretning om sin aksept til vekselinnehaveren eller nogen vekselskyldner, bundet overfor disse efter akseptens lydende.

Kapitel IV. Om vekselborgen (aval).

§ 30.

Betalingen av en veksel kan sikres ved aval for hele vekselsummen eller for en del av den.

Aval kan tegnes så vel av en vekselskyldner som av en tredjemann.

§ 31.

Aval tegnes på vekslen eller på en allonge.

Den uttrykkes ved ordene «som aval» eller et tilsvarende uttrykk; den undertegnes av den som går i borgen (avalisten).

Den blotte navnetegning på vekslens forside anses som aval medmindre det er trassaten eller trassenten som har tegnet sitt navn.

Aval skal angi for hvem den tegnes. I mangel av sådan angivelse anses den tegnet for trassenten.

§ 32.

Avalisten er forpliktet på samme måte som den for hvem han har gått i borgen.

Hans forpliktelse er gyldig, selv om den forpliktelse som han er gått i borgen

for, skulde være ugyldig av nogen annen grunn enn formfeil.

Når en avalist betaler vekslen, erhverver han alle rettigheter efter vekslen mot den som han er gått i borgen for, og mot dem som efter vekslen er ansvarlige overfor denne.

Kapitel V. Om vekslens forfallstid.

§ 33.

En veksel kan lyde på betaling:

- ved forevisning (ved sikt, *a vista*);
- en viss tid efter forevisning (efter sikt, *a viso*);
- en viss tid efter sin utstedelsesdag; eller
- på en bestemt dag.

En veksel hvor forfallstiden er anderledes bestemt, eller som forfaller efterhånden til forskjellige tider, er ugyldig.

§ 34.

En veksel som forfaller ved sikt, skal betales ved forevisningen. Den skal forevises til betaling innen ett år fra utstedelsesdagen. Trassenten kan forkorte denne frist eller bestemme en lengere frist. Disse frister kan forkortes av endossentene.

Trassenten kan bestemme at en veksel som er betalbar ved sikt, ikke skal forevises til betaling før et bestemt tidspunkt. I så fall løper forevisningsfristen fra dette tidspunkt.

§ 35.

Forfallstiden for en veksel som lyder på betaling en viss tid efter sikt, bestemmes ved akseptens eller protestens datum.

Er aksepten ikke datert og er protest heller ikke optatt, skal aksepten i forhold til akseptanten anses som meddelt på den siste dag av den frist som er bestemt for forevisning til aksept.

§ 36.

En veksel som lyder på betaling en eller flere måneder efter utstedelsesdagen eller efter sikt, forfaller på den tilsvarende dag i den måned i hvilken vekslen skal betales. I mangel av tilsvarende dag forfaller vekslen på månedens siste dag.

Lyder en veksel på betaling en eller flere hele måneder og en halv måned efter sin utstedelsesdag eller efter sikt, regnes de hele måneder først.

Er forfallstiden bestemt til begynnelsen av en måned, midten av en måned (medio januar, medio februar o.s.v.) eller slutningen av en måned, skal ved disse uttrykk forståes den første, den femtende eller den siste dag i måneden.

Ved uttrykkene «åtte dager» eller «femten dager» forståes ikke en eller to uker, men et tidsrum av fulle åtte eller femten dager.

Uttrykket «en halv måned» betegner et tidsrum av femten dager.

§ 37.

Når en veksel lyder på betaling på en bestemt dag på et sted hvis kalender er forskjellig fra den som gjelder på utstedelsesstedet, anses forfallsdagen fastsatt efter betalingsstedets kalender.

Når en veksel som er trukket mellem to steder med forskjellig kalender, er betalbar en viss tid efter utstedelsesdagen, blir denne å omregne til den tilsvarende dag efter betalingsstedets kalender, og forfallsdagen bestemmes overensstemmende hermed.

Forevisningsfristene for veksler beregnes overensstemmende med reglene i foregående ledd.

Disse regler kommer ikke til anvendelse, hvis det fremgår av en særskilt bestemmelse i vekslen eller i øvrig av dennes innhold at hensikten har vært å anvende andre regler.

Kapitel VI. Om vekslens betaling.

§ 38.

Innehaveren av en veksel som er betalbar på en bestemt dag eller en viss tid efter utstedelsesdagen eller efter sikt, skal forevise vekslen til betaling, enten på den dag da den er betalbar, eller på en av de to følgende virkedager.

Vekslens innlevering til et avregningskontor (clearinghouse) likestilles med forevisning til betaling.

§ 39.

Når trassaten betaler vekslen, kan han kreve den utlevert med påtegnet kvittering fra vekselinnehaveren.

Vekselinnehaveren kan ikke nekte å ta imot delvis betaling.

I tilfelle av delvis betaling kan trassaten kreve at vekslen får påtegning om betalingen; dessuten kan han kreve særskilt kvittering.

§ 40.

Vekselinnehaveren er ikke forpliktet til å motta betaling før vekslens forfallstid.

Betaler trassaten før forfallstid, gjør han det på egen risiko.

Den som betaler når forfallstid er kommet, blir gyldig befridd for sin forpliktelse medmindre der foreligger svik eller grov uaktsomhet fra hans side. Han er forpliktet til å forvisse sig om at endossementene utgjør en behørig sammenhengende rekke, men ikke om ektheten av endossentenes underskrifter.

§ 41.

Når en veksel lyder på betaling i en myntsort som ikke er gangbar på betalingsstedet, kan beløpet betales i landets mynt efter sin verdi på forfallsdag. Betaler skyldneren ikke i rette tid, kan vekselinnehaveren hvis han ønsker det, kreve beløpet betalt i landets mynt enten efter forfallsdagens kurs eller efter betalingsdagens.

Ved beregningen av den fremmede mynts verdi skal handelsbruken på betalingsstedet følges, hvis ikke trassenten har foreskrevet at vekselsummen skal betales efter en i vekslen fastsatt kurs.

Foranstående regler kommer ikke til anvendelse i de tilfelle hvor trassenten har fastsatt at betalingen skal erlegges i en bestemt angitt myntsort (bestemmelse om effektiv betaling i fremmed mynt).

Er vekselbeløpet angitt i en myntsort som har samme benevnelse, men en forskjellig verdi, i det land hvor vekslen er utstedt, og det land hvor den skal betales, er formodningen for at det er betalingsstedets mynt som er ment.

§ 42.

Blir en veksel ikke forevist til betaling innen den i § 38 nevnte frist, har enhver

skyldner rett til, for vekselinnehaverens regning og risiko, å deponere beløpet enten i Norges Bank eller hos politimesteren på det sted hvor skyldneren bor eller har sin forretning, eller hvor vekslen skal betales.

Det deponerte beløp skal være ledsaget av en av deponenten underskrevet nøiaktig redegjørelse for vekslens innhold. Beløpet utbetales til den som på behørig måte godtgjør sin rett til å få betaling efter vekslen. Har der ikke innen seks måneder meldt sig nogen med krav på å få beløpet utbetalt efter vekslen, kan det også utbetales til deponenten hvis han krever det.

Kapitel VII. Om regress på grunn av manglende aksept eller manglende betaling.

§ 43.

Når forfallstid er inne, kan vekselinnehaveren, dersom vekslen ikke er blitt betalt, søke regress hos endossentene, trassenten og andre vekselskyldnere.

Samme rett har vekselinnehaveren allerede før forfallstid:

1. hvis aksept helt eller delvis er nektet;
2. hvis trassaten, hva enten han har akseptert eller ikke, er kommet under konkurs eller har åpnet gjeldsforhandling etter loven, eller det ved tvangsforretning hos ham er funnet at han mangler midler til å betale sin gjeld, eller han har innstilt sine betalinger; eller
3. hvis trassenten i tilfelle hvor han har forbudt vekslens forevisning til aksept, er kommet under konkurs eller har åpnet gjeldsforhandling etter loven.

Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 60, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 44.

Nektelse av aksept eller betaling skal godtgjøres ved offentlig bevidnelse (protest for manglende aksept eller for manglende betaling).

Protest for manglende aksept skal optas innen den frist som er fastsatt for vekslens forevisning til aksept. Hvis den første forevisning i det tilfelle som omhandles i § 24 første ledd, har funnet sted på fristens siste dag, kan protesten ennu optas dagen efter.

Protest for manglende betaling skal, når det gjelder en veksel som er

betalbar på en bestemt dag eller en viss tid efter utstedelsen eller efter sikt, optas en av de to første virkedager efter forfallsdag. Med hensyn til protest for manglende betaling av en veksel som lyder på betaling ved sikt, skal det som i forrige ledd er bestemt om protest for manglende aksept, få tilsvarende anvendelse.

Protest for manglende aksept fritar for forevisning til betaling og for protest for manglende betaling.

Hvis det ved tvangsforretning hos trassaten er funnet at han mangler midler til betaling av gjeld, eller han har innstilt sine betalinger kan vekselinnehaveren ikke søke regress før han har forevist vekslen for trassaten til betaling og opptatt protest.

Hvis trassaten er kommet under konkurs eller har åpnet gjeldsforhandling etter loven, er det for iverksettelse av regress tilstrekkelig at vekselinnehaveren legger frem rettens bevitnelse for at konkurs eller gjeldsforhandling er åpnet. Det samme gjelder hvis en trassent, som har forbudt vekselens forevisning til aksept, er kommet under konkurs eller har åpnet gjeldsforhandling etter loven. Endret ved lov 8 juni 1984 nr. 60.

§ 45.

Vekselinnehaveren skal gi den siste endossent og trassenten meddelelse om den manglende aksept eller betaling innen fire virkedager efter protestdagen eller, hvis der er tatt forbehold om regress uten omkostninger, efter forevisningsdagen. Enhver endossent skal, senest annen virkedag efter den dag da han har mottatt sådan meddelelse, underrette den nærmest foregående endossent om den meddelelse som han selv har mottat, og oplyse navn og adresse på dem som har gitt de foregående meddelelser, og således videre idet man går tilbake like til trassenten. Ovennevnte frister regnes fra mottagelsen av den foregående meddelelse.

Når der overensstemmende med foregående ledd er gitt meddelelse til en vekselskyldner, skal tilsvarende meddelelse innen samme frist gis til dem som har tegnet aval for ham.

Har en endossent ikke angitt sin adresse, eller er denne uleselig, er det nok at meddelelsen gis den endossent som står nærmest foran ham på vekslen.

Den som plikter å gi underretning, kan gjøre det på hvilken som helst måte, endog bare ved å sende vekslen tilbake.

Det påhviler ham å bevise at han har gitt meddelelsen innen den foreskrevne frist. Fristen anses overholdt, hvis et brev som inneholder meddelelsen, er innlevert til tilbyder av posttjenester innen fristens utløp.

Den som ikke gir underretning innen den ovennevnte frist, taper ikke sin regressrett, men er i tilfelle ansvarlig for den skade som måtte være voldt ved

hans forsømmelse; dog kan skadeserstatningen ikke overstige vekslens beløp. Endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027).

§ 46.

Anførslen «uten omkostninger», «uten protest» eller tilsvarende anførsel, påført vekslen og undertegnet av trassenten, en endossent eller en avalist, fritar vekselinnehaveren for å opta protest for manglende aksept eller manglende betaling som betingelse for regress.

En sådan bestemmelse fritar ikke vekselinnehaveren for å forevise vekslen innen de foreskrevne frister eller for å gi de i § 45 foreskrevne meddelelser. Beviset for at fristene ikke er overholdt, påhviler den som gjør det gjeldende overfor vekselinnehaveren.

Er bestemmelsen truffet av trassenten, har den virkning for alle vekselskyldnere; er den truffet av en endossent eller en avalist, har den bare virkning overfor denne. Hvis vekselinnehaveren lar opta protest til tross for at trassenten har truffet en sådan bestemmelse, bærer han selv omkostningene. Er bestemmelsen truffet av en endossent eller en avalist kan omkostningene ved en protest, om sådan optas, kreves erstattet hos enhver vekselskyldner.

§ 47.

De som har utstedt, akseptert eller endossert en veksel eller tegnet aval på samme, er ansvarlige en for alle og alle for en overfor vekselinnehaveren.

Vekselinnehaveren har rett til å reise krav mot enhver av dem, særskilt eller i fellesskap, uten å være bundet til den rekkefølge hvori de har forpliktet sig.

Samme rett tilkommer enhver vekselskyldner som har innfridd vekslen.

At sak er anlagt mot en vekselskyldner, hindrer ikke at krav reises mot de andre, selv om de står efter den som først blev saksøkt.

§ 48.

Vekselinnehaveren kan kreve av den hos hvem han søker regress:

1. den ikke aksepterte eller ikke betalte vekselsum tillikemed renter hvis sådanne er betinget;
2. renter fra forfallsdagen efter en rentefot av seks pct.;
3. omkostningene ved protesten og ved de meddelelser som er sendt i

medhold av § 45, så vel som andre omkostninger; samt
4. provisjon, 1/3 pct. av vekselsummen.

Hvis regress søkes før vekslens forfallstid, skal der fra vekselsummen trekkes en diskonto, som beregnes efter den offisielle diskontosats på vekslinnehaverens bosted på den dag da regresskravet gjøres gjeldende.

§ 49.

Den som har innløst vekslen, kan kreve av dem som er ansvarlige overfor ham:

1. hele det beløp som han har betalt;
2. renter av dette beløp fra den dag da han betalte det, efter en rentefot av seks pct.;
3. de omkostninger som han har hatt; samt
4. provisjon, 1/3 pct. av vekselsummen, idet dog retten til å beregne provisjon ophører når provisjonenes samlede beløp er nådd op til 2 pct. av vekselsummen.

§ 50.

Enhver vekselskyldner mot hvem regresskrav er reist eller kan gjøres gjeldende, kan mot å betale innløsningssummen kreve vekslen utlevert tillikemed protesten og en kvittert regning.

Enhver endossent som har innløst vekslen, kan utstryke sitt eget og de efterfølgende endossementer.

§ 51.

Hvis regress søkes efter delvis aksept, kan den som betaler den ikke aksepterte del av vekselsummen, kreve at vekslen får påtegning om betalingen, og at han får særskilt kvittering. Vekselinnehaveren skal dessuten levere ham en bekreftet avskrift av vekslen tillikemed protesten for å sette ham i stand til å søke videre regress.

§ 52.

Enhver som har rett til å søke regress, kan, hvis ikke annet er betinget, skaffe sig

betaling ved hjelp av en ny veksel (motveksel) som er betalbar ved sikt, og som trekkes på en av dem som er ansvarlige overfor ham, og gjøres betalbar på dennes bosted.

Motvekslen omfatter, foruten de i §§ 48 og 49 angitte beløp, også meglergebyr og stempelavgift for motvekslen.

Hvis motvekslen trekkes av vekselinnehaveren, fastsettes dens beløp efter kursen for en siktveksel, som trekkes fra det sted hvor den oprinnelige veksel var betalbar og på vedkommende vekselskyldners bosted. Trekkes motvekslen av en endossent, fastsettes beløpet efter kursen for en siktveksel, som trekkes fra hans bosted og på vekselskyldnerens bosted.

§ 53.

Oversittes de frister som er fastsatt

- for forevisning av en veksel som lyder på betaling ved sikt eller en viss tid efter sikt,
- for optagelse av protest for manglende aksept eller for manglende betaling,
- for forevisning til betaling, når der er truffet bestemmelse om regress uten omkostninger,

taper vekselinnehaveren sin rett mot endossentene, trassenten og de andre vekselskyldnere med undtagelse av akseptanten.

Er en veksel ikke blitt forevist til aksept innen den frist som trassenten har bestemt, taper vekselinnehaveren sin rett til regress så vel for manglende betaling som for manglende aksept, medmindre det fremgår av bestemmelsen at trassentens mening har vært alene å fraskrive sig ansvar for aksept.

Er en frist for forevisningen bestemt i et endossement, kan den bare påberopes av endossenten.

§ 54.

Hvis forevisning av vekslen eller optagelse av protest innen de foreskrevne frister ikke kan iverksettes på grunn av en uovervinnelig hindring (innenlandsk eller utenlandsk lovforskrift eller annet tilfelle av *vis major*), forlenges fristene.

Vekselinnehaveren er forpliktet til uten ophold å gi siste endossent meddelelse om hindringen og til å forsyne vekslen eller en allonge med datert og av ham underskrevet påtegning om meddelelsen; for øvrig kommer forskriftene

i § 45 til anvendelse.

Så snart hindringen er ophørt, skal innehaveren uten ophold forevise vekslen til aksept eller betaling og i tilfelle la opta protest.

Vedvarer hindringen lenger enn tretti dager fra forfallstiden, kan regress søkes uten at forevisning eller optagelse av protest er nødvendig.

For veksler som lyder på betaling ved sikt eller en viss tid efter sikt, regnes de tretti dager fra den dag da vekselinnehaveren har gitt den siste endossent meddelelse om hindringen, selv om sådan meddelelse er gitt før forevisningsfristens utløp; for veksler som er betalbare en viss tid efter sikt, legges denne tid til de tretti dager.

Som *vis major* anses ikke tildragelser av rent personlig natur for vekselinnehaveren eller den, som han har overdratt å forevise vekslen eller opta protesten.

§ 54 a.

Kongen kan i påtrengende tilfelle ved forskrift gi unntaksbestemmelser om forlengelse av fristene for de handlinger som er nødvendige for å bevare regress.
Tilføyd ved lov 7 juni 1985 nr. 52.

Kapitel VIII. Om intervensjon.

1. Almindelige bestemmelser.

§ 55.

Trassenten, en endossent eller en avalist kan opgi en nødsadressat til å akseptere eller betale vekslen.

En veksel kan, under de nedenfor angitte betingelser, aksepteres eller betales av nogen som inntrer (intervenerer) for regning av en vekselskyldner, mot hvem regresskrav kan gjøres gjeldende.

Som intervenient kan optre en som ikke er vekselskyldner, også trassaten, eller en som allerede er forpliktet efter vekslen, med undtagelse av akseptanten.

Intervenienten er forpliktet til å gi den for hvem han har intervenert, underretning om intervensjonen i løpet av to virkedager. Iakttar han ikke denne frist, er han ansvarlig for den skade som måtte følge av hans forsømmelse; dog

kan skadeserstatningen ikke overstige vekselsummen.

2. Intervensjonsaksept.

§ 56.

Intervensjonsaksept kan finne sted i alle tilfelle hvor innehaveren av en veksel kan søke regress før forfallstid, undtagen når vekslens forevisning til aksept er forbudt.

Når der i vekslen er angitt en nødsadressat på betalingsstedet, kan vekselinnehaveren ikke utøve sin regressrett før forfallstid mot den som har tilføiet nødsadressen eller mot efterfølgende vekselskyldnere, medmindre han har forevist vekslen for nødsadressaten og, hvis denne nekter aksept, har latt nektelsen godtgjøre ved protest.

I andre tilfelle kan vekselinnehaveren nekte å motta intervensjonsaksept. Mottar han den allikevel, taper han retten til regress før forfallstid mot den for hvem aksepten er gitt og mot efterfølgende vekselskyldnere.

§ 57.

Intervensjonsaksept skrives på vekslen; den underskrives av intervenienten. Den skal angi for hvis regning den tegnes; i mangel av sådan angivelse anses aksepten for tegnet for trassentens regning.

§ 58.

Intervensjonsakseptanten er forpliktet overfor vekselinnehaveren og de endossenter som følger efter den for hvis regning han har intervenert, på samme måte som denne.

Til tross for intervensjonsaksepten kan den for hvem den er tegnet, og de som er ansvarlige overfor ham, mot betaling av det i § 48 angitte beløp, forlange at vekselinnehaveren skal utlevere vekslen, kvittert regning og protesten hvis sådan er optatt.

3. Intervensjonsbetaling.

§ 59.

Intervensjonsbetaling kan finne sted i alle tilfelle hvor regress kan iverksettes av vekselinnehaveren, ved eller før forfallstid.

Betalingen skal omfatte hele det beløp som skulde utredes av den for hvis regning den skjer.

Den skal skje senest dagen efter den siste dag på hvilken protest for manglende betaling kunde optas.

§ 60.

Er en veksel blitt akseptert av en intervenient som har sin bopel på betalingsstedet, eller er der opgitt en eller flere nødsadressater som har sin bopel på dette sted, skal vekselinnehaveren forevise vekslen for enhver av dem og i tilfelle la opta protest for manglende betaling senest dagen efter den siste til optagelse av protest bestemte dag.

Optas protest ikke innen denne frist, er den som har opgitt nødsadressaten, eller for hvis regning vekslen er akseptert, så vel som de efterfølgende endossenter, fri for sine forpliktelser.

§ 61.

En vekselinnehaver som nekter å motta intervensjonsbetaling, taper sin rett til regress mot dem som vilde være blitt fri ved betalingen.

§ 62.

At intervensjonsbetaling har funnet sted skal godtgjøres ved kvittering på vekslen med angivelse av den for hvis regning betalingen er skjedd. Mangler sådan angivelse, anses betalingen skjedd for trassentens regning.

Vekslen tillikemed protesten, hvis sådan er optatt, skal utleveres til intervenienten.

§ 63.

Den som betaler som intervenient, erhverver de av vekslen flytende rettigheter mot den for hvem han har betalt, og mot dem som er ansvarlige overfor ham efter vekslen. Dog kan han ikke endossere vekslen på nytt.

De endossenter som følger efter den vekselskyldner for hvis regning betalingen er skjedd, blir frigjort ved denne.

Tilbyr flere intervensjonsbetaling, har den ved hvem de fleste vekselskyldnere befries, fortrinnet. Den som med kjennskap til forholdet intervenerer i strid med denne regel, taper sin regress mot dem som vilde blitt befridd.

Kapitel IX. Om vekselduplikater og vekselkopier.

1. Duplikater.

§ 64.

En veksel kan utstedes i flere enslydende eksemplarer (duplikater).

Eksemplarene skal være nummerert i selve teksten; i mangel herav anses ethvert av dem som en selvstendig veksel.

Enhver innehaver av en veksel som ikke angir at den er utstedt i et eneste eksemplar, kan kreve at der på hans bekostning leveres ham duplikater. I dette øiemed skal han henvende sig til sin umiddelbare forgjenger; denne er pliktig til å yde ham sin bistand ved å foreta henvendelse til sin egen umiddelbare forgjenger, og således videre idet man går tilbake like til trassenten. Endossentene er forpliktet til å gjenta sine endossementer på de nye eksemplarer.
Endret ved lov 20 juni 2008 nr. 46.

§ 65.

Betaling efter ett av eksemplarene har befriende virkning, selv om det ikke er betinget at sådan betaling setter de andre ut av kraft. Dog svarer trassaten fremdeles for ethvert eksemplar som er forsynt med hans aksept og som han ikke har fått tilbake.

Har en endossent overdratt eksemplarene til forskjellige personer, svarer han så vel som de efterfølgende endossenter for ethvert eksemplar som bærer

deres navnetegning og som ikke er tilbakelevert.

§ 66.

Den som har sendt et av eksemplarene til aksept, skal på de andre eksemplarer opgi navnet på den hos hvem dette eksemplar finnes; denne er forpliktet til å utlevere det til den rettmessige innehaver av et annet eksemplar.

Nekter han det, kan vekselinnehaveren ikke søke regress før han ved en protest har godtgjort

1. at det eksemplar som er sendt til aksept, ikke er blitt utlevert ham på hans forlangende, og
2. at han ikke har kunnet få aksept eller betaling efter et annet eksemplar.

2. Kopier.

§ 67.

Enhver innehaver av en veksel har rett til å ta kopier av den.

Kopien skal nøiaktig gjengi orginalen med de endossementer og alle andre påtegninger som finnes på den. Den skal angi hvor langt avskriften går.

Den kan endosseres og forsynes med aval på samme måte og med samme virkning som originalen.

§ 68.

Kopien skal angi hvem som har den originale veksel ihende. Ihendehaveren er forpliktet til å utlevere originalen til den rettmessige innehaver av kopien.

Nekter han det, kan innehaveren ikke søke regress hos dem som har endossert kopien eller tegnet aval på den, før han ved protest har godtgjort at originalen ikke er blitt utlevert ham på hans forlangende.

Hvis den originale veksel efter det siste endossement som er påført før kopien blev tatt, bærer påtegning: «herfra gjelder endossement bare på kopi» eller tilsvarende påtegning, er et efterfølgende endossement på originalen ugyldig.

Kapitel X. Om forandringer i vekslen.

§ 69.

Er der gjort forandring i en veksels tekst, er de som efter forandringen har tegnet sitt navn på vekslen, forpliktet overensstemmende med den endrede tekst. De som har tegnet sitt navn før forandringen, er forpliktet overensstemmende med den oprinnelige tekst.

Kapitel XI. Om foreldelse.

§ 70.

Ethvert krav efter vekslen mot akseptanten foreldes i tre år fra forfallsdagen.

Vekselinnehaverens krav mot endossentene og trassenten foreldes i et år fra den dag da protest i rette tid blev optatt, eller, hvis der er truffet bestemmelse om regress uten omkostninger, fra forfallsdagen.

Endossentenes regresskrav mot andre endossenter eller mot trassenten foreldes i seks måneder fra den dag da endossenten innløste vekslen, eller da foreldelsen blev avbrutt overfor ham (jfr. § 71).

§ 71.

Vekselforeldelsen avbrytes

- ved at stevning er sendt til retten eller i tilfelle klage til forliksrådet, eller ved at vekselkravet under rettssak gjøres gjeldende til motregning, eller for øvrig inndras i saken (jf. tvisteloven § 15-1) eller
- ved at vekselfordringen anmeldes i skyldnerens bo dersom dette behandles av offentlige myndigheter eller
- ved at den mot hvem søksmål (motregningskrav) som foran omtalt er reist, gir en forgjenger varsel om søksmålet (tvisteloven § 15-9). Den som har mottatt sådan innvarsling, kan avbryte foreldelsen ved likeledes å gi sin forgjenger prosessvarsel.

Ved stevning til utenlandsk domstol avbrytes vekselforeldelsen hvis skyldneren har sitt hjemsted i vedkommende land eller han uten å gjøre innvending mot domstolens kompetanse tar til gjenmæle i saken, eller hvis

stevningen er forkynt for ham personlig. Prosessvarsel til utenlandsk domstol avbryter foreldelsen under samme betingelser som stevning. Likeledes avbrytes foreldelsen ved at vekselkravet under en ved utenlandsk domstol verserende sak efter den på stedet gjeldende lovgivning gjøres gjeldende til motregning.

Foreldelsen avbrytes ved anmeldelse i skyldnerens bo i fremmed land dersom dette behandles av offentlige myndigheter, og skyldneren var bosatt i vedkommende land da bobehandlingen ble åpnet.

Foreldelsen avbrytes ikke i forhold til andre vekselskyldnere enn den mot hvem nogen av de ovennevnte handlinger foretas; men avbrytelsen virker til fordel for alle dens forgjengere, som har foretatt avbrytelsen.

Har avbrytelsen av foreldelse funnet sted, uten at vekselsøksmålet bringes til avslutning, begynner en ny foreldelsesfrist å løpe fra den dag da saken sist foretokes i retten.

Hvis avbrytelse av foreldelse hindres av nogen sådan omstendighet som omhandles i § 54, inntrer foreldelsen ikke i noget tilfelle før en måned efter hindringens ophør.

Endret ved lover 14 feb 1969 nr. 9, 8 juni 1984 nr. 60, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, 20 juni 2008 nr. 46.

Kapitel XII. Almindelige bestemmelser.

§ 72.

Forfaller en veksel på en søndag eller helligdag, kan betaling først kreves den første virkedag derefter. Likeså kan alle andre handlinger vedkommende vekslen, såsom forevisning til aksept og optagelse av protest, bare foretas på en virkedag.

Skal en sådan handling foretas innen en frist hvis siste dag er en søndag eller helligdag, utstrekkes fristen til den første virkedag derefter. Mellemliggende søndager eller helligdager tas med ved fristers beregning.

Like med helgedag anses i denne forbindelse lørdag og den 1 og 17 mai.

I lovbestemte eller avtalte frister medregnes ikke den dag som tjener til utgangspunkt for fristen.

Løpedager finner ikke anvendelse på veksler.

Endret ved lov 27 feb 1970 nr. 3.

§ 73.

Er en veksel som er betalbar her i riket bortkommet, kan den bli mortifisert overensstemmende med de om mortifikasjon ellers givne regler, dog således at mortifikasjonssaken skal anlegges ved tingretten på det sted hvor vekslen er betalbar.

Når retten har besluttet å fremme mortifikasjonssaken, er trassenten forpliktet til å utstede nytt vekselbrev. Var den bortkomme veksel akseptert, er akseptanten, når forfallstid er kommet, pliktig til å betale til den som godtgjør sin rett til å oppebære betalingen. Dog skal der i disse tilfelle stilles trassenten eller akseptanten antagelig sikkerhet, inntil vekslen er blitt mortifisert eller deres ansvar efter den bortkomne veksel er ophørt på annen måte.
Endret ved lover 18 des 1959 nr. 1 § 16, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 74.

Er vekselfordringen foreldet, eller er vekselretten tapt ved forsømmelse av den til dens bevaring foreskrevne omgang, er dog vekselinnehaveren ikke utelukket fra som almindelig gjeldsfordring å inntale hos en vekselskyldner hvad denne vilde bli beriket med på hans bekostning, hvis ethvert krav bortfalt.

Annen avdeling. Om den egne veksel.

Kapitel XIII.

§ 75.

En egen veksel skal inneholde:

1. benevnelsen veksel, innført i selve teksten og uttrykt i det sprog hvori dokumentet er avfattet;
2. et ubetinget tilsagn om å betale en bestemt pengesum;
3. angivelse av forfallstiden;
4. angivelse av stedet hvor betalingen skal skje;
5. navnet på den til hvem eller til hvis ordre betalingen skal skje;
6. angivelse av dag og sted for vekslens underskrift; samt
7. underskrift av den som utsteder dokumentet (utstederen).

§ 76.

Et dokument hvori en av de i den foregående paragraf nevnte anførsler mangler, gjelder ikke som egen veksel uten i de tilfelle som omhandles i de følgende ledd.

En egen veksel hvis forfallstid ikke er angitt, anses som betalbar ved sikt.

I mangel av særlig angivelse anses dokumentets utstedelsessted som betalingssted og tillike som utstederens bosted.

En egen veksel som ikke angir stedet hvor den er utstedt, anses underskrevet på det sted som er anført ved utstederens navn.

§ 77.

Om den egne veksel gjelder, sålangt de ikke er uforenlige med dens natur, de bestemmelser om den trukne veksel som angår

- endossement (§§ 11-20),
- forfallstid (§§ 33-37),
- betaling (§§ 38-42),
- regress for manglende betaling (§§ 43 til 50 og 52 til 54a),
- intervensjonsbetaling (§§ 55, 59-63),
- kopier (§§ 67 og 68),
- forandringer i vekslen (§ 69),
- foreldelse (§§ 70-71),
- søndager og helligdager, beregningen av frister og forbud mot løpedager (§ 72), bortkomne veksler (§ 73) samt
- vekselinnehaverens rett til efter inntrådt foreldelse eller fortapelse av vekselretten å anlegge berikelsessøksmål (§ 74).

Videre gjelder for den egne veksel bestemmelsene om veksler som er betalbare hos en tredjemann eller på et annet sted enn trassatens bosted (§§ 4 og 27), om adgangen til å betinge renter (§ 5), om uoverensstemmelser i angivelsen av den sum som skal betales (§ 6), om virkningene av at en underskrift er påført under de omstendigheter som omhandles i § 7, eller av at en underskrift er påført av en person som har handlet uten bemyndigelse eller som har overskredet sin bemyndigelse (§ 8), og om ufullstendige veksler (§ 10).

Likeså gjelder for den egne veksel bestemmelsene om aval (§§ 30-32); i det tilfelle som omhandles i § 31, siste ledd, anses aval, når den ikke angir for hvem den er gitt, som gitt for utstederen av den egne veksel.

Endret ved lov 7 juni 1985 nr. 52.

§ 78.

Utstederen av en egen veksel er forpliktet på samme måte som akseptanten av en trukken veksel.

En egen veksel som lyder på betaling en viss tid efter sikt, skal forevises for utstederen til påtegning om forevisningen innen de i § 23 bestemte frister. Fristen fra sikt løper fra datum for den av utstederen underskrevne forevisningspåtegning på vekslen. Utstederens vegring ved å gi datert påtegning godtgjøres ved protest (§ 25), hvis datum tjener til utgangspunkt for fristen fra sikt.

Tredje avdeling. Om forholdet til fremmed lov.

Kapitel XIV.

§ 79.

En utlendings evne til å påta sig vekselforpliktelse bedømmes efter loven i det land hvor han er statsborger. Bestemmer denne lov at et annet lands lov skal komme til anvendelse, er den sistnevnte lov avgjørende.

En utlending som vilde mangle evnen til å forplikte sig vekselrettslig efter den lov som således kommer til anvendelse, er allikevel her i riket ansvarlig for en vekselforpliktelse som han har påtatt sig i et land efter hvis lovgivning han vilde hatt evne dertil.

§ 80.

Formen for en vekselforpliktelse bestemmes ved loven i det land hvor forpliktelsen underskrives.

Hvis en vekselforpliktelse er ugyldig på grunn av bestemmelsen i første ledd, men tilfredsstiller lovgivningen i annet land hvor en senere forpliktelse er underskrevet, blir den sistnevnte forpliktelse ikke ugyldig fordi den førstnevnte lider av formfeil.

En vekselforpliktelse som en norsk statsborger har påtatt sig utenfor riket, og som opfyller norsk lovs fordringer med hensyn til formen, er her i riket gyldig overfor en annen norsk statsborger, selv om den ellers vilde vært ugyldig efter bestemmelsen i første ledd.

§ 81.

Rettsvirkningene av en veksels aksept eller av utstedelsen av en egen veksel bedømmes efter loven i det land hvor vekselen skal betales.

Virkningen av andre vekselerklæringer bedømmes efter loven i det land hvor erklæringen er underskrevet, såfremt ikke annet følger av hvad nedenfor er bestemt.

§ 82.

Fristen for anlegg av regress-søksmål bestemmes for alle vekselskyldneres vedkommende ved loven i det land hvor vekselen er utstedt.

§ 83.

Skal vekselinnehaveren efter loven i det land hvor vekselen er utstedt, tillike anses som innehaver av den fordring som har foranlediget vekselens utstedelse, legges den nevnte lov i så henseende til grunn.

§ 84.

Spørsmålet om hvorvidt aksept av en veksel kan begrenses til en del av vekselsummen og hvorvidt vekselinnehaveren kan nekte å motta delvis betaling, avgjøres efter loven i det land hvor vekselen er betalbar.

§ 85.

Formen og fristene for protest, samt formen for andre handlinger som er nødvendige for å utøve eller bevare rettigheter efter en veksel, bestemmes av loven i det land hvor protesten skal optas eller vedkommende handling foretas.

§ 86.

Loven i det land hvor en veksel er betalbar, bestemmer de forholdsregler som må treffes i tilfelle av at vekselen forkommer eller stjeles.

Fjerde avdeling.

Kapitel XV. Om fremgangsmåten ved vekslens forevisning og protest.

§ 87.

Protest tas opp av namsmannen.

Dersom det er nødvendig for at protesten skal kunne opptas i tide, kan namsmannen ta opp protest utenfor sitt distrikt.

Tilkalling av vitne er ikke nødvendig.

Endret ved lover 21 juni 1963 nr. 7, 18 juni 1965 nr. 3, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 88.

Den som ønsker optatt protest, skal i tide levere vedkommende tjenestemann vekslen eller i tilfelle vekselkopien med fornøden muntlig eller skriftlig begjæring.

Tjenestemannen skal derefter uten ophold henvende seg til den som protesten kreves optatt hos, og forevise vekslen (vekselkopien) med opfordring om å efterkomme rekvirentens krav.

Når den som protest for manglende betaling skal optas hos, tilbyr betaling, skal tjenestemannen ta imot det tilbudte, dersom ingen annen er til stede som kan ta imot på vegne av rekvirenten. Tjenestemannen er bemyndiget til å kvittere vekselen når ikke trassaten har fått motsatt meddelelse av vekselinnehaveren. Betales vekselsummen fullt ut (i tilfelle med tillegg av de i vekslen lovlig foreskrevne renter, jfr. § 5), skal tjenestemannen kvittere og utlevere vekselen, når ikke rekvirenten skriftlig har anmodet ham om noget annet.

§ 89.

Hvis ikke annet vedtas, skal den i § 88, annet ledd, foreskrevne henvendelse skje i vedkommendes forretningslokale eller, om han ikke vites å ha sådant på stedet, i hans bolig der og i tiden mellom kl. 9 formiddag og kl. 7 eftermiddag. Kan rekvirenten ikke oplyse hvor på stedet vedkommende har forretningslokale eller bolig, og er dette også ukjent for tjenestemannen, skal denne søke

oplysning hos politiet på stedet.

Foranstående bestemmelser om tid og sted for optagelse av protest får også anvendelse på vekselens forevisning til aksept og betaling.

§ 90.

Tjenestemannen skal innen 24 timer utferdige en underskrevet bevidnelse om den avholdte forretning (protesten).

Protesten skal inneholde avskrift av vekselen (vekselkopien) med alt som er tegnet på den, og oplysning om rekvirentens begjæring, tjenestemannens henvendelse med angivelse av sted og tid derfor, samt det svar som gis på henvendelsen. Hvis vedkommende ikke er påtruffet eller ikke har gitt noget svar, påføres dette. Har der ikke kunnet skje nogen henvendelse, fordi vedkommendes forretningslokale eller bolig er ukjent, skal der i protesten tas inn fornøden forklaring for å vise at forskriftene i § 89, annet punktum er fulgt. Er protest i medhold av § 87 annet ledd opptatt av en tjenestemann utenfor sitt distrikt, skal det i protesten anføres at den tjenestemann som normalt skulle ha opptatt protesten, ikke kunne gjøre det i tide.

Tjenestemannen skal gjøre bemerkning om protesten på vekselen (vekselkopien).

Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 91.

Protesten skal ordrett føres inn i tjenestemannens protokoll.

Utskrift av protokollen må ikke meddeles andre enn protestrekvirenten.

Endret ved lover 21 juli 1963 nr. 7, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 92.

Begjærer nogen samtidig protest optatt hos flere personer på samme sted efter samme veksel, utfordres bare én forretning og et protestdokument.

Lovens ikrafttreden.

§ 93.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
Fra samme tid opheves – – –
1 Fra 1 nov 1932 ved res. 15 juli 1932.

Lov om chekker [sjekkloven]

Kapitel I. Om chekkens utstedelse og form.

§ 1.

En chekk skal inneholde:

1. benevnelsen chekk, inntatt i selve teksten og uttrykt i det sprog hvori dokumentet er avfattet;
2. en ubetinget anmodning om å betale en bestemt pengesum (chekksummen);
3. navnet på den som skal betale (trassatbanken, jfr. § 3);
4. angivelse av stedet hvor betalingen skal skje;
5. angivelse av dag og sted for chekkens utstedelse; samt
6. underskrift av den som utsteder chekken (trassenten).

§ 2.

Et dokument hvori nogen av de i foregående paragraf nevnte anførsler mangler, gjelder ikke som chekk uten i de tilfelle som omhandles i de følgende ledd.

I mangel av særlig angivelse anses det sted som er anført ved trassatbankens navn, som chekkens betalingssted. Er der angitt flere steder ved trassatbankens navn, er chekken betalbar på det sted som er nevnt først.

Er betalingsstedet ikke angitt på ovennevnte eller nogen annen måte, er chekken betalbar på det sted hvor trassatbanken har sitt hovedsete.

En chekk som ikke angir stedet hvor den er utstedt, anses som underskrevet på det sted som er anført ved trassentens navn.

§ 3.

En chekk kan bare trekkes på en bank (jfr. § 54).

Anvisning som trekkes på nogen annen enn en bank, gjelder ikke som chekk selv om den opfyller betingelsene i § 1.

§ 4.

Trassenten skal hos trassatbanken ha til rådighet midler som han i medhold av en uttrykkelig eller stiltiende overenskomst kan disponere ved chekk.

§ 5.

En chekk kan lyde på betaling

- til en bestemt person, med eller uten uttrykkelig tilføielse av at den er «til ordre»;
- til en bestemt person, med tilføielsen «ikke til ordre» eller tilsvarende uttrykk; eller
- til ihendehaveren.

En chekk som er utstedt til en bestemt person med tilføielsen «eller til ihendehaveren» eller tilsvarende uttrykk, anses som betalbar til ihendehaveren.

En chekk som ikke angir til hvem den skal betales, anses likeledes som betalbar til ihendehaveren.

§ 6.

En chekk kan utstedes til trassentens egen ordre.

Den kan trekkes for en tredjemanns regning.

En chekk kan ikke trekkes på trassenten selv. Dog kan en chekk som ikke lyder på betaling til ihendehaveren, trekkes mellem forskjellige kontorer av samme bank.

§ 7.

Inneholder en chekk bestemmelse om rente, anses bestemmelsen som uskrevet.

§ 8.

En chekk kan lyde på betaling hos en annen bank enn trassatbanken, enten på det sted hvor denne har sitt sete, eller på et annet sted.

§ 9.

En chekk hvori beløpet er anført både med bokstaver og med tall, gjelder i tilfelle av uoverensstemmelse for den sum som er anført med bokstaver.

En chekk hvori beløpet er anført flere ganger, enten med bokstaver eller med tall, gjelder i tilfelle av uoverensstemmelse bare for den minste sum.

§ 10.

Finnes der på en chekk underskrift av nogen som mangler evne til å påta sig chekkforpliktelse, falsk underskrift, underskrift av opdiktede personer, eller underskrift som av annen grunn ikke er forpliktende for underskriveren eller for den i hvis navn underskriften er gitt, er de andre chekkskyldneres forpliktelse ikke desto mindre gyldig.

§ 11.

Den som tegner sitt navn på en chekk på vegne av en annen for hvem han ikke var bemyndiget til å handle, blir selv forpliktet efter chekken og erhverver, når han har betalt, samme rett som vilde ha tilkommet den annen. Det samme gjelder den som har overskredet sin bemyndigelse.

§ 12.

Trassenten innestår for chekkens betaling. Enhver bestemmelse hvorved han fraskriver sig dette ansvar, anses som uskrevet.

§ 13.

Hvis en chekk som ved utgivelsen var ufullstendig, er blitt utfylt i strid med truffen avtale, kan denne omstendighet ikke gjøres gjeldende mot chekkinnehaveren medmindre han, da han erhvervet chekken, var i ond tro eller utviste grov uaktsomhet.

Kapitel II. Om overdragelse av chekken.

§ 14.

En chekk som lyder på betaling til bestemt person med eller uten uttrykkelig tilføielse av at den er til ordre, kan ved endossement overdras til en annen (endossatar).

En chekk som er betalbar til en bestemt person med tilføielsen «ikke til ordre» eller tilsvarende uttrykk, kan alene overdras i den form og med de virkninger som gjelder for almindelig overdragelse av fordring.

En chekk kan endosseres også til trassenten, til en endossent eller til en avalist. Disse kan endossere chekken videre.

§ 15.

Endossementet skal være ubetinget. Er det gjort avhengig av en betingelse, anses denne som uskrevet.

Endossement for en del av chekksummen er ugyldig.

Endossement fra trassatbanken er likeledes ugyldig.

Endossement til ihendehaveren anses som blankoendossement.

Endossement til trassatbanken gjelder bare som kvittering, undtagen i de tilfelle hvor trassatbanken har flere kontorer, og hvor chekken er endossert til et annet kontor enn det som den er trukket på.

§ 16.

Endossement skal skrives på chekken eller på et blad som er heftet til denne (allonge). Det skal underskrives av endossenten.

Endossementet er gyldig selv om det ikke angir hvem chekken overdras til, eller om endossenten bare har tegnet sitt navn (blankoendossement). I det sistnevnte tilfelle må endossementet for å være gyldig skrives på chekkens bakside eller på en allonge.

§ 17.

Ved endossement overføres alle rettigheter efter chekken.

Hvis endossementet er et blankoendossement, kan chekkinnehaveren

1. utfylle det enten med sitt eget eller med en annens navn,

2. endossere chekken påny *in blanco* eller til en annen person, eller
3. gi chekken videre til en tredjemann uten å utfylle blankoendossementet eller endossere chekken.

§ 18.

Endossenten innestår for chekkens betaling, medmindre han har tatt særlig forbehold.

Han kan forby at den endosseres på nytt; i så fall er han fri for ansvaret overfor dem som chekken derefter blir endossert til.

§ 19.

Innehaveren av en endossabel chekk anses som rettmessig chekkinnehaver når han godtgjør sin rett ved en ubrutt rekke av endossementer, selv om det siste endossement er *in blanco*. Utstrøkne endossementer anses i denne forbindelse som uskrevne. Når der efter et blankoendossement følger et annet endossement, antas den som har undertegnet dette, å ha erhvervet chekken ved blankoendossementet.

§ 20.

Tegnes endossement på en chekk som lyder på betaling til ihendehaveren blir endossenten ansvarlig efter de om regress gjeldende regler, men chekken vedblir å være betalbar til ihendehaveren.

§ 21.

Hvis en chekk, likegyldig på hvilken måte, er kommet bort fra besidderen, er den som har fått chekken i hende, ikke pliktig til å utlevere den, såfremt chekken lyder på betaling til ihendehaveren eller innehaveren godtgjør sin rett til den på den i § 19 angitte måte, medmindre han ved erhvervelsen var i ond tro eller utviste grov uaktsomhet.

§ 22.

Den som saksøkes efter en chekk, kan ikke mot chekkinnehaveren gjøre gjeldende innsigelser, som grunnes på hans særlige forhold til trassenten eller tidligere chekkinnehavere, medmindre chekkinnehaveren, da han erhvervet

chekken, handlet forsettlig til skade for skyldneren.

§ 23.

Inneholder endossementet anførslen «valuta til innfordring», «til inkasso», eller nogen annen anførsel, hvori der bare ligger en fullmakt (prokuraendossement), kan chekkinnehaveren utøve alle rettigheter efter chekken, men ikke endossere den uten ved prokuraendossement.

Chekkskyldnerne kan i så fall overfor innehaveren bare påberope de innsigelser, som vilde kunne fremsettes mot endossenten.

Den fullmakt som inneholdes i et prokuraendossement, ophører ikke selv om opdragsgiveren dør eller mister evnen til å forplikte sig.

§ 24.

Tegnes endossement først efter protest (jfr. § 40 siste ledd) eller efter forevisningsfristens utløp, har det bare virkning som en almindelig overdragelse av fordring.

Hvis ikke det motsatte bevises, anses et udatert endossement for å være tegnet før protesten og før utløpet av forevisningsfristen.

Kapitel III. Om bekreftede chekker.

§ 25.

Har trassatbanken gitt chekken en underskrevet påtegning som kan forståes således at chekken vil bli betalt («bekreftes», «certifiseres», «noteres», «viseres» e.l.), eller har den anbragt sin underskrift på chekkens forside, er den forpliktet til å innfri chekken hvis denne forevises til betaling innen utløpet av den i § 29 fastsatte frist. En påtegning hvorved trassatbanken påtar sig en videregående betalingsplikt, er forsåvidt uten rettsvirkning.

Innfrir trassatbanken ikke chekken ved forevisningen, har chekkinnehaveren, selv om det er trassenten, et umiddelbart krav mot den på alt som kan fordres efter §§ 45 og 46.

Kapitel IV. Om chekkborgen (aval).

§ 26.

Betalingen av en chekk kan sikres ved aval for hele chekksummen eller for en del av den. Aval kan tegnes så vel av en chekkskyldner som av en tredjemann, dog ikke av trassatbanken.

Aval tegnes på chekken eller på en allonge, og uttrykkes ved ordene «som aval» eller et tilsvarende uttrykk; den undertegnes av den som går i borgen (avalisten). Den blotte navnetegning på chekkens forside anses som aval medmindre det er trassenten som har tegnet sitt navn.

Aval skal angi for hvem den tegnes. I mangel av sådan angivelse anses den tegnet for trassenten.

§ 27.

Avalisten er forpliktet på samme måte som den for hvem han er gått i borgen. Hans forpliktelse er gyldig, selv om den forpliktelse som han er gått i borgen for, skulde være ugyldig av nogen annen grunn enn formfeil.

Når en avalist betaler chekken, erhverver han alle rettigheter efter chekken mot den som han er gått i borgen for, og mot dem som efter chekken er ansvarlige overfor denne.

Kapitel V. Om chekkens forevisning og betaling.

§ 28.

En chekk skal betales ved forevisningen. Enhver motsatt bestemmelse anses som uskrevet.

Selv om en chekk forevises til betaling før den i chekken angitte utstedelsesdag, er den betalbar ved forevisningen.

§ 29.

En chekk skal forevises til betaling innen 20 dager, hvis den er utstedt i Europa eller i et land som grenser til Middelhavet, og ellers innen 70 dager.

Utgangspunktet for beregningen av forannevnte frister er den dag som i chekken er angitt som utstedelsesdag.

§ 30.

Når en chekk er trukket mellem to steder som har forskjellig kalender, blir utstedelsesdagen å omregne til den tilsvarende dag efter betalingsstedets kalender.

§ 31.

Innlevering til et avregningskontor (clearinghouse) likestilles med forevisning til betaling.

§ 32.

Har trassenten meddelt trassatbanken at han tilbakekaller chekken, er banken ikke berettiget til å innfri den, hvis ikke noget annet følger av § 25.

Når chekken ikke er tilbakekalt, kan banken innfri den også efter forevisningsfristens utløp.

§ 33.

Hvis utstederen av en chekk efter utstedelsen dør eller mister evnen til å forplikte sig, er dette uten innflytelse på chekkens rettsvirkning.

§ 34.

Når trassatbanken betaler chekken, kan den kreve den utlevert med påtegnet kvittering fra chekkinnehaveren.

Chekkinnehaveren kan ikke nekte å ta imot delvis betaling.

I tilfelle av delvis betaling kan trassatbanken kreve at chekken får påtegning om betalingen; dessuten kan den kreve særskilt kvittering.

§ 35.

Når trassatbanken betaler en endossabel chekk, er den pliktig til å forvisse sig om at endossementene utgjør en behørig sammenhengende rekke, men ikke om ektheten av endossentenes underskrifter.

§ 36.

Når en chekk lyder på betaling i en myntsort som ikke er gangbar på betalingsstedet, kan beløpet inntil forevisningsfristens utløp betales i landets mynt efter sin verdi på betalingsdagen. Betales chekken ikke ved forevisningen, kan chekkinnehaveren, hvis han ønsker det, kreve beløpet betalt i landets mynt enten efter forevisningsdagens kurs eller efter betalingsdagens.

Ved beregningen av den fremmede mynts verdi skal handelsbruken på betalingsstedet følges, hvis ikke trassenten har foreskrevet at beløpet skal betales efter en i chekken fastsatt kurs.

Foranstående regler kommer ikke til anvendelse i de tilfelle hvor trassenten har fastsatt at betalingen skal erlegges i en bestemt angitt myntsort (bestemmelse om effektiv betaling i fremmed mynt).

Er chekksummen angitt i en myntsort som har samme benevnelse, men en forskjellig verdi, i det land hvor chekken er utstedt, og det land hvor den skal betales, er formodningen for at det er betalingsstedets mynt som er ment.

Kapitel VI. Om kryssede chekker.

§ 37.

Trassenten eller innehaveren av en chekk kan krysse den, med de i følgende paragraf angitte virkninger.

Kryssingen foregår ved at der anbringes to parallelle streker på chekkens forside.

Kryssingen kan være almindelig eller spesiell. Kryssingen er almindelig hvis den bare består av de to streker eller der mellem disse er anbragt ordene «til bank» eller lignende uttrykk: den er spesiell hvis navnet på en bank er angitt mellem strekene.

En almindelig kryssing kan endres til spesiell kryssing, men en spesiell kryssing kan ikke endres til almindelig kryssing.

Utstrykning av en kryssing eller av den angitte banks navn er uten rettsvirkning.

§ 38.

En almindelig krysset chekk skal trassatbanken bare betale til en annen bank eller til en av sine kunder.

En spesielt krysset chekk skal trassatbanken bare betale til den angitte bank, eller hvis dette er trassatbanken selv, til en av sine kunder. Den angitte bank kan

innkassere chekken gjennem en annen bank.

En bank skal ikke erhverve en krysset chekk fra andre enn en av sine kunder eller fra en annen bank. Den skal heller ikke innkassere en sådan chekk for andre enn de her nevnte.

En chekk på hvilken der er tegnet flere spesielle kryssinger, skal trassatbanken ikke betale. Dette gjelder dog ikke hvor der er to spesielle kryssinger, hvorav den ene er til inkasso gjennem et avregningskontor.

Den bank som tilsidesetter ovenstående bestemmelser, er ansvarlig for den skade som voldes, dog ikke utover chekkens beløp.

§ 39.

Hvis en chekk som er utstedt i utlandet, tvers over forsiden bærer påtegning «bare til avregning» («nur zur Verrechnung») eller tilsvarende uttrykk, anses den som en krysset chekk.

Kapitel VII. Om regress på grunn av manglende betaling.

§ 40.

Hvis en chekk ikke blir betalt, skjønt den forevises i rette tid, kan chekkinnehaveren søke regress hos endossentene, trassenten og de øvrige forpliktede, efterat betalingsnektelsen er godtgjort.

1. enten ved offentlig bevidnelse (protest);
2. eller ved trassatbankens daterte erklæring på chekken, med angivelse av forevisningsdagen;
3. eller ved en datert erklæring fra et avregningskontor om at chekken er innlevert i rette tid og ikke er blitt betalt.

Uttrykket protest betegner i denne lov også de under 2 og 3 nevnte erklæringer, hvis ikke annet er sagt.

§ 41.

Protest skal foretas innen utløpet av forevisningsfristen.

Har forevisningen funnet sted på fristens siste dag, kan protesten foretas den derpå følgende virkedag.

§ 42.

Chekkinnehaveren skal gi den siste endossent og trassenten meddelelse om den manglende betaling innen fire virkedager efter protestdagen eller, hvis der er tatt forbehold om regress uten omkostninger, efter forevisningsdagen. Enhver endossent skal, senest annen virkedag efter den dag da han har mottatt sådan meddelelse, underrette den nærmest foregående endossent om den meddelelse som han selv har mottatt, og oplyse navn og adresse på dem som har gitt de foregående meddelelser, og således videre idet man går tilbake like til trassenten. Ovennevnte frister regnes fra mottagelsen av den foregående meddelelse.

Når der overensstemmende med foregående ledd er gitt meddelelse til en chekkskyldner, skal tilsvarende meddelelse innen samme frist gis til dem som har tegnet aval for ham.

Har en endossent ikke angitt sin adresse, eller er denne uleselig, er det nok at meddelelsen gis den endossent som står nærmest foran ham på chekken.

Den som plikter å gi underretning, kan gjøre det på hvilken som helst måte, endog bare ved å sende chekken tilbake.

Det påhviler ham å bevise at han har gitt meddelelsen innen den foreskrevne frist. Fristen anses overholdt hvis et brev som inneholder meddelelsen, er innlevert til tilbyder av posttjenester innen fristens utløp.

Den som ikke gir underretning innen den ovennevnte frist, taper ikke sin regressrett, men er i tilfelle ansvarlig for den skade som måtte være voldt ved hans forsømmelse; dog kan skadeserstatningen ikke overstige chekkens beløp. Endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027).

§ 43.

Anførslen «uten omkostninger», «uten protest» eller tilsvarende anførsel, påført chekken og undertegnet av trassenten, en endossent eller en avalist, fritar chekkinnehaveren for å la foreta protest som betingelse for regress.

En sådan bestemmelse fritar ikke chekkinnehaveren for å forevise chekken innen de foreskrevne frister eller for å gi de i § 42 foreskrevne meddelelser. Beviset for at fristene ikke er overholdt, påhviler den som gjør det gjeldende overfor chekkinnehaveren.

Er bestemmelsen truffet av trassenten, har den virking for alle chekkskyldnere; er den truffet av en endossent eller en avalist, har den bare virkning overfor denne. Hvis chekkinnehaveren lar foreta protest til tross for at trassenten har truffet en sådan bestemmelse, bærer han selv omkostningene. Er bestemmelsen truffet av en endossent eller en avalist, kan omkostningene ved

protest, om sådan foretas, kreves erstattet hos enhver chekkskyldner.

§ 44.

Chekkskyldnere er ansvarlige en for alle og alle for en overfor chekkinnehaveren.

Chekkinnehaveren har rett til å reise krav mot enhver av dem, særskilt eller i fellesskap, uten å være bundet til den rekkefølge hvori de har forpliktet sig.

Samme rett tilkommer enhver chekkskyldner som har innfridd chekken.

At sak er anlagt mot en chekkskyldner, hindrer ikke at krav reises mot de andre, selv om de står efter den som først blev saksøkt.

§ 45.

Chekkinnehaveren kan kreve av den hos hvem han søker regress:

1. den ikke betalte chekksum;
2. renter fra forevisningsdagen efter en rentefot av seks pct.; samt
3. omkostningene ved protesten og ved de meddelelser som er sendt i medhold av § 42, så vel som andre omkostninger.

§ 46.

Den som har innløst chekken, kan kreve av dem som er ansvarlige overfor ham:

1. hele det beløp som han har betalt;
2. renter av dette beløp fra den dag da han betalte det, efter en rentefot av seks pct.; samt
3. de omkostninger som han har hatt.

§ 47.

Enhver chekkskyldner mot hvem regresskrav er reist eller kan gjøres gjeldende, kan mot å betale innløsningssummen kreve chekken utlevert tillikemed protesten og en kvittert regning.

Enhver endossent som har innløst chekken, kan utstryke sitt eget og de efterfølgende endossementer.

§ 48.

Hvis forevisning av chekken eller optagelse av protest innen de foreskrevne frister ikke kan iverksettes på grunn av en uovervinnelig hindring (innenlandsk eller utenlandsk lovforskrift eller annet tilfelle av vis major), forlenges fristene.

Chekkinnehaveren er forpliktet til uten ophold å gi siste endossent meddelelse om hindringen og til å forsyne chekken eller en allonge datert og av ham underskrevet påtegning om meddelelsen; for øvrig kommer forskriftene i § 42 til anvendelse.

Så snart hindringen er ophørt, skal innehaveren uten ophold forevise chekken til betaling og i tilfelle la opta protest.

Regress kan søkes uten at forevisning eller optagelse av protest er nødvendig, hvis hindringen vedvarer lenger enn femten dager efter den dag da chekkinnehaveren har gitt den siste endossent meddelelse om hindringen, selv om sådan meddelelse er gitt før forevisningsfristens utløp.

Som *vis major* anses ikke tildragelser av rent personlig natur for chekkinnehaveren eller den, som han har overdratt å forevise chekken eller opta protesten.

§ 48 a.

Kongen kan i påtrengende tilfelle ved forskrift gi unntaksbestemmelser om forlengelse av fristene for de handlinger som er nødvendige for å bevare regress.
Tilføyd ved lov 7 juni 1985 nr. 52.

Kapitel VIII. Om chekkduplikater.

§ 49.

Enhver chekk som ikke lyder på betaling til ihendehaveren, og som er betalbar utenfor riket, kan utstedes i flere enslydende eksemplarer. Når en chekk er utstedt i flere eksemplarer, skal disse være nummerert i selve teksten; i mangel herav anses ethvert av dem som en selvstendig chekk.

§ 50.

Betaling efter ett av eksemplarene har befriende virkning, selv om det ikke er betinget at sådan betaling setter de andre ut av kraft. Dog svarer trassatbanken

for ethvert eksemplar som den har forsynt med sådan påtegning som omhandles i § 25, og som den ikke har fått tilbake.

Har en endossent overdratt eksemplarene til forskjellige personer, svarer han så vel som de efterfølgende endossenter for ethvert eksemplar som bærer deres navnetegning og som ikke er tilbakelevert.

Kapitel IX. Om forandringer i chekken.

§ 51.

Er der gjort forandring i en chekks tekst, er de som efter forandringen har tegnet sitt navn på chekken, forpliktet overensstemmende med den endrede tekst. De som har tegnet sitt navn før forandringen, er forpliktet overensstemmende med den oprinnelige tekst.

Kapitel X. Om foreldelse.

§ 52.

Chekkinnehaverens krav mot endossentene, trassenten og andre chekkskyldnere foreldes i seks måneder fra forevisningsfristens utløp.

Har en chekkskyldner innløst chekken, foreldes hans krav mot andre chekkskyldnere i seks måneder fra den dag da han innløste chekken, eller da foreldelsen blev avbrutt overfor ham (jfr. § 53).

§ 53.

Sjekkforeldelse avbrytes

- ved at stevning er sendt til retten eller i tilfelle klage til forliksrådet, eller ved at sjekkravet under rettssak gjøres gjeldende til motregning, eller for øvrig inndras i saken (jf. tvisteloven § 15-1) eller
- ved at chekkfordringen anmeldes i skyldnerens bo dersom dette behandles av offentlige myndigheter eller
- ved at den mot hvem søksmål (motregningskrav) som foran omtalt er reist, gir en forgjenger varsel om søksmålet (tvisteloven § 15-9). Den som har mottatt sådan innvarsling, kan avbryte foreldelsen ved likeledes å gi sin forgjenger prosessvarsel.

Ved stevning til utenlandsk domstol avbrytes chekkforeldelsen hvis skyldneren har sitt hjemsted i vedkommende land eller han uten å gjøre innvending mot domstolens kompetanse tar til gjenmæle i saken, eller hvis stevningen er forkynt for ham personlig. Prosessvarsel til utenlandsk domstol avbryter foreldelsen under samme betingelser som stevning. Likeledes avbrytes foreldelsen ved at chekk-kravet under en ved utenlandsk domstol verserende sak efter den på stedet gjeldende lovgivning gjøres gjeldende til motregning.

Foreldelsen avbrytes ved anmeldelse i skyldnerens bo i fremmed land dersom dette behandles av offentlige myndigheter, og skyldneren var bosatt i vedkommende land da bobehandlingen ble åpnet.

Foreldelsen avbrytes ikke i forhold til andre chekkskyldnere enn den mot hvem nogen av de ovennevnte handlinger foretas; men avbrytelsen virker til fordel for alle dens forgjengere, som har foretatt avbrytelsen.

Har avbrytelsen av foreldelse funnet sted, uten at chekksøksmålet bringes til avslutning, begynner en ny foreldelsesfrist å løpe fra den dag da saken sist foretokes i retten.

Hvis avbrytelse av foreldelse hindres av nogen sådan omstendighet som omhandles i § 48, inntrer foreldelsen ikke i noget tilfelle før en måned efter hindringens ophør.

Endret ved lover 14 feb 1969 nr. 9, 8 juni 1984 nr. 60, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, 20 juni 2008 nr. 46.

Kapitel XI. Almindelige bestemmelser.

§ 54.

Ved bank forstås i denne lov Norges Bank eller foretak som har tillatelse til å drive virksomhet som bank etter finansforetaksloven.

Endret ved lover 6 juni 1986 nr. 27, 5 juni 1992 nr. 51, 4 nov 1994 nr. 59, 22 nov 1996 nr. 67 (ikr. 1 des 1996 iflg. res. 22 nov 1996 nr. 1075), 18 juni 1999 nr. 42 (ikr. 22 juni 1999 iflg. res. 18 juni 1999), 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887).

§ 55.

Forevisning av en chekk eller optagelse av offentlig protest kan bare foretas på en virkedag.

Når den frist som av loven er fastsatt for foretagelsen av en chekkrettslig handling, såsom forevisning eller optagelse av protest, utløper på en søndag

eller helligdag, utstrekkes fristen til den første virkedag derefter. Mellemliggende søndager eller helligdager tas med ved fristens beregning.

Like med helgedag anses i denne forbindelse lørdag og den 1 og 17 mai.

I de frister som omhandles i denne lov, medregnes ikke den dag som tjener til utgangspunkt for fristen.

Løpedager finner ikke anvendelse på chekker.

Endret ved lov 27 feb 1970 nr. 3.

§ 56.

Er en chekk som er betalbar her i riket bortkommet, kan den, selv om den lyder på betaling til ihendehaveren, bli mortifisert overensstemmende med de regler som gjelder om mortifikasjon av gjeldsbrev som lyder på navn, dog således at mortifikasjonssaken skal anlegges ved tingretten på det sted hvor chekken er betalbar.

Endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 57.

Er chekkfordringen foreldet, eller er chekkretten tapt ved forsømmelse av den til dens bevaring foreskrevne omgang, er dog chekkinnehaveren ikke utelukket fra som almindelig gjeldsfordring å inntale hos en chekkskyldner hvad denne vilde bli beriket med på hans bekostning hvis ethvert krav bortfalt. Når ikke annet gjøres antagelig, anses trassenten beriket på chekkinnehaveres bekostning med chekksummen.

Kapitel XII. Om forholdet til fremmed lov.

§ 58.

En utlendings evne til å påta sig chekkforpliktelse bedømmes efter loven i det land hvor han er statsborger. Bestemmer denne lov at et annet lands lov skal komme til anvendelse, er den sistnevnte lov avgjørende.

En utlending som vilde mangle evnen til å forplikte sig chekkrettslig efter den lov som således kommer til anvendelse, er allikevel her i riket ansvarlig for en chekkforpliktelse som han har påtatt sig i et land efter hvis lovgivning han vilde hatt evne dertil.

§ 59.

Spørsmålet om hvem en chekk kan trekkes på, avgjøres efter loven i det land hvor chekken skal betales. Dog er en chekk som er utstedt i et annet land enn betalingslandet, ikke i noget tilfelle ugyldig som chekk av den grunn at den er trukket på nogen som efter nevnte lov ikke kan være trassat.

At et dokument efter bestemmelsen i første ledd er ugyldig som chekk, har ingen innflytelse på gyldigheten av en forpliktelse som er tegnet på det i et land, efter hvis lovgivning chekken ikke vilde ha vært ugyldig av denne grunn.

§ 60.

Formen for en chekkforpliktelse bestemmes ved loven i det land hvor forpliktelsen underskrives. Dog er det tilstrekkelig at de i betalingslandets lov foreskrevne former er iakttatt.

Hvis en chekkforpliktelse er ugyldig på grunn av bestemmelsen i første ledd, men tilfredsstiller lovgivningen i et annet land hvor en senere forpliktelse er underskrevet, blir den sistnevnte forpliktelse ikke ugyldig fordi den førstnevnte lider av formfeil.

§ 61.

Rettsvirkningene av en chekkforpliktelse bedømmes efter loven i det land hvor den forpliktende erklæring er underskrevet.

§ 62.

Fristen for anlegg av regress-søksmål bestemmes for alle chekkskyldneres vedkommende ved loven i det land hvor chekken er utstedt.

§ 63.

Loven i det land hvor chekken skal betales, bestemmer:

1. om en chekk alltid skal være betalbar ved forevisning eller om den kan gjøres betalbar en viss tid efter forevisning, samt hvilken virkning det har at chekken er efterdatert;
2. forevisningsfristen;
3. om chekken kan aksepteres, bekreftes eller viseres, og hvilke

virkninger disse erklæringer har;
4. om chekkinnehaveren kan kreve delvis betaling og om han er forpliktet til å motta sådan;
5. om chekken kan krysses eller forsynes med påtegning «bare til avregning» eller tilsvarende påtegning, og hvilke virkninger kryssingen eller en påtegning som nevnt har;
6. om chekkinnehaveren har nogen særrett til chekkdekningen, og hvad denne særrett innebærer;
7. om trassenten kan tilbakekalle chekken eller gjøre innsigelse mot at den betales;
8. hvilke forholdsregler som må tas i tilfelle av at chekken forkommer eller stjeles;
9. om protest er nødvendig for å bevare regressretten mot endossentene, trassenten og andre chekkskyldnere.

§ 64.

Formen og fristene for protest, samt formen for andre handlinger som er nødvendige for å utøve eller bevare rettigheter efter en chekk, bestemmes av loven i det land hvor protesten eller vedkommende handling skal foretas.

Kapitel XIII. Forskjellige bestemmelser.

§ 65.

Offentlig protest skal i mangel av annen avtale optas i vedkommende banks forretningslokale i den almindelige banktid. For øvrig kommer reglene i lov om veksler §§ 87-92 til anvendelse.

Bestemmelsen i første punktum får også anvendelse på chekkens forevisning til betaling.

§ 66.

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder straffes, forsåvidt ikke strengere straff kommer til anvendelse, den som

a. utsteder en chekk uten at der foreligger sådan dekning som omhandles i § 4, eller
b. uten skjellig grunn, ved tilbakekallelse eller ved forføininger over

dekningen forhindrer at en av ham utstedt chekk betales ved forevisning før utløpet av den i § 29 bestemte frist.

Endret ved lover 13 juni 1969 nr. 27, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 67.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
Fra samme tid opheves – – –
1 Fra 1 nov 1932 ved res. 15 juli 1932.

Lov om kvalitetskontroll med landbruksvarer m.v.

§ 1.

Denne lov omfatter varer som er fremstilt ved husdyr- eller planteproduksjon, erstatningsmidler for disse, samt produkter som er videreforedlet av slike varer. Loven omfatter også produkter fra viltvoksende vekster. Loven omfatter ikke forhold som reguleres av lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven). Kongen kan gi forskrifter om hvilke varer og produkter loven skal gjelde for.
Endret ved lover 16 mai 1935 nr. 2, 25 juni 1936 nr. 6, 24 okt 1946 nr. 1, 28 mai 1959 nr. 5, 4 des 1992 nr. 129, 5 jan 1996 nr. 3, 19 des 2003 nr. 124 (ikr. 1 jan 2004).

§ 2.

Kongen kan utferdige de nødvendige forskrifter siktende til å føre kontroll med at varer av forannevnte slags som utføres, innføres, eller omsettes her i landet, fremtrer som velbehandlet og god handelsvare.

Kongen kan herunder utferdige forskrifter som sikter til å forebygge uriktige forestillinger om varenes oprinnelse, art, sammensetning, mengde eller kvalitet eller som angir hvorledes varene skal være tilvirket og emballert, hvad de må inneholde eller hvilke krav de skal tilfredsstille for at de kan utføres, innføres eller utbys til salg under en viss betegnelse. Kongen kan videre gi forskrifter om inndeling av de enkelte varer i klasser etter behandling, innhold, kvalitet, mengde, størrelse eller andre egenskaper, fastsette de krav som skal stilles og de betegnelser og merker som skal brukes for hver klasse. Varer som ikke tilfredsstiller de opstilte krav, kan forbys innført, eller utført eller omsatt her i

landet.

Kongen kan utferdige forskrifter om internkontroll og internkontrollsystem for å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov overholdes.

Til dekning av utgiftene ved kontrolltiltak etter denne lov eller forskrifter utferdiget i medhold av loven kan Kongen pålegge vedkommende importører, eksportører, selgere eller produsenter å betale en avgift. Avgiften kan fastsettes på grunnlag av mengde, vekt eller verdi av de varer som omfattes av forskriftene og som blir innført eller utført eller omsatt fra selger eller produsent. Vedkommende departement kan gi nærmere forskrifter om avgiftens beregning, oppkreving og innbetaling og om kontrollen hermed, samt om plikt til å betale renter av avgiftsbeløp som ikke betales i rett tid. Departementet kan videre gi forskrifter om at grunnlaget for avgiftsberegningen skal kunne fastsettes skjønnsmessig når en ikke etter de oppgaver og opplysninger som foreligger kan fastsette hva avgiftsbeløpet skal være. Departementet kan bestemme at avgifter som er pålagt produsenter, kan kreves opp hos handlende, større forbrukere og bedrifter som kjøper avgiftspliktig vare fra produsent, eller mottar den for salg, lagring, kontroll, foredling eller annen behandling eller som på vegne av produsenten tar imot oppgjør for leverte varer.

Kongen kan gi forskrifter om gebyr for ytelser og tjenester som utføres i medhold av denne lov. Ved forsinket betaling av gebyr skal det betales rente i samsvar med lov 17. desember 1976 nr. 100 om forsinket betaling m.m. Gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 28 mai 1959 nr. 5, 27 mai 1967 nr. 3, 18 nov 1994 nr. 61, 15 juni 2001 nr. 77 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 660).

§ 2 a.

Kongen kan gi forskrifter om beskyttelse og bruk av produktbetegnelser og varebetegnelser, inkludert bl.a geografiske betegnelser, samt regler for erstatning ved urettmessig bruk av slike betegnelser. Herunder kan Kongen gi forskrifter som innskrenker registreringsadgangen i medhold av varemerkeloven, og begrenser rettigheter gitt i eller i medhold av samme lov dersom det ikke har innkommet innsigelse mot at en betegnelse beskyttes i henhold til forskrifter gitt i medhold av denne lov.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 77 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 660), endret ved lov 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936).

§ 3.

Kongen kan pålegge kommunen eller offentlige tilsynsorganer å utføre kontroll etter denne loven.

Kontrollmyndigheten skal ha adgang til ethvert lager eller oplag av de i § 1 nevnte varer og til ethvert sted hvor sådanne varer holdes til salg, pakkes, sendes eller tilvirkes til salg. De har rett til å utta prøver til undersøkelse, og kan kreve de opplysninger som er nødvendige for kontrollens gjennemførelse.
Endret ved lover 4 des 1992 nr. 129, 19 des 2003 nr. 124 (ikr. 1 jan 2004).

§ 4.

Overtredelse av de i medhold av loven utferdigede forskrifter straffes med bøter.

Den som bruker en beskyttet betegnelse i strid med forskrifter gitt i medhold av § 2 a straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 77 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 660), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5.

Denne lov trer i kraft straks. – – –

Lov om særavgifter (særavgiftsloven)

§ 1.

Når Stortinget med henvisning til denne loven vedtar særavgifter til statskassen som ikke omhandles i andre lover, fastsetter departementet nærmere bestemmelser om beregning og kontroll. Gjelder særavgiften etanol til teknisk bruk, fastsetter departementet forskrifter om forbud, produksjon, innførsel, utførsel og omsetning.
Endret ved lover 18 des 1970 nr. 97, 28 apr 1978 nr. 17, 27 mars 1998 nr. 13, 14 apr 2000 nr. 23, 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 658), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616) som endret ved lov 9 des 2005 nr. 115.

§ 2. (Opphevet)

Endret ved lover 16 mai 1947 nr. 2, 27 mars 1998 nr. 13, 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 658), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 3. (Opphevet)

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 73, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 juni 1992 nr. 73, endret ved lover 15 des 2006 nr. 70 (ikr. 1 jan 2007), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 11 des 2009 nr. 113 (ikr. 1 jan 2010), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 5.

Avgiften svares etter de regler som gjelder på det tidspunkt avgiftsplikten oppstår.

Er det ved avgiftspåleggets ikrafttreden inngått kontrakt om leveranse, plikter mottageren å betale et tillegg motsvarende avgiften medmindre det godtgjøres at det ved prisansettelsen har vært tatt hensyn til avgiften.

Endret ved lover 13 apr 1951 nr. 2, 26 juni 1992 nr. 73, tidligere § 5, 27 mars 1998 nr. 13, 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), tidligere § 6.

§ 5a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 13 des 2013 nr. 108, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 46 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 6. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 juni 1964 nr. 17, endret ved lover 26 juni 1992 nr. 73, tidligere § 6, 11 juni 1993 nr. 66, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 29 juni 2007 nr. 46 (ikr. 31 des 2007 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), tidligere § 7, 19 juni 2015 nr. 46 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 7. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 9 mai 2008 nr. 14, endret ved lover 19 juni 2009 nr. 50, 19 juni 2015 nr. 46 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 8.

Denne lov trer i kraft straks.
Endret ved lover 19 juni 1964 nr. 17, tidligere § 6, 26 juni 1992 nr. 73, tidligere § 7, 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), tidligere § 8, 9 mai 2008 nr. 14, tidligere § 7.

Lov om flagging på kommunenes offentlige bygninger

§ 1.

På eller fra kommunenes offentlige bygninger, eiendommer og kommunale institusjoner må kun brukes flagg som nevnt i lov 10. desember 1898 nr. 1 om Norges Flag § 1 (uten splitt og tunge), det samiske flagget eller kommune- eller fylkesflagg. Som offentlige bygninger og kommunale institusjoner regnes bygninger med tilhørende grunn som kommunen råder over som eier, leier eller lignende og som hovedsakelig brukes i forbindelse med kommunens offentlige oppgaver eller av kommunale institusjoner. Forbudet i første punktum gjelder ikke i forbindelse med arrangement, markering eller merkedag av allmenn interesse. Det samme gjelder frittstående kommunale flaggstenger på torg,

bruer, plasser eller lignende som ikke framstår som en integrert del av et kommunalt bygningskompleks eller et bygningskompleks som for den vesentligste del benyttes av kommunale institusjoner.

Dog kan Kongen utferdige bestemmelser om adgang til i særlige tilfelle å benytte et fremmed lands flagg ved siden av det norske.

Overtredelse av denne lov straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

Loven gjelder på Svalbard, og gis tilsvarende anvendelse for Longyearbyen lokalstyre som for kommunene.

Endret ved lover 11 apr 2003 nr. 22, 21 mars 2014 nr. 8, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 15 des 2017 nr. 109 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2118, var tidligere del I), 4 juni 2021 nr. 56 (ikr. 4 juni 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1765).

§ 2.

Denne lov trer i kraft straks.

Endret ved lov 15 des 2017 nr. 109 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2118, var tidligere del II).

Konvensjon mellem Norge, Danmark, Finnland, Island og Sverige om konkurs

Art 1.

Konkurs som er åpnet i en av de kontraherende stater, skal også omfatte skyldnerens formue i de andre stater.

Med hensyn til sådan formue anvendes, hvis ikke annet er bestemt i de følgende artikler, de i førstnevnte stat gjeldende lovbestemmelser om de innskrenkninger konkursen medfører i skyldnerens adgang til å råde over sin formue, om hvad der hører til boets masse eller gjennem omstøtelse kan inndras i massen, om skyldnerens rettigheter og plikter under konkursen, om bestyrelsen og behandlingen av boet, om fordringshaveres og andre rettighetshaveres dekningsrett i konkursen, om utlodninger, om akkord og om avslutning av konkursen.

Formuegjenstander som efter loven i den stat hvor de finnes, overhodet ikke kan tjene til fyldestgjørelse av fordringshavere, kan ikke inndras i boet.

Art 2.

Er der i en av statene åpnet en konkurs som omfatter formue i nogen av de andre stater, bør konkursboets styre uten ophold kunngjøre konkursbeslutningen gjennem innrykning i den offentlige kunngjørelsestidende i denne stat. Overensstemmende med der gjeldende lov bør styret også sørge for tinglysning eller innførsel i grunnbok, skibsregister eller annet offentlig register.

Særskilt underretning om konkursen bør, så snart skje kan, sendes til alle kjente fordringshavere i de andre stater forsåvidt fordringene ikke tas i betraktning uten anmeldelse. Fordringshavere i de andre stater skal likeledes underrettes om innsigelser som reises mot deres fordringer.

Art 3.

Domstolene i de kontraherende stater skal efter begjæring av styret for et konkursbo i en av de andre stater sørge for registrering av formuesgjenstander som finnes i landet, for midlertidig bevaring av gjenstandene og for salg av gjenstander som ikke hensiktsmessig lar sig opbevare.

For øvrig kan et konkursbos styre med hensyn til gjenstander som finnes i en annen stat enn den hvor konkursen er åpnet, kreve bistand av myndighetene i de samme tilfelle som styret for et innenlandsk konkursbo.

Begjæringen kan rettes umiddelbart til vedkommende myndighet. Omkostningene kan, om fornødent, kreves betalt forskuddsvis.

Skriftstykker som er avfattet på finsk eller islandsk, skal være ledsaget av bekreftet oversettelse til dansk, norsk eller svensk.

Art 4.

Spørsmål om hvorvidt tinglysing eller innførsel i grunnbok er nødvendig for at rettshandler som skyldneren før konkursen har foretatt vedkommende fast eiendom med tilbehør, skal ha gyldighet overfor konkursboet, og spørsmål om omstøting av slike rettshandler, avgjøres etter loven i den stat hvor eiendommen ligger. Det samme gjelder spørsmål om hvorvidt tinglysing av konkursen er nødvendig for å hindre at rettshandler som skyldneren under konkursen foretar med hensyn til slik eiendom, skal få virkning for boet. De tilsvarende spørsmål vedkommende registrert skip, skip under bygging, luftfartøy eller part i slike avgjøres etter loven i den stat hvor fartøyet er registrert.

Dersom tinglysing, registrering eller annen kunngjøring er nødvendig etter

loven i en av statene for at overdragelse eller underpantsetting av annet løsøre enn nevnt i første ledd skal ha gyldighet overfor konkursboet, skal loven i denne stat anvendes på spørsmål om en slik rettshandel er ugyldig eller omstøtlig, såfremt gjenstanden finnes der ved konkursens åpning.

Spørsmål om konkursens virkning på den rett som er ervervet ved utlegg eller utpanting, avgjøres etter loven i den stat hvor forretningen er holdt. Endret ved endringsoverenskomst 11 okt 1982 med virkning for Norge fra 1 mai 1986.

Art 5.

Spørsmål om panthaveres rett til under konkursen å søke dekning av pantet avgjøres efter loven i den stat hvor pantet finnes ved konkursens åpning. Denne bestemmelse får tilsvarende anvendelse på spørsmål om dekning gjennem tilbakeholdsrett.

Konkursens virkning på adgangen til å fortsette tvangsfullbyrdelse i henhold til utlegg eller utpantning bestemmes ved loven i den stat hvor forretningen er holdt.

Art 6.

Fremgangsmåten ved salg av formuegjenstander som hører til konkursboet, bestemmes ved loven i den stat hvor gjenstandene finnes.

Art 7.

Spørsmål om en fordring har fortrinsrett til dekning av bestemte gjenstander som ved konkursens åpning finnes i en annen av statene, og spørsmål om rekkefølgen mellom særlige fortrinnsretter, panteretter og andre sikkerhetsretter i slike gjenstander avgjøres etter loven i den stat hvor gjenstandene finnes ved konkursens åpning. De her nevnte særlige rettigheter går foran alminnelige fortrinsretter.

Uten hinder av første ledd gjelder i Norge, Danmark, Finland og Sverige for fortrinnsrett for rettigheter i skip og skip under bygging lovvalgsreglene i de respektive lands sjølover. Det samme gjelder for annen virkning i forhold til tredjemann.

Spørsmål om fortrinsrett for skatter og andre offentlige avgifter som er pålagt i en annen av statene enn den hvor konkursen er åpnet, avgjøres etter loven i den stat hvor de er pålagt. Er fortrinnsretten særlig, bestemmes

rekkefølgen etter første ledd. Er den alminnelig, dekkes kravet av formuen i den stat hvor skatten eller avgiften er pålagt med fradrag av en del av boets samlete massefordringer og konkursfordringer med alminnelig fortrinnsrett bortsett fra skatter og andre offentlige avgifter. Den del som skal trekkes fra bestemmes etter forholdet mellom formuen i den stat der skatten eller avgiften er pålagt og konkursboets samlete formue. Om rekkefølgen mellom alminnelig fortrinnsrett for skatter og de særlige rettigheter som nevnes i første ledd, gjelder uten hinder av det som der er bestemt, loven i den stat hvor skatten er pålagt.
Endret ved endringsoverenskomst 11 okt 1982 med virkning for Norge fra 1 mai 1986.

Art 8.

For så vidt anvendelsen av foranstående bestemmelser beror på hvor en formuegjenstand finnes, skal en fordring som tilhører konkursskyldneren, anses for å være i den stat hvor konkursen er åpnet. Er fordringen knyttet til gjeldsbrev eller annet dokument som det er nødvendig å forevise for å kunne gjøre den gjeldende, anses den likevel for å være i den stat der dokumentet finnes.

Registrerte skip, skip under bygging eller luftfartøy anses for å være i registreringsstaten, likevel ikke ved anvendelsen av artikkel 6.
Endret ved endringsoverenskomst 11 okt 1982 med virkning for Norge fra 1 mai 1986.

Art 9.

Denne konvensjon kommer ikke til anvendelse på spørsmål om et konkursbos rett eller plikt til å tre inn i en av skyldneren sluttet avtale som ikke er helt opfylt fra begge sider ved konkursens åpning.

Art 10.

For anerkjennelse og fullbyrding av dom eller forlik om omstøting eller tilsidesetting av rettsstiftelser på grunn av en konkurs som er åpnet i en av statene, gjelder loven i den stat hvor anerkjennelse eller fullbyrding begjæres.

En rettskraftig avgjørelse hvorved en domstol i en av statene stadfester en akkord i konkurs, skal ha bindende virkning også i de andre stater.

Disse bestemmelser kommer til anvendelse uten hensyn til om konkursen omfatter formue i en eller flere av statene.

Art 11.

Bestemmelsene i konvensjonen om skip og skip under bygging gjelder også ting som uten å være skip eller skip under bygging, er registrert i skipsregisteret eller skipsbyggingsregisteret i en avtalestat.

Bestemmelsen i konvensjonen om luftfartøy gjelder også reservedeler som er beheftet sammen med luftfartøyet.

Endret ved endringsoverenskomst 11 okt 1982 med virkning for Norge fra 1 mai 1986.

Art 12.

Denne konvensjon kommer også til anvendelse på offentlig likvidasjon av banker såfremt likvidasjonen efter loven i den stat hvor banken har sitt sete, utelukker konkursbehandling.

Den kunngjøring som artikkel 2 foreskriver, bør inneholde tilkjennegivende om at likvidasjonen er av den art at den omfattes av konvensjonen.

Art 13.

Åpnes konkurs i avtalestat over skyldner som ikke har eller ved sin død ikke hadde bopel i staten, eller over juridisk person som ikke har sitt sete der, skal dette opplyses i konkursbeslutningen. I så fall kommer konvensjonen ikke til anvendelse på konkursen. Denne kan fortsettes uten hinder av en senere åpnet konkurs i en annen av statene.

Endret ved endringsoverenskomst 11 okt 1982 med virkning for Norge fra 1 mai 1986.

Art 14.

Uttrykket et konkursbos styre omfatter i denne konvensjon også konkursretten (skifteretten) og konkursdommeren.

Art 15.

En offentlig akkordforhandling som er åpnet i en av statene, utelukker åpning av konkurs og akkordforhandling i de andre stater og medfører der de samme innskrenkninger i adgangen til tvangsfullbyrding som en innlandsk

akkordforhandling.

Leder akkordforhandlingen til stadfesting av akkord, skal denne være bindende også i de andre stater. De regler om omstøting ved offentlig akkordforhandling som gjelder i den stat der akkorden ble inngått, får anvendelse for så vidt gjelder gjenstander i de andre stater. Artikkel 4 får likevel tilsvarende anvendelse for gjenstander som der nevnt.

Bestemmelsene i artiklene 2, 10 og 13 får tilsvarende anvendelse.
Endret ved endringsoverenskomst 11 okt 1982 med virkning for Norge fra 1 mai 1986.

Art 16.

Er begjæringen om konkurs eller akkordforhandling innkommet til retten før konvensjonens ikrafttreden, kommer konvensjonen ikke til anvendelse.

Art 17.

Konvensjonen skal ratifiseres, og ratifikasjonsdokumentene skal deponeres i det danske Utenriksministeriums arkiv så snart skje kan.

Konvensjonen trer i kraft mellem de ratifiserende stater den 1 januar eller den 1 juli som inntreffer når tre måneder er forløpet efterat minst tre av statene har deponert sine ratifikasjonsdokumenter. I forhold til senere ratifiserende stater trer konvensjonen i kraft den 1 januar eller den 1 juli som inntreffer når tre måneder er forløpet fra deponeringen av ratifikasjonsdokumentet.

Enhver av statene kan i forhold til hver av de andre si op konvensjonen med en frist av ett år til ophør den påfølgende 1 januar eller 1 juli.

Konvensjon mellem Norge, Danmark, Finnland, Island og Sverige om arv og dødsboskifte

I. Arv og testament.

Art 1.

Bestemmelsene i denne konvensjonen anvendes på spørsmål om arv og testament etter en person som ved sin død var statsborger og var bosatt i en kontraherende stat, om ikke annet følger av Europaparlamentets og Rådets

forordning (EU) nr. 650/2012 om kompetanse, lovvalg, anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer samt anerkjennelse og fullbyrdelse av bekreftede dokumenter i samband med arv og om innføring av et europeisk arvebevis.
Endret ved overenskomster 9 des 1975, 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 2.

Når arvelateren ikke har bestemt noe annet etter artikkel 3, anvendes på spørsmål om rett til arv etter ham eller henne, loven i den kontraherende staten der han eller hun ved sin død var bosatt.

Om det unntaksvis fremgår av alle omstendigheter i saken at den avdøde ved sin død åpenbart hadde en nærmere tilknytning til en annen kontraherende stat enn til den staten hvis lov skulle anvendes i samsvar med første ledd, skal loven i den andre staten anvendes på spørsmålet om rett til arv.
Endret ved overenskomster 9 des 1975, 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 3.

En arvelater kan fastsette at retten til arv etter ham eller henne skal følge loven i den kontraherende staten der hun eller han ved tidspunktet for fastsettelsen eller ved sin død er statsborger.

En arvelater som er statsborger i flere kontraherende stater, kan velge loven i en av de statene der han eller hun er statsborger ved tidspunktet for fastsettelsen eller ved sin død.

Om arvelateren har fastsatt at loven i en ikke-kontraherende stat skal anvendes, prøves gyldigheten av fastsettelsen i hver kontraherende stat etter de alminnelige reglene som gjelder der.

Art 3a.

Fastsettelse av lovvalg skal gis i den formen som gjelder for et testament for å være gyldig eller fremgå av vilkårene i et testament. Et tilbakekall av fastsettelsen skal for å være gyldig gjøres i den formen som gjelder for tilbakekall av et testament. Ved prøving av om fastsettelsen eller tilbakekallet er gyldig vises det til artikkel 8.
Tilføyd ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 3b.

En kontraherende stat kan bestemme at en fastsettelse av lovvalg etter artikkel 3, av en arvelater bosatt i den staten ved tidspunktet for fastsettelsen, bare gjelder for arvelaterens ektefelle eller samboer ved et dødsboskifte i denne staten, dersom fastsettelsen er meddelt denne ektefellen eller samboeren. Tilføyd ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 4. (Opphevet)

Opphevet ved overenskomst 9 des 1975.

Art 5. (Opphevet)

Endret ved overenskomst 9 des 1975, opphevet ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 6. (Opphevet)

Opphevet ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 7. (Opphevet)

Endret ved overenskomst 9 des 1975, opphevet ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 8.

Arvelaterens testament anses med hensyn til formen som gyldig når det tilfredsstiller formkravene i loven på det stedet der testamentet ble opprettet eller der testator hadde sin bopel enten ved opprettelsen eller ved sin død, eller i en stat som testator var statsborger av enten ved opprettelsen eller ved sin død. For så vidt testamentet angår fast eiendom, skal det med hensyn til formen også anses gyldig når det tilfredsstiller formkravene i loven på det stedet der eiendommen ligger.

Reglene i første ledd får tilsvarende anvendelse ved endring eller tilbakekall

av testament. Tilbakekallet skal med hensyn til formen også anses gyldig når det fyller kravene i lovgivning der det tilbakekalte testamentet etter reglene i første ledd var gyldig med hensyn til formen.

Hadde testator etter loven i en ikke-kontraherende stat domisil i denne staten, kan dette påberopes istedenfor bopel i de tilfelle som omfattes av første og annet ledd.

Oppstår det for øvrig etter første, annet eller tredje ledd spørsmål om å anvende loven i en ikke-kontraherende stat, anvendes i stedet de alminnelige regler som gjelder på dette området i hver kontraherende stat.
Endret ved overenskomster 9 des 1975, 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 9.

Et spørsmål om arvelaterens kompetanse til å opprette eller utilbakekalle et testament bedømmes etter loven i den kontraherende staten hvis lov etter artikkel 2 eller 3 skal anvendes på spørsmål om rett til arv etter den døde. Arvelateren skal også anses å ha hatt kompetanse til å opprette eller tilbakekalle testamentet om han eller hun hadde slik kompetanse etter loven i den kontraherende staten hvor han eller hun ved tidspunktet for opprettelsen eller tilbakekallet var bosatt. Om arvelateren ved det aktuelle tidspunktet var bosatt i en ikke-kontraherende stat, anvendes de alminnelige reglene som gjelder i hver kontraherende stat.
Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 10.

Et spørsmål om testamentets eller tilbakekallets ugyldighet på grunn av testators sinnstilstand eller på grunn av svik, villfarelse, tvang eller annen utilbørlig påvirkning bedømmes etter loven i den av statene hvor testator var bosatt da testamentet blev opprettet eller tilbakekalt. Om testator ved det aktuelle tidspunktet var bosatt i en ikke- kontraherende stat, anvendes de alminnelige reglene som gjelder i hver kontraherende stat.
Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 11.

Om en statsborger i en kontraherende stat ved sin død var bosatt i Finland eller

Sverige, skal den der gjeldende loven anvendes i spørsmål om testamentsklander (en arving som vil angripe et testaments gyldighet, må reise sak innen en viss tid etter at testamentet er forkynt for ham).

Bestemmelser i norsk lov om at retten etter et testament og innvendinger mot gyldigheten av et testament skal gjøres gjeldende innen visse frister, får også anvendelse på et testament etter en statsborger i en annen av statene, såfremt han eller hun ved dødsfallet var bosatt i Norge.

Endret ved overenskomster 9 des 1975, 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 12.

Om arvelateren har inngått en arvepakt, gitt en dødsgave eller det er gitt avkall på arv overfor arvelateren, skal avtalens eller gavens bindende virkning bedømmes etter den statens lov som ved tidspunktet for avtalen eller gaven etter artikkel 2 eller 3 gjaldt for retten til arv etter ham eller henne.

Det samme gjelder spørsmål om midler som en arving har mottatt av arvelateren mens denne levde, skal anses som forskudd på arv.

Om et spørsmål oppstår etter første eller andre ledd om anvendelse av loven i en ikke-kontraherende stat, anvendes de alminnelige reglene som gjelder dette i hver enkelt kontraherende stat.

Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 13.

De særlige regler som i nogen av statene gjelder om en arvings rett til fast eiendom med tilbehør, eller om en arvelaters adgang til ved testament å råde over sådan eiendom til fordel for enkelte arvinger, får anvendelse på eiendom i denne stat.

Retten til gjennem testament å treffe fideikommissariske forføininger over fast eiendom eller andre forføininger over fast eiendom til fordel for ufødte bedømmes likeledes efter loven i den stat hvor eiendommen ligger. På retten til å treffe sådanne forføininger over annet enn fast eiendom kommer denne konvensjon ikke til anvendelse.

Art 14.

Er der adoptivbarn efter en statsborger i en av statene, og er adopsjonsbevillingen gitt i en av disse stater med forbehold om rett for

adoptanten til uten hinder av adopsjonen å råde over sine efterlatenskaper, skal dette forbehold ha gyldighet også i de andre stater.

Art 15. (Opphevet)

Opphevet ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 16.

På spørsmål om foreldelse av retten til arv eller legat etter en arvelater anvendes loven i den stat som etter artikkel 2 eller 3 gjelder for retten til arv etter ham eller henne.
Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

II. Arvelaterens gjeld.

Art 17.

På spørsmål om en arvings ansvar for gjeld etter en statsborger i en kontraherende stat eller for oppfyllelse av legat eller testamentarisk pålegg, anvendes loven i den kontraherende staten der han eller hun var bosatt ved sin død.
Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 18.

Preklusivt proklama som er utferdiget i boet, får ikke virkning for kjente fordringer, når fordringshaveren er bosatt i en av de andre statene og ikke i tide har fått særskilt underretning om proklamaet og dets virkning eller på annen måte har fått kjennskap til dette.
Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

III. Skiftebehandling.

Art 19.

Behandlingen av et dødsbo og skifte mellom den avdødes arvinger og en gjenlevende ektefelle, skal når avdøde var statsborger i en kontraherende stat, foregå etter loven i den kontraherende staten der han eller hun ved sin død var bosatt, og skal høre under domstolene eller en annen myndighet i denne staten for så vidt loven henlegger behandlingen til retten eller myndigheten.

Har en gjenlevende ektefelle som er statsborger i en av statene, sittet i uskiftet bo, og boet skal skiftes, foregår behandlingen etter loven i den av statene hvor den gjenlevende er eller ved sin død var bosatt, og, i den utstrekning loven foreskriver det, under medvirkning av denne stats domstoler.

Behandlingen av boet skal også omfatte formue som finnes i de andre kontraherende statene.

Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 20.

En gjenlevende ektefelles rett til ved skifte å utta bestemte formuesgjenstander mot eller uten vederlag bedømmes etter den lov som etter artikkel 19 er bestemmende for behandlingen av boet. Det samme gjelder ektefellens adgang til ved skifte å få utsettelse med å utbetale en arvelodd mot at arvingen får panterett for sin fordring, likevel slik at panterett i formuesgjenstander som finnes i de andre statene, bare kan stiftes etter de reglene som gjelder der.

Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 21.

Tvist om retten til arv eller legat etter en som var statsborger i en av statene og var bosatt i en av dem, om en gjenlevende ektefelles rettigheter eller om en fordring som gjøres gjeldende mot dødsboet og ikke mot loddeierne personlig, hører under domstolene i den stat hvis lov etter artikkel 19 er bestemmende for behandlingen av boet.

Er partene enige, kan tvisten reises i en annen av statene medmindre boet er under behandling av domstol, testamentsfullbyrder, bobestyrer eller en av retten oppnevnt boutredningsman eller skiftesman, eller tvisten gjelder angrep på skiftet i et slikt bo. Sak om gyldigheten av et testament etter en arvelater som

var bosatt i Finland eller Sverige (testamentsklander), kan ikke reises i de andre statene. Det samme gjelder angrep på skiftet efter en arvelater som var bosatt i Finland (klander).
Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 22.

Er der i en annen av statene enn den hvis lov er bestemmende for bobehandlingen, formuegjenstander som tilhører boet, skal domstolene i den stat hvor gjenstandene finnes, efter begjæring sørge for registrering og midlertidig bevaring av gjenstandene og for salg av gjenstander som ikke hensiktsmessig lar sig opbevare. For øvrig skal myndighetene i den sistnevnte stat efter begjæring yde bistand ved bobehandlingen i den utstrekning det kan kreves efter loven i denne stat.

Begjæringen kan rettes umiddelbart til vedkommende myndighet. Omkostningene kan, om fornødent, kreves betalt forskuddsvis. Skriftstykker som er avfattet på finsk eller islandsk, skal være ledsaget av bekreftet oversettelse til dansk, norsk eller svensk.

Er dødsfallet inntruffet i en annen stat enn den hvor den avdøde var bosatt, skal efterlatte eiendeler også uten begjæring tas i forvaring efter de på stedet gjeldende forskrifter.

Art 23.

Er et dødsbo som nevnt i artikkel 19 under behandling av bobestyrer i Danmark eller offentlig skiftebehandling i Island eller Norge, skal lovbestemmelser som innskrenker en fordringshavers adgang til tvangsfullbyrdelse overfor boet, også anvendes med hensyn til formuesgjenstander som finnes i en annen stat enn den hvor boet behandles. Dette gjelder dog ikke adgangen til å inndrive skatter eller andre offentlige avgifter som er pålagt i den staten hvor gjenstandene finnes, eller adgangen til å få dekning av gjenstander som fordringshaveren har panterett eller tilbakeholdsrett i.
Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 24.

Er et dødsbo som nevnt i artikkel 19 under behandling av bobestyrer i Danmark eller offentlig skiftebehandling i Island eller Norge, får bestemmelsene i artikkel

7 i konvensjonen om konkurs av 7. november 1933 tilsvarende anvendelse ved avgjørelsen av spørsmål om fortrinnsrett for fordringer.
Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 25.

Lovbestemmelser i en av statene om at tinglysning er nødvendig for at rettigheter som er erhvervet ved rettshandel eller ved utlegg eller utpantning, skal ha gyldighet overfor et dødsbo, kommer ikke til anvendelse på formuegjenstander som ved dødsfallet finnes i de andre stater.

Art 26.

Forsåvidt anvendelsen av foranstående bestemmelser avhenger av hvor en formuegjenstand finnes, skal en fordring som tilhørte arvelateren, ansees for å være i den stat hvis lov efter artikkel 19 er bestemmende for behandlingen av boet. Er fordringen knyttet til gjeldsbrev eller annet dokument hvis forevisning er nødvendig for å gjøre den gjeldende, ansees den dog for å være i den stat hvor dokumentet finnes.

Registrert skib eller luftfartøi ansees for å være i den stat hvor det har hjemsted.

IV. Almindelige bestemmelser.

Art 27.

Har en domstol i en av statene truffet avgjørelse om at et bo som nevnt i artikkel 19, skal behandles av domstol, skifterett, bobestyrer, testamentsfullbyrder eller boutredningsman, eller at det skal overlates til loddeierne selv, eller skiftes med medvirkning av en skiftesmann, er avgjørelsen bindende også i de andre statene.
Endret ved overenskomst 1 juni 2012 (ikr. 1 sep 2015 iflg. kunngjøring 28 aug 2015 nr. 998).

Art 28.

Loven i den stat der anerkjennelse eller fullbyrding skal skje, gjelder ved anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser og forlik om rett til arv eller legat,

om en gjenlevende ektefelles rettigheter, om dødsboskifte og om ansvar for en arvelaters gjeld.
Endret ved overenskomst 9 des 1975, men den tidligere art. 28 skal dog gjelde til konvensjonen 16 mars 1932 mellom de nordiske land om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer er opphevet og erstattet med nye regler. Konvensjonen av 1932 har nå betydning bare for dommer eldre enn fra 1978 og bare i forhold til Island.

Art 29.

Denne konvensjon kommer ikke til anvendelse når arvelateren er død før konvensjonens ikrafttreden, og heller ikke når en gjenlevende ektefelle har sittet i uskiftet bo og den først avdøde ektefelle er død før det nevnte tidspunkt.

Art 30.

Konvensjonen skal ratificeres, og ratifikasjonsdokumentene skal deponeres i det danske Utenriksministeriums arkiv så snart skje kan.

Konvensjonen trer i kraft mellem de ratificerende stater den 1 januar eller den 1 juli som inntreffer når tre måneder er forløpet efterat minst tre av statene har deponert sine ratifikasjonsdokumenter. I forhold til senere ratificerende stater trer konvensjonen i kraft den 1 januar eller den 1 juli som inntreffer når tre måneder er forløpet fra deponeringen av ratifikasjonsdokumentet.

Enhver av statene kan i forhold til hver av de andre si op konvensjonen med en frist av ett år til ophør den påfølgende 1 januar eller 1 juli.

Lov om betalingsutjevning [betalingsutjevningsloven]

§ 1.

Hvis et fremmed land begrenser eller hindrer overføring av betalingsmidler til Norge, kan Finansdepartementet treffe de bestemmelser som finnes påkrevd for at norske tilgodehavender i vedkommende land kan få dekning ved utjevning i tilgodehavender i Norge.

Dersom det av fremmed land gjennem valutarestriksjoner legges hindringer i veien for det frie varebytte mellem dette land og Norge, kan Finansdepartementet bestemme at landets tilgodehavender i Norge bare kan

anvendes til dekning av norske tilgodehavender i vedkommende land og treffe de bestemmelser som finnes påkrevd til gjennemføring herav.
Endret ved lov 13 mai 1938 nr. 4.

§ 2.

Overtredelse av bestemmelser truffet i medhold av § 1 straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

§ 3.

Denne lov trer i kraft straks. – – –.

Lov om tinglysing [tinglysingsloven]

Kapitel 1. Tinglysingsmyndighetene.

§ 1.

Tinglysing av dokumenter som gjelder fast eiendom, hører under en eller flere registerførere under Statens kartverk. Registrering av dokumenter som gjelder andeler i borettslag etter burettslagslova kapittel 6, hører under en eller flere registerførere under Statens kartverk. En registerfører som nevnt i første og annet punktum, må ha juridisk embetseksamen eller tilsvarende.

Tinglysning av andre dokumenter foretas ved Landsregisteret for rettigheter i løsøre (Løsøreregisteret). For slik tinglysning gjelder bestemmelsene i § 34. Registeret føres av den tjenestemann Kongen bestemmer.

Registerføreren kan delegere sin myndighet til andre tjenestemenn etter nærmere bestemmelser gitt av departementet.
Endret ved lover 13 juni 1975 nr. 38, 8 feb 1980 nr. 3 (se dens VII), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 604), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se denne for overgangsbestemmelser).

§ 2.

Om habilitet gjelder reglene i forvaltningsloven § 6 første til tredje ledd, likevel slik at i tilfelle som nevnt i første ledd behøver registerføreren eller andre tjenestemenn ikke vike sete dersom saken ikke byr på tvil og ingen offentlige eller private interesser tilsier at han viker sete.

Uansett om ugildhetsgrunn som nevnt i forvaltningsloven § 6 første til tredje ledd foreligger, kan registerføreren eller vedkommende tjenestemann foreta det som er nødvendig for at ikke noen skal lide rettstap.

Registerføreren avgjør selv om han eller en tjenestemann er ugild. Finner registerføreren grunn til det, kan han forelegge spørsmålet for lagmannsretten til avgjørelse. Antar en tjenestemann at det for ham foreligger en ugildhetsgrunn, skal han underrette registerføreren.

Endret ved lover 7 apr 1972 nr. 13, 29 juni 1990 nr. 47, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136).

§ 3.

Avgjørelser av registerføreren kan ankes av enhver som har rettslig interesse.

For anke etter første ledd gjelder reglene i tvisteloven og domstolloven dersom ikke annet følger av § 10. Anken hører under lagmannsretten i det lagdømme der registerføreren har sete, og behandles etter reglene om anke over kjennelser og beslutninger. Reglene i tvisteloven § 29-3 om begrensninger i ankegrunnene gjelder ikke.

Endret ved lover 9 mars 1962 nr. 1, 7 apr 1972 nr. 13, 29 juni 1990 nr. 47, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapitel 2. Fremgangsmåten ved tinglysing.

§ 4.

Registerføreren skal føre et tinglysingsregister for fast eiendom, grunnboken.

Grunnboken kan føres som et elektronisk register.

Endret ved lover 14 nov 1952, 19 juni 1964 nr. 7 § 17, 7 apr 1972 nr. 13, 8 feb 1980 nr. 3 (se dens VII), 23 des 1988 nr. 102, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 4 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 25 apr 2003 nr. 24 (ikr. 28 okt 2005 iflg. res. 28 okt 2005 nr. 1240), opphevet ved lov 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 5.

Tinglysing foregår ved at dokumentet registreres i grunnboken.
Endret ved lover 14 nov 1952, 7 apr 1972 nr. 13, 8 feb 1980 nr. 3 (se dens VII), 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se lovens del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 6.

Den som forlanger noe tinglyst, skal sende dokumentet til tinglysingsmyndigheten. Dokumentet kan sendes elektronisk i den form og med den fremgangsmåte som er bestemt av departementet. Skriftlighetskrav i lov eller avtale er ikke til hinder for slik elektronisk innsending. Ved elektronisk innsending av et dokument skal det benyttes en betryggende metode som autentiserer innsenderen og sikrer meldingens integritet. Departementet fastsetter ved forskrift hvilke krav som gjelder for elektronisk kommunikasjon ved tinglysing, herunder regler om signering, vitnepåtegning, autentisering, integritet, bruk av elektronisk sertifikat og konfidensialitet og regler som stiller krav til produkter, tjenester og standarder som er nødvendige for slik kommunikasjon, og regler om erstatningsansvar for sertifikatutsteder.

Departementet kan i forskrift fastsette krav om innlevering av gjenpart av dokumentet som skal tinglyses, at gjenparten skal være bekreftet, hvem som kan gi slik bekreftelse og hvordan gjenparten skal oppbevares.
Endret ved lover 14 nov 1952, 7 apr 1972 nr. 13, 13 juni 1975 nr. 38, 8 feb 1980 nr. 3 (se dens VII), 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 7.

Et dokument som kreves tinglyst, skal registreres når det kommer inn. Departementet fastsetter i forskrift et klokkeslett for når et dokument som ikke er sendt inn elektronisk, skal regnes som registrert etter loven her. Frem til det er avgjort at vilkårene for registrering er oppfylt, skal det fremgå at

registreringen ikke er endelig.

Er det åpenbart at dokumentet ikke kan tinglyses, kan det uten at det registreres, returneres til den som har krevd tinglysing. Han skal samtidig gjøres kjent med hvorfor dokumentet ikke kan tinglyses, og med at det ikke er registrert. Likeså skal han gjøres kjent med at dokumentet vil bli registrert dersom dette kreves. Framsettes slikt krav, registreres dokumentet fra det tidspunktet kravet kommer inn, jf. første ledd.

Foreligger vilkårene for tinglysing, skal dokumentet registreres endelig i vedkommende tinglysingsregister innen to uker etter registreringstidspunktet.

Foreligger ikke vilkårene, skal dokumentet nektes tinglyst. Avgjørelsen treffes på grunnlag av dokumentet selv og de andre dokumenter og bevis som foreligger. Når registerføreren finner grunn til det, kan han selv innhente opplysninger.

Departementet kan bestemme at opplysninger eller attester som det finner nødvendig av hensyn til registerførerens kontroll, skal gis på fastsatt måte. Departementet kan også gi forskrift om gjenpart av hjelpedokument.
Endret ved lover 14 nov 1952, 7 apr 1972 nr. 13, 13 juni 1975 nr. 38, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser), 20 juni 2014 nr. 45 (i kraft 1 mars 2024 iflg. res. 9 feb 2024 nr. 232, gjelder § 7 første ledd første og annet punktum for tinglysning i Løsøreregisteret).

§ 8.

Et dokument kan nektes tinglyst når det er utydelig eller uklart så det er tvilsomt hvordan det skal føres inn i grunnbok.
Endret ved lover 14 nov 1952, 7 apr 1972 nr. 13, 8 feb 1980 nr. 3 (se dens VII).

§ 9.

Blir et dokument nektet tinglyst, gjøres anmerkning om det i grunnboken. Den som har forlangt tinglysingen, skal straks underrettes om nektelsen og grunnen til den samt om adgangen til anke og fristen for det. Underretningen sendes elektronisk til avsenderens oppgitte elektroniske adresse, eller i rekommandert brev til avsenderens postadresse dersom saken er innkommet på papir. Er det andre som saken direkte gjelder, skal slik underretning samtidig gis til dem.

Underretning som nevnt i første ledd skal gis også i andre tilfelle hvor noen har forlangt en forretning og ikke fått medhold ved registerførerens avgjørelse.
Endret ved lover 7 apr 1972 nr. 13, 29 juni 1990 nr. 47, 9 jan 1998 nr. 5, 12 sep

2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 10.

For den som har fått underretning etter § 9, er fristen for å anke en måned fra den dag da underretningen ble sendt. For andre er fristen en måned fra den dag da vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til avgjørelsen, jf. likevel §§ 10 a og 10 b.

Om oversitting av ankefristen gjelder forvaltningsloven § 31 tilsvarende, jf. likevel §§ 10 a og 10 b.

Registerføreren skal tilrettelegge saken for ankedomstolen og gi slik redegjørelse for saken som er nødvendig for ankedomstolen.

Om dekning av sakskostnader av det offentlige gjelder forvaltningsloven § 36 første ledd og tredje ledd første og annet punktum tilsvarende.
Endret ved lover 9 mars 1962 nr. 1, 19 juni 1969 nr. 54, 7 apr 1972 nr. 13, 29 juni 1990 nr. 47, 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 10 a.

Erklæres anke over at et dokument er nektet tinglyst etter utløpet av fristen etter § 10 første ledd første punktum, kan anken ikke tas til følge dersom dette kan medføre tap for noen som i god tro har fått registrert et dokument etter at det dokument som ble nektet tinglyst, var registrert.

Er det senere registrerte dokument en pantobligasjon som følger reglene for omsetningsgjeldsbrev, kan en anke heller ikke tas til følge dersom dette kan medføre tap for noen som i god tro har ervervet obligasjonen etter utløpet av fristen i § 10 første ledd første punktum. Innehaveren av en slik pantobligasjon som er registrert etter det dokument som anken gjelder, plikter etter pålegg av registerføreren å innlevere obligasjonen til påtegning om anken eller til oppbevaring under saken. Registerføreren kan nedlegge forbud mot at innehaveren avhender obligasjonen før påtegning er gitt eller anken er endelig avgjort. Anken kan ikke tas til følge uten at obligasjonen er gitt påtegning eller oppbevares hos registerføreren eller på annen betryggende måte.
Tilføyd ved lov 7 apr 1972 nr. 13, endret ved lover 29 juni 1990 nr. 47, 12 sep

2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 10 b.

Anke over at en pantobligasjon som følger reglene for omsetningsgjeldsbrev, er blitt tinglyst, kan ikke tas til følge dersom obligasjonen etter utløpet av fristen i § 10 første ledd første punktum er ervervet av noen i god tro.

Innehaveren av obligasjonen plikter etter pålegg av registerføreren å innlevere den til påtegning om anken eller til oppbevaring under saken. § 10 a annet ledd tredje og fjerde punktum gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 7 apr 1972 nr. 13, endret ved lover 29 juni 1990 nr. 47, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 10 c. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 7 apr 1972 nr. 13, opphevet ved lov 29 juni 1990 nr. 47.

§ 11.

For ethvert dokument som er tinglyst, gir registerføreren attest om tinglysingen og en bekreftet utskrift av grunnboken for vedkommende registerenhet.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om hva attestene skal inneholde av anmerkninger og på hvilken måte de skal gis.

Departementet kan gi forskrift om melding til rettighetshaveren når det blir tinglyst rettsstiftelser eller sletting av et dokument på registerenheten.

Endret ved lover 14 nov 1952, 9 juni 1961 nr. 24 § 30, 8 juni 1962 nr. 1, 7 apr 1972 nr. 13, 13 juni 1975 nr. 38, 8 feb 1980 nr. 3 (se dens VII), 6 juni 1980 nr. 22, 23 des 1988 nr. 102, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

Kapitel 3. Tinglysing som gjelder fast eiendom.

§ 12.

Såfremt ikke annet er bestemt ved lov, kan et dokument bare registreres i grunnboken når det går ut på å stifte, forandre, overdra, behefte, anerkjenne eller oppheve en rett som har til gjenstand en fast eiendom.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 12 a.

Når det etter matrikkellova skal utføres oppmålingsforretning, kan dokument som gir grunnbokshjemmel til eiendoms- eller festerett, ikke tinglyses uten at melding til tinglysing om opprettelse av matrikkelenheten senest samtidig blir registrert i grunnboken.

Dokument som gir grunnbokshjemmel til matrikkelenhet kan ikke tinglyses uten at det framgår av matrikkelen at slik tinglysing kan finne sted for vedkommende enhet. Gir dokumentet uttrykk for hjemmelsovergang som ledd i arv, skifte eller tvangsfullbyrdelse, eller gjelder eierseksjon eller festerett for en tid av 10 år eller kortere, er det tilstrekkelig at enheten er innført i matrikkelen. Dokument som endrer grenser for matrikkelenhet, kan ikke tinglyses før endringen er matrikkelført, unntatt når annet er bestemt av retten.

Dokument som går ut på å stifte eller overdra noen rett som rammes av delingsforbudet i jordlova kan ikke tinglyses uten at departementet har samtykket i delingen.
Tilføyd ved lov 18 juni 1965 nr. 7 § 121, endret ved lover 19 juni 1970 nr. 61, 10 des 1971 nr. 103, 8 juni 1973 nr. 51, 28 mai 1976 nr. 36, 4 juni 1976 nr. 62, 23 juni 1978 nr. 70, 9 feb 1979 nr. 2, 4 mars 1983 nr. 6, 4 mars 1983 nr. 7, 14 juni 1985 nr. 77, 26 juni 1992 nr. 89, 12 jan 1996 nr. 4, 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 603), 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600), 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 601), 20 jan 2012 nr. 7 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 36).

§ 12 b.

For tinglysing, registrering eller anmerkning i grunnboken skal det betales et gebyr. Departementet skal gi forskrift om størrelsen på gebyret og om gjennomføringen av innbetalingen. Departementet kan fastsette fritak fra plikten til å betale gebyr.

Gebyret skal betales av den som har begjært forretningen. Den som har begjært en bestemt forretning, må også betale for andre gebyrpliktige forretninger som nødvendig følger med den forretningen som er begjært.

Er en forretning begjært av en person eller en myndighet på vegne av en annen, blir begge ansvarlige for gebyret. Ved tinglysing av skjøte og andre dokumenter som har sammenheng med salg av fast eiendom, er oppdragstakere som bistår avtalepartene med oppgaver som nevnt i lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling § 6-9 første ledd nr. 1, 2 eller 4, også ansvarlig for gebyret uavhengig av om oppdragstakeren har begjært forretningen. Har staten begjært en forretning på vegne av noen, kan staten kreve refusjon av denne med mindre noe annet følger av lov.

Krav på betaling fra andre enn stat, fylkeskommune og kommune er tvangsgrunnlag for utlegg. Krav som nevnt i første punktum innkreves av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet.

Gebyravgjørelser som gjelder tinglysing, registrering og anmerkning kan ankes etter de regler som gjelder for overprøving av tinglysingsavgjørelser under forretningen. Anke har ikke oppsettende virkning. Underinstansen skal tilrettelegge saken for overinstansen og gi slik redegjørelse for saken som er nødvendig for overinstansen. Om dekning av sakskostnader av det offentlige gjelder forvaltningsloven § 36 første ledd og tredje ledd første og annet punktum tilsvarende.

Departementet kan i forskrift bestemme at det skal betales for tilgang til tjenester for utskrifter av, elektroniske søk i og massive uttrekk av grunnboken. Departementet kan i forskrift bestemme prisene for tjenestene og gi regler for gjennomføringen av innbetalingen.

Tilføyd ved lov 13 des 2013 nr. 131 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1474), endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13.

Gir dokumentet uttrykk for en rettshandel, kan det ikke registreres i grunnboken uten at utstederen har grunnbokshjemmel eller samtykke av hjemmelshaveren.

Et tvangssalgsskjøte kan ikke registreres dersom hjemmelshaveren på det tidspunkt avgjørelsen om tvangssalg ble registrert, ikke var saksøkt under tvangssalget eller var varslet om salget etter tvangsfullbyrdelsesloven § 11-8 første ledd. Erklæring om overføring til panthaver etter konkursloven § 117c kan bare registreres dersom konkursskyldneren var hjemmelshaver på det tidspunkt konkursåpningen ble registrert.

Et skifteskjøte kan ikke registreres dersom den hvis midler skiftes, mangler grunnbokshjemmel.

Når det ikke er bestemt ved lov, kan en dom ikke registreres, medmindre den er bindende for en som har grunnbokshjemmel.

Dokumenter vedrørende rettshandler som krever samtykke eller tingrettens tillatelse etter ekteskapsloven, kan bare registreres når samtykke eller endelig tillatelse foreligger.

Et dokument som gjelder seksjonseiernes felles rettigheter og plikter i et eierseksjonssameie, kan anmerkes i grunnboken hvis det er underskrevet i samsvar med eierseksjonsloven § 60 første ledd eller av hjemmelshaverne til alle seksjonene.

Endret ved lover 22 mai 1970 nr. 30 (se dens VIII nr. 11), 4 juli 1991 nr. 47, 26 juni 1992 nr. 86, 23 mai 1997 nr. 31 (ikr. 1 jan 1998), 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser), 16 juni 2017 nr. 65 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1393).

§ 14.

Grunnbokshjemmel som eier har bare den grunnboken utpeker som eier eller som godtgjør at rådigheten er gått over til ham ved eierens død.

For at et dokument skal gi grunnbokshjemmel med hensyn til eiendomsretten, må det enten gi uttrykk for et ubetinget eiendomserhverv, eller det må være tinglyst bevis for eller være en vitterlig kjensgjerning at den betingelse som erhvervet er gjort avhengig av, er opfylt.

For grunnbokshjemmel med hensyn til andre rettigheter gjelder tilsvarende regler.

§ 15.

Den som har grunnbokshjemmel til en eiendom, har også grunnbokshjemmel til dens enkelte deler, derunder bygninger som er eller blir opført på eiendommen, medmindre grunnboken utpeker en annen som berettiget til disse.

Er en leierett til en del av eiendommen registrert i grunnboken og den grunn som leieretten omfatter, i medhold av bestemmelser som departementet gir, behandles som en særskilt eiendom og har eget blad i grunnboken, regnes den som har grunnbokshjemmel til leieretten også for å ha grunnbokshjemmel som eier av bygninger på den leiede grunn.

Endret ved lover 13 juni 1975 nr. 38, 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg.

res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 16.

Er det mangler ved utstederens hjemmel, kan registerføreren istedenfor å nekte dokumentet tinglyst sette en frist for å få mangelen rettet, dersom han har grunn til å tro at dette vil bli gjort innen rimelig tid. Dokumentet skal da foreløpig anmerkes i grunnboken med den nødvendige anmerkning. Blir mangelen ikke rettet før utløpet av fristen, skal dokumentet nektes tinglyst.
Endret ved lover 7 apr 1972 nr. 13, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136).

§ 17.

Skal et skjøte eller pantedokument som ikke er utstedt av offentlig myndighet, kunne registreres i grunnboken, må underskriften være bekreftet i samsvar med forskrifter gitt av departementet. Det skal uttrykkelig bekreftes at underskriften er skrevet eller vedkjent i vedkommendes nærvær, og erklæres om utstederen er over 18 år. Dette gjelder også meddelelse av samtykke som nevnt i § 13 første og femte ledd.
Endret ved lover 25 juni 1948 nr. 15, 4 des 1964 nr. 2, 7 feb 1969 nr. 6, 22 mai 1970 nr. 30 (se dens VIII nr. 11), 7 apr 1972 nr. 13, 13 juni 1975 nr. 38, 8 juni 1979 nr. 38, 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 18.

Dersom registerføreren blir oppmerksom på at en innføring i grunnboken er uriktig, eller at det på annen måte er gjort feil, skal han rette feilen. Har noen på grunn av feilen fått uriktig opplysning, skal registerføreren så vidt det er mulig gi ham underretning om rettelsen i rekommandert brev eller på annen betryggende måte.

Departementet kan fastsette forskrift om retting av et dokument som overfører hjemmelen til fast eiendom, og om betaling av tinglysingsgebyr for slik retting. Første ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Den som mener at grunnbokens innhold er uriktig og til skade for hans rett, kan forlange tinglyst sitt krav om rettelse når han sannsynliggjør sin rett eller stiller sådan sikkerhet som registerføreren bestemmer. Godtgjør han ikke sitt krav innen en frist som registerføreren setter, skal det tinglyste slettes.
Endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12

sep 2003 nr. 1136), 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 19.

Når et søksmål som er bragt inn for tingrett eller en høiere rett, gjelder rettighet over fast eiendom, kan den rett som har saken, ved kjennelse beslutte at stevningen eller et utdrag av den kan tinglyses.

Blir saken hevet eller går dommen saksøkeren imot eller blir den midlertidige forføining ophevet, skal det tinglyste slettes så snart avgjørelsen er rettskraftig.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 20.

Når et dokument er registrert, går det rettserverv som dokumentet gir uttrykk for, i kollisjonstilfelle foran rettserverv som ikke er registrert samtidig eller tidligere.

Rettserverv som er registrert samtidig, er likestillet.

Utleggs- og arrestforretninger går foran andre rettserverv som er registrert samme dag. Er flere utleggsforretninger registrert samme dag, går den eldste foran.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 21.

Et eldre rettserverv går uten hensyn til § 20 foran et yngre, dersom dette er stiftet ved rettshandel og erververen da hans rett ble registrert, kjente eller burde kjenne den eldre rett.

For andre lovbestemte rettigheter enn pant har tinglysing ingen betydning, hvor ikke annet er særlig bestemt. Det samme gjelder rettserverv ved hevd.

Rettsstiftelse som skjer gjennom forbehold ved avhendelse eller annen eiendomsovergang, går uten hensyn til § 20 foran rettserverv som utledes fra den nye eier såfremt forbeholdet enten fremgår av den nye eiers hjemmelsdokument eller registreres senest samme dag som dette. Om prioritet for panterett som sikrer lån for erverv ved tvangssalg gjelder tvangsfullbyrdelsesloven § 11-33 annet ledd annet punktum og § 11-51 fjerde ledd tredje punktum tilsvarende.

Endret ved lover 7 apr 1972 nr. 13, 8 feb 1980 nr. 3 (se dens VII), 26 juni 1992 nr. 86, 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 22.

Bestemmelsene i § 20 får ikke anvendelse:

1. På overdragelse av panterett, når panteretten er registrert på annet grunnlag enn elektronisk innsending,
2. På håndpantsettelse av pantobligasjon som følger reglene for omsetningsgjeldsbrev og pantsettelse av en panterett som er knyttet til et innløsningspapir som ikke er et omsetningsgjeldsbrev, samt på utlegg i panterett knyttet til slike dokumenter.
3. På stiftelse og overdragelse av bruksrett når bruken er tiltrådt og retten er stiftet for høist 3 måneder eller kan opsies med høist tre måneders varsel eller til vanlig flyttetid med sedvansmessig varsel.

Endret ved lover 7 apr 1972 nr. 13, 8 feb 1980 nr. 3 (se dens VII), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se denne for overgangsbestemmelser).

§ 23.

For at en rett som er stiftet ved avtale, skal kunne stå seg overfor konkurs, må rettsstiftelsen utenfor de tilfeller som er nevnt i § 21 tredje ledd og § 22, være registrert senest dagen før konkursåpningen. Har det vært åpnet forhandling om tvangsakkord under en umiddelbart forutgående gjeldsforhandling, jf. lov om fordringshavernes dekningsrett § 1-4 sjette ledd, må rettsstiftelsen være registrert senest dagen før åpningen av forhandling om tvangsakkord. Når rettsstiftelsen er foretatt med samtykke av gjeldsnemnda, er likevel dens gyldighet overfor konkursboet ikke avhengig av tinglysing.

For at en rett som er stiftet ved avtale, skal kunne stå seg ved tvangsakkord, må rettsstiftelsen utenfor de tilfeller som er nevnt i § 21 tredje ledd og § 22, være registrert senest dagen før åpningen av forhandling om tvangsakkord. Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 60, 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 24.

Når et dokument som ikke er registrert endelig, senere nektes tinglyst, blir det ved anvendelsen av §§ 20 og 23 å anse som om det ikke hadde vært registrert. Endret ved lover 7 apr 1972 nr. 13, 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 25.

Dersom et dokument er registrert endelig i grunnboken på uriktig måte eller ikke er registrert endelig to uker etter at det ble registrert i grunnboken, kan det ved dom bestemmes at dokumentet skal stå tilbake for et senere tinglyst rettserverv ved avtale. Vilkårene for dette er

a. at erververen av den senere tinglyste rett var i god tro da dokumentet ble registrert,
b. at erververen om hans rett skulle stå tilbake, ville bli voldt uforskyldt tap fordi han har stolt på grunnboken, og
c. at tapet for erververen ville være vesentlig større enn for den annen om dennes rett måtte vike, eller at det ville føre til vesentlige forstyrrelser i senere tinglyste rettsforhold om den tinglyste, men feilaktig registrerte rettighet skulle gå foran.

Endret ved lover 7 apr 1972 nr. 13, 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 26. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 27.

Overfor den som har tinglyst en rett han har ervervet ved avtale med innehaveren av grunnbokhjemmelen, og som var i god tro da dokumentet ble registrert, kan den innsigelse at grunnbokhjemmelen skyldes et ugyldig dokument, ikke gjøres gjeldende. Det samme gjelder når det i god tro er betalt leie eller avgifter til den som efter dokumentet er berettiget, eller det overfor denne er foretatt opsigelse eller lignende handling.

Disse bestemmelser gjelder dog ikke når dokumentet er falsk eller forfalsket

eller er ugyldig på grunn av mindreårighet eller er kommet i stand ved tvang som nevnt i avtaleloven av 31 mai 1918 § 28.

Hvis et tinglyst hjemmelsdokument eller annet dokument er ugyldig uten at dette fremgår av grunnboken, og ugyldigheten senere faller bort, er tinglysing av den således stiftede rett unødvendig, idet retten regnes som tinglyst samtidig med at ugyldigheten falt bort.

Endret ved lover 7 apr 1972 nr. 13, 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 28.

Dersom en tinglyst heftelse ikke skal hvile på eiendommen for alltid, bortfaller den virkning av tinglysingen som er nevnt i §§ 20 og 23, når det er gått 30 år efterat heftelsen blev tinglyst, og den ikke er tinglyst på ny før den nevnte frist utløper.

For pantedokument til offentlige innretninger, legater eller stiftelser gjelder dog ikke dette såfremt det innen utløpet av fristen blir tinglyst melding fra styret om at panteheftelsen ikke er innfridd.

For å avbryte fristen i første ledd må den nye tinglysingen inneholde en uttrykkelig gjentagelse av den opprinnelige rettsstiftelsen. Som uttrykkelig gjentagelse av rettsstiftelsen regnes forhøyelse av beløpet i et pantedokument.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 29.

Lyder et dokument på en bestemt tid eller på nogens levetid, får § 28 ikke anvendelse.

Er en minstetid uttrykkelig fastsatt, bortfaller ikke virkningen av tinglysingen i noget tilfelle før 3 år efter utløpet av minstetiden.

For pantedokument bortfaller virkningen av tinglysingen i intet tilfelle før det er gått minst 5 år efter den dag da gjelden i sin helhet efter dokumentets innhold enten skulde ha vært betalt eller som den tidligst kunde ha vært opsagt til fra kreditors side.

Endret ved lov 5 feb 1965 nr. 2.

§ 30.

For panterett som er stiftet ved utleggsforretning, faller virkningen av tinglysingen bort 5 år efter at forretningen er tinglyst. For skifteutlegg gjelder

det samme når det er gitt pant for gjeld. For arrestforretninger og midlertidige forføyninger faller virkningen av tinglysing bort 2 år efter at forretningen eller kjennelse om forlengelse er tinglyst.

Bestemmelsene i første ledd kommer ikke til anvendelse dersom retten blir tinglyst påny før den nevnte frist er utløpet. Fra denne og enhver senere ny tinglysing løper en ny frist av samme lengde som den første, regnet fra den siste tinglysing.

Om avbrytelse av en frist gjelder reglene i § 28 siste ledd.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 31.

Når virkningen av tinglysingen er falt bort, skal registerføreren av eget tiltak slette heftelsen.

Det samme gjelder når den åpenbart er opphørt.

I tilfelle av uriktig utslettelse får § 25 tilsvarende anvendelse.

Endret ved lover 18 des 1959 nr. 2, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136).

§ 32.

En heftelse skal slettes av grunnboken når det tinglyses bevis for at den er falt bort eller for at den berettigede samtykker i det.

For at en pantobligasjon som følger reglene for omsetningsgjeldsbrev, eller en panterett som er knyttet til et innløsningspapir som ikke er et omsetningsgjeldsbrev, skal kunne slettes etter bestemmelsen i første ledd, må når ikke annet er bestemt ved lov, kvittering eller samtykke være skrevet på dokumentet eller dette må leveres inn til registerføreren til påtegning om utslettelsen. Dette gjelder likevel ikke når det i dokumentet er tatt forbehold om at det ikke kan overdras. Dette gjelder heller ikke når den berettigede etter grunnboken er en bank som har konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7, en bank med filial i Norge og hovedsete i en annen EØS-stat som har rett til å drive virksomhet som bank i Norge etter finansforetaksloven § 5-2, eller en institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd, og banken eller institusjonen ber om sletting uten fremleggelse av originaldokumentet. I slike tilfeller er banken eller institusjonen ansvarlig for ethvert tap som måtte oppstå som følge av at dokumentet verken tilintetgjøres eller gis påtegning om at det er slettet av grunnboken.

En heftelse som er falt bort ved tvangssalg eller salg etter konkursloven § 117a, skal uten hensyn til bestemmelsen i annet ledd første punktum slettes når

det registreres skjøte som viser at heftelsen er falt bort. En pantheftelse som er falt bort ved tvangsakkord, skal uten hensyn til bestemmelsen i annet ledd første punktum slettes når det registreres en stadfestelseskjennelse etter konkursloven § 52, jf. § 53, som viser at heftelsen er falt bort.

Er det bevis som forlanges tinglyst, ikke tilstrekkelig til at heftelsen kan slettes, skal tinglysing nektes.

For nedkvittering, prioritetsvikelse eller andre disposisjoner som begrenser omfanget eller verdien av en tinglyst heftelse, gjelder første til fjerde ledd tilsvarende.

Endret ved lover 18 des 1959 nr. 2, 7 apr 1972 nr. 13, 13 juni 1975 nr. 38, 26 juni 1992 nr. 86, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se denne for overgangsbestemmelser).

§ 32 a.

Er det umulig eller forbundet med uforholdsmessige vanskeligheter å få nødvendig kvittering eller samtykke til utslettelse av pantobligasjon eller skadesløsbrev, kan registerføreren når dokumentet innleveres, og det sannsynliggjøres at heftelsen er bortfalt eller ikke består, på hjemmelsinnehaverens forlangende kunngjøre en oppfordring til mulige rettighetshavere om å melde seg innen to måneder. Melder ingen seg, slettes heftelsen.

For øvrig kan enhver heftelse slettes etter slik oppfordring når den er over 20 år gammel, og det er sannsynlig at den er opphørt.

I tilfelle av uriktig utslettelse får § 25 tilsvarende anvendelse.

Tilføyd ved lov 18 des 1959 nr. 2, endret ved lov 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136).

§ 32 b.

Når utmål på Svalbard opphører, skal bergmesteren sende begjæring om sletting av utmålet til tinglysing. Dersom det er tinglyst pant på utmålet, skal bergmesteren minst fire uker før begjæring om sletting fremsettes, sende skriftlig varsel til panthaveren. I varselet skal det gjøres oppmerksom på at utmålet med påhvilende heftelser vil bli begjært slettet dersom det ikke innen to uker dokumenteres at utmålet ikke er opphørt.

Varsel kan unnlates dersom panthaveren hverken har kjent oppholdssted eller kjent fullmektig med kjent oppholdssted som kan motta varsel på vegne av

panthaver. Er sletting ikke begjært innen ett år etter at varsel er sendt, kan begjæring om sletting ikke settes fram før fire uker etter at panthaveren har fått nytt varsel.
Tilføyd ved lov 7 mars 1997 nr. 21.

Kapitel 4. Tinglysing som ikke gjelder fast eiendom.

§ 33. (Opphevet)

Endret ved lover 14 nov 1952, 18 des 1959 nr. 1, 7 apr 1972 nr. 13, opphevet ved lov 8 feb 1980 nr. 3.

§ 34.

I Løsøreregisteret kan registreres dokumenter som ikke er nevnt i § 12, dog bare såframt tinglysingen ved lov er tillagt rettsvirkning, eller tinglysing er pålagt ved lov. Ny tinglysing kan foretas, men er ikke nødvendig om tingen skifter eier.

Reglene i §§ 2 og 3 og kap. 2 gjelder tilsvarende så langt de passer og ikke annet følger av forskrifter gitt i medhold av § 38.

Reglene i §§ 20, 21 og 23-32 a får tilsvarende anvendelse. Tidsfristen i § 28 første ledd skal likevel være 20 år for pant etter panteloven § 3-4, § 3-8 til 3-11, § 3-17 tredje ledd og § 4-10.

For tinglysing, registrering eller anmerkning i Løsøreregisteret skal det betales gebyr. Departementet gir regler om gebyrenes størrelse og innkrevingsform.

Departementet gir også regler om hvordan informasjon i Løsøreregisteret skal gjøres tilgjengelig, og kan bestemme at det skal betales gebyr for tjenestene.
Endret ved lover 14 nov 1952, 18 des 1959 nr. 2, 8 feb 1980 nr. 3 (se dens VII), 20 juli 1991 nr. 68 (ikr. 1 jan 1992 med virkning for avtaler som blir stiftet etter at endringen er trådt i kraft, for eldre avtaler gjelder endringen for pengekrav som oppstår senere enn 6 måneder etter ikrafttredelsen), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 34 a.

For utleggspant gir registrering i Løsøreregisteret bare rettsvern når det følger av panteloven kapittel 5. Departementet kan i forskrift gi regler om sletting fra registeret av utleggspant som ikke får rettsvern ved registreringen.

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal tas inn i registeret når utleggstrekk og beslutninger om intet til utlegg skal registreres i Løsøreregisteret etter tvangsfullbyrdelsesloven §§ 7-21 og 7-25. Departementet kan i forskrift fastsette at kortvarige utleggstrekk ikke skal registreres.

Opplysninger om utleggstrekk og beslutninger om intet til utlegg kan bare gis til advokater, finansinstitusjoner, inkassobyråer, foretak som driver kredittopplysningsvirksomhet etter kredittopplysningsloven, samt offentlige myndigheter med taushetsplikt etter forvaltningsloven eller annen lov. Opplysningene kan bare gis ut skriftlig.

Løsøreregisteret skal av eget tiltak slette registreringen av et utleggstrekk når trekkperioden er utløpt. Registreringer av beslutninger om intet til utlegg skal slettes tre år etter at utleggsforretningen ble avholdt. Departementet kan i forskrift gi regler om det nærmere tidspunktet for slettingen.
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 89 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 136), endret ved lov 20 des 2019 nr. 109 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 872). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapitel 5. Forskjellige bestemmelser.

§ 35.

Når noen lider uforskyldt tap på grunn av tinglysingsfeil, har han rett til erstatning av staten såfremt tapet skyldes

a. at han har stolt på en tinglysingsattest,
b. at et dokument ikke er blitt tinglyst eller er blitt tinglyst for sent,
c. at et dokument efter § 25 må stå tilbake for et senere tinglyst dokument,
d. at et dokument som nevnt i § 27 annet ledd er blitt tinglyst og noen i god tro har fått registrert en rett han har ervervet ved avtale i tillit til at det tinglyste dokument var gyldig.

Endret ved lover 7 apr 1972 nr. 13, 13 juni 1975 nr. 38, 22 mai 1981 nr. 24, 20

juni 2014 nr. 45 – dens IV (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se denne for overgangsbestemmelser).

§ 36.

Ved pantedokument forståes i denne lov ethvert dokument som gir uttrykk for en panterett, stiftet ved avtale.

§ 37.

Om beregning av frister efter denne lov gjelder reglene i loven om domstolene.

Når en frist skal regnes fra tinglysingen av et dokument, regnes fristen fra den dagen dokumentet ble registrert.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 38.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om hvordan grunnbok og Løsøreregisteret skal innrettes og føres, og om framgangsmåten for øvrig ved tinglysing. På samme måte kan det gis forskrifter om hvorledes dokumenter skal være avfattet for å kunne tinglyses, herunder om godkjenning av blanketter for bestemte dokumenttyper og om bruk av godkjente blanketter.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utlevering og annen behandling av grunnbokens opplysninger, herunder om virksomheters tilgang til, salg av og annen behandling av slike opplysninger.

Departementet kan også gi de forskrifter som det ellers finner påkrevd til gjennomføring av loven, herunder om hvordan publikum skal ha adgang til registrenes opplysninger.

Endret ved lover 14 nov 1952, 7 apr 1972 nr. 13, 13 juni 1975 nr. 38, 8 feb 1980 nr. 3 (se dens VII), 23 des 1988 nr. 99, 13 des 2013 nr. 130 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1472), 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414, se loven del IV og res. for overgangsbestemmelser).

§ 38 a.

Når en matrikkelenhet som er registrert i grunnboken, tilhører noen som ikke har grunnbokshjemmel, kan den som utøver eierrådigheten og som skriftlig erklærer å være eier, få grunnbokshjemmel dersom han sannsynliggjør at han,

alene eller sammen med sin hjemmelsmann har vært eier i minst 20 år. Finner registerføreren at disse vilkår er til stede, kunngjør han en oppfordring til mulige eiere om å melde seg innen en frist som settes til minst en måned. Melder ingen seg, utsteder registerføreren en hjemmelserklæring som tinglyses som et hjemmelsdokument.
Tilføyd ved lov 18 des 1959 nr. 2, endret ved lover 5 juni 1981 nr. 50, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600), 20 jan 2012 nr. 7 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 36).

§ 38 b.

Matrikkelenhet ervervet til veg- eller jernbaneformål som eies av stat, statsforetak, fylkeskommune eller kommune, kan vedkommende myndighet få grunnbokshjemmel til som eier, når vedkommende myndighet erklærer å være eier. Dette gjelder tilsvarende når slik grunn er ervervet ved arealoverføring.

Finner registerføreren at vilkårene er oppfylt, oppretter han grunnbokblad og tinglyser erklæringen etter første ledd som hjemmelsdokument.

Departementet kan gi nærmere regler om erklæringen etter første ledd.
Tilføyd ved lov 5 juni 1981 nr. 50, endret ved lover 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600), 20 jan 2012 nr. 7 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 36), 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591).

§ 38 c.

For å få grunnbokshjemmel til matrikkelenhet som er opprettet i medhold av matrikkellova § 9 første ledd bokstav d, må den som hevder å være eier, sannsynliggjøre dette, samt skriftlig erklære å være eier. Finner registerføreren at disse vilkår er til stede, kunngjør han en oppfordring til mulige eiere om å melde seg innen en frist som settes til minst en måned. Melder ingen seg, utsteder registerføreren en hjemmelserklæring som tinglyses som et hjemmelsdokument.
Tilføyd ved lov 20 jan 2012 nr. 7 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 36).

§ 38 d.

Folkeregistermyndigheten skal, uten hinder av taushetsplikt, gi de opplysninger som er nødvendig for utførelsen av oppgaver etter denne lov.
Tilføyd ved lov 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718).

§ 39.

Følgende overgangsbestemmelser skal gjelde:

1. – – –
2. For forretninger som nevnt i § 30, jfr. § 34, får den hittil gjeldende lovgivning om utslettelse anvendelse såfremt forretningen er tinglyst før denne lovs ikrafttreden. Blir forretningen tinglyst påny efter dette tidspunkt, får de nevnte bestemmelser anvendelse. Bestemmelsene i §§ 13 og 17 får ikke anvendelse på dokumenter som er oprettet før denne lovs ikrafttreden.
3. – – –
4. Kongen kan treffe bestemmelser om at enkelte av reglene om fremgangsmåten ved tinglysing inntil videre ikke skal gjelde, enten for hele riket eller for enkelte embedskretser.

Endret ved lov 18 des 1959 nr. 2 (opphevet pkt. 1 og 3).

§ 39 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 14 nov 1952, endret ved lover 18 des 1959 nr. 1, 7 apr 1972 nr. 13, opphevet ved lov 8 feb 1980 nr. 3.

§ 40.

Følgende lovbestemmelser opheves: – – –

§ 41.

Følgende endringer gjøres i andre lover: – – –

§ 42.

Når en lov henviser til en bestemmelse som opheves ved denne lov, skal henvisningen gjelde den tilsvarende bestemmelse i denne lov.

§ 43.

Denne lov trer i kraft 1 januar 1936.

Lov til å fremja umsetnaden av jordbruksvaror

§ 1.

Fyremålet med lova er gjennom samyrke å fremja umsetnaden av kjøtt av storfe, sau, svin, fjørfe og reinsdyr, korn og oljefrø, mjølk, egg, pelsdyrskinn, poteter, grønsaker, frukt og bær.
Endra med lover 2 aug 1946 nr. 3, 14 juni 1956 nr. 3, 21 des 2001 nr. 115 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1561), 19 juni 2009 nr. 99 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 816).

§ 2.

For å fremja fyremålet etter § 1 skal det vera eit omsetningsråd med 11 medlemer.

Departementet oppnemner medlemer med personlege varamedlemer for

a. Landbruks- og matdepartementet
b. Nærings- og fiskeridepartementet
c. Norges Bondelag
d. Norsk Bonde- og Småbrukarlag
e. Norsk Landbrukssamvirke
f. Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund
g. Norske Felleskjøp SA
h. Nortura SA
i. Tine SA
j. Hovedorganisasjonen Virke og Coop Norge SA (fellesrepresentant)
k. Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund, Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund, NHO Mat og Drikke og Norkorn (fellesrepresentant).

Oppnemninga skjer etter framlegg frå dei overnemnde organisasjonane og institusjonane. Medlemene med personlege varamedlemer vert oppnemnde for fire år. Annakvart år går halve rådet ut, fyrste gongen etter loddtrekking.

Endra med lover 2 aug 1946 nr. 3, 14 juni 1956 nr. 3, 12 juni 1981 nr. 71, 31 jan 1992 nr. 18, 20 des 1996 nr. 107 (ikr. 1 jan 1997), 21 des 2001 nr. 115 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1561), 19 juni 2009 nr. 99 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 816), 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 3.

Departementet oppnemner leiar og nestleiar. Rådet er vedtaksført når 6 medlemer møter. Millom dei må vera leiaren eller nestleiaren.

Alle vedtak vert gjort med vanleg fleirtal. Står røystene likt, er røysta til leiaren avgjerande.

Rådet sender kvart år rekneskap og melding um arbeidet sitt til departementet og til dei samskipnader som har nemnt upp medlemer.

Departementet kan gjeva nærare fyresegner um rekneskapsuppsetjinga, um emnet for meldinga og um kunngjering av rekneskap og melding. Departementet oppnemner revisor, som skal føre tilsyn med rekneskapa.

Oppgåvene med å førebu sakene for rådet, følgje opp vedtaka og krevje inn og administrere avgiftsmidlane vert lagt til det organet som departementet fastset. Til dette organet kan rådet delegere myndigheit til å treffe vedtak i saker som ikkje er av prinsipiell karakter.

Endra med lover 14 juni 1956 nr. 3, 11 juni 1971 nr. 57, 12 juni 1981 nr. 71, 11 juli 1986 nr. 51, 31 jan 1992 nr. 18, 21 jan 2000 nr. 7 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 21 jan 2000 nr. 95), 21 des 2001 nr. 115 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1561), 19 juni 2009 nr. 99 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 816).

§ 4.

Løn, skyss- og kostpengar til dei som er med i rådet, vert fastsett av departementet.

Utgiftene som staten har i samband med rekneskapsrevisjon og dei oppgåvene som nemnde i § 3 siste ledd, skal greidast ut av dei avgiftene som vert pålagde med heimel i denne lova. Departementet kan fastsetja korleis utgiftene skal bytast på dei ymse avgiftene.

Endra med lover 14 juni 1956 nr. 3 (tidlegare § 3), 21 jan 2000 nr. 7 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 21 jan 2000 nr. 95), 19 juni 2009 nr. 99 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 816).

§ 5.

Rådet samlar og legg til rette det tilfanget som trengst og gjer framlegg um dei tiltak som bør setjast i verk for å fremja dei fyremåla som er nemnde i § 1.

På grunnlag av dette kan Kongen for upp til 1 år um gongen leggja på avgifter ved umsetnaden av kjøtt av storfe, sau, svin, fjørfe og reinsdyr, korn og oljefrø, mjølk, egg, pelsdyrskinn, poteter, grønsaker, frukt og bær etter dei føresegnene som er nemde nedanfor.

Avgiftene skal produsentane svara når dei sel, leverer eller fær uppgjerd for vara.

Det vert rekna som umsetnad når varor som er nemnde i andre leden vert nytta av produsenten i hans eiga verksemd, utanom vanleg gardsdrift, til foredling eller framstilling av hermetikk eller andre produkt for sal. Avgifta vert då rekna av den mengda som vert nytta til produksjonen, eller av det verdet ho har. I særhøve kan departementet gje føresegner om unntak frå avgiftsplikta etter leden her.

Endra med lover 2 aug 1946 nr. 3, 14 juni 1956 nr. 3 (tidlegare § 4), 14 juni 1963 nr. 12, 20 des 1996 nr. 107 (ikr. 1 jan 1997), 21 des 2001 nr. 115 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1561), 19 juni 2009 nr. 99 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 816).

§ 5 a.

For å setja i verk produksjonsregulerande tiltak for mjølk som er fastsette i medhald av jordbruksavtalen eller Stortinget sitt vedtak, kan Kongen leggje ei avgift på omsetnaden av mjølk ut over tildelt part av den totale produksjonen (kvote), herunder mjølk som er produsert i strid med føresegner gitt i medhald av lova.

Departementet kan gje nærmare føresegner om kvote etter første ledd.

Føyd til med lov 20 des 1996 nr. 107 (ikr. 1 jan 1997), endra med lov 19 juni 2009 nr. 99 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 816).

§ 6.

For å utjamna prisskilnader som har si årsak i ulik bruk av mjølk og geografisk lokalisering av produksjonen, kan departementet fastsetja ei utjamningsavgift på einskilde mjølkeprodukt. Herunder kan departementet gje nærmare føresegner om kva for mjølkeprodukt det skal svarast avgift for og kor store dei ulike avgiftene skal vera.

Endra med lover 2 aug 1946 nr. 3, 14 juni 1956 nr. 3, 20 des 1996 nr. 107 (ikr. 1

jan 1997).

§ 7.

Departementet gjev føresegner um utrekning, betaling og uppkrevjing av avgiftene og um rekneskapsførsla og tilsynet med at avgiftene kjem inn. I fyresegnene kan departementet fastsetja at avgiftene kan krevjast upp hjå handlarar, større forbrukarar og verksemder som kjøper avgiftspliktig vare, tek imot den til sal, lagring, kontroll, foredling eller annan handsaming eller som på vegne av produsenten tek imot uppgjerd for dei leverte varone.

Handlaren eller verksemda og innehavaren og i tilfellet styret eller styraren for verksemda er ansvarlege for avgifta og har skyldnad for at avgiftspengane vert betalt inn på slik måte som departementet fastset.

Eigar og brukar er sams ansvarlege for avgifta.

Endra med lover 2 aug 1946 nr. 3, 14 juni 1956 nr. 3, 31 jan 1992 nr. 18, 20 des 1996 nr. 107 (ikr. 1 jan 1997).

§ 8.

Alle som det vert uppkravt avgift hjå, skal føra dei bøker og gjeva dei uppgåvone som departementet fastset. Departementet kan i særskilde høve gjeva påbod um uppgåveplikt ogso for dei som transporterer varone. Kan det ikkje etter dei uppgåvone og andre upplysningar som ligg fyre, fastsetjast sikkert kor stor avgiftssummen er, skal Omsetningsrådet etter sitt skyn fastsetja summen med endeleg verknad.

Endra med lov 2 aug 1946 nr. 3.

§ 9.

Av pengar som ikkje vert betalt i rett tid skal det svarast renter. Rentefoten skal setjast lik den rentefot som til kvar tid er fastsett av Kongen i medhald av § 3 i lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Avgiftspengane er tvangsgrunnlag for utlegg hjå alle som er ansvarlege for dei. Krav på avgift foreldast etter reglane i lov av 18 mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer § 2.

Endra med lover 2 aug 1946 nr. 3, 14 juni 1956 nr. 3, 18 mai 1979 nr. 18, 31 jan 1992 nr. 18, 26 juni 1992 nr. 86.

§ 10. (Oppheva)

Endra med lov 19 juni 1969 nr. 54, oppheva med lov 20 des 1996 nr. 107 (ikr. 1 jan 1997).

§ 11.

Dei pengane som kjem inn etter § 5 og § 5 a går til eit serskild fond for kvar avgift og kan berre nyttast etter vedtak av Omsetningsrådet til å fremja umsetnaden av vedkomande varor. Pengane vert styrde av rådet.

Dei pengane som kjem inn etter § 6 kan berre nyttast til å utjamna prisskilnader som har si årsak i ulik bruk av mjølk og geografisk lokalisering av produksjonen.

Departementet kan fastsetja tilskotssatsar og gje nærmare reglar for bruk av avgiftspengane etter andre ledd, herunder reglar om opplysningsplikt og kontroll. Departementet kan også oppnemna eit rådgjevande utval som skal gje innstilling om praktiseringa av utjamningsordninga.

Departementet kan med endeleg verknad gjera om Omsetningsrådet sine vedtak om bruk av avgiftspengar etter fyrste ledd dersom vedtaket er i strid med lov, føresegner, eller gjeldande jordbruksavtale. Kongen kan gjere om vedtak dersom vedtaket er i strid med samfunnsinteresser.
Endra med lover 14 juni 1956 nr. 3, 19 juni 1969 nr. 54, 31 jan 1992 nr. 18, 20 des 1996 nr. 107 (ikr. 1 jan 1997), 19 juni 2009 nr. 99 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 816).

§ 12. (Oppheva)

Endra med lover 14 juni 1956 nr. 3, 20 des 1996 nr. 107 (i kraft 1 jan 1997), oppheva med lov 19 juni 2009 nr. 99 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 816).

§ 13.

Vedkomande departement gjev fyresegner um fritaking for umsetnings- og utjamningsavgift på mjølk frå mindre bruk, eller der salet er meir tilfelleleg, eller har mindre å segja, eller der serlege tilhøve talar for fritaking.

§ 14.

Vedkomande departement gjev nærmare fyresegner til gjenomføring av denne lova.

§ 15.

Brot mot denne lova, eller mot dei fyresegner som er ferda ut i samhøve med lova, vert straffa med bøter.

§ 16.

Denne lova tek til å gjelda straks.

– – –

§ 17. (Oppheva)

Tilføyd med lov 11 juni 1971 nr. 57, endra med lov 20 des 1996 nr. 107 (i kraft 1 jan 1997), oppheva med lov 21 jan 2000 nr. 7 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 21 jan 2000 nr. 95).

§ 18.

Kongen kan gi føresegner for godkjenning av omsetningsverksemder som kan ta del i marknadsordningar for jordbruksvaror som vert sett i verk av departementet.

I føresegnene kan det setjast vilkår til anlegg, storleik, produsentavtaler, måter for omsetnad og andre tilhøve som er naudsynte for å gjennomføre ein effektiv marknadsføring og marknadsregulering.

Produsentar og godkjende omsetningsverksemder som tar del i marknadsordninga kan i føresegnene påleggjast å gi opplysningar om produksjon, produksjonsplanar og omsetning.
Føyd til med lov 12 juni 1981 nr. 71.

§ 19.

Til å gjennomføre tiltak som er fastsett i jordbruksavtala kan Kongen gjeve

føresegner om at produsent av jordbruksvarer må oppfylle fastsette vilkår for å få tilskott frå staten og/eller den avtalefesta prisen som er knytt til levering av varer.
Føyd til med lov 8 juni 1984 nr. 69.

Lov om gjeldsbrev [gjeldsbrevlova]

Fyrste kapitel. Ålmenngjeldande reglar.

§ 1.

Den som gjev eit gjeldsbrev, misser ikkje med det utan avtale nokor motsegn frå det rettshøvet som er grunnlag for gjeldsbrevet.

§ 2.

Gjev fleire ut eit gjeldsbrev, svarar dei ein for alle og alle for ein, om inkje anna er sagt.

Betaler ein av dei, kann han søkja att hjå kvar av dei andre det som skal falle på han etter rettshøvet mellom dei.

Er det visst at ein av dei andre ikkje kann betala, eller er tilhaldsstaden hans ukjend, blir parten hans bytt mellom alle hine. Det same gjeld, om han ikkje betalar innan 14 dagar etter han er kravd eller krav er sendt til han på forsvarleg måte.

§ 3.

Er betalingsstad ikkje avtala, skal eit gjeldsbrev betalast der kravshavaren bur, eller på forretningsstaden, om han driv forretning. Om kravshavaren flytter ut or landet eller kravet går over til ein mann i eit anna land, blir betalingsstaden verande den same som før når inkje anna er avtala.

Kravshavaren kann krevja betaling på ein annan stad i det land der pengane skal greidast, so framt det ikkje blir til nemnande ulempe eller utgift for skyldnaren.

Flytter kravshavaren eller kjem kravet på andre hender og skyldnaren so ikkje får veta kvar han skal betala, er han utan ansvar om han kjem for seint av den grunn. Utgifter og tap som skyldnaren har for di han ikkje kjenner til skiftet, lyt kravshavaren svara.

§ 4.

Ihendehavargjeldsbrev skal betalast i forretningslokalet til skyldnaren når ikkje anna er sagt.

Det same gjeld gjeldsbrev som blir utgjevne mange i samanheng og med sams tekst (mengdegjeldsbrev), og gjeldsbrev som bankar eller samvirkeføretak gjev ut for innlån.

Endra med lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 5.

Er det ikkje fastsett noko om betalingstid, har skyldnaren rett til å betala so snart han vil. Han er skyldig til å betala straks kravsmannen seier frå.

Forfell gjeldsbrevet på ein sundag eller annen helgedag eller på ein laurdag eller på den 1 eller 17 mai, blir forfallsdagen utdrygd til yrkedagen etter. Dette gjeld òg når gjeldsbrevet lyder på betaling innen ein serskild nemnd frist som går ut på ein helgedag eller på ein laurdag eller på 1 eller 17 mai.

Endra med lover 27 feb 1970 nr. 3, 17 des 1976 nr. 100.

§ 6.

Betalar ikkje skyldnaren i tide, skal han svara rente etter lov om renter ved forsinket betaling m.m. frå den dagen han skulle ha betala.

Kunde kravshavaren krevja høgre rente på anna grunnlag, har han framleis rett til det. Det same gjeld om skadebot, i fall kravshavaren har tap som renta ikkje gjev fullt vederlag for.

Er det på kravshavaren betalinga står, skal ikkje skyldnaren svara rente so lenge dette varer, endå om kravet før bar rente.

Endra med lov 17 des 1976 nr. 100.

§ 7.

Lyder gjeldsbrevet på eit pengeslag som ikkje gjeld der gjeldsbrevet blir betala, kann det betalast med slike pengar som gjeld på staden etter verdet på betalingsdagen, om inkje anna er avtala.

Blir gjeldsbrevet ikkje betala i tide, og lyder det på eit pengeslag som ikkje gjeld der gjeldsbrevet skal betalast, skal kravshavaren ha vederlag for tap han får av at kursen på gjeldsbrevpengane har falle. Gjev ikkje tilhøvet grunnlag for

annan tapsrekning, kann han krevja betaling i slike pengar som gjeld der betaling skulde gjevast, etter kursen på forfallsdag.

Det skal likevel ikkje gjevast vederlag for kurstapet, i fall det er på kravshavaren sjølv betalinga står, eller seinkingsgrunnen er lovbod, stans i samferdsla eller andre slike hindringar som skyldnaren ikkje vinn med og som det ikkje var ventande at han tok omsyn til då han gav ut gjeldsbrevet.

§ 8. (Oppheva)

Oppheva med lov 4 mars 1983 nr. 4.

§ 9.

Når nokon avhender eit gjeldsbrev til eige eller pant, svarar han for at kravet er til. Men dette gjeld ikkje ved gåvor, og ikkje heller når mottakaren visste at kravet ikkje var til, eller hadde grunn til mistanke om det.

§ 10.

Avhendaren svarar berre for at skyldnaren er vederheftig, når han tek det på seg. Blir ein vekselobligasjon avhendt ved endossement, blir dette rekna for å vera tilfelle.

Andre kapitel. Omsetningsgjeldsbrev.

§ 11.

Reglane i dette kapitel gjeld berre omsetningsgjeldsbrev.

Eit gjeldsbrev er omsetningsgjeldsbrev når det anten

1. lyder på ihendehavaren eller ikkje seier kven gjelda skal betalast til (ihendehavargjeldsbrev), eller
2. lyder på namn med tillegget «eller order» eller eit anna slikt tillegg (ordergjeldsbrev), eller
3. gjev pant i fast eigedom eller i skip eller anna innretning som er innført i skipsregisteret, jf sjøloven §§ 11, 33 og 507, eller i luftfartøy som er innført i luftfartøyregisteret, so nær som når det er tilset «ikkje til order» eller eit anna slikt atterhald, eller
4. lyder på namngjeven mann (namnegjeldsbrev) og endefram seier

at det skal vera omsetningsgjeldsbrev.

Endra med lover 7 apr 1972 nr. 13, 27 mai 1983 nr. 30, 24 juni 1994 nr. 39 (ikr. 1 okt 1994).

§ 12.

Får eit ihendehavargjeldsbrev påskrift om at ein namngjeven mann er kravshavar, blir det likevel rekna for eit ihendehavargjeldsbrev, so framt ikkje skyldnaren har skrive under påskrifta eller ho har heimel i teksten i gjeldsbrevet. Men i desse høve òg blir brevet verande omsetningsgjeldsbrev.

§ 13.

Den som har eit omsetningsgjeldsbrev i hende, er legitimera til å rå over det med verknad som nemnt i §§ 14, 15, 18 og 19, so framt det er eit ihendehavargjeldsbrev. Det same gjeld, når han er den som etter teksten i gjeldsbrevet eller ei samanhangande rekkje av skriftlege utsegner om avhendingar til namngjeven mann eller in blanco synest vera rette innehavaren til gjeldsbrevet, eller når han med grunn kann haldast for å vera den nemnde eller for å ha rett til å rå for han.

§ 14.

Avhender legitimasjonshavaren (jfr. § 13) eit omsetningsgjeldsbrev til eige eller pant, og mottakaren får det i hende, hindrar det ikkje rettsvinning at han vantar rett til å rå over brevet, utan når mottakaren veit dette eller ikkje er so aktsam som han bør vera etter tilhøvet.

§ 15.

Avhender legitimasjonshavaren eit omsetningsgjeldsbrev til eige eller pant, og mottakaren får det i hende, kan utgjevaren ikkje gjera gjeldande

- at kravet er ugildt etter reglane i §§ 29-33 eller 36 i avtalelova, eller § 2 i pristiltakslova, eller at gjeldsbrevet er utgjeve utan hans vilje etter at han skreiv under det,
- at han ikkje har fått det vederlaget som var avtala, eller har andre motsegner frå det rettshøvet som var grunnlag for gjeldsbrevet,

- at kravet er betala før gjeldsbrevet vart avhendt eller at det er bortfalle eller brigda med avtale, motrekningsfråsegn eller oppseiing eller i dom.

Men ei motsegn går ikkje tapt, i fall mottakaren kjenner det omstendet som ho blir bygd på, eller bør ha mistanke om det. Det same gjeld, om gjeldsbrevet har fått ei påskrift om det, som ikkje lett kunde takast bort, endå om dette sidan er gjort.
Endra med lover 4 mars 1983 nr. 4, 11 juni 1993 nr. 66 (ikr. 1 jan 1994).

§ 16.

Har skyldnaren betala rente som forfall før gjeldsbrevet vart avhendt, kann han gjera dette gjeldande mot ein mottakar i god tru. Likeins har han alle andre motsegner mot krav på rente som etter gjeldsbrevet skulde vore betala før avhendingsdagen.

Same regelen gjeld faste tidvisse summar som blir betala etter gjeldsbrevet og inneheld både rente og avdrag.

§ 17.

Utgjevaren kann likeins gjera gjeldande at gjeldsbrevet er falskt eller forfalska, underskrive på hans vegner utan fullmakt eller ugildt på grunn av grov tvang (§ 28 i avtalelova), manglande rettsleg handleevne eller sinnssjukdom, at gjeldsbrevet er sagt maktlaust, eller at kravet er bortfalle eller brigda etter reglane om deponering, forelding, preklusjon eller tvangsakkord.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 18.

Avhender legitimasjonshavaren eit omsetningsgjeldsbrev til eige eller pant, og mottakaren får det i hende, kann skyldnaren ikkje krevja motrekning med krav på avhendaren, uten mottakaren visste at skyldnaren hadde eit krav som kunde nyttast til motrekning, og måtte skjøna at skyldnaren kom til å lida tap, om ei avhending skulde stengja for dette.

Motkrav som reiser seg frå same rettshøvet som gjeldsbrevkravet, fylgjer likevel dei reglane som gjeld om motsegner frå dette høvet.

§ 19.

Betalar skyldnaren eit omsetningsgjeldsbrev til legitimasjonshavaren, blir han fri, endå om mottakaren ikkje har rett til å taka mot betaling, når skyldnaren ikkje veit det og er so aktsam som han etter tilhøvet bør vera for å hindra at pengane kjem i urette hender.

§ 20.

Når eit omsetningsgjeldsbrev er avhendt til eige eller pant, kann skyldnaren likevel betala forfallen rente til avhendaren, når skyldnaren ikkje veit at avhendaren er utan rett til å taka mot pengane og ikkje bør ha mistanke om det heller. Det same gjeld faste summar som etter gjeldsbrevet blir betala med jamne mellomrom, og som inneheld både rente og avdrag.

Betalar ein annan enn skyldnaren etter gjeldsbrevet, lyt betalaren òg vera i god tru.

§ 21.

Skyldnaren etter eit omsetningsgjeldsbrev er berre skyldig å betala, so framt han får brevet tilbake. Er det ikkje eit ihendehavargjeldsbrev, kann han òg krevja kvittering på gjeldsbrevet.

Betalar han avdrag, kann han krevja at dei blir avskrivne på brevet, og dessutan laus kvittering. Men skal det etter gjeldsbrevet betalast med jamne mellomrom faste summar som inneheld både rente og avdrag, kann han ikkje krevja at desse avdrag blir avskrivne.

Blir gjeldsbrevet opsagt, kann skyldnaren krevja at det får påskrift om det.

§ 22.

Rentekupongar til mengdegjeldsbrev fylgjer reglane om ihendehavargjeldsbrev, straks renteterminen har take til.

Den som vinn retten til ein kupong, er bunden av føresegnene i den teksten gjeldsbreva har sams. Han lyt òg finna seg i den motsegn at gjeldsbrevet som kupongen høyrde til, er ugildt, for di utskrivaren ikkje har gjeve det ut.

Når gjeldsbrevet er utdrage eller havt til å forfalle på annan måte med heimel i den sams teksten, gjev kupongar som sidan forfell, ingen rett.

Blir kupongar avhende saman med gjeldsbrevet, får mottakaren ikkje betre rett etter kupongane enn etter sjølve gjeldsbrevet.

§ 23.

Utbytekupongar til aksjer eller anna brev på ein selskapspart fylgjer òg reglane om ihendehavargjeldsbrev.

Den som vinn retten til ein kupong, lyt finna seg i den motsegn at aksjen eller partbrevet ikkje gav partsrett i selskapet då kupongen forfall.

Blir ein kupong avhend serskilt før utbytet er fastsett, gjeld §§ 14 og 15 ikkje.

Blir kupongar avhende saman med aksjen eller partbrevet, får ikkje mottakaren betre rett etter kupongane enn etter sjølve aksjen eller partbrevet.

§ 23 a.

Den som før kravet er forelda, melder til skyldnaren at eit mengdegjeldsbrev eller ein rente- eller utbytekupong er komen bort og som gjer retten sin etter brevet eller kupongen sannsynleg, kan krevje betaling når foreldingsfristen er ute.
Tilføyd ved lov 18 mai 1979 nr. 18.

Tredje kapitel. Enkle gjeldsbrev.

§ 24.

Reglane i dette kapitel gjeld berre enkle gjeldsbrev. Med dette er i denne lova meint namnegjeldsbrev som ikkje går inn under § 11 nr. 3 eller 4.

§ 25.

Når nokon avhender eit enkelt gjeldsbrev, får ikkje mottakaren betre rett enn avhendaren, om inkje anna fylgjer av serlege rettsreglar.

§ 26.

Krav på avhendaren kann skyldnaren nytta til motrekning, når han vart eigar av kravet før han fekk veta om avhendinga eller fekk nokon tanke om henne. Var motkravet ikkje forfalle på den tid, lyt det dessutan vera forfalle seinast samstundes med hovudkravet.

§ 27.

Er eit enkelt gjeldsbrev avhendt, blir skyldnaren likevel fri når han betalar til den førre kravshavaren, soframt han ikkje veit at hin er utan rett til å taka mot betaling, og han er so aktsam som han bør vera etter tilhøvet.

§ 28.

Når skyldnaren betalar til den som har fått eit gjeldsbrev overført til seg skriftleg, blir han fri, endå om det syner seg at avhendinga ikkje er bindande. Veit skyldnaren dette eller bør han ha mistanke om det, gjeld denne føresegn ikkje; og ikkje heller om avhendinga er ugild av ein grunn som er nemnd i § 17.

§ 29.

Blir eit enkelt gjeldsbrev avhendt, gjeld dette berre mot kravsmennene til avhendaren når skyldnaren har fått melding om avhendinga frå mottakaren eller avhendaren.

Er kravet avhendt til fleire som alle er i god tru, går den retten føre som skyldnaren fyrst får melding om.

Desse reglane gjeld likevel ikkje når utestående krav blir avhende saman med ein forretning som det gjeld bokføringsplikt for.

Fjerde kapitel. Innskotsbøker.

§ 30.

Innskotsbøker i bankar og samvirkeføretak fylgjer føresegnene om enkle gjeldsbrev.
Endra med lover 25 juni 1999 nr. 46 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 702), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 31. (Oppheva)

Oppheva med lov 25 juni 1999 nr. 46 (ikr. 1 juli 2000).

§ 32.

Blir ei innskotsbok avhendt til eige, gjeld dette mot kravsmennene til avhendaren berre når skyldnaren har notert avhendinga i bøkene sine, og gjeve mottakaren melding om det og om kva det stod inne på kontoen. Dette må skyldnaren gjera straks om innehavaren av kontoen krev det og legg fram boka so framt ikkje serleg avtale eller reglar i vedtektene til skyldnaren gjev rett til å nekte notering.

Er boka avhend til fleire, går den føre som har fått notert sin rett av skyldnaren og i god tru fått melding om det.

Endra med lover 8 feb 1980 nr. 2, 25 juni 1999 nr. 46 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 702).

§ 33.

Skyldnaren kan ikkje krevja motrekning med krav på avhendaren, når han har gjeve mottakaren slik melding som § 32 talar om. Heller ikkje har han den motsegna at han ikkje var skyldig pengane so framt ikkje mottakaren visste dette eller burde ha mistanke om det.

Endra med lov 25 juni 1999 nr. 46 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 702).

Femte kapitel. Overgangsreglar.

§ 34.

Denne lova tek til å gjelda 1 januar 1940.

Ho blir nytta på eldre gjeldsbrev òg når inkje anna er sagt i dei næste paragrafane.

§ 35.

Når reglane i denne lova skal nyttast på eldre namnegjeldsbrev, blir breva rekna for å vera stila til namngjeven mann eller order, so nær som når det er tilsett «ikkje til order» eller eit anna slikt atterhald.

– – –

§ 36.

Paragrafane 1-5 og 7 gjeld berre gjeldsbrev som er yngre enn denne lova.

Paragraf 6 blir nytta på eldre gjeldsbrev òg, når betalingstida fell etter lova tek til å gjelda.

§ 37.

– – –

Sjette kapitel. Brigde i andre lover o.a.

§ 39.

Norske Lov 1-21-13 og 14 held opp å gjelda. Samkausjonistar svarar ein for alle og alle for ein, når inkje anna er sagt. Reglane i § 2, andre og tredje leden, gjeld likeins for samkausjonistar.

§ 40.

Det som er fastsett i § 6 skal gjelda på tilsvarande måte om avtalegjeld som ikkje knyter seg til gjeldsbrev, men som skyldnaren har fått serskilt varsel om å betala. Kjem varslet etter forfallsdag, tek renta til frå den dag varslet er framkome til skyldnaren.

– – –

Lov om deponering i gjeldshøve [deponeringslova]

§ 1.

Har nokon ei gjeld i pengar eller verdpapir, som han ikkje får oppfylla av ein grunn som ligg hjå kravshavaren, kann han fri seg med å deponera i Noregs bank i samhøve med reglane i denne lov.

Same retten har skyldnaren om kravshavaren ikkje gjer det skyldnaren kann setja til vilkår for å betala, eller det er grunn til å vera i tvil om kven som er kravshavar og skyldnaren ikkje kann klandrast for denne uvissa.

§ 2.

Er det pengar skyldnaren skal svara, deponerar han på den måten at han set pengane inn på folio i banken.

Er ansvaret i verdpapir, deponerar han med å gjeva slike papir utan forsegling eller lås til banken til gøymings. Rente, avdrag og andre summar som forfell på slike papir, tek banken inn og fører på folio som deponera pengar etter denne lov. Gøymingsgebyret som banken fastset, tek han av dei pengane som soleis kjem inn, og elles skal det betalast av den som gjer krav på det som er deponera. Departementet kann gjeva reglar om kva banken elles skal gjera med verdpapira.

§ 3.

Når skyldnaren deponerar, skal han gjeva opp deponeringsgrunnen, kva gjeld det er og om råd er namnet på kravshavaren.

Blir det som er deponera, utreidt til urette mann, for di skyldnaren gav range eller ufullstendige opplysningar, blir han ikkje fri ansvaret sitt. Men kravshavaren kann ikkje krevja meir enn det tapet forsøminga valda.

Skyldnaren skal varsla kravshavaren om at han har deponera, so sant det er råd. Gjer han ikkje det, skal han svara tap dette fører med seg.

§ 4.

Det som er deponera, skal reidast ut til kravshavaren, når han provar retten sin.

Gjer fleire krav på det som er deponera, skal det reidast ut når det er endeleg avgjort i dom eller på annan måte kven som har retten.

§ 5.

Skyldnaren kann ikkje krevja att det som er deponera, utan i det tilfellet som er nemnt i § 6, andre leden.

Når den som deponerar, tek atterhald om større rett til å krevja attende, går tilfellet ikkje inn under denne lov.

§ 6.

Retten kravshavaren har til dei verde som er deponera, fell bort tjuge år etter

deponeringsdagen.

Innan eitt år etter kann den som deponera, krevja dei att.

Blir det ikkje reist noko slikt krav, går dei inn i statskassa.

§ 7.

Serlege reglar i andre lover om høve for skyldnaren til å fri seg med deponering, held ved å gjelda.

§ 8.

Føresegnene framanfor gjeld på tilsvarande måte når det vert betala utbyte, likvidasjonspart eller anna slikt i selskapshøve.
Tilføyd ved lov 6 juli 1957 nr. 8.

Lov om adgangen til visse områder

§ 1.

Justisdepartementet eller den dette gir myndighet, kan til vern om norske almene interesser forby enhver som ikke er norsk statsborger adgang til bestemte områder her i riket. På samme måte kan bestemmes at adgang til visse områder skal være betinget av særlig tillatelse; skal en slik bestemmelse også omfatte norske statsborgere som er bosatt innen området eller har fast arbeid der, må tillatelse som nevnt ikke nektes dem.

§ 2.

Den som forsettlig eller av grov uaktsomhet overtrer forbud som er gitt i medhold av § 1 eller bestemmelser som er gitt til gjennomføring herav, straffes med bøte eller fengsel inntil tre måneder. I gjentagelsestilfelle eller når det foreligger flere handlinger som nevnt i første punktum eller skjerpende omstendigheter ellers er straffen bøter eller fengsel inntil ett år.

Med bøter eller i gjentagelsestilfelle med fengsel inntil tre måneder straffes den som leier ut husrom eller gir natteherberge til noen som han vet eller bør forstå oppholder seg på stedet i strid med forbud eller annen bestemmelse etter § 1.

Utlending som handler mot disse bestemmelser, kan utvises av riket i overensstemmelse med utlendingsloven kapittel 8.
Endret ved lover 10 juni 1966 nr. 7, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 3.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om vassdragene [vassdragsloven]

Første kapitel. Om eiendomsretten til vassdrag.

§ 1. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 2.

Når elv eller bekk danner skillet mellom eiendommer, skal grensen gå etter djupålen i vassfaret, hvis ikke annet følger av særlig hjemmel.

§ 3.

Hvor eiendommer som ligger på hver sin side av en innsjø støter til hverandre under vatnet, skal grensen, hvis ikke annet følger av særlig hjemmel, gå slik at hvert sted på bunnen tilhører den landside som det nærmest er en fortsettelse av.

§ 4.

Mellom eiendommer på samme side av et vassdrag skal grensen, hvis ikke annet følger av særlig hjemmel, gå slik at hvert sted på bunnen tilhører den strand som det ved lav vass-stand ligger nærmest.

§ 5.

1. Enhver har rett til å kreve sin eiendoms grenser i vassdrag fastslått med bindende virkning og oppmerket. Forsåvidt angår grunn som ikke er undergitt eiendomsrett, kan kravet rettes mot eller reises av vedkommende departement. Departementet gir nærmere bestemmelser om kartfesting og merking, jf. lov om eigedomsregistrering.
2. Mellom eiendommer som ligger på hver sin side av elv, bekk eller innsjø, fastsettes grensen ved skjønn.
Endret ved lover 15 mai 1992 nr. 47, 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600).

§ 6.

Oppgrunning eller forandring av vatnets løp endrer ikke eiendomsgrensene. Vassdraget tilfaller eierne av den grunn som vatnet har tatt sitt nye løp over, og den nye djupål kommer ikke i betraktning.

§ 7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 8. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 10. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 11. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 11 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 juni 1992 nr. 62, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 12. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 13. (Opphevet)

Endret ved lov 21 juni 1963 nr. 23, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 14. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 1992 nr. 62, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 15. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 16. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 17. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 18. (Opphevet)

Endret ved lov 26 juni 1970 nr. 75, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 19. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 20. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 21. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 22. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 23. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 24. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 25. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 26. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 27. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 28. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 29. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 30. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 31. (Opphevet)

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 32. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 33. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 34. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 35. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 36. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 37. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 38. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 39. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 40. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 41. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 42. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 43. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 44. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 45. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 46. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 47. (Opphevet)

Endret ved lov 13 mars 1981 nr. 6, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 48. (Opphevet)

Endret ved lover 26 juni 1970 nr. 75, 13 mars 1981 nr. 6, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 49. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 juni 1970 nr. 75.

§ 50. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 juni 1970 nr. 75.

§ 51. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 juni 1970 nr. 75.

§ 52. (Opphevet)

Endret ved lov 10 apr 1959 nr. 10, opphevet ved lov 26 juni 1970 nr. 75.

§ 53. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 juni 1970 nr. 75.

§ 54. (Opphevet)

Endret ved lov 16 juni 1961 nr. 15, opphevet ved lov 26 juni 1970 nr. 75.

§ 55. (Opphevet)

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 56. (Opphevet)

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 57. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 58. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 59. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 60. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 61. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 62. (Opphevet)

Endret ved lov 10 apr 1959 nr. 10, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 63. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 64. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 65. (Opphevet)

Endret ved lov 10 juni 1977 nr. 82, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 66. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 67. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 68. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 69. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 70. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 71. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 72. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 73. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 74. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 75. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 76. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 77. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 78. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 79. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 80. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 81. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 82. (Opphevet)

Endret ved lov 10 apr 1959 nr. 10, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 83. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 84. (Opphevet)

Endret ved lov 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 oflg. res. 17 juni 1998 nr. 615), opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 85. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 86. (Opphevet)

Endret ved lov 25 apr 1986 nr. 15, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 87. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 88. (Opphevet)

Endret ved lov 27 des 1945 nr. 2, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 89. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 90. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 1992 nr. 62, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 91. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 92. (Opphevet)

Endret ved lov 25 apr 1986 nr. 15, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 93. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 94. (Opphevet)

Endret ved lov 25 apr 1986 nr. 15, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 95. (Opphevet)

Endret ved lov 25 apr 1986 nr. 15, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 96. (Opphevet)

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 97. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 98. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 99. (Opphevet)

Endret ved lov 25 apr 1986 nr. 15, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 100. (Opphevet)

Endret ved lov 25 apr 1986 nr. 15, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 101. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 102. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 103. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 104. (Opphevet)

Endret ved lover 25 apr 1986 nr. 15, 19 juni 1992 nr. 62, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 105. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 1992 nr. 62, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 106. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 1992 nr. 62, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 107. (Opphevet)

Endret ved lover 8 feb 1980 nr. 2, 19 juni 1992 nr. 62, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 108. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 109. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 110. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 111. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 112. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 113. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 114. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 115. (Opphevet)

Endret ved lover 26 juni 1970 nr. 75, 26 jan 1973 nr. 3, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 116. (Opphevet)

Endret ved lov 25 apr 1986 nr. 15, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 117. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 118. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 119. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 120. (Opphevet)

Endret ved lover 25 apr 1986 nr. 15, 26 juni 1992 nr. 86, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 121. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 122. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 123. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 124. (Opphevet)

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 25 apr 1986 nr. 15, 9 jan 1998 nr. 5, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 125. (Opphevet)

Endret ved lover 25 apr 1986 nr. 15,Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 126. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 127. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 128. (Opphevet)

Endret ved lov 8 feb 1980 nr. 2, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 129. (Opphevet)

Endret ved lov 25 apr 1986 nr. 15, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 130. (Opphevet)

Endret ved lover 18 juni 1965 nr. 5, 26 jan 1973 nr. 3, 13 mars 1981 nr. 6, 19 juni 1992 nr. 61, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 131. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 132. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 132 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 1959 nr. 2, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 133. (Opphevet)

Endret ved lover 10 apr 1959 nr. 2, 26 jan 1973 nr. 3, 3 juni 1983 nr. 51, 12 juni 1987 nr. 62, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 134. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 135. (Opphevet)

Endret ved lov 10 apr 1959 nr. 2, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 136. (Opphevet)

Endret ved lov 10 apr 1959 nr. 2, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 137. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 138. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 139. (Opphevet)

Endret ved lov 26 jan 1973 nr. 3, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 140. (Opphevet)

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 3, 17 des 1982 nr. 88, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 141. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 142. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 143. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 144. (Opphevet)

Endret ved lover 26 juni 1970 nr. 75, 26 juni 1992 nr. 86, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 145. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 146. (Opphevet)

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 9 jan 1998 nr. 5, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 147. (Opphevet)

Endret ved lov 6 mars 1992 nr. 24, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 148. (Opphevet)

Endret ved lov 10 mars 1950 nr. 1, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 149. (Opphevet)

Endret ved lov 10 mars 1950 nr. 1, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 150. (Opphevet)

Endret ved lov 10 mars 1950 nr. 1, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 151. (Opphevet)

Endret ved lover 10 mars 1950 nr. 1, 17 des 1976 nr. 100, 8 feb 1980 nr. 2, 12 juni 1981 nr. 67, 26 juni 1992 nr. 86, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 152. (Opphevet)

Endret ved lover 10 mars 1950 nr. 1, 26 juni 1973 nr. 3, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 153. (Opphevet)

Endret ved lov 10 mars 1950 nr. 1, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 154. (Opphevet)

Endret ved lover 14 juli 1950 nr. 2, 26 juni 1970 nr. 75, 25 apr 1986 nr. 15, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 155. (Opphevet)

Endret ved lov 25 apr 1986 nr. 15, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 156. (Opphevet)

Endret ved lov 26 juni 1970 nr. 75, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 157. (Opphevet)

Endret ved lov 14 juli 1950 nr. 2, opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 158. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

Lov om Norsk Lysingsblad

§ 1.

Staten gjev ut eit offentleg lysingsblad. Namnet skal vera Norsk Lysingsblad.

§ 2.

Bladet tek inn lysingar som skal eller kan kunngjerast med heimel i lov. Når embete og andre statsstillingar skal kunngjerast ledige, skal dei lysast ut i Norsk Lysingsblad dersom Kongen ikkje har fastsett noko anna.

§ 3.

Kongen fastsett reglar for bladdrifta, soleis også reglar for kva lysingar som kan takast inn i bladet.

§ 4.

Denne lova gjeld frå den dagen Kongen fastsett.[1] – – –
1 Frå 1 jan 1948 iflg. res. 5 des 1947.

Lov om krigspensjonering for militærpersoner

Kapitel I. Omfang.

§ 1.

Denne lov gjelder pensjonering av militærpersoner som har fått mén som følge av skade eller sykdom som de er påført under tjenstgjøring i krig. Likeså omfatter loven pensjonering av etterlatte til militærpersoner som er død av skade eller sykdom de er påført under tjenestgjøringen.

Som militærperson anses enhver som deltar i krigen (krigsdeltaker) etter bestemmelsene i forsvarsloven eller som frivillig. Arbeids- og velferdsdirektoratet kan bestemme at norsk statsborger som deltar i krigen i alliert lands tjeneste, helt eller delvis skal ha rett til ytelser etter denne lov for seg og sine etterlatte. Vedtak etter foregående punktum kan påklages til departementet.
Endret ved lover 19 juni 1953 nr. 6, 17 des 1993 nr. 130, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 2.

Den som antas å ha gjort seg skyldig i forhold som rammes av bestemmelsene i straffeloven kapittel 17, § 184 eller av krigsartiklene i den militære straffelov, skal nektes ytelser etter denne lov for seg og sine etterlatte. Det samme gjelder den som antas å ha gjort seg skyldig i forhold som rammes av de gjeldende straffebestemmelser for landssvik.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan helt eller delvis gjøre unntak fra regelen i første ledd når særlige grunner foreligger.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan også bestemme at ytelser etter denne lov helt eller delvis skal nektes den som på annen måte antas å ha gjort seg skyldig i grovt uverdig forhold, og hans etterlatte.

Reglene i denne paragraf om nekting av ytelser gjelder tilsvarende for ektefelle, barn eller forsørget som ville vært berettiget til ytelse etter denne lov.

Vedtak som Arbeids- og velferdsdirektoratet treffer etter denne paragraf, kan påklages til departementet.

Endret ved lover 17 des 1993 nr. 130, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapitel II. Ytelser under sykdom og invaliditet.

Overskriften endret ved lov 16 des 1966 nr. 13.

§ 3.

1. Under krigsbetinget sykdom jfr. kapittel I ytes fri sykebehandling og sykepenger etter bestemmelsene i denne paragraf, jfr. dog § 18 a sjette ledd. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om refusjon av utgifter ved sykebehandling etter denne lov.

2. Sykebehandling består i nødvendig legehjelp, medisin, kur og pleie – i tilfelle på sykehus eller annen kuranstalt – fra skaden inntraff og så lenge det trenges. Videre betales nødvendige utgifter i anledning av reise til og fra lege, sykehus eller annen kuranstalt.

3. Til person som har fylt 18 år ytes sykepenger i form av invalidepensjon beregnet pr. dag etter siste ledd. Ved delvis sykmelding avkortes sykepengene forholdsmessig.

Får den skadede full lønn under sykdom, har arbeidsgiveren rett til å kreve sykepengene utbetalt, begrenset til lønnens størrelse, eller til å gjøre et tilsvarende fradrag i lønnen.

Når det finnes rimelig, kan det tilstås sykepenger til person under 18 år. Ved

fastsetting av sykepenger skal det tas hensyn til vedkommendes alder og til om vedkommende får tillegg etter nr. 5 og § 5 eller pensjon etter § 15.

Sykepenger etter første ledd beregnes ved at årspensjonen divideres med 312. Ytelsene gis for alle dager unntatt søndager.

4. Får den skadede fri kur og pleie i institusjon under statlig ansvar, eller i anstalt under kriminalomsorgen, ytes stønad med uforandret beløp til og med den tredje kalendermåneden etter den måneden forpleiningen tok til. Dersom innlegging er for skade eller sykdom som går inn under loven her, ytes full invalidepensjon med eventuelle forsørgingstillegg.

Ved forpleining ut over nevnte tidsrom skal det til enslig person utbetales så stor del av nevnte ytelse at denne sammen med eventuelle andre pensjons- og trygdeytelser, svarer til 37 prosent av den fulle invalidepensjon, dog ikke mer enn nevnt i første ledd. For den som forsørger ektefelle og barn, skal slik stønad ut over nevnte tidsrom svare til en fjerdedel av folketrygdens grunnbeløp tillagt familiestønad etter reglene i §§ 13 og 15, dog ikke mer enn nevnt i første ledd.

Bestemmelsene i første og andre ledd gjelder ikke for opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Kongen kan gi nærmere regler om ytelser under fri kur og pleie etter denne lov.

Bestemmelsen i nr. 3 annet ledd gjelder på tilsvarende måte.

Bestemmelsen etter annet ledd om full minsteytelse på 37 prosent skal også gjelde ved innleggelse i sykehjem m.v.

5. Barnetillegg ytes med kr. 1.350 årlig for det første forsørgede barn under 18 år, og kr. 900 årlig for hvert følgende forsørget barn, når sykepengene svarer til full invalidepensjon. Ved delvis sykmelding reduseres tillegget tilsvarende.

For adoptivbarn og fosterbarn som forsørges av den skadede, ytes ikke barnetillegg etter de virkelige foreldre.

Forlenget barnetillegg ytes etter bestemmelsen i lov av 29 juni 1951 nr. 34 avsnitt III nr. 3.

Endret ved lover 12 juni 1959 nr. 5, 1 feb 1963 nr. 2, 18 des 1964 nr. 11, 16 des 1966 nr. 13, 17 apr 1970 nr. 19, 13 juni 1980 nr. 45, 18 des 1981 nr. 94, 11 juli 1986 nr. 55, 26 mai 1989 nr. 24, 21 des 1990 nr. 80, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 14 juni 2002 nr. 22, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 3 a.

Får den skadede etter endt sykebehandling mén som medfører tap av ervervsevne, har han rett til invalidepensjon.

Ved bedømmelsen av tapet av ervervsevne skal det tas hensyn til den skadedes muligheter for ervervsmessig inntekt før og etter skaden. Det kan

også tas særskilt hensyn til skadens medisinske art og størrelse.

Har en skadet rett til delvis invalidepensjon når tilbakefall (forverrelse) inntrer, er arbeidsgiverens rett til å kreve refusjon i eller gjøre fradrag for sykepenger, jfr. § 3 nr. 3 og nr. 4, begrenset til det beløp som kontantstønaden forhøyes med på grunn av tilbakefallet (forverrelsen).
Tilføyd ved lov 13 juni 1980 nr. 45.

§ 4.

Invalidpensjonen beregnes til 75 % av pensjonsgrunnlaget.

Ved fullstendig tap av ervervsevnen ytes hel pensjon og ved nedsatt ervervsevne en tilsvarende avkortet pensjon. Den skadede har dog ikke rett til invalidepensjon hvis ervervsevnen er nedsatt med mindre enn 8 1/3 prosent.

§ 5.

Tillegg for forsørget barn under 18 år ytes når invalidens ervervsevne er nedsatt med 20 prosent eller mer. Tillegget utgjør ved full invaliditet kr. 1.350 årlig for det første forsørgede barn og kr. 900 årlig for hvert følgende forsørget barn. Ved delvis invaliditet reduseres tillegget tilsvarende. Barnetillegg gis fra den første dag i måneden etter at barnet er født, og løper til og med den måned da retten til barnetillegg opphører. Ved dødsfall løper tillegget ut måneden etter vedkommendes død.

§ 3 nr. 5 annet og tredje ledd får tilsvarende anvendelse.
Endret ved lover 19 juni 1953 nr. 1, 30 nov 1956 nr. 2, 19 des 1958 nr. 19, 1 feb 1963 nr. 2, 18 des 1964 nr. 11, 13 juni 1980 nr. 45.

§ 6. (Opphevet)

Endret ved lover 13 juni 1980 nr. 45, 20 des 1991 nr. 90, opphevet ved lov 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999).

§ 7. (Opphevet)

Endret ved lov 20 des 1991 nr. 90, opphevet ved lov 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999).

§ 8.

Til anskaffelse av kunstige lemmer eller andre hjelpemidler skal det tilståes invaliden passende bidrag (protesebidrag). Det kan også ytes bidrag til vedlikehold og fornyelse av slike hjelpemidler.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 9.

Invaliden kan tilstås bidrag til utdannelse, yrkesopplæring eller hjelp til erverv, når det antas at invaliden kan få varig nytte av dette og han selv ikke har midler til å bekoste det. Bidragene til hver invalid til dette formål må i alt ikke overstige kr. 5.000.
Endret ved lover 30 nov 1956 nr. 2, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 10.

Blir invaliditetsgraden fastsatt til mindre enn 20 %, skal invalidpensjonen utløses med et beløp en gang for alle som svarer til pensjonen for 6 år.

– – –

Endret ved lover 17 apr 1970 nr. 19, 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999, endringene i bestemmelsene om kapitalutløsning gjelder ikke for den som har satt fram krav om og fyller vilkårene for kapitalutløsning før 1 sep 1999, jf § 36).

Kapitel III. Ytelser ved dødsfall.

§ 11. (Opphevet)

Endret ved lov 16 des 1966 nr. 13, opphevet ved lov 22 mars 1968 nr. 3.

§ 12.

Til flytting av grav kan det ytes bidrag med inntil 15 prosent av folketrygdens grunnbeløp.
Endret ved lover 16 des 1966 nr. 13, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 13.

Til etterlevende enke ytes pensjon etter følgende regler:

Full pensjon for enke utgjør 2/3 av den fulle invalidepensjon som svarer til mannens pensjonsgrunnlag.

Oppebar avdøde ved dødsfallet invalidepensjon regnet etter en uføregrad på minst 20 prosent, ytes pensjon til enken med så stor del av full enkepensjon som svarer til den uføregrad som er lagt til grunn for invalidepensjonen. Har uføregraden variert i løpet av de siste 24 måneder, legges til grunn den høyeste uføregrad i nevnte tidsrom. Enkepensjonen skal likevel utgjøre minst 2/3 av full enkepensjon, dog ikke mer enn den invalidepensjon mannen oppebar etter høyeste uføregrad som nevnt ovenfor.

Er dødsfallet forårsaket av krigsskade, ytes dog enkepensjon med 2/3 av full pensjon selv om uføregraden var lavere enn 20 prosent eller selv om avdøde ikke oppebar invalidepensjon ved dødsfallet.

Var avdøde skilt, får tidligere hustru rett til pensjon etter reglene i ekteskapsloven §§ 86 til 89. En fraskilt hustru som hadde rett til enkepensjon etter de regler som gjaldt før disse reglene trådte i kraft, kan kreve sin pensjon regulert etter de nye regler. Dette berører ikke pensjonsretten for gjenlevende enke eller annen fraskilt hustru.

Rett til enkepensjon inntrer ikke hvis ekteskapet er inngått etter at avdøde ble skadet, og ekteskapet ikke har vart i minst fem år. Når særlige grunner taler for det, kan det tilstås hel eller delvis pensjon selv om ekteskapet ikke har vart i fem år.

Enkepensjonen faller bort hvis enken gifter seg igjen.

Blir hun igjen enke eller blir det nye ekteskap oppløst ved skilsmisse, og gjør hennes økonomiske forhold det rimelig, kan hun tilstås pensjon med inntil forskjellen mellom enkepensjonen etter bestemmelsene i denne lov og underhold eller pensjon hun måtte være sikret gjennom seinere ekteskap.

I særlige tilfelle kan det ytes enkepensjon helt eller delvis til kvinne som før skaden inntraff har levd sammen med avdøde og har barn med ham.

Enkepensjonen løper fra og med den måned da mannen dør og til og med måneden etter den måned hvori enken dør.

Gifter enken seg igjen, løper pensjonen til og med den måned da det nye ekteskap inngås.

Får enken fri kur og pleie i institusjon under statlig ansvar, eller i anstalt under kriminalomsorgen, ytes stønad med uforandret beløp til og med den tredje kalendermåneden etter den måneden da forpleiningen tok til. Ved forpleining ut over dette tidsrom skal det til enslig person utbetales så stor del av nevnte ytelse at denne sammen med eventuelle andre pensjons- og trygdeytelser, svarer til 37 prosent av full enkepensjon, dog ikke mer enn nevnt i

første punktum. For den som forsørger barn, skal slik stønad utover nevnte tidsrom svare til en fjerdedel av folketrygdens grunnbeløp tillagt barnepensjon etter denne lovs § 15 annet ledd, dog ikke mer enn nevnt i først punktum. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 3 nr. 4 fjerde og sjette ledd tilsvarende. Bestemmelsene i leddet her gjelder ikke for opphold i somatiske sykehusavdelinger.
Endret ved lover 30 nov 1956 nr. 2, 19 des 1958 nr. 19, 6 apr 1962 nr. 15, 1 feb 1963 nr. 2, 18 des 1964 nr. 11, 16 des 1966 nr. 13, 22 mars 1968 nr. 3, 18 mai 1973 nr. 23, 13 juni 1980 nr. 45, 18 des 1981 nr. 94, 11 juli 1986 nr. 55, 26 mai 1989 nr. 24, 4 juli 1991 nr. 47, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 14. (Opphevet)

Endret ved lov 13 juni 1980 nr. 45, opphevet ved lov 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999).

§ 15.

For avdødes barn under 18 år ytes pensjon på samme vilkår som fastsatt for enkepensjon i § 13. Pensjon ytes i tilfelle etter disse satser: For første barn 40 prosent av folketrygdens grunnbeløp og for hvert av de øvrige barn 25 prosent av grunnbeløpet.

Er begge foreldre døde, skal pensjonen for første barn svare til enkepensjonen, dog minst 2/3 av full enkepensjon. Pensjonen for neste barn utgjør 40 prosent av det grunnbeløp som er nevnt i første ledd og pensjonen for hvert av de øvrige barn 25 prosent av grunnbeløpet. Når det gjelder å opprettholde foreldrehjemmet eller å holde familien sammen med egen husholdning, kan det tilstås et tillegg på inntil 40 prosent av pensjonen for første foreldreløse barn (husholdstillegg).

Pensjonen etter første og annet ledd anses ytt med like stort beløp til hvert barn.

Avdødes gjenlevende ektefelle regnes som mor eller far i forhold til adoptivbarn, stebarn og fosterbarn som vedblir å være under vedkommendes omsorg. Er noen av dem ikke under vedkommendes omsorg og begge deres foreldre er døde, beregnes pensjonen for disse barn til deres forholdsmessige del av pensjonen etter annet ledd, jfr. tredje ledd.

Barnepensjon etter første ledd løper fra og med den måned da faren eller moren dør, barnepensjonen etter annet ledd fra og med den måned den

lengstlevende dør. Pensjonen utbetales til og med den måned hvori barnet fyller 18 år, eller hvis det dør før, til og med måneden etter dets død.

§ 3 nr. 5 annet og tredje ledd får tilsvarende anvendelse.

Barnepensjon løper også om enken (enkemannen) gifter seg på nytt.

Til hvert barn utbetales ved barnets fylte 18 år et kontantbeløp på kr. 2.000.

Til barn som får fri kur og pleie i institusjon under statlig ansvar, eller i anstalt under kriminalomsorgen, skal pensjonen etter utløpet av den tredje kalendermåneden etter den måneden da forpleiningen tok til, utgjøre 37 prosent av barnepensjonen utenfor institusjon og ikke mindre enn 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Barnepensjon til søsken av barn i institusjon skal omregnes og ytes med det beløp som vedkommende søsken ville få om de alene var berettiget til barnepensjon. Bestemmelsen i § 3 nr. 4 sjette ledd gjelder tilsvarende. Bestemmelsene i leddet her gjelder ikke for opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 19, 1 feb 1963 nr. 2, 18 des 1964 nr. 11, 16 des 1966 nr. 13, 22 mars 1968 nr. 3, 13 juni 1980 nr. 45, 18 des 1981 nr. 94, 11 juli 1986 nr. 55, 26 mai 1989 nr. 24, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 16.

Til avdødes foreldre (herunder adoptivforeldre), søsken under 18 år og besteforeldre kan tilståes pensjon, dersom de ikke kan underholde seg selv og avdøde før han døde bidro vesentlig til deres underhold eller det må anses sannsynlig at avdøde ville kommet til å bidra vesentlig til deres underhold, dersom skaden ikke var inntruffet. Pensjonene beregnes skjønnsmessig til et beløp som står i rimelig forhold til det underhold avdøde har ytt dem tidligere eller framtidig må antas å ville ha ytt dem, dog slik at de sammenlagt ikke overstiger minstepensjonen for enker.

Kapitel IV. Pensjonsgrunnlaget.

§ 17.

Pensjonsgrunnlaget (antatt årsinntekt i 1946) skal være kr 10.000.

Endret ved lover 22 mars 1968 nr. 3, 13 juni 1980 nr. 45, 24 mai 1985 nr. 34, 20 des 1991 nr. 90, 9 des 1994 nr. 65 (ikr. 1 mai 1995), 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999).

Kapitel V. Om fradrag i ytelsene.

Overskriften endret ved lov 13 juni 1980 nr. 45.

§ 18.

1. Dersom det ytes invalidepensjon etter denne lov og pensjon fra folketrygden som inneholder tilleggspensjon, skal den delen av tilleggspensjonen som svarer til uføregraden på grunn av krigsskade, gå til fradrag i invalidepensjonen. Er pensjonsgivende inntekt i folketrygden større enn invalidens fulle krigspensjon tillagt 50 prosent, skal fradragsbeløpet svare til tilleggspensjon beregnet på grunnlag av fullpensjonen tillagt 50 prosent. For øvrig gjelder lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser 6. juli 1957 nr. 26 (samordningsloven) § 24.
Dersom det ytes invalidepensjon etter denne lov og arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, gjelder første ledd første punktum for den delen av ytelsen som overstiger folketrygdens grunnbeløp. Dersom arbeidsavklaringspengene eller uføretrygden er gradert eller redusert for trygdetid, skal det ved samordningen legges til grunn et forholdsmessig redusert grunnbeløp.

Hvis noen som har rett til enkepensjon etter denne lov, også har rett til pensjon etter lov om folketrygd eller til avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav d, skal tilleggspensjon fra folketrygden og avtalefestet pensjon gå til fradrag i enkepensjonen etter nærværende lov. Er pensjonen fra krigspensjoneringen ikke beregnet på grunnlag av full uførhet, skal fradragsbeløpet avkortes forholdsmessig. Bestemmelsene i første ledd, annet punktum gjelder tilsvarende. For øvrig gjelder samordningsloven § 24 og § 24 d.

Bestemmelsene i fjerde ledd gjelder tilsvarende når barnepensjon er gitt etter § 15 annet ledd.

Dersom det ytes enkepensjon etter denne lov og arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, gjelder tredje ledd første og andre punktum for den delen av ytelsen som overstiger folketrygdens grunnbeløp. Dersom arbeidsavklaringspengene eller uføretrygden er gradert eller redusert for trygdetid, skal det ved samordningen legges til grunn et forholdsmessig redusert grunnbeløp.

Bestemmelsene i de foregående leddene gjelder tilsvarende for ventetillegg og særtillegg fra folketrygden, herunder også særtillegg til overgangsstønad eller pensjon til tidligere familiepleier etter folketrygdloven § 16-7 slik paragrafen lød før 1. januar 2024.
2. Pensjon etter denne lov settes ned med uføre-, alders- og etterlattepensjon

som vedkommende har rett til i medhold av utenlandsk lov. Er pensjonen etter loven her gitt etter en lavere uføregrad enn 100 prosent, skal fradragsbeløpet avkortes forholdsmessig.
I tillegg til den resterende pensjon gis et beløp som svarer til 1/4 av folketrygdens grunnbeløp, eller en forholdsmessig del av dette beløp dersom pensjonen etter loven her er gitt etter en lavere uføregrad enn 100 prosent. Tillegget skal likevel ikke overstige fradraget i henhold til første ledd. Tillegg gis ikke til barnepensjon som er gitt etter § 15 første ledd.

Departementet kan gi regler om gjennomføring av bestemmelsene i første og annet ledd, herunder regler om eventuell begrensning av fradraget og i hvilken rekkefølge samordning og begrensning skal foretas når vedkommende også har rett til annen norsk pensjon ved siden av utenlandsk pensjon.
Opphevet ved lover 19 juni 1953, 6 juli 1957 nr. 35, tilføyd ved lov 16 des 1966 nr. 13, endret ved lover 29 mars 1968 nr. 2, 19 des 1969 nr. 91, 17 mars 1972 nr. 9, 15 des 1972 nr. 86, 13 juni 1980 nr. 45, 23 des 1988 nr. 110, 16 juni 1994 nr. 22, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 6 juni 1997 nr. 36 (ikr. 1 jan 1998), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904).

§ 18 a.

Har noen rett til invalidepensjon eller sykepenger etter denne lov eller etter loven om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner eller etter en av lovene om ulykkestrygd for industriarbeidere m.v., sjømenn eller fiskere eller etter lov om yrkesskadetrygd, skal den samlede erstatning ikke overstige hva skadede ved 100 prosent invaliditet har krav på etter den lov som gir ham høyest erstatning.

Er vilkårene til stede for å yte samme person både invalidepensjon eller sykepenger og enkepensjon etter denne lov, og enkepensjon etter loven om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner, skal invalidepensjonen eller sykepengene reduseres med 50 prosent, dog ikke ut over 50 prosent av enkepensjonen.

Er vilkårene til stede for å yte samme person enkepensjon etter denne lov og enkepensjon etter lov om yrkesskadetrygd, skal ytelsene samordnes ved at krigspensjonen settes ned med et beløp som svarer til så stor forholdsmessig del av yrkesskadepensjonen som krigspensjonen utgjør av full krigspensjon. Overstiger summen av pensjonene ikke den største av dem tillagt 1/4 av folketrygdens grunnbeløp, utbetales likevel begge pensjoner fullt ut. Er summen

av pensjonene større, utbetales yrkesskadepensjonen og minst så stor del av krigspensjonen at det samlede utbetalte beløp svarer til den største av pensjonene tillagt 1/4 av folketrygdens grunnbeløp.

Er vilkårene til stede for å yte barnepensjon etter begge foreldre etter denne lov eller etter begge lover om krigspensjonering, skal den samlede ytelse ikke overstige pensjon etter den av foreldrene hvis dødsfall gir rett til høyest erstatning for barna.

Får begge foreldre sykepenger eller invalidepensjon eller den ene sykepenger og den annen invalidepensjon, regnes barnetillegg bare for den som betinger det høyeste tillegget.

Rett til fri sykebehandling og sykepenger etter § 3 faller bort i den utstrekning tilsvarende ytelser gis etter lov om folketrygd, for offentlig regning etter annen lovgivning eller fra fremmed stat.

Dersom det ytes invalidepensjon etter §§ 3 a og 4 samtidig med sykepenger etter lov om folketrygd, kommer sykepengene fra folketrygden til fradrag i den utstrekning ytelsene dekker samme tap av ervervsevne.
Tilføyd ved lov 13 juni 1980 nr. 45.

Kapitel VI. Forskjellige bestemmelser.

§ 19.

Utgiftene ved krigspensjoneringen etter denne lov utredes av staten.

§ 20.

Krigspensjoneringen administreres av Arbeids- og velferdsetaten.

Vedtak etter denne loven fattes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, som kan delegere vedtaksmyndighet til underliggende organer.

Utgiftene ved krigspensjoneringens administrasjon utredes av staten.
Endret ved lover 16 des 1966 nr. 10, 29 jan 1971 nr. 7, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 10.

§ 22. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 10.

§ 23.

For pensjonstaker som tar bopel i utlandet, faller retten til ytelser bort. Er han norsk statsborger, får han denne rett tilbake når han igjen bosetter seg i riket. Ytelsene regnes i så fall fra den dag han gjør kravet gjeldende for Arbeids- og velferdsetaten. Når det finnes rimelig, kan det gjøres unntak fra denne regel.
Endret ved lover 30 nov 1956 nr. 2, 13 juni 1980 nr. 45, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 24.

1. Krav om ytelser etter denne lov kan avslås og tilkjente ytelser kan tilbakeholdes helt eller delvis dersom vedkommende mot bedre vitende gir uriktige opplysninger eller fortier vesentlige opplysninger av betydning for rettigheter og plikter etter denne lov, eller uten rimelig grunn unnlater å etterkomme påbud som er gitt i eller med hjemmel i denne lov.
Det samme gjelder hvis en trygdet som oppebærer stønad etter loven uten rimelig grunn unnlater å etterkomme legens råd, nekter å gjennomgå arbeidsrettede tiltak eller gjør seg skyldig i grov skjødesløshet med hensyn til sin helse.
2. Folketrygdloven § 22-15 gjelder tilsvarende for ytelser etter loven her.
Endret ved lover 13 juni 1980 nr. 45, 14 des 1984 nr. 79, 3 juni 1988 nr. 38, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 25.

Det kan bestemmes at barnepensjoner og barnetillegg skal utbetales til den som har omsorgen for barnet. Også ellers kan det, når særlige grunner foreligger, bestemmes at pensjoner eller andre ytelser skal utbetales til andre enn de berettigede.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 26.

Rett til pensjoner eller andre ytelser etter denne lov faller bort hvis det ikke er reist krav overfor Arbeids- og velferdsetaten innen tre år etter at skaden er inntruffet.

Det kan ses bort fra denne fristen når særlige grunner foreligger.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 27.

Midlertidig utbetaling av hel eller delvis pensjon kan settes i verk før pensjonskravet er endelig avgjort, når Arbeids- og velferdsetaten finner det overveiende sannsynlig at vilkårene for pensjon er til stede. Midlertidig utbetalt pensjonsbeløp blir å avregne i tilstått pensjon, men kan ikke kreves tilbakebetalt hvis pensjon ikke blir tilstått.

Endret ved lover 22 mars 1968 nr. 3, 19 juni 1969 nr. 54, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 28.

1. For så vidt vilkårene ellers foreligger, tilstås ytelser etter denne lov og tilleggslover med virkning fra et tidspunkt som ligger tre måneder forut for den måned da krav om ytelser ble satt fram. I særlige tilfelle kan likevel ytelser gis med virkning fra inntil tre år tilbake.

2. Invalidepensjonen fastsettes i alminnelighet fra den første dag i måneden. Dersom pensjonstaker mottar eller har mottatt sykepenger som er minst like høye som krigspensjonen (med lovbestemte tillegg), utbetales/fastsettes pensjonen likevel først fra den første dag i den måned sykepengene opphører. Kan invalidepensjonen på grunn av omstendighetene ikke straks bestemmes endelig, fastsettes den foreløpig for bestemte tidsrom og blir når disse er ute, revidert og endelig fastsatt.

3. Skjer det en vesentlig endring i de forhold som har vært avgjørende for fastsettelsen av den endelige invalidepensjon, kan denne prøves på nytt, endres etter forholdene og slik at den enten fastsettes foreløpig for bestemte tidsrom eller endelig.

4. Blir ytelsen forhøyet, gjelder bestemmelsen i nr. 1 tilsvarende.

Vedtak om å nedsette eller oppheve pensjonen kan tidligst settes i verk fra den første dag i måneden etter at pensjonisten får melding om det.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 19, 17 apr 1970 nr. 19, 13 juni 1980 nr. 45, 14 des 1984 nr. 79.

§ 29.

Invalidepensjon med tillegg og pensjoner til etterlatte betales etterskottsvis for hver måned. Dersom retten til pensjon faller bort, løper pensjonen ut måneden. Ved dødsfall løper pensjonen ut måneden etter vedkommendes død.

Terminbeløp avrundes til nærmeste hele krone.

Bestemmelsene i folketrygdloven § 22-7 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 19, 18 des 1964 nr. 11, 16 des 1966 nr. 13, 14 juni 1974 nr. 45, 24 mai 1985 nr. 35, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 29a.

Ved behandlingen av saker etter loven her gjelder reglene i forvaltningsloven.

Tilføyd ved lov 19 juni 1969 nr. 54, endret ved lover 29 jan 1971 nr. 7, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 30.

1. Enhver offentlig og kommunal myndighet er pliktig til uten særskilt godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt å gi krigspensjoneringens organer til bruk for saker etter denne lov de opplysninger som vedkommende i kraft av sin stilling sitter inne med.

2. Arbeids- og velferdsetaten kan, når det finnes nødvendig for avgjørelsen av en sak etter denne lov la innhente forklaringer gjennom bevissikring etter reglene i tvisteloven § 28-3 tredje ledd og § 28-4 eller ved politiet. Krav om bevissikring fremmes for den tingrett hvor de som skal avhøres, bor eller oppholder seg eller realbevis skal undersøkes.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 31.

Krigspensjoneringen kan dekke krigsinvalidepensjonistens egenandeler til varig innleggelse i syke- eller aldershjem i utlandet ut over det som dekkes av bostedslandet. Dekningen begrenser seg til det som er normalt i bostedslandet.

Ved egenandelsdekning etter første ledd beregnes pensjonen etter § 3 nr. 4 sjette ledd.

Endret ved lover 16 des 1966 nr. 13, 16 mai 1986 nr. 21, 13 des 1991 nr. 81, 28

feb 1997 nr. 19 (i kraft 1 mai 1997), 6 juni 1997 nr. 35 (i kraft 1 nov 1997), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), tilføyd ved lov 24 mai 2024 nr. 24 (i kraft 1 juni 2024).

§ 32.

For reise som en lege gjør i anledning av sykebesøk hos en krigsskadet etter denne lov, tilkommer han godtgjørelse etter de regler som til enhver tid gjelder for lignende reiser etter lov om folketrygd.
Endret ved lover 19 des 1958 nr. 13, 29 jan 1971 nr. 7.

§ 33. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 des 1959 nr. 11.

§ 34.

Bestemmelsene i denne lov kan endres med virkning for enhver pensjonstaker.

Kapitel VII. Overgangsbestemmelser.

§ 35.

1. Denne lov trer i kraft straks.
Den omfatter krigsulykker som er inntruffet i tiden fra 2 september 1939 til 31 desember 1945, dog med unntak for okkupasjonsstyrker som nevnt i § 1 første ledd. Arbeids- og velferdsdirektoratet kan også yte erstatning etter loven for skader inntruffet under opprydding og lignende etter krigen og okkupasjonen, selv om skadene er inntruffet etter 31 desember 1945. Vedtak etter foregående punktum kan påklages til departementet. Loven får med hensyn til ytelser virkning fra 1 juli 1946.
4. De ytelser som utbetales etter denne lov, skal ikke i noe tilfelle være mindre enn de ville ha blitt etter provisorisk anordning av 4 mai 1945 og Stortingets vedtak av 28 februar 1946 om krigspensjonering for militærpersoner.
Endret ved lover 17 des 1993 nr. 130, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 36.

1. Opphevelse av §§ 6 og 7 i denne lov gjør ingen endring for tidligere tilstått tillegg til hjelp i huset og hjelpeløshetsbidrag.
2. Opphevelse av §§ 10 annet ledd og 14 i denne lov gjør ingen endring i vilkårene for tidligere tilstått kontanterstatning.
3. Fastsettelsen av pensjonsgrunnlaget for tiden før 1. september 1999 foretas etter dagjeldende bestemmelser i denne loven § 17.
Tilføyd ved lov 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999).

Lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner

Kapitel I. Omfang.

§ 1.

1. Norsk statsborger som ikke kommer inn under loven om krigspensjonering for militærpersoner og er påført skade ved krigsulykke i riket eller er påført slik skade på et tidspunkt da han var forhyrt eller i tjeneste på norsk skip eller i fiendtlig politisk fangenskap, har rett til ytelser etter denne lov. Det samme gjelder etterlatte etter person som nevnt, som er død som følge av slik skade.
Arbeids- og velferdsdirektoratet kan i særlige tilfelle tilstå ytelser helt eller delvis etter denne lov også til norske statsborgere i utlandet eller på utenlandske skip og til personer her i riket eller på norsk skip, selv om de ikke har norsk statsborgerrett.
2. Den som antas å ha gjort seg skyldig i forhold som rammes av bestemmelsene i straffeloven kapittel 17, § 184 eller av krigsartiklene i den militære straffelov, skal nektes ytelser etter denne lov for seg og sine etterlatte. Det samme gjelder den som antas å ha gjort seg skyldig i forhold som rammes av de gjeldende straffebestemmelser for landssvik.
Arbeids- og velferdsdirektoratet kan helt eller delvis gjøre unntak fra regelen i første ledd når særlige grunner foreligger.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan også bestemme at ytelser etter denne lov helt eller delvis skal nektes den som på annen måte antas å ha gjort seg skyldig i grovt uverdig forhold, og hans etterlatte.

Reglene i denne paragraf om nekting av ytelser gjelder tilsvarende for ektefelle, barn eller forsørget som ville vært berettiget til ytelse etter denne lov.
3. Vedtak som Arbeids- og velferdsdirektoratet treffer etter denne paragraf, kan

påklages til departementet.
Endret ved lover 17 des 1993 nr. 130, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 2.

Krigsulykke vil si enhver skade på person som er følge av krigshendinger så som ildgivning, flyangrep, bombe- eller granateksplosjoner, torpedering og minesprengning og videre skade på person påført på grunn av patriotisk arbeid eller holdning.

Når det finnes rimelig kan det også for andre skader som er påført en person ved hendinger som skyldes krigen ytes hel eller delvis erstatning etter denne lov.

§ 3.

De personer denne lov gjelder inndeles i tre grupper:

- Gruppe 1.
    a. Personer som har stått i hjemmestyrkene eller for øvrig tatt aktiv del i patriotisk arbeid eller som har vært antatt til tjeneste av norsk eller alliert militærmakt, eller tvangsmessig tatt til tjeneste av annen militærmakt, det sivile luftverns personale og sanitetspersonell som har stått i godkjente frivillige hjelpeforeningers tjeneste og under tjenesten vært særlig utsatt for krigsulykker.
    b. Sjømenn, kystloser, statsloser, losgutter og postfunksjonærer på skip.
- Gruppe 2.
  Fiskere og andre sivilpersoner i yrke eller bedrift som antas å ha vært særlig utsatt for krigsulykker.
- Gruppe 3.
  Andre sivilpersoner og personer som hører under foran nevnte grupper, når ulykken er uten sammenheng med de nevnte tjeneste- eller arbeidsforhold.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapitel II. Ytelser under sykdom.

§ 4.

Under krigsbetinget sykdom, jfr. kapittel I ytes fri sykebehandling og sykepenger etter bestemmelsene i dette kapittel, jfr. dog § 24 sjette ledd.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om refusjon av utgifter ved sykebehandling etter denne lov.

Endret ved lover 18 des 1964 nr. 12, 13 juni 1980 nr. 45, 14 juni 2002 nr. 22.

§ 5.

Sykebehandlingen består i nødvendig legehjelp, medisin, kur og pleie – i tilfelle på sykehus eller annen kuranstalt – fra skaden inntraff og så lenge det trenges. Videre betales nødvendige utgifter i anledning av reise til og fra lege, sykehus eller annen kuranstalt.

For politiske fanger tilståes hjelp etter første ledd fra det tidspunkt de slapp ut av fangenskapet.

§ 6.

1. Til person som har fylt 18 år ytes sykepenger i form av invalidepensjon beregnet pr. dag etter nr. 3. Ved delvis sykmelding avkortes sykepengene forholdsmessig.

Får den skadede full lønn under sykdom, har arbeidsgiveren rett til å kreve sykepengene utbetalt, begrenset til lønnens størrelse, eller til å gjøre et tilsvarende fradrag i lønnen.

2. Når det finnes rimelig, kan det tilstås sykepenger til person under 18 år. Ved fastsetting av sykepenger skal det tas hensyn til vedkommendes alder og til om vedkommende får tillegg etter §§ 7 og 11 eller pensjon etter § 19.

3. Sykepenger etter nr. 1 beregnes ved at årspensjonen divideres med 312. Ytelsen gis for alle dager unntatt søndager.

4. Får den skadede fri kur og pleie i institusjon under statlig ansvar, eller i anstalt under kriminalomsorgen, ytes stønad med uforandret beløp til og med den tredje kalendermåneden etter den måneden forpleiningen tok til. Dersom innlegging er for skade eller sykdom som går inn under loven her, ytes full invalidepensjon med eventuelle forsørgingstillegg.

Ved forpleining ut over nevnte tidsrom skal det til enslig person utbetales så stor del av nevnte ytelse at denne sammen med eventuelle andre pensjons- og trygdeytelser, svarer til 37 prosent av den fulle invalidepensjon, dog ikke mer

enn nevnt i første ledd. For den som forsørger ektefelle og barn, skal slik stønad ut over nevnte tidsrom svare til en fjerdedel av folketrygdens grunnbeløp tillagt familiestønad etter reglene i §§ 17 og 19, dog ikke mer enn nevnt i første ledd.

Bestemmelsene i første og andre ledd gjelder ikke for opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Kongen kan gi nærmere regler om ytelser under fri kur og pleie etter denne lov.

Bestemmelsen i nr. 1 annet ledd gjelder på tilsvarende måte.

Bestemmelsen etter annet ledd om full minsteytelse på 37 prosent skal også gjelde ved innleggelse i sykehjem m.v.

Endret ved lover 12 juni 1959 nr. 4, 18 des 1964 nr. 12, 16 des 1966 nr. 12, 17 apr 1970 nr. 20, 13 juni 1980 nr. 45, 18 des 1981 nr. 94, 11 juli 1986 nr. 55, 26 mai 1989 nr. 24, 21 des 1990 nr. 80, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 7.

Barnetillegg ytes med kr. 1.350 årlig for det første forsørgede barn under 18 år, og kr. 900 årlig for hvert følgende forsørget barn. Ved delvis sykmelding reduseres tillegget tilsvarende.

For adoptivbarn og fosterbarn som forsørges av den skadede, ytes ikke barnetillegg etter de virkelige foreldre.

Forlenget barnetillegg ytes etter bestemmelsen i lov av 29. juni 1951 nr. 34 avsnitt III nr. 3.

Endret ved lover 19 juni 1953 nr. 2, 39 nov 1956 nr. 3, 1 feb 1963 nr. 3, 18 des 1964 nr. 12, 13 juni 1980 nr. 45.

Kapitel III. Ytelser under invaliditet.

§ 8.

Får den skadede, etter endt sykebehandling, mén som medfører fullstendig eller delvis tap av ervervsevnen, har han etter fylte 18 år rett til invalidpensjon.

Barn som får mén som nevnt i første ledd, kan også før fylte 18 år, når det finnes rimelig, tilståes invalidpensjon som fastsettes skjønnsmessig etter invaliditetsgraden og vedkommendes alder. Pensjonen skal ikke overstige minstepensjon for den gruppe vedkommende tilhører.

Ved bedømmelsen av tapet av ervervsevne skal det tas hensyn til skadedes muligheter for ervervsmessig inntekt før og etter skaden. Det kan også tas

særskilt hensyn til skadens medisinske art og størrelse.

Har en skadet rett til delvis invalidepensjon når tilbakefall (forverrelse) inntrer, er arbeidsgiverens rett til å kreve refusjon i eller gjøre fradrag for sykepenger, jfr. § 6 nr. 1 og nr. 4, begrenset til det beløp som kontantstønaden forhøyes med på grunn av tilbakefallet (forverrelsen).

Endret ved lover 12 juni 1959 nr. 4, 1 feb 1963 nr. 3, 18 des 1964 nr. 12, 16 des 1966 nr. 12.

§ 9.

Invalidpensjonen beregnes til 75 % av pensjonsgrunnlaget.

Ved fullstendig tap av ervervsevnen ytes hel pensjon og ved nedsatt ervervsevne avkortet pensjon. Den skadede har dog ikke rett til invalidpensjon hvis ervervsevnen er nedsatt med mindre enn 8 1/3 prosent.

Endret ved lov 18 des 1964 nr. 12.

§ 10.

Til anskaffelse av kunstige lemmer eller andre hjelpemidler skal det tilståes invaliden passende bidrag (protesebidrag). Det kan også ytes bidrag til vedlikehold og fornyelse av slike hjelpemidler.

Nødvendig sykehusbehandling etter at invaliditeten er fastslått, ytes etter kap. II. Bestemmelsen i § 6 nr. 4 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 16 des 1966 nr. 12, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 11.

Tillegg for forsørget barn under 18 år ytes når invalidens ervervsevne er nedsatt med 20 prosent eller mer. Tillegget utgjør ved full invaliditet kr. 1.350 årlig for det første forsørgede barn og kr. 900 årlig for hvert følgende forsørget barn. Ved delvis invaliditet reduseres tillegget tilsvarende. Barnetillegg gis fra den første dag i måneden etter at barnet er født, og løper til og med den måned da retten til barnetillegg opphører. Ved dødsfall løper tillegget ut måneden etter vedkommendes død.

Paragraf 7 annet og tredje ledd får tilsvarende anvendelse.

Endret ved lover 19 juni 1953 nr. 2, 19 des 1958 nr. 20, 1 feb 1963 nr. 3, 18 des 1964 nr. 12, 13 juni 1980 nr. 45.

§ 12. (Opphevet)

Endret ved lover 13 juni 1980 nr. 45, 20 des 1991 nr. 90, opphevet ved lov 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999).

§ 13. (Opphevet)

Endret ved lover 13 juni 1980 nr. 45, 20 des 1991 nr. 90, opphevet ved lov 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999).

§ 14.

Invaliden kan tilstås bidrag til utdannelse, yrkesopplæring eller hjelp til erverv, når det antas at invaliden kan få varig nytte av dette og han selv ikke har midler til å bekoste det. Bidragene til hver invalid til dette formål må i alt ikke overstige kr. 5.000.
Endret ved lover 30 nov 1956 nr. 3, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 15.

Blir invaliditetsgraden fastsatt endelig til mindre enn 20 %, skal invalidpensjonen utløses med et beløp en gang for alle som svarer til pensjonen for 6 år.

– – –

Endret ved lover 17 apr 1970 nr. 20, 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999, endringene i bestemmelsene om kapitalutløsning gjelder ikke for den som har satt fram krav om og fyller vilkårene for kapitalutløsning før 1 sep 1999, se § 46).

Kapitel IV. Ytelser ved dødsfall.

§ 16.

Til flytting av grav kan ytes bidrag med inntil 15 prosent av folketrygdens grunnbeløp.
Endret ved lover 16 des 1966 nr. 12, 22 mars 1968 nr. 4, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 17.

1. Til etterlevende enke ytes pensjon etter følgende regler:
Full pensjon for enke utgjør 2/3 av den fulle invalidepensjon som svarer til mannens pensjonsgrunnlag.

Oppebar avdøde ved dødsfallet invalidepensjon regnet etter en uføregrad på minst 20 prosent, ytes pensjon til enken med så stor del av full enkepensjon som svarer til den uføregrad som er lagt til grunn for invalidepensjonen. Har uføregraden variert i løpet av de siste 24 måneder, legges til grunn den høyeste uføregrad i nevnte tidrom. Enkepensjonen skal likevel utgjøre minst 2/3 av full enkepensjon, dog ikke mer enn den invalidepensjon mannen oppebar etter høyeste uføregrad som nevnt ovenfor.

Er dødsfallet forårsaket av krigsskade, ytes dog enkepensjon med 2/3 av full pensjon selv om uføregraden var lavere enn 20 prosent eller selv om avdøde ikke oppebar invalidepensjon ved dødsfallet.

Var avdøde skilt, får tidligere hustru rett til pensjon etter reglene i ekteskapsloven §§ 86 til 89. En fraskilt hustru som hadde rett til enkepensjon etter de regler som gjaldt før disse reglene trådte i kraft, kan kreve sin pensjon regulert etter de nye regler. Dette berører ikke pensjonsretten for gjenlevende enke eller annen fraskilt hustru.

2. Til etterlevende enkemann kan det ytes pensjon etter reglene i nr. 1, når mannen har vært forsørget av hustruen og han på grunn av alder eller helbred ikke med rimelighet kan ventes å forsørge seg selv. Pensjonen kan gjøres tidsbegrenset og settes lavere enn bestemt i nr. 1.

3. Rett til enke- eller enkemannspensjon inntrer ikke hvis ekteskapet er inngått etter at avdøde ble skadet, og ekteskapet ikke har vart i minst fem år. Når særlige grunner taler for det, kan det tilstås hel eller delvis pensjon selv om ekteskapet ikke har vart i fem år.

Enkepensjonen faller bort hvis enken gifter seg igjen.

Blir hun igjen enke eller blir det nye ekteskap oppløst ved skilsmisse, og gjør hennes økonomiske forhold det rimelig, kan hun tilstås pensjon med inntil forskjellen mellom enkepensjonen etter bestemmelsene i denne lov og underhold eller pensjon hun måtte være sikret gjennom seinere ekteskap.

Bestemmelsene gjelder tilsvarende for enkemannspensjon.

I særlige tilfelle kan det ytes enkepensjon helt eller delvis til kvinne som før skaden inntraff har levd sammen med avdøde og har barn med ham.

Enkepensjonen løper fra og med den måned da mannen dør og til og med måneden etter den måned hvori enken dør.

Gifter enken seg igjen, løper pensjonen til og med den måned da det nye ekteskap inngås.

Får enken fri kur og pleie i institusjon under statlig ansvar, eller i anstalt

under kriminalomsorgen, ytes stønad med uforandret beløp til og med den tredje kalendermåneden etter den måneden da forpleiningen tok til. Ved forpleining ut over dette tidsrom skal det til enslig person utbetales så stor del av nevnte ytelse at denne sammen med eventuelle andre pensjons- og trygdeytelser, svarer til 37 prosent av full enkepensjon, dog ikke mer enn nevnt i første punktum. For den som forsørger barn, skal slik stønad ut over nevnte tidsrom svare til en fjerdedel av folketrygdens grunnbeløp tillagt barnepensjon etter denne lovs § 19 annet ledd, dog ikke mer enn nevnt i første punktum. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 6 nr. 4 fjerde og sjette ledd tilsvarende. Bestemmelsene i leddet her gjelder ikke for opphold i somatiske sykehusavdelinger.
Endret ved lover 30 nov 1956 nr. 3, 19 des 1958 nr. 20, 6 apr 1962 nr. 16, 1 feb 1963 nr. 3, 18 des 1964 nr. 12, 16 des 1966 nr. 12, 22 mars 1968 nr. 4, 18 mai 1973 nr. 23, 13 juni 1980 nr. 45, 18 des 1981 nr. 94, 11 juli 1986 nr. 55, 26 mai 1989 nr. 24, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 18. (Opphevet)

Endret ved lov 13 juni 1980 nr. 45, opphevet ved lov 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999).

§ 19.

For avdødes barn, jfr. § 7, annet ledd, ytes pensjon på samme vilkår som fastsatt for enkepensjonen i § 17 nr. 1. Pensjon ytes i tilfelle etter disse satser: For første barn 40 prosent av folketrygdens grunnbeløp og for hvert av de øvrige barn 25 prosent av grunnbeløpet.

Er begge foreldrene døde, skal pensjonen for første barn svare til enkepensjonen, dog minst 2/3 av full enkepensjon. Pensjonen for neste barn utgjør 40 prosent av det grunnbeløp som er nevnt i første ledd og pensjonen for hvert av de øvrige barn 25 prosent av grunnbeløpet. Når det for barn i gruppe 1 gjelder å opprettholde foreldrehjemmet eller å holde familien sammen med egen husholdning, kan det tilstås et tillegg på inntil 40 prosent av pensjonen for første foreldreløse barn (husholdstillegg).

Pensjonen etter første og annet ledd anses ytt med like stort beløp til hvert barn.

Avdødes gjenlevende ektefelle regnes som mor eller far i forhold til adoptivbarn, stebarn og fosterbarn som vedblir å være under vedkommendes

omsorg. Er noen av dem ikke under vedkommendes omsorg, og begge deres foreldre er døde, beregnes pensjonen for disse barn til deres forholdsmessige del av pensjonen etter annet ledd, jfr. tredje ledd.

Barnepensjonen etter første ledd løper fra og med den måned da faren eller moren dør, barnepensjon etter annet ledd fra og med den måned den lengstlevende dør. Pensjonen utbetales til og med den måned hvori barnet fyller 18 år, eller hvis det dør før, til og med måneden etter dets død.

§ 7 annet og tredje ledd får tilsvarende anvendelse.

Barnepensjonen løper også om enken (enkemannen) gifter seg på ny.

Til hvert barn tilhørende gruppe I utbetales ved barnets fylte 18 år et kontantbeløp på kr. 2.000.

Til barn som får fri kur og pleie i institusjon under statlig ansvar, eller i anstalt under kriminalomsorgen, skal pensjonen etter utløpet av den tredje kalendermåned etter den måned da forpleiningen tok til, utgjøre 37 prosent av barnepensjonen utenfor institusjon og ikke mindre enn 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Barnepensjon til søsken av barn i institusjon skal omregnes og ytes med det beløp som vedkommende søsken ville få om de alene var berettiget til barnepensjon. Bestemmelsene i leddet her gjelder ikke for opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 20, 1 feb 1963 nr. 3, 18 des 1964 nr. 12, 16 des 1966 nr. 12, 22 mars 1968 nr. 4, 13 juni 1980 nr. 45, 12 des 1981 nr. 94, 11 juli 1986 nr. 55, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 20.

Til avdødes foreldre (herunder adoptivforeldre), søsken under 18 år og besteforeldre kan tilståes pensjon dersom de ikke kan underholde seg selv, og avdøde før han ble påført skaden bidro vesentlig til deres underhold, eller det må ansees sannsynlig at avdøde ville kommet til å bidra vesentlig til deres underhold, dersom skaden ikke var inntruffet. Pensjonene beregnes skjønnsmessig til et beløp som står i et rimelig forhold til det underhold avdøde har ytt dem tidligere eller framtidig må antas å ville ha ytt dem, dog slik at de sammenlagt ikke overstiger minstepensjonen for enker i vedkommende gruppe.

Kapitel V. Pensjonsgrunnlag.

§ 21.

Pensjonsgrunnlaget (antatt årsinntekt i 1946) for personer i gruppe 1 skal være

kr 10.000.

For personer i gruppe 2 er pensjonsgrunnlaget kr 4.000 og for personer i gruppe 3 kr 3.200.

Endret ved lover 18 juni 1954 nr. 3, 22 mars 1968 nr. 4, 13 juni 1980 nr. 45, 24 mai 1985 nr. 34, 20 des 1991 nr. 90, 9 des 1994 nr. 65 (ikr. 1 mai 1995), 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999).

Kapitel VI. Om fradrag i ytelsene.

Overskriften endret ved lov 13 juni 1980 nr. 45.

§ 22. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 juni 1980 nr. 45.

§ 23.

1. Dersom det ytes invalidepensjon etter denne lov og pensjon fra folketrygden som inneholder tilleggspensjon, skal den delen av tilleggspensjon som svarer til uføregraden på grunn av krigsskade, gå til fradrag i invalidepensjon etter nærværende lov. Er pensjonsgivende inntekt i folketrygden større enn invalidens fulle krigspensjon tillagt 50 prosent, skal fradragsbeløpet svare til tilleggspensjon beregnet på grunnlag av fullpensjonen tillagt 50 prosent. For øvrig gjelder samordningsloven § 24.

Dersom det ytes invalidepensjon etter denne lov og arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, gjelder første ledd første punktum for den delen av ytelsen som overstiger folketrygdens grunnbeløp. Dersom arbeidsavklaringspengene eller uføretrygden er gradert eller redusert for trygdetid, skal det ved samordningen legges til grunn et forholdsmessig redusert grunnbeløp.

Hvis noen som har rett til enkepensjon etter denne lov, også har rett til pensjon etter lov om folketrygd eller til avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav d, skal tilleggspensjonen fra folketrygden og avtalefestet pensjon gå til fradrag i enkepensjonen etter nærværende lov. Er pensjonen fra krigspensjoneringen ikke beregnet på grunnlag av full uførhet, skal fradragsbeløpet avkortes forholdsmessig. Bestemmelsene i første ledd annet punktum gjelder tilsvarende. For øvrig gjelder samordningsloven § 24 og § 24 d.

Bestemmelsene i fjerde ledd gjelder tilsvarende når barnepensjon er gitt etter § 19 annet ledd.

Dersom det ytes enkepensjon etter denne lov og arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, gjelder tredje ledd første og andre punktum for den delen av ytelsen som overstiger folketrygdens grunnbeløp. Dersom arbeidsavklaringspengene eller uføretrygden er gradert eller redusert for trygdetid, skal det ved samordningen legges til grunn et forholdsmessig redusert grunnbeløp.

Bestemmelsene i de foregående leddene gjelder tilsvarende for ventetillegg og særtillegg fra folketrygden, herunder også særtillegg til overgangsstønad eller pensjon til tidligere familiepleier etter folketrygdloven § 16-7 slik paragrafen lød før 1. januar 2024.

2. Pensjon etter denne lov settes ned med uføre-, alders- og etterlattepensjon som vedkommende har rett til i medhold av utenlandsk lov. Er pensjonen etter loven her gitt etter en lavere uføregrad enn 100 prosent, skal fradragsbeløpet avkortes forholdsmessig.

I tillegg til den resterende pensjon gis et beløp som svarer til 1/4 av folketrygdens grunnbeløp eller en forholdsmessig del av dette beløp dersom pensjonen etter loven her er gitt etter en lavere uføregrad enn 100 prosent. Tillegget skal likevel ikke overstige fradraget i henhold til første ledd. Tillegg gis ikke til barnepensjon som er gitt etter § 19 første ledd.

Departementet kan gi regler om gjennomføringen av bestemmelsene i første og annet ledd, herunder regler om eventuell begrensning av fradraget og i hvilken rekkefølge samordning og begrensning skal foretas når vedkommende også har rett til annen norsk pensjon ved siden av utenlandsk pensjon.

Opphevet ved lover 19 juni 1953 nr. 2, 6 juli 1957 nr. 36. Tilføyd ved lov 16 des 1966 nr. 12, endret ved lover 29 mars 1968 nr. 3, 19 des 1969 nr. 92, 17 mars 1972 nr. 10, 15 des 1972 nr. 86, 13 juni 1980 nr. 45, 23 des 1988 nr. 110, 26 mai 1989 nr. 24, 16 juni 1994 nr. 22, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 6 juni 1997 nr. 36 (ikr. 1 jan 1998), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904).

§ 24.

Har noen rett til invalidpensjon eller sykepenger etter denne lov eller etter loven om krigspensjonering for militærpersoner eller etter en av lovene om ulykkestrygd for industriarbeidere m.v., sjømenn eller fiskere eller etter lov om yrkesskadetrygd skal den samlede erstatning ikke overstige hva skadede ved 100 % invaliditet har krav på etter den lov som gir ham høyest erstatning.

Er vilkårene til stede for å yte samme person både invalidpensjon eller sykepenger og enkepensjon etter denne lov, eller invalidpensjon eller sykepenger etter denne lov og enkepensjon etter loven om krigspensjonering for militærpersoner, skal invalidpensjonen eller sykepengene reduseres med 50 pst., dog ikke ut over 50 pst. av enkepensjonen.

Er vilkårene til stede for å yte samme person enkepensjon etter denne lov og enkepensjon etter lov om yrkesskadetrygd, skal ytelsene samordnes ved at krigspensjonen settes ned med et beløp som svarer til så stor forholdsmessig del av yrkesskadepensjonen som krigspensjonen utgjør av full krigspensjon. Overstiger summen av pensjonene ikke den største av dem tillagt 1/4 av folketrygdens grunnbeløp, utbetales likevel begge pensjoner fullt ut. Er summen av pensjonene større, utbetales yrkesskadepensjonen og minst så stor del av krigspensjonen at det samlede utbetalte beløp svarer til den største av pensjonene tillagt 1/4 av folketrygdens grunnbeløp.

Er vilkårene til stede for å yte barnepensjon etter begge foreldre etter denne lov eller etter begge lover om krigspensjonering, skal den samlede ytelse ikke overstige pensjonen etter den av foreldrene hvis dødsfall gir rett til høyest erstatning for barna. Krigspensjoneringen for sivilpersoner bærer den del av utgiftene som overstiger ytelsen av de andre trygdeordningene.

Får begge foreldre sykepenger eller invalidepensjon eller den ene sykepenger og den annen invalidepensjon, regnes barnetillegg bare for den som betinger det høyeste tillegget.

Rett til fri sykebehandling og sykepenger etter kapittel II faller bort i den utstrekning tilsvarende ytelser gis etter lov om folketrygd, for offentlig regning etter annen lovgivning eller fra fremmed stat.

Dersom det ytes invalidepensjon etter §§ 8 og 9 samtidig med sykepenger etter lov om folketrygd, kommer sykepengene fra folketrygden til fradrag i den utstrekning ytelsene dekker samme tap av ervervsevne.
Endret ved lover 6 juli 1957 nr. 36, 12 des 1958 nr. 14, 18 des 1964 nr. 12, 13 juni 1980 nr. 45.

Kapitel VII. Dekning av utgifter.

§ 25.

Utgiftene til ytelser etter denne lov og til administrasjon dekkes av staten.
Opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 12, tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 80.

§ 26. (Opphevet)

Endret ved lover 25 feb 1949 nr. 3, 18 juni 1954 nr. 3, 31 mai 1956 nr. 4, 6 juli 1957 nr. 18, opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 12.

§ 27. (Opphevet)

Endret ved lover 6 juni 1957 nr. 18, 12 des 1958 nr. 14, opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 12.

Kapitel VIII. Forskjellige bestemmelser.

§ 28.

Krigspensjoneringen administreres av Arbeids- og velferdsetaten.

Vedtak etter denne loven fattes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, som kan delegere vedtaksmyndighet til underliggende organer.

Endret ved lover 16 des 1966 nr. 10, 29 jan 1971 nr. 8, 21 des 1990 nr. 80, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 29. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 10.

§ 30. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 10.

§ 31.

For pensjonstaker som har bopel i utlandet, faller retten til ytelser bort. Er han norsk statsborger får han denne rett tilbake når han igjen bosetter seg i riket. Ytelsene regnes i så fall fra den dag han gjør kravet gjeldende for Arbeids- og velferdsetaten. Når det finnes rimelig, kan det gjøres unntak fra denne regel.

Endret ved lover 30 nov 1956 nr. 3, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 32.

Krigspensjoneringen kan dekke krigsinvalidepensjonistens egenandeler til varig innleggelse i syke- eller aldershjem i utlandet ut over det som dekkes av bostedslandet. Dekningen begrenser seg til det som er normalt i bostedslandet.

Ved egenandelsdekning etter første ledd beregnes pensjonen etter § 6 nr. 4 sjette ledd.

Opphevet ved lov 13 juni 1980 nr. 45, tilføyd ved lov 24 mai 2024 nr. 24 (i kraft 1 juni 2024).

§ 33.

1. Krav om ytelser etter denne lov kan avslås og tilkjente ytelser kan tilbakeholdes helt eller delvis dersom vedkommende mot bedre vitende gir uriktige opplysninger eller fortier vesentlige opplysninger av betydning for rettigheter og plikter etter denne lov, eller uten rimelig grunn unnlater å etterkomme påbud som er gitt i eller med hjemmel i denne lov.

Det samme gjelder hvis en trygdet som oppebærer stønad etter loven uten rimelig grunn unnlater å etterkomme legens råd, nekter å gjennomgå arbeidsrettede tiltak eller gjør seg skyldig i grov skjødesløshet med hensyn til sin helse.

2. Folketrygdloven § 22-15 gjelder tilsvarende for ytelser etter loven her.

Endret ved lover 13 juni 1980 nr. 45, 14 des 1984 nr. 79, 3 juni 1988 nr. 38, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 34.

Det kan bestemmes at barnepensjoner og barnetillegg skal utbetales til den som har omsorgen for barnet. Også ellers kan det, når særlige grunner foreligger, bestemmes at sykepenger, pensjoner eller andre ytelser skal utbetales til andre enn de berettigede.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 35.

Krav på pensjoner eller andre ytelser etter denne lov må snarest mulig meldes til Arbeids- og velferdsetaten på vedkommendes bosted med nødvendig legeerklæring.

Arbeids- og velferdsetaten kan nekte ytelser etter kapitel II dersom krav ikke er fremsatt uten ugrunnet opphold.

Rett til pensjoner og andre ytelser etter kapitel III og IV faller bort hvis det ikke er reist krav overfor Arbeids- og velferdsetaten innen tre år etter at skaden er inntruffet.

Det kan ses bort fra denne fristen når særlige grunner foreligger.

Endret ved lover 29 jan 1971 nr. 8, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 36.

Midlertidig utbetaling av hel eller delvis pensjon kan settes i verk før pensjonskravet er endelig avgjort, når Arbeids- og velferdsetaten finner det overveiende sannsynlig at vilkårene for pensjon er til stede. Midlertidig utbetalt pensjonsbeløp blir å avregne i tilstått pensjon, men kan ikke kreves tilbakebetalt hvis pensjon ikke blir tilstått.

Endret ved lover 22 mars 1968 nr. 4, 19 juni 1969 nr. 54, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 37.

1. For så vidt vilkårene ellers foreligger, tilstås ytelser etter denne lov og tilleggslover med virkning fra et tidspunkt som ligger tre måneder forut for den måned da krav om ytelser ble satt fram. I særlige tilfelle kan likevel ytelser gis med virkning fra inntil tre år tilbake.

2. Invalidepensjonen fastsettes i alminnelighet fra den første dag i måneden. Dersom pensjonstaker mottar eller har mottatt sykepenger som er minst like høye som krigspensjonen (med lovbestemte tillegg), utbetales/fastsettes pensjonen likevel først fra den første dag i den måned sykepengene opphører. Kan invalidepensjonen på grunn av omstendighetene ikke straks bestemmes endelig, fastsettes den foreløpig for bestemte tidsrom og blir når disse er ute, revidert og endelig fastsatt.

3. Skjer det en vesentlig endring i de forhold som har vært avgjørende for fastsettelsen av den endelige invalidepensjon, kan den prøves på nytt, endres etter forholdene og slik at den enten fastsettes foreløpig for bestemte tidsrom eller endelig.

4. Blir ytelsen forhøyet, gjelder bestemmelsen i nr. 1 tilsvarende.

Vedtak om å nedsette eller oppheve pensjonen kan tidligst settes i verk fra den første dag i måneden etter at pensjonisten får melding om det.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 20, 17 apr 1970 nr. 20, 13 juni 1980 nr. 45, 14

des 1984 nr. 79.

§ 38.

Invalidepensjon med tillegg og pensjoner til etterlatte betales etterskottsvis for hver måned.

Dersom retten til pensjonen faller bort, løper pensjonen ut måneden. Ved dødsfall løper pensjonen ut måneden etter vedkommendes død.

Terminbeløp avrundes til nærmeste hele krone.

Bestemmelsene i folketrygdloven § 22-7 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 20, 18 des 1964 nr. 12, 16 des 1966 nr. 12, 14 juni 1974 nr. 45, 24 mai 1985 nr. 35, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 38 a.

Ved behandlingen av saker etter loven her gjelder reglene i forvaltningsloven.

Tilføyd ved lov 19 juni 1969 nr. 54, endret ved lover 29 jan 1971 nr. 8, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 39.

1. Enhver offentlig og kommunal myndighet er pliktig til uten særskilt godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt å gi krigspensjoneringens organer til bruk for saker etter denne lov de opplysninger som vedkommende i kraft av sin stilling sitter inne med.

2. Arbeids- og velferdsetaten kan, når det finnes nødvendig for avgjørelsen av en sak etter denne lov la innhente forklaringer gjennom bevissikring etter reglene i tvisteloven § 28-3 tredje ledd og § 28-4 eller ved politiet. Krav om bevissikring fremmes for den tingrett hvor de som skal avhøres, bor eller oppholder seg eller realbevis skal undersøkes.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 40. (Opphevet)

Endret ved lover 16 des 1966 nr. 12, 16 mai 1986 nr. 21, 13 des 1991 nr. 81, 28 feb 1997 nr. 19 (i kraft 1 mai 1997), 6 juni 1997 nr. 35 (i kraft 1 nov 1997), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr.

631).

§ 41.

For reise som en lege gjør i anledning av sykebesøk hos en krigsskadet etter denne lov, tilkommer han godtgjørelse etter de regler som til enhver tid gjelder for liknende reiser etter lov om folketrygd.
Endret ved lover 12 des 1958 nr. 14, 29 jan 1971 nr. 8.

§ 42. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 des 1959 nr. 11.

§ 43.

Bestemmelsene i denne lov kan endres med virkning for enhver som har krav på ytelser etter den.

Kapitel IX. Overgangsbestemmelser.

§ 44.

1. Følgende lover får ikke anvendelse på skader som kommer inn under denne lov:

a. – – –
b. – – –
c. – – –
d. – – –

2. – – –
3. Følgende lover og bestemmelser oppheves eller faller bort for så vidt angår skade som skyldes krigsulykke:

a. Kongelig resolusjon av 22 desember 1939 om krigsforsikring for fiskeflåten, for så vidt angår regelen om erstatning for liv og invaliditet.
b. Bestemmelser av 12 mars 1941 om ulykkestrygd for kystloser i løsfart, statsloser og losgutter.

§ 45.

1. Loven trer i kraft straks.
Den omfatter krigsulykker som er inntruffet under og som følge av krigen 1939–1945.

Når særlige grunner gjør det rimelig, kan Kongen bestemme at loven også skal omfatte krigsulykker som er inntruffet før 2 september 1939. Loven får med hensyn til ytelser virkning fra 1 juli 1946.
2. Denne lov gjør ingen endring i den rett som noen har ved lovens ikrafttreden til ekstraerstatning etter lov om ulykkestrygd for sjømenn § 11 nr. 2.
Slik ekstraerstatning eller ekstraerstatning etter avtale med rederne eller Nortraship kommer ikke til fradrag etter lovens § 23.

Ekstraerstatning etter bestemmelsene i første og annet ledd tilstås også krigsseilere på fartøy under 50 brutto registertonn.
5. De ytelser som utbetales etter denne lov skal ikke i noe tilfelle være mindre enn de ville ha blitt etter provisorisk anordning av 18 mai 1945 om Krigspensjonering for sivilpersoner og Stortingets vedtak av 28 februar 1946.
Endret ved lov 16 juni 1989 nr. 88.

§ 46.

1. Opphevelse av §§ 12 og 13 i denne lov gjør ingen endring for tidligere tilstått tillegg til hjelp i huset og hjelpeløshetsbidrag.
2. Opphevelsen av §§ 15 annet ledd og 18 i denne lov gjør ingen endring i vilkårene for tidligere tilstått kontanterstatning.
3. Fastsettelse av pensjonsgrunnlag for tiden før 1. september 1999 foretas etter dagjeldende bestemmelser i denne loven § 21.
Tilføyd ved lov 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999).

Lov om 1 og 17 mai som høgtidsdager

§ 1.

1. og 17. mai er høgtidsdager og skal være jamstelt med søndager, men ikke når det gjelder føresegner om kirkelige handlinger eller helligdagsfreden.

For salg fra faste utsalgssteder 1. og 17. mai gjelder bestemmelsene i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred §§ 5 og 6 tilsvarende.
Endret ved lover 29 apr 1959 nr. 3, 4 juni 1965 nr. 1 § 8, 26 juni 1998 nr. 43 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 26 juni 1998 nr. 599), 14 mars 2003 nr. 16 (ikr. 1 apr 2003

iflg. res. 14 mars 2003 nr. 300).

§ 2.

Dagen før 1 og dagen før 17 mai skal i forhold til gjeldende lovgivning reknes som vanlig virkedag, ikke som dag før søndag, om den ikke faller på en lørdag, på dagen før Kristi Himmelfartsdag eller på en søndag eller annen helgedag. Arbeid som etter gjeldende lovgivning ikke kan holdes i gang på søndager, skal slutte seinest kl. 22 dagene før 1 og 17 mai. Dette gjelder ikke arbeid ved faste utsalgssteder.
Endret ved lov 14 mars 2003 nr. 16 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 14 mars 2003 nr. 300).

§ 3.

Arbeidsgiver skal betale full lønn for 1 og 17 mai som ikke faller på en søndag eller annen helgedag til arbeidstaker som har vært tilsatt hos ham i sammenheng de siste 30 dagene forut eller er tilsatt seinere når arbeidet er av minst 30 dagers varighet. Arbeidstaker som må arbeide nevnte dager skal ha samme lønnstillegg som han etter avtale eller regulativ måtte ha krav på for søndager. Er spørsmålet om slikt lønnstillegg ikke avgjort ved avtale eller regulativ skal han ha et tillegg på minst 50 pst. til sin vanlige lønn.

Departementet fastsetter nærmere føresegner til gjennomføring av denne paragrafen.

Fagforening som har innstillingsrett etter arbeidstvistloven § 39 første ledd, kan slutte tariffavtale som avviker fra bestemmelsene i første ledd og fra føresegner fastsatt etter annet ledd. Med godkjennelse av departementet kan arbeidsgiver ved bedrift som omfattes av tariffavtale som nevnt, gjøre avtalens bestemmelser gjeldende for de arbeidere som ikke omfattes av avtalen.
Endret ved lover 2 mars 1962, 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 4.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov um prisereglar og prisedomstolar

Kapitel I. Prisereglar.

§ 1.

Når eit skip er god prise skal prisedomstolen døma at det er forbrote til staten.

Eit skip som er handelsskip og som høyrer heime i fiendestat er god prise kva fart det so gjeng i.

Eit skip som er handelsskip og som høyrer heime i nøytral stat er ikkje god prise utan det

a. har brote eller freista bryta blokade som er kunngjort av Noreg eller av stat som er i krig på same sida som Noreg,
b. fører krigskontrabande, jfr. § 2, likevel so at domstolen kan lata vera prisedøma skipet soframt umstendi i saki er for det.

§ 2.

Krigskontrabande er:

a. Våpn, ammunisjon, krigsfly, stridsvogner og anna som etter sitt slag vert nytta til hjelpemiddel i krig eller til å laga slikt hjelpemiddel av, og som er på veg til fiendeland eller til umkverve som fienden har hersett,
b. slike forsyningar og hjelpemiddel av alle slag som det er tanken at fiendekrigsmakt skal nytta,
c. ting elles som vert rekna for krigskontrabande etter millomfolkeleg skikk og bruk.

§ 3.

Når last umbord på skip er god prise skal prisedomstolen døma at ho er forbroti til staten.

Last umbord på skip er god prise soframt ho er fiendeeige, likevel so at fiendelast på nøytralt skip ikkje kan prisedømast utan det er i samsvar med millomfolkeleg skikk og bruk.

Last som er nøytral eige er god prise soframt skipet har brote eller freista bryta slik blokade som er nemnt i § 1 a eller er krigskontrabande.

§ 4.

Departementet som har med det å gjera, avgjer um offiserar og mannskap på skipet som tok prisa, skal få part i den vinning som fell på staten.

Kapitel II. Rettargangsreglar o.a.

§ 5.

Når ei prise er teki, skal dei militære styremaktene som har med det, utan drygjing få sak reist for prisedomstol.

§ 6.

Prisedomstol er i fyrste instans tingretten.
Endra med lover 14 juni 1985 nr. 71, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 7.

Prisesak skal reisast på den staden prisa er ført inn til, eller der skipet eller godset som saki gjeld, er på den tid sak vert reist.

§ 8.

For sakfyrehavinga gjeld reglane i tvisteloven, med dei avvik som er fastsett i denne lov.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 9.

Statsforvaltaren avgjer kven som skal føra saki for staten, anten ein advokat eller ein embetsmann i påtalemakti.

Møter ikkje motparten, nemner retten upp ein sakførar for han.

Endra med lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 10.

Tilsegjing og melding til ein part som ikkje har kjend tilhaldstad her i riket, skal gjevast på den måten som retten meiner er forsvarleg etter tilhøvi i det einskilde tilfellet. Det same gjeld når det er uråd å nå parten på vanleg måte.

§ 11.

Ei prisesak skal domstolen fremja fyrst det er råd. Rettsferi gjeld ikkje. Mekling i forliksråd skal det ikkje vera.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 12.

Skip og last skal liggja tryggt forvart til det er sagt endeleg dom i saki dersom departementet som har med det, ikkje fastset noko anna i serhøve.

Det som er fastsett i fyrste leden stengjer ikkje for at skip og last vert oreigna etter dei reglane som gjeld for norsk eigedom.

Last som ikkje toler liggja, kan retten taka ved skal seljast gjennom namsmyndigheten etter reglane om tvangssal så langt dei høver eller på annen forsvarleg måte. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelseslova § 8-16 fyrste leden gjelder ikkje i dette høvet. Like eins kan domstolen taka ved etter at den militære styremakt som har med det å gjera, har sagt si meining, at skip eller last skal seljast, so framt domarane meiner det er fåre for at fienden kan få tak i eller få høve til å øydeleggja skipet eller lasti.

Reglane i fyrre leden gjeld sameleis når eigaren ikkje hentar skip eller last som er frigjevne i endeleg dom. I slike høve kan skip og last like eins seljast soframt eigaren ikkje har henta dei innan rimeleg tid etter frigjevinga.
Endra med lover 26 juni 1992 nr. 86, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 13.

Når skip eller last vert oreigna eller selde etter reglane i § 12 andre til fjorde leden, skal retten setja salssumen inn i Noregs Bank eller um det ikkje let seg gjera, setja pengane fast på annan måte etter beste skyn. Er salet gjort under saki, skal den som har rett til pengane få dei når det er sagt endeleg dom.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88)

som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapitel III. Yvergangs- og innføringsreglar.

§ 14.

– – –

§ 15.

Denne lovi tek til å gjelda straks.

Lov om immunitet og privilegier for internasjonale organisasjoner m.v.

I.

§ 1.

Ved mellomfolkelig overenskomst som tiltres av Norge, kan en internasjonal organisasjon eller institusjon, dens tjenestepersoner og andre personer som opptrer på organisasjonens eller institusjonens vegne, medlemsstatenes representanter og utsendinger samt personer som deltar i rettergang ved internasjonale organer, innrømmes immunitet og privilegier uten hinder av norsk lov.

Kongen kan gi nærmere regler til gjennomføring av bestemmelser om immunitet og privilegier i slik overenskomst.

Når særlige og tungtveiende utenrikspolitiske hensyn tilsier det, kan Kongen i statsråd uten hinder av norsk lov og uavhengig av mellomfolkelig overenskomst innrømme immunitet og privilegier til en fremmed eller internasjonal organisasjon eller institusjon e.l., dens tjenestepersoner og andre personer som opptrer på dens vegne, samt til representasjoner, representanter og utsendinger som tar del i dens virksomhet.
Endret ved lover 27 feb 1970 nr. 2, 3 juni 1994 nr. 13, 6 juni 2025 nr. 22.

§ 2.

Kongen i statsråd kan uten hinder av norsk lov gi midlertidig forskrift til gjennomføring av vertsstatsavtale om kortvarig arrangement som Norge har inngått med De forente nasjoner, for å ivareta sikkerheten ved arrangementet. Det kan blant annet gis bestemmelser om bruk av utpekte områder og bestemmelser om ansvaret for og håndhevingen av nødvendige sikkerhets- og kontrolltiltak i og i umiddelbar tilknytning til området, herunder adgangs- og utstyrsbegrensninger, generelle ordenstiltak og bevæpning av De forente nasjoners sikkerhetspersonell. Bestemmelser om sikkerhets- og kontrolltiltak kan ikke gå lenger enn det som er nødvendig og forholdsmessig.

Til gjennomføring av vertsstatsavtale om kortvarig FN-arrangement kan Kongen i statsråd uten hinder av norsk lov også gi midlertidig forskrift om immunitet og privilegier for personell og deltakere som ikke omfattes av personkretsen i § 1, i den utstrekning det er nødvendig for å sikre ivaretakelsen av deres funksjoner under arrangementet. Slik forskrift kan inneholde særskilte saksbehandlingsregler på utlendingsfeltet som er nødvendige for tilretteleggingen for arrangementet.
Tilføyd ved lov 6 juni 2025 nr. 22.

§ 3.

Loven gjelder også for Svalbard, Jan Mayen, Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land.
Tilføyd ved lov 27 feb 1970 nr. 2, endret ved lov 6 juni 2025 nr. 22 (tidligere § 2).

II.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om ulykkestrygd for arbeidere ved norske bedrifter på Svalbard

§ 1.

Folketrygdlovens bestemmelser om yrkesskade, se kapittel 13, skal gjelde for arbeidstakere i norske bedrifter på Svalbard med de endringer som er fastsatt

nedenfor.
Endret ved lover 12 des 1958 nr. 17, 29 jan 1971 nr. 9, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 2.

Alle personer som er ansatt i bedriften er trygdet så lenge de oppholder seg på Svalbard og under overfart fra Norge til Svalbard og tilbake.

§ 3.

Trygden omfatter ulykker av enhver art.

Det gis ikke erstatning for skade som skadelidte selv har voldt ved forsett eller grov uaktsomhet.

§ 4.

Arbeidsgiverens plikt til ytelse etter kongelig resolusjon av 5 juli 1928 og 11 oktober 1929 blir fortsatt gjeldende.

Ansvaret etter §§ 8 og 9 i kongelig resolusjon av 5 juli 1928 faller dog bort for ulykker som erstattes etter denne lov.

Under skadekuren ytes stønad etter reglene i folketrygdloven kapitlene 5 og 8. Plikten til å yte stønad ved helsetjenester etter folketrygdloven kapittel 5, inntrer dog først når den skadede er kommet tilbake til Norge.
Endret ved lover 12 des 1958 nr. 17, 29 jan 1971 nr. 9, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 5.

Arbeids- og velferdsdirektoratet fastsetter med godkjenning av departementet de særregler vedkommende administrasjon, premieberegning, melding om ulykker og forlengelse av frister m.v. som er nødvendig for denne trygd på grunn av de stedlige og andre særlige forhold.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 6. (Opphevet)

Opphevet ved lov 29 jan 1971 nr. 9.

§ 7.

Reglene om ulykker og invaliditetsansettelse i kongelig resolusjon av 5 juli 1928 § 10 kommer ikke til anvendelse på skadetilfelle som går inn under denne lov.

§ 8.

Denne lov trer i kraft den 1 juli 1947.

Lov om boikott [boikottloven]

§ 1.

Med boikott mener denne lov en oppfordring, avtale eller liknende tiltak som for å tvinge, skade eller straffe noen tar sikte på å hindre eller vanskeliggjøre en persons eller virksomhets økonomiske samkvem med andre.
Endret ved lover 26 juni 1953 nr. 6, 11 juni 1993 nr. 65.

§ 2.

Boikott er rettsstridig:

a. når den har et rettsstridig formål eller ikke kan nå sitt mål uten å føre til et rettsbrudd;
b. når den blir foretatt eller holdt vedlike ved rettsstridige midler eller på en unødig opphissende eller krenkende måte eller ved usanne eller misvisende opplysninger;
c. når den vil skade vesentlige samfunnsinteresser eller virke utilbørlig, eller når det ikke er noe rimelig forhold mellom den interesse som skal fremmes ved boikotten og den skade som den vil føre med seg;
d. når den blir foretatt uten at den som boikotten er rettet mot har fått rimelig varsel, eller uten at det på forhånd overfor ham og dem som en boikottoppfordring er rettet til, er gjort fyllestgjørende rede for grunnen til boikotten.

§ 3.

Er varsel om boikott gitt, kan søksmål reises for å få avgjort om den er lovlig.

Megling i forliksrådet er ikke nødvendig i saker om lovligheten av boikott eller om skadebot for tap som er voldt ved boikott.

Er boikott foretatt eller varslet, kan retten etter krav fra den som boikotten er rettet mot, ved midlertidig forføyning sette forbud mot boikotten til det er avgjort om den er lovlig.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 4.

Når retten skal fastsette skadebot for ulovlig boikott, skal den legge vekt ikke bare på størrelsen av skaden, men også på den utviste skyld og på om den skadelidende selv har vist mislig forhold. Under forhold som er særlig formildende, kan skadeboten falle helt bort.

§ 5.

Den som setter i verk boikott som er rettsstridig etter denne lov, straffes med bøter eller med fengsel opp til 3 måneder. Straffeloven § 251 gjelder ikke forhold som rammes av loven.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6.

Denne lov trer i kraft den dag[1] Kongen fastsetter.

1 Fra 16 jan 1948 iflg. res. 16 jan 1948.

Lov om avgift på omsetning av billedkunst m.m. (kunstavgiftsloven)

§ 1.

Ved all offentlig omsetning, og ved slike erverv som etter denne lov er likestilt med offentlig omsetning, av kunstverk av norsk eller fremmed opphav, skal

kjøperen i tillegg til kjøpesummen betale en avgift på inntil 5 prosent av denne. Departementet fastsetter prosentsatsens størrelse.

I de tilfeller der betaling skjer helt eller delvis i form av et annet kunstverk, skal avgift belastes begge kunstverkene, dersom tilsvarende salg mot kontanter hadde vært avgiftspliktig. Avgiftsbelastningen skal imidlertid ikke gjelde gaver. Departementet kan fastsette nærmere regler om hvilke kunstverk som går inn under avgiftsplikten og i hvilken utstrekning avgiftsplikten skal gjelde for omsetning med tilknytning til utlandet eller Svalbard.

Likestilt med offentlig omsetning er etter denne lov:

1. Ethvert erverv som skjer med sikte på offentlig visning i gallerier, museer eller tilsvarende. Salg direkte fra kunstner eller privatpersoner til museer som er åpne for publikum og ikke driver ervervsmessig, skal likevel ikke anses som offentlig omsetning, med mindre det i handelen deltar en formidler.
2. Ethvert erverv direkte fra den kunstner som har skapt verket, når arbeidet er et utsmykkingsoppdrag, et bestillingsverk eller et konkurranseutkast, samt erverv ellers som sidestilles med offentlig omsetning.

Avgiftspliktig etter denne lov er originaleksemplar av kunstverk som malerier, kollasjer, tegninger, stikk, trykk, litografier, skulpturer, billedtepper, keramikk, glasskunst og fotografiske verk. Som originaleksemplar regnes eksemplar av kunstverk som er utført i et begrenset antall av kunstneren selv eller med hans samtykke. Bestemmelsen gjelder ikke byggverk.

Unntatt fra avgiften er omsetning av kunstverk hvor salgsprisen uten merverdiavgift ikke overstiger 2.000 kroner.

Unntatt fra avgiftsplikten er omsetning som omfattes av åndsverkloven §§ 59, 60 og 61.

Endret ved lover 31 mars 1989 nr. 13, 22 des 2006 nr. 102 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1533), 22 des 2006 nr. 103 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1534), 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807).

§ 2.

Avgiften skal innbetales til et særskilt hjelpefond som administreres av et styre.

Fondet skal brukes til støtte for kunstnere som hovedsakelig har eller har hatt sitt virke i Norge, deres etterlatte og andre formål til fremme av norsk kunst.[1]

Fondets styre oppnevnes av vedkommende departement for fire år om

gangen. Det skal bestå av fem medlemmer med personlige varamedlemmer.

Departementet fastsetter nærmere regler om styringen av fondet, om revisjon av fondets regnskaper og om anvendelsen av midlene. Departementet fastsetter også godtgjørelsen for styrets medlemmer.

Endret ved lover 31 mars 1989 nr. 13, 4 des 1992 nr. 128, 22 des 2006 nr. 102 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1533).

1 Jf. EØS-avtalen art. 4.

§ 3.

Avgiften innkreves av selgeren ved all omsetning av avgiftsbelagt kunst i forretninger, på separat- eller kollektive utstillinger og ved alle former for auksjon. Alle som offentlig omsetter avgiftsbelagt kunst er ansvarlig for rett innbetaling av avgiften. Det samme gjelder den som er personlig ansvarlig for omsetning av avgiftsbelagt kunst på utstillinger. De nevnte personer er også ansvarlig for rett innbetaling av avgift for offentlig omsetning som måtte finne sted ved konsulenter eller mellommenn.

Ved erverv av kunstverk som nevnt i § 1 tredje ledd punkt 1 påligger det erververen å innbetale avgiften direkte til fondet. Det samme gjelder ved erverv av kunstverk som nevnt i § 1 tredje ledd punkt 2 der erververen er regnskapspliktig for ervervet, eller er et offentlig organ eller annen statlig, fylkeskommunal eller kommunal institusjon.

Reglene i første ledd om ansvaret for rett innbetaling av avgiften gjelder tilsvarende for erververens ansvar når det etter annet ledd påligger erververen å innbetale avgiften.

Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg hos enhver som er ansvarlig for den. Departementet gir nærmere regler for innkreving av avgiften.

Endret ved lover 31 mai 1963 nr. 2, 31 mars 1989 nr. 13, 26 juni 1992 nr. 86, 22 des 2006 nr. 102 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1533).

§ 4.

Departementet fastsetter i forskrift terminene for innbetaling av avgiften.

Endret ved lover 31 mars 1989 nr. 13, 22 des 2006 nr. 102 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1533).

§ 5.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller forskrifter gitt i

henhold til loven, straffes med bøter for så vidt forholdet ikke rammes av noe strengere straffebud.

Den som har gjort seg skyldig i en straffbar overtredelse som nevnt, hvorved fondet er eller kunne ha vært unndratt avgift, plikter for så vidt overtredelsen er forsettlig eller grovt uaktsom, å betale fondet det dobbelte, i gjentakelsestilfelle det firedobbelte, av avgiftsbeløpet. Bestemmelsen i § 3 nest siste punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 31 mars 1989 nr. 13, 20 juli 1991 nr. 66.

§ 6.

Den avgift som i henhold til merverdiavgiftsloven i tilfelle skal innbetales til statskassen, berøres ikke av denne lov.
Endret ved lover 31 mars 1989 nr. 13, 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347).

§ 7.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 15 nov 1948 iflg. res. 4 nov 1948.

Lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs

Kapitel I. Pensjonstrygdens omfang.

§ 1.

1. Pensjonstrygden omfatter med de unntak som følger av loven enhver norsk statsborger eller person med fast bopel i Norge meldt til folkeregisteret, og som er ansatt som arbeidstaker om bord på skip som nevnt i nr. 2 første ledd.
2. Som skip i pensjonstrygden regnes:

a. ethvert skip, fiske- og fangstfartøy, borefartøy og annen flyttbar innretning i sjøen som har eget framdriftsmiddel eller utstyr for boring etter undersjøiske naturforekomster, og som er innført i norsk skipsregister med 100 tonnasjeenheter/registertonn brutto eller mer,
b. Skip under 100 tonnasjeenheter/registertonn brutto som er innført i norsk skipsregister, dersom rederiet samtidig disponerer større skip

som går inn under bokstav a, og arbeidstakerne om bord er fast ansatt i rederiet i medhold av skipsarbeidsloven eller arbeidsmiljøloven § 1-2 andre ledd bokstav a, med rett og plikt til å tjenestegjøre på samtlige av rederiets skip,

c. Redningsskøyter som tilhører Norsk Selskab til Skibbrudnes Redning,
d. Skip som er innført i utenlandsk skipsregister når arbeidstaker om bord er trygdet etter folketrygdloven § 2-1. Det samme gjelder når arbeidstaker som går inn under nr. 1 er trygdet etter andre bestemmelser i folketrygdloven og pensjonstrygden bestemmer at vedkommende også skal omfattes av loven her etter regler fastsatt av styret.

Som skip i pensjonstrygden regnes ikke:

a. skip som vesentlig går i fart på norske innsjøer og elver,
b. skip som tilhører Forsvaret.

3. Arbeidstakeren omfattes av pensjonstrygden så lenge ansettelsesforholdet om bord består, samt i perioder før eller etter dette mens vedkommende mottar

a. hyre, feriegodtgjøring og fritidskompensasjon etter avtale eller lov inntil 12 måneder om gangen,
b. sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8 for sykdom inntruffet i tid der arbeidstakeren er omfattet av trygden etter bestemmelsene i denne paragrafen, jf § 2. Det samme gjelder omsorgspenger, pleiepenger, opplæringspenger, svangerskapspenger og foreldrepenger etter folketrygdloven kapitlene 9 og 14 i inntil 52 uker når tilfellet oppstår i tid der arbeidstakeren er omfattet av trygden.

4. Foruten de generelle bestemmelser som følger av nr. 1-3, gjelder følgende særbestemmelser:

a. På fartøy som driver fiske og fangst omfatter pensjonstrygden arbeidstakere ansatt i stilling om bord som skipsfører, styrmann, bestmann, maskinist, maskinassistent, fyrbøter (motormann), lemper, smører, maskingutt, stuert, kokk eller hjelpegutt.

    Såfremt fartøyet etter å ha levert fangsten settes i annen fart enn fiske og fangst, omfatter pensjonstrygden enhver som har sitt arbeid om bord i det tidsrom fartøyet går i slik fart.
b. På borefartøy (boreskip og bevegelig boreplattform for boring etter undersjøiske naturforekomster) omfatter pensjonstrygden arbeidstakere som er eansatt i stilling om bord av borefartøyets eier,

den som disponerer borefartøyet, boreentreprenør eller av disses underentreprenører – herunder cateringselskap.

c. Omfattet av pensjonstrygden er også reder og partreder i full stilling om bord når en arbeidstaker i slik stilling ville være omfattet av trygden, og restauratør om bord som driver virksomheten for egen regning.

Endret ved lover 29 juni 1951 nr. 28, 28 nov 1952 nr. 1, 14 juni 1974 nr. 42, 13 juni 1975 nr. 51, 16 des 1983 nr. 72, 24 mai 1985 nr. 36, 29 jan 1993 nr. 27, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 19 des 2008 nr. 123 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730), 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730), 20 des 2023 nr. 95 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2132).

§ 2.

1. Styret kan i særlige tilfelle bestemme at arbeidstakere og flyttbare innretninger som ikke går inn under pensjonstrygden etter § 1, likevel skal omfattes av trygden.
2. Unntatt fra pensjonstrygden er arbeidstakere som på grunn av stillingen om bord er medlemmer av Statens Pensjonskasse eller av annen offentlig pensjonsordning som styret finner likeverdig med pensjonstrygden etter loven her.
Unntatt fra pensjonstrygden er også, uten hensyn til bestemmelsene i § 1 nr. 1, personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet ombord på turistskip registrert i norsk internasjonalt skipsregister.
Styret kan i særlige tilfelle unnta fra pensjonstrygden:

a. arbeidstakere på skip under 200 tonnasjeenheter/registertonn brutto og på skip som nyttes i ferje- eller havnetrafikk eller til annet formål enn transport, fiske og fangst.
b. arbeidstakere som ikke hører til mannskapet. Ved unntak fra pensjonstrygden for større grupper (mer enn 50 personer) må disse også utføre en større del av sitt årlige arbeid i land, og departementets samtykke må foreligge.

3. Departementet kan unnta grupper av arbeidstakere på borefartøy og annen flyttbar innretning i sjøen som nevnt i § 1 nr. 2 bokstav a, jf nr. 4 bokstav b, dersom arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene er enige om dette. Arbeidstakerne må omfattes av annen pensjonsordning som departementet

finner minst like god.
Endret ved lover 29 juni 1951 nr. 28, 28 nov 1952 nr. 1, 20 des 1968 nr. 2, 16 des 1983 nr. 72, 29 jan 1993 nr. 27, 17 des 1993 nr. 118, 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001).

Kapitel II. Pensjonsgivende fartstid.

§ 3.

1. Som pensjonsgivende fartstid (fartsmåneder) regnes tid som går inn under § 1, jf. § 2, og som det er betalt avgift for. Når styret finner det rimelig, kan tid som går inn under § 1, jf. § 2, i særlige tilfelle regnes som pensjonsgivende, selv om avgift ikke er betalt.
Som pensjonsgivende fartstid regnes også den tid vedkommende har mottatt godtgjøring som nevnt i § 1 nr. 3 før det ble innført avgiftsplikt for slik tid, eller har fått sykehusbehandling for sykdom inntruffet i pensjonsgivende tjeneste.
Styret kan gi regler om forenklet beregning for tid det er utbetalt feriegodtgjøring og fritidskompensasjon før 1. oktober 1975, som det ikke er betalt avgift for.
2. I tjeneste på redningsskøyter som tilhører Norsk Selskab til Skibbrudnes redning, regnes hver fartsmåned etter 1. juli 1951, men før 1. juli 1975, som en og en halv pensjonsgivende fartsmåned.
Under fangstsesongen i pensjonsgivende tjeneste på hvalfangst utenfor riket, reknes hver fartsmåned etter 1. juli 1951 som en og en halv pensjonsgivende fartsmåned, når arbeidstakeren mellom sesongene ikke overvintret i rederiets tjeneste.
I ett år, 1. oktober – 30. september, regnes ikke mer enn 12 pensjonsgivende fartsmåneder.
3. Del av kalendermåned regnes som halv fartsmåned dersom det er opptjent 15 dager eller mindre, og ellers som hel fartsmåned.
Endret ved lover 29 juni 1951 nr. 28, 28 nov 1952 nr. 1, 21 des 1956 nr. 5, 12 des 1958 nr. 19, 13 juni 1975 nr. 51, 24 mai 1985 nr. 36, 29 jan 1993 nr. 27, 11 juni 1993 nr. 104, 9 des 1994 nr. 65 (ikr. 1 mars 1995), 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001).

Kapitel III. Alderspensjon.

§ 4.

1. Rett til alderspensjon har arbeidstaker som har minst 150 pensjonsgivende fartsmåneder.
For å nå opp i minstekravet på 150 måneder, kan medregnes

a. opptjente premieuker etter lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere dersom arbeidstakeren har opptjent minst 12 pensjonsgivende fartsmåneder som nevnt i § 3. Styret kan i særlige tilfelle bestemme at tjenestetid i annen pensjonsordning opptjent på skip skal medregnes.
b. opptjeningstid i andre pensjonsordninger, dersom arbeidstakeren er unntatt fra trygden etter § 2 nr. 3. Styret gir nærmere regler.
c. vernepliktstjeneste avsluttet før 1981 dersom avtjeningen tok til innen seks måneder etter utløpet av pensjonsgivende tidsrom eller maritim skolegang.

Tid som nevnt i annet ledd, kan ikke medregnes ved utregning av alderspensjon etter denne lov.
2. Pensjonsalderen er 60 år for arbeidstaker som begynte i pensjonsgivende tjeneste

a. før 1. januar 1969, eller
b. etter 31. desember 1968, og som har opptjent minst 120 pensjonsgivende fartsmåneder etter fylte 40 år.
For arbeidstaker som begynte i pensjonsgivende tjeneste etter 31. desember 1968, heves pensjonsalderen med én måned for hver to måneder som vedkommende mangler på 120 pensjonsgivende fartsmåneder etter fylte 40 år.

3. Alderspensjon ytes til og med den kalendermåned pensjonisten fyller 67 år, eller til den kalendermåned pensjonisten får uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger etter lov om folketrygd for hel uførhet eller full avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 første ledd bokstav d.
4. Alderspensjon til arbeidstaker som ikke er fylt 62 år, kan bare ytes når han har sluttet å opptjene pensjonsgivende fartstid som nevnt i § 1, jf. § 2, og ikke har tilsvarende tjeneste på utenlandsk skip.
5. Det kan ytes alderspensjon inntil 5 år før arbeidstakeren fyller 60 år når

vilkåret i nr. 4 er oppfylt og summen av arbeidstakerens alder og pensjonsgivende fartstid er 80 år eller mer. I slike tilfeller gis pensjonen ikke for lenger tid tilbake enn 3 måneder før den kalendermåned da kravet ble satt fram. Endret ved lover 28 nov 1952 nr. 1, 26 juni 1953 nr. 10, 21 des 1956 nr. 5, 20 des 1968 nr. 2, 28 mai 1971 nr. 49, 13 juni 1975 nr. 51, 16 des 1983 nr. 72, 29 jan 1993 nr. 27, 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 5.

1. Årspensjonen beregnes på grunnlag av antall pensjonsgivende fartsmåneder multiplisert med pensjonssatser som gjelder på uttakstidspunktet for fartstid opptjent som overordnet og/eller underordnet. Satsene på uttakstidspunktet utgjør for

- overordnet 0,91 prosent av grunnbeløpet, og for
- underordnet 0,76 prosent av grunnbeløpet når fartstiden er opptjent etter 30. april 1993 og 0,65 prosent av grunnbeløpet når fartstiden er opptjent før 1. mai 1993.

Inndelingen svarer til gruppene for betaling av arbeidstakeravgift, se § 9.

Måned som arbeidstakeren oppebærer pensjon for etter denne lov, regnes ikke med. Alderspensjonen regnes ikke for mer enn 360 fartsmåneder i alt. Har arbeidstakeren mer enn 360 fartsmåneder, regnes pensjonen på grunnlag av de måneder som gir størst pensjon.

2. For pensjonist som har uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger etter lov om folketrygd for mindre enn hel uførhet eller gradert avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 første ledd bokstav d, bortfaller en forholdsmessig del av alderspensjonen som svarer til uføregraden eller pensjonsgraden.

3. Alderspensjon under utbetaling reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fratrekket forholdsmessig ned ut fra når i perioden pensjonen ble tatt ut.

Ved regulering av pensjoner etter første ledd benyttes de reguleringsfaktorene Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd og § 20-18 åttende ledd.

4. For pensjonist som forsørger barn under 18 år, ytes et barnetillegg med 10

prosent av alderspensjonen for hvert barn.
5. Når det ytes alderspensjon før arbeidstakeren fyller 60 år, se § 4 nr. 5, settes pensjonen ned med 0,7 prosent for hver måned vedkommende mangler på å fylle 60 år når pensjonen tar til. I slike tilfeller gis det ikke tillegg etter § 6.
Endret ved lover 29 juni 1951 nr. 28, 28 nov 1952 nr. 1, 26 juni 1953 nr. 10, 30 juni 1955 nr. 22, 21 des 1956 nr. 5, 28 juni 1957 nr. 18, 19 des 1958 nr. 6, 21 juni 1963 nr. 14, 20 des 1968 nr. 2, 28 mai 1971 nr. 49, 15 des 1972 nr. 84, 13 juni 1975 nr. 51, 19 des 1975 nr. 76, 4 juni 1976 nr. 70, 17 des 1976 nr. 108, 3 juni 1977 nr. 58, 16 des 1977 nr. 100, 16 juni 1978 nr. 67, 15 des 1978 nr. 90, 21 des 1979 nr. 80, 13 juni 1980 nr. 44, 19 des 1980 nr. 71, 12 juni 1981 nr. 75, 18 des 1981 nr. 93, 11 juni 1982 nr. 60, 17 des 1982 nr. 92, 20 mai 1983 nr. 26, 24 mai 1985 nr. 35, 23 des 1988 nr. 110, 21 des 1990 nr. 80, 14 juni 1991 nr. 31, 29 jan 1993 nr. 27, 11 juni 1993 nr. 104, 16 juni 1994 nr. 22, 13 juni 1997 nr. 58 (ikr. 1 mai 1997), 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 17 des 2010 nr. 77 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 6.

Det gis et tillegg til pensjonen til pensjonist som har minst 36 pensjonsgivende fartsmåneder i løpet av de siste 60 månedene før den måned pensjonen tas ut (virkningstidspunktet). Det gis ikke tillegg dersom vedkommende har en årlig pensjonsgivende inntekt, jf folketrygdloven § 3-15, over to ganger folketrygdens grunnbeløp. Styret kan gi nærmere regler om gjennomføringen.

Tillegget utgjør

a. 23 prosent av pensjonen for personer født i et av årene 1934-42,
b. 20 prosent av pensjonen for personer født i et av årene 1943-45,
c. 17 prosent av pensjonen for personer født i et av årene 1946-48,
d. 14 prosent av pensjonen for personer født i et av årene 1949-51,
e. 11 prosent av pensjonen for personer født i et av årene 1952-54,
f. 8 prosent av pensjonen for personer født i et av årene 1955-59, og
g. 5 prosent av pensjonen for personer født i et av årene 1960-64

Endret ved lover 20 des 1968 nr. 2 (tidligere § 7), 29 jan 1993 nr. 27, 11 juni 1993 nr. 104, 16 juni 1994 nr. 22, 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001).

Kapitel IV. Utbetaling.

Overskriften endret ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001).

§ 7.

1. Ytelser etter kapitel III i denne loven løper fra og med kalendermåneden etter den kalendermåned retten til ytelsen inntrer.
2. Opphører retten til ytelsen, løper den ut kalendermåneden. Ved dødsfall løper den fastsatte nettoytelsen ut måneden etter vedkommendes død.
3. Ytelsen gis ikke for lenger tid tilbake enn tre år før den kalendermåned da kravet ble satt fram.
4. Bestemmelsen i nr. 3 gjelder ikke dersom vedkommende tidligere har satt fram krav om ytelsen, og dette kravet helt eller delvis er avslått ved feil fra pensjonstrygdens organer eller som følge av ufullstendige eller misvisende opplysninger fra noen annen enn pensjonisten, og som vedkommende selv ikke har gitt foranledning til. I slike tilfelle skal etterbetaling skje fra det tidspunktet ytelsen skulle ha vært gitt hvis kravet var blitt godtatt første gang det ble satt fram.
5. Trygden gir ikke renter ved etterbetaling av ytelser.
6. Ytelsen utbetales etterskuddsvis hver måned. Terminbeløp avrundes til nærmeste hele krone.
7. Ytelsen utbetales til den berettigede, men kan, når særlige grunner tilsier det, utbetales til andre enn den berettigede.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 6, 20 des 1968 nr. 2 (tidligere § 9), 13 juni 1975 nr. 51, 20 mai 1983 nr. 26, 29 jan 1993 nr. 27, 13 juni 1997 nr. 58 (ikr. 1 mai 1997), 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001).

Kapitel V. Dekning av utgiftene.

Kapittelnummeret endret ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Tidligere kap. VIII.

§ 8.

Utgiftene til ytelser etter denne loven og til trygdens administrasjon dekkes ved:

a. avgift på arbeidstakere, jf. § 9 og § 40,

b. avgift på rederier, jf. § 11 og § 41,
c. tilskott fra trygdens fond, jf. § 14,
d. tilskott fra staten, jf. § 15.

Trygden er garantert av staten.
Svarer til tidligere § 26, som ble endret ved lover 12 des 1952 nr. 10, 21 juni 1963 nr. 14 og 17 des 1982 nr. 93. Endret og flyttet hit ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), og endret ved lover 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001), 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1551).

§ 9.

1. Arbeidstakere inndeles i avgiftsgrupper slik:

- gruppe 1 (overordnede), skipsfører, styrmann, maskinist, og andre stillinger som styret finner likeverdige.
- gruppe 2 (underordnede), matroser m.fl. som ikke er omfattet av gruppe 1.

2. Arbeidstakeravgiften utgjør pr. måned 1,17 prosent av grunnbeløpet i folketrygden for arbeidstakere i gruppe 1 og 0,91 prosent av grunnbeløpet for arbeidstakere i gruppe 2.
3. Avgiften regnes pr. kalendermåned. Omfattes arbeidstakeren av trygden i 15 dager eller mindre i en kalendermåned, svares halv avgift. Ellers svares full månedsavgift. Avgiftsbeløpene avrundes til nærmeste hele krone. Arbeidstakeravgift av sykepenger som nevnt i § 1 nr. 3 kan beregnes etter dagsatser.

Styret kan gi nærmere regler om gjennomføringen av bestemmelsene i første og annet ledd.
Svarer til tidligere § 27, som ble endret ved lover 29 juni 1951 nr. 28, 26 juni 1953 nr. 10, 21 juni 1963 nr. 14, 20 des 1968 nr. 2, 13 juni 1975 nr. 51, 20 mai 1983 nr. 26, 29 jan 1993 nr. 27, 11 juni 1993 nr. 104, 9 des 1994 nr. 65 (ikr. 1 mars 1995), 13 juni 1997 nr. 58 (ikr. 1 mai 1997). Flyttet hit som § 9 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001).

§ 10.

Rederiet er ansvarlig for arbeidstakeravgiften for enhver arbeidstaker om bord og innbetaling av den, og har rett til å trekke den fra ved hyreoppgjør. Unnlater rederiet dette, kan avgiften ikke kreves hos arbeidstakeren når det er gått 3 måneder fra hyreoppgjøret.

Under sykdom som nevnt i § 1 nr. 3 er den som utbetaler sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8 ansvarlig for arbeidstakerens avgift og kan trekke den fra i sykepengene etter reglene i første ledd.
Svarer til tidligere § 28, som ble endret ved lover 24 mai 1985 nr. 36, 29 jan 1993 nr. 27, 9 des 1994 nr. 65 (ikr. 1 mars 1995), 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997). Flyttet hit som § 10 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Endret ved lov 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001).

§ 11.

1. Rederiet betaler i avgift et beløp som utgjør 3,3 prosent av arbeidstakerens bruttoinntekt om bord, herunder av hyre m.v. som nevnt i § 1 nr. 3 bokstav a og av sykepenger som nevnt i § 1 nr. 3 bokstav b som rederiet plikter å betale. For arbeidstaker på fartøy som driver fiske og fangst, skal dog avgiften være et beløp som utgjør 150 prosent av arbeidstakerens avgift etter § 9.
Pensjonstrygdens styre kan gi nærmere regler om gjennomføringen og kan herunder bestemme at avgiften skal beregnes etter første ledd andre punktum også i andre tilfelle.
Svarer til tidligere § 29, som ble endret ved lover 29 juni 1951 nr. 28, 28 nov 1952 nr. 1, 26 juni 1953 nr. 10, 21 juni 1963 nr. 14, 20 des 1968 nr. 2, 13 juni 1975 nr. 51, 31 mars 1978 nr. 9, 24 mai 1985 nr. 36, 12 juni 1987 nr. 48, 29 jan 1993 nr. 27, 9 des 1994 nr. 65 (ikr. 1 mars 1995). Flyttet hit som § 11 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Endret ved lov 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001).

§ 12.

Styret gir forskrifter om avgiftsterminer og forfallstidspunkter. Dersom arbeidstaker- og rederiavgift ikke er betalt ved forfall, skal rederiet svare forsinkelsesrenter. Rentesatsen er 3 prosentenheter høyere enn den alminnelige forsinkelsesrenten som er fastsatt med hjemmel i lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Avgift etter §§ 9 og 11, jf. § 10 er tvangsgrunnlag for utlegg hos rederiet.

Rederiet kan ikke overføre på arbeidstaker renter og omkostninger ved for sen innbetaling av avgift.
Svarer til tidligere § 30, som ble endret ved lover 28 mai 1971 nr. 49, 7 apr 1972 nr. 13, 23 des 1988 nr. 87, 26 juni 1992 nr. 86, 19 des 1997 nr. 99. Flyttet hit som § 12 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Endret ved lov 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001).

§ 13.

Styret skal minst hvert fjerde år foreta en forsikringsteknisk beregning av trygdens pensjonsforpliktelser, og beregne inntekter og utgifter i fremtiden. På dette grunnlag skal styret fremme forslag om mulige endringer i trygdens ytelser og hvorledes utgiftene skal dekkes, jf. § 8.
Svarer til tidligere § 31, som ble opphevet ved lov 12 des 1952 nr. 10 og tilføyd igjen ved lov 20 des 1968 nr. 2. Endret og flyttet hit som § 13 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001).

§ 14.

1. Overskott i regnskapsåret legges til pensjonstrygdens reguleringsfond. Underskott dekkes av reguleringsfondet.
2. Styret fastsetter et forvaltningsreglement i henhold til departementets instruks for styret etter § 17 andre ledd. Styret forvalter reguleringsfondet i samsvar med det fastsatte forvaltningsreglementet.
Tidligere § 32, som ble endret ved lover 21 juni 1963 nr. 14 og 29 jan 1993 nr. 27. Flyttet hit som § 14 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), endret ved lover 19 des 2017 nr. 113 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 19 des 2017 nr. 2156), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021).

§ 15.

1. Fra 1. januar 1967 dekker staten den beregnede del av pensjonsutgiftene som skyldes:

a. krigsfartstillegget, se § 28.
b. enkepensjoner etter arbeidstakere som sluttet i pensjonsgivende tjeneste før 1. september 1939,
c. pensjoner for fartstid i utenlandsk hvalfangst, før 1. september 1939 og etter 31. desember 1945.

2. Hvert år fra og med 1967 og i 40 år fremover yter staten dessuten et tilskott på 6,25 mill. kroner til trygden.
3. Hvert år fra og med 1983 yter staten et tilskott på 8 mill. kroner til trygden.
Svarer til tidligere § 33, som ble endret ved lover 30 juni 1955 nr. 22, 21 juni 1963 nr. 14, 16 des 1966 nr. 14, 20 des 1968 nr. 2, 17 des 1982 nr. 93, 29 jan 1993 nr. 27 og 11 juni 1993 nr. 104. Endret og flyttet hit som § 15 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001).

Kapitel VI. Tilbakebetaling av avgift.

Kapitelnummeret endret ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Tidligere kap. XI.

§ 16.

1. Arbeidstaker har rett til å få tilbake avgift han har betalt til pensjonstrygden, hvis han:

a. har sluttet å opptjene pensjonsgivende fartstid som nevnt i § 1, jf. § 2,
b. ikke har nok fartsmåneder til å få pensjon, jf. § 4 nr. 1,
c. har betalt for minst 36 pensjonsgivende fartsmåneder,
d. har nådd pensjonsalderen, jf. § 4 nr. 2,
e. på det tidspunkt vilkårene i bokstav a til d er oppfylt, ikke får uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger fra folketrygden for hel uførhet eller full avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 første ledd bokstav d.

Retten til å kreve tilbakebetaling opphører:

a. fra og med kalendermåneden etter den måned arbeidstakeren fyller 67 år.
b. ved arbeidstakerens død.

2. Avgift som tilbakebetales etter denne bestemmelse, skal svare til 2/3 av ett års alderspensjon etter § 5 nr. 1, på grunnlag av de pensjonsgivende fartsmåneder han har tjent opp.
Har arbeidstakeren ytelse fra folketrygden som nevnt i nr. 1 første ledd bokstav e for mindre enn hel uførhet eller gradert avtalefestet pensjon, skal tilbakebetaling gis med 50 prosent av beløpet etter første ledd.
3. Blir arbeidstaker som har fått tilbakebetaling etter nr. 2, senere berettiget til alderspensjon, kan det beløp som er tilbakebetalt trekkes fra i framtidige pensjoner.
Tidligere § 34, som ble endret ved lover 29 juni 1951 nr. 28, 28 nov 1952 nr. 1, 20 des 1968 nr. 2, 29 jan 1993 nr. 27, 11 juni 1993 nr. 104, 16 juni 1994 nr. 22. Flyttet hit som § 16 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

Kapitel VII. Administrasjon.

Kapitelnummeret endret ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Tidligere kap. X.

§ 17.

Pensjonstrygden ledes av et styre på fem medlemmer som oppnevnes av departementet for fire år om gangen. To medlemmer med varamedlemmer oppnevnes etter forslag av sjømennenes organisasjoner og to medlemmer med varamedlemmer etter forslag av arbeidsgivernes organisasjoner. Det femte medlem skal være styrets leder.

Departementet fastsetter instruks for styret.

Tidligere § 35, som ble endret ved lover 21 juni 1963 nr. 14, 19 juni 1969 nr. 54, 8 juni 1979 nr. 53 og 29 jan 1993 nr. 27. Flyttet hit som § 17 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Endret ved lov 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001).

§ 18.

Departementet tilsetter trygdens daglige leder.

Svarer til tidligere § 36, som ble endret ved lover 8 juni 1979 nr. 53 og 29 jan 1993 nr. 27. Flyttet hit som § 18 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Endret ved lov 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001).

§ 19.

Pensjonstrygdens regnskap revideres av Riksrevisjonen.

Svarer til tidligere § 37. Endret og flyttet hit som § 19 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Endret ved lov 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001).

Kapitel VIII. Forskjellige regler.

Kapiteloverskriften endret ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Tidligere kap. XII.

§ 20.

1. Daglig leder fastsetter regler om innsending av oppgaver over utbetalte

lønninger, om innbetaling av avgift og om fremsetting av pensjonskrav m.v.
2. Pensjonssøker (pensjonist) må selv skaffe de legitimasjoner, erklæringer og liknende som styret finner nødvendig.
Svarer til tidligere § 40 som ble endret ved lov 29 jan 1993 nr. 27. Endret og flyttet hit som § 20 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), endret ved lov 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021).

§ 21.

1. Pensjonstrygden for sjømenn kan kreve at offentlige myndigheter, rederier samt institusjoner som administrerer andre pensjonsordninger, uten godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt, skal gi Pensjonstrygden for sjømenn de opplysninger som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven.
Pensjonstrygden kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven. Pensjonstrygden skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.
2. Trygden har rett til når som helst å gjennomgå et rederis mannskapslister, hyrerekneskaper m.v. for å kontrollere oppgavene til og oppgjøret med trygden.
Endret ved lover 29 jan 1993 nr. 27, 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001, tidligere § 42), 22 juni 2018 nr. 47 (ikr. 1 okt 2018), 4 des 2020 nr. 132.

§ 21 a.

Pensjonstrygden for sjømenn kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å forvalte pensjonstrygden.

Pensjonstrygden for sjømenn kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.

Pensjonstrygden for sjømenn kan behandle innhentede personopplysninger for å beregne forventet pensjon og avgift, og for å forbedre informasjonen til arbeidstakere som omfattes av pensjonsordningen.

Pensjonstrygden for sjømenn kan gi rederiet opplysninger som rederiet tidligere har gitt om arbeidstakerne, slik at rederiet kan kontrollere om opplysningene er riktige, og kontrollere grunnlaget for arbeidstaker- og

rederiavgiften.

Pensjonstrygden for sjømenn kan behandle innhentede personopplysninger når dette er nødvendig for utredning og produksjon av statistikk og analyse, men bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Pensjonstrygden for sjømenn kan behandle innhentede personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, for å utvikle og teste IT-systemer, når dette er nødvendig for å sikre effektiv behandling av saker og riktige avgjørelser. Dette gjelder bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke typer personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 132.

§ 22.

1. Den som krever alderspensjon og/eller tillegg til alderspensjon, plikter å gi de opplysninger som er nødvendige for at Pensjonstrygden for sjømenn skal kunne vurdere om vedkommende har rett til ytelsen.
2. Den som mottar alderspensjon med eventuelle tillegg, plikter å underrette Pensjonstrygden for sjømenn om endringer i forhold som kan være avgjørende for om vedkommende har rett til ytelse eller for størrelsen av ytelsen.
Den tidligere § 22 ble opphevet ved lov 6 juli 1957 nr. 33, tilføyd igjen ved lov 20 des 1968 nr. 2, endret ved lover 19 des 1969 nr. 86, 28 mai 1971 nr. 49, 15 des 1972 nr. 84, 13 juni 1975 nr. 51, 8 juni 1979 nr. 53, 23 des 1988 nr. 110, 29 jan 1993 nr. 27. Gjeldende § 22 ble gitt ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001).

§ 23.

Daglig leder kan avslå et krav om pensjon eller tillegg og holde tilbake eller stanse en innvilget ytelse helt eller delvis dersom vedkommende

a. mot bedre vitende gir uriktige opplysninger, eller
b. holder tilbake opplysninger som er viktige for rettigheter eller plikter etter denne loven.

Svarer til tidligere § 24 første ledd. Flyttet hit som § 23 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), endret ved lov 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021).

§ 24.

1. Dersom en pensjonist har mottatt ytelser etter denne loven i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt. Feil utbetalt ytelse kan også kreves tilbake når pensjonisten eller noen som har handlet på pensjonistens vegne, uaktsomt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra Pensjonstrygden for sjømenn og mottakeren burde ha forstått dette. Beløpet kan dekkes ved trekk i framtidige ytelser. Krav om tilbakebetaling er tvangsgrunnlag for utlegg.
2. I andre tilfeller enn nevnt i nr. 1, kan det som er utbetalt for mye, kreves tilbake dersom særlige grunner gjør det rimelig. Ved vurderingen av om det foreligger særlige grunner, skal det blant annet legges vekt på hvor lang tid det er gått siden den feilaktige utbetalingen fant sted, og om vedkommende har innrettet seg i tillit til utbetalingen. Kravet om tilbakebetaling etter dette nummeret er begrenset til det beløp som er i behold når vedkommende blir kjent med at utbetalingen var feilaktig.
3. Når en alderspensjon eller tillegg til alderspensjon som er nevnt i andre ledd er feil utbetalt, skal det som er utbetalt for mye avregnes ved trekk i framtidig pensjon etter denne loven.
Avregningsordningen gjelder for

a. alderspensjon som er utbetalt i strid med vilkårene i § 4 nr. 4, til arbeidstakere som ikke er fylt 62 år
b. tillegg til alderspensjon etter § 6 som er utbetalt til pensjonister med en pensjonsgivende inntekt over to ganger folketrygdens grunnbeløp.

Det som er utbetalt for mye, skal avregnes med opp til 20 prosent av den månedlige ytelsen.
4. Trekk etter nr. 1 og nr. 3 avbryter foreldelse etter lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer. Dersom slikt trekk opphører, varer virkningen av avbrutt foreldelse i ett år etter at trekket opphørte.
Endret ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001).

§ 25.

Hvis ikke forholdet går inn under strengere straffebud, straffes med bøter:

a. den som unnlater til tid som er fastsatt etter denne lov å gi meldinger,

oppgaver eller opplysninger som er påbudt,

b. den som forsettlig eller grovt uaktsomt gir uriktige opplysninger om lønns-, arbeids eller forsørgningsforhold, eller om det tidspunkt et tjenesteforhold er begynt eller opphørt,

c. den som tross pålegg unnlater å innbetale avgift til trygden.

Svarer til tidligere § 43, som ble endret ved lover 14 apr 1972 nr. 15, 12 juni 1981 nr. 75 og 29 jan 1993 nr. 27. Flyttet hit som § 25 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Endret ved lover 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 26.

Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel, bilaterale avtaler som nevnt i første ledd og forordninger og avtaler som nevnt i folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.

Med samtykke av departementet kan styret treffe overenskomst med annen pensjonsinnretning om overføring av arbeidstakere og pensjonister. I overenskomsten bestemmes i hvilken utstrekning de overførte arbeidstakere skal få tidligere tjenestetid reknet med.

Svarer til tidligere § 44, som ble endret ved lover 28 nov 1952 nr. 1. Flyttet hit som § 26 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Endret ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 27.

Rettigheter etter denne lov kan endres, innskrenkes eller oppheves ved senere lov.

Tidligere § 45 første ledd. Flyttet hit som § 27 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001).

Kapitel IX. Overgangsregler.

Kapitelnummeret endret ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001). Tidligere kap. XIII.

§ 28.

1. Den som er fylt 67 år før 1. januar 2001, har rett til alderspensjon etter fylte 67 år etter bestemmelsene i denne loven som gjaldt før denne datoen, herunder alderspensjon etter fastlåste pensjonssatser og krigsfartstillegg for fartsmåneder mellom 1. september 1939 og 31. desember 1945.
De fastlåste pensjonssatsene for årlig alderspensjon er kr 17,00 for hver fartsmåned som underordnet og kr 29,00 for hver fartsmåned som overordnet.
Krigsfartstillegget er årlig 0,87 prosent av grunnbeløpet i folketrygden per 1. januar 2011 for hver fartsmåned som underordnet og 1,22 prosent av grunnbeløpet per 1. januar 2011 for hver fartsmåned som overordnet. Satsene reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. § 5 nr. 3 annet ledd gjelder tilsvarende.
2. Den som er innvilget eller innvilges alderspensjon etter denne loven og uførepensjon eller arbeidsavklaringspenger fra folketrygden eller avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav d med virkning fra et tidspunkt før 1. januar 2001, har rett til alderspensjon etter bestemmelsene i denne loven som gjaldt før denne datoen, herunder pensjon etter satser som nevnt i nr. 1. Pensjonen ytes etter de tidligere bestemmelsene også etter at pensjonisten er fylt 67 år.
3. Ved dødsfall som fant sted før 1. januar 2001, ytes det enkepensjon og overgangsstønad etter fastlåste pensjonssatser etter reglene som gjaldt før denne datoen. Det samme gjelder ved senere dødsfall dersom avdøde ved dødsfallet hadde rett til krigsfartstillegg.
De fastlåste pensjonssatsene for årlig enkepensjon er kr 5,00 for hver fartsmåned som underordnet og kr 12,00 for hver fartsmåned som overordnet. Krigsfartstillegget er 60 prosent av tillegget etter nr. 1 tredje ledd.
4. Alderspensjon, enkepensjon og overgangsstønad som ytes etter nr. 1 – 3 i denne paragrafen, utløses med kapitalverdien, hvis

a. årspensjonen er mindre enn et beløp som svarer til 4 prosent av folketrygdens grunnbeløp og
b. det ikke foretas samordning med personskadepensjon.

Styret gir nærmere regler om kapitalutløsningen.
Tilføyd ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), endret ved lover 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 17 des 2010 nr. 77 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 29.

1. Dersom en alderspensjonist som har opptjent pensjonsgivende fartstid før 1. januar 1967 får en ugradert alderspensjon fra folketrygden som beregnet ved 67 år før levealdersjustering og tillagt eventuelt forsørgingstillegg til alderspensjon etter folketrygdloven §§ 3-24, 3-25 og 3-26 er mindre enn det alderspensjonen fra pensjonstrygden for sjømenn var før fylte 67 år, skal det gis et overgangstillegg fra pensjonstrygden som tilsvarer forskjellen. Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke nedgang i pensjon som skyldes manglende trygdetid i folketrygden, eller at barnetillegg eller tillegg etter § 6 i denne loven faller bort.

Dersom pensjonen fra folketrygden øker utover det som skyldes at pensjonen reguleres, reduseres overgangstillegget med det overskytende.

2. Til en pensjonist som får uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, eller avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav d, som er mindre enn det alderspensjon etter denne loven ville utgjøre hvis han ikke hadde hatt slik ytelse fra folketrygden eller avtalefestet pensjon, gis det et overgangstillegg som tilsvarer forskjellen. Ved sammenligningen medregnes et eventuelt tillegg etter § 6 for den som var omfattet av § 1, jf § 2 i denne loven i minst 36 måneder i løpet av de siste 60 månedene før den måned pensjonen ble tatt ut (virkningstidspunktet).

3. For å hindre at alderspensjonist får redusert sine samlede pensjonsytelser, herunder også fra pensjonsordning utenfor Norge, kan pensjonstrygden for sjømenn, når særlige forhold tilsier det, etter søknad yte tillegg til alderspensjonist som får nedsatt eller ingen pensjon fra folketrygden. Tillegget kan reguleres dersom Pensjonstrygden for sjømenn finner at nye opplysninger eller endrede forhold tilsier det.

Svarer til tidligere § 48. Endret og flyttet hit som § 29 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), endret ved lover 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 17 des 2010 nr. 77 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

Kapittel X Alderspensjon etter nye regler

Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 30. Hvem kapitlet gjelder for

Kapitlet her omfatter arbeidstakere som ansettes etter at kapitlet har trådt i kraft og arbeidstakere som på tidspunktet for ikrafttredelsen ikke har fylt 50 år.
Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 31. Forholdet til de øvrige kapitlene i loven

Loven for øvrig gjelder så langt noe annet ikke følger av kapitlet her.

Kapittel VI og IX og § 24 nr. 3 gjelder ikke.

Kapittel V gjelder med de unntak som følger av §§ 40 og 41.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av kapitlet her.
Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 32. Opptjeningstid

Rett til alderspensjon har arbeidstakere med minst 3 års opptjeningstid.

Med opptjeningstid menes tjenestetid som det er betalt avgift for. Som opptjeningstid regnes også tjenestetid på andre EØS-lands skip.
Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 33. Pensjonsbeholdning – opptjening og beregning av alderspensjon

Den årlige pensjonen beregnes ut fra en opparbeidet pensjonsbeholdning.

Pensjonsbeholdningen bygges opp ved summen av årlig pensjonsopptjening, som utgjør 6,3 prosent av arbeidstakerens bruttoinntekt om bord.

For arbeidstakere som er ansatt om bord på fartøy som driver fiske og fangst, utgjør årlig pensjonsopptjening 6,3 prosent av bruttoinntekt om bord, forskudd på lott og lottoppgjør.

Det gis pensjonsopptjening etter andre og tredje ledd frem til og med måneden arbeidstakeren fyller 70 år.

Inntekt opp til 12 ganger grunnbeløpet gir pensjonsopptjening. Opptjeningen skjer fortløpende, slik at endringer får effekt fra virkningstidspunktet.

Inntekt fra tjenestetid som nevnt i § 32 andre ledd andre punktum gir ikke grunnlag for pensjonsopptjening.

Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 34. Regulering av pensjonbeholdning og alderspensjon

Pensjonsopptjeningen for et kalenderår oppreguleres med lønnsveksten og tilføres pensjonsbeholdningen fortløpende.

Pensjonsbeholdningen reguleres årlig i samsvar med lønnsveksten.

Pensjon under utbetaling reguleres med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

Regulering etter andre og tredje ledd skjer årlig med virkning fra 1. mai, og det benyttes de reguleringsfaktorene Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 20-18 åttende ledd. Ved første regulering etter uttak skal pensjonen reguleres etter tredje ledd ut fra når på året pensjonen tas ut.

Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552), endret ved lov 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 35. Uttak av alderspensjon

Pensjonen kan tas ut i perioden fra arbeidstakeren fyller 62 år til og med den måneden arbeidstakeren fyller 70 år. Den kan ikke tas ut delvis.

Pensjonen kan utbetales fra arbeidstakeren fyller 62 år til fylte 80 år, men ikke over en kortere periode enn 7 år. Den valgte utbetalingsperioden kan ikke endres.

Den årlige pensjonen på uttakstidspunktet er pensjonsbeholdningen dividert med antall år utbetalingsperioden skal vare. Det ytes ikke barnetillegg eller pensjonstillegg.

Ved uttak av pensjon skal pensjonsopptjening etter kapitlet her som tilføres pensjonsbeholdningen etter uttak, regnes om til årlig pensjon og legges til pensjonen som allerede er tatt ut. Slike omregninger foretas med virkning fra 1. mai året etter. Omregningen av pensjon på grunnlag av opptjening etter pensjonsuttak, gjelder til og med det året arbeidstakeren fyller 70 år.

Dersom pensjonsbeholdningen på uttakstidspunktet er mindre enn 28 prosent av folketrygdens grunnbeløp, utbetales den som et engangsbeløp.

Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 36. Alderspensjon og uføreytelser fra folketrygden

Den som i hele eller deler av perioden mellom fylte 62 og 67 år mottar arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden etter en uføregrad på 100 prosent, har ikke samtidig rett til pensjon.

Den som i hele eller deler av perioden mellom fylte 62 og 67 år mottar arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden etter en uføregrad mindre enn 100 prosent, har samtidig rett til en forholdsmessig del av pensjonen som svarer til differansen mellom 100 prosent og uføregraden.

Ved fylte 67 år fastsettes en restpensjonsbeholdning som tar hensyn til tid med uføretrygd og arbeidsavklaringspenger før fylte 67 år. Restbeholdningen tar utgangspunkt i beholdningen etter § 33 andre ledd og avkortes forholdsmessig for tiden med mottak av uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger i perioden mellom fylte 62 og 67 år og gjennomsnittlig uføregrad. Restbeholdningen utgjør den avkortede beholdningen fratrukket allerede utbetalt pensjon, målt i grunnbeløp. Restbeholdningen fordeles på gjenstående utbetalingsperiode.
Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 37. Opphør av retten til pensjonsbeholdningen

Retten til pensjonsbeholdningen opphører ved arbeidstakerens død.
Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 38. Konvertering av opptjening etter kapittel III

Arbeidstakere som har fartstid etter kapittel III, kan legge denne tiden sammen med opptjeningstid etter kapitlet her for å oppfylle kravene i kapittel III til fartstid og for å kvalifisere til pensjon fra en gitt alder.

Når vilkårene i første ledd er oppfylt, skal opptjeningen etter kapittel III tilføres pensjonsbeholdningen når arbeidstakeren fyller 62 år. Utbetalingen skjer etter kapitlet her.

Verdien av rettighetene beregnes etter kapittel III.

Den samlede pensjonsbeholdningen ved fylte 62 år skal minst utgjøre årlig pensjon etter kapittel III, basert på fartstid før overgangstidspunktet og multiplisert med antall år vedkommende ville fått pensjon etter kapittel III.
Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 39. Utbetaling av alderspensjon

Alderspensjon gis tidligst fra og med måneden etter den måneden melding om uttak av pensjon blir gitt, likevel tidligst fra og med måneden etter fylte 62 år. Ved dødsfall løper den fastsatte nettopensjonen ut måneden etter vedkommendes død.

Dersom pensjonen ikke er tatt ut innen arbeidstakeren fyller 70 år, utbetales pensjonen i 7 år fra og med måneden etter fylte 70 år.

Pensjon utbetales etterskuddsvis hver måned. Terminbeløp avrundes til nærmeste hele krone.

Pensjon utbetales til den berettigede, men kan, når særlige grunner tilsier det, utbetales til andre enn den berettigede.

Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 40. Arbeidstakeravgift til dekning av utgiftene til lovens ytelser og til pensjonsordningens administrasjon

Arbeidstakere skal betale i avgift et beløp som utgjør 1,7 prosent av bruttoinntekt om bord.

Arbeidstakere som er ansatt om bord på fartøy som driver fiske og fangst, skal betale i avgift et beløp som utgjør 1,7 prosent av bruttoinntekt om bord, forskudd på lott og lottoppgjør.

Avgifter skal beregnes per kalendermåned. Inntekt opp til 12 ganger grunnbeløpet er avgiftspliktig. Avgiftsplikten gjelder til og med den måneden arbeidstakeren fyller 70 år.

Rederiet er ansvarlig for arbeidstakeravgiften for enhver arbeidstaker om bord og innbetalingen av den, og har rett til å trekke den fra ved lønnsoppgjør, forskudd på lott og lottoppgjør. Unnlater rederiet dette, kan avgiften ikke kreves hos arbeidstakeren når det har gått 3 måneder fra oppgjøret.

Under sykdom som nevnt i § 1 nr. 3 er den som utbetaler sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8, ansvarlig for arbeidstakerens avgift og kan trekke den fra i sykepengene etter reglene i fjerde ledd.

Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 41. Rederiavgift til dekning av utgiftene til lovens ytelser og til pensjonsordningens administrasjon

Rederiet skal betale i avgift et beløp som utgjør 3,3 prosent av arbeidstakerens

bruttoinntekt om bord, herunder av hyre mv. som nevnt i § 1 nr. 3 bokstav a, og av sykepenger som nevnt i § 1 nr. 3 bokstav b, som rederiet plikter å betale.

Dersom arbeidstakeren er ansatt om bord på fartøy som driver fiske og fangst, skal avgiften være et beløp som utgjør 3,3 prosent av bruttoinntekt om bord, forskudd på lott og lottoppgjør.

Avgifter skal beregnes per kalendermåned. Avgiftsplikten gjelder til og med den måneden arbeidstakeren fyller 70 år.

Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 42. Samordning

Lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjelder ikke for pensjoner etter kapitlet her.

Tilføyd ved lov 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

Kapitel XI. Lovens ikrafttreden.

Kapittelnummeret endret ved lover 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001, tidligere kap. XIV), 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1551, tidligere kap. X).

§ 43.

Denne lov trer i kraft straks.

Rett til pensjon og plikt til å betale avgift inntrer ikke før 1. juli 1949.

Tidligere § 49, som ble endret ved lover 29 jan 1993 nr. 27. Flyttet hit som § 30 ved lov 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1551), tidligere § 30.

Lov om Riksteatret [riksteaterlova]

§ 1.

Riksteatret har til føremål å fremja arbeidet med å føra dramatisk kunst ut til folket i bygd og by og på andre tenlege måtar å auka kjennskapen til god dramatisk kunst.

Denne oppgåva skal Riksteatret løysa ved:

a. å greida med den praktiske tilskipinga av spelferder som Riksteatret ynskjer å senda ut og som går ut frå og blir drivne av dei statsstødde teatra i landet i samsvar med dei plikter som desse teatra har for å få statsstønad,
b. å stø godtekne spelferder som går ut frå andre faste teater enn dei som er nemnde under bokstav a eller som med eller utan tilskunning frå Riksteatret kjem i stand etter opptak frå einskildpersonar, institusjonar eller grupper av skodespelarar, og som desse sjølve har det økonomiske ansvaret for,
c. å skipa til spelferder med skodespelarar som er tinga til dette beinveges av Riksteatret for den einskilde spelferda eller for ein heil spelbolk,
d. å få i stand lokale teaterlag til framhjelp for Riksteatret og det føremålet det har,
e. å fremja arbeidet med å reisa tidhøvelege teaterbygnader,
f. å fremja eller stø andre tiltak som er tenlege for føremålet.

Endra med lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 2.

Utgiftene til verksemda åt Riksteatret skal dekkjast med:

a. inntekter verksemda kastar av seg,
b. dei tilskot kommunane og andre gjev,
c. tilskot frå staten etter nærare vedtak av Stortinget.

§ 3.

Riksteatret skal ha eit styre på 7 medlemer med varamenn, oppnemnde av Kongen for 4 år. 2 av medlemene med varamenn blir oppnemnde etter framlegg frå dei tilsette ved teatret. Kongen fastset òg kven som skal vera formann og varaformann.

Kongen fastset arbeidsområdet og gjev instruks for styret.

Endra med lov 8 feb 1974 nr. 2.

§ 4.

Kongen tilset ein Riksteatersjef for 5 år. Riksteatersjefen står for den daglege verksemda i samsvar med dei vedtak styret gjer og med instruks, gjeven av Kongen.

§ 5.

Denne lova blir sett i verk frå den dagen[1] Kongen fastset.
1 Frå 1 april 1949 iflg. res. 18 mars 1949.

Lov om produksjon, transport og omsetning av agn [agnforsyningsloven]

§ 1.

For å sikre en rasjonell og forsvarlig agnforsyning kan Kongen bestemme:

1. at omsetningen av agn til fisker bare skal skje gjennom et samvirkeforetak av fiskere hvis vedtekter er godkjent av vedkommende departement;
2. at salg av agn fra produsent bare skal skje gjennom en sammenslutning av agnprodusenter hvis vedtekter er godkjent av vedkommende departement.

Bestemmelsene kan begrenses til å gjelde visse agnsorter og visse distrikter.
Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 2.

Treffes beslutning etter § 1, kan vedkommende departement gi bestemmelse til gjennomføring av beslutningen og kontroll med at den blir overholdt.

§ 3.

Kongen eller den han gir fullmakt, kan fastsette de forskrifter som trengs for å sikre at de som deltar i agnomsetningen har nødvendige faglige kvalifikasjoner og nødvendige anlegg og utstyr for levering av kvalitetsvare.

§ 4.

Kongen eller den han gir fullmakt, kan utferdige forskrifter om på hvilken måte agnsalget skal skje for å sikre betryggende omsetningsformer. Herunder kan bl.a. bestemmes:

1. at vedkommende agnforhandler må stille garanti som sikkerhet for innbetalt forskudd;
2. at forhåndssalg av agn bare kan skje etter nærmere fastsatte regler;
3. at salg av agn bare kan skje ved forhandler selv eller ved representant som har fullmakt til å forplikte forhandleren, og at bruk av agent eller kommisjonær gjøres avhengig av spesiell tillatelse;
4. at der i hvert fiskevær kun skal være en eller et bestemt antall agenter;
5. at merking av emballasje skal skje etter nærmere fastsatte regler.

§ 5.

I den utstrekning agnforsyningsforholdene under de store torskefiskerier gjør det ønskelig, kan Kongen eller den han gir fullmakt, nedsette et utvalg som får til oppgave å regulere tilførselen og fordelingen av agnet. Nærmere forskrifter for et slikt utvalgs virksomhet gis av vedkommende departement.

§ 6.

Overtredelse av denne lov eller av bestemmelser som er gitt i medhold av loven, straffes med bøter.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 7.

Denne lov trer i kraft 1. juli 1949.

Lov om adgang for Kongen til å inngå overenskomster med fremmede stater til forebyggelse av dobbeltbeskatning mv. (dobbeltbeskatningsavtaleloven)

§ 1.

Under forbehold av gjensidighet kan Kongen med Stortingets samtykke ved overenskomst med fremmed stats regjering

1. med omsyn til offentlige skatter og avgifter fastsette regler for deling av skattefundamentene og herunder innrømme slik lempning i beskatningen at dobbeltbeskatning helt eller delvis unngås,
2. vedta bestemmelser om at norske myndigheter, uten hinder av gjeldende bestemmelser om taushetsplikt, skal innhente og meddele opplysninger til bruk for vedkommende stats myndigheter ved utskrivningen av offentlige skatter og avgifter, og
3. vedta bestemmelser om at eksigible krav på offentlige skatter og avgifter, utskrevet i vedkommende stat, skal være bindende her i riket, og kunne inndrives av den norske stat etter de regler som gjelder for inndriving og oppkreving av tilsvarende eller lignende norske skatter og avgifter.

§ 2.

Bestemmelser i den øvrige lovgivning om plikt til å gi opplysninger til bruk for myndighetene ved utskriving av skatt eller avgift for andre skatte- eller avgiftspliktige får tilsvarende anvendelse, når det med hjemmel i overenskomst med fremmed stat søkes innhentet opplysninger til bruk for utenlandske skattemyndigheter.

§ 3.

Denne lov trer i kraft straks. – – –

Lov om Statens pensjonskasse

Kapittel 1. Formål og organisasjon. Samordning.

Overskriften endret ved lover 26 mai 2000 nr. 37, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 1.

Statens pensjonskasse er en statsgarantert kasse til dekning av de pensjoner som etter denne eller andre lover skal utbetales av kassen.

Formålet med pensjonsordningen i Statens pensjonskasse er å sikre medlemmene tjenestepensjon ved alderdom og uførhet. Ordningen skal også sikre pensjon til etterlatte.

Når det er fastsatt ved lov eller bestemt av departementet, skal Pensjonskassen i tillegg administrere andre ordninger, herunder

a. andre pensjonsordninger
b. boliglånsordningen i staten
c. gruppelivsordningen i staten
d. erstatningsordninger i staten.

Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 4 des 2020 nr. 132.

§ 2.

Pensjonskassen hører administrativt under det departement som Kongen bestemmer.

Pensjonskassen gir årlig en beretning om virksomheten i siste regnskapsår. Pensjonskassen skal til departementet gi særskilte beretninger om de forsikringstekniske oppgjør.

Midler tilhørende Pensjonskassens fond forvaltes av Finansdepartementet.
Endret ved lover 17 juni 1960 nr. 5 § 7, 8 juni 1973 nr. 54, 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 mai 2000 nr. 37.

§ 4.

Ytelsene som gis i medhold av denne loven, samordnes etter bestemmelsene i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser.
Opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 10, tilføyd igjen ved lov 26 mai 2000 nr. 37.

Kapittel 2. Medlemskap.

Overskrift endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 5.

Arbeidstakere ansatt i statens tjeneste er medlemmer av Pensjonskassen.

Departementet kan bestemme at arbeidstakere i en virksomhet utenfor statstjenesten skal være medlemmer i Statens pensjonskasse, og kan fastsette særlige vilkår for dette.

Departementet avgjør i tvilstilfelle hvilke stillinger som gir rett til medlemskap i Pensjonskassen.

Departementet kan bestemme at arbeidstakere i en virksomhet utenfor statstjenesten ikke lenger skal være medlemmer i Pensjonskassen.

Kongen kan i forskrift bestemme at grupper av arbeidstakere skal være unntatt fra medlemskap i Statens pensjonskasse.
Endret ved lover 21 mai 1982 nr. 27, 11 juni 1993 nr. 63, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 15 juni 2001 nr. 32 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 662), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 18 des 2015 nr. 107 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 mars 2016 nr. 267), 24 nov 2023 nr. 83 (i kraft 10 jan 2025 med virkning fra 1 jan 2025 iflg. res. 10 jan 2025 nr. 12).

§ 6.

For å kunne være medlem av Pensjonskassen må arbeidstakeren samtidig være trygdet etter folketrygdloven kapittel 2, og betale folketrygdavgift for de samme inntekter som ligger til grunn for pensjonsopptjening i Pensjonskassen.

Departementet kan i særlige tilfelle gjøre unntak og fastsette regler bl.a. om innskuddsbetaling etter særskilt fastsatt sats.
Endret ved lover 31 mai 1957 nr. 2, 23 apr 1971 nr. 41, 8 juni 1973 nr. 54, 4 juni 1976 nr. 67, 8 juni 1979 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 7. (Opphevet)

Endret ved lov 14 des 1951 nr. 12, opphevet ved 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 8.

Pensjonskassen kan frita en arbeidstaker for medlemskap dersom vedkommende går inn under en annen tjenestepensjonsordning eller det foreligger andre særlige grunner for det.
Endret ved lover 31 mai 1957 nr. 2, 24 juni 1958 nr. 12, 15 des 1972 nr. 86, 8 juni 1973 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 9.

For innehavere av stillinger som er eller blir innlemmet i Pensjonskassen, jf. § 5, kan departementet bestemme at de skal være medlemmer i kassen på andre vilkår enn loven ellers fastsetter.
Endret ved lover 31 mai 1957 nr. 2, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447).

§ 10. (Opphevet)

Endret ved lover 6 juli 1957 nr. 27, 17 juni 1966 nr. 13, 8 juni 1979 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, opphevet ved lov 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447).

Kapittel 3. Pensjonsgrunnlag.

Overskrift endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 11.

Arbeidstakerens pensjonsgrunnlag er den faste arbeidsinntekt for det arbeidsforhold som gir rett til medlemskap i Pensjonskassen. Ved tariffavtale mellom staten og hovedsammenslutningene kan det bestemmes at også annen fast arbeidsinntekt skal regnes med i pensjonsgrunnlaget.

Ved tariffavtale fastsettes videre pensjonsgrunnlaget for medlemmer som har varierende inntekter, hvilke tillegg til inntekten som skal regnes med og hvor lenge et medlem må ha hatt slikt tillegg for at det skal regnes med. For de arbeidstakergrupper som ikke omfattes av tariffavtaler inngått i medhold av lov om offentlige tjenestetvister av 18. juli 1958, fastsetter Pensjonskassen hvilken inntekt og tillegg til inntekten som skal regnes med i pensjonsgrunnlaget.
Endret ved lover 23 mai 1958 nr. 4, 17 juni 1966 nr. 13, 21 mai 1982 nr. 27, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 12. (Opphevet)

Endret ved lover 17 juni 1966 nr. 13, 4 juni 1976 nr. 67, opphevet ved lov 21 mai 1982 nr. 27.

§ 13.

Departementet kan i særlige tilfelle fastsette særskilte pensjonsgrunnlag.

Departementet kan for enkelte stillinger eller grupper av stillinger fastsette regulativer for pensjonsgrunnlaget.
Endret ved lov 21 mai 1982 nr. 27.

§ 14.

Pensjonsgrunnlaget begrenses til tolv ganger folketrygdens grunnbeløp. Pensjonsgrunnlaget for beregning av betinget tjenestepensjon etter § 26 e begrenses til 7,1 ganger grunnbeløpet.

I perioder hvor arbeidstakeren samtidig har hatt flere arbeidsforhold som hver for seg gir rett til medlemskap i Pensjonskassen, skal pensjonsgrunnlaget settes til summen av pensjonsgrunnlagene for de enkelte arbeidsforhold. Det samlede pensjonsgrunnlag begrenses etter bestemmelsene i første ledd. Leddet her gjelder ikke pensjon etter kapittel 5 a, med unntak av pensjon etter § 26 h.
Endret ved lover 28 juni 1952 nr. 13, 23 mai 1958 nr. 4, 2 juni 1960 nr. 18, 22

juni 1962 nr. 9, 12 juli 1968 nr. 1, 16 juni 1971 nr. 64, 4 juni 1976 nr. 67, 21 mai 1982 nr. 27, 8 jan 1988 nr. 1, 7 juli 2000 nr. 67, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 15.

Når en arbeidstaker har hatt arbeid med varierende arbeidstid, skal det ved pensjoneringen fastsettes et gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag. Ved beregningen tas det hensyn til arbeidstiden i den enkelte periode og periodens varighet, sammenholdt med pensjonsgrunnlaget for heldagsstilling ved pensjoneringen og den samlede tjenestetid. Departementet gir nærmere regler om beregningsmåten.

Har en arbeidstaker tidligere hatt høyere pensjonsgrunnlag enn på pensjoneringstidspunktet og dette ikke skyldes en alminnelig lønnsregulering, skal det høyere grunnlag gjelde for tiden før grunnlaget gikk ned og resten av tiden regnes av grunnlaget ved pensjoneringen. Departementet kan fastsette vilkårene for at et midlertidig høyere pensjonsgrunnlag og et tidligere høyere pensjonsgrunnlag skal få virkning for pensjonsberegningen.

Dersom en arbeidstaker har fått et høyere grunnlag fordi vedkommende har hatt flere stillinger samtidig, skal det høyere grunnlag bare medregnes for det tidsrom dette var tilfelle. Tilsvarende gjelder en arbeidstaker som på pensjoneringstidspunktet har flere stillinger samtidig.

Paragrafen her gjelder ikke pensjon etter kapittel 5 a og kapittel 6 med unntak av pensjon etter § 26 h.

Endret ved lover 31 mai 1957 nr. 2, 15 des 1967 nr. 7, 8 juni 1979 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3298).

§ 16.

En arbeidstaker betaler innskott på 2 pst. av pensjonsgrunnlaget. I den tid et medlem har redusert lønn på grunn av permisjon, redusert arbeidstid eller andre forhold ved tjenesten, betales innskott bare av den reduserte lønn.

Endret ved lov 21 mai 1982 nr. 27.

§ 17.

Den som utbetaler lønnen, er uten godtgjøring fra Pensjonskassen ansvarlig for å holde tilbake og innbetale innskott til Pensjonskassen. Et medlem skal likevel

betale innskott direkte til kassen innen de frister som den fastsetter, hvis dette er særskilt bestemt.

Forfalt innskott er tvangsgrunnlag for utlegg. Etter forfall kan det kreves renter etter en rentefot som fastsettes av Pensjonskassen.

Endret ved lover 8 juni 1973 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, 26 juni 1992 nr. 86, 26 mai 2000 nr. 37, 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

§ 18.

Departementet kan bestemme at det for visse grupper arbeidstakere skal betales en arbeidsgiverandel i tillegg til medlemmets eget innskott. Bestemmelsene i § 17, 2. ledd gjelder tilsvarende.

Departementet kan gi nærmere regler om beregningen av pensjonsinnskottene og arbeidsgiverandelen.

Endret ved lover 8 juni 1973 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27.

Kapittel 4. Tjenestetid.

Overskrift endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 19.

Når tjenestetid inngår i beregningen av pensjon, skal den tiden arbeidstakeren har vært medlem av Pensjonskassen legges til grunn. Det kan fastsettes ved tariffavtale at kortere tjenesteperioder ikke skal regnes med.

Ved beregning av pensjon etter kapittel 5, 6 og 7 avrundes samlet tjenestetid slik at brøkdel av et år mindre enn en halv ikke regnes med. En større brøkdel regnes som et helt år.

Tjenestetid benyttet i kapittel 5 a fastsettes i antall år, avrundet til én desimal.

Er den samlede tjenestetid lengre enn det som kreves for full pensjon, skal det ved pensjonsberegningen ses bort fra den overskytende tjenestetid som har lavest pensjonsgrunnlag.

Endret ved lover 24 juni 1958 nr. 12, 21 juni 1974 nr. 57, 11 juni 1976 nr. 81, 21 mai 1982 nr. 27, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 20.

Som tjenestetid regnes også den tid medlemmet:

a. midlertidig er avgitt til tjeneste hos fylke, kommune eller privat arbeidsgiver som utfører arbeid for staten,
b. har ferie,
c. har permisjon med lønn,
d. har permisjon uten lønn eller på annen måte midlertidig har fratrådt tjenesten og hvor det ved tariffavtale mellom staten og hovedsammenslutningene er bestemt at tjenestetiden skal regnes med,
e. har midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, unntatt pensjon som ytes etter § 27 femte ledd,
f. har vært medlem av annen pensjonsordning som Pensjonskassen har avtale med om overføring av pensjonsrettigheter, eller i utenlandsk pensjonsordning hvor tiden etter internasjonal overenskomst skal regnes med,
g. er ilagt karantene før overgang til ny stilling.

I forbindelse med omorganiseringer eller omstillinger kan departementet bestemme at arbeidstakere som fratrer sin stilling med straks løpende alderspensjon eller førtidspensjon, skal kunne få godskrevet hele eller deler av tiden fram til stillingens aldersgrense som pensjonsgivende. Departementet kan bestemme at den enkelte virksomhet skal belastes for kostnadene ved dette gjennom løpende innbetalinger eller ved innbetaling av et engangsbeløp.

Departementet kan bestemme at tid forut for medlemskapet helt eller delvis skal regnes med. Departementet kan sette særlige vilkår for slik medregning.

Som pensjonsgivende regnes også tjenestetid som overenskomstlønnet arbeidstaker i staten før 1. januar 1951.

Et medlem som uten å oppebære midlertidig uførepensjon eller uførepensjon har hatt permisjon uten lønn i to år, skal etter utløpet av denne tid, i forhold til reglene i denne lov, anses for å ha fratrådt sin stilling, medmindre annet er fastsatt etter første ledd bokstav d.

Departementet gir forskrifter om medlemskap og opptjening når medlemmet har midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

Endret ved lover 21 juni 1974 nr. 57, 21 mai 1982 nr. 27, 11 juni 1993 nr. 63, 26 mai 2000 nr. 37, 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 22 jan 2016 nr. 1 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 44), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

Kapittel 5. Alderspensjon – bruttopensjon.

Overskriften endret ved lover 26 mai 2000 nr. 37, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 20 a.

Kapitlet gjelder for medlemmer født i 1962 eller tidligere.

Kapitlet gjelder også for medlemmer født i 1963 eller senere som fratrer stilling med lavere aldersgrense enn den alminnelige aldersgrensen med rett til pensjon, i perioden fram til og med måneden medlemmet fyller 67 år. Alderspensjonen faller bort ved uttak av pensjon etter kapittel 5 a før fylte 67 år.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 21.

Et medlem får alderspensjon når vedkommende helt eller delvis fratrer sin stilling ved eller etter den aldersgrense som gjelder for stillingen.

Fratrer et medlem tidligst tre år før aldersgrensen, får vedkommende alderspensjon såfremt summen av tjenestetid og alder er minst 85 år, eller vedkommende ved fratreden har fylt 67 år.

Rett til alderspensjon har også arbeidstaker som fratrer etter fylte 65 år, når dette er bestemt i tariffavtale hvor staten er part, eller i tariffavtale godkjent av departementet.

Rett til alderspensjon etter fylte 65 år har også arbeidstaker som har fratrådt med pensjon etter lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse kapittel 1.

Alderspensjon etter tredje og fjerde ledd kan ikke tas ut samtidig med alderspensjon fra folketrygden. Er det tatt ut alderspensjon fra folketrygden, må den stanses før det gis pensjon etter tredje og fjerde ledd. Det kan heller ikke ytes alderspensjon etter tredje og fjerde ledd til en person som mottar eller har mottatt avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven.

Endret ved lover 21 des 1956 nr. 1, 15 des 1972 nr. 86, 21 apr 1989 nr. 16, 11 juni 1993 nr. 64, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 21 A.

Statens pensjonskasse kan bevilge straks løpende alderspensjon til arbeidstaker som i løpet av de siste ti årene har gått over fra stilling med lavere aldersgrense til stilling med høyere aldersgrense, når

a. vedkommende hadde hatt lavere aldersgrense i minst 15 år,
b. den lavere aldersgrensen er begrunnet i forhold som er omhandlet i lov om aldersgrenser for statsansatte m.fl. § 2 første ledd alternativ a, og
c. vedkommende ville hatt rett til alderspensjon i den tidligere stillingen.

Departementet kan fastsette nødvendige overgangsregler.
Tilføyd ved lov 21 mai 1982 nr. 31, endret ved lover 26 mai 2000 nr. 37, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 22.

Pensjonen beregnes av medlemmets pensjonsgrunnlag når vedkommende fratrer stillingen, jf. likevel § 15.

Den årlige alderspensjonen beregnes slik:

a. Et medlem med 30 års tjenestetid eller mer får full alderspensjon. Denne skal utgjøre 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.
b. Et medlem med kortere tjenestetid enn 30 år skal ha en avkortet alderspensjon, som utgjør så mange trettideler av full pensjon som vedkommende har tjenesteår.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 24 og 24 a.

Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 10 prosent av alderspensjonen etter levealdersjustering. Alderspensjonen med barnetillegg må likevel ikke overstige 90 prosent av pensjonsgrunnlaget etter levealdersjustering når pensjonen er beregnet etter full tjenestetid. Er pensjonen beregnet etter redusert tjenestetid, skal det foretas en forholdsmessig avkortning. Barnetillegg betales ut den måned barnet fyller 18 år eller i tilfelle måneden etter barnets død.

For alderspensjon kommer bestemmelsen i § 31 første ledd om reduksjon for sykepenger til anvendelse dersom sykepengene er beregnet av inntekter som også har vært pensjonsgivende i Pensjonskassen.

Endret ved lover 31 mai 1957 nr. 2, 21 juni 1974 nr. 57, 11 juni 1976 nr. 81, 21 mai 1982 nr. 27, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 23.

Et medlem som fratrer sin stilling med minst tre års tjenestetid, men uten rett til straks å få pensjon etter denne loven eller lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse, har rett til oppsatt alderspensjon fra den aldersgrensen som gjelder for stillingen, men tidligst fra fylte 65 år. Den oppsatte alderspensjonen skal utgjøre så mange trettideler av full pensjon som vedkommende har tjenesteår, men ikke mer enn full pensjon etter § 22. Oppsatt alderspensjon utbetales senest fra det tidspunkt medlemmet ved fylte 67 år får utbetalt alderspensjon fra folketrygden. Har medlemmet etter bestemmelsene i folketrygdloven § 19-10 ikke tatt ut hel alderspensjon fra folketrygden, skal det bare utbetales en så stor forholdsmessig del av den oppsatte alderspensjon fra Pensjonskassen som svarer til den forholdsmessige del av alderspensjonen fra folketrygden som er tatt ut.

For den som blir opptatt som nytt medlem av Statens pensjonskasse etter 1. januar 1967, skal oppsatt alderspensjon utgjøre en så stor del av full pensjon som forholdet mellom opptjent tjenestetid og den tjenestetiden vedkommende ville hatt fra den dag han eller hun ble medlem av Pensjonskassen og fram til aldersgrensen, men ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 24 og 24 a.

Endret ved lover 6 juli 1957 nr. 27, 24 juni 1958 nr. 12, 8 juni 1973 nr. 54, 11 juni 1976 nr. 81, 8 juni 1979 nr. 52, 21 mai 1982 nr. 27, 11 juni 1993 nr. 64, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 17 des 2010 nr. 77, tidligere § 24, 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 22 jan 2016 nr. 1 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 44), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023). **Endres** ved lov 27 mai 2025 nr. 17 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 27. mai 2025 nr. 856).

§ 24.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres, slik at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder. Levealdersjusteringen gjennomføres ved hjelp av justeringstall, som fastsettes slik:

a. For årskull fra og med 1943-kullet til og med 1953-kullet tilsvarer justeringstallene de forholdstallene som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7.
b. For årskull fra og med 1963-kullet beregnes det justeringstall med utgangspunkt i delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13. Justeringstallene framkommer ved å dividere delingstallene med 13,42.
c. For årskull fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet benyttes det justeringstall både etter bokstav a og bokstav b, se § 24 a.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres tidligst fra fylte 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med justeringstallet som gjelder ved fylte 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter fylte 67 år, skal pensjonen divideres med justeringstallet på uttakstidspunktet. Det skal ikke benyttes et lavere justeringstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet skal det likevel kunne benyttes et lavere justeringstall enn 1,000 for justeringstall etter første ledd bokstav b. For de samme årskullene skal den nedre grensen for justeringstallet etter første ledd bokstav a settes lik forholdstallet ved den laveste alderen som gir et justeringstall etter første ledd bokstav b lik 1,000 for det aktuelle årskullet.

Når et medlem delvis fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratrådte stillingsdelen. Når medlemmet helt fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrift om anvendelsen av justeringstall.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 17 des 2010 nr. 77, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 12 april 2024 nr. 15 (i kraft 12 april 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 615).

§ 24 a.

Dersom pensjonisten er født i årene fra 1954 til 1962, skal levealdersjusteringen gjennomføres slik:

a. Det skal foretas en beregning etter § 24 med justeringstall fastsatt henholdsvis etter § 24 første ledd bokstav a og § 24 første ledd bokstav b.

b. Personer som er født i 1954, får 9/10 av pensjonen levealdersjustert ved bruk av justeringstallet etter § 24 første ledd bokstav a og 1/10 etter § 24 første ledd bokstav b. Andelen beregnet etter § 24 første ledd bokstav a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av pensjonen levealdersjustert etter § 24 første ledd bokstav a og 9/10 levealdersjustert etter § 24 første ledd bokstav b.

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051).

§ 24 b.

Medlemmer som er født i 1958 eller tidligere, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra fylte 67 år og skal anvendes på summen av

a. alderspensjon etter loven her, samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og
b. alderspensjon fra folketrygden.

Alderspensjon fra folketrygden som inngår i beregningen etter annet ledd bokstav b, fastsettes slik:

a. Dersom pensjonene tas ut samtidig, anvendes alderspensjonen fra folketrygden.
b. Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før pensjon etter loven her, benyttes det en alderspensjon fra folketrygden beregnet som om den var tatt ut på samme tidspunkt som tjenestepensjonen.
c. For medlemmer som har fratrådt sin stilling med alderspensjon etter loven her før fylte 67 år, skal denne pensjonen anses å være tatt ut ved fylte 67 år ved anvendelse av bokstavene a og b.

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer, utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 22 andre ledd bokstav b, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter annet ledd, jf. tredje ledd, er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter fjerde ledd, skal det utbetales et

garantitillegg som svarer til differansen mellom summen av pensjoner og det garanterte nivået. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Ved gradert uttak av alderspensjon skal garantitillegget beregnes som om tjenestepensjonen var ugradert. Garantitillegget skal deretter graderes tilsvarende uttaksgraden for tjenestepensjonen.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter fjerde ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 23 første og annet ledd.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051, tidligere § 24a), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 24 c.

Medlemmer som er født i 1959, 1960, 1961 eller 1962, får en andel av garantitillegget som er gitt til medlemmer født i 1958 eller tidligere etter § 24 b. Andelene bestemmes av forholdet mellom tjenestetid før 2011 og samlet tjenestetid, begge begrenset til full tjenestetid. 1959-kullet får 90 prosent av tillegget, 1960-kullet får 80 prosent av tillegget, 1961-kullet får 70 prosent av tillegget og 1962-kullet får 60 prosent av tillegget.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 25.

En arbeidstaker som samtidig tjener opp rett til pensjon i mer enn ett arbeidsforhold og fratrer et av disse med rett til løpende pensjon, får pensjon regnet av pensjonsgrunnlaget og tjenestetiden for dette arbeidsforhold. Dersom en arbeidstaker som fratrer sin stilling med rett til straks løpende pensjon, i tillegg har rett til oppsatt pensjon fra en annen stilling fra et senere tidspunkt, kommer den oppsatte pensjonen til utbetaling fra samme tidspunkt som den straks løpende pensjonen. Når medlemmet får rett til pensjon for flere enn ett arbeidsforhold hvor pensjon er opptjent samtidig, regnes pensjonen etter bestemmelsene i § 14 annet ledd, § 15 tredje ledd og § 19 annet ledd.
Endret ved lover 21 mai 1982 nr. 27, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 med virkning for nye pensjonstilfeller iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447).

§ 26.

Alderspensjon etter § 21 løper fra den første dag i måneden etter at medlemmet ikke oppebærer lønn, og etter § 23 første ledd fra den første dag i måneden etter fylte 67 år hvor det blir utbetalt alderspensjon fra folketrygden eller fra den første dag i måneden etter at medlemmet når aldersgrensen, dog tidligst fra den første dag i måneden etter fylte 65 år. Pensjonen løper ut måneden etter dødsmåneden. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, løper pensjonen ytterligere en måned.

Dersom et medlem dør uten at alderspensjonen er begynt å løpe etter reglene i foregående ledd, og medlemmet ved dødsfallet heller ikke oppebar midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, skal det, dersom medlemmet etterlater seg ektefelle, utbetales et beløp svarende til en måneds alderspensjon regnet som om medlemmet med uforandret grunnlag hadde stått i tjenesten til aldersgrensen, men ikke ut over 67 år. Det samme gjelder mottaker av pensjon etter lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse.

Retten til oppsatt pensjon faller bort dersom medlemmet på ny blir innskottspliktig i Pensjonskassen. Tjenestetiden medregnes som pensjonsgivende i den nye stilling. Løpende alderspensjon faller også bort ved ny innskottsplikt dersom grunnlaget i den nye stilling er minst like stort som grunnlaget i den tidligere stilling. Er grunnlaget i den nye stilling mindre, utbetales pensjon av forskjellen mellom grunnlagene. Dersom medlemmet ved endelig fratreden ikke har rett til straks å få pensjon for den siste stillingen, får han eller hun igjen sin opprinnelige pensjon inntil vedkommende når aldersgrensen i den siste stillingen. Fra da av blir pensjonen beregnet etter den samlede tjenestetiden. Pensjonen beregnes etter reglene i § 22.

Opphør og endringer i pensjonen etter bestemmelse i foregående ledd skjer fra den første i måneden etter at den begivenhet fant sted som førte til opphøret eller endringen.

Når særlige lønnsforhold gjør det rimelig, kan utbetaling av alderspensjon etter § 21 settes i gang fra den første dag etter at lønnen er opphørt.
Endret ved lover 31 mai 1957 nr. 2, 23 mai 1958 nr. 4, 19 des 1958 nr. 9, 21 juni 1974 nr. 57, 21 mai 1982 nr. 27, 11 juni 1993 nr. 64, 26 mai 2000 nr. 37, 18 des 2009 nr. 134 (ikr. 1 okt 2009, innførte et midlertidig sjette ledd som opphørte å gjelde 1 juli 2010), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 15 des 2017 nr. 104, 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 20 mars 2020 nr. 3 (i kraft 20 mars 2020 iflg. res. 20 mars 2020 nr. 580), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 18 des 2020 med virkning fra 1 nov 2020), 20 mars 2020 nr. 3 (i kraft 1 sep 2022, endring endret ved lover 30 okt 2020 nr. 118, 4 juni 2021 nr. 52, 17 des 2021 nr. 145 og 17 juni

2022 nr. 41, sjette ledd opphørte å gjelde), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

Kapittel 5 a. Alderspensjon – påslagspensjon mv.

Kapitlet tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 26 a. Virkeområde

Kapitlet gjelder for medlemmer født i 1963 eller senere.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 26 b. Opptjening av alderspensjon – påslagsbeholdning

Alderspensjon tjenes opp fra og med 1. januar 2020 med en grunnsats på 5,7 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 12 ganger folketrygdens grunnbeløp og en tilleggssats på 18,1 prosent av pensjonsgrunnlaget mellom 7,1 og 12 ganger grunnbeløpet. Det er gjeldende grunnbeløp som legges til grunn. Ved deltidsstilling utgjør opptjeningen en forholdsmessig del av opptjeningen for en fulltidsstilling. Det gis pensjonsopptjening fram til og med måneden medlemmet fyller 75 år.

Det gis pensjonsopptjening for tiden med midlertidig uførepensjon og uførepensjon etter kapittel 6. Opptjeningen skjer på grunnlag av pensjonsgrunnlaget som uførepensjonen er beregnet av. For perioder hvor et medlem har hatt annen opptjening etter første og tredje ledd, skal opptjening på grunnlag av uførepensjonen reduseres med slik opptjening. Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, skal opptjening etter dette leddet ikke overstige opptjening basert på pensjonsgrunnlaget uførepensjonen er beregnet av, justert for uføregraden.

Det gis pensjonsopptjening for den tiden medlemmet har ulønnet utdanningspermisjon som arbeidsgiver vurderer er relevant for stillingen. Det gis også pensjonsopptjening for den tiden medlemmet har annen permisjon uten lønn, eller på annen måte midlertidig har fratrådt tjenesten, og hvor det ved tariffavtale inngått med hovedsammenslutningene er bestemt at tiden skal gi pensjonsopptjening. Opptjeningen skjer på grunnlag av pensjonsgrunnlaget i stillingen som medlemmet har permisjon fra eller midlertidig har fratrådt. Ved delvis permisjon skjer opptjeningen forholdsmessig.

Opptjeningen skjer løpende, slik at endringer får effekt fra virkningstidspunktet. Pensjonsopptjeningen akkumuleres i en

påslagsbeholdning.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).
Endres ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 26 c. Uttak av alderspensjon

Alderspensjon gis tidligst fra og med måneden etter den måneden melding om uttak av pensjon blir gitt, likevel tidligst fra og med måneden etter fylte 62 år. Dersom pensjonen ikke er tatt ut innen medlemmet fyller 75 år, utbetales pensjonen fra og med måneden etter fylte 75 år.

Alderspensjonen fastsettes på grunnlag av påslagsbeholdningen på uttakstidspunktet. Beholdningen gjøres om til årlig pensjon ved å dividere med delingstallet på uttakstidspunktet for pensjonen, jf. § 26 k.

Alderspensjonen kan tas ut helt eller delvis. Pensjonen graderes med 20, 40, 50, 60, 80 eller 100 prosent. Årlig pensjon må på uttakstidspunktet minst utgjøre 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp for at pensjonen kan tas ut gradert. Dersom medlemmet mottar midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, kan ikke summen av uføregrad og uttaksgrad for alderspensjon overstige 100 prosent.

Pensjonsgraden kan endres eller oppdateres når det har gått ett år fra uttakstidspunktet eller ett år fra tidspunktet da uttaksgraden sist ble endret eller oppdatert. Medlemmet kan likevel ta ut full pensjon eller stanse pensjonen uavhengig av bestemmelsene i første punktum. Ved fylte 75 år utbetales full pensjon.

Dersom pensjonsgraden endres eller oppdateres, skal pensjonen gjøres om til en beholdning ved å multiplisere pensjonen med delingstallet på endrings- eller oppdateringstidspunktet. Dette beløpet legges sammen med eventuell beholdning som ikke er tatt ut. Pensjonen beregnes deretter etter bestemmelsene i paragrafen her.

Pensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).
Endres ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 26 d. Ny opptjening

Ved uttak av hel alderspensjon skal pensjonsopptjening som tilføres påslagsbeholdningen etter uttak, regnes om til årlig pensjon ved hjelp av

delingstallet på omregningstidspunktet, og legges til pensjonen som allerede er tatt ut. Omregningen foretas med virkning fra 1. januar året etter at opptjeningen fant sted.

Ved gradert uttak av pensjon skal pensjonsopptjening som tilføres påslagsbeholdningen etter uttak, omregnes til pensjon etter § 26 c femte ledd når uttaksgraden endres eller oppdateres.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av denne paragrafen.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 26 e. Betinget tjenestepensjon – opptjening

Medlemmer som ikke har rett til privat eller offentlig avtalefestet pensjon (AFP), gis betinget tjenestepensjon som et tillegg til alderspensjonen.

Betinget tjenestepensjon tjenes opp fra og med 1. januar 2020 med 3,0 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 7,1 ganger folketrygdens grunnbeløp. Det er gjeldende grunnbeløp som legges til grunn. Ved deltidsstilling utgjør opptjeningen en forholdsmessig del av opptjeningen for en fulltidsstilling. Det gis pensjonsopptjening fram til og med måneden medlemmet fyller 62 år.

Det gis pensjonsopptjening for tid med midlertidig uførepensjon og uførepensjon etter kapittel 6. Opptjeningen skjer på grunnlag av pensjonsgrunnlaget som uførepensjonen er beregnet av. For perioder hvor et medlem har hatt annen opptjening etter andre ledd, skal opptjening på grunnlag av uførepensjonen reduseres med slik opptjening. Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, skal opptjening etter dette leddet ikke overstige opptjening basert på pensjonsgrunnlaget uførepensjonen er beregnet av, justert for uføregraden.

Opptjeningen skjer løpende, slik at endringer får effekt fra virkningstidspunktet. Opptjening av betinget tjenestepensjon akkumuleres i en betingetbeholdning.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).
Endres ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 26 f. Betinget tjenestepensjon – uttak

Betinget tjenestepensjon gis tidligst fra og med måneden etter den måneden melding om uttak blir gitt, likevel tidligst fra og med måneden etter fylte 62 år. Dersom det innvilges betinget tjenestepensjon etter at et medlem har fylt 70 år, skal årlig pensjon beregnes som om uttaket skjedde ved 70 år. Det er et vilkår for utbetaling av betinget tjenestepensjon at offentlig avtalefestet pensjon er

avslått. Betinget tjenestepensjon kan ikke utbetales samtidig med avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven.

Betingetbeholdningen gjøres om til årlig pensjon ved å dividere med delingstallet på uttakstidspunktet for pensjonen.

Betinget tjenestepensjon kan ikke tas ut gradert eller stanses. Pensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), endret ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 26 g. Oppsatt pensjon for tjenestetid etter 2019

Fratrer et medlem sin stilling med minst ett års samlet tjenestetid, men uten rett til straks å få pensjon etter dette kapitlet, har medlemmet rett til oppsatt påslagspensjon og oppsatt betinget tjenestepensjon. Pensjonen beregnes etter reglene i kapitlet her.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 26 h. Oppsatt pensjon for tjenestetid før 2020

Medlemmer med tjenestetid før 2020 har rett til oppsatt alderspensjon dersom samlet tjenestetid er minst tre år.

Pensjonen beregnes av medlemmets pensjonsgrunnlag 31. desember 2019. Har medlemmet 31. desember 2019 lenger tjenestetid enn 30 år, skal gjennomsnittlig stillingsandel beregnes med utgangspunkt i de 30 årene med høyest stillingsandel.

Den årlige alderspensjonen beregnes slik:

a. Har medlemmet 31. desember 2019 full tjenestetid, eller mer, får medlemmet full alderspensjon. Full tjenestetid er den tjenestetiden medlemmet ville hatt fra den dagen vedkommende ble medlem av Pensjonskassen og fram til aldersgrensen, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år. Pensjonen skal utgjøre 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.
b. Har medlemmet 31. desember 2019 ikke full tjenestetid, skal medlemmet ha en avkortet alderspensjon som utgjør en så stor andel av full pensjon som tjenestetiden 31. desember 2019 utgjør av full tjenestetid.

Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 10 prosent av alderspensjonen etter levealdersjustering. Alderspensjonen med barnetillegg må likevel ikke overstige 90 prosent av pensjonsgrunnlaget etter levealdersjustering når pensjonen er beregnet etter full tjenestetid. Er pensjonen beregnet etter kortere enn full tjenestetid, skal det foretas en forholdsmessig avkorting. Barnetillegg betales ut den måneden barnet fyller 18 år eller i tilfelle måneden etter barnets død.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres ved hjelp av justeringstall fastsatt med utgangspunkt i delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13. Justeringstallet framkommer ved å dividere delingstallene med 13,42. Justeringstallet ved uttak av pensjonen legges til grunn.

Alderspensjonen gis tidligst fra og med måneden etter den måneden melding om uttak blir gitt, likevel tidligst fra og med måneden etter fylte 62 år. Dersom pensjonen ikke er tatt ut innen medlemmet fyller 75 år, utbetales pensjonen fra og med måneden etter fylte 75 år. Det er et vilkår at medlemmet mottar alderspensjon fra folketrygden på uttakstidspunktet. Pensjonen kan ikke tas ut gradert eller stanses. Barnetillegg etter tredje ledd gis tidligst fra måneden etter fylte 65 år.

Alderspensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782). **Endres** ved lov 27 mai 2025 nr. 17 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 27. mai 2025 nr. 856). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 26 i. Tillegg for opptjening før 2011

Medlem født i årene 1963–1967, og som har opptjening før 2011 som gir rett til oppsatt alderspensjon etter § 26 h, gis et tillegg til alderspensjonen. Fullt tillegg utgjør 1,5 prosent av pensjonsgrunnlaget for den oppsatte alderspensjonen. Tillegget beregnes forholdsmessig dersom tjenestetiden før 2011 er kortere enn 30 år. 1963-kullet får 100 prosent av tillegget, 1964-kullet får 80 prosent, 1965-kullet får 60 prosent, 1966-kullet får 40 prosent og 1967-kullet får 20 prosent av tillegget.

Tillegget kommer til utbetaling ved uttak av oppsatt alderspensjon etter § 26 h. Tillegget kan ikke graderes eller stanses. Ved uttak multipliseres tillegget med delingstallet ved 67 år og divideres med delingstallet på uttakstidspunktet.

Tillegget kan kombineres med arbeidsinntekt uten at tillegget blir avkortet.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 26 j. Overgangstillegg

Medlem født i årene 1963–1970 som fratrer medlemspliktig stilling helt i perioden mellom fylte 62 og 67 år, og som har minst 15 års samlet tjenestetid, gis et overgangstillegg fra og med måneden etter den måneden medlemmet fratrer. Tillegget opphører ved gjeninntreden i medlemspliktig stilling. Medlemmet gis tillegget på nytt ved senere hel fratreden. Tillegget opphører senest måneden etter at medlemmet fyller 67 år.

Fullt overgangstillegg er 0,15 ganger folketrygdens grunnbeløp og ytes til medlem født i 1963. Tillegget beregnes forholdsmessig for medlemmer med tjenestetid mindre enn 40 år og for gjennomsnittlig stillingsandel lavere enn 100 prosent. Dersom samlet tjenestetid er over 40 år, skal gjennomsnittlig stillingsandel beregnes med utgangspunkt i de 40 årene med høyest stillingsandel.

1964-kullet får 87,5 prosent av overgangstillegget som 1963-kullet får, 1965-kullet får 75 prosent osv. til 1970-kullet, som får 12,5 prosent av tillegget.

Tillegget skal ikke levealdersjusteres. Det avkortes ikke mot arbeidsinntekt fra stilling som ikke er medlemspliktig. Tillegget kan ikke tas ut gradert.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).
Endres ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 26 k. Levealdersjustering

Levealdersjustering skjer ved hjelp av delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 26 l. Opphør av pensjon

Pensjon etter kapitlet her opphører ved utgangen av måneden etter måneden medlemmet døde. Pensjon etter §§ 26 h og 26 i, løper ytterligere en måned dersom avdøde etterlater seg ektefelle.

Dersom et medlem dør uten at pensjon etter § 26 h er begynt å løpe, og medlemmet ved dødsfallet heller ikke hadde midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, skal det, dersom medlemmet etterlater seg ektefelle, utbetales et beløp svarende til en måneds pensjon etter § 26 h, beregnet med et justeringstall lik 1,000.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

Kapittel 5 b Alderspensjon – tidligpensjon og særalderspåslag til personer med særaldersgrense

Kapittelet **tilføyes** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 26 m. Virkeområde

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 26 n. Særskilt tidligpensjonsordning til personer i årskullene 1963 til 1969

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 26 o. Tidligpensjon til personer med særaldersgrense fire år lavere enn alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 26 p. Tidligpensjon til personer med særaldersgrense syv år lavere enn alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 26 q. Reduksjon av tidligpensjon mot pensjonsgivende inntekt

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 26 r. Særalderspåslag

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 26 s. Livsvarig reduksjon av særalderspåslag

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 26 t. Flere stillinger med ulik særaldersgrense

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 26 u. Uttak av tidligpensjon og særalderspåslag – opphør og endringer

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

Kapittel 6. Midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

Overskriften endret ved lover 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 27.

Det er et vilkår for rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet har fått evnen til å utføre inntektsgivende arbeid (inntektsevnen) nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte i en slik grad at vedkommende ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid. Ved vurdering av om det foreligger sykdom gjelder det samme sykdomsbegrepet som i folketrygdloven kapitlene 11 og 12.

Det er et vilkår for uførepensjon at inntektsevnen er varig nedsatt, se folketrygdloven § 12-7 første ledd. Midlertidig uførepensjon gis når det ikke er avklart om inntektsevnen er varig nedsatt. Et medlem som er innvilget arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, får midlertidig uførepensjon. Et medlem som er innvilget uføretrygd fra folketrygden, får uførepensjon.

Dersom medlemmet ikke har tapt hele inntektsevnen i stillingen som gir rett til medlemskap i Pensjonskassen, ytes det redusert (gradert) pensjon svarende til den del av inntektsevnen som er tapt. Ved denne vurderingen tas det hensyn til ethvert arbeid som medlemmet kan utføre. Dersom pensjonisten har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, ytes pensjonen normalt etter samme grad som i folketrygden. Dersom medlemmet ikke hadde

full stilling da uførheten inntrådte, fastsettes graden i forhold til inntekten i den reduserte stillingen. Det gis ikke pensjon ved lavere uføregrad enn 20 prosent.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon inntrer ikke når inntektsevnen blir nedsatt innen to år etter at medlemmet tiltrådte stillingen, og nedsettelsen skyldes en sykdom eller et lyte som medlemmet led av eller hadde symptomer på ved tiltredelsen, og som det må antas at han eller hun da kjente til. Det samme gjelder dersom et medlem som har deltidsstilling, får økt stillingsprosenten. Det kan likevel gis hel eller delvis pensjon når særlige grunner taler for det.

Rett til uførepensjon etter kapitlet her har også den som har minst tre års samlet tjenestetid og har fratrådt stillingen etter 1. januar 1967 med rett til oppsatt alderspensjon, og som senere blir innvilget uføretrygd fra folketrygden. Uførepensjonen gis fra samme tidspunkt og med samme uføregrad som ytelsen fra folketrygden.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 9, 15 des 1972 nr. 86, 21 mai 1982 nr. 27, 26 mai 2000 nr. 37, 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 28.

Ved beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon tas det hensyn til hvor stor del av inntektsevnen som er tapt (uføregraden) og medlemmets tjenestetid. Har medlemmet tapt hele inntektsevnen, utgjør full pensjon summen av

a. 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp, likevel ikke mer enn 6 prosent av pensjonsgrunnlaget,
b. 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet og
c. 69 prosent av den delen av pensjonsgrunnlaget som er mellom 6 og 12 ganger grunnbeløpet.

Dersom inntektsevnen er nedsatt, men ikke i en slik grad at medlemmet har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, beregnes pensjonen etter første ledd og tillegges 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Det samme gjelder når medlemmet får avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 første ledd bokstav a, og ikke lenger har rett til arbeidsavklaringspenger fra folketrygden. Dersom medlemmet får avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 første ledd bokstav d eller livsvarig avtalefestet pensjon, skal pensjonen likevel

beregnes etter første ledd i paragrafen her, jf. tredje til sjuende ledd.

Det pensjonsgrunnlaget medlemmet har på det tidspunktet uførepensjonen skal begynne å løpe, benyttes ved beregningen. Pensjonsgrunnlaget fastsettes etter kapittel 3, unntatt bestemmelsene i § 15 om beregning av gjennomsnittsgrunnlag. Dersom sykdommen, skaden eller lytet har redusert inntektsevnen gradvis, kan det ved beregning av pensjonen tas utgangspunkt i det pensjonsgrunnlaget medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod. Den stillingsprosenten medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod, skal da legges til grunn ved beregningen.

Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, fastsettes pensjonen til en forholdsmessig andel av beløpet beregnet etter første og andre ledd.

Er tjenestetiden kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Det skal medregnes tjenestetid medlemmet ville ha fått om han eller hun var blitt stående i stillingen til aldersgrensen (framtidig tjenestetid), men ikke ut over 67 år.

Det medregnes ikke framtidig tjenestetid dersom pensjonen er innvilget etter § 27 femte ledd. Uførepensjonen skal da avkortes etter forholdet mellom tjenestetiden og den tjenestetid vedkommende ville ha fått fra den dag han eller hun ble medlem av Pensjonskassen og fram til aldersgrensen, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Skyldes uførheten en skade eller sykdom som er en umiddelbar følge av usedvanlig påkjenning eller ulykkestilfelle i tjenesten, skal pensjonen beregnes med full tjenestetid.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 9, 22 jan 1960 nr. 5, 17 juni 1966 nr. 13, 29 jan 1971 nr. 13, 21 juni 1974 nr. 57, 4 juni 1976 nr. 67, 8 juni 1979 nr. 52, 21 mai 1982 nr. 27, 24 mai 1985 nr. 35, 11 juni 1993 nr. 63, 26 mai 2000 nr. 37, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 18 des 2015 med virkning fra 1 jan 2015), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209). **Endres** ved lov 27 mai 2025 nr. 17 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 27. mai 2025 nr. 856).

§ 28 a.

Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 4 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Barnetillegget reduseres forholdsmessig hvis pensjonen er beregnet etter redusert tjenestetid. Det samme gjelder ved redusert uføregrad.

Samlet barnetillegg kan likevel ikke overstige et beløp tilsvarende 12 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Er

barnetillegget redusert etter første ledd annet og tredje punktum, reduseres beløpsgrensen tilsvarende.

Barnetillegg utbetales til og med den måneden barnet fyller 18 år eller i tilfelle måneden etter barnets død.

Tilføyd ved lov 8 juni 1979 nr. 52, endret ved lover 21 mai 1982 nr. 27, 26 mai 2000 nr. 37, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798).

§ 29.

Pensjonen reduseres dersom pensjonisten har inntekt som overstiger en inntektsgrense som beregnes når uførepensjonen innvilges. Inntektsgrensen tilsvarer den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten og oppjusteres i samsvar med senere reguleringer av grunnbeløpet. Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntektsgrensen 40 prosent av folketrygdens grunnbeløp per kalenderår. Pensjonen reduseres ikke for arbeidsavklaringspenger, overgangsstønad eller omstillingsstønad fra folketrygden.

Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med vedkommendes uførepensjon ved 100 prosent uførhet og dividert med pensjonsgrunnlaget.

Som inntekt etter første og andre ledd regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 eller inntekt av samme art fra utlandet. Det kan gjøres unntak for inntekt som skriver seg fra en avsluttet aktivitet.

Den fastsatte uføregraden endres ikke selv om pensjonen reduseres på grunn av inntekt.

Det utbetales ikke pensjon når inntekten utgjør mer enn 80 prosent av samlet inntekt før uførhet.

Barnetillegg etter § 28 a reduseres i samme forhold som pensjonen er redusert etter første og andre ledd.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om reduksjon av pensjon på grunn av inntekt.

Endret ved lover 26 mai 2000 nr. 37, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3298).

§ 30.

Det er et vilkår for å få rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet setter fram krav om det. Kravet skal settes fram innen ti år etter at medlemmet fratrådte med rett til hel eller delvis pensjon eller har fått permisjon fra sin stilling uten lønn eller med avkortet lønn. Krav om uførepensjon etter § 27 femte ledd skal settes fram innen ti år etter at uføretrygd fra folketrygden er innvilget.

Et medlem som gjør krav på midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, plikter å gi de opplysninger og levere de dokumenter som er nødvendig for at Pensjonskassen skal kunne vurdere om vedkommende har rett til pensjon. Dersom Pensjonskassen finner det nødvendig, kan den som søker pensjon, pålegges å la seg undersøke av en lege etter Pensjonskassens bestemmelse. Pensjonskassen dekker utgiftene ved undersøkelsen.

Et medlem som mottar pensjon, plikter å underrette Pensjonskassen om endringer i forhold som kan være avgjørende for om medlemmet fortsatt har rett til ytelsen. Medlemmet skal opplyse om forventet inntekt og om endringer i inntekten. Dersom medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye pensjon, skal det foretas et etteroppgjør. Dersom det er utbetalt for lite, skal differansen etterbetales som et engangsbeløp. For mye utbetalt uførepensjon kan inndrives uten hensyn til skyld og kan avregnes ved å trekke i framtidige utbetalinger av uførepensjon og alderspensjon fra Pensjonskassen. Krav om tilbakekreving av for mye utbetalt uførepensjon er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om etteroppgjør.

Endret ved lover 26 mai 2000 nr. 37, 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798) som endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 og 19 des 2014 nr. 73.

§ 31.

Midlertidig uførepensjon og uførepensjon skal utbetales fra og med den måneden medlemmet fyller vilkårene. Pensjonen faller bort i den utstrekning det utbetales lønn under sykdom eller sykepenger fra folketrygden. Departementet kan gi forskrift om bortfall av pensjon på grunn av lønn under sykdom eller sykepenger fra folketrygden. Etterbetaling av pensjon til medlem som mottar arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 eller uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12, skal skje med samme virkningstidspunkt som for folketrygdens ytelser.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon faller bort fra og med måneden etter at medlemmet når aldersgrensen for stillingen, men senest fra måneden etter fylte 67 år. Ved dødsfall utbetales pensjonen til og med måneden

etter dødsmåneden. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, løper pensjonen ytterligere en måned.

Dersom arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 er redusert eller stanset av andre grunner enn ved samtidig arbeid etter folketrygdloven § 11-23, kan midlertidig uførepensjon reduseres eller stanses tilsvarende.

Et medlem som forsettlig er skyld i at inntektsevnen er nedsatt, har ikke rett til midlertidig uførepensjon eller uførepensjon. Medlemmet har heller ikke rett til pensjon dersom han eller hun uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak. Det samme gjelder dersom medlemmet opptrer på en måte som vedkommende bør forstå kan forverre helsetilstanden eller forlenge arbeidsuførheten.

Dersom medlemmet beholder retten til opprinnelig uføregrad etter folketrygdloven § 12-10 tredje ledd (hvilende rett), beholder medlemmet også retten til opprinnelig uføregrad etter loven her i samme tidsrom. Medlemmet skal gi Pensjonskassen melding om at retten til opprinnelig uføregrad fra folketrygden er i behold.

Endret ved lover 26 mai 2000 nr. 37, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717, men den endringen gir ingen mening etter foregående endring ved lov 7 mars 2014 nr. 5, og er ikke konsolidert), 20 des 2016 nr. 105, 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), 17 des 2021 nr. 146. **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 31 a.

Spørsmålet om rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon kan til enhver tid tas opp til ny behandling.

Tilføyd ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798).

§ 31 b.

Departementet kan gi forskrift om beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon når det er innvilget uførepensjon med virkningstidspunkt før 1. januar 2015.

Tilføyd ved 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

Kapittel 7. Familiepensjon.

Overskrift endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 32.

Når et medlem dør, har den gjenlevende ektefellen rett til enke- eller enkemannspensjon. Det samme gjelder gjenlevende ektefelle etter et tidligere medlem som mottok avtalefestet pensjon. For rett til oppsatt enke- eller enkemannspensjon er det et vilkår at medlemmet hadde en tjenestetid på minst tre år, se §§ 19 og 20.

Hvis et medlem er forsvunnet, og det av denne grunn er avsagt kjennelse for at vedkommende formodes å være død, anses den annen ektefelle som gjenlevende ektefelle. Inntil kjennelse foreligger, kan Pensjonskassen gi ektefellen hel eller delvis pensjon i disse tilfellene.

Rett til enke- eller enkemannspensjon inntrer ikke når medlemmet dør innen ett år etter at det fikk tilsetting med rett til medlemskap i Pensjonskassen eller etter at ekteskapet ble inngått, og dødsfallet skyldes sykdom som medlemmet led av eller hadde symptomer på ved tilsettingen eller vigselen, og som en av ektefellene må antas å ha kjent til. Når særlige grunner taler for det, kan Pensjonskassen gi hel eller delvis pensjon i disse tilfellene.

Det avgjøres etter ekteskapslovgivningen om fraskilt ektefelle har rett til enke- eller enkemannspensjon, og i tilfelle hvordan pensjonen skal deles mellom gjenlevende ektefelle og fraskilt ektefelle.

Endret ved lover 4 juni 1976 nr. 67, 11 juni 1993 nr. 64, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 med virkning for nye pensjonstilfeller iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 17 des 2021 nr. 146.

§ 33.

Full årlig enke- eller enkemannspensjon skal utgjøre 9 prosent av det pensjonsgrunnlaget som det avdøde medlemmet hadde (nettopensjon), se likevel overgangsregler i § 34.

Er den avdødes tjenestetid 30 år eller mer, ytes det full enke- eller enkemannspensjon. Dersom den avdødes tjenestetid er mindre enn 30 år, ytes det redusert enke- eller enkemannspensjon. Pensjonen skal da utgjøre så mange trettideler av full pensjon som den avdøde har tjenesteår. For beregning av

oppsatt enke- eller enkemannspensjon gjelder § 23 annet ledd tilsvarende.

Dersom den avdøde mottok avtalefestet pensjon, alderspensjon eller en tidligere oppsatt alders- eller uførepensjon, legges den faktiske tjenestetiden den avdøde hadde til grunn ved beregning av pensjonen. Det samme gjelder dersom den avdøde hadde rett til en oppsatt pensjon. Ellers skal den tjenestetiden den avdøde ville ha fått ved å fortsette i stillingen fram til aldersgrensen legges til grunn, men ikke utover 67 år.

Finner Pensjonskassen det godtgjort at medlemmets død skyldes skade eller sykdom som er en umiddelbar følge av usedvanlig påkjenning eller ulykkestilfelle i tjenesten, skal det ytes full enke- eller enkemannspensjon uten hensyn til tjenestetiden.

Departementet gir forskrift om fastsetting av enke- eller enkemannspensjon etter bestemmelsen her.

Endret ved lover 21 mai 1982 nr. 27, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

§ 34.[1]

Det ytes enke- og enkemannspensjon til gjenlevende ektefelle etter denne paragrafen når:

a. medlemmet døde før 1. januar 2001,
b. medlemmet døde mellom 1. januar 2001 og 1. februar 2010 og gjenlevende er enke eller enkemann etter medlem med medlemskap før 1. oktober 1976, og ellers når gjenlevende er født før 1. juli 1950 og avdøde ble medlem før 1. juli 2000, eller
c. medlemmet døde etter 31. januar 2010 og gjenlevende er født før 1. januar 1955 og avdøde ble medlem første gang før 1. oktober 1976 og ekteskapet ble inngått før 1. januar 2010, og ellers når gjenlevende er født før 1. juli 1950 og avdøde ble medlem før 1. juli 2000.

Full årlig enke- eller enkemannspensjon skal utgjøre 39,6 prosent av det pensjonsgrunnlaget som det avdøde medlemmet hadde (bruttopensjon). Bestemmelsene i § 33 andre til femte ledd gjelder tilsvarende.

Pensjonen reduseres etter §§ 35 og 36 nedenfor. Dersom ekteskapet ble inngått før 1. januar 2010, gjelder dette likevel ikke for pensjon til enke etter mannlig medlem som ble medlem første gang før 1. oktober 1976, og heller ikke for annen gjenlevende ektefelle etter medlem med medlemskap før 1. oktober 1976 for tjenestetid opptjent etter 31. desember 1993. Dersom begge

reduksjonsbestemmelsene skal anvendes, reduseres pensjonen først etter § 35.

Gjenlevende ektefelle som er født i 1954 eller senere, og som omfattes av paragrafen her, skal fra måneden etter fylte 67 år helt eller delvis få enke- eller enkemannspensjonen beregnet etter § 33. Andelen av pensjonen som beregnes etter § 33, skal tilsvare andelen alderspensjon som gjenlevende vil motta etter folketrygdloven kapittel 20. For den delen av pensjonen som er ikke-behovsprøvd etter tredje ledd andre punktum, skal enke- eller enkemannspensjonen beregnet etter § 33 utgjøre 27 prosent av pensjonsgrunnlaget i stedet for 9 prosent.

Departementet gir forskrift med nærmere bestemmelser om fastsetting av enke- eller enkemannspensjon.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 9, 2 juni 1960 nr. 11, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54, se overgangsbestemmelser i endringslovens X), 19 juni 2020 nr. 70 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1277), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

1 Jf. EØS-avtalen art. 69 og vedlegg XVIII nr. 21 b (direktiv 2006/54/EF).

§ 34 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1976 nr. 81, opphevet ved lov 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447).

§ 34 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1976 nr. 81, opphevet ved lov 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447).

§ 35.

Dersom den gjenlevende ektefellen samtidig har alderspensjon etter kapittel 5, midlertidig uførepensjon eller uførepensjon fra Pensjonskassen eller fra en annen tjenestepensjonsordning, skal enke- eller enkemannspensjonen fra Pensjonskassen reduseres etter bestemmelsene her.

Har den gjenlevende ektefellen alderspensjon, skal pensjonene ikke overstige et beløp som svarer til 60 prosent av summen av den gjenlevendes og den avdødes alderspensjoner. Avdødes alderspensjon regnes av samme pensjonsgrunnlag og tjenestetid som er lagt til grunn for enke- eller enkemannspensjonen. Det overskytende beløpet skal gå til fradrag i enke- eller enkemannspensjonen.

Har den gjenlevende ektefellen midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, skal enke- eller enkemannspensjonen utgjøre det beløpet som framkommer etter annet ledd når en benytter en beregnet alderspensjon for den gjenlevende ektefellen med samme pensjonsgrunnlag og tjenestetid som den midlertidige uførepensjonen eller uførepensjonen. Dersom den midlertidige uførepensjonen eller uførepensjonen er gradert, skal den beregnede alderspensjonen graderes tilsvarende.
Endret ved lover 31 mai 1957 nr. 2, 19 des 1958 nr. 9, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 36.

Dersom den gjenlevende ektefellen er yngre enn 70 år og har eller kan forventes å få arbeidsinntekt, reduseres pensjonen etter bestemmelsen her. Ytelser fra folketrygden som er nevnt i folketrygdloven § 17 A-6 fjerde ledd, er likestilt med arbeidsinntekt. Ved fastsetting av forventet inntekt legges det vekt på arbeidsmulighetene på hjemstedet og omstendigheter som framgår av folketrygdloven § 17 A-6.

Pensjonen skal ikke reduseres når den faktiske eller forventede inntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet i folketrygden. Pensjonen reduseres med 40 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet. Har den gjenlevende ektefellen fylt 67 år, skal enke- eller enkemannspensjonen ikke avkortes med mindre pensjonisten faktisk har arbeidsinntekt. Skjer det en vesentlig endring i de forhold som har vært avgjørende for fastsettelsen av enke- eller enkemannspensjonen, kan saken prøves på nytt, og pensjonen endres eller falle bort.

Inntekten som er lagt til grunn i folketrygden, legges også til grunn etter paragrafen her.
Endret ved lover 31 mai 1957 nr. 2, 11 juni 1976 nr. 81, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904).

§ 37.

Enke- eller enkemannspensjonen løper fra og med den måneden medlemmet dør, og til og med utgangen av måneden etter enkens eller enkemannens død.

Løpende enke- eller enkemannspensjon opphører når enken eller

enkemannen inngår nytt ekteskap, men den begynner å løpe igjen dersom det nye ekteskapet oppløses ved den nye ektefellens død eller ved skilsmisse. Har enken eller enkemannen rett til enke- eller enkemannspensjon fra Pensjonskassen også etter den siste ektefellen, kan den samlede enke- eller enkemannspensjonen ikke overstige enke- eller enkemannspensjon etter 30 års tjenestetid etter den av de tidligere ektefellene som hadde det høyeste pensjonsgrunnlaget. Departementet gir forskrift om fastsettingen av enke- eller enkemannspensjon etter bestemmelsen her.

Stans og igangsetting av pensjon etter andre ledd skjer fra og med måneden etter inngåelsen eller oppløsningen av det nye ekteskapet.

Når en enke- eller enkemannspensjon er opphørt å løpe fordi enken eller enkemannen har inngått nytt ekteskap, kan Pensjonskassen bestemme at hun eller han skal få sin pensjon helt eller delvis tilbake dersom pensjonistens siste ektefelle på grunn av forhold som er inntrådt etter at ekteskapet er inngått, har mistet ervervsevnen og ektefellene ikke har tilstrekkelige eksistensmidler. Opphevet ved lov 11 juni 1976 nr. 81, tilføyd ved lov 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), endret ved lov 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

§ 38.

Når et medlem dør, har gjenlevende barn rett til barnepensjon. Det samme gjelder når det er avsagt dom eller kjennelse for at medlemmet formodes å være død. Inntil dom eller kjennelse foreligger, kan Pensjonskassen innvilge hel eller delvis pensjon. For rett til oppsatt barnepensjon er det et vilkår at det avdøde medlemmet hadde en tjenestetid på minst tre år, se §§ 19 og 20.

Full årlig barnepensjon skal utgjøre 15 prosent av det pensjonsgrunnlaget som det avdøde medlemmet hadde (nettopensjon).

Er den avdødes tjenestetid 30 år eller mer, ytes det full barnepensjon. Dersom den avdødes tjenestetid er mindre enn 30 år, ytes det redusert barnepensjon. Pensjonen skal da utgjøre så mange trettideler av full pensjon som den avdøde har tjenesteår. For beregning av oppsatt barnepensjon gjelder § 23 annet ledd tilsvarende.

Dersom den avdøde mottok avtalefestet pensjon, alderspensjon eller en tidligere oppsatt alders- eller uførepensjon, legges den faktiske tjenestetiden den avdøde hadde til grunn ved beregning av pensjonen. Det samme gjelder dersom den avdøde hadde rett til en oppsatt pensjon. Ellers skal den tjenestetiden den avdøde ville ha fått ved å fortsette i stillingen fram til aldersgrensen legges til grunn, men ikke ut over 67 år.

Finner Pensjonskassen det godtgjort at medlemmets død skyldes skade eller sykdom som er en umiddelbar følge av usedvanlig påkjenning eller

ulykkestilfelle i tjenesten, skal det ytes full barnepensjon uten hensyn til tjenestetiden.

Har barnet rett til barnepensjon fra Pensjonskassen etter både moren og faren, får barnet pensjon etter hver av dem.

Pensjonen utbetales til utløpet av den måneden barnet fyller 20 år. Dør barnet tidligere, betales pensjonen til og med måneden etter dødsmåneden.

Pensjonskassen kan gi barnepensjon til den avdødes stebarn og pleiebarn etter bestemmelsene i første til sjuende ledd.

Departementet gir forskrift om fastsetting av barnepensjon etter bestemmelsen her.

Endret ved lover 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 18 des 2015 nr. 103.

§ 39. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 mai 1982 nr. 27.

§ 40. (Opphevet)

Opphevet ved lov 11 juni 1976 nr. 81.

Kapittel 8. Forskjellige bestemmelser.

Kapitlet endret ved lover 8 juni 1973 nr. 54 (kapitel 8 ble kapitel 9 og §§ 41-43 og 43-50 til §§ 47-55 – tidligere § 44 ble opphevd ved lov 6 juli 1957 nr. 27), 21 mai 1982 nr. 27 (opphevet kapitel 8 og endret kapitel 9 til nytt kapitel 8 og §§ 47-55 til §§ 41-49), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 41.

Pensjonskassens årlige utgifter utredes av medlemmenes innskott og avkastningen av Pensjonskassens fond med det nødvendige tilskott av staten.

Pensjonskassens fond skal opprettholdes med det beløp som pensjonsfondene for Statens pensjonskasse, Pensjonskassen for Statens Tjenestemenn og Den Norske Enkekasse[1] tilsammen utgjør ved denne lovs ikrafttreden.

Endret ved lover 8 juni 1973 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1

jan 2011).
1 Inkurie: Lov 21 juni 1895 nr. 2, opph. ved lov 15 jan 2010 nr. 1.

§ 42.

Påslagsbeholdningen etter § 26 b og betingetbeholdningen etter § 26 e reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten.Ved reduksjon av uttaksgrad eller stans av påslagspensjon skal reguleringen av påslagsbeholdningen ta hensyn til når i året endringen fant sted.

Regulering av alderspensjon etter kapittel 5 under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Regulering av alderspensjon etter kapittel 5 a under utbetaling foretas ved at pensjonen reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst, likevel slik at alderspensjon etter § 26 h reguleres etter første punktum. Ved førstegangsuttak og ved økning av uttaksgrad skal reguleringen ta hensyn til når i året uttaket eller gradsendringen fant sted. Overgangstillegg etter § 26 j beregnes av det til enhver tid gjeldende grunnbeløpet i folketrygden.

Regulering av midlertidig uførepensjon, uførepensjon og enke- og enkemannspensjon under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten fram til fylte 67 år. Deretter reguleres pensjonsgrunnlaget i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Bestemmelsen i andre ledd tredje punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter 67 år. Barnepensjon reguleres etter første punktum i leddet her.

Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som fratrer sin stilling med alderspensjon etter kapittel 5 eller avtalefestet pensjon før 67 år, skal omregnes fra måneden etter fylte 67 år ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsestidspunktet og fram til omregningstidspunktet. Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som etter § 21 fjerde ledd får alderspensjon fra fylte 65 år, skal omregnes på tilsvarende måte. Bestemmelsen i andre ledd tredje punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter at pensjonsgrunnlaget er omregnet. Dersom medlemmet dør før omregningstidspunktet ved 65 eller 67 år, skal pensjonsgrunnlaget ved beregningen av enke- eller enkemannspensjon og barnepensjon etter kapittel 7 omregnes ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsestidspunktet og fram til virkningstidspunktet for pensjonen.

Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som fratrer sin stilling uten rett til straks å få pensjon etter loven her eller lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse, jf. § 23, reguleres med lønnsveksten fram til tidspunktet det ytes pensjon etter loven her. Det samme gjelder

pensjonsgrunnlaget for oppsatt alderspensjon etter § 26 h før pensjonen tas ut. Når en arbeidstaker har gått over fra et høyere til et lavere samlet pensjonsgrunnlag, jf. § 15 andre ledd, skal det tidligere grunnlaget som har betydning for pensjonsberegningen reguleres tilsvarende.

Ved regulering av beholdninger, pensjoner og pensjonsgrunnlag etter første til femte ledd benyttes de reguleringsfaktorer Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd og § 20-18 åttende ledd.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av denne paragrafen.
Endret ved lover 23 mai 1958 nr. 4, 8 juni 1973 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 17 des 2010 nr. 77, 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 43.

Rettigheter og plikter etter denne lov kan endres ved senere lov for dem som er blitt medlemmer av Statens pensjonskasse etter 22 april 1937.

De bestemmelser om innskott og pensjonsrettigheter som er gitt i denne lov eller blir truffet i medhold av den, kan tas opp til revisjon og regulering i det tilfelle at Pensjonskassens medlemmer også måtte bli pålagt plikt til å tre inn som medlemmer av en eventuell folkeforsikring eller bli berettiget til alminnelig folkepensjon (folketrygd).
Endret ved lover 21 des 1956 nr. 1, 6 juli 1957 nr. 27, 22 jan 1960 nr. 5, 17 juni 1966 nr. 13, 8 juni 1973 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 44.

Pensjon etter denne lov utbetales etterskottsvis for hver måned til den berettigede. Terminbeløp avrundes til nærmeste hele krone.

Barnepensjon utbetales til barnets verge. For øvrig skjer utbetalingen av pensjonen direkte til den som har pensjonsretten, med mindre annet blir bestemt av Pensjonskassen.

Restpensjon når en alderspensjonist dør, eller når en person med midlertidig uførepensjon eller uførepensjon dør, utbetales til ektefellen, eller til boet dersom avdøde ikke etterlater seg ektefelle.

Restpensjon ved ektefellepensjonists eller barnepensjonists død, utbetales

til boet.

Når særlige grunner taler for det, kan utbetaling skje til andre enn den som ellers er berettiget.

Dersom et medlem har mottatt en ytelse etter denne loven i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt. Pensjonskassen kan også kreve en ytelse tilbake når et medlem eller noen som har handlet på medlemmets vegne, uaktsomt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra Pensjonskassens side og mottakeren burde ha forstått dette.

I andre tilfeller enn nevnt i sjette ledd kan det som er utbetalt for mye, kreves tilbake dersom særlige grunner gjør det rimelig. Ved vurderingen av om det foreligger særlige grunner, skal det legges vekt på blant annet hvor lang tid det er gått siden den feilaktige utbetalingen fant sted, og om vedkommende har innrettet seg i tillit til utbetalingen. Kravet om tilbakebetaling etter dette leddet er begrenset til det beløp som er i behold når vedkommende blir kjent med at utbetalingen var feilaktig.

Et beløp som blir krevd tilbake etter sjette eller sjuende ledd, kan enten dekkes ved trekk i fremtidige ytelser eller inndrives etter bestemmelsene i lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven). Slikt trekk avbryter foreldelsesfristen etter lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer. Det kan kreves renter etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Dersom feilutbetalingen har medført høyere utlignet skatt, herunder trygdeavgift, kan tilbakekrevingsbeløpet reduseres med den merskatten som skyldes feilutbetalingen.

Pensjonskassen kan sette som vilkår for tilståelse av ytelser at vedkommende samtidig setter fram krav om ytelser etter folketrygdloven. Dette gjelder ikke for pensjon etter kapittel 5 a, med unntak av pensjon etter § 26 h. Departementet fastsetter nærmere regler om dette.

Ved overgang til stilling med en lavere aldersgrense legges den nye aldersgrensen til grunn for pensjonsberegningen etter loven her etter tre års tjeneste i den nye stillingen. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler.

Endret ved lover 24 juni 1958 nr. 12, 19 des 1958 nr. 9, 8 juni 1973 nr. 54, 8 juni 1979 nr. 52, 21 mai 1982 nr. 27, 24 mai 1985 nr. 35, 19 juni 1997 nr. 85 (ikr. 1 jan 1998 iflg. res. 19 juni 1997 nr. 616), 26 mai 2000 nr. 37, 11 des 2009 nr. 114, 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 17 juni 2016 nr. 25, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 44 a.

Pensjonskassen skal svare rente av pensjonsbeløp når det er gått to måneder etter at melding om pensjonstilfellet er sendt til Pensjonskassen. Renten begynner tidligst å løpe to måneder etter at retten til pensjon er inntrådt.

Forsømmer den berettigede å gi opplysninger eller utlevere dokumenter som er nødvendige for at Pensjonskassen skal kunne beregne pensjonen, kan han eller hun ikke kreve renter for den tid som går tapt ved dette. Det samme gjelder hvis den berettigede urettmessig avviser fullt eller delvis oppgjør.

For renten gjelder ellers lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling §§ 2 andre ledd og 3.

Tilføyd ved lov 19 juni 1997 nr. 85 (ikr. 1 jan 1998 iflg. res. 19 juni 1997 nr. 616).

§ 45.

Statens pensjonskasse har rett til å innhente de opplysningene som er nødvendige for å forvalte de ordningene Pensjonskassen administrerer fra arbeidsgiver, tidligere arbeidsgiver, offentlig myndighet, institusjon som administrerer annen pensjons- eller trygdeordning, helsepersonell, kredittopplysningsvirksomhet, gjeldsinformasjonsforetak, forsikringsselskap og annen finansinstitusjon. Adgangen til å innhente opplysninger etter første punktum omfatter også opplysninger om andre enn medlemmet eller den som kan ha rett til en ytelse eller har søkt om lån.

Helsepersonell plikter å gi de erklæringene og uttalelsene som er nødvendige for å kunne vurdere rettigheter og plikter etter loven her og etter andre ordninger som Pensjonskassen administrerer.

Den som blir pålagt å gi opplysninger, erklæringer og uttalelser etter første og andre ledd, plikter å gjøre dette uten hinder av taushetsplikt. Den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse.

Folketrygdloven § 21-4 c første til tredje ledd gjelder tilsvarende.

Pensjonskassen kan pålegge den som setter frem krav om eller mottar en ytelse, å sende inn de opplysninger, meldinger og attester som er nødvendige for at Pensjonskassen skal kunne vurdere vedkommendes rettigheter og plikter. Dette gjelder også boliglån. Plikten til å gi opplysninger mv. gjelder også et medlems ektefelle og livsarvinger og i tilfelle vergen.

Unnlatelse av å etterkomme pliktene etter paragrafen her straffes med bøter.

Endret ved lover 23 apr 1971 nr. 41, 8 juni 1973 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, 16 mai 1986 nr. 21, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 4 des 2020 nr. 132.

§ 45 a.

Statens pensjonskasse skal, uten hinder av taushetsplikt, ha tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendig for å forvalte de ordningene som Pensjonskassen administrerer. Pensjonskassen skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 48 (ikr. 1 okt 2018), endret ved lov 4 des 2020 nr. 132.

§ 45 b.

Statens pensjonskasse kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å forvalte de ordningene som Pensjonskassen administrerer.

Pensjonskassen kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.

Pensjonskassen kan behandle innhentede personopplysninger for å beregne forventet pensjon og innskott, og for å forbedre informasjonen til medlemmene.

Pensjonskassen kan gi arbeidsgivere opplysninger som de tidligere har gitt om medlemmene slik at arbeidsgiverne kan kontrollere om opplysningene er riktige, og kontrollere grunnlaget for pensjonspremien.

Pensjonskassen kan behandle innhentede personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for utredning og produksjon av statistikk og analyse, men bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Pensjonskassen kan behandle innhentede personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, for å utvikle og teste IT-systemer, når dette er nødvendig for å sikre effektiv behandling av saker og riktige avgjørelser. Dette gjelder bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke typer personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av

automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 132.

§ 45 c.

Pensjonskassen og institusjon som administrerer annen pensjons- eller trygdeordning har gjensidig opplysningsplikt, når ytelse fra Pensjonskassen skal samordnes med ytelse fra den andre ordningen, eller Pensjonskassen har sluttet overenskomst med institusjonen som administrerer ordningen etter § 46.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 132.

§ 46.

Med samtykke av departementet kan Pensjonskassen treffe overenskomst med en annen pensjonsinnretning eller en kommune om overføring av medlemmer og pensjonister. I overenskomsten bestemmes i hvilken utstrekning de overførte medlemmer skal få tidligere tjenestetid regnet med, og hvorledes oppgjøret for de overførte pensjonsrettigheter skal skje. Skal denne overføring skje ved løpende pensjonsytelser når disse i de enkelte tilfelle blir aktuelle, bestemmes i overenskomsten i hvilken utstrekning avgjørelser truffet av den annen pensjonsinnretning får virkning for igangsetting og opphør av pensjoner etter denne lov, hvor dette ikke følger av loven. I overenskomsten kan bestemmes at det skal sees bort fra slike begrensninger i retten til løpende pensjon som følge av at vedkommende, når pensjonstilfellet inntreffer, har fratrådt stilling eller arbeid som omfattes av loven, dog skal pensjoner som overføres til den annen pensjonsordning beregnes i forhold til den oppsatte alderspensjon.

Når en arbeidstaker samtidig har arbeid som omfattes av annen pensjonsordning som Pensjonskassen har sluttet overenskomst med etter første ledd, kan partene også slutte overenskomst om fastsetting av pensjonsgrunnlag, beregning og utbetaling av pensjon.

Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel, bilaterale avtaler som nevnt i tredje ledd og forordninger og avtaler som nevnt i folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.
Endret ved lover 13 juni 1969 nr. 34, 16 juni 1971 nr. 65, 8 juni 1973 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022

iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013), 24 nov 2023 nr. 83 (i kraft 10 jan 2025 med virkning fra 1 jan 2025 iflg. res. 10 jan 2025 nr. 12).

§ 47.

Statlige og kommunale instanser plikter, etter nærmere bestemmelser av Kongen eller den han gir fullmakt, uten godtgjøring av Pensjonskassen å foreta pensjonsutbetalinger for den.
Endret ved lover 8 juni 1973 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, 26 mai 2000 nr. 37.

§ 48.

1. Denne lov gjelder for dem som ved lovens ikrafttreden var blitt medlemmer av Statens pensjonskasse og som da ikke var blitt pensjonister – herunder også de som har rett til oppsatt alderspensjon. Dog skal bestemmelsen i lov om Statens pensjonskasse av 28. juli 1921 § 12, 1 b gjelde for dem som ved nærværende lovs ikrafttreden ikke har over ti år igjen til aldersgrensen.
   Den hittil gjeldende lovgivning om rettigheter og plikter overfor Statens pensjonskasse skal gjelde for dem som er blitt medlemmer før 23. april 1937 og som innen en frist som fastsettes av Statens pensjonskasse skriftlig erklærer at de ikke godtar nærværende lov.
2. Denne lov gjelder også for dem som er blitt pensjonister mellom 1. juli 1946 og lovens ikrafttreden – herunder de som i dette tidsrom har fått oppsatt alderspensjon.
   Den hittil gjeldende lovgivning om rettigheter og plikter overfor Statens pensjonskasse skal gjelde for dem som er blitt pensjonister før 1. juli 1946. Dog gjelder nærværende lovs § 23, 28 første punktum, 32, 35, 36 og 37 også for disse pensjonister.
3. De nærmere regler om gjennomføring av disse bestemmelser gis av departementet.

Endret ved lover 8 juni 1973 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 49.

Denne lov trer i kraft 1. august 1949. Dog får de bestemmelser som er nevnt i § 49 nr. 2, 2. ledd, siste punktum, virkning fra 1. juli 1949.

Endret ved lover 8 juni 1973 nr. 54, 21 mai 1982 nr. 27.

Lov om valutaregulering [valutalova]

§ 4.

Departementet kan gjeva føresegner om utførsle og innførsle av innanlandsk og utanlandsk betalingsmiddel og verdepapir og av innskotsbok i bank eller liknande institusjon.

§ 7.

Alle er skyldige til å gjeva departementet eller Noregs Bank eller den som har fullmakt frå ein av desse, dei opplysningane som trengst til å gjennomføra føresegner gjevne i eller med heimel i denne lova, eller som trengst til kontrollen med at slik føresegn vert etterlevd. Det same gjeld om opplysning som trengst til å få oversyn over kor stor inntekt ein innlending har i utanlandsk valuta og kor mykje han ligg inne med av slik valuta og av innanlandske verdepapir og innanlandske krav lydande på utanlandsk mynt eller både det og norske pengar, likeins opplysning til å få oversyn over kor stor inntekt ein utlending har i innanlandsk og utanlandsk valuta eller ligg inne med av slik valuta her i landet.

Til dette føremålet kan departementet og Noregs Bank krevja innsyn i registrerte rekneskapsopplysninger, rekneskapsmateriale, vedlegg, brevskifte, avtalar og andre dokument, som kan ha vekt, og kan granska dei sjølv eller lata oppnemnde sakkunnige gjera det. I samband med granskinga skal departementet og Noregs Bank få tilgjenge til kontor- og bedriftslokale og turvande hjelp og rettleiing.

Klage etter §§ 14 og 15 i forvaltningslova har ikke utsetjande verknad med mindre underinstansen eller klageinstansen fastset det.

Det nokon i tenesta etter denne lova får vita, av opplysningar som nemnt i fyrste og andre leden, skal han tegja med så langt det motsette ikkje fylgjer av gjeremålet hans etter lova. Tegjingsskyldnaden er ikkje til hinder for å gjeva opplysningar til Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (ØKOKRIM) når dette fylgjer av lov eller er turvande i etterforskinga av brotsleg verksemd. Teigjingsskyldnaden fritek ikkje frå å utveksle opplysningar (samordning) som forutsete i lov om Oppgaveregisteret.

Departementet kan fastsetja at lovfest tegjingsskyldnad ikkje tek fri for å gjeva opplysning etter fyrste leden i denne paragrafen.

Departementet avgjer om opplysningar innhenta ifylgje fyrste leden i denne paragrafen skal meddelast offentlege styresmakter som har med fastsetjinga av skatt, tolloppgåver og tilsyn med finansinstitusjonar å gjera.

Noregs Bank kan ileggja den som ikkje gjev pliktige opplysningar etter fyrste leden tvangsmulkt til staten. Tvangsmulkta kan ileggjast i form av eingongsmulkt eller løpande mulkt, og skal fastsetjast under omsyn til kor viktig det er at opplysningane vert gjevne og tilhøva elles. Slik tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Skuldig tvangsmulkt kan i særlege høve ettergjevast heilt eller delvis. Departementet kan gjeva nærare føresegner om fastsetjing og utrekning av tvangsmulkt.

Endra med lover 6 juli 1957 nr. 15, 21 apr 1978 nr. 14, 21 des 1990 nr. 61, 11 juni 1993 nr. 83, 7 juni 1996 nr. 30 (ikr. 1 jan 1997), 6 juni 1997 nr. 35 (ikr. 1 nov 1997), 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 8.

I denne lova tyder:

I. *Innlending:*

Staten, norsk kommune, person som bur her i landet eller vanleg held til her, dertil selskap, korporasjon, stifting og alleslags andre institusjonar som har sæte her i landet.

Kjem det opp tvil om ein person eller institusjon skal reknast for innlending eller utlending, avgjer departementet spørsmålet.

II. *Utlending:*

Person eller institusjon som ikkje er innlending etter det som er sagt ovanfor.

III. *Valuta:*

Betalingsmiddel, verdepapir og krav.

IV. *Innanlandsk betalingsmiddel:*

a. Norske pengar (setlar og mynt), veksel, sjekk og anna tilvising eller akkreditiv som gjev rett på oppgjer i norske pengar (setlar og mynt).
b. Gull, sylv, platina og legering som inneheld noko som er noko av slike metall (i rå eller tillaga stand), når metallet eller legeringa er her i landet.

V. *Utanlandsk betalingsmiddel:*

a. Utanlandske pengar (setlar og mynt), veksel, sjekk og anna tilvising eller akkreditiv som gjev rett på oppgjer i utanlandske pengar (setlar og mynt).

b. Gull, sylv, platina og legering som inneheld ein stor part av slike metall (i rå eller tillaga stand), når metallet eller legeringa er i utlandet.

VI. *Innanlandsk verdepapir:*
Aksje, partbrev, obligasjon, omsetnings-skuldbrev, kupong, utbyteprov, livstrygdebrev og dokument som gjev nokon krav på slike papir, t.d. interimskvittering, sertifikat og anna slikt – når ein innlending har gjeve ut papiret.

VII. *Utanlandsk verdepapir:*
Papir som er nemnt under VI, når ein utlending har gjeve ut papiret.

VIII. *Innanlandsk krav:*
Krav på at ein innlending skal gjeva frå seg betalingsmiddel eller verdepapir som er nemnt under IV-VII.

IX. *Utanlandsk krav:*
Krav på at ein utlending skal gjeva frå seg betalingsmiddel eller verdepapir som er nemnt under IV-VII.

§ 10.

Bryt nokon med vilje eller av aktløyse føresegn gjeve i eller med heimel i denne lova, eller let han vera å retta seg etter pålegg gjeve med heimel i slik føresegn, vert han straffa med bot eller med fengsel opptil 2 år eller med båe slags straff.

Reglane i denne paragrafen gjeld og for gjerning som innlending gjer i utlandet.

Endra med lover 22 mai 1953 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Lov om forbod mot samkvem med personar som har tilhald på fiendeområde o.a

§ 1.

Denne lova gjeld samkvem med:

a. Stat som Noreg er i krig med (fiendestat).
b. Fysisk person som bur eller har fast tilhald på fiendeområde.
c. Juridisk person (selskap, lag, korporasjon eller stifting), privat eller offentleg, som har setet sitt på fiendeområde eller er under kontroll

av rettssubjekt som nemnt i litra a, b eller d.

d. Andre offentlege eller private rettssubjekt når Kongen eller den han gjev fullmakt så fastset.

Med fiendeområde er i denne lova meint område som fiendestat har høgste retten (suvereniteten) over og som ikkje er hersett av norske eller allierte styrker og dessutan område som ein fiendestat har hersett. Det same gjeld område som Kongen eller den han gjev fullmakt har fastsett skal reknast for fiendeområde.

§ 2.

Det er forbode å ha samkvem med rettssubjekt som nemnt i § 1 eller fara fram på ein måte som er eigna til å skaffe slikt rettssubjekt føremon.

Det er soleis m.a. forbode:

a. Å gjere avtale med eller til føremon for slikt rettssubjekt.
b. Å ta på seg skyldnad andsynes eller til føremon for slikt rettssubjekt.
c. Å yta teneste, levera gods eller verdepapir, betala pengar, skipa eller overføra rettar av kva slag det så er til slikt rettssubjekt eller til føremon for slikt rettssubjekt.
d. Å ta mot teneste, gods, verdepapir eller anna yting frå slikt rettssubjekt.
e. På kva måte det så er beinveges eller ved mellommann å senda melding av kva slag det måtte vera til slikt rettssubjekt.

Forbodet gjeld ikkje gjerningar som er gjorde i offentleg ærend.

Kongen eller den han gjev fullmakt kan gjera unnatak frå forbodet.

§ 3.

Rettshandel som er strid med § 2 er utan rettsverknad. Ein slik rettshandel kan ikkje vera grunnlag for rettsvinning i god tru. Unnatak gjeld likevel for pengar og verdepapir som lyder på ihendehaveren.

§ 4.

Bryt nokon føresegnene i § 2, blir han straffa med bot eller med fengsel inntil 3

år eller med båe desse straffane i fall ikkje blir dømd etter lovgjevinga om landssvik. Er brotet gjort av aktløyse, er straffa bøter.
Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5.

Kongen fastset kva dag denne lova skal ta til å gjelda.

Kongen eller den han gjev fullmakt, fastset i kor stor mon lova skal gjelda på Svalbard.

Lov om fiendegods [fiendegodsloven]

§ 1.

Med fiende er i denne lova meint:

a. Stat som Noreg er i krig med (fiendestat).
b. Borgar av fiendestat kvar han så bur eller held til.
c. Fysisk person som bur eller har fast tilhald på fiendeområde.
d. Juridisk person (selskap, lag, korporasjon eller stifting) privat eller offentleg, som har setet sitt på fiendeområde eller slik juridisk person som fienden har kontrollen over.

Med fiendeområde er i denne lova meint område som fiendestat har høgste retten (suvereniteten) over. Det same gjeld område som Kongen eller den han gjev fullmakt har fastsett skal reknast for fiendeområde.

Kongen eller den han gjev fullmakt kan fastsetja at andre rettssubjekt og enn dei som er nemnde i første leden skal reknast for fiende etter denne lova. På same måten kan det fastsetjast at rettssubjekt som kjem inn under føresegnene i første leden, ikkje skal reknast for fiende.

§ 2.

Fiendegods etter denne lova er etternemnde eigedomsverde når dei høyrer ein fiende til:

a. Fast eigedom, skip, lausøyre og varer som er her i riket endå om retten til slik eigedom er knytt til dokument som er utafor riket.

b. Betalingsverde, verdepapir og dokument av alle slag som heimlar eller tener til prov for rettar og som er her i riket.
c. Aksjar og andre partar eller kapitalinteresser i norske føretak.
d. Krav på skuldmenn, som har heime her i riket, endå om kravet er knytt til omsetningsskuldbrev som er utafor riket.
e. Patent-, design- og varemerkerettar, rett til forretningskjenneteikn, rett til fotografi og rett til åndsverk, alt så langt dei har rettsvern i Noreg. Likeeins rettar som knyter seg til søknader om patent-, design- eller varemerkevern i Noreg.
f. Rettar etter trygdeavtale med norsk trygdelag eller med representant (hovudagent) i Noreg for utalandsk trygdelag.
g. Alle andre økonomiske verde som er her i riket.
h. Tinglege rettar og kontraktsrettar vedkomande eigedomsverde som nemnt under a-g.

Lova gjeld ikkje for krigsmateriell og anna som er serleg tilskipa for militære føremål eller herfang som er tatt av norske eller allierte militærstyrkar, utan det blir fastsett av Kongen eller den han gjev fullmakt.
Endra med lov 14 mars 2003 nr. 15 (ikr. 1 mai 2003 iflg. res. 4 apr 2003 nr. 417).

§ 3.

Fiendegodset blir styrt av Direktoratet for fiendegods[1] under leiing av ein direktør. Kongen eller den han gjev fullmakt kan nemne opp eit råd og elles gjeva nærare organisasjons- og arbeidsføresegner for direktoratet.

Utgiftene med verksemda blir tekne av dei verde som direktoratet styrer med.

1 Inkurie: Direktoratet for fiendegods er lagt ned.

§ 4.

Alle som skuldar pengar eller andre ytingar til fienden eller som eig, sit inne med, forvarar, råder over eller har tilsyn med fiendegods, pliktar å melda dette til Direktoratet for fiendegods på den måten og innan den frist som direktoratet fastset. Det same gjeld alle som styrer eller er med i styringa av norske selskap eller andre føretak som fienden har part i. Direktoratet kan med ålmenne reglar eller serleg føresegn gjera unnatak frå meldeplikta.

Direktoratet kan gjera etterrøkjingar til å få oversyn over fiendegods. Med tilføre av dette kan det krevja opplysning av offentlege og kommunale styre-makter, einskildmenn og institusjonar. Det kan og krevja å få granska registrerte

rekneskapsopplysninger, rekneskapsmateriale, forretnings-, styre- og møtebøker og andre dokument og bøker. Er det turvande kan det krevja å få sjå over verde eller stader der det finst verde. Politiet skal hjelpa til med slike etterrøkjingar, når direktoratet krev det. Direktoratet kan gjeva tingretten pålegg om å registrera og om det trengst forsegla fiendegods i vedkomande domssokn. Den lovsette teiingsskyldnaden for offentlege tenestemenn, bankar, sakførarar, meklarar og andre fritek ikkje frå plikt til å gjeva melding eller opplysningar etter denne lova eller føresegner som er gjevne med heimel i den.

Alle som i tenesta får opplysningar etter denne paragrafen, skal så langt det ikkje strider mot tenesteplikta, teia heilt med det som dei har fått vita. Dei må ikkje i si næringsverksemd gjera bruk av løynhaldne driftsgreier eller framgangsmåtar, som dei på denne måten har fått kjennskap til.

Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 5.

Det er forbode å betale skuld til fienden eller å avhenda, leggja hefte på, bruka opp eller annleis råda over fiendegods på slik måte, at det kjem bort eller minkar serleg i verde. Direktoratet for fiendegods kan med ålmenne reglar eller serleg løyve gjera unnatak frå dette forbodet.

Rettshandel i strid med forbodet i førre leden er utan rettsverknad. God tru gjev ingen heimel for å vinna eigedomsrett eller annan rett til fiendegods. Unnatak gjeld likevel for pengar og for aksjar og skuldbrev som er utferda til ihendehavaren.

Utlegg og anna tvangsfullføring i fiendegods kan ikkje fremjast utan samtykke frå Direktoratet for fiendegods. Det same gjeld inndraging i konkursbu.

§ 6.

Direktoratet for fiendegods kan gjera gjeldande alle dei rettane fienden har til gods som nemnt i § 2 og er i så måte legitimert til å handla på vegner av fienden. Dette gjeld endå om rettane er knytte til dokument som ein ikkje har til stades. Er retten tinglyst eller innført i offentleg register, bør det gjerast merknad om det i registeret.

§ 7.

Direktoratet for fiendegods kan ta dei rådgjerder som det held turvande til å tryggja, halda ved like eller utnytta fiendegods som det har til styring, eller som den ophavelege eigaren, innehavaren eller annan styrer sjølv med samtykke og under kontroll av direktoratet. Dersom det er tenleg kan godset seljast og vederlaget takast under styring på vanleg måte. Næringsverksemd som høyrer fienden til, kan takast under styring av ein styrar som direktoratet nemner opp. Styraren skal etter nærare tilvisingar og under kontroll av direktoratet ta dei rådgjerder som føremålet krev.

§ 8.

Ikkje oppfylte økonomiske kontrakter med dei rettssubjekt som er nemnde i § 1 bokstav a, c og d, fell bort ved krigsutbrotet utan Direktoratet for fiendegods fastset at dei skal gjelda framleis.

Når slike kontrakter som er nemnde i første leden heilt eller i nokon mon er oppfylde av fienden, kan direktoratet krevja å gå inn i dei. Nyttar det ikkje denne retten, kan det gjera gjeldande alle rettar som bortsett frå krigstilstanden hadde tilkome fienden då kontrakten fall bort.

Ifall fienden ikkje har oppfylt kontrakten heilt ut, er det ikkje høve til å gå inn i kontrakten utan at dei attstående skuldnadene blir oppfylt med dei avvik som kan fylgja av lov eller onnor bindande føresegn. Oppfylling kan i dette tilfelle ikkje krevjast utan at kravet blir framsett innan rimeleg tid etter at det vart høve til det.

§ 9.

Med dei unnatak som går fram av denne paragrafen eller føresegner som er gjevne med heimel i paragrafen, skal føresegnene i denne lova gjelda tilsvarande så langt dei høver for gods som nemnt i § 2 bokstav a-h når det høyrer til fysisk person som bur eller har fast tilhald på eit område som er hersett av fienden, eller juridisk person som har setet sitt på slikt område.

Gods som nemnt i førre leden kan ikkje seljast utan det er kjøpt eller tilverka for å seljast eller det er fare for verdmink eller det vil føra med seg etter måten altfor store utgifter å halda det ved like.

Kontraktar mellom personar som nemnt i første leden skal gjelda framleis dersom dei ikkje fell bort etter dei rettsreglar som elles gjeld.

Når det gjeld gods som nemnt i første leden kan Kongen eller den han gjev fullmakt, også elles gjeva føresegner som avvik frå denne lova.

§ 10.

Kongen eller den han gjev fullmakt kan gjeva nærare føresegner til gjennomføring av denne lova.

§ 11.

Bryt nokon denne lova eller føresegner gjeve med heimel i lova, blir han straffa med bot eller med fengsel opp til eitt år eller med båe desse straffene. Er brotet gjort av aktløyse, er straffa bot.

Det blir ikkje påtala utan etter krav frå Direktoratet for fiendegods. Dette gjeld likevel ikkje brot mot føresegnene i § 4, siste leden.

Føresegnene gjeld og handlingar som norsk statsborgar eller nokon som har heime i Noreg, har gjort i utlandet.

Endra med lover 26 jan 1973 nr. 2, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 12.

Kongen fastset kva dag denne lova skal ta til å gjelda.

Kongen eller den han gjev fullmakt, fastset i kor stor mon lova skal gjelda på Svalbard.

Lov om fiendegods o.a. frå 22. mars 1946[1] skal framleis gjelda for gods som kjem inn under lova.

1 Inkurie: Lova er «nr. 4».

Lov om særlige rådgjerder under krig, krigsfare og liknende forhold [beredskapsloven]

Kapitel I. Kongens myndighet når Stortinget på grunn av krig er avskåret fra å utøve sin virksomhet.

§ 1.

Er Stortinget på grunn av krig avskåret fra å utøve sin virksomhet, tilligger det Kongen å gjøre alle de vedtak som er påkrevd for å vareta rikets interesser under krigen og forberede overgangen til fredelige forhold.

§ 2.

Bestemmelser av lovgivningsmessig innhold gitt av Kongen med hjemmel i § 1 skal snarest mulig meddeles Stortinget.

Hvis bestemmelsene ikke tidligere er opphevet av Stortinget eller Kongen faller de bort senest ved oppløsningen av det første, ordentlige Storting som trer sammen etter at bestemmelsene er gitt.

Kapitel II. Særlige fullmakter for Kongen.

§ 3.

Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare og det på grunn av disse forhold er fare ved opphold, kan Kongen gi bestemmelser av lovgivningsmessig innhold for å trygge rikets sikkerhet, den offentlige orden, folkehelsen og landets forsyninger, for å fremme og trygge militære tiltak og tiltak til vern om sivilbefolkning og eiendom og for å utnytte landets hjelpekilder til fremme av disse formål. Herunder kan gis bestemmelser om utskriving av arbeidskraft til militære og sivile formål. Om nødvendig kan det i bestemmelsene gjøres avvik fra gjeldende lov.

Bestemmelser gitt av Kongen med hjemmel i denne paragraf skal snarest mulig meddeles Stortinget. Er Stortinget ikke samlet når bestemmelsene gis, skal det øyeblikkelig sammenkalles. Bestemmelsene kan oppheves av Kongen eller Stortinget.

Såfremt bestemmelsene ikke er opphevet innen 30 dager etter at de er meddelt Stortinget, skal de snarest mulig legges fram som lovforslag.

§ 4.

Bestemmelser som blir gitt etter § 3 kunngjøres på den måte som finnes høvelig. De trer i kraft straks hvis de ikke selv bestemmer noe annet.

Hvis bestemmelsene ikke tidligere er opphevet, faller de bort ved oppløsningen av det første ordentlige Storting som trer sammen etter at bestemmelsene er gitt.

§ 5.

Når forholdene er slik som nevnt i § 3 og et område er avskåret fra forbindelse med Regjeringen eller det av andre grunner finnes nødvendig, kan Kongen gi

statsforvalteren og andre lokale forvaltningsorganer – herunder militære myndigheter – fullmakt til å utferdige slike bestemmelser som nevnt i § 3. Fullmakt kan under samme vilkår gis til utøving av forvaltningsmyndighet som ellers tilligger Kongen, et departement eller et annet sentralt forvaltningsorgan, når det gjelder formål som nevnt i § 3. Fullmakt etter dette ledd kan gis uten hensyn til den gjeldende administrative inndeling.

Hvis det er uomgjengelig nødvendig til varetakelse av samfunnsviktige interesser, kan statsforvalteren utøve slik myndighet som nevnt i foregående ledd, selv om fullmakt fra Kongen ennå ikke foreligger.

Bestemmelser av lovgivningsmessig innhold truffet etter første eller annet ledd skal snarest mulig meddeles Kongen. Hvis de ikke tidligere er opphevet, faller de bort 1 måned etter at meldingen er mottatt.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapitel III. Forholdet mellom militær og sivil myndighet på krigsskueplass.

§ 6.

På krigsskueplassen kan de militære myndigheter overta den øverste ledelse av politiet og kan i så fall om nødvendig midlertidig sette politiets embets- og tjenestemenn ut av virksomhet. Kongen kan bestemme at alt politi, enkelte politikorps eller politiet i visse distrikter skal innlemmes i de militære styrker. I den utstrekning det anses nødvendig for å fremme og trygge militære tiltak kan de militære myndigheter overta ledelsen også av andre sivile forvaltningsgrener. Sivile tjenestemenn og ombud i stat og kommune skal gi de militære myndigheter den hjelp som forlanges.

Kongen gir nærmere regler om hvilke områder skal regnes for krigsskueplass.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 115.

Kapitel IV. Særregler om behandlingen av straffesaker.

§ 7.

Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, kan Kongen, i den utstrekning særlige forhold gjør det påkrevet, bestemme at reglene i §§ 8-13 eller enkelte av dem skal få anvendelse. Slikt vedtak kan gis virkning for hele riket eller for enkelte deler av det.

§ 8.

Pågripelse etter straffeprosesslovens kapittel 14 kan foretas uten hensyn til størrelsen av straffen for den handling mistanken gjelder.

Fremstillingen av den pågrepne for dommer eller påtalemyndighet skal skje snarest mulig, men det er ikke nødvendig å overholde fristen etter straffeprosessloven § 183 første ledd første punktum. Fristen etter § 183 første ledd annet punktum skal være 3 dager.
Endret ved lov 14 juni 1985 nr. 71.

§ 9.

Hvis det er fare ved opphold, behøver spørsmålet om tiltale ikke i noe tilfelle å forelegges for riksadvokaten.

Under samme vilkår kan en politimester utøve den påtalemyndighet som tilkommer statsadvokaten, og en politifullmektig den påtalemyndighet som tilkommer politimesteren.

§ 10.

Saker som hører under lagmannsrett, kan i stedet bringes inn for tingrett.
Endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).
Bestemmelsen mistet det meste av sin praktiske betydning ved endringene i straffeprosessloven ved lov 11 juni 1993 nr. 80.

§ 11. (Opphevet)

Endret ved lov 14 juni 1985 nr. 71, opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 12. (Opphevet)

Opphevet ved lov 8 apr 1983 nr. 14.

§ 13.

Anke over kjennelse eller beslutning har ikke i noe tilfelle oppsettende virkning med mindre vedkommende rett eller ankedomstolen bestemmer det.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 14.

Når forholdene er slik som nevnt i § 7 og det på grunn av særlige forhold vil medføre uforholdsmessig eller skadelig forsinkelse av rettergangen å bringe saker inn for Høyesterett, kan Kongen med virkning for hele riket eller for deler av det bestemme at lagmannsretten skal gjøre tjeneste som domstol i siste instans. Slik bestemmelse har den virkning at adgangen til å anvende anke mot avgjørelser av lagmannsrett faller bort, og avgjørelser som allerede er truffet, blir endelige, selv om anke er erklært.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapitel V. Tvangsavståing til det offentlige.

§ 15.

Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, kan Kongen, i den utstrekning det er nødvendig til varetakelse av viktige samfunnsinteresser, kreve avstått til stat eller kommune eiendomsrett til eller annen rådighet over løsøre av ethvert slag, herunder elektrisk kraft, samt bruksrett til eller annen særlig rådighet over fast eiendom.

Den som kravet er rettet mot plikter å medvirke til at transportmidler, varer o.l. som skal avstås, snarest mulig blir stillet til rådighet på angitt sted. Når det er nødvendig, kan det kreves hjelp av politiet til å få kravet gjennomført.

Kravet om avståing skal fremsettes skriftlig. Når avståing har funnet sted, skal det gis skriftlig kvittering.

§ 16.

Erstatning fastsettes i mangel av minneleg overenskomst ved skjønn av den myndighet og på den måte som Kongen bestemmer.

Kongen kan bestemme at erstatning for visse slags ytelser ikke skal fastsettes ved skjønn, men betales etter takster som Kongen fastsetter. Slike takster kan fastsettes for hele riket eller for deler av det.

Avståingen kan kreves gjennomført straks selv om erstatningen ikke er

betalt eller fastsatt.
Endret ved lover 18 juni 1965 nr. 5, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai nr. 563).

§ 17.

Kongen kan gi regler om utbetaling av erstatning etter §§ 15-16. Slike regler kan gis med virkning også for avståinger som allerede har funnet sted.

Hvis intet annet blir bestemt, forfaller erstatningen til betaling så snart tingen er tatt i besittelse og erstatningen fastsatt. Skal erstatning for en løpende ytelse betales som periodisk avgift, forfaller første termin på det tidspunkt som er nevnt i første punktum.

Kapitel VI. Forskjellige bestemmelser.

§ 18.

Kongen kan gi nærmere forskrifter og treffe andre nødvendige tiltak til gjennomføring av bestemmelsene i denne lov.

Myndighet etter loven kan delegeres til andre i den utstrekning det anses nødvendig for at lovens formål kan oppnås.

§ 19.

Den som unnlater å etterkomme krav om avståing etter kap. V eller motsetter seg eller søker å hindre at slik avståing blir gjennomført, straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 år.

På samme måte straffes den som overtrer bestemmelser som er utferdiget med hjemmel i denne lovs §§ 3 og 5 og inneholder trussel om straff, hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud. Er handlingen forøvet av uaktsomhet er straffen bøter eller fengsel inntil 1 år.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser utferdiget med hjemmel i denne lovs § 18 første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder, hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud.
Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 2, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 20. (Opphevet)

Opphevet ved lov 8 apr 1983 nr. 14.

§ 21.

Kongen kan bestemme at denne lov helt eller delvis skal gjelde på Svalbard.

§ 22.

Denne lov trer i kraft straks.
Endret ved lov 25 juni 1954 nr. 6.

Lov om militære rekvisisjoner [rekvisisjonsloven]

§ 1.

Når riket er i krig kan militære myndigheter rekvirere alt som er nødvendig for krigsmakten og institusjoner som er knyttet til den. Således kan rekvireres:

1. Varer og annet løsøre av enhver art, herunder fartøyer, kjøretøyer og fly.
2. Husrom, bygninger, faste anlegg og grunn.
3. Disposisjonsrett over alle slags transport- og sambandsmidler med eller uten personale og materiell som hører til dem.
4. Disposisjonsrett over fabrikker, verksteder, lys-, gass- og kraftverk og andre bedrifter med eller uten arbeidsstokk, materiell og lager.
5. Arbeids- og produksjonsytelser av virksomheter og bedrifter m.v. som nevnt i pkt. 3 og 4.
6. Arbeid og annen tjeneste for krigsmakten og institusjoner som er knyttet til den, herunder over- og underordnet arbeidskraft til innretninger som er rekvirert eller pålagt ytelser i medhold av punkt 1-5.

Kongen kan bestemme at reglene i denne paragraf helt eller delvis skal gjelde også utenfor krigstid når krigsmakten eller noen del av denne er beordret satt på krigsfot i beredskapsøyemed, eller når det er nødvendig til fremme av beredskapstiltak, herunder større øvelser.

Forvaltningsloven gjelder for behandlingen av saker etter annet ledd, dog ikke når krigsmakten eller noen del av denne er beordret satt på krigsfot i beredskapsøyemed. Forhåndsvarsel til sakens parter kan likevel unnlates dersom antallet parter i saken er stort eller et stort antall saker behandles under ett, eller forhåndsvarsel kan medføre at saken forsinkes på en uheldig måte. Tilsvarende gjelder dersom forhåndsvarsel av hensyn til parten synes upåkrevet. Kongen kan bestemme at vedtak etter loven ikke skal kunne kreves grunngitt og ikke skal kunne påklages.

Krav i eller i medhold av loven her om utferdigelse av dokument, bruk av blanketter, krav om underskrift eller lignende, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon.

Bruk av elektronisk kommunikasjon ved underretning om et vedtak fra et forvaltningsorgan er bare tillatt når den vedtaket retter seg mot uttrykkelig har godtatt dette.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 2.

Rekvisisjon kan skje til eie, bruk eller annen særlig rådighet. Dog kan eiendomsrett til fast eiendom ikke kreves avstått i medhold av denne lov.

Rekvisisjon til bruk omfatter rett til å foreta de endringer ved gjenstanden eller eiendommen som vedkommende myndighet finner nødvendig.

§ 3.

Ved rekvisisjon etter § 1, punkt 3 og 4, kan det gis pålegg om at virksomhet, bedrift m.v. helt eller delvis stilles til krigsmaktens rådighet under kontroll av rekvisisjonsmyndigheten, at virksomheten eller bedriften økes eller omlegges, eller at det foretas eller gjennomføres de forandringer som ansees påkrevd.

Hvis pålegg etter første ledd ikke etterkommes eller ikke oppfylles på tilfredsstillende måte, kan det ved ny rekvisisjon gis pålegg om at bedriften eller virksomheten med dertil hørende grunn, bygninger, utstyr og personell, helt eller delvis overgår til Staten, som så fall selv overtar driften så langt det ansees påkrevd av hensyn til de formål hvortil rekvisisjonen finner sted. Etter at Staten har overtatt bedriften eller virksomheten, har Staten adgang til å foreta hvilke som helst forandringer som den anser påkrevd. Ved statsdriftens opphør skal bedriften eller virksomheten leveres tilbake i så vidt mulig uforringet stand.

§ 4.

Når det finnes påkrevd av hensyn til landets forsvar, kan militære myndigheter kreve at sivile personer, gjenstander som nevnt i § 1, punkt 1, samt virksomheter og bedrifter m.v. som nevnt i § 1, punkt 3 og 4, med eller uten personale, materiell og lager, skal flyttes fra et område til et annet. Bestemmelsene om rekvisisjon får tilsvarende anvendelse så langt de passer. For å gjennomføre slik flytning kan militære myndigheter rekvirere gjenstander, fast eiendom og andre ytelser som nevnt i § 1.

De militære myndigheter kan pålegge vedkommende kommune å medvirke under flytning som nevnt i første ledd, og kan herunder gi dem fullmakt til å utøve slik rekvisisjonsrett som nevnt i samme ledds tredje punktum.

§ 5.

De myndigheter som Kongen bestemmer kan peke ut fast eiendom og løsøre som skal rekvireres etter § 1, og gi eier og bruker av løsøre pålegg om at tingen i nærmere angitte tilfelle skal stilles til rådighet på angitt sted. Utpeking kan foretas og pålegg kan gis allerede i fredstid når det anses nødvendig for å førebu avståing etter nevnte bestemmelse med sikte på gjennomføring i situasjoner som der angitt. Utgiftene ved å etterkomme slike pålegg erstattes etter reglene for rekvisisjoner, jfr. §§ 12-17.

Eier og bruker av fast eiendom eller løsøre plikter etter krav fra myndighetene å erkjenne mottakelse av melding om tiltak eller pålegg som nevnt, samt å gi opplysninger og gi adgang til synfaring. Løsøre kan om nødvendig pålegges brakt til bestemt sted for synfaring. Slike pålegg skal oppfylles uten erstatning med mindre annet er bestemt av Kongen.

Fast eiendom og løsøre kan, etter avgjørelse av de myndigheter som Kongen bestemmer, allerede i fredstid utbedres eller på annen måte forandres for å gjøres tjenlig for det påtenkte formål. Reglene i § 6, femte og sjette ledd gjelder tilsvarende.

Politiet og Statens bilsakkyndige skal medvirke ved utpeking av motorkjøretøyer.

Kongen eller den han gir fullmakt kan bestemme at også andre offentlige myndigheter skal medvirke ved utpekning av gjenstander, varer, bedrifter m.v. etter første ledd.

Endret ved lov 17 mars 1967 nr. 4.

§ 6.

De myndigheter som Kongen bestemmer kan allerede i fredstid gi virksomheter og bedrifter m.v. som nevnt i § 1 punkt 3 og 4 pålegg om følgende:

1. Sette igang forsøksproduksjon av gjenstander og varer som er nødvendig for krigsmakten, og
2. forberede produksjon i krig av gjenstander og varer som krigsmakten trenger, herunder anskaffe, oppbevare og vedlikeholde utstyr og råvarer som er nødvendig for slik produksjon.
3. forberede slik evakuering som omhandlet i § 4.
4. sette i verk eller finne seg i forberedende rådgjerder som tar sikte på å lette eller sikre forsvaret av virksomhet eller bedrift mot skade ved fiendlig krigshandling eller sabotasje, så som forarbeider for montering av skyts på bygninger, fartøyer og fly og oppbevaring, lagring og vedlikehold av særskilt utstyr i forbindelse hermed.

Det samme gjelder forberedende rådgjerder som tar sikte på å kunne sette virksomhet, bedrift m.v. ut av funksjon for kortere eller lengere tid. Pålegg som nevnt i foregående punktum kan også gis enhver eier eller besitter av transport- og sambandsmidler.

Kongen eller den han gir fullmakt gir nærmere regler om iverksettelse av tiltak etter denne paragraf.

Bestemmelsene om rekvisisjon får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

Utgifter ved tiltak etter punkt 3 og 4 i første ledd betales av vedkommende virksomhet, bedrift m.v. i den utstrekning det gjelder tiltak som tar sikte på å forebygge skade på eiendom, folk eller gods der.

Fører slike tiltak med seg vesentlige tap eller ulemper som er urimelig store i forhold til virksomhetens, bedriftens størrelse og den sikring og andre fordeler som oppnåes, avgjøres spørsmålet om erstatning skal ytes, og i tilfelle med hvilket beløp, ved skjønn i samsvar med §§ 13-16.

På samme måte erstattes utgifter til tiltak etter annet ledd, såfremt utgiftene ikke må regnes som uvesentlige.

Endret ved lov 17 mars 1967 nr. 4.

§ 7.

Kongen bestemmer hvilke militære myndigheter som skal ha rekvisisjonsrett etter denne lov og innen hvilket område retten skal kunne utøves.

Retten kan gå på rekvisisjon til fordel for krigsmakten i sin helhet eller til

fordel for nærmere bestemte avdelinger eller enheter.

§ 8.

Kongen eller den han gir fullmakt, kan gi regler om hvilke myndigheter i stat eller kommune, særskilt oppnevnte organer eller sammenslutninger rekvisisjonen skal rettes til innen landsdel, fylke eller kommune, og om hvorledes disse skal fordele rekvisisjonsbyrden innen vedkommende områder.

Hvor ikke annet er bestemt, eller hvor det på grunn av rekvisisjonens art finnes hensiktsmessig, rettes rekvisisjonen til vedkommende kommune som bestemmer hvorledes rekvisisjonsbyrden skal fordeles innen kommunen.

Gjelder rekvisisjonen bestemt angitte ytelser, kan de også rettes til politiet på stedet.

Gjelder rekvisisjonen noe som disponeres av staten eller et fylke, rettes den til vedkommende institusjon.

Når den militære situasjon nødvendiggjør en hurtig oppfyllelse av rekvisisjonen, eller det av andre grunner ansees formålstjenlig kan den rettes direkte til ledelsen av vedkommende bedrift eller til den som skal avgi ytelsen. Den militære myndighet som fremsetter rekvisisjonskravet, skal i så fall snarest mulig underrette vedkommende statsforvalter om kravet og til hvem det er rettet.

Den som rekvisisjonen rettes til, plikter å sørge for oppfyllelsen.

Myndigheter i stat og kommune, særskilt oppnevnte organer, sammenslutninger, selskaper og enkeltpersoner plikter etter anmodning på enhver måte å bistå ved forberedelse og oppfyllelse av militære rekvisisjoner. Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 9.

Rekvisisjonene skal være skriftlige og nøyaktig angi det som skal ytes samt tid og sted for ytelsen. Tiden og stedet for ytelsen fastsettes slik at det blir tilstrekkelig frist til å oppfylle rekvisisjonen.

En rekvisisjon må aldri omfatte noe som den som skal oppfylle den ikke er i besittelse av eller ute av stand til å yte eller som ikke finnes innen den kommune rekvisisjonen er rettet til. En rekvisisjon må heller ikke omfatte noe som er uomgjengelig nødvendig for å tilfredsstille besitterens behov.

De rom og senger som trengs for besitteren og hans husstand, bør som regel ikke rekvireres.

§ 10.

Rekvisisjon kan kreves gjennomført selv om erstatning ikke er fastsatt eller betalt.

Når det er nødvendig, kan politiet ta det rekvirerte i besittelse hos den som er forpliktet til å oppfylle rekvisisjonen. Er den sivile politimyndighet ikke til stede, og en utsettelse vil kunne medføre vesentlige ulemper, kan rekvisisjonsmyndigheten selv sette seg i besittelse av det rekvirerte.

§ 11.

Når rekvisisjonen blir gjennomført, skal det i et rekvisisjonsdokument gis en så vidt mulig fullstendig beskrivelse av ytelsens art, mengde og kvalitet. Slik beskrivelse skal i tilfelle også gis når rekvisisjonen opphører.

Kongen kan gi nærmere regler om at beskrivelse som nevnt i første ledd skal foretas av to synsmenn som oppnevnes og tilkalles av kommunen. Kan ikke kommunen i tide oppnevne og tilkalle synsmennene, gjøres det av rekvisisjonsmyndigheten. Den som blir oppnevnt plikter å gjøre tjeneste.

Synsmennene tilkommer skyss- og kostgodtgjøring som for offentlige tjenestemenn bestemt.

Et eksemplar av rekvisisjonsdokumentet skal inneholde kvittering for ytelsen og gis den som rekvisisjonen er rettet til.

§ 12.

Ytelser og tap som følge av rekvisisjon skal godtgjøres av statskassen.

Ved rekvisisjon av rom i et sammenhengende tidsrom av ikke over 2 døgn gis ingen annen godtgjøring enn erstatning for bevislig voldte skader, tap eller utgifter. Det samme gjelder for bruk av ellers ubenyttede rom og ledige fartøyer uten hensyn til brukens varighet. Avstår samme besitter i løpet av samme kalenderår flere ganger rom som ellers er i bruk for et tidsrom som hver gang ikke overstiger 2 døgn, skal godtgjøring dog gis for så vidt tidsrommet i alt utgjør mer enn 3 døgn.

Kongen kan bestemme at visse ytelser skal godtgjøres etter takster som fastsettes av ham eller den han gir fullmakt. Slike takster kan fastsettes for hele riket eller for deler av det.

For alle andre ytelser og tap fastsettes erstatningen etter skjønn i samsvar med §§ 13-16.

§ 13.

Til å behandle saker om erstatning for ytelser og tap som følge av rekvisisjon skal oppnevnes lokale skjønnsnemnder, nemlig en eller flere alminnelige skjønnsnemnder og bilskjønnsnemnder i hvert fylke og fartøyskjønnsnemnder i distrikter som fastsettes av Kongen. Kongen kan bestemme at det også skal oppnevnes andre særskilte lokale skjønnsnemnder i fylkene eller i andre distrikter. Dessuten kan oppnevnes en skjønnsnemnd for hele riket, Sentralnemnda for rekvisisjonssaker, når dette finnes hensiktsmessig.

Kongen bestemmer antallet av lokale skjønnsnemnder og gir nærmere regler om nemndenes virkeområder. Han kan bestemme at lokal skjønnsnemnd som er oppnevnt for et bestemt fylke eller annet distrikt, skal behandle erstatningssaker også fra andre deler av landet.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 14.

Sentralnemnda for rekvisisjonssaker skal ha fem medlemmer med varamedlemer som oppnevnes av Kongen. Ett av medlemmene oppnevnes som leiar. Leiaren og hans varamedlem skal ha utøvet virksomhet som embetsdommer. De øvrige medlemmer og varamedlemer skal fylle vilkårene etter domstolloven av 13. august 1915 § 53.

Lokal skjønnsnemnd skal ha tre medlemmer med varamedlemer hvorav to oppnevnes av statsforvalteren. Ett av disse medlemmene oppnevnes som leiar. Strekker distriktet for en fartøyskjønnsnemnd eller annen særskilt nemnd seg over flere fylker, fastsetter Kongen hvilken statsforvalter skal foreta oppnevningen. Det tredje av medlemmene med varamedlem oppnevnes av den militære myndighet som Kongen bestemmer. Medlemmene og varamedlemene skal fylle vilkårene etter domstolloven av 13. august 1915 § 53.

Oppnevningen gjelder for så lang tid som Kongen bestemmer, dog ikke for mer enn 4 år. De som blir oppnevnt plikter å ta imot vervet.

Kongen gir regler om godtgjøring til medlemmene av skjønnsnemndene. Utgiftene ved nemndenes virksomhet bæres av Staten.

Endret ved lover 5 juni 1987 nr. 25, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 15.

De lokale skjønnsnemnder fastsetter erstatning for ytelser og tap som ikke blir avgjort etter takster eller av Sentralnemnda for rekvisisjonssaker.

Ved skjønnet legges dagens alminnelige priser til grunn.

Skjønnsnemnda har adgang til å besiktige gjenstanden for ytelsen og til å innhente og bruke alle opplysninger som den finner nødvendige. For øvrig legges rekvisisjonsdokumentet til grunn for skjønnet.

Er medlemmene ikke enige om erstatningsbeløpet, gjelder det beløp som får flest stemmer. Er det ikke flertall for noe beløp, gjelder det nest høyeste beløp.

Skjønnsnemndas avgjørelser er endelige med de unntak som følger av § 16 punkt 2 eller § 16 tredje ledd.

Kongen kan gi nærmere regler om fremgangsmåten ved skjønn etter denne paragraf.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 16.

Etter nærmere regler som gis av Kongen kan Sentralnemnda for rekvisisjonssaker tillegges følgende gjøremål:

1. Fastsette erstatninger som gjelder større beløp eller særskilte verdier.
2. Overprøve skjønn av de lokale skjønnsnemnder.
3. Fastsette takster som nevnt i § 12 tredje ledd.

Reglene i § 15 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende, likevel slik at reglene i tvisteloven § 19-3 fjerde ledd kommer til anvendelse når det ikke er flertall for noe beløp.

Er nemnd som nevnt i første ledd ikke opprettet, er departementet klageinstans.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 17.

Kongen kan gi nærmere regler om utbetaling av godtgjøring og erstatning etter denne lov.

Slike regler kan gis med virkning også for rekvisisjoner som allerede har funnet sted.

§ 18.

Den som på grunn av rekvisisjon blir ute av stand til å oppfylle andre offentlige eller private forpliktelser, fritas for straff eller erstatning som manglende oppfyllelse ellers ville ha medført.

§ 19. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 mai 1986 nr. 21.

§ 20.

Den som forsettlig eller uaktsomt uten lovlig grunn unnlater å etterkomme rekvisisjon etter §§ 1-3 eller pålegg etter §§ 4-6 eller motsetter seg eller søker å hindre gjennomføringen, straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 år eller med begge deler, hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud.

Den som ellers overtrer noen bestemmelse utferdiget med hjemmel i denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud.

På samme måte straffes forsøk.

Endret ved lover 22 mai 1953 nr. 3, 20 juli 1991 nr. 66, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 21. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 jan 1973 nr. 2.

§ 22. (Opphevet)

Opphevet ved lov 8 apr 1983 nr. 14.

§ 23.

Påføres Staten utgifter på grunn av mangelfull eller forsinket oppfyllelse av en

rekvisisjon, kan det kreves erstatning av den skyldige. Er rekvisisjonen rettet til en kommune, kan Staten holde seg til kommunen som kan søke regress hos den skyldige.

§ 24.

Kongen gir nærmere regler til gjennomføring av denne lov.

§ 25.

Denne lov trer i kraft fra den dag[1] Kongen bestemmer.

– – –

1 Fra 1 jan 1952 iflg. res. 14 des 1951.

Midlertidig lov om tillegg til lover av 13. desember 1946 om 1) Krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner og 2) Krigspensjonering for militærpersoner

I.

Personell ved Det norske feltsykehus i Korea som blir påført skade ved sykdom eller ulykker i tjenesten, har rett til ytelser etter lov om Krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner av 13. desember 1946.

Det samme gjelder etterlatte etter personell som nevnt i første ledd som er død som følge av slik skade eller sykdom.

Bestemmelsene i første og annet ledd får virkning fra 15. april 1951.

II. (Opphevet)

Endret ved lover 14 des 1951 nr. 6, 19 juni 1953 nr. 3, opphevet ved lov 1 feb 1963 nr. 1.

III.

1. For alle som er eller blir tilstått pensjon etter bestemmelsene i lovene om krigspensjonering for militærpersoner og for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner av 13. desember 1946, skal full invalidepensjon etter de forskjellige pensjonsgrunnlag svare til full invalidepensjon i Statens pensjonskasse etter lønnen i de nedenfor oppførte lønnstrinn i statens lønnsregulativ per 30. april 1986:

Militærpersoner:

Pensjonsgrunnlag kroner	Lønnstrinn i statens lønnsregulativ
10.000	23

Sivilpersoner:

	Pensjonsgrunnlag kroner	Lønnstrinn i statens lønnsregulativ
Gruppe 1	10.000	23
Gruppe 2	4.000	12
Gruppe 3	3.200	12

Krigspensjonene skal beregnes etter nevnte lønnstrinn med de pensjonsreguleringer som blir gjennomført i Statens pensjonskasse i samband med lønnsreguleringene for de offentlige tjenestemenn.

For pensjonister med pensjonsgrunnlag kr. 10.000, kr. 9.000 og kr. 8.000 skal det gis tillegg for manglende regulering fra 1976 tilsvarende det som gjennomføres i Statens pensjonskasse.

2. Enkepensjonen skal fra 1. oktober 1964 utgjøre 2/3 av den fulle invalidepensjon som svarer til mannens pensjonsgrunnlag, jfr. punkt 1.

3. Det kan tilstås barnetillegg og barnepensjon til og med den måned da barnet fyller 21 år, når barnet fortsetter sin opplæring eller utdannelse.

4. Fra 1. januar 2011 reguleres krigspensjon under utbetaling i samsvar med lønnsveksten fram til fylte 67 år. Fra fylte 67 år reguleres krigspensjon under utbetaling i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Ved første regulering etter fylte 67 år gjelder bestemmelsen i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 42 første ledd andre punktum tilsvarende. Ved reguleringen benyttes de reguleringsfaktorer Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd. Reguleringen skjer årlig med virkning fra 1. mai.

Tilføyd ved lov 6 mai 1955 nr. 2, endret ved lover 19 des 1958 nr. 23, 12 juni 1959 nr. 3, 1 feb 1963 nr. 1, 18 des 1964 nr. 13, 22 mars 1968 nr. 2 § 7, 13 juni 1980 nr. 45, 24 mai 1985 nr. 34, 27 juni 1986 nr. 50, 27 nov 1987 nr. 72, 9 des 1994 nr. 65 (ikr. 1 mai 1995), 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 sep 1999), 16 juni 2006

nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011), 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

IV.

Norsk sjømann har krav på stønad etter bestemmelsene i lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner av 13. desember 1946 når han har pådratt seg varig sykdom eller varig svekket helse på grunn av usedvanlig hard påkjenning som følge av krigen 1939-45 under tjeneste til sjøs uten at sykdommen eller den svekkede helsetilstand skyldes krigsulykke eller ulykke som går inn under lov om ulykkestrygd for sjømenn av 24. juni 1931.

Stønad ytes ikke hvis sjømannen har kortere fartstid enn seks måneder under krigen 1939-45, eller hvis invaliditetsgraden er lavere enn 20 pst.

Etterlatte etter sjømann som er død som følge av sykdom eller svekkelse som nevnt i første ledd, jfr. annet ledd, har krav på stønad etter lov om krigspensjonering for sivilpersoner.
Tilføyd ved lov 12 juni 1959 nr. 3.

Lov om Norges Krigsskaderåd

§ 1.

Norges Krigsskaderåd skal overvåke og samordne landets beredskap når det gjelder krigsskader og krigsskadeerstatning og påse at offentlige og private krigsskadeinstitusjoner fyller sin oppgave på best mulig måte. Herunder påligger det særlig rådet:

a. å være rådgiver for Staten og offentlige og private krigsskadeinstitusjoner i spørsmål om krigsskade og krigsskadeerstatning;
b. å fremme forslag om slike tiltak som rådet anser påkrevd til avverging og avhjelp av skader og tap som følge av krig og krigsforhold;
c. å føre tilsyn med offentlige og private krigsskadeinstitusjoner, og
d. å avgjøre anke over avgjørelser av krigsskadeinstitusjoner i den utstrekning det blir bestemt at de kan innbringes for rådet.

§ 2.

Krigsskaderådet oppnevnes av Kongen og skal ha så mange medlemmer og varamenn som han til enhver tid bestemmer. Kongen bestemmer hvem som skal være formann og varaformann i rådet.

Blant rådets medlemmer oppnevner Kongen et arbeidsutvalg på minst 3 og høyst 5 medlemmer, deriblant rådets formann. Arbeidsutvalget utøver rådets funksjoner når dette ikke er samlet.

Minst 2 medlemmer av rådet og minst 1 medlem av arbeidsutvalget skal fylle vilkårene for å være høyesterettsdommer.

Kongen kan blant rådets medlemmer oppnevne ett eller flere klageutvalg som avgjør klagesaker som er innbrakt for Rådet, jfr. § 1, litr. d.

For medlemmene av klageutvalgene kan oppnevnes varamenn. Kongen kan gi nærmere regler om utvalgenes sammensetning og virksomhet.

Medlemmenes funksjonstid og deres godtgjørelse fastsettes av Kongen.

Kongen kan bestemme at Krigsskaderådet midlertidig skal tre ut av funksjon hvis han finner at forholdene ikke lenger krever at det er i virksomhet. Når Krigsskaderådet ikke er i funksjon, bestemmer departementet hvem som skal utføre de oppgaver rådet er tillagt, herunder også oppgaver som rådets arbeidsutvalg er tillagt etter lov av 17. juli 1953 nr. 2 om erstatning for krigsskade på eiendom og interesse.

Endret ved lover 17 juli 1953 nr. 3, 23 des 1988 nr. 109, 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 3.

Krigsskaderådet holder møte så ofte formannen finner det nødvendig og når minst tre av medlemmene eller departementet krever det. Rådet er vedtaksført når minst halvparten av medlemmene er til stede.

Arbeidsutvalget er vedtaksført når minst 3 medlemmer er til stede.

§ 4.

Offentlige og private krigsskadeinstitusjoner som er i virksomhet her i landet skal innen 3 måneder etter regnskapsårets utløp sende Krigsskaderådet årsregnskap og melding om sin virksomhet. For øvrig kan rådet kreve de opplysninger fra krigsskadeinstitusjoner, vanlige trygdelag og offentlige myndigheter og institusjoner som det anser påkrevd for løsningen av sine oppgaver.

Får rådet opplysninger om drifts- eller forretningshemmeligheter eller

andre forhold som ikke er alminnelig kjent, plikter medlemmene og i tilfelle rådets personale, med de begrensninger som følger av deres gjøremål etter loven, å bevare taushet om det opplyste.

§ 5.

Krigsskaderådet skal en gang om året gi melding til Kongen om sin virksomhet. Endret ved lov 11 juli 1986 nr. 51.

§ 6.

Kongen fastsetter instruks for Krigsskaderådet og arbeidsutvalget og gir nærmere regler om deres virksomhet.

Hvilke innretninger som er å anse som krigsskadeinstitusjoner i forhold til bestemmelsene i denne lov, fastsettes av Kongen.

§ 7.

For krigsskadeinstitusjoner som er under avvikling når denne lov trer i kraft, gjelder – – –.

§ 8.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om tjenesteplikt i politiet [polititjenestepliktloven]

§ 1.

Menn og kvinner som i henhold til sivilforsvarslovgivningen er pliktig til å gjøre tjeneste i sivilforsvaret, kan i stedet pålegges å gjøre tjeneste i politiet.

Den som tas ut til slik tjeneste i politiet, skal underkaste seg legeundersøkelse etter regler som Kongen fastsetter og kan av Kongen med Stortingets samtykke kalles inn til oppøving. Øvingstiden, innbefattet mulige repetisjonsøvelser, må i alt ikke overstige 72 dager utenom reisetid til og fra

øvingsstedet.
Endret ved lov 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580).

§ 2.

Til tjeneste etter § 1 tas ut det nødvendige antall tjenestepliktige som anses skikket for polititjeneste. Loddtrekning finner ikke sted.

§ 3.

Tjenestegjøring etter endt oppøving kan etter bestemmelse av Kongen pålegges når militær beredskap eller styrkeoppbygging helt eller delvis er satt i verk.

Tjenestegjøring som tar sikte på å avverge eller begrense naturkatastrofer eller andre alvorlige ulykker, kan pålegges i samsvar med regler som Kongen fastsetter.

Kongen i statsråd kan gi forskrifter om tjenesteplikt for å opprettholde samfunnsordenen, når viktige allmenne interesser tilsier det.

Annen tjenestegjøring enn omhandlet i første, andre og tredje ledd av denne paragraf, kan bare pålegges med Stortingets samtykke.
Endret ved lover 4 juli 1991 nr. 46, 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

§ 4.

Den som føres over eller tilbake til tjeneste i Forsvaret, kan få øvingstid og tjeneste etter denne lov godskrevet som utført tjeneste etter forsvarsloven i samsvar med regler som Kongen fastsetter.
Endret ved lov 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

§ 5.

I øvingstiden tilkommer mannskapene underhold og bekledning eller godtgjørelse for denne, samt reisegodtgjørelse, dagpenger, sykeforpleining og familiegodtgjørelse etter regler som Kongen fastsetter. Kongen eller den han gir fullmakt, fastsetter også den godtgjørelse mannskapene skal ha under senere tjenestegjøring.
Endret ved lover 3 juni 1955 nr. 1, 9 juni 1961 nr. 19.

§ 6.

Forsvarsloven kapittel 8 får anvendelse med de avvikelser som etter Kongens bestemmelse anses påkrevd av hensyn til tjenesten i politiet.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 7.

Den som rettsstridig søker å unndra seg oppøving eller tjenestegjøring etter denne lov, straffes med fengsel inntil 2 år. Er overtredelsen begått av uaktsomhet, er straffen bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

Overtredelse av forskrifter gitt i medhold av denne lov straffes med bøter.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 8.

Kongen eller den han gir fullmakt, kan gi nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lov.

§ 9.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om adgang til rekvisisjon av skip m.v. under krig eller kriseforhold

§ 1.

Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, kan Kongen i den utstrekning han finner at rikets interesser krever det, rekvirere til bruk skip (med tilbehør) som er registrert i Norge eller som eies av

1. norske statsborgere,
2. personer som er bosatt i Norge eller driver skipsredervirksomhet fra kontor i Norge,

3. partrederier, aksjeselskaper, allmennaksjeselskaper eller andre selskaper som er registrert eller har sitt sete i Norge, eller som driver skipsredervirksomhet fra kontor i Norge.

Finner Kongen at forholdet til fremmede land som Norge er alliert med, eller andre særlige grunner gjør det nødvendig, kan rekvisisjon også til eie finne sted. Endret ved lov 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615).

§ 2.

Under forhold som nevnt i § 1, første ledd, kan Kongen rekvirere

a. skip under bygging i Norge uansett for hvis regning skipet bygges,
b. kontrakter om bygging av skip i eller utenfor Norge for regning av personer eller selskaper som nevnt i § 1, første ledd nr. 1-3.

§ 3.

Under forhold som nevnt i § 1, første ledd, kan Kongen rekvirere befraktningskontrakter angående utenlandske skip som norske befraktere har inngått.

§ 4.

Rekvisisjon medfører at enhver rådighet som ellers ville ha tilligget eieren (rettighetshaveren), kan utøves av Kongen. Så lenge rekvisisjonen står ved lag, kan eieren ikke uten samtykke av Kongen råde over de rekvirerte gjenstander ved bruk, overdragelse, beheftelse eller på annen måte.

Kongen kan med bindende virkning for eieren (rettighetshaveren) inndrive fordringer og dekke gjeld som knytter seg til det som er rekvirert eller til rederivirksomheten for øvrig, såfremt han finner det nødvendig av hensyn til rekvisisjonens formål eller fordi den hvis rett er rekvirert ikke selv har anledning til å vareta sine interesser.

§ 5.

Regler om utbetaling av erstatning for rekvisisjon i henhold til denne lov fastsettes ved særskilt lov.

Kongen kan treffe bestemmelse om betaling av forskudd på erstatning for

rekvirerte skip m.v. innenfor rammen av de inntekter de rekvirerte skip og kontrakter innbringer. Det skal hvert kvartal gis innberetning til Stortinget om det som utbetales.

§ 6.

Rekvisisjon i henhold til denne lov kan skje uten hinder av andre lovbestemmelser om tvangsavståing.

§ 7.

Den som rettsstridig unnlater å etterkomme rekvisisjon etter denne lov eller motsetter seg eller søker å hindre at slik rekvisisjon blir gjennomført, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 år, hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud. Den som ellers forsettlig eller uaktsomt overtrer noen bestemmelse gitt med hjemmel i denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder, hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud.

Skip, skip under bygging eller kontrakt om bygging av skip som har vært gjenstand for overtredelse av denne lov, kan ved dom inndras hos den skyldige eller den han har handlet på vegne av uten at straffesak behøver å være reist eller å kunne reises mot noen. I stedet for ting eller rettighet som nevnt kan deres verdi helt eller delvis inndras. Inndragning etter denne paragraf er ikke å anse som straff.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 8.

Myndighet som i denne lov er tillagt Kongen kan han delegere til andre i den utstrekning han finner det hensiktsmessig.

§ 9.

Kongen gir nærmere regler til gjennomføring av denne lov, herunder de nødvendige forskrifter angående overtagelse av rekvirerte skip, skip under bygging eller skipsbygningskontrakter, om driften av skipene, om oppfyllelse av overtatte skipsbygningskontrakter og om overføring til andre av myndighet etter denne lov.

Lov om rett for handverkarar o.a. til å selja ting som ikkje vert henta

§ 1.

Denne lova gjeld for alle som har til næring å setja i stand, pussa opp eller gjera anna arbeid på ting som andre eig.

§ 2.

Når nokon som går inn under § 1 sit med tingen og ikkje har fått vederlaget endå det er meir enn 3 månader siden arbeidet vart gjort, kravet dagfalle og oppmoding om å løysa ut tingen gjeve, kan han selja tingen og taka sitt av salssummen. Er det openberrt at tingen ikkje har salsverde, treng han då ikkje taka vare på tingen lenger.
Endra med lov 4 juni 1993 nr. 54.

§ 3.

Oppmoding om å løysa ut tingen kan ikkje gjevast før arbeidet er gjort og vederlaget dagfalle; det skal samstundes seiast frå at tingen elles vert seld eller kasta.

Slik oppmoding og fråsegn vert rekna for gjevi når ho er sendt i rekommandert brev med den tilskrift som tingaren gav opp, eller med ei onnor tilskrift når sendaren veit at den er den rette.

Er tilskrifta ikkje kjend, skal oppmoding og fråsegn kunngjerast med oppslag på den staden i verksemda der slike ting til vanleg vert mottekne og gjevne ut att.
Endra med lov 4 juni 1993 nr. 54.

§ 4.

Er det reist sak om eit spørsmål som har noko å seia for retten til å selja eller kasta tingen, kan retten ikkje nyttast før saka er endeleg avgjort. Det same gjeld når eit slikt spørsmål er til avgjerd hjå namsstyremaktene.
Endra med lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra

med lov 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 5.

Salet skal skje på forsvarleg måte.

Dersom det er nødvendig for at rettsstiftingar i tingen skal kunne slettast frå eit offentleg register, eller for at kjøparen skal kunne meldast som ny eigar til offentleg styresmakt etter føresegn i eller i medhald av lov, kan kravshavaren krevja at tingen vert seld gjennom namsmakta etter reglane om tvangssal så langt dei høver. Føresegnene i tvangsfullføringslova § 8-16 første leddet gjeld ikkje.

Endra med lover 26 juni 1992 nr. 86, 4 juni 1993 nr. 54, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 6.

Når kravshavaren veit at ein annan enn den som tinga arbeidet, eig tingen, skal eigaren så sant det er råd, i god tid få melding om at tingen vert seld eller kasta.

Endra med lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 7.

Det som er att av salssummen når kostnaden og vederlaget til kravshavaren er frådrege, skal straks utreidast til den som tinga arbeidet, om det ikkje vert betalt til noken som har betre rett til pengane. Er tilskrifta åt tingaren ikkje kjend, eller er det tvil om kven som har retten til pengane, skal dei deponerast i Noregs Bank etter §§ 1 til 4 i lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve. Pengane går til statskassa, så framt dei ikkje er utreidde innan 3 år etter dei vart deponerte, eller så framt det ikkje er reist sak om retten til dei innan den nemnde fristen.

Endret ved lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 8.

Førehandsavtale om avvik frå reglane i denne lova gjeld ikkje til skade for tingar eller eigar som er forbrukar.

Endra med lov 4 juni 1993 nr. 54.

§ 9.

Denne lova tek til å gjelda 1. juli 1953.

Lov om hittegods [hittegodslova]

§ 1.

Hittegods er lausøyre som har kome bort for innehavaren utan at han ville det, og som nokon har funne og teke hand um. Ville dyr eller andre pelsdyr enn mink som har rømt og sidan vert attfanga eller eventuelt drepne etter tiltak av andre enn eigaren, vert rekna for hittegods.

Funne bufe og andre husdyr, berga fiskereiskap og båtreinad, vrakgods og annan bortkomen lausøyre som det er gjeve føresegner om i serskild lov, skal ikkje reknast for hittegods utan det går fram av serføresegnene.

Jordgrave gods og annan lausøyre som har lege gøymd lenge på fast eigedom eller i ein lausøyreting, skal ikkje reknast for hittegods, når det synest klårt etter tilhøva at det ikkje lenger er rimeleg von å finna ut kven som er eigar. Eigaren til grunn, bygning eller lausøyreting der slikt funn vart gjort, og finnaren skal ha kvar sin halvpart av det som er funne. Kjem godset inn under lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, gjeld føresegnene der.

Kongen kan gjeva serlege føresegner om kva det skal gjerast med gods som sjømenn eig eller rår over og som er inngjeve til norsk stasjon i utlandet eller sendt heim derifrå til styremakt her i riket.

Endra med lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 2.

Veit finnaren kven det er som eig godset eller får han greie på det, skal han straks gjeva godset attende eller gjeva eigaren rådvelde over det.

Veit ikkje finnaren kven eigaren er, og får han heller ikkje kjennskap til det, skal han snarest råd er melda funnet til politiet på den staden der godset er funne. Det same skal finnaren gjera når eigaren er oppmoda om å henta godset, men ikkje gjer det innan rimeleg tid, eller han nektar å svara finnarløn eller annan kostnad som er komen på.

§ 3.

Når nokon av tenestefolket i eit samferdsleføretak for ålmenta finn hittegods i eignelut eller på område som føretaket rår over, skal han ta vare på godset om ikkje eigaren straks kan få det att. Finn andre hittegods på ein slik stad, skal dei la nokon av tenestefolket få det. Det same gjeld hittegods som vert funne i kyrkje, samlingshus, skule, teater, kinematograf, hotell, herbyrge, vertshus, kontor, arbeidsplass, butikk eller liknande.

Melder ikkje eigaren seg og hentar godset innan rimeleg tid, skal den eller dei som står for institusjonen eller føretaket, syta for at godset vert overlate til politiet etter reglane for hittegods.

På same måten gjeld føresegnene i denne paragrafen gods som er gjeve inn for å takast vare på eller sendast og som ikkje vert henta i rett tid eller vert liggjande av di vederlaget ikkje vert ytt eller av di rett mottakar ikkje kan finnast.

Dette gjeld og ferdagods og anna som vert gløymt eller halde att i hotell, herbyrge eller liknande. Likeins gjeld det vinst i lutspel når vinsten ikkje vert henta og gjeldande føresegn ikkje fastset annan framgangsmåte.

Paragrafen gjeld ikkje postsendingar som det er gjeve serlege føresegner om i lov eller med heimel i lov.

Kongen kan samtykkja i at offentleg institusjon og likeins samferdsleføretak for ålmenta kan fara åt med hittegods på onnor vis enn det som er sagt i denne lova.

Endra med lov 9 jan 1998 nr. 5.

§ 4.

Når nokon gjev melding om hittegods i samsvar med § 2 andre leden, skal han samstundes eller så snart råd er etterpå gjeva godset til politiet. Vert det sers vanskeleg eller sers kostesamt, skal politiet henta godset. Politiet kan samtykkja i at finnaren tek vare på godset, når serlege grunnar gjer det tenlegt.

§ 5.

Den som sit med hittegods, skal ta vel vare på det. Kjem godset bort eller vert det nemnande skadt og han har fare grovt aktlaust åt, er han ansvarleg for tapet som eigaren lid.

§ 6.

Når politiet tek mot hittegods, skal det gjera dei etterrøkjingane etter eigaren som det etter tilhøva er rimeleg å gjera. Er godset heller verdfullt eller er det rimeleg av andre grunnar, bør funnet gjerast kjent med oppslag, lysing i blad eller på annan tenleg måte. Melder eigaren seg og provar retten sin, skal han få godset att mot å greida finnarløn og annan kostnad og krav som er nemnde i § 7, tridje leden.

§ 7.

Vert ikkje hittegodset gjeve attende til eigaren innan 3 månader etter at politiet tok vare på det eller samtykte i at finnaren tok vare på det, skal det seljast gjennom namsmyndigheitene etter reglane om tvangssal så langt dei høver. Reglane i tvangsfullbyrdelsesloven § 8-16 fyrste ledd gjelder ikkje i dette høvet. Gods som truleg ikkje kan vendast i pengar, skal gjevast til finnaren eller andre om vedkommande ynskjer det, eller det skal handsamast som avfall etter reglane i forurensningsloven.

Melder eigaren seg og provar retten sin før salet, skal salsinnkoma gjevast til han etter at finnarløn og annan kostnad er frådregne. I andre høve skal finnaren ha ein tredjepart av salsinnkoma, når kostnaden er dregen frå, og to tredjepartar skal gå til statskassa. Det som finnaren eller eigaren skal ha, fell til statskassa når han ikkje melder seg og krev pengane innan 3 månader etter han er varsla.

Har nokon krav på vederlag for di han har ført eller teke vare på gods som er nemnt i § 3, eller har han andre krav som han kunne gjort gjeldande med å halda godset tilbake, skal han ha vederlag av salsinnkoma før noko går til eigaren eller til statskassa.

Endra med lover 3 juni 1983 nr. 43, 13 mars 1981 nr. 6, 26 juni 1992 nr. 86, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 8.

Hittegods som ikkje toler å liggja eller ikkje kan liggja lenge utan monaleg kostnad eller verdmink, skal politiet få selt underhand eller gjennom namsmyndigheitene etter reglane om tvangssal så langt dei høver, så snart det er tenleg å gjera det, endå om tremånadsfristen ikkje er ute. Reglane i tvangsfullbyrdelsesloven § 8-16 fyrste leden gjelder ikkje i dette høvet. Melder eigaren seg og provar retten sin før fristen er ute, skal han få salsinnkoma etter at finnarlønn og annan kostnad er dregen frå. Elles gjeld reglane i § 7 andre ledd andre og tredje punktum og tredje ledd.

Endra med lover 3 juni 1983 nr. 43, 26 juni 1992 nr. 86, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 9.

Finnaren kan nekta å gjeva hittegodset frå seg til eigaren før eigaren har svara ei høveleg finnarløn og den kostnaden som finnaren har havt med godset. Vert ikkje partane samde, fastset politiet kor mykje finnaren skal ha. For slikt gods som er nemnt i § 3, kan det ikkje krevjast finnarløn.

Hittegods som politiet har teke vare på, skal eigaren berre få att mot å yta så stor finnarløn som politiet fastset, så nær som når det gjeld gods som nemnt i § 3 eller det er gjeve avkall på finnarløn eller finnaren samtykkjer.

Når finnarløn vert fastsett, skal det takast omsyn til kva slag gods det gjeld, kva verde det har, kva stad det er funne og andre omstende i samband med funnet. Finnarløn bør vanleg ikkje setjast til meir enn 20 prosent og ikkje over kr. 15 når verdet på godset er kr. 100 eller mindre, 15 prosent, men ikkje over kr. 50 på større verde til det kjem opp i kr. 500 og ikkje meir enn 10 prosent når verdet er over kr. 500.

Finnarløn som politiet har godskrive finnaren, skal gå til statskassa om finnaren ikkje melder seg og krev pengane innan 3 månader etter at han har fått varsel.

§ 10.

Det som er fastsett i §§ 2-3 og 5-9 om eigar av hittegods, gjeld på tilsvarande måte den som på lovleg vis har havt tingen med heimel i bruksrett, panterett, leigerett eller annan slik rett.

Innkome frå sal av hittegods etter §§ 7 og 8 skal gå til eigaren ifall det ikkje melder seg nokon annan som provar at han har retten til pengane eller til noko av dei.

§ 11.

Avgjerd som lensmannen tek om finnarløn og annan kostnad som skal svarast før eigaren får hittegodset att, kan klagast inn for politimeisteren, når tvisten gjeld ein sum på kr. 100 eller meir, eller klagaren meiner avgjerda er lovstridig. Avgjerd som politimeisteren tek i fyrste hand eller i klagesak, kan klagast inn for departementet på det grunnlag at avgjerda er lovstridig.
Endra med lover 15 des 1967 nr. 2, 19 juni 1969 nr. 54, 2 mars 1973 nr. 12, 25

juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 12.

Den som ulovlig tilegner seg hittegods, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder.

Den som ulovlig unnlater innen rimelig tid å anmelde en funnet gjenstand til politiet eller å innlevere den til politiet eller andre som etter bestemmelse i lov skal ta vare på den, straffes med bøter.

Føyd til med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 13.

Kongen eller den han gjev fullmakt, kan gjeva nærare reglar til utfylling og gjennomføring av føresegnene i denne lova.

– – –

Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), tidlegare § 12.

§ 14.

Denne lova tek til å gjelda 1. juli 1953.

Frå same tid held desse føresegnene opp å gjelda: – – –

Endra med lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), føyde til paragrafnummeret, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), tidlegare § 13.

Lov om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar

§ 1. Lovens virkefelt.

Denne lov gjelder oppfinnelser av betydning for rikets forsvar når oppfinnelsen er gjort her i riket, eller det er søkt om patent på den her, eller når noen som er bosatt her eier oppfinnelsen helt eller delvis eller har utnyttelsesrett i den.

§ 2. Hemmeligholdelse av forsvarsviktig oppfinnelse.

Oppfinnelse som gjelder krigsmateriell eller som for øvrig har direkte betydning

for rikets forsvar må ikke gjøres kjent for andre enn de i § 3 nevnte myndigheter dersom oppfinnelsen ikke allerede er alminnelig kjent. Oppfinner eller rettighetshaver må ikke på annen måte enn nevnt i § 3 foreta seg noe i hensikt å utnytte oppfinnelsen, eller noe som kan vanskeliggjøre forføyninger i henhold til § 6. Kongen fastsetter hva som i forhold til denne bestemmelse skal anses for krigsmateriell, og hvilke oppfinnelser som skal anses for å ha direkte betydning for rikets forsvar.

Forbudet opphører å gjelde for en oppfinnelse når Kongen bestemmer det, men ikke senere enn 4 måneder etter at saken har vært forelagt for myndighetene i samsvar med reglene i § 3, jfr. dog tredje ledd. Dersom det på grunn av særlige forhold anses nødvendig, kan Kongen før fristen utløper forlenge den med inntil 3 måneder. Rettighetshaveren skal straks varsles om slik forlengelse.

Er det truffet forføyning etter § 6 eller beslutning om hemmeligholdelse etter § 7, må oppfinnelsen ikke gjøres kjent så lenge Kongen ikke bestemmer noe annet.

§ 3. Foreleggelse for myndighetene.

Vil noen utnytte en oppfinnelse som nevnt i § 2, må vedkommende inngi fullstendig skriftlig fremstilling av oppfinnelsen til departementet, eller på vanlig måte inngi patentsøknad til Patentstyret dersom vedkommende ønsker industrielt rettsvern for oppfinnelsen.

Departementet kan gi tillatelse til at en rettighetshaver, uten hinder av bestemmelsene i § 2, første ledd, henvender seg til andre for utarbeidelse av fremstilling eller patentsøknad eller for uteksperimentering eller prøving av oppfinnelsen. Departementet kan gi bemyndigelse til at oppfinnelsen blir uteksperimentert eller prøvet etter tiltak av andre enn rettighetshaveren når dette finnes ønskelig av hensyn til rikets forsvar.
Endret ved lover 24 mai 1985 nr. 30, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

§ 4. Opplysningsplikt.

Såfremt Kongen antar at en oppfinnelse er av betydning for rikets forsvar, kan han kreve fullstendige opplysninger om den av enhver som sitter inne med slike opplysninger.

§ 5. Patentstyrets medvirkning

Patentstyret skal holde inngitte patentsøknader tilgjengelige for den som av Kongen likeoverfor Patentstyret er bemyndiget til ettersyn, og gjøre vedkommende oppmerksom på patentsøknader som anses å være av betydning for rikets forsvar.
Endret ved lover 24 mai 1985 nr. 30, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

§ 6. Ekspropriasjon m.v.

Oppfinnelser som Kongen antar har betydning for rikets forsvar, kan etter bestemmelse av Kongen kreves avstått til det offentlige eller andre, når dette anses ønskelig for at oppfinnelsen kan komme forsvaret mest mulig til nytte. Det samme gjelder rett til å utnytte slik oppfinnelse for nærmere bestemt tid.

I samme øyemed kan Kongen forby rettighetshaveren å råde over oppfinnelse som nevnt i første ledd på nærmere bestemt måte her i riket eller i utlandet, eller pålegge ham nærmere bestemte plikter i forbindelse med utnyttelsen. Forbud eller påbud etter dette ledd gjelder for den tid Kongen bestemmer.

Forføyninger etter denne paragraf kan treffes også etter utløpet av den i § 2, annet ledd, nevnte frist. Avgjørelse om at det ikke vil bli truffet forføyninger, kan når som helst omgjøres.

§ 7. Hemmelig patent mv

Kongen kan bestemme at patentsøknad på oppfinnelse som går inn under denne lov, skal holdes hemmelig og at patentet i tilfelle skal meddeles som hemmelig. Hemmelige patenter innføres ikke i patentregisteret. De innføres i stedet i et eget register som ikke er tilgjengelig for allmennheten. Patentloven §§ 19 til 25 gjelder ikke. Så lenge patentsøknaden eller patentet holdes hemmelig, betales ikke årsavgift etter patentloven §§ 8 og 40. Kongen kan innen utløpet av patenttiden bestemme at oppfinnelsen skal holdes hemmelig også en nærmere fastsatt tid etter at patentet er trådt ut av kraft.

Kongen kan oppheve bestemmelse truffet i henhold til første ledd. Patentsøknaden, eller patentet, skal deretter behandles etter patentloven på vanlig måte i den utstrekning det ikke allerede er gjort. Søknadens dokumenter blir tilgjengelige for enhver i overensstemmelse med patentloven § 22. Det som her er fastsatt, gjelder også når hemmelig patent er trådt ut av kraft uten at fortsatt hemmeligholdelse er bestemt. Årsavgift, svarende til vedkommende

avgiftsår, betales fra og med avgiftsåret etter det avgiftsår hvori melding om opphevelsen innkommer til Patentstyret. Årsavgifter forfaller ikke i noe tilfelle før to måneder etter at Patentstyret har gitt søkeren eller patenthaveren underretning om at hemmeligholdet er opphevet. Reglene om meddelelsesavgiftens størrelse og betaling fastsettes av Kongen.

Kongen kan under forutsetning av gjensidighet treffe overenskomst med fremmed stat om at patentsøknader på oppfinnelser som er av betydning for vedkommende stats forsvar og som inngis i Norge av noen bosatt i den fremmede stat, på anmodning i hvert tilfelle fra kompetent myndighet i denne stat skal holdes hemmelig, og at patent i tilfelle meddeles som hemmelig patent.
Endret ved lover 15 des 1967 nr. 9, 24 mai 1985 nr. 30, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

§ 8. Adgang til lukket rettsmøte.

I saker angående oppfinnelser som går inn under denne lov, kan retten bestemme at saken skal behandles for lukkede dører.

§ 9. Erstatning.

For forføyninger i henhold til § 6 betales erstatning som i mangel av minnelig overenskomst fastsettes ved skjønn. Skjønnet holdes av Oslo tingrett. Erstatningen kan fastsettes til en årlig avgift eller til en sum engang for alle. Skjønnet bestemmer hvor mange år avgift i tilfelle skal betales. Forføyningene kan iverksettes før erstatning er fastsatt eller betalt. Staten innestår for at erstatningen blir betalt selv om avståing kreves til andre.

Erstatningen fastsettes ved skjønn også i den utstrekning rettighetshaveren etter alminnelige rettsgrunnsetninger måtte ha krav på erstatning for andre forføyninger etter denne lov.
Endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 10. Straff.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtreder denne lovs § 2, første eller tredje ledd, eller unnlater å gi opplysninger som kreves etter § 4, eller gir ufullstendige eller uriktige opplysninger, eller som overtrer bestemmelser utferdiget med hjemmel i § 6, annet ledd, eller § 7, første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år hvis ikke forholdet rammes av et strengere straffebud. Medvirkning straffes ikke.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 11. Gjennomføringsforskrifter.

Kongen kan gi nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lov.

§ 12. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser.

Denne lov trer i kraft fra den dag[1] Kongen bestemmer.

– – –

1 Fra 1 jan 1956 iflg. res. 25 nov 1955.

Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. [apotekpensjonsloven]

Kapittel 1. Omfang. Samordning.

Overskriften endret ved lover 26 mai 2000 nr. 37, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 1.

Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. omfatter, med de unntakene som følger av denne loven, apotekere og arbeidstakere ansatt ved apotek. Arbeidstakere født i 1964 eller tidligere som er ansatt i en eller flere stillinger ved apotek der samlet arbeidstid er mindre enn 20 prosent av full stilling, og som samtidig er alderspensjonist etter loven her, er unntatt fra medlemskap.

Departementet kan bestemme at arbeidstakere i andre stillinger knyttet til farmasien, skal omfattes av pensjonsordningen og kan fastsette særskilte vilkår for innlemmingen.

For å kunne være medlem av pensjonsordningen må arbeidstakeren samtidig være trygdet etter folketrygdloven kapittel 2 og betale folketrygdavgift for de samme inntektene som ligger til grunn for pensjonsopptjening i pensjonsordningen. Departementet kan i særlige tilfeller gjøre unntak og fastsette regler blant annet om innskuddsbetaling etter særskilt fastsatt sats.

Endret ved lover 12 mai 1972 nr. 26, 21 juni 1974 nr. 57, 8 juni 1984 nr. 54, 12 juni 1987 nr. 46, 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531), 18 des 2015 nr. 107 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 mars 2016 nr. 267), 15 des 2017 nr. 104, 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023), 24 nov 2023 nr. 83 (i kraft 10 jan 2025 med virkning fra 1 jan 2025 iflg. res. 10 jan 2025 nr. 12, endring endret ved lov 20 des 2024 nr. 81).

§ 2.

Unntatt fra pensjonsordningen er personer som utfører praktisk tjeneste ved apotek for å kunne avlegge apotekereksamen.

Pensjonsordningen kan frita en arbeidstaker for medlemskap dersom vedkommende går inn under en annen tjenestepensjonsordning eller det foreligger andre særlige grunner for det.

Endret ved lover 2 mai 1958 nr. 6, 15 des 1972 nr. 86, 8 juni 1984 nr. 54, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 2 a.

Ytelsene som gis i medhold av denne loven, skal samordnes etter bestemmelsene i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser.

Tilføyd ved lov 26 mai 2000 nr. 37.

Kapittel 2. Pensjonsgivende tjenestetid, pensjonsgrunnlag og aldersgrense.

Overskrift endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 3.

1. Som pensjonsgivende tjenestetid reknes tjeneste som nevnt i § 1, jfr. § 2, etter at pensjonsordningen er satt i verk, og som det er betalt pensjonspremie for, og den tid tjenesten er avbrudt på grunn av pliktig militærtjeneste eller liknende annen verneteneste. Videre medregnes den tid et medlem mottar midlertidig uførepensjon eller uførepensjon.

Departementet gir forskrifter om medlemskap og opptjening når medlemmet har midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

2. Pensjonsordningens styre kan bestemme at også den tid et medlem utfører pålagt offentlig verv eller liknende skal reknes som pensjonsgivende og kan sette som vilkår at pensjonspremie blir betalt for denne tid.
3. Den samlede pensjonsgivende tjenestetid avrundes til nærmeste antall hele år.
4. Styret gir regler om berekning av tjenestetid i den enkelte stilling.
Endret ved lover 23 mai 1958 nr. 6, 26 mai 2000 nr. 37, 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 15 des 2017 nr. 104.

§ 4.

Medlem som har permisjon uten lønn fra sin stilling opprettholder medlemskapet uten innskuddsbetaling i inntil to år. Permisjonstiden regnes ikke som pensjonsgivende.

Som pensjonsgivende tjenestetid regnes likevel den tiden et medlem har permisjon uten lønn eller på annen måte midlertidig har fratrådt sin stilling, og hvor det i tariffavtale som styret har akseptert, er bestemt at tiden skal regnes som pensjonsgivende.

Det er en forutsetning for opprettholdelse og opptjening av rettigheter under permisjon at vedkommende i permisjonstiden ikke er dekket av annen kollektiv tjenestepensjonsordning.
Tilføyd ved lov 23 mai 1958 nr. 6, endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 14 juni 1991 nr. 26, 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531).

§ 5.

Medlemmets pensjonsgrunnlag er den faste arbeidsinntekt for det arbeidsforhold som gir rett til medlemskap i pensjonsordningen. Styret kan bestemme at også annen arbeidsinntekt i tilknytning til arbeidsforholdet skal regnes med i pensjonsgrunnlaget. Styret fastsetter pensjonsgrunnlaget for apotekere som både har konsesjon til drift av apotek (driftskonsesjon) og konsesjon til eierskap (apotekkonsesjon).

Den pensjonsgivende inntekt begrenses til 10 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Departementet kan fastsette særskilte pensjonsgrunnlag for arbeidstakere i en eller flere stillingsgrupper – eller for arbeidstakere i disse grupper som er over en viss alder – når den faste årslønn blir vesentlig forhøyet ved lønnsrevisjoner.
Endret ved lover 30 juni 1955 nr. 12, 21 juni 1956 nr. 7, 13 apr 1962 nr. 7, 11

juni 1965 nr. 1, 16 des 1966 nr. 4, 20 des 1968 nr. 4, 12 juni 1987 nr. 46, 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 okt 2007 nr. 1183).

§ 6.

Enhver som går inn under § 1 har rett og plikt til å fratre tjenesten ved nådd aldersgrense.
Aldersgrensen er 70 år.
Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531).

Kapittel 3. Alderspensjon.

Overskrift endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 7.

1. Et medlem får alderspensjon når han eller hun helt eller delvis fratrer sin stilling ved eller etter nådd aldersgrense. Fratrer medlemmet tidligst tre år før aldersgrensen, ytes alderspensjon såframt summen av tjenestetid og alder er minst 85 år, eller vedkommende ved fratreden har fylt 67 år. Rett til alderspensjon har også arbeidstaker som fratrer etter fylte 65 år, når dette er bestemt i tariffavtale som styret har akseptert. Rett til alderspensjon etter fylte 65 år har også arbeidstaker som har fratrådt med avtalefestet pensjon etter lov om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.
Alderspensjon etter første ledd tredje og fjerde punktum kan ikke tas ut samtidig med alderspensjon fra folketrygden. Er det tatt ut alderspensjon fra folketrygden, må den stanses før det gis pensjon etter første ledd tredje og fjerde punktum. Det kan heller ikke ytes alderspensjon etter første ledd tredje og fjerde punktum til en person som mottar eller har mottatt avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven.
2. Medlem som fratrer sin stilling etter minst tre års tjenestetid uten rett til straks å få pensjon etter denne loven eller etter lov om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., har rett til oppsatt alderspensjon fra aldersgrensen, eller fra det tidspunkt vedkommende ved fylte 67 år blir tilstått alderspensjon fra folketrygden.
Den oppsatte alderspensjon skal utgjøre en så stor del av full pensjon som forholdet mellom opptjent tjenestetid og den samlede tjenestetiden

vedkommende ville ha fått om han eller hun hadde fortsatt i stillingen til aldersgrensen, men ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år. For den som er opptatt som nytt medlem av pensjonsordningen før 1. januar 1967 gjelder tilsvarende regler, dog slik at tallet 40 erstattes med tallet 35. For medlemmer som er fratrådt med rett til oppsatt alderspensjon før 1. mai 1984, skal opptjeningstiden for full pensjon ikke være mindre enn 35 år. Har medlemmet ikke tatt ut hel alderspensjon fra folketrygden, skal det bare utbetales en så stor forholdsmessig del av den oppsatte alderspensjon fra pensjonsordningen som svarer til den forholdsmessige del av alderspensjonen fra folketrygden som er tatt ut.

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 8 a og 8 b.

Endret ved lover 30 juni 1955 nr. 12, 23 mai 1958 nr. 6, 15 des 1972 nr. 86, 8 juni 1979 nr. 52, 8 juni 1984 nr. 54, 12 juni 1987 nr. 46, 16 juni 1989 nr. 61, 1 juli 1994 nr. 49, 22 mai 1998 nr. 29 (ikr. 1 jan 1998 iflg. res. 22 mai 1998 nr. 485), 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531), 18 des 2009 nr. 134 (ikr. 1 okt 2009, innførte midlertidig nr. 1 femte og sjette punktum som opphørte å gjelde 1 juli 2010), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 15 des 2017 nr. 104, 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 20 mars 2020 nr. 4 (ikr. 20 mars 2020 iflg. res. 20 mars 2020 nr. 580), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 18 des 2020 med virkning fra 1 nov 2020), 17 des 2021 nr. 146, 20 mars 2020 nr. 4 (i kraft 1 sep 2022, endring endret ved lover 30 okt 2020 nr. 118, 4 juni 2021 nr. 52, 17 des 2021 nr. 145 og 17 juni 2022 nr. 41, nr. 1 første ledd femte og sjette punktum opphørte å gjelde), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 8.

1. Årspensjonen fastsettes til 66 pst. av det pensjonsgrunnlag medlemmet har ved sin fratreden.

Full pensjon ytes til et medlem som fratrer etter § 7 nr. 1 og som har 30 års tjenestetid eller mer. Er tjenestetiden kortere enn 30 år, settes pensjonen ned med 1/30 for hvert år under 30.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 8 a og 8 b.

For alderspensjon kommer bestemmelsen i § 14 første ledd om reduksjon for sykepenger til anvendelse dersom sykepengene er beregnet av inntekter som også har vært pensjonsgivende i pensjonsordningen.

2. Når et medlem har hatt arbeid med varierende arbeidstid, skal det ved pensjoneringen fastsettes et gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag. Ved beregningen tas det hensyn til arbeidstiden i den enkelte periode og periodens varighet, sammenholdt med pensjonsgrunnlaget for heldagsstilling ved

pensjoneringen og den samlede tjenestetid. Departementet gir nærmere regler om beregningsmåten.
Har et medlem tidligere hatt høyere pensjonsgrunnlag enn på pensjoneringstidspunktet og dette ikke skyldes en alminnelig lønnsregulering, skal det høyere grunnlag gjelde for tiden før grunnlaget gikk ned og resten av tiden regnes av grunnlaget ved pensjoneringen. Departementet kan fastsette vilkårene for at et midlertidig høyere pensjonsgrunnlag og et tidligere høyere pensjonsgrunnlag skal få virkning for pensjonsberegningen.

Er den samlede tjenestetid lengre enn 30 år, skal tid utover 30 år som gir de minste rettigheter, ikke regnes med.

Ved anvendelse av disse bestemmelser skal stillingens pensjonsgrunnlag ved fratredelsen legges til grunn. Er det foretatt en alminnelig regulering av løpende pensjoner etter at en arbeidstaker er gått over fra et høyere til et lavere pensjonsgrunnlag eller har fratrådt sin stilling med rett til oppsatt pensjon, skal det ved pensjoneringen foretas en tilsvarende regulering av de tidligere grunnlag som har betydning for pensjonsberegningen.
3. Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 10 prosent av alderspensjonen etter levealdersjustering. Alderspensjonen med barnetillegg må likevel ikke overstige 90 prosent av pensjonsgrunnlaget etter levealdersjustering når pensjonen er beregnet etter full tjenestetid. Er pensjonen beregnet etter redusert tjenstetid skal det foretas en forholdsmessig avkortning. Barnetillegg betales ut den måned barnet fyller 18 år, eller i tilfelle ut måneden etter barnets død.
Endret ved lover 30 juni 1955 nr. 12, 23 mai 1958 nr. 6, 19 des 1958 nr. 11, 20 des 1968 nr. 4, 8 juni 1984 nr. 54, 24 mai 1985 nr. 35, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3298).

§ 8 a.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres, slik at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder. Levealdersjusteringen gjennomføres ved hjelp av justeringstall, som fastsettes slik:

a. For årskull fra og med 1943-kullet til og med 1953-kullet tilsvarer justeringstallene de forholdstallene som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7.
b. For årskull fra og med 1963-kullet beregnes det justeringstall med utgangspunkt i delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13.

Justeringstallene framkommer ved å dividere delingstallene med 13,42.

c. For årskull fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet benyttes det justeringstall både etter bokstav a og bokstav b, se § 8 b.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres tidligst fra fylte 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med justeringstallet som gjelder ved fylte 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter fylte 67 år, skal pensjonen divideres med justeringstallet på uttakstidspunktet. Det skal likevel ikke benyttes et lavere justeringstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet skal det likevel kunne benyttes et lavere justeringstall enn 1,000 for justeringstall etter første ledd bokstav b. For de samme årskullene skal den nedre grensen for justeringstallet etter første ledd bokstav a settes lik forholdstallet ved den laveste alderen som gir et justeringstall etter første ledd bokstav b lik 1,000 for det aktuelle årskullet.

Når et medlem delvis fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratrådte stillingsdelen. Når medlemmet helt fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrift om anvendelsen av justeringstall.

Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 17 des 2010 nr. 77, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 12 april 2024 nr. 15 (i kraft 12 april 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 615).

§ 8 b.

Dersom pensjonisten er født i årene fra 1954 til 1962, skal levealdersjusteringen gjennomføres slik:

a. Det skal foretas en beregning etter § 8 a med justeringstall fastsatt henholdsvis etter § 8 a første ledd bokstav a og § 8 a første ledd bokstav b.

b. Personer som er født i 1954, får 9/10 av pensjonen levealdersjustert ved bruk av justeringstallet etter § 8 a første ledd bokstav a og 1/10 etter § 8 a første ledd bokstav b. Andelen beregnet etter § 8 a første ledd bokstav a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av pensjonen levealdersjustert etter § 8 a første ledd bokstav a og 9/10 levealdersjustert etter § 8 a første

ledd bokstav b.

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051).

§ 8 c.

Medlemmer som er født i 1958 eller tidligere, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra fylte 67 år og anvendes på summen av

a. alderspensjon etter loven her, samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og
b. alderspensjon fra folketrygden.

Alderspensjon fra folketrygden som inngår i beregningen etter annet ledd bokstav b, fastsettes slik:

a. Dersom pensjonene tas ut samtidig, anvendes alderspensjonen fra folketrygden.
b. Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før pensjon etter loven her, benyttes det en alderspensjon fra folketrygden beregnet som om den var tatt ut på samme tidspunkt som tjenestepensjonen.
c. For medlemmer som har fratrådt sin stilling med alderspensjon etter loven her før fylte 67 år, skal denne pensjonen anses å være tatt ut ved fylte 67 år ved anvendelse av bokstavene a og b.

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer, utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 8 nr. 1 andre ledd andre punktum, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter andre ledd, jf. tredje ledd, er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter fjerde ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom summen av pensjoner og det garanterte nivået. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Ved gradert uttak av alderspensjon skal garantitillegget beregnes som om tjenestepensjonen var ugradert. Garantitillegget skal deretter graderes tilsvarende uttaksgraden for tjenestepensjonen.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter fjerde ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 7 nr. 2 andre ledd.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051, tidligere § 8 b), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 8 d.

Medlemmer som er født i 1959, 1960, 1961 eller 1962, får en andel av garantitillegget som er gitt til medlemmer født i 1958 eller tidligere etter § 8 c. Andelene bestemmes av forholdet mellom tjenestetid før 2011 og samlet tjenestetid, begge begrenset til full tjenestetid. 1959-kullet får 90 prosent av tillegget, 1960-kullet får 80 prosent av tillegget, 1961-kullet får 70 prosent av tillegget og 1962-kullet får 60 prosent av tillegget.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 9.

Alderspensjonen løper fra den første dag i måneden etter at arbeidsforholdet opphører.

Pensjonen løper til utgangen av måneden etter pensjonistens dødsmåned. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, løper pensjonen ytterligere en måned.

Dersom et medlem dør uten å være pensjonert, skal eventuell gjenlevende ektefelle utbetales et beløp svarende til en måneds alderspensjon beregnet som om medlemmet med uforandret grunnlag hadde stått i tjenesten til aldersgrensen, men ikke ut over 67 år. Dette gjelder også når den avdøde mottok pensjon etter lov av 1. juli 1994 nr. 49 om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Retten til oppsatt pensjon faller bort dersom medlemmet på ny blir innskuddspliktig i pensjonsordningen. Tjenestetiden i den nye stillingen medregnes som pensjonsgivende. Løpende alderspensjon faller også bort ved ny innskuddsplikt dersom grunnlaget i den nye stilling er minst like stort som grunnlaget i den tidligere stilling. Er grunnlaget i den nye stilling mindre, utbetales pensjon av forskjellen mellom grunnlagene. Dersom medlemmet ved endelig fratreden ikke har rett til straks å få pensjon for den siste stillingen, får han eller hun igjen sin opprinnelige pensjon inntil vedkommende når aldersgrensen i den siste stillingen. Fra da av blir pensjonen beregnet etter den

samlede tjenestetiden.

Opphør og endringer i pensjonen etter bestemmelse i foregående ledd skjer fra den første i måneden etter at den begivenhet fant sted som førte til opphøret eller endringen.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 11, 8 juni 1984 nr. 54, 22 mai 1998 nr. 29 (ikr. 1 jan 1998 iflg. res. 22 mai 1998 nr. 485), 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531), 15 des 2017 nr. 104, 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

Kapittel 4. Midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

Tilføyd ved lov 23 mai 1958 nr. 6, endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 26 mai 2000 nr. 37, 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 10.

Det er et vilkår for rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet har fått evnen til å utføre inntektsgivende arbeid (inntektsevnen) nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte i en slik grad at vedkommende ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid. Ved vurdering av om det foreligger sykdom gjelder det samme sykdomsbegrepet som i folketrygdloven kapitlene 11 og 12.

Det er et vilkår for uførepensjon at inntektsevnen er varig nedsatt, se folketrygdloven § 12-7 første ledd. Midlertidig uførepensjon gis når det ikke er avklart om inntektsevnen er varig nedsatt. Et medlem som er innvilget arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, får midlertidig uførepensjon. Et medlem som er innvilget uføretrygd fra folketrygden, får uførepensjon.

Dersom medlemmet ikke har tapt hele inntektsevnen i stillingen som gir rett til medlemskap i pensjonsordningen, ytes det redusert (gradert) pensjon svarende til den del av inntektsevnen som er tapt. Ved denne vurderingen tas det hensyn til ethvert arbeid som medlemmet kan utføre. Dersom pensjonisten har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, ytes pensjonen normalt etter samme grad som i folketrygden. Dersom medlemmet ikke hadde full stilling da uførheten inntrådte, fastsettes graden i forhold til inntekten i den reduserte stillingen. Det gis ikke pensjon ved lavere uføregrad enn 20 prosent.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon inntrer ikke når inntektsevnen blir nedsatt innen to år etter at medlemmet tiltrådte stillingen, og nedsettelsen skyldes en sykdom eller et lyte som medlemmet led av eller hadde

symptomer på ved tiltredelsen, og som det må antas at han eller hun da kjente til. Det samme gjelder dersom et medlem som har deltidsstilling, får økt stillingsprosenten. Det kan likevel gis hel eller delvis pensjon når særlige grunner taler for det.

Rett til uførepensjon etter kapitlet her har også den som har minst tre års samlet tjenestetid og har fratrådt stillingen etter 1. januar 1967 med rett til oppsatt alderspensjon, og som senere blir innvilget uføretrygd fra folketrygden. Uførepensjonen gis fra samme tidspunkt og med samme uføregrad som ytelsen fra folketrygden.

Tilføyd ved lov 23 mai 1958 nr. 6, endret ved lover 19 des 1958 nr. 11, 15 des 1972 nr. 86, 8 juni 1979 nr. 52, 8 juni 1984 nr. 54, 12 juni 1987 nr. 46, 26 mai 2000 nr. 37, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 11.

Ved beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon tas det hensyn til hvor stor del av inntektsevnen som er tapt (uføregraden) og medlemmets tjenestetid. Har medlemmet tapt hele inntektsevnen, utgjør full pensjon summen av

a. 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp, likevel ikke mer enn 6 prosent av pensjonsgrunnlaget,
b. 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet og
c. 69 prosent av den delen av pensjonsgrunnlaget som er mellom 6 og 10 ganger grunnbeløpet.

Dersom inntektsevnen er nedsatt, men ikke i en slik grad at medlemmet har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, beregnes pensjonen etter første ledd og tillegges 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Det samme gjelder når medlemmet får avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 første ledd bokstav a, og ikke lenger har rett til arbeidsavklaringspenger fra folketrygden. Dersom medlemmet får avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 første ledd bokstav d eller livsvarig avtalefestet pensjon, skal pensjonen likevel beregnes etter første ledd i paragrafen her, jf. tredje til sjuende ledd.

Det pensjonsgrunnlaget medlemmet har på det tidspunktet uførepensjonen skal begynne å løpe, benyttes ved beregningen. Pensjonsgrunnlaget fastsettes etter kapittel 3, unntatt bestemmelsene i § 8 nr. 2 om beregning av

gjennomsnittsgrunnlag. Dersom sykdommen, skaden eller lytet har redusert inntektsevnen gradvis, kan det ved beregning av pensjonen tas utgangspunkt i det pensjonsgrunnlaget medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod. Den stillingsprosenten medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod, skal da legges til grunn ved beregningen.

Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, fastsettes pensjonen til en forholdsmessig andel av beløpet beregnet etter første og andre ledd.

Er tjenestetiden kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Det skal medregnes tjenestetid medlemmet ville ha fått om han eller hun var blitt stående i stillingen til aldersgrensen (framtidig tjenestetid), men ikke ut over 67 år.

Det medregnes ikke framtidig tjenestetid dersom pensjonen er innvilget etter § 10 femte ledd. Uførepensjonen skal da avkortes etter forholdet mellom tjenestetiden og den tjenestetid vedkommende ville ha fått fra den dag han eller hun ble medlem av pensjonsordningen og fram til aldersgrensen, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Skyldes uførheten en skade eller sykdom som er en umiddelbar følge av usedvanlig påkjenning eller ulykkestilfelle i tjenesten, skal pensjonen beregnes med full tjenestetid.

Tilføyd ved lov 23 mai 1958 nr. 6, endret ved lover 19 des 1958 nr. 11, 22 jan 1960 nr. 7, 16 des 1966 nr. 4, 29 jan 1971 nr. 16, 8 juni 1979 nr. 52, 8 juni 1984 nr. 54, 24 mai 1985 nr. 35, 14 juni 1991 nr. 26, 26 mai 2000 nr. 37, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 18 des 2015 med virkning fra 1 jan 2015), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 11 a.

Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 4 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Barnetillegget reduseres forholdsmessig hvis pensjonen er beregnet etter redusert tjenestetid. Det samme gjelder ved redusert uføregrad.

Samlet barnetillegg kan likevel ikke overstige et beløp tilsvarende 12 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Er barnetillegget redusert etter første ledd annet og tredje punktum, reduseres beløpsgrensen tilsvarende.

Barnetillegg utbetales til og med den måneden barnet fyller 18 år eller i tilfelle måneden etter barnets død.

Tilføyd ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798).

§ 12.

Pensjonen reduseres dersom pensjonisten har inntekt som overstiger en inntektsgrense som beregnes når uførepensjonen innvilges. Inntektsgrensen tilsvarer den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten og oppjusteres i samsvar med senere reguleringer av grunnbeløpet. Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntektsgrensen 40 prosent av folketrygdens grunnbeløp per kalenderår. Pensjonen reduseres ikke for arbeidsavklaringspenger, overgangsstønad eller omstillingsstønad fra folketrygden.

Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med vedkommendes uførepensjon ved 100 prosent uførhet og dividert med pensjonsgrunnlaget.

Som inntekt etter første og andre ledd regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 eller inntekt av samme art fra utlandet. Det kan gjøres unntak for inntekt som skriver seg fra en avsluttet aktivitet.

Den fastsatte uføregraden endres ikke selv om pensjonen reduseres på grunn av inntekt.

Det utbetales ikke pensjon når inntekten utgjør mer enn 80 prosent av samlet inntekt før uførhet.

Barnetillegg etter § 11 a reduseres i samme forhold som pensjonen er redusert etter første og andre ledd.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om reduksjon av pensjon på grunn av inntekt.

Tilføyd ved lov 23 mai 1958 nr. 6, endret ved lover 29 jan 1971 nr. 16, 8 juni 1984 nr. 54, 12 juni 1987 nr. 46, 26 mai 2000 nr. 37, 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3298).

§ 13.

Det er et vilkår for å få rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet setter fram krav om det. Kravet skal settes fram innen ti år etter at medlemmet fratrådte med rett til hel eller delvis pensjon eller har fått permisjon fra sin stilling uten lønn eller med avkortet lønn. Krav om uførepensjon etter § 10 femte ledd skal settes fram innen ti år etter at uføretrygd fra folketrygden er innvilget.

Et medlem som gjør krav på midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, plikter å gi de opplysninger og levere de dokumenter som er nødvendig for at pensjonsordningen skal kunne vurdere om vedkommende har rett til pensjon.

Dersom pensjonsordningen finner det nødvendig, kan den som søker pensjon, pålegges å la seg undersøke av en lege etter pensjonsordningens bestemmelse. Pensjonsordningen dekker utgiftene ved undersøkelsen.

Et medlem som mottar pensjon, plikter å underrette pensjonsordningen om endringer i forhold som kan være avgjørende for om medlemmet fortsatt har rett til ytelsen. Medlemmet skal opplyse om forventet inntekt og om endringer i inntekten. Dersom medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye pensjon, skal det foretas et etteroppgjør. Dersom det er utbetalt for lite, skal differansen etterbetales som et engangsbeløp. For mye utbetalt uførepensjon kan inndrives uten hensyn til skyld og kan avregnes ved å trekke i framtidige utbetalinger av uførepensjon og alderspensjon fra pensjonsordningen. Krav om tilbakekreving av for mye utbetalt uførepensjon er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om etteroppgjør.
Tilføyd ved lov 23 mai 1958 nr. 6, endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 26 mai 2000 nr. 37, 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73.

§ 14.

Midlertidig uførepensjon og uførepensjon skal utbetales fra og med den måneden medlemmet fyller vilkårene. Pensjonen faller bort i den utstrekning det utbetales lønn under sykdom eller sykepenger fra folketrygden. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om bortfall av pensjon på grunn av lønn under sykdom eller sykepenger fra folketrygden. Etterbetaling av pensjon til medlem som mottar arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 eller uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12, skal skje med samme virkningstidspunkt som for folketrygdens ytelser.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon faller bort fra og med måneden etter at medlemmet når aldersgrensen for stillingen, men senest fra måneden etter fylte 67 år. Ved dødsfall utbetales pensjonen til og med måneden etter dødsmåneden. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, løper pensjonen ytterligere én måned.

Dersom arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 er redusert eller stanset av andre grunner enn ved samtidig arbeid etter folketrygdloven § 11-23, kan midlertidig uførepensjon reduseres eller stanses tilsvarende.

Et medlem som forsettlig er skyld i at inntektsevnen er nedsatt, har ikke rett til midlertidig uførepensjon eller uførepensjon. Medlemmet har heller ikke rett til pensjon dersom han eller hun uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak. Det samme gjelder dersom medlemmet opptrer på en måte som vedkommende bør forstå kan forverre

helsetilstanden eller forlenge arbeidsuførheten.

Dersom medlemmet beholder retten til opprinnelig uføregrad etter folketrygdloven § 12-10 tredje ledd (hvilende rett), beholder medlemmet også retten til opprinnelig uføregrad etter loven her i samme tidsrom. Medlemmet må gi pensjonsordningen melding om at retten til opprinnelig uføregrad fra folketrygden er i behold.

Tilføyd ved lov 23 mai 1958 nr. 6, endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 12 juni 1987 nr. 46, 26 mai 2000 nr. 37, 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, 20 des 2016 nr. 105, 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 14 a.

Spørsmålet om rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon kan til enhver tid tas opp til ny behandling.

Tilføyd ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798).

§ 14 b.

Departementet kan gi forskrift om beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon når det er innvilget uførepensjon med virkningstidspunkt før 1. januar 2015.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

Kapittel 5. Enke- og enkemannspensjon.

Overskriften endret ved lover 11 juni 1976 nr. 81, 8 juni 1984 nr. 54 (kapitel IV ble V), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 15.

Når et medlem dør, har den gjenlevende ektefellen rett til enke- eller enkemannspensjon. Det samme gjelder gjenlevende ektefelle etter et tidligere medlem som mottok avtalefestet pensjon. For rett til oppsatt enke- eller enkemannspensjon er det et vilkår at medlemmet hadde en tjenestetid på minst tre år, se §§ 3 og 4.

Hvis et medlem er forsvunnet, og det av denne grunn er avsagt kjennelse for at vedkommende formodes å være død, anses den annen ektefelle som gjenlevende ektefelle. Inntil kjennelse foreligger, kan pensjonsordningens styre

gi ektefellen hel eller delvis pensjon i disse tilfellene.

Rett til enke- eller enkemannspensjon inntrer ikke når medlemmet dør innen ett år etter at det fikk tilsetting med rett til medlemskap i pensjonsordningen eller etter at ekteskapet inngått, og dødsfallet skyldes sykdom som medlemmet led av eller hadde symptomer på ved tilsettingen eller vigselen, og som en av ektefellene må antas å ha kjent til. Når særlige grunner taler for det, kan pensjonsordningens styre gi hel eller delvis pensjon i disse tilfellene. Styret kan videre for inntil tre år om gangen gi hel eller delvis pensjon til en kvinne eller mann som ikke var gift med den avdøde, når hun eller han har omsorg for den avdødes barn, og var underholdt av ham eller henne.

Det avgjøres etter ekteskapslovgivningen om fraskilt ektefelle har rett til enke- eller enkemannspensjon, og i tilfelle hvordan pensjonen skal deles mellom gjenlevende ektefelle og fraskilt ektefelle.

Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 22 mai 1998 nr. 29 (ikr. 1 jan 1998 iflg. res. 22 mai 1998 nr. 485), 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54), 17 des 2021 nr. 146.

§ 16.

Full årlig enke- eller enkemannspensjon skal utgjøre 9 prosent av det pensjonsgrunnlaget som det avdøde medlemmet hadde (nettopensjon), se likevel overgangsregler i § 17.

Er den avdødes tjenestetid 30 år eller mer, ytes det full enke- eller enkemannspensjon. Dersom den avdødes tjenestetid er mindre enn 30 år, ytes det redusert enke- eller enkemannspensjon. Pensjonen skal da utgjøre så mange trettideler av full pensjon som den avdøde har tjenesteår. For beregning av oppsatt enke- eller enkemannspensjon gjelder § 7 nr. 2 tilsvarende.

Dersom den avdøde mottok avtalefestet pensjon, alderspensjon eller en tidligere oppsatt alders- eller uførepensjon, legges den faktiske tjenestetiden den avdøde hadde til grunn ved beregning av pensjonen. Det samme gjelder dersom den avdøde hadde rett til en oppsatt pensjon. Ellers skal den tjenestetiden den avdøde ville ha fått ved å fortsette i stillingen fram til aldersgrensen, legges til grunn, men ikke utover 67 år. På samme måte fastsettes tjenestetiden dersom medlemmet dør innen tre måneder etter at han eller hun har fratrådt sin stilling, og i mellomtiden ikke har vært i annet arbeid.

Departementet gir forskrift om fastsetting av enke- eller enkemannspensjon etter bestemmelsen her.

Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 12 juni 1987 nr. 46, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 17.[1]

Det ytes enke- og enkemannspensjon til gjenlevende ektefelle etter denne paragrafen når:

a. medlemmet døde før 1. januar 2001,
b. medlemmet døde mellom 1. januar 2001 og 1. februar 2010 og gjenlevende er enke eller enkemann etter medlem med medlemskap før 1. oktober 1976, og ellers når gjenlevende er født før 1. juli 1950 og avdøde ble medlem før 1. juli 2000, eller
c. medlemmet døde etter 31. januar 2010 og gjenlevende er født før 1. januar 1955 og avdøde ble medlem første gang før 1. oktober 1976 og ekteskapet ble inngått før 1. januar 2010, og ellers når gjenlevende er født før 1. juli 1950 og avdøde ble medlem før 1. juli 2000.

Full årlig enke- eller enkemannspensjon skal utgjøre 39,6 prosent av det pensjonsgrunnlaget som det avdøde medlemmet hadde (bruttopensjon). Bestemmelsene i § 16 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Pensjonen reduseres etter §§ 18 og 19 nedenfor. Dersom ekteskapet ble inngått før 1. januar 2010, gjelder dette likevel ikke for pensjon til enke etter mannlig medlem som ble medlem første gang før 1. oktober 1976, og heller ikke for annen gjenlevende ektefelle etter medlem med medlemskap før 1. oktober 1976 for tjenestetid opptjent etter 31. desember 1993. Dersom begge reduksjonsbestemmelsene skal anvendes, reduseres pensjonen først etter § 18.

Gjenlevende ektefelle som er født i 1954 eller senere, og som omfattes av paragrafen her, skal fra måneden etter fylte 67 år helt eller delvis få enke- eller enkemannspensjonen beregnet etter § 16. Andelen av pensjonen som beregnes etter § 16, skal tilsvare andelen alderspensjon som gjenlevende vil motta etter folketrygdloven kapittel 20. For den delen av pensjonen som er ikke-behovsprøvd etter tredje ledd andre punktum, skal enke- eller enkemannspensjonen beregnet etter § 16 utgjøre 27 prosent av pensjonsgrunnlaget i stedet for 9 prosent.

Departementet gir forskrift med nærmere bestemmelser om fastsetting av enke- eller enkemannspensjon.

Endret ved lover 6 juli 1957 nr. 29, 8 juni 1984 nr. 54, 22 mai 1998 nr. 29 (ikr. 1 jan 1998 iflg. res. 22 mai 1998 nr. 485), 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54, se overgangsbestemmelser i endringslovens X), 19 juni 2020 nr. 70 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1277), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

1 Jf. EØS-avtalen art. 69 og vedlegg XVIII nr. 21 b (direktiv 2006/54/EF).

§ 18.

Dersom den gjenlevende ektefellen samtidig har alderspensjon, midlertidig uførepensjon eller uførepensjon fra pensjonsordningen eller fra en annen tjenestepensjonsordning, skal enke- eller enkemannspensjonen fra pensjonsordningen reduseres etter bestemmelsene her.

Har den gjenlevende ektefellen alderspensjon, skal pensjonene ikke overstige et beløp som svarer til 60 prosent av summen av den gjenlevendes og den avdødes alderspensjoner. Avdødes alderspensjon regnes av samme pensjonsgrunnlag og tjenestetid som er lagt til grunn for enke- eller enkemannspensjonen. Det overskytende beløpet skal gå til fradrag i enke- eller enkemannspensjonen.

Har den gjenlevende ektefellen midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, skal enke- eller enkemannspensjonen utgjøre det beløpet som framkommer etter annet ledd når en benytter en beregnet alderspensjon for den gjenlevende ektefellen med samme pensjonsgrunnlag og tjenestetid som den midlertidige uførepensjonen eller uførepensjonen. Dersom den midlertidige uførepensjonen eller uførepensjonen er gradert, skal den beregnede alderspensjonen graderes tilsvarende.

Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 12 juni 1987 nr. 46, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73.

§ 19.

Dersom den gjenlevende ektefellen er yngre enn 70 år og har eller kan forventes å få arbeidsinntekt, reduseres pensjonen etter bestemmelsen her. Ytelser fra folketrygden som er nevnt i folketrygdloven § 17 A-6 fjerde ledd, er likestilt med arbeidsinntekt. Ved fastsetting av forventet inntekt legges det vekt på arbeidsmulighetene på hjemstedet og omstendigheter som framgår av folketrygdloven § 17 A-6.

Pensjonen skal ikke reduseres når den faktiske eller forventede inntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet i folketrygden. Pensjonen reduseres med 40 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet. Har den gjenlevende ektefellen fylt 67 år, skal enke- eller enkemannspensjonen ikke avkortes med mindre pensjonisten faktisk har arbeidsinntekt. Skjer det en vesentlig endring i de forhold som har vært avgjørende for fastsettelsen av enke- eller enkemannspensjonen, kan saken prøves på nytt, og pensjonen endres eller falle bort.

Inntekten som er lagt til grunn i folketrygden, legges også til grunn etter paragrafen her.

Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904).

§ 20.

Enke- eller enkemannspensjonen løper fra og med den måneden medlemmet dør, og til og med utgangen av måneden etter enkens eller enkemannens død.

Løpende enke- eller enkemannspensjon faller bort hvis enken eller enkemannen gifter seg igjen. Blir hun eller han igjen enke eller enkemann, kan styret, om hennes eller hans økonomiske forhold gjør det rimelig, bevilge henne eller ham pensjon med inntil forskjellen mellom pensjonen etter denne loven og underhold eller pensjon som vedkommende er sikret gjennom senere ekteskap. Bestemmelsen i andre punktum gjelder tilsvarende dersom det nye ekteskapet blir oppløst ved skilsmisse.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 11, 8 juni 1984 nr. 54, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531).

§ 21. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1976 nr. 81, endret ved lov 8 juni 1984 nr. 54, opphevet ved lov 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447).

§ 22. (Opphevet)

Endret ved lover 11 juni 1976 nr. 81, 8 juni 1984 nr. 54, opphevet ved lov 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447).

Kapittel 6. Barnepensjon.

Overskriften endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54 (kapitel V ble VI). 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 23.

Når et medlem dør, har gjenlevende barn rett til barnepensjon. Det samme gjelder når det er avsagt dom eller kjennelse for at medlemmet formodes å være

død. Inntil dom eller kjennelse foreligger, kan pensjonsordningens styre innvilge hel eller delvis pensjon. For rett til oppsatt barnepensjon er det et vilkår at det avdøde medlemmet hadde en tjenestetid på minst tre år, se §§ 3 og 4.

Full årlig barnepensjon skal utgjøre 15 prosent av det pensjonsgrunnlaget som det avdøde medlemmet hadde (nettopensjon).

Er den avdødes tjenestetid 30 år eller mer, ytes det full barnepensjon. Dersom den avdødes tjenestetid er mindre enn 30 år, ytes det redusert barnepensjon. Pensjonen skal da utgjøre så mange trettideler av full pensjon som den avdøde har tjenesteår. For beregning av oppsatt barnepensjon gjelder § 7 nr. 2 tilsvarende.

Dersom den avdøde mottok avtalefestet pensjon, alderspensjon eller en tidligere oppsatt alders- eller uførepensjon, legges den faktiske tjenestetiden den avdøde hadde til grunn ved beregning av pensjonen. Det samme gjelder dersom den avdøde hadde rett til en oppsatt pensjon. Ellers skal den tjenestetiden den avdøde ville ha fått ved å fortsette i stillingen fram til aldersgrensen legges til grunn, men ikke ut over 67 år.

Har barnet rett til barnepensjon fra Pensjonsordningen etter både moren og faren, får barnet pensjon etter hver av dem.

Pensjonen utbetales til utløpet av den måneden barnet fyller 20 år. Dør barnet tidligere, betales pensjonen til og med måneden etter dødsmåneden.

Pensjonsordningens styre kan gi barnepensjon til den avdødes stebarn og pleiebarn etter bestemmelsene i første til sjuende ledd.

Departementet gir forskrift om fastsetting av barnepensjon etter bestemmelsen her.

Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 12 juni 1987 nr. 46, 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 18 des 2015 nr. 103.

§ 24. (Opphevet)

Endret ved lover 11 juni 1976 nr. 81, 8 juni 1984 nr. 54, opphevet ved lov 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447).

Kapittel 7. Særlige vilkår.

Overskriften endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54 (endret bl.a. kapitel VI til VII), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 25. (Opphevet)

Endret ved lover 6 juli 1957 nr. 29, 8 juni 1984 nr. 54, opphevet ved lov 22 des

2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531).

§ 26.

Pensjonsordningen kan sette som vilkår for tilståelse av ytelser at vedkommende samtidig setter fram krav om ytelser etter folketrygdloven. Departementet kan fastsette nærmere forskrifter herom.
Opphevet ved lov 6 juli 1957 nr. 29, tilføyd ved lov 8 juni 1979 nr. 52, endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 27.

Dersom et medlem har mottatt en ytelse etter denne loven i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt. Pensjonsordningen kan også kreve en ytelse tilbake når et medlem eller noen som har handlet på medlemmets vegne, uaktsomt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra Pensjonsordningens side og mottakeren burde ha forstått dette.

I andre tilfeller enn nevnt i første ledd kan det som er utbetalt for mye, kreves tilbake dersom særlige grunner gjør det rimelig. Ved vurderingen av om det foreligger særlige grunner, skal det legges vekt på blant annet hvor lang tid det er gått siden den feilaktige utbetalingen fant sted, og om vedkommende har innrettet seg i tillit til utbetalingen. Kravet om tilbakebetaling etter dette leddet er begrenset til det beløp som er i behold når vedkommende blir kjent med at utbetalingen var feilaktig.

Et beløp som blir krevd tilbake etter første eller andre ledd, kan enten dekkes ved trekk i framtidige ytelser eller inndrives etter bestemmelsene i skattebetalingsloven. Slikt trekk avbryter foreldelsesfristen etter foreldelsesloven. Det kan kreves renter etter forsinkelsesrenteloven.

Dersom feilutbetalingen har medført høyere utlignet skatt, herunder trygdeavgift, kan tilbakekrevingsbeløpet reduseres med den merskatten som skyldes feilutbetalingen.
Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 26 mai 2000 nr. 37, 15 des 2017 nr. 104 (får virkning for feilutbetalinger som har skjedd etter lovens ikrafttredelse). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 8. Pensjonspremie.

Overskrift endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni

2019 nr. 782).

§ 28.

Utgiftene til pensjoner og til pensjonsordningens administrasjon, unntatt den del av utgiftene som dekkes etter bestemmelsene i § 37, dekkes ved pensjonspremier etter reglene i § 29.
Endret ved lov 8 juni 1984 nr. 54.

§ 29.

1. Medlemmet og i tilfelle hans eller hennes arbeidsgiver skal betale pensjonspremie til pensjonsordningen så lenge medlemmet er i tjeneste som nevnt i § 1, jfr. § 2, herunder også ved midlertidig avbrudd i tjenesten. For arbeidstakere betales likevel premie under avbrudd i tjenesten bare når full lønn betales.
Arbeidstakere skal betale sin egen andel av pensjonspremien også for den tid de etter lønnsopphør har rett til sykepenger etter lov om folketrygd, men likevel ikke hvis de får utbetalt alderspensjon etter § 7.
Arbeidsgiveren er ansvarlig for innbetaling av premien. Forfalt premie er tvangsgrunnlag for utlegg. Etter forfall kan det kreves renter etter en rentefot som fastsettes av pensjonsordningens styre.
2. Den årlige premie fastsettes av styret i prosent av pensjonsgrunnlaget, jf. § 5. Styret kan dele inn medlemmene eller virksomhetene i ulike premiegrupper. Fordelingen av premien mellom arbeidsgiver og arbeidstaker fastsettes av styret etter at deres arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner har hatt anledning til å uttale seg.
3. Departementet kan gi nærmere forskrifter om berekningen og innbetalingen av premien.
Endret ved lover 30 juni 1955 nr. 12, 13 apr 1962 nr. 7, 16 des 1966 nr. 4, 20 des 1968 nr. 4, 8 juni 1984 nr. 54, 12 juni 1987 nr. 46, 11 juni 1993 nr. 83, 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

Kapittel 9. Administrasjon.

Overskrift endret ved lover 15 des 2017 nr. 104, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 30.

Pensjonsordningen administreres gjennom Statens pensjonskasse.

Pensjonsordningen ledes av et styre bestående av den administrerende direktør i Statens pensjonskasse, som er leder i styret, og fire andre medlemmer som med personlige varamenn oppnevnes av departementet for fire år om gangen etter innstilling fra medlemmenes arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner. Av de oppnevnte medlemmer skal to medlemmer representere apotekene, ett det farmasøytiske og ett det tekniske personalet. Departementet fastsetter godtgjørelsen til styrets medlemmer.

Departementet gir de nødvendige regler om administreringen av pensjonsordningen og fastsetter det beløp som pensjonsordningen skal betale Statens pensjonskasse til dekning av administrasjonsutgiftene.

Endret ved lover 23 apr 1971 nr. 43, 8 juni 1984 nr. 54, 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 31.

Minst hvert 5. år, første gang 1 år etter at loven er trådt i kraft, skal det gjennomføres en forsikringsteknisk undersøkelse av pensjonsordningens økonomiske stilling.

Endret ved lov 8 juni 1984 nr. 54.

Kapittel 10. Forskjellige regler.

Overskrift endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 32.

1. Krav om pensjon meldes på den måte styret bestemmer og med de opplysninger som styret anser nødvendig.

Arbeidsgiver, medlem eller verge for denne plikter å gi de meldinger, attester og opplysninger som pensjonsordningen forlanger.

Når et medlem inngår ekteskap, eller når ekteskapet oppløses ved død eller skilsmisse, plikter også medlemmet, gjenlevende ektefelle eller i tilfelle vergen å sende melding om det til pensjonsordningen.

Unnlatelse av å etterkomme disse plikter straffes med bøter.

2. Folketrygdens organer plikter uten godtgjørelse og uten hinder av eventuell

taushetsplikt å gi de opplysninger som Pensjonsordningen trenger for å sikre riktig behandling av saker etter denne lov. Pensjonsordningen og annen pensjons- eller trygdeordning har tilsvarende gjensidig opplysningsplikt, når ytelse fra pensjonsordningen skal samordnes med ytelse fra annen ordning, eller pensjonsordningen har sluttet overenskomst med ordningen etter § 35.
Endret ved lover 30 juni 1955 nr. 12, 23 mai 1958 nr. 6, 23 apr 1971 nr. 43, 8 juni 1984 nr. 54, 26 mai 2000 nr. 37.

§ 33.

Pensjonen utbetales etterskottsvis hver måned til den berettigede, men kan, når særlige grunner tilsier det, utbetales til andre enn den berettigede. Terminbeløp avrundes til nærmeste hele krone.
Endret ved lover 19 des 1958 nr. 11, 8 juni 1984 nr. 54, 24 mai 1985 nr. 35.

§ 34.

Departementet kan gi nærmere forskrifter for gjennomføring av denne lov.

Rettigheter og plikter etter denne lov kan endres ved senere lov.

Hvis arbeidstakernes tariffmessige lønninger eller folketrygdens pensjoner endres, kan pensjonsordningens styre – i den utstrekning pensjonsordningens økonomi tillater det – treffe bestemmelse om at pensjonene skal reguleres tilsvarende. Hvis hensynet til pensjonsordningens økonomi gjør det nødvendig, kan pensjonene igjen settes ned til de beløp de utgjorde før de siste gang ble forhøyet etter bestemmelsene i foregående punktum.
Endret ved lover 30 juni 1955 nr. 12, 13 apr 1962 nr. 7, 8 juni 1984 nr. 54, 14 juni 1991 nr. 26, 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

Kapittel 11. Overgangsbestemmelser.

Overskrift endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 35.

Med samtykke av departementet kan pensjonsordningens styre treffe overenskomst med en annen pensjonsinnretning eller en kommune om overføring av medlemmer og pensjonister.

Når arbeidstaker samtidig har arbeid som omfattes av annen pensjonsordning som pensjonsordningen har sluttet overenskomst med etter første ledd, kan partene også slutte overenskomst om andre regler for minste lønn eller arbeidstid enn etter denne lov og om fastsetting av pensjonsgrunnlag, beregning og utbetaling av pensjon.
Endret ved lov 8 juni 1984 nr. 54.

§ 36.

Den som er i arbeid som omfattes av pensjonsordningen ved lovens ikrafttreden og som da har vært i slik tjeneste i de siste 12 måneder, får reknet tidligere tjenestetid som pensjonsgivende.

Den som ikke har slik tjenestetid som nevnt i foregående ledd, får godskrevet som pensjonsgivende to år av tidligere tjenestetid for hvert år vedkommende er i arbeid som omfattes av pensjonsordningen etter lovens ikrafttreden. Departementet kan i særlige tilfelle fastsette en gunstigere berekningsmåte.
Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 54, 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 37.

Den del av pensjonsordningens utgifter som følger av bestemmelsen i § 36, om pensjonsrettigheter for tjenestetid før denne lovs ikrafttreden, dekkes av staten. Kongen kan likevel fastsette et særskilt maksimalt pensjonsgrunnlag som skal gjelde ved beregning av statens andel av utgiftene.
Endret ved lover 20 des 1968 nr. 4, 12 juni 1987 nr. 46.

§ 38.

Denne lov trer i kraft 1. juli 1953.
Endret ved lov 8 juni 1984 nr. 54.

Lov om sjøtrygdelag [sjøtrygdelagloven]

§ 1.

Denne lova gjeld tilsyn med ymsesidige sjøtrygdelag som etter sine vedtekter har eit geografisk avgrensa virkeområde, og som ikkje kan teikna større trygd

enn kr. 25.000 for eiga rekning på ein vågnad, og berre trygdar farty, fiskereiskap, utstyr og fengd, og reiaransvar, tidstap og andre trygdingar som går inn som eit naturleg ledd i moderne fiskeridrift. Finanstilsynet kan i serlege høve godkjenne høgare sum enn kr. 25.000 for eiga rekning på ein vågnad, men ikkje høgare enn kr. 100.000.

Områdeavgrensinga i første leden gjeld ikkje for attertrygding i samsvar med attertrygdskipnad som Finanstilsynet har godkjent. Arbeidsområdet kan vera meir enn ti kommunar når det kjem av at talet på kommunar i området aukar etter at laget er skipa.

Har laget gjort ei attertrygdavtale som er godkjent av Finanstilsynet, kan høgstesummen for eiga rekning på ein vågnad aukast til kr 100.000. Dersom Finanstilsynet finn det forsvarleg, kan det for det einskilde lag godkjenne høgare sum, men ikkje utover kr 300.000.

Kongen kan endra summane i første og tredje leden for trygd for eiga rekning på ein vågnad.

Ein kjøl, garnlenk, anna reiskapseining eller ein lagringsplass vert rekna for ei vågnadseining.

Endra med lover 22 mars 1963 nr. 4, 26 mars 1982 nr. 10, 7 juni 1985 nr. 47, 10 des 2004 nr. 80 (ikr. 1 jan 2005, etter vedtak 21 des 2004 nr. 1685), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 2.

Kongen kan fastsetja at lova og skal gjelda andre sjøtrygdelag når det er rimelegt etter den verksemd dei driv.

Kongen kan fastsetja at eit ymsesidig sjøtrygdelag skal gå inn under forsikringsloven[1] når det trengst etter den verksemd laget driv. Eit slikt lag står då ikkje lenger under denne lova her.

Endra med lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776).

1 Inkurie: Loven heter nå forsikringsvirksomhetsloven.

§ 3. (Oppheva)

Endra med lov 30 juni 1955 nr. 7, oppheva med lov 7 juni 1985 nr. 47.

§ 4.

Kongen kan gjeva reglar om lagskiping og styreskipnad.

§ 5.

Foretaksnamnet åt laget skal syna kva slag trygdeverksemd laget driv, og at det er eit ymsesidigt trygdelag. Laget må ikkje ta eit foretaksnamn som svarar til eller lett kan føra til mistak med noko namn som alt er nytta av eit anna norsk trygdelag eller av utanlandsk lag som arbeider her i riket.
Endra med lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 6.

Kvart trygdelag skal ha vedtekt for verksemda med føresegner om kva slag verksemd laget skal driva og omfanget av den, om lagsorgan og deira avgjeringsmakt, om kva rett og skyldnad lagsmennene har innbyrdes og til tridjemann, og om korleis rekneskap skal leggjast fram og avgjerast.

Kongen gjev nærare reglar om kva det skal stå i vedtekta. Reglane kan ha form av ei normalvedtekt.

Vedtekter og brigde i dei treng godkjenning av Kongen eller den han gjev fullmakt.

§ 7. (Oppheva)

Oppheva med lov 7 juni 1985 nr. 47.

§ 8. (Oppheva)

Endra med lov 8 juni 1973 nr. 50, oppheva med lov 7 juni 1985 nr. 47.

§ 9.

Kjem Finanstilsynet til at eit trygdelag driv verksemda si i strid med lov, vedtekt eller reglar som er gjevne med heimel i denne lova, eller at verksemda ikkje har trygt nok grunnlag, skal rådet gjeva laget påbod om, innan ein fastsett frist, å gjera dei tiltaka som trengst.

Meiner Finanstilsynet at det er turvande av omsyn til trygdetakarane, kan rådet til ei kvar tid krevja at trygdelaget skal stogga verksemda si heilt eller noko, til dess påboda frå Finanstilsynet er fylgde.

Vert eit påbod ikke fylgt i rett tid, skal Finanstilsynet senda fråsegn om saka til Kongen. Kongen avgjer då kva rådgjerd som skal takast, og kan, etter at

trygdelaget har fått høve til å gjeva utsegn, fastsetja at laget skal avskipast. Kongen kan og fastsetja at det ikkje skal takast utlegg i lagseiga før det er avgjort om laget skal avskipast, og at tvangssal berre kan haldast når ein heilt rettsverna panterett var til før Kongen gjorde vedtaket, eller før Finanstilsynet gav påbod om å stogga verksemda.

Held Finanstilsynet det truleg at eit trygdelag ikkje vert i stand til å svara skyldnaden sin, kan Kongen fastsetja at laget straks skal avskipast.

Endra med lover 7 juni 1985 nr. 47, 26 juni 1992 nr. 86, 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 10.

Når eit trygdelag skal avskipast, fastset Finanstilsynet korleis dette skal gjerast. Vert avskipinga gjord etter føresegnene i § 9, kan kravsmennene korkje med utlegg eller på annan måte få seg stettingsrett i noko som høyrer laget til.

Finanstilsynet fører tilsyn med avskipinga. Føresegnene i § 8 gjeld på tilsvarande måte. For slikt tilsyn skal laget svara eit vederlag som Kongen eller den han gjev fullmakt, fastset for kvart år.

Endra med lover 7 juni 1985 nr. 47, 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 11. (Oppheva)

Oppheva med lov 7 juni 1985 nr. 47.

§ 12.

Bryt nokon eit påbod eller forbod som er gjeve i eller med heimel i denne lova, vert han straffa med bot, om ikkje tilhøvet går inn under stridare straffebod.

Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 13.

1. Denne lova tek til å gjelda 1. juli 1953.

– – –

Finanstilsynet kan gjeva reglar om å avskipa sjøtrygdelag som ikkje vil halda fram med verksemda.

Kongen avgjer korleis føresegnene i lova skal setjast i verk for sjøtrygdelag

som vil halda fram med verksemda, og kva tid det skal gjerast frå. Når eit lag ikkje i rett tid stettar dei krava som er sette i eller med heimel i denne lova, skal verksemda avskipast etter reglar som Finanstilsynet gjev.
Endra med lover 7 juni 1985 nr. 47, 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

Lov om erstatning for krigsskade på eiendom og interesse [krigsskadeerstatningsloven]

I. Alminnelige bestemmelser.

Kapitel 1. Lovens omfang. Begrepet krigsskade. Finansiering.

§ 1. Omfang.

Loven omfatter med de nedenfor nevnte unntak all norsk eiendom – fast gods og løsøre – som befinner seg i riket, herunder medregnet Svalbard, Jan Mayen og bilandene. Skip og fly som hører hjemme her, anses for å befinne seg i riket selv om de er utenfor territorialgrensen.

Skip over 100 br.reg.tonn og varer under transport omfattes bare av loven for så vidt Kongen gjør vedtak om det. Det samme gjelder eiendom som tilhører staten eller statsinstitusjon.

Kongen kan bestemme at loven ikke skal omfatte eiendom som for en del eies av stat eller statsinstitusjon eller som helt eller delvis eies av selskap eller sammenslutning hvor staten har framtredende økonomisk interesse eller av stiftelse som er dannet ved overføring av statsmidler. Kongen kan likeledes bestemme at visse arter av løsøre og eiendom under en viss verdi eller eiendom som tilhører kommuner eller institusjoner, skal falle utenfor loven.

Kongen kan bestemme at loven skal omfatte

a. eiendom her i riket som helt eller delvis har utenlandsk eier;
b. eiendom utenfor riket som helt eller delvis har norsk eier;
c. varer under transport til og fra Norge som ikke går inn under første til tredje ledd.

Kongen kan bestemme at loven i den utstrekning han fastsetter, også skal omfatte rettigheter og andre interesser.

§ 2. Krigsskade.

Ved krigsskade forstås i denne lov skade på eiendom eller interesse som er en direkte følge av krig eller krigstilstand som riket befinner seg i, uten hensyn til på hvilken måte skaden er voldt. Har krigen eller krigstilstanden i ikke uvesentlig grad vært medvirkende årsak til skaden, kan Krigsskadeskipnaden bestemme at skaden helt eller delvis skal anses som krigsskade, for så vidt den ikke er dekket ved vanlig skadeforsikring.

Når krig er brutt ut, kan Kongen bestemme at skade som er voldt før krigsutbruddet og som har sammenheng med krigen, skal omfattes av loven.

Skade forårsaket av eier eller andre på hans vegne for å unndra fienden hjelpemidler eller for å avverge eller forminske skade som nevnt i første ledd, anses bare som krigsskade hvis tiltaket etter forholdene har vært forsvarlig.

Skade som følge av rekvisisjon som har hjemmel i norsk lov, omfattes ikke av denne lov.

§ 3. Finansiering.

Til erstatning for krigsskader nyttes midler som Stortinget stiller til rådighet og midler som skaffes til veie ved trygder opprettet i henhold til denne lov.

Så langt disse midler strekker til, erstattes skadene etter de regler loven gir.

Med Finansdepartementets samtykke kan Krigsskadeskipnaden oppta lån for regning av en eller flere av de trygder som er opprettet etter bestemmelsene i kap. 6-9. For lånet hefter vedkommende trygders midler. Departementet kan også gi samtykke til at det for lånet utstedes ihendehaverobligasjoner eller obligasjoner registrert i en verdipapirsentral.
Endret ved lover 30 juni 1955 nr. 7, 14 juni 1985 nr. 70, 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

Kapitel 2. Organisasjon.

§ 4. Krigsskadeskipnaden.

Registrering og taksering av krigsskader, innkreving av premie og utligningsbeløp og fastsetting og utbetaling av erstatning forestås av Krigsskadeskipnaden.

Krigsskadeskipnaden skal ha sitt sete på det sted Kongen bestemmer.

§ 5. Administrasjon.

1. Krigsskadeskipnaden ledes av et styre som oppnevnes av Kongen når han finner at forholdene krever det.
Styret skal ha så mange medlemmer og varamenn som Kongen til enhver tid bestemmer. Kongen avgjør hvem som skal være formann og varaformann i styret, og kan treffe bestemmelse om fordeling av forretningene mellom styrets medlemmer.

Medlemmenes funksjonstid og godtgjøring fastsettes av Kongen.

Kongen kan bestemme at styret midlertidig skal tre ut av funksjon hvis han finner at forholdene ikke lenger krever at det er i virksomhet.

Styret holder møter så ofte formannen finner det nødvendig. Møte skal også holdes når det kreves av minst to av medlemmene. Styret er vedtaksført når minst halvdelen av medlemmene er til stede. Vedtak fattes ved stemmeflertall. Ved stemmelikhet gjør formannens stemme utslaget.

Over møtene føres protokoll som underskrives av samtlige møtende.

Krigsskadeskipnaden forpliktes ved underskrift av styrets fungerende formann. Styret kan meddele prokura.

Kongen ansetter den administrerende direktør for Krigsskadeskipnaden etter innstilling fra styret.

Andre tjenestemenn ansettes av styret.

Lønns- og tjenestevilkår for direktøren og tjenestemennene fastsettes av styret med godkjenning av vedkommende departement.

Styret bør i den utstrekning det er mulig, rådføre seg med Krigsskaderådet når det gjelder avgjørelser av prinsipiell betydning.

Styret skal hvert år innen tre måneder etter regnskapsårets utløp sende departementet årsregnskap og beretning om Krigsskadeskipnadens virksomhet. Regnskapet og beretningen skal av departementet meddeles Stortinget.

Med departementets samtykke kan styret oppnevne særstyrer for en eller flere av de trygder som opprettes i medhold av § 23. Særstyrenes myndighetsområde bestemmes i instruks som er godkjent av departementet.
2. Så lenge det ikke er oppnevnt styre for Krigsskadeskipnaden, treffer arbeidsutvalget i Norges Krigsskaderåd de bestemmelser som tilligger styret og som anses nødvendige for å forberede Krigsskadeskipnadens virksomhet. Når arbeidsutvalget finner grunn til det, kan det forelegge en sak for rådet til avgjørelse. Reglene i punkt 1 femte til syvende samt ellevte og tolvte ledd gjelder tilsvarende.
Reglene i første ledd gjelder tilsvarende hvis styret midlertidig er satt ut av funksjon etter bestemmelsen i punkt 1 fjerde ledd.
Endret ved lov 30 juni 1955 nr. 7.

§ 6. Bistand fra myndigheter og institusjoner.

Kommunale og andre offentlige myndigheter, norske skadeforsikringsselskaper og representanter for utenlandsk skadeforsikringsselskap som driver virksomhet her i landet eller sammenslutning av slike, plikter å bistå Krigsskadeskipnaden.

Nærmere regler om dette og om godtgjøring fastsettes av Kongen.

Krigsskadeskipnaden kan med godkjenning av departementet treffe avtale om at privat eller offentlig institusjon skal forestå deler av Krigsskadeskipnadens virksomhet under styrets tilsyn og ledelse.

Finner Krigsskadeskipnaden det påkrevd, kan den kreve bevis opptatt ved domstolene. Reglene i tvisteloven §§ 28-3 til 28-5 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapitel 3. Skademelding og taksering.

§ 7. Skademelding.

Den som vil søke erstatning for krigsskade i henhold til denne lov, må uten ugrunnet opphold sende melding om skaden til den kommune hvor han var bosatt da skaden oppstod. Rammer skaden fast eiendom eller næringsvirksomhet i annen kommune enn hjemstedskommunen, må melding samtidig sendes til den kommune hvor eiendommen ligger eller virksomheten drives.

Kommunen registrerer skaden og sender straks melding til Krigsskadeskipnaden med mulige merknader.

Krigsskadeskipnaden gir nærmere regler om hva meldingen skal gå ut på og fastsetter skjema for den. Den gir også nærmere regler om hvordan kommunen skal gå frem hvis forbindelsen med Krigsskadeskipnaden blir brutt eller det foreligger andre særlige forhold.

Skadelidte plikter å skaffe alle opplysninger han kan gi til bedømmelse av skaden. Den som forsettlig eller grovt uaktsomt gir uriktige eller ufullstendige opplysninger, kan helt eller delvis nektes erstatning og pålegges å betale tilbake mottatte beløp. Erstatning kan dog ikke nektes til skade for rettighetshaver (jfr. § 18 fjerde ledd) når denne ikke er medskyldig i forholdet.

Krigsskadeskipnaden kan fastsette bestemte frister for innsending av skademeldinger med den virkning at senere innsendte meldinger ikke tas i betraktning. Hvis eieren er hindret av krigen fra å sende inn melding innen fristens utløp, kommer meldingen tidsnok når han sender den snarest mulig

etter at hindringen er falt bort.

Når særlige grunner gjør det rimelig, kan Krigsskadeskipnaden forlenge en fastsatt frist eller unnlate å påberope at meldingen er kommet for sent eller at gjeldende regler for øvrig er tilsidesatt.

§ 8. Gransking og taksering.

Når Krigsskadeskipnaden har fått inn melding om krigsskade, skal den sørge for at det snarest mulig foretas granskning for å fastslå årsaken til skaden. I samband med granskingen holdes takst hvis skaden antas å gå inn under loven.

Med samtykke av departementet kan Krigsskadeskipnaden bestemme at også skader som ikke er meldt i samsvar med § 7, skal granskes og takseres.

Gransking og taksering foretas av to takstmenn oppnevnt av Krigsskadeskipnaden eller den skipnaden bemyndiger. Blir takstmennene ikke enige, tilkaller de en tredje takstmann som er oppnevnt på samme måte.

For utfallet av gransking og taksering redegjøres på skjema fastsatt av Krigsskadeskipnaden. Utskrift av forretningen sendes snarest til skadelidte, Krigsskadeskipnaden og vedkommende kommune eller kommuner. Skadelidte gis samtidig underretning om adgangen til å kreve overtakst og om fristen for å begjære denne.

Krigsskadeskipnaden gir med godkjenning av departementet nærmere regler om fremgangsmåten ved gransking og taksering.

For skade som Krigsskadeskipnaden finner er av liten økonomisk betydning for skadelidte, kan den bestemme en forenklet granskings- og takseringsmåte, eller at gransking og taksering helt kan unnlates. Finner Krigsskadeskipnaden det hensiktsmessig og forsvarlig, kan den i steden for å holde gransking og takst treffe avtale med skadelidte om skadens størrelse.
Endret ved lov 8 juni 1973 nr. 50.

§ 9. Overtakst.

Skadelidte og enhver som har pant eller annen sikkerhet i den skadede eiendom, kan kreve overtakst. Kravet sendes til Krigsskadeskipnaden. Det må være satt fram innen tre måneder etter at skadelidte er gjort kjent med taksten. Krigsskadeskipnaden kan samtykke i at overtakst holdes selv om kravet er kommet inn etter fristens utløp. Blir samtykke nektet, kan avgjørelsen om dette bringes inn for departementet. Også Krigsskadeskipnaden kan kreve overtakst. Melding om kravet må være sendt skadelidte innen seks måneder etter at taksten ble holdt. Fristen kan forlenges av departementet.

Overtaksten foretas av tre takstmenn oppnevnt av Krigsskadeskipnaden

eller den skipnaden bemyndiger. En av takstmennene oppnevnes som formann.

Finner departementet det påkrevd, kan det gi regler som begrenser adgangen til å kreve overtakst når den må antas å ville ha liten betydning for skadelidte eller å ville føre med seg uforholdsmessig kostnad eller forsinkelse.

Bestemmelsene i § 8 fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 8 juni 1973 nr. 50.

§ 10. Kostnader ved takst og overtakst.

Krigsskadeskipnaden betaler kostnadene ved gransking og taksering.

Kostnadene ved overtakst betales av den som har krevd overtaksten hvis taksten går ham imot. Ellers betales de av Krigsskadeskipnaden.

§ 11. Prisgrunnlag.

Ved takst og overtakst legges priser og verdier umiddelbart før krigsutbruddet til grunn. Krigsskadeskipnaden kan fastsette en bestemt dag som utgangspunkt.

Med godkjenning av departementet kan Krigsskadeskipnaden fastsette at prisene på et annet tidspunkt skal legges til grunn eller at bestemte normalsatser skal nyttes.

Krigsskadeskipnaden kan med godkjenning av departementet gi nærmere regler om prisgrunnlaget.

§ 12. Avvisning av søknad. Klage.

Finner Krigsskadeskipnaden at det ikke foreligger krigsskade som går inn under denne lov, eller at vilkårene for erstatning av andre grunner ikke er til stede, skal den på betryggende måte underrette skadelidte og kort grunngi avgjørelsen.

Skadelidte og den som har pant eller annen tinglig sikkerhet i den skadede gjenstand, kan innen tre måneder etter at skadelidte har mottatt underretning, bringe avvisningen inn for domstolene eller klage over den til Krigsskaderådet, jfr. lov om Norges Krigsskaderåd av 6. juli 1951 § 1 d. Krigsskadeskipnaden kan forlenge fristen når særlige grunner gjør det rimelig. Oppfriskning kan gis etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.

Selv om saken er brakt inn for Krigsskaderådet, kan dette henvise den til domstolene hvis rådet finner at det ikke selv bør treffe avgjørelsen. I så fall setter det en frist for klageren til å bringe saken inn for retten. Hvis Krigsskaderådet avgjør saken, er avgjørelsen bindende for den som har klaget og for Krigsskadeskipnaden.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 13. Erstatningsmessig skade.

Finner Krigsskadeskipnaden at en krigsskade går inn under loven, fastsetter den den erstatningsmessige skade som danner det endelige grunnlag for erstatningsoppgjøret. Den erstatningsmessige skade fastsettes til taksten, eventuelt overtaksten, men den kan settes lavere når skaden er uten særlig økonomisk betydning for skadelidte, når skaden vesentlig berører utseendet uten å forringe nytteverdien, når det gjelder skade på luksusbetonte ting eller når andre forhold gjør det rimelig. Er takst ikke holdt (jfr. § 8 nest siste punktum), eller er skaden ellers av liten økonomisk betydning, kan det bestemmes at erstatning ikke skal ytes. I trygdene må den erstatningsmessige skade ikke settes høyere enn trygdesummen.

I vedtektene for de av Krigsskadeskipnaden opprettede trygder (jfr. § 23) kan det bestemmes at skadelidte selv bærer en viss del av skaden.

Krigsskadeskipnaden skal på betryggende måte underrette skadelidte om resultatet og kort grunngi avgjørelsen. I underretningen gjøres merksam på at skadelidte ikke har noe rettskrav på det fastsatte beløp.

Skadelidte og enhver som har pant eller annen sikkerhet i den skadede gjenstand, kan innen tre måneder etter at skadelidte har fått melding om avgjørelsen bringe denne inn for Krigsskaderådet dersom forskjellen mellom skadetaksten og den av Krigsskadeskipnaden fastsatte erstatningsmessige skade utgjør minst et beløp som fastsettes av Kongen. Departementet kan tillate klage selv om forskjellen ikke kommer opp i dette beløp.

Fastsettingen av den erstatningsmessige skade er endelig, jfr. dog § 16. Endret ved lov 30 juni 1955 nr. 7.

§ 14. Særregler for visse grupper av ting eller skader.

Finner Krigsskadeskipnaden det hensiktsmessig og forsvarlig, kan den med godkjenning av departementet for visse grupper av ting eller skader foreskrive andre regler for melding, taksering og erstatning enn de som er fastsatt i dette kapitel.

Kapitel 4. Erstatningsoppgjør.

§ 15. Tidspunktet.

Stortinget bestemmer når erstatningsoppgjøret kan ta til.

Før dette tidspunkt kan Krigsskadeskipnaden utbetale hel eller delvis erstatning hvor sterke samfunnsmessige hensyn eller andre særlig tungtveiende grunner taler for det. Departementet gir nærmere regler om dette.

§ 16. Alminnelige regler.

1. I trygdene (jfr. §§ 23 flg.) dekkes de erstatningsmessige skader av trygdens midler. Om det skal betales renter og i tilfelle fra hvilken tid og etter hvilken rentesats, avgjøres av Krigsskadeskipnaden med godkjenning av departementet. På samme måte kan fastsettes at det skal betales tillegg til eller gjøres fradrag i erstatningen på grunn av endring i prisnivået.
Er en trygds midler ikke tilstrekkelige til betaling etter foregående ledd, nedsettes alle ikke betalte erstatninger forholdsmessig. Er midlene mer enn tilstrekkelige, bestemmer Stortinget hvorledes det overskytende skal anvendes.
2. Krigsskadeskipnaden fordeler de midler Stortinget stiller til rådighet.
I samsvar med retningslinjer som Stortinget måtte fastsette, avgjør Krigsskadeskipnaden på grunnlag av billighetshensyn som særlig skal tilgodese samfunnsøkonomiske og sosiale interesser

a. om og i tilfelle med hvilket beløp det skal ytes erstatning for skade som ikke er gjenstand for trygding;
b. om og i tilfelle med hvilket beløp det skal ytes erstatning for skade som en trygd ikke har midler til å dekke.

Kongen gir med Stortingets godkjenning regler om prioritetsforholdet mellom de forskjellige skader, om oppgjøret og om fremgangsmåten ved fastsettingen av erstatningen. I reglene kan bestemmes at Krigsskadeskipnadens avgjørelse i visse tilfelle kan påklages til høyere myndighet.

§ 17. Oppgjør under særlige forhold.

Stortinget kan gjøre vedtak om at Krigsskadeskipnaden skal foreta oppgjør av alle landets krigsskader etter de i § 16 nr. 2 nevnte regler, hvis skadene blir så

store at denne fremgangsmåte finnes nødvendig for å oppnå et samfunnsmessig forsvarlig resultat.

Trygdenes midler skal i tilfelle gå inn i oppgjøret sammen med de midler Stortinget stiller til rådighet. Stortinget bestemmer om og i tilfelle i hvilket omfang de som har gjort innbetaling til trygdene skal ha noen særrett til de innbetalte beløp.

§ 18. Utbetaling.

Utbetaling av erstatning skal gjøres betinget av at beløpet blir brukt til rasjonell gjenreising eller gjenanskaffelse.

Utbetaling skjer til eieren når betingelsen i foregående ledd etter Krigsskadeskipnadens skjønn er oppfylt, eller når det er stillet sikkerhet for at så vil skje.

Panterett og annen sikkerhetsrett som hvilte på det som er skadd, overføres på det som er gjenreist eller gjenanskaffet for erstatningen.

Blir erstatningen betalt uten gjenoppretningsplikt, jfr. siste ledd, dekkes panthaver og annen innehaver av særlig rett i tingen etter sin prioritet foran eieren, dersom retten er tinglyst eller rettighetshaveren har meldt seg hos Krigsskadeskipnaden.

Finner Krigsskadeskipnaden grunn til det, kan den fravike det som er bestemt i første og annet ledd, og hvis det gjelder erstatning etter § 16 nr. 2 eller § 17 også det som er bestemt i tredje og fjerde ledd.

Kapitel 5. Forskjellige bestemmelser.

§ 19. Overdragelse m.v. av erstatningskrav.

Kongen kan gi forskrifter om innskrenkning i retten til å overdra, pantsette eller på annen måte råde over krav på erstatning etter denne lov og i adgangen til å gjøre dem til gjenstand for tvangsfullbyrdelse. Kongen kan også gi forskrifter om forlengelse av renteprioritetsfristen etter panteloven § 1-5 for så vidt angår krav som er sikret ved pant i krigsskadet eiendom.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 20. Administrasjonskostnader.

Kongen bestemmer etter forslag fra Krigsskadeskipnaden hvorledes

administrasjonskostnadene skal fordeles mellom staten og de forskjellige trygder.

§ 21. Skattebestemmelser.

Premie og utlignet beløp etter denne lov gir rett til fradrag i inntekt ved skatteligningen for det år beløpet er betalt.

Kongen kan bestemme at inntekt av erstatning etter denne lov helt eller delvis skal være fritatt for skatt til stat og kommune.

§ 22. Statens og tredjemanns ansvar.

Krigsskadeskipnaden kan helt eller delvis kreve utbetalt skadeerstatning tilbake hos tredjemann som overfor skadelidte er ansvarlig for skaden.

II. Særbestemmelser for trygding.

Kapitel 6. Opprettelse av trygder.

§ 23. Trygdene.

Krigsskadeskipnaden oppretter en alminnelig trygd for bygninger og en alminnelig trygd for løsøre og så mange andre trygder som den finner at det er behov for.

Hver trygd fører eget regnskap og foretar eget erstatningsoppgjør, jfr. dog § 17.

Kapitel 7. Alminnelig bygningstrygd.

§ 24. Omfang.

Den alminnelige bygningstrygd omfatter bygninger. Herved forstås faste byggverk og anlegg av ethvert slag med fast indre og ytre tilbehør såsom faste maskiner og fast inventar og annet som i alminnelighet går inn under brannforsikring av fast eiendom.

Som bygning regnes også bruer, kaier, bollverk, dambygninger, utvendig rør og kraftledninger, kraner, vann- og kloakkledninger, jordkabler e.l. samt faste

maskiner og fast inventar i leid lokale.

Kongen kan bestemme at også andre ting skal regnes som bygning, eller at visse bygninger ikke skal omfattes av trygden.

§ 25. Tvungen trygding.

Den alminnelige bygningstrygd er tvungen for alle bygninger som ved krigens begynnelse er eller senere under krigen, men før skaden er inntruffet, blir forsikret mot brann. Om og på hvilke betingelser den tvungne trygd skal gjelde bygninger som er brannforsikret i utenlandsk forsikringsinnretning som ikke har rett til å drive forsikringsvirksomhet her i riket etter finansforetaksloven, bestemmes i vedtektene. Bygninger som er eller kan bli trygdet i annen av Krigsskadeskipnaden opprettet trygd, går ikke inn under den alminnelige bygningstrygd.

Trygdesum er brannforsikringssummen, heri medregnet mulig forsikringssum for murtvang og andre påbud.

Bygninger som er med i den alminnelige bygningstrygd etter denne paragraf, kan ikke gå ut av bygningstrygden uten samtykke av Krigsskadeskipnaden. Dette gjelder selv om bygningen opphører å være forsikret mot brann.
Endret ved lover 30 juni 1955 nr. 7, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776). **Endres** ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 26. Frivillig trygding.

Bygninger som ikke er med i den alminnelige bygningstrygd etter foregående paragraf og som heller ikke er eller kan bli trygdet i annen av Krigsskadeskipnaden opprettet trygd, kan meldes inn frivillig i den alminnelige bygningstrygd for trygdesum som Krigsskadeskipnaden godtar.

For bygning som er med i den alminnelige bygningstrygd etter § 25, kan det med styrets samtykke tegnes tilleggstrygd mot krigsskade.

Innmelding skjer til Krigsskadeskipnaden eller til brannforsikringsselskap. Selskapet sender straks innmeldingen til Krigsskadeskipnaden med mulige merknader.

Bygninger som er meldt inn i den alminnelige bygningstrygd etter denne paragraf, kan ikke meldes ut uten samtykke av Krigsskadeskipnaden.
Endret ved lov 30 juni 1955 nr. 7.

§ 27. Bygningstrygdens midler.

Midler til den alminnelige bygningstrygd skaffes ved utligning på trygdesummene. Utligning kan bare skje med samtykke av Kongen som fastsetter omfanget av utligningen og gir nærmere regler for den.

Uten Stortingets samtykke kan det for samme krig ikke utlignes mer enn 2 pst.

Av beløp som ikke betales ved forfall, svares rente etter rentefot fastsatt av Kongen.

Forfalt utligning med påløpne renter har samme sikkerhet og kan inndrives på samme måte som offentlige eiendomsskatter.

§ 28. Vedtekter.

Vedtekter for den alminnelige bygningstrygd fastsettes av Kongen etter forslag av Krigsskadeskipnaden.

Kapitel 8. Alminnelig løsøretrygd.

§ 29. Omfang.

Den alminnelige løsøretrygd omfatter løsøre som ikke i medhold av § 1 er holdt utenfor loven og som ikke er eller kan bli trygdet i annen av Krigsskadeskipnaden opprettet trygd. Ved løsøre forstås i denne paragraf all annen eiendom enn bygninger, skog og jord.

Krigsskadeskipnaden kan midlertidig bestemme at visse arter av løsøre skal holdes utenfor løsøretrygden.

§ 30. Tvungen trygding.

Den alminnelige løsøretrygd er tvungen for løsøre som ved krigens begynnelse er eller senere under krigen, men før skaden er inntruffet, blir forsikret mot brann. Om og på hvilke betingelser den tvungne trygd skal gjelde løsøre som er brannforsikret i utenlandsk forsikringsinnretning som ikke har rett til å drive forsikringsvirksomhet her i riket etter forsikringsloven,[1] bestemmes i vedtektene.

Trygdesummen er brannforsikringssummen.

Kongen kan bestemme at visse slags løsøre skal omfattes av den tvungne

trygd uten hensyn til om det er brannforsikret, og fastsetter i så fall hvorledes trygdesummen skal beregnes.

Løsøre som er med i den alminnelige løsøretrygd etter denne paragraf, kan ikke gå ut av løsøretrygden uten samtykke av Krigsskadeskipnaden. Dette gjelder selv om løsøret opphører å være forsikret mot brann.

Endret ved lover 30 juni 1955 nr. 7, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776).

1 Inkurie: Loven er opphevet, se nå lov 10 apr 2015 nr. 17 kap. 5.

§ 31. Frivillig trygding.

Løsøre som ikke er med i den alminnelige løsøretrygd etter foregående paragraf, kan meldes inn frivillig i den alminnelige løsøretrygd for trygdesum som Krigsskadeskipnaden godtar.

For løsøre som er med i den alminnelige løsøretrygd etter foregående paragraf, kan det med styrets samtykke tegnes tilleggstrygd mot krigsskade.

Innmelding skjer til Krigsskadeskipnaden eller til brannforsikringsselskap. Selskapet sender straks innmeldingen til Krigsskadeskipnaden med sine merknader.

Løsøre som er meldt inn i den alminnelige løsøretrygd etter denne paragraf, kan ikke meldes ut uten samtykke av Krigsskadeskipnaden.

Endret ved lov 30 juni 1955 nr. 7.

§ 32. Vedtekter.

Vedtekter for den alminnelige løsøretrygd fastsettes av Kongen etter forslag av Krigsskadeskipnaden. For så vidt vedtektene ikke bestemmer noe annet, gjelder bestemmelsene i § 27 tilsvarende.

Kapitel 9. Andre trygder.

§ 33. Vedtekter og omfang.

Vedtekter for andre trygder som Krigsskadeskipnaden oppretter i henhold til § 23, fastsettes av Kongen etter forslag fra Krigsskadeskipnaden.

Omfanget av trygden, om den skal være tvungen eller frivillig og hvorledes midlene til den skal skaffes, bestemmes i vedtektene.

For så vidt vedtektene ikke bestemmer noe annet, gjelder bestemmelsene i § 27 tilsvarende.
Endret ved lov 30 juni 1955 nr. 7.

III. Slutningsbestemmelser.

§ 34. Gjennomføring.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser til gjennomføring av loven.

§ 35. Senere endring.

Reglene i denne lov og bestemmelser gitt i henhold til den, kan når som helst endres med virkning for enhver.

§ 36. Ikrafttreden.

Denne lov trer i kraft fra den dag Kongen bestemmer.[1]
Fra samme dag – – –
Endret ved lov 12 des 2003 nr. 115 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1507).
1 Fra 23 okt 1953 iflg. res. 21 okt 1953.

Konvensjon 1 mars 1954 om den sivile prosess

I. Meddelelse av rettslige og utenrettslige dokumenter.

Art 1.

I sivile eller kommersielle saker skal forkynnelse av dokumenter for personer som oppholder seg i utlandet utføres i de kontraherende stater på begjæring av den anmodende stats konsul rettet til den myndighet som den anmodede stat utpeker. Begjæringen skal inneholde opplysninger om den myndighet som det oversendte dokument er kommet fra, partenes navn og stilling, destinatarens adresse og dokumentenes art og være avfattet i den anmodede myndighets språk. Denne myndigheten skal sende konsulen det skrift som beviser at forkynnelse er utført eller gir opplysning om den omstendighet som har hindret

utførelsen.

Alle vanskeligheter som måtte oppstå i anledning av konsulens begjæring, skal ordnes på diplomatisk vei.

Enhver kontraherende stat kan ved meddelelse til de andre kontraherende stater bestemme at begjæringer om forkynnelse på dens territorium, med innhold som nevnt i første ledd, skal sendes den på diplomatisk vei.

Foranstående bestemmelser er ikke til hinder for at to kontraherende stater kommer overens om å tillate direkte korrespondanse mellom deres respektive myndigheter.

Art 2.

Forkynnelsen besørges utført av den myndighet som er kompetent etter den anmodede stats lov. Denne myndighet kan, bortsett fra de tilfelle som er nevnt i artikkel 3, innskrenke seg til å utføre forkynnelsen ved å overlevere dokumentet til destinataren når han er villig til å motta det.

Art 3.

Med begjæringen skal følge to eksemplarer av det dokument som skal forkynnes.

Hvis det dokument som skal forkynnes er avfattet enten i den anmodede myndighets språk eller i det språk de to interesserte stater er kommet overens om, eller hvis det følger med en oversettelse til et av disse språk, skal den anmodede myndighet, såfremt det i begjæringen er uttalt ønske herom, la forkynnelsen utføre på den måte som landets lovgivning foreskriver for tilsvarende forkynnelse, eller på en særskilt måte, forutsatt at den ikke strider mot denne lovgivning. Er et slikt ønske ikke uttalt, skal den anmodede myndighet først forsøke å overlevere dokumentet slik som angitt i artikkel 2.

Hvis ikke annet er avtalt, skal den oversettelse som er nevnt i foregående ledd være bekreftet av den anmodende stats diplomatiske eller konsulære representant eller av en edsvoren translatør i den anmodede stat.

Art 4.

Utførelsen av en forkynnelse som nevnt i artiklene 1, 2 og 3, kan ikke nektes medmindre den stat på hvis territorium den skulle foretas finner at utførelsen ville gjøre inngrep i dens suverenitet eller sikkerhet.

Art 5.

Beviset for forkynnelsen gis enten ved et datert og legalisert mottakelsesbevis fra destinataren eller ved en bevitnelse fra den anmodede stats myndighet om utførelsen, med opplysning om på hvilken dag og på hvilken måte forkynnelsen er utført.

Mottakelsesbeviset eller bevitnelsen skal være påført eller vedheftet det ene eksemplar av det forkynte dokument.

Art 6.

Bestemmelsene i de foregående artikler er ikke til hinder for:

1. at dokumenter gjennom posten kan sendes direkte til interesserte som oppholder seg i utlandet;

2. at de interesserte kan la forkynnelsen utføre direkte ved bestemmelseslandets rettsbetjenter eller kompetente tjenestemenn;

3. at enhver stat kan la forkynnelse for personer som oppholder seg i utlandet, utføre direkte ved sine diplomatiske eller konsulære representanter.

Adgangen til å la forkynnelse utføre på en av disse måter er dog betinget av at det er hjemlet ved overenskomst mellom vedkommende stater, eller – når overenskomst ikke foreligger – den stat på hvis territorium forkynnelsen skal foretas ikke motsetter seg det. Denne stat kan ikke motsette seg forkynnelse etter første ledd nr. 3 når forkynnelsen skal foretas uten tvang overfor en borger av den anmodende stat.

Art 7.

Forkynnelse medfører ikke krav på betaling av sportler eller omkostninger av noen som helst art.

Hvis ikke annet er avtalt, har dog den anmodede stat rett til å kreve at den anmodende stat godtgjør omkostninger foranlediget ved at en rettsbetjent har medvirket eller ved at det er benyttet en særskilt fremgangsmåte i de tilfelle som er nevnt i artikkel 3.

II. Rettsanmodninger.

Art 8.

I sivile eller kommersielle saker skal den judisielle myndighet i en kontraherende

stat, overensstemmende med forskriftene i egen lovgivning, ved rettsanmodning kunne henvende seg til den kompetente myndighet i en annen kontraherende stat for å be den om å foreta enten et bevisopptak eller en annen rettslig handling innenfor sitt område.

Art 9.

Rettsanmodningene skal oversendes av den anmodende stats konsul til den myndighet som utpekes av den anmodede stat. Denne myndighet skal sende konsulen det skrift som viser at rettsanmodningen er etterkommet eller gir opplysning om den omstendighet som har hindret etterkommelsen.

Alle vanskeligheter som måtte oppstå i anledning av oversendelsen skal ordnes på den diplomatisk vei.

Enhver kontraherende stat kan ved meddelse til de andre kontraherende stater bestemme at rettsanmodninger som skal etterkommes på dens territorium, skal sendes den på diplomatisk vei.

Foranstående bestemmelser er ikke til hinder for at to kontraherende stater kommer overens om å tillate direkte oversendelse av rettsanmodninger mellom deres respektive myndigheter.

Art 10.

Hvis ikke annet er avtalt, skal rettsanmodningen være avfattet enten i den anmodede myndighets språk eller i det språk de to interesserte stater er kommet overens om, eller det skal følge med en oversettelse til et av disse språk, bekreftet av en diplomatisk eller konsulær representant for den anmodende stat eller av en edsvoren translatør i den anmodede stat.

Art 11.

Den judisielle myndighet som rettsanmodningen er rettet til, plikter å etterkomme den ved bruk av de samme tvangsmidler som ved utførelsen av en rettsanmodning fra statens egne myndigheter eller en tilsvarende begjæring fra en interessert part. Det er dog ikke nødvendig å gjøre bruk av disse tvangsmidler når det gjelder fremmøte av parter i saken.

Den anmodende myndighet skal på forlangende underrettes om tid og sted for utførelsen, slik at den interesserte part kan få adgang til å møte.

En rettsanmodning kan bare nektes etterkommet:

1. såfremt dokumentets ekthet ikke er på det rene;

2. såfremt utførelsen av rettsanmodningen i den anmodede stat ikke hører under domstolenes kompetanseområde;
3. såfremt den stat på hvis territorium rettsanmodningen skulle utføres, finner at etterkommelsen ville gjøre inngrep i dens suverenitet eller sikkerhet.

Art 12.

Hvis den anmodede myndighet er inkompetent, skal den av eget tiltak oversende rettsanmodningen til den kompetente judisielle myndighet i samme stat, overenstemmende med forskriftene i dennes lovgivning.

Art 13.

I alle tilfelle hvor rettsanmodningen ikke blir etterkommet av den anmodede myndighet skal denne straks underrette den anmodende myndighet herom, og opplyse, i de i artikkel 11 omhandlede tilfelle, grunnene til at etterkommelse er nektet og i det i artikkel 12 omhandlede tilfelle, til hvilken myndighet anmodningen er blitt oversendt.

Art 14.

Den judisielle myndighet som utfører rettsanmodningen, skal iaktta de former som er foreskrevet i landets egen lovgivning.

Den skal dog ta til følge en begjæring fra den anmodende myndighet om at en særskilt form må bli brukt, forutsatt at denne form ikke er i strid med den anmodede stats lovgivning.

Art 15.

Bestemmelsene i de foregående artikler utelukker ikke at en stat kan la rettsanmodninger utføre direkte av sine diplomatiske eller konsulære representanter såfremt dette er hjemlet ved overenskomst mellom vedkommende stater, eller den stat på hvis territorium rettsanmodningen skal utføres ikke motsetter seg det.

Art 16.

Utførelsen av rettsanmodninger medfører ikke krav på betaling av sportler eller

omkostninger av noen som helst art.

Hvis ikke annet er avtalt, har dog den anmodede stat rett til å kreve at den anmodende stat refunderer godtgjørelser som er utbetalt til vitner eller sakkyndige og omkostninger foranlediget ved at en rettsbetjent har medvirket fordi vitnene ikke har møtt frivillig, eller ved at det er benyttet en særskilt fremgangsmåte i tilfelle som nevnt i artikkel 14, annet ledd.

III. Sikkerhet for saksomkostninger. (Cautio judicatum solvi.)

Art 17.

Sikkerhetsstillelse eller deponering kan ikke i noen som helst form pålegges borgere av en av de kontraherende stater bosatt i en av disse når de opptrer som saksøkere eller intervenienter for domstolene i en annen av statene, hverken av den grunn at de er utlendinger eller fordi de ikke har fast bopel i eller fast opphold i landet.

Det samme gjelder innbetalinger som måtte forlanges av saksøkere eller intervenienter til sikkerhet for rettsgebyrer.

Overenskomster mellom de kontraherende stater om å frita deres borgere uansett bosted for å stille sikkerhet for saksomkostninger eller for innbetaling av rettsgebyrer, vedblir å gjelde.

Art 18.

Rettsavgjørelser som i en av de kontraherende stater pålegger en saksøker eller intervenient å betale saksomkostninger eller rettsgebyrer i tilfelle hvor han er fritatt for sikkerhetsstillelse, deponering eller innbetaling etter artikkel 17, første og annet ledd, eller etter loven i den stat hvor saken er reist, skal etter begjæring fremsatt på diplomatisk vei gjøres gratis eksigible av den kompetente myndighet i enhver av de øvrige kontraherende stater.

Det samme gjelder rettsavgjørelser som senere fastsetter saksomkostningsbeløpet.

Foranstående bestemmelser er ikke til hinder for at to kontraherende stater kommer overens om å tillate at begjæringen om eksekvatur også skal kunne fremsettes direkte av den interesserte part.

Art 19.

Avgjørelser om saksomkostninger eller gebyrer skal erklæres eksigible uten at

partene høres, men med adgang for den domfelte part til senere å få avgjørelsen prøvet overensstemmende med lovgivningen i den stat hvor fullbyrdelse søkes.

Den myndighet som er kompetent til å avgjøre begjæringen om eksekvatur skal innskrenke seg til å undersøke:

1. om utskriften av avgjørelsen er bekreftet i samsvar med loven i den stat hvor avgjørelsen er truffet;
2. om avgjørelsen etter samme lov er rettskraftig;
3. om avgjørelsens slutning er avfattet i den anmodede myndighets språk eller i det språk de to stater er kommet overens om, eller om den er ledsaget av en oversettelse til et av disse språk, bekreftet, såfremt ikke annet er avtalt, av en diplomatisk eller konsulær representant for den anmodende stat eller av en edsvoren translatør i den anmodede stat.

Til bevis for at vilkårene etter annet ledd nr. 1 og 2 er oppfylt, er det tilstrekkelig å fremlegge enten en erklæring fra den kompetente myndighet i den anmodende stat om at avgjørelsen er rettskraftig, eller behørig legaliserte dokumenter som viser at den er rettskraftig. Den nevnte myndighets kompetanse skal, hvis ikke annet er avtalt, være bekreftet av den høyeste tjenestemann som står for administrasjonen av rettsvesenet i den anmodende stat. Erklæringen og bekreftelsen skal være avfattet eller oversatt i overensstemmelse med forskriften i annet ledd nr. 3.

Den myndighet som er kompetent til å avgjøre begjæringen om eksekvatur skal, hvis parten samtidig krever det, fastsette hvor meget utgiftene til bevitnelse, oversettelse og legalisering som nevnt i annet ledd nr. 3 beløper seg til. Disse utgifter regnes med til saksomkostningene.

IV. Fri rettshjelp.

Art 20.

I sivile eller kommersielle saker skal borgere av enhver av de kontraherende stater ha samme adgang til fri rettshjelp i alle de øvrige kontraherende stater som landets egne borgere, under iakttagelse av lovgivningen i den stat hvor fri rettshjelp søkes.

I de stater hvor fri rettshjelp tilståes i administrative saker, får bestemmelsene i foregående ledd tilsvarende anvendelse på saker som bringes inn for de domstoler som er kompetente på dette område.

Art 21.

Bevitnelsen eller erklæringen om trang skal i alle tilfelle avgis eller mottas av myndighetene på det sted hvor utlendingen har sin vanlige bopel, eller, i mangel av slik bopel, av myndighetene på hans oppholdssted. Hvis disse myndigheter ikke tilhører en kontraherende stat og ikke mottar eller avgir bevitnelser eller erklæringer av denne art, skal det være tilstrekkelig med en bevitnelse eller erklæring avgitt eller mottatt av en diplomatisk eller konsulær representant for den stat utlendingen tilhører.

Hvis søkeren ikke oppholder seg i det land hvor rettshjelp søkes, skal bevitnelsen eller erklæringen om trang legaliseres gratis av en diplomatisk eller konsulær representant for den stat hvor dokumentet skal fremlegges.

Art 22.

Den myndighet som er kompetent til å avgi bevitnelsen eller motta erklæringen om trang, kan innhente opplysninger om søkerens formuesforhold hos de andre kontraherende staters myndigheter.

Den myndighet som skal avgjøre søknaden om fri rettshjelp, har innenfor grensene av sin kompetanse rett til å kontrollere de bevitnelser, erklæringer og opplysninger som fremlegges for den, og til å kreve seg forelagt de ytterligere opplysninger som den finner påkrevet.

Art 23.

Når søkeren oppholder seg i et annet land enn i det hvor han skal søke fri rettshjelp, kan hans søknad om rettshjelp med bevitnelser eller erklæringer om trang og i tilfelle andre skriftlige bevis til støtte for søknaden, oversendes gjennom konsulen for hans land til den myndighet som er kompetent til å avgjøre søknaden, eller til den myndighet som utpekes av den stat hvor søknaden skal behandles.

Bestemmelsene om rettsanmodninger i artikkel 9, annet, tredje og fjerde ledd, og i artiklene 10 og 12 skal også gjelde oversendelse av søknader om fri rettshjelp og disses vedlegg.

Art 24.

Blir fri rettshjelp tilstått en borger av en av de kontraherende stater, skal ikke noen slags forkynnelse som vedrører saken og som foretas i en annen av disse

stater foranledige refusjon av omkostninger fra den anmodende til den anmodede stat.

Det samme gjelder rettsanmodninger, bortsett fra godtgjørelser som er betalt til sakkyndige.

V. Gebyrfri utskrift av sivilstandsregistre.

Art 25.

Trengende borger av en av de kontraherende stater kan kreve utskrift av sivilstandsregisteret levert gebyrfritt under samme vilkår som innlendinger. De dokumenter som er nødvendige ved inngåelse av ekteskap skal legaliseres uten betaling av de kontraherende staters diplomatiske eller konsulære representanter.

VI. Personlig arrest.

Art 26.

Personlig arrest som ledd i tvangsfullbyrdelse eller som midlertidig forføyning kan ikke anvendes i sivile eller kommersielle saker overfor utlendinger som er borgere av en kontraherende stat, i tilfelle hvor arrest ikke er anvendelig overfor statens egne borgere. En omstendighet som en i landet bosatt statsborger kan påberope for å få arresten hevet, skal ha samme virkning for borgere av en annen kontraherende stat selv om denne omstendighet er inntruffet i utlandet.

VII. Slutningsbestemmelser.

Art 27.

Denne konvensjon er åpen for undertegning av de stater som har vært representert på den syvende Konferanse om Internasjonal Privatrett.

Den skal ratifiseres, og ratifikasjonsdokumentene skal deponeres i det nederlandske utenriksministerium.

Om hver deponering av ratifikasjonsdokumenter skal det settes opp en protokoll, og en bekreftet gjenpart av denne skal på diplomatisk vei sendes til hver av signatarstatene.

Art 28.

Denne konvensjon trer i kraft den sekstiende dag etter at det fjerde ratifikasjonsdokument er deponert i samsvar med artikkel 27, annet ledd.

For hver signatarstat som ratifiserer senere, trer konvensjonen i kraft den sekstiende dag etter datoen for deponeringen av ratifikasjonsdokumentet.

Art 29.

I forhold mellom de ratifiserende stater trer denne konvensjon i stedet for konvensjonen om den sivile prosess, undertegnet i Haag 17. juli 1905.

Art 30.

Denne konvensjon gjelder for de kontraherende staters egentlige territorier (territoires metropolitains).

Hvis en kontraherende stat ønsker konvensjonen satt i kraft for alle sine andre territorier eller for territorier hvis internasjonale forbindelser staten har ansvaret for, skal den tilkjennegi sin hensikt i så henseende ved et dokument som skal deponeres i det nederlandske utenriksministerium. Dette sender på diplomatisk vei en bekreftet gjenpart av dokumentet til hver av de kontraherende stater.

Seks måneder etter denne meddelelse trer konvensjonen i kraft i forholdet mellom de stater som ikke har gjort noen innvending mot det, og det territorium eller de territorier som tilkjennegivelsen omfatter og hvis internasjonale forbindelser vedkommende stat har ansvaret for.

Art 31.

Enhver stat som ikke har vært representert på den syvende Konferanse om Internasjonal Privatrett, kan tiltre denne konvensjon, hvis ikke en eller flere stater som har ratifisert konvensjonen, gjør noen innvendinger mot det innen seks måneder etter at den nederlandske regjering har gitt meddelelse om tiltredelsen. Tiltredelsen foregår på den måte som er foreskrevet i artikkel 27, annet ledd.

Tiltredelse av konvensjonen kan ikke finne sted før den er trådt i kraft i henhold til artikkel 28, første ledd.

Art 32.

Enhver kontraherende stat kan ved undertegningen, ratifikasjonen eller tiltredelsen av denne konvensjon ta forbehold om å begrense artikkel 17 til å gjelde de borgere av de kontraherende stater som har sin vanlige bopel på dens territorium.

En stat som tar forbehold som nevnt i foregående ledd, kan bare kreve at andre kontraherende stater skal anvende artikkel 17 til fordel for dens borgere når de har vanlig bopel i den kontraherende stat for hvis domstol de opptrer som saksøkere eller intervenienter.

Art 33.

Denne konvensjon gjelder i fem år fra den dag som er nevnt i konvensjonens artikkel 28, første ledd.

Dette tidsrom regnes fra denne dag også for stater som ratifiserer eller tiltrer senere.

Konvensjonen skal ansees stiltiende forlenget for fem år ad gangen hvis den ikke blir oppsagt. Oppsigelsen må minst seks måneder før periodens utløp notifiseres til det nederlandske utenriksministerium, som gir alle de andre kontraherende stater meddelelse om den.

Oppsigelsen kan begrenses til de enkelte territorier eller enkelte av de territorier som er nevnt i en notifikasjon avgitt i henhold til artikkel 30, annet ledd.

Oppsigelsen har bare virkning i forhold til den stat som har notifisert den. Konvensjonen vedblir å gjelde mellom de andre kontraherende stater.

Til bekreftelse herav har de undertegnede etter behørig fullmakt fra sine respektive regjeringer, undertegnet denne konvensjon.

Utferdiget i Haag den 1. mars 1954 i ett eksemplar som skal deponeres i den nederlandske regjerings arkiver, og hvorav en bekreftet gjenpart på diplomatisk vei skal oversendes hver av de stater som har vært representert på den syvende Haagkonferanse Om Internasjonal Privatrett.

Lov om stønad ved krigsskade på person [krigsskadestønadsloven]

1. kapitel. Innledning.

§ 1. Omfang.

Loven omfatter:

A. Militærpersoner, personer som er pålagt tjenesteplikt i politiet og medlemmer av Sivilforsvarets utrykningsgrupper som er påført skade eller sykdom under tjenestgjøring når riket er i krig, og etterlatte etter slike personer når de er død av skaden eller sykdommen.

Under 1. ledd inngår enhver som deltar i krigen som medlem av militær avdeling eller av Sivilforsvarets utrykningsgrupper, i henhold til utskriving overensstemmende med gjeldende lov eller som frivillig, samt tjenestepliktige etter lov om tjenesteplikt i politiet av 21. november 1952.

Kongen kan bestemme at norske statsborgere som deltar i krig i alliert lands tjeneste helt eller delvis skal ha rett til stønad etter denne lov for seg og sine etterlatte. Det samme gjelder norske statsborgere som i norsk militæroppsetning deltar enten i andre krigshandlinger eller i okkupasjonstjeneste.

B. Norske statsborgere som ikke kommer inn under A og som er påført skade eller sykdom ved krigsulykke i riket – herunder medregnes Svalbard og Jan Mayen – eller mens de er forhyret eller i tjeneste på norsk skip eller i fiendtlig politisk fangenskap, og etterlatte til slike personer som er død av skaden eller sykdommen.

Departementet kan i særlige tilfelle bestemme at norske statsborgere som er påført skade eller sykdom ved krigsulykke i utlandet eller på utenlandsk skip, og personer som er påført skade eller sykdom ved krigsulykke her i riket eller på norske skip og som ikke er norske statsborgere, helt eller delvis skal ha rett til stønad etter denne lov for seg og sine etterlatte.

§ 2. Skade eller sykdom ved krigsulykke.

1. Skade eller sykdom anses påført ved krigsulykke som nevnt i § 1 B, hvis den er inntruffet når riket er i krig og er en følge av ildgivning, flyangrep, bombe- eller granateksplosjon, torpedering, minesprengning eller annen lignende krigshending eller hvis skaden eller sykdommen er en følge av deltakelse i patriotisk arbeid eller av

patriotisk holdning.

Når det finnes rimelig kan det også for skade eller sykdom som er påført ved annen hending som skyldes krigen, ytes hel eller delvis stønad etter denne lov.

2. Når krig er brutt ut kan Kongen bestemme at skade eller sykdom påført ved sådan begivenhet som nevnt i 1. punkt forut for krigsutbruddet, skal anses som påført ved krigsulykke.

§ 3. Finansiering.

Staten bærer de utgifter som denne lov fører med seg. Dog kan Kongen bestemme at utgiftene ved stønad til sjømenn som nevnt i § 4, gruppe 1 litra e, helt eller delvis skal dekkes av rederne etter nærmere regler som departementet fastsetter.

§ 4. Inndeling i grupper.

De personer som kommer inn under denne lov deles inn i disse grupper:

- Gruppe 1.
    a. Militærpersoner.
    b. Sivilpersoner som tar aktiv del i patriotisk arbeid eller som er i tjeneste hos norsk eller alliert militærmakt.
    c. Personer som er pålagt tjenesteplikt etter lov om tjenesteplikt i politiet av 21. november 1952.
    d. Sivilforsvarets utrykningsavdelinger og sanitetspersonell i godkjent hjelpeforenings tjeneste, når de under tjenesten er særlig utsatt for krigsulykke.
    e. Sjømenn, kystloser, statsloser, losgutter og postfunksjonærer på skip, og etter nærmere bestemmelse av departementet andre personer i tjeneste på skip.
    f. Departementet kan bestemme at også andre skadelidte enn de foran nevnte skal gå inn under gruppe 1 når de pådrar seg skade under omstendigheter som kan sidestilles med de i foregående litra nevnte.
- Gruppe 2.

  Fiskere og andre sivilpersoner i yrke eller bedrift som Arbeids- og velferdsetaten anser særlig utsatt for krigsulykke, med mindre de da ulykken inntraff arbeidet i fiendens interesse.
- Gruppe 3.

Sivilpersoner som hører til gruppene 1 og 2 når skaden er uten sammenheng med de nevnte tjeneste- eller arbeidsforhold, og sivilpersoner som ikke hører til disse grupper.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

2. kapitel. Administrasjon.

§ 5. Administrative organer

Stønadsordningen administreres av Arbeids- og velferdsetaten.

Vedtak etter denne loven fattes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, som kan delegere vedtaksmyndighet til underliggende organer.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 6. (Opphevet)

Endret ved lov 29 jan 1971 nr. 19, opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

3. kapitel. Stønad under sykdom.

§ 7. Oversikt.

Den som er påført skade eller sykdom som nevnt i § 1 har rett til fri sykebehandling og til sykepenger etter reglene i dette kapitel.

§ 8. Sykebehandling.

Sykebehandling omfatter nødvendig legehjelp, medisin, kur og pleie – i tilfelle på sykehus eller annen kuranstalt – og nødvendige utgifter ved reise til og fra lege, sykehus eller annen kuranstalt. Nødvendig tannbehandling som følge av fangenskap ytes etter regler fastsatt av departementet.

Politiske fanger har krav på sykebehandling fra det tidspunkt de slipper ut av fangenskapet.

For kur og pleie på militær sykestue o.l. eller for behandling som militær lege eller militær tannlege plikter å gi uten særskilt betaling, ytes ingen stønad.

§ 9. Sykepenger.

1. Fører skaden eller sykdommen med seg tap av ervervsevne, ytes så lenge sykebehandlingen varer sykepenger i form av dagpenger svarende til pensjon med mulig forsørgingstillegg etter reglene §§ 11 og 12.
   Sykepenger betales dog ikke for de seks første dager regnet fra og med den dag ervervsuførheten inntrer. Til militærpersoner ytes sykepenger tidligst fra og med dagen etter dimitteringen.
2. Ytes fri kur og pleie på sykehus eller annen kuranstalt, skal det til den som har hustru eller barn å forsørge for den tid oppholdet varer istedenfor stønad etter punkt 1 betales sykepenger svarende til pensjon etter reglene i §§ 19 og 22.
   Til den som ikke har hustru eller barn å forsørge, ytes under oppholdet halvparten av sykepenger etter punkt 1.

4. kapitel. Stønad under ervervsuførhet.

§ 10. Oversikt.

Den som etter endt sykebehandling viser seg å være påført mén som fører med seg tap av mer enn 15 pst. av ervervsevnen har rett til stønad etter reglene i dette kapitel. Under sykdom som nevnt i § 1 kommer reglene i 3. kapitel til anvendelse.

Ved avgjørelse av i hvilken grad ervervsevnen er tapt, skal tas omsyn til skadedes muligheter for ervervsmessig inntekt før og etter skaden. Det kan også tas særskilt omsyn til skadens medisinske art og størrelse.

§ 11. Pensjon til ervervsufør.

1. Ved fullstendig tap av ervervsevnen har den som har fylt 18 år rett til full pensjon. For person i gruppe 1 utgjør pensjonen 75 pst. av den arbeidsinntekt som det må antas at han ville ha hatt om han ikke var blitt rammet av skaden eller sykdommen, dog slik at den likevel ikke skal være lavere eller høyere enn bestemte beløp som fastsettes av Stortinget.
   For ungdom som på grunn av ufullendt utdannelse eller manglende praksis har liten eller ingen arbeidsinntekt på skadetiden kan det fastsettes stigende pensjon eller på annen måte tas omsyn til arbeidsinntekt som det må antas at han ville ha oppnådd i framtiden.

For personer i gruppe 2 og 3 utgjør fullpensjonen bestemte beløp som fastsettes av Stortinget.

2. Er ervervsevnen bare delvis tapt, nedsettes pensjonen i forhold til tapet av ervervsevne.
3. Når det finnes rimelig, kan det også tilstås pensjon til den som ennå ikke har fylt 18 år. Pensjonen fastsettes skjønnsmessig under omsyn til alle foreliggende omstendigheter og må ikke overstige det for gruppe 3 fastsatte beløp.
4. Pensjon for ervervsuførhet fastsettes i alminnelighet når sykebehandlingen er slutt. Pensjonen kan fastsettes foreløpig for bestemte tidsrom.

   Skjer det en vesentlig endring i de forhold som har vært avgjørende ved fastsettelsen av pensjonen, kan den prøves på nytt og endres. Forhøyelse av pensjonen kan bare kreves for tiden etter at krav om det er framsatt.
5. Pensjon med mulige tillegg løper fra og med den dag sykebehandlingen er slutt og til og med månedsdagen etter den berettigedes død.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 12. Forsørgingstillegg og tillegg for hjelp i huset.

1. Den som har hustru eller barn under 18 år å forsørge, har rett til forsørgingstillegg for dem, hvis han har tapt minst 25 pst. av ervervsevnen.

   Som barn anses eget barn som er født i ekteskap eller som er født utenfor ekteskap når barnet er avlet før skaden eller sykdommen inntraff og farskapet er fastslått etter lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre, samt adoptivbarn og pleiebarn som uten vederlag er overtatt til oppfostring før det nevnte tidspunkt. For adoptivbarn og pleiebarn ytes ikke barnetillegg til de virkelige foreldre.
2. Det kan i særlige tilfelle tilstås forsørgingstillegg helt eller delvis også for barn over 18 år når det er varig arbeidsufør.
3. Er invalidens hustru varig arbeidsufør, eller har han ingen hustru, men har omsorgen for barn, kan det foruten forsørgingstillegg etter punkt 1 ytes tillegg for hjelp i huset.
4. Forsørgingstillegg ytes med beløp som fastsettes av Stortinget.

   Er ervervsevnen bare delvis tapt, nedsettes forsørgingstillegget i forhold til tapet av ervervsevne.

   Tillegg etter punkt 3 fastsettes skjønnsmessig under omsyn til alle

foreliggende omstendigheter, men det må ikke overstige det forsørgingstillegg som betales for den første forsørgede.

5. Er det en kvinne som har pensjon, får reglene foran tilsvarende anvendelse hvis hun forsørger barn eller mann som på grunn av alder eller helbred ikke med rimelighet kan ventes å forsørge seg selv.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 13. Utløsning av pensjonen.

Er tapet av ervervsevne mindre enn 25 pst., skal pensjonen løses ut en gang for alle med et beløp som svarer til pensjonen for 3 år.

Er tapet av ervervsevne større kan utløsning av pensjonen, når den pensjonsberettigede ønsker det, skje helt eller delvis med en tilsvarende del av kontantverdien hvis det må antas at slik utløsning vil bidra til å skape varig inntektsgivende erverv. Under samme betingelse kan, hvis den forsørgede samtykker i det, forsørgingstillegg utløses, men bare for et tidsrom av 3 år om gangen. Selv om vilkåret etter 2. ledd ikke er til stede har sjømenn som kommer inn under § 4 gruppe 1 d rett til å få utløst kontantverdien av pensjonen med inntil kr. 10.000 ved fullstendig tap av ervervsevnen og forholdsmessig mindre dersom ervervsevnen bare er delvis tapt, men med minst 25 pst.

Departementet fastsetter grunnlaget for beregningen av kontantverdien.

Bestemmelsen i § 11 punkt 4, 2. ledd får anvendelse selv om pensjonen er utløst overensstemmende med bestemmelsene i nærværende paragraf.

§ 14. Hjelpeløshetstillegg.

Trenger den som har pensjon etter reglene i dette kapitel særlig tilsyn og pleie på grunn av hjelpeløshet, kan han ytes hjelpeløshetstillegg på inntil 50 pst. av fullpensjon for gruppe 2.

§ 15. Proteser.

Til anskaffelse av kunstige lemmer eller andre hjelpemidler ytes passende stønad. Vedlikehold og fornyelse av slike hjelpemidler ytes etter Arbeids- og velferdsetatens skjønn.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 16. Hjelp til utdannelse m.v.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan med samtykke av departementet yte stønad til utdannelse, yrkesopplæring eller hjelp til erverv, hvis det må antas at dette vil være til varig nytte for den som helt eller delvis har tapt ervervsevnen og han selv ikke har midler til å dekke utgiftene.

Stønaden må ikke overstige høyeste fullpensjon, jfr. § 11, punkt 1.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

5. kapitel. Stønad ved dødsfall.

§ 17. Oversikt.

Har skaden eller sykdommen ført med seg døden, ytes gravferdshjelp og stønad til avdødes etterlatte etter reglene i dette kapitel.

§ 18. Gravferdshjelp.

Gravferdshjelp ytes med beløp som fastsettes av Stortinget, dog slik at gravferdshjelp som annen offentlig trygdeordning plikter å yte kommer til fradrag.

Gravferdshjelp kan også ytes til flytting av grav.

§ 19. Pensjon til enke eller enkemann.

1. Enke har rett til enkepensjon fra mannens død hvis hun har omsorgen for barn som er nevnt i § 12, punkt 1. Det samme gjelder hvis hun ikke har omsorgen for barn, men ved manns død har fylt 55 år. Er hun yngre, inntrer pensjonsretten når hun fyller 55 år. Enkepensjonen utgjør 60 pst. av den pensjon med forsørgingstillegg for ektefelle som avdøde ved fullstendig tap av ervervsevnen ville hatt krav på.
2. Enke som ikke får pensjon ved mannens død har rett til en overgangsstønad som svarer til to års pensjon, forholdsmessig avkortet hvis hun er eldre enn 53 år.
3. Det kan bevilges hel eller delvis enkepensjon til:
    a. enke som ikke har rett til pensjon etter punkt 1 hvis hun er varig arbeidsufør, eller har omsorg for barn som er nevnt i § 12, punkt 2,
    b. kvinne som ikke var gift med avdøde, når hun har omsorgen

for avdødes barn og var underholdt av ham,

c. hustru når ekteskapet er oppløst ved dom fordi mannen er forsvunnet.

5. Rett til pensjon inntrer ikke hvis ekteskapet er inngått etter at avdøde ble påført skade eller sykdom som i § 1 nevnt. Når særlige grunner taler for det, kan det likevel tilstås hel eller delvis pensjon i slikt tilfelle.
6. Pensjon etter punkt 1 løper fra og med den dag mannen dør eller fra og med den dag enken fyller 55 år til og med månedsdagen etter hennes død, jfr. dog § 20.
7. Enkemannspensjon kan tilstås helt eller delvis etter reglene i pkt. 1 hvis mannen er varig arbeidsufør og ble forsørget av hustruen,

Endret ved lover 18 mai 1973 nr. 23 (opphevet nr. 4), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 20. Nytt ekteskap.

1. Pensjon til enke faller bort fra og med den dag hun gifter seg igjen.
2. Blir hun på ny enke eller blir det nye ekteskap oppløst ved skilsmisse, kan hun, hvis hennes økonomiske forhold gjør det rimelig, tilstås pensjon med inntil forskjellen mellom enkepensjonen etter denne lovs regler og underhold eller pensjon som hun måtte være sikret gjennom senere ekteskap.
3. Er det i medhold av § 19, punkt 7 tilstått pensjon til enkemann, får foranstående regler tilsvarende anvendelse.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21. Utløsning av pensjonen.

Pensjon til enke eller enkemann kan utløses helt eller delvis med en tilsvarende del av kontantverdien hvis det må antas at slik utløsning vil bidra til å skape varig inntektsgivende erverv.

Selv om vilkåret etter første ledd ikke er til stede, har enke etter sjømann som kommer inn under § 4 gruppe 1 e rett til å få utløst inntil kr. 10.000 av kontantverdien av pensjonen.

Departementet fastsetter grunnlaget for beregningen av kontantverdien.

§ 22. Pensjon til barn.

1. Barn som er nevnt i § 12, punkt 1, har rett til barnepensjon. For barn over 18 år får reglene i § 12, punkt 2, tilsvarende anvendelse.
   Barnepensjon ytes med beløp som fastsettes av Stortinget. Dersom enkepensjon ikke ytes, skal dog pensjonen for første barn svare til det beløp som enkepensjonen ville ha utgjort. Det gjelder likevel ikke dersom pensjonen til enken er falt bort etter § 20 eller utløst etter § 21.
2. Etterlater avdøde seg flere barnekull som ved dødsfallet oppdras hver for seg, beregnes pensjonen særskilt for hvert barnekull. For barnekull som ikke har noen av foreldrene i live, regnes pensjonen etter punkt 1, annet ledd. Pensjon til to eller flere barn anses ytt med like stort beløp til hvert barn i det enkelte kull.
3. Gjenlevende ektefelle anses ved beregningen av barnepensjon som mor eller far i forhold til stebarn, adoptivbarn og pleiebarn, som vedblir å være under hennes (hans) omsorg. Er noen av dem ikke under vedkommendes omsorg og begge deres virkelige foreldre er døde, beregnes pensjonen for disse barn til deres forholdsmessige del av pensjonen etter punkt 1 annet ledd, jfr. punkt 2.
4. Til samme barn kan bare ytes pensjon etter en av foreldrene og i tilfelle etter den av dem som betinger det høyeste beløp.
5. Pensjonen løper fra og med forsørgerens dødsdag, til og med den dag barnet fyller 18 år, jfr. dog § 23. Dør barnet før, løper pensjonen til og med månedsdagen etter dets død. For barn over 18 år avgjør Arbeids- og velferdsetaten hvor lenge pensjonen skal løpe.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 23. Forlengelse av pensjonen

Det kan bestemmes at barnepensjon skal løpe ut over barnets 18. år, hvis det finnes rimelig av omsyn til barnets utdannelse.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 24. Pensjon til fjernere slektninger.

1. Etterlater avdøde seg slektninger i rett oppstigende linje eller søsken, kan det tilstås dem pensjon hvis de ikke kan forsørge seg selv og avdøde bidro vesentlig til deres underhold. Like med slektninger i rett

oppstigende linje regnes adoptiv- og pleieforeldre.

Pensjonene fastsettes under omsyn til alle foreliggende omstendigheter, dog således at de i alt ikke må overstige pensjonen for enke i den gruppe avdøde tilhørte.

2. Pensjonen løper til og med månedsdagen etter at den som har rett til den dør.

6. kapitel. Nedsettelse av stønad.

§ 25. Erstatning fra fremmed stat.

Erstatning fra fremmed stat i anledning av skaden eller sykdommen kommer til fradrag i stønad etter denne lov. Departementet gir nærmere regler.

§ 26. Stønad til begge ektefeller.

1. Har mann og hustru som lever sammen begge rett til sykepenger eller uførepensjon, settes sykepengene eller pensjonen ned med 50 pst. for den av ektefellene som får det laveste beløp.

   Forsørgingstillegg for ektefelle ytes ikke hvis ektefellen har rett til høyere sykepenger eller pensjon. Er sykepengene eller pensjonen lavere, ytes bare forsørgingstillegg.
2. Har begge foreldre rett til sykepenger eller uførepensjon, ytes forsørgingstillegg for barn bare til den av foreldrene som har krav på det høyeste tillegg.

§ 27. Rett til flere arter stønad.

Har noen etter denne lov rett både til sykepenger eller uførepensjon og til enkepensjon, settes det laveste av beløpene ned med 50 pst.

§ 28.

Har noen rett til sykepenger eller uførepensjon etter denne lov og samtidig rett til uførepensjon eller sykepenger etter en av lovene om krigspensjonering, etter lov om yrkesskadetrygd eller uføretrygd beregnet etter særreglene for yrkesskade i kapittel 13 i lov om folketrygd, skal stønaden etter denne lov ikke være større enn at den samlede stønad svarer til hva han ved full ervervsuførhet ville hatt krav på etter den lov som gir ham den høyeste stønad.

Ved nedsettelse av pensjon etter første ledd skal forsørgingstillegg settes ned tilsvarende.
Endret ved lover 6 juli 1957 nr. 37, 12 des 1958 nr. 15, 29 jan 1971 nr. 19, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

7. kapitel. Tap av stønad.

§ 29. Landssvik m.v.

1. Den som har gjort seg skyldig i forhold som rammes av straffebestemmelsene for landssvik, eller av bestemmelsene i straffeloven kapittel 17 eller § 184 eller av krigsartiklene i den militære straffelov, har ikke rett til stønad. Er skyldspørsmålet ikke strafferettslig avgjort gjelder det samme når departementet antar at vedkommende har gjort seg skyldig i slike forhold som nevnt.
   Departementet kan likevel tilstå stønad helt eller delvis i de tilfelle som er nevnt i første ledd hvis særlige grunner foreligger.
   Bestemmelsene i første ledd gjelder også den skyldiges etterlatte hvis ikke departementet bestemmer noe annet.
2. Dersom noen ellers antas å ha gjort seg skyldig i grovt uverdig forhold, kan departementet bestemme at han og hans etterlatte ikke skal ha rett til stønad etter loven.
3. Reglene i denne paragraf gjelder tilsvarende for ektefelle og forsørget.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 30. Bopel i utlandet

Den som har bopel i utlandet har ikke rett til stønad. Er han norsk statsborger, og bosetter han seg senere her i riket, har han rett til stønad fra og med den dag han gjør kravet gjeldende for Arbeids- og velferdsetaten.
Når det finnes rimelig, kan Arbeids- og velferdsdirektoratet med samtykke av departementet gjøre unntak fra regelen i første ledd første punktum.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 31. Soning av frihetsstraff o.l.

Stønad kan helt eller delvis inndras for den som soner frihetsstraff eller lignende i mer enn 30 dager.

Gjelder det noen som har ektefelle og barn å forsørge, skal halvparten av stønaden og fulle forsørgingstillegg utbetales ektefellen eller den som har omsorgen for barna.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 32. Uriktige opplysninger

Krav om stønad etter denne lov kan avslås eller stønaden kan helt eller delvis inndras eller holdes tilbake, hvis den som har krav på den forsettlig eller grovt uaktsomt gir uriktige opplysninger, fortier vesentlige omstendigheter eller unnlater å etterkomme pålegg om noe som har betydning for saken.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

8. kapitel. Ymse.

§ 33. Melding

1. Krav om stønad må snarest mulig meldes til Arbeids- og velferdsetaten på stedet.
2. Stønad under sykdom, jf. kapittel 3, kan nektes hvis krav ikke er framsatt uten ugrunnet opphold.
3. Retten til stønad faller bort hvis krav ikke er reist innen tre år etter at skaden eller sykdommen oppsto. Det kan ses bort fra denne bestemmelse hvis særlige grunner foreligger.

Endret ved lover 29 jan 1971 nr. 19, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 34. Arbeids- og velferdsetatens vedtak

Så snart Arbeids- og velferdsetaten har fått de nødvendige opplysninger skal den fatte vedtak om utbetaling av stønad og på betryggende måte gi underretning om resultatet. Avgjørelsen skal kort grunngis.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 35. Betaling av stønad

1. Pensjoner med forsørgingstillegg betales forskuddsvis for hver måned, eller for hvert kvartal når Arbeids- og velferdsetaten finner at dette høver best.
   Faller pensjonen bort i løpet av måneden eller kvartalet, plikter ikke den som har fått for meget utbetalt, å tilbakebetale dette.
   Overgangsstønad etter § 19, punkt 2, betales i slike terminer og på den måten som Arbeids- og velferdsetaten bestemmer.
   Sykepenger betales etterskuddsvis ukentlig eller hver fjortende dag. Gravferdshjelp betales så snart råd er etter dødsfallet.
2. Arbeids- og velferdsetaten kan bestemme at barnepensjon og forsørgingstillegg for barn skal betales til dem som har omsorgen for barnet uten omsyn til om dette er den berettigede. Også ellers kan det, når særlige grunner foreligger, bestemmes at stønad betales til en annen enn den berettigede.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 36. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 10.

§ 37. Bistand fra myndigheter

1. Kommunale og andre offentlige myndigheter plikter å bistå Arbeids- og velferdsetaten.
   Taushetsplikt kan ikke påberopes med mindre det gjelder omsyn til rikets sikkerhet.
2. Finner Arbeids- og velferdsetaten det påkrevd, kan bevis opptas i samsvar med tvisteloven.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 38. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006).

§ 39. Gjensidighetsavtaler.

Under forutsetning av gjensidighet kan det ved traktatmessig avtale åpnes adgang til å yte stønad etter denne lovs regler til andre lands statsborgere som er skadet ved krigsulykke i riket.

Bestemmelsen i § 30, første ledd, gjelder ikke for personer som bosetter seg i land som Kongen gjør avtale om gjensidighet med.

§ 39 a.

Folketrygdloven kapitlene 5, 8, 12 og 13 får ikke anvendelse på sykdom eller skade som kommer inn under denne lov.
Tilføyd ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

9. kapitel. Slutningsbestemmelser.

§ 40. Endring.

De rettigheter denne lov hjemler, kan forandres, innskrenkes eller oppheves ved senere lov.

§ 41. Ikrafttreden.

1. Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Den gjelder ikke sykdom eller skade som er inntruffet under eller som er en følge av krigen 1939-45.
2. – – –

Endret ved lover 29 jan 1971 nr. 19, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

Lov om når norsk tenestemakt kan halda brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg

Kap. 1. Når norsk tenestemakt kan vigja brudfolk i utlandet.

§ 1.

Kongen kan gjeva sjømannsprest som er utsend av Den Norske Sjømannsmisjonen rett til å vigja brudfolk etter norsk lov i det landet der presten har arbeidet sitt. Slik rett kan Kongen òg gjeva annan norsk prest som har prestarbeid i utlandet. Løyve kan ikkje gjevast utan vigjinga vert rekna for rettsgild, så langt det gjeld formene, i det landet der brudfolka skal vigjast.

Når serlege grunnar er for det, kan Kongen likeins gjeva sjømannsprest rett til å vigja brudfolk ombord i norske skip som er utanfor sjøbeltet (sjøterritoriet) åt det landet der presten har arbeidet sitt.

Minst den eine av brudfolka må vera norsk borgar eller busett i Noreg.
Endra med lov 4 juli 1991 nr. 47.

§ 2.

Kongen kan gjeva misjonær som er utsend av norsk misjonslag, rett til å vigja brudfolk etter norsk lov i det landet der misjonslaget arbeider.

Minst den eine av brudfolka må vera norsk borgar eller busett i Noreg.

§ 3.

Kongen kan gjeva norsk feltprest rett til å vigja brudfolk etter norsk lov utanfor Noreg i militærdeild som presten høyrer til.

Minst den eine av brudfolka må høyra til norske militære styrkar. Paragraf 1, tredje leden, fyrste punktum, gjeld på tilsvarande måte.

§ 4.

Utsend utanrikstenestetilsett kan vigja brudfolk i samsvar med lovreglane om utanrikstenesta.
Endra med lover 13 feb 2015 nr. 9 (ikr. 1 mars 2015 iflg. res. 13 feb 2015 nr.

131), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

Kap. 2. Når utanlandsk tenestemakt kan vigja brudfolk i Noreg.

§ 5.

Kongen kan gjeva diplomatisk eller konsulær tenestemann åt eit framandt land løyve til å vigja brudfolk i Noreg etter formene i det landet når det er teke atterhald om tilsvarande løyve for norsk diplomatisk eller konsulær tenestemann i det framande landet. Vilkåret er at brudfolka ikkje er norske borgarar, at minst den eine av dei er borgar eller busett i det landet som tenestemannen høyrer til og at tenestemannen kan halda slik vigjing etter lovane i det landet.

§ 6.

Kongen kan gjeva prest som høyrer til eit utanlandsk evangelisk-luthersk kyrkjesamfund, løyve til å vigja brudfolk i Noreg etter formene i det kyrkjesamfundet når brudfolka eller ein av dei er borgar i det framande landet, og presten kan halda slik vigjing etter lovene der.

Løyve kan ikkje gjevast utan norsk prest kan få tilsvarande løyve etter lovene i det framande landet.

Endra med lov 11 des 1959 nr. 3.

§ 7.

Kongen kan gjeva utanlandsk feltprest løyve til å vigja brudfolk i Noreg i militærdeild som presten høyrer til, når minst den eine av brudfolka høyrer til dei styrkane det gjeld og presten kan halda slik vigjing etter lovene i heimlandet sitt.

Kap. 3. Ymse føresegner.

§ 8.

Når det vert gjeve løyve etter denne lova, kan Kongen taka dei atterhald og setja dei vilkår som trengs.

Kongen kan taka slike løyve tilbake kva tid han vil.

§ 9.

Kongen kan gjeva nøgnare føresegner om vigjing etter §§ 1, 2 og 3, då og om formene, om prøving av ekteskapsvilkåra før vigjinga og om skyldnad til å føra bøker og gjeva vitnemål og utskrifter.
Endra med lov 18 mai 1973 nr. 24.

§ 10.

Når nokon har vigt brudfolk etter løyve gjeve med heimel i §§ 1, 2, 3, 5, 6 eller 7, skal han senda melding om vigjinga til norsk tenestemakt i samsvar med reglar som Kongen gjev.

§ 11.

Ei vigjing som er haldi av norsk tenestemakt i utlandet eller av utanlandsk tenestemakt i Noreg er utan rettsverknad når vigjingsmannen vanta rett løyve eller vigjinga på onnor vis er gjord i strid med reglane om vigjingsrett i denne lova. Det same gjeld om norsk vigjing når reglane i ekteskapslova § 11 første ledd ikkje er fylgde, og om utanlandsk vigjing når ho, så langt det gjeld formene, er ugild etter lovene i det landet som vigjingsmannen høyrer til.

Ei vigjing står derimot ved makt om andre reglar om framgangsmåten og om lysing ikkje er fylgde.

I serhøve kan ei vigjing som er haldi av norsk tenestemakt eller av utanlandsk tenestemakt i Noreg, godtakast som gjeldande, endå om ho vantar bindande kraft etter reglane i første leden. Slik avgjerd kan takast endå om den eine av brudfolka eller båe er avlidne. Departementet fastset kva for statsforvaltarar som skal handsame slike saker. Kongen kan gjeva nøgnare reglar om godtakingsvilkåra.
Endra med lover 7 feb 1969 nr. 7, 4 juli 1991 nr. 47, 8 mai 1998 nr. 25, 18 sep 2015 nr. 92 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1057), 17 juni 2016 nr. 27, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 12.

Med Noreg er i denne lova og meint Svalbard, Jan Mayen og norsk underland.

§ 13.

Kongen fastset kva tid denne lova skal taka til å gjelda.[1]

Når lova tek til å gjelda, fell etternemnde lover bort: – – –

Vigjingsløyve som alt er gjeve og likeins føreseiingar om vigjing som norsk tenestemakt kan halda i utlandet og utenlandsk tenestemakt kan halda i Noreg, held fram å gjelda til dei vert kalla tilbake, sett ut or kraft eller brigda etter denne lova, så sant dei ikkje strider mot nokor føresegn i henne. Det same gjeld om vigjingsmakt som ein sjømannsprest har når lova tek til å gjelda.

1 Frå 1 juli 1956 iflg. res. 31 mai 1956.

Lov om tillegg til lov om Statens pensjonskasse av 28. juli 1949

§ 1.

Loven omfatter dem som er utnevnt til stilling som regjeringsadvokat eller leder i Arbeidsretten før 1. januar 2011.

Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 79 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2.

For regjeringsadvokat og leder i Arbeidsretten som fratrer etter fylte 67 år, skal tjenestetiden ved pensjonsberegningen etter loven om Statens pensjonskasse forhøyes med inntil 10 år.

Endret ved lover 11 juni 1976 nr. 81, 21 mai 1982 nr. 26, 26 mai 2000 nr. 37, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 17 des 2010 nr. 79 (ikr. 1 jan 2011), tidligere § 1.

§ 3.

Reglene i denne lov får anvendelse også på tidligere innehavere av stillinger som nevnt i § 1 og deres etterlatte.

Endret ved lov 17 des 2010 nr. 79 (ikr. 1 jan 2011), tidligere § 2.

§ 4.

Denne lov trer i kraft straks. Bestemmelsen i denne lov får virkning fra 1. juli 1956.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 79 (ikr. 1 jan 2011), tidligere § 3.

Lov om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner m.v.

§ 1.

Ved avgifter som pålegges etter bestemmelsene i denne lov opprettes et fond til støtte for utøvende kunstnere og produksjon av opptak av utøvende kunstneres prestasjoner. Med utøvende kunstnere menes her musikere, sangere, skuespillere, dansere, dirigenter, sceneinstruktører og andre som gjennom sin kunst framfører åndsverk eller tradisjonsuttrykk.

Støtte kan gis til utøvende kunstner som bor og hovedsakelig har sitt virke i Norge. Produksjonstilskudd kan gis til innspilling foretatt i Norge fortrinnsvis med utøvende kunstnere som nevnt i første punktum og produsent som hovedsakelig har sitt virke i Norge. Støtte vil i enkelttilfeller kunne gis til innspilling foretatt i utlandet dersom det ville ha medført uforholdsmessige praktiske vanskeligheter å foreta innspillingen i Norge, og begrunnelsen for støtte for øvrig er særlig tungtveiende.[1]

Departementet kan gi utfyllende bestemmelser om kriteriene for tildeling av støtte.
Endret ved lover 9 juni 1989 nr. 31, 4 des 1992 nr. 128, 23 juni 2000 nr. 52 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 5 okt 2001 nr. 1146), 15 juni 2018 nr. 40 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 879).
1 Jf. EØS-avtalen art. 4.

§ 2.

Fondet ledes av et styre som oppnevnes av Kongen. Vedkommende departement fastsetter godtgjørelse for styrets medlemmer.

Departementet gir nærmere regler om styringen av fondet, om revisjon av fondets regnskaper og om anvendelsen av midlene.

Styret gir hvert år departementet melding om fondets virksomhet.
Endret ved lov 11 juli 1986 nr. 51.

§ 3.

Plikt til å betale avgift til fondet har enhver som offentlig framfører eller overfører til allmennheten utøvende kunstneres prestasjoner ved hjelp av:

a. lydopptak eller film, herunder videogram;
b. radio eller fjernsynsmottaker, datamaskiner eller lignende.

Avgiftsplikten omfatter ikke offentlig framføring eller overføring til allmennheten av lydopptak som er vederlagspliktig etter åndsverkloven § 21 eller overføring til allmennheten av lydopptak eller film på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket. Avgiftsplikten omfatter heller ikke overføring gjennom videresending av kringkastingssending, eller overføring av film gjennom kringkastingssending eller på kino. Unntatt er også framføring eller overføring som nevnt i første ledds bokstav b, når framføringen eller overføringen ikke inngår som et ledd av betydning i den bedrift eller den virksomhet det gjelder. Avgift skal heller ikke betales hvor framføringen eller overføringen skjer under slike forhold at en opphaver etter reglene i åndsverkloven tredje kapittel ikke ville ha krav på godtgjørelse.

Utøvende kunstner eller produsent av opptak kan ikke kreve særskilt godtgjørelse for framføring eller overføring som er avgiftspliktig etter denne paragrafen. Denne bestemmelsen skal likevel ikke være til hinder for at utøvende kunstner eller produsent ved avtale forbeholder seg rett til godtgjørelse for offentlig framføring eller overføring av film og videogram, og skal heller ikke være til hinder for at utøvende kunstner ved avtale med produsent forbeholder seg rett til godtgjørelse for visse offentlige framføringer eller overføringer ved hjelp av lydopptak når opptaket gjøres med slik offentlig framføring eller overføring for øye.

Produsent eller forhandler av opptak som nevnt i første ledds bokstav a kan ikke overfor kjøperen av opptaket forby framføring eller overføring som er avgiftspliktig etter denne paragrafen.

Endret ved lover 2 juli 1960 nr. 9, 9 juni 1989 nr. 31, 23 juni 2000 nr. 52 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 5 okt 2001 nr. 1146 for så vidt gjelder avgiftsplikt for fremføring av lydopptak i kringkasting. For så vidt gjelder avgiftsplikt for annen offentlig fremføring enn kringkasting trådte endringen ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 10 nov 2006 nr. 1233), 17 juni 2005 nr. 97 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 630, se lovens del III), 15 juni 2018 nr. 40 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 879).

§ 4. (Opphevet)

Endret ved lover 4 juli 1958 nr. 10, 2 juni 1960 nr. 9, 9 juni 1989 nr. 31, opphevet ved lov 23 juni 2000 nr. 52 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 5 okt 2001 nr. 1146).

§ 5.

Departementet fastsetter avgiftens størrelse innenfor rammen av maksimumssatser som Kongen vedtar.

Fondets styre beregner og skriver ut avgiftene.

Styret kan hos enhver som det antar kan være avgiftspliktig etter §§ 3 og 4, kreve alle opplysninger som det finner nødvendig for å avgjøre om avgiftsplikt foreligger eller for beregning av avgiftsbeløpet. Samme opplysningsplikt har den som mot vederlag stiller tekniske apparater til rådighet for slik framføring som er nevnt i § 3 bokstav a.

Departementet gir nærmere forskrifter om opplysningsplikt og om betaling av avgiften. Det kan sette ned eller ettergi en pålagt avgift når særlige grunner taler for det.

Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg hos enhver som er ansvarlig for den.
Endret ved lover 2 juni 1960 nr. 9, 26 juni 1992 nr. 86, 23 juni 2000 nr. 52 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 5 okt 2001 nr. 1146. Endringen opphevet tidligere tredje ledd og bestemte at tidligere fjerde og femte ledd ble nye tredje og fjerde ledd. Tidligere sjette ledd, som nå som står som femte ledd, ble ikke omtalt).

§ 6.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller bestemmelser gitt i henhold til den, straffes med bøter.

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt har gjort seg skyldig i en straffbar overtredelse som nevnt, plikter å betale det dobbelte av avgiftsbeløpet, såfremt fondet ved overtredelsen er eller kunne vært unndratt avgift. Bestemmelsen i § 5 siste ledd gjelder tilsvarende.

§ 7.

Denne lov berører ikke rettigheter som omhandlet i lov om opphavsrett til åndsverk.
Endret ved lover 2 juni 1960 nr. 9, 9 juni 1989 nr. 31.

§ 8.

Denne lov trer i kraft 1. juli 1957.
Endret ved lover 2 juni 1960 nr. 9, 26 mars 1965 nr. 1.

Lov om aldersgrenser for statsansatte m.fl.

§ 1.

Denne lov gjelder for den som har stilling som er eller blir innlemmet i Statens pensjonskasse, og som ikke omfattes av særlige lovbestemmelser om aldersgrenser for militært tilsatte.

Lovens bestemmelser kan endres ved senere lov for dem som er blitt medlemmer av Statens pensjonskasse [eller Statsbanenes Pensjonskasse] etter 23 april 1937.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

§ 2.

Den alminnelige aldersgrense er 70 år. Det kan fastsettes lavere aldersgrense for stillinger hvor:

a. Tjenesten medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning på tjenestemennene slik at de normalt ikke makter å skjøtte arbeidet forsvarlig til fylte 70 år.
b. Tjenesten stiller spesielle krav til fysiske eller psykiske egenskaper, som normalt blir sterkere svekket før fylte 70 år enn det en forsvarlig utføring av tjenesten tilsier.

De lavere aldersgrenser kan være 65, 63 og 60 år.

Stortinget fastsetter de lavere aldersgrenser når de endrer vilkårene for større grupper eller vedtaket kan ha prinsipiell betydning. Ellers fastsettes aldersgrensene av Kongen eller den han bemyndiger. Vedkommende departement kan imidlertid fastsette slik lavere aldersgrense inntil endelig avgjerd er tatt.

Den som går inn under denne loven, plikter å fratre ved første månedsskifte etter at den alminnelige aldersgrensen er nådd. Kongen kan gi forskrift om at det i særlige tilfeller kan bestemmes at personer i enkelte stillinger med lavere

aldersgrense skal fratre ved første månedsskifte etter at aldersgrensen for stillingen er nådd.
Endret ved lover 21 mai 1982 nr. 30, 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 18 juni 2021 nr. 91 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1964). **Endres** ved lov 27 mai 2025 nr. 17 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 27. mai 2025 nr. 856).

§ 3.

Ansettelsesmyndigheten kan bestemme at en ansatt som fremdeles fyller de kravene stillingen forutsetter, skal kunne fortsette i tjenesten utover den alminnelige aldersgrensen. Skjer ansettelsen av Kongen, kan slikt samtykke gis av vedkommende departement. Tjenesten kan første gang forlenges opp til to år, senere ett år om gangen, i alt ikke ut over fem år.

Kongen kan fastsette nærmere regler om utøvelsen av myndighet etter første ledd. Slike regler skal ta hensyn til forholdene i vedkommende etat, til befolkningsutviklingen og sysselsettingen. Kongen kan likeledes gi nærmere regler om fremgangsmåten ved behandlingen av disse saker.

Denne paragraf gjelder ikke for Høyesteretts medlemmer.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 91 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1964). **Endres** ved lov 27 mai 2025 nr. 17 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 27. mai 2025 nr. 856).

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 mai 1981 nr. 20.

§ 5.

Den som er blitt medlem av Statens pensjonskasse eller [Statsbanenes Pensjonskasse] før 23 april 1937, har rett til å fratre ved hittil gjeldende aldersgrense, med mindre de har gitt erklæring etter annet ledd. Det samme gjelder den som ikke har over 10 år igjen til den hittil gjeldende aldersgrense når denne lov trer i kraft eller fra det tidspunkt det er fastsatt lavere aldersgrense enn den alminnelige etter § 2.

De tjenestemenn som er nevnt i første ledd, skal i forhold til loven om Statens pensjonskasse [og Statsbanenes Pensjonskasse] anses å følge de hittil gjeldende regler om aldersgrenser, hvis de ikke innen en frist som fastsettes av pensjonskassen, skriftlig erklærer at de ønsker å følge nærværende lov. For de

tjenestemenn som med hjemmel i denne lovs § 2, jfr. § 6, får sine aldersgrenser særskilt fastsatt kan Pensjonskassen sette særskilte valgfrister som løper fra fastsettelsen av den nye aldersgrense.

De som ikke avgir slik erklæring som nevnt i annet ledd, skal dog ha rett til å fortsette i stillingen inntil den nye aldersgrense.

Aldersgrensebestemmelsene etter denne lov får ingen innflytelse på pensjonene til dem som har tatt avskjed med oppsatt eller straks begynnende pensjon før lovens ikrafttreden og heller ikke på etterlattepensjoner etter medlemmer som er død før nevnte tidspunkt.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 6.

Denne lov trer i kraft straks.

Fra samme dag oppheves – – – og alle bestemmelser om aldersgrenser i andre lover for så vidt de står i strid med bestemmelsene i nærværende lov eller med aldersgrenser fastsatt med hjemmel i denne.

– – –

Lov om fredning og fangst av isbjørn [isbjørnloven]

Lovens tittel endret ved lov 15 juni 2001 nr. 79 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28. juni 2002 nr. 648).

§ 1.

Denne lov gjelder for fangst og ilandbringelse av isbjørn på norsk land- og sjøterritorium og for fangst av isbjørn som drives av norske statsborgere, innvånere av riket eller av norske selskaper og andre sammenslutninger eller stiftelser utenfor norsk territorium, eller som medvirker til slik fangst.

For Svalbard gjelder svalbardmiljøloven i stedet for loven her.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 79 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28. juni 2002 nr. 648).

§ 2.

Isbjørn er fredet mot all fangst som nevnt i § 1.

Kongen kan ved forskrift eller for det enkelte tilfelle gjøre unntak fra fredningen etter første ledd hvis ikke dette strider mot en internasjonal

konvensjon som Norge er tilsluttet, og kan da også fastsette bestemmelser om fangstmåten.

Levende isbjørn kan bare bringes i land i Norge med tillatelse fra Kongen.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 79 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28. juni 2002 nr. 648).

§ 3.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser fastsatt i eller i medhold av § 2, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år, om ikke straffeloven § 240 annet ledd bokstav a får anvendelse

Endret ved lover 26 jan 1973 nr. 2, 15 juni 2001 nr. 79 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28. juni 2002 nr. 648), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 4.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om pensjonering av militært tilsatte som etter søknad er gitt avskjed med redusert lønn og tjenesteplikt

§ 1.

Militært tilsatte som etter søknad tidligere er gitt avskjed med redusert lønn og tjenesteplikt, skal ha adgang til å opprettholde innskottsbetalende medlemskap i Statens pensjonskasse inntil aldersgrensen for den stilling vedkommende innehadde ved avskjeden. Fra da av utbetales personens alderspensjon.

Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 7 aug 2015 nr. 82 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 7 aug 2015 nr. 947), 20 juni 2025 nr. 65 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1114).

§ 2.

Som innskotts- og pensjonsgrunnlag gjelder innskotts- og pensjonsgrunnlaget til enhver tid for den stilling vedkommende innehadde ved avskjeden med tillegg av alderstillegg som måtte bli opptjent under den pliktige tjeneste.

Pensjonsinnskottet dekkes av staten.

§ 3.

For øvrig gjelder reglene i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse for militært tilsatte som går inn under denne lov.
Endret ved lover 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 7 aug 2015 nr. 82 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 7 aug 2015 nr. 947).

§ 4.

Loven trer i kraft straks og gis virkning for personer som allerede er innvilget avskjed i samsvar med Stortingets vedtak av 6. juli 1953.
Endret ved lov 7 aug 2015 nr. 82 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 7 aug 2015 nr. 947).

Lov om pensjonstrygd for fiskere [fiskerpensjonsloven]

Kapitel I. Trygdens omfang.

§ 1.

Trygdepliktig etter denne lov er, med de unntak som følger av bestemmelser i § 2, enhver som er ført på blad B i det registeret/manntallet som er satt opp etter § 4 i loven her.
Endret ved lover 21 mai 1964 nr. 3, 18 des 1970 nr. 86, 29 mai 1981 nr. 40, 11 juni 1982 nr. 42, 28 mai 1993 nr. 53, 13 juni 1997 nr. 58 (ikr. 1 jan 1998), 27 mars 1998 nr. 19 (ikr. 1 juli 1998 iflg. res. 27 mars 1998 nr. 268), 10 des 1999 nr. 84, 1 mars 2002 nr. 3.

§ 2.

1. Unntatt fra trygdeplikt er:

a. den som hever alderspensjon etter denne lov, eller som har fylt 60 år og har krevd premie tilbakebetalt, jfr § 21,

b. den som fremsetter krav om det og som i tjeneste på fiske- eller fangstfartøy er omfattet av pensjonstrygden for sjømenn eller annen offentlig pensjonsordning som departementet finner likeverdig med pensjonsordningen etter denne lov,
c. den som fremsetter krav om det og som antas å ville bli hovedbeskjeftiget i annen næring enn fiske eller fangst i storparten av kalenderåret. Hvis det ved utgangen av kalenderåret viser seg at noen som etter § 1 er trygdepliktig, ikke har vært sysselsatt med fiske eller fangst på grunn av hovedbeskjeftigelse i annen næring, eller av nevnte grunn bare i ubetydelig utstrekning har vært sysselsatt med fiske eller fangst i kalenderåret, kan det bestemmes at han skal være unntatt fra medlemskap i trygden for vedkommende kalenderår, selv om krav herom ikke er fremsatt.

2. Den som er over 46 år på det tidspunkt han første gang fyller vilkårene etter § 1, kan kreve seg unntatt fra trygden. Krav settes fram overfor trygdens organer straks vilkårene for trygdeplikt foreligger.
Det samme gjelder den som er over 46 år pr. 1. januar 1994, og ikke har tidligere opptjeningstid i pensjonstrygden.
Endret ved lover 18 des 1970 nr. 86, 8 juni 1973 nr. 41, 28 mai 1993 nr. 53, 9 des 1994 nr. 65 (ikr. 1 jan 1995), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 3.

1. Den som omfattes av § 1, men er unntatt fra trygdeplikt i henhold til vedtak etter bestemmelsen i § 2 nr. 1 litra b, har rett til å stå som frivillig medlem av trygden for del av kalenderåret hvori han ikke omfattes av offentlig pensjonsordning som nevnt. Krav herom og innbetaling av medlemspremie må skje til trygdens organer innen tre måneder etter utløpet av kalenderåret.
2. Den som ikke er tatt opp på blad B i fiskermanntallet, jfr. § 1, fordi han ikke fyller vilkåret for opptak på blad B på grunn av tillitsverv innen næringen, har rett til å stå som frivillig medlem av trygden. Medlemskapet gjelder for hele kalenderåret.
Endret ved lover 18 des 1970 nr. 86, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 4.

Departementet kan opprette et register over alle som er bosatt i riket og som

har saltvannsfiske eller dyrefangst i havet som næring. Registeret skal blant annet brukes til å avgrense hvem som omfattes av sosiale ordninger for fiskere. Departementet kan gi forskrifter om føring av registeret.

Vedtak om opptak i registeret kan ikke ankes inn for Trygderetten.

Kommunal og annen offentlig myndighet er pliktig til, uten særskilt godtgjøring og uten hinder av taushetsplikt, å gi registerfører de opplysninger som trengs for registreringen.

Opphevet ved lov 18 des 1970 nr. 86, tilføyd igjen ved lov 10 des 1999 nr. 84, endret ved lov 21 april 2023 nr. 6 (i kraft 21 april 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 527).

§ 5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 des 1970 nr. 86.

Kapitel II. Alderspensjon.

§ 6.

1. Rett til alderspensjon har den som har minst 750 premieuker.

For den som har minst 52 premieuker, kan opptjente pensjonsgivende fartsmåneder etter kapittel II og opptjeningstid etter kapittel X i lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs medregnes for å nå opp i minstekravet på 750 premieuker.

Med de unntak som følger av fjerde til sjette ledd gir fra og med 1971 medlemskapet rett til godskriving av 52 premieuker i kalenderåret uansett om medlemmet i hele året eller bare en del av det har vært sysselsatt i fiske- og fangstnæringen, jf likevel § 2.

Ved frivillig medlemskap etter § 3 nr. 1 godskrives premieuker for det tidsrom medlemskapet består.

Premieuker godskrives ikke for tidsrom hvori den trygdede omfattes av pensjonsordning som nevnt i § 2 nr. 1 litra b.

Premieuker godskrives ikke for tidsrom som det tross varsel ikke er betalt medlemspremie for.

2. Pensjonsalderen er 60 år.

Endret ved lover 18 des 1970 nr. 86, 8 juni 1973 nr. 41, 28 mai 1993 nr. 53, 13 juni 1997 nr. 58 (ikr. 1 jan 1998), 1 mars 2002 nr. 3, 22 nov 2019 nr. 72 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1551).

§ 7.

1. Alderspensjon regnes ikke for mer enn 1560 premieuker i alt. Årspensjon for 1560 premieuker skal på uttakstidspunktet utgjøre 1,6 ganger folketrygdens grunnbeløp, forholdsmessig redusert hvis vedkommende har mindre enn 1560 premieuker.
2. Alderspensjon under utbetaling reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fratrekket forholdsmessig ned ut fra når i perioden pensjonen ble tatt ut.
Ved regulering av pensjoner etter første ledd benyttes de reguleringsfaktorene Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd og § 20-18 åttende ledd.
3. Til pensjonist som forsørger barn under 18 år, ytes det barnetillegg som for hvert barn utgjør 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Tillegget reduseres forholdsmessig hvis vedkommende har mindre enn 1560 premieuker.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 63, 8 juni 1973 nr. 41, 4 juni 1976 nr. 66, 25 mai 1979 nr. 21, 20 mai 1983 nr. 24, 1 mars 1985 nr. 5, 20 juni 1986 nr. 39, 5 juni 1987 nr. 28, 28 mai 1993 nr. 53, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 17 des 2010 nr. 77 (ikr. 1 jan 2011), 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 8.

Alderspensjon ytes fra og med kalendermåneden etter den måned pensjonisten fyller 60 år, dog ikke for lengre tid tilbake enn de siste tre år før den måned hvori krav som nevnt i § 24 er mottatt av trygdens organer.

Alderspensjon oppheves fra og med kalendermåneden etter den måned da pensjonisten fylte 67 år eller fra og med den kalendermåned da pensjonisten får rett til uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger etter loven om folketrygd for hel uførhet eller tar ut full avtalefestet pensjon som nevnt i samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav d. Er ytelsen fra folketrygden beregnet for mindre enn hel uførhet eller det tas ut delpensjon fra avtalefestet pensjonsordning faller pensjonen fra pensjonstrygden bort med en prosentandel som svarer til pensjonsgraden i folketrygden og ordningen for avtalefestet pensjon. I slike tilfeller skal det, så fremt pensjonisten er godskrevet minst 750 premieuker i alt, ved beregning av pensjonen fra pensjonstrygden ikke regnes med et lavere antall premieuker enn 1.100.

Ved pensjonistens død løper alderspensjonen ut den kalendermåned hvori dødsfallet inntreffer. Dør alderspensjonistens barn som det er gitt tillegg for etter § 7 nr. 2 gjelder tilsvarende for utbetaling av barnetillegg.

Endret ved lover 16 des 1960 nr. 10, 9 des 1966 nr. 3, 18 des 1970 nr. 86, 15 des 1972 nr. 81, 8 juni 1973 nr. 41, 4 juni 1976 nr. 66, 2 juni 1978 nr. 40, 24 mai 1985 nr. 35, 23 des 1988 nr. 110, 21 des 1990 nr. 80, 28 mai 1993 nr. 53, 16 juni 1994 nr. 22, 9 des 1994 nr. 65 (ikr. 1 jan 1995), 1 mars 2002 nr. 3, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

Kapitel III. Enkepensjon.

§ 9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 9 des 1966 nr. 3.

§ 10. (Opphevet)

Opphevet ved lov 9 des 1966 nr. 3.

§ 11. (Opphevet)

Opphevet ved lov 9 des 1966 nr. 3.

§ 12. (Opphevet)

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 15, 16 des 1966 nr. 10, opphevet ved lov 9 des 1966 nr. 3.

Kapitel IV. Nedsetting og tap av pensjon.

§ 13.

Trygdens organer kan avslå et krav om pensjon og holde tilbake eller stanse en innvilget ytelse helt eller delvis dersom vedkommende

a. mot bedre vitende gir uriktige opplysninger, eller
b. holder tilbake opplysninger som er viktige for rettigheter eller plikter etter denne loven.

Endret ved lover 18 des 1970 nr. 86, 1 mars 2002 nr. 3.

§ 14. (Opphevet)

Endret ved lov 18 des 1970 nr. 86, opphevet ved lov 2 juni 1978 nr. 40.

Kapitel V. Trygdens finansiering.

§ 15.

Utgifter til pensjoner etter denne lov og til trygdens administrasjon dekkes ved

a. premie fra de trygdede,
b. – – –
c. avgift på omsetning av fisk, jfr. § 19.

Trygden er garantert av staten.
Endret ved lover 18 des 1970 nr. 86, 18 des 1992 nr. 140, 28 mai 1993 nr. 53.

§ 16.

1. Kongen fastsetter størrelsen av den premie som medlemmet skal betale. Premien fastsettes som årspremie. For medlem som nevnt i § 3 nr. 1, skal dog premien fastsettes som ukepremie svarende til 1/52 av årspremien.
Premien fastsettes slik at den sammen med avgift som nevnt i § 15, dekker utgiftene og gir adgang til å legge opp et passende likviditetsfond.

Medlemspremien reguleres årlig med virkning fra 1. januar. Endringen i medlemspremien skal minst tilsvare den prosentvise endring i grunnbeløpet for året forut.
2. Medlemspremien i pliktig trygd innbetales i to terminer i kalenderåret, henholdsvis for tidsrommet 1. januar – 30. juni og 1. juli – 31. desember. Departementet gir nærmere forskrifter om innbetaling av premien og kan herunder bestemme at det skal være høve til å frita medlem for å betale premien hvis særlige grunner gjør det rimelig.
3. Dersom medlemspremie ikke er betalt ved forfall, skal medlemmet svare renter etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. Krav på medlemspremie er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lover 21 mai 1964 nr. 3, 18 des 1970 nr. 86, 5 juni 1987 nr. 28, 28 mai 1993 nr. 53, 13 juni 1997 nr. 58 (ikr. 1 jan 1998), 1 mars 2002 nr. 3.

§ 17.

Innkreving av medlemspremie til pensjonstrygden og andre innkrevingsoppgaver etter loven med forskrifter kan overføres til Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav for innkreving etter reglene i bidragsinnkrevingsloven.
Opphevet ved lov 1 mars 2002 nr. 3, tilføyd igjen ved lov 22 des 2006 nr. 94 (ikr. 1 jan 2007), endret ved lov 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 18. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 des 1992 nr. 140.

§ 19.

Avgift som nevnt i § 15 bokstav c skal betales av fiskesalgslagene jf. fiskesalslagslova.

Avgiftens størrelse fastsettes av Kongen.

Kongen fastsetter nærmere regler om beregning og innbetaling av avgiften og gir nødvendige kontrollbestemmelser.

Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg hos enhver som er ansvarlig for den.
Endret ved lover 31 mai 1963 nr. 2, 26 juni 1992 nr. 86, 21 juni 2013 nr. 75 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 726).

§ 20.

Departementet kan fastsette regler for forvaltningen av trygdens midler.
Endret ved lov 1 mars 2002 nr. 3.

Kapitel VI. Tilbakebetaling av premie.

§ 21.

Den som ved fylte 60 år ikke har opparbeidet 750 premieuker, kan kreve den innbetalte pliktige og frivillige premie tilbakebetalt, dog med fradrag for de første 75 premieuker.

Samme rett til tilbakebetaling av premie har enke og barn etter en trygdet som dør før fylte 60 år.

Tilbakebetaling av premie kan ikke kreves av den som mottar full uføretrygd eller enkepensjon fra folketrygden eller har tatt ut full avtalefestet pensjon som omfattes av samordningslovens § 1 nr. 1 første ledd bokstav d.

Endret ved lover 9 des 1966 nr. 3, 8 juni 1973 nr. 41, 20 mai 1983 nr. 24, 23 des 1988 nr. 110, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

Kapitel VII. Trygdens organer.

§ 22.

Pensjonstrygden administreres sentralt av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Departementet gir forskrift med nærmere bestemmelser om trygdens administrasjon.

Endret ved lover 18 des 1970 nr. 86, 14 juni 1991 nr. 31, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 27 mars 1998 nr. 21 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 27 mars 1998 nr. 270), 1 mars 2002 nr. 3, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 23. (Opphevet)

Endret ved lover 18 des 1970 nr. 86, 9 des 1983 nr. 71, 16 juni 1995 nr. 32 (i kraft 1 jan 1996), 28 feb 1997 nr. 19 (i kraft 1 mai 1997), opphevet ved lov 1 mars 2002 nr. 3.

Kapitel VIII. Behandlingen av krav om pensjon.

§ 24.

1. Krav om pensjon etter denne lov skal settes fram skriftlig og på skjema fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet.
2. Ved behandling av saker etter loven her gjelder reglene i forvaltningsloven.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 18 des 1970 nr. 86, 15 des 1972 nr. 81, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 1 mars 2002 nr. 3, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapitel IX. Anke. Ny behandling.

§ 25. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 10.

§ 26.

Kommer det fram nye opplysninger etterat en sak er avgjort, skal saken tas opp til ny behandling.

Kapitel X. Forskjellige bestemmelser.

§ 27.

Pensjon utbetales etterskottsvis hver måned. Månedsbeløpet avrundes til nærmeste hele krone.

Pensjon utbetales til den berettigede, men kan, når særlige grunner foreligger, utbetales til andre enn den berettigede.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 15, 9 des 1966 nr. 3, 24 mai 1985 nr. 35.

§ 28. (Opphevet)

Endret ved lov 18 des 1970 nr. 86, opphevet ved lov 1 mars 2002 nr. 3.

§ 29.

Trygdens organer kan kreve at offentlige myndigheter og institusjoner som administrerer andre pensjons- eller trygdeordninger uten godtgjørelse og uten hinder av eventuell taushetsplikt skal gi trygdens organer opplysninger som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven.

Garantikassen for fiskere kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven. Garantikassen skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.

Endret ved lover 18 des 1970 nr. 86, 1 mars 2002 nr. 3, 22 juni 2018 nr. 49 (ikr. 1 okt 2018), 4 des 2020 nr. 132.

§ 29 a.

Trygdens organer kan behandle personopplysninger, herunder opplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven.

Trygdens organer kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.

Trygdens organer kan behandle innhentede personopplysninger for å beregne forventet pensjon og premie, og for å forbedre informasjonen til medlemmene.

Trygdens organer kan behandle innhentede personopplysninger når dette er nødvendig for utredning og produksjon av statistikk og analyse, men bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Trygdens organer kan behandle innhentede personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, for å utvikle og teste IT-systemer, når dette er nødvendig for å sikre effektiv behandling av saker og riktige avgjørelser. Dette gjelder bare dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke typer personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 132.

§ 30.

1. Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.
2. Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel, bilaterale avtaler som nevnt i nr. 1 og forordninger og avtaler som nevnt i folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.
3. Med samtykke av departementet kan Arbeids- og velferdsdirektoratet treffe overenskomst med annen pensjonsordning om overføring av trygdede og

pensjonister. I overenskomsten bestemmes i hvilken utstrekning de overførte skal få tidligere tjenestetid regnet med.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 31.

Rettigheter etter denne lov kan endres, innskrenkes eller oppheves ved senere lov.

§ 32.

Departementet kan gi nærmere regler om gjennomføringen av denne lov.

Kap. XI. Overgangsregler. Ikrafttreden.

Overskriften endret ved lov 18 des 1970 nr. 86.

§ 33.

1. Den som har vært pensjonstrygdet som pliktig medlem minst 15 uker av det første år etter denne lovs ikrafttreden, får godskrevet 30 premieuker for hvert år han ved lovens ikrafttreden er over 35 år hvis han:

a. har vært opptatt i det ved lov om ulukketrygding for fiskarar omhandlede manntall i minst 7 av de siste 10 år før lovens ikrafttreden, eller
b. i minst 20 uker årlig i 7 av de siste 10 år før lovens ikrafttreden har vært fisker, fangstmann eller mannskap på norsk fiske- eller fangstfartøy på 50 tonnasjeenheter/registertonn brutto eller mer, forutsatt at han var norsk statsborger eller hadde fast bopel i Norge. Det samme gjelder fartøyets eier hvis han var i full stilling ombord og arbeidstaker i slik stilling omfattes av trygden.

2. Er en person blitt arbeidsufør på grunn av sykdom i løpet av de siste 10 år før lovens ikrafttreden, eller i det første år etter lovens ikrafttreden, og av den grunn ikke fyller vilkårene etter nr. 1, kan Arbeids- og velferdsdirektoratet likevel godskrive ham premieuker hvor forholdene tilsier det.
Arbeids- og velferdsdirektoratet kan også ellers godskrive premieuker når

særlige grunner foreligger.
3. Godskriving av premieuker etter reglene i nr. 1 og 2 gir ikke i noe tilfelle rett til å få utbetalt pensjon før utløpet av det første år etter lovens ikrafttreden.
4. Antallet premieuker som den trygdede har opptjent i tiden 1 januar 1958 – 31 desember 1970 forhøyes med virkning fra 1 januar 1971 med 50 prosent, dog slik at det samlede antall premieuker begrenses til det antall uker som vedkommende ville fått ved uavbrutt medlemskap i de kalenderår han i nevnte tidsrom har vært medlem av trygden.
Endret ved lover 18 des 1970 nr. 86, 16 des 1983 nr. 72, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 34.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 jan 1958 iflg. res. 6 des 1957.

Lov om friluftslivet (friluftsloven)

Kapitel I. Om ferdsel m.v.

§ 1. (Lovens formål)

Formålet med denne loven er å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre almenhetens rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet bevares og fremmes.
Tilføyd ved lov 21 juni 1996 nr. 37.

§ 1 a. (Hva som forstås med innmark og utmark.)

Som innmark eller like med innmark reknes i denne lov gårdsplass, hustomt, dyrket mark, engslått og kulturbeite samt liknende område hvor almenhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker. Udyrkete, mindre grunnstykker som ligger i dyrket mark eller engslått eller er gjerdet inn sammen med slikt område, reknes også like med innmark. Det samme gjelder område for industrielt eller annet særlig øyemed hvor almenhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier, bruker eller andre.

Med utmark mener denne lov udyrket mark som etter foregående ledd ikke

reknes like med innmark.
Endret ved lover 21 juni 1996 nr. 37, tidligere § 1, 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949).

§ 2. (Ferdsel i utmark.)

I utmark kan enhver ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet.

Det samme gjelder ferdsel med ride- eller kløvhest, kjelke, tråsykkel eller liknende på veg eller sti i utmark og over alt i utmark på fjellet, såfremt ikke kommunen med samtykke av eieren eller brukeren har forbudt slik ferdsel på nærmere angitte strekninger.

Om motorferdsel i utmark gjelder også lov om motorferdsel i utmark og vassdrag.
Endret ved lover 10 juni 1977 nr. 82, 11 juni 1993 nr. 85, 21 juni 1996 nr. 37, 19 juni 2020 nr. 85.

§ 3. (Ferdsel i innmark.)

I innmark kan enhver ferdes til fots i den tid marken er frosset eller snølagt, dog ikke i tidsrommet fra 30. april til 14. oktober. Denne ferdselsrett gjelder likevel ikke på gårdsplass eller hustomt, inngjerdet hage eller park og annet for særskilt øyemed inngjerdet område hvor almenhetens vinterferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker.

Eier eller bruker kan – uansett inngjerding – forby ferdsel over hage, plantefelt, høstsådd åker og gjenlegg (attlegg) også når marken er frosset eller snølagt, såfremt ferdselen er egnet til å volde nevneverdig skade.

Statsforvalteren kan for det enkelte fylke eller deler av det bestemme at det tidsrom da det etter første ledd skal være ubetinget forbudt å ferdes i innmark, settes kortere eller lengre enn fra 30. april til 14. oktober.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 21 juni 1996 nr. 37, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 3 a. (Ferdsel på vei eller sti i innmark)

Ferdsel i innmark som fører til utmark,

a. til fots på vei eller sti,
b. på vei eller opparbeidet sti med ride- eller kløvhest, tråsykkel, kjelke

eller liknende, med unntak av organisert aktivitet som sykkelløp og rideklubbaktivitet,

er tillatt hele året, hvis ferdselen kan skje uten å passere gjennom gårdsplass eller over hustomt eller uten på annen måte å være til utilbørlig fortrengsel eller ulempe for eier eller bruker.

Kommunen kan, etter samtykke fra eier eller bruker av eiendommen, gi forskrift om å forby ferdsel som er tillatt etter første ledd.

Eier eller bruker kan forby ferdsel som er tillatt etter første ledd, hvis ferdselen er egnet til å volde nevneverdig skade.

Tilføyd ved lov 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 85.

§ 4. (Ferdsel med motorvogn og hestekjøretøy.)

Når ikke annet er bestemt, kan eier av privat veg forby ferdsel med hestekjøretøy, motorvogn, (derunder sykkel med hjelpemotor) og parkering av motorvogn på eller langs vegen.

Ved offentlig veg er det tillatt å parkere i utmark, såfremt det ikke volder nevneverdig skade eller ulempe.

§ 5. (Almenhetens høstingsrett)

Under ferdsel i utmark kan allmennheten høste ville nøtter som skal spises på stedet og plukke og ta med seg ville blomster, planter, bær og vill sopp, samt røtter av ville urter, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet.

For multer på multebærland i Nordland, Troms og Finnmark gjelder første ledd bare når eier eller bruker ikke har nedlagt uttrykkelig forbud mot plukking. Uavhengig av et slikt uttrykkelig forbud kan allmennheten alltid plukke multer som spises på stedet.

Opphevet ved lov 21 juni 1996 nr. 37 (ikr. 1 juli 1996), tilføyd igjen ved lov 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949), endret ved lov 22 juni 2012 nr. 56 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 587).

§ 6. (Ferdsel på sjøen og i vassdrag.)

På sjøen er ferdsel med båt fri for enhver. Ferdsel på islagt sjø er også fri for enhver.

Om ferdsel på innsjøer og elver (åpent eller islagt vassdrag) gjelder reglene i

lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann og lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag.
Endret ved lover 10 juni 1977 nr. 82, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 7. (Landsetting og fortøyning av båt.)

Under ferdsel har enhver rett til for kortere tid å dra i land båt på strandstrekning i utmark. Det er ikke tillatt å nytte kai eller brygge uten eierens eller brukerens samtykke. Andre fortøyningsgreier (ringer, bolter o.l.) i utmark kan ikke nyttes dersom eieren eller brukeren har forbudt det. Eieren eller brukeren kan likevel ikke motsette seg bruk av slike fortøyningsgreier for kortere tid når bruken kan foregå uten utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker.

§ 8. (Bading.)

Enhver har rett til å bade i sjøen eller i vassdrag fra strand i utmark eller fra båt når det skjer i rimelig avstand fra bebodd hus (hytte) og uten utilbørlig fortrengsel eller ulempe for andre.
Endret ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 9. (Rasting og telting.)

Plass til rasting, solbad, overnatting eller liknende må ikke tas i innmark uten eierens eller brukerens samtykke.

I utmark må plass som nevnt i foregående ledd ikke tas til utilbørlig fortrengsel eller ulempe for andre. Rasting eller telting må ikke skje når det kan medføre nevneverdig skade på ungskog, eller skogforyngelsesfelt. Telt må ikke settes opp så nær bebodd hus (hytte) at det forstyrrer beboernes fred og i hvert fall ikke nærmere enn 150 meter. Reglene om avstand fra bebyggelse gjelder likevel ikke på område som særskilt er innredet for telting. Departementet kan gi forskrift om å tillate telting nærmere enn 150 meter fra bebodd hus (hytte) i kystnære områder.

Telting eller annet opphold er ikke tillatt i mer enn 2 døgn om gangen uten eierens eller brukerens samtykke. Samtykke til lengre opphold trengs likevel ikke på høgfjellet eller på område fjernt fra bebyggelse, medmindre det må regnes med at oppholdet kan medføre nevneverdig skade eller ulempe.

For tidsrommet umiddelbart før og under villreinjakten kan departementet

på nærmere avgrenset høgfjellsområde forby eller regulere teltslåing som kan være til ulempe for villreinjakten.

Telting og ferdsel må skje på eget ansvar for skade som dyr kan påføre personer, telt og andre eiendeler.

Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 88, 21 juni 1996 nr. 37, 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949).

§ 10. (Friluftsmøte m.v.)

Friluftsmøte, idrettsstevne (f.eks. skirenn eller orienteringsløp) og liknende sammenkomst som kan medføre nevneverdig skade eller ulempe, kan ikke holdes uten samtykke av eier eller bruker av grunn hvor avsperring foretas, samling, start eller innkomst finner sted eller hvor sammenstimling av folk for øvrig må påreknes.

Løype for skirenn, terrengløp eller liknende må legges slik at skade på skogforynging og ungskog og skade på gjerde så vidt mulig unngås.

Kapitel II. Om ferdselsrettens utøving og innskrenkninger i ferdselsretten m.v.

§ 11. (Ferdselskultur og eierens bortvisingsrett.)

Enhver som ferdes eller oppholder seg på annen manns grunn eller på sjøen utenfor, skal opptre hensynsfullt og varsomt for ikke å volde skade eller ulempe for eier, bruker eller andre, eller påføre miljøet skade. Han plikter å se etter at han ikke etterlater seg stedet i en tilstand som kan virke skjemmende eller føre til skade eller ulempe for noen.

Grunnens eier eller bruker har rett til å vise bort folk som opptrer hensynsløst eller ved utilbørlig atferd utsetter eiendommen eller berettigete interesser for skade eller ulempe.

Endret ved lov 21 juni 1996 nr. 37.

§ 12. (Erstatning for skade og ulempe.)

For skade og ulempe som noen volder under ferdsel eller opphold på annen manns grunn, gjelder alminnelige erstatningsregler.

§ 13. (Ulovlige stengsler eller forbudsskilt)

Eier eller bruker av grunn må ikke ved stengsel eller på annen måte

vanskeliggjøre ferdsel, opphold, bading eller høsting som er tillatt i denne lov, med mindre det tjener hans berettigete interesser og ikke er til utilbørlig fortrengsel for almenhetens utøvelse av allemannsrett.

Uten særskilt hjemmel er det ikke tillatt å sette opp skilt eller på annen måte kunngjøre forbud mot ferdsel, opphold, bading eller høsting som er tillatt i denne lov.

Stengsel, skilt eller kunngjøring som er i strid med denne paragraf, kan kreves fjernet etter § 40.
Endret ved lover 21 juni 1996 nr. 37, 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949).

§ 14. (Avgift for adgang til friluftsområde)

Ferdselsrett etter denne lov er ikke til hinder for at eier eller bruker etter løyve av kommunen kan kreve en rimelig avgift for adgangen til badestrand, teltplass eller annet opparbeidet friluftsområde, men avgiften må ikke stå i misforhold til de tiltak eier eller bruker har gjort på området til fordel for friluftsfolket. Det kan settes vilkår for slikt løyve.
Endret ved lover 8 mars 1963 nr. 1, 5 juni 1987 nr. 25, 11 juni 1993 nr. 85, 21 juni 1996 nr. 37.

§ 15. (Regulering av ferdsel på visse friluftsområde)

Til regulering av ferdselen på område hvor utfarten er stor, kan kommunen med samtykke av eieren eller brukeren fastsette atferdsregler som enhver som ferdes på området plikter å følge. Reglene skal særlig ta sikte på å opprettholde ro og orden, verne dyre- og plantelivet og fremme helsetiltak og sanitære forhold.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 21 juni 1996 nr. 37, 19 juni 2020 nr. 85.

§ 16. (Sperring av særlig utsatt område)

Blir en eiendom i særlig grad utsatt for almenhetens ferdsel kan kommunen med samtykke av eieren eller brukeren bestemme hel eller delvis sperring av eiendommen, når ferdselen gjør nevneverdig skade på den eller er til vesentlig hinder for den bruk som eieren eller brukeren gjør eller ønsker å gjøre av den.

Sperring fastsettes for et bestemt tidsrom, ikke over 5 år om gangen.
Endret ved lover 8 mars 1963 nr. 1, 11 juni 1993 nr. 85, 21 juni 1996 nr. 37, 19 juni 2020 nr. 85.

§ 17. (Opphevet)

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 11 juni 1993 nr. 85, opphevet ved lov 21 juni 1996 nr. 37.

§ 18. (Krav om innløsning av særlig utsatt område)

Eier av grunn som nevnt i § 16 kan kreve at den kommune hvor eiendommen ligger, innløser det området som i særlig grad er utsatt for almenhetens ferdsel når det ikke blir truffet vedtak om sperring, eller sperring ikke er tilstrekkelig til å beskytte området.

Blir ikke saken ordnet i minnelighet, kan eieren kreve den avgjort ved skjønn etter reglene i skjønnsprosessloven kapittel 2, likevel slik at kommunen skal erstatte eierens skjønnskostnader når ikke skjønnet finner å burde gjøre unntak, fordi erstatningssøkeren har avslått et rimelig forliksbud eller uten rimelig grunn har forlangt skjønn. Skjønnet avgjør om vilkårene for innløsning er til stede, innløsningens omfang og erstatningens størrelse.
Endret ved lover 17 des 1982 nr. 88, 11 juni 1993 nr. 85, 21 juni 1996 nr. 37.

§ 19. (Forholdet til andre lover)

Utøvelse av allemannsretten etter denne lov gjelder med de begrensninger som følger av annen lovgivning eller av forskrifter gitt i medhold av lov.
Endret ved lov 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949).

§ 20. (Uttalelse om tvilsspørsmål)

Er det tvil eller uenighet om

a. hvorvidt et grunnstykke skal reknes som innmark eller utmark etter denne lov, eller
b. hvilken avstand raste- eller teltplass m.v. etter § 9 skal ha fra et bebodd hus eller hvorvidt det må reknes med at rasting eller telting m.v. etter § 9 tredje ledd kan medføre nevneverdig skade eller ulempe, eller
c. hvorvidt et stengsel, eller annen hindring, et skilt eller en kunngjøring er lovlig (jfr. § 13),

kan grunneieren, brukeren, eller et interessert friluftslag kreve uttalelse herom av kommunen.

Endret ved lover 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 85, 21 juni 1996 nr. 37.

Kapitel III. Om friluftslivsforvaltningen. Forholdet til forvaltningsloven.

Overskriften endret ved lov 21 juni 1996 nr. 37.

§ 21. (Friluftslivsorganene)

I friluftslivsforvaltningen etter denne lov er det følgende organer:

1. Departementet
2. Direktoratet
3. Statsforvalteren
4. Fylkeskommunen
5. Kommunen.

Opphevet ved lov 8 juni 1990 nr. 16, tilføyd igjen ved lov 21 juni 1996 nr. 37, endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 22. (Friluftslivsorganenes arbeidsoppgaver)

De enkelte organer etter § 21 skal utføre de oppgaver som direkte er tillagt dem etter loven, og har ellers et generelt ansvar for å fremme almenhetens friluftsinteresser.

Kommunen, fylkeskommunen og statsforvalteren skal arbeide for å fremme friluftsformål innen sitt område. Departementet kan i forskrift tildele fylkeskommunen ansvaret for nærmere bestemte oppgaver for å fremme og tilrettelegge for friluftslivet.

Kommunen og fylkeskommunen har rett til å opptre, klage og i tilfelle reise søksmål for å ivareta almennhetens interesser i alle saker av interesse for friluftslivet. Statsforvalteren kan opptre, klage og i tilfelle på vegne av staten reise søksmål for å ivareta almennhetens interesser i alle saker av interesse for friluftslivet.

Endret ved lover 8 mars 1963 nr. 1, 5 juni 1987 nr. 25, 8 juni 1990 nr. 16, 21 juni 1996 nr. 37, 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949), 14 juni 2013 nr. 51 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 674), 19 juni 2020 nr. 85, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 23. (Forskrifter)

Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven.
Endret ved lover 5 juni 1987 nr. 25, 11 juni 1993 nr. 85, 21 juni 1996 nr. 37.

§ 24. (Forholdet til forvaltningsloven, herunder om kunngjøring og klage)

Når ikke annet er bestemt, gjelder forvaltningsloven for behandling av saker etter denne lov.

For behandlingen av saker etter §§ 14, 18 første ledd, 35 første, annet og tredje ledd og 40 første, annet og tredje ledd gjelder reglene om enkeltvedtak i forvaltningslovens kapittel IV, V og VI. Kommunens vedtak kan påklages til statsforvalteren. Fylkeskommunens vedtak kan påklages til Miljødirektoratet.

For behandling av saker etter §§ 2 annet ledd, 3 tredje ledd, 3 a annet ledd, 9 fjerde ledd, 15, 16 og 34 gjelder reglene om forskrifter i forvaltningslovens kapittel VII.

Kommunen sørger for at vedtak etter §§ 2 annet ledd, 3 tredje ledd, 3 a annet ledd, 15 og 16 straks blir kunngjort i en eller flere aviser som er alminnelig lest på stedet, og om nødvendig ved oppslag på eiendommen eller på annen måte.

Kommunens vedtak etter §§ 2 annet ledd, 3 a annet ledd, 15 og 16 kan bringes inn for departementet av eieren eller brukeren av den grunn vedtaket gjelder, av statsforvalteren, av annen kommune som er interessert i at retten til ferdsel ikke innskrenkes på denne måte, av fylkeskommunen eller av et interessert friluftslag. Statsforvalterens vedtak etter § 3 tredje ledd kan bringes inn for departementet av eieren eller brukeren av den grunn vedtaket gjelder, av den kommune hvor grunnen ligger, av annen kommune som er interessert i at retten til ferdsel ikke innskrenkes på denne måte, av fylkeskommunen eller av et interessert friluftslag.
Opphevet ved lov 21 apr 1989 nr. 17 (i kap. IV), tilføyd igjen i dette kap. ved lov 21 juni 1996 nr. 37, endret ved lover 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949), 14 juni 2013 nr. 48 (ikr. 1 juli 2013), 19 juni 2020 nr. 85, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapitel IV. (Opphevet ved lov 21 apr 1989 nr. 17.)

Kapitlet opphevet ved lov 21 apr 1989 nr. 17.

Kapitel V. Om tvangsinngrep, skjønn m.v.

Endret ved lov 23 okt 1959 nr. 3.

§ 34. (Friluftsmark.)

Med Stortingets samtykke kan Kongen gjøre vedtak om at områder av statens grunn blir lagt ut til friluftsmark.

Kongen gir nærmere regler om almenhetens rett i område som staten har lagt ut som friluftsmark eller på annen måte båndlagt til fordel for friluftslivet.
Endret ved lov 23 okt 1959 nr. 3.

§ 35. (Tiltak og inngrepsløyve for å lette ferdsel i utmark)

Kommunen kan varde og merke opp ruter og turstier i utmark, og den kan på bestemte steder bygge klopper eller bruer og sette i verk andre tiltak for å lette ferdselen langs ruter og turstier i utmark.

Kommunen kan gi organisasjoner som har til formål å fremme reise- og friluftsliv, rett til å varde og merke opp ruter og turstier i utmark.

Departementet kan gi regionale organisasjoner som har til formål å fremme reise- og friluftsliv, rett som nevnt i første ledd for ruter og turstier som berører flere kommuner.

Rett til å varde og merke opp ruter og turstier i utmark kan utøves uten forutgående skjønn. Tilsvarende gjelder rett til å bygge klopper eller bruer og sette i verk andre tiltak for å lette ferdselen langs ruter og turstier i utmark dersom kommunen eller departementet i det enkelte tilfelle bestemmer det.

Volder utøvelsen av myndighet skade, kan eieren (eller brukeren) kreve erstatningsspørsmålet avgjort ved skjønn. I saker etter første og annet ledd skal kommunen, og i saker etter tredje ledd skal departementet, erstatte eierens (eller brukerens) skjønnskostnader når ikke skjønnet finner å burde gjøre unntak, fordi erstatningssøkeren har avslått et rimelig forlikstilbud eller uten rimelig grunn har forlangt skjønn. Skjønnet styres av jordskifteretten.

Ved merking av ruter skal eieren (eller brukeren) varsles i god tid før merkingen blir satt i verk. Motsetter han seg merking etter første eller annet ledd, avgjør kommunen om og i tilfelle på hvilken måte merking skal tillates. Tilsvarende avgjør departementet for merking etter tredje ledd.
Endret ved lover 23 okt 1959 nr. 3, 21 juni 1996 nr. 37, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 36. (Opphevet)

Endret ved lover 23 okt 1959 nr. 3, 18 juni 1965 nr. 5, 17 des 1982 nr. 88, opphevet ved lov 21 juni 1996 nr. 37.

§ 37. (Opphevet)

Opphevet ved lov 23 okt 1959 nr. 3.

§ 38. (Opphevet)

Endret ved lov 23 okt 1959, opphevet ved lov 21 apr 1989 nr. 17.

Kapitel VI. Om reaksjoner ved overtredelse mv.

Overskriften endret ved lov 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949).

§ 39. (Straff.)

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer regler gitt i eller i medhold av denne lov, straffes med bøter for så vidt ikke forholdet rammes av strengere straffebud.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 21 juni 1996 nr. 37, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 40. (Stansing, fjerning av ulovlige byggverk, tvangsmulkt m.v.)

Blir noen bygning, inngjerding eller annet arbeid påbegynt i strid med forbud eller pålegg gitt i medhold av denne lov, kan kommunen kreve arbeidet stanset.

Helt eller delvis oppført byggverk, stengsel eller annen innretning, skilt eller kunngjøring som strider mot forbud eller pålegg gitt i eller i medhold av loven, kan friluftsorganene som nevnt i § 21 kreve fjernet på den skyldiges kostnad.

Kommunen eller departementet kan ilegge tvangsmulkt dersom ikke stengsler eller skilt til hinder for lovlig ferdsel, bading, opphold eller høsting fjernes etter pålegg fra friluftsorganene som nevnt i § 21. Tvangsmulkten kan fastsettes samtidig med pålegg om fjerning og løper i så fall fra fristoverskridelsen for fjerning. Der tvangsmulkt ikke fastsettes samtidig med

pålegg, skal det gis eget forhåndsvarsel om tvangsmulkt. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, som et engangsbeløp eller som en kombinasjon av løpende mulkt og engangsbeløp. Tvangsmulkten ilegges den ansvarlige for overtredelsen, og tilfaller kommunen.

Om nødvendig kan politiets hjelp kreves til gjennomføring av tiltak etter denne paragraf.

Endret ved lover 21 juni 1996 nr. 37, 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949).

§ 41. (Lovens ikrafttreden og oppheving av andre lover.)

Denne lov trer i kraft 1. juli 1957.

Fra samme tid oppheves følgende lovbestemmelser:

1. Lov av 16. mai 1860 om Jords Fredning § 39.
2. Lov av 25. juni 1937 om avståelse av strandstrekninger til ferdsel og badning m.v.
3. Midlertidig lov av 4. juni 1954 om byggeforbud m.v. for strandstrekninger.

Forbud nedlagt etter midlertidig lov av 4. juni 1954 om byggeforbud m.v. for strandstrekninger skal – uansett tidsbegrensing – fortsatt stå ved makt i samsvar med reglene i loven her, likevel ikke utover 10 år reknet fra fylkesutvalgets vedtak om forbudet.

Lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser (samordningsloven)

Kapitel I. Lovens omfang. Definisjoner.

§ 1.

Denne lov gjelder samordning av ytelser som en person kan få samtidig fra to eller flere av følgende pensjonsordninger og trygder:

a. Tjenestepensjonsordning som er fastsatt ved lov eller vedtak av Stortinget, eller som er fastsatt av kommuner og fylkeskommuner for kommunale og fylkeskommunale tillitsmenn, tjenestemenn og

arbeidere, herunder pensjonsordning som yter tidsbegrenset avtalefestet pensjon som tas ut mellom 65 og 67 år.

b. Personskadetrygd fastsatt ved lov.
c. Ytelser fra folketrygden.
d. Offentlig pensjonsordning som yter avtalefestet pensjon før fylte 65 år som det kan godskrives pensjonspoeng for etter folketrygdloven § 3-19.
e. Pensjonsordning som yter avtalefestet pensjon i privat sektor etter AFP-tilskottsloven kapittel 2, jf. kapittel 3.

Kongen kan bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde pensjonsordninger for tjenestemenn eller arbeidere i selvstendige statlige eller kommunale foretak og i andre institusjoner av offentlig karakter.
Endret ved lover 22 jan 1960 nr. 4, 17 juni 1966 nr. 17, 8 juni 1979 nr. 52, 18 apr 1980 nr. 8, 23 des 1988 nr. 110, 26 mai 1989 nr. 24 (ikr. 1 juli 1989), 17 des 1993 nr. 130, 13 juni 1997 nr. 58, 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 10 des 1999 nr. 84, 21 des 2000 nr. 124, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 2.

Loven omfatter også pensjon som helt eller delvis er utløst med kapitalverdien, likevel ikke utløsningsbeløp som etter påbud i lov ytes istedenfor pensjon eller ved bortfall av pensjon.

§ 3.

Loven omfatter alderspensjon etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse kapittel 5 (alderspensjon – bruttopensjon) og § 26 h (oppsatt alderspensjon for tjenestetid før 2020 for medlemmer født i 1963 eller senere). Det samme gjelder tilsvarende pensjoner fra andre tjenestepensjonsordninger.

Loven omfatter enke- og enkemannspensjon etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 34 (bruttopensjon). Enke- og enkemannspensjon etter samme lov § 33 (nettopensjon) og barnepensjon omfattes bare av kapittel II. Første og andre punktum gjelder tilsvarende for den delen av enke- eller enkemannspensjonen som er beregnet som henholdsvis bruttopensjon og nettopensjon etter lov om Statens pensjonskasse § 34 fjerde ledd. Første til tredje punktum gjelder tilsvarende for brutto- og nettopensjoner fra andre tjenestepensjonsordninger.

Loven omfatter midlertidig uførepensjon og uførepensjon etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 28 andre ledd (bruttopensjon). Midlertidig uførepensjon og uførepensjon etter samme lov § 28 første ledd (nettopensjon) omfattes bare av kapittel II. Det samme gjelder for tilsvarende brutto- og nettopensjoner fra andre tjenestepensjonsordninger.

Loven omfatter ikke menerstatning etter folketrygdloven § 13-17.

Forsørgingstillegg skal regnes som en del av pensjonen ved samordning etter kapitlene II og III og §§ 16 og 17.

For pensjonist som får folketrygdens ytelse eller personskadetrygd redusert eller stanset på grunn av opphold i institusjon eller under straffegjennomføring, eller formuen satt under forvaltning etter straffeprosessloven § 220, skal det ved samordningen legges til grunn en uredusert ytelse fra folketrygden eller personskadetrygd.

Endret ved lover 21 jan 1971 nr. 22, 21 des 1990 nr. 80, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 6 juni 1997 nr. 36, 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 26 mai 2000 nr. 37 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 26 mai 2000 nr. 447), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 19 juni 2020 nr. 70 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1277). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 4.

Med tjenestepensjon forstås i denne lov alders-, uføre-, enke-, enkemanns- og barnepensjon som er opptjent i arbeidsforhold eller i et yrke. Herunder går ikke tilleggspensjoner etter loven om folketrygd.

Med pensjon fra personskadetrygd forstås uførepensjon (invalidepensjon, uførestønad), enkepensjon, enkemannspensjon og barnepensjon som ytes i henhold til særlovgivningen om yrkesskadetrygd og krigspensjonering.

Som enkepensjon anses også overgangsstønad til enke.

Endret ved lover 9 juni 1961 nr. 21, 17 juni 1966 nr. 17, 16 des 1966 nr. 7, 29 jan 1971 nr. 22, 24 mai 1985 nr. 35.

Kapitel II. Tjenestepensjoner.

§ 5.

Pensjoner fra to eller flere tjenestepensjonsordninger samordnes etter reglene i dette kapitel.

§ 6. Pensjonsgivende tjenestetid.

Den som ikke fyller vilkårene om minste pensjonsgivende tjenestetid for rett til pensjon i en pensjonsordning, skal likevel ha rett til alderspensjon i forhold til sin pensjonsgivende tjenestetid i vedkommende pensjonsordning dersom

a. hans pensjonsgivende tjenestetid utgjør minst 1/10 av full pensjonsgivende tjenestetid, og
b. hans samlede pensjonsgivende tjenestetid i pensjonsordninger som går inn under denne lov fyller vilkåret om minste pensjonsgivende tjenestetid i vedkommende pensjonsordning.

Ved sammenlegging av tjenestetid etter reglene i denne paragraf reknes bare med tjenestetid i de pensjonsordninger hvor vedkommende har nådd den fastsatte pensjonsalder for rett til pensjon, eller hvor vedkommende oppebærer alderspensjon fra lavere alder. Teller samme tidsrom som pensjonsgivende tjenestetid i flere pensjonsordninger, skal tidsrommet ved berekningen etter denne paragraf bare tas med som tjenestetid i en pensjonsordning.

Denne paragrafen gjelder ikke for pensjonstrygden for sjømenn og pensjonstrygden for fiskere, se likevel lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn § 4 nr. 1 andre ledd bokstav a og lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere § 6 nr. 1 andre ledd.
Endret ved lover 17 juni 1966 nr. 17, 16 juni 2000 nr. 44 (ikr. 1 jan 2001), 1 mars 2002 nr. 3.

§ 7. Alderspensjoner.

1. Alderspensjon kan ikke være større enn at den sammen med tidligere opptjent alderspensjon i annen pensjonsordning utgjør pensjon for full tjenestetid i den pensjonsordning vedkommende sist ble innlemmet i.
Er den tidligere opptjente pensjon større enn den ville vært om opptjeningen hadde skjedd i den sistnevnte pensjonsordning, skal det ved anvendelsen av bestemmelsen i første ledd ses bort fra den overskytende del av tidligere opptjent pensjon. Den samlede pensjon kan ikke overstige den pensjon som en tjenestemann med samme bruttolønn og samlet tjenestetid ville fått i Statens pensjonskasse eller i annen pensjonsordning som vedkommende har vært omfattet av og som har høyere pensjoner enn Statens pensjonskasse.
2. For den som har to eller flere pensjonsgivende stillinger samtidig, skal den samlede pensjon fra disse ikke overstige høyeste pensjon i Statens pensjonskasse. Går en av stillingene inn under en pensjonsordning med høyere pensjon enn nevnt, skal den samlede pensjon ikke overstige høyeste pensjon

som kan oppnås i slik pensjonsordning. Pensjonene avkortes forholdsmessig.
3. Departementet gir nærmere regler om gjennomføring av bestemmelsene under nr. 1 og 2 for de tilfelle hvor tjenstepensjon utbetales i samsvar med de særlige garantiregler som gjelder for alderspensjon som tas ut mellom 65 og 67 år.
Endret ved lover 17 juni 1966 nr. 17, 23 des 1988 nr. 110, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 8. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 mai 1985 nr. 35.

§ 9. Uførepensjoner.

Uførepensjoner fra to eller flere tjenestepensjonsordninger der alle pensjonene enten er bruttopensjoner eller nettopensjoner, se § 3 tredje ledd, samordnes etter tilsvarende regler som gjelder for to eller flere alderspensjoner etter § 7. Departementet kan fastsette nærmere forskrifter.
Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 52, 24 mai 1985 nr. 35, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 17 des 2021 nr. 146.

§ 10. Uførepensjon – alderspensjon.

Uførepensjon som omfattes av § 3 tredje ledd første og tredje punktum og alderspensjon, skal samordnes etter tilsvarende regler som gjelder for to eller flere alderspensjoner etter § 7. Departementet kan fastsette nærmere forskrifter.
Endret ved lover 17 juni 1966 nr. 17, 16 des 1966 nr. 7, 29 mars 1968 nr. 1, 8 juni 1979 nr. 52, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 19 juni 2020 nr. 70 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1277).

§ 11. Enkepensjoner.

Enkepensjoner samordnes ved at bestemmelsene i §§ 6-8 gis tilsvarende anvendelse.

§ 12. Barnepensjoner.

Barnepensjoner samordnes ved at bestemmelsene i §§ 6-8 gis tilsvarende

anvendelse.

Kapitel III. Pensjoner fra personskadetrygder.

§ 13.

Pensjoner fra to eller flere personskadetrygder samordnes etter reglene i dette kapitel.

§ 14. Enkepensjon – uførepensjon.

Enkepensjonen og uførepensjonen skal sammenlagt ikke overstige den høyeste av pensjonene når uførepensjonen regnes etter hel arbeidsuførhet, med tillegg av et beløp som svarer til 1/4 av folketrygdens grunnbeløp, eller – dersom pensjonisten ikke har uførepensjon for hel arbeidsuførhet – med en forholdsmessig del av tillegg som nevnt beregnet etter uførhetsgraden.

Hvis pensjonene sammenlagt overstiger det som etter første ledd kan ytes, skal enkepensjonen settes ned med den overskytende del.

Endret ved lover 17 juni 1966 nr. 17, 16 des 1966 nr. 7, 29 mars 1968 nr. 1.

§ 15. Barnepensjoner.

Flere barnepensjoner til samme barn samordnes ved at bare den høyeste av pensjonene ytes.

Kapitel IV. Pensjoner fra tjenestepensjonsordning, personskadetrygd, alderspensjon (grunnpensjon) og uføretrygd fra folketrygden

Kapitteloverskriften endret ved lover 22 jan 1960 nr. 4, 17 juni 1966 nr. 17, 8 juni 1979 nr. 52, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 16. Tjenestepensjonering – personskadetrygd.

1. Uførepensjon fra tjenestepensjonsordning som omfattes av § 3 tredje ledd første og tredje punktum og personskadetrygd, samordnes etter reglene i denne paragraf. Overstiger pensjonene sammenlagt det som kan ytes etter disse regler, skal tjenestepensjonen settes ned med den overskytende del.

2. Uførepensjoner for samme trygdetilfelle skal sammenlagt ikke overstige den høyeste av pensjonene, med tillegg av et beløp som svarer til 1/4 av folketrygdens grunnbeløp, eller – dersom pensjonisten ikke har uførepensjon fra personskadetrygd for hel arbeidsuførhet – med en forholdsmessig del av tillegg som nevnt beregnet etter uførhetsgraden.
3. Uførepensjoner for forskjellige trygdetilfelle skal sammenlagt ikke overstige den høyeste av pensjonene, regnet etter full tjenestetid og hel arbeidsuførhet, med tillegg av et beløp som svarer til 1/4 av folketrygdens grunnbeløp, eller – dersom pensjonisten ikke har uførepensjon fra personskadetrygd for hel arbeidsuførhet – med en forholdsmessig del av tillegg som nevnt beregnet etter uførhetsgraden.
Departementet gir nærmere regler om gjennomføringen av bestemmelsene under nr. 1, 2 og 3 for de tilfelle hvor tjenestepensjonen utbetales i samsvar med de særlige garantiregler som gjelder for alderspensjon som tas ut mellom 65 og 67 år.
Endret ved lover 17 juni 1906 nr. 17, 16 des 1966 nr. 7, 29 mars 1968 nr. 1, 23 des 1988 nr. 110, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 17 des 2021 nr. 146.

§ 17.

Samordning av

a. alderspensjon fra tjenestepensjonsordning og uførepensjon fra personskadetrygd,
b. uførepensjon som omfattes av § 3 tredje ledd første og tredje punktum eller alderspensjon fra tjenestepensjonsordning og enkepensjon fra personskadetrygd, eller
c. enkepensjon fra tjenestepensjonsordning og uførepensjon fra personskadetrygd

skal skje ved at reglene i § 16, nr. 3, jfr. nr. 1, anvendes tilsvarende.

Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 17 des 2021 nr. 146.

§ 18.

1. Enkepensjoner fra tjenestepensjonsordning og etter lov av 12 desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd samordnes ved at tjenestepensjonen settes ned, slik at summen av pensjonene ikke overstiger den høyeste av dem når

tjenestepensjonen regnes etter full tjenestetid.
2. Enkepensjoner fra tjenestepensjonsordning og fra krigspensjoneringen samordnes ved at tjenestepensjonen settes ned med så stor forholdsmessig del som krigspensjonen utgjør av full krigspensjon.
Overstiger summen av pensjonene ikke den høyeste av dem tillagt 1/4 av folketrygdens grunnbeløp, utbetales likevel begge pensjoner fullt ut. Er summen av pensjonene større, utbetales krigspensjonen og minst så stor del av tjenestepensjonen at det samlede utbetalte beløp svarer til den største av pensjonene tillagt 1/4 av folketrygdens grunnbeløp.
3. Barnepensjon fra personskadetrygd (jfr. § 4 annet ledd) samordnes ved at regelen i nr. 1 anvendes tilsvarende.
Endret ved lover 29 mars 1968 nr. 1, 29 jan 1971 nr. 22, 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3298).

§ 19. Tjenestepensjonering – alderspensjon eller uføretrygd fra folketrygden.

Alderspensjon og enke- og enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes med alderspensjon fra folketrygden etter følgende regler, jf. også § 24:

1. Er tjenestepensjonen beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid, settes tjenestepensjonen ned med et beløp som svarer til 3/4 av folketrygdens grunnbeløp.
   Er tjenestepensjonen ikke beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid, skal fradraget være en forholdsmessig del av nevnte beløp. Det samme gjelder når tjenestepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent.
2. Er alderspensjonen fra folketrygden eller tjenestepensjonen gradert, skal fradraget settes ned forholdsmessig. Hvis begge ytelsene er graderte, benyttes den laveste graden.
3. Departementet kan bestemme at reglene i nr. 1 skal gjelde tilsvarende, i tilfelle med nødvendige tillempninger, når pensjonisten etter utenlandsk lov har rett til pensjon som svarer til alderspensjon etter loven om folketrygd.
4. Reglene i nr. 1 og 2 skal gjelde tilsvarende når det foreligger rett til avtalefestet pensjon som omfattes av lovens § 1 nr. 1 første ledd bokstav d.

Bestemmelsene i første ledd nr. 1 og 3 gjelder tilsvarende når tjenestepensjonen er en alderspensjon som gis før fylte 67 år, eller en enke- og enkemannspensjon, og ytelsen fra folketrygden er uføretrygd eller

arbeidsavklaringspenger. Er ytelsen fra folketrygden eller tjenestepensjonen gradert, skal fradraget settes ned forholdsmessig. Hvis begge ytelsene er graderte, benyttes den laveste graden.

Tjenestepensjon settes ned med ventetillegg fra folketrygden. Fradraget begrenses til et beregnet ventetillegg av det samordningsfradrag som gjøres etter bestemmelsene i første ledd nr. 1.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 4, 22 jan 1960 nr. 4, 17 juni 1966 nr. 17, 16 des 1966 nr. 7, 15 des 1967 nr. 8, 15 des 1972 nr. 86, 8 juni 1973 nr. 54, 8 juni 1979 nr. 52, 24 mai 1985 nr. 35, 23 des 1988 nr. 110, 21 des 1990 nr. 80, 16 juni 1994 nr. 22, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 20. Personskadetrygd – alderspensjon eller uføretrygd fra folketrygden.

Pensjon fra personskadetrygd samordnes med alderspensjon fra folketrygden ved at pensjonen fra personskadetrygd settes ned med et beløp som svarer til 3/4 av folketrygdens grunnbeløp.

Er uførepensjonen ikke beregnet for hel arbeidsuførhet, skal fradraget være en forholdsmessig del av nevnte beløp.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder tilsvarende for samordning av pensjon fra personskadetrygd med uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger etter loven om folketrygd. Er ytelsen fra folketrygden ikke beregnet for hel uførhet, skal fradragsbeløpet nedsettes forholdsmessig.

Er alderspensjonen fra folketrygden gradert, skal fradragsbeløpet i personskadetrygden etter bestemmelsene i første ledd settes ned forholdsmessig.

Reglene i første og fjerde ledd skal gjelde tilsvarende når det foreligger rett til avtalefestet pensjon som omfattes av lovens § 1 første ledd bokstav d.

Endret ved lover 19 des 1958 nr. 4, 22 jan 1960 nr. 4, 17 juni 1966 nr. 17, 16 des 1966 nr. 7, 15 des 1967 nr. 8, 8 juni 1973 nr. 54, 8 juni 1979 nr. 52, 24 mai 1985 nr. 35, 23 des 1988 nr. 110, 21 des 1990 nr. 80, 16 juni 1994 nr. 22, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 21. Tjenestepensjon – personskadetrygd – pensjon fra folketrygden.

Ytes det samtidig pensjon fra tjenestepensjonsordning, personskadetrygd og alderspensjon fra folketrygden, skal samordning foretas i samsvar med bestemmelsene i §§ 16-19.

Hvis det beløp tjenestepensjonen blir satt ned med etter § 19, nr. 1, er mindre enn det beløp pensjonen fra personskadetrygden ville blitt satt ned med etter § 20, skal sistnevnte pensjon settes ned med den resterende del.

Bestemmelsen i første og annet ledd gjelder tilsvarende for samordning av pensjoner fra tjenestepensjonsordning, personskadetrygd og uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger etter loven om folketrygd.

Bestemmelsene kommer også til anvendelse ved pensjoner samordnet etter § 22.

Reglene i første og annet ledd skal gjelde tilsvarende for samordning av pensjoner fra tjenestepensjonsordning og personskadetrygd med avtalefestet pensjon som omfattes av lovens § 1 første ledd bokstav d.
Endret ved lover 22 jan 1960 nr. 4, 17 juni 1966 nr. 17, 24 mai 1985 nr. 35, 23 des 1988 nr. 110, 16 juni 1994 nr. 22, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

Kapitel V. Barnepensjon eller pensjon til enke eller enkemann fra tjenestepensjonsordning, personskadetrygd og barnepensjon, enkepensjon eller enkemannspensjon (grunnpensjoner) fra folketrygden.

Overskriften endret ved lov 8 juni 1979 nr. 52.

§ 22.

1. Barnepensjon fra personskadetrygd skal settes ned med barnepensjon fra folketrygden. Blir barnet tilstått uføretrygd fra folketrygden, skal barnepensjonen fra personskadetrygd settes ned med det beløp barnepensjonen fra folketrygden har eller ville ha utgjort om uføretrygd ikke var tilstått.
2. Pensjon som enke har rett til fra tjenestepensjonsordning eller etter lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd, skal settes ned med et beløp som svarer til 3/4 av folketrygdens grunnbeløp når det ytes pensjon til gjenlevende ektefelle fra folketrygden. For uførepensjon fra tjenestepensjonsordning gjelder

bestemmelsen her pensjon som omfattes av § 3 tredje ledd første og tredje punktum. Er pensjonen fra tjenestepensjonsordning eller fra yrkesskadetrygden tatt ut gradert eller ikke beregnet for full tjenestetid, skal fradragsbeløpet avkortes forholdsmessig. Fradragsbeløpet skal også avkortes dersom tjenestepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. I tilfeller der pensjonen fra folketrygden til gjenlevende ektefelle er redusert for arbeidsinntekt, skal samordningsfradraget i tjenestepensjonen og personskadetrygden reduseres etter samme prosentsats (grad) som folketrygdpensjonen er redusert med, likevel slik at dersom tjenestepensjonen eller personskadetrygden også er gradert, benyttes den laveste av gradene. Pensjon som enke har rett til fra krigspensjoneringen skal settes ned med et beløp som svarer til 3/4 av enkepensjon fra folketrygden. Bestemmelsen i første ledd tredje og femte punktum gjelder tilsvarende.

Departementet gir bestemmelser om hvordan fradraget skal beregnes hvis flere pensjoner skal samordnes med enkepensjon fra folketrygden.

3. Bestemmelsene i nr. 2 gjelder tilsvarende for samordning med pensjon eller overgangsstønad til tidligere familiepleier etter folketrygdloven § 16-7 slik paragrafen lød før 1. januar 2024, og overgangsstønad etter folketrygdloven § 15-7. Det samme gjelder pensjon til samboer på grunnlag av folketrygdloven § 1-5.

4. Bestemmelsene i nr. 2 gjelder tilsvarende for samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordning før fylte 67 år med omstillingsstønad fra folketrygden. Oppsatt brutto alderspensjon for dem som er født etter 1962, skal ikke samordnes med gjenlevendeytelse eller omstillingsstønad fra folketrygden.

5. Bestemmelsene i nr. 2 gjelder tilsvarende for samordning av uførepensjon etter § 3 tredje ledd første og tredje punktum med omstillingsstønad fra folketrygden. Dersom utbetalingsgraden for uførepensjonen er lavere enn uføregraden, er det utbetalingsgraden som inngår i beregningen.

Endret ved lover 22 jan 1960 nr. 4, 17 juni 1966 nr. 17, 16 des 1966 nr. 7, 29 mars 1968 nr. 1, 29 jan 1971 nr. 22, 17 mars 1972 nr. 7, 6 juni 1975 nr. 33, 18 des 1992 nr. 143, 17 des 1993 nr. 130, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 17 des 2021 nr. 146, 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3298). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

Kapittel VI. Tjenestepensjon og tilleggspensjon fra folketrygden.

Tilføyd ved lov 8 juni 1979 nr. 52.

§ 23.[1]

1. Tjenestepensjon samordnes med tilleggspensjon fra folketrygden etter følgende regler, jf. også § 24:

a. I alderspensjon som er regnet etter full tjenestetid, gjøres fradrag for hele tilleggspensjonen, dog med slik begrensning som måtte følge av nr. 2.

Har vedkommende ikke full tjenestetid, skal det gjøres fradrag i tjenestepensjon med et beløp som svarer til så stor brøkdel av tilleggspensjonen fra folketrygden som den brøkdel tjenestepensjonen er beregnet etter.

Er alderspensjonen fra folketrygden eller tjenestepensjonen gradert, skal fradraget settes ned forholdsmessig. Hvis begge ytelsene er graderte, benyttes den laveste graden.

b. I enkepensjon (enkemannspensjon) skal det etter tilsvarende regler som nevnt i bokstav a gjøres fradrag for tilleggspensjon fra folketrygden.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for særtillegg fra folketrygden, for tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd, for tillegg fastsatt etter § 5-4 andre ledd og § 5-8 andre ledd i forskrift 22. desember 2009 nr. 1810 om alderspensjon i folketrygden, for ventetillegg fra folketrygden for tilleggspensjon og for den delen av arbeidsavklaringspengene og overgangsstønad etter folketrygdloven kapittel 11 og 15 som overstiger folketrygdens grunnbeløp. Dersom arbeidsavklaringspengene eller overgangsstønaden er gradert eller redusert for inntekt, skal det ved samordningen legges til grunn et forholdsmessig redusert grunnbeløp.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordning som gis før fylte 67 år og den delen av uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12 som overstiger folketrygdens grunnbeløp. Dersom uføretrygden er gradert, eller redusert for trygdetid, skal det ved samordningen legges til grunn et forholdsmessig redusert grunnbeløp. Gjenlevendetillegg etter folketrygdloven § 12-18 skal ikke inngå i samordningen.

2. Ved anvendelsen av bestemmelsene under nr. 1 skal det ikke tas omsyn til den del av tilleggspensjonen fra folketrygden som måtte overstige en antatt tilleggspensjon fra folketrygden beregnet slik at sluttpoengtallet settes lik det poengtall som svarer til vedkommendes pensjonsgivende inntekt i pensjonsordningen.

Er tilleggspensjonen fra folketrygden opptjent av to personer, jf. folketrygdloven

§ 19-16, skal fradraget i gjenlevendes tjenestepensjon være 55 prosent av avdødes egenopptjente tilleggspensjon, dersom det er avdøde som har tjent opp tjenestepensjonen. Dersom det er gjenlevende som har tjent opp tjenestepensjonen, skal fradraget være begrenset til gjenlevendes egenopptjente tilleggspensjon. Har medlemmet av tjenestepensjonsordningen ikke tjent opp rett til tilleggspensjon, gjøres ikke noe fradrag. Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende.

For fraskilte skal bestemmelsene i annet ledd gjelde tilsvarende selv om fraskilte ikke har rett til tilleggspensjon etter avdøde.

Ved samordning av enke- eller enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning hvor det ikke skal foretas reduksjon på grunn av gjenlevendes egen ervervsinntekt, skal den tilleggspensjon fra folketrygden som enken eller enkemannen har opptjent, i sin helhet betraktes som en fridel og holdes utenfor samordningen. Departementet fastsetter nærmere forskrifter for slikt samordningsfritak.

Økt tilleggspensjon fra folketrygden kan holdes utenfor samordningen

a. når økningen skyldes at det er godskrevet pensjonspoeng etter folketrygdloven § 3-16 for omsorgsarbeid etter helt avsluttet yrkesaktivitet
b. når økningen skyldes poengopptjening i folketrygden etter uttak av hel tjenestepensjon for årene da pensjonisten fylte 67 til 75 år.

3. Departementet kan gi nærmere regler om gjennomføring av bestemmelsene under nr. 1 og 2, herunder gi spesielle regler om gjennomføring av bestemmelsene for tidsrommet 1. januar 1967 til 31. desember 1972.
Reglene i nr. 1, 2 og 3 skal gjelde tilsvarende når det foreligger rett til avtalefestet pensjon som omfattes av lovens § 1 første ledd bokstav d.
Tilføyd ved lov 8 juni 1979 nr. 52, endret ved lover 23 des 1988 nr. 110, 16 juni 1989 nr. 89, 15 des 1989 nr. 90, 5 juni 1992 nr. 53, 17 des 1993 nr. 130, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 27 nov 1998 nr. 69, 30 apr 1999 nr. 26 (ikr. 1 mai 1999, slik at bestemmelsen i femte ledd bokstav a gjelder også for pensjon som er innvilget før 1 mai 1999, men får virkning for pensjonsutbetalinger tidligst fra mai 1999, og bestemmelsen i femte ledd bokstav b gis virkning for pensjoner som blir utbetalt tidligst fra mai 1999), 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54, se overgangsbestemmelser i endringslovens X), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011, men endringen i nr. 2 femte ledd bokstav b ikr. 1 jan 2010), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 18 des 2015 nr. 103, 15 des 2017 nr. 104, 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 12

april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3298). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).
1 Jf. EØS-avtalen art. 69 og vedlegg XVIII nr. 21 b (dir 2006/54).

§ 23 a. Samordning av enke- eller enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning med uføretrygd fra folketrygden til gjenlevende ektefelle

I enke- eller enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning hvor det skal foretas reduksjon på grunn av den gjenlevendes egen arbeidsinntekt, skal det gjøres fradrag med 50 prosent av den avdødes uføretrygd, det vil si den delen av avdødes uføretrygd som er lagt til grunn ved anvendelsen av folketrygdloven § 12-18. Samordningsfradraget skal likevel ikke være lavere enn differansen mellom avdødes minsteytelse, beregnet etter folketrygdloven § 12-13 andre ledd beregnet med gjenlevendes sivilstand, og 50 prosent av gjenlevendes egen uføretrygd. Er uføretrygden fra folketrygden gradert, skal fradraget settes ned forholdsmessig. Det samme gjelder hvis enke- eller enkemannspensjonen er redusert for inntekt. Er begge ytelsene gradert eller redusert for inntekt, benyttes den laveste graden. Fradraget skal også settes ned forholdsmessig dersom enke- eller enkemannspensjonen ikke er beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid.

For fraskilte skal bestemmelsene i første ledd gjelde tilsvarende selv om den fraskilte ikke fyller vilkårene for rett til gjenlevendetillegg etter folketrygdloven § 12-18 første ledd.

I enke- eller enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning hvor det ikke skal foretas reduksjon på grunn av gjenlevendes egen ervervsinntekt, skal det gjøres fradrag med gjenlevendetillegg etter folketrygdloven § 12-18 første ledd, det vil si at den uføretrygden som enken eller enkemannen har opptjent, i sin helhet betraktes som en fridel og holdes utenfor samordningen. Fradraget skal settes ned forholdsmessig dersom enke- eller enkemannspensjonen ikke er beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid.

Det skal ikke gjøres fradrag etter § 19 i loven her ved samordning etter første og andre ledd.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, endret ved lov 15 des 2017 nr. 104.

Kapittel VII. Samordning med pensjon fra folketrygden og avtalefestet pensjon i privat sektor fra 1. januar 2011

Kapitlet tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 24. Supplerende bestemmelser om samordning av tjenestepensjon og personskadetrygd med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19

1. Alderspensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19 ved at det tas utgangspunkt i basispensjonen. Samordningsfradrag for grunnpensjon, tilleggspensjon, særtillegg og ventetillegg beregnes etter reglene i §§ 19 og 23. Basispensjonstillegg etter folketrygdloven § 19-9 tredje ledd, tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd eller folketrygdloven § 19-15 andre ledd og § 20-19 andre ledd, og tillegg beregnet etter § 5-4 andre ledd og § 5-8 andre ledd i forskrift 22. desember 2009 nr. 1810 om alderspensjon i folketrygden samordnes som særtillegg, jf. § 23. Samordningsfradragene divideres med det aktuelle forholdstallet som er fastsatt etter folketrygdloven § 19-7, med unntak av samordningsfradrag for tillegg etter folketrygdloven § 19-14 femte ledd, folketrygdloven § 19-15 andre ledd og § 20-19 andre ledd, og tillegg beregnet etter §§ 5-4 andre ledd og 5-8 andre ledd i forskrift 22. desember 2009 nr. 1810 om alderspensjon i folketrygden.
Samordningen foretas tidligst fra måneden etter pensjonisten fyller 67 år. Dersom tjenestepensjonen tas ut før eller ved 67 år, legges forholdstallet ved 67 år til grunn. Dette gjelder også dersom det er tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden før 67 år.

Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes forholdstallet på uttakstidspunktet. Dette gjelder også dersom det er tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden på et tidligere tidspunkt.
2. Enke- og enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19 fra 67 år.
Samordningsfradragene divideres ikke med forholdstall. Dersom det er tatt ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, samordnes enke- og enkemannspensjonen med den pensjonen eller overgangsstønaden etter folketrygdloven kapittel 17 slik det lød før 1. januar 2024, som enken eller enkemannen ville hatt rett til dersom vedkommende ikke hadde tatt ut alderspensjon.
3. Ved samordning av pensjon fra personskadetrygd med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19 beregnes samordningsfradrag for grunnpensjonen etter reglene i § 20, mens samordningsfradrag for tilleggspensjon, særtillegg og ventetillegg beregnes etter særlovgivningen om yrkesskadetrygd og

krigspensjonering. For øvrig gjelder bestemmelsene i paragrafen her så langt de passer.
4. Samordningsfradrag for alderspensjon fra folketrygden reguleres etter folketrygdloven § 19-14 annet, fjerde og sjuende ledd.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), endret ved lover 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011), 20 april 2012 nr. 16 (ikr. 1 juli 2012), 14 juni 2013 nr. 33 (ikr. 14 juni 2013), 14 juni 2013 nr. 33 (ikr. 1 okt 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1077), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 18 des 2015 nr. 103, 17 juni 2016 nr. 25, 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904).

§ 24 a. Samordning av alderspensjon fra tjenestepensjonsordning med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20 for medlemmer født i 1954 eller senere som ikke er omfattet av påslagspensjon mv. fra tjenestepensjonsordningen

1. Alderspensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20 ved at det fastsettes en samordningsbeholdning som danner grunnlaget for beregning av samordningsfradraget. Det er pensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-4, garantipensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-11 og garanti for opptjente rettigheter etter folketrygdloven § 20-20 som danner grunnlag for samordningsbeholdningen.
2. Samordningen foretas tidligst fra måneden etter at pensjonisten fyller 67 år. Dersom tjenestepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, og alderspensjon fra folketrygden tas ut ved fylte 67 år, tas det utgangspunkt i beholdningene etter folketrygdloven §§ 20-4, 20-11 og 20-20 ved fylte 67 år. Er det tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden før fylte 67 år, tas det utgangspunkt i beholdningene som pensjonisten ville hatt rett til dersom alderspensjonen var tatt ut ved fylte 67 år.

   Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, og alderspensjon fra folketrygden tas ut fra samme tidspunkt, tas det utgangspunkt i beholdningene på uttakstidspunktet. Er det tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden på et tidligere tidspunkt, tas det utgangspunkt i beholdningene som pensjonisten ville hatt rett til dersom alderspensjonen var tatt ut samtidig med tjenestepensjonen.

Samordningsbeholdningen er 98 prosent av beholdningene etter første eller andre ledd.

3. Samordningsfradraget fastsettes ved å dividere samordningsbeholdningen med et delingstall fastsatt etter folketrygdloven § 20-13. Dersom tjenestepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, legges delingstallet ved fylte 67 år til grunn. Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes delingstallet på uttakstidspunktet.
4. Tillegg til alderspensjon etter folketrygdloven § 20-18 femte ledd eller folketrygdloven § 19-15 andre ledd og § 20-19 andre ledd skal gå til fradrag i alderspensjon fra tjenestepensjonsordning.
5. Det gis et tillegg til tjenestepensjonen som tilsvarer 2,5 ganger folketrygdens grunnbeløp, dividert med delingstall fastsatt etter folketrygdloven § 20-13. Dersom tjenestepensjonen tas ut før eller ved fylte 67 år, legges delingstallet ved fylte 67 år til grunn. Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes delingstallet på uttakstidspunktet.
6. Samordningsfradraget etter nr. 3, fradrag etter nr. 4 og tillegg etter nr. 5 skal begrenses forholdsmessig hvis pensjonisten ikke har full tjenestetid i tjenestepensjonsordningen.
7. Er alderspensjonen fra folketrygden gradert, skal det ved beregningen etter nr. 2 og 3 legges til grunn en ugradert alderspensjon. Er tjenestepensjonen gradert, skal samordningsfradraget etter nr. 3, fradrag etter nr. 4 og tillegg etter nr. 5 settes ned forholdsmessig ut fra graden i tjenestepensjonen.
8. Samordningsfradraget etter nr. 3 skal reguleres etter folketrygdloven § 20-18 annet, fjerde og sjuende ledd. Tillegg i tjenestepensjonen etter nr. 5 skal reguleres på samme måte.
9. Når opptjeningen i folketrygden for årene til og med det året tjenestepensjonen ble tatt ut, senere legges til utbetalt alderspensjon fra folketrygden, skal det foretas en ny samordningsberegning fra samme tidspunkt som folketrygden omregnes, se folketrygdloven § 20-16 og § 20-17.
10. Dersom pensjonisten har tatt ut hel tjenestepensjon ved fylte 67 år eller senere, skal opptjening i folketrygden for årene fra og med året etter det året tjenestepensjonen ble tatt ut, holdes utenfor samordningen.
11. Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av denne paragrafen, blant annet regler om beregningen av samordningsfradraget etter nr. 9.

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr.

2051), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3298).

§ 24 b. Særskilte bestemmelser om samordningen for personer som får samordningsfradraget beregnet etter både § 24 og § 24 a

Det beregnes samordningsfradrag både etter § 24 og § 24 a. Personer som er født i 1954, får 9/10 av samordningsfradraget etter § 24 og 1/10 etter § 24 a. Andelen beregnet etter § 24 a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av samordningsfradraget beregnet etter § 24 og 9/10 beregnet etter § 24 a.

Personer som er født i 1954, får 1/10 av tillegget etter § 24 a nr. 5. Andelen økes med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 9/10 av tillegget.

Fradragene etter første ledd begrenses til en tilsvarende andel av tjenestepensjonen etter levealdersjustering.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 24 c. Samordning av oppsatt alderspensjon fra tjenestepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden for medlemmer født i 1963 eller senere som er omfattet av påslagspensjon mv. fra tjenestepensjonsordningen

1. Ved uttak av oppsatt alderspensjon før fylte 67 år skal det gjøres en foreløpig samordning med alderspensjon fra folketrygden. Det fastsettes da en foreløpig samordningsbeholdning med utgangspunkt i pensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-4, garantipensjonsbeholdningen etter folketrygdloven § 20-11 og garanti for opptjente rettigheter etter folketrygdloven § 20-20. Er alderspensjonen fra folketrygden tatt ut samtidig som tjenestepensjonen, tas det utgangspunkt i beholdningene på uttakstidspunktet. Er alderspensjonen fra folketrygden tatt ut på et tidligere tidspunkt enn tjenestepensjonen, tas det utgangspunkt i beholdningene som pensjonisten ville hatt rett til dersom pensjonene var tatt ut samtidig. I beholdningene inngår også en forskuttert opptjening basert på 5 ganger folketrygdens grunnbeløp årlig fram til 67 år. Den foreløpige samordningsbeholdningen er 98 prosent av

beholdningene. Samordningsfradraget fastsettes ved å dividere den foreløpige samordningsbeholdningen med delingstallet på uttakstidspunktet for tjenestepensjonen. Delingstallet fastsettes etter folketrygdloven § 20-13.

2. Når oppsatt alderspensjon er tatt ut før fylte 67 år, skal det foretas ny samordning fra måneden etter fylte 67 år. Det tas da utgangspunkt i beholdningene etter folketrygdloven §§ 20-4, 20-11 og 20-20 slik de ville ha vært ved uttak ved 67 år. Samordningsbeholdningen er 98 prosent av beholdningene. Samordningsfradraget skal likevel beregnes med delingstallet på uttakstidspunktet for tjenestepensjonen, og det skal tas hensyn til regulering fra uttakstidspunktet fram til 67 år.
3. Ved den nye samordningen ved 67 år skal det foretas et samordningsoppgjør. Samordningsoppgjøret settes lik endring i månedlig utbetaling av oppsatt alderspensjon, multiplisert med antall måneder med mottak av slik alderspensjon. Dersom månedlig pensjon økes, skal det utbetales et engangsbeløp. Dersom månedlig pensjon reduseres, skal det innkreves et engangsbeløp.
4. Ved uttak av oppsatt alderspensjon ved eller etter fylte 67 år tas det utgangspunkt i beholdningene etter folketrygdloven §§ 20-4, 20-11 og 20-20 som pensjonisten ville hatt rett til dersom alderspensjonen fra folketrygden og tjenestepensjonen var tatt ut samtidig, men likevel bare opptjening til og med året pensjonisten fyller 67 år. Samordningsfradraget fastsettes ved å dividere samordningsbeholdningen med delingstallet på uttakstidspunktet. Delingstallet fastsettes etter folketrygdloven § 20-13.
5. Det samordnes ikke med alderspensjon fra folketrygden som er opptjent fra og med året etter fylte 67 år. Når opptjeningen i folketrygden for årene til og med det året pensjonisten fyller 67 år senere legges til utbetalt alderspensjon fra folketrygden, skal det foretas en ny samordningsberegning fra samme tidspunkt som folketrygden omregnes, se folketrygdloven § 20-16 og § 20-17.
6. Tillegg til alderspensjon etter folketrygdloven § 20-18 femte ledd skal gå til fradrag i alderspensjon fra tjenestepensjonsordning.
7. Det gis et tillegg til tjenestepensjonen som tilsvarer 2,5 ganger folketrygdens grunnbeløp, dividert med delingstallet på uttakstidspunktet fastsatt etter folketrygdloven § 20-13.
8. Samordningsfradrag etter bestemmelsen her og tillegg etter nr. 7 skal begrenses forholdsmessig hvis pensjonisten ikke har full tjenestetid i tjenestepensjonsordningen.
9. Er alderspensjonen fra folketrygden gradert, skal det ved

beregningen av samordningsfradraget legges til grunn en ugradert alderspensjon.

10. Samordningsfradrag etter nr. 1 til nr. 4 skal reguleres etter folketrygdloven § 20-18 andre, fjerde og sjuende ledd. Tillegg etter nr. 7 skal reguleres på samme måte.
11. Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), endret ved lover 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3298).

§ 24 d. Samordning når deler av folketrygdytelsen ikke reguleres årlig

Når det ytes brutto tjenestepensjon som samordnes med alderspensjon eller uføretrygd fra folketrygden til en gjenlevende ektefelle, og deler av folketrygdytelsen ikke blir regulert årlig med virkning fra 1. mai, skal likevel samordningsfradraget for denne delen av folketrygdytelsen reguleres.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904).

§ 25. Samordning med avtalefestet pensjon i privat sektor

Ytes det samtidig alderspensjon fra tjenestepensjonsordning og avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven kapittel 2, skal 15 prosent av den avtalefestede pensjonen for årskullene til og med 1962-kullet gå til fradrag i tjenestepensjonen fra og med måneden etter pensjonisten fyller 67 år. Det samme gjelder kompensasjonstillegg etter AFP-tilskottsloven kapittel 3.

Fradragene etter første ledd begrenses forholdsmessig hvis pensjonisten ikke har full tjenestetid i tjenestepensjonsordningen. Dersom det er tatt ut avtalefestet pensjon før fylte 67 år, foretas samordningen som om det var tatt ut avtalefestet pensjon ved 67 år.

Samordningsfradrag for avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven kapittel 2 reguleres etter folketrygdloven § 19-14 annet og sjuende ledd. Samordningsfradrag for kompensasjonstillegg etter AFP-tilskottsloven § 3 reguleres ikke.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), endret ved lov 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051).

Kapitel VIII. Forskjellige bestemmelser.

Kapitlet endret ved lover 8 juni 1979 nr. 52 (tidligere kapittel VI med §§ 23–27), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011, tidligere kapittel VII).

§ 26.

Den som krever en pensjons- eller trygdeytelse som omhandles i denne loven, plikter å gi pensjons- eller trygdeordningen opplysninger om han eller hun mottar eller har rett til andre pensjons- og trygdeytelser som omfattes av loven.

Den som mottar en ytelse, plikter å underrette pensjons- eller trygdeordningen om forhold som etter denne loven kan føre til at ytelsen skal endres eller falle bort. Det samme gjelder når endring eller bortfall av ytelser skjer etter særskilte bestemmelser for pensjons- og trygdeordninger som omfattes av denne loven.

Den som unnlater å gi opplysninger etter første og andre ledd, eller som gir uriktige opplysninger, straffes med bøter.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 52 (tidligere § 23), 23 juni 2000 nr. 55, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 24), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 27.

1. Pensjons- eller trygdeordninger som foretar beregning og utbetaling av ytelser som omfattes av denne loven, skal bistå hverandre med opplysninger om at ytelser er innvilget, endret eller opphørt. Dette gjelder også saker der det ikke skal foretas samordning etter bestemmelsene i loven her. Der ytelsene skal samordnes, skal det utveksles opplysninger som er nødvendig for å foreta samordningen.

2. Nødvendige opplysninger kan utveksles mellom ordningene uten hinder av taushetsplikt. Svikt ved utveksling av opplysninger skal ikke gi grunnlag for erstatning etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning kapittel 2. Departementet gir forskrift om registrering og utveksling av opplysninger (meldesystem).

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 52 (tidligere § 24), 23 juni 2000 nr. 55, 21 des 2000 nr. 124 (ikr. 1 jan 2001), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 25), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 28.

1. Dersom en ytelse fra en pensjons- eller trygdeordning som omfattes av denne loven settes ned eller faller bort med tilbakevirkning, og en ytelse fra en annen ordning er innvilget eller forhøyet med virkning for samme tidsrom, kan beløp som er utbetalt for mye, trekkes i den sistnevnte ytelsen. Dette gjelder både når endringen skjer etter bestemmelser i denne loven og etter særskilte bestemmelser om samordning og tilpassing av ytelser som er fastsatt for pensjons- eller trygdeordningene.
2. Departementet gir forskrift om gjennomføring av bestemmelsen her, herunder om frist for å fremme refusjonskrav.
Opphevet ved lov 16 mai 1986 nr. 21, tilføyd igjen ved lov 23 juni 2000 nr. 55, endret ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 26).

§ 29.

1. Er det utbetalt et for høyt beløp fordi det ikke er foretatt samordning eller tilpassing av ytelser, eller fordi samordningen eller tilpassingen er feil, skal den pensjons- eller trygdeordning som har lidt tapet, kreve beløpet tilbakebetalt såfremt vilkårene i nr. 2-4 er oppfylt. Dette gjelder også der det skulle skjedd samordning eller tilpassing med tilbakevirkning fordi en ytelse fra en annen pensjons- og trygdeordning er innvilget eller forhøyet med tilbakevirkning.
2. Dersom en ytelse er mottatt i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt. En ytelse kan også kreves tilbake når mottakeren av ytelsen eller noen som har handlet på mottakerens vegne, uaktsomt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra pensjons- og trygdeordningens side og mottakeren burde ha forstått dette. Beløpet kan dekkes ved trekk i framtidige ytelser fra pensjons- og trygdeordningen.
3. I andre tilfeller enn nevnt i nr. 2, kan det som er utbetalt for mye, kreves tilbake dersom særlige grunner gjør det rimelig. Ved vurderingen av om det foreligger særlige grunner, skal det blant annet legges vekt på hvor lang tid det er gått siden den feilaktige utbetalingen fant sted, og om vedkommende har innrettet seg i tillit til utbetalingen. Kravet om tilbakebetaling etter dette nummeret er begrenset til det beløp som er i behold når vedkommende blir kjent med at utbetalingen var feilaktig.
4. Skyldes feilutbetalingen at mottakeren ikke har gitt pensjons- og trygdeordningen melding som nevnt i bokstav a-c om en ytelse fra en annen ordning, skal det som er utbetalt for mye avregnes ved trekk i framtidig ytelse. Det er et vilkår at pensjons- og trygdeordningen har informert om meldeplikten etter § 26. Avregningsordningen gjelder når mottakeren ikke har gitt melding

om at

a. en ytelse er innvilget eller opphørt,
b. en ytelse har fått endret uføregrad,
c. en ytelse er blitt endret pga. inntekt.

Trekket kan foretas i mottakerens ytelser fra samme pensjons- og trygdeordning uansett pensjonsart. Det kan trekkes opp til et beløp på 10 pst. av samlet månedlig utbetaling av ytelser som omfattes av denne loven.
5. Trekk etter nr. 2 og nr. 4 avbryter foreldelse etter lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer. Dersom slikt trekk opphører, varer virkningen av avbrutt foreldelse i ett år etter at trekket opphørte.
Tilføyd ved lov 23 juni 2000 nr. 55, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 26a), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

§ 30.

Departementet gir nærmere forskrifter til gjennomføring av loven. Når særlige grunner taler for det, kan departementet fravike lovens bestemmelser til fordel for enkelte pensjonister eller grupper av pensjonister.
Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 52 (tidligere § 26), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 27).

§ 31.

1. Departementet gir nærmere regler om samordning for de tilfelle hvor pensjonisten ikke har grunnpensjon for full trygdetid etter bestemmelsene i loven om folketrygd.
2. Departementet kan gi nærmere regler om begrensning av det samlede fradrag som kan gjøres for tilleggspensjon etter lov om folketrygd når en person har rett til to eller flere tjenestepensjoner eller trygder.
3. Departementet gir forskrifter om redusert samordningsfradrag for grunnpensjon fra folketrygden i tjenestepensjon og yrkesskadetrygdpensjon for deltidsansatte i forhold til arbeidstiden.
Tilføyd ved lov 17 juni 1966 nr. 17, endret ved lover 8 juni 1979 nr. 52, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 28).

§ 32.

Denne lov trer i kraft 1. januar 1959.

Ved gjennomføringen av bestemmelsene i denne lov skal pensjons- eller trygdeytelser til person som før lovens ikrafttreden oppebar slik ytelse, ikke settes ned mer enn at summen av ytelsene blir den samme som den var ved lovens ikrafttreden.

Dersom særlige grunner taler for det, kan departementet fastsette at lovens bestemmelser i en overgangstid heller ikke skal gjøres gjeldende – eller bare gjøres delvis gjeldende – for visse personer eller persongrupper som først får pensjon etter lovens ikrafttreden.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 52 (tidligere § 27), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 29).

Lov om ansvar og garanti for statens oppkrevere og regnskapsførere m.v.

§ 1.

Enhver embets- eller tjenestemann som innkrever eller mottar penger for staten, eller som for øvrig står staten til regnskap for innbetaling, utbetaling, oppbevaring eller forvaltning av penger eller verdipapirer, er overfor staten ansvarlig for tap som skyldes at han ikke har opptrådt forsvarlig.

Kongen kan nedsette et pådratt erstatningsansvar eller la det falle bort, dersom det finnes rimelig under omsyn til den utviste skyld, skadens størrelse og tilhøva ellers.

Endret ved lov 7 mai 2004 nr. 21 (ikr. 1 juli 2004).

§ 2.

Kongen kan gi regler om at alle eller enkelte av statens oppkrevere, kasserere eller regnskapsførere skal stille en nærmere fastsatt sikkerhet for sitt ansvar overfor staten.

§ 3.

Bestemmelsen i § 1, annet ledd, skal også gjelde for ansvar som er oppstått før

lovens ikrafttreden.

Fra lovens ikrafttreden oppheves følgende bestemmelser for så vidt de ennå er i kraft: – – –

Lov om offentlige tjenestetvister [tjenestetvistloven]

Første kapitel. Lovens omfang.

§ 1.

Denne lov gjelder arbeidstakere ansatt i statens tjeneste.

Kongen kan bestemme at loven også skal omfatte andre arbeidstakere, for så vidt de får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt gjennom tariffavtale mellom staten og de forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner eller gjennom bestemmelser som statsmyndighetene på annen måte treffer.

Kongen kan bestemme at arbeidstakere nevnt i første og annet ledd ikke skal omfattes av loven.

Før det treffes avgjørelse i medhold av annet og tredje ledd, skal den hovedsammenslutning eller organisasjon som disse arbeidstakere er tilsluttet, være gitt adgang til uttalelse.

Med «tjenestemann» menes i denne lov enhver arbeidstaker som etter reglene i første og annet ledd kommer inn under loven.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74, 15 mai 2002 nr. 15 (ikr. 1 juni 2002 iflg. res. 15 mai 2002 nr. 449).

Annet kapitel. Forhandlingsretten.

§ 2.

Staten og tjenestemennenes forhandlingsberettigede organisasjoner har gjensidig plikt til etter krav fra den annen part å oppta forhandlinger om inngåelse av tariffavtale.

Endret ved lov 19 juni 1969 nr. 74.

§ 3.

Hovedsammenslutning av tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner har forhandlingsrett såfremt:

1. den har minst 20.000 tjenestemenn som medlemmer og
2. de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner (jf. annet og tredje ledd) representerer minst 5 virksomheter

eller

1. den har minst 40.000 tjenestemenn som medlemmer og
2. de tilsluttede forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner og yrkesorganisasjoner (jf. annet og tredje ledd) representerer minst 3 virksomheter.

Tjenestemannsorganisasjon har forhandlingsrett såfremt:

1. den omfatter tjenestemenn i en virksomhet eller i en tjenestegren,
2. har minst 50 tjenestemenn som medlemmer og
3. medlemstallet utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet i vedkommende virksomhet eller tjenestegren.

Landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidstakere fra ett yrke og som opptar medlemmer både i og utenfor statstjenesten, har forhandlingsrett såfremt den har minst 200 tjenestemenn som medlemmer og disse utgjør minst halvparten av tjenestemennene i landet innenfor vedkommende yrke.

Hovedsammenslutning av tjenestemannsorganisasjoner og landsomfattende organisasjon som organisererer arbeidstakere fra ett yrke har forhandlingsrett, såfremt hovedsammenslutningen eller organisasjonen var registrert som forhandlingsberettiget per 1. januar 2002 og fremdeles oppfyller de vilkår som da gjaldt.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74, 15 mai 2002 nr. 15 (ikr. 1 juni 2002 iflg. res. 15 mai 2002 nr. 449).

§ 4.

Melding som viser at vilkårene for vedkommende hovedsammenslutningers eller organisasjoners forhandlingsrett er til stede, sendes det departement som

statens lønnssaker hører under til registrering. Melding skal på nytt sendes inn hvert år innen 1. april. Medlemstallet kan forlanges bekreftet ved attest fra notarius publicus.

Dersom departementet finner at vilkårene for forhandlingsrett ikke er til stede, skal vedkommende hovedsammenslutning eller organisasjon snarest mulig gis underretning om dette.

Hvis hovedsammenslutningen eller organisasjonen fyller vilkårene for forhandlingsrett, får også underavdelingene rett til forhandling om avgrensede, lokale spørsmål for så vidt disse underavdelinger ikke opptar medlemmer utenfor hovedsammenslutningen eller organisasjonen.

§ 5.

For forhandlinger om de spørsmål som er nevnt i § 2, gjelder bestemmelsene i §§ 6-9.
Endret ved lov 19 juni 1969 nr. 74.

§ 6.

1. Når en forhandlingsberettiget organisasjon krever opptatt forhandlinger, skal den fremsette sine krav i rekommandert brev til det departement eller den myndighet som vedkommende tjenestemenn administrativt hører under, når kravene gjelder tjenestemenn under et enkelt departement. Landsomfattende organisasjon som organiserer arbeidsstakere fra ett yrke (yrkesorganisasjon), skal fremsette sine krav i rekommandert brev til det departement eller den myndighet Kongen bestemmer.
Vedkommende organisasjon skal samtidig med at kravene fremsettes, sende gjenpart av disse i rekommandert brev til det departement som statens lønnssaker hører under.

Gjelder de fremsatte krav også tjenestemenn i andre forhandlingsberettigede organisasjoner, skal disse organisasjoner i rekommandert brev varsles av det departement som statens lønnssaker hører under.
2. Krav som gjelder tjenestemenn under flere departementer, fremsettes av vedkommende hovedsammenslutning overfor Kongen i rekommandert brev til det departement som statens lønnssaker hører under. Angår kravene også tjenestemenn i andre hovedsammenslutninger, skal departementet varsle disse i rekommandert brev.
En hovedsammenslutning kan fremsette sine krav også overfor det departement som statens lønnssaker hører under, selv om kravene bare gjelder

et enkelt departement.
3. Landsomfattende tjenestemannsorganisasjon av undervisningspersonell i grunnskolen og videregående opplæring kan fremsette sine krav i rekommandert brev overfor det departement som statens lønnssaker hører under, såfremt organisasjonen har over 20.000 medlemmer og representerer minst halvparten av undervisningspersonellet i grunnskolen og videregående opplæring.
4. Når staten ønsker opptatt forhandlinger, skal vedkommende hovedsammenslutning eller forhandlingsberettigede organisasjon ved rekommandert brev underrettes om dette.
5. Når det i denne paragraf er bestemt at krav, brev, gjenpart e.l. skal sendes i rekommandert brev, kan dette også gjøres ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom det er benyttet en betryggende metode for å sikre at varselet er mottatt.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74, 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 15 mai 2002 nr. 15 (ikr. 1 juni 2002 iflg. res. 15 mai 2002 nr. 449).

§ 7.

Innen 14 dager etter at et krav om forhandling er kommet inn til vedkommende statsmyndighet eller til vedkommende organisasjon skal forhandlinger være opptatt.

Vedkommer forhandlingskravet et forhold som er regulert i tariffavtale, begynner fristen først å løpe fra det tidspunkt tariffavtalen senest kan sies opp.

§ 8.

De nærmere bestemmelser om utøvelse av forhandlingsretten – herunder om antall av møtende representanter – gis av Kongen i fellesreglement for samtlige administrasjonsgrener. Hvis spesielle forhold i enkelte administrasjonsgrener gjør det nødvendig, kan det for disse fastsettes særskilte reglementer. Før et reglement utferdiges, skal det på forhånd forhandles om det med vedkommende hovedsammenslutninger eller organisasjoner.

§ 9.

Uvedkommende har ikke adgang til forhandlingsmøtene. Det føres møtebok. I denne tas inn tid og sted for møtet, navn på partene og deres representanter og dokumenter som fremlegges, de krav som fremsettes og sluttresultatet av

forhandlingene. Skal det gis svar på fremsatte forslag, fastsettes en frist som tas inn i møteboken.

Ved forhandlingenes slutt kan partenes forhandlere, for sitt eget vedkommende, kreve inntatt i møteboken erklæringer som inneholder begrunnelse og forutsetninger for de standpunkter de har inntatt.

Møteboken underskrives av forhandlerne og sendes straks hver av partene i avskrift.

Endret ved lov 19 juni 1969 nr. 74.

§ 10. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 1969 nr. 74.

Tredje kapitel. Tariffavtaler.

§ 11.

Ved tariffavtale forstår denne lov en skriftlig avtale mellom staten på den ene side og en hovedsammenslutning, tjenestemannsorganisasjon eller annen organisasjon som nevnt i § 3 på den annen side om lønns- og arbeidsvilkår. En hovedtariffavtale er en tariffavtale om generelle lønns- og arbeidsvilkår. En særavtale er en tariffavtale om lønns- og arbeidsvilkår som ikke omfattes av en hovedtariffavtale.

Innen en uke etter at en tariffavtale er underskrevet, skal den registreres i det departement som statens lønnssaker hører under. Avskrift eller elektronisk versjon av tariffavtalen sendes innen 2 uker etter nevnte tidspunkt til riksmekleren.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74, 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

§ 12.

En tariffavtale skal inneholde bestemmelse om når den trer i kraft. Den skal gjelde for tre år fra ikrafttredelsen hvis ikke annen utløpstid er fastsatt i avtalen. Den fornyes for et år ad gangen hvis den ikke blir lovlig sagt opp.

Oppsigelsesfristen er 3 måneder hvis ikke annet er bestemt i avtalen. Oppsigelsen skal gis skriftlig og sendes i rekommandert brev. Gjenpart sendes samtidig i rekommandert brev til det departement som statens lønnssaker

hører under.

Når det i denne paragraf er bestemt at oppsigelse eller gjenpart skal sendes i rekommandert brev, kan dette også gjøres ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom det er benyttet en betryggende metode for å sikre at varselet er mottatt.

Endret ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 13.

Hvis en lønns- og arbeidsavtale mellom en tjenestemann og staten som begge er bundet av en tariffavtale, inneholder noen bestemmelse som strider mot tariffavtalen, er denne bestemmelse ugyldig.

Et medlem eller en underavdeling av en organisasjon blir ikke ved å utmeldes eller utstøtes fri for sine forpliktelser etter en tariffavtale som gjelder for organisasjonen ved uttredelsen.

Fjerde kapitel. Megling.

§ 14.

Fører forhandlinger om inngåelse av tariffavtale ikke til enighet, kan partene i fellesskap kreve megling etter denne lov. Er forhandlinger som nevnt sluttet uten at enighet er oppnådd, skal underretning straks sendes riksmekleren, som av eget tiltak foretar megling.

Unntatt fra megling er tvister som etter sin art kan bringes inn for Statens lønnsutvalg. Det samme gjelder tvister om opprettelse av særavtale etter at hovedtariffavtale er inngått.

Meglingen skal begynne innen 14 dager etter at krav eller underretning er kommet inn til riksmekleren.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74, 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

§ 15.

Megling etter § 14 ledes av riksmekleren eller av en særskilt mekler som oppnevnes av Kongen og skal være tilknyttet riksmeklerens kontor.

Enhver mekler må fylle vilkårene etter arbeidstvistloven § 36 første ledd. Medlem av Regjeringen, stortingsrepresentant, tjenestemann i det

departement som statens lønnssaker hører under, medlem av hovedsammenslutnings eller tjenestemannsorganisasjons styre eller fast ansatt funksjonær i slik organisasjon kan ikke oppnevnes som mekler.

Om mekleres inhabilitet ellers og om forfall og meklerløfte gjelder de samme bestemmelser som er fastsatt i arbeidstvistloven §§ 13 og 14.

Endret ved lov 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

§ 16.

Under meglingen får bestemmelsene i § 8 og § 9, annet ledd, og bestemmelsene i arbeidstvistloven §§ 20, 21, 22, 23, 24, 31, 60, 61 og 62 tilsvarende anvendelse.

Endret ved lov 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

§ 17.

Er det gått 14 dager etter at meglingen er begynt, kan hver av partene kreve meglingen sluttet hvis vedkommende part ikke ved uteblivelse eller på annen måte har unndratt seg fra pliktmessig medvirkning til meglingen.

Senest en uke etter at lovlig krav om avslutning av meglingen er fremsatt, skal meglingen sluttes.

Fremsettes meglingsforslag, skal dette tas inn i møteboken.

Riksmekleren kan forlange at meglingsforslag blir undergitt avstemning i samsvar med § 18.

Endret ved lov 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

§ 18.

Er det fremsatt meglingsforslag og svar skal gis etter avstemning, har bare de interesserte medlemmer av de forhandlingsberettigede organisasjoner som forslaget angår, rett til å stemme over forslaget.

For avstemningen får de regler som er fastsatt i arbeidstvistloven §§ 23 andre ledd, 26 og 27 anvendelse så langt de passer. Nærmere regler om fremgangsmåten ved avstemninger kan fastsettes i avtale mellom staten og hovedsammenslutningene.

Endret ved lov 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

§ 19.

Er enighet ikke oppnådd, får bestemmelsene i arbeidstvistloven §§ 29 og 30

tilsvarende anvendelse.
Endret ved lov 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

Femte kapitel. Avtalebrudd. Arbeidsstans.

§ 20.

1. En tvist om en tariffavtales gyldighet, forståelse eller bestånen eller om krav som grunner seg på en tariffavtale, må ikke søkes løst ved arbeidsnedleggelse, arbeidsstengning eller annen arbeidskamp.
2. En tvist mellom forhandlingsberettiget hovedsammenslutning, tjenestemannsorganisasjon eller annen organisasjon som nevnt i § 3 og staten om ordningen av lønns- og arbeidsvilkår som ikke omfattes av en tariffavtale, må ikke søkes løst ved arbeidsnedleggelse, arbeidsstengning eller annen arbeidskamp, før de frister som er nevnt i § 17, første og annet ledd og oppsigelsesfristen for vedkommende stillinger er utløpt. Gjelder tvisten opprettelse av en tariffavtale som skal avløse en tidligere tariffavtale, må dessuten gyldighetstiden for tariffavtalen være utløpt.
Så lenge arbeidsnedleggelse, arbeidsstengning eller annen arbeidskamp ikke må iverksettes, skal den tariffavtale og de lønns- og arbeidsvilkår som gjaldt ved tvistens utbrudd, stå ved makt hvis ikke partene blir enige om noe annet.
3. Hovedsammenslutning, tjenestemannsorganisasjon eller annen organisasjon som nevnt i § 3 kan, så lenge den er bundet av en hovedtariffavtale, ikke iverksette arbeidsstans eller annen arbeidskamp om lønns- og arbeidsvilkår som ikke er regulert i hovedtariffavtalen.
Det samme gjelder de tjenestemenn som omfattes av hovedtariffavtalen.
4. Så lenge tjenestemenn som er medlemmer av en forhandlingsberettiget organisasjon, ikke har adgang til å iverksette arbeidsnedleggelse eller annen arbeidskamp i kraft av tariffavtalens fredspliktsregler eller lovbestemmelse, kan heller ikke de øvrige tjenestemenn i vedkommende etat, tjenestegren eller gruppe gå til arbeidsnedleggelse eller annen arbeidskamp.
5. Så lenge gyldig tariffavtale består, kan de som omfattes av avtalen, ikke delta i arbeidsstans eller annen arbeidskamp til støtte for noen part i en annen konflikt på andre vilkår enn dem som er avtalt mellom staten og hovedsammenslutningene.
Endret ved lov 19 juni 1969 nr. 74.

§ 21.

1. Ved arbeidsnedleggelse (streik) forstås i denne lov en hel eller delvis

arbeidsstans som tjenestemenn etter avtale eller i forståelse med hverandre iverksetter for å tvinge frem en løsning av en tvist mellom staten og en forhandlingsberettiget hovedsammenslutning eller tjenestemannsorganisasjon eller en annen sammenslutning av tjenestemenn som har til formål å vareta disse tjenestemenns interesser overfor staten.
Som ledd i en arbeidsnedleggelse regnes det at vedkommende etat eller tjenestegren som følge av arbeidsnedleggelsen søkes sperret for arbeidskraft.
2. Ved arbeidsstengning (lockout) forstås i denne lov en hel eller delvis arbeidsstans som staten iverksetter for å tvinge frem en løsning av en tvist mellom staten og en forhandlingsberettiget hovedsammenslutning eller tjenestemannsorganisasjon eller en annen sammenslutning av tjenestemenn som har til formål å vareta disse tjenestemenns interesser overfor staten – uten hensyn til om andre tjenestemenn tas inn istedenfor de utestengte.
Som ledd i en arbeidsstengning regnes det at de utestengte tjenestemenn søkes hindret i å få annet arbeid.
3. Blokade som nevnt i nr. 1 og nr. 2, begges annet ledd, regnes ikke som boikott etter lov om boikott av 5. desember 1947 når blokaden foretas i forbindelse med iverksatt arbeidsnedleggelse eller arbeidsstengning. Er det ikke iverksatt arbeidsnedleggelse eller arbeidsstengning, blir det regnet som boikott om en etat eller tjenestegren søkes sperret for arbeidskraft, eller om tjenestemenn søkes hindret i å få annet arbeid.

§ 22.

1. Er det varslet arbeidsnedleggelse, kan Kongen si opp tjenestemenn uten at de ellers gjeldende regler om oppsigelse av tjenestemenn kommer til anvendelse.
2. Fristen for oppsigelser etter nr. 1 er 3 måneder, om ikke kortere frist er fastsatt ved tariffavtale. Det samme gjelder fristen for oppsigelse fra tjenestemennenes side når de varsler arbeidsnedleggelse.
Dersom en kortere frist enn 3 måneder er fastsatt i tariffavtale, skal den forkortede oppsigelsesfrist også gjelde for de tjenestemenn i vedkommende etat, tjenestegren eller gruppe som ikke er bundet av tariffavtalen.
3. Ved tariffavtale kan det bestemmes at oppsigelse som nevnt i denne paragraf kan skje ved kollektivt varsel til eller fra vedkommende hovedsammenslutning eller tjenestemannsorganisasjon.
4. Når tjenestemenn blir tatt inn i tjenesten igjen etter arbeidsstans, kommer de ellers gjeldende regler om ansettelse av tjenestemenn ikke til anvendelse.
5. Reglene i denne paragraf gjelder ikke embetsmenn eller andre tjenestemenn som ikke har rett til å gå til arbeidsnedleggelse.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74, 21 apr 1972 nr. 17.

§ 23.

Har medlemmer av en hovedsammenslutning, tjenestemannsorganisasjon eller annen organisasjon som nevnt i § 3 brutt en tariffavtale eller gjort seg skyldig i ulovlig arbeidsstans, er så vel sammenslutningen eller organisasjonen som medlemmene erstatningsansvarlige. Sammenslutningens eller organisasjonens ansvar inntrer dog bare når den selv er skyld i bruddet eller i fortsettelsen av det tariffstridige forhold eller den ulovlige arbeidsstans.

Dersom medlemmer av en hovedsammenslutning, tjenestemannsorganisasjon eller annen organisasjon som nevnt i § 3 gjør seg skyldig i ulovlig arbeidsstans, gjelder bestemmelsen i første ledds første punktum tilsvarende for andre tjenestemenn som deltar i den ulovlige arbeidsstans.

Arbeidstvistloven §§ 10 og 45 sjuende ledd får tilsvarende anvendelse.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74, 27 feb 1976 nr. 9, 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

Sjette kapitel. Arbeidsretten og de alminnelige domstoler.

§ 24.

Arbeidsretten skal behandle de tvister som er nevnt i § 20 nr. 1 og § 23, og tvister om det foreligger brudd på bestemmelsene i § 20 nr. 2, 3, 4 og 5. Arbeidsretten kan likevel ikke behandle tvister som omhandlet i § 23 når saken utelukkende er anlagt mot tjenestemenn som nevnt i § 23 annet ledd. Partene kan dog vedta privat voldgift i de nevnte tvister.

Tvister om forståelsen av tjenestetvistlovens bestemmelser skal behandles av Arbeidsretten, med mindre partene treffer avtale om å bringe vedkommende tvist inn for de ordinære domstoler.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74, 27 feb 1976 nr. 9, 10 juni 1977 nr. 65, 5 juni 1981 nr. 46.

§ 25.

Når Arbeidsretten behandler tvister etter § 24, skal den ha følgende sammensetning:

1. Arbeidsrettens tre fagdommere
2. Fire dommere som oppnevnes av Kongen.

To av dommerne med varadommere skal oppnevnes etter

innstilling fra det departement som statens lønnssaker hører under, og de to andre dommerne med varadommere skal oppnevnes etter forslag fra de forhandlingsberettigede hovedsammenslutninger i samsvar med reglene i arbeidstvistloven § 39 første ledd andre punktum, andre og tredje ledd.

Medlem av Regjeringen, stortingsrepresentant, tjenestemann i det departement som statens lønnssaker hører under, medlem av hovedsammenslutnings eller tjenestemannsorganisasjons styre og fast ansatt funksjonær i slik organisasjon, er utelukket fra å være medlem av Arbeidsretten ved behandling av tvister etter denne lov.

For øvrig kommer bestemmelsene i arbeidstvistloven §§ 34-38 og §§ 40-63 til anvendelse så langt de passer.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74, 17 juni 2005 nr. 60 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 633), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

Syvende kapitel. Rikslønnsnemnda.

§ 26.

Blir en tvist som nevnt i § 20 nr. 2, ikke løst ved megling etter denne lov, kan partene i fellesskap bringe den inn for Rikslønnsnemnda. I tvister av denne art skal det blant de fem medlemmer av Rikslønnsnemnda som oppnevnes av Kongen, være en som representerer tjenestemannsinteresser og en som representerer statens interesser. For øvrig gjelder bestemmelsene om Rikslønnsnemnda i lønnsnemndloven så langt de passer.

Når en tvist av partene er besluttet brakt inn for Rikslønnsnemnda, kan arbeidsnedleggelse eller arbeidsstengning ikke finne sted.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74 (tidligere § 27), 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

§ 26 a.

Har det vært foretatt megling i en tvist som gjelder tjenestemenn som ikke har adgang til å gå til arbeidsnedleggelse, og meglingen ikke har ført frem, skal den meglingsmann[1] som har ledet meglingen, innen 3 dager etter at meglingen er slutt, sende innberetning til Rikslønnsnemndas leder. Nemnda avgjør tvisten med bindende virkning for partene. Reglene i § 26 annet og tredje punktum får

tilsvarende anvendelse.

Når det er sendt innberetning som nevnt i første ledd, er det forbudt å forsøke å sperre vedkommende tjenestegren for arbeidskraft.

Så lenge tvisten ikke er avgjort av Rikslønnsnemnda eller løst på annen måte, skal den tariffavtale og de lønns- og arbeidsvilkår som gjaldt ved tvistens utbrudd, stå ved makt hvis ikke partene blir enige om noe annet.

Tilføyd ved lov 21 apr 1972 nr. 17, endret ved lov 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

1 Inkurie: Skal vel være «mekler», se lov 27 jan 2012 nr. 9 § 11.

Åttende kapitel. Særskilt nemnd. Statens lønnsutvalg.

Overskriften endret ved lov 19 juni 1969 nr. 74.

§ 27.

Tvist om opprettelse eller endring av særavtale kan hver av partene bringe inn for særskilt nemnd til avgjørelse.

Blir ikke partene enige om sammensetningen av nemnda, oppnevner riksmekleren de nøytrale medlemmer.

Nemndas avgjørelse har samme virkning som tariffavtale.

Dersom en av partene krever det, skal nemndas avgjørelse bare gjelde til hovedtariffavtalens utløpstid.

Tilføyd ved lov 19 juni 1969 nr. 74, endret ved lov 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

§ 27 a.

Partene kan avtale at også tvister om andre arbeidsforhold enn de som er nevnt i § 27, 1. ledd, og som ikke er av politisk karakter, kan bringes inn for en nemnd til endelig avgjørelse. Er det uenighet mellom partene om en tvist er av politisk karakter, avgjøres spørsmålet av departementet.

Nemndas sammensetting fastsettes i avtalen. Blir partene ikke enige om hvem som skal være leder, oppnevnes vedkommende av riksmekleren eller av en kretsmekler om partene blir enige om det.

Reglene i 1. og 2. ledd gjelder ikke for departementene.

Tilføyd ved lov 11 juni 1982 nr. 43, endret ved lov 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

§ 28.

Statens lønnsutvalg skal bestå av en formann og et hovedutvalg med to nøytrale medlemmer og representanter for staten og hovedsammenslutningene.

Formannen og de to nøytrale medlemmer med personlige varamenn oppnevnes av riksmekleren. Statens representanter med varamenn oppnevnes av Kongen i et antall som svarer til antallet hovedsammenslutninger. Hver av hovedsammenslutningene oppnevner en representant med varamenn. Er medlemstallet høyere enn 50.000, oppnevner vedkommende hovedsammenslutning to representanter med varamenn. Bare en representant for hver hovedsammenslutning avgir stemme. Oppnevnelsen skjer for 3 år.

Ved behandling av tvister hvor organisasjon som nevnt i § 6 nr. 3 er part, skal hovedutvalget tiltres av en representant for staten oppnevnt av Kongen og en representant for vedkommende organisasjon.

Ved behandling av tvister hvor de øvrige forhandlingsberettigede organisasjoner utenfor hovedsammenslutningene er part, skal hovedutvalget på tilsvarende måte tiltres av en representant for staten oppnevnt av Kongen og en felles representant for nevnte tjenestemannsorganisasjoner. Blir organisasjonen ikke enige om representanten, skal han oppnevnes av riksmekleren.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74, 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

§ 29.

I tilfelle det under forhandlingene om avslutning av tariffavtale ikke oppnås enighet om

1. Hvilket lønnstrinn eller lønnsplan i statens lønnsregulativ en stilling eller stillingsgruppe skal henføres til.
2. oppnormering av en tjenestemanns stilling fra lavere til høyere grad,
3. endringer i bestemmelser om overtidsgodtgjørelse eller om begrensede særtillegg av lønnsmessig art for så vidt disse forhold ikke er regulert gjennom generelle bestemmelser i tariffavtalen,

kan hver av partene bringe tvisten inn for Statens lønnsutvalg, som avgjør tvisten med bindende virkning for vedkommende tariffperiode.

Tvister som nevnt i første ledd kan, dersom partene er enige, i stedet bringes inn for særskilt nemnd etter § 27, som har samme avgjørelsesmyndighet som Statens lønnsutvalg.

Reglene i denne paragraf gjelder også for tariffavtaler som bare omfatter én gruppe av tjenestemenn.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 74, 11 juni 1982 nr. 43.

§ 30.

Statens lønnsutvalg skal treffe sine avgjørelser så hurtig som mulig. Blir avgjørelse ikke truffet innen en måned etter at saken er kommet inn til utvalget, skal det i avgjørelsen redegjøres for grunnen til dette.

De tvister som er nevnt i §§ 27 og 29, må ikke søkes løst ved hel eller delvis arbeidsnedleggelse, arbeidsstengning eller annen arbeidskamp.

Lønnsutvalget fastsetter selv reglene for saksbehandlingen.
Endret ved lov 19 juni 1969 nr. 74.

Niende kapitel. Om hvem som kan opptre på statens vegne.

§ 31.

Kongen med Stortingets samtykke inngår tariffavtale på vegne av staten. Stortingets samtykke er ikke nødvendig for så vidt tariffavtalen gjelder spørsmål som etter bestemmelsene i §§ 27 eller 29 kan avgjøres av særskilt nemnd eller Statens lønnsutvalg.

For at en tvist skal kunne bringes inn for Rikslønnsnemnda etter bestemmelsene i § 26, trenger Kongen samtykke av Stortinget. Kongen bringer på vegne av staten en tvist inn for særskilt nemnd eller Statens lønnsutvalg.
Endret ved lov 19 juni 1969 nr. 74.

Tiende kapitel. Overgangsbestemmelse.

§ 32.

1. Kongen kan bestemme at organisasjoner som ikke fyller vilkårene for å oppnå forhandlingsrett etter § 3, skal gis slik rett for inntil 2 år etter denne lovs ikrafttreden, såfremt de fra tidspunktet for denne ikrafttreden har vært selvstendig forhandlingsberettiget med hjemmel i lov om forhandlingsrett for statens tjenestemenn m.v. av 6. juli 1933, og det samtidig finnes at vedkommende organisasjoner har krav på å få en rimelig tid til å treffe de organisasjonsmessige foranstaltninger som er påkrevet for å oppnå forhandlingsrett etter lovens § 3.

Første ledd får tilsvarende anvendelse for de organisasjoner av folke- og framhaldsskolelærere som hittil i praksis har vært forhandlingsberettiget.
2. Bestemmelse i lov eller stortingsbeslutning om at lønns- og arbeidsvilkår skal fastsettes eller godkjennes av Stortinget eller annen statsmyndighet i form av regulativ e.l. skal ikke være til hinder for at lønns- og arbeidsvilkårene blir fastlagt i samsvar med reglene i denne lov.

Ellevte kapitel. Forskjellige bestemmelser.

§ 33.

Fra den dag loven trer i kraft[1] oppheves: – –
Fra samme tidspunkt blir det gjort følgende endringer i andre lover: – – –
1 Loven trådte ikr. 5 sep 1958.

Lov om yrkesskadetrygd [yrkesskadetrygdloven]

Kapitel I. Trygdens omfang.

§ 1. Pliktig trygd.

1. Pliktig trygdet etter denne lov er:

a. Den som her i landet arbeider i annens tjeneste for lønn, eller godtgjørelse som helt eller delvis består i penger, hvis arbeidsforholdet etter dets art kan få en varighet av minst 6 dager og vedkommendes aktuelle lønn eller godtgjørelse svarer til en årlig arbeidsinntekt på over 2.000 kroner. Det kreves ikke at arbeidstiden er sammenhengende eller utgjør hele dagsverk.
Vilkåret om arbeidsforholdets varighet gjelder ikke for den som utfører arbeid for en arbeidsgiver i hans næring. Departementet kan ellers fravike vilkårene i første ledd for enkelte grupper arbeidstakere hvis særlige grunner taler for det.
b. den som utenfor landet arbeider i annens tjeneste på norsk skip, norsk fangstekspedisjon, norsk fangststasjon eller som flygende personell eller stasjonsbetjening i norsk sivilt luftfartsselskap.
c. reder i stilling ombord på norsk fartøy på 100 tonnasjeenheter/registertonn brutto eller mer eller på 8 meter største lengde eller mer

dersom det vesentlig går i passasjerfart. Det samme gjelder den som er lott-taker eller som driver virksomhet for egen regning ombord på slikt fartøy.

d. den som er på reise til eller fra fartøy som nevnt i bokstav b for å tiltre eller fratre tjenesten ombord dersom reisen bekostes av statskassen eller rederen.
e. den som er under opplæring til sjømannsyrket i statsunderstøttede kurs på skoleskip og øvelsesfartøy.
f. fiskere, fangstmenn m.v. som er tatt opp i det manntall som er nevnt i § 4.
g. elever og studenter ved stats-, kommunal- eller fylkeskommunal skole eller kurs, som har alminnelig undervisning eller yrkesopplæring som formål, samt ved privat skole med samme formål hvis skolen har eksamensrett eller får bidrag av staten til driften.
h. den som er utskrevet til tjeneste i brannvesenet i medhold av brannlovens § 11 annet ledd eller som på forlangende eller tilsigelse yter hjelp etter samme lovs § 31 første ledd eller § 32 nr. 2.
i. den som søker å redde menneskeliv eller avverge større kulturelle eller materielle tap. Departementet gir nærmere bestemmelser om hvem som skal anses trygdet.
k. norske militærpersoner (befal og menige), vernepliktige etter lov av 17. juni 1937 om vernepliktige civilarbeidere, tjenestepliktige etter lov om tjenesteplikt i politiet av 21. november 1952, og tjenestepliktige etter lov om sivilforsvaret av 17. juli 1953.

2. Kongen kan bestemme at personer som er innsatt i kriminalomsorgens anstalter skal omfattes av trygden med rett til stønad etter nærmere fastsatte regler. Det samme gjelder personer som under opphold på sykehus eller lignende har arbeidsterapeutisk behandling.
Kongen kan videre bestemme at også andre grupper av personer i Forsvarets tjeneste enn de som er nevnt under pkt. 1,k, skal omfattes av trygden med rett til stønad etter nærmere fastsatte regler.
Endret ved lover 9 juni 1961 nr. 19, 21 mai 1964 nr. 1 (se dens II), 16 des 1966 nr. 11, 29 mai 1970 nr. 32, 16 des 1983 nr. 72, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 2. Unntak fra trygden.

1. Unntatt fra trygden er:

a. – – –

b. den som er fremmed stats tjenestemann og ikke er norsk statsborger,
c. den som er i tjeneste hos fremmed stats tjenestemann og ikke er norsk statsborger,
d. den som ifølge utenlandsk lov er sikret stønad ved yrkesskade under sitt opphold her i landet.
e. arbeidstaker som på særlige vilkår gjør tjeneste ombord istedenfor eller i tillegg til vanlig mannskap og som er ansatt spesielt for tjeneste i den tid skipet går i fart på det fjerne østen eller i tropiske farvann. Arbeidstakeren har likevel rett til sykehusbehandling etter denne lov, såfremt slik behandling ikke skjer for folketrygdens regning. Likeledes har rederen rett til å få godtgjort av arbeids- og velferdsetaten utlegg til begravelse etter reglene i folketrygdloven dersom han etter skipsarbeidsloven § 8-2 første ledd har måttet bekoste begravelsen.

2. Personer som nevnt i punkt 1 b-d kan opptas i trygden etter nærmere regler som departementet fastsetter.
3. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om unntak som nevnt i punkt 1 e.
Endret ved lover 9 juni 1961 nr. 19, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 3. Arbeidsgiver.

Den som anses som arbeidsgiver etter loven om syketrygd anses også som arbeidsgiver etter nærværende lov.

Vedkommende kommune anses som arbeidsgiver for trygdede som nevnt i § 1, pkt. 1, h, og staten for trygdede som nevnt i § 1, pkt. 1, k, og pkt. 2, annet ledd.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan gi nærmere regler om hvem som ellers skal anses som arbeidsgiver etter denne lov.
Endret ved lover 9 juni 1961 nr. 19, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 4. Manntall over fiskere, fangstmenn m.v.

1. Hver kommune skal innen 1. november hvert år sette opp og legge ut manntall over følgende personer over 15 år som bor i kommunen:

a. fiskere og fangstmenn som har saltvannsfiske eller dyrefangst i havet som næring, alene eller sammen med annen næring, dersom det fartøy som nyttes er under 100 tonnasjeenheter/registertonn brutto.

Det samme gjelder mannskapet på slike fartøy.

b. personer som helt eller delvis ernærer seg ved arbeid i småskipsfart eller transportbedrift med lekter dersom fartøyet er på 8 meter største lengde eller mer, men under 100 tonnasjeenheter/ registertonn brutto. Manntallet gjelder for det følgende kalenderår.

2. Den som med urette er tatt opp i eller utelatt av manntallet, kan innen 30. november samme år forlange å bli strøket eller tatt opp.
3. Personer som nevnt i punkt 1 kan når som helst kreve å bli tatt opp i manntallet mot å betale premie etter denne lov. Trygden løper i tilfelle fra den dag kravet blir fremsatt og ut det kalenderår som manntallet gjelder for.
4. En kommunes vedtak om å nekte noen tatt opp eller strøket i manntallet kan vedkommende klage inn for Arbeids- og velferdsdirektoratet. Direktoratet kan av eget tiltak eller etter henvendelse fra et underliggende organ omgjøre et slikt vedtak. Klagefristen er tre uker fra det tidspunkt vedtaket er meddelt vedkommende.
Dersom særlige grunner foreligger, kan det ses bort fra klagefristen.
5. Er noen av grunner som etter forholdene ikke kan tilregnes ham, ikke blitt tatt opp i manntallet, kan Arbeids- og velferdsdirektoratet etter søknad bestemme at han likevel skal omfattes av trygden.
6. Departementet gir nærmere regler om manntallsføringen.
Endret ved lover 18 des 1959 nr. 13, 21 mai 1964 nr. 1, 19 juni 1969 nr. 54, 16 des 1983 nr. 72, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 5. Frivillig trygd.

1.

a. Selvstendig næringsdrivende som i sin ervervsmessige virksomhet har en antatt årlig arbeidsinntekt på over 2.000 kroner, kan tegne frivillig trygd.
b. Skoler og kurs som ikke går inn under § 1, punkt 1 g, kan tegne frivillig trygd for sine elever.

2. Arbeids- og velferdsdirektoratet fastsetter nærmere bestemmelser om den frivillige trygd.
Endret ved lover 16 des 1966 nr. 11, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 6. Frivillig tilleggstrygd.

Fiskere, fangstmenn m.v. som nevnt i § 1, punkt 1 f, og trygdede som nevnt i § 25, punkt 1 b, annen setning, kan tegne frivillig tilleggstrygd for et beløp som svarer til den del av den antatte årlige arbeidsinntekt som overstiger 10.000 kroner, jfr. § 25, punkt 1 b.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for trygdet som er ombord på fiske- eller fangstfartøy på 100 tonnasjeenheter/registertonn brutto eller mer og som ikke hører til det egentlige skipsmannskap, jfr. § 25, punkt 1 a, annet ledd. Kongen gir nærmere bestemmelse om hvem som ikke tilhører det egentlige skipsmannskap.

Bestemmelsene i § 5, punkt 2, gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 26 apr 1963 nr. 3, 21 mai 1964 nr. 1, 16 des 1983 nr. 72.

Kapitel II. Administrasjon.

§ 7. Administrasjon

Trygden administreres av Arbeids- og velferdsetaten.

Utgiftene til trygdens administrasjon utredes av statskassen med refusjon av folketrygdens midler.

Endret ved lover 29 jan 1971 nr. 24, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 8. (Opphevet)

Endret ved lover 29 jan 1971 nr. 24, 16 mai 1980 nr. 10, 14 juni 1991 nr. 31, 28 feb 1997 nr. 19 (i kraft 1 mai 1997), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapitel III. Stønad.

§ 9. Vilkår for rett til stønad.

1. Stønad etter denne lov ytes for yrkesskade, jfr. § 10, som er påført:

a. pliktig trygdet som nevnt i § 1, punkt 1 a og b, mens han er i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden.

Den som er ansatt ombord på skip på 100 tonnasjeenheter/

registertonn brutto eller mer eller er flygende personell, anses for å være i arbeid for sin arbeidsgiver sammenhengende i tidsrommet fra tiltredelsen til fratredelsen, herunder medregnet tidsrom som nevnt i § 1, punkt 1 d.

Det samme gjelder den som utenfor landet er knyttet til norsk fangstekspedisjon eller norsk fangststasjon,

b. pliktig trygdet som nevnt i § 1, punkt 1 c, i den tid han er ombord. Punkt 1 a, annet ledd gjelder tilsvarende,
c. pliktig trygdet som nevnt i § 1, punkt 1 e, i den tid han er ombord,
d. pliktig trygdet som nevnt i § 1, punkt 1 f, under utøvelse av slik næring som betinger opptakelse i manntallet, eller under seilas utenfor næringen dersom den trygdede dør som følge av skaden. For pliktig trygdet ombord på fiske- eller fangstfartøy under 100 tonnasjeenheter/registertonn brutto som ikke er tatt opp i manntallet, gjelder det samme for det tidsrom hvori han er knyttet til vedkommende fartøy.
e. pliktig trygdet som nevnt i § 1, punkt 1 g, på undervisningsstedet i undervisningstiden. Ved internatskole gjelder trygden hele det tidsrom eleven er under skolens eller internatets tilsyn,
f. pliktig trygdet som nevnt i § 1, punkt 1 h, i tidsrom hvori han utfører pålagt hjelp eller bistand,
g. pliktig trygdet som nevnt i § 1, punkt 1 i, under redningsaksjonen,
h. frivillig trygdet som nevnt i § 5, punkt 1 a, under utøvelsen av den ervervsmessige virksomhet,
i. frivillig trygdet som nevnt i § 5, punkt 1 b, på undervisningsstedet i undervisningstiden.
k. pliktig trygdet som nevnt i § 1, k, under tjenestegjøringen.

2. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om vilkårene i denne paragraf.
Endret ved lover 9 juni 1961 nr. 19, 21 mai 1964 nr. 1, 16 des 1983 nr. 72.

§ 10. Yrkesskade.

1. Med yrkesskade forstås legemsskade eller sykdom forårsaket av arbeidsulykke. For så vidt angår trygdede som nevnt i § 1, pkt. 1, k, likestilles med yrkesskade også legemsskade eller sykdom som er påført eller oppstått under tjenestegjøringen.
Kongen kan bestemme at andre skader og sykdommer, herunder yrkessykdommer, klimasykdommer og epidemiske sykdommer skal likestilles med yrkesskade.
2. Dersom en trygdet dør under deltakelse i fangstekspedisjon med overvintring

i ishavsstrøk, anses dødsfallet forårsaket av yrkesskade uten omsyn til dødsårsaken.
3. Med legemsskade forstås også skade på proteser, støttebandasjer og liknende.
4. Legemsskade eller sykdom som skyldes krigshending og som går inn under den til enhver tid gjeldende lovgivning om krigspensjonering, anses ikke som yrkesskade etter denne lov.
Endret ved lov 9 juni 1961 nr. 19.

§ 11. Medisinsk stønad, sykepenger m.v.

1. Stønad som omhandlet i folketrygdloven kapittel 5, ytes etter nevnte lovs bestemmelser, derunder de særregler som gjelder for yrkesskade.
2. Stønad som omhandlet i folketrygdloven kapittel 8, ytes etter nevnte lovs bestemmelser, derunder de særregler som gjelder for yrkesskade.
Må skadekuren fortsette utover 52 uker med sykepenger etter nevnte lovs kapittel 8, medregnet tidsrom med sykepenger etter tidligere lov av 2. mars 1956 om syketrygd, ytes dog sykepenger som svarer til full uførepensjon etter samordning, med tillegg etter bestemmelsen i § 13. I sykepenger etter denne bestemmelse gjøres fradrag med et beløp tilsvarende de sykepenger som nevnt i første ledd som vedkommende eventuelt måtte ha rett til for samme tidsrom.

Får en skadet som har eller har hatt stønad etter § 12, tilbakefall (forverrelse), gis stønad etter bestemmelsene i annet ledd inntil den nye skadekuren er avsluttet.
3. Det som er fastsatt i folketrygdloven § 22-3, om arbeidsgiverens rett til å kreve den trygdedes sykepenger utbetalt til seg, gjelder tilsvarende i forhold til sykepenger etter bestemmelsen i pkt. 2, annet og tredje ledd ovenfor.
4. Til enslig person som har rett til pensjon etter denne lov eller sykepenger etter bestemmelsene i pkt. 2, annet eller tredje ledd og som er innlagt i institusjon med fri kost og losji under statlig ansvar eller i anstalt under kriminalomsorgen, skal det fra og med den fjerde kalendermåneden etter den måneden da forpleiningen tok til bare utbetales en så stor del av nevnte ytelser etter denne lov som sammen med de sykepenger, arbeidsavklaringspenger og den pensjon eller overgangsstønad som vedkommende eventuelt har rett til etter lov om folketrygd, svarer til 10 prosent av full og ikke samordnet pensjon etter denne lov, tillagt 15 prosent av folketrygdens grunnbeløp.
Til person som forsørger ektefelle eller barn skal det i tilfelle som nevnt i første ledd bare utbetales en så stor del av pensjon eller sykepenger etter denne lov, som sammen med de sykepenger, arbeidsavklaringspenger og den pensjon eller overgangsstønad som vedkommende eventuelt har rett til etter lov om folketrygd, svarer til 10 prosent av full og ikke samordnet pensjon etter denne

lov, tillagt 15 prosent av folketrygdens grunnbeløp, samt pensjon etter §§ 19 og 22 i denne lov.

Bestemmelsene i første og andre ledd gjelder ikke for opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Departementet fastsetter nærmere forskrifter om retten til – og utbetaling av – ytelser etter denne lov til person som er innlagt i institusjon. Forskriftene skal så langt som mulig svare til de forskrifter som er fastsatt om tilsvarende spørsmål i henhold til lov om folketrygd.

Endret ved lover 9 juni 1961 nr. 19, 16 des 1966 nr. 11, 16 juni 1971 nr. 71, 18 des 1981 nr. 94, 11 juli 1986 nr. 55, 16 juni 1994 nr. 22, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 12. Uførepensjon.

1. Har yrkesskaden ført med seg fullstendig tap av ervervsevnen, har den skadede rett til full årlig uførepensjon svarende til 60 prosent av den trygdede arbeidsinntekt han hadde da skaden inntraff, jfr. § 25.

Ved delvis tap av ervervsevnen gis en tilsvarende avkortet uførepensjon. Skadede har likevel ikke rett til uførepensjon dersom ervervsevnen er nedsatt med mindre enn 15 prosent.

2. Ved bedømmelsen av tapet av ervervsevnen tas omsyn til skadedes muligheter for ervervsmessig inntekt før og etter skaden. Det kan også tas særskilt omsyn til skadens medisinske art og størrelse.

3. Har den skadede tidligere uførepensjon etter nærværende lov, en av lovene om ulykkestrygd eller etter en av lovene om krigspensjonering, skal pensjonen for det siste skadetilfelle fastsettes på grunnlag av forskjellen mellom den samlede ervervsuførhet etter den siste skade, og den som det tidligere er fastsatt pensjon for.

Dersom den skadede etter lov om folketrygd har rett til pensjon som inneholder tilleggspensjon, skal den delen av tilleggspensjonen som svarer til uføregraden på grunn av yrkesskade, gå til fradrag i uførepensjon etter nærværende lov. Er pensjonsgivende inntekt i folketrygden større enn trygdet arbeidsinntekt, skal fradragsbeløpet svare til tilleggspensjon beregnet på grunnlag av trygdet arbeidsinntekt. For øvrig gjelder samordningsloven § 24.

Bestemmelsene i annet ledd får tilsvarende anvendelse dersom den skadede har tatt ut avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav d.

For arbeidsavklaringspenger og uføretrygd gjelder andre ledd første

punktum for den delen av ytelsen som overstiger folketrygdens grunnbeløp. Dersom arbeidsavklaringspengene eller uføretrygden er gradert eller redusert for trygdetid, skal det ved samordningen legges til grunn et forholdsmessig redusert grunnbeløp.

Bestemmelsene i de foregående leddene gjelder tilsvarende for ventetillegg og særtillegg fra folketrygden, herunder også særtillegg til overgangsstønad eller pensjon til tidligere familiepleier etter folketrygdloven § 16-7 slik paragrafen lød før 1. januar 2024.

Dersom det ytes uførepensjon etter bestemmelsen i nr. 1 samtidig med sykepenger etter lov om folketrygd, kommer sykepengene til fradrag i den utstrekning ytelsene dekker samme tap av ervervsevne.

4. Uførepensjon fastsettes i alminnelighet fra den første dag i måneden etter at skadekuren er slutt. Den kan fastsettes foreløpig for bestemte tidsrom. Trygdede som nevnt i § 1, punkt 1 g og § 5, punkt 1 b, har først rett til uførepensjon fra og med den måned de fyller 18 år. Dersom særlige grunner taler for det, kan det gis hel eller delvis uførepensjon fra et tidligere tidspunkt.

5. Skjer det en vesentlig endring i de forhold som har vært avgjørende ved fastsettelsen av uførepensjonen, kan den prøves på nytt og endres. Forhøyet uførepensjon kan bare ytes for tiden etter at krav herom er fremsatt. Pensjonen begynner å løpe fra den første dag i måneden. Vedtak om å sette ned pensjonen kan tidligst settes i verk fra den første dag i måneden etter at vedkommende har fått melding om det.

Endret ved lover 18 des 1959 nr. 13, 9 juni 1961 nr. 19, 16 des 1966 nr. 11, 19 des 1969 nr. 90, 17 mars 1972 nr. 8, 1 des 1972 nr. 86, 24 mai 1985 nr. 35, 23 des 1988 nr. 110, 16 juni 1994 nr. 22, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 6 juni 1997 nr. 36 (ikr. 1 jan 1998), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904).

§ 13. Tillegg til uførepensjon.

1. Til full pensjon gis tillegg på 900 kroner året for hvert barn under 18 år som den skadede forsørger (forsørgingstillegg). Har begge ektefeller rett til uførepensjon etter denne lov, kan tilleggene for hvert barn ikke overstige 900 kroner.

Ved delvis tap av ervervsevnen avkortes forsørgingstilleggene tilsvarende. Tillegg kan ikke gis dersom skadedes ervervsevne er nedsatt med mindre enn 30

prosent.

Forsørgingstillegg gis tidligst fra den første dag i måneden etter at barnet er født. Tillegget løper ut den måned hvori retten til dette opphører. Ved dødsfall løper tillegget ut måneden etter vedkommendes død.

2. Trenger den skadede særlig tilsyn og pleie, kan vedkommende tilstås hjelpestønad etter reglene i folketrygdloven § 6-4.

3. Uførepensjon med tillegg etter punkt 1 må ved hel uførhet i alt ikke overstige 90 prosent av arbeidsinntekten, eller et forholdsmessig redusert beløp ved lavere uføregrad.

4. Bestemmelsene i § 22 punktene 2 og 5 får tilsvarende anvendelse på forsørgingstillegg.

Endret ved lover 18 des 1959 nr. 13, 16 mai 1980 nr. 10, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 14. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 mai 1980 nr. 10.

§ 15. Utløsning av små pensjoner.

Blir uføregraden endelig fastsatt til mindre enn 30 prosent skal pensjonen løses ut en gang for alle med et beløp som svarer til det tredobbelte av årspensjonen.

Utløsningsbeløpet kan betales i en sum eller i terminer etter Arbeids- og velferdsetatens bestemmelse i det enkelte tilfelle.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 16. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 mai 1980 nr. 10.

§ 17. Bidrag til yrkesopplæring m.v.

Den skadede kan tilstås bidrag til utdannelse, yrkesopplæring eller hjelp til erverv. Bidrag til en skadet må i alt ikke overstige høyeste fulle årspensjon etter denne lov.

Bidrag etter denne paragraf gis ikke dersom vedkommende har rett til tilsvarende ytelser etter folketrygdloven kapittel 11.

Endret ved lover 16 mai 1980 nr. 10, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 18. Dødsfall.

Har yrkesskaden ført med seg døden, gir trygden pensjon til avdødes etterlatte etter bestemmelsene i §§ 19-23, jfr. dog § 24.

§ 19. Enkepensjon.

1. Enke som har omsorg for barn under 18 år med rett til pensjon, får pensjon fra og med den måned mannen dør. Enkepensjonen utgjør 40 prosent av den trygdede arbeidsinntekt mannen hadde, jfr. § 25.
Dersom enken etter lov om folketrygd har rett til pensjon som inneholder tilleggspensjon eller har rett til avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav d, skal tilleggspensjonen fra folketrygden og tilleggspensjonen i den avtalefestede pensjonen gå til fradrag i enkepensjonen etter nærværende lov. Er pensjonsgivende inntekt i folketrygden større enn trygdet arbeidsinntekt, skal fradragsbeløpet svare til tilleggspensjon beregnet på grunnlag av trygdet arbeidsinntekt. For øvrig gjelder samordningsloven § 24 og § 24 d.

Dersom enken har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd, gjelder andre ledd første punktum for den delen av ytelsen som overstiger folketrygdens grunnbeløp. Dersom arbeidsavklaringspengene eller uføretrygden er gradert eller redusert for trygdetid, skal det ved samordningen legges til grunn et forholdsmessig redusert grunnbeløp.

Bestemmelsene i de foregående leddene gjelder tilsvarende for ventetillegg og særtillegg fra folketrygden, herunder også særtillegg til pensjon til tidligere familiepleier etter folketrygdloven § 16-7 slik paragrafen lød før 1. januar 2024.
2. Enke som ved mannens død ikke har omsorg for barn med rett til pensjon, får pensjon fra og med den måned hun fyller 40 år. Er enken yngre ved mannens død, får hun en overgangsstønad som svarer til 2 års pensjon, i tilfelle forholdsmessig avkortet dersom hun er eldre enn 38 år.
3. Det kan tilstås hel eller delvis pensjon til:

a. ervervsufør enke som etter punkt 2 ikke har rett til pensjon,
b. kvinne som ikke var gift med avdøde, hvis hun har omsorg for avdødes barn og var underholdt av ham,
c. hustru, hvis ekteskapet er oppløst ved dom fordi mannen er forsvunnet,
d. enke som ikke tilkommer pensjon etter punkt 2, hvis hun har omsorg for varig ervervsuført barn over 18 år.

4. – – –

5. Rett til enkepensjon inntrer ikke dersom ekteskapet er inngått etter at yrkesskaden inntraff. I slike tilfeller kan det tilstås hel eller delvis pensjon dersom særlige grunner taler for det.
6. Enkemann som er varig ervervsufør og var forsørget av hustruen, får pensjon fra og med den måned hustruen dør, med 40 prosent av hennes trygdede arbeidsinntekt, jfr. § 25. Det kan tilstås delvis pensjon eller i særlige tilfeller hel pensjon til enkemann som ved hustruens død var delvis ervervsufør og var avhengig av underhold fra hustruen.
Bestemmelsene i punkt 1 annet og tredje ledd gjelder på tilsvarende måte.
Endret ved lover 18 des 1959 nr. 13, 16 des 1966 nr. 11, 19 des 1969 nr. 90, 17 mars 1972 nr. 8, 18 mai 1973 nr. 23, 8 juni 1973 nr. 54, 23 des 1988 nr. 110, 16 juni 1994 nr. 22, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 6 juni 1997 nr. 36 (ikr. 1 jan 1998), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904).

§ 20. Enkepensjon ved gjengifte.

Enkepensjonen faller bort hvis enken gifter seg igjen.

Blir hun igjen enke eller blir det nye ekteskap oppløst ved skilsmisse, og gjør hennes økonomiske forhold det rimelig, kan hun tilstås pensjon med inntil forskjellen mellom enkepensjonen etter bestemmelsene i denne lov og underhold eller pensjon som hun måtte være sikret gjennom senere ekteskap.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder tilsvarende for enkemannspensjon.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 mai 1980 nr. 10.

§ 22. Barnepensjon.

1. Barn under 18 år har rett til pensjon fra og med den måned forsørgeren dør. Pensjonen for første barn utgjer 40 prosent av folketrygdens grunnbeløp, og pensjonen for hvert av de øvrige barn 25 prosent av grunnbeløpet.

Er begge foreldrene døde, skal pensjonen for det første barn svare til enkepensjonen. Pensjonen for neste barn utgjør 40 prosent av grunnbeløpet, og

pensjonen for hvert av de øvrige barn 25 prosent av grunnbeløpet.

Er begge foreldrene døde som følge av yrkesskade som går inn under denne lov, har barna rett til pensjon etter den av foreldrene hvis arbeidsinntekt betinger den høyeste pensjon.

2. Det kan tilstås barnepensjon også etter barnets 18. år, men ikke utover den måned da det fyller 21 år, dersom det finnes rimelig av omsyn til barnets utdannelse. Det samme gjelder når den trygdede dør etter at barnet er fylt 18 år.

3. – – –

4. Etterlater avdøde seg flere barnekull som på tidspunktet for dødsfallet oppdras hver for seg, beregnes barnepensjonen særskilt for hvert barnekull. For slikt barnekull som ikke har noen av foreldrene i live, fastsettes pensjonen etter punkt 1, tredje ledd.

5. Barn av foreldre som ikke har giftet seg med hverandre, og barn som avdøde var bidragspliktig for etter lovgivningen om barn født utenfor ekteskap, har samme rett som barn født i ekteskap. Det samme gjelder adoptivbarn og pleiebarn dersom den avdøde før skaden har tatt på seg oppfostringen uten vederlag. For slike barn faller retten til barnepensjon etter de virkelige foreldre bort.

6. Barnepensjonene sammen med eventuell enkepensjon må i alt ikke overstige 90 prosent av trygdet arbeidsinntekt, jfr. § 25.

Endret ved lover 18 des 1959 nr. 13, 16 des 1966 nr. 11, 16 mai 1980 nr. 10, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 23. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 mai 1980 nr. 10.

§ 24. Stønad ved krigsulykke.

Dersom trygdet får legemsskade eller dør som følge av krigsulykke som ikke går inn under den til enhver tid gjeldende lovgivning om krigspensjonering, eller som følge av overfall av sjørøvere på fartøy, gir trygden stønad etter bestemmelsene i ovennevnte lovgivning. Stønad ved sykebehandling utenfor riket gis dog etter bestemmelsene i lov om syketrygd. Stønad ved gravferd utenfor riket gis etter bestemmelsene i lov om syketrygd og i lov om folketrygd.

Endret ved lov 16 des 1966 nr. 11.

Kapitel IV. Trygdet arbeidsinntekt.

§ 25.

1. Trygdet arbeidsinntekt kan ikke overstige 30.000 kroner. Den fastsettes slik:

a. For pliktig trygdet som nevnt i § 1 punkt 1 a-d og punkt 1 h-k, skal trygdet arbeidsinntekt svare til den antatte årlige arbeidsinntekt. For pliktig trygdet som nevnt i § 1 punkt 1 k, skal trygdet arbeidsinntekt ikke settes lavere enn 21.000 kroner. For trygdet som er ombord på fiske- eller fangstfartøy på 100 tonnasjeenheter/registertonn brutto eller mer og som ikke hører til det egentlige skipsmannskap, skal trygdet arbeidsinntekt være 18.000 kroner, i tilfelle med tillegg av beløp som det måtte være tegnet frivillig tilleggstrygd for etter § 6.
   For ungdom som på grunn av ufullendt utdannelse, manglende praksis eller liknende hadde liten inntekt på skadetidspunktet, skal trygdet arbeidsinntekt være 14.000 kroner og etter hvert forhøyes i samsvar med den arbeidsinntekt som det må antas at han ville oppnådd dersom yrkesskaden ikke var inntruffet.
b. For pliktig trygdet som nevnt i § 1, punkt 1 f, skal trygdet arbeidsinntekt være 14.000 kroner, med tillegg av det beløp som det måtte være tegnet frivillig tilleggstrygd for etter § 6. Det samme gjelder for pliktig trygdet på fiske- eller fangstfartøyer under 100 tonnasjeenheter/registertonn brutto, selv om vedkommende ikke går inn under § 1 punkt 1 f.
c. For pliktig trygdet som nevnt i § 1 punkt e og g, og for frivillig trygdet som nevnt i § 5 punkt 1 b, skal trygdet arbeidsinntekt fastsettes på tilsvarende måte som bestemt for ungdom i punkt 1 a tredje ledd. For elever som ikke får opplæring i noe bestemt yrke, skal trygdet arbeidsinntekt settes til 14.000 kroner fra fylte 18 år, stigende med 3.500 kroner for hvert år til 21.000 kroner.
d. For frivillig trygdet som nevnt i § 5 punkt 1 a, skal trygdet arbeidsinntekt svare til den antatte årlige arbeidsinntekt i den ervervsmessige virksomhet.

2. Består en del av arbeidsinntekten av naturalytelser, skal disse verdsettes etter samme regler som er fastsatt med hjemmel i § 28 i lov om syketrygd. Departementet kan ellers bestemme hva som skal anses som trygdet arbeidsinntekt.
3. Kongen kan dele trygdede som nevnt i punkt 1 a, inn i klasser med fast trygdet arbeidsinntekt for hver klasse.

Endret ved lover 9 juni 1961 nr. 19, 26 apr 1963 nr. 3, 21 mai 1964 nr. 1, 16 des 1966 nr. 11, 23 apr 1970 nr. 23, 8 juni 1973 nr. 52, 16 des 1983 nr. 72.

Kapitel V. Finansiering.

§ 26. Dekning og utgifter.

Utgifter som etter 31 desember 1970 påløper etter denne lov og de lover som er nevnt i § 53 nr. 1 bokstavene a – c dekkes av folketrygden.
Endret ved lov 29 jan 1971 nr. 24.

§ 27. (Opphevet)

Opphevet ved lov 29 jan 1971 nr. 24.

§ 28. (Opphevet)

Endret ved lover 9 juni 1961 nr. 19, 21 mai 1964 nr. 1, opphevet ved lov 29 jan 1971 nr. 24.

§ 29. (Opphevet)

Endret ved lover 18 des 1959 nr. 13, 31 mai 1963 nr. 2, opphevet ved lov 29 jan 1971 nr. 24.

§ 30. (Opphevet)

Opphevet ved lov 29 jan 1971 nr. 24.

§ 31. (Opphevet)

Opphevet ved lov 29 jan 1971 nr. 24.

Kapitel VI. Meldinger.

§ 32. Melding av virksomhet

Arbeidsgiveren skal straks hans virksomhet begynner, gi skriftlig melding om dette til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer.

Skjer det i en virksomhet endringer som kan ha betydning for trygdeplikten eller premieberegningen, skal innehaveren straks sende melding om dette.

Ved påmønstring av mannskap og forelegg av mannskapslister (jfr. lov om mønstring av arbeidstakere på skip m.v. 18. juni 1971 § 2) plikter mønstringsmyndigheten å påse at fartøyet er meldt til trygden. Er ikke dette gjort, skal den straks varsle Arbeids- og velferdsetaten.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 33. Når trygden gjelder.

1. Den som er pliktig trygdet, omfattes av trygden, uansett om melding som nevnt i § 32 er gitt eller ikke.
2. Frivillig trygd og frivillig tilleggstrygd er betinget av at premie er betalt forskottsvis etter regler fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Endret ved lover 16 mai 1980 nr. 10, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 34. Melding om skade

1. Blir en trygdet påført legemsskade eller sykdom som kan medføre stønad etter denne lov, skal arbeidsgiveren eller hans representant straks melde skaden til Arbeids- og velferdsetaten. Skipsfører skal dessuten ta inn i skipsjournalen en beskrivelse av skaden og de nærmere omstendigheter ved den. Utskrift av journalen sendes sammen med skademeldingen. Skademelding for utenlandsk sjømann som ikke er medlem av folketrygden, sendes til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer.
2. Har den trygdede ingen arbeidsgiver, skal han selv eller hans pårørende melde skaden.
3. Arbeids- og velferdsetaten skal straks gi det stedlige arbeidstilsyn melding om yrkesskader som vedrører tilsynets arbeidsområde.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapitel VII. Vedtak og utbetaling.

§ 35. Arbeids- og velferdsdirektoratets vedtak

Så snart Arbeids- og velferdsdirektoratet har fått de nødvendige opplysninger, avgjør det om skaden gir rett til stønad etter denne lov og i tilfelle dens størrelse. Arbeids- og velferdsdirektoratet kan helt eller delvis overlate sin avgjørelsesmyndighet til underliggende organer.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan omgjøre underliggende organers vedtak. Det samme gjelder for et annet overordnet organ i Arbeids- og velferdsetaten på de saksområdene som hører inn under dette.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 16 mai 1980 nr. 10, 14 juni 1991 nr. 31, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 36. Utbetaling av pensjon

1. Pensjon utbetales etterskuddsvis for hver måned, eller for hvert kvartal dersom Arbeids- og velferdsetaten bestemmer det. Terminbeløp avrundes til nærmeste hele krone. Overgangsstønad etter § 19 punkt 2, utbetales i slike terminer som Arbeids- og velferdsetaten bestemmer.
2. Dersom retten til pensjon faller bort, løper pensjonen ut måneden. Ved dødsfall løper pensjonen ut måneden etter vedkommendes død.
3. Bor pensjonisten i utlandet, kan det bestemmes at løpende pensjon skal utbetales i andre terminer enn nevnt foran, eller at han istedenfor løpende pensjon skal få engangsstønad. Departementet kan gi nærmere regler om slik engangsstønad.
4. Dersom særlige grunner foreligger, kan det bestemmes at pensjonen helt eller delvis skal utbetales til en annen enn pensjonisten.
5. Barnepensjon utbetales til den som har omsorgen for barnet. Dersom særlige grunner foreligger, kan det bestemmes at pensjonen skal utbetales til en annen.

Endret ved lover 18 des 1959 nr. 13, 9 juni 1961 nr. 19, 16 mai 1980 nr. 10, 24 mai 1985 nr. 35, 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 apr 1999), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 36 a.

Er det grunn til å anta at arbeidsgiver, pensjonsordning eller offentlig myndighet har grunnlag for å kreve refusjon i ytelse etter loven her kan trygdens organer, i den utstrekning Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer, uten hinder av bestemmelsen i § 46 gjøre vedkommende kjent med den skadedes rettigheter.

Ytelsen kan i så fall holdes tilbake i inntil tre uker etter at opplysningen er kommet fram til vedkommende.
Tilføyd ved lov 16 mai 1980 nr. 10, endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapitel VIII. Begrensning og tap av rettigheter.

§ 37. Bortfall av ytelser.

Departementet kan gi bestemmelser om bortfall av ytelser etter denne lov for personer som har rett til pensjons- eller trygdeytelser etter utenlandsk lov.
Endret ved lover 9 juni 1961 nr. 19, 16 juni 1971 nr. 71, 16 mai 1980 nr. 10.

§ 38. Uriktige opplysninger og tilbakevirkning m.v.

1. Krav om ytelser etter denne lov kan avslås og tilkjente ytelser kan tilbakeholdes helt eller delvis dersom den trygdede mot bedre vitende gir uriktige opplysninger eller fortier vesentlige opplysninger av betydning for rettigheter og plikter etter denne lov, eller uten rimelig grunn unnlater å etterkomme påbud som er gitt med hjemmel i denne lov.
Det samme gjelder hvis en trygdet som oppebærer stønad etter loven uten rimelig grunn unnlater å etterkomme legens råd, nekter å delta på arbeidsrettede tiltak eller gjør seg skyldig i grov skjødesløshet med hensyn til sin helse.
2. folketrygdloven § 22-15 gjelder tilsvarende for ytelser etter loven her.
Endret ved lover 16 mai 1980 nr. 10, 14 des 1984 nr. 79, 3 juni 1988 nr. 38, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 39. Foreldelse

Krav på stønad etter denne lov faller bort dersom det ikke er reist overfor Arbeids- og velferdsetaten innen ett år etter at yrkesskaden eller døden er inntruffet.

Det kan ses bort fra denne frist dersom særlige grunner foreligger. Stønad kan i tilfelle bare ytes for tiden etter at krav herom er fremsatt.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapitel IX. Tvistemål.

§ 40.

De vedtak som Arbeids- og velferdsetaten treffer etter denne lov, kan ankes inn for Trygderetten. Det samme gjelder vedtak etter de lover som er nevnt i § 53.
Endret ved lover 16 des 1966 nr. 10, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 41. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 10.

Kapitel X. Forskjellige bestemmelser.

§ 42. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 43. Avtale i strid med loven.

Arbeidsgiver kan ikke ved avtale eller reglement rettsgyldig utelukke eller innskrenke anvendelsen av denne lov.

§ 44. Opplysningsplikt mv

1. Til bruk for avgjørelsen av saker etter denne lov, er offentlig og kommunal myndighet pliktig til å gi Arbeids- og velferdsetaten de opplysninger vedkommende i kraft av sin stilling sitter inne med.
2. Arbeids- og velferdsdirektoratet kan kreve at arbeidstilsynet undersøker og gir uttalelse om virksomhet som går inn under lov om arbeidervern.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 45. Rettslig forklaring

Arbeids- og velferdsetaten kan, dersom det finner det nødvendig for

avgjørelsen av en sak etter denne lov, innhente forklaring gjennom bevissikring etter reglene i tvisteloven § 28-3 tredje ledd og § 28-4. Krav om bevissikring fremmes for den tingrett hvor de som skal avhøres, bor eller oppholder seg eller realbevis skal undersøkes.
Endret ved lover 17 juni 1966 nr. 8, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 46. (Opphevet)

Endret ved lover 16 des 1966 nr. 11, 16 mai 1986 nr. 21, 13 des 1991 nr. 81, 28 feb 1997 nr. 19 (i kraft 1 mai 1997), 6 juni 1997 nr. 35 (i kraft 1 nov 1997), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 47. Straffebestemmelser.

Hvis forholdet ikke etter sin art går inn under et strengere straffebud, straffes med bøter arbeidsgiver eller annen som ikke i rett tid etterkommer sine plikter etter denne lov eller gir uriktige opplysninger om forhold som har betydning for trygdeplikt eller premie, eller som gjør nedsettelse eller fradrag i lønnen for premien.

Unnlater vedkommende etter å være ilagt bot fremdeles å etterkomme sine plikter, kan han ilegges ny bot.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 48. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 mai 1980 nr. 10.

§ 49. Kapitalverdier.

Departementet fastsetter det trygdetekniske grunnlag for beregning av kapitalverdier av stønader.

§ 50. Gjensidighetsavtaler.

Kongen slutter avtale med andre land om gjensidighet med omsyn til yrkesskadetrygd og kan herunder gjøre unntak fra lovens bestemmelser.

§ 51.

Rettigheter etter denne lov kan endres, innskrenkes eller oppheves ved senere lov.

§ 51 a.

Ved behandlingen av saker etter loven her gjelder reglene i forvaltningsloven. Tilføyd ved lov 19 juni 1969 nr. 54, endret ved lover 29 jan 1971 nr. 24, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 52. Gjennomføring av loven.

Departementet kan gi nærmere regler om gjennomføringen av denne lov.

Kapitel XI. Overgangsregler og ikrafttreden.

§ 53. Stønader for skader påført før lovens ikrafttreden.

1. Invaliderenter, enkerenter og barnerenter for skadetilfelle som går inn under

a. lov om ulykkesforsikring for arbeidere i fabrikker m.v. av 23. juli 1894, lov om ulykkesforsikring for industriarbeidere m.v, av 13. august 1915 og lov om ulykkestrygd for industriarbeidere m.v. av 24. juni 1931,
b. lov om ulykkesforsikring for sjømenn av 18. august 1911 og lov om ulykkestrygd for sjømenn av 24. juni 1931,
c. lov om ulukketrygding for fiskarar frå 10. desember 1920,

regnes om til pensjoner etter satsene i denne lov. For slike skadetilfelle får §§ 12-14, 16, 17 og 19-22 anvendelse.

Bestemmelsene i § 13, punkt 1 og 4 og § 22 gjelder selv om forsørgingstillegg eller barnerente er bortfalt før denne lovs ikrafttreden fordi barnet er fylt 16 år.

Når særlige forhold tilsier det, kan det istedenfor ascendentrente gis ascendentpensjon etter bestemmelsene i § 23.

2. Det skjer ingen omregning etter punkt 1, hvis

a. uføregrad etter fastsettelse som nevnt i punkt 3 b er lavere enn 30 prosent,

b. den skadede ved denne lovs ikrafttreden er fylt 70 år.

3. Ved omregningen skal

a. den arbeidsinntekt som opprinnelig ble lagt til grunn ved fastsettelsen av rentebeløpet, justeres under omsyn til senere endringer i lønnsnivået. Kongen fastsetter nærmere regler for justeringen,
b. uføregraden (invaliditetsgraden) fastsettes på nytt etter bestemmelsene i § 12, punktene 2 og 3.

4. Ved omregning etter bestemmelsene i denne paragraf kan pensjonsbeløpet ikke settes lavere enn det som følger av den lovgivning som er nevnt i punkt 1 a-c og lov av 17. juli 1953 om omregning av ytelser til visse rentenytere etter lovgivningen om ulykkestrygd for industriarbeidere m.v., fiskere og sjømenn.
5. I saker som går inn under lovgivningen som nevnt i punkt 1 a til c og hvor invaliditetsgraden er endelig fastsatt, kan renten etter søknad fra den skadede løses ut en gang for alle med et beløp som svarer til kapitalverdien med fradrag av 20 prosent. Dette gjelder dog ikke dersom uføregraden etter punkt 3 b fastsettes til 30 prosent eller mer.
Utløsningsbeløpet kan betales i en sum eller i terminer etter Arbeids- og velferdsetatens bestemmelse i det enkelte tilfelle.
Endret ved lov 18 des 1959 nr. 13. Jf. lover 26 apr 1963 nr. 3, 8 juni 1973 nr. 52, 4 apr 1975 nr. 13, 19 des 1975 nr. 75, 17 des 1976 nr. 104, 9 des 1977 nr. 89, 15 des 1978 nr. 88, 16 mai 1980 nr. 10, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 54. Lovens ikrafttreden.

Denne lov trer i kraft 1. januar 1960. Fra samme tid – – –

§ 55. Tilleggsbestemmelser.

Denne lov får ikke anvendelse på skader som inntreffer etter 31 desember 1970.

Loven får heller ikke anvendelse på skader som inntraff før 1. januar 1971 dersom de meldes etter 31. desember 1989. I slike tilfeller kommer bestemmelsene i folketrygdloven til anvendelse. I saker som meldes etter 31. desember 1989 og som gjelder arbeidsulykke som er skjedd eller skadelig påvirkning i arbeidet som er opphørt før 1. januar 1971, skal skadetidspunktet settes til 1. januar 1971. Dersom skadelig påvirkning i arbeidet er skjedd både

før og etter 1. januar 1971, skal skadetidspunktet settes til 1. januar 1971 dersom sykdommen er påvist før sistnevnte dato.

Folketrygdloven kommer tilsvarende til anvendelse for skader som omfattes av bestemmelsene i lov av 24. juni 1931 om ulykkestrygd for industriarbeidere m.v., lov av 24. juni 1931 om ulykkestrygd for sjømenn og lov av 10. desember 1920 om ulykkestrygd for fiskere dersom de meldes etter 31. desember 1989.
Tilføyd ved lov 29 jan 1971 nr. 24, endret ved lover 16 juni 1971 nr. 71, 15 des 1989 nr. 90, 19 des 1997 nr. 99, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 56.

Denne lov omfatter også den som oppebærer stønad eller pensjon av statskassen for skade eller sykdom påført under militær tjenstgjøring før 1 januar 1946, uten at riket var i krig, under arbeidstjeneste under krigen 9 april 1940 til 8 mai 1945 og ved mineulykker under og etter krigen august 1914 til 11 november 1918.

Loven omfatter også den som oppebærer stønad eller pensjon av statskassen etter stortingsbeslutning av 11 mai 1920 om pensjon m.v. til hærens og marinens flyvende personell og som ble påført skade eller sykdom i tiden 1 januar 1946 til 1 juli 1961, og den som oppebærer stønad eller pensjon av statskassen etter stortingsbeslutning av 3 juni 1925 om pensjon m.v. til det på undervannsbåt tjenstgjørende personell og som ble påført skade eller sykdom i tiden 1 januar 1946 til 1 juli 1961.

Det samme gjelder enker, barn, ascendenter eller andre som mottar stønad eller pensjon etter personer som er døde av skade eller sykdom påført som nevnt i første og annet ledd.

Bestemmelsene i § 53 punkt 1, 3 og 4 får tilsvarende anvendelse.

Blir uføregraden i henhold til § 53 punkt 3 bokstav b fastsatt til mindre enn 30 prosent, skal pensjonen løses ut en gang for alle med et beløp som svarer til det tredobbelte av årspensjonen.
Tilføyd ved lov 19 des 1975 nr. 77.

§ 57.

1. Fra 1. januar 2011 reguleres følgende satser med lønnsveksten fram til fylte 67 år:

a. satsene for uførepensjoner, enkepensjoner og barnepensjoner til første barn når begge foreldrene er døde, forutsatt at skadetilfellet enten er inntruffet i tidsrommet 1. januar 1960 – 31. desember 1970,

eller går inn under loven her ved omregning etter § 53 punkt 1 eller etter kapittel II i endringsloven 9. juni 1961 nr. 19.

b. satsene for invaliderenter med forsørgingstillegg og hjelpeløshetstillegg til en skadd som var fylt 70 år før 1. januar 1960, forutsatt at skadetilfellet går inn under en av lovene nevnt i § 53 punkt 1 bokstavene a-c, og arbeidsevnen er nedsatt med minst 30 prosent.

Fra 67 år reguleres de nevnte satsene i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Ved første regulering etter fylte 67 år gjelder bestemmelsen i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 42 første ledd andre punktum tilsvarende.

Ved reguleringen benyttes de reguleringsfaktorer Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd. Reguleringen skjer årlig med virkning fra 1. mai.

2. Bestemmelsene i nr. 1 gjelder ikke invaliderenter for skadetilfeller inntruffet før 1. januar 1960, dersom uføregraden er fastsatt lavere enn 30 prosent etter reglene i loven her. Bestemmelsene får heller ikke anvendelse på barnetillegg, pleietillegg, bevilgede enke- og enkemannspensjoner og ascendentpensjoner.

3. Ved anvendelse av § 12 nr. 3 annet til femte ledd og § 19 nr. 1 annet til fjerde ledd i loven her, skal trygdet arbeidsinntekt settes til et beløp svarende til vedkommendes fulle uførepensjon eller fulle enkepensjon dividert med henholdsvis 0,6 eller 0,4.

4. Departementet kan gi nærmere forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene ovenfor.

Tilføyd ved lov 16 mai 1980 nr. 10, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011), 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 58.

1. Jernbanens ulykkestrygd i medhold av lovens § 54 annet ledd annet og tredje punktum oppheves.

2. Den som oppebærer løpende ytelser fra Jernbanens ulykkestrygd, skal fra det tidspunkt paragrafen her trer i kraft, omfattes av bestemmelsene i lov om yrkesskadetrygd eller lov om ulykkestrygd for industriarbeidere. Ytelsene beregnes etter bestemmelsene i disse lover, likevel slik at de ikke reduseres, som følge av omregningen.

Dersom det etter opphevelsen fremsettes krav om pensjon eller trygdeytelser på grunn av yrkesskade eller yrkessykdom påført ved arbeidsulykke eller skadelig påvirkning i arbeid ved statsbanenes drift før 1971 uten at saken

tidligere er meldt, skal kravet avgjøres etter lover nevnt i første ledd.

Den som oppebærer livrente etter § 7 i lov av 15. februar 1918 om offentlige tjenstemenn som følge av tjenesteulykke i arbeid ved statsbanens drift før 1971, skal fra det tidspunkt paragrafen her trer i kraft få ytelsene regnet om etter lover nevnt i første ledd. Dersom ytelsene går ned som følge av omberegningen, skal den skadede få løst ut differansen mellom tidligere ytelse og den omberegnede ytelse med et beløp som svarer til kapitalverdien. Bestemmelsen gjelder tilsvarende for den som etter individuelt tilsagn oppebærer terminvis stønad av statskassen som følge av slik arbeidsskade eller sykdom ved statsbanenes drift før 1971.
Tilføyd ved lov 23 des 1988 nr. 109.

§ 59.

For beregning av ytelser for tiden før 1. januar 1980 skal tidligere bestemmelser om omregning og forhøyelse av pensjoner og forhøyelse av trygdet arbeidsinntekt fortsatt gjelde.
Tilføyd ved lov 14 juni 1991 nr. 31, jf. nå opphevet lov 15 des 1978 nr. 88.

Lov om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter (motorkjøretøy- og båtavgiftsloven)

§ 1.

For så vidt det til statskassen besluttes pålagt avgifter vedrørende motorkjøretøyer, tilhengere til motorkjøretøyer eller båter, kan Kongen i forskrift gi nærmere regler om beregning og kontroll.

Det som i denne lov er fastsatt vedrørende motorkjøretøyer gjelder også tilhengere til motorkjøretøyer.

Kongen kan påby at motorkjøretøyer og båter forsynes med måleapparater, telleapparater, avgiftsmerker o.l. som finnes påkrevd av hensyn til beregning og kontroll av avgiften. Kongen gir nærmere bestemmelser om godkjenning, montering og kontroll av slikt utstyr. Utgiftene til anskaffelse, montering og vedlikehold av utstyret dekkes av vedkommende eier.
Endret ved lover 21 apr 1978 nr. 10, 14 apr 2000 nr. 25, 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616).

§ 2. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 3. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 apr 1978 nr. 10, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), tilføyd igjen ved lov 11 des 2009 nr. 115, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 5a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 93 (ikr. 1 jan 2003), opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), tilføyd igjen ved lov 13 des 2013 nr. 109, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 47 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 6.

For avgift og renter på motorkjøretøyer eller båter eller i samband med bruk av motorkjøretøy eller båt som omfattes av denne lov, er eieren ansvarlig.

For avgift som oppstår ved førstegangsregistrering her i landet er likevel den som melder kjøretøyet til registrering ansvarlig for avgiften. Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om dette.

Endret ved lover 21 apr 1978 nr. 10, tidligere § 5, 6 apr 2001 nr. 11 (ikr. 1 apr

2001), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 7.

Kongen gir nærmere bestemmelser om plikt for

a. vedkommende registreringsmyndighet til å gi oppgaver over registrerte motorkjøretøyer og båter i distriktet
b. importører og forhandlere og forsikringsselskaper til å gi oppgaver over eierforhold og type av båt og motor – spesifikasjoner av båt og motor – herunder pris på båt og motor, eventuelt forsikringssum – vedrørende samtlige båter og båtmotorer som er forhandlet eller forsikret,

til vedkommende avgiftsmyndighet for etablering og vedlikehold av register og for utskrivning av avgiften.

Endret ved lover 21 apr 1978 nr. 10, tidligere § 6, 24 apr 1981 nr. 9, 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 8.

Hvis bruk av motorkjøretøy eller båt ved offentlig tiltak hindres eller vesentlig innskrenkes, kan vedkommende departement helt eller delvis frafalle avgift for den tid hindringen eller innskrenkingen gjelder.
Endret ved lov 21 apr 1978 nr. 10, tidligere § 7.

§ 9.

For motorkjøretøy eller båt som er solgt med forbehold om eiendomsrett for selgeren, regnes kjøperen som eier med hensyn til bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.
Endret ved lover 21 apr 1978 nr. 10, tidligere § 8, 21 juni 1985 nr. 82.

§ 10. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 9 mai 2008 nr. 16, endret ved lover 12 des 2008 nr. 86 (ikr. 27 jan

2009 iflg. vedtak 27 jan 2009 nr. 64), 19 juni 2015 nr. 47 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 11.

Denne lov trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
Endret ved lover 21 apr 1978 nr. 10, tidligere § 9, 9 mai 2008 nr. 16, tidligere § 10.
1 Fra 1 juli 1959 iflg. res. 19 juni 1959.

Lov om oreigning av fast eigedom (oreigningslova)

Kapitel I. Om kva som kan oreignast og kva det kan oreignast til. Vedtak om eller samtykke til oreigningsinngrep.

§ 1.

Oreigningsinngrep er det etter denne lova når eigedomsretten til fast eigedom eller til bygning eller anna som har fast tilknyting til slik eigedom, vert teken med tvang, eller når bruksrett, servitutt eller annan rett til, i eller over fast eigedom vert teken, brigda, overført eller avløyst med tvang, såleis og forbod mot å nytta eigedomen på ein viss måte.

§ 2.

Mot vederlag etter skjøn til den det råkar, kan oreigningsinngrep setjast i verk etter vedtak av eller samtykke frå Kongen, så langt det trengst til eller for:

1. Kyrkje og gravplass.
2. Universitet og høgskule.
3. Skule.
4. Museum.
5. Kringkasting.
6. Fengselstell.
7. Poststell.
8. Tollstell.
9. Telefon- og telegrafstell.

10. Fyrstell.
11. Hamnestell.
12. Brannstell.
13. Politistell.
14. Arbeidslæger for vernepliktige sivilarbeidarar.
15. Militærstell.
16. Luftferdsle.
17. Jarnveg, sporveg, kabelbane og hengjebane.
18. Bilrutedrift.
19. Varmekraftverk, vindkraftverk, kraftliner, transformatorstasjonar og andre elektriske anlegg.
20. Tiltak som tryggjer at kraftverk og kraftliner ikkje vert skadde eller øydelagde i ufredstid.
21. Tiltak som tryggjer at lager eller verk for drivemne ikkje vert skadde eller øydelagde i ufredstid.
22. Rettsrom.
23. Kontorrom for det offentlege.
24. Apotek.
25. Sjukehus og annan medisinal eller psykiatrisk heim og liknande.
26. Kommunale tiltak.
27. Samyrketiltak.
28. Fiske, fangst av sjødyr, akvakultur og verksemd i samband med slikt, medrekna undervisning, forskning og utvikling.
29. Velte- og opplagsplass for skogsvyrke, og tiltak for fløting.
30. Utnytting av skogsvyrke.
31. Bustadbygging eller å få eigar- eller bruksrett til tuft som det står hus på når huseigaren ikkje eig grunnen.
32. Industritiltak.
33. Hotell, herberge, matstove og liknande.
34. Møtehus og annan sams tilstelnad av liknande slag.
35. Barneheim, barnehage, leikeplass og liknande for born.
36. Ferieheim, helseheim, kvileheim og liknande.
37. Frimark, naturpark og anna markestykke der kven det er kan lauga seg eller halda til i friluft.
38. Idrottsplass.
39. Skibakke.
40. Skytebane.
41. Stasjon som tek imot oljerestar frå farkostar.
42. Opplagsplass eller destruksjonsverk for søppel eller anna avfall.
43. Plass til å grava ned, øydeleggja eller sterilisera dyreskrottar, smitteførande ting og liknande.

44. Atomverk.
45. Undersøking etter og utvinning av petroleum, og bygging og drift av røyrleidningar for transport av petroleum og av petroleumsprodukter med anlegg og sikringsfelt som høyrer til slike.
46. Kulturminnetiltak.
47. Vassforsyning og avløp.
48. Fjernvarmeanlegg
49. Vern og kultivering av anadrome laksefisk og innlandsfisk, og tiltak for fiske og anna verksemd i samband med dette.
50. Senking av grunnvassnivået.
51. Vasskraftproduksjon.
52. Tiltak for ferdsel og transport i vassdrag.
53. Tiltak til vern mot flom eller utrasing i vassdrag.
54. Øvrige vassdragstiltak som ikkje vert omfatta av nr. 29, 47 eller 50-53.
55. Skjøtsel og istandsetjing til naturvernformål.

Vedtak eller samtykke kan ikkje gjerast eller gjevast utan det må reknast med at inngrepet tvillaust er til meir gagn enn skade.
Endra med lover 2 apr 1965 nr. 3, 18 juni 1965 nr. 7, 4 mai 1973 nr. 21, 9 juni 1978 nr. 50, 13 mars 1981 nr. 6, 14 juni 1985 nr. 68, 18 apr 1986 nr. 10, 12 juni 1987 nr. 52, 9 juni 1989 nr. 36, 15 mai 1992 nr. 47, 31 mars 2000 nr. 18 (ikr. 1 mai 2000 iflg. res. 31 mars 2000 nr. 295), 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169), 21 des 2000 nr. 118 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1355), 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006), 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866).

§ 3.

Andre enn staten og kommunar kan ikkje få rett til å gjera inngrep etter § 2 utan Kongen i riksråd har gjeve føresegner som fastset noko anna. Føresegnene kan òg gå ut på at serskilt nemnde institusjonar, lag, samskipnader og liknande skal kunne få samtykke til inngrep einast etter visse nummer i § 2. På same måten kan Kongen fastsetja at kommunar ikkje skal kunna få samtykke til inngrep etter visse nummer i § 2.

§ 4.

Eigar til og rettshavar i slik eigedom som er nemnd i § 1, lyt tola at det på

eigedomen vert gjort mæling, utstikking og andre førehandsundersøkingar til bruk for eit påtenkt oreigningsinngrep. Ingen må gå i gang med slike førehandsundersøkingar før eigar eller brukar er varsla. Løyve til å gjera førehandsundersøkingar vert gjeve av den styremakt Kongen fastset. I løyvet skal det stå kva tid førehandsundersøkingane kan gjerast.

Om gjennomføringa av førehandsundersøkingar etter fyrste ledd gjeld § 15 i forvaltningslova.

Lid eigar eller rettshavar tap av di førehandsundersøkingar som nemnd i fyrste ledd, gjer skade eller valdar ulempe, har skadelidde rett til skadebot, jf. § 19.

Eit endeleg vedtak som gjev løyve til å gjera førehandsundersøkingar etter fyrste ledd, er eit særleg tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Endra med lover 19 juni 1969 nr. 54, 5 juni 2015 nr. 38.

§ 5.

Kongen kan lata eit departement få fullmakt til å gjera vedtak om eller gjeva samtykke til oreigningsinngrep. Når serlege grunnar er for det kan jamvel anna undergjeve sentralt styringsorgan få slik fullmakt. Vidare kan statsforvaltaren få fullmakt til å gjeva samtykke til oreigningsinngrep.

Klage over vedtak som er gjort etter fullmakt etter første leden har utsetjande verknad, om ikkje underinstansen eller overinstansen gjer vedtak om noko anna. Slikt vedtak kan berre gjerast i serlege høve om det kjem til å føra til urimeleg hefte om klaga skulle ha utsetjande verknad.

I vedtak om eller samtykke til oreigningsinngrep kan Kongen, eller styringsorgan med fullmakt etter fyrste leden, overlata til skjønet å taka avgjerd om kva inngrepet skal gå ut på, eller kva omfang det skal ha.

I heimel etter fyrste eller tredje leden kan det gjevast reglar om korleis heimelen skal nyttast.

Endra med lover 19 juni 1969 nr. 54, 13 feb 1976 nr. 2, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 6.

Til bate for ein som må tola oreigningsinngrep, kan Kongen – eller nokon med heimel etter § 5 – gjera vedtak om at det skal gjerast oreigningsinngrep hjå ein annan eigar eller rettshavar, så framt skaden og ulempene alt i alt då vert monaleg mindre.

§ 7.

Står det hus på grunnen eller anna som har fast tilknyting til grunnen og er viktig for eigaren, bør vedtak om eller samtykke til oreigningsinngrep berre gjerast eller gjevast når det ikkje kan finnast annan tenleg grunn eller når føremonene med at nett den eigedomen vert teken, er så mykje større at det må vera avgjerande. Det same gjeld om dyrka jord og dyrkingsjord.

§ 8.

Kjem eigaren eller rettshavaren med krav om det, kan Kongen – eller nokon med heimel etter § 5 – fastsetja at oreigningsinngrepet òg skal gjelda grunn, bygning, rettar og anna som kom til å missa mykje av verdet for eigaren eller rettshavaren, om inngrepet vart sett i verk. I slike høve kan det likeeins verta fastsett at oreignaren skal løysa inn heile eigedomen jamvel om han berre har gjort krav på ein bruksrett eller annan serleg rett i eigedomen.

§ 9. (Oppheva)

Oppheva med lov 28 juni 1974 nr. 58.

§ 10.

I vedtak om eller samtykke til oreigningsinngrep kan Kongen – eller styringsorgan med fullmakt etter § 5 – setja dei vilkår som trengst av omsyn til samfunnet eller eigaren åt eller rettshavar i den eigedomen inngrepet gjeld. Det kan likevel ikkje krevjast at oreignaren skal svara meir enn fullt vederlag til han som let eigedom eller rett frå seg.

Er det sett til vilkår etter fyrste leden at eigedomen eller retten skal nyttast på ein viss måte innan ein viss frist, og fristen vert overdrygd, kan den opphavlege eigaren eller rettshavaren krevja at oreigningsinngrepet skal gjerast om att mot at han legg frå seg vederlaget, så nær som ulempevederlag for den tid som går til dess eigar eller rettshavar atter kan råda over eigedomen eller retten. Påstår nokon av partane at det som i mellomtida er gjort med eigedomen, har minka eller auka eigedomsverdet for førre eigaren eller rettshavaren, skal det gjerast frådrag for slik verdmink eller tillegg for slike verdauke. Kor mykje eigar eller rettshavar i det fall skal svara att, vert fastsett med skjøn. Kravsmålet må gjevast inn til departementet og innehalda dei opplysningane som trengst.

I tilfelle som nemnt i andre leden, kan staten gå inn i oreignarretten og då med rett framføre den opphavlege eigaren eller rettshavaren. Det kan staten gjera jamvel om det ikkje er sett fram kravsmål etter andre leden.

Vil staten nytta oreignarretten (jfr. tredje leden), må det verta sagt frå om dette innan 3 månader frå det er gjeve inn kravsmål etter andre leden.

Når staten tek over eigedom eller rett etter tredje leden, lyt han nytta eigedomen eller retten i samhøve med grunnlaget for oreigningsinngrepet.

Kapitel II. Om førehavingsmåten.

§ 11.

I søknad som vert lagd fram for Kongen – eller styringsorgan med fullmakt etter § 5 – skal det, så langt råd er, vera gjort greie for kven oreigningsinngrepet råkar, kva det går ut på og inngrepsføremålet. Med kart eller rit (skisse) må det likeins vera gjort greie for kva markestykke saka gjeld. Dessutan må det så langt det let seg gjera, vera oppgjeve korleis stykket ligg til, kor stort det er, kva slag det er av og kva det no vert nytta til.

§ 12.

Kongen – eller styringsorgan med fullmakt etter § 5 – avgjer saka, når ho er klårlagd best råd er. Vedkjem saka ting som høyrer under statsforvaltaren, helse- og sosialstyret, samferdslenemnda eller andre sakkunnige organ, skal dei til vanleg få høve til å seia si meining. Vedkjem ho kommunal bate skal herads- eller bystyret høyrast.

Partane kan verta oppmoda om å freista få til ei minneleg semje; og kvar ein som inngrepet råkar, skal få høve til å seia si meining. Skulle det henda at vansken med å nå kvar einskild vert urimeleg stor, er det nok at dokumenta vert utlagde til gjennomsyn på ein høveleg stad i den krinsen saka høyrer heime, og at alle ho kjem ved, vert oppmana til å koma fram med det dei har å seia, innan ein viss frist, som ikkje må vera stuttare enn 6 veker. Kunngjering om at dokumenta er utlagde, skal setjast inn i Norsk Lysingsblad og minst to blad som er mykje lesne i krinsen. Fristen vert rekna frå den dagen kunngjeringa står i Norsk Lysingsblad.

Vedtak om eller samtykke til oreigningsinngrep skal grunngjevast etter reglane i § 24 første leden i forvaltningslova.

Endra med lover 19 juni 1969 nr. 54, 13 juni 1980 nr. 41, 12 juni 1987 nr. 70, 21 juni 1996 nr. 37, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 13.

Kjem det på tale å taka avgjerd i skjønet om oreigningsinngrep etter § 6, skal grunneigaren eller rettshavaren straks få varsel, så framt han ikkje har hatt høve til å seia si meining etter § 12, andre leden, av di spørsmålet om inngrep ikkje har vore oppe føre skjønet. Eigaren eller rettshavaren skal gjerast til saksøkt; og trengst det skal saka mot han verta drygd ut så han kan få rimeleg omrøme til å taka vare på baten sin.

§ 14. (Oppheva)

Oppheva med lov 28 juni 1974 nr. 58.

§ 15.

Kostnad som føresegnene i dette kapitel fører med seg, skal søkjaren bera.

Søkjaren skal dessutan svara motparten dei utgiftene som var naudsynlege til å taka vare på baten hans i saka. Dette gjeld òg utgift i klagesak, med unntak for tilfelle der motparten til søkjaren har klaga utan god grunn. Avgjerd om sakskostnader etter leden her skal takast av skjønsstyremakta eller, dersom det ikkje vert halde skjøn, av Kongen.

Tar det lang tid før saka vert avgjort, kan motparten krevja at naudsynlege utgifter som han har hatt over ei viss tid i saka, heilt eller delvis skal verta betalt av søkjaren. Vert partane ikkje samde om slik betaling, kan kvar ein av dei krevja at Kongen – eller styringsorgan med fullmakt etter § 5 – tek avgjerd om dette. Etter at det er kravd skjøn, er det skjønsstyremakta som tek slik avgjerd.

Utgifter som søkjaren har betalt etter tredje leden kjem til frådrag når det vert fastsett kva søkjaren skal betala etter paragrafen her.

Kvar annen søkjar enn staten lyt gjeva trygd for ansvaret han kan få etter paragrafen her.

Kostnad som søkjaren er pålagt å svara etter fyrste og andre leden, kan søkjast inn etter reglane om fullføring av orskurdar.

Endra med lover 17 des 1982 nr. 88, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Kapitel III. Om skjøn.

§ 16.

Vedtak om eller samtykke til oreigningsinngrep fell bort så framt skjøn ikkje er kravd innan eitt år. Kongen – eller styringsorgan med fullmakt etter § 5 – kan setja stuttare frist.

§ 17.

Skjøn som skal fastsetja vederlag for oreigningsinngrep etter § 2, skal haldast av tingretten etter skjønslova om ikkje anna er sagt nedanfor. Skjøn som skal fastsetja vederlag for inngrep etter § 2 nr. 1, 3, 9, 10, 11, 12, 29, 30, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 50 og 53 er det jordskifteretten som styrer. Det same gjeld inngrep etter § 2 nr. 19 for lågspana kraftline og nr. 47 til bate for høgst fem brukseiningar. Kongen eller styringsorgan med fullmakt etter § 5 kan likevel gjera vedtak for den einskilde saka om at skjønet skal styrast av tingretten.

Føresegnene i fyrste leden gjeld på tilsvarande måte når skjønet i samhøve med § 5 tredje leden tek avgjerd om kva inngrepet skal gå ut på, eller kva omfang det skal ha.

Endra med lover 18 juni 1965 nr. 5, 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 18.

Vederlag for inngrep etter § 6 fastset det skjønet som fastset vederlag elles.

§ 19.

Skadebot for skade eller ulempe som er valda ved førehandsundersøkingar i samhøve med § 4 fyrste ledd, skal det skjønet fastsetja som fastset vederlag for inngrepet, så framt partane er samde om det. I andre høve vert skadebota fastsett i skjøn som vert styrt av jordskifteretten. Det same gjeld når det ikkje vert gjort vedtak om eller gjeve samtykke til inngrep.

Vert ikkje inngrepet sett i verk, kan skjønet, så framt eigar eller rettshavar krev det, fastsetja at den ansvarlege for gjennomføringa av

førehandsundersøkingane skal vøla skaden i staden for å svara skadebot. Kan ikkje heile skaden vølast, skal det svarast skadebot for resten.
Endra med lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 5 juni 2015 nr. 38, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 20.

I serhøve kan Kongen – eller styringsorgan med fullmakt etter § 5 – samtykkja i at namnet åt eigar og rettshavar ikkje vert teke med i stemnemålet til skjøn, og at dei saksøkte ikkje treng verta tilsagde på vanleg måte. Stemnemålet skal då lyda på dei eigarar og rettshavarar som saka kjem ved. Slikt stemnemål og sameleis innkallinga skal kunngjerast i Norsk Lysingsblad og i minst to blad som er mykje lesne på dei kantane av landet. Dertil skal stemnemål og innkalling verta oppslegne på høvelege stader. I innkallinga skal det seiast med reine ord at anna tilseiing ikkje vert gjeven. Skjøn kan ikkje haldast før det er gått minst 6 veker frå kunngjeringa stod i Norsk Lysingsblad.

§ 21.

Går ikkje inngrepet ut på at saksøkte skal lata frå seg heile eigedomen til eige, og skjønet meiner at det ikkje let seg gjera å få fullt oversyn over skade og ulempe før seinare, kan skjønet taka ved å venta ei viss tid med å fastsetja vederlaget eller noko av det. Saksøkte kan likevel krevja at skjønet straks set takst på skade og ulempe som det er råd å slå fast med det same.

Gjer skjønet vedtak om utsetjing etter fyrste leden, kan det setja eit årleg vederlag som gjeld til så lenge. I alle fall skal det avgjera kor stor sum kvar annan saksøkjar enn staten lyt gjeva trygd for hjå namsmyndigheten, før inngrepet kan setjast i verk. Elles gjeld tvangsfullbyrdelseslova § 3-6 fyrste og andre leden.
Endra med lov 26 juni 1992 nr. 86.

Kapitel IV. Om vederlag for oreigningsinngrep.

§ 22.

Vederlag for oreigningsinngrep som ikkje er tidsavgrensa, skal verta sett til ein sum pengar ein gong for alltid. I andre høve kan skjønet setja vederlaget anten til ein eingongssum eller til ein sum for året eller noko til ein eingongssum og noko til ein sum for året.

Kvar annan saksøkjar enn staten skal gjeva den trygd skjønet fastset, for at årleg vederlag vert rett oppgjort. Eigedomen som det gjeld, er dertil pant for vederlaget. Når skjønnet er endeleg, skal skjønsstyraren tinglyse opplysning om vederlagsskyldnaden og panteretten. Saksøkjaren ber tinglysingskostnaden.

Skyldnad til å svara årleg vederlag varer til utgangen av det året då inngrepet fell bort.

Endra med lov 8 feb 1980 nr. 2.

§ 23.

Årleg vederlag skal prøvast på nytt kvart 5. år, etter rettingsreglar som Kongen fastset i riksråd. Når reglane vert fastsette, skal det serleg leggjast vekt på omskifte i pengeverdet.

Endra med lov 3 juni 1983 nr. 51 (sjå VI der).

§ 24.

Fører oreigningsinngrepet til at ein bruksrett eller annan rett ikkje kan stå ved lag som før, skal det fastsetjast serskilt vederlag til rettshavaren. Eigaren skal gjera greie for alle rettar som han veit hefter på eigedomen, og som inngrepet kan få verknad for, om det vert kravd.

Kapitel V. Om korleis oreigningsinngrep vert gjennomført og fell bort.

§ 25.

Kongen – eller styringsorgan med fullmakt etter § 5 – kan gje samtykke til at oreigningsinngrep vert sett i verk før det ligg føre rettskraftig skjøn. Er skjøn ikkje kravd, kan samtykke berre gjevast i særhøve dersom det kom til å valda urimeleg tidhefte å bia til skjønskravet er framsett. Men då skal avgjerdsmakta setja søkjaren ein frist til å krevja skjøn, og fristen må ikkje vera lengre enn 3 månader. Når skjøn er halde, skal samtykke gjevast om ikkje særlege grunnar talar mot det.

Må det reknast med at arbeid som søkjaren vil gå i gang med før skjønet er halde eller før skjønet er rettskraftig, kjem til å skapa oreigningsemnet om så mykje at det vert monaleg vandare å setja eit rett vederlag, skal avgjerdsmakta setja det vilkåret for samtykke at søkjaren får gjort det som trengst av utgreiingar om staden og lendet, mælingar og granskingar av anna slag, før han set arbeidet i gang.

Når samtykke som nevnt i fyrste leden vert gjeve, skal det etter krav frå ein av partane setjast som vilkår at søkjaren betalar eit forskott på vederlaget. Vert ikkje partane samde om kor stort forskottet bør vera, skal avgjerdsmakta fastsetja det.

Ved utbetalingar etter tredje leden gjeld skjønslova § 53 andre leden. Oreignaren kan krevja pant i eigedomen for det han betalar. Når inngrepet berre gjeld ein del av ein eigedom og denne er fråskild, kan eigaren krevja at panteheftet vert sletta av grunnboka på resten av eigedomen.

Før det vert teke avgjerd etter fyrste, andre og tredje leden, skal partane få høve til å seia si meining. § 12 andre leden andre, tredje og fjerde punktum, gjeld tilsvarande.

Når det er gjeve samtykke etter fyrste leden, står staten inne for at vederlaget vert ytt. For rett oppgjerd skal kvar annen saksøkjar enn staten gje den trygd som departementet fastset.

Er inngrep gjort med heimel i samtykke etter fyrste leden eller i samtykke frå den rettshavaren det gjeld, må oreignaren stå ved inngrepet og svara det vederlaget som vert endeleg fastsett, om ikkje anna er avtala med rettshavaren.
Endra med lov 26 jan 1973 nr. 4.

§ 26.

Gjeld oreigningsinngrepet ein bruksrett og er det tidavgrensa, skal oreignaren eller ettermannen hans rydja grunnen når tida er ute, eller når bruken er slutt om det er før, alt innan den fristen departementet fastset, og så framt det ikkje er sagt noko anna i skjønsføresetnadene. Dryer oreignaren over fristen, kan grunneigaren få gjort det arbeidet som trengst for rekning av oreignaren eller ettermannen hans.

Tvist om omfanget av rydjingsskyldnaden, om alt rydjingsarbeidet er gjort, eller om kva krav grunneigaren har når han lyt gjera arbeidet sjølv, vert avgjort med skjøn som vert styrt av jordskifteretten.
Endra med lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 27.

Om det som er stelt til på ein eigedom etter vedtak om eller samtykke til oreigningsinngrep, vert nedlagt, anten av di inngrepet er tidavgrensa eller av annan grunn, skal oreignaren eller ettermannen hans svara skadebot etter skjøn for skade og ulempe som nedlegginga valdar eigar eller rettshavar. Tap av

føremon som det tilstelte har skapt, skal det då ikkje takast omsyn til utan det vert ettervist at eiger eller rettshavar har svara vederlag for føremonen med frådrag i sitt vederlag eller på annan måte. For skade og ulempe som tilstelnaden kan valda etter nedlegginga, skal det likeeins svarast skadebot med ein eingongssum.

Skjøn etter fyrste leden vert styrt av jordskifteretten.

Endra med lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

Kapitel VI. Ymse føresegner.

§ 28.

Etter at eigar eller rettshavar er gjeven høve til å seia si meining etter § 12, jfr. òg § 13, må han ikkje råda rettsleg over eigedomen det gjeld, utan oreigningssøkjaren samtykkjer, og heller ikkje gjera noko med eller på eigedomen som kan hindra, valda vanskar for eller fordyra det påemna oreigningsinngrepet. Om eigaren eller rettshavaren likevel gjer såvore, skal det gjerast frådrag i vederlaget hans for all skade åtferda har valda oreignaren; og arbeid som elles skulle gjeva eigaren eller rettshavaren rett til auka vederlag, skal det ikkje takast omsyn til når vederlaget vert fastsett.

Får eigaren eller rettshavaren skade eller ulempe av di det er lagt band på rådvaldsretten, så som nemnt i fyrste leden, kan han krevja skadebot av søkjaren. Slik skadebot vert fastsett når vederlaget for inngrepet vert sett, men i serskilt skjøn om inngrepet ikkje vert sett i verk.

§ 29.

Kongen kan gjeva føresegner til gjennomføring av lova, såleis om kva det må gjerast greie for i ein søknad, korleis søknaden skal vera oppsett og sameleis om førehavingsmåten. Likeins kan Kongen gjeva reglar til utfylling av føresegnene i kapitel VII.

§ 30.

Så framt føresegnene i lova her ikkje med reine ord er avgrensa til å gjelda inngrep i samhøve med § 2, gjeld dei òg, sålangt dei høver og ikkje strider mot serføresegner om tilhøvet, når nokon vil gjera eller det vert gjort

oreigningsinngrep med heimel i ei eller fleire av desse lovene:

1. – – –
2. Lov 14 desember 1917 nr. 17 om vasdragsreguleringer
3. Lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering (matrikkellova)
4. Lov 17 juli 1925 nr. 11 om Svalbard
5. Lov 14 juli 1950 nr. 2 om forskjellige tiltak til gjennomføring av oppmerking og overvåking av riksgrensen
6. Lov 15 desember 1950 nr. 7 om særlige rådgjerder under krig, krigsfare og liknende forhold
7. Lov 29 juni 1951 nr. 19 om militære rekvisisjoner
8. – – –
9. Lov 17 juli 1953 nr. 9 om sivilforsvaret
10. Lov 2 desember 1955 nr. 2 om helsemessig beredskap
11. Lov 14 desember 1956 nr. 7 om forsynings- og beredskapstiltak
12. Lov 28 juni 1957 nr. 16 om friluftslivet
13. Lov 16 juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål
14. Lov 8 juni 1962 nr. 4 om tiltak mot dyresjukdommer (husdyrloven)
15. Veglov[1] 21 juni 1963 nr. 23
16. Lov 9 juni 1972 nr. 31 om reinbeiting i henhold til konvensjon av 9 februar 1972 mellom Norge og Sverige om reinbeite
17. – – –
18. Lov 6 juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova)
19. – – –
20. Lov 9 juni 1978 nr. 50 om kulturminner
21. Lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova)
22. Lov 29 mai 1981 nr. 38 om viltet
23. Lov 21 desember 1984 nr. 101 om reindrift i kommunene Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal og Surnadal
24. Plan- og bygningsloven
25. Lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av energi (energiloven)
26. Lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart
27. Lov 25. mars 1994 nr. 7 om sikring mot naturskader.
28. Lov 13. desember 2024 nr. 76 om elektronisk kommunikasjon § 10-1[2]
29. Lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)
30. Lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon § 12-3
31. Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven)

32. Lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven)

Endra med lover 16 des 1960 nr. 1, 9 juni 1961 nr. 24, 8 juni 1962 nr. 4 § 21, 21 juni 1963 nr. 23 § 67, 6 mars 1964 § 92, 2 apr 1965 nr. 3, 18 juni 1965 nr. 7 § 121, 28 apr 1967 nr. 1 § 24, 29 nov 1968, 10 des 1971 nr. 103, 9 juni 1972 nr. 31, 30 juni 1972 nr. 70, 1 juni 1973 nr. 29, 2 apr 1976 nr. 15, 9 juni 1978 nr. 49 og 50, 21 des 1984 nr. 101, 8 mars 1985 nr. 9, 14 juni 1985 nr. 77 (nr. 30, 31 og 32), 11 juli 1986 nr. 54, 29 juni 1990 nr. 50, 6 mars 1992 nr. 24, 15 mai 1992 nr. 47, 25 mars 1994 nr. 7 (ikr. 1 jan 1995), 23 juni 1995 nr. 39 (ikr. 1 jan 1996), 29 nov 1996 nr. 73 (ikr. 1 juni 1997), 21 jan 2000 nr. 7 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 21 jan 2000 nr. 95), 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 4 juli 2003 nr. 83 (ikr. 25 juli 2003 iflg. res. 4 juli 2003 nr. 879, formentlig ved en inkurie henviser endringen til § 30 nr. 2), 15 juni 2007 nr. 40 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 627), 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600), 19 juni 2009 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 673), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 896) som endra med lov 8 mai 2009 nr. 27, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084), 22 mai 2017 nr. 29 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 22 mai 2017 nr. 617), 13 des 2024 nr. 76 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3095). **Vert endra** ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer, endring **vert endra** ved lov 29 nov 2024 nr. 73). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 102 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105).
1 Inkurie: Lova heter no lov om vegar (veglova).
2 Inkurie: Ved ein inkurie vart punkt nummer 28 oppdatert med tilvising til ny ekomlov, i staden for nummer 30. Før endringa vart det vist til lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord.

Kapitel VII. Overgangsføresegner.

– – –

§ 34.

Er det, før denne lova tok til å gjelda, gjeve samtykke til oreigningsinngrep med heimel i ei lov som gjev partane rett til å få vederlaget fastsett med nytt skjøn etter ei viss tid, skal dei kunna krevja slikt skjøn seinare òg, jamvel om denne lova set føresegnene om det ut or kraft.

Kapitel VIII. Kva tid lova tek til å gjelda. Lover og lovføresegner som held opp å gjelda eller vert brigda.

§ 35.

Kongen fastset kva tid[1] denne lova skal taka til å gjelda.
1 Frå 1 juli 1960 iflg. res. 2 juni 1960.

§ 36.

Når denne lova tek til å gjelde, vert desse lovene og lovføresegnene sette ut or kraft eller brigda:

– – –

Lov om mortifikasjon av skuldbrev m.v. [mortifikasjonslova]

§ 1.

Er det grunn til å tru at eit dokument er øydelagt eller bortkome og kan rettshavaren ikkje nytta retten etter dokumentet utan å ha det for hand, kan han krevja at det vert mortifisert i dom så framt han gjer det truleg at retten enno er til.

Er dokumentet eit omsetningsskuldbrev eller anna omsetningspapir og skyldnaren gjer det truleg at skyldnaden er fallen bort eller ikkje er til, kan dokumentet verta mortifisert i dom jamvel etter krav frå skyldnaren, så framt hine vilkåra i fyrste leden er til stades og serlege grunnar gjer det rimeleg.

§ 2.

Er det grunn til å tru at eit pantedokument er øydelagt eller bortkome og kan dokumentet ikkje verta stroke or grunnbok eller register utan dokumentet er for hand, kan det verta mortifisert i dom etter krav frå panteigaren endå om tilfellet ikkje går inn under § 1, så framt panteigaren gjer det truleg at heftet er falle bort eller ikkje er til.

§ 3.

Eit dokument som lyder på ihendehavaren, kan ikkje verta mortifisert utan det vert gjort truleg at dokumentet vart øydelagt i ei serskild hending. Ein pengesetel kan ikkje verta mortifisert.

Eit kupongark, med eller utan talong, kan verta mortifisert saman med dokumentet som det høyrer til, så framt det er grunn til å tru at båe vart øydelagde eller kom bort på same tid. Eit kupongark kan ikkje verta mortifisert serskilt, utan det vert gjort truleg at arket vart øydelagt eller kom bort i ei serskild hending. Lause kupongar og talongar kan ikkje verta mortifiserte. Det same gjeld kupongark som ikkje har att minst to kupongar, og om ein kupong med talong.

§ 4.

Krav om mortifikasjon som høyrer under norsk domstol, lyt søkjaren bera fram for Brønnøy tingrett.
Endra med lover 24 aug 1990 nr. 54, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 20 juni 2008 nr. 46 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 619).

§ 5.

Når ein søkjar krev å få mortifisert meir enn eit dokument, kan kravsmåla førehavast i ei sak, om reglane i § 4 ikkje er til hinder. Det same gjeld når to eller fleire saman krev å få mortifisert kvar sine dokument og dokumenta er utgjevne av same personen eller lyder på pant i same eigedomen eller tingen.
Endra med lov 20 juni 2008 nr. 46 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 619).

§ 6.

Munnleg kravsmål om mortifikasjon skal domaren skriva ned og skriva under saman med søkjaren. Med kravsmålet skal fylgja ei rettkjend avskrift av dokumentet; let det seg ikkje gjera, skal det greiast ut om alle dei viktigaste kjennemerke på dokumentet og elles gjevast så god opplysning om dokumentet at det ikkje vert forblanda. Dertil må søkjaren lata domaren få opplysningar som gjer det truleg at vilkåra for mortifikasjon ligg føre. Serleg må det gjerast greie for, så nøgje som råd er, kva tid og korleis dokumentet er, eller truleg er, øydelagt

eller bortkome.

Domaren kan påleggja søkjaren å få til vegar fleire opplysningar og jamvel kalla inn søkjaren og andre som truleg kan gjeva opplysningar, til å møta i retten og gjeva munnleg utgreiing. Reglane i tvisteloven om opptak av prov i rettssak, gjeld då på tilsvarande måte så langt dei høver.

Endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 7.

Held domaren det for truleg at vilkåra for mortifikasjon ligg føre, skal han fremja mortifikasjonssak mot dei som mun ha rett etter dokumentet.

Saka vert sett i gang når domaren, med grunnlag i kravsmålet frå søkjaren, skriv ut ei oppmaning til dei som mun vera rettshavarar, om å melda seg til retten innan to månader. I oppmaninga skal det stå at melder ingen seg, vert det gjeve mortifikasjonsdom. Nøgnare reglar om kva meir det skal stå i ei oppmaning, kan Kongen gjeva. Oppmaninga skal utlysast ein gong i Norsk Lysingsblad. Utlysing i Lysingsbladet kan berre gjerast fyrste virkedag i ein månad. Meiner domaren at det er grunn for det, kan han dessutan kunngjera oppmaninga på annan måte, og likeins setja lenger frist enn lova byd. Fristen skal reknast frå den dagen lysinga stod i Lysingsbladet.

Nektar domaren å fremja mortifikasjonssak, kan avgjerda klagast inn for departementet. Forvaltningslova §§ 27-33 gjeld i slike høve.

Endra med lover 19 juni 1969 nr. 54, 20 juni 2008 nr. 46 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 619), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 8.

Har ingen rettshavar etter dokumentet meldt seg når fristen i § 7 andre leden går ut, og er det heller ikkje kome fram noko anna som stengjer for mortifikasjon, gjev retten mortifikasjonsdom utan hovudførehaving.

Melder nokon seg før fristen er ute og gjer motmæle mot at dokumentet vert mortifisert, skal saka overførast til ein annan domstol i samsvar med vernetingsreglane i tvisteloven §§ 4-4, 4-5 og 4-7 og deretter halde fram etter dei vanlege reglane i tvisteloven.

Endra med lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 20 juni 2008 nr. 46 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 619).

§ 9.

Om mortifikasjonsdom etter § 8, fyrste leden, skal det ikkje gjevast tilseiing, men saksøkjaren skal få melding om avgjerda på den måten domaren held tenleg. Domen vert bindande med ein gong og kan ikkje prøvast i anke eller på onnor vis.

§ 10.

Når eit dokument er mortifisert gjeld det ikkje lenger.

§ 11.

Når nokon har fått mortifikasjonsdom etter § 1, fyrste leden, kan han gjera gjeldande retten etter dokumentet utan å ha det for hand. I andre tilfelle enn dei som er nemnde i § 12, fyrste leden, kan han og krevja at det vert skrive ut eit nytt dokument som skal gjelda i staden for det mortifiserte, så framt han sjølv ber kostnaden med denne åtgjerda.

§ 12.

Er eit tinglyst dokument om pant i fast eigedom mortifisert etter § 1, fyrste leden, gjeld ei rettkjend avskrift i staden for dokumentet når domaren gjev påskrift om det på avskrifta. Det same gjeld om andre tinglyste eller registrerte dokument.

Når eit dokument som er nemnt i fyrste leden, er mortifisert etter § 1, andre leden, eller § 2, skal det strykast i grunnbok eller register.

§ 13.

I serhøve kan domaren fastsetja at avgjerd om å fremja mortifikasjonssak skal ha slik verknad som ein mortifikasjonsdom har etter §§ 11 og 12. Men då må søkjaren ha gjeve fullgod trygd til dess mortifikasjonsdom er gjeven. Nektar domaren å gjera vedtak etter fyrste punktum eller å godtaka trygda som er bodi, kan avgjerda klagest inn for departementet. Forvaltningslova §§ 27-33 gjeld i slike høve.

Vert dokumentet ikkje mortifisert, hefter trygda for alt tap som reglane i § 11 eller § 12, fyrste leden, har ført med seg for skyldnaren eller reglane i § 12,

andre leden for dokumentinnehavaren, når skaden ikkje er sjølvvalda.

Nøgnare reglar om trygdegjeving etter denne paragrafen kan Kongen fastsetja.

Endra med lov 19 juni 1969 nr. 54.

§ 14.

Paragraf 200 i lova om domstolane gjeld på tilsvarande måte når ein domar har føre kravsmål om mortifikasjon etter denne lova.

Endra med lover 9 mars 1962 nr. 1, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 15.

Denne lova tek til å gjelda 1 januar 1961. – – –.

§ 16.

Når denne lova tek til å gjelda, vert etternemnde lover brigda såleis – – –.

Lov om ansvar for skade som motorvogner gjer (bilansvarslova)

Kapitel I. Kva lova gjeld. Definisjon.

§ 1. (kva lova gjeld).

Denne lova gjeld skadebot for skade som motorvogner gjer på folk eller eige og likeins trygding mot slik skade.

§ 2. (skade som ikkje går inn under lova)

Ein skade går ikkje inn under lova i tilfelle då skaden

a. kjem av at motorvogna vert nytta til anna enn køyredoning, eller
b. er gjord medan vogna er forsvarleg fråsegsett utanfor gate, veg eller

annan stad der ålmenta kan ferdast, eller

c. er gjord medan vogna er med i organisert trenings- eller konkurransekøyring på lukka bane eller anna avsperra område, og det er teikna forsikring i samsvar med reglane som gjeld for slik køyring, eller

d. er atomskade som går inn under lov om atomenergivirksomhet, kapittel III om erstatning og forsikring.

Endra med lover 12 mai 1972 nr. 28, 26 mai 2020 nr. 46 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 26 mai 2020 nr. 1054).

§ 3. (kva det er meint med motorvogn).

Med motorvogn er i denne lova meint køyretøy som vert drive med motor og er laga eller esla til å køyrast på bakken, såleis og trådbuss (trolleybuss), men ikkje køyretøy som går på skjener.

Eit luftfartøy eller luftputefartøy er ikkje motorvogn, og det er heller ikkje køyretøy som er så laga at det einast kan styrast av folk til fots.

Tilhengjar og anna vedheng til ei motorvogn vert rekna for ein part av vogna når dei vert køyrde i samband med vogna eller er fest til henne i anna høve. Gjer eller får ein tilhengjar skade i andre tilfelle, vert han halden for serskild motorvogn såframt han er registrert etter vegtrafikklova eller skal vera registrert eller ha eigne kjennemerke.

Kongen kan fastsetja at inkje eller berre sumt av lova skal gjelda for serskilt nemnde motorvogner når han meiner at vognene sjølve eller bruken av dei, er til serleg liten fare i vegferdsla. Reglane i § 8 om samanstøyt og anna gjeld likevel skade som råker slik vogn eller folk eller gods i henne.
Endra med lov 25 mai 1973 nr. 26.

Kapitel II. Skadebot som trafikktrygdaren skal svara.

§ 4. (grunnlaget for skadebot).

Gjer ei motorvogn skade, har skadelidaren krav på skadebot hjå det trygdelaget som vogna er trygda i etter kapitel IV, endå om ingen er skuld i skaden. Oppreising for ikkje økonomisk skade fell likevel berre inn under trygdelaget sitt ansvar når skadevaldaren fyller vilkåra for ansvar etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 3-5.
Endra med lov 5 juni 2009 nr. 34 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 597).

§ 5.[1] (skade som ikkje kan krevjast bøtt)

Ein kan ikkje krevja skadebot etter lova her for skade på motorvogna sjølv med tilhøyrsle, og heller ikkje for skade på gods som vert ført med vogna, frårekna gangklede og andre vanlege eigne bruksting som folk har på seg eller med seg på køyreturen som ferdagods, og som vert skadde i samband med at folk eller ei vogn får skade.

Ein kan heller ikkje krevja skadebot etter lova her for skade som nokon får på eiget sitt medan han køyrer motorvogna eller tilhengjaren eller anna vedheng til dei, frårekna gangklede og andre vanlege eigne bruksting som folk har på seg eller med seg på køyreturen som ferdagods, og som vert skadde i samband med at folk eller ei vogn får skade.

Endra med lover 25 mai 1973 nr. 26, 21 juni 1985 nr. 81, 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994), 26 mai 2020 nr. 46 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 26 mai 2020 nr. 1054).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 8 (direktiv 2009/103 art. 12 og 13).

§ 6. (korleis skadebota vert fastsett).

Skadebota vert fastsett etter vanlege skadebotreglar når ikkje anna er sagt.

Attåt skadebot skal det og svarast rente etter lov om renter ved forsinket betaling m.m. § 3. Melding om skaden til trygdelaget vert rekna som påkrav, jf. likevel skadeserstatningsloven § 3-2 a ellevte ledd om renter ved inntektstaperstatning til barn.

Endra med lover 25 mai 1973 nr. 26, 17 des 1976 nr. 100, 5 juni 2009 nr. 34 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 597), 18 des 2015 nr. 124 (ikr. 1 mars 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 235).

§ 7. (når skadelidaren har medverka til skaden).

Har skadelidaren medverka til skaden med vilje eller i aktløyse, kan retten minka skadebotkravet eller lata det falla heilt bort, så nær som når skadelidaren kan leggjast berre lite til last. Avgjerda skal retta seg etter åtferda på kvar side og tilhøva elles.

Gjer ei motorvogn skade medan ho står still og skaden ikkje vert gjord medan vogna vert sett i gang eller stogga, kan retten minka skadebotkravet eller lata det falla heilt bort, jamvel når skadelidaren kan leggjast berre lite til last.

Skadelidaren kan ikkje få skadebot utan at særlege grunnar er for det, dersom han av fri vilje køyrde eller let seg køyre i den vogna som gjorde skaden

endå han visste[1] at vogna var fråvend rette innehavaren med brotsverk.

Skadeliden vognførar som køyrde den vogna som gjorde skaden, kan ikkje få skadebot utan at særlege grunnar er for det dersom han visste eller måtte vita at

a. vogna vart nytta i samband med eit brotsverk, eller
b. han var påverka av alkohol eller andre rusande eller døyvande råder. Særregelen her gjeld likevel ikkje i den mon ein må leggja til grunn at skaden ville ha skjedd jamvel om vognføraren ikkje hadde vore påverka som nemnd. Hadde vognføraren større alkoholkonsentrasjon i blodet enn 0,5 promille eller ei alkoholmengd i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet, eller større alkoholkonsentrasjon i utandingslufta enn 0,25 milligram per liter luft, vert han i alle tilfelle rekna for påverka av alkohol i høve til regelen her.

Endra med lover 21 juni 1985 nr. 81, 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994), 22 sep 2000 nr. 79 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 959), 15 juni 2001 nr. 61 (ikr. 16 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 691).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 8 (dir 2009/103 art. 13 nr. 1 (2)).

§ 8. (samanstøyt og anna).

Skade som ei motorvogn gjer på ei anna motorvogn eller ei skjenegangsvogn eller på folk eller gods i slike vogner, går inn under trafikktrygdinga åt vogna berre når skaden kjem av

a. at eigaren, brukaren eller køyraren eller nokon annan som var med i vogna, ikkje bar seg forsvarleg åt, eller
b. at vogna ikkje var i orden eller svikta, eller
c. at vogna elles vart køyrd, fråsegsett eller handsama slik at ho kom i strid med gjeldande trafikkreglar.

Var det på skadelidar-sida òg, slike omstende som er nemnde i fyrste leden, avgjer retten om det skal svarast skadebot etter fyrste leden og då kor stor summen skal vera. Avgjerda skal retta seg etter åtferda på kvar side og tilhøva elles.
Endra med lov 21 juni 1985 nr. 81.

§ 9.[1] (ansvarsgrense ved skade på eige)

Når eige vert skadd, kan skadebota vera opptil 100 000 000[2] kroner for det som vert skadd i same hending. Var det meir enn ei vogn som gjorde skaden, hefter dei som har ansvaret for kvar vogn, for heile summen.

Er skaden på eiget større enn 100 000 000[2] kroner, og meir enn éin har lide skade, vert summen bytt mellom dei etter storleiken på kvart skadebotkrav. Krav om skadebot må setjast fram til trygdeverket eller, om så er, staten eller den kommunen eller kommunale institusjonen som det gjeld, jf. § 16, seinast ein månad etter skaden vart gjord. Skadelidar som set fram kravet sitt etter den tid og etter at skadebota til andre skadelidarar er utreidd, kan krevja sitt berre av det som står att av ansvarssummen (trygdesummen).

Attåt skadebot som nemnd i paragrafen her, skal det svarast rente etter § 6 og sakskostnad.

Endra med lover 25 mai 1973 nr. 26, 17 des 1976 nr. 100, 21 juni 1985 nr. 81, 8 juni 2007 nr. 19 (ikr. 11 juni 2007, men sjå endringslovas del II), 26 mai 2020 nr. 46 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 26 mai 2020 nr. 1054).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 8 (direktiv 2009/103 art. 9).

2 Etter lov 8 juni 2007 nr. 19, II, gjeld dette beløpet frå 1 jan 2008. Frå 11 juni 2007 til og med 31 des 2007 var beløpet 2.000.000 kroner.

§ 10.[1] (motorvogn som ikkje er trygda eller ikkje kjend)

Når ei motorvogn som skulle vore trygda, men ikkje er det, gjer skade på folk eller eige, skal dei trygdelaga som er godkjende eller registrerte etter § 17 bokstav a[2], bera skaden i lag som om vogna hadde vore lovleg trygda hjå dei. Det same gjeld når ei motorvogn som ikkje er trygda, vert nytta urettmessig. Fyrste og andre punktum gjeld likevel ikkje om skadelidaren av fri vilje har teke plass i motorvogna som gjorde skaden, endå skadelidaren visste at ho ikkje var lovleg trygda.

Har ei motorvogn gjort skade på folk, fast eigedom eller dyr, men ingen veit å seia kva for vogn det var, skal dei trygdelaga som er godkjende eller registrerte etter § 17 første ledd bokstav a, bera skaden i lag som om vogna hadde vore lovleg trygda hjå dei. Fyrste punktum gjeld tilsvarande for skade på anna eige enn fast eigedom og dyr, men berre når det ved hendinga også er gjort meir enn uvesentleg skade på person. I vurderinga av om det er gjort meir enn uvesentleg skade på person, skal det leggjast vekt på kor stor og varig skaden er.

Endra med lover 25 mai 1973 nr. 26, 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994), 26 mars 1999 nr. 16, 15 juni 2001 nr. 61 (ikr. 16 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr.

691), 8 juni 2007 nr. 19 (ikr. 11 juni 2007), 26 mai 2020 nr. 46 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 26 mai 2020 nr. 1054).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 8 (direktiv 2009/103 art. 10).
2 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 7 (direktiv 2009/138).

§ 10 a. (skadebot ved insolvens m.m.)

Vert føyd til ved lov 20 juni 2025 nr. 80 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer).

Kapitel III. Eige ansvar. Attsøkjingsrett.

§ 11. (ansvar for eigar, brukar, m.m.).

Når den som eig eller brukar ei motorvogn eller er med i vogna, har ansvar etter vanlege skadebotreglar for skade som går inn under lova her, kan retten minka kravet etter regelen om lemping i lov 13 juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 5-2.

Reglane i § 8 om korleis ansvaret for skade etter samanstøyt og anna skal bytast, gjeld dei som er nemnde i fyrste leden òg, når ein slik har ansvaret for skaden.

Trafikktrygdaren (eller den som er ansvarleg etter § 16) skal bera all skadebot i samsvar med reglane i kapitel II så langt han ikkje kan søkja utlegget att hjå den ansvarlege.
Endra ved lover 25 mai 1973 nr. 26, 21 juni 1985 nr. 81.

§ 12. (attsøkjingsrett for trygdaren)

Den summen som ein trygdar lyt reide ut for ei trygda motorvogn etter lova her, kan han krevje att hjå den som eig eller bruker vogna eller var med i henne og som

a. gjorde skaden med vilje eller i grov aktløyse, eller
b. hadde teke rådvelde over vogna med brotsverk eller medverka til at vogna vart brukt endå han visste at ho var frå vend rette innehavaren med brotsverk, eller
c. sjølv hadde valda at han var påverka av alkohol eller andre rusande eller døyvande råder medan han køyrde vogna og gjorde skade, eller medverka til at vogna vart brukt endå han visste eller måtte vita at vognføraren var påverka. Dette kravet fell bort i den mon ein må

leggja til grunn at skaden ville ha skjedd jamvel om vognføraren ikkje hadde vore påverka som nemnd. Regelen i § 7 fjerde leden bokstav b tredje punktumet gjeld tilsvarande.

Ingen kan trygde seg mot attsøkjingskrav etter paragrafen her. Avtale om det gjeld ikkje.

Ein trygdar kan ikkje seia frå seg attsøkjingsrett som han har etter paragrafen her. Atterhald om slik attsøkjingsrett i større omfang enn det er sagt her i lova, gjeld ikkje utan det er samhøveleg med reglane i trygdeavtalelova.[1] Atterhald om slik attsøkjingsrett av de ein ansvarleg har gjort skaden i aktløyse, gjeld berre i dei tilfelle aktløysa er grov. Retten kan minka attsøkjingskravet etter regelen om lemping i lov 13 juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 5-2.
Endra med lover 21 juni 1985 nr. 81, 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994), 22 sep 2000 nr. 79 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 959), 15 juni 2001 nr. 61 (ikr. 16 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 691).
1 Inkurie: Skal vel være forsikringsavtaleloven.

§ 13. (attsøkjingsrett når motorvogna skulle vore trygda, men ikkje er det).

Dei trygdelaga som har reidd ut skadebot etter § 10 fyrste leden, kan søkja utlegget att, anten nokon er ansvarleg for skaden etter vanlege skadebotreglar eller ikkje, hjå den som forsømde å trygda motorvogna, eller hjå den som køyrde eller brukte henne då skaden vart gjord, endå han visste eller måtte vita at vogna ikkje var lovleg trygda. Om motorvogna vert nytta urettmessig, svarar brukaren i staden for eigaren. Kjem det til å verka urimeleg i fall heile kravet lyt svarast, og åtferda er orsakande, kan retten minka kravet.

Har nokon annan ansvaret for skade som ei motorvogn gjer, gjeld reglane i § 12 på tilsvarande måte.
Endra med lov 26 mai 2020 nr. 46 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 26 mai 2020 nr. 1054).

§ 14. (Oppheva)

Oppheva med lov 21 juni 1985 nr. 81.

Kapitel IV. Trafikktrygding.

§ 15. (motorvogner skal vera trygda)

Motorvogn som er registrert eller skulle vore registrert eller ha kjennemerke

etter vegtrafikklova, skal eigaren trafikktrygda for all skade som går inn under kapitel II. Anna motorvogn skal eigaren trafikktrygda om han let vogna verta brukt, faren med eller fråsegsett på slik vis at det kan koma opp skadebotkrav etter denne lova.
Endra med lov 26 mai 2020 nr. 46 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 26 mai 2020 nr. 1054).

§ 16. (kven som ikkje treng om å trygda seg).

Motorvogn som høyrer den norske staten til, treng ikkje vera trygda etter denne lova.

Når departementet samtykkjer, treng heller ikkje motorvogn som høyrer ein framand stat eller ein mellomfolkeleg samskipnad til, vera trygda etter denne lova.

I serhøve kan departementet jamvel samtykkja i at ein kommune eller ein kommunal institusjon let vera å trygda sine motorvogner etter denne lova, anten sume slag motorvogner eller alle slag.

Når ei motorvogn er utrygda etter denne paragrafen, og vogna gjer skade, har staten, eller den kommunen eller den kommunale institusjonen det gjeld, same ansvaret som ein trygdar har etter lovleg trygding og, om inkje anna er avtala, same rett som ein trygdar, til å søkja sine utlegg att hjå andre ansvarlege.

§ 17.[1] (føresegner om trygding mv.)

Departementet kan gje nærare føresegner om trafikktrygding, m a om

a. godkjenning eller registrering av trygdelag,
b. krav til trygdelag, trygdeavtalar m v,
c. plikt for trygdelag til å vera medlem i ein samskipnad av trygdelag (Trafikkforsikringsforeningen) og om samskipnadens verksemd,
d. i kva grad trygding skal gjelda skade som motorvogn gjer i utlandet, og om utreiing av skadebot for slik skade,
e. trygding for utanlandske motorvogner som vert nytta her i riket mellombels,
f. utreiing av skadebot etter § 10, og om korleis slik skadebot skal bytast på trygdelaga,
g. at motorvogn som ikkje skal trygdast, skal reknast som utrygda etter reglane i bilansvarslova § 10, og om attsøkjingsrett for dei trygdelaga som har reidd ut skadebot for slik skade,
h. trygding for motorvogner som blir ført inn til riket utan å vere registrert her,

i. at alle eller sume slag uregistrerte motorvogner skal ha med lovleg trygdeprov når dei vert køyrde eller fråsegsette på gate, veg eller annan stad der ålmenta kan ferdast.

Departementet kan vidare gje nærare føresegner om oppretting og drift av informasjonssenter og erstatningsorgan i samsvar med dei plikter staten har påtatt seg gjennom EØS-avtalen. I den utstrekning departementet finn det tenleg, kan ein leggje oppgåver i samband med dette til Trafikkforsikringsforeningen.
Endra med lover 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994), 21 juni 2002 nr. 41 (ikr. 1 jan 2003), 8 juni 2007 nr. 19 (ikr. 11 juni 2007), 26 mai 2020 nr. 46 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 26 mai 2020 nr. 1054). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 80 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 8 (direktiv 2009/103).

§ 17 a. (gebyr til Trafikkforsikringsforeningen)

Om ei motorvogn ikkje er trygda etter § 15 fyste punktum, skal eigaren betale eit gebyr til Trafikkforsikringsforeningen. Ved eigarskifte skal den nye eigaren betale gebyr sjølv om trygda frå den tidlegare eigaren gjeld etter forsikringsavtaleloven § 7-2.

Trafikkforsikringsforeningen kan etter søknad ettergi gebyret heilt eller delvis dersom brot på plikta til å tinga trafikktrygding må reknast som unnskuldeleg som følgje av tilhøve utanfor den ansvarlege sin kontroll.

Gebyret skal svare til den høgste premie for trafikktrygding i Noreg med eit tillegg som departementet kan fastsetje ved forskrift.

Trafikkforsikringsforeningen ilegg og krev inn gebyret.

Forvaltningsloven gjeld ikkje for avgjerd om gebyr.

Departementet kan gje nærare føresegner om fastsetjing og gjennomføring av gebyr, under dette om sakshandsaming, varigheita og storleiken på gebyret, om rett til å klage på avgjerd i sak om gebyr eller om ettergiving av gebyr.
Føyd til med lov 19 des 2017 nr. 117 (ikr. 1 jan 2018).

§ 18. (innsøkjing av trygdepremi og eigen vågnadssum).

Premi for trafikktrygding etter denne lova kan søkjast inn med pantning.

Det same gjeld gebyr etter § 17 a og eigen vågnadssum i samsvar med offentleg godkjende trygdevilkår.
Endra med lover 25 mai 1973 nr. 26, 19 des 2017 nr. 117 (ikr. 1 jan 2018).

§ 19. (når ein trygdeavtale held opp å gjelda og ymist anna; samhøve med trygdeavtalelova[1]).

Om ein trygdeavtale held opp å gjelda, skal Trafikkforsikringsforeningen gi melding til motorvognregisteret om dette. Kjennemerke kan utan vidare varsel dragast inn etter nærare føresegner gitt av departementet. I føresegnene kan departementet og fastsetja at kjennemerke som er dregne inn, ikkje skal leverast ut att før det er betalt ei særleg avgift.

Trygdaren skal i betalingsvarsel eller oppseiing til trygdetingaren gjera han kjend med kva fylgje det kan få etter første leden i paragrafen her eller etter § 20 første leden bokstav a og b om han ikkje betalar eller leverar inn kjennemerke og vognkort av eige tiltak.

Trygdaren er ansvarleg for alle fylgjer av ei skadehending som ber til i trygdetida, såleis og for dei som kjem til syne etter at trygdetida er ute.

Reglane i forsikringsavtalelova gjeld for trafikktrygding etter denne lova, så framt ikkje anna er sagt her i lova, eller går fram av samanhengen. Mellom trygdar og trygdetingar skal ei trafikktrygding haldast for ansvarstrygding endå om trygdetingaren sjølv ikkje er ansvarleg. Reglane om foraldring i forsikringsavtalelova § 8-5 og § 8-6 første, andre og fjerde leden gjeld ikkje om skadebot eller attsøkjingskrav etter denne lova.

Endra med lover 25 mai 1973 nr. 26, 17 des 1976 nr. 100, 16 juni 1989 nr. 69, 26 juni 1998 nr. 46 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 26 juni 1998 nr. 600), 19 des 2017 nr. 117 (ikr. 1 jan 2018), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

1 Inkurie: Skal vel være forsikringsavtaleloven.

Kapitel V. Straffer. Administrative sanksjonar. Kva tid lova tek til å gjelda og om brigde i andre lover.

Overskriften endra med lov 21 juni 2002 nr. 41 (ikr. 1 jan 2003).

§ 20. (straffer)

Om nokon

a. brukar eller køyrer ei motorvogn endå han veit eller må vita at vogna ikkje er lovleg trygda, eller
b. let vera å retta seg etter påbod om trygdeprov, gjevne med heimel i § 17 fyrste leden bokstav i, vert han straffa med bot.[1]

Endra med lover 25 mai 1973 nr. 26, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 19 des 2017 nr. 117 (ikr. 1 jan 2018), 26 mai 2020 nr. 46 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 26 mai 2020 nr. 1054).
1 Inkurie: Siste komma er ved siste endring ikke satt fra marg.

§ 21. (administrative sanksjonar).

Kongen utpeiker eit eller fleire organ som skal sjå til at trygdelag, skadebehandlingsrepresentantar, informasjonssenter og erstatningsorgan oppfyller sine plikter etter lover og forskrifter som gjennomfører direktiv 2009/103/EF.

Organet skal ha kompetanse til å gi pålegg om retting ved brot på lover og forskrifter nemnt i første ledd. Dersom pålegg etter første punktum ikkje blir oppfylt, kan organet fastsetje at dei personar eller den institusjonen som skal oppfylle pålegget, skal betale dagleg løpande mulkt til forholdet er retta. Pålegget om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Kongen kan fastsetje nærare føresegner i forskrift.
Føyd til med lov 21 juni 2002 nr. 41 (ikr. 1 jan 2003), endra med lov 26 mai 2020 nr. 46 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 26 mai 2020 nr. 1054).

§ 22. (kva tid lova tek til å gjelda).

Kongen fastset kva tid lova skal taka til å gjelda.[1]

– – –

Endra med lov 21 juni 2002 nr. 41 (ikr. 1 jan 2003), tidlegare § 21.
1 Frå 1 juni 1961 iflg. res. 14 apr 1961 nr. 3000.

Lov om grannegjerde [grannegjerdelova]

Ålmenne føresegner.

§ 1.

Føresegnene i denne lova gjeld berre når ikkje anna fylgjer av serlege rettshøve. Avtale om gjerdeskipnad gjeld framfor føresegnene i denne lova, når anna ikkje er serskilt sagt.

Gjerdehald ved offentleg veg og jarnveg går ikkje inn under lova. Lova gjev ikkje rett til å avtala, krevja eller ha gjerde som er i strid med lov eller vedtekter

gjevne med heimel i lov.

§ 2.

Når minst 10 år er gått, kan avtale om gjerdeskipnad seiast opp med eit års frist. Det same gjeld etter serlege omskifte i dei tilhøva som låg til grunn for avtala. Lenger tid eller frist kan ikkje avtalast, utan i samband med at del av eigedom vert fråskild til eige eller bruk.

§ 3.

Grannegjerde skal vera såleis laga og vedlikehalde at det ikkje er farleg for folk eller husdyr.

Det må ikkje gjerast såleis at det løyner bort eller skader noko delemerke.

Gjerdeskipnad i strid med denne paragrafen kan ikkje avtalast.

§ 4.

Grannegjerde skal vera såleis laga og vedlikehalde at det ikkje er uturvande eller urimeleg til ulempe eller lyte på granneeigedom.

Det skal setjast i delelina, ikkje lenger inn på grannegrunnen enn på eigen grunn, og ikkje lenger inn enn 0,50 meter. Denne føresegna råkar ikkje steingard som lovleg står lenger inne på grannegrunn når denne lova tek til å gjelda.

Der det fell serleg vanskeleg eller dyrt å ha gjerdet i delelina, kan det setjast ved sida mot skadebot til grunneigaren.

§ 5.

Når grannegjerda ikkje vert halde oppe lenger, skal grannane taka bort gjerde eller gjerderestar som kan vera farlege for folk eller husdyr. Så langt grannane ikkje har ansvar for kvart sitt stykke, skal dei dele kostnadene med å taka gjerdet eller gjerderestane bort i same høve som den skyldnaden dei hadde til å halda gjerde på den tida dette vart lagt ned. Tvist etter denne paragrafen kan avgjerast av jordskifteretten.

Endra med lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

Rett til å ha grannegjerde.

§ 6.

Granne har rett til å ha gjerde mot granneeigedom når han kostar det sjølv.

Tvang til å halda grannegjerde.

§ 7.

Der grannegjerde er til nytte for eigedomane kvar for seg, kan granne krevje gjerdehald av granne, så framt det er klårt at samanlagt for båe eigedomane er nytta av gjerdehaldet større enn kostnaden.

Gjerde som er der frå før, må ikkje leggjast ned utan vedlikehaldskostnaden er større enn nytta for båe eigedomane under eitt.

Mot hyttetuft i utmark har utmarkeigaren ingen skyldnad til å halda gjerde.

§ 8.

Der det er gjerdehaldstvang etter § 7, ber kvar av grannane sin halvpart av gjerdehaldet. Fell det då urimeleg mykje av gjerdehaldsskyldnaden på ein av grannane etter den nytta han har av gjerdet, kan gjerdehaldsskyldnaden delast mellom dei av jordskifteretten.

Vil den eine grannen ha dyrare gjerde enn den andre har skyldnad til å vera med på, har han rett til det mot at han tek på seg meirkostnaden.

Endra med lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 9.

Hus eller anna byggverk som står såleis, at det gjer teneste i staden for grannegjerde, vert ikkje medrekna i den gjerdelengda som skal delast. Der lende, grindhald eller andre tilhøve gjer gjerdehaldet dyrare på det eine stykket enn på det andre, skal skilnaden jamnast ut med avstytting i lengda eller på annan måte som jordskifteretten fastset.

Endra med lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 10.

Der det er tenlegast så, kan jordskifteretten taka avgjerd om at grannane skal ha heile eller noko av gjerdehaldet i lag eller at den eine skal ha det heile åleine mot at den andre yter honom tilskot som jordskifteretten fastset.

Avtale eller serlege rettshøve som hindrar ein rimeleg gjerdeskipnad, kan setjast til sides mot at den grannen som får vinninga, held den andre skadelaus. Endra med lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

Gjerdehaldet i serlege eige- og brukshøve.

§ 11.

Der ein annan enn eigaren brukar eigedomen eller eit serskilt stykke, har både brukar og eigar ansvar for gjerdehaldet andsynes grannane og rett til å krevja lovleg gjerdehald frå deira side. Om deling av kostnaden mellom eigar og brukar gjeld § 8 på tilsvarande måte.

Der ein annan enn eigaren har beiteretten på eit serskilt stykke, eller heile eigedomen, vert beiterettshavaren rekna for brukar.

§ 12.

For område som ligg i sameige mellom bruk, er retten og skyldnaden til gjerdehald utetter som om det var ein eigedom for seg. Har sameigarane ikkje kvar sitt tydeleg fastsette gjerdehaldsstykke, er dei ansvarlege ein for alle og alle for ein.

Segimellom er sameigarane skyldige til å bera så mykje av gjerdehaldet at det svarar til den parten kvar av dei har i sameiga.

§ 13.

For serskilt område der to eller fleire som ikkje er sameigarar har rett til beite, gjeld fyrste stykket i § 12 på tilsvarande måte. Er det ikkje anna delingsgrunnlag, svarar kvar av dei for gjerdehaldet etter kor mykje dyr han har rett til å ha på beitet.

Avgjerd om gjerdehald

Overskrifta endra med lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 14.

Jordskifteretten avgjer spørsmål om gjerdehald i samband med sak for jordskifterett, eller som eiga sak. Jordskiftelova § 5-7 gjeld for behandlinga i jordskifteretten av saker etter lova her.

I spørsmål om gjerdehaldstvang og gjerdehaldsdeling kan ny avgjerd krevjast når minst 15 år er gått. Det same gjeld etter eigedomsdeling og etter andre særlege omskifte i dei tilhøva som låg til grunn for avgjerda.
Endra med lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 15.

Kjem jordskifteretten til at der er skyldnad til å halde gjerde, tek jordskifteretten turvande avgjerder om korleis gjerdet skal vera, og kva tid det seinast skal bli sett i lovleg stand. Slike avgjerder skal mest mogeleg retta seg etter det grannane sjølve ynskjer, og etter skikk og bruk på staden.

Er det jordbruks- eller skogbrukseigedom på ei av sidene, skal gjerdet vera minst 1,10 meter høgt og så sterkt og tett, at det fredar mot hest, naut og sau, så langt ikkje anna fylgjer av vedtekt etter § 18 b, eller avtale partane imellom. Der det er rein jordbruks- eller skogbrukseigedom på båe sider, er det ingen skyldnad til å halda gjerdet i stand utanom den tida på året då marka er tenleg til beiting (jfr. § 18 c).
Endra med lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 16.

Kostnaden ved avgjerd om gjerdehald etter §§ 7 og 8 ber partane i høve til den nytta kvar av dei har av gjerde, såframt ikkje jordskifteretten finn grunn til ei anna deling. Om kostnaden elles gjeld det som er fastsett i tvisteloven kapittel 20.
Endra med lover 18 juni 1965 nr. 5, 26 jan 1973 nr. 3, 18 des 1998 nr. 84 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 18 des 1998 nr. 1199), 15 juni 2001 nr. 78 (ikr. 1 juli 2001 iflg.

res. 15 juni 2001 nr. 714), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

Tvangsfullføring.

§ 17.

Avgjerdene jordskifteretten tek er tvangsgrunnlag på same måte som orskurder. Klagen har ikkje utsetjande verknad om ikkje jordskifteretten vedtek noko anna. Føresegna i tvisteloven § 19-13 tredje og fjerde stykket gjeld tilsvarande.

Når den eine grannen ikkje oppfyller gjerdehaldsskyldnaden, kan nåmsmannen lata den andre få fullmakt til å setja arbeidet i verk på hans kostnad. Har kravet ikkje tvangskraft, skal nåmsmannen gjeva grannen høve til å seia si meining før han tek avgjerda si. Er det ikkje tvangsgrunnlag frå før, kan tvist om kostnadsspørsmålet avgjerast av jordskifteretten når arbeidet er gjort. Endra med lover 16 juni 1961 nr. 15 § 24, 26 jan 1973 nr. 3, 26 juni 1992 nr. 86, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

Vedtekter.

§ 18.

I vedtekt stadfest av Kongen kan kommunestyret:

a. setja forbod mot visse slag grannegjerde og gjeva nærare føresegner om korleis gjerde skal vera,
b. fastsetja andre krav til høgd, styrke og tettleik på jordbruksgjerde enn dei som er sette i § 15, andre stykket,
c. fastsetja kva tid på året marka skal reknast for tenleg til beiting, jfr. § 15, andre stykket.

Ikraftsetjing og overgangsføresegner.

§ 19.

Denne lova tek til å gjelda frå den tid[1] Kongen fastset. Samstundes held fyrste kapitlet i lova om jordfreding frå 16. mai 1860 [nr. 2] opp å gjelda. – – –

– – –

Den gjerdeskipnaden som er mellom eigedomane når denne lova tek til å gjelda, står ved lag så lenge ikkje anna vert fastsett i gjerdeskjøn eller på annan lovleg måte. Føresegna i § 2 fyrste punktumet, skal og gjelda for avtale om gjerdeskipnad frå tida før denne lova er sett i kraft.

1 Lova gjeld frå 1 jan 1962 iflg. res. 8 des 1961.

§ 20.

Vedtekt stadfest med heimel i lov frå 14. juli 1893 om Pigtraads Anvendelse til Gjærde held fram å gjelde så langt ho kunne ha vore stadfest med heimel i § 18 i denne lova.

Føyd til med lov 15 feb 1963 nr. 1, IV.

Overenskomst mellom Norge og Storbritannia om gjensidig anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile saker

Generelle bestemmelser.

Art I.

I denne overenskomst:

1. betyr ordene «territoriet til en (eller den annen) av de kontraherende parter»:
    a. når det gjelder Kongeriket Norge, Norge, og
    b. når det gjelder Det Forente Kongerike Storbritannia og Nord-Irland (heretter kalt Det Forente Kongerike), England og Wales, Skottland og Nord-Irland samt territorier som overenskomsten i medhold av artikkel X er utvidet til å

gjelde for.

2. betyr ordet «dom» hvilken som helst avgjørelse av en domstol, uansett hvordan den er betegnet (dom, ordre o.l.) ved hvilken partenes rettigheter er fastlagt, og som ikke kan omgjøres av vedkommende domstol. Det omfatter dommer som er påanket eller som fremdeles kan påankes ved domstolene i landet til den opprinnelige domstol. Hvis det beløp som ifølge en dom skal betales i omkostninger og renter ikke er fastsatt i selve dommen, men i en særlig rettslig beslutning, skal en slik beslutning anses for å være en del av dommen for så vidt angår denne overenskomst.
3. betyr ordene «opprinnelige domstol» i forhold til hvilken som helst dom, den domstol som har avsagt dommen, og ordene «den mottakende domstol» den domstol ved hvilken dommen søkes anerkjent, eller til hvilken det inngis søknad om registrering av en dom eller om godtakelse av dommen for fullbyrdelse.
4. betyr ordet «domsdebitor» den person mot hvilken dommen er avsagt i den opprinnelige domstol, og omfatter, hvor det er nødvendig, hvilken som helst person mot hvilken en slik dom kan fullbyrdes ifølge loven i landet til den opprinnelige domstol. Ordet «domskreditor» betyr den person som dommen er avsagt til fordel for, og omfatter, hvor det er nødvendig, hvilken som helst annen person som har fått hjemmel til de rettigheter som dommen gjelder.
5. omfatter ordet «anke» ethvert rettergangsskritt som tar sikte på å få dommen opphevet, endret eller satt tilside. Det omfatter også en begjæring om gjenopptakelse eller om stansning av fullbyrdelsen.

Art II.

1. Med de unntak som følger av bestemmelsene i denne artikkels punkt 2, skal nærværende overenskomst gjelde for dommer i sivile saker, og for dommer i straffesaker som gjelder betaling av en pengesum som erstatning eller oppreisning til en skadelidt, avsagt etter denne overenskomsts ikrafttreden av følgende domstoler:
    a. i Kongeriket Norge, Høyesterett, lagmannsrettene og herreds- og byrettene, og
    b. i Det Forente Kongerike, the House of Lords. For England og Wales, the Supreme Court of Judicature (Court of Appeal og High Court of Justice) og the Courts of Chancery i grevskapene Palatine of Lancaster og Durham; for Skottland, the Court of Session og the Sheriff Court; og for Nord-Irland, the Supreme Court of Judicature.

2. Denne overenskomst kommer ikke til anvendelse på:
    a. dommer avsagt etter anke fra domstoler som ikke er nevnt i denne artikkel punkt 1.,
    b. dommer i familierettslige saker (innbefattet ekteskapssaker og saker vedrørende økonomiske forhold mellom ektefeller som sådanne),
    c. dommer avsagt i saker vedrørende inndriving av skatter eller avgifter av liknende natur eller av en bot eller annen straff.
3. Denne overenskomst skal ikke være til hinder for anerkjennelse og fullbyrdelse i en kontraherende parts territorium, i samsvar med den nasjonale lovgivning som for tiden er i kraft i vedkommende land, av dommer avsagt av hvilken som helst domstol i den annen kontraherende parts territorium, som denne overenskomst ikke gjelder for, eller som er avsagt under omstendigheter hvor bestemmelsene i denne overenskomst ikke krever slik anerkjennelse eller fullbyrdelse.
4. En kontraherende part skal ikke være forpliktet til å gi denne konvensjon anvendelse for dommer som gjelder erstatning for skade, uten hensyn til hvor denne er oppstått, såfremt den er av en slik art at den faller inn under en konvensjon om erstatningsansvar på atomenergiens område som en av de kontraherende parter også er tilsluttet.

Endret ved protokoll 13 okt 1971 (som tilføyde pkt. 4).

Anerkjennelse av dommer.

Art III.

1. I denne overenskomst betyr anerkjennelse av en dom at dommen skal ha bindende virkning for så vidt angår den pådømte tvistegjenstand i enhver videre rettergang mellom de samme parter (domskreditor og domsdebitor).
2. Dommer avsagt i en kontraherende parts territorium skal, med de unntak som følger av bestemmelsene i punkt 3. og 4. i denne artikkel, anerkjennes i den annens territorium, hvis det ikke kan fremsettes noen innsigelse mot dommen på ett av følgende grunnlag:
    a. Den opprinnelige domstols kompetanse i den sak det gjelder anerkjennes ikke etter bestemmelsene i artikkel IV.

b. Domsdebitor som saksøkt ved sakens behandling for den opprinnelige domstol, har ikke (uansett om stevningen ble riktig forkynt for ham i samsvar med loven i landet til den opprinnelige domstol) mottatt underretning om saken med tilstrekkelig varsel for å sette ham i stand til å ta til motmele under denne, og uteble. I alle tilfelle hvor det er bevist at underretning om saken er blitt riktig forkynt for saksøkte i samsvar med artikkel 3, eller artikkel 4, avsnitt a), punkt 1 eller 2. i Overenskomst mellom Norge og Det Forente Kongerike angående den sivile rettergang av 30. januar 1931, skal det imidlertid anses godtgjort at saksøkte virkelig mottok underretning om saken.
c. Dommen var, etter den mottakende domstols mening, oppnådd ved svik.
d. Anerkjennelse av dommen ville være uforenlig med rettsordenen i landet til den mottakende domstol.
e. Domsdebitor, som saksøkt ved sakens behandling for den opprinnelige domstol, var en person som ifølge alminnelige folkerettslige regler hadde krav på immunitet overfor søksmål ved domstolene i landet til den opprinnelige domstol, og ikke godtok vedkommende domstols kompetanse, eller hvis dommen søkes fullbyrdet overfor en person som ifølge alminnelige folkerettslige regler har krav på immunitet overfor rettergangsskritt ved den mottakende domstol.

3. Hvor den mottakende domstol har brakt på det rene at dommen er påanket i landet til den opprinnelige domstol, eller at dette ikke er tilfelle, men ankefristen ikke er utløpt etter loven i landet til den opprinnelige domstol, kan den mottakende domstol, i den utstrekning dens lands lov gir adgang til det, anerkjenne dommen, eller nekte å anerkjenne dommen, eller utsette avgjørelsen med hensyn til anerkjennelsen av dommen, slik at domsdebitor får anledning til å fullføre eller påbegynne ankesak.
4. Hvor den mottakende domstol har brakt på det rene at tvistegjenstanden under saken ved den opprinnelige domstol før dommens avsigelse ved denne domstol hadde vært gjenstand for dom ved en domstol som hadde kompetanse i saken, kan den mottakende domstol nekte å anerkjenne den dom som er avsagt av den opprinnelige domstol.

Art IV.

1. For så vidt angår bestemmelsen i artikkel III, punkt 2., underpunkt a), skal domstolene i landet til den opprinnelige domstol, med de unntak som følger av denne artikkels punkt 2., 3. og 4., anses for å ha kompetanse i alle saker:
    a. hvor domsdebitor, som saksøkt under saksbehandlingen for den opprinnelige domstol, godtok vedkommende domstols jurisdiksjon ved frivillig å møte i retten av andre grunner enn for å beskytte, eller oppnå frigivelse av, eiendom som er beslaglagt, eller truet med beslagleggelse under saksbehandlingen, eller for å bestride domstolens kompetanse, eller
    b. hvor domsdebitor var saksøker, eller hadde fremsatt motkrav, under saksbehandlingen for den opprinnelige domstol, eller
    c. hvor domsdebitor, som saksøkt under saksbehandlingen for den opprinnelige domstol, før saksbehandlingens begynnelse hadde godtatt vedkommende domstols kompetanse eller kompetansen til domstolene i landet til vedkommende domstol med hensyn til den tvistegjenstand som behandlingen gjaldt, eller
    d. hvor domsdebitor, som saksøkt for den opprinnelige domstol, ved saksbehandlingens begynnelse var bosatt i, eller hvis det er tale om en juridisk person, hadde sitt hovedkontor i, landet til vedkommende domstol, eller
    e. hvor domsdebitor, som saksøkt for den opprinnelige domstol, hadde et kontor eller forretningssted i landet til vedkommende domstol, og saksbehandlingen for denne domstol gjaldt en forretning foretatt gjennom eller ved angjeldende kontor eller forretningssted.
2. Bestemmelsene i punkt 1. i denne artikkel gjelder ikke for dommer hvor tvistegjenstanden er fast eiendom, eller for dommer med hensyn til løsøre, hvis de er endelige, ikke bare mellom partene i saken, men også i forhold til hvilken som helst annen person som gjør krav på en interesse i den gjenstand saken gjelder, som er uforenlig med angjeldende dom. Den opprinnelige domstols kompetanse skal allikevel anerkjennes hvis slik eiendom befant seg i landet til den opprinnelige domstol på det tidspunkt da saksbehandlingen ved denne domstol ble påbegynt.
3. Bestemmelsene i punkt 1. i denne artikkel gjelder ikke:

a. for dommer som gjelder arv eller dødsboskifte,
b. for dommer som gjelder konkursbehandling eller avvikling av selskaper eller andre juridiske personer.

Når det gjelder dommer avsagt i slike saker som omhandles i nærværende punkt, skal den opprinnelige domstols kompetanse anerkjennes i alle tilfelle hvor slik anerkjennelse er i samsvar med loven i landet til den mottakende domstol.

4. Den opprinnelige domstols kompetanse behøver ikke å anerkjennes i de tilfelle saksanlegg ved den opprinnelige domstol var i strid med en avtale om at vedkommende tvist skulle bilegges på annen måte enn ved innbringelse for domstolene i landet til vedkommende domstol.
5. Anerkjennelse av den opprinnelige domstols kompetanse skal ikke nektes av den grunn at den opprinnelige domstol ikke hadde kompetanse etter sitt eget lands lov, hvis ifølge loven i landet til den opprinnelige domstol, dommen er bindende med mindre og inntil de nødvendige skritt blir tatt for å få den omstøtt.

Fullbyrdelse av dommen.

Art V.

Dommer avsagt i territoriet til en av de kontraherende parter skal tvangsfullbyrdes i den annen parts territorium på den måte som er bestemt i artiklene VI-VIII i nærværende overenskomst, forutsatt at følgende betingelser er oppfylt:

a. at dommen kan være gjenstand for tvangsfullbyrdelse, heri innbefattet avsetning, i landet til den opprinnelige domstol,
b. at dommen går ut på betaling av en sum penger, enten som saksomkostninger eller på annen måte,
c. at domsbeløpet ikke fullt ut er betalt,
d. at det ikke foreligger noen slike hindringer for anerkjennelse som er nevnt i artikkel III, punkt 2. og 4.

Hvis den mottakende domstol har brakt på det rene at dommen er påanket i landet til den opprinnelige domstol, eller at dette ikke er tilfelle, men fristen for anke, hvis det er noen slik frist, ikke er utløpet etter loven i landet til den opprinnelige domstol, behøver den mottakende domstol ikke å fullbyrde dommen, men skal hvis det fremsettes begjæring om dette og domsdebitor ikke stiller sikkerhet, treffe slike midlertidige forføyninger som foreskrives av dens egen lov når det gjelder dommer avsagt av domstoler i dens eget land.

Art VI.

1. For at en dom avsagt i Kongeriket Norge skal fullbyrdes i Det Forente Kongerike må domskreditor inngi søknad om registrering i samsvar med de regler som gjelder for vedkommende domstol:
    a. i England og Wales til the High Court of Justice,
    b. i Skottland til the Court of Session, og
    c. i Nord-Irland til the Supreme Court of Judicature.
2. Søknader om registrering må ledsages av:
    a. en bekreftet avskrift av dommen i sin helhet, forsynt med domstolens segl,
    b. en slik bekreftet erklæring om sakens fakta som kreves etter de regler som gjelder for den mottagende domstol, hvori det også opplyses om dommen den dag søknaden inngis kan gjøres til gjenstand for avsetning eller alminnelig tvangsfullbyrdelse i Norge,
    c. en oversettelse av alle dokumenter som er nødvendige ifølge dette punkt (unntatt den bekreftede erklæring på engelsk), bekreftet av en edsvoren translatør eller av en av de høye kontraherende parters diplomatiske eller konsulære tjenestemenn.
3. De dokumenter som er omhandlet i punkt 2. behøver ingen ytterligere legalisering.
4. Hvis det er inngitt søknad i samsvar med punkt 1. og 2. i denne artikkel vedrørende en dom som oppfyller betingelsene i artikkel V, skal dommen registreres.

Art VII.

1. For at en dom avsagt i Det Forente Kongerike skal fullbyrdes i Norge må domskreditor i Norge inngi søknad i samsvar med de regler som gjelder for vedkommende domstol til den namsrett i hvis distrikt domsdebitor har sin bopel, eller til hvilken som helst annen domstol som har kompetanse etter norsk lov, om at dommen godtas for fullbyrdelse.
2. Søknaden skal ledsages av:
    a. en bekreftet avskrift av dommen, forsynt med domstolens segl, eller, når det gjelder dommer avsagt av «sheriff court», forsynt med sheriff clerks underskrift,
    b. et dokument utstedt av den opprinnelige domstol, som inneholder en uttømmende redegjørelse for

saksbehandlingen og de rettsforhold som dommen baserer seg på, og angir om ankefristen den dag søknaden inngis er utløpt uten at dommen er påanket i Det Forente Kongerike,

c. en oversettelse av alle dokumenter som er nødvendige ifølge dette punkt, bekreftet av en edsvoren translatør eller av en av de høye kontraherende parters diplomatiske eller konsulære tjenestemenn.

3. De dokumenter som er omhandlet i punkt 2. behøver ingen ytterligere legalisering.
4. Hvis det er inngitt søknad i samsvar med punkt 1. og 2. i denne artikkel vedrørende en dom som oppfyller betingelsene i artikkel V, skal dommen godtas for fullbyrdelse.

Art VIII.

1. Når en dom er registrert i henhold til artikkel VI eller når en dom er blitt godtatt for fullbyrdelse i henhold til artikkel VII, skal dommen fra dagen for registreringen eller godtakelsen for fullbyrdelsen ha samme virkning som om den hadde vært en dom opprinnelig avsagt i landet til den mottakende domstol når det gjelder alle spørsmål som står i forbindelse med fullbyrdelsen av den i landet til den mottakende domstol, og den mottakende domstol skal ha samme kontroll og kompetanse når det gjelder fullbyrdelsen av dommen som den har når det gjelder fullbyrdelsen av liknende dommer avsagt i dens eget land.
2. Fremgangsmåten for registrering av en dom i henhold til artikkel VI, og for godtakelse av en dom for fullbyrdelse i henhold til artikkel VII, skal gjøres så enkel og hurtig som mulig, og det skal ikke kreves deponering av sikkerhet for omkostninger av noen som inngir søknad om slik registrering eller om godtakelse av en dom for fullbyrdelse.
3. Etter at det er gått 6 år fra dagen for dommens avsigelse i den opprinnelige domstol, hvis dommen ikke er påanket i landet til den opprinnelige domstol, eller fra dommens avsigelse i siste instans hvis den er påanket, skal det ikke foreligge noen forpliktelse i henhold til denne konvensjon til å fullbyrde dommen.
4. Hvis den mottakende domstol finner at dommen, med hensyn til hvilken det er inngitt søknad om registrering i henhold til artikkel VI eller om godtakelse for fullbyrdelse i henhold til artikkel VII er delvis, men ikke helt oppfylt ved betaling den dag søknaden inngis, skal dommen registreres eller godtas for fullbyrdelse for så vidt angår det som står igjen på vedkommende tidspunkt, forutsatt at dommen ellers er av den art at den kan fullbyrdes i henhold til bestemmelsene i

denne overenskomst.

5. Hvis den mottakende domstol finner at dommen, med hensyn til hvilken det er inngitt søknad om registrering etter artikkel VI eller om godtakelse for fullbyrdelse etter artikkel VII, gjelder forskjellige saksforhold, og at noen, men ikke alle bestemmelser i dommen er av den art at hvis vedkommende bestemmelse hadde foreligget i særskilte dommer, kunne disse dommer blitt registrert eller godtatt for fullbyrdelse, kan dommen registreres eller godtas for fullbyrdelse for så vidt angår de nevnte bestemmelser, men ikke for så vidt angår andre bestemmelser som finnes i den.
6. Hvis det ifølge en dom skal betales en pengesum som er angitt i en annen valuta enn valutaen i landet til den mottakende domstol, skal det på grunnlag av loven i landet til den mottakende domstol bestemmes om og i tilfelle på hvilken måte og under hvilke omstendigheter den sum som dommen lyder på kan eller skal omregnes til valutaen i landet til den mottakende domstol av hensyn til betalingen eller fullbyrdelsen av domsbeløpet.
7. Når en dom registreres eller godtas for fullbyrdelse skal det, hvis domsdebitor forlanger det, medtas omkostninger ved registrering eller godtakelse for fullbyrdelse, samt det beløp som er påløpt i renter, fastsatt etter loven i landet til den mottakende domstol.

Avsluttende bestemmelser.

Art IX.

Vanskeligheter som måtte reise seg i forbindelse med fortolkningen eller anvendelsen av denne overenskomst skal løses ad diplomatisk veg.

Art X.

1. Regjeringen for Det Forente Kongerike kan, ved underretning gitt ad diplomatisk veg, når som helst så lenge overenskomsten er i kraft i henhold til artikkel XI og forutsatt at det ved noteveksling er inngått en avtale om de punkter som er nevnt i avsnitt 2. i denne artikkel, utvide denne overenskomsts område til hvilket som helst territorium for hvis internasjonale forbindelse regjeringen for Det Forente Kongerike er ansvarlig.
2. Før det gis underretning om utvidelse i henhold til foregående punkt, skal det ved noteveksling avtales mellom de kontraherende parter

hvilke domstoler i vedkommende territorium skal være domstoler hvis dommer denne overenskomst skal gjelde for, og hvilke domstoler som søknaden om registrering av en dom skal sendes til.

3. En utvidelse av overenskomsten i henhold til denne artikkel skal tre i kraft 3 måneder etter den dag da underretning er gitt som nevnt i punkt 1. i denne artikkel.
4. Hver av de kontraherende parter kan når som helst etter at det er gått 3 år fra ikrafttreden av en utvidelse av denne overenskomst til territorier som nevnt i denne artikkels punkt (1), bringe en slik utvidelse til opphør med 6 måneders varsel om dette ad diplomatisk veg.
5. Hvis overenskomsten bringes til opphør i henhold til artikkel XI, skal dette, med mindre noe annet uttrykkelig er avtalt av de kontraherende parter, ipso facto medføre at overenskomsten bringes til opphør i forhold til territorier som den er utvidet til å gjelde for i henhold til denne artikkels punkt 1.

Art XI.

Denne overenskomst skal ratifiseres. Ratifikasjonsdokumentene skal utveksles i Oslo. Overenskomsten skal tre i kraft 1 måned etter dagen for utveksling av ratifikasjonsdokumentene, og skal gjelde i 3 år fra den dag den trer i kraft. Hvis ingen av de kontraherende parter minst 6 måneder før utløpet av den nevnte 3-årsperiode har underrettet den annen ad diplomatisk veg om at den har til hensikt å bringe overenskomsten til opphør, skal denne forbli i kraft inntil 6 måneder har forløpt fra den dag da en av de kontraherende parter har gitt slik underretning.

Lov om ymse beitespørsmål [beitelova]

Kap. I. (Oppheva med lov 13 juni 1980 nr. 41.)

Oppheva med lov 13 juni 1980 nr. 41.

Kap. II. Ansvar for husdyr.

§ 6.

Eigar og innehavar av husdyr skal syta for at husdyr ikkje kjem inn på område der eigaren eller innehavaren ikkje har rett til å la dyra vera. Same skyldnaden har den som for eigaren eller innehavaren har tilsyn med husdyr. Med husdyr meinar ein i denne lova hest, storfe, gris, sau, geit og fjørfe unnanteke duer.

§ 7.

Kjem husdyr inn på område der eigaren eller innehavaren av dyret ikkje har rett til å la det halda til, er eigaren eller innehavaren skyldig å svara skadebot for den skaden dyret valdar på avling og annan eigedom.

Har skadelidne sjølv medverka til skaden med å vanhalda gjerdeskyldnaden sin eller på annan måte, kan skadebota setjast ned eller falla heilt bort alt etter kor stor skuld han har.

§ 8.

Den som har fått husdyr inn på sin grunn i strid med § 6 kan setja dyret inn. Han skal snarast råd er, og seinast innan 3 dagar, melda frå til eigaren eller innehavaren om at dyret er sett inn. Veit han ikkje kven eigaren eller innehavaren er og får han heller ikkje greie på det, skal han varsla politiet snarast råd er. Politiet skal freista få greie på kven eigaren eller innehavaren er og skal om turvande med oppslag, lysing i blad eller på annan måte gjere kjent at dyret er sett inn.
Endra med lov 15 des 1967 nr. 2.

§ 9.

Den som har sett inn husdyr i samhøve med § 8 skal gje dyret forsvarleg stell. Han har ikkje rett til å bruke det, men kan nytta den daglege avdrøtten av dyret mot avkorting i det kravet han har etter andre leden i denne paragrafen.

Innsetjaren har rett til å halda dyret tilbake til det er reidd ut skadebot som fastsett i § 7 og godtgjering for det arbeidet og dei utlegg innsetjinga og kunngjeringa har ført med seg, eller til det er gjeve full trygd for kravet til innsetjaren. Innsetjaren spiller tilbakehaldsretten om han ikkje fylgjer føresegnene i § 8.

§ 10.

Har ikkje eigaren eller innehavaren meldt seg innan 2 veker etter at melding om innsetjinga er komen fram til han eller etter at denne er kunngjord i samsvar med føresegnene i § 8, kan innsetjaren krevja at dyret vert seld gjennom namsmyndighetene etter reglane i tvangsfullbyrdelseslova så langt dei høver. Føresegnene i tvangsfullbyrdelseslova § 8-16 fyrste leden gjeld ikkje i dette høvet.

Føresegnene i fyrste leden gjeld på tilsvarande måte, i fall den summen innsetjaren har krav på etter føresegnene i § 9, andre leden, ikkje vert utreidd innan 3 dagar etter at partane har vorte samde om summen eller, når summen er fastsett med skjøn, innan 3 dagar etter at skjønet er endeleg.

Av salssummen skal innsetjaren få det han har krav på etter § 9. Gjev salet meir enn summen av kravet til innsetjaren, pålagt skjønskostnad og salskostnaden, kjem resten inn under reglane om innkome frå sal av hittegods.

Føresegnene i denne paragraf gjeld på tilsvarande måte når nokon finn bortkomne husdyr.

For dyr som går på beite der det er gjeve føresegner om sams sanking, skal det berre reidas ut finnarløn for dei som vert funne etter sams sanking er avslutta.

Omframt krav på kostnaden, har finnaren rett til finnarløn etter reglane i § 9 i lova om hittegods.

Endra med lover 15 des 1967 nr. 2, 26 juni 1992 nr. 86, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 11.

Vert det tvist om krav etter § 7 eller § 9, kan kvar av partane krevje at jordskifteretten skal avgjere spørsmålet. Jordskiftelova § 5-7 gjeld for behandlinga i jordskifteretten av saker etter lova her.

Kostnaden ved avgjerda ber eigaren eller innehavaren så framt jordskifteretten ikkje finn grunn til ei anna deling.

Pengesummar nokon har krav på etter avgjerd i medhald av denne paragrafen kan søkjast inn etter dei reglar som gjeld om fullføring av domar.

Endra med lover 18 juni 1965 nr. 5, 26 jan 1973 nr. 3, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

Kap. III. Beiteregulering.

§ 12.

I skogsmark der det er mykje om å gjera at det vert slutt med beite heilt eller for ein del, skal kommunen – i tilfelle i samarbeid med grannekommunane – freista å legge tilhøva slik til rette at området kan verta freda for beiting i den mon dette er turvande. I samband med dette skal kommunen freista å få i stand avtaler mellom grunneigarane og dei som har beiterett om å føre over beiterettane til ein eller fleire inngjerda område eller til å fråfalle beiterettar mot å avtala skadebot når tilhøva ligg til rettes for det.
Endra med lover 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96.

§ 13.

Når kommunen gjer framlegg om det og statsforvaltaren har hatt høve til å seia si meining, kan departementet setja forbod mot all beiting eller beiting med visse slags husdyr i nærare oppgjevne skogmarkområde i kommunen i tidsrommet 1. oktober – 24. juni eller i ein bolk av dette tidsrommet.

På same måte kan departementet gjeva førerett for beiting i nærare oppgjevne utmarksområde.
Endra med lover 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 14.

Når kommunen gjer framlegg om det og statsforvaltaren har hatt høve til å seia si meining, kan departementet setja forbod mot beiting med alle slags dyr heile året. Forbodet kan gjelda for heile kommunen, eller for ein lut av han, men aldri for bygde- eller statsålmenningar.

Den som har beiterett og som vert råka av forbodet i denne paragrafen, kan krevja retten sin avløyst av jordskifteretten. Til avløysing skal det leggjast ut kulturbeite eller annan mark som er skikka til beite eller til opparbeiding av kulturbeite. Der fleire har beiterett, bør rettane avløysast ved oppretting av fellesseter eller andre sams beitetiltak. Vert vederlaget ikkje heilt dekt ved avståing av grunn eller annen beiterett, skal resten ytast i pengar til istandsetting av beite eller turvande anlegg.

Når vilkåra for avløysing ikkje ligg føre eller dersom eigaren av den eigedom beiteretten kviler på, ikkje godtar å svara det vederlaget som er fastsett etter andre leden, kan forbod etter denne paragrafen ikkje gjerast gjeldande mot den

som har beiterett. I sambeitestrok kan forbod som nemnt ikkje gjerast gjeldande mot nokon som har beiterett, minder vilkåra for avløysing ligg føre for alle dei som har beiterett.

Forbodet tek til å gjelda 1 år etter det er kunngjort. Departementet fastset kunngjeringsmåten. Mot den som har beiterett og som krev avløysing innan årsfresten, tek ikkje forbodet til å gjelda før det ligg føre endeleg avgjerd i avløysingssaka.

Den som ikkje har kravt avløysing før forbodet tek til å gjelda, kan ikkje krevja skadebot for tap som han har lide for skuld forbodet, eller i tilfelle lid til dess avløysingssaka er avgjord.

Endra med lover 15 des 1967 nr. 2, 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 15.

Departementet kan gjeva føresegner om merking av dyr som vert slept på beite, om sams sanking, og om slepping av dyra.

Kap. IV. Ymse føresegner.

§ 16.

Den som med vilje eller av aktløyse er årsak til at husdyr kjem ulovleg inn på annan manns grunn vert straffa med bot. Medverknad blir ikkje straffa.

Men straff vert ikkje nytta dersom forsøminga berre har ført med seg at det er kome husdyr ulovleg inn på område ovanfor barskoggrensa.

Endra med lover 28 mai 1971 nr. 51, 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 17.

Denne lova tek til å gjelda frå den tid Kongen fastset.[1] Samstundes held desse føresegnene opp å gjelda:

– – –

Dei beiteforbod som er fastsette etter § 15 i lov om skogvern skal gjelda inntil dei vert brigda eller oppheva med heimel i denne lova.

1 Frå 1 jan 1962 iflg. res. 8 des 1961.

Lov om rettshøve mellom grannar (grannelova)

Ålmenne føresegner.

§ 1.

Føresegnene i denne lova gjeld berre så langt anna ikkje fylgjer av avtale eller serlege rettshøve.

§ 2.

Ingen må ha, gjera eller setja i verk noko som urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe på granneeigedom. Inn under ulempe går òg at noko må reknast for farleg.

I avgjerda om noko er urimeleg eller uturvande, skal det leggjast vekt på kva som er teknisk og økonomisk mogeleg å gjera for å hindra eller avgrensa skaden eller ulempa. Det skal jamvel takast omsyn til naturmangfaldet på staden.

I avgjerda om noko er urimeleg, skal det vidare leggjast vekt på om det er venteleg etter tilhøva på staden og om det er verre enn det som plar fylgja av vanlege bruks- eller driftsmåtar på slike stader.

Jamvel om noko er venteleg eller vanleg etter tredje stykket, kan det reknast som urimeleg så langt som det fører til ei monaleg forverring av brukstilhøva som berre eller i særleg grad råkar ein avgrensa krins av personar.

Endra med lover 16 juni 1989 nr. 67, 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 3.

Er det ikkje nemnande om å gjera for eigaren eller for naturmangfaldet på staden, må eigaren ikkje ha tre som er til skade eller serleg ulempe for grannen, nærare hus, hage, tun eller dyrka jord på granneeigedomen enn tredjeparten av trehøgda. Kongen kan gjeva nærare føresegner om målingsmåten.

Hekk som er lågare enn 2 meter, er ikkje ulovleg etter denne paragrafen. Hekk som lyt reknast for grannegjerde, går ikkje inn under denne lova.

Føresegnene i denne paragrafen gjev ikkje rett til å ha ståande tre som grannen har krav på å få bort etter § 10, jfr. § 2.

Endra med lover 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 4.

Ingen må byggja såleis at takdrop eller snøras fell ned på granneeigedom til skade eller ulempe for grannen.

Dør og likeins vindauga eller annan gjennomsynleg opning i vegg mot granne må ikkje vera nærare granneeigedomen enn 1,25 meter. Har veggopning som nemnt serleg heimel, må grannen ikkje byggja nærare opninga enn 1,25 meter.

§ 5.

Ingen må setja i verk graving, bygging, sprenging eller liknande, utan å syta for turvande føregjerder mot utrasing, siging, risting, steinsprut, lufttrykk og anna slikt på granneeigedom.

Grannevarsel og førehandsavgjerder.

§ 6.

Når nokon vil gå i gang med planting, graving, bygging, industriverksemd eller anna tiltak som kan verta til skade eller ulempe på granneeigedom, skal han varsla grannen i rimeleg tid føreåt.

Er det ikkje råd å finna den som skal varslast eller er det uvisst kor mange som skal ha varsel, skal det lysast ut i minst eitt blad som er mykje lest på staden. Same varslingsmåten kan nyttast når det av andre grunnar er vanskeleg å få varsla grannen direkte på vanleg måte.

Grannevarsel er ikkje påkrevd når tiltaket har slik oreigningsrett som nemnd i § 10 første stykket bokstav (b).
Endra med lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 7.

Spørsmål om korleis eit tiltak bør setjast i verk, så det ikkje kjem i strid med denne lova, kan kvar av grannane få avgjort føreåt med granneskjøn. Vil andre enn den som set tiltaket i verk, krevja slikt skjøn, må det gjerast seinast 4 veker etter at han fekk varsel som nemnt i § 6. Kravet om skjøn kan i alle høve avvisast når det ikkje har rimeleg grunn. Når skjøn er kravt, må tiltaket ikkje setjast i verk utan serskilt samtykke av skjønet før endeleg avgjerd ligg føre i skjønssaka.

Finn skjønet at tiltaket kjem i strid med denne lova, set det forbod mot at tiltaket vert fremja når det er fare for at iverksettinga kjem til å valda alvorleg

skade på annan manns eigedom. Endå om det ikkje er slik fare, skal det setjast forbod som nemnt, dersom det er klårt at tiltaket kjem i strid med lova.

Skjønet kan taka avgjerd om førehandstrygd for ansvar etter § 9. Likeins kan det taka avgjerd om føregjerder etter § 5 og om skyldnad for partane etter § 13.

Granneskjønn kan ikkje krevjast når tiltaket har slik oreigningsrett som nemnt i § 10 første stykket bokstav (b).

Endra med lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 8.

Viser røynsla at vilkår eller pålegg i avgjerd etter § 7 fyrste stykket er for strenge eller verkar annleis enn tenkt, kan eit nytt granneskjøn taka dei bort eller lempa på dei for framtida.

Skadebot.

§ 9.

Det økonomiske tapet nokon lid av skade eller ulempe i strid med nokor føresegn i §§ 2-5 er den ansvarlege skyldig til å bøta, anten han sjølv eller nokon han svarar for, har gjort seg skuldig i aktløyse eller ikkje. Det gjeld og skade eller ulempe av tiltak som er fremja i samsvar med avgjerder etter § 7, jf. § 8, eller av tiltak med slik oreigningsrett som nemnt i § 10 første stykket bokstav (b) eller som er lovleg etter forurensingslova av 13. mars 1981 nr. 6.

Den ansvarlege sitt ansvar kan lempas etter reglane i skadeerstatningslova § 5-2. Oppstår skade eller ulempe på fast eigedom eller ting, skal det ved bruken av skadeerstatningslova § 5-2 takast omsyn til om eigedomen eller tingen tåler særleg lite.

Når skadelidaren etter god granneskikk burde sagt frå tidlegare, kan skadebotkravet falla bort eller skadebota setjast ned.

Denne paragrafen minkar ikkje den retten nokon har til skadebot etter dei elles gjeldande rettsreglane.

Endra med lov 16 juni 1989 nr. 67.

Retting.

§ 10.

Tilstand eller tilhøve som strider mot nokor føresegn i §§ 2-5, har grannen krav

på vert retta. Dette gjeld likevel ikkje:

a. når tiltaket er fremja i samsvar med avgjerd etter § 7, jf. § 8,
b. når det er gjort vedtak om eller gjeve samtykke til oreigning av grunn til tiltaket, eller når slik oreigningsrett fylgjer direkte av lova, eller
c. så langt forurensingslova av 13. mars 1981 nr. 6 § 10 andre stykket gjer unntak frå rettingsskyldnaden.
d. så langt vannressursloven § 6 tredje ledd gjer unntak frå rettingsskyldnaden.

I tilfelle då rettinga kom til å valde så store utlegg eller tap elles at det klårt stod i mishøve til gagnet, kan det gjerast unntak frå rettingsskyldnaden når det ikkje er noko nemnande å leggja tiltakshavaren til last, på det vilkår at grannen får vederlag som ikkje må setjast mindre enn skaden eller ulempa.
Endra med lover 16 juni 1989 nr. 67, 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 11.

Hus eller anna byggverk som ulovleg står såleis at noko av det er inne på granneeigedom, har grannen krav på vert bortteke eller retta opp. I tilfelle då dette kom til å valda så store utlegg eller tap elles at det klårt stod i mishøve til gagnet, og det ikkje er noko nemnande å leggja eigaren av byggverket til last, kan det gjerast unnatak frå rettingsskyldnaden mot at grannen får vederlag som ikkje må setjast mindre enn skaden eller ulempa.

Var byggverket frå fyrst av sett ulovleg inn på granneeigedom, må vederlaget for rett til å ha det ståande til vanleg ikkje setjast mindre enn vinninga av innpåbygginga.

Vert byggverket retta oppatt eller flytt eller går det til grunne, fell retten over granneeigedomen bort.

§ 12.

Tre, greiner, og røter som stikk inn på granneeigedom og er nemnande til skade eller ulempe, har grannen rett til å kutta eller skjera av etter grenselina og eigna til seg. For tre og greiner gjeld dette berre når varsel er gjeve og dei så ikkje er borttekne innan rimeleg tid.

Denne føresegna gjeld ikkje for merketre og heller ikkje der det er skog på begge sider av grenselina.

Eigedomar og anna som tòler serleg lite.

§ 13.

Den som fremjar eit tiltak, er ikkje skyldig til å koste omframrådgjerder som vert turvande av di byggverk eller anna på granneeigedom tòler mindre enn det som elles lyt tòlast i grannehøve. Men når slike rådgjerder høver til å fremjast i samband med tiltaket elles, skal han setja dei i verk, såframt han har visse for at grannen ynskjer det og ber utlegga.

Når ein av partane skjønar at omframrådgjerder er turvande, skal han varsla den andre utan tarvlaus dryging.

Rett til serlege åtgjerder på granneeigedom.

§ 14.

Den som til lovleg bygging, vøling, graving, sprenging eller andre liknande tiltak på eigen grunn eller til tryggingsåtgjerder for sin eigedom, lyt valda skade på eller gjera seg mellombels bruk av granneeigedom, kan få rett til det mot vederlag, om det ikkje verkar urimeleg og vinninga for honom er monaleg større enn den skaden det valdar grannen.

Avgjerda høyrer under granneskjønn. Føresegnene i § 16 tredje og fjerde stykket gjeld på tilsvarande måte.

Endra med lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 15.

Er byggverk eller anna til fare for alvorleg skade på granneeigedom, kan grannen få syta for turvande tryggingsrådgjerder på kostnaden til eigaren.

Avgjerda høyrer under granneskjøn.

Fastsetjing av skadebot og vederlag.

§ 16.

Ved skade og ulempe skal erstatningen eller vederlaget som hovudregel setjast til ein sum pengar ein gong for alltid (ein eingongssum).

Ved personskade gjeld skadeerstatningslova § 3-9 om terminvise ytingar.

For annan skade, ulempe eller tap kan retten fastsetja at erstatningen eller vederlaget heilt eller delvis skal svarast i terminvise ytingar dersom:

a. det er uvisst kor lenge tidsavgrensa verksemd vil føre til skade, ulempe eller tap, eller
b. det er grunn til å rekna med at skaden, ulempa eller tapet innan rimeleg tid vil verta vesentleg redusert.

Retten kan og fastsetja terminvise erstatningar eller vederlag som skal gjelda inntil vidare dersom det er uvisst kva for omfang skaden, ulempa eller tapet vil få, og retten difor gjer vedtak om å venta ei bestemt tid med å fastsetja den endelege erstatningen. Kvar av partane kan likevel krevja at retten med ein gong målar ut erstatning eller vederlag for det tap som let seg gjera å fastslå med det same.

Retten fastset korleis terminvise beløp skal reknast og kor lenge ytingane skal betalast. Kvar av partane kan krevja at terminvis erstatning eller vederlag etter andre stykket i bokstav (a) og (b) skal prøvast på nytt når det er gått minst 5 år sidan siste fastsetjing. Retten kan fastsetja at det skal stillast sikkerhet for terminvis erstatning eller vederlag og kva slag trygd som er naudsynt.

Eigedomen eller tiltaket som det gjeld etter andre stykket bokstav (a) og (b) er dertil pant for erstatningen eller vederlaget. Når avgjerda er endeleg, skal leiaren av retten tinglysa opplysning om erstatningsskyldnaden eller vederlagsskyldnaden og panteretten. Eigaren ber tinglysingskostnaden.
Endra med lover 16 juni 1989 nr. 67, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 17. (Oppheva)

Endra med lover 8 feb 1980 nr. 2, 3 juni 1983 nr. 51, oppheva med lov 16 juni 1989 nr. 67.

Granneskjøn.

§ 18.

Granneskjøn er rettsleg skjøn.
Endra med lov 26 jan 1973 nr. 3.

Løyvetvang og føresegner for luftforurensing.

Endra med lov 31 mai 1974 nr. 18.

§ 19. (Oppheva)

Endra med lover 19 juni 1969 nr. 54, 31 mai 1974 nr. 18, 27 mai 1977 nr. 40, oppheva med lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 20. (Oppheva)

Oppheva med lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 21. (Oppheva)

Endra med lover 19 juni 1969 nr. 54, 26 jan 1973 nr. 5, oppheva med lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 22. (Oppheva)

Oppheva med lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 23. (Oppheva)

Oppheva med lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 23 a. (Oppheva)

Føyd til med lov 2 feb 1973 nr. 5, endra med lov 19 des 1975 nr. 73, oppheva med lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 23 b. (Oppheva)

Føyd til med lov 31 mai 1974 nr. 18, oppheva med lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 23 c. (Oppheva)

Føyd til med lov 31 mai 1974 nr. 18, oppheva med lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 23 d. (Oppheva)

Føyd til med lov 31 mai 1974 nr. 18, endra med lov 19 des 1975 nr. 73, oppheva med lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 23 e. (Oppheva)

Føyd til med lov 31 mai 1974 nr. 18, oppheva med lov 13 mars 1981 nr. 6.

§ 23 f. (Oppheva)

Føyd til med lov 31 mai 1974 nr. 18, oppheva med lov 13 mars 1981 nr. 6.

Ikraftsetjing og overgangsføresegner.

§ 24.

1. Denne lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1]
2. Frå den tid denne lova tek til å gjelda vert det gjort desse brigde i andre lover:

   – – –

   Føresegna i § 10, andre stykket fyrste punktum, gjeld på tilsvarande måte for tiltak som er fremja i samsvar med granneskjøn etter §§ 13 og 14 i grannelova frå 27. mai 1887.
5. Kongen kan gjeva nærare føresegner til gjennomføring av denne lova.

Endra med lov 13 mars 1981 nr. 6.
1 Frå 1 jan 1962 iflg. res. 22 des 1961.

Konvensjon mellom Norge, Danmark, Finnland, Island og Sverige om inndriving av underholdsbidrag, undertegnet i Oslo den 23 mars 1962

Art 1.

Rettskraftig dom, administrativ beslutning eller en av offentlig myndighet godkjent avtale, hvoretter noen i en av de kontraherende stater er pliktig til å betale underholdsbidrag til ektefelle, tidligere ektefelle, barn, stebarn eller barnets mor, skal anerkjennes i de andre kontraherende stater uten særskilt stadfesting.

Rettskraftig dom, administrativ beslutning, av offentlig myndighet godkjent avtale eller annen skriftlig avtale, hvoretter noen i en av de kontraherende stater er pliktig til å betale slikt bidrag, og som kan fullbyrdes i denne stat, skal på begjæring umiddelbart fullbyrdes i annen kontraherende stat. Det samme gjelder en ennå ikke rettskraftig dom og en av retten eller dommeren avsagt kjennelse eller beslutning som kan fullbyrdes etter reglene om rettskraftige dommer.

Endret ved overenskomst 25 feb 2000 (ikr. 1 apr 2002).

Art 2.

Begjæring om fullbyrdelse rettes til myndighet i den kontraherende stat hvor den bidragsberettigede oppholder seg, eller i den kontraherende stat hvor dommen, kjennelsen eller beslutningen er avsagt eller den skriftlige avtale inngått.

Skal fullbyrdelse skje i annen kontraherende stat enn den hvor begjæringen etter reglene i første ledd er fremsatt, oversendes begjæringen til førstnevnte stat. I så fall oversendes og mottas begjæringen:

- i *Danmark* av statsamtet (i København Overpræsidiet), eller, hvis det er uklart hvilket statsamt som er kompetent, av Justitsministeriet;
- i *Finland* av vedkommende utmätningsman, eller, hvis det er uklart hvilken utmätningsman som er kompetent, av justitieministeriet;
- i *Island* av justisministeriet;
- i *Norge* av Folketrygdkontoret for utenlandssaker;[1]
- i *Sverige* av vedkommende kronofogdemyndighet, eller, hvis det er

uklart hvilken kronofogdemyndighet som er kompetent, av Riksskatteverket.

Begjæring om inndriving i annen kontraherende stat av bidrag som en myndighet forskuddsvis har utbetalt, kan denne myndighet oversende direkte til den myndighet i den annen stat som er angitt i annet ledd.

Dokumenter som er avfattet på finsk eller islandsk skal i nødvendig utstrekning være ledsaget av bekreftet oversettelse til dansk, norsk eller svensk.

Endret ved overenskomst 25 feb 2000 (ikr. 1 apr 2002).

1 Alt hører nå under NAV internasjonalt, med Arbeids- og velferdsdirektoratet og Arbeidsdepartementet som overordnede.

Art 3.

Den myndighet som skal iverksette inndrivingen kan, hvis det finnes nødvendig, kreve bevis for at dommen, kjennelsen, beslutningen eller avtalen oppfyller de vilkår for fullbyrdelse som gjelder etter artikkel 1, annet ledd. Bevis utferdiges av den myndighet som er fastsatt i artikkel 2, annet ledd i den stat hvor dommen, kjennelsen eller beslutningen er avsagt eller avtalen inngått.

Er underholdsbidraget ikke fastsatt til et bestemt beløp i dommen, kjennelsen, beslutningen eller avtalen, eller kreves det fullbyrdelse for et høyere beløp enn der fastsatt, kan bevis også kreves for bidragets størrelse i samsvar med reglene i første ledd.

Endret ved overenskomst 25 feb 2000 (ikr. 1 apr 2002).

Art 4.

Fullbyrdelsen iverksettes i hver stat etter der gjeldende lov.

Fullbyrdelsen skjer uten utgift for den bidragsberettigede, medmindre den iverksettes etter reglene for tvangsfullbyrdelse i fast eiendom.

De innkomne beløp oversendes til den som har begjært fullbyrdelsen eller til annen som denne myndighet bestemmer.

Art 5.

Bestemmelsene om underholdsbidrag omfatter også bidrag i forbindelse med fødsel og barselleie, samt utgifter til et barns særlige utdannelse og ved dets dåp, konfirmasjon, sykdom, begravelse og lignende.

Art 6.

Erstatning for saksomkostninger som er pålagt den bidragspliktige i anledning av avgjørelsen av bidragsplikten, kan inndrives etter reglene i denne konvensjon.

Art 6a.

Konvensjonen her er ikke til hinder for anerkjennelse eller fullbyrding med hjemmel i en annen internasjonal konvensjon som gjelder mellom de berørte statene eller i loven i den stat der spørsmålet om anerkjennelse eller fullbyrding oppstår.
Tilføyd ved overenskomst 25 feb 2000 (ikr. 1 apr 2002).

Art 7.

Denne konvensjon skal ratifiseres, og ratifikasjonsdokumentene skal deponeres i det norske Utenriksdepartement så snart skje kan.[1]

Konvensjonen trer i kraft den 1. januar eller den 1. juli som følger etter deponeringen av ratifikasjonsdokumentene.[1] Ved konvensjonen oppheves konvensjon av 10. februar 1931 mellom de kontraherende stater om inndriving av underholdsbidrag, endret ved konvensjon av 1. april 1953.

Enhver av statene kan i forhold til hver av de andre si opp konvensjonen med en frist av seks måneder til opphør den påfølgende 1. januar eller 1. juli.
1 Ratifisert for Norges vedkommende i henhold til res. 26 okt 1962. Ratifikasjonsdokumentene ble deponert i Utenriksdepartementet 1 jan 1963. Konvensjonen trådte i kraft 1 juli 1963. Konvensjonen er endret ved overenskomst som i henhold til res. 29 okt 1999 ble undertegnet 25 feb 2000, i henhold til res. 27 apr 2001 ble ratifisert 13 juni 2001 og trådte i kraft 1 apr 2002. – Se forskr. 31 mai 1963 nr. 9813.

Samarbeidsavtale mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige [Helsingforsavtalen]

Preambel

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regjeringer:

som ønsker å fremme ytterligere det nære fellesskap som råder mellom de nordiske folk med hensyn til kultur og når det gjelder retts- og samfunnsoppfatning, og ytterligere utvikle samarbeidet mellom de nordiske land;

som ønsker å gjennomføre ensartede bestemmelser i de nordiske land i så mange henseender som mulig;

som på alle områder hvor det finnes forutsetninger for det, vil søke å oppnå en hensiktsmessig arbeidsdeling mellom landene;

som vil fortsette det for landene betydningsfulle samarbeid innen Nordisk Råd og andre samarbeidsorganer;

er blitt enig om følgende bestemmelser:

Innledende bestemmelse

Art 1.

Avtalepartene skal søke å bevare og ytterligere utvikle samarbeidet mellom landene på det rettslige, kulturelle, sosiale og økonomiske område, og når det gjelder samferdsel og miljøvern.

Avtalepartene bør rådføre seg med hverandre i spørsmål av felles interesse som behandles i europeiske og andre internasjonale organisasjoner og konferanser.

Endret ved avtaler 11 mars 1974 nr. 1 (ikr. 1 juli 1974), 18 mars 1993 nr. 1 (ikr. 7 nov 1993).

Rettslig samarbeid

Art 2.

Ved utformingen av lover og andre rettsregler i de nordiske land skal statsborgere i de øvrige nordiske land behandles likt med landets egne statsborgere. Dette gjelder innenfor samarbeidsoverenskomstens virkeområde.[1]

Det kan likevel gjøres unntak fra første avsnitt dersom krav til statsborgerskap er grunnlovsfestet, nødvendig på grunn av andre internasjonale forpliktelser eller det ellers av særlige grunner anses som nødvendig.

Endret ved avtale 29 sept 1995 nr. 1 (ikr. 2 jan 1996).

1 Jf. EØS-avtalen art. 4.

Art 3.

Avtalepartene skal søke å lette adgangen for statsborger i et nordisk land til å oppnå statsborgerskap i et annet nordisk land.

Art 4.

Avtalepartene skal fortsette lovsamarbeidet i den hensikt å oppnå størst mulig overensstemmelse på privatrettens område.

Art 5.

Avtalepartene bør søke å oppnå ensartede bestemmelser om forbrytelser og deres rettslige følger.

Forbrytelser begått i et nordisk land bør i størst mulig utstrekning kunne etterforskes og være gjenstand for rettergang og pådømmelse også i et annet nordisk land.

Art 6.

Avtalepartene skal søke å oppnå innbyrdes samordning av annen lovgivning enn den som her er nevnt på områder der det synes hensiktsmessig.

Art 7.

Hver avtalepart bør søke å få gjennomført bestemmelser som medfører at beslutning av domstol eller annen myndighet i et annet nordisk land kan iverksettes også innen partens område.

Kulturelt samarbeid

Art 8.

Undervisning og utdannelse i skolene i de nordiske land skal i passende omfang omfatte undervisning om språk, kultur og alminnelige samfunnsforhold i de øvrige nordiske land, herunder Færøyene, Grønland og Åland.
Endret ved avtale 15 juni 1983 nr. 1 (ikr. 28 juni 1984).

Art 9.

Hver avtalepart bør opprettholde og utvide mulighetene for studerende hjemmehørende i et annet nordisk land til å studere og avlegge eksamen ved dens læresteder. I størst mulig utstrekning bør deleksamen avlagt i et annet nordisk land kunne anerkjennes og medregnes ved slutteksamen i et annet nordisk land.

Økonomisk støtte fra hjemlandet bør kunne ytes uten hensyn til i hvilket land studiene finner sted.

Art 10.

Avtalepartene bør samordne slik offentlig anordnet utdannelse som tar sikte på å gi rett til særskilt yrkesutøvelse.

Denne utdannelse bør så vidt mulig gi samme rett til yrkesutøvelse i alle nordiske land. Det kan likevel stilles krav om slik tilleggsutdannelse som nasjonale forhold måtte tilsi.[1]

1 Sml. EØS-avtalen vedlegg VII nr. 1 (direktiv 2005/36/EF).

Art 11.

På de områder der det er hensiktsmessig, bør utbyggingen av læresteder samordnes gjennom stadig samarbeid om utbyggingsplanene og deres gjennomføring.

Art 12.

Samarbeid på forskningens område bør være ordnet slik at tilgjengelige bevilgninger og andre ressurser samordnes og utnyttes best mulig, bl.a. ved at det opprettes felles institusjoner.

Art 13.

For å støtte og styrke den kulturelle utviklingen skal det frie nordiske folkeopplysningsarbeidet og utvekslingen innenfor litteratur, kunst, musikk, teater, film og de øvrige kulturområder fremmes, hvorunder bl.a. de muligheter radio og televisjon byr på bør utnyttes.

Sosialt samarbeid

Art 14.

Avtalepartene skal søke å bevare og ytterligere utvikle det fellesnordiske arbeidsmarkedet etter de retningslinjer som er trukket opp i tidligere avtaler. Arbeidsformidling og yrkesveiledning skal samordnes. Det skal være fri utveksling av praktikanter.

Ensartet utforming av nasjonale regler om arbeidervern og lignende spørsmål skal søkes oppnådd.

Art 15.

Avtalepartene skal arbeide for at en statsborger i et nordisk land under opphold i et annet nordisk land i størst mulig utstrekning skal nyte godt av de sosiale goder som ytes i oppholdslandet til dets egne statsborgere.

Art 16.

Avtalepartene skal ytterligere utvikle samarbeidet innen helsevesenet, sykepleien, alkoholikerbehandlingen og når det gjelder barne- og ungdomsvern.

Art 17.

Hver avtalepart skal arbeide for at medisinsk, teknisk eller annen lignende sikkerhetskontroll blir utført på en slik måte at attest eller bevitnelse om kontrollen kan godtas i de øvrige nordiske land.

Økonomisk samarbeid

Art 18.

For å fremme det nordiske økonomiske samarbeid på forskjellige områder skal avtalepartene rådføre seg med hverandre om den økonomiske politikk. Herunder bør oppmerksomheten rettes mot mulighetene for å samordne tiltak som treffes med sikte på konjunkturutjevning.

Art 19.

Avtalepartene har til hensikt så langt det er mulig å fremme et produksjons- og investeringssamarbeid mellom sine land og herunder søke å legge forholdene til rette for direkte samarbeid mellom foretak i to eller flere av de nordiske land. Avtalepartene bør som ledd i et videre internasjonalt samarbeid søke å oppnå en hensiktsmessig arbeidsdeling mellom landene når det gjelder produksjon og investeringer.

Art 20.

Avtalepartene skal arbeide for størst mulig frihet for kapitalbevegelser mellom de nordiske land. Når det gjelder andre betalings- og valutaspørsmål av felles interesse bør det søkes oppnådd felles løsninger.

Art 21.

Avtalepartene skal søke å befeste det samarbeid som tidligere er innledet for å fjerne hindringer for handelen mellom de nordiske landene, og så langt som mulig ytterligere styrke og utvikle dette samarbeid.

Art 22.

Avtalepartene skal i internasjonale handelspolitiske spørsmål så vel hver for seg som i fellesskap søke å fremme nordiske interesser, og rådføre seg med hverandre i dette øyemed.

Art 23.

Avtalepartene skal arbeide for en samordning av de tolltekniske og tolladministrative bestemmelser og for slike tollmessige forenklinger som kan lette samferdselen mellom landene.

Art 24.

Bestemmelsene vedrørende den nordiske grensehandel skal utformes på en slik måte at befolkningen i grensetraktene påføres minst mulig ulemper.

Art 25.

Når det foreligger behov og forutsetninger for felles økonomisk utbygging av områder innen to eller flere avtaleparters territorier som grenser opp til hverandre, skal disse parter i fellesskap søke å fremme en slik utbygging.

Samarbeid på samferdselens område

Art 26.

Avtalepartene skal arbeide for å befeste det samarbeid som tidligere er innledet på samferdselens område, og søke å utvikle dette samarbeidet for å lette forbindelsene og varebyttet mellom landene og oppnå hensiktsmessige løsninger på de problemer som måtte forekomme på dette område.

Art 27.

Bygging av samferdselsforbindelser som berører to eller flere avtaleparters område, skal skje i samråd mellom de berørte parter.

Art 28.

Avtalepartene skal søke å bevare og utvikle ytterligere det samarbeid som har ført til at deres territorier utgjør ett passkontrollområde. Kontrollen av reisende som passerer grense mellom nordiske land, skal også ellers forenkles og samordnes.

Art 29.

Avtalepartene skal samordne arbeidet for øket trafikksikkerhet.

Samarbeid på miljøvernområdet

Tilføyd ved avtale 11 mars 1974 nr. 1 (ikr. 5 sept 1975).

Art 30.

Avtalepartene skal i sin nasjonale lovgivning og ved anvendelsen av denne i størst mulig utstrekning likestille de øvrige avtalepartenes miljøverninteresser med sitt eget lands.
Tilføyd ved avtale 11 mars 1974 nr. 1 (ikr. 5 sept 1975).

Art 31.

Avtalepartene skal søke å harmonisere sine miljøvernregler i den hensikt å oppnå den størst mulige overensstemmelse når det gjelder normer og retningslinjer for utslipp av forurensninger, anvendelse av miljøgifter og andre forstyrrelser av miljøet.
Tilføyd ved avtale 11 mars 1974 nr. 1 (ikr. 5 sept 1975).

Art 32.

Avtalepartene skal tilstrebe samordning når det gjelder å reservere naturvern- og friluftsområder samt når det gjelder fredning og andre forholdsregler for vern av planter og dyr.
Tilføyd ved avtale 11 mars 1974 nr. 1 (ikr. 5 sept 1975).

Annet samarbeid

Art 33.

Avtalepartenes deltakelse i europeisk og annet internasjonalt samarbeid gir gode muligheter for samarbeid til fordel for nordiske statsborgere og foretak. Regjeringene har i denne sammenheng et spesielt ansvar for å ivareta felles interesser og synspunkter.
Endret ved avtale 18 mars 1993 nr. 1 (ikr. 7 nov 1993). Tidligere art 30.

Art 34.

Tjenestemann som tilhører en avtaleparts utenrikstjeneste og tjenestegjør utenfor de nordiske land, skal i den utstrekning det er forenlig med hans tjenesteplikter og ikke møter hindringer fra det lands side hvor han tjenestegjør, også bistå statsborgere fra et annet nordisk land når dette ikke har noen

representasjon på vedkommende sted.
Tidligere art 31.

Art 35.

Avtalepartene bør når det finnes mulig og hensiktsmessig samordne sin virksomhet for bistand til og samarbeid med utviklingslandene.
Tidligere art 32.

Art 36.

Tiltak for å spre øket kjennskap til de nordiske land og det nordiske samarbeidet bør foregå i nært samarbeid mellom avtalepartene og deres organer for informasjon til utlandet. Der det finnes hensiktsmessig, kan felles opptreden komme på tale.
Tidligere art 33.

Art 37.

Avtalepartene skal arbeide for at forskjellige områder av den offentlige statistikk samordnes.
Tidligere art 34.

Særlige avtaler

Tilføyd ved avtale 11 mars 1974 nr. 1 (ikr. 5 sept 1975).

Art 38.

Nærmere regler om samarbeidet innenfor de her angitte områder skal kunne fastsettes i særlige avtaler.
Tilføyd ved avtale 11 mars 1974 nr. 1 (ikr. 5 sept 1975).

Formene for nordisk samarbeid

Art 39.

For å gjennomføre og videreutvikle det nordiske samarbeid etter denne og andre avtaler bør de nordiske land stadig samrå seg med hverandre, og treffe de samordningstiltak som det er behov for.
Endret ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971). Tidligere art 35.

Art 40.

Samarbeidet finner sted i Nordisk Råd, i Nordisk Ministerråd, i statsministrenes, utenriksministrenes og i andre ministres møter, i særlige samarbeidsorganer og mellom landenes fagmyndigheter.
Endret ved avtaler 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), 18 mars 1993 nr. 1 (ikr. 7 nov 1993). Tidligere art 36.

Art 41.

En bestemmelse som er et resultat av samarbeid mellom to eller flere avtaleparter må ikke endres av en part med mindre de øvrige parter underrettes om det. Underretning er ikke nødvendig i tilfelle hvor det haster og når det gjelder bestemmelser av mindre betydning.
Tidligere art 37.

Art 42.

Myndighetene i de nordiske land skal kunne korrespondere direkte med hverandre i slike saker som ikke etter sin natur av andre grunner bør behandles gjennom utenrikstjenesten.
Tidligere art 38.

Art 43.

I det nordiske samarbeidet bør det foreligge den størst mulige offentlighet.
Tilføyd ved avtale 11 mars 1974 nr. 1 (ikr. 5 sept 1975).

Nordisk Råd

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971).

Art 44.

I Nordisk Råd samarbeider de nordiske lands samt Færøyenes, Grønlands og Ålands folkevalgte forsamlinger, landenes regjeringer samt Færøyenes og Grønlands landsstyrer og Ålands landskapsstyrelse. Rådet kan ta initiativ og gi råd i spørsmål som angår samarbeid mellom alle eller noen av disse land og Færøyene, Grønland og Åland, og har for øvrig de oppgaver som fremgår av denne og andre avtaler.
Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtale 15 juni 1983 nr. 1 (ikr. 28 jan 1984). Tidligere artikkel 39.

Art 45.

Rådet kan vedta rekommandasjoner og rette andre henvendelser eller avgi uttalelser til en eller flere av de nordiske lands regjeringer eller til ministerrådet.
Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971). Tidligere artikkel 40.

Art 46.

Rådet bør, ut over hva som særlig er avtalt, gis anledning til å uttale seg om nordiske samarbeidsspørsmål av større betydning når dette ikke er umulig på grunn av tidsnød.
Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971). Tidligere artikkel 41.

Art 47.

Rådet består av 87 valgte medlemmer, regjeringsrepresentanter og representanter for Færøyenes og Grønlands landsstyrer og Ålands landskapsstyrelse.

Av medlemmene velger Danmarks folketing 16, Finlands riksdag 18, Islands allting 7 og Norges storting og Sveriges riksdag hver 20 samt Færøyenes lagting, Grønlands landsting og Ålands lagting hver 2. Videre velger hver forsamling et tilsvarende antall suppleanter.

Valg av medlemmer og suppleanter foretas årlig og gjelder for tiden inntil neste valg. Ved valgene skal forskjellige politiske meningsretninger gis

representasjon i Rådet.

Bare medlemmer av den forsamling som har foretatt valget, kan være valgt medlem eller suppleant i Rådet.

Regjeringene, landsstyrene og landskapsstyrelsen utpeker blant sine medlemmer det antall representanter som de ønsker.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtaler 15 juni 1983 nr. 1 (ikr. 28 jan 1984), 18 mars 1993 nr. 1 (ikr. 7 nov 1993). Tidligere artikkel 42.

Art 48.

Danmarks rikes delegasjon består av de medlemmer som er valgt av folketinget og de representanter som er utpekt av regjeringen samt av Færøyenes og Grønlands delegasjoner som nevnt i annet avsnitt. Finlands delegasjon består av medlemmer som er valgt av riksdagen og de representanter som er utpekt av regjeringen samt av Ålands delegasjon nevnt i annet avsnitt. Delegasjonen for hvert av de øvrige land består av de medlemmer som er valgt av den folkevalgte forsamling og de representanter som er utpekt av regjeringen.

Færøyenes delegasjon består av de medlemmer som er valgt av lagtinget og de representanter som er utpekt av landsstyret. Grønlands delegasjon består av de medlemmer som er valgt av landstinget og de representanter som er utpekt av landsstyret. Ålands delegasjon består av de medlemmer som er valgt av lagtinget og de representanter som er utpekt av landskapsstyrelsen.

Med «delegasjon» forstås i artikkel 58, annet avsnitt, landets delegasjon.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtaler 15 juni 1983 nr. 1 (ikr. 28 jan 1984), 18 mars 1993 nr. 1 (ikr. 7 nov 1993), 29 sept 1995 nr. 1 (ikr. 2 jan 1996). Tidligere artikkel 43.

Art 49.

Regjeringenes samt landsstyrenes og landskapsstyrelsens representanter har ikke stemmerett i Rådet.

I spørsmål som angår anvendelsen av avtaler mellom enkelte land, har bare medlemmer fra disse land stemmerett.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtale 15 juni 1983 nr. 1 (ikr. 28 jan 1984). Tidligere art 44.

Art 50.

Rådets organer er plenarforsamlingen, presidiet og utvalgene.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971). Tidligere art 45.

Art 51.

Plenarforsamlingen består av alle medlemmer i Rådet.

Plenarforsamlingen avholder ordinær sesjon minst en gang i året. Ekstraordinær sesjon eller temasesjon holdes når presidiet beslutter det, eller når minst to regjeringer eller minst femogtyve valgte medlemmer henstiller om det.

Rådets forføyninger utøves av plenarforsamlingen, hvis ikke noe annet er særlig foreskrevet.

Plenarforsamlingens forhandlinger er offentlige, med mindre plenarforsamlingen bestemmer noe annet.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtaler 21 aug 1991 nr. 1 (ikr. 29 jan 1992), 29 sept 1995 nr. 1 (ikr. 2 jan 1996). Tidligere art 46.

Art 52.

Plenarforsamlingen utpeker, for et kalenderår, ved årlig ordinær sesjon et presidium bestående av en president og det antall andre medlemmer som angis i forretningsorden for Nordisk Råd.

Ulike politiske meningsretninger skal være representert i presidiet. Hvert land skal være representert i presidiet.

Medlemmer av presidiet skal være valgte medlemmer av Rådet.

Presidiet ivaretar Rådets løpende forretninger og opptrer for øvrig på Rådets vegne i den utstrekning som fremgår av denne overenskomst og Rådets forretningsorden.

Presidentskapet i Rådet roterer mellom de nordiske land på den måte som fremgår av forretningsorden for Nordisk Råd.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtaler 6 mai 1985 nr. 1 (ikr. 12 feb 1986), 21 aug 1991 nr. 1 (ikr. 29 jan 1992), 29 sept 1995 nr. 1 (ikr. 2 jan 1996). Tidligere art 47.

Art 53.

Plenarforsamlingen bestemmer utvalgenes antall og forretningsområde. Utvalgenes oppgave er å forberede behandling av sakene i Rådet.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtale 29 sept 1995 nr. 1 (ikr. 2 jan 1996). Tidligere art 48.

Art 54.

Rådet bistås i sin virksomhet av et presidiesekretariat.
Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtaler 6 mai 1985 nr. 1 (ikr. 12 feb 1986), 21 aug 1991 nr. 1 (ikr. 29 jan 1992), 29 sept 1995 nr. 1 (ikr. 2 jan 1996). Tidligere art 49.

Art 55.

Regjeringene, Færøyenes landsstyre, Grønlands landsstyre, Ålands landskapsstyrelse, Ministerrådet, Rådets presidium og utvalg samt medlemmene har rett til å fremsette forslag for Rådet.
Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtaler 6 mai 1985 nr. 1 (ikr. 12 feb 1986), 21 aug 1991 nr. 1 (ikr. 29 jan 1992), 29 sept 1995 nr. 1 (ikr. 2 jan 1996). Tidligere art 50.

Art 56.

Rekommandasjoner vedtas av plenarforsamlingen på grunnlag av at det er fremsatt forslag om det.

Presidiet kan foreta annen fremstilling på grunnlag av at det er fremsatt forslag om det.

Uttalelser avgis av plenarforsamlingen. Når presidiet foretar en henvendelse (fremstilling), avgis uttalelsen av presidiet.

Presidiet skal anmelde til plenarforsamlingen de beslutninger som er truffet i henhold til andre eller tredje avsnitt.
Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtale 21 aug 1991 nr. 1 (ikr. 29 jan 1992). Tidligere art 51.

Art 57.

Et valgt medlem kan stille spørsmål til en regjering eller til Ministerrådet i anledning av en beretning eller meddelelse som er avgitt til Rådet, eller for øvrig om emner som angår det nordiske samarbeidet.
Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtale 21 aug 1991 nr. 1 (ikr. 29 jan 1992). Tidligere art 52.

Art 58.

Hver delegasjon svarer for utgiftene til sin deltagelse i Rådet.

Presidiet beslutter for hvert budsjettår hvorledes fellesutgiftene skal fordeles mellom delegasjonene.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtaler 15 juni 1983 nr. 1 (avtale 28 jan 1984), 21 aug 1991 nr. 1 (ikr. 29 jan 1992). Tidligere art 53.

Art 59.

Plenarforsamlingen fastsetter Rådets arbeidsordning. Beslutning om vedtagelse av arbeidsordningen eller om endringer i denne krever to tredjedels flertall blant rådets valgte medlemmer.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971). Tidligere art 54.

Nordisk ministerråd

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971).

Art 60.

I Nordisk ministerråd samarbeider de nordiske lands regjeringer.

Færøyenes og Grønlands landsstyrer samt Ålands landskapsstyrelse deltar i Ministerrådets arbeid.

Ministerrådet treffer beslutninger i den utstrekning som angis i denne og andre avtaler mellom de nordiske land. Også i andre samarbeidsspørsmål forestår ministerrådet samarbeidet mellom de nordiske lands regjeringer og mellom regjeringene og Nordisk Råd.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtale 15 juni 1983 nr. 1 (avtale 28 jan 1984). Tidligere art 55.

Art 61.

Medlemmer av regjering, landsstyre eller landskapsstyrelsen kan i unntakstilfelle være representert på møter av befullmektiget, dog må minst tre av landene være representert av regjeringsmedlemmer.

Statsministrene har ansvaret for den overordnede samordning av nordiske samarbeidsspørsmål. De bistås av et utpekt regjeringsmedlem i hvert land

(samarbeidsminister) og en statssekretær eller embetsmann (medlem av den nordiske samarbeidskomiteen).

Formannskapet roterer mellom de nordiske lands regjeringer i henhold til en nærmere avtale. Formannskapet har ansvaret for å samordne det nordiske regjeringssamarbeidet og for å ta de nødvendige initiativ. Formannskapet leder arbeidet i Ministerrådet, i andre ministermøter og ved regjeringenes rådslagninger om europeiske og andre internasjonale spørsmål på alle nivåer.

Ministerrådet bistås i sin virksomhet av embetsmannskomiteer og av Ministerrådets sekretariat.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtaler 11 mars 1974 nr. 1 (ikr. 5 sept 1975), 15 juni 1983 nr. 1 (ikr. 28 jan 1984), 18 mars 1993 nr. 1 (ikr. 7 nov 1993). Tidligere art 56.

Art 62.

Ministerrådet er beslutningsdyktig når alle landene er representert i ministerrådet. I spørsmål som utelukkende angår visse land, behøver dog bare disse land å være representert.

Hvert land har én stemme i ministerrådet.

Ministerrådets beslutninger skal være enstemmige. I prosedyrespørsmål treffes beslutning dog med enkelt flertall av dem som avgir stemme, og ved stemmelikhet gjør formannens stemme utslaget.

Stemmeunnlatelse er ikke til hinder for at beslutning fattes.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971). Tidligere art 57.

Art 63.

Ministerrådets beslutninger er bindende for de enkelte land. Beslutning vedrørende spørsmål som etter et av landenes forfatning krever godkjennelse av den folkevalgte forsamling, er dog ikke bindende for dette land før den folkevalgte forsamling har godkjent beslutningen. Hvis slik godkjennelse kreves, skal Ministerrådet underrettes om dette før Ministerrådet treffer beslutningen. Før den folkevalgte forsamlings godkjennelse foreligger, er heller ikke noe annet land bundet av beslutningen.

Beslutning truffet i overensstemmelse med denne overenskomst er bindende for Færøyene, Grønland og Åland i den utstrekning de slutter seg til beslutningen i samsvar med selvstyreordningene.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtaler 15 juni 1983 nr. 1 (ikr. 28 jan 1984), 18 mars 1993 nr. 1 (ikr. 7 nov 1993). Tidligere art. 58.

Art 64.

Ministerrådet skal årlig fremlegge for Nordisk Råd en beretning vedrørende det nordiske samarbeidet og en redegjørelse for planene for det fortsatte samarbeidet.

Formannskapslandets statsminister redegjør for Nordisk Råd om hovedtrekkene i samarbeidet og om regjeringenes samarbeide når det gjelder europeiske og andre internasjonale spørsmål.

Nordisk ministerråd skal fremlegge sitt forslag til budsjett for Nordisk Råd til uttalelse.

Nordisk Råd kan foreslå endrede prioriteringer innenfor den finansielle ramme som Ministerrådet har angitt.

Medmindre det kan anføres vesentlige grunner, skal Ministerrådet følge Rådets anbefalinger når det gjelder budsjettdisposisjoner innenfor den angitte finansielle rammen.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971), endret ved avtaler 6 mai 1985 nr. 1 (ikr. 12 feb 1986), 18 mars 1993 nr. 1 (ikr. 7 nov 1993). Tidligere art. 59.

Art 65.

Ministerrådet skal før hver ordinære sesjon av Nordisk Råds plenarforsamling gi rådet melding om de tiltak som er truffet i anledning av rådets rekommandasjoner og andre henvendelser. Hvis rekommandasjon eller annen henvendelse er rettet til en eller flere regjeringer, kan slik melding i stedet gis av den eller de regjeringer som rekommandasjonen eller henvendelsen er rettet til.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971). Tidligere art 60.

Art 66.

Ministerrådet fastsetter sin arbeidsordning.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971). Tidligere art 61.

Art 67.

Samråd mellom de nordiske lands regjeringer kan, foruten i ministerrådet, finne sted ved nordiske ministermøter.

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971). Tidligere art 62.

Endring av avtalen

Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971).

Art 68.

Innen de kontraherende parter enes om endring i denne avtale, skal Nordisk Råd gis anledning til å uttale seg.
Tilføyd ved avtale 13 feb 1971 nr. 1 (ikr. 1 juli 1971). Tidligere art 63.

Sluttbestemmelser

Art 69.

Denne avtale skal ratifiseres, og ratifikasjonsdokumentene skal snarest mulig deponeres i det finske utenriksministerium. Avtalen trer i kraft[1] første dag i den måned som begynner nærmest etter den dag da samtlige parters ratifikasjonsdokumenter er deponert.
Tidligere art 39.
1 Avtalen trådte i kraft for alle partene 1 juli 1962.

Art 70.[1]

Ønsker noen av avtalepartene å oppsi avtalen, skal skriftlig meddelelse om dette tilstilles den finske regjering, som straks skal underrette de øvrige avtalepartene herom og om hvilken dag meddelelsen ble mottatt. Oppsigelsen gjelder bare for det land som har foretatt den, og blir gyldig fra og med første dag i den måned som begynner seks måneder etter det tidspunkt den finske regjering mottok meddelelse om oppsigelsen.

Overenskomsten skal deponeres i det finske utenriksministerium, og bekreftede avskrifter skal av det finske utenriksministerium tilstilles hver enkelt avtalepart.
Tidligere art 40.
1 Til bekreftelse av dette har undertegnede befullmektigede representanter undertegnet denne avtale.
Utferdiget i Helsingfors i ett eksemplar på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, som alle har lik gyldighet, den tjuetredje mars nittenhundre og sekstito.

Lov om pensjonsordning for sykepleiere [sykepleierpensjonsloven]

Kapittel 1. Pensjonsordningens omfang.

Overskriften endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 1.

Offentlig godkjente sykepleiere ansatt i privat, fylkeskommunal eller statlig virksomhet omfattet av lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. og lov 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m., skal være medlemmer i pensjonsordningen for sykepleiere. Herunder omfattes blant annet ansatte ved:

a. sykehus
b. sykestue
c. fødehjem
d. spesialsykehjem
e. sykehotell
f. medisinsk laboratorium
g. røntgeninstitutt
h. privat forpleiningssted
i. opptreningsinstitusjon
j. daginstitusjon
k. privatpraktiserende legespesialist
l. privatpraktiserende psykolog
m. virksomhet som yter ambulansetjeneste
n. virksomhet som yter medisinsk nødmeldetjeneste.

Offentlig godkjente sykepleiere ansatt i stilling knyttet til helse- og omsorgstjenesten i henhold til helse- og omsorgstjenesteloven skal være medlemmer i pensjonsordningen for sykepleiere. Herunder omfattes blant annet ansatte ved:

a. privat sykehjem hvor eier har inngått avtale med kommune om utgiftsgodtgjøring
b. privat omsorgsbolig hvor eier har inngått avtale med kommune om utgiftsgodtgjøring

c. allmennpraktiserende lege med fastlegeavtale
d. privatpraktiserende fysioterapeut med avtale om driftstilskudd fra kommune.

Pensjonsordningens styre kan bestemme at offentlig godkjente sykepleiere som er i annen sykepleietjeneste enn nevnt i første og andre ledd, skal være medlemmer av pensjonsordningen.

For å kunne være medlem av pensjonsordningen må arbeidstakeren samtidig være medlem i folketrygden etter folketrygdloven kapittel 2 og betale folketrygdavgift for de samme inntektene som ligger til grunn for pensjonsopptjeningen i pensjonsordningen. Styret kan i særlige tilfeller vedta unntak for en eller flere personer og fastsette vilkår for blant annet innskuddsbetaling etter særskilt fastsatt sats.

Endret ved lover 16 juni 1971 nr. 62, 11 juni 1982 nr. 56, 20 des 1985 nr. 111, 29 nov 1996 nr. 74, 16 juni 2000 nr. 43 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1256), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 14 juni 2002 nr. 22, 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 2.

Sykepleier som er ansatt midlertidig eller på prøve omfattes av pensjonsordningen med mindre pensjonsordningens styre bestemmer noe annet.

§ 3.

Unntatt fra medlemskap er sykepleier som gjør tjeneste på pensjonistvilkår. Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om tjeneste på pensjonistvilkår. Sykepleier født i 1964 eller tidligere som er ansatt i en eller flere stillinger omfattet av pensjonsordningen der samlet arbeidstid er mindre enn 20 prosent av full stilling, og som samtidig er alderspensjonist etter loven her, er også unntatt fra medlemskap.

Departementet kan unnta fra pensjonsordningen sykepleiere som på grunn av stilling som nevnt i § 1 første og andre ledd, er omfattet av annen pensjonsordning som det finner likeverdig med pensjonsordningen etter denne lov, eller når det ellers foreligger særlige grunner for det.

Endret ved lover 4 juni 1976 nr. 67, 11 juni 1976 nr. 81, 8 juni 1979 nr. 54, 23 des 1988 nr. 109, 16 juni 1995 nr. 32, 16 juni 2000 nr. 43, 14 juni 2002 nr. 22, 18 des 2015 nr. 107 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 mars 2016 nr. 267), 17 juni 2016 nr.

25 (ikr. 1 juli 2016), 20 des 2016 nr. 105, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 24 nov 2023 nr. 83 (i kraft 10 jan 2025 med virkning fra 1 jan 2025 iflg. res. 10 jan 2025 nr. 12, endring endret ved lov 20 des 2024 nr. 81).

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 des 1972 nr. 86.

Kapittel 2. Pensjonsgivende tjenestetid.

Overskriften endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 5.

Som pensjonsgivende tjenestetid ved beregning av pensjon regnes den tid som det er betalt innskott for, jfr. § 28, tillagt tjenestetid som vedkommende måtte være godskrevet fra tiden før lovens ikrafttreden etter bestemmelsene i § 40.

Ved beregning av pensjon etter kapittel 4, 5 og 6 avrundes samlet tjenestetid slik at brøkdel av et år mindre enn en halv ikke regnes med. En større brøkdel regnes som et helt år.

Tjenestetid benyttet i kapittel 4 a fastsettes i antall år, avrundet til én desimal.

Ved fastsetting av alders-, ektefelle- og barnepensjon får pensjonist med midlertidig uførepensjon eller uførepensjon også regnet med pensjonstiden som tjenestetid. Under pliktig militærtjeneste og under pliktig siviltjeneste med delvis lønn regnes sykepleieren for å ha betalt fullt pensjonsinnskott for sin sivile stilling.

Departementet gir forskrifter om medlemskap og opptjening når medlemmet har midlertidig uførepensjon og uførepensjon.
Endret ved lover 21 juni 1974 nr. 57, 8 juni 1979 nr. 54, 16 juni 1995 nr. 32, 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

Kapittel 3. Aldersgrenser.

Overskriften endret ved lover 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni

2019 nr. 782), 18 juni 2021 nr. 91 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1964).

§ 6.

Aldersgrensen er 70 år for overordnede sykepleiere, sykepleiere i administrative stillinger og undervisningsstillinger, og 65 år for underordnede sykepleiere. Regler for hvilke stillinger som skal regnes som underordnede, administrative, overordnede eller undervisningsstillinger, fastsettes av departementet.

For sykepleiere som opptas i pensjonsordningen med hjemmel i § 1 tredje ledd, fastsetter departementet aldersgrensen.

Personer som omfattes av denne loven, plikter å fratre stillingen ved første månedsskifte etter fylte 70 år.

Endret ved lover 16 juni 1995 nr. 32, 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 juli 1997), 10 des 1999 nr. 84, 20 des 2016 nr. 105, 18 juni 2021 nr. 91 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1964).

Kapittel 4. Alderspensjon – bruttopensjon.

Overskriften endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 6 a.

Kapitlet gjelder for medlemmer født i 1962 eller tidligere.

Kapitlet gjelder også for medlemmer født i 1963 eller senere som fratrer stilling med 65 års aldersgrense med rett til pensjon, i perioden fram til og med måneden medlemmet fyller 67 år. Alderspensjonen faller bort ved uttak av pensjon etter kapittel 4 a før fylte 67 år.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).
Endres ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 7.

Et medlem får alderspensjon når det helt eller delvis fratrer sin stilling ved eller etter den aldersgrensen som gjelder for stillingen.

Fratrer et medlem tidligst tre år før aldersgrensen, får det straks begynnende alderspensjon så fremt summen av medlemmets tjenestetid og

alder er minst 85 år eller det ved fratreden har fylt 67 år.

Rett til alderspensjon har også sykepleier som fratrer etter fylte 65 år, når dette er bestemt i tariffavtale. Rett til alderspensjon fra fylte 65 år har også sykepleier som har fratrådt, eller kunne ha fratrådt, med avtalefestet pensjon fra arbeidsgiver.

Ved overgang fra stilling med aldersgrense 65 år til stilling med aldersgrense 70 år, skal aldersgrensen på 65 år legges til grunn i inntil ti år dersom vedkommende ville hatt rett til alderspensjon etter den tidligere aldersgrensen. Det er et vilkår at vedkommende har hatt stilling med lavere aldersgrense i minst 15 år.

Ved overgang fra stilling med aldersgrense 70 år til stilling med aldersgrense 65 år, skal den lavere aldersgrensen først legges til grunn etter ett års tjeneste.

Det kan ytes redusert pensjon ved delvis fratreden på minst 10 pst., målt i forhold til full stilling. Pensjonen fastsettes normalt på grunnlag av nedgangen i deltidsprosent og med utgangspunkt i pensjon for 100 pst. stilling. Dersom sykepleieren har opptjent pensjon i stillinger med varierende deltid, beregnes nedgangen i deltidsprosent med utgangspunkt i gjennomsnittlig deltidsprosent på det tidspunkt pensjon tas ut.

Ved endelig fratreden regnes den resterende pensjon for seg.

Alderspensjon etter tredje ledd kan ikke tas ut samtidig med alderspensjon fra folketrygden. Er det tatt ut alderspensjon fra folketrygden, må den stanses før det gis pensjon etter tredje ledd. Det kan heller ikke ytes alderspensjon etter tredje ledd til en person som mottar eller har mottatt avtalefestet pensjon etter AFP-tilskottsloven.

Endret ved lover 15 des 1972 nr. 86, 23 des 1988 nr. 110, 16 juni 1994 nr. 22, 16 juni 1995 nr. 32, 16 juni 2000 nr. 43, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 8.

Grunnlaget for beregning av pensjon (pensjonsgrunnlaget) er medlemmets innskottsgrunnlag (jfr. § 27) når det fratrer stillingen. For medlem med rett til oppsatt pensjon (jfr. § 10) legges stillingens pensjonsgrunnlag på fratredelsestidspunktet til grunn.

Ved tariffavtale kan det settes begrensninger for medregning av lønnsforhøyelser de siste 2 år før fratreden med alderspensjon.

Når et medlem er gått over fra en stilling med høyere til en stilling med lavere innskottsgrunnlag, eller når grunnlaget for hans eller hennes stilling er blitt satt ned uten at dette skyldes en alminnelig lønnsregulering, får medlemmet pensjon beregnet etter det høyere grunnlaget for så mange tjenesteår som han eller hun hadde da vedkommende fratrådte den høyere stillingen eller da grunnlaget for stillingen ble satt ned. I tillegg hertil får

medlemmet pensjon beregnet etter det lavere grunnlaget for så mange tjenesteår som han eller hun har hatt etter at vedkommende gikk over i den lavere stillingen eller etter at grunnlaget for stillingen ble satt ned, men ikke for flere tjenesteår enn at den samlede tjenestetiden kommer opp i 30 år. De samme regler kommer til anvendelse for et medlem som tidligere har hatt oppsatt pensjon for en høyere stilling.

Det kan ved tariffavtale fastsettes minstegrenser for hvor lenge man må ha hatt det høyere pensjonsgrunnlaget for at det skal gi rett til økt pensjon.

For tjeneste som er foregått i stilling med kortere arbeidstid enn fastsatt for tilsvarende full stilling, skal pensjonsgrunnlaget reduseres i forhold til arbeidstiden (det reduserte innskottsgrunnlag). Har medlemmet en tid betalt innskott bare av en del av stillingens innskottsgrunnlag, skal pensjonsgrunnlaget for denne tjeneste reduseres i forhold til det innskott som er betalt. Departementet kan fastsette nærmere regler om reduksjon av pensjonsgrunnlaget i disse tilfelle.

Er den samlede tjenestetid lenger enn den tjenestetid som kreves for å få full pensjon, skal det sees bort fra tjenestetid med lavest pensjonsgrunnlag.

Departementet kan gi nærmere forskrifter for fastsetting av pensjonsgrunnlaget når sykepleieren samtidig har hatt flere arbeidsforhold. Endret ved lover 21 juni 1974 nr. 57, 11 juni 1982 nr. 56, 16 juni 1995 nr. 32, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 9.

Det årlige beløp av en alderspensjon beregnes slik:

a. Har medlemmet en pensjonsgivende tjenestetid på 30 år eller mer, får vedkommende full alderspensjon. Denne skal være 66 pst. av pensjonsgrunnlaget.
b. Har medlemmet en pensjonsgivende tjenestetid på mindre enn 30 år, skal vedkommende ha en avkortet alderspensjon, som utgjør så mange trettideler av full pensjon som vedkommende har tjenesteår.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 10 a og 10 b.

Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 10 % av alderspensjonen etter levealdersjustering. Alderspensjonen med barnetillegg må likevel ikke overstige 90 % av pensjonsgrunnlaget etter levealdersjustering. Barnetillegg betales ut den måned hvori barnet fyller 18 år, eller i tilfelle ut måneden etter barnets død.

Ved fastsetting av alderspensjon skal det tas hensyn til sykepenger som

medlemmet mottar etter lov om folketrygd dersom sykepengene er beregnet av inntekter som også har vært pensjonsgivende i pensjonsordningen. Departementet fastsetter nærmere regler herom.

Sykepleier som tar ut alderspensjon med hjemmel i § 7 tredje ledd skal ha pensjonen beregnet i samsvar med tariffavtalens bestemmelser.

Endret ved lover 24 mai 1985 nr. 35, 16 juni 1995 nr. 32, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 10.

Fratrer et medlem sin stilling med minst tre års pensjonsgivende tjenestetid, men uten rett til straks å få pensjon etter denne lov eller avtalefestet pensjon fra arbeidsgiver, har det rett til oppsatt alderspensjon fra den aldersgrensen som gjelder for stillingen. Den oppsatte alderspensjon skal utgjøre så mange trettideler av full pensjon som vedkommende har pensjonsgivende tjenesteår, men ikke mer enn full pensjon etter § 9.

For den som blir opptatt som nytt medlem av pensjonsordningen etter 1. januar 1967, skal oppsatt alderspensjon som nevnt i første ledd utgjøre en så stor del av full pensjon som forholdet mellom opptjent tjenestetid og den tjenestetiden vedkommende ville hatt fra den dag han eller hun ble medlem av pensjonsordningen og fram til aldersgrensen, men ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Oppsatt alderspensjon utbetales senest fra det tidspunkt medlemmet etter fylte 67 år får utbetalt alderspensjon fra folketrygden. Har medlemmet etter bestemmelsene i folketrygdloven § 19-10 ikke tatt ut hel alderspensjon fra folketrygden, skal det bare utbetales en så stor forholdsmessig del av den oppsatte alderspensjon fra pensjonsordningen som svarer til den forholdsmessige del av alderspensjonen fra folketrygden som er tatt ut.

Oppsatt alderspensjon skal levealdersjusteres etter bestemmelsene i §§ 10 a og 10 b.

Endret ved lover 11 juni 1976 nr. 81, 8 juni 1979 nr. 52, 16 juni 1994 nr. 22, 16 juni 1995 nr. 32, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 10 a.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres, slik at den enkeltes pensjon justeres for endringer i befolkningens levealder. Levealdersjusteringen gjennomføres

ved hjelp av justeringstall, som fastsettes slik:

a. For årskull fra og med 1943-kullet til og med 1953-kullet tilsvarer justeringstallene de forholdstallene som fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 19-6 og 19-7.
b. For årskull fra og med 1963-kullet beregnes det justeringstall med utgangspunkt i delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13. Justeringstallene framkommer ved å dividere delingstallene med 13,42.
c. For årskull fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet benyttes det justeringstall både etter bokstav a og bokstav b, se § 10 b.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres tidligst fra fylte 67 år. Dette gjelder også dersom det er utbetalt alderspensjon fra et tidligere tidspunkt. Pensjonen divideres med justeringstallet som gjelder ved fylte 67 år.

Dersom medlemmet fratrer stillingen etter fylte 67 år, skal pensjonen divideres med justeringstallet på uttakstidspunktet. Det skal likevel ikke benyttes et lavere justeringstall enn 1,000, slik at pensjonen ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet skal det likevel kunne benyttes et lavere justeringstall enn 1,000 for justeringstall etter første ledd bokstav b. For de samme årskullene skal den nedre grensen for justeringstallet etter første ledd bokstav a settes lik forholdstallet ved den laveste alderen som gir et justeringstall etter første ledd bokstav b lik 1,000 for det aktuelle årskullet.

Når et medlem delvis fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den fratrådte stillingsdelen. Når medlemmet helt fratrer stillingen, skal justeringstallet på dette tidspunktet legges til grunn for alderspensjonen for den resterende stillingsdelen.

Departementet gir forskrift om anvendelsen av justeringstall.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 17 des 2010 nr. 77, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 12 april 2024 nr. 15 (i kraft 12 april 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 615).

§ 10 b.

Dersom pensjonisten er født i årene fra 1954 til 1962, skal levealdersjusteringen gjennomføres slik:

a. Det skal foretas en beregning etter § 10 a med justeringstall fastsatt

henholdsvis etter § 10 a første ledd bokstav a og § 10 a første ledd bokstav b.

b. Personer som er født i 1954, får 9/10 av pensjonen levealdersjustert ved bruk av justeringstallet etter § 10 a første ledd bokstav a og 1/10 etter § 10 a første ledd bokstav b. Andelen beregnet etter § 10 a første ledd bokstav a reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av pensjonen levealdersjustert etter § 10 a første ledd bokstav a og 9/10 levealdersjustert etter § 10 a første ledd bokstav b.

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051).

§ 10 c.

Medlemmer som er født i 1958 eller tidligere, skal ha et garantert pensjonsnivå etter reglene i paragrafen her.

Garantien gjelder tidligst fra fylte 67 år og anvendes på summen av

a. alderspensjon etter loven her, samordnet med alderspensjon fra folketrygden etter lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, og
b. alderspensjon fra folketrygden.

Alderspensjon fra folketrygden som inngår i beregningen etter andre ledd bokstav b, fastsettes slik:

a. Dersom pensjonene tas ut samtidig, anvendes alderspensjonen fra folketrygden.
b. Dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut før pensjon etter loven her, benyttes det en alderspensjon fra folketrygden beregnet som om den var tatt ut på samme tidspunkt som tjenestepensjonen.
c. For medlemmer som har fratrådt sin stilling med alderspensjon etter loven her før fylte 67 år, skal denne pensjonen anses å være tatt ut ved fylte 67 år ved anvendelse av bokstavene a og b.

For medlemmer som har 30 års tjenestetid eller mer, utgjør det garanterte pensjonsnivået 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. For medlemmer som har mindre enn 30 års tjenestetid, jf. § 9 første ledd bokstav b, utgjør det garanterte pensjonsnivået et forholdsmessig beløp.

Dersom summen av pensjoner etter andre ledd, jf. tredje ledd, er lavere enn det garanterte pensjonsnivået etter fjerde ledd, skal det utbetales et garantitillegg som svarer til differansen mellom summen av pensjoner og det garanterte nivået. Eventuelle forsørgingstillegg holdes utenfor ved beregningen av garantitillegget.

Ved gradert uttak av alderspensjon skal garantitillegget beregnes som om tjenestepensjonen var ugradert. Garantitillegget skal deretter graderes tilsvarende uttaksgraden for tjenestepensjonen.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for oppsatt alderspensjon, likevel slik at tjenestetiden etter fjerde ledd fastsettes etter bestemmelsene i § 10 første og andre ledd.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051, tidligere § 10b), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 10 d.

Medlemmer som er født i 1959, 1960, 1961 eller 1962, får en andel av garantitillegget som er gitt til medlemmer født i 1958 eller tidligere etter § 10 c. Andelene bestemmes av forholdet mellom tjenestetid før 2011 og samlet tjenestetid, begge begrenset til full tjenestetid. 1959-kullet får 90 prosent av tillegget, 1960-kullet får 80 prosent av tillegget, 1961-kullet får 70 prosent av tillegget og 1962-kullet får 60 prosent av tillegget.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 11.

Alderspensjon etter § 7 løper fra den første dag medlemmet ikke oppebærer lønn, og etter § 10 fra den første dag i måneden etter at sykepleieren når aldersgrensen. Pensjonen løper ut måneden etter dødsmåneden. Dersom medlemmet etterlater seg ektefelle, registrert partner eller pensjonsberettiget barn, løper pensjonen ytterligere 1 måned. Restpensjonen utbetales til ektefellen. Etterlater pensjonisten seg ikke ektefelle, skjer utbetalingen til boet.

Retten til oppsatt pensjon faller bort dersom sykepleieren på ny blir innskottspliktig i pensjonsordningen. Tjenestetiden medregnes som pensjonsgivende i den nye stillingen.

Løpende alderspensjon reduseres eller faller bort dersom pensjonisten på ny tar innskuddspliktig stilling.

Alderspensjonen faller helt bort dersom forskjellen mellom den stillingen

vedkommende hadde før fratreden og ny stilling er mindre enn 10 prosentenheter.
Endret ved lover 16 juni 1994 nr. 22, 16 juni 1995 nr. 32, 16 juni 2000 nr. 43, 18 des 2009 nr. 134 (ikr. 1 okt 2009, innførte midlertidig tredje ledd andre og tredje punktum som opphørte å gjelde 1 juli 2010), 14 juni 2013 nr. 33, 20 mars 2020 nr. 5 (ikr. 20 mars 2020 iflg. res. 20 mars 2020 nr. 580), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 18 des 2020 med virkning fra 1 nov 2020), 20 mars 2020 nr. 5 (i kraft 1 sep 2022, endring endret ved lover 30 okt 2020 nr. 118, 4 juni 2021 nr. 52, 17 des 2021 nr. 145 og 17 juni 2022 nr. 41, tredje ledd andre og tredje punktum opphørte å gjelde), 24 nov 2023 nr. 83 (i kraft 10 jan 2025 med virkning fra 1 jan 2025 iflg. res. 10 jan 2025 nr. 12).

Kapittel 4 a. Alderspensjon – påslagspensjon

Kapitlet tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 11 a. Virkeområde

Kapitlet gjelder for medlemmer født i 1963 eller senere.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 11 b. Opptjening av alderspensjon – påslagsbeholdning

Alderspensjon tjenes opp fra og med 1. januar 2020 med en grunnsats på 5,7 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 12 ganger folketrygdens grunnbeløp og en tilleggssats på 18,1 prosent av pensjonsgrunnlaget mellom 7,1 og 12 ganger grunnbeløpet. Det er gjeldende grunnbeløp som legges til grunn. Ved deltidsstilling utgjør opptjeningen en forholdsmessig del av opptjeningen for en fulltidsstilling. Det gis pensjonsopptjening fram til og med måneden medlemmet fyller 75 år.

Det gis pensjonsopptjening for tiden med midlertidig uførepensjon og uførepensjon etter kapittel 5. Opptjeningen skjer på grunnlag av pensjonsgrunnlaget som uførepensjonen er beregnet av. For perioder hvor et medlem har hatt annen opptjening etter første og tredje ledd, skal opptjening på grunnlag av uførepensjonen reduseres med slik opptjening. Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, skal opptjening etter dette leddet ikke overstige opptjening basert på pensjonsgrunnlaget uførepensjonen er beregnet av, justert for uføregraden.

Det gis pensjonsopptjening for den tiden medlemmet har ulønnet

utdanningspermisjon som arbeidsgiver vurderer er relevant for stillingen. Opptjeningen skjer på grunnlag av pensjonsgrunnlaget i stillingen som medlemmet har permisjon fra eller midlertidig har fratrådt. Ved delvis permisjon skjer opptjeningen forholdsmessig.

Opptjeningen skjer løpende, slik at endringer får effekt fra virkningstidspunktet. Pensjonsopptjeningen akkumuleres i en påslagsbeholdning.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 11 c. Uttak av alderspensjon

Alderspensjon gis tidligst fra og med måneden etter den måneden melding om uttak av pensjon blir gitt, likevel tidligst fra og med måneden etter fylte 62 år. Dersom pensjonen ikke er tatt ut innen medlemmet fyller 75 år, utbetales pensjonen fra og med måneden etter fylte 75 år.

Alderspensjonen fastsettes på grunnlag av påslagsbeholdningen på uttakstidspunktet. Beholdningen gjøres om til årlig pensjon ved å dividere med delingstallet på uttakstidspunktet for pensjonen, jf. § 11 k.

Alderspensjonen kan tas ut helt eller delvis. Pensjonen graderes med 20, 40, 50, 60, 80 eller 100 prosent. Årlig pensjon må på uttakstidspunktet minst utgjøre 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp for at pensjonen kan tas ut gradert. Dersom medlemmet mottar midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, kan ikke summen av uføregrad og uttaksgrad for alderspensjon overstige 100 prosent.

Pensjonsgraden kan endres eller oppdateres når det har gått ett år fra uttakstidspunktet eller ett år fra tidspunktet da uttaksgraden sist ble endret eller oppdatert. Medlemmet kan likevel ta ut full pensjon eller stanse pensjonen uavhengig av bestemmelsene i første punktum. Ved fylte 75 år utbetales full pensjon.

Dersom pensjonsgraden endres eller oppdateres, skal pensjonen gjøres om til en beholdning ved å multiplisere pensjonen med delingstallet på endrings- eller oppdateringstidspunktet. Dette beløpet legges sammen med eventuell beholdning som ikke er tatt ut. Pensjonen beregnes deretter etter bestemmelsene i paragrafen her.

Pensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).
Endres ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 11 d. Ny opptjening

Ved uttak av hel alderspensjon skal pensjonsopptjening som tilføres påslagsbeholdningen etter uttak, regnes om til årlig pensjon ved hjelp av delingstallet på omregningstidspunktet, og legges til pensjonen som allerede er tatt ut. Omregningen foretas med virkning fra 1. januar året etter at opptjeningen fant sted.

Ved gradert uttak av pensjon skal pensjonsopptjening som tilføres påslagsbeholdningen etter uttak, omregnes til pensjon etter § 11 c femte ledd når uttaksgraden endres eller oppdateres.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av denne paragrafen.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 11 e. Betinget tjenestepensjon – opptjening

Medlemmer som ikke har rett til privat eller offentlig avtalefestet pensjon (AFP), gis betinget tjenestepensjon som et tillegg til alderspensjonen.

Betinget tjenestepensjon tjenes opp fra og med 1. januar 2020 med 3,0 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 7,1 ganger folketrygdens grunnbeløp. Det er gjeldende grunnbeløp som legges til grunn. Ved deltidsstilling utgjør opptjeningen en forholdsmessig del av opptjeningen for en fulltidsstilling. Det gis pensjonsopptjening fram til og med måneden medlemmet fyller 62 år.

Det gis pensjonsopptjening for tid med midlertidig uførepensjon og uførepensjon etter kapittel 5. Opptjeningen skjer på grunnlag av pensjonsgrunnlaget som uførepensjonen er beregnet av. For perioder hvor et medlem har hatt annen opptjening etter andre ledd, skal opptjening på grunnlag av uførepensjonen reduseres med slik opptjening. Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, skal opptjening etter dette leddet ikke overstige opptjening basert på pensjonsgrunnlaget uførepensjonen er beregnet av, justert for uføregraden.

Opptjeningen skjer løpende, slik at endringer får effekt fra virkningstidspunktet. Opptjening av betinget tjenestepensjon akkumuleres i en betingetbeholdning.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 11 f. Betinget tjenestepensjon – uttak

Betinget tjenestepensjon gis tidligst fra og med måneden etter den måneden melding om uttak blir gitt, likevel tidligst fra og med måneden etter fylte 62 år. Dersom det innvilges betinget tjenestepensjon etter at et medlem har fylt 70 år,

skal årlig pensjon beregnes som om uttaket skjedde ved 70 år. Det er et vilkår for utbetaling av betinget tjenestepensjon at offentlig avtalefestet pensjon er avslått. Betinget tjenestepensjon kan ikke utbetales samtidig med avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven.

Betingetbeholdningen gjøres om til årlig pensjon ved å dividere med delingstallet på uttakstidspunktet for pensjonen.

Betinget tjenestepensjon kan ikke tas ut gradert eller stanses. Pensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), endret ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 11 g. Oppsatt pensjon for tjenestetid etter 2019

Fratrer et medlem sin stilling med minst ett års samlet tjenestetid, men uten rett til straks å få pensjon etter dette kapitlet, har medlemmet rett til oppsatt påslagspensjon og oppsatt betinget tjenestepensjon. Pensjonen beregnes etter reglene i kapitlet her.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 11 h. Oppsatt pensjon for tjenestetid før 2020

Medlemmer med tjenestetid før 2020 har rett til oppsatt alderspensjon dersom samlet tjenestetid er minst tre år.

Pensjonen beregnes av medlemmets pensjonsgrunnlag 31. desember 2019. Har medlemmet 31. desember 2019 lenger tjenestetid enn 30 år, skal gjennomsnittlig stillingsandel beregnes med utgangspunkt i de 30 årene med høyest stillingsandel.

Den årlige alderspensjonen beregnes slik:

a. Har medlemmet 31. desember 2019 full tjenestetid, eller mer, får medlemmet full alderspensjon. Full tjenestetid er den tjenestetiden medlemmet ville hatt fra den dagen vedkommende ble medlem av pensjonsordningen og fram til aldersgrensen, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år. Pensjonen skal utgjøre 66 prosent av pensjonsgrunnlaget.
b. Har medlemmet 31. desember 2019 ikke full tjenestetid, skal medlemmet ha en avkortet alderspensjon som utgjør en så stor andel av full pensjon som tjenestetiden 31. desember 2019 utgjør av full

tjenestetid.

Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 10 prosent av alderspensjonen etter levealdersjustering. Alderspensjonen med barnetillegg må likevel ikke overstige 90 prosent av pensjonsgrunnlaget etter levealdersjustering når pensjonen er beregnet etter full tjenestetid. Er pensjonen beregnet etter kortere enn full tjenestetid, skal det foretas en forholdsmessig avkorting. Barnetillegg betales ut den måneden barnet fyller 18 år eller i tilfelle måneden etter barnets død.

Alderspensjonen skal levealdersjusteres ved hjelp av justeringstall fastsatt med utgangspunkt i delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13. Justeringstallet framkommer ved å dividere delingstallene med 13,42. Justeringstallet ved uttak av pensjonen legges til grunn.

Alderspensjonen gis tidligst fra og med måneden etter den måneden melding om uttak blir gitt, likevel tidligst fra og med måneden etter fylte 62 år. Dersom pensjonen ikke er tatt ut innen medlemmet fyller 75 år, utbetales pensjonen fra og med måneden etter fylte 75 år. Det er et vilkår at medlemmet mottar alderspensjon fra folketrygden på uttakstidspunktet. Pensjonen kan ikke tas ut gradert eller stanses. Barnetillegg etter tredje ledd gis tidligst fra måneden etter fylte 65 år.

Alderspensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 11 i. Tillegg for opptjening før 2011

Medlem født i årene 1963–1967, og som har opptjening før 2011 som gir rett til oppsatt alderspensjon etter § 11 h, gis et tillegg til alderspensjonen. Fullt tillegg utgjør 1,5 prosent av pensjonsgrunnlaget for den oppsatte alderspensjonen. Tillegget beregnes forholdsmessig dersom tjenestetiden før 2011 er kortere enn 30 år. 1963-kullet får 100 prosent av tillegget, 1964-kullet får 80 prosent, 1965-kullet får 60 prosent, 1966-kullet får 40 prosent, og 1967-kullet får 20 prosent av tillegget.

Tillegget kommer til utbetaling ved uttak av oppsatt alderspensjon etter § 11 h. Tillegget kan ikke graderes eller stanses. Ved uttak multipliseres tillegget med delingstallet ved 67 år og divideres med delingstallet på uttakstidspunktet.

Tillegget kan kombineres med arbeidsinntekt uten at tillegget blir avkortet.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 11 j. Overgangstillegg

Medlem født i årene 1963–1970 som fratrer medlemspliktig stilling helt i perioden mellom fylte 62 og 67 år, og som har minst 15 års samlet tjenestetid, gis et overgangstillegg fra og med måneden etter den måneden medlemmet fratrer. Tillegget opphører ved gjeninntreden i medlemspliktig stilling. Medlemmet gis tillegget på nytt ved senere hel fratreden. Tillegget opphører senest måneden etter at medlemmet fyller 67 år.

Fullt overgangstillegg er 0,15 ganger folketrygdens grunnbeløp og ytes til medlem født i 1963. Tillegget beregnes forholdsmessig for medlemmer med tjenestetid mindre enn 40 år og for gjennomsnittlig stillingsandel lavere enn 100 prosent. Dersom samlet tjenestetid er over 40 år, skal gjennomsnittlig stillingsandel beregnes med utgangspunkt i de 40 årene med høyest stillingsandel.

1964-kullet får 87,5 prosent av overgangstillegget som 1963-kullet får, 1965-kullet får 75 prosent osv. til 1970-kullet som får 12,5 prosent av tillegget.

Tillegget skal ikke levealdersjusteres. Det avkortes ikke mot arbeidsinntekt fra stilling som ikke er medlemspliktig. Tillegget kan ikke tas ut gradert.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).
Endres ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 11 k. Levealdersjustering

Levealdersjustering skjer ved hjelp av delingstall fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 11 l. Opphør av pensjon

Pensjon etter kapitlet her opphører ved utgangen av måneden etter måneden medlemmet døde. Pensjon etter §§ 11 h og 11 i, løper ytterligere en måned dersom avdøde etterlater seg ektefelle.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

Kapittel 4 b Alderspensjon – tidligpensjon og særalderspåslag til personer med særaldersgrense

Kapittel **tilføyes** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni

2025 nr. 965).

§ 11 m. Virkeområde

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 11 n. Særskilt tidligpensjonsordning til personer i årskullene 1963 og 1964

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 11 o. Pensjonsgrunnlag for særalderspåslag

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 11 p. Særalderspåslag

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 11 q. Livsvarig reduksjon av særalderspåslag

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 11 r. Uttak av særalderspåslag – opphør og endringer

Tilføyes ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965, se endringsloven del V for overgangsregler).

Kapittel 5. Midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

Overskriften endret ved lover 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 12.

Det er et vilkår for rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet har fått evnen til å utføre inntektsgivende arbeid (inntektsevnen) nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte i en slik grad at vedkommende ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid. Ved vurdering av om det foreligger sykdom gjelder det samme sykdomsbegrepet som i folketrygdloven kapitlene 11 og 12.

Det er et vilkår for uførepensjon at inntektsevnen er varig nedsatt, se folketrygdloven § 12-7 første ledd. Midlertidig uførepensjon gis når det ikke er avklart om inntektsevnen er varig nedsatt. Et medlem som er innvilget arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, får midlertidig uførepensjon. Et medlem som er innvilget uføretrygd fra folketrygden, får uførepensjon.

Dersom medlemmet ikke har tapt hele inntektsevnen i stillingen som gir rett til medlemskap i pensjonsordningen, ytes det redusert (gradert) pensjon svarende til den del av inntektsevnen som er tapt. Ved denne vurderingen tas det hensyn til ethvert arbeid som medlemmet kan utføre. Dersom pensjonisten har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, ytes pensjonen normalt etter samme grad som i folketrygden. Dersom medlemmet ikke hadde full stilling da uførheten inntrådte, fastsettes graden i forhold til inntekten i den reduserte stillingen. Det gis ikke pensjon ved lavere uføregrad enn 20 prosent.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon inntrer ikke når inntektsevnen blir nedsatt innen to år etter at medlemmet tiltrådte stillingen, og nedsettelsen skyldes en sykdom eller et lyte som medlemmet led av eller hadde symptomer på ved tiltredelsen, og som det må antas at han eller hun da kjente til. Det samme gjelder dersom et medlem som har deltidsstilling, får økt stillingsprosenten. Det kan likevel gis hel eller delvis pensjon når særlige grunner taler for det.

Rett til uførepensjon etter kapitlet her har også den som har minst tre års samlet tjenestetid og har fratrådt stillingen etter 1. januar 1967 med rett til oppsatt alderspensjon, og som senere blir innvilget uføretrygd fra folketrygden. Uførepensjonen gis fra samme tidspunkt og med samme uføregrad som ytelsen fra folketrygden.

Endret ved lover 15 des 1972 nr. 86, 11 juni 1982 nr. 56, 24 mai 1985 nr. 35, 16 juni 1994 nr. 22, 16 juni 1995 nr. 32, 27 nov 1998 nr. 69, 16 juni 2000 nr. 43, 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 13.

Ved beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon tas det hensyn til hvor stor del av inntektsevnen som er tapt (uføregraden) og medlemmets tjenestetid. Har medlemmet tapt hele inntektsevnen, utgjør full pensjon summen av

a. 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp, likevel ikke mer enn 6 prosent av pensjonsgrunnlaget,
b. 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet og
c. 69 prosent av den delen av pensjonsgrunnlaget som er mellom 6 og 12 ganger grunnbeløpet.

Dersom inntektsevnen er nedsatt, men ikke i en slik grad at medlemmet har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, beregnes pensjonen etter første ledd og tillegges 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Det samme gjelder når medlemmet får avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 første ledd bokstav a, og ikke lenger har rett til arbeidsavklaringspenger fra folketrygden. Dersom medlemmet får avtalefestet pensjon som omfattes av samordningsloven § 1 første ledd bokstav d eller livsvarig avtalefestet pensjon, skal pensjonen likevel beregnes etter første ledd i paragrafen her, jf. tredje til sjuende ledd.

Det pensjonsgrunnlaget medlemmet har på det tidspunktet uførepensjonen skal begynne å løpe, benyttes ved beregningen. Pensjonsgrunnlaget fastsettes etter kapittel 4, unntatt bestemmelsene i § 8 femte til sjuende ledd om beregning av gjennomsnittsgrunnlag. Dersom sykdommen, skaden eller lytet har redusert inntektsevnen gradvis, kan det ved beregning av pensjonen tas utgangspunkt i det pensjonsgrunnlaget medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod. Den stillingsprosenten medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod, skal da legges til grunn ved beregningen.

Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, fastsettes pensjonen til en forholdsmessig andel av beløpet beregnet etter første og andre ledd.

Er tjenestetiden kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Det skal medregnes tjenestetid medlemmet ville ha fått om han eller hun var blitt stående i stillingen til aldersgrensen (framtidig tjenestetid), men ikke ut over 67 år.

Det medregnes ikke framtidig tjenestetid dersom pensjonen er innvilget etter § 12 femte ledd. Uførepensjonen skal da avkortes etter forholdet mellom tjenestetiden og den tjenestetid vedkommende ville ha fått fra den dag han eller hun ble medlem av pensjonsordningen og fram til aldersgrensen, likevel ikke

mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Skyldes uførheten en skade eller sykdom som er en umiddelbar følge av usedvanlig påkjenning eller ulykkestilfelle i tjenesten, skal pensjonen beregnes med full tjenestetid.

Endret ved lover 9 des 1966 nr. 5, 4 juni 1976 nr. 67, 16 juni 1995 nr. 32, 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 18 des 2015, endring i andre ledd med virkning fra 1 jan 2015), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 14.

Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 4 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Barnetillegget reduseres forholdsmessig hvis pensjonen er beregnet etter redusert tjenestetid. Det samme gjelder ved redusert uføregrad.

Samlet barnetillegg kan likevel ikke overstige et beløp tilsvarende 12 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Er barnetillegget redusert etter første ledd annet og tredje punktum, reduseres beløpsgrensen tilsvarende.

Barnetillegg utbetales til og med den måneden barnet fyller 18 år eller i tilfelle måneden etter barnets død.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 52, 16 juni 1995 nr. 32, 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24.

§ 15.

Pensjonen reduseres dersom pensjonisten har inntekt som overstiger en inntektsgrense som beregnes når uførepensjonen innvilges. Inntektsgrensen tilsvarer den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten, og oppjusteres i samsvar med senere reguleringer av grunnbeløpet. Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntektsgrensen 40 prosent av folketrygdens grunnbeløp per kalenderår. Pensjonen reduseres ikke for arbeidsavklaringspenger, overgangsstønad eller omstillingsstønad fra folketrygden.

Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med vedkommendes uførepensjon ved 100 prosent uførhet og dividert med pensjonsgrunnlaget.

Som inntekt etter første og andre ledd regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 eller inntekt av samme art fra utlandet. Det kan gjøres

unntak for inntekt som skriver seg fra en avsluttet aktivitet.

Den fastsatte uføregraden endres ikke selv om pensjonen reduseres på grunn av inntekt.

Det utbetales ikke pensjon når inntekten utgjør mer enn 80 prosent av samlet inntekt før uførhet.

Barnetillegg etter § 14 reduseres i samme forhold som pensjonen er redusert etter første og andre ledd.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om reduksjon av pensjon på grunn av inntekt.

Endret ved lover 16 juni 1971 nr. 62, 11 juni 1982 nr. 56, 24 mai 1985 nr. 35, 16 juni 1995 nr. 32, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3298).

§ 16.

Det er et vilkår for å få rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet setter fram krav om det. Kravet skal settes fram innen ti år etter at medlemmet fratrådte med rett til hel eller delvis pensjon eller har fått permisjon fra sin stilling uten lønn eller med avkortet lønn. Krav om uførepensjon etter § 12 femte ledd skal settes fram innen ti år etter at uføretrygd fra folketrygden er innvilget.

Et medlem som gjør krav på midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, plikter å gi de opplysninger og levere de dokumenter som er nødvendig for at pensjonsordningen skal kunne vurdere om vedkommende har rett til pensjon. Dersom pensjonsordningen finner det nødvendig, kan den som søker pensjon, pålegges å la seg undersøke av en lege etter pensjonsordningens bestemmelse. Pensjonsordningen dekker utgiftene ved undersøkelsen.

Et medlem som mottar pensjon, plikter å underrette pensjonsordningen om endringer i forhold som kan være avgjørende for om medlemmet fortsatt har rett til ytelsen. Medlemmet skal opplyse om forventet inntekt og om endringer i inntekten. Dersom medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye pensjon, skal det foretas et etteroppgjør. Dersom det er utbetalt for lite, skal differansen etterbetales som et engangsbeløp. For mye utbetalt uførepensjon kan inndrives uten hensyn til skyld og kan avregnes ved å trekke i framtidige utbetalinger av uførepensjon og alderspensjon fra pensjonsordningen. Krav om tilbakekreving av for mye utbetalt uførepensjon er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om etteroppgjør.

Endret ved lover 16 juni 1995 nr. 32, 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24.

§ 17.

Midlertidig uførepensjon og uførepensjon skal utbetales fra og med den måneden medlemmet fyller vilkårene. Pensjonen faller bort i den utstrekning det utbetales lønn under sykdom eller sykepenger fra folketrygden. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om bortfall av pensjon på grunn av lønn under sykdom eller sykepenger fra folketrygden. Etterbetaling av pensjon til medlem som mottar arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 eller uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12, skal skje med samme virkningstidspunkt som for folketrygdens ytelser.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon faller bort fra og med måneden etter at medlemmet når aldersgrensen for stillingen, men senest fra måneden etter fylte 67 år. Ved dødsfall utbetales pensjonen til og med måneden etter dødsmåneden. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, løper pensjonen ytterligere én måned.

Dersom arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 er redusert eller stanset av andre grunner enn ved samtidig arbeid etter folketrygdloven § 11-23, kan midlertidig uførepensjon reduseres eller stanses tilsvarende.

Et medlem som forsettlig er skyld i at inntektsevnen er nedsatt, har ikke rett til midlertidig uførepensjon eller uførepensjon. Medlemmet har heller ikke rett til pensjon dersom han eller hun uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak. Det samme gjelder dersom medlemmet opptrer på en måte som vedkommende bør forstå kan forverre helsetilstanden eller forlenge arbeidsuførheten.

Dersom medlemmet beholder retten til opprinnelig uføregrad etter folketrygdloven § 12-10 tredje ledd (hvilende rett), beholder medlemmet også retten til opprinnelig uføregrad etter loven her i samme tidsrom. Medlemmet må gi pensjonsordningen melding om at retten til opprinnelig uføregrad fra folketrygden er i behold.

Endret ved lover 21 juni 1974 nr. 57, 16 juni 1995 nr. 32, 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, 20 des 2016 nr. 105, 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 18.

Spørsmålet om rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon kan til enhver tid tas opp til ny behandling.

Endret ved lover 16 juni 1995 nr. 32, 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798).

§ 18 a.

Departementet kan gi forskrift om beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon når det er innvilget uførepensjon med virkningstidspunkt før 1. januar 2015.
Tilføyd ved 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

Kapittel 6. Ektefellepensjon.

Overskriften endret ved lover 11 juni 1976 nr. 81, 16 juni 1995 nr. 32, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 19.

Gjenlevende ektefelle etter et medlem har rett til ektefellepensjon. Det samme gjelder gjenlevende ektefelle etter et tidligere medlem som mottok avtalefestet pensjon.

Gjenlevende registrerte partner har samme rett til ytelser etter dette kapitlet som gjenlevende ektefelle og gjenlevende fraskilt ektefelle. Bestemmelsene i § 20 gjelder tilsvarende.

Rett til ektefellepensjon inntrer ikke når medlemmet dør innen ett år etter tilsetting med rett til medlemskap i pensjonsordningen eller ett år etter at ekteskapet ble inngått. Dette gjelder bare dødsfall som skyldes sykdom medlemmet led av ved tilsettingen eller ekteskapsinngåelsen, og som en av ektefellene må antas å ha kjent til.

Når særlige grunner taler for det, kan styret tilstå hel eller delvis pensjon i disse tilfelle.

Bestemmelsene i § 15 tredje ledd gjelder tilsvarende for fastsettelse av etterlattepensjon.
Endret ved lover 4 juni 1976 nr. 67, 16 juni 1994 nr. 22, 16 juni 1995 nr. 32, 16 juni 2000 nr. 43 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1256), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745).

§ 19 a.

Full årlig ektefellepensjon skal utgjøre 9 prosent av det pensjonsgrunnlaget som det avdøde medlemmet hadde (nettopensjon). Med pensjonsgrunnlag menes pensjonsgrunnlag fastsatt etter reglene i § 8. Se likevel overgangsregler i § 19 b. Ektefelle etter sykepleier med minst tre års samlet tjenestetid og rett til oppsatt

alderspensjon har rett til oppsatt ektefellepensjon.

Dersom avdødes tjenestetid er 30 år eller mer, ytes det full ektefellepensjon. Er avdødes tjenestetid mindre enn 30 år, ytes det redusert ektefellepensjon. Pensjonen skal da utgjøre så mange trettideler av full pensjon som den avdøde hadde tjenesteår. For beregning av oppsatt ektefellepensjon gjelder § 10 andre ledd tilsvarende.

Dersom avdøde mottok avtalefestet pensjon eller alderspensjon, legges samlet faktisk tjenestetid til grunn ved beregning av pensjonen. Det samme gjelder dersom avdøde hadde rett til en oppsatt pensjon. Ellers skal den tjenestetiden avdøde ville ha fått ved å fortsette i stillingen fram til aldersgrensen legges til grunn, men ikke utover 67 år.
Tilføyd ved lov 16 juni 2000 nr. 43 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1256), endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 19 juni 2020 nr. 70 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1277).

§ 19 b.[1]

Det ytes enke- og enkemannspensjon til gjenlevende ektefelle etter denne paragrafen når:

a. medlemmet døde før 1. januar 2001,
b. medlemmet døde mellom 1. januar 2001 og 1. februar 2010 og gjenlevende er enke eller enkemann etter medlem med medlemskap før 1. oktober 1976, og ellers når gjenlevende er født før 1. juli 1950 og avdøde ble medlem før 1. juli 2000, eller
c. medlemmet døde etter 31. januar 2010 og gjenlevende er født før 1. januar 1955 og avdøde ble medlem første gang før 1. oktober 1976 og ekteskapet ble inngått før 1. januar 2010, og ellers når gjenlevende er født før 1. juli 1950 og avdøde ble medlem før 1. juli 2000.

Full årlig ektefellepensjon skal utgjøre 39,6 prosent av det pensjonsgrunnlaget som det avdøde medlemmet hadde (bruttopensjon). Bestemmelsene i § 19 a første ledd fjerde punktum, andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Pensjonen reduseres etter reglene i § 20.

Gjenlevende ektefelle som er født i 1954 eller senere, og som omfattes av paragrafen her, skal fra måneden etter fylte 67 år helt eller delvis få enke- eller enkemannspensjonen beregnet etter § 19 a. Andelen av pensjonen som beregnes etter § 19 a, skal tilsvare andelen alderspensjon som gjenlevende vil motta etter folketrygdloven kapittel 20. For den delen av pensjonen som er

ikke-behovsprøvd etter § 20 første ledd andre punktum, skal enke- eller enkemannspensjonen beregnet etter § 19 a utgjøre 27 prosent av pensjonsgrunnlaget i stedet for 9 prosent.
Tilføyd ved lov 16 juni 2000 nr. 43 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1256), endret ved lover 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54, se overgangsbestemmelser i endringslovens X), 19 juni 2020 nr. 70 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1277).
1 Jf. EØS-avtalen art. 69 og vedlegg XVIII nr. 21 b (direktiv 2006/54/EF).

§ 20.

Enke- og enkemannspensjon fastsatt etter reglene i § 19 b skal reduseres i henhold til reglene i bokstav a og b nedenfor. Dersom ekteskapet ble inngått før 1. januar 2010, gjelder dette likevel ikke for pensjon til enke etter mannlig medlem som ble medlem første gang før 1. oktober 1976, og heller ikke for annen gjenlevende ektefelle etter medlem med medlemskap før 1. oktober 1976 for tjenestetid opptjent etter 31. desember 1993.

a. Dersom den gjenlevende ektefellen samtidig har alderspensjon etter kapittel 4, midlertidig uførepensjon eller uførepensjon fra denne eller fra en annen tjenestepensjonsordning, skal enke- eller enkemannspensjonen fra denne pensjonsordningen reduseres etter bestemmelsene her.

    Har den gjenlevende ektefellen alderspensjon, skal pensjonene ikke overstige et beløp som svarer til 60 prosent av summen av den gjenlevendes og den avdødes alderspensjoner. Avdødes alderspensjon regnes av samme pensjonsgrunnlag og tjenestetid som er lagt til grunn for enke- eller enkemannspensjonen. Det overskytende beløpet skal gå til fradrag i enke- eller enkemannspensjonen.

    Har den gjenlevende ektefellen midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, skal enke- eller enkemannspensjonen utgjøre det beløpet som framkommer etter bokstav a annet ledd når en benytter en beregnet alderspensjon for den gjenlevende ektefellen med samme pensjonsgrunnlag og tjenestetid som den midlertidige uførepensjonen eller uførepensjonen. Dersom den midlertidige uførepensjonen eller uførepensjonen er gradert, skal den beregnede alderspensjonen graderes tilsvarende.

b. Når den gjenlevende ektefelle ut fra alder og ervervsevne, foreliggende ervervsmuligheter og omstendighetene for øvrig kan ventes å få en årlig ervervsinntekt som overstiger 50 prosent av

grunnbeløpet i folketrygden, skal ektefellepensjonen reduseres. Reduksjonen skal utgjøre 40 prosent av den del av forventet årlig ervervsinntekt som overstiger 50 prosent av grunnbeløpet. Skjer det en vesentlig endring i de forhold som har vært avgjørende for fastsettelsen av ektefellepensjonen, kan saken prøves på nytt og pensjonen endres eller falle bort.

Inntekten som er lagt til grunn i folketrygden, legges også til grunn etter paragrafen her. Har gjenlevende ektefelle fylt 67 år, skal ektefellepensjonen ikke avkortes med mindre vedkommende har ervervsinntekt. Har gjenlevende fylt 70 år, reduseres ikke pensjonen på grunn av ervervsinntekt.

Dersom begge reduksjonsbestemmelsene skal anvendes, reduseres pensjonen først etter bokstav a.

Departementet kan gi forskrift om fastsetting av enke- eller enkemannspensjon.

Ektefellepensjonen blir utbetalt fra og med den måned medlemmet dør og til og med utgangen av måneden etter gjenlevende ektefelles død.

Endret ved lover 21 juni 1974 nr. 57, 16 juni 1995 nr. 32, 16 juni 2000 nr. 43 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1256). 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54, se overgangsbestemmelser i endringslovens X), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 14 juni 2013 nr. 33, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 19 juni 2020 nr. 70 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1277), 17 des 2021 nr. 146, 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 21.

Løpende ektefellepensjon opphører dersom gjenlevende ektefelle inngår nytt ekteskap, men den begynner å løpe igjen dersom det nye ekteskap oppløses ved død eller skilsmisse.

Når en ektefellepensjon er opphørt fordi gjenlevende ektefelle har inngått nytt ekteskap, kan styret bestemme at vedkommende skal få sin pensjon helt eller delvis tilbake dersom ektefellene samlet ikke har tilstrekkelig eksistensmidler.

Har vedkommende rett til ektefellepensjon også etter den siste ektefelle fra denne eller fra annen pensjonsordning som går inn under overføringsavtalen, jfr. lov 28 juli 1949 nr 26 om Statens pensjonskasse § 46, kan den samlede

ektefellepensjonen ikke overstige ektefellepensjonen etter 30 års tjenestetid etter den ektefelle som hadde det høyeste pensjonsgrunnlaget. Stans og igangsetting av pensjon i henhold til foranstående bestemmelser skjer fra og med måneden etter at den begivenhet fant sted som betinget stansen eller igangsettingen.

Det avgjøres etter den ekteskapslovgivning som gjelder til enhver tid, om fraskilt ektefelle har rett til ektefellepensjon og i tilfelle hvorledes ektefellepensjonen skal deles mellom gjenlevende ektefelle og fraskilt ektefelle.
Endret ved lover 16 juni 1995 nr. 32, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 21 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1976 nr. 81, opphevet ved lov 27 nov 1998 nr. 69.

§ 22.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om fastsetting av ektefellepensjon.
Endret ved lover 11 juni 1976 nr. 81, 16 juni 1995 nr. 32, 16 juni 2000 nr. 43 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1256).

Kapittel 7. Barnepensjon.

Overskriften endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 23.

Når et medlem dør, har gjenlevende barn rett til barnepensjon. Pensjonsordningens styre kan tilstå barnepensjon også til stebarn og pleiebarn som avdøde forsørget.

For rett til oppsatt barnepensjon er det et vilkår at det avdøde medlemmet hadde en tjenestetid på minst 3 år.

Pensjonen utbetales til utløpet av den måneden barnet fyller 20 år. Barnepensjon etter medlem som er død før 1. juli 2000, løper likevel bare til utløpet av den måneden barnet fyller 18 år. For disse kan styret tilstå hel eller delvis pensjon inntil fylte 21 år dersom hensynet til barnets utdanning gjør det rimelig, og barnet ikke forsørger seg selv og ikke har midler til det. Dør barnet tidligere, utbetales pensjonen til og med måneden etter dødsmåneden.

Endret ved lover 16 juni 1995 nr. 32, 16 juni 2000 nr. 43 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1256).

§ 24.

Full årlig barnepensjon skal utgjøre 15 prosent av det pensjonsgrunnlaget som det avdøde medlemmet hadde (nettopensjon). Med pensjonsgrunnlag menes pensjonsgrunnlag fastsatt etter reglene i § 8.

Er den avdødes tjenestetid 30 år eller mer, ytes det full barnepensjon. Dersom den avdødes tjenestetid er mindre enn 30 år, ytes det redusert barnepensjon. Pensjonen skal da utgjøre så mange trettideler av full pensjon som den avdøde hadde tjenesteår. For beregning av oppsatt barnepensjon gjelder § 10 andre ledd tilsvarende.

Dersom den avdøde mottok avtalefestet pensjon, alderspensjon eller en tidligere oppsatt alders- eller uførepensjon, legges den faktiske tjenestetiden den avdøde hadde til grunn ved beregning av pensjonen. Det samme gjelder dersom den avdøde hadde rett til en oppsatt pensjon. Ellers skal den tjenestetiden den avdøde ville ha fått ved å fortsette i stillingen fram til aldersgrensen legges til grunn, men ikke ut over 67 år.

Barnepensjon etter medlem som er død før 1. juli 2000, beregnes likevel etter de regler som gjaldt ved dødsfallet.

Endret ved lover 11 juni 1976 nr. 81, 16 juni 1995 nr. 32, 16 juni 2000 nr. 43 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1256), 18 des 2015 nr. 103.

§ 25.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om fastsetting av barnepensjon.

Opphevet ved lov 16 juni 1995 nr. 32, tilføyd ved lov 16 juni 2000 nr. 43 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1256).

Kapittel 8. Finansieringen.

Overskriften endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 26.

Pensjonsordningen skal være forsikringsteknisk oppbygget og finansieres ved

innskott fra sykepleierne og tilskott fra deres arbeidsgivere.

§ 27.

Sykepleiere som omfattes av denne lov skal betale innskott med 2 pst. av innskottsgrunnlaget.

Innskottsgrunnlaget er den faste lønn (regulativlønn), medregnet opptjente alderstillegg. Pensjonsordningens styre kan etter at saken har vært drøftet av de faglige foreninger, bestemme at faste tillegg til lønnen skal medregnes i innskottsgrunnlaget.

Innskottsgrunnlaget kan ikke settes høyere enn tilsvarende grunnlag i Statens pensjonskasse.

Endret ved lover 9 des 1966 nr. 5, 11 juni 1982 nr. 56.

§ 28.

Innskott betales for den tid sykepleieren oppebærer lønn for stillingen eller mottar sykepenger, svangerskapspenger eller foreldrepenger etter lov om folketrygd.

I den tid sykepleieren på grunn av permisjon, redusert arbeidstid eller andre forhold ved tjenesten – herunder delvis arbeidsuførhet som ikke gir rett til sykepenger – oppebærer bare en del av lønnen, betales innskott bare av denne del.

Forfalt innskott er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder tilsvarende for arbeidsgiverens tilskott, jfr. § 31.

Endret ved lover 11 juni 1982 nr. 56, 16 juni 1995 nr. 32, 16 juni 2000 nr. 43, 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428).

§ 29.

Den som utreder lønnen (arbeidsgiveren) er ansvarlig for at de pliktige innskott blir trukket fra før lønnen utbetales.

Et medlem regnes for å ha betalt innskott til pensjonsordningen når vedkommende har fått sin lønn med fradrag av pliktig innskott.

Etter forfall kan det kreves renter etter en rentefot som fastsettes av pensjonsordningens styre.

Endret ved lover 16 juni 1995 nr. 32, 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 30.

Under pliktig militærtjeneste og under pliktig sivil tjeneste med delvis lønn skal arbeidsgiver betale premie ut fra medlemmets fulle lønn, jfr. § 31.

Ved annen permisjon uten lønn eller med delvis lønn betales premie ut fra den lønn som utbetales. Ved avtalt permisjon i inntil 2 år er vedkommende dekket i tilfelle død eller uførhet som om de ikke hadde permisjon. Det betales ikke premie for denne risikodekningen. Dersom vedkommende blir medlem av annen pensjonsordning i permisjonstiden, gjelder risikodekningen likevel ikke.

Et medlem har rett til å betale premie til pensjonsordningen i inntil 2 år under permisjon uten lønn eller med delvis lønn for å få tiden medregnet som pensjonsgivende ved beregning av alderspensjon og eventuell etterlattepensjon eller midlertidig uførepensjon og uførepensjon som kommer til utbetaling først etter at permisjonstiden er utløpt.

Den som ønsker å betale frivillig premie, må melde dette til pensjonsordningen innen 2 måneder fra den dag vedkommende ble meldt ut. Mottar medlemmet melding om utmeldingen senere enn 1 måned etter fratredelsen, har medlemmet 1 måneds frist, regnet fra den dag medlemmet mottok meldingen, for å gi melding om vedkommende ønsker å fortsette premiebetalingen. I fristtiden er medlemmet sikret de samme pensjonsytelser som gjaldt før fratredelsen. Når særlige grunner gjør det rimelig, kan styret tillate slik premiebetaling selv om melding ikke er kommet inn før fristens utløp. Styret kan dessuten tillate premiebetaling for lengre tid enn 2 år når særlige grunner taler for det.

Når den egne premiebetaling etter dette punkt opphører uten at medlemskapet i pensjonsordningen fortsetter gjennom arbeidsgiver, gjelder bestemmelsene i § 10.

Premien for frivillig medlemskap fastsettes i samsvar med reglene i § 31. Styret kan fastsette særskilte regler for fastsettelse av frivillig premie, når vedkommende ikke er trygdet etter lov om folketrygd kapittel 1.

Et medlem som ved permisjon uten lønn eller med delvis lønn betaler frivillig premie til pensjonsordningen, skal innbetale slik premie direkte til pensjonsordningen innen de frister styret fastsetter. Etter forfall kan det kreves renter etter en rentesats som fastsettes av styret. Hvis premien ikke blir betalt, blir tiden ikke registrert som pensjonsgivende. Varsel om dette må gis i samsvar med forsikringsavtalelovens §§ 14-1 og 14-2.

Endret ved lover 16 juni 1995 nr. 32, 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

§ 31.

Arbeidsgiveren skal betale et tilskott til pensjonsordningen som beregnes som en fast prosent av innskottsgrunnlaget.

Prosentsatsen fastsettes slik at arbeidsgivernes tilskott sammen med medlemmenes innskott er tilstrekkelig til etter forsikringsteknisk gjennomsnittsberegning å dekke utgiftene ved pensjonsordningen.

Arbeidsgiveren skal videre betale et egenkapitalinnskott som en årlig fastsatt prosent av innskottsgrunnlaget.

Prosentsatsene for premietilskott og for egenkapitaltilskott fastsettes av pensjonsordningens styre og godkjennes av departementet. Prosentsatsen for premietilskott tas opp til revisjon minst hvert femte år. Prosentsatsen for egenkapitaltilskott fastsettes for ett år ad gangen.
Endret ved lover 18 des 1992 nr. 143, 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

Kapittel 9. Administrasjon.

Overskriften endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 32.

1. Pensjonsordningen for sykepleiere skal ha et styre på tre medlemmer med personlige varamenn som oppnevnes av departementet for fire år om gangen. Ett av medlemmene skal representere sykepleierne og ett arbeidsgiverne. Det tredje medlem er styrets formann. Departementet treffer vedtak om godtgjørelse til styremedlemmene.
2. Styret er vedtaksført når tre medlemmer er til stede. Til gyldig vedtak kreves vanlig flertall.
3. Styret skal legge fram melding og regnskap hvert år.
Endret ved lov 19 juni 1969 nr. 54.

§ 33.

Kongen treffer bestemmelse om på hvilken måte den daglige administrasjon av pensjonsordningen skal gjennomføres.

Pensjonsordningen bærer selv sine utgifter til administrasjon.
Endret ved lov 16 juni 1971 nr. 62.

Kapittel 10. Anke.

Kapitlet med tidligere §§ 34 og 35 opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 10, tilføyd igjen ved lov 16 juni 2000 nr. 43, overskrift endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 34.

Vedtak om ytelser fra pensjonsordningen for sykepleiere kan ankes inn for Trygderetten, jf lov 16. desember 1966 nr. 9.
Opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 10, tilføyd igjen ved lov 16 juni 2000 nr. 43.

Kapittel 11. Forskjellige bestemmelser.

Overskriften endret ved lov 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 35.

Ytelsene som gis i medhold av denne loven, samordnes etter bestemmelsene i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser.
Opphevet ved lov 16 des 1966 nr. 10, tilføyd ved lov 16 juni 2000 nr. 43 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1256).

§ 36.

Enhver arbeidsgiver plikter å sende pensjonsordningen meldinger og innberetninger om de arbeidstakere arbeidsgiveren har i sin tjeneste, og som omfattes av denne lov. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

Den som krever pensjon etter denne loven, plikter å gi de opplysninger som er nødvendige for at pensjonsordningen skal kunne ta stilling til pensjonskravet og til enhver tid utbetale riktig pensjon.

Pensjonsordningen kan sette som vilkår for tilståelse av ytelser at vedkommende samtidig setter fram krav om ytelser etter folketrygdloven. Dette gjelder ikke for pensjon etter kapittel 4 a, med unntak av pensjon etter § 11 h. Departementet kan gi forskrift om dette.

Bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse § 45 b om behandling av personopplysninger gjelder tilsvarende.

Dersom en pensjonist har mottatt pensjon i strid med redelighet og god tro,

kan beløpet kreves tilbakebetalt. Feil utbetalt pensjon kan også kreves tilbakebetalt dersom pensjonisten, eller noen som har handlet på pensjonistens vegne, uaktsomt har gitt feilaktige, mangelfulle eller misvisende opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes en feil fra pensjonsordningens side, og mottakeren burde ha forstått dette. Beløpet kan trekkes i framtidige ytelser.

Også i andre tilfelle enn nevnt i fjerde ledd kan feil utbetalt pensjon kreves tilbakebetalt når dette ikke ville virke urimelig. Tilbakebetalingskrav i medhold av dette ledd er begrenset til en eventuell berikelse.

Endret ved lover 16 juni 1971 nr. 62, 8 juni 1979 nr. 52, 16 mai 1986 nr. 21, 29 nov 1996 nr. 74, 16 juni 2000 nr. 43, 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 4 des 2020 nr. 132, 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 37.

Med samtykke av departementet kan pensjonskassens styre treffe overenskomst med en annen pensjonsinnretning eller en kommune om overføring av medlemmer og pensjonister. I overenskomsten bestemmes i hvilken utstrekning de overførte medlemmer skal få tidligere tjenestetid regnet med, og hvorledes oppgjøret for de overførte pensjonsrettigheter skal skje. Skal denne overføring skje ved løpende pensjonsytelser når disse i de enkelte tilfelle blir aktuelle, bestemmes i overenskomsten i hvilken utstrekning avgjørelser truffet av den annen pensjonsinnretning får virkning for igangsetting og opphør av pensjoner etter denne lov hvor dette ikke følger av loven. I overenskomsten kan bestemmes at det skal ses bort fra slike begrensninger i retten til løpende pensjon som følge av at vedkommende, når pensjonstilfellet inntreffer, har fratrådt stilling eller arbeid som omfattes av loven, dog skal pensjoner som overføres til den annen pensjonsordning beregnes i forhold til den oppsatte alderspensjon.

Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel, bilaterale avtaler som nevnt i andre ledd og forordninger og avtaler som nevnt i folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.

Endret ved lover 16 juni 1971 nr. 62, 4 des 1992 nr. 132, 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 38.

Rettigheter og plikter etter denne lov kan endres ved seinere lov.

§ 39.

Påslagsbeholdningen etter § 11 b og betingetbeholdningen etter § 11 e reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten.Ved reduksjon av uttaksgrad eller stans av påslagspensjon skal reguleringen av påslagsbeholdningen ta hensyn til når i året endringen fant sted.

Regulering av alderspensjon etter kapittel 4 under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Regulering av alderspensjon etter kapittel 4 a under utbetaling foretas ved at pensjonen reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med gjennomsnittet av lønns- og prisvekst, likevel slik at alderspensjon etter § 11 h reguleres etter første punktum. Ved førstegangsuttak og ved økning av uttaksgrad skal reguleringen ta hensyn til når i året uttaket eller gradsendringen fant sted. Overgangstillegg etter § 11 j beregnes av det til enhver tid gjeldende grunnbeløpet i folketrygden.

Regulering av midlertidig uførepensjon, uførepensjon og enke- og enkemannspensjon under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten fram til fylte 67 år. Deretter reguleres pensjonsgrunnlaget i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Bestemmelsen i andre ledd tredje punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter 67 år. Barnepensjon reguleres etter første punktum i leddet her.

Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som fratrer sin stilling med alderspensjon etter kapittel 4 eller avtalefestet pensjon før 67 år, skal omregnes fra måneden etter fylte 67 år ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsestidspunktet og fram til omregningstidspunktet. Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som etter § 7 tredje ledd andre punktum får alderspensjon fra fylte 65 år, skal omregnes på tilsvarende måte. Bestemmelsen i andre ledd tredje punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter at pensjonsgrunnlaget er omregnet. Dersom medlemmet dør før omregningstidspunktet ved 65 eller 67 år, skal pensjonsgrunnlaget ved beregningen av ektefellepensjon etter kapittel 6 og barnepensjon etter kapittel 7 omregnes ved at det oppreguleres med lønnsveksten fra fratredelsestidspunktet og fram til virkningstidspunktet for pensjonen.

Pensjonsgrunnlaget for medlemmer som fratrer sin stilling uten rett til straks å få pensjon etter denne lov eller avtalefestet pensjon fra arbeidsgiver, jf. § 10, reguleres med lønnsveksten fram til tidspunktet det ytes pensjon etter

loven her. Det samme gjelder pensjonsgrunnlaget for oppsatt alderspensjon etter § 11 h før pensjonen tas ut. Når en arbeidstaker har gått over fra et høyere til et lavere samlet pensjonsgrunnlag, jf. § 8 tredje ledd, skal det tidligere grunnlaget som har betydning for pensjonsberegningen reguleres tilsvarende.

Ved regulering av beholdninger, pensjoner og pensjonsgrunnlag etter første til femte ledd benyttes de reguleringsfaktorer Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd og § 20-18 åttende ledd.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av denne paragrafen. Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 17 des 2010 nr. 77, endret ved lover 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 40.

Denne lov trer i kraft 1 juli 1962.

Fra samme tid oppheves Stortingets vedtak av 10. juli 1922, 7 juni 1948, 22 juni 1949, 15 juni 1956 og 8 mai 1957 om innlemming av sykepleiere i Statens pensjonskasse.

Samtlige sykepleiere som er innlemmet i Statens pensjonskasse med hjemmel i de nevnte Stortingsvedtak, som ikke har nådd den fastsatte aldersgrense i Statens pensjonskasse og som er i tjeneste 1 juli 1962, overføres fra samme tidspunkt til Pensjonsordningen for sykepleiere. Den pensjonsgivende tjenestetid disse sykepleiere pr. 1 juli 1962 er godskrevet i Statens pensjonskasse på grunnlag av medlemskap etter foran nevnte stortingsvedtak skal samtidig overføres til pensjonsordningen for sykepleiere.

Statens pensjonskasse foretar et engangsoppgjør med pensjonsordningen for sykepleiere svarende til kapitalverdien på overføringsdagen av det ansvar for oppsatte pensjoner Pensjonskassen blir fritatt for vedrørende de i foregående ledd nevnte sykepleiere.

Lov om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster og mineralforekomster

§ 1.

Denne lov gjelder vitenskapelig utforskning av havbunnen og grunnen under denne og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster og mineralforekomster i indre norsk farvann, på norsk sjøterritorium og på kontinentalsokkelen. Med kontinentalsokkelen menes Norges kontinentalsokkel som fastsatt i lov 18. juni 2021 nr. 89.

Kongen kan gi forskrift om virksomhet som er omfattet av denne loven.

Loven kommer også til anvendelse ved virksomhet som nevnt i første ledd i området utenfor den norske del av kontinentalsokkelen dersom dette følger av særskilt avtale med fremmed stat eller av folkeretten for øvrig.

Loven får ikke anvendelse på utnyttelse av bunnfaste arter i og på norsk kontinentalsokkel.

Endret ved lover 25 mars 1977 nr. 21, 22 mars 1985 nr. 11, 29 nov 1996 nr. 72 (ikr. 1 juli 1997), 30 juni 2006 nr. 60 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 741), 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355), 22 mars 2019 nr. 7 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 22 mars 2019 nr. 264), 18 juni 2021 nr. 89 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2009).

§ 2.

Retten til undersjøiske naturforekomster tilligger staten.

Kongen kan gi norske eller utenlandske personer, herunder også stiftelser, selskaper og andre sammenslutninger, adgang til å undersøke eller utnytte naturforekomstene. Det kan settes bestemte vilkår for slike tillatelser.

Endret ved lover 22 mars 1985 nr. 11, 13 mars 1992 nr. 25, 24 juni 1994 nr. 33, 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355), 22 mars 2019 nr. 7 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 22 mars 2019 nr. 264).

§ 3.

All vitenskapelig utforskning av havbunnen og grunnen under denne krever tillatelse fra departementet eller den det bemyndiger. Det kan settes bestemte vilkår for slike tillatelser.
Endret ved lover 22 mars 1985 nr. 11, 22 mars 2019 nr. 7 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 22 mars 2019 nr. 264).

§ 4.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder. Forsøk straffes på samme måte.
Opphevet ved lov 22 mars 1985 nr. 11, tilføyd igjen ved lov 24 juni 1994 nr. 33, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 22 mars 1985 nr. 11.

§ 6.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om vegar (veglova)

Kap. I. Inndeling og nedlegging av vegar.

§ 1.

Offentlig veg er veg eller gate som er open for allmenn ferdsel og som blir halden ved like av stat, fylkeskommune eller kommune etter reglane i kap. IV. Alle andre vegar eller gater blir i denne lova å rekne for private.

Til veg blir òg rekna opplagsplass, parkeringsplass, haldeplass, bru, ferjekai eller anna kai som står i beinveges samband med veg eller gate.
Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 1 a.

Formålet med denne lova er å tryggje planlegging, bygging, vedlikehald og drift av offentlege og private vegar, slik at trafikken på dei kan gå på eit vis som trafikantane og samfunnet til ei kvar tid kan vere tente med. Det er ei overordna målsetting for vegstyremaktene å skape størst mogleg trygg og god avvikling av trafikken og ta omsyn til grannane, eit godt miljø og andre samfunnsinteresser elles.
Føyd til med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996).

§ 2.

Offentlige vegar er riksvegar, fylkesvegar og kommunale vegar.
– – –
Departementet kan gi nærare føresegner om gruppering og klassifisering av offentlige vegar.
Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996), 19 juni 2009 nr. 109 (ikr. 1 jan 2010).

§ 3.

Alle vegar som var riksvegar etter den tidligare veglova, er riksvegar etter denne lova, dersom ikkje anna blir fastsett med heimel i lova.
Etter at fylkeskommunen – i Oslo kommunen – har uttala seg, kan departementet ta opp fylkesveg, kommunal veg eller privat veg som riksveg.
Endra med lover 5 juni 1970 nr. 36, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996).

§ 4.

Alle vegar som var fylkesvegar eller bygdevegar etter den tidligare veglova, er fylkesvegar etter denne lova, dersom ikkje anna blir fastsett med heimel i lova.
Etter at kommunen har uttala seg, kan fylkeskommunen ta opp kommunal veg eller privat veg som fylkesveg.
Endra med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996).

§ 5.

Alle vegar som utan å vere tatt opp som bygdevegar etter den tidligare veglova, var haldne ved like av ein kommune, er kommunale vegar etter denne lova,

dersom ikkje anna blir fastsett med heimel i lova.

Kommunen kan gjere vedtak om å ta opp privat veg som kommunal veg. Jamvel om slikt vedtak ikkje er gjort, er ein veg å rekne for kommunal veg når kommunen har tatt over vedlikehaldet etter reglar i plan- og bygningslova. Endra med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996).

§ 6.

Vedtak om bygging av offentlig veg gjer Stortinget for riksveg, vedkomande fylkeskommune for fylkesveg og vedkomande kommune for kommunal veg. Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 7.

Etter at fylkeskommunen – i Oslo kommunen – har uttala seg, kan departementet gjere vedtak om at riksveg skal leggjast ned eller gjerast om til fylkesveg eller til kommunal veg.

Etter at kommunen har uttala seg, kan fylkeskommunen gjere vedtak om at fylkesveg skal leggast ned eller gjerast om til kommunal veg.

Kommunen kan gjere vedtak om at kommunal veg skal leggast ned.

Vedtak etter første og andre ledd kan likevel ikkje settast i verk utan at vegen oppfyller tekniske krav etter nærare retningsliner gitt av departementet. Endra med lover 5 juni 1970 nr. 36, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996), 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 15 apr 1997).

§ 8.

Blir offentlig veg nedlagt, kan vedkomande styremakt gjere vedtak om at veggrunnen heilt ut eller delvis skal nyttast til anna offentlig vegføremål eller til føremon for ferdsla eller dei vegfarande. Som føremon for ferdsla eller dei vegfarande vert òg rekna at bruer, murar, vegstykke eller andre delar av vegen etter vegstyremakta sitt skjønn er verneverdig slik at den bør haldast ved like for komande slekter.

Nedlagd offentleg veg som ikkje blir nytta til anna føremål etter første ledd, kan vedkommande styremakt legge ut til bruk som privat veg etter denne lova.

Blir offentlig veg nedlagt, og veggrunnen ikkje blir nytta til anna føremål etter første ledd, og vegen heller ikkje blir utlagt til privat veg, har eigar av eigedom som støyter til vegen rett til å krevje veggrunnen lagt til eigedomen sin mot vederlag etter skjønn, eller dersom ny veg skal byggast over eigedomen

hans, mot frådrag etter skjønn i vederlaget for eigedomsinngrep til slik veg. Støyter fleire eigedomar til vegen, skal moglig tvist om fordelinga avgjerast ved skjønn.
Endra med lover 30 juni 1978 nr. 71, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996).

Kap. II. Vegstyremaktene.

§ 9.

Statens vegvesen med eit Vegdirektorat er vegstyremakt for riksvegar, under leiing av ein vegdirektør. Departementet gir nærare føresegner om korleis Statens vegvesen skal vere organisert, og kva styringsområde det skal ha. Departementet kan gi føresegn om at styremakt som Statens vegvesen har til å gjere vedtak som gjeld utbygging, drift og vedlikehald av bestemte riksvegar, skal leggjast til eit statleg utbyggingsselskap for veg. Statens vegvesen kan i forskrift bestemme at styremakt som gjeld utbygging, drift og vedlikehald av riksvegar, skal leggjast til fylkeskommunen og kommunen.

Vegstyremakt for fylkesvegar er fylkeskommunen. Fylkeskommunen kan i forskrift bestemme at styremakt som gjeld utbygging, drift og vedlikehald av fylkesveg, skal leggjast til Statens vegvesen og kommunen.

Vegstyremakt for kommunale vegar er kommunen.
Endra med lover 5 juni 1964 nr. 1, 28 jan 1977 nr. 3, 30 juni 1978 nr. 71, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 16 des 2016 nr. 100 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1606), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 10.

Statens vegvesen, eit statleg utbyggingsselskap for veg med oppgåver etter § 9 første ledd, fylkeskommunen og kommunen, har eit sjølvstendig ansvar for samfunnstryggleik og beredskap for høvesvis riksveg, fylkesveg og kommunal veg. Statens vegvesen har ansvar for nasjonale oppgåver som gjeld samfunnstryggleik og beredskap, nasjonalt register for vegdata og trafikkinformasjon for offentleg veg.

Departementet kan i forskrift gi nærare føresegner om ansvar og samarbeidsplikt etter første ledd.
Endra med lover 5 juni 1970 nr. 36, 31 aug 1990 nr. 55, 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 19 juni 2009 nr. 109 (ikr. 1 jan 2010), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 11.

For forvaltningsavgjerder etter denne lova gjeld reglane i forvaltningslova.

Vegdirektoratet er klageinstans for vedtak gjort av eit statleg utbyggingsselskap for veg dersom ikkje anna følgjer av tredje ledd. Departementet kan i forskrift gi føresegner som fråvik føresegna i første punktum.

Statsforvaltaren er klageinstans i avkjørslesaker for riksvegar.

Statens vegvesen er klageinstans der styremakt er lagd til fylkeskommunen eller kommunen ved forskrift etter § 9 første ledd fjerde punktum.

Fylkeskommunen er klageinstans der styremakt er lagd til Statens vegvesen eller kommunen ved forskrift etter § 9 andre ledd andre punktum.

Endra med lover 19 juni 1969 nr. 54, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 mai 2000 iflg. res. 7 apr 2000 nr. 317), 7 apr 2000 nr. 21 (ikr. 1 mai 2000 iflg. res. 7 apr 2000 nr. 318), 16 des 2016 nr. 100 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1606), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

Kap. II A. Tilsyn med riksveg.

Kapitlet tilføyd med lov 16 des 2016 nr. 99 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1586).

§ 11 a. Vegtilsynet

Vegtilsynet skal føre tilsyn med at Statens vegvesen og det statlege utbyggingsselskapet for veg oppfyller dei pliktar som følgjer av § 11 b.

Departementet fastset instruks for Vegtilsynet.

Tilføyd med lov 16 des 2016 nr. 99 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1586).

§ 11 b. Plikt til å ha og bruke styringssystem m.m.

Statens vegvesen og det statlege utbyggingsselskapet for veg skal ha og bruke tilstrekkelege og effektive styringssystem for å sikre tryggleiken knytt til riksvegane.

Departementet kan i forskrift gi utfyllande reglar om plikta etter fyrste ledd.

Tilføyd med lov 16 des 2016 nr. 99 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1586).

§ 11 c. Opplysingsplikt

Statens vegvesen og det statlege utbyggingsselskapet for veg skal innanfor fastsett frist gi dei opplysingane og dokumenta som Vegtilsynet krev. Det same gjeld entreprenørar, konsulentar og andre som utfører oppgåver eller som elles samhandlar med Statens vegvesen eller det statlege utbyggingsselskapet for veg. Vegtilsynet kan bestemme i kva for form opplysingane skal bli gitt.

Opplysingsplikten gjeld berre dei opplysningane som Vegtilsynet finn naudsynte for å kunne utføre oppgåvene sine etter lova.

Tilføyd med lov 16 des 2016 nr. 99 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1586).

§ 11 d. Pålegg om retting

Vegtilsynet kan pålegge retting innan ein fastsett frist dersom tilsynet viser avvik frå plikta til å ha og bruke styringssystem i medhald av § 11 b.

Kostnadene ved å gjennomføre pålegget skal dekkast av den ansvarlege verksemda.

Tilføyd med lov 16 des 2016 nr. 99 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1586).

§ 11 e. Tvangsmulkt

Dersom pålegg etter § 11 d ikkje er følgt innan fristen, kan Vegtilsynet treffe vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkta kan fastsettast som ei laupande mulkt eller som eit beløp som forfell ved kvart brot. Tvangsmulkt lauper ikkje dersom etterleving blir umogeleg og årsaka til dette ikkje ligg hos den ansvarlege.

Tvangsmulkta si storleik fastsetjast med omsyn til kor viktig det er at pålegget blir gjennomført, og kva for kostnader det truleg fører med seg.

Ilegging av tvangsmulkt kan påklagast særskilt.

Departementet kan gi utfyllande reglar om fastsetting av tvangsmulkt.

Føyd til med lov 16 des 2016 nr. 99 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1586).

Kapittel II B. Personopplysningar.

Føyd til med lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 11 f. Handsaming av personopplysningar

Vegstyremaktene etter kapittel II og tilsynsmyndigheita etter kapittel II A kan handsame[1] personopplysningar[2] når det er naudsynt for å utføre oppgåver gitt i eller i medhald av lova her, eller for å oppfylle internasjonale plikter under verkeområdet til lova. Det same gjeld eit statleg utbyggingsselskap for veg som er tildelt oppgåver i medhald av § 9 første ledd.

Departementet kan gi forskrift om handsaming av personopplysningar, slik som føresegner om formålet med handsaminga, kva for opplysningar som kan handsamast, korleis opplysningar skal handsamast, vilkår for eventuell utlevering, bruk av datahandsamar, krav til sletting og krav til samanstillingar av personopplysningar til bruk for forsking og statistiske formål.
Føyd til med lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).
1 Sjå EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5e (forordning (EU) 2016/679) art. 4 nr. 2.
2 Sjå EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5e (forordning (EU) 2016/679) art. 4 nr. 1.

Kap. III. Planlegging, anlegg og vedlikehold av veg.

§ 12.

Planlegging av riksveg, fylkesveg og kommunal veg skal skje etter reglane om planlegging i plan- og bygningslova.
Endra med lover 14 juni 1985 nr. 77, 21 apr 1989 nr. 17, 7 apr 2000 nr. 21 (ikr. 1 mai 2000 iflg. res. 7 apr 2000 nr. 318).

§ 13.

Departementet gir føresegner om anlegg av offentlig veg (vegnormalar).

§ 14.

Når Stortinget har gjort vedtak om bygging eller utbetring av riksvegar, kan Vegdirektoratet fastsette at vedkomande kommune skal syte for eigedomsinngrep etter §§ 49 og 50, jfr. § 60, og for å få gjort arbeidet på riksvegstrekningar som ligg i kommunen. Arbeidet skal gjerast i samsvar med godkjent plan.
Endra med lov 30 juni 1978 nr. 71.

§ 15.

Når fylkeskommunen har gjort vedtak om bygging eller utbetring av fylkesveg kan fylkeskommunen fastsette at vedkomande kommune skal syte for eigedomsinngrep etter §§ 49 og 50, jfr. § 60, og for å få gjort arbeidet på fylkesvegstrekningar som ligg i kommunen. Arbeidet skal gjerast i samsvar med godkjent plan.
Endra med lover 30 juni 1978 nr. 71, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996).

§ 16.

Departementet gir nærare føresegner om drift og vedlikehald av offentlig veg. Departementet avgjer i tvilstilfelle med endelig verknad kva som skal reknast som vedlikehald.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 109 (ikr. 1 jan 2010).

§ 17.

Vegdirektoratet kan fastsette at riksvegstrekningar i ein kommune skal haldast ved like av kommunen.

§ 18.

Fylkeskommunen kan fastsette at fylkesvegstrekningar i ein kommune skal haldast ved like av kommunen.
Endra med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996).

Kap. IV. Vegutgifter.

§ 19. (Oppheva)

Oppheva med lov 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 20.

Staten ber utgiftene til planlegging, bygging, utbetring, vedlikehald og drift av riksvegar, her òg utgiftene til eigedomsinngrep. Eit statleg utbyggingsselskap for

veg ber desse utgiftene for riksvegar som selskapet har ansvaret for. Fylkeskommunen ber desse utgiftene for fylkesvegar og kommunen for kommunale vegar.

Det som er fastsett i første ledd er ikkje til hinder for at vegstyremaktene i særlege høve blir samde om ei nærare fastsett fordeling når det gjeld utgifter til planlegging, bygging og utbetring av veg.

Syter ein kommune for utgifter etter denne paragrafen, gitt med pålegg frå stat eller fylke med heimel i §§ 14, 15, 17 eller 18, skal dei utgiftene kommunen har, refunderast etter retningsliner som departementet fastset.

Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996), 16 des 2016 nr. 100 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1606).

§ 21.

Paragrafen her gjeld avtalar mellom vedkomande vegstyremakt og det selskapet som skal finansiere og stå for utbygging av ein offentleg veg, og stå for drift og vedlikehald av vegen i minst ti år etter at han er opna for trafikk.

Paragrafen gjeld berre dersom det følgjer av avtalen at minst halvparten av selskapet sitt vederlag skal betalast etter at vegen er opna for trafikk, og at dette vederlaget skal betalast i samsvar med avtalen fram til selskapet si plikt til å drifte og vedlikehalde vegen tek slutt.

Om det vert opna konkurs i selskapet sitt bu, har konkursbuet ikkje rett til å tre inn i ein avtale som nemnt i paragrafen her.

Departementet kan gje føresegner om utfylling og gjennomføring av paragrafen her.

Endra med lover 5 juni 1970 nr. 36, 20 des 1974 nr. 75, 30 juni 1978 nr. 71, 31 mai 1985 nr. 41, oppheva med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996 iflg. res. 1 mars 1996 nr. 226), føyd til igjen med lov 15 des 2006 nr. 92 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1421).

§ 22.

Om det vert opna konkurs i eit statleg utbyggingsselskap for veg, har buet ikkje rett til å tre inn i selskapet sine avtaler med staten om utbygging, drift og vedlikehald av riksvegar.

Oppheva med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996 iflg. res. 1 mars 1996 nr. 226), tilføyd med lov 16 des 2016 nr. 100 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1606).

§ 23. (Oppheva)

Endra med lover 31 mai 1985 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 90, oppheva med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996 iflg. res. 1 mars 1996 nr. 226).

§ 24. (Oppheva)

Endra med lov 31 mai 1985 nr. 41, oppheva med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996 iflg. res. 1 mars 1996 nr. 226).

§ 25. (Oppheva)

Oppheva med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996 iflg. res. 1 mars 1996 nr. 226).

§ 26.

Har minst 2/3 av dei interesserte eigarar eller brukarar av matrikulert jord eller annen fast eigedom gitt tilsegn om å yte tilskott til bygging eller utbetring av fylkesveg eller kommunal veg med arbeid eller pengar eller på annen måte, og har dei gjort vedtak om å dekke minst halvparten av det tilskottet som kommunen eller fylkeskommunen har rekna med frå dei interesserte, har alle interesserte plikt til å skyte til ein tilmålt part til tiltaket, slik at også resten blir dekt. Det skal avgjerast ved skjønn korleis det tilskottet som vantar frå dei interesserte skal delast mellom dei.

Ingen kan påleggast eit større tilskott enn det som svarar til den nytten som skjønnet finn at han vil ha av vegen, i tilfelle med frådrag for det frivillige tilskottet hans. Når det nemnde omsynet er tatt, kan det ved fastsetting av det tvungne tilskottet også takast omsyn til den økonomiske evna åt den tilskottspliktige. Spørsmålet om kven som skal reknast å vere interessert i vegen, skal avgjerast ved skjønn.

Kommunen ber utgiftene til underskjønn etter denne paragrafen.
Endra med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996).

§ 27.

Med samtykke frå Stortinget kan departementet fastsetje at det skal krevjast bompengar på offentleg veg, fastsetje storleiken på avgiftene, og setje vilkår om bestemt bruk av avgiftsmidlane. Bompengane kan nyttast til alle tiltak som

denne lova gir heimel for. Dessutan kan dei nyttast til investeringar i faste anlegg og installasjonar for kollektivtrafikk på jernbane, inkludert sporveg og tunnelbane.

Med samtykke frå Stortinget kan departementet fastsetje særskilde ordningar for bompengar i byområde, med takstar som er tilpassa dei særskilde behova i området, ut frå omsyn til transportløysingane i området, bruken av arealet, lokalmiljøet eller liknande. Ut frå behova kan det fastsetjast takstar som er baserte på køyretøya si vekt, påverkar val av reisemiddel, varierer ut frå tida på døgnet, varierer ut frå dei ulike køyretøya sine miljøeigenskapar eller liknande. Føresegnene om vilkår og bruk av bompengar i første ledd gjeld tilsvarande. Som del av ein plan om eit heilskapleg og samordna transportsystem i eit byområde, kan bompengar nyttast til tiltak for drift av kollektivtrafikk.

Departementet kan i forskrift fastsetje mellombelse endra bompengetakstar til bruk i avgrensa periodar innanfor eksisterande bompengeordningar i byområde når det er fare for og ved overskriding av grenseverdiane for konsentrasjon av forureining i luft utandørs fastsett i forskrift med heimel i forurensningsloven § 9. Bruken av takstane føreset vedtak av kommunen og fylkeskommunen. Inntekter frå dei endra takstane skal gå til å nedbetale dei prosjekta som er prioriterte i bompengeordninga det gjeld. Departementet kan i forskrifta likevel fastsetje føresegner om at inntekter frå dei endra takstane kan bli brukt til tiltak for å få ned trafikken i perioden det gjeld.

Med samtykke frå departementet kan rett til å krevje inn bompengar pantsetjast. Ei slik pantsetjing omfattar den rett pantsetjaren har til den eller dei eigedomane der det ligg eller skal liggja bomstasjon eller til eigedom som har samanheng med drifta av bompengeinnkrevinga. Panterett i rett til å krevje inn bompengar får rettvern ved å tinglysast i grunnboka på den eller dei eigedomane som er nemnde i førre punktum. Andre fordringshavarar enn panthavaren har ikkje rett til dekking i retten til å krevje inn bompengar.

Selskap eller andre juridiske personar som er gitt fullmakt frå departementet til å krevje inn bompengar, kan handsame personopplysningar når det er naudsynt for å utføre denne oppgåva. Det same gjeld selskap eller andre juridiske personar som utfører tenester på bompengeområdet i medhald av forskrift til denne lova, og når Statens vegvesen utfører oppgåver på bompengeområdet. Personopplysningar som nemnt i personvernforordninga artikkel 9 nr. 1 kan berre handsamast etter første og andre punktum dersom det er strengt naudsynt ut frå formålet med handsaminga. Dei som har heimel etter første og andre punktum til å handsame personopplysningar, kan levere ut opplysningar til tredjepartar når internasjonale rettsakter eller avtaler som Noreg er bunde av, opnar for ei slik utlevering.

Departementet kan gi forskrift om handsaming av personopplysningar, slik som føresegner om formålet med handsaminga, kva for opplysningar som kan handsamast, korleis opplysningar skal handsamast, vilkår for eventuell utlevering, bruk av datahandsamar, vilkår for handsaming av sensitive personopplysningar, krav til sletting og krav til eventuelle samanstillingar av personopplysningar til bruk for forsking og statistiske formål.

Departementet kan i forskrift fastsetje generelle føresegner om takstar etter første og andre ledd og føresegner om plikta til å betale bompengar.
Endra med lover 10 juni 1988 nr. 47, 17 des 1993 nr. 129, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996), 4 apr 2008 nr. 8 (ikr. 4 apr 2008 iflg. res. 4 apr 2008 nr. 318), 22 juni 2012 nr. 59, 16 juni 2017 nr. 75 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 788), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 27 A.

Under spesielle geografiske tilhøve og når dei lokale tilhøva elles ligg til rette for det, kan departementet med samtykke frå Stortinget fastsette at det skal krevjast inn finansieringstilskot på omsetting av drivstoff til motorvogn og fastsette storleiken på tilskotet. Tilskotsmidlane kan berre nyttast til finansiering av bygging av offentleg veg.

Departementet gjev nærare føresegner om gjennomføringa av denne paragrafen.
Føyd til med lov 18 mai 1990 nr. 13.

§ 28.

Dersom andre enn stat, fylkeskommune eller kommune har ei særskilt plikt til å yte tilskott til anlegg eller vedlikehald av offentleg veg, skal føresegnene i denne lova ikkje gjere noko endring i dette. Føresegnene i § 20 gjer inga endring i den plikt som etter eldre lokale reglar i einskilde kommunar måtte kvile på eigarane av tilstøytande grunn til å syte for snørydding o.l. på fortau.
Endra med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996).

Kap. V. Byggverk m.m., avkjørsle, gjerde og grind.

§ 29.

Langs offentleg veg skal det vere byggegrenser fastsette med heimel i denne lova, dersom ikkje anna følgjer av arealdel av kommuneplan eller

reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Byggegrensene skal ta vare på dei krava som ein må ha til vegsystemet og til trafikken og til miljøet på eigedom som grenser opp til vegen og medverke til å ta vare på miljøomsyn og andre samfunnsomsyn.

Byggegrensene skal gå i ein avstand på 50 meter frå riksveg og fylkesveg og 15 meter frå kommunal veg. For gang- og sykkelveg er avstanden 15 meter (anten vegen er riksveg, fylkesveg eller kommunal veg). Føresegnene i dette leddet gjeld dersom ikkje anna følgjer av føresegnene i tredje, fjerde og femte ledd. Avstanden skal reknast frå midtlina i høvevis kjørebana, eller gang- og sykkelvegen. Har vegen åtskilde kjørebaner, eller er det tvil om kva som bør reknast for midtline, avgjer vegstyremakta kva line avstanden skal reknast frå.

Departementet kan for særskilt fastsette riksvegstrekningar sette større eller mindre avstand enn den som er nemnt i andre ledd, likevel ikkje større enn 100 meter. For fylkesveg kan fylkeskommunen for særskilt fastsette strekningar sette ein større avstand enn den som er nemnt i andre ledd, likevel ikkje større enn 50 meter.

For fylkesveg kan fylkeskommunen for særskilt fastsett strekning sette byggegrensa til ein mindre avstand enn den som er nemnt i andre ledd, likevel ikkje mindre enn 15 meter.

Ved kryss i plan mellom

1. offentlege vegar,
2. offentlege vegar og andre vegar som er opne for allmen ferdsle,
3. offentlege vegar og jarnveg eller sporveg,

skal byggegrensa følgje den rette lina mellom punkt på midtlina åt vegane (jernbana, sporvegen) 60 meter frå skjeringspunktet åt midtlinene ved kryss med riksveg og fylkesveg og 40 meter frå skjeringspunktet ved andre kryss. I særskilde høve kan vegstyremakta fastsette ei anna byggegrense for det einskilde krysset. Høyrer dei kryssande vegane ikkje under same vegstyremakt, tar den høgste av desse styremaktene avgjerd i saka.

Før det blir tatt avgjerd etter tredje, fjerde eller femte ledd, skal vedkomande kommune få høve til å seie si meining. Eigarane av dei eigedomar som vedtaket får verknad for, skal gis skriftlig melding om avgjerda.

Dei avstandane som er oppgitt i denne paragrafen, skal målast vassrett og i rett line.

Endra med lover 14 juni 1985 nr. 77, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. hv. 1 apr 1996 og 1 juli 1996), 7 apr 2000 nr. 21 (ikr. 1 mai 2000 iflg. res. 7 apr 2000 nr. 318), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 19 juni 2009 nr. 109 (ikr. 1 jan 2010).

§ 30.

Utan særskilt løyve frå vegstyremakta kan byggverk, her òg laus kiosk, opplag eller anna større innretning ikkje plasserast innafor byggegrenser som er fastsette i eller med heimel i § 29.

Føresegnene i første ledd skal gjelde tilsvarande for vareramper, murar og liknande innretningar, for utsprengde og utgravne rom og for nettstasjonar og andre byggverk m.v. i tilknyting til leidningar som nemnde i § 32. Det same gjeld for gjerde som kan hindre fri sikt, dersom ikkje anna følgjer av §§ 44 flg.

Etter nærare føresegner som vegstyremaktene fastsett, kan skogsvirke plasserast ved offentlig veg.

Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. hhv. 1 apr 1996 og 1 juli 1996), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 30 a.

Erstatning på grunn av byggegrenser fastsette i eller i medhald av § 29, jfr. § 30, kan bortsett frå i ekspropriasjonssak berre krevjast av den som har søkt om løyve etter § 30 og som, etter at han har fått avslag, har klaga saka inn for høgre styremakt og har fått klageavgjerda mot seg. Kravet vert forelda eit år etter at vedkommande har fått melding om avgjerda eller er blitt kjent med eller burde ha gjort seg kjent med henne.

Første leden gjeld tilsvarande for krav om erstatning for forbod fastsette i eller i medhald av føresegnene i §§ 32-35.

Føyd til med lov 21 mai 1967 nr. 4.

§ 31.

Vegstyremakta kan gi påbod om at tre, busker og annen plantevekst innafor byggegrenser som er fastsette i eller med heimel i § 29, skal tas bort eller skjerast ned i den mon det blir funne naudsynt av omsyn til ferdsla eller vegvedlikehaldet.

Eigar eller rettshavar har krav på vederlag etter skjønn for skade og ulempe som er ei følgje av påbodet, og for utgifter med borttaking eller nedskjering.

Vil eigaren eller rettshavaren ikkje etterkome påbodet i første ledd innan den fristen som er fastsett i påbodet eller seinare, kan vegstyremakta syte for at arbeidet blir gjort. I så fall skal eigaren eller rettshavaren ha vederlag etter skjønn for skade og ulempe.

Er det i tide gitt skriftlig melding om at det ikkje er tillate å plante slike

vekstar, har eigaren eller rettshavaren ikkje krav på vederlag.
Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996), 7 apr 2000 nr. 21 (ikr. 1 mai 2000 iflg. res. 7 apr 2000 nr. 318), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 32.

Elektrisk eller annen kraftleidning, leidning for elektronisk kommunikasjon, vass-, kloakk- eller annen leidning eller renne av alle slag, løypestreng, taubane eller privat skinnegang eller feste for leidning m.m. som nemnt, må ikkje utan særskilt løyve frå vegstyremakta leggast over, under, langs eller nærare offentlig veg enn 3 meter frå vegkant, målt vassrett. Dersom omsynet til trygg ferdsel, vegvedlikehaldet eller moglig seinare utbetring av vegen tilseier det, kan vegstyremakta for særskilt fastsatte strekningar sette ein større avstand, men ikkje større enn til byggegrensa for vedkomande veg. Desse reglane gjeld også dersom det i anna lov er gitt høve til å føre leidning eller renne over, under eller langs eigedomsområdet for offentlig veg.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for løyve, sakshandsaming, utgiftsdeling og gebyr i samband med løyve etter denne paragrafen og § 30.

Dersom ein frist som er fastsett i eit vedtak om igangsetting og avslutning av leidningsarbeid, fjerning eller flytting av leidningar, eller istandsetting av veggrunn etter leidningsarbeid, er overskriden, kan vegstyresmakta gjere vedtak om tvangsmulkt. Vedtaket om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan gi forskrift om fastsetjing, utrekning og ettergiving av tvangsmulkt.
Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. hhv. 1 apr 1996 og 1 juli 1996), 17 mars 2017 nr. 9 (ikr. 20 mars 2017 iflg. res. 17 mars 2017 nr. 337), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869), 7 mai 2020 nr. 40 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 944).

§ 33.

Reklameskilt eller liknande innretning må ikkje utan løyve plasserast ved offentleg veg eller plasserast slik at dei er retta mot vegtrafikken eller er synleg for dei vegfarande. Reklameskilt eller liknande innretning som syner namnet åt ei verksemd eller kva verksemd det er, eller som på annan måte reklamerer for verksemda, kan likevel plasserast på bygningane åt verksemda utan løyve. Finn vegstyremakta at eit slikt reklameskilt eller liknande innretning er trafikkfarleg, kan ho gi påbod om å fjerne dette etter regelen i fjerde ledd.

Løyve kan gjevast inntil vidare eller for ei avgrensa tid dersom vegstyremakta finn at reklameskiltet eller innretninga ikkje vil vere trafikkfarleg. Som trafikkfarleg reklame reknar ein innretning som kan takast for trafikksignal, vegskilt eller vegmerking, eller hindre den frie sikta langs vegen, eller som kan trekkje dei vegfarande si merksemd vekk frå vegen eller trafikken.

Med sikte på å unngå fare for dei vegfarande, kan departementet sette forbod mot visse slag reklameskilt og liknande innretningar og mot å sette slike skilt og innretningar på visse stader eller ved visse vegstrekningar.

Blir reklameskilt eller liknande innretning plassert i strid med det som er fastsett i eller med heimel i denne lova, eller blir reklameskiltet eller innretninga endra slik at desse blir i strid med lova, kan vegstyremakta straks syte for at dei blir tekne bort, flytta eller endra. Den ansvarlege lyt då bere kostnaden, dersom han ikkje sjølv syter for å ta bort, flytte eller endre reklameskiltet eller innretninga innan ein fastsett frist. Dersom vegstyremakta finn det naudsynt av omsyn til trafikktryggleiken, kan førehandsvarsel etter forvaltningslova unnlatast. Varsel som gjeld mange einskilde partar kan kunngjerast i eit blad som blir vanleg lese på staden.

Avgjerd etter første, andre og fjerde ledd tar Statens vegvesen for riksvegar, fylkeskommunen for fylkesvegar og kommunen for kommunale vegar.
Endra med lover 17 des 1993 nr. 129, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 34.

Når byggverk eller anna innretning som nemnt i §§ 30 eller 32 heilt eller delvis ligg eller er plassert i strid med denne lova eller med føresegner gitt med heimel i lova, må byggverket eller innretninga ikkje utan særskilt løyve frå vegstyremakta på nokon måte endrast slik at byggverket eller innretninga vert meir i strid med lova. Byggverket eller innretninga må heller ikkje utan slikt løyve takast i bruk til vesentlig anna føremål enn før.
Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 35.

Blir byggverk eller anna innretning som nemnt i §§ 30, 32 eller 33 rive ned eller øydelagt ved brann eller på annan måte, anten heilt ut eller i så stor mon at

reparasjon vil bli ei vesentleg oppattnying, må oppattbygging berre gjennomførast i samsvar med føresegnene i §§ 29, 30, 32 og 33.
Endra med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996).

§ 36.

Blir byggverk eller anna innretning som nemnt i §§ 30 eller 32 plassert eller endra i strid med det som er fastsatt i eller med heimel i denne lova, kan vegstyresmakta krevje at innretninga skal takast bort, flyttast eller endrast. Den ansvarlege lyt då bere kostnaden, dersom han ikkje sjølv syte for å ta bort, flytte eller endre innretninga innan ein fastsett frist.
Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. hhv. 1 apr 1996 og 1 juli 1996), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 37.

Vegstyremakta kan krevje at eldre byggverk eller anna innretning som nemnt i §§ 30, 32 eller 33 mot vederlag fastsett ved skjønn, blir borttatt eller flytt til slik avstand frå veg eller vegkryss som følgjer av føresegnene i §§ 29, 32 eller 33. Innretning plassert i strid med dei føresegnene som gjeld før lova blir sett i kraft, er for så vidt underlagde reglane i § 36.
Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. hhv. 1 apr 1996 og 1 juli 1996), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 38.

Når arbeid med ein plan for offentleg veg er kome så langt at veglina kan visast i marka, kan vegstyremakta vedta at grunn som vil liggje innafor byggegrenser etter § 29, ikkje må byggast på eller nyttast på ein måte som vil kome i strid med lova her.

Når plan for offentleg veg er endeleg vedtatt, kan grunn som vil liggje innafor byggegrenser som er fastsette i eller med heimel i § 29, ikkje byggast på eller nyttast på ein måte som vil kome i strid med lova her.

Før det blir tatt avgjerd etter første ledd for riksveg eller fylkesveg, skal vedkomande kommune få høve til å uttale seg.

Er veglina ikkje endeleg vedtatt seinast 2 år – for stamveg seinast 10 år – etter at det er lagt ned forbod, fell forbodet bort. Vegstyremakta kan lenge fristen, men ikkje for meir enn 1 år om gongen.

Endra med lover 29 mai 1981 nr. 39, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996).

§ 39. (Oppheva)

Oppheva med lov 29 mai 1981 nr. 39.

§ 40.

Avkjørsle frå offentleg veg må berre byggast eller nyttast etter reguleringsplan eller arealdel av kommuneplan etter plan- og bygningsloven.

Ligg det ikkje føre nokon reguleringsplan som nemnd, eller planen ikkje omfattar avkjørsle, må avkjørsle frå offentleg veg ikkje byggast eller nyttast utan løyve frå vegstyremakta.

Vegstyremakta kan krevje at avkjørsle frå offentleg veg skal byggast etter ein plan den godkjenner.

Er arbeidet med avkjørsla ikkje sett i gang innan 3 år etter at løyve er gitt, fell løyvet bort.

Endra med lover 29 mai 1981 nr. 39, 14 juni 1985 nr. 77, 31 aug 1990 nr. 55, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. hhv. 1 apr 1996 og 1 juli 1996), 7 apr 2000 nr. 21 (ikr. 1 mai 2000 iflg. res. 7 apr 2000 nr. 318), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 19 juni 2009 nr. 109 (ikr. 1 jan 2010), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 41.

Vegstyremakta kan påby avkjørsle frå offentleg veg flytt eller endra, eller avgrense bruken eller nekte bruken av slik avkjørsle.

Naudsynte utgifter til flytting eller endring av lovleg avkjørsle kan det krevjast vederlag for. Likeeins kan det, i samband med flytting av avkjørsle, krevjast vederlag for naudsynte utgifter til flytting, endring eller lengning av privat veg fram til avkjørsla. Det same gjeld utgifter til flytting, ombygging eller endring av byggverk eller anlegg som avkjørsla gjer naudsynt. Det skal takast omsyn til verdauke som den nye avkjørsla eller vegen tilfører eigedomen. Dette skjer ved frådrag i vederlaget eller refusjon frå eigaren dersom avkjørsla eller vegen alt er bygd.

Endra med lover 29 mai 1981 nr. 39, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996), 19 juni 1997 nr. 81, 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 42.

Blir avkjørsle bygd eller nytta i strid med det som er fastsatt i eller med heimel i denne lova, kan vegstyremakta gi påbod om at avkjørsla skal stengast, endrast eller flyttast på den ansvarlige sin kostnad.
Endra med lover 14 juni 1985 nr. 77, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 43.

Avkjørsle skal byggast og haldast ved like i samsvar med reglar som Vegdirektoratet fastsetter. Så langt det ikkje er fastsett noko anna, skal desse reglane gjelde i staden for vilkår som tidligare måtte vere sette for løyve til avkjørsla. I reglane kan det fastsettast at det skal gjelde særlege frisiktliner mellom avkjørsla og den offentlige vegen. Om vegstyremakta finn det naudsynt, kan slike frisiktliner òg gjerast gjeldande utanom byggegrensene. Vegstyremaktene kan òg sette som vilkår for løyve til avkjørsle i det einskilde tilfellet at eigaren eller brukaren av avkjørsla syter for å halde fri sikt etter slike liner som er fastsette av vegstyremakta.

Eigaren eller brukaren av eigedomen er ansvarlig for vedlikehald av avkjørsle til eigedomen. Er vedlikehaldet ikkje forsvarlig, kan det, så langt det blir funne naudsynlig, gjerast på den ansvarlige sin kostnad.

Er avkjørsle bygd og halden ved like i samsvar med fastsette reglar, syter vegstyremakta for at vasslaup under avkjørsla blir halde ope.

Statens vegvesen tar avgjerd etter denne paragrafen for riksvegar, fylkeskommunen for fylkesvegar og kommunen for kommunale vegar.
Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. hhv. 1 apr 1996 og 1 juli 1996), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 44.

Om ikkje anna er fastsett etter vilkåra for oreigningsskjønn eller avtale, gjeld slike reglar om gjerdehald ved offentlig veg:

Dersom vegstyremakta finn at det bør vere gjerde mot offentlig veg av omsyn til vegen eller ferdsla på vegen, vert gjerdet sett opp og halde ved like av vegstyremakta.

Så langt gjerde må reknast naudsynt for å verne eigedomen mot husdyr, kan eigar eller brukar av grunn ved offentlig veg krevje at vegstyremakta gir

vederlag etter skjønn for utgifter til å sette opp og halde ved like gjerde. Er eigar (brukar) og vegstyremakta usamde om det er naudsynt å ha gjerde, skal usemja avgjerast ved skjønn.

Eigar (brukar) som treng gjerde for å verne eigedomen mot husdyr, kan krevje at annan eigar (brukar) i staden set opp gjerde på eigedomen sin dersom det gir ei monalig lettare eller billigare løysing. Vegstyremakta kan òg fremje slikt krav. Den eigar (brukar) som må sette opp og halde ved like gjerde, kan krevje vederlag etter skjønn. Skjønnet kan avgjere om vilkåra for å krevje gjerde er til stades.

Dersom vegstyremakta finn at gjerde som ho ikkje sjølv har sett opp, bør flyttast eller endrast i samsvar med føresegnene i § 45, kan vegstyremakta krevje at eigar eller brukar av grunn ved vegen skal gjere dette mot vederlag etter skjønn.
Endra med lov 5 juni 1964 nr. 1.

§ 45.

Gjerde som nemnt i § 44 skal plasserast på veggrunnen ved eigedomsgrensa, dersom ikkje vegstyremakta av omsyn til terrengtilhøva eller av andre grunnar fastsetter ei anna plassering.

Vegdirektoratet gir nærare reglar om korleis gjerde skal innrettast, settast opp og haldast ved like.

§ 46.

Føresegnene i §§ 44 og 45 gjeld berre så langt som ikkje anna er eller blir fastsett om gjerde etter plan- og bygningslova.
Endra med lov 14 juni 1985 nr. 77.

§ 47.

Er gjerde oppsett eller innretta i strid med det som er fastsett i eller med heimel i § 45, eller blir det ikkje halde forsvarlig ved like, kan vegstyremakta syte for at det blir flytt, rive, endra eller sett i stand.

§ 48.

Grind eller ferist må ikkje utan løyve plasserast på offentlig veg der det ikkje før har vore slik innretning. Løyvet kan takast attende med to års varsel. Er det på

det reine at grinda eller ferista ikkje er naudsynlig, kan det likevel krevjast at ho skal takast bort straks.

Vegdirektoratet gir reglar om korleis grinder og ferister skal vere, og om vedlikehaldet av dei.

Lovlig grind eller ferist på offentlig veg kan krevjast borttatt mot vederlag etter skjønn. Finn vegstyremakta det føremålstenlig, kan ho syte for at det i staden for grind blir lagt og halde ved like ferist eller anna liknande innretning.

Eigar av grind på offentlig veg kan etter at han har fått løyve til det, legge ferist eller anna liknande innretning for på den måten å oppfylle gjerdehaldsplikta si.

Det kan gis påbod om at ulovlig grind, ferist eller liknande innretning på offentlig veg skal fjernast eller endrast innan ein fastsett frist. Blir fristen ikkje halden, kan arbeidet gjerast på den ansvarlige sin kostnad.

Vedtak om løyve, påbod m.m. etter denne paragrafen gjer Statens vegvesen for riksvegar, fylkeskommunen for fylkesvegar og kommunen for kommunale vegar.

Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

Kap. VI. Eigedomsinngrep m.m.

§ 49.

Eigedomsinngrep etter denne lova er det når eigedomsretten til fast eigedom eller bygning eller anna som har fast tilknytnad til slik eigedom, blir tatt med tvang, eller når bruksrett, servitutt eller annen rett til, i eller over eigedom som nemnt blir tatt, endra, overført eller avløyst med tvang.

§ 50.

Mot vederlag etter skjønn til den det råkar, kan eigedomsinngrep settast i verk etter vedtak av vegstyremakta så langt ho finn at det trengs til bygging, utbetring, vedlikehald og drift av riksveg, fylkesveg eller kommunal veg. Slikt eigedomsinngrep kan òg gjelde grunn og rettar til bate for tredjemann så langt det trengs for vegen eller ferdsla på vegen eller for å skaffe tredjemann tilgjenge til offentlig veg.

Til bate for ein som lyt tola eigedomsinngrep etter første leden, kan vegstyremakta gjere vedtak om at det skal gjerast eigedomsinngrep hjå ein annan eigar eller rettshavar, så framt skaden og ulempene då alt i alt vert

monaleg mindre.

I vedtak om eigedomsinngrep kan vegstyremakta heilt eller delvis overlate til skjønnet å ta avgjerd om kva inngrepet skal gå ut på eller kva omfang det skal ha. Skjønnet kan då òg gjere vedtak etter andre leden i paragrafen her. Skjønnet kan fastsette at det ved eigedomsinngrep etter denne paragrafen skal ytast grunn som vederlag for grunn og rettar som blir avstått.

Departementet kan gi føresegner om saksførehavinga etter paragrafen her.
Endra med lover 29 mai 1981 nr. 39, 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 51.

Så langt vegbrot, fare for vegbrot eller liknande omstende gjer det naudsynlig, kan vegstyremakta fatte vedtak om at eigedomsinngrep skal settast i verk straks, før vederlag er fastsett, og utan at reglane i skjønnslova § 55 skal gjelde. Skjønn må i dette tilfelle krevjast snarast råd er, og seinast innan tre månader etter at inngrepet vart sett i verk.
Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 apr 1996), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 52.

Når eigedomsrett eller annen rett er vunnen etter §§ 50 eller 51 eller etter avtale, skal det utferdast eit dokument som klårt seier kva rett det er, kor langt han går og kven som skal ha retten. Rett som knyter seg til riksveg, fylkesveg eller kommunal veg, skal i same rekkefylgd ligge hos staten, vedkomande fylkeskommune eller vedkomande kommune.

Omregistrering i grunnboka eller matrikkelen i samband med overføring av vegmyndighet skjer ved namneendring. Det skal ikkje betales dokumentavgift etter § 6 i lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift eller rettsgebyr etter § 21 i lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr ved overføringa.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 109 (ikr. 1 jan 2010).

Kap. VII. Private vegar.

§ 53.

Jordskifteretten kan gjere vedtak om eigedomsinngrep til bygging, utbetring,

vedlikehald og drift av privat veg, her òg gangstig, kløvveg og liknande, mot vederlag til den det råkar, dersom det må reknast for klårt at inngrepet vil vere meir til gagn enn skade. På same måte og vilkår kan jordskifteretten òg gi rett til å bruke veg som alt ligg der. Kvar av partane i slik sak kan krevje avgjort om vegretten alt er til, at han vert nærare fastlagt, eller å få bruken flytt.

Slikt eigedomsinngrep kan òg gjelde grunn og rettar til bate for ein som lyt tåle eigedomsinngrep etter første ledd eller for tredjemann, så framt skaden og ulempene då alt i alt vert monaleg mindre.

Jordskifteretten tar avgjerd om kva inngrepet skal gå ut på, kor langt det skal gå, og kva for vilkår som i tilfelle skal settast for inngrepet. Jordskifteretten kan fastsette at vederlag for bruksrett til veg som alt ligg der, skal omfatte ein forholdsmessig part av utgiftene til anlegg og vedlikehald av vegen. Sak for jordskifterett til fastsetting av slikt vederlag kan krevjast av båe partane.

I det mon eigedomsinngrepet gjeld bruksrett eller annan særleg rett, og det er fastsett årleg vederlag, kan partane etter fem år krevje ny behandling av vederlaget, korleis inngrepet skal vere og kor langt det skal gå og andre vilkår for jordskifteretten. Under dei same føresetnader kan eigar eller brukar av den tenande eigedomen også krevje at jordskifteretten avgjer om inngrepet i det heile skal stå ved lag.

Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 54.

Når privat veg blir brukt som sams tilkomst for fleire eigedomar, pliktar kvar eigar, brukar eller den som har bruksrett, kvar etter same høvetal som gjeld for den bruk han gjer av vegen, å halde vegen i forsvarlig og brukande stand. Det blir med dette ikkje gjort endring i rettar som måtte vere vunne, eller i føresegner som elles måtte vere gitt for vedlikehaldet av vegen. Plikta kan oppfyllast med yting av materiale eller arbeid eller med betaling av pengar.

Det som i første ledd er fastsatt om vedlikehaldet av vegen, skal på same vilkår gjelde også for utbetring av privat veg.

Blir dei interesserte ikkje samde om korleis plikta til vedlikehald eller utbetring skal fordelast, kan kvar av dei krevje at desse spørsmåla skal avgjerast av jordskifteretten.

Er slik avgjerd og avgjerd etter § 53 tredje ledd teke etter reglar i § 55, må krav om avgjerd vere sett fram innan tre månader etter at mottakaren fekk melding om avgjerda eller kunne ha gjort seg kjent med ho og om fristen.

Når fem år er gått sidan bindande avgjerd er tatt etter reglane i § 55 eller av jordskifteretten, kan dei interesserte eller veglaget krevje ny avgjerd av veglaget eller av jordskifteretten.

Endra med lover 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 55.

Dei som har plikter etter § 54 første ledd, utgjer eit veglag. Veglaget skal møtast ein gong i året eller når det er turvande. Det tek fleirtalsavgjerd i alle spørsmål som gjeld vegfellesskapet og står for den daglege drifta.

Når det ikkje er grunn for anna, har einkvar i veglaget ei røyst. Dersom nokon i veglaget blir tillagt større plikt enn andre, skal røysteretten aukast tilsvarande. I mangel av semje om slik fordeling skal veglaget leggje si avgjerd i saka fram til endeleg avgjerd for jordskifteretten etter § 54 tredje ledd.

Veglaget kan for den daglege drifta velje eit styre med eit eller fleire medlemmer til å handsame saker for det, og kan òg vedta vedtekter for laget. På grunnlag av høvetalet etter § 54, fastset veglaget det årlege driftstilskotet frå den einskilde. Veglaget kan òg fastsette vederlaget for bruksrett til veg som alt ligg der. Veglaget har tilsynet med at pliktene blir stetta slik som fastsett av veglaget, jordskifteretten eller på anna vis.

Om nokon ikkje fyller sin part av plikter fastsette etter § 54 og denne paragrafen, kan veglaget gjere vedtak om at arbeidet skal gjerast på den ansvarlege sin kostnad.

Veglaget kan elles ta avgjerd om å

- setje av pengar til eit fond for tiltak til utbetringar,
- ta opp lån,
- fremje søknad om rett til å krevje bompengar,
- gi vilkårsbunden vegrett til nye brukarar og trekkje slik bruksrett tilbake,
- gjere avtale med eigarane til veggrunnen,
- fremje krav om oreigning,
- treffe avgjerd om fartshinder og annan trafikkregulering og om parkering,
- inngå kontrakt om bygging, utbetring og vedlikehald av vegen.

Det som er bestemt i paragrafen her om den einskilde sine rettar og plikter, gjeld òg om ansvaret for drifta av vegen ligg i eit sameige, eit samvirkeføretak, eller er skipa på annan måte.

Endra med lover 15 des 1967 nr. 2, 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996), 7 apr 2000 nr. 21 (ikr. 1 mai 2000 iflg. res. 7 apr 2000 nr. 318), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 56.

Med samtykke frå kommunen kan det krevjast bompengar for ferdsel på privat veg. Kommunen skal òg fastsette storleiken på avgifta og kan sette vilkår om bestemt bruk av avgiftsmidlane.

Kommunen kan òg fastsette at det kan krevjast tilleggsavgift av eigaren til køyretøyet ved unnlatt betaling av bompengar og fastsette storleiken på tilleggsavgifta.

Endra med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996).

Kap. VIII. Ymse føresegner.

§ 57.

Det er forbode å skade offentlig veg eller å skade eller ta bort innretning som høyrer til offentlig veg.

På eigedomsområdet til offentlig veg er det forbode utan løyve frå vegstyremakta

1. å grave, sprenge, ta bort masser, hogge tre eller gjere anna inngrep,
2. å sette reklameinnretning eller anna innretning, å legge tømmer, ved, stein, torv, byggemateriale eller anna på annan stad enn der det er laga særskilt offentleg opplagsplass til slik bruk.
3. å kaste eller legge søppel, ugras e.l, eller å leide inn kloakkvatn eller drensvatn.

Heilt nær offentlig veg er det utan løyve av vegstyremakta forbode å legge søppel e.l. på ein slik måte at det kan verke skjemmande eller sjenerande for dei vegfarande eller for drifta av vegen.

Det er forbode å la dyr beite på inngjerda offentlig veg eller å tjore dyr slik at dei kan kome inn på eigedomsområdet til offentlig veg.

Endra med lov 1 mars 1996 nr. 11 (ikr. 1 juli 1996).

§ 58.

På den ansvarlige eller eigaren sin kostnad kan skade som er gjort gjennom brot på føresegnene i § 57, første, andre eller tredje ledd utbetrast, og ting som er lagde eller kasta i strid med dei nemnde føresegnene, kan takast bort eller flyttast. Når tømmer eller anna er lagt på offentlig veg utanfor verksemd, bygg,

forretning eller liknande, som endelig eller mellombels skal ta over det som er lagt der, er òg verksemda ansvarlig for betaling av dei utgiftene som er nemnde ovanfor.

Politiet kan ta seg av dyr som i strid med føresegnene i § 57 fjerde ledd er komne inn på offentlig veg eller eigedomsområdet til offentlig veg. Kan dyret ikkje straks leverast attende til eigaren eller nokon på hans vegner, kan politiet sette det inn. Reglane i kapittel II i lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål gjeld i så fall tilsvarande.
Endra med lov 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 59.

Følgjande krav er tvangsgrunnlag for utlegg:

1. utgifter som kjem på av arbeid eller tiltak som vedkomande styremakt med heimel i denne lova har sett i verk på den ansvarlige sin kostnad,
2. tilskottssum som er fordelt mellom dei interesserte ved skjønn etter § 26,
3. finansieringstilskot etter § 27 A.

Endra med lover 18 mai 1990 nr. 13, 26 juni 1992 nr. 86.

§ 60.

Med unntak av skjønn som nemnt i andre ledd, skal skjønn etter denne lova haldast som skjønn styrt av tingretten etter skjønnslova.

Jordskifteretten tek avgjerder og held skjønn etter kapittel VII. Dette gjeld avgjerder og skjønn i samband med sak for jordskifterett og avgjerder og skjønn som eiga sak. Jordskiftelova § 5-7 gjeld for behandlinga i jordskifteretten av saker etter lova her.
Endra med lover 5 juni 1964 nr. 1, 18 juni 1965 nr. 5, 21 des 1979 nr. 77, 18 des 1998 nr. 84 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 18 des 1998 nr. 1199), 15 juni 2001 nr. 78 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 714), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 61.

Den som med vilje eller aktlaust bryt det som er fastsett i eller med heimel i §§ 27 A, 30, 32, 33, 34, 35, 38, 40, 41, 43, 45, 48 eller 57, blir straffa med bot, dersom tilhøvet ikkje går inn under strengare straffeføresegner.
Endra med lover 18 mai 1990 nr. 13, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 62.

Departementet kan gi overgangsføresegner og forskrifter elles til gjennomføring og utfylling av føresegnene i denne lova.

Kongen kan med godkjenning frå Stortinget ta opp eller legge ned riksvegar med verknad frå den tid lova tar til å gjelde utan at føresegnene i §§ 3 og 7 er følgt.

Samferdselsdepartementet kan med samtykke frå Stortinget ta opp veg som riksveg og gjere vedtak om at riksveg vert gjort om til fylkesveg eller kommunal veg i samband med gjennomføring av forvaltningsreforma utan at føresegnene i §§ 3 og 7 er følgt.

Departementet gjev nærare føresegner som pålegg fylkeskommunane, kommunane og private å innhente, kvalitetssikre, formidle og standardisere data som gjeld det offentlege vegnettet og trafikken på det, og å dekke utgifter i samband med dette.
Endra med lover 19 juni 2009 nr. 109 (ikr. 19 juni 2009 for tredje ledd, ikr. 1 jan 2010 for fjerde ledd), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 63.

Løyve, forbod, vilkår, reglar m.m. som er gitt eller fastsette med heimel i noko lov eller lovføresegn som blir oppheva av denne lova, held fram til dei blir endra eller oppheva med heimel i denne lova.

§ 64.

Føresegna i § 52 andre punktum gjeld også eigedomsrett eller annen rett som er vunnen til vegføremål før denne lov tar til å gjelde.

I tilfelle tvist om slik rett, kor langt retten går, grenser m.m., eller om vederlag for retten, kan krav berre reisast mot den som hadde retten før denne lova tok til å gjelde.

§ 65.

Blir ein veg tatt opp som riksveg eller fylkesveg etter §§ 3 eller 4, kan vegstyremakta i tilfelle tvist som nemnt i § 64 sette som vilkår at krav må reisast mot den som tidligare hadde retten.

Kap. IX. Sluttføresegner.

§ 66.

Denne lova tar til å gjelde frå den dagen Kongen fastsetter det.[1]

Det kan fastsettast at visse deler av lova skal ta til å gjelde frå eit tidligare eller seinare tidspunkt enn andre. Det kan òg fastsettast at lova skal ta til å gjelde for einskilde fylke frå eit seinare tidspunkt enn for andre.

1 Etter res. 25 okt 1963 tok § 62 til å gjelda straks, lova ellers frå 1 jan 1964. For kommunen Oslo tok § 21 til å gjelda 1 jan 1965 og § 22 1 jan 1966.

§ 67.

Den tid denne lova tar til å gjelde, held følgjande lover opp å gjelde, eller dei blir brigda slik: – – –

Lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v.

Kapittel 1. Fullbyrding av bøtestraff m.v.

§ 1.

Bøtestraff som er fastsatt i Danmark, Finland, Island eller Sverige kan på begjæring fullbyrdes her i riket.

Det samme gjelder utdømte «viter» som

1. i Finland eller Sverige er forelagt en part eller annen for gjennomføring av plikter under rettergang.
2. i Finland er utdømt av marknadsdomstolen eller, etter anke av marknadsdomstolens avgjørelse, av högsta domstolen, eller

3. i Sverige er forelagt av konsumentsombudsmannen, næringsfrihetsombudsmannen eller marknadsdomstolen.

Det samme gjelder også avgjørelse om inndragning, om sakskostnader i straffesaker og om beslag av den siktedes gods til sikring av bøter, inndragning, erstatning, oppreisning eller sakskostnader.
Endret ved lover 27 juni 1986 nr. 48, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 2.

Avgjørelser som er truffet her i riket og som er av den art som nevnt i § 1, kan søkes fullbyrdet i Danmark, Finland, Island eller Sverige.

Kapittel 2. Fullbyrding av frihetsstraff.

§ 3.

Fængsel og hæfte som er fastsatt i Danmark, tukthus og fängelse fastsatt i Finland, fangelsi og vardhald fastsatt i Island og straffarbete og fängelse fastsatt i Sverige, kan på begjæring fullbyrdes her i riket, dersom domfelte er norsk statsborger eller har fast bopel her i riket på det tidspunkt da straffen skal fullbyrdes. Det samme gjelder dersom domfelte oppholder seg her i riket og det finnes mest hensiktsmessig å fullbyrde straffen her.

Bestemmelsen i første ledd gjelder også når det settes fram begjæring om fullbyrding av subsidiær frihetsstraff.

§ 4.

Straffen fullbyrdes som fengselsstraff. Alle straffarter som er nevnt i § 3 anses i denne henseende å svare til fengselsstraff. En dags fengsel regnes som en dag av den straffetid dommen lyder på uansett straffart.

§ 4 a.

Hvis en domfelt søker å unndra seg fullbyrdingen av frihetsstraff idømt i Danmark, Finland, Island eller Sverige ved å flykte til Norge, kan den domfelte pågripes og varetektsfengsles etter reglene i straffeprosessloven kapittel 14 i samme utstrekning som om dommen var avsagt her i riket. Straffeprosessloven §§ 181 og 184 jf. § 188 gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001).

§ 5.

Straff av fengsel som er fastsatt her i riket, kan søkes fullbyrdet i Danmark, Finland, Island eller Sverige, dersom domfelte har statsborgerrett eller fast bopel i vedkommende land på det tidspunkt da straffen skal fullbyrdes. Det samme gjelder dersom domfelte oppholder seg i vedkommende land og det finnes mest hensiktsmessig å fullbyrde straffen der.

Bestemmelsen i første ledd gjelder også ved begjæring om fullbyrding av subsidiær frihetsstraff.

Endret ved lover 14 apr 1972 nr. 15. Se § 23, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6.

Reglene som gjelder for strafforfølging, straffullbyrding og for over- og utlevering videre for andre forhold begått før overleveringen for personer som er overlevert fra Norge til en annen nordisk stat, gjelder tilsvarende for domfelte som i medhold av bestemmelsen i denne lovs § 5 overføres til Danmark, Finland, Island eller Sverige for å utholde frihetsstraff der.

Endret ved lov 20 jan 2012 nr. 4 (ikr. 16 okt 2012 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 895).

Kapittel 3. Gjennomføring av straff i frihet.

Endret ved lov 4 juni 1993 nr. 56.

§ 7.

Samfunnstjeneste fastsatt i Danmark, Finland, Island eller Sverige kan på begjæring gjennomføres her i riket. Det samme gjelder tilsyn med personer som i et av de nevnte landene har fått betinget dom med tilsyn, eller som i Sverige er dømt til skyddstilsyn.

Endret ved lover 4 juni 1993 nr. 56, 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 1 juni 2018 nr. 25 (ikr. 1 juni 2018 iflg. res. 1 juni 2018 nr. 790).

§ 8.

Blir det satt i verk gjennomføring av samfunnstjeneste etter § 7 første punktum, gjelder reglene om samfunnsstraff i straffeloven kapittel 8 så langt de passer. Blir det satt i verk tilsyn etter § 7 annet punktum, gjelder reglene om meldeplikt i straffeloven § 36.

Ved gjennomføringen her i riket av samfunnstjeneste eller samfunnsstraff, skal vilkår og bestemmelser som er fastsatt i avgjørelsen, etterleves så langt de ikke strider mot norsk rett. Ved motstrid skal slike vilkår og bestemmelser tilpasses slik at de så langt som mulig tilsvarer det som er fastsatt i avgjørelsen.

De særvilkår som er fastsatt i den betingede dommen, og de forutsetninger som gjelder for samfunnstjenesten eller samfunnsstraffen, får virkning her i riket så langt de passer. Departementet kan i samband med at det treffes avgjørelse etter § 17, foreta endring til så vidt mulig tilsvarende vilkår eller forutsetninger.

Bestemmelsene i straffeloven §§ 39 og 52 gjelder tilsvarende. Treffer retten avgjørelse om fullbyrding av en betinget frihetsstraff eller subsidiær frihetsstraff, skal denne fullbyrdes som fengselsstraff, jf. § 4. Hvis det i dommen ikke er fastsatt frihetsstraff, kan retten fastsette straffen eller overlate avgjørelsen til vedkommende myndighet i domslandet etter siste ledd.

Dersom omstendighetene taler for det, kan departementet eller retten overlate til vedkommende myndighet i domslandet å treffe avgjørelser hvor det etter reglene i fjerde ledd er spørsmål om å endre en betinget dom eller å fullbyrde frihetsstraff.

Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 57, 4 juni 1993 nr. 56, 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 1 juni 2018 nr. 25 (ikr. 1 juni 2018 iflg. res. 1 juni 2018 nr. 790).

§ 9.

Når en person som i Danmark, Finland, Island eller Sverige har fått en dom på samfunnstjeneste eller samfunnsstraff eller en betinget dom, eller som i Island har fått omgjort en ubetinget fengselsstraff til samfunnstjeneste, her i riket blir funnet skyldig i en straffbar handling, kan retten, selv om det ikke er satt i verk tilsyn eller øvrige tiltak etter § 7, fastsette en samlet straff for begge handlingene i samsvar med reglene om dette i straffeloven §§ 39 tredje ledd eller 52 tredje ledd.

Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 57, 4 juni 1993 nr. 56, 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 1 juni 2018 nr. 25 (ikr. 1 juni 2018 iflg. res. 1 juni 2018 nr. 790).

§ 10.

Til myndighetene i Danmark, Finland, Island eller Sverige kan det settes frem en begjæring om at det der settes i verk gjennomføring av dom på samfunnsstraff eller tiltak som det er truffet bestemmelse om i en betinget dom, avsagt her i riket.

Er gjennomføring av samfunnsstraff eller tiltak etter bestemmelse i en betinget dom i medhold av første ledd overført til myndighetene i Danmark, Finland, Island eller Sverige, gjelder bestemmelsene i straffeloven og straffegjennomføringsloven om samfunnsstraff eller betinget dom bare dersom domfelte her i riket kjennes skyldig i en straffbar handling, eller myndighetene i vedkommende land overlater til domstol her i riket å treffe avgjørelse om fullbyrding av subsidiær frihetsstraff eller endring av den betingede dommen.

Dersom myndighetene i det land som gjennomføringen av dom på straff i frihet er overført til, treffer bestemmelse om forlengelse av gjennomføringstiden eller prøvetiden eller om endring av særlige vilkår fastsatt i dommen, har denne bestemmelsen virkning her i riket.

For domfelte som er overført til Danmark, Finland, Island eller Sverige for gjennomføring av dom på samfunnsstraff eller tiltak etter bestemmelse i en betinget dom, gjelder bestemmelsen i § 6 tilsvarende så langt den passer.

Endret ved lover 4 juni 1993 nr. 56, 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 1 juni 2018 nr. 25 (ikr. 1 juni 2018 iflg. res. 1 juni 2018 nr. 790).

§ 11.

Treffes det i Danmark, Finland, Island eller Sverige beslutning om fullbyrding av straff for en handling som det her i riket er gitt betinget dom eller samfunnsstraff for, har denne beslutning samme virkning som en avgjørelse truffet etter reglene i straffeloven § 39 eller § 52.

Blir en person som her i riket har fått betinget dom eller dom på samfunnsstraff, i Danmark, Finland, Island eller Sverige dømt for en straffbar handling begått i prøvetiden eller gjennomføringstiden uten at den nye dommen avgjør spørsmålet om endring av den betingede dom eller fullbyrdelse av subsidiær frihetsstraff, kan spørsmålet om den betingede dommen eller den subsidiære frihetsstraffen skal fullbyrdes, bringes inn for tingretten til avgjørelse.

Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 57, 4 juni 1993 nr. 56, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 4. Tilsyn m.v. med prøveløslatelse.

§ 12.

På begjæring kan det her i riket settes i verk tilsyn med personer som er løslatt på prøve fra straff av fængsel i Danmark, tukthus eller fängelse i Finland, fangelsi i Island eller straffarbete eller fängelse i Sverige.

§ 13.

Når det er satt i verk tilsyn i medhold av § 12, får de bestemmelser om prøvetid og tilsynstid som gjelder etter reglene i det annet land, virkning her i riket. Ellers gjelder de regler om prøveløslatte som er gitt i eller i medhold av straffegjennomføringsloven.

Dersom omstendighetene taler for det, kan departementet oppheve ett eller fler av de vilkår som er satt eller endre dem til andre så vidt mulig tilsvarende vilkår.

Skal den prøveløslatte etter lovbestemmelse eller etter lovlig beslutning utholde reststraffen, fullbyrdes denne i samsvar med reglene i § 4.

Dersom omstendighetene taler for det, kan departementet overlate til vedkommende myndighet i det annet land å treffe avgjørelse i saker om brudd på prøvevilkårene.

Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 14.

Når en person som i Danmark, Finland, Island eller Sverige er blitt løslatt på prøve, her i riket blir kjent skyldig i en straffbar handling, kan reststraffen fullbyrdes i samsvar med reglene i straffegjennomføringsloven, selv om det ikke her er satt i verk tilsyn etter § 12.

§ 15.

Personer som her i riket løslates på prøve fra fengselsstraff, kan på begjæring undergis tilsyn i Danmark, Finland, Island eller Sverige.

Er tilsynet med en prøveløslatt i medhold av første ledd overført til myndighetene i Danmark, Finland, Island eller Sverige, gjelder bestemmelsene i straffegjennomføringsloven § 44 bare dersom vedkommende her i riket finnes skyldig i en straffbar handling eller myndighetene i tilsynslandet overlater til

departementet å treffe avgjørelse angående andre overtredelser av vilkårene.

Dersom myndighetene i det land som tilsynet er overført til, gjør vedtak om endring av de vilkår som er satt for prøveløslatingen, har dette vedtak virkning her i riket.

Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 16.

Gjøres det i Danmark, Finland, Island eller Sverige vedtak om gjeninnsetting av en person som her i riket er løslatt på prøve fra fengselsstraff, har dette vedtak virkning her i riket.

Kapittel 5. Alminnelige bestemmelser.

§ 17.

Vedtak om fullbyrding av straff mv. eller om iverksetting av tilsyn eller et liknende tiltak her i riket i medhold av reglene i denne lov gjøres av departementet etter at det er satt fram begjæring om det fra rette myndighet i vedkommende land. Departementet prøver om begjæringen fyller lovens krav og om den i det enkelte tilfelle bør etterkommes. Lyder dommen på frihetsstraff, samfunnsstraff, samfunnstjeneste eller en liknende reaksjon, skal den dømte i alminnelighet gis anledning til å uttale seg før vedtak gjøres.

Endret ved lover 4 juni 1993 nr. 56, 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 1 juni 2018 nr. 25 (ikr. 1 juni 2018 iflg. res. 1 juni 2018 nr. 790).

§ 18.

Vedtak etter § 17 kan bare gjøres dersom den avgjørelse som begjæringen grunner seg på, kan fullbyrdes i det land hvor den er truffet.

§ 19.

Spørsmålet om norske myndigheter har hjemmel i denne lov til å gjøre vedtak om fullbyrding eller iverksetting av tilsyn eller liknende tiltak, kan prøves av tingretten. Saken behandles etter straffeprosesslovens regler. Lyder dommen på frihetsstraff eller samfunnsstraff eller en liknende reaksjon, skal det oppnevnes offentlig forsvarer for den domfelte. Begjæring om rettslig prøving kan settes

fram av den som rammes av avgjørelsen.

Begjæring om rettslig prøving er ikke til hinder for fullbyrding eller iverksetting av tilsyn eller et liknende tiltak, med mindre retten bestemmer det.

Finner retten at lovens vilkår ikke er oppfylt, kan begjæringen fra den utenlandske myndighet ikke etterkommes.

Retten treffer sin avgjørelse ved kjennelse.

Endret ved lover 4 juni 1993 nr. 56, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580).

§ 20.

Fullbyrding av straff m.v. etter §§ 1 og 3, jf. § 4, og § 7, skjer i samsvar med norsk rett, og de norske regler om løslating på prøve og om benådning gjelder tilsvarende.

Spørsmålet om adgangen til å foreta fullbyrding er foreldet avgjøres etter loven i det land der straff er fastsatt. Skjer benådning i det nevnte land, kan fullbyrding ikke finne sted.

Endret ved lov 1 juni 2018 nr. 25 (ikr. 1 juni 2018 iflg. res. 1 juni 2018 nr. 790).

§ 21.

Når det etter reglene i denne lov er gjort vedtak om fullbyrding av straff eller iverksetting av tilsyn her i riket, kan det her ikke reises tiltale eller utferdiges forelegg for den handling som avgjørelsen i det andre land gjelder.

§ 22.

Staten bærer kostnadene med fullbyrding og tiltak ellers etter denne lov.

§ 23.

Begjæring til myndighetene i Danmark, Finland, Island eller Sverige etter §§ 2, 5, 10 og 15 settes fram av departementet.

§ 24.

Kongen gir de nærmere bestemmelser som er nødvendig for gjennomføringen av denne lov.

Det kan overlates til Kriminalomsorgsdirektoratet eller påtalemyndigheten å sette fram begjæring eller gjøre vedtak som etter denne lov er lagt til departementet.

Vedtaksmyndighet etter § 1 og myndighet til å sette fram begjæring etter § 2 kan også overlates til Statens Innkrevingssentral.

Endret ved lover 2 nov 1990 nr. 58, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 28 feb 2014 nr. 3. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 25.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette loven i kraft særskilt overfor enkelte av de stater som omfattes av loven.

Fra den tid loven er trådt i kraft i forhold til Danmark og Sverige, oppheves lov av 14. mai 1948 om når visse utlendske domar i straffesaker er bindande og kan fullførast o.a.

1 Fra 1. jan 1964 iflg. res. 15 nov 1963.

Lov om mellomfolkeleg-privatrettslege reglar for lausøyrekjøp [kjøpslovvalgsloven]

§ 1.

Denne lova gjeld dei lausøyrekjøp som har slik tilknyting til meir enn eit land, at dei vert haldne for mellomfolkelege kjøp.

Lova gjeld likevel ikkje kjøp av registrert skip, båt eller luftfarkost eller av verdepapir og heller ikkje sal i tvangsfullføring eller i rettsåtgjerd av anna slag.

Avtale om å overlata ting som fyrst skal tilverkast, vert rekna for kjøpeavtale når overlataren skal halda dei råemne som trengst.

§ 2.

Lova gjeld ikkje

a. spursmål om den rettslege handle-evna,
b. spursmål om eller kor langt ei fullmakt gjev evne til å gjera bindande kjøp eller sal og om tilsvarande evne til å vera målsmann elles i bindande kjøp eller sal,

c. spursmål om avtaleforma,
d. spursmål om kva verknad kjøpet har for andre enn partane (kjøpar og seljar).

§ 3.

Kjøpet står under rettsreglane i det landet som kjøpar og seljar har avtala med reine ord eller som på annan måte går klårt fram av avtalen.

Spursmål om det er gjort bindande semje om at kjøpet skal stå under rettsreglane i eit serskilt land, vert avgjort etter rettsreglane i det landet det er tale om.

§ 4.

Er det ikkje gjort avtale som nemnt i § 3, står kjøpet under rettsreglane i det landet der seljaren hadde bustad då han tok mot tinginga frå kjøparen. Vart tinginga motteken på ein forretningsstad som seljaren hadde, står kjøpet under rettsreglane i det landet der forretningsstaden er.

Tok seljaren eller målsmannen hans mot tinginga i det landet der kjøparen hadde bustad eller den forretningsstaden som tinginga kom frå, står kjøpet under rettsreglane i det landet.

Kjøp på børs eller auksjon står under rettsreglane i det landet der børsen er eller auksjonen vert halden.

§ 5.

Framgangsmåten og frestane for etterrøkjing av kjøpetingen står under rettsreglane i det landet der etterrøkjingane skal gjerast, når inkje anna er avtala med reine ord. Rettsreglane i det landet gjeld og for melding om etterrøkjingar og om kva steg det skal takast når kjøpetingen vert avvist.

§ 6.

Ein framand rettsregel som ikkje er samhøveleg med ålmennskipnaden (l'ordre public) her i riket, kan ikkje nyttast etter denne lova.

§ 7.

Kongen avgjer kva tid denne lova skal taka til å gjelda.[1]
1 Frå 1 sep 1964 iflg. res. 3 apr 1964.

Lov om fristar og betalingsutsetjing og ymist anna i serlege tilhøve

§ 1.

Når riket er i krig eller krigsfare eller riksens sjølvstende eller tryggleik er i fare, kan Kongen fastsetja at rettargangsfristar ikkje skal gå eller at dei ikkje skal gå ut før etter ei viss fastsett tid. Det same gjeld frist for anna åtgjerd som har noko å seia for at ein rett eller ei motsegn skal verta til eller stå ved lag.

Vedtaket kan gjelda alle slike fristar eller berre sume og kan gjevast for heile riket eller berre for einskilde landsluter.

§ 2.

Utan Kongen så fastset gjeld vedtaket ikkje

a. frist for å yta etter ein avtale,
b. frist etter lov 20. mai 1988 nr. 32 om militær disiplinærmyndighet og
c. serleg frist for krigstid etter lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker kapittel 33 til 36.

Endra med lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 3.

Kongen kan setja visse føresetnader eller vilkår for at fristane ikkje skal gå eller for at ei åtgjerd kan gjerast etter den tid då den opphavlege fristen skulle gått ut. Såleis kan det setjast til vilkår at det har vore uråd for den det gjeld, å gjera åtgjerda før eller at det vert gjort serskilt vedtak om oppreisnad.

§ 4.

Når det er fastsett at fristar ikkje skal gå, tek Kongen avgjerd om kva tid dei skal taka til att.

§ 5.

Kongen kan gjeva reglar om korleis føresegner, gjevne med heimel i §§ 1-4, skal setjast i verk, såleis og kva det skal gjerast med avferdsbu, konkursbu og skuldsemjetingingsbu, odelsløysingsak og oreigningssak og saker som nemnt i § 3 andre punktum.

§ 6.

Er det slike tilstand som nemnt i § 1, kan Kongen gjeva føresegner om betalingsutsetjing, om kor stor pengesum folk i høgda kan få ut or bank og liknande pengestad og likeins om utsetjing med tvangsfullføring.
Endra med lov 9 jan 1998 nr. 5.

§ 7.

Det som er sagt i § 5 i lov 15. desember 1950 nr. 7 om serlege rådgjerder når det er krig, krigsfare og liknande tilstand, skal gjelda på tilsvarande måte om høve for styringsmakt i einskilde luter av landet til å gjeva føresegner etter lova her.
Endra med lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 8.

Føresegner med heimel i lova her, skal kunngjerast på høveleg måte og Stortinget få melding om deim fyrst råd er.

§ 9.

Lova tek til å gjelda straks.

Lov om avgift til Det norske komponistfond

§ 1.

Ved avgifter som pålegges etter denne lov, opprettes et fond. Fondet skal brukes til støtte for komponister som bor og hovedsakelig har sitt virke i Norge, deres etterlatte og andre formål til fremme av norsk skapende tonekunst.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om tildeling av støtte etter denne lov.[1]

Endret ved lov 4 des 1992 nr. 128.

1 Jf. EØS-avtalen art. 4.

§ 2.

Fondet ledes av et styre på fem medlemmer med personlige varamenn, oppnevnt av Kongen for 4 år om gangen.

Departementet utferdiger reglement for styret og gir nærmere regler om revisjon av fondets regnskaper. Det fastsetter godtgjørelse for styrets medlemmer.

Endret ved lov 11 juli 1986 nr. 51.

§ 3.

Plikt til å betale avgift til fondet har selskap eller annen sammenslutning som selv eller ved fullmektig i ervervsøyemed eller til stadighet utøver virksomhet i Norge som mellommann for opphavere ved oppkreving av vederlag til opphavere for lydfesting, offentlig fremføring eller overføring til allmennheten av musikkverk.

Selskap eller annen sammenslutning som i Norge vil drive slik virksomhet som nevnt i første ledd må ha bevilling av Kongen som kan kreve garanti for at avgifter til fondet blir betalt og for ansvar som selskapet eller sammenslutningen måtte komme i overfor opphavere som det har oppkrevd vederlag for og for øvrig sette andre vilkår for tillatelsen.

Med musikkverk i denne lov forstås åndsverk som har vern som musikkverk, med eller uten tekst, etter åndsverkloven.

Endret ved lov 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807).

§ 4.

Avgift til fondet skal beregnes på grunnlag av den avgiftspliktiges bruttoomsetning. Departementet fastsetter avgiftens størrelse innenfor maksimumssatser som Kongen vedtar. Før satser eller avgifter fastsettes, skal fondets styre avgi uttalelse.

Styret beregner og skriver ut avgiftene.

Tvist om avgiftsplikt eller om beregningen av avgift kan ankes inn for departementet.

Styret kan hos enhver som det antar kan være avgiftspliktig etter § 3, kreve alle opplysninger som det finner nødvendig for å avgjøre om avgiftsplikt foreligger eller for beregning av avgiftsbeløpet.

Departementet gir nærmere forskrifter om opplysningsplikt og om betaling av avgiften. Det kan sette ned eller ettergi pålagt avgift når særlige grunner taler for det.

Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 5.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller bestemmelser gitt i henhold til den, straffes med bøter.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om vegtrafikk (vegtrafikkloven)

Kap. I. Innledning.

§ 1. Lovens område.

Denne lov gjelder all trafikk med motorvogn. Den gjelder også annen ferdsel, men da bare på veg eller på område som har alminnelig trafikk med motorvogn.

Trafikk eller ferdsel omfatter i denne lov også opphold på veg eller på

område der det er alminnelig adgang til og vanlig å kjøre med motorvogn.

Kongen kan bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for annet område enn nevnt i paragrafen her, eller at den helt eller delvis ikke skal gjelde for slikt område.

For Svalbard og Jan Mayen gjelder loven med de endringer som Kongen måtte fastsette av hensyn til de stedlige forhold.

Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 64, 4 juli 1991 nr. 49.

§ 2. Definisjoner.

Med veg forstås i denne lov også gate og plass, herunder opplagsplass, parkeringsplass, holdeplass, bru, ferjekai eller annen kai som står i umiddelbar forbindelse med veg.

Med kjøretøy forstås innretning som er bestemt til å kjøre på bakken uten skinner. Med motorvogn forstås kjøretøy som blir drevet fram med motor.

Departementet kan bestemme at også annen innretning skal regnes som kjøretøy etter denne lov. Tilsvarende kan departementet bestemme at innretning som etter foregående ledd er kjøretøy, ikke skal omfattes av loven. Departementet kan også bestemme at kjøretøy som etter foregående ledd er motorvogn, likevel ikke skal regnes som motorvogn etter denne loven.

Kongen kan fastsette i hvilken utstrekning bestemmelser i eller i medhold av denne lov skal gjelde for trafikk med sporvogn eller annet skinnekjøretøy som kjører på eller over veg.

Endret ved lover 4 juli 1991 nr. 49, 6 feb 2015 nr. 8.

Kap. II. Trafikk m.m.

§ 3. Grunnregler for trafikk.

Enhver skal ferdes hensynsfullt og være aktpågivende og varsom så det ikke kan oppstå fare eller voldes skade og slik at annen trafikk ikke unødig blir hindret eller forstyrret.

Vegfarende skal også vise hensyn mot dem som bor eller oppholder seg ved vegen.

Endret ved lov 4 juli 1991 nr. 49.

§ 4. Trafikkregler.

Kongen gir alminnelige regler for kjørende, ridende og gående trafikk.

Departementet kan gi særlige trafikkbestemmelser for en kommune eller del av en kommune. Departementet kan delegere slik myndighet til Statens vegvesen, eller i forskrift gi slik myndighet til kommunen eller lokal politimyndighet.
Endret ved lover 10 apr 1981 nr. 8, 4 juli 1991 nr. 49, 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 5. Skiltregler m.m.

Enhver skal være oppmerksom på offentlig trafikkskilt, signal og oppmerking og skal rette seg etter de forbud og påbud som gis på denne måte.

Departementet gir regler om offentlige trafikkskilt, signaler og oppmerkinger, herunder om hvilke myndigheter som kan treffe vedtak om oppsetting og oppmerking, og overprøving av skiltvedtak. Departementet kan gi forskrift om at myndighet til å treffe vedtak om oppsetting og oppmerking gis til kommuner og fylkeskommuner.

Vedkommende myndighet har på privat og offentlig eiendom rett til å sette opp offentlig trafikkskilt, signal, utstyr for kontroll av trafikk og feste for slike innretninger og til å foreta oppmerking. For skade og ulempe voldt ved slike tiltak ytes erstatning fastsatt ved skjønn. For så vidt gjelder offentlig veg, dekkes utgifter ved tiltakene som vegutgifter etter reglene i veglova, men er et tiltak truffet av hensyn til noen bestemt persons interesse, kan han pålegges å erstatte utgiftene helt eller delvis etter regler gitt av departementet. For private vegers vedkommende kan departementet gi regler om hvem som skal bære utgiftene.

Offentlig trafikkskilt, signal eller oppmerking må ikke brukes på eller ved veg uten tillatelse av vedkommende myndighet. Det samme gjelder skilt, signal eller oppmerking som kan forveksles med offentlige. Dersom det uten tillatelse er satt opp skilt eller signal eller foretatt oppmerking, kan dette fjernes eller kreves fjernet av myndigheten.

Det er forbudt å endre, fjerne eller skade offentlig trafikkskilt, signal, utstyr til kontroll av trafikk, oppmerking eller innretning for vegsperring.
Endret ved lover 10 apr 1981 nr. 8, 4 juli 1991 nr. 49, 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 6. Fartsregler.

Fører av kjøretøy skal avpasse farten etter sted, føre-, sikt- og trafikkforholdene

slik at det ikke kan oppstå fare eller voldes ulempe for andre, og slik at annen trafikk blir minst mulig hindret eller forstyrret. Føreren skal alltid ha fullt herredømme over kjøretøyet.

Dersom ikke annen fartsgrense er fastsatt ved offentlig trafikkskilt, må det i tettbygd strøk ikke kjøres fortere enn 50 km/t, og utenfor tettbygd strøk ikke fortere enn 80 km/t. Departementet kan delegere til Statens vegvesen eller i forskrift gi politiet eller kommunen myndighet til å avgjøre om et område skal regnes som tettbygd strøk etter denne lov, og fastsette grensene for det tettbygde strøk.

I trafikkregler gitt i medhold av § 4 og skiltregler gitt i medhold av § 5 kan det fastsettes nærmere bestemmelser om fartsgrenser, herunder om lavere fartsgrense for bestemte grupper av motorvogner og lavere fartsgrense, for bestemt eller ubestemt tid, også av hensyn til miljøet.

Departementet kan gi særlige regler om fartsgrenser for område utenfor veg, eller på veg stengt for alminnelig ferdsel.

Departementet kan som forsøksordning sette lavere generelle fartsgrenser enn hva som er bestemt i andre ledd for bestemte områder og/eller for bestemte tider.

Fartsgrensene gjelder ikke for konkurransekjøring, trening til konkurransekjøring eller annen organisert kjøring som med Statens vegvesens tillatelse holdes på særskilt bane eller veg som stenges for all annen trafikk. Statens vegvesen kan i tillatelsen stille vilkår i samsvar med lovens formål.
Endret ved lover 10 apr 1981 nr. 8, 4 juli 1991 nr. 49, 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 juli 1995), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2013 nr. 103, 29 mars 2019 nr. 10 (ikr. 29 mars 2019 iflg. res. 29 mars 2019 nr. 401), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869), 11 juni 2021 nr. 88 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1863), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 7. Særlige forbud mot trafikk.

Kongen eller den han gir fullmakt kan forby bestemte grupper av kjøretøyer. Forbudet kan begrenses til å gjelde på eller utenfor visse veger og innenfor et bestemt tidsrom. Det kan på samme måte gjelde bestemte trafikantgrupper.

Det kan treffes midlertidig vedtak om forbud mot all trafikk eller om annen regulering av trafikk på veg dersom forhold på vegen eller i dens omgivelser, arbeid på vegen eller vegens tilstand tilsier det. Slikt vedtak treffes for riksveg og fylkesveg av Statens vegvesen og for kommunal veg av kommunen.

Vegdirektoratet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om at transport av visse typer farlig gods kun skal være tillatt på visse veger, til visse tider eller på andre særlige vilkår.

Endret ved lover 10 apr 1981 nr. 8, 4 juli 1991 nr. 49, 14 juni 2002 nr. 20 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 14 juni 2002 nr. 536), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 7 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 86 (ikr. 24 okt 2011 iflg. res. 21 okt 2011 nr. 1040), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 75 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 788).

§ 7 b. Sykkelritt på veg som helt eller delvis er åpen for alminnelig ferdsel

Sykkelritt på veg som helt eller delvis er åpen for alminnelig ferdsel, er forbudt uten tillatelse fra Statens vegvesen. Før Statens vegvesen treffer vedtak, skal politiet uttale seg.

I vedtaket kan Statens vegvesen gi tillatelse til å fravike §§ 4, 5 og 6, eller bestemmelser fastsatt i medhold av disse paragrafene, i den grad det er nødvendig og forsvarlig. Statens vegvesen kan også stille krav om skiltplan, trafikkregulering og bruk av private vakter.

Politiet beslutter om private vakter kan benyttes ved det enkelte sykkelritt.

Departementet kan i forskrift gi regler om myndigheten etter første og andre ledd, og om gjennomføring av sykkelritt som nevnt i første ledd, herunder om skiltplan og plan for trafikkregulering.

Departementet kan i forskrift også gi regler om Statens vegvesens tildeling av myndighet innen rammene av § 9 til midlertidig trafikkregulering til private vakter, om uniformering av slike vakter og merking av deres kjøretøy, og om vaktenes minstealder, skikkethet og kompetanse. Regler om kompetanse kan blant annet gjelde kompetansebevis, godkjenning av læreplan for tilbyder av kompetansegivende kurs, tilsyn med tilbyder av kompetansegivende kurs, gebyr for utstedelse av kompetansebevis, påbud om å ha med kompetansebevis under vakttjeneste og gyldighetstid for og tilbakekall av kompetansebevis.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 76 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 718), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 7 c. Kjøring på lukket bane eller annet avsperret område

Departementet kan i forskrift gi regler om kjøring på lukket bane eller annet avsperret område, herunder nærmere regler om tillatelse, om organisering og

gjennomføring av slik kjøring, og om forsikring.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 88 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1863).

§ 8. Vilkårsparkering til allmennheten mv.

Kongen kan i forskrift gi regler om parkering av kjøretøy som skjer mot betaling, med tidsbegrensning eller på andre vilkår, og som finner sted på veg som er åpen for alminnelig ferdsel (vilkårsparkering). Kongen kan i forskrift også gi regler om håndheving av vilkårsparkering på veg som ikke er åpen for alminnelig ferdsel, og håndheving av parkeringsrestriksjoner på og langs privat veg og utenfor veg. I forskriften kan det også gis regler om:

a. krav til virksomheter som vil tilby vilkårsparkering, herunder krav til meldeplikt før denne kan tilby vilkårsparkering, krav til registrering og forretningssted, krav til dekkende ansvarsforsikring, samt til alder og tilknytning til riket eller annen EØS-stat for innehaver og andre ansvarlige i virksomheten,
b. krav til person som skal håndheve reglene, herunder krav til teoretisk og praktisk opplæring med avsluttende prøve og regelmessig regodkjenningsprøve og krav til godkjenning og regodkjenning av undervisningsplan og gebyr for slike godkjenninger,
c. krav til det enkelte parkeringsområde, herunder krav til skiltplan og bruk av skilt. Bruk av privat skilt kan begrenses og forbys på områder hvor det tilbys vilkårsparkering til allmennheten,
d. tilsyn, herunder opplysnings- og rapporteringsplikt og adgang til å gi pålegg om retting, tvangsmulkt, avskilting av parkeringsområde, samt gebyr og avgift for tilsyn med parkeringsvirksomheter. Gebyrene og avgiften skal dekke kostnadene med tilsyn med parkeringsvirksomhetene,
e. krav til brukervennlige og universelt utformede betalingsløsninger,
f. plikt til å tilby betalingsfritak på avgiftsbelagte kommunale parkeringsplasser for forflytningshemmede med parkeringstillatelse,
g. rett til å tilby betalingsfritak for elektrisk og hydrogendrevet motorvogn på avgiftsbelagte kommunale parkeringsplasser og plikt til å tilby lademulighet for strøm. Det kan også gis regler om at avgift for elektrisk og hydrogendrevet motorvogn på alle eller visse avgiftsbelagte kommunale parkeringsplasser ikke skal overstige halvparten av den laveste taksten på det aktuelle parkeringsområdet for bensin- eller dieseldrevet motorvogn,
h. ileggelse av kontrollsanksjon, herunder størrelse på sanksjon og

solidarisk ansvar mellom fører og eier,

i. når kjøretøy kan fjernes og tas i forvaring, herunder krav om at kjøretøyet må stå til hinder eller i strid med vilkårene for parkering, krav om varslings- og opplysningsplikt, samt plikt til å utlevere kjøretøy som er fjernet, og salg av kjøretøy som er fjernet, jf. § 37 femte til åttende ledd,

j. universell utforming av parkeringsareal og særskilt tilrettelegging for innehavere av parkeringstillatelse for forflytningshemmede, herunder krav til reservering,

k. kommunenes rettigheter og plikter ved parkeringstilbud på offentlig veg,

l. opprettelse av et sentralt register med oversikt over virksomheter, parkeringsområder, og over parkeringstillatelser til forflytningshemmede og institusjon, krav til bruk av registeret og gebyr for slik bruk. Et slikt register skal være i samsvar med det til enhver tid gjeldende regelverk.

Kongen kan gi forskrift om kommunens adgang til å reservere parkering etter behovsprøving i et nærmere avgrenset område for personer bosatt i området eller andre med særlig behov for slik parkering. Det samme gjelder adgang til å reservere enkelte parkeringsplasser for bestemte kjøretøy, kjøretøygrupper eller personer, eller gi disse adgang til å parkere utover eventuell maksimaltid på stedet.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om adgangen til å klage på ilagt kontrollsanksjon og fjerning i medhold av første ledd, herunder klagerett til en uavhengig parkeringsklagenemnd.[1] Det kan gis nærmere bestemmelser om organisering og oppgaver, saksbehandling, brukerfinansiering, herunder krav om rapportering av antall kontrollsanksjoner, og godtgjørelse til klagenemndas medlemmer. Det kan gis bestemmelser om at nemndas avgjørelser har rettskraft hvis de ikke bringes inn for domstolene. Det kan gis bestemmelse om at så lenge en tvist er til behandling i klagenemnda, kan ikke en part bringe den inn for de alminnelige domstolene. Det kan også gis bestemmelse om at dersom søksmål er reist ved de alminnelige domstoler og en part ønsker tvisten avgjort av parkeringsklagenemnda, kan vedkommende domstol stanse den videre behandling inntil parkeringsklagenemndas vedtak foreligger.

For annen parkering enn vilkårsparkering kan Kongen i forskrift gi regler om fjerning og forvaring av motorvogn som er plassert ulovlig på privat grunn når plasseringen er til fare eller vesentlig ulempe.

Endret ved lover 21 juni 1968 nr. 5, 10 apr 1981 nr. 8, 12 juni 1987 nr. 64, 4 juli 1991 nr. 49, 4 sep 2015 nr. 90 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 25 nov 2016 nr. 1407), 11 jan 2019 nr. 1.

1 Parkeringsklagenemnda, jf. forskrift 18 mars 2016 nr. 260.

§ 9. Trafikkregulering.

Politiet kan regulere trafikken slik forholdene i hvert enkelt tilfelle krever det, og kan herunder fravike det som er fastsatt i eller i medhold av §§ 4, 5, 6, 7 og 8. Politiet kan også som ledd i trafikkregulering helt eller delvis sperre en vegstrekning for et kortere tidsrom.

Enhver plikter straks å rette seg etter de påbud og forbud om regulering av trafikken som politiet gir muntlig, eller ved tegn, skilt, signal eller på annen måte.

§ 10. Trafikkontroll m.m.

Fører av kjøretøy skal straks stanse for kontroll når det kreves av politiet eller Statens vegvesen. Føreren plikter å vise fram dokumenter som det er påbudt å ha med under kjøringen, og straks etterkomme påbud gitt med hjemmel i denne lov.

Departementet kan gi andre offentlige tjenestemenn myndighet til å foreta kontroll og gi påbud som nevnt i første ledd.[1]

Endret ved lover 10 apr 1981 nr. 8, 12 juni 1987 nr. 64, 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 okt 1995), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

1 Begrenset kontrollmyndighet delegert til Tollvesenet, jf. vedtak 12 nov 2013 nr. 1310.

§ 11. Unntak for utrykningskjøretøy m.m.

Kongen gir regler om adgang til å fravike det som er fastsatt i eller i medhold av §§ 4, 5, 6, 7, 8 og 9 for fører av utrykningskjøretøy, fører av kjøretøy i polititjeneste og fører av vegarbeidsmaskin eller annet kjøretøy som nyttes til arbeid på eller ved veg. Det samme gjelder for fører av kjøretøy i Statens vegvesens tjeneste og offentlig parkeringskontrolltjeneste.

Endret ved lover 19 juni 1970 nr. 65, 12 juni 1987 nr. 64, 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 okt 1995), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 12. Plikter ved trafikkuhell.

Enhver som med eller uten skyld er innblandet i trafikkuhell, skal straks stanse

og hjelpe personer og dyr som er kommet til skade, og for øvrig delta i de tiltak som uhellet gir grunn til. Denne plikt har, om det er nødvendig, også andre som er i nærheten eller som kommer til stede.

De som er innblandet i trafikkuhell, har gjensidig plikt til å oppgi navn og adresse. Fører av kjøretøy skal også oppgi eierens navn og adresse og i tilfelle motorvognens kjennemerke.

Har trafikkuhell medført død eller skade på person og skaden ikke er ubetydelig, skal de som er innblandet i uhellet, sørge for at politiet snarest mulig blir underrettet om uhellet. Før politiet kommer til stede etter slikt uhell, skal de som er innblandet, ikke forlate stedet uten at det er nødvendig eller politiets samtykke er innhentet. Må en som er innblandet i et uhell som nevnt, forlate stedet, skal han snarest underrette politiet om sin befatning med uhellet og om navn og adresse. Har trafikkuhell voldt materiell skade, og det ikke er noen til stede som kan vareta skadelidtes tarv, skal den som har voldt skaden, snarest mulig underrette skadelidte eller politiet om uhellet.

Kjøretøy som etter trafikkuhell er plassert slik at det kan være til fare eller hinder for trafikken, skal straks flyttes til et egnet sted. Dersom hensynet til trafikksikkerheten tillater det, skal de som er innblandet i uhellet, ha anledning til å foreta oppmåling og oppmerking før kjøretøyet flyttes. Har trafikkuhellet medført død eller alvorlig skade på person, må innblandet kjøretøy bare flyttes med politiets samtykke eller dersom det fører til vesentlig fare eller uforholdsmessig hindring av trafikken om kjøretøyet blir stående til politiet kommer. Må kjøretøy som er innblandet i slikt uhell, flyttes før politiet kommer til stedet, skal de som er innblandet i uhellet, så vidt mulig sørge for oppmåling eller oppmerking av kjøretøyets plassering.

Før politiet kommer til stede etter trafikkuhell som har medført død eller alvorlig skade på person, må spor ikke fjernes og andre forhold av betydning for etterforskningen ikke endres uten at det er strengt nødvendig. De som er innblandet i uhellet, skal søke å hindre fjerning av spor og endring av andre forhold av betydning.

Endret ved lov 19 juni 1970 nr. 65.

Kap. III. Kjøretøyer m.m.

§ 13. Krav til kjøretøyer og bruk av kjøretøyer.

Kjøretøy skal være bygget, innrettet, utstyrt og vedlikeholdt slik at det kan brukes uten å volde unødig fare eller ulempe og uten å skade veg.

Departementet gir nærmere bestemmelser om bruk, og om konstruksjon, innretning, vekt, mål og utstyr, herunder verneutstyr, m.m. for de forskjellige

grupper av kjøretøyer, og om last og antall personer kjøretøyet kan føre.

Departementet kan fastsette forskrift om at kjøretøy med tillatt totalvekt over 3 500 kg skal være utstyrt med elektronisk betalingsenhet tilknyttet gyldig avtale for kjøring på offentlig veg. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om ordningen, herunder bestemmelser om virkeområde og hvilke grupper kjøretøy som skal omfattes.

Departementet kan fastsette at kjøretøy skal være utstyrt med fartsskriver for registrering av kjøre- og hviletid, arbeidstid, ferie- og sykefravær, hastighet, kjøretøyets posisjoner herunder grensepasseringer, lasting og lossing mv., jf. § 21 annet ledd. Slike registreringer kan benyttes til kontroll av overholdelsen av regler gitt i og i medhold av denne loven, yrkestransportloven, arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven. Departementet gir nærmere bestemmelser om godkjenning, montering og kontroll av fartsskriver. Utgiftene til anskaffelse, montering og kontroll av fartsskrivere dekkes av kjøretøyets eier.

Endringer som øker den maksimale hastighet eller ytelse på motorsykkel (herunder moped) utover grenser fastsatt for vedkommende gruppe av motorsykler i medhold av annet ledd, må ikke foretas.

Med samtykke fra departementet kan en kommune innføre gebyr for bruk av piggdekk i nærmere fastsatt område. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om slikt tiltak. Departementet kan pålegge en kommune å gjennomføre ordning som nevnt i dette ledd.

Med samtykke fra departementet kan en kommune for å begrense miljøulemper fra vegtrafikken innføre lavutslippssone i et fastsatt område. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om plikt til å medbringe dokumentasjon av kjøretøyets utslippsnivå, rett til å kreve opplyst og å lagre kjøretøyinformasjon og informasjon om eier og bruker mv. til bruk i betalings- og kontrollsammenheng, herunder rett til å kreve bruk av elektronisk enhet om bord i motorvogn for elektronisk identifikasjon. Departementet kan gi bestemmelser om gebyr for kjøring i sonen, tilleggsgebyr for brudd på bestemmelsene, og bestemmelser om håndheving og bruk av inntekt av ordningen.

Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 64, 4 juli 1991 nr. 49, 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 okt 1995), 16 jan 1998 nr. 8 (ikr. 1 mai 1998 iflg. res. 3 apr 1998 nr. 324), 25 apr 2008 nr. 12 (ikr. 25 apr 2008 iflg. res. 25 apr 2008 nr. 399), 24 mai 2013 nr. 21 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 503), 3 juni 2016 nr. 20, 4 mai 2018 nr. 16 (ikr. 1 okt 2018 iflg. res. 4 mai 2018 nr. 679), 22 juni 2022 nr. 84 (i kraft 22 juni 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1132).

§ 13 a. Forbud mot varslingsutstyr, manipulasjonsutstyr o.l. i motorvogn.

I motorvogn er det forbudt å besitte eller bruke utstyr som har til formål å:

a. varsle om eller forstyrre trafikkontroller
b. overstyre eller manipulere fartsskriver som nevnt i § 13 fjerde ledd, speedometer, alkolås, forurensningsbegrensende utstyr eller annet påkrevd teknologisk utstyr slik at bruken av utstyret fører til misvisende eller uriktige opplysninger eller signaler.

Forbudet etter første ledd omfatter utstyr som blokkerer eller skjuler signaler eller opplysninger fra eller til utstyr for kontroll og overvåkning av trafikk, eller som endrer hvordan påkrevet teknologisk utstyr brukes.

Departementet kan i forskrift gi forbud mot å produsere, distribuere, markedsføre og/eller selge utstyr som nevnt i første ledd. Departementet kan videre gi forskrifter med nærmere bestemmelser til presisering og utfylling av forbudene i denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 8 juni 2001 nr. 30, endret ved lov 22 juni 2022 nr. 84 (i kraft 22 juni 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1132).

§ 13 b. Krav til CO_2-utslipp mv. for produsenter av personbiler, varebiler og tunge kjøretøy

For å ivareta Norges forpliktelser etter EØS-avtalen kan departementet i forskrift fastsette regler om utslippskrav mv. for produsenter av kjøretøy i gruppe M, N og O, herunder regler om:

a. krav til utslipp av CO_2,
b. overtredelsesgebyr,
c. overvåkning,
d. rapportering,
e. innovative teknologier, herunder godkjenning.

Tilføyd ved lov 14 des 2018 nr. 96 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1921), endret ved lov 17 juni 2022 nr. 71 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1041).

§ 14. Godkjenning av kjøretøyer og utstyr m.m.

Departementet gir nærmere bestemmelser om undersøkelse og godkjenning (herunder typegodkjenning) av kjøretøyer og av deler og utstyr til kjøretøyer.

Departementet kan bestemme at visse deler eller utstyr til kjøretøyer eller til vern for fører, passasjerer eller andre i trafikken skal godkjennes (eller typegodkjennes) før det tillates brukt, og kan forby handel med deler eller

utstyr som ikke er godkjent.

Departementet kan bestemme at det for godkjenning som nevnt i første eller annet ledd skal betales gebyr. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om gebyr for manglende fremstilling av kjøretøy til forvaltningskontroll hos Statens vegvesen.

Endret ved lover 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 okt 1995), 6 feb 2015 nr. 8.

§ 15. Registrering av motorvogn.

Motorvogner skal registreres. Departementet gir nærmere bestemmelser om slik offentlig registrering av motorvogner, om kjennemerker (nummerskilt) og om vognkort. Departementet kan bestemme at tilhenger til motorvogn skal registreres som motorvogn.

Den som melder en motorvogn til registrering, har plikt til å gi de opplysninger som kreves i samband med registreringen.

Når motorvogn skifter eier, skal både den tidligere og den nye eier innen 3 dager gi skriftlig melding til registreringsmyndigheten. Eier av motorvogn plikter å melde adresseendring innen 3 dager til registreringsmyndigheten.

Registrering kan ikke skje uten at det er lagt fram trygdeerklæring fra et trygdelag i samsvar med bilansvarslova eller bevis for at motorvognen ikke trenger å være trygdet etter nevnte lov.

Utgiftene til kjennemerker bæres av motorvognens eier dersom ikke departementet bestemmer noe annet.

§ 16. Unntak fra registreringsplikten.

Departementet kan unnta bestemte grupper av kjøretøy eller bestemt bruk av kjøretøy fra registreringsplikt m.m. etter § 15.

Registreringsmyndigheten kan tillate bruk av motorvogn for kortere tid eller for et enkelt høve uten at motorvognen er registrert m.m. etter § 15. I så fall skal motorvognen være i forsvarlig stand og være påsatt særlige kjennemerker. Før tillatelsen blir gitt, må det i samsvar med bilansvarslova være lagt fram trygdeerklæring fra et trygdelag eller bevis for at motorvognen ikke trenger å være trygdet etter nevnte lov.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om tillatelse til slik bruk av motorvogn som nevnt i annet ledd og kan sette særlige vilkår for tillatelsen, herunder krav om gebyr.

Endret ved lov 4 juli 1991 nr. 49.

§ 17. Bruk av motorvogn mv.

For så vidt ikke annet følger av § 16, må motorvogn eller andre registreringspliktige kjøretøyer ikke brukes uten at de er meldt til registrering og påsatt lovlige kjennemerker og det er utferdiget vognkort. Vognkortet skal alltid følge med under bruken. Registreringspliktig kjøretøy som er avregistrert eller er uten lovlige kjennemerker, skal ikke være parkert utover 14 dager på offentlig veg eller privat veg skiltet med offentlig trafikkskilt.

Eier av motorvogn eller den som på eierens vegne har rådighet over den, plikter å forvisse seg om at den som han lar bruke motorvognen, fyller vilkårene for å føre den.

Endret ved lover 8 juni 2001 nr. 30, 20 juni 2003 nr. 50, 9 juni 2023 nr. 33 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 808).

§ 18. Krav om alkolås ved transport mot vederlag

Departementet kan fastsette i forskrift at det skal være montert alkolås i kjøretøy som benyttes ved transport mot vederlag, og gir nærmere bestemmelser om godkjenning, montering og kontroll av alkolåsen. Utgifter til anskaffelse, montering og kontroll av alkolåsen dekkes av den som driver transport mot vederlag. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om ordningen, herunder bestemmelser om virkeområde, hvilke grupper kjøretøy som skal omfattes, og om pålegg om retting ved kontroll langs veg.

Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 64, 4 juli 1991 nr. 49, 23 juni 1995 nr. 40 (i kraft 1 okt 1995), opphevet ved lov 14 juni 2002 nr. 20 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 14 juni 2002 nr. 536). Tilføyd igjen ved lov 20 apr 2018 nr. 13 (ikr. 1 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 601).

§ 19. Kontroll av kjøretøy

Eier av kjøretøy eller den som på eierens vegne har rådighet over det, skal framstille kjøretøyet til kontroll når politiet eller Statens vegvesen krever det. Vedkommende skal også gi opplysninger om kjøretøyet når det kreves.

Departementet kan i forskrift gi regler om kontroll av kjøretøy etter første ledd og om gebyr. Departementet kan i forskrift også gi regler om kontroll av kjøretøy langs veg og om kriterier for utvelgelse av kjøretøy til slik kontroll. I forskriften kan det gis nærmere regler om krav til kompetanse for kontrollører, herunder personell som gjennomfører foretakskontroll etter § 21, om krav til kontrollutstyr og om kontrollgebyr.

Departementet kan i forskrift gi regler om at kjøretøyfabrikanter og deres

kontaktpunkt skal gjøre tilgjengelig tekniske opplysninger om kjøretøy til bruk i kontroll av kjøretøy.
Endret ved lover 4 juli 1991 nr. 49, 28 apr 1994 nr. 9 (ikr. 1 mai 1994), 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 okt 1995), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 18 juni 2004 nr. 40, 4 mai 2018 nr. 16 (ikr. 1 okt 2018 iflg. res. 4 mai 2018 nr. 679), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869), 20 des 2023 nr. 116 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2172).

§ 19 a. Periodisk kjøretøykontroll

Periodisk kjøretøykontroll kan bare utføres av godkjente virksomheter med godkjente kontrollører og godkjent teknisk leder. For godkjenning må kontrollør og teknisk leder fremlegge ordinær politiattest for å vise at vedkommende er skikket til oppgaven.

Departementet kan i forskrift gi regler om vilkår og overgangsordninger for godkjenning som nevnt i første ledd, om opplæringsvirksomhet, om godkjennings- og tilsynsmyndigheten og om gebyrer for godkjenning og tilsyn. Departementet kan i forskrift også gi regler om pålegg om retting, advarsel og tilbakekall av godkjenningen, om stansing av virksomheten og om tvangsmulkt.
Tilføyd ved lov 18 juni 2004 nr. 40, endret ved lov 4 mai 2018 nr. 16 (ikr. 1 okt 2018 iflg. res. 4 mai 2018 nr. 679).

§ 19 b. Krav til verksteder m.m.

Reparasjon, vedlikehold, ombygging, oppbygging og påbyggingsarbeid på motorvogn og tilhenger til motorvogn kan bare foretas av godkjent virksomhet. Det samme gjelder for montering, kontroll og reparasjon av fartsskriver. For å få godkjenning til å montere, kontrollere og reparere fartsskriver må virksomhetens ansvarlige leder fremlegge ordinær politiattest for å vise at vedkommende er skikket til oppgaven.

Departementet kan i forskrift gi regler om godkjenning av verksteder som skal montere, kontrollere og reparere sikkerhetsmessige eller miljømessige innretninger i kjøretøyer.

Departementet kan i forskrift gi regler om vilkårene og overgangsordninger for godkjenning av virksomheter som nevnt i første og andre ledd, godkjenning av virksomhetens leder, og om tilsyn med slik virksomhet. Departementet kan også gi regler om godkjennings- og tilsynsmyndighet, om plikt til å bistå tilsynsmyndigheten og om gebyrer for godkjenning og tilsyn. Departementet kan i forskriften gi regler om pålegg om retting, advarsel og tilbakekall av godkjenningen, om stansing av virksomheten og om tvangsmulkt.

I forskrift kan departementet gjøre unntak fra kravet om godkjenning for enkelte typer kjøretøy, for enkelte typer arbeid og for enkelte virksomheter og personer etter nærmere angitte vilkår.
Tilføyd ved lov 4 mai 2018 nr. 16 (ikr. 1 okt 2018 iflg. res. 4 mai 2018 nr. 679), endret ved lov 20 des 2023 nr. 116 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2172).

§ 19 c. Kontroll av virksomheter som driver handel med motorvogner mv.

Statens vegvesen kan, etter nærmere regler gitt av departementet i forskrift, kontrollere motorvogner, tilhengere og godkjenningspliktig utstyr i virksomheter der dette selges.
Tilføyd ved lov 4 mai 2018 nr. 16 (ikr. 1 okt 2018 iflg. res. 4 mai 2018 nr. 679), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 20. Utenlandsk motorvogn.

Departementet[1] gir bestemmelser om i hvilken utstrekning og på hvilke vilkår motorvogn eller tilhenger som er registrert eller hjemmehørende i fremmed stat kan tillates brukt her i riket.
1 Samferdselsdepartementet, som 24 aug 1990 nr. 695 har gitt Vegdirektoratet fullmakt til å gjøre unntak fra forskrift 28 mars 1967 nr. 9350 om bruk av utenlandsk motorvogn i riket for personer bosatt i Sverige som må kjøre mellom bopel og arbeidsplass i Norge.

Kap. IV. Fører av kjøretøy m.m.

§ 21.[1] Alminnelige plikter.

Ingen må føre eller forsøke å føre kjøretøy når han er i en slik tilstand at han ikke kan anses skikket til å kjøre på trygg måte, hva enten dette har sin årsak i at han er påvirket av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel, eller i at han er syk, svekket, sliten eller trett, eller skyldes andre omstendigheter.

Departementet kan gi forskrifter om kjøre- og hviletid, om bruk av fartsskrivere, om arbeidstid og om arbeidsvilkår for førere, grupper av førere, andre arbeidstakere innenfor vegtransport og avtalepart i transportoppdrag. Departementet kan videre gi forskrifter om plikt til å registrere opplysninger som nevnt i første punktum, om ferie- og sykefravær og om lagring, nedlasting, oppbevaring, innsending og kontroll av opplysningene og om

kontrollmyndighetenes tilgang til virksomheter, kjøretøy og kontrollapparater. Departementet kan også gi forskrifter om gebyr for utstedelse av fartsskriverkort.
Endret ved lover 18 juni 2004 nr. 40, 25 apr 2008 nr. 12 (ikr. 25 apr 2008 iflg. res. 25 apr 2008 nr. 399), 22 juni 2022 nr. 84 (i kraft 22 juni 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1132).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 24e (forordning (EU) 561/2006).

§ 22. Ruspåvirkning av motorvognfører

Ingen må føre motorvogn når han er påvirket av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel.

Har han større alkoholkonsentrasjon i blodet enn 0,2 promille eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet, eller større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften enn 0,1 milligram per liter luft, regnes han i alle tilfeller for påvirket av alkohol i henhold til bestemmelsene i loven.

Overstiger konsentrasjon i blodet av annet berusende eller bedøvende middel grenser fastsatt i forskrift gitt med hjemmel i loven, eller en mengde slikt middel i kroppen som kan føre til så stor konsentrasjon av slikt middel i blodet, regnes han i alle tilfeller for påvirket i forhold til bestemmelsene i loven. Dette gjelder likevel ikke hvor overskridelsen skyldes legemiddel inntatt i henhold til gjeldende forskrivning fra lege eller tannlege.

Villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse fritar ikke for straff. Det samme gjelder villfarelse med hensyn til størrelsen av konsentrasjonen av annet berusende eller bedøvende middel, med mindre slikt middel er inntatt i henhold til gjeldende forskrivning fra lege eller tannlege, jf. tredje ledd.

Fører av motorvogn må ikke nyte alkohol eller ta annet berusende eller bedøvende middel i de første seks timene etter at han er ferdig med kjøringen, når han forstår at det kan bli politietterforskning på grunn av kjøringen eller utviser grov uaktsomhet i så måte. Dette forbudet gjelder likevel ikke etter at blodprøve eller utåndingsprøve er tatt, eller politiet har avgjort at slik prøve ikke skal tas.

Departementet kan gi forskrift om grenser for konsentrasjoner i blodet av annet berusende eller bedøvende middel som nevnt i tredje ledd og § 31 annet ledd.
Endret ved lover 10 apr 1981 nr. 8, 24 juni 1988 nr. 66, 22 sep 2000 nr. 79 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 959), 17 des 2010 nr. 91 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 38) som endret ved lov 25 nov 2011 nr. 45, 6 feb 2015 nr. 8, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 22 a. Politiets testing av ruspåvirkning

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test av om motorvognfører er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel når:

1. det er grunn til å tro at han har overtrådt bestemmelsene i § 22 eller § 22 b,
2. det er grunn til å tro at han har overtrådt andre bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov, og departementet har bestemt at overtredelsen kan ha slik virkning,
3. han med eller uten egen skyld er innblandet i trafikkuhell, eller
4. han er blitt stanset i trafikkontroll.

Dersom testresultatet eller andre forhold gir grunn til å tro at fører av motorvogn har overtrådt bestemmelsene i § 22 eller § 22 b, kan politiet foreta særskilt undersøkelse av om det forekommer tegn og symptomer på ruspåvirkning og fremstille ham for utåndingsprøve, blodprøve, spyttprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted når føreren nekter å medvirke til alkotest eller foreløpig test av om føreren er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel.

Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve og spyttprøve kan tas av lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Departementet gir nærmere bestemmelser om undersøkelsene nevnt i de foregående ledd.

Tilføyd ved lov 10 apr 1981 nr. 8, endret ved lover 24 juni 1988 nr. 66, 4 juli 1991 nr. 49, 17 des 2010 nr. 91 (ikr. 17 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1613), 25 nov 2011 nr. 45, 5 mai 2006 nr. 13 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 38), 22 juni 2012 nr. 59, 6 feb 2015 nr. 8, 9 juni 2023 nr. 33 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 808).

§ 22 b. Pliktmessig avhold

Den som fører motorvogn i stilling eller yrke som medfører befordring av personer eller gods, må i tjenestetiden ikke nyte alkohol eller ta annet berusende eller bedøvende middel.

Tjenestetiden omfatter tidsrommet fra den tid da vedkommende i henhold til sine tjenesteplikter påbegynner utførelsen av slikt arbeid som stillingen krever og inntil arbeidet avsluttes. Forbudet gjelder også i et tidsrom av 8 timer

før tjenestetiden begynner.
Tilføyd ved lov 5 mai 2006 nr. 13 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 38).

§ 22 c. Tolletatens testing av ruspåvirkning

Tolletaten kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test av om motorvognføreren er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel når motorvognen er stanset i kontroll etter vareførselsloven § 8-1 første ledd, jf. § 8-2 bokstav b.

Dersom testresultatet gir grunn til å tro at føreren av motorvognen har overtrådt bestemmelsen i § 22, skal politiet straks varsles. Tolletaten kan holde føreren tilbake med makt dersom føreren forsøker å unndra seg testing eller inntil føreren er overlevert politiet. Maktbruken må være nødvendig og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 33 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 808).

§ 23. Ansvar for kjøretøyets stand m.m.

Før kjøringen begynner, skal føreren forvisse seg om at kjøretøyet er i forsvarlig og forskriftsmessig stand og at det er forsvarlig og forskriftsmessig lastet. Han skal sørge for at kjøretøyet også under bruken er i forsvarlig stand og forsvarlig lastet.

Eier av kjøretøy eller den som på eierens vegne har rådighet over det, plikter å sørge for at kjøretøyet ikke brukes dersom det ikke er i forsvarlig stand.

Ved transportoppdrag skal transportforetaket sette føreren i stand til å oppfylle sine plikter etter første ledd slik at kjøretøyet er forsvarlig og forskriftsmessig lastet. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om transportforetakets plikter, herunder nærmere regler for visse typer kjøretøy.
Endret ved lover 4 juli 1991 nr. 49, 20 des 2023 nr. 116 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2172).

§ 23 a. Personlig verneutstyr.

Kongen[1] kan bestemme at personlig verneutstyr og annet utstyr til sikring av personer skal brukes under kjøring med motorvogn. Kongen kan gi nærmere regler om omfanget av bruken og unntak fra påbudet. Det kan bestemmes at føreren skal være ansvarlig for at passasjer under 15 år bruker utstyr som nevnt i første punktum.

Tilføyd ved lov 13 juni 1975 nr. 48, endret ved lover 10 apr 1981 nr. 8, 12 juni 1987 nr. 64, 18 juni 2004 nr. 40.
1 Samferdselsdepartementet jf. res. 13 juni 1975 nr. 4.

§ 23 b. Forbud mot bruk av elektronisk utstyr i motorvogn

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om forbud mot bruk i motorvogn av elektronisk utstyr som kan forstyrre føreren.
Tilføyd ved lov 17 des 1999 nr. 98.

§ 24. Alminnelige regler om førerett, førerkort, føreprøve og kompetansebevis

Den som skal føre motorvogn må ha førerett og ha ervervet førerkort der dette kreves, samt eventuelt gyldig kompetansebevis, for vedkommende gruppe av motorvogner. Under kjøring skal fører alltid ha førerkort og kompetansebevis med seg.

Departementet kan bestemme at offentlig aldersbevis eller bevis for å ha gjennomgått bestemt opplæring må medbringes under kjøring med førerkortfrie motorvogner.

Den som skal få førerett for personbil, må være fylt 18 år. Departementet kan fastsette en høyere eller lavere nedre aldersgrense for førerett for bestemte førerkortklasser.

Den som skal få førerkort må være edruelig, og det må ikke være noe å si på hans vandel ellers. Han må ha tilstrekkelig syn og førlighet, nødvendig fysisk og psykisk helse og ha bestått førerprøve. Ved kjøring til førerprøve anses kandidat som fører av motorvognen.

Departementet kan gi forskrift om førerprøve og førerett, herunder gebyr, gyldighetstid, fastlagt føreropplæring før førerprøve, helsekrav, krav til tilleggsopplæring og vilkår og begrensninger i føreretten. Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere bestemmelser om at den som ikke består førerprøve, utrykningsprøve eller prøve for yrkessjåførkompetanse kan forbys å gå opp til ny prøve i en periode på inntil to måneder (karantene).

Departementet kan gi forskrift om førerkort og kompetansebevis, herunder gebyr, førerkortklasser, gyldighetstid, utferdigelse, utskifting, unntak fra førerkortplikt, midlertidig kjøretillatelse, aldersbevis og bevis for å ha gjennomgått bestemt trafikkopplæring.

Dersom innehaver av førerkort ikke lenger fyller de krav som er fastsatt til syn, helse og førlighet etter femte ledd, plikter han å gi melding om det til statsforvalteren som må gi melding til politiet, jf. § 34.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om utstedelse av norsk

førerkort på grunnlag av gyldig utenlandsk førerett. Det kan herunder gis bestemmelser om innlevering av det utenlandske førerkortet, samt om innhenting av opplysninger om vedkommende. Det kan også bestemmes at førerprøve kan unnlates eller at vedkommende skal ha bestått en forenklet førerprøve.

Departementet kan sette særlige vilkår i tillegg til vilkårene i tredje og fjerde ledd for den som vil ha førerett for bestemte førerkortklasser eller for bestemte grupper av motorvogner.

Departementet kan gi forskrift om kvalifikasjonskrav, herunder grunn- og etterutdanning for førerprøvesensorer.

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt fusker eller forsøker å fuske på førerprøven, kan ilegges karantene på inntil ett år og kan nektes å gå opp til prøve i andre førerkortklasser i denne perioden. Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere bestemmelser om slik karantene. Departementet kan ved forskrift fastsette tilsvarende regler for utrykningsprøve og prøve for yrkessjåførkompetanse.

Endret ved lover 21 juni 1968 nr. 5, 13 juni 1980 nr. 42, 10 apr 1981 nr. 8, 12 juni 1987 nr. 64, 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 19 des 2003 nr. 133 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1764), 18 juni 2004 nr. 40, 25 feb 2011 nr. 6, jf. direktiv 2006/126, 29 mars 2019 nr. 10 (ikr. 29 mars 2019 iflg. res. 29 mars 2019 nr. 401), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 24 a. Sperrefrist for retten til å føre førerkortpliktig motorvogn på grunn av straffbart forhold m.m.

Den som har kjørt motorvogn uten å ha førerett for den aktuelle førerkortklassen, kan ikke få slik førerett første gang før det er gått 6 måneder siden den ulovlige kjøringen fant sted. Er han yngre enn den lovlige minstealderen for slik førerett, løper sperrefristen til det er gått 6 måneder fra den dagen han oppnår minstealderen. Er det voldt større skade ved kjøringen, skal sperrefristen etter første og andre punktum være ett år. Tilsvarende gjelder også for den som ulovlig endrer maksimal hastighet eller ytelse i motorvogn i strid med § 13 femte ledd.

Blir en som ikke har førerett ilagt straff for en overtredelse som ville ha ført til tap av retten til å føre motorvogn for en viss minstetid eller for alltid etter tvingende regler i eller i medhold av § 33, skal det i samme dom, forelegg eller beslutning om overføring til konfliktrådet fastsettes en sperrefrist for å gi førerett til vedkommende. Fristen skal ikke settes kortere enn den perioden for tap av førerett som i tilfelle skulle ha vært fastsatt etter § 33.

Blir den som ikke har førerett, med skjellig grunn mistenkt for straffbart

forhold som kan ha betydning for adgangen til å få førerkort, kan politimesteren eller den han gir myndighet bestemme at førerett ikke kan erverves før saken er endelig avgjort, likevel ikke ut over 3 måneder uten kjennelse av tingretten.
Tilføyd ved lov 21 juni 1968 nr. 5, endret ved lover 10 apr 1981 nr. 8, 4 juli 1991 nr. 49, 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 okt 1995), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 4 juli 2003 nr. 77 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1614), 18 juni 2004 nr. 40, 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 25. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 apr 1981 nr. 8.

§ 26. Øvingskjøring.

Øvingskjøring må ikke være til fare eller unødig ulempe for annen trafikk. Politiet kan av hensyn til trafikkforholdene forby eller begrense øvingskjøring på bestemte steder og til bestemte tider.

Øvingskjøring med motorvogn må ikke finne sted tidligere enn 2 år før det tidspunkt da eleven etter sin alder kan få førerett for vedkommende motorvogngruppe. Departementet kan fastsette strengere alderskrav for øvingskjøring for visse motorvogngrupper. Er øvingskjøringen ledd i føreropplæring mot vederlag, kan den bare finne sted når det brukes godkjent lærevogn og eleven ledsages i vognen av godkjent lærer. I andre tilfelle må eleven ledsages i motorvognen av person som har fylt 25 år og har gyldig førerett for vedkommende motorvogngruppe og har hatt slik førerett uavbrutt i minst 5 år. Departementet kan ved forskrift fravike kravet om godkjent lærer og godkjent lærevogn, jf. tredje punktum, og fastsette tilleggskrav for øvingskjøring med visse motorvogner.

Obligatorisk opplæring i glattkjøring kan bare gjennomføres på øvingsbaner som er særskilt godkjent av Vegdirektoratet.

Departementet kan gi forskrifter om øvingskjøring og kan på vilkår tillate øvingskjøring med visse motorvogner eller på visse områder uten at lærer eller ledsager følger med i kjøretøyet.

Ved øvingskjøring anses lærer eller ledsager som fører av motorvognen. Det som er bestemt i eller i medhold av kap. II og §§ 21, 22 og 22 a), gjelder likevel også for eleven.
Endret ved lover 10 apr 1981 nr. 8, 12 juni 1987 nr. 64, 28 apr 1994 nr. 9 (ikr. 1 okt 1994), 19 des 2003 nr. 133 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1764), 18 juni 2004 nr. 40. **Endres** ved lov 3 april 2020 nr. 18 (i kraft fra den til Kongen

bestemmer).

§ 27. Opplæringsinstitusjoner for førerkortrettet opplæring m.m.

Førerkortrettet opplæring mot vederlag kan bare gis av offentlig skoleverk og godkjente virksomheter med godkjente trafikklærere og godkjent faglig leder. Den som skal godkjennes som trafikklærer, må fremlegge ordinær politiattest som viser at vedkommende er skikket til oppgaven.

Departementet kan i forskrift:

a. gi regler om godkjenning og drift av virksomheter etter første ledd, gjøre unntak fra kravet om godkjenning etter første ledd og gi nærmere regler om gjennomføringen av førerkortrettet opplæring, herunder sette begrensninger for hvilke klasser og emner det kan gis opplæring innenfor,
b. stille krav til den som skal gi opplæring mot vederlag og faglig ansvarlig, herunder vilkår for godkjenningen, krav til alder, utdanning, førerkort, edruelighet og helse, tilleggskrav for undervisning i visse klasser, emner eller visse oppgaver, krav til regodkjenning og etterutdanning samt fastsette overgangsordninger,
c. gi regler om tilsyn med godkjenningspliktig opplæring, herunder krav til tilsynsmyndigheten og tilsynspersonell samt tilsynssubjektets plikt til å medvirke,
d. gi regler om pålegg om retting og stans av virksomheten, advarsel og tilbakekall av godkjenningen, tvangsmulkt og om avbrytelse og underkjenning av opplæring, herunder at undervisning i offentlig skoleverk kan avbrytes og underkjennes,
e. gi regler om gebyr for godkjenning og tilsyn.

Endret ved lover 10 apr 1981 nr. 8, 12 juni 1987 nr. 64, 19 des 2003 nr. 133 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1764), 18 juni 2004 nr. 40, 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 3 april 2020 nr. 18 (i kraft 3 april 2020 iflg. res. 3 april 2020 nr. 576).

§ 28. Trafikkopplæring.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om teoretisk og praktisk opplæring mot vederlag av personer som vil erverve førerett, kompetansebevis eller bevis for å ha gjennomgått annen bestemt trafikkopplæring. Det kan

herunder fastsettes læreplan for undervisningen. Departementet kan bestemme at lærevogn og opplæringsmateriell ellers skal godkjennes av vedkommende myndighet.

Departementet kan gi nærmere regler om godkjenning av pris for bruk av øvingsbaner til obligatorisk opplæring for fører av tunge kjøretøy.

Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 64, 17 des 1999 nr. 98, 19 des 2003 nr. 133 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1764), 18 juni 2004 nr. 40.

§ 29.[1] Kvalifikasjonskrav til yrkessjåfører

Den som mot vederlag skal føre motorvogn, må tilfredsstille krav til grunn- og etterutdanning i forskrift gitt av departementet. Bevis for gjennomført utdanning skal alltid medbringes under kjøring.

Departementet kan gi forskrift om grunn- og etteropplæring, prøver, gebyr, bevis, samt vilkår for godkjenning og drift av lære- og prøvesteder, herunder krav til personell. Departementet kan videre gi forskrift om tilsyn med lære- og prøvesteder.

Opphevet ved lov 12 juni 1987 nr. 64, tilføyd igjen ved lov 25 mai 2007 nr. 17 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 25 mai 2007 nr. 554). **Endres** ved lov 3 april 2020 nr. 18 (i kraft fra den til Kongen bestemmer).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 36a (direktiv 2003/59/EF).

§ 29 a. Opplæringsinstitusjoner for fører av utrykningskjøretøy m.m.

Opplæring med sikte på å erverve kompetansebevis for utrykningskjøring kan bare gis av Politihøgskolen og godkjente kursarrangører med godkjent utrykningsinstruktør og undervisningsansvarlig.

Departementet kan i forskrift:

a. gi regler for godkjenning og drift av opplæringsinstitusjoner etter første ledd, fastsette begrensninger i retten til drift, gjøre unntak fra kravet til godkjenning etter første ledd samt regulere gjennomføringen av opplæringen,
b. stille krav til utrykningsinstruktøren og undervisningsansvarlig, herunder vilkår for godkjenningen, utdanning, førerett og erfaring for å inneha slik godkjenning, krav om etterutdanning og regodkjenning samt fastsette overgangsordninger,
c. gi regler om tilsyn med godkjenningspliktig opplæring, herunder krav til tilsynsmyndigheten og tilsynspersonell samt tilsynssubjektets plikt til å medvirke,

d. gi regler om pålegg om retting og stans av virksomheten, advarsel og tilbakekall av godkjenningen, tvangsmulkt og om avbrytelse og underkjenning av opplæring, herunder at undervisning i offentlig skoleverk kan avbrytes og underkjennes,
e. gi regler om gebyr for godkjenning og tilsyn.

Tilføyd ved lov 3 april 2020 nr. 18 (i kraft 3 april 2020 iflg. res. 3 april 2020 nr. 576).

§ 30.[1] Motorvognfører med utenlandsk førerkort eller kompetansebevis

Departementet gir forskrift om i hvilken utstrekning og på hvilke vilkår innehaver av gyldig førerkort og annet påkrevd bevis for kompetanse utstedt i fremmed stat skal kunne føre motorvogn her i riket.
Endret ved lov 25 mai 2007 nr. 17 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 25 mai 2007 nr. 554).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 36a (direktiv 2003/59/EF).

Kap. V. Reaksjoner ved overtredelse m.m.

Overskriften endret ved lov 17 apr 2015 nr. 19 (ikr. 1 mai 2015 iflg. res. 17 apr 2015 nr. 378).

§ 31. Alminnelige straffebestemmelser

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, straffes med bøter eller med fengsel inntil ett år, dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebud. På samme måte straffes overtredelse av vilkår i enkeltvedtak i medhold av denne lov og brudd på forbud etter §§ 35 og 36. Forsøk straffes ikke, med unntak for § 22 første ledd. Den som ved bruk av motorvogn uaktsomt volder betydelig legemsskade eller en annens død, straffes etter straffeloven § 280 eller § 281.

Den som overtrer § 22 første ledd, straffes som regel

a. med bot ved alkoholkonsentrasjon i blodet til og med 0,5 promille eller alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften til og med 0,25 milligram per liter luft, eller ved nærmere bestemt konsentrasjon i blodet av annet berusende eller bedøvende middel,
b. med bot og betinget eller ubetinget fengsel ved alkoholkonsentrasjon i blodet over 0,5 til og med 1,2 promille eller

alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften over 0,25 til og med 0,6 milligram per liter luft, eller ved nærmere bestemt konsentrasjon i blodet av annet berusende eller bedøvende middel,

c. med bot og ubetinget fengsel ved alkoholkonsentrasjon i blodet over 1,2 promille eller alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften over 0,6 milligram per liter luft, eller ved nærmere bestemt konsentrasjon i blodet av annet berusende eller bedøvende middel.

Påvirkningsgraden hos førere som har inntatt legemiddel i henhold til gjeldende forskrivning fra lege eller tannlege, vurderes konkret.

Ved utmåling av straffen etter annet ledd tas særlig hensyn til graden av påvirkning og hvilke farer kjøringen har medført. Den som overtrer § 22 første ledd, jf. § 31 annet ledd bokstav a, og som tidligere er straffet etter § 22 første ledd, jf. § 31 annet eller fjerde ledd, straffes som regel med bot eller bot og betinget fengsel. Den som overtrer § 22 første ledd, jf. § 31 annet ledd bokstav b eller c, og som tidligere er straffet etter § 22 første ledd, jf. § 31 annet eller fjerde ledd, straffes som regel med bot og ubetinget fengsel.

I stedet for bot og ubetinget fengsel kan det idømmes bot og betinget fengsel med vilkår som nevnt i straffeloven § 37 bokstav f.

Overtredelse av § 22 femte ledd straffes med bot og fengsel.

Parkeringsovertredelser som ikke omfattes av bestemmelser gitt i medhold av § 8, og overtredelser av forbud mot stans straffes bare dersom parkeringen har voldt eller kunne ha voldt alvorlig trafikkhindring eller fare for person eller gods. Ellers ilegges gebyr etter § 31 a.

Etter nærmere regler gitt av Kongen kan det ilegges gebyr i stedet for straff også ved overtredelse av andre regler gitt i eller i medhold av denne lov.
Endret ved lover 21 juni 1968 nr. 5, 19 juni 1970 nr. 65, 13 juni 1975 nr. 48, 12 apr 1985 nr. 18, 8 juli 1988 nr. 70, 24 juni 1988 nr. 66, 4 juli 1991 nr. 49 (ikr. 1 juli 1993 og 1 jan 1995), 23 juni 1995 nr. 35, 22 sep 2000 nr. 79 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 959), 29 juni 2007 nr. 84 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 10 okt 2008 nr. 1099), 17 des 2010 nr. 91 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 38) som endret ved lov 25 nov 2011 nr. 45, 6 feb 2015 nr. 8, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 sep 2015 nr. 90 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 25 nov 2016 nr. 1407).

§ 31 a. Gebyr for parkeringsovertredelser og visse andre overtredelser.

Gebyr etter § 31 ilegges av politiet. Kongen kan gi andre offentlige organer tilsvarende gebyrmyndighet.

Kongen kan, etter at uttalelse er innhentet fra vedkommende politimester, gi forskrift om at slik myndighet som etter denne paragraf er tillagt politiet også skal kunne utøves av kommunen. Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen

av slike ordninger og hvordan kommunalt oppkrevde gebyrer skal brukes.

Blir ilagt gebyr ikke betalt innen tre uker etter ileggelsen, forhøyes gebyret med 50 prosent. Dette gjelder selv om gebyret er påklaget.

Ileggelse av gebyr kan innklages for tingretten innen en fastsatt frist. Blir klage fremsatt etter utløpet av fristen, skal den avvises med mindre retten finner at oversittelsen hverken kan legges eier eller bruker av kjøretøyet til last og klagen er fremsatt så snart det var mulig. Retten kan oppheve ilagt gebyr hvis den finner at vilkårene for ileggelse ikke forelå. Avgjørelsen treffes ved kjennelse og kan ankes. Ileggelse av gebyr kan ikke prøves under tvangsinndrivelse av gebyret.

Ilagt gebyr og tilleggsgebyr kan inndrives etter reglene i § 38, fjorten dager etter at varsel om inndriving er kommet fram til eieren av kjøretøyet.

Kongen fastsetter størrelsen av gebyret og gir nærmere regler om ileggelse og inndriving, om betalings- og klagefrist og om klagebehandlingen.

Tilføyd ved lov 21 juni 1968 nr. 5, endret ved lover 19 juni 1970 nr. 65, 24 juni 1988 nr. 66, 4 juli 1991 nr. 49, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 31 b. Forenklet forelegg.

Kongen kan bestemme at bøteleggelse på stedet eller i ettertid for lovbrudd av nærmere angitt art kan skje ved forenklet forelegg etter faste bøtesatser. I slikt forelegg kan straffebudet og det straffbare forhold betegnes ved stikkord eller på liknende måte.

Forelegg utskrevet på stedet faller bort dersom det ikke straks vedtas. For forelegg utskrevet i ettertid gjelder straffeprosessloven § 256 nr. 5 tilsvarende. Slikt forelegg faller bort dersom det ikke vedtas innen fristen. Kongen kan gi nærmere regler om framgangsmåten når forelegget utskrives i ettertid.

Påtalemyndigheten kan til gunst for siktede oppheve vedtatt forelegg.

Politimann som ellers ikke har foreleggsmyndighet, kan gis myndighet til å utferdige forenklet forelegg.

Kongen gir nærmere regler om bruk av forenklet forelegg og fastsetter bøtesatser og subsidiær fengselsstraff for de forskjellige lovbrudd som ordningen skal omfatte.

Tilføyd ved lov 21 juni 1968 nr. 5, endret ved lover 8 juni 1979 nr. 38, 24 juni 1988 nr. 66, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 32.[1] Overtredelse av vegtrafikkbestemmelser i utlandet

Departementet kan gi forskrift om at virksomhet og fører som på fremmed stats territorium har brutt kjøre- og hviletidsbestemmelser gitt i medhold av § 21 andre ledd, kan straffes her i riket i samsvar med § 31. Dette gjelder uavhengig av førerens statsborgerskap, virksomhetens hovedsete, eller lignende.
Endret ved lover 25 apr 2008 nr. 12 (ikr. 25 apr 2008 iflg. res. 25 apr 2008 nr. 399), 4 mai 2018 nr. 16 (ikr. 1 okt 2018 iflg. res. 4 mai 2018 nr. 679).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 24e (forordning (EU) 561/2006).

§ 33. Tap av retten til å føre førerkortpliktig motorvogn mv.

1. Blir den som har førerett ilagt straff, kan det i samme dom, forelegg eller beslutning om overføring til konfliktrådet fastsettes tap av retten til å føre førerkortpliktig motorvogn for en bestemt tid eller for alltid, dersom hensynet til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn ellers krever det.
Tapet av førerett fastsettes for minst 1 år dersom rettighetshaveren blir ilagt straff for overtredelse av § 22, jf. § 31. Dette gjelder ikke for overtredelser som nevnt i § 31 annet ledd bokstav a. Ilegges straff som nevnt i § 31 annet ledd bokstav a for kjøring i prøveperiode, fastsettes likevel tap av førerett med inntil ett år.

Dersom rettighetshaveren tidligere er ilagt straff for overtredelse av § 22, jf. § 31, og han blir ilagt straff for ny overtredelse av § 22, jf. § 31 som er begått senest 5 år etter at reaksjonen ble fastsatt for den tidligere overtredelsen, skal retten til å føre førerkortpliktig motorvogn fratas for alltid. Dette gjelder likevel ikke for overtredelser som nevnt i § 31 annet ledd bokstav a.

Retten til å føre førerkortpliktig motorvogn skal fratas for alltid dersom rettighetshaveren ved bruk av motorvogn har voldt eller medvirket til trafikkuhell og blir ilagt straff for å ha unnlatt å yte hjelp til noen som kom til skade ved uhellet, jf. § 12.

Kongen gir forskrift med nærmere regler om fastsetting av hvor lenge tap av førerett skal vare og om når det skal kreves ny førerprøve.

Tapet av førerett kan settes kortere enn minstetiden i eller i medhold av bestemmelsen her, dersom det ellers vil virke urimelig hardt og det foreligger særdeles formildende omstendigheter ved forholdet som ligger til grunn for tapet av førerett. Det samme gjelder når andre helt spesielle grunner taler for å gå under minstetiden.
2. Kongen kan gi forskrift om at retten til å føre førerkortpliktig motorvogn skal gå tapt for en bestemt tid av hensyn til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn, dersom rettighetshaveren har fått nærmere angitte straffbare

handlinger registrert et bestemt antall ganger i løpet av en fastsatt tidsperiode. Det kan fastsettes ulik registrering av ulike straffbare handlinger, og avhengig av om vedkommende har førerett med eller uten prøveperiode. Det kan settes vilkår for å få føreretten tilbake.
3. Finner politiet at fører eller eier av motorvogn eller den som på eierens vegne har rådigheten over motorvognen med skjellig grunn er mistenkt for et straffbart forhold som kan medføre tap av retten til å føre førerkortpliktig motorvogn, kan en polititjenestemann midlertidig tilbakekalle føreretten og ta førerkortet fra ham. Spørsmålet om å opprettholde midlertidig tilbakekall av føreretten og beslaget skal snarest mulig forelegges for en tjenestemann som hører til påtalemyndigheten. Beslutningen skal være skriftlig. Dersom den mistenkte ikke samtykker i det midlertidige tilbakekallet av føreretten og beslaget, må spørsmålet innen 3 uker oversendes tingretten til avgjørelse.
4. Politimesteren eller den han gir myndighet kan treffe vedtak om å frata noen retten til å føre førerkortpliktig motorvogn, dersom rettighetshaveren i løpet av de siste 6 måneder er ilagt straff i utlandet for en overtredelse som ville ha ført til tap av retten til å føre motorvogn for en viss minstetid eller for alltid etter regler i eller i medhold av § 33.
5. Når tap av førerett er rettskraftig avgjort, eller det er truffet vedtak om midlertidig tilbakekall av retten til å føre motorvogn og midlertidig beslag av førerkort, plikter rettighetshaveren straks å levere førerkortet til politiet. Når tap av førerett er fastsatt i beslutning om overføring til konfliktrådet, plikter rettighetshaveren å levere førerkortet til politiet straks saken er overført til konfliktrådet.
Endret ved lover 21 juni 1968 nr. 5, 10 apr 1981 nr. 8, 4 juli 1991 nr. 49, 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 okt 1995), 22 sep 2000 nr. 79 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 959), 21 juni 2002 nr. 40, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 4 juli 2003 nr. 77 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1614), 18 juni 2004 nr. 40, 21 juni 2013 nr. 103, 17 des 2010 nr. 91 (ikr. 31 mars 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 421, endring endret ved lov 25 nov 2011 nr. 45), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 34. Tilbakekall av retten til å føre motorvogn mv. på grunn av særlige forhold

Dersom politiet har skjellig grunn til å tro at innehaver av retten til å føre førerkortpliktig motorvogn ikke lenger fyller de krav som er fastsatt til syn, helse og førlighet for slik førerett, herunder at innehaveren ikke må misbruke alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel, eller at innehaveren ikke har de kunnskaper eller den kjøreferdighet som hensynet til trafikksikkerheten krever, kan politimesteren eller den han gir myndighet pålegge innehaveren –

dersom denne fortsatt ønsker å nytte sin førerett – innen en fastsatt frist å underkaste seg slik legeundersøkelse som finnes påkrevd og framstille seg til helt eller delvis ny førerprøve. Finner politiet det nødvendig, kan det pålegge ham å levere førerkortet til politiet inntil videre.

Unnlater innehaveren å etterkomme pålegg etter første ledd, eller legeundersøkelsen ikke er tilfredsstillende, eller består han ikke førerprøven, kan politimesteren eller den han gir myndighet tilbakekalle føreretten. § 33 nr. 5 får tilsvarende anvendelse.

Er resultatet av legeundersøkelsen ikke til hinder for det, eller består han førerprøven, kan vedkommende myndighet utferdige nytt førerkort til ham, eventuelt med begrenset gyldighetstid eller på særlige vilkår.

Politimesteren eller den han gir myndighet kan tilbakekalle føreretten når innehaveren ikke har fremlagt nødvendig legeattest innen fastsatt frist, jf. § 24 femte og sjette ledd.

Dersom innehaveren av føreretten ikke er edruelig eller hans vandel for øvrig er slik at han ikke anses skikket til å føre motorvogn, kan politimesteren eller den han gir myndighet, tilbakekalle retten til å føre førerkortpliktig motorvogn for en bestemt tid eller inntil videre, hvis hensynet til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn ellers krever det.

Endret ved lover 19 juni 1970 nr. 65, 10 apr 1981 nr. 8, 4 juli 1991 nr. 49, 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 okt 1995), 4 juli 2003 nr. 77 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1614), 19 des 2003 nr. 133 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1764), 18 juni 2004 nr. 40, 17 des 2010 nr. 91 (ikr. 17 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1613).

§ 35. Forbud mot å kjøre førerkortfri motorvogn.

Den som blir ilagt straff, kan i samme dom, forelegg eller beslutning om overføring til konfliktrådet for en bestemt tid eller for alltid forbys å føre motorvogn som det ikke kreves førerkort for, dersom hensynet til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn ellers krever det.

Politimesteren eller den han gir myndighet kan forby en person for nærmere fastsatt tid å kjøre motorvogn som det ikke kreves førerkort for, dersom personen er blitt fratatt retten til å føre motorvogn i medhold av § 34, eller mangler de egenskaper som er nødvendige for å kjøre slik motorvogn eller av andre grunner anses uskikket til å kjøre slik motorvogn, og hensynet til trafikksikkerheten eller allmenne hensyn ellers krever det.

Endret ved lover 21 juni 1968 nr. 5, 10 apr 1981 nr. 8, 4 juli 2003 nr. 77 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1614), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 36. Forbud mot bruk av kjøretøy, inndragning av kjennemerke og vognkort og pålegg om hvile

1. Politiet eller Statens vegvesen kan forby bruken av en motorvogn og tilhenger til motorvogn for så lang tid som nødvendig, dersom

a. kjøretøyet ikke blir omregistrert når det er bestemt i medhold av § 15,
b. kjøretøyet ikke blir framstilt til kontroll etter § 19 eller pålegg om utbedring av mangel ikke er etterkommet innen fastsatt tid,
c. kjøretøyet ikke er i forsvarlig stand eller kjøretøyets last ikke er forsvarlig sikret,
d. kjøretøyets hjul ikke er sikret tilstrekkelig veggrep ved bruk av pigger, kjettinger eller lignende, når føreforholdet gjør det nødvendig,
e. pålegg gitt i medhold av § 36 a fjerde ledd ikke er etterkommet,
f. regler gitt i medhold av § 7 tredje ledd blir vesentlig overtrådt eller pålegg gitt i medhold av disse ikke blir etterkommet,
g. kjøretøyet er endret i strid med § 13 femte ledd,
h. fartsskriver ikke er installert, eller der fartsskriveren er manipulert eller på annen måte endret slik at informasjonen fra fartsskriveren ikke samsvarer med faktisk kjøring eller annen regulert bruk.

2. Når hensynet til trafikksikkerheten krever det, kan politimesteren eller den han gir myndighet forby bruken av motorvogn og tilhenger til motorvogn for bestemt tid inntil 1 år, dersom eieren eller noen som stadig bruker kjøretøyet med hans samtykke,

a. har kjørt kjøretøy som er endret i strid med § 13 femte ledd, eller
b. har brukt kjøretøy med vesentlig overlast, eller med farlig gods i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, eller med uforsvarlig plassert last, eller på veg der kjøretøyet ikke må kjøre etter gitte bestemmelser om aksel- og boggilast, lengde, bredde, høyde m.m, eller
c. har brukt kjøretøyet til kjøring ellers i strid med bestemmelser i eller i medhold av denne lov, og han tidligere er ilagt straff eller domfelt for overtredelser av slik bestemmelse eller for overtredelse av straffeloven kapittel 25 under bruk av motorvogn eller tilhenger til motorvogn, eller
d. har kjørt med kjøretøyet på uforsvarlig måte.

3. Når bruken av en motorvogn, eller tilhenger til motorvogn, blir forbudt etter nr. 1, 2 eller 5, kan politiet, Statens vegvesen og Tolletaten inndra kjennemerker

og vognkort dersom kjøretøyet er registrert. Det samme gjelder i tilfelle som er nevnt i skattebetalingsloven § 14-11 første ledd, og dersom trafikktrygd ikke blir holdt i kraft, jf. bilansvarslova § 19. Bruksforbud som nevnt i første punktum kan om nødvendig sikres ved bruk av mekanisk eller elektronisk innretning. Kjøretøyet kan ved bruk av slik innretning holdes tilbake inntil omkostninger knyttet til bruken av innretningen er betalt.
4. Når hensynet til trafikksikkerheten krever det, kan politimesteren eller den han gir myndighet, forby bruken av annet kjøretøy enn motorvogn og tilhenger til motorvogn for bestemt tid inntil 6 måneder, dersom kjøretøyet ikke er i forsvarlig stand, eller dersom eieren eller noen som stadig bruker det med hans samtykke, har brukt det til uforsvarlig kjøring i strid med bestemmelser i eller i medhold av denne lov.
5. Dersom kjøretøyet blir overdratt til andre etter at betingelsene for å forby bruken av det etter nr. 2 og nr. 4 forelå, kan forbud mot bruk også nedlegges mot eller opprettholdes overfor den som får kjøretøyet overdratt til seg.
Finner politiet grunn til å anta at bruken av kjøretøyet vil bli forbudt i medhold av nr. 2 eller nr. 4, kan politiet midlertidig forby bruken av kjøretøyet inntil vedtak kan fattes etter nr. 2 eller nr. 4.
6. I tilfelle som nevnt i nr. 3 og 4 kan politiet ta kjøretøyet i forvaring når det finner det nødvendig. Blir det ikke hentet innen tre måneder etter utløpet av forbudstiden, kan det selges etter reglene i § 37 femte til åttende ledd.
7. Departementet kan bestemme at det skal betales gebyr for å få tilbake kjennemerker og vognkort i de tilfellene disse er inndratt.
8. Departementet kan bestemme at kjøretøy som bevis på at det ikke foreligger avskiltingsgrunnlag som nevnt i nr. 3, kan tildeles egen bekreftelse på dette, og gir nærmere bestemmelser om utstedelse og om plassering på kjøretøyet. Det kan også bestemmes at kjøretøy uten slik bekreftelse kan avskiltes der det påtreffes og at kjøring uten slik bekreftelse er forbudt.
9. Departementet kan i forskrift gi politiet og Statens vegvesen myndighet til å gi pålegg om å gjennomføre nødvendig hvile når bestemmelser gitt i medhold av § 21 annet ledd er overtrådt. Pålegg om hvile kan om nødvendig sikres ved bruk av mekanisk eller elektronisk innretning. Kjøretøyet kan ved bruk av slik innretning holdes tilbake inntil omkostninger knyttet til bruken av innretningen er betalt.
Endret ved lover 25 mai 1973 nr. 26, 10 apr 1981 nr. 8, 12 juni 1987 nr. 64, 4 juli 1991 nr. 49, 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 okt 1995), 14 juni 2002 nr. 20 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 14 juni 2002 nr. 536), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 25 apr 2008 nr. 12 (ikr. 25 apr 2008 iflg. res. 25 apr 2008 nr. 399), 22 juni 2012 nr. 59, 17 apr 2015 nr. 19 (ikr. 1 mai 2015 iflg. res. 17 apr 2015 nr. 378), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869), 18 des 2020 nr. 160 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res.

18 des 2020 nr. 2875), 22 juni 2022 nr. 84 (i kraft 22 juni 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1132).

§ 36 a.[1] Gebyr for overtredelse av bestemmelser om tillatte vekter og dimensjoner

Eier av kjøretøy, transportør eller avsender som vesentlig overtrer eller medvirker til å vesentlig overtre bestemmelser om tillatte vekter og dimensjoner, kan ilegges gebyr.

Ved overtredelse som medfører gebyrplikt etter første ledd, kan politiet eller Statens vegvesen ta kjøretøyet i forvaring for den ansvarliges regning og risiko eller forby bruken av det inntil gebyret og eventuelle omkostninger knyttet til tilbakeholdet er betalt eller det er stilt slik sikkerhet for kravet som nevnt i tvangsfullbyrdelsesloven § 3-4. Forvaring og bruksforbud kan om nødvendig sikres ved bruk av mekanisk eller elektronisk innretning. Ilagt gebyr kan påklages til tingretten etter reglene i § 31 a fjerde ledd.

Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg også hos motorvogneieren, jfr. § 38, annet ledd. Bestemmelsene i annet ledd første punktum kan også gjøres gjeldende for motorvognen, og den hefter til sikkerhet etter bestemmelsene i § 38, første ledd.

Departementet kan gi forskrift om:

a. Veiing, måling og relevant dokumentasjon fra avsender og kontrollmyndighetenes tilgang til slik dokumentasjon,
b. plikt til å kjøre til anvist kontrollsted,
c. gebyrsatser, herunder høyere satser ved gjentakelse,
d. ileggelse, betalingsfrist og inndriving av gebyr,
e. klagebehandling og klagefrist,
f. adgang til ettergivelse av gebyr i særlige tilfeller og
g. inndragning av kjennemerker og dokumenter i tilfelle som nevnt i annet ledd.

Tilføyd ved lov 19 juni 1970 nr. 65, endret ved lover 4 juli 1991 nr. 49, 26 juni 1992 nr. 86, 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 okt 1995), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 17 apr 2015 nr. 19 (ikr. 1 mai 2015 iflg. res. 17 apr 2015 nr. 378), 21 juni 2017 nr. 102 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 825), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869), 18 des 2020 nr. 160 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2875).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 15a (direktiv 96/53/EF endret ved direktiv 2002/7/EF og direktiv (EU) 2015/719).

§ 36 b. Tilbakeholdsrett i motorvogn og kjøretøy som trekkes av motorvogn

Politiet, Statens vegvesen og Tolletaten kan holde tilbake motorvogn og kjøretøy som trekkes av motorvogn, dersom eieren er ilagt eller antas å ville bli ilagt bot eller overtredelsesgebyr for overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her. Likestilt med eier er den som har disposisjonsrett over motorvognen eller kjøretøyet som trekkes av motorvognen.

Tilbakehold kan bare besluttes når det er nødvendig for å sikre betaling av bot, overtredelsesgebyr og eventuelle omkostninger knyttet til gjennomføringen av tilbakeholdet og når slikt tilbakehold er forholdsmessig. Ved vurderingen skal det tas hensyn til botens eller overtredelsesgebyrets størrelse og forholdene for øvrig. Tilbakeholdet skal opphøre når betalingen er gjennomført eller det er stilt slik sikkerhet for kravet som nevnt i tvangsfullbyrdelsesloven § 3-4.

Der tilbakeholdet skal sikre betaling av en bot, kan kjøretøyet holdes tilbake frem til påtalemyndigheten har besluttet om det skal ilegges bot. Påtalemyndigheten avgjør da om tilbakeholdet skal fortsette.

Tilbakeholdet kan om nødvendig sikres ved bruk av mekanisk eller elektronisk innretning.

Tilbakeholdte kjøretøy kan selges etter reglene i § 37 femte til åttende ledd dersom beløpet ikke er betalt innen tre måneder etter rettskraftig avgjørelse eller endelig fastsatt overtredelsesgebyr. Bestemmelsene i § 38 får tilsvarende anvendelse på omkostningene knyttet til tilbakeholdet.

Tilføyd ved lov 12 juni 1987 nr. 64, endret ved lover 28 apr 1994 nr. 9 (ikr. 1 mai 1994), 22 juni 2012 nr. 59, 17 apr 2015 nr. 19 (ikr. 1 mai 2015 iflg. res. 17 apr 2015 nr. 378), 29 mars 2019 nr. 10 (ikr. 29 mars 2019 iflg. res. 29 mars 2019 nr. 401), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869), 18 des 2020 nr. 160 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2875).

§ 37. Fjerning og forvaring av kjøretøy m.m.

Politiet kan kreve fjernet, eller om nødvendig fjerne eller ta i forvaring kjøretøy

a. som er plassert i strid med bestemmelse i eller i medhold av denne lov, eller
b. som er plassert slik at det ellers er til hinder for trafikken eller for snøbrøyting eller annet arbeid på veg, eller
c. som er plassert på privat eller offentlig eiendom til skade eller ulempe for eier eller bruker eller mot dennes forbud.

Står kjøretøyet på et område som ikke er åpent for alminnelig trafikk, gjelder

dette bare dersom eier eller bruker av grunnen krever at kjøretøyet blir fjernet.

Myndighet etter første ledd bokstav b kan også utøves av Statens vegvesen.

Kongen kan, etter at uttalelse er innhentet fra vedkommende politimester, gi forskrift om at myndighet etter første ledd også skal kunne utøves av kommunen.

Kjøretøy som er tatt i forvaring etter denne paragraf kan selges dersom det ikke er hentet innen 3 måneder etter at eieren i rekommandert brev er varslet om forvaringen og om at kjøretøyet vil bli solgt dersom det ikke blir hentet. Dersom eieren eller adressen hans ikke er kjent, kan varselet kunngjøres i pressen eller på annen måte. Finner politiet eller Statens vegvesen at kjøretøyet må anses som vrak, kan det avhende kjøretøyet på hensiktsmessig måte uten hensyn til fristen foran og om nødvendig uten varsel til eieren.

Reglene i lov 29. mai 1953 om rett for handverkarar o.a. til å selja ting som ikkje vert henta, gjelder tilsvarende for salg etter fjerde ledd og for betaling av salgssummen.

Kjøretøy som er tatt i forvaring, står for eierens regning og risiko. Forvaring kan om nødvendig sikres ved hjelp av mekanisk eller elektronisk innretning. Kjøretøyet kan ved bruk av slik innretning holdes tilbake inntil omkostninger knyttet til bruken av innretningen er betalt.

Krever eieren tilbake et kjøretøy som politiet eller Statens vegvesen er i ferd med å fjerne eller har tatt i forvaring, må han først betale de utgifter som politiet eller Statens vegvesen har hatt i samband med fjerningen og forvaringen.
Endret ved lover 13 mars 1981 nr. 6, 4 juli 1991 nr. 49 (ikr. 1 jan 1994), 28 apr 1994 nr. 9 (ikr. 1 mai 1994), 17 des 2010 nr. 91 (ikr. 17 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1613), 17 apr 2015 nr. 19 (ikr. 1 mai 2015 iflg. res. 17 apr 2015 nr. 378), 4 sep 2015 nr. 90 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 25 nov 2016 nr. 1407), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 38. Panterett og inndriving m.m.

Forfalt gebyr etter § 31, jfr. § 31 a, og § 36 a er sikret ved panterett i vedkommende kjøretøy. Det samme gjelder idømte eller ilagte bøter etter vegtrafikklovgivningen, der fører og eier er samme person. Denne panteretten går foran alle andre rettigheter i kjøretøyet, men opphører dersom kjøretøyet overdras til ny eier og denne ikke kjente eller burde kjent panteretten. Panteretten står likevel tilbake for krav på skatter og avgifter til stat og kommune som er sikret ved pant i kjøretøyet, når utleggsforretningen er tinglyst før gebyr eller bøter påløp.

Gebyr etter § 31 er tvangsgrunnlag for utlegg hos den skyldige og hos den som på tiden for overtredelsen var registrert som eier av kjøretøyet, med

mindre dette da var fravendt denne ved et lovbrudd. Gebyr etter § 36 a er tvangsgrunnlag for utlegg hos den som på tiden for overlasting var eier eller registrert som eier av kjøretøyet. Ved kommunal håndheving etter § 31 a annet ledd kan kommunen kreve inn gebyr etter de regler som gjelder for skatt, jf. skattebetalingsloven kapittel 13 og §§ 14-2 til 14-5. Krav som nevnt i paragrafen her innkreves av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet.
Endret ved lover 21 juni 1968 nr. 5, 19 juni 1970 nr. 65, 10 apr 1981 nr. 8, 4 juli 1991 nr. 49, 26 juni 1992 nr. 86, 8 jan 1993 nr. 20, 11 juni 1993 nr. 83, 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 sep 2015 nr. 90 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 25 nov 2016 nr. 1407), 20 des 2019 nr. 87 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

Kap. VI. Forskjellige bestemmelser.

§ 39. Klage og omgjøring av politiets vedtak om tilbakekall av retten til å føre førerkortpliktig motorvogn mv., bruksnekting m.m.

For klage over politiets vedtak om tilbakekall av retten til å føre førerkortpliktig motorvogn mv. etter § 34 og forbud mot å kjøre førerkortfri motorvogn etter § 35 annet ledd gjelder ingen frist.

Uten hensyn til om det er klaget, kan departementet forlenge tilbakekallstiden som er fastsatt av politiet, dersom melding om omgjøring blir sendt vedkommende innen 3 måneder etter at politiets vedtak ble gyldig truffet. Dersom det foreligger et vesentlig misforhold mellom den fastsatte tilbakekallstiden og det forhold som ligger til grunn for tilbakekallet av føreretten, er det likevel tilstrekkelig at melding om forlengelsen blir sendt vedkommende innen 2/3 av den fastsatte tilbakekallstiden er ute. Vedtak om bruksnekting etter § 36 nr. 1 og § 36 nr. 2 bokstav a og b kan påklages til Vegdirektoratet. Politiets bruksnekting etter § 36 nr. 2 bokstav c og d, § 36 nr. 4 og § 36 nr. 5 kan påklages til departementet.
Endret ved lover 21 juni 1968 nr. 5, 19 juni 1969 nr. 54, 10 apr 1981 nr. 8, 4 juli 1991 nr. 49, 23 juni 1995 nr. 40 (ikr. 1 okt 1995), 22 sep 2000 nr. 79 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 959), 21 juni 2002 nr. 39 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 576), 4 juli 2003 nr. 77 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1614), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 40. Forkorting på grunn av etterfølgende forhold.

Dersom særlige grunner taler for det, kan politimesteren eller den han gir myndighet forkorte den perioden for tap av retten til å føre førerkortpliktig motorvogn mv. som er fastsatt ved dom, forelegg eller beslutning om overføring til konfliktrådet, jf. § 33 nr. 1 og 2, jf. nr. 6. Dersom meget tungtveiende grunner taler for det, kan perioden forkortes selv om minstetiden etter lov eller forskrift ikke er utløpt.

Bestemmelsen gjelder tilsvarende for sperrefrist etter § 24 a annet ledd og kjøreforbud etter § 35 første ledd.

Opphevet ved lov 23 juni 1995 nr. 40, tilføyd igjen ved lov 4 juli 2003 nr. 77 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1614), endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 40 a. Ansvar for trafikksikkerhetsarbeid.

Fylkeskommunen har et ansvar for å tilrå og samordne tiltak for å fremme trafikksikkerheten i fylket.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om at fylkeskommunen, i Oslo Oslo kommune, pålegges å utarbeide og gjennomføre ulike tiltak knyttet til trafikksikkerhet, herunder tiltak på vegnettet og tiltak i tilknytning til skoleskyss.

Departementet kan i forskrift gi regler om at kommunen pålegges å utarbeide og gjennomføre ulike trafikksikkerhetstiltak i tilknytning til skoleskyss.

Tilføyd ved lov 10 apr 1981 nr. 8, endret ved lover 19 juni 2009 nr. 109 (ikr. 1 jan 2010), 25 nov 2011 nr. 45.

§ 40 b. Utgifter til ledsaging av spesialtransporter.

Transportutøver som er ansvarlig for utførelsen av transport som på grunn av lengde, bredde, høyde eller vekt krever særlig medvirkning fra offentlig myndighet, kan pålegges å dekke de utgifter vedkommende myndighet har hatt til slik medvirkning.

Tilføyd ved lov 10 apr 1981 nr. 8, endret ved lov 12 juni 1987 nr. 64.

§ 41. Kjøretøy kjøpt på avbetaling.

For kjøretøy som er solgt med forbehold om eiendomsrett for selgeren, regnes

kjøperen som eier med hensyn til bestemmelsene i denne lov.
Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 82.

§ 42. Forsvarets og Sivilforsvarets kjøretøyer.

Kongen kan gjøre unntak fra bestemmelser i eller gitt med hjemmel i denne lov for Forsvarets og Sivilforsvarets kjøretøyer og bruken av disse kjøretøyer.

§ 43. Gjennomføring av loven.

Kongen kan gi overgangsregler og forskrifter ellers til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene i denne lov.

§ 43a. Forholdet til tjenesteloven

Når det gjelder regler om godkjenninger, kompetansebevis m.m. som i medhold av vegtrafikkloven kreves for å utføre visse typer virksomhet, kan departementet gi forskrifter om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser. Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i forvaltningsloven.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 43b. Behandling av personopplysninger

Offentlige myndigheter kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven med forskrifter. Det kan også behandles personopplysninger som nevnt i forbindelse med trafikksikkerhets- og ulykkesanalysearbeid.

Personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, kan uten hinder av taushetsplikt utleveres fra Statens vegvesens motorvognregister og førerkortregister til politiet når det er nødvendig for politimessige formål eller kvalitetskontroll av opplysninger i politiets registre. Personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, kan uten

hinder av taushetsplikt utleveres fra bilde- og signaturregisteret til politiet når det er nødvendig for

a. å finne en savnet person
b. å identifisere en død person eller en person som det hører under politiets oppgaver å hjelpe
c. å identifisere en person som kan innbringes eller skal pågripes eller anbringes i politiarrest
d. å avklare identiteten til en person som etter utlendingsloven har plikt til å gi opplysninger om egen identitet
e. forebygging eller etterforskning av en handling som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i seks måneder
f. kvalitetskontroll av opplysninger i politiets registre.

Utlevering av personopplysninger etter dette ledd kan skje ved direkte søk.

Personopplysninger i førerkort- og motorvognregisteret kan utleveres til, eller på annen måte gjøres tilgjengelig for, utenlandske myndigheter når dette er nødvendig for å oppfylle Norges internasjonale forpliktelser.

Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om behandling av personopplysninger, for eksempel om formål med behandlingen, hvilke opplysninger som kan behandles, vilkår for eventuell utlevering, bruk av automatiserte avgjørelser, sletterutiner, sammenstilling og viderebehandling av opplysninger.
Tilføyd ved lov 29 mars 2019 nr. 10 (ikr. 29 mars 2019 iflg. res. 29 mars 2019 nr. 401).

§ 43c. Forholdet til folkeregisterloven

Statens vegvesen kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra folkeregistermyndigheten som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven eller andre oppgaver som er fastsatt i eller i medhold av lov.
Tilføyd ved lov 29 mars 2019 nr. 10 (ikr. 29 mars 2019 iflg. res. 29 mars 2019 nr. 401).

Kap. VII. Undersøkelse av trafikkulykker mv.

Overskriften tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 36 (ikr. 1 sep 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 748).

§ 44. Undersøkelsesmyndigheten

Undersøkelse av visse kategorier trafikkulykker og trafikkuhell skal skje ved den myndighet departementet bestemmer.

Undersøkelsesmyndigheten skal klarlegge hendelsesforløp og årsaksfaktorer med formål å forbedre trafikksikkerheten.

Undersøkelsesmyndigheten skal ikke ta stilling til sivilrettslig eller strafferettslig skyld og ansvar. Undersøkelsen skal foregå uavhengig av annen etterforskning eller undersøkelse.

Departementet kan gi utfyllende forskrift om undersøkelsesmyndighetens arbeid.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 36 (ikr. 1 sep 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 748).

§ 45. Varsling av trafikkulykker mv.

Politiet og Statens vegvesen skal varsle undersøkelsesmyndigheten om nærmere angitte trafikkulykker og trafikkuhell i henhold til forskrift fastsatt av departementet.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 36 (ikr. 1 sep 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 748).

§ 46. Sikring av bevis mv.

Undersøkelsesmyndigheten har rett til å benytte privat grunn og kan kreve å få undersøke og ta i besittelse kjøretøy og vrakrester. Den skal videre gis tilgang til dokumenter, resultater fra andre undersøkelser i forbindelse med trafikkulykken eller trafikkuhellet, herunder av personer som var involvert, og obduksjon av dødsofre, samt øvrige ting i den utstrekning det er nødvendig for å kunne utføre sin oppgave. Undersøkelsesmyndigheten kan kreve gjennomført utåndingsprøve, blodprøve og klinisk legeundersøkelse etter § 22a. Om nødvendig kan undersøkelsesmyndigheten kreve bistand fra politiet.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 36 (ikr. 1 sep 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 748).

§ 47. Forklaringsplikt til undersøkelsesmyndigheten mv.

Enhver plikter på forlangende og uten hensyn til taushetsplikt å gi undersøkelsesmyndigheten de opplysninger han eller hun har om forhold som

kan være av betydning for undersøkelsen.

Undersøkelsesmyndigheten kan kreve bevissikring utenfor rettssak etter reglene i tvisteloven § 28-3 tredje ledd og § 28-4. Krav om bevissikring fremmes for den tingrett hvor de som skal avhøres, bor eller oppholder seg eller realbevis skal undersøkes.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 36 (ikr. 1 sep 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 748), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 48. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for undersøkelsesmyndigheten, har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det som de får kjennskap til under utførelsen av sitt arbeid. Forvaltningsloven § 13b første ledd nr. 6 gjelder likevel ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal tilsvarende strenge taushetsplikt gjelde, med mindre tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til trafikkulykken eller trafikkuhellet.

Personer som nevnt i første ledd har i tillegg taushetsplikt om alle opplysninger som er fremkommet under forklaring for undersøkelsesmyndigheten etter § 47, med mindre tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til trafikkulykken eller trafikkuhellet.

Taushetsplikt som nevnt i annet og tredje ledd er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre i den grad den som har krav på taushet samtykker, dersom opplysningene har statistisk form, eller dersom de er alminnelig tilgjengelig andre steder.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 36 (ikr. 1 sep 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 748).

§ 49. Forbud mot bruk som bevis i straffesak

Opplysninger undersøkelsesmyndigheten mottar i medhold av § 47 kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak mot den som har gitt opplysningene.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 36 (ikr. 1 sep 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 748).

§ 50. Forbud mot sanksjoner fra arbeidsgiver

En arbeidstaker som avgir forklaring etter § 47, skal ikke som følge av dette utsettes for noen form for sanksjoner fra arbeidsgiverens side. Første punktum gjelder ikke tiltak som arbeidsgiveren iverksetter med hovedformål å forbedre arbeidstakerens kvalifikasjoner.

Første ledd gjelder ikke dersom de mottatte opplysningene viser at arbeidstakeren ikke oppfyller helsemessige krav til å inneha sin stilling, eller at arbeidstakeren selv har opptrådt grovt uaktsomt i forbindelse med ulykken eller uhellet. Første ledd gjelder heller ikke omstendigheter knyttet til arbeidstakeren eller dennes handlinger og unnlatelser som er blitt kjent på annen måte enn gjennom arbeidstakerens forklaring etter § 47.
Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 36 (ikr. 1 sep 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 748).

§ 51. Undersøkelsesrapporter mv.

Departementet kan gi nærmere forskrift om i hvilke tilfeller undersøkelsesmyndigheten skal utarbeide rapport, hvordan rapportene skal utformes, og om saksbehandlingen mv.

Undersøkelsesmyndighetens utkast til rapport er ikke offentlig.
Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 36 (ikr. 1 sep 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 748).

§ 51 a. Statens vegvesens ulykkesanalysearbeid

Statens vegvesen skal undersøke vegtrafikkulykker for å klarlegge hendelsesforløp og årsaksfaktorer med formål å forbedre trafikksikkerheten.

For dette formålet skal Statens vegvesens ulykkesanalysegruppe foreta dybdeanalyser av alle dødsulykkene på veg i Norge. Ulykkesanalysegruppen skal ikke ta stilling til sivilrettslig eller strafferettslig skyld og ansvar i forbindelse med vegtrafikkulykken. Ulykkesanalysegruppen skal uten hinder av lovbestemt taushetsplikt få utlevert saksopplysninger fra politiet som er nødvendig for gruppens arbeid og obduksjonsrapport om trafikkdrepte.

Departementet kan gi forskrift om ulykkesanalysegruppens arbeid.
Tilføyd ved lov 6 mars 2020 nr. 2 (ikr. 6 mars 2020 iflg. res. 6 mars 2020 nr. 244).

Kap. VIII. Slutningsbestemmelser.

Endret ved lover 18 juni 2004 nr. 40, 3 juni 2005 nr. 36 (ikr. 1 sep 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 748), endret kapittelnummer fra VII.

§ 52. Ikrafttreden m.m.

Denne lov trer i kraft fra den dag Kongen bestemmer. Det kan bestemmes at visse deler av loven skal gjelde fra et tidligere tidspunkt enn andre.[1]

Administrative forskrifter, tillatelser, forbud, vilkår, m.m. som er gitt eller fastsatt i medhold av de lover som er nevnt under nr. 1, 2 eller 5 nedenfor, gjelder fortsatt inntil de blir endret eller opphevd med hjemmel i denne lov.

Fra denne lovs ikrafttreden oppheves eller endres følgende lover og bestemmelser: – – –

Reglene i § 33 og § 34 om førerett, førerkort og førerkortpliktig motorvogn skal gjelde tilsvarende for mopedførerbevis og tilhørende førerett.

Vedtak om delegering av myndighet som er fattet før ikraftsetting av lov om endringer i sektorlovgivningen for å sikre at oppgaver til kommuner og fylkeskommuner tildeles i lover og forskrifter, skal fortsatt gjelde.

Endret ved lover 18 juni 2004 nr. 40, 3 juni 2005 nr. 36 (ikr. 1 sep 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 748, tidligere § 44), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

1 Fra 1 juli 1965 for §§ 6, 31 (1) og 43 iflg. res. 18 juni 1965.
Fra 23 april 1967 for §§ 1–5, 7–30, 31 (2) og (3), 32–42 og 44 iflg. res. 17 mars 1967 nr. 3462.

Lov om sameige [sameigelova]

Kva lova gjeld.

§ 1.

Lova her gjeld der to eller fleire eig noko saman på ein slik måte at retten deira er rekna i partar etter delings- eller høvetal.

Føresegnene gjeld så langt ikkje anna fylgjer av avtale eller serlege rettshøve.

Partshøvet.

§ 2.

Når det ikkje er grunnlag for anna, skal sameigarane reknast for å ha like stor part kvar.

Der partane ligg til serskilt registrerte grunneigedomar og anna høvetal ikkje er kjent, vert dei rekna etter den skatteskylda kvart av bruka hadde då sameigehøvet mellom dei kom opp. Er den ukjend, skal den skylda som galdt fram til lov 17. desember 1836, leggjast til grunn.

Endra med lov 23 juni 1978 nr. 70.

Bruk og utnytting.

§ 3.

Kvar av sameigarane har rett til å nytta sameigetingen til det han er etla eller vanleg brukt til, og til anna som høver med tida og tilhøva.

Ingen må nytta tingen i større mon enn det som svarar til hans part, eller såleis at det uturvande eller urimeleg er til meins for nokon medeigar.

Fleirtalsvedtak.

§ 4.

Eit fleirtal kan gjera vedtak om styring og utnytting i samsvar med det sameigetingen er etla eller skikka til.

Vedtaket må ikkje stride mot lova her eller gå ut på urimeleg kostnad eller på å gjera tingen om til noko anna.

Vedtaket må ikkje gå ut på å avhenda heile tingen eller stykke eller verde som sameigar treng til den utnyttinga tingen er etla eller vanleg brukt til. Likt med avhending er her rekna pantsetjing. Det same gjeld bortleige for meir enn 10 år. Heller ikkje må det gjerast vedtak om å leiga bort noko for stuttare tid i fall det vert til urimeleg fortrengsle for ein sameigar som i same tidsrom treng dette til den utnyttinga det er etla eller vanleg brukt til. Likt med bortleige er her rekna at noko vert overlate til lån eller utnytting på annan måte.

Fører vedtaket til skade for nokon av eigarane på bruk, utnytting, eller anna som han har rett til i sameiga, skal han ha like for tapet.

§ 5.

Går eit vedtak etter § 4 ut på utnytting for sams rekning, har kvar av eigarane rett til å vera med i samdrifta så langt det svarar til hans part i sameiga. Om nokon vil vera med som ikkje røysta for, lyt han seia frå utan tarvlaus drying og seinast 3 veker etter at han har fått skriftleg melding om vedtaket med opplysning om denne fristen.

Vert ikkje alle med etter som dei har part til, skal vederlag for utnyttingsretten svarast til sameiga og etlast ut på partane.

§ 6.

Fleirtalet kan setja eit styre til å ta seg av det som trengst for at tingen kan verta tenleg styrd og utnytta. Før styret kan veljast, må det vera fastsett skrivne vedtekter i samsvar med andre stykket om val på styre og om kva avgjerder styret kan ta.

Sameigarane kan elles og fastsetja skrivne vedtekter om sameigarmøte og avgjerder på slike møte, om val på tillitsmenn o.a. og om kva gjeremål og fullmakter dei skal ha. Vert sameigarane ikkje samde, kan vedtektene fastsetjast med fleirtalsvedtak, men då må dei ha godkjenning av tingretten.

Retten tek avgjerd om godkjenning eller ikkje godkjenning i orskurd. Avgjerda kan ankast.

Endra med lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 7.

Fleirtal etter §§ 4-6 er dei eller den som har meir enn halvparten i sameiga. Halvparten er nok, når mindre enn halvparten røystar mot. Står halvpart mot halvpart, vert spørsmålet avgjort med lutkast.

Ingen må røysta i avgjerd om avtale med seg sjølv eller om sitt eige ansvar. Det same gjeld avgjerd om avtale med ektemaken eller ansvar for ektemaken. I slik avgjerd gjeld fyrste stykket tilsvarande, såleis at halvparten vert rekna etter dei partar som har røysterett.

Der det ikkje er grunnlag for anna, har ein sameigar rett til å røysta med fullmektig. I vedtekter etter § 6 kan det setjast nærare reglar om og vilkår for denne retten.

Stell og vedlikehald.

§ 8.

Ein sameigar skal fara fint med sameigetingen. Etter bruk skal han syta for opprydjing, reingjering og andre ettergjerder som høyrer til.

Kvar sameigar har krav på at tingen vert halden forsvarleg ved like. Han kan på eiga hand ta seg av det som trengst til å berga tingen frå skade eller øydelegging, men skal fyrst samrå seg med dei andre så framt det kan gjerast utan fordrying og utan serleg kostnad. Han kan rekna seg ei rimeleg løn for arbeidet, og naudsynlege utlegg har han krav på å få att.

Utgift- og inntektdeling.

§ 9.

Eigedomsskattar, avgifter, trygdekostnader og liknande faste eller naudsynlege utgifter på tingen ber sameigarane seg imellom etter som dei har part til. Det same gjeld andre vanlege utgifter og ytingar så langt alle eigarane kan få etter måten like stort gagn av dei. Kostnader utanom dette vert utlikna på eigarane etter nytta.

Sams inntekt skal delast mellom eigarane etter som dei har part til.

Rett til å avhenda part.

§ 10.

Ein sameigar har rett til å avhenda heile eller noko av parten sin til kven han vil.

Part som ligg til fast eigedom, må ikkje avhendast utan saman med eigedomen eller ein tilsvarande del av han. Dette gjeld ikkje vassfall eller andre slike serlege verde som er uturvande eller ulaglege til utnytting saman med eigedomen.

Forkjøpsrett.

Endra med lov 9 des 1994 nr. 64 (ikr. 1 juli 1995).

§ 11.

Når part i sameige skiftar eigar, har medeigarane forkjøpsrett. Føresegnene i lov om løysingsrettar §§ 2, 8, 10 fyrste til tredje stykket, 11 fyrste, andre, tredje og femte stykket, 12 fyrste og andre stykket og 13 til 22 gjeld tilsvarande så langt dei høver.

Vil to eller fleire av medeigarane ha parten, skal kvar av dei få så mykje at partshøvet dei imellom vert det same som før.

Fyrste stykket gjeld ikkje part som ligg til fast eigedom og skiftar eigar saman med den.

Endra med lov 9 des 1994 nr. 64 (ikr. 1 juli 1995).

§ 12.

Dersom ein sameigar leiger bort eller på annan måte let frå seg heile eller noko av utnyttingsretten sin til nokon utanom sameiga, gjeld § 11 tilsvarande for innløysing av denne utnyttingsretten.

Paragrafen her råker ikkje mellombelsskipnad for opp til 1 år.

Utløysing av misbrukar.

§ 13.

Misbrukar sameigar varig og trass i åtvaringar rådveldet sitt i sameiga til ugagn eller uhugnad for nokon medeigar, kan retten med dom gjeva medeigarane rett til å utløysa parten hans mot vederlag ein gong for alle. Vederlaget og fristen for utløysinga vert fastsett i domen. § 11 andre stykket gjeld tilsvarande.

Part som ligg til fast eigedom, kan ikkje utløysast etter denne paragrafen.

For misbruk som nemnt i fyrste stykke kan den skyldige dømast til å svara ei høveleg skadebot, endå om pengeskade ikkje er valda.

Endra med lov 26 juni 1998 nr. 46.

Bruksdeling.

§ 14.

Så langt det trengst for tenleg utnytting i samsvar med § 3, har kvar av eigarane krav på å få heile eller noko av utnyttinga skift og skipa såleis at han mest

mogeleg får sin bruk for seg sjølv. Når ikkje stuttare tid er fastsett, gjeld avgjerda for 10 år, og deretter til det er teke ny avgjerd.

Krav etter fyrste stykket kan avgjerast med skjøn. Skjønsavgjerdene er tvangsgrunnlag på same måten som orskurdar.

Grunn og rettar som ligg i sameige mellom bruk, går ikkje inn under paragrafen her.

Oppløysing.

§ 15.

Etter varsel med rimeleg frist har kvar av sameigarane rett til å få sameiga oppløyst.

Kan tingen ikkje delast utan skade, skal han seljast gjennom namsmyndighetene etter reglane i tvangsfullbyrdelseslova så langt dei høver. Under elles like vilkår har ein sameigar førerett til å få sitt bod godteke. Gjev to eller fleire sameigarar like bod, og ingen av dei byd høgare, gjeld § 11 andre stykket tilsvarande dersom dei vil halda fram som sameigarar. Vil dei ikkje halde fram som sameigarar, skal det bodet som fyrst vart gjeve, godtakast. Svarar dei like boda til den høgste prisen tingen kan overtakast for, skal likevel tingretten ved lutkast eller på annan måte avgjere kva for bod som skal godtakast.

Krav om tvangssal kan fullførast utan at det ligg føre dom eller anna tvangsgrunnlag for oppløysing, når det ikkje er gjort motmæle mot kravet eller motmælet klårt er grunnlaust. Avgjerda høyrer under tingretten og skal takast i orskurd som kan ankast.

Kongen kan gjeva nærare føresegner om oppløysing og fullføring av krav om oppløysing.

Paragrafen her gjeld ikkje grunn som ligg i sameige mellom bruk.
Endra med lover 26 juni 1992 nr. 86, 9 des 1994 nr. 64 (ikr. 1 juli 1995), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

Fristar.

§ 16.

Fristar etter lova her vert rekna i samsvar med reglane i domstollova §§ 148 og 149.

Det er nok at skriftleg utsegn eller melding er inngjeven til den tilbyder av

posttjenester eller telegrafstasjonen som skal syta for at skriftet eller innhaldet i det kjem fram til mottakaren. Kjem ikkje skriftet fram, må meldinga takast opp att innan 1 veke etter at utsegngjevaren (sendaren) har fått vita det eller burde ha skjøna det.
Endra med lover 9 jan 1998 nr. 5, 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027).

Ikraftsetjing.

§ 17.

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1]
Frå same tid held etternemnde føresegner opp å gjelda: – – –
1 Frå 1 juli 1966 iflg. res. 25 mai 1966 (jf. rundskriv 15 juni 1966 frå Justisdepartementet).

Lov om forpakting [forpaktingslova]

§ 1. Omfanget av lova.

Lova gjeld forpakting av eigedom, som skal nyttast til jordbruks- eller skogbruksproduksjon.
Unntatt er:

a. forpakting av eigedom som er mindre enn 5 dekar,
b. forpakting i samband med arbeidsforhold når eigedomen er tillagt arbeidstakaren og inntekta av eigedomen utgjer den mindre delen av lønna,
c. forpakting av eigedom som blir forvalta av militær styremakt,
d. leigeforhold som går inn under husleigelova,
e. leige av jordbruksareal utan hus (rein jordleige).

Dersom eigedomen skal nyttast til gartneri, forsøksfelt, undervisningsføremål eller liknande, kan departementet etter søknad gjere vedtak om at forpaktingsforholdet heilt eller delvis skal vere unntatt frå føresegnene i lova.
Endra med lover 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96, 21 juni 2017 nr. 99 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 829).

§ 2. Fråvik.

Reglane i lova kan ikkje fråvikast ved avtale med mindre det klårt er sagt i lova.
Endra med lov 19 juni 1969 nr. 54.

§ 3. Skriftleg forpaktingsavtale.

Forpaktingsavtale skal vere skriftleg. Det same gjeld endring av eller tillegg til slik avtale. Trass i kravet om skriftfesting blir munnleg avtale bindande for partane når forpaktinga er tiltrådt.

Forpaktingsavtale skal innehalde spesifisert arealoppgåve over den forpakta eigedomen og elles utførlege opplysningar om kva for rettar og plikter avtalen omfattar.

Kravet i første ledd om at avtalen skal vere skriftleg er ikkje til hinder for at avtalen kan gjerast ved bruk av eit elektronisk medium dersom partane er samde om det og

a. heile innhaldet i avtalen er tilgjengeleg for partane når avtalen vert gjort, og
b. det er nytta ein trygg metode for å autentisere avtaleinngåinga og sikre innhaldet av avtala.

Endra med lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 3 a. Bruk av elektronisk kommunikasjon mellom partane til forpaktingsavtalen

Krav i denne lova om at oppseiing, heving, melding eller liknande skal gis skriftleg, er ikkje til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon dersom partane er samde om dette.
Føyd til med lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 4. Forpaktingsavtale skal leggast fram for kommunen.

Jordeigaren skal legge forpaktingsavtalen i original eller i rettkjend avskrift fram for kommunen innan ein månad etter at forpaktinga er tiltrådt.

Inneheld avtalen føresegner som strir mot lova, skal kommunen snarast gje

kvar av partane skriftleg melding om det. I brevet skal partane oppmodast til å gjere dei nødvendige endringar i avtalen og til å sende inn ny eller endra avtale til kommunen innan ein månad etter at brevet er motteke. Blir ny eller endra avtale ikkje sendt inn innan fristen er ute, gjer kommunen dei endringar i avtalen som trengst for å få han i samsvar med lova.

Blir forpaktinga tiltrådt utan at det er gjort skriftleg avtale, skal jordeigaren innan ein månad etter tiltredinga gi kommunen skriftleg melding om det med nærare opplysningar om avtalen. Kommunen kan krevje tilsvarande opplysningar av forpaktaren. Kommunen skal snarast oppmode partane til å få i stand og sende inn skriftleg avtale. Føresegnene i andre leden gjeld på tilsvarande måte.

Føresegnene ovanfor gjeld òg for seinare endringsavtale, likevel slik at fristen etter første leden og etter første punktum i tredje leden blir rekna frå det tidspunkt då avtalen blei inngått.

Jordeigar som let vere å legge fram forpaktingsavtale eller melding om slik avtale i samsvar med første eller tredje leden, straffast med bøter. Det same gjeld om han let vere å sende inn endringsavtale eller melding om slik avtale, jfr. fjerde leden.

Endra med lover 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96.

§ 5. Faredag.

Om ikkje anna er avtala er faredag for tiltreding og fråtreding av forpakta eigedom den 14. april. Departementet kan fastsette ein annan faredag for einskilde fylke. Fell faredag etter reglane ovanfor på ein søndag eller helgedag, gjeld den følgjande dag som faredag.

Fjorten dagar før tiltredingsdagen kan den tiltredande forpaktar krevje å få seg overlatt tilstrekkeleg lagringsplass for nødvendige driftsmiddel.

§ 6. Forpaktingsavgifta.

Forpaktingsavgifta må ikkje fastsettast på annan måte enn i pengar. Blir det handla i strid med denne føresegna, gjeld reglane i § 4, andre leden. Blir partane ikkje samde om den pengesummen forpaktingsavgifta skal utgjere, blir summen fastsett av kommunen. Kommunen skal ved utrekninga så langt råd er verdsette naturalia og tenester etter vanleg pris i bygda.

Dersom det ikkje er fastsett tid for betaling av forpaktingsavgifta, skal ho betalast seinast tre månader før utgangen av kvart forpaktingsår.

Endra med lover 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96.

§ 7. Forpaktingstida.

Forpaktingstida skal til vanleg ikkje vere kortare enn fem år. Når serlege grunnar talar for det, kan kommunen gje samtykke til kortare forpaktingstid.
Endra med lover 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96.

§ 8. Oppseiing.

Part som vil at forpaktinga skal slutte når forpaktingstida er ute, må gje den andre parten skriftleg oppseiing seinast eitt år før faredag og tidlegast to år før forpaktingstida er ute. Så lenge oppseing ikkje blir gjeve, blir forpaktinga forlenga med eitt år om gongen, dersom ikkje noko anna blir avtala.

Er forpaktingstida ved lovleg skriftleg avtale sett til to år eller kortare, tek forpaktinga slutt utan oppseiing når denne tida er ute, dersom ikkje noko anna er avtala.

§ 9. Framleige.

Eigedom eller del av eigedom kan ikkje framleigast utan samtykke frå jordeigaren.

For framleige av husvære eller rom på den forpakta eigedomen gjeld føresegnene i husleigelova kapittel 7, jf. § 1-2, tilsvarande.
Endra med lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 10. Om forpaktaren døyr.

Døyr forpaktaren i forpaktingstida, fell forpaktingsforholdet bort frå faredag året etter dødsfallet, såframt ikkje forholdet av annan grunn tar slutt tidlegare.

Forpaktarens ektemake har rett til å tre inn i forpaktingsforholdet. Ektemake som vil nytte denne retten, må gje skriftleg melding om det til jordeigaren innan to månader etter dødsfallet.

§ 11. Skjønn ved tiltreding og fråtreding.

Det skal haldast skjønn til opplysning om kva tilstand eigedomen er i både når forpaktinga blir tiltrådt og når ho blir fratrådt.

Har partane ikkje avtala noko anna, blir skjønnet halde av eit utval på tre medlemer som blir valt av kommunestyret. Skjønn som blir halde av dette

utvalet, kan klagast til statsforvaltaren.

Tiltredingsskjønnet bør ikke haldast tidlegare enn seks månader før, eller seinare enn tre månader etter tiltredinga, og fråtredingsskjønnet ikkje tidlegare enn seks månader før, eller seinare enn tre månader etter fråtredinga. Skjønnsmedlemene bør så langt råd er vere dei same ved dei to skjønna.

Kommunen kan samtykke i at skjønn ikkje blir halde når det finst fullnøgjande opplysningar om den tilstand eigedomen er i. Det same gjeld når eigedomen er av lite verd eller kommunen av andre grunner finn at skjønn ikkje er nødvendig.

Blir det ikkje halde skjønn over eigedomen, gjeld føresegnene ovanfor tilsvarande for takst som nemnt i § 12, tredje leden.

Endra med lover 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 12. Skjønnsforretninga.

Skjønn etter § 11 skal haldast når marka høver for det. Leiaren av skjønnet fastset tid og stad for forretninga og kallar inn partane. Dersom ein part ikkje møter, og det er opplyst eller truleg at han har gyldig fråvere, skal forretninga til vanleg utsettast. Ho kan likevel fremjast dersom den som ikkje møter, har samtykt i det eller utsetting etter måten vil føre til vesentleg ulempe og det kan provast at han som ikkje møter er varsla om forretninga i tide.

Skjønnsmedlemene skal gå over eigedomen og gi ei skriftleg utgreiing om dei einskilde jorde, gjerde, grøfter, vegar, bruer, vassleidningar m.m. Dei skal òg gje skriftleg utgreiing om forpaktarbustad eller husvære, driftsbygningar og andre bygningar eller innretningar som forpaktinga omfattar. Over skjønnsforretninga skal det utferdast eit dokument som blir underskrive av skjønnsmedlemene. Rettkjend utskrift av forretninga skal snarast sendast til kvar av partane.

Vidare skal skjønnsmedlemene i tilfelle halde takst over buskap i samsvar med § 14 og over reiskap i samsvar med § 15.

Dersom ikkje anna er avtala, skal utgifter ved skjønnsforretning delast likt mellom partane. Utgiftene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan gi nærare reglar om skjønn etter denne lova.

Endra med lover 26 juni 1992 nr. 86, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 13. Bygningar.

Jordeigar skal ved tiltredinga stille forpaktarbustad eller -husvære og driftsbygningar til rådvelde for forpaktaren i ordentleg og forsvarleg stand og elles i samsvar med avtalen.

Dersom bygningane ikkje fyller krava etter første leden, skal tiltredingsskjønnet fastsette ein rimeleg frist for jordeigaren til å utbetre manglane. Blir manglane ikkje utbetra innan fristen, kan forpaktaren heve avtalen såframt manglane må seiast å vere vesentlege.

Forpaktaren kan krevje ei rimeleg nedsetting av forpaktingsavgifta for tida inntil manglane er utbetra. Vidare kan han krevje skadebot, med mindre jordeigaren godtgjer at det på grunn av omstende som ikkje kan tilreknast han, har vore umogleg å overlevere bygningen i den stand som er nemnt i første leden.

§ 14. Buskap.

Dersom jordeigaren overlet forpaktaren buskap, skal han vere forplikta til å halde ein slik buskap på eigedomen. Buskapen skal til kvar tid så vidt råd er ha same realverde som den han overtok. Husdyra som blir sette i staden for dei forpaktaren overtok, skal tilhøyre jordeigaren.

Forpaktaren er ansvarleg for skade som råkar buskapen ved hendeleg uhell.

Både ved overtakinga og ved tilbakeleveringa skal det ved skjønn i samsvar med §§ 11 og 12 haldast takst over buskapen. Ved oppgjeret blir prisane på tilbakeleveringstida lagde til grunn. Har husdyrprisane endra seg i forpaktingstida, skal skjønnet først omrekne overtakingstaksten til dei prisar som gjeld ved tilbakeleveringa.

Føresegnene i denne paragrafen gjeld ikkje om anna er avtala.

§ 15. Reiskap.

Dersom jordeigaren overlet forpaktaren reiskap, skal forpaktaren halde han godt vedlike og ta forsvarleg vare på han.

Forpaktaren er ansvarleg for all verdmink av reiskapen, òg ved vanleg slit og elde og hendeleg uhell.

Både ved overtakinga og ved tilbakeleveringa skal det ved skjønn i samsvar med §§ 11 og 12 haldast takst over reiskapen. Det skal ikkje takast omsyn til endringar av prisane i forpaktingstida.

Føresegnene i denne paragrafen gjeld ikkje om anna er avtala.

§ 16. Drift og vedlikehald av eigedomen.

Forpaktaren skal drive jorda forsvarleg. Han skal på eigen kostnad utføre mindre reparasjonar på bygningar og ta vare på og halde ved like alt som høyrer til eigedomen og går inn under forpaktinga.

Har forpaktaren ikkje oppfylt pliktene sine etter første leden, kan jordeigaren krevje vederlag ved fråtredinga.

§ 17. Godtgjersle for jordbruksforbetringar.

Har forpaktaren forbetra eigedomen – her medrekna bygningane – som jordbruk ved serlege tiltak utover forsvarleg drift og vedlikehald, kan han ved fråtredinga krevje ei rimeleg godtgjersle for dette av jordeigaren.

Når godtgjersle blir fastsett, bør det takast rimeleg omsyn til den nytten som forpaktaren har hatt av tiltaket i forpaktingstida og den nytten som jordeigaren vil få av det. Vidare bør takast omsyn til om forpaktaren delvis har fått godtgjersle eller annan stønad i form av lågare forpaktingsavgift, materialar eller liknande.

Ved tiltak av større omfang skal forpaktaren på førehand innhente samtykke frå jordeigaren. Avslår jordeigaren å gi samtykke eller tek han ikke standpunkt innan rimeleg tid, kan kommunen gje samtykke i jordeigarens stad. Vilkåret er at den finn tiltaket openbert forsvarleg og rimeleg, både ut frå ei driftsøkonomisk vurdering, ut frå tilhøvet mellom forpaktingstid og påkostnad, og ut frå ei vurdering av jordeigarens økonomiske evne og rettkomne interesser av yrkesmessig og anna slag. Kva som skal reknast for tiltak av større omfang, blir avgjort av kommunen i samband med at den handsamar søknad om samtykke.

Har forpaktaren forsømt å innhente samtykke i samsvar med tredje leden, kan godtgjersle bare krevjast så langt samtykke ikkje var nødvendig.

Kravet om godtgjersle må vere sett fram skriftleg før forpaktinga held opp å gjelde.

Endra med lover 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96.

§ 18. Andre påkostnader.

Bygning eller annan fast innretning som er oppført av forpaktaren til anna enn jordbruksføremål og som ikkje er teke bort innan tre månader etter at forpaktinga er slutt, tilfell jordeigaren. Jordeigaren kan i tilfelle rydde grunnen på forpaktarens kostnad. Forpaktaren er ansvarleg for skade han måtte påføre eigedomen ved flytting som nemnt i første punktum.

Føresegnene i første leden gjeld så langt ikkje anna følgjer av avtala.

§ 19. Gjødsel og stråfor.

Utan samtykke frå jordeigaren kan forpaktaren ikkje føre bort gjødsel frå eigedomen.

Når forpaktinga held opp å gjelde skal det vere nok stråfor att til å fø buskapen på eigedomen til han kjem på beite. Forpaktaren har krav på vanleg pris for stråfor som han overlet jordeigaren når forpaktinga held opp å gjelde.

§ 20. Synfaring av eigedomen.

Vil eigaren sjå over eigedomen for å få visse for at den blir driven i samsvar med avtalen og reglane i § 16 skal han varsle forpaktaren i rimeleg tid før synfaringa.

§ 21. Jordeigarens ansvar for urette oppgåver.

Har jordeigaren i forpaktingsavtalen oppgjeve at eigedomen er større enn han er, eller gjeve anna urett opplysning om eigedomen og det som høyrer til han, kan forpaktaren på grunnlag av mangelen krevje ei rimeleg nedsetting av forpaktingsavgifta eller i tilfelle heve avtalen. Må mangelen reknast for uvesentlig, har forpaktaren likevel ikkje rett til å heve avtalen, med mindre jordeigaren har fare med svik.

Må ein eigenskap reknast for å vere tilsikra, eller har jordeigaren fare med svik, kan forpaktaren krevje skadebot. Skadebot kan likevel ikkje krevjast dersom jordeigaren godtgjer at det på grunn av oppståtte forhold som ikkje kan tilreknast han, har vore umogleg å overlevere eigedomen i avtala stand.

§ 22. Naturskade.

Blir eigedomen skadd ved skred, storm, flom, stormflo eller anna naturulykke, kan forpaktaren krevje ei rimeleg nedsetting av forpaktingsavgifta. Han kan òg heve avtalen såframt skaden ikkje må reknast som uvesentleg.

§ 23. Brann i forpaktingstida.

Blir bygning som ikkje utan ulempe kan unnverast, øydelagd av brann, kan forpaktaren krevje ei rimeleg nedsetting av forpaktingsavgifta for den tid bygningen er ubrukeleg. Dersom jordeigaren ikkje set opp ny bygning eller utbetrar skaden innan rimeleg tid, kan forpaktaren heve avtalen, såframt

ulempa ikkje er uvesentleg.

Føresegnene i første leden gjeld ikkje dersom forpaktaren eller nokon i hans husstand eller nokon han svarar for, er skuld i brannen.

§ 24. Pant eller kausjon.

Er det stilt pant eller kausjon for oppfylling av forpaktingsavtalen, og blir trygda forringa, er forpaktaren når jordeigaren krev det, pliktig til å stille ny tilfredsstillande trygd. Gjer han ikkje det innan tre månader, kan jordeigaren heve avtalen og krevje skadebot.

§ 25. Arbeidsplikt og leveringsplikt.

Reglane i § 6 er ikkje til hinder for at partane kan gjere avtale om arbeidsplikt eller leveringsplikt i samband med eller som vilkår for forpaktingsavtale. Slik avtale er likevel ikkje gyldig utan kommunen si godkjenning.
Endra med lover 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96.

§ 26. Tap av forpaktingsretten.

Jordeigaren kan heve forpaktingsavtalen når forpaktaren

1. trass i påkrav ikkje har betalt forpaktingsavgifta innan tre månader etter forfallsdag,
2. vanrøktar eigedomen eller trass i åtvaring misheld pliktene sine etter § 14 eller § 15 med omsyn til buskap eller reiskap,
3. utan samtykke nyttar eigedomen til anna føremål enn føresetnaden etter avtalen,
4. framleiger husvære i strid med § 9,
5. fører bort gjødsel i strid med § 19,
6. gjer hærverk på eller driv ulovleg jakt eller fiske på eigedomen eller annan eigedom som høyrer jordeigaren til,
7. misheld avtaleføresegner som er vesentlege.

Jordeigaren har likevel ikkje rett til å heve avtalen dersom mishaldinga må reknast som uvesentleg.

§ 27. Frist for heving av forpaktingsavtale.

Forpaktarens rett til å heve avtalen i dei tilfelle som er nemnd i §§ 13 andre leden, 21, 22 og 23 fell bort dersom han ikkje har gjort bruk av retten innan rimeleg tid. Forpaktaren kan ikkje heve avtalen etter at mangelen er retta.

Har forpaktaren i tilfelle som nevnt i § 26, første leden nr. 1, 2 eller 3, retta forholdet før jordeigaren har heve avtalen, kan jordeigaren ikkje sidan nytte dette forholdet som grunn til å heve avtalen. Det same gjeld dersom jordeigaren i tilfelle som nemnt i § 26, første leden nr. 4, 5, 6 eller 7 ikkje har heve avtalen innan seks månader etter at han fekk kjennskap til forholdet.

§ 28. Skriftleg heving.

Heving av forpaktingsavtalen får ikkje rettsverknad utan at ho er skriftleg og grunngitt.

§ 29. Ikraftsetting av lova. Oppheving av gjeldande lover, lovføresegner og forordningar.

Denne lova tek til å gjelde frå den tid Kongen fastset.[1] Lova gjeld ikkje for forpaktingsavtale som er inngått før ho tar til å gjelde.

Frå same tid blir sette ut av kraft: – – –

1 Frå 1 jan 1966 iflg. res. 25 juni 1965.

Lov om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene [kredittloven]

Kapittel 5. Om renteregulering og emisjonskontroll.

§ 15.

Kongen kan ved forskrift bestemme at lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner eller obligasjoner registrert i en verdipapirsentral eller lån som ellers gis av flere långivere sammen, ikke skal kunne tas opp uten etter samtykke fra Kongen.

Endret ved lover 18 juni 1971 nr. 75, 14 juni 1985 nr. 70, 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020

iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

Kapittel 6. Om tilsyn, strafferenter og straffebestemmelser.

§ 16.

Kongen gir bestemmelser om tilsyn med at de forskrifter som er gitt i medhold av loven overholdes.

Institusjonene som omfattes av loven plikter etter anmodning i det enkelte tilfelle eller etter generelle bestemmelser som gis om utøvingen av tilsynet å gi tilsynsmyndigheten de opplysninger som er nødvendige for kontrollen.

Tilsynsmyndigheten skal ha adgang til institusjonenes regnskaper.

Tilsynsmyndighetens tjenestemenn har taushetsplikt overfor uvedkommende om de opplysninger som de blir kjent med i sin virksomhet. Taushetsplikten skal likevel ikke være til hinder for utveksling av informasjon (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret.
Endret ved lov 6 juni 1997 nr. 35 (ikr. 1 nov 1997 iflg. res. 10 okt 1997 nr. 1088).

§ 18.

Den som forsettlig eller aktløst overtrer bestemmelser som er gitt i medhold av §§ 11 og 13-15, straffes med bøter.
Endret ved lover 20 juli 1991 nr. 66, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Konvensjon om forkynnelse i utlandet av rettslige og utenrettslige dokumenter på sivil- og handelsrettens område

Art 1.

Denne konvensjon skal komme til anvendelse på sivil- og handelsrettens område i alle tilfelle hvor et rettslig eller utenrettslig dokument skal sendes til forkynnelse eller lignende meddelelse i utlandet.[1]

Konvensjonen får ikke anvendelse når dokumentmottakerens adresse er ukjent.

1 Se Justisdepartementets rundskriv G-03/2007 og G-04/2007.

Kapittel I. Rettslige dokumenter.

Art 2.

Hver kontraherende stat skal peke ut en sentral myndighet, som skal motta anmodninger om forkynnelse (eller meddelelse) fra de øvrige kontraherende stater og utføre disse i samsvar med artiklene 3 til 6.

Hver stat skal organisere den sentrale myndighet i henhold til sin interne rett.

Art 3.

Den myndighet eller rettsbetjent som er kompetent etter opphavsstatens rett, skal oversende til den sentrale myndighet i mottakerstaten en anmodning i samsvar med det mønsterskjema som følger som vedlegg til denne konvensjon, uten at det skal kreves rettslig bekreftelse av dokumentet eller anvendelse av andre lignende formkrav.

Dokumentet eller en kopi av dette skal medfølge anmodningen. Anmodningen og dokumentet skal begge foreligge i to eksemplarer.

Art 4.

Dersom den sentrale myndighet finner at anmodningen ikke fyller de vilkår som denne konvensjon setter, skal den straks underrette rekvirenten og angi sine innvendinger mot anmodningen.

Art 5.

Den sentrale myndighet i mottakerstaten skal selv eller ved andre sørge for forkynnelse av dokumentet enten

a. på de måter som er fastsatt i mottakerstatens interne rett for forkynnelse og meddelelse av dokumenter i innenlandske saker for personer som oppholder seg på dens territorium, eller
b. på en særskilt måte begjært av rekvirenten, såfremt denne måte ikke er uforenlig med mottakerstatens rett.

Med unntak av de tilfelle som nevnt i bokstav b) i første ledd, kan forkynnelse av et dokument alltid skje ved overlevering til en adressat som

frivillig mottar det.

Skal forkynnelse skje i samsvar med første ledd, kan den sentrale myndighet kreve dokumentet avfattet i eller oversatt til det offisielle språk eller ett av de offisielle språk i mottakerstaten.

Den del av anmodningen som er avfattet slik som vedlegget til denne konvensjon viser, og som inneholder et sammendrag av det dokument som skal forkynnes, skal overleveres adressaten sammen med dokumentet.

Art 6.

Den sentrale myndighet i mottakerstaten eller enhver myndighet som mottakerstaten har utpekt til formålet, skal utferdige en attest i samsvar med det mønsterskjema som er vedlagt denne konvensjon.

Attesten skal gå ut på at forkynnelsen er foretatt, og angi måten, stedet og datoen for dette, samt den person som dokumentet ble overlevert til. Dersom forkynnelsen ikke er foretatt, skal attesten angi grunnene for dette.

Rekvirenten kan kreve at en attest som ikke er utferdiget av den sentrale myndighet eller en rettslig myndighet, skal medunderskrives av en av disse myndigheter.

Attesten skal sendes direkte til rekvirenten.

Art 7.

Den trykte tekst i det mønsterskjema som er vedlagt denne konvensjon, skal i et hvert tilfelle være avfattet på enten fransk eller engelsk. Teksten kan i tillegg være trykket på det offisielle språk eller på ett av de offisielle språk i opphavsstaten.

Skjemaet skal utfylles enten på mottakerstatens språk eller på fransk eller engelsk.

Art 8.

Hver kontraherende stat skal ha adgang til å forkynne rettslige dokumenter for personer i utlandet direkte ved sine diplomatiske eller konsulære representanter, dog uten å anvende tvangsmidler.

Hver stat kan erklære at den motsetter seg denne adgang innen sitt territorium med mindre dokumentet skal forkynnes for en borger av opphavsstaten.

Art 9.

Hver kontraherende stat skal dessuten ha adgang til å sende dokumenter som skal forkynnes, på konsulær vei, til den myndighet i en annen kontraherende stat som denne har utpekt til formålet.

Hver kontraherende stat har også adgang til å bruke diplomatisk vei for samme formål, dersom ekstraordinære forhold krever dette.

Art 10.

Såfremt mottakerstedets stat ikke reiser innvendinger skal denne konvensjonen ikke vedrøre

a. adgangen til å sende rettslige dokumenter i posten direkte til personer i utlandet,
b. adgangen for opphavsstatens rettsbetjenter, tjenestemenn eller andre kompetente personer til å la rettslige dokumenter forkynne direkte ved rettsbetjenter tjenestemenn eller andre kompetente personer i mottakerstaten.
c. adgangen for enhver som er interessert i en rettergang til å la rettslige dokumenter forkynne direkte ved rettsbetjenter, tjenestemenn eller andre kompetente personer i mottakerstaten.

Art 11.

Denne konvensjon er ikke til hinder for at to eller flere kontraherende stater blir enige om å tillate bruk av andre oversendelsesmåter ved forkynnelse av rettslige dokumenter enn dem som er beskrevet i de foregående artikler, og særlig direkte korrespondanse mellom deres respektive myndigheter.

Art 12.

Forkynnelse av rettslige dokumenter som kommer fra en kontraherende stat, skal ikke være gjenstand for betaling eller refusjon av sportler eller utgifter for mottakerstatens tjenester.

Dog skal rekvirenten betale eller refundere utgifter som grunner seg på

a. arbeid utført av en rettsbetjent eller en person som er kompetent etter mottakerstatens lov,
b. anvendelse av en særskilt fremgangsmåte ved forkynnelsen.

Art 13.

Mottakerstaten kan ikke nekte å etterkomme en anmodning om forkynnelse som fyller kravene i denne konvensjon, med mindre denne finner at utførelsen av anmodningen ville gripe inn i dens suverenitet eller sikkerhet.

Mottakerstaten kan ikke nekte å etterkomme en anmodning utelukkende av den grunn at kravet ifølge statens interne rett eksklusivt hører under dens domstoler eller at dens interne rett ikke ville tillate det rettergangsskritt som danner grunnlag for anmodningen.

Den sentrale myndighet skal, dersom anmodningen blir nektet, straks underrette rekvirenten, og oppgi grunnene for nektelsen.

Art 14.

Vanskeligheter som måtte oppstå i anledning av oversendelse av dokumenter for forkynnelse, skal ordnes på diplomatisk vei.

Art 15.

Hvor en stevning eller et tilsvarende dokument skulle sendes til utlandet for forkynnelse (eller lignende meddelelse) etter denne konvensjon og saksøkte ikke har møtt for retten, skal dommeren ikke avgjøre saken før det er brakt på det rene at

a. dokumentet er blitt forkynt i samsvar med mottakerstatens interne rett vedrørende forkynnelse av dokumenter i innenlandske saker for personer som oppholder seg på dens territorium, eller
b. dokumentet er blitt overlevert saksøkte personlig eller på hans bopel i samsvar med andre fremgangsmåter som er hjemlet i denne konvensjon, og at i begge tilfelle forkynnelsen eller overleveringen har funnet sted slik at saksøkte har hatt tilstrekkelig tid til sitt forsvar.

Hver kontraherende stat skal ha adgang til å erklære at dommeren, uten hensyn til bestemmelsene i første ledd, kan avgjøre saken selv om attest om forkynnelse eller overlevering ikke er mottatt, dersom alle de følgende vilkår er oppfylt:

a. dokumentet ble oversendt på en av de måter som er hjemlet i denne konvensjon,
b. et tidsrom som dommeren finner tilstrekkelig i den enkelte sak,

dog ikke mindre enn 6 måneder, er gått siden datoen for oversendelsen av dokumentet,

c. ingen attest er mottatt trass i at et hvert rimelig forsøk er blitt gjort for å få attest gjennom de kompetente myndigheter i mottakerstaten.

Uten hensyn til bestemmelsene i de foregående ledd kan dommeren i påtrengende tilfelle beslutte midlertidige forføyninger eller sikringstiltak av enhver art.

Art 16.

Når en stevning eller et tilsvarende dokument skulle sendes til utlandet for forkynnelse etter denne konvensjon, og det er truffet avgjørelse mot en saksøkt som ikke har møtt, skal dommeren ha adgang til å gi saksøkte oppreisning for oversittelse av fristen for å anvende rettsmidler når følgende vilkår er oppfylt:

a. saksøkte fikk uten at dette kunne bebreides ham, ikke kjennskap til dokumentet til en slik tid at han kunne forsvare seg, eller kjennskap til avgjørelsen til en slik tid at han kunne angripe den ved rettsmidler, og
b. saksøktes forsvar mot saksøkerens krav forekommer ikke å være helt grunnløst.

En begjæring om oppreising må fremsettes innen rimelig tid etter at saksøkte har fått kjennskap til avgjørelsen.

Hver kontraherende stat kan erklære at begjæringen ikke vil bli tatt under behandling dersom den er fremsatt etter utløpet av en frist som angis i erklæringen, men som ikke kan være kortere enn ett år etter at avgjørelsen er truffet.

Denne artikkel skal ikke gjelde avgjørelser om personers status.

Kap. II. Utenrettslige dokumenter.

Art 17.

Utenrettslige dokumenter som kommer fra offentlige myndigheter eller rettsbetjenter i en kontraherende stat, kan oversendes til forkynnelse i en annen kontraherende stat på de måter og under de vilkår som er bestemt i denne konvensjon.

Kap. III. Alminnelige bestemmelser.

Art 18.

Hver kontraherende stat kan peke ut andre myndigheter i tillegg til den sentrale myndighet og skal bestemme rekkevidden av deres kompetanse.

Rekvirenten skal likevel i et hvert tilfelle ha rett til å henvende seg direkte til den sentrale myndighet.

Føderale stater skal ha adgang til å peke ut flere enn én sentral myndighet.

Art 19.

Denne konvensjon er ikke til hinder for at den interne rett i en kontraherende stat tillater andre måter for oversendelse av dokumenter fra utlandet for forkynnelse på sitt territorium enn dem som er angitt i de foregående artikler.

Art 20.

Denne konvensjon er ikke til hinder for at to eller flere kontraherende stater inngår avtale om å avvike fra:

a. kravet i artikkel 3 annet ledd, om at dokumenter skal oversendes i to eksemplarer,
b. bestemmelsene om språk i artikkel 5 tredje ledd og artikkel 7,
c. bestemmelsene i artikkel 5 fjerde ledd,
d. bestemmelsene i artikkel 12 annet ledd.

Art 21.

Hver av de kontraherende stater skal samtidig med deponering av sitt ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument eller senere, underrette Nederlands Utenriksministerium om følgende:

a. betegnelsen på de myndigheter som er omtalt i artiklene 2 og 18,
b. betegnelsen på den myndighet som er kompetent til å utstede attest etter artikkel 6,
c. betegnelsen på den myndighet som er kompetent til å motta dokumenter oversendt på konsulær vei i samsvar med artikkel 9.

Hver av de kontraherende stater skal likeledes, dersom det er behov for det, underrette Ministeriet om:

a. forbehold om ikke å anerkjenne de oversendelsesmåter som er hjemlet i artiklene 8 og 10,
b. erklæringer etter artikkel 15 annet ledd, og artikkel 16 tredje ledd,
c. alle endringer i de ovenfor nevnte betegnelser, forbehold og erklæringer.

Art 22.

I forholdet mellom de stater som står tilsluttet denne konvensjon, trer denne istedenfor artiklene 1-7 i konvensjonene om den sivile prosess, undertegnet i Haag henholdsvis 17 juli 1905 og 1 mars 1954, i den utstrekning statene har sluttet seg til dem.

Art 23.

Denne konvensjon skal ikke ha noen innvirkning på anvendelsen av artikkel 23 i konvensjonen om den sivile prosess, undertegnet i Haag 17 juli 1905 eller artikkel 24 i konvensjonen om den sivile prosess, undertegnet i Haag 1 mars 1954.

Disse artikler skal likevel bare få anvendelse når det blir nyttet oversendelsesmåter som er identiske med dem som er angitt i disse konvensjonene.

Art 24.

Tilleggsavtaler til konvensjonene av 1905 og 1954 som de kontraherende stater har inngått, skal ansees anvendelige også på denne konvensjon, med mindre partene har avtalt noe annet.

Art 25.

Bortsett fra bestemmelsene i artiklene 22 og 24 skal denne konvensjon ikke gripe inn i andre konvensjoner vedrørende de spørsmål den gjelder og som de kontraherende stater har sluttet eller vil slutte seg til.

Art 26.

Denne konvensjon er åpen for undertegning av stater som var representert på den tiende sesjon av Haag-konferansen for Internasjonal Privatrett.

Den skal ratifiseres, og ratifikasjonsdokumentene skal deponeres i Nederlands Utenriksministerium.

Art 27.

Denne konvensjon trer i kraft den sekstiende dag etter at det tredje ratifikasjonsdokument er deponert i samsvar med artikkel 26 annet ledd.

For hver signatarstat som ratifiserer senere, trer konvensjonen i kraft den sekstiende dag etter deponeringen av ratifikasjonsdokumentet.

Art 28.

Enhver stat som ikke var representert på den tiende sesjon av Haag-konferansen for Internasjonal Privatrett kan tiltre konvensjonen etter at den er trådt i kraft i samsvar med artikkel 27 første ledd. Tiltredelsesdokumentet skal deponeres i Nederlands Utenriksministerium.

Konvensjonen trer ikke i kraft for en slik stat dersom en stat som har ratifisert konvensjonen før deponeringen av tiltredelsesdokumentet, reiser innvending som notifiseres til Nederlands Utenriksministerium innen seks måneder fra den dato da dette ministerium notifiserer den om tiltredelsen.

Blir det ikke reist slik innvending, trer konvensjonen i kraft for den tiltredende stat den første dag i den måned som kommer etter utløpet av den siste av de frister som er nevnt i foregående ledd.

Art 29.

Hver stat kan ved undertegningen, ratifikasjonen eller tiltredelsen erklære at konvensjonen skal gjelde for alle de territorier som den representerer, internasjonalt, eller for en eller flere av disse. En slik erklæring får virkning fra ikrafttredelsen av konvensjonen i forhold til vedkommende stat.

Etter dette tidspunkt skal en slik utvidelse notifiseres til Nederlands Utenriksministerium.

Konvensjonen trer i kraft for de territorier som omfattes av utvidelsen den sekstiende dag etter den notifikasjon som er nevnt i foregående ledd.

Art 30.

Denne konvensjon skal gjelde i fem år regnet fra den dag da den trådte i kraft etter artikkel 27 første ledd, også for de stater som ratifiserer eller tiltrer den senere.

Konvensjonen forlenges stilltiende for fem år om gangen, såfremt den ikke blir sagt opp.

En oppsigelse skal notifiseres til Nederlands Utenriksministerium senest seks måneder før utløpet av femårsperioden.

Oppsigelsen kan være begrenset til enkelte av de territorier som konvensjonen gjelder for.

Oppsigelsen har bare virkning i forhold til den stat som har oppsagt konvensjonen. Konvensjonen skal forbli i kraft for de andre kontraherende stater.

Art 31.

Nederlands Utenriksministerium skal notifisere følgende til de stater som omfattes av artikkel 26 og de stater som har tiltrådt konvensjonen etter artikkel 28:

a. undertegninger og ratifikasjoner etter artikkel 26,
b. datoen for konvensjonens ikrafttredelse etter artikkel 27 første ledd,
c. tiltredelser etter artikkel 28 og datoen for når de får virkning,
d. utvidelser etter artikkel 29 og datoen for når de får virkning,
e. betegnelser, forbehold og erklæringer som nevnt i artikkel 21,
f. oppsigelser som nevnt i artikkel 30 tredje ledd.

Til bekreftelse herav har de undertegnede, som har behørig fullmakt, undertegnet denne konvensjon.

Utferdiget i Haag, den 15 november 1965, på fransk og engelsk, begge tekster er autentiske, i ett eksemplar som skal deponeres i den nederlandske regjerings arkiv, og hvorav en bekreftet kopi skal sendes på diplomatisk vei til hver stat som var representert på den tiende sesjon av Haag-konferansen for Internasjonal Privatrett.

Lov om pensjonsordning for Stortingets ombudsmann for forvaltningen

§ 1.

Loven omfatter dem som er utnevnt til stilling som Stortingets ombudsmann for forvaltningen før 1. januar 2011.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 78 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2.

Stortingets ombudsmann for forvaltningen skal være medlem av Statens pensjonskasse med rettigheter og plikter etter lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse med de unntak som er fastsatt nedenfor.

Etter 4 års tjeneste ytes alderspensjon som svarer til 44 prosent av pensjonsgrunnlaget. Når ombudsmannen fratrer stillingen med rett til pensjon, er pensjonsgrunnlaget den fastsatte årlige bruttogodtgjørelsen for høyesterettsdommere. Fratres stillingen tidligere, skal pensjonsgrunnlaget settes til årlig bruttogodtgjørelse på fratredelsestidspunktet. For pensjoner som er under utbetaling per 1. januar 2011, skal pensjonsgrunnlaget per 1. januar 2011 svare til den årlige fastsatte bruttogodtgjørelsen på dette tidspunktet. Tilsvarende gjelder for dem som har fratrådt stillingen uten å ta ut pensjon før 1. januar 2011. For hvert tjenesteår utover 4 økes nevnte prosentsats med 3½. Alderspensjon beregnes ikke for mer enn 8 tjenesteår i alt.

Uførepensjon og familiepensjon beregnes etter 8 års tjenestetid, hvis pensjonstilfellet inntrer under ombudsmannens funksjonstid. For slike pensjoner som er under utbetaling per 1. januar 2011, skal pensjonsgrunnlaget per 1. januar 2011 svare til den årlige fastsatte bruttogodtgjørelsen for høyesterettsdommere på dette tidspunktet.

Alderspensjon levealdersjusteres etter lov om Statens pensjonskasse §§ 24 og 24 a, likevel slik at pensjonen ved uttak etter 67 år ikke blir høyere enn pensjonsnivået etter § 2 andre ledd. For årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet skal det kunne benyttes et lavere justeringstall enn 1,000 etter lov om Statens pensjonskasse § 24 tredje ledd tredje og fjerde punktum.

Medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 b, likevel slik at for ombudsmenn som har fire års tjenestetid, utgjør det garanterte pensjonsnivået 44 prosent av pensjonsgrunnlaget. For hvert tjenesteår utover 4, til og med 8 tjenesteår, økes nevnte prosentsats med 3,5. Garantert pensjonsnivå etter lov 28. juli 1949 nr.

26 om Statens pensjonskasse § 24 c gjelder tilsvarende.

Pensjoner etter denne lov reguleres etter lov om Statens pensjonskasse § 42.

Endret ved lover 15 nov 1974 nr. 60 (ikr. 15 nov 1974, med virkning fra 1 juli 1974), 8 feb 1980 nr. 1 (ikr. 1 mars 1980 iflg. stortingsvedtak 19 feb 1980), 17 des 2010 nr. 78 (ikr. 1 jan 2011), tidligere § 1, 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 12 april 2024 nr. 15 (i kraft 12 april 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 615).

§ 3.

Denne lov trer i kraft straks med virkning fra 1. januar 1963.

Den får ikke anvendelse på den som er innehaver av stillingen ved lovens ikrafttredelse, med mindre han innen frist som fastsettes av Statens pensjonskasse, skriftlig erklærer at han godtar loven.

Endret ved lov 17 des 2010 nr. 78 (ikr. 1 jan 2011), tidligere § 2.

Lov om avgift til statskassen på inngangspenger til forestillinger og framvisninger m.v.

§ 1.

For så vidt Stortinget vedtar at det skal svares avgift til statskassen på inngangspenger til forestillinger og framvisninger m.v. kommer de bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov til anvendelse.

§ 2.

Ansvarlig for avgiften er den som arrangerer forestillingen eller framvisningen m.v.

Den som er ansvarlig for avgiften plikter å gi oppkrevingsmyndigheten og kontrollmyndigheten de opplysninger som disse myndigheter må ha for å kunne fastslå omfanget av avgiftsplikten.

§ 3.

Vedkommende departement gir de nærmere bestemmelser om beregning og oppkreving av avgiften, herunder kontrollbestemmelser.

Departementet kan gi bestemmelser om plikt til å betale renter av avgift som ikke er betalt i rett tid.

Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 4.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov straffes med bøter, såfremt forholdet ikke rammes av noen strengere straffebestemmelse.

Den som i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning unnlater å betale avgift av avgiftspliktige inngangspenger, straffes som bestemt for underslag i straffeloven kapittel 27.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5.

Dersom den avgiftspliktige på straffbar måte har overtrådt bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov, kan han av vedkommende departement pålegges å betale inntil det dobbelte av det avgiftsbeløp som er eller kunne ha vært unndratt statskassen. Hvis vedkommende tidligere er straffet for overtredelse av bestemmelser som nevnt i første punktum eller pålagt forhøyet avgift etter første punktum, kan avgiftsbeløpet økes inntil det firedobbelte.

Er det tvil om avgiftsbeløpets størrelse, fastsettes beløpet av departementet.

Ved anvendelsen av bestemmelsene i denne paragraf teller likt med den avgiftspliktiges egne handlinger de handlinger som er begått av hans medhjelpere, ektefelle og barn og som er straffbare eller ville ha vært straffbare hvis disse personlig hadde vært avgiftspliktige.

Når særlige grunner taler for det, kan departementet helt eller delvis frafalle krav på forhøyet avgift som er pålagt etter første ledd.

Bestemmelsene i §§ 2 og 3 gjelder tilsvarende for forhøyet avgift etter første ledd.

§ 6.

Enhver som ved oppkreving og kontroll etter loven får kunnskap om drifts- eller forretningshemmeligheter eller andre forhold som ikke er alminnelig kjent, skal bevare taushet om dette overfor uvedkommende. Han må heller ikke gjøre bruk av slike opplysninger i sin ervervsvirksomhet.

§ 7.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov om hevd [hevdslova]

Kva lova gjeld.

§ 1.

Etter denne lova kan det vinnast hevd på eigedomsrett eller bruksrett til ting.

Med ting er meint fast eigedom, lausøyre og rettsgilde verdepapir. Med verdepapir er meint omsetningsgjeldsbrev og dermed likestilte dokument og omsetningspapir som representerer retten til ein part i eit selskap.

Likt med bruksrett er rekna handpantrett.

Det kan ikkje vinnast hevd til lausøyre som har arkeologisk, forhistorisk, historisk, litterær, kunstnarisk eller vitskapleg verde, og som er teke frå nokon

a. ved tjuveri, brukstjuveri, ran eller anna vald eller trugsmål om vald, eller
b. ved at lausøyret er ulovleg utgrave, eller halde attende ulovleg i samband med ei lovleg utgraving.

Det kan heller ikkje vinnast hevd til lausøyre som vert omfatta av lov om godtroerverv av løsøre 2. juni 1978 nr. 37 § 2 nr. 2.

I avtale med framand stat kan det gjerast unntak frå føresegnene i lova her. Endra med lover 2 juni 1978 nr. 37, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 26 juni 1998 nr. 46, 6 apr 2001 nr. 12 (ikr. 1 mars 2002).

Eigedomshevd.

§ 2.

Den som har ein ting som sin eigen 20 år i samanheng, hevdar eigedomsrett.

For lausøyre og verdepapir er hevdstida 10 år.

§ 3.

Har to eller fleire ein ting etter kvarandre i samanheng og overgangen mellom dei er lovleg, er hevd fullført når hevdstida etter § 2 er ute.

§ 4.

Den som veit at han ikkje eig tingen, hevdar ikkje. Det same gjeld den som ikkje veit det avdi han ikkje har vore så aktsam som han burde etter tilhøva.

Heller ikkje kan nokon hevda når verja eller ein annan som styrer med tingen for han, har kunnskap som nemnt eller ikkje er aktsam nok.

§ 5.

Den som har tingen til forvaring, leige, lån eller pant, kan ikkje hevda eigedomsrett. Det same gjeld den som har ein annan rett til å sitja med tingen.

§ 6.

Hevdinga stoggar når det vert reist søksmål mot hevdaren om retten til tingen, såframt det endar med at saksøkjaren får medhald.

Det same gjeld når hevdaren misser tingen og ikkje får han att innan 2 år, eller ikkje innan same frist reiser søksmål om tingen eller krev tingen att frå den som sit med han i samsvar med lova om hittegods.

Kjem tingen til rette eigar, stoggar hevdinga i alle tilfelle.

Brukshevd.

§ 7.

Den som brukar eller har tingen som om han var bruksrettshavar, hevdar bruksrett. Dette gjeld og for særlege bruksrettar som vegrett og anna.

Føresegnene i §§ 2-6 gjeld tilsvarande.

§ 8.

For rett over framand eigedom til bruk som ikkje viser seg av ei fast tilstelling, er hevdstida 50 år. Dette gjeld ikkje rett til naudsynt veg eller opplagsplass.

Likeins er hevdstida 50 år for rett til bruk for folket i ei bygd eller grend, eller i ein by eller annan vid krins.

Mothevd og frihevd.

§ 9.

I den mon tingen er bruka i strid med ein særleg rett, fell den retten bort (mothevd).

Dette gjeld og rettar som andre enn mothevdaren har heft på tingen etter at hevdinga tok til.

§ 10.

Bruksrettar som rettshavaren let liggja unytta i full hevdstid, fell bort med eigedomshevd eller når eigaren har site med tingen i hevdstid, endå om tingen ikkje er bruka i strid med retten (frihevd). Det same gjeld rett til utreisler og andre grunntyngsler.

Retten fell ikkje bort når det er ei rettsleg hindring som er skuld i at han har vore unytta.

§ 10 a.

Utinglyst underpanterett for krav som ikkje bind hevdaren og som andre enn hevdaren har heft på tingen, fell bort med eigedomshevd, såframt retten ikkje vert tinglyst før hevdstida er ute. Tilsvarande gjeld når eigaren har site med

tingen i hevdstid.

Tinglyst underpanterett for krav som ikkje bind hevdaren og som andre enn hevdaren har heft på tingen, fell bort når hevdaren har site med tingen i full hevdstid etter at panteretten vart påheft. Tilsvarande gjeld når eigaren har site med tingen i full hevdstid etter at panteretten vart påheft.

Likt med tinglysing reknast registrering i særskilt rettighetsregister for tingen.

Føyd til med lov 8 feb 1980 nr. 2.

§ 10 b.

Når eigedomsretten til eit stykke av ein fast eigedom går over til granne med hevd (grensehevd), får hevdaren stykket fritt frå tinglyst eller utinglyst underpanterett som hefter på den eigedomen det vart hevda frå.

Føyd til med lov 8 feb 1980 nr. 2.

§ 11.

Føresegnene i §§ 2 til 6 gjeld tilsvarande ved mothevd eller frihevd etter §§ 9 til 10 b.

Endra med lov 8 feb 1980 nr. 2.

Ikraftsetjing.

§ 12.

Denne lova tek til å gjelda den 1 januar 1967.

Frå same tid held etternemnde føresegner opp å gjelda: – – –.

Hevd etter føresegnene i lova her er ikkje i noko tilfelle fullført før 1 januar 1972 utan hevda hadde vore fullførd før den tid etter reglane som galdt til dess lova her tok til å gjelda.

Lov om anke til Trygderetten (trygderettsloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde

Overskriften endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des

2015 nr. 1581).

§ 1. Lovens formål

(1) Loven skal legge til rette for en betryggende, rask og tillitskapende behandling av trygde- og pensjonstvister av en uavhengig og upartisk Trygderett.
(2) For å oppnå formålene i første ledd skal

- Trygderetten sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag,
- partene få innsyn i og mulighet for å imøtegå motpartens argumentasjon og bevis,
- partene likebehandles og få den nødvendige veiledning,
- Trygderetten foreta en selvstendig og reell vurdering av avgjørelsesgrunnlaget,
- viktige avgjørelser begrunnes, og
- saksbehandlingen og kostnadene stå i et rimelig forhold til sakens betydning.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 62, 19 des 1969 nr. 82, 9 juni 1972 nr. 40, 21 des 1990 nr. 80, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 10 des 1999 nr. 84, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 2. Trygderettens saklige virkeområde. Ankerett

(1) Vedtak om individuelle rettigheter og plikter etter følgende regelverk kan ankes inn for Trygderetten av den vedtaket gjelder, i loven her kalt den ankende part:

a. folketrygdloven
b. barnetrygdloven
c. lovgivningen om krigspensjonering
d. bestemmelser for supplerende pensjonsordninger som er fastsatt ved lov eller vedtak av Stortinget
e. samordningsloven
f. særlige lovbestemmelser som fastsetter at saker kan ankes til Trygderetten.

(2) Kongen kan bestemme at ankerett etter første ledd også skal gjelde vedtak om individuelle rettigheter og plikter i

a. supplerende pensjonsordninger for kommunale arbeidstakere[1]
b. supplerende pensjonsordninger for arbeidstakere i selvstendige statlige og kommunale foretak og i andre institusjoner av offentlig karakter og
c. supplerende private pensjonsordninger og herunder fastsette regler om tilpasning av lovens bestemmelser.

(3) For tilleggstrygder kan departementet etter søknad treffe slik bestemmelse som nevnt i andre ledd.
(4) Trygderetten kan ikke prøve vedtak som etter bestemmelse i lov eller i vedtekt eller i medhold av lov eller vedtekt ikke er gjenstand for anke, eller som kan ankes inn for en annen ankeinstitusjon.
(5) Vedtak truffet av Kongen eller et departement kan ikke ankes inn for Trygderetten.
Endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).
1 Jf. res. 15 mars 1974 nr. 5, og 6 juni 1975 nr. 9551 om medlemmer i pensjonsordninger i Kommunal Landspensjonskasse, samt res. 4 mars 1977 nr. 1 om medlemmer i kommunale og fylkeskommunale pensjonsordninger.

Kapittel 2. Trygderettens organisasjon mv.

Overskriften endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 3. Trygderettens leder. Rettsmedlemmer

(1) Trygderetten skal ha en leder og så mange andre faste medlemmer som Kongen bestemmer. Disse medlemmer utnevnes av Kongen.
(2) Trygderetten skal ha faste juridisk kyndige, medisinsk kyndige og attføringskyndige medlemmer.
(3) Dersom saksmengden eller særlige forhold gjør det påkrevet, kan Kongen beskikke midlertidige medlemmer for inntil to år om gangen.
(4) Trygderetten skal ha så mange rettsfullmektiger som Trygderettens leder bestemmer. Rettsfullmektigene tilsettes av Trygderettens leder for en periode på inntil tre år, med mulighet for forlengelse med inntil to år. Rettsfullmektigene kan utføre de oppgaver som etter loven her er tillagt de juridisk kyndige medlemmer av Trygderetten.
(5) Ved utnevning av Trygderettens leder og nestleder gjelder kravene i domstolloven § 54 første ledd. Ved utnevning av andre juridisk kyndige

medlemmer etter andre og tredje ledd gjelder kravene i domstolloven § 54 andre ledd. For rettsfullmektiger gjelder kravene i domstolloven § 54 tredje ledd.
(6) Medisinsk kyndige medlemmer skal ha autorisasjon som lege.
(7) Domstolloven § 53, § 55 fjerde ledd og § 60 gjelder for rettsmedlemmene og rettsfullmektigene.
(8) Et rettsmedlem er uavhengig i sin behandling av ankesaker og saker om gjenopptak. Rettsmedlemmene skal utøve sin virksomhet på en måte som inngir alminnelig tillit og respekt.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 59, 10 des 1999 nr. 84, 20 des 2002 nr. 111, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), 19 des 2017 nr. 113 (ikr. 1 jan 2018), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020).

§ 4. Arbeidsordning og administrasjon

Kongen[1] kan fastsette nærmere regler om rettens arbeidsordning og administrasjon.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 59, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020).
1 Arbeids- og sosialdepartementet iflg. res. 21 des 2001 nr. 1479.

§ 5. Trygderettens lokalisering

(1) Trygderetten har sitt sete i Oslo.
(2) Etter beslutning av Trygderettens leder kan det holdes møte utenfor Oslo.
Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 6. Regler om rettens sammensetning og saksforberedelse

Trygderettens leder kan gi nærmere regler om saksforberedelse og om rettens sammensetning i den enkelte sak.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 59, 10 des 1999 nr. 84, 21 des 2001 nr. 118, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 7. Rettens sammensetning i den enkelte sak

(1) Retten settes med ett juridisk kyndig rettsmedlem i den enkelte sak, hvis

ikke annet er bestemt. Rettsmedlemmet er rettens administrator.
(2) Når forsvarlig behandling av saken tilsier det, skal administrator beslutte å utvide retten med ett medisinsk kyndig rettsmedlem, ett attføringskyndig rettsmedlem eller begge deler.
(3) Når saken reiser særlig kompliserte faktiske eller rettslige spørsmål, kan administrator beslutte å utvide retten med ett eller to juridisk kyndige rettsmedlemmer.
(4) Når retten utvides etter både andre og tredje ledd, kan den likevel ikke settes med mer enn tre rettsmedlemmer.
(5) Er rettsmedlemmene uenige i en sak med to rettsmedlemmer, settes retten med tre rettsmedlemmer.
(6) Trygderettens leder kan beslutte at retten settes med tre eller fem rettsmedlemmer når det må antas at rettens avgjørelse kan bli bestemmende for praksis på et saksområde. Når retten skal settes med fem rettsmedlemmer, skal alle medlemmene være faste.
(7) Administrator og de øvrige medlemmene av retten oppnevnes tilfeldig med mindre saklige grunner tilsier at dette må fravikes.
Endret ved lover 9 juni 1972 nr. 40, 18 des 1992 nr. 144, 13 juni 1997 nr. 59, 10 des 1999 nr. 84, 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), 24 mai 2024 nr. 23 (i kraft 1 juli 2024 res. 24 mai 2024 nr. 824).

§ 8. Habilitet

(1) Reglene om habilitet i domstolloven §§ 106 til 108 og § 113 gjelder tilsvarende for medlemmene av den rett som skal avgjøre saken og for saksforberedere.
(2) For rettsfullmektiger gjelder domstolloven § 109 tilsvarende.
(3) Om et medlem av retten er inhabil avgjøres av retten selv, men vedkommende medlem skal ikke delta ved avgjørelsen. Avgjørelsen treffes av Trygderettens leder dersom det er spørsmål om inhabilitet for rettens administrator. Rettens administrator avgjør om en saksforbereder er inhabil.
(4) Trygderettens leder avgjør selv om han eller hun er inhabil.
Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

Kapittel 3. Anke og saksforberedelse

Overskriften endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 9. Ankefrist

(1) Fristen for anke til Trygderetten er seks uker fra det tidspunkt skriftlig underretning om vedtaket og om ankeadgang og ankefrist er kommet fram til vedkommende.
(2) Har en part krevd å få oppgitt begrunnelsen for vedtaket etter forvaltningsloven § 24 andre ledd, avbrytes ankefristen. Ny ankefrist tar til å løpe fra det tidspunkt meddelelse om begrunnelsen er kommet fram til vedkommende.
(3) Trygderetten eller ankemotparten kan i særlige tilfeller forlenge ankefristen.
(4) Trygderetten kan se bort fra at ankefristen er oversittet når særlige grunner taler for det.
Endret ved lover 5 juni 1987 nr. 27, 10 des 1999 nr. 84, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

§ 10. Beregning av ankefristen

(1) For at en anke skal være framsatt i tide, er det tilstrekkelig at ankeerklæringen før utløpet av fristen

a. er avgitt til postoperatør[1] i Norge som skal sørge for å få sendingen fram til mottaker, eller
b. at den er kommet fram til den elektroniske adressen som i det påankede vedtaket er oppgitt for mottak av elektronisk anke.

(2) Kommer ankeerklæringen ikke fram, må den settes fram på nytt innen en uke etter at vedkommende forsto eller burde ha forstått at erklæringen ikke har kommet fram.
(3) Ved beregning av ankefristen gjelder domstolloven §§ 148 og 149.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 16 juni 1994 nr. 22, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).
1 Inkurie: Skal vel være «tilbyder av poststjenester», se lov 4 sep 2015 nr. 91 § 4 nr. 7.

§ 11. Ankeerklæringen og hvem som skal motta den

(1) Anke til Trygderetten skal settes fram for den institusjon som har fattet vedtaket, i loven her kalt ankemotpart. Anke over vedtak etter lovgivning som hører under Arbeids- og velferdsdirektoratet skal settes fram for den enheten som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer.
(2) Anken kan settes fram skriftlig eller muntlig. Ved muntlig anke skal mottaker sørge for å sette opp anken skriftlig og underskrive den sammen med den ankende part.
(3) Erklæringen om anke må være underskrevet og nevne:

a. at den er en anke til Trygderetten,
b. navn, fødselsdag og fødselsår samt adresse til den ankende part,
c. det vedtak som påankes,
d. den endring i vedtaket som kreves, og så vidt mulig de nærmere omstendigheter som anføres til støtte for anken,
e. erklæringer og andre bevis som påberopes,
f. bilag som følger anken.

(4) Hvis en skriftlig anke er ufullstendig eller uklar, skal den ankende part gjøres oppmerksom på eventuelle mangler ved anken eller andre forhold som kan ha betydning i saken, og gis en frist for å rette opp eller supplere anken.
Endret ved lover 29 jan 1971 nr. 27, 8 mai 1981 nr. 18, 15 juni 1990 nr. 34, 14 juni 1991 nr. 31, 17 des 1993 nr. 130, 16 juni 1994 nr. 17, 16 juni 1995 nr. 32, 28 juni 1996 nr. 56 (ikr. 1 jan 1997), 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 18 juni 1998 nr. 578), 10 des 1999 nr. 84, 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

§ 12. Benyttelse av klageadgang

Dersom et vedtak kan påklages etter folketrygdloven § 21-12, barnetrygdloven § 15 eller etter bestemmelser i andre lover, kan saken bringes inn for Trygderetten først etter at klageadgangen er benyttet.
Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 21 des 2001 nr. 118, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 13. Ankemotpartens forberedelse av ankesaken

(1) Ankemotparten skal ta det påankede vedtaket opp til ny prøving. Hvis anken ikke faller bort, skal ankemotparten tilrettelegge saken og snarest mulig framstille den i et oversendelsesbrev til Trygderetten. Oversendelsesbrevet skal inneholde en beskrivelse av det faktiske grunnlaget ankemotparten bygger på, partenes påstandsgrunnlag og partenes påstander.
(2) Oversendelsesbrevet sendes den ankende part med melding om at mulige merknader må avgis til ankemotparten innen tre uker regnet fra og med den dag meldingen er mottatt.
(3) Straks fristen for merknader er ute, utarbeider ankemotparten et ekspedisjonsbrev med eventuelle tilleggsmerknader og sender sakens dokumenter til Trygderetten.
(4) Kopi av ekspedisjonsbrevet sendes den ankende part med frist for merknader på tre uker. Den ankende part sender eventuelle merknader direkte til Trygderetten, så vidt mulig med kopi til ankemotparten. Har ankemotparten ytterligere merknader i saken, sendes disse til Trygderetten og den ankende part innen tre uker.
(5) Bestemmelsene i § 31 første ledd første og tredje punktum og § 31 andre ledd gjelder tilsvarende for meldinger til den ankende part etter andre ledd.
Endret ved lover 8 mai 1981 nr. 18, 10 mai 1985 nr. 27, 15 juni 1990 nr. 34, 14 juni 1991 nr. 31, 18 des 1992 nr. 144, 11 juni 1993 nr. 84, 16 juni 1994 nr. 17, 28 juni 1996 nr. 56 (ikr. 1 jan 1997), 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 13 juni 1997 nr. 59, 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 18 juni 1998 nr. 578), 10 des 1999 nr. 84, 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), 15 april 2020 nr. 19 (med virkning fra 16 mars 2020). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

§ 13 a. Aktiv saksstyring

Administrator har ansvaret for saksstyringen og sakens framdrift. Avgjørelser om saksbehandlingen og om saken skal avvises eller heves, skal treffes så tidlig som mulig under saksforberedelsen. Administrator kan sette frister for prosesshandlinger og treffe avgjørelser som er nødvendige for behandlingen av saken.
Tilføyd ved lov 24 mai 2024 nr. 23 (i kraft 1 juli 2024 res. 24 mai 2024 nr. 824). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

§ 13 b. Veiledningsplikt

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

§ 14. Utsatt iverksetting av vedtak

(1) Anken medfører ikke utsettelse av iverksettingen av det påankede vedtaket.
(2) Når særlige grunner taler for det, kan Trygderetten eller ankemotparten bestemme at iverksettingen av vedtaket helt eller delvis skal utsettes til anken er avgjort. Det kan settes vilkår for slik utsetting.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 16 juni 1994 nr. 22, 10 des 1999 nr. 84, 21 des 2001 nr. 118, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 15. Bevis

(1) I den utstrekning noen plikter å gi opplysninger til ankemotparten har vedkommende samme plikt overfor Trygderetten.
(2) Retten kan bestemme at den ankende part skal framstille seg for lege eller annen sakkyndig som grunnlag for en medisinsk eller ervervsmessig vurdering, dersom det anses å være av betydning for rettens avgjørelse.
(3) For Trygderetten gjelder reglene om bevis i tvisteloven kapittel 21 til 28 så langt de passer.
Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 10 des 1999 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 16. Partenes rett til innsyn i sakens dokumenter

(1) En part har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, også etter at det er truffet vedtak i saken. En part har likevel ikke rett til å gjøre seg kjent med dokumenter som Trygderetten har utarbeidet for sin interne saksforberedelse.
(2) Med mindre det er av vesentlig betydning for parten, har vedkommende ikke krav på å få gjøre seg kjent med de opplysninger i et dokument som gjelder en annen persons helseforhold eller andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre.
(3) Trygderetten bestemmer ut fra hensynet til forsvarlig saksbehandling

hvordan dokumentene skal gjøres tilgjengelig for partene. På anmodning skal en part gis kopi av dokumentene.
Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 17. Klageadgang

En part som er nektet innsyn, kan påklage Trygderettens beslutning til departementet i samsvar med reglene i forvaltningsloven kapittel VI. Klageadgang, klagefrist og framgangsmåte skal framgå av beslutningen som nekter innsyn.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 9 juni 1972 nr. 40, 27 mai 1977 nr. 40, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 13 juni 1997 nr. 59, 10 des 1999 nr. 84, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 18. Prosessdyktighet og prosessfullmektig

(1) Reglene om prosessdyktighet og stedfortreder i tvisteloven kapittel 2 gjelder så langt de passer.
(2) En part har rett til å la seg representere av prosessfullmektig etter samme regler som fastsatt i tvisteloven kapittel 3 i søksmål for lagmannsrett og for tingrett.
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

Kapittel 4. Ankebehandling

Overskriften endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 19. Avgjørelsesgrunnlaget

(1) Retten behandler tvisten på grunnlag av den skriftlige framstillingen som partene har gitt, og sakens øvrige opplysninger, slik de foreligger når retten avgjør saken.
(2) Retten kan holde rettsmøte hvis særlige grunner taler for det. Rettsmøtet

holdes for åpne dører. Retten kan beslutte at rettsmøtet skal holdes for lukkede dører av hensyn til partene eller der andre sterke grunner taler for det.
Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 20. Rettens forhold til partenes prosesshandlinger

(1) Retten kan prøve alle sider av saken og selv treffe realitetsavgjørelse.
(2) Retten kan ved sin avgjørelse gå utover partenes påstander hvis det er til gunst for den ankende part.
(3) Retten er ikke bundet av partenes påstandsgrunnlag. Påstandsgrunnlagene er de rettsstiftende faktiske forhold en part bygger sin påstand på.
(4) Retten skal av eget tiltak anvende gjeldende rettsregler og er ikke bundet av partenes argumentasjon om bevisspørsmål.
(5) Retten skal sørge for et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag. Retten kan innhente de opplysninger den finner nødvendig for avgjørelsen.
(6) Partene skal gis mulighet til å uttale seg dersom retten går utenfor partenes påstandsgrunnlag.
(7) Partene skal gis mulighet til å uttale seg om faktiske forhold som er av betydning for rettens avgjørelsesgrunnlag. Ellers avgjør retten om partene skal gis adgang til å uttale seg.
Endret ved lover 9 juni 1972 nr. 40, 10 des 1999 nr. 84, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 21. Kjennelser

(1) Rettens avgjørelser av krav som er tvistegjenstand, om avvisning og om tilleggskjennelser og gjenopptak treffes ved kjennelse med alminnelig flertall blant de rettsmedlemmene som deltar i saken. Kjennelsen skal inneholde en slutning som nøyaktig angir resultatet for de avgjørelsene som treffes. For øvrig gjelder tvisteloven § 19-6 første til fjerde ledd tilsvarende for Trygderettens kjennelser så langt de passer.
(2) Kjennelsens begrunnelse skal stå i et rimelig forhold til tvistens tema og sakens viktighet.
(3) Dersom retten finner avgjørelsen klar, er det tilstrekkelig at kjennelsen inneholder en kort beskrivelse av hva saken gjelder og en redegjørelse for momentene som det er lagt avgjørende vekt på.
(4) Andre kjennelser skal begrunnes som dommer. Det kan i begrunnelsen siteres fra tidligere vedtak eller oversendelsesbrev.
(5) Kjennelser nevnt i fjerde ledd, skal for øvrig inneholde:

a. en saksframstilling og redegjørelse for påstandsgrunnlagene som konsentrert beskriver rettsforholdet som er tvistegjenstand, sakens bakgrunn og partenes rettslige og faktiske anførsler så langt det er nødvendig for å forklare avgjørelsen
b. en redegjørelse for bevisvurderingen og rettsanvendelsen avgjørelsen bygger på.

(6) Når retten avgjør realiteten i saken, kan avgjørelsen gå ut på stadfestelse eller omgjøring. Hvis det ikke foreligger et forsvarlig grunnlag for å avgjøre realiteten, kan retten oppheve vedtaket og henvise saken til ny behandling. Dersom det er grunnlag for det, kan retten også henvise til ny behandling uten å oppheve vedtaket.
Endret ved lover 9 juni 1972 nr. 40, 16 juni 1994 nr. 22, 13 juni 1997 nr. 59, 10 des 1999 nr. 84, 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), 24 mai 2024 nr. 23 (i kraft 1 juli 2024 res. 24 mai 2024 nr. 824). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

§ 22. Avsigelse og underretning om kjennelse

(1) Kjennelse skal avsies snarest mulig etter at Trygderetten har mottatt saken.
(2) En kjennelse er avsagt når den er underskrevet av rettens medlemmer.
(3) Partene skal straks underrettes om kjennelsen. I underretningen skal partene gjøres oppmerksom på søksmålsfristen etter § 26 femte ledd.
Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

§ 23. Beslutninger

(1) Avgjørelser om saksbehandlingen treffes ved beslutning av retten eller rettens administrator. Rettens avgjørelse om å heve en sak som bortfaller uten realitetsavgjørelse, treffes også ved beslutning.
(2) En beslutning kan omgjøres av den rett eller den administrator som har truffet den. Tvisteloven § 19-10 første og fjerde ledd gjelder for slik omgjøring.
Endret ved lover 12 des 1986 nr. 64, 5 juni 1987 nr. 27, 15 juni 1990 nr. 34, 14 juni 1991 nr. 31, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 10 des 1999 nr. 84, 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des

2007 nr. 127, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 24. Retting av feil

(1) Rettens administrator kan beslutte å rette en avgjørelse som på grunn av skrive- eller regnefeil, misforståelser, forglemmelse eller lignende klar feil har fått en utforming som ikke stemte med rettens mening. Partene skal uten opphold underrettes om rettelsen. En part kan kreve rettelsen forelagt for retten. Begjæringen må settes fram for Trygderetten senest en uke etter at underretningen om rettelsen er mottatt.
(2) Tvisteloven § 19-8 tredje og fjerde ledd gjelder for retting etter paragrafen her.
Opphevet ved lov 13 juni 1980 nr. 35, tilføyd igjen ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 25. Tilleggskjennelse

(1) Er det i kjennelse ikke truffet avgjørelse om noe som skulle ha vært avgjort, kan tilleggskjennelse avsies dersom det settes fram begjæring om det innen seks uker fra det tidspunkt meddelelsen om kjennelsen er kommet fram til vedkommende part. Tvisteloven § 19-9 gjelder for slik tilleggskjennelse så langt det passer.
(2) Ved begjæring om tilleggskjennelse stopper søksmålsfristen. Blir tilleggskjennelse avsagt, løper ny søksmålsfrist. Blir begjæringen ikke tatt til følge, fortsetter fristen å løpe.
Endret ved lover 16 juni 1994 nr. 22, 21 des 2001 nr. 118, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

Kapittel 5. Søksmål og gjenopptak

Overskriften endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 26. Søksmål

(1) Partene kan ved søksmål, og uten forliksmekling, bringe Trygderettens

kjennelse inn for lagmannsretten i det lagdømme hvor den ankende part for Trygderetten har sitt alminnelige verneting.
(2) Tvist som nevnt i § 2 kan ikke bringes inn for lagmannsretten før Trygderetten har truffet avgjørelse i saken.
(3) Domstolene kan prøve lovligheten av Trygderettens kjennelser.
(4) Når søksmålet reises mot offentlig myndighet, skal det reises mot det organ som var ankemotpart ved sakens behandling for Trygderetten. Dersom Arbeids- og velferdsetaten var ankemotpart, skal søksmålet rettes mot Arbeids- og velferdsdirektoratet. Direktoratet skal også anses som part etter bestemmelsen i første ledd.
(5) Departementet kan i enkeltsaker overta utøvelsen av statens partsstilling.
(6) Fristen for søksmål er seks måneder fra det tidspunkt underretning om Trygderettens kjennelse er kommet fram til vedkommende part. Det kan gis oppfriskning mot oversitting av søksmålsfristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.
Endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), 19 des 2017 nr. 113.

§ 27. Gjenopptak av Trygderettens kjennelse. Vilkår

(1) Trygderettens kjennelse kan gjenopptas etter begjæring fra en av partene i saken.
(2) Det er et vilkår for gjenopptak at

a. det er kommet til nye opplysninger om det tidligere faktiske forholdet som er egnet til å føre til et annet resultat, eller
b. det foreligger alvorlige saksbehandlingsfeil, uforsvarlig rettsanvendelse eller uforsvarlig skjønnsutøvelse.

(3) Begjæring om gjenopptak må settes fram innen seks måneder etter at parten ble kjent med det forholdet som begjæringen bygger på. Retten kan se bort fra at fristen er oversittet når det foreligger særlige grunner.
(4) Begjæring om gjenopptak skal settes fram skriftlig. Reglene i § 11 tredje og fjerde ledd gjelder for slik begjæring. Det skal angis om begjæringen gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den.
(5) Dersom en begjæring om gjenopptak er ufullstendig eller uklar, skal partene gjøres oppmerksom på eventuelle mangler og gis en frist for å rette opp eller supplere begjæringen. Dersom fristen ikke overholdes, skal begjæringen avvises. Avgjørelse om avvisning kan bare treffes av Trygderetten.
Endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 10 des 1999 nr. 84, 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027), 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res.

18 des 2015 nr. 1581).

§ 28. Behandling av begjæring om gjenopptak mv.

(1) Den ankende part setter fram begjæring om gjenopptak for ankemotparten i den aktuelle ankesaken. Dersom det aktuelle vedtaket ikke omgjøres, skal ankemotparten forberede sak om gjenopptak for Trygderetten.
(2) Ankemotparten setter fram begjæring om gjenopptak for Trygderetten. Retten tar stilling til begjæringen etter at den ankende part er gitt anledning til å uttale seg.
(3) Hvis begjæringen ikke avvises, skal avgjørelsen gå ut på at begjæringen ikke tas til følge eller at saken gjenopptas.
(4) Dersom saken gjenopptas, skal motparten om nødvendig gis anledning til å uttale seg før saken realitetsbehandles.
(5) For øvrig skal de alminnelige regler i denne loven gjelde så langt de passer.
Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

Kapittel 6. Utgifter ved saksbehandlingen

Overskriften endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 29. Sakskostnader

(1) Hvis Trygderettens kjennelse er til gunst for den ankende part, skal retten pålegge ankemotparten helt eller delvis å erstatte de nødvendige kostnader som saken har medført for den ankende part. Dette gjelder også nødvendige kostnader den ankende part har hatt i forbindelse med tidligere klagebehandling av saken, og kostnader som er pådratt etter bestemmelsene i lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp.
(2) Hvis den ankende part åpenbart uten grunn har framsatt eller opprettholdt anke, kan retten bestemme at vedkommende helt eller delvis skal bære de utgifter som anken har medført for ankemotparten og utgifter etter lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp. Sakskostnader som den ankende part pålegges, kan inndrives etter reglene for dommer.
(3) Sakskostnader tilkjennes bare når parten har krevd det. Retten tar avgjørelse om sakskostnader i den kjennelse som avslutter saken.
(4) Rettens avgjørelser om sakskostnader kan ankes separat. Tvisteloven §§

20-9 og 20-10 gjelder for slik anke. Ankedomstol er den lagmannsrett som er nevnt i § 26 første ledd i loven her. Ankefristen er én måned fra den dag vedkommende mottok underretning om avgjørelsen.
Endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

§ 30. Gebyrfri behandling

Behandling i Trygderetten er gebyrfri.
Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

Kapittel 7. Forskjellige bestemmelser

Overskriften endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 31. Melding om kjennelse mv.

(1) Trygderettens melding til den ankende part om rettens kjennelse og beslutning som hever en sak som bortfaller uten realitetsavgjørelse, gis gjennom rekommandert brev. Andre meldinger gis på den måten retten finner hensiktsmessig. Trygderettens meldinger kan gis ved bruk av elektroniske løsninger.
(2) Meldingen anses for mottatt to uker etter innlevering til postoperatør,[1] hvis ikke vedkommende har fått brevet tidligere. Ved bruk av elektronisk kommunikasjon anses melding kommet fram ved avsendelse til riktig elektronisk postadresse.
(3) Hvis den ankende part ikke har bopel i riket, kan retten om nødvendig gjennom melding som nevnt i første ledd, pålegge vedkommende innen en fastsatt frist å oppgi en person som er bosatt i Norge som kan motta meldingen. Forpliktelsen varer til saken er avgjort. Etterkommer vedkommende ikke en slik anmodning, sendes meldingen til vedkommendes sist kjente adresse.
(4) Kreves det med hjemmel i denne lov underskrift på dokumenter som skal kommuniseres elektronisk, er elektronisk signering likestilt med underskrift når den tekniske løsningen som benyttes sikrer notoritet for signaturen. Det samme gjelder der det med hjemmel i denne lov kreves underskrift på rettens skriftlige avgjørelser.

Endret ved lover 16 mai 1986 nr. 21, 10 des 1999 nr. 84, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), 19 des 2017 nr. 113 (ikr. 1 jan 2018), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).
1 Inkurie: Skal vel være «tilbyder av poststjenester», se lov 4 sep 2015 nr. 91 § 4 nr. 7.

§ 32. Innkalling av parter, vitner og sakkyndige til rettsmøte

(1) Trygderetten innkaller parter, vitner og sakkyndige til rettsmøte, om nødvendig ved forkynning.
(2) Reglene i domstolloven om forkynning gjelder så langt de passer.
Endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 33. Godtgjørelse til vitner og sakkyndige

Vitner og sakkyndige har krav på godtgjørelse etter reglene i lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v.
Endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 34. Taushetsplikt

(1) Enhver som i medfør av stilling eller verv etter loven får kjennskap til private forhold eller en virksomhets innretninger eller forretningsforhold som ikke er alminnelig kjent, plikter å bevare taushet om det vedkommende har fått kjennskap til, med mindre annet følger av stillingen eller vervet.
(2) Bestemmelsene i første ledd gjelder ikke i tilfelle hvor allmenne interesser tilsier at opplysninger gis, og departementet samtykker i det. Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g gjelder ikke.
Endret ved lover 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

§ 35. Straff for å gi uriktige opplysninger mv.

Den som mot bedre vitende gir uriktige opplysninger, eller fortier vesentlige

opplysninger av betydning for sak som er brakt inn for Trygderetten eller som unnlater å etterkomme påbud som er gitt i medhold av denne lov, straffes med bøter hvis forholdet ikke går inn under et strengere straffebud.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), tidligere § 32.

§ 36. Forskrifter

(1) Kongen kan fastsette forskrift om gjennomføringen av denne lov.[1]
(2) Kongen kan i forskrift gjøre de unntak fra loven og gi de supplerende regler som er nødvendige til oppfylling av plikter som følge av overenskomst med fremmed stat.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), tidligere § 33.
1 Overgangsregler gitt i res. 8 juni 1967 nr. 9407 (virkeområde) og 16 des 1966 nr. 3 (funksjonstid).

§ 37. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder ikke ved behandlingen av saker etter denne lov.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), tidligere § 33 a.

Kapittel 8. Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser

Overskriften endret ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581).

§ 38.

Denne lov trer i kraft 1. januar 1967.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), tidligere § 34.

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)

Loven **oppheves** ved lov 20 juni 2025 nr. 81 (i kraft fra den tiden Kongen bestemmer).

Kapittel I. Lovens område. Definisjoner.

§ 1. (lovens generelle virkeområde).

Loven gjelder den virksomhet som drives av forvaltningsorganer når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov. Som forvaltningsorgan reknes i denne lov et hvert organ for stat eller kommune. Privat rettssubjekt regnes som forvaltningsorgan i saker hvor det treffer enkeltvedtak eller utferdiger forskrift. Endret ved lover 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995).

§ 2. (definisjoner).

I denne lov menes med:

a. vedtak, en avgjørelse som treffes under utøving av offentlig myndighet og som generelt eller konkret er bestemmende for rettigheter eller plikter til private personer (enkeltpersoner eller andre private rettssubjekter);
b. enkeltvedtak, et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer;
c. forskrift, et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer;
d. offentlig tjenestemann, en embetsmann eller annen som er ansatt i statens eller en kommunes tjeneste;
e. part, person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder.
f. dokument: en logisk avgrenset informasjonsmengde som er lagret på et medium for senere lesing, lytting, framføring, overføring eller lignende.
g. skriftlig: også elektronisk melding når informasjonen i denne er tilgjengelig også for ettertiden;

h. nedtegning, nedskriving og protokollering: også elektronisk nedtegning når dette oppfyller hensynene bak nedtegningen i like stor grad som nedtegning på papir.

Avgjørelse som gjelder ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed eller forflytting av offentlig tjenestemann, regnes som enkeltvedtak. Det samme gjelder vedtak om å ilegge offentlig tjenestemann ordensstraff eller tilstå ham pensjon. Kongen kan bestemme hva som i tvilstilfelle skal regnes som enkeltvedtak etter dette ledd, eller at andre saker om offentlige tjenesteforhold skal regnes som enkeltvedtak.

Som enkeltvedtak reknes også avgjørelser som gjelder avvising av en sak eller bruk av særlige tvangsmidler for å få gjennomført et vedtak.

Et forvaltningsorgan likestilles med privat rettssubjekt ved anvendelse av første ledd dersom organet har samme interesse eller stilling i saken som private parter kan ha.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 15 des 2000 nr. 98 (ikr. 1 apr 2001 iflg. res. 2 mars 2001 nr. 179), 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 3. (rekkevidden av visse bestemmelser i loven).

Bestemmelsene i kapitlene IV-VI får bare anvendelse i saker som gjelder enkeltvedtak, og bestemmelsene i kapittel VII bare i saker som gjelder forskrifter.

Når det gjelder enkeltvedtak som nevnt i § 2, annet ledd, kan Kongen fastsette at kapitlene IV-VI helt eller delvis ikke skal gjelde i nærmere angitte saker eller for visse tjenestemenn. Vedtak i ansettelsessaker er i alle tilfelle unntatt fra reglene om begrunnelse i §§ 24-25, reglene om klage i §§ 28-34 og reglene om omgjøring i § 35 tredje ledd, om ikke vedkommende forvaltningsorgan bestemmer noe annet. Vedtak om oppsigelse eller avskjed som treffes av et kommunalt eller fylkeskommunalt organ, er unntatt fra reglene om klage i §§ 28-34.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 6 jan 1995 nr. 2 (ikr. 1 feb 1995), 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995).

§ 4. (unntak for visse offentlige institusjoner og for visse saker, m. m.).

Med mindre annet er særskilt bestemt, gjelder loven ikke

a. domstolenes virksomhet, derunder registrerings- og notarialforretninger og lignende som utføres ved et dommerkontor,
b. saker som forvaltningsorganet selv behandler eller avgjør i medhold av rettspleielovene (straffeprosesslovene, domstolloven, tvisteloven, voldgiftsloven, tvangsfullbyrdelsesloven, skjønnsloven) eller lover som knytter seg til disse lovene (konkursloven, arvelovens tredje del og gjeldsordningsloven), eller jordskiftelova eller rettsgebyrloven.

Når et vedtak som omfattes av første ledd kan påklages til departementet, gjelder loven likevel for departementets behandling av klagesaken.

Loven gjelder for Svalbard for så vidt ikke annet fastsettes av Kongen.

Loven gjelder ikke for Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombudet og andre organer for Stortinget.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 12 des 1975 nr. 59, 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 17 juli 1992 nr. 99, 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 14 juni 2019 nr. 21(ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 20 des 2022 nr. 115.

§ 5. (adgang for Kongen til å gi visse bestemmelser om lovens rekkevidde).

Kongen kan i tvilstilfelle bestemme hvordan definisjonene i § 2 første ledd skal anvendes innenfor et bestemt saksområde. Han kan i tvilstilfelle også fastsette hva som skal reknes som forvaltningsorgan ved anvendelse av loven, og hva som skal reknes for domstol. Han kan fastsette at lovens regler om enkeltvedtak eller forskrifter helt eller delvis skal gjelde for avgjørelser som ikke er vedtak etter § 2.

Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, kan Kongen fastsette at denne lov eller andre bestemmelser om saksbehandlingen helt eller delvis ikke skal gjelde. Lov av 15 desember 1950 nr. 7 §§ 3 og 4 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9).

Kapittel II. Om ugildhet.

Overskriften endret ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9).

§ 6. (habilitetskrav).

En offentlig tjenestemann er ugild til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i en forvaltningssak

a. når han selv er part i saken;
b. når han er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søsken;
c. når han er eller har vært gift med eller er forlovet med eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til en part;
d. når han er verge eller fullmektig for en part i saken eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken begynte;
e. når han leder eller har ledende stilling i, eller er medlem av styret eller bedriftsforsamling for
    1. et samvirkeforetak, eller en forening, sparebank eller stiftelse som er part i saken, eller
    2. et selskap som er part i saken. Dette gjelder likevel ikke for person som utfører tjeneste eller arbeid for et selskap som er fullt ut offentlig eid og dette selskapet, alene eller sammen med andre tilsvarende selskaper eller det offentlige, fullt ut eier selskapet som er part i saken.

Likeså er han ugild når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet; blant annet skal legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om ugildhetsinnsigelse er reist av en part.

Er den overordnede tjenestemann ugild, kan avgjørelse i saken heller ikke treffes av en direkte underordnet tjenestemann i samme forvaltningsorgan.

Ugildhetsreglene får ikke anvendelse dersom det er åpenbart at tjenestemannens tilknytning til saken eller partene ikke vil kunne påvirke hans standpunkt og verken offentlige eller private interesser tilsier at han viker sete.

Rekkevidden av annet og fjerde ledd kan fastlegges nærmere ved forskrifter som gis av Kongen.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 19 juni 2009 nr. 90 (ikr. 1 nov 2011 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 819).

§ 7. (foreløpig avgjørelse).

Uansett om en tjenestemann er ugild, kan han behandle eller treffe foreløpig

avgjørelse i en sak dersom utsettelse ikke kan skje uten vesentlig ulempe eller skadevirkning.

§ 8. (avgjørelse av habilitetsspørsmålet).

Tjenestemannen avgjør selv om han er ugild. Dersom en part krever det og det kan gjøres uten vesentlig tidsspille, eller tjenestemannen ellers selv finner grunn til det, skal han forelegge spørsmålet for sin nærmeste overordnede til avgjørelse.

I kollegiale organ treffes avgjørelsen av organet selv, uten at vedkommende medlem deltar. Dersom det i en og samme sak oppstår spørsmål om ugildhet for flere medlemmer, kan ingen av dem delta ved avgjørelsen av sin egen eller et annet medlems habilitet, med mindre organet ellers ikke ville være vedtaksført i spørsmålet. I sistnevnte tilfelle skal alle møtende medlemmer delta.

Medlem skal i god tid si fra om forhold som gjør eller kan gjøre ham ugild. Før spørsmålet avgjøres, bør varamann eller annen stedfortreder innkalles til å møte og delta ved avgjørelsen dersom det kan gjøres uten vesentlig tidsspille eller kostnad.

Endret ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9).

§ 9. (oppnevning av stedfortreder).

Når en tjenestemann er ugild, skal om nødvendig oppnevnes eller velges stedfortreder for vedkommende.

Dersom det er forbundet med særlig ulempe å få oppnevnt stedfortreder, kan Kongen for det enkelte tilfelle beslutte at saken skal overføres til sideordnet eller overordnet forvaltningsorgan.

Endret ved lov 19 juni 1969 nr. 54.

§ 10. (hvem habilitetsbestemmelsene gjelder for).

Foruten for offentlige tjenestemenn gjelder bestemmelsene i kapitlet her tilsvarende for enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), 17 juni 2022 nr. 63 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1070).

Kapittel III. Almindelige regler om saksbehandlingen.

§ 11. (veiledningsplikt).

Forvaltningsorganene har innenfor sitt sakområde en alminnelig veiledningsplikt. Formålet med veiledningen skal være å gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte. Omfanget av veiledningen må likevel tilpasses det enkelte forvaltningsorgans situasjon og kapasitet til å påta seg slik virksomhet.

Forvaltningsorganer som behandler saker med en eller flere private parter, skal av eget tiltak vurdere partenes behov for veiledning. Etter forespørsel fra en part og ellers når sakens art eller partens forhold gir grunn til det, skal forvaltningsorganet gi veiledning om:

a. gjeldende lover og forskrifter og vanlig praksis på vedkommende sakområde, og
b. regler for saksbehandlingen, særlig om parters rettigheter og plikter etter forvaltningsloven. Om mulig bør forvaltningsorganet også peke på omstendigheter som i det konkrete tilfellet særlig kan få betydning for resultatet.

Uavhengig av om sak pågår, plikter forvaltningsorganet innen sitt sakområde å gi veiledning som nevnt i annet ledd til en person som spør om sine rettigheter og plikter i et konkret forhold som har aktuell interesse for ham.

Dersom noen henvender seg til urette myndighet, skal det forvaltningsorgan som mottar henvendelsen, om mulig vise vedkommende til rett organ. Inneholder en henvendelse til et forvaltningsorgan feil, misforståelser, unøyaktigheter eller andre mangler som avsenderen bør rette, skal organet om nødvendig gi beskjed om dette. Organet bør samtidig gi frist til å rette opp mangelen og eventuelt gi veiledning om hvordan dette kan gjøres.

Kongen kan gi nærmere bestemmelse om utstrekningen av veiledningsplikten og om den måten veiledningen skal ytes på.
Endret ved lov 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995 iflg. res. 12 jan 1995 nr. 22).

§ 11 a. (saksbehandlingstid, foreløpig svar).

Forvaltningsorganet skal forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold.

Dersom det må ventes at det vil ta uforholdsmessig lang tid før en henvendelse kan besvares, skal det forvaltningsorganet som mottok henvendelsen, snarest mulig gi et foreløpig svar. I svaret skal det gjøres rede for

grunnen til at henvendelsen ikke kan behandles tidligere, og såvidt mulig angis når svar kan ventes. Foreløpig svar kan unnlates dersom det må anses som åpenbart unødvendig.

I saker som gjelder enkeltvedtak, skal det gis foreløpig svar etter annet ledd dersom en henvendelse ikke kan besvares i løpet av en måned etter at den er mottatt.

Tilføyd ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9, tidligere § 22), endret ved lov 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995).

§ 11 b. (adgang for Kongen til å fastsette frister)

Kongen kan på bestemte områder fastsette frister for forvaltningens behandling av saker om enkeltvedtak. Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om beregningen av fristene.

Tilføyd ved lov 25 juni 1999 nr. 47 (ikr. 8 sep 2000 iflg. res. 8 sep 2000 nr. 898).

§ 11 c. (adgang for Kongen til å gi regler om nemnder).

Kongen kan gi regler om oppnevning og sammensetning av statlige nemnder (styrer, råd og andre kollegiale forvaltningsorganer), herunder om plikt til å gjøre tjeneste, om funksjonstiden og om løsning fra vervet. Kongen kan også gi regler om saksbehandlingen i nemndene og om delegasjon innen nemnda eller til nemndas sekretariat. Om delegasjon av myndighet kan gis regler også for den enkelte nemnd.

Kongens myndighet etter første ledd gjelder bare spørsmål som ikke uttømmende er regulert i lov.

Tilføyd ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), endret ved lover 25 sep 1992 nr. 107, 25 juni 1999 nr. 47 (ikr. 8 sep 2000 iflg. res. 8 sep 2000 nr. 898), tidligere § 11 b.

§ 11 d. (muntlige konferanser og nedtegning av opplysninger).

I den utstrekning en forsvarlig utførelse av tjenesten tillater det, skal en part som har saklig grunn for det, gis adgang til å tale muntlig med en tjenestemann ved det forvaltningsorgan som behandler saken. Dersom en mindreårig er part i saken og blir representert av verge, gjelder dette også den mindreårige selv.

Blir det ved muntlige forhandlinger, konferanser eller telefonsamtaler av en part gitt nye opplysninger eller anførsler av betydning for avgjørelsen av saken, skal de såvidt mulig nedtegnes eller protokolleres. Det samme gjelder iakttakelser tjenestemannen gjør ved befaring m.m.

Tilføyd ved lov 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), endret ved lover 25 juni 1999 nr. 47 (ikr. 8 sep 2000 iflg. res. 8 sep 2000 nr. 898), tidligere § 11c, 1 aug 2003 nr. 86 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 1 aug 2003 nr. 991).

§ 11 e. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 10 juni 2016 nr. 23 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 10 juni 2016 nr. 638), opphevet ved lov 11 juni 2021 nr. 79 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 3 september 2021 nr. 2653).

§ 12. (advokat eller annen fullmektig).

En part har rett til å la seg bistå av advokat eller annen fullmektig på alle trinn av saksbehandlingen.

Som fullmektig kan brukes enhver myndig person eller en organisasjon som vedkommende er medlem av. Tjenestemann tilsatt ved forvaltningsorgan innenfor det forvaltningsområde som saken hører under, kan ikke opptre som fullmektig.

Alle henvendelser i en sak kan gjøres ved fullmektig, og parten har rett til å ha med seg fullmektig når han møter personlig for forvaltningsorganet. Alle meddelelser og henvendelser fra forvaltningsorganet skal skje til partens fullmektig forsåvidt forholdet dekkes av fullmakten. Når det finnes hensiktsmessig, kan parten også underrettes direkte. Parten kan kreve å bli underrettet ved siden av eller i stedet for fullmektigen.

Fullmektig som ikke er advokat, skal legge frem skriftlig fullmakt. Advokat behøver ikke å legge frem skriftlig fullmakt, med mindre forvaltningsorganet finner grunn til å kreve det.

Endret ved lover 13 mai 1988 nr. 26, 4 juli 1991 nr. 44, 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 13. (taushetsplikt).

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:

1. noens personlige forhold, eller
2. tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning

å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.

Som personlige forhold regnes ikke fødested, fødselsdato og personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Kongen kan ellers gi nærmere forskrifter om hvilke opplysninger som skal reknes som personlige, om hvilke organer som kan gi privatpersoner opplysninger som nevnt i punktumet foran og opplysninger om den enkeltes personlige status for øvrig, samt om vilkårene for å gi slike opplysninger.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Han kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i denne paragraf i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.
Tilføyd ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), endret ved lov 11 juni 1982 nr. 47.

§ 13 a. (begrensninger i taushetsplikten når det ikke er behov for beskyttelse).

Taushetsplikt etter § 13 er ikke til hinder for:

1. at opplysninger gjøres kjent for dem som de direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning de som har krav på taushet samtykker,
2. at opplysningene brukes når behovet for beskyttelse må anses varetatt ved at de gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte, og
3. at opplysningene brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, f.eks. når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder.
4. at opplysninger om en navngitt domfelt eller botlagt er benådet eller ikke og hvilke reaksjoner vedkommende eventuelt blir benådet til, gjøres kjent.

Tilføyd ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), endret ved lov 17 des 2010 nr. 85 (ikr. 17 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1668).

§ 13 b. (begrensninger av taushetsplikten ut fra private eller offentlige interesser).

Taushetsplikt etter § 13 er ikke til hinder for:

1. at opplysningene i en sak gjøres kjent for sakens parter eller deres

representanter,
2. at opplysningene brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, bl.a. kan brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll,
3. at opplysningene er tilgjengelig for andre tjenestemenn innen organet eller etaten i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning, bl.a. til bruk ved vegledning i andre saker,
4. at opplysningene brukes for statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver, eller i forbindelse med revisjon eller annen form for kontroll med forvaltningen,
5. at forvaltningsorganet gir andre forvaltningsorganer opplysninger om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet og ellers slike opplysninger som det er nødvendig å gi for å fremme avgiverorganets oppgaver etter lov, instruks eller oppnevningsgrunnlag,
6. at forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger (jfr. også nr. 5) om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver,
7. at forvaltningsorganet deler opplysningene med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse,
8. at forvaltningsorganet gir et annet forvaltningsorgan opplysninger (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret,
9. at forvaltningsorganet gir et forvaltningsorgan i en annen EØS-stat opplysninger som forutsatt i tjenesteloven.

Part eller partsrepresentant som blir gjort kjent med opplysninger etter første ledd nr. 1, kan bare bruke opplysningene i den utstrekning det er nødvendig for å vareta partens tarv i saken. Forvaltningsorganet skal gjøre ham merksam på dette. Likeledes kan forvaltningsorganet pålegge taushetsplikt når vitner o.l. får opplysninger undergitt taushetsplikt i forbindelse med at de uttaler seg til organet. Overtreding av taushetsplikt etter dette ledd kan straffes etter straffelovens § 209, dersom vedkommende er gjort merksam på at overtreding kan få slik følge.
Tilføyd ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), endret ved lover 6 juni 1997 nr. 35 (ikr. 1 nov 1997), 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 13 c. (informasjon om taushetsplikt, oppbevaring av opplysninger undergitt taushetsplikt).

Vedkommende forvaltningsorgan skal sørge for at taushetsplikten blir kjent for dem den gjelder, og kan kreve skriftlig erklæring om at de kjenner og vil respektere reglene.

Dokumenter og annet materiale som inneholder opplysninger undergitt taushetsplikt, skal forvaltningsorganet oppbevare på betryggende måte.

Kongen kan gi nærmere regler om oppbevaring av dokumenter og annet materiale som er undergitt taushetsplikt, om tilintetgjøring av dokumenter eller materiale og om bortfall av taushetsplikt etter en viss tid. Taushetsplikten bortfaller etter 60 år når ikke annet er bestemt i medhold av foregående punktum.

Tilføyd ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9).

§ 13 d. (opplysninger til bruk for forsking).

Når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser, kan departementet bestemme at et forvaltningsorgan kan eller skal gi opplysninger til bruk for forsking, og at dette skal skje uten hinder av organets taushetsplikt etter § 13.

Til vedtak som nevnt i første ledd kan det knyttes vilkår. Disse kan bl.a. gi bestemmelser om hvem som skal ha ansvar for opplysningene og hvem som skal ha adgang til dem, om oppbevaring og tilbakelevering av utlånt materiale, om tilintetgjøring av avskrifter, om hvorvidt forskerne skal ha adgang til å henvende seg til eller innhente nærmere opplysninger om dem det er gitt opplysninger om, og om bruken av opplysningene for øvrig.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om vedtak etter denne paragraf.

Tilføyd ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9).

§ 13 e. (forskeres taushetsplikt).

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid i forbindelse med en forskingsoppgave som et forvaltningsorgan har støttet, godkjent eller gitt opplysninger undergitt taushetsplikt til, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til:

1. opplysninger undergitt taushetsplikt som forskeren får fra et forvaltningsorgan,
2. opplysninger som i forbindelse med forskningsarbeidet er mottatt fra private under taushetsløfte, og

3. opplysninger som gjelder personer som står i et avhengighetsforhold til den instans (skole, sykehus, anstalt, bedrift, offentlig myndighet m.m.) som har formidlet deres kontakt med forskeren.

Opplysningene kan bare brukes slik det er nødvendig for forskingsarbeidet og i samsvar med de vilkår som måtte være fastsatt etter § 13 d annet ledd. Skal resultater av forskingsarbeidet publiseres eller brukes på annen måte, gjelder § 13 a nr. 1 og 2 tilsvarende.

Brudd på taushetsplikten eller på vilkår etter § 13 d annet ledd, straffes etter straffelovens § 209. Departementet eller vedkommende forvaltningsorgan skal gjøre forskeren og hans medarbeidere kjent med taushetsplikten og straffebestemmelsen, jfr. også § 13 c første ledd.
Tilføyd ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 13 f. (bestemmelser om taushets- og opplysningsplikt m.m. i andre lover).

Dersom noen som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, er pålagt taushetsplikt ved bestemmelse i annen lov, forskrift eller instruks av hensyn til private interesser, gjelder §§ 13 til 13 e som utfyllende regler når ikke annet er bestemt i lov eller i medhold av lov.

Bestemmelse i annen lov om rett eller plikt til å gi opplysninger begrenser ikke lovbestemt taushetsplikt, med mindre vedkommende bestemmelse fastsetter eller klart forutsetter at taushetsplikten ikke skal gjelde.
Tilføyd ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), endret ved lov 16 mai 1986 nr. 21.

§ 13 g. (Forskrift om adgang til informasjonsdeling og annen behandling av taushetsbelagte opplysninger)

Kongen kan gi forskrift om at taushetsplikt etter § 13 ikke skal være til hinder for at bestemte organer kan dele opplysninger for å utføre oppgaver som er lagt til avgiver- eller mottakerorganet, så langt delingen ikke utgjør et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningene gjelder, og om annen behandling av opplysninger i forbindelse med delingen. Der det foreligger et etablert samarbeid mellom organer, kan forskrifter etter første punktum om nødvendig også omfatte opplysninger som etter annen lov er underlagt særlige begrensninger i adgangen til å dele opplysninger etter § 13 b første ledd.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 14. (saksforberedelse og klage ved pålegg om å gi opplysninger).

Blir noen pålagt å gi opplysninger, skal heimelen for pålegget angis. Vedkommende har rett til å klage over pålegget dersom han mener at han ikke har plikt eller lovlig adgang til å gi opplysningene. Han skal gjøres oppmerksom på klageadgangen i forbindelse med pålegget. Klage, som kan være muntlig, må framsettes straks når den pålegget angår er til stede, og ellers innen 3 dager. Dersom vedkommende forvaltningsorgan finner det påtrengende nødvendig for å gjennomføre sine oppgaver etter loven, kan det kreve at opplysningene blir gitt før klagesaken er avgjort. For øvrig gjelder bestemmelsene i kapittel VI tilsvarende så langt de passer.
Endret ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9).

§ 15. (fremgangsmåten ved gransking o.l.).

Ved gransking, herunder husundersøkelse og bokettersyn, som ikke blir utført på et offentlig kontor eller annet bestemt tjenestested, skal den som leder forretningen, uten oppfordring legitimere seg, meddele formålet med forretningen og oppgi hjemmelen for den. Dette gjelder likevel ikke når den som forretningen angår, kjenner vedkommende og ikke krever det.

Den som forretningen angår, skal ha rett til å ha et vitne til stede. Han skal gjøres oppmerksom på denne rett, med mindre det finnes åpenbart hensiktsløst. Navnet på de personer som er til stede, undersøkelsens gjenstand, formål og lovhjemmel skal skrives ned eller protokolleres.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder bare for så vidt de kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller uten at formålet med forretningen settes i fare.

Den som forretningen angår, har rett til å klage over beslutning om å fremme forretningen. Klage, som kan være muntlig, må framsettes straks når vedkommende er til stede, og ellers innen tre dager. Dersom vedkommende forvaltningsorgan finner det påtrengende nødvendig for å gjennomføre sine oppgaver etter loven, kan forretningen gjennomføres før klagesaken er avgjort. For øvrig gjelder bestemmelsene i kapittel VI tilsvarende så langt de passer.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9).

§ 15 a. (elektronisk kommunikasjon)

Et forvaltningsorgan kan benytte elektronisk kommunikasjon når det henvender seg til andre. Dette gjelder ikke når annet følger av lov eller forskrift

gitt i medhold av lov.

Alle som henvender seg til et forvaltningsorgan kan benytte elektronisk kommunikasjon dersom forvaltningsorganet har lagt til rette for dette, det skjer på den anviste måten og ikke annet følger av lov eller forskrift gitt i medhold av lov.

Kongen kan gi forskrift om elektronisk kommunikasjon mellom forvaltningen og publikum og elektronisk saksbehandling og kommunikasjon i forvaltningen, herunder blant annet om:

a. hvilken elektronisk kommunikasjonsform som kan benyttes,
b. registrering av kontaktinformasjon for privatpersoner mv. og deres fullmaktsforhold,
c. rett for privatpersoner mv. til å reservere seg mot elektronisk kommunikasjon og om registrering av reservasjoner,
d. hvordan fristregler i forvaltningsloven og annen lovgivning skal anvendes ved elektronisk kommunikasjon,
e. signering, autentisering, sikring av integritet og konfidensialitet,
f. krav til de produkter, tjenester og standarder som kan benyttes,
g. forvaltningens rett til å sperre for brukere som misbruker data ment for signering, autentisering, sikring av integritet eller konfidensialitet, og om hva som skal regnes som misbruk.

Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), endret ved lov 14 juni 2013 nr. 42 (ikr. 7 feb 2014 iflg. res. 7 feb 2014 nr. 101. Etter endringsloven del II kan Kongen gi overgangsregler, herunder om adgang for register etter § 15 a til å innhente personopplysninger fra kontaktregisteret tilknyttet ID-porten).

Kapittel IV. Om saksforberedelse ved enkeltvedtak.

§ 16. (forhåndsvarsling).

Part som ikke allerede ved søknad eller på annen måte har uttalt seg i saken, skal varsles før vedtak treffes og gis høve til å uttale seg innen en nærmere angitt frist. Dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal dette også gjelde den mindreårige selv. Fristen løper fra den dag varslet er avsendt, når ikke annet uttrykkelig er sagt.

Forhåndsvarslet skal gjøre greie for hva saken gjelder og ellers inneholde det som anses påkrevd for at parten på forsvarlig måte kan vareta sitt tarv. I regelen gis forhåndsvarsel skriftlig. Er det særlig byrdefullt å gi skriftlig underretning, kan underretningen gis muntlig eller på annen måte.

Forhåndsvarsling kan unnlates dersom:

a. slik varsling ikke er praktisk mulig eller vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres,
b. parten ikke har kjent adresse og ettersporing av ham vil kreve mer tid eller arbeid enn rimelig i forhold til partens interesser og til betydningen av varslet,
c. vedkommende part allerede på annen måte har fått kjennskap til at vedtak skal treffes og har hatt rimelig foranledning og tid til å uttale seg, eller varsel av andre grunner må anses åpenbart unødvendig.

Endret ved lover 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 8 apr 1981 nr. 7, 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 1 aug 2003 nr. 86 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 1 aug 2003 nr. 991), 14 juni 2013 nr. 42 (ikr. 7 feb 2014 iflg. res. 7 feb 2014 nr. 101).

§ 17. (forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt).

Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Det skal påse at mindreårige parter har fått mulighet til å gi uttrykk for sitt syn, i den grad de er i stand til å danne seg egne synspunkter på det saken gjelder. De mindreåriges syn skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet.

Dersom det under saksforberedelsen mottar opplysninger om en part eller den virksomhet han driver eller planlegger, og parten etter §§ 18 til 19 har rett til å gjøre seg kjent med disse opplysninger, skal de forelegges ham til uttalelse. Dette gjelder likevel ikke når

a. opplysningene bekreftes av framstilling som parten selv har gitt eller kontrollert i anledning av saken eller parten ikke har kjent oppholdssted,
b. rask avgjørelse i saken er påkrevd av hensyn til andre parter eller offentlige interesser,
c. opplysningene ikke har avgjørende betydning for vedtaket eller underretning av andre grunner er unødvendig eller uhensiktsmessig ut fra hensynet til parten selv, for eksempel fordi han vil bli gjort kjent med opplysningene ved melding om vedtaket.

Partene bør også for øvrig gjøres kjent med opplysninger av vesentlig betydning som det må forutsettes at de har grunnlag og interesse for å uttale seg om, og som parten etter §§ 18 til 19 har rett til å gjøre seg kjent med. Ved

avveiningen skal legges vekt på om rask avgjørelse er ønskelig og om hensynet til parten er tilstrekkelig varetatt på annen måte, for eksempel ved at han er gjort kjent med retten etter §§ 18 til 19 til å se sakens dokumenter.

Dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal opplysninger som nevnt i annet og tredje ledd også forelegges den mindreårige selv, hvis ikke den mindreårige har erklært at det ikke er nødvendig.
Endret ved lover 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 1 aug 2003 nr. 86 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 1 aug 2003 nr. 991), 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 18. (partenes adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter).

En part har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, for så vidt ikke annet følger av reglene i §§ 18 til 19. Dersom en mindreårig er part i saken og blir representert av verge, gjelder dette også den mindreårige selv. Retten til innsyn gjelder også etter at det er truffet vedtak i saken. En mindreårig under 15 år skal ikke gjøres kjent med opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt.

Når det er adgang til å gjøre unntak fra innsyn, skal forvaltningsorganet likevel vurdere å gi helt eller delvis innsyn. Innsyn bør gis dersom hensynet til parten veier tyngre enn behovet for unntak.
Endret ved lover 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 11 juni 1982 nr. 47, 25 sep 1992 nr. 107, 15 des 2000 nr. 98 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1259), 25 jan 2002 nr. 2, 1 aug 2003 nr. 86 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 1 aug 2003 nr. 991), 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 18 a. (dokument utarbeidet for egen saksforberedelse).

En part har ikke krav på å gjøre seg kjent med dokument som et forvaltningsorgan har utarbeidd for sin egen interne saksforberedelse (organinterne dokumenter). Første punktum gjelder ikke foredrag til saker som blir behandlet av Kongen i statsråd, etter at saken er avgjort, og presedenskort, med mindre kortet gjengir organinterne vurderinger.

Kongen kan gi forskrift om at det ikke skal kunne gjøres unntak etter første ledd for bestemte dokumenter i bestemte statlige eller statlig tilknyttede organer.
Tilføyd ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 18 b. (dokumenter innhentet utenfra for den interne saksforberedelsen).

Når det er nødvendig for å sikre forsvarlige interne avgjørelsesprosesser, kan organet gjøre unntak fra innsyn for dokument som organet har innhentet fra et underordnet organ til bruk for sin interne saksforberedelse. Det samme gjelder dokument som et departement har innhentet fra et annet departement til bruk for sin interne saksforberedelse.

Det kan gjøres unntak for deler av dokument som inneholder råd om og vurderinger av hvordan et organ bør opptre i en sak, og som organet har innhentet til bruk for sin interne saksforberedelse, når det er påkrevd av hensyn til en forsvarlig ivaretakelse av det offentliges interesser i saken.

Unntakene i paragrafen her gjelder tilsvarende for dokument om innhenting av dokument som nevnt i første og andre ledd, og innkallinger til og referater fra møter mellom overordnede og underordnede organer, mellom departementer og mellom et organ og noen som gir råd eller vurderinger som nevnt i andre ledd.

Tilføyd ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 18 c. (innsyn i faktiske opplysninger mv.).

Selv om dokumentet eller deler av det er unntatt etter reglene i §§ 18 a og 18 b, har parten rett til å gjøre seg kjent med de deler av det som inneholder faktiske opplysninger eller sammendrag eller annen bearbeidelse av faktum. Dette gjelder likevel ikke faktiske opplysninger uten betydning for avgjørelsen og heller ikke når opplysningene eller bearbeidelsen finnes i et annet dokument som parten har tilgang til.

Tilføyd ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 18 d. (innsyn i interne dokumenter hos kommunene og fylkeskommunene).

Unntakene i §§ 18 a og 18 b gjelder ikke:

a. saksframlegg med vedlegg til et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ,
b. saksliste til møte i folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner,
c. dokument fra eller til kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg, revisjonsorgan og klagenemnder, og
d. dokument i saker der en kommunal eller fylkeskommunal enhet opptrer som ekstern part overfor en annen slik enhet.

§ 18 a gjelder likevel for dokument som blir utvekslet mellom kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg og utvalgets sekretariat.

Unntaket i § 18 a gjelder ikke for dokument fra eller til et kommunalt eller fylkeskommunalt særlovsorgan eller et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak etter kommuneloven kapittel 9.

Unntaket i § 18 a gjelder heller ikke for dokument fra eller til en kommunal eller fylkeskommunal enhet på områder der enhetene har selvstendig avgjørelsesmyndighet. Unntaket i § 18 a gjelder likevel for dokument i saker der kommunedirektøren eller kommunerådet gjennomfører kontrolltiltak overfor en enhet, og for utkast til vedtak og innstillinger som blir lagt fram for kommunedirektøren eller kommunerådet før det blir fattet vedtak eller før en innstilling blir lagt fram for et folkevalgt organ. Unntaket i § 18 a gjelder også for kommunedirektørens eller kommunerådets merknader til slike utkast som nevnt i forrige punktum.

Tilføyd ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), endret ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 19. (innskrenket adgang til visse slags opplysninger).

En part har ikke krav på å få gjøre seg kjent med de opplysninger i et dokument

a. som er av betydning for Norges utenrikspolitiske interesser eller nasjonale forsvars- og sikkerhetsinteresser, når slike opplysninger kan unntas etter offentleglova §§ 20 og 21,
b. som angår tekniske innretninger, produksjonsmetoder, forretningsmessige analyser og berekninger og forretningshemmeligheter ellers, når de er av en slik art at andre kan utnytte dem i sin egen næringsvirksomhet,
c. som angår forskningsideer eller forskningsprosjekter i sak som gjelder økonomisk støtte eller rådgivning fra det offentlige i forbindelse med forskningsprosjekt, eller
d. som det av hensyn til hans helse eller hans forhold til personer som står ham nær, må anses utilrådelig at han får kjennskap til; likevel slik at opplysningene på anmodning skal gjøres kjent for en representant for parten når ikke særlige grunner taler mot det.

Med mindre det er av vesentlig betydning for en part, har han heller ikke krav på å få gjøre seg kjent med de opplysninger i et dokument som gjelder

a. en annen persons helseforhold, eller

b. andre forhold som av særlige grunner ikke bør meddeles videre.

Kongen kan gi forskrifter som for særskilte saksområder utfyller eller nærmere fastlegger hvordan §§ 18 til 19 skal anvendes. Når tungtveiende grunner taler for det, kan forskriftene også gjøre unntak fra disse paragrafer.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 30 jan 2009 nr. 7 (ikr. 30 jan 2009 iflg. res. 30 jan 2009 nr. 76).

§ 20. (gjennomsyn og utlån av saksdokumenter).

Forvaltningsorganet bestemmer ut fra hensynet til forsvarlig saksbehandling hvordan dokumentene skal gjøres tilgjengelig for partene. Dersom partsinnsyn kan motvirke muligheten for å få saken avklart, kan fastsettes at parten ikke skal ha adgang til dokumentene så lenge undersøkelser pågår. Eksamensbesvarelser og liknende prøver kan den som avlegger eksamen eller prøve, nektes adgang til inntil bedømmelsen er avsluttet.

På anmodning skal en part gis papirkopi eller elektronisk kopi av dokument. Advokat som opptrer som fullmektig for en part, skal få utlånt dokumentene når ikke særlige grunner taler mot det. Ved utlån bør det settes tidsfrist. Dersom ikke saksdokumentene blir tilbakelevert forvaltningsorganet i rett tid, er kravet om tilbakelevering særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kap 13.

Har partene krav på å få se deler av et dokument, kan opplysningene gis dem ved utdrag av det dersom forvaltningsorganet finner det hensiktsmessig.

Kopier skal gis vederlagsfritt. Kongen kan likevel gi forskrifter om betaling for avskrifter, utskrifter eller kopier.

Når en part har anmodet om å få gjøre seg kjent med dokument som han etter § 18 har adgang til å få se, skal det settes ham en viss frist for mulig uttalelse, såfremt ingen frist er satt i medhold av § 16 eller den fastsatte frist anses utilstrekkelig. Dette gjelder likevel ikke dersom hensynet til vesentlige offentlige eller private interesser taler mot utsettelse.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 11 juni 1982 nr. 47, 17 des 1982 nr. 86, 26 juni 1992 nr. 86, 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 21. (klage over avslag på krav om å få gjøre seg kjent med et dokument).

Avslag på krav om innsyn skal være skriftlig. Blir krav om å få gjøre seg kjent med et bestemt dokument eller opplysning avslått, skal parten gjøres merksam på den bestemmelse som ligger til grunn for avslaget og hvilket ledd og hvilken bokstav i bestemmelsen som er brukt. Avslaget skal opplyse om retten til å klage etter annet ledd og klagefristen etter § 29.

Den som har satt fram kravet, kan påklage avslaget i samsvar med reglene i kap. VI. Statsforvalteren er klageinstans når avslaget er truffet av kommunalt eller fylkeskommunalt organ.

Tilføyd ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 10 jan 1997 nr. 7 (ikr. 1 mars 1997), 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 22. (Opphevet)

Opphevet ved lov 12 jan 1995 nr. 4.

Kapittel V. Om vedtaket.

§ 23. (formene for enkeltvedtak).

Et enkeltvedtak skal være skriftlig om ikke dette av praktiske grunner vil være særlig byrdefullt for forvaltningsorganet.

§ 24. (når enkeltvedtak skal grunngis).

Enkeltvedtak skal grunngis. Forvaltningsorganet skal gi begrunnelsen samtidig med at vedtaket treffes.

I andre saker enn klagesaker kan forvaltningsorganet la være å gi samtidig begrunnelse dersom det innvilger en søknad og det ikke er grunn til å tro at noen part vil være misfornøyd med vedtaket. Det samme gjelder i saker om fordeling av tillatelser eller andre fordeler mellom flere parter. En part kan likevel kreve begrunnelse gitt etter at vedtaket er truffet. Krav om begrunnelse må framsettes i løpet av klagefristen eller – om ingen klagefrist løper – senest 3 uker etter at parten mottok underretning om vedtaket. Bestemmelsene i §§ 29, 30 og 31 gjelder tilsvarende.

Grunngiing kan unnlates i den utstrekning begrunnelse ikke kan gis uten å

røpe opplysning som parten etter § 19 ikke har krav på å bli kjent med. I tilfelle som går inn under § 19 første ledd bokstav d, skal begrunnelse på anmodning gis en representant for parten når ikke særlige grunner taler mot det, likevel slik at muntlig orientering kan tre istedenfor skriftlig grunngiing.

Kongen kan for særskilte saksområder gi bestemmelser om at grunngiing kan unnlates når særlige forhold gjør det nødvendig. Likeledes kan Kongen bestemme at visse vedtak som går inn under første ledd skal grunngis etter reglene i annet ledd, eller at visse vedtak som går inn under annet ledd skal grunngis etter reglene i første ledd.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 25. (begrunnelsens innhold).

I begrunnelsen skal vises til de regler vedtaket bygger på, med mindre parten kjenner reglene. I den utstrekning det er nødvendig for å sette parten i stand til å forstå vedtaket, skal begrunnelsen også gjengi innholdet av reglene eller den problemstilling vedtaket bygger på.

I begrunnelsen skal dessuten nevnes de faktiske forhold som vedtaket bygger på. Er de faktiske forhold beskrevet av parten selv eller i et dokument som er gjort kjent for parten, er en henvisning til den tidligere framstilling tilstrekkelig. I tilfelle skal det i underretningen til parten vedlegges kopi av framstillingen.

De hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av forvaltningsmessig skjønn, bør nevnes. Er det gitt retningslinjer for skjønnsutøvingen, vil i alminnelighet en henvisning til retningslinjene være tilstrekkelig.

Endret ved lover 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995).

§ 26. (Opphevet)

Opphevet ved lov 25 sep 1992 nr. 107.

§ 27. (underretning om vedtaket).

Det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, skal sørge for at partene underrettes om vedtaket så snart som mulig. Dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal organet også underrette den

mindreårige selv. Underretning skal gis av det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, hvis ikke særlige grunner tilsier at dette overlates til et annet organ. I regelen gis underretning skriftlig. Er det særlig byrdefullt for forvaltningsorganet å gi skriftlig underretning, eller haster saken, kan underretning gis muntlig eller på annen måte. I så fall kan en part kreve å få vedtaket skriftlig bekreftet. Underretning om vedtaket kan helt unnlates for så vidt underretning må anses åpenbart unødvendig og vedtaket ikke medfører skade eller ulempe for vedkommende part.

I saker der begrunnelsen etter § 24 skal gis samtidig med vedtaket, bør grunnene gjengis i underretningen. Der dette på grunn av særlige forhold ikke kan gjennomføres, og likeledes der partene kan kreve grunngiing etter § 24 annet ledd, skal det i underretningen isteden gis opplysning om på hvilken måte partene kan bli kjent med begrunnelsen.

I underretningen skal videre gis opplysning om klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved klage, samt om retten etter § 18, jfr § 19 til å se sakens dokumenter. Dersom vedtaket kan tenkes gjennomført til skade for parten før klagesaken er avgjort, skal det også gjøres merksam på adgangen til å be om at gjennomføringen utsettes, jfr. § 42 første ledd. Er det etter § 27 b i loven her eller etter særskilt lovbestemmelse et vilkår for søksmål at klageadgangen er nyttet, eller at søksmålet anlegges innen en viss frist, skal parten i underretningen om vedtaket også gjøres oppmerksom på dette. I motsatt fall kommer slike vilkår for søksmål ikke til anvendelse overfor parten.

I tillegg til veiledningen etter tredje ledd skal underretningen om enkeltvedtak til sakens parter opplyse om følgende når forholdene gir grunn til det:

a. adgangen til å søke fritt rettsråd,
b. forvaltningsorganenes veiledningsplikt etter § 11 og forskrifter gitt i medhold av den, og
c. adgangen til å få tilkjent sakskostnader etter § 36.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 1 aug 2003 nr. 86 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 1 aug 2003 nr. 991), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, 14 juni 2013 nr. 42 (ikr. 7 feb 2014 iflg. res. 7 feb 2014 nr. 101).

§ 27 a.

Dersom ikke annet er bestemt, kan Kongen gi forskrifter om betaling for behandling av søknader om bevillinger, tillatelser, autorisasjoner o.l. som gis av forvaltningsorgan. Attest eller bevitnelse om tidligere vedtak gis uten betaling. Krav på betaling etter denne bestemmelse er tvangsgrunnlag for utlegg.
Tilføyd ved lov 17 des 1982 nr. 86, endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 27 b. (vilkår for å reise sak for domstolene om vedtaket).

Det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, kan bestemme at søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak eller krav om erstatning som følge av vedtaket ikke skal kunne reises uten at vedkommende part har nyttet sin adgang til å klage over vedtaket, og at klagen er avgjort av den høyeste klageinstans som står åpen. Søksmål skal likevel i alle tilfelle kunne reises når det er gått 6 måneder fra klage første gang ble framsatt, og det ikke skyldes forsømmelse fra klagerens side at klageinstansens avgjørelse ikke foreligger.
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel VI. Om klage og omgjøring.

§ 28. (vedtak som kan påklages, klageinstans).

Enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken til det forvaltningsorgan (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket (underinstansen).

For enkeltvedtak som er truffet av forvaltningsorgan opprettet i medhold av lov om kommuner og fylkeskommuner, er klageinstansen kommunestyret eller fylkestinget, eller etter disses bestemmelse, formannskapet eller fylkesutvalget eller en eller flere særskilte klagenemnder oppnevnt av kommunestyret eller fylkestinget. For enkeltvedtak som er truffet av egne rettssubjekter som har fått overført myndighet fra kommunen eller fylkeskommunen, er klageinstansen én eller flere særskilte klagenemnder som er oppnevnt av det øverste organet i rettssubjektet. Departementet er likevel klageinstans når vedtak er truffet av kommunestyret eller fylkestinget eller av det øverste organet i et eget rettssubjekt som har fått overført myndighet fra kommunen eller fylkeskommunen. Vedkommende statlige organ er klageinstans når vedtak er truffet i henhold til myndighet delegert fra et statlig forvaltningsorgan.

Med mindre Kongen bestemmer annerledes, kan klageinstansens vedtak i

klagesak ikke påklages. Klageinstansens vedtak om å avvise klagen kan likevel påklages, unntatt:

a. når også underinstansen traff vedtak om å avvise klagen,
b. når underinstansen har prøvd avvisningsspørsmålet og kommet til at vilkårene for realitetsbehandling er til stede,
c. når Kongen vil være klageinstans,
d. når klagen er avvist av en uavhengig klagenemnd.

Er det klagerett over et vedtak om å avvise en klage som er truffet av et kommunalt eller fylkeskommunalt organ som klageinstans, går klagen til statsforvalteren.

For særskilte saksområder kan Kongen fastsette klageregler som utfyller eller avviker fra reglene i dette kapittel. Forskrift som begrenser klageretten eller som ellers vesentlig endrer reglene til skade for partsinteresser, kan bare gis når tungtveiende grunner taler for det.
Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 25 sep 1992 nr. 107, 10 jan 1997 nr. 8 (ikr. 1 mars 1997), 27 juni 2003 nr. 66 (ikr. 1 aug 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 773), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 29. (klagefrist).

Fristen for å klage er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. Skjer underretningen ved offentlig kunngjøring, begynner klagefristen å løpe fra den dag vedtaket første gang ble kunngjort.

For den som ikke har mottatt underretning om vedtaket, løper fristen fra det tidspunkt han har fått eller burde ha skaffet sig kjennskap til vedtaket. Ved vedtak som går ut på å tilstå noen en rettighet, skal klagefristen for andre likevel senest løpe ut når det er gått 3 måneder fra det tidspunkt vedtaket ble truffet.

Har en part krevet å få oppgitt begrunnelsen for vedtaket etter § 24 annet ledd, avbrytes klagefristen. Ny klagefrist tar til å løpe fra det tidspunkt meddelelse om begrunnelse er kommet frem til ham eller han på annen måte er gjort kjent med den.

Vedkommende underinstans eller klageinstans kan i særlige tilfelle forlenge klagefristen før denne er utløpet.

§ 30. (når klagen må være fremsatt).

For at klage skal være fremsatt i tide, er det nok at erklæringen før utløpet av fristen er avgitt til tilbyder av posttjenester som skal sørge for å få sendingen frem til forvaltningsorganet eller til offentlig tjenestemann som har fullmakt til å ta imot erklæringen. Kommer erklæringen ikke frem, må den gjentas innen en uke etter at vedkommende har fått vite om dette eller burde ha forstått det eller – om den opprinnelige frist er kortere – innen en frist av samme lengde som denne. Fristen regnes overensstemmende med reglene i domstollovens §§ 148 og 149.
Endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 14 juni 2013 nr. 42 (ikr. 7 feb 2014 iflg. res. 7 feb 2014 nr. 101), 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027).

§ 31. (oversitting av klagefristen).

Selv om klageren har oversittet klagefristen, kan klagen tas under behandling såframt

a. parten eller hans fullmektig ikke kan lastes for å ha oversittet fristen eller for å ha drøyd med klage etterpå, eller
b. det av særlige grunner er rimelig at klagen blir prøvd.

Ved vurderingen av om klagen bør tas opp til behandling, skal det også legges vekt på om endring av vedtaket kan medføre skade eller ulempe for andre.

Klagen kan ikke tas under behandling som klagesak dersom det er gått mer enn ett år siden vedtaket ble truffet.
Endret ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9).

§ 32. (klagens adressat, form og innhold).

Erklæring om klage skal:

a. fremsettes for det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket; dersom muntlig klage er tillatt, skal erklæringen settes opp skriftlig av vedkommende forvaltningsorgan;
b. være undertegnet av klageren eller hans fullmektig eller være autentisert som fastsatt i forskrift, eller i medhold av forskrift, jf. § 15 a;

c. nevne det vedtak som det klages over, og om påkrevet gi opplysninger til bedømmelse av klagerett og av om klagefrist er overholdt;
d. nevne den endring som ønskes i det vedtak det klages over.

Erklæringene bør også nevne de grunner klagen støtter seg til.

Inneholder en erklæring om klage feil eller mangler, setter forvaltningsorganet en kort frist for rettelse eller utfylling.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 14 juni 2013 nr. 42 (ikr. 7 feb 2014 iflg. res. 7 feb 2014 nr. 101).

§ 33. (saksforberedelsen i klagesak).

Om forberedelse m.m. av klagesaker gjelder kapittel IV og V tilsvarende, når ikke annet følger av reglene i denne paragraf.

Underinstansen skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til. Den kan oppheve eller endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet. Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal underinstansen avvise saken, jfr. dog § 31.

Når noen reknes som motpart i saken skal underinstansen varsle vedkommende snarest mulig, jfr. likevel § 16 tredje ledd. Samtidig skal settes frist for å gi uttalelse. Varsles klagemotparten ved brev, skal kopi av klagen vedlegges med mindre parten etter § 19 kan nektes adgang til den.

Blir det ikke truffet avgjørelse som nevnt i annet ledd, skal sakens dokumenter sendes klageinstansen så snart saken er tilrettelagt. Dersom underinstansen gir til klageinstansen uttalelse som partene kan kreve å få se uten hinder av § 19, skal den sende kopi til partene med mindre Kongen er klageinstans.

Klageinstansen skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Den kan pålegge underinstansen å foreta nærmere undersøkelser m.m.

Endret ved lov 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9).

§ 34. (klageinstansens kompetanse).

Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal klageinstansen avvise saken, jfr. dog § 31. Klageinstansen er ikke bundet av at underinstansen har ansett vilkårene for å foreligge.

Tas klagen under behandling, kan klageinstansen prøve alle sider av saken og herunder ta hensyn til nye omstendigheter. Den skal vurdere de synspunkter som klageren kommer med, og kan også ta opp forhold som ikke er berørt av ham. Der statlig organ er klageinstans for vedtak truffet av en kommune eller

fylkeskommune, skal klageinstansen legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyre ved prøving av det frie skjønn. Det skal fremgå av vedtaket hvordan klageinstansen har vektlagt hensynet til det kommunale selvstyret.

Vedtaket kan ikke endres til skade for klageren, med mindre dennes interesser finnes å måtte vike for omsynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser. Melding om slik endring må være sendt klageren innen 3 måneder etter at underinstansen mottok klagen. Begrensningene i første og annet punktum gjelder likevel ikke når vedtaket også er påklaget av en annen klager, og dennes klage finnes begrunnet.

Klageinstansen kan selv treffe nytt vedtak i saken eller oppheve det og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling.
Endret ved lover 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), 10 jan 1997 nr. 7 (ikr. 1 mars 1997), 26 juni 1998 nr. 46, 16 juni 2017 nr. 63 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 757).

§ 35. (omgjøring av vedtak uten klage).

Et forvaltningsorgan kan omgjøre sitt eget vedtak uten at det er påklaget dersom

a. endringen ikke er til skade for noen som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser eller
b. underretning om vedtaket ikke er kommet fram til vedkommende og vedtaket heller ikke er offentlig kunngjort, eller
c. vedtaket må anses ugyldig.

Foreligger vilkårene etter første ledd, kan vedtaket omgjøres også av klageinstansen eller av annet overordnet organ.

Dersom hensynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser tilsier det, kan klageinstans eller overordnet myndighet omgjøre underordnet organs vedtak til skade for den som vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser, selv om vilkårene etter første ledd bokstav b eller c ikke foreligger. Melding om at vedtaket vil bli overprøvd, må i så fall sendes ham innen tre uker etter at det ble sendt melding om vedtaket, og melding om at vedtaket er omgjort må sendes ham innen tre måneder etter samme tidspunkt. Gjelder det overprøving av vedtak i klagesak, må melding om at vedtaket er omgjort likevel sendes vedkommende innen tre uker.

Annet og tredje ledd gjelder ikke for kommunale, fylkeskommunale eller statlige organer som er klageinstans etter § 28 annet ledd første, annet eller tredje punktum. Statlige klageinstanser kan likevel oppheve vedtak som må

anses ugyldige.

De begrensninger i adgangen til å omgjøre et vedtak som er forutsatt i første, annet og tredje ledd, gjelder ikke når endringsadgangen følger av annen lov, av vedtaket selv eller av alminnelige forvaltningsrettslige regler.

Endret ved lover 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 25 sep 1992 nr. 107, 28 mai 2021 nr. 47 (ikr. 1 juni 2021).

§ 36. (sakskostnader).

Når et vedtak blir endret til gunst for en part, skal han tilkjennes dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket, med mindre endringen skyldes partens eget forhold eller forhold utenfor partens og forvaltningens kontroll, eller andre særlige forhold taler mot det.

I sak som vesentlig er en tvist mellom parter, kan den part som har satt fram krav om endring av et vedtak, men ikke har fått medhold i spørsmål av noen betydning, pålegges å betale den annen part helt eller delvis de særlige sakskostnader som kravet har ført med seg. Det skal legges vekt på om vedkommende hadde fyldestgjørende grunn til å kreve endring av vedtaket, om det er rimelig ut fra sakens art og motpartens forhold å pålegge kostnadsansvar.

Spørsmålet om en part skal få dekning for sakskostnader, avgjøres av klageinstansen, men av underinstansen dersom underinstansen har truffet nytt vedtak i saken. Det organ som treffer avgjørelsen, er ansvarlig for at det offentliges utgifter etter første ledd blir dekket, men har kostnadsansvaret sitt grunnlag i mangel ved vedtaket eller saksforberedelsen, kan fastsettes at ansvaret helt eller delvis skal ligge hos det eller de avgjørsorganer som var ansvarlig for mangelen. Kravet må settes fram senest 3 uker etter at melding om det nye vedtak er kommet fram til vedkommende, dog gjelder § 29 fjerde ledd samt §§ 30-32 tilsvarende. Avgjørelsen kan påklages etter reglene i dette kapittel om ikke annet er fastsatt av Kongen. For særskilte saksområder kan Kongen fastsette klageregler som utfyller eller avviker fra disse regler, herunder om klage når avgjørelsen er tatt av kommunestyreorgan som nevnt i § 28 annet ledd. Sakskostnader som er tilkjent en part etter reglene i annet ledd, kan tvangsinndrives etter reglene for dommer.

Dersom vedtaket er blitt endret, skal parten gjøres merksam på retten til å kreve dekning for sakskostnader, med mindre det er usannsynlig at han har hatt vesentlige sakskostnader eller det må antas at han eller hans fullmektig kjenner retten. Dersom det i andre tilfelle finnes rimelig at spørsmålet om dekning for sakskostnader blir vurdert, bør parten gis nødvendig vegledning.

Tilføyd ved lov 19 juni 1969 nr. 54, endret ved lover 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995).

Kapittel VII. Om forskrifter.

§ 37. (utredningsplikt, forhåndsvarsling og uttalelser fra interesserte).

Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.

Offentlige og private institusjoner og organisasjoner for de erverv, fag eller interessegrupper som forskriftene skal gjelde eller gjelder for eller hvis interesser særlig berøres, skal gis anledning til å uttale sig før forskriften blir utferdiget, endret eller opphevet. Så langt det trenges for å få saken allsidig opplyst, skal uttalelse også søkes innhentet fra andre.

Forvaltningsorganet bestemmer på hvilken måte forhåndsvarslingen skal foregå og kan sette frist for å gi uttalelse.

Forhåndsvarsling kan unnlates forsåvidt den:

a. ikke vil være praktisk gjennomførlig, eller
b. kan vanskeliggjøre gjennomføring av forskriften eller svekke dens effektivitet, eller
c. må anses åpenbart unødvendig.

Uttalelser skal gis skriftlig. Forvaltningsorganet kan i den enkelte sak samtykke i at uttalelse gis muntlig. Når saken egner sig for det, kan forvaltningsorganet bestemme at forhandlinger om saken skal foregå i møte. Endret ved lov 19 juni 1969 nr. 54 (tidligere §§ 36 og 37).

§ 38. (formkrav og kunngjøring).

En forskrift skal:

a. inneholde en uttrykkelig henvisning til den eller de bestemmelser som gir forvaltningsorganet hjemmel til å utferdige forskriften, og en henvisning i samsvar med EØS-høringsloven § 12 hvis forskriften inneholder tekniske regler i henhold til nevnte lov.
b. nevne det forvaltningsorgan som har gitt forskriften;
c. kunngjøres i Norsk Lovtidend;
d. i kunngjøringen betegnes som forskrift.

Når praktiske hensyn gjør det hensiktsmessig, kan kunngjøringen begrenses til en kort omtale av forskriften med opplysning om hvor teksten kan fåes eller finnes.

Knytter en forskrift seg til en bestemt hendelse eller skal den ellers gjelde for bare kort tid, og kunngjøring som nevnt i første ledd bokstav c ikke er formålstjenlig, kan kunngjøring i stedet foregå på annen måte. Det samme kan Kongen bestemme for saksområder eller tilfelle for øvrig der kunngjøring etter reglene i første ledd bokstav c ikke er formålstjenlig på grunn av forskriftens art, innhold eller virkefelt.

Kongen kan fastsette retningslinjer for anvendelsen av annet og tredje ledd og kan bestemme at forskrifter skal holdes alment tilgjengelige.

Endret ved lover 19 juni 1969 nr. 54, 17 des 2004 nr. 101 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1675), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 39. (virkning av forsømt kunngjøring).

En forskrift kan ikke påberopes overfor den enkelte før den er kunngjort som fastsatt i § 38, med mindre det påvises enten at forvaltningsorganet på annen forsvarlig måte har gjort forskriften kjent for offentligheten eller for vedkommende erverv, fag, interessegruppe eller for den forskriften påberopes overfor, eller at vedkommende har fått kjennskap til forskriften.

§ 40. (adgangen til å fravike forskrifter).

En forskrift kan ikke fravikes av et forvaltningsorgan, med mindre forskriften eller vedkommende hjemmelslov gir adgang til det.

Kapittel VIII. Om virkningen av feil og om utsatt iverksetting

Overskriften endret ved lover 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 41. (virkningen av feil ved behandlingsmåten).

Er reglene om behandlingsmåten i denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven ikke overholdt ved behandlingen av en sak som gjelder enkeltvedtak, er vedtaket likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold.

§ 42. (utsatt iverksetting av vedtak).

Underinstansen, klageinstans eller annet overordnet organ kan beslutte at vedtak ikke skal iverksettes før klagefristen er ute eller klagen er avgjort. Når en part eller en annen med rettslig klageinteresse akter å gå til søksmål eller har reist søksmål for å få vedtaket prøvd ved domstol, kan organ som nevnt utsette iverksettingen til det foreligger endelig dom. Det samme gjelder når en part eller en annen med rettslig klageinteresse akter å bringe eller har brakt en sak inn for Sivilombudet. Anmodninger om utsetting skal avgjøres snarest mulig. For øvrig gjelder det som er bestemt i annen lovgivning om utsettende virkning av klage, søksmål m.m.

Det kan settes vilkår for utsettingen. Avslag på anmodning om utsetting skal være grunngitt. Begrunnelse skal gis samtidig med avslaget.

Endret ved lover 27 mai 1977 nr. 40 (i kraft 1 jan 1978 iflg. res. 16 des 1977 nr. 9), 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), 20 des 2022 nr. 115.

Kapittel IX. Administrative sanksjoner

Kapitlet tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 43. (anvendelsesområde)

Kapitlet her gjelder for saker om administrative sanksjoner.

Med administrativ sanksjon menes en negativ reaksjon som kan ilegges av et forvaltningsorgan, som retter seg mot en begått overtredelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som regnes som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjon.

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 44. (overtredelsesgebyr)

Forvaltningsorganer kan ilegge overtredelsesgebyr (lovbrotsgebyr) når det er fastsatt i lov.

Overtredelsesgebyr kan ilegges etter faste satser eller utmåles i det enkelte tilfelle (individuell utmåling) innenfor en øvre ramme som må fastsettes i eller i medhold av lov. Departementet kan gi forskrift om slike rammer.

Ved individuell utmåling av overtredelsesgebyr mot fysiske personer kan det blant annet legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, fordeler som er

eller kunne vært oppnådd ved lovbruddet, samt overtrederens skyld og økonomiske evne. For foretak gjelder § 46 annet ledd.

Forhåndsvarsel kan unnlates når overtredelsesgebyr ilegges på stedet.

Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble truffet. Lengre frist kan fastsettes i vedtaket eller senere.

Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen.

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 45. (administrativt rettighetstap)

Forvaltningsorganer kan ilegge administrativt rettighetstap når det er fastsatt i lov. Administrative rettighetstap er administrative sanksjoner som trekker tilbake eller begrenser en offentlig tillatelse.

Administrativt rettighetstap kan bare ilegges så langt det etter overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig fremstår som forholdsmessig. Vedtaket skal gjelde for en bestemt tid.

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 46. (administrativ foretakssanksjon)

Når det er fastsatt i lov at det kan ilegges administrativ sanksjon overfor et foretak, er skyldkravet uaktsomhet med mindre noe annet er bestemt. Med foretak menes selskap, samvirkeforetak, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.

Ved avgjørelsen av om et foretak skal ilegges administrativ sanksjon og ved individuell utmåling av sanksjonen kan det blant annet tas hensyn til

a. sanksjonens preventive virkning
b. overtredelsens grovhet, og om noen som handler på vegne av foretaket, har utvist skyld
c. om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen
d. om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser
e. om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
f. om det foreligger gjentakelse
g. foretakets økonomiske evne
h. om andre reaksjoner som følge av lovbruddet blir ilagt foretaket eller noen som har handlet på vegne av det, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt administrativ sanksjon eller straff

i. om overenskomst med fremmed stat eller internasjonal organisasjon forutsetter bruk av administrativ foretakssanksjon eller foretaksstraff.

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713), endret ved lov 17 juni 2022 nr. 63 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1070).

§ 47. (samordning av sanksjonssaker)

Dersom et forvaltningsorgan har grunn til å anta at både straff og administrativ sanksjon kan være en aktuell reaksjon mot samme forhold, må organet i samråd med påtalemyndigheten avklare om forholdet skal forfølges strafferettslig, administrativt eller både strafferettslig og administrativt.

Dersom et forvaltningsorgan har grunn til å anta at det også for et annet organ kan være aktuelt å ilegge administrativ sanksjon mot samme forhold, må forvaltningsorganet sørge for en samordning av behandlingen av spørsmålet om å ilegge sanksjoner.

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 48. (orientering om taushetsrett mv.)

I sak om administrativ sanksjon skal forvaltningsorganet gjøre parter som det er aktuelt for, oppmerksom på at det kan foreligge en rett til ikke å svare på spørsmål eller utlevere dokumenter eller gjenstander når svaret eller utleveringen vil kunne utsette vedkommende for administrativ sanksjon eller straff. Orienteringsplikten gjelder ikke der parten må antas å være kjent med at det kan foreligge en slik rett.

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 49. (underretning om sakens utfall)

Når en sak om administrativ sanksjon avsluttes i førsteinstansen med at sanksjon ikke ilegges, skal parten underrettes om dette. § 27 første ledd gjelder tilsvarende. Grunnlaget for at saken avsluttes, skal samtidig kort angis.

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 50. (domstolenes kompetanse ved prøving av vedtak om administrative sanksjoner)

Ved prøving av vedtak om administrative sanksjoner kan retten prøve alle sider av saken.
Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

Kapittel X. Tvangsmulkt

Kapitlet tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 51. (tvangsmulkt)

Et forvaltningsorgan kan, når det er fastsatt i lov, treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at plikter som følger av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, blir etterlevd.

Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et beløp som forfaller ved hver overtredelse. Tvangsmulkt påløper ikke dersom etterlevelse blir umulig, og årsaken til dette ikke ligger hos den ansvarlige.

Forvaltningsorganet kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt mulkt.

Tvangsmulkt tilfaller statskassen.

Forhold knyttet til ileggelsen av tvangsmulkt kan påklages særskilt. Reglene i §§ 28 til 36 gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel XI. Ikrafttredelse

Kapitlet tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 52. (ikrafttredelse).

Tidspunktet for lovens ikrafttredelse fastsettes ved særskilt lov.[1]
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713),

tidligere § 43.
1 Fra 1 jan 1970 iflg. lov 19 juni 1969 nr. 54 del I, som i annet ledd ga hjemmel for forskrifter om anvendelsen av loven på saker under behandling og på eldre forskrifter.

Lov om å setja i verk avtala 18 mars 1965 om løysing av tvistar mellom ein stat og borgarar i andre statar om investeringar

§ 1.

Med «avtala» er i denne lov meint den avtala som vart gjord i Washington 18 mars 1965 etter opptak frå Den mellomfolkelege banken for atterreising og framvokster, og som gjeld løysing av tvistar mellom ein stat og borgarar i andre statar om investeringar.

Under «skilsdom» går her og avgjerder etter artiklane 50, 51 eller 52 i avtala om at ein skilsdom kan verta tolka, brigda eller gjord om inkje.

§ 2.

Skilsdom som er gjord med heimel i avtala, er bindande her i riket.

Går ein skilsdom ut på at nokon skal reida ut pengar kan skilsdomen fullførast her i riket so framt fullføringa ikkje er utdrygd etter reglane i avtala. Krav om fullføring vert framsett for nåmsmannen. Tvangsfullbyrdelsesloven § 4-2 fjerde ledd gjeld ikkje for fullføring av skilsdom som er gjord med heimel i avtala.

Vert det opplyst at fullføring er utdrygd etter reglane i avtala, skal ei fullføringssak som går her i riket, likeins utsetjast. Elles kan fullføring her ikkje utdrygjast av di det er kravt at skilsdomen skal verta tolka, brigda eller gjord om inkje etter reglane i avtala.
Endra med lov 14 mai 2004 nr. 25 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 14 mai 2004 nr. 751).

§ 3.

Det mellomfolkelege sentret for løysing av investeringstvistar, tenestemennene åt senteret og andre som er målsmenn for senteret, skal ha den immunitet og dei privileg som er fastsett i avtala. Det same gjeld om dei som møter i saker

etter avtala og er partar, målsmenn, hjelpesmenn, advokatar, vitne eller sakkunnige.

§ 4.

Kongen kan gjeva nærare føresegner til gjennomføring av lova.

§ 5.

Kongen fastsett kva dag[1] lova skal taka til å gjelda.
1 Frå 15 sep 1967 iflg. res. 25 aug 1967.

Lov om fullmakt for Kongen til å forby redere å gi opplysninger m.m. til utenlandske myndigheter

§ 1.

Kongen kan gi bestemmelser som forbyr reder av norsk skip å etterkomme krav fra utenlandske myndigheter om opplysninger om forretningsmessige forhold, herunder krav om utlevering av forretningsdokumenter.

§ 2.

Den som overtrer bestemmelser gitt i medhold av denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 3.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om tiltak mot diskriminering i internasjonal skipsfart

§ 1.

Dersom transport med norske skip til eller fra fremmed stat utsettes for diskriminering i forhold til transporter med skip registrert i denne stat eller en annen stat, kan Kongen for å vareta norske interesser i internasjonal skipsfart treffe bestemmelser som forbyr eller begrenser retten til inngåelser av avtaler om befraktning av eller transport med skip som er registrert i den stat hvor diskrimineringen finner sted.

§ 2.

Den som overtrer bestemmelser gitt i medhold av denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 3.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om patenter (patentloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser.

§ 1.

Innenfor ethvert teknisk område har den som har gjort en oppfinnelse som kan utnyttes industrielt, eller den som oppfinnerens rett er gått over til, i overensstemmelse med denne lov rett til etter søknad å få patent på oppfinnelsen og derved oppnå enerett til å utnytte den i nærings- eller driftsøyemed.

Som oppfinnelser anses ikke noe som bare utgjør

1. oppdagelser, vitenskapelige teorier og matematiske metoder,

2. kunstneriske frembringelser,
3. planer, regler eller metoder for utøvelse av intellektuell virksomhet, for spill eller forretningsvirksomhet, eller programmer for datamaskiner,
4. fremleggelse av informasjon.

Oppfinnelser kan patenteres også når de gjelder et produkt som består av eller inneholder biologisk materiale, eller en fremgangsmåte for å fremstille, behandle eller anvende biologisk materiale. Biologisk materiale som er isolert fra sitt naturlige miljø eller fremstilt ved hjelp av en teknisk fremgangsmåte, kan være gjenstand for en oppfinnelse selv om det allerede forekommer i naturen.[1] Med biologisk materiale forstås i denne lov materiale som inneholder genetisk informasjon, og som kan formere seg selv eller kan formeres i et biologisk system.

Patent meddeles ikke på plantesorter eller dyreraser. Oppfinnelser som gjelder planter eller dyr, kan derimot patenteres hvis utøvelsen av oppfinnelsen ikke er teknisk begrenset til en bestemt plantesort eller dyrerase. Kongen kan i forskrift fastsette hva som skal regnes som plantesort eller dyrerase.

Patent meddeles ikke på vesentlig biologiske fremgangsmåter for fremstilling av planter eller dyr. Med vesentlig biologisk fremgangsmåte forstås i denne lov en fremgangsmåte som i sin helhet beror på naturlige fenomener som krysning eller utvelging.[2] Patent kan derimot meddeles på mikrobiologiske fremgangsmåter[3] eller andre tekniske fremgangsmåter eller et produkt som er fremstilt ved slike fremgangsmåter.[2] Med mikrobiologisk fremgangsmåte forstås i denne lov enhver fremgangsmåte som anvender, utføres på eller fremstiller et mikrobiologisk materiale.

Patent meddeles ikke på fremgangsmåter for kirurgisk behandling, terapi eller diagnostisering, som foretas på mennesker eller dyr. Denne bestemmelse er ikke til hinder for meddelelse av patent på produkter, herunder stoffer eller stoffblandinger, til bruk i slike fremgangsmåter.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 9d (direktiv 98/44) art. 4.
2 Jf. dir 98/44 art. 2 nr. 2.
3 Jf. dir 98/44 art. 2 nr. 1, b.

§ 1 a.

Menneskekroppen på alle dens tilblivelses- og utviklingsstadier samt den rene

oppdagelse av en av dens bestanddeler, herunder en sekvens eller en delsekvens av et gen, kan ikke patenteres.[1]

En bestanddel som er isolert fra menneskekroppen eller som på annet vis er fremstilt ved en teknisk fremgangsmåte, herunder en sekvens eller en delsekvens av et gen, kan utgjøre en patenterbar oppfinnelse, selv om bestanddelen i sin struktur er identisk med strukturen i en naturlig bestanddel.[2]

Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 9d (direktiv 98/44) art. 5 nr. 1
2 Jf. § 1 (3) og dir 98/44 art. 5 nr. 2.

§ 1 b.

Patent meddeles ikke hvis kommersiell utnyttelse av oppfinnelsen ville stride mot offentlig orden eller moral.[1]

Utnyttelse av en oppfinnelse skal ikke anses for å stride mot offentlig orden eller moral bare fordi den er forbudt ved lov eller forskrift.

På grunnlag av første ledd kan det blant annet ikke meddeles patent på

1. fremgangsmåter for kloning av mennesker,
2. fremgangsmåter for å endre den genetiske identiteten til menneskers kjønnsceller,
3. anvendelse av menneskelige embryoer for industrielle eller kommersielle formål, og
4. fremgangsmåter for å endre den genetiske identiteten til dyr som kan påføre dem lidelser uten at det medfører noen vesentlig medisinsk nytte for mennesker eller dyr, samt dyr som er fremstilt ved slike fremgangsmåter.[2]

Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVII 9d (dir 98/44) art. 6 nr. 1.
2 Jf. dir 98/44 art. 6 nr. 2.

§ 2.

Patent meddeles bare på oppfinnelser som er nye i forhold til hva som var kjent før patentsøknadens inngivelsesdag, og som dessuten skiller seg vesentlig fra dette.

Som kjent anses alt som er blitt alment tilgjengelig, enten dette er skjedd ved skrift, foredrag, utnyttelse eller på annen måte. Også innholdet i en her i riket

før nevnte dag inngitt patentsøknad anses som kjent dersom denne søknad blir alment tilgjengelig etter bestemmelsene i § 22. Vilkåret i første ledd om at oppfinnelsen skal skille seg vesentlig fra hva som var kjent, gjelder dog ikke i forhold til innholdet i en slik søknad.

Søknader som omhandlet i kapittel 3 får samme virkning som her i riket inngitte søknader i tilfelle som angitt i §§ 29 og 38.

Vilkåret i første ledd om at oppfinnelsen skal være ny er ikke til hinder for at patent meddeles på kjente stoffer eller kjente stoffblandinger til anvendelse i fremgangsmåter som nevnt i § 1 sjette ledd, såfremt anvendelsen av stoffet eller stoffblandingen ikke er kjent ved noen av disse fremgangsmåter. Vilkåret er heller ikke til hinder for at patent meddeles på kjente stoffer eller kjente stoffblandinger til en spesifikk anvendelse i fremgangsmåter som nevnt i § 1 sjette ledd, såfremt en slik anvendelse ikke er kjent.

Patent kan meddeles uten hinder av at oppfinnelsen i løpet av de siste seks måneder før patentsøknadens inngivelse er blitt alment tilgjengelig:

1. som følge av åpenbart misbruk i forhold til søkeren eller noen denne utleder sin rett fra, eller
2. ved at søkeren eller noen som denne utleder sin rett fra, har forevist oppfinnelsen på en slik offisiell eller offisielt anerkjent internasjonal utstilling som omhandles i den i Paris den 22. november 1928 vedtatte konvensjon om internasjonale utstillinger.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 3.

Den ved patent oppnådde enerett innebærer, med de unntak som følger av tredje ledd, at andre enn patenthaveren ikke uten dennes samtykke må utnytte oppfinnelsen ved å

1. tilvirke, utby, bringe i omsetning eller anvende et produkt som er beskyttet ved patentet eller å innføre eller besitte produktet i slik hensikt,
2. anvende eller tilby å anvende en fremgangsmåte som er beskyttet ved patentet eller, om han vet eller det etter omstendighetene er åpenbart at fremgangsmåten ikke må anvendes uten patenthaverens samtykke, utby den for anvendelse her i riket,
3. utby, bringe i omsetning eller anvende et produkt som tilvirkes

gjennom en patentbeskyttet fremgangsmåte, eller innføre eller besitte produktet i slik hensikt.

Eneretten innebærer likeledes at andre enn patenthaveren ikke uten dennes samtykke må utnytte oppfinnelsen ved å tilby eller levere midler til å utøve oppfinnelsen til noen som ikke er berettiget til å utnytte den her i riket, såfremt midlene vedrører noe vesentlig i oppfinnelsen og leverandøren eller tilbudsgiveren vet, eller det etter omstendighetene er åpenbart, at de er egnet og bestemt for slik utnyttelse. Er midlet en vare som vanligvis forekommer i handelen, gjelder dette likevel bare dersom den som tilbyr eller leverer midlet søker å påvirke mottakeren til å begå handlinger som omfattes av eneretten etter første ledd. I forhold til bestemmelsene i dette ledd skal personer som utnytter oppfinnelsen slik som nevnt i tredje ledd nr. 1, 3 eller 4, ikke anses som berettiget til å utnytte oppfinnelsen.

Fra eneretten unntas:

1. Utnyttelse som ikke skjer i nærings- eller driftsøyemed,
2. Utnyttelse av patentbeskyttede produkter som av patenthaveren eller med dennes samtykke er brakt i omsetning innenfor EØS,[1] om ikke annet følger av forskrift fastsatt av Kongen.
3. Utnyttelse ved eksperiment som angår selve oppfinnelsen,
4. Tilberedning på apotek av et legemiddel etter resept i enkelttilfelle eller forføyning over et legemiddel tilberedt på denne måte.
5. Utprøvinger, forsøk og lignende av et patentert legemiddel som er nødvendige for å oppnå markedsføringstillatelse for et legemiddel i en stat som er tilsluttet avtale 15. april 1994 om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (WTO-avtalen).

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1995), 7 mai 2004 nr. 20 (ikr. 7 mai 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 723), 18 des 2009 nr. 139 (ikr. 18 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1604).
1 Jf. EØS-avtalen protokoll 28 art. 1 nr. 2.

§ 3 a.

Patentvernet for et biologisk materiale som har bestemte egenskaper på grunn av oppfinnelsen, omfatter ethvert biologisk materiale som er fremstilt fra dette biologiske materialet ved formering eller oppformering i identisk eller avvikende form, og som har de samme egenskapene.

Patentvernet for en fremgangsmåte som gjør det mulig å fremstille et

biologisk materiale som har bestemte egenskaper på grunn av oppfinnelsen, omfatter det biologiske materialet som er fremstilt direkte ved denne fremgangsmåten, og ethvert annet biologisk materiale som er fremstilt fra det direkte fremstilte biologiske materialet ved formering eller oppformering i identisk eller avvikende form, og som har de samme egenskapene.

Så langt ikke annet følger av § 1 a første ledd, omfatter patentvernet for et produkt som inneholder eller består av genetisk informasjon, ethvert materiale som produktet er innsatt i, og der den genetiske informasjonen inngår og uttrykker sin funksjon.[2]

Patentvernet etter første til tredje ledd omfatter ikke biologisk materiale som er fremstilt ved formering eller oppformering av et biologisk materiale som er brakt i omsetning innenfor EØS[1] av patenthaveren eller med dennes samtykke, hvis formeringen eller oppformeringen er et nødvendig ledd i den anvendelsen materialet ble brakt i omsetning for, og forutsatt at det fremstilte materialet ikke senere brukes til annen formering eller oppformering.

Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 9d (direktiv 98/44) art. 8 nr. 1.

2 Jf. dir 98/44 art. 9.

§ 3 b.

Hvis planteformeringsmateriale med patenthaverens samtykke selges eller overdras på annen måte til en gårdbruker for landbruksformål, har gårdbrukeren rett til å anvende avlingen sin til formering eller oppformering i egen driftsenhet uten hinder av § 3 a første til tredje ledd.[1]

Hvis avlsdyr eller annet animalsk formeringsmateriale med patenthaverens samtykke selges eller overdras på annen måte til en gårdbruker, har gårdbrukeren rett til å anvende det beskyttede dyret eller formeringsmaterialet til landbruksformål i egen landbruksvirksomhet uten hinder av § 3 a første til tredje ledd. Forrige punktum gir ikke rett til å selge materialet som ledd i eller med sikte på kommersiell formeringsvirksomhet.[2]

Kongen kan gi forskrift om vilkårene for og omfanget av gårdbrukerens rett etter paragrafen her.

Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 9d (dir 98/44) art. 11 nr. 1.

2 Jf. dir 98/44 art. 11 nr. 2.

§ 3 c.

Patentvernet for biologisk materiale som allerede forekommer i naturen, omfatter bare den delen av materialet som er nødvendig for den industrielle anvendelse som er angitt i patentsøknaden.
Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 4.

Den som i nærings- eller driftsøyemed utnyttet oppfinnelsen her i riket da patentsøknaden ble inngitt, kan uten hinder av patent fortsette utnyttelsen med bibehold av dennes alminnelige karakter, såfremt utnyttelsen ikke utgjorde et åpenbart misbruk i forhold til søkeren eller noen som denne utleder sin rett fra. Sådan utnyttelsesrett tilkommer under tilsvarende forutsetninger også den som hadde truffet vesentlige foranstaltninger til utnyttelse av oppfinnelsen i nærings- eller driftsøyemed her i riket.

Den i første ledd omhandlede rett kan bare overgå til andre sammen med den virksomhet hvori den er oppstått, eller hvor utnyttelsen var ment å skulle skje.

§ 5.

Uten hinder av patent kan en oppfinnelse utnyttes på et utenlandsk kjøretøy, fartøy eller luftfartøy ved bruken av sådant samferdselsmiddel under dettes midlertidige eller tilfeldige tilstedeværelse her i riket.

Når et fremmed land innrømmer tilsvarende rett for norske luftfartøy, kan Kongen bestemme at reservedeler og tilbehør til luftfartøy uten hinder av patent kan innføres og anvendes her til reparasjon av luftfartøy hjemmehørende i vedkommende land.

§ 6.

Søknad om patent på en oppfinnelse som tidligst tolv måneder før søknadsdagen er angitt i søknad om patent her i riket eller om patent, oppfinnersertifikat eller bruksmønsterbeskyttelse i fremmed stat som er tilsluttet Pariskonvensjonen av 20. mars 1883 for vern av den industrielle eiendomsretten, skal i forhold til § 2 første, annet og fjerde ledd samt § 4, anses inngitt samtidig med den tidligere søknad, dersom søkeren begjærer det.

Kongen kan ved forskrift gi regler om at også søknader som ikke er inngitt i en stat som er tilsluttet Pariskonvensjonen, skal gi grunnlag for prioritet som nevnt i første punktum.

Kongen fastsetter de nærmere vilkår for retten til å gjøre prioritet som her omhandlet gjeldende.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1996 iflg. res. 22 des 1995 nr. 1039).

Kapittel 2. Patentsøknaden og dens behandling m.m.

§ 7.

Patentmyndigheten her i riket er Patentstyret.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (tidligere § 8), 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

§ 8.

Søknad om patent inngis skriftlig til Patentstyret eller, i tilfelle som omhandles i kapittel 3, til patentmyndighet eller internasjonal organisasjon som angitt i § 28.

Søknaden skal inneholde en beskrivelse av oppfinnelsen, innbefattet tegninger når slike er nødvendige, samt patentkrav som angir oppfinnelsen som søkes beskyttet ved patentet, og er klare, tydelige og har støtte i beskrivelsen. Den omstendighet at oppfinnelsen gjelder en kjemisk forbindelse, medfører ikke at en bestemt anvendelse må angis i patentkravet. Beskrivelsen skal være så tydelig at en fagperson på grunnlag av denne skal kunne utøve oppfinnelsen. En oppfinnelse som gjelder eller anvender biologisk materiale, skal i tilfelle som nevnt i § 8 a, bare anses tilstrekkelig tydelig angitt såfremt også vilkårene i § 8 a er oppfylt. Dersom oppfinnelsen gjelder eller anvender biologisk materiale som allerede forekommer i naturen, skal det fremgå tydelig av søknaden hvordan materialet kan utnyttes industrielt.

Søknaden skal dessuten inneholde et sammendrag av beskrivelse og patentkrav. Sammendraget skal bare tjene som teknisk informasjon og må ikke tillegges betydning i andre henseender.

I søknaden skal oppfinnerens navn angis. Søkes patent av en annen enn oppfinneren, skal søknaden inneholde en erklæring fra søkeren om at vedkommende har rett til oppfinnelsen. Hvis Patentstyret finner grunn til å tvile på at søkeren har rett til oppfinnelsen, kan retten kreves dokumentert.

Søkeren skal betale fastsatt søknadsgebyr, ellers henlegges søknaden. For søknaden skal også betales fastsatt årsavgift for hvert avgiftsår som begynner

før søknaden er endelig avgjort.

Et avgiftsår etter denne lov omfatter ett år og regnes første gang fra den dag da søknaden ble inngitt og deretter fra den tilsvarende dag i kalenderåret.
Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (ikr. 1 jan 1980 med unntak av bestemmelsene om deponering av kulturer av mikroorganismer som er satt ikr. 1 jan 1989 ved res. 21 sep 1988 nr. 924, tidligere § 9), 24 mai 1985 nr. 30, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 14 mars 2003 nr. 15 (ikr. 1 mai 2003 iflg. res. 4 apr 2003 nr. 417), 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 8 a.

Skal det ved utøvelsen av en oppfinnelse anvendes biologisk materiale som verken er allment tilgjengelig eller kan beskrives slik i søknadsdokumentene at en fagperson på grunnlag av disse kan utøve oppfinnelsen, skal en prøve av det biologiske materialet deponeres senest den dag søknaden inngis. Prøven skal deretter fortløpende være deponert slik at den som i henhold til denne lov har rett til å få utlevert en prøve, kan få prøven utlevert i Norge. Kongen fastsetter hvor deponeringer kan foretas.

Opphører en deponert prøve å være levedyktig eller kan en prøve av andre grunner ikke utleveres, kan den erstattes med en ny prøve av det samme biologiske materialet innen den frist og på de øvrige vilkår som Kongen fastsetter. I så fall skal den nye deponering anses foretatt allerede den dag da den tidligere deponering ble foretatt.
Tilføyd ved lov 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III), endret ved lover 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 8 b.[1]

Dersom en oppfinnelse gjelder eller anvender biologisk materiale eller tradisjonell kunnskap, skal det i patentsøknaden oppgis hvilket land oppfinneren mottok eller hentet materialet eller kunnskapen fra (leverandørland). Hvis nasjonal rett i leverandørlandet krever at det innhentes samtykke for uttak av biologisk materiale eller bruk av tradisjonell kunnskap, skal det opplyses i søknaden om slikt samtykke er innhentet.

Hvis leverandørlandet er et annet land enn opprinnelseslandet for det biologiske materialet eller den tradisjonelle kunnskapen, skal også opprinnelseslandet oppgis. Med opprinnelsesland menes for biologisk materiale

det landet der materialet ble hentet ut fra sine naturlige omgivelser og for tradisjonell kunnskap det landet der kunnskapen ble utviklet. Hvis nasjonal rett i opprinnelseslandet krever at det innhentes samtykke for uttak av biologisk materiale eller bruk av tradisjonell kunnskap, skal det opplyses i søknaden om slikt samtykke er innhentet. Hvis opplysningene etter dette leddet ikke er kjent, skal søkeren opplyse om dette.

Opplysningsplikten for biologisk materiale etter første og annet ledd gjelder selv om oppfinneren har endret strukturen i det mottatte materialet. Opplysningsplikten gjelder ikke for biologisk materiale fra mennesker. Når biologisk materiale er ervervet i samsvar med artikkel 12 nr. 2 og 3 i den internasjonale traktat om plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk 3. november 2001, skal det i stedet for opplysninger som nevnt i første og annet ledd legges ved patentsøknaden kopi av standard materialoverdragelsesavtale som nevnt i artikkel 12 nr. 4 i traktaten.

Brudd på opplysningsplikten er straffbart så langt det følger av straffeloven § 221. Opplysningsplikten berører ikke behandlingen av patentsøknaden eller gyldigheten av patentet.

Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), endret ved lover 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

1 Paragrafen gjelder etter lov 19 des 2003 nr. 127 del III bare for patentsøknader innlevert etter at loven trådte i kraft (1 feb 2004, jf. res. 23 jan 2004 nr. 155).

§ 8 c.

Dersom en oppfinnelse gjelder eller anvender biologisk materiale fra mennesker, skal det fremgå av patentsøknaden om personen som materialet stammer fra, har samtykket i den aktuelle anvendelsen av materialet i samsvar med lov 21. februar 2003 nr. 12 om biobanker.

Brudd på opplysningsplikten er straffbart så langt det følger av straffeloven § 221. Opplysningsplikten berører ikke behandlingen av patentsøknaden eller gyldigheten av patentet.

Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 9.

Dersom søkeren begjærer det og betaler fastsatt gebyr skal Patentstyret på de vilkår Kongen bestemmer, la søknaden bli gjenstand for slik nyhetsgransking

ved internasjonal nyhetsgranskingsmyndighet som omhandlet i artikkel 15.5 i konvensjonen om patentsamarbeid vedtatt i Washington 19. juni 1970.
Tilføyd ved lov 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 10.

I samme søknad må ikke søkes patent på to eller flere oppfinnelser som er uavhengige av hverandre.

§ 11.

Søkes det patent på en oppfinnelse som fremgår av en ennå ikke avgjort patentsøknad som søkeren tidligere har inngitt, skal den senere søknad på begjæring og på de vilkår Kongen fastsetter, anses inngitt på det tidspunkt da dokumentene som oppfinnelsen fremgår av, innkom til Patentstyret.
Endret ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

§ 12. (Opphevet)

Opphevet ved lov 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936).

§ 13.

En søknad om patent må ikke endres slik at det søkes patent på noe som ikke fremgikk av søknaden da den ble inngitt.
Endret ved lov 20 des 1996 nr. 104 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1155).

§ 14. (Opphevet)

Endret ved lov 24 mai 1985 nr. 30, opphevet ved lov 20 des 1996 nr. 104 (ikr. 1 jan 1997).

§ 15.

Har søkeren ikke iakttatt det som er foreskrevet om søknaden, eller finner Patentstyret at det for øvrig er noe til hinder for å imøtekomme den, skal søkeren underrettes om dette og oppfordres til innen en nærmere angitt frist å uttale seg eller foreta rettelse. I sammendraget kan dog Patentstyret, uten å høre søkeren, foreta de endringer som finnes nødvendige.

Unnlater søkeren innen fristens utløp å avgi uttalelsen eller foreta handling for rettelse av en anmerket mangel, skal søknaden henlegges. Opplysning om at så i tilfelle vil skje, skal inntas i Patentstyrets underretning etter første ledd.

Behandlingen av søknaden gjenopptas likevel hvis søkeren innen fire måneder fra utløpet av den nevnte frist innkommer med uttalelsen eller foretar handling for rettelse. Det skal betales fastsatt avgift.

Betales ikke årsavgift i samsvar med §§ 8, 41 og 42, henlegges søknaden uten forutgående underretning. Behandlingen av en søknad som er henlagt av denne grunn, kan ikke gjenopptas.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 14 mars 2003 nr. 15 (ikr. 1 mai 2003 iflg. res. 4 apr 2003 nr. 417).

§ 15 a.

Er Patentstyret i tvil om § 1 b er til hinder for å imøtekomme søknaden, skal Patentstyret innhente en rådgivende uttalelse fra en etisk nemnd oppnevnt av Kongen før søknaden avgjøres. Nemnda skal avgi sin uttalelse innen tre måneder etter foreleggelsen. Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om saksbehandlingen i nemnda.

Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).

§ 16.

Finner Patentstyret også etter at søkerens svar er innkommet at det foreligger hinder for å imøtekomme søknaden, og har søkeren hatt anledning til å uttale seg om hindringen, skal søknaden avslås med mindre Patentstyret finner at søkeren bør tilskrives på nytt.

Endret ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

§ 17.

Påstår noen overfor Patentstyret at det er han og ikke søkeren som har retten til oppfinnelsen, kan Patentstyret hvis det finner spørsmålet tvilsomt, oppfordre vedkommende til innen en nærmere angitt frist å reise søksmål for å få spørsmålet prøvet ved domstolene, idet han gjøres oppmerksom på at påstanden vil kunne bli satt ut av betraktning ved den fortsatte behandling av saken dersom oppfordringen ikke imøtekommes.

Er spørsmålet om retten til oppfinnelsen under behandling ved domstol, kan behandlingen av patentsøknaden stilles i bero inntil søksmålet er endelig avgjort.

Endret ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

§ 18.

Godtgjør noen overfor Patentstyret at det er han og ikke søkeren som har retten til oppfinnelsen, skal Patentstyret, dersom vedkommende begjærer det, i stedet for av den grunn å avslå søknaden, overføre den til den berettigede. Den som patentsøknaden overføres til, skal betale nytt søknadsgebyr, ellers henlegges søknaden.

Er det fremsatt begjæring om overføring av en patentsøknad, må søknaden ikke henlegges, avslås eller imøtekommes før begjæringen er endelig avgjort.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 19.

Er søknaden i foreskrevet stand, og finnes ikke hinder for patent å foreligge, skal søkeren underrettes om at patent kan meddeles.

Etter at patent er meddelt, kan patentkravene ikke endres slik at patentvernets omfang utvides.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 20 des 1996 nr. 104 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1155), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798, se dens nr. 3).

§ 20.

Innen to måneder etter at søkeren er underrettet om at patent kan meddeles,

skal søkeren betale fastsatt meddelelsesgebyr. Skjer ikke dette, henlegges søknaden. Behandlingen av søknaden gjenopptas likevel dersom søkeren betaler meddelelsesgebyret innen fire måneder etter utløpet av fristen. Det skal betales fastsatt gjenopptakelsesavgift.

Søkes patent av oppfinneren, kan Patentstyret innrømme søkeren fritak for å betale meddelelsesgebyr dersom det er forbundet med betydelig vanskelighet for søkeren å betale gebyret, og det er begjært fritak innen to måneder etter at søkeren er underrettet om at patent kan meddeles. Avslås begjæringen om fritak, skal gebyr som betales innen to måneder deretter, anses som betalt i rett tid.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 21.

Når meddelelsesgebyr etter § 20 er betalt, eller fritak for gebyret er gitt, skal søknaden imøtekommes dersom det fortsatt ikke finnes å foreligge hinder for patent. Avgjørelsen skal kunngjøres.

Når avgjørelsen om å imøtekomme søknaden er kunngjort, er patentet meddelt. Patent kan meddeles på norsk eller engelsk.

Samtidig med at patentet meddeles, skal Patentstyret utgi et patentskrift. Patentskriftet skal inneholde beskrivelse, patentkrav og sammendrag, samt patenthaverens og oppfinnerens navn. Når et patent meddeles på engelsk, skal patentskriftet inneholde en oversettelse av patentkravene til norsk. Samsvarer ikke oversettelsen med teksten på engelsk, gjelder patentvernet bare så langt som det er samsvar mellom oversettelsen og teksten på engelsk. I sak om begrensning av eller gyldigheten av et patent som er meddelt på engelsk, skal kun patentkravene på engelsk legges til grunn for avgjørelsen. Patenthaveren kan sende inn en rettelse av oversettelse som nevnt i tredje punktum. Når patenthaveren har betalt fastsatt gebyr, skal Patentstyret kunngjøre at rettet oversettelse er innsendt, og holde den tilgjengelig for enhver. Deretter gjelder den rettede oversettelsen. Ved innsendelse av rettet oversettelse gjelder § 66 j annet ledd tilsvarende.

Ved meddelelsen av patentet skal et patentbrev utferdiges.

Meddelte patenter innføres i patentregisteret, som føres av Patentstyret. Enhver har rett til å få se patentregisteret, få bekreftet utskrift av det og få kopi av patentsøknad med bilag som etter § 22 er tilgjengelig for enhver.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res.

14 nov 2014 nr. 1408, se endringslovens II), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 22.

Fra og med den dag da patent er meddelt, skal samtlige dokumenter i saken holdes tilgjengelige for enhver.

Når atten måneder er gått fra søknadens inngivelsesdag, eller, dersom prioritet etter § 6 er begjært, fra den dag som prioriteten er begjært fra, skal dokumentene holdes tilgjengelige for enhver selv om patent ikke er meddelt. Er søknaden henlagt eller avslått, skal dokumentene likevel ikke holdes tilgjengelige med mindre søkeren begjærer gjenopptakelse, påklager avgjørelsen eller begjærer søknaden tatt under behandling i medhold av § 72 eller § 73.

Når søkeren begjærer det, skal dokumentene holdes tilgjengelige tidligere enn fastsatt i første og annet ledd.

Når dokumentene blir tilgjengelige etter annet eller tredje ledd, skal Patentstyret utferdige kunngjøring om det.

Inneholder et dokument forretningshemmeligheter som ikke angår en oppfinnelse som det søkes eller er meddelt patent på i saken, kan Patentstyret når særlige grunner foreligger, etter begjæring bestemme at dokumentet ikke skal være tilgjengelig. Er en slik begjæring inngitt, blir dokumentet ikke tilgjengelig før begjæringen er avslått ved rettskraftig avgjørelse, jf § 26 fjerde ledd.

Forslag, utkast, betenkninger og andre liknende arbeidsdokumenter som Patentstyret selv utarbeider for behandlingen av en sak, er ikke tilgjengelige med mindre Patentstyret beslutter at de skal være det.

Er en prøve av biologisk materiale deponert etter § 8 a, har enhver rett til å få utlevert en prøve av materialet når dokumentene i saken er blitt tilgjengelige etter første, annet eller tredje ledd. Etter at patent er meddelt, kan utlevering skje til enhver som ber om det, uansett om patentet er opphørt eller kjent ugyldig. Dette innebærer likevel ikke at prøve skal utleveres til noen som i henhold til lov eller forskrift ikke har rett til å ha befatning med det deponerte materialet. Prøve skal heller ikke utleveres til noen hvis befatning med den må antas å være forbundet med betydelig risiko på grunn av materialets skadevoldende egenskaper.

Med virkning for tiden før patent er meddelt eller søknaden er endelig avgjort uten at patent er meddelt, kan søkeren uansett syvende ledd kreve at prøve bare utleveres til en særlig sakkyndig. Hvis patentsøknaden er avslått eller trukket tilbake, gjelder det samme i en periode på 20 år fra patentsøknaden ble inngitt. Kongen fastsetter en frist for å sette frem krav om

utleveringsbegrensning og fastsetter hvem som kan nyttes som sakkyndig.

Begjæring om utlevering av prøve fremsettes skriftlig overfor Patentstyret og skal inneholde en erklæring om å iaktta de begrensninger i bruken av prøven som Kongen fastsetter. Kan prøven bare utleveres til en særlig sakkyndig, skal erklæringen i stedet avgis av denne.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 24 mai 1985 nr. 30, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936).

§ 23.

Henlegges eller avslås en søknad som er blitt tilgjengelig for enhver, skal dette kunngjøres når beslutningen er blitt rettskraftig.

Endret ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

§ 24.

Enhver kan fremsette innsigelse mot et meddelt patent. En innsigelse skal fremsettes skriftlig, være begrunnet og kommet inn til Patentstyret innen ni måneder fra den dag patentet ble meddelt. I særlige tilfeller kan Patentstyret etter begjæring innrømme innsigeren en kort tilleggsfrist for å fremskaffe ytterligere dokumentasjon til støtte for innsigelsen.

Fristen for å fremsette innsigelse om at et patent er meddelt i strid med § 1 b, er tre år fra den dag patentet ble meddelt. Den som fremsetter slik innsigelse mer enn ni måneder etter nevnte dag, skal betale fastsatt gebyr,[1] ellers anses innsigelsen som ikke innkommet.

Innsigelse som grunner seg på at patentet er meddelt til en annen enn den som etter § 1 er berettiget til det, kan bare fremmes av den som påstår seg berettiget til patentet. Innsigeren kan i innsigelsen begjære patentet overført til seg.

Patentstyret skal avvise en innsigelse som ikke oppfyller vilkårene i første til tredje ledd.

Patentstyret skal gi patenthaveren meddelelse om innsigelser og skal gi denne anledning til å uttale seg om dem.

Er det fremsatt innsigelse mot patentmeddelelsen, skal dette anmerkes i patentregisteret og kunngjøres.

Dersom patentet som det er fremsatt innsigelse mot, er meddelt på engelsk, kan Patentstyret pålegge patenthaveren å sende inn en oversettelse av

patentskriftet til norsk. Sender ikke patenthaveren inn oversettelse innen den frist Patentstyret fastsetter, kan Patentstyret få patentskriftet oversatt for patenthaverens regning.

Selv om innsigelsen trekkes tilbake, kan innsigelsesbehandlingen fortsettes dersom særlige grunner taler for det.

Endret ved lover 24 mai 1985 nr. 30, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

1 Annet ledd gjelder etter lov 19 des 2003 nr. 127 del III bare for patenter meddelt etter at den trådte i kraft (1 feb 2004, jf. res. 23 kan 2003 nr. 155).

§ 25.

Patentstyret skal etter innsigelse oppheve et patent dersom

1. det er meddelt til tross for at vilkårene i §§ 1 til 2 ikke er oppfylt,
2. det gjelder en oppfinnelse som ikke er beskrevet som bestemt i § 8 annet ledd tredje til femte punktum, eller
3. det omfatter noe som ikke fremgikk av søknaden da den ble inngitt.

Dersom innsigeren påstår seg berettiget til patentet og i innsigelsen har begjært patentet overført til seg, skal Patentstyret overføre patentet til innsigeren istedenfor å oppheve det dersom det finner at det er innsigeren som etter § 1 er berettiget til patentet. § 53 tredje ledd gjelder tilsvarende.

Patentstyret skal forkaste en innsigelse dersom det ikke foreligger hinder som nevnt i første ledd for at patentet opprettholdes. Er Patentstyret i tvil om et patent er meddelt i strid med § 1 b, skal Patentstyret innhente en rådgivende uttalelse etter § 15 a.

Har patenthaveren under innsigelsesbehandlingen gjort slike endringer at det ikke foreligger hinder som nevnt i første ledd for at patentet opprettholdes i endret form, og endringene heller ikke medfører at patentvernets omfang utvides i forhold til patentet slik det ble meddelt, skal patentet opprettholdes i den endrede formen.

Når Patentstyrets eller Klagenemndens avgjørelse av en innsigelse er rettskraftig, skal melding om avgjørelsen innføres i patentregisteret og kunngjøres. Dersom avgjørelsen innebærer at patentet opprettholdes i endret form, skal Patentstyret utgi et nytt patentskrift, utferdige et nytt patentbrev og innføre det endrede patentet i patentregisteret.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res.

20 des 1996 nr. 1153), 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 26.

Den endelige avgjørelsen av en patentsøknad kan påklages til Klagenemnden for industrielle rettigheter (Klagenemnden) dersom avgjørelsen har gått søkeren imot.

Den endelige avgjørelsen av en innsigelse kan påklages til Klagenemnden av patenthaveren eller innsigeren dersom avgjørelsen har gått vedkommende imot.

Blir en begjæring om gjenopptakelse etter § 15 tredje ledd eller § 20 første ledd avslått, eller en begjæring om overføring etter § 18 imøtekommet, kan avgjørelsen påklages av søkeren til Klagenemnden. Blir en begjæring om overføring etter § 18 avslått, kan avgjørelsen påklages av den som har fremsatt begjæringen.

Blir en begjæring etter § 22 femte eller niende ledd avslått, kan avgjørelsen påklages til Klagenemnden av den som har fremsatt begjæringen.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

§ 27.

Klage må være innkommet til Patentstyret innen to måneder fra den dag meddelelse om avgjørelsen ble sendt vedkommende part. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers opptas ikke klagen til behandling.

Selv om klagen frafalles, kan den prøves dersom særlige grunner taler for det.

Avgjørelse der Klagenemnden avslår en søknad om patent, opphever et patent eller opprettholder en beslutning fra Patentstyret om å oppheve et patent, kan ikke bringes inn for domstolene senere enn to måneder etter at meddelelse om avgjørelse ble sendt søkeren eller patenthaveren. Underretning om søksmålsfristen skal inntas i meddelelsen. Søksmål rettes mot staten ved Klagenemnden.

§ 22 femte og sjette ledd gjelder tilsvarende for dokumenter som inngis til Klagenemnden. § 24 syvende ledd gjelder tilsvarende for Klagenemnden ved klage over Patentstyrets avgjørelse av en innsigelse.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 14 mars 2003 nr. 15 (ikr. 1 mai 2003 iflg. res. 4 apr 2003 nr. 417), 22 juni

2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

Kapittel 3. Internasjonale patentsøknader.

Overskriften endret ved lov 8 juni 1979 nr. 35.

§ 28.

Med internasjonal patentsøknad menes søknad inngitt i henhold til konvensjonen om patentsamarbeid vedtatt i Washington 19. juni 1970 (samarbeidskonvensjonen).

Internasjonale patentsøknader inngis til nasjonale patentmyndigheter eller internasjonale organisasjoner som i henhold til samarbeidskonvensjonen er berettiget til å motta slike søknader (mottakende myndigheter). Patentstyret er mottakende myndighet i henhold til bestemmelser gitt av Kongen. For internasjonal søknad som inngis til Patentstyret, skal søkeren betale fastsatt gebyr. Kongen gir forskrift om gjenoppretting av prioritet der fristen etter § 6 første ledd utilsiktet er oversittet overfor Patentstyret som mottakende myndighet, herunder om frist for å begjære gjenoppretting og om gebyr.

For internasjonale patentsøknader som omfatter Norge, gjelder bestemmelsene i §§ 29-38.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798, se dens nr. 2).

§ 29.

En internasjonal patentsøknad som den mottakende myndighet har fastsatt internasjonal inngivelsesdag for, skal ha samme virkning som en patentsøknad som er inngitt her i riket samme dag. Bestemmelsen i § 2 annet ledd annet punktum får dog bare anvendelse såfremt søknaden blir videreført i henhold til § 31.

Endret ved lov 8 juni 1979 nr. 35.

§ 30.

En internasjonal patentsøknad skal anses trukket tilbake for så vidt angår Norge

i de tilfelle som angis i artikkel 24.1 i og ii i samarbeidskonvensjonen.
Endret ved lov 8 juni 1979 nr. 35.

§ 31.

Vil søkeren videreføre en internasjonal patentsøknad i Norge, skal han innen 31 måneder fra den internasjonale inngivelsesdagen eller hvis prioritet er begjært, den dagen som prioritet er begjært fra, inngi til Patentstyret en oversettelse av den internasjonale søknaden til norsk eller engelsk i den utstrekning Kongen fastsetter, eller når søknaden er på norsk eller engelsk, en kopi av den. Søkeren skal betale fastsatt gebyr til Patentstyret.

Oversettelsen eller kopien kan inngis innen en ytterligere frist på to måneder mot at det betales en fastsatt avgift.

Foretar søkeren ikke det som påligger ham etter paragrafen her, skal søknaden anses trukket tilbake for så vidt angår Norge.
Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 24 mai 1985 nr. 30, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 14 mars 2003 nr. 15 (ikr. 1 mai 2003 iflg. res. 4 apr 2003 nr. 417), 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408, se endringslovens II).

§ 32. (Opphevet)

Endret ved lov 24 mai 1985 nr. 30, opphevet ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).

§ 33.

Er en internasjonal patentsøknad videreført etter § 31, kommer bestemmelsene i kapittel 2 til anvendelse på søknaden og dens behandling med de avvik som følger av denne paragraf og §§ 34-37. Søknaden kan likevel ikke uten søkerens samtykke opptas til behandling før utløpet av den frist som gjelder etter § 31 første ledd.

Bestemmelsene i §§ 8 b og 8 c gjelder ikke for internasjonale patentsøknader.

§ 22 får anvendelse også før søknaden videreføres, når søkeren har oppfylt sin plikt etter § 31 til å inngi oversettelse av søknaden eller, om søknaden er på norsk eller engelsk, når søkeren har inngitt en kopi til Patentstyret.

Ved anvendelsen av §§ 48 og 56 anses en internasjonal patentsøknad å være gjort tilgjengelig for enhver når den er gjort tilgjengelig etter tredje ledd. En

internasjonal søknad som er på engelsk, og som er gjort tilgjengelig etter tredje ledd, anses bare å være gjort tilgjengelig for enhver ved anvendelsen av § 60 første ledd når søkeren har sendt inn en oversettelse av patentkravene til norsk, og Patentstyret har kunngjort at slik oversettelse er innsendt, jf. § 60 annet ledd første til tredje punktum.

Oppfyller søknaden samarbeidskonvensjonens krav til form og innhold, skal den godtas i disse henseender.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 24 mai 1985 nr. 30, 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408, se endringslovens II).

§ 34.

En internasjonal patentsøknad må ikke imøtekommes eller avslås før utløpet av en frist som Kongen fastsetter, om ikke søkeren samtykker i at søknaden avgjøres tidligere.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 24 mai 1985 nr. 30, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

§ 35.

En internasjonal patentsøknad må ikke uten søkerens samtykke imøtekommes eller offentliggjøres i trykt skrift eller på annen liknende måte før den er publisert av det internasjonale byrå ved Verdensorganisasjonen for immateriell eiendomsrett (WIPO), med mindre 20 måneder er gått fra den internasjonale inngivelsesdagen. Dersom det er begjært prioritet etter § 6, skal fristen på 20 måneder regnes fra den dagen som prioritet er begjært fra.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

§ 36.

Har en del av en internasjonal patentsøknad ikke vært gjenstand for internasjonal nyhetsgransking eller internasjonal forberedende patenterbarhetsprøving fordi søknaden ble ansett å omfatte oppfinnelser som er uavhengige av hverandre og søkeren ikke innen den foreskrevne tid betalte tilleggsgebyr i henhold til samarbeidskonvensjonen, skal Patentstyret prøve om vurderingen var riktig. Finnes dette å være tilfelle, skal den del av søknaden som ikke er gransket eller prøvet, anses trukket tilbake, med mindre søkeren betaler

fastsatt gebyr innen to måneder fra Patentstyret har sendt ham underretning om sin avgjørelse. Finner Patentstyret at vurderingen ikke var riktig, skal det fortsette behandlingen av søknaden i sin helhet.

Avgjørelse etter første ledd, hvor Patentstyret har funnet at patentsøknaden omfatter uavhengige oppfinnelser, kan påklages av søkeren. Om klagefrist mm og adgangen til å bringe avgjørelser truffet av Klagenemnden inn for domstolene gjelder § 27 tilsvarende.

Dersom Klagenemnden opprettholder Patentstyrets avgjørelse, regnes fristen for betaling av slik gebyr som nevnt i første ledd annet punktum fra det tidspunkt Patentstyret sendte søkeren underretning om Klagenemndens avgjørelse.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 37.

Har en del av en internasjonal patentsøknad ikke vært gjenstand for internasjonal forberedende patenterbarhetsprøving fordi søkeren etter henvendelse fra vedkommende myndighet har begrenset patentkravene, skal den del av søknaden som ikke er prøvet, anses trukket tilbake, medmindre søkeren betaler fastsatt avgift til Patentstyret innen to måneder fra Patentstyret har anmodet ham om dette under henvisning til begrensningen i den prøving som er foretatt.

Endret ved lov 8 juni 1979 nr. 35.

§ 38.

Har den mottakende myndighet avslått å fastsette internasjonal inngivelsesdag for en internasjonal patentsøknad, eller har den erklært at søknaden skal anses trukket tilbake eller at begjæring om at søknaden skal omfatte Norge skal anses trukket tilbake, skal Patentstyret på søkerens begjæring prøve om denne avgjørelse var riktig. Det samme skal gjelde når det internasjonale byrå har erklært at søknaden skal anses trukket tilbake.

Begjæring om omprøving etter første ledd skal fremsettes for det internasjonale byrå innen den frist Kongen fastsetter. Søkeren skal innen samme frist inngi til Patentstyret oversettelse av søknaden i den utstrekning

Kongen fastsetter, samt betale fastsatt søknadsgebyr.

Finner Patentstyret at den avgjørelse som er tatt av den mottakende myndighet eller det internasjonale byrå er uriktig, skal Patentstyret fortsette behandlingen av søknaden i henhold til kapittel 2. Har den mottakende myndighet ikke fastsatt internasjonal inngivelsesdag, skal søknaden anses inngitt den dag som Patentstyret finner burde vært fastsatt som internasjonal inngivelsesdag. Oppfyller søknaden samarbeidskonvensjonens krav til form og innhold, skal den godtas i disse henseender.

Bestemmelsene i § 2 annet ledd annet punktum kommer til anvendelse på søknad som tas opp til behandling etter tredje ledd, dersom søknaden blir alment tilgjengelig etter § 22.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

Kapittel 4. Patentets omfang og gyldighetstid.

§ 39.

Patentvernets omfang bestemmes av patentkravene. For forståelse av patentkravene kan veiledning hentes i beskrivelsen.

§ 39 a.

En patenthaver kan begjære at patentkravene, og om nødvendig beskrivelsen, endres slik at patentvernets omfang begrenses (patentbegrensning).

Begjæring om patentbegrensning skal inngis skriftlig til Patentstyret. Begjæringen kan ikke fremsettes før innsigelsesperioden på ni måneder etter § 24 første ledd er utløpt og eventuelle innsigelser fremsatt i denne perioden er endelig avgjort. Er det reist søksmål om overføring av patentet eller er det tatt utlegg i det, kan begjæring om patentbegrensning ikke fremsettes før søksmålet er endelig avgjort eller utlegget er bortfalt. Dersom patenthaver begjærer eller har begjært begrensning eller opphevelse av et europeisk patent ved Det europeiske patentverket, skal Patentstyret stanse behandlingen av en begjæring som nevnt i første punktum inntil Det europeiske patentverket har truffet endelig avgjørelse i saken. Patentstyret gjenopptar deretter behandlingen av begjæringen, med mindre det var fullt samsvar mellom denne og begjæringen patenthaver fremsatte overfor Det europeiske patentverket.

Patenthaveren skal betale fastsatt begrensningsgebyr, ellers anses begjæringen som ikke innkommet.

Tilføyd ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153),

endret ved lover 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798, se dens nr. 5).

§ 39 b.

Er begjæringen i foreskrevet stand, undersøker Patentstyret om de endrede patentkravene er klare, tydelige og har støtte i beskrivelsen, og om patentet i endret form omfatter noe som ikke fremgikk av søknaden da den ble inngitt, eller innebærer en utvidelse av patentvernets omfang.

Finner Patentstyret at det ikke er noe til hinder for at begjæringen imøtekommes, skal patentet begrenses i samsvar med begjæringen. Begrensningen har virkning fra den dag patentsøknaden ble inngitt.
Tilføyd ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), endret ved lover 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798, se dens nr. 5).

§ 39 c.

Har patenthaveren ikke iakttatt det som er foreskrevet om begjæringen, eller finner Patentstyret at det for øvrig er noe til hinder for å imøtekomme den, skal patenthaveren underrettes om dette og oppfordres til innen en nærmere angitt frist å uttale seg eller foreta rettelse.

Unnlater patenthaveren innen fristen å avgi uttalelse eller foreta handling for rettelse av en anmerket mangel, skal begjæringen avslås. Opplysning om at så i tilfelle vil skje, skal inntas i Patentstyrets underretning etter første ledd.

Finner Patentstyret også etter at patenthaverens svar er innkommet at det foreligger hinder for å imøtekomme begjæringen, og har patenthaveren hatt anledning til å uttale seg om hindringen, skal begjæringen avslås om ikke Patentstyret finner at patenthaveren bør tilskrives på nytt.
Tilføyd ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

§ 39 d.

Dersom den endelige avgjørelsen fra Patentstyret ikke går ut på at patentet skal begrenses i samsvar med begjæringen, kan patenthaveren påklage avgjørelsen til Klagenemnden.

Klagen må være innkommet til Patentstyret innen en måned fra den dagen meddelelse om avgjørelsen ble sendt til patenthaveren. Innen samme frist skal

fastsatt klagegebyr betales, ellers opptas ikke klagen til behandling.

Patenthaveren kan bringe avgjørelsen av en klage i Klagenemnden inn for domstolene, men ikke senere enn en måned etter at meddelelse om avgjørelsen ble sendt vedkommende. Underretning om søksmålsfristen skal inntas i meddelelsen. Søksmål rettes mot staten ved Klagenemnden.

Tilføyd ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), endret ved lover 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 39 e.

Dersom et patent begrenses etter reglene i kapittelet her, skal dette kunngjøres. Patentstyret skal da også utgi et nytt patentskrift, utferdige et nytt patentbrev og innføre det begrensede patentet i patentregisteret.

Tilføyd ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

§ 40.

Et meddelt patent kan opprettholdes i inntil 20 år fra den dag patentsøknaden ble inngitt.

For opprettholdelse av patent skal det betales fastsatt årsavgift for hvert avgiftsår som begynner etter at patentet er meddelt. Er patentet meddelt før årsavgift for patentsøknaden har begynt å forfalle etter § 41, skal patenthaveren når årsavgift for patentet første gang forfaller, betale årsavgift også for avgiftsår som er påbegynt før meddelelsen av patentet.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III).

Kapittel 5. Betaling av årsavgifter.

Overskriften endret ved lov 24 mai 1985 nr. 30.

§ 41.

Årsavgift forfaller på den siste dag i den kalendermåned da avgiftsåret begynner. Årsavgiftene for de to første avgiftsår forfaller likevel først samtidig med avgiften for det tredje avgiftsår. Årsavgift kan ikke betales tidligere enn seks måneder før den forfaller. Dersom domstolene opphever en avgjørelse fra Klagenemnden om å avslå en søknad om patent, forfaller årsavgift for avgiftsår som har begynt etter at Klagenemnden traff sin avgjørelse og fram til den dag da

dommen ble rettskraftig, likevel først to måneder etter sistnevnte dag.

For en senere søknad som nevnt i § 11, forfaller årsavgiftene for avgiftsår som har begynt før den dag da den senere søknad ble inngitt eller som begynner innen to måneder fra denne dag, ikke i noe fall før to måneder etter denne dag. For en internasjonal patentsøknad forfaller årsavgifter for avgiftsår som har begynt før den dag da søknaden ble videreført etter § 31 eller opptatt til behandling etter § 38 eller som begynner innen to måneder fra denne dag, ikke i noe fall før to måneder etter denne dag.

Mot betaling av fastsatt forhøyelse kan årsavgift betales innen seks måneder etter at den forfalt.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153). 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

§ 42.

Er oppfinneren søker eller innehaver av patentet og Patentstyret finner at han har betydelige vansker med å betale årsavgift, kan det gi ham henstand med betalingen dersom han ber om det senest når årsavgift første gang forfaller. Henstand kan gis for inntil tre år om gangen, men ikke lenger enn inntil tre år fra patentets meddelelse. Forlenget henstand må det søkes om før gitt henstand utløper.

Avslås søknad om henstand eller forlenget henstand, skal avgift anses betalt i rett tid når den betales innen to måneder etter at melding om avslaget er sendt til patentsøkeren eller patenthaveren.

Årsavgift, hvis betaling det etter første ledd er gitt henstand med, kan mot samme forhøyelse som nevnt i § 41 tredje ledd, betales innen seks måneder etter det tidspunkt som henstand er gitt til.

Endret ved lov 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

Kapittel 6. Lisens, overdragelse m.m.

§ 43.

Har patenthaveren gitt en annen rett til i nærings- eller driftsøyemed å utnytte oppfinnelsen (lisens), kan denne ikke overdra sin rett til andre med mindre annet er eller må anses å være avtalt.

§ 44.

Er et patent, en patentsøknad eller et supplerende beskyttelsessertifikat overgått til en annen eller avtalelisens meddelt, skal dette etter krav fra en av partene anmerkes i patentregisteret eller i Patentstyrets særskilte register over europeiske patentsøknader. Det samme gjelder når en avtalelisens er overdratt.

Er en anmerket lisens opphørt, skal etter krav fra en av partene anmerkning gjøres om dette.

Panterett som nevnt i panteloven § 4-11 skal etter krav fra panthaveren eller innehaveren av søknaden eller rettigheten som pantsettelsen gjelder, anmerkes i patentregisteret eller i det særskilte registeret over europeiske patentsøknader. Det samme gjelder for overdragelse og frempantsettelse av slik panterett. Med krav om anmerkning skal følge dokumentasjon for pantsettelsen eller overdragelsen. Patentstyret skal bygge på at den som er oppført som innehaver av en søknad eller rettighet i patentregisteret eller i det særskilte registeret over europeiske patentsøknader har rett til å samtykke til pantsettelsen, med mindre det foreligger klare holdepunkter for at en annen er innehaver. Det samme gjelder for den som har overdratt eller frempantsatt en panterett. Når panteretten er opphørt, skal det gjøres anmerkning om dette.

Om anmerkning i patentregisteret eller i det særskilte register over europeiske patentsøknader av utlegg og arrest gjelder tvangsfullbyrdelsesloven § 7-20 niende ledd, jf. tvisteloven § 33-7 annet ledd.

Første og annet ledd får tilsvarende anvendelse for meddelelse, overgang og opphør av tvangslisenser og for rett som omhandlet i § 53 tredje ledd.

Søksmål som gjelder et patent, en patentsøknad eller et supplerende beskyttelsessertifikat, kan alltid reises mot den som i registeret står som innehaver, og meldinger fra Patentstyret kan sendes til ham.

Partene kan påklage Patentstyrets nektelse av å foreta anmerkning etter paragrafen her til Klagenemnden. Klagen må være innkommet til Patentstyret innen to måneder fra den dagen melding om nektelsen ble sendt vedkommende part. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers opptas ikke klagen til behandling. Er vilkårene for å behandle klagen oppfylt, kan Patentstyret endre avgjørelsen hvis det finner at klagen er begrunnet. Blir det ikke truffet slik avgjørelse, skal saken sendes til Klagenemnden. Klagenemndens leder kan alltid avgjøre klager etter leddet her alene.

Endret ved lover 8 feb 1980 nr. 2, 26 juni 1992 nr. 86, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se dens VII), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 44 a.

Ved kollisjon mellom rettserverv som går ut på frivillig overdragelse av patent, herunder patentsøknad, og supplerende beskyttelsessertifikat, meddelelse av avtalelisens, overdragelse av avtalelisens, pantsettelse som nevnt i panteloven § 4-11, herunder overdragelse og frempantsettelse av slik panterett, og utlegg og arrest, går rettserverv der krav om anmerkning i patentregisteret eller i det særskilte registeret over europeiske patentsøknader er mottatt hos Patentstyret foran rettserverv som ikke er mottatt samme dag eller tidligere.

Rettserverv som er mottatt til anmerkning samme dag, er likestilt. Utlegg og arrest går likevel foran andre rettserverv. Er flere utleggsforretninger og arrestforretninger mottatt til anmerkning samme dag, går den eldste foran.

En eldre rett går uten hensyn til første og annet ledd foran en yngre, dersom den yngre rett hviler på et frivillig rettserverv og erververen da kravet om anmerkning ble mottatt hos Patentstyret kjente eller burde kjenne til den eldre rett.

Tinglysingsloven §§ 23 til 25 og §§ 30 til 32 a gjelder tilsvarende så langt de passer.

Ved kollisjon mellom rettserverv som nevnt i første ledd og panterett i driftstilbehør etter panteloven §§ 3-4 eller 5-4 som omfatter en patentsøknad, et patent, et supplerende beskyttelsessertifikat eller en lisens som gjelder slike rettigheter, går rettserverv som er mottatt til anmerkning hos Patentstyret foran panterett i driftstilbehør som ikke er mottatt til anmerkning hos Løsøreregisteret samme dag eller tidligere. Annet ledd gjelder tilsvarende. En eldre panterett i driftstilbehør som ikke er mottatt til anmerkning i Løsøreregisteret går likevel foran et yngre rettserverv som nevnt i første ledd, dersom den yngre rett hviler på et frivillig rettserverv og erververen da kravet om anmerkning ble mottatt hos Patentstyret kjente eller burde kjenne til driftstilbehørspanteretten.

Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII), endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 45.

Er tre år gått fra patentets meddelelse og fire år fra patentsøknadens inngivelse uten at oppfinnelsen utøves innen riket i et rimelig omfang, kan den som vil utøve oppfinnelsen her i riket, få tvangslisens til dette, såfremt det ikke foreligger rimelig grunn for unnlatelsen.

Ved anvendelsen av første ledd skal utøvelse av oppfinnelsen i stater som er

part i WTO-avtalen[1] eller EØS-avtalen, likestilles med utøvelse her i riket, såfremt patentrettighetene ikke hindrer import til riket. Det samme gjelder utøvelse i andre stater i den grad det følger av en gjensidig forpliktelse etter en folkerettslig avtale.
Endret ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).
1 Avtale om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon 15 apr 1994.

§ 46.[1]

Innehaveren av et patent på en oppfinnelse hvis utnyttelse er avhengig av et patent som tilhører en annen, kan få tvangslisens til å utnytte den oppfinnelsen som beskyttes av det sistnevnte patentet når den førstnevnte oppfinnelsen utgjør et viktig teknisk fremskritt av vesentlig økonomisk betydning i forhold til den sistnevnte oppfinnelsen.

Innehaveren av patentet på den oppfinnelsen som tvangslisensen gjelder, har rett til å få tvangslisens på rimelige vilkår til å utnytte den andre oppfinnelsen.
Endret ved lov 20 des 1996 nr. 104 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1155).
1 Jf. TRIPS-avtalen (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights 1994) art. 31.

§ 46 a.

En sortseier som ikke kan oppnå eller utnytte en planteforedlerrett uten å krenke et eldre patent, kan mot passende vederlag få tvangslisens til å utnytte oppfinnelsen som er beskyttet av patentet, hvis lisensen er nødvendig for å kunne utnytte plantesorten. Tvangslisens meddeles bare hvis sortseieren godtgjør at plantesorten utgjør et viktig teknisk fremskritt av vesentlig økonomisk betydning i forhold til oppfinnelsen.

Hvis en patenthaver har fått tvangslisens til å utnytte en beskyttet plantesort etter lov 12. mars 1993 nr. 32 om planteforedlerrett § 28 annet ledd, har sortseieren krav på tvangslisens til å utnytte den patenterte oppfinnelsen på rimelige vilkår.
Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).

§ 47.

Den som i nærings- eller driftsøyemed vil utnytte en oppfinnelse som en annen

har patent på, kan få tvangslisens til dette når

1. det finnes påkrevd av hensyn til viktige allmenne interesser.
2. patentrettigheter utnyttes på en måte som kan begrense konkurransen vesentlig.

Endret ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).

§ 48.

Den som da en patentsøknad ble gjort tilgjengelig for enhver, her i riket i nærings- eller driftsøyemed utnyttet den oppfinnelse som det søkes patent på kan, hvis søknaden fører til patent, få tvangslisens til utnyttelsen når særlige grunner herfor foreligger, og han ikke hadde kjennskap til søknaden og heller ikke med rimelighet kunne ha skaffet seg sådant kjennskap. Sådan rett tilkommer under tilsvarende forutsetninger også den som har truffet vesentlige foranstaltninger til utnyttelse av oppfinnelsen her i riket i nærings- eller driftsøyemed. Tvangslisensen kan også omfatte tiden før patentet ble meddelt.

§ 49.[1]

Tvangslisens kan bare meddeles den som har forsøkt å oppnå lisens på rimelige forretningsmessige vilkår ved avtale uten å ha oppnådd dette innen rimelig tid, og som kan antas å være i stand til å utnytte oppfinnelsen på en måte som er forsvarlig og i samsvar med lisensen.

En tvangslisens er ikke til hinder for at patenthaveren selv utnytter oppfinnelsen eller meddeler lisenser.

En tvangslisens kan bare gå over til andre i forbindelse med den virksomheten som den utnyttes i eller tok sikte på å skulle utnyttes i. En tvangslisens etter § 46 første ledd kan dessuten bare gå over til andre sammen med det avhengige patentet.

For halvlederteknologi kan tvangslisens bare meddeles for offentlig ikke-kommersiell utnyttelse eller på grunnlag av § 47 nr. 2.

En tvangslisens skal gis hovedsakelig med sikte på forsyning av hjemmemarkedet. Kongen kan ved forskrift fastsette regler som avviker fra dette.[2]

Endret ved lover 20 des 1996 nr. 104 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1155), 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).

1 Se TRIPS-avtalen (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights 1994) art. 31.

2 Sml. frd. (EF) nr. 816/2006 (ikke del av EØS-avtalen).

§ 50.

Tvangslisens meddeles av retten etter denne paragrafen eller av Konkurransetilsynet etter § 50 a.

I dom om tvangslisens fastsettes i hvilket omfang oppfinnelsen kan utnyttes samt vederlaget og de øvrige vilkår for lisensen. Vederlaget skal være passende i forhold til omstendighetene i det enkelte tilfellet. Ved utmålingen skal det tas hensyn til den økonomiske verdien av lisensen.

Dersom forholdene endrer seg vesentlig, kan retten på begjæring av hver av partene oppheve lisensen eller fastsette nye vilkår for denne.

I en dom som meddeler eller utvider en tvangslisens, kan retten fastsette at tvangslisenshaveren skal ha rett til å utnytte oppfinnelsen i samsvar med dommen før dommen er rettskraftig. Begjæring om foregrepet tvangskraft må fremsettes før forhandlingene forut for dommen er avsluttet. Oppheves eller innskrenkes tvangslisensen som følge av at dommen angripes før den er rettskraftig, plikter tvangslisenshaveren å betale erstatning i den utstrekning det finnes rimelig for det tap utnyttelsen har medført. Retten kan i avgjørelse etter første punktum pålegge lisenshaveren å stille sikkerhet for ansvar etter tredje punktum. Angripes en dom som meddeler eller utvider en tvangslisens før den er rettskraftig, kan den rett dommen bringes inn for, treffe eller omgjøre avgjørelse etter første og fjerde punktum. Avgjørelsen treffes ved kjennelse eller i den dom som avslutter saken, jf. annet punktum. En kjennelse etter sjette punktum kan bare angripes i tilslutning til anke over den dom som avslutter saken.

Endret ved lover 14 juni 1991 nr. 29 (ikr. 1 jan 1992), 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 50 a.

Begjæring om tvangslisens som fremmes for Konkurransetilsynet, skal være begrunnet og opplyse om forhold nevnt i § 49 første ledd. Kravet skal herunder angi omfanget av lisensen og hvilket vederlag og øvrige vilkår parten anser som rimelige. Det skal betales fastsatt gebyr. Hvis begjæringen ikke oppfyller disse vilkårene, skal Konkurransetilsynet gi en rimelig frist for retting. Blir manglene ikke rettet innen utløpet av fristen, skal begjæringen avvises hvis ikke Konkurransetilsynet finner at det bør gis en ny frist for retting.

Konkurranseklagenemnda behandler klager over Konkurransetilsynets vedtak

etter denne paragrafen.

Patentstyret, Plantesortsnemnda eller andre offentlige organer skal på anmodning fra Konkurransetilsynet eller klageorganet gi uttalelse i saken innen seks uker etter anmodningen.

Enhver skal gi Konkurransetilsynet eller klageorganet de opplysningene disse myndighetene krever for å kunne opplyse saker om tvangslisens. Konkurransetilsynet kan innkalle partene til muntlige forhandlinger hvis det finnes hensiktsmessig. Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om saksbehandlingen.

Bestemmelsen i § 50 tredje ledd gjelder tilsvarende for saker etter paragrafen her, likevel slik at Konkurransetilsynet eller klageorganet ikke kan oppheve eller endre en tvangslisens som er gitt eller prøvet av retten.

For iverksetting av forvaltningsvedtak om tvangslisens gjelder forvaltningsloven § 42. Hvis tvangslisensen blir opphevet eller innskrenket etter klage eller søksmål fremmet innen to måneder etter Konkurransetilsynets eller klageorganets vedtak, plikter tvangslisenshaveren å betale erstatning i den utstrekning det finnes rimelig for det tap utnyttelsen har medført. Konkurransetilsynet eller klageorganet kan i vedtak om tvangslisens stille som vilkår at lisenshaveren stiller sikkerhet for ansvar etter annet punktum.

I søksmål kan retten prøve alle sider av Konkurransetilsynets eller klageorganets vedtak etter paragrafen her. Det kan ikke reises søksmål mot vedtak om å avvise eller avslå en begjæring om tvangslisens. Søksmål fra patenthaveren om vedtak etter paragrafen her, reises mot tvangslisenshaveren. Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798), 16 des 2022 nr. 94 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2248).

Kapittel 7. Patentets opphør m.m.

§ 51.

Betales ikke årsavgift i overensstemmelse med §§ 40, 41 og 42, bortfaller patentet fra og med inngangen av det avgiftsår som avgift ikke er betalt for. Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III).

§ 52.

Et patent kan kjennes helt eller delvis ugyldig ved dom dersom:

1. det er meddelt til tross for at vilkårene i §§ 1 til 2 ikke er oppfylt,

2. det gjelder en oppfinnelse som ikke er beskrevet som bestemt i § 8 annet ledd tredje til femte punktum,
3. det omfatter noe som ikke fremgikk av søknaden da den ble inngitt,
4. patentvernets omfang er blitt utvidet etter at patentet ble meddelt, eller
5. det er endret etter begjæring om patentbegrensning på en slik måte at patentvernets omfang er blitt utvidet.

Dersom patentet er delvis ugyldig og det kan opprettholdes i begrenset form ved å endre patentkravene i samsvar med begjæring fra patenthaveren, skal patentet opprettholdes i samsvar med begjæringen.

Et patent kan ikke kjennes ugyldig i sin helhet av den grunn at patenthaveren bare delvis er berettiget til patentet.

Søksmål etter denne bestemmelse kan med de unntak som er fastsatt i fjerde og femte ledd, reises av enhver.

Søksmål som er begrunnet med at patentet er meddelt til en annen enn den som etter § 1 har rett til det, kan bare reises av den som påstår å ha rett til patentet. Søksmål må reises innen ett år etter at saksøkeren fikk kjennskap til meddelelsen av patentet og de øvrige forholdene som søksmålet bygger på. Var patenthaveren i god tro da patentet ble meddelt eller overført til vedkommende, kan søksmål ikke reises senere enn tre år etter meddelelsen eller overføringen.

Den som i samsvar med § 24 har fremsatt innsigelse med påstand om at patentet er meddelt til en annen enn den som har rett til det, kan reise søksmål om spørsmålet innen to måneder etter den dagen da meddelelse om Patentstyrets eller Klagenemndens endelige avgjørelse i innsigelsessaken ble sendt vedkommende part.

Dom som nevnt i første ledd har virkning fra den dag patentsøknaden ble inngitt.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 52 a.

Reiser søksmål som nevnt i § 52 spørsmål om patentet er meddelt i strid med § 1 b, kan retten innhente en rådgivende uttalelse fra Den etiske nemnden for

patentsaker, jf. § 15 a.

Retten skal ta stilling til om uttalelse skal innhentes straks etter at tilsvar er inngitt. Anmodningen om uttalelse skal være skriftlig og begrunnet. Partene skal gis anledning til å uttale seg om uttalelse skal innhentes og om utformingen av anmodningen. Anmodningen skal sendes til partene samtidig som den sendes til nemnden. Partene gis samtidig en frist på inntil tre uker for å avgi skriftlig uttalelse til nemnden.

Nemnden skal avgi sin uttalelse innen tre måneder etter foreleggelsen. Nemndens uttalelse skal være skriftlig og begrunnet og skal avgis av en fulltallig nemnd om ikke nemndens leder ut fra sakens karakter finner at det er tilstrekkelig at tre medlemmer behandler saken. Nemndens medlemmer skal søke å avgi en felles uttalelse. Uttalelsen skal sendes retten og partene.

Retten skal gi partene en frist på tre uker til å inngi skriftlige kommentarer til nemndens uttalelse. Hovedforhandling i saken kan først avholdes etter at denne fristen er utløpt.

Saksdokumentene i saker der nemnden avgir uttalelse til domstolene er ikke omfattet av offentleglova. Enhver har rett til innsyn i en uttalelse hos nemnden etter at dom er avsagt.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 52 b.

Enhver kan overfor Patentstyret fremsette begjæring om at et patent skal erklæres helt eller delvis ugyldig ved avgjørelse av Patentstyret (administrativ overprøving).

Begjæring om administrativ overprøving skal innleveres skriftlig til Patentstyret og skal:

a. oppgi navnet og adressen til den som har innlevert begjæringen,
b. oppgi hvilket patent den gjelder,
c. oppgi hvilke grunner begjæringen bygger på, og
d. inneholde nødvendig dokumentasjon av forhold som påberopes til støtte for begjæringen.

Begjæringen skal i tillegg oppfylle de vilkårene som er fastsatt av Kongen ved forskrift. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses begjæringen som ikke innkommet.

Dersom begjæringen ikke oppfyller vilkårene i annet ledd, § 52 c eller § 52 d første ledd første punktum, skal Patentstyret gi en rimelig frist for uttalelse og

om mulig retting av feilene. Blir feilene ikke rettet innen utløpet av fristen, skal begjæringen avvises dersom Patentstyret ikke finner at det bør gis ny frist for retting.

Patentstyret kunngjør at begjæring om administrativ overprøving er innlevert og forelegger denne for patenthaveren som skal gis anledning til å uttale seg om begjæringen. Den som begjærer administrativ overprøving, skal gi melding om dette i rekommandert brev til alle lisenshavere og panthavere som er registrert i patentregisteret med adresse. Oversittes fristen, skal begjæringen avvises.

Er det innlevert to eller flere begjæringer om administrativ overprøving av det samme patentet, kan Patentstyret forene sakene dersom ingen av partene fremsetter en begrunnet innvendig mot dette.

Patentstyret kan behandle en begjæring om administrativ overprøving selv om patentet er opphørt eller opphører etter §§ 51 eller 54 dersom den som har begjært overprøving har rettslig interesse i å få prøvet spørsmålet etter at patentet er opphørt.

Patentstyret kan ta hensyn til forhold som ikke er berørt i begjæringen om overprøving.

Enhver kan kreve innsyn i dokumentene i sak om administrativ overprøving. Bestemmelsene i § 22 femte og sjette ledd gjelder tilsvarende.

§ 24 syvende ledd gjelder tilsvarende for Patentstyret ved administrativ overprøving.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), endret ved lover 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408), 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 52 c.

Begjæring om administrativ overprøving kan ikke fremsettes før innsigelsesfristen er utløpt eller så lenge en innsigelsessak eller sak om patentbegrensning begjært av patenthaver ikke er endelig avgjort. Det samme gjelder så lenge en sak om patentet ved domstolene ikke er endelig avgjort. Dersom det reises sak for domstolene om patentet før det er truffet endelig avgjørelse i sak om administrativ overprøving, skal Patentstyret stanse behandlingen inntil rettssaken er endelig avgjort dersom administrativ overprøving er begjært av andre enn patenthaveren. Den som har begjært administrativ overprøving, kan ikke reise søksmål om patentet mens overprøvingssaken pågår for Patentstyret.

Begjæring om administrativ overprøving kan ikke fremsettes av en part som

tidligere har anlagt sak for domstolene om gyldigheten av patentet dersom reglene om rettskraft er til hinder for at det anlegges ny sak for domstolene om patentet.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 52 d.

Begjæring om administrativ overprøving kan bare begrunnes med at patentet er meddelt i strid med vilkårene i §§ 1 til 2 eller § 8 annet ledd tredje til femte punktum, men likevel ikke med at patentet er meddelt til en annen enn den som er berettiget til oppfinnelsen, jf. § 1 første ledd. Er Patentstyret i tvil om patentet er meddelt i strid med § 1 b, skal Patentstyret innhente en rådgivende uttalelse fra Den etiske nemnden for patentsaker.

Dersom Patentstyret kommer til at patentet er meddelt i strid med §§ 1 til 2 eller § 8 annet ledd tredje til femte punktum, erklæres det ugyldig dersom ikke ugyldighetsgrunnen kan avhjelpes ved at patentet endres. Patentet kan bare opprettholdes i endret form når patenthaver er enig i de endringer Patentstyret vil gjøre. Dersom patenthaver ikke er enig i endringene, skal patentet erklæres ugyldig. Dersom det ikke er grunnlag for å imøtekomme begjæringen helt eller delvis skal Patentstyret avslå begjæringen og erklære at patentet opprettholdes.

Blir patentet opprettholdt i endret form, skal patenthaver betale fastsatt gebyr for endringen av patentet innen en fastsatt frist. Betales ikke gebyret rettidig, skal patentet erklæres ugyldig.

Avgjørelse om å erklære et patent helt eller delvis ugyldig har virkning fra den dag patentsøknaden ble inngitt. Patentstyret skal kunngjøre avgjørelsen.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415) som endret ved lov 21 des 2007 nr. 127, endret ved lover 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798, se dens nr. 6), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 52 e.

Avgjørelsen av en begjæring om administrativ overprøving fra Patentstyret kan påklages til Klagenemnden av den parten som avgjørelsen har gått imot. Klagen må være innkommet til Patentstyret innen to måneder fra den dag melding om avgjørelsen ble sendt vedkommende part. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers opptas ikke klagen til behandling.

Klagen skal oppgi

a. klagerens navn og adresse,
b. avgjørelsen som det klages over,
c. hvilken endring som ønskes i avgjørelsen, og
d. hvilke grunner klagen bygger på.

Klagen skal i tillegg oppfylle de vilkårene som er fastsatt av Kongen ved forskrift. § 52 b tredje ledd gjelder tilsvarende så langt den passer.

Avgjørelse i sak om administrativ overprøving hvor patentet erklæres ugyldig eller endres, kan ikke bringes inn for domstolene senere enn to måneder etter at melding om avgjørelse ble sendt den part som avgjørelsen går imot. Orientering om søksmålsfristen skal inntas i meldingen. Søksmål rettes mot staten ved Patentstyret eller mot staten ved Klagenemnden, avhengig av hvilket av organene som har truffet avgjørelsen søksmålet gjelder. Avgjørelse hvor en begjæring om administrativ overprøving avvises eller avslås, kan ikke bringes inn for domstolene.

§ 24 syvende ledd gjelder tilsvarende for Klagenemnden ved administrativ overprøving.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), endret ved lover 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 53.

Er patent meddelt til en annen enn den som etter § 1 er berettiget til det, skal retten, hvis den berettigede nedlegger påstand om det, overføre patentet til ham.

Søksmålsfristene i § 52 fjerde og femte ledd kommer tilsvarende til anvendelse på søksmål som her omhandlet.

Har den som frakjennes patentet, i god tro begynt å utnytte oppfinnelsen i nærings- eller driftsøyemed her i riket, eller har han truffet vesentlige foranstaltninger til dette, er han berettiget til mot rimelig vederlag og på rimelige vilkår for øvrig å fortsette den foretatte eller igangsette den forberedte utnyttelse med bibehold av dennes alminnelige karakter. Sådan rett tilkommer under samme forutsetninger innehavere av registrerte lisenser. Retten kan ikke

overgå til andre uten i forbindelse med den virksomhet hvori utnyttelsen finner sted eller tok sikte på å finne sted.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936).

§ 54.

Gir patenthaveren overfor Patentstyret skriftlig avkall på patentet, skal Patentstyret erklære patentet for opphørt.

Dersom det er reist søksmål om overføring av patentet, patentet er pantsatt eller det er tatt utlegg i patentet, kan patentet ikke erklæres for opphørt før søksmålet er endelig avgjort eller panteretten er bortfalt.
Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494).

§ 55.

Når et patent bortfaller, kjennes eller erklæres ugyldig, overføres, erklæres opphørt eller opprettholdes i endret form, skal Patentstyret kunngjøre det.
Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

Kapittel 8. Opplysningsplikt angående patent.

§ 56.

En patentsøker som påberoper seg søknaden overfor en annen før den er blitt tilgjengelig for enhver, er pliktig til på begjæring å gi vedkommende adgang til å gjøre seg kjent med dokumentene i søknadssaken. Omfatter søknaden deponert biologisk materiale som nevnt i § 8 a, skal vedkommende også ha rett til å få utlevert en prøve. Bestemmelsene i § 22 sjuende ledd tredje og fjerde punktum samt åttende og niende ledd får tilsvarende anvendelse.

Den som enten ved direkte henvendelse til en annen eller i annonser eller ved påskrift på varer eller deres innpakning eller på annen måte angir at patent er søkt eller meddelt uten samtidig å gi opplysning om søknadens eller patentets nummer, er pliktig til uten unødig opphold å gi den som begjærer det

sådan opplysning. Angis ikke uttrykkelig at patent er søkt eller meddelt, men er det som angis egnet til å fremkalle den oppfatning at så er tilfelle, skal på begjæring uten unødig opphold gis opplysning om hvorvidt patent er søkt eller meddelt.
Endret ved lover 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III), 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).

Kapittel 9. Bestemmelser om rettsvern m.m.

§ 56 a.

Den som har gjort inngrep i et patent, eller medvirket til det, kan ved dom forbys å gjenta handlingen. Den som har gjort vesentlige forberedelsestiltak, med sikte på å utføre en handling som vil utgjøre inngrep, eller på annen måte har opptrådt slik at det er særlig grunn til å frykte at vedkommende vil gjøre inngrep, kan ved dom forbys å gjennomføre handlingen.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 57.

Den som begår patentinngrep, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.
Dersom det foreligger særlig skjerpende omstendigheter, er straffen bøter eller fengsel inntil tre år. Ved vurderingen av om særlig skjerpende omstendigheter foreligger skal det særlig legges vekt på den skade som er påført rettighetshaveren, herunder skade på rettighetshaverens kommersielle omdømme, den vinning som inngriperen har oppnådd, og omfanget av inngrepet for øvrig.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 58.

For forsettlig eller uaktsomt patentinngrep skal inngriperen betale til rettighetshaveren:

a. vederlag svarende til en rimelig lisensavgift for utnyttelsen, samt erstatning for skade som følge av inngrepet som ikke ville oppstått ved lisensiering,

b. erstatning for skade som følge av inngrepet, eller
c. vederlag svarende til vinningen som er oppnådd ved inngrepet.

Vederlag og erstatning fastsettes etter det av grunnlagene i bokstav a til c som er gunstigst for rettighetshaveren.

Er det handlet forsettlig eller grovt uaktsomt, skal inngriperen, dersom rettighetshaveren krever det, i stedet for vederlag og erstatning fastsatt etter første ledd, betale vederlag svarende til det dobbelte av en rimelig lisensavgift for utnyttelsen.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende ved medvirkning.

For inngrep som har skjedd i god tro, skal inngriperen i den grad det ikke fremstår som urimelig, betale vederlag svarende til en rimelig lisensavgift for utnyttelsen eller til vinningen som er oppnådd ved inngrepet.

Ansvaret etter første til tredje ledd kan lempes etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 5-2.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35 (se dens III), 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 59.

For å hindre inngrep kan retten, i den utstrekning det finnes rimelig, gi pålegg om forebyggende tiltak for produkter som utgjør inngrep i et patent, og for materialer og hjelpemidler som hovedsakelig er brukt, eller tilsiktet brukt, til å fremstille slike produkter. Slikt pålegg kan blant annet gå ut på at produkter og materialer og hjelpemidler skal:

a. tilbakekalles fra handelen,
b. definitivt fjernes fra handelen,
c. ødelegges, eller
d. utleveres til rettighetshaveren.

Avgjørelsen av om tiltak skal pålegges og valget mellom mulige tiltak skal skje ut fra en forholdsmessighetsvurdering. Det skal blant annet tas hensyn til inngrepets alvorlighet, virkningene av tiltakene og tredjeparts interesser.

Første ledd gjelder tilsvarende i tilfeller som nevnt i § 56 a annet punktum.

Pålegg om tiltak etter paragrafen her skal ikke være betinget av at rettighetshaveren yter kompensasjon til den tiltaket retter seg mot, og påvirker ikke rettighetshaverens rett til vederlag eller erstatning etter § 58. Tiltak skal

gjennomføres for saksøktes regning hvis ikke særlige grunner taler mot det.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 59 a.

I stedet for å fastsette tiltak etter §§ 56 a og 59 kan retten når helt særlige grunner foreligger, gi tillatelse til utnyttelse av oppfinnelsen i patentets gyldighetstid eller en del av denne mot rimelig vederlag til rettighetshaveren og på passende vilkår for øvrig. Slik tillatelse kan bare gis til den som har handlet i aktsom god tro.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 59 b.

I dom i sak om inngrep kan retten bestemme at informasjon om dommen skal formidles på passende måte for inngriperens regning. Dette gjelder tilsvarende ved medvirkning til inngrep og i tilfeller som nevnt i § 56 a annet punktum.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 60.

Utnytter noen uhjemlet i nærings- eller driftsøyemed en oppfinnelse som det er søkt om patent på, etter at dokumentene i søknadssaken etter § 22 er blitt tilgjengelige for enhver, får bestemmelsene om patentinngrep tilsvarende anvendelse, i den utstrekning søknaden fører til patent på oppfinnelsen. I tiden før patent er meddelt, omfatter patentvernet likevel bare det som fremgår såvel av patentkravene slik de forelå da søknaden ble allment tilgjengelig, som av patentkravene i det endelige patentet. Straff kan ikke idømmes for utnyttelse av oppfinnelsen før patentet ble meddelt. Vederlag og erstatning som følge av utnyttelse før patentet ble meddelt, kan bare idømmes etter § 58 første til tredje ledd.

Når patentsøknaden er på engelsk, kan søkeren sende inn en oversettelse av patentkravene i søknaden til norsk. Patentstyret skal kunngjøre at oversettelse er sendt inn når dokumentene i søknadssaken er tilgjengelige for enhver etter § 22. Fra kunngjøringen gjelder første ledd tilsvarende for søknad på engelsk. Dersom det ikke er samsvar mellom oversettelsen og teksten på engelsk, gjelder vernet bare så langt som det er samsvar mellom tekstene. Søkeren kan sende inn en rettelse av oversettelse som nevnt i første punktum. Patentstyret skal kunngjøre at rettet oversettelse er innsendt, og holde den tilgjengelig for

enhver når søkeren har betalt fastsatt gebyr. Deretter gjelder den rettede oversettelsen. Ved innsendelse av rettet oversettelse gjelder § 66 j annet ledd tilsvarende.

Foreldelsesfristen for krav etter denne bestemmelse begynner ikke å løpe før patentet er meddelt.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408, se endringslovens II).

§ 61.

I sivile saker om patentinngrep kan frifinnelse ikke bygges på at patentet er ugyldig eller kan kreves overført, jf §§ 52 og 53, uten at det først er avsagt dom for patentets ugyldighet eller overføring. Frifinnelse kan likevel bygges på at patentet er opphevet eller overført etter § 25, eller er erklært ugyldig etter § 52 d.

Frifinnelse kan uten hensyn til første ledd bygges på at patentet var ugyldig før det ble begrenset ved patentbegrensning, når det ikke bygges på at patentet også i begrenset form er ugyldig.

Endret ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 62.

Den som forsettlig eller ved uaktsomhet unnlater å gi opplysninger eller la andre få gjøre seg kjent med dokumenter som angitt i § 56, eller i tilfelle som omhandlet i § 56 gir feilaktig opplysning, straffes med bøter og er pliktig til å erstatte derved forvoldt skade i den utstrekning det finnes rimelig.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 9a. Forlenget beskyttelsestid for enkelte produkter

§ 62 a.

EØS-avtalen vedlegg XVII punkt 6 (europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 469/2009 om det supplerende beskyttelsessertifikatet for legemidler som endret ved europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2019/933) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg XVII, protokoll 1 til avtalen og

avtalen for øvrig.

Søknader om supplerende beskyttelsessertifikat og om forlengelse av slikt sertifikat inngis til Patentstyret. Søkeren skal betale fastsatt søknadsgebyr, ellers henlegges søknaden.

For beskyttelsessertifikater skal det betales fastsatt årsavgift for hvert avgiftsår som begynner etter at patenttiden er løpt ut. For årsavgiftene gjelder for øvrig samme regler som for årsavgifter for patenter.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om søknader om beskyttelsessertifikater og forlengelse, behandlingen og prøvingen av dem, registrering av beskyttelsessertifikater, overprøving av avgjørelser og om meldinger etter sjette ledd. Reglene om adresse for korrespondanse i § 67 gjelder tilsvarende for søkere og innehavere av beskyttelsessertifikater.

Straffebestemmelsene i §§ 57 og 62 gjelder tilsvarende for beskyttelsessertifikater.

Melding som nevnt i forordningen artikkel 5 nr. 2 bokstav b og c gis til innehaveren av beskyttelsessertifikatet og til Patentstyret. Det skal betales fastsatt gebyr.

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 40 (ikr. 1 juli 1994 iflg. res. 1 juli 1994 nr. 534), endret ved lover 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 16 juni 2017 nr. 57 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 785), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798), 20 des 2022 nr. 116 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2302).

§ 62 b.

EØS-avtalen vedlegg XVII punkt 6 a (Europaparlamentets og Rådets forordning (EF) 1610/96 om innføring av et supplerende beskyttelsessertifikat for plantefarmasøytiske produkter) gjelder som lov med de endringer og tillegg som følger av protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.[1]

§ 62 a annet til femte ledd gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 19 des 1997 nr. 98 (ikr. 2 jan 1998).

1 Frd. 1610/96 er – i EØS-tilpasset form – inntatt her etter patentloven og frd. 469/2009.

Kapittel 10. Rettergangsforskrifter.

§ 63.

Følgende søksmål reises ved Oslo tingrett:

1. søksmål angående retten til en oppfinnelse som det er søkt om patent på,
2. søksmål angående prøvelse av avgjørelse der Klagenemnden avslår en søknad om patent, opphever et patent eller opprettholder en beslutning fra Patentstyret om å oppheve et patent, jf. § 27 tredje ledd,
3. søksmål angående begjæring om patentbegrensning, jf. § 39 d tredje ledd,
4. søksmål angående ugyldigkjennelse eller overføring av patent, jf. §§ 52 og 53,
5. søksmål angående tvangslisens, jf. §§ 50 og 50 a,
6. søksmål angående begjæring om administrativ overprøving, jf. § 52 e tredje ledd, og
7. sivilt søksmål angående patentinngrep.

Oslo tingrett er verneting for patentsøkere og patenthavere som ikke har bopel her i riket.
Endret ved lover 14 juni 1991 nr. 29 (ikr. 1 jan 1992), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155), 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 63 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798, se dens nr. 7).

§ 63 b.

Søksmål om retten til å få meddelt europeisk patent hører under norsk domstol dersom:

a. søksmål anlegges mot noen som søker om europeisk patent og har bopel eller hovedkontor i Norge,
b. den som krever retten har bopel eller hovedkontor i Norge og søkeren ikke har bopel eller hovedkontor i en stat som er part i den europeiske patentkonvensjonen, eller

c. partene har avtalt skriftlig, eller muntlig med skriftlig bekreftelse, at søksmål skal reises ved norsk domstol.

Søksmål om retten til å få meddelt europeisk patent mellom arbeidsgiver og arbeidstager på en oppfinnelse gjort av en arbeidstager hører under norsk domstol dersom:

a. arbeidstageren hovedsakelig er sysselsatt i Norge, eller, dersom det ikke kan fastslås i hvilken stat vedkommende hovedsakelig er sysselsatt, arbeidstageren er tilknyttet forretningssted i Norge, eller
b. partene har avtalt skriftlig, eller muntlig med skriftlig bekreftelse, at søksmål skal reises ved norsk domstol og slik avtale er i samsvar med den stats lov som får anvendelse på ansettelsesforholdet.

Dersom norsk lov gjelder for arbeidsavtalen kan det ikke gyldig avtales at søksmål som nevnt i leddet her skal reises ved utenlandsk domstol. I søksmål etter leddet her skal den stats rett der arbeidstageren hovedsakelig er sysselsatt, eller, dersom dette ikke kan fastslås, den stats rett der forretningssted som arbeidstageren er tilknyttet ligger, legges til grunn for avgjørelsen.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 63 c.

Søksmål om retten til å få meddelt europeisk patent skal avvises dersom en sak mellom de samme parter om den samme søknadsgjenstanden er anlagt tidligere ved domstol eller annet organ i en annen stat som er part i den europeiske patentkonvensjonen. Er det fremsatt innsigelse mot å fremme saken for den domstol eller det organ saken er anlagt for i utlandet, skal retten stanse saken inntil spørsmålet er rettskraftig avgjort.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), endret ved lov 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 63 d.

Rettskraftig avgjørelse avsagt i hvilken som helst stat som er part i den europeiske patentkonvensjonen i sak om retten til å få meddelt europeisk patent for en eller flere stater angitt i søknaden har uten videre bindende

virkning og kan fullbyrdes her i riket. Det skal ikke finne sted noen prøving av avgjørelsens gyldighet eller kompetansen til den domstol eller det organ som har avsagt avgjørelsen. Avgjørelsen har ikke slik virkning dersom:

a. en som søker om europeisk patent og ikke har bestridt kravet godtgjør at dokumentet som påbegynte sak som nevnt i første punktum ikke ble fremlagt for vedkommende slik at denne kunne ta til motmæle, eller
b. en søker godtgjør at avgjørelse som nevnt i første punktum er uforenlig med en annen avgjørelse avsagt i en stat som er part i den europeiske patentkonvensjonen mellom de samme parter, og at denne saken ble igangsatt tidligere enn den som resulterte i avgjørelsen som kreves anerkjent.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 63 e.

Dersom det ikke foreligger en fullstendig oversettelse av patentsøknaden eller patentskriftet til norsk hos Patentstyret, kan retten i søksmål som nevnt i § 63 første ledd pålegge en patentsøker, en patenthaver eller en lisenshaver å legge frem en slik oversettelse. Når patentsøkeren, patenthaveren eller lisenshaveren er saksøker, kan søksmålet avvises dersom et pålegg om å legge frem oversettelse ikke etterkommes. Er patentsøkeren, patenthaveren eller lisenshaveren saksøkt, kan retten beslutte at oversettelse skal innhentes for dennes regning dersom et pålegg om å legge frem oversettelse ikke etterkommes.

Paragrafen her gjelder tilsvarende i søksmål som gjelder supplerende beskyttelsessertifikater som nevnt i §§ 62 a og 62 b.
Tilføyd ved lov 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408).

§ 64.

Den som reiser søksmål om et patents ugyldighet, om overføring av et patent til seg eller om tvangslisens, skal samtidig gi melding om dette til Patentstyret og i rekommandert brev til enhver i patentregistret innført lisenshaver og panthaver, hvis adresse er angitt i registret. En lisenshaver eller panthaver som vil reise søksmål om inngrep i patentet, skal i rekommandert brev gi meddelelse

om dette til patenthaveren, såfremt dennes adresse er angitt i registeret.

Dokumenterer saksøkeren ikke at han har gitt sådanne meddelelser som omhandlet i første ledd, kan retten gi ham en frist til å foreta meddelelsene. Oversittes fastsatt frist, skal saken avvises.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 9 jan 1998 nr. 5, 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 65. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721, for overgangsbestemmelser se dens punkt 2).

§ 66.

Retten tilstiller Patentstyret utskrift av dommer i de saker som er omhandlet i § 63.

Endret ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153).

Kapittel 10a. Europeiske patenter

Kapitlet tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 66 a.

Et europeisk patent er et patent som er meddelt av Det europeiske patentverket etter konvensjonen om meddelelse av europeiske patenter 5. oktober 1973 (den europeiske patentkonvensjonen). En europeisk patentsøknad er en søknad om slikt patent.

Søknad om europeisk patent inngis til Det europeiske patentverket eller til Patentstyret som videresender den til Det europeiske patentverket innen fastsatt frist. Europeisk avdelt søknad som nevnt i den europeiske patentkonvensjonen artikkel 76 må likevel inngis direkte til Det europeiske patentverket.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 66 b.

Europeisk patent er meddelt når Det europeiske patentverket har kunngjort sin beslutning om dette. Dersom det er angitt at patentet skal gjelde i Norge, har patentet samme virkning som patenter meddelt av Patentstyret og følger de samme bestemmelsene når vilkårene i § 66 c første og fjerde ledd er oppfylt.

Avgjørelse fra Det europeiske patentverket om helt eller delvis å oppheve eller begrense et europeisk patent har samme virkning her i riket som tilsvarende avgjørelser fattet av Patentstyret. Avgjørelsen har virkning allerede fra den dag patentsøknaden ble inngitt. Bestemmelsene i §§ 39 e og 55 gjelder tilsvarende. For at et patent etter avgjørelse fra Det europeiske patentverket skal ha virkning her i riket i endret form, må dessuten vilkårene i § 66 c første ledd være oppfylt.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 66 c.

For at et europeisk patent skal få virkning her i riket, må patenthaveren senest innen tre måneder etter den dagen Det europeiske patentverket har kunngjort sin avgjørelse om å meddele patent, sende inn til Patentstyret en slik oversettelse som bestemt i annet ledd av teksten som ligger til grunn for avgjørelsen og betale fastsatt gebyr. Det samme gjelder når Det europeiske patentverket beslutter at et europeisk patent skal opprettholdes i endret form etter innsigelses- eller klagebehandling eller ved sentralisert patentbegrensning. Bestemmelsene i § 72 første ledd gjelder tilsvarende ved oversittelse av frister etter leddet her. Besluttes det at en fristoversittelse ikke skal få virkning, skal Patentstyret kunngjøre det.

Ved innsendelse av oversettelse etter første ledd første eller annet punktum skal det alltid sendes inn en oversettelse av patentkravene til norsk. Er patentet meddelt på fransk eller tysk, skal det i tillegg sendes inn en oversettelse av beskrivelsen til norsk eller engelsk. Når patent er meddelt på engelsk, kan det sendes inn en oversettelse av beskrivelsen til norsk.

Oversettelser skal holdes tilgjengelige for enhver. Dette gjelder likevel ikke før en europeisk patentsøknad er blitt publisert av Det europeiske patentverket.

Når Det europeiske patentverket har kunngjort sin beslutning om å meddele patent og vilkårene i første ledd er oppfylt, skal Patentstyret kunngjøre at patentet gjelder her i riket. Det samme gjelder når et europeisk patent etter beslutning fra Det europeiske patentverket skal opprettholdes i endret form.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), endret ved lov 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408, se endringslovens II).

§ 66 d.

Har noen i god tro begynt å utnytte oppfinnelsen i nærings- eller driftsøyemed her i riket eller gjort vesentlige forberedelsestiltak til det etter at frister som nevnt i § 66 c er oversittet, men før det er kunngjort at fristoversittelsen ikke får virkning, kan vedkommende uten hinder av patentet fortsette utnyttelsen på tilsvarende måte. Bestemmelsen i § 74 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 66 e.

For europeiske patenter skal det betales fastsatt årsavgift til Patentstyret for hvert år fra året etter at Det europeiske patentverket kunngjorde sin beslutning om å meddele patentet. Bestemmelsene i §§ 42 og 51 gjelder tilsvarende. Dersom Den utvidete klagenemnden i Det europeiske patentverket opphever en avgjørelse fra Klagenemnden i Det europeiske patentverket om å nekte patent, forfaller årsavgift for avgiftsår som har begynt etter at Klagenemnden traff sin avgjørelse og frem til den dagen da Den utvidete klagenemnden traff sin avgjørelse, to måneder etter sistnevnte dag.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 66 f.

En europeisk patentsøknad som gjelder for Norge og som Det europeiske patentverket har fastsatt inngivelsesdag for, har samme virkning som en søknad innlevert her i riket denne dag. Har søknaden etter den europeiske patentkonvensjonen prioritet fra en tidligere dag enn inngivelsesdagen, gjelder denne prioriteten også her i riket.

Ved anvendelsen av § 2 annet ledd annet punktum skal kunngjøring etter den europeiske patentkonvensjonen artikkel 93 likestilles med at søknaden holdes allment tilgjengelig etter § 22. Dette gjelder også kunngjøring som nevnt i konvensjonen artikkel 153 nr. 3 og 4 når slik kunngjøring likestilles med kunngjøring etter artikkel 93.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 66 g.

Når en europeisk patentsøknad er blitt publisert etter den europeiske patentkonvensjonen og søkeren har innsendt til Patentstyret en oversettelse til norsk av patentkravene slik de er publisert, skal Patentstyret kunngjøre dette og holde oversettelsen tilgjengelig for enhver.

Utnytter noen i nærings- eller driftsøyemed en oppfinnelse som er gjenstand for en europeisk patentsøknad og som er kunngjort etter første ledd, gjelder bestemmelsene om patentinngrep i loven her, bortsett fra § 57 og § 58 fjerde ledd, dersom søknaden fører til patent i Norge. Patentvernet omfatter likevel bare det som fremgår av både de publiserte patentkravene og av patentkravene i det meddelte patentet. Dersom patentet er opphevet eller begrenset av Det europeiske patentverket, omfatter patentbeskyttelsen bare det som fremgår av de offentliggjorte endrede patentkrav.

Foreldelsesfristen for krav etter denne bestemmelsen begynner ikke å løpe før innsigelsesfristen for det europeiske patentet er utløpt eller Det europeiske patentverket har besluttet å opprettholde patentet etter innsigelsesbehandling.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), endret ved lov 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 66 h.

Avslås en europeisk patentsøknad, har dette samme virkning som om en søknad om patent her i riket ble avslått av Patentstyret.

Trekkes en europeisk patentsøknad eller angivelse av at søknaden skal omfatte Norge tilbake, eller skal søknaden eller angivelsen etter den europeiske patentkonvensjonen anses trukket tilbake, og søknaden ikke gjenopptas etter konvensjonen artikkel 121, har dette samme virkning som om en søknad om patent her i riket trekkes eller anses trukket tilbake hos Patentstyret.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 66 i.

Samsvarer ikke oversettelse som nevnt i §§ 66 c eller 66 g med teksten på det språk som var behandlingsspråk ved Det europeiske patentverket, gjelder

patentvernet her i riket bare så langt som det er samsvar mellom oversettelsen og teksten på behandlingsspråket. I sak om gyldigheten av patentet her i riket skal kun teksten på behandlingsspråket legges til grunn for avgjørelsen.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 66 j.

Når søkeren eller patenthaveren sender en rettelse av oversettelse som nevnt i § 66 c til Patentstyret og betaler fastsatt gebyr, gjelder den rettede oversettelsen. § 66 c tredje ledd gjelder tilsvarende. Patentstyret kunngjør at rettet oversettelse er innsendt. Når søkeren sender inn en rettelse av oversettelsen som nevnt i § 66 g, skal Patentstyret kunngjøre at ny oversettelse er inngitt og holde den tilgjenglige for enhver. Deretter gjelder den rettede oversettelsen.

Har noen i god tro begynt å utnytte oppfinnelsen i nærings- eller driftsøyemed her i riket på en måte som ikke gjorde inngrep i søkerens eller patenthaverens rett slik denne fremgikk av en tidligere oversettelse, eller gjort vesentlige forberedelsestiltak til det, da en rettet oversettelse begynte å gjelde, kan vedkommende uten hinder av søkerens eller patenthaverens rett fortsette utnyttelsen på tilsvarende måte. Bestemmelsen i § 74 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), endret ved lover 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 66 k.

Dersom Det europeiske patentverket bestemmer at en fristoversittelse med hensyn til en europeisk patentsøknad eller et europeisk patent ikke skal få virkning, gjelder dette også her i riket.

Har noen i god tro etter fristoversittelsen, men før Det europeiske patentverket har kunngjort at oversittelsen ikke får virkning, begynt å utnytte oppfinnelsen i nærings- eller driftsøyemed her i riket eller gjort vesentlige forberedelsestiltak til det, kan vedkommende uten hinder av patentet fortsette utnyttelsen på tilsvarende måte. Bestemmelsen i § 74 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 66 l.

Har noen i god tro i nærings- eller driftsøyemed her i riket i perioden mellom avgjørelse fra Klagenemnden i Det europeiske patentverket og kunngjøring av avgjørelse fra Den utvidete klagenemnden i Det europeiske patentverket begynt, eller gjort vesentlige forberedelsestiltak til, å utnytte en oppfinnelse som er gjenstand for en publisert europeisk patentsøknad eller et publisert europeisk patent, kan vedkommende uten hinder av patentsøkerens eller patenthaverens rett fortsette utnyttelsen på tilsvarende måte. Bestemmelsen i § 74 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415).

§ 66 m.

Dersom en europeisk patentsøknad som er innlevert til et nasjonalt patentverk blir ansett trukket tilbake som følge av at søknaden ikke er sendt til Det europeiske patentverket innen fastsatt frist, skal Patentstyret etter begjæring fra søkeren anse søknaden som en søknad om patent her i riket når:

a. begjæringen er fremsatt til den nasjonale myndighet som mottok søknaden innen tre måneder etter at søkeren ble gitt melding om at søknaden var ansett trukket tilbake, og
b. begjæringen er oversendt til Patentstyret innen 20 måneder fra søknadens inngivelsesdag eller, dersom prioritet er begjært, fra prioritetsdagen.

Dersom vilkårene i første ledd er oppfylt, skal Patentstyret ta søknaden under behandling når søkeren innen en frist fastsatt av Kongen betaler fastsatt gebyr og sender inn en oversettelse av søknaden til norsk eller engelsk, eller en kopi av søknaden dersom den er på engelsk. Oppfyller søknaden de formelle krav i den europeiske patentkonvensjonen, skal de tilsvarende krav i loven her anses oppfylt.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), endret ved lov 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408, se endringslovens II).

Kapittel 11. Forskjellige bestemmelser.

§ 67.

Meddelelser fra Patentstyret eller Klagenemnden til en søker, patenthaver, innsiger eller en som krever administrativ overprøving regnes alltid som avgitt når de er sendt til den adressen som vedkommende senest har oppgitt til Patentstyret eller Klagenemnden. Adressen innføres i patentregistret. Første punktum gjelder tilsvarende for meddelelser fra Konkurransetilsynet til patenthaveren i saker etter § 50 a.

Hvis den registrerte adressen viser seg å være feil, inntas meddelelsen eller et sammendrag i Norsk Patenttidende med opplysning om at dokumentet kan fås hos Patentstyret eller Klagenemnden.

Kan forkynnelse eller annen prosessuell meddelelse ikke skje ved den registrerte adressen, gjelder annet ledd tilsvarende for retten. Dokumentet anses i så fall som forkynt eller meddelt fire uker etter utgivelsen av Norsk Patenttidende.

Hvis søker eller patenthaver har oppnevnt en fullmektig til å representere seg i forhold som gjelder søknaden eller patentet, skal fullmektigens navn og adresse innføres i patentregistret. Det samme gjelder hvis en innsiger eller en som krever administrativ overprøving, har utpekt en fullmektig til å representere seg i forhold som gjelder innsigelsen eller kravet om overprøving.
Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 9 jan 1998 nr. 5, 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 68.

Kongen fastsetter de avgifter og gebyrer som er omhandlet i denne lov, samt de nærmere reglene om betaling av disse. Han kan bestemme at ett eller flere av de første avgiftsår skal være avgiftsfrie. Ved endring av årsavgiftene kan han bestemme at de nye avgifter også skal gjelde for tidligere meddelte patenter.

Kongen fastsetter også gebyrer for innføring i patentregisteret og i Patentstyrets særskilte register over europeiske patentsøknader og for utskrifter, kopier og attester som Patentstyret gir. Gebyrsatsene for utskrifter og kopier skal fastsettes slik at de samlete inntektene ikke blir større enn de faktiske omkostningene ved formidling av informasjonen, med tillegg av en rimelig fortjeneste.
Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1

juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 69.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om patentsøknader og innsigelser og behandlingen av dem, om begjæringer om patentbegrensning og behandlingen av dem, om patentregisteret og Patentstyrets særskilte register over europeiske patentsøknader, herunder om krav om anmerkninger i registrene og behandlingen av dem, om den tidende Patentstyret utgir, om språkkrav for søknader og andre dokumenter til Patentstyret og Klagenemnden og om saksbehandlingsspråk for Patentstyret og Klagenemnden, samt om gjennomføringen av loven her for øvrig. Journaler over innkomne patentsøknader er allment tilgjengelige i den utstrekning Kongen bestemmer.

Kongen kan bestemme at Patentstyret på begjæring av et annet lands myndighet kan gi denne opplysning om behandlingen av her inngitte patentsøknader, samt at nyhetsgransking av patentsøknader kan finne sted ved tilsvarende myndighet i annet land eller ved en internasjonal institusjon.

Kongen kan videre bestemme at søkere som har inngitt en tilsvarende patentsøknad i et annet land, innen en viss frist fra søknadens inngivelse her i riket, skal gi opplysning om det resultat av undersøkelsen av oppfinnelsens patenterbarhet som er meddelt ham av vedkommende lands patentmyndighet. Bestemmelse om slik opplysningsplikt kan dog ikke gis for så vidt gjelder patentsøknader som omhandlet i kapittel 3, som har vært gjenstand for internasjonal forberedende patentbarhetsprøving og hvor rapport om resultatet er innlevert til Patentstyret.
Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 35, 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 15 aug 2014 nr. 58 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1408), 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494).

§ 70.

Kongen kan, når det på grunn av krig eller krigsfare og dermed sammenhengende kriseforhold finnes nødvendig, bestemme at retten til en oppfinnelse skal avstås til staten eller til en annen som Kongen bestemmer. For den rett som således overtas, skal betales erstatning, som fastsettes ved skjønn styrt av tingretten dersom minnelig overenskomst ikke oppnås.

Er retten til en oppfinnelse ved bestemmelse i henhold til første ledd blitt

overtatt av en annen enn staten, og oppfyller vedkommende ikke den erstatningsplikt som påhviler ham, er staten etter krav fra den erstatningberettigede forpliktet til straks å betale erstatningen.
Endret ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 71.

Om oppfinnelser av betydning for rikets forsvar gjelder hva derom er bestemt i særskilt lov.

§ 72.

Dersom en patentsøker eller patenthaver har oversittet en frist fastsatt i eller i medhold av denne lov, og som følge av dette har lidt rettstap, skal saken likevel tas under behandling såfremt han godtgjør at fristoversittelsen var utilsiktet. Slik begjæring må fremsettes skriftlig til Patentstyret innen to måneder etter at den hindring som førte til fristoversittelse er opphørt, og senest ett år innen fristens utløp. Innen samme tid skal den unnlatte handlingen være foretatt. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses begjæringen som ikke innkommet.

Ved oversittelse av fristen etter § 6 første ledd skal prioriteten gjenopprettes hvis fristoversittelsen var utilsiktet, og søknaden det kreves prioritet for, krav om prioritet og begjæring om gjenoppretting inngis innen to måneder etter fristens utløp. Prioriteten kan likevel ikke gjenopprettes hvis begjæringen inngis etter at forberedelsene til å gjøre søknaden allment tilgjengelig er ferdigstilt. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses begjæringen som ikke innkommet.

Første ledd gjelder ikke frister som nevnt i § 27 tredje ledd, § 39 d tredje ledd, § 52 fjerde og femte ledd, § 52 e tredje ledd og § 53 annet ledd.

For internasjonale patentsøknader som videreføres i Norge får første jf. tredje ledd også anvendelse når det gjelder oversittelse av frister overfor mottakende myndighet, internasjonal nyhetsgranskingsmyndighet, myndighet for internasjonal forberedende patenterbarhetsprøving eller det internasjonale byrå. Den unnlatte handling foretas overfor Patentstyret. Kongen gir forskrift om gjenoppretting av prioritet for internasjonale søknader som videreføres i Norge, herunder om frister for å begjære slik gjenoppretting overfor Patentstyret, og om gebyr.
Tilføyd ved lov 8 juni 1979 nr. 35 (se dens II og III, tidligere § 72 ble § 76), endret ved lover 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 14 mars 2003 nr. 15 (ikr. 1 mai 2003 iflg. res. 4 apr 2003 nr. 417), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88)

som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798, se dens nr. 2).

§ 73.

Har søkeren i de tilfelle som er omhandlet i §§ 31 eller 38, sendt dokument, avgift eller gebyr med postoperatør, og sendingen ikke kommer frem til Patentstyret i rett tid, skal søknaden tas under behandling dersom handlingen blir foretatt innen to måneder fra søkeren innså eller burde ha innsett at fristen var overskredet, likevel senest innen ett år fra fristens utløp, og

1. postforbindelsene har vært avbrutt i løpet av de ti siste dager før fristens utløp på grunn av krig, revolusjon, urolighet, streik, naturkatastrofe, eller annen liknende årsak på det sted der avsenderen oppholder seg eller har sin virksomhet, og dokumentet, avgiften eller gebyret er sendt til Patentstyret innen fem dager fra postforbindelsene ble gjenopprettet, eller
2. dokumentet, avgiften eller gebyret ble sendt til Patentstyret ved rekommandert brev senest fem dager før utløpet av fristen. Er brevet ikke sendt som flypost, skal dette likevel bare gjelde dersom avsenderen har hatt grunn til å tro at brevet ville komme frem innen to dager fra avsendingsdagen, eller dersom sending som flypost ikke var mulig.

Vil søkeren kreve søknaden tatt under behandling etter første ledd, må han innen den frist som der er nevnt, fremsette skriftlig begjæring om det til Patentstyret.
Tilføyd ved lov 8 juni 1979 nr. 35, endret ved lover 24 mai 1985 nr. 30, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 9 jan 1998 nr. 5, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 74.

Er en patentsøknad som etter § 22 er tilgjengelig for enhver, henlagt eller avslått eller er et patent bortfalt, og får søkeren saken tatt under behandling på grunn av hva som foreskrives i § 72 eller § 73, skal Patentstyret utferdige

kunngjøring om det.

Har noen etter at søknaden er blitt rettskraftig avslått eller fristen for gjenopptakelse av den henlagte søknaden er utløpt eller etter at patentet er bortfalt, men før kunngjøring etter første ledd ble utferdiget, i god tro begynt å utnytte oppfinnelsen i nærings- eller driftsøyemed her i riket, kan han uten hinder av patentet fortsette utnyttelsen med bibehold av dennes alminnelige karakter. Slik utnyttelsesrett tilkommer under tilsvarende forutsetninger også den som har truffet vesentlige foranstaltninger for å utnytte oppfinnelsen i nærings- eller driftsøyemed her i riket.

Den i annet ledd omhandlede rett kan bare overgå til andre sammen med den virksomhet hvori den er oppstått, eller hvori utnyttelsen var ment å skulle skje.

Tilføyd ved lov 8 juni 1979 nr. 35, endret ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 75.

Patentstyrets sjef bestemmer hvem som skal avgjøre begjæringer i henhold til §§ 72 og 73. Avslag på slik begjæring, og på begjæring om gjenoppretting av prioritet etter § 28 annet ledd fjerde punktum, kan av patentsøkeren eller patenthaveren påklages til Klagenemnden. Om klagefrist m.m. og adgangen til å bringe avgjørelser truffet av Klagenemnden inn for domstolene gjelder § 27 tilsvarende.

Tilføyd ved lov 8 juni 1979 nr. 35, endret ved lover 24 mai 1985 nr. 30 (se dens III), 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 jan 1997 iflg. res. 20 des 1996 nr. 1153), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 76. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser.

1. Denne lov trer i kraft 1 januar 1968.[1] Med den begrensning som følger av pkt. 2-8 nedenfor, oppheves samtidig lov om patenter av 2 juli 1910 med senere endringer. For så vidt angår oppfinnelser vedrørende næringsmidler og legemidler, skal dog inntil Kongen annerledes bestemmer, patent ikke kunne meddeles på selve produktet, men bare på fremgangsmåten for dets fremstilling.[2]

2. Med de i det følgende angitte unntak finner denne lov også anvendelse på

patenter som er meddelt eller meddeles i henhold til den hittil gjeldende lovgivning.
– – –
Endret ved lov 8 juni 1979 nr. 35 (tidligere § 72).
1 Se res. 24 juni 1983 nr. 1131 om Jan Mayen.
2 Iflg. res. 13 okt 1989 nr. 1043 kan med virkning fra 1 jan 1992 patent på næringsmidler og legemidler gis på selve produktet, for så vidt gjelder søknader som er innlevert etter nevnte dato.

§ 77.

Fra denne lovs ikrafttredelse gjøres følgende endringer i – – –.
Endret ved lov 8 juni 1979 nr. 35 (tidligere § 73).

Forordninger[1]

Nedenfor gjengis forordningene nr. 469/2009 og nr. 1610/96 (jfr. patentlovens §§ 62 a og 62 b), førstnevnte i uoffisiell norsk oversettelse hentet fra Prop. 127 LS (2016–2017) og sistnevnte med EØS-tilpasninger foretatt av Justisdepartementet. Noter markert med notetall og * er Justisdepartementets noter til forordning nr. 1610/96 ved gjengivelsen i Ot.prp.nr.30 (1997–1998) s. 6-10. Sammen med frd. 469/2009 er det gjengitt utdrag fra uoffisiell norsk oversettelse av EØS-komiteens beslutning nr. 92/2017 med overgangsregler knyttet til ikrafttredelsen i EØS EFTA-statene.
1 Overskrift tilføyd av Lovdata.

EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 6 (europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 469/2009 av 6. mai 2009 om det supplerende beskyttelsessertifikatet for legemidler)

[Europaparlamentet og Rådet for den europeiske union har –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 95,
under henvisning til forslag fra Kommisjonen,
under henvisning til uttalelse fra Den europeiske økonomiske og sosiale komité,[1] etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 251[2] og
ut fra følgende betraktninger:

1. Rådsforordning (EØF) nr. 1768/92 av 18. juni 1992 om innføring av et

supplerende beskyttelsessertifikat for legemidler[3] er blitt betydelig endret flere ganger.[4] Av klarhetshensyn og av praktiske årsaker bør nevnte forordning kodifiseres.

2. Forskningen på det farmasøytiske området bidrar på avgjørende måte til en fortsatt forbedring av folkehelsen.
3. Legemidler, særlig legemidler som er et resultat av langvarig forskning med store omkostninger, vil i framtiden bli utviklet i Fellesskapet[5] og i Europa bare dersom de omfattes av gunstige regler som sikrer tilstrekkelig beskyttelse til å fremme slik forskning.
4. Den tiden det tar fra en patentsøknad for et nytt legemiddel blir inngitt og til det foreligger en markedsføringstillatelse, reduserer på det nåværende tidspunkt den effektive beskyttelsen patentet gir til et tidsrom som ikke er tilstrekkelig til å avskrive forskningsinvesteringene.
5. Denne situasjonen fører til en beskyttelse som ikke er tilstrekkelig, og som er til skade for den farmasøytiske forskningen.
6. Det foreligger en risiko for at forskningssentrene i medlemsstatene[6] flyttes til andre stater som tilbyr bedre beskyttelse.
7. Det bør fastsettes en ensartet løsning på fellesskapsplan[7] for å hindre at en uensartet utvikling av nasjonal lovgivning fører til ytterligere forskjeller som kan hindre den frie bevegelighet for legemidler i Fellesskapet[5] og dermed direkte påvirke det indre markeds funksjon.
8. Det er derfor nødvendig å fastsette bestemmelser for et supplerende beskyttelsessertifikat for legemidler som har markedsføringstillatelse, og som kan utstedes til innehaveren av et nasjonalt eller europeisk patent på samme vilkår i alle medlemsstater.[8] En forordning er derfor det mest hensiktsmessige rettslige instrumentet.
9. Sertifikatets gyldighetstid bør fastsettes slik at den gir tilstrekkelig effektiv beskyttelse. For dette formål bør innehaveren av både et patent og et sertifikat kunne dra nytte av en beskyttelsestid på i alt høyst 15 år regnet fra tidspunktet for den første markedsføringstillatelsen for det aktuelle legemiddelet i Fellesskapet.[5]
10. [9] Ikke desto mindre bør det tas hensyn til alle berørte interesser, herunder folkehelsen, som gjør seg gjeldende innen en sektor som er så kompleks og følsom som den farmasøytiske. Av denne grunn kan sertifikatet ikke utstedes for et tidsrom på over fem år. Beskyttelsen det gir bør i tillegg være strengt begrenset til det produktet som er

tillatt markedsført som legemiddel.

11. En passende avgrensning av sertifikatets gyldighetstid bør fastsettes i de særlige tilfellene der et patents gyldighetstid allerede er forlenget i henhold til nasjonal lovgivning –

1 EUT C 77 av 31.3.2009, s. 42.
2 Uttalelse fra Europaparlamentet av 21. oktober 2008 (ennå ikke offentliggjort i EUT) og rådsbeslutning av 6. april 2009.
3 EFT L 182 av 2.7.1992, s. 1.
4 Se vedlegg I.
5 «Fellesskapet» må her forstås som «EØS».
6 «Medlemsstatene» må her forstås som «EØS-statene».
7 «Felleskapsplan» må her forståd som «EØSplan».
8 «Alle medlemsstater» må her forstås som «alle EØS-stater».
9 Se frd. 1610/96 betraktning 17.
VEDTATT DENNE FORORDNING:

Artikkel 1. Definisjoner

I denne forordning menes med:

a. «legemiddel» ethvert stoff eller enhver sammensetning av stoffer som presenteres som et middel til å behandle eller forebygge sykdom hos mennesker eller dyr, samt ethvert stoff eller enhver sammensetning av stoffer som kan tilføres mennesker eller dyr med sikte på å stille en medisinsk diagnose eller å gjenopprette, korrigere eller endre legemsfunksjoner hos mennesker eller dyr,
b. «produkt» det virksomme stoffet eller sammensetningen av virksomme stoffer i et legemiddel,
c. «basispatent» et patent som beskytter et produkt som sådan, en prosedyre for å framstille et produkt eller en anvendelse av et produkt, og som innehaveren har utpekt med henblikk på rutinen for utstedelse av et sertifikat,
d. «sertifikat» det supplerende beskyttelsessertifikatet,
e. «søknad om forlengelse av gyldighetstiden» en søknad om å forlenge sertifikatets gyldighetstid i henhold til artikkel 13 nr. 3 i denne forordning og artikkel 36 i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1901/2006 av 12. desember 2006 om legemidler til barn.[1]

1 EUT L 378 av 27.12.2006, s. 1

Artikkel 2. Virkeområde

For ethvert produkt som er patentbeskyttet på en medlemsstats territorium,[1] og som før det markedsføres som legemiddel er underlagt administrativ tillatelse i henhold til europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/83/EF av 6. november 2001 om innføring av et fellesskapsregelverk for legemidler for mennesker[2] eller europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/82/EF av 6. november 2001 om innføring av et fellesskapsregelverk for veterinærpreparater,[3] kan det utstedes et sertifikat på vilkårene fastsatt i denne forordning.
1 «Medlemsstaters territorium» må her forstås som «EØS-stats territorium».
2 EFT L 311 av 28.11.2001, s. 67.
3 EFT L 311 av 28.11.2001, s. 67.

Artikkel 3. Vilkår for utstedelse av sertifikat[1]

Et sertifikat skal utstedes dersom følgende vilkår er oppfylt på søknadsdatoen i den medlemsstaten[2] der søknaden nevnt i artikkel 7 inngis:

a. produktet er beskyttet av et basispatent som er i kraft,
b. en gyldig tillatelse til å markedsføre produktet som legemiddel, er utstedt i samsvar med direktiv 2001/83/EF eller eventuelt direktiv 2001/82/EF,
c. det er ikke tidligere utstedt et sertifikat for produktet,
d. tillatelsen omtalt i bokstav b) er den første tillatelsen til å markedsføre produktet som legemiddel.

1 Se frd. 1610/96 betraktning 17.
2 «Medlemsstaten» må her forstås som «EØS-staten».

Artikkel 4. Beskyttelsens gjenstand[1]

Den beskyttelsen som sertifikatet gir, er ikke mer vidtgående enn den beskyttelse basispatentet gir, og den omfatter bare det produkt som dekkes av markedsføringstillatelsen for det tilsvarende legemiddelet, samt enhver anvendelse av produktet som legemiddel som det er gitt tillatelse til før sertifikatet utløper.
1 Se frd. 1610/96 betraktning 17.

Artikkel 5. Sertifikatets rettsvirkninger

Med forbehold for artikkel 4 skal sertifikatet medføre de samme rettigheter, begrensninger og forpliktelser som dem som knytter seg til basispatentet.[1]
1 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 3 og §§ 56 a til 59 b.

Artikkel 6. Rett til sertifikatet

Retten til sertifikatet tilkommer innehaveren av basispatentet eller vedkommendes rettsetterfølger.

Artikkel 7. Søknad om sertifikat[1]

1. Søknaden om sertifikat skal være inngitt innen en frist på seks måneder regnet fra datoen da tillatelsen til å markedsføre produktet som legemiddel, nevnt i artikkel 3 bokstav b), ble utstedt.
2. Uten hensyn til nr. 1 skal en søknad om sertifikat inngis innen en frist på seks måneder regnet fra datoen da basispatentet ble meddelt dersom markedsføringstillatelsen foreligger før basispatentet er meddelt.
3. Søknaden om forlengelse av gyldighetstiden kan inngis samtidig med søknaden om et sertifikat eller når søknaden om sertifikat er under behandling og de relevante kravene i henholdsvis artikkel 8 nr. 1 bokstav d) eller artikkel 8 nr. 2 er oppfylt.
4. Søknaden om forlengelse av gyldighetstiden til et allerede utstedt sertifikat skal inngis senest to år før sertifikatet utløper.
5. I fem år etter ikrafttredelsen av forordning (EF) nr. 1901/2006, uten hensyn til nr. 4, skal søknaden om en forlengelse av gyldighetstiden til et sertifikat som allerede er utstedt, inngis senest seks måneder før sertifikatet utløper.
1 Se overgangsregler i EØS-avtalens vedlegg XVII nr. 6, a, jf. EØS-komiteens beslutning 92/2017 art. 2 (2), a.

Artikkel 8. Innholdet i søknaden om sertifikat[1]

1. En søknad om sertifikat skal inneholde:

a. en anmodning om utstedelse av et sertifikat, som særlig angir:
   i. søkerens navn og adresse,

ii. dersom det er utpekt en fullmektig, vedkommendes navn og adresse,
iii. basispatentets nummer og oppfinnelsens benevnelse,
iv. nummer på og dato for den første tillatelsen til å markedsføre produktet, nevnt i artikkel 3 bokstav b), og dersom dette ikke er den første tillatelsen til å markedsføre produktet i Fellesskapet,[2] nummer på og dato for den første tillatelsen,

b. en kopi av markedsføringstillatelsen nevnt i artikkel 3 bokstav b), der produktet identifiseres, og som særlig inneholder nummer på og dato for tillatelsen samt et sammendrag av produktets egenskaper i samsvar med artikkel 11 i direktiv 2001/83/EF eller artikkel 14 i direktiv 2001/82/EF,
c. dersom tillatelsen nevnt i bokstav b) ikke er den første tillatelsen til å markedsføre produktet som legemiddel i Fellesskapet,[2] informasjon om identiteten til produktet som har fått slik tillatelse, og den lovbestemmelsen som gir hjemmel for tillatelsen, samt en kopi av kunngjøringen av denne tillatelsen i offisiell publikasjon,
d. dersom søknaden om sertifikat omfatter en anmodning om forlengelse av gyldighetstiden:
i. en kopi av erklæringen som bekrefter overholdelse av en godkjent, gjennomført utviklingsplan for legemidler til barn, som nevnt i artikkel 36 nr. 1 i forordning (EF) nr. 1901/2006,
ii. om nødvendig, i tillegg til en kopi av tillatelsen til å markedsføre produktet, som nevnt i bokstav b), dokumentasjon på besittelse av tillatelser til å markedsføre produktet i alle øvrige medlemsstater,[3] som nevnt i artikkel 36 nr. 3 i forordning (EF) nr. 1901/2006.

2. Dersom en søknad om sertifikat er under behandling, skal søknad om forlengelse av gyldighetstiden i samsvar med artikkel 7 nr. 3 inneholde opplysningene nevnt i nr. 1 bokstav d) i denne artikkel samt en henvisning til den allerede inngitte søknaden om sertifikat.
3. Søknaden om forlengelse av gyldighetstiden til et allerede utstedt sertifikat skal inneholde opplysningene nevnt i nr. 1 bokstav d) samt en kopi av det utstedte sertifikatet.
4. Medlemsstatene[4] kan fastsette at det skal betales et gebyr ved søknad om sertifikat og ved søknad om forlengelse av gyldighetstiden til et sertifikat.
1 Se frd. 1610/96 betraktning 17.

2 «Fellesskapet» må her forstås som «EØS».
3 «Medlemsstater» må her forstås som «EØS-stater».
4 «Medlemsstatene» må her forstås som «EØS-statene».

Artikkel 9. Inngivelse av søknad om sertifikat

1. Søknaden om sertifikat skal inngis til vedkommende myndighet for industriell eiendomsrett i medlemsstaten[1] som meddelte basispatentet,[2] eller i medlemsstaten det er meddelt på vegne av, og der tillatelsen nevnt i artikkel 3 bokstav b) til å markedsføre produktet ble utstedt, med mindre medlemsstaten utpeker en annen myndighet for dette formål.
Søknaden om forlengelse av gyldighetstiden til et sertifikat skal inngis til vedkommende myndighet i den aktuelle medlemsstaten.
2. Meddelelse om søknad om sertifikat skal kunngjøres av myndigheten nevnt i nr. 1. Meddelelsen skal minst inneholde følgende opplysninger:

a. søkerens navn og adresse,
b. basispatentets nummer,
c. oppfinnelsens benevnelse,
d. nummer på og dato for markedsføringstillatelsen nevnt i artikkel 3 bokstav b) samt produktet som identifiseres i tillatelsen,
e. om nødvendig nummer på og dato for den første tillatelsen til å markedsføre produktet i Fellesskapet,[3]
f. dersom det er relevant, en opplysning om at søknaden omfatter en søknad om forlengelse av gyldighetstiden.

3. Nr. 2 får anvendelse på meddelelsen om søknaden om forlengelse av gyldighetstiden til et allerede utstedt sertifikat, eller når en søknad om et sertifikat er under behandling. Meddelelsen skal i tillegg inneholde en angivelse av søknaden om forlengelse av gyldighetstiden til sertifikatet.
1 «Medlemsstaten» må her forstås som «EØS-staten».
2 I Norge patenststyret, jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 7, § 62 a (2).
3 «Fellesskapet» må her forstås som «EØS».

Artikkel 10. Utstedelse av sertifikat eller avslag på søknad om sertifikat

1. Dersom søknaden om sertifikat og produktet den vedrører oppfyller vilkårene fastsatt i denne forordning, skal myndigheten nevnt i artikkel 9 nr. 1 utstede sertifikatet.

2. Med forbehold for nr. 3 skal myndigheten nevnt i artikkel 9 nr. 1 avslå søknaden om sertifikat dersom søknaden eller produktet den vedrører, ikke oppfyller vilkårene fastsatt i denne forordning.[1]
3. Dersom søknaden om sertifikat ikke oppfyller vilkårene fastsatt i artikkel 8, skal myndigheten nevnt i artikkel 9 nr. 1 oppfordre søkeren til å foreta rettelser av anmerkede mangler eller betale gebyret innen en fastsatt frist.
4. Dersom manglene ikke er rettet opp eller gebyret ikke er betalt i henhold til nr. 3 innen den fastsatte fristen, skal myndigheten avslå søknaden.
5. Medlemsstatene[2] kan fastsette at myndigheten nevnt i artikkel 9 nr. 1 skal utstede sertifikater uten å undersøke om vilkårene fastsatt i artikkel 3 bokstav c) og d) er oppfylt.
6. Nr. 1-4 får tilsvarende anvendelse på søknaden om forlengelse av gyldighetstiden.
1 Jf. art. 3 og 8.
2 «Medlemsstatene» må her forstås som «EØS-statene».

Artikkel 11. Kunngjøring

1. Meddelelse om utstedelse av sertifikat skal kunngjøres av myndigheten nevnt i artikkel 9 nr. 1. Meddelelsen skal inneholde minst følgende opplysninger:

a. navn og adresse til innehaveren av sertifikatet,
b. basispatentets nummer,
c. oppfinnelsens benevnelse,
d. nummer på og dato for markedsføringstillatelsen nevnt i artikkel 3 bokstav b) samt produktet som identifiseres i tillatelsen,
e. om nødvendig nummer på og dato for den første tillatelsen til å markedsføre produktet i Fellesskapet,[1]
f. sertifikatets gyldighetstid.[2]

2. Meddelelse om avslag på søknaden om sertifikat skal kunngjøres av myndigheten nevnt i artikkel 9 nr. 1. Meddelelsen skal inneholde minst de opplysningene som er nevnt i artikkel 9 nr. 2.
3. Nr. 1 og 2 får anvendelse på meddelelsen om at det er utstedt en forlengelse av gyldighetstiden til et sertifikat, eller om at søknaden om forlengelse er avslått.
1 «Fellesskapet» må her forstås som «EØS».
2 Jf. art. 13.

Artikkel 12. Årsavgifter

Medlemsstatene[1] kan fastsette at det betales årsavgifter for sertifikatet.
1 «Medlemsstatene» må her forstås som «EØS-statene».

Artikkel 13. Sertifikatets gyldighetstid

1. Sertifikatet skal få virkning ved utløpet av basispatentets lovhjemlede gyldighetstid, og skal være gyldig i et tidsrom som tilsvarer tidsrommet mellom datoen da søknaden om basispatent ble inngitt og datoen da den første tillatelsen til å markedsføre produktet i Fellesskapet[1] forelå, redusert med et tidsrom på fem år.
2. Uten hensyn til nr. 1 kan sertifikatets gyldighetstid ikke overstige fem år regnet fra datoen da sertifikatet får virkning.
3. Tidsrommene fastsatt i nr. 1 og 2 forlenges med seks måneder i tilfeller der artikkel 36 i forordning (EF) nr. 1901/2006 får anvendelse. I så fall kan varigheten på tidsrommet som er fastsatt i nr. 1 i denne artikkel, forlenges bare én gang.
4. Dersom det utstedes et sertifikat for et produkt som er beskyttet av et patent som fikk sin gyldighetstid forlenget før 2. januar 1993, eller som det ble søkt om slik forlengelse for etter nasjonal lovgivning, skal dette sertifikatets gyldighetstid reduseres med det antall år som patentets gyldighetstid overstiger 20 år.
1 «Fellesskapet» må her forstås som «EØS».

Artikkel 14. Sertifikatets bortfall

Sertifikatet skal bortfalle

a. ved utløpet av tidsrommet fastsatt i artikkel 13,
b. dersom innehaveren av sertifikatet gir avkall på det,
c. dersom årsavgiften fastsatt i samsvar med artikkel 12 ikke blir betalt innen fristen,
d. dersom og så lenge produktet som omfattes av sertifikatet, ikke lenger kan markedsføres som følge av at den eller de aktuelle markedsføringstillatelsene er tilbakekalt i samsvar med direktiv 2001/83/EF eller direktiv 2001/82/EF. Myndigheten nevnt i artikkel 9 nr. 1 i denne forordning kan enten på eget initiativ eller etter anmodning fra tredjepart treffe beslutning om sertifikatets bortfall.

Artikkel 15. Sertifikatets ugyldighet

1. Sertifikatet er ugyldig dersom

a. det er utstedt i strid med bestemmelsene i artikkel 3,
b. basispatentet bortfaller før dets lovhjemlede gyldighetstid utløper,[1]
c. basispatentet kjennes ugyldig[2] eller begrenses på en slik måte at produktet som sertifikatet ble utstedt for, ikke lenger er beskyttet av basispatentets krav,[3] eller dersom det etter at basispatentet er bortfalt, foreligger ugyldighetsgrunner som ville ha berettiget en slik ugyldighetskjennelse eller begrensning.

2. Med henblikk på å få sertifikatet kjent ugyldig kan enhver person inngi en anmodning til eller ta rettslige skritt ved den instansen som i henhold til nasjonal lovgivning er kompetent til å kjenne det tilsvarende basispatentet ugyldig.[4]
1 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 51, § 54.
2 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 52, § 52 b.
3 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 39 a.
4 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 52 b, § 63.

Artikkel 16. Oppheving av en forlengelse av gyldighetstiden

1. Forlengelsen av gyldighetstiden kan oppheves dersom den er utstedt i strid med bestemmelsene i artikkel 36 i forordning (EF) nr. 1901/2006.
2. Enhver kan inngi en anmodning om oppheving av en forlengelse av gyldighetstiden til den instansen som i henhold til nasjonal lovgivning er kompetent til å kjenne det tilsvarende basispatentet ugyldig.[1]
1 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 52 b, § 63.

Artikkel 17. Kunngjøring av bortfall eller ugyldighet

1. Dersom sertifikatet bortfaller i henhold til artikkel 14 bokstav b), c) eller d), eller dersom det er ugyldig i henhold til artikkel 15, skal myndigheten nevnt i artikkel 9 nr. 1 kunngjøre en meddelelse om dette.
2. Dersom forlengelsen av gyldighetstiden oppheves i henhold til artikkel 16, skal myndigheten nevnt i artikkel 9 nr. 1 kunngjøre en meddelelse om dette.

Artikkel 18. Klageadgang[1]

Beslutningene som myndigheten nevnt i artikkel 9 nr. 1 eller instansene nevnt i artikkel 15 nr. 2 og 16 nr. 2 har truffet i henhold til denne forordning, kan påklages etter reglene som er fastsatt i nasjonal lovgivning når det gjelder tilsvarende beslutninger truffet om nasjonale patenter.[2]
1 Se frd. 1610/96 betraktning 17.
2 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 §§ 26, 27 og 52 e.

Artikkel 19. Saksbehandling

1. I mangel av bestemmelser om saksbehandling i denne forordning skal de bestemmelser om saksbehandling som etter nasjonal lovgivning får anvendelse på det tilsvarende basispatentet, få anvendelse på sertifikatet, med mindre det i den nasjonale lovgivningen er fastsatt særlige bestemmelser om saksbehandling for sertifikater.[1]
2. Uten hensyn til nr. 1 kan det ikke nedlegges innsigelse mot et utstedt sertifikat.
1 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 62 a.

Artikkel 20. Ytterligere bestemmelser i forbindelse med utvidelsen av Fellesskapet[1]

Med forbehold for de øvrige bestemmelsene i denne forordning får følgende bestemmelser anvendelse:

a. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent og for hvilket den første tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt etter 1. januar 2000, kan det utstedes et sertifikat i Bulgaria, forutsatt at søknaden om sertifikat ble inngitt senest seks måneder etter 1. januar 2007,
b. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent i Den tsjekkiske republikk og for hvilket den første tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt
    i. i Den tsjekkiske republikk etter 10. november 1999, kan det utstedes et sertifikat, forutsatt at søknaden om sertifikat ble inngitt senest seks måneder etter datoen da den første tillatelsen til å markedsføre produktet ble gitt,

ii. i Fellesskapet[1] tidligst seks måneder før 1. mai 2004, kan det utstedes et sertifikat, forutsatt at søknaden om sertifikat ble inngitt senest seks måneder etter datoen da den første tillatelsen til å markedsføre produktet ble gitt,

c. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent og for hvilket tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt i Estland før 1. mai 2004, kan det utstedes et sertifikat, forutsatt at søknaden om sertifikat ble inngitt senest seks måneder etter datoen da den første tillatelsen til å markedsføre produktet ble gitt, eller, når det gjelder patentene som ble meddelt før 1. januar 2000, i løpet av de seks månedene som er fastsatt i den estiske patentloven av oktober 2009,

d. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent og for hvilket tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt i Kypros før 1. mai 2004, kan det utstedes et sertifikat, forutsatt at søknaden om sertifikat ble inngitt senest seks måneder etter datoen da den første tillatelsen til å markedsføre produktet ble gitt. Uten hensyn til ovennevnte og dersom tillatelsen til å markedsføre produktet ble gitt før basispatentet ble utstedt, skal søknaden om sertifikat inngis senest seks måneder etter datoen da patentet ble meddelt,

e. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent og for hvilket tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt i Latvia før 1. mai 2004, kan det utstedes et sertifikat. Dersom tidsrommet fastsatt i artikkel 7 nr. 1 er utløpt, skal det gis mulighet til å søke om sertifikat i et tidsrom på seks måneder som innledes senest 1. mai 2004,

f. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent og for hvilket det er inngitt søknad om etter 1. februar 1994, og for hvilket tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt i Litauen første gang før 1. mai 2004, kan det utstedes et sertifikat, forutsatt at søknaden om sertifikat ble inngitt senest seks måneder etter 1. mai 2004,

g. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent og for hvilket tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt første gang etter 1. januar 2000, kan det utstedes et sertifikat i Ungarn, forutsatt at søknaden om sertifikat ble inngitt senest seks måneder etter 1. mai 2004,

h. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent og for hvilket tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt i Malta før 1. mai 2004, kan det utstedes et sertifikat. Dersom

tidsrommet fastsatt i artikkel 7 nr. 1 er utløpt, skal det gis mulighet til å søke om sertifikat i et tidsrom på seks måneder fra senest 1. mai 2004,

i. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent og for hvilket den første tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt etter 1. januar 2000, kan det utstedes et sertifikat i Polen, forutsatt at søknaden om sertifikat ble inngitt i løpet av et tidsrom på seks måneder fra senest 1. mai 2004,

j. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent og for hvilket den første tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt etter 1. januar 2000, kan det utstedes et sertifikat i Romania. Dersom tidsrommet fastsatt i artikkel 7 nr. 1 er utløpt, skal det gis mulighet til å søke om sertifikat i et tidsrom på seks måneder fra senest 1. januar 2007,

k. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent og for hvilket den første tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt i Slovenia før 1. mai 2004, kan det utstedes et sertifikat, forutsatt at søknaden om sertifikat ble inngitt senest seks måneder etter 1. mai 2004, herunder de tilfellene der tidsrommet fastsatt i artikkel 7 nr. 1 er utløpt,

l. for ethvert legemiddel som er beskyttet av et gyldig basispatent og for hvilket den første tillatelsen til å markedsføre det som legemiddel ble gitt i Slovakia etter 1. januar 2000, kan det utstedes et sertifikat, forutsatt at søknaden om sertifikat ble inngitt senest seks måneder etter datoen da den første tillatelsen til å markedsføre produktet ble gitt, eller senest seks måneder etter 1. juli 2002, dersom tillatelsen til å markedsføre produktet ble gitt før den datoen.

1 «Fellesskapet» må her forstås som «EØS».

Artikkel 21. Overgangsbestemmelser[1]

1. Denne forordning får ikke anvendelse på sertifikater utstedt i samsvar med en medlemsstats[2] nasjonale lovgivning før 2. januar 1993 eller på søknader om sertifikat som er inngitt i samsvar med nevnte lovgivning før 2. juli 1992.
Når det gjelder Østerrike, Finland og Sverige, får denne forordning ikke anvendelse på sertifikater utstedt i samsvar med deres nasjonale lovgivning før 1. januar 1995.
2. Denne forordning får anvendelse på supplerende beskyttelsessertifikater som er utstedt i samsvar med den nasjonale lovgivningen i Den tsjekkiske

republikk, Estland, Kypros, Latvia, Litauen, Malta, Polen, Slovenia og Slovakia før 1. mai 2004 og den nasjonale lovgivningen i Romania før 1. januar 2007.
1 Se overgangsregler i EØS-avtalens vedlegg XVII nr. 6, b, jf. EØS-komiteens beslutning 92/2017 art. 2 (2), b.
2 «Medlemsstats» må her forstås som «EØS-stats».

Artikkel 22. Oppheving

Forordning (EØF) nr. 1768/92, som endret ved rettsaktene oppført i vedlegg I, oppheves.

Henvisninger til den opphevede forordningen skal forstås som henvisninger til denne forordning, og leses som angitt i sammenligningstabellen i vedlegg II.

Artikkel 23. Ikrafttredelse

Denne forordning trer i kraft den 20. dag etter at den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende*.

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Utferdiget i Strasbourg, 6. mai 2009.

Utdrag fra EØS-komiteens beslutning nr. 92/2017 av 5. mai 2017, i uoffisiell norsk oversettelse hentet fra Prop. 127 LS (2016–2017):

Artikkel 2
I EØS-avtalens vedlegg XVII skal teksten i nr. 6 (rådsforordning (EØF) nr. 1768/92) lyde:
«**32009 R 0469**: Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 469/2009 av 6. mai 2009 om det supplerende beskyttelsessertifikatet for legemidler (kodifisert utgave) (EUT L 152 av 16.6.2009, s. 1).

Forordningens bestemmelser skal for denne avtales formål gjelde med følgende tilpasning:

a. I artikkel 7 skal nye nr. 6 og 7 lyde:
   6. Nr. 5 får ikke anvendelse for EFTA-statene.
   7. I fem år etter ikrafttredelsen av forordning (EF) nr. 1901/2006 i den berørte EFTA-staten innleveres, uten

hensyn til nr. 4, søknader om forlengelse av gyldighetstiden til et sertifikat som tidligere er utstedt, inngis senest seks måneder før sertifikatet utløper.»

b. I artikkel 21 skal nye nr. 3-5 lyde:

3. En søknad om forlengelse av gyldighetsperioden til et sertifikat kan bare innvilges i en EFTA-stat dersom sertifikatet utløper mindre enn seks måneder før ikrafttredelsen av forordning (EF) nr. 1901/2006 i vedkommende EFTA-stat. I tilfeller der sertifikatet utløper før ikrafttredelsen av forordning (EF) nr. 1901/2006 i vedkommende EFTA-stat, får forlengelsen bare virkning i tidsrommet etter både nevnte ikrafttredelse i vedkommende EFTA-stat og den dag søknaden om forlengelse ble offentliggjort. Artikkel 13 nr. 3 skal imidlertid gjelde ved beregning av forlengelsens varighet.

4. Uten hensyn til artikkel 7 nr. 7, i tilfeller der et sertifikat utløper tidligere enn sju måneder etter ikrafttredelsen av forordning (EF) nr. 1901/2006 i vedkommende EFTA-stat, skal søknaden om forlengelse av gyldighetstiden til et sertifikat innleveres senest en måned etter nevnte ikrafttredelse i vedkommende EFTA-stat. I slike tilfeller får forlengelsen bare virkning i tidsrommet etter den dag søknaden om forlengelse ble offentliggjort. Artikkel 13 nr. 3 skal imidlertid gjelde ved beregning av forlengelsens varighet.

5. En søknad om forlengelse av gyldighetstiden til et sertifikat innlevert i samsvar med nr. 3 og 4 skal ikke være til hinder for at en tredjepart som i god tro har utnyttet oppfinnelsen kommersielt, eller gjort seriøse forberedelser til slik utnyttelse i tidsrommet mellom sertifikatets utløp og offentliggjøringen av søknaden om forlengelse av sertifikatets gyldighetstid, fortsatt kan utnytte oppfinnelsen.»

c. Som følge av patentunionen mellom Liechtenstein og Sveits skal Liechtenstein ikke utstede supplerende beskyttelsessertifikater for legemidler i henhold til denne forordning.»

EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 6a (europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1610/96 av 23. juli 1996 om innføring av et supplerende beskyttelsessertifikat for plantefarmasøytiske produkter)

[EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 100 A,
under henvisning til forslag fra Kommisjonen,
under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité,
etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 189 B og
ut fra følgende betraktninger:

1. Forskning i plantefarmasøytiske produkter bidrar til en fortsatt forbedring av produksjon og forsyning i rikelige mengder av næringsmidler av god kvalitet til overkommelige priser.
2. Forskning på det plantefarmasøytiske området bidrar til en fortsatt forbedring av planteproduksjonen.
3. Plantefarmasøytiske produkter, særlig de som er resultat av langvarig forskning med store omkostninger, vil i framtiden kunne utvikles i Fellesskapet og i Europa dersom de omfattes av en gunstig lovgivning som sikrer tilstrekkelig beskyttelse til å fremme slik forskning.
4. På grunn av den plantefarmasøytiske sektors særegne karakter er det en forutsetning for konkurranseevnen på området at nyskapning gis en beskyttelse som tilsvarer den legemidler omfattes av i henhold til rådsforordning (EØF) nr. 1768/92 av 18. juni 1992 om innføring av et supplerende beskyttelsessertifikat for legemidler.
5. Den tid som går fra en patentsøknad for et nytt plantefarmasøytisk produkt blir inngitt, til tillatelsen til å markedsføre produktet foreligger, reduserer på det nåværende tidspunkt den effektive beskyttelsen patentet gir til et tidsrom som ikke er tilstrekkelig til å avskrive forskningsinvesteringene og til å skaffe de nødvendige ressurser for å opprettholde forskning på et høyt nivå.
6. Disse omstendighetene fører til en beskyttelse som ikke er tilstrekkelig, og som er til skade for den plantefarmasøytiske forskningen og for sektorens konkurranseevne.
7. Et av de viktigste formålene med det supplerende beskyttelsessertifikat er å sikre europeisk industri de samme konkurransevilkår som tilsvarende nordamerikansk og japansk industri.
8. I sin resolusjon av 1. februar 1993 om et fellesskapsprogram for politikk og tiltak på området miljø og bærekraftig utvikling godtok

Rådet den generelle tilnærmingsmåte og strategi i programmet framlagt av Kommisjonen, der den gjensidige avhengigheten mellom økonomisk vekst og miljøkvalitet ble understreket. Det er derfor en forutsetning for en styrking av miljøvernet at industriens økonomiske konkurranseevne opprettholdes. Utstedelse av et supplerende beskyttelsessertifikat kan dermed anses som et positivt tiltak til fordel for miljøvern.

9. Det bør fastsettes en ensartet løsning på fellesskapsplan for å forhindre at en uensartet utvikling av de nasjonale lovgivninger fører til nye ulikheter som vil kunne hindre den frie bevegelighet for plantefarmasøytiske produkter i Fellesskapet og dermed direkte påvirke det indre markeds virkemåte. Dette er i samsvar med nærhetsprinsippet som definert i traktatens artikkel 3 B.
10. For plantefarmasøytiske produkter som er tillatt markedsført, er det derfor nødvendig å innføre et supplerende beskyttelsessertifikat som kan utstedes til innehaveren av et nasjonalt eller europeisk patent på samme vilkår i alle medlemsstater. En forordning er derfor det mest hensiktsmessige rettslige virkemiddel.
11. Gyldighetstiden for sertifikatet må fastsettes slik at den gir tilstrekkelig og effektiv beskyttelse. Med hensyn til dette bør innehaveren av både et patent og et sertifikat kunne dra nytte av en beskyttelsestid på i alt høyst 15 år regnet fra det tidspunkt vedkommende plantefarmasøytiske produkt første gang tillates markedsført i Fellesskapet.
12. Ikke desto mindre bør det tas hensyn til alle interesser som gjør seg gjeldende innen en sektor som er så kompleks og følsom som den plantefarmasøytiske. Av denne grunn kan ikke sertifikatet utstedes for et tidsrom på over fem år.
13. Sertifikatet medfører de samme rettigheter som dem som knytter seg til basispatentet. Dersom basispatentet omfatter et aktivt stoff og dets ulike derivater (salter og estere), gir sertifikatet samme beskyttelse.
14. Utstedelse av sertifikat for et produkt som består av et aktivt stoff, er ikke til hinder for at det kan utstedes andre sertifikater for derivater (salter og estere) av stoffet, forutsatt at derivatene omfattes av patenter som er meddelt særskilt for dem.
15. Fastsettelsen av overgangsordningen bør også være preget av en rimelig balanse. Ordningen skal gi Fellesskapets plantefarmasøytiske industri anledning til delvis å kompensere for den forsinkelse som er oppstått i forhold til dens viktigste konkurrenter, samtidig som det skal påses at ordningen ikke er til hinder for gjennomføringen av

andre rettmessige mål knyttet til den politikk på landbruks- og miljøvernområdet som føres både på nasjonalt plan og på fellesskapsplan.

16. Målet om å sikre nyskapning på det plantefarmasøytiske området tilstrekkelig beskyttelse samtidig som det indre marked for plantefarmasøytiske produkter virker tilfredsstillende, kan bare virkeliggjøres gjennom fellesskapstiltak.
17. Reglene i betraktning 12, 13 og 14 samt i artikkel 3 nr. 2, artikkel 4, artikkel 8 nr. 1 bokstav c) og artikkel 17 nr. 2 i denne forordning får tilsvarende anvendelse på fortolkningen særlig av betraktning 9 og artikkel 3 og 4, artikkel 8 nr. 1 bokstav c) og artikkel 17 i rådsforordning (EØF) nr. 1768/92[1] –

1 Siden frd. 1768/92 er avløst av forordning 469/2009 fra 1. september 2017, må denne henvisningen leses som om det var henvist til de tilsvarende bestemmelene i frd. 469/2009.

VEDTATT DENNE FORORDNING:][1*]

1* Ordlyden i innledningen (fortalen) til de rettsaktene som EØS-avtalens vedlegg omhandler, er ikke tilpasset til EØS, jf EØS-avtalen protokoll 1 nr 1, hvor det heter at innledningen bare er relevant i den grad den kan bidra til en korrekt tolkning av bestemmelsene i rettsaktene innenfor rammen av EØS-avtalen.

Art 1. Definisjoner

I denne forordning menes med

1. «plantefarmasøytiske produkter»: aktive stoffer og preparater som inneholder ett eller flere aktive stoffer, i den form de leveres til brukeren, og som er beregnet på å
    a. verne planter eller planteprodukter mot alle skadelige organismer eller hindre slike organismers virkning, i den grad slike stoffer eller preparater ikke er definert på annen måte nedenfor,
    b. påvirke planters livsprosesser på annen måte enn som næringsstoff (f.eks. vekstregulatorer),
    c. bevare planteprodukter, i den grad slike stoffer eller produkter ikke er underkastet særskilte råds- eller kommisjonsbestemmelser om konserveringsmidler,
    d. ødelegge uønskede planter eller
    e. ødelegge deler av planter, bremse eller hindre uønsket

vekst hos planter,

2. «stoffer»: grunnstoffer og deres forbindelser slik de opptrer i naturlig form eller etter industriframstilling, herunder enhver urenhet som er en uunngåelig følge av framstillingsprosessen,
3. «aktive stoffer»: stoffer eller mikroorganismer, herunder virus med generell eller særskilt virkning
    a. mot skadelige organismer eller
    b. på planter, plantedeler eller planteprodukter,
4. «preparater»: blandinger eller løsninger sammensatt av to eller flere stoffer der minst ett av dem er et aktivt stoff, beregnet på bruk som plantefarmasøytiske produkter,
5. «planter»: levende planter og levende plantedeler, herunder fersk frukt og frø,
6. «planteprodukter»: produkter av planteopprinnelse som ikke er bearbeidet eller bare har gjennomgått enkel bearbeiding som f.eks. maling, tørking eller pressing, i den grad det ikke dreier seg om planter som definert i nr. 5,
7. «skadelige organismer»: skadegjørere på planter eller planteprodukter tilhørende dyre- eller planteriket samt virus, bakterier, mykoplasma og andre sykdomsframkallende stoffer,
8. «produkt»: det aktive stoff som definert i nr. 3) eller sammensetningen av aktive stoffer i et plantefarmasøytisk produkt,
9. «basispatent»: et patent som beskytter et produkt slik det er definert i nr. 8), et preparat slik det er definert i nr. 4), en framgangsmåte for å framstille et produkt eller en anvendelse av et produkt, og som innehaveren har utpekt med henblikk på rutinen for utstedelse av et sertifikat,
10. «sertifikat»: det supplerende beskyttelsessertifikat.

Art 2. Virkeområde

For ethvert produkt som er patentbeskyttet på en **EØS-stats**[2*] territorium, og som i egenskap av plantefarmasøytisk produkt og før det blir markedsført, er underlagt administrativ tillatelse i henhold til artikkel 4 i direktiv 91/414/EØF[3*] eller i henhold til en tilsvarende bestemmelse i nasjonal lovgivning[1] dersom det dreier seg om et plantefarmasøytisk produkt som det er inngitt søknad om godkjenning for før direktiv 91/414/EØF ble iverksatt av **EØS-staten**, kan det utstedes et sertifikat på de vilkår som er fastsatt i denne forordning.

1 Jf. art 3 nr. 1 bokstav b.

2* Her må «medlemsstats territorium» forstås som «EØS-stats territorium».

3* Jf EØS-avtalen vedlegg II avsnitt XV punkt 6a [skal formentlig være 12a].

Art 3. Vilkår for utstedelse av sertifikat

1. Sertifikatet skal utstedes dersom følgende vilkår er oppfylt på søknadsdatoen i den **EØS-stat** der søknaden nevnt i artikkel 7 inngis:

a. produktet er beskyttet av et basispatent som er i kraft,
b. en gyldig tillatelse til å markedsføre produktet som plantefarmasøytisk produkt er utstedt i samsvar med artikkel 4 i direktiv 91/414/EØF eller i samsvar med en tilsvarende bestemmelse i nasjonal lovgivning; *med hensyn til denne bokstav og artikler som viser til denne bokstav, skal en tillatelse til å markedsføre produktet gitt i samsvar med en EFTA-stats nasjonale lovgivning*[1] *anses som en tillatelse utstedt i samsvar med direktiv 91/414/EØF eller en tilsvarende internrettslig bestemmelse i en medlemsstat i EF.*[4*]
c. det er ikke tidligere utstedt et sertifikat for produktet,[2]
d. tillatelsen nevnt i bokstav b) er den første tillatelsen til å markedsføre produktet som plantefarmasøytisk produkt.

2. En innehaver av flere patenter på samme produkt skal ikke få utstedt flere enn ett sertifikat for produktet. Dersom det er til behandling to eller flere søknader som gjelder samme produkt, og som er innlevert av to eller flere innehavere av forskjellige patenter, kan det likevel utstedes ett sertifikat for produktet til hver av disse innehaverne.
1 Se lov 19 des 2003 nr. 124, tidl. lov 5 apr 1963 nr. 9.
2 Jf. fortalens betraktning 14.
4* Teksten etter semikolon i artikkel 3 nr 1 bokstav b er satt inn gjennom tilpasning i EØS-avtalen vedlegg XVII punkt 6a, jf EØS-komiteens beslutning nr 59/97 artikkel 1 annet ledd bokstav a.

Art 4. Beskyttelsens gjenstand

Den beskyttelsen sertifikatet gir, er ikke mer vidtgående enn den beskyttelse basispatentet gir,[1] og den omfatter bare det produkt som dekkes av markedsføringstillatelsen for det tilsvarende plantefarmasøytiske produkt, samt enhver anvendelse av produktet som plantefarmasøytisk produkt som det er gitt tillatelse til før sertifikatet utløper.
1 Jf. fortalens betraktning 13.

Art 5. Sertifikatets rettsvirkninger

Med forbehold for artikkel 4 skal sertifikatet medføre de samme rettigheter, begrensninger og forpliktelser som dem som knytter seg til basispatentet.

Art 6. Rett til sertifikatet

Retten til sertifikatet tilkommer innehaveren av basispatentet eller vedkommendes rettsetterfølger.

Art 7. Søknad om sertifikat

1. Søknad om sertifikat skal være inngitt innen en frist på seks måneder regnet fra den dag tillatelsen til å markedsføre produktet som plantefarmasøytisk produkt, nevnt i artikkel 3 nr. 1 bokstav b), ble utstedt.
2. Uten hensyn til nr. 1 skal en søknad om sertifikat inngis innen en frist på seks måneder regnet fra den dag basispatentet ble meddelt, dersom markedsføringstillatelsen foreligger før basispatentet er meddelt.

Art 8. Innholdet i søknaden om sertifikat

1. En søknad om sertifikat skal inneholde:

a. en begjæring om utstedelse av sertifikat, som særlig angir
    i. søkerens navn og adresse,
    ii. dersom det er utpekt en fullmektig, vedkommendes navn og adresse,
    iii. basispatentets nummer og oppfinnelsens benevnelse,
    iv. nummer på og dato for den første tillatelse til å markedsføre produktet, nevnt i artikkel 3 nr. 1 bokstav b), og dersom dette ikke er første tillatelse til å markedsføre produktet **innenfor EØS,**[5*] nummer på og dato for den første tillatelsen,
b. en kopi av markedsføringstillatelsen nevnt i artikkel 3 nr. 1 bokstav b), der produktet identifiseres, og som særlig inneholder nummer på og dato for tillatelsen, samt et sammendrag av produktets egenskaper utarbeidet i samsvar med vedlegg II del A 1 (nr. 1-7) eller B 1 (nr. 1-7) i direktiv 91/414/EØF eller i samsvar med tilsvarende bestemmelser i

nasjonal lovgivning i den **EØS-stat** der søknaden er inngitt,

c. dersom tillatelsen nevnt i bokstav b) ikke er den første tillatelsen til å markedsføre produktet som plantefarmasøytisk produkt i Fellesskapet, informasjon om det tillatte produktets identitet og den lovbestemmelsen som gir hjemmel for markedsføringstillatelsen, samt en kopi av kunngjøringen av denne tillatelsen i det relevante kunngjøringsblad eller, i mangel av slik kunngjøring, ethvert dokument som beviser at tillatelse er gitt, angir dato for tillatelsen og identifiserer produktet.

2. **EØS-statene**[6*] kan fastsette at det skal betales en avgift for inngivelse av søknad om sertifikat.
5* Jf EØS-avtalen protokoll 1 punkt 8: Henvisninger til «Fellesskapets» territorium skal forstås som henvisninger til det territorium EØS-avtalen gjelder for etter EØS-avtalen artikkel 126.
6* Jf EØS-avtalen protokoll 1 punkt 7: Rettigheter for medlemsstatene skal forstås som rettigheter for avtalepartene i EØS-avtalen.

Art 9.[1] Inngivelse av søknad om sertifikat

1. Søknaden om sertifikat skal inngis til vedkommende patentmyndighet i den **EØS-stat** som meddelte basispatentet[2] eller i den **EØS-stat** det er meddelt på vegne av, og der markedsføringstillatelsen nevnt i artikkel 3 nr. 1 bokstav b) ble utstedt, med mindre **EØS-staten** utpeker en annen myndighet for dette formål.
2. Meddelelse om søknad om sertifikat skal kunngjøres av den myndighet som er nevnt i nr. 1. Meddelelsen skal minst inneholde følgende opplysninger:

a. søkerens navn og adresse,
b. basispatentets nummer,
c. oppfinnelsens benevnelse,
d. nummer på og dato for markedsføringstillatelsen nevnt i artikkel 3 nr. 1 bokstav b) og det produktet som identifiseres i tillatelsen,
e. om nødvendig nummer på og dato for den første tillatelse til markedsføring i Fellesskapet.

1 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 62 b, § 62 a (4).
2 I Norge Patentstyret, jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 7, § 62 b, § 62 a (2).

Art 10. Utstedelse av sertifikat eller avslag på søknad om sertifikat

1. Dersom søknaden om sertifikat og det produktet den vedrører, oppfyller vilkårene fastsatt i denne forordning, skal den myndighet som er nevnt i artikkel 9 nr. 1, utstede sertifikatet.[1]
2. Med forbehold for nr. 3 skal den myndighet som er nevnt i artikkel 9 nr. 1, avslå søknaden om sertifikat dersom søknaden eller det produktet den vedrører, ikke oppfyller vilkårene fastsatt i denne forordning.[2]
3. Dersom søknaden om sertifikat ikke oppfyller vilkårene fastsatt i artikkel 8, skal den myndighet som er nevnt i artikkel 9 nr. 1, oppfordre søkeren til å foreta rettelser av anmerkede mangler eller til å betale avgiften innen den fastsatte fristen.
4. Dersom oppfordringen i nr. 3 til å foreta rettelse av manglene eller til å betale avgiften innen fristen ikke etterkommes, skal søknaden avslås.
5. **EØS-statene** kan fastsette at den myndighet som er nevnt i artikkel 9 nr. 1, skal utstede sertifikatet uten å undersøke om vilkårene fastsatt i artikkel 3 nr. 1 bokstav c) og d) er oppfylt.
1 Jf. art 12.
2 Jf. art 3 og 8.

Art 11. Kunngjøring

1. Meddelelse om utstedelsen av sertifikatet skal kunngjøres av den myndighet som er nevnt i artikkel 9 nr. 1. Meddelelsen skal minst inneholde følgende opplysninger:

a. navn og adresse til innehaveren av sertifikatet,
b. basispatentets nummer,
c. oppfinnelsens benevnelse,
d. nummer på og dato for markedsføringstillatelsen nevnt i artikkel 3 nr. 1 bokstav b) og det produktet som identifiseres i tillatelsen,
e. om nødvendig nummer på og dato for den første tillatelse til markedsføring **innenfor EØS,**
f. sertifikatets gyldighetstid.[1]

2. Meddelelse om avslag på en søknad om sertifikat skal kunngjøres[1] av den myndighet som er nevnt i artikkel 9 nr. 1. Meddelelsen skal minst inneholde opplysningene nevnt i artikkel 9 nr. 2.
1 Jf. art 13.

Art 12. Årsavgifter

EØS-statene kan fastsette at det skal betales årsavgifter for sertifikatet.[1]
1 Se lov 15 des 1967 nr. 9 § 62 b annet ledd, § 62 a (3).

Art 13. Sertifikatets gyldighetstid

1. Sertifikatet skal få virkning ved utløpet av basispatentets lovhjemlede gyldighetstid og være gyldig i et tidsrom som tilsvarer tidsrommet mellom den dag da søknaden om basispatent ble inngitt, og den dag da den første tillatelse til markedsføring **innenfor EØS** forelå, redusert med et tidsrom på fem år.
2. Uten hensyn til nr. 1 kan sertifikatets gyldighetstid ikke overstige fem år regnet fra den dag sertifikatet får virkning.
3. Ved beregning av sertifikatets gyldighetstid skal det tas hensyn til en første midlertidig tillatelse til å markedsføre produktet **innenfor EØS** bare dersom den umiddelbart blir fulgt opp av en endelig tillatelse for det samme produktet.

Art 14. Sertifikatets bortfall

Sertifikatet skal bortfalle

a. ved utløpet av tidsrommet fastsatt i artikkel 13,
b. dersom innehaveren av sertifikatet gir avkall på det,
c. dersom årsavgiften fastsatt i samsvar med artikkel 12 ikke blir betalt innen fristen,
d. dersom og så lenge det produktet som omfattes av sertifikatet, ikke lenger kan tillates markedsført som følge av at den aktuelle markedsføringstillatelse eller de aktuelle markedsføringstillatelser er tilbakekalt, i samsvar med artikkel 4 i direktiv 91/414/EØF eller tilsvarende bestemmelser i nasjonal lovgivning. Den myndighet som er nevnt i artikkel 9 nr. 1, kan enten på eget initiativ eller etter anmodning fra tredjemann treffe beslutning om sertifikatets bortfall.

Art 15. Sertifikatets ugyldighet

1. Sertifikatet er ugyldig

a. dersom det er utstedt i strid med bestemmelsene i artikkel 3,

b. dersom basispatentet bortfaller før dets lovhjemlede gyldighetstid utløper,[1]
c. dersom basispatentet kjennes ugyldig[2] eller begrenses på en slik måte at det produkt sertifikatet er utstedt for, ikke lenger er beskyttet av basispatentets krav,[3] eller dersom det etter at basispatentet er bortfalt, foreligger ugyldighetsgrunner som ville ha berettiget en slik ugyldighetskjennelse eller begrensning.

2. Med henblikk på å få sertifikatet kjent ugyldig kan enhver person innlevere en anmodning til eller ta rettslige skritt ved den instans som etter nasjonal lovgivning er kompetent til å kjenne det tilsvarende basispatent ugyldig.[4]
1 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 51, § 54.
2 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 52.
3 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 39 a.
4 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 52 b, § 63.

Art 16. Kunngjøring av bortfall eller ugyldighet

Dersom sertifikatet bortfaller i henhold til artikkel 14 bokstav b), c) eller d), eller dersom det er ugyldig i henhold til artikkel 15, skal den myndighet som er nevnt i artikkel 9 nr. 1, kunngjøre en meddelelse om dette.

Art 17. Klageadgang

1. Beslutninger truffet i henhold til denne forordning av den myndighet som er nevnt i artikkel 9 nr. 1, eller av den instans som er nevnt i artikkel 15 nr. 2, kan påklages etter de regler som er fastsatt i nasjonal lovgivning for klager over tilsvarende beslutninger med hensyn til nasjonale patenter.[1]
2. Beslutningen om å utstede sertifikatet kan påklages med sikte på endring av sertifikatets gyldighetstid dersom datoen for den første tillatelsen til å markedsføre produktet **innenfor EØS** ikke er korrekt angitt i søknaden om sertifikat omhandlet i artikkel 8.
1 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 26, § 27.

Art 18. Saksbehandling

1. I mangel av bestemmelser om saksbehandling i denne forordning skal de

bestemmelser om saksbehandling som etter nasjonal lovgivning kommer til anvendelse på det tilsvarende basispatentet,[1] samt eventuelt de bestemmelser om saksbehandling som kommer til anvendelse på sertifikater nevnt i forordning (EØF) nr. 1768/92, få anvendelse på sertifikatet, med mindre det i den nasjonale lovgivning er fastsatt særlige bestemmelser om saksbehandling for sertifikater.[2]
2. Uten hensyn til nr. 1 kan det ikke nedlegges innsigelse mot et utstedt sertifikat.
1 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 kap. 2.
2 Jf. lov 15 des 1967 nr. 9 § 62 b, § 62 a (4).

Art 19. Overgangsbestemmelser

1. Et sertifikat kan utstedes for ethvert produkt som på det tidspunkt denne forordning trer i kraft, er beskyttet av et gyldig basispatent, og som første gang er tillatt markedsført som plantefarmasøytisk produkt **innenfor EØS** etter 1. januar 1985 på grunnlag av artikkel 4 i direktiv 91/414/EØF eller på grunnlag av en tilsvarende bestemmelse i nasjonal lovgivning.
2. Søknaden om sertifikatet nevnt i nr. 1 skal inngis innen seks måneder etter den dag denne forordning trer i kraft.
3. Dersom et basispatent i en EFTA-stat bortfaller mellom 8. februar 1997 og 2. januar 1998 fordi dets lovhjemlede gyldighetstid utløper, får sertifikatet virkning bare for tidsrommet etter den dag søknaden om sertifikat blir offentliggjort. Artikkel 13 får imidlertid anvendelse med hensyn til beregningen av sertifikatets varighet.
4. Med hensyn til nr. 3 skal søknad om sertifikat inngis innen to måneder etter 2. januar 1998.
5. Er det inngitt søknad om sertifikat i samsvar med nr. 3, skal dette ikke være til hinder for at tredjemann som, etter at basispatentet er bortfalt og før søknaden om sertifikat er offentliggjort, i god tro har utnyttet oppfinnelsen kommersielt eller gjort seriøse forberedelser til slik utnyttelse, skal kunne fortsette denne utnyttelsen.[7*]
Se note til patentloven § 62 b.
7* Artikkel 19 nr 3 til 5 er satt inn gjennom tilpasning i EØS-avtalen vedlegg XVII punkt 6a, jf EØS-komiteens beslutning nr 59/97 artikkel 1 annet ledd bokstav d.

[Art 20.

I de medlemsstater der gjeldende lovgivning 1. januar 1990 ikke tillot

patentering av plantefarmasøytiske produkter, får denne forordning anvendelse fra 2. januar 1998.

Artikkel 19 får ikke anvendelse i disse medlemsstatene.][8*]

Se note til patentloven § 62 b.

8* Artikkel 20 får ikke anvendelse etter EØS-tilpasning, jf EØS-komiteens beslutning nr 59/97 artikkel 1 annet ledd bokstav b.

Sluttbestemmelser

Art 21. Ikrafttredelse

[Denne forordning trer i kraft seks måneder etter at den er kunngjort i De Europeiske Fellesskaps Tidende.

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.]

Denne forordning får anvendelse for Island og Norge fra 2. januar 1998.[9*]

9* Forordningen får anvendelse for Island og Norge fra 2 januar 1998, jf EØS-komiteens beslutning nr 59/97 artikkel 1 annet ledd bokstav c. Forordningen vil ikke ha direkte anvendelighet i Island og Norge – i stedet gjelder EØS-avtalen artikkel 7.

Lov om tillegg til 1) lov om krigspensjonering for militærpersoner av 13. desember 1946 og 2) lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner av 13. desember 1946

§ 1.

Denne lov gjelder:

1. Personer som har gjort aktiv tjeneste i motstandsvirksomhet i det okkuperte Norge.
2. Personer som har sittet i fangenskap på grunn av aktiv tjeneste i motstandsvirksomhet i det okkuperte Norge, som gisler eller på grunn av sin rase.
3. Personer som i tidsrommet 8 april 1940-2 september 1945

tjenestegjorde i krigsfarvann a) på norsk skip som den norske regjering hadde rådigheten over, eller b) på utenlandsk skip som ble disponert fra krigførende land som Norge var alliert med, dog bare hvis tjenesten ble utført med samtykke av norsk myndighet, eller uten slikt samtykke var å regne som tillatt.

4. Personer som på grunn av tjeneste som nevnt i nr. 3 har sittet i fiendtlig fangenskap.
5. Militærpersoner som under felttoget i Norge i 1940 var utsatt for usedvanlig hard påkjenning.
6. Militærpersoner som ellers gjorde aktiv krigstjeneste etter oppdrag av norske eller allierte myndigheter.

Endret ved lov 24 mai 1985 nr. 34.

§ 2.

For de grupper som er nevnt i § 1 nr. 1-4 og nr. 6 kreves at tjenesten eller fangenskapet har vart i minst seks måneder, og for de grupper som er nevnt i § 1 nr. 1, 2 og 6, kreves dessuten at tjenesten eller fangenskapet har medført usedvanlig hard påkjenning. Dersom en person går inn under flere av de grupper som nevnt i § 1, kan tiden for tjenesten eller fangenskapet reknes sammen.

Når særlige grunner taler for det, kan det dispenseres fra kravet om seks måneders varighet av tjenestetid eller fangenskap.

Var vedkommende ikke norsk statsborger under tjenesten eller fangenskapet, kan han bare tilstås ytelser hvis Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer det. Vedtak etter foregående punktum kan påklages til departementet.
Endret ved lover 17 des 1993 nr. 130, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 3.

Personer som omfattes av §§ 1 og 2 og som har fått sin ervervsevne varig nedsatt, har rett til ytelser etter bestemmelsene i lov om krigspensjonering for militærpersoner eller lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner, med mindre det er åpenbart at det ikke kan være sammenheng mellom tap av ervervsevne og tjeneste eller fangenskap som nevnt i § 1.

Rett til ytelser etter første ledd inntrer dog bare når tapet i ervervsevne utgjør minst 50 prosent.

§ 4.

Når en person som omfattes av §§ 1 og 2 dør, og han ved dødsfallet oppebar pensjon med hjemmel i § 3, ytes pensjon til de etterlatte etter de bestemmelser som er fastsatt i lov om krigspensjonering for militærpersoner §§ 13-16 og lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner §§ 17-20, likevel slik at enkepensjonen skal utgjøre minst 2/3 av full enkepensjon.

Hadde avdøde ikke pensjon som nevnt, kan enken tilstås pensjon hvis særlige grunner gjør det rimelig. Pensjonen settes i tilfelle til 2/3 av full enkepensjon.

Endret ved lov 13 juni 1980 nr. 45.

§ 5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 des 2005 nr. 118 (ikr. 1 jan 2006).

§ 6.

Departementet kan gi utfyllende bestemmelser om gjennomføringen av denne lov.

§ 7.

1. Denne lov trer i kraft 1 april 1968. Bestemmelsene i § 3 får likevel virkning fra 1 november 1967.
2. For enke etter person som dør i tiden 1 november 1967 – 31 oktober 1969 beregnes pensjon på grunnlag av gjennomsnittlig uføregrad i tiden fra 1 november 1967 inntil dødsfallet.
3. Bestemmelsene i § 4, annet ledd, gjelder tilsvarende for enke og barn etter person som er død før denne lovs ikrafttreden og som ville ha vært omfattet av lovens §§ 1 og 2.

– – –

Lov um særlege råderettar over framand eigedom [servituttlova]

Kva lova gjeld.

§ 1.

Denne lova gjeld særrettar over framand fast eigedom til einskilde slag bruk eller anna utnyttingsrådvelde eller til å forby einskilde slag verksemd, bruk eller tilstand. Lova gjeld ikkje pakting, tufteleige eller annan allmenn bruksrett.

Når anna ikkje er sagt, vik føresegnene for det som fylgjer av avtale eller særlege rettshøve.

Allmenne rådvaldsreglar.

§ 2.

Korkje rettshavaren eller eigaren må bruka rådveldet sitt over eigedomen såleis at det urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe for den andre.

I avgjerda om noko er urimeleg skal det leggjast vekt på kva som er føremålet med retten, kva som er i samsvar med tida og tilhøva, og kva som høver til å fremje naturmangfaldet på staden.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 3.

Gjeld det ei utnytting som tilkjem både eigaren og rettshavaren, har ingen av dei nokon førerett framfor den andre.

Kan ikkje båe stettast fullt ut, lyt dei minka på bruken etter måten like mykje.

§ 4.

Rett som skal tryggja ein særskild bu- og byggjeskipnad på eit område, ligg til kvar eigedom på området og gjeld i den mon det kan vera til noko nytte for eigedomen.

Omskiping og avskiping.

§ 5.

Er ingen avgjerande grunn i mot det, kan kvar av partane krevja å få bruken flytt eller nærare fastlagd, eller rettshøvet omskipa på annan måte, når han ber kostnaden sjølv, og den nye skipnaden er minst like god for motparten som den tidlegare.

Er det klårt at omskipinga vert til vinning for båe partar, kan kostnaden delast med ein høveleg sum på kvar.

Utan at partane er samde, kan omskiping etter denne paragrafen ikkje gå så langt at retten vert av eit anna slag enn før.

§ 6.

Er det mykje om å gjera for ein part, og vinninga på hans side vert monaleg større enn tapet på hi, kan han få omskiping, jamvel om den nye skipnaden ikkje vert likså god for motparten som den tidlegare.

I slike høve skal den som krev omskipinga, svara mellomlag i jord, rettar eller pengar. Mellomlaget må ikkje setjast så lågt at omskipinga vert til skade for motparten.

Endra med lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 7.

Rett som klårt er til meir skade enn gagn, kan eigaren få avskipa såframt mishøvet ikkje kan rettast med omskiping etter §§ 5 eller 6.

I slike høve skal eigaren svara vederlag i jord, rettar eller pengar. Vederlaget må ikkje setjast lågare enn det retten er verd for rettshavaren.

Endra med lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736) som endra med lov 11 des 2015 nr. 100.

§ 8.

Retten til om- eller avskiping kan ingen av partane gjeva avkall på for lengre tid enn 10 år. Dette gjeld ikkje rettar som vert skipa for høgst 20 år.

Når retten er skipa eller omskipa i oreigning, jordskifte eller anna offentlegrettsleg avgjerd, kan om- eller avskiping etter denne lova ikkje krevjast

før minst 20 år har gått eller nye tilhøve gjev rimeleg grunn til det.

Avhending og forkjøp.

Endra med lov 9 des 1994 nr. 64 (ikr. 1 juli 1995).

§ 9.

Ein rettshavar kan avhenda heile eller noko av retten sin til kven han vil, når det ikkje fører til annan auke i tyngsla enn det elles var høve til.

Rett som ligg til fast eigedom, må ikkje avhendast utan saman med eigedomen eller ein høveleg del av han. Rett som ikkje har tilknyting til næringsdrift på eigedomen eller ikkje er bunden til bruken av denne på andre måtar, kan likevel avhendast særskilt dersom retten er uturvande eller ulagleg til utnytting saman med eigedomen.

Rett som skal stetta ein reint personleg tiltrong hjå rettshavaren, må ikkje avhendast.

§ 10.

Når ein rett går over til ny rettshavar, har eigaren forkjøpsrett. Føresegnene i lov om løysingsrettar §§ 2, 8, 10 fyrste til tredje stykket, 11, 12 fyrste og andre stykket og 13 til 22 gjeld tilsvarande så langt dei høver.

Fyrste ledd gjeld ikkje når rett som høyrer til ein fast eigedom eller eit føretak, går over saman med eigedomen eller føretaket.
Endra med lov 9 des 1994 nr. 64 (ikr. 1 juli 1995).

Særskilt om bruksrettar i skog.

§ 11.

Rett til å svi lyng, gras eller anna må ikkje heftast på skog. Det same gjeld rett til å taka bork, never, lauv, ris eller bar av tre som ikkje skal hoggast innan 1 år.

§ 12.

Rett til å taka trevyrke til hushald eller gardsbruk må ikkje heftast på skog for lengre tid enn 25 år eller manns og kones levetid.

Rett til å taka anna skogsvyrke, eller eigedomsrett til skogstre på framand grunn, kan ikkje avtalast for lengre tid enn 3 år frametter. Avtala kan likevel gå ut på at tre som er utblinka når den nemnde fristen endar, kan avverkast i dei næraste 2 åra.
Endra med lover 28 feb 1986 nr. 8, 9 des 1994 nr. 64 (ikr. 1 juli 1995).

§ 13.

Når skogeigaren krev det, lyt den som har rett til trevyrke til hushald eller gardsbruk, taka det etter utvising. Det kan krevjast at utvisinga skal gå for seg til visse, føreåt fastsette tider som høver for båe partar. Har rettshavaren bede om utvising, men skogeigaren let vera å gjeva utvising innan rimeleg tid eller – om så er – til fastsett tid, kan rettshavaren taka det naudsynlege trevyrke på forsvarleg vis utan utvising.

Rettshavaren har ikkje krav på å få utvist eller rett til utan utvising å taka ungskog eller særleg verdfulle tre, når anna tenleg vyrke kan takast utan altfor mykje meirarbeid med hogst og henting.

Er det utviste ikkje teke or skogen innan 2 år etter utvisinga kan skogeigaren rå over det sjølv.

For vyrke som ikkje er nytta forsvarleg, har skogeigaren rett til å gjera frådrag ved neste utvising til same føremålet, eller krav på vederlag rekna etter det verdet som vyrket på rot hadde for han.

§ 14.

Rett til beite, slått eller mosetak må ikkje for lengre tid enn 25 år eller manns og kones levetid heftast på barskog eller skog av eik, ask, alm eller bøk. Det same gjeld mark som høver best til slik skog. For skoglaus mark gjeld dette likevel berre så langt marka er rekna for skogmark etter skogbrukslova § 2.

Rett til å beita med geit må ikkje heftast på skog eller mark som nemnt.

Om eit område som skal påheftast rett til beite, slått eller mosetak, går inn under føresegnene i første eller andre stykket, kan eigaren få bindande avgjort føreåt av skogoppsynet.
Endra med lov 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487).

§ 15.

Beiterett skal ikkje vera til hinder for at skogeigaren på eigen kostnad fredar ungskog og nyvokster med å halda opp til ein tiandepart av beitet avstengd for beitedyr. Har skogdyrkingstiltak i dei siste 10 år auka grasvoksteren på somme

stykke i skogen, skal tiandeparten ikkje reknast annleis av den grunn.

Er retten frå tida før 1 januar 1864, har rettshavaren krav på å få like for tapet, i fall fredinga gjer nemnande skar i beitebruken hans.

§ 16.

Går ein avtale ut på noko som kjem i strid med §§ 11-15, er det ikkje bindande.

Rådvaldsmisbruk.

§ 17.

Om ein part varig og trass i åtvaringar brukar rådveldet sitt over eigedomen i strid med §§ 2 eller 3, kan motparten krevja dom anten på avskiping av retten mot vederlag ein gong for alle eller på at retten skal setjast ut or kraft for ei viss tid mot eingongsvederlag eller ei avgift for året.

For misbruken kan den skyldige dømast til å svara ei høveleg skadebot, endå om pengeskade ikkje er valda.

Avgjerd om omskiping, avskiping eller utvising

Overskrifta endra med lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 18.

Jordskifteretten tek avgjerder etter §§ 5 til 7 og § 13 i saker i samband med sak for jordskifterett og som eiga sak. Jordskiftelova § 5-7 gjeld for behandlinga i jordskifteretten av saker etter lova her.

Når retten er omskipa i avgjerd etter §§ 5 eller 6, kan om- eller avskiping etter denne lova ikkje krevjast før minst 20 år har gått, eller nye tilhøve gjev rimeleg grunn til det. Det same gjeld når om- eller avskiping er nekta i realitetsavgjerd etter lova her.

Endra med lover 18 des 1998 nr. 84 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 18 des 1998 nr. 1199), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 19.

Når partane er samde om det, utfører jordskifteretten nødvendig oppmålingsarbeid som del av saka. Jordskiftelova §§ 6-29, 7-1 andre ledd og 8-1 gjeld tilsvarande.

Kostnaden ved avgjerd i jordskifteretten etter denne lova skal leggjast på den parten som krev avgjerd, når ikkje jordskifteretten finn grunn til anna. Er omskipnaden til gagn for båe partar, kan kostnaden delast med ein høveleg sum på kvar.

Endra med lover 26 jan 1973 nr. 3, 18 des 1998 nr. 84 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 18 des 1998 nr. 1199), 15 juni 2001 nr. 78 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 714), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

Ikraftsetjing.

§ 20.

Denne lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1]

Frå same tid vert etternemnde lover og lovføresegner sette ut or kraft eller brigda således: – – –.

1 Frå 1 jan 1969 iflg. res. 29 nov 1968.

Lov om hendelege eigedomshøve

Lova er fråvikeleg.

§ 1.

Føresegnene i denne lova gjeld berre så langt anna ikkje fylgjer av avtale eller serlege rettshøve.

Lausøyre.

§ 2.

Når lausøyreting frå to eller fleire eigarar vert såleis blanda eller samanbundne at kvar ikkje kan få sitt utskilt att utan for stor skade og kostnad, vert det sameige.

Kvar eigar får så stor part som svarar til det verdet som skriv seg frå han.

§ 3.

Om ein av dei samankomne ting er hovudtingen i blandinga eller det samanbundne, får eigaren av hovudtingen retten til det heile.

§ 4.

Den som lagar ein lausøyreting av annan manns tilfang, får retten til tingen, når arbeidet er meir verdt enn tilfanget og det ikkje er nemnande grunn til å leggja han noko til last for det som er hendt. Eig tilverkaren noko av tilfanget sjølv, skal verdet av det leggjast attåt verdet av arbeidet.

Ved avgjerd etter fyrste stykket skal det i rimeleg mon takast omsyn til om tingen har eit serleg verde for nokon av partane.

§ 5.

Den som misser retten til tingen sin etter §§ 3 eller 4, har rett til vederlag, men ikkje meir enn det verdet som skriv seg frå han. Det same gjeld ein tilverkar som ikkje får retten til tingen etter § 4.

Er det grunn til å leggja vederlagskrevjaren noko til last for det som er hendt, kan vederlaget setjast ned eller falla bort.

§ 6.

For den som har bruksrett eller annen serleg rett, gjeld det same som for ein eigar etter §§ 2-5.

§ 7.

Skyldnaden til å svara vederlag etter §§ 5 eller 6 fylgjer tingen, såframt gjeldande reglar om rettsvinning i god tru ikkje fører til ei anna løysing.

Når den som har rett til vederlag, sit med tingen, gjeld lov 29 mai 1953 om rett for handverkarar o.a. til å selja ting som ikkje vert henta, på tilsvarande måte.

Fast eigedom.

§ 8.

Når lausøyreting er bruka til bygging på framand grunn, får grunneigaren retten til alt som lyt reknast for oppbruka eller som ikkje kan skiljast ifrå att utan for stor skade og kostnad. Det same gjeld plantar, frø, gjødsel, jord, sand og liknande som er bruka på eigedomen.

§ 9.

I tilfelle då flaum, ras eller andre serlege naturhende fører noko over frå ein fast eigedom til ein annan, gjeld § 8 tilsvarande.

§ 10.

Den som misser retten til tingen sin etter §§ 8 eller 9, har rett til vederlag, men ikkje meir enn det verdet som er tilført eigedomen. I tilfelle som nemnt i § 9, skal det i rimeleg mon takast omsyn til kor store skadane på eigedomane er alt i alt og andre slike omstende.

Er det grunn til å leggja han noko til last for det som er hendt, kan vederlaget setjast ned eller falla bort.

§ 11.

Når nokon dyrkar eller arbeider opp eller på annan måte aukar verdet åt ein framand eigedom, gjeld § 10 tilsvarande.

§ 12.

For den som har bruksrett eller annan serleg rett, gjeld det same som for ein eigar etter §§ 8-11.

§ 13.

Skyldnaden til å svara vederlag etter §§ 10 eller 11 fylgjer eigedomen, såframt gjeldande reglar om rettsvinning i god tru ikkje fører til ei anna løysing.

Utleveringskrav og rett til avkastinga.

§ 14.

Den som reiser krav om å få ein ting utlevert, lyt føra prov for at han sjølv har betre rett til å ha tingen enn den som sit med han. Dette gjeld ikkje når den andre har teke tingen ifrå han på ulovleg måte.

§ 15.

Den som sit med annan manns ting, får retten til avling, avdrått og anna som tingen kastar av seg. Dette gjeld ikkje om han veit om at han er utan rett til avkastinga eller burde ha visst det om han hadde vore så aktsam som det er rimeleg å krevja etter tilhøva.

Vert han dømd til å gjeva tingen ifrå seg til rette eigar, skal han svara vederlag for avkasting og nytte han har hatt av tingen etter at søksmålet var reist, med frådrag for kostnad til vanleg stell og vedlikehald. For tida før søksmålet svarar han berre for vinning som ikkje høyrer til den årlege avkastinga eller nytta.

§ 16.

Når den som utan rett sit med annan manns ting, ikkje er nemnande å leggja til last, skal utleverings- eller fråvikingstida setjast så at han får rimeleg høve til å områda seg.

§ 17.

Føresegnene i §§ 14-16 gjeld tilsvarande for omsetningsgjeldsbrev og aksjar.

Skadebotansvar.

§ 18.

Føresegnene i denne lova minkar ikkje den skyldnaden som nokon av partane har til å svara skadebot etter dei elles gjeldande rettsreglane.

Ikraftsetjing.

§ 19.

Denne lova gjeld frå 1 juli 1969.

– – –

Lov om skadeserstatning (skadeserstatningsloven)

Kapittel 1. Ansvar i visse særlige forhold.

§ 1-1. (barns ansvar.)

Barn og ungdom under 18 år plikter å erstatte skade som de volder forsettlig eller uaktsomt, for så vidt det finnes rimelig under hensyn til alder, utvikling, utvist adferd, økonomisk evne og forholdene ellers.

§ 1-2. (foreldres ansvar m.v.)

1. Foreldre plikter å erstatte skade voldt av barn og ungdom under 18 år, såfremt de har latt det mangle på tilbørlig tilsyn eller på annen måte ikke har gjort det som etter forholdene er rimelig å kreve av dem for å hindre skadeforvoldelse.
2. Uansett egen skyld svarer foreldre for skade voldt forsettlig eller uaktsomt av deres barn under 18 år som de bor sammen med og har omsorgen for, med inntil

5.000 kroner for hver enkelt skadevolding.
Endret ved lover 13 feb 1976 nr. 1, 21 juni 1985 nr. 81, 12 mai 1995 nr. 21.

§ 1-3. (sinnssykes ansvar m.v.)

1. Den som er sinnssyk, åndssvak, bevisstløs eller befinner seg i en lignende forstyrrelse av sinnstilstanden, plikter å erstatte den skade han volder for så vidt det finnes rimelig under hensyn til utvist adferd, økonomisk evne og forholdene ellers. Var skadevolderen selvforskyldt brakt i en forbigående tilstand som nevnt, har han det ansvar som ellers ville følge av alminnelige erstatningsregler.
Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

§ 1-4. (ansvar for nødhandlinger.)

Skadevolder plikter å erstatte skade han lovlig har voldt for å avverge truende fare. Dette gjelder likevel ikke når skaden er voldt på person eller gjenstand som faren truet fra, med mindre skadevolderen selv er skyld i faren.

§ 1-5. (ansvar for dyr)

1. Eier og innehaver av dyr plikter uansett skyld fra sin side å erstatte skade som dyret volder på person eller på klær eller andre vanlige bruksting mens noen har dem på seg.
2. Eier og innehaver av hund eller ville dyr som holdes i fangenskap, plikter uansett skyld fra sin side å erstatte også tingskade som dyret volder.
3. Ansvar uten skyld for skade på person, klær eller bruksting som nevnt i nr. 1, gjelder ikke så langt skaden er dekket av en motorvogns trafikkforsikring. Ansvar uten skyld etter nr. 2 gjelder ikke skade som hund volder på annen hund eller motorvogn.
4. Skade som voldes av dyr og som ikke går inn under bestemmelsene om ansvar uten skyld i nr. 1 til 3 ovenfor, plikter eier og innehaver å erstatte dersom han har latt det mangle på tilbørlig tilsyn eller på annen måte ikke har gjort det som er rimelig å kreve for å hindre skade.
5. Bestemmelsene i paragrafen gjør ikke noen endring i de særlige regler om ansvar for dyr som er gitt i annen lov eller det ansvar uten skyld som følger av alminnelige erstatningsregler.
Tilføyd ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

§ 1-6. (ansvar for skade voldt ved korrupsjon)

1. Den som har lidt skade som følge av korrupsjon, kan kreve erstatning fra den som med forsett eller uaktsomhet svarer for korrupsjonen eller for medvirkning til korrupsjonen. Erstatning kan også kreves fra den ansvarliges arbeidsgiver hvis korrupsjonen er skjedd i tilknytning til utføring av arbeid eller verv for arbeidsgiveren, med mindre denne påviser at det er truffet alle rimelige forholdsregler for å unngå korrupsjon og ansvar heller ikke vil være rimelig etter en samlet vurdering av omstendighetene i saken. Lovens § 2-1 nr. 2 og nr. 3, § 2-2 og § 2-3 gjelder tilsvarende.
2. Erstatning skal dekke den skadelidtes økonomiske tap, jf. kapittel 3 og 4.
3. Med korrupsjon menes atferd som nevnt i straffeloven §§ 387 og 389. Dette gjelder uten hensyn til om noen er straffskyldig. Hører den ansvarlige eller dennes arbeidsgiver hjemme i Norge, gjelder ansvaret også om korrupsjonen skjer i utlandet eller skaden oppstår i utlandet.
Tilføyd ved lov 11 jan 2008 nr. 1 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 11 jan 2008 nr. 3), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 2. Det offentliges og andre arbeidsgiveres ansvar m.v.

§ 2-1. (arbeidsgivers ansvar for arbeidstaker.)

1. Arbeidsgiver svarer for skade som voldes forsettlig eller uaktsomt under arbeidstakers utføring av arbeid eller verv for arbeidsgiveren, idet hensyn tas til om de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten, er tilsidesatt. Ansvaret omfatter ikke skade som skyldes at arbeidstakeren går utenfor det som er rimelig å regne med etter arten av virksomheten eller saksområdet og karakteren av arbeidet eller vervet.
2. Med arbeidsgiver menes her det offentlige og enhver annen som i eller utenfor ervervsvirksomhet har noen i sin tjeneste.
3. Med arbeidstaker menes enhver som gjør arbeid eller utfører verv i arbeidsgivers tjeneste, unntatt verv som tillitsvalgt i annet foretak. Like med arbeidstaker regnes ombud i offentlig virksomhet, de som gjør tjeneste i Forsvaret og andre under pålagt tjenestegjøring for det offentlige, samt innsatte, pasienter e.l. som deltar i arbeidsvirksomhet i kriminalomsorgens anstalter, i helseinstitusjoner e.l.
4. Om pasientskadeerstatning gjelder pasientskadeloven.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 15 juni 2001 nr. 53 (ikr. 1 jan 2003 for den offentlige helsetjenesten iflg. res. 20 des 2002 nr. 1623), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni

2003 nr. 712), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

§ 2-2. (lemping av arbeidsgiverens ansvar.)

1. Arbeidsgiverens ansvar kan lempes etter § 5-2.
2. Ansvaret kan dessuten lempes dersom skaden beror på vedtak av offentlig myndighet og skadelidte uten rimelig grunn har latt være å forsøke å få endret vedtaket.
Endret ved lover 13 feb 1976 nr. 1, 21 juni 1985 nr. 81.

§ 2-3. (lemping av arbeidstakers ansvar.)

1. Den som er blitt ansvarlig for arbeidstaker etter § 2-1, kan kreve dekning av ham for så vidt det finnes rimelig under hensyn til utvist adferd, økonomisk evne, arbeidstakerens stilling og forholdene for øvrig.
2. Arbeidstakers ansvar overfor skadelidte kan lempes når forhold som nevnt i nr. 1 gjør det rimelig, og det finnes forsvarlig også under hensyn til skadelidte. Arbeidstaker som selv erstatter skaden, kan kreve tilbake det arbeidsgiveren bør bære etter nr. 1.
3. Regelen i nr. 1 gjelder tilsvarende dersom arbeidsgiver gjør krav gjeldende mot arbeidstaker som i hans tjeneste har påført ham skade.

Kapittel 3. Erstatning for skade på person, for andre personlige krenkinger m.m. og for tap av forsørger.

Tilføyd som nytt kap. 3 ved lov 25 mai 1973 nr. 26.

§ 3-1. (erstatning for skade på person.)

Erstatning for skade på person skal dekke lidt skade, tap i framtidig erverv og utgifter som personskaden antas å påføre skadelidte i framtiden.

Erstatning for tap i inntekt og framtidig erverv fastsettes særskilt og under hensyn til skadelidtes muligheter for å skaffe seg inntekt ved arbeid som med rimelighet kan ventes av ham på bakgrunn av hans evner, utdanning, praksis, alder og muligheter for omskolering. Med inntekt likestilles verdien av arbeid i heimen.

Ved erstatningsutmålingen gjøres fradrag for lønn under sykdom og liknende ytelser, trygdeytelser, ytelser fra pensjonsordning i arbeidsforhold eller yrke og for forsikringsytelser i den utstrekning den erstatningsansvarlige

har betalt premien. Videre kan tas hensyn til forsikringsytelser som ikke går inn under foregående punktum, til annen vesentlig økonomisk støtte som skadelidte har fått eller kommer til å få som følge av skaden og til forholdene ellers.

Har skadelidte på skadevirkningstidspunktet ikke fylt 19 år, utmåles erstatningen for varig tap i erverv etter § 3-2 a.

Endret ved lover 25 mai 1973 nr. 26, 13 feb 1976 nr. 1, 21 juni 1985 nr. 81, 18 des 1987 nr. 96, 18 des 2015 nr. 124 (ikr. 1 mars 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 235).

§ 3-2. (menerstatning.)

Har skadelidte fått varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning. Denne erstatning fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse. Prognoser om forkortet levetid som følge av den ansvarsbetingende hendelsen skal ikke vektlegges ved fastsettelsen av erstatningen. Bestemmelsene i § 3-1 tredje ledd gjelder tilsvarende for så vidt ytelsene kan anses å gi kompensasjon for menet.

Endret ved lover 25 mai 1973 nr. 26, 18 des 1987 nr. 96, 12 mai 2015 nr. 29 (i kraft 1 jan 2016 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 468), 18 des 2015 nr. 124 (ikr. 1 mars 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 235).

§ 3-2 a. (inntektstaperstatning til barn)

1. Har den skadelidte på skadevirkningstidspunktet ikke fylt 19 år, ytes erstatning for varig tap i erverv, herunder tap i verdien av arbeid i heimen, etter paragrafen her.
2. Inntektstap frem til og med det året den skadelidte fyller 21 år, erstattes med et antall G etter forskrift gitt av Kongen. Det gis ikke erstatning etter første punktum ved lavere medisinsk invaliditet enn ti prosent.
3. Inntektstap etter det året den skadelidte fyller 21 år, erstattes med 50,8 G og utmåles dette året. Dersom utmålingen likevel først skjer et senere år, fastsettes erstatningen til 51,8 G. Er den skadelidtes ervervsuførhet lavere enn 100 prosent, reduseres erstatningen etter første og annet punktum forholdsmessig. Har den skadelidte en uføregrad som ikke oppfyller kravet for å motta uføretrygd etter folketrygdloven § 12-7, fastsettes erstatningen likevel til en forholdsmessig andel av et antall G etter regler gitt av Kongen i forskrift. Er det åpenbart at den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør, kan erstatningen fastsettes tidligere enn det året den skadelidte fyller 21 år. Skadevolderen eller dennes representant kan også når som helst oppfylle sin betalingsforpliktelse

ved å betale en erstatning som om den skadelidte er 100 prosent varig ervervsufør. Utmåles erstatningen tidligere enn det året den skadelidte fyller 21 år, skal erstatningsbeløpet aldersjusteres etter regler fastsatt av Kongen i forskrift. Den erstatningsansvarlige kan pålegges å stille sikkerhet for den skadelidtes krav på erstatning etter dette leddet.
4. Skadevolderen eller dennes representant plikter å gi en skadelidt med kjent adresse særskilt melding om rett til oppgjør etter tredje ledd det året den skadelidte fyller 19 år. Meldingen skal sendes ved rekommandert brev.
5. Hadde den skadelidte de siste to årene før skadevirkningstidspunktet en gjennomsnittlig arbeidsinntekt på 5 G eller mer, kan beløpene som følger av en utmåling etter annet og tredje ledd, forhøyes i det omfang det finnes rimelig.
6. Ved varig medisinsk invaliditet til og med 25 prosent kan den skadelidte, som et alternativ til erstatning etter annet og tredje ledd, kreve at inntektstaperstatningen fastsettes til en engangserstatning etter regler gitt av Kongen i forskrift. Første punktum gjelder ikke ved lavere medisinsk invaliditet enn ti prosent. Kravet må fremmes skriftlig innen det året den skadelidte fyller 16 år, likevel senest fem år fra skadevirkningstidspunktet.
7. I tillegg til erstatning etter annet og tredje ledd eller etter sjette ledd erstattes tap i verdien av arbeid i heimen med

a. 4 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av tyngre hjemmearbeid, eller
b. 8 G ved varig tap av evnen til å utføre en vesentlig del av også lettere hjemmearbeid.

8. Ved fastsettingen av erstatning etter paragrafen her skal det gjøres fradrag for forsikringsytelser i den utstrekning den erstatningsansvarlige har betalt premien.
9. Dersom den skadelidte ikke er medlem av folketrygden, jf. folketrygdloven kapittel 2, og bestemmelsene foran leder til et åpenbart urimelig resultat, kan erstatningen forhøyes eller reduseres i det omfang det finnes rimelig.
10. Med «G» menes grunnbeløpet i folketrygden, jf. folketrygdloven § 1-4, med den verdien det har på oppgjørstidspunktet. Med «oppgjørstidspunktet» menes det tidspunktet partene kommer til enighet eller det treffes avgjørelse som blir rettskraftig. Er erstatningen i det vesentlige utbetalt før dette, regnes likevel tidspunktet for utbetalingen som oppgjørstidspunktet.
11. Ved erstatningskrav etter paragrafen her løper renter etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. tidligst fra to uker etter oppgjørstidspunktet, jf. tiende ledd annet og tredje punktum.
12. Dersom retten av særlige grunner fastsetter erstatning etter denne bestemmelsen til terminbeløp, jf. § 3-9, skal terminbeløpet fastsettes til et antall G og slik at det tas hensyn til den skadelidtes skattesituasjon.

Tilføyd ved lov 18 des 1987 nr. 96, endret ved lover 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 18 des 2015 nr. 124 (ikr. 1 mars 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 235).

§ 3-3. (erstatning for visse personlige krenkelser m.m.)

Bestemmelsene i §§ 3-1, 3-2 og 3-2 a gjelder tilsvarende ved erstatning for krenking eller mislig atferd som nevnt i straffeloven §§ 222, 251, 253, 254, 257, 259, 262, 263, 266, 267 a, 268 første ledd, 271, 282, 291, 294, 295, 296, 299, 302, 304, 312, 313, 314, 327 eller 330.
Tilføyd ved lov 25 mai 1973 nr. 26, endret ved lover 18 des 1987 nr. 96, 22 mai 1992 nr. 49, 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 1 jan 1995), 11 aug 2000 nr. 76, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 des 2015 nr. 124 (ikr. 1 mars 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 235), 11 juni 2021 nr. 74 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1865), 8 april 2022 nr. 22 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 547).

§ 3-4. (erstatning for en persons død.)

Erstatning for tap av forsørger ved dødsfall tilkommer den eller de etterlatte som avdøde ved dødsfallet helt eller delvis forsørget. Erstatning kan etter forholdene tilkjennes selv om den avdøde ikke ved dødsfallet forsørget den etterlatte, forutsatt at denne i nær framtid kunne pårekne forsørging.

Erstatning for tap av forsørger fastsettes under hensyn til forsørgingens omfang og den etterlattes muligheter for selv å bidra til sin forsørging. Erstatningen fastsettes særskilt for hver enkelt erstatningsberettiget. Bestemmelsene i § 3-1 annet ledds siste punktum og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Erstatning for dødsfall skal videre dekke vanlige utgifter til gravferden, og for så vidt det finnes rimelig, andre utgifter i anledning av dødsfallet. Bestemmelsen i § 3-1 tredje ledds første punktum gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 25 mai 1973 nr. 26.

§ 3-5. (erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art.)

Den som forsettlig eller grovt aktløst har

a. voldt skade på person eller
b. tilføyd krenking eller utvist mislig atferd som nevnt i § 3-3,

kan – uansett om det ytes menerstatning etter § 3-2 eller standardisert erstatning etter § 3-2a – pålegges å betale den fornærmede en slik engangssum

som retten finner rimelig til erstatning (oppreisning) for den voldte tort og smerte og for annen krenking eller skade av ikke-økonomisk art. Ved krenking eller mislig atferd som nevnt i straffeloven §§ 299 eller 302, skal det ved utmålingen av oppreisning særlig legges vekt på handlingens art, hvor lang tid forholdet har pågått, om handlingen er et misbruk av slektskapsforhold, omsorgsforhold, avhengighetsforhold eller tillitsforhold, og om handlingen er begått på en særlig smertefull eller krenkende måte.

Har flere i fellesskap voldt skade, tilføyd krenking eller utvist mislig atferd, kan det fastsettes separate krav om oppreisning for den enkelte ansvarlige. I vurderingen etter første punktum skal det særlig legges vekt på den økte belastningen for fornærmede av at flere handlet i fellesskap.

Den som forsettlig eller grovt aktløst har voldt en annens død, kan pålegges å betale avdødes ektefelle, samboer, barn eller foreldre slik oppreisning som nevnt i første ledd.

Tilføyd ved lov 25 mai 1973 nr. 26, endret ved lover 18 des 1987 nr. 96, 22 mai 1992 nr. 49, 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 1 jan 1995), 11 aug 2000 nr. 76, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2017 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 822).

§ 3-6. (erstatning for krenking av privatlivets fred)

Den som uaktsomt har krenket privatlivets fred, skal yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art som retten finner rimelig. I dom som går ut på straff, kan retten pålegge domfelte å betale til fornærmede et beløp til kunngjøring av dommen.

Tilføyd ved lov 25 mai 1973 nr. 26, endret ved lover 13 juni 1980 nr. 36, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 29 mai 2020 nr. 59 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1107).

§ 3-6 a. (erstatning for ærekrenkelser)

Den som uaktsomt har satt frem en ytring som er egnet til å krenke en annens æreføelse eller omdømme, skal yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten ut fra den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art som retten finner rimelig. Dersom den krenkede døde mindre enn 15 år før krenkelsen etter første ledd fant sted,

kan krav om oppreisning settes frem av hans nærmeste.

En ærekrenkende ytring medfører ikke ansvar etter første ledd dersom den anses berettiget etter en avveining av de hensyn som begrunner ytringsfrihet. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på om ytringen hviler på et fyldestgjørende faktisk grunnlag, på ytringens grad av krenkelse, og om hensynet til den krenkede er tilfredsstillende ivaretatt ved for eksempel adgang til imøtegåelse, om allmenne interesser eller andre gode grunner tilsa at den ble satt frem, og om ytreren har vært i aktsom god tro med hensyn til de momenter som kan gjøre ytringen berettiget.

Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), endret ved lov 29 mai 2020 nr. 59 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1107).

§ 3-7. (regress for trygdeytelser, pensjonsytelser, forsikringsytelser og lønn under sykdom o l)

1. Trygden eller en pensjonsinnretning kan ikke kreve regress hos den ansvarlige for trygdens eller pensjonsinnretningens utgifter og ansvar på grunn av skaden, med mindre denne er voldt forsettlig av den erstatningsansvarlige selv. Ved personskadeforsikring gjelder det samme for forsikringsselskapets regress mot den ansvarlige. Regressretten gjelder bare i den utstrekning ytelsene tillegges betydning ved utmålingen av skadevolderens ansvar overfor den skadelidte (jf § 3-1 tredje ledd).

2. Arbeidsgiveren kan kreve regress for lønn under sykdom eller liknende ytelser, så langt tredjemann er erstatningsansvarlig etter ellers gjeldende erstatningsregler. Regressretten omfatter ikke ytelser som arbeidsgiveren kan kreve dekket av trygden.

3. Ved forsikring som en arbeidsgiver har tegnet for en ansatt, kan selskapet forbeholde seg rett til regress mot den ansvarlige skadevolder.

Tilføyd ved lov 25 mai 1973 nr. 26, endret ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

§ 3-8. (adgang til ny sak)

Et avsluttet oppgjør om menerstatning eller erstatning for tap i framtidig erverv eller utgifter, kan kreves opptatt til ny behandling hvis en forverring av skadelidtes helse rokker ved det som ble lagt til grunn for oppgjøret, og det er klar sannsynlighetsovervekt for at dette vil gi rett til en vesentlig høyere erstatning.

Tilføyd ved lov 25 mai 1973 nr. 26, opphevet ved lov 21 juni 1985 nr. 81, tilføyd igjen ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 3-9. (engangserstatning eller terminvise beløp, kapitaliseringsrente)

Erstatning for personskade og tap av forsørger fastsettes til en engangssum, med mindre retten av særlige grunner finner å burde fastsette erstatningen helt eller delvis til terminbeløp. Ved fastsettelse av menerstatning anses prognoser om forkortet levetid som følge av den ansvarsbetingende hendelsen ikke som en særlig grunn etter første punktum. For betaling av terminbeløp kan den erstatningsansvarlige pålegges å stille sikkerhet. Når det finnes grunn til det, kan tingretten i den rettskrets der skadelidte har alminnelig verneting, etter begjæring av en part ved kjennelse helt eller delvis omgjøre terminbeløp til engangserstatning.

Kongen kan i forskrift fastsette en kapitaliseringsrente (realrente) som skal anvendes for å komme frem til nåverdien av fremtidig tap når erstatningen fastsettes til en engangssum. Hvis særlige hensyn tilsier det, kan retten anvende en annen rente enn den som følger av forskrift gitt i medhold av første punktum. Kongen kan fastsette en egen kapitaliseringsrente (realrente) som kan anvendes i tilfeller der erstatningen fullt ut eller delvis skal plasseres som bankinnskudd etter vergemålsloven § 51 første ledd.

Tilføyd ved lov 25 mai 1973 nr. 26, endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 12 mai 2015 nr. 29 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 468 for erstatningsbetingende hendelser etter dette tidspunkt, jf. lovens del III nr. 2), 30 april 2021 nr. 27 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1335).

§ 3-10. (rådighetsbegrensning m.m.)

Erstatningskrav etter dette kapitlet kan ikke overdras eller pantsettes så lenge kravet ikke er godkjent eller rettskraftig avgjort. Retten kan likevel samtykke i overdragelse av slikt erstatningskrav etter at kravet er oppstått. Krav på erstatning etter § 3-2 eller oppreising etter § 3-5 eller § 3-6 kan heller ikke overføres ved arv, så lenge det ikke er godkjent eller gjort gjeldende ved søksmål, eller det er meldt til Norsk Pasientskadeerstatning etter pasientskadeloven § 9.

Når særlige grunner foreligger, kan retten begrense rådigheten over et godkjent eller tilkjent erstatningsbeløp. Reglene i lov om fordringshavernes dekningsrett § 3-9 annet til fjerde ledd får i så fall anvendelse, men slik at også retten i samband med bestemmelse om rådighetsbegrensning kan treffe nærmere bestemmelse om forvaltningen av midlene.

Avgjørelse etter denne paragraf treffes ved kjennelse av tingretten i den rettskrets der skadelidte har sitt alminnelige verneting med mindre spørsmålet

bringes inn for den dømmende rett eller Pasientskadenemnda til avgjørelse i samband med avgjørelsen av erstatningskravet eller ved kjennelse forut for dette.
Tilføyd ved lov 25 mai 1973 nr. 26, endret ved lover 13 juni 1975 nr. 37, 13 feb 1976 nr. 1, 8 juni 1984 nr. 60, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2001 nr. 53 (ikr. for den offentlige helsetjenesten fra 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1623) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel 4. Erstatning for tingskade og annen formuesskade.

Kapitlet endret ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

§ 4-1. (erstatningsutmålingen)

Erstatning for tingskade og annen formuesskade skal dekke den skadelidtes økonomiske tap.
Tilføyd ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

§ 4-2. (skadevolderens stilling når skaden er dekket ved forsikring)

1. I det omfanget det er på det rene at en skade kan kreves dekket av forsikring for tingskade eller annen formuesskade, kan den skadelidte bare gjøre gjeldende sitt erstatningskrav mot den ansvarlige skadevolder dersom skaden er voldt:

a. ved forsett eller grov uaktsomhet av den ansvarlige selv, eller
b. i hans yrke, ervervsvirksomhet eller dermed likestilt virksomhet.

2. Dersom skadevolderen har betalt erstatning i større utstrekning enn han plikter etter paragrafen her, kan han kreve det overskytende fra vedkommende forsikringsselskap i det omfang skaden er dekket av forsikringen.
Tilføyd ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

§ 4-3. (forsikringsselskapets regress for utbetalt erstatning)

I den utstrekning selskapet ved forsikring for tingskade eller annen formuesskade har betalt erstatning til skadelidte, kan det kreve regress hos den

ansvarlige skadevolder så langt skadelidte kunne ha krevd erstatning hos skadevolderen etter § 4-2.
Tilføyd ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

§ 4-4. (særregler om utvidet adgang til å gå på skadevolderen og om utvidet regress)

1. Begrensningene i den skadelidtes krav og forsikringsselskapets regress i § 4-2 jf § 4-3 gjelder ikke ved:

a. transport-, sjø- og luftfartsforsikring når skaden er voldt i næringsvirksomhet
b. ved kredittforsikring og garantiforsikring.

2. Ved trafikkforsikring kan forsikringsselskapet kreve regress etter bilansvarslova §§ 8, 12 og 13 uten hensyn til reglene i § 4-3.
Tilføyd ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

Kapittel 5. Alminnelige bestemmelser

Tilføyd ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

§ 5-1. (den skadelidtes medvirkning)

1. Dersom den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren har medvirket til skaden ved egen skyld, kan erstatningen settes ned eller falle bort for så vidt det er rimelig når en tar hensyn til atferden, og dens betydning for at skaden skjedde, omfanget av skaden og forholdene ellers. Dette gjelder likevel ikke dersom skadelidte på skadetiden ikke hadde fylt 10 år.
2. Som medvirkning reknes det også når den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren har latt være i rimelig utstrekning å fjerne eller minske risikoen for skade eller etter evne å begrense skaden.
3. Reglene i nr. 1 og 2 gjelder tilsvarende ved medvirkning av andre personer eller forhold som den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren i denne sammenheng hefter for.
Tilføyd ved lov 21 juni 1985 nr. 81, endret ved lov 18 des 1987 nr. 96.

§ 5-2. (lemping av erstatningsansvar)

Erstatningsansvaret kan lempes når retten under hensyn til skadens størrelse, den ansvarliges økonomiske bæreevne, foreliggende forsikringer og forsikringsmuligheter, skyldforhold og forholdene ellers finner at ansvaret virker urimelig tyngende for den ansvarlige. Det samme gjelder når det i særlige tilfelle er rimelig at den skadelidte helt eller delvis bærer skaden.
Tilføyd ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

§ 5-3. (skade voldt av flere)

1. Flere som plikter å betale erstatning for samme skade, svarer en for alle og alle for en. Det samme gjelder flere som plikter å betale oppreisning for samme skade, krenking eller mislige atferd, dersom ikke retten bestemmer annet.
2. I hvilken utstrekning den som har betalt erstatning eller oppreising kan gjøre krav gjeldende mot andre ansvarlige, avgjøres under hensyn til ansvarsgrunnlaget og forholdene ellers.
Tilføyd ved lov 21 juni 1985 nr. 81, endret ved lov 21 juni 2017 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 822).

§ 5-4. (den skadelidtes krav dekkes foran regresskrav)

Regresskrav kan ikke gjøres gjeldende til fortrengsel for den erstatningsberettigetes eller hans etterlattes krav på erstatning eller oppreising for samme skade.
Tilføyd ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

§ 5-5. (forholdet til annen lovgivning m v)

Reglene i loven her gjelder ikke i den utstrekning annet følger av lovgivningen eller av internasjonale konvensjoner som Norge er bundet av.
Tilføyd ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

Kapittel 6. Ikrafttredelse. Oppheving og endring av andre lover.

Endret ved lover 25 mai 1973 nr. 26 (tidl. kap. 4 endret til kap. 5), 21 juni 1985 nr. 81 (tidl. kap 5 endret til kap 6).

§ 6-1. (ikrafttredelse.)

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 juli 1969 iflg. res. 13 juni 1969.

§ 6-2. (oppheving og endring av andre lover.)

Fra det tidspunkt loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i lovgivningen ellers: – – –

Lov om oppskyting av gjenstander fra norsk territorium m.m. ut i verdensrommet

§ 1.

Uten tillatelse fra vedkommende departement er det forbudt å skyte noen gjenstand ut i verdensrommet fra:

a. Norsk territorium, herunder også Svalbard, Jan Mayen og de norske biland.
b. Norsk fartøy, luftfartøy o.l.
c. Områder som ikke er undergitt noen stats høyhetsrett, når oppskytingen foretas av norsk statsborger eller person hjemmehørende i Norge.

Det kan settes bestemte vilkår for slik tillatelse som nevnt i første ledd.

§ 2.

Departementet kan gi regler om kontroll m.m. med virksomhet som nevnt i § 1.

§ 3.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om Norsk Lovtidend m.v.

§ 1.

Norsk Lovtidend utgis for offentlig regning og skal inneholde:

a. grunnlovsbestemmelser,
b. lover og vedtak om lovers ikrafttredelse, oppheving og virksomhetsområde,
c. provisoriske anordninger og vedtak om oppheving av slike anordninger,
d. Stortingets skattevedtak,
e. det som ved lov eller med hjemmel i lov er påbudt kunngjort i Norsk Lovtidend.

Forvaltningsavgjørelse som ikke er påbudt kunngjort, uttalelse, rundskriv m.m. samt overenskomster med fremmed stat kan kunngjøres i Norsk Lovtidend dersom det finnes hensiktsmessig. Kongen kan fastsette regler om kunngjøring etter denne bestemmelse.

Kongen kan bestemme at en lov som er blitt endret, skal tas inn i Norsk Lovtidend i sin helhet med den nye ordlyd.

§ 2.

Kongen kan bestemme at Norsk Lovtidend skal utkomme i flere avdelinger, og fastsetter i så fall hva som skal kunngjøres i de ulike avdelinger.

§ 3.

Enhver lov som ikke selv bestemmer noe annet, skal tre i kraft en måned etter den dag da det nummer av Norsk Lovtidend ble utgitt som inneholder kunngjøringen av loven. Det samme gjelder for kunngjøring etter § 1 første ledd bokstav c og d og for kunngjøring av forskrifter etter bestemmelser som omfattes av bokstav e. Om beregning av fristen gjelder domstollovens § 148 annet ledd tilsvarende.

Hvert nummer av Norsk Lovtidend skal være påført datoen for utgivelsen.

§ 4.

Kongen kan gi nærmere regler om utgivelse og drift av Norsk Lovtidend og om andre måter for staten til å formidle kunnskap om innholdet av lover og forskrifter. Det kan fastsettes at databaser og lignende der slikt lov- og forskriftsmateriale inngår som en vesentlig del, ikke skal være gjenstand for utlegg eller arrest og ikke skal kunne overdras eller pantsettes uten departementets samtykke.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83.

§ 5.

Loven trer i kraft 1 januar 1970.
Fra samme tid oppheves – – –

Lov om gjennomføring av nordiske konvensjoner om visse internasjonal-privatrettslige forhold

§ 1.

Når Norge har inngått konvensjon med Danmark, Finland, Island og/eller Sverige om internasjonal-privatrettslige bestemmelser på familierettens eller personrettens område, kan Kongen kunngjøre konvensjonen som gjeldende med lovs kraft her i riket og gi de forskrifter som trengs til gjennomføring av konvensjonen.

§ 2.

Denne lov trer i kraft straks.
Fra samme tid oppheves – – –

Lov om avgrensing i retten til å sleppa hingstar, oksar, verar og geitebukkar på beite [hanndyrlova]

§ 1.

Det er forbode å sleppa verar og geitebukkar som er fødde før 15 april same året, på beite

a. i sambeiteområde i utmark eller innmark,
b. saman med sauer eller geiter som andre eig, i anna beiteområde eller
c. der tilhøva er slik at dei lett kan koma saman med sauer eller geiter som andre eig.

Vidare er det forbode å la verar og geitebukkar som er fødde seinare enn fastsett i første stykket eller i vedtekt etter § 4, gå på slikt beite lengre enn til 1 oktober.

Forboda gjeld ikkje beite på særskilt område der verar og bukkar blir haldne for seg, såframt området er forsvarleg inngjerda eller dyra er under forsvarleg tilsyn.

§ 2.

Der er forbode å la hingst som er 2 år eller eldre, gå på sambeite der det går hopper som den ikkje kan brukast som alshingst til etter føresegnene i forskrift gitt i medhald av lov 4. desember 1992 nr. 130 om husdyravl § 5.
Endra med lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 3.

Det er forbode å la oksar som er eldre enn 6 månader gå på beite,

a. i sambeiteområde i utmark eller innmark,
b. saman med kyr som andre eig, i anna beiteområde eller
c. der tilhøva er slik at dei lett kan koma saman med kyr som andre eig.

Forboda gjeld ikkje beite på særskilt område der oksar blir haldne for seg, såframt området er forsvarleg inngjerda eller dyra er under forsvarleg tilsyn.

§ 4.

Etter framlegg frå kommunen eller statsforvaltaren kan departementet i vedtekt for kommunen eller ein del av den gjera unntak frå eller avgrensa forboda i §§ 1 og 3. På same måten kan det til utviding av forboda fastsetjast:

a. At forbodet i § 1, første stykket, og skal gjelda ver og geitebukk fødd i nærare fastsett tid rekna frå 14 april.
b. At forbodet i § 1, andre stykket, skal gjelda frå eit tidspunkt før 1 oktober.
c. At forbodet i § 3, og skal gjelda oksar yngre enn 6 månader.

Vedtekt som nemnd i første stykket kan gjevast sams for fleire kommunar eller fylke eller delar av desse. Gjeld det eit naturleg samanhengande område, kan slik vedtekt gjevast for heile området under eitt, jamvel om det ikkje ligg føre framlegg eller samtykke til det frå alle kommunane eller statsforvaltarane i området.

Vedtekta kan gjerast gjeldande for eit visst tidsrom og kan gjerast om inkje eller endrast på same måte som ho er komen i stand.

Endra med lover 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 5.

Vedtekter etter § 4 skal kunngjerast ved lysing i Norsk Lovtidend, lokale aviser og ved oppslag på høvelege stader.

Gjeld vedtekta område som ligg i fleire kommunar, skal ho kunngjerast i alle dei kommunar ho gjeld.

§ 6.

Den som med vilje eller aktløyse bryt føresegner gitt i eller med heimel i lova her, blir straffa med bøter.

§ 7.

Denne lova tek til å gjelda frå den tid Kongen fastset.[1] Lov frå 4 juli 1919 om innskrenkning i adgangen til å slippe hingstar, graoksar, geitebukker og graværer på beite, held samstundes opp å gjelda. Det same gjeld vedtekter gitt

med heimel i den lova.
1 Frå 1 jan 1971 iflg. res. 6 mai 1970.

Lov om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere [arbeidstakeroppfinnelsesloven]

§ 1.

Denne lov gjelder her i riket patenterbare oppfinnelser som gjøres av arbeidstakere i offentlig eller privat tjeneste.
Endret ved lov 6 des 2002 nr. 73 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 6 des 2002 nr. 1348).

§ 2.

Med de begrensninger som følger av bestemmelsene i § 7 første ledd, § 9 og § 10, kommer loven bare til anvendelse når annet ikke er eller må anses avtalt.
Endret ved lov 14 mars 2003 nr. 15 (ikr. 1 mai 2003 iflg. res. 4 apr 2003 nr. 417).

§ 3.

Arbeidstakere har samme rett til sine oppfinnelser som andre oppfinnere om ikke annet følger av bestemmelsene i denne lov.

§ 4.

Har en arbeidstaker som har forsknings- eller oppfinnervirksomhet som sine vesentligste arbeidsoppgaver, nådd fram til en oppfinnelse ved utførelsen av disse oppgaver eller utgjør en oppfinnelse resultat av en nærmere angitt oppgave som en arbeidstaker er blitt pålagt i sin tjeneste, kan arbeidsgiveren kreve retten til oppfinnelsen helt eller delvis overført til seg, dersom utnyttelsen av oppfinnelsen faller innenfor bedriftens virksomhetsområde.

Er oppfinnelsen blitt til i annet samband med tjenesten enn nevnt i første ledd, kan arbeidsgiveren kreve å få utnytte den i sin virksomhet dersom utnyttelsen faller innenfor bedriftens virksomhetsområde. Ønsker arbeidsgiveren å overta en mer omfattende rett til en slik oppfinnelse, har han i et tidsrom av 4 måneder etter mottakelsen av meldingen om oppfinnelsen etter § 5, fortrinnsrett til å inngå avtale med arbeidstakeren om dette.

Er oppfinnelsen blitt til uten samband med tjenesten, har arbeidsgiveren i samme tidsrom som nevnt i foregående ledds siste punktum fortrinnsrett til å inngå avtale med arbeidstakeren om helt eller delvis å overta retten til oppfinnelsen, dersom utnyttelsen faller innenfor bedriftens virksomhetsområde. Bestemmelsen i leddet her gjelder ikke for universiteter og høgskoler.
Endret ved lov 6 des 2002 nr. 73 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 6 des 2002 nr. 1348. Etter sin ordlyd tilføyer endringsloven et tredje ledd nytt *tredje* punktum. Ettersom leddet tidligere besto av ett punktum, er det nye her satt som *annet* punktum).

§ 5.

Arbeidstaker som gjør en oppfinnelse som omfattes av bestemmelsene i § 4, skal uten unødig opphold gi arbeidsgiveren skriftlig melding om dette med opplysning om hva oppfinnelsen består i.

§ 6.

Arbeidsgiver som vil erverve rett til en oppfinnelse i medhold av § 4 første ledd eller annet ledd, første punktum, må underrette arbeidstakeren skriftlig om dette innen 4 måneder etter mottakelsen av meldingen etter § 5.

Før 4 måneder er gått fra det tidspunkt da arbeidsgiveren mottar melding etter § 5, må arbeidstakeren ikke uten skriftlig samtykke fra arbeidsgiveren forføye over en oppfinnelse som faller inn under § 4 eller foreta handlinger som forringer mulighetene for patentering eller muliggjør utnyttelse for annens regning. Arbeidstakeren kan dog, når han har gitt den i § 5 omtalte melding søke patent på oppfinnelsen her i riket så lenge denne rett ikke er overført til arbeidsgiveren. Arbeidsgiveren skal varsles skriftlig før søknaden inngis.

Lærere og vitenskapelig personale ved universiteter og høgskoler har likevel rett til å publisere oppfinnelsen dersom arbeidsgiveren ble varslet om det i meldingen om oppfinnelsen etter § 5, og tredjeparts rett ikke er til hinder. Dersom de nevnte vilkårene for publisering er oppfylt, har ikke arbeidsgiveren rett til å overta oppfinnelsen etter § 4. Har oppfinneren ikke tatt skritt til publisering innen ett år etter varselet etter § 5, kan arbeidsgiveren likevel overta oppfinnelsen. En arbeidstaker som har forbeholdt seg retten til å publisere oppfinnelsen, kan ikke uten skriftlig samtykke fra arbeidsgiveren søke patent på oppfinnelsen.
Endret ved lov 6 des 2002 nr. 73 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 6 des 2002 nr. 1348).

§ 6 a.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om retten til oppfinnelser som er gjort av arbeidstakere ved universiteter og høgskoler.
Tilføyd ved lov 6 des 2002 nr. 73 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 6 des 2002 nr. 1348).

§ 7.

Erverver en arbeidsgiver i medhold av § 4 eller på annet grunnlag, rett til en oppfinnelse som en arbeidstaker har gjort, har denne, selv om annet måtte være avtalt før oppfinnelsen ble til, krav på rimelig godtgjøring med mindre verdien av den rett arbeidsgiveren har overtatt ikke overstiger hva arbeidstakeren med rimelighet må kunne forutsettes å skulle yte til gjengjeld for den lønn og mulige andre goder som han oppebærer i tjenesten.

Ved fastsettelse av godtgjøringen skal det særlig tas hensyn til oppfinnelsens verdi, omfanget av den rett arbeidsgiveren har overtatt, arbeidstakerens ansettelsesvilkår og den betydning ansettelsen for øvrig kan ha hatt for oppfinnelsens tilkomst.

Søksmål om godtgjøring må være reist innen 5 år fra det tidspunkt da arbeidsgiveren har ervervet rett til oppfinnelsen. Er det søkt patent på oppfinnelsen, kan søksmålet dog alltid reises innen 1 år etter at patentsøknaden er endelig avgjort.

§ 8.

Søkes innen 6 måneder etter at arbeidstakeren har fratrådt sin tjeneste, patent på en oppfinnelse som er gjort av ham, skal den, såfremt utnyttelsen av oppfinnelsen faller innenfor virksomhetsområdet for den tidligere arbeidsgivers bedrift og oppfinnerens vesentligste arbeidsoppgave, eller oppfinnelsen utgjør resultatet av en nærmere angitt oppgave som oppfinneren ble pålagt i sin tjeneste, anses som gjort mens tjenesten varte medmindre arbeidstakeren kan sannsynliggjøre noe annet.

§ 9.

Avtale mellom en arbeidsgiver og en arbeidstaker om å begrense arbeidstakerens rett til å forføye over en oppfinnelse som gjøres senere enn ett år etter tjenestens opphør, er ikke bindende for arbeidstakeren.
Endret ved lover 31 mars 1978 nr. 7, 4 mars 1983 nr. 4.

§ 10.

Fastsatt godtgjøring etter § 7 kan på begjæring av hver av partene endres, selv om annet måtte være avtalt, når de forhold som har vært bestemmende har endret seg vesentlig. Det skal dog ikke i medhold av denne bestemmelse kunne kreves tilbakelevering av ytelser som arbeidstakeren har mottatt på grunnlag av tidligere fastsettelse av godtgjøring.

§ 11.

Den som på urettmessig måte utnytter eller åpenbarer opplysning som han som følge av denne lovs bestemmelser får vedrørende andres oppfinnelser, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

På samme måte straffes den som overtrer bestemmelsen i § 6 annet ledd første punktum.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 12.

Tvist som reiser seg av forhold som omhandles i denne lov, kan hver av partene bringe inn for en meklingsnemnd.

Nemnda skal bestå av en formann og to medlemmer. Om disses ugildhet gjelder samme regler som for dommere. Formannen, som skal ha de for embetsdommere i sin alminnelighet foreskrevne egenskaper, og det ene medlem, som skal ha innsikt og erfaring i patentrettslige og dermed forbundne spørsmål, samt varamenn for disse, oppnevnes av Kongen for fem år. Det annet medlem, som skal ha teknisk innsikt på det område oppfinnelsen tilhører oppnevnes for hver sak av vedkommende departement.

Hvis noen av partene begjærer det eller nemnda finner det nødvendig, kan den utvides med to medlemmer, som skal representere henholdsvis arbeidsgiver- og arbeidstakersiden. Disse oppnevnes for den enkelte sak av vedkommende departement. Er en part medlem av arbeidsgiver- eller arbeidstakerorganisasjon, skal oppnevningen skje i samråd med vedkommende organisasjon. Gjelder tvisten en oppfinnelse som er gjort av en arbeidstaker ved et universitet eller en høgskole, kan departementet i stedet utvide nemnda med to medlemmer etter forslag fra hver av partene.

Endret ved lov 6 des 2002 nr. 73 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 6 des 2002 nr. 1348).

§ 13.

Nemnda skal søke å få i stand en minnelig ordning mellom partene, bl.a. ved fremsettelse av forslag til forlik.

Nemnda fungerer som voldgiftsrett hvis partene er enige om det.

Utgiftene til nemndas virksomhet dekkes av det offentlige.

Nærmere regler for nemndas virksomhet gis av Kongen.

§ 14.

Er en sak innbrakt til mekling i nemnda, trer denne mekling ved søksmål i stedet for mekling i forliksrådet.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 15.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

– – –

1 Fra 1 sep 1970 iflg. res. 3 juli 1970. Jf. res. 24 juni 1983 om Jan Mayen.

Lov om utlevering for å få iverksatt vedtak om frihetsinngrep truffet av myndighet i annet nordisk land

§ 1.

Den som etter vedtak av myndighet i Danmark, Finland, Island eller Sverige skal være på institusjon eller annet særskilt oppholdssted i samsvar med vedkommende lands lovgivning om barne- og ungdomsvern, psykisk helsevern, edruskapsvern, om forsømmelige forsørgere eller løsgjengere, kan på begjæring utleveres etter reglene i denne lov.

Loven gjelder ikke avgjørelse i samband med strafforfølging, jf. arrestordreloven.
Endret ved lov 20 jan 2012 nr. 4 (ikr. 16 okt 2012 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 895).

§ 2.

Utlevering kan bare skje når det vedtak begjæringen gjelder, kan fullbyrdes i den stat der vedtaket er truffet.

§ 3.

Utlevering av norsk statsborger kan bare skje dersom han er bosatt i den stat som ønsker utlevering, og vedtaket gjelder omsorg eller behandling som mest hensiktsmessig kan gis ham i vedkommende stat.

§ 4.

Begjæring om utlevering framsettes av politi- eller påtalemyndighet i den stat som ønsker utlevering, eller av annen myndighet som utpekes ved avtale med vedkommende myndighet i denne stat. Er vedkommendes oppholdssted her i riket kjent, sendes begjæringen direkte til politimesteren i det distrikt der vedkommende oppholder seg. Ellers sendes begjæringen til Riksadvokaten.

§ 5.

Politimesteren på vedkommende oppholdssted kan treffe vedtak om utlevering, såfremt han finner at vilkårene for utlevering er til stede og at det ikke foreligger noen grunn til å nekte utlevering. Fristen for å klage vedtak om utlevering inn for departementet er 3 dager.

I samband med underretning om vedtaket skal vedkommende gis opplysning om klageadgang, klagefrist, den nærmere fremgangsmåte ved klage, samt om adgangen til rettslig prøving etter § 6 og sin rett til å få oppnevnt forsvarer, jfr. § 8.

Vedtaket kan ikke uten samtykke fullbyrdes før fristene for å klage eller kreve rettslig prøving er ute. Klage eller krav om rettslig prøving etter § 6 har oppsettende virkning.

Dersom hensynet til den som kreves utlevert tilsier det, skal det oppnevnes verge.

Blir begjæring om utlevering avvist eller har vedkommende brakt saken inn for retten, skal politiet uten opphold underrette departementet.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 6.

Politimesteren eller departementets vedtak om utlevering kan bringes inn for tingretten til prøving av spørsmålet om lovens vilkår for utlevering foreligger. Fristen for å kreve slik rettslig prøving er 3 dager fra det tidspunkt vedkommende fikk underretning om vedtaket. Dersom vedkommende er lite å bebreide for oversittelse av fristen, kan retten likevel tillate prøving.

Om anke og om saksbehandlingen ellers gjelder straffeprosesslovens regler, dog er fristen for anke 3 dager.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 7.

Er det rimelig grunn til å tro at den som begjæres utlevert, vil unndra seg utleveringen ved å flykte eller å skjule seg, eller at han vil bli bortført eller skjult av andre, kan tingretten gi pålegg om at vedkommende for en tid av inntil 2 uker skal oppholde seg på et anvist sted eller om nødvendig anbringes i lukket avdeling i en egnet institusjon. Finnes ikke slik institusjon i rimelig nærhet eller kan den ikke ta imot vedkommende, kan han anbringes i varetektsfengsel. Når det er fremsatt krav om rettslig prøving av om vilkårene for utlevering foreligger eller det er klaget til departementet eller det ellers av særlige grunner er nødvendig, kan retten beslutte at tvangsmidler kan nyttes også ut over 2 uker.

Politiet kan pågripe vedkommende for å iverksette rettens kjennelse eller for å fremstille vedkommende for retten. Når det er truffet endelig vedtak om utlevering, kan politiet nytte de tvangsmidler som trengs for å gjennomføre vedtaket.

Om anke og saksbehandlingen ellers gjelder straffeprosesslovens regler.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 8.

Blir saken brakt inn for retten etter §§ 6 eller 7, kan retten oppnevne offentlig forsvarer for vedkommende når han selv, hans verge eller politiet ber om det. Godtgjørelse til den oppnevnte forsvarer betales av statskassen etter de bestemmelser som gjelder for betaling til offentlig forsvarer etter

straffeprosessloven § 107.

I særlige tilfelle kan retten bestemme at utgiftene til forsvarer og andre saksomkostninger helt eller delvis skal dekkes av vedkommende selv.

Endret ved lover 29 juni 1990 nr. 47, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 9.

Til utleveringen kan knyttes slike vilkår som det finnes grunn til. Om adgangen til å strafforfølge den utleverte og til å fullbyrde straff for forhold som er begått før utleveringen, samt til å utlevere og overlevere vedkommende videre til en tredje stat for et slikt forhold, gjelder de regler for dette som gjelder ved overlevering av personer fra Norge til en annen nordisk stat, tilsvarende.

Endret ved lov 20 jan 2012 nr. 4 (ikr. 16 okt 2012 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 895).

§ 10.

Blir noen som kan utleveres etter reglene i denne lov og som må ventes å bli utlevert, etterlyst her i riket, kan det nyttes tvangsinngrep mot ham etter reglene i § 7, selv om utleveringsbegjæring ennå ikke er fremsatt.

Politiet i vedkommende stat skal straks varsles om at det er truffet vedtak om bruk av tvangsmidler etter første ledd.

Tvangsinngrepet gjelder ikke ut over fem dager regnet fra det tidspunkt vedtaket i ble truffet.

§ 11.

Den som utleveres fra en av de stater som er nevnt i § 1, til en annen av de der nevnte stater, kan uten særskilt samtykke føres over norsk statsområde.

§ 12.

Kongen kan gi nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lov.

§ 13.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Kongen kan sette loven i kraft særskilt overfor enkelte av de stater som er nevnt i § 1.
1 Iflg. res. 18 des 1970 fra 1 jan 1971 i forhold til Danmark, Finland og Sverige, i forhold til Island fra den tid Justisdepartementet bestemmer.

Lov om forskningsavgift på landbruksprodukter

§ 1.

Formålet med denne lov er ved avgift å sikre økonomisk grunnlag for forskning knyttet til landbruksprodukter som nyttes til ervervsmessig framstilling av nærings- og nytelsesmidler.
Endret ved lov 15 des 2000 nr. 101 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1261).

§ 2.

Avgiften pålegges forbruk av norskproduserte og importerte landbruksprodukter, inklusive fôrkorn, til enhver ervervsmessig bearbeiding eller framstilling av nærings- og nytelsesmidler når produktene kjøpes inn fra produsent, produsentsammenslutning, grossist eller importør eller leveres fra foredlingsbedriftens egen produksjon. Importerte ferdigvarer og halvfabrikata framstilt av forannevnte produkter er også avgiftspliktige.
Departementet avgjør med bindende virkning i tvilstilfelle, hvorvidt en vare går inn under loven.
Endret ved lov 15 des 2000 nr. 101 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1261).

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 des 2000 nr. 101 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1261).

§ 4.

Avgiften går til et fond. Fondet skal ha et styre på 7 medlemmer med varamedlemmer, som oppnevnes av departementet. Departementet fastsetter

nærmere regler for hvordan fondet skal styres.
Endret ved lov 15 des 2000 nr. 101 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1261).

§ 5.

Departementet gir nærmere regler om avgiftspliktens inntreden, avgiftens størrelse, avgiftens beregning og dens oppkreving, herunder om hvem som plikter å svare avgift, om plikt til å tilbakeholde avgiften i oppgjør med den avgiftspliktige, samt om plikt til å betale renter av avgiftsbeløp som ikke betales i rett tid. Departementet kan videre gi forskrifter om at grunnlaget for avgiftsberegningen skal kunne fastsettes skjønnsmessig når en ikke etter de oppgaver og opplysninger som foreligger, kan fastsette hva avgiftsbeløpet skal være. Departementet kan også gi bestemmelser om fritakelse for avgift for visse forbrukere eller visse varegrupper og frita for avgift i det enkelte tilfelle.

Departementet bestemmer hvem som skal oppkreve avgiften og føre kontroll med oppkrevingen. Den som overdras slik myndighet skal ha rett til hos enhver som framstiller, lagrer eller transporterer varer som går inn under denne lov, å foreta bokettersyn og kreve alle opplysninger som er nødvendige for gjennomføring av kontrollen, samt ha adgang til ethvert sted hvor slike varer framstilles eller lagres.

Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 15 des 2000 nr. 101 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 15 des 2000 nr. 1261).

§ 6.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 7.

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
– – –
Endret ved lov 18 juni 1971 nr. 86.
1 Fra 1 jan 1971 iflg. res. 18 des 1970.

Lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk [brannfarligvareloven] [gjelder bare for Svalbard]

Kap. 1. Alminnelige regler.

§ 1. Lovens område.[1]

Denne lov gjelder oppbevaring, behandling og transport, herunder lasting og lossing av brannfarlig vare samt handel med slik vare.

Unntatt fra loven er brannfarlig vare om bord på skip som går inn under lov om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven) eller under forskrifter fastsatt med hjemmel i nevnte lov. Loven gjelder likevel for lasting og lossing av skip og for stasjonær oppbevaring av brannfarlig vare på skip.

For så vidt det er nødvendig av hensyn til Forsvaret eller landets beredskap, kan Kongen bestemme at loven helt eller delvis ikke skal gjelde, eller at det skal gjelde andre regler enn de som er fastsatt i eller i medhold av loven.

Departementet kan fastsette at brannfarlig gass som blir oppbevart, behandlet eller transportert under trykk som ikke overstiger et kilopund pr. kvadratcentimeter overtrykk helt eller delvis skal være unntatt fra denne lov.

Kongen kan bestemme at virksomhet nevnt i første ledd med væsker og gasser under trykk som ikke er brannfarlig vare også skal omfattes av denne lov. Departementet kan fastsette forskrifter for slik virksomhet, herunder bestemmelser som avviker fra de som er fastsatt i eller i medhold av loven. Det kan i forskriftene fastsettes at det skal betales særskilt avgift til statskassen til dekning av utgifter forbundet med tilsyn fastsatt i medhold av denne bestemmelse. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

For Svalbard gjelder loven med de begrensninger Kongen fastsetter.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 90, 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 2. Brannfarlige varer.[1]

Brannfarlig vare er etter denne lov:

a. Vare i flytende eller halvfast form som har et flammepunkt ved høyst + 55° C samt – uansett flammepunkt – motorbrensel og fyringsolje

(brannfarlig væske).
b. Gass som etter antennelse kan forbrenne i luft, (brannfarlig gass).
c. Annen vare enn nevnt under bokstav a) og b) når Kongen fastsetter at den skal regnes som brannfarlig vare.

Som brannfarlig vare etter denne paragrafs første ledd bokstav a eller b regnes ikke vare som går inn under lov om eksplosive varer samt brennevin som kan selges eller skjenkes etter alkohollovens regler.

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern skal utarbeide og offentliggjøre en fortegnelse over de brannfarlige varer som til en hver tid vanlig forekommer i handelen. I fortegnelsen skal gis de opplysninger som er av interesse for å vurdere hvordan denne lov skal anvendes på varen.

Endret ved lover 14 juni 1974 nr. 39, 11 juni 1993 nr. 88.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 3. Fareklasser.[1]

Brannfarlige væsker inndeles i følgende fareklasser:

Klasse A: Væsker med flammepunkt høyst + 23° C.

Klasse B: Væsker med flammepunkt over + 23° C, men ikke over + 55° C.

Klasse C: Motorbrensel og fyringsolje med flammepunkt over + 55° C samt væsker som Kongen i medhold av § 2 første ledd bokstav c) bestemmer skal regnes som brannfarlig vare.

Departementet kan ved forskrift fastsette hvordan flammepunktet for en væske skal bestemmes. Oppstår det tvil om hvilken fareklasse en brannfarlig væske skal henføres til, avgjøres spørsmålet av departementet.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 4. Avvikende forskrifter.[1]

Finnes en væske som nevnt i § 2 første ledd bokstav a) å være mer eller mindre brannfarlig enn dens flammepunkt angir, kan Kongen fastsette forskrifter for væsken som avviker fra denne lov. Det samme gjelder for gass som nevnt i § 2 første ledd bokstav b) når dens brannfarlighet tilsier at den bør falle inn under særlige forskrifter.

Kongen kan fastsette at bare nærmere angitte bestemmelser i denne lov skal få anvendelse for vare som nevnt under § 2 første ledd bokstav c) og kan for slik vare fastsette forskrifter som avviker fra denne lov.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 5. Særlige vilkår eller forbud.[1]

Når det etter denne lov og forskrifter i medhold av loven blir gitt tillatelse, godkjenning e.l., kan det i tillatelsen eller godkjenningen fastsettes særlige vilkår for å forebygge brann eller eksplosjon med de begrensninger som følger av § 6 tredje ledd.

Når oppbevaring eller behandling av brannfarlig vare kan foregå uten tillatelse, kan brannsjefen, når varen etter forholdene på stedet finnes å medføre særlig fare for brann eller eksplosjon, fastsette nærmere vilkår for oppbevaringen eller behandlingen, eller fastsette begrensninger i eller forbud mot slik oppbevaring eller behandling som ellers lovlig kunne skje. Reglene her gjelder tilsvarende for lasting, lossing og midlertidig oppbevaring av brannfarlig vare under annen transport enn nevnt i § 29.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 27 nov 1992 nr. 115 (ikr. 1 jan 1994).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 6. Om utførelse og montering av beholder, apparat eller annen innretning og om godkjenning.[1]

Beholder, apparat eller annen innretning som blir brukt til oppbevaring, behandling, transport av eller handel med brannfarlig vare skal være formålstjenlig og betryggende utført og skal til enhver tid være i slik stand at det ikke oppstår fare for brann eller eksplosjon. Montering skal være utført fagmessig og betryggende.

Departementet kan ved forskrift bestemme at beholder, apparat eller annen innretning til bruk som nevnt i første ledd ikke må selges, utbys til salg eller brukes her i landet med mindre den er godkjent eller med mindre typen av innretning som nevnt er godkjent (typegodkjenning). Godkjenning gis av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern eller den departementet bestemmer.

Produkt som er produsert og kontrollert i overensstemmelse med regelverk som Norge gjennom internasjonal avtale er forpliktet til å følge, anses godkjent i henhold til loven.[2]

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 88, 27 nov 1992 nr. 115 (ikr. 1 jan 1994).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

2 Jf. EØS-avtalen vedlegg II.

§ 7. Undersøkelse av brannfarlig vare, innhenting av prøver o.l.[1]

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan kreve at den som eier, tilvirker, innfører eller markedsfører brannfarlig vare eller innretning o.l. som nevnt i § 6, fremlegger representativ prøve av varen eller innretningen, eller iverksetter undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere varens eller innretningens egenskaper eller virkninger. Det samme gjelder annen vare enn nevnt i § 2 første ledd bokstav a) og b) når dette er nødvendig for å avgjøre om den skal bringes inn under loven. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll.

Kostnadene etter første ledd bæres av den som kravet om undersøkelser, prøvetaking og kontroll er rettet mot. Departementet kan likevel bestemme at kostnadene skal fordeles på flere eiere, tilvirkere, importører eller markedsførere eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 88, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 8. Varigheten av tillatelse og godkjenning.[1]

Tillatelse og godkjenning etter denne lov skal gis skriftlig og gjelder inntil videre dersom varigheten ikke er særskilt fastsatt.

En tillatelse faller bort når den ikke blir nyttet innen den frist som måtte være fastsatt eller, dersom frist ikke er fastsatt, innen to år fra den dag tillatelsen blir gitt.

Blir gyldig tillatelse ikke lenger nyttet, skal innehaveren sende melding om dette til den myndighet som ga tillatelsen. Tillatelse som ikke blir nyttet, faller bort to år etter opphøret hvis ikke kortere frist er fastsatt i tillatelsen.

En tillatelse kan tilbakekalles

a. når det er gitt uriktige eller mangelfulle opplysninger av vesentlig betydning for tillatelsen,
b. når de vilkår som er fastsatt i tillatelsen ikke blir overholdt,
c. når den blir nyttet på en måte som er i strid med denne lov eller med vedtak som er gjort med hjemmel i loven,
d. når forhold på stedet av sikkerhetsmessig betydning på noe vesentlig punkt har endret seg etter at tillatelsen ble gitt,
e. når de sikkerhetsmessige krav som ble stilt, da tillatelsen ble gitt, på noe vesentlig punkt ikke lenger anses for å svare til de krav som

bør stilles.

En godkjenning kan tilbakekalles på samme vilkår som nevnt i fjerde ledd. Typegodkjenning etter § 6 kan dessuten tilbakekalles dersom typegodkjent innretning ikke blir utført i samsvar med godkjenningen.

Når en godkjenning tilbakekalles kan Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kreve at den som tilvirker eller markedsfører innretningen tilbakekaller denne fra bruker eller distributør. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike tiltak og kreve kostnadene dekket av den som kunne fått pålegg om slike tiltak. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Er innehaver av tillatelse eller godkjenning avgått ved døden eller gått konkurs kan dødsboet eller konkursboet utøve virksomheten inntil ett år fra dødsfallet eller konkursens åpning, dersom ikke kortere varighet er særskilt fastsatt. Boet skal sende vedkommende tilsynsmyndighet melding om at det vil fortsette virksomheten innen en måned fra dødsfallet eller konkursens åpning og plikter å følge de regler som gjelder for virksomheten.

Endret ved lover 14 juni 1974 nr. 39, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 9. Melding om at innretning m.v. for brannfarlig vare kan tas i bruk.[1]

Oppbevaring, behandling eller transport som det er gitt tillatelse til etter §§ 21, 22, 27, 28 eller 29 og handel som er meldt etter § 34, må ikke påbegynnes før tilsynsmyndighetene har inspisert beholder, ledning eller annen innretning med tilbehør til bruk for brannfarlig vare i den tillatte virksomhet, og ved skriftlig melding har godkjent at den kan tas i bruk. Ved handel gjelder det samme utsalgsstedet.

Med samtykke av den myndighet som har gitt tillatelsen, kan prøvedrift for så vidt gjelder behandling og transport foretas uten hinder av reglene i første ledd.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 10. Særskilt ansvarshavende for opplag og virksomhet.[1]

Ved opplag eller annen virksomhet som det er gitt tillatelse til etter §§ 21, 22, 27, 28 eller 29, og ved utsalgssted for motorbrensel (bensinstasjon), skal en person være utpekt til å påse at oppbevaringen eller virksomheten foregår på lovlig måte. Denne ansvarshavende skal være fortrolig med egenskapene hos de

brannfarlige varer det gjelder og med sluknings- og andre sikkerhetsinnretninger på stedet eller i virksomheten. Ansvarshavende for virksomhet som tillates etter § 27 eller § 28 skal være fortrolig med behandling som der nevnt og ansvarshavende for virksomhet tillatt etter § 29 med rørledningens og utstyrets konstruksjon og virkemåte.

Den som har tillatelse som nevnt i første ledd og innehaver av utsalgssted for motorbrensel, skal sende skriftlig melding til kommunestyret om hvem som til enhver tid er ansvarshavende.

Departementet kan fastsette at det skal være ansvarshavende også ved annet utsalgssted enn bensinstasjon og at melding skal sendes etter reglene i annet ledd.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 85.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 11. Merking av beholder.[1]

Tank som går inn under reglene i § 30 samt annen større beholder som blir brukt til transport av brannfarlig vare, skal være tydelig merket. Tilsvarende gjelder også annen beholder som inneholder brannfarlig gass eller brannfarlig væske av klasse A eller B og som blir transportert eller omsatt i handel. Departementet kan gi forskrifter om hvordan merkingen skal være, og om merkeplikt også for beholdere som ikke er nevnt i første og annet punktum.

Er beholderen emballert, gjelder reglene i første ledd også emballasjen.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 11 a. Sikkerhetsdatablad og stoffregister[1]

Departementet kan gi forskrifter om krav til utarbeidelse av sikkerhetsdatablad og stoffregister for opplysninger om egenskaper og sikkerhetstiltak for de stoffer og produkter som omfattes av denne lov.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 88, endret ved lov 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 12. Oppslag om fare.[1]

Hvor brannfarlig vare forekommer i større mengder, skal det med mindre det åpenbart må anses unødvendig, være oppslag som gir opplysning om faren for brann eller eksplosjon. Oppslag skal anbringes slik at det er lett synlig og i et

tilstrekkelig antall.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 13. Åpen ild og røyking.[1]

Røyking og bruk av ild eller andre tennkilder er forbudt innenfor anlegg, på område eller i rom hvor brannfarlig vare forekommer under slike forhold at brann eller eksplosjon lett kan oppstå. Oppslag herom skal i nødvendig utstrekning finnes på passende steder.

Kommunestyret kan gi tillatelse til å fravike forbudet for enkelt anledning. Kommunestyret kan likeledes gi slik tillatelse inntil videre når det har gitt tillatelse til virksomheten etter §§ 21, 27, 28 og 29 eller har gitt godkjenning etter § 9 første ledd siste punktum. I andre tilfelle kan Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern gi tillatelse til å fravike forbudet.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 11 juni 1993 nr. 88.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 14. Forsiktighet for å forebygge brann eller eksplosjon.[1]

Enhver som har befatning med brannfarlig vare, skal iaktta nødvendig forsiktighet for å forebygge fare for brann eller eksplosjon.

Departementet gir nærmere regler om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i og i medhold av denne lov overholdes.
Endret ved lov 27 juli 1990 nr. 52.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kap. 2. Oppbevaring.

§ 15. Beholder.[1]

Beholder med tilbehør for oppbevaring av brannfarlig vare skal være utført i samsvar med forskrifter fastsatt av departementet.

Unntatt fra reglene i dette kapittel er fast drivstoffbeholder med innhold for transportmiddel eller bevegelig arbeidsredskap. Tilsvarende gjelder fast drivstoffbeholder med innhold for stasjonær motor når beholderens volum ikke overstiger 100 liter.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 16. Rom og åpen lagerplass.[1]

Rom som blir brukt til oppbevaring av brannfarlig vare, skal være utført og innredet slik at det has betryggende sikkerhet for at det ikke oppstår fare for brann eller eksplosjon.

Blir brannfarlig vare oppbevart på åpen lagerplass, skal nødvendige tiltak treffes for å hindre at det oppstår slik særlig fare for omgivelsene.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 17. Plassering av beholder.[1]

Beholder som inneholder brannfarlig vare, må ikke være plassert slik at den blir utsatt for oppvarming eller noe annet som kan medføre særlig fare for brann eller eksplosjon. I bygning skal beholder være plassert slik at den ikke medføre særlig fare.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 18. Tiltak for å hindre spill eller lekkasje.[1]

Det skal treffes nødvendige tiltak for å hindre at det oppstår fare for brann eller eksplosjon ved spill eller lekkasje.

Fast beholder over jord for oppbevaring av brannfarlig væske av klasse A i større mengde enn 3.000 liter skal være omgitt av tett og solid oppsamlekum. Den myndighet som gir tillatelse til oppbevaring, kan i stedet for oppsamlekum tillate en annen betryggende ordning. Er beholderen på 3.000 liter eller mindre, skal det treffes de tiltak som den myndighet som gir tillatelse til oppbevaring, anser påkrevd for å hindre at det ved lekkasje oppstår fare for brann- eller eksplosjonsskade.

Myndighet som gir tillatelse til oppbevaring, av brannfarlig væske av klasse B og C i fast beholder over jord, kan bestemme at det skal være oppsamlekum eller innretning for bortledning, eller at det skal treffes andre tiltak som på betryggende måte kan hindre at det ved lekkasje oppstår fare for brann- eller eksplosjonsskade.

Anlegg i fjell skal være sikret på betryggende måte for å hindre at den brannfarlige væske renner ut av anlegget.

Beholder under jord skal, når forholdene tilsier det, være særskilt sikret mot lekkasje.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 19. Avstand til omkringliggende bebyggelse m.v.[1]

Blir brannfarlig vare oppbevart i slik mengde at det kreves tillatelse etter § 21 eller § 22, jfr. § 20, skal det anlegg eller den lagerplass der oppbevaringen skjer, være omgitt av et sikringsfelt (sikkerhetssone).

Er det innen samme anlegg eller lagerplass flere faste beholdere, skal de ligge i betryggende avstand. I den utstrekning det anses nødvendig, skal branngater være anlagt. Det skal likeledes i nødvendig utstrekning sørges for at brannvernets kjøretøyer kan komme fram. Anlegg eller lagerplass skal, hvis forholdene gjør det nødvendig, være innhegnet på hensiktsmessig måte.

Ved vurdering av sikringsfelt, avstander og behovet for branngater og innhegning som nevnt i de foregående ledd, skal det tas hensyn til arten og mengden av de brannfarlige varer som blir oppbevart, til anleggets utførelse, til sikkerhetstiltakene for øvrig, til beskaffenheten av brannvernet og til andre særlige forhold.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 20. Oppbevaring uten særskilt tillatelse.[1]

Departementet fastsetter i forskrift i hvilken grad brannfarlige varer kan oppbevares uten særskilt tillatelse.

I forskriftene kan det fastsettes at oppbevaringen skal meldes til kommunestyret eller Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. Det kan videre fastsettes at brannfarlig vare ikke må oppbevares i bygning som tjener som bolig eller oppholdssted for mennesker eller dyr eller at oppbevaring i slik bygning bare kan finne sted etter tillatelse fra kommunestyret.

Brannfarlig vare må ikke oppbevares i rom, eller på sted som tjener som rømningsvei under brann slik som korridorer, trapper eller portrom. Kommunestyret kan gjøre unntak fra dette.

Unntatt fra reglene i annet ledd annet punktum og tredje ledd første punktum er brannfarlig væske av klasse B og C som oppbevares i brenselbeholder til forskriftsmessig fast montert og godkjent varmeapparat.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 11 juni 1993 nr. 88, 11 des 1998 nr. 71 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 11 des 1998 nr. 1191).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 21. Oppbevaring med tillatelse fra kommunestyret.[1]

Tillatelse til oppbevaring av brannfarlig vare utover det som kan oppbevares

etter forskrift som nevnt i § 20 første ledd, gis av kommunestyret med mindre departementet ved forskrift har bestemt noe annet.

Søknad om tillatelse skal være skriftlig og inneholde de opplysninger som er nødvendige for å kunne ta standpunkt til om tillatelse kan gis. Departementet kan gi nærmere forskrifter om søknaden og om søknadens behandling.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 11 des 1998 nr. 71 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 11 des 1998 nr. 1191).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 22. Oppbevaring med tillatelse fra departementet.[1]

Tillatelse til oppbevaring som ikke kan gis av kommunestyret, gis av departementet. Før tillatelse gis, skal søknaden legges fram for kommunestyret. Reglene i § 21 annet ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 85.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kap. 3. Behandling.

§ 23. Hva det forstås med behandling.[1]

Med behandling forstås i denne lov:

1. Tilvirkning, bearbeiding, forbruk eller annen bruk av brannfarlig vare.
2. Fylling eller tapping av brannfarlig vare til eller fra beholder, apparat eller annen innretning.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 24. Fyllingsgrense for beholder.[1]

Beholder må ikke fylles med mer brannfarlig vare enn hva den måtte være bestemt for.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 25. Rom, bygning og annet anlegg.[1]

Rom, bygning eller annet anlegg der brannfarlig vare blir behandlet, skal være

utført og innredet slik at det ikke oppstår særlig fare for brann eller eksplosjon.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 26. Avstand til omkringliggende bebyggelse m.v.[1]

For bygning eller annet anlegg der brannfarlig vare i større mengde blir behandlet, gjelder bestemmelsene i § 19 tilsvarende.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 27. Tillatelse til tilvirkning og bearbeiding.[1]

Den som vil tilvirke eller bearbeide brannfarlig vare og den som vil bruke slik vare til tilvirkning eller bearbeiding av annen vare, må ha tillatelse. For søknad herom, gjelder § 21 annet ledd tilsvarende.

Tillatelse etter første ledd gis av kommunestyret, men av departementet etter at søknaden er forelagt kommunestyret, hvis tilvirkningen og bearbeidingen omfatter brannfarlig vare utover det som kan oppbevares uten tillatelse etter forskrift som nevnt i § 20 første ledd.

Departementet kan i forskrift unnta behandling som nevnt i første ledd fra kravet om tillatelse. I forskriftene kan departementet bestemme at melding om behandling skal gis til kommunestyret eller Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 11 juni 1993 nr. 88, 11 des 1998 nr. 71 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 11 des 1998 nr. 1191).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 28. Tillatelse til omtapping.[1]

Omtapping (fordeling) fra beholder for brannfarlig gass til annen beholder må ikke foretas uten tillatelse.

Omtapping fra beholder for brannfarlig væske av klasse A større enn 300 liter til annen beholder må ikke foretas uten tillatelse. Reglene i foregående punktum gjelder ikke når omtapping foregår i samband med tilvirkning eller bearbeiding som er unntatt fra kravet om tillatelse etter reglene i § 27 tredje ledd.

For søknader om tillatelse til omtapping gjelder § 21 annet ledd tilsvarende.

Tillatelser til omtapping gis som i § 27 annet ledd bestemt.

Departementet kan i forskrifter fastsette andre regler for omtapping enn nevnt i de foregående ledd.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kap. 4. Transport.

§ 29. Tillatelse til transport i rørledning.[1]

Den som fra havn, opplag eller annet anlegg vil transportere brannfarlig vare i rørledning til mottaking utenfor anleggets område, må ha tillatelse.

Tillatelse gis av departementet, som skal forelegge søknaden for kommunestyret i de kommuner som blir berørt av transporten. Departementet kan bestemme at tillatelser til kortere lokal transport skal gis av brannsjefen. Reglene i § 21 annet ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 85.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 30. Tankbil m.v.[1]

Tankbil, tilhenger og annet kjøretøy med fast montert tank for transport av brannfarlig vare og bil eller annet kjøretøy med løstank som blir brukt til slik transport, skal være utført og utstyrt i samsvar med forskrifter fastsatt av departementet. Kjøretøyet må ikke brukes til transport som nevnt uten å være kontrollert og godkjent. Kontrollen skal gjentas så ofte det er nødvendig.

Departementet kan i forskrifter bestemme at fører av kjøretøy som nevnt i første ledd skal være godkjent.

Kontroll og godkjenning som nevnt i de foregående ledd foretas av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern eller av den departementet bestemmer.

Bevis for godkjenning av kjøretøy og i tilfelle av fører, skal bringes med når kjøretøyet brukes til transport av brannfarlig vare og skal forevises når representanten for tilsynsmyndighetene krever det.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 88.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 31. Transport i beholder.[1]

Brannfarlig vare som blir transportert i annen beholder enn tank nevnt i § 30, skal holdes betryggende innelukket i beholderen. Likeledes skal beholder som har inneholdt brannfarlig vare, holdes lukket på betryggende måte under

transport om den ikke er rengjort.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 32. Forskrifter om transport.[1]

Departementet fastsetter de forskrifter som for øvrig er nødvendige for betryggende transport av brannfarlig vare, derunder om lasting og lossing og midlertidig i oppbevaring under transport. Departementet kan i forskriftene begrense de mengder brannfarlig vare som kan tas med i transportmiddel bestemt for offentlig personbefordring eller det kan helt forby slik transport.

Forskrifter som nevnt i første ledd gjelder også transport til og fra riket, med mindre annet er bestemt eller følger av internasjonal overenskomst som Norge er bundet til å følge. For så vidt det er nødvendig for gjennomføringen av slik overenskomst, kan det ved forskrifter gjøres unntak fra denne lov.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kap. 5. Handel.

§ 33. Utsalgssted.[1]

Utsalgssted hvor brannfarlig vare blir forhandlet, skal være utført og innredet slik at det ikke oppstår særlig fare for brann eller eksplosjon.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 34. Melding om utsalgssted.[1]

Departementet kan i forskrift bestemme at den som fra utsalgssted vil drive handel med brannfarlig vare, må melde fra til kommunestyret, jfr. § 9 første ledd.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 85.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kap. 6. Tilsyn. Forskrifter. Klage.

Overskriften endret ved lover 14 juni 1974 nr. 39, 11 juni 1993 nr. 88.

§ 35. Tilsynsmyndighetene.[1]

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og kommunestyret fører tilsyn med at reglene i denne lov og vedtak i medhold av loven blir overholdt.

For enkelt leilighet og i særlige tilfelle kan departementet anta andre sakkyndige til å føre tilsyn som nevnt i første ledd.

Sjefen for Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern utnevnes av Kongen. De øvrige tjenestemenn tilsettes av departementet.

Kommunestyrets gjøremål kan kommunestyret delegere til en kommunal nemnd eller brannsjefen, jfr. lov av 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern m.v. § 6.

Departementet fastsetter nærmere forskrifter om tilsynsmyndighetenes virksomhet og om forholdet og arbeidsfordelingen mellom Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og kommunestyret, samt om forholdet til andre tilsynsmyndigheter.

For Forsvaret og for transport med jernbane, fly eller annet transportmiddel, kan Kongen fastsette hvorledes tilsynet skal ordnes.

Endret ved lover 5 juni 1987 nr. 26, 11 juni 1993 nr. 85, 11 juni 1993 nr. 88.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 36. (Opphevet)

Opphevet ved lov 11 juni 1993 nr. 88.

§ 37. Forskrifter, enkeltvedtak og rettleiing.[1]

Når intet annet er sagt i denne lov, fastsetter departementet de forskrifter som er nødvendige for gjennomføring og utfylling av reglene i loven.

Departementet kan, når særlige grunner foreligger, dispensere fra reglene i denne lov eller i forskrift.

Departementets myndighet og gjøremål etter loven kan delegeres til Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. Departementet kan også gi kommunestyret fullmakt til å meddele dispensasjoner.

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks.

Dispensasjoner og pålegg skal gis skriftlig.

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan tilsynsmyndigheten helt eller

delvis stanse virksomheten inntil pålegget er utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten stanse virksomheten selv om pålegg ikke er gitt.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85 11 juni 1993 nr. 88, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 38. Klage.[1]

Klageinstans for vedtak etter loven med forskrifter og vedtekter er:

1. Kommunestyret for så vidt avgjørelsen er truffet av brannvesenets eller feiervesenets tjenestemenn.
2. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern for så vidt avgjørelsen er truffet av kommunestyret. Dersom kommunestyret har delegert sin myndighet til en kommunal nemnd, eller brannsjefen, er Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern klageinstans for vedkommende vedtak.
3. Departementet for så vidt avgjørelsen er truffet av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern.

Endret ved lover 14 juni 1974 nr. 39, 5 juni 1987 nr. 26, 11 juni 1993 nr. 85, 11 juni 1993 nr. 88.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 39. Stedlige undersøkelser og opplysninger. Kontakt med og rapport til arbeidsgivere og arbeidstakere[1]

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert sted og til enhver innretning tilsynsmyndigheten finner nødvendig for å føre tilsyn etter loven. Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med representant for arbeidsgiver og verneombud. Sakkyndige likestilles med tilsynsmyndighetene, jf. § 35 annet ledd.

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne lov, skal når tilsynsmyndigheten krever det og uten hinder av taushetsplikt, fremlegge opplysninger som anses nødvendige for utøvelsen av tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Opplysninger som nevnt i annet ledd, kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Arbeidsgiver eller representant for denne har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten gi skriftlig rapport til virksomheten om resultatet av kontrollen. Kopi av rapporten skal sendes arbeidstakernes vernerepresentant.

Endret ved lover 14 juni 1974 nr. 39, 11 juni 1993 nr. 88, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 40. Inspeksjonsbok.[1]

Tilsynsmyndighetene kan kreve at bedrift hvor brannfarlig vare forekommer, skal holde inspeksjonsbok. Departementet kan gi nærmere forskrifter om hvordan boken skal innrettes, føres og oppbevares.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 41. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 mai 1986 nr. 21.

§ 42. Tjenestemenns forhold til bedrifter under tilsyn.[1]

Tjenestemenn i Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og i brannvesenet må ikke for egen eller andres regning drive eller ha betydelig økonomisk interesse i eller være tilsatt i bedrift som er underlagt deres tilsyn etter denne lov. De må heller ikke ta imot oppdrag fra slik bedrift mot godtgjøring. Når det skjønnes å være uten skade for tjenesten, kan departementet gjøre unntak fra forbudet.

Medlem av kommunestyre kan ikke ta del i undersøkelser eller tilsynsvirksomhet når det gjelder bedrift som han selv driver, har betydelig økonomisk interesse i eller er tilsatt i.

Endret ved lover 14 juni 1974 nr. 39, 11 juni 1993 nr. 85, 11 juni 1993 nr. 88.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 43. Avgiftsplikt.[1]

Kongen kan bestemme at bedrifter som er underlagt tilsyn etter denne lov skal betale avgift til dekning av utgiftene ved Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern.

Nærmere forskrifter om avgifter etter første ledd fastsettes av Kongen.

Avgiftene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 11 juni 1993 nr. 88, 16 juni 1994 nr. 16, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kap. 7. Straffeansvar, forelegg, tvangsfullbyrdelse.

§ 44. Straffeansvar.[1]

Den som forsettlig eller aktløst overtrer denne lov eller forskrifter, pålegg, forbud eller andre bestemmelser som er gitt eller opprettholdt i medhold av loven, straffes med bøter eller med fengsel inntil tre måneder, for så vidt ikke forholdet rammes av strengere straffebud.

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.

Endret ved lover 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 45. Tvangsmulkt[1]

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke/måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 11 juni 1993 nr. 88, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 46. Forelegg om plikt til å etterkomme pålegg eller forbud[1]

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 46 a. Tvangsfullbyrdelse[1]

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

Tilføyd ved lov 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kap. 8. Overgangsbestemmelser. Ikrafttreden. Oppheving av andre lover.

§ 47. Overgangsbestemmelser.[1]

– – –

2. Tillatelser til oppbevaring av brannfarlig væske og tillatelser vedrørende beholderes størrelse og innretning som er gitt etter lov 3 mai 1871 ang. Behandling af ildsfarlige Gjenstande §§ 16 og 17 blir fortsatt gjeldende. Det samme gjelder godkjenning og tillatelse som er gitt etter forskrifter om lagring og forhandling av kalciumkarbid og fremstilling av acetylengass m.v., fastsatt ved kongelig resolusjon 4 juni 1910, godkjenning gitt etter forskrifter angående beholdere med

komprimert acetylen (dissousgass), fastsatt 18 mars 1920, samt godkjenning og tillatelse som er gitt etter forskrifter for lagring, transport og bruk av lette, kondenserte kullvannstoffer, fastsatt 20 april 1953. Reglene i denne lovs § 8 annet ledd, tredje ledd annet punktum, fjerde ledd og femte ledd første punktum, får anvendelse på tillatelse og godkjenning som er gitt før lovens ikrafttreden.

– – –

4. Forskrifter og andre alminnelige bestemmelser om brannfarlig væske gitt med hjemmel i lov 3 mai 1871 ang. Behandling af ildsfarlige Gjenstande, gjelder inntil videre i den utstrekning de ikke strider mot denne lov eller mot bestemmelser gitt i medhold av loven. Det samme gjelder forskrifter om lagring og forhandling av kalciumkarbid og fremstilling av acetylengass m.v., fastsatt ved kongelig resolusjon av 4 juni 1910, samt forskrifter angående beholdere med komprimert acetylen (dissousgass), fastsatt 18 mars 1920.

– – –

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 11 juni 1993 nr. 88.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 48. Ikrafttreden. Oppheving og endring av andre lover.

1. Denne lov trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Det kan fastsettes særskilt tidspunkt for lovens ikrafttreden på Svalbard.[2]
2. Fra samme tid oppheves: – – –
3. Fra samme tid gjøres følgende endringer – – –

1 Loven trådte ikr. 1 jan 1975 iflg. res. 6 des 1974.
2 Ved res. 30 okt 1987 nr. 840 er loven med forskrifter, retningslinjer m.v. gitt i medhold av loven, satt ikr. for Svalbard fra 1 jan 1988, med endringer i medhold av lovens § 1, siste ledd. – Se lov 17 juli 1925 nr. 11 § 1 (2).

Lov om kristendomsundervisning ved vidaregåande skole, høgskole og universitet

§ 1.

Den som underviser i kristendomskunnskap ved statleg, fylkeskommunal eller kommunal vidaregåande skole, høgskole eller universitet, skal undervise i samsvar med den evangelisk-lutherske lære.

§ 2.

Kongen kan fastsetja at føresegna i § 1 også skal gjelde for privat skole og privat høgskole som har eksamensrett eller får tilskott av stat eller kommune.
Endra med lov 11 juli 1986 nr. 53.

§ 3.

Den som ikkje har hovudstilling som lærar i kristendomskunnskap og som ikkje høyrer til Den norske kyrkja eller Den evangelisk-lutherske frikyrkja, pliktar ikkje å undervise i faget jamvel om han har kompetanse. Tvilsmål om kva som er hovudstilling blir avgjort av Kongen.

§ 4.

Denne lova tek til å gjelde 1 januar 1972.

Lov om atomenergivirksomhet [atomenergiloven]

Kapittel I. Definisjoner m.m.

§ 1. (definisjoner)

I denne lov menes med

a. atombrensel:

spaltbart stoff som består av uran eller plutonium i metallisk form, i legering eller i kjemisk forbindelse, samt annet spaltbart stoff som departementet måtte bestemme;

b. radioaktivt produkt:
annet radioaktivt stoff (herunder avfall) som er dannet eller blitt radioaktivt ved bestråling i forbindelse med framstilling eller bruk av atombrensel;

c. atomsubstans:
atombrensel, bortsett fra naturlig uran og utmagret uran, samt radioaktivt produkt, unntatt radioisotoper som brukes til industrielt, kommersielt, jordbruksmessig, medisinsk, vitenskapelig eller undervisningsmessig formål eller som er bestemt for og uten videre brukelige til et slikt formål;

d. atomreaktor:
innretning som inneholder atombrensel under slike forhold at spalting av atomkjerner kan oppstå i den og selv holde seg ved like i kjedereaksjon uten neutrontilførsel fra annen kilde;

e. atomanlegg:
atomreaktoranlegg;
fabrikk for framstilling eller behandling av atomsubstans,
fabrikk for separasjon av isotoper i atombrensel,
fabrikk for opparbeiding av bestrålt atombrensel,
innretning for lagring av atomsubstans, bortsett fra innretning som er bestemt til bare å brukes til midlertidig oppbevaring under transport,
anlegg for deponering av atomsubstans,
reaktor, fabrikk, innretning eller anlegg av nevnte slag som er under nedlegging,
og etter departementets nærmere bestemmelse annen innretning der det fins atombrensel eller radioaktivt produkt;

f. anleggstat:
den stat som et bestemt atomanlegg ligger i eller – om anlegget ikke ligger på noen stats område – den stat som driver eller har godkjent anlegget;

g. innehaver av atomanlegg:
den som har konsesjon til å drive anlegget – eller i mangel av konsesjon – den som rår over anlegget eller som departementet har utpekt, eller for så vidt angår anlegg i utlandet, den som anses for innehaver etter lovgivningen i anleggstaten;

h. atomskade:
skade som faller under § 21 nr. 1 og som skyldes ioniserende stråling som et resultat av radioaktive egenskaper eller en forening av

radioaktive og giftige, eksplosive eller andre farlige egenskaper ved
    i. atombrensel eller radioaktivt produkt i et atomanlegg,
    ii. annen strålekilde i et atomanlegg,
    iii. atomsubstans som kommer fra, har opphav i eller er sendt til et atomanlegg;

i. atomulykke:
en hending som forårsaker atomskade eller en rekke hendinger som har samme opphav og forårsaker atomskade;

j. Pariskonvensjonen:
den konvensjon om erstatningsansvar på atomenergiens område som ble inngått i Paris 29 juli 1960 og endret ved protokoller 28 januar 1964, 16 november 1982 og 12 februar 2004;

k. Tilleggskonvensjonen:
den konvensjon til utfylling av Pariskonvensjonen som ble inngått i Brussel 31 januar 1963 og endret ved protokoller 28 januar 1964, 16 november 1982 og 12 februar 2004;

l. Wienkonvensjonen:
den konvensjon om erstatningsansvar for atomskade som ble inngått i Wien 21 mai 1963, og som med virkning for noen stater er endret ved protokoll 29 september 1997;

m. konvensjonsstat:
stat som er tilsluttet Pariskonvensjonen;

n. Fellesprotokollen:
den fellesprotokoll i tilknytning til Wienkonvensjonen og Pariskonvensjonen som ble inngått i Wien 21 september 1988.

Endret ved lover 20 des 1985 nr. 103, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 2. (unntak)

1. Departementet kan helt eller delvis unnta fra lovens regler visse slag atomanlegg, atombrensel, radioaktive produkter eller atomsubstans som etter dets mening medfører liten fare.
2. Oppstår spørsmål om erstatningsansvar for innehaver av atomanlegg i en annen konvensjonsstat, skal et tilsvarende unntak og dettes omfang bero på reglene i anleggstaten innen rammen av vedkommende konvensjon som også Norge er tilsluttet.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 3. (flere anlegg på samme område)

1. Departementet kan bestemme at to eller flere atomanlegg som ligger på samme område og har samme innehaver, helt eller delvis skal anses som ett anlegg i forhold til denne lov.
2. Dersom en eller flere innretninger der det fins radioaktivt stoff, er plassert innen anleggsområdet for et atomanlegg eller for flere atomanlegg som utgjør ett og samme anlegg, skal vedkommende innretning anses som en del av atomanlegget.
3. Departementet kan fastsette grensene for et anleggsområde.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

Kapittel II. Konsesjon, løyve, tilsyn m.m.

§ 4. (konsesjon for atomanlegg)

Uten konsesjon av Kongen kan ingen oppføre, eie eller drive atomanlegg. Konsesjonen skal gjelde for et bestemt driftssted. Varigheten bør som hovedregel være begrenset til et bestemt angitt tidsrom. Overføring av atomanlegg eller dets drift til ny eier eller innehaver trenger særskilt konsesjon.

Konsesjon til bygging av atomkraftverk bør ikke gis før Stortinget har gitt sitt samtykke. Saken bør forelegges Stortinget når forslag om byggested for atomkraftverk foreligger og innehaver/eierforhold er klarlagt.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 5. (løyve for å inneha atomsubstans m.m.)

1. Uten løyve av vedkommende departement må ingen fremstille, eie, lagre, behandle, transportere, omsette eller for øvrig inneha eller anbringe atomsubstans. Løyve trenges dog ikke i den utstrekning virksomhet som her nevnt omfattes av konsesjon som er gitt etter § 4. Vedkommende departement kan gjøre unntak fra løyvetvangen på nærmere fastsatte vilkår.
2. Løyve kan gis generelt for bestemt eller ubestemt tid, eller for det enkelte tilfelle, og det kan begrenses til en særskilt beføyelse som nevnt i første punktum av paragrafen eller omfatte flere beføyelser under ett. Løyve omfatter ikke rett til å føre stoffet ut av riket, med

mindre dette er særskilt angitt.

3. Kongen kan bestemme at det skal gjelde meldeplikt eller løyvetvang for å framstille, eie, lagre, behandle, transportere, omsette eller forøvrig inneha eller anbringe annet atombrensel eller radioaktivt produkt enn atomsubstans. Det samme gjelder andre materialer for atomenergiformål som er underlagt internasjonal sikkerhetskontroll etter avtale som Norge er tilsluttet.

Endret ved lover 20 des 1985 nr. 103, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 6. (forskrifter)

Kongen kan gi nærmere forskrifter om oppføring og drift av atomanlegg. Kongen kan også gi nærmere forskrifter om fremstilling, behandling, pakking og merking, transport, lagring, omsetting og annen innehaving av atomsubstans eller annet atombrensel eller radioaktivt produkt.

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak gi nærmere regler om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne loven overholdes.

Endret ved lover 12 mai 2000 nr. 36 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 12 mai 2000 nr. 432), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 7. (søknad om konsesjon og løyve)

1. Før konsesjon blir gitt må søkeren legge frem opplysninger om byggested, anleggets formål, art og omfang og en fremstilling av og en vurdering av anleggets sikkerhetsforhold. Før konsesjonen er endelig meddelt, kan det gis tilsagn om godkjennelse av planlagt byggested og av andre sider ved konsesjonssøknaden.
2. Kongen kan gi nærmere forskrifter om de opplysninger som en søknad om konsesjon eller løyve skal inneholde, og om behandlingen av søknaden.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 8. (vilkår for konsesjon og løyve)

1. Konsesjon og løyve gis på de vilkår som finnes påkrevet av hensyn til

sikkerheten og andre allmenne interesser.

2. Departementet kan endre oppstilte vilkår og sette nye vilkår for konsesjon eller løyve når det finnes påkrevet av hensyn til sikkerheten eller erstatningsvernet. Dersom de nye vilkårene medfører urimelig endring i de økonomiske forutsetninger for den som har fått konsesjon eller løyve, og de går ut over det som følger av hans plikt til å holde anlegg og utstyr i forskriftsmessig og forsvarlig stand og til å sikre mot skade, kan domstolen tilkjenne ham erstatning av statskassen i den utstrekning som finnes rimelig.
3. Etter søknad fra den som har fått konsesjon eller løyve kan vedkommende departement gjøre de endringer og tilføyelser som det anser forsvarlig.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 9. (tilbakekalling av konsesjon og løyve)

Konsesjon eller løyve kan kalles tilbake når:

a. vesentlige forutsetninger viser seg ikke å ha vært til stede,
b. vilkår eller pålegg som er oppstilt eller gitt i eller i medhold av loven, blir vesentlig eller gjentatte ganger tilsidesatt,
c. anlegget eller virksomheten ikke blir fullført eller utført innen rimelig tid, eller
d. hensynet til sikkerheten krever det.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 10. (Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet)

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet er det øverste faglige organ når det gjelder sikkerhetsspørsmål. Direktoratet er innstillende og rådgivende instans for vedkommende departement. Direktoratet skal forberede og avgi innstilling om alle søknader om konsesjon og løyve. Direktoratet skal på eget initiativ treffe de tiltak det finner påkrevd av sikkerhetsmessige grunner. Det påhviler direktoratet å føre kontroll med overholdelse og gjennomføring av alle sikkerhetsmessige forskrifter og vilkår, samt pålegg gitt med hjemmel i denne lov.
Endret ved lover 18 des 1992 nr. 142, 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg.

res. 20 des 2018 nr. 2060), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 11. (oppføring og igangsetting av atomanlegg)

1. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet skal føre løpende kontroll med oppføringen av atomanlegg. Det skal særlig påse at vilkår og bestemmelser i konsesjonen blir fulgt, og at alle tiltak blir iverksatt som sikkerheten krever, derunder sikkerhetstiltak som er beskrevet i foreløpig godkjente sikkerhetsrapporter. Tiltak beskrevet i sikkerhetsrapporter kan direktoratet endre når ikke hensynet til sikkerheten taler mot det.
2. Før et atomanlegg settes i drift, skal innehaveren ha godkjenning til dette av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Før slik godkjenning gis, skal direktoratet forvisse seg om at:
    a. anleggets tekniske standard, driftsforskrifter, sikringstiltak og beredskapsplan for uhell er forsvarlig,
    b. anleggets ledelse og personell har de nødvendige kvalifikasjoner og klare ansvarsområder,
    c. garanti er stillet i medhold av denne lovs § 35, jfr. § 37,
    d. alle godkjenninger foreligger fra vedkommende myndigheter i henhold til lovgivningen ellers.
3. I god tid før atomanlegget settes i drift, skal innehaveren legge frem for Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet en fullstendig sikkerhetsrapport for anlegget.
4. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan, når det finner det hensiktsmessig for sin bedømmelse av anlegget gi særskilt samtykke til begrenset prøvedrift på de vilkår som finnes påkrevet.

Endret ved lover 18 des 1992 nr. 142, 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 12. (endringer i anleggs- og driftsforhold)

Dersom en innehaver akter å gjennomføre en endring i anleggets konstruksjon, drift eller ledelse som avviker fra det som lå til grunn for godkjenning etter § 11 nr. 2, og som kan ha betydning for sikkerheten, plikter han før endringen settes i verk å legge saken frem for Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet til godkjenning.

Endret ved lover 18 des 1992 nr. 142, 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145), 17 juni 2022 nr. 59 (i kraft 17 juni 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1033).

§ 13. (tilsyn med driften)

1. Driften av et atomanlegg står under løpende tilsyn av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Direktoratet skal påse at konsesjonsvilkårene blir fulgt, og at kravene i § 11 nr. 2 til enhver tid er oppfylt, og at driften av anlegget (derunder anbringelse av radioaktivt avfall) ligger innenfor driftsforskriftene og for øvrig er forsvarlig.
2. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan gi de pålegg som trengs for å sikre at kravene i nr. 1 ovenfor blir oppfylt.
3. Virksomhet som er pålagt løyvetvang eller meldeplikt i eller i medhold av § 5, står under løpende tilsyn av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet for så vidt ikke Kongen bestemmer annet. Det samme gjelder virksomhet som det er gitt forskrifter om etter § 6. Vedkommende myndighet skal påse at forskrifter og løyvevilkår blir fulgt, og at virksomheten ellers drives forsvarlig. Den gir de pålegg som trenges for å sikre dette. Kongen kan gi nærmere regler om tilsynet.

Endret ved lover 18 des 1992 nr. 142, 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145), 17 juni 2022 nr. 59 (i kraft 17 juni 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1033).

§ 14. (inspeksjon, iverksetting av pålegg m.v.)

1. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan til enhver tid kreve adgang til et atomanlegg og området omkring. Enhver som er knyttet til anlegget plikter, uansett den taushetsplikt han ellers måtte ha, å gi direktoratet alle de opplysninger som det trenger for å utøve tilsynet.
2. Blir et pålegg ikke oppfylt, kan Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kreve tvangsfullbyrdelse hos namsmyndighetene eller politiets bistand. Når det haster, kan direktoratet også etter eget tiltak la nødvendige sikkerhetstiltak foreta på anleggseierens og innehaverens kostnad. Det offentliges krav på dekning for slike

utgifter er tvangsgrunnlag for utlegg hos eier og innehaver av vedkommende anlegg.

3. Bestemmelsene i nr. 1 og 2 gjelder tilsvarende for tilsynsmyndigheten etter § 13 nr. 3 for virksomhet som er underlagt dens tilsyn.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 18 des 1992 nr. 142, 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 15. (plikt til å sikre mot skade)

1. Innehaveren av et atomanlegg plikter å holde anlegg og utstyr i forskriftsmessig og forsvarlig stand og å treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at det ikke blir voldt skade som følge av radioaktivitet eller andre farlige egenskaper ved atombrensel eller radioaktivt produkt som finnes på anleggets område, eller som fjernes eller slippes ut derfra, eller som er under transport for innehaveren.
2. Likeså plikter innehaveren å treffe nødvendige tiltak for å sikre at anlegget etter nedlegging ikke blir til fare for den allmenne sikkerhet.
3. Tiltakene krever godkjenning av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet.
4. Innehaveren og andre som får befatning med atombrensel eller radioaktivt produkt, plikter å treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at det ikke blir voldt skade som følge av radioaktivitet eller andre farlige egenskaper ved stoffet.

Endret ved lover 18 des 1992 nr. 142, 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 16. (melding om driftsforstyrrelser og uhell)

Innehaver av atomanlegg plikter uten opphold å melde fra til Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet om ethvert uhell og enhver driftsforstyrrelse som kan ha betydning for sikkerheten. Tilsvarende gjelder for den som driver virksomhet som er pålagt løyvetvang eller meldeplikt i eller i medhold av § 5, likevel slik at tilsynsmyndigheten etter § 13 nr. 3 i tilfelle trer i stedet for Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet.

Ved ulykke eller hendelse ved atomanlegg eller under transport av atomsubstans som medfører nær forestående trussel mot folkehelsen eller

miljøet, skal Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet eller det organ som har ansvar for atomulykkeberedskapen sikre at befolkningen straks gis informasjon som gjør det mulig å treffe tiltak for å forebygge eller redusere skade. Dersom det oppstår konflikt mellom informasjonsplikt etter denne bestemmelse og taushetsplikt etter § 53, går informasjonsplikten foran. I slike tilfeller skal taushetsplikten opprettholdes i den utstrekning dette ikke er til hinder for at informasjonsplikten oppfylles.

Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gi nærmere bestemmelser om gjennomføring av meldings- og informasjonsplikten.
Endret ved lover 18 des 1992 nr. 142, 12 apr 2002 nr. 9 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 12 apr 2002 nr. 356), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145), 17 juni 2022 nr. 59 (i kraft 17 juni 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1033).

§ 17. (skipsreaktorer m.m.)

Kongen kan gi særskilte forskrifter om atomanlegg som nyttes eller er bestemt til å nyttes i fartøy eller annet transportmiddel, og om slike transportmidlers adgang til og ferdsel på norsk område. Dersom særlige forhold taler for det, kan det i forskriftene gis regler som avviker fra bestemmelsene i denne lov, herunder om tilsyn, konsesjon og kompetent myndighet.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

Kapittel III. Erstatning og forsikring (atomansvaret).

§ 18. (stedlig virkeområde)

1. Reglene i dette kapittel gjelder for atomskade som oppstår på et geografisk område eller om bord i et skip eller et fly der Pariskonvensjonen får anvendelse etter konvensjonen artikkel 2 bokstav a.
2. Hvis en atomulykke skjer her i riket og innehaveren av et atomanlegg her er ansvarlig for ulykken etter kapitlets regler ellers, kan det også kreves erstatning for atomskade som oppstår i en stat som ikke er konvensjonstat, og som ligger utenfor det området der Pariskonvensjonen får anvendelse etter konvensjonens artikkel 2 bokstav a, eller om bord i et skip eller fly registrert i en slik stat.
3. Kongen kan bestemme
    a. at reglene i dette kapittel helt eller delvis skal gjelde

atomskade oppstått her i riket eller i en annen konvensjonstat eller på det åpne hav, selv om ulykken er skjedd i en stat som ikke er konvensjonstat. Slik bestemmelse kan gjøres betinget av gjensidighet mellom Norge og vedkommende konvensjonstat der atomskaden er oppstått eller der skadelidte hører hjemme,

b. at en stat som ikke er konvensjonstat, helt eller delvis skal likestilles med konvensjonstat etter reglene i kapitlet her.

4. Kongen kan videre bestemme at det ikke skal ytes erstatning etter reglene i kapitlet her eller etter andre erstatningsregler for atomskade som er oppstått i en stat som ikke er konvensjonstat, uten for så vidt det etter denne stats lovgivning eller etter overenskomst foreligger gjensidighet. Slik bestemmelse kan Kongen treffe generelt eller med virkning i forhold til nærmere bestemte stater.
5. Uten hinder av bestemmelsene i paragrafen her kan regresskrav gjøres gjeldende mot vedkommende innehaver i samsvar med reglene i § 28.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 19. (innehaverens ansvar for ulykke i atomanlegg)

Innehaveren skal erstatte atomskade voldt ved atomulykke som skjer i innehaverens atomanlegg. Dette gjelder likevel ikke atomskade som utelukkende skyldes deltakelse av atomsubstans som bare midlertidig er oppbevart i anlegget under transport, såfremt en annen innehaver er ansvarlig for skaden etter skriftlig avtale og slikt ansvar er forenlig med reglene i § 22, jf. §§ 24 og 25.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145, tidligere § 20).

§ 20. (objektivt ansvar m.m.)

1. Innehaveren er ansvarlig selv om han er uten skyld i skaden.
2. Innehaver av atomanlegg her i riket er ikke ansvarlig etter reglene i dette kapittel, dersom atomulykken direkte skyldes krigshandling eller liknende handling under væpnet konflikt, invasjon, borgerkrig eller opprør. Om ansvar for innehaver av atomanlegg i utlandet i tilfelle som nevnt gjelder anleggstatens lovgivning.

3. Erstatning for ikke-økonomisk skade skal bare gis for så vidt anleggets innehaver er ansvarlig for skaden etter reglene i lov 13 juni 1969 nr. 26 om skadeerstatning kapittel 3.

Endret ved lover 25 mai 1973 nr. 26, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145, tidligere § 24).

§ 21. (tapsposter som omfattes)

1. Erstatning for atomskade etter reglene i dette kapittel omfatter følgende tapsposter:
    a. skade på person eller en persons død,
    b. tap av eller skade på fast eiendom eller løsøre,
    c. ytterligere økonomisk tap som følge av tap, skade eller død som nevnt i bokstav a eller b, når den som kan kreve erstatning etter bokstav a eller b kan kreve dette etter alminnelige erstatningsrettslige regler,
    d. kostnader ved rimelige tiltak til utbedring av forringet miljø, med mindre miljøforringelsen er ubetydelig, forutsatt at slike tiltak er eller blir iverksatt av, eller etter vedtak av eller samtykke av en forurensningsmyndighet etter forurensningsloven eller av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet,
    e. tap av inntekt fra en direkte økonomisk interesse i en bruk av eller en fordel av miljøet, med mindre miljøforringelsen er ubetydelig,
    f. kostnader ved rimelige forebyggende tiltak og tap eller skade som følger av slike tiltak.
2. Reglene i kapitlet her gjelder ikke skade på atomanlegget selv, andre atomanlegg på samme anleggsområde, derunder anlegg under bygging, eller skade på ting som på ulykketiden var på anleggsområdet og ble brukt eller var der for å bli brukt i forbindelse med noen av de nevnte anlegg, jf. likevel § 27 nr. 3.
3. Med den begrensning som følger av § 30 nr. 3, omfatter ansvaret for innehaveren av atomanlegg her i riket også skade som under transport voldes det transportmiddel der den skadevoldende atomsubstans befant seg da ulykken skjedde. Er innehaveren av anlegg i en annen konvensjonstat ansvarlig for ulykken, avgjøres spørsmålet om hans ansvar for skade på transportmiddelet etter anleggstatens lovgivning.

Endret ved lover 20 des 1985 nr. 103, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145, tidligere § 25), 17 juni 2022 nr. 59 (i kraft 17 juni 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1033).

§ 22. (ansvar i transportforhold)

1. Skjer en atomulykke under transport (medregnet midlertidig oppbevaring under transport) av atomsubstans fra atomanlegg her i riket eller i annen konvensjonstat, skal innehaveren av dette anlegg erstatte atomskade som skyldes deltakelse av denne substans, for så vidt ikke annet følger av reglene nedenfor i paragrafen her.
2. Skjer ulykken etter at substansen er overtatt av innehaveren av et annet atomanlegg her i riket eller i annen konvensjonstat, har isteden denne innehaver erstatningsplikten, såfremt ikke annet tidspunkt for ansvarets overgang er uttrykkelig bestemt ved skriftlig avtale mellom avsenderen og mottakeren. Var atomsubstansen under transport til og bestemt til bruk i en atomreaktor som er kraftkilde i et transportmiddel, er avsenderen uten ansvar for atomulykke som inntreffer etter det tidspunkt da den lovmessige godkjente innehaver av atomreaktoranlegget i transportmiddelet har overtatt substansen.
3. Sendes atomsubstansen fra en ikke-konvensjonstat til et atomanlegg her i riket eller i annen konvensjonstat med skriftlig samtykke av dette anleggs innehaver, skal denne være ansvarlig for atomulykke som inntreffer under transporten. Sendes atomsubstansen fra et atomreaktoranlegg som er kraftkilde i et transportmiddel til et atomanlegg her i riket eller i annen konvensjonstat, skal mottakeren ha ansvaret for atomulykke som inntreffer etter at han har overtatt substansen.
4. Avsenderen og mottakeren skal begge ha ansvar i samsvar med henholdsvis Pariskonvensjonens og Wienkonvensjonens regler for atomulykke som inntreffer under transport av atomsubstans fra atomanlegg i fremmed stat som har sluttet seg til bare en av disse konvensjoner, til atomanlegg i fremmed stat som har sluttet seg til bare den andre konvensjonen.
5. Er vedkommende atomsubstans på ulykketiden under transport mellom land som ikke er konvensjonstater eller likestilt med slike, og skjer atomulykken på norsk område eller i internasjonalt farvann utenfor norsk område, gjelder alminnelige erstatningsregler. Vedkommende innehaver eller annen person som sendingen skjer på vegne av, er ansvarlig uansett skyld i skaden.
6. Kongen kan gi forskrifter om i hvilke tilfelle og på hvilke vilkår

innehavere av atomanlegg her i riket skal eller kan slutte avtale om ansvarets overgang etter paragrafen her (jfr. nr. 1-3).

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145, tidligere § 21).

§ 23. (innehaverens ansvar i andre tilfelle)

Er skadevoldende atomsubstans på ulykketiden ikke i noe atomanlegg og heller ikke under transport, skal ansvaret for atomskaden ligge hos den innehaver av atomanlegg i en konvensjonstat som på ulykketiden eller senest før ulykken hadde atomsubstansen i sin besittelse, eller som uttrykkelig har påtatt seg ansvaret i skriftlig avtale. Men hadde atomsubstansen vært under transport uten at noen innehaver i en konvensjonstat hadde fått den i sin besittelse mellom transportens avbrytelse og ulykken, skal skaden erstattes av den innehaver eller annen person som ved transportens avbrytelse var ansvarlig etter reglene i § 22 for atomulykke under transporten. Var atomsubstansen på annen måte sist kommet fra en stat som ikke er konvensjonstat, uten at noen innehaver i en konvensjonstat hadde fått substansen i sin besittelse før ulykken, gjelder § 22 nr. 5 tilsvarende.
Endret ved lover 20 des 1985 nr. 103, 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 15 juni 2007 nr. 37 som endret ved lov 10 des 2010 nr. 76 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145, tidligere § 22).

§ 24. (krav om økonomisk interesse ved innehaverens overtakelse av ansvar)

Ansvar etter §§ 22 og 23 går bare over fra en innehaver av et atomanlegg til en annen innehaver dersom den overtakende innehaveren har en direkte økonomisk interesse i den aktuelle atomsubstansen.
Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 25. (fraktførers overtakelse av ansvar)

Kongen kan etter søknad fra en fraktfører eller liknende som utfører transport som omhandlet i § 22, bestemme at søkeren skal være ansvarlig istedenfor innehaveren av et atomanlegg her i riket for atomulykke som måtte skje under transporten. Slik bestemmelse kan ikke treffes uten innehaverens samtykke og ikke uten at det foreligger garantierklæring i samsvar med § 37. Treffes slik bestemmelse, skal det som etter denne lov gjelder for innehaveren, isteden

gjelde for søkeren for så vidt angår atomulykke under transporten. Det samme gjelder dersom tilsvarende bestemmelse treffes etter loven i en annen konvensjonstat med hensyn til skade som innehaveren av atomanlegg i den staten ellers skulle være ansvarlig for.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 som endret ved lov 10 des 2010 nr. 76 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 26. (skadelidtes medvirkning)

Er det fra skadelidtes side forsettlig eller grovt aktløst medvirket til skaden, kan erstatningen lempes.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 27. (krav mot andre enn innehaveren)

1. Erstatningskrav for atomskade kan ikke reises mot noen annen enn innehaveren av vedkommende atomanlegg eller dennes forsikringsgiver, eller garantist, såframt innehaveren er ansvarlig etter reglene i dette kapittel eller tilsvarende regler i en annen konvensjonsstat. Dette gjelder selv om kravet mot innehaveren m.v. er falt bort ved foreldelse, jfr. § 34.
2. Er atomskade voldt ved atomulykke under sjøtransport av atomsubstans, gjelder reglene i nr. 1 tilsvarende, såframt innehaveren er ansvarlig for skaden etter Wienkonvensjonen eller en fremmed lovgivning om ansvar for atomskade, forutsatt at denne lovgivning på alle måter er like fordelaktig for skadelidte som reglene i Paris- eller Wienkonvensjonen.
3. Erstatningskrav for atomskade som innehaveren ikke er ansvarlig for etter § 20 nr. 2 eller § 21 nr. 2 eller 3 eller tilsvarende bestemmelser i annen lovgivning eller konvensjon som nevnt foran i nr. 1 eller 2, kan bare gjøres gjeldende mot enkeltperson som selv forsettlig har voldt skaden. For skade på transportmiddel i tilfelle som nevnt i § 21 nr. 3 annet punktum skal likevel dessuten innehaveren – uansett bestemmelse om ansvarsfritakelse i anleggstatens lovgivning – være ansvarlig i samsvar med alminnelige erstatningsregler, når ikke annet er avtalt.
4. Bestemmelsene i paragrafen her gjelder ikke i den utstrekning de kommer i strid med internasjonal overenskomst på samferdselens område som Norge er tilsluttet.

5. Om dekning av statsmidler gjelder bestemmelsene i §§ 39 til 43.

Endret ved lover 8 juni 1973 nr. 37, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 28. (regress mot innehaver)

1. Den som er erstatningspliktig her eller i utlandet etter bestemmelser som nevnt i § 27 nr. 4 eller etter lovgivningen i en ikke-konvensjonstat, kan kreve regress hos vedkommende innehaver eller garantist innen den ramme som gjelder for erstatning etter dette kapittel og med de unntak som er nevnt i paragrafen her.
2. Er atomulykken skjedd eller skaden oppstått i en stat som ikke er konvensjonstat, kan regress hos den innehaveren som bortsett fra § 18 ville vært ansvarlig for skaden, bare kreves av noen som har sitt hovedforretningssted her eller i en annen konvensjonstat, eller av folk i dennes tjeneste. Ved transport som omhandlet i § 22 nr. 1 til mottaker i en stat som ikke er konvensjonstat, skal avsenderens ansvar likevel ikke i noe tilfelle gjelde atomulykke som inntreffer etter at atomsubstansen er blitt losset i bestemmelseslandets område fra det transportmiddel som har ført substansen til dette land. Ved transport som omhandlet i § 22 nr. 2 fra avsender i en stat som ikke er konvensjonstat skal mottakerens ansvar ikke gjelde atomulykke som inntreffer før atomsubstansen er blitt lastet på det transportmiddel som skal føre substansen fra avsenderstatens område.
3. Regress som nevnt i paragrafen her kan ikke kreves for så vidt regressøkeren ved avtale med innehaveren uttrykkelig har påtatt seg å dekke skaden eller for øvrig er dekningspliktig overfor denne i henhold til § 33.

Endret ved lover 20 des 1985 nr. 103, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 29. (skade som likestilles med atomskade m.m.)

1. Har noen samtidig lidt både atomskade som medfører rett til erstatning etter kapitlet her, og annen skade, skal hele skaden anses som atomskade etter kapitlet her i den utstrekning de ulike skader ikke med rimelighet lar seg holde ut fra hverandre.
2. Bestemmelsen i første ledd skal ikke gjøre noen endring i det

erstatningsansvar som andre enn den ansvarlige innehaver måtte ha etter lovgivningen ellers for skade forårsaket av ioniserende stråling som ikke går inn under reglene i kapitlet her.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 30. (ansvarsbegrensning)

1. Innehaverens samlede ansvar for atomskader som følge av en og samme atomulykke er i alminnelighet begrenset til 700 millioner euro. Kongen kan i særlige tilfelle under hensyn til anleggets størrelse og art, omfanget av transport og forholdene ellers fastsette et annet begrensningsbeløp, likevel ikke under 80 millioner euro.
2. Ligger den ansvarlige innehavers atomanlegg i en annen konvensjonstat, gjelder denne stats lovgivning om ansvarsbegrensningen selv om norsk rett for øvrig får anvendelse.
3. Dersom det ved en atomulykke under transport voldes atomskade på det transportmiddel der den skadevoldende atomsubstans befant seg da ulykken skjedde, skal ansvaret for slik skade ikke føre til at ansvaret for annen atomskade begrenses til et lavere beløp enn 80 millioner euro.
4. Begrensningen i nr. 1-3 foran gjelder ikke renter og sakskostnader.
5. Når erstatning kan kreves for skade som oppstår i en stat som nevnt i Pariskonvensjonen artikkel 2 bokstav a (ii) eller (iv), jf. § 18 nr. 1, kan Kongen fastsette et lavere erstatningsbeløp enn nevnt i paragrafen her, i den utstrekning denne staten ikke på gjensidig grunnlag stiller tilsvarende ytelser til rådighet.

Endret ved lover 20 des 1985 nr. 103, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 31. (skade voldt av flere anlegg)

1. Er to eller flere innehavere erstatningspliktige for samme skade, svarer de overfor skadelidte en for alle og alle for en, men hver især bare innen den ansvarsbegrensning som etter § 30 er fastsatt for ham. Er skaden voldt ved atomulykke under transport av atomsubstans mens denne er i ett og samme transportmiddel eller under midlertidig oppbevaring i ett og samme atomanlegg, skal dog

innehavernes ansvar til sammen ikke overstige den høyeste ansvarsbegrensning som etter § 30 gjelder for noen enkelt av dem, forutsatt at deres atomanlegg ligger i samme stat eller i stater som er tilsluttet samme konvensjon,
2. Mellom innehaverne innbyrdes fordeles ansvaret under hensyn til hvert anleggs del i skaden og forholdene ellers.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 32. (fordeling av krav som overstiger begrensningsbeløpet)

1. Dersom det begrensede ansvarsbeløp etter § 30, jfr. § 31 ikke rekker til å gi alle skadelidte full dekning, nedsettes erstatningen med tilhørende renter forholdsmessig. Nedsettingen må godkjennes ved kjennelse av tingretten.
2. Departementet kan bestemme at erstatning for skade på person inntil et av departementet fastsatt beløp pr. person, skal gis fortrinnsvis dekning av ansvarsbeløpet.
3. Er det etter inntruffet atomulykke grunn til å frykte for at de samlede skader vil overstige ansvarsbeløpet etter § 30, jfr. § 31, skal den ansvarlige innehaver og hans forsikringsgiver eller garantist snarest mulig sørge for at departementet får skriftlig melding om det sammen med nærmere opplysninger om skadenes omfang. Departementet kan i slikt tilfelle bestemme at det inntil videre skal utbetales til de skadelidte en så stor del av deres erstatningskrav som det etter anmeldte krav skjønnes å være dekning for, eller bare en så stor del som det er dekning for etter avsetning av en reserve til dekning av mulige senere krav.
4. Kongen kan gi forskrifter til utfylling av reglene i paragrafen her. Når Kongen ikke har bestemt annet, gjelder bestemmelsene i arveloven kapittel 17 avsnitt V tilsvarende så langt de passer for tingrettens avgjørelser etter denne paragraf. Bestemmelsene i §§ 44 og 45 om stedlig myndighetsområde gjelder tilsvarende for tingretten. Kongen kan bestemme at en sak skal høre under norsk tingrett når vedkommende atomanlegg ligger her i riket, uansett om søksmål om ansvaret ellers hører under norsk domsmyndighet.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg.

meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 33. (regress fra innehaver)

Innehaver som er ansvarlig etter kapitlet her eller tilsvarende regler i en annen konvensjonsstat, har ikke rett til å søke regress hos andre for dette ansvar, med mindre vedkommende

a. ved avtale uttrykkelig har påtatt seg å dekke skaden, eller
b. er en enkeltperson som selv har voldt skaden forsettlig, eller
c. er ansvarlig for ioniserende stråling som nevnt i § 29 nr. 2, eller
d. er en medansvarlig innehaver (jfr. § 31 nr. 2).

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 34. (foreldelse)

1. Selv om et erstatnings- eller regresskrav mot en innehaver eller dennes garantist ikke er foreldet tidligere etter alminnelige foreldelsesregler, faller det iallfall bort dersom det ikke er anerkjent eller gjort gjeldende ved rettslig skritt
    a. innen 30 år etter vedkommende atomulykke dersom det gjelder skade på person eller en persons død, eller
    b. innen 10 år etter vedkommende atomulykke for annen atomskade enn nevnt i bokstav a.
2. Foreldelsesloven § 9 nr. 2 gjelder ikke.
3. Er det etter konvensjon domsmyndighet for erstatningskravet i flere konvensjonstater (jf. § 44), bevares kravet også såfremt
    a. det foretas rettslig skritt til inntale av kravet i en slik fremmed konvensjonstat innen de der gjeldende frister og før domsmyndigheten måtte være lagt utelukkende til et annet land ved beslutning av Det europeiske atomenergitribunal, eller på annen konvensjonsbestemt måte, eller
    b. det settes fram rettidig begjæring til rette myndighet i en konvensjonstat om å innlede skritt for å få truffet avgjørelse om domsmyndighet i samsvar med Pariskonvensjonen.

    Blir domsmyndigheten lagt til Norge ved avgjørelse som nevnt

under bokstav a eller b foran, faller virkningen av den rettidige påtale eller begjæring bort, dersom ikke kravet deretter blir gjort gjeldende her i riket innen den frist som måtte bli fastsatt av nevnte internasjonale domstol eller på annen konvensjonsbestemt måte, eller – om noen slik frist ikke blir fastsatt – innen seks måneder etter avgjørelsen.

4. Paragrafen her gjelder ikke statens regressrett mot innehavere i medhold av § 39 nr. 2 bokstav b eller § 43.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 35. (forsikring eller annen garanti)

1. Til dekning av ansvar for atomskade etter dette kapittel eller tilsvarende bestemmelser i annen konvensjonstat skal innehaveren av ethvert atomanlegg her i riket tegne og holde i kraft slik forsikring eller stille slik annen sikkerhet som departementet finner å kunne godkjenne.
2. Departementet kan likevel godta forsikring eller annen sikkerhet som er begrenset til et bestemt beløp pr. anlegg for en viss termin, og således ikke fullt ut dekker maksimumsansvaret for hver mulig atomulykke (jfr. § 30), forutsatt at beløpet er minst 20 pst. høyere enn maksimumsansvaret for hver enkelt ulykke. Dersom inntruffet skade antas å ha medført at forsikringen eller sikkerheten er blitt lavere enn maksimumsansvaret pr. ulykke, skal departementet tilbakekalle godkjenningen inntil forsikringen eller sikkerheten er brakt opp i det opprinnelige beløp.
3. Departementet kan godta særskilt forsikring eller annen sikkerhet til dekning av ansvar for atomulykker som måtte inntreffe under transport.
4. Innehaveren plikter i tide å innhente departementets beslutning om når forsikring eller sikkerhet skal tre i kraft. Departementet avgjør med bindende virkning for innehaveren hvor lenge han etter loven skal opprettholde forsikring eller sikkerhet.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 36. (fritak for staten; sikkerhet i form av statsgaranti)

1. Plikt til å stille sikkerhet påhviler ikke staten.
2. Når allmenne interesser taler for det, kan Kongen ved statsgaranti, innen den ramme og på de vilkår Stortinget måtte fastsette, stille sikkerhet som nevnt i § 35 til fordel for en innehaver.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 37. (garantierklæring)

1. Forsikrings- eller sikkerhetsgiveren (garantisten) skal hos vedkommende myndighet legge ned en garantierklæring til fordel for mulige skadelidte og i slik form og av slikt innhold som departementet fastsetter. Enhver garantierklæring skal stadfeste bl.a. følgende vilkår som gjelder for garantien inntil den måtte bli avløst av ny godkjent garanti:
    a. Skadelidte har rett til å holde seg direkte til garantisten uansett forholdet mellom garantist og den ansvarlige innehaver.
    b. Garantien gjelder uten tidsgrense og uansett om atomanlegget skifter eier eller innehaver. En transportgaranti kan likevel begrenses til transportens varighet. Også for øvrig kan departementet i særlige tilfelle godkjenne en tidsbegrenset garanti.
    c. Garantien kan bare sies opp eller på annen måte settes ut av kraft etter minst 2 måneders skriftlig forhåndsvarsel til vedkommende myndighet. For så vidt angår atomulykke som inntreffer under transport påbegynt innen varselet kom fram, gjelder dog garantien videre så lenge transporten pågår.
    d. For skade voldt ved atomulykke som inntreffer mens garantien står ved makt, kan skadelidte holde seg til denne også etter at den er brakt til opphør.
2. Når og så snart erstatningskrav kan gjøres gjeldende her i riket etter dette kapittel, gjelder reglene i bokstavene a-d under nr. 1 uten videre tilsvarende med virkning for kravet, uansett om fremmed lovgivning ellers legges til grunn for forholdet mellom garantisten og innehaveren, og selv om den ansvarlige innehavers anlegg ligger i utlandet.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 38. (garantisertifikat for transport)

1. Når atomsubstans sendes til eller fra utlandet (derunder gjennomfart her i riket), skal den innehaver som er ansvarlig etter dette kapitel, gi fraktføreren et sertifikat utstedt av eller på vegne av den forsikringsgiver eller annen garantist som har stilt sikkerhet til dekning av ansvaret. Fraktføreren må ikke begynne transporten her i riket før han har fått sertifikatet. Dette skal inneholde
    a. navn og adresse på den ansvarlige innehaver og opplysning om det stoff og den transport sikkerheten gjelder, samt om sikkerhetens beløp, art og varighet, og
    b. en erklæring fra den myndighet departementet bestemmer (eller i tilfelle fra vedkommende myndighet i utlandet), om at den nevnte person er innehaver i Paris- eller Wienkonvensjonens forstand.
2. Den som utsteder sertifikat eller på hvis vegne det er utstedt, svarer for at sertifikatet riktig angir den ansvarlige innehavers navn og adresse og sikkerhetens beløp, art og varighet.
3. Departementet kan gi nærmere regler om sertifikatets form.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 39. (statsansvar for at innehaverens ansvar blir oppfylt)

1. Innen grensen av ansvarsbeløpet etter § 30 nr. 1, jf. nr. 3, 4 og 5, innestår staten for at det ansvar for atomulykker blir oppfylt som innehavere av atomanlegg her i riket har etter dette kapittel eller tilsvarende regler i annen konvensjonstat. Dette gjelder likevel ikke mulig ansvar for atomulykke som nevnt i § 20 nr. 2.
2. For utlegg etter nr. 1 i denne paragraf kan staten bare kreve regress
    a. hos noen som er regressansvarlig overfor vedkommende innehaver etter reglene i § 33,
    b. hos innehaveren selv dersom denne har forsømt sin plikt til å tegne og holde i kraft forsikring eller å stille annen sikkerhet etter reglene i § 35, eller dersom sikkerheten har sviktet, eller

c. hos vedkommende garantist for så vidt denne hefter for skaden.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 40. (tilleggsytelser av statsmidler etter tilleggskonvensjonen)

1. I den utstrekning erstatningskrav mot innehaver av atomanlegg til fredelige formål som ligger i Norge eller annen stat tilsluttet Tilleggskonvensjonen, ikke kan fyldestgjøres på grunn av ansvarsbegrensningen etter § 30, jfr. § 31, men for øvrig kan gjøres – og i tide er gjort – gjeldende mot innehaveren eller dennes garantist i samsvar med reglene i kapitlet her, skal kravene dekkes av statsmidler, innen de grenser § 41 setter, såfremt kravene gjelder atomskade oppstått
    a. innenfor territoriet til Norge eller en annen stat som er tilsluttet Tilleggskonvensjonen,
    b. i eller over havområder utenfor territorialfarvannet til Norge eller en annen stat som er tilsluttet Tilleggskonvensjonen, men ikke medregnet andre staters territorialfarvann, og bare dersom skaden har rammet
        i. en statsborger i Norge eller en annen stat som er tilsluttet Tilleggskonvensjonen, eller
        ii. om bord i eller på et skip som fører flagget til en av disse statene, eller
        iii. om bord i eller på et luftfartøy registrert i en av disse statene, eller
        iv. i eller på en kunstig øy, installasjon eller byggverk under en slik stats jurisdiksjon,
    c. innenfor eller over den eksklusive økonomiske sone eller kontinentalsokkelen til Norge eller en annen stat som er tilsluttet Tilleggskonvensjonen, i forbindelse med utnytting eller utforskning av naturressurser som er der.

    Ansvaret for den norske stat etter paragrafen her gjelder bare dersom norske domstoler har domsmyndighet for krav mot innehaveren eller dennes garantist etter § 44, og denne domsmyndigheten bygger på Pariskonvensjonen artikkel 13.
2. Med statsborger likestilles i paragrafen her staten selv, dens administrative inndelinger eller enheter samt offentlig eller privat selskap, forening, stiftelse, interessentskap eller enhver annen

sammenslutning som har sitt sete eller for øvrig hører hjemme i slik stat. Med norsk eller dansk statsborger likestilles også person som hører hjemme henholdsvis her eller i Danmark. Med statsborger i annen konvensjonstat likestilles i tilfelle person som etter denne stats lovgivning anses hjemmehørende der og etter bestemmelse av dens regjering skal likestilles når det gjelder rett til erstatning etter Tilleggskonvensjonen.

3. Uansett om innehaveren er ansvarlig, kan krav i tilfelle atomulykke som nevnt i § 20 nr. 2 eller skade som nevnt i § 21 nr. 2 og 3 ikke kreves dekket av statsmidler etter paragrafen her. Regresskrav etter reglene i § 28 nr. 1, jfr. nr. 3, kan kreves dekket i den utstrekning det grunner seg på innfridd erstatningskrav som går inn under paragrafen her, forutsatt at ikke annet følger av avtale med den ansvarlige innehaver eller med staten.
4. Kongen kan bestemme at innehaveren eller i tilfelle dennes garantist i samsvar med nærmere regler skal forestå skadeoppgjøret også for tilleggsytelsene.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 41. (begrensning av tilleggsytelser m.m.)

1. De sammenlagte erstatningssummer som kan kreves utbetalt for atomskader som følge av en og samme atomulykke, dels fra den eller de ansvarlige innehavere etter kapitlets regler, dels av statsmidler etter § 40, skal ikke overstige 1,5 milliarder euro, eller det høyere beløp som måtte følge av tilleggskonvensjonen artikkel 12 bis. I tillegg kommer renter og sakskostnader.
2. Er slik overenskomst om dekning av statsmidler som nevnt i Tilleggskonvensjonens artikkel 15 inngått mellom konvensjonstat som der nevnt og en annen stat, og overenskomsten omfatter atomulykke som går inn under § 40, skal også erstatninger i henhold til slik overenskomst regnes med i begrensningsbeløpet etter nr. 1.
3. Dersom begrensningsbeløpet etter nr. 1, jfr. nr. 2, ikke rekker til å gi alle krav full dekning, nedsettes erstatningene med tilhørende renter forholdsmessig. Reglene i § 32 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 20 des 1985 nr. 103, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 42. (statsansvar for visse senskader)

1. Erstatningsansvar som er bortfalt på grunn av 10 års eller 30 års fristene i § 34 eller tilsvarende regler i annen konvensjonstat, skal dekkes av staten når kravet gjelder personskade oppstått her i riket ved atomulykke som en innehaver av atomanlegg her var ansvarlig for, såfremt det er unnskyldelig at kravet ikke i tide ble gjort gjeldende mot innehaveren eller dennes garantist. For å bevares må kravet gjøres gjeldende ved rettslig skritt mot vedkommende departement før innehaverens ansvar ville ha vært foreldet etter alminnelige norske foreldelsesregler, og senest innen 50 år etter atomulykken. Dersom andre krav etter samme ulykke ikke har fått full dekning på grunn av begrensningsreglene i § 32 eller i tilfelle § 41 eller etter tilsvarende regler i annen konvensjonstat, nedsettes erstatningen av statsmidler etter paragrafen her i samme forhold.
2. Kongen kan bestemme at erstatning på nærmere angitte vilkår skal ytes etter paragrafen her, selv om atomskaden er oppstått utenfor riket.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 43. (statens regressrett)

Om ikke annet er særskilt bestemt i medhold av dette kapittel eller overenskomst med fremmed stat, kan staten for utlegg etter §§ 40 til 42 bare kreve regress hos enkeltperson som selv måtte ha voldt skaden forsettlig, hos den som måtte være ansvarlig for ioniserende stråling som nevnt i § 29 nr. 2, eller i henhold til avtale hos noen som uttrykkelig har påtatt seg å dekke skaden. Tilsvarende gjelder om regress for ytelser som ellers er gitt i medhold av Tilleggskonvensjonens bestemmelser i anledning atomulykke som innehaver av atomanlegg her i riket eller i annen konvensjonstat har ansvaret for etter lovgivningen i noen slik stat.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145, tidligere § 44).

§ 44. (norsk domsmyndighet)

1. Søksmål om en innehavers eller dennes garantists ansvar for atomskade etter kapitlet her hører under norsk domstol:

a. når atomulykken er skjedd helt eller delvis innenfor norsk territorium,
b. når atomulykken er skjedd helt eller delvis i norsk økonomisk sone, uten også å ha skjedd innenfor territoriet til en konvensjonstat,
c. når vedkommende atomanlegg ligger her i riket og ulykken er skjedd utenfor noen konvensjonstats territorium, eksklusive økonomiske sone eller annet område som er notifisert til OECDs generalsekretær etter Pariskonvensjonens artikkel 13 bokstav b,
d. når vedkommende atomanlegg ligger her i riket og ulykkesstedet ikke kan fastslås med sikkerhet, og
e. i tilfeller som nevnt i § 22 nr. 5, jf. § 23, hvis en atomulykke skjer helt eller delvis på norsk territorium eller i internasjonalt farvann utenfor norsk territorium.

2. Søksmål om krav mot en innehaver eller dennes garantist etter § 27 nr. 3 annet punktum, § 31 nr. 2, § 39 nr. 2 eller § 43 kan dessuten reises i Norge når det er verneting her etter alminnelige prosessregler.
3. Når Kongen treffer bestemmelse etter § 18 nr. 3, kan Kongen også fastsette særlige regler om norsk domsmyndighet.
4. Søksmål om ansvaret kan likevel ikke reises eller fortsettes ved norsk domstol etter paragrafen her, dersom
    a. Det europeiske atomenergitribunal beslutter at et annet lands domsmyndighet gjelder, eller
    b. Kongen for å etterkomme bestemmelser om domsmyndighet i overenskomst med fremmed stat beslutter at saken ikke skal høre under norsk domsmyndighet.
5. Vedkommende departement kan av eget tiltak eller etter begjæring av en interessert forelegge for den nevnte internasjonale domstol spørsmålet om i hvilken stat søksmål skal reises. For å etterkomme bestemmelser om domsmyndighet m.m. i overenskomst med fremmed stat eller for å få gjort gjeldende krav mot innehaver her i riket eller dennes garantist i samsvar med reglene i kapitlet her, kan Kongen beslutte at søksmål om ansvar for atomulykke skal høre under norsk domsmyndighet også i tilfelle hvor dette ikke følger av eller i medhold av reglene i nr. 1 til 3 foran.

Endret ved lover 20 des 1985 nr. 103, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145, tidligere § 45).

§ 45. (lokalt verneting her i riket)

1. Søksmål som etter § 44 hører under norsk domsmyndighet, kan bare reises i den rettskrets her i riket der atomulykken skjedde, når ikke annet er sagt nedenfor i paragrafen her.
2. Er atomulykken skjedd utenfor riket, kan søksmål bare reises i den rettskrets der vedkommende atomanlegg her i riket ligger, eller – når saken gjelder ansvar for innehaver av atomanlegg i utlandet – i samsvar med tvisteloven § 4-3 annet ledd.
3. Kan søksmål om ansvar for samme atomulykke etter reglene foran reises i mer enn en rettskrets, fastsetter vedkommende departement hvor vernetinget skal være. Søksmål som nevnt i § 44 nr. 2 kan likevel reises i enhver rettskrets der det er verneting for saken etter alminnelige prosessregler. Etter søknad kan departementet også fastsette vernetinget dersom det ikke kan bringes på det rene i hvilken rettskrets søksmål skal reises etter reglene foran. Domstollovens kap. 2 får anvendelse.
4. Søksmål mot staten etter §§ 39 til 42 skal reises i samme rettskrets der det etter reglene foran i paragrafen her er verneting for søksmål mot innehaveren i anledning samme atomulykke.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145, tidligere § 46).

§ 46. (representasjon på vegne av skadelidte mv.)

1. En stat kan fremme krav om erstatning for atomskade på vegne av egne statsborgere eller personer som er bosatt eller har opphold på sitt territorium, og som har samtykket i dette.
2. En person som har fått overdratt til seg et krav om erstatning for atomskade eller som har fullmakt fra den skadelidte til å fremme kravet, kan fremme dette.

Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 47. (anerkjennelse og fullbyrdelse av utenlandske dommer)

1. Dom mot en innehaver eller hans garantist i sak om ansvar for

atomskade skal ha bindende virkning og kunne fullbyrdes her i riket innenfor rammen av ansvarsbegrensningen etter § 30, jfr. 31, såfremt dommen med hjemmel i Pariskonvensjonen eller Wienkonvensjonen er avsagt av domstol i en konvensjonstat og kan fullbyrdes der. Dette gjelder ikke dom som bare har foreløpig tvangskraft. Fullbyrdelsen skjer etter tvangsfullbyrdelseslovens regler uten annen prøving av sakens realitet enn vedkommende konvensjon tillater.

2. Begjæring om fullbyrdelse av utenlandsk dom inngis til vedkommende tingrett sammen med
    a. en bekreftet utskrift av dommen,
    b. en erklæring fra myndighetene i domstollandet om at dommen gjelder erstatning for atomskade etter konvensjonens regler og at dommen kan fullbyrdes i domstollandet, og
    c. en autorisert oversettelse til norsk av dokument som er avfattet på annet fremmed språk enn dansk eller svensk.
3. Reglene i paragrafen her gjelder tilsvarende for rettsforlik som har doms virkning.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 48. (skipsreaktor m.m.)

1. Hvor ikke annet uttrykkelig er sagt, omfatter reglene i kapitlet her ikke atomreaktor som er bestanddel av et fartøy eller annet transportmiddel og som nyttes eller er bestemt til å nyttes som kraftkilde.
2. Kongen kan gjøre kapitlets regler med nødvendige lempninger helt eller delvis gjeldende for slike atomreaktorer. Han kan også fastsette regler som helt eller delvis bygger på internasjonal overenskomst, selv om Norge ikke har sluttet seg til vedkommende overenskomst. Innehaverens ansvar kan i alle tilfelle begrenses til det beløp Kongen fastsetter. Bestemmelse etter leddet her kan treffes generelt eller med virkning bare for ett bestemt fartøy eller annet transportmiddel.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

Kapittel IV. Forskjellige bestemmelser.

§ 49. (offentlig sikringstiltak)

Kongen kan bestemme at regionale helseforetak og kommunale og fylkeskommunale myndigheter i det område et atomanlegg er eller blir oppført, eller i fareområdet omkring, skal samarbeide med innehaveren om sikringstiltak til vern for befolkningen i området. Etter nærmere regler som Kongen gir, bør det utarbeides en plan for sikrings- og hjelpetiltak i ulykkestilfelle, herunder om nødvendig også tvungen evakuering.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 50. (registrering m.m. av skader)

Når det er inntruffet en atomulykke, kan departementet påby at alle personer som har vært i fareområdet på ulykkestiden, skal melde fra til kommunelegen eller politiet herom innen en fastsatt frist og gi de opplysninger som kreves for registrering av skader og skademuligheter, samt fremstille seg til legeundersøkelse etter nærmere innkalling eller kunngjøring fra helsemyndighetene.
Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 70, 15 juli 1994 nr. 53 (ikr. 1 jan 1995), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 51. (kontroll med fredelig utnytting av atomenergi)

Kongen kan gi de forskrifter som trengs for å sikre og føre kontroll med at atomanlegg, utstyr for atomanlegg, atombrensel, radioaktivt produkt og andre materialer for atomenergiformål som er underlagt internasjonal sikkerhetskontroll etter avtale som Norge er tilsluttet, bare blir benyttet til fredelige og ikke-eksplosive formål. Norske inspektører skal i kontrolløyemed ha adgang til atomanlegg og til andre steder der materiale og utstyr som nevnt finnes eller antas å finnes. Inspektørene har rett til å få de opplysninger de finner nødvendige for å kunne fastslå om slikt anlegg, utstyr eller materiale bare nyttes til fredelige og ikke-eksplosive formål. I den utstrekning det følger av avtale om internasjonal sikkerhetskontroll som Norge er tilsluttet, skal også utenlandske inspektører ha slik rett til opplysninger og, ledsaget av norske inspektører eller bemyndigete personer, ha adgang til atomanlegg m m i samsvar med annet punktum.

Endret ved lover 20 des 1985 nr. 103, 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 52. (forkjøps- og rekvisisjonsrett)

Når det trenges for å sikre tilførsel til offentlig behov, kan staten mot erstatning rekvirere atombrensel og radioaktive produkter. For så vidt stoffet trenges i kontrolløyemed, kan det rekvireres uten erstatning.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 53. (taushetsplikt)

Med de begrensninger som følger av denne lov plikter enhver å bevare taushet om det vedkommende i stillings medfør etter loven får kjennskap til om

a. tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår, eller
b. detaljerte beskrivelser av atomanlegg, og detaljerte opplysninger om tiltak for fysisk beskyttelse av atomanlegg eller atomsubstans, og detaljerte opplysninger om transport av atomsubstans, som om de ble kjent, ville kunne skade sikkerheten ved atomanlegg, øke faren for tyveri eller ulovlig spredning av nukleært materiale eller teknologi, eller øke faren for sabotasje, terrorhandlinger eller spionasje.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Vedkommende kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i denne paragraf, i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

For øvrig gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven §§ 13-13 f så langt de passer.

Taushetsplikten etter første ledd skal ikke være til hinder for utveksling av informasjon (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret eller som følger av internasjonale forpliktelser.

Opplysninger om utslipp og fare for utslipp skal være offentlige.
Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 35 (ikr. 1 nov 1997 iflg. res. 10 okt 1997 nr. 1088), 12 apr 2002 nr. 9 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 12 apr 2002 nr. 356), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 54. (forskrifter til utfylling av loven)

Kongen kan gi nærmere forskrifter til utfylling av loven.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 55. (straffebestemmelser)

1. Med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler straffes den
    a. som forsettlig eller aktløst overtrer noen bestemmelse gitt i eller i medhold av kap. II eller §§ 50, 51, 53 eller 54, eller
    b. som i strid med denne lovs regler unnlater å tegne eller holde i kraft forsikring eller oppfylle pålegg om annen sikkerhet etter § 35.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 55 a. (overtredelsesgebyr)

Tilføyes ved lov 22 juni 2018 nr. 76 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lov 20 juni 2025 nr. 70).

§ 56. (inndragning)

Atombrensel og radioaktivt produkt som noen har hatt befatning med i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av kap. II eller §§ 51 eller 54, kan ved dom inndras hos den skyldige eller den han har handlet på vegne av, uten at straffesak behøver å være reist eller kunne reises mot noen.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 56 a. (tvangsmulkt)

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan treffe vedtak om tvangsmulkt i form av engangsmulkt eller løpende dagmulkt for å sikre at bestemmelsene i denne lov eller vedtak i medhold av loven blir etterlevd.

Tvangsmulkt pålegges den ansvarlige for overtredelse av bestemmelsene i loven eller vedtak gitt i medhold av loven.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse er oppdaget og begynner å løpe når den ansvarlige oversitter fastsatt frist for retting av forholdet. Tvangsmulkt kan også fastsettes på forhånd og løper da fra overtredelsen tar til.

Departementet kan gi forskrifter om fastsettelse, beregning og innkreving av tvangsmulkt.

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 76 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 28 sep 2018 nr. 1482), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 80.

§ 57. (gebyr og avgift)

1. For behandling av konsesjonssøknad skal det betales et behandlingsgebyr. Gebyret skal innsendes sammen med konsesjonssøknaden eller terminvis etter departementets bestemmelse.
2. For tilsyn foretatt av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet i forbindelse med oppføring og drift av atomanlegg, skal det betales en tilsynsavgift.
3. Gebyr og avgift fastsettes av Kongen.

Endret ved lover 18 des 1992 nr. 142, 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060), 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

§ 57 a. Klageinstans

Departementet er klageinstans ved klage på vedtak fattet av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet etter denne loven.

Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), endret ved lov 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 58. (ikrafttredelse m.m.)

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer[1]. Paragrafene 40 og 41 kan settes i kraft fra et senere tidspunkt[2] enn loven ellers.

Loven gjelder også på Svalbard, Jan Mayen og de norske biland, med mindre Kongen bestemmer noe annet. Kongen kan fastsette endringer som de stedlige forhold måtte gjøre påkrevet.

– – –

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan

2022 nr. 145).
1 Fra 1 juli 1973 iflg. res. 25 mai 1973.
2 Fra 4 des 1974 iflg. Justisdepartementets bestemmelse i medhold av res. 25 mai 1973.

§ 59. (endringer i andre lover)

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 37 (i kraft 1 jan 2022 iflg. meddelelse 31 jan 2022 nr. 145).

Lov om svensk reinbeiting i Norge og norsk reinbeiting i Sverige (grensereinbeiteloven)

Kapittel I. Svensk reinbeiting i Norge.

Beiteområder.

§ 1.

Formålet med denne lov er å gi grunnlag for en bærekraftig utvikling for norske samers reindrift samt å sikre stabile og forutsigbare rammevilkår som bidrar til en bærekraftig grenseoverskridende reindrift, inntil en ny konvensjon mellom Norge og Sverige om reinbeite kan tre i kraft.

Svenske samers reinbeiting i Norge kan bare foregå i de beiteområder som er fastsatt av Kongen ved forskrift. Beiteområdene skal fastsettes med utgangspunkt i den tidligere konvensjonen av 9. februar 1972 mellom Norge og Sverige om reinbeite (konvensjonen). Kongen kan foreta justeringer av områdene dersom norske reinbeitedistrikter blir forhindret i å utnytte vinterbeiter i Sverige som de har hatt rett til etter konvensjonen. Slike justeringer kan også foretas dersom norske og svenske reindriftsutøvere avtaler en annen bruk av beiteområdene.
Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 17 juni 2005 nr. 100.

Beitetider.

§ 2.

Beiteområdene kan brukes som beite for svensk rein i følgende tidsrom:

1. I Troms fylke: Fra og med 1 mai til og med 14 september.
2. I Nordland og Trøndelag fylker: Fra og med 1. juli til og med 31. august.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 3.

Kongen kan ved forskrift fastsette at svensk rein kan oppholde seg i bestemte områder til annen tid enn fastsatt i § 2 når reindrift foregår i tilstøtende grensetrakter i Sverige.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 100.

Bruken av beiteområdene.

§ 4.

Beiteområdene må ikke brukes som beite for norsk rein i den tid av året svensk reinbeiting er tillatt der i henhold til lovens § 2.

Fra hvilke samebyer rein kan føres på beite i Norge.

§ 5.

Beiteområdene kan brukes for rein fra følgende samebyer:

1. I Troms fylke: Könkämä, Lainiovuoma, Saarivuoma og Talma.
2. I Nordland og Trøndelag fylker: Rautasvuoma, Kaalasvuoma, Norrkaitum, Mellanbyn, Sörkaitum, Sirkas, Tuorpon, Luokta-Mavas, Semisjaur-Njarg, Svaipa, Gran, Ran, Umbyn, Vapsten, Vilhelmina norra, Vilhelmina södra og Frostvikens norra.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

Reinantall.

§ 6.

I beiteområdet Anjavassdalen er største tillatte reinantall 9.000, her ikke medregnet kalver som er født samme år som beitingen foregår.
Endret ved lov 29 mars 1985 nr. 17.

Trygging av beiteressursene.

§ 7.

Ved reinbeiting i henhold til denne lov må beitene ikke utnyttes på en slik måte at de forringes for fremtiden.

Svenske reineiere som kan nytte beiteområdene i Norge.

§ 8.

Beiteområdene kan brukes

1. for rein tilhørende reineiere som er av samisk herkomst eller som er eller har vært gift med eller er adoptivbarn til slik reineier, og som etter svensk lov har rett til reindrift, samt
2. for rein tilhørende uskiftet dødsbo etter reineiere som nevnt under nr. 1.

Svenske reineieres opphold i Norge.

§ 9.

Reineier som lar sin rein beite i Norge i henhold til denne lov, og som har reindrift som hovedyrke, samt hans husstandsmedlemmer og reingjetere, har adgang til å overskride riksgrensen og oppholde seg i Norge i tillatt beitetid og ellers når det er nødvendig av hensyn til reindriften.

Melding om beiting.

§ 10.

Lantbruksnämnden skal senest to måneder før beitetiden begynner sende melding til vedkommende statsforvalter om hvordan beiteområdene i Norge vil bli benyttet.

Melding gis for hver sameby og skal inneholde opplysning om

1. reineiernes navn, fødselsår, bopel, reinantall og reinmerker;
2. de beiteområder som vil bli benyttet;
3. navn og fødselsår for de personer som vil overskride riksgrensen og oppholde seg i Norge i henhold til § 9, samt
4. tillitsmannens navn og hans oppholdssted i beitetiden.

Er det tidligere gitt oppgave over reinmerker, skal meldingen bare inneholde oppgave over nye merker eller endringer i merker.
Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Legitimasjon.

§ 11.

Den som i medhold av § 9 oppholder seg i Norge og som har fylt 15 år, skal medføre et særskilt legitimasjonsbevis, utstedt av svenske myndigheter. Dette skal på forlangende forevises norske myndigheter.

Legitimasjonsbeviset skal gjelde for høyst fem år.

Tillitsmenn.

§ 12.

Hver sameby som utnytter adgangen til reinbeiting i Norge skal ha en tillitsmann med en eller to stedfortredere. Det skal likeledes være en tillitsmann med en eller to stedfortredere for hvert reinbeitedistrikt som berøres av svensk reinbeiting i Norge.

Tillitsmannen skal være bindeledd mellom norske myndigheter og reineierne i spørsmål som oppstår i samband med at rein fra Sverige beiter i Norge. Han skal påse at lovens bestemmelser iakttas ved utøvingen av reindriften. Videre kan han gi reineiere som tilhører hans sameby eller reinbeitedistrikt de pålegg og kreve den medvirkning av dem som er nødvendige for at loven skal etterleves.

Særlig påligger det de svenske tillitsmenn

1. å oppholde seg på hensiktsmessig sted i eller i nærheten av beiteområdet når reinbeiting er tillatt i Norge;
2. å iverksette de tiltak som er nødvendige om loven blir overtrådt;
3. å søke å bringe på det rene hvem den rein tilhører som har voldt påstått skade.

Kongen kan gi forskrifter om tillitsmann med stedfortreder for reinbeitedistrikt som vil kunne berøres av svensk reinbeiting i Norge.

Tilsyn og bevoktning.

§ 13.

Under opphold og flytting i Norge skal det føres slikt tilsyn med reinen som god reindrift krever.

Reinen skal holdes under slik bevoktning at den så vidt mulig hindres fra å volde skade, komme utenfor beiteområdene eller sammenblandes med fremmed rein.

Blir reinen ikke bevoktet som bestemt i foregående ledd, og rettes ikke forholdet etter pålegg herom, kan statsforvalteren der reinen befinner seg, anta gjeterhjelp på samebyens bekostning.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Samling og skilling.

§ 14.

Samling for kalvmerking eller for slakting, eller skilling, må ikke foretas uten at melding om tid og sted er sendt tillitsmennene for de reinbeitedistrikter i Norge

som har tilstøtende områder. Melding skal gis i så god tid som mulig.

§ 15.

Er rein fra Norge og Sverige blitt sammenblandet, skal samling og skilling settes i verk snarest mulig.

Samling og skilling kan dog utsettes eller unnlates dersom tillitsmennene i de berørte reinbeitedistrikter og samebyer er enige om det, eller det bestemmes av statsforvalteren der reinen befinner seg.

Samling og skilling skal settes i verk av tillitsmannen for det distrikt der reinen er. Når tillitsmannen krever det, skal andre berørte reineiere og samebyer sende tilstrekkelig arbeidskraft til å delta i arbeidet og til å ta hånd om sin rein. Tillitsmannen avgjør hvor stort mannskap de skal sende, under hensyn til det antall rein de antas å ha i den sammenblandede flokken og til forholdene for øvrig.

Tillitsmannen skal i så god tid som mulig sende melding om tid og sted for skillingen til tillitsmennene i de andre berørte distrikter og samebyer.
Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 16.

Har en tillitsmann grunn til å tro at rein fra hans distrikt er blitt sammenblandet med svensk rein, har han rett til å se over denne sammen med tillitsmannen for den sameby som reinflokken tilhører.

§ 17.

Før svensk rein endelig forlater reinbeiteområdet i Norge eller tilstøtende svensk område, og senest ved utløpet av den i § 2 bestemte beitetid, skal det foretas samling og utskilling av norsk rein.

Skilling skal foregå på norsk side av riksgrensen med mindre statsforvalteren samtykker i at skilling foretas på svensk område.

Samling og skilling kan unnlates om statsforvalteren samtykker. Samtykke bør gis når det er grunn til å tro at sammenblanding ikke er skjedd, eller hvis andre omstendigheter tilsier det. Statsforvalteren kan bestemme at slikt samtykke skal gjelde inntil videre.

Samling og skilling skal settes i verk av den svenske tillitsmann. Tid og sted

skal godkjennes av statsforvalteren som gir melding til tillitsmennene for de berørte reinbeitedistrikter.

Statsforvalteren kan pålegge reineierne i de berørte reinbeitedistrikter å sende tilstrekkelig arbeidskraft til skillingen, og til å ta hånd om sin rein.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 18.

Rein som uten hjemmel i denne lov befinner seg i Norge, må ikke føres tilbake til Sverige før skilling er foretatt.

For skillingen og forutgående samling får reglene i § 15 tilsvarende anvendelse. Statsforvalteren der reinen befinner seg kan pålegge tillitsmannen i det distrikt eller den sameby som det meste av reinen tilhører, å sette i verk samlingen eller skillingen.

Statsforvalteren kan gjøre unntak fra bestemmelsen i første ledd. Han kan bestemme at tillitsmannen skal iverksette skilling på høvelig sted i Sverige, og kan gi tillitsmannen nærmere direktiver for skillingen. Melding om skillingen skal gis til lantbruksnämnden der skillingen skal foretas.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 19.

Statsforvalteren der reinen er kan gi pålegg om samling og skilling når

1. tillitsmannen, i strid med denne lov, har unnlatt å iverksette samling eller skilling;
2. tillitsmenn i henhold til § 15, annet ledd, er blitt enige om å utsette eller unnlate samling eller skilling, men statsforvalteren finner at dette bør skje uten opphold;
3. det er grunn til å tro at sammenblanding har funnet sted, eller
4. det ellers er særlig grunn til det.

Statsforvalteren fastsetter tid og sted for samlingen og skillingen.

Før pålegg gis i medhold av første ledd, skal vedkommende tillitsmenn gis anledning til å uttale seg.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg.

res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 20.

Etter skilling skal reineier og sameby som utskilt rein tilhører, sørge for at reinen straks føres tilbake til eget område.

Sameby som henter utskilt rein i Norge skal, når det kan skje uten vesentlig ulempe, føre med tilbake til Sverige også utskilt rein som tilhører annen sameby.

Tillitsmann som iverksetter skillingen skal sørge for at merket rein som ikke blir tatt hånd om på den måte som er fastsatt i første og annet ledd, bevoktes inntil den avhentes av reineier eller sameby som den tilhører. Tillitsmannen skal underrette distriktets eller samebyens tillitsmann om hvor reinen kan avhentes, samt angi en etter forholdene rimelig tidsfrist innen hvilken avhenting må finne sted.

Dersom reinen ikke uten vesentlig ulempe kan bevoktes eller føres tilbake, kan statsforvalteren samtykke i at reinene selges til slakt for eierens regning. Det samme gjelder dersom den reineier eller sameby som reinen tilhører unnlater å avhente reinen innen den fastsatte tidsfrist.
Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 21.

Oppstår uenighet ved gjennomføringen av samling eller skilling, kan statsforvalteren iverksette de tiltak som omstendighetene tilsier.
Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kostnader med fremmed rein.

§ 22.

Kostnader ved nødvendig arbeid med fremmed rein og utlegg som oppstår i denne forbindelse, skal betales av den reineier eller sameby som reinen tilhører.

Er norsk og svensk rein blitt sammenblandet, fordeles kostnadene ved

samling og skilling mellom reineier og sameby i forhold til antallet rein de har i den sammenblandede flokken. Skyldes sammenblandingen uaktsomhet, eller utilstrekkelig tilsyn og bevoktning, kan den ansvarlige reineier eller sameby pålegges å betale en større andel av eller alle kostnadene.

Tillitsmannen skal føre oppgave over kostnadene, fordele disse og sende spesifiserte regninger til dem krav rettes mot.

Godtas ikke kravet bør statsforvalteren dersom en av partene anmoder om det, medvirke til at forlik kommer i stand.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Umerket rein.

§ 23.

Rein som ikke er merket innen utgangen av april året etter den er født (umerket rein), og som er her i riket, behandles i samsvar med norsk lov.

For umerket rein som befinner seg i beiteområder som er fastsatt ved forskrift etter § 1 til beitetid som bestemt i § 2 for vedkommende område, gjelder likevel følgende:

1. Er sammenblanding av norsk og svensk rein ikke skjedd, skal umerket rein behandles i samsvar med svensk lov, med mindre det er sannsynlig at reinen hører hjemme i Norge.
2. Er norsk og svensk rein sammenblandet, skal umerket rein fordeles i forhold til det antall merket rein som er i den sammenblandede flokken.

Bestemmelsene i denne paragraf får tilsvarende anvendelse på rein med ødelagt eller ukjent merke.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 100.

Slakting.

§ 24.

Under tillatt opphold i Norge kan slakting av svensk rein skje under iakttagelse av norsk lov.

Rein som uten hjemmel i loven befinner seg i Norge, må ikke slaktes uten samtykke av statsforvalteren i fylket der reinen er.

For kjøtt og andre produkter av svensk rein som er slaktet i Norge, gjelder norsk lov om innførsel og omsetning.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Jakt og fiske.

§ 25.

Den som i medhold av § 9 oppholder seg i Norge, har i den beitetid som er fastsatt i § 2 adgang til jakt og fiske innenfor beiteområdet etter de bestemmelser som gjelder for norske reineiere. Retten gjelder bare jakt og fiske til husbehov, og bare i den tid han oppholder seg i Norge.

Trevirke.

§ 26.

Svenske reineiere som lar rein beite i Norge i henhold til denne lov, kan innenfor beiteområdet ta trevirke til bruk i reindriften etter de bestemmelser som gjelder for norske reineiere.

Krever bestemmelsene utvisning, skal begjæring herom fremsettes senest seks måneder før hugsten.

Anlegg for reindriften m.v.

§ 27.

Svenske reineiere som lar rein beite i Norge i henhold til denne lov, har innenfor beiteområdet adgang til å oppføre anlegg eller bolighus som er nødvendige i reindriften etter de bestemmelser som gjelder for norske reineiere.

Når det er rasjonelt, bør anlegg for reindriften nyttes i fellesskap av norske og svenske reineiere. Statsforvalteren bør medvirke til at avtalen herom kommer i stand.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg.

res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Sperregjerder.

§ 28.

Sperregjerder kan oppføres langs riksgrensen og langs beiteområdenes grenser for å lette reindriften.

Nærmere bestemmelser om oppføring og vedlikehold av gjerder, herunder om gjerdelinjer, gjerdenes utførelse og om fordeling av kostnader, fastsettes, ved særskilt overenskomst mellom norske og svenske myndigheter.

Hvor gjerdelinje avviker fra riksgrensen eller beiteområdets grense, skal gjerdet anses som reinbeitegrense ved anvendelsen av bestemmelsene i denne lov.

Innenfor beiteområde kan det oppføres sperregjerder etter særskilt overenskomst mellom norske og svenske myndigheter.

Ved særskilt overenskomst mellom norske og svenske myndigheter kan det bestemmes at det i stedet for sperregjerder skal oppføres reinvokterhytter. Endret ved lov 29 mars 1985 nr. 17.

Naturvern.

§ 29.

Ved planlegging, plassering, oppføring og vedlikehold av anlegg i reindriften, herunder gjerder, skal tilbørlig hensyn tas til naturverninteresser.

Anleggene skal så vidt mulig utføres og vedlikeholdes slik at dyr ikke blir påført skade.

Den som har oppført anlegg skal sørge for opprydding etter at anleggsarbeidene er utført, og for at materialer m.v. som ikke er nyttet blir fjernet. Anlegg som ikke blir vedlikeholdt eller ikke lenger er nødvendige for reindriften, skal fjernes og nødvendig opprydding skal foretas.

Hunder.

§ 30.

For bevoktning av reinen kan svenske reineiere medføre reinhunder til Norge, med de begrensninger som måtte bli fastsatt etter § 36.

Medføring av utstyr m.m.

§ 31.

Til bruk i reindriften kan person som nevnt i § 9 føre med seg til Norge nødvendig utstyr, redskap og levnedsmidler, samt materialer til oppføring og vedlikehold av anlegg m.m. som nevnt i § 27.

Våpen og ammunisjon.

§ 32.

Til bruk i reindriften og til jakt etter § 25 kan person som nevnt i § 9 føre med seg til Norge våpen og ammunisjon.

Nærmere bestemmelser herom kan fastsettes ved særskilt overenskomst mellom norske og svenske myndigheter.

Radiosendere og mottakere.

§ 33.

Person som nevnt i § 9 kan føre med til Norge og bruke i reindriften radiosendere og mottakere, under iakttagelse av norsk lov.

Nærmere bestemmelser kan fastsettes ved særskilt overenskomst mellom norske og svenske myndigheter.

Motorkjøretøyer.

§ 34.

Til bruk i reindriften kan person som nevnt i § 9 føre med seg til Norge motorkjøretøy som er registrert i Sverige.

For bruk av terrenggående motorkjøretøy gjelder samme bestemmelser som for norske reineiere.

Utenfor tillatt beitetid kan dog terrenggående motorkjøretøy bare brukes i reindriften etter at melding er gitt statsforvalteren der motorkjøretøyet skal benyttes.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Toll- og avgiftsfrihet.

§ 35.

Det skal ikke beregnes tollavgift og andre avgifter ved innførsel av utstyr, redskap og andre varer som er nevnt i §§ 31 til 34.

Endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

Smittsomme dyresykdommer.

§ 36.

Når det er grunn til å tro at det i Sverige er ondartet smittsom sykdom blant rein eller husdyr og at det er fare for at svensk reinbeiting i Norge kan føre til ytterligere utbredelse av sykdommen, skal veterinærmyndighetene i de to land samrå seg med hverandre. Norske veterinærmyndigheter kan deretter iverksette de tiltak og gi de pålegg eller utferdige de forbud som er nødvendige for å hindre sykdommens utbredelse.

Forbud mot at rein eller reinhunder fra Sverige kommer inn i Norge, utferdiges av departementet. Slikt forbud skal oppheves så snart faren for utbredelse av sykdommen er opphørt.

Melding om ulovlig beiting.

§ 37.

Når svensk rein oppholder seg i Norge uten hjemmel i denne lov, skal det snarest gis melding til statsforvalteren der reinen er. Plikt til å gi slik melding har reinens eier, den som i eierens sted er ansvarlig for bevoktning og tilsyn, samt den som har lovlig adgang til reindrift i det område hvor den fremmede reinen er.

Statsforvalteren skal snarest underrette tillitsmannen i det distrikt der reinen er, samt vedkommende svenske lantbruksnämnd og, om mulig, tillitsmannen for den sameby som reinen antas å tilhøre.

Bestemmelsene i første ledd får tilsvarende anvendelse når rein oppholder seg i beiteområdene i strid med § 4. Statsforvalteren skal snarest underrette vedkommende svenske tillitsmann og om mulig, tillitsmannen for de norske reineiere.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Beiteavgift.

§ 38.

Når svensk rein har oppholdt seg i Norge uten hjemmel i denne lov kan vedkommende sameby pålegges å betale beiteavgift.

Beiteavgiftens størrelse fastsettes av Kongen.

For kalver under ett år beregnes ikke beiteavgift.

§ 39.

Pålegg om betaling av beiteavgift gis av statsforvalteren der det ulovlige opphold har funnet sted.

Dersom det ulovlige opphold ikke kan legges reineieren eller den som på hans vegne har ansvaret for reinen til last, eller andre omstendigheter gjør det urimelig å pålegge full avgift kan statsforvalteren nedsette avgiftsbeløpet eller i særlige tilfelle helt frafalle beiteavgift.

Statsforvalteren sender pålegget til lantbruksnämnden der reinen, eller det

meste av den, hører hjemme, og gir samtidig opplysninger om de omstendigheter som ligger til grunn for pålegget.

Pålegg om beiteavgift kan av den som pålegget berører, eller av lantbruksnämnden, ankes til Landbruksdirektoratet innen fem uker etter at tillitsmannen har mottatt pålegget.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 40.

Er pålegg om beiteavgift ikke sendt lantbruksnämnden innen tre måneder etter at det ulovlige opphold er brakt til opphør kan krav på beiteavgift ikke gjøres gjeldende.

§ 41.

Beiteavgiften skal betales til statsforvalteren innen tre måneder etter at kravet er blitt endelig.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 42.

Når rein har oppholdt seg i et område i strid med § 4, kan det pålegges beiteavgift i samsvar med § 38. Bestemmelsene i §§ 39-41 får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

§ 43.

Beiteavgifter skal brukes til reindriftsformål.

Erstatning for skade.

§ 44.

Når ikke særlige bestemmelser om erstatning finnes i denne lov, skal skade som voldes ved utøvelse av svensk reindrift i Norge erstattes etter norsk erstatningsrett. For skade som voldes på reinbeite betales ikke erstatning.

§ 45.

Krever noen erstatning for skade som er voldt ved svensk reindrift i Norge, og blir det ikke enighet om oppgjøret, skal statsforvalteren der skaden er oppstått, på anmodning av en av partene, undersøke ansvarsforholdet og størrelsen av skaden og legge frem forslag til forlik.
Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 46.

Søksmål om erstatning for skade som nevnt i § 44 kan reises der skaden er oppstått.

Dispensasjoner.

§ 47.

Når vær- eller beiteforhold eller andre omstendigheter gjør det nødvendig, kan Statens reindriftsforvaltning etter anmodning fra lantbruksnämnden treffe vedtak om midlertidig unntak fra bestemmelsene om beiteområder, beitetider og reinantall.

Kreves en rask avgjørelse, kan unntak som nevnt i første ledd gis etter direkte anmodning fra samebyens tillitsmann.

Med lantbruksnämndens samtykke kan Landbruksdirektoratet gjøre midlertidige unntak fra § 4 om bruken av beiteområdene.
Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai

2019 nr. 673).

Kapittel II. Norsk reinbeiting i Sverige.

Tillitsmenn.

§ 48.

For hvert reinbeitedistrikt som vil nytte adgangen til reinbeite i Sverige skal det være en tillitsmann med en eller to stedfortredere. Kongen kan gi forskrifter om tillitsmannen.

Melding om beiting.

§ 49.

Reineier som vil nytte adgangen til reinbeiting i Sverige, skal senest tre måneder før beitetiden begynner underrette tillitsmannen om dette.

Senest 10 uker etter fristens utløp sender tillitsmannen melding for reinbeitedistriktet til vedkommende statsforvalter inneholdende opplysninger om:

1. reineierens navn, fødselsår, bopel og reinmerker;
2. det beiteområde som vil bli benyttet;
3. navn og fødselsår for de personer som vil overskride riksgrensen og oppholde seg i Sverige i forbindelse med reindriften, samt
4. tillitsmannens navn og hans oppholdssted i beitetiden.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Melding om flytningsplan.

§ 50.

Senest tre uker før flytting til Sverige påbegynnes skal reineierne eller deres

tillitsmann sende lantbruksnämnden en plan for flyttingen.

Kan flyttingen ikke gjennomføres i samsvar med planen, skal lantbruksnämnden snarest mulig underrettes om dette og om når flyttingen vil bli påbegynt.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke innflytting til beiteområdene Leipikvattnet og Blåsjökilen i Jämtlands län.

Legitimasjon.

§ 51.

Reineiere, husstandsmedlemmer og reingjetere som oppholder seg i Sverige i forbindelse med reindriften, og som har fylt 15 år, skal medføre et særskilt legitimasjonsbevis.

Legitimasjonsbeviset utstedes av statsforvalteren og gjelder for fem år. Kongen kan gi nærmere forskrifter om beviset.

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Tilbakeflytting til Norge.

§ 52.

Ved tilbakeflytting av norsk rein fra vinterbeite i Sverige, skal det, før reinen passerer riksgrensen, foretas samling og utskilling av svensk rein.

Samling og skilling kan unnlates om lantbruksnämnden samtykker.

§ 53.

Norsk rein som ulovlig befinner seg i Sverige, må ikke uten lantbruksnämndens tillatelse føres tilbake til Norge før skilling er foretatt.

Kapittel III. Straffebestemmelser.

§ 54.

Med bøter straffes den som forsettlig eller uaktsomt:

1. foretar samling for kalvmerking eller slakting, eller skilling, uten at det er sendt melding som nevnt i § 14;
2. fører rein tilbake fra beiteområdene i Norge eller tilstøtende svensk område uten at det er foretatt samling og skilling som bestemt i § 17, første ledd, og uten samtykke som bestemt i § 17, annet eller tredje ledd;
3. fører rein til Sverige uten at det er foretatt skilling som bestemt i § 18, første ledd, og uten at det er gjort unntak som nevnt i § 18, tredje ledd;
4. unnlater å etterkomme pålegg gitt av statsforvalteren i medhold av § 18, annet ledd, annet punktum eller § 19;
5. slakter rein i strid med § 24, annet ledd;
6. bruker terrenggående motorkjøretøy utenfor tillatt beitetid uten at det er sendt melding som nevnt i § 34, tredje ledd;
7. fører rein tilbake til Norge uten at det er foretatt samling og skilling som bestemt i §§ 52-53, og uten at lantbruksnämnden har samtykket i at skilling unnlates.

Straff etter denne bestemmelse kommer ikke til anvendelse dersom forholdet rammes av noen bestemmelser i den alminnelige straffelovgivning. Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 55. (Opphevet)

Endret ved lover 29 mars 1985 nr. 17, 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 56.

Den som i Sverige blir tiltalt for forhold som nevnt i § 54, kan ikke tiltales for

samme forhold i Norge. Det samme gjelder hvis saken i Sverige er avgjort ved påtaleunnlatelse.

Kapittel IV. Ekspropriasjon.

§ 57.

Finner Kongen at det er påkrevet å forføye over jord som er i privat eie eller bruk, er eieren eller brukeren pliktig til mot erstatning å avstå den nødvendige grunn eller rådighet.

Kapittel V. Overgangsbestemmelser, ikrafttredelse m.m.

§ 58.

– – –

§ 59. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 100.

Forskrifter.

§ 60.

Kongen kan gi nærmere forskrifter til gjennomføring av loven.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 100.

Ikrafttredelse. Oppheving og endring av andre lover,

§ 61.

1. Denne lov trer i kraft fra 1 mai 1972.[1]
2. Fra 1. mai 1972 oppheves eller endres følgende lover og lovbestemmelser:
    a. Lov av 18. juli 1919 nr. 7 om flyttlappenes adgang til

reinbeiting i henhold til konvensjon mellom Norge og Sverige av 5. februar 1919 med endringer av 14. desember 1949. Oppheves.

b. – – –

1 Se note til lovens tittel.

Lov om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

Overskriften tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515).

§ 1. Formål

Formålet med denne lov er å begrense de helseskader som bruk av tobakksvarer medfører gjennom å redusere forbruket og på sikt bidra til å oppnå et tobakksfritt samfunn. Videre regulerer loven tiltak for å forebygge at barn og unge begynner å bruke tobakksvarer, fremme at de som allerede bruker tobakksvarer, slutter og beskytte befolkningen mot eksponering for tobakksrøyk.
Endret ved lover 21 juni 2002 nr. 33 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 575), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515).

§ 2. Definisjoner

Med tobakk forstås i denne lov tobakksblader og andre naturlige, bearbeidede eller ubearbeidede deler av tobakksplanten, herunder ekspandert og rekonstituert tobakk.

Med tobakksvarer forstås i denne lov varer som kan røykes, innsnuses, suges eller tygges såfremt de helt eller delvis består av tobakk.

Med tobakksutstyr forstås i denne lov varer som etter sitt formål hovedsakelig benyttes i forbindelse med tobakksvarer og tobakkssurrogater.

Med tobakkssurrogat forstås i denne lov produkt som etter sin bruksmåte tilsvarer tobakksvarer, men som ikke inneholder tobakk.

Med sigarett forstås i denne lov sammenrullet tobakk som kan brukes via forbrenning, og som er nærmere definert i artikkel 2 nr. 10 i Europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/40/EU.

Med elektronisk sigarett forstås i denne lov tobakkssurrogater som kan brukes til inntak av damp gjennom et munnstykke, eller deler av et slikt produkt, herunder en patron, en tank og utstyret uten patron eller tank. Elektroniske sigaretter kan være til engangsbruk eller for gjenoppfylling.

Med gjenoppfyllingsbeholder forstås i denne lov en beholder som inneholder væske som kan brukes til gjenoppfylling av en elektronisk sigarett.

Med urtebasert røykeprodukt forstås i denne lov tobakkssurrogat basert på planter, urter eller frukter, som kan forbrukes gjennom en forbrenningsprosess.

Med tobakksimitasjon forstås i denne lov produkter som etter sin utforming har en nær likhet med tobakksvarer eller tobakksutstyr, men som ikke inneholder tobakk eller tobakkssurrogat.

Med nikotinprodukter forstås i denne lov ethvert produkt som inneholder nikotin, og som er beregnet for konsum ved inhalasjon, tygging, absorpsjon eller i oppløsninger, eller som inntas på annen måte, med unntak av tobakksvarer, jf. annet ledd.

Med salg forstås i denne lov overdragelse av tobakksvarer til forbruker mot vederlag.

Med engrossalg forstås i denne lov overdragelse av tobakksvarer mot vederlag som ikke omfattes av åttende ledd.

Med grensekryssende fjernsalg forstås i denne lov salg der forbrukeren på tidspunktet for bestilling av varen fra et detaljsalgssted er i et annet land enn der detaljsalgsstedet er etablert.

Med spesialforretning forstås i denne lov fysisk utsalgssted som hovedsakelig selger tobakksvarer, tobakkssurrogater eller tobakksutstyr.

Med karakteristisk aroma menes en fremtredende lukt eller smak av annet enn tobakk, som følge av et tilsetningsstoff eller en kombinasjon av tilsetningsstoffer, for eksempel frukt, krydder, urter, alkohol, sukkertøy, mentol eller vanilje, og som er merkbar før eller mens tobakksvaren brukes.

Departementet kan gi forskrifter om hvilke produkter som skal regnes som tobakksvarer, tobakkssurrogater, tobakksimitasjoner, tobakksutstyr, elektroniske sigaretter og gjenoppfyllingsbeholdere, og nærmere kriterier for hva som menes med spesialforretning. I tvilstilfeller kan departementet avgjøre spørsmålene med bindende virkning.

Endret ved lover 15 apr 1977 nr. 29, 17 feb 1995 nr. 10 (ikr. 1 jan 1996), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137), 20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025

nr. 1142).

§ 3. Virkeområde

Loven får anvendelse på innførsel, utførsel, produksjon, omsetning, utforming og bruk av tobakksvarer, tobakksutstyr, tobakkssurrogater, tobakksimitasjoner, nye kategorier av tobakks- og nikotinprodukter og utstyr til tobakksproduksjon.

Loven, med unntak av § 28 a, får ikke anvendelse på elektroniske sigaretter, gjenoppfyllingsbeholdere eller andre nikotinprodukter som omfattes av legemiddelloven eller lov om medisinsk utstyr.

Loven gjelder for Norge, herunder Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan i forskrift bestemme at deler av loven ikke skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

Loven kommer til anvendelse for petroleumsvirksomhet til havs i den grad slik virksomhet omfattes av arbeidsmiljøloven § 1-3.

Endret ved lover 4 des 1992 nr. 132, 21 juni 2002 nr. 33 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 575, med unntak av annet ledd som trådte ikr. 30 sep 2003), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137), 20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142).

Kapittel 2. Registrerings- og tilsynsordning for salg av tobakksvarer og tobakkssurrogater

Kapitlet opphevet ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415). Kapitlet, med § 4 til § 16, tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908).

§ 4. Registreringsplikt for salg av tobakksvarer mv. til forbruker.

Salg av tobakksvarer, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere til forbruker uten registrering hos Helsedirektoratet er forbudt. Hver enkelt virksomhet skal registrere samtlige av sine salgssteder for disse varene.

Plikten til å være registrert gjelder både permanente salgssteder og salgssteder som selger deler av året eller for en enkelt anledning.

Til forbruker er det kun tillatt å selge tobakksvarer, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere som er lovlig produsert, importert eller kjøpt fra registrerte grossister.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om pliktene i første, andre og tredje ledd, herunder om hvilke opplysninger som skal registreres, sletting av registrering, begrensninger for registrering samt unntak fra registreringsplikt.

Endret ved lover 4 des 1992 nr. 132, 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), opphevet ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017, tredje ledd trådte ikr. 1 jan 2018, iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137), 20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142).

§ 5. Internkontroll

Salgsstedet skal etablere internkontroll for etterlevelse av bestemmelsene i §§ 4, 17 til 24, 30 til 33, 34 a, 34 d og 42. Internkontrollen skal kunne dokumenteres overfor tilsynsmyndighetene.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om internkontrollen.

Endret ved lover 17 feb 1995 nr. 10 (ikr. 1 jan 1996), 17 jan 1997 nr. 3 (ikr. 1 mars 1997), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), opphevet ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908).

§ 6. Registreringsplikt for engrossalg av tobakksvarer mv.

Engrossalg av tobakksvarer, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere uten registrering hos Helsedirektoratet er forbudt.

Engrossalg av slike varer kan bare skje til registrerte salgssteder og grossister.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om pliktene i første og andre ledd, herunder om hvilke opplysninger som skal registreres, sletting av registrering, begrensninger for registrering samt unntak fra registreringsplikt.

Tilføyd ved lov 6 mai 1988 nr. 24, endret ved lover 17 feb 1995 nr. 10 (ikr. 1 jan 1996), 17 jan 1997 nr. 13 (ikr. 1 mars 1997), 15 juni 2001 nr. 66 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 695), 21 juni 2002 nr. 33 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 575), 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juni 2004 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), opphevet ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017, annet ledd trådte ikr. 1 jan 2018, iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

§ 7. Avgifter

Kommunen kan kreve en årlig tilsynsavgift fra salgssteder til dekning av sine kostnader med tilsynsoppgaver etter § 35 annet ledd.

Sysselmesteren, eventuelt Longyearbyen lokalstyre, kan kreve en årlig tilsynsavgift fra salgssteder til dekning av sine kostnader med tilsynsoppgaver etter § 35 tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om satser for og innbetaling av avgiftene etter denne bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017, første til fjerde ledd ikr. 1 jan 2018, iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), endret ved lover 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, tidligere § 10), 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 7 mai 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 17 juni 2022 nr. 52 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1065), 20 des 2024 nr. 95 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3306).

Kapittel 3. Bevilling for import, eksport og produksjon av tobakksvarer mv.

Overskrift tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).

§ 8. Bevillingsplikt

Innførsel, utførsel og produksjon av tobakksvarer og utstyr for

tobakksproduksjon er forbudt uten bevilling. Bevilling gis til den juridiske enhet som har den økonomiske interessen i og ansvaret for virksomheten.

Privatpersoner kan uten bevilling innføre tobakksvarer til personlig bruk som reisegods.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om innførsel, utførsel og produksjon av tobakksvarer og produksjonsutstyr.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017, første til femte ledd ikr. 1 jan 2018, iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), endret ved lover 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122), 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 7 mai 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444), 20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142).

§ 9. Krav til bevillingssøknaden

Søkeren skal sammen med bevillingssøknaden fremlegge en uttømmende og utvidet politiattest for personer som nevnt i § 11, jf. politiregisterloven § 41. Attesten avgrenses til å omfatte overtredelser av tobakksskadeloven, alkoholloven, varemerkeloven, designloven, vareførselsloven, tollavgiftsloven, skatte-, avgifts- og regnskapslovgivningen, samt overtredelser av straffeloven 1902 kapittel 24, 25, 26, 27 og 31 og straffeloven 2005 kapittel 27, 30 og 31.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke krav som skal stilles til søknaden, herunder hvilken dokumentasjon som skal fremlegges.

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122), endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 10. Saksbehandlingsregler

Bevilling etter § 8 gis av Helsedirektoratet.

Helsedirektoratet skal ta stilling til bevillingssøknaden så raskt som mulig og senest innen fire måneder for søknader om bevilling for produksjon og eksport, og senest innen 30 dager for søknader om bevilling for import. Fristen kan forlenges én gang dersom sakens kompleksitet gjør det nødvendig. Fristforlengelsen skal begrunnes, og den skal meddeles søkeren før den opprinnelige fristen er ute. Bevilling anses ikke for gitt selv om saksbehandlingstiden er utløpt.

Helsedirektoratet kan pålegge søkeren å dokumentere de opplysningene som er nødvendige for å kunne ta stilling til om kravet i § 11 er oppfylt.

Før søknaden avgjøres skal det innhentes uttalelse fra toll- og skattemyndighetene.

Fornyet vandelskontroll kan foretas i samsvar med politiregisterloven § 43.

Departementet kan i forskrift gi nærmere saksbehandlingsregler. Departementet kan i forskrift også gi utfyllende bestemmelser om dokumentasjonskravet i tredje ledd.

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).

§ 11. Krav til vandel

Bevillingshaver og personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten, må ha utvist uklanderlig vandel med hensyn til lovgivningen nevnt i § 9 første ledd.

Person som eier en vesentlig del av virksomheten eller et selskap som driver virksomheten, som oppebærer en vesentlig del av dens avkastning, eller som i kraft av sin stilling som leder har vesentlig innflytelse på den, anses alltid for å ha vesentlig innflytelse på virksomheten.

I vurderingen av om en person har vesentlig innflytelse på virksomheten, kan det også tas hensyn til personens nærståendes innflytelse på virksomheten. Med nærstående menes:

a. ektefelle eller person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold,
b. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje, samt søsken
c. ektefelle til eller person som bor sammen med person som nevnt i bokstav b i ekteskapslignende forhold.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om innholdet i og dokumentasjon av vandelskravene.

Endret ved lover 6 mai 1988 nr. 24, 17 jan 1997 nr. 13 (ikr. 1 mars 1997, tidligere § 9), 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), opphevet ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), endret ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).

§ 12. Overdragelse, død og konkurs

Bevillingen faller bort ved overdragelse av virksomheten. Det samme gjelder ved overdragelse av alle eller en dominerende andel av aksjene eller andelene i et selskap som eier slik virksomhet. Virksomheten kan likevel fortsette på den tidligere bevilling i inntil tre måneder, så fremt bevillingsmyndigheten er underrettet om dette og det søkes om ny bevilling innen 30 dager etter overdragelsen. Dersom søknad om ny bevilling ikke er endelig avgjort av Helsedirektoratet innen saksbehandlingsfristen i § 10 annet ledd, kan Helsedirektoratet gi tillatelse til at det drives videre på den tidligere bevillingen i inntil ytterligere en måned.

Bevillingen faller bort ved bevillingshaverens død. Dødsboet kan likevel fortsette virksomheten i henhold til den tidligere bevillingen i tre måneder etter dødsfallet dersom bevillingsmyndigheten underrettes om det, eller innen samme frist overdra tobakksvarer til bevillingshavere etter denne lov.

Bevillingen faller bort ved bevillingshaverens konkurs.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om bortfall av bevilling.

Endret ved lover 6 mai 1988 nr. 24, 17 jan 1997 nr. 13 (ikr. 1 mars 1997, tidligere § 10), 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), opphevet ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).

§ 13. Opplysnings- og meldeplikt

Toll- og skattemyndighetene plikter uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysningene som Helsedirektoratet anser nødvendige for behandlingen av bevillingssaker.

Dersom toll- eller skattemyndighetene avdekker forhold som kan antas å ha vesentlig betydning for bevillingsspørsmålet, plikter de av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt å informere Helsedirektoratet om det.

Helsedirektoratet kan, uten hinder av taushetsplikten, innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å behandle og føre tilsyn med bevillingssaker.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om opplysnings- og meldeplikten.

Endret ved lover 6 mai 1988 nr. 24, 17 jan 1997 nr. 13 (ikr. 1 mars 1997,

tidligere § 11), 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), 24 juni 2011 nr. 29 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 637), 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617), opphevet ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122), endret ved lov 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 7 mai 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444).

§ 14. Bevillingshavers varslingsplikt

Bevillingshaver skal varsle myndighetene på forhånd ved

a. endring i selskapets stedlige plassering eller ved vesentlige endringer som er relevante for den aktiviteten det er gitt bevilling for
b. ethvert oppkjøp eller enhver avhending av produksjonsutstyr

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om varslingsplikten, og gjøre unntak fra den.
Tilføyd ved lov 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), opphevet ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).

§ 15. Gebyr og avgifter

Helsedirektoratet kan kreve at det på forhånd skal betales et søknadsgebyr for behandlingen av en søknad om bevilling etter § 8.

Bevillingshavere skal betale en årlig avgift for å dekke kostnadene til utvikling og drift av bevillingsregisteret, bevillingsordningen, sporingssystemet og sikkerhetsmerkingen samt tilsynsoppgaver i medhold av bestemmelsene i kapittel 3 og 3A. Sektoravgiften skal også dekke Helsedirektoratets kostnader med tilsyn med grossister og salgssteder etter § 35 og drift og forvaltning av register over grossister og salgssteder, jf. § 35 a.

Gebyr og avgifter i medhold av denne bestemmelsen er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om satser for og innbetaling av gebyr og avgifter etter denne paragrafen.
Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122), 17 juni 2022 nr. 52 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1065).

§ 16. Destruksjon av produksjonsutstyr

Produsenter av tobakksvarer skal sikre at destruksjon av produksjonsutstyr, eller deler av slikt utstyr, foregår under Helsedirektoratets overvåkning.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om slik destruksjon.
Tilføyd ved lov 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), opphevet ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).

§ 16 a. Internkontroll

Bevillingshavere skal etablere internkontroll for etterlevelse av forpliktelsene i kapittel 3 og 3A. Internkontrollen skal kunne dokumenteres overfor tilsynsmyndighetene.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om internkontroll.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).

§ 16 b. Kundekontroll, markedsovervåkning og rapportering

Bevillingshavere plikter å

a. gjennomføre kundekontroll av andre næringsdrivende før og underveis i kundeforholdet, herunder forvisse seg om at bevillingspliktige har bevilling og at registreringspliktige er registrert,
b. overvåke salget til egne næringsdrivende kunder for å sikre at mengden produkter som legges ut i markedet, er i samsvar med etterspørselen etter dette produktet, og

c. rapportere til Helsedirektoratet ved mistanke om at en næringsdrivende kunde har overtrådt bestemmelsene i denne lov.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kundekontroll, markedsovervåkning og rapportering.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).

§ 16 c. Krav til bokføring

Transaksjoner som er bokført av bevillingshavere i medhold av bokføringsloven, skal på anmodning gjøres tilgjengelig for ansvarlig myndighet for sporingssystemet og bevillingsordningen.

Produsenter av tobakksvarer skal bokføre transaksjoner på en slik måte at det kan redegjøres for innkjøp av samtlige ingredienser som er anvendt i produksjonen av tobakksvarene.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kravet til bokføring og rapportering.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).

Kapittel 3A. Sporingssystem for og sikkerhetsmerking av tobakksvarer

Kapitlet tilføyes ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 16 d. Krav til unikt identifikasjonsmerke

Tilføyes ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 16 e. Krav til datalagring hos uavhengig tredjepart

Tilføyes ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lov 20 juni 2025 nr. 70).

§ 16 f. Tilgang til opplysninger i datalagringsfasiliteter

Tilføyes ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 16 g. Krav til registrering av enkeltpakninger

Tilføyes ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 16 h. Krav til sikkerhetsmerke

Tilføyes ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 4. Salg av tobakksvarer mv.

Overskriften tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415). Kapitlet endret ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, tidligere kap 3).

§ 17. Aldersgrenser

Det er forbudt å selge eller overlate tobakksvarer, tobakksutstyr, tobakkssurrogater eller tobakksimitasjoner til personer under 18 år. Det er også forbudt å innføre slike produkter for personer under 18 år. Er det tvil om personens alder, kan salg og innførsel bare finne sted dersom personen dokumenterer å ha fylt 18 år.

Salg av tobakksvarer til forbruker kan bare foretas av personer over 18 år. Det samme gjelder salg av tobakksimitasjoner, tobakkssurrogater og tobakksutstyr. Dette gjelder likevel ikke hvis en person over 18 år har daglig tilsyn med salget.

Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra aldersgrensene fastsatt i første og annet ledd, samt gi bestemmelser om aldersgrensen for innførsel av tobakksvarer, tobakkssurrogater, tobakksimitasjoner og tobakksutstyr. Tilføyd ved lov 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), endret ved lover 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 17 juni 2022 nr. 52 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1065), 20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142).

§ 18. Forbud mot selvbetjening

Selvbetjening av tobakksvarer, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere på utsalgssteder for forbrukere er forbudt.

Forbudet i første ledd gjelder ikke i spesialforretninger og utsalgssteder for avgiftsfritt salg på flyplasser.
Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lover 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

§ 19. Forbud mot salg fra selvbetjent automat

Salg av tobakksvarer, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere fra selvbetjent automat er forbudt. Forbudet omfatter ikke løsninger der kunden henter ut varer fra automat med forhåndsbetalt automatkort.

Automatkort må ikke påføres vare- eller firmamerke eller andre kjennetegn for varene, kun en nøytral skriftlig angivelse av varemerkenavnet på den aktuelle varen.

Automater må ikke påføres vare- eller firmamerke eller andre kjennetegn, kun en nøytral, skriftlig angivelse av at innretningen er en automat for tobakksvarer, tobakkssurrogater eller gjenoppfyllingsbeholdere.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføring og utfylling av disse bestemmelser.
Tilføyd ved lov 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), endret ved lover 16 feb 2007 nr. 6 (ikr. 1 mars 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 172), 9 jan 2009 nr. 2 (ikr. 1 juni 2009 iflg. res. 9 jan 2009 nr. 7), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009, men annet og tredje ledd 1 jan 2010, iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515, tidligere § 8), 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

§ 20. Forbud mot gratis utdeling

Enhver form for gratis utdeling av tobakksvarer til forbruker fra en fysisk eller juridisk person som driver næringsvirksomhet, er forbudt. Tilsvarende gjelder for tobakksimitasjoner, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere.
Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lov 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

§ 21. Forbud mot omsetning med rabatt

Det er forbudt å gi spesiell rabatt ved salg av tobakksvarer, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere til forbruker.

Endret ved lover 6 mai 1988 nr. 24, 6 juni 1997 nr. 35 (ikr. 1 nov 1997), 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 21 juni 2002 nr. 33 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 575), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515, tidligere § 7), 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

§ 21 a. Registreringsordning for innenlands fjernsalg

Tilføyes ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lov 20 juni 2025 nr. 70).

§ 21 b. Forbud mot grensekryssende fjernsalg

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142).

Kapittel 5. Forbud mot reklame mv.

Overskriften tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515). Kapitlet endret ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, tidligere kap 4).

§ 22. Forbud mot reklame

Alle former for reklame for tobakksvarer er forbudt.

Tobakksvarer må ikke inngå i reklame for andre varer eller tjenester.

Et merke som hovedsakelig er kjent som et merke for tobakksvare kan ikke benyttes i reklame for andre varer eller tjenester, så lenge det aktuelle merke benyttes i forbindelse med en tobakksvare.

Tobakksvarer kan ikke lanseres ved hjelp av varemerker som er kjent som, eller i bruk som, merke for andre varer eller tjenester.

Denne bestemmelsen gjelder tilsvarende for tobakkssurrogater, tobakksimitasjoner og tobakksutstyr.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføring og utfylling av disse bestemmelser, samt gjøre unntak fra dem.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415).

§ 23. Forbud mot sponsing

Alle former for tobakkssponsing er forbudt.

Med tobakkssponsing forstås i denne lov enhver form for offentlig eller privat bidrag til et arrangement, en virksomhet eller en person med den hensikt eller den direkte eller indirekte virkning å fremme salget av tobakksvarer, tobakkssurrogater eller gjenoppfyllingsbeholdere.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lover 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

§ 24. Forbud mot synlig oppstilling på utsalgssteder

Synlig oppstilling av tobakksvarer på utsalgssteder er forbudt. Tilsvarende gjelder for tobakksutstyr, tobakksimitasjoner, tobakkssurrogater og automatkort som gir kunden adgang til å hente ut slike varer fra automat.

Forbudet i første ledd gjelder ikke for spesialforretninger.

Det kan på utsalgssteder gis nøytrale opplysninger om pris, og om hvilke varer som selges på stedet.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføring og utfylling av disse bestemmelser og gjøre unntak fra dem.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415).

Kapittel 6. Særskilte forbud mot tobakksbruk mv.

Overskriften tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415). Kapitlet endret ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, tidligere kap 5).

§ 25. Røykeforbud i lokaler og transportmidler

I lokaler og transportmidler hvor allmennheten har adgang skal lufta være røykfri. Det samme gjelder i møterom, arbeidslokaler og serveringslokaler. Utendørs inngangspartier til helseinstitusjoner og offentlige virksomheter skal være røykfrie.

Røyking kan likevel tillates i følgende lokaler:

a. Beboelsesrom i institusjoner som erstatter beboerens hjem. Institusjonen plikter å gi dem som ønsker det, tilbud om røykfrie rom. Denne unntaksbestemmelse gjelder ikke for institusjoner hvor det hovedsakelig bor personer under 18 år.

b. I særskilt angitte oppholdsrom på institusjoner som erstatter beboernes hjem og på innretninger til bruk i petroleumsvirksomheten til havs. Det må tilbys tilsvarende røykfrie oppholdsrom, og disse må ikke være mindre eller av dårligere standard enn lokaler hvor røyking tillates. På samme vilkår kan arbeidsgiver tillate røyking i særskilt angitte rom når virksomhetens art hindrer arbeidstakerne i å forlate arbeidslokalene i løpet av arbeidstiden. Denne unntaksbestemmelse gjelder ikke for institusjoner hvor det hovedsakelig bor personer under 18 år.

c. I inntil halvparten av overnattingsrom på hoteller og andre overnattingssteder. De røykfrie overnattingsrommene må ikke være mindre eller av dårligere standard enn overnattingsrom hvor røyking tillates.

Eieren, driveren eller den som disponerer eller er ansvarlig for lokalene, området eller transportmidlene, plikter å sørge for at reglene gitt i eller i medhold av disse bestemmelsene blir overholdt. Det skal markeres med tydelige skilt at røyking er forbudt på steder hvor det kan være tvil om dette, samt ved inngangen til alle serveringssteder. For å sikre etterlevelse av forbudet mot røyking på serveringssteder og forbudene mot tobakksbruk i barnehager og skoler, jf. §§ 26 og 27, skal slike steder føre internkontroll og etablere et internkontrollsystem. Internkontrollen skal kunne dokumenteres overfor tilsynsmyndighetene.

Person som på tross av advarsel fra eieren eller den som driver eller er ansvarlig for lokalet, området eller transportmidlet eller representant for denne, overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av paragrafen her kan bortvises fra lokalet, området eller transportmidlet.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføring og utfylling av disse bestemmelser, herunder om hva som anses som et lokale i tobakksskadelovens forstand, spesielt med hensyn til uteserveringer, om meldeplikt til tilsynsmyndighetene og om kriterier for når unntaksbestemmelsene i annet ledd kan komme til anvendelse, og kan gjøre unntak fra dem. Kongen kan i forskrift også gi nærmere bestemmelser om krav til røykfrie buffersoner ved inngangspartier til helseinstitusjoner, offentlige virksomheter og serveringslokaler.
Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515).

§ 26. Tobakksforbud i barnehager

Tobakksbruk er forbudt i barnehagers lokaler og uteområder.

Bestemmelsene i § 25 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføring og utfylling av disse bestemmelser og kan gjøre unntak fra dem.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515).

§ 27. Tobakksforbud på skoler og i skoletiden

Tobakksbruk er forbudt i grunnskoler og videregående skolers lokaler og uteområder.

Elever ved grunnskoler og videregående skoler skal være tobakksfrie i skoletiden.

Bestemmelsene i § 25 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføring og utfylling av disse bestemmelser og kan gjøre unntak fra dem.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515).

§ 28. Vern av barn mot passiv røyking

Barn har rett til et røykfritt miljø. Den som er ansvarlig for barn skal medvirke til at denne retten blir oppfylt.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142).

§ 28 a. Produkter som omfattes av røykeforbudene

Bestemmelsene om røykeforbud i dette kapittelet gjelder for bruk av tobakksvarer, elektroniske sigaretter og urteprodukter beregnet på røyking eller inhalering etter fordampning, forstøving eller oppvarming.

Tilsvarende gjelder ved bruk av andre produkter som i bruksmåte tilsvarer røyking eller fordampning, men som ikke inneholder tobakk.

Bestemmelsene om tobakksforbud i §§ 26 og 27 omfatter bruk av produkter som nevnt i denne bestemmelsens første og annet ledd.

Departementet kan i forskrift presisere hvilke produkter og hvilken bruk som skal omfattes av forbudene i dette kapittelet, samt gjøre unntak.

Tilføyd ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415),

endret ved lov 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

§ 29. Tilsyn med tobakksforbudene

Kommunen skal føre tilsyn med at reglene i og i medhold av §§ 25, 26 første ledd, 27 første og annet ledd og 28 a overholdes. Dreier det seg om arbeidslokaler, føres tilsynet av Arbeidstilsynet.

Reglene vedrørende kommunens og Arbeidstilsynets virksomhet som tilsynsorgan etter henholdsvis folkehelseloven kapittel 3 og arbeidsmiljøloven §§ 18-4 til 18-8 får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter paragrafen her.

Havindustritilsynet fører tilsyn med at reglene i og i medhold av §§ 25 og 28 a overholdes innen det ansvarsområdet tilsynet har i petroleumsvirksomheten i henhold til arbeidsmiljøloven. Sjøfartsmyndighetene fører tilsyn med at reglene i og i medhold av §§ 25 og 28 a overholdes på skip samt fartøyer og innretninger for øvrig. I sin tilsynsmyndighet kan nevnte myndigheter bruke tilsvarende virkemidler som de har etter gjeldende regler om helseforhold og arbeidsmiljø på skip og innretninger innen petroleumsvirksomheten.

Forsvarsstaben fører tilsyn med at reglene i og i medhold av §§ 25 og 28 a overholdes på Forsvarets fartøyer.

Sysselmesteren fører tilsyn med at reglene i og i medhold av §§ 25, 26, 27 og 28 a overholdes på Svalbard. Sysselmesteren kan overlate til Longyearbyen lokalstyre å føre tilsyn for Longyearbyen.

Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra regler gitt i eller i medhold av §§ 25 og 28 a og sette vilkår for eventuell dispensasjon. På arbeidsplasser med arbeidsmiljøutvalg skal uttalelse fra utvalget legges ved søknaden. På arbeidsplasser uten arbeidsmiljøutvalg skal uttalelse fra verneombud legges ved.

Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføring og utfylling av disse bestemmelser og kan gjøre unntak fra dem.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lover 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 22 mars 2024 nr. 11 (i kraft 1 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 516). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142).

Kapittel 7. Merking og utforming av tobakksvarer mv.

Overskriften tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai

2013 nr. 515), endret ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415). Kapitlet endret ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, tidligere kap 6).

§ 30. Standardisert utforming av pakninger og varer

Det er forbudt å føre inn i Norge eller selge tobakkspakninger og tobakksvarer som ikke har standardisert utforming etter nærmere bestemmelser fastsatt av departementet i forskrift. Standardiseringen kan for eksempel gjelde farge, form, utseende, materiale og merking, herunder bruk av varemerke, logo og andre elementer knyttet til merkevarebygging.

Departementet kan i forskrift fastsette krav om tilsvarende standardisering for tobakksutstyr og tobakkssurrogater, og gjøre unntak for enkelte produktkategorier. Departementet kan i forskrift sette begrensninger for hvilke typer utsalgssteder som kan selge varer som er gitt unntak fra standardiseringskravet.

Tilføyd ved lov 17 jan 1997 nr. 13 (ikr. 1 mars 1997), endret ved lover 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626, tidligere § 8), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515, tidligere § 9), 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415). **Endres** ved lov 20 des 2023 nr. 107 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 30 a. Helseadvarsel og produktpresentasjon

Det er forbudt å føre inn i Norge eller selge tobakksvarer, elektroniske sigaretter og gjenoppfyllingsbeholdere samt urtebaserte røykeprodukter, som ikke er merket med helseadvarsel.

[Det er forbudt å føre inn i Norge eller selge tobakksvarer, urtebaserte røykeprodukter, elektroniske sigaretter eller gjenoppfyllingsbeholdere merket med elementer, herunder tekst, navn, varemerke, symboler, illustrasjoner eller andre tegn, som

a. fremmer eller oppfordrer til bruk ved å gi et villledende inntrykk av produktets egenskaper, helseeffekt, risiko eller utslipp,
b. inneholder informasjon om mengden nikotin, tjære eller karbonmonoksid,
c. gir inntrykk av at et spesielt produkt er mindre helseskadelig enn andre eller har vitaliserende, energigivende, helbredende, foryngende, naturlige, økologiske egenskaper eller andre

helsemessige eller livsstilsmessige fordeler,

d. henviser til smak, lukt eller andre tilsetningsstoffer eller fraværet av slike,

e. ligner et næringsmiddel eller kosmetikk eller

f. gir inntrykk av at et produkt har miljømessige eller økonomiske fordeler.

Bestemmelsene i første ledd gjelder ikke for nikotinfrie elektroniske sigaretter til engangsbruk og nikotinfrie gjenoppfyllingsbeholdere. Forbudet mot informasjon om nikotininnhold i annet ledd bokstav b gjelder ikke for elektroniske sigaretter og gjenoppfyllingsbeholdere. Annet ledd bokstav d og bokstav f gjelder ikke for urtebaserte røykeprodukter, men det kan likevel ikke oppgis at produktet er fritt for tilsetningsstoffer eller aromatilsetninger.][1]

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av kravene i første og annet ledd samt gjøre unntak fra dem.
Tilføyd ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415, gjelder første og fjerde ledd). **Endres** ved 10 feb 2017 nr. 5 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lov 20 des 2023 nr. 107, gjelder annet og tredje ledd).
1 Annet og tredje ledd ikr. fra den tid Kongen bestemmer.

§ 31. Forbud mot produkter for å skjule helseadvarslene

Det er forbudt å føre inn i Norge eller selge etuier-, esker, omslag, innpakninger og ethvert annet produkt som har til hensikt helt eller delvis å skjule eller tilsløre helseadvarslene i § 30 a første ledd.
Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415).

§ 32. Tobakksvarers innhold

[Det er forbudt å innføre eller selge sigaretter, rulletobakk og produkter med oppvarmet tobakk med karakteristisk aroma. Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser, herunder om saksbehandlingen for vurderingen av om et produkt skal anses å ha karakteristisk aroma, og gjøre unntak fra forbudet.][1]

Departementet kan gi forskrifter om tobakksvarer og tobakkssurrogaters innhold, herunder forbud mot enkelte typer tilsetningsstoffer, maksimalgrenser for innhold og utslipp, samt om metoder for og kontroll med utslippsmålinger. Tilsvarende gjelder for tobakksvarers komponenter, herunder filter, papir,

kapsler mv.

Departementet kan i forskrift fastsette gebyrer for myndighetenes arbeid med og kontroll av ingredienser og utslippsmålinger.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 6 mai 1988 nr. 24, 20 juli 1991 nr. 66, 17 jan 1997 nr. 13 (ikr. 1 mars 1997), 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515, tidligere § 10), 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 for annet og tredje ledd iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415). **Endres** ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lov 20 des 2023 nr. 107, gjelder første ledd).

1 Første ledd ikr. fra den tid Kongen bestemmer.

§ 32 a. Forbud mot karakteristisk aroma i elektroniske sigaretter mv.

Det er forbudt å innføre eller selge elektroniske sigaretter og gjenoppfyllingsbeholdere med karakteristisk aroma. Det samme gjelder separate beholdere av aromatilsetninger til bruk i elektroniske sigaretter.

Forbudet i første ledd gjelder tilsvarende for utstyr som benyttes i forbindelse med elektroniske sigaretter eller gjenoppfyllingsbeholdere, som gjør det mulig å endre deres lukt eller smak.

Departementet kan i forskrift fastsette utfyllende bestemmelser om forbudene i første og annet ledd, gjøre unntak fra dem, fastsette grenseverdier for innholdet av tilsetningsstoffer eller kombinasjoner av tilsetningsstoffer som gir karakteristisk aroma samt gebyrer for myndighetenes arbeid med og kontroll av forbudene. Departementet kan i forskrift også fastsette en liste over hvilke tilsetningsstoffer for aroma som er tillatt.

Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

§ 33. Minstestørrelse på forpakninger av tobakksvarer

Departementet kan gi forskrifter om minstevekt og minste antall tobakksvarer per enkeltforpakning som kan selges i detaljsalg.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415).

§ 34. Forbrukertesting

Enhver form for testing av tobakksvarer, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere samt pakninger ved hjelp av forbrukere, er forbudt.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lover 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

Kapittel 7A. Elektroniske sigaretter, urtebaserte røykeprodukter og nye tobakksprodukter

Kapitlet tilføyes ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer). Kapitlet endret ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, tidligere kap 6A).

§ 34 a. Registrering, kvalitet og sikkerhet ved elektroniske sigaretter mv.

Tilføyes ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lover 20 des 2023 nr. 106, 20 des 2024 nr. 95).

§ 34 b. Skadelige og uønskede virkninger av elektroniske sigaretter mv.

Tilføyes ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 34 c. Markedsovervåking av elektroniske sigaretter mv.

Tilføyes ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 34 d. Godkjenningsordning for nye tobakks- og nikotinprodukter

Det er forbudt å føre inn i Norge, selge eller overlate til andre nye tobakks- eller nikotinprodukter uten at produktet er godkjent av direktoratet.

Med nye tobakks- og nikotinprodukter forstås produkter som er brakt i omsetning etter 19. mai 2014 og som ikke faller inn under følgende kategorier: sigaretter, rulletobakk, pipetobakk, vannpipetobakk, sigarer, sigarillos, tyggetobakk, nesetobakk eller snus.

Helsedirektoratet skal ta stilling til en søknad om godkjenning av et nytt produkt senest innen seks måneder. Produktet anses ikke for godkjent selv om saksbehandlingstiden er utløpt.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om vilkår for godkjenning, nødvendig dokumentasjon, krav om undersøkelser, rapporteringsplikter og gebyrer for godkjenning.

Tilføyd ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 23. juni 2021 nr. 2065), endret ved lover 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137), 20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142).

Kapittel 8. Tilsyn og reaksjoner på regelbrudd

Overskriften tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), overskriften endret ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415). Kapitlet endret ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, tidligere kap 7).

§ 35. Tilsynsansvar

Helsedirektoratet fører tilsyn med at §§ 4, 5, 6, 8, 11, 12, 14 til 24, 30 til 34 d, 36 b, 36 c, 41 og 42 og forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene overholdes.

Kommunen fører tilsyn med at registrerte salgssteder for tobakksvarer og tobakkssurrogater til forbruker overholder §§ 4, 5, 17 til 24, 30 til 33, 34 a, 34 d, 36 b og 42 og forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene.

Sysselmesteren fører tilsyn etter tredje ledd på Svalbard. Sysselmesteren kan delegere oppgaven til Longyearbyen lokalstyre.

Tilsynsmyndighetene kan når som helst kreve tilgang til registreringspliktiges og bevillingshaveres lokaler og regnskaper, herunder kreve å få nødvendige opplysninger om regnskap og drift fra bevillingshavere. Bevillingshavere plikter uten erstatning eller vederlag å utlevere nødvendige vareprøver til tilsynsmyndigheten.

Tilsynsmyndigheten kan for øvrig foreta slik granskning og besiktigelse som den finner nødvendig for å utføre sine gjøremål etter loven, herunder kreve utlevert og beslaglegge dokumenter, gjenstander, vareprøver eller annet, og gir de pålegg og treffer de vedtak som er nødvendige for gjennomføringen av tilsynet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tilsyn og om utøvelsen av tilsynet, herunder om at tilsyn med enkelte typer salgssteder skal føres av Helsedirektoratet.

Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lover 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 for første, tredje og fjerde ledd iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1032), 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, endring endret ved lov 20 mai 2020 nr. 42), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021),

17 juni 2022 nr. 52 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1065), 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128), 20 des 2024 nr. 95 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3306), 20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142).

§ 35 a. Tobakksregister

Helsedirektoratet forvalter registre over salgssteder, grossister, importører, eksportører og produsenter for tobakksvarer, jf. §§ 4, 6 og 8. Tilsvarende gjelder for salgssteder for tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om forvaltningen av registrene, herunder om retting og sletting av opplysninger.

Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), endret ved lover 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

§ 36. Retting og tvangsmulkt

Finner tilsynsmyndigheten at noen av bestemmelsene nevnt i § 35 er overtrådt, kan den pålegge retting av forholdet. Det skal samtidig settes en frist for rettingen. Tilsynsmyndigheten kan innhente skriftlig bekreftelse fra overtrederen på at det ulovlige forholdet har opphørt.

Helsedirektoratet kan fatte vedtak etter første ledd første punktum med midlertidig virkning dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger en overtredelse av bestemmelser som Helsedirektoratet fører tilsyn med etter § 35, og det foreligger en risiko for alvorlig skade på forbrukernes interesser.

Et vedtak med midlertidig virkning skal gjelde for en bestemt tid som ikke kan overstige tre uker fra virkningstidspunktet. Vedtaket kan fornyes dersom vilkårene i annet ledd er oppfylt.

Samtidig med at pålegg om retting gis, kan tvangsmulkt fastsettes. Mulkten løper fra oversittelse av fristen for retting, og kan fastsettes i form av engangsmulkt eller dagmulkt. Mulkten tilfaller staten.

Dersom tilsynsmyndigheten ved avdekking av en overtredelse av bestemmelser nevnt i § 35 finner særlig grunn til å tro at det vil bli begått nye brudd som ikke kan stanses etter første og annet ledd, kan den på forhånd fastsette at mulkt vil løpe fra det tidspunkt en ny overtredelse tar til. Slik tvangsmulkt kan fastsettes for inntil ett år.

Når særlige grunner taler for det, kan tilsynsmyndigheten helt eller delvis frafalle ilagt tvangsmulkt.

Departementet kan gi forskrifter om fastsettelse, beregning og innkreving

av tvangsmulkt.
Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lover 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1032), 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, endring endret ved lov 20 mai 2020 nr. 42). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 36 a. Overtredelsesgebyr

Tilføyes ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lov 20 des 2023 nr. 107).

§ 36 b. Salgsforbud

Hvis kommunen finner at et salgssted har overtrådt bestemmelser i §§ 4, 5, 17 til 24, 30 til 33, 34 a, 34 d og 42 eller bestemmelser gitt i medhold av disse, kan den treffe vedtak om forbud mot salg av tobakksvarer, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere.

Helsedirektoratet kan treffe vedtak om forbud mot engrossalg av tobakksvarer, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere ved overtredelse av bestemmelsene nevnt i § 35.

Sysselmesteren kan treffe vedtak etter første ledd på Svalbard. Sysselmesteren kan delegere til Longyearbyen lokalstyre å fatte vedtak etter denne bestemmelsen for Longyearbyen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om salgsforbud, herunder om saksbehandlingen og om standardiserte reaksjoner for ulike typer overtredelser.
Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515, endring endret ved res. 18 des 2015 nr. 1586), opphevet ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017, første til tredje ledd ikr. 1 jan 2018, iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), endret ved lover 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, tidligere § 9), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

§ 36 c. Inndragning av bevilling

Helsedirektoratet kan inndra en bevilling dersom vilkårene i § 11 ikke lenger er oppfylt, eller dersom bevillingshaver ikke oppfyller sine plikter etter denne

loven eller bestemmelser gitt i medhold av denne.

En bevilling kan inndras dersom den ikke er benyttet i løpet av det siste året.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om avgrensning og utfylling av inndragningsadgangen.

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).

§ 36 d. Pålegg om fjerning av digitalt nettinnhold mv.

Dersom en overtredelse av bestemmelser som Helsedirektoratet fører tilsyn med etter § 35, medfører en risiko for alvorlig skade på forbrukernes interesser, og det ikke finnes andre effektive midler for å stanse overtredelsen, kan retten etter begjæring fra Helsedirektoratet og etter reglene i markedsføringsloven §§ 43 a til 43 c pålegge

a. en vertstjenesteleverandør eller en eier av et nettbasert grensesnitt å fjerne innhold på grensesnittet eller innta en tydelig advarsel som forbrukerne ser når de får tilgang til det nettbaserte grensesnittet,
b. en internettilbyder å begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt,
c. en vertstjenesteleverandør å fjerne, deaktivere eller begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt,
d. en registerenhet for toppdomener eller en domeneregistrar å slette, suspendere eller omregistrere et fullt kvalifisert domenenavn til Helsedirektoratet.

Ved vurderingen av om pålegg skal gis, skal det blant annet tas hensyn til informasjons- og ytringsfriheten, forbrukernes interesser, saksøktes interesser samt mulighetene for mindre inngripende tiltak.

Tilføyd ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 37. Tilbakekall av registrering, godkjenning og omsetningsforbud

Tilsynsmyndighetene kan nekte registrering eller godkjenning etter §§ 21 a, 34 a og 34 d, eller trekke denne tilbake dersom virksomheten eller produktet ikke oppfyller kravene i denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den.

Tilsynsmyndighetene kan fastsette omsetningsforbud for enkelte produkter eller produktpartier, dersom de har grunn til å anta at disse ikke oppfyller lovens bestemmelser eller bestemmelser gitt i medhold av denne lov.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser til gjennomføring

og utfylling av første og annet ledd.
Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lover 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).

§ 37 a. Klage

Enkeltvedtak fattet av Helsedirektoratet etter § 36 på grunnlag av overtredelser av §§ 20, 21, 22, 23, 30, 30 a, 31 og 33 eller bestemmelser gitt i medhold til disse, kan påklages til Markedsrådet. Ved behandlingen i Markedsrådet gjelder de saksbehandlingsreglene som er gitt i eller i medhold av markedsføringsloven så langt de passer.

Enkeltvedtak fattet av kommunen etter §§ 36, 36 a og 36 b kan påklages til statsforvalteren.

Enkeltvedtak fattet av Sysselmesteren på Svalbard etter §§ 36, 36 a og 36 b kan påklages til departementet. Hvis Sysselmesteren har delegert myndighet til Longyearbyen lokalstyre, er Sysselmesteren klageinstans for lokalstyrets vedtak.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122), endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021). **Tilføyes** ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 9. Opplysnings- og rapporteringsplikter

Overskriften tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), overskriften endret ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415). Kapitlet endret ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, tidligere kap 8).

§ 38. Opplysnings- og rapporteringsplikter mv.

Enhver plikter etter pålegg av tilsynsmyndigheten å gi de opplysninger som er nødvendige for å forebygge helseskader som bruk av tobakksvarer, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere medfører eller gjennomføre gjøremål etter loven.

Produsenter og importører av tobakksvarer skal rapportere til Helsedirektoratet om tobakksvarers innhold og utslipp, og om salgsvolum. De skal også sende inn alle markeds- og forbrukerundersøkelser knyttet til ingredienser og utslipp, og sammendrag av markedsundersøkelser i forbindelse

med lansering av nye produkter. Det samme gjelder ved vesentlige endringer.

[Produsenter og importører av urtebaserte røykeprodukter skal rapportere til direktoratet om produktenes ingredienser. Det samme gjelder når sammensetningen av ingrediensene i et produkt endres.][1]

Helsedirektoratet kan kreve at den som tilvirker eller innfører tobakksvarer skal legge frem en representativ prøve av produktet eller iverksette undersøkelser som er nødvendig for å vurdere produktets egenskaper og virkninger. Kostnadene ved slike undersøkelser bæres av vedkommende tilvirker eller importør. Helsedirektoratet kan bestemme at kostnadene helt eller delvis skal dekkes av det offentlige.

Helsedirektoratet kan selv iverksette slike undersøkelser, og kan pålegge tilvirker eller importør å bære kostnadene ved undersøkelsen. Kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av rapporteringsplikten i annet og tredje ledd, herunder plikt til å utføre studier og utarbeide rapporter, og gjøre unntak fra rapporteringsplikten.

Departementet kan i forskrift pålegge produsenter og importører å betale gebyrer og avgifter for myndighetenes arbeid med mottak, lagring, håndtering, analyse og offentliggjøring av opplysningene som er omtalt i annet, tredje og sjette ledd.

Tilføyd ved lov 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), endret ved lover 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515, tidligere § 15), 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122), 17 juni 2022 nr. 52 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1065), 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137). **Endres** ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, gjelder tredje ledd).

1 Ikr. fra den tid Kongen bestemmer.

§ 38 a. Forholdet til taushetsplikten som følger av lov, pålegg eller avtale

Taushetsplikten som følger av lov, pålegg eller avtale, er ikke til hinder for opplysningsplikten, eller retten til å foreta gransking og besiktigelse, etter §§ 35 og 38. Dette gjelder likevel ikke opplysninger, dokumenter, gjenstander, vareprøver eller annet som er omfattet av taushetsplikten som nevnt i straffeprosessloven §§ 117 til 120, med unntak av § 118 første ledd første punktum. Når det er rimelig grunn til mistanke om overtredelse av tobakksskadeloven §§ 22 til 24, og særlige hensyn gjør det nødvendig, kan en tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste pålegges å gi opplysninger om avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre

abonnementsopplysninger, samt elektronisk kommunikasjonsadresse, selv om opplysningene er omfattet av straffeprosessloven § 118 første ledd annet punktum.
Tilføyd ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 39. Opplysninger til statistiske formål mv.

Departementet kan gi forskrifter om plikt for tilsynsmyndigheter, og enhver virksomhet eller person som er involvert i produksjon, import, distribusjon eller detaljsalg av tobakksvarer eller relaterte produkter, til å avgi opplysninger til statistiske formål.
Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415).

§ 40. Opplysningsplikt om importører av tobakksvarer mv.

Tolletaten og Skatteetaten skal uten hinder av lovbestemt taushetsplikt på forespørsel fra Helsedirektoratet gi de opplysninger som er nødvendige for at direktoratet skal kunne holde oversikt over hvem som driver import av tobakksvarer, tobakksimitasjoner, tobakkssurrogater og gjenoppfyllingsbeholdere, herunder opplysninger om kvantum og type produkter.
Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lov 20 des 2023 nr. 107 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137).

§ 40 a. Utlevering av opplysninger

Opplysninger mottatt i medhold av §§ 34 a, 34 c, 34 d og 38, kan uten hinder av lovbestemt taushetsplikt utleveres til EFTAs overvåkingsorgan, EU-kommisjonen og relevante myndigheter i andre EØS-land.

Opplysninger mottatt i medhold av kapittel 3 og 3A kan uten hinder av lovbestemt taushetsplikt utleveres til ansvarlige myndigheter hos partene til protokollen mot ulovlig handel med tobakksvarer og til sekretariatet til tobakkskonvensjonen.[1]

Opplysninger mottatt i medhold av kapittel 3 og 3A kan uten hinder av lovbestemt taushetsplikt utveksles mellom Helsedirektoratet, politiet, tollmyndighetene og skattemyndighetene.[1]

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utlevering av opplysninger som nevnt i første til tredje ledd.[1]
Tilføyd ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 23. juni 2021 nr. 2065), endret ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).
1 Inkurie: Endring i § 40 a annet til fjerde ledd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (i kraft 1 nov 2020) kunne ikke innarbeides før tilføyelsen ved lov 10 feb 2017 nr. 5 var satt i kraft 1 juli 2021.

§ 40 b. Begrensninger i omgjørings- og instruksjonsmyndighet

Kongen kan ikke instruere Helsedirektoratet om behandlingen av enkeltsaker etter §§ 22 eller 23 som gjelder tobakksvarer, elektroniske sigaretter eller gjenoppfyllingsbeholdere, og som retter seg mot tilbydere av fjernsyn, audiovisuelle bestillingstjenester eller videodelingsplattformer. Kongen kan heller ikke omgjøre Helsedirektoratets vedtak i slike saker.
Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

Kapittel 10. Avsluttende bestemmelser

Overskriften tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515). Kapitlet endret ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122, tidligere kap 9).

§ 41. Forbud mot eksport av snus

Det er forbudt å eksportere snus til land som er medlem av det Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde, og som har utferdiget forbud mot omsetning av snus.

Eksportforbudet gjelder ikke for snus som tas med av en reisende til dennes personlige bruk eller til gave for personlig bruk.

Med snus menes i denne bestemmelse tobakksvarer beregnet på oral bruk, laget helt eller delvis av tobakk, med unntak av de tobakksvarer som er beregnet på å røykes eller tygges.
Tilføyd ved lov 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), endret ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515, tidligere § 18).

§ 42. Forbud mot enkelte produktkategorier

Departementet kan forby innførsel og salg av bestemte produktkategorier på bakgrunn av særlige forhold dersom dette anses nødvendig for å beskytte folkehelsen.
Tilføyd ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415).

§ 43. Beslag og destruksjon av ulovlige varer

Tobakksvarer, tobakkssurrogater og tobakksutstyr som innføres, utføres eller produseres i strid med bestemmelser i denne loven med forskrifter, kan tilbakeholdes, beslaglegges og destrueres.

Ved tilbakehold skal mottakeren varsles om at varen kan bli beslaglagt og destruert. Mottakeren skal gis mulighet til å uttale seg i saken innen en nærmere angitt frist.

Dersom mottakeren ikke avgir uttalelse innen fristen, kan varen beslaglegges og destrueres. Forvaltningsloven §§ 23, 24, 25 og 27 kommer ikke til anvendelse der mottaker ikke har gitt tilbakemelding innen fristen.

Kongen kan gi forskrift om at tobakksvarer, tobakkssurrogater og tobakksutstyr som innføres, utføres eller produseres i strid med denne loven med forskrifter, og som er i omløp i Norge, kan beslaglegges og destrueres, og om hvem som kan foreta beslag og destruksjon.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av denne bestemmelsen, herunder fastsette frister for å gi tilbakemelding på varsel gitt etter andre ledd.

Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra klagerett over vedtak fattet i medhold av denne bestemmelsen.
Tilføyd ved lov 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415), endret ved lover 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122), 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 7 mai 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444).

§ 44. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forbud eller påbud gitt i eller i medhold av denne lov straffes med bøter. Forsøk straffes på samme måte.

Denne bestemmelse får ikke anvendelse på § 28.

Departementet kan ved forskrift bestemme at straff for uaktsom overtredelse ikke skal anvendes uten etter advarsel fra politiet.
Tilføyd ved lov 24 mai 2013 nr. 17 (i kraft 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515), endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (i kraft 1 okt 2015), 10 feb 2017 nr. 5 (i kraft 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415, tidligere § 42). **Endres** ved lov

20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142).

§ 44 a. Gebyr for røyking i private kjøretøy med barn til stede

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 70 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142).

§ 45. Forskriftshjemmel

Departementet kan gi overgangsregler og forskrifter ellers til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene i denne lov.
Tilføyd ved lov 3 apr 2009 nr. 18 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 3 apr 2009 nr. 395), endret ved lover 24 mai 2013 nr. 17 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 515, tidligere § 20), 10 feb 2017 nr. 5 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415, tidligere § 43).

§ 46. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 77 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122).
1 Fra 1 juli 1975 iflg. res. 25 okt 1974 nr. 9. Ikrafttredelsen ble ved en inkurie opphevet ved lov 10 feb 2017 nr. 5.

Lov om undersøkelser etter og utvinning av petroleum i grunnen under norsk landområde

§ 1.

Retten til petroleum i grunnen under norsk landområde og den del av sjøgrunnen som er undergitt privat eiendomsrett, tilligger staten.

Med petroleum forstås mineraloljer, beslektede hydrokarboner og gasser, som finnes i naturlig tilstand i undergrunnen. Statens rett omfatter også svovel og andre stoffer, som utvinnes i forbindelse med utnyttelsen av petroleum.

§ 2.

Kongen kan gi norske og utenlandske statsborgere, stiftelser, selskaper og andre sammenslutninger adgang til undersøkelse etter eller utvinning av petroleum. Det kan settes bestemte vilkår for slike tillatelser.

§ 3.

Kongen kan gi regler for undersøkelse etter og utvinning av petroleum.

§ 4.

Denne lov gjelder ikke for Svalbard.

§ 5.

Denne lov trer i kraft straks.

§ 6.

I lov av 23 oktober 1959 om oreigning av fast eigedom skal – – –.

Lov om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v. [lønnsgarantiloven]

§ 1.

For betaling av krav på lønn og dermed likestilte krav som ikke kan dekkes på grunn av konkursåpning hos arbeidsgiveren, innestår staten etter reglene i denne lov. Det samme gjelder når forsikringsselskap eller bank settes under offentlig administrasjon og ved offentlig skifte av insolvent dødsbo og insolvent selskap som avvikles i medhold av aksjeloven § 16-15 og allmennaksjeloven § 16-15.

Garantien omfatter forfalte krav på lønn og annet vederlag for arbeid i tjenesteforhold, herunder feriepenger, krav på arbeidsgiver for pensjon og tapt arbeidsvederlag, samt mulige renter og kostnader ved inndriving av slike krav.

Garantien omfatter også kostnader som en arbeidstakerorganisasjon har i forbindelse med inndriving av en arbeidstakers krav.

Kravene dekkes av garantien i den utstrekning de har fortrinnsrett etter dekningsloven kapittel 9, men med følgende begrensninger:

1. Garantien er i det enkelte tilfelle begrenset til et beløp som svarer til to ganger folketrygdens grunnbeløp på fristdagen.
2. Etter konkursåpning dekkes krav som nevnt i andre ledd i inntil én måned regnet fra konkursåpningstidspunktet.
3. Det gis kun dekning for feriepenger som er opptjent i samme år som året for fristdagen i konkursen og året før.

Følgende krav dekkes av garantien, med samme beløpsbegrensning som i tredje ledd nr. 1, selv om de ikke har fortrinnsrett etter dekningsloven kapittel 9:

1. krav på vederlag som nevnt i dekningsloven § 9-3 første ledd nr. 1 første ledd bokstav c og d, og
2. lønnskrav som er forfalt i løpet av de siste 12 måneder før fristdagen. Dekningsloven § 9-3 første ledd nr. 1 tredje ledd første punktum og § 9-3 andre ledd gjelder ikke. Garantien dekker også krav på renter inntil fristdagen og inndrivelseskostnader for krav etter dette ledd.

For banker og forsikringsselskaper under offentlig administrasjon gjelder bestemmelsene i dekningsloven kapittel 9 tilsvarende så langt de passer. Som fristdag regnes den dagen vedtak om offentlig administrasjon ble truffet.

Garantien omfatter i tillegg rimelige omkostninger arbeidstaker eller en arbeidstakerorganisasjon har i forbindelse med konkursbegjæringen. Kravene dekkes i den utstrekning de er massefordringer etter dekningsloven § 9-2 andre ledd nr. 1, og boet selv ikke har midler til å dekke dem.

Overdrar arbeidstakeren krav som nevnt i denne paragraf før konkursåpningen, bortfaller statsgarantien. Det samme gjelder hvis tredjemann før konkursåpningen på annen måte trer inn i krav mot arbeidsgiveren etter å ha løst inn eller dekket arbeidstakerens krav. Garantien bortfaller likevel ikke dersom offentlig myndighet trer inn i kravene. Garantien bortfaller heller ikke dersom andre overtar eller trer inn i kravet og det er åpenbart at det ikke skjer som ledd i en skjult driftskreditt eller annet misbruk av lønnsgarantiordningen. Endret ved lover 14 mars 1975 nr. 7, 8 juni 1984 nr. 60, 10 apr 1992 nr. 42, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 15 mai 1998 nr. 27 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 15 mai 1998 nr. 478), 17 des 2004 nr. 87 (ikr. 1 jan 2005, se dens II), 21 des 2005 nr. 120 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1604), 14 des 2012 nr. 80 (ikr. 1 jan 2013, se dens VIII), 13 des 2013 nr. 105 (ikr. 1 jan

2014, se dens V), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 2.

Garantien omfatter lønn m.v. i arbeidsforhold hvor det skal betales arbeidsgiveravgift til folketrygden, med mindre Kongen bestemmer annet.

Garantien finansieres ved en arbeidsgiveravgift som inngår i arbeidsgiveravgiften til folketrygden.

§ 3.

Søknad om utbetaling av garantibeløp forelegges for arbeidsgiveren eller hans bo som skal gis høve til å uttale seg.

§ 4.

Dersom kravet bestrides helt eller delvis av arbeidsgiveren eller hans bo, kan arbeidstakeren henvises til å reise sak om kravet mot arbeidsgiveren eller hans bo innen en viss frist. Oversittes fristen, tapes retten til dekning etter denne lov. Fristen kan i særlige tilfelle forlenges, eller det kan settes ny frist.

§ 5.

Ved utbetaling av garantibeløp etter reglene i denne lov skal det i den utstrekning de foreliggende opplysninger tilsier det foretas pliktige trekk på tilsvarende måte som ved utbetaling fra arbeidsgiveren.

Offentlige myndigheter, arbeidsgiveren og hans bo plikter uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysninger som trengs for behandling av saker etter loven her.

Endret ved lov 16 mars 1979 nr. 7.

§ 6.

Når staten dekker krav etter garantien, trer den inn i arbeidstakerens krav mot arbeidsgiveren og hans bo. Dette gjelder selv om vilkårene for utbetaling av lønnsgarantien ikke forelå. Ved virksomhetsoverdragelse kan staten også rette regresskrav mot den nye arbeidsgiveren, jf. arbeidsmiljøloven § 16-2 første ledd.

Endret ved lover 21 juni 2002 nr. 24, se dens III nr. 2 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21

juni 2002 nr. 577), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609).

§ 7.

Arbeidstakere som tar arbeid for en arbeidsgiver som de vet eller burde vite er ute av stand til å dekke de løpende lønnsforpliktelser, kan nektes dekning. Dekning kan også nektes dersom arbeidstakerne vet eller burde vite at forutsetningen for et ansettelsesforhold eller ansettelsesvilkår eller endring i en arbeidsavtale er at krav helt eller delvis skal dekkes over statsgarantien.

Det samme gjelder dersom arbeidstakeren står i et slikt forhold til arbeidsgiveren at dekning av kravet over statsgarantien må anses som urimelig. Endret ved lover 10 apr 1992 nr. 42, 15 mai 1998 nr. 27 (ikr. 15 mai 1998 iflg. res. 15 mai 1998 nr. 478), 21 juni 2002 nr. 24, se dens III nr. 2 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 577).

§ 8.

Dersom staten påføres tap ved utbetaling etter loven ved feil eller forsømmelse av arbeidstaker eller noen som handler på hans vegne, kan beløpet kreves tilbakebetalt. Det samme gjelder for mye utbetalt beløp som er oppebåret i strid med redelighet og god tro.

§ 9.

Dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebud, straffes med bøter den som mot bedre vitende gir uriktige opplysninger eller fortier vesentlige opplysninger av betydning for rettigheter eller plikter etter denne lov, eller som etter pålegg unnlater å gi slike meldinger og opplysninger som er krevd i eller i medhold av loven.

§ 10.

Departementet fastsetter de nærmere vilkår for lønnsgarantien. For dekning av krav som gjelder tiden etter fristdagen kan det settes som vilkår at arbeidstakeren har meldt seg hos Arbeids- og velferdsetaten. Departementet kan ellers gi regler til gjennomføring og utfylling av denne lov, herunder om adgang til å frafalle tilbakesøkingskrav overfor arbeidsgiveren eller hans bo og

om plikt for tingretten og bostyrer til å bistå ved behandling av saker etter loven. Departementet gir nærmere forskrifter om fastsetting av godtgjørelse for arbeidet med saker etter loven, om i hvilken utstrekning godtgjørelsen skal dekkes av konkursboet og om eventuell refusjon fra lønnsgarantiordningen.

Departementet kan gi særlige regler for arbeidstakere på skip eller grupper av disse og herunder gjøre fravik fra reglene i denne lov.

Endret ved lover 16 mars 1979 nr. 7, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 11.

Fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

§ 12.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

1 Fra 1 jan 1974 iflg. res. 14 des 1973.

Lov om statsbidrag til anlegg m.v. av skytebaner

§ 1.

Til kjøp eller leie av grunn til skytebane og til anlegg og ombygging av slik bane, kan det ytes statsbidrag med inntil halvparten av kostnadene. Dette gjelder ikke anskaffelse av skytterhus. Den del av kostnadene som ikke dekkes av statsbidraget, skal på forhånd være skaffet til veie av kommunen eller skytterlaget. Det er et vilkår for statsbidrag at skytterlaget er tilsluttet Det frivillige skyttervesen, at det er aktivt og i sin siste årsberetning har oppført minst 20 aktive skyttere.

Skytterlag som mottar statsbidrag etter første ledd, plikter å vedlikeholde banen.

§ 2.

Dersom det skal ytes statsbidrag etter § 1, må valg av baneområde, kjøp eller

leie av grunn samt avgjørelse om ombygging eller utvidelse av en allerede eksisterende bane, foretas av et utvalg som består av like mange medlemmer valgt av skytterlaget og kommunestyret. Antall medlemmer bestemmes av kommunestyret.

§ 3.

Kongen kan gi nærmere forskrifter til gjennomføring og utfylling av loven, herunder om hva det kan ytes bidrag til, om vilkårene for bidrag, om fremgangsmåten ved søknad om bidrag og utbetaling av dette og om plikter som bidraget medfører.

§ 4.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] – – –
1 Straks iflg. res. 5 apr 1974.

Lov om prisregler for jern og stål

§ 1.

Kongen kan gi slike forskrifter om transportpriser og om en prisordning for jern og stål som er nødvendige for å gjennomføre artikkel 20 i avtalen av 14 mai 1973 mellom Norge og Det Europeiske Kull- og Stålfellesskap og dets medlemsstater.

§ 2.

Enhver plikter å gi forvaltningsorgan som Kongen utpeker de opplysninger og å gi innsyn i registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale og annet materiale som organet krever for å kontrollere at forskrifter som er gitt i medhold av § 1 følges. Opplysningene kan kreves gitt muntlig eller skriftlig og pålegg skal etterkommes innen en frist som fastsettes av vedkommende organ. Endret ved lover 16 mai 1986 nr. 21, 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 3.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forskrifter gitt i medhold av § 1 straffes med bøter. På samme måte straffes den som unnlater å gi opplysninger krevd i medhold av § 2 eller som forsettlig eller uaktsomt framlegger uriktige opplysninger.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 4.

Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 7 juni 1974 iflg. res. 7 juni 1974 nr. 1.

Lov om eksplosive varer [gjelder bare for Svalbard]

Kapitel 1. Alminnelige regler.

§ 1. Lovens område.[1]

Denne lov gjelder tilvirking, oppbevaring, transport, herunder lasting og lossing, erverv, bruk og inn- og utførsel av eksplosiv vare samt handel med slik vare.

Unntatt fra denne lov er:

a. eksplosiv vare om bord på skip som går inn under lov om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven) eller under forskrifter fastsatt med hjemmel i nevnte lov. Loven gjelder likevel for lasting og lossing av skip og for stasjonær oppbevaring av eksplosiv vare på skip.
b. eksplosiv vare som er bestemt for eller som tilhører Forsvaret, politiet eller Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. Kongen kan fastsette at nærmere angitte bestemmelser i denne lov skal få anvendelse på vare som nevnt og kan for slik vare fastsette forskrifter som avviker fra denne lov.
c. fyrstikker for så vidt gjelder reglene i kap. 3-6 og kap. 8.

For Svalbard gjelder loven med de endringer som Kongen fastsetter.

Kongen kan fastsette forskrifter om eksplosive varer som avviker fra bestemmelsene i loven når dette er nødvendig for norsk tilpasning til regelverk som Norge gjennom internasjonal avtale er forpliktet til å følge.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 88, 24 juni 1994 nr. 41 (ikr. 1 juli 1994), 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 2. Eksplosiv vare.[1]

Med eksplosiv vare forstås i denne lov vare som helt eller delvis består av eller inneholder slikt emne at varen kan eksplodere eller forbrenne på eksplosjonsartet måte.

Eksplosive varer inndeles i følgende hovedslag:

a. sprengstoff, slik som nitroglyserin, nitriocellulose, trinitrotoluen, hexogen, dynamitt og nitratsprengstoff,
b. krutt, slik som røksvakt krutt og svartkrutt,
c. tennmidler av enhver art som brukes i samband med andre eksplosiver unntatt tennmidler som faller inn under hovedslaget ammunisjon,
d. ammunisjon, slik som patroner bestående av prosjektil, hylse, drivladning og tennmiddel, hylser av enhver art forsynt med ladning eller tennmiddel, prosjektiler forsynt med ladning, sporlys eller tennmiddel, håndgranater, bomber, raketter og miner samt lys-, brann- og røkbokser,
e. pyroteknisk vare, slik som fyrverkeri, pyroteknisk leketøy, fyrstikker og lys-, røk og brannsatser eller andre pyrotekniske satser.

Er det tvil om en vare går inn under første ledd eller hvilket hovedslag en vare skal regnes til, avgjøres spørsmålet av departementet.

Eksplosiv gass regnes ikke som eksplosiv vare etter denne lov.

Kongen kan fastsette at loven ikke skal gjelde eksplosiv vare som er bestemt til framstilling av annen ikke-eksplosiv vare. Kongen kan også bestemme at annen vare enn nevnt i første ledd skal regnes som eksplosiv vare etter denne lov. For varer som nevnt i dette ledd kan Kongen bestemme at bare nærmere angitte regler i loven skal få anvendelse og kan for disse varer fastsette forskrifter som avviker fra loven.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 3. Godkjenning av eksplosiv vare.[1]

Det er forbudt å eie eller inneha eksplosiv vare som ikke er godkjent av departementet. Forbudet gjelder likevel ikke mindre mengder eksplosiv vare til

forsøk som nevnt i §§ 17 og 18.

Ved vurderingen av om eksplosiv vare skal godkjennes, skal departementet i tillegg til sikkerhetsmessige hensyn blant annet legge vekt på varens nytteverdi og hensynet til den alminnelige orden.

Tilsynsmyndighetene kan om nødvendig på eierens eller innehaverens kostnad, tilintetgjøre eksplosiv vare som ikke er godkjent.

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern skal utarbeide og offentliggjøre en fortegnelse over de eksplosive varer som til enhver tid er godkjent. I fortegnelsen skal gis de opplysninger som er av interesse for å vurdere hvordan denne lov skal anvendes på varen.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 88.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 4. Om utførelse og montering av maskin, apparat, beholder eller annen innretning og om godkjenning.[1]

Maskin, apparat, beholder eller annen innretning med tilbehør som blir anvendt ved tilvirking, oppbevaring, transport, salg eller bruk av eksplosiv vare, skal være formålstjenlig og betryggende utført og skal til enhver tid være i slik stand at det ikke oppstår fare for brann eller eksplosjon og slik at varen ikke kommer på avveie eller urette hender. Montering skal være utført fagmessig og betryggende.

Departementet kan ved forskrift bestemme at maskin, apparat, beholder eller annen innretning med tilbehør til bruk som nevnt i første ledd ikke må selges, utbys til salg eller brukes her i landet med mindre den er godkjent eller med mindre type av innretning som nevnt er godkjent (typegodkjenning). Godkjenning gis av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern eller den departementet bestemmer.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 88.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 4 a. Produktgodkjenning[1]

Produkt underlagt godkjenningsplikt i henhold til §§ 3 eller 4 som er produsert og kontrollert i overensstemmelse med regelverk som Norge gjennom internasjonal avtale er forpliktet til å følge, anses godkjent i henhold til loven.[2]

Tilføyd ved lov 27 nov 1992 nr. 115 (ikr. 1 jan 1994), endret ved lov 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

2 Jf. EØS-avtalen vedlegg II.

§ 5. Undersøkelse av eksplosiv vare, innhenting av prøver m.v.[1]

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan kreve at den som eier, tilvirker, innfører eller markedsfører eksplosiv vare eller innretning o.l. som nevnt i § 3 og § 4, fremlegger representativ prøve av varen eller innretningen eller iverksetter undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere varens eller innretningens egenskaper eller virkninger. Det samme gjelder annen vare enn nevnt i § 2 første ledd når dette er nødvendig for å avgjøre om den skal bringes inn under loven. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll. Kostnadene bæres av den som kravet om undersøkelser, prøvetaking og kontroll er rettet mot. Departementet kan likevel bestemme at kostnadene skal fordeles på flere eiere, tilvirkere, importører eller markedsførere eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 88, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 6. Særlige vilkår eller forbud.[1]

Når det etter denne lov eller forskrifter i medhold av loven blir gitt tillatelse eller godkjenning, kan det, med de begrensninger som følger av § 4a, i tillatelsen eller godkjenningen fastsettes særlige vilkår for å forebygge fare for brann eller eksplosjon eller for at varen kommer på avveie eller urette hender.

Når tilvirking eller oppbevaring av eksplosiv vare kan foregå uten tillatelse, kan tilsynsmyndighetene fastsette nærmere vilkår for tilvirkingen eller oppbevaringen. Tilsynsmyndighetene kan videre fastsette begrensninger i eller forbud mot slik tilvirking eller oppbevaring som ellers lovlig kan skje. Forutsetningen for vedtak etter første og annet punktum er at det etter forholdene på stedet foreligger en særlig, fare for brann eller eksplosjon eller for at varen skal komme på avveie eller urette hender. Reglene her gjelder tilsvarende for lasting, lossing og midlertidig oppbevaring av eksplosiv vare under transport.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 115 (ikr. 1 jan 1994).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 7. Varigheten av tillatelse og godkjenning.[1]

Tillatelse og godkjenning etter denne lov skal gis skriftlig og gjelder inntil videre dersom varigheten ikke er særskilt fastsatt.

En tillatelse faller bort hvis den ikke blir nyttet innen den frist som måtte være fastsatt, eller dersom frist ikke er fastsatt, innen to år fra den dag den ble gitt.

Blir gyldig tillatelse ikke lenger nyttet, skal innehaveren sende melding om dette til den myndighet som gav tillatelsen. Tillatelse som ikke blir nyttet, faller bort to år etter opphøret hvis ikke kortere frist er fastsatt i tillatelsen.

En tillatelse kan tilbakekalles:

a. når det er gitt uriktige eller mangelfulle opplysninger av vesentlig betydning for tillatelsen,
b. når de vilkår som gjelder for tillatelsen ikke blir overholdt, eller når tillatelsen blir nyttet på en måte som er i strid med denne lov eller med vedtak som er gjort i medhold av loven,
c. hvis det oppstår grunn til å frykte for at eksplosiv vare kan bli misbrukt av innehaveren,
d. når forholdene på stedet av sikkerhetsmessig betydning på noe vesentlig punkt har endret seg etter at tillatelsen ble gitt,
e. når de sikkerhetsmessige krav som ble stilt da tillatelsen ble gitt på noe vesentlig punkt ikke lenger anses for å svare til de krav som bør stilles.

En godkjenning kan tilbakekalles på samme vilkår som nevnt i fjerde ledd. Typegodkjenning etter §§ 3 og 4 kan dessuten tilbakekalles dersom det typegodkjente produkt ikke blir utført i samsvar med godkjenningen.

Når en godkjenning tilbakekalles, kan Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kreve at den som tilvirker eller markedsfører varen eller innretningen tilbakekaller denne fra bruker eller distributør. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan selv iverksette slike tiltak og kreve kostnadene dekket av den som kunne fått pålegg om slike tiltak. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Er innehaver av tillatelse avgått ved døden eller gått konkurs, kan dødsboet eller konkursboet utøve virksomheten inntil ett år fra dødsfallet eller konkursens åpning, dersom ikke kortere varighet er særskilt fastsatt. Boet skal sende vedkommende tilsynsmyndighet melding om at det vil fortsette virksomheten innen en måned fra dødsfallet eller konkursens åpning og plikter å følge de regler som gjelder for virksomheten.

Endret ved lov 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 8. Melding om at virksomhet kan begynne.[1]

Tilvirking, oppbevaring eller handel som det er gitt tillatelse til etter §§ 16, 17, 22 og 26 må ikke påbegynnes før tilsynsmyndigheten har inspisert tilvirkings- og oppbevaringsrom, utsalgssted eller maskin, apparat, beholder eller annen innretning med tilbehør til bruk for eksplosiv vare i den tillatte virksomhet og ved skriftlig melding har godkjent at virksomheten kan begynne.

Departementet kan tillate at tilvirking av sprengstoff ved forbrukssted til bruk der kan begynne uten hinder av reglene i første ledd. Likeledes kan Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern tillate tilvirking som prøvedrift uten hinder av reglene i første ledd.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 88.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 9. Særskilt ansvarshavende.[1]

Ved tilvirking av eksplosiv vare eller ved oppbevaring av slik vare i større mengde skal det være en ansvarshavende som personlig skal føre tilsyn med at virksomheten foregår teknisk riktig og på lovlig måte.

Ansvarshavende og hans stedfortreder skal være godkjent av den myndighet som gir tillatelse til virksomheten. Nevnte myndighet kan samtykke i at stedfortreder ikke blir utpekt.

Ansvarshavende ved bedrift for tilvirking til salg eller stedfortreder ved forfall, skal bo i nærheten av bedriften hvis vedkommende myndighet ikke samtykker i annet bosted.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 88.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 10. Overlatelse av eksplosiv vare.[1]

Det er ikke tillatt å overlate eksplosiv vare til noen som etter regler i denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven ikke har adgang til å inneha varen.

Den som lovlig innehar eksplosiv vare, kan uten hinder av reglene i første ledd overlate slik vare til andre til bruk på hans vegne i samsvar med forskrifter etter § 35 eller etter arbeidsmiljøloven.

Innehar noen under 18 år sprengstoff, krutt eller tennmidler ulovlig, kan tilsynsmyndighetene ta varen i forvaring. Det samme gjelder når noen under 16

år innehar pyroteknisk vare. Varen utleveres etter anmodning av eieren, eller hvis dette er barnet selv, av dets foreldre eller den som har omsorgen for det. Er varen ikke forlangt utlevert innen 3 måneder, kan tilsynsmyndighetene bestemme at den skal selges for eierens regning eller tilintetgjøres.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res.17 juni 2005 nr. 609).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 11. Pakking og merking.[1]

Eksplosiv vare som er tilvirket for salg skal være pakket på formålstjenlig og betryggende måte når den leveres fra tilvirker eller handlende.

Den ytre pakning på eksplosiv vare skal være tydelig merket med opplysning om at innholdet er eksplosivt.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 11 a. Sikkerhetsdatablad og stoffregister[1]

Departementet kan gi forskrifter om krav til utarbeidelse av sikkerhetsdatablad og stoffregister for opplysninger om egenskaper og sikkerhetstiltak for de stoffer og produkter som omfattes av denne lov.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 88, endret ved lov 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 12. Oppslag om fare.[1]

Hvor eksplosiv vare forekommer i større mengde, skal det være oppslag som gir opplysning om faren for eksplosjon. Oppslag skal anbringes slik at det er lett synlig og i tilstrekkelig antall.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 13. Åpen ild og røyking.[1]

Røyking og bruk av åpen ild eller andre tennkilder er forbudt innenfor anlegg, på område eller i rom hvor eksplosiv vare forekommer under slike forhold at det er fare for brann eller eksplosjon. Oppslag herom skal i nødvendig utstrekning finnes på passende steder.

Kommunestyret kan gi tillatelse til å fravike forbudet for enkelt anledning. I andre tilfelle kan Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern gi tillatelse til å fravike forbudet.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 11 juni 1993 nr. 88.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 14. Forsiktighet for å forebygge fare for brann eller eksplosjon m.v.[1]

Enhver som har befatning med eksplosiv vare skal vise forsiktighet for å forebygge fare for brann eller eksplosjon og for å hindre at varen kommer på avveie eller urette hender.

Departementet gir nærmere regler om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.
Endret ved lov 27 juli 1990 nr. 52.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kapitel 2. Tilvirking.

§ 15. Hva det forstås med tilvirking.[1]

Med tilvirking av eksplosiv vare forstås i denne lov enhver framgangsmåte hvorved slik vare blir framstilt eller bearbeidet.

Som tilvirking regnes ikke klargjøring av ammunisjon, montering av tennmidler eller liknende handling som etter anerkjent praksis i alminnelighet blir foretatt i samband med bruken av varen.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 16. Tillatelse til tilvirking.[1]

Tilvirking av eksplosiv vare kan utenom de tilfelle som er nevnt i § 18, bare skje med tillatelse av departementet. Tillatelse kan gis for tilvirking til salg eller for tilvirking ved forbrukssted til bruk der samt til forsøk etter § 17.

Tillatelse kan bare den få som er skikket til på betryggende måte å drive slik tilvirking som tillatelsen gjelder. Fysisk person må være fylt 20 år. Tillatelsen skal angi hvilken eller hvilke eksplosive varer som kan tilvirkes.

Søknad om tillatelse skal være skriftlig og inneholde de opplysninger som er nødvendige for å kunne ta standpunkt til om tillatelse kan gis. Departementet

kan gi nærmere forskrifter om søknaden og om søknadens behandling.

Eksplosiv vare som er tillatt tilvirket ved forbruksstеd må ikke uten departementets tillatelse føres bort fra stedet.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 17. Tillatelse til forsøk.[1]

Departementet kan gi den som innehar nødvendig teoretisk eller praktisk innsikt og ellers er skikket, tillatelse til å tilvirke bestemte eksplosive varer, derunder eksplosiv vare som ikke er godkjent etter § 3, til forsøk med sikte på oppfinnelse eller i vitenskapelig øyemed. Fysisk person må være fylt 20 år. Tillatelse kan bare gis til tilvirking i en mengde som trengs for å vurdere den eksplosive vares praktiske brukbarhet. Tilvirket vare må ikke utleveres til annet formål enn forsøk under kontroll som Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern bestemmer.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 88.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 18. Tilvirking uten særskilt tillatelse.[1]

Den som har tillatelse til å tilvirke eksplosiv vare for salg, kan i forsøksøyemed tilvirke også eksplosiv vare som ikke omfattes av tillatelsen, derunder eksplosiv vare som ikke er godkjent etter § 3. Det må likevel, med mindre Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern tillater annet, bare tilvirkes vare av samme hovedslag som tilvirkingstillatelsen omfatter. Tilvirking i forsøksøyemed må bare skje i en mengde som trenges til å vurdere varens praktiske brukbarhet. Varen må ikke føres ut fra tilvirkingsstedets område uten til forsøk som foregår under ledelse og tilsyn av ansvarshavende som nevnt i § 9 eller under kontroll som Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern bestemmer.

I laboratorium på universitet, høgskole, vidaregåande skole som nevnt i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa og på forskningsanstalt som tilhører staten eller som har statsstøtte, kan tilvirkes eksplosiv vare, derunder eksplosiv vare som ikke er godkjent etter § 3, i den utstrekning som trenges til laboratoriemessige forsøk hvis tilvirkingen kan skje på betryggende måte. Tilvirkingen skal skje under ledelse og tilsyn av kyndig lærer eller forsker. Eksplosiv vare som ikke går med til forsøket, skal snarest mulig gjøres uskadelig.

Den som etter lov av 9 juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v. har tillatelse til å inneha skytevåpen, kan selv lade opp ammunisjon til våpenet.

Forbudet i § 20 mot tilvirking i tettbygd strøk og kravet i § 9 om

ansvarshavende får ikke anvendelse på tilvirking som nevnt i annet og tredje ledd.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 88, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 19. Rom, bygning eller anlegg.[1]

Rom, bygning eller anlegg hvor eksplosiv vare blir tilvirket skal være utført og innredet slik at det ikke oppstår særlig fare for brann eller eksplosjon, og slik at varen ikke kommer på avveie eller urette hender.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 20. Beliggenheten av tilvirkingssted.[1]

Tilvirking av eksplosiv vare må ikke foregå i tettbygd strøk eller på sted hvor virksomheten kan medføre særlig fare for omgivelsene.

Det sted der tilvirking av eksplosiv vare foregår skal være omgitt av et sikringsfelt (sikkerhetssone). Nærmere regler om sikringsfeltets omfang fastsettes i forskrift. Stedet skal, med mindre Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern finner det unødvendig, være innhegnet på hensiktsmessig måte.

Hvis tilvirkingen er mindre farlig eller skal foregå i mindre omfang eller hvis det ellers er særlig grunn til det, kan departementet i det enkelte tilfelle tillate at tilvirking foregår i tettbygd strøk og kan fravike forskriftene om sikringsfelt.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 88.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 21. Framgangsmåte og formål.[1]

Departementet kan forby framgangsmåte som fører med seg særlig fare under tilvirkingen og det kan fastsette at eksplosiv vare bare må tilvirkes til nærmere bestemt formål.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kapitel 3. Oppbevaring.

§ 22. Tillatelse til oppbevaring.[1]

Den som vil oppbevare eksplosiv vare, må ha tillatelse. For søknad herom gjelder § 16 tredje ledd tilsvarende.

Unntatt fra kravet om tillatelse er ammunisjon som går inn under § 18 tredje ledd i denne lov og ammunisjon som erverves eller overlates etter reglene i lov av 9 juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v. eller etter forskrifter i medhold av nevnte lov.

Departementet kan i forskrift unnta oppbevaring som nevnt i første ledd fra kravet om tillatelse.

Tillatelse etter første ledd gis av den myndighet som kan gi tillatelse til å tilvirke, erverve eller handle med den vare som skal oppbevares. For øvrig gis tillatelsen av departementet.

I tillatelsen angis hvilke eksplosive varer og den mengde av hver vare som kan oppbevares. Det kan kreves ført fortegnelse over beholdningen etter forskrifter fastsatt av departementet.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 23. Rom, bygning eller innretning. Oppbevaringsmåte.[1]

For rom, bygning eller innretning som blir brukt til oppbevaring av eksplosiv vare gjelder reglene i § 19 tilsvarende.

Eksplosive varer av forskjellig slag må ikke oppbevares i samme oppbevaringsrom med mindre det gjelder eksplosiv vare som departementet i forskrifter har tillatt oppbevart sammen med annen eksplosiv vare.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 24. Beliggenheten av oppbevaringssted.[1]

For oppbevaring av eksplosiv vare gjelder bestemmelsene i § 20 tilsvarende.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kapitel 4. Erverv.

§ 25. Tillatelse til erverv.[1]

Den som vil kjøpe eller på annen måte erverve eksplosiv vare må ha tillatelse. For søknad herom gjelder § 16 tredje ledd tilsvarende.

Unntatt fra kravet om tillatelse etter første ledd er erverv av:

a. ammunisjon som erverves eller overlates etter reglene i lov av 9 juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v.,
b. eksplosiv vare som tilvirker med tillatelse etter § 16 jfr. § 18 første ledd, og § 17 erverver for tilvirkingen eller vare som han har tillatelse til å tilvirke,
c. eksplosiv vare som handlende med tillatelse etter § 26 erverver for videresalg,
d. pyroteknisk vare som kan erverves etter forskrifter fastsatt av departementet.

Tillatelse som nevnt i første ledd gis av den Kongen bestemmer.

Tillatelse til erverv som nevnt i første ledd, kan bare gis når søkeren har behov for å ha slik eksplosiv vare og ikke av særlige grunner anses uskikket til det. Fysisk person må være over 18 år. Søknad fra person som er fratatt rettslig handleevne, må være tiltrådt av verge. Tillatelsen skal omfatte en bestemt mengde og kan ikke gjøres gjeldende for lengre tidsrom enn 6 måneder uten etter forskrifter fastsatt av departementet.

Hvis ikke annet framgår av tillatelsen, gjelder den bare for erverv av eksplosiv vare hos handlende som etter § 26 kan drive handel med den vare tillatelsen omfatter.

Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kapitel 5. Handel.

§ 26. Tillatelse til handel.[1]

Den som vil drive handel med eksplosiv vare må ha tillatelse. For søknad herom gjelder § 16 tredje ledd tilsvarende.

Unntatt fra kravet om tillatelse er handel med:

a. ammunisjon etter kap. IV i lov om skytevåpen og ammunisjon m.v. av 9 juni 1961,
b. de pyrotekniske varer departementet bestemmer,
c. de varer av egen eller annens tilvirking som tilvirkingstillatelse for salg etter § 16 første ledd omfatter. Handel som her nevnt kan bare drives av tilvirkeren fra tilvirkingsstedet eller fra tillatt oppbevaringssted. For tilvirker av sprengstoff eller krutt gjelder unntaket også tennmidler.

Tillatelse gis av den Kongen bestemmer. Tillatelse kan bare gis til den som har handelsrett som kjøpmann og som anses skikket til å drive handel med eksplosiv vare.

Gis tillatelsen til handlende som ikke selv har den daglige ledelse av salget av eksplosiver, kan tillatelsen gjøres betinget av at det er en ansvarshavende for dette salg. For den ansvarshavende gjelder reglene i § 9 så langt de passer.

Tillatelsen skal gjelde salg fra et bestemt forretningssted og kan ellers begrenses slik vedkommende myndighet bestemmer.

Tillatelse skal ikke gis hvis virksomheten antas å ville føre til vesentlige ulemper for opprettholdelse av den alminnelige orden og sikkerhet.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kapitel 6. Transport.

§ 27. Hva det forstås med transport.[1]

Med transport forstås i denne lov enhver flytting av eksplosiv vare fra et sted til et annet når stedene ikke ligger på samme eiendom eller på eiendommer som grenser til hverandre.

Flytting av eksplosiv vare på ferdselsåre som er åpen for alminnelig ferdsel, blir alltid regnet som transport.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 28. Ammunisjon til håndvåpen.[1]

Reglene i dette kapittel gjelder ikke håndvåpenammunisjon opp til 2.500 patroner som er ervervet eller overlatt etter lov av 9 juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v. eller forskrifter i medhold av nevnte lov, og som vedkommende selv fører med seg.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 29. Tillatelse til transport.[1]

Departementet inndeler de eksplosive varer i klasser (transportklasser) og bestemmer hvilke transportklasser av eksplosive varer som kan transporteres uten tillatelse. For øvrig kan eksplosive varer bare transporteres dersom departementet gir særskilt tillatelse til transporten.

Når eksplosiv vare blir transportert, skal den med mindre departementet ved forskrift tillater noe annet, stå under tilsyn av en person som er ansvarlig for at transporten foregår på lovlig måte og for at varen blir overlevert adressaten.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 30. Bil m.v. som blir brukt til transport.[1]

Bil, tilhenger og annet kjøretøy som blir brukt til transport av eksplosiv vare, skal være utført og utstyrt i samsvar med forskrifter fastsatt av departementet. Hvis ikke annet er bestemt i forskrifter, må kjøretøyet ikke brukes til transport som nevnt uten å være kontrollert og godkjent. Kontrollen skal gjentas så ofte det er nødvendig.

Departementet kan i forskrifter bestemme at fører av kjøretøy som nevnt i første ledd skal være godkjent.

Kontroll og godkjenning foretas av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern eller av den departementet bestemmer.

Bevis for godkjenning av kjøretøyet og i tilfelle av fører skal bringes med når det brukes til transport av eksplosiv vare, og skal forevises når representant for tilsynsmyndighetene krever det.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 88.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 31. Forskrifter om transport m.v.[1]

Departementet fastsetter forskrifter om transport av eksplosiv vare, derunder om hvem som kan motta eksplosiv vare til transport, om tilsyn med varen og om hva som for øvrig skal iakttas ved transport, ved lasting og lossing og ved midlertidig oppbevaring under transport. Videre fastsettes forskrifter om de mengder eksplosiv vare som kan sendes med de forskjellige transportmidler. I forskriftene kan fastsettes forbud mot transport av eksplosiv vare med transportmiddel bestemt for offentlig personbefordring og med transportmidler som innebærer særlig risiko.

Departementet kan i forskrifter også fastsette bestemmelser om flytting av

eksplosiv vare som ikke er transport etter denne lov, jfr. § 27 første ledd.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kapittel 7. Innførsel, utførsel og overføring.

Overskriften endret ved lov 24 juni 1994 nr. 41 (ikr. 1 juli 1994).

§ 32. Tillatelse til innførsel, utførsel og overføring.[1]

Den som vil innføre eller utføre eksplosiv vare må ha tillatelse av departementet. For søknad herom gjelder § 16 tredje ledd tilsvarende. Tillatelse til innførsel og utførsel gjelder også som tillatelse til overføring når dette kreves i henhold til regelverk som Norge gjennom internasjonal avtale er forpliktet til å følge.[2] Tillatelse til overføring kreves også for innførsel og utførsel av ammunisjon som er omfattet av andre ledd så langt dette er nødvendig som følge av slik internasjonal avtale.

Unntatt fra kravet om tillatelse etter første ledd er ammunisjon som innføres eller utføres etter reglene i lov av 9 juni 1961 om skytevåpen og ammunisjon m.v. samt de pyrotekniske varer som kan innføres eller utføres etter forskrifter fastsatt av departementet.

Tillatelsen skal angi varens art og mengde og gjelde for et bestemt tidsrom som etter søknad kan forlenges.
Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 41 (ikr. 1 juli 1994).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.
2 Jf. EØS-avtalen vedlegg II kap. XXIX nr. 1 (direktiv 93/15) – jf. EØS-komiteens beslutning nr. 7/94.

§ 33. Hvem som kan gis tillatelse til innførsel.[1]

Tillatelse til innførsel kan bare gis den som etter § 26 kan drive handel med eksplosiv vare og den som etter § 17 eller 18 annet ledd kan tilvirke slik vare til forsøk.

Gjelder det innførsel bare til eget bruk, kan tillatelse likevel gis den som etter § 25 første ledd, eller annet ledd bokstav d, kan erverve varen.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 34. Særlige bestemmelser.[1]

Departementet kan gi forskrifter om inn- og utførsel av eksplosiv vare, ammunisjon unntatt, jfr. § 32 annet ledd, som norsk fangstekspedisjon bringer til og fra fangstfelter utenfor norsk territorialfarvann, og for forsendelse av nevnte vare til og fra Svalbard. Departementet kan i forskrifter også fastsette særlige bestemmelser om inn- og utførsel av eksplosiv vare som nevnt som annen norsk ekspedisjon enn fangstekspedisjon bringer til og fra riket.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kapitel 8. Bruk.

§ 35. Forskrifter om bruk.[1]

Departementet kan gi forskrifter om bruk av eksplosiv vare, herunder om utlevering til bruk, om stedet der bruk kan foregå, om godkjenning av dem som skal forestå bruken og om tilintetgjøring av varen. Denne bestemmelse gjelder ikke ammunisjon i den utstrekning bruken er regulert ved lov av 9 juni 1961 om skytevåpen og ammunisjon m.v. eller ved forskrifter i medhold av nevnte lov.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kapitel 9. Tilsyn, forskrifter, klage m.v.

§ 36. Tilsynsmyndighetene.[1]

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern,[2] kommunestyret og for øvrig de myndigheter Kongen bestemmer, fører tilsyn med at reglene i denne lov og vedtak i medhold av loven blir overholdt.

Lov av 21 mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer § 35 annet, fjerde, femte og sjette ledd gjelder tilsvarende for denne lov.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 11 juni 1993 nr. 88.
1 Loven gjelder bare for Svalbard.
2 Inkurie: Nå Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

§ 37. Forskrifter, enkeltvedtak og rettleiing.[1]

Når intet annet er sagt i denne lov, fastsetter departementet de forskrifter som

er nødvendige for gjennomføring og utfylling av reglene i loven.

Departementet kan, når særlige grunner foreligger, dispensere fra reglene i denne lov eller i forskrift.

Departementets myndighet og gjøremål etter loven kan delegeres til Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern. Departementet kan også gi andre tilsynsmyndigheter fullmakt til å meddele dispensasjoner.

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks.

Dispensasjoner og pålegg skal gis skriftlig. Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen kan tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten inntil pålegget er utført. Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten stanse virksomheten selv om pålegg ikke er gitt.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 88, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 38. Klage.[1]

Om klage over enkeltvedtak gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven kap. VI med de tilleggsbestemmelser som er fastsatt i § 38 i lov av 21 mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 39. Stedlige undersøkelser. Opplysning. Kontakt med og rapport til arbeidsgivere og arbeidstakere. Inspeksjonsbok.[1]

Lov 21 mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer §§ 39, 40 og 42 annet ledd gjelder tilsvarende for loven her. Likeens gjelder samme lovs § 42 første ledd for tjenestemenn i tilsynsmyndigheter etter denne lov.

Endret ved lov 16 mai 1986 nr. 21.

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 40. Avgiftsplikt.[1]

Lov av 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk § 43 første og tredje til femte ledd gjelder tilsvarende.

Kongen kan også pålegge avgift for tillatelse til handel og til inn- og utførsel samt for godkjenning av eksplosiv vare.
Endret ved lover 16 juni 1994 nr. 16, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kapitel 10. Straff, forelegg og tvangsfullbyrdelse.

§ 41. Straff.[1]

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov, eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebud.
Endret ved lover 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 42. Tvangsmulkt[1]

I pålegg etter loven her kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke/måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern kan frafalle påløpt tvangsmulkt.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).
1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 43. Forelegg om plikt til å etterkomme pålegg eller forbud[1]

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene

for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 43 a. Tvangsfullbyrdelse[1]

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

Tilføyd ved lov 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

Kapitel 11. Overgangsbestemmelser, ikrafttreden, oppheving og endring av andre lover.

§ 44. Overgangsbestemmelser.[1]

– – –

2. Tillatelse eller bevilling til tilvirkning av sprengstoff, krutt, tennmidler, ammunisjon eller fyrverkerisaker gitt etter lov av 3 mai 1871 angående Behandling av ildsfarlige Gjenstande, lov av 9 juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v. og samtykke til forarbeiding av fyrverkerisaker gitt etter lov av 19 november 1954 om brannvesenet eller bestemmelser i medhold av disse lover, blir fortsatt gjeldende. Likeledes blir fortsatt gjeldende tillatelse eller bevilling til erverv av handel med eller inn- eller utførsel av sprengstoff, krutt, tennmidler eller fyrverkerisaker gitt etter lov av 9 juni 1961 nr. 1 eller forskrifter i medhold av loven.

   Reglene i denne lovs § 7 annet ledd, tredje ledd annet punktum, fjerde ledd og femte ledd første punktum får anvendelse på tillatelse, bevilling, samtykke eller godkjenning gitt før lovens ikrafttreden.
3. Forskrifter og andre alminnelige bestemmelser om sprengstoff, krutt, tennmidler, ammunisjon og fyrverkerisaker gitt i medhold av lov av 3

mai 1871 angående Behandling av ildsfarlige Gjenstande, lov av 9 juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v. og lov av 29 mai 1970 nr. 32 om brannvern m.v. gjelder inntil videre i den utstrekning de ikke strider mot denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av loven.

– – –

1 Loven gjelder bare for Svalbard.

§ 45. Ikrafttreden. Oppheving og endring av andre lover.

1. Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Det kan fastsettes særskilt tidspunkt for lovens ikrafttreden på Svalbard.[2]
2. Fra samme tid oppheves lov av 3 mai 1871 angående Behandling av ildsfarlige Gjenstande §§ 1-13, § 21 og §§ 23-27.
3. Fra samme tid gjøres følgende endringer: – – –.

1 For Norge utenom Svalbard fra 1 apr 1977, iflg. res. 18 mars 1977, med unntak av § 3 (1) som trådte i kraft 1 apr 1978. Se note til lovens tittel.
2 Ved res. 30 okt 1987 nr. 841 er loven med forskrifter, retningslinjer m.v. gitt i medhold av loven, satt i kraft for Svalbard (se lov 17 juli 1925 nr. 11 § 1 (2)) fra 1 jan 1988, med endringer i medhold av lovens § 1, siste ledd.

Lov om odelsretten og åsetesretten (odelslova)

Kap. I. – Kva som kan odlast (odlingsjord).

§ 1. Kva det kan hevdast odel til. Definisjonar

Odelsrett kan hevdast til fast eigedom som nemnt i § 2. Slik eigedom blir kalla odlingsjord. Den som eig odlingsjord når odelshevdstida går ut, blir kalla odlar.

Eigedom som det kviler odel på, blir kalla odelsjord.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas del IX).

§ 2. Krav til arealstorleik

Ein eigedom blir rekna som odlingsjord når fulldyrka eller overflatedyrka jord på eigedomen er over 35 dekar, eller det produktive skogarealet på eigedomen er

over 500 dekar.

Med til arealgrunnlaget blir rekna eigedomen sin del i realsameige.

Endra med lover 4 mai 2001 nr. 17 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 474, sjå lovas V), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX), 21 juni 2017 nr. 99 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 829, sjå lovas V).

§ 3. Grunn til bergverk, fabrikk og andre industrielle føretak

Odel kan ikkje hevdast på grunn som er teken i bruk til bergverk, fabrikk og andre industrielle føretak, når grunnen er etla til å tene det industrielle føremålet. Her tek ein og omsyn til slik framtidig utviding som det er rimeleg å rekne med.

Må eit industrielt føretak etter sitt slag og sin storleik reknast som tilhøyrsle til ein jordbrukseigedom, følgjer det same reglar som eigedomen elles.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 4. Vatn, foss, elv, bruksrett og sameigepart

Særskilt odelsrett kan ikkje hevdast til eit vatn, ein foss eller ei elv. Det same gjeld bruksrett over framand eigedom.

Odelsrett kan heller ikkje hevdast til sameigepart, med mindre parten ligg til særskilt registrert grunneigedom.

Endra med lover 23 juni 1978 nr. 70, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 5. Område med reguleringsplan

Når eit område ved reguleringsplan er lagt ut til utbygging og anlegg, samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur eller til forsvaret, kan grunn i området ikkje odlast.

Kongen kan ta avgjerd om at dette og skal gjelde område som ved reguleringsplan er lagt ut til andre føremål enn dei her nemnde, bortsett frå landbruksområde.

Endra med lover 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 6. Skjønn for å avgjere om ein eigedom er odlingsjord

Når det kan vere tvil om ein eigedom er odlingsjord, kan den som har rettsleg interesse i det, få avgjort spørsmålet etter reglane om skjønn, jf. lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker kapittel 1. Innkalling til skjønnet kan skje i samsvar med reglane i lov 18. desember 1959 nr. 1 om mortifikasjon av skuldbrev mv. § 7 andre ledd.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

Kap. II. Odelsvilkår knytt til hevdstid og slektskap

Overskriften endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 7. Odelshevdstid

Odelsrett får odlaren når han har vore eigar med full eigedomsrett i 20 år.

Hevdstida blir rekna frå den dagen hevdaren blir eigar med full eigedomsrett. Når ikkje anna er opplyst, reknar ein at han blei eigar då heimelen hans blei tinglyst.

Har eigaren ikkje annan heimel enn eigedomshevd, vinn han odel samstundes med at eigedomshevda er fullført.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 8. Kven som har odelsrett

Utanom odlaren får også etterkomarane hans odelsrett dersom nokon av foreldra har ått heile eigedomen med odel, eller nokon av besteforeldra er siste eigar av heile eigedomen med odel. For etterkomarar av sameigaren med odelsrett krevst det likevel ikkje at foreldra eller besteforeldra som har odelsrett har ått heile eigedomen.

For at ein etterkomar av odlaren skal ha odelsrett, må han være fødd før jorda gjekk over til nokon som ikkje har odelsrett. Blir eigedomen løyst på odel, får både barn av løysingsmannen og barn av odelsrettshavarar lenger ute i rekkja odelsrett, endå om dei er fødde etter at jorda gjekk ut av slekta. Kjem eigedomen tilbake til seljaren før foreldingsfristen er ute, blir det rekna som om den ikkje har vore ute av eiga hans.
Endra med lover 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr.

848, sjå lovas IX), 14 juni 2013 nr. 47 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 645, sjå lovas II).

§ 9. Odelsrett til barn født utanom ekteskap og adoptivbarn

Barn får odelsrett etter faren og farsslekta når farskapen er fastsett slik at han gir grunnlag for arverett etter § 7 første stykket i arvelova.

Adoptivbarn har same odelsrett etter adoptivforeldra som barn etter sine foreldre, jfr. likevel § 12. Odelsrett som eit barn som blir adoptert har i si eiga slekt, fell bort ved adopsjonen.

Endra med lover 8 apr 1981 nr. 7, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 10. Odelshevdstid ved eigarskifte i hevdstida

Går eigedomen før odelshevdstida er ute over til ein ny eigar som i rett nedstigende line ættar frå den førre eigaren, kan eigartidene reknast saman. Tilsvarande gjeld når eit adoptivbarn tar over odlingsjord etter adoptivforeldra.

Odelshevd stoggar ikkje om ein eigar fører eigedomen tilbake til ein tidlegare eigar som han ættar frå. Det same gjeld ved avhending mellom sysken eller til barn av sysken, når avhendaren har overtatt eigedomen frå nokon som han ættar frå. Det som her er sagt gjeld og overgang ved tvangssal eller arv.

Endra med lover 19 des 1975 nr. 70, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 11. Tinglysing av odelsfridom før hevdstida er ute

Når eigar av odlingsjord tinglyser fråsegn om at eigedomen skal vere fri for odel, stoggar odelshevda. Ny hevd tar til når denne eller seinare eigar tinglyser at fråsegna skal slettast som hefte på eigedomen.

Gjeld det eigedom under samodling av ektemakar eller sambuarar (jfr. § 15), lyt dei begge skrive under fråsegna og i tilfelle fråsegn om sletting.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

Kap. III. – Om odelsrekkefølgja.

§ 12. Odelsrettshavarane sin prioritet

Av etterkomarane til odlaren går eldre sysken føre yngre med seg og si line, om ikkje anna går fram av eller blir fastsett med heimel i denne lova. Dette gjeld uansett kjønn og når etterkomarane er fødde.

Adoptivbarn går inn i den vanlege odelsrekkefølgja, men med prioritet etter adopsjonstidspunktet. Er adoptivbarnet ektemaken eller sambuaren sitt særkullsbarn, kan barnet likevel ikkje få dårlegare prioritet enn det hadde før adopsjonen.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 13. Ektemakar og sambuarar sin prioritet når dei samodlar

Når jord er odla av ektemakar eller sambuarar i ekteskapsliknande forhold etter § 15 tredje eller fjerde stykket, får dei lik odelsprioritet. Har dei barn saman, får desse betre odelsrett enn særkullsbarn som den eine eller begge måtte ha. Mellom særkullsbarna går odelen etter § 12.

Ved skifte av felleseige mellom ektemakar får den av dei som samodla jord blir utlagd til prioritet framfor den andre. Har dei ikkje fellesbarn, men kvar av dei har særkullsbarn, får barna til den av ektemakane som får jorda utlagt, betre odelsrett enn barna til den andre. Har denne ektemaken og etterkomarane hans ått jorda i 20 år, fell odelen i den andre lina bort.

Andre stykket gjeld tilsvarande når jord samodla etter § 15 fjerde stykket blir tatt over av ein av sambuarane.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 14. Odelsprioritet når odelsjorda består av fleire eigedomar

Mellom sysken og deira liner gjeld føreretten til odelsjord berre ein eigedom.

Den som frå nokon av foreldra eller frå slektningar elles i rett oppstigande line har tatt over ein eigedom som fyller krava til odlingsjord, har ikkje førerett til fleire odelseigedomar, så lenge yngre sysken eller deira liner ikkje har fått kvar sin. Det same gjeld når nokon frå eigne sysken eller sysken av foreldra har tatt over eigedom som han har odelsrett til. Slik er det også der nokon av etterkomarane hans har tatt over eigedom frå slektningar i rett oppstigande line eller frå sysken av han.

Likt med overtaking som nemnt blir rekna at slik eigedom er løyst på odel

eller kjøpt på tvangssal.

Odelsrett kan likevel gjerast gjeldande etter dei vanlege reglane, dersom rettshavaren tilbyr dei yngre syskenlinene å overta den første eigedomen for ein pris som blir fastsett ved skjøn. Han har rett til å gå frå tilbodet etter at prisen for begge eigedomane er endeleg fastsett.

Dersom det er fleire eigedomar etter at kvar line har fått sin, går føreretten etter prioritetsrekkefølgja i § 12, jfr. § 13, og reglane ovafor i denne paragrafen. Endra med lover 26 juni 1992 nr. 86, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

Kap. IV. – Odelsvilkår knytt til eigedom som blir samodla av ektemakar eller sambuarar

Overskriften endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 15. Odelsvilkår knytt til eigedom som blir samodla av ektemakar eller sambuarar

Ein ektemake vinn ikkje odelsrett til ein eigedom som den andre ektemaken har odelsrett til før ekteskapet eller får nedervd odelsrett til under ekteskapet, og heller ikkje til eigedom som den eine av ektemakane eig før ekteskapet utan at han har odelsrett til den.

Det same gjeld eigedom som ein ektemake får under ekteskapet som arv eller gåve, og eigedom som blir hans særeige. Likeeins gjeld det odlingsjord som går inn i fellesbuet etter at nokon av foreldra til den eine ektemaken har påbyrja, men ikkje fullført odelshevd. Likt med foreldre reknar ein andre som etter § 10 kan rekne saman eigartidene.

Jord som ein ektemake i felleseige elles blir eigar av under ekteskapet, skal i høve til denne lova reknast for å vere ført inn i buet av begge ektemakane saman. Når slik eigedom høyrer til felleseiga i heile hevdstida, hevdar dei odelsrett for seg sjølve og for fellesbarn og særkullsbarn, jfr. § 13. Døyr ein av ektemakane før hevdstida er ute, får likevel fellesbarn og særkullsbarn odelsrett når den attlevande fullfører odelshevda.

Når sambuarar i ekteskapsliknande forhold blir eigarar av ein eigedom med like partar og sameiget varer i heile hevdstida, hevdar dei odelsrett for seg sjølve og for fellesbarn og særkullsbarn. Døyr ein av sameigarane før hevdstida er ute, får likevel fellesbarn og særkullsbarn odelsrett når den attlevande fullfører odelshevda. Som sambuar etter dette stykket reknar ein den som fyller vilkåra i arvelova § 2 tredje ledd.

Endra med lover 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX første ledd nr. 3), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

Kap V. – Særskilt om makeskifte og om odelsrett i sameigehøve.

§ 16. Makeskifte og kjøp av tilleggsjord

Når eigedomar seg i mellom byter jordstykkje eller teigar utan mellomlag, går kvar teig inn under odel eller odling på den eigedomen teigen blir høyrande til. Det same gjeld om det blir gjeve eit mellomlag som etter måten er så lite at teigane i røynda må reknast for å være jamgode.

Det som her er sagt gjeld tilsvarande om ein teig blir bytt med ein råderett over ein annan eigedom.

Når jord ved jordskifte blir overført frå ein eigedom til ein annan, eller bruksrett blir avløyst med eit grunnstykkje, gjeld det som er sagt i første stykket tilsvarande.

Jord som blir lagt til ein eigedom som tilleggsjord, går inn under odel eller odling på den eigedomen jorda blir lagt til når departementet har godkjent kjøpet av di kjøparen bør få tilleggsjord. For odelsjord må i tillegg foreldingstida vere ute.

Endra med lover 15 juni 2001 nr. 78 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 714), 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487), 8 des 2006 nr. 68 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 8 des 2006 nr. 1361), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 14 juni 2013 nr. 47 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 645), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 17. Oppløysing av sameige

Blir sameige i odelsjord oppløyst med deling mellom sameigarane, får kvar av dei odelsretten til det stykket han får utlagt. Dette gjeld endå om stykket er større enn det som skulle falle på han etter høvestalet i sameiga, og anten odelen hans før galdt ein part eller heile eigedomen.

Blir sameiga oppløyst ved tvangssal, kan dei tidlegare sameigarane ikkje løyse eigedomen frå tvangssalgskjøparen eller rettsetterfølgjarane hans. Er kjøparen ein sameigar som tidlegare hadde odelsrett berre til ein part, får han odelsrett til heile eigedomen. Ein utanforståande med betre odelsrett til eigedomen har same løysingsrett som før.

Endra med lover 26 juni 1992 nr. 86, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res.

26 juni 2009 nr. 848).

§ 18. Overføring av sameigepart

Blir sameigepart overførd til ein annan sameigar som har odelsrett til sin part, får overtakaren odelsrett til den parten han tar over, når den overførde parten tidlegare var odelsfri eller det ikkje er gjort steg til løysing innan foreldingsfristen.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

Kap. VI. – Kven odelsrett kan gjerast gjeldande mot og allmenne avgrensingar i løysingsretten

Overskriften endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 19. Mot kven ein kan gjere odelsrett gjeldande

Odelsrett kan gjerast gjeldande både mot framande og mot odelsrettshavarar lenger ute i odelsrekkja. Odelsrett kan òg gjerast gjeldande på skifte, jf. arvelova § 108 og ekteskapslova § 66 andre stykket.

Ingen odelsrettshavar kan løyse odelsjord frå si eiga mor eller sin eigen far før odelsrettshavaren har fylt 18 år.

Den som har avhendt odelsjord, har ikkje løysingsrett mot kjøparen eller rettsetterfølgjaren hans, med atterhald for der jorda er fråseld eigaren ved tvangssal.
Endra med lover 11 juni 1993 nr. 82 (gjeld ikkje der løysingsrett var aktuell då lova tok til å gjelde), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 20. Kjøpstilbod ved sal til ein som ikkje har best odelsrett, eller til ein utan odelsrett

Vil ein eigar avhende odelsjord, eller delar av odelsjorda, til ein som ikkje har best odelsrett, eller til ein som ikkje har odelsrett, og dei er samde om vilkåra, kan han gi tilbod om å gå inn i kjøpstilbodet på dei avtalte vilkåra til ein eller fleire av dei som har odelsrett.

Eigaren kan gi tilbod etter fyrste stykket sjølv om det ikkje ligg føre avtale

med ein namngjeven person. Gir eigaren tilbod som nemnd i andre stykket første punktum, gjeld § 20 a tilsvarande.

Eigaren er ikkje bunden til å selje til nokon som har sagt seg viljug til å gå inn i kjøpstilbodet.

Reglane i første, andre og tredje stykket gjeld tilsvarande for tingretten eller ein bustyrar under offentleg skifte som vil gi slikt tilbod. For tilbod sett fram av tingretten eller bustyrar, gjeld også reglane i §§ 20 a til 20 c.

Endra med lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 20 a. Frist og formkrav mv.

Ein eigar eller bustyrar som set fram kjøpstilbod som nemnt i § 20, kan setje ein frist for den som får tilbodet, til å seie ifrå om han vil gå inn i tilbodet. Fristen kan ikkje setjast kortare enn to månader rekna frå det tidspunktet tilbodet har kome fram til odelsrettshavaren.

Tilbod og svar skal vere skriftleg. Tilbod og svar kan likevel gjerast ved bruk av elektronisk medium dersom eigaren og den som får tilbodet, er samde om det.

Er det mindreårige eller personar som heilt eller delvis manglar rettsleg handleevne mellom dei som det er aktuelt å gi eit slikt tilbod, skal tilbodet også sendast statsforvaltaren.

Føyd til med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX), endra med lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endra med lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 20 b. Konsekvensar av ikkje å gå inn i kjøpstilbodet, halde tilbodsfristen og å fremje krav om atterhald

Dei som avslår kjøpstilbodet, eller som ikkje svarar innan fristen, kan ikkje løyse odelsjorda når jorda innan to år rekna frå tilbodsfristen gjekk ut blir avhenda på dei vilkår som var fastsett i tilbodet, og desse vilkåra lyt reknast som reelle og sakleg velgrunna. Har den som tek over odelsjorda odelsrett, blir den som fekk tilbodet ståande etter den som overtek og hans line i odelsrekkja.

Det blir ikkje rekna som avslag på tilbodet om det i svaret blir tatt atterhald om at vederlaget må fastsetjast i samsvar med reglane i odelslova § 49.

Føyd til med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 20 c. Kostnader ved takst

Har den som har motteke tilbod etter reglane i §§ 20 til 20 b, kravd takst over eigedomen, jf. § 20 b andre stykket, ber han kostnadene i samsvar med reglane i skjønnslova § 42 første og andre stykket. Men er eigaren ikkje viljug til å selje til takstbeløpet, ber eigaren kostnadene der takstbeløpet er lågare enn tilbodsbeløpet. Ved angrep på taksten gjeld skjønnslova § 42 tredje stykket.
Føyd til med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 21. Løysingsnekt når samtykke til løysing vil vere klårt urimeleg

Vil ein odelsrettshavar løyse ein eigedom på odel frå ein yngre bror eller syster som har overtatt den av foreldra, kan retten nekte løysing, når det etter det som ligg føre ville vere klårt urimeleg om den eldre fekk drive den yngre bort. Omsyn kan mellom anna takast til om den eldre har vore fråverande i lenger tid og driv eit anna yrke som han gjennom skulegang eller praksis har utdana seg for, medan den yngre har vore heime og hjelpt til på garden og må reknast for skikka til å drive den.

Odelsløysing kan også i andre tilfelle nektast mot ein eigar med eller utan odelsrett, når det ville vere klårt urimeleg om løysingsmannen fekk drive eigaren bort.

Når ein odelsrettshavar krev eigedomen utlagt til seg på skifte, og slikt utlegg vil vere klårt urimeleg i høve til ein annan loddeigar med dårlegare odelsrett, kan retten ta anna avgjerd ut frå dei synsmåtar som er nemnde i første stykket. Saka skal i så fall handsamast i søksmåls former.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 22. Fråskild tomt, regulerte område og sameigepartar

Fråskild tomt til bustadhus, forretningsbygg, industriføretak, lager, naust, garasje eller liknande kan ikkje løysast på odel. Det same gjeld grunn som går inn under § 5, med mindre den på løysingstida er brukt til jordbruksføremål og ein må rekne med at dette vil halde fram dei næraste 15 åra.

Grunn som går inn under § 4 kan berre løysast på odel i samband med løysing av ein eigedom grunnen er utskild frå.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 23. Løysingsrett ved skifte av tilhøva

Eigedom som etter skifte av tilhøva ikkje lenger fyller vilkåra for odlingsjord etter § 2 i denne lova, kan ikkje løysast på odel.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 24. Løysingsrett til særskilt skyldsett småbruk

Eit særskilt skyldsett småbruk, som med samtykkje frå landbruksmyndigheita er skilt ut frå eit større bruk og som det er bygt hus på, kan ikkje løysast med heimel i odelsrett til hovudbruket. Ny odel til småbruket kan vinnast når vilkåra for odling ligg føre. Blir småbruket fråskilt til nokon som frå før har odelsrett til hovudbruket, blir odelsretten for overtakaren og hans line ståande ved lag.
Endra med lover 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 25. Odelsfråskriving

Ein odelsrettshavar kan ikkje overføre retten sin til ein annan. Men han kan skriftleg binde seg, anten andsynes einskilde eller i det heile, til ikkje å gjere den gjeldande.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 26. Løysingsrett for barn fødde etter avhending eller odelsfråskriving

Den som har avhendt ein eigedom, og difor etter reglane i § 19 tredje stykket ikkje har løysingsrett, eller som har skrive frå seg løysingsretten etter § 25, overfører ikkje større rett enn han sjølv har til barn fødde etter avhendinga eller fråskrivinga.
Endra med lover 11 juni 1993 nr. 82, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

Kap. VII. – Om bu- og driveplikt.

§ 27. Utsetjing av sak om odelsløysing eller offentleg skifte ved søknad om konsesjon eller fritak frå driveplikt

Når det i samband med odelsløysing eller offentleg skifte blir søkt om konsesjon fordi buplikta ikkje skal oppfyllast, eller om fritak frå driveplikt, skal retten utsetje den endelege avgjerda i saka til konsesjons- eller fritaksspørsmålet er avgjort.
Føyd til med lov 12 mai 1995 nr. 23 (ikr. 1 juli 1995), endra med lover 4 mai 2001 nr. 17 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 474), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX), tidlegare § 27a.

§ 28. Odelsløysing og tilbakesøkjing ved brot på bu- og driveplikt

Dersom ein odelrettshavar ikkje oppfyller vilkår om buplikt etter konsesjonslova § 5 andre stykket, eller driveplikt etter jordlova § 8, kan andre odelsrettshavarar innan fem år etter at overtakinga fann stad, søkje eigedomen løyst på odel utan hinder av om eigaren måtte ha betre odelsrett.

Har eigaren fått eigedomen ved odelsløysing, kan også saksøkte i løysingssaka søkje eigedomen tilbake når vilkår om bu- og driveplikt ikkje blir oppfylte. Det same gjeld om eigaren, før tidsfristen etter første stykket er ute, avhender eigedomen til nokon som ikkje har odelsrett. Som avhending blir også rekna forpakting eller annan liknande total bruksrett. Krav om tilbakesøkjing etter dette stykket står tilbake for odelsrettshavarane sin løysingsrett etter første stykket.

Når odelsløysinga eller tilbakesøkjinga er fullført, fell odelsretten for den tidlegare eigaren bort. Er odelsløysinga eller tilbakesøkjinga fullført av nokon som ikkje høyrer til den tidlegare eigaren si line, fell odelsretten bort også for denne lina.
Endra med lover 19 des 1975 nr. 70, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 29. (Oppheva)

Endra med lov 13 juni 1980 nr. 41, 11 juni 1993 nr. 96, oppheva med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

Kap. VIII. – Odelsfrigjering.

§ 30. Når stat eller kommune har tatt over odelsjord

Dersom staten eller ein kommune har tatt over eller vil ta over odelsjord, og særlege grunnar taler for at odelsrett ikkje bør vere til hinder, kan Kongen ta avgjerd om odelsfrigjering.

Det kan setjast som vilkår at jorda innan ein nærare fastsett frist blir tatt i bruk til det påtenkte føremålet, eller at førebuande arbeid med sikte på dette blir sett i verk innan ei viss tid. Går den fastsette fristen ut utan at vilkåra er oppfylte, kan jorda løysast på odel, og vanleg foreldingsfrist, jfr. § 40, går frå dette tidspunktet. I dette tilfelle blir også dei som er fødde etter at jorda gjekk ut av slekta rekna for å ha odelsrett, så framt dei etter reglane i §§ 8 og 9 elles ville hatt det.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 31. (Oppheva)

Endra med lover 19 des 1975 nr. 70, 11 mai 1984 nr. 26, 12 jan 1996 nr. 4, 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487), 8 des 2006 nr. 68 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 8 des 2006 nr. 1361), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), oppheva med lov 14 juni 2013 nr. 47 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 645, sjå lovas II).

§ 32. Oreigning, oreigningsliknande tilfelle og makeskifte

Når ein eigedom blir oreigna, fell eldre odelsrett bort, med unntak for slike særlege tilfelle der odelsretten kan sameinast med oreigningsføremålet.

Har nokon friviljug late frå seg alt, eller noko av ei odelsjord, kan Kongen fri slik jord for eldre odelsrett når overtakaren søkjer om det, og det må reknast med at eit tilsvarande oreigningsinngrep, ville ha blitt gjort i fall partane ikkje hadde blitt samde.

Endra med lov 15 juni 2001 nr. 78 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 714), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 33. Sakshandsaming

Før det blir tatt avgjerd om odelsfrigjering etter §§ 30 eller 32, skal

odelsretthavarane så langt det lar seg gjere, gjevast høve til å uttale seg om spørsmålet innan ein frist på ein månad. Overfor den som det er vanskeleg å gi individuelt varsel, er det nok med kunngjering i Norsk Lysingsblad og i ei avis som er ålment lesen på staden.

Når det er tatt steg til odelsfrigjering etter §§ 30 eller 32, skal odelsløysingssak som er eller blir reist, stoggast til spørsmålet om odelsfrigjering er avgjort.

Departementet kan gi forskrift om sakshandsaminga og om kommunen sine oppgåver ved søknad om odelsfrigjering etter § 30 og § 32 andre ledd.
Endra med lover 11 mai 1984 nr. 26, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 14 juni 2013 nr. 47 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 645), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

Kap. IX. – Attlevande ektemake og sambuar sitt vern

Overskriften endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 34. Attlevande sitt vern overfor barn og barnebarn

Er ein ektemake avliden og let etter seg odelsjord i felleseige med den attlevande som ikkje har best odelsrett, kan felles barn eller barnebarn ikkje ta eigedomen frå den attlevande før denne har fått alderspensjon eller full uføretrygd etter folketrygdloven og barnet har fylt 18 år. Når barnet (barnebarnet) har fylt 25 år, kan det også elles få rett til å overta eigedomen, når det under omsyn til begge partane ville vere klårt urimeleg om den attlevande skulle halde fram med å bruke eigedomen.

Desse reglane gjeld og om eigedomen var særeige for den avlidne, dersom det mellom ektemakane gjaldt slik eigeskipnad som nemnt i lov om ekteskap §§ 42 tredje ledd og 43.

Første stykket gjeld tilsvarande når attlevande i ekteskapsliknande sambuarforhold blir eigar av avlidnes odelsjord.
Endra med lover 8 juni 1979 nr. 38, 4 juli 1991 nr. 47, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 35. Attlevande sitt vern overfor avlidne sitt særkullsbarn

Er ein ektemake avliden og let etter seg odelsjord i felleseige med den attlevande som ikkje har best odelsrett, kan ikkje særkullsbarn eller deira barn

ta jorda frå den attlevande før barnet har fylt 18 år. Vernet kan lengjast utover dette tidspunktet når noko anna ville vere klårt urimeleg, omsyn tatt til begge partar.

Paragraf 34 andre stykket gjeld tilsvarande.

Første stykket gjeld tilsvarande når attlevande i ekteskapsliknande sambuarforhold vert eigar av avlidnes odelsjord.

Endra med lover 8 juni 1979 nr. 38, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 36. Attlevande sitt vern overfor andre odelsrettshavarar

Andre odelsrettshavarar enn dei som er nemnde i §§ 34 og 35 kan ikkje gjera gjeldande odelsrett mot den attlevande ektemaken, så framt eigedomen har vore i felleseige med den avlidne i minst fem år. Dette gjeld så lenge den attlevande ikkje har rett til pensjon som nemnt i § 34 første stykket, og vilkåret er elles at odelsrettshavaren ikkje kunne ha løyst eigedomen frå den avlidne ektemaken. Også før denne tid kan ein odelsrettshavar gjere odelsrett gjeldande til eigedomen når det ville vere klårt urimeleg om den attlevande skulle halde fram med å sitje med den. § 34 andre stykket og § 39 første stykket andre punktum gjeld tilsvarande.

Første stykket gjeld tilsvarande når attlevande i ekteskapsliknande sambuarforhold blir eigar av avlidnes odelsjord.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 37. Fleire eigedomar i buet

Er det fleire eigedomar i eit bu, kan den attlevande ektemaken ikkje i medhald av §§ 34-36 krevje mer enn ein av dei etter sitt eige val.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 38. Attlevande sin rett til gratis husrom

Når ein attlevande ektemake må gje frå seg eigedomen etter §§ 34 til 36, har han rett til høveleg gratis husrom dersom dette er mogleg og rimeleg med omsyn til interessene til overtakaren. Dette gjeld ikkje når vedkomande har flytta frå eigedomen for godt utan atterhald om husrom der.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 39. Bu- og driveplikt for attlevande

For at attlevande skal ha vern som nemnt i §§ 34 til 36, må han seinast frå eitt år etter at han blei eigar, bu på eigedomen og bruke han som sin reelle bustad, jf. konsesjonslova § 6, og drive eigedomen i samsvar med jordlova § 8. Den styresmakta som kan gi konsesjon etter konsesjonslova, kan gi dispensasjon frå buplikta etter første punktum. Den styresmakta som kan gi fritak frå driveplikt etter jordlova § 8 a, kan gi dispensasjon frå driveplikta.

Bruksretten fell bort om attlevande varig flytter frå eigedomen eller om eigedomen ikkje blir driven på forsvarleg måte.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 39 a. Prosessreglar når odelsrettshavar krev eigedomen

Når ein odelsrettshavar krev eigedomen etter §§ 34 til 36, gjeld reglane i kapittel XIV.

Føyd til med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

Kap. X. – Forelding av odelsrett og løysingsrett.

§ 40. Frist for å gjere odelsretten gjeldande

Retten til odelsløysing må gjerast gjeldande innan seks månader frå den dagen då dokument som gir den nye eigaren full heimel blir tinglyst. Dette gjeld også overgang ved arv. Ved tvangssal blir foreldingsfristen rekna frå tinglysinga av tvangssalskøyte.

Reglane i første stykket gjeld likevel ikkje når ein eigar med odelsrett ikkje oppfyller buplikta etter konsesjonslova § 5 eller driveplikta etter jordlova § 8. Andre odelsrettshavarar som hadde odelsrett då eigaren fekk tinglyst heimel, kan i eit slikt tilfelle krevje å løyse eigedomen, dersom kravet blir sett fram før det tidsromet er ute som eigaren er pålagt buplikt for eller som følgjer av konsesjonslova § 5 andre stykket.

Endra med lover 19 des 1975 nr. 70, 26 juni 1992 nr. 86, 12 jan 1996 nr. 4 (ikr. 1 juli 1996 iflg. res. 12 jan 1996 nr. 88 – ettårsfristen (før var den to år) – gjeld ikkje der odelsløysingsfristen etter første eller andre stykket har teke til å løpe før iverksetjingsdatoen), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 41. Slekta sitt tap av odelsrett

Har odelsjord i slik tid som nemnt i § 40 med tinglyst heimel tilhøyrt nokon som ikkje har odelsrett, utan at nokon av odelsrettshavarane har tatt steg til odelsløysing og deretter innløyser eigedomen, taper slekta sin odelsrett.

Med dei unntak som er nemnde i § 42 og § 43 taper også dei nærare i slekta sin odelsrett når dei har late ein eigar lenger ute i odelsrekkja sitje med tinglyst heimel til odelsjord i slik tid som nemnt.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 42. Odelsrett og prioritet ved tilbakeføring, arv og tvangssal

Dersom ein eigar skøyter eigedomen tilbake til ein tidlegare eigar som han ættar frå, eller eigedomen fell tilbake til den tidlegare eigaren ved arv, eller den tidlegare eigaren kjøper eigedomen på tvangssal, blir den tidlegare eigars odelsrett ikkje rekna for å vere tapt, endå om han hadde best odelsrett og det er gått meir enn seks månader sidan den andre fekk tinglyst heimel. Stoda blir i dette tilfelle den same som om den opphavelege avhendaren hadde ått eigedomen heile tida.

Det same gjeld om ein son eller ei dotter som har tatt over odelsjord, skøyter den vidare til nokon av dei eldre syskena eller deira liner. Det same gjeld også om nokon av dei eldre syskena eller deira liner arvar eigedomen eller kjøper han på tvangssal.

Endra med lover 26 juni 1998 nr. 46, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 43. Løysingsrett og prioritet ved sal frå eigar med nedervd odelsrett

Ved friviljug avhending av odelsjord frå ein eigar med nedervd odelsrett, kan også dei eldre syskena og deira liner gjere odelsrett gjeldande, endå om eigaren har ått jorda med full heimel i meir enn seks månader. Men dei har prioritet etter seljarens line. Likt med friviljug avhending er arveovergang.

Blir odelsjord ved tvangssal fråseld ein eigar som nemnt, gjeld dette også dei andre som har odelsrett etter §§ 8 og 9, men slik at dei blir ståande etter eigaren og hans line.

Endra med lover 26 juni 1992 nr. 86, 26 juni 1998 nr. 46, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 44. Odelsmothevd

Når odelsjord har vore ute av odelsætta i 20 år, fell odelsretten for denne ætta bort, endå om den nye eigaren ikkje har tinglyst heimel, og utan omsyn til om ny odelshevd då er fullført.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 45. (Oppheva)

Oppheva med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 46. Skifte

Så lenge eit dødsbu er under offentleg eller privat skifte, går det ingen foreldingsfrist mellom bueigarane til odelseigedom i buet. I denne tida går det heller ingen foreldingsfrist for etterkomarane deira andsynes eigarane i buet.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 47. Ektemakar og sambuarar

Har ein ektemake heimel til ein eigedom som den andre ektemaken har betre odelsrett til, går det ingen foreldingsfrist mellom dei. I denne tida går det heller ingen foreldingsfrist for odelsrettshavarar som ikkje kunne ha løyst eigedomen dersom ektemaken med odelsrett hadde ått eigedomen.

Første stykket gjeld tilsvarande der den eine i eit ekteskapsliknande sambuarforhold har heimel til eigedom som den andre har betre odelsrett til.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 48. Vernetilfella

Så lenge ein attlevande ektemake eller sambuar sit med ein eigedom med vern mot odelsløysing i medhald av §§ 34 til 36, jf. § 39, går det ingen foreldingsfrist for odelsrett til eigedomen. Dette gjeld og om odelsrettshavarane let den attlevande ektemaken eller sambuaren sitje med eigedomen ut over den tid som er fastsett i §§ 34 til 36.

Det går heller ingen foreldingsfrist der odelsrettshavarar ikkje kan krevje å få overta eigedomen på grunn av føresegnene i § 19 andre stykket. Dette gjeld òg der odelsrettshavarar let mora eller faren sitje med eigedomen ut over den tid som er fastsett i § 19 andre stykket.
Endra med lover 11 juni 1993 nr. 82, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

Kap. XI. – Om verdsetjinga av odelseigedom og om hefte som kviler på odelsjord.

Endra med lov 19 des 1975 nr. 70.

§ 49. Odelstakst

Verdsetjinga ved odelstakst skal gjerast på grunnlag av den bruk av eigedomen som er naturleg og påreknelеg etter tilhøva på staden, og som kan sameinast med at eigedomen hovudsakleg blir nytta til landbruksføremål.

Reglane i første stykket gjeld tilsvarande for verdsetjinga av odelseigedom når nokon på arveskifte eller skifte mellom ektemakar tek over eigedom i kraft av odelsrett. Når slik verdsetjing skjer ved skiftetakst, jf. arvelova § 106, gjeld §§ 50 og 71 andre stykket tilsvarande så langt dei høver.
Endra med lover 19 des 1975 nr. 70, 4 juli 1991 nr. 47, 11 juni 1993 nr. 82, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 50. Avløysing av hefte

Hefte på eigedomen som blir dekte av takstverdien, kan løysingsmannen krevje avløyste, når dei er påhefta etter at foreldingsfristen tok til, jfr. § 40. Som slikt hefte blir rekna mellom anna kjøpekontrakt, forpakting, bortfeste av tomter, positive og negative servituttar, grunntyngsler, panterett og frådeling av tomt, også om tomta blir seld i foreldingstida. Det som her er sagt, gjeld også råderettar som er påhefta tidlegare, dersom dei er særleg tyngjande.

Avtale om forpakting for lengre tid enn 5 år og avtale om jordleige kan løysingsmannen seie opp med verknad frå første faredag som kjem eitt år etter oppseiinga, og etter at han har teke over eigedomen. Avtale om leige av husrom kan han seie opp etter reglane i lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler § 9-6. Oppseiing etter dette stykket – som kan gjevast når løysingssak er reist – gjeld endå om avtala ikkje gjev høve til slik oppseiing.

Endra med lover 19 des 1975 nr. 70, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

Kap. XII. – Åsetesretten.

§ 51. Kva åsetesrett er

Når eigaren av odelsjord eller odlingsjord døyr og jorda går i arv til etterkomarane hans, har ein av desse rett til på skifte å få denne utlagt til seg, på vilkår som går fram av dei etterfølgjande paragrafane. Denne retten, som blir kalla åsetesrett, gjeld ikkje sameigepart utan der resteigedomen er eigd av ektefellen eller sambuaren til arvelataren og arvingen er etterkomar også etter denne.

Jord som ikkje fyller vilkåra som odlingsjord på den tida arvelateren døyr, går ikkje inn under åsetesrett.

Reglane om bu- og driveplikt i konsesjonslova § 5 andre stykket og jordlova § 8 første stykket gjeld tilsvarande når ein åsetesarving tek over jord.
Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 52. Åsetesrekkefølgja

Kven av etterkomarane som har best åsetesrett, blir avgjort etter reglane i § 12.

Adoptivbarn og etterkomarar av adoptivbarn får åsetesrett med prioritet etter adopsjonstidspunktet.

Særkullsbarn til ein ektemake eller ein sambuar har ikkje åsetesrett til jord som etter § 15 blir rekna ført inn i buet av den andre åleine. Gjeld det jord som etter § 15 tredje eller fjerde stykket kan samodlast, har fellesbarn betre åsetesrett enn særkullsbarn.

Dersom den med best åsetesrett ikkje har best odelsrett av etterkomarane, går den av dei som har best odelsrett framom, med dei rettar som åsetesretten gjev.

Vil det i særlege tilfelle føre til klårt urimelege resultat å følgja den vanlege åsetesrekkjefølgja, kan retten ta anna avgjerd ut frå dei synsmåtar som er nemnde i § 21. Saka skal i så fall førehavast i søksmåls former.
Endra med lover 19 des 1975 nr. 70, 14 juni 1985 nr. 71, 18 des 1987 nr. 97, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 53. Dei eigedomar åsetesretten gjeld for

Reglane i § 14 gjeld tilsvarande for åsetesrett, og då utan omsyn til om eigedomar i buet er odelsjord eller ikkje.

Er begge foreldra avlidne og har late etter seg kvar sine eigedomar, blir dei to bu oppgjera i høve til desse reglane å sjå under eitt, endå om dei ikkje går føre seg til same tid.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 54. Deling av eigedom

Dersom ein eigar finn at eigedomen hans har slik storleik og avkastingsevne at ein huslyd ikkje treng det heile, kan han med samtykkje frå landbruksmyndigheita dele eigedomen mellom to eller fleire av åsetesarvingane.

Eigedomsdeling som nemnt i første stykket kan gjerast medan eigaren lever eller etter at han er avliden. I siste fall må eigaren ha sett opp eit skriftleg dokument om korleis delinga skal skje.

Endra med lover 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 55. Odelsjord overteken med åsetesrett

Er eigedom som er overtatt etter §§ 53 eller 54 odelsjord, blir odelen verande i lina til den arvingen eigedomen er utlagt til, slik at dei andre åsetesarvingane ikkje kan gjere odelsrett gjeldande mot overtakaren eller nokon av etterkomarane hans.

Er lina til overtakaren utdøydd, går odelen først til den næraste av dei linene som ikkje fekk noko jord ved delinga. Finst inga slik line, går odelen til den med best rett i dei linene som først fekk jord.

Endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 56. Åsetestakst

Åsetesarvingen har krav på at det ved skjøn blir fastsett ein overtakingspris som er rimeleg etter dei tilhøva som ligg føre. Verdsetjinga skal gjerast med særleg tanke på at overtakaren kan makte å bli sitjande med eigedomen. Er det gjeld i buet, skal taksten minst svare til gjelda. Åsetestaksten må ikkje i noko høve setjast høgare enn verdien av eigedomen ved odelstakst, jf. § 49.

Det som er sagt i første stykket gjeld og om det er ein attlevande ektemake mellom bueigarane.
Endra med lover 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

Kap. XIII. – Om etteroppgjer og skadebot.

Endra med lov 19 des 1975 nr. 70.

§ 57. Etteroppgjer

Dersom nokon som har overtatt jord på skifte i medhald av åsetes- eller odelsrett eller ved odelsløysing, innan 10 år avhendar jorda med ein monaleg vinst, skal det skje eit etteroppgjer dersom dette blir kravt av nokon medarving eller av saksøkte i løysingssaka. Saksøkte i løysingssaka må vere syskenbarnet til saksøkjaren eller i nærare slektskap.

Det skal også skje eit etteroppgjer i samsvar med reglane i første stykket der jord er overført til ein etterkomar av eigaren etter åsetesliknande prinsipp. Det same gjeld der nokon har overtatt jord ved friviljug avhending dersom det må reknast med at det elles ville ha blitt odelsløysing.

Krav om slikt etteroppgjer må setjast fram innan 6 månader etter tinglysinga av heimelsdokumentet. Summen som avhendaren skal greie ut, blir i mangel av semje å fastsetje ved skjøn.

Desse reglane gjeld òg når deler av eigedomen blir avhenda til prisar som ligg monaleg over det ein må gå ut frå at dei blir rekna til ved åsetestaksten eller ved odelsløysinga.

Oreigning av ein eigedom eller delar av den blir i høve til reglane i denne paragrafen rekna likt med avhending. Det same gjeld feste eller grunnleige når feste- eller leigetida er minst 20 år, eller festaren eller leigaren, når tida er ute, har rett til fornying slik at tida samanlagt blir minst 20 år.
Endra med lover 19 des 1975 nr. 70, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 58. Skadebot

Ved tilbakesøkjing som nemnt i § 28 andre stykket kan tilbakesøkjaren krevje skadebot for tap han har hatt ved å ha blitt tvungen til å fråvike eigedomen. Kravet må i tilfelle gjerast gjeldande i samband med tilbakesøkjinga.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli

2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

Kap. XIV. – Rettargangsreglar ved odelsløysing.

Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70. – Jf. *tidlegare* lov 1 juni 1917 nr. 1 kap. 3.

§ 59. Tilhøvet til tvisteloven

For odelsløysingssaker gjeld føresegnene i tvisteloven, så langt ikkje anna er fastsett i dette kapitlet.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 60. Stemning, saksøkte og verneting

Den som vil løyse ein eigedom på odel, må ta ut stemning mot eigaren ved tingretten i den rettskrinsen der eigedomen ligg. Det skal ikkje vere mekling i forliksrådet.

Som eigar reknast den som har overtatt eigedomen ved bindande avtale, eller som på anna rettsgrunnlag er blitt eigar. Stemning mot den som har grunnboksheimel til eigedomen, er alltid nok til å avbryte foreldingsfristen.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 61. Kva stemninga må innehalde og forkynning

Om stemninga gjeld føresegnene i tvisteloven § 9-2. Stemninga skal alltid nemne kva for eigedom søksmålet gjeld, og gjere greie for dei omstende saksøkjaren byggjer løysingskravet på. Den skal også nemne dei hefte saksøkjaren i tilfelle vil krevje avløyste etter reglane i § 50, og kven som er rettshavarar til slike hefte.

Stemninga skal sendast til forkynning for saksøkte med oppmoding om å gi tilsvar innan ein frist som retten fastset.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 62. Tilbakeskøyting

Etter at odelsløysingssak er reist, kan partane i ei kjøpeavtale ikkje, med verknad for saksøkjaren, gjere handelen om, eller avtale at eigedomen skal gå tilbake til seljaren. Dette gjeld også om slik tilbakeføringsrett var avtala mellom seljaren og kjøparen.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 63. Innskrenkingar i eigaren sin råderett etter at stemning er forkynt

Etter at stemning i odelsløysingssak er forkynt, må saksøkte ikkje gjere noko som fører til at eigedomen blir ringare.

Etter at stemninga er forkynt, må saksøkte ikkje hogge meir i skogen enn det som etter utrekning av skogbruksstyresmakta svarar til verdauken på grunn av tilveksten frå då av.

Etter krav frå saksøkte skal domaren gi skogbruksstyresmakta pålegg om utrekning som nemnt i andre stykket, og setje ein frist for når utrekninga skal vere gjort.

Om saksførehavinga for avgjerder skogbruksstyresmakta tar etter denne paragrafen og om klage over slike avgjerder, gjeld same reglar som for avgjerder etter lov 27. mai 2005 nr. 31 om skogbruk.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lover 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 64. Særskilt førehaving og dom

Gjer saksøkte i tilsvaret gjeldande at saksøkjaren ikkje har løysingsrett, eller at løysing bør nektast etter § 21, kan dette spørsmålet takast opp til særskilt førehaving og avgjerd ved dom, såframt denne framgangsmåten synes mest føremålstenleg. I så fall held saka fram etter dei vanlege reglane i tvisteloven.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lover 1 juni 1979 nr. 24, 14 juni 1985 nr. 71, 18 des 1987 nr. 97, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 65. Om rettsmøte, mekling, frifinningsdom og odelstakst

Når saka ikkje sluttar med frifinningsdom etter § 64 eller med forlik og heving, og domaren ikkje finn grunn til vidare saksførebuing med mekling, fastset han tid og stad for eit rettsmøte til førehaving av løysingssaka. Om samansetjinga av retten gjeld her reglane i skjønnslova §§ 11-17.

Retten skal prøve mekling mellom partane dersom det ikkje er gjort i tidlegare rettsmøte. Kjem det til forlik, skal løysingssaka hevast. Kjem det ikkje til forlik, kan retten – etter at partane har fått uttale seg – straks seie frifinningsdom når det synes tvillaust at saksøkjaren ikkje har løysingsrett, eller retten samrøystes finn at løysing bør nektast etter § 21. I andre tilfelle held saka fram med odelstakst.

Retten avgjer om tvist om løysingsretten som ikkje tidlegare er avgjort, skal takast opp til førehaving og avgjerd i samband med taksten, eller utsetjast til avslutningsmøtet i saka, jfr. § 69 og § 72.

Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 66. Odelstakst, varsel og partsstilling for andre innehavarar av rettar

For sjølve odelstaksten gjeld reglane i skjønnslova kap. 1, så langt ikkje anna følgjer av dette kapitlet. Paragrafane 9, 10 og 21 gjeld ikkje.

Innehavarar av rettar, som er kravde avløyste, eller som ein må rekna med kan kome til å falle bort (jfr. § 71 andre stykket), skal gjevast varsel om taksten, og har under denne same partsstilling som eigaren.

Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 67. Avløysing og verdsetting av hefte

Hefte som saksøkjaren har kravd avløyst etter § 50 og som ikkje går ut på ein fast pengesum, skal verdsetjast særskilt. Det same gjeld hefte som berre delvis må reknast å bli dekte av takstsummen. Dersom retten finn at vilkåra for avløysing ikkje ligg føre, skal det seiast orskurd for dette, om ikkje avløysingskravet blir trekt tilbake.

Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 68. Krav om ny odelstakst

Blir odelstaksten oppheva utan å bli heimvist, må den part som vil ha ny takst, setje fram krav om det innan 4 veker etter at opphevingsorskurden er blitt endeleg. Dersom saka blir avgjort av Høgsteretten, skal fristen reknast frå den dagen orskurden er forkynt.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lover 1 juni 1979 nr. 24, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938). 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 69. Rettsmøte til avslutting av løysingssaka og motsegner mot løysingskravet

Når odelstaksten er blitt endeleg, og det ikkje er gått fram i samsvar med § 72, fastset domaren tid og stad for eit rettsmøte til avslutning av løysingssaka.

Gjer saksøkte ikkje gjeldande noka motsegn mot løysingskravet, eller er dette tidlegare fastslått ved rettskraftig dom, jfr. § 64, sluttar saka med fråviksorskurd.

Har saksøkte motsegner mot løysingskravet, som ikkje er avgjorde tidlegare, held saksførehavinga fram etter dei vanlege reglane for sivile tvistar. Skal retten setjast med meddommarar, kan desse etter loddtrekning takast mellom dei som har vore skjønnsmedlemer i saka.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lover 1 juni 1979 nr. 24, 14 juni 1985 nr. 71, 18 des 1987 nr. 97, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 70. Om skøyte, betaling av løysingssum, overtaking av bruken og trygd for løysingssummen

I fråviksorskurd og i dom som gir saksøkjaren medhald i løysingskravet, skal saksøkte påleggjast å skrive ut skøyte til saksøkjaren, mot betaling av den løysingssummen som blei fastsett ved taksten. Har saksøkte i tida mellom taksten og avslutningsmøtet utan rimeleg grunn betalt gjeld med pantetrygd innanfor 60 % av takstsummen, kan saksøkjaren krevje lagt til grunn for oppgjeret med saksøkte at pantegjelda ikkje har falle bort, men at panteretten er gått over til saksøkte.

I orskurden eller dommen skal det dessutan takast inn føresegner om tidspunktet for skøyting, betaling av løysingssummen og overtakinga av bruken av eigedomen, og vidare – så langt det trengst – om partane sitt tilhøve til

eigedomen fram til overtakingstidspunktet. Dette skal som hovudregel setjast til 14 april førstkomande. Etter krav frå saksøkjaren kan retten ta avgjerd om særskilde avgrensingar i råderetten som saksøkte skal ha over eigedomen i tida fram til bruksovertakinga. Om løysingssummen ikkje skal betalast straks, skal retten etter krav frå saksøkte påleggje saksøkjaren å stille slik trygd for løysingssummen som retten fastset. Retten skal i tilfelle òg setje ein rimeleg frist til å oppfylle eit slikt krav. Dersom særlege omsyn ikkje gjer seg gjeldande, skal fristen etter førre punktum vere ein månad.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 71. Avløysing av hefte

Saksøkjaren må seinast på avslutningsmøtet seie frå om han vil gjennomføre avløysing av hefte som han etter § 50 ikkje er bunden av, og som han har kravd avløyste. Avløysingssummen skal i tilfelle betalast til vedkomande rettshavar innan ein frist som retten fastset.

Hefte som etter sin prioritet ikkje blir dekte av takstsummen, fell bort når odelsløysing er gjennomført. Saksøkjaren kan krevje at det blir tatt inn i fråviksorskurden eller dommen kva for hefte dette gjeld.

Blir eit hefte delvis dekt av takstsummen, kan rettshavaren krevje kontant betaling av den dekte delen, eller at heftet blir ståande mot at han sjølv betalar, til saksøkjaren verdien av den udekte delen. Retten kan også samtykkje i at heftet blir ståande i redusert form i samsvar med taksten, dersom denne ordninga er praktisk mogeleg.

For hefte på eigedomen som ikkje fell bort eller ikkje blir avløyste eller oppsagde under løysingssaka, har odelsløysing ingen verknad.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 72. Avgjerder etter §§ 70 og 71 i samband med odelstakst

Når partane samtykkjer eller retten samrøystes finn at ingen avgjerande omsyn er til hinder, kan dei spørsmåla som er nemnde i §§ 70-71 takast opp og avgjerast i samband med odelstaksten.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 73. Eigedomsretten sin overgang, vågnaden for hende på eigedomen og tilleggstakst

Eigedomsretten går over til saksøkjaren når han har fått skøyte. Frå same tidspunktet har, saksøkjaren vågnaden for tilfeldige hende på eigedomen, med mindre retten har fastsett noko anna i medhald av § 70 andre stykket.

Hevdar ein part at det etter odelstaksten, men før skøytinga til saksøkjaren, har skjedd noko som bør føre til endring av taksten, kan retten ta avgjerd om tilleggstakst, når ein må rekne med at denne vil gi ei monaleg endring i høve til den første taksten. Tilleggstaksten skal berre avgjere dei endringane i takstsummen som dei nye tilhøva bør føre til, og skal ikkje overprøve vurderingane i den opphavlege taksten på andre punkt.

Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 74. Når saksøkjaren døyr eller misser rettsleg handleevne før løysingssaka er sluttført

Døyr saksøkjaren før løysingssaka er sluttførd, har dei andre odelsrettshavarane rett til å gå inn i saka i staden hans. Same retten har også dei av livsarvingane til den avlidne som ikkje sjølv ville ha kunne reist løysingssak. At tidsfristen for nokon av dei andre odelsrettshavarane til å reise sjølvstendig løysingssak er ute, hindrar dei ikkje frå å gjere bruk av retten etter denne paragrafen, men i så fall står dei tilbake for alle livsarvingane til den avlidne.

Føresegna i første stykket gjeld tilsvarande dersom saksøkjaren misser si rettslege handleevne før løysingssaka er sluttførd, og statsforvaltaren fråfell saka på hans vegner.

Når nokon har rett som nemnt i første eller andre stykket, skal løysingssaka stoggast inntil vidare. Retten skal så vidt råd er varsle rettshavarane. Seinast 6 veker etter at varsel er mottatt, må ein odelsrettshavar som vil gå inn i saka gi melding om dette til retten. For den som ikkje har fått slikt varsel som nemnt, er fristen eitt år rekna frå dødsfallet. Retten skal la meldinga forkynne for saksøkte, og saka går så vidare. Dersom ingen har meldt seg når fristen går ut, skal løysingssaka hevast. Mot oversitjing av fristen etter dette stykket kan det ikkje gjevast oppfrisking.

Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endra med lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 75. Saksøkjaren sitt tap av odelsrett

Dersom saksøkjaren ikkje gjennomfører odelsløysinga eller stiller pålagt trygd for løysingssummen til den tid som er fastsett i fråviksorskurd eller rettskraftig dom, misser han odelsretten til eigedomen. Dette gjeld likevel ikkje når løysing blir gjennomført på eit seinare tidspunkt enn det retten har fastsett eller trygd ikkje vert stilt som pålagt av retten og dette har grunnlag i avtale mellom partane.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 76. Ved krav om tilbakesøkjing

Føresegnene i dette kapitlet gjeld tilsvarande for krav om tilbakesøkjing etter § 28 andre stykket så langt dei høver.
Føyd til med lov 19 des 1975 nr. 70, endra med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

Kap. XV. Ikraftsetjing og overgangsreglar.

Tidlegare kap. XIV endra til kap. XV ved lov 19 des 1975 nr. 70.

§ 77. Ikraftsetting

Denne lova trer i kraft frå den tid Kongen fastset,[1] jfr. likevel § 78.
Etternemnde lover blir frå same tid endra eller oppheva slik: – – –
Endra med lover 19 des 1975 nr. 70 (tidlegare § 58), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).
1 Frå 1 jan 1975 iflg. res. 28 juni 1974.

§ 78. (Oppheva)

Endra med lov 19 des 1975 nr. 70 (tidlegare § 59), oppheva med lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

§ 79. Overgangsreglar

Denne lova får ingen verknad for tilhøve der det etter dei tidlegare gjeldande reglane er blitt høve til å bruke odelsrett før dei tilsvarande nye reglane har tatt til å gjelde.

Odelsjord som er gått over til ein odelsrettshavar før dei nye reglane i denne lova tok til å gjelde, kan ikkje løysast av nokon som har betre odelsrett enn eigaren etter dei nye reglane, men som stod tilbake for eigaren etter dei reglane som galdt før.

Ved avgjerd etter §§ 14 og 53 i denne lova skal det takast omsyn også til eigedomsovertaking frå før lova tok til å gjelde.

For odlingsjord som etter dei hittil gjeldande reglane ikkje har kunne odlast av di grunnen ligg i område som er ført over til bykommune før lov 14 juni 1963 nr. 5 tok til å gjelde (jfr. lov 21 desember 1956 nr. 3 om endring i kommunal inndeling § 9), skal i odelshevdstida etter § 7 i lova her reknast med inntil 15 år, slik at dersom vilkåra for odelshevd elles har lege føre i 15 år eller meir når lova tar til å gjelde, skal odelshevd reknast for å vere fullført 5 år deretter. Same reglane skal gjelde for jord i Finnmark som staten har utvist eller selt med atterhald om at odel ikkje skal kunne hevdast.

Endra med lover 19 des 1975 nr. 70 (tidlegare § 60), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, sjå lovas IX).

Lov om vegfraktavtaler [vegfraktloven]

Kapittel I. Omfang m.v.

§ 1.

Denne lov gjelder avtaler om godsbefordring med kjøretøy på veg når befordringen utføres mot vederlag og etter fraktavtalen skal skje mellom steder i riket (innenriks befordring) eller til eller fra riket eller mellom fremmede stater hvorav minst den ene har sluttet seg til Geneve-konvensjonen 19 mai 1956 om fraktavtaler ved internasjonal godsbefordring på veg (internasjonal befordring). Gjelder fraktavtalen internasjonal befordring, får loven likevel ikke anvendelse i den utstrekning den avviker fra annen konvensjonsstats lov og det følger av alminnelige lovvalgsregler at den sistnevnte lov skal gjelde.

I samsvar med overenskomst med stat som ikke har sluttet seg til nevnte konvensjon, kan Kongen bestemme at befordring av gods mellom denne stat og Norge helt eller delvis skal unntas fra lovens regler om internasjonal befordring.

Kongen kan videre bestemme at befordring av gods i lokal grensetrafikk helt eller delvis skal likestilles med innenriks befordring.

§ 2.

Loven gjelder ikke befordring av døde, befordring av flyttegods eller befordring som omfattes av postloven.

Loven gjelder heller ikke godsbefordring på veg som er undergitt den internasjonale konvensjon om befordring av gods med jernbane, eller som besørges av jernbanetrafikkselskap som ledd i oppfyllelse av avtale om befordring av gods med jernbane.

Endret ved lover 22 nov 1996 nr. 67 (ikr. 1 des 1996), 29 nov 1996 nr. 73 (ikr. 1 juli 1997), 9 jan 1998 nr. 5, 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027).

§ 3.

Med kjøretøy menes motorkjøretøy, tilhenger, påhengsvogn eller annet kjøretøy som er koblet til motorkjøretøy.

§ 4.

Befordres kjøretøy med pålastet gods under en del av reisen med fartøy, jernbane eller luftfartøy uten at godset lesses av kjøretøyet av annen grunn enn omhandlet i § 22, får denne lov likevel anvendelse på befordringen i dens helhet.

Godtgjøres det at tap, skade eller forsinkelse som er skjedd under befordringen med det annet befordringsmiddel, ikke skyldes vegfraktføreren, men en hending som bare kunne inntreffe under og på grunn av befordringen med dette befordringsmiddel, bestemmes dog vegfraktførerens ansvar etter de lovregler som gjelder for befordring av gods med det annet befordringsmiddel, for så vidt disse regler ikke kan fravikes ved avtale som medfører innskrenkning i fraktførerens ansvar. Finnes ikke slike ufravikelige lovregler, bestemmes vegfraktførerens ansvar etter denne lov.

§ 5.

Ved internasjonal befordring er avtale om endring av bevisbyrden eller om at retten til forsikringsbeløp overlates til fraktføreren, eller enhver annen bestemmelse i fraktavtalen som avviker fra denne lov, ugyldig med mindre annet

følger av § 48 tredje ledd.

Ved innenriks befordring kan bestemmelsene i denne lov ikke fravikes til skade for avsenderen eller mottakeren, med mindre godsets uvanlige art eller tilstand eller de særlige forhold ved befordringen gjør det rimelig.

Kapittel II. Fraktførerens ansvar for andre.

§ 6.

Fraktføreren svarer for handling eller unnlatelse i tjenesten av hans ansatte eller andre han bruker til utføring av befordringen, som om handlingen eller unnlatelsen var hans egen.

Kapittel III. Avslutning og oppfyllelse av fraktavtale.

Fraktbrev.

Overskrift endret ved lov 7 mai 2020 nr. 39 (ikr. 9 sep 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 946 og meddelelse 24 juni 2020 nr. 1358).

§ 7.

Ved internasjonal befordring skal fraktavtalen bekreftes ved fraktbrev. Det samme gjelder ved innenriks befordring, med mindre avsender og fraktfører er enige om å unnlate det eller det medfører særlig ulempe eller ikke er vanlig ved den slags befordring det gjelder.

Avtalen er gyldig og undergitt loven her, selv om fraktbrev ikke er utferdiget eller ikke har det foreskrevne innhold.

Skal godset lastes på flere kjøretøyer, eller dreier det seg om ulike godsslag eller atskilte partier, kan avsenderen eller fraktføreren kreve utferdiget særskilt fraktbrev for hvert kjøretøy, godsslag eller parti.

Endret ved lov 7 mai 2020 nr. 39 (ikr. 9 sep 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 946 og meddelelse 24 juni 2020 nr. 1358).

§ 8.

Ved internasjonal befordring utferdiges fraktbrevet i tre original-eksemplar og

undertegnes av avsenderen og fraktføreren. Det første eksemplar leveres avsenderen, det annet følger godset og det tredje beholdes av fraktføreren.

Ved innenriks befordring skal fraktbrev i tilfelle utferdiges i flere eksemplar dersom avsenderen eller fraktføreren krever det. Fraktbrevet skal undertegnes av fraktføreren. Ett eksemplar skal leveres avsenderen.

Utferdiges fraktbrevet her i riket, kan underskrift på fraktbrevet være trykt eller erstattet med stempel. Ellers gjelder i så måte loven i det land der fraktbrevet utferdiges.

Endret ved lov 7 mai 2020 nr. 39 (ikr. 9 sep 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 946 og meddelelse 24 juni 2020 nr. 1358).

§ 8 a.

Ved avtale om bruk av elektronisk fraktbrev skal tilgang til opplysningene i det elektroniske fraktbrevet ha samme rettsvirkning som det å inneha et eksemplar av et fraktbrev på papir. Avsenderen kan likevel kreve at fraktføreren utsteder kvittering for varene og gir all informasjon som er nødvendig for å få tilgang til opplysningene i det elektroniske fraktbrevet og for å identifisere forsendelsen. Et elektronisk fraktbrev anses levert når mottakeren har fått tilgang til opplysningene i det.

Et elektronisk fraktbrev som er utferdiget i riket, anses undertegnet når det er signert med en pålitelig elektronisk signatur som sikrer at den er knyttet til det elektroniske fraktbrevet. Departementet kan i forskrift gi regler om hva som skal anses som en pålitelig elektronisk signatur, og om andre tillatte metoder for elektronisk autentisering. Ellers gjelder reglene i den staten fraktbrevet er utferdiget, såfremt denne staten er tilsluttet tilleggsprotokoll 20. februar 2008 om elektroniske fraktbrev til Genève-konvensjonen 19. mai 1956 om fraktavtaler ved internasjonal godsbefordring på veg.

Elektroniske fraktbrev skal utferdiges slik at fraktbrevets originale innhold bevares, samtidig som enhver senere endring kan spores. Partene skal innta i fraktbrevet en avtalt fremgangsmåte for bruk av elektroniske fraktbrev i samsvar med reglene i denne loven og som dessuten ivaretar fraktbrevets egenart og innholdets integritet.

Tilføyd ved lov 7 mai 2020 nr. 39 (ikr. 9 sep 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 946 og meddelelse 24 juni 2020 nr. 1358).

§ 9.

Utferdiges fraktbrev ved innenriks befordring, skal dette inneholde opplysning om:

a. avsenderens navn og adresse,
b. fraktførerens navn og adresse,
c. sted og dag for overtakelsen av godset og bestemmelsesstedet,
d. mottakerens navn og adresse,
e. antall kolli, deres særskilte merker og nummer eller en tilsvarende beskrivelse av godset,
f. godsets bruttovekt eller dets mengde angitt på annen måte, samt
g. ved farlig gods den alminnelig godtatte betegnelse.

Både avsenderen og fraktføreren kan kreve inntatt i fraktbrevet andre opplysninger som nevnt i § 10 første ledd bokstav a-j eller annet ledd. Når de er enige, kan de ta inn i fraktbrevet andre opplysninger som de anser påkrevd. Endret ved lov 7 mai 2020 nr. 39 (ikr. 9 sep 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 946 og meddelelse 24 juni 2020 nr. 1358).

§ 10.

Ved internasjonal befordring skal fraktbrevet inneholde følgende opplysninger:

a. sted og dag for utferdigelsen,
b. avsenderens navn og adresse,
c. fraktførerens navn og adresse,
d. sted og dag for overtakelsen av godset og bestemmelsesstedet,
e. mottakerens navn og adresse,
f. den vanlige betegnelse på godsets art og pakningsmåten, ved farlig gods den alminnelig godtatte betegnelse,
g. antall kolli, deres særskilte merker og nummer,
h. godsets bruttovekt eller dets mengde angitt på annen måte,
i. kostnader i sammenheng med befordringen (frakt, tilleggskostnader, tollavgifter og andre kostnader som påløper i tiden fra avtaleslutningen til utleveringen)
j. nødvendige forholdsordrer vedrørende tollbehandling og andre formaliteter,
k. erklæring om at befordringen uansett annen avtale er undergitt konvensjonen (jfr. § 1) eller lov som er i samsvar med konvensjonen.

I forekommende tilfelle skal fraktbrevet også gi opplysning om:

a. forbud mot omlasting,
b. de kostnader avsenderen påtar seg å betale,
c. etterkravsbeløp som skal innkreves ved utleveringen,

d. angitt verdi av godset og det beløp som særlig utleveringsinteresse utgjør, jfr. §§ 33 og 35 annet ledd,
e. avsenderens forholdsordrer til fraktføreren om forsikring av godset,
f. avtalt tidsfrist for fullføring av befordringen,
g. fortegnelse over de dokumenter som er stillet til fraktførerens rådighet.

Partene kan ta inn i fraktbrevet andre opplysninger som de anser påkrevet.

§ 11.

Avsenderen er ansvarlig for kostnader og skade som fraktføreren påføres ved at opplysninger og forholdsordrer som avsenderen gir angående fraktbrevets utferdigelse eller innhold, er uriktige eller ufullstendige.

Har fraktføreren på avsenderens begjæring ført inn i fraktbrevet opplysning eller forholdsordre som nevnt i første ledd, anses han for å ha gjort det på vegne av avsenderen om ikke annet godtgjøres.

Inneholder ikke fraktbrevet erklæring som nevnt i § 10 første ledd bokstav k, er fraktføreren ansvarlig for kostnader og skade som derved påføres den som har rett til godset.

Fraktførerens undersøkelseplikt.

§ 12.

Er fraktbrevet utferdiget, skal fraktføreren ved overtakelsen av godset undersøke om opplysninger i fraktbrevet om stykketall, merker og nummer er riktige. Kan dette ikke med rimelige midler gjøres, eller er det grunn til å dra opplysningenes riktighet i tvil, skal han føre grunngitt forbehold inn i fraktbrevet.

Fraktføreren skal også undersøke godsets og pakningens synlige tilstand og i tilfelle grunngi de forbehold han tar inn i fraktbrevet. Er det ved innenriks befordring ikke utferdiget fraktbrev, skal fraktføreren, for så vidt forholdene ikke tilsier annet, undersøke godsets og pakningens synlige tilstand og underrette avsenderen om de forbehold han finner å måtte ta.

Forbehold som nevnt i første og annet ledd binder ikke avsenderen, med mindre han uttrykkelig har godkjent dem i fraktbrevet eller ved innenriks befordring når fraktbrev ikke er utferdiget i annen uttrykkelig erklæring.

Mot å dekke kostnadene kan avsenderen kreve at fraktføreren undersøker sendingens innhold, bruttovekt eller på annen måte uttrykt mengde. Er fraktbrev utferdiget, skal resultatet av undersøkelsen føres inn i dette.
Endret ved lov 7 mai 2020 nr. 39 (ikr. 9 sep 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 946 og meddelelse 24 juni 2020 nr. 1358).

Fraktbrevets beviskraft m.m.

§ 13.

Når ikke annet godtgjøres, gjelder fraktbrevet som bevis for avtalevilkårene og for fraktførerens overtakelse av godset.

Har fraktføreren ikke tatt grunngitt forbehold i fraktbrevet, antas det når ikke annet godtgjøres, at godset og dets pakning framtrådte i god stand da fraktføreren overtok det, og at antall kolli, deres merker og nummer svarte til opplysningene i fraktbrevet. Plikter fraktføreren ved innenriks befordring uten fraktbrev å undersøke godsets og pakningens synlige tilstand, men forbehold ikke er tatt, antas det at godset og dets pakning framtrådte i god stand da fraktføreren overtok det, med mindre annet godtgjøres.

Mangelfull pakning av godset.

§ 14.

Avsenderen er ansvarlig overfor fraktføreren for skade på person, materiell eller annet gods og for kostnader, når skaden eller kostnadene skyldes mangelfull pakning av godset. Dette gjelder ikke dersom mangelen var synlig eller kjent av fraktføreren da han overtok godset uten å ta forbehold.

Farlig gods.

§ 15.

Overgis farlig gods til befordring, skal avsenderen gi fraktføreren nøyaktig opplysning om hvori faren består og om nødvendig om hvilke forsiktighetsregler som må følges. Er slik opplysning ikke tatt inn i fraktbrevet, påhviler det avsenderen eller mottakeren på annen måte å godtgjøre at fraktføreren har kjent den nøyaktige karakter av den fare som befordringen av godset medførte.

Hadde fraktføreren ikke kjennskap til godsets farlige egenskaper som anført i første ledd, kan han uten å få erstatningsansvar når som helst og hvor som helst lesse av godset, eller om det ikke er grunn til å anta at faren kan avverges ved mindre inngripende tiltak, ødelegge eller uskadeliggjøre det. Avsenderen er ansvarlig for kostnader og skade som følger av at godset er overlevert eller befordres.

Dokumenter som skal stilles til fraktførerens rådighet.

§ 16.

Til oppfyllelse av tollbestemmelser og andre offentlige forskrifter som skal iakttas før utleveringen av godset, skal avsenderen stille de nødvendige dokumenter til rådighet for fraktføreren og ellers skaffe ham de opplysninger som trengs.

Avsenderen er ansvarlig overfor fraktføreren for skade som måtte følge av at slike dokumenter eller opplysninger mangler eller er ufullstendige eller uriktige, med mindre skaden skyldes fraktførerens feil eller forsømmelse. Fraktføreren plikter ikke å undersøke om dokumentene og opplysningene er riktige og fullstendige.

Fraktføreren er ansvarlig for følgene av tap eller misbruk av de dokumenter som er stilt til hans rådighet, med mindre han godtgjør at tapet eller misbruket ikke skyldes feil eller forsømmelse fra hans side. Erstatningen kan ikke overstige det beløp som skulle betales om godset var gått tapt.

Råderett over godset under befordringen.

§ 17.

Avsenderen har rett til å rå over godset, særlig ved å be fraktføreren om å stanse godset undervegs, forandre bestemmelsessted eller utlevere godset til en annen mottaker enn tidligere angitt.

Avsenderens råderett opphører når mottakeren gjør bruk av sin rett etter § 20 første ledd eller, ved internasjonal befordring, når det annet eksemplar av fraktbrevet leveres til ham. Fra da av skal fraktføreren rette seg etter mottakerens påbud.

Retten til å rå over godset tilkommer likevel mottakeren allerede fra det tidspunkt da fraktbrev utferdiges, dersom avsenderen inntar bestemmelse om dette i fraktbrevet.

Har mottakeren under utøvelse av råderetten påbudt godset utlevert til en annen, kan denne ikke oppnevne andre mottakere.
Endret ved lov 7 mai 2020 nr. 39 (ikr. 9 sep 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 946 og meddelelse 24 juni 2020 nr. 1358).

§ 18.

Vil avsenderen eller, i tilfelle som nevnt i § 17 tredje ledd, mottakeren utøve sin rett til å rå over godset, må han erstatte fraktføreren kostnader og skader ved iverksettingen av nye forholdsregler.

Fraktføreren plikter ikke å etterkomme mottatt forholdsordre dersom iverksetting ikke er mulig på det tidspunkt ordren når fram til den som skal sette den i verk, eller vil hindre den normale utøvelse av fraktførerens virksomhet eller være til skade for avsendere eller mottakere av andre sendinger. Fraktføreren skal straks underrette den som har gitt forholdsordren, om at han ikke kan etterkomme den.

Fraktføreren plikter heller ikke å etterkomme forholdsordre som medfører deling av sendingen.

Ved internasjonal befordring må avsender eller, i tilfelle som nevnt i § 17 tredje ledd, mottaker som vil utøve sin rett til å rå over godset, framvise det første eksemplar av fraktbrevet påført de nye forholdsordrer.
Endret ved lov 7 mai 2020 nr. 39 (ikr. 9 sep 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 946 og meddelelse 24 juni 2020 nr. 1358).

§ 19.

Unnlater fraktføreren å etterkomme forholdsordre som han etter §§ 17 og 18 plikter å følge, eller etterkommer han ved internasjonal befordring slik ordre uten å kreve framvist det første eksemplar av fraktbrevet, blir han ansvarlig for skade som derved voldes.
Endret ved lov 7 mai 2020 nr. 39 (ikr. 9 sep 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 946 og meddelelse 24 juni 2020 nr. 1358).

Godsets utlevering m.m.

§ 20.

Når godset er kommet til bestemmelsesstedet, kan mottakeren kreve at

fraktføreren mot kvittering utleverer godset, samt ved internasjonal befordring leverer det annet eksemplar av fraktbrevet. Fastslås det at godset er gått tapt, eller er det ikke kommet fram ved utløpet av den frist som er nevnt i § 27 annet ledd, kan mottakeren i eget navn gjøre gjeldende de rettigheter som følger av fraktavtalen.

Ved innenriks befordring har mottakeren rett til å få levert fraktbreveksemplar som er utferdiget til ham.

Mottaker som gjør bruk av sin rett etter første ledd, skal betale det beløp som skyldes etter fraktavtalen, ved internasjonal befordring det beløp som skyldes etter fraktbrevet. Oppstår det tvist om beløpet, plikter fraktføreren ikke å utlevere godset med mindre mottakeren stiller sikkerhet.

Endret ved lov 7 mai 2020 nr. 39 (ikr. 9 sep 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 946 og meddelelse 24 juni 2020 nr. 1358).

§ 21.

Blir godset utlevert til mottakeren uten innbetaling av det etterkravsbeløp som fraktføreren etter fraktavtalen skulle innkreve, skal fraktføreren erstatte avsenderen hans tap opp til dette beløp, men kan kreve erstatningsbeløpet dekket av mottakeren.

Hindringer for befordringens gjennomføring.

§ 22.

Viser det seg før godsets framkomst til bestemmelsesstedet at det er umulig for fraktføreren å oppfylle avtalen i samsvar med fraktbrevets bestemmelser eller – ved innenriks befordring – det som ellers er avtalt, skal fraktføreren innhente forholdsordre hos den som etter §§ 17-18 kan rå over godset.

Dersom befordringen kan utføres på annen måte enn opprinnelig fastsatt, og fraktføreren ikke innen rimelig tid har kunnet få forholdsordre fra den som etter §§ 17-18 kan rå over godset, skal fraktføreren treffe de tiltak som han finner best stemmer med dennes interesser.

Hindringer for utlevering.

§ 23.

Foreligger det etter godsets framkomst til bestemmelsesstedet, hindring for utlevering, skal fraktføreren innhente forholdsordre fra avsenderen. Nekter mottakeren ved internasjonal befordring å ta imot godset, kan avsenderen rå over det uten å framvise det første eksemplar av fraktbrevet.

Selv om mottakeren har nektet å ta imot godset, kan han kreve det utlevert så lenge fraktføreren ikke har mottatt annen forholdsordre fra avsenderen.

Oppstår hindring for utlevering etter at mottakeren i medhold av § 17 tredje ledd har påbudt godset utlevert til en annen, skal ved anvendelsen av første og annet ledd mottakeren anses som avsender og den annen som mottaker.
Endret ved lov 7 mai 2020 nr. 39 (ikr. 9 sep 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 946 og meddelelse 24 juni 2020 nr. 1358).

Kostnader ved forholdsordre.

§ 24.

Fraktføreren kan kreve dekket de kostnader han har hatt ved innhenting og iverksetting av forholdsordre som nevnt i §§ 22 og 23 med mindre kostnadene skyldes feil eller forsømmelse fra hans side.

Fraktførerens plikt til å dra omsorg for godset.

§ 25.

I tilfelle som nevnt i § 22 første ledd og § 23 kan fraktføreren straks lesse av godset for den berettigedes regning. Befordringen skal dermed anses avsluttet, men fraktføreren plikter å ta vare på godset på den berettigedes vegne. Fraktføreren kan likevel overlate omsorgen for godset til tredjemann og er i så fall bare ansvarlig for at denne er valgt med tilbørlig omhu. Godset kan fortsatt holdes tilbake til sikkerhet for de beløp som ved internasjonal befordring skyldes etter fraktbrevet, eller ved innenriks befordring etter fraktavtalen, og for andre kostnader som kan kreves dekket.

§ 26.

Fraktføreren kan selge godset uten å avvente forholdsordrene som nevnt i §§ 22 og 23, såframt godset er utsatt for hurtig ødeleggelse eller dets tilstand ellers gir grunn til det eller kostnadene ved dets bevaring ikke står i rimelig forhold til dets verdi. Også ellers kan fraktføreren selge godset om han ikke innen rimelig tid har mottatt annen forholdsordre som han med rimelighet må anses pliktig å følge.

Salget skal skje på betryggende måte. Så vidt mulig skal fraktføreren i god tid underrette den som er berettiget til godset, om tid og sted for salget. Salg av gods utenfor riket skjer etter de regler som gjelder i det land der godset er.

Salgssummen skal etter fradrag av de beløp som omfattes av fraktførerens sikkerhetsrett i godset (jfr. § 25), og salgskostnader, stilles til disposisjon for den berettigede. Overstiger kostnadene salgssummen, kan fraktføreren kreve det overskytende erstattet.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

Kapittel IV. Fraktførerens ansvar.

Vilkår for ansvar.

§ 27.

Fraktføreren er ansvarlig for tap og skade som rammer godset i tiden fra overtakelsen til utleveringen, og for forsinket utlevering.

Forsinket utlevering foreligger når godset ikke er blitt utlevert til avtalt tid, eller – om utleveringsfrist ikke er avtalt – når den faktiske befordringstid overstiger hva det etter forholdene ville være rimelig å innrømme en omsorgsfull fraktfører. Ved dellast tas særlig i betraktning den tid som vanligvis trengs for å samle full last.

§ 28.

Fraktføreren er fri for ansvar etter § 27 dersom han godtgjør at tapet, skaden eller forsinkelsen skyldes feil eller forsømmelse av den berettigede, forholdsordre fra denne som ikke har sin årsak i feil eller forsømmelse fra fraktførerens side, godsets mangelfulle beskaffenhet eller forhold som fraktføreren ikke kunne unngå og heller ikke var i stand til å forebygge følgene

av.

Til fritak for ansvar kan fraktføreren ikke påberope mangler ved det kjøretøy som han brukte til befordringen, eller feil eller forsømmelse av den som han måtte ha leid kjøretøyet av, eller dennes folk.

§ 29.

Fraktføreren er likeledes fri for ansvar etter § 27 når tapet eller skaden skyldes den særlige fare som knytter seg til ett eller flere av følgende forhold:

a. bruk av åpent kjøretøy uten presenning etter uttrykkelig avtale inntatt i fraktbrevet, eller, ved innenriks befordring, med avsenderens godkjenning;
b. manglende eller mangelfull pakning av gods som etter sin egen beskaffenhet er utsatt for svinn eller skade dersom det ikke er pakket inn eller er mangelfullt pakket;
c. håndtering, pålessing, stuing eller avlessing av godset foretatt av avsenderen eller mottakeren eller av noen som handler på vegne av dem;
d. beskaffenheten ved enkelte godsslag som spesielt utsetter dem for tap eller skade, særlig ved brudd, rust, selvødeleggelse, inntørking, lekkasje, normalt svinn eller angrep av skadeinsekter eller gnagere;
e. utilstrekkelige eller uriktige merker eller nummer på godset;
f. befordring av levende dyr.

Godtgjør fraktføreren at tapet eller skaden etter saksforholdet kan være oppstått på grunn av fare som går inn under første ledd, skal det legges til grunn at tapet eller skaden er voldt på denne måte, med mindre det godtgjøres at dette ikke er tilfellet. Denne regel gjelder likevel ikke i tilfelle som nevnt i første ledd bokstav a dersom det foreligger tap i unormalt omfang eller av hele kolli.

Dersom befordringen utføres med kjøretøy som spesielt er utstyrt for å beskytte mot varme, kulde, temperatursvingninger eller luftfuktighet, kan fraktføreren ikke kreve ansvarsfritak etter første ledd bokstav d, med mindre han godtgjør at alt er gjort som etter forholdene pålå ham med hensyn til valg, vedlikehold og bruk av slikt utstyr, og at han har fulgt alle særlige påbud som er gitt ham.

Fraktføreren kan ikke kreve ansvarsfritak etter første ledd bokstav f med mindre han godtgjør at alt er gjort som etter forholdene normalt pålå ham, og at han har fulgt alle særlige påbud som er gitt ham.

§ 30.

Er fraktføreren etter § 28 eller § 29 uten ansvar for enkelte av de forhold som har voldt tapet, skaden eller forsinkelsen, blir han bare ansvarlig i den utstrekning slik skadelig følge er voldt under medvirkning av forhold som han svarer for.

Tap av godset.

§ 31.

Er godset ikke utlevert innen 30 dager etter utløpet av den avtalte utleveringsfrist eller – om slik frist ikke er avtalt – innen 60 dager etter at fraktføreren overtok godset, kan den berettigede kreve at fraktføreren skal være ansvarlig for godset som om det var tapt.

Ved mottakelsen av erstatning for det tapte gods kan den berettigede skriftlig kreve å bli underrettet straks dersom godset skulle komme til rette innen ett år fra erstatningens utbetaling. Fraktføreren skal skriftlig bekrefte at slikt krav er framsatt.

Den berettigede kan kreve godset utlevert innen 30 dager etter at han har mottatt underretning som nevnt i annet ledd, mot å betale det beløp som ved internasjonal befordring skyldes etter fraktbrevet og ved innenriks befordring etter fraktavtalen, og tilbakebetale den erstatning han har fått, med fradrag av de kostnader som er innbefattet i erstatningen. Han kan likevel kreve erstatning for forsinket utlevering i samsvar med § 35.

Dersom det ikke er framsatt krav som nevnt i annet ledd, eller utlevering ikke er krevd innen den frist som tredje ledd fastsetter, eller godset først kommer til rette mer enn ett år etter erstatningens utbetaling, kan fraktføreren rå over godset med de innskrenkninger som måtte følge av tredjemanns rett. For gods utenfor riket gjelder regler i det land der godset er.

Erstatningens størrelse ved tap.

§ 32.

Erstatning for helt eller delvis tap av godset regnes etter godsets verdi på stedet og tiden for overtakelsen til befordring. Verdien bestemmes etter børsprisen eller – i mangel av slik pris – etter markedsprisen. Fins heller ikke slik pris,

beregnes verdien etter vanlig verdi av gods av samme art og kvalitet.

Ved innenriks befordring kan erstatningen likevel ikke overstige 17 SDR for hvert kilogram av det tapte gods i bruttovekt.

Ved internasjonal befordring skal erstatningen ikke overstige 8,33 SDR for hvert kilogram av det tapte gods i bruttovekt.

Ved oppgjør i norske penger legges til grunn den omrekningskurs som gjelder på oppgjørsdagen.

I tillegg kan frakt, tollavgifter og andre kostnader ved befordringen kreves godtgjort, helt ut ved totaltap og forholdsmessig ved delvis tap.

Ved internasjonal befordring kan høyere erstatning enn etter de foregående ledd i paragrafen her bare kreves dersom godsets verdi eller særlig utleveringsinteresse er angitt i samsvar med §§ 33 eller 35.
Endret ved lover 12 mai 1978 nr. 20, 27 apr 1984 nr. 24.

§ 33.

Har avsenderen i fraktbrevet angitt en verdi på godset utover den grense som er fastsatt i § 32 annet eller tredje ledd, og betalt slik tilleggsgodtgjørelse som måtte bli avtalt, trer den angitte verdi isteden som grense for erstatningens størrelse.

Erstatningens størrelse ved skade på godset.

§ 34.

Ved skade på godset skal fraktføreren erstatte verdiforringelsen regnet på grunnlag av godsets verdi etter reglene i § 32 første og femte ledd.

Erstatningen skal likevel ikke overstige det beløp som skulle betales hvis sendingen eller – om bare en del av sendingen er forringet i verdi som følge av skaden – denne del var gått tapt.
Endret ved lov 18 des 1987 nr. 97.

Erstatning ved forsinket utlevering m.m.

§ 35.

Godtgjøres det at skade er lidt som følge av forsinket utlevering, plikter fraktføreren å erstatte skaden, dog ikke utover fraktbeløpet.

Erstatning utover det som følger av §§ 32-34 og første ledd i denne paragraf, kan kreves dersom avsenderen mot å betale slik tilleggsgodtgjørelse som måtte bli avtalt, har fastsatt i fraktbrevet et beløp som angir hva en særlig interesse i riktig utlevering utgjør i tilfelle av tap eller skade eller oversitting av utleveringsfristen.

Rente m.m.

§ 36.

Den som har rett til erstatning kan ved internasjonal befordring kreve rente av erstatningsbeløpet med 5 % årlig fra den dag skriftlig krav blir sendt fraktføreren eller – om slikt krav ikke settes fram – fra den dag søksmål blir reist. Ved innenriks befordring kan rente kreves etter lov om renter ved forsinket betaling m.m.

Kreves erstatning i mynt som ikke er gangbar på det sted betaling skjer, omregnes beløpet til stedets mynt etter verdien på betalingsdagen.
Endret ved lov 27 apr 1984 nr. 24.

Erstatningskrav på annet grunnlag enn avtale.

§ 37.

Kreves erstatning for tap, skade eller forsinkelse på annet grunnlag enn avtale, kan fraktføreren og i tilfelle enhver som han svarer for etter § 6, påberope de bestemmelser i denne lov som utelukker fraktførerens ansvar, eller som angir eller begrenser erstatningens størrelse.

Forsett og grov uaktsomhet.

§ 38.

Har fraktføreren voldt skaden, forsettlig eller grovt uaktsomt, kan han ikke påberope de bestemmelser i dette kapittel, som utelukker eller begrenser hans ansvar eller som endrer bevisbyrden.

Det samme gjelder dersom noen som fraktføreren svarer for etter § 6, i tjenesten har vist forsett eller grov uaktsomhet. I så fall kan disse heller ikke for sitt personlige ansvar påberope de bestemmelser som er nevnt i første ledd.

Kapittel V. Lemping av erstatningsansvar.

§ 39.

Har ved innenriksbefordring avsenderen eller, i tilfelle av befordring som ikke er ledd i yrkesmessig godsbefordring, fraktføreren pådratt seg erstatningsansvar etter loven her, kan ansvaret lempes etter reglene i lov 13 juni 1969 nr. 26 om skadeerstatning § 5-2.

Kreves ved innenriks befordring erstatning av noen som fraktføreren eller avsenderen svarer for, kan ansvaret lempes på tilsvarende måte.

Bestemmelsene i denne paragraf gjør ingen innskrenkning i anvendelsen av de ellers gjeldende regler om lemping av erstatningsansvar.
Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 81.

Kapittel VI. Reklamasjon, foreldelse, søksmål m.m.

Reklamasjon.

§ 40.

Ved innenriks befordring skal den som vil kreve erstatning for delvis tap eller skade som har rammet godset, eller for forsinket utlevering, gi fraktføreren meddelelse herom uten ugrunnet opphold. Gjør han ikke det, kan han senere bare framsette krav dersom fraktføreren har utvist forsett eller grov uaktsomhet.

Har ved internasjonal befordring mottakeren tatt imot godset uten å undersøke dets tilstand sammen med fraktføreren og uten å framsette innsigelse overfor fraktføreren på grunn av tap eller skade med angivelse av tapets eller skadens art, skal det når annet ikke godtgjøres, legges til grunn at han har mottatt godset i den tilstand fraktbrevet angir. Innsigelse som nevnt må gjøres senest ved utleveringen når det gjelder synlig tap eller skade, og ellers innen 7 dager deretter, søndager og helgedager ikke medregnet. Innsigelsen må framsettes skriftlig med mindre tapet eller skaden var synlig.

Har ved internasjonal befordring mottakeren og fraktføreren i forening undersøkt godsets tilstand, kan bevis mot det som derved er fastslått, bare føres dersom tapet eller skaden ikke var synlig, og mottakeren skriftlig har framsatt innsigelsen innen 7 dager etter undersøkelsen, søndager og helgedager ikke medregnet.

Ved internasjonal befordring betales erstatning for forsinket utlevering bare

dersom mottakeren innen 21 dager etter at godset ble stilt til hans rådighet, skriftlig har meddelt fraktføreren at han vil påberope forsinkelsen.

Ved beregning av fristen etter denne paragraf medregnes ikke utleveringsdagen og i tilfelle heller ikke den dag da undersøkelse ble foretatt eller godset stilt til mottakerens rådighet.

Fraktføreren og mottakeren skal gi hverandre rimelig hjelp til å gjennomføre nødvendige undersøkelser.

Foreldelse.

§ 41.

Krav vedrørende befordring som går inn under denne lov, foreldes etter ett år, men etter tre år når kravet grunnes på forsett eller grov uaktsomhet.

Foreldelsestiden løper:

a. ved delvis tap, skade eller forsinket utlevering fra den dag da godset ble utlevert,
b. ved totaltap fra den trettiende dag etter utløpet av avtalt utleveringsfrist eller – dersom slik frist ikke er avtalt – fra den sekstiende dag etter at fraktføreren overtok godset,
c. i andre tilfelle når tre måneder er gått fra den dag da fraktavtalen ble sluttet.

Ved internasjonal befordring stanser et skriftlig framsatt krav foreldelsens løp indtil fraktføreren skriftlig avslår kravet og tilbakesender de dokumenter som ble oversendt sammen med kravet. Blir en del av kravet godkjent, begynner foreldelsesfristen igjen å løpe for den del av kravet som fremdeles er omstridt. Det påhviler den som gjør gjeldende at kravet eller svaret er mottatt av den annen part, eller at dokumentene er tilbakelevert, å godtgjøre dette. Foreldelsens løp stanser ikke om det framsettes ytterligere krav vedrørende samme tvistegjenstand.

Om avbrytelse og forlenging av foreldelsesfristen gjelder for øvrig alminnelige norske foreldelsesregler når søksmål reises for norsk domstol, og ellers loven i det land der søksmål reises.

Et krav som er foreldet, kan heller ikke gjøres gjeldende overfor en saksøker eller til motregning under rettergang.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Domsmyndighet. Verneting.

§ 42.

Søksmål vedrørende internasjonal befordring kan bare reises i stat der saksøkte har bopel, hovedkontor eller den avdeling eller representant som fraktavtalen er sluttet gjennom, eller der fraktføreren overtok godset eller bestemmelsesstedet ligger. Partene kan avtale at søksmål kan reises i annen konvensjonsstat.

Her i riket reises søksmål vedrørende avtale om internasjonal befordring i tilfelle på det sted eller på et av de steder der saken har en tilknytning som begrunner domsmyndighet, eller på annet sted som partene har avtalt.

Ved innenriks befordring kan søksmål foruten i rettskrets hvor det etter tvisteloven kapittel 4 er verneting, også reises i rettskrets hvor godset ble overtatt til befordring eller hvor bestemmelsesstedet ligger.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Fullbyrding av dommer m.m.

§ 43.

Er søksmål innbrakt for eller avgjort av kompetent domstol i samsvar med § 42, kan nytt søksmål ikke reises mellom de samme parter om samme tvistegjenstand, forutsatt at avgjørelsen av den domstol der søksmål først ble reist, vil kunne kreves fullbyrdet her i riket.

Dom, herunder fraværsdom, avsagt av domstol i en konvensjonsstat, og forlik inngått eller bekreftet for slik domstol, kan fullbyrdes her i riket når dommen eller forliket kan kreves fullbyrdet i den stat der dommen er avsagt eller forliket inngått. Dette gjelder likevel ikke utenlandsk rettsavgjørelse som bare har foreløpig tvangskraft, eller som pålegger en saksøker å betale erstatning utover sakskostnader fordi hans søknad helt eller delvis ikke har ført fram.

Begjæring til tingretten om fullbyrding av dom som nevnt i annet ledd skal være ledsaget av bekreftet domsutskrift og erklæring fra myndighetene i den fremmede stat om at dommen vedrører en befordring som går inn under den i § 1 nevnte konvensjon, og at dommen er rettskraftig og kan fullbyrdes i den stat der den er avsagt. Tilsvarende gjelder for utenlandske rettsforlik.

Er dokument som nevnt i tredje ledd avfattet på andre fremmede språk enn

dansk og svensk, skal det være ledsaget av en oversetting til norsk bekreftet av en edsvoren translatør eller av en norsk diplomatisk eller konsulær tjenestemann.

Den som er statsborger i en konvensjonsstat, eller som har bopel eller forretningssted i en slik stat, kan ikke pålegges å stille sikkerhet for betaling av sakskostnader ved søksmål om befordring etter denne lov.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Voldgift.

§ 44.

I avtale om internasjonal befordring kan bestemmes at tvister skal avgjøres ved voldgift, når det samtidig bestemmes at voldgiftsretten skal anvende reglene i konvensjonen eller i lov som er i samsvar med konvensjonen.

Kapittel VII. Befordring som utføres av flere fraktførere i rekkefølge.

§ 45.

Utføres befordringen av flere vegfraktførere i rekkefølge på grunnlag av en og samme fraktavtale som er bekreftet ved utferdigelse av fraktbrev i flere eksemplarer hvorav ett følger godset, er hver av fraktførerne ansvarlig for befordringen i dens helhet, slik at den annen og hver følgende fraktfører ved sin mottakelse av godset og fraktbrevet blir part i fraktavtalen på fraktbrevets vilkår.

§ 46.

Fraktfører som mottar godset fra en foregående fraktfører, skal gi denne en datert og undertegnet kvittering og sette sitt navn og sin adresse på det annet eksemplar av fraktbrevet. Finnes grunn til det, skal han på dette eksemplar og på kvitteringen ta forbehold som nevnt i § 12 første og annet ledd. Bestemmelsene i § 13 gjelder tilsvarende i forholdet mellom fraktførerne.

Ved innenriks befordring gjelder bestemmelsene i første ledd bare når en av fraktførerne krever det.

§ 47.

Bortsett fra når krav mot saksøkeren eller motregningsinnsigelse gjøres gjeldende i søksmål om krav som grunnes på samme fraktavtale, kan søksmål om ansvar for tap, skade eller forsinket utlevering bare reises mot den første eller den siste fraktfører eller mot fraktføreren ved den del av befordringen hvorunder den hending inntraff som voldte tapet, skaden eller forsinkelsen. Søksmål kan reises mot flere av disse fraktførere samtidig.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 48.

Fraktfører som har betalt erstatning, kan kreve erstatningen med renter og kostnader dekket av de andre fraktførere som har deltatt i befordringen, etter følgende regler:

a. fraktfører som har voldt skaden, er eneansvarlig for erstatningen;
b. er skaden voldt av flere fraktførere, skal hver av dem svare i forhold til sin del av ansvaret for skadetilføyelsen, eller – om det ikke er mulig å fordele ansvaret – i forhold til sin del av frakten;
c. kan det ikke fastslås hvem av fraktførerne ansvaret påhviler, skal samtlige svare, hver i forhold til sin del av frakten.

Er en av fraktførerne ute av stand til å betale, fordeles det beløp han ikke dekker på de øvrige i forhold til deres del av frakten.

Fraktførerne kan ved avtale fravike bestemmelsene i første og annet ledd.

§ 49.

Fraktfører som det reises krav mot etter reglene i § 48, kan ikke gjøre gjeldende at den fraktfører som reiser kravet, har betalt med urette, når erstatningen er fastsatt av domstol og han har fått behørig varsel om søksmålet og høve til å tre inn i saken.

Ved internasjonal befordring kan søksmål om krav etter § 48 reises i stat der en av de fraktførere som krav reises mot har bopel, hovedkontor eller den avdeling eller representant som fraktavtalen er sluttet gjennom. Alle fraktførere kan saksøkes under ett i samme søksmål. § 2 annet ledd gjelder tilsvarende.

Bestemmelsene i § 43 annet og følgende ledd og § 41 får tilsvarende anvendelse. Foreldelsesfristen skal dog løpe fra den dag da endelig

rettsavgjørelse om erstatning ble truffet eller – om slik avgjørelse ikke foreligger – fra den dag erstatningen ble betalt.

Kapittel VIII. Ikrafttredelse. Oppheving av andre lover.

§ 50.

Denne lov trer i kraft fra den dag Kongen bestemmer.[1]

– – –

1 Fra 1 juli 1975 iflg. res. 28 feb 1975.

Lov om nordisk vitneplikt

§ 1.

Etter reglane i denne lova kan personar som ved innkallinga har fylt 18 år og er busette og oppheld seg i Danmark, Finland, Island eller Sverige, påleggast å møte som vitne her i landet for dei vanlege domstolane og jordskifterettane.

Innkalling kan berre skje når det har mykje å seia at vitnet forklarar seg her i landet og forklaringa må reknast å vera viktig for saka. Ved vurderinga skal det takast omsyn til den vekt saka har og om innkallinga vil vera mykje ulagleg for vitnet. Innkalling til annan domstol enn den dømande kan berre skje når særleg sterke grunnar talar for det.

Reglane i straffeprosesslova og tvisteloven om innkalling og avhøyr av vitne gjeld tilsvarande, når ikkje anna følgjer av denne lova.

Endra med lover 26 mars 1999 nr. 17 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 26 mars 1999 nr. 248), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 2.

Vitnestemning med pålegg om å møte kan berre skrivast ut av retten. Stemninga skal innehalde slikt varsel som vitnet har krav på. Departementet kan gje nærare forskrift om innhaldet i stemninga.

§ 3.

Ingen må påleggast å gje vitneforklaring i strid med reglane i straffeprosessloven §§ 117 til 125 eller tvisteloven kapittel 22 (jf likevel barnelova § 21), eller med lovgjevinga i det landet der vitnet er busett.
Endra med lover 8 apr 1981 nr. 7, 14 juni 1985 nr. 71, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3. **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft frå den tid Kongen fastset).

§ 4.

Dersom eit vitne ikkje møter etter innkalling, eller på annan måte gjer seg skuldig i handling eller forsøming som nemnt i domstollova §§ 205-207, gjeld dei nemnde reglane. Let vitnet vera å oppfylle pålegg frå retten om å ta med seg dokument eller andre ting som det har plikt til å legge fram, gjeld domstollova § 209 tilsvarande. Elles gjeld domstollova §§ 213-217 så langt desse paragrafane høver ved bruk av reglane i første og andre punktum.

Reglane i straffeprosesslova § 115 første ledd og tvisteloven § 24-5 første alternativ, om avhenting av vitne som ikkje møter, kan ikkje brukast mot vitne så lenge det oppheld seg utanfor Norge.
Endra med lover 14 juni 1985 nr. 71, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 5.

Reglane i denne lova om innkalling og avhøyr ved retten gjeld og i høve til den som er fornærma ved ei straffbar handling, når vedkomande er busett i Finland eller Sverige, og etter lovgjevinga der ikkje reknast som vitne i straffesaka. Det kan likevel ikkje brukast tvangsmidlar mot den fornærma om han nektar å forklare seg. Heller ikkje kan han straffast for uriktig forklaring.
Endra med lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 6.

Den som møter som vitne etter reglane i denne lova, må ikkje under opphaldet sitt her i landet utsetjast for rettsforfølgjing eller fullbyrding av straff for straffbare handlingar som er gjorde før han kom hit for å gje vitneforklaring. Dette gjeld likevel ikkje dersom vedkomande anten sjølv gjev samtykke i

rettsmøte eller han blir verande her i landet meir enn to veker etter at han ga vitneforklaring, trass i at han fritt kunne ha reist frå landet før.

Første leden gjeld tilsvarande for utlevering til ein annan stat enn den vedkomande kom frå.

§ 7.

Vitne som møter etter innkalling i samsvar med denne lova, har rett til godtgjersle for reise og opphald etter regulativet for reiser innanlands for statens rekning.

Dersom vitnet godtgjer at det har hatt økonomisk tap, kan retten fastsetje dekning for utlegg og tapt arbeidsinntekt så langt den finn det rimeleg.

Har vitnet på grunn av kroppsfeil, sjukdom, alder, språkvanskar eller andre særlege høve trengt følgje av ein annan, får denne tilsvarande godtgjersle.

Godtgjersla skal utbetalast av retten. Den som blir innkalla, skal få tilbod om førehandsutbetaling av utlegg til reise og opphald saman med sjølve innkallinga.

Fastsetting av godtgjersle etter denne lova kan ankast til høgare domstol etter reglane i rettshjelpsloven § 27.

Endra med lover 27 juni 1986 nr. 48, 29 juni 1990 nr. 47, 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 8.

§§ 1 første og andre leden, 2, 3 og 6 gjeld tilsvarande for partar i saker om farskap, foreldreansvar og samværsrett etter barnelova. Retten kan fastsetje at parten skal ha godtgjersle etter § 7.

Retten kan pålegge parten å ta med seg dokument eller andre ting som han både etter norsk lov og lova i det landet der han er busett, pliktar å legge fram.

Straff og skadebotansvar etter domstollova §§ 205 og 209 kan ileggast partar som ikkje møter eller som ikkje oppfyller pålegg etter andre leden. § 4 første leden tredje punktum gjeld tilsvarande. Ein part som ikkje møter og som oppheld seg her i landet, kan avhentas etter reglane i tvisteloven § 23-1 fjerde leden.

Elles gjeld reglane om partar i tvisteloven og barnelova tilsvarande.

Endra med lover 8 apr 1981 nr. 7, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3. **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft frå den tid Kongen fastset).

§ 9.

Når eit vitne møter friviljug utan innkalling, gjeld §§ 3, 6 og 8 andre leden tilsvarande. Det same gjeld for ein part i saker som nemnt i § 8 første leden.

§ 10.

Personar som har fylt 18 år, som er busette i Norge og som oppheld seg her eller i Danmark, Finland, Island eller Sverige, pliktar å møte og gje forklaring for retten i desse landa etter dei reglar som gjeld i vedkomande land og som hovudsakeleg svarer til reglane i lova her. Det same gjeld personar som oppheld seg i Norge og er busette i Danmark, Finland, Island eller Sverige.

§ 11.

Avgjerd av ein dansk, finsk, islandsk eller svensk domstol, som pålegg ein person som er innkalla etter lov om nordisk vitneplikt å betale sakskostnader (fordi han ikkje har møtt eller for anna forsøming), skal fullbyrdast her i landet når dette blir kravd. Fullbyrdinga skjer etter reglane i lov om anerkjennelse og fullbyrding av nordiske dommer på privatrettens område.
Endra med lov 10 juni 1977 nr. 71.

§ 12.

Denne lova tek til å gjelde frå den tida[1] Kongen fastset.

Kongen kan setje lova i kraft særskilt i høve til einskilde av dei statane den skal omfatte.

1 Frå 1 juli 1975 iflg. res. 21 mars 1975.

Lov om eigedomsskatt til kommunane (eigedomsskattelova)

1. kapitlet. – Kva lova gjeld.

§ 1.

Eigedomsskatt til kommunane vert utskriven etter reglane i denne lova.

Med skatteår er i lova meint det almanakkåret (budsjettåret) som eigedomsskatten vert utskriven for.

Med eigedomsskattekontoret er meint det kontoret som har med å skriva ut skatten.

§ 2.

Kommunestyret avgjer om det skal skrivast ut eigedomsskatt i kommunen.

§ 3.

Kommunestyret kan skrive ut eigedomsskatt på anten

a. faste eigedomar i heile kommunen, eller
b. faste eigedomar i klårt avgrensa område som heilt eller delvis er utbygde på byvis eller der slik utbygging er i gang, eller
c. berre på kraftanlegg, vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum, eller
d. berre på næringseigedom, kraftanlegg, vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum, eller
e. eigedom både under bokstav b og c, eller
f. eigedom både under bokstav b og d, eller
g. faste eigedomar i heile kommunen, unnateke næringseigedom, kraftanlegg, vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum.

Til kommunen vert rekna sjøområde ut til grunnlinjene.

Endra med lover 28 juni 1996 nr. 47, 16 juni 2006 nr. 25 (f o m skatteåret 2007, sjå dens III), 11 des 2009 nr. 117 (f o m skatteåret 2010, sjå dens III), 10 des 2010 nr. 61 (f o m skatteåret 2011), 9 des 2011 nr. 47 (f o m skatteåret 2012),

19 des 2017 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019 med verknad frå skatteåret 2019, sjå overgangsregel i lova del I som endra ved lov 22 juni 2018 nr. 75), 20 des 2019 nr. 88.

2. kapitlet. – Skattepliktige eigedomar.

§ 4.

Eigedomsskatt vert skriven ut på dei faste eigedomane ut frå tilhøva den 1. januar i skatteåret.

Til faste eigedomar vert rekna bygningar og tomt som høyrer til, huslause grunnstykke som hagar, lykkjer, vassfall, laste-, opplags- eller arbeidstomter, bryggjer og liknande og likeeins næringseigedom. Til næringseigedom vert m.a. rekna fabrikkar, sagbruk, industrielle verk, steinbrot, losse- og lasteplassar og liknande arbeids- og driftsstader samt kontorlokale, butikk, hotell og serveringsstad mv. Produksjonsutstyr og -installasjonar skal ikkje reknast med i eigedomsskattegrunnlaget for næringseigedom. Til næringseigedom vert ikkje rekna kraftanlegg, vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum. For vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum skal arbeidsmaskinar og tilhøyrsle og ting som kan setjast i klasse med slikt ikkje reknast med utan tingen er ein part av sjølve føretaket. For kraftnett inngår grunnen under linjene i anlegget.

Flytande anlegg i sjø for oppdrett av fisk, skjell, skalldyr og andre marine artar vert jamnstelt med næringseigedom og anlegg nemnde i andre leden fjerde punktum, når anlegget har vore stasjonert i kommunen i over 6 månader i året før skatteåret. Eigedomsskatt vert då skriven ut sjølv om anlegget ikkje var stasjonert i kommunen 1. januar i skatteåret. Verdsetjinga av anlegget skjer jamvel etter tilhøva denne datoen. Til slikt anlegg vert rekna dei fysiske installasjonane som merder, flytemodul, fôringsmaskin, fôringslager, opphaldsrom og sanitæranlegg og liknande, samt anker, lodd og liknande til forankring.

Endra med lover 16 juni 2006 nr. 25 (f o m skatteåret 2007), 12 des 2008 nr. 90 (f o m skatteåret 2009), 10 des 2010 nr. 61 (f o m skatteåret 2011), 19 des 2017 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019 med verknad frå skatteåret 2019, sjå overgangsregel i lova del I som endra ved lov 22 juni 2018 nr. 75), 20 des 2019 nr. 88, 20 des 2022 nr. 102 (i kraft 1 jan 2023 med verknad frå skatteåret 2023, sjå overgangsregel i endringslova del II).

§ 5.

Fri for eigedomsskatt er:

a. Eigedom som staten eig, så langt
    - eigedomen vert nytta av Kongen eller kongehuset, Stortinget eller Regjeringa
    - eigedomen vert nytta til kulturelle føremål, slik som idrettsanlegg, musé, teater, skulpturar m.v.
    - eigedomen har historisk bygg eller anlegg
    - eigedomen vert nytta av Forsvaret til forsvarsanlegg, avgrensa leiområde eller militært øvingsområde
    - eigedomen tilhøyrer staten sine samferdselsforetak så langt dei tener ålmennyttige føremål
    - eigedomen er vassfall, fabrikk eller anna føretak som staten eig og som tener ålmennyttige føremål
b. Eigedom som høyrer til jernvegar til ålmenn bruk, så langt og så lenge eigedomen vert nytta i verksemda.
c. Kyrkjer.
d. Eigedomar som kommunen sjølv eig.
e. Legasjons- og konsulateigedomar som ein annan stat eig, når den andre staten fritek norsk eigedom for tilsvarande skatt hjå seg.
f. Eigedom som statens lufthamnselskap eig, i same omfang som fritaket for statens eigedom etter bokstav a femte strekpunkt.
g. Eigedom som helseforetak eig, i same omfang som fritaket for statens eigedom etter bokstav a sjette strekpunkt.
h. Eigedom som vert driven som gardsbruk eller skogbruk, herunder gartneri og planteskule tilknytta slik drift, samt anlegg i reindriftsnæringa.
i. Ikkje utbygde delar av Finnmarkseiendommen sin grunn i Finnmark fylke. Dette fritaket gjeld likevel ikkje tomteareal, jamvel om arealet ikkje er utbygd enno.
j. Område som er vedteke verna som nasjonalpark eller naturreservat i medhald av lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Fritaket gjeld også for område verna som nasjonalpark eller naturreservat etter den tidlegare lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern. Fritaket gjeld ikkje bygning med tomt og tomteareal, jamvel om arealet ikkje er utbygd enno.
k. Lavproduktiv grunneigedom som staten eig direkte eller indirekte, så langt den tener ålmennyttige føremål. Fritaket gjeld ikkje bygning med tomt og tomteareal, jamvel om arealet ikkje er utbygd enno.

Departementet kan gje nærare regler til utfylling og avgrensing av denne bestemmelsen.
Endra med lover 15 mai 1992 nr. 45, 13 des 2002 nr. 85 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1498), 12 des 2003 nr. 103 (f o m eigedomsskatteåret 2004), 16 juni 2006 nr. 25 (f o m skatteåret 2007), 9 mai 2008 nr. 20 (f o m skatteåret 2007), 12 des 2008 nr. 90 (f o m skatteåret 2009), 7 des 2012 nr. 73 (f o m skatteåret 2013), 21 des 2020 nr. 162 (ikr. 1 jan 2021 med verknad frå eigedomsskatteåret 2021).

§ 6. (Oppheva)

Oppheva med lov 15 mai 1992 nr. 45.

§ 7.

Kommunestyret kan fritaka desse eigedomane heilt eller delvis for eigedomsskatt:

a. Eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagna ein kommune, eit fylke eller staten.
b. Bygning som har historisk verde.
c. Bygning som heilt eller i nokon mon vert nytta til husvære. Fritaket kan gjelda i opptil 20 år frå den tida bygningen vart ferdig. Formannskapet eller utval som er nemnt i kommuneloven § 5-7, kan få fullmakt til å avgjera einskildsaker om skattefritak.
d. Bygning og grunn i visse luter av kommunen.
e. Fritidsbustader.

Endra med lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 16 juni 2006 nr. 25 (f o m skatteåret 2007), 17 juni 2016 nr. 35 (ikr. 1 jan 2017), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

3. kapitlet. – Skattegrunnlaget.

§ 8. (Oppheva)

Oppheva med lov 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013).

§ 8 A. Allmenne føresegner

Føyd til med lov 15 des 2000 nr. 89 (f o m eigedomsskatteåret 2001), endra med lov 7 des 2012 nr. 73 (f o m skatteåret 2013).

§ 8 A-1. Verkeområdet

(1) Eigedomsskatten skal reknast ut etter verdet som eigedomen vert sett til etter reglane i §§ 8 A-2 til 8 A-4.
(2) For anlegg for produksjon av elektrisk kraft skal eigedomsskatten reknast ut etter verdet som eigedomen vert sett til etter reglane i § 8 B flg.
(3) Første ledd gjeld ikkje bustader som vert verdsette etter reglane i § 8 C.
Føyd til med lov 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013), endra med lov 7 des 2012 nr. 73 (f o m skatteåret 2014).

§ 8 A-2. Verdet

(1) Verdet av eigedomen skal setjast til det beløp ein må gå ut frå at eigedomen etter si innretning, brukseigenskap og lokalisering kan bli avhenda for under vanlege salstilhøve ved fritt sal. Skattegrunnlaget for bustader og fritidsbustader vert sett til verdet multiplisert med 0,7. Verdet av næringseigedom skal setjast til teknisk verde når det ikkje er mogleg å fastsetje verdet etter regelen i første punktum.
(2) Verdet av vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum skal setjast til teknisk verde, eller avkastningsverde når det gir best uttrykk for verdet.
Føyd til med lov 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013), endra med lover 19 des 2017 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019 med verknad frå skatteåret 2019), 20 des 2018 nr. 99 (ikr. 1 jan 2020 med verknad frå eigedomsskatteåret 2020). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 60 (i kraft 1 jan 2026 med verknad frå skatteåret 2026).

§ 8 A-3. Verdsetjing

(1) Eigedomen skal verdsetjast ved takst.
(2) Det skal vere ei allmenn taksering i kommunen kvart tiande år. Dersom det ligg føre særlege tilhøve, kan kommunestyret avgjere at ny taksering skal skje tidlegare eller seinare enn dette, men ikkje seinare enn tre år etter at siste allmenne taksering skulle ha skjedd. Kommunen dekkjer kostnadene ved taksering, og kommunestyret utnemner dei personane som skal stå for

takseringa.
(3) Formannskapet eller skattytar kan krevje overtakst.
(4) Kommunestyret kan i staden for løysinga i andre ledd, utnemne ei sakkunnig nemnd som skal setje taksten på grunnlag av forslag frå tilsette synfaringsmenn.
(5) Omtaksering av ein eigedom skal skje dersom det i tida mellom dei allmenne takseringane, ligg føre ein av dei følgjande grunnane:

a. eigedomen er delt,
b. bygningar på eigedomen er rive eller øydelagt av brann eller liknande, eller
d. det er ført opp nye bygningar eller gjort monalege forandringar på eigedomen.

(6) Dersom verdet til ein eigedom er vesentleg forandra i høve til andre eigedomar, kan formannskapet så vel som skattytar krevje særskild taksering i tida mellom dei allmenne takseringane. Skattytar som krev omtaksering etter dette og førre ledd, må sjølv dekkje kostnadene med takseringa. Krav om omtaksering må være stilt innan 1. november i året før skatteåret.
Føyd til med lov 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013).

§ 8 A-4. Kontorjustering

(1) I staden for ny allmenn taksering kan kommunestyret gjere vedtak om auke av det verdet (taksten) som eigedomen blei sett til ved den siste allmenne takseringa for utskriving av eigedomsskatt. Kommunestyret kan dessutan gjere vedtak om at det skal gjerast eit tilsvarande tillegg for dei eigedomane som er verdsett særskild før eit tidspunkt som kommunestyret fastset.
(2) Auken kan skje stegvis over fleire år, men må ikkje vere meir enn 10 prosent av det opphavlege skattegrunnlaget for kvart år etter 10-årsfristen for den siste allmenne takseringa, likevel slik at skatteåret 1983 vert rekna som første året for slikt tillegg. Fristreglane i § 8 A-3 andre ledd gjeld ikkje for kontorjustering.
Føyd til med lov 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013).

§ 8 B. Kraftanlegg

Føyd til med lov 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013).

§ 8 B-1. Skattegrunnlag for kraftanlegg

(1) Eigedomsskatt for anlegg for produksjon av elektrisk kraft skal reknast ut

etter verdet (taksten) som anlegget vert sett til ved fastsetjinga av formues- og inntektsskatt året før skatteåret. Driftsmiddel som er knytta til kraftproduksjonen og heilt eller delvis inngår i verdet etter første punktum, og uavhengig av om det er ein del av kraftanlegget etter skatteloven § 18-1, kan berre verdsetjast særskilt med den andel av driftsmiddelet som ikkje er knytt til kraftproduksjonen etter skatteloven § 18-5 fjerde leden. Dette gjeld likevel ikkje for driftsmiddel som ligg i ein annan kommune enn kraftanlegget.
(2) Vert det med heimel i § 12, bokstav b nytta ulike skattøyrar for bygningar og grunn, skal det fastsetjast særskilde skattegrunnlag for bygningar og for grunn i samband med den fastsetjinga som er nemnt i første leden.
(3) Er det klaga på verdsetjinga, eller er verdsetjinga under prøving for domstolane, skal eigedomsskatten likevel reknast ut etter det verdet som vart sett ved fastsetjinga av formues- og inntektsskatt. Når spørsmålet er endeleg avgjort, skal skatten rettast i samsvar med den siste avgjerda.
(4) Verdet (taksten) av anlegg som nemnt i skatteloven § 18-5 første leden skal ikkje setjast lågare enn kr 0,95/kWh eller høgare enn kr 2,74/kWh av 1/7 av grunnlaget for anlegget si samla produksjon av elektrisk kraft for inntektsåret og dei seks foregåande åra. Har kraftanlegget vore i drift i færre enn sju år, vert gjennomsnittet for desse åra lagt til grunn for utrekninga.
Føyd til med lov 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013), endra med lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019 med verknad frå skatteåret 2019).

§ 8 B-2. Kommunefordeling av grunnlaget for eigedomsskatt for kraftanlegg sett i drift pr. 1. januar 2000

(1) Kommunefordeling av grunnlaget for eigedomsskatt for kraftanlegg med kraftstasjon med installert effekt på eller over 1.000 kW sett i drift pr. 1. januar 1997, skal byggje på plasseringa pr. 1. januar 2000 av slike særskilte driftsmiddel i kraftanlegget som nemnt i § 1-1 andre leden i forskrift av 20. januar 1997 nr. 79 om fastsettelse av skattemessige inngangsverdier pr. 1. januar 1997 for særskilte driftsmidler i kraftforetak og det fastsette gjenanskaffingsverdet (GAV) for slike driftsmiddel etter reglane i kapittel 2 i same forskrift. Kommunefordelinga av skattegrunnlaget skal skje i same høve som GAV for dei særskilte driftsmiddel i kraftanlegget som ligg i den einskilde kommune, har til samla GAV for alle særskilte driftsmiddel i kraftanlegget. Fordelinga av GAV på dei særskilte driftsmiddel som ligg i kvar kommune, skal byggje på oppgåver frå Norges vassdrags- og energidirektorat og retningsliner fastsett av departementet. GAV for adkomstanlegg skal ikkje medreknast. GAV for reguleringsanlegg med tilhøyrande driftsmiddel skal fordelast mellom alle kraftanlegg som har kraftstasjonar med installert effekt på eller over 1.000 kW

som ligg nedanfor reguleringsanlegget, i høve til registrerte energiekvivalenter registrert hos Norges vassdrags- og energidirektorat for desse kraftstasjonane pr. 1. januar 2000.
(2) Kostpris for investeringar i særskilte driftsmiddel i kraftanlegg som nemnt i første leden og som vart ført i skatterekneskapet første gong for inntektsåret 1997 eller seinare år, skal nyttast som grunnlag for korrigering av den kommunefordeling av skattegrunnlaget som vert fastsett etter første leden. Slik korrigering vert første gong gjennomført med verknad for eigedomsskatteåret 2005.
(3) Ved kommunefordeling av eigedomsskattegrunnlaget for kraftanlegg med kraftstasjonar med installert effekt på eller over 1.000 kW sett i drift etter 1. januar 1997, med tilhøyrande særskilte driftsmiddel som ikkje vart omfatta av GAV fastsett pr. 1. januar 1997, vert gjenanskaffingsverdet for slike driftsmiddel pr. 1. januar 2000 fastsett av Norges vassdrags- og energidirektorat. Ved fastsetjing av gjenanskaffingsverdet for slike driftmiddel gjeld reglane i forskrift av 20. januar 1997 nr. 79 om fastsettelse av skattemessige inngangsverdier pr. 1. januar 1997 for særskilte driftsmidler i kraftforetak, tilsvarande. Reglane i første leden gjeld tilsvarande.
(4) Ved kommunefordeling av eigedomsskattegrunnlaget for kraftanlegg med kraftstasjonar med installert effekt under 1.000 kW sett i drift pr. 1. januar 2000, gjeld reglane i § 8 B-3 første leden første og andre punktum tilsvarande.
(5) Ved kommunefordeling av eigedomsskattegrunnlaget for kraftanlegg som nemnt i tredje og fjerde leden, gjeld korrigeringsregelen i andre leden tilsvarande for investeringar som vart ført i skatterekneskapet første gong for inntektsåret 2000 eller seinare år.
(6) Som GAV etter denne paragraf skal reknast dei verdiar som vart fastsett av NVE og rapportert i 1997 og i 2001 etter § 2-3 i forskrift av 20. januar 1997 nr. 79 om fastsettelse av skattemessige inngangsverdier pr. 1. januar 1997 for særskilte driftsmidler i kraftforetak, jf. § 2 nr. 2 i forskrift av 20. desember 2000 nr. 1343[1] om kommunefordeling av grunnlaget for eigedomsskatt for kraftanlegg.
Føyd til med lov 15 des 2000 nr. 89 (f o m eigedomsskatteåret 2001), endra med lover 15 juni 2001 nr. 46 (f o m eigedomsskatteåret 2001), 21 des 2001 nr. 104 (f o m eigedomsskatteåret 2001), 20 des 2002 nr. 95, 12 des 2003 nr. 103, 22 juni 2012 nr. 44 som endra med lov 7 des 2012 nr. 79 (f o m skatteåret 2013), tidlegare § 8A-1.
1 Inkurie: Skal vel være forskrift 20. desember 2000 nr. 1393.

§ 8 B-3. Kommunefordeling av grunnlaget for eigedomsskatt for kraftanlegg sett i drift etter 1. januar 2000

(1) Kommunefordeling av grunnlaget for eigedomsskatt for kraftanlegg sett i drift etter 1. januar 2000, skal byggje på plasseringa av slike særskilte driftsmiddel i kraftanlegget som nemnt i § 8 B-2 første leden pr. 1. januar i skattefastsetjingsåret. Kommunefordelinga av skattegrunnlaget skal skje i same høve som kostpris for dei særskilte driftsmiddel i kraftanlegget som ligg i den einskilde kommune, har til samla kostpris for alle særskilte driftsmiddel i kraftanlegget. Har slike kraftanlegg kraftstasjonar med installert effekt over 1.000 kW som ligg nedanfor eldre reguleringsanlegg, skal det takast omsyn til reguleringsanlegget med tilhøyrande driftsmiddel med dei verdiar som nemnt i § 8 B-2 første og andre leden.
(2) Kostpris for investeringar i særskilte driftsmiddel som nemnt i § 8 B-2 første leden i seinare inntektsår enn det året då kraftanlegget vart sett i drift, skal nyttast som grunnlag for korrigering av den kommunefordeling som vert fastsett etter første leden.
(3) Reglane i første leden gjeld tilsvarande for fordeling av eigedomsskattegrunnlag fastsett etter skatteloven § 18-5 sjette leden.
Føyd til med lov 15 des 2000 nr. 89 (f o m eigedomsskatteåret 2001), endra med lov 22 juni 2012 nr. 44 som endra med lov 7 des 2012 nr. 79 (f o m skatteåret 2013), tidlegare § 8A-2, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 8 B-4. Kommunefordeling av grunnlaget for eigedomsskatt som verdsetjingsreglar ved utskriving av eigedomsskatt

Kommunar som får tildelt ein andel av eigedomsskattegrunnlag for kraftanlegg etter reglane i §§ 8 B-2 og 8 B-3 skal leggje denne andel til grunn ved utskriving av eigedomsskatt på kraftanlegget.
Føyd til med lov 15 des 2000 nr. 89 (f o m eigedomsskatteåret 2001), endra med lov 22 juni 2012 nr. 44 som endra med lov 7 des 2012 nr. 79 (f o m skatteåret 2013), tidlegare § 8A-2.

§ 8 B-5. Gjennomføringsreglar

Reglane i skatteforvaltningsloven gjeld tilsvarande så langt dei passer ved fastsetjing av kommunefordeling av eigedomsskattegrunnlag etter reglane i denne lova. Nærmare reglar om utfylling og gjennomføring av denne paragraf vert fastsett av departementet i forskrift.

Føyd til med lov 15 des 2000 nr. 89 (f o m eigedomsskatteåret 2001), endra med lov 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013), tidlegare § 8A-4, endra med lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 8 C. Alternativ verdsetjing av bustader

Føyd til med lov 7 des 2012 nr. 73 (f o m skatteåret 2014).

§ 8 C-1. Verdsetjing av bustader ved bruk av formuesgrunnlag

(1) Kommunestyret avgjer om eigedomsskatten for bustader skal byggje på verdet (taksten) som vert sett på eigedomen ved fastsetjinga av formues- og inntektsskatt året før skatteåret. Skattegrunnlaget for slike bustader skal reknast ut etter reglane i denne paragraf.
(2) Skattegrunnlaget for bustader vert sett til verdet (taksten) etter skatteloven § 4-10 andre til fjerde ledd multiplisert med 0,7. Prosentdelen som nemnd i skatteloven § 4-10 andre og tredje ledd, skal likevel vere 100 for primærbustad og sekundærbustad.
(3) Skattegrunnlaget som nemnd i andre ledd skal setjast ned med reduksjonsfaktoren som er nytta ved taksering etter § 8 A-3, jf. § 8 A-2.
(4) Nærare reglar om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen vert fastsett av departementet i forskrift.
Føyd til med lov 7 des 2012 nr. 73 (f o m skatteåret 2014), endra med lover 7 des 2012 nr. 73 (f o m skatteåret 2015), 13 des 2013 nr. 111 (f o m skatteåret 2016), 19 des 2014 nr. 75 (med vernad frå skatteåret 2017), 18 des 2015 nr. 110 (med verknad frå skatteåret 2017), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 86 (med verknad frå skatteåret 2017), 18 des 2015 nr. 110 (ikr. 1 jan 2018 med verknad frå skatteåret 2018), som endra med lov 21 juni 2017 nr. 85, 21 juni 2017 nr. 76 (ikr. 1 jan 2019 med verknad frå skatteåret 2019), 20 des 2018 nr. 99 (ikr. 1 jan 2020 med verknad frå eigedomsskatteåret 2020), 21 des 2020 nr. 162 (ikr. 1 jan 2021 med verknad frå eiendomsskatteåret 2021), 18 juni 2021 nr. 103. **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 60 (i kraft 1 jan 2026 med verknad frå skatteåret 2026).

§ 9.

Vert ein eigedom riven eller øydelagd før 1 januar i skatteåret, skal det gjevast eit førebels frådrag i skatten etter skjøn. Seinare vert eigedomsskatten utrekna etter det verdet som eigedomen vert sett i ved fastsetjinga av formues- og inntektsskatt i skatteåret. Føresegnene i § 8 B-1, andre leden, gjeld på

tilsvarande måte.
Ikr. 1 jan 2001 med verknad for anlegg for produksjon av elektrisk kraft iflg. res. 17 juli 1998 nr. 613 med endringar 16 okt 1998 nr. 955, 1 des 2000 nr. 1195, 30 nov 2001 nr. 1320 og 27 juni 2003 nr. 799. Sjå § 33. Endra med lover 7 des 2012 nr. 73 (f o m skatteåret 2013), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

4. kapitlet. – Skattesatser.

§ 10.

Kommunestyret fastset kvart år i samband med budsjettet kva satsar og reglar som skal nyttast ved utskriving av eigedomsskatt for det komande skatteåret.

§ 11.

Eigedomsskatten skal vera minst kr 1 og ikkje meir enn kr 7 for kvar kr 1 000 av takstverdet. For bustader og fritidsbustader kan eigedomsskatten likevel ikkje vera meir enn kr 4 for kvar kr 1 000 av takstverdet.

Kommunestyret kan fastsetje botnfrådrag i eigedomsskatten for alle sjølvstendige bustaddelar i faste eigedomar som ikkje vert nytta i næringsverksemd.
Endra med lover 5 feb 1993 nr. 28, 16 juni 2006 nr. 25 (f o m skatteåret 2007), 20 des 2018 nr. 99 (ikr. 1 jan 2019 med verknad frå eigedomsskatteåret 2019), 20 des 2018 nr. 99 (ikr. 1 jan 2020 med verknad frå eigedomsskatteåret 2020, gjeld første ledd nytt andre punktum), 21 des 2020 nr. 162 (ikr. 1 jan 2021 med verknad frå eiendomsskatteåret 2021).

§ 12.

Kommunestyret kan fastsetja ulike skattøyre for:

a. Bustaddelen i eigedomar med sjølvstendige bustaddelar.
b. Grunneigedomar som det står hus på, og huslause grunneigedomar.
c. Bygningar og grunn.
d. Avgrensa område som nemnde i § 3.

Endra med lover 5 feb 1993 nr. 28, 19 des 2017 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019 med verknad frå skatteåret 2019).

§ 13.

Første året det vert utskrive eigedomsskatt i ein kommune, må skatten ikkje vera større enn kr 1 av kvart kr 1 000 av takstverdet. Seinare kan skatten ikkje i noko år aukast med meir enn kr 1 for kvart kr 1 000. Skatten kan likevel aukast med kr 3 for kvart kr 1 000 for huslause grunneigedomar. Skatten kan aukast med kr 2 for kvart kr 1 000 for eigedomar som nemnde i § 12 bokstav a same år som kommunen innfører botnfrådrag i eigedomsskatten. Skattøyret kan ikkje aukast same år som botnfrådrag fell bort. Derimot kan eigedomsskatten setjast ned til dei nemnde minstegrensene frå eit år til det neste utan omsyn til kor høg skattesatsen er frå før.

Ved første gongs utskriving på bustader og fritidsbustader som følgje av overgang til nytt utskrivingsalternativ skal skatten for slik eigedom vere kr 1 for kvart kr 1 000 av takstverdet. Reglane i første leden andre punktum flg. gjeld tilsvarande.

Ved samanslåing av kommunar gjeld særskilde reglar for auke av skattesatsane mv. i ein overgangsperiode på inntil 3 år. Overgangsperioden skal nyttast til å samordne eigedomsskatten. For eigedom som nemnd i § 3 d og § 4 andre og tredje ledd, kan skatten ikkje vera større enn kr 2 av kvart kr 1 000 av takstverdet det første året det vert utskrive eigedomsskatt, og ikkje aukast med meir enn kr 2 for kvart kr 1 000 av takstverdet per år. For bustad og fritidsbustad gjeld reglane i første leden. Auken i skattesatsane må byrje frå første året av, og fordelast likt over heile overgangsperioden. Skattesatsane i den nye kommunen må vere samordna før kommunen kan auke satsen etter dei vanlege reglane i lova. Utskrivingsalternativ og eventuelt botnfrådrag må vere likt i heile kommunen frå det første året i overgangsperioden. Kommunen kan gjennomføre fullstendig taksering av alle eigedomar i den nye kommunen. Alternativt kan kommunen velje å avgrense takseringa til ikkje tidlegare verdsette eigedomar. Kommunen kan også nytte overgangsperioden til å samordne takstane i kommunen. Overgangsperioden kan byrje det første året etter samanslåinga, og seinast det andre året. Kommunar som vel å utsette samordninga til det andre året, må vidareføre eigedomsskatten slik han var føre samanslåinga med unntak for lovbestemte endringar og reduksjonar i skattesatsane. Fristen for utskriving av eigedomsskatt ved kommunesamanslåing er utløpet av juni det året kommunen byrjar overgangsperioden. Første året etter utløpet av overgangsperioden skal eigedomsskatten vere lik i heile kommunen.

Får ein kommune nye grenser, skal reglane i første leden ikkje vera til hinder for at det på eigedomar i område som kjem med i kommunen, vert skrive ut eigedomsskatt etter same satsar som før utvidinga.

Endra med lover 5 feb 1993 nr. 28, 16 juni 2006 nr. 25 (f o m skatteåret 2007),

17 juni 2016 nr. 35 (ikr. 1 jan 2017), 19 des 2017 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019 med verknad frå skatteåret 2019), 20 des 2019 nr. 88 (ikr. 1 jan 2020 med verknad frå skatteåret 2020).

5. kapitlet. – Utskriving av skatten.

§ 14.

Eigedomsskattekontoret skriv ut eigedomsskatten.

Skatten skal så langt råd er, vera utskriven før 1 mars i skatteåret. Første året kommunen nyttar botnfrådrag i eigedomsskatten er det likevel tilstrekkeleg at skatten så langt råd er, vert utskriven før 1. april i skatteåret. Første året det vert skrive ut eigedomsskatt i ein kommune, må allmenn taksering og utskriving vere avslutta innan utgongen av juni i dette året. Dette gjeld likevel ikkje for moglege overtakstar.

Kvar skattesum skal rundast av nedover til næraste heile krone.

Vert skatten for ein eigedom mindre enn kr. 300, skal det ikkje skrivast ut skatt.

Samstundes med at skattelista vert utlagd (sjå § 15), skal det sendast skattesetel til eigaren (skattytaren).

Endra med lover 5 feb 1993 nr. 28, 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013), 23 juni 2020 nr. 101 (ikr. 1 jan 2021 med verknad frå skatteåret 2021).

§ 15.

Eigedomsskattekontoret fører ei eigedomsskatteliste (hovudliste) der alle skattlagde faste eigedomar i kommunen vert førde opp, og like eins verdet deira. I lista skal og stå kva for skattesatsar som er nytta og kor stor den utskrivne skatten for kvar eigedom er. I ei tilleggsliste skal dei eigedomane førast opp som er fritekne for eigedomsskatt. Eigedom med både skattlagd del og friteken del førast med kvar sin respektive del i dei to listene.

Eigedomsskattelista skal liggja ute til offentleg gjennomsyn i minst 3 veker etter at det er kunngjort at lista er lagd ut.

Avskrift av skattelista vert sendt kommunekasseraren og kommuneettersynet.

Endra med lov 7 des 2012 nr. 73 (f o m skatteåret 2013).

§ 16. (Oppheva)

Oppheva med lov 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013).

§ 17.

Er det i strid med føresegnene i denne lova ikkje skrive ut eigedomsskatt, eller er det skrive ut feil skatt, kan utskrivinga rettast i samsvar med dei skattesatsane og reglane som galdt for vedkomande år.

Når eigedomsskatt ikkje er skriven ut, eller er skriven ut med for låg sum av di taksten er feil, kan utskrivinga rettast berre så langt det følgjer av dei allmenne fristane i denne føresegna. Taksten kan likevel rettast for seinare skatteår utan omsyn til desse fristane.

Retten til å retta utskrivinga slik at det går ut over eigaren (skattytaren), er spilt om retten ikkje vert nytta innan 1. mars året etter utskrivinga. Har feilen samanheng med at eigaren har brote plikta til å gje opplysningar eller medverke til synfaring etter § 31, kan utskrivinga likevel rettast innan 3 år frå utgangen av skatteåret. Det same gjeld dersom det er skrive ut eigedomsskatt i strid med føresegnene i denne lova, eller det er skrive ut for høg skatt.

Når taksten byggjer på verdet som er satt ved fastsetjinga av formues- og inntektsskatt, skal utskrivinga rettast berre så langt fastsetjinga vert brigda etter skatteforvaltningsloven § 9-4, kapittel 12 eller kapittel 13. Fristane for retting etter skatteforvaltningsloven § 12-6 gjeld då tilsvarande for eigedomsskatten.

Endra med lover 13 juni 1980 nr. 25, 22 juni 2012 nr. 44 som endra med lov 7 des 2012 nr. 79 (f o m skatteåret 2013), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 18.

Skattekontoret skal gjeva eigedomsskattekontoret alle opplysningar det ligg inne med og som trengst til utskriving av eigedomsskatten.

Ikr. 1 jan 2001 med verknad for anlegg for produksjon av elektrisk kraft iflg. res. 17 juli 1998 nr. 613 med endringar 16 okt 1998 nr. 955, 1 des 2000 nr. 1195, 30 nov 2001 nr. 1320 og 27 juni 2003 nr. 799. Sjå § 33. Ikr. 27 sep 2013 med verknad for boliger som verdsettes etter § 8C iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1142.

Endra med lov 29 juni 2007 nr. 50 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370).

6. kapitlet. – Administrativ og rettsleg prøving.

§ 19.

Skattytaren kan klage på den utskrivne eigedomsskatten. Klaga må gjevast inn skriftleg til eigedomsskattekontoret innan seks veker frå det seinaste tidspunktet av den dagen det vart kunngjort at eigedomsskattelista var utlagd eller dagen skattesetelen vart sendt i samsvar med § 14. Klage over verdet kan bli fremja kvart år i samband med den årlege utskrivinga av eigedomsskatt, dersom det ikkje er klaga på same grunnlag tidlegare år.

For anlegg for produksjon av elektrisk kraft og bustader som vert verdsette etter § 8 C, kan klaga ikkje gjelda det verdet som er sett på eigedomen ved fastsetjinga av formues- og inntektsskatt, jf. skatteforvaltningsloven § 13-2 fjerde ledd.

Er eigedomen bortleigd og skal leigaren svara eigedomsskatten, har leigaren likevel høve til å klaga over det verdet som ligg til grunn for eigedomsskatten. Klaga må vera sett fram for skattekontoret, innan fristen som er nemnd i første leden. Avgjerd i klagesaka får verknad også for formueslikninga åt eigaren.[1]
Endra med lover 29 juni 2007 nr. 50 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013), 7 des 2012 nr. 73 (f o m skatteåret 2014), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).
1 Inkurie: Siste punktum er truleg ein inkurie, for den samme ordninga av verdsetjingane som var føresetnaden, er ikkje gjort.

§ 20.

Klage vert avgjort av ei nemnd som kommunestyret vel, dersom ikkje kommunen tar klagen til følgje. Kommunestyret kan anten opprette ei eiga nemnd til å ta seg av oppgåvene eller leggje oppgåvene til ei anna kommunal nemnd.
Endra med lover 5 juni 1987 nr. 25, 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013).

§ 21.

Medlem i formannskapet kan ikkje vere med i eigedomsskattenemnder.
Endra med lover 13 juni 1980 nr. 25, 5 juni 1987 nr. 25, 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013).

§ 22. (Oppheva)

Oppheva med lov 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013).

§ 23.

Føresegnene i skatteforvaltningsloven § 15-4 første ledd og § 15-6 første og andre ledd og skattebetalingsloven § 17-1 fjerde og femte ledd gjeld på tilsvarande vis for søksmål og tvistar for tingretten i sak om tvangsfullføring og mellombels sikring om eigedomsskatt. Kommunen er part i saker om eigedomsskatt.

Fristane i førre leden gjeld tilsvarande for kommunen. Kommunen må rette søksmål mot leiaren av klagenemnda. Skattytaren skal varslast om søksmålet.
Endra med lover 20 des 1993 nr. 133, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531). **Vert endra** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

7. kapitlet. – Oppgjerd og innkrevjing.

§ 24.

Eigedomsskatten skal svarast til den kommunen der skatten er utskriven.
Endra med lov 20 des 2019 nr. 88 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181).

§ 25.

Eigedomsskatten skal ytast i terminar så som kommunestyret fastset.

Kommunen kan i særlege høve gjeva utsetjing.

Eigedomsskatten skal ytast til fastsett tid og med dei summane som først er fastsette, endå om det er sendt inn klage over utskrivinga eller utskrivingsgrunnlaget, eller dei står under prøving for ein klageinstans eller domstolane.
Endra med lov 20 des 2019 nr. 88 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181).

§ 26.

Av eigedomsskatt som ikkje er oppgjord seinast rette betalingsdagen, eller vert betalt attende, skal det svarast rente i samsvar med reglar som departementet gjev.
Endra med lover 12 juni 1987 nr. 42, 21 des 1990 nr. 64, 20 des 2016 nr. 107.

§ 27.

Forfalt eigedomsskatt er sikra med lovpant i eigedomen etter pantelova § 6-1. Kravet er også tvangsgrunnlag for utlegg. Eigedomsskatten kan krevjast inn av kommunen etter reglane for innkrevjing av skatt.
Endra med lover 8 feb 1980 nr. 2, 26 juni 1992 nr. 86, 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 20 des 2019 nr. 88 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181). **Vert endra** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

8. kapitlet. – Ymse føresegner.

§ 28.

Gjer særlege grunnar at det kom til å verta særs urimeleg om heile eigedomsskatten vart innkravd, kan skatten setjast ned eller ettergjevast av formannskapet.
Endra med lover 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 19 juni 2009 nr. 51.

§ 29.

Forvaltningslova gjeld for førehaving av eigedomsskattesaker med dei særskilde reglane som er gitt i denne lova.

Reglane i skatteforvaltningsloven kapittel 3 om teieplikt gjeld på tilsvarande måte for tenestemenn og nemndmedlemmer som er med på å skriva ut eigedomsskatt i staden for reglane om teieplikt i forvaltningslova.

Forvaltningslova § 11 d andre ledd andre punktum gjeld ikkje for tenestemenn som tar del i synfaring i samband med taksering.

Forvaltningslova § 24 gjeld ikkje for den årlege utskrivinga av eigedomsskatt.

Forvaltningslova § 25 gjeld ikkje for vedtak om takst eller overtakst. I staden for gjeld eit krav om stutt grunngjeving for avgjerda.

Spørsmålet om dekning av sakskostnader blir avgjort av eigedomsskattekontoret når klagenemnda har endra eit vedtak til gunst for skattytar. Avgjerda kan klagast inn for klagenemnda.

Endra med lover 13 juni 1980 nr. 25, 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 30.

Reglane i § 13 er ikkje til hinder for at det i eigedomsskatt vert utskrive minst det same som sist vart utskrive etter reglane i landskattelova.

For Det Kongelege Myntverket skal eigedomsskatten kvart år vera kr. 20.000.

§ 31.

Plikt til å gje opplysningar og medverke til synfaring

(1) Eigedomsskattekontoret kan påleggje eigaren (skattytaren) å gje særskilde opplysningar som trengst til utskriving av eigedomsskatten.

(2) Eigar (skattytar) og brukar av ein eigedom har plikt til å medverke til synfaring av eigedomen ved taksering etter § 8 A-3.

(3) Eigedomsskattekontoret kan setje frist for å gje opplysningar eller yte medverknad etter nr. 1 og nr. 2. Fristen skal ikkje vere kortare enn fire veker.

(4) Ved brot på pliktene etter nr. 1 eller nr. 2 kan eigedomsskattekontoret påleggje eigaren (skattytar) forseinkingsavgift. Avgifta vert sett på grunnlag av eigedomens skattegrunnlag. Avgifta skal vere:

a. 0,5 promille av skattegrunnlaget når forseinkinga ikkje er over ein månad,
b. 1 promille av skattegrunnlaget når forseinkinga er over ein månad.

Avgifta skal ikkje vere lågare enn 200 kroner, og skal når forseinkinga ikkje er over to månader, ikkje vere over 10 000 kroner. Avgifta skal gå til kommunen. Avgift skal ikkje påleggjast når fristoversitjinga er unnskyldeleg på grunn av sjukdom, alderdom, manglande røynsle eller annan grunn.

(5) Eigedomsskattekontoret eller dei som utfører takseringa for kommunen, har rett til å ta fotografi av eigedomen til bruk for takseringa.

Endra med lov 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013).

§ 32.

Vedkomande departement kan gjeva reglar til utfylling og gjennomføring av lova og fastsetja skjema og liknande som departementet meiner trengst.

§ 33.

Denne lova, bortsett frå §§ 8, 9, 17 andre leden, og 18-22 tek til å gjelda 1 januar 1976 og får verknad første gongen ved utlikning- og utrekning av eigedomsskatt for skatteåret 1976. Frå same tid held § 6 i lov frå 11 juli 1947 nr. 8 og lov frå 4 mars 1960 om tillegg til skattelovene for landet og byane frå 18 august 1911 opp å gjelda, sjå likevel andre leden.

§§ 8, 9, 17 andre leden, og 18-22 i denne lova tek til å gjelda frå den tid[1] som vert fastsett av Kongen.

Endra med lover 16 des 1977 nr. 93, 14 des 2007 nr. 101, 22 juni 2012 nr. 44 (f o m skatteåret 2013).

1 Frå 1 jan 2001 med verknad for anlegg for produksjon av elektrisk kraft, iflg. res. 17 juli 1998 nr. 613 med endringar 16 okt 1998 nr. 955, 1 des 2000 nr. 1195, 30 nov 2001 nr. 1320 og 27 juni 2003 nr. 799. Etter seinare endringar av desse lovføresegnene er dei no alle ikr. utan atterhald, fråsett §§ 8 og 22, som er oppheva, og § 19 (3) første og tredje punktum.

Lov om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova)

Kap. I. – Kva lova gjeld.

§ 1.

Føresegnene i lova her gjeld for statsallmenningane.

Kongen kan ta avgjerd om at lova heilt eller delvis skal gjelde også for andre område som tilhøyrer staten.

For skogsdrift og hogstrettar i skog gjeld lova ikkje.

Rettar i statsallmenningane i kraft av særleg heimel går ikkje inn under lova.

Kap. II. – Retten til allmenningsbruk.

§ 2.

Rett til allmenningsbruk ligg til bygd eller grend som frå gamal tid har hatt slik rett. Retten skal kunne nyttast på ein måte som til kvar tid er i samsvar med rasjonell bruk, og som er naturleg etter tida og tilhøva.

Rett som er knytta til jordbrukseigedom kan berre utnyttast så langt det skjer i tilknyting til drifta av eigedomen som jordbruk, og så lenge eigedomen vert driven som jordbruk. Med dei unntak som går fram av lova her, kan slik rett ikkje avhendast, leigast bort eller krevjast avløyst mot vederlag. Vert gardsdrifta nedlagd og jorda teken i bruk til føremål utanom jordbruksnæringa, fell retten bort. Det same gjeld om ein eigedom ved sal eller oreigning misser så mykje av jorda at den ikkje lenger er å rekna som ei jordbruksmessig eining, eller vert delt på ein slik måte at ingen av jordpartane etter delinga er å rekna som jordbruk.

Tvist etter siste punktum i andre stykket vert avgjort ved skjøn.

Kap. III. – Fjellstyre.

§ 3.

I kvar kommune der det er statsallmenning skal det være fjellstyre.

Fjellstyret skal administrere bruken og utnyttinga av rettar og lunnende i statsallmenningen så langt ikkje anna er fastsett i eller i medhald av lov. Det skal arbeide for å sikre at allmenningen vert brukt på ein måte som fremjar næringslivet i bygda og tek vare på naturvern- og friluftsinteressene.

Fjellstyret skal ha fem medlemer med personlege varamedlemer. Dei vert valde av kommunestyret, eitt medlem som leiar og eitt som nestleiar.

Fleirtalet av medlemene med varamedlemer skal veljast blant personar som siste året har vore og framleis er fast busette i området der allmenningen ligg – og som Kongen fastset grensene for – eller i bygd eller grend der innbuarane frå gamal tid har utøvd allmenningsbruk i allmenningen.

Funksjonstida er fire år og følgjer kommunevalperioden.

Kommunestyret skal syte for at jakt-, fiske- og friluftsinteressene vert representerte i fjellstyret og at minst to medlemer med varamedlemer vert valde blant dei som har rett til allmenningsbruk i allmenningen som jordbrukarar. Kongen kan, for område som er eller vert lagt under lova, fastsetje at reindriftsnæringa skal vere representert i fjellstyret og at den eine eller begge av dei to som skal ha allmenningsrett som jordbrukarar i staden skal vere reineigarar. Elles gjeld reglane i kommunelova om kven som kan veljast som

medlem av kommunale nemnder tilsvarande ved val av fjellstyre.
Endra med lov 5 juni 1987 nr. 25.

§ 4.

Er det fleire statsallmenningar innan ein kommune, fastset Kongen – etter at kommunestyret har gjeve fråsegn i saka – om det skal veljast eitt eller fleire fjellstyre. Elles gjeld § 3 tilsvarande også når det skal veljast eitt fjellstyre for fleire allmenningar.

§ 5.

Ligg ein statsallmenning i fleire kommunar, slik at det for same allmenningen skal veljast to eller fleire fjellstyre etter § 3, kan Kongen ta avgjerd om at det skal vere eit felles fjellstyre for allmenningen, anten i staden for eller i tillegg til særskilde fjellstyre som nemnt i § 3. Medlemene med personlege varamedlemer vert valde av kommunestyra i dei kommunane det gjeld.

Før Kongen tek avgjerd etter første stykket, skal fjellstyra og kommunestyra i dei kommunane det gjeld gjevast høve til å uttale seg. I avgjerda skal det fastsetjast kor mange medlemer frå kvar kommune det skal vere i fellesstyret, og korleis det skal ordnast med val av leiar og nestleiar.

Fjellstyre etter paragrafen her kan ha fem eller sju medlemer. Vert det valt meir enn fem, skal minst fire av medlemene og varamedlemene ha rett til allmenningsbruk i allmenningen som jordbrukarar.

Kongen kan i visse høve gjere unntak når det gjeld talet på medlemer i fellesstyret etter tredje stykket i paragrafen her. Elles gjeld § 3 tilsvarande.
Endra med lov 5 juni 1987 nr. 25.

§ 6.

Ligg retten til allmenningsbruk til bygd eller grend i ein eller fleire andre kommunar enn den allmenningen ligg i, kan Kongen ta avgjerd om skiping av forsterka fjellstyre med representantar også frå den eller dei kommunane som berre har rett til allmenningsbruk.

Andre og tredje stykket i § 5 gjeld tilsvarande.

Føresegnene i denne paragrafen gjeld tilsvarande når rettar i allmenningen i kraft av særleg heimel ligg til gardar eller grender i andre kommunar enn den allmenningen ligg i.

§ 7.

Fjellstyremedlemene skal ha ei rimeleg godtgjersle for arbeidet. Godtgjersla vert fastsett av kommunestyret etter framlegg frå fjellstyret, og vert utgreia av fjellkassa, jfr. § 11. Er det ikkje tilstrekkelege midlar i fjellkassa, vert godtgjersla utgreia av kommunen.
Endra med lov 20 des 2019 nr. 89 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181).

Kap. IV. – Sakshandsaming.

§ 8.

Fjellstyre med fem medlemer er vedtaksført når minst tre av medlemene møter. Fjellstyre med meir enn fem medlemer er vedtaksført når minst fire av medlemene møter. Står røystene likt, gjer leiaren si røyst utslaget.
Endra med lov 5 juni 1987 nr. 25.

§ 9.

Kjem det opp tvist mellom fjellstyret og allmenningsstyret (jfr. lov av 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift m.v. i statsallmenningene § 1-2 og § 1-3) om ordninga av allmenningsbruken, skal leiaren i fjellstyret kalla inn dei to styra til eit fellesmøte. Kjem ein ikkje fram til semje kan kvart av styra leggje tvisten fram for departementet, som kan avgjere den eller vise den til avgjerd ved skjøn.
Endra med lover 5 juni 1987 nr. 25, 19 juni 1992 nr. 61.

§ 10.

For saksførehavinga i fjellstyret gjeld føresegnene om einskildvedtak i forvaltningslova 10 februar 1967, også når vedtaket gjeld alle bruksrettshavarane. Kongen fastset nærare reglar om m.a. formene for førehandsvarsling og kunngjering av eller melding om fjellstyrevedtak.

Fjellstyrevedtak kan påklagast til og omgjerast av departementet etter reglane i kap. VI i forvaltningslova. Vedtak etter §§ 12 og 16 kan ikkje påklagast til departementet. Det same gjeld vedtak etter §§ 2, 15, 18 og 21 så langt tvistar etter desse paragrafane etter lova skal avgjerast ved skjøn. I staden for å stadfeste eller gjere om fjellstyrevedtak som det er klaga over, kan departementet vise saka til avgjerd ved skjøn etter tiltak av fjellstyret.

Fjellstyrevedtak tek til å gjelde 4 veker etter at det er kunngjort eller det er gjeve melding etter reglane i første stykket, om Kongen ikkje fastset noko anna.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 67.

Kap V. – Fjellkasse.

§ 11.

For kvart fjellstyre skal det vere ei fjellkasse. Når ikkje anna er fastsett, skal inntekter som følgjer av lova her gå inn i fjellkassa, medan utgiftene som fjellstyret skal svare vert utgreia av denne.

Fjellstyret skal kvart år leggje fram rekneskap gjennom skogforvaltaren i distriktet til departementet. Kopi av rekneskapet skal sendast kommunestyret. Kongen fastset nærare reglar om rekneskapsføringa og om revisjonen.

Fjellstyret avgjer ved vedtak korleis overskot i fjellkassa skal nyttast. Er overskotet større enn det som trengst til tiltak innan allmenningen, kan det av det overskytande løyvast midlar til føremål som tek sikte på å styrkje næringsgrunnlaget i dei bygdene som har rett til allmenningsbruk. Med samtykke frå departementet kan det òg løyvast midlar til allmennyttige føremål i desse bygdene.
Endra med lov 19 des 1980 nr. 66.

Kap. VI. – Grunndisponering.

§ 12.

Iverksetjing av grunndisponeringstiltak – herunder tiltak som gjeld vassdrag – i statsallmenning kan berre skje når det ikkje medfører vesentleg skade for nokon som har bruksrett, og under omsyn til prinsippa for naturvern. Om eit tiltak vil medføre vesentleg skade for bruksrettar vert avgjort ved skjøn.

Grunndisponeringstiltak kan berre føretakast av departementet eller med løyve frå departementet, med mindre anna er særskilt fastsett. Før departementet tek avgjerd skal fjellstyret og i tilfelle allmenningsstyret ha hatt høve til å kome med fråsegn i saka.

Rett til å forby eller redusere motorferdsel i statsallmenning for andre enn Statskog SF ligg til fjellstyret. Før fjellstyret tek avgjerd, skal Statskog SF, og i tilfelle allmenningsstyret, ha hatt høve til å kome med fråsegn i saka.

Av dei inntekter som staten har av tomtefeste for hytter og hotell skal vedkomande fjellkasse ha halvparten. Elles høyrer bruken av statens

grunneigarinntekter under departementet. Desse midlane skal departementet bruke til dekning av utgifter i samband med administrasjonen av statsallmenningane, stønad til ein fellesorganisasjon for fjellstyra, og etter samråd med denne til tiltak i statsallmenningane. Dessutan kan midlane brukast til innløysing av private særrettar til fiske i statsallmenning, jfr. § 32.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 67.

Kap. VII. – Avhending.

§ 13.

Statsallmenningsgrunn kan til vanleg ikkje avhendast.

Allmenningsgrunn som er dyrka eller skal brukast som gardsbruk eller som tilleggsjord til gardsbruk kan likevel avhendast.

I særlege tilfelle kan grunn til byggjetomter avhendast. Føresegna i første stykket er ikkje til hinder for at tomt som er festa bort til bustadhus, vert innløyst etter lov om tomtefeste kapittel VI.

Føresegna i § 12 andre stykket andre punktum gjeld tilsvarande.
Endra med lover 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336), 30 juni 2006 nr. 52 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 727. Sjå overgangsregler i forskr. 30 juni 2006 nr. 729).

Kap. VIII. – Vedtekter.

§ 14.

Fjellstyret kan vedta allmenne vedtekter om bruken av allmenningen. Vedtekter må stadfestast av Kongen før dei vert sette i verk. Om saksførehavinga gjeld reglane i § 10. Endring i eller oppheving av eldre vedtekter skjer på same måten.

Kap. IX. – Beite.

§ 15.

Jordbrukar med beiterett i statsallmenning har rett til å beite med så stor buskap som han kan vinterfø på eigedomen.

Fjellstyret kan samtykkje i at det vert beita med større buskap enn nemnt i første stykket, når det kan skje utan skade for andre bruksrettshavarar.

Så langt det i allmenningen er beite som ikkje vert nytta av bruksrettshavarane, kan fjellstyret under tilsvarande føresetnader gjere vedtak om å gje andre – også utanbygdsbuande – rett til å nytte dette beitet, på vilkår som vert fastsette ved avtale.

Tvist om beiting som nemnt i andre og tredje stykket vil vere til skade for nokon bruksrettshavar, vert avgjort ved skjøn.

§ 16.

Fjellstyret fastset nærare reglar om ordninga av beitebruken innan statsallmenningen. Reglane kan mellom anna gå ut på inndeling av beitet i felt, fastsetjing av beitetider og avgrensingar i talet på beitedyr av dei ulike slag innan dei einskilde beitefelt. I reglane skal det seiast frå om det skal vere høve til beiting med lausfe og i tilfelle på kva vilkår.

Jordskifteretten kan ordne beitebruken når fjellstyret har gjort vedtak om beiteordning etter første ledd, og nokon beiterettshavar som denne ordninga vedkjem, har kravt saka inn for jordskifteretten innan 6 månader.
Endra med lover 19 juni 1992 nr. 61, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 17.

Utanom dei reinbeiteområde som er eller vert fastsette i medhald av lov kan tamreindrift i statsallmenning berre føregå etter særskilt løyve frå fjellstyret. Slikt løyve kan gjevast for inntil 10 år om gongen, men berre så framt tamreindrift ikkje vil medføre vesentleg skade eller ulempe for bruksrettshavarane og heller ikkje andre omsyn gjer det utilrådeleg.

Fjellstyrevedtak etter paragrafen her må stadfestast av departementet for å være gyldig. Departementet kan vise spørsmålet om tamreindrift vil medføre vesentleg skade eller ulempe for bruksrettshavarane til avgjerd ved skjøn.

Kap. X. – Seter og tilleggsjord.

§ 18.

Jordbrukar med beiterett i statsallmenning som godtgjer at det trengst seter til drift av garden hans, kan få utvist slik seter, anten åleine eller saman med andre beiterettshavarar.

Fjellstyret gjer vedtak om utvising som nemnt i første stykket. Det er eit

vilkår at utvising kan skje utan vesentleg skade for anna bruksutnytting i allmenningen eller for skogen, og at det heller ikkje vil vere til hinder for ei føremålstenleg inndeling og utnytting av beitet.

Spørsmål om utvising i barskogområde vert avgjort av fjellstyret og allmenningsstyret i fellesskap.

Tvist om vilkåra for utvising ligg føre vert avgjort ved skjøn.

Er det utviste ikkje innan 5 år teke i bruk i samsvar med opplysningar gjeve i søknaden, eller med vilkår som i tilfelle er sette for utvisinga, fell retten bort. Endra med lov 19 juni 1992 nr. 61.

§ 19.

Jordbrukarar med beiterett i statsallmenning kan – anten åleine eller saman med andre beiterettshavarar – få utvist grunn som er skikka til dyrking eller til kulturbeite som tilleggsjord.

Er det utviste ikkje teke i bruk innan 5 år, fell utvisinga bort.

§ 20.

Seter i statsallmenning kan med samtykkje frå fjellstyret overførast til bruk for ein annan eigedom som har rett til seter i allmenningen.

Utvist tilleggsjord kan med samtykke frå departementet overførast til bruk for ein annan eigedom med beiterett i allmenningen.

§ 21.

Seter i statsallmenning kan overførast til bruk for jordbrukar(ar) som ikkje har beiterett i allmenningen, når ingen av beiterettshavarane ønskjer å overta setra og fjellstyret samtykkjer. Det same gjeld utvist tilleggsjord, når både departementet og fjellstyret samtykkjer.

Vidare kan fjellstyret utvise seter til jordbrukar(ar) som ikkje har beiterett i allmenningen, når det er høveleg unytta beiteområde som ingen av beiterettshavarane er interesserte i å nytte.

Jord som er skikka til dyrking eller til kulturbeite, og som ingen av beiterettshavarane søkjer om å få utvist, kan departementet med samtykkje frå fjellstyret leige bort til jordbrukar(ar) som ikkje har beiterett i allmenningen. Leigeinntektene tilfell fjellkassa.

Den nye bruken etter andre og tredje stykket i paragrafen må ikkje vere til vesentleg skade for bruksrettshavarane si utnytting av allmenningen eller for skogen. Tvist om dette vert avgjort ved skjøn. Dei nærare vilkår – herunder

vederlag for bruken – vert fastsette ved avtale.

§ 22.

Rett til oppteken seter med setervoll og tilliggjande kulturbeite fell bort:

1. Ved oppgjeving utan atterhald.
2. Når setra i eit samanhengande tidsrom av 20 år ikkje har vore i bruk som seter.

Bortfall av rett til seter etter første stykke nr. 2 får først verknad 5 år etter at lova har teke til å gjelde, med mindre retten etter § 20 i lov 12 mars 1920 ville ha falle bort før.

Rett til utvist tilleggsjord etter § 19, og som ikkje direkte er knytt til ei seter, fell bort:

1. Ved oppgjeving utan atterhald.
2. Når tilleggsjorda i 5 år samanhengande ikkje har vore i bruk.

Kap. XI. – Jakt og fangst.

§ 23.

I statsallmenning skal dei som siste året har vore og framleis er fast busette i Norge ha rett til under like vilkår å oppnå høve til å drive jakt utan hund på småvilt.

Fjellstyret avgjer om det skal gjevast løyve til å drive fangst av småvilt og jakt med hund på småvilt. Like eins avgjer fjellstyret om løyve til slik jakt skal gjevast til personar som har jaktrett etter første stykket eller berre til personar som siste året har vore og framleis er fast busette i området der allmenningen ligg – og som Kongen fastset grensene for – eller i bygd eller grend der innbuarane frå gamal tid har utøvd allmenningsbruk i allmenningen.

Fjellstyret kan avgrense talet på vilt av ulike slag som nokon kan felle eller fange, og innskrenke tida, måten og området for jakta og fangsten. Fjellstyret kan og avgrense talet på dei som kan få høve til å drive fangst av småvilt, på dei som kan få høve til å drive jakt utan hund på småvilt og på dei som kan få løyve til å drive jakt med hund på slikt vilt. Ved eventuell avgrensing av talet på dei som kan få høve til slik jakt som nemnt i første stykket, må fjellstyret sjå til at det vert rimeleg balanse mellom innan- og utanbygdsbuande.

Før fjellstyret gjer noko vedtak etter andre og tredje stykket, skal

kommunen uttale seg. Er det usemje mellom fjellstyret og kommunen, må fjellstyrevedtaket leggjast fram for departementet som tek avgjerd i saka. Endra med lov 3 juli 1992 nr. 95.

§ 24.

Fjellstyret gjev i samsvar med allmenne føresegner og tildelte kvoter løyve til jakt på villrein i statsallmenning. Elles gjeld § 23 andre stykket, tredje stykket første og andre punktum og fjerde stykket tilsvarande for fjellstyrevedtak etter paragrafen her så langt dei høver.

§ 25.

Jakt og fangst i statsallmenning kan berre drivast mot løysing av jaktkort og betaling av avgift. Avgifta, som vert fastsett av fjellstyret, må godkjennast av departementet. Fjellstyret har høve til å setja ulik avgift for dei som er busette i område, bygd eller grend slik som nemnt i § 23 andre stykket og for andre jegrar. Avgifta kan og setjast ulik for jakt utan hund på småvilt og for slik jakt med hund.

Innehavaren skal ha jaktkortet med seg under jakta, og pliktar å vise det fram når dette vert kravt av jaktoppsynet, politiet eller nokon frå fjellstyret.

Fjellstyret kan nekte å skrive ut jaktkort til den som i dei 3 siste åra rettskraftig er dømd til straff, eller har vedteke førelegg om straff, for brot mot nokor føresegn om jakt.

Kongen fastset nærare forskrifter om jaktkort og om kontroll med jakt og fangst i statsallmenning.

§ 26.

Kongen fastset forskrifter for jakt på elg, hjort, dådyr, rådyr og bever og jakt på rovvilt.

§ 27.

Fjellstyret kan gjere vedtak om at statsallmenning eller del av statsallmenning skal vere med i eit større jaktområde, når dette er føremålstenleg av omsyn til den jaktmessige utnyttinga av allmenningen.

Under same vilkår kan fjellstyret gjere vedtak om bortleige av småviltjakta i allmenningen eller deler av denne til ein organisasjon som har fremje av jakt og viltstell som føremål.

Før det vert gjort vedtak som nemnt i første og andre stykket, skal kommunen gje fråsegn. Vedtaket må stadfestast av departementet. Avtale om skiping av sams jaktområde eller om bortleige må ikkje føre til at dei som er nemnt i § 23 første stykket vert stelt vesentleg dårlegare enn før med omsyn til å kunne oppnå høve til jakt.
Endra med lov 3 juli 1992 nr. 95.

Kap. XII. – Fiske.

§ 28.

I statsallmenning skal dei som siste året har vore og framleis er fast busette i Norge ha rett til under like vilkår å oppnå høve til å drive fiske med krok utan faststående redskap, likevel ikkje fiske med oter.

For fiske etter anadrome laksefisk gjeld § 4 i lov om laksefisk og innlandsfisk m.v.

Fjellstyret kan gje løyve til å drive også anna slag fiske for dei som siste året har vore og framleis er fast busette i området der allmenningen ligg – og som Kongen fastset grensene for – eller i bygd eller grend der innbuarane frå gamal tid har utøvd allmenningsbruk i allmenningen. Like eins kan fjellstyret gje slikt løyve også for andre som har fiskerett etter første stykket, når det kan skje utan at det går ut over fiskerettshavarane elles og det ikkje kan reknast å vere til skade for fisken i vassdraget. Dei gardar og bygdelag som har drive fiske med faststående reiskap frå gamal tid, skal ha førerett til slikt fiske framom andre.

Fjellstyret kan gje også utlendingar – som ikkje fyller kravet til busetnad etter første stykket – løyve til å drive slikt fiske som nemnt i første stykket.

Før fjellstyret gjer vedtak etter tredje stykket, andre punktum og fjerde stykket skal det lokale fiskeorgan gje fråsegn. Er det usemje mellom fjellstyret og det lokale fiskeorgan, må fjellstyrevedtaket leggjast fram for departementet som tek avgjerd i saka.
Endra med lov 15 mai 1992 nr. 47.

§ 29.

Fiske i statsallmenning kan berre drivast mot løysing av fiskekort og betaling av avgift. Avgifta, som vert fastsett av fjellstyret, må godkjennast av departementet. For dei som siste året har vore og framleis er fast busette i Norge, skal det vere lik avgift for fiske etter § 28 første stykket. Elles kan avgifta setjast ulik for dei som får løyve til fiske etter § 28 andre stykket, første punktum, eller andre stykket andre punktum, og etter tredje stykket. Den kan

og setjast ulik for fiske med krok utan fastståande reiskap, for fiske med oter og for fiske med fastståande reiskap. Barn under 16 år treng ikkje å løyse fiskekort eller betala avgift for fiske med krok utan fastståande reiskap.

Innehavaren skal ha fiskekort med seg under fisket, og når han oppheld seg på eller ferdast til eller frå fiskeplassane med fiskereiskap. Han pliktar å vise det fram når dette vert kravt av fiskeoppsynet, politiet eller nokon frå fjellstyret.

Kongen fastset nærare forskrifter om fiskekort og om kontroll med utøving av fisket.

§ 30.

Fjellstyret kan avgrense talet på fiskekort og elles setje i verk slike innskrenkingar med omsyn til fiske og reiskapsbruk som det finn naudsynleg. Fjellstyret kan likevel ikkje gjere innskrenkingar i fiske etter § 28 første stykket på annan måte enn ved å avgrense talet på fiskekort, og avgrensinga må i tilfelle skje slik at det vert rimeleg balanse mellom innan- og utanbygdsbuande.

Før det vert gjort vedtak om innskrenkingar i fisket etter første stykket, skal det lokale fiskeorgan gje fråsegn. Er det usemje mellom fjellstyret og det lokale fiskeorgan, må fjellstyrevedtaket leggjast fram for departementet som tek avgjerd i saka.

Fjellstyret kan med godkjenning av departementet gjere vedtak om at einskilde område av allmenningen skal fredast for alt fiske for eit tidsrom av inntil 10 år om gongen. Godkjent vedtak om dette skal kunngjerast i pressa, ved oppslag eller på annan måte minst 4 veker før det tek til å gjelde.
Endra med lov 15 mai 1992 nr. 47.

§ 31.

Fjellstyret kan gjere vedtak om at statsallmenning eller del av statsallmenning skal vere med i eit større fiskeområde, når dette er føremålstenleg av omsyn til utnytting av fisket i allmenningen.

Under same vilkår kan fjellstyret gjere vedtak om at fisket i statsallmenning eller del av statsallmenning skal leigast bort til ein organisasjon som har fremje av fiske som føremål.

Før det vert gjort vedtak etter første og andre stykket, skal det lokale fiskeorgan gje fråsegn. Avtale etter paragrafen her må godkjennast av departementet, og må ikkje føre til at dei som er nemnt i § 28 første stykket, vert stilt vesentleg dårlegare enn før med omsyn til å kunne få høve til å fiske.
Endra med lov 15 mai 1992 nr. 47.

§ 32.

Kongen kan etter krav frå fjellstyret gje samtykke til oreigning av private særrettar (jfr. § 1 fjerde stykket) til fiske i statsallmenning, til bate for dei som vil kunne få høve til fiske etter denne lova.

Kap. XIII. – Skjøn

§ 33.

Skjøn etter lova her er rettsleg skjøn. Stemning og forkynning m.v. kan skje etter reglane i lov av 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger §§ 1-7 og 1-8.
Endra med lov 19 juni 1992 nr. 61.

§ 34.

Krav om skjøn etter § 2 tredje stykket, § 15 fjerde stykket, § 18 fjerde stykket, og like eins etter § 21 fjerde stykket for avgjerd av tvist om seterutvising etter andre stykket, må vere sett fram innan 3 uker etter at fjellstyrevedtaket er kunngjort eller det er gjeve melding om det etter reglane i § 10. Fjellstyret kan krevje skjøn etter desse paragrafane før det vert gjort vedtak.

Skjøn etter § 12 første stykket, og like eins etter § 21 fjerde stykket for avgjerd av tvist om bortleige av jord etter tredje stykket, må krevjast innan 3 veker etter at den som krev skjøn fekk kunnskap om tiltaket eller leigeavtala. Departementet kan krevje skjøn etter desse paragrafane før det vert teke avgjerd.

Kap. XIV. – Ymse føresegner.

§ 35.

Fjellstyret kan føre opp naudsynlege jakt- og fiskehytter og naust i statsallmenning, etter at tomt er utvist av skogforvaltaren. Vilkåra etter lovgjevinga elles må liggje føre.

§ 36.

Fjellstyret kan tilsetje oppsynsmenn til å føre tilsyn med statsallmenningen.

Oppsynsmenn kan gjevast politifullmakt etter § 20 tredje ledd i lov 4 august 1995 nr. 53 om politiet.

Oppsynsmenn vert løna av fjellkassa. Når tilsetjinga er skjedd i samsvar med oppsynsordning som departementet har godkjent, har fjellstyret krav på å få refundert halvparten av lønnsutgiftene av statskassa.

Fjellstyret gjev instruks for oppsynstenesta. Instruksen skal godkjennast av departementet.

Endra ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 37.

Brot mot påbod eller forbod i denne lova, mot vedtekter fastsette i medhald av § 14 eller reglar og forskrifter fastsette med heimel i §§ 11 andre stykket, 16, 23 tredje stykket, 25 fjerde stykket, 26, 29 tredje stykket og 30 første og tredje stykket vert straffa med bøter eller med fengsel i inntil 3 månader, om ikkje tilhøvet går inn under strengare straffeføresegner. Medverknad blir ikkje straffa.

Med mindre det gjeld brot mot føresegn om jakt, fangst eller fiske vert påtale ikkje reist av det offentlege utan at det vert kravt av fjellstyret eller nokon som er krenkt. Fjellstyret kan gje formannen allmenn fullmakt til å krevje påtale.

Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 38.

Kongen kan fastsette nærare forskrifter til gjennomføring av lova, herunder og overgangsføresegner i samband med iverksetjinga av lova. Føresegnene i § 37 gjeld tilsvarande så langt det i forskrifter etter paragrafen her vert fastsett at brot mot dei skal kunne straffast.

§ 39.

Lova tek til å gjelde frå den tid Kongen fastset.[1] Frå same tid vert det gjort slike brigde i etternemnde lover: – – –

1 Frå 1 jan 1976 iflg. res. 21 nov 1975 (kap. XI frå 1 apr 1976).

Lov om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster mv. (petroleumsskatteloven)

§ 1. Lovens virkeområde.

Denne lov gjelder skattlegging av undersøkelse etter og utvinning av undersjøiske petroleumsforekomster og dertil knyttet virksomhet og arbeid, herunder rørledningstransport av utvunnet petroleum

a. i indre norsk farvann, på norsk sjøterritorium og på kontinentalsokkelen.
b. i tilstøtende havområder forsåvidt angår petroleumsforekomster som strekker seg utover midtlinjen i forhold til annen stat, i den utstrekning utvinningen er forbeholdt Norge etter avtale med vedkommende annen stat,
c. utenfor riket eller havområder som nevnt i a), forsåvidt angår ilandføring av petroleum og virksomhet eller arbeid i tilknytning til dette, i den utstrekning Norges rett til å skattlegge virksomhet og arbeid som nevnt følger av alminnelig folkerett eller av særskilt avtale med fremmed stat.
d. i riket forsåvidt angår transport av petroleum ved rørledning fra områder som nevnt i a), b) eller c), samt annen virksomhet ved mottaks- og utskipningsanlegg som ledd i utvinning og rørledningstransport av slik petroleum.

Loven gjelder også behandling av petroleum ved innretninger benyttet til utvinning eller rørledningstransport i område som nevnt i første ledd, uten hensyn til om petroleumen er utvunnet i slikt område.

Departementet kan bestemme at visse arter virksomhet eller arbeid ikke skal omfattes av loven, og kan treffe vedtak om nærmere avgrensning av skatteplikten etter første ledd bokstav d).

Med petroleumsforekomst forstås i denne lov en ansamling av petroleum i en geologisk enhet, avgrenset av bergarttyper ved strukturelle eller stratigrafiske grenser, kontaktflate mellom petroleum og vann i formasjonen, eller en kombinasjon av disse, slik at den petroleum som omfattes overalt er i trykkommunikasjon gjennom væske eller gass.

Med kontinentalsokkelen forstås i denne lov Norges kontinentalsokkel som fastsatt i lov 18. juni 2021 nr. 89.

Endret ved lover 14 mai 1982 nr. 15, 20 mars 1992 nr. 26, 20 des 1996 nr. 95 (ikr. 1 juli 1997), 3 des 1999 nr. 78, 18 juni 2021 nr. 89 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2009).

§ 2. Nærmere om skatteplikten.

Av formue som knytter seg til og inntekt som vinnes av slik virksomhet og arbeid som nevnt i § 1, blir med de unntak som følger av denne lov og Stortingets vedtak om skatt til staten, å svare skatt etter bestemmelsene i lovgivningen for øvrig om skatt av formue og inntekt. Personer som utelukkende har skatteplikt til riket for arbeidsinntekt etter denne lov skal ha de fradrag som følger av skatteloven § 6-70, uansett hvor lenge denne skatteplikten består.

Av formue knyttet til og inntekt vunnet ved utvinning og rørledningstransport og for øvrig når skatteplikten utelukkende følger av denne lov, skal det svares skatt bare til staten. Dette gjelder dog ikke inntekt av arbeid når arbeidstakeren i samme inntektsår beskattes for inntekt i riket. Kommuneskatt skal da svares i den kommune som etter skattelovens regler om skattestedet, skal ha skatten for inntekten i riket.
Endret ved lover 3 juni 1977 nr. 44, 8 juni 1979 nr. 32, 18 des 1987 nr. 81, 6 des 1996 nr. 79 (f o m inntektsåret 1997), 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000).

§ 3. Særregler om formues- og inntektsansettelsen.

Ved ansettelse av formue og inntekt av utvinning, behandling og rørledningstransport som nevnt i § 1 gjelder følgende særregler:

a. Bruttoinntekt og verdi av lagerbeholdninger av petroleum ansettes etter normpris når slik pris er fastsatt, jf. § 4.

   Ved beregning av skattbar formue settes verdien av driftsmidler som avskrives etter reglene i bokstav b til skattmessig nedskrevet verdi.

b. Det gis ikke fradrag etter reglene i skatteloven §§ 14-30 til 14-48. Utgifter til erverv av rørledning og produksjonsinnretning med de installasjoner som er en del av eller tilknyttet slik innretning, kan kreves avskrevet med inntil 16 2/3 pst. pr. år fra og med det år utgiftene er pådratt. Utgifter til erverv av driftsmidler som nevnt i foregående punktum kan kreves avskrevet med inntil 33 1/3 pst. pr. år fra og med det år utgiften er pådratt, når formålet i henhold til godkjent plan for utbygging og drift og særskilt tillatelse til anlegg og

drift etter petroleumsloven er produksjon, rørledningstransport og behandling av gass som skal nedkjøles til flytende form i nytt storskala nedkjølingsanlegg som ligger i Finnmark eller i kommunene Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa eller Kvænangen i Troms og Finnmark fylke. Departementet kan gi nærmere forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsen i foregående punktum.

Det gis ikke fradrag for avskrivning av forretningsverdi (goodwill), jf. skatteloven § 6-10 annet ledd.

c. Underskudd i alminnelig inntekt kan fradras i alminnelig inntekt i senere år uten tidsbegrensning.

Det gis fradrag bare for en halvpart av tap eller underskudd som i det enkelte år fremkommer ved annen virksomhet enn nevnt foran. Det gis ikke fradrag for tap eller underskudd som fremkommer ved virksomhet utenfor de områder som er nevnt i § 1 eller utenfor riket.

d. Med de begrensninger som følger av denne lov, blir de områder som er nevnt i § 1, å anse som ett distrikt (sokkeldistriktet).

Det gis fradrag for netto finanskostnader påløpt på rentebærende gjeld. I dette inngår summen av rentekostnader og valutatap fratrukket valutagevinster på gjelden. Fradraget settes til andelen av selskapets netto finanskostnader som svarer til 50 prosent av forholdet mellom skattemessig nedskrevet verdi i særskattegrunnlaget per 31. desember i inntektsåret av formuesobjekter tilordnet sokkeldistriktet og gjennomsnittlig rentebærende gjeld gjennom inntektsåret. Hvis valutagevinster overstiger summen av rentekostnader og valutatap på rentebærende gjeld, skal en tilsvarende andel av netto finansinntekter tas til inntekt.

Ved anvendelsen av foregående ledd skal følgende formuesobjekter tilordnes sokkeldistriktet, når de er anskaffet eller pådratt som ledd i, eller senere tatt i bruk i virksomhet som nevnt i § 5, og per 31. desember i inntektsåret ikke er realisert eller tatt ut av slik virksomhet:

1. Driftsmiddel som nevnt i § 3 b,
2. Driftsmiddel som nevnt i skatteloven § 14-40 første ledd a, og kostnader som er påløpt til erverv av slikt driftsmiddel per 31. desember i inntektsåret,
3. Kostnader til egen forskning og utvikling knyttet til konkrete prosjekter som kan bli eller er blitt til driftsmidler, jf. skatteloven § 6-25,
4. Annet ervervet immaterielt formuesobjekt enn ervervet forretningsverdi.

Selskapets overskytende netto finanskostnader påløpt på

rentebærende gjeld som ikke kommer til fradrag i sokkeldistriktet etter bestemmelsene foran, føres til fradrag i det alminnelige skattestedet (landdistriktet). Overskytende netto finansinntekter tas tilsvarende til inntekt i landdistriktet.

Hvis det etter bestemmelsene foran ikke foreligger formuesobjekter tilordnet sokkeldistriktet, føres selskapets netto finanskostnader påløpt på rentebærende gjeld til fradrag i landdistriktet. Netto finansinntekter tas tilsvarende til inntekt i landdistriktet.

Renteinntekter og andre finansielle inntekter, øvrige valutagevinster og valutatap og finansielle ytelser som ikke kan henføres til noen bestemt inntektskilde, tas til inntekt eller føres til fradrag i landdistriktet.

Netto finanskostnader som etter annet til sjette ledd skal føres til fradrag i landdistriktet, men som ikke kommer til fradrag i landdistriktet fordi det ikke er inntekt å føre fradraget mot i inntektsåret, kan føres til fradrag i alminnelig inntekt i sokkeldistriktet. Bestemmelsen i § 3 c første ledd gjelder tilsvarende for underskudd som skriver seg fra kostnader som etter denne bestemmelsen er tilordnet sokkeldistriktet. Fradraget etter første punktum i alminnelig inntekt i sokkeldistriktet gis før fradrag for underskudd etter § 3 c annet ledd.

e. Fradrag gis ikke for salgsprovisjoner, rabatt eller kostnader ved overdragelse av petroleum mellom virksomheter med fast tilknytning til hverandre.

Virksomhet regnes å ha fast tilknytning til hverandre når:

1. En virksomhet deltar direkte eller indirekte i ledelsen, kontrollen eller kapitalen i en annen virksomhet, eller
2. samme person deltar direkte eller indirekte i ledelsen, kontrollen eller kapitalen i begge virksomheter.

f. Gevinst og tap ved realisasjon av driftsmiddel som er anskaffet til bruk i virksomhet som gjelder utvinning og rørledningstransport av petroleum, regnes som inntekt av slik virksomhet.

Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel som nevnt i § 3b inntektsføres med minst 16 2/3 pst. pr. år. Tilsvarende tap er fradragsberettiget med inntil 16 2/3 pst. pr. år. Ved realisasjon av driftsmiddel som nevnt i § 3 bokstav b første ledd tredje punktum skal gevinst inntektsføres med minst 33 1/3 pst. pr. år og tap være tilsvarende fradragsberettiget. Bestemmelsen i skatteloven § 14-70 gjelder tilsvarende.

Bestemmelsen i annet ledd gjelder tilsvarende for andel i tillatelse

til leting etter eller utvinning av petroleum i område som angitt i § 1 første ledd a.

Uttak av driftsmiddel fra særskattepliktig virksomhet likestilles med realisasjon etter annet ledd. Tilsvarende gjelder når driftsmidlet for øvrig ikke lenger kvalifiserer til avskrivninger etter § 3b. Gevinsten eller tapet settes til det beløp som ville ha blitt medregnet som skattepliktig inntekt ved en gjennomføring av transaksjonen til omsetningsverdi.

Gjenværende kostpris for driftsmiddel som mister sin bruksverdi ved avslutning av produksjon fra petroleumsforekomst, kan føres til fradrag i avslutningsåret.

g. Det gis ikke i noe tilfelle fradrag for avsetninger til dekning av fremtidige utgifter til fjerning av innretninger brukt i utvinning, behandling eller rørledningstransport.
h. Ved aktivering av rentekostnader som del av kostpris på driftsmiddel som nevnt i § 3 b, kan beløp som aktiveres ikke overstige netto finanskostnader som kommer til fradrag i sokkeldistriktet etter § 3 d annet ledd. Årets aktiverte rentekostnader medregnes ikke i skattemessig nedskrevet verdi per 31. desember i inntektsåret av formuesobjekter tilordnet sokkeldistriktet etter § 3 d annet ledd.
i. Det gis ikke fradrag for kostnader til å dekke et økonomisk ansvar etter petroleumsloven § 5-3 tredje ledd. Mottatt oppgjør etter petroleumsloven § 5-3 tredje ledd tas ikke til inntekt.

Endret ved lover 23 des 1977 nr. 101, 13 juni 1980 nr. 29, 29 mai 1981 nr. 33, 14 mai 1982 nr. 15, 11 juni 1982 nr. 41, 25 mai 1984 nr. 30, 25 apr 1986 nr. 12, 19 des 1986 nr. 73, 16 juni 1989 nr. 50, 20 mars 1992 nr. 26, 23 des 1994 nr. 74 (f o m inntektsåret 1994), 20 des 1996 nr. 95 (f o m inntektsåret 1996 for første ledd nytt annet punktum – 1 juli 1997 for endringene i bokstav g første ledd første punktum iflg. res. 27 juni 1997 nr. 642), 27 mars 1998 nr. 18 (ikr. 27 mars 1998 for leieavtaler inngått f o m 1 jan 1997, øvrige endringer f o m inntektsåret 1998 – se dens III), 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 3 des 1999 nr. 78, 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 21 des 2001 nr. 111 (ikr. 21 des 2001 med virkning for utgifter pådratt f o m inntektsåret 2001 til erverv av driftsmiddel omfattet av prosjekt beskrevet i plan for utbygging og drift og anlegg og drift etter petroleumsloven godkjent etter utgangen av 2000), 15 juni 2001 nr. 39 (f o m inntektsåret 2002), 28 juni 2002 nr. 48 (f o m inntektsåret 2001), 27 juni 2003 nr. 61 (ikr. 27 juni 2003, bokstav c nytt fjerde, femte, sjette og syvende ledd med virkning for underskudd oppstått f o m inntektsåret 2003, bokstav g med virkning for fjerningsutgifter pådratt f o m lovens vedtakelse), 10 des 2004 nr. 78, 15 des 2006 nr. 75 (f o m inntektsåret 2007), 29 juni 2007 nr. 51 (f o m inntektsåret 2007), 27 juni 2008 nr. 56 (f o m inntektsåret 2007), 17 juni 2005

nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616) som endret ved lov 15 des 2006 nr. 85, 19 juni 2009 nr. 52 (ikr. 8 okt 2009 iflg. vedtak 8 okt 2009 nr. 1232), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2019 nr. 90 (ikr. 1 jan 2020), 19 juni 2020 nr. 75 (med virkning fra og med inntektsåret 2020), 17 juni 2022 nr. 47 (med virkning fra inntektsåret 2022, se endringsloven del III for overgangsregler).

§ 4. Normpris.

Til bruk ved fastsettingen av skatt, herunder fastsettingen av særskatt (jf. § 5), kan departementet – generelt eller for det enkelte tilfelle – med bindende virkning fastsette en normpris for petroleum som utvinnes i de områder som er nevnt i § 1, bokstav a og b.

Normprisen skal svare til hva petroleum kunne ha vært omsatt for mellom uavhengige parter i et fritt marked. Med uavhengige parter menes kjøpere og selgere som innbyrdes ikke har slike felles interesser at det kunne ha påvirket en avtalt pris. Ved verdsettelsen skal det bl.a. tas hensyn til oppnådde og noterte priser for petroleum for samme eller tilsvarende art med nødvendig justering for kvalitetsforskjeller, transportkostnader m.v. til Nordsjø-området eller andre aktuelle markeder, leveringstid, betalingstid og vilkår for øvrig, oppnådde og noterte priser for petroleumsprodukter med nødvendig justering for bearbeiding m.v. og andre sammenlignbare priser eller verdsettelser som måtte finnes. Det skal tas hensyn til hvorvidt det dreier seg om avtaler mellom tilknyttede selskaper eller andre avtaler der særlige forhold eller øvrige betingelser må ha hatt betydning for prisfastsettelsen. Normprisen kan fastsettes som felles pris for petroleum som utvinnes i et bestemt tidsrom. Departementet kan fastsette nærmere retningslinjer som skal følges ved prisfastsettingen og kan i det enkelte tilfelle bestemme at fastsatt normpris ikke skal gjelde.

Før normpris fastsettes, skal de berørte parter varsles og gis anledning til å uttale seg etter nærmere regler som fastsettes av departementet. Er prisfastsettingen av departementet overlatt et underordnet organ, skal hver av partene ha rett til å kreve at fastsatt normpris overprøves av vedkommende departement. I forbindelse med slik overprøving kan partene kreve prisfastsettingen forelagt for et utvalg av sakkyndige til uttalelse om de fastsatte normpriser er åpenbart urimelige før departementet treffer sin avgjørelse.

For øvrig gjelder forvaltningsloven ved behandling av saker etter denne paragraf. Departementet fastsetter nærmere bestemmelser om saksbehandlingen og oppnevning av det sakkyndige utvalg, og kan herunder gjøre nødvendige unntak fra forvaltningslovens alminnelige bestemmelser. Det

kan treffes bestemmelse om foreløpig fastsetting av normpriser med senere avregning og renteberegning når endelig fastsetting foreligger.
Endret ved lover 3 des 1999 nr. 78, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 5. Særskatt til staten.

Skattepliktige som driver utvinning, behandling og rørledningstransport i de områder som er nevnt i § 1, skal av inntekt ved slik virksomhet betale en særskatt til staten. Det samme gjelder inntekter som etter reglene i § 3 bokstav d blir henført til område som nevnt i § 1. Særskatten beregnes etter den sats som for det enkelte år vedtas av Stortinget.

Særskatt fastsettes på den inntekt av virksomheten som ligger til grunn for fastsetting av den alminnelige inntektsskatt. Det gis ikke fradrag for tap eller underskudd som fremkommer ved annen virksomhet enn utvinning og rørledningstransport som nevnt i § 1. Det gis ikke fradrag for tilskudd etter skatteloven § 6-42.

Utgifter til erverv av rørledning og produksjonsinnretning med de installasjoner som er en del av eller tilknyttet slik innretning, jf. § 3 b, fradras i det året utgiftene pådras.

Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel som nevnt i tredje ledd, inntektsføres i realisasjonsåret. Tilsvarende tap er fradragsberettiget. Uttak av driftsmiddel fra særskattepliktig virksomhet likestilles med realisasjon. Det samme gjelder når driftsmidlet for øvrig ikke lenger kvalifiserer til fradragsføring etter tredje ledd. Gevinsten eller tapet beregnes etter driftsmidlets omsetningsverdi på realisasjonstidspunktet.

En beregnet selskapsskatt for den delen av virksomheten som er særskattepliktig, fradras i særskattegrunnlaget. Skattesatsen settes til satsen for alminnelig inntekt i inntektsåret. I beregningen inngår de samme inntektene og kostnadene som inngår i særskattegrunnlaget. Utgifter til driftsmidler som fradras i det året utgiftene pådras etter tredje ledd, skal likevel avskrives etter reglene i § 3 b i grunnlaget for beregnet selskapsskatt. Gevinst og tap som nevnt i fjerde ledd skal behandles etter reglene i § 3 f, og inntektsføres eller fradras i grunnlaget for beregnet selskapsskatt. Beregnet negativ selskapsskatt fremføres til fradrag i beregnet selskapsskatt for senere inntektsår. Hvis underskudd i alminnelig inntekt i sokkeldistriktet fradras i alminnelig inntekt i landdistriktet i inntektsåret, skal det av dette underskuddet beregnes en negativ selskapsskatt som inntektsføres i særskattegrunnlaget. Negativ selskapsskatt i forrige punktum er begrenset til beregnet negativ selskapsskatt etter sjette punktum.

Skatteverdien av underskudd i særskattegrunnlaget utbetales fra staten.

Skatteverdien av underskuddet fastsettes ved å multiplisere udekket underskudd i særskattegrunnlaget med gjeldende sats i inntektsåret. Beløpet fastsettes av skattemyndighetene for det inntektsåret underskuddet er oppstått.

Særskatt etter denne bestemmelse kommer ikke til fradrag ved fastsetting av annen inntektsskatt.

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene i denne paragraf.

Endret ved lover 13 juni 1980 nr. 29, 11 juni 1982 nr. 41 (se dens II), 19 des 1986 nr. 73, 20 mars 1992 nr. 26, 27 mars 1998 nr. 18 (f o m inntektsåret 1998, se dens III), 3 des 1999 nr. 78, 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 15 juni 2001 nr. 39 (f o m inntektsåret 2002), 27 juni 2003 nr. 61 (f o m inntektsåret 2002), 10 des 2004 nr. 78 (se dens VI, opphevelsen av (1) annet punktum og (5) nytt niende punktum ikr. f o m inntektsåret 2005, (7) ikr. med virkning for udekket underskudd og overskytende friinntekt oppstått f o m inntektsåret 2002 i særskattepliktig virksomhet som opphører 1 jan 2005 eller senere, (4) og (5) første til syvende punktum og nytt åttende punktum ikr. 10 des 2004 med virkning for utgifter pådratt f o m 1 jan 2005), 21 juni 2013 nr. 66 (se dens III og IV, friinntektsatsen i (4) og (5) ikr. 21 juni 2013 med virkning for kostnader til erverv av driftsmiddel pådratt fra og med 5 mai 2013, og for realisasjon eller uttak av driftsmiddel fra og med 5 mai 2013), 20 des 2016 nr. 108 (med virkning for kostnader til erverv av driftsmiddel pådratt fra og med 1. januar 2017 for endringen i fjerde ledd første punktum og med virkning for realisasjon eller uttak av driftsmiddel fra og med 1. januar 2017 for endringen i femte ledd fjerde punktum), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 119 (se lovens del III), 20 des 2018 nr. 100 (ikr. 1 jan 2019 med virkning for kostnader til erverv av driftsmiddel pådratt fra og med 1. januar 2019 og med virkning for realisasjon eller uttak av driftsmiddel fra og med 1. januar 2019), 17 juni 2022 nr. 47 (med virkning fra inntektsåret 2022, se endringsloven del II for overgangsregler til endringen i § 5 tredje ledd, se del III for andre overgangsregler).

§ 5 a. Filial m.v. av selskap hjemmehørende i utlandet

For selskap hjemmehørende i utlandet som driver virksomhet skattepliktig til Norge etter petroleumsskatteloven § 5, skal aksjeloven § 8-1 og allmennaksjeloven § 8-1 ha tilsvarende anvendelse for så vidt gjelder den virksomhet som er skattepliktig til Norge.

Selskap som nevnt kan ikke overføre overskudd fra virksomheten i Norge før det tidspunkt et norsk aksjeselskap eller allmennaksjeselskap tidligst kan utdele utbytte.

For selskap som nevnt skal skattepliktig inntekt settes til det den ville ha utgjort om virksomheten i Norge var drevet av norsk aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Dette gjelder ikke dersom selskapet har fulgt bestemmelsene i første og annet ledd.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i denne paragraf.

Tilføyd ved lov 26 juni 1992 nr. 77, endret ved lov 18 des 1998 nr. 77 (f o m inntektsåret 1999).

§ 6. (Opphevet)

Endret ved lover 3 juni 1977 nr. 44, 8 juni 1979 nr. 32, 13 juni 1980 nr. 29, 14 mai 1982 nr. 15, 8 juni 1984 nr. 50, 16 nov 1984 nr. 76, 18 des 1987 nr. 81, 10 juni 1988 nr. 41, 16 juni 1989 nr. 50, 21 des 1990 nr. 70, 24 mai 1991 nr. 19, 3 des 1999 nr. 78, 15 des 2000 nr. 91 (ikr. 1 jan 2001), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 31 mai 2002 nr. 16, 20 des 2002 nr. 96 (ikr. 1 jan 2003), 12 des 2003 nr. 104, 9 des 2005 nr. 109 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 15 des 2005 nr. 1505), 15 des 2006 nr. 75 (f o m inntektsåret 2007), 29 juni 2007 nr. 51 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 12 des 2008 nr. 91 (med virkning for klagesaker som gjelder inntektsåret 2007 og senere inntektsår), 11 des 2009 nr. 118, 25 juni 2010 nr. 34 (ikr. 1 juli 2012 iflg. vedtak 29 juni 2012 nr. 644), 19 juni 2015 nr. 48 (ikr. 1 juli 2015), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 6 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 14 des 1979 nr. 59, endret ved lov 3 des 1999 nr. 78, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 7. Terminskatt.

1. Det skal betales terminskatt på formue i og inntekt vunnet ved virksomhet i utvinning og rørledningstransport av petroleum etter reglene i nr. 2–6 nedenfor.
2. Terminskatt etter nr. 1 skal skrives ut til det beløp som fastsatt skatt ventes å utgjøre for vedkommende inntektsår. Ved utskrivningen fordeles terminskatten i ti deler, jf. skattebetalingsloven § 10-22 første ledd. Den skattepliktige skal ha adgang til å uttale seg før utskrivningen finner sted.
3. Terminskatt kan forhøyes eller nedsettes fram til forfallstid for sjette termin med virkning for de fem siste terminene. Den skattepliktige skal ha adgang til å

uttale seg før forhøyelse eller nedsettelse finner sted.
4. Skattyteren kan ved forfall for andre termin, med virkning for de fem første terminene, innbetale tillegg til utskrevet terminskatt når denne antas utilstrekkelig til å dekke den skatt som ventes fastsatt. Tillegget betales med tre like store beløp sammen med andre, tredje og fjerde termin. Tilsvarende kan skattyteren ved forfall for sjuende termin, med virkning for de fem siste terminene, innbetale tillegg til utskrevet terminskatt. Tillegget betales med tre like store beløp sammen med sjuende, åttende og niende termin.
5. Departementet kan gjøre vedtak om ansvar for og gjennomføring av betaling av skatt etter denne lov, samt gi utfyllende forskrifter om utskrivning av terminskatt, jf. nr. 2 og 3.
6. Når skatten er fastsatt, blir utskrevet terminskatt å avregne i den fastsatte skatt. I tilfeller som nevnt i nr. 4, avregnes innbetalt terminskatt i fastsatt skatt. Skattebetalingsloven § 7-1 annet og tredje ledd og § 7-2 første ledd gjelder tilsvarende. Departementet kan i forskrift gi regler om gjennomføring og utfylling av denne bestemmelsen.
Endret ved lover 13 juni 1980 nr. 29, 10 juni 1988 nr. 41, 16 juni 1989 nr. 50, 3 des 1999 nr. 78, 27 juni 2008 nr. 56 (med virkning for terminskatt for inntektsåret 2008 og senere år), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2022 nr. 103, 20 des 2024 nr. 84 (i kraft 1 jan 2025 med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 8. Forskjellige bestemmelser.

Bestemmelsene i skattelovgivningen for øvrig gjelder i den utstrekning ikke annet følger av denne lov.

Skattepliktige som driver virksomhet med utvinning eller rørledningstransport av petroleum, skal nytte kalenderåret som regnskapsår.

Departementet kan gi nærmere regler til gjennomføring og utfylling av denne lov. Departementet kan herunder:

a. når særlige grunner tilsier det, bestemme at personer eller selskaper som danner et konsortium e.l. med delt eller på annen måte begrenset ansvar, tas opp til skattlegging hver for seg,
b. fastsette forskrift om fordeling av formue, inntekt og fradrag mellom forskjellig virksomhet eller arbeid som omfattes av loven og mellom slik virksomhet eller arbeid og annen virksomhet eller arbeid.

Endret ved lover 13 juni 1980 nr. 29, 3 des 1999 nr. 78.

§ 9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 52.

§ 10.

Overdragelse eller interesseoverføring som nevnt i petroleumsloven § 10-12 kan ikke skje uten at departementet har samtykket i de skattemessige virkningene. Departementet kan ved samtykket også lempe den beskatning som ellers følger av skattelovgivningen. Departementet kan sette vilkår for samtykket og herunder fravike bestemmelser i skattelovgivningen. Vedtak som gjøres må ha en naturlig tilknytning til overdragelsen eller overføringen.

Ved samordning eller omfordeling av andeler i petroleumsforekomster som omfattes av flere utvinningstillatelser med tilhørende driftsmidler, kan departementet fravike bestemmelser i skattelovgivningen.

Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i denne paragraf.

Tilføyd ved lov 12 juni 1987 nr. 34, endret ved lover 10 juni 1988 nr. 41, 20 des 1996 nr. 95 (ikr. 1 juli 1997), 3 des 1999 nr. 78.

§ 11. Midlertidige regler om avskrivning, friinntekt og underskudd

(1) Utgifter pådratt i inntektsårene 2020 og 2021 til erverv av rørledning og produksjonsinnretning med de installasjoner som er en del av eller tilknyttet slik innretning, jf. § 3 b annet punktum, tillagt en friinntekt på 24 pst., kan fradras i grunnlaget for særskatt i det året utgiftene pådras.

(2) Utgifter til erverv av rørledning og produksjonsinnretning med de installasjoner som er en del av eller tilknyttet slik innretning, jf. § 3 b annet punktum, tillagt en friinntekt på 12,4 pst., kan fradras i grunnlaget for særskatt i det året utgiftene pådras dersom de er omfattet av følgende plan, søknad eller underretning:

a. plan for utbygging og drift etter petroleumsloven § 4-2 innkommet til Olje- og energidepartementet før 1. januar 2023 og godkjent før 1. januar 2024, eller
b. plan for anlegg og drift etter petroleumsloven § 4-3 innkommet til Olje- og energidepartementet før 1. januar 2023 og godkjent før 1. januar 2024, eller
c. søknad om fritak for plan etter petroleumsloven § 4-2 sjette ledd og § 4-3 fjerde ledd, jf. § 4-2 sjette ledd, innkommet til Olje- og

energidepartementet før 1. januar 2023 og godkjent før 1. januar 2024, eller

d. skriftlig underretning (søknad) om vesentlig avvik eller endring av forutsetningene for fremlagt eller godkjent plan og vesentlige endringer av innretninger etter petroleumsloven § 4-2 syvende ledd, eller etter § 4-3 fjerde ledd, jf. § 4-2 syvende ledd, innkommet til Olje- og energidepartementet før 1. januar 2023 og godkjent før 1. januar 2024.

(3) Plan, søknad eller underretning etter annet ledd må være godkjent av Olje- og energidepartementet etter 12. mai 2020.
(4) Annet ledd gjelder bare utgifter pådratt senest i året for planlagt produksjonsstart for petroleumsforekomsten eller året for planlagt driftsstart for innretningen, som angitt i de dokumenter som er godkjent av Olje- og energidepartementet etter annet ledd bokstavene a til d. Hvis plan eller søknad etter annet ledd gjelder tilleggsinvestering på petroleumsforekomst som allerede er i produksjon, omfatter annet ledd bare utgifter pådratt senest i året for planlagt driftsstart for tilleggsinvesteringen slik det er angitt i planen eller søknaden.
(5) Ved realisasjon av driftsmiddel som nevnt i første og annet ledd, skal skattyter beregne friinntekt som tas til inntekt eller føres til fradrag i realisasjonsåret ved beregning av særskatt. Grunnlaget for beregning av friinntekt ved realisasjon settes lik realisasjonsvederlaget. Friinntekten settes til 12,4 pst. av beregningsgrunnlaget. Hvis beregningsgrunnlaget er negativt, skal friinntekten fradragsføres ved beregning av særskatt. Uttak av driftsmiddel som nevnt fra særskattepliktig virksomhet, likestilles med realisasjon. Tilsvarende gjelder når driftsmidlet ikke lenger kvalifiserer til avskrivninger etter § 3 b. Ved anvendelse av femte og sjette punktum, settes realisasjonsvederlaget på uttakstidspunktet til omsetningsverdi. Friinntekt beregnes ikke av gjenværende kostpris som fradragsføres etter § 3 f femte ledd.
(6) Friinntekt beregnet etter denne paragraf skal ikke inngå i grunnlaget for beregnet selskapsskatt etter § 5 femte ledd.
(7) Skatteverdien av ubenyttet friinntekt beregnet etter denne paragraf utbetales fra staten. Skatteverdien av ubenyttet friinntekt fastsettes ved å multiplisere ubenyttet friinntekt med gjeldende særskattesats i inntektsåret. Beløpet fastsettes av skattemyndighetene for det inntektsåret ubenyttet friinntekt er oppstått. Skattebetalingsloven § 10-1 tredje ledd første punktum gjelder tilsvarende for krav på utbetaling av skatteverdien for ubenyttet friinntekt etter dette leddet.
(8) Skatteverdien av underskudd og ubenyttet friinntekt oppstått i inntektsårene 2020 og 2021 kan kreves utbetalt fra staten. Skatteverdien av underskudd fastsettes ved å multiplisere udekket underskudd i alminnelig

inntekt i sokkeldistriktet og i grunnlaget for særskatt med gjeldende satser i inntektsåret. Skatteverdien av ubenyttet friinntekt fastsettes ved å multiplisere ubenyttet friinntekt med gjeldende særskattesats i inntektsåret. Beløpet fastsettes av skattemyndighetene for det inntektsåret underskudd og ubenyttet friinntekt er oppstått. Når skatteverdien av underskudd og ubenyttet friinntekt kreves utbetalt etter dette ledd, skal underskuddet og ubenyttet friinntekt ikke behandles etter andre bestemmelser i § 3 c eller § 5.
(9) Skatteverdien av underskudd og ubenyttet friinntekt i sjette ledd skal utbetales i seks terminer etter reglene i dette ledd. Skatteverdien til utbetaling (negativ terminskatt) skal skrives ut til det beløp som negativ terminskatt ventes å utgjøre for vedkommende inntektsår. Ved utskrivningen fordeles beløpet i seks deler. Terminskatten kan endres frem til forfallstid for fjerde termin med virkning for de tre siste terminene. Den skattepliktige skal ha adgang til å uttale seg før utskrivning etter annet punktum eller endring etter fjerde punktum finner sted. Bestemmelsene i § 7 nr. 4 og nr. 5 gjelder tilsvarende. Videre får bestemmelsene gitt i eller i medhold av skattebetalingsloven om forfall og renter mv. for terminskatt etter § 7, tilsvarende anvendelse for negativ terminskatt etter dette ledd.
(10) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder fastsette hva som skal regnes som produksjonsstart eller driftsstart etter fjerde ledd for plan eller søknad som omfatter flere trinn eller petroleumsforekomster. Videre kan departementet gi regler om skattlegging ved realisasjon og uttak når kostpris for driftsmidlet er omfattet av første og annet ledd.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 75 (første til femte ledd får virkning for utgifter pådratt fra og med inntektsåret 2020, sjette og syvende ledd får virkning for underskudd og ubenyttet friinntekt oppstått i inntektsårene 2020 og 2021 og åttende ledd får virkning straks), endret ved lover 17 juni 2022 nr. 47 (med virkning fra inntektsåret 2022, se endringsloven del III for overgangsregler), 20 des 2022 nr. 103 (i kraft 1 jan 2023, se endringsloven del IV for overgangsregler), 16 juni 2023 nr. 45.

Lov om utlevering av lovbrytere m.v. [utleveringsloven]

Kap. I. Vilkår for utlevering til fremmed stat.

§ 1.

Den som i fremmed stat er siktet, tiltalt eller domfelt for straffbar handling, og som oppholder seg her i riket, kan utleveres etter bestemmelsene i denne lov. For overlevering av personer for straffbare forhold mellom Norge og medlemsstater i Den europeiske union og mellom Norge og andre nordiske stater på grunnlag av en arrestordre, gjelder arrestordreloven.
Endret ved lov 20 jan 2012 nr. 4 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 18 okt 2019 nr. 1387).

§ 2.

Norsk statsborger kan ikke utleveres.

§ 3.

1. Utlevering kan bare skje når handlingen, eller en tilsvarende handling, etter norsk lov kan medføre fengsel i mer enn 1 år. Når den som begjæres utlevert er straffedømt for handlingen, kan utlevering bare skje når dommen går ut på frihetsstraff eller anbringelse i anstalt i et tidsrom av minst 4 måneder, eller når det med heimel i dommen er truffet eller kan treffes bestemmelse om slik anbringelse.
2. Kongen kan inngå overenskomst med fremmed stat om utlevering for handlinger selv om den frihetsberøvelse som er ilagt eller som kan ilegges, er av kortere varighet enn fastsatt i første ledd.
3. Utlevering til rettsforfølgning eller fullbyrding av dom for flere handlinger kan finne sted selv om vilkårene i første ledd bare er oppfylt med hensyn til en av handlingene, forutsatt at de øvrige handlinger kan medføre fengselsstraff eller anbringelse i anstalt så vel etter norsk som etter vedkommende fremmede stats lov.

§ 4.

Utlevering for militært lovbrudd kan bare skje når forholdet er straffbart som

nevnt i § 3 første ledd etter ikke-militær straffelovgivning, såframt ikke annet er bestemt i overenskomst med fremmed stat.

§ 5.

1. Utlevering kan ikke skje for et politisk lovbrudd. Kongen kan inngå overenskomst med fremmed stat om at bestemte typer lovbrudd ikke skal anses som politiske.
2. Omfatter forholdet også lovbrudd som ikke er av politisk karakter, kan utlevering skje for dette lovbrudd dersom forholdet overveiende må anses for å være av ikke-politisk karakter.

Endret ved lov 16 juli 1999 nr. 67 (ikr. 25 mars 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1348).

§ 6.

Utlevering kan ikke skje dersom det må antas å være alvorlig fare for at vedkommende på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller politiske forhold ellers ville bli utsatt for forfølgelse som retter seg mot hans liv eller frihet eller for øvrig har alvorlig karakter.

§ 7.

Utlevering kan ikke skje dersom den vil komme i strid med grunnleggende humanitære hensyn, særlig på grunn av vedkommendes alder, helsetilstand eller andre personlige forhold.

§ 8.

1. Utlevering kan ikke skje når det her i riket er avsagt dom, vedtatt forelegg eller meddelt påtaleunnlatelse angående handlingen.
2. Er forfølgningen mot en siktet innstilt av mangel på bevis, kan utlevering bare skje når vilkårene etter straffeprosessloven § 74 første og sjette ledd foreligger.
3. Er straffansvaret for lovbruddet avgjort ved endelig dom i en annen fremmed stat enn den som har begjært utlevering, og er denne stat tilsluttet den europeiske utleveringskonvensjon 13 desember 1957, den europeiske konvensjon 28 mai 1970 om internasjonal gyldighet

av straffedommer eller den europeiske konvensjon 15 mai 1972 om overføring av straffesaker, skal utlevering nektes såframt

a. han ble frifunnet;
b. han ble funnet skyldig uten at det ble fastsatt noen straffesanksjon;
c. den idømte sanksjon er fullstendig fullbyrdet; eller
d. den idømte sanksjon er bortfalt etter domslandets regler.

Forbudet mot utlevering etter dette ledd gjelder dog ikke når handlingen helt eller delvis er foretatt på den anmodendes stats territorium eller et sted som likestilles med dette, eller når handlingen var rettet mot en person, en institusjon eller annet som er av offentlig karakter i den anmodende stat, eller når gjerningsmannen selv hadde offentlig verv i denne stat.
Endret ved lover 25 mars 1977 nr. 22, 14 juni 1985 nr. 71.

§ 9.

Utlevering kan ikke skje når adgangen til henholdsvis straffeforfølgning eller fullbyrding av straffen er foreldet etter norsk lov. Utlevering kan likevel skje dersom siktelsen, tiltalen eller domfellelsen gjelder folkemord, forbrytelse mot menneskeheten eller krigsforbrytelse og har en strafferamme på 15 år eller mer. Med hensyn til avbrytelse av foreldelsesfristen er det den anmodende stats bestemmelser som kommer til anvendelse dersom utleveringsbegjæringen er fremmet av en stat som deltar i Schengensamarbeidet.
Endret ved lover 16 juli 1999 nr. 67 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1348), 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225), 19 sep 2008 nr. 77 (ikr. 19 sep 2008 iflg. res. 19 sep 2008 nr. 1037).

§ 10.

1. Er den som begjæres utlevert domfelt for handlingen i den fremmede stat, skal utlevering ikke skje dersom det er særlig grunn til å tro at dommen ikke bygger på en riktig vurdering av spørsmålet om vedkommende er skyldig i gjerningen.
2. I andre tilfelle kan utlevering skje når det i samsvar med lovgivningen i den fremmede stat er avsagt beslutning om pågripelse eller fengsling eller annen beslutning som har samme virkning og som bygger på en vurdering av om vedkommende er skyldig i lovbruddet. Utlevering må i disse tilfelle ikke skje med mindre man finner at det er skjellig grunn til mistanke om at vedkommende er skyldig.

3. Ved overenskomst med fremmed stat kan det bestemmes at dommer eller beslutninger som nevnt i annet ledd, og som er avsagt av en domstol, skal godtas som grunnlag for utlevering i forhold til denne stat uten nærmere prøving av beviset for at vedkommende er skyldig i gjerningen.

Endret ved lov 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 11.

1. Er den som begjæres utlevert, her i riket dømt til frihetsstraff eller ved dom eller med heimel i dom besluttet anbrakt i anstalt for en annen handling enn den begjæringen om utlevering gjelder, kan han ikke utleveres før han løslates eller utskrives fra fengslet eller anstalten. Utlevering kan heller ikke skje dersom han her i riket er under forfølgning for en annen handling som kan medføre frihetsstraff i minst 2 år, eller holdes fengslet eller er underkastet tiltak som nevnt i straffeprosessloven § 188 i anledning av annen straffbar handling.
2. Utlevering til rettsforfølgning kan dog skje på det vilkår at den utleverte etter rettsforfølgningen sendes tilbake så snart som mulig.

Endret ved lov 14 juni 1985 nr. 71.

§ 12.

1. Utlevering kan bare skje på følgende vilkår:
    a. Den utleverte skal ikke settes under rettsforfølgning eller straff fullbyrdes mot ham for noen annen før utleveringen begått straffbar handling enn den han er utlevert for, med mindre
        1. departementet gir samtykke etter § 21, eller
        2. han har unnlatt å forlate det land han er utlevert til, trass i at han i 45 dager uhindret har kunnet forlate det, eller
        3. han er frivillig vendt tilbake etter først å ha forlatt landet.
    b. Han må ikke utleveres videre til en tredje stat for noen straffbar handling begått før utleveringen herfra, uten i tilfelle som nevnt i bokstav a foran.

c. Han må ikke uten departementets samtykke settes under rettsforfølgning ved ren provisorisk domstol eller en domstol som bare er kompetent til å behandle lovbrudd som det foreliggende i det enkelte tilfelle eller under spesielle unntaksforhold (ekstraordinær domstol).
d. Dødsstraff må ikke fullbyrdes mot ham.

2. Til utlevering kan knyttes ytterligere vilkår som det finnes grunn til.

Kap. II. Behandlingen av utleveringssaker.

§ 13.

1. Begjæring om utlevering må settes fram på diplomatisk veg, når ikke annet følger av overenskomst med vedkommende stat.
2. Begjæringen skal inneholde opplysninger om vedkommende persons statsborgerforhold, hans oppholdssted her i riket dersom det er kjent, og om arten av og tiden og stedet for den straffbare handling. Signalement skal om mulig oppgis. Med begjæringen skal videre følge avskrift av de straffebestemmelser som anses å ramme handlingen. Er det uforholdsmessig vanskelig å skaffe avskrift, kan en redegjøring for vedkommende straffebestemmelser tre isteden.
3. Ved begjæring om utlevering til rettsforfølgning skal vedlegges original eller bekreftet avskrift av pågripelsesbeslutning eller annen beslutning som er utferdiget i samsvar med vedkommende stats lovgivning og som forutsetter at det er skjellig grunn til mistanke mot vedkommende for den straffbare handling.
4. Ved begjæring om utlevering til fullbyrding av dom skal den fellende dom vedlegges i original eller bekreftet avskrift.
5. Når ikke annet er bestemt i overenskomst med fremmed stat, skal det i tilfelle vedlegges slike ytterligere bevis for vedkommende persons skyld som viser at det er skjellig grunn til mistanke mot ham.

§ 14.

1. Finner departementet på grunnlag av begjæringen og de opplysninger som fulgte denne, straks å burde avslå begjæringen, gjøres dette.
2. Blir begjæringen ikke avslått etter første ledd, sendes saken til påtalemyndigheten, som uten opphold skal sette i verk den nødvendige undersøkelse.

3. Når ikke annet er bestemt i denne lov, kommer reglene i straffeprosessloven til anvendelse.

§ 15.

1. Til fremme av undersøkelsen og for å sikre utlevering kan de tvangsmidler som er nevnt i straffeprosessloven kapitler 14, 15, 15 a, 16, 16 a, 16 b og 16 d, samt båndlegging etter politiloven § 17 g, anvendes i samme utstrekning som i saker angående lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket. Ved avgjørelsen av om vilkårene for å anvende tvangsmidler er til stede, kan den rettsavgjørelse som følger med begjæringen om utlevering, legges til grunn uten ytterligere prøving av bevisene for vedkommende persons skyld.
2. Når retten ikke bestemmer annet, skal dens beslutning om å anvende tvangsmiddel gjelde til begjæringen om utlevering er avgjort, og utlevering i tilfelle satt i verk, jfr. dog § 19 nr. 2. Den som er begjært utlevert, skal likevel ha rett til å få prøvet slik beslutning på nytt når det er gått mer enn 3 uker siden beslutningen ble truffet eller sist prøvet.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 28 juni 2002 nr. 54, 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 16.

1. Når det settes i verk undersøkelse etter § 14, skal det oppnevnes offentlig forsvarer for den som er begjært utlevert, med mindre denne selv velger en forsvarer. For øvrig får reglene i straffeprosessloven § 100 første ledd tilsvarende anvendelse. Straffeprosessloven § 186 første ledd gjelder tilsvarende.
2. Godtgjørelse til offentlig forsvarer etter denne lov betales av statskassen etter de bestemmelser som gjelder for betaling til offentlig forsvarer etter straffeprosessloven § 107. Også andre sakskostnader dekkes av statskassen. For innstevning av vitner gjelder likevel reglene i straffeprosessloven § 275 femte ledd tilsvarende. Retten kan i særlige tilfelle bestemme at sakskostnader som nevnt skal erstattes av den som er begjært utlevert.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 25 juni 2004 nr. 52.

§ 17.

1. Tingretten avgjør ved kjennelse om vilkårene for utlevering etter denne lov og mulig overenskomst med fremmed stat er til stede. Om adgangen til å føre forhandlingene for retten for stengte dører gjelder reglene for hovedforhandling i straffesaker tilsvarende.
2. Kjennelse kan avsis straks når den som er begjært utlevert, i rettsmøte samtykker i utlevering. Ellers avsis kjennelse når påtalemyndighetens undersøkelse er avsluttet. Retten kan dog beslutte at det skal innhentes nye bevis, og at behandlingen skal utsettes.
3. Kjennelsen kan ankes i samsvar med reglene i straffeprosessloven kapittel 26. Fristen for å anke kjennelsen er 3 dager. Anke har alltid oppsettende virkning.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 17a.

1. Hvis den som begjæres utlevert av en stat som deltar i Schengensamarbeidet har samtykket i utlevering og samtykket ikke senere er kalt tilbake, kan utleveringsbegjæringen behandles og avgjøres av den stedlige statsadvokat. Utlevering skal skje hvis vilkårene i loven er oppfylt og det ikke foreligger forhold som tilsier at begjæringen bør avslås. Finner statsadvokaten at begjæringen må avslås, eller det er tvil om utleveringsbegjæringen skal etterkommes, eller det foreligger konkurrerende begjæringer om utlevering, skal saken sendes via Riksadvokaten til departementet for avgjørelse.
2. Hvis den som har avgitt samtykke som nevnt i nr. 1, har erklært at den anmodende stat kan sette i verk straffeforfølgning eller fullbyrde straff for en annen straffbar handling enn den utleveringsbegjæringen gjelder, kan en slik erklæring bare kalles tilbake hvis samtykke som nevnt i nr. 1 kalles tilbake.
3. Samtykke som nevnt i nr. 1 og erklæring som nevnt i nr. 2 skal avgis skriftlig i rettsmøte. Det skal i rettsmøtet orienteres om virkningen av samtykket. Dersom samtykket kalles tilbake, skal saken oversendes tingretten for behandling etter de ordinære regler om behandling av utleveringssaker i dette kapittel.

Tilføyd ved lov 16 juli 1999 nr. 67 (ikr. 25 mars 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1348), endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 18.

1. Er det ved kjennelse endelig avgjort at lovens vilkår for utlevering foreligger, sendes sakens dokumenter snarest mulig av påtalemyndigheten til departementet, som avgjør om utleveringsbegjæringen skal etterkommes.
2. I tilfelle som nevnt i § 11 andre ledd innhentes uttalelse fra kriminalomsorgen før avgjørelse treffes, såframt den det gjelder soner straff eller er anbrakt i anstalt.
3. I forbindelse med utlevering kan det bestemmes at gjenstander som er beslaglagt under saken, skal overgis til den myndighet som har begjært utleveringen, likevel med de forbehold som det finnes grunn til å stille for å beskytte tredjemanns rett.
4. Klage over vedtak om utlevering har oppsettende virkning.

Endret ved lov 19 sep 2008 nr. 77 (ikr. 19 sep 2008 iflg. res. 19 sep 2008 nr. 1037).

§ 19.

1. Når endelig vedtak om utlevering foreligger, skal den settes i verk så snart råd er.
2. Er vedkommende ikke på forhånd fengslet, kan han pågripes og settes i varetektsfengsel etter reglene i straffeprosessloven §§ 175 flg. eller underkastes forholdsregler som nevnt i straffeprosessloven § 188 inntil utleveringen kan settes i verk. Beslutning om bruk av tvangsmiddel skal dog ikke gjelde for lengre tid enn 4 uker fra endelig vedtak om utlevering er truffet. Etter begjæring fra departementet kan retten, når særlige grunner foreligger, beslutte at tvangsmidler skal nyttes en bestemt tid utover den fastsatte frist. Kjennelse om bruk av tvangsmidler kan ankes etter straffeprosessloven kapittel 26.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kap. III. Andre bestemmelser i samband med utlevering.

§ 20.

1. Når en person i fremmed stat er siktet, tiltalt eller domfelt for en straffbar handling som kan begrunne utlevering etter denne lov, kan tvangsmidler etter straffeprosessloven kapitler 14, 15, 15 a, 16, 16 a, 16 b og 16 d, samt båndlegging etter politiloven § 17 g, anvendes overfor ham i samme utstrekning som i saker angående lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket, såframt kompetent myndighet i den fremmede stat ber om det før utleveringsbegjæring er framsatt. Det samme gjelder når vedkommende i den fremmede stat er etterlyst for lovbruddet. Om oppnevning av forsvarer gjelder straffeprosessloven §§ 96 flg. tilsvarende. Rettens kjennelse om bruk av tvangsmidler kan ankes etter reglene i straffeprosessloven kapittel 26. Straffeprosessloven § 186 første ledd gjelder tilsvarende.
2. Om beslutning om bruk av tvangsmidler etter første ledd skal det uten opphold gis underretning til departementet. Departementet kan bestemme at bruken av tvangsmidler skal opphøre dersom det antar at det ikke er grunn til utlevering. Dersom slik beslutning ikke treffes uten opphold, skal departementet straks sørge for at den fremmede stat blir underrettet om beslutningen om bruk av tvangsmiddel, og om at beslutningen vil bli opphevd dersom begjæring om utlevering ikke mottas så snart som mulig. Er begjæring om utlevering ikke mottatt innen 4 uker etter at underretning ble sendt, kan tvangsmiddel ikke lenger nyttes. I særlige tilfelle kan retten forlenge denne frist.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 28 juni 2002 nr. 54, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 21.

1. Departementet kan på begjæring samtykke i at den som er utlevert etter denne lov, settes under rettsforfølgning eller at straff fullbyrdes mot ham for en annen før utleveringen begått straffbar handling enn den han er utlevert for. Det samme gjelder samtykke til at han blir utlevert videre til en tredje stat for noen straffbar handling begått før utleveringen herfra.

2. Samtykke kan bare gis når handlingen kunne ha begrunnet utlevering etter denne lov. Dette spørsmål avgjøres ved kjennelse av den tingrett som tidligere har truffet avgjørelse i saken. Dersom saken tidligere ikke har vært prøvd for retten, skal den tingretten hvor den ettersøkte sist oppholdt seg, avgjøre spørsmålet. Bestemmelsene i § 16 og § 17 tredje ledd gjelder tilsvarende.
3. Begjæringen skal inneholde opplysning om arten av og tiden og stedet for den straffbare handling samt opplysning om de straffebestemmelser som anses anvendelige på handlingen.
4. Departementet kan på begjæring også gi slikt samtykke som nevnt i § 12 første ledd bokstav c, men bare når det anses ubetenkelig.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 jan 2012 nr. 4 (ikr. 16 okt 2012 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 895).

§ 22.

Departementet kan samtykke i at en person som utleveres fra en fremmed stat til en annen fremmed stat, føres over norsk statsområde, såframt ikke bestemmelsene i § 2 eller §§ 4-6 ville være til hinder for at det skjedde utlevering fra Norge til vedkommende fremmede stat for handlingen.
Endret ved lov 20 jan 2012 nr. 4 (ikr. 16 okt 2012 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 895).

Kap. IV. Utlevering til Norge.

§ 23.

1. Når påtalemyndigheten finner at det bør settes fram begjæring til en fremmed stat om utlevering av en person som her i riket er siktet, tiltalt eller domfelt for en straffbar handling, anmoder den departementet om å sørge for dette, når ikke annen framgangsmåte er avtalt med vedkommende stat.
2. Departementet prøver i enhver henseende om anmodningen bør etterkommes. Begjæring om utlevering settes i tilfelle fram på diplomatisk veg eller på annen måte som godtas av vedkommende stat.

Kap. V. Annen rettshjelp.

§ 23 a.

1. En begjæring om rettslig bistand fra utenlandsk myndighet i forbindelse med straffesak i fremmed stat som er fremsatt overfor departementet eller i samsvar med overenskomst med vedkommende stat, skal så vidt mulig etterkommes.
2. Begjæringen skal avslås dersom gjennomføringen ville krenke Norges suverenitet, medføre fare for rikets sikkerhet eller stride mot rettsordenen eller andre vesentlige interesser.
3. Begjæringen kan også avslås dersom
    a. den gjelder en handling som etter bestemmelsene i §§ 4 og 5 ikke kan begrunne utlevering,
    b. den fullbyrdende myndighet har kjennskap til at det i Norge eller i en stat som er tilknyttet Schengen-samarbeidet eller Den europeiske union er avsagt dom eller foreligger annen avgjørelse som avskjærer videre strafforfølgning for det forhold begjæringen gjelder,
    c. det foreligger tungtveiende grunner for at begjæringen ikke bør etterkommes,
4. Tredje ledd bokstav a gjelder ikke anmodning fra en stat som er tilsluttet Schengen-samarbeidet eller Den europeiske union.
5. Det er ikke til hinder for gjennomføringen av anmodningen at handlingen som anmodningen gjelder, ikke er straffbar etter norsk rett. Dette gjelder likevel ikke anmodninger som involverer bruk av tvangsmidler, jf. § 24 tredje ledd.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208).

§ 23 b.

1. Påtalemyndigheten kan beslutte å fremme anmodning til utenlandsk myndighet om bistand til bevisopptak. Slik anmodning sendes via Justisdepartementet, hvis ikke annet er bestemt ved overenskomst med fremmed stat.
2. Kongen kan gi nærmere forskrifter om rettsanmodninger etter denne bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208).

§ 24.

1. Til bruk for straffesak i fremmed stat kan det på begjæring bestemmes at tvangsmidler som nevnt i straffeprosessloven kapitler 15, 15 a, 16, 16 a, 16 b, 16 d og 17, skal kunne anvendes på samme måte som i saker om lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket. Båndlegging etter politiloven § 17 g kan også bestemmes anvendt til bruk i sak i fremmed stat når saken har sin bakgrunn i regler som oppfyller tilsvarende folkerettslige forpliktelser som båndleggingsreglene. Det kan også ellers bestemmes at ting som kan beslaglegges eller inndras i medhold av straffeprosessloven kapittel 16, skal overføres til fremmed stat for det formål at tingen skal tilbakeleveres til rette eier. Tilsvarende kan det bestemmes at det skal gis avkall på ting som er midlertidig overlevert fremmed stat.
2. Begjæringen framsettes overfor departementet, med mindre annet er fastsatt ved overenskomst med fremmed stat. Begjæringen skal inneholde opplysninger om arten av og tiden og stedet for den straffbare handling. Hvis ikke annet er fastsatt ved overenskomst med fremmed stat, kan begjæringen bare etterkommes dersom det godtgjøres at det foreligger beslutning om bruk av tvangsmidler, utferdiget i samsvar med vedkommende stats lovgivning.
3. Begjæringen kan ikke etterkommes dersom den handling forfølgningen gjelder, eller en tilsvarende handling, ikke er straffbar etter norsk lov, eller dersom den etter bestemmelsene i §§ 4-6 ikke kan begrunne utlevering. Første punktum, andre alternativ gjelder ikke for stater tilsluttet Schengensamarbeidet eller Den europeiske union. Ved begjæring fra Danmark, Finland, Island eller Sverige gjelder heller ikke første punktum første alternativ.
4. Departementet kan straks avslå begjæringen dersom den ikke fyller vilkårene i annet ledd, eller det klart framgår at den ikke vil bli etterkommet. Blir begjæringen ikke avslått etter denne bestemmelse, sendes saken til påtalemyndigheten. Når retten prøver om det er rettslig adgang til bruk av tvangsmidler, prøver den også om vilkårene etter denne paragraf er til stede. Reglene i § 17 tredje ledd gjelder tilsvarende. I samband med overenskomst som nevnt i annet ledds første punktum kan det dog bestemmes at saken skal avgjøres av annen myndighet enn departementet.
5. Er det sannsynlig at person som oppholder seg i Norge og som ikke er

siktet under forfølgningen, er berettiget til beslaglagt gjenstand, skal overlevering av denne til det annet lands myndighet skje på vilkår av at den uten kostnad leveres tilbake når forfølgningen er slutt.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 16 juli 1999 nr. 67 (ikr. 25 mars 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1348), 28 juni 2002 nr. 54, 30 juni 2006 nr. 49, 20 jan 2012 nr. 4 (ikr. 16 okt 2012 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 895), 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208), 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 24 a.

1. Til bruk for straffesak i fremmed stat kan utenlandsk domstol eller annen myndighet som er kompetent etter vedkommende lands lovgivning, på begjæring avhøre vitner og sakkyndige som befinner seg i Norge ved fjernavhør. Begjæringen fremsettes overfor departementet, med mindre annet er fastsatt ved overenskomst med fremmed stat.
2. Fjernavhør etter denne bestemmelsen gjennomføres ved norsk domstol. Innkallelse av den som skal avgi forklaring skjer etter reglene i straffeprosessloven. For plikten til å møte som vitne eller sakkyndig gjelder straffeprosessloven §§ 108, 109 og 143 tredje ledd tilsvarende. Tredje punktum gjelder ikke for fjernavhør ved hjelp av telefon.
3. Avhøret kan gjennomføres i henhold til lovgivningen i den stat som har fremsatt begjæringen, så lenge en slik fremgangsmåte ikke er forbudt etter norsk rett. En dommer skal være til stede under hele avhøret og føre kontroll med utspørringen.
4. For vitnet og den sakkyndiges adgang og plikt til å forklare seg mv. gjelder bestemmelsene i straffeprosessloven kapittel 10 og 11 tilsvarende så langt de passer. Den som avhøres kan også nekte å avgi forklaring i den utstrekning dette følger av den anmodende stats lovgivning. Fjernavhør ved hjelp av telefon kan bare skje dersom vitnet eller den sakkyndige samtykker.
5. For straffansvar for uriktig forklaring gjelder straffeloven § 221 tilsvarende.
6. Kongen kan gi forskrifter om fjernavhør etter denne bestemmelsen, herunder regler om blant annet føring av referat, bruk av tolk og dommerens kontroll med avhøret mv.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 25.

1. Til bruk for straffesak her i landet eller i fremmed stat kan det bestemmes at en person som her i landet er frihetsberøvet på grunn av straffbar handling, skal midlertidig overføres til en fremmed stat for å avhøres som vitne eller fremstilles til konfrontasjon. Overføring som nevnt i første punktum, kan også skje med vedkommendes samtykke for å bistå ved andre etterforskningsskritt, eller skje i forbindelse med fornyet prøving av dom.
2. Begjæring om overføring etter nr. 1 fremsendes via departementet med mindre annet er fastsatt ved overenskomst med fremmed stat. Begjæringen skal inneholde opplysninger om arten av den straffbare handling.
3. Begjæring om midlertidig overføring til bruk for straffesak i fremmed stat skal ikke etterkommes dersom den handling forfølgningen gjelder eller en tilsvarende handling, ikke er straffbar etter norsk lov, eller dersom den etter bestemmelsene i §§ 4 til 6 ikke kan begrunne utlevering. Overføring til fremmed stat skal ikke skje dersom vedkommendes nærvær er nødvendig her i riket av hensyn til en straffesak, eller dersom andre sterke grunner taler mot overføring. Det skal særlig tas hensyn til om overføringen er egnet til å forlenge den tid han ville være berøvet friheten. Første punktum gjelder ikke for begjæringer fra Danmark, Finland, Island eller Sverige.
4. Dersom vedkommende ikke samtykker i overføring etter nr. 1 første punktum, avgjør retten ved kjennelse om det er lovlig adgang til overføring. Er vedkommende under strafforfølgning her i riket, hører saken inn under den domstol som behandler straffesaken. Reglene i § 17 tredje ledd gjelder tilsvarende. Dersom vedkommende overfor påtalemyndigheten eller kriminalomsorgen skriftlig samtykker til midlertidig overføring, avgjør den stedlige statsadvokat om overføring skal skje. Før det treffes avgjørelse om overføring til utlandet, skal det innhentes uttalelse fra fengsels- eller anstaltmyndigheten såframt vedkommende soner straff eller er anbrakt i anstalt.
5. Overføring kan bare skje på vilkår av at vedkommende person sendes tilbake så snart som mulig, eventuelt innen nærmere fastsatt frist, og at han under oppholdet i den fremmede stat ikke blir satt under rettsforfølgning, straffet eller utlevert for handling han har begått før

overføringen.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 4 juli 2003 nr. 78, 20 jan 2012 nr. 4 (ikr. 16 okt 2012 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 895), 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208).

§ 25 a.

1. En person som i utlandet er berøvet friheten på grunn av straffbar handling, kan overføres midlertidig til Norge for å avhøres som vitne eller bistå ved andre etterforskningsskritt. Det samme gjelder ved fornyet prøving av dom.
2. Begjæring om overføring etter nr. 1 fremsettes av påtalemyndigheten og sendes via departementet med mindre annet er fastsatt ved overenskomst med fremmed stat.
3. Personen som overføres skal holdes i fengslig forvaring, med mindre vedkommende utenlandske myndighet anmoder om at fengslingen skal opphøre. Det er et vilkår for fengsling at det godtgjøres å foreligge beslutning om bruk av fengslig forvaring i samsvar med vedkommende stats lovgivning. Lov 20. januar 2012 nr. 4 om pågriping og overlevering til og frå Noreg for straffbare forhold på grunnlag av ein arrestordre § 13 tredje ledd første og annet punktum gjelder tilsvarende.
4. Personen som er overført skal under oppholdet her i riket ikke bli satt under rettsforfølgning, straffet eller utlevert for handling han har begått før overføringen. Vedkommende skal tilbakeføres til den fremmede stat så snart som mulig eller innen en nærmere fastsatt frist.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208).

Kap. VI. Overenskomst med fremmed stat. Forholdet mellom de nordiske land.

§ 26.

1. Kongen kan inngå overenskomst med fremmed stat om plikt til utlevering og annen rettshjelp i straffesaker på bestemte vilkår, som ikke må stride mot denne lov.
2. Uten hensyn til denne lov kan utlevering skje og annen rettshjelp i

straffesaker ytes i det omfang Norge har plikt til det etter overenskomst med fremmed stat inngått før loven trådte i kraft.

3. Utlevering og annen hjelp i straffesaker kan skje etter denne lov, selv om det ikke foreligger forpliktelse til dette etter traktat som Norge har inngått med vedkommende fremmed stat om spørsmålet.

§ 27.

Bestemmelsene om utlevering i kapitlene I, II og IV og bestemmelsene i samband med utlevering i kap. III gjelder ikke i forhold til Danmark, Finland, Island og Sverige.

Kap. VII. Ikrafttredelsesbestemmelser. Endringer i annen lovgivning m.m.

§ 28.

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
2. Kongen kan gi nærmere bestemmelser til gjennomføring av loven.
3. Fra lovens ikrafttreden oppheves – – –.

1 Fra 1 aug 1975 iflg. res. 13 juni 1975.

§ 29.

– – –

Lov om dokumentavgift (dokumentavgiftsloven)

Kap. I. Fellesbestemmelser.

§ 1.

Dersom Stortinget vedtar at det skal svares dokumentavgift til statskassen, gjelder de bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov.

§ 2.

Departementet kan gi forskrifter om:

a. hvem som er ansvarlig for at avgift blir svart,
b. beregning og oppkreving av avgift, herunder avrunding av avgiftsgrunnlag og avgiftsbeløp,
c. kontrollen med at pliktig avgift blir svart,
d. plikt for avgiftspliktige til å føre regnskaper og til å gi kontrollmyndighetene opplysninger som er nødvendig for avgiftsfastsettelsen,
e. betaling av renter av avgift som blir erlagt for sent og rentegodtgjørelse ved tilbakebetaling av avgift,
f. innbetalingsordningen og om bankers plikt til å avvise betalingsoppdrag med mangelfulle opplysninger.

Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 11 apr 2005 iflg. res. 1 apr 2005 nr. 272), 24 juni 2011 nr. 21.

§ 3.

Departementet kan i enkelttilfeller frita for eller sette ned avgift når særlige forhold taler for det.

§ 4.

Har en avgiftspliktig eller noen som har handlet på dennes vegne forsettlig eller grovt uaktsomt gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger som har eller kunne ha ført til unndragelse av avgift, kan departementet pålegge tilleggsavgift med inntil det dobbelte, i gjentakelsestilfelle det firedobbelte, av det pliktige avgiftsbeløp.

§ 5.

Krav på avgift og tilleggsavgift er tvangsgrunnlag for utlegg.

Krav som nevnt i første ledd samt renter innkreves av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 11 apr 2005 iflg. res. 1 apr 2005 nr. 272), 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni

2025 nr. 967).

§ 5 a.

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som unnlater å medvirke til kontrollundersøkelse etter forskrifter gitt i medhold av denne lov.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kap. II. Dokumenter som gjelder rettigheter i fast eiendom.

§ 6.

Avgiftsplikten inntrer ved tinglysingen av dokumentet.

Erververen av grunnbokshjemmel og meglerforetak som bistår med oppgaver som nevnt i lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling § 6-9 første ledd nr. 1, 2 eller 4, er i forhold til avgiftsmyndigheten ansvarlig for at riktig avgift, tilleggsavgift og renter blir betalt. Det samme gjelder andre som på vegne av erververen av grunnbokshjemmel begjærer et dokument tinglyst. Arbeidstakere hos erververen av grunnbokshjemmelen eller hos et foretak som på vegne av erververen begjærer tinglysing, har ikke slikt ansvar. Avgiftskravet sendes først til den av de ansvarlige som har begjært dokumentet tinglyst.

Den som er ansvarlig for betaling av avgift etter annet ledd er også ansvarlig for betaling av etterberegnet avgift. Ansvar for etterberegnet avgift for andre enn erververen av grunnbokshjemmelen, er likevel begrenset til de tilfeller hvor vedkommende visste eller burde visst at opplysningene for fastsettelsen av avgiften var mangelfulle eller feilaktige.

Erververen av grunnbokshjemmelen har i forhold til avgiftsmyndigheten krav på eventuell avgiftsrefusjon.
Endret ved lover 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 11 apr 2005 iflg. res. 1 apr 2005 nr. 272), 25 juni 2010 nr. 35, 13 des 2013 nr. 112.

§ 7.

Avgift av dokument som gjelder overføring av hjemmel som eier til fast eiendom beregnes av salgsverdien av fast eiendom, herunder bygninger og faste anlegg, som det erverves eiendomsrett til i forbindelse med det avgiftspliktige dokument. Avgift av dokument som overfører hjemmel til bygning på fremmed grunn og tilhørende festerett til tomta, beregnes tilsvarende.

Hvis registerføreren finner at eiendomsverdien eller annet avgiftsgrunnlag ikke er tilfredsstillende opplyst, plikter den som har begjært dokumentet tinglyst etter anmodning å gi alle nødvendige opplysninger og å ansette verdien/avgiftsgrunnlaget etter beste skjønn. Verdien/avgiftsgrunnlaget skal påføres dokumentet.

Det grunnlag som er oppgitt i dokumentet skal legges til grunn for avgiftsberegningen, med mindre registerføreren finner at det åpenbart er for lavt. I så fall skal han fastsette verdien. Fastsettelsen kan påklages til vedkommende departement.

Er eiendoms- eller bruksrett til fast eiendom overtatt med hjemmel i lov til pris som er fastsatt med hjemmel i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker, i lov 11. juni 1993 nr. 66 om pristiltak, i lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste eller i instruks om innløysing og regulering av festeavgift i festeforhold der staten eller statleg styrde verksemder eig tomta, skal avgiften beregnes etter denne pris.

Ved oppløsning av sameie beregnes avgiften av salgsverdien av fast eiendom som den enkelte sameier erverver hjemmel til ut over verdien av den ideelle andel han hadde i sameiet. Denne regel gjelder også ved jordskifte etter lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettsforhold på fast eigedom m.m.

Er eiendoms- eller bruksrett overtatt med hjemmel i lov til åsetespris, gjelder følgende bestemmelser. Der fast eiendom overtas på skifte av åsetesberettiget arving i henhold til skiftetakst, legges denne til grunn for avgiftsberegningen selv om arvingen ikke er best åsetesberettiget. Overtas eiendom av åsetesberettiget arving uten at overtagelsen skjer i henhold til skiftetakst eller overtas den av annen slektning i rett nedstigende linje, settes verdien til tre fjerdedeler av den antatte salgsverdi. En arving kan ikke fra samme arvelater kreve verdsettelse etter disse reglene for mer enn én eiendom eller de andeler han mottar i en eiendom. Ektefeller eller samboere ansees i denne henseende som én arvelater, selv om ekteskapet eller samboerskapet er opphørt ved døden.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 66, 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136), 16 juni 2006 nr. 26 (ikr. 1 juli 2006), 15 des 2006 nr. 76 (ikr. 1 jan 2007), 14 des 2007 nr. 102, 19 juni 2009 nr. 53 (ikr. 1 juli 2009), 25 juni 2010 nr. 35, 19 des 2014 nr. 76, 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 8.

Fritatt for avgift er:

a. dokument som overfører hjemmel som eier eller bruker til fast eiendom til ektefelle ved den annen ektefelles død eller ved skifte av felleseie i forbindelse med separasjon eller skilsmisse,
b. dokument som overfører hjemmel som eier til fast eiendom fra en ektefelles konkursbo til den annen ektefelle.

Første ledd bokstav a gjelder tilsvarende ved overføring av felles bolig mellom samboere ved samlivsbrudd. Med samboere menes i denne lov to personer som har levd sammen i et ekteskapslignende forhold, og hatt felles folkeregistrert adresse i minst to år forut for samlivsbruddet, eller venter, har eller har hatt felles barn. Dersom opphøret av samlivet skjer som følge av den ene partens død, er det tilstrekkelig at samboerne på dødsfallstidspunktet var folkeregistrert på samme adresse.
Endret ved lover juli 1991 nr. 47, 15 des 2006 nr. 76 (ikr. 1 jan 2007), 12 des 2008 nr. 92 (ikr. 1 jan 2009), 18 des 2015 nr. 111.

Kap. III. Sluttsedler ved overføring av aksjer.

§ 9.

Med aksje forstås i denne lov:

a. en andel av eierkapital i aksjeselskap eller allmennaksjeselskap og
b. tegningsrettsbevis, tildelingsbevis, interimskvittering eller annet dokument som gir rett til verdipapir som nevnt i punkt a.

Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 83, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615).

§ 10.

Ved enhver overføring av eiendomsrett til aksjer skal det utstedes sluttsedler, en for selger og en for kjøper. Avgift skal svares av begge sluttsedler.

§ 11.

Avgiftsgrunnlaget ved aksjeoverføring er den verdi som er oppgitt i sluttseddelen.
Finner kontrollmyndigheten at den oppgitte verdi åpenbart er lavere enn

omsetningsverdien, fastsetter kontrollmyndigheten avgiftsgrunnlaget.

§ 12.

Fritatt for avgift er sluttsedler ved overføring av aksjer:

a. mellom fonds- og aksjemeglere pr. kommisjon,
b. mellom norske og utenlandske fonds- og aksjemeglere for omsetning i utlandet,
c. i boligselskaper hvor aksjene gir rett til leie av bolig og
d. til ektefelle ved den annen ektefelles død eller ved skifte av felleseie i forbindelse med separasjon eller skilsmisse.

Kap. IV. Firmameldinger.

§ 13. (Opphevet)

Opphevet ved lov 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119).

§ 14. (Opphevet)

Opphevet ved lov 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119).

Kap. V. Valutalisenser ved overføring av rettigheter i fast eiendom i utlandet.

Kapitlet med §§ 15 og 16 opphevet ved lov 28 mai 2004 nr. 29 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 791).

Kap. VI. Bestemmelser om ikrafttredelse m.v.

Endret ved lov 18 des 1987 nr. 83 (tidl. kap. V).

§ 17.

1. Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

2. Departementet kan gi overgangsbestemmelser.
3. Fra den tid denne lov trer i kraft oppheves følgende lover: – – –
4. Fra den tid denne lov trer i kraft foretas følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 18 des 1987 nr. 83 (tidl. § 15).
1 Fra 1 jan 1976 iflg. res. 12 des 1975.

Lov om gjennomføring i norsk rett av miljøvernkonvensjon mellom Norge, Danmark, Finland og Sverige, undertegnet 19 februar 1974

§ 1.

Miljøvernkonvensjonen av 19 februar 1974 mellom Norge, Danmark, Finland og Sverige gis lovs kraft her i riket.

§ 2.

Denne lov trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Straks iflg. res. 17 des 1976.

Miljøvernkonvensjon av 19. februar 1974, mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige, som anser det svært viktig å verne og forbedre miljøet, er blitt enige om følgende:

Art 1.

Med miljøskadelig virksomhet menes i denne konvensjon utslipp av fast eller flytende avfall, gass eller annet stoff fra grunn, bygning eller anlegg i vassdrag, sjø eller i havet og bruk av jord, havbunn, bygning eller anlegg på annen måte som medfører eller kan medføre forstyrrelse av omgivelsene gjennom vannforurensning eller annen innvirkning på vannforholdene, sanddrift, luftforurensning, støy, rystelse, temperaturforandring, ioniserende stråling, lys eller annet tilsvarende.

Konvensjonen kommer ikke til anvendelse i den utstrekning miljøskadelig

virksomhet reguleres gjennom særskilt overenskomst mellom to eller flere kontraherende stater.

Art 2.

Ved avgjørelse om en miljøskadelig virksomhet skal tillates, skal de forstyrrelser en slik virksomhet medfører eller kan medføre i annen kontraherende stat likestilles med forstyrrelse i den stat hvor tillatelsen skal gis.

Art 3.

Den som er blitt rammet eller som kan bli rammet av forstyrrelse fra miljøskadelig virksomhet i annen kontraherende stat, kan reise sak ved vedkommende domstol eller administrative myndighet i den staten om hvorvidt virksomheten skal tillates, herunder søksmål om forebyggende tiltak mot skader, og kan få overprøvet domstolens eller myndighetens avgjørelse i samme utstrekning og på samme vilkår som rettssubjekter i den staten hvor virksomheten drives.

Bestemmelsene i første ledd får tilsvarende anvendelse når det gjelder søksmål om erstatning på grunn av miljøskadelig virksomhet. Spørsmålet om erstatning må ikke bedømmes etter regler som er mer ufordelaktige for den skadelidende enn virksomhetslandets erstatningsregler.

Art 4.

Hver stat skal utpeke en særskilt myndighet (tilsynsmyndighet) med oppgave å vareta allmenne miljøverninteresser i landet i samband med forstyrrelser fra miljøskadelig virksomhet i annen kontraherende stat.

For å vareta slike interesser kan tilsynsmyndigheten reise sak ved eller bli hørt av vedkommende domstol eller administrative myndighet i annen kontraherende stat om miljøskadelig virksomhet skal tillates, dersom myndighet eller annen representant for allmenne miljøverninteresser i vedkommende stat kan reise sak eller bli hørt i slike saker, samt få overprøvet domstolens eller den administrative myndighets avgjørelse i henhold til de prosessuelle regler som gjelder i vedkommende stat for slike saker.

Art 5.

Finner domstol eller administrativ myndighet som skal avgjøre spørsmålet om

tillatelse til miljøskadelig virksomhet (konsesjonsmyndigheten) at virksomheten medfører eller kan medføre forstyrrelse av betydning i en annen kontraherende stat, skal konsesjonsmyndigheten, dersom det anvendes kunngjøring eller utlysning i saker av denne art, så snart som mulig sende et eksemplar av sakens dokumenter til tilsynsmyndigheten i den annen stat og gi vedkommende myndighet anledning til å avgi uttalelse. Underretning om tid og sted for møte eller befaring skal i tilfelle gis tilsynsmyndigheten i god tid. Tilsynsmyndigheten skal også ellers holdes underrettet om sakens behandling i den utstrekning det kan ha interesse for myndigheten.

Art 6.

Etter anmodning av tilsynsmyndigheten skal konsesjonsmyndigheten, i den utstrekning det er i overensstemmelse med saksbehandlingsreglene i vedkommende stat, pålegge søkeren å gi de ytterligere opplysninger, tegninger og tekniske beskrivelser som konsesjonsmyndighetene mener er nødvendige for å bedømme virkningene i den annen stat.

Art 7.

Tilsynsmyndigheten skal gjøre kjent, i den utstrekning den anser det nødvendig av hensyn til allmenne interesser eller enkeltinteresser, underretninger fra konsesjonsmyndigheten ved kunngjøring i lokalavis eller på annen passende måte og skal for øvrig foreta den utredning om virkningene i eget land som den finner nødvendig.

Art 8.

Kostnadene ved tilsynsmyndighetens virksomhet betales av hjemstaten.

Art 9.

Dersom tilsynsmyndigheten i en bestemt sak har underrettet vedkommende domstol eller administrative myndighet i den stat tillatelsen skal gis, at tilsynsmyndighetens oppgaver i saken skal utføres av annen myndighet, kommer konvensjonens bestemmelser om tilsynsmyndighet til anvendelse på denne myndighet så langt de passer.

Art 10.

Hvor det anses nødvendig for utredningen av miljøskadelig virsomhets skadevirkninger i annet land, skal tilsynsmyndigheten i det landet på anmodning fra konsesjonsmyndigheten i virksomhetslandet foranstalte befaring på stedet. Ved slik befaring har konsesjonsmyndigheten eller sakkyndig som myndigheten utpeker adgang til å være til stede.

Om nødvendig skal nærmere forskrifter om slik befaring som omtalt i første ledd utarbeides i samråd mellom de berørte land.

Art 11.

Dersom spørsmålet om tillatelse til miljøskadelig virksomhet, som medfører eller kan medføre forstyrrelse av vesentlig betydning i annen kontraherende stat, er gjenstand for avgjørelse av regjeringen eller av vedkommende statsråd eller departement (ministerium) i virksomhetslandet, skal spørsmålet drøftes mellom statene dersom regjeringen i den førstnevnte staten krever det.

Art 12.

I tilfelle som nevnt i artikkel 11 kan regjeringen i hver av statene kreve at en kommisjon skal avgi uttalelse i saken. Dersom en ikke blir enig om noe annet, skal kommisjonen bestå av en av partene i fellesskap utpekt formann fra den annen kontraherende stat samt tre medlemmer fra hver av de berørte statene. Når en slik kommisjon er opprettet kan saken ikke avgjøres før den har avgitt uttalelse.

Hver av statene skal lønne de medlemmer som er utpekt av vedkommende stat. Godtgjørelse eller annen betaling til formannen og øvrige kostnader i forbindelse med kommisjonens virksomhet som ikke åpenbart er å anse som bare den ene stats utgifter, skal betales med like deler av de berørte stater.

Art 13.

Konvensjonen kommer også til anvendelse på virksomhet i statenes kontinentalsokkelområder.

Art 14.

Denne konvensjon trer i kraft seks måneder etter den dag kontraherende stater

har meddelt det svenske utenriksdepartementet at de konstitusjonelle tiltak som kreves for å sette konvensjonen i kraft er gjennomført. Det svenske utenriksdepartementet skal underrette de øvrige kontraherende stater om mottakelsen av disse meddelelser.

Art 15.

Sak som ved denne konvensjons ikrafttreden er påbegynt ved domstol eller administrativ myndighet og som vedrører spørsmål som omfattes av konvensjonen, skal behandles og bedømmes i henhold til tidligere gjeldende bestemmelser.

Art 16.

Ønsker kontraherende stat å si opp konvensjonen skal skriftlig meddelelse herom tilstilles den svenske regjering, som uten opphold skal underrette de øvrige kontraherende stater om oppsigelsen og om datoen for mottakelsen herav.

Oppsigelsen trer i kraft tolv måneder etter den dato da underretning er mottatt av den svenske regjering, eller ved et senere tidspunkt som angis i oppsigelsen.

Konvensjonen skal deponeres i det svenske utenriksdepartementet og bekreftede kopier skal av det svenske utenriksdepartementet sendes hver av de kontraherende staters regjeringer.

Til bekreftelse herav har de respektive staters befullmektigede undertegnet denne konvensjon.

Utferdiget i Stockholm 19 februar 1974 i ett eksemplar på det danske, finske, norske og svenske språk, som alle har samme gyldighet.

Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrolloven)

§ 1. Lovens formål

Denne lov har til formål å:

a. forebygge at produkter og forbrukertjenester medfører helseskade, herunder sørge for at forbrukerprodukter og forbrukertjenester er

sikre,
b. forebygge at produkter medfører miljøforstyrrelse, bl.a. i form av forstyrrelse av økosystemer, forurensning, avfall, støy og lignende,
c. forebygge miljøforstyrrelse ved å fremme effektiv bruk av energi i produkter.

Endret ved lover 2 apr 1993 nr. 38, 11 juni 1993 nr. 68, 25 juni 1999 nr. 53, 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 2. Lovens saklige virkeområde

Denne lov kommer til anvendelse på produksjon, herunder utprøving, innførsel, omsetning, bruk og annen behandling av produkt og forbrukertjenester.

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak bestemme at produkt eller forbrukertjeneste helt eller delvis skal være unntatt fra lovens virkeområde.
Endret ved lover 2 apr 1993 nr. 38, 11 juni 1993 nr. 68, 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002), 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 2 a. Definisjoner

Med produkt menes råvare, hjelpestoff, halvfabrikat og ferdig vare av ethvert slag.

Med forbruker menes en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.

Med forbrukerprodukt menes ethvert produkt som er beregnet på forbrukere eller som med rimelighet kan forventes brukt av forbrukere.

Med sikkert forbrukerprodukt menes et forbrukerprodukt som med utgangspunkt i normale bruksvilkår eller bruksvilkår som med rimelighet kan forventes, ikke medfører en uakseptabel risiko for helseskade, som ikke er i samsvar med et høyt vernenivå for menneskers helse og sikkerhet.

Med forbrukertjenester menes tjenester som tilbys fysiske personer hovedsakelig utenfor næringsvirksomhet.

Med sikker forbrukertjeneste menes en tjeneste som med utgangspunkt i normale vilkår for gjennomføring eller vilkår for gjennomføring som med rimelighet kan forventes, ikke medfører en uakseptabel risiko for helseskade, som ikke er i samsvar med et høyt vernenivå for menneskers helse og sikkerhet.

Med harmonisert standard menes europeisk standard som er utarbeidet i overensstemmelse med mandat fra EU-kommisjonen og EFTA, og som er offentliggjort i EF-tidende og i EØS-tillegget til disse.
Tilføyd ved lov 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 3. Aktsomhetsplikt m.v.

Den som produserer, innfører, omsetter, bruker eller på annen måte behandler produkt som kan medføre virkning som nevnt i § 1, skal vise aktsomhet og treffe rimelige tiltak for å forebygge og begrense slik virkning.

Den som eier eller leder virksomhet som tilbyr forbrukertjenester, eller utfører arbeid i slik virksomhet, skal vise aktsomhet og treffe rimelige tiltak for å forebygge at forbrukertjenesten medfører helseskade. Mottaker av forbrukertjeneste skal vise aktsomhet ved benyttelse av tjenesten.

Den som produserer eller innfører produkt plikter å skaffe seg slik kunnskap som er nødvendig for å vurdere om det kan medføre virkning som nevnt i § 1.

Den som eier eller leder virksomhet som tilbyr forbrukertjenester, plikter å skaffe seg slik kunnskap som er nødvendig for å kunne vurdere faren for helseskade.

Personer som nevnt i tredje og fjerde ledd plikter å gi bruker av forbrukerprodukt og mottaker av en forbrukertjeneste tilstrekkelig og relevant informasjon slik at disse settes i stand til å vurdere sikkerheten ved disse og eventuelt sikre seg mot fare, med mindre dette klart fremgår uten slik informasjon. Informasjonen skal være tydelig, lett tilgjengelig og tilpasset brukerens og mottakerens behov. Slike opplysninger medfører ikke fritak fra lovens øvrige krav.

Denne paragraf gjelder ikke for et produkts energieffektivitet.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 68, 25 juni 1999 nr. 53, 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 3 a. Substitusjonsplikt

Virksomhet som bruker produkt med innhold av kjemisk stoff som kan medføre virkning som nevnt i § 1 skal vurdere om det finnes alternativ som medfører mindre risiko for slik virkning. Virksomheten skal i så fall velge dette alternativet, hvis det kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe.

Tilføyd ved lov 20 aug 1999 nr. 70 (ikr. 1 jan 2000).

§ 3 b. Kriterier for vurdering av sikkerheten ved forbrukerprodukter og forbrukertjenester

Dersom annet ikke følger av fjerde ledd, skal forbrukerprodukter anses å være sikre, jf. § 2 a fjerde ledd, når de er i overensstemmelse med nasjonal standard som oppfyller kravene i harmonisert standard.

Dersom harmonisert standard som nevnt i første ledd ikke foreligger, eller

der denne ikke er dekkende for det aktuelle produkt, skal produktets sikkerhet vurderes ved særlig å ta hensyn til:

a. Nasjonale standarder som ikke er nevnt i første ledd.
b. Kommisjonsrekommandasjoner som angir retningslinjer for produktsikkerhetsvurderingen.
c. Regler for god praksis for produktsikkerhet som gjelder på det aktuelle området.
d. Det gjeldende tekniske utviklingsnivå.
e. Det sikkerhetsnivå som med rimelighet kan forventes av brukeren.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende ved vurdering av om forbrukertjenester anses å være sikre, jf. § 2 a sjette ledd.

Bestemmelsene i denne paragraf er ikke til hinder for at det fattes vedtak etter §§ 4, 6 og 6 a i tilfeller der det viser seg at forbrukerproduktet eller forbrukertjenesten, til tross for overensstemmelse med kriteriene oppstilt i første og annet ledd, ikke er sikker.
Tilføyd ved lov 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 4. Myndighet for Kongen.

Når det finnes påkrevet for å forebygge at produkt medfører virkning som nevnt i § 1, kan Kongen treffe vedtak om:

a. produksjon, innførsel, omsetning, merking, bruk og annen behandling av produkt,
b. retur- og panteordninger, gjenvinning og avfallsbehandling m.v. av produkt,
c. hvordan produkt skal være innrettet eller sammensatt, og maksimalgrenser for støy og utslipp av forurensende stoffer fra produkt,
d. at produkt ikke kan produseres, innføres eller omsettes uten godkjenning,
e. forbud mot produksjon, innførsel, omsetning og bruk av produkt.

Når det finnes påkrevet for å forebygge at forbrukertjeneste medfører helseskade, kan Kongen treffe vedtak om:

a. offentliggjøring av advarsels- eller sikkerhetsinformasjon
b. krav til kvalifikasjoner hos den som utfører arbeid knyttet til

forbrukertjenesten
c. krav til driften
d. at forbrukertjeneste ikke kan tilbys uten godkjenning
e. forbud mot å tilby forbrukertjenesten

Vedtak i medhold av første og annet ledd skal i alminnelighet treffes ved forskrift og gjelde produkter eller forbrukertjenester av en viss art. Det kan fastsettes at de bare skal gjelde for visse geografiske områder.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 68, 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 4a. Energieffektivitetskrav

For å fremme energieffektive produkter, kan Kongen treffe vedtak om:

a. maksimalgrenser for produkts energibruk, herunder metode for beregning av maksimalt tillatt energibruk, hvem som skal foreta beregningen og fremgangsmåter for prøving;
b. produksjon og omsetning av produkt;
c. merking av produkt, herunder utformingen av merkingen og om at produkt som omsettes i strid med vedtak om merking skal trekkes tilbake fra markedet;
d. teknisk dokumentasjon, herunder hvem som skal utarbeide denne og hvor lenge dokumentasjonen skal stå til rådighet for eventuelt tilsyn. Den tekniske dokumentasjonen skal så langt det er nødvendig for vurderingen av produktets energieffektivitet omfatte konstruksjonen av, fremstillingen av og virkemåten til produktet;
e. skriftlig erklæring om samsvar mellom merking og reell energibruk, herunder oppbevaring av slik erklæring.

Vedtak i medhold av første ledd skal i alminnelighet treffes ved forskrift og gjelde produkter av en viss art.
Tilføyd ved lov 25 juni 1999 nr. 53, endret ved lov 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 4 b. Myndighet for tilsynsmyndigheten

Tilsynsmyndigheten kan treffe enkeltvedtak som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 3, 3 a, 3 b, 4, 5, 6 a, 6 b, 8 og 12 a.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 86 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1273).

§ 5. Opplysningsplikt.

Enhver plikter etter pålegg av Kongen å gi de opplysninger som er nødvendig for gjennomføring av gjøremål etter loven. Offentlige myndigheter plikter å gi opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Kongen kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Kongen kan kreve at den som produserer, innfører eller omsetter produkt fremlegger representativ prøve av produktet vederlagsfritt eller sørger for eller bekoster undersøkelser som finnes nødvendig for å vurdere et produkts egenskaper og virkninger.

Kongen kan bestemme at kostnadene ved fremleggelse av representativ prøve eller undersøkelser som nevnt i annet ledd skal fordeles på flere produsenter, importører eller omsettere, eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Kostnadene og refusjon for kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234), 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396), 19 juni 2020 nr. 86 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1273).

§ 5 a. Oppbevaring av dokumenter for sporing av forbrukerprodukter

Enhver som distribuerer forbrukerprodukter skal ha tilgjengelig opplysninger som er nødvendig for å kunne spesifisere og spore produktenes opprinnelse. Opplysningene skal holdes tilgjengelig for kontroll i 5 år fra utgangen av det året de mottas.

Tilføyd ved lov 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 6. Midlertidig forbud.

Kongen kan når særlige grunner foreligger nedlegge midlertidig forbud mot produksjon, innførsel, omsetning, bruk eller annen behandling av produkt, eller mot å tilby forbrukertjeneste, inntil tilstrekkelige opplysninger er fremlagt i overensstemmelse med § 5. Det samme gjelder dersom det er skjellig grunn til å trekke de framlagte opplysninger i tvil.

Når det finnes påkrevet for å vurdere produktets egenskaper, eller helserisiko ved forbrukertjenesten, og for å fastsette nærmere bestemmelser i

henhold til § 4, kan det nedlegges forbud som nevnt i første ledd i inntil 6 måneder regnet fra det tidspunkt det foreligger tilstrekkelige opplysninger. Når særskilte grunner taler for det, kan et slikt forbud forlenges i ytterligere 6 måneder.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 11 juni 1993 nr. 68, 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 6 a. Tilbakekall m.v. av produkter og forbrukertjenester.

Kongen kan fatte vedtak etter denne paragrafen hvis det foreligger en uakseptabel risiko for at et produkt medfører helseskade eller miljøforstyrrelse som nevnt i § 1 første ledd, eller for at forbrukertjeneste medfører uakseptabel risiko for helseskade.

Vedtak kan gå ut på at det gis pålegg til den som produserer, innfører, bearbeider, omsetter, bruker eller på annen måte behandler produkt om å treffe tiltak, alene eller i samarbeid, for å redusere risikoen ved produktet, herunder:

a. Offentliggjøre advarselsinformasjon e.l. til distributør eller brukere av produktet.
b. Tilbakekalle produktet fra brukere eller distributører.
c. Uskadeliggjøre produktet.

For forbrukertjenester kan vedtak gå ut på at den ansvarlige for virksomheten som har ytet tjenesten, skal

a. Offentliggjøre advarselsinformasjon til brukere
b. Rette det forhold som skaderisikoen skyldes

Det kan videre treffes vedtak om forbud mot eksport av produkter og forbrukertjenester som utgjør en uakseptabel risiko som nevnt i første ledd. Vedkommende myndighet kan selv iverksette tiltak etter annet og tredje ledd. Kostnadene ved dette kan kreves refundert av den som kunne ha fått pålegg om slikt tiltak.
Tilføyd ved lov 15 juni 1990 nr. 33, endret ved lover 11 juni 1993 nr. 68, 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 6 b. Meldeplikt

Produsent, importør eller distributør som vet eller burde vite at produkt vedkommende har gjort tilgjengelig for bruker utgjør en uakseptabel risiko for

virkning som nevnt i § 1, skal straks informere tilsynsmyndighetene om dette.

Ved melding av forbrukerprodukter som ikke er sikre, skal informasjonen til tilsynsmyndighetene også inneholde opplysninger om de tiltak som er iverksatt for å forhindre at produktet medfører en uakseptabel risiko for forbruker.

Kongen kan gi nærmere regler om krav til meldeplikten og om når det kan gjøres unntak fra denne.

Meldeplikten etter første og annet ledd gjelder tilsvarende for den som eier eller leder virksomhet som tilbyr forbrukertjenester og som vet eller burde vite at denne utgjør en uakseptabel risiko for helseskade.

Tilføyd ved lov 15 juni 1990 nr. 33, endret ved lover 11 juni 1993 nr. 68, 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 7. Godkjenning av produkt.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for søknad om godkjenning av produkt, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 68, 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 8. Tilsyn.

Kongen bestemmer hvem som skal føre tilsyn med gjennomføringen av denne lov.

Tilsynsmyndigheten skal ha fri adgang til bygning, transportmiddel, lager, innretning, område m.v. hvor produkt som kan medføre virkning som nevnt i § 1, befinner seg, eller hvor forbrukertjeneste som kan medføre helseskade, tilbys.

Tilsynsmyndigheten kan også foreta nødvendig prøvetaking og kontroll med slike produkter eller utstyr m.v. som benyttes til slike forbrukertjenester.

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten utferdige skriftlig rapport om resultatet av kontrollen.

Kongen kan gi forskrifter om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.

Tilføyd ved lov 27 juli 1990 nr. 52, endret ved lover 11 juni 1993 nr. 68, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

§ 8 a. Gebyrer.

Kongen kan gi forskrift om gebyrer for behandling av søknader om tillatelser o.l. etter denne lov eller forskrift fastsatt i medhold av loven, og for kontrolltiltak som gjennomføres for å sikre at loven eller vedtak i medhold av loven blir fulgt. Gebyrene settes slik at de samlet ikke overstiger produktkontrollmyndighetenes kostnader med saksbehandlingen eller kontrollordningen.

Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg.

Tilføyd ved lov 16 mai 1986 nr. 22, endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83.

§ 9. Rett til informasjon om produkter som foreligger hos offentlig organ

Enhver har rett til å få informasjon fra et offentlig organ om produkter som har eller kan ha virkning som nevnt i § 1, så framt informasjonen foreligger hos vedkommende organ, og det ikke er gjort unntak fra informasjonsretten etter loven her. Med offentlig organ menes organ slik det er definert i miljøinformasjonsloven § 5 første ledd.

Et krav om informasjon kan avvises dersom det er for generelt formulert eller ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å identifisere hva kravet gjelder. Før et krav avvises, skal informasjonssøkeren i rimelig grad gis veiledning til å utforme kravet på en måte som gjør at det kan behandles.

Krav om informasjon kan avslås dersom det er et reelt og saklig behov for det i det enkelte tilfelle og informasjonen eller dokumentet informasjonen finnes i, kan unntas fra offentlighet i medhold av offentleglova kapittel 3. Ved vurderingen av om det foreligger reelt og saklig behov, skal de miljø- og samfunnsmessige interessene som ivaretas ved å utlevere informasjonen, veies mot de interessene som ivaretas ved et avslag. Dersom de miljø- og samfunnsmessige interessene veier tyngst, skal informasjonen utleveres.

Krav om informasjon som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, avslås med mindre noe annet følger av § 11 annet ledd.

Avslag på krav om informasjon kan påklages. For øvrig gjelder reglene i miljøinformasjonsloven §§ 6, 10 annet og fjerde ledd, 11 tredje ledd, 13 og 15 om betaling, saksbehandling og klage mv., samt forskrifter gitt i medhold av § 7, tilsvarende så langt de passer.

Opphevet ved lov 14 juni 1991 nr. 30, tilføyd igjen ved lov 9 mai 2003 nr. 31 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 des 2003 nr. 1431), endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 10. Rett til informasjon om produkter fra produsent, importør, bearbeider, omsetter eller bruker av produkt

Enhver har rett til å få informasjon om

a. produktet inneholder komponenter eller har egenskaper som kan medføre virkning som nevnt i § 1,
b. hvilke komponenter eller egenskaper dette er,
c. hvordan produktet må håndteres for å unngå virkning som nevnt i § 1,
d. vesentlige helseskader eller miljøforstyrrelser som produksjonen og distribusjonen av produktet forårsaker, og
e. hvem som er produsent eller importør av produktet.

Informasjon etter første ledd kan kreves fra produsent, importør, bearbeider, omsetter eller bruker av produktet.

Rett til informasjon i henhold til første ledd bokstav d gjelder også informasjon om virkninger på miljøet som følge av produksjon eller distribusjon av produkt utenfor Norges grenser, i den grad slik informasjon er tilgjengelig. Virksomheten skal rette forespørsel til foregående salgsledd dersom dette er nødvendig for å besvare kravet.

Krav om informasjon kan avvises dersom det er for generelt formulert eller ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å identifisere hva kravet gjelder.

Krav om informasjon kan avslås dersom

a. kravet er åpenbart urimelig, eller
b. informasjonen som etterspørres angår tekniske innretninger og framgangsmåter, samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningene angår.

Avslag på krav om informasjon kan påklages. For øvrig gjelder reglene i miljøinformasjonsloven §§ 6, 17 tredje ledd, 18 og 19 om betaling, saksbehandling og klage, samt forskrifter gitt i medhold av § 7, tilsvarende så langt de passer.

Produsent, importør, bearbeider og omsetter av produkter skal gi informasjon som omfattes av denne paragrafen, til etterfølgende salgsledd. Opphevet ved lov 11 juli 1986 nr. 51, tilføyd igjen ved lov 9 mai 2003 nr. 31 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 des 2003 nr. 1431), endret ved lov 29 apr 2005 nr. 23 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 396).

§ 11. Taushetsplikt.

Med de begrensninger som følger av vedkommendes gjøremål etter loven, skal enhver bevare taushet om det han under utføring av tjeneste eller arbeid etter loven får kjennskap til om produktets sammensetning, egenskaper, produksjonsmetoder, forskningsresultater, planer, prognoser, forretningsmessige analyser og berekninger og forretningshemmeligheter ellers som andre foretak vil kunne utnytte til sin egen drift til skade for det foretaket som har gitt opplysningen. Opplysningene kan heller ikke utnyttes i vedkommendes egen virksomhet.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at det gis opplysninger om produkts virkning som nevnt i § 1 og om nødvendig en forklaring av årsaken til denne, samt opplysninger om forholdsregler for å hindre eller redusere virkninger som nevnt i § 1.

Taushetsplikten skal heller ikke være til hinder for utveksling av informasjon (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret.

På samme måte og med tilsvarende begrensninger gjelder taushetsplikt for det noen under utføring av gjøremål etter loven får kjennskap til om forbrukertjenester og tjenesteytende virksomhet.

Offentlig organ som definert i miljøinformasjonsloven § 5 første ledd, kan kreve at den som gir informasjon til organet, eller som et krav om informasjon berører, skal identifisere hvilken del av informasjonen som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde, og gi en begrunnelse for dette.

Før opplysninger underlagt lovbestemt taushetsplikt utleveres i medhold av § 11 annet ledd, skal den opplysningene gjelder, gis anledning til å uttale seg innen en passende svarfrist.

Dersom organet vil utlevere informasjon som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, skal den som informasjonen gjelder, varsles om det. Avgjørelsen om utlevering kan påklages etter reglene i miljøinformasjonsloven § 15. Klagen har oppsettende virkning.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 68, 6 juni 1997 nr. 35 (ikr. 1 nov 1997), 9 mai 2003 nr. 31 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 des 2003 nr. 1431).

§ 12. Straffansvar.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, eller som bryter vilkår fastsatt med hjemmel i § 7, straffes med bøter, fengsel i inntil 1 år eller begge deler, så fremt ikke strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse.

Har overtredelsen voldt fare for menneskers liv eller helbred, stor skade

eller ulempe på miljøet, eller det for øvrig foreligger særdeles skjerpende omstendigheter, kan fengsel inntil 3 år anvendes, så fremt ikke strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse.

Første og andre ledd gjelder ikke overtredelse av §§ 9, 10 og 11 femte ledd. Overtredelse av § 3 straffes bare dersom den skjer forsettlig eller ved grov uaktsomhet.

Endret ved lover 13 mars 1981 nr. 6, 14 juni 1985 nr. 71, 20 juli 1991 nr. 66, 9 mai 2003 nr. 31 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 des 2003 nr. 1431), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2019 nr. 54 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 786).

§ 12 a. Overtredelsesgebyr.

Kongen kan gi forskrift om ileggelse av overtredelsesgebyr til den som:

a. overtrer aktsomhets- og tiltaksplikt i § 3 første ledd
b. overtrer aktsomhets- og tiltaksplikt i § 3 andre ledd første punktum
c. overtrer informasjonsplikt i § 3 femte ledd
d. overtrer substitusjonsplikt i § 3 a
e. overtrer forskrifter eller enkeltvedtak etter § 4 eller § 4a
f. overtrer plikt i § 5 a
g. overtrer forbud etter § 6
h. overtrer vedtak etter § 6 a
i. overtrer meldeplikt i eller etter § 6 b.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Kongen kan gi forskrift om utmålingen av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 54 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 786).

§ 13. Tvangsmulkt.

Ved overtredelse av vilkår, påbud eller forbud gitt med hjemmel i denne lov, kan Kongen ilegge tvangsmulkt. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Kongen kan frafalle ilagt tvangsmulkt hvor dette finnes rimelig.

Endret ved lover 3 juni 1977 nr. 53, 26 juni 1992 nr. 86. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14. Lovens stedlige virkeområde.

Denne lov gjelder i riket, herunder Svalbard og Jan Mayen, ombord på norske skip eller luftfartøy i områder som ikke er undergitt noen stats høyhetsrett og på anlegg og innretninger på den norske kontinentalsokkel. Kongen kan ved enkeltvedtak eller forskrift gjøre unntak fra første punktum og gi utfyllende bestemmelser om lovens rekkevidde.

§ 15. Bestemmelser til gjennomføring av loven.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser til gjennomføring av denne lov, herunder om samarbeidet mellom ulike myndigheter.

§ 16. Ikrafttreden – oppheving av og endring i andre lover.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme dag oppheves – – –.
Endret ved lov 3 juni 1977 nr. 53.
1 Fra 1 sep 1977 iflg. res. 5 aug 1977.

Lov om Norges økonomiske sone [økonomiske soneloven]

§ 1.

Det opprettes en økonomisk sone i havområdene utenfor Kongeriket Norge. Kongen fastsetter tidspunktet for opprettelsen av den økonomiske sone, og hvilke havområder den skal omfatte.

Yttergrensen for den økonomiske sone trekkes i en avstand av 200 nautiske mil (én nautisk mil = 1852 meter) fra de grunnlinjer som til enhver tid er fastsatt, likevel ikke ut over midtlinjen i forhold til andre stater med mindre annet følger av overenskomst med vedkommende stat.

Opprettelsen av økonomisk sone medfører ingen endring i reglene for Norges sjøterritorium.
Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 60 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 741).

§ 2.

Opprettelse av den økonomiske sone berører ikke retten til skipsfart i eller overflyging over vedkommende havområder eller retten til å legge undersjøiske kabler og rørledninger.

Opprettelse av den økonomiske sone endrer ikke innholdet i eller anvendelsesområdet for lov 21. juni 1963 nr. 12 om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster og lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet eller forskrifter gitt i medhold av disse lover.
Endret ved lover 22 mars 1985 nr. 11, 30 juni 2006 nr. 60 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 741).

§ 3.

Det er forbudt å drive fiske eller fangst eller annen utnyttelse av viltlevende marine ressurser innenfor den økonomiske sonen for den som ikke faller inn under deltakerloven § 5. Bestemmelsene i havressurslova kapittel 4 a gjelder tilsvarende i den økonomiske sone.

Bestemmelsene i første ledd gjelder med mindre annet følger av forskrifter gitt med hjemmel i paragrafene 4 eller 6 i denne lov.
Endret ved lover 27 juni 2003 nr. 57 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 798), 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355), 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), 16 juni 2017 nr. 73 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 747).

§ 4.

Kongen kan gi forskrifter om fiske og fangst og annen utnyttelse av viltlevende marine ressurser i den økonomiske sone, herunder om

a. største tillatte fangstmengde og fangstinnsats, samlet og for bestemte fiskeslag og bestemte områder,
b. adgang for fiskere fra andre stater til å fiske andeler av tillatte fangstkvanta, og om vilkårene for slikt fiske,
c. tiltak for å sikre en rasjonell og forsvarlig utøving av fisket, herunder bestemmelser om antall fartøyer, fartøystørrelse, redskapsbruk, redskapsbegrensninger, fredningstider, samt trålfrie soner og andre områdebegrensninger,
d. andre tiltak til vern og fremme av bestander av fisk, skalldyr og de

levende ressurser for øvrig.

Endret ved lov 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355).

§ 5.

Inntil den økonomiske sone er iverksatt, kan Kongen for de områder som er nevnt i § 1, fastsette midlertidige bestemmelser til vern om fiskebestanden, begrensning av utenlandsk fiske og sikring av en rasjonell og forsvarlig utøving av fisket.

§ 6.

Kongen kan gjøre unntak fra bestemmelsene i §§ 3, 4 og 5 eller forskrift gitt i medhold av disse i området mellom 12 nautiske mil og 200 nautiske mil når dette er nødvendig av hensyn til overenskomst med fremmed stat eller hvor særlige hensyn tilsier det. Slike unntak kan også gjøres gjeldende innenfor 12 nautiske mil for så vidt angår områder der bestemmelsene i havressurslova kapittel 4 a ikke er iverksatt.
Endret ved lover 27 juni 2003 nr. 57 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 798), 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), 16 juni 2017 nr. 73 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 747).

§ 7.

Kongen kan innen folkerettens grenser fastsette nærmere bestemmelser for sonen, herunder om

a. miljøvern,
b. vitenskapelige undersøkelser,
c. faste eller midlertidige kunstige øyer, installasjoner, herunder kunstige havneanlegg, og andre konstruksjoner,
d. kabler og rørledninger,
e. utforskning og utnytting av sonen for andre økonomiske formål, herunder produksjon av energi.

§ 7 a.

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold

av denne loven, kan det ilegges overtredelsesgebyr. Ved overtredelse av bestemmelser gitt i medhold av denne loven, kan det bare ilegges overtredelsesgebyr når dette går fram av forskriften.

Hvis noen som handler på vegne av et foretak har overtrådt en bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven, kan foretaket ilegges et overtredelsesgebyr. Det gjelder selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyr.

Overtredelsesgebyret kan ilegges etter faste satser eller utmåles i hvert enkelt tilfelle. Ved fastsettelsen av gebyret kan det blant annet tas hensyn til fortjenesten eller den potensielle fortjenesten som den ansvarlige har hatt ved overtredelsen, hvor alvorlig overtredelsen er og ekstra kostnader som kontrolltiltak og behandling av saken har medført.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om fastsettelse av overtredelsesgebyr og bestemmelser om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Overtredelsesgebyr kan også kreves inn gjennom salgslaget ved motregning i fangstoppgjør. Domstolene kan prøve størrelsen på gebyret.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

§ 7 b.

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, eller plikt fastsatt i medhold av denne loven, blir oppfylt, kan det ilegges tvangsmulkt.

Tvangsmulkten er en løpende mulkt som går fra en særskilt fastsatt frist for oppfyllelse av et pålegg, dersom denne fristen er utløpt uten at pålegget er oppfylt. Departementet kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt mulkt.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om fastsettelse, gjennomføring og tidsrom tvangsmulkten skal gjelde for, og bestemmelser om rente og tilleggsgebyr dersom tvangsmulkten ikke blir betalt ved forfall.

Tvangsmulkt kan kreves inn gjennom salgslaget ved motregning i fangstoppgjør.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

§ 8.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, straffes med bøter.

Forsøk straffes på samme måte som fullbyrdet overtredelse.

Fartøyføreren kan vedta forelegg på oppdragsgiverens vegne. Oppdragsgiveren kan også ilegges straff i sak som reises mot fartøyføreren.

Når straffansvar kan gjøres gjeldende mot fartøyføreren for en handling noen av mannskapet på et fartøy har begått, kan den underordnede bare straffes for forsettlig overtredelse. Ved avgjørelsen av om den underordnede skal straffes, skal det særlig tas hensyn til den preventive virkningen av straffen, hvor grov overtredelsen er, og om vedkommende har hatt eller kunne ha oppnådd fordel ved overtredelsen.

Endret ved lover 3 juni 1983 nr. 40, 20 juli 1991 nr. 66, 13 juni 1997 nr. 42 (ikr. 5 nov 1999 iflg. res. 5 nov 1999 nr. 1143), 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 9.

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov kan inndras fartøy som er brukt ved overtredelsen, og tilbehør, fangst og redskap som er om bord, uansett hvem som er eier. I stedet for tingen kan verdien helt eller delvis inndras hos den skyldige eller hos den han har handlet på vegne av, eller hos eieren. Det kan bestemmes at panterett og andre rettigheter i ting som inndras helt eller delvis faller bort. Bestemmelsene i straffelovens § 74 får tilsvarende anvendelse. Når lovlig eller ulovlig fangst er blandet sammen, kan hele fangsten inndras.

Tilføyd ved lov 3 juni 1983 nr. 40, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 10.

Kongen kan for en overgangsperiode eller etter avtale med fremmed stat fastsette begrensninger i anvendelsen av § 8 og § 9.

Tilføyd ved lov 3 juni 1983 nr. 40.

§ 11.

Denne lov trer i kraft straks.

Endret ved lov 3 juni 1983 nr. 40.

Lov om renter ved forsinket betaling m.m. (forsinkelsesrenteloven)

§ 1. Lovens virkeområde

Denne lov gjelder for pengekrav på formuerettens område for så vidt ikke annet følger av avtale eller er bestemt i eller i medhold av lov.

§ 2. Vilkår for forsinkelsesrente

Fordringshaveren kan kreve rente etter denne lov (forsinkelsesrente) når kravet ikke innfris ved forfall. Renten løper fra forfallsdag når denne er fastsatt i forveien, og ellers fra 30 dager etter at fordringshaveren har sendt skyldneren skriftlig påkrav med oppfordring om å betale. Påkrav kan sendes ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom skyldneren uttrykkelig har godtatt dette.

Det skal ikke svares forsinkelsesrente dersom forsinkelsen er fremkalt ved forhold på fordringshaverens side.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 jan 1994), 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 12 des 2003 nr. 111 (ikr. 1 jan 2004).

§ 2 a. Særlige regler for avtaler mellom virksomheter om kjøp av varer eller tjenester

Ved avtaler mellom virksomheter om kjøp av varer eller tjenester skal betalingsfristen ikke overstige 60 dager, med mindre noe annet uttrykkelig er avtalt.

Skal det ved avtale som nevnt i første ledd foretas en kontrollprosedyre for å sikre at varene eller tjenestene er avtalemessige, og fordringshaveren først kan sette frem krav om betaling etter at en slik kontrollprosedyre er gjennomført, skal kontrollprosedyren ikke overstige 30 dager fra mottak av varene eller tjenestene. Dette gjelder likevel ikke dersom noe annet uttrykkelig er avtalt.

Tilføyd ved lov 15 feb 2013 nr. 8 (ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 feb 2013 nr. 173).

§ 2 b. Særlige regler for avtaler mellom virksomheter og offentlige myndigheter om kjøp av varer eller tjenester

Denne paragrafen gjelder avtaler mellom virksomheter og offentlige myndigheter om kjøp av varer eller tjenester.

Er skyldneren en offentlig myndighet, skal betalingsfristen ikke overstige

a. 30 dager etter at skyldneren mottok faktura eller en tilsvarende betalingsoppfordring,
b. 30 dager etter mottak av varene eller tjenestene, dersom det er uklart når faktura eller en tilsvarende betalingsoppfordring er mottatt,
c. 30 dager etter mottak av varene eller tjenestene, dersom skyldneren mottar faktura eller en tilsvarende betalingsoppfordring tidligere enn varene eller tjenestene,
d. 30 dager etter datoen for godkjennelse og kontroll, dersom det skal foretas en lovbestemt eller avtalebestemt kontrollprosedyre for å sikre at varene eller tjenestene er avtalemessige, og skyldneren mottar faktura eller en tilsvarende betalingsoppfordring tidligere eller samme dag som kontrollprosedyren sluttføres.

Det kan settes en lengre betalingsfrist enn det som følger av andre ledd, bare dersom dette uttrykkelig er avtalt og en slik frist er saklig begrunnet ut fra de konkrete omstendighetene i avtaleforholdet. En slik lengre frist kan aldri overstige 60 dager. Kongen kan i forskrift fastsette at betalingsfristen i andre ledd bokstav a til d kan utvides til 60 dager for visse offentlige myndigheter.

Er skyldneren en offentlig myndighet, gjelder i tillegg til lovens øvrige bestemmelser følgende regler:

a. Det kan ikke avtales mellom skyldneren og fordringshaveren når en faktura skal anses mottatt av skyldneren.
b. En kontrollprosedyre som nevnt i andre ledd bokstav d skal ikke overstige 30 dager fra mottak av varene eller tjenestene. Dette gjelder likevel ikke dersom noe annet er uttrykkelig bestemt i avtalen eller i anbudsdokumentene.
c. Det kan ikke avtales at forsinkelsesrenten som skal svares av offentlige myndigheter etter bestemmelsen her, skal være lavere enn den lovbestemte forsinkelsesrenten etter § 3.

Tilføyd ved lov 15 feb 2013 nr. 8 (ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 feb 2013 nr. 173).

§ 3. Størrelsen av forsinkelsesrenten. Krav ut over forsinkelsesrenten

Departementet fastsetter hvert halvår størrelsen av forsinkelsesrenten til en fast prosent årlig rente, som skal svare til den pengepolitiske styringsrenten slik denne er fastsatt av Norges Bank per 1. januar og 1. juli det aktuelle år tillagt minst åtte prosentpoeng.[1] For skyldnere som er skyldner i egenskap av forbruker, kan departementet fastsette en lavere forsinkelsesrente. Endring i forsinkelsesrentens størrelse får virkning fra ikrafttredelsen også for krav hvor fordringshaveren har krav på forsinkelsesrente før ikrafttredelsen.

Løp det rente i forholdet før betalingsplikt inntrådte, kan fordringshaveren i stedet for forsinkelsesrente etter første ledd kreve den løpende renten.

Erstatning for rentetap e.l. som ikke dekkes av forsinkelsesrenten, fastsettes under hensyn til partenes forhold og omstendighetene ellers.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 jan 1994), 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 12 des 2003 nr. 111 (ikr. 1 jan 2004), 15 feb 2013 nr. 8 (ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 feb 2013 nr. 173).

1 Forsinkelsesrenten er fastsatt til 9,75 prosent p.a. fra 1 juli 2006 ved forskrift 30 juni 2006 nr. 752, til 10,5 prosent p.a. fra 1 januar 2007 ved forskrift 18 des 2006 nr. 1457, til 11,5 prosent p.a. fra 1 juli 2007 ved forskrift 28 juni 2007 nr. 707, til 12,25 prosent p.a. fra 1 januar 2008 ved forskrift 19 des 2007 nr. 1498, til 12,75 prosent p.a. fra 1 juli 2008 ved forskrift 26 juni 2008 nr. 719, til 10,00 prosent p.a. fra 1 januar 2009 ved forskrift 17 des 2008 nr. 1407, til 8,25 prosent p.a. fra 1 juli 2009 ved forskrift 26 juni 2009 nr. 862, til 8,75 prosent p.a. fra 1 januar 2010 ved forskrift 17 des 2009 nr. 1599, til 9,00 prosent p.a. fra 1 juli 2010 ved forskrift 24 juni 2010 nr. 935, til 9,00 prosent p.a. fra 1 januar 2011 ved forskrift 16 des 2010 nr. 1606, til 9,25 prosent p.a. fra 1 juli 2011 ved forskrift 27 juni 2011 nr. 656, til 8,75 prosent p.a. fra 1 januar 2012 ved forskrift 15 des 2011 nr. 1243, til 8,50 prosent p.a. fra 1 juli 2012 ved forskrift 21 juni 2012 nr. 565, til 8,50 prosent p.a. fra 1 januar 2013 ved forskrift 19 des 2012 nr. 1340, til 9,50 prosent p.a. fra 1 juli 2013 ved forskrift 26 juni 2013 nr. 755, til 9,50 prosent p.a. fra 1 januar 2014 ved forskrift 20 des 2013 nr. 1586, til 9,50 prosent p.a. fra 1 juli 2014 ved forskrift 24 juni 2014 nr. 818, til 9,25 prosent p.a. fra 1 januar 2015 ved forskrift 12 des 2014 nr. 1594, til 9,00 prosent p.a. fra 1 juli 2015 ved forskrift 22 juni 2015 nr. 729, til 8,75 prosent p.a. fra 1 januar 2016 ved forskrift 17 des 2015 nr. 1694, til 8,50 prosent p.a. fra 1 juli 2016 ved forskrift 23 juni 2016 nr. 784, til 8,50 prosent p.a. fra 1 januar 2017 ved forskrift 15 des 2016 nr. 1583, til 8,50 prosent p.a. fra 1 juli 2017 ved forskrift 22 juni 2017 nr. 915, til 8,50 prosent p.a. fra 1 januar 2018 ved forskrift 14 des 2017 nr. 2020, til 8,50 prosent p.a. fra 1 juli 2018 ved forskrift 21 juni 2018 nr. 940, til 8,75 prosent p.a. fra 1 januar 2019 ved forskrift 13 des 2018 nr. 1905, til 9,25 prosent p.a. fra 1 juli 2019 ved forskrift 20 juni 2019 nr. 763, til 9,50 prosent p.a.

fra 1 januar 2020 ved forskrift 19 des 2019 nr. 2027, til 8 prosent p.a. fra 1 juli 2020 ved forskrift 18 juni 2020 nr. 1222, til 8 prosent p.a. fra 1 januar 2021 ved forskrift 17 des 2020 nr. 2954, til 8 prosent p.a. fra 1 juli 2021 ved forskrift 17 juni 2021 nr. 2079, til 8,50 prosent p.a. fra 1 januar 2022 ved forskrift 17 des 2021 nr. 3742, til 9,25 prosent p.a. fra 1 juli 2022 ved forskrift 24 juni 2022 nr. 1178, til 10,75 prosent p.a. fra 1 januar 2023 ved forskrift 15 des 2022 nr. 2236, til 11,75 prosent p.a. fra 1 juli 2023 ved forskrift 22 juni 2023 nr. 1075, til 12,5 prosent p.a. fra 1 jan 2024 ved forskrift 14 des 2023 nr. 2043, til 12,5 prosent p.a. fra 1 juli 2024 ved forskrift 26 juni 2024 nr. 1320, til 12,5 prosent p.a. fra 1 jan 2025 ved forskrift 19 des 2024 nr. 3279, til 12,25 prosent p.a. fra 1 juli 2025 ved forskrift 23 juni 2025 nr. 1321.

§ 3 a. Kompensasjon for inndrivelseskostnader

Når fordringshaveren kan kreve forsinkelsesrente etter § 2, kan fordringshaveren også kreve en kompensasjon av skyldneren for inndrivelseskostnader tilsvarende 40 euro.

Departementet kan i forskrift fastsette kompensasjonen etter første ledd i norske kroner.[1]

Reglene i paragrafen her kan ikke fravikes ved avtale til skade for fordringshaveren.

Departementet kan i forskrift gi regler om forholdet til inkassoloven, herunder at kompensasjonen skal komme til fradrag i erstatning for utenrettslige inndrivelseskostnader etter inkassoloven.

Tilføyd ved lov 15 feb 2013 nr. 8 (ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 feb 2013 nr. 173).

1 Kompensasjonen er fastsatt til kr. 320 fra 1 januar 2014 ved forskrift 20 desember 2013 nr. 1586, til kr. 320 fra 1 juli 2014 ved forskrift 24 juni 2014 nr. 818, til kr. 330 fra 1 januar 2015 ved forskrift 12 desember 2014 nr. 1594, til kr. 330 fra 1 juli 2015 ved forskrift 22 juni 2015 nr. 729, til kr. 370 fra 1 januar 2016 ved forskrift 17 desember 2015 nr. 1694, til kr. 370 fra 1 juli 2016 ved forskrift 23 juni 2016 nr. 784, til kr. 360 fra 1 januar 2017 ved forskrift 15 desember 2016 nr. 1583, til kr. 370 fra 1 juli 2017 ved forskrift 22 juni 2017 nr. 915, til kr. 380 fra 1 januar 2018 ved forskrift 14 desember 2017 nr. 2020, til kr. 380 fra 1 juli 2018 ved forskrift 21 juni 2018 nr. 940, til kr. 380 fra 1 januar 2019 ved forskrift 13 desember 2018 nr. 1905, til kr. 390 fra 1 juli 2019 ved forskrift 20 juni 2019 nr. 763, til kr. 400 fra 1 januar 2020 ved forskrift 19 desember 2019 nr. 2027, til kr. 430 fra 1 juli 2020 ved forskrift 18 juni 2020 nr. 1222, til kr. 420 fra 1 januar 2021 ved forskrift 17 desember 2020 nr. 2954, til kr. 400 fra 1 juli 2021 ved forskrift 17 juni 2021 nr. 2079, til kr. 390 fra 1 januar 2022 ved

forskrift 17. desember 2021 nr. 3742, til kr. 400 fra 1 juli 2022 ved forskrift 24 juni 2022 nr. 1178, til kr. 410 fra 1 januar 2023 ved forskrift 15 des 2022 nr. 2236, til kr. 460 fra 1 juli 2023 ved forskrift 22 juni 2023 nr. 1075, til kr. 470 fra 1 jan 2024 ved forskrift 14 des 2023 nr. 2043, til 460 kroner fra 1 juli 2024 ved forskrift 26 juni 2024 nr. 1320, til 470 kroner fra 1 jan 2025 ved forskrift 19 des 2024 nr. 3279, til 460 kroner fra 1 juli 2025 ved forskrift 23 juni 2025 nr. 1321.

§ 4. Særlige regler i forbrukerforhold

Er skyldneren skyldner i egenskap av forbruker, gjelder i tillegg til §§ 2 og 3 følgende regler:

a. Forsinkelsesrenten kan lempes dersom skyldneren har hatt rimelig grunn for sin betalingsvegring.
b. Fordringshaveren kan i tillegg til forsinkelsesrenten ikke kreve andre gebyrer eller gjennomsnittsberegnede tapsposter enn de erstatningsbeløp som kan kreves i medhold av inkassoloven §§ 17 til 20.
c. Reglene i paragrafen her og i §§ 2 og 3 kan ikke fravikes ved avtale til skade for skyldneren.
d. Bestemmelsene i §§ 2 a, 2 b, 3 a og 4 a gjelder ikke når skylderen er en forbruker.

Endret ved lover 12 juni 1981 nr. 67, 13 mai 1988 nr. 26, 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 jan 1994), 15 feb 2013 nr. 8 (ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 feb 2013 nr. 173).

§ 4 a. Anvendelse av avtaleloven § 36 mv.

Ved anvendelsen av avtaleloven § 36 skal et vilkår eller en praksis som utelukker renter ved forsinket betaling, alltid anses urimelig. Et vilkår eller en praksis som utelukker kompensasjon for inndrivelseskostnader i samsvar med § 3 a, skal presumeres å være urimelig.

Retten kan etter påstand fastsette at en dom i saken skal gjelde for alle og enhver som gjør bruk av et standardvilkår eller en handelspraksis om betalingstid eller følgene av forsinket betaling.

Reglene i paragrafen her kan ikke fravikes ved avtale til skade for fordringshaveren.

Tilføyd ved lov 12 des 2003 nr. 111 (ikr. 1 jan 2004), endret ved lov 15 feb 2013 nr. 8 (ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 feb 2013 nr. 173).

§ 5. Forsinkelsesrente utenfor formueretten

I fullbyrdelsesdom for pengekrav utenfor formuerettens område kan retten etter påstand tilkjenne forsinkelsesrenter fra saksanlegget eller, om kravet forfaller senere, fra forfallstid.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 jan 1994).

§ 6. Ikrafttredelse. Oppheving og endring av andre lover

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Det reknes ikke rente etter denne lov for tiden før lovens ikrafttredelse.

Fra samme tid gjøres følgende endringer i etternevnte lover: – – –

1 Fra 1 jan 1978 iflg. res. 21 okt 1977.

Lov om overføring av straffeforfølging fra eller til annet europeisk land

Del A

§ 1.

Straffeforfølging av lovbrudd som omfattes av den europeiske konvensjon 15 mai 1972 om overføring av straffeforfølging fra eller til annet europeisk land, kan skje i samsvar med reglene i del I-IV i konvensjonen, jfr. Del C i denne lov. Reglene i artikkel 23 skal likevel ikke gjelde.

§ 2.

Vedtak i samsvar med artiklene 6-12 i konvensjonen om overføring av straffeforfølging til en fremmed stat og avgjørelse av en anmodning fra en fremmed stat om overføring av straffeforfølging til Norge hører under Riksadvokaten. Det samme gjelder vedtak i samsvar med artiklene 31 og 32 i konvensjonen om at straffeforfølging skal finne sted i Norge eller en fremmed stat.

Kongen kan bestemme at vedtak som nevnt i første ledd skal høre under en annen tjenestemann i påtalemyndigheten som ville kunne reise tiltale for det lovbrudd det er spørsmål om.

§ 3.

Er grunnlaget for overføringen av straffeforfølgingen til Norge i samsvar med konvensjonens artikkel 7 nr. 1 at den påståtte handling ville vært et lovbrudd om den var begått her i landet, og at gjerningsmannen i så fall kunne vært pålagt en sanksjon etter norsk lov, skal norsk straffelovgivning gjelde også ved den seinere behandling av saken under disse forutsetninger.

§ 4.

Saker som forfølges her i landet, behandles etter straffeprosesslovens regler når ikke annet er fastsatt i konvensjonen eller bestemmelser gitt i medhold av loven her.

§ 5.

Kongen kan fastsette forskrifter til gjennomføring av loven. Han kan på grunnlag av gjensidighet bestemme at loven også skal gjelde i forholdet mellom Norge og en stat som ikke er tilsluttet konvensjonen.

§ 6.

Loven gjelder bare handlinger som er foretatt etter at konvensjonen er trådt i kraft mellom Norge og den fremmede stat.

§ 7.

Loven trer i kraft når Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 30 mars 1978 iflg. res. 10 mars 1978.

Del B

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres disse endringer: – – –

Del C

I den europeiske konvensjon 15. mai 1972 om overføring av straffesaker lyder

følgende bestemmelser slik:[1]
1 Ved ratifikasjon ble det tatt forbehold i henhold til konvensjonens artikkel 41 nr. 1, jf. konvensjonens vedlegg I bokstavene (d) og (h), om ikke å akseptere artikkel 23 samt konvensjonens bestemmelser om negativ rettskraft («ne bis in idem»), jf. artiklene 35-37, for de tilfelle gjerningsmannen var norsk statsborger eller hadde bopel i Norge da handlingen ble begått, jf. lov 25 mars 1977 nr. 23 om samtykke til ratifikasjon, med visse forbehold, av Den europeiske konvensjon om overføring av straffesaker, datert Strasbourg 15 mai 1972 pkt. 2.

Del I. Definisjoner

Art 1.

I denne konvensjon

a. omfatter «lovbrudd» handlinger som omfattes av straffelovgivningen og handlinger som omfattes av de bestemmelser som er oppreknet i vedlegg III til denne konvensjon, forutsatt at i tilfelle en administrativ myndighet er kompetent til å behandle lovbruddet, må det være adgang for vedkommende person til å få saken prøvd av en domstol;
b. betyr «sanksjon» enhver straff eller annen åtgjerd som en person dømmes til eller pålegges i anledning av et lovbrudd eller i anledning av en krenking av de bestmmelser som er oppreknet i vedlegg III.

Del II. Kompetanse

Art 2.

1. Ved anvendelsen av denne konvensjon skal enhver kontraherende stat ha kompetanse til straffeforfølging etter sin egen straffelovgivning av et hvert lovbrudd som lovgivningen i en annen kontraherende stat gjelder for.
2. Såframt den kontraherende stats kompetanse utelukkende bygger på regelen i nr. 1 i denne artikkel, kan den bare utøves når en annen kontraherende stat har anmodet om straffeforfølging.

Art 3.

Enhver kontraherende stat som etter sin egen lovgivning er kompetent til å

forfølge et lovbrudd, kan med henblikk på å anvende denne konvensjon frafalle eller unnlate straffeforfølging mot en mistenkt som er eller vil bli forfulgt for samme lovbrudd av en annen kontraherende stat. Enhver slik beslutning om å frafalle eller unnlate straffeforfølging skal, under hensyn til artikkel 21 nr. 2, være foreløpig, inntil det er truffet endelig beslutning i den annen kontraherende stat.

Art 4.

Den anmodete stat skal innstille straffeforfølging som utelukkende bygger på artikkel 2 når den får kjennskap om at retten til å straffedømme er bortfalt etter den anmodende stats lovgivning av andre grunner enn foreldelse. For foreldelse gjelder de særlige regler i artiklene 10 (c), 11 (f) og (g), 22, 23 og 26.

Art 5.

Bestemmelsene i del III i denne konvensjon begrenser ikke den kompetanse som den anmodete stat har til straffeforfølging etter sin nasjonale lovgivning.

Del III. Overføring av straffeforfølging

Kapittel 1. Anmodning om straffeforfølging

Art 6.

1. Når en person er mistenkt for å ha begått et lovbrudd etter lovgivningen i en kontraherende stat, kan denne stat anmode en annen kontraherende stat om å gå til straffeforfølging i de tilfelle og på de vilkår som er fastsatt i denne konvensjon.
2. Dersom en kontraherende stat etter reglene i denne konvensjon kan anmode en annen kontraherende stat om å gå til straffeforfølging, skal de kompetente myndigheter i førstnevnte stat overveie denne mulighet.

Art 7.

1. Straffeforfølging kan ikke skje i den anmodete stat med mindre det lovbrudd

som det er anmodet om straffeforfølging for, ville vært et lovbrudd dersom det var begått på denne stats territorium, og gjerningsmannen i så fall ville kunne vært pålagt en sanksjon også etter dette lands lovgivning.
2. Dersom lovbruddet er begått av en person i offentlig verv eller mot en slik person, en institusjon eller annet av offentlig karakter i den anmodende stat, skal lovbruddet i den anmodete stat ansees for begått av en person i offentlig verv i denne stat eller mot en slik person, en institusjon eller annet av tilsvarende karakter i den anmodete stat.

Art 8.

1. En kontraherende stat kan anmode en annen kontraherende stat om å gå til straffeforfølging i et eller flere av følgende tilfelle:

a. dersom den mistenkte er bosatt i den anmodete stat;
b. dersom den mistenkte er statsborger i den anmodete stat eller dersom denne stat er hans opphavelige heimland;
c. dersom den mistenkte soner eller skal sone en dom i den anmodete stat som medfører frihetsberøvelse;
d. dersom straffeforfølging mot den mistenkte for samme eller andre lovbrudd er satt i gang i den anmodete stat;
e. dersom den finner at overføring av straffeforfølging er ønskelig av hensyn til sakens oppklaring, særlig fordi det viktigste bevismateriale finnes i den anmodete stat;
f. dersom den finner at fullbyrdingen i den anmodete stat av en mulig straffedom ville bedre mulighetene for domfeltes resosialisering;
g. dersom den finner at mistenktes personlige nærvær ikke kan sikres under sakens behandling i den anmodende stat og hans personlige nærvær kan sikres under sakens behandling i den anmodete stat;
h. dersom den finner at den ikke selv vil være i stand til å fullbyrde en mulig straffedom, selv om adgangen til utlevering er til stede, og at den anmodete stat vil være i stand til dette.

2. I tilfelle en mistenkt er endelig dømt i en kontraherende stat, kan denne stat bare anmode om overføring av straffeforfølgingen i ett eller flere av de tilfelle som er nevnt i første ledd i denne artikkel dersom den ikke selv kan fullbyrde dommen, selv når muligheten for utlevering tas i betraktning, og dersom den annen kontraherende stat ikke anerkjenner fullbyrding av en utenlandsk dom av prinsipielle grunner eller avslår å fullbyrde en slik dom.

Art 9.

1. De kompetente myndigheter i den anmodete stat skal behandle en anmodning om straffeforfølging som er fremmet i samsvar med de foregående artikler. De skal, i samsvar med sin egen lovgivning, avgjøre hvilke tiltak anmodningen gir anledning til.
2. I tilfelle straff for lovbruddet etter den anmodete stats lovgivning pålegges av en administrativ myndighet, skal denne stat så snart som mulig underrette den anmodende stat om dette med mindre den anmodete stat har gitt en erklæring i samsvar med regelen i nr. 3 i denne artikkel.
3. Enhver kontraherende stat kan ved undertegning eller deponering av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredingsdokument, eller på et hvilket som helst senere tidspunkt tilkjennegi ved en erklæring stilet til Europarådets generalsekretær, på hvilke vilkår dens lovgivning gir heimel for at visse lovbrudd kan straffes av en administrativ myndighet. En slik erklæring skal tre istedenfor den melding som er nevnt i nr. 2 i denne artikkel.

Art 10.

Den anmodete stat skal ikke treffe noen tiltak i anledning av anmodningen:

a. dersom anmodningen ikke er i samsvar med reglene i artikkel 6 nr. 1 og artikkel 7 nr. 1;
b. dersom det ville være i strid med reglene i artikkel 35 å innlede straffeforfølging;
c. dersom foreldelsesfristen for straffeforfølging allerede er utløpt i den anmodete stat i samsvar med denne stats lovgivning da anmodningen framsettes.

Art 11.

Unntatt i tilfelle som er nevnt i artikkel 10, kan den anmodete stat bare avslå anmodningen helt eller delvis i følgende tilfelle:

a. dersom den finner at grunnlaget for anmodningen etter artikkel 8 er utilstrekkelig;
b. dersom den mistenkte person ikke er bosatt i den anmodete stat;
c. dersom den mistenkte person ikke er borger av den anmodete stat og ikke var bosatt på denne stats territorium på det tidspunkt

lovbruddet ble begått;

d. dersom den finner at det lovbrudd som anmodningen om straffeforfølging gjelder, er et lovbrudd av politisk natur eller et rent militært eller fiskalt lovbrudd;
e. dersom den finner at det er vektige grunner for å anta at anmodningen om straffeforfølging skyldes rase, religion, nasjonalitet eller politisk oppfatning;
f. dersom dens egen lovgivning, uavhengig av anmodningen, kan anvendes på lovbruddet, og straffeforfølging var foreldet etter denne lovgivning da anmodningen om straffeforfølging ble mottatt; regelen i artikkel 26 nr. 2 gjelder ikke i et slikt tilfelle;
g. dersom dens kompetanse utelukkende bygger på artikkel 2, og straffeforfølging ville vært foreldet etter dens lovgivning da anmodningen ble mottatt, selv når det tas hensyn til den forlenging av tidsfristen med 6 måneder som er fastsatt i artikkel 23;
h. dersom lovbruddet ble begått utenfor den anmodende stats territorium;
i. dersom straffeforfølging ville være i strid med den anmodete stats internasjonale forpliktelser;
j. dersom straffeforfølging ville være i strid med grunnleggende rettsprinsipper i den anmodete stat;
k. dersom den anmodende stat har brutt noen av de regler om saksbehandlingen som er fastsatt i denne konvensjon.

Art 12.

1. Den anmodete stat skal trekke tilbake sin godkjenning av anmodningen dersom det etter at den ble godkjent viser seg å foreligge en grunn nevnt i artikkel 10 i denne konvensjon for ikke å foreta noen tiltak i anledning av anmodningen.
2. Den anmodete stat kan trekke tilbake sin godkjenning av anmodningen:

a. dersom det viser seg at den mistenkte persons personlige nærvær ikke kan sikres under sakens behandling i denne stat eller at den dom som måtte bli avsagt ikke kan fullbyrdes i denne stat;
b. dersom en av de grunner for avslag som er nevnt i artikkel 11 viser seg å foreligge før saken er brakt inn for retten; eller
c. i andre tilfelle såfremt den anmodende stat samtykker i det.

Kapittel 2. Framgangsmåten ved overføring

Art 13.

1. Alle anmodninger som er nevnt i denne konvensjon skal framsettes skriftlig. De skal, på samme måte som alle meldinger som er nødvendige ved anvendelsen av konvensjonen, sendes enten av justisdepartementet i den anmodende stat til justisdepartementet i den anmodete stat, eller – etter særskilt gjensidig avtale – direkte av myndighetene i den anmodende stat til myndighetene i den anmodete stat. De skal sendes tilbake gjennom de samme myndigheter.
2. Når det haster, kan anmodninger og meldinger sendes gjennom Den internasjonale kriminalpolitiorganisasjon (INTERPOL).
3. Enhver kontraherende stat kan ved erklæring stilet til Europarådets generalsekretær, tilkjennegi at den for sitt eget vedkommende ønsker å følge andre regler for oversending enn de som er fastsatt i nr. 1 i denne artikkel.

Art 14.

Dersom en kontraherende stat finner at de opplysninger som er gitt av en annen kontraherende stat ikke er tilstrekkelige til at den kan anvende denne konvensjon, skal den be om nødvendige tilleggsopplysninger. Den kan fastsette en frist for å motta slike opplysninger.

Art 15.

1. Sammen med en anmodning om straffeforfølging skal følge straffesakens dokumenter i original eller bekreftet kopi og de dokumenter som ellers er nødvendige. Dersom den mistenkte person er holdt i forvaring i samsvar med reglene i kapittel 5 og den anmodende stat ikke er i stand til å oversende disse dokumenter samtidig med anmodningen om straffeforfølging, kan imidlertid dokumentene sendes senere.
2. Den anmodende stat skal også underrette den anmodete stat skriftlig om enhver prosesshandling og ethvert tiltak i den anmodende stat etter at anmodningen ble oversendt for så vidt det har betydning for straffeforfølgingen. Sammen med denne melding skal følge alle dokumenter av betydning.

Art 16.

1. Den anmodete stat skal uten opphold gi den anmodende stat melding om sin avgjørelse av anmodningen om straffeforfølging.
2. Den anmodete stat skal også underrette den anmodende stat om at straffeforfølging er frafalt, og om den avgjørelse som er blitt resultatet av forfølgingen. En bekreftet kopi av enhver skriftlig avgjørelse skal oversendes til den anmodende stat.

Art 17.

Dersom den anmodete stats kompetanse utelukkende bygger på artikkel 2, skal denne stat underrette den mistenkte person om anmodningen om straffeforfølging med sikte på at han kan få høve til å framlegge sine synspunkter før denne har avgjort anmodningen.

Art 18.

1. Med forbehold for bestemmelsen i nr. 2 i denne artikkel, skal det ikke kreves oversetting av de dokumenter som gjelder anvendelsen av denne konvensjon.
2. Enhver kontraherende stat kan ved undertegning eller deponering av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument, ved en erklæring stilet til Europarådets generalsekretær forbeholde seg retten til å kreve at det skal følge med en oversetting av nevnte dokumenter, med unntak for kopien av den skriftlige avgjørelse som er nevnt i artikkel 16 nr. 2. De andre kontraherende stater skal sende oversettingene enten i mottakerstatens nasjonale språk eller et av Europarådets offisielle språk som mottakerstaten skal underrette om. En slik underretning er imidlertid ikke obligatorisk. De andre kontraherende stater kan kreve gjensidighet.
3. Denne artikkel skal ikke ha noen virkning for bestemmelser om oversetting av anmodninger og tilknyttede dokumenter som inngår i mulige avtaler eller ordninger som er i kraft eller som måtte bli inngått mellom to eller flere kontraherende stater.

Art 19.

Dokumenter oversendt som et ledd i anvendelsen av denne konvensjon behøver ikke å legaliseres.

Art 20.

De kontraherende parter skal ikke kreve refusjon av hverandre for noen utgifter som følge av anvendelsen av denne konvensjon.

Kapittel 3. Virkningene i den anmodende stat av en anmodning om straffeforfølging

Art 21.

1. Når den anmodende stat har anmodet om straffeforfølging, kan den ikke lenger straffeforfølge den mistenkte person for lovbrudd som anmodningen gjelder, eller fullbyrde en dom som tidligere er avsagt mot ham i denne stat for det samme lovbrudd. Inntil den anmodete stats avgjørelse av anmodningen om straffeforfølging er mottatt, har imidlertid den anmodende stat i behold sin rett til alle tiltak med hensyn til straffeforfølging som ikke innebærer at saken bringes inn for retten, eller at den administrative myndighet som måtte være kompetent, avgjør saken.
2. Retten til straffeforfølging og fullbyrding går tilbake til den anmodende stat:

a. dersom den anmodete stat underretter den om en avgjørelse i samsvar med artikkel 10 om ikke å foreta noe i anledning av anmodningen;
b. dersom den anmodete stat underretter den om en avgjørelse i samsvar med artikkel 11 om å avslå anmodningen;
c. dersom den anmodete stat underretter den om en avgjørelse i samsvar med artikkel 12 om å trekke tilbake godkjenningen av anmodningen;
d. dersom den anmodete stat underretter den om en avgjørelse om ikke å innlede straffeforfølging eller å avbryte den;
e. dersom den anmodende stat trekker tilbake sin anmodning før den anmodete stat har underrettet den om sin avgjørelse om å ta anmodningen til følge.

Art 22.

En anmodning om straffeforfølging framsatt i samsvar med reglene i denne del, medfører at foreldelsesfristen for straffeforfølging forlenges med 6 måneder.

Kapittel 4. Virkningene i den anmodete stat av en anmodning om straffeforfølging

Art 23.

Dersom den anmodete stats kompetanse utelukkende bygger på artikkel 2, skal foreldelsesfristen i denne stat forlenges med 6 måneder.

Art 24.

1. Dersom straffeforfølging i begge stater er avhengig av begjæring om påtale, skal slik begjæring framsatt i den anmodende stat ha samme gyldighet som en begjæring framsatt i den anmodete stat.
2. Dersom begjæring om påtale bare er nødvendig i den anmodete stat, kan denne stat gå til straffeforfølging selv om slik begjæring ikke er framsatt, såframt den person som kan framsatte den ikke har reist innsigelse innen en måned fra den dag han mottok underretning fra den kompetente myndighet om sin rett til å reise innsigelse.

Art 25.

Den sanksjon som skal anvendes overfor lovbruddet i den anmodete stat, er den sanksjon som er fastsatt i dens egen lovgivning, med mindre denne lovgivning fastsetter noe annet. Når den anmodete stats kompetanse utelukkende bygger på artikkel 2, skal den sanksjon som fastsettes i denne stat ikke være strengere enn den som er fastsatt i den anmodende stats lovgivning.

Art 26.

1. Ethvert tiltak med henblikk på straffeforfølging som er tatt i den anmodende stat i samsvar med denne stats lovgivning og forskrifter, skal ha samme gyldighet i den anmodete stat som om det var tatt av denne stats myndigheter. Et slikt tiltak får dog ikke større beviskraft enn det har i den anmodende stat.
2. Enhver handling som avbryter foreldelsesfristen og som er foretatt på gyldig måte i den anmodende stat, skal ha samme virkning i den anmodete stat, og omvendt.

Kapittel 5. Midlertidige tvangsmidler i den anmodete stat

Art 27.

1. Når den anmodende stat gjør kjent at den vil framsette en anmodning om straffeforfølging, kan den anmodete stat, i tilfelle dens kompetanse utelukkende vil bygge på artikkel 2, etter begjæring av den anmodende stat og i medhold av denne konvensjon midlertidig pågripe og fengsle den mistenkte person:

a. dersom lovgivningen i den anmodete stat gir heimel for varetektfengsel for lovbruddet, og
b. dersom det er grunn til å frykte at den mistenkte person vil flykte eller at han vil forspille bevis.

2. Begjæringen om midlertidig pågripelse og fengsling skal gi uttrykk for at det foreligger en pågripelsesbeslutning eller fengslingskjennelse eller annen avgjørelse som har samme virkning i den anmodende stat, og som er utferdiget i samsvar med denne stats lovgivning. Den skal også gi opplysning om hvilket lovbrudd det vil bli anmodet om straffeforfølging for, når og hvor dette lovbrudd ble begått, og en så nøyaktig beskrivelse av den mistenkte person som mulig. Den skal videre inneholde en kort redegjørelse for saksforholdet.
3. En begjæring om midlertidig pågripelse og fengsling skal sendes direkte av de myndigheter i den anmodende stat som er nevnt i artikkel 13 til tilsvarende myndigheter i den anmodete stat, enten ved post, telegram eller en annen måte som sikrer et skriftlig bevis eller er akseptert av den anmodete stat. Den anmodende stat skal underrettes uten opphold om utfallet av begjæringen.

Art 28.

Når en anmodning om straffeforfølging sammen med de dokumenter som er nevnt i artikkel 15 nr. 1 mottas, skal den anmodete stat ha kompetanse til å anvende alle de midlertidige tvangsmidler som kunne vært anvendt etter dens egen lovgivning dersom lovbruddet som anmodningen om overføring gjelder, var begått på dens eget territorium, herunder varetektfengsel av den mistenkte person og beslag av eiendom.

Art 29.

1. Midlertidige tvangsmidler som fastsatt i artiklene 27 og 28 skal foretas i samsvar med reglene i denne konvensjon og lovgivningen i den anmodete stat. Lovgivningen i denne stat eller konvensjonen skal også fastsette vilkårene for opphør av slike tiltak.
2. Disse tiltak skal opphøre i de tilfelle som er nevnt i artikkel 21 nr. 2.
3. En person i varetektfengsel skal i alle tilfelle løslates dersom han er pågrepet og fengslet i samsvar med artikkel 27, og den anmodete stat ikke mottar anmodning om straffeforfølging innen 18 dager fra pågripelsen.
4. En person i varetektfengsel skal i alle tilfelle løslates dersom han er pågrepet og fengslet i samsvar med artikkel 27, og de dokumenter som skulle følge med anmodningen om straffeforfølging ikke er mottatt av den anmodete stat innen 15 dager fra anmodningen om straffeforfølging ble mottatt.
5. Varetektfengsel som er pålagt utelukkende i medhold av artikkel 27, skal ikke i noe tilfelle vare lenger enn 40 dager.

Del IV. Rettsforfølging i flere stater

Art 30.

1. Enhver kontraherende stat som før eller under straffeforfølgingen for et lovbrudd som den verken anser for å være av politisk karakter eller som et rent militært lovbrudd, blir merksam på at forfølging pågår i en annen kontraherende stat mot samme person for samme lovbrudd, skal overveie om den selv kan frafalle forfølgingen, stille den i bero eller overføre den til den annen stat.
2. Dersom den etter forholdene ikke finner det riktig å frafalle eller stille sin egen forfølging i bero, skal den gi den annen kontraherende stat melding i god tid, og i et hvert tilfelle før saken blir avgjort i realiteten.

Art 31.

1. I det tilfelle som er nevnt i artikkel 30 nr. 2 skal de stater det gjelder, i et hvert tilfelle etter å ha vurdert de forhold som er nevnt i artikkel 8, så vidt mulig søke å komme til enighet om hvem av dem som skal fortsette straffeforfølgingen alene. Under disse forhandlinger skal vedkommende stater utsette avgjørelse av realiteten, likevel uten å være forpliktet til å forlenge utsettelsen lengre enn 30 dager etter at de har gitt melding som nevnt i artikkel 30 nr. 2.
2. Reglene i nr. 1 er ikke bindende:

a. for den stat som sender melding som er nevnt i artikkel 30 nr. 2 i tilfelle hovedforhandling er åpnet der i nærvær av tiltalte før meldingen ble sendt;
b. for den stat som meldingen er sendt til i tilfelle hovedforhandling er åpnet der i nærvær av tiltalte før meldingen ble mottatt.

Art 32.

Av hensyn til oppklaringen av saken og med sikte på å komme fram til en riktig sanksjon, skal de stater det gjelder undersøke om det er hensiktsmessig at en av dem alene foretar straffeforfølgingen, og i tilfelle søke å komme til enighet om hvem dette bør være, når:

a. flere lovbrudd som er av forskjellig karakter, og som omfattes av straffelovgivningen i hver av disse stater, enten tilskrives en enkelt person eller flere personer som har handlet i fellesskap;
b. ett enkelt lovbrudd som omfattes av straffelovgivningen i hver av disse stater tilskrives flere personer som har handlet i fellesskap.

Art 33.

Alle avgjørelser i samsvar med artikkel 31 nr. 1 og artikkel 32 har i forholdet mellom de stater det gjelder de samme virkninger som en overføring av straffeforfølgingen i medhold av denne konvensjon. En stat som frafaller straffeforfølgingen anses for å ha overført den til en annen stat.

Art 34.

De regler om framgangsmåten ved overføring som er fastsatt i Del III kapittel 2 gjelder i det omfang som de er forenlige med reglene i Del IV.

Lov om kommunal forkjøpsrett til leiegårder

§ 1.

Med leiegård menes i denne lov utleieeiendom hvor mer enn halvparten av bruksarealet er innredet til beboelse og inneholder minst fem boliger.

Eiendommen opphører å regnes som leiegård etter denne lov, når begjæring om oppdeling av eiendommen i eierseksjoner er tinglyst. En samleseksjon for boliger, som oppfyller kravene i første ledd, skal likevel regnes som leiegård.
Endret ved lov 20 des 1991 nr. 88.

§ 2.

En kommune har forkjøpsrett når eiendomsrett til leiegård i kommunen blir overført til andre enn staten eller den fylkeskommune der eiendommen ligger. Dette gjelder likevel ikke overføringer ved arv, skifte eller ekspropriasjon.

Som overføring av eiendomsrett regnes også erverv av aksjer, sameieandeler eller parter i et leiegårdsselskap, slik at erververen blir innehaver av minst 50 pst. av samtlige aksjer, sameieandeler eller parter, eller får rett til å avgi stemme for minst 50 pst. av aksjekapitalen. Forkjøpsretten inntrer også når to eller flere enten hver for seg eller i fellesskap erverver aksjer, sameieandeler eller parter som nevnt ovenfor, i et slikt antall at de til sammen blir innehavere av minst 50 pst. av samtlige aksjer, sameieandeler eller parter, når ervervet skjer etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med en erververs aksjer, sameieandeler eller parter regnes også aksjer, sameieandeler eller parter som tilhører hans ektefelle, barn, foreldre eller søsken.

Når kommunen gjør forkjøpsrett gjeldende i tilfelle som nevnt i annet ledd, har den rett og plikt til å overta leiegården.

Forkjøpsrett kan ikke gjøres gjeldende ved overføring av leiegård når erververen er eierens ektefelle eller i slekt med eieren eller eierens ektefelle i rett opp- eller nedstigende linje, eller i eierens eller ektefellens første sidelinje til og med barn av søsken.
Endret ved lover 4 mars 1983 nr. 7, 20 des 1991 nr. 88.

§ 3.

Kommunen kan nytte forkjøpsretten på vegne av leierne, når disse ønsker å overta leiegården som borettslag eller eierseksjonssameie, på egne vegne, på vegne av studentsamskipnad eller på vegne av selskap som ledes og kontrolleres av kommune eller stat.
Endret ved lover 20 des 1991 nr. 88, 11 mai 2001 nr. 19 (ikr. 15 mai 2001 iflg. res. 11 mai 2001).

§ 4.

Kommunens forkjøpsrett etter denne lov går foran forkjøpsrett som grunner seg på avtale. Kommunens forkjøpsrett går også foran sameiernes innløsningsrett etter sameieloven § 11.
Endret ved lov 20 des 1991 nr. 88.

§ 5.

Overdrager og erverver av leiegård som omfattes av kommunens forkjøpsrett, skal straks gi skriftlig melding til kommunen. Departementet kan ved forskrift bestemme hvilke opplysninger meldingen skal inneholde, og hvilken kommunal instans meldingen skal sendes til.

Hverken overdrager eller erverver kan disponere rettslig over leiegården etter det tidspunkt forkjøpsrett kan gjøres gjeldende. De kan derfor ikke foreta seksjonering, påhefte leiegården servitutter, inngå nye leiekontrakter eller foreta andre rettslige disposisjoner uten samtykke fra kommunen. De kan heller ikke foreta byggearbeider eller andre påkostninger utover nødvendig vedlikehold uten kommunens samtykke. Disposisjonsforbudet gjelder ikke tinglysing av skjøte eller kjøpekontrakt i tilknytning til den overføring som utløste forkjøpsretten.

Overdrager og erverver kan kreve at kommunen erstatter husleietap som følge av disposisjonsforbudet.

Overdrager og erverver av leiegård som omfattes av kommunens forkjøpsrett plikter å vedlikeholde leiegården fram til overskjøting til kommunen finner sted.
Endret ved lov 20 des 1991 nr. 88.

§ 6.

Vedtak om å nytte kommunens forkjøpsrett må være gjort innen fire måneder etter at kommunen har mottatt melding etter § 5 første eller § 10 annet ledd. Er vedtak om å bruke kommunens forkjøpsrett fattet uten det nødvendige kvalifiserte flertall, må nytt vedtak være gjort senest innen en måned etter utløpet av den ordinære frist.

Fristen begynner å løpe når kommunen har mottatt alle de opplysninger som melderen har plikt til å sende etter § 5 første ledd.

Avholdes skjønn etter § 7, må kommunen, hvis den ikke vil gjennomføre forkjøpet når skjønnet er blitt endelig, fatte nytt vedtak om dette innen fire uker.

Endret ved lover 20 des 1991 nr. 88, 11 juni 1993 nr. 85.

§ 7.

Når forkjøpsretten gjøres gjeldende, trer kommunen inn i erververens rettigheter og plikter, med mindre annet følger av denne lov.

Kommunen overtar leiegården på samme tidspunkt som det overtakelsestidspunkt som gjaldt mellom overdrager og erververen. Kommunen kan likevel kreve å overta leiegården ett år etter at forkjøpsretten kunne gjøres gjeldende.

Ved gave, gavesalg eller overtakelse i tilfelle som nevnt i § 2 annet ledd, legges leiegårdens omsetningsverdi til grunn. Det samme gjelder dersom vederlaget etter avtalen ikke er bestemt på overtakelsestidspunktet. Verdien fastsettes på grunnlag av ekspropriasjonserstatningsloven § 5.

Panthaver som har kjøpt leiegården på tvangssalg eller salg etter dekningsloven § 8-15 for å redde sin fordring, kan kreve at kommunen betaler også den udekte del av fordringen så langt pantets verdi rekker.

Overdrageren eller erververen kan kreve at forkjøpet også skal omfatte løsøre, fast eiendom eller rettighet som naturlig fulgte med i ervervet, selv om forkjøpsretten ikke gjelder slikt tilbehør.

Dersom vederlaget helt eller delvis er fastsatt til annet enn penger, kan kommunen kreve at ytelsen i sin helhet omgjøres til penger. Vilkår for ervervet som ikke har økonomisk verdi, faller bort uten vederlag.

Overdrageren og erververen har krav på vederlag for nødvendige utlegg de har hatt i forbindelse med overdragelsen.

Krav i henhold til femte eller syvende ledd må framsettes innen fire uker etter at melding om forkjøpsvedtaket er mottatt.

Kommer partene ikke til enighet om forhold som nevnt i tredje til syvende ledd, avgjøres tvisten ved skjønn. Det samme gjelder tvist om verdien av løsøre, fast eiendom eller rettighet i fast eiendom, som ikke omfattes av forkjøpet, når det er fastsatt en samlet pris for dette og for det forkjøpet skal omfatte.

Begjæring om skjønn framsettes av kommunen hvis den ikke aksepterer de krav som er framsatt. Begjæringen må være kommet inn til retten enten innen seks uker etter at vedtaket om forkjøp ble gjort eller innen seks uker etter krav i henhold til femte eller syvende ledd ble mottatt.

Endret ved lover 20 des 1991 nr. 88 (som endret fra § 6 til § 7), 26 juni 1992 nr. 86, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 8.

Avtale om at overdrageren skal ha rett til gjenkjøp eller at overdrageren eller erververen skal ha rett til å gå fra avtalen dersom forkjøpsrett blir brukt, kan ikke gjøres gjeldende mot kommunen eller noen som utleder sin rett fra kommunen. Det samme gjelder når overdrageren eller erververen har rett til å gå fra avtalen på vilkår som det ikke ligger i kommunens hånd å kunne oppfylle.
Endret ved lov 20 des 1991 nr. 88 (som endret fra § 7 til § 8).

§ 9.

Den som etter at kommunens forkjøpsrett ble aktuell, har fått tinglyst hjemmel til leiegård som kommunen gjør gjeldende forkjøpsrett til, plikter etter krav fra kommunen å overføre leiegården eller rettigheter til kommunen mot at denne foretar oppgjør etter reglene i § 7.
Endret ved lov 20 des 1991 nr. 88 (som endret fra § 8 til § 9).

§ 10.

Enhver plikter å gi de opplysninger som er nødvendig for at kommunen skal kunne utøve sin forkjøpsrett etter denne lov.

Departementet kan gi forskrifter om plikt for registerfører for tinglysing i fast eiendom til å gi kommunen melding om tinglyst eiendomsovergang.
Endret ved lover 20 des 1991 nr. 88 (som endret fra § 9 til § 10), 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136).

§ 11.

Frister etter denne lov regnes slik som bestemt i domstolloven § 148.
Tilføyd ved lov 20 des 1991 nr. 88.

§ 12.

Denne lov trer i kraft straks.
Endret ved lov 20 des 1991 nr. 88 (som endret fra § 10 til § 12).

Lov om sterilisering [steriliseringsloven]

Kap. I. Lovens område.

§ 1. (lovens område).

Denne lov gjelder operasjon eller annet inngrep som tar sikte på å oppheve en persons forplantningsevne (sterilisering) eller kjønnsdrift (kastrering). Loven gjelder ikke inngrep eller behandling som av medisinske eller andre grunner er rettmessig etter rettsregler utenfor denne lov.

Kap. II. Sterilisering.

§ 2. (alminnelige vilkår for sterilisering).

Person som har bosted her i landet og som har fylt 25 år kan steriliseres når han selv begjærer det. Dette gjelder ikke person som har en alvorlig sinnslidelse eller er psykisk utviklingshemmet eller psykisk svekket.

§ 3. (spesielle vilkår for sterilisering etter særskilt tillatelse).

Person som har bosted her i landet, men som for øvrig ikke fyller vilkårene i § 2, kan etter søknad gis tillatelse til sterilisering, jfr. §§ 4-6, når

a. svangerskap og fødsel for kvinne som søker kan føre til betydelig fare for hennes liv eller for hennes fysiske eller psykiske helse,
b. omsorg for barn kan sette søkeren i en særlig vanskelig livssituasjon,
c. det på grunn av arveanlegg hos søkeren er betydelig fare for at barn i tilfelle kan få alvorlig sykdom eller lyte,
d. søkeren på grunn av sinnslidelse eller psykisk utviklingshemming – eller svekkelse i tilfelle ikke vil kunne dra tilfredsstillende omsorg for barn.

Sterilisering av person under 18 år må ikke tillates med mindre det foreligger særlig tungtveiende grunner for det.

§ 4. (fremsettelse av begjæring eller søknad).

Begjæring eller søknad om sterilisering fremsettes av den som ønsker å bli sterilisert.

Er vedkommende under 18 år eller alvorlig sinnslidende eller alvorlig psykisk utviklingshemmet eller alvorlig psykisk svekket, kreves også samtykke fra vergen.

Vergen kan fremsette søknad på vegne av person som har en så alvorlig sinnslidelse eller psykisk utviklingshemming eller psykisk svekkelse at vedkommende ikke har evne til selv å ta standpunkt til inngrepet og helbredelse eller vesentlig bedring ikke kan påregnes.

Er en person uten verge i tilfelle som nevnt i annet eller tredje ledd, skal statsforvalteren etter begjæring fra vedkommende lege eller nemnda (jfr. § 6 annet ledd) eller rådet (jfr. § 6 første ledd), oppnevne verge.

Endret ved lover 8 juni 1979 nr. 38, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 5. (behandling av begjæring eller søknad).

Begjæring om sterilisering etter § 2 fremsettes for en lege. Dersom legen ikke selv foretar sterilisering, skal han henvise vedkommende til en annen lege som må antas å kunne foreta inngrepet eller til et sykehus hvor inngrepet kan foretas, jfr. § 10.

Søknad om sterilisering etter § 3 fremsettes for en lege eller direkte for en nemnd (jf. § 6 annet ledd). Søknaden avgjøres av steriliseringsnemnda. Der vergen har fremsatt søknad på vegne av den det gjelder etter § 4 tredje ledd, skal tillatelse til sterilisering etter § 3 bokstav c eller d kun gis der dette fremstår som det beste alternativ for å forebygge svangerskap for den det gjelder. Gir nemnda tillatelse til sterilisering, skal den henvise til lege eller til et sykehus hvor inngrepet kan foretas.

Person som har begjært eller søkt om sterilisering skal av legen eller nemnda gis opplysninger om inngrepets art, risiko og medisinske virkninger, og i tilfelle andre måter å forebygge svangerskap på. Den lege som foretar inngrepet skal på forhånd forvisse seg om at slike opplysninger er gitt.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om form, innhold og tidspunkt for slike opplysninger.

Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 44 (ikr. 1 sep 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 772).

§ 6. (steriliseringsråd og steriliseringsnemnd).

Kongen oppnevner et sakkyndig råd, steriliseringsrådet, som skal bestå av en lege som formann og 4 andre medlemmer, hvorav en dommer og to leger. I rådet skal det være både kvinner og menn. For medlemmene kan det oppnevnes personlige varamenn. Rådet er vedtaksført når 3 eller flere medlemmer deltar ved avgjørelsen, forutsatt at 3 medlemmer er enige om hva vedtaket skal gå ut på.

I hvert fylke skal det være en sakkyndig nemnd, steriliseringsnemnda, som skal bestå av statsforvalteren – eller den statsforvalteren bemyndiger – som formann, og to andre medlemmer som oppnevnes av Kongen. Blant medlemmene skal det være minst en kvinne. For medlemmene kan det oppnevnes personlige varamenn. Nemnda er vedtaksfør når 2 eller flere medlemmer deltar ved avgjørelsen, forutsatt at 2 medlemmer er enige om hva vedtaket skal gå ut på.

Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 86, 30 juli 1992 nr. 101, 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 7. (klage over nemndas vedtak).

Klageinstans for steriliseringsnemndas vedtak om å nekte sterilisering etter § 3, er Steriliseringsrådet.

Kap. III. Kastrering.

§ 8. (vilkår for kastrering og fremsettelse av søknad).

Person som har bosted her i landet, kan etter søknad få tillatelse til kastrering hvis han på grunn av abnorm kjønnsdrift må formodes å ville begå sedelighetsforbrytelser.

For søknad om kastrering gjelder bestemmelsene i § 4 tilsvarende. Søknad om kastrering kan i tilfelle som nevnt i § 4 tredje ledd også fremsettes av politimesteren i det distrikt vedkommende har bosted eller politimesteren i det distrikt hvor vedkommende oppholder seg.

Søknad sendes gjennom Steriliseringsnemnda (§ 6 annet ledd), som sender den videre til Steriliseringsrådet (jfr. § 6 første ledd) sammen med nemndas tilråding.

§ 9. (behandling av søknad og klage).

Søknad om kastrering avgjøres av Steriliseringsrådet. Gir rådet tillatelse til kastrering, skal det henvise til et sykehus hvor inngrepet kan foretas. Der vergen eller politimesteren har fremsatt søknad på vegne av den det gjelder etter § 8 annet ledd jf. § 4 tredje ledd, skal tillatelse til kastrering kun gis der mindre inngripende virkemidler ikke anses tilstrekkelige, og kastrering med stor grad av sannsynlighet vil ha den ønskede effekt. Klageinstans for rådets vedtak er et setteråd oppnevnt av departementet.
Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 44 (ikr. 1 sep 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 772).

Kap. IV. Forskjellige bestemmelser.

§ 10. (hvor inngrep skal foretas).

Inngrep etter bestemmelsen i denne lov skal foretas i offentlig sykehus, eller i privat sykehus som er godkjent til det av statsforvalteren. Statsforvalteren kan også godkjenne at sterilisering foretas i kirurgiske poliklinikker eller i annen ambulant spesialistpraksis utenfor sykehus hvor det anses forsvarlig.
Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 86, 13 juni 1997 nr. 61 (ikr. 1 jan 1998), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 11. (taushetsplikt).

Steriliseringsrådet og steriliseringsnemnda har uten hinder av bestemmelser om taushetsplikt krav på å få opplysninger om søkerens helse- og sosialforhold. Samme krav har lege som mottar begjæring etter § 2.

Enhver som deltar i behandlingen av saker etter denne lov, plikter å bevare taushet om det vedkommende får kjennskap til om noens personlige forhold.

Overtredelse av taushetsplikten straffes etter straffelovens § 209 selv om vedkommende ikke er offentlig tjenestemann.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 12. (dispensasjon).

Steriliseringsrådet kan tillate at begjæring etter § 2 eller søknad etter § 3 tas opp til behandling selv om vedkommende ikke har bosted her i landet, forutsatt at han har særlig tilknytning til landet.

§ 13. (oppgaveplikt).

Steriliseringsrådet skal treffe tiltak for å sikre en mest mulig ensartet praktisering av loven. Det skal føre oppgave over innvilgede og utførte inngrep m.v. og gi departementet oversikt over utviklingen etter utgangen av hvert kalenderår.

Lege og sykehus som foretar inngrep etter denne lov skal sende innberetning til departementet i samsvar med forskrifter i medhold av § 14.

§ 14. (forskrifter til gjennomføring av loven).

Kongen gir nærmere forskrifter til gjennomføringen av denne lov.

Kongen kan bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og kan herunder bestemme hvilken steriliseringsnemnd som skal behandle saker derfra.

§ 15. (ikrafttredelse, overgangsregler m.v.).

1. Denne lov trer i kraft fra den dag Kongen bestemmer.[1]
2. Fra samme tid oppheves – – –.

1 Fra 1 jan 1978.

Lov om anerkjennelse og fullbyrding av nordiske dommer på privatrettens område

Anerkjennelse.

§ 1.

1. Rettskraftig avgjørelse om et privatrettslig krav som i sivil sak eller straffesak er truffet av dansk, finsk, islandsk eller svensk domstol, har bindende virkning i Norge når ikke annet følger av reglene i §§ 7 og 8.
2. Ved avgjørelse forstås i denne lov bare avgjørelsen av selve det krav eller rettsforhold som er sakens gjenstand, med mindre annet følger av § 5 første ledd.

§ 2.

Følgende avgjørelser har bindende virkning i Norge for så vidt de angår privatrettslige krav og har oppnådd rettskraft:

a. avgjørelse hvorved finsk överexekutor eller svensk domstol har pålagt betalingsplikt på grunnlag av gjeldsbrev eller annet skriftlig bevis («utslag i lagsökningsmål»); finsk utslag i lagsökningsmål anses rettskraftig når fristen for besvär er utløpt, selv om fristen for återvinning ikke er ute,
b. finsk «betalingsorder» og
c. svenske «bevis i mål om betalningsföreläggande om att utmätning må äga rum».

§ 3.

Samme bindende virkning har videre rettskraftig avgjørelse om

a. sakskostnader i sivil sak om krav som loven omfatter,
b. sakskostnader til fornærmete i straffesak,
c. godtgjørelse til vitne eller sakkyndig i sivil sak eller straffesak, og
d. tilbakebetaling til det offentlige av forskott som er utbetalt vitne, fornærmete i straffesak eller part.

Fullbyrding.

§ 4.

Avgjørelse som etter reglene i denne lov har bindende virkning i Norge, og som er tvangskraftig i den stat hvor avgjørelsen er truffet (opphavsstaten) skal på begjæring fullbyrdes her.

Det samme gjelder:

a. Forlik om et privatrettslig krav som er inngått for domstol eller annen myndighet i Danmark, Finland, Island eller Sverige, og som kan fullbyrdes i opphavsstaten.
b. Utenrettslig forlik og gjeldsbrev som etter den danske lov om rettens pleje § 478 nr. 4 og 5 kan fullbyrdes i Danmark uten søksmål, likevel bare såframt forliket ble inngått eller gjeldsbrevet ble undertegnet i Danmark av skyldneren, og denne da hadde bopel der.

c. Rettskraftig avgjørelse av finsk utmätningsman eller överexekutor truffet i forbindelse med tilbakelevering av en gjenstand som er kjøpt på avbetaling, og som går ut på at kjøperen eller selgeren skal betale et beløp til den annen part, likevel bare såframt skyldneren på tidspunktet for tilbakeleveringen hadde bopel i Finland.

d. Utslag av svensk kronofogdemyndighet i sak om betalningsföreläggande som pålegger noen å betale et pengebeløp, og utslag av svensk kronofogdemyndighet i sak om vanlig handräckning.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 aug 1993).

§ 5.

1. Rettslige og administrative avgjørelser, herunder midlertidige avgjørelser, som er truffet i Danmark, Finland, Island eller Sverige om foreldremyndighet over barn, om rett til personlig samvær med barn eller om overlevering av barn i annet høve, og som kan være grunnlag for fullbyrding i opphavsstaten, skal på begjæring fullbyrdes her. Det kreves ikke at avgjørelsen er rettskraftig. Det samme gjelder forlik som er inngått for en domstol og avtaler som er godkjent av en administrativ myndighet i nevnte land.
2. Avgjørelser, forlik og avtaler som strider mot avgjørelser som er truffet eller forlik som er inngått her i landet, kan bare fullbyrdes her, dersom de førstnevnte skal gjelde etter særlige regler om det.
3. Reglene i første ledd gjelder ikke avgjørelser som er truffet av fullbyrdingsmyndighet eller som helse- og sosialstyret eller annen myndighet har truffet etter vedkommende stats lovgivning om det offentlige barne- og ungdomsvern eller dermed likestilt omsorg.
Endret ved lov 12 juni 1987 nr. 70.

§ 6.

Avgjørelse som går ut på betaling av penger, og som etter loven her kan få bindende virkning i Norge, kan fullbyrdes her i riket når den er tvangskraftig i opphavsstaten.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83.

Unntak fra anerkjennelse og fullbyrding.

§ 7.

1. Denne lov gjelder ikke:

a. avgjørelse eller forlik om oppheving av formuesfellesskapet, separasjon, skilsmisse, omstøting av ekteskap, stiftelse eller oppheving av adopsjonsforhold, hel eller delvis fratakelse av rettslig handleevne eller endring av vedtak om dette, eller om deling av formue eller erstatning i forbindelse med separasjon, skilsmisse eller omstøting av ekteskap, for så vidt gjelder fullbyrding får loven dog anvendelse på avgjørelse som har bindende virkning her i landet etter artikkel 22 i konvensjon 6 februar 1931 mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige angående internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål,
b. avgjørelse eller forlik om foreldremyndighet over barn, om rett til personlig samvær med barn eller om overlevering av barn i annet høve, med mindre annet følger av § 5,
c. avgjørelse eller forlik om familierettslig underholdsplikt,
d. avgjørelse eller forlik om slektskap,
e. avgjørelse eller forlik om rett til arv eller legat, gjenlevende ektefelles rettigheter, dødsboskifte eller ansvar for en arvelaters gjeld, med mindre avdøde var statsborger i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige og bosatt i en av disse stater,
f. avgjørelse eller forlik om konkursbehandling eller offentlig akkordforhandling, omstøting eller tilsidesetting av rettsstiftelser på grunn av konkurs, dersom ikkje avgjørelsen eller forliket gjelder omstøting eller tilsidesetting av rettsstiftelser på grunn av en konkurs som er åpnet i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige, og retten ved åpningen av konkurs grunnet sin kompetanse på at skyldneren er eller ved sin død var bosatt i landet, eller at et selskap, et samvirkeforetak, en forening eller en stiftelse hadde sitt sete i landet.
g. avgjørelse eller forlik i sak som skal bringes inn direkte for de særlige domstoler som behandler spørsmål om kollektive avtaler i arbeidsforhold.

2. Loven gjelder heller ikke for nordiske dommer m.v. som anerkjennes og fullbyrdes her i riket etter Luganokonvensjonen 2007 og heller ikke for så vidt annet følger av regler om anerkjennelse og fullbyrding i særlige forhold.

Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 21, 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 19 juni 2009 nr. 79 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 16 okt 2009 nr. 1279), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 8.

Reglene om anerkjennelse og fullbyrding gjelder ikke:

1. Når grunnlaget for avgjørsmyndighetens kompetanse utelukkende er ett eller flere av følgende forhold, med mindre saksøkte har innlatt seg på sakens realitet uten å ta forbehold:
    a. at saksøkte hadde en formuegjenstand i opphavsstaten, såframt saken ikke gjelder et krav som angår formuegjenstanden eller som den var stilt som sikkerhet for,
    b. at stevningen ble forkynt for saksøkte under hans midlertidige opphold i opphavsstaten,
    c. en vernetingsavtale som ikke fyller kravene i tvisteloven § 4-6, såframt avgjørelsen gjelder en saksøkt som på avtaletidspunktet hadde alminnelig verneting i Norge og framleis har det.
2. Avgjørelse som i første instans er truffet mot en uteblitt saksøkt, når pålegg om å svare i saken er forkynt bare ved offentlig kunngjøring. Det samme gjelder avgjørelse i høyere instans, når saksøkte er uteblitt i alle instanser, og pålegg som nevnt ikke i noen instans er forkynt på annen måte enn ved offentlig kunngjøring. For så vidt angår avgjørelse som er nevnt i § 7 første ledd bokstav e, gjelder unntaket bare for avgjørelse om gjenlevende ektefelles eller de enkelte arvingers ansvar for arvelaterens gjeld.
3. Avgjørelse av samme krav som det allerede står søksmål om mellom de samme parter for norsk domstol eller for domstol i annen nordisk stat, såframt dette søksmål er reist først og kan føre til avgjørelse som kan få bindende virkning i Norge etter denne lov.
4. Avgjørelse eller forlik om krav som domstol i en annen stat enn opphavsstaten på grunn av tvistgjenstandens art har enekompetanse til å avgjøre.
5. Avgjørelse eller forlik for så vidt anerkjennelse eller fullbyrding ville virke åpenbart støtende på norsk rettsorden.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88)

som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Framgangsmåten ved fullbyrding.

§ 9.

1. Begjæring om fullbyrding rettes til tingretten.
2. Med begjæring om fullbyrding skal følge avskrift av avgjørelsen bekreftet av vedkommende myndighet samt bevis for at avgjørelsen er rettskraftig. Er avgjørelsen ikke rettskraftig, skal isteden følge med bevis for at avgjørelsen er tvangskraftig.
3. Når det begjæres fullbyrding av forlik, skal det legges fram bekreftet avskrift av forliket og bevis for at forliket kan kreves fullbyrdet i opphavsstaten.
4. Med begjæring om fullbyrding av utenrettslig forlik eller gjeldsbrev som nevnt i § 4 annet ledd bokstav b, skal følge dokumentet i original og bekreftelse fra det danske justisministerium om at fordringen i Danmark ville kunne inndrives hos skyldneren uten søksmål.
5. Med begjæring om fullbyrdelse av avgjørelse, forlik og avtale som omfattes av § 5 skal følge bekreftet avskrift av dokumentet og bevis for at det kan være grunnlag for fullbyrding i opphavsstaten.
6. Med dokumenter som er skrevet på andre språk enn dansk, norsk og svensk skal følge bekreftet omsetting til et av disse språk, med mindre fullbyrdingsmyndigheten bestemmer noe annet.
7. Kongen kan gi forskrifter om bevis og andre dokumenter som kan kreves etter paragrafen her.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 10.

1. Beslutning om hvorvidt fullbyrding skal skje, fattes uten at saksøkte høres. Kan det skje uten skadelig forhaling, kan han likevel etter omstendighetene få adgang til å uttale seg.
2. Ved begjæring om fullbyrding av utenrettslig forlik eller gjeldsbrev som nevnt i § 4 annet ledd bokstav b, skal saksøkte få adgang til å uttale seg, om ikke særlige grunner taler mot det. Inneholder et utenrettslig dokument bestemmelse om kostnadene ved gjennomføringen av kravet, kan beløpet nedsettes under fullbyrdingen dersom namsmyndighetene finner det uforholdsmessig høyt.

§ 11.

Fullbyrding skjer som for innenlandske tvangsgrunnlag bestemt, når ikke annet følger av loven her. Særlige bestemmelser som avgjørelsen eller forliket måtte inneholde om tvangsmidler, får ikke anvendelse.

Litispendens.

§ 12.

Reises søksmål for norsk domstol, og søksmål om samme krav mellom de samme parter allerede står for domstol i Danmark, Finland, Island eller Sverige, skal søksmålet her avvises eller stanses i påvente av rettskraftig avgjørelse i den annen stat, såframt det antas at avgjørelsen der vil ha bindende virkning i Norge etter denne lov.

Anerkjennelse og fullbyrding av norske dommer i annet nordisk land.

§ 13.

1. Norske rettskraftige avgjørelser m.m. kan begjæres anerkjent og fullbyrdet i Danmark, Finland, Island og Sverige i samsvar med lovgivningen herom i disse land.
2. Kongen kan gi forskrifter om framgangsmåten her i riket ved begjæring om fullbyrding i annet nordisk land, herunder om bevis og attester som måtte kreves i fullbyrdingslandet, samt om hvem begjæring om fullbyrding skal rettes til i annet nordisk land.

Ikrafttredelse m.m.

§ 14.

1. Denne lov trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Loven kan settes i kraft særskilt i forhold til ett eller flere av de nordiske land.
2. Den får ikke anvendelse på avgjørelse som er truffet eller forlik som er inngått før lovens ikrafttredelse.

1 Fra 1 jan 1978 i forhold til Danmark, Finland og Sverige, iflg. res. 2 des 1977. Om eldre dommer og forholdet til Island se note 1 til konvensjon 16 mars 1932

foran.

§ 15.

Fra den tid denne lov trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:– – –

Lov om jernbaneansvar (jernbaneansvarsloven)

Kap. I. Innledende bestemmelser

Overskriften tilføyd ved lov 21 mai 1999 nr. 31.

§ 1.

Bestemmelsene i loven her gjelder jernbanens erstatningsansvar ved personskade og skade på reisegods m.v. Med jernbane forstås innretning for motordrevet transport på skinner, således også tunnelbane, forstadsbane, kabelbane og sporveg.

Krav på erstatning etter loven her kan bare rettes mot den[1] som driver trafikkvirksomheten, se jernbaneloven § 3.

Kongen kan ved forskrift bestemme at loven helt eller delvis ikke skal gjelde i visse høve. Han kan også gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde ved personbefordring med taubane, herunder skitrekk.

Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 65, 21 mai 1999 nr. 31.

1 Sml. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 42h, (forordning 1371/2007) art. 3 nr. 2, jf. bilag 1 art. 26 nr. 1.

§ 2.

Bestemmelsene i denne lov gjelder ikke skade som går inn under lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet.

Fra lovens regler kap. II, jf. kap. IV, unntas befordring som jernbanen svarer for etter lov 10. desember 2004 nr. 82 om internasjonal jernbanetrafikk og om samtykke til at Norge tiltrer Protokoll av 3. juni 1999 om endring av Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk (COTIF) av 9. mai 1980 (COTIF-loven).

Fra lovens regler om ansvaret i kapittel II jf. kapittel IV unntas også befordring som er omfattet av Europaparlaments- og rådsforordning (EF) 1371/

2007 av 23. oktober 2007 om jernbanepassasjerers rettigheter og forpliktelser, jf. jernbaneloven § 7 c. Første punktum omfatter bare jernbanevirksomhet som trafikkerer det nasjonale jernbanenettet, jf. jernbaneloven § 8.

Der det gjelder unntak fra transportørens ansvar etter reglene i Bilag I artikkel 26 nr. 2 bokstav a og c i nevnte forordning, jf. også artikkel 33 nr. 1, skal det likevel svares erstatning etter reglene om ansvarsgrunnlaget i §§ 3 og 4 jf. § 12 annet ledd i loven her. Begrensningsbeløpet for skade på reisegods som nevnt i Bilag I artikkel 33 nr. 1 i nevnte forordning, jf. Bilag 1 artikkel 34, skal følge reglene i § 5 første ledd. For ansvaret etter første og annet punktum gjelder ellers reglene i forordningen.
Endret ved lover 21 mai 1999 nr. 31 (ikr. 21 mai 1999 med virkning bare for skader voldt etter dette), 10 des 2004 nr. 82 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 5 mai 2006 nr. 479), 19 juni 2009 nr. 107 (ikr. 3 sep 2010 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1239), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

Kap. II. Skade på reisende og deres håndbagasje ved innenriks befordring

Overskriften tilføyd ved lov 21 mai 1999 nr. 31.

§ 3.

Jernbanen plikter å erstatte personskade som driften av jernbanen volder og som rammer en reisende under hans opphold i jernbanevognene eller under på- eller avstiging. Dette gjelder selv om skaden ikke kan legges jernbanen til last.
Endret ved lov 21 mai 1999 nr. 31 (ikr. 21 mai 1999 med virkning bare for skader voldt etter dette).

§ 4.

Går håndbagasje eller ting som den reisende bærer på seg, helt eller delvis tapt, eller blir slike gjenstander skadd under reisen, plikter jernbanen å erstatte tapet eller skaden såframt det ved samme hending oppstår personskade som jernbanen hefter for etter § 3, eller tapet eller skaden skyldes feil eller forsømmelse på jernbanens side (jf. § 13).

Reisen omfatter her det tidsrom da gjenstanden er i jernbanevognene eller bringes inn eller ut av dem.
Endret ved lov 21 mai 1999 nr. 31 (ikr. 21 mai 1999 med virkning bare for skader voldt etter dette).

§ 5.

Jernbanens ansvar for håndbagasje (eller ting den reisende bærer på seg) som er gått tapt eller blitt skadd, begrenses til halve grunnbeløpet i folketrygden for hver reisende.

Retten til begrensning etter første ledd tapes for så vidt skaden er voldt forsettlig eller grovt uaktsomt av noen på jernbanens side (jf. § 13).
Endret ved lov 21 mai 1999 nr. 31 (ikr. 21 mai 1999 med virkning bare for skader voldt etter dette).

§ 6.

Krav på erstatning faller bort dersom skaden eller tapet ikke er meldt til eller registrert av jernbanen innen 1 år etter reisens avslutning.
Endret ved lov 21 mai 1999 nr. 31 (ikr. 21 mai 1999 med virkning bare for skader voldt etter dette), tidligere § 8.

§ 7.

Søksmål kan reises i rettskrets hvor det er verneting etter tvisteloven kapittel 4 II, og dessuten i rettskrets på avreise- eller bestemmelsesstedet.
Endret ved lover 21 mai 1999 nr. 31 (ikr. 21 mai 1999 med virkning bare for skader voldt etter dette), tidligere § 10, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 8.

Reglene i kapitlet her kan ikke fravikes ved avtale til skade for den reisende.
Endret ved lov 21 mai 1999 nr. 31.

Kap. III. Annen skade på person og ting

Overskriften tilføyd ved lov 21 mai 1999 nr. 31.

§ 9.

Jernbanen plikter uten hensyn til skyld å erstatte annen personskade enn nevnt i § 3 som kjøringen volder. Var skadelidte på skadetidspunktet 15 år eller eldre,

gjelder dette likevel bare når vedkommende befant seg utenfor jernbanens kjørevei eller på et sted åpent for allmenn ferdsel da skaden inntraff.

Første ledd gjelder ikke for skader som rammer

a. personer i motorvogner eller jernbanevogner, eller
b. ansatte ved jernbanen når skaden omfattes av lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring.

Tilføyd ved lov 21 mai 1999 nr. 31 (ikr. 21 mai 1999 med virkning bare for skader voldt etter dette).

§ 10.

Jernbanen plikter uten hensyn til skyld å erstatte tingskade som kjøringen volder utenfor jernbanens kjørevei eller på et sted åpent for allmenn ferdsel.

Første ledd gjelder ikke for skade på

a. motorvogner, jernbanevogner eller gods i slike vogner, eller
b. dyr som går løse på jernbanens kjørevei.

Tilføyd ved lov 21 mai 1999 nr. 31 (ikr. 21 mai 1999 med virkning bare for skader voldt etter dette).

§ 11.

Bestemmelsene i § 9 og § 10 begrenser ikke den skadelidtes rett til erstatning på annet rettsgrunnlag.
Tilføyd ved lov 21 mai 1999 nr. 31.

Kap. IV. Fellesbestemmelser

Overskriften tilføyd ved lov 21 mai 1999 nr. 31.

§ 12.

Jernbanens ansvar kan settes ned eller falle bort i medhold av skadeserstatningsloven § 5-1 når skadelidte har medvirket til skaden. Dette gjelder likevel ikke dersom skadelidte bare kan legges lite til last.

Dersom det godtgjøres at en uavvendelig naturhending, sabotasjehandling,

krigshandling eller liknende handling under væpnet konflikt eller opprør i betydelig grad har bidratt til skaden eller dennes omfang under forhold som er utenfor jernbanens kontroll, kan dennes ansvar settes ned forholdsmessig, idet man særlig legger vekt på den innflytelse jernbanen har hatt på skaden og dens omfang.
Endret ved lov 21 mai 1999 nr. 31 (ikr. 21 mai 1999 med virkning bare for skader voldt etter dette), tidligere § 5 og § 3 (2).

§ 13.

Jernbanen svarer for skade som er voldt i tjenesten av noen som er ansatt hos jernbanen eller som den nytter til befordringen.
Endret ved lov 21 mai 1999 nr. 31 (ikr. 21 mai 1999 med virkning bare for skader voldt etter dette), tidligere § 7.

§ 14.

Reglene om jernbanens innsigelser og om grensen for ansvar gjelder tilsvarende når erstatningskrav gjøres gjeldende mot noen på jernbanens side (jf. § 13) og kravet kunne vært grunnet på denne loven.
Endret ved lov 21 mai 1999 nr. 31 (ikr. 21 mai 1999 med virkning bare for skader voldt etter dette), tidligere § 9.

§ 15.

Loven tar til å gjelde fra det tidspunkt Kongen bestemmer[1].
Endret ved lov 21 mai 1999 nr. 31, tidligere § 12.
1 Fra 1 sep 1977 iflg. 10 juni 1977.

Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag (motorferdselloven)

§ 1. (formål).

Formålet med denne lov er ut fra et samfunnsmessig helhetssyn å regulere motorferdselen i utmark og vassdrag med sikte på å verne om naturmiljøet og fremme trivselen.

§ 2. (virkeområde).

Med motorferdsel menes i denne lov bruk av kjøretøy (bil, traktor, motorsykkel, beltebil, snøscooter o.l.) og båt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor, samt landing og start med motordrevet luftfartøy.

Med utmark menes udyrket mark som etter lov om friluftslivet § 1 a første ledd ikke regnes som innmark eller like med innmark. Setervoll, hustomt, engslått, kulturbeite og skogplantefelt som ligger i utmark, regnes i denne lov like med utmark.

Veg i utmark som ikke er opparbeidd for kjøring med bil, anses i denne lov som utmark. Det samme gjelder opparbeidd veg som ikke er brøytet for kjøring med bil.

Med vassdrag menes åpne og islagte elver, bekker og innsjøer.

Loven gjelder ikke landingsplass for luftfartøy når det er gitt konsesjon etter lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart § 7-5.

For områder som omfattes av markaloven, gjelder markaloven §§ 10 og 15 i stedet for loven her.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 3. (forbud mot motorferdsel i utmark og vassdrag).

I utmark og vassdrag er motorferdsel ikke tillatt med mindre annet følger av denne lov eller vedtak med hjemmel i loven.

§ 4. (tillatelser med hjemmel direkte i loven).

Uten hinder av § 3 er motorferdsel tillatt i forbindelse med:

a. politi-, ambulanse- og redningstjeneste og oppsyns- og tilsynstjeneste etablert med hjemmel i lov,
b. offentlig post- og teletjenester,
c. nødvendig person- og godstransport til og fra faste bosteder og i jordbruks-, skogbruks- og reindriftsnæring. Jakt, fangst, fiske og bærsanking reknes ikke som næring i denne forbindelse,
d. forsvarets øvelser, forflytninger og transporter,
e. anlegg og drift av offentlige veger og anlegg,
f. rutetransport som drives med løyve i henhold til yrkestransportloven

Departementet kan ved forskrift gi også andre tillatelser til motorferdsel.

Ferdsel med motorfartøy er tillatt på innsjøer som er 2 kvadratkilometer eller større, på elvestrekninger, og på innsjøer mindre enn 2 kvadratkilometer dersom disse inngår som en del av et farbart vassdrag. Kommunen kan likevel bestemme at ferdsel som nevnt helt eller delvis ikke skal være tillatt.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 45 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1695).

§ 4 a. (forskrifter om bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag)

Motorkjøretøyer kan i utmark og på islagte vassdrag bare brukes i samsvar med forskrift gitt av departementet.

Departementet kan gi kommunen myndighet til å gi forskrift om fastsetting av løyper for kjøring med snøscooter på vinterføre. I Finnmark og Nord-Troms (kommunene Kvænangen, Kåfjord, Lyngen, Nordreisa, Skjervøy og Storfjord) omfatter myndigheten også adgang til i forskrift å tillate kjøring ut av løypa på islagt vann for å raste.

Departementet kan i inntil seks kommuner gi kommunen myndighet til å gi forskrift om fastsetting av løyper for persontransport med beltekjøretøy på vinterføre til utgangspunkter for alpin skikjøring (catskiing) som et forsøk på inntil seks år. Forsøket kan ikke forlenges. Løypene skal ta utgangspunkt i eksisterende alpinanlegg.

Løyper som fastsettes etter annet og tredje ledd, skal ikke legges i verneområder, foreslåtte verneområder eller nasjonale villreinområder. Løypene skal ikke være til vesentlig skade eller ulempe for reindriften eller kreve terrenginngrep. Ved fastsetting av løypene skal kommunen ta særskilt hensyn til støy og andre ulemper for friluftslivet. Kommunen skal også ta hensyn til naturmangfold, bolig- og hytteområder, landskap, kulturminner og kulturmiljø og sikkerheten for dem som kjører og andre. Før fastsetting av løypene skal kommunen utrede virkningen løypene vil ha for friluftsliv og naturmangfold i influensområdet, samt kartlegge og verdsette friluftslivsområdene der løypene planlegges, og vurdere disse områdene opp mot øvrige friluftslivsområder i kommunen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om løypene og kommunens saksbehandling, herunder regler om klage på kommunens vedtak om fastsetting av løyper etter andre, tredje og fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 15 jan 1988 nr. 4, endret ved lover 19 juni 2015 nr. 67, 16 juni 2017 nr. 61, 16 april 2021 nr. 21 (ikr. 16 april 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1183).

§ 4 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 13 feb 2015 nr. 11, endret ved lov 20 mars 2015 nr. 13, opphevet ved lov 13 feb 2015 nr. 11 (i kraft 1 juni 2015, se § 14 a).

§ 5. (tillatelser etter vedtak)

Kommunen kan gi forskrift om adgang til:

a. landing og start med luftfartøy på bestemte steder i utmark og vassdrag. Adgangen kan begrenses til landing og start til bestemte formål, til bestemte tider og til å gjelde selskaper eller enkeltpersoner som driver ervervsmessig luftfartsvirksomhet.
b. bruk av motorfartøy på innsjøer mindre enn 2 kvadratkilometer når det foreligger særlige grunner som i tilfelle må angis i forskriften.

Utkast til forskrift sendes fylkeskommunen og berørte statlige fagmyndigheter til uttalelse. Dersom noen av disse har hatt innsigelse som kommunen ikke har tatt hensyn til, skal kommunens vedtak sendes statsforvalteren til godkjennelse.

Kommunen kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om adgang til bruk av motorfartøy med elektrisk motor med inngangseffekt opptil 800 watt på innsjøer mindre enn 2 kvadratkilometer. Ved vurderingen av om det skal åpnes for slik ferdsel, skal det legges vekt på hensynet til vannet som levested for viltarter og fugler, og særskilt vekt på hensynet til hekkeområder. Det kan ikke gis adgang til motorferdsel som innebærer vesentlig skade på fugleliv.
Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 71, 15 jan 1988 nr. 4, 16 april 2021 nr. 21 (ikr. 16 april 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1183), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 19 juni 2015 nr. 67 (ikr. 19 juni 2021).

§ 6. (tillatelser etter søknad når særlige grunner foreligger)

Når særlige grunner foreligger, kan kommunen gi tillatelse til bruk av motorfartøy eller luftfartøy som ellers ikke kan finne sted etter denne lov eller med hjemmel i loven.

Tillatelse etter første ledd kan gis for bestemte høve eller for bestemte tidsrom. Kommunen kan sette vilkår for tillatelsen.

Kommunens vedtak kan påklages til statsforvalteren.
Endret ved lover 15 jan 1988 nr. 4, 10 jan 1997 nr. 7 (ikr. 1 mars 1997), 16 april 2021 nr. 21 (ikr. 16 april 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1183), 7 mai 2021 nr. 34

(ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 7. (myndighet for departementet til å gi særlige bestemmelser for viktige natur- og friluftsområder og til begrensning av kommunens myndighet etter §§ 5 og 6 og statsforvalterens myndighet etter § 5).

Departementet kan gi nærmere regler om kommunens bruk av myndigheten etter §§ 5 og 6 og kan fastsette at det ikke skal kunne gis tillatelse til visse former for motorferdsel eller visse bruksformål. Departementet kan gi nærmere regler om statsforvalterens bruk av myndigheten etter § 5.

Departementet kan for særlig verdifulle natur- og friluftsområder ved forskrift forby eller gi nærmere bestemmelser for motorferdsel som ikke er tillatt etter § 4 første ledd, herunder også for motorferdsel på privat veg. Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 71, 15 jan 1988 nr. 4, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 8. (alminnelige bestemmelser for utøvelse av motorferdsel i utmark og vassdrag).

Motorferdsel i utmark og vassdrag skal foregå aktsomt og hensynsfullt for å unngå skade og ulempe for naturmiljø og mennesker.

§ 9. (samarbeidsordninger).

Departementet kan gi bestemmelser om samarbeid mellom to eller flere kommuner om regulering av ferdsel som må samordnes over kommunegrensene.

§ 10. (forholdet til grunneiere o.a.).

Denne lov innskrenker ikke den adgang grunneier og bruker har etter gjeldende rettsregler til å forby eller begrense motorferdsel på sin eiendom.

§ 11. (Svalbard og Jan Mayen).

På Svalbard og Jan Mayen gjelder loven bare i den utstrekning Kongen bestemmer det.

§ 12. (straffeansvar).

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller forskrifter, regler eller vilkår fastsatt i medhold av loven, straffes med bøter.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 12 a. (tilsyn og kontroll)

Statens naturoppsyn fører kontroll med at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov blir overholdt. Reglene i naturoppsynsloven § 3 får anvendelse ved kontroll etter denne lov. I tillegg til fullmaktene i naturoppsynsloven § 3 kan oppsynet kreve at fører av motorkjøretøy eller -fartøy viser fram dokumenter som det er påbudt å ha med under kjøringen.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 67, endret ved lov 16 april 2021 nr. 21 (ikr. 16 april 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1183).

§ 12 b. (overtredelsesgebyr)

Statens naturoppsyn kan ilegge fører av motorkjøretøy eller -fartøy overtredelsesgebyr hvis føreren ikke overholder bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov. Overtredelsesgebyr kan også ilegges ved brudd på plikter etter naturoppsynsloven § 3 fjerde ledd, jf. andre ledd, ved kontroll etter denne lov.

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling 2 måneder fra vedtak er fattet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom fører går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementet gir i forskrift nærmere regler om overtredelsesgebyrets størrelse og saksbehandlingen.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 67, endret ved lov 16 april 2021 nr. 21 (ikr. 16 april 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1183).

§ 13. (forskrifter).

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene i denne lov, herunder om begrensning i hastighet og

motorstørrelse, og om at motorferdsel skal foregå i en viss avstand fra strandlinje.

§ 14. (ikrafttreden og endringer i andre lover).

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
Fra lovens ikrafttreden gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
1 Fra 1 jan 1978 iflg. res. 2 des 1977.

§ 14 a. (opphevelse av midlertidig bestemmelse)

§ 4 b oppheves 1. juni 2015.
Tilføyd ved lov 13 feb 2015 nr. 11.

Lov om godtroerverv av løsøre [godtroervervloven]

§ 1.

1. Blir en løsøreting solgt av den som sitter med tingen og får mottakeren den overlevert til seg i god tro, hindrer det ikke rettsvinning etter avtalen at avhenderen mangler rett til å rå over tingen. Det samme gjelder ved annen avhending mot vederlag, hva enten det er til eie, bruk eller pant.
2. Mottakeren er i god tro når han ikke forstår at avhenderen mangler rett og heller ikke burde ha forstått det om han hadde vært så aktsom som det må kunne kreves etter forholdene ved avhendingen, tingens art og omstendighetene ellers.
3. Når eieren taper sin rett til tingen, faller også panterett og andre begrensede rettigheter i tingen bort så langt de kommer i strid med mottakerens rett.

§ 2.

1. Mottakeren vinner ingen rett etter § 1 dersom tingen er eller må antas å være fravendt eieren eller noen som sitter med tingen på hans vegne, ved tyveri, brukstyveri, ran eller annen vold eller trusel om vold. Dette gjelder selv om gjerningsmannen på grunn av ung alder eller utilreknelighet ikke straffes.
2. Heller ikke ellers kan mottakeren vinne rett etter § 1 til kunstverk, antikviteter, museumsgjenstander, løse kulturminner eller skipsfunn som er i

offentlig eie eller tilhører privat samling som er åpen for allmennheten.
Endret ved lover 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64), 6 apr 2001 nr. 12 (ikr. 1 mars 2002).

§ 3.

1. Krav på tingen mot godtroende mottaker må settes fram uten ugrunnet opphold etter at eieren har fått slik viten at han kunne gjøre kravet gjeldende eller burde ha skaffet seg slik viten.
2. Dersom godtroende mottaker må levere tingen tilbake og eieren kan lastes for at den er kommet på avvege, har mottakeren krav på å få dekket sine utgifter til erverv og utbedringer av tingen, men likevel ikke mer enn hva den er verdt ved tilbakeleveringen. Er eierens skyld liten, kan hans ansvar etter denne bestemmelse lempes for så vidt det ville virke urimelig tyngende.

§ 4.

1. Loven gjelder ikke for

a. skip på 15 meters største lengde eller mer, eller annet skip eller innretning som er registrert i skipsregisteret,
b. luftfartøy som kan registreres i luftfartøyregisteret,
c. – – –

2. Reglene i § 1 gjelder ikke i forhold til den som har fått tinglyst salgspant eller utlegg i henhold til panteloven § 3-17 tredje ledd eller § 5-5, i motorvogn som er registrert etter reglene i vegtrafikkloven 18. juni 1965 nr. 4 § 15, jfr. § 16.
3. Loven er ikke til hinder for at en mottaker av løsøreting påberoper ellers gjeldende regler om godtroerverv av løsøre i særlige høve.
Endret ved lover 8 feb 1980 nr. 2, 8 feb 1980 nr. 3, 16 des 1983 nr. 72.

§ 5.

1. Paragrafen her gir enkelte særlige regler for løsøreting som har en arkeologisk, forhistorisk, historisk, litterær, kunstnerisk eller vitenskapelig verdi.
2. Mottakeren vinner ingen rett etter § 1 dersom noens rett til tingen er krenket ved at den er ulovlig utgravd eller holdt ulovlig tilbake i samband med en lovlig utgravning.

3. Krav på tingen mot godtroende mottaker må settes fram innen tre år etter at en berettiget som er bosatt i utlandet har fått slik viten at han kunne gjøre kravet gjeldende.
4. En godtroende mottaker har ikke krav på erstatning etter § 3 nr. 2 fra en berettiget som er bosatt i utlandet, uten at mottakeren først har gjort rimelige forsøk på å få dekket kravet fra andre ansvarlige.
5. Lovens § 4 nr. 3 gjelder ikke.
Tilføyd ved lov 6 apr 2001 nr. 12 (ikr. 1 mars 2002).

§ 6.

Ved overenskomst med fremmed stat kan det gjøres unntak fra bestemmelsene i denne lov.
Endret ved lov 6 apr 2001 nr. 12 (ikr. 1 mars 2002), tidligere § 5.

§ 7.

Loven tar til å gjelde 1. januar 1979.
– – –
Endret ved lov 6 apr 2001 nr. 12 (ikr. 1 mars 2002), tidligere § 6.

§ 8.

Fra det tidspunkt loven tar til å gjelde, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 6 apr 2001 nr. 12 (ikr. 1 mars 2002), tidligere § 7.

Lov om anerkjennelse av utenlandske skilsmisser og separasjoner

§ 1.

Skilsmisse eller separasjon som er oppnådd i en fremmed stat med bindende virkning der, gjelder her i riket, såframt en av ektefellene på den tid da saken ble reist

a. hadde bopel eller domisil i den fremmede staten, eller

b. var statsborger der.

Slik gyldighet har også en skilsmisse eller separasjon som er oppnådd med bindende virkning i en annen stat enn de nevnte, såframt den anerkjennes i stat hvor en av ektefellene hadde bopel på tidspunktet for saksanlegget, eller har bopel når anerkjennelse søkes her i riket.

Bygger en skilsmisse på separasjon meddelt i samme stat, gjelder skilsmissen her i landet, såframt de vilkår som er nevnt i første ledd forelå på den tid da separasjonssaken ble reist.

§ 2.

Utenlandsk skilsmisse eller separasjon gjelder ikke her i riket dersom dette åpenbart ville virke støtende på norsk rettsorden (ordre public).

§ 3.

Har ektefelle inngått nytt ekteskap etter en skilsmisse oppnådd i fremmed stat, gjelder skilsmissen her i landet selv om vilkåra etter §§ 1 og 2 ikke er til stede, med mindre den annen ektefelle påviser at den omgifte ektefelle har oppnådd skilsmissen svikaktig.

§ 4.

Statsforvalteren kan avgjøre om en utenlandsk skilsmisse eller separasjon gjelder her i riket. Slik anerkjennelse kreves såframt skilsmissen skal tjene som bevis for ekteskapets opphør i forbindelse med inngåelse av nytt ekteskap.

En utenlandsk separasjon som er anerkjent, kan legges til grunn for skilsmisse etter norsk rett.

Anerkjennelsesspørsmålet kan også avgjøres av domstolene etter reglene i ekteskapsloven kapittel 5.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 sep 2015 nr. 92 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1057), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 5.

Reises sak om skilsmisse eller separasjon i Norge, og sak om tilsvarende avgjørelse mellom de samme parter allerede er reist i en fremmed stat, kan den myndighet som behandler saken stanse behandlingen her i riket inntil den utenlandske avgjørelse foreligger, dersom det er grunn til å anta at denne avgjørelse vil gjelde her.

§ 6.

Folkeregistermyndigheten skal, uten hinder av taushetsplikt, gi de opplysningene som er nødvendige for å avgjøre om en utenlandsk separasjon eller skilsmisse kan anerkjennes i Norge.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 50.

§ 7.

Kongen kan gi forskrifter til utfylling av loven.

Kongen kan i forskrifter også fravike bestemmelsene i loven her, dersom det er nødvendig for å oppfylle Norges forpliktelser etter overenskomst med fremmed stat.

For gyldigheten her i riket av enkelte skilsmisser og separasjoner oppnådd i annen nordisk stat gjelder særlige regler.[1]
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 50, tidligere § 6.
1 Se konvensjon 6 feb 1931, jf. lov 19 des 1969 nr. 75.

§ 8.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen fastsetter.[1]

Fra samme tidspunkt – – –
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 50, tidligere § 7.
1 Fra 1 sep 1978 iflg. res. 2 juni 1978.

Lov om kulturminner [kulturminneloven]

Kap. I. Formål og virkeområde.

§ 1. Lovens formål.

Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning.

Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressurser som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet.

Når det etter annen lov treffes vedtak som påvirker kulturminneressursene, skal det legges vekt på denne lovs formål.

Endret ved lov 3 juli 1992 nr. 96.

§ 2. Kulturminner og kulturmiljøer – definisjoner.

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.

Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.

Reglene om kulturminner og kulturmiljøer gjelder så langt de passer også for botaniske, zoologiske eller geologiske forekomster som det knytter seg kulturhistoriske verdier til.

Etter denne lov er det kulturhistorisk eller arkitektonisk verdifulle kulturminner og kulturmiljøer som kan vernes. Ved vurdering av verneverdier kan det i tillegg legges vekt på viktige naturverdier knyttet til kulturminnene.

Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96, 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

Kap. II. Automatisk fredete kulturminner.

Overskriften endret ved lov 3 juli 1992 nr. 96.

§ 3. Forbud mot inngrep i automatisk fredete kulturminner.

Ingen må – uten at det er lovlig etter § 8 – sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne eller fremkalle fare for at dette kan skje.

Er marken over et automatisk fredet kulturminne eller i et område som nevnt i § 6, tidligere nyttet til beite eller innmark, kan den fortsatt nyttes til disse formål hvis ikke vedkommende myndighet bestemmer noe annet. Uten tillatelse av vedkommende myndighet må det ikke foretas pløying og annet jordarbeid dypere enn tidligere.

Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96, 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209).

§ 4. Automatisk fredete kulturminner.

Følgende kulturminner fra oldtid og middelalder (inntil år 1537) er fredet:

a. Boplasser, huler, hellere med spor etter folk som har holdt til eller arbeidet der, hus- eller kirketufter, kirker, hus og byggverk av alle slag, og rester eller deler av dem, gårdshauger, gårds- og tunanlegg og andre bebyggelseskonsentrasjoner som stapelplasser og markedsplasser, byanlegg og liknende eller rester av dem.
b. Arbeids- og verkstedsplasser av alle slag som steinbrudd og annen bergverksdrift, jernvinneplasser, trekull- og tjæremiler og andre spor etter håndverk og industri.
c. Spor etter åkerbruk av alle slag, som rydningsrøyser, veiter og pløyespor, gjerder og innhegninger og jakt-, fiske- og fangstinnretninger.
d. Vegfar av alle slag med eller uten brolegging av stein, tre eller annet materiale, demninger, broer, vadested, havneanlegg og åreskifter, båtstøer og båtopptrekk, fergeleier og båtdrag eller rester av slike, seilsperringer, vegmerker og seilmerker.
e. Forsvarsverk av alle slag som bygdeborger, skanser, voller, vollgraver, festningsanlegg og rester av dem og dessuten varder, veter o.l.
f. Tingsteder, kultplasser, varp, brønner, kilder og andre steder som arkeologiske funn, tradisjon, tro, sagn eller skikk knytter seg til.
g. Steiner og fast fjell med innskrifter eller bilder som runeinnskrifter, helleristninger og hellemalinger, skålgroper, sliperenner og annen bergskurd.
h. Bautasteiner, kors og andre slike minnesmerker.

i. Steinsetninger, steinlegninger o.l.
j. Gravminner av ethvert slag, enkeltvis eller samlede felt, som gravhauger, gravrøyser, gravkammer, brannflakgraver, urnegraver, kistegraver, kirkegårder og deres innhengninger og gravmæler av alle slag.

Det samme gjelder samiske kulturminner som nevnt ovenfor fra år 1917 eller eldre.

Automatisk fredet er de til enhver tid erklærte stående byggverk med opprinnelse fra perioden 1537-1649, dersom ikke annet er bestemt av vedkommende myndighet. § 15 tredje og fjerde ledd får tilsvarende anvendelse for automatisk fredete byggverk fra perioden 1537-1649. Dispensasjon fra fredningen kan skje etter § 15 a.

Bestemmelsene i §§ 16-18 kommer til anvendelse for alle automatisk fredete byggverk som nevnt i første til tredje ledd så langt det passer.

Objekt eller område registrert av vedkommende myndighet eller avmerket i matrikkelen, jf. lov om eigedomsregistrering, som automatisk fredet kulturminne, skal alltid regnes som et automatisk fredet kulturminne, med mindre det føres bevis for det motsatte.

Departementet avgjør i tvilstilfelle med bindende virkning om et kulturminne er automatisk fredet etter bestemmelsen her.

Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96, 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000, men nye tredje og femte ledd ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209), 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600), 22 juni 2018 nr. 82.

§ 5. Tinglysing av automatisk fredete byggverk

Vedkommende myndighet skal sørge for at alle byggverk som er automatisk fredet etter § 4, med tilhørende sikringssone, tinglyses som fredet eiendom.

Opphevet ved lov 3 juli 1992 nr. 96, tilføyd igjen ved lov 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209).

§ 6. Sikringssone.

Med til et automatisk fredet kulturminne som nevnt i § 4, hører et område rundt dets synlige eller kjente ytterkant så langt det er nødvendig for å verne det mot tiltak som nevnt i § 3 første ledd. Området fastsettes særskilt av vedkommende myndighet etter loven.

Inntil et område som nevnt i første ledd er særskilt avgrenset, omfatter det et fem meter bredt belte regnet fra kulturminnets synlige ytterkant.

Endret ved lov 3 juli 1992 nr. 96.

§ 7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 3 juli 1992 nr. 96.

§ 8. Tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner.

Vil noen sette igang tiltak som kan virke inn på automatisk fredete kulturminner på en måte som er nevnt i § 3 første ledd, må vedkommende tidligst mulig før tiltaket planlegges iverksatt melde fra til vedkommende myndighet eller nærmeste politimyndighet. Vedkommende myndighet avgjør snarest mulig om og i tilfelle på hvilken måte tiltaket kan iverksettes. Avgjørelsen kan påklages til departementet innen 6 uker fra underretning om vedtaket er kommet fram til adressaten.

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på et automatisk fredet kulturminne på en måte som nevnt i § 3 første ledd, skal melding etter første ledd sendes med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning det kan berøre kulturminnet. Vedkommende myndighet avgjør snarest mulig – og senest innen 3 uker fra det tidspunkt melding er kommet fram til vedkommende myndighet – om arbeidet kan fortsette og vilkårene for det. Fristen kan forlenges av departementet når særlige grunner tilsier det. Første ledd, siste punktum får tilsvarende anvendelse.

Bygg, anlegg m.v. som er oppført eller påbegynt i strid med paragrafen her, kan departementet kreve fjernet eller rettet innen en nærmere fastsatt frist.

Tillatelse i medhold av første ledd skal ikke innhentes for bygge- og anleggstiltak som er i samsvar med reguleringsplan som er vedtatt etter denne lovs ikrafttreden. Tilsvarende gjelder for områder som i kommuneplanens arealdel er utlagt til bebyggelse og anlegg, og der vedkommende myndighet etter loven her har sagt seg enig i arealbruken.
Endret ved lover 21 apr 1989 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 96, 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638) som endret ved lov 19 juni 2009 nr. 100.

§ 9. Undersøkelsesplikt m.v.

Ved planlegging av offentlige og større private tiltak plikter den ansvarlige leder eller det ansvarlige forvaltningsorgan å undersøke om tiltaket vil virke inn på automatisk fredete kulturminner på en måte som nevnt i § 3 første ledd, jfr. § 8 første ledd.

Undersøkelsen kan foregå ved at planen for tiltaket sendes vedkommende

myndighet etter loven her, som skal avgi uttalelse innen 3 måneder. Departementet kan gi pålegg om dette. Finner vedkommende myndighet at tiltaket berører automatisk fredete kulturminner på en måte som nevnt i § 3 første ledd, har den rett til å kreve ytterligere frist på inntil 1 måned for å fastslå på hvilken måte tiltaket eventuelt kan fremmes eller foreta de nødvendige skritt for å undersøke, eventuelt frigjøre kulturminnet. Fristen kan forlenges av departementet. Så lenge fristene løper kan tiltaket ikke iverksettes.

Bestemmelsene i første og andre ledd får tilsvarende anvendelse ved utarbeiding av reguleringsplan.

Departementet kan fastsette nærmere regler for gjennomføring av bestemmelsene i første til tredje ledd.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 77, 3 juli 1992 nr. 96, 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638) som endret ved lov 19 juni 2009 nr. 100.

§ 10. Utgifter til særskilt gransking av automatisk fredete kulturminner.

Utgifter til særskilt gransking av automatisk fredete kulturminner eller særskilte tiltak for å verne dem på grunn av tiltak som nevnt i §§ 8 og 9, bæres av tiltakshaveren. Når særlige grunner foreligger, kan departementet fastsette at utgiftene helt eller delvis skal dekkes av staten. Ved mindre private tiltak skal staten etter departementets bestemmelse dekke utgiftene, helt eller delvis, dersom disse blir urimelig tyngende for tiltakshaveren.

Departementet kan fastsette nærmere regler for gjennomføringen av bestemmelsene i første ledd.

Endret ved lov 3 juli 1992 nr. 96.

§ 11. Vedlikehold, gransking m.v.

Når grunneier eller bruker er varslet, har vedkommende myndighet adgang til:

a. Å søke etter, registrere, avbilde, holde i stand, restaurere, bygge opp igjen, flytte og gjerde inn automatisk fredete kulturminner og gjøre de tiltak som trengs til pleie og anskueliggjørelse av dem, herunder rydde området omkring.
b. Å granske slike kulturminner ved utgraving eller på annen måte. Etter granskingen skal kulturminnet settes i stand eller bevares hvis vedkommende myndighet etter loven her ikke fastsetter noe annet.

I mangel av minnelig overenskomst fastsettes erstatning for inngrep i grunn og rettigheter ved skjønn. Skjønnet styres av jordskifteretten.

Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

Kap. III. Løse kulturminner.

Overskriften endret ved lov 3 juli 1992 nr. 96.

§ 12. Eiendomsretten til løse kulturminner.

Når det synes klart at det ikke lenger er rimelig mulighet for å finne ut om det er noen eier eller hvem som er eier, er følgende løse kulturminner som kommer for dagen tilfeldig, ved funn, ved utgravninger eller på annen måte statens eiendom:

a. Ting fra oldtid og middelalder (inntil år 1537) som våpen, redskap, kultgjenstander samt steiner, trestykker eller gjenstander av annet materiale med innskrifter eller bilder, bygningsrester uten samhørighet med bygninger eller rester av disse, innbo, kirkeinventar, smykker, arkivsaker, skjeletter og skjelettrester o.l.
b. Mynter fra før år 1650.
c. Samiske kulturminner av den art som er nevnt under a og som er fra år 1917 eller eldre.

Departementet fastsetter i tvilstilfelle med bindende virkning hva som er løse kulturminner i medhold av første ledd a-c. Når særlige grunner foreligger, kan det fastsettes at slike gjenstander skal anses som kulturminner uten hensyn til alder.

Departementet kan ekspropriere løse kulturminner som nevnt i første ledd bokstav a-c, dersom gjenstanden bør være i offentlig eie ut fra nasjonale kulturminnehensyn og inngrepet utvilsomt er mer til gagn enn skade. Når særlige grunner foreligger omfattes også løse kulturminner uten hensyn til alder.

Departementet skal påse at eiere, rettighetshavere og andre som har særlig interesse i saken, gis anledning til å uttale seg før vedtak fattes. Det skal settes en rimelig frist for uttalelse som ikke må settes kortere enn 6 uker. Når et forslag til ekspropriasjon er utarbeidet, skal det kunngjøres i Norsk Lysingsblad og minst to aviser som er alminnelig lest på stedet, at forslaget om ekspropriasjon er lagt ut til offentlig ettersyn.

Eiere av og rettighetshavere til løse kulturminner som blir ekspropriert, har krav på erstatning av det offentlige for økonomisk tap som følge av vedtaket.

Dersom partene ikke blir enige om hvilken erstatning som skal gis, fastsettes erstatningen ved skjønn styrt av tingretten.

For øvrig kommer lov av 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom til anvendelse så langt det passer.

Selges slike gjenstander på auksjon, har staten, eller dernest vedkommende fylkeskommune eller kommune hvor gjenstanden har vært oppbevart eller har sin opprinnelse, rett til å tre inn i høyeste bud innen tre uker.

Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96, 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563), 22 juni 2018 nr. 82.

§ 13. Vern, finnerlønn m.v.

Ingen må skade løse kulturminner. Uten hensyn til hvem som er eier kan vedkommende myndighet grave fram, flytte, granske og ta opp ting som nevnt i § 12 a-c,[1] og sette i verk andre tiltak for å verne eller ta hånd om dem.

Finner av løse kulturminner plikter snarest mulig å melde funnet til vedkommende politimyndighet på stedet eller til vedkommende myndighet etter loven her.

Departementet kan skjønnsmessig fastsette en finnerlønn som deles likt mellom finner og grunneier. Er funnet av sølv eller gull, skal finnerlønnen minst settes til metallverdien etter vekt, med et tillegg som ikke må være under 10 pst. av metallverdien. Når særlige grunner foreligger, kan departementet fastsette en lavere finnerlønn eller at grunneierens andel helt eller delvis skal bortfalle. Departementets fastsettelse av finnerlønn kan ikke påklages. Departementets beslutning om å gå under minsteerstatning for gjenstander av sølv eller gull kan prøves av domstolene.

Når staten er eier kan vedkommende myndighet etter loven her – etter at funnet er undersøkt – overlate det helt eller delvis til finneren eller grunneieren. Avgjørelsen kan ikke påklages.

Endret ved lov 3 juli 1992 nr. 96.

1 Inkurie: Skal vel være § 12 første ledd a-c.

Kapittel IV. Skipsfunn og fartøyvern

Overskriften endret ved lov 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209).

§ 14. Skipsfunn.

Staten skal ha eiendomsretten til mer enn hundre år gamle båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært ombord eller deler av slike ting når det synes klart etter forholdene at det ikke lenger er rimelig mulighet for å finne ut om det er noen eier eller hvem som er eier.

Vedkommende myndighet etter loven her kan – uten hensyn til hvem som er eier – grave fram, flytte, granske og ta opp ting som er nevnt i første ledd og sette i verk andre tiltak for å verne eller ta hånd om tingen. Slike tiltak, eller andre tiltak som kan skade tingen, kan verken eieren eller andre sette i verk uten tillatelse fra vedkommende myndighet, eventuelt på visse vilkår. Eier eller bruker av grunnen skal så vidt mulig varsles før tiltak etter dette ledd iverksettes. Bestemmelsene i § 9, § 10 og § 11 annet ledd får tilsvarende anvendelse.

Finner av ting som nevnt i første ledd plikter å melde funnet til vedkommende politimyndighet på stedet eller til vedkommende myndighet etter loven her. Når staten er eier kan vedkommende myndighet – etter at funnet er undersøkt – overlate det helt eller delvis til finneren eller grunneieren.

Departementet kan skjønnsmessig fastsette en finnerlønn. Paragraf 13 tredje ledd får tilsvarende anvendelse. Som finner regnes den som påviser et tidligere ukjent funn og gir melding om dette, jfr. tredje ledd.

§ 14a. Fredning av båter

Departementet kan frede båter av særlig kulturhistorisk verdi. Fredningsvedtaket omfatter fast inventar og utstyr. Når særlige grunner tilsier det, kan også større løst inventar medtas. I slike tilfeller må hver enkelt gjenstand særskilt spesifiseres.

I fredningsvedtaket kan departementet forby eller på annen måte regulere alle typer tiltak som er egnet til å motvirke formålet med fredningen.

Vedtak om fredning skal om mulig avmerkes i vedkommende skipsregister. Bestemmelsene i §§ 15 a og 22 nr. 4 gjelder tilsvarende. §§ 16-18 kommer til anvendelse så langt det passer.
Tilføyd ved lov 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209).

Kap. V. Fredning ved enkeltvedtak.

Overskriften endret ved lov 3 juli 1992 nr. 96.

§ 15. Fredning av bygninger, anlegg m.v. fra nyere tid.

Departementet kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Fredningsvedtaket omfatter fast inventar (skap, ovner m.v.). Når særlige grunner tilsier det, kan også større løst inventar medtas. I slike tilfeller må hver enkelt gjenstand særskilt spesifiseres.

Byggverk og anlegg som kan fredes etter første ledd er bl.a. kulturminner som nevnt i § 4 første ledd bokstavene a til j uavhengig av alder, særskilte anlegg som parker, hageanlegg, alleer mv. og offentlige minnesmerker og andre steder som viktige historiske minner knytter seg til. Fredningen kan omfatte naturelementer når de bidrar til helheten i parker, hageanlegg, alleer mv.

I fredningsvedtaket kan departementet forby eller på annen måte regulere alle typer tiltak som er egnet til å motvirke formålet med fredningen.

Dersom det i fredningsvedtaket ikke er gitt nærmere regler om fredningens innhold, må ingen rive, flytte, påbygge, endre, forandre materialer eller farger eller foreta andre endringer som går lenger enn vanlig vedlikehold. Tiltak ut over dette krever tillatelse av vedkommende myndighet etter § 15 a. Dette omfatter også fast inventar.

Endret ved lover 21 apr 1989 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 96, 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209), 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 15a. Dispensasjon.

Departementet kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra vedtak om fredning og fredningsbestemmelser for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete kulturminnet.

Blir det satt vilkår for dispensasjonen som fordyrer arbeidet, skal eier eller bruker få helt eller delvis vederlag for denne utgiftsøkningen.

Tilføyd ved lov 3 juli 1992 nr. 96. (Se note til § 29).

§ 16. Pålegg om utbedring etter skade på fredet byggverk eller anlegg

Påbegynner eier eller bruker arbeid i strid med fredning eller gjør han skade på fredet byggverk eller anlegg, kan han pålegges å føre kulturminnet tilbake til tidligere stand innen rimelig frist. Det samme gjelder når noen andre gjør skade på fredet byggverk eller anlegg og eier eller bruker kjente til dette, uten å søke å forhindre skaden.

Etterkommes ikke pålegget, kan vedkommende myndighet la arbeidet utføre på eiers eller brukers bekostning. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96 (se note til § 29), 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209).

§ 17. Vedlikehold av fredet byggverk m.v.

Får vedkommende myndighet rede på at et fredet byggverk er i ferd med å forfalle av mangel på vedlikehold, kan byggverket undersøkes. Er det fare for at det forfaller, kan – med samtykke av departementet – eieren eller brukeren innen en rimelig frist bli pålagt å gjennomføre tiltak for å motvirke dette. Følges ikke pålegget får § 16 tilsvarende anvendelse, om ikke eier eller bruker påviser at han ikke makter istandsettingen av økonomiske grunner.

Departementet kan gi eier eller bruker tilskudd til vedlikehold, eller til endringer godkjent av vedkommende myndighet etter loven her.

Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96 (tidligere § 19, se note til § 29), 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209).

§ 18. Skade ved brann m.v.

Blir fredet byggverk m.v. skadet ved brann eller annen ulykke, skal eier eller bruker melde fra til vedkommende myndighet så snart som mulig. Denne avgjør innen 6 uker om kulturminnet skal istandsettes eller gjenreises. Fristen kan forlenges av departementet.

Er byggverket forsikret og selskapet er underrettet om fredningen, plikter det å melde fra til vedkommende myndighet når forsikringstilfellet er inntrådt. Denne kan bestemme at selskapet ikke skal utbetale forsikringssummen før saken er avgjort etter første ledd.

Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96 (tidligere § 20, se note til § 29), 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209).

§ 19. Fredning av område rundt et fredet kulturminne.

Departementet kan frede et område rundt et fredet kulturminne og skipsfunn som nevnt i § 14 så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det.

I fredningsvedtak etter første ledd kan departementet forby eller på annen måte regulere enhver virksomhet og ferdsel i fredningsområdet som er egnet til å motvirke formålet med fredningen. Det samme gjelder fradeling eller bortfeste av grunn til virksomhet som nevnt i første punktum.

Departementet kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra vedtak om fredning og

fredningsbestemmelser for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete området.
Endret ved lover 21 apr 1989 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 96 (tidligere § 21).

§ 20. Fredning av kulturmiljø.

Et kulturmiljø kan fredes av Kongen for å bevare områdets kulturhistoriske verdi. Fredningen kan omfatte naturelementer når de bidrar til å skape områdets egenart.

I fredningsvedtak etter første ledd kan Kongen forby eller på annen måte regulere enhver virksomhet og ferdsel i fredningsområdet som er egnet til å motvirke formålet med fredningen. Det samme gjelder fradeling eller bortfeste av grunn til virksomhet som nevnt i første punktum.

Departementet kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra vedtak om fredning og fredningsbestemmelser for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete området.
Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96, 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 21. Skjøtsel.

I områder som er fredet med hjemmel i §§ 19 og 20 kan vedkommende myndighet gjennomføre skjøtsel som anses nødvendig av hensyn til formålet med fredningen. Slik skjøtsel kan være vedlikehold av det fredete området, herunder rydding og pleie av vegetasjon og andre tiltak for å verne kulturmiljøet m.v.

Eier eller bruker må varsles før skjøtsel etter første ledd iverksettes.
Endret ved lov 3 juli 1992 nr. 96. (Se note til § 29).

Kap. VI. Særskilte bestemmelser.

§ 22. Regler for saksbehandling.

1. Når et arbeid med fredning etter denne lov (jf. §§ 15, 19 og 20) starter opp skal det tas kontakt med berørte fylkeskommuner og kommuner for å drøfte avgrensing av området, innhold i fredningsbestemmelser og spørsmål om samtidig oppstart av kommunalt eller regionalt planarbeid og spørsmål for øvrig av betydning for kommunens og fylkeskommunens planarbeid. Kongen kan gi forskrift om samordnet behandling av planer etter plan- og bygningsloven og

fredning etter denne lov.
Fredningsmyndigheten skal kunngjøre en melding, som regel i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet, der det gjøres rede for det påtenkte fredningstiltak og de følger det antas å få. Såvidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere underrettes ved brev og gis en rimelig frist for å komme med merknader før forslag utformes.

På et tidlig tidspunkt i forberedelse av fredningssaken skal det søkes samarbeid med offentlige myndigheter, organisasjoner m.v. som har særlig interesse i tiltaket.

2. Når forslag om fredning er utarbeidet skal det kunngjøres i Norsk Lysingsblad og i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet at forslag om fredning er utlagt til offentlig ettersyn. Kunngjøringen skal beskrive hva forslaget omfatter og gi en rimelig frist for uttalelse som ikke må settes kortere enn 6 uker fra kunngjøringen. Såvidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere i området underrettes ved brev.
I samarbeid med kunngjøringen skal saken legges fram for berørte statlige fagorganer til uttalelse.

3. Før vedtak om fredning treffes, skal forslaget forelegges kommunestyret. Det kan settes en frist for kommunestyrets uttalelse.

4. Departementet kan treffe vedtak om midlertidig fredning inntil saken er avgjort.

5. Vedtak etter §§ 6, 15, 19 og 20 skal tinglyses.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 77, 21 apr 1989 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 96, 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638) som endret ved lov 19 juni 2009 nr. 100.

§ 22 a. Fredning av byggverk og anlegg i statens eie

Departementet kan vedta forskrift om fredning av slike byggverk og anlegg m.v. som er nevnt i § 15 og som er i statens eie. Selges byggverket eller anlegget ut av statens eie, skal fredningen tinglyses, jf. § 22 nr. 5.

Bestemmelsene i §§ 15 tredje og fjerde ledd, 15 a første ledd, 16-18 og 22 nr. 4 gjelder tilsvarende.

Fredning av område til beskyttelse av fredet byggverk og anlegg i statens eie foretas etter § 19, jf. § 22.

Tilføyd ved lov 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209).

§ 23. Utførselsforbud

Kunst eller kulturmateriale som har stor betydning for bevaring, forskning eller formidling av kulturarv, kunst og historie i Norge, må ikke føres ut av landet uten tillatelse fra rette myndighet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke gjenstander som omfattes av utførselsforbudet i første ledd.

Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96, 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209), 12 sep 2008 nr. 75 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 sep 2008 nr. 1011).

§ 23 a. Forbud mot innførsel av kulturgjenstander

Det er forbudt å føre inn til landet kulturgjenstander som er ulovlig utført fra en stat som er part i en avtale hvor også Norge er part om tilbakelevering av kulturgjenstander eller om tiltak mot illegal import, eksport og handel med kulturgjenstander.

Tilføyd ved lov 24 nov 1995 nr. 63, endret ved lover 6 apr 2001 nr. 12 (ikr. 1 mars 2002, se dens IV), 10 juni 2005 nr. 52 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1434).

§ 23 b. Tilbakelevering av kulturgjenstander og erstatning

En kulturgjenstand som befinner seg i Norge og som er ulovlig fjernet fra territoriet til en stat som er part i en avtale hvor også Norge er part om tilbakelevering eller om tiltak mot illegal import, eksport og handel med kulturgjenstander, skal tilbakeleveres til denne statens territorium. En kulturgjenstand regnes også som ulovlig fjernet hvis den har vært midlertidig utført fra en slik stats territorium, men ikke er brakt tilbake i samsvar med vilkårene i en utførselstillatelse gitt etter denne stats kulturvernlovgivning. Det samme gjelder hvis andre vilkår i en slik tillatelse er krenket.

Eier eller rettighetshaver som har gjenstanden, skal ved tilbakelevering få en rimelig erstatning fra den anmodende stat dersom vedkommende ervervet gjenstanden etter at den ble ulovlig fjernet og viste tilbørlig aktsomhet ved ervervet. Den som har ervervet gjenstanden ved arv eller gave, skal likevel ikke ha en gunstigere stilling enn den personen vedkommende fikk eller arvet gjenstanden fra.

Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 52 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1434).

§ 23 c. Ettersøking m.v.

Vedkommende myndighet bistår den anmodende stat med å ettersøke en kulturgjenstand og å hindre at denne unndras fra fremgangsmåten for tilbakelevering. Politiet skal etter anmodning bistå vedkommende myndighet i ettersøkingen av gjenstanden. Tvangsmidler ifølge straffeprosessloven kap. 15 og 16 kan anvendes selv om ingen kan straffes for innførsel, besittelse eller annen befatning med kulturgjenstanden.
Tilføyd ved lov 24 nov 1995 nr. 63, endret ved lov 10 juni 2005 nr. 52 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1434), tidligere § 23 b.

§ 23 d. Rettergangsregler

Den anmodende stat kan anlegge sak ved tingretten om tilbakelevering av en kulturgjenstand. Søksmålet skal rettes mot besitteren eller innehaveren. Erstatningskrav etter § 23 b kan bringes inn for samme rett i den sak som er nevnt i første punktum.

Med stevningen etter første ledd første punktum skal det følge et dokument der kulturgjenstanden beskrives og der det fastslås at det er en kulturgjenstand. Videre skal det følge med en erklæring fra vedkommende myndighet i den anmodende stat om at kulturgjenstanden er fjernet ulovlig fra dens territorium.

Adgangen til å anlegge sak om tilbakelevering som omhandlet i §§ 23 a til 23 f foreldes tre år etter den dag den anmodende stat fikk kjennskap til hvor kulturgjenstanden befant seg, og til besitterens eller innehaverens identitet. Foreldelse inntrer i alle tilfeller senest 50 år etter at kulturgjenstanden er fjernet ulovlig fra den anmodende stats territorium, og senest 75 år etter at kulturgjenstanden er fjernet ulovlig dersom det dreier seg om kulturgjenstander som er en del av offentlige samlinger eller kirkegods som omfattes av særlig vern etter nasjonal lovgivning.

I tilfeller som nevnt i § 23 b annet punktum[1] skal kulturgjenstanden regnes som fjernet ulovlig den dag da den skulle ha blitt sendt tilbake etter vilkårene i utførselstillatelsen.

Den anmodende stat bærer utgiftene i forbindelse med fullbyrdingen av avgjørelsen om tilbakelevering av en kulturgjenstand.

Søksmål om tilbakelevering kan ikke finne sted dersom utførselen ikke lenger er ulovlig på det tidspunkt sak anlegges.
Tilføyd ved lov 24 nov 1995 nr. 63, endret ved lover 6 apr 2001 nr. 12 (ikr. 1 mars 2002, se dens IV), 10 juni 2005 nr. 52 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1434).
1 Inkurie: Skal vel være § 23 b første ledd annet punktum.

§ 23 e. Eiendomsrett

Ved tilbakelevering til en stat som inngår i Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS), skal eiendomsretten til en kulturgjenstand etter tilbakeleveringen avgjøres etter lovgivningen i den anmodende stat.

Ved tilbakelevering til en stat utenfor EØS som omfattes av Unidroit-konvensjonen av 24. juni 1995, tapes eiendomsretten til kulturgjenstanden med mindre den anmodende stat samtykker i en annen løsning.

Tilføyd ved lov 24 nov 1995 nr. 63, endret ved lov 6 apr 2001 nr. 12 (ikr. 1 mars 2002, se dens IV).

§ 23 f. Utfyllende bestemmelser

Departementet gir nærmere forskrifter om gjennomføringen av innførsels- og utførselsforbudet og tilbakeleveringen etter §§ 23 til 23 e, herunder om hva som regnes som kulturgjenstander.

Tilføyd ved lov 24 nov 1995 nr. 63, endret ved lover 6 apr 2001 nr. 12 (ikr. 1 mars 2002, se dens IV), 10 juni 2005 nr. 52 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1434).

§ 24. (Opphevet)

Opphevet ved lov 31 jan 2003 nr. 9.

§ 25. Meldeplikt for offentlige organer.

De statlige, fylkeskommunale og kommunale organer som kommer i berøring med tiltak som omfattes av loven her, har plikt til å sende melding til departementet eller til vedkommende myndighet etter denne loven.

Kommunen plikter å sende søknad om riving eller vesentlig endring av ikke fredet byggverk eller anlegg oppført før 1850 til vedkommende myndighet senest fire uker før søknaden avgjøres. Vedtak om riving eller vesentlig endring av slike byggverk og anlegg skal umiddelbart sendes vedkommende myndighet, dersom denne myndigheten har uttalt seg mot riving eller vesentlig endring.

Endret ved lov 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209).

§ 26. Forhåndsskjønn.

Departementet kan kreve avholdt rettslig skjønn for å få fastslått om og

eventuelt i hvilken utstrekning, et vedtak i medhold av §§ 19 og 20 vil medføre erstatningsansvar for det offentlige i samsvar med vanlige rettsgrunnsetninger. Vedtaket må deretter treffes innen 1 år etter at skjønnet er rettskraftig for samtlige grunneiere og rettighetshavere.
Endret ved lov 3 juli 1992 nr. 96.

§ 27. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forbud, påbud, vilkår eller bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, straffes med bøter eller fengsel i inntil 1 år. Under særdeles skjerpende omstendigheter kan fengsel i inntil 2 år anvendes.
Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96, 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 28. Rette myndighet etter loven

Kongen fastsetter hvem det er som er rette myndighet i medhold av §§ 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 15a, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 23c og 25.

Kongen kan også bestemme at kommuner, fylkeskommuner og Sametinget skal være rette myndighet etter nevnte bestemmelser. Departementet kan bestemme at kommuner, fylkeskommuner og Sametinget så langt det er mulig skal yte faglig bistand i saker etter loven her.

Departementet kan gi nærmere regler om utfylling og gjennomføring av loven.
Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 96, 24 nov 1995 nr. 63, 3 mars 2000 nr. 14 (ikr. 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209), 10 juni 2005 nr. 52 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1434), 12 sep 2008 nr. 75 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 sep 2008 nr. 1011), 20 des 2018 nr. 119.

§ 29. Ikrafttreden. Oppheving og endring av andre lover.

1. Denne loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra lovens ikrafttreden oppheves – – –.

1 Fra 15 feb 1979 iflg. res. 9 feb 1979. I lov 3 juli 1992 nr. 96 II annet og tredje ledd er bestemt:
«Lovens §§ 15 a – 18 gjelder også for bygninger, anlegg m.v. som er fredet med hjemmel i § 15 før lovens ikrafttreden.
Lovens § 21 om skjøtsel gjelder også for områder som er fredet med hjemmel i §

21 før lovens ikrafttreden.»

Lov om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven)

§ 1. (Innledende bestemmelser.)

1. Fordring på penger eller andre ytelser foreldes etter reglene i denne lov når ikke annet er lovbestemt.
2. Om foreldelse i internasjonale kjøpsforhold gjelder New York-konvensjonen av 14. juni 1974, slik den lyder i norsk oversettelse inntatt i Norsk Lovtidend. Kongen kan likevel bestemme at konvensjonen ikke skal få anvendelse på kjøpsavtaler der både selger og kjøper har sitt relevante forretningssted i de nordiske land (Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige).[1]
1 Ikr. 1 aug 1988 iflg. res. 8 juli 1988 nr. 552, som også bestemmer at New York-konvensjonen 14 juni 1974 om foreldelse i internasjonale kjøpsforhold ikke gjelder kjøpavtaler der både selger og kjøper har sitt relevante forretningssted i Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige.

Den alminnelige foreldelsesfrist.

§ 2. (Fristens lengde.)

Den alminnelige foreldelsesfrist er 3 år.

§ 3. (Fristens utgangspunkt.)

1. Foreldelsesfristen regnes fra den dag da fordringshaveren tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse.
2. For krav som oppstår ved mislighold, regnes foreldelsesfristen fra den dag da misligholdet inntrer.
3. Kan eller skal en avtale anses hevet før oppfyllelsestiden eller en fordring forfalt før den ellers bestemte tid, på grunn av skyldnerens mislighold eller et annet inntruffet forhold, blir foreldelsesfristen for krav som bygger på slikt forhold, først regnet fra den dag da fordringshaveren varsler skyldneren om at han gjør hevnings- eller forfallsgrunnen gjeldende. Blir denne ikke gjort gjeldende, regnes fristen fra den forfallsdag som ellers er bestemt.
4. Når selgeren eller et tidligere omsetningsledd har garantert for salgstingen ved å påta seg avhjelp eller annet ansvar, blir foreldelsesfristen for krav som

bygger på denne garanti, regnet fra den dag da kjøperen gir varsel om det forhold kravet grunner seg på, men senest fra den dag garantien løper ut. Tilsvarende gjelder når en tjenesteyter e.l. har garantert for resultatet av oppdraget.

Særskilte foreldelsesfrister.

§ 4. (Bankinnskudd m.m.)

1. Fordring på bank eller offentlig kasse i anledning innskudd eller verdier som er gitt i forvaring, samt rentekrav i tilknytning til slik fordring, foreldes først 20 år etter at det er gitt melding etter finansavtaleloven § 4-46. Dette gjelder selv om kontoen påføres renter etter at slik melding er gitt. Foreldelse inntrer bare dersom institusjonen forut for foreldelsesfristens utløp har gjort det som med rimelighet kan forventes for å komme i kontakt med kontohaveren eller arvingene.
2. Foreldelse avbrytes når fordringshaveren melder seg for institusjonen eller kontoen disponeres over ved uttak eller ved at midler settes inn på kontoen. Med bank likestilles annen innretning som med hjemmel i lov skaffer seg midler til sin virksomhet ved å motta innskudd fra en ubestemt krets av innskytere.
3. Finansavtaleloven § 4-46 gjelder tilsvarende for fordring på offentlig kasse.
Endret ved lover 4 nov 1994 nr. 59 (ikr. 1 jan 1995), 5 jan 1996 nr. 1, 25 juni 1999 nr. 46 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 702, endringen gjelder iflg. finansavtaleloven § 93 nr. 2 litra v for fordringer som ikke er foreldet før loven tar til å gjelde), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528).

§ 5. (Gjeldsbrev og pengelån.)

1. Når det er utstedt gjeldsbrev for en fordring, eller fordringen er registrert i en verdipapirsentral, er foreldelsesfristen 10 år, bortsett fra senere forfalt rente eller selskapsutbytte og senere forfalte terminytelser som omhandlet i § 6.
2. Etter 10 år foreldes også fordring som grunner seg på pengelån, renter unntatt. Denne tiårsfrist gjelder ikke lån som gis av selgeren eller av noen annen etter avtale med selgeren til finansiering av et kredittkjøp.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 70, 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 6. (Pensjon, underholdsbidrag m.m.)

En fordring som er avtalt eller fastsatt om pensjon, livrente, føderåd, underholdsbidrag eller annen ytelse, og som forfaller med bestemte mellomrom og ikke er avdrag på hovedstol, foreldes når det er gått 10 år fra den dag da siste ytelse ble betalt. Dersom det ikke er betalt noe, løper denne fristen fra den dag da fordringshaveren kunne ha krevd å få første ytelse. De enkelte forfalte terminytelser foreldes dessuten etter §§ 2 og 3, likevel slik at fristen for krav på underholdsbidrag er 10 år.

§ 7. (Kausjon.)

Når en fordring er sikret ved kausjon eller tilsvarende garanti, regnes foreldelsesfristen i forhold til garantisten etter de samme regler som gjelder for hovedfordringen. Det er uten betydning for beregningen at oppfyllelse ikke kan kreves hos garantisten før betaling forgjeves er søkt hos hovedskyldneren eller at garantien for øvrig har subsidiær karakter.

§ 8. (Regressfordring.)

Hefter flere skyldnere overfor fordringshaveren, og en av dem innfrir sin forpliktelse før foreldelse var inntrådt i forhold til ham, foreldes hans regresskrav mot medskyldner 1 år etter innfrielsen. Kravet foreldes likevel ikke før utløpet av den foreldelsesfrist som han ville tilkomme om den innfridde fordring var blitt overdratt til ham. Var fordringshaverens fordring mot medskyldneren foreldet ved innfrielsen, kan regresskravet bare gjøres gjeldende dersom medskyldneren er blitt varslet innen rimelig tid om innfrielsen. Er det før innfrielsen skjedd fristavbrudd eller avtalt forlengelse etter § 28, kreves videre at medskyldneren er blitt varslet om det innen rimelig tid.

§ 9. (Krav på skadeserstatning.)

1. Krav på skadeserstatning eller oppreising foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige. Ved krav etter skadeserstatningsloven § 3-2 a tredje ledd løper fristen likevel tidligst fra den dagen da den skadelidte fikk rett til å kreve oppfyllelse. Ved brudd på varslingsplikten etter skadeserstatningsloven § 3-2 a fjerde ledd er fristen etter første punktum 6 år i stedet for 3 år.

2. Kravet foreldes likevel seinest 20 år etter at den skadegjørende handling eller annet ansvarsgrunnlag opphørte. Dette gjelder ikke ved personskade, dersom

a. skaden er voldt i ervervsvirksomhet eller dermed likestilt virksomhet, eller er voldt mens skadelidte er under 18 år, og
b. den ansvarlige, eller noen denne hefter for, før opphøret av det skadegjørende forhold kjente eller burde kjenne til at dette kunne medføre fare for liv eller alvorlig helseskade.

3. Paragrafen gjelder ikke krav som springer ut av kontrakt, bortsett fra krav på erstatning for personskade.
Endret ved lover 8 juli 1988 nr. 71, 5 jan 1996 nr. 1 (gjelder også tidligere oppståtte krav som ikke er foreldet når endringen trer i kraft), 25 juni 2004 nr. 51 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 25 juni 2004 nr. 980, gjelder også fordringer som ikke er foreldet når endringen trer i kraft), 15 juni 2007 nr. 36, 18 des 2015 nr. 124 (ikr. 1 mars 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 235).

Tilleggsfrister.

§ 10. (Uvitenhet og andre hindringer.)

1. Dersom fordringshaveren ikke har gjort fordringen gjeldende fordi han manglet nødvendig kunnskap om fordringen eller skyldneren, inntrer foreldelse tidligst 1 år etter den dag da fordringshaveren fikk eller burde skaffet seg slik kunnskap.
2. Kan foreldelse ikke avbrytes på grunn av norsk eller fremmed lov eller annen uovervinnelig hindring som ikke beror på fordringshaverens egne forhold, inntrer foreldelse tidligst 1 år etter den dag da hindringen opphørte.
3. Dersom skyldneren har forlatt landet etter at fordringen oppsto, og fordringshaveren bare kan avbryte foreldelse ved skritt etter § 23, inntrer foreldelse tidligst 1 år etter den dag da fordringshaveren fikk eller burde ha skaffet seg kunnskap om at skyldneren igjen har alminnelig verneting her i riket, eller om at foreldelsen kan avbrytes ved andre skritt enn etter § 23.
4. Foreldelsestiden kan ikke forlenges etter denne paragraf med mer enn til sammen 10 år. Fristene i § 9 nr. 2 for krav på skadeserstatning m.m. kan ikke forlenges etter nærværende paragraf. Ellers gjelder paragrafen for andre frister og tilleggsfrister etter denne lov.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 43, 25 juni 2004 nr. 51 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 25 juni 2004 nr. 980, gjelder også fordringer som ikke er foreldet når endringen trer i kraft), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11. (Krav i forbindelse med straffesak.)

Selv om foreldelsestiden er ute, kan krav på erstatning, oppreisning og inndragning som springer ut av en straffbar handling, settes fram under en straffesak der skyldneren blir funnet skyldig i det forhold som medfører ansvaret. Slikt krav kan også settes fram ved særskilt søksmål som er reist innen 1 år etter at fellende dom i straffesaken ble rettskraftig. Tilsvarende gjelder når skyldneren vedtar forelegg om forhold som nevnt.

§ 12. (Krav mot verge m.v. og visse krav i selskapsforhold.)

1. Når fordringen tilkommer:

a. person under vergemål mot verge, eller
b. upersonlig rettshaver, så som aksjeselskap, allmennaksjeselskap, lag eller stiftelse – mot medeier eller medlem av organ for rettshaveren,

inntrer foreldelse for ansvar vedkommende har pådratt seg i denne egenskap, tidligst 1 år etter at vervet er opphørt. Er rette vedkommende som kan gjøre kravet gjeldende på fordringshaverens vegne, før vervets opphør blitt kjent med de omstendigheter som kravet grunnes på, løper fristen fra dette tidligere tidspunkt. Regelen gjelder også forholdet mellom konkursskyldneren og boets organer.

2. For fordring ifølge forpliktelse som i henhold til selskapskontrakt påhviler et medlem til å gjøre tilskudd til selskapets masse, tar foreldelse først til å løpe når medlemskapet er opphørt og selskapet har fått underretning om det.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 13. (Proklama.)

Har skyldneren eller er det i hans bo innen utløpet av foreldelsesfristen utferdiget proklama, eller annen offentlige innkallelse med oppfordring til fordringshaverne om å melde sine krav innen en bestemt fastsatt frist, inntrer ikke foreldelse før denne fristen er ute. For rettidig anmeldt fordring inntrer ikke foreldelse før det er gått 1 år etter at meldefristen er utløpt. Ved konkurs, gjeldsforhandling etter konkursloven eller offentlig skifte gjelder §§ 18, 21 og 22 nr. 2 og 3. Ved gjeldsforhandling etter gjeldsordningsloven gjelder § 18 nr. 2,

§ 21 nr. 3 fjerde punktum og § 22 nr. 2.
Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

Avbrudd av foreldelse.

§ 14. (Erkjennelse.)

Foreldelse avbrytes når skyldneren overfor fordringshaveren uttrykkelig eller ved sin handlemåte erkjenner forpliktelsen, så som ved løfte om betaling eller ved å betale rente.

§ 15. (Rettslig skritt m.m.)

1. Foreldelse avbrytes når fordringshaveren tar rettslig skritt mot skyldneren for å få dom, skjønn, voldgiftsdom eller tilsvarende avgjørelse. Det samme gjelder når skyldneren tar slikt skritt for å få fastsettelsesdom om fordringen. Foreldelse avbrytes også ved at fornærmede begjærer at påtalemyndigheten fremmer kravet i straffesak etter straffeprosessloven § 427.
2. Blir fordringen gjort gjeldende ved domstol, skjer avbrudd:

a. ved forliksklage eller stevning, eller
b. ved at krav om fordringen blir framsatt eller påberopt til motregning under sak som er reist mellom partene.
c. når fornærmede fremmer krav til pådømmelse i straffesak etter straffeprosessloven § 428.

3. Er det avtalt at tvist om en fordring skal avgjøres ved voldgift, avbrytes foreldelse når voldgiftsak er innledet etter voldgiftsloven § 23. Er det ellers hjemmel for annen særskilt avgjørelsesmåte, avbrytes foreldelse ved at fordringshaveren gjør det som fra dennes side trengs for å sette saken i gang. Bestemmelsen i nr. 2 bokstav b gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 14 mai 2004 nr. 25 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 14 mai 2004 nr. 751), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 15 a. (Gruppesøksmål)

(1) Ved stevning i gruppesøksmål avbrytes foreldelsen for de krav som faller

innenfor rammen av søksmålet. Godkjennes ikke gruppesøksmålet, får avbrytelsen bare virkning for krav hvor det innen én måned etter at avvisningskjennelsen er endelig, er tatt nytt skritt til avbrytelse av foreldelsesfristen.
(2) Ved godkjenning av gruppesøksmål avbrytes foreldelsen for krav som omfattes av godkjenningen, om avbrytelse ikke allerede har skjedd etter første ledd. I gruppesøksmål etter tvisteloven § 35-6 blir avbrytelsen bare virksom dersom fordringshaveren registreres som gruppemedlem.
(3) For den som trer ut som gruppemedlem, fortsetter foreldelsesfristen å løpe fra det tidspunkt retten mottar melding om uttreden.
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 16. (Administrativ avgjørelse m.m.)

1. Foreldelse avbrytes når tvist om kravet bringes inn til avgjørelse ved et forvaltningsorgan som har særskilt myndighet til å avgjøre slik tvist. Dette gjelder selv om vedtaket kan overprøves av andre organer eller bringes inn for domstolene. Dersom saken blir forberedt av et annet organ, er det tilstrekkelig at kravet er brakt inn til dette organ for å få det avgjort.
2. Reglene i nr. 1 gjelder tilsvarende for:

a. tvist om krav som bringes inn for en klage- eller reklamasjonsnemnd som er opprettet av skyldneren eller bransjeorganisasjon han er tilsluttet eller under deres medvirkning. Det samme gjelder hvis vedtektene for nemnda er offentlig godkjent etter særskilt lovbestemmelse eller hvis skyldneren godtar at tvist om kravet bringes inn for en opprettet klage- eller reklamasjonsnemnd.
b. tvist om krav som bringes inn for Forbrukertilsynet eller annet meklingsorgan som er innmeldt etter godkjenningsloven § 25 første ledd.
c. tvist om krav som bringes inn for Diskrimineringsnemnda.
d. tvist om krav mot den offentlige forvaltning som bringes inn for Sivilombudet.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 43, 26 juni 1998 nr. 46 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 26 juni 1998 nr. 600), 25 juni 2004 nr. 51 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 25 juni 2004 nr. 980, gjelder også fordringer som ikke er foreldet når endringen trer i kraft), 17 feb 2017 nr. 7 (ikr. 1 mars 2017 iflg. res. 17 feb 2017 nr. 196), 16 juni 2017 nr. 50 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 750), 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285), 20 des 2022 nr. 115.

§ 17. (Tvangsfullbyrdelse.)

1. Har fordringshaveren tvangsgrunnlag for sin fordring, avbrytes foreldelsen ved begjæring om tvangsfullbyrdelse (utlegg eller dekning).
2. Kan en offentlig myndighet inndrive egen fordring ved selv å holde utleggsforretning, avbrytes foreldelsen når myndigheten innen fristen berammer forretning for utleggspant eller gir pålegg om utleggstrekk til den trekkpliktige.
3. For krav som skal inndrives i fremmed stat, avbrytes foreldelse ved at det settes fram begjæring om inndrivelse overfor vedkommende myndighet her i riket eller i den fremmede stat i samsvar med lov eller overenskomst mellom statene om inndrivelse i den fremmede staten.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 25 juni 2004 nr. 51 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 25 juni 2004 nr. 980, gjelder også fordringer som ikke er foreldet når endringen trer i kraft). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 18. (Konkurs, gjeldsforhandling og skifte).

1. Når fordringshaveren begjærer konkurs eller offentlig skifte, blir dermed foreldelse av hans fordring avbrutt.
2. Er skyldnerens bo under konkurs, gjeldsforhandling etter konkursloven, offentlig skifte, eller er det åpnet gjeldsforhandling etter gjeldsordningsloven, avbrytes ellers foreldelse når fordringshaveren anmelder fordringen i boet eller til namsmannen. Foreldelse av alle fordringer som blir anmeldt innen utløpet av meldefristen i boet anses avbrutt den dag da det ble åpnet konkurs, gjeldsforhandling etter konkursloven eller gjeldsordningsloven eller offentlig skifte.
3. Avbrudd har virkning også i forhold til skyldneren og hans arvinger.
Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 60, 7 juni 1985 nr. 52, 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 19. (Prosessvarsel.)

1. Er forfølgning i samsvar med §§ 15 eller 16 nr. 1 i rett tid innledet mot en av flere skyldnere, skal fordringen anses rettidig påtalt overfor de øvrige når fordringshaveren, før foreldelse er inntrådt, har gitt dem varsel om forfølgningen på den måten som er fastsatt i tvisteloven § 15-9, og senere forfølger sin fordring mot vedkommende innen 1 år etter at saken er avsluttet

ved forlik, dom eller på annen måte.
2. Samme regel gjelder når fordringen avhenger av et rettsforhold som det er reist sak om av eller mot fordringshaveren.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Virkningen av avbrutt foreldelse.

§ 20. (Ny frist etter erkjennelse.)

Når foreldelse avbrytes ved erkjennelse etter § 14, løper en ny foreldelsesfrist etter reglene i denne lov fra erkjennelsen eller fra den senere dag da fordringshaveren tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse.

§ 21. (Ny frist etter påtale, avgjørelse m.m.)

1. Er foreldelse avbrutt ved påtale etter §§ 15 til 19, skjer ingen foreldelse så lenge forfølgningen pågår eller pålagt trekk hos den trekkpliktige opprettholdes.
2. Blir fordringen bindende fastslått ved rettsforlik, dom eller annen avgjørelse som nevnt i §§ 15 eller 16, løper en ny foreldelsesfrist på 10 år fra den dag da rettsforlik er inngått, dom er avsagt eller annen avgjørelse er truffet, eller fra den dag da fordringshaveren tidligst kan kreve å få oppfyllelse. Oppnår fordringshaveren avgjørelse som nevnt uten at fordringen blir bindende fastslått, er den nye foreldelsesfristen 3 år. Det samme gjelder tvist om krav mot den offentlige forvaltning som bringes inn for Sivilombudet, dersom ombudet gir uttrykk for et standpunkt som nevnt i sivilombudsloven § 12 første ledd og ber forvaltningsorganet behandle saken på nytt. Fordring på senere forfalt rente eller selskapsutbytte foreldes likevel etter §§ 2 og 3, og senere forfalt terminytelse etter § 6.
3. Fremmes tvangsfullbyrdelse etter § 17 uten at fordringshaveren får full dekning for sin fordring, blir det regnet ny frist på 10 år fra tvangsforretningens slutning. Blir fordringen anerkjent under konkurs eller offentlig skifte, blir det regnet ny frist på 10 år fra bobehandlingens slutning, i tilfelle ved avgjørelse i høyere instans, selv om fordringen er særskilt anerkjent tidligere. Nr. 2 fjerde punktum gjelder tilsvarende. Dersom fordringen blir omfattet av en gjeldsordning etter gjeldsordningsloven, blir det regnet en ny frist på 10 år fra den dag da fristen for å ta stilling til frivillig gjeldsordning etter gjeldsordningsloven § 4-12 første ledd er løpt ut, eller fra den dag da tvungen gjeldsordning ble stadfestet.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 aug 1993 iflg. res. 23 juli 1993 nr. 764 – får også virkning for tilfeller der foreldelsesfristen er avbrutt etter § 17 før ikrafttredelsen, med mindre fordringen ved ikrafttredelsen allerede var foreldet), 26 juni 1998 nr. 46 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 26 juni 1998 nr. 600), 25 jan 2002 nr. 2, 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 25 juni 2004 nr. 51 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 25 juni 2004 nr. 980, gjelder også fordringer som ikke er foreldet når endringen trer i kraft), 20 des 2022 nr. 115. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 22. (Tilleggsfrist etter avvisning m.m.)

1. Dersom påtale etter §§ 15, 16 eller 17 ikke fører til forlik eller realitetsavgjørelse som nevnt i §§ 15 eller 16 eller til at tvangsfullbyrdelse fremmes, og dette ikke skyldes forsettlig forhold fra fordringshaverens side, varer virkningen av den rettidige påtale i 1 år etter at saken er avsluttet. Har ikke fordringshaveren fått melding om dette innen rimelig tid, regnes fristen fra den dag da fordringshaveren fikk kjennskap til at saken var avsluttet eller burde søkt opplysning om det. Virkningen opphører likevel senest 3 år etter sakens slutning. Det samme gjelder også for så vidt fordringshaveren ikke får fullt medhold i avgjørelse etter § 16. Når fornærmede trekker sin begjæring om å få pådømt krav i straffesak, varer virkningen av rettidig påtale etter § 15 i ett år fra fornærmede meddelte domstolen eller påtalemyndigheten om tilbaketrekkingen.
2. Blir en begjæring om konkurs eller offentlig skifte, jfr. § 18, ikke tatt til følge eller en rettidig anmeldt fordring ikke anerkjent i boet, varer virkningen av avbruddet i 1 år etter at det ble truffet avgjørelse, i tilfelle i høyere instans, om ikke å ta begjæringen til følge eller om ikke å anerkjenne eller prøve fordringen. Er formell beslutning om dette ikke truffet og meddelt fordringshaveren, regnes fristen fra den dag da behandlingen ble avsluttet, i tilfelle ved avgjørelse i høyere instans. Blir et forslag til frivillig eller tvungen gjeldsordning etter gjeldsordningsloven ikke vedtatt eller stadfestet, jf. gjeldsordningsloven §§ 4-12 og 5-4, varer virkningen av avbruddet i 1 år etter at det ble truffet avgjørelse, i tilfelle i høyere instans, om å nekte stadfestelse av tvungen gjeldsordning, eller i 1 år etter at fristen for å ta stilling til frivillig gjeldsordning etter gjeldsordningsloven § 4-12 er løpt ut.
3. Ved gjeldsforhandling etter loven gjelder bestemmelsen i nr. 2 annet punktum tilsvarende for rettidig anmeldt fordring.
Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 60, 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 aug 1993 iflg. res. 23 juli 1993 nr. 764 – får også virkning for tilfeller der foreldelsesfristen er avbrutt etter § 17 før ikrafttredelsen, med mindre fordringen ved

ikrafttredelsen allerede var foreldet), 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 23. (Avbrudd og avgjørelse i utlandet.)

1. Dersom fordringshaveren før utløpet av foreldelsesfristen etter denne lov tar avbrytende skritt som nevnt i §§ 15 eller 16 nr. 1 mot skyldneren i fremmed stat, hvor det er rimelig verneting for saken, får avbruddet virkning også her i riket så lenge forfølgningen pågår. Fører ikke denne til forlik eller realitetsavgjørelse som nevnt i §§ 15 eller 16, gjelder § 22 nr. 1 tilsvarende.
2. Blir fordringen fastslått ved rettsforlik eller realitetsavgjørelse som anerkjennes her i riket, løper en ny foreldelsesfrist på 10 år etter reglene i § 21 nr. 2. Kan avgjørelsen ikke anerkjennes her i riket, varer likevel virkningen av fordringens rettidige påtale etter nr. 1 i nærværende paragraf i 1 år regnet fra den dag da avgjørelsen ble tatt, men bare i den utstrekning avgjørelsen godkjenner fordringen.

Foreldelsens virkninger.

§ 24. (Tap av rett til oppfyllelse, rente m.m.)

1. Ved foreldelse taper fordringshaveren sin rett til oppfyllelse.
2. Foreldelse av en fordring omfatter også rente, utbytte og lignende tilleggsytelse.

§ 25. (Forholdet hvor det er flere skyldnere.)

1. At foreldelse er inntrådt overfor en av flere skyldnere, er uten innflytelse på fordringshaverens krav mot de andre, for så vidt ikke annet følger av avtale.
2. Ved kausjon eller tilsvarende garanti anses likevel fordringen mot garantisten som foreldet når foreldelsen er inntrådt i forhold til hovedskyldneren før fordringen er gjort gjeldende mot garantisten ved skritt som nevnt i §§ 15 til 19, for så vidt ikke annet følger av avtale.

§ 26. (Motregning.)

Foreldelse av en fordring medfører ikke at fordringshaveren taper motregningsrett, såfremt:

a. denne rett er avtalt, eller
b. det krav som det motregnes mot, springer ut av samme rettsforhold som den foreldede fordring og er oppstått før denne fordring ble foreldet.

§ 27. (Pant m.m.)

1. Når fordringen foreldes, bortfaller:

a. lovbestemt underpant som ikke er tinglyst eller registrert i særskilt rettsregister,
b. underpant i henhold til skadesløsbrev til sikkerhet for mulig inntredende gjeldsansvar,
c. underpant for krav på rente eller annen ytelse som forfaller med bestemte mellomrom og ikke er avdrag på en skyldig hovedstol.

2. Rett etter eiendomsforbehold til eller salgspant i levert løsøre faller bort når fordringen på kjøpesummen foreldes. Dette gjelder likevel ikke når retten i medhold av lov er tinglyst eller registrert i særskilt rettsregister.
3. Ellers har foreldelse ingen innflytelse på panterett og tilbakeholdsrett.
4. Av rettighet som hviler som grunnbyrde på fast eiendom, foreldes bare de enkelte ytelser.

Alminnelige bestemmelser.

§ 28. (Avtale om å forlenge eller forkorte foreldelsestiden.)

1. Skyldneren kan ikke bindende vedta at foreldelse ikke skal inntre i samsvar med reglene i denne lov. Etter at fordringen er oppstått, kan han likevel vedta fristforlengelse med virkning for inntil 3 år om gangen regnet fra vedtagelsen, likevel ikke ut over 10 år fra den dag da foreldelsesfristen ellers ville løpt ut.
2. Foreldelsesfristen for fordring etter mengdegjeldsbrev kan forlenges ved uttrykkelig bestemmelse i gjeldsbrevet.
3. Foreldelsesfristen for fordring etter rente- eller utbyttekupong kan forlenges ved avtale, men ikke forkortes.

Endret ved lov 4 mars 1983 nr. 4.

§ 29. (Beregning av frister m.m.)

1. I frister etter denne lov medregnes den dag som etter sitt tall i måneden svarer til den dag som fristen regnes fra. I mangel av tilsvarende dag løper fristen ut på den siste dag i måneden.
2. Ender fristen på en lørdag, helgedag eller dag som etter lovgivningen er likestilt med helgedag, forlenges fristen til den nærmest følgende virkedag.
3. Rettidig avbrudd er skjedd når det nødvendige skrift er kommet fram til vedkommende myndighet eller person, eller når det her i riket er postlagt til vedkommende før fristen er ute. Bestemmelsene i lov av 13. august nr. 5 om domstolene § 146 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 26 juni 1998 nr. 600).

§ 30. (Forholdet til særlovgivning.)

Når det i annen lov er fastsatt særlige foreldelsesfrister eller andre særlige bestemmelser om foreldelse for visse fordringer, gjelder reglene i denne lov i den utstrekning ikke annet følger av den annen lov eller av forholdets egenart.

Ikrafttredelse m.m.

§ 31. (Ikrafttredelse.)

Loven tar til å gjelde 1. januar 1980, men § 1 nr. 2 fra den tid Kongen fastsetter.[1] Den får anvendelse også på tidligere oppståtte fordringer, som ikke før den nevnte dag var foreldet etter de da gjeldende regler. Foreldelse etter denne lov skal likevel ikke i noe tilfelle inntre før utgangen av året 1982, med mindre fordringen ville være foreldet på tidligere tidspunkt også etter de regler som gjaldt da loven trådte i kraft.
1 Fra 1 aug 1988 iflg. res. 8 juli 1988 nr. 552.

§ 32. (Opphevelse eller endring av andre lover.)

Fra den dag loven tar til å gjelde, gjøres følgende endringer i lovgivningen ellers:
– – –

Konvensjon av 14 juni 1974 om forelding i internasjonale kjøpsforhold.[1]

1 Kunngjort som konvensjon 8 juli 1988 nr. 553. – Se lov 18 mai 1979 nr. 18 § 1 nr. 2.

Innleiing

De stater som har sluttet seg til denne konvensjon, og som tar i betraktning at internasjonal handel er en viktig faktor for å fremme vennskapelig samkvem mellom stater, og som mener at vedtaking av ensartete foreldingsregler i internasjonale kjøpsforhold vil lette utviklingen av verdenshandelen, er blitt enige om følgende:

Del I. Materielle bestemmelser

Virkeområde

Art 1.

1. Denne konvensjon fastsetter vilkåra for når innbyrdes krav mellom en kjøper og en selger som utspringer av en internasjonal avtale om løsørekjøp eller vedrører dennes mislighold, bortfall eller ugyldighet, ikke lenger kan gjøres gjeldende på grunn av at en tidsfrist løper ut. Denne tidsfrist kalles heretter «foreldingsfristen».
2. Denne konvensjon berører ikke tidsfrister som en part har for å varsle den annen part eller treffe andre tiltak enn saksanlegg, som vilkår for å erverve eller gjøre gjeldende sitt krav.
3. I denne konvensjon:

a. betyr «kjøper», «selger» og «part»: personer som kjøper eller selger eller som avtaler å kjøpe eller selge gjenstander, samt etterfølgere i og erververe av deres rettigheter og plikter etter kjøpavtalen;
b. betyr «kreditor»: en part som gjør et krav gjeldende, hva enten det gjelder betaling av et pengebeløp eller ikke;
c. betyr «debitor»: en part som kreditor gjør gjeldende et krav mot;
d. betyr «mislighold»: en parts ikke-oppfylling av sine plikter etter avtalen eller enhver oppfylling som ikke er i samsvar med avtalen;
e. omfatter «sak»: rettssak, voldgiftsak og forvaltningsak;

f. omfatter «person» også privatrettslig eller offentligrettslig selskap, forening, sammenslutning, stiftelse eller enhet, som kan saksøke eller bli saksøkt;
g. omfatter «skriftlig» også meddelelser ved telegram eller teleks;
h. betyr «år»: et år reknet etter den gregorianske kalender.

Art 2.

I denne konvensjon:

a. anses en kjøpavtale som internasjonal dersom kjøper og selger ved avtaleslutningen har sine forretningsteder i ulike stater;
b. skal det bare tas omsyn til at partene har sine forretningsteder i ulike stater dersom dette går fram av avtalen eller av forhandlinger mellom eller opplysninger gitt av partene på noe tidspunkt før eller ved avtaleslutningen;
c. skal forretningstedet, dersom en part i en kjøpavtale har forretningsteder i mer enn en stat, være det som har den nærmeste tilknytning til avtalen og dens oppfylling, under omsyn til forhold som ved avtaleslutningen var kjent for eller tatt i betraktning av partene;
d. skal en parts bopel legges til grunn dersom han ikke har noe forretningsted;
e. skal det verken tas omsyn til partenes statsborgerskap eller til partenes eller avtalens sivile eller kommersielle karakter.

Art 3.

1. Denne konvensjon gjelder bare dersom partene i en internasjonal kjøpavtale ved avtaleslutningen har sine forretningsteder i konvensjonstater.
2. For så vidt ikke annet er bestemt i denne konvensjon, gjelder den uten omsyn til den lov som ellers skulle bli å anvende etter den internasjonale privatretts regler.
3. Denne konvensjon gjelder ikke når partene ved uttrykkelig avtale har bestemt at denne ikke skal anvendes.

Art 4.

Denne konvensjon gjelder ikke kjøp:

a. av løsøre kjøpt til personlig bruk eller til bruk for familie eller husstand;
b. på auksjon;
c. ved tvangsfullbyrding eller på annen måte i kraft av myndighet som følge av lov;
d. av aksjer, selskapandeler, verdipapirer, omsetningspapirer eller penger;
e. av skip, fartøy eller luftfartøy;
f. av elektrisitet.

Art 5.

Denne konvensjon gjelder ikke krav som grunner seg på:

a. personskade eller en persons død;
b. atomskade voldt av den solgte gjenstand;
c. tilbakeholdsrett, pant eller annen tinglig sikkerhetsrett;
d. dom eller avgjerd truffet i en sak;
e. dokument som er direkte tvangsgrunnlag etter loven på det sted fullbyrding søkes;
f. veksel, sjekk eller negotiabelt gjeldsbrev.

Art 6.

1. Denne konvensjon får ikke anvendelse på avtaler der den overveiende del av selgerens plikter består i å utføre arbeid eller andre tjenester.
2. Avtaler om å skaffe ting som skal tilvirkes eller produseres, reknes som kjøp, med mindre den part som bestiller tingen skal yte en vesentlig del av det materiale som trengs for slik tilvirking eller produksjon.

Art 7.

Ved tolking og anvendelse av bestemmelsene i denne konvensjon skal det tas omsyn til dens internasjonale karakter og behovet for å fremme ensartethet.

Foreldingsfristens lengde og utgangspunkt

Art 8.

Foreldingsfristen er fire år.

Art 9.

1. For så vidt ikke annet følger av artiklene 10, 11 og 12, løper foreldingsfristen fra den dag kravet forfaller.
2. Foreldingsfristens utgangspunkt utsettes ikke ved at:

    a. det kreves at parten skal varsles som nevnt i artikkel 1 paragraf 2, eller
    b. en voldgiftavtale bestemmer at ingen rett skal oppstå før voldgiftavgjerd er truffet.

Art 10.

1. Et krav som følger av mislighold, forfaller på den dag da misligholdet inntrer.
2. Et krav som følger av en mangel, forfaller på den dag da gjenstanden faktisk er overgitt til kjøperen eller da tilbudt overlevering er avvist av ham.
3. Et krav grunnet på svik eller svindel foretatt før eller ved avtaleslutningen eller under avtalens oppfylling, forfaller på den dag da det svikaktige forhold ble eller med rimelighet kunne ha blitt oppdaget.

Art 11.

Dersom selgeren uttrykkelig har påtatt seg å innestå for salgstingen for en viss periode, uttrykt i tid eller angitt på annen måte, skal foreldingsfristen for krav som utspringer av slik garanti, løpe fra den dag da kjøperen varsler selgeren om det forhold som kravet grunner seg på, men seinest fra den dag garantitiden utløper.

Art 12.

1. Dersom en part etter den lov som gjelder for avtalen, under visse forhold har rett til å erklære avtalen hevet eller bortfalt før den fastsatte tid for oppfylling er inne, og han utøver denne rett, skal foreldingsfristen for krav som grunner seg på noe slikt forhold, løpe fra den dag da erklæringen gis til den annen part. Blir avtalen ikke erklært hevet eller bortfalt før oppfyllingstiden er inne, skal foreldingsfristen løpe fra denne forfallsdag.
2. Foreldingsfristen for krav som utspringer av en parts mislighold av en avtale om levering eller betaling i avdrag, skal i forhold til hvert enkelt avdrag begynne å løpe fra den dag da vedkommende mislighold inntrer. Dersom en part etter den lov som gjelder for avtalen, har rett til å erklære avtalen hevet eller bortfalt p g a slikt mislighold, og han utøver denne rett, skal foreldingsfristen for alle relevante avdrag løpe fra den dag erklæringen gis til den annen part.

Opphør og forlenging av fristens løp

Art 13.

Foreldingsfristen opphører å løpe når kreditor utfører noen handling som, etter loven på det sted der saken er anlagt, har den virkning at rettssak mot debitor anses reist for å oppnå oppfylling eller anerkjennelse av kreditors krav, eller at kravet anses gjort gjeldende i nevnte øyemed under rettssak som allerede er anlagt mot debitor.

Art 14.

1. Dersom partene har avtalt å underkaste seg voldgift, opphører foreldingsfristen å løpe når en av partene innleier voldgiftsak på den måten det er bestemt i voldgiftavtalen eller i den lov som gjelder for slik voldgift.
2. I mangel av slik bestemmelse anses voldgiftsak påbegynt den dag da begjæring om voldgift er levert på den annen parts bopel eller forretningsted eller – om slikt mangler – på hans sist kjente bopel eller forretningsted.

Art 15.

I andre saker enn slike som er nevnt i artiklene 13 og 14, medreknet saker reist i

høve av:

a. debitors død, umyndighet eller manglende rettshandelsevne,
b. konkurs eller noe som helst tilfelle av insolvens vedrørende debitors hele formue, eller
c. oppløsing eller avvikling av selskap, forening, sammenslutning, stiftelse eller enhet som er debitor,

opphører foreldingsfristen å løpe når kreditor gjør gjeldende sitt krav i slike saker for å oppnå oppfylling eller anerkjennelse av kravet, med mindre annet følger av den loven som gjelder for saken.

Art 16.

I forhold til artiklene 13, 14 og 15 skal enhver handling i form av motkrav anses gjort gjeldende samme dag som den handling som gjelder hovedkravet, såframt både hovedkravet og motkravet utspringer av samme avtale eller av flere avtaler som er ledd i samme mellomværende.

Art 17.

1. Når et krav er blitt gjort gjeldende innen foreldingsfristens utløp i samsvar med artiklene 13, 14, 15 eller 16, men saken avsluttes uten å ha ført til realitetsavgjerd, anses foreldingsfristen å ha fortsatt å løpe.
2. Dersom foreldingsfristen ved sakens avslutning er utløpt eller har mindre enn et år igjen å løpe, får kreditor en tilleggsfrist på ett år fra den dag da saken ble avsluttet.

Art 18.

1. Når sak er reist mot en debitor, skal foreldingsfristen etter denne konvensjon opphøre å løpe overfor enhver annen part som er solidarisk ansvarlig med debitor, såframt kreditor innen fristens utløp skriftlig varsler vedkommende part om at sak er reist.
2. Når en etterfølgende kjøper har reist sak mot kjøperen, skal foreldingsfristen etter denne konvensjon opphøre å løpe for kjøperens regresskrav mot selgeren, såframt kjøperen innen fristens utløp skriftlig varsler selgeren om at sak er reist.
3. Når sak som nevnt i denne artikkels paragraf 1 eller 2 er avsluttet, skal

foreldingsfristen for kreditors eller kjøperens regresskrav mot den solidarisk ansvarlige part eller mot selgeren anses for ikke å ha opphørt å løpe etter de nevnte paragrafer, men kreditor eller kjøperen får en tilleggfrist på ett år fra den dag saken ble avsluttet, dersom foreldingsfristen på den tid var utløpt eller hadde mindre enn ett år igjen å løpe.

Art 19.

Når kreditor, i den stat der debitor har sitt forretningsted og før utløpet av foreldingsfristen, utfører noen annen handling enn nevnt i artiklene 13, 14, 15 og 16, og denne handling etter loven i slik stat medfører at en ny foreldingsfrist tar til å løpe, så løper en ny foreldingsfrist på fire år fra den dag som nevnte lov fastsetter.

Art 20.

1. Når debitor før utløpet av foreldingsfristen skriftlig erkjenner sin forpliktelse overfor kreditor, løper en ny foreldingsfrist på fire år fra den dag da forpliktelsen ble erkjent.
2. Debitors betaling av renter eller delvis oppfylling av en forpliktelse skal ha samme virkning som en erkjennelse etter paragraf 1 i denne artikkel, dersom betalingen eller oppfyllingen med rimelighet kan forstås slik at debitor erkjenner forpliktelsen.

Art 21.

Dersom kreditor, på grunn av forhold som er utafor hans kontroll og som han verken kunne unngå eller overvinne, har vært forhindret fra å få foreldingsfristen til å opphøre å løpe, forlenges foreldingsfristen slik at den ikke løper ut før ett år etter den dag da vedkommende hindring opphørte.

Partenes fraviking av foreldingsfristen

Art 22.

1. Foreldingsfristen eller dens løp kan ikke fravikes eller endres ved noen

erklæring eller avtale mellom partene, unntatt det som er bestemt i paragraf 2.
2. Debitor kan under foreldingsfristens løp til enhver tid forlenge fristen ved en skriftlig erklæring til kreditor. Denne erklæring kan fornyes.
3. Bestemmelsene i denne artikkel berører ikke gyldigheten av en klausul i kjøpavtalen som fastsetter at voldgiftsak skal reises innen en kortere foreldingsfrist enn bestemt i denne konvensjon, såframt denne klausul er gyldig etter loven som gjelder for kjøpavtalen.

Alminnelig grense for foreldingsfristen

Art 23.

Uansett bestemmelsene ellers i denne konvensjon utløper foreldingsfristen iallefall seinest 10 år fra den dag da den tok til å løpe etter artiklene 9, 10, 11 og 12 i denne konvensjon.

Virkninger av foreldingsfristens utløp

Art 24.

Det at foreldingsfristen er utløpt, skal en bare ta omsyn til dersom det er påropt av en part i saken.

Art 25.

1. Med mindre annet følger av bestemmelsene i denne artikkels paragraf 2 og i artikkel 24, skal ikke noe krav anerkjennes eller fullbyrdes i noen sak som er reist etter utløpet av foreldingsfristen.
2. Selv om foreldingsfristen er utløpt, kan en part gjøre gjeldende sitt krav som innsigelse eller til motrekning mot et krav fra den annen part, men i sistnevnte tilfelle bare såframt:

a. begge krav utspringer av samme avtale eller av flere avtaler som er ledd i samme mellomværende; eller
b. kravene kunne ha blitt motreknet på noe tidspunkt før utløpet av foreldingsfristen.

Art 26.

Dersom debitor oppfyller sin forpliktelse etter utløpet av foreldingsfristen, skal han ikke av den grunn ha rett til å kreve restitusjon (tilbakebetaling eller tilbakelevering), enda om han på oppfyllingstiden var ukjent med at foreldingsfristen var utløpt.

Art 27.

Utløpet av foreldingsfristen for hovedkravet har samme virkning for plikt til å betale renter av kravet.

Berekning av fristen

Art 28.

1. Foreldingsfristen bereknes slik at den løper ut ved slutten av den dag som i dato svarer til den dag da fristen tok til å løpe. Dersom det ikke er noen slik tilsvarende dag, utløper fristen ved slutten av den siste dag av fristens siste måned.
2. Foreldingsfristen bereknes etter dateringen på det sted der saken er reist.

Art 29.

Dersom siste dag av foreldingsfristen faller på en offisiell helgedag eller dermed likestilt fridag (dies non juridicus) som utelukker vedkommende rettslige skritt i den rettskrets der kreditor reiser sak eller gjør gjeldende krav som bestemt i artiklene 13, 14 eller 15, forlenges foreldingsfristen slik at den ikke løper ut før ved slutten av den nærmest følgende dag da det kan reises slik sak eller gjøres gjeldende slikt krav i nevnte rettskrets.

Internasjonal virkning

Art 30.

De handlinger og forhold som er nevnt i artiklene 13 til 19 og som har funnet sted i en konvensjonstat, skal for så vidt denne konvensjon angår ha samme virkning i en annen konvensjonstat, såframt kreditor har gjort alt som med rimelighet kan kreves av ham for at debitor blir underrettet om forholdet så snart som mulig.

Del II. Iverksetting.

Art 31.

1. Dersom en konvensjonstat omfatter to eller flere territorier som etter dens forfatning har ulike rettssystem for så vidt angår de forhold denne konvensjon omhandler, kan staten ved undertegningen, ratifikasjonen eller tiltredingen erklære at konvensjonen skal omfatte alle dens territorier eller bare en eller flere av dem, og kan til enhver tid endre sin erklæring ved å avgi en ny erklæring.
2. Generalsekretæren i De forente nasjoner skal underrettes om disse erklæringer, som uttrykkelig skal angi de territorier konvensjonen omfatter.
3. Dersom en konvensjonstat som nevnt i denne artikkels paragraf 1 ikke avgir noen erklæring ved undertegningen, ratifikasjonen eller tiltredingen, skal konvensjonen gjelde for alle statens territorier.

Art 32.

Når det i denne konvensjon er vist til loven i en stat med ulike rettssystem, skal henvisningen forstås slik at den retter seg til loven i vedkommende rettssystem.

Art 33.

Hver konvensjonstat skal anvende bestemmelsene i denne konvensjon på avtaler som er sluttet på eller etter den dag da konvensjonen trer i kraft.

Del III. Erklæringer og reservasjoner.

Art 34.

To eller flere konvensjonstater kan til enhver tid erklære at kjøpavtaler mellom selgere som har forretningsted i en av disse stater og kjøpere som har forretningsted i en annen av statene, ikke skal reguleres av denne konvensjon, fordi de anvender de samme eller nær beslektete rettsregler på forhold som konvensjonen regulerer.

Art 35.

En konvensjonstat kan ved deponeringen av sitt ratifikasjons- eller tiltredingsdokument erklære at den ikke vil anvende bestemmelsene i denne konvensjon på søksmål om ugyldighet av avtalen.

Art 36.

Enhver stat kan ved deponeringen av sitt ratifikasjons- eller tiltredingsdokument erklære at den ikke skal være bundet til å anvende bestemmelsene i konvensjonens artikkel 24.

Art 37.

Denne konvensjon skal ikke fravike konvensjoner som er eller måtte bli inngått, og som inneholder bestemmelser om forhold omhandlet i denne konvensjon, såframt selger og kjøper har sine forretningsteder i stater tilsluttet en slik annen konvensjon.

Art 38.

1. En konvensjonstat som er tilsluttet en gjeldende konvensjon om internasjonale løsørekjøp, kan ved deponeringen av sitt ratifikasjons- eller tiltredingsdokument erklære at den vil anvende konvensjonen her utelukkende på internasjonale kjøpavtaler slik disse er definert i den nevnte annen konvensjon.
2. Virkningen av en slik erklæring skal opphøre første dag i den måned som

følger nærmest etter utløpet av 12 måneder etter at en ny konvensjon om internasjonale løsørekjøp vedtatt i De forente nasjoners regi er trådt i kraft.

Art 39.

Det er ikke tillatt å ta noe annet forbehold enn slike som kan tas i medfør av artiklene 34, 35, 36 og 38.

Art 40.

1. Erklæringer avgitt etter denne konvensjon rettes til De forente nasjoners generalsekretær og får virkning samtidig med at konvensjonen trer i kraft for vedkommende stat, unntatt erklæringer avgitt deretter. De sistnevnte erklæringer får virkning fra første dag i den måned som følger nærmest etter utløpet av 6 måneder etter at de er mottatt av De forente nasjoners generalsekretær.
2. Enhver stat som har avgitt en erklæring etter denne konvensjon, kan til enhver tid trekke erklæringen tilbake ved å gi underretning til De forente nasjoners generalsekretær. Slik tilbaketrekking får virkning fra første dag i den måned som følger nærmest etter utløpet av 6 måneder etter at underretningen er mottatt av De forente nasjoners generalsekretær. Dersom det er avgitt en erklæring etter konvensjonens artikkel 34, medfører tilbaketrekkingen også at enhver motsvarende gjensidig erklæring avgitt av en annen stat etter samme artikkel, blir uvirksom fra den dag tilbaketrekkingen får virkning.

Del IV. Avsluttende bestemmelser.

Art 41.

Denne konvensjon er åpen inntil 31 desember 1975 for undertegning av alle stater ved De forente nasjoners hovedkvarter.

Art 42.

Denne konvensjon skal ratifiseres. Ratifikasjonsdokumentene deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

Art 43.

Denne konvensjon skal stå åpen for tiltreding av enhver stat. Tiltredingsdokumentene deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

Art 44.

1. Denne konvensjon trer i kraft første dag i den måned som følger nærmest etter utløpet av 6 måneder etter at det tiende ratifikasjons- eller tiltredingsdokument er deponert.
2. For hver stat som ratifiserer eller tiltrer denne konvensjon etter at det tiende ratifikasjons- eller tiltredingsdokument er deponert, trer konvensjonen i kraft første dag i den måned som følger nærmest etter utløpet av 6 måneder etter at vedkommende stat har deponert sitt ratifikasjons- eller tiltredingsdokument.

Art 45.

1. Enhver konvensjonstat kan si opp denne konvensjon ved å underrette De forente nasjoners generalsekretær om det.
2. Oppsiingen får virkning fra første dag i den måned som følger nærmest etter utløpet av 12 måneder etter at underretningen er mottatt av De forente nasjoners generalsekretær.

Art 46.

Originalen av denne konvensjon, hvis kinesiske, engelske, franske, russiske og spanske tekster alle har lik gyldighet, skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

Lov om pant (panteloven)

Kap. 1. Alminnelige bestemmelser.

§ 1-1. Definisjoner.

(1) Med panterett menes en særrett til å søke dekning for et krav (pantekravet) i

ett eller flere bestemte formuesgoder (pantet).
(2) Med underpant menes en panterett hvor rådigheten over pantet ikke blir fratatt eieren.
(3) Med håndpant menes en panterett hvor rådigheten over pantet blir fratatt eieren.
(4) Med realregister menes grunnbok, skipsregister (herunder Norsk Internasjonalt Skipsregister), luftfartøyregister og lignende rettighetsregister ordnet etter de formuesgoder som rettigheten gjelder. Verdipapirregistre og Løsøreregisterets motorvognregister regnes ikke som realregistre.
(5) Med Løsøreregister menes Landsregisteret for rettigheter i løsøre.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627).

§ 1-2. Fravikelighet. Forholdet til annen lovgivning.

(1) Reglene i denne lov kan fravikes ved avtale med mindre annet er bestemt eller fremgår av sammenhengen.
(2) Ved avtale kan panterett bare stiftes rettsgyldig hvor dette er hjemlet i denne lov eller i annen lovbestemmelse.
(3) Denne lov står tilbake for bestemmelser om pant i andre lover.
(4) At en panterett får rettsvern etter denne lov, er ikke til hinder for rettsvinning etter lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre, med mindre annet er uttrykkelig bestemt i lov.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 1-3. Adgangen til å pantsette.

(1) Panterett kan ikke rettsgyldig heftes under ett på alt det noen eier eller kommer til å eie.
(2) Når en rett ikke kan avhendes, eller bare kan avhendes på visse vilkår, gjelder samme begrensning med hensyn til adgangen til å pantsette retten.
(3) Panterett i en ideell del kan bare stiftes når panteretten omfatter all rett vedkommende eier har til formuesgodet.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 1-4. Angivelse av pantekravet.

(1) En panterett får bare rettsvern når det er fastsatt et bestemt beløp eller et høyeste beløp for pantekravet, hvis ikke annet følger av denne lov. Dette er likevel ikke til hinder for rettsvern for tilleggskrav som nevnt i § 1-5.

(2) Beløpet skal være angitt i norske penger eller i utenlandske penger som til vanlig har børskurs i Norge.
Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 52, 26 juni 1992 nr. 86.

§ 1-5. Panterett for tilleggskrav.

Når ikke annet følger av stiftelsesgrunnlaget for panteretten, omfatter panteretten også følgende tilleggskrav:

a. omkostninger ved inndrivelse av pantekravet,
b. renter som er opptjent senere enn to år før en panthaver begjærer tvangsdekning, forutsatt at dekning gjennomføres, eller senere enn to år før det åpnes gjeldsforhandling etter konkursloven eller gjeldsordningsloven, eller konkurs hos eieren.
c. grunnbyrdeytelse som er forfalt senere enn to år før tidspunkt som angitt under bokstav b,
d. premie for brannforsikring og annen vanlig tingsskadeforsikring for senere enn ett år før det tidspunkt som er angitt under bokstav b, når panthaveren har betalt premien for eieren, og
e. nødvendige utgifter til bevaring av og tilsyn med pantet, når panthaver har dekket slike utgifter under en konkurs etter avtale med bostyreren.

Panteretten etter første ledd bokstav b for renter opptjent senere enn to år før det er åpnet gjeldsforhandling etter gjeldsordningsloven hos eieren består inntil to år etter at gjeldsordningsperioden er utløpt. Dersom panthaver begjærer tvangsdekning i gjeldsordningsperioden, eller etter opphevelse av en gjeldsordning, omfatter panteretten både renter opptjent senere enn to år før det ble åpnet gjeldsforhandling, og renter opptjent senere enn to år før begjæringen om tvangsdekning, forutsatt at dekning gjennomføres.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 1-6. Avkastning av pantet.

(1) Ved underpant har eieren rett til avkastning av pantet.
(2) Den som har pant i verdipapirer, finansielle instrumenter registrert i et verdipapirregister, innløsningspapirer, aksjer eller enkle pengekrav, kan kreve og motta renter, utbytte og avdrag som forfaller mens panteretten består. De beløp som panthaveren mottar, kan han bruke til dekning av forfalte renter av

pantekravet og forfalte deler av hovedstolen. Overskytende beløp kan eieren kreve å få utbetalt av panthaveren. Skal det pantsatte papir eller krav innløses, kan panthaveren motta og beholde innløsningssummen i den utstrekning dette er nødvendig til sikring også av de uforfalte deler av pantekravet. Panterett i aksjer omfatter også fondsaksjer (friaksjer).
(3) Ved namsutlegg i verdipapirer, innløsningspapirer eller enkle pengekrav skal avdrag og renter betales til namsmannen. Både saksøkeren og saksøkte kan foreta det som trengs for å holde kravet i kraft. Første punktum gjelder tilsvarende ved hel innfrielse av kravet.
(4) Annet ledd gjør ingen endring i lov av 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler § 15-8 første ledd tredje punktum.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 70, 16 juni 1989 nr. 69, 26 juni 1992 nr. 86, 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487).

§ 1-7. Bruksrett, vedlikeholds- og forsikringsplikt.

(1) Ved underpant har eieren rett til å bruke pantet på vanlig måte med mindre annet er avtalt, eller bestemt for utlegg eller for øvrig i medhold av lov.
(2) Ved underpant plikter pantsetteren å sørge for forsvarlig stell og vedlikehold av pantet, slik at panthaverens sikkerhet ikke blir redusert.
(3) Hvis håndpantsatt løsøre er overlevert til panthaveren, plikter han å sørge for slikt tilsyn med og stell av pantet som forholdene krever. Han har ikke rett til å bruke pantet for egne formål med mindre slik bruksrett er avtalt eller følger av annet rettsgrunnlag.
(4) Ved avtalepant i fast eiendom, driftstilbehør eller varelager plikter pantsetteren å holde pantet forsikret mot brann og annen tingsskade i den utstrekning dette er vanlig.

§ 1-8. Risiko og ansvar for tap av eller skade på pantet.

(1) Hvis pantet går tapt eller blir skadet ved en tilfeldig hendelse, bærer eieren sitt tap og panthaveren tapet i pantesikkerhet.
(2) Eieren og panthaveren blir bare erstatningsansvarlig overfor hverandre hvor dette følger av alminnelige erstatningsregler eller særlig rettsgrunnlag.

§ 1-9. Forfall.

(1) Foruten til vanlig forfallstid kan panthaveren kreve at pantekravet blir innfridd

a. når plikten til å betale renter og avdrag blir vesentlig misligholdt,
b. når pantet blir tvangssolgt,
c. når det blir åpnet gjeldsforhandling eller konkurs hos skyldneren eller hos pantets eier,
d. når eieren eller pantsetteren vesentlig misbruker sin råderett over pantet eller forøvrig vesentlig forsømmer sine plikter etter § 1-7,
e. når pantet går tapt eller blir skadet ved en tilfeldig begivenhet, og dette medfører at pantesikkerheten blir vesentlig forminsket.

(2) Krav om innfrielse etter første ledd bokstav c gir ikke rett til å kreve forsinkelsesrente.
(3) Før innfrielse kan kreves etter reglene i første ledd bokstav d eller e, skal panthaveren gi eieren og pantsetteren varsel med en rimelig frist til å rette på forholdet, dersom det ikke er forbundet med fare å vente.
Endret ved lover 4 mars 1983 nr. 4, 26 juni 1992 nr. 86, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 1-10. Avhendelse og pantsettelse av panterett.

(1) Panthaveren har i forhold til eieren rett til å avhende panteretten og til å frempantsette den, når ikke annet er avtalt eller fremgår av forholdet.
(2) Kan det krav som skal sikres, ikke avhendes, gjelder det samme for panteretten.
(3) Erververen eller frempanthaveren får ikke større rett i forhold til pantets eier enn panthaveren selv hadde, med mindre annet følger av reglene om rettserverv i god tro.

§ 1-11. Avhendelse av pantet m.v.

(1) Panterett er ikke til hinder for at pantet blir avhendet, såfremt annet ikke følger av avtale. Særskilt avhendelse av deler av et panteobjekt eller av tilbehør kan bare skje med samtykke fra panthaveren, med mindre slik avhendelse åpenbart er uten betydning for panthaverens sikkerhet. Bestemmelsene i første og annet punktum gjelder tilsvarende for andre frivillige rettsstiftelser enn avhendelse.
(2) Om adgangen til avhendelse av driftstilbehør og varelager som er pantsatt slik det til enhver tid er, gjelder §§ 3-7 og 3-13. Bestemmelsene gjelder tilsvarende ved utleggspant og lovbestemt pant i slike formuesgoder. Om avhendelse av salgspantbeheftet løsøre gjelder § 3-16.
(3) Ved underpant i annet løsøre som ikke er realregistrert, kan løsøret ikke

avhendes uten samtykke fra panthaveren. Tilsvarende gjelder andre frivillige disposisjoner enn avhendelse, unntatt stiftelse av ytterligere underpant. Ved namsutlegg kan samtykket i stedet gis av namsmannen.
(4) Panterett i fast eiendom som erverves av stat, statsforetak, fylkeskommune eller kommune til veg- eller jernbaneformål, faller bort ved ervervet.
Bestemmelsen i første ledd annet punktum gjelder tilsvarende også ved erverv av helt panteobjekt. Dersom gjenværende eiendom ikke gir full sikkerhet, skal vedkommende myndighet sørge for at panthaveren får sin del av kjøpesummen før eieren.
Endret ved lover 5 juni 1981 nr. 50 (nytt fjerde ledd), 26 juni 1992 nr. 86, 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591).

§ 1-12. Fellespant.

(1) Når to eller flere selvstendige formuesgoder som tilhører samme eier eller forskjellige eiere, hefter som pant for samme pantekrav, har panthaveren rett til å holde seg til det eller de panteobjekter han vil for hele pantekravet, om ikke annet er avtalt.
(2) Har panthaveren oppnådd dekning fra ett av pantobjektene for en større del av pantekravet enn den som etter rettsforholdene mellom partene skulle falle på dette objekt, har andre panthavere i objektet, eventuelt også eieren, rett til å tre inn i panteretten i de øvrige panteobjektene for den overskytende delen.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 1-13. Forholdet mellom flere panteretter.

Når to eller flere har panterett i samme formuesgode, går den retten foran som først ble påheftet, om ikke annet er avtalt eller følger av reglene om rettsvern.

§ 1-14. Utløsning.

(1) Når en panthaver har tatt skritt til å inndrive pantekravet ved varsel eller begjæring om tvangsdekning i pantet, kan andre panthavere kreve å få utløse ham ved å gi ham fullt oppgjør.
(2) Den som på etterstående prioritet har pant eller tilbakeholdsrett i et formuesgode som ikke er registrert i et realregister, kan når kravet er misligholdt kreve en bedre prioritert panthaver utløst ved å gi ham fullt oppgjør.
(3) Dersom flere vil utløse, går den best prioriterte foran. En etterstående panthaver kan ikke kreve å få utløse en foranstående som vil utløse ham isteden.
(4) Vil ingen av panthaverne utløse, kan pantets eier kreve å få gjøre det når han

ikke er hovedskyldner for pantekravet.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 82, 26 juni 1992 nr. 86.

§ 1-15. Nedsettelse av restkrav etter gjennomført dekningssalg.

Dersom en panthaver under inndrivelse av pantekravet har kjøpt pantet til en pris som ikke ga full dekning, og panthaveren senere søker å inndrive restkravet mot pantets eier eller andre som hefter for kravet, kan restkravet nedsettes i den utstrekning det godtgjøres at kjøpesummen sto i et åpenbart misforhold til pantets verdi på salgstidspunktet.
Tilføyd ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 1-16. Beregning av frister.

Ved beregning av frister etter denne lov gjelder reglene i domstolsloven §§ 146, 148 og 149 tilsvarende.
Paragrafnummeret endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86 (tidligere § 1-15).

§ 1-17. Bruk av elektronisk kommunikasjon

Krav i eller i medhold av loven her om at varsel, melding, bekreftelse, samtykke eller liknende skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon.
Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

Kap. 2. Avtalepant i fast eiendom.

§ 2-1. Hva kan pantsettes.

(1) Eiendomsrett til fast eiendom, tinglyst særlig rett i fast eiendom, og ideell andel i slike rettigheter kan pantsettes.
(2) Fysisk del av fast eiendom eller festerett til slik del kan ikke pantsettes særskilt før vedkommende myndighet har gitt det nødvendige samtykke til fradeling eller bortfeste.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 2-2. Hva panterett i fast eiendom omfatter.

(1) Når ikke annet er avtalt, omfatter pantsettelse av fast eiendom

a. grunnen,
b. hus og andre byggverk og anlegg på grunnen som pantsetteren eier eller som han selv eller senere eier lar oppføre der, og
c. tilbehør og rettigheter som nevnt i avhendingslova §§ 3-4 til 3-6.

(2) – – –
Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 93, 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560).

§ 2-3. Hva panterett i festerett til grunn og hus m.m. på grunnen omfatter.

(1) Pantsettelse av festerett til grunn og hus m.m. på grunnen skal omfatte

a. alle rettigheter som pantsetteren har etter festeavtalen, og
b. hus og andre byggverk og anlegg på grunnen som pantsetteren eier eller som han eller senere fester lar oppføre der.

(2) § 2-2 første ledd bokstav c gjelder tilsvarende.
(3) Forøvrig gjelder lov av 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste § 18 første ledd andre punktum og tredje ledd.
Endret ved lover 20 des 1996 nr. 106 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 571), 21 des 2005 nr. 130.

§ 2-4. Pantsettelse av eierseksjon.

(1) Pantsettelse av eierseksjon skal omfatte:

a. den bruksenhet i bygning som pantsetteren har eiendomsrett eller eksklusiv bruksrett til, og
b. den tilhørende sameieandel i eiendomen.

(2) § 2-2 første ledd bokstav c gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 4 mars 1983 nr. 7, 23 mai 1997 nr. 31 (ikr. 1 jan 1998), 21 des 2005 nr. 130, 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 2-5. Rettsvern.

(1) Panterett som nevnt i dette kapittel får rettsvern ved tinglysing i grunnboken. Pantet forblir i eierens besittelse dersom ikke annet er avtalt, jfr. § 2-6.
(2) Frempantsettelse av panterett i fast eiendom knyttet til omsetningsgjeldsbrev eller innløsningspapir får rettsvern etter reglene i § 4-1 eller § 4-2.
(3) For pantsettelse av adkomstdokument til leierett eller borett til husrom gjelder § 4-3.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875).

§ 2-6. Brukspant.

(1) Det kan avtales at panthaveren skal overta besittelsen av eiendommen og drive den for pantsetterens regning. I så fall gjelder bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven §§ 11-57 første ledd, 11-59 og 11-62 tilsvarende.
(2) Det kan også avtales at panthaveren skal drive eiendommen for egen regning slik at avkastningen trer i stedet for rente av pantegjelden. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven §§ 11-57 første ledd og 11-62 gjelder da tilsvarende.
(3) Avtale etter denne paragraf kan ikke gjennomføres i strid med konsesjonslovgivningen.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 2-7. Overtagelse av pantegjeld.

(1) Når eieren vil avhende eller har avhendet en pantsatt fast eiendom, med plikt for den nye eier til å svare for pantegjelden, kan han anmode kreditor om å samtykke i at en navngitt ny eier trer inn i hans sted som personlig skyldner for pantegjelden.
(2) Hvis kreditor har gitt sitt skriftlige samtykke, blir avhenderen fri sitt ansvar og den nye eier ansvarlig overfor kreditor fra det tidspunkt da samtykket kom frem til avhenderen eller den nye eier, dog tidligst fra det tidspunkt da gjeldsovertagelsen skulle finne sted ifølge avhendelsesavtalen. Hvis det sistnevnte tidspunkt inntrer mer enn ett år etter at kreditors samtykke ble gitt, taper dette sin virkning hvis ikke annet er avtalt.
(3) Hvis kreditor ikke gir sitt skriftlige samtykke innen én måned etter at

forespørsel ble mottatt, kan pantegjelden innbetales med én måneds skriftlig varsel, som sendes etter at det er inngått bindende avtale om avhendelse av pantet. Denne rett faller bort dersom varsel om innbetaling ikke er sendt senest ett år etter at kreditor ble forespurt, og pantegjelden deretter blir innbetalt i samsvar med det varsel som er gitt.
(4) Bestemmelsene i denne paragraf kan ikke fravikes ved avtale til ugunst for avhender og erverver.

Kap. 3. Avtalepant i løsøre.

§ 3-1. Hovedregelen om rettsvern.

Med de unntak som er fastsatt i dette kapittel eller ved særskilt lov, kan avtalt panterett i løsøre bare få rettsvern etter reglene i § 3-2.

§ 3-1 a. Pant for lån under rekonstruksjonsforhandling

Panterett etter § 3-4, §§ 3-8 til 3-10 og § 3-11 til sikring av lån til finansiering under rekonstruksjonsforhandling etter § 19 i midlertidig lov om rekonstruksjon for å avhjelpe økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19 går foran alle andre heftelser i formuesgodene pantsettelsen omfatter. Panteretten kan bare benyttes til å dekke slike lån.
Tilføyd ved lov 7 mai 2020 nr. 38 (ikr. 11 mai 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 947).
Oppheves ved lov 7 mai 2020 nr. 38 (i kraft 1 juli 2025, endring endret ved ved lover 22 des 2021 nr. 167, 26 mai 2023 nr. 14).

§ 3-2. Håndpant.

(1) Håndpanterett kan avtales i løsøre som ikke kan registreres i et realregister. Unntaket for registrerbart løsøre er dog ikke til hinder for håndpantsettelse av tilbehør til slikt løsøre.
(2) Håndpanterett får rettsvern ved at pantet overleveres til panthaveren eller en annen som påtar seg å sitte med det for panthaveren, slik at eieren ikke selv har hånd om det. Likt med overlevering av selve pantet regnes overlevering av nøkkel til rom hvor pantet oppbevares, eller lignende tiltak som fører til at eieren taper rådigheten over pantet. Bestemmelsen i § 1-4 gjelder ikke.
(3) Er pantet på pantsettelsestiden hos en annen enn eieren, får håndpanterett også rettsvern når besitteren har fått melding om pantsettelsen og om at eieren ikke har rett til å råde over pantet. Bestemmelsen i § 1-4 gjelder ikke.

(4) Pantsettelse av håndpanterett får rettsvern ved at det pantsatte løsøre overleveres til frempanthaveren. Reglene i annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 3-3. Pant i realregistrerbart løsøre.

(1) Løsøre som kan registreres i et realregister, og tilbehør til slikt løsøre, kan pantsettes og får rettsvern ved registrering i vedkommende register.
(2) Reglene i § 2-7 om overtagelse av pantegjeld gjelder tilsvarende ved avhendelse av slikt løsøre.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

Pant i driftstilbehør.

§ 3-4. Hva panteretten omfatter.

(1) Næringsdrivende kan underpantsette driftstilbehør som brukes i eller er bestemt for hans næringsvirksomhet.
(2) Som driftstilbehør ansees

a. maskiner, redskaper, innbo og annet utstyr,
b. rett til varemerke, patent, design og planteforedlerrett, herunder rett til søknad om slike rettigheter, rett til supplerende beskyttelsessertifikat, sekundært forretningskjennetegn, kretsmønster for integrerte kretser, rettigheter til produsenter av lydopptak og film etter åndsverkloven § 20, databaser som er vernet etter åndsverkloven § 24, ervervet opphavsrett, herunder rett til utøvende kunstneres fremføring av et verk, og ervervet rett til fotografiske bilder, og
c. undersøkelsesrett etter lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser.

Rettigheter som nevnt i bokstav b regnes ikke som driftstilbehør dersom de utelukkende utnyttes eller er bestemt for å utnyttes gjennom overdragelse eller utstedelse av lisenser.

(3) Panterett i driftstilbehør som er beheftet med salgspant, eller som pantsetteren bare har en overførbar bruksrett til, omfatter den rett som pantsetteren til enhver tid har i vedkommende ting.

(4) Panterett i driftstilbehør omfatter ikke tilbehør til fast eiendom, jf. § 2-2 første ledd bokstav c, og heller ikke ting som kan pantsettes etter §§ 3-3, 3-8, 3-9 eller 3-10.
(5) Panteretten gjelder driftstilbehøret i sin helhet, slik det er til enhver tid. Hvis pantsetterens næringsvirksomhet består av flere avdelinger som driftsmessig er adskilt, kan driftstilbehøret for den enkelte avdeling pantsettes særskilt.
Endret ved lover 12 mars 1993 nr. 32, 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 14 mars 2003 nr. 15 (ikr. 1 mai 2003 iflg. res. 4 apr 2003 nr. 417), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 24 juni 2011 nr. 31, lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII), 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807).

§ 3-5. Næringsdrivende.

Som næringsdrivende anses:

a. foretak registrert i Foretaksregisteret
b. sykehus, pleiehjem, skole, universitet, museum, idretts- eller fritidsinstitusjon og andre institusjoner av sosial, humanitær eller lignende art, selv om de ikke blir drevet med sikte på fortjeneste, i den utstrekning dette bestemmes av Kongen i forskrift.

Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 78.

§ 3-6. Rettsvern.

Panterett i driftstilbehør eller i overførbar bruksrett til driftstilbehør får rettsvern ved tinglysing på eierens eller den bruksberettigedes blad i Løsøreregisteret.
Endret ved lover 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665).

§ 3-7. Avhendelse av pantsatt driftstilbehør

(1) Pantsetteren kan skifte ut eller avhende pantsatt driftstilbehør så langt dette er i samsvar med forsvarlig drift og ikke vesentlig forringer panthaverens sikkerhet. På samme vilkår kan pantsetteren utstede lisenser som gjelder

driftstilbehør som nevnt i § 3-4 annet ledd bokstav b.
(2) Når panthaveren har tatt skritt til å inndrive pantekravet ved varsel om tvangsdekning etter tvangsfullbyrdelsesloven, har pantsetteren ikke rett til å skifte ut, avhende eller utstede lisenser som gjelder pantsatt driftstilbehør uten panthaverens samtykke.
(3) Når tilbehør blir solgt i samsvar med reglene i første og annet ledd eller i samsvar med regelen i konkursloven § 17 fjerde ledd, og selgeren ikke lenger har rådigheten over det, faller panteretten bort. Er salget skjedd i strid med disse reglene, står panteretten tilbake for rettsvinning etter lov av 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre. Ved utstedelse av lisens som gjelder driftstilbehør som nevnt i § 3-4 annet ledd bokstav b i samsvar med reglene i første og annet ledd, står panteretten ved lag, men tilbake for lisensen.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII).

§ 3-8. Pant i motorvogner, anleggsmaskiner og jernbanemateriell.

(1) Næringsdrivende kan underpantsette

a. motorvogner som brukes eller er bestemt til bruk i næringsvirksomheten,
b. flyttbare anleggsmaskiner som brukes eller er bestemt til bruk i den næringsdrivendes entreprenørvirksomhet, og
c. jernbanemateriell bestående av lokomotiver, motorvognsett og vogner, som brukes eller er bestemt til bruk i den næringsdrivendes jernbanetrafikk.

Pantsettelsen kan skje enkeltvis eller for motorvogner, anleggsmaskiner eller jernbanemateriell under ett.

(2) Panteretten får rettsvern ved tinglysing på eierens eller den bruksberettigedes blad i Løsøreregisteret. Ved enkeltvis pantsettelse av registrert motorvogn blir panteretten da også beskyttet mot rettserverv etter lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre.
(3) Pantsettelse av panterett i motorvogner, anleggsmaskiner og jernbanemateriell får rettsvern på samme måte. Er panteretten knyttet til et omsetningsgjeldsbrev eller et innløsningspapir, gjelder dog reglene i § 4-1 eller § 4-2.
(4) Kongen kan fastsette i forskrift hva som skal regnes som motorvogner, anleggsmaskiner og jernbanemateriell etter denne bestemmelse, og hvorledes

motorvognene, maskinene og materiellet skal identifiseres.
(5) § 3-4 tredje ledd og § 3-5 gjelder tilsvarende. For næringsdrivende i landbruksnæring gjelder § 3-9 fjerde ledd tilsvarende. Ved samlet pantsettelse av alle pantsetterens motorvogner, anleggsmaskiner eller alt jernbanemateriell gjelder § 3-4 femte ledd og § 3-7 tilsvarende.
Endret ved lover 22 nov 1996 nr. 67 (ikr. 1 des 1996), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560), 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665).

§ 3-9. Pant i redskaper, besetning, avling m.v. i landbruksnæring.

(1) Løsøre som brukes eller er bestemt til bruk i næringsvirksomhet i landbruket, men som ikke er tilbehør til fast eiendom, og varer som produseres i virksomheten, kan underpantsettes særskilt.
(2) Som slikt løsøre ansees:

a. maskiner, redskaper og annet utstyr, bortsett fra tilbehør som nevnt i § 2-2 bokstav c, og bortsett fra motorvogner som nevnt i § 3-8,
b. merder og annet liknende utstyr som brukes eller er bestemt til bruk i akvakultur.
c. avling og annen innhøstet avkastning,
d. dyr, herunder tamrein, pelsdyr, fjærfe, bier, muslinger og akvatiske organismer i akvakultur.
e. såvarer, gjødsel, drivstoff og andre varer som forbrukes under virksomheten,
f. emballasje til virksomhetens produkter.

(3) Panteretten får rettsvern ved tinglysing på eierens eller den bruksberettigedes blad i Løsøreregisteret.
(4) Kongen kan fastsette i forskrift hva som skal regnes som næringsvirksomhet i landbruket.
(5) § 3-4 tredje og femte ledd, § 3-7 og § 3-8 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 93, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560), 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665), 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006).

§ 3-10. Pant i fiskeredskaper.

(1) Løsøre som brukes eller er bestemt til bruk i næringsvirksomhet med fiske-

eller fangstfartøy, men som ikke er tilbehør til et fartøy, kan underpantsettes særskilt.
(2) Panteretten får rettsvern ved tinglysing på eierens eller den bruksberettigedes blad i Løsøreregisteret.
(3) § 3-4 tredje og femte ledd, § 3-7 og § 3-8 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560), 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665).

Pant i varelager.

§ 3-11. Hva panteretten omfatter.

(1) Næringsdrivende kan underpantsette varelager i næringsvirksomhet.
(2) Som varelager regnes virksomhetens beholdninger av

a. råvarer, uferdige og ferdige varer og handelsvarer,
b. drivstoff og andre varer som forbrukes under virksomheten,
c. emballasje til virksomhetens produkter.

(3) Panteretten må gjelde pantsetterens varelager i sin helhet eller en nærmere angitt del som driftsmessig er adskilt fra det øvrige og fremtrer som en selvstendig enhet, slik lageret eller vedkommende del av det er til enhver tid. Kongen[1] kan gi forskrift om adgang til å pantsette del av varelager.
(4) Panterett i varelager omfatter ikke ting som kan pantsettes etter §§ 3-3, 3-8, 3-9 eller 3-10.
(5) § 3-4 tredje ledd og § 3-5 gjelder tilsvarende.
1 Justisdepartementet iflg. res. 21 nov 1980 nr. 14 § 4.

§ 3-12. Rettsvern.

(1) Panterett i varelager får rettsvern ved tinglysing på eierens blad i Løsøreregisteret.
(2) § 3-8 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560).

§ 3-13. Avhendelse av pantsatte varer.

(1) Varer av pantsatt varelager kan avhendes fritt innenfor rammen av

pantsetterens vanlige næringsvirksomhet.
(2) Når panthaveren har tatt skritt til å inndrive pantekravet ved varsel om tvangssalg etter tvangsfullbyrdelsesloven, har pantsetteren ikke rett til å avhende varer av pantsatt varelager uten panthaverens samtykke.
(3) § 3-7 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

Salgspant.

§ 3-14. Hvilke krav kan sikres.

I forbindelse med salg av løsøre kan det avtales panterett i det solgte (salgspant) til sikkerhet for

a. selgerens krav på kjøpesummen med tillegg av rente og omkostninger, eller
b. lån som tredjeperson har ydet kjøperen til hel eller delvis betaling av krav som nevnt under bokstav a, og som långiveren utbetaler direkte til selgeren.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 3-15. Hvilke ting kan beheftes.

(1) Salgspant kan ikke avtales etter reglene i §§ 3-14 til 3-22 i løsøre som kan registreres i et realregister. Unntaket for realregistrerbart løsøre er dog ikke til hinder for salgspant i tilbehør til slikt løsøre. Salgspant kan heller ikke avtales bare i en ideell del av en løsøregjenstand.
(2) Salgspant kan heller ikke avtales i ting som kjøperen har rett til å selge videre før den er betalt.
(3) Kongen kan ved forskrift unnta visse ting eller vareslag fra ordningen med salgspant, fastsette en minste beløpsgrense og ellers gi de bestemmelser som ansees nødvendige, bl.a. for samordning med reglene om kreditt- og avbetalingskjøp.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 3-16. Forbud mot videresalg eller pantsettelse.

Ting som er beheftet med salgspant, kan ikke avhendes eller håndpantsettes uten med samtykke av salgspanthaveren.

§ 3-17. Rettsvern.

(1) Ved forbrukerkjøp må avtale om salgspant for å få rettsvern inngås skriftlig og senest samtidig med at salgstingen blir overgitt til kjøperen. Avtale om salgspant kan inngås elektronisk dersom det er benyttet en betryggende metode for å autentisere avtaleinngåelsen og sikre avtalens innhold.
(2) Ved andre kjøp enn forbrukerkjøp må salgspant for å få rettsvern være avtalt senest samtidig med at salgstingen blir overgitt til kjøperen. Dersom avtalen ikke er skriftlig, må den bekreftes skriftlig av en av partene uten ugrunnet opphold etter overleveringen.
(3) Salgspant i motorvogn som er registrert i henhold til reglene i vegtrafikkloven av 18. juni 1965 nr. 4 § 15, jfr. § 16, må for å få rettsvern dessuten tinglyses på kjøperens blad i Løsøreregisteret. Salgspantet blir da også beskyttet mot rettserverv etter lov av 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre.
(4) Avtalen må særskilt nevne de ting som panteretten skal omfatte og den kjøpesum eller det innkjøpslån den skal sikre. Når flere ting er kjøpt med salgspant under ett, ansees panteretten å hefte på samtlige ting til sikkerhet for det samlede beløp kjøperen skylder.
(5) Er det avtalt salgspant både for selgerens krav og for innkjøpslån som tredjeperson har ydet kjøperen, blir de to panteretter likestilt, hvis ikke annet følger av avtalen.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 3-18. Salgspant i deler og tilbehør.

(1) Salgspant i deler av eller i tilbehør til fast eiendom har uten tinglysing rettsvern mot eldre heftelser i eiendommen.
(2) Mot senere frivillige rettsstiftelser i god tro i eiendommen og mot eierens kreditorer kan salgspant i deler eller tilbehør bare gjøres gjeldende når panteretten har rettsvern etter reglene om tinglysing. Tinglysingen skjer på vedkommende eiendoms blad i grunnboken.
(3) Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder tilsvarende for salgspant i

deler av eller i tilbehør til en hovedting som kan registreres i et realregister.
(4) Når panterett i fast eiendom eller i en annen hovedting må stå tilbake for salgspant i en del eller i tilbehør, skal panteretten gjelde den rett pantsetteren til enhver tid har i delen eller i tilbehøret.

§ 3-19. Sammenføyning.

Salgspant faller bort dersom salgstingen blir sammenføyet med en fast eiendom eller en annen hovedting på slik måte at utskilling ville medføre uforholdsmessige omkostninger eller urimelige verditap.

§ 3-20. Bearbeidelse og påkostning.

Salgspant faller bort dersom det ved bearbeidelse eller påkostning har funnet sted en ikke uvesentlig forandring av salgstingens karakter eller verdi etter at den ble overgitt til kjøperen.

§ 3-21. Foreldelse.

(1) Salgspant faller i alle tilfelle bort ett år etter den avtalte forfallstid for det krav panteretten skal sikre, og senest 5 år etter at salgstingen ble overgitt til kjøperen. Skal kjøpesummen eller lånet betales i avdrag, regnes ettårsfristen fra forfallstiden for det siste avdraget. Salgspant til sikkerhet for lån etter folketrygdloven § 10-7 første ledd bokstav h til anskaffelse av motorvogn registrert i henhold til vegtrafikkloven 18. juni 1965 nr. 4 § 15, jf. § 16, faller likevel bort senest 10 år etter at motorvognen ble overgitt til den stønadsberettigede.
(2) Fristene i første ledd avbrytes ved at begjæring om tvangssalg eller tilbakelevering etter tvangsfullbyrdelsesloven kommer inn til namsmyndigheten eller ved at det blir reist søksmål for å kreve tingen utlevert. Fristene avbrytes også når det er åpnet gjeldsforhandling etter konkursloven eller gjeldsordningsloven eller konkurs hos skyldneren og salgspant uttrykkelig påberopes i fordringsanmeldelsen. Ved gjeldsordning etter gjeldsordningsloven skjer ingen foreldelse i gjeldsordningsperioden. Bestemmelsene i lov av 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer § 3 nr. 3, § 10, § 21 nr. 1 og § 22 nr. 1, jfr. § 15 nr. 1 og 2 og § 17 nr. 1 og 2, gjelder tilsvarende så langt de passer.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 82, 26 juni 1992 nr. 86, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 3-22. Rett som likestilles med salgspant.

(1) Har selgeren eller den som har ydet et innkjøpslån forbeholdt seg eiendomsrett til salgstingen inntil kjøpesummen eller lånet er fullt betalt, eller rett til å ta salgstingen tilbake ved betalingsmislighold, skal forholdet ansees som en avtale om salgspant.
(2) Leieavtale eller lignende avtale som i realiteten tjener til å sikre et avhendelsesvederlag, ansees som en avtale om salg og salgspant hvis det er meningen at leieren skal bli eier av tingen etter å ha betalt et visst antall leieterminer. Selv om det ikke er meningen at leieren skal bli eier eller ha rett til å bli eier, gjelder bestemmelsene i §§ 3-15 til 3-20 tilsvarende. I forhold til vilkåret i § 3-17 fjerde ledd er det tilstrekkelig at leiegjenstandene, leietiden og de terminvise leiebeløp er nevnt.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 82, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

Kap. 4. Avtalepant i verdipapirer, finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral, aksjer, enkle pengekrav, patenter, varemerker og planteforedlerretter m.m.

Overskriften endret ved lover 14 juni 1985 nr. 70, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229).

§ 4-1. Verdipapir og finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral

(1) Verdipapir kan pantsettes som håndpant. § 3-2 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(2) Som verdipapir regnes omsetningsgjeldsbrev og dermed likestilte dokumenter, samt omsetningspapirer som representerer en andelsrett i et selskap.
(3) Finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral med Norge som hjemstat kan pantsettes ved registrering i verdipapirsentralen, jf. verdipapirsentralloven.
(4) En livsforsikring kan pantsettes ved registrering i livsforsikringsregisteret, jf. lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler § 17-1 annet ledd.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 70, 16 juni 1989 nr. 69, 26 juni 1992 nr. 86, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 5 juli 2002 nr. 64

(ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 4-2. Innløsningspapir.

(1) Krav eller rettighet knyttet til et innløsningspapir som ikke er verdipapir, kan pantsettes.
(2) Panteretten får rettsvern etter reglene om håndpant i § 3-2 annet og tredje ledd, når det dessuten er gitt melding til den forpliktede etter papiret etter reglene i § 4-5. Pantsettelse av slik panterett får rettsvern på samme måte.

§ 4-2a. Aksjer som ikke er registrert i en verdipapirsentral

(1) Aksjer som ikke er registrert i en verdipapirsentral, kan pantsettes med mindre noe annet er fastsatt i selskapets vedtekter.
(2) Panteretten får rettsvern ved at selskapet får melding om pantsettelsen. Bestemmelsen i § 1-4 gjelder ikke.
Tilføyd ved lov 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 4-2b. Medlemskap i samvirkeforetak

Panterett i medlemskap i samvirkeforetak som kan pantsettes etter samvirkeloven § 21, får rettsvern ved at foretaket får melding om pantsettelsen. Bestemmelsen i § 1-4 gjelder ikke for panterett som får rettsvern på denne måten. Er medlemskapet knyttet til fast eiendom (jf. § 2-2 første ledd bokstav c), får panteretten rettsvern ved tinglysing i grunnboken.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 4-3. Adkomstdokument til leierett eller borett til husrom[1]

(1) Adkomstdokument til leierett eller borett til husrom kan pantsettes.
(2) Som adkomstdokument regnes dokument som representerer en leierett eller borett til husrom knyttet til en overførbar fordring på utleieren eller en andelsrett i et selskap, unntatt borettslagsandel som er registrert i grunnboken.
(3) Panteretten får rettsvern ved at det gis melding om pantsettelsen til vedkommende utleier eller selskap. Dersom det er knyttet innskuddsbevis til

leieretten eller boretten, må dette i tillegg overleveres etter reglene i § 3-2 annet ledd, eller melding må gis til besitteren av dokumentet etter reglene i § 3-2 tredje ledd.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875).
1 Jf. lover 16 juni 1939 nr. 6 kap. 9 jf. lov 26 mars 1999 nr. 17 § 13-2 (5) om at kapitlet gjelder for avtaler inngått før 1999-loven trådte ikr. (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 20 mars 1999 nr. 248), lov 6 juni 2003 nr. 38, lov 6 juni 2003 nr. 39.

§ 4-3a. Borettslagsandel som er registrert i grunnboken

(1) Borettslagsandel som er registrert i grunnboken kan pantsettes.
(2) Panteretten får rettsvern ved registrering i grunnboken.
(3) Reglene i § 2-2 første ledd bokstav c gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626).

Enkle pengekrav.

§ 4-4. Hvilke enkle pengekrav kan pantsettes.

(1) Enkle pengekrav som noen har mot navngitt skyldner, kan pantsettes. Det samme gjelder enkle pengekrav som noen kommer til å få mot navngitt skyldner i særskilt nevnt rettsforhold.
(2) Enkle pengekrav i form av innskudd på konto i kredittinstitusjon kan pantsettes til fordel for kredittinstitusjonen. I forbrukerforhold må slik panterett etableres ved skriftlig avtale, og panteretten kan bare omfatte innskudd som står på særskilt konto som er opprettet i forbindelse med avtalen.
(3) Som enkelt pengekrav regnes pengekrav som ikke er knyttet til verdipapir, finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral eller innløsningspapir.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 70, 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 10 des 2010 nr. 75 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1592), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 4-5. Rettsvern.

(1) Panterett i enkelt krav får rettsvern ved at skyldneren får melding om pantsettelsen, enten fra pantsetteren eller fra panthaveren. Bestemmelsen i § 1-4 gjelder ikke. Pantsettelse av slik panterett får rettsvern på samme måte.

(2) Avtale om panterett etter § 4-4 annet ledd må inngås skriftlig for å få rettsvern. Avtalen må angi hvilket eller hvilke innskudd panteretten omfatter ved å angi kontonummer eller kontonumre. Bestemmelsen i § 1-4 gjelder ikke. Pantsettelse av slik panterett får rettsvern på samme måte.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 10 des 2010 nr. 75 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1592), 20 jan 2012 nr. 4 (ikr. 16 okt 2012 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 895).

§ 4-6. Rådighet over pantsatt krav.

(1) Når ikke annet følger av det som er avtalt, har panthaveren samme rett i forhold til skyldneren og samme rett til å disponere rettslig over pantsatt enkelt krav som pantsetteren selv hadde.
(2) Panthaverens kreditorer kan bare disponere over det pantsatte krav så langt det er nødvendig til dekning av det krav pantsettelsen skal sikre.
(3) Bestemmelsene i lov av 17. februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev §§ 25 til 28 gjelder tilsvarende ved pantsettelse av enkle krav.

§ 4-7. Innskrenkning av panthaverens rådighet.

Avtale som utelukker, begrenser eller setter vilkår for panthaverens rett til å disponere rettslig over et pantsatt enkelt krav, kan bare gjøres gjeldende overfor hans kreditorer og rettsetterfølgere og overfor skyldneren dersom skyldneren er varslet om det avtalte.

§ 4-8. Avregning hvor et pantsatt krav er avhendet.

(1) Hvis panthaveren uten rimelig grunn avhender et pantsatt enkelt krav før det er forfalt, skal kravets pålydende legges til grunn i oppgjøret mellom ham og pantsetteren, dersom pålydende er større enn avhendelsessummen. I alle andre tilfelle skal avhendelsessummen legges til grunn for oppgjøret.
(2) Bestemmelsen i første ledd kan bare fravikes ved avtale i forbindelse med en aktuell avhendelse.

§ 4-9. Avhendelse i sikringsøyemed.

Bestemmelsene i § 4-6 annet ledd, § 4-7 og § 4-8 gjelder tilsvarende når et enkelt krav er avhendet til eie i sikringsøyemed, slik at det skal foretas et

etteroppgjør mellom partene i avhendelsesavtalen.

§ 4-10. Factoring.

(1) En næringsdrivende kan slutte avtale om avhendelse, avhendelse i sikringsøyemed eller pantsettelse av de enkle pengekrav på vederlag for varer eller tjenester som han har eller får i sin virksomhet eller i en særlig del av denne. Det er ikke nødvendig at skyldnerne blir navngitt.
(2) Avtale som nevnt i første ledd får rettsvern ved tinglysing på den næringsdrivendes blad i Løsøreregisteret. Rett etter slik avtale kan allikevel ikke gjøres gjeldende mot den som i aktsom god tro har ervervet en konkurrerende rett til et krav som omfattes av avtalen, og som har fått rettsvern for sitt erverv etter § 4-5 eller etter lov av 17. februar 1939 om gjeldsbrev § 29.
(3) Bestemmelsene i § 3-5, § 4-4 tredje ledd, § 4-6, § 4-7 og § 4-8 gjelder tilsvarende for avtale etter nærværende paragraf. For næringsdrivende i landbruksnæring gjelder § 3-9 fjerde ledd tilsvarende.
(4) § 3-1 a gjelder tilsvarende for panterett etter denne paragrafen til sikring av lån til finansiering under rekonstruksjonsforhandling etter § 19 i midlertidig lov om rekonstruksjon for å avhjelpe økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19.
Endret ved lover 20 juli 1991 nr. 68, 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560), 7 mai 2020 nr. 38 (ikr. 11 mai 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 947), 30 april 2021 nr. 28 (ikr. 15 mai 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1334).
Endres ved lov 7 mai 2020 nr. 38 (i kraft 1 juli 2025, fjerde ledd oppheves, endring endret ved ved lover 22 des 2021 nr. 167, 26 mai 2023 nr. 14).

Patenter, varemerker og planteforedlerretter.

Overskriften tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII), endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229).

§ 4-11. Patent og varemerke m.m.

(1) Rett til patent og rett til registrert varemerke som gjelder her i riket kan pantsettes. Det samme gjelder:

a. nasjonal patentsøknad som er innført i patentregisteret og nasjonal varemerkesøknad som er innført i varemerkeregisteret,

b. internasjonal patentsøknad som er videreført etter patentloven § 31 eller tatt opp til behandling etter patentloven § 38, og som er innført i patentregisteret, og internasjonal varemerkeregistrering som er gitt virkning i Norge etter varemerkeloven § 70, og innført i varemerkeregisteret,
c. europeisk patentsøknad som nevnt i patentloven § 66 g første ledd, og som er innført i Patentstyrets særskilte register over slike søknader,
d. supplerende beskyttelsessertifikat som nevnt i patentloven §§ 62 a og 62 b, og
e. overdragelig avtalelisens som er registrert i patentregisteret, varemerkeregisteret eller i Patentstyrets særskilte register over europeiske patentsøknader.

(2) Hvis en pantsatt patentsøknad, en pantsatt varemerkesøknad eller en pantsatt varemerkeregistrering deles, eller hvis en oppfinnelse eller et varemerke i en pantsatt søknad skilles ut i en ny søknad, omfattes også avdelte eller utskilte søknader eller registreringer av panteretten.
(3) Når patent blir meddelt på grunnlag av en pantsatt patentsøknad, blir patentet omfattet av panteretten i stedet for søknaden. Når et varemerke blir registrert på grunnlag av en pantsatt varemerkesøknad, blir varemerkeregistreringen omfattet av panteretten istedenfor søknaden.
(4) Når det blir utstedt et supplerende beskyttelsessertifikat og basispatentet er pantsatt, blir det supplerende beskyttelsessertifikatet omfattet av panteretten i stedet for basispatentet fra tidspunktet da basispatentet opphører å gjelde.
Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII), endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 4-12. Rettsvern for panterett i patent og varemerke m.m.

Panterett i patent etter § 4-11 får rettsvern ved anmerkning i patentregisteret, og panterett i varemerke etter § 4-11 ved anmerkning i varemerkeregisteret. I tilfeller som nevnt i § 4-11 første ledd bokstav c, får panteretten rettsvern ved anmerkning i Patentstyrets særskilte register over europeiske patentsøknader. Frempantsettelse får rettsvern på samme måte.
Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII), endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 4-13. Planteforedlerrett m.m.

(1) Planteforedlerrett som gjelder her i riket kan pantsettes. Det samme gjelder:

a. søknad om planteforedlerrett som er innført i Plantesortsnemndens journal over innkomne søknader, og
b. overdragelig avtalelisens som er anmerket i plantesortsregisteret eller i Plantesortsnemndens journal over innkomne søknader.

(2) Når planteforedlerrett blir meddelt på grunnlag av en pantsatt søknad om planteforedlerrett, blir planteforedlerretten omfattet av panteretten i stedet for søknaden.
Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII).

§ 4-14. Rettsvern for panterett i planteforedlerrett m.m.

Panterett etter § 4-13 får rettsvern ved anmerkning i plantesortsregisteret eller ved anmerkning i Plantesortsnemndens journal over innkomne søknader. Frempantsettelse får rettsvern på samme måte.
Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII).

§ 4-15. Avhendelse og lisensiering

§ 1-11 første ledd gjelder for pant etter §§ 4-11 og 4-13, herunder når det utstedes lisenser som gjelder en søknad eller rettighet som er pantsatt etter §§ 4-11 eller 4-13.
Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII).

§ 4-16. Bortfall av panteretten m.m.

(1) Panteretten faller bort og panthaveren kan kreve at pantekravet blir innfridd når en pantsatt patentsøknad, varemerkesøknad eller søknad om planteforedlerrett:

a. blir overført til en annen fordi pantsetteren ikke har retten til

oppfinnelsen, varemerket eller plantesorten, eller
b. blir endelig henlagt eller avslått.

Det samme gjelder når et europeisk patent som er meddelt på grunnlag av en søknad som nevnt i § 4-11 første ledd bokstav c, ikke blir gjort gjeldende her i riket.

(2) Panteretten faller bort og panthaveren kan kreve at pantekravet blir innfridd når et pantsatt patent, en pantsatt varemerkerett, et pantsatt supplerende beskyttelsessertifikat eller en pantsatt planteforedlerrett:

a. blir overført til en annen fordi pantsetteren ikke har retten til oppfinnelsen, varemerket eller plantesorten,
b. blir satt til side som ugyldig,
c. opphører å gjelde fordi innehaveren har unnlatt å betale årsavgift eller fornyelsesavgift uten at panthaveren har gitt samtykke til det,
d. opphører etter planteforedlerloven § 18, eller
e. slettes etter varemerkeloven §§ 36 eller 37.

(3) Panthaveren kan kreve at pantekravet blir innfridd når innehaveren gir avkall på et pantsatt patent, et pantsatt supplerende beskyttelsessertifikat eller en pantsatt planteforedlerrett uten at panthaveren har samtykket til det.
(4) Panthaveren kan kreve at pantekravet blir innfridd når et supplerende beskyttelsessertifikat bortfaller på grunnlag av tilbakekall av markedsføringstillatelse.
(5) Første til fjerde ledd gjelder tilsvarende for panterett i lisens.
(6) For øvrig gjelder § 1-9, bortsett fra første ledd bokstav e.
Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII), endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 4-17. Avtale om realisasjon

(1) Pant etter §§ 4-11 og 4-13 kan realiseres på den måte som følger av skriftlig avtale mellom partene. § 1-14 gjelder tilsvarende.
(2) Panthaveren kan først utøve sin rett til å kreve realisasjon i medhold av avtale når to uker er gått etter at varsel er sendt innehaveren av den pantsatte søknaden eller rettigheten og andre kjente rettighetshavere. Den som forestår realisasjonen skal gi panthaveren og pantsetteren revidert regnskap. Skjer realisasjonen i form av overdragelse skal regnskapet gis senest tre måneder etter at oppgjør for overdragelsen fant sted. Skjer realisasjonen i form av at det

utstedes lisenser eller at inntekter fra allerede etablerte lisenser innfordres, skal regnskap gis minst en gang i året. Andre rettighetshavere kan kreve kopi av regnskapet.
Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII).

Kap. 5. Utleggspant.

§ 5-1. Hva kapitlet gjelder.

Reglene i dette kapittel gjelder

a. panterett stiftet av namsmyndighetene ved utlegg (namsutlegg),
b. panterett stiftet av tingretten i midler som er under skiftebehandling, til sikkerhet for ektefelles, arvings eller kreditors krav ifølge skiftet (skifteutlegg).

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 5-2. Utlegg i fast eiendom.

(1) Utleggspant i eiendomsrett og særlig rett i fast eiendom eller ideell del av fast eiendom får rettsvern ved tinglysing i grunnboken.
(2) Bestemmelsene i § 2-1 annet ledd og §§ 2-2 til 2-4 gjelder tilsvarende.
(3) For utlegg i leierett eller borett til husrom knyttet til verdipapir eller innløsningspapir gjelder § 5-8.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875).

§ 5-3. Utlegg i realregistrerbart løsøre og andre realregistrerte formuesgoder enn fast eiendom.

(1) Utleggspant i løsøre som kan registreres i et realregister og tilbehør til slikt løsøre, får rettsvern ved registrering i vedkommende register. Utleggspant i andre realregistrerte formuesgoder som ikke er fast eiendom, får rettsvern ved registrering i vedkommende register.
(2) Første ledd første punktum gjør ingen endring i sjøloven § 41 tredje ledd.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 24 juni 1994 nr. 39, 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006).

§ 5-4. Utlegg i driftstilbehør og varelager.

(1) Utleggspant i næringsdrivendes driftstilbehør som nevnt i § 3-4 får rettsvern ved tinglysing på saksøktes blad i Løsøreregisteret. Bestemmelsene i §§ 3-4 og 3-5 gjelder tilsvarende.
(2) Utleggspant i enkelte enheter av driftstilbehøret får rettsvern etter reglene i § 5-6 eller § 5-9.
(3) Utleggspant i næringsdrivendes varelager får rettsvern ved tinglysing på saksøktes blad i Løsøreregisteret. Bestemmelsene i § 3-11 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI).

§ 5-5. Utlegg i motorvogn.

Utlegg i motorvogn som er registrert i henhold til reglene i vegtrafikkloven av 18. juni 1965 nr. 4 § 15, jfr. § 16, får rettsvern bare ved tinglysing på saksøktes blad i Løsøreregisteret. Utlegget blir da også beskyttet mot rettserverv etter lov av 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre.

§ 5-6. Utlegg i annet løsøre.

Utleggspant i løsøre som ikke omfattes av §§ 5-3 til 5-5, får rettsvern enten etter reglene om håndpant i § 3-2 annet og tredje ledd eller ved tinglysing på saksøktes blad i Løsøreregisteret.

§ 5-7. Utlegg i verdipapir, finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral, innløsningspapir, aksjer, medlemskap i samvirkeforetak eller enkle krav

(1) Utleggspant i verdipapir får rettsvern etter reglene om håndpant i § 3-2 annet og tredje ledd.
(2) Utleggspant i innløsningspapir som ikke er verdipapir, får rettsvern etter reglene om håndpant i § 3-2 annet og tredje ledd, når det dessuten er gitt melding til den forpliktede etter papiret etter reglene i § 4-5.
(3) Utleggspant i aksjer som ikke er registrert i en verdipapirsentral med Norge som hjemstat, får rettsvern etter reglene i § 4-2 a annet ledd.

(4) Utleggspant i medlemskap i samvirkeforetak får rettsvern etter § 4-2 b.
(5) Utleggspant i enkle krav får rettsvern etter reglene i § 4-5 første ledd. Lov av 17. februar 1939 om gjeldsbrev §§ 25 til 28 gjelder tilsvarende.
(6) I de tilfelle som er nevnt i de foregående ledd, får utlegget rettsvern mot saksøktes kreditorer også ved at utlegget blir tinglyst på saksøktes blad i Løsøreregisteret.
(7) Utleggspant i finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral med Norge som hjemstat får rettsvern ved registrering i verdipapirsentralen, jf. verdipapirsentralloven.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 70, 26 juni 1992 nr. 86, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 5-8. Utlegg i adkomstdokument til leierett eller borett til husrom

Når det tas utlegg i adkomstdokument til leierett eller borett til husrom, gjelder § 4-3 og § 5-7 sjette ledd tilsvarende.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875), 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887).

§ 5-8a. Utlegg i borettsandel som er registrert i grunnboken

(1) Utleggspant i borettslagsandel som er registrert i grunnboken får rettsvern ved registrering i grunnboken.
(2) Reglene i § 2-2 første ledd bokstav c gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626).

§ 5-9. Utlegg i immaterialrettighet.

Når det kan tas utlegg i patent, varemerke, design, opphavsrett eller lignende rettighet, får panteretten rettsvern ved registrering i særskilt register som måtte finnes for vedkommende rettighet. Dersom det ikke finnes noe særskilt register, får utlegget rettsvern ved tinglysing på saksøktes blad i Løsøreregisteret.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 14 mars 2003 nr. 15 (ikr. 1 mai 2003 iflg. res. 4 apr 2003 nr. 417).

§ 5-10. Utlegg i andre formuesgoder.

Når utlegg kan tas i andre formuesgoder enn nevnt i §§ 5-2 til 5-9, får utlegget rettsvern ved tinglysing på saksøktes blad i Løsøreregisteret.

§ 5-11. Melding til tredjeperson.

Hvor rettsvernet for utleggspant er betinget av at melding blir gitt til tredjeperson, kan slik melding gis av panthaveren eller pantets eier. Ved namsutlegg kan melding dessuten gis av namsmyndigheten og ved skifteutlegg av tingretten.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 5-12. Adgang for eier av et utlagt formuesgode som ikke er realregistrert til å kreve formuesgodet solgt.

Ved namsutlegg i et formuesgode som ikke er registrert i et realregister, kan eieren begjære det utlagte tvangssolgt etter tvangsfullbyrdelsesloven kap 8, jf kap 10, dersom det foreligger fyldestgjørende grunn.
Tilføyd ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 5-13. Foreldelse av namsutlegg i formuesgoder som ikke er realregistrert.

(1) Et namsutlegg som ikke er registrert i et realregister, faller bort dersom det ikke er begjært tvangsdekning innen tre år etter at panteretten ble stiftet. Dersom det ikke har vært lovlig adgang til å begjære tvangsdekning, faller utlegget likevel ikke bort dersom begjæringen fremsettes innen en måned etter at hindringen falt bort.
(2) Regelen i første ledd gjelder ikke namsutlegg for krav på skatt og offentlig avgift. Det samme gjelder namsutlegg for underholdsbidrag etter bidragsinnkrevingsloven § 13.
Tilføyd ved lov 26 juni 1992 nr. 86, endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 29 apr 2005 nr. 20 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 16 des 2005 nr. 1562). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-14. Plikt for offentlig myndighet til å sørge for sletting av visse namsutlegg.

Dersom en offentlig myndighet er fordringshaver for et krav som det er tatt utlegg for etter særskilt lovbestemmelse, og utlegget er registrert i register som nevnt i kapitlet her, plikter myndigheten innen en måned etter at kravet er opphørt, å sørge for sletting av utlegget.
Tilføyd ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

Kap. 6. Lovbestemt pant.

§ 6-1. Lovbestemt pant i fast eiendom.

(1) For skattekrav etter lov av 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane har vedkommende kommune panterett foran alle andre heftelser i den eiendom skattekravet gjelder.
(2) Samme panterett har en kommune og kommunale etater for følgende særlige eiendomsavgifter:

a. avfallsgebyr etter lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall,
b. feieavgift etter brann- og eksplosjonsvernloven § 28 annet ledd
c. årsgebyr for vann og avløp etter lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg.

(3) I eierseksjoner har seksjonseierne panterett etter panterett som nevnt i første og annet ledd, men foran alle andre heftelser, for krav på dekning av deres forpliktelser overfor sameiet, i samsvar med eierseksjonsloven § 31 første ledd.
(4) Panterett etter første til tredje ledd har rettsvern uten tinglysing og kan ikke tinglyses. Bestemmelsen i § 1-4 gjelder ikke. For andre lovbestemte panterettigheter i fast eiendom gjelder de samme regler om rettsvern og tinglysing som for rettsstiftelser i fast eiendom ellers.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 5 juni 1987 nr. 26, 26 juni 1992 nr. 86, 23 mai 1997 nr. 31 (ikr. 1 jan 1998), 14 juni 2002 nr. 20 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 14 juni 2002 nr. 536), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 16 juni 2017 nr. 65 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1393). **Endres** ved lov 6 juni 2025 nr. 26 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 988).

§ 6-2. Lovbestemt pant i løsøre.

Lovbestemt pant i løsøre har rettsvern uten noen særskilt rettsvernsakt,

forsåvidt ikke annet følger av den lovbestemmelse som fastsetter panteretten. Bestemmelsen i § 1-4 gjelder ikke.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 6-3. Foreldelse.

(1) Lovbestemt pant faller bort dersom det ikke senest to år etter at pantekravet skulle ha vært betalt, innkommer begjæring til namsmyndigheten om tvangsdekning, eller dersom dekningen ikke gjennomføres uten unødig opphold. Registrert lovbestemt pant faller bort dersom tvangsdekning ikke er begjært innen tre år etter at pantekravet skulle vært betalt, eller dersom dekningen ikke gjennomføres uten unødig opphold. § 5-13 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
(2) Hvis pantekravet skal betales i to eller flere terminer årlig, blir fristen etter første ledd regnet fra det tidspunkt da den siste terminen skulle ha vært betalt.
(3) Dersom det er kommet i stand gjeldsordning etter gjeldsordningsloven, faller panteretten likevel tidligst bort en måned etter gjeldsordningens avslutning.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 6-4. Lovbestemt pant for boomkostninger

(1) Konkursboet har lovbestemt pant i ethvert formuesgode beheftet med pant som tilhører skyldneren på konkursåpningstidspunktet og som kan være gjenstand for utlegg eller konkursbeslag. Panteretten utgjør fem prosent av formuesgodets beregnede verdi eller av det et salg av formuesgodet innbringer, men maksimalt 700 ganger rettsgebyret i hvert realregistrerte panteobjekt. Panteretten går foran annet lovbestemt pant og alle andre heftelser i formuesgodet. Panteretten kan bare benyttes til å dekke nødvendige boomkostninger.
(2) Enhver panthaver eller annen interessert kan innløse boets panterett. Dersom flere ønsker å innløse, har den best prioriterte panthaveren fortrinnsrett til innløsning.
(3) Boet eller den som vil innløse boets panterett kan kreve formuesgodets verdi fastsatt av tingretten. Ved beregningen av formuesgodets verdi skal forholdene på verdsettingstidspunktet legges til grunn. Til grunn for verdsettingen kan tingretten innhente takst som dekkes av boet. I særlige tilfeller kan tingretten bestemme at verdsettingen skal skje ved skiftetakst, jf. arveloven § 106. I så fall kan retten også fastsette en godtgjørelse for skjønnsmedlemmene som fraviker fra de satsene som ellers gjelder ved

skiftetakst. Skiftetakst etter denne bestemmelsen kan ikke overprøves ved overtakst.
(4) Den som innløser boets panterett, trer inn i boets prioritet for et tilsvarende beløp. Innløserens panterett følger reglene for avtalepant i vedkommende formuesgode og skal anses stiftet på betalingstidspunktet. Bostyreren skal snarest mulig og i alle tilfelle før formuesgodet abandoneres eller overføres til en panthaver, sørge for at panteretten får rettsvern etter alminnelige regler.
(5) Dersom det sikrede beløp ikke innbetales frivillig til boet innen den fristen som er avtalt eller som tingretten har fastsatt, kan boet kreve formuesgodet solgt etter reglene i dekningsloven § 8-15.
(6) Er et formuesgode med panterett i som tilhørte skyldneren, solgt senere enn tre måneder før fristdagen (jf. dekningsloven § 1-2), kan tingretten ved kjennelse beslutte at den eller de panthavere som har fått dekning, men som ikke ville ha fått like stor dekning om boet hadde fått fem prosent av salgssummen, skal innbetale inntil fem prosent av salgssummen til boet såfremt det trengs til dekning av nødvendige boomkostninger. Dette gjelder likevel ikke dersom salget er foretatt som ledd i ordinær og forsvarlig drift.
(7) Tingretten avgjør hvor mye av verdiene som omfattes av legalpantet som det er nødvendig å benytte under bobehandlingen. Er boets panterett innløst og det ved slutningen av boet er midler til helt eller delvis å dekke boomkostningene uten å utnytte legalpanteretten, tilbakebetales det overskytende beløp til innløseren. Er formuesgodet realisert, skal det overskytende beløp tilfalle den eller dem som ville fått dekning dersom legalpanteretten ikke var blitt utnyttet. Er flere formuesgoder realisert, fordeles beløpet på grunnlag av realisasjonssummene.
(8) Reglene i denne paragrafen gjelder tilsvarende ved offentlig skifte av insolvent dødsbo og for øvrig med de begrensningene som følger av overenskomst med fremmed stat.
(9) Konkursboet har ikke lovbestemt pant etter første ledd i formuesgoder som inngår i en finansiell sikkerhetsstillelse etter lov 26. mars 2004 nr. 17 om finansiell sikkerhetsstillelse.
Tilføyd ved lov 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665), endret ved lover 10 juni 2005 nr. 43 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 16 des 2005 nr. 1526), 16 mars 2007 nr. 11 (ikr. 1 juni 2007 iflg. res. 25 mai 2007 nr. 552), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 30 april 2021 nr. 28 (ikr. 15 mai 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1334, se endringsloven del VI for overgangsregel).

§ 6-5. Lovbestemt pant for lån under rekonstruksjonsforhandling

(1) Den som yter lån til finansiering under rekonstruksjonsforhandling etter § 19 i midlertidig lov om rekonstruksjon for å avhjelpe økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19, har lovbestemt pant i ethvert formuesgode beheftet med pant som tilhører skyldneren på tidspunktet da rekonstruksjonsforhandling ble åpnet, og som kan være gjenstand for utlegg eller konkursbeslag. Panteretten utgjør fem prosent av formuesgodets beregnede verdi eller av det et salg av formuesgodet innbringer, men maksimalt 700 ganger rettsgebyret i hvert realregistrerte panteobjekt. Panteretten går foran annet lovbestemt pant og alle andre heftelser i formuesgodet. Panteretten kan bare benyttes til å dekke lån som nevnt i første punktum. Benyttes panteretten etter denne paragrafen, reduseres boets panterett etter § 6-4 tilsvarende.
(2) Reglene i denne paragrafen gjelder med de begrensningene som følger av overenskomst med fremmed stat. § 6-4 annet til syvende ledd og niende ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 7 mai 2020 nr. 38 (ikr. 11 mai 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 947).
Oppheves ved lov 7 mai 2020 nr. 38 (i kraft 1 juli 2025, endring endret ved ved lover 22 des 2021 nr. 167, 26 mai 2023 nr. 14).

Kap. 7. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser, opphevelse og endringer av andre lover.

§ 7-1. Ikrafttredelse.

(1) Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.[1]
(2) Kongen kan bestemme at deler av loven skal tre i kraft fra et senere tidspunkt enn loven forøvrig. Dette gjelder også bestemmelsene i § 7-3.
1 Fra 1 jan 1981 iflg. res. 21 nov 1980 , herfra unntatt § 3-17 (3) som iflg. res. 20 apr 1982 nr. 762 trådte ikr. 1 mai 1982.

§ 7-2. Overgangsbestemmelser.

(1) Reglene i kapitlene 1 til 5 skal gjelde for panterett som blir stiftet etter at loven (eller vedkommende del av loven) er trådt i kraft.
(2) Fullbyrdelsen av eldre panteretter skal følge de regler som til enhver tid gjelder. Eldre gyldig eiendomsforbehold og forbehold med tilsvarende virkning skal i den forbindelse regnes likt med salgspant; reglene i

tvangsfullbyrdelseslovens[1] nye § 215 a gjelder likevel ikke for eldre forbehold.
(3) Reglene i kapittel 6 skal gjelde for krav som opptjenes i tiden etter at loven er trådt i kraft. Lovbestemt panterett etter bestemmelser som oppheves ved denne lov, kan bare gjøres gjeldende for krav som opptjenes i tiden før loven trer i kraft.
1 Inkurie: Lov 13 aug 1915 nr. 7 (opph.).

§ 7-3. Opphevelse og endringer av andre lover.

Fra den tid loven trer i kraft, skal følgende bestemmelser i andre lover endres slik: – – –

Lov om fri rettshjelp [rettshjelploven]

Kapittel I. Alminnelige bestemmelser

Overskriften endret ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339).

§ 1. Lovens formål.

Fri rettshjelp etter denne lov er en sosial støtteordning med formål å sikre nødvendig juridisk bistand til personer som ikke selv har økonomiske forutsetninger for å kunne ivareta et rettshjelpsbehov av stor personlig og velferdsmessig betydning.

Fri rettshjelp etter denne lov betales helt eller delvis av staten og gis som fritt rettsråd, fri sakførsel eller fritak for rettsgebyr, jf. kapittel II, III og IV.
Endret ved lover 15 sep 1995 nr. 62 (ikr. 1 jan 1997), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339).

§ 2. Hvem kan gi fri rettshjelp. Advokaters plikt til å orientere om ordningen.

Fri rettshjelp i form av fritt rettsråd og fri sakførsel gis av privatpraktiserende advokat eller av offentlig advokatkontor.

Praktiserende advokat og andre som kan yte fri rettshjelp etter denne lov, har plikt til å orientere klientene om muligheten for å søke fri rettshjelp i tilfelle hvor de kan tenkes å ha rett til slik bistand.

Departementet kan ved forskrift eller i enkelttilfeller samtykke i at fri

rettshjelp gis av andre enn advokater.

I tilknytning til innvilget fri rettshjelp, eller for å bringe på det rene om juridisk bistand i slik form er nødvendig, kan det gis dekning av utgifter til annen sakkyndig bistand.

Endret ved lover 4 juli 1991 nr. 44, 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339).

§ 3. Godtgjøring for bistand.

Kongen fastsetter regler om godtgjøring for bistand etter denne lov.

For arbeid som betales av det offentlige kan det ikke kreves eller mottas ytterligere vederlag av klienten.

I saker for domstolene betaler ikke det offentlige merutgifter som følge av at det er valgt advokat med kontor utenfor rettskretsen. I andre saker betaler ikke det offentlige merutgifter som følge av at det er valgt advokat eller rettshjelper utenfor rimelig nærhet av rettshjelpsmottagerens bosted eller oppholdssted.

Departementet kan i forskrift gi regler om unntak fra tredje ledd.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 92 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1673), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, endring endret ved lov 21 des 2005 nr. 130), 20 des 2023 nr. 109 (i kraft 15 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1881).

§ 4. Hvem kan få fri rettshjelp. Hvilken bistand kan dekkes.

Fri rettshjelp gis til fysiske personer. Når særlige grunner taler for det, kan fri rettshjelp også gis til ideelle sammenslutninger.

Rettshjelpen må gjelde oppdrag som det er naturlig at advokat her i riket utfører. Rettshjelp som nevnt i kapittel III Fri sakførsel, kan likevel bare gis for saker som behandles av norsk domstol eller forvaltningsorgan. Unntaksvis kan det innvilges fritt rettsråd til bistand ved utenlandsk domstol eller forvaltningsorgan etter reglene i § 12.

Endret ved lover 15 sep 1995 nr. 62 (ikr. 1 jan 1997), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339).

§ 5. Lovens subsidiære karakter.

Fri rettshjelp omfatter ikke bistand som dekkes av andre ordninger eller som kan erstattes på annen måte, herunder gjennom:

- oppnevning av forsvarer eller bistandsadvokat i straffesaker etter

straffeprosessloven,
- private forsikringer som omfatter rettshjelp,
- forvaltningsloven § 36 om dekning av saksomkostninger,
- etablerte offentlige service- og rådgivningskontorer,
- det offentliges opplysnings- og veiledningsplikt, jf. bl.a. forvaltningsloven § 11,
- medlemskap i foreninger og lag,
- private eller offentlige rettshjelpsordninger i andre land.

Utgifter utover det som kan dekkes eller erstattes av andre ordninger, kan søkes dekket etter denne lov.
Tilføyd ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6. Etterbevilling av fri rettshjelp.

Fri rettshjelp kan gis også etter at den sak eller det aktuelle problem det søkes fri rettshjelp for, er ferdigbehandlet.
Endret ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 5).

§ 7. Utfyllende bestemmelser.

Departementet kan i forskrift fastsette en øvre grense for det antall timer fri rettshjelp som kan innvilges.

Departementet gir nærmere bestemmelser om gjennomføring og utfylling av loven.

Departementet kan iverksette særlige rettshjelptiltak for grupper med spesielle behov.
Endret ved lover 15 sep 1995 nr. 62 (ikr. 1 jan 1997), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339).

§ 8. Refusjon av det offentliges utgifter. Adgang til å trekke tilbake bevilling til fri rettshjelp.

Får noen sin økonomiske stilling vesentlig bedret gjennom bistand gitt etter denne lov, skal den offentlige instans som har innvilget fri rettshjelp, kreve det offentliges utgifter i forbindelse med rettshjelpen refundert, dersom ikke særlige forhold gjør det urimelig. Har en advokat eller rettshjelper innvilget fri rettshjelp, skal departementet kreve refusjon. Kravet er tvangsgrunnlag for

utlegg.

Krav som nevnt i første ledd innkreves av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet.

Bevilling til bistand etter denne lov som innvilges etter økonomisk behovsprøving kan trekkes tilbake dersom det er gitt ufullstendige eller uriktige opplysninger om søkerens økonomiske situasjon, eller dersom søkerens økonomiske situasjon er vesentlig bedret før rettshjelpen er avsluttet.

Utbetalt salær som etter vedtak i henhold til denne paragraf kreves refundert, er tvangsgrunnlag for utlegg. § 8 annet ledd gjelder tilsvarende. Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 15 sep 1995 nr. 62 (ikr. 1 jan 1997), 27 sep 2002 nr. 70 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 1 aug 2003 nr. 987), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, endring endret ved lov 21 des 2005 nr. 130, tidligere § 11), 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 9. Betaling av egenandel

Mottaker av fri rettshjelp i behovsprøvde saker skal betale en egenandel av utgiftene til bistand etter denne lov. I utgiftene det skal betales egenandel av skal advokatens salær og godtgjøring for advokatens nødvendige reiseutgifter og reisefravær inngå. Egenandelen beregnes etter den offentlige salærsatsen og skal øke med de totale advokatutgiftene i saken. Egenandelen fastsettes ut fra søkers betalingsevne etter § 11 annet og tredje ledd og § 16 annet og tredje ledd. Personer med betalingsevne som ikke overstiger én ganger folketrygdens grunnbeløp skal ikke betale egenandel.

Egenandelen skal kreves inn av staten. Statens krav om betaling av egenandel er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet gir forskrift om beregningen av egenandelen. Herunder kan departementet også gi regler om innkrevingen av egenandelen.
Tilføyd ved lov 15 sep 1995 nr. 62 (ikr. 1 jan 1997), endret ved lover 27 sep 2002 nr. 70 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 1 aug 2003 nr. 987), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, endring endret ved lov 21 des 2005 nr. 130, tidligere § 11a), 16 des 2016 nr. 97 (ikr. 1 jan 2017), 20 des 2023 nr. 109 (i kraft 15 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1881).

Kapittel II. Fritt rettsråd.

Overskriften endret ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, endret kapittelnummer fra III).

§ 10. Reglenes virkeområde.

Fri rettshjelp som ikke omfattes av § 15, gis som fritt rettsråd, herunder behandling for forliksrådet, jordskifteretten og voldgiftssaker.
Endret ved lover 3 juni 1983 nr. 43, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901, endring endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 12), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 11. Vilkår for fritt rettsråd

Søknad om fritt rettsråd kan innvilges uten behovsprøving i følgende tilfeller:

1. for utlending som har rett til fri rettshjelp etter utlendingsloven § 92 første ledd, annet ledd og tredje ledd første punktum, eller for den som har rett til fri rettshjelp etter statsborgerloven § 27 sjuende ledd første, tredje eller fjerde punktum.
2.
    a. for den som er part i sak hvor barnevernet har fattet vedtak som nevnt i barnevernsloven § 4-2 første og annet ledd og § 4-4 første ledd, men hvor vedtaket ikke blir etterfulgt av at barnevernet starter forberedelse til sak som skal behandles av barneverns- og helsenemnda etter kapittel 14 i barnevernsloven.
    b. for den som er part i sak hvor barnevernet har startet forberedelse til sak som skal behandles av barneverns- og helsenemnda etter kapittel 14 i barnevernsloven, men hvor saken likevel ikke blir oversendt nemnda.
3. for siktede som reiser krav om erstatning for urettmessig straffeforfølgning etter straffeprosessloven kapittel 31.
4. til voldsofre i erstatningssak mot gjerningspersonen.
5. til den som har vært utsatt for handling som nevnt i straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav a eller b, for å vurdere forhold av betydning for anmeldelse.
6. til den som er utsatt for tvangsekteskap eller forsøk på sådan som nevnt i straffeloven § 253, jf. straffeloven § 16, men hvor saken ikke er anmeldt og den nødvendige bistand er av samme art som nevnt i straffeprosessloven § 107 c eller annen relevant bistand.
7. for pasienter i saker for statsforvalteren om undersøkelse og behandling uten eget samtykke etter psykisk helsevernloven § 4-4.
8. til ungdom som vurderer å klage eller som klager etter konfliktrådsloven § 22 e.

9. for innsatte som er eller har vært helt utelukket fra fellesskapet etter straffegjennomføringsloven § 17 eller § 37 i mer enn ett sammenhengende døgn, og som vurderer å klage eller som klager på vedtaket. For innsatte under 18 år er det ikke et vilkår at utelukkelsen overskrider ett døgn.
10. for innsatte som er eller har vært plassert i sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng etter straffegjennomføringsloven § 38, og som vurderer å klage eller som klager på vedtaket.

Søknad om fritt rettsråd kan innvilges til den som har en betalingsevne som ikke overstiger fem ganger folketrygdens grunnbeløp, i følgende tilfeller:

1. i saker etter ekteskapsloven eller barneloven kap. 5, 6, 7 og 8, herunder saker om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring.
2. i saker etter lov 4. juli 1991 nr. 45 om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører.
3. for den skadede eller etterlatte i sak om erstatning for personskade eller tap av forsørger.
4. for leietaker i sak etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c når saken gjelder leietakerens bolig.
5. for arbeidstaker i sak etter arbeidsmiljøloven om et arbeidsforhold består eller om erstatning i forbindelse med opphør av et arbeidsforhold.
6. i klagesaker etter folketrygdloven § 21-12.

Ved beregning av betalingsevnen etter annet ledd skal bruttoinntekt, nettoformue, og fradrag for forsørgelse av barn inngå. Ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi skal vurderes samlet.

I andre saker kan det unntaksvis innvilges fritt rettsråd dersom det økonomiske vilkåret etter annet og tredje ledd er oppfylt og saken objektivt sett berører søker i særlig sterk grad. Ved vurderingen skal det legges vekt på om saken har likhetstrekk med saksfeltene i første og annet ledd.

Departementet gir forskrift om det økonomiske vilkåret og utregningen av dette. Herunder kan departementet også gi regler om det økonomiske vilkåret for personer som er bosatt i utlandet og som søker om fri rettshjelp med behovsprøving.

Endret ved lover 21 des 1984 nr. 97, 24 juni 1988 nr. 64, 6 des 1991 nr. 80, 15 sep 1995 nr. 62 (ikr. 1 jan 1997), 10 jan 2003 nr. 3 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471), 2 juli 2004 nr. 67 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 29 okt 2004 nr. 1408), 10 juni 2005 nr. 50 (ikr. 9 sep 2005 iflg. res. 2 sep 2005 nr. 956), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, endring endret ved lov 21 des 2005 nr. 130, tidligere § 13), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni

2006 nr. 631), 30 juni 2006 nr. 36 (ikr. 1 sep 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 753), 1 des 2006 nr. 65 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 30 nov 2007 nr. 1348), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 15 jan 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 des 2016 nr. 97 (ikr. 1 jan 2017), 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146), 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759), 20 des 2019 nr. 111 (ikr. 15 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1921), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200, endring endret ved lov 18 des 2020 nr. 149), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 mai 2022 nr. 27 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 758), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 17 juni 2022 nr. 57 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 23 sep 2022 nr. 1635), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 29 nov 2024 nr. 72 (i kraft 29 nov 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2892), 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1095), 20 des 2023 nr. 109 (i kraft 15 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1881, endring endret ved lover 21 juni 2024 nr. 46, 20 juni 2025 nr. 82). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 12. Fritt rettsråd ved utenlandsk domstol eller forvaltningsorgan.

Søknad om fritt rettsråd kan innvilges helt eller delvis til den som oppfyller det økonomiske vilkåret i § 11 annet og tredje ledd, i følgende tilfeller:

1. for den som er part i sak som er tatt til behandling av Den europeiske menneskerettighetsdomstol,
2. for den som har fått sitt barn ulovlig bortført fra Norge, jf. barnebortføringskonvensjonen av 25. oktober 1980 art 3. Det samme gjelder for den som har fått sitt barn ulovlig bortført fra Norge og politiet har registrert et barn som savnet eller det er opprettet straffesak om barnebortføring.

I andre saker for utenlandsk domstol eller forvaltningsorgan kan det unntaksvis innvilges helt eller delvis fritt rettsråd dersom det økonomiske vilkåret i § 11 annet og tredje ledd er oppfylt og særlige grunner taler for det.

Det innvilges ikke fritt rettsråd etter første og annet ledd dersom det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden.

Tilføyd ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), endret ved lover 18 des 2015 nr. 126 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625), 20 des 2023 nr. 109 (i kraft 15 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1881).

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 13. Hvem avgjør søknad om fritt rettsråd.

Søknad om fritt rettsråd avgjøres av departementet.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om advokaters adgang til selv å innvilge fritt rettsråd i saker som nevnt i § 11 første og annet ledd.

Departementet kan gi forskrift om behandling av personopplysninger i forbindelse med behandlingen av søknader om fritt rettsråd, herunder at søknader om fritt rettsråd kan avgjøres ved automatisert behandling.

Endret ved lover 21 des 1984 nr. 97, 6 des 1991 nr. 80, 15 sep 1995 nr. 62 (ikr. 1 jan 1997), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 14), 20 des 2023 nr. 109 (i kraft 15 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1881).

§ 14. Hva et fritt rettsråd kan omfatte.

Fritt rettsråd omfatter nødvendige utgifter til rådgivning og bistand fra advokat i anledning et aktuelt problem.

Departementet kan samtykke i at søkerens egne vesentlige og nødvendige utgifter i tilknytning til fritt rettsråd dekkes helt eller delvis, herunder utgifter til medisinsk eller annen sakkyndig bistand. Når særlige grunner foreligger og det er nødvendig med medisinsk eller annen sakkyndig bistand for å bringe på det rene om det er behov for fri rettshjelp, kan departementet samtykke i at fritt rettsråd skal dekke vesentlige og nødvendige utgifter til slik sakkyndig hjelp.

Etter særskilt søknad kan departementet utvide et fritt rettsråd til å gjelde bistand til å gjøre myndighetene oppmerksom på generelle forhold som måtte ligge til grunn for søkerens aktuelle problem, samt foreslå endringer og forbedringer av lovregler eller forvaltningspraksis.

Departementet fastsetter godtgjøring for bistand etter denne paragrafen.

Endret ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 15).

Kapittel III. Fri sakførsel.

Endret ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, endret kapittelnummer fra IV).

§ 15. Reglenes virkeområde.

Fri rettshjelp i sivile saker for de alminnelige domstoler (unntatt forliksrådet) og særdomstolene samt i forvaltningssaker etter § 17, gis som fri sakførsel eller fritak for rettsgebyr, jf. kapittel IV. Som særdomstoler regnes de domstoler som er nevnt i domstolloven § 2, samt arbeidsrett.
Endret ved lover 26 mars 1999 nr. 17 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 26 mars 1999 nr. 248), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 16).

§ 16. Vilkår for fri sakførsel.

Fri sakførsel innvilges uten behovsprøving i saker som nevnt i § 11 første ledd nr. 4 og 6, samt i følgende tilfeller:

1. for den vernepliktige i saker om fritak for tjeneste i Forsvaret av overbevisningsgrunner etter forsvarsloven kapittel 4.
2. for den et tvangstiltak retter seg mot i saker om overprøving av administrative tvangsvedtak i helse- og sosialsektoren etter tvisteloven kapittel 36,
3. for den private part i saker hvor søksmål er anbefalt av Sivilombudet,
4. for utlending i tilfeller som nevnt i utlendingsloven § 92 tredje ledd annet punktum og fjerde ledd, § 129 annet ledd, eller for den som har rett til fri sakførsel etter statsborgerloven § 27 sjuende ledd annet eller tredje punktum,
5. til den som er begjært fratatt rettslig handleevne, eller som begjærer et vedtak om fratakelse av rettslig handleevne opphevet etter vergemålsloven,
6. til den det oppnevnes advokat for i medhold av barneloven § 61 første ledd nr. 5,
7. til den som er saksøkt i sak som nevnt i § 11 første ledd nr. 4.

Søknad om fri sakførsel kan innvilges til den som har en betalingsevne som ikke overstiger fem ganger folketrygdens grunnbeløp, i følgende tilfeller:

1. saker etter barnelova kapittel 5, 6, 7 og 8, herunder saker om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring,
2. saker etter ekteskapsloven med unntak av saker etter lovens del II og § 91,
3. saker som nevnt i § 11 annet ledd nr. 3 og 5,
4. saker etter barnebortføringskonvensjonen av 25. oktober 1980

artikkel 3 for den som har fått sitt barn ulovlig bortført til Norge,

5. saker etter husleieloven § 9-8 og tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c for leietaker når saken gjelder leietakerens bolig.

Ved beregning av betalingsevnen etter annet ledd skal bruttoinntekt, nettoformue, og fradrag for forsørgelse av barn inngå. Ektefeller og andre som lever sammen med felles økonomi skal vurderes samlet.

I andre saker kan det unntaksvis innvilges fri sakførsel dersom det økonomiske vilkåret etter annet og tredje ledd er oppfylt og saken objektivt sett berører søker i særlig sterk grad. Ved vurderingen skal det legges vekt på om saken har likhetstrekk med saksfeltene i første og annet ledd.

Det innvilges ikke fri sakførsel etter annet til fjerde ledd dersom det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden.

Departementet gir forskrift om det økonomiske vilkåret og utregningen av dette. Herunder kan departementet også gi regler om det økonomiske vilkåret for personer som er bosatt i utlandet og som søker om fri rettshjelp med behovsprøving.

Tilføyd ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, endring endret ved lov 21 des 2005 nr. 130), endret ved lover 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1608), 30 juni 2006 nr. 36 (ikr. 1 sep 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 753), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88, endring endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3), 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338, endring endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 18 des 2015 nr. 126 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625), 16 des 2016 nr. 97 (ikr. 1 jan 2017), 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200, endring endret ved lov 18 des 2020 nr. 149), 6 mai 2022 nr. 27 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 758), 20 des 2022 nr. 115, 17 juni 2022 nr. 57 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 23 sep 2022 nr. 1635), 20 des 2023 nr. 109 (i kraft 15 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1881, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 17. Fri sakførsel for visse forvaltningsorganer.

Fri sakførsel kan innvilges i ankesaker etter lov 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten dersom det økonomiske vilkåret i § 16 annet og tredje ledd

er oppfylt.

Fri sakførsel etter første ledd gis ikke dersom det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden.

Fri sakførsel innvilges uten behovsprøving i følgende saker:

1. I saker som skal behandles av barneverns- og helsenemnda etter helse- og omsorgstjenesteloven.
2. saker som skal behandles av barneverns- og helsenemnda etter kapittel 14 i barnevernsloven.
3. saker for kontrollkommisjonen etter lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven) § 6-4.
4. saker som skal behandles etter kapittel 5 i lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer.

Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 70, 13 des 1991 nr. 81, 17 juli 1992 nr. 100, 18 des 1992 nr. 144, 11 juni 1993 nr. 85, 5 aug 1994 nr. 55 (ikr. 1 jan 1995), 15 sep 1995 nr. 62 (ikr. 1 jan 1997), 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 2 juli 1999 nr. 62 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1197), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 22), 1 des 2006 nr. 65 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 30 nov 2007 nr. 1348), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 20 des 2023 nr. 109 (i kraft 15 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1881).

§ 18. Utvidet myndighet for Høyesterett til å innvilge fri sakførsel.

Når en sivil sak er henvist til behandling i Høyesterett, kan retten gi bevilling til fri sakførsel selv om en part ikke fyller de økonomiske vilkår i § 16, hvis den finner det rimelig ut fra sakens prinsipielle interesse. Hvis særlige grunner foreligger, kan retten innvilge fri sakførsel for andre enn fysiske personer. Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 60 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1418), endret ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 21a).

§ 19. Hvem kan innvilge fri sakførsel.

Fri sakførsel etter § 16 første ledd og § 17 innvilges av eget tiltak av den rett eller det forvaltningsorgan som har saken til behandling. I andre tilfeller avgjøres søknad om fri sakførsel av departementet.

Departementet kan i forskrift legge avgjørelseskompetansen i saker som nevnt i § 16, til andre enn bestemt i første ledd og herunder bestemme at den domstol som har saken til behandling, eller partens advokat skal kunne innvilge fri sakførsel.

Departementet kan gi forskrift om behandling av personopplysninger i forbindelse med behandlingen av søknader om fri sakførsel, herunder at søknader om fri sakførsel kan avgjøres ved automatisert behandling.
Tilføyd ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), endret ved lov 20 des 2023 nr. 109 (i kraft 15 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1881).

§ 20. Oppnevning av prosessfullmektig i ekteskaps- og familiesaker.

I ekteskaps- og familiesaker etter § 16 annet ledd jf. § 11 annet ledd nr. 1 kan domstolen, dersom den finner det nødvendig, oppnevne prosessfullmektig for saksøkt som er uteblitt eller ikke har gitt tilsvar under saksforberedelsen, eller er uteblitt fra hovedforhandlingen. Oppnevning kan skje selv om saksøkte ikke fyller de økonomiske vilkår i § 16. Saksøkte plikter å erstatte det offentliges utlegg til prosessfullmektigen. Beløpet er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 21).

§ 21. Oppnevning av prosessfullmektig.

I henhold til bevilling til fri sakførsel oppnevner vedkommende domstol eller forvaltningsorgan prosessfullmektig for parten. Ved oppnevning av prosessfullmektig skal partens ønske være avgjørende.
Endret ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 23).

§ 22. Hva fri sakførsel omfatter.

Fri sakførsel omfatter hel eller delvis dekning av salær til prosessfullmektig. Dessuten dekkes gebyr og sideutgifter ved saken etter bestemmelsene om fritak for rettsgebyr i kapittel IV. Den rett som har saken til behandling, avgjør om bevilling til fri sakførsel også skal omfatte rettergangsskritt ved annen domstol.

Den domstol eller det forvaltningsorgan som har saken til behandling, kan samtykke i at partenes egne vesentlige og nødvendige utgifter i anledning saken

dekkes helt eller delvis. Det samme gjelder partenes utgifter til bistand fra sakkyndige som ikke er oppnevnt av retten.

En bevilling til fri sakførsel omfatter også sakens behandling i høyere rettsinstanser dersom selvstendig anke bare er innbrakt av motparten, og den part som har fri sakførsel helt eller delvis har fått medhold i foregående instans.

Når fri sakførsel er innvilget til voldsofre i erstatningssak mot gjerningspersonen eller for den private part i en sak hvor søksmål er anbefalt av Sivilombudet, skal det også dekke ansvar for motpartens sakskostnader.

Etter særskilt søknad til departementet kan bevillingen utvides til å gjelde bistand til å gjøre myndighetene oppmerksom på generelle forhold som måtte ligge til grunn for saken, samt foreslå endringer og forbedringer av lovregler eller forvaltningspraksis.

Den domstol eller det forvaltningsorgan som har saken til behandling, fastsetter godtgjøring til prosessfullmektig og eventuelle sakkyndige.
Endret ved lover 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 24), 20 des 2023 nr. 109 (i kraft 15 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1881).

§ 23. Saksomkostninger til det offentlige.

Dersom en part som har fri rettshjelp, vinner saken, skal saksomkostninger etter tvisteloven kap. 20 i tilfelle tilkjennes det offentlige i den utstrekning det er nødvendig for å dekke utgiftene til fri rettshjelp. Dette gjelder likevel ikke fri rettshjelp som er innvilget til partene i medhold av § 16 første ledd, jf. § 11 første ledd nr. 4.

Hvor det er grunn til det, kan retten samtykke i at en part som har fri rettshjelp, begjærer saken hevet som forlikt uten å nedlegge påstand om saksomkostninger til det offentlige.
Endret ved lover 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 25), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88, endring endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3), 17 juni 2022 nr. 57 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 23 sep 2022 nr. 1635).

Kapittel IV. Fritak for rettsgebyr.

Endret ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, endret kapittelnummer fra V).

§ 24. Hva fritak for rettsgebyr omfatter.

Fritak for rettsgebyr omfatter behandlingsgebyrer og sideutgifter for den domstol eller det forvaltningsorgan bevillingen gjelder, etter lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr, lov 21. juli 1916 nr. 2 om vitners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. og lov 14. august 1918 nr. 2 om utdrag i tvistemål og straffesaker.

Departementet gir nærmere bestemmelser om hvilke gebyrer og sideutgifter det kan gis fritak for.

Endret ved lover 17 des 1982 nr. 86, 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 26).

§ 25. Vilkår for fritak mv.

Fritak for rettsgebyr kan gis som del av bevilling til fri sakførsel etter § 22 etter de samme regler som gjelder for slik bevilling.

Den som ikke har krav på fri sakførsel, kan gis fritak for rettsgebyr dersom det økonomiske vilkåret i § 16 annet og tredje ledd er oppfylt. Fritak gis av den som har myndighet til å gi bevilling til fri sakførsel i saken.

I skiftesaker kan domstolen gi fritak for rettsgebyr, dersom det økonomiske vilkåret i § 16 annet og tredje ledd er oppfylt.

Søknad om fritak for rettsgebyr kan avslås når det ikke er rimelig at det offentlige gir slik støtte.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 27), 20 des 2023 nr. 109 (i kraft 15 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1881). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel V. Klageregler m.v.

Endret ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, endret kapittelnummer fra VI).

§ 26. Klage.

Vedtak etter denne lov, unntatt de avgjørelser som nevnt i § 27, kan påklages til departementet etter reglene i forvaltningsloven. Departementet kan bestemme i hvilken utstrekning forvaltningsloven skal gjelde for domstolenes og Trygderettens behandling av saker etter denne lov.

Departementets vedtak etter denne lov kan ikke påklages.
Endret ved lover 29 juni 1990 nr. 47, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366, ved en inkurie ble § 28 endret, skulle vært § 28 a), 4 mai 2001 nr. 16, 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 28).

§ 27. Anke

Avgjørelser etter denne lov som er truffet av en domstol, kan ankes til overordnet domstol. Avgjørelser truffet av Arbeidsretten kan ikke ankes. Avgjørelser truffet av Trygderetten kan ankes til Borgarting lagmannsrett.

For anke etter første ledd gjelder reglene i tvisteloven og domstolloven dersom ikke annet følger av paragrafen her.

For den som har fått underretning om avgjørelsen, er fristen for å erklære anke én måned fra den dag vedkommende mottok underretningen. For andre er fristen én måned fra den dag da vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til avgjørelsen, men likevel ikke utover tre måneder fra det tidspunkt avgjørelsen ble truffet.

Domstolen skal tilrettelegge saken for ankedomstolen og gi slik redegjørelse for saken som er nødvendig for ankedomstolen.

Om dekning av sakskostnader av det offentlige gjelder forvaltningsloven § 36 første ledd og tredje ledd første og annet punktum tilsvarende.
Tilføyd ved lov 29 juni 1990 nr. 47, endret ved lover 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), 23 juni 1995 nr. 34 (ikr. 1 aug 1995), 4 mai 2001 nr. 16, 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 28a), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88, endring endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3), 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 15 jan 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33).

§ 28. Innhenting av personopplysninger

Offentlige organer som behandler søknader om rettshjelp kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret og Skatteetaten opplysninger om søker og søkers ektefelle eller samboer som er nødvendige for å vurdere om vilkårene for rettshjelp er oppfylt eller har vært oppfylt i tidligere perioder. Organene skal også ha tilgang til opplysninger til utredning og produksjon av statistikk.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 114, endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 20 des 2023 nr. 109 (i kraft 15 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1881).

Kapittel VI. Ikrafttredelse.

Endret ved lov 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, endret kapittelnummer fra VII).

§ 29. Ikrafttredelse og endring i andre lover.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Fra det tidspunkt loven trer i kraft gjøres følgende endringer i de lover som er nevnt nedenfor: – – –

Endret ved lover 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339, tidligere § 29), 20 des 2018 nr. 114 (tidligere § 28).

1 Fra 1 jan 1981 iflg. res. 31 okt 1980.

Lov om barneombud [barneombudsloven]

§ 1. (formål)

Denne lov har til formål å bidra til å fremme barns interesser i samfunnet.

§ 2. (barneombud)

Barneombudet åremålsbeskikkes av Kongen i statsråd for en periode på seks år uten adgang til gjenoppnevning.

Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 26, 17 juli 1998 nr. 55 (ikr. 1 sep 1998 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 736), 19 juni 2009 nr. 43 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 821).

§ 3. (Ombudets oppgaver)

Ombudet har til oppgave å fremme barns interesser overfor det offentlige og private, og skal følge med i utviklingen av barns oppvekstkår.

Ombudet skal særlig:

a. av eget tiltak eller som høringsinstans ivareta barns interesser i samband med planlegging og utredning på alle felter,
b. følge med i at lovgivning til vern om barns interesser blir fulgt,

herunder om norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs konvensjon om barnets rettigheter.

c. foreslå tiltak som kan styrke barns rettssikkerhet,

d. fremme forslag til tiltak som kan løse eller forebygge konflikter mellom barn og samfunn,

e. følge med at det gis tilstrekkelig informasjon til det offentlige og private om barns rettigheter og de tiltak de har behov for.

Ombudet kan virke av eget tiltak eller etter henvendelse fra andre. Barneombudet avgjør selv om en henvendelse gir tilstrekkelig grunn til behandling.
Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 55 (ikr. 1 sep 1998 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 736).

§ 4. (adgang til institusjoner og opplysningsplikt m.v.)

Ombudet skal ha fri adgang til alle offentlige og private institusjoner for barn.

Offentlige myndigheter og offentlige og private institusjoner for barn skal uten hinder av taushetsplikt gi Ombudet de opplysninger som trengs til å utføre Ombudets oppgaver etter denne lov. Opplysninger som trengs for å utføre Ombudets oppgave etter § 3 annet ledd bokstav b, kan uten hinder av taushetsplikt, også kreves fra andre. Når det kan kreves opplysninger etter dette ledd, kan også protokoller og andre dokumenter kreves fremlagt.

Reglene i tvisteloven §§ 22-1, 22-2, 22-4 til 22-11 får tilsvarende anvendelse for Ombudets rett til å kreve opplysninger. Tvist om anvendelsen av disse reglene kan bringes inn for tingretten, som avgjør spørsmålet ved kjennelse.
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 5. (uttalelser fra Ombudet)

Ombudet har rett til å uttale seg om forhold som går inn under Ombudets arbeidsområde etter denne lov og etter Instruks for Barneombudet. Ombudet bestemmer selv hvem uttalelsene skal rettes til.
Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 55 (ikr. 1 sep 1998 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 736).

§ 5 a. (politiattest)

Den som skal ansettes i Barneombudet, skal fremlegge politiattest som nevnt i

politiregisterloven § 39. Dette gjelder kun personer som skal utføre oppgaver som forutsetter et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 42 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 899).

§ 6. (instruks for Ombudet)

Kongen fastsetter en alminnelig instruks for Ombudets organisasjon og saksbehandling. For øvrig utfører Ombudet sine oppgaver selvstendig og uavhengig.
Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 26, 17 juli 1998 nr. 55 (ikr. 1 sep 1998 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 736).

§ 7. (ikrafttreden m.m.)

Denne lov gjelder også for Svalbard.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

1 Fra 1 sep 1981 iflg. res. 6 mars 1981.

Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven)

Kap. 1. Innledende bestemmelser.

§ 1. (lovens formål)

Denne lov har til formål å verne det ytre miljø mot forurensning og å redusere eksisterende forurensning, å redusere mengden av avfall og å fremme en bedre behandling av avfall.

Loven skal sikre en forsvarlig miljøkvalitet, slik at forurensninger og avfall ikke fører til helseskade, går ut over trivselen eller skader naturens evne til produksjon og selvfornyelse.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 107.

§ 2. (retningslinjer)

Gjennomføringen av loven skal skje etter disse retningslinjer:

1. Det skal arbeides for å hindre at forurensning oppstår eller øker, og for å begrense forurensning som finner sted. Det skal likeledes arbeides for å unngå avfallsproblemer. Loven skal nyttes for å oppnå en miljøkvalitet som er tilfredsstillende ut fra en samlet vurdering av helse, velferd, naturmiljøet, kostnader forbundet med tiltakene og økonomiske forhold.
2. Forurensningsmyndighetene skal samordne sin virksomhet med planmyndighetene slik at planlovgivningen sammen med denne lov brukes for å unngå og begrense forurensning og avfallsproblemer.
3. For å unngå og begrense forurensning og avfallsproblemer skal det tas utgangspunkt i den teknologi som ut fra en samlet vurdering av nåværende og fremtidig bruk av miljøet og av økonomiske forhold, gir de beste resultater.
4. Avfall skal tas hånd om slik at det blir minst mulig til skade og ulempe. Det skal gjenvinnes, fortrinnsvis ved at det forberedes til ombruk eller materialgjenvinnes, med mindre gjenvinning ikke er berettiget ut fra en avveining av miljøhensyn, ressurshensyn og økonomiske forhold.[1]
5. Kostnadene ved å hindre eller begrense forurensning og avfallsproblemer skal dekkes av den ansvarlige for forurensningen eller avfallet.
6. Forurensning og avfallsproblemer som skyldes virksomhet på norsk område skal motvirkes i samme utstrekning hva enten skadene eller ulempene inntrer i eller utenfor Norge.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 107, 9 des 2016 nr. 89.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 32ff (direktiv 2008/98/EF).

§ 3. (alminnelige regler om lovens virkeområde)

Loven gjelder forurensninger og avfall i det ytre miljø. For utslipp av genmodifiserte mikroorganismer og deponering av slike som avfall i miljøet gjelder genteknologiloven.

Med de begrensninger som følger av folkeretten gjelder loven

1. for forurensningskilder og avfall og kilder for avfall som befinner seg her i riket,

2. for forurensninger som truer med å inntreffe her i riket,
3. for forurensningskilder som befinner seg i eller forurensning som truer med å inntreffe i Norges økonomiske sone dersom forurensningskilden er norsk fartøy eller innretning, eller forøvrig i den utstrekning Kongen bestemmer. Lovens anvendelse for undersøkelse etter, utvinning og utnytting av undersjøiske naturforekomster på den norske del av kontinentalsokkelen, herunder avslutning av slik virksomhet, er regulert i § 4.

Loven gjelder ikke for Svalbard. For Jan Mayen og bilandene gjelder loven i den utstrekning Kongen bestemmer. Forurensningsmyndigheten kan for disse områder fastsette de endringer i loven som de stedlige forhold tilsier.

Om erstatningsansvar for forurensningsskade gjelder særlige regler, jf. § 53.
Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 67, 2 apr 1993 nr. 38, 11 juni 1993 nr. 107, 21 juni 1996 nr. 36, 15 juni 2001 nr. 79 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28. juni 2002 nr. 648).

§ 4. (lovens anvendelse for virksomhet på kontinentalsokkelen)

Reglene i denne lov gjelder, med de begrensninger som følger av folkeretten og av loven selv (jf. kap. 8), også for undersøkelser etter og utvinning og utnytting av undersjøiske naturforekomster på kontinentalsokkelen, herunder avslutning av slik virksomhet. Bestemmelsene i § 7 første ledd, jf. kapittel 3, om plikten til å innhente tillatelse og i § 9 om forskrifter, gjelder likevel bare for de sider av virksomheten som jevnlig fører til forurensninger. Bestemmelsen i § 7 annet ledd, jf. fjerde ledd, gjelder heller ikke tiltak for å hindre eller stanse akutt forurensning.

Forurensningsmyndigheten kan gi nærmere forskrifter om avfall fra slik virksomhet på kontinentalsokkelen som nevnt i første ledd. For opprydding av avfall gjelder bestemmelsen i § 74, jfr. § 7, tilsvarende i stedet for § 37.

Forurensningsmyndigheten kan ved forskrift eller enkeltvedtak fastsette hva som i tvilstilfelle skal regnes som sider av virksomheten som jevnlig fører til forurensninger og kan gjøre unntak fra første ledd.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 16 juni 1989 nr. 67, 21 juni 1996 nr. 36.

§ 5. (forurensning fra transport)

For forurensning fra veger, jernbane o.l., havner og flyplasser gjelder loven her så langt forurensningsmyndigheten bestemmer.

For forurensning fra det enkelte transportmiddel gjelder det som er fastsatt i

eller i medhold av produktkontrolloven, vegtrafikkloven, skipssikkerhetsloven, havne- og farvannsloven, luftfartsloven og jernbaneloven i stedet for bestemmelsene i denne loven.

Uansett bestemmelsen i annet ledd gjelder lovens § 7 annet og fjerde ledd, kap. 6 og §§ 74-77 tilsvarende dersom ikke forurensningen må anses for tillatt i medhold av annen lovgivning. For gjennomføring av og ved overtredelse av disse bestemmelsene gjelder reglene i kap. 7, § 74 og i kap. 10.

Begrensninger i lovens anvendelse som følge av paragrafen her gjelder bare så langt ikke annet følger av kap. 8.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 16 juni 1989 nr. 67, 11 juni 1993 nr. 100, 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

Kap. 2. Alminnelige bestemmelser om forurensninger.

§ 6. (hva som forstås med forurensning)

Med forurensning forstås i denne lov:

1. tilførsel av fast stoff, væske eller gass til luft, vann eller i grunnen,
2. støy og rystelser,
3. lys og annen stråling i den utstrekning forurensningsmyndigheten bestemmer,
4. påvirkning av temperaturen

som er eller kan være til skade eller ulempe for miljøet.

Som forurensning regnes også noe som kan føre til at tidligere forurensning blir til økt skade eller ulempe, eller som sammen med miljøpåvirkning som nevnt i nummer 1 til 4, er eller kan bli til skade eller ulempe for miljøet.

§ 7. (plikt til å unngå forurensning)

Ingen må ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning uten at det er lovlig etter §§ 8 eller 9, eller tillatt etter vedtak i medhold av § 11.

Når det er fare for forurensning i strid med loven, eller vedtak i medhold av loven skal den ansvarlige for forurensning sørge for tiltak for å hindre at den inntrer. Har forurensningen inntrådt skal han sørge for tiltak for å stanse, fjerne eller begrense virkningen av den. Den ansvarlige plikter også å treffe tiltak for å avbøte skader og ulemper som følge av forurensningen eller av tiltakene for å

motvirke den. Plikten etter dette ledd gjelder tiltak som står i et rimelig forhold til de skader og ulemper som skal unngås.

Bestemmelsen i annet ledd gjelder også forurensning som er tillatt etter § 11 dersom det er åpenbart at vedtaket kan omgjøres etter § 18 første ledd nummer 1 eller 2. Tilsvarende gjelder dersom det av samme grunner er åpenbart at det etter § 9 tredje ledd kan gjøres unntak fra forskrift som tillater forurensning.

Forurensningsmyndigheten kan pålegge den ansvarlige å treffe tiltak etter annet ledd første til tredje punktum innen en nærmere angitt frist.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 8. (begrensninger i plikten til å unngå forurensninger)

Vanlig forurensning fra

1. fiske, jordbruk og skogbruk m.v.,
2. boliger, fritidshus, kontorer, forretnings- eller forsamlingslokaler, skoler, hoteller og lagerbygg o.l.,
3. midlertidig anleggsvirksomhet,

er tillatt etter denne lov i den utstrekning det ikke er gitt særlige forskrifter etter § 9. For utslipp av sanitært avløpsvann må det likevel søkes om tillatelse med mindre noe annet er bestemt i forskrift.

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende for forsvarets virksomhet. For forurensning fra forsvarets faste anlegg som ikke hovedsakelig nyttes til stridsformål, gjelder loven fullt ut.

Forurensninger som ikke medfører nevneverdige skader eller ulemper kan finne sted uten tillatelse etter § 11.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 9. (forskrifter om forurensning)

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrifter om:

1. grenseverdier for hvilke forurensninger som skal være tillatt eller at forurensning helt eller til bestemte tider skal være forbudt,
2. grenseverdier for forekomster av visse stoffer, støy, rystelse, lys og annen stråling i miljøet, og hva som skal gjøres dersom grenseverdien overskrides,
3. hvordan faste og midlertidige anlegg skal være innrettet og hvordan en virksomhet skal drives for å motvirke forurensning,

4. kvalitetskrav til utstyr til vern mot forurensning og at slikt utstyr ikke må omsettes uten å være godkjent av forurensningsmyndigheten,
5. at driftspersonell i virksomhet som kan medføre forurensning skal ha bestemte kvalifikasjoner.

Forskriftene etter nummer 1-3 kan fastsette at de helt eller delvis og på nærmere vilkår skal gjelde i stedet for tillatelse etter § 11. Hvis det etter forskriftene er nødvendig å søke om tillatelse, gjelder bestemmelsene i kap. 3. De vilkår som kan settes i den enkelte tillatelse, jf. § 16 kan i stedet fastsettes som forskrift etter paragrafen her.

Forurensningsmyndigheten kan i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra forskrift som tillater forurensning dersom vilkårene nevnt i § 18 første ledd foreligger eller dersom forskriften selv gir adgang til det.

Forskrifter etter denne paragraf kan begrenses til bestemte geografiske områder.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 21 juni 1996 nr. 36.

§ 10. (forholdet til granneloven m.v.)

Reglene om varsel og granneskjønn i grannelovens §§ 6-8 gjelder ikke for forurensning som gjør det nødvendig med tillatelse etter § 11. Det samme kan fastsettes i forskrift etter § 9 annet ledd.

Forurensning som er tillatt etter § 11 eller etter forskrift som fastsetter at grannelovens §§ 6-8 ikke gjelder, kan ikke kreves rettet etter grannelovens § 10. Selv om skader eller ulemper er tillatt etter loven her, fritar det ikke for plikt til å betale erstatning eller plikt til å betale vederlag etter granneloven.

For andre skader eller ulemper enn det som skyldes forurensning gjelder granneloven fullt ut.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

Kap. 3. Tillatelse til virksomhet som kan volde forurensning. Konsekvensanalyser.

§ 11. (særskilt tillatelse til forurensende tiltak)

Forurensningsmyndigheten kan etter søknad gi tillatelse til virksomhet som kan medføre forurensning. Forurensningsmyndigheten kan i særlige tilfeller gi tillatelse uten at det foreligger søknad, og i slik tillatelse gi pålegg som trer i stedet for vilkår etter § 16.

Kvotepliktig etter klimakvoteloven § 4 skal etter søknad innvilges tillatelse

til kvotepliktige utslipp av klimagasser så fremt han godtgjør at han er i stand til å overvåke og rapportere utslippene på en tilfredsstillende måte. Kongen kan i utslippstillatelsen sette vilkår i medhold av § 16. Det skal ikke settes noen utslippsgrenseverdi i tillatelsen. Tillatelsen gjelder så langt det innleveres kvoter i henhold til plikten i klimakvoteloven § 13.

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrifter om at den som vil drive visse slag virksomheter som etter sin art kan medføre forurensninger, må søke om tillatelse etter denne paragraf.

Forurensningsspørsmål skal om mulig søkes løst for større områder under ett og på grunnlag av oversiktsplaner og reguleringsplaner. Hvis virksomheten vil være i strid med endelige planer etter plan- og bygningsloven skal forurensningsmyndigheten bare gi tillatelse etter forurensningsloven med samtykke fra planmyndigheten.

Når forurensningsmyndigheten avgjør om tillatelse skal gis og fastsetter vilkårene etter § 16, skal det legges vekt på de forurensningsmessige ulemper ved tiltaket sammenholdt med de fordeler og ulemper som tiltaket for øvrig vil medføre.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 14 juni 1985 nr. 77, 17 des 2004 nr. 99 (ikr. 1 jan 2005), 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823).

§ 12. (innhold av søknad)

Søknad om tillatelse etter § 11 skal gi de opplysninger som er nødvendig for å vurdere om tillatelse bør gis og hvilke vilkår som skal settes. Forurensningsmyndigheten kan i forskrift eller i det enkelte tilfelle fastsette hvilke opplysninger eller undersøkelser søkeren må sørge for.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 13. (meldeplikt og konsekvensanalyser for virksomhet som kan medføre større forurensningsproblemer)

Den som planlegger virksomhet som kan medføre store forurensninger på et nytt sted, eller en vesentlig utbygging av ny karakter på sted for eksisterende virksomhet, skal på et tidlig trinn under planleggingen gi melding til forurensningsmyndigheten. Forurensningsmyndigheten gir nærmere forskrifter om meldeplikten.

Forurensningsmyndigheten kan fastsette at den som planlegger meldepliktig virksomhet skal foreta en konsekvensanalyse for å klarlegge virkningene forurensningen vil få. Konsekvensanalysen skal vanligvis inneholde en utredning om:

1. hvilke forurensninger virksomheten vil medføre ved vanlig drift og ved praktisk tenkelige former for uhell, samt sannsynligheten for slike uhell,
2. hvilke virkninger forurensningen kan få på kort og lang sikt. Om nødvendig skal det foretas undersøkelser av naturforholdene der forurensningen vil gjøre seg gjeldende. Det skal særskilt klarlegges hvordan forurensningen vil påvirke menneskenes bruk av miljøet og hvem som særlig får ulemper av forurensningen,
3. alternative lokaliseringer, produksjonsprosesser, rensetiltak og måter for å gjenvinne avfall på som har vært vurdert og nærmere begrunnelse for de løsninger søkeren har valgt,
4. hvordan virksomheten blir innpasset i oversiktsplan og reguleringsplan for området, eventuelt hvordan den vil binde fremtidig planlegging.

Forurensningsmyndigheten kan gi pålegg om når utredningen skal foreligge og hva den skal inneholde.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 14. (utredningen er offentlig)

Når utredningen etter § 13 foreligger, har enhver rett til å gjøre seg kjent med den hos den meldepliktige eller vedkommende forurensningsmyndighet. Forurensningsmyndigheten kan bestemme at deler av utredningen skal være offentlig før hele utredningen foreligger.

Opplysninger som forurensningsmyndigheten har taushetsplikt om etter forvaltningsloven § 13 flg., kan holdes tilbake også av den meldepliktige. Det samme gjelder opplysninger som går inn under offentleglova §§ 20 og 21.

Bestemmelsen i offentleglova § 30 om hvordan dokument skal gjøres kjent og i § 32 om klage over avgjørelse om ikke å gjøre det tilgjengelig, gjelder både når krav om offentlighet av konsekvensanalyse rettes til forurensningsmyndigheten og til den meldepliktige. Klage over avgjørelse truffet av den meldepliktige går til forurensningsmyndigheten.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 15. (offentlig møte om virksomhet som kan medføre større forurensningsproblemer)

Når det foreligger konsekvensanalyse etter § 13 skal

forurensningsmyndigheten i samarbeid med søkeren holde offentlig møte for drøfting av de forurensningsmessige følger virksomheten kan få. Møtet skal holdes i god tid før søknaden blir avgjort og skal kunngjøres på stedet. På møtet skal søkeren og forurensningsmyndigheten redegjøre for tiltaket og de forurensningsmessige følger det kan få.

Forurensningsmyndigheten kan unnlate å holde møte som nevnt i første ledd dersom tiltaket slik det planlegges gjennomført ikke vil føre til alvorlige forurensninger. Det samme gjelder om saken er tilstrekkelig belyst ved at det i forbindelse med behandling av saken i medhold av annen lovgivning er holdt offentlig møte eller det av andre grunner må ansees unødvendig å holde møte. Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 16. (vilkår i tillatelse)

I tillatelse etter loven eller forskrift i medhold av loven kan det settes nærmere vilkår for å motvirke at forurensning fører til skader eller ulemper, og for å fremme effektiv utnyttelse av energi som virksomheten bruker eller frembringer.[1] Det kan herunder fastsettes vilkår om beskyttelses- og rensetiltak, gjenvinning og at tillatelsen bare skal gjelde for en viss tid.

Dersom forurensning fra virksomheten jevnlig vil utelukke eller vanskeliggjøre bruk av miljøet til et bestemt formål, kan det settes som vilkår at det treffes tiltak som tilgodeser dette formålet, eller at det gis tilskudd til slike tiltak. Det kan også settes som vilkår at forurenseren ved avtale eller ekspropriasjon erverver eller båndlegger områder som blir sterkt forurenset. Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 21 juni 1996 nr. 36, 10 des 1999 nr. 83 (ikr. 1 jan 2000).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 1f (direktiv 2010/75/EU).

§ 17. (innløsning av fast eiendom m.v.)

Etter krav fra eieren kan forurensningsmyndigheten fastsette at den ansvarlige for forurensningen, mot erstatning etter rettslig skjønn, skal innløse fast eiendom dersom forurensningen vil gjøre eiendommen lite egnet til det formål den brukes til.

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende ved festerett, forpaktning eller annen særskilt råderett over fast eiendom. Pålegg om innløsning kan gjelde del av eiendom eller rett over fast eiendom.

Pålegg etter første og annet ledd kan gis også etter at tillatelse til forurensning er gitt. Ved fastsetting av erstatning gjelder reglene i ekspropriasjonserstatningsloven 6. april 1984 nr. 17 tilsvarende. Ved

utmålingen skal det gjøres fradrag for skader og ulemper eieren eller annen rettighetshaver etter grannelovens § 2 må finne seg i uten erstatning. Kostnadene ved skjønnet skal dekkes av den ansvarlige for forurensningen. Det samme gjelder ved overskjønn, om ikke retten av særlige grunner bestemmer noe annet.
Endret ved lover 17 des 1982 nr. 88, 15 apr 1983 nr. 21, 21 juni 1996 nr. 36.

§ 18. (endring og omgjøring av tillatelse)

Forurensningsmyndigheten kan oppheve eller endre vilkårene i tillatelse etter loven her eller etter forskrift i medhold av loven, eller sette nye vilkår, og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake dersom

1. det viser seg at skaden eller ulempen ved forurensningen blir vesentlig større eller annerledes enn ventet da tillatelse ble gitt,
2. skaden eller ulempen kan reduseres uten urimelig kostnad for forurenseren,
3. ny teknologi gjør det mulig å minske forurensningene i vesentlig grad,
4. vilkårene i tillatelsen er unødvendige for å motvirke forurensninger,
5. de fordeler forurenseren eller andre får av at vilkår blir lempet på eller opphevet, er vesentlig større enn de skader eller ulemper det vil føre til for miljøet, eller
6. det forøvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

Tillatelse gitt i medhold av § 11 annet ledd tilbakekalles eller endres dersom kvoteplikten etter klimakvoteloven § 4 opphører.

Tillatelse kan i alle tilfeller tilbakekalles eller endres når det har gått 10 år etter at den ble gitt.

Tillatelse kan endres når dette er påkrevet etter regler som gjennomfører direktiv 2010/75/EU om industriutslipp jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 1f.

Ved avgjørelser etter første og tredje ledd skal det tas hensyn til kostnadene en endring eller omgjøring vil påføre forurenseren og de fordeler og ulemper endring eller omgjøring for øvrig vil medføre.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 21 juni 1996 nr. 36, 17 des 2004 nr. 99 (ikr. 1 jan 2005), 16 juni 2023 nr. 61 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 954).

§ 19. (meldeplikt ved utskiftning av utstyr eller økning av forurensningene)

Den som har tillatelse etter § 11 og som skal foreta en vesentlig utskiftning av utstyr som gjør det teknisk mulig å motvirke forurensninger på en vesentlig

bedre måte enn da tillatelsen ble gitt, skal på forhånd gi melding til forurensningsmyndigheten.

Forurensningsmyndigheten kan gi nærmere forskrifter om meldeplikten etter første ledd.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 20. (nedleggelse og driftsstans)

Hvis et anlegg blir nedlagt eller en virksomhet stanser, skal eieren eller brukeren gjøre det som til enhver tid er nødvendig for å motvirke forurensninger. Hvis anlegget eller virksomheten kan medføre forurensninger etter nedleggelsen eller driftsstansen, skal det i rimelig tid på forhånd gis melding til forurensningsmyndigheten.

Forurensningsmyndigheten kan fastsette nærmere hvilke tiltak som er nødvendig for å motvirke forurensning. Den kan pålegge eieren eller brukeren å stille garanti for dekning av fremtidige utgifter og mulig erstatningsansvar.

Den som ønsker å starte opp en virksomhet som har tillatelse etter § 11, etter at virksomheten har vært nedlagt eller stanset i mer enn 2 år, må gi melding om dette til forurensningsmyndigheten. Denne avgjør om det må søkes om ny tillatelse før virksomheten settes i gang på ny.

Forurensningsmyndigheten kan gi nærmere forskrifter om meldeplikt etter første og tredje ledd.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

Kap. 4. Særlige regler om avløpsanlegg m.v.

§ 21. (definisjoner)

Med avløpsanlegg forstås anlegg for transport og behandling av avløpsvann.

Med avløpsvann forstås både sanitært og industrielt avløpsvann og overvann.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21. **Endres** ved lov 6 juni 2025 nr. 26 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 988).

§ 22. (krav til utførelse av avløpsanlegg)

Forurensningsmyndigheten kan i forskrift eller i det enkelte tilfelle fastsette nærmere krav til avløpsledning, herunder om den skal være lukket og vanntett. Forurensningsmyndigheten kan avgjøre om alt avløpsvann skal ledes i felles

ledning eller om det skal kreves særskilte ledninger for ulike typer avløpsvann.

Ved omlegging eller utbedring av avløpsledninger kan forurensningsmyndigheten kreve at eier av tilknyttet stikkledning foretar tilsvarende omlegging eller utbedring. Også ellers kan forurensningsmyndigheten kreve omlegging eller utbedring av stikkledning, når særlige grunner tilsier det.

I utslippstillatelse for avløpsanlegg kan det settes som vilkår at dette innrettes slik at anlegget kan ta avløpsvann fra annen kommune eller fra andre eiendommer. Merkostnaden dette fører til skal betales av de som får muligheter til tilknytning. I mangel av avtale, fastsettes merkostnaden og fordelingen av dette ved skjønn styrt av tingretten. Kostnadene ved underskjønnet skal deles forholdsvis mellom partene i skjønnssaken som får muligheter for tilknytning. Endret ved lover 17 des 1982 nr. 88, 15 apr 1983 nr. 21, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 22 a. (pålegg om frakobling av overvann og overvannstiltak)

Tilføyes ved lov 6 juni 2025 nr. 26 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 988).

§ 23. (rett og plikt til tilknytning til eksisterende avløpsanlegg)

Forurensningsmyndigheten kan bestemme at avløpsvann kan ledes inn i en annens avløpsanlegg.

Om plikt til tilknytning til eksisterende avløpsledning gjelder reglene i plan- og bygningsloven. Vedtak etter plan- og bygningsloven kan likevel treffes av forurensningsmyndigheten.

Skjer tilknytning til kommunal avløpsledning, betales tilknytningsavgift etter lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg. Skjer tilknytning til privat avløpsanlegg, kan eieren av anlegget kreve at vedkommende foretar eller betaler de utvidelser og forandringer av avløpsanlegget som tilknytningen gjør nødvendig, eller at det blir stilt sikkerhet for dette. Eieren kan også kreve refusjon for anleggsutgiftene i samsvar med plan- og bygningsloven. Kostnadene ved underskjønnet skal bæres av den som blir tilknyttet anlegget. Endret ved lover 17 des 1982 nr. 88, 17 apr 1983 nr. 21, 21 juni 1996 nr. 36, 5 mai 1995 nr. 20 (ikr. 1 juli 1997), 13 juni 2014 nr. 21. **Endres** ved lov 6 juni 2025 nr. 26 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 988).

§ 24. (drift og vedlikehold av avløpsanlegg)

Kommunen er ansvarlig for drift og vedlikehold av avløpsanlegg som helt eller delvis eies av kommunen. Ved private avløpsanlegg er eier av den eiendom som anlegget først ble anlagt for, ansvarlig for drift og vedlikehold.

Forurensningsmyndigheten kan bestemme at andre enn dem som er nevnt i første ledd skal være ansvarlig for drift og vedlikehold, bl.a. at kommunen skal være ansvarlig for private anlegg.

Forurensningsmyndigheten kan gi nærmere forskrifter om bygging, drift og vedlikehold av avløpsanlegg, herunder fastsette krav til personell.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 24 a. (særlige erstatningsregler for avløpsanlegg)

Anleggseieren er ansvarlig uten hensyn til skyld for skade som et avløpsanlegg volder fordi kapasiteten ikke strekker til eller fordi vedlikeholdet har vært utilstrekkelig. §§ 57-61 gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 25. (utgifter til anlegg, drift og vedlikehold av avløpsanlegg)

Utgiftene til anlegg, drift og vedlikehold av avløpsanlegg som drives av kommunen, dekkes av kommunen. Kommunen kan kreve full eller delvis dekning av sine kostnader ved innkreving av avgift i samsvar med lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg. Kommunen kan uten hinder av annet punktum kreve refusjon etter plan- og bygningsloven kapittel 18.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 5 mai 1995 nr. 20 (ikr. 1 juli 1997), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 896) som endret ved lov 8 mai 2009 nr. 27, 13 juni 2014 nr. 21.

§ 26. (kommunal tømming av slam fra slamavskillere (septiktanker), privet m.v.)

Kommunen skal sørge for tømming av mindre renseinnretninger som slamavskillere og samlekummer for avslamming av sanitært avløpsvann og overvann. Det samme gjelder for oppsamlingstanker med ubehandlet sanitært avløpsvann.

Kommunen skal også sørge for nødvendige anlegg for tømming av avløpsvann fra bobiler, fritidsbåter m.v.

Kommunen skal sørge for tømming av privet i tettbygd strøk, og utenfor tettbygd strøk i den utstrekning kommunen bestemmer det.

Reglene i § 30 om kommunal avfallsinnsamling og i § 34 om avfallsgebyrer får tilsvarende anvendelse ved tømming av slamavskillere, privet m.v. Kommunens plikter etter første ledd skal likevel gjelde både i og utenfor tettbygde strøk.

Blir sanitært avløpsvann ledet gjennom slamavskiller til renseanlegg, kan forurensningsmyndigheten kreve slamavskilleren utkoblet.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 17 mars 1989 nr. 11.

Kap. 5. Om avfall.

§ 27.[1] (definisjon av avfall)

Med avfall menes løsøregjenstander eller stoffer som noen har kassert, har til hensikt å kassere eller er forpliktet til å kassere. Som avfall regnes ikke avløpsvann og avgasser.

Som biprodukt og ikke avfall regnes løsøregjenstander og stoffer som

1. er fremstilt som en integrert del av en produksjonsprosess som primært tar sikte på å fremstille noe annet,
2. kan brukes direkte uten annen bearbeidelse enn det som er normalt i industriell praksis,
3. kan brukes på en måte som er lovlig,
4. ikke medfører nevneverdig høyere risiko for helseskade eller miljøforstyrrelse enn tilsvarende gjenstander og stoffer som ellers kunne blitt brukt, og
5. med sikkerhet vil bli utnyttet.

Løsøregjenstander og stoffer som har blitt avfall, skal regnes for å ha opphørt å være avfall når de

1. har gjennomgått gjenvinning
2. skal brukes til bestemte formål
3. kan omsettes i et marked eller er gjenstand for etterspørsel
4. innfrir de tekniske kravene som følger av de aktuelle bruksområdene og eventuelle produktkrav og -standarder, og
5. ikke medfører nevneverdig høyere risiko for helseskade eller

miljøforstyrrelse enn tilsvarende gjenstander og stoffer som ellers kunne blitt brukt.

Forurensningsmyndigheten kan bestemme ved enkeltvedtak om avfall har opphørt å være avfall etter første punktum.

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrift som presiserer hva som skal regnes som avfall.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 11 apr 2003 nr. 23 (ikr. 1 juli 2004), 9 des 2016 nr. 89, 17 juni 2022 nr. 65.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 32ff (direktiv 2008/98/EF endret ved direktiv (EU) 2018/851).

§ 27a.[1] (andre definisjoner)

Med husholdningsavfall menes avfall fra private husholdninger, herunder større gjenstander som inventar og lignende.

Med næringsavfall menes avfall fra offentlige og private virksomheter og institusjoner

Med spesialavfall menes avfall som ikke hensiktsmessig kan behandles sammen med annet husholdningsavfall eller næringsavfall på grunn av sin størrelse eller fordi det kan medføre alvorlig forurensning eller fare for skade på mennesker eller dyr.

Med gjenvinning menes ethvert tiltak der hovedresultatet er at avfall kommer til nytte ved å erstatte materialer som ellers ville blitt brukt, eller at avfall har blitt forberedt til dette.
Tilføyd ved lov 9 des 2016 nr. 89.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 32ff (direktiv 2008/98/EF).

§ 28. (forbud mot forsøpling)

Ingen må tømme, etterlate, oppbevare eller transportere avfall slik at det kan virke skjemmende eller være til skade eller ulempe for miljøet.

Første ledd er ikke til hinder for at avfall blir tatt hånd om på opplagsplass eller i behandlingsanlegg med tillatelse etter § 29 eller for at avfall blir levert dit.

Den som har overtrådt forbudet i første ledd, skal sørge for nødvendig opprydding.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 9 des 2016 nr. 89.

§ 29. (krav til anlegg for behandling av avfall)

Den som driver opplagsplass eller anlegg for behandling av avfall som kan medføre forurensning eller virke skjemmende, må ha tillatelse etter reglene i kap. 3. I tillatelsen kan det settes vilkår blant annet om transport, behandling, gjenvinning og oppbevaring av avfall og tiltak for å motvirke at anlegget virker skjemmende.

Denne lovs § 10 gjelder tilsvarende for opplagsplass eller anlegg for behandling av avfall som trenger tillatelse etter første ledd.

Kommunen skal ha anlegg for opplag eller behandling av husholdningsavfall og kloakkslam og ha plikt til å ta imot slikt avfall og slam. Forurensningsmyndigheten kan i forskrift eller i det enkelte tilfellet fastsette at kommunen også skal ha anlegg for og plikt til å ta imot spesialavfall og næringsavfall. Forurensningsmyndigheten kan likeledes fastsette nærmere krav til avfallsanlegget.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 11 apr 2003 nr. 23 (ikr. 1 juli 2004).

§ 30. Kommunal innsamling av husholdningsavfall m.v.

Kommunen skal sørge for innsamling av husholdningsavfall. Forurensningsmyndigheten kan i forskrift eller i det enkelte tilfellet pålegge kommunene å innføre ordninger for sortering av avfallet. Et slikt pålegg må baseres på en samlet vurdering av kostnadene dette vil innebære i forhold til de miljøfordeler som oppnås.

Kommunen kan gi forskrifter om at den kommunale innsamling bare skal gjelde i tettbygd strøk, at visse slag husholdningsavfall skal holdes utenfor den kommunale innsamling, og at visse slag avfall skal holdes adskilt. Kommunen kan etter søknad unnta bestemte eiendommer fra den kommunale innsamling.

Kommunen kan gi forskrifter som er nødvendig for å få til en hensiktsmessig og hygienisk oppbevaring, innsamling og transport av husholdningsavfall. Uten kommunens samtykke må ingen samle inn husholdningsavfall. Forurensningsmyndigheten kan i særlige tilfeller ved forskrift eller enkeltvedtak bestemme at kommunens samtykke ikke er nødvendig.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 11 juni 1993 nr. 107, 21 juni 1996 nr. 36, 11 apr 2003 nr. 23 (ikr. 1 juli 2004).

§ 31. (håndtering av spesialavfall)

Forurensningsmyndigheten kan i forskrift eller i det enkelte tilfelle pålegge en kommune samle inn spesialavfall og kan fastsette plikt for den enkelte til å

levere sitt spesialavfall til kommunen eller annen avfallsmottaker.

Forurensningsmyndigheten kan i det enkelte tilfelle eller i forskrift treffe vedtak for å få til en hensiktsmessig og forsvarlig oppbevaring, innsamling, transport og behandling av spesialavfall, herunder at ingen må samle inn slikt avfall uten forurensningsmyndighetens samtykke.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 32. Håndtering av næringsavfall

Den som produserer næringsavfall, skal sørge for at avfallet blir brakt til lovlig avfallsanlegg eller gjennomgår gjenvinning, slik at det enten opphører å være avfall eller på annen måte kommer til nytte ved å erstatte materialer som ellers ville blitt brukt. Annen disponering av avfall fra fiske, jordbruk og skogbruk mv. er likevel tillatt, såfremt forurensningen dette kan medføre omfattes av § 8 første ledd nr. 1.

Forurensningsmyndigheten kan i særlige tilfeller gjøre unntak ved enkeltvedtak eller forskrift fra første ledd første punktum på nærmere fastsatte vilkår.

Forurensningsmyndigheten kan i forskrift eller i det enkelte tilfelle pålegge produsenten å levere næringsavfall til kommunalt avfallsanlegg. Bestemmelsen i § 31 annet ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 11 apr 2003 nr. 23 (ikr. 1 juli 2004), 9 des 2016 nr. 89.

§ 32 a. Mottaksanlegg for avfall fra skip

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrifter om etablering og drift av mottaksanlegg i land for avfall og lasterester fra skip.
Forurensningsmyndigheten kan herunder pålegge den enkelte kommune, havnemyndighet, havneeier eller andre å sørge for at det finnes tilstrekkelige leveringsmuligheter og gi bestemmelser om videre transport og disponering av mottatt avfall.

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrifter om betaling av gebyr ved anløp i havn med mottaksanlegg og betaling av gebyr for levering av avfall og lasterester i havn.
Tilføyd ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

§ 32 b. (grensekryssende forsendelser av avfall)

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrift om grensekryssende forsendelser

av avfall, blant annet om:

a. forbud mot grensekryssende forsendelser av avfall, som forbud mot forsendelser av bestemte typer avfall eller til bestemte former for avfallshåndtering
b. prosedyrer for grensekryssende forsendelser av avfall, som skriftlig forhåndsmelding og samtykke fra myndighetene
c. krav til grensekryssende forsendelser av avfall, som finansiell sikkerhet, følgedokumenter og behandlingsbekreftelse
d. plikt til å ta en grensekryssende forsendelse av avfall tilbake.

Forurensningsmyndigheten kan gi pålegg om at ulovlige grensekryssende forsendelser av avfall skal leveres til et lovlig avfallsanlegg.
Tilføyd ved lov 6 juni 2025 nr. 24 (i kraft 6 juni 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 944).

§ 33. (gjenvinning og annen behandling av avfall)

For å løse eller forebygge avfalls- eller forurensningsproblemer kan forurensningsmyndigheten, ved forskrift eller enkeltvedtak, fastsette at avfall skal gjenvinnes eller behandles på annen måte. Forurensningsmyndigheten kan herunder bl.a. treffe vedtak om:

a. forberedelse til ombruk
b. materialgjenvinning,
c. utnyttelse av energi,
d. destruksjon,
e. innsamling, oppbevaring, sortering
f. bindende mål for gjenvinning, herunder mål for forberedelse til ombruk og materialgjenvinning

Ved avgjørelsen skal det legges vekt på om de samlede miljøfordeler står i rimelig forhold til kostnadene, og kostnadene ved andre måter å håndtere avfallet på.

Vedtak som nevnt i første ledd kan treffes overfor den som produserer, importerer, omsetter eller bruker avfallsskapende produkt og den som samler inn eller besitter avfall.

Oppnås ikke frivillig ordning mellom partene, kan vedtak som nevnt i første ledd også treffes overfor den som kan bruke eller behandle avfall fra andre dersom

1. dette er nødvendig for å sikre en tilfredsstillende behandling av

avfall som kan medføre alvorlig forurensning eller helseskade eller

2. slikt vedtak er nødvendig for å få til en tilfredsstillende gjennomføring av et organisert system for innsamling og behandling av avfall.

Den som leverer avfall til noen som etter fjerde ledd har plikt til å ta imot det, skal holde mottakeren skadesløs og levere avfallet på vilkår som sikrer mottakeren rimelig godtgjøring for hans arbeid. Har avfallet en verdi utover dette, skal mottageren betale et rimelig vederlag for avfallet. Partene kan kreve vederlagsspørsmålet avgjort ved voldgift etter voldgiftsloven.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 11 juni 1993 nr. 107, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 14 mai 2004 nr. 25 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 14 mai 2004 nr. 751), 9 des 2016 nr. 89.

§ 33 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 107 (ikr. 1 feb 1994), opphevet ved lov 15 mars 2002 nr. 5 (ikr. 1 apr 2002 iflg. res. 15 mars 2002 nr. 270).

§ 34. (avfallsgebyr)

Kommunen skal fastsette gebyrer til dekning av kostnader forbundet med avfallssektoren, herunder innsamling, transport, mottak, oppbevaring, behandling, etterkontroll m.v. Kostnadene skal fullt ut dekkes inn gjennom gebyrene. Med kostnader menes både kapitalkostnader og driftskostnader. For avfall som kommunen har plikt til å samle inn, motta og/eller behandle etter §§ 29, 30 eller 31 må gebyret ikke overstige kommunens kostnader.

Kommunene bør fastsette differensierte gebyrer, der dette vil kunne bidra til avfallsreduksjon og økt gjenvinning. Forurensningsmyndigheten kan fastsette forskrifter om beregning av gebyrene.

Avfallshåndtering etter § 35 omfattes ikke av denne bestemmelsen.

Gebyr skal betales av den som eier en eiendom som omfattes av ordning for innsamling av avfall eller tømming av slamavskiller, privet m.v. etter loven her. Dersom eiendommen er festet bort for 30 år eller mer, skal likevel festeren svare gebyret om ikke annet er avtalt. Det samme gjelder når festeren har rett til å få festet forlenget, slik at den samlede festetid blir mer enn 30 år.

Avfallsgebyr med påløpte renter og kostnader er sikret med lovbestemt pant etter panteloven § 6-1. Om renteplikt ved for sen betaling, tilbakebetaling og inndrivelse av avfallsgebyr gjelder reglene i lov 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane §§ 26 og 27 tilsvarende.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 17 mars 1989 nr. 11, 11 juni 1993 nr. 107 (ikr. 1 feb 1994), 21 juni 1996 nr. 36. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 35. (avfall i samband med utsalgssteder, turistanlegg, utfartssteder m.v.)

Den som driver dagligvarehandel, bensinstasjon, kiosk og liknende utsalgssted skal sørge for oppsetting av avfallsbeholdere i nærheten av salgsstedet og tømming av disse. Den som driver leirplass eller annet turistanlegg har også plikt til å sette opp og tømme avfallsbeholdere. Den som driver virksomhet nevnt i første og annet punktum skal forøvrig foreta nødvendig opprydding i området.

Kommunen skal sørge for oppsetting og tømming av avfallsbeholdere på utfartssteder og andre sterkt besøkte offentlig steder hvor det må regnes med at avfall vil bli gjensatt. I tilknytning til tømming skal det foretas rimelig opprydding i området. Kommunens plikt etter dette ledd gjelder ikke dersom noen annen har plikt etter første ledd eller § 36.

Arrangør av tilstelning eller stevne skal sørge for nødvendig opprydding etterpå så langt dette ikke påhviler den som driver virksomhet som nevnt i første ledd.

Kommunen kan i det enkelte tilfelle gi de pålegg som er nødvendige til gjennomføring av reglene i første og tredje ledd.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 36. (avfall langs offentlige veger m.v.)

Vegstyresmakten skal sørge for oppsetting og tømming av avfallsbeholdere langs offentlige veger utenfor tettbygd strøk hvor de vegfarende erfaringsmessig etterlater seg avfall. Beholderne skal plasseres slik at de er forenlige med trafikksikkerheten. I tilknytning til tømming skal vegstyresmakten foreta nødvendig opprydding innenfor vegens eiendomsgrenser så langt dette ikke påhviler noen etter § 35 første og tredje ledd.

Forurensningsmyndigheten kan ved forskrift eller i det enkelt tilfelle fastsette at vegholderen skal sørge for toalett for de vegfarende dersom det ellers vil oppstå utilfredsstillende forhold.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 37. (pålegg om å rydde opp i avfall o.l. eller betale for opprydding)

Kommunen kan gi pålegg om at den som har etterlatt, tømt eller oppbevart avfall i strid med § 28, skal fjerne det, rydde opp innen en viss frist, eller at han skal dekke rimelige utgifter som noen har hatt til fjerning eller opprydding. Slikt pålegg kan også gis overfor den som har overtrådt § 35 første eller tredje ledd dersom dette har ført til at avfallet er blitt spredd.

Forurensningsmyndigheten kan også gi pålegg om opprydding og fjerning til den som var eier av motorkjøretøy, skip, fly eller annen liknende større gjenstand, da det ble etterlatt i strid med § 28 eller som er eier når pålegget gis.

Har noen bedt kommunen gi pålegg om opprydning eller betaling av utgifter etter første eller annet ledd, er avgjørelsen enkeltvedtak også om pålegg ikke blir gitt.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 21 juni 1996 nr. 36, 15 mars 2002 nr. 5 (ikr. 1 apr 2002 iflg. res. 15 mars 2002 nr. 270).

Kap. 6. Akutt forurensning.

§ 38. (akutt forurensning)

Med akutt forurensning menes forurensning av betydning, som inntrer plutselig, og som ikke er tillatt etter bestemmelse i eller i medhold av denne lov.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 39. (varslingsplikt)

Ved akutt forurensning eller fare for akutt forurensning, skal nærmeste politimyndighet straks varsles.

Varslingsplikten etter første ledd påhviler den ansvarlige for forurensningen. Også andre har plikt til å varsle med mindre det åpenbart er unødvendig.

Forurensningsmyndigheten kan gi nærmere bestemmelser om varsling av akutt forurensning i forskrift eller ved godkjenning av beredskapsplan etter § 41. Det kan herunder fastsettes at varsel skal gis til annen myndighet enn politiet, og at varslingsreglene skal gjelde norsk fartøy uten hensyn til hvor det befinner seg.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 40. (beredskapsplikt)

Den som driver virksomhet som kan medføre akutt forurensning skal sørge for en nødvendig beredskap for å hindre, oppdage, stanse, fjerne og begrense virkningen av forurensningen. Beredskapen skal stå i et rimelig forhold til sannsynligheten for akutt forurensning og omfanget av skadene og ulempene som kan inntreffe.

Forurensningsmyndigheten kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette nærmere krav til beredskapen etter første ledd. Beredskapen skal etter forurensningsmyndighetens nærmere bestemmelse tilpasses den kommunale og den statlige beredskapen mot akutt forurensning.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21 (delvis i kraft, se § 89 med note).

§ 41. (beredskapsplaner)

Forurensningsmyndigheten kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette at det for virksomhet som kan medføre akutt forurensning, skal legges fram en beredskapsplan til godkjennelse. Planen skal gi retningslinjer for hva som skal gjøres ved akutt forurensning og den skal fornyes etter behov.

Forurensningsmyndigheten kan fastsette nærmere vilkår for godkjenning av beredskapsplan. Det kan herunder fastsettes at beredskapsplanen skal samordnes med planer for å møte andre ulykkessituasjoner enn akutt forurensning. Forurensningsmyndigheten kan gi pålegg om endring i godkjent beredskapsplan og om nødvendig kalle godkjenningen tilbake.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 42. (samarbeid om privat beredskap)

Forurensningsmyndigheten kan pålegge de som driver virksomhet som kan medføre akutt forurensning å samarbeide om beredskapen. Slike pålegg kan omfatte plikt til å utarbeide felles beredskapsplan etter § 41 og å holde beredskapsutstyr i fellesskap.

Forurensningsmyndigheten kan kreve at avtaler om etablering av særskilt beredskapsorganisasjon og andre avtaler om beredskapssamarbeid blir lagt fram til godkjennelse. Når det ikke foreligger slik avtale, kan forurensningsmyndigheten treffe vedtak om organisering og utgiftsfordeling i forbindelse med beredskapssamarbeidet.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 43. (kommunal og statlig beredskap)

Kommuner skal sørge for nødvendig beredskap mot mindre tilfeller av akutt forurensning som kan inntreffe eller medføre skadevirkninger innen kommunen, og som ikke dekkes av privat beredskap etter §§ 40-42.

Staten skal sørge for beredskap mot større tilfeller av akutt forurensning som ikke er dekket av kommunal beredskap etter første ledd eller privat beredskap etter §§ 40-42.

Forurensningsmyndigheten skal såvidt mulig sørge for at privat, kommunal og statlig beredskap samordnes i et nasjonalt beredskapssystem.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21 (se § 89 med note).

§ 44. (kommunale og interkommunale beredskapsplaner)

Forurensningsmyndigheten kan kreve å få framlagt kommunal beredskapsplan til godkjenning og kan ved forskrift eller enkeltvedtak sette nærmere krav til den kommunale beredskapen.

Forurensningsmyndigheten kan ved forskrift eller enkeltvedtak pålegge kommuner å samarbeide om beredskap mot akutt forurensning og kan herunder treffe vedtak om interkommunale beredskapsplaner og om utgiftsfordelingen mellom kommunene.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21 (se § 89 med note).

§ 45. (statlig aksjonsutvalg ved omfattende ulykker)

Kongen kan oppnevne et aksjonsutvalg for omfattende ulykker som kan medføre akutt forurensning. Aksjonsutvalget består av representanter for de berørte myndigheter og andre som oppnevnes, og skal samordne de forskjellige myndigheters arbeid med å bekjempe ulykker. Aksjonsutvalget skal vurdere de tiltak som settes i verk av den som er ansvarlig for å bekjempe ulykken og om nødvendig overta ledelsen av aksjonen helt eller delvis.

Kongen gir regler om aksjonsutvalgets sammensetning, innkalling, myndighet og virksomhet.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21 (se § 89 med note).

§ 46. (aksjoner mot akutt forurensning)

Oppstår det akutt forurensning eller fare for akutt forurensning, skal den ansvarlige i samsvar med § 7 iverksette tiltak for å avverge eller begrense

skader og ulemper.

Dersom den ansvarlige ikke iverksetter tilstrekkelige tiltak, skal vedkommende kommune søke å bekjempe ulykken. Kommunen skal varsle statlig forurensningsmyndighet som yter nødvendig bistand.

Ved større tilfeller av akutt forurensning eller fare for akutt forurensning kan statlig myndighet helt eller delvis overta ledelsen av arbeidet med å bekjempe ulykken.

Inntrer det omfattende akutt forurensning eller fare for slik forurensning, skal forurensningsmyndigheten sammenkalle aksjonsutvalget etter § 45.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 47. (bistandsplikt)

Ved kommunale aksjoner etter dette kapittel plikter den som har beredskapsplikt etter § 40 etter pålegg fra kommunen å stille til rådighet utstyr og personell som inngår i den private beredskap etter §§ 40-42. Etter anmodning skal andre kommuner såvidt mulig yte bistand.

Ved aksjoner som ledes av staten, plikter den som har beredskapsplikt etter § 40 og kommuner etter pålegg fra forurensningsmyndigheten å stille til rådighet utstyr og personell som inngår i beredskapen etter §§ 40-44. Er det fare for meget betydelig forurensningsskade, kan enhver gis pålegg om å stille til rådighet materiell eller personell for å bekjempe ulykken.

Bestemmelsen i annet ledd gjelder også ved aksjoner utenfor rikets grenser. I slike tilfeller kan forurensningsmyndigheten også fastsette at utstyr og personell skal stilles til rådighet for andre lands myndigheter i den utstrekning det ellers følger av annet ledd.

Alle offentlige myndigheter skal i den utstrekning det er forenlig med deres øvrige oppgaver yte bistand ved omfattende tilfeller av akutt forurensning.

Den som har ytt bistand etter denne paragraf har krav på vederlag i samsvar med bestemmelsene i § 75 annet ledd.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

Kapittel 7. Tilsyn med forurensninger og avfall.

Overskriften endret ved lov 15 mars 2002 nr. 5 (ikr. 21 mars 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr. 359 – forkortelsen Kap. erstattet av ordet Kapittel).

§ 48. (forurensningsmyndighetens oppgaver)

Forurensningsmyndigheten skal føre tilsyn med den alminnelige

forurensningssituasjon og med forurensninger fra de enkelte kilder. Forurensningsmyndigheten skal også føre tilsyn med håndteringen av avfall.

Forurensningsmyndigheten skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å motvirke forurensninger og avfallsproblemer og se til at reglene i loven og vedtak i medhold av loven blir fulgt.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 48 a. Statlig tilsyn med kommunene

Statsforvalteren kan føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter pålagt i eller i medhold av §§ 9, 22, 23, 24, 26, 29, 30, 31, 32 a, 33, 34, 35, 37, 43, 44, 46, 47, 48 og 82 og kommunens internkontroll etter kommuneloven § 25-1 knyttet til disse pliktene.

For tilsyn etter første ledd gjelder bestemmelsene i kommuneloven kapittel 30.

Tilføyd ved lov 13 juni 2014 nr. 21, endret ved lover 19 juni 2015 nr. 68, 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 16 juni 2023 nr. 61 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 954), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 49. (opplysningsplikt)

Etter pålegg av forurensningsmyndigheten plikter den som har, gjør eller setter i verk noe som kan forurense eller føre til avfallsproblemer uten hinder av taushetsplikt å gi forurensningsmyndigheten eller andre offentlige organer de opplysninger som er nødvendige for gjennomføring av gjøremål etter loven. Når særlige grunner tilsier det, kan forurensningsmyndigheten kreve at opplysningene gis av enhver som utfører arbeid for den som har opplysningsplikt etter første punktum.

Opplysninger som nevnt i første ledd kan også kreves fra andre offentlige myndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Forurensningsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Vedtak etter første eller annet ledd treffes ved forskrift eller enkeltvedtak.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 21 juni 1996 nr. 36, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

§ 50. (rett til gransking)

Forurensningsmyndigheten skal ha uhindret adgang til eiendom der forurensning kan oppstå eller har oppstått, eller som er eller kan bli utsatt for forurensning når det er nødvendig for dens gjøremål etter loven. Tilsvarende gjelder virksomhet som har ført eller kan føre til avfallsproblemer.

Forurensningsmyndigheten kan kreve å få lagt fram og få granske dokumenter og annet materiale som kan ha betydning for dens gjøremål etter loven.

Ved inspeksjon av virksomhet skal forurensningsmyndigheten først ta kontakt med representanter for virksomhetens ledelse.

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal forurensningsmyndigheten gi skriftlig rapport til virksomheten om resultatet av kontrollen.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234).

§ 51. (pålegg om undersøkelse)

Forurensningsmyndigheten kan pålegge den som har, gjør eller setter i verk noe som fører eller som det er grunn til å tro kan føre til forurensning, å sørge for eller bekoste undersøkelser eller lignende tiltak som med rimelighet kan kreves for å

a. fastslå om og i hvilken grad virksomheten fører eller kan føre til forurensning,
b. klarlegge årsaken til eller virkningene av inntrådt forurensning,
c. klarlegge hvordan forurensningen skal motvirkes.

Bestemmelsen i første ledd får tilsvarende anvendelse på virksomhet som fører, eller kan føre til avfallsproblemer.

Pålegg etter første og annet ledd kan fastsettes ved forskrift eller i det enkelte tilfelle.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 21 juni 1996 nr. 36.

§ 51a. Registrering av forurensning i eller på fast eiendom

Forurensningsmyndigheten kan registrere opplysninger om forurensning i eller på fast eiendom i matrikkelen, jf. lov om eigedomsregistrering.

Før registrering skjer skal berørte parter varsles.

Forurensningsmyndigheten kan også registrere pålegg som gjelder forurensning i eller på fast eiendom på vedkommende matrikkelenhet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om registrering i matrikkelen, herunder hvem som skal sørge for slik registrering.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600).

§ 52. (godkjenning av laboratorier og analysemetoder)

Forurensningsmyndigheten kan ved forskrift eller enkeltvedtak fastsette at undersøkelser og analyser som utføres etter vedtak i medhold av loven, skal foretas slik forurensningsmyndigheten bestemmer eller må foretas av noen som forurensningsmyndigheten har godkjent.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 52 a. (gebyrer)

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrift om gebyrer for behandling av tillatelser etter denne lov, eller forskrift fastsatt i medhold av loven, og for kontrolltiltak som gjennomføres for å sikre at loven eller vedtak i medhold av loven blir fulgt. Gebyrene settes slik at de samlet ikke overstiger forurensningsmyndighetens kostnader ved saksbehandlingen eller kontrollordningen.

Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg.

Tilføyd ved lov 16 mai 1986 nr. 22, endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 21 juni 1996 nr. 36.

§ 52 b. Internkontroll

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrifter om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.

Tilføyd ved lov 27 juli 1990 nr. 52.

§ 52 c. (EMAS-ordningen)

Forurensingsmyndigheten eller den forurensningsmyndigheten bemyndiger kan gi forskrifter som gjennomfører EØS-avtalens regler om frivillig deltakelse i en miljøstyrings- og miljørevisjonsordning (EMAS-ordningen).

Brønnøysundregistrenes vedtak om hvorvidt en organisasjon skal

registreres eller strykes fra registeret etter forordningens[1] artikkel 6, og Justervesenets vedtak om å gi, utvide, avslå, suspendere eller trekke tilbake akkreditering av miljøkontrollører etter artikkel 4 nr. 4 og 5, kan påklages til forurensningsmyndigheten.
Tilføyd ved lov 21 juni 1996 nr. 36, endret ved lov 15 mars 2002 nr. 5 (ikr. 21 mars 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr. 359, paragrafen flyttet fra kap. 7A hvis overskrift samtidig ble opphevet).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 1ea (forordning (EF) nr. 1221/2009).

Kap. 8. Erstatning for forurensningsskade.

Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67 (ikr. 1 aug 1989 og gis virkning for skadevoldende tilstand som foreligger på den tid loven trer i kraft, og for skadevoldende begivenheter som finner sted etter dette tidspunkt. Endringsloven gjør likevel ingen innskrenking i forurensningsansvar som på ikraftsettingstiden følger av ellers gjeldende erstatningsregler).

§ 53. (saklig virkeområde)

Kapitlet her gjelder plikten til å betale erstatning for forurensningsskade, for så vidt ansvarsspørsmålet ikke er særskilt regulert i annen lovgivning eller i kontrakt.

Med forurensningsskade menes skade, ulempe eller tap forårsaket av forurensning (jf. § 6). Uansett hva som er bestemt i medhold av § 6, regnes som forurensning her også lys eller annen stråling som er eller kan være til skade, tap eller ulempe for miljøet.

Bestemmelsene i kapitlet gjelder tilsvarende for skade, ulempe eller tap forårsaket av avfall (jf. § 27).

Uavhengig av bestemmelse i eller i medhold av § 5 gjelder kapitlet her også forurensning og avfall fra faste transportanlegg og fra det enkelte transportmiddel, jf. § 5 fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 54. (stedlig virkeområde og lovvalg)

Bestemmelsene i kapitlet gjelder forurensningsskade som:

a. inntrer i Norge eller Norges økonomiske sone,
b. inntrer utenfor områder som nevnt i bokstav (a), såfremt skaden er

forårsaket av hending eller virksomhet på norsk sjø- eller landterritorium.

Skader som ikke omfattes av virkeområdet etter første ledd, faller likevel inn under kapitlet i den utstrekning norsk erstatningsrett skal anvendes etter ellers gjeldende lovvalgregler.

Når det gjelder tiltak for å avverge eller begrense forurensningsskade, er det tilstrekkelig at skade kan inntre på et område som kapitlet omfatter.

Skadelidte kan kreve at spørsmålet om erstatning for forurensningsskade skal avgjøres etter bestemmelsene i den stat hvor den forurensende handling eller virksomhet fant sted.

§ 3 tredje ledd gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 55. (ansvarssubjekt og ansvarsgrunnlag)

Eier av fast eiendom, gjenstand, anlegg eller virksomhet som volder forurensningsskade, er ansvarlig etter kapitlet her uten hensyn til egen skyld, dersom eieren også driver, bruker eller innehar eiendommen m.v. I motsatt fall hviler slikt ansvar alene på den som faktisk driver, bruker eller innehar eiendommen m.v., for så vidt skaden ikke skyldes forhold som også eieren hefter for etter ellers gjeldende erstatningsregler.

Den som indirekte ved å levere varer eller tjenester, foretar kontroll eller tilsyn eller på liknende måte har medvirket til forurensningsskade, er bare ansvarlig dersom det er utvist forsett eller uaktsomhet. Ved bedømmelsen av skyld skal det tas hensyn til om de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten, er satt til side. Bestemmelsen her gjør likevel ingen innskrenkning i det ansvar som følger av ellers gjeldende erstatningsregler.

Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 56. (tålegrense)

Erstatning for forurensning som er tillatt, kan bare kreves i den utstrekning forurensningen er urimelig eller unødig etter reglene i lov av 16 juni 1961 nr. 15 om rettshøve mellom grannar § 2 annet til fjerde ledd.

Selv om en forurensningsskade i seg selv ikke gir grunnlag for erstatning etter kapitlet her, kan den tas i betraktning ved krav om erstatning etter granneloven.

Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67,

§ 57. (ansvarets omfang)

Ansvar etter kapitlet omfatter

a. erstatning for økonomisk tap som følge av forurensningsskade som nevnt i § 53,
b. erstatning for skade, tap, ulempe eller utgifter som følge av rimelige tiltak for å hindre, begrense, fjerne eller avbøte forurensningsskade. Utgifter til tiltak mot forurensning som var tillatt, kan likevel ikke kreves erstattet i den utstrekning slik erstatning klart ville overstige den erstatning som kunne ha vært krevd dersom tiltakene ikke var blitt satt i verk,
c. erstatning for skade, tap eller ulempe som følge av at forurensningen hindrer eller vanskeliggjør utøving av allemannsrett i næring,
d. erstatning for skade, ulempe eller tap med hensyn til annen utøving av allemannsrett etter reglene i § 58,
e. erstatning for tap som en arbeidstaker lider ved at forurensningen fører til driftsstans eller innskrenking i en virksomhet han eller hun er ansatt i. Dette gjelder likevel ikke når virksomheten som sådan ikke kan kreve sitt tap erstattet fordi tapet er en for fjern og upåregnelig følge av forurensningen.

Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 58. (gjenopprettingserstatning til allmennheten ved skade som rammer utøvelse av allemannsretter utenfor næring m.v.)

Ikke-tillatt forurensning som hindrer, vanskeliggjør eller begrenser utbyttet av å utøve allemannsrett utenfor næring, kan kreves erstattet etter paragrafen her, så langt det gjelder rimelige utgifter til å gjenopprette miljøet slik at allemannsretten i størst mulig utstrekning skal kunne utøves som tidligere.

Krav om erstatning etter første ledd fremmes av den kommunale forurensningsmyndighet etter § 81 første ledd bokstav c når forurensningsskaden er begrenset til kommunen. Dersom erstatningskravet er rettet mot kommunen, eller skade er voldt i flere kommuner, fremmes kravet av forurensningsmyndigheten på fylkesnivå etter § 81 første ledd bokstav b. Dersom erstatningskravet er rettet mot fylkeskommunen, eller skade er voldt i flere fylker, fremmes kravet av den statlige forurensningsmyndighet etter § 81 første ledd bokstav a. Departementet kan gi regler om hvilke forurensningsmyndigheter som nevnt i § 81 første ledd bokstav a og b som kan gjøre kravet gjeldende.

Krav om erstatning etter første ledd kan, uavhengig av om kravet fremmes av forurensningsmyndigheten, også gjøres gjeldende av en privat organisasjon eller sammenslutning med rettslig interesse i saken.

Dersom en part som nevnt i tredje ledd fremmer krav etter paragrafen her, skal erstatningsbeløpet likevel tilfalle forurensningsmyndigheten etter reglene i annet ledd.

Forurensningsmyndigheten treffer nærmere bestemmelse om hvordan erstatningsbeløpet skal anvendes. Nødvendige sakskostnader som en privat organisasjon e l har hatt, kan kreves dekket av beløpet.
Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 59. (flere mulige skadeårsaker)

Den som volder en forurensning som alene eller sammen med andre skadeårsaker kan ha forårsaket forurensningsskaden, regnes for å ha voldt skaden dersom det ikke blir godtgjort at en annen årsak er mer sannsynlig.

De som volder forurensninger som hver for seg eller til sammen er tilstrekkelige til å forårsake forurensningsskaden, er solidarisk ansvarlige etter skadeerstatningsloven § 5-3.

Dersom det blir godtgjort at andre skadeårsaker i overveiende grad har bidratt til skaden, kan ansvaret for en mindre betydelig skadeårsak falle helt bort eller settes ned forholdsmessig så langt det er rimelig. Ved vurderingen skal det tas hensyn til skadevolderens bidrag til skaden, arten og omfanget av skadevolderens virksomhet og forholdene ellers.
Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 60. (engangserstatning eller terminvise beløp)

Reglene i granneloven § 16 om engangserstatning eller terminvise beløp gjelder tilsvarende for erstatning etter kapitlet her.
Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 61. (lemping av ansvaret)

Ved spørsmål om lemping av erstatningsansvar som følge av skade voldt på fast eiendom eller ting, kan det ved vurderingen etter skadeerstatningsloven § 5-2 tas hensyn til at eiendommen eller tingen tåler særlig lite.
Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 62. (bruken av erstatning ved utleie av bolig til boligformål)

Erstatning for forurensningsskade på leilighet utleid til bolig skal brukes til vern mot forurensningen. I den utstrekning dette er lite tjenlig for leieboerne, kan erstatningen brukes til andre tiltak som øker bostandarden eller for øvrig slik at det også kommer leieboerne til gode.

Departementet gir nærmere regler om gjennomføringen av første ledd, bl.a. om nødvendige prosessregler.

Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 63. (plikt til å stille sikkerhet m.v.)

I en tillatelse etter loven her eller etter forskrift i medhold av loven kan det settes som vilkår at det blir stilt sikkerhet for mulig erstatningsansvar etter kapitlet her.

Forurensningsmyndigheten avgjør hvilken sikkerhet som skal kreves.

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrifter om plikt til å stille sikkerhet for nærmere angitte typer virksomhet.

Kongen kan gi bestemmelse om etablering av særskilte erstatningsordninger som skal dekke krav som omfattes av kapitlet, bl.a. om finansiering, tilskuddsplikt, søksmålsrett og skadeoppgjør.

Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67, endret ved lov 21 juni 1996 nr. 36.

§ 64. (vernetinget ved kumulasjon)

Søksmål om erstatning eller krav som gjelder fast eiendom kan samlet reises i enhver rettskrets hvor det er verneting for ett av kravene, såfremt grunnlaget for kravene er det samme eller vesentlig likeartet. På samme vilkår kan krav reises av flere skadelidte eller mot flere skadevoldere i fellesskap.

Tilføyd ved lov 16 juni 1989 nr. 67, endret ved lover 24 aug 1990 nr. 54, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kap. 9. Gjennomføring av loven og vedtak i medhold av loven. Vederlag og betaling for tiltak mot forurensning.

§ 73. (tvangsmulkt ved forhold i strid med loven)

For å sikre at bestemmelsene i denne lov eller vedtak i medhold av loven blir

gjennomført, kan forurensningsmyndigheten fatte vedtak om tvangsmulkt til staten.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak i medhold av loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som forurensningsmyndigheten har fastsatt. Tvangsmulkt kan også fastsettes på forhånd og løper da fra eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at det forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at det forfaller for hver overtredelse.

Tvangsmulkt ilegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av et selskap eller en annen sammenslutning, en stiftelse, en kommune, fylkeskommune eller annen offentlig innretning, skal tvangsmulkten vanligvis pålegges virksomheten som sådan. Er overtredelsen skjedd på vegne av en beredskapsorganisasjon opprettet etter § 42, kan tvangsmulkten pålegges de deltagende selskaper.

Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Forurensningsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 26 juni 1992 nr. 86, 8 des 2000 nr. 85 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 8 des 2000 nr. 1234). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 74. (umiddelbar gjennomføring ved forurensningsmyndigheten)

Har forurensningsmyndigheten gitt pålegg i medhold av § 7 fjerde ledd eller § 37 første eller annet ledd som ikke etterkommes av den ansvarlige, kan forurensningsmyndigheten sørge for iverksetting av tiltakene.

Forurensningsmyndigheten kan også sørge for iverksetting av tiltakene dersom slikt pålegg kan medføre at iverksettelsen av tiltakene forsinkes eller dersom det er uvisst hvem som er ansvarlig.

Ved iverksetting av tiltak etter første og annet ledd kan forurensningsmyndigheten gjøre bruk av og om nødvendig volde skade på den ansvarliges eiendom.

Forurensningsmyndigheten kan gi nærmere forskrifter om gjennomføring av tiltak etter første og annet ledd.

Inngrep mot akutt forurensning eller fare for akutt forurensning på det frie åpne hav og i ytre norsk sjøterritorium skal skje i samsvar med mellomfolkelig overenskomst som Norge har sluttet seg til. Forurensningsmyndigheten kan gi forskrift om slikt inngrep og om gjennomføring av slik overenskomst i norsk rett.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 21 juni 1996 nr. 36.

§ 75. (bruk av annen manns eiendom for å bekjempe forurensning og avfallsproblemer og vederlag for bistand)

Ved gjennomføring av tiltak etter §§ 7, 37, 46 og 74 kan forurensningsmyndigheten bestemme at det mot vederlag kan gjøres bruk av eller voldes skade på annens eiendom, såfremt vinningen er vesentlig større enn skaden eller ulempen ved inngrepet.

Den som har gitt bistand etter § 47 første til tredje ledd og som ikke er ansvarlig for forurensningen, har også krav på vederlag.

Forurensningsmyndigheten er ansvarlig for vederlag etter første og annet ledd. Staten innestår for kravet.

Kommuner som har hatt vesentlige utgifter til bekjempelse av akutt forurensning, kan få vederlag av staten etter nærmere bestemmelser fastsatt av forurensningsmyndigheten.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 21 juni 1996 nr. 36.

§ 76. (betaling av utgifter for tiltak mot forurensninger og avfallsproblemer)

Det offentliges utgifter, skade eller tap etter § 74 kan kreves dekket av den ansvarlige for forurensningen eller avfallsproblemene. Det samme gjelder det offentliges utgifter til vederlag etter § 75. Dersom han ikke kan betale, eller det er ukjent hvem som er ansvarlig, kan utgiftene også kreves dekket av skadelidte eller den hvis interesser er ivaretatt ved tiltakene.

Det kan beregnes renter av krav etter første ledd første og andre punktum i samsvar med forsinkelsesrenteloven. Det kan også beregnes renter fra utgiftene påløper og frem til forsinkelsesrenten begynner å løpe (avsavnsrente). Ved beregning av avsavnsrente etter andre punktum skal pengemarkedsrenten tillagt fire prosentpoeng benyttes som rentesats.

Har den ansvarlige ikke innen rimelig tid truffet tiltak som han er pliktig til, eller hvis det haster med å treffe tiltakene, kan den som har iverksatt tiltak for å verne sin eiendom eller avbøte skader på denne, kreve utgiftene dekket av den ansvarlige for så vidt som de er gjennomført med rimelig aktsomhet.

Vedkommende forvaltningsorgan kan helt eller delvis frafalle sitt krav på dekning etter første ledd dersom det ellers vil komme til fortrengsel for andre skadelidte eller det vil virke urimelig å fremme kravet.

Om lemping av ansvar etter første, annet og tredje ledd gjelder skadeerstatningsloven § 5-2 tilsvarende.

Krav etter paragrafen her foreldes 5 år etter den dag da tiltakene ble gjennomført.[1] Dersom den ansvarlige ikke var kjent da tiltakene ble gjennomført, foreldes kravet 5 år etter den dagen da fordringshaveren fikk eller

burde ha skaffet seg nødvendig kunnskap om den ansvarlige. Har forurensningsmyndigheten truffet vedtak om krav på refusjon, løper fristen fra tidspunktet da endelig vedtak ble truffet. Kravet foreldes likevel senest 30 år etter at tiltakene ble gjennomført. For øvrig gjelder reglene i foreldelsesloven så langt de passer.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 16 juni 1989 nr. 67, 21 juni 1996 nr. 36, 14 juni 2013 nr. 52, 21 mai 2021 nr. 41.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 1i (direktiv 2004/35/EF).

§ 77. (begrenset adgang til å kreve utgifter dekket før tiltak er truffet)

Krav på betaling som det offentlige har etter § 76 første ledd, kan kreves dekket uten hensyn til avtale, dom eller oppgjør mellom den ansvarlige og andre skadelidte.

Når andre enn det offentlige krever dekning av utgifter for tiltak mot forurensning av fast eiendom, og tiltakene ikke er gjennomført, kan beløpet bare kreves utbetalt av den ansvarlige

a. når det er åpenbart at tiltakene ikke har betydning for allmennheten eller
b. når forurensningsmyndigheten samtykker. Det kan settes vilkår for slikt samtykke for å sikre at erstatningen nyttes til formålet.

For beløp som er betalt overensstemmende med annet ledd bokstav a) eller b), blir den ansvarlige fri sitt ansvar overfor det offentlig etter § 76 første ledd.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

Kap. 10. Straff.

§ 78. (straffansvar for forurensning)

Med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt

a. har, gjør eller setter i verk noe som kan forurense i strid med denne lov eller forskrifter i medhold av loven
b. unnlater å treffe tiltak som han er pliktig til etter §§ 7 og 40, etter forskrift i medhold av loven, etter vilkår i enkelttillatelse etter § 11, vilkår i godkjent beredskapsplan etter § 41, eller etter særskilt pålegg i medhold av denne lov

c. unnlater å gi melding etter §§ 19 eller 20 eller å legge fram beredskapsplan etter § 41
d. unnlater å etterkomme forurensningsmyndighetens pålegg etter §§ 49-51.

Har overtredelsen voldt fare for stor skade eller ulempe, eller det forøvrig foreligger skjerpende omstendigheter, kan fengsel inntil 3 år anvendes. Dersom overtredelsen har voldt fare for alvorlig eller irreversibel skade på biologisk mangfold, eller fare for menneskers liv eller helbred, kan fengsel inntil 5 år anvendes.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2019 nr. 54 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 786).

§ 78 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 juni 1996 nr. 36, opphevet ved lov 15 mars 2002 nr. 5 (ikr. 21 mars 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr. 359).

§ 79. (straffansvar for ulovlig håndtering av avfall)

Med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt

a. etterlater eller tømmer samlet avfall, større kasserte gjenstander eller spesialavfall, slik at det kan virke skjemmende eller være til skade eller ulempe for miljøet
b. unnlater å etterkomme pålegg om tiltak mot avfall etter § 37.

I forskrift etter §§ 30 til 33 kan det bestemmes at forsettlig eller uaktsom overtredelse av forskriften straffes med bøter.

Med bøter eller fengsel inntil 2 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt innfører eller utfører avfall i strid med bestemmelser om grensekryssende forsendelser av avfall i forskrift etter § 32 b.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 21 juni 1996 nr. 36, 29 aug 2014 nr. 62 (ikr. 1 jan 2015), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2019 nr. 54 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 786), 6 juni 2025 nr. 24 (i kraft 6 juni 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 944).

§ 80. (overtredelsesgebyr)

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrift om ileggelse av overtredelsesgebyr til den som

a. har, gjør eller setter i verk noe som kan forurense i strid med denne lov eller forskrifter i medhold av loven
b. overtrer tiltaksplikt etter § 7 andre ledd eller pålegg etter § 7 fjerde ledd
c. overtrer vilkår i forskrift etter § 9 første ledd eller tillatelse etter § 11 første ledd jf. § 16
d. driver virksomhet uten tillatelse i strid med forskrift etter § 11 tredje ledd
e. overtrer meldingsplikt etter § 20 første ledd andre punktum eller tredje ledd første punktum eller forskrift etter § 20 fjerde ledd
f. overtrer tiltaksplikt etter § 20 første ledd første punktum eller pålegg etter § 20 andre ledd
g. overtrer forskrift etter § 24 tredje ledd
h. overtrer forbud i § 28 første ledd eller plikt etter § 28 tredje ledd
i. overtrer § 29 første ledd første punktum
j. overtrer forbud i § 30 tredje ledd andre punktum, eller forskrift etter § 30 andre eller tredje ledd
k. overtrer forskrift eller enkeltvedtak etter § 31 andre ledd
l. forsøker å overtre bestemmelser om grensekryssende forsendelse av avfall i forskrift etter § 32 b
m. overtrer plikt i § 32 første ledd første punktum
n. overtrer forskrift etter § 32 a første ledd
o. overtrer forskrift eller enkeltvedtak etter § 33 første ledd
p. overtrer plikt i § 35 første eller tredje ledd eller pålegg etter § 35 fjerde ledd
q. overtrer varslingsplikt i § 39 første eller andre ledd eller forskrift etter § 39 tredje ledd, når vedkommende er den ansvarlige for forurensningen,
r. overtrer beredskapsplikt i § 40 første ledd eller forskrift eller enkeltvedtak etter § 40 andre ledd
s. overtrer forskrift etter § 52 b.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Forurensningsmyndigheten kan gi forskrift om utmålingen av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.
Opphevet ved lov 20 juli 1991 nr. 66, tilføyd igjen ved lov 21 juni 2019 nr. 54 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 786), endret ved lov 6 juni 2025 nr. 24 (i kraft 6 juni 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 944).

Kap 11. Administrative bestemmelser. Forholdet til forvaltningsloven.

§ 81. (forurensningsmyndighetene)

Forurensningsmyndighetene er:

a. på riksnivå: Kongen, departementet og Miljødirektoratet,
b. på fylkesnivå: fylkeskommunen og statsforvalteren eller den departementet bestemmer,
c. på kommunalt nivå: kommunen.

Kongen fastsetter hvilken forurensningsmyndighet som kan treffe vedtak etter loven. For kommunens og fylkeskommunens myndighet gjelder § 82. Departementet kan videre fastsette at vedtak etter loven kan treffes av andre enn forurensningsmyndighetene herunder privat rettssubjekt.

Kongen pålegger de øvrige forurensningsmyndigheter å utføre gjøremål etter denne lov. For kommunens og fylkeskommunens gjøremål gjelder § 82.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 14 juni 1991 nr. 30, 14 juni 2013 nr. 48 (ikr. 1 juli 2013), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 82. (kommunens og fylkeskommunens myndighet og gjøremål etter forurensningsloven)

Kongen kan gi forskrift om at kommunen skal ha myndighet etter loven på områdene avløp, avfall, akutt forurensning, lokal luftkvalitet, støy, forurenset grunn, landbruk og lokale klimagassutslipp, i tillegg til det som følger av kapittel 4 og 5 i loven her.

Kongen kan gi forskrift om hvilke gjøremål kommunen skal utføre på områdene avløp, avfall, akutt forurensning, lokal luftkvalitet og støy, i tillegg til det som følger av kapittel 4, 5 og 6 i loven her.

Kongen kan gi forskrift om fylkeskommunens myndighet og gjøremål etter loven.

Etter forespørsel fra kommunen kan Miljødirektoratet i enkeltsaker bestemme at kommunens myndighet som er tildelt etter første ledd, i stedet skal utøves av Miljødirektoratet eller statsforvalteren.
Opphevet ved lov 14 juni 1991 nr. 30, tilføyd ved lov 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 83. (delegasjon av myndighet lagt til kommunen eller fylkeskommunen)

Kommuneloven gjelder for kommunens og fylkeskommunens delegasjonsadgang.

Når særlige hensyn taler for det, kan kommunestyret og fylkestinget delegere myndighet til å treffe enkeltvedtak til henholdsvis kommunale/interkommunale og fylkeskommunale/interfylkeskommunale selskaper.
Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 12 juni 1987 nr. 70, 17 mars 1989 nr. 11, 21 juni 1996 nr. 36.

§ 84. (anmodning om å gjennomføre tiltak mot betydelige miljøskader eller overhengende fare for slike)

Enhver kan anmode forurensningsmyndigheten om å treffe tiltak etter § 7.

Forurensningsmyndigheten har plikt til å vurdere en anmodning som er fremsatt av en fysisk eller juridisk person, som berøres eller ventes å bli berørt av betydelig miljøskade, eller som har tilstrekkelig interesse i saken. Anmodningen må underbygges med opplysninger som sannsynliggjør at det foreligger betydelig miljøskade i vann eller på land eller overhengende fare for slik skade.[1]

Forurensningsmyndighetens avgjørelse på grunnlag av anmodning som nevnt i annet ledd er enkeltvedtak også dersom pålegg ikke gis.
Opphevet ved lov 21 juni 1996 nr. 36, tilføyd igjen ved lov 14 juni 2013 nr. 52.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 1i (direktiv 2004/35/EF).

§ 85. (forholdet til forvaltningsloven og tjenesteloven)

Forvaltningsloven gjelder med de særlige bestemmelser som er gitt i loven her.

Departementet er klageinstans over vedtak truffet av Miljødirektoratet. Miljødirektoratet er klageinstans over vedtak truffet av statsforvalteren. For vedtak truffet av kommunen gjelder forvaltningsloven § 28 annet ledd, med unntak av vedtak etter § 47 hvor statsforvalteren er klageinstans. Departementet kan fastsette en annen klageinstans enn det som følger av dette

ledd og hvem klage over vedtak truffet av privat rettssubjekt skal gå til.

Forurensningsmyndigheten kan gi utfyllende forskrifter om saksbehandlingen av søknader etter § 11, herunder om hvem søknaden skal forelegges for, kunngjøring av søknader og tillatelser og om betaling av kunngjøringen.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for søknad om tillatelse etter kap. 3, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

Endret ved lover 15 apr 1983 nr. 21, 12 juni 1987 nr. 70, 17 mars 1989 nr. 11, 14 juni 1991 nr. 30, 21 juni 1996 nr. 36, 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672), 14 juni 2013 nr. 52, 14 juni 2013 nr. 48 (ikr. 1 juli 2013, delvis ikr., se § 89 med note), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kap. 12. Avsluttende bestemmelser.

§ 86. (forholdet til eldre virksomheter)

Loven gjelder også for virksomhet som er igangsatt før loven trer i kraft. Bestemmelsen i § 37 om plikt til å rydde opp og fjerne avfall o.l. gjelder også ved overtredelse av gjerningsbeskrivelsen i § 28 som har funnet sted før loven trer i kraft.

Det er likevel ikke nødvendig å søke om ny tillatelse etter § 11 for forurensning som er meddelt tillatelse etter vassdragsloven 15. mars 1940 §§ 48 og 49, granneloven 16. juni 1961 nr. 15 § 19 eller vannvernloven 26. juni 1970 nr. 75 § 6 eller § 10.

Virksomhet som var igangsatt da loven her trådte i kraft og som ikke trengte tillatelse etter bestemmelsene nevnt i annet ledd, kan fortsette uten tillatelse etter § 11, jfr. §§ 7 og 29. Det samme gjelder virksomhet som er tillatt etter granneskjønn som i henhold til grannelovens §§ 7 og 8 er holdt før loven trådte i kraft. Forurensningsmyndigheten kan likevel i forskrift eller enkeltvedtak bestemme at virksomhet nevnt i første og annet punktum er ulovlig etter en fastsatt frist, dersom virksomheten ikke har tillatelse etter § 11.

Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 87. (forholdet til vedtak truffet etter eldre lovgivning)

Forskrifter eller enkeltvedtak fastsatt med hjemmel i lovbestemmelser som oppheves etter § 90, står fortsatt ved lag inntil de blir endret eller opphevet i medhold av denne lov.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 88. (gjennomføringsbestemmelser)

Departementet kan gi bestemmelser til utfylling og gjennomføring av denne lov, herunder om samarbeid mellom forurensningsmyndighetene og andre myndigheter.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.

§ 89. (ikrafttreden)

Loven trer i kraft[1] fra den tid Kongen bestemmer. Deler av loven kan settes i kraft til forskjellige tider, også i forskjellige fylker og kommuner. I forbindelse med lovens ikrafttreden eller senere kan Kongen sette en frist for alle eller enkelte kommuner til å gjennomføre de plikter som loven pålegger kommunene. Det samme gjelder overfor vegstyresmaktene i forhold til § 36.
Endret ved lov 15 apr 1983 nr. 21.
1 Fra 1 okt 1983 ved res. 8 juli 1983 nr. 1245.

§ 90. (opphevelse av og endringer i andre lover)

Når loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i lovverket ellers: – – –

Lov om barn og foreldre (barnelova)

For ny barnelov sjå lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft frå den tid Kongen fastset).

Kapittel 1. Fødselsmelding

Overskriften endra med lov 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

§ 1. Fødselsmelding.

Når eit barn er født, skal lækjaren eller jordmora gje fødselsmelding til folkeregistermyndigheita. I meldinga skal opplysast kven som er far til barnet i samsvar med § 3 eller § 4, eller kven mora har gjeve opp som far til barnet i tilfelle der farskapen enno ikkje er fastsett. I meldinga skal også opplysast om foreldra lever saman. Meldinga skal dessutan innehalde dei opplysningane som departementet fastset.

Når barnet er født utan at lækjar eller jordmor var til stades, skal mora sjølv gje fødselsmelding til folkeregistermyndigheita innan ein månad. Føder ho barnet medan ho mellombels held til i utlandet, skal ho gje melding til folkeregistermyndigheita innan ein månad etter at barnet er kome til Noreg.

Fødselsmelding skal også gjevast når barnet er dødfødt.

I tilfelle då farskapen enno ikkje er fastsett eller foreldra ikkje lever saman, skal fødselsmeldinga sendast både til folkeregistermyndigheita og tilskotsfuten.
Endra med lov 29 juni 2007 nr. 53 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370).

§ 1 a. (Oppheva)

Endra med lover 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998, tidlegare § 2), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), oppheva med lov 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 31 aug 2013 iflg. res. 9 aug 2013 nr. 971).

Kapittel 2. Kven som er foreldra til barnet

Overskrifta endra med lover 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

§ 2. Kven som er mor til barnet.

Som mor til barnet skal reknast den kvinna som har fødd barnet.

Avtale om å føde eit barn for ei anna kvinne er ikkje bindande.
Føyd til med lov 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998).

§ 3. Farskap eller medmorskap etter ekteskap

Som far til barnet skal reknast den mannen som mora er gift med ved fødselen.

Som medmor til barnet skal reknast den kvinna som mora er gift med ved fødselen når barnet er avla ved assistert befruktning innafor godkjent helsestell

og med kvinna sitt samtykke til befruktninga. Ved assistert befruktning innafor godkjent helsestell i utlandet må identiteten til sædgiver vere kjent.

Var ektefellene ved fødselen separerte ved løyve eller dom, gjeld ikkje første og andre stykke.

Er mora enkje, skal ektefellen reknast som far eller medmor dersom mora kan ha blitt med barn før ektefellen døydde.

Endra med lover 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998 – men slik at første leden andre punktum, no tredje leden, ikkje gjeld for barn fødd før 1 jan 1998), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 9 apr 2010 nr. 13 (ikr. 9 apr 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 500).

§ 4. Erklæring av farskap eller medmorskap

Når farskap ikkje følgjer av reglane i § 3, kan faren erklære farskap under svangerskapet eller etter at barnet er født.

Faren skal erklære farskapen skriftleg, anten digitalt til arbeids- og velferdsetaten eller ved personleg frammøte for

a. jordmor eller lækjar ved svangerskapskontroll eller fødsel,
b. folkeregistermyndigheita,
c. tilskotsfuten, dommaren eller arbeids- og velferdsetaten, eller
d. utsend utanrikstenestetilsett, dersom faren er i utlandet.

Farskap kan òg erklærast ved retur av skjema frå Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. § 11 andre ledd. Arbeids- og velferdsdirektoratet må sende skjema i rekommandert brev eller ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom det er nytta ein betryggande metode for å sikre at skjemaet er mottatt. Erklæringa gjeld berre når ho er gjeven av den som mora har gjeve opp som far, eller når mora skriftleg har godteke erklæringa. Ved digital erklæring må både mor og far identifisere seg elektronisk på ein sikker måte. Den digitale erklæringa er berre gyldig dersom barnet vert født i Noreg.

Er den som vil erklære farskapen under 18 år, må også dei som har foreldreansvaret for han, skrive under på erklæringa.

Er eit barn fødd etter assistert befruktning, kan moras kvinnelege sambuar erklære medmorskap etter reglane i paragrafen her. Den assisterte befruktninga må ha skjedd innafor godkjent helsestell, og moras kvinnelege sambuar må ha gjeve samtykke til befruktninga. Berre myndige personar kan gi slikt samtykke. Regelen i § 3 andre ledd andre punktum gjeld tilsvarande.

Er det naudsynt for å fastslå farskapen til eit barn født i utlandet, kan myndigheita be om ei eigna prøve til DNA-analyse for barnet og for han som vil

erklære seg som far, dersom

a. barnet, mora eller han som vil erklære seg som far, ikkje kan godtgjere identiteten sin, eller
b. det er grunn til å tru at det for å få norsk statsborgarskap til barnet er gitt urette opplysningar om kven som er far.

Det er òg eit vilkår at opplysningane i saka elles ikkje gir grunnlag for med rimeleg sikkerheit å fastslå farskapen. Dersom DNA-analyse godtgjer at mannen ikkje kan vere far til barnet, kan han ikkje erklære farskap. Det same gjeld om han avslår ei oppmoding om DNA-analyse.

Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om gjennomføring av reglane i femte ledd.
Endra med lover 19 juni 1992 nr. 63, 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 20 des 2002 nr. 92 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1696), 17 juni 2005 nr. 63 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 612), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 29 juni 2007 nr. 53 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703), 15 juni 2018 nr. 34 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 1 mars 2019 nr. 163), 19 juni 2020 nr. 72 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1232), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 4 a. Medmorskap til barnet

Som medmor til barnet skal reknast moras kvinnelege ektefelle eller sambuar, dersom medmorskapen følgjer av ekteskap, erklæring eller dom.

Eit barn kan ikkje ha både ein far og ei medmor.

Reglar i lov eller forskrift som gjeld om eller for ein far, gjeld på same vis om eller for ei medmor. Reglane om etablering og endring av farskap i §§ 6 til 9 og kapitla 3 og 4 gjeld så langt dei høver for fastsetjing og endring av medmorskap.

Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om fastsetjing av medmorskap etter §§ 3 og 4 i denne lova.
Føyd til med lov 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), endra med lov 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

§ 5. Ansvaret for det offentlege for å få fastsett foreldreskap

Dersom barnet korkje har far eller medmor i samsvar med reglane i §§ 3 og 4,

skal det offentlege ta seg av å få fastsett kven som er faren eller medmora, jf. kapittel 3 og 4.

Dersom ein utanlandsk farskap eller medmorskap ikkje vert lagt til grunn etter § 85, har det offentlege ansvar etter første stykket.

Det offentlege skal klargjere kven som er mor til barnet når dette ikkje er kjent.

Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om gjennomføring av reglane i paragrafen her.

Endra med lover 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 31 aug 2013 for andre og fjerde ledd, resten ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 9 aug 2013 nr. 971).

§ 6. Endring av farskap etter §§ 3 og 4 for domstolane

Barnet, kvar av foreldra og tredjemann som meiner han er far til eit barn som allereie har ein far, kan alltid reise sak for domstolane om farskap etter ekteskap eller erklæring. Er barnet mindreårig, vert saka reist av oppnemnd verje. Er barnet fylt 15 år, kan verja ikkje reise sak utan samtykke frå barnet. Når særlege grunnar taler for det, kan Arbeids- og velferdsdirektoratet reise saka.

Endra med lover 19 juni 1992 nr. 63, 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 20 des 2002 nr. 92 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1696), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endra med lov 5 apr 2013 nr. 12, 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014, slik at fristane i andre og tredje stykket startar tidlegast å løpe når endringane tek til å gjelde iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703), 17 juni 2016 nr. 27.

§ 6 a. Barnet sin rett til å få kunnskap om sin biologiske far

Barnet har frå det fyller 18 år rett til å skaffe seg kunnskap om kven som er den biologiske faren, jf. andre stykket, utan at dette endrar farskapen.

Barnet kan krevje at Arbeids- og velferdsdirektoratet gjev pålegg om å levere eigna prøve til DNA-analyse etter § 11 første stykket, og har rett til å få vite resultatet av analysene. Dersom nokon ikkje rettar seg etter pålegget, kan retten gjere vedtak etter § 24 tredje stykket.

Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om gjennomføring av reglane i paragrafen her.

Føyd til med lov 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

§ 7. Endring av farskap etter §§ 3 og 4 når ein annan mann erklærer farskap

Farskap i samsvar med § 3 eller § 4 kan endrast ved at ein annan mann erklærer farskapen i samsvar med § 4, når erklæringa er godteken skriftleg av mora og den som har vore rekna for far. Ei slik erklæring gjeld likevel berre når Arbeids- og velferdsdirektoratet finn at DNA-analyse godtgjer at den andre mannen er far til barnet. Dersom barnet er fylt 18 år, kan farskapen ikkje endrast etter denne paragrafen utan samtykke frå barnet.
Endra med lover 19 juni 1992 nr. 63, 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

§ 8. Farskapen eller medmorskapen kan ikkje prøvast i andre saker

Domstolar eller styringsorgan kan ikkje prøve farskapen eller medmorskapen i andre saker enn nemnt i §§ 6 og 7. Domstol eller styringsorgan kan ikkje i andre saker leggje til grunn at ein mann er faren eller ei kvinne medmora utan at det er fastsett etter lova her.
Endra med lov 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745).

§ 9. Vilkåra for å seie dom i farskapssak.

Dersom ein mann blir utpeikt som far etter DNA-analyse, skal dom seiast for at han er faren. Dersom det ikkje ligg føre DNA-analyse, eller det er grunn til å tru at det heftar feil ved DNA-analysen, eller dersom nærståande slektningar også framstår som mogelege fedre, gjeld reglane i andre og tredje stykket.

Har ein mann hatt samlege med mora på den tid ho kan ha blitt med barnet, skal dom seiast for at han er faren, dersom det ikkje er lite truleg at han er far til barnet.

Har mora hatt samlege med fleire menn i den tida ho kan ha blitt med barnet, skal dom for farskap likevel berre seiast når det er monaleg meir truleg at ein av dei er faren enn nokon av dei andre.

Er det utført assistert befruktning på mora, og ektemann eller sambuar har gitt sitt samtykke til dette, skal det seiast dom for at han er faren, dersom det ikkje er lite truleg at barnet er avla ved assistert befruktning.

Sædgiveren kan ikkje dømast til far. Dette gjeld likevel ikkje dersom assistert befruktning er gjort med sæd frå ektemann eller sambuar.
Endra med lover 12 juni 1987 nr. 68, 5 aug 1994 nr. 56, 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 5 des 2003 nr. 100 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1591).

Kapittel 3. Oppgåvene til Arbeids- og velferdsetaten i farskapssaker

Overskrifta endra med lover 16 juni 1994 nr. 21, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 10. Oppgåvene til tilskotsfuten

Når tilskotsfuten får fødselsmelding etter § 1 fjerde stykket fordi farskapen ikkje er fastsett, skal han melde frå til den oppgjevne faren. Erklærer han ikkje farskapen i samsvar med § 4, skal tilskotsfuten om råd få han til å seia kva han meiner om farskapsspørsmålet. Erklærer han farskapen, skal tilskotsfuten melde frå om det til folkeregistermyndigheita. Elles skal arbeids- og velferdsetaten handsame saka vidare.

Tilskotsfuten skal sjølvbedd gjere både mora og den oppgjevne faren kjend med kva for økonomiske og andre rettar og plikter dei har når det gjeld barnet.

Departementet peikar ut tilskotsfut.

Endra med lover 3 mars 1989 nr. 8, 19 juni 1992 nr. 63, 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 29 juni 2007 nr. 53 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

§ 11. Sakshandsaminga i arbeids- og velferdsetaten

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan krevje at mora og den eller dei som kan vere far til barnet, gjev forklaring, og kan gje pålegg om at dei og barnet skal gje frå seg ei eigna prøve til DNA-analyse. I særlege tilfelle kan den som kan vere far, bli pålagd å gje frå seg ei eigna prøve til DNA-analyse før barnet er født.

Arbeids- og velferdsdirektoratet skal oppmode den mannen som analysen utpeikar som far, til å erklære farskapen.

Døyr barnet kort tid etter fødselen eller andre sterke grunnar talar for det, kan Arbeids- og velferdsdirektoratet leggje bort saka når mora er samd i det.

Dersom Arbeids- og velferdsdirektoratet legg bort saka, kan barnet, mora eller den mannen som meiner at han er far til barnet, sjølv reise sak om farskapen for domstolane.

Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om prøvetaking, eigna biologisk materiale og DNA-analyse til bruk i saker om farskap eller slektskap.

Endra med lover 19 juni 1992 nr. 63, 16 juni 1994 nr. 21, 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 576), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni

2013 nr. 703).

§ 12. (Oppheva)

Endra med lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), oppheva med lov 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

§ 13. Når saka går til retten m.m.

Arbeids- og velfersdirektoratet skal sende stemning til tingretten til avgjerd etter kapittel 4 dersom han som er oppgjeven som far, ikkje har erklært farskapen eller mora ikkje har godteke ei erklæring skriftleg, og saka ikkje er lagd bort etter § 11 tredje stykket.

Endar ei rettssak utan at farskapen vert fastsett, og han heller ikkje vert fastsett seinare, kan Arbeids- og velferdsdirektoratet sende saka til retten på nytt dersom det kjem fram nye opplysningar som tyder på at faren kan vere ein mann som tidlegare ikkje har vore part i saka.
Endra med lover 19 juni 1992 nr. 63, 16 juni 1994 nr. 21, 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 576), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

Kapittel 4. Rettargang i farskapssaker.

§ 14. Tilhøvet til allmenne rettargangsreglar.

For farskapssaker gjeld reglane i dette kapittel, domstolloven og tvisteloven.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 15. Kva for domstol saka høyrer under.

Saka skal reisast ved det alminnelege vernetinget til barnet. Lever ikkje barnet eller bur det utanfor riket, skal saka reisast ved det alminnelege vernetinget til mora. Er også ho død eller busett utanfor riket, skal saka reisast ved det alminnelege vernetinget til den oppgjevne faren.

Dersom mora eller barnet bur på sperra adresse, jf. lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering med forskrifter, eller det er søkt om eller gjeve løyve til

å nytte fiktive personopplysningar for mora eller barnet, jf. lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet § 14 a, kan saka reisast for Oslo tingrett.
Endra med lover 11 juni 1993 nr. 83, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 31 aug 2013 iflg. res. 9 aug 2013 nr. 971), 22 juni 2018 nr. 51.

§ 16. Kva for spørsmål som kan takast opp i ei farskapssak.

I ei farskapssak kan andre tvistemål berre takast opp når dei gjeld ei følgje av farskapen eller av farskapssaka.

§ 17. Partane i saka.

I farskapssaker er både barnet, mora og kvar mann som vert rekna for faren eller kan vere det, partar i saka.

Døyr ein mann som kan vere far til barnet, skal dødsbuet eller arvingane hans gjerast til part.

Kjem det fram opplysningar som tyder på at nokon annan kan vere faren, skal retten ved prosesskriv gjere han til saksøkt.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 18. Setteverje for barnet.

Er det ikkje oppnemnd verje for barnet, skal retten syte for oppnemning av setteverje når mora ikkje gjev opp kven faren er, eller når det ligg føre opplysningar som tyder på at faren kan vere ein annan enn den mora har gjeve opp.

§ 19. Tilseiing om stemning og innkalling.

Ved tilseiing for nokon etter domstollova § 181 skal namnet på andre partar berre gjerast kjent når retten fastset det av særlege grunnar.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 20. (Oppheva)

Oppheva med lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr.

366).

§ 21. Forklaring frå partar og vitne.

Både mora og den som kan vere far til barnet, har plikt til å forklare seg i saka etter reglane for vitne og med same ansvar som vitne.

Retten avgjer om ein part skal få høyre på medan ein annan part forklarar seg under saksførebuinga.

I farskapssaker kan ingen nekte å svare på spørsmål fordi svaret kan føre til vesentleg tap av sosialt omdøme eller anna vesentleg velferdstap for vedkomande, jf. tvisteloven § 22-9.

Når eit vitne har forklara seg under saksførebuinga, treng det ikkje kallast inn til hovudforhandlinga når retten held nytt avhøyr for uturvande og partane ikkje krev nytt avhøyr.

Endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 22. (Oppheva)

Oppheva med lov 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

§ 23. Fråvering.

Saka stoggar ikkje om nokon av partane eller alle partar let vere å møte.

Forklaring som er gjeve under saksførebuinga, kan lesast opp under hovudforhandlingane der vedkomande ikkje møter, om ikkje særlege grunnar taler mot.

§ 24. Prøvetaking og DNA-analyse

Retten kan gje mora, barnet og kvar mann som er part i saka, pålegg om å gje frå seg ei eigna prøve til DNA-analyse. Er det grunn til å tru at ein mann som ikkje er part, har hatt samlege med mora på den tid ho kan ha blitt med barnet, kan retten vedta slik gransking også hos han når han først har fått sagt si meining. Kommunelækjaren peiker ut ein lækjar som har plikt til å ta dei prøvene som trengst.

Er ein som kan vere far til barnet død eller utilgjengeleg av annan grunn, kan retten som prov i ei farskapssak innhente og gjere bruk av biologisk materiale

eller prøver som tidlegare er tatt av han. Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om innhenting og bruk av slikt materiale.

Lèt nokon vere å rette seg etter påbod etter første stykket eller § 11 første stykket om å kome sjølv eller med barn vedkomande har omsorg for, til prøvetaking og DNA-analyse, kan retten i orskurd vedta at vedkomande skal gripast av politiet og førast til lækjar for prøvetaking.

Endra med lover 19 juni 1992 nr. 63, 11 juni 1993 nr. 83, 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

§ 25. Dom utan hovudforhandling.

Retten kan seie dom i farskapssak utan hovudforhandling når ein DNA-test anten utpeikar ein mann som far eller viser at han ikkje kan vere far til barnet, likevel slik at partane skal få høve til å uttale seg om føresetnaden for å seie dom utan at hovudforhandling ligg føre.

Med samtykke frå mor til barnet kan retten gje frifinningsdom for alle menn som er partar i saka, når retten etter at gransking av blodprøver og forklaring frå partar og vitne er tilendeført, finn det klart at det ikkje let seg gjere å gje dom for farskap.

Endra med lov 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998).

§ 26. Heving av saka

Retten kan heve saka i orskurd når

a. ein mann erklærer i samsvar med § 4 at han er far til barnet, eller
b. den oppgjevne faren bur i utlandet og det er uråd å få nok opplysningar til å fastsetje farskapen.

Endra med lov 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

§ 27. Utvida rettskraft.

Ein rettskraftig dom i ei farskapssak gjeld for og mot alle og skal leggjast til grunn i alle tilhøve der farskapen har noko å seie.

§ 28. Særreglar for ankesaker

Alle partane i saka på første rettssteget held fram å vere partar i ankesaka. Den som er frifunnen etter § 25 første stykket, er likevel berre part når retten eller nokon av dei andre partane dreg han inn i saka. Tyder opplysningar som kjem fram i ankesaka på at nokon annan kan vere faren, skal retten anten gjere han til part i prosesskrift eller oppheve dommen og sende saka til ny forhandling i tingretten.
Endra med lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 28 a. Særreglar om gjenopning

Dersom det ikkje låg føre ein DNA-analyse i saka, kan ei rettskraftig avgjerd krevjast gjenopna utan omsyn til vilkåra i tvisteloven §§ 31-3 til 31-6. Vert det kravd gjenopning, skal retten gje pålegg om blodprøve og DNA-analyse. Når DNA-analysen ligg føre, gjeld regelen i § 25 første stykket.

I andre farskapssaker gjeld ikkje fristen i tvisteloven § 31-6 andre stykket for å krevje gjenopning av saka.
Føyd til med lov 20 des 2002 nr. 92 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1696), endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 29. Kostnaden med saka.

Staten ber den kostnaden som retten har med saka, også kostnaden med å få tak i opplysningar som retten finn naudsynte.

Kapittel 4A. Rettargang i andre slektskapssaker enn farskapssaker.

Kapitlet føyd til med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 29 a. Verkeområdet og tilhøvet til allmenne rettargangsreglar

Reglane i dette kapitlet gjeld sak for domstolane om ein slektskap i rett opp- eller nedstigande line (slektskapssak), anna enn farskap.

I ei slektskapssak kan andre tvistar berre takast opp når dei følgjer av

slektskapen eller slektskapssaka.

Reglane i domstolloven og tvisteloven gjeld så langt ikkje anna er sagt.

Føyd til med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 29 b. Kven som kan vere part i slektskapssak

Berre dei som det er påstått er i slekt, kan reise slektskapssak seg imellom. Saka må reisast mot den eller dei som er påstått nærast i slekt.

For å vareta offentlege interesser har Arbeids- og velferdsetaten rett til å møte i ei slektskapssak og til å anke eller krevje gjenopning av saka. Retten skal gje melding til Arbeids- og velferdsetaten om saka og om nokon av partane ikkje møter.

Når det er naudsynt for å oppfylle pliktene etter § 5 tredje stykket, kan Arbeids- og velferdsdirektoratet reise sak om kven som er mor til barnet.

Dersom nokon som påstår å vere lengre ute i slekt har reist sak, har livsarvingane etter ein slektning som ikkje lenger er i live, rett til å gå inn i saka og til å anke eller krevje gjenopning av saka.

Døyr ein part før dom er sagt, kan dei næraste slektningane i rett opp- eller nedstigande line til den avlidne halde fram med saka. Døyr ein part etter at dom er sagt, kan dei som er nemnde i første punktum, dødsbuet eller arvingar om dommen rører ved interessene deira, anke eller krevje at saka vert gjenopna.

Føyd til med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, endra med lov 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703).

§ 29 c. Stillinga til verja

Verja kan ikkje reise slektskapssak for ein person under verjemål som har fylt 15 år, utan samtykke frå personen med mindre personen ikkje er i stand til å forstå kva eit samtykke fører med seg.

Føyd til med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, endra med lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endra med lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 29 d. Utvida rettskraft

Rettskraftig dom i ei slektskapssak gjeld for og mot alle og skal leggjast til grunn i alle høve der slektskapen har noko å seie.

Er saka reist mellom nokon som det er påstått er lengre ut i slekt, gjeld dommen berre mot ein nærare slektning eller livsarvingane hans eller hennar dersom vedkommande er gått inn i saka eller varsla om ho.

Det same gjeld for den som sjølv krev å vere forelder eller den som slektskapssaka gjeld.

Føyd til med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 29 e. Gjenopning

Fristen for gjenopning av saka etter tvisteloven § 31-6 andre ledd gjeld ikkje i slektskapssaker.

Føyd til med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel 5. Foreldreansvaret og kvar barnet skal bu fast.

Endra med lov 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998).

§ 30. Innhaldet i foreldreansvaret.

Barnet har krav på omsut og omtanke frå dei som har foreldreansvaret. Dei har rett og plikt til å ta avgjerder for barnet i personlege tilhøve innanfor dei grensene som §§ 31 til 33 set. Har foreldra sams foreldreansvar, skal dei ta avgjerdene saman. Foreldreansvaret skal utøvast ut frå barnet sine interesser og behov.

Dei som har foreldreansvaret, er skyldige til å gje barnet forsvarleg oppseding og forsyting. Dei skal syte for at barnet får utdanning etter evne og givnad.

Barnet må ikkje bli utsett for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare. Dette gjeld òg når valden brukast som ledd i oppsedinga av barnet. Bruk av vald og skremmande eller plagsam framferd eller annan omsynslaus åtferd overfor barnet er forbode.

Om retten til å ta avgjerd for barnet i økonomiske tilhøve gjeld reglane i vergemålsloven.

Endra med lover 6 feb 1987 nr. 11, 9 apr 2010 nr. 13 (ikr. 9 apr 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 500), 31 mars 2017 nr. 13 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1395).

§ 30 a. Avtale om ekteskap.

Ein avtale foreldre eller andre gjer om ekteskap på vegner av barnet, er ikkje bindande.
Føyd til med lov 19 des 2003 nr. 119 (ikr. 19 des 2003 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1762).

§ 31. Rett for barnet til å vere med på avgjerd

Etter kvart som barnet blir i stand til å danne seg eigne synspunkt på det saka dreiar seg om, skal foreldra høyre kva barnet har å seie før dei tek avgjerd om personlege forhold for barnet. Dei skal leggje vekt på det barnet meiner alt etter kor gammalt og modent barnet er. Det same gjeld for andre som barnet bur hos eller som har med barnet å gjere.

Eit barn som er fylt sju år, og yngre barn som er i stand til å danne seg eigne synspunkt, skal få informasjon og høve til å seie meininga si før det blir teke avgjerd om personlege forhold for barnet, mellom anna om foreldreansvaret, kvar barnet skal bu fast og samvær. Meininga til barnet skal bli vektlagt etter alder og modning. Når barnet er fylt 12 år, skal det leggjast stor vekt på kva barnet meiner.
Endra med lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 21 juni 2013 nr. 62 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1443).

§ 32. Utdanning, medlemskap i foreiningar.

Barn som er fylt 15 år, avgjer sjølv spørsmål om val av utdanning og om å melde seg inn i eller ut av foreiningar.

§ 33. Barnet sin sjølvråderett

Foreldra skal gje barnet stendig større sjølvråderett med alderen og fram til det fyller 18 år.
Endra med lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endra med lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 34. Foreldreansvaret når foreldra er eller har vore gifte

Foreldre som er gifte, har foreldreansvaret saman for sams barn.

Foreldre som separerer eller skil seg, kan avtale at dei skal ha

foreldreansvaret saman eller at ein av dei skal ha det aleine. Inntil avtale eller avgjerd om foreldreansvaret ligg føre, har dei ansvaret saman.
Endra med lover 3 mars 1989 nr. 8, 25 sep 1992 nr. 106, 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

§ 35. Foreldreansvaret når foreldra ikkje er gifte

Foreldre som ikkje er gifte, har foreldreansvaret saman for sams barn. Dersom foreldra ikkje bur saman, og mora ønskjer foreldreansvaret aleine, kan ho gje melding til folkeregistermyndigheita innan eitt år frå farskapen vart fastsett. Tilsvarande gjeld der faren ikkje ønskjer sams foreldreansvar. Når ein av foreldra har gjeve slik melding, får mora foreldreansvaret aleine.

For sambuande foreldre som flyttar frå kvarandre, gjeld reglane i § 34 andre leddet tilsvarande.
Endra med lover 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 17 juni 2005 nr. 63 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 612, etter Innst.O.nr.84 (2004–2005) med vedlegg gjeld føresegna i andre leden berre barn fødd etter 1 jan 2006), 29 juni 2007 nr. 53 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 31 mars 2017 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res 13 sep 2019 nr. 1121 og gjeld born fødd etter 1 jan 2020).

§ 35 a. (Oppheva)

Føyd til med lov 13 juni 1997 nr. 39, oppheva med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

§ 36. Kvar barnet skal bu fast

Foreldra kan gjere avtale om at barnet skal bu fast hos begge eller hos ein av dei.

Er foreldra usamde, må retten avgjere at barnet skal bu fast hos ein av dei. Dersom det ligg føre særlege grunnar, kan retten likevel avgjere at barnet skal bu fast hos begge.
Endra med lover 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 35a), 9 apr 2010 nr. 13 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 500), 31 mars 2017 nr. 13 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1395).

§ 37. Avgjerder som kan takast av den som barnet bur fast saman med.

Har foreldra sams foreldreansvar, men barnet bur fast saman med berre den eine, kan den andre ikkje setje seg mot at den barnet bur saman med, tek avgjerder som gjeld vesentlege sider av omsuta for barnet, m.a. spørsmålet om barnet skal vere i barnehage, kor i landet barnet skal bu og andre større avgjerder om dagleglivet.
Føyd til med lov 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), endra med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), tidlegare § 35b.

§ 38. Foreldreansvar etter dødsfall

Døyr den eine av foreldra som har foreldreansvaret saman, får den attlevande foreldreansvaret aleine. Dersom den attlevande er sikta eller tiltala for forsettleg å ha valda den andre forelderen sin død, skal retten ta førebels avgjerd om foreldreansvaret etter reglane i § 64 b.

Døyr ein forelder som har foreldreansvaret aleine, får den attlevande foreldreansvaret dersom barnet budde saman med begge ved dødsfallet. Dette gjeld ikkje i høve der den attlevande er sikta, tiltala eller dømd som nemnt i første stykket andre punktum.

Attlevande og andre kan krevje å få foreldreansvar etter reglane i §§ 64 til 64 d.
Endra med lover 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998 – men slik at endringa ikkje gjeld der den avlidne døydde før 1 jan 1998), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 36), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 7 apr 2006 nr. 6 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 392), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 2017 mai nr. 563), 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600).

§ 39. Melding om foreldreansvar mv.

Avtale eller norsk avgjerd om foreldreansvaret skal meldast til folkeregistermyndigheita. Avtale om foreldreansvar som ikkje er meldt til folkeregistermyndigheita, er ikkje gyldig. Dersom farskap eller medmorskap er fastsett, og foreldra er folkeregistrerte på same adresse her i landet eller erklærer i melding til folkeregistermyndigheita at dei bur saman her, skal folkeregistermyndigheita registrera at foreldra har foreldreansvaret saman.

Ei avtale etter første stykket må vere inngått i samsvar med norsk rett

mellom foreldra og gjelde felles barn.
Føyd til med lov 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998, men slik at endringa ikkje gjeld for avtaler som er inngått før 1 jan 1998), endra med lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 41a), 17 juni 2005 nr. 63 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 612), 29 juni 2007 nr. 53 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217).

§ 40. Flytting for barnet ut av landet og opphald utanfor landet

Har den eine av foreldra foreldreansvaret åleine, kan den andre ikkje setje seg imot at barnet flyttar ut av landet.

Dersom foreldra har foreldreansvaret saman, må begge samtykkje til at barnet skal flytte ut av landet eller ta opphald utanfor landet utover stuttare utanlandsferder, jf. § 41. Det same gjeld der eit avtalt opphald blir forlenga eller endra, til dømes der barnet blir etterlate.

Barn som er fylt 12 år, må samtykkje til ei avgjerd etter første og andre stykket dersom barnet flyttar eller tek opphald utan ein forelder med foreldreansvar.

Er foreldra usamde om kven som skal ha foreldreansvaret, flytting med barnet ut av landet, eller kven barnet skal bu fast saman med, må barnet ikkje flytte ut av landet før saka er avgjort.
Endra med lover 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 43), 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217).

§ 41. Utanlandsferd for barnet

Den som har sams foreldreansvar, kan ta med eller sende barnet på stuttare utanlandsferder. Har foreldra sams foreldreansvar, kan retten i orskurd setje forbod mot utanlandsferd for barnet, dersom det er uvisst om barnet vil kome attende. Forbodet kan gjelde ei enkelt reise eller ålment, og kan også setjast i ei sak om foreldreansvaret, kven barnet skal bu fast saman med, eller samværsrett. Retten kan ta førebels avgjerd for tida fram til saka er endeleg avgjord.

I sak der det vert nedlagt reiseforbod, skal barnet førast ut av passet til den som vil forlate landet, eller barnet sitt pass skal trekkjast attende, eller barnet kan setjast bort til andre på forsvarleg måte til saka er avgjord.

Dersom det er fare for at barnet ikkje vil kome attende, kan politiet leggje

ned førebels utreiseforbod fram til saka kan handsamast av retten. Andre stykket gjeld tilsvarande. Eit førebels utreiseforbod kan ikkje påklagast.

Den av foreldra som ikkje har foreldreansvaret, kan ikkje reise ut av landet med barnet utan samtykkje frå den som har foreldreansvaret. Retten kan likevel etter krav frå den som vil reise, gje samtykkje til utanlandsferd med barnet når det er openbert at barnet vil kome attende. Første stykket tredje og fjerde punktum gjeld tilsvarande for samtykkjet.

Barn som er fylt 12 år, må samtykkje i ei avgjerd om å dra på utanlandsferd utan ein forelder med foreldreansvar.

Føyd til med lov 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), endra med lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 43a), 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217).

Kapittel 6. Samværsrett m.m.

§ 42. Barnet sin rett til samvær.

Barnet har rett til samvær med begge foreldra, jamvel om dei lever kvar for seg. Foreldra har gjensidig ansvar for at samværsretten vert oppfyld.

Barnet har krav på omsut og omtanke frå den som er saman med barnet. Den som er saman med barnet, kan ta avgjerder som gjeld omsuta for barnet under samværet.

Endra med lover 3 mars 1989 nr. 8 (ikr. 1 mai 1989, men slik at endringa i andre leden ikkje gjeld for barn fødd før 1 mai 1989), 25 sep 1992 nr. 106, 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 44), 9 apr 2010 nr. 13 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 500), 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217).

§ 42 a. Varsel og mekling før flytting

Dersom ein av foreldra vil flytte i Noreg eller ut av landet, og det er avtale eller avgjerd om samvær, skal den som vil flytte, varsle den andre seinast tre månader før flyttinga.

Er ikkje foreldra samde om flytting, må den av foreldra som vil flytte med barnet krevje mekling etter § 51.

Føyd til med lov 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217), endra med lov 31 mars 2017 nr. 13 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1395).

§ 43. Omfanget av samværet mv.

Den av foreldra som barnet ikkje bur saman med, har rett til samvær med barnet om ikkje anna er avtala eller fastsett. Omfanget av samværsretten bør avtalast nærare. Dersom samvær ikkje er til beste for barnet, må retten avgjere at det ikkje skal vere samvær.

Foreldra avtalar sjølve omfanget av samværsretten på bakgrunn av kva dei meiner er best for barnet. § 31 andre stykket gjeld for foreldra. I avtale eller avgjerd om samvær skal det mellom anna leggjast vekt på omsynet til best mogleg samla foreldrekontakt, kor gammalt barnet er, i kva grad barnet er knytt til nærmiljøet, reiseavstanden mellom foreldra og omsynet til barnet elles. Vert det avtala eller fastsett «vanleg samværsrett», gjev det rett til å vere saman med barnet ein ettermiddag i veka med overnatting, annakvar helg, til saman tre veker i sommarferien, og annankvar haust-, jule-, vinter- og påskeferie.

Det kan i avtale eller i dom setjast vilkår for samvær. Dersom tilsyn blir sett som vilkår, kan retten utpeike ein person som skal føre tilsyn under samværet, eller be foreldra gjere det. Den av foreldra som skal ha samvær, dekkjer kostnadene til tiltaka som er sett som vilkår for samvær etter denne føresegna.

Den andre av foreldra skal få melding i rimeleg tid føreåt når samværet ikkje kan finne stad som fastsett, eller når tida for samværet må avtalast nærare.

Dersom den som har foreldreansvaret eller som barnet bur hos hindrar at ein samværsrett kan gjennomførast, kan den som har samværsretten krevje ny avgjerd av kven som skal ha foreldreansvaret eller kven barnet skal bu saman med, jf. § 63.

Endra med lover 20 juni 2003 nr. 40, tidlegare § 44a (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 7 apr 2006 nr. 6 (ikr. 7 apr 2006 for første og andre leden, ikr. 1 jan 2007 for tredje ledd iflg. res. 7 apr 2006 nr. 392), 9 apr 2010 nr. 13 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 500), 21 juni 2013 nr. 62 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1443), 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600).

§ 43 a. Samvær under tilsyn av offentleg oppnemnt person

Dersom tilsyn blir sett som vilkår for samværet, kan retten i særlege høve og der omsynet til barnet sine behov talar for det, påleggje kommunal barnevernsteneste eller departementet å oppnemne ein person som skal føre tilsyn under samvær. Retten kan gje pålegg om beskytta tilsyn eller støtta tilsyn.

Pålegget skal fastsetje dei nødvendige vilkåra for samværet, under dette timetalet og avgrensa varigheit.

Den kommunale barnevernstenesta oppnemner dei personane som skal føre tilsyn, og følgjer opp saka ved pålegg om beskytta tilsyn. Departementet

oppnemner dei personane som skal føre tilsyn, og følgjer opp saka ved støtta tilsyn.

Før avgjerda blir fatta, skal retten hente inn ei konkret vurdering frå den kommunale barnevernstenesta eller departementet om korleis pålegget kan gjennomførast.

Eit pålegg kan følgje av ein dom, ei førebels avgjerd etter § 60 eller av eit rettsforlik. Dom og førebels avgjerd skal retten grunngi som nemnt i tvisteloven § 19-6. Om rettsavgjerda blir heva ved rettsforlik, skal retten gjere greie for føremålet med tilsynet og behovet til barnet.

Det offentlege dekkjer kostnadene til tiltaka etter denne føresegna.

Den som skal oppnemnast til å føre tilsynet etter andre ledd, skal leggje fram tilfredsstillande politiattest som nemnt i politiregisterloven § 39 første ledd.

Departementet kan gje forskrifter med nærare føresegner om mellom anna oppnemning av personar som skal føre tilsynet, utøvinga av tilsynet, godtgjering, rapportering og kravet om politiattest.
Føyd til med lov 21 juni 2013 nr. 62 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1443).

§ 43 b. Samvær ved kontaktforbod eller besøksforbod

Den som har forbod mot kontakt med eit barn etter straffeloven § 57 eller straffeprosessloven § 222 a, kan ikkje ha samvær med barnet etter avtale eller avgjerd. Dette gjeld likevel ikkje om forbodet etter nærare føresegner gjev høve til det.
Føyd til med lov 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600, sjå lova del IV nr. 2).

§ 44. Reisekostnader ved samvær.

Reisekostnadene ved samvær skal delast mellom foreldra etter storleiken på inntektene deira der foreldra ikkje blir samde om noko anna. Kostnadene som skal delast, er kostnader til barnet si reise, foreldra sine nødvendige kostnader til reise i samband med å hente eller bringe barnet til samværet og samværsforelderen sine kostnader til eiga reise når samværet skjer der barnet bur. Reglane i § 70 sjuande ledd gjeld så langt dei høver.

Dersom særlege grunnar gjer det rimeleg, kan retten fastsetje ei anna fordeling av reisekostnadene. Er foreldra samde om det, kan sak om reisekostnadene i staden gå til arbeids- og velferdsetaten. Har barnet fylt 15 år, kan sak om reisekostnader gå til arbeids- og velferdsetaten jamvel om berre ein av foreldra ber om det. Reglane i § 63 gjeld tilsvarande. Arbeids- og

velferdsetaten sitt vedtak er tvangsgrunnlag for utlegg.

Når begge foreldra ber om det, kan arbeids- og velferdsetaten fastsetje at ei skriftleg avtale om deling av reisekostnader skal kunne tvangsfullførast ved utlegg etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 7.

Føyd til med lov 13 juni 1997 nr. 39, endra med lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 44b), 12 des 2008 nr. 85 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1354), 9 apr 2010 nr. 13 (ikr. 9 apr 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 500), 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 17 juni 2022 nr. 44 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1037).

§ 44 a. (Oppheva)

Føyd til med lov 13 juni 1997 nr. 39 (i kraft 1 jan 1998), oppheva med lov 20 juni 2003 nr. 40 (i kraft 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

§ 44 b. (Oppheva)

Føyd til med lov 13 juni 1997 nr. 39 (i kraft 1 jan 1998), oppheva med lov 20 juni 2003 nr. 40 (i kraft 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

§ 45. Samværsrett for andre enn foreldra

Når den eine av foreldra eller begge er døde, kan slektningane til barnet eller andre som er nær knytte til barnet, krevje at retten fastset om dei skal ha rett til å vere saman med barnet, og kva for omfang samværsretten skal ha.

I sak om samværsrett mellom foreldra, kan ein forelder som vert nekta samvær krevje at avgjerdsorganet fastset om hans eller hennar foreldre skal ha rett til å vere saman med barnet og kva for omfang samværsretten skal ha. Samvær for besteforeldra kan berre fastsetjast på vilkår av at den som er nekta samvær ikkje får møte barnet.

Reglane i kap. 7 gjeld også for desse sakene. Det krevst ikkje at partane har vore til mekling før dei går til sak.

Endra med lover 13 juni 1997 nr. 39 (ikr. 1 jan 1998), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

§ 46. Rett til å bli høyrd før ei avgjerd om framtida til barnet.

Den som har samværsrett med barnet, skal så langt råd er, få uttale seg før den

som har foreldreansvaret, tek avgjerder som vil gjere det umogeleg eller vesentleg vanskelegare å utøve samværsretten.
Endra med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), tidlegare § 49.

§ 47. Rett til opplysningar om barnet

Foreldre som har foreldreansvar, har rett til opplysningar om barnet når dei bed om det. Har den eine av foreldra foreldreansvaret aleine, skal denne gje den andre opplysningar om barnet når det blir bede om det. Den andre har også rett til å få opplysningar om barnet frå barnehage, skule, helse- og sosialvesen og politi, om ikkje teieplikta gjeld andsynes foreldra. Slike opplysningar kan nektast gjeve dersom det kan vere til skade for barnet.

Avslag på krav om opplysningar etter første stykket tredje punktum kan påklagast til statsforvaltaren. Foreldre med foreldreansvar har tilsvarande klagerett. Reglane i forvaltningslova kapittel VI gjeld så langt dei høver, jamvel om avslaget er gjeve av private.

I særlege høve kan statsforvaltaren avgjere at den som ikkje har foreldreansvaret, skal tape opplysningsretten etter paragrafen her.
Endra med lover 3 mars 1989 nr. 8, 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 50), 31 mars 2017 nr. 13 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1395), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 7. Sakshandsaminga i saker om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med og samvær

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lov 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217).

I. Innleiande føresegner

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

§ 48. Det beste for barnet

Avgjerder om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal

bu fast saman med og samvær, og handsaminga av slike saker, skal først og fremst rette seg etter det som er best for barnet.

Ved avgjerda skal det takast omsyn til at barnet ikkje må bli utsett for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa vert utsett for skade eller fare.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, sjå tidlegare §§ 34, 44a og 37), endra med lover 7 apr 2006 nr. 6 (ikr. 7 apr 2006 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 392), 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217).

§ 49. Advokatar

Advokatar som har saker etter kapitlet her, bør vurdere om det er mogeleg for partane å kome fram til ei avtaleløysing. Advokaten skal opplyse foreldra om høvet til mekling.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

§ 50. Teieplikt

Den som meklar etter § 51 og § 61 første stykket nr. 2 har teieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer §§ 6, 7, 9 og 10 gjeld tilsvarande.

Den som gjer teneste etter § 61 første stykket nr. 1, 3, 4 eller 7 har teieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Han kan utan hinder av teieplikta gje oppdragsgjevar dei opplysningar han har fått i samband med oppdraget. Lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer §§ 6, 7, 9 og 10 gjeld tilsvarande.

Den som gjer tjeneste etter § 61 første stykket nr. 5 har teieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Retten kan oppheve teieplikta etter krav frå advokaten eller representanten.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

II. Mekling og vedtak om tvangskraft for avtaler

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

§ 51. Kven skal møte til mekling

Foreldre med felles barn under 16 år må møte til mekling før det vert reist sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, kvar barnet skal bu fast eller om samvær.

Gifte foreldre med felles barn under 16 år må for å få separasjonsløyve eller skilsmisseløyve etter ekteskapslova §§ 20 og 22, ha møtt til mekling på familievernkontor eller hos annan godkjend meklar jf. ekteskapslova § 26.

Sambuarar med felles barn under 16 år skal ved samlivsbrot møte til mekling.

Foreldre som ikkje er samde om at barnet skal flytte, må møte til mekling.

Departementet kan gje forskrifter om mekling, også om unntak frå møteplikta i særlege høve.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lov 7 apr 2006 nr. 6 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 392), 31 mars 2017 nr. 13 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1395).

§ 52. Føremålet med og innhaldet i meklinga

Føremålet med meklinga er å få foreldra til å kome fram til ei skriftleg avtale om foreldreansvaret, om kvar barnet skal bu fast og om samvær. Partane bør gjerast kjende med dei viktigaste økonomiske konsekvensane som avtala fører med seg.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

§ 53. Frammøte

Foreldra skal møte personleg og samstundes til mekling. Den som meklar kan likevel avgjere at dei skal møte kvar for seg dersom det er tenleg. Meklaren kan i særlege høve gje løyve til at ein eller begge partar møter saman med ein fullmektig.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

§ 53 a. Politiattest for meklaren

Den som skal godkjennast som meklar, skal leggje fram politiattest som nemnd i

politiregisterloven § 39.

Departementet kan i forskrift gje nærare reglar om kravet om politiattest.
Føyd til med lov 16 juni 2023 nr. 42 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 899).

§ 54. Meklingsattest

Det skal skrivast ut meklingsattest når partane har møtt til ein times mekling hos ein meklar. Dersom foreldra ikkje er samde, skal dei verte oppfordra til å mekle i inntil tre timar. Dei kan få tilbod om mekling i ytterlegare tre timar dersom meklaren finn at dette kan føre til at partane kan kome fram til ein avtale. Meklingsattesten er gyldig i seks månader.
Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lov 7 apr 2006 nr. 6 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 392).

§ 55. Vedtak om tvangskraft for avtaler

Når begge foreldra ber om det, kan statsforvaltaren fastsetje at ei skriftleg avtale om foreldreansvar, bustad og samvær skal kunne tvangsfullførast etter reglane i § 65. Vilkåret er at avtala først og fremst rettar seg etter det som er best for barnet. Trengst det, bør sakkunnige, barnevernstenesta eller sosialtenesta uttale seg før statsforvaltaren avgjer spørsmålet.

Eit vilkår for å bringe ei sak inn for statsforvaltaren etter første stykket er at foreldra kan leggje fram gyldig meklingsattest.

Saka må bringast inn for den statsforvaltaren der barnet har alminneleg verneting på den tida saka vert reist.
Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

III. Sakshandsaminga for retten

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).

§ 56. Vilkår for å reise sak

Er foreldra usamde om kven som skal ha foreldreansvar, kven barnet skal bu fast saman med, eller samvær, kan kvar av dei reise sak for retten. Ein forelder kan også reise sak om foreldreansvar når det er uråd å kome fram til ei avtale fordi den andre forelderen ikkje bur i landet og ikkje lar seg oppspore. Sak om flytting med barnet ut av landet kan reisast av forelder med foreldreansvar eller av forelder som samstundes reiser sak om foreldreansvar.

Eit vilkår for å reise sak etter første stykket er at foreldra kan leggje fram gyldig meklingsattest. Dette gjeld ikkje der ein forelder er dømd for alvorleg vald eller overgrep mot eigne barn etter straffeloven eller i slike høve er overført til tvungent psykisk helsevern eller idømt tvungen omsorg. Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om hvilke høve som er omfatta av unntaket i andre punktum.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lover 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217), 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600), 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 mai 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 534, gjeld andre ledd andre punktum).

§ 57. Kvar sak skal reisast

Sak etter § 56 må reisast for den domstolen der barnet har alminneleg verneting på den tida saka vert reist. Dersom saka gjeld søsken med ulikt alminneleg verneting, kan felles sak for barna reisast der eitt av barna har alminneleg verneting. Dersom barnet bur på sperra adresse, jf. lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering med forskrifter, eller det er søkt om eller gjeve løyve til å nytte fiktive personopplysningar for barnet, jf. lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet § 14 a, kan saka reisast for Oslo tingrett.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lover 7 apr 2006 nr. 6 (ikr. 7 apr 2006 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 392), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 juni 2018 nr. 51.

§ 58. Stemnemål og tilsvar

Stemnemålet skal innehalde namn og adresse til foreldra og barna, og skal vise om usemja gjeld foreldreansvaret, flytting med barnet ut av landet, kvar barnet skal bu fast eller samværet, og gje ei kort utgreiing om grunnlaget for usemja og

saksøkjarens påstand. Meklingsattest skal leggjast ved. Stemnemålet kan setjast fram på godkjent skjema.

Retten skal forkynne stemnemålet for saksøkte. Tilsvaret skal gjere greie for kva for tvistepunkt det er usemje om, og gje ei kort utgreiing om korleis saksøkte ser på saka. I tillegg må tilsvaret innehalde den saksøktes påstand. Tilsvaret kan setjast fram på godkjent skjema.

Retten kan be om nærare utgreiing av saka frå partane dersom det trengst for å få saka godt nok opplyst.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lov 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600).

§ 59. Sakshandsaminga

Dommaren skal påskunde saka så mykje som mogeleg.

Dommaren skal på kvart trinn i saka vurdere om det er mogeleg å oppnå forlik mellom partane, og leggje tilhøva til rette for det.

Domstolloven og tvisteloven gjeld for retten si handsaming av saker etter kapitlet her, så langt ikkje anna følgjer av reglane her.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 60. Førebels avgjerd

Retten kan etter krav frå ein part ta førebels avgjerd om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med, og samvær. Sak om førebels avgjerd om flytting med barnet ut av landet kan reisast av forelder med foreldreansvar og av forelder som samstundes reiser sak om foreldreansvar. Slik avgjerd kan gjelde for ei viss tid eller til saka er endeleg avgjord. Retten kan også ta førebels avgjerd før saka er reist, dersom særlege grunnar talar for det. Etter krav frå ein part skal retten i alle høve ta førebels avgjerd dersom det er ein risiko for at barnet blir utsett for vald eller på anna vis handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare.

Retten kan samstundes forby den andre av foreldra å kome til den eigedommen eller det bustadhuset der barnet held til. Dersom det ikkje trengst avgjerd straks, skal retten så langt råd er gje den andre høve til å uttale seg.

Når avgjerd er teken før sak er reist, skal retten setje ein frist for å reise søksmål. Fristen kan forlengjast ved avgjerd av dommaren. Er det ikkje teke ut søksmål innan fristen, fell tekne avgjerder bort.

Avgjerdene vert tekne i orskurd. Det er ikkje nødvendig å halde munnleg forhandling på førehand.
Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lover 21 juni 2013 nr. 62 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1443), 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217).

§ 60 a. (Oppheva)

Føyd til med lov 7 apr 2006 nr. 6 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 392), oppheva med lov 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600).

§ 61. Avgjerder under saksførebuinga

Retten fastset tid for hovudforhandling straks eller etter at eitt eller fleire av tiltaka i nr. 1 til 7 nedanfor er gjennomført.

1. Retten skal som hovudregel innkalle partane til eitt eller fleire førebuande møte for mellom anna å klarleggje tvistepunkta mellom dei, drøfte vidare handsaming av saka og eventuelt mekle mellom partane der saka er eigna for det. Retten kan oppnemne ein sakkunnig til å vere med i dei saksførebuande møta. Retten kan jamvel be den sakkunnige ha samtalar med foreldra og barna og gjere undersøkingar for å klarleggje tilhøva i saka, med mindre foreldra set seg i mot dette. Retten fastset kva den sakkunnige skal gjere, etter at partane har fått høve til å uttale seg.
2. Retten kan vise partane til mekling hos godkjend meklar eller annan person med innsikt i dei tvistepunkta saka gjeld. §§ 52 og 53 gjeld tilsvarande. Dersom meklaren kjem fram til at partane ikkje kan nå fram til ein avtale gjennom vidare mekling, skal han straks melde frå til retten om dette.
3. Der det trengst, bør retten oppnemne sakkunnig til å uttale seg om eitt eller fleire av spørsmåla som saka reiser. Der det er sett fram påstandar om vald, overgrep, rus eller psykisk liding og saka ikkje er tilstrekkeleg opplyst på anna måte, kan retten oppnemne ein sakkunnig.
4. Dommaren kan gjennomføre samtalar med barnet, jf. § 31. Retten kan oppnemne ein sakkunnig eller annan eigna person til å hjelpe seg, eller la ein sakkunnig ha samtale med barnet aleine. Der barnet har formidla meininga si, skal dommaren eller den dommaren peiker ut orientere barnet om utfallet av saka og korleis meininga til barnet har

blitt teke omsyn til.

5. Retten kan i særlege høve, mellom anna når det er grunn til å tru at barnet er utsett for vald eller på anna vis blir handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare, oppnemne ein advokat eller annan representant til å ta vare på interessene til barnet i samband med søksmålet. Den som er oppnemnd, kan samtale med barnet og skal gje slik informasjon og støtte som er naturleg. Advokaten eller representanten skal få saksdokumenta. Han kan kome med framlegg om handsaminga av saka og skriftleg eller i rettsmøte gje råd om korleis sakshandsaminga best kan ta vare på interessene til barnet. Retten avgjer om og eventuelt kor lenge han skal vere til stades under rettsmøta i saka. Når advokaten eller representanten er til stades i rettsmøta, kan han stille spørsmål til partar og vitne.
6. Retten bør innhente fråsegner frå barnevernet og sosialtenesta der det trengst.
7. Retten kan gje partane høve til å prøve ut ei førebels avtale for ei nærare fastsett tid. Retten kan oppnemne ein sakkunnig eller annan eigna person til å rettleie foreldra i prøvetida.
8. Retten kan gje dom utan hovudforhandling så framt partane samtykkjer til det og retten ser det som forsvarleg.

Staten ber kostnadene til dei tiltaka som er nemnde i første stykket nr. 1, 2, 3, 4, 5 og 7. Sakkunnig som vert oppnemnd etter første stykket skal godtgjerast etter lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. Dersom det skal oppnemnast ein advokat for barnet etter første stykket nr. 5, har barnet rett på fri sakførsel utan behovsprøving jf. rettshjelpsloven § 16 første ledd nr. 6. Departementet kan ved forskrift fastsetje reglar om godtgjering til andre som gjer teneste etter paragrafen her.

Sakkunnig som vert oppnemnd av domstolen etter denne paragrafen, skal leggje fram politiattest som nemnd i politiregisterloven § 39. Det same gjeld advokatar eller andre som blir oppnemnde som representantar for barnet. Hastar oppnemninga, kan oppnemning skje før det er innhenta politiattest. Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lover 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), 21 juni 2013 nr. 62 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1443), 16 juni 2023 nr. 42 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 899).

§ 61 a. Fritak for teieplikt for barnevernstenesta

Barnevernstenesta kan uhindra av teieplikta etter barnevernsloven § 13-1 gi

opplysningar til domstolen i sak om foreldreansvar, kvar barnet skal bu fast og samvær.
Føyd til med lov 21 juni 2013 nr. 62 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1443), endra ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 61 b. Forskrift om krav til mandat og utgreiing til sakkunnige

Departementet kan gje forskrift om utforminga av mandata til dei sakkunnige og utgreiingane deira.
Føyd til med lov 11 juni 2021 nr. 60 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1866).

§ 61 c. Barnesakkunnig kommisjon

Barnesakkunnig kommisjon skal vurdere kvaliteten på utgreiingar frå sakkunnige som er oppnemnde av retten etter § 61 første stykket nr. 3 og utgreiingar frå sakkunnige som ein part har engasjert.

Ein sakkunnig som er oppnemnd av retten etter § 61 første stykket nr. 3 skal sende utgreiinga til kommisjonen med kopi til retten. Er den sakkunnige engasjert av ein part, skal parten sende inn utgreiinga på same måten. Kommisjonen skal sende si vurdering til retten og den sakkunnige.

Retten kan berre leggje til grunn ei sakkunnig utgreiing som har vore vurdert av kommisjonen etter denne paragrafen.

Departementet nemner opp medlemmene i kommisjonen og kan gje forskrift om korleis kommisjonen skal vere organisert, kva oppgåver han skal ha, og korleis han skal handsame sakene.
Føyd til med lov 11 juni 2021 nr. 60 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1866, kun fjerde ledd), endra med lov 11 juni 2021 nr. 60 (i kraft 15 aug 2022 iflg. res. 3 juni 2022 nr. 959, første til tredje ledd).

§ 61 d. Barnesakkunnig kommisjon kan handsame personopplysningar

Personopplysningsloven gjeld for Barnesakkunnig kommisjon. Kommisjonen kan handsame personopplysningar, medrekna personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10, når det er naudsynt for å utføre oppgåver etter § 61 c eller forskrift i medhald av § 61 c fjerde stykket.

Departementet kan gje forskrift om handsaminga av personopplysningar, mellom anna om føremålet med handsaminga, handsamingsansvar, kva

personopplysningar som kan handsamast, kven det kan handsamast personopplysningar om, tiltak som skal verne den opplysningane gjeld, høve til vidarehandsaming, utlevering, registerføring og tilgang til register.
Føyd til med lov 11 juni 2021 nr. 60 (i kraft 15 aug 2022 iflg. res. 3 juni 2022 nr. 959).

§ 62. Anke over avgjerder under saksførebuinga

Rettens val av tiltak etter § 61 første stykket kan ikkje ankast. Unntak gjeld for avgjerd om å nekte å oppnemne sakkunnig etter § 61 første stykket nr. 3 og avgjerd om å nekte å innhente fråsegner som nemnd i § 61 første stykket nr. 6.
Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 63. Endring av avtale eller avgjerd om foreldreansvaret mv.

Foreldra kan gjere om avtale eller avgjerd om foreldreansvaret, om flytting med barnet ut av landet, om kven barnet skal bu hos fast og om samværsretten.

Vert foreldra ikkje samde, kan kvar av dei reise sak for retten, jf. § 56. Dom, rettsforlik og avtale med tvangskraft kan likevel berre endrast når særlege grunnar talar for det. Førebels avgjerd etter § 60 kan endrast på same vilkår av den domstolen som har hovudsaka. Dersom ein av foreldra har flytta med barnet utan at foreldra var samde, kan den andre av foreldra reise ny sak for retten.

Dersom det er openbert at det ikkje ligg føre slike særlege grunnar som nemnt i andre stykket, kan retten avgjere saka utan hovudforhandling.
Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), jf. tidlegare § 39, endra med lover 7 apr 2006 nr. 6 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 392), 31 mars 2017 nr. 13 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1395), 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600, tidlegare § 64), 21 juni 2019 nr. 28 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 803).

IV. Sakshandsaminga for retten om foreldreansvar mv. etter dødsfall

Overskrifta føyd til med lov 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600).

§ 64. Handsaming av saker om foreldreansvar mv. etter dødsfall

Dersom den attlevande som får foreldreansvaret etter § 38 første stykket, ikkje budde saman med barnet på tidspunktet for dødsfallet, kan andre reise sak med krav om å få foreldreansvaret. Fristen for å reise sak er seks månader etter dødsfallet. Retten kan ta førebels avgjerd etter § 60.

Dersom den attlevande er sikta, tiltala eller dømd for forsettleg å ha valda den andre forelderen sin død, kan andre reise sak med krav om å få foreldreansvaret. Fristen for å reise sak er seks månader etter at siktinga eller tiltala er fråfallen eller dom i straffesaka er rettskraftig. Den attlevande kan også reise slik sak.

Retten skal leggje vekt på om den attlevande ønskjer foreldreansvaret. Retten bør også leggje vekt på den avdøde sine ønskjer, særleg når de er uttrykt skriftleg. Er den attlevande sikta, tiltala eller dømd for forsettleg å ha valda den andre forelderen sin død, kan den attlevande berre få eller framleis ha foreldreansvaret dersom dette klart er til det beste for barnet.

Retten skal avgjere spørsmålet om foreldreansvar ved dom. Retten bør innhente fråsegner frå den kommunale barnevernstenesta der det trengst. Retten bør gje dei næraste slektningane til barnet eller dei som barnet bur saman med, høve til å uttale seg, med mindre dette er uturvande.

Retten kan la ein person få foreldreansvaret aleine eller la gifte eller sambuande få det saman. Retten kan la ein forelder få eller framleis ha foreldreansvaret sjølv om andre får foreldreansvar. Retten kan setje som vilkår for avgjerda at barnet i ei viss tid ikkje skal måtte flytte frå heimen der det bur, dersom flyttinga kan vere uheldig for barnet, og det ikkje er rimeleg grunn til å flytte.

Når fleire får foreldreansvar, skal retten også ta avgjerd om kven barnet skal bu fast saman med. Retten kan alltid ta avgjerd om samvær for den attlevande. For den eller dei som får foreldreansvar, gjeld reglane i kapittel 5 og 6.

Retten skal gje melding til den kommunale barnevernstenesta og statsforvaltaren dersom ingen har vendt seg til retten etter § 64 a, eller dersom dommen fører til at ingen har foreldreansvar for barnet. Barnevernstenesta skal plassere og følgje opp barnet etter reglane i barnevernsloven.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), jf. tidlegare § 36 og § 37, endra med lover 7 apr 2006 nr. 6 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 392), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600, tidlegare § 63), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 64 a. Handsaminga av saken der ingen har foreldreansvar etter dødsfall

Retten skal av eige tiltak og utan ugrunna opphald handsame sak om foreldreansvaret når den får melding etter arvelova § 89 andre ledd andre punktum om at eit dødsfall fører til at ingen lenger har foreldreansvaret for eit barn.

Den som ønskjer foreldreansvaret, kan vende seg til retten der barnet bur om dette.

Reglane i § 64 gjeld så langt dei høver.

Føyd til med lov 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600), endra med lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 64 b. Førebels avgjerd om foreldreansvar når ein forelder er sikta eller tiltala for å ha valda den andre forelderen sin død

Retten skal av eige tiltak og utan ugrunna opphald ta førebels avgjerd om foreldreansvaret når den får melding om at den attlevande er sikta eller tiltala for forsettleg å ha valda den andre forelderen sin død, og den attlevande har eller krev å få foreldreansvaret.

Retten treff avgjerda ved orskurd. Det er ikkje nødvendig med munnleg forhandling på førehand.

Så lenge ei førebels avgjerd om å frata foreldreansvaret gjeld, skal den attlevande ikkje ha samvær eller bu fast saman med barnet.

Reglane i § 64 gjeld så langt dei høver.

Føyd til med lov 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600).

§ 64 c. Avgjerd om foreldreansvar når det er teke førebels avgjerd og ingen har reist sak

Retten skal av eige tiltak og utan ugrunna opphald ta avgjerd om foreldreansvar når det er teke ei førebels avgjerd og ingen har teke ut søksmål etter § 64. Dette gjeld ikkje dersom retten etter § 64 b har tatt avgjerd om at ingen skal ha foreldreansvaret, og gitt melding til den kommunale barnevernstenesta og statsforvaltaren.

Reglane i §§ 64 og 64 b tredje stykket gjeld så langt dei høver.

Føyd til med lov 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600), endra med lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 64 d. Endring av avgjerd om foreldreansvar mv. etter dødsfall

Den attlevande forelderen kan reise sak for retten med krav om endring av avgjerd etter §§ 64, 64 a og 64 c. Ei avgjerd skal berre endrast dersom særlege grunnar talar for det. Den attlevande forelderen og andre kan på same vilkår reise sak om endring av ei førebels avgjerd etter § 64 b. Sak om endring etter tredje punktum skal reisast for den domstolen som tok den førebelse avgjerda.

Dersom det er openbert at det ikkje ligg føre særlege grunnar, kan retten avgjere saka utan hovudforhandling.

Føyd til med lov 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600).

V. Tvangsfullføring

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra med lov 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600, tidlegare kapittel IV).

§ 65. Tvangsfullføring

For tvangsfullføring av avgjerd om og anna særleg tvangsgrunnlag for foreldreansvaret, kvar barnet skal bu fast, og samværsrett gjeld tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13. Vedtak av statsforvaltaren om tvangskraft for avtaler etter § 55 er særleg tvangsgrunnlag. Førebels avgjerd etter § 60 er tvangskraftig sjølv om avgjerda ikkje er rettskraftig.

Avgjerd eller avtale med tvangskraft om foreldreansvar og kvar barnet skal bu fast, kan tvangsfullførast ved henting eller tvangsbot. Avgjerd eller avtale med tvangskraft om samværsrett kan berre tvangsfullførast ved tvangsbot. Tingretten kan fastsetje ei ståande tvangsbot som for ei viss tid skal gjelde for kvar gong samværsretten ikkje vert respektert. Eit krav om tvangsfullføring skal setjast fram for tingretten i distriktet der saksøkte har sitt alminnelege verneting. Reglane i § 15 andre leddet gjeld tilsvarande.

Det skal ikkje fastsetjast tvangsbot dersom oppfylling av samværsretten er umogleg, til dømes der det er risiko for at barnet blir utsett for vald eller på anna vis handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare. Det same gjeld ved tvangsfullføring av foreldreansvar og kvar barnet skal bu fast.

Barnet skal få høve til å seie meininga si før det blir teke avgjerd. Meininga til barnet skal bli vektlagt etter alder og modning. Tvangsfullføring skal ikkje skje mot barnet sin vilje, med mindre retten kjem til at det er naudsynt av omsyn til

barnet.

For å leggje til rette for gjennomføring av fastsett samvær kan retten gjere praktiske endringar i avgjerda der det er formålstenleg, til dømes å endre tida for henting og levering.

Skatteetaten ved Statens innkrevingssentral krev inn tvangsbota. Innkrevjing skal berre skje når den som har retten, ber om det. Bota går til statskassa. Bota skal ikkje krevjast inn for meir enn åtte veker om gongen. Lar den som har retten etter lova det gå lenger tid med inndrivinga, lauper inga vidare bot før den bota som allereie er forfallen til betaling, er betalt eller det er tatt utlegg for den.

Føyd til med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), jf. tidlegare § 42 og § 48, endra med lover 21 juni 2013 nr. 62 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1443), 31 mars 2017 nr. 13 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1395), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416). **Vert endra** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 65 a. Bruk av sakkunnig, godkjend meklar eller ein annan tilsett ved familieverntenesta i saker om tvangsfullføring

Før retten tek avgjerd om tvangsfullføring, kan den oppnemne ein sakkunnig, godkjend meklar eller ein annan tilsett ved familieverntenesta for å mekle eller ha samtalar med foreldra. Føremålet med meklinga eller samtalane er å få foreldra til å oppfylle pliktane sine frivillig. Retten kan fastsetje eit mandat for utføring av oppdraget.

Retten skal setje ein frist for utføringa av oppdraget, normalt ikkje lenger enn to veker etter oppnemninga. Fristen kan forlengjast om retten meiner ei frivillig løysing mellom foreldra er mogeleg om meklinga eller samtalane held fram.

Den som har fått oppdrag etter første leddet, skal innan fristen levere ei utgreiing med opplysningar om kva for tiltak som er sette i verk mv. Opplysningar om andre vesentlege omstende for saka skal gå fram av utgreiinga.

I saker om tvangsfullføring gjeld § 61 første leddet nr. 3 tilsvarande.

Føyd til med lov 31 mars 2017 nr. 13 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1395).

Kapittel 8. Fostringsplikt.

Endra med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728),

endra kapittelnummer frå 7.

§ 66. Foreldra sin skyldnad til å fostre barnet.

Foreldra skal bere utgiftene til forsyting og til utdanning av barnet etter evne og givnad og etter dei økonomiske kåra til foreldra, når barnet sjølv ikkje har midlar til det. Innbyrdes har begge foreldre skyldnad til å skyte til det som trengst etter evne.

Reglane om fostringsplikt for foreldra etter dette kapitlet gjeld tilsvarande for andre som har fått foreldreansvaret etter at begge foreldra er døde.

Endra med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), tidlegare § 51.

§ 67. Fostringstilskot.

Der ein eller begge foreldra ikkje bur saman med barnet, skal vedkomande betale faste pengetilskot til forsyting og utdanning. Også foreldre som bur saman med barnet, kan påleggjast å yte pengetilskot når dei forsømer fostringsplikta si etter § 66. Ingen kan gje avkall på den retten barnet har etter dette stykket.

Til særlege utlegg så lenge underhaldsplikta varer, kan foreldra påleggjast å yte særtilskot. Det er eit vilkår at utlegga er rimelege og naudsynte og ikkje går inn under dei utgiftene som det løpande fostringstilskotet skal dekke. Krav om særtilskot må setjast fram innan eit år etter at dei særlege utlegga kom på. Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om særtilskot.

Det er barnet som har rett til tilskotet. Når ikkje noko anna er fastsett, skal det betalast på forskot for kvar månad til den barnet bur saman med fast. Tilskotet skal betalast frå og med den kalendermånaden kravet oppstår og ut den kalendermånaden vilkåra for tilskot fell bort.

Endra med lover 17 feb 1989 nr. 2, 19 juni 1992 nr. 63, 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), tidlegare § 52.

§ 68. Kor lenge fostringsplikta varer.

Skyldnaden til foreldra etter §§ 66 og 67 varer til barnet er 18 år når ikkje anna er avtala eller fastsett etter paragrafen her.

Vil barnet etter fylte 18 år halde fram med slik skulegang som må reknast som vanleg, har det krav på pengetilskot for den tid skulegangen varer ved. Det skal fastsetjast ei tidgrense for krav på tilskot etter denne regelen.

Foreldra kan også påleggjast å yte tilskot til anna vidareutdanning dersom det er rimeleg etter interessene og givnaden til barnet, høvet til å skaffe seg midlar til vidareutdanninga på anna vis og tilhøva elles. Det skal fastsetjast ei tidgrense for krav på slike tilskot.
Endra med lov 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), tidlegare § 53.

§ 69. Tilhøvet mellom reglane om fostringsplikt etter barnelova og barnevernsloven

Fostringstilskot som er fastsette etter lova her fell bort frå det tidspunktet tilskot kan fastsetjast etter barnevernsloven § 15-12 første ledd.
Føyd til med lov 4 juni 1999 nr. 35 (ikr. 1 sep 1999 iflg. res. 4 juni 1999 nr. 863), endra med lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 53a), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 16 juni 2023 nr. 41 (i kraft 16 juni 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 928).

§ 70. Korleis fostringstilskotet vert fastsett.

Foreldra kan gjere avtale om fostringstilskot til barnet.

Dersom dei ikkje vert samde, kan kvar av dei krevje at tilskotsfuten tek avgjerd om tilskotet. Dette kan dei gjere jamvel om dei opphavleg har gjort avtale om tilskotet, men slik at løpande tilskot berre skal endrast dersom reglane i lova vil medføre ei endring på meir enn 12 prosent. Departementet kan gje forskrift om gebyr der tilskotsfuten tek avgjerd om fastsetjing og endring av fostringstilskot.

Spørsmålet skal likevel avgjerast av domstolane

a. når nokon av foreldra bed om at det vert gjort i samband med ekteskapssak eller rettssak om foreldreansvar, om kven barnet skal bu saman med eller om samværsrett,
b. når tilskotsfuten viser partane til domstolane, fordi det er meir tenleg etter den karakter saka har.

Når det gjeld tilskot etter § 68 andre og tredje stykket til barn som har fylt 18 år, er det barnet sjølv som gjer avtale eller er part i saka.

Dersom foreldra ikkje lever saman når barnet vert født, og dei ikkje har gjort avtale om tilskotet, skal tilskotsfuten av eige tiltak fastsetje fostringstilskot til barnet.

Får den tilskotspliktige forsytartillegg frå Forsvaret i samband med avtening

av førstegangsteneste eller sivilteneste, eller har rett til anna yting frå det offentlege der barnetillegg er ein del av stønaden, kan tilskotsfuten av eige tiltak fastsetje fostringstilskot til barnet for den tida slikt tillegg vert utbetalt.

Foreldra har plikt til å opplyse det organet som skal handsame fastsetjinga av tilskotet, om kva arbeid, utdanning, inntekt og formue dei har, og elles om alt anna som kan ha noko å seie for fastsetjinga av fostringstilskotet. For å fastsetje tilskotet kan organet utan omsyn til teieplikta krevje dei opplysningane som trengst frå arbeidsgjevarar, likningsstell, arbeids- og velferdsetaten og forsikringsselskap, bankar og andre som forvarer eller forvaltar formueverdiar. For å fastsetje tilskot etter at barnet har fylt 18 år, kan organet utan omsyn til teieplikta krevje opplysningar frå utdanningsinstitusjonar om skulegangen er i gang, held fram eller er avslutta og om fagleg progresjon.

Endra med lover 8 juni 1984 nr. 62, 3 mars 1989 nr. 8, 15 des 1989 nr. 90, 15 juni 1990 nr. 34, 16 juni 1994 nr. 21, 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 640), 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 54), 12 des 2008 nr. 85 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1354), 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 2 juni 2017 nr. 33 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 690).

§ 71. Offentleg utmåling av fostringstilskot

Tilskotsfuten skal fastsetje tilskotet slik at fastsette utlegg til forsyting av barnet etter barnet sin alder (underhaldskostnadene) vert delte mellom foreldra etter storleiken på inntekta deira. Tilskotet skal likevel ikkje fastsetjast til eit høgare tilskot enn at tilskotspliktige har att fastsette midlar til eige underhald mv. (bidragsevnevurderinga). Tilskotet skal som hovudregel reduserast for munnleg eller skriftleg avtalt eller offentleg fastsett samvær. Har foreldra avtala delt bustad etter lova § 36, gjeld særskilte reglar.

Tilskotsfuten skal av eige tiltak regulere fostringstilskotet når barnet går over til ei ny aldersgruppe om ikkje anna er fastsett i forskrift etter tredje ledd.

Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om utmåling av fostringstilskot etter lova her.

Føyd til med lov 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78), endra med lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 54a), 12 des 2008 nr. 85 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1354).

§ 72. Fastsetjing av tilskot for tid som har gått.

Det kan fastsetjast fostringstilskot også for tid som har gått, men likevel ikkje for lengre tid enn tre år før kravet vart sett fram for avgjerdsorganet. Skal fastsetjing skje for meir enn eitt år attende, er det eit vilkår at parten har hatt særleg grunn for forseininga med å setje fram kravet.
Endra med lover 19 juni 1992 nr. 63, 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), tidlegare § 55.

§ 73. Indeksregulering av fostringstilskot.

Alle faste fostringstilskot til barn skal indeksregulerast etter reglane i denne paragrafen dersom ikkje anna er fastsett i avgjerda eller avtalen.

Indeksreguleringa gjeld også for beløpet som er fastsett etter forskotteringsloven § 5 første stykket, med mindre Stortinget gjer vedtak om noko anna.

Reguleringa er knytta til endringane i konsumprisindeksen frå Statistisk sentralbyrå. Tilskota skal regulerast kvart år ut i frå endringa i konsumprisindeksen for januar månad i høve til indeksen ved førre regulering. Kvar regulering gjeld berre for tilskotsterminar som forfell i juni eller seinare.

Tilskota skal regulerast med den prosentsats som konsumprisindeksen er endra med, rekna ut på næraste tidel. Tilskotssummen vert avrunda til næraste heile ti kroner.

Tilskotsfuten reknar om tilskot som skal krevjast inn etter lova om innkrevjing av fostringstilskot.

Departementet kan gje forskrifter om gjennomføring og utfylling av reglane i paragrafen her.
Endra med lover 15 des 1989 nr. 90, 17 jan 1992 nr. 7, 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 56), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 74. Særskilt endring av fastsett tilskot.

Tilskot som er fastsett av administrativt organ eller domstol, kan krevjast endra dersom særlege grunnar talar for det. Departementet kan i forskrift gje utfyllande reglar om slik endring.

Også tilskot som er eller skulle ha vore betalt då kravet om endring vart framsett, kan setjast ned, setjast opp eller ettergjevast dersom sterke grunnar talar for det. Departementet kan i forskrift gje utfyllande reglar om ettergjeving av slik gjeld. Reglane i § 72 andre punktum gjeld tilsvarande.

Vert det teke avgjerd om å setje ned tilskot som alt skulle vere betalt, skal private og offentlege krav i tilskotet for perioden som endringa gjeld, fastsetjast på nytt under omsyn til den nye tilskotssatsen.

Reglane i § 70 andre og tredje stykket gjeld tilsvarande om kven det høyrer under å ta avgjerd om særskilt endring.

Reglane i § 70 sjette stykket om at tilskotsfuten kan fastsetje fostringstilskot av eige tiltak gjeld tilsvarande ved endring av tilskot.

Endra med lover 3 mars 1989 nr. 8, 19 juni 1992 nr. 63, 17 des 1993 nr. 130 (ikr. 1 jan 1994), 16 juni 1994 nr. 21 (sjå avsnitt V i den lova), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 57).

§ 75. Tilhøvet mellom avgjerdsorgan og påstandar frå partane.

I klagesaker og i saker om endring av tilskot etter § 74 kan avgjerdsorganet gå utanfor det partane gjer påstand om. Avgjerdsorganet kan også endre andre tilskot etter barnelova og forsytingstilskot til ektemake endå om ingen av partane krev det.

Der tilskotspliktige med fleire barn ikkje har full tilskotsevne eller samla tilskotsplikt er høgare enn ein viss prosent av inntekta eller oppfostringstilskot er fastsett etter lov 17. juli 1992 nr. 100 § 9-2, kan avgjerdsorganet av eige tiltak foreta samla forholdsmessig fastsetjing av tilskota til barna. Dette gjeld i alle typar saker der det kjem minst eitt krav om førstegongsfastsetjing, klage eller endring eller der tilskotsfuten av eige tiltak kan ta opp eit krav. Regelen gjeld uavhengig av om tilskotspliktige har barn med same tilskotsmottakar eller fleire tilskotsmottakarar. Lova §§ 70 andre stykket og 74 første stykket gjeld tilsvarande. Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om samla forholdsmessig fastsetjing av tilskot.

Endra med lover 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78) som endra med lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 58), 12 des 2008 nr. 85 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1354).

§ 76. Førebels avgjerd i tilskotssaker.

Tilskotsfuten kan utan opphald fatsetje eit førebels tilskot. Hastar det, kan slik avgjerd takast utan at motparten får seie si meining.

Tilskotsfuten kan etter krav ta førebels avgjerd om å setje ned tilskot utan at motparten får seie si meining. Dette gjeld dersom tilskotsfuten finn det klårt at vilkåra for det er til stades.

Førebels avgjerd etter første og andre stykket gjeld frå og med den månaden

kravet om fastsetjing eller endring vart sett fram. Slik avgjerd kan fullførast straks om ikkje anna er fastsett, og gjeld berre til det ligg føre ei endeleg avgjerd i saka.

Når tilskotssaka skal avgjerast av retten, gjeld paragrafen her på tilsvarande måte. Førebels tilskot skal fastsetjast av retten i orskurd.

Endra med lover 3 mars 1989 nr. 8, 17 des 1993 nr. 130 (ikr. 1 jan 1994), 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 59).

§ 77. Klage

Avgjerd om fostringstilskot til barn fastsett av tilskotsfuten kan klagast inn for næraste overordna organ eller det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Klageretten gjeld ikkje avgjerd som berre gjeld regulering ved overgang til ny aldersgruppe etter § 71 andre stykket.

Føyd til med lov 3 mars 1989 nr. 8, endra med lover 19 juni 1992 nr. 63, 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 59a), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 12 des 2008 nr. 85 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1354).

§ 78. Gjennomføring av avgjerder om tilskot og gebyr. Tvangsgrunnlag.

Fostringstilskot krevjast inn av Innkrevjingssentralen for fostringstilskot etter reglane i bidragsinnkrevjingslova.

Avgjerd i tilskotssak er tvangsgrunnlag for utlegg. Avgjerda har rettsverknader og kan fullførast før ho er endeleg, om ikkje anna er fastsett. Oppfyllingsfristen er tre dagar, om ikkje annan frist er fastsett.

Ei skriftleg avtale om tilskot er tvangsgrunnlag for utlegg når tilskot etter avtala vert kravd inn etter reglane i bidragsinnkrevjingslova. Det same gjeld ei avgjerd om gebyr som nemnd i § 70 andre stykket.

Vert tilskot som er gjort opp, sett ned etter § 70 andre stykket, § 74 eller § 76 eller etter klage, kan den tilskotspliktige krevje at Innkrevjingssentralen for fostringstilskot gjer frådrag i pålagt lønnstrekk m.m. på den måten og for dei terminane som sentralen finn rimeleg.

Endra med lover 19 juni 1992 nr. 63, 26 juni 1992 nr. 86, 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 60), 29 apr 2005 nr. 20 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 16 des 2005 nr. 1562), 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 31 aug 2013 iflg. res. 9 aug 2013 nr. 971), 2 juni 2017 nr. 33 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 690). **Vert endra** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 79. Forskot på tilskot.

Om utbetaling av forskot på tilskot gjeld reglane i lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteringsloven).
Endra med lover 15 des 1989 nr. 90, 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 61).

§ 80. Tilbakesøking av fostringstilskotet når farskapen vert endra

Vert nokon som har betalt pålagt eller avtala fostringstilskot til eit barn, seinare friteken for farskapen til barnet, kan han krevje summen betalt attende frå folketrygda. Summen skal indeksregulerast i samsvar med konsumprisindeksen frå Statistisk sentralbyrå frå tilskotet vart betalt, og til det vert betalt attende. Ei indeksregulering skal likevel først gjerast etter at det er teke omsyn til frådraga den frikjende faren tidlegare har fått i skattefastsetjinga si for betalt tilskot. Fordelen av det tidlegare frådraget i skattefastsetjinga skal setjast til 20 prosent. Kravet kan setjast ned eller falle bort dersom det er klart at han ikkje hadde rimeleg grunn til å vedgå eller erklære farskapen, eller at han burde ha reist sak til endring tidlegare.

Ein mann som er pålagd fostringsplikt, men ikkje farskap, kan krevje pengane betalte attende frå folketrygda dersom ein DNA-analyse viser at han ikkje kan vere far til barnet. Første stykket gjeld tilsvarande så langt det passar.

Den som vert friteken for farskapen, kan ikkje søkje pengane attende frå barnet sjølv, frå mora eller frå den verkelege faren til barnet.

Departementet kan ved forskrift gje utfyllande reglar om tilbakesøking av fostringstilskot etter lova her.
Endra med lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 62), 7 apr 2006 nr. 6 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 392), 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 9. Om bruken av barnelova når nokon av partane har tilknytning til utlandet.

Endra med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra kapittelnummer frå 8.

§ 81. Når farskap eller medmorskap kan fastsetjast i Noreg

Farskap og medmorskap kan fastsetjast i Noreg etter § 4, § 7 og kapitla 3 og 4

a. dersom mora hadde vanleg bustad i Noreg då barnet vart født,
b. dersom barnet seinare har fått vanleg bustad i Noreg, eller
c. dersom den oppgjevne faren eller medmora har vanleg bustad i Noreg.

Farskap skal ikkje fastsetjast i Noreg dersom partane har nær tilknyting til ein annan stat der dei kan krevje fastsetjing av farskapen, og saka vil bli betre opplyst og handsama i denne staten.

Endringssak etter § 6 kan reisast for norske domstolar, om nokon av dei som kan reise søksmål, har vanleg bustad i Noreg, eller farskapen er fastsett etter norske reglar.

Endra med lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 63), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 31 aug 2013 iflg. res. 9 aug 2013 nr. 971), 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217), 15 juni 2018 nr. 34 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 1 mars 2019 nr. 163).

§ 81 a. Når sak om morskap kan handsamast i Noreg

Ei sak om morskap kan handsamast etter kapittel 4A og § 5 tredje stykket

a. dersom barnet har vanleg bustad i Noreg,
b. dersom mora hadde vanleg bustad i Noreg då barnet vart født, eller
c. dersom mora seinare har fått vanleg bustad i Noreg.

Føyd til med lov 21 juni 2013 nr. 64 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 703), endra med lov 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217).

§ 82. Når sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med, eller samvær kan handsamast i Noreg

Sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med eller samvær kan reisast for norsk domstol dersom barnet har vanleg bustad i Noreg. Det same gjeld i sak som statsforvaltaren skal handsame etter § 55.

Sak om førebels avgjerd kan handsamast av norsk domstol i alle tilfelle der barnet har opphald i Noreg.

Første og andre stykket gjeld ikkje dersom anna følgjer av overeinskomst med annan stat.

Endra med lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 64), 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 83. Når sak om fostringstilskot kan handsamast i Noreg

Spørsmålet om fostringstilskot kan handsamast av tilskotsfuten eller norsk domstol

a. når det vert reist i sak om farskap, medmorskap, foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet eller samvær for avgjerdsført norsk organ
b. dersom ein av partane eller barnet har vanleg bustad i Noreg.

Endra med lover 3 mars 1989 nr. 8, 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 65), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217).

§ 83 a. Henting og utlevering av opplysningar etter avtale med framand stat

Når avtaler med framand stat med heimel i § 85 andre stykket i lova her eller i bidragsinnkrevingsloven § 2 har reglar om utveksling av informasjon, kan Arbeids- og velferdsetaten utan hinder av teieplikt gi andre medlemsland opplysningar om identitet, adresse eller inntekts- og formuestilhøve for partane i ei bidragssak, eventuelt etter at opplysningane er henta etter § 70 sjuande stykket i lova her eller etter bidragsinnkrevingsloven kapittel 3.

Føyd til med lov 18 juni 2010 nr. 23, endra med lov 2 juni 2017 nr. 33 (ikr. 2 juni 2017 iflg. res 2 juni 2017 nr. 690).

§ 83 b. Godkjenning av private avtaler for innkrevjing i utlandet

Når ein part med heimel i ei avtale med framand stat ber om innkrevjing av ei avtale om tilskot etter § 70 første stykket, skal avtala sendast Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav for godkjenning. Sentralen skal kontrollere at vilkåra for innkrevjing av avtala etter norske reglar

er oppfylte. Om vilkåra er oppfylte, skal sentralen godkjenne avtala og gi skriftleg fråsegn om at avtala er godkjent og tvangskraftig i Noreg.
Føyd til med lov 18 juni 2010 nr. 23, endra med lov 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220).

§ 84. Lovvalet.

Saker som høyrer under norsk avgjerdsmakt etter §§ 81 til 83, skal avgjerast etter norsk rett, med mindre anna følgjer av overeinskomst med annan stat.
Endra med lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 66), 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217).

§ 84 a. Lovvalet for foreldreansvar etter lova mv.

Reglane i §§ 34, 35 og 38 gjeld for barn som har vanleg bustad i Noreg. Det same gjeld § 39 om avtalar.

Foreldreansvar eller tilsvarande myndigheitsforhold etter lova i ein stat der barnet tidlegare hadde vanleg bustad, skal leggjast til grunn i Noreg når dette følgjer av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn artikkel 16 nr. 3. Dette gjeld likevel ikkje dersom det ligg føre ei utanlandsk avgjerd som skal godkjennast etter § 84 b.

Når eit barn får vanleg bustad i Noreg, og tidlegare hadde vanleg bustad i ein annan stat, kan ein forelder som ikkje har foreldreansvar etter andre stykket, berre tildelast foreldreansvar for barnet i kraft av barnelova dersom forelderen har vanleg bustad i Noreg.
Føyd til med lov 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217), endra med lov 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600).

§ 84 b. Godkjenning av utanlandsk avgjerd om foreldreansvar mv.

Avgjerd om foreldreansvar eller tilsvarande myndigheitsforhold, flytting med barnet ut av landet, kven barnet skal bu fast saman med eller samvær skal berre leggjast til grunn i Noreg direkte i kraft av lova når dette følgjer av overeinskomst med annan stat.
Føyd til med lov 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217).

§ 85. Godkjenning av farskap eller medmorskap fastsett i utlandet

Fylgjer farskapen eller medmorskapen til eit barn beinveges av utanlandsk lov som skal nyttast etter rettsreglane i vedkomande land, skal dette leggjast til grunn i Noreg, så lenge anna ikkje er fastsett etter §§ 6 og 7.

Kongen kan i forskrift eller for det einskilde tilfelle avgjere at farskap eller medmorskap som på annan måte er fastsett etter utanlandsk lov, skal leggjast til grunn i Noreg. Det same kan fastsetjast i avtale med framand stat.

Endra med lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728, tidlegare § 67), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745).

Kapittel 10. Avsluttande føresegner.

Endra med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), endra kapittelnummer frå 9.

§ 85 a. Innhenting av opplysingar frå Folkeregisteret

Folkeregistermyndigheita skal, utan hinder av teieplikt, gje dei opplysingane som er naudsynte for utføring av oppgåver etter lova her.

Føyd til med lov 22 juni 2018 nr. 51.

§ 86. Gjennomføringsforskrifter.

Kongen kan gje dei forskrifter som trengst til gjennomføring av lova.

Endra med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), tidlegare § 68.

§ 87. Ikraftsetjing.

Lova her tek til å gjelde frå den tid Kongen fastset.[1]

Endra med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), tidlegare § 69.

1 Frå 1 jan 1982 iflg. res. 20 nov 1981 nr. 1.

§ 88. Kva lova har å seie for barn som er født før lova tek til å gjelde.

Lova gjeld også barn som er født før lova tek til å gjelde. Frå dette er gjort fylgjande unntak:

a. Farskap som fylgjer av eller er fastsett etter tidlegare lovgjeving, skal framleis leggjast til grunn til noko anna vert fastsett etter lova her.
b. Avtale eller avgjerd om foreldreansvar, samværsrett eller fostringsplikt frå tida før lova tek til å gjelde, står framleis ved makt til den i tilfelle vert endra etter lova her. Samværsrett direkte etter § 42 andre stykket første punktum gjeld ikkje når foreldra har skilt lag før lova tek til å gjelde.

– – –
Endra med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), tidlegare § 70.

§ 89. Endringar i andre lover.

Frå den tid lova tek til å gjelde, vert gjort slike brigde i andre lover: – – –
Endra med lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), tidlegare § 71.

Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)

Første del. Domstolene og deres avgjørelser mv.

Overskriften endret ved lov 21 juni 2013 nr. 84 (ikr. 30 des 2013 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1477).

Kap 1. Lovens virkekrets mv.

Overskriften endret ved lov 21 juni 2013 nr. 84 (ikr. 30 des 2013 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1477).

§ 1.

Saker om straff behandles etter reglene i denne lov når ikke annet følger av lovgivningen ellers.

§ 2.

Etter reglene i denne lov behandles også, uten hensyn til om det samtidig blir nedlagt påstand om straff:

1. sak om overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 eller tvungen omsorg etter straffeloven § 63,
2. offentlig sak om inndragning, herunder spørsmål om tredjepersons rettigheter i formuesgoder som saken gjelder,
3. sak om tap av retten til å føre motorvogn mv. for en bestemt tid eller for alltid, jf. vegtrafikkloven § 24 a annet ledd, § 33 nr. 1 og 2, jf. nr. 6, og § 35 første ledd. Det samme gjelder sak om tap av retten til å drive persontransport mot vederlag (kjøreseddel).

I saker om krav som nevnt i denne paragraf gjelder lovens regler om skyldspørsmålet tilsvarende så langt de passer. For øvrig anvendes reglene om fastsetting av straff.
Endret ved lover 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64) som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64, 4 juli 2003 nr. 77 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1614), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 3.

Rettskrav som fornærmede eller andre skadelidte har mot siktede, kan etter reglene i kap 29 fremmes i forbindelse med sak som nevnt i § 1 eller § 2, såfremt rettskravet springer ut av samme handling som saken gjelder. På vilkår som nevnt kan også fremmes:

1. krav mot siktedes foreldre etter § 1-2 i lov 13 juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning,
2. krav mot Norsk rikskringkasting eller annen institusjon som driver kringkasting, eller mot eier eller utgiver av trykt skrift etter § 3-6 i nevnte lov,

3. krav mot forsikringsselskap etter kap II i bilansvarslova 3 februar 1961 og krav ellers mot forsikringsselskap når siktede har tegnet ansvarsforsikring og skadelidte kan gjøre gjeldende krav direkte mot selskapet,
4. regresskrav som forsikringsselskap eller annen som har betalt erstatning, trygd eller pensjon i anledning av skaden, har mot siktede,
5. krav om tap av arverett etter § 72 i lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv og dødsboskifte og krav om tap av retten til deling av felleseie etter § 78 a i lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap,
6. klage over vedtak om omplassering, salg eller avliving av hund eller om forbud mot å ha med hund å gjøre etter hundeloven §§ 22 første ledd og 24, jf. § 25 tredje ledd.
7. krav fra den ene ektefellen mot den andre ektefellen om at ekteskapet er ugyldig eller om skilsmisse uten forutgående separasjon, jf. lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap § 16 tredje og fjerde ledd og § 23 i sak etter straffeloven § 253.

I forbindelse med straffesak mot en embetsmann kan det offentlige gjøre gjeldende krav om avskjed etter statsansatteloven § 28.

De krav som er nevnt i første og annet ledd anses som sivile krav og behandles etter reglene i kap 29.

Med uttrykket fornærmede forstås i denne lov også andre skadelidte som nevnt i første ledd. Dette gjelder likevel ikke §§ 289 a, 397, 398 og ikke kapittel 9 a.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 4 juli 2003 nr. 74 (ikr. 1 jan 2004), 18 jan 2007 nr. 1 (ikr. 1 juni 2007 iflg. res. 18 jan 2007 nr. 57), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2018 nr. 114, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 4.

Lovens regler gjelder med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten eller følger av overenskomst med fremmed stat.

Kongen kan ved forskrift gi bestemmelser om hvordan loven kommer til anvendelse ved behandlingen av saker om straff utenfor norsk territorialfarvann og kan fastsette at deler av loven ikke skal gjelde, og særlige regler under hensyn til de aktuelle forhold.

Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 43.

§ 4 a.

Påtalemyndigheten kan gi tillatelse til at utenlandske myndigheter border et norsk fartøy og gjør bruk av tvangsmidler mv. i samsvar med protokoll 2005 til konvensjon 10. mars 1988 om bekjempelse av ulovlige handlinger mot sikkerheten ved skipsfart artikkel 8bis. Tillatelse bør normalt ikke gis hvis de aktuelle bestemmelser om bruk av tvangsmidler i vedkommende stat er vesentlig mindre betryggende enn de tilsvarende norske bestemmelsene. Det kan stilles vilkår for tillatelsen.

Påtalemyndigheten avgjør om Norge skal opptre som anmodende stat etter protokollen artikkel 8bis nr. 4 og nr. 5.

Kongen bestemmer hvem som skal anses som påtalemyndighet etter denne bestemmelsen og kan gi nærmere regler om den kompetente myndighetens arbeid og oppgaver.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 84 (ikr. 30 des 2013 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1477).

§ 4 b.

Kreves det med hjemmel i denne lov underskrift på dokumenter, er elektronisk signering likestilt med underskrift når den tekniske løsningen som benyttes sikrer notoritet for signaturen.

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 80 (ikr. 1 sep 2018 iflg. res. 10 aug 2018 nr. 1229).

§ 4 c.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om strafferettslig jurisdiksjon og varetekt i samsvar med artikkel XII og XIII i tilleggsavtale mellom Norge og USA om forsvarssamarbeid av 16. april 2021.

Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 36 (i kraft 10 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 1004).

Kap 2. Domstolenes saklige virkekrets.

§ 5.

Ved tingrett behandles i første instans alle saker etter denne lov.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 6.

Under lagmannsretten hører:

1. anke i saker som er behandlet ved tingretten og
2. anke over vedtakelsen av forelegg.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 8 juli 1988 nr. 70, 16 juni 1989 nr. 64, 20 juli 1991 nr. 66, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 7.

Under Høyesterett hører anke i saker som er behandlet ved lagmannsrett. Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres av Høyesteretts ankeutvalg.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 8.

Med samtykke av Høyesteretts ankeutvalg kan en anke over dom som hører under lagmannsrett, bringes direkte inn for Høyesterett når anken gjelder et spørsmål av betydning utenfor den foreliggende sak, eller det er særlig viktig å få saken hurtig avgjort.

Søknad om samtykke fremsettes sammen med ankeerklæringen og sendes med sakens dokumenter til ankeutvalget. Før samtykke gis, skal motparten ha fått adgang til å uttale seg.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 9. (Opphevet)

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (i kraft 1 aug 1995), opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kap 3. Domstolenes stedlige virkekrets. Forening og utsettelse av straffesaker.

§ 10.

Hovedforhandling holdes i den rettskrets der den straffbare handling antas foretatt eller i en av de rettskretser der den kan være foretatt.

Er den straffbare handling foretatt om bord i norsk skip eller luftfartøy under reise i eller utenfor riket, kan hovedforhandling holdes i den rettskrets der skipet eller luftfartøyet har hjemsted eller der det først anløper, eller der etterforsking først blir satt i verk. Tilsvarende gjelder når handlingen er foretatt om bord på norsk boreplattform eller liknende flyttbar innretning under reise i eller utenfor riket. For luftfartøy regnes eierens bopel eller forretningskontor som hjemsted.

§ 11.

Er det her i riket ikke noe verneting etter § 10, eller ville forfølging ved noen av disse medføre vesentlige ulemper for siktede eller vitner, eller uforholdsmessig forsinkelse eller utgift, kan hovedforhandling holdes der siktede bor eller oppholder seg, eller der saken antas lettest å kunne bli opplyst.

§ 12.

Enkeltstående rettshandlinger foretas som regel i den rettskrets der den person som skal avhøres bor, eller oppholder seg, eller der den ting som rettshandlingen gjelder, antas å være.

§ 13.

Forfølging mot samme person for flere straffbare handlinger eller mot flere

personer som medskyldige i samme handling, kan forenes i én sak, såfremt det lar seg gjøre uten vesentlig forsinkelse eller vanske. Tilkommer påtalen forskjellige, kan slik forening skje når de er enige om det. En avgjørelse om å foreta eller unnlate forening av forfølging mot samme person for flere straffbare handlinger kan ikke ankes eller brukes som ankegrunn.

Med rettens samtykke kan også ellers forfølgingen av flere straffbare handlinger forenes i én sak, likesom forente saker kan skilles når retten bestemmer det eller samtykker.

Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 68, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 3 mars 2000 nr. 13, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 14.

Straffbare handlinger som påtales i én sak etter § 13 første ledd, kan forfølges i enhver rettskrets der noen enkelt av dem kunne ha vært forfulgt.

Blir saken delt etter at hovedforhandling er åpnet, bestemmer retten om den del av saken som bare på grunn av foreningen er brakt inn for den, skal fremmes til pådømmelse.

§ 15.

Med samtykke av den rett saken er brakt inn for, kan påtalemyndigheten overføre forfølgingen til et annet sted der det er verneting for saken.

§ 16.

Med siktedes samtykke kan vernetingsreglene fravikes. Dersom siktede møter, prøver retten ikke av eget tiltak om saken er brakt inn for riktig verneting.

§ 17.

Når straffbarheten av en handling beror på om et visst rettsforhold bestod da handlingen ble foretatt, kan retten utsette straffesaken til dette spørsmål er blitt avgjort i sivil sak. Avgjørelsen i den sivile sak er likevel ikke bindende ved avgjørelsen av straffesaken.

Retten kan utsette en straffesak inntil et omtvistet forhold er nærmere klarlagt i en annen straffesak.

Endret ved lover 11 aug 2000 nr. 76, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kap 4. Rettsbøker og rettsmøter.

Overskriften endret ved lov 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 18.

I ethvert rettsmøte føres det bok over forhandlingene.

Rettsboka skal angi:

1. retten, tiden og stedet for rettsmøtet, dommernes, protokollførerens og rettsvitnets navn, partene, sakens nummer og hva den gjelder,
2. hvilke parter som er til stede, hvem som møter for dem, navnene på de vitner og sakkyndige som møter, og de dokumenter og andre bevis som blir fremlagt.

Opplysninger som er gitt skriftlig til retten etter § 130 annet ledd, skal ikke føres inn i rettsboken.

Forhandlingenes gang nedtegnes etter hvert. Særlig må det kunne ses om de former loven foreskriver, er iakttatt.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 19.

I rettsboka føres inn fullstendig:

1. partenes påstander og de erklæringer som endrer sakens gjenstand eller inneholder en uttrykkelig godkjenning av motpartens påstand eller en del av den,
2. påstander, begjæringer og innsigelser som gjelder saksbehandlingen og blir satt fram i rettsmøtet, om de ikke blir frafalt eller straks tatt til følge, og såfremt de enten er av betydning for avgjørelsen eller forlanges innført,

3. rettslige avgjørelser som blir tatt eller avlest i rettsmøtet, og pålegg som blir gitt av retten eller dens leder.

Når det som her er nevnt, inneholdes i skrifter som blir vedlagt, eller i en tidligere rettsbok, er det nok å ta inn en henvisning. Retten kan kreve at påstander og begjæringer som blir satt fram av aktor eller av en advokat på vegne av en part, skal settes opp skriftlig for å vedlegges rettsboka.
Endret ved lov 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 20.

Utenfor hovedforhandling skal de forklaringer som parter, vitner eller sakkyndige gir i rettsmøte, føres inn i rettsboka og etter hvert leses opp til vedtakelse. De tilføyelser og rettelser som blir gjort ved opplesingen, blir ført inn. Tilståelser og andre særdeles viktige uttalelser bør gjengis så vidt mulig med den avhørtes egne ord. Uvedkommende eller betydningsløse enkeltheter utelates.

Når en forklaring helt eller delvis stemmer med det som den samme eller en annen person tidligere har forklart i rettsmøte, kan retten henvise til den tidligere forklaring og lese den opp til vedtakelse.

Under rettsmøte til saksforberedelse bestemmer retten i hvilken utstrekning forklaringer skal protokolleres.
Endret ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 21.

Under hovedforhandling kan retten beslutte at forklaringer som blir gitt av parter, vitner eller sakkyndige, skal føres inn i rettsboka etter reglene i § 20:

1. når retten antar at avhør i tilfelle av ankeforhandling ved lagmannsrett ikke mer vil kunne foretas eller vil måtte foregå ved bevisopptak utenfor hovedforhandling,
2. når forklaringen på vesentlige punkter avviker fra vedkommendes tidligere forklaring i rettsmøte eller for politet,
3. når ellers særlige grunner gjør det ønskelig.

Har en som er avhørt, ikke hatt noe å forklare om saken, bør dette nevnes.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 21 a.

Når retten behandler en begjæring om anonym vitneførsel, jf. § 130 a eller § 234 a, skal vitnets navn og andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, nedtegnes i et særskilt dokument. Dette dokumentet og andre dokumenter i saken som har opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, skal oppbevares på en strengt betryggende måte i samsvar med forskrift som Kongen gir. Avslår retten en begjæring om anonym vitneførsel, gjelder likevel de alminnelige reglene om protokollasjon og oppbevaring bare dersom påtalemyndigheten fører vitnet under full identitet, jf. § 130.

Reglene i første ledd om protokollasjon og oppbevaring av dokumenter gjelder tilsvarende for avhør i rettsmøte med hjemmel i § 130 a.

Reglene i bestemmelsen her gjelder tilsvarende så langt de passer for saker etter § 28 fjerde ledd tredje til sjette punktum, § 242 a, § 264 sjette ledd, § 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd og § 292 a.
Tilføyd ved lov 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), endret ved lover 9 mai 2003 nr. 30, 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 22.

Når det er grunn til å tro at en uttalelse vil kunne medføre straffansvar for uriktig forklaring eller anklage, bør den føres inn i rettsboka fullstendig og så vidt mulig med vedkommendes egne ord.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 23.

Under hoved- og ankeforhandling skal det foretas opptak av forklaringer fra parter, vitner og sakkyndige. Retten kan beslutte at det skal foretas opptak også av andre deler av forhandlingene og under andre rettsmøter.

Opptak kan unnlates når

a. retten ikke har tilgjengelig nødvendig utstyr for opptak, eller
b. forklaringene innføres i rettsboken, jf. § 21.

Den som skal avhøres, skal varsles om at forklaringen blir tatt opp.

Partene har samme rett til utlån av opptak som til innsyn i rettens øvrige prosessmateriale. Samme rett har den som har fått sin forklaring tatt opp.

Skal opptaket skrives ut, kan retten selv forestå dette eller overlate det til partene.

Opptaket inngår som en del av rettsboken og arkiveres sammen med saken. Kongen kan gi nærmere forskrift om opptaket.

Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 79 (ikr. 1 okt 2018 iflg. res. 28 sep 2018 nr. 1470).

§ 24.

Når gransking foretas utenfor hovedforhandling, skal rettsboka gi en fullstendig redegjørelse for granskingen, hvordan den er foretatt, de iakttakelser som er gjort, og hvilke slutninger de antas å føre til. Der det kan være av betydning, bør det søkes skaffet fotografier, tegninger, planer og riss.

§ 25.

Ved gransking under hovedforhandling kan retten bruke reglene i § 24 når den antar at gransking i tilfelle av ankeforhandling ved lagmannsrett ikke mer vil kunne foretas eller vil bli mangelfull fordi gjenstanden står i fare for å bli ødelagt eller forandret, eller vil måtte foregå ved bevisopptak utenfor hovedforhandling.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 26.

Dersom noen av partene ber om det, skal rettsboka leses opp i rettsmøtet eller forelegges for partene. Dette gjelder likevel ikke for den delen av rettsboken som reguleres av § 21 a.

Finner retten at noe bør rettes, gjør den det ved en tilføyelse eller randbemerkning. Når en part, en dommer eller rettsvitnet forlanger noe rettet, men det blir nektet, kan nektelsen kreves nedtegnet.

Rettsboka skal undertegnes av dommerne, protokollføreren og rettsvitnet.

Endret ved lov 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756).

§ 27.

Dokumenter som blir fremlagt i retten, skal ha påtegning om at de er fremlagt.

§ 28.

Utskrift av rettsbøker og andre dokumenter i en avsluttet straffesak kan kreves av

a. den siktede,
b. fornærmede,
c. etterlatte, og
d. enhver annen som det har rettslig interesse for.

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke personaliarapport og andre dokumenter som kongen i forskrift bestemmer skal arkiveres særskilt. Bestemmelsen gjelder heller ikke for dokumenter som inneholder taushetsbelagte personopplysninger fra annet offentlig organ som organet ikke har innhentet for bruk i straffesaken. Personer som nevnt i første ledd, kan ikke uten rettslig interesse kreve utskrift av andre dokumenter med personopplysninger som ikke går frem av dom i saken.

Enhver kan kreve utskrift av en dom i en bestemt straffesak så langt som det ikke gjelder forbud mot offentlig gjengivelse av dommen, eller, dersom det gjelder slikt forbud eller utskrift nektes etter fjerde ledd, innsyn i domslutningen. Tilsvarende gjelder også for kjennelser som avgjør anker og kjennelser om habilitet, avvisning, gjenopptakelse, erstatning i anledning forfølgning og heving. Kravet kan alltid avslås hvis avgjørelsen er eldre enn fem år eller den som krever utskrift bare identifiserer avgjørelsen ved siktedes navn. Utskrift av dom eller kjennelse kan gis selv om de inneholder gjengivelser fra psykiatriske erklæringer, personundersøkelser eller andre personopplysninger. Utskrift av kjennelser i saker som nevnt i § 100 a skal ikke gis.

Utskrift skal nektes når det av hensyn til rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat ville være betenkelig å gi utskrift, eller når det er grunn til å frykte at utskriften vil bli nyttet på urettmessig vis. Overfor andre enn partene gjelder det samme når retten har gitt pålegg om hemmelighold. Utskrift kan nektes på de vilkår som er fastsatt i § 242 a første ledd. Reglene i § 242 a annet til sjette ledd gjelder tilsvarende så langt de passer. Det kan ikke gis utskrift av dokumenter som inneholder opplysninger som kan føre til at identiteten til vitner som har forklart seg anonymt, jf. § 130 a eller § 234 a, blir kjent, eller som inneholder opplysninger som tidligere er unntatt fra innsyn etter reglene i § 28 fjerde ledd,[1] § 242 a, § 264 sjette ledd eller § 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd. Det kan heller ikke gis utskrift av dokumenter som inneholder opplysninger som påtalemyndigheten tidligere har begjært unntatt fra innsyn etter disse bestemmelsene, dersom påtalemyndigheten har innstilt forfølgningen etter § 72 første ledd annet punktum annet alternativ fordi den

ikke fikk medhold i begjæringen.

Det kan ikke gis utskrift av den delen av rettsboken som er nevnt i § 21 a, § 40 femte ledd eller § 52 tredje ledd.

Spørsmålet om retten til utskrift bedømmes i forhold til hvert enkelt dokument.

Avslås en begjæring om utskrift etter paragrafen her, kan spørsmålet begjæres forelagt retten til avgjørelse.

Kongen kan gi forskrifter om gjennomsyn og utlån av dokumentene i en straffesak, og om rett til utskrift av dokumentene i tilfeller som ikke omfattes av første eller tredje ledd. Reglene i fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende for slike forskrifter. Forskriften kan på samme vilkår regulere gjennomføringen av allmennhetens innsynsrett ved bruk av informasjonsteknologi.

Endret ved lover 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 15 aug 1995), 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 755), 9 mai 2003 nr. 30, 2 juli 2004 nr. 61 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1065), 21 des 2007 nr. 126, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

1 Inkurie: Skal vel være «dette ledd».

§ 29.

Kongen kan gi nærmere regler om innretningen av rettsbøkene og om oppbevaring og tilintetgjøring av rettsbøker og andre dokumenter.

§ 29 a.

Hovedforhandling og ankeforhandling ved anke over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet skal gjennomføres med deltakerne fysisk til stede. Retten kan likevel beslutte at rettsmøtet helt eller delvis holdes som fjernmøte dersom det er ubetenkelig og tiltalte og påtalemyndigheten samtykker. Er det oppnevnt bistandsadvokat i saken, skal bistandsadvokaten få uttale seg om spørsmålet. Fjernmøtet skal skje ved bildeoverføring. Dersom vilkårene i § 281 er oppfylt og hovedforhandlingen kan gjennomføres uten at tiltalte er til stede, stilles det ikke krav om bildeoverføring ved fjernmøtet.

Rettsmøte for å behandle førstegangsfengsling skal gjennomføres med deltakerne fysisk til stede. Retten kan likevel beslutte at rettsmøtet helt eller delvis holdes som fjernmøte dersom det er ubetenkelig og siktede og påtalemyndigheten samtykker. Er det oppnevnt bistandsadvokat i saken, skal

bistandsadvokaten få uttale seg om spørsmålet. Fjernmøtet skal skje ved bildeoverføring.

Andre rettsmøter kan helt eller delvis holdes som fjernmøter når

a. det er særskilt bestemt, eller
b. retten finner det ubetenkelig.

Før retten treffer beslutning om fjernmøte etter tredje ledd bokstav b, skal siktede, påtalemyndigheten og bistandsadvokaten gis anledning til å uttale seg.

Kongen kan gi forskrift om fjernmøter.

Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 29 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035), opphevet ved lov 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 jan 2024).

Kap 5. Dommer, kjennelser og andre beslutninger av retten.

§ 30.

Dommer er de beslutninger av retten som domfeller eller frifinner siktede, eller som for øvrig helt eller delvis avgjør det krav saken gjelder. Ved dom avgjøres også anke over dom når saken ikke blir avvist, eller når anken ikke blir avvist eller nektet fremmet.

Andre beslutninger er kjennelser når loven kaller dem så, eller når de avslutter saken eller en selvstendig del av den.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 31.

Har retten flere medlemmer, skal den holde rådslagning og stemmegivning for stengte dører før dom blir avsagt, såfremt de ikke straks blir enige om avgjørelsen.

Bare protokollføreren har adgang til å overvære rådslagningen og stemmegivningen om ikke rettens leder gir særlig tillatelse til andre som av

hensyn til sin juridiske utdanning eller av liknende grunner ønsker å være til stede.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 32.

Lederen leder forhandlingene, stiller spørsmålene og teller opp stemmene. Avstemningen foregår muntlig i den rekkefølge lederen fastsetter.

En dommer som er blitt overstemt, skal ta del i de følgende avstemninger som saken gir grunn til, om ikke annet er bestemt ved lov.

I Høyesterett foregår stemmegivningen offentlig i den orden rettens leder bestemmer. Stemmegivningen kan skje i fjernmøte. Leder stemmer alltid sist. Hver av dommerne grunngir den avgjørelsen han stemmer for.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 33.

Over skyldspørsmålet blir det stemt særskilt. Til skyldspørsmålet regnes ikke spørsmål om bortfall av straff på grunn av foreldelse eller forhøyd straff på grunn av gjentakelse, unntatt for så vidt angår tidspunktet da den påtalte handling ble foretatt.

§ 34.

En dommer som har stemt for frifinnelse i skyldspørsmålet, deltar ikke i avstemningen om det foreligger slike særskilte omstendigheter som ville bringe forholdet inn under en strengere eller mildere straffebestemmelse, men anses som om han hadde tiltrådt den stemmegivning som er gunstigst for siktede.

§ 35.

Avgjørelse av skyldspørsmålet til ugunst for siktede krever i lagmannsrett fem stemmer. Av disse skal minst én avgis av en fagdommer.

For øvrig treffes alle avgjørelser med alminnelig flertall når ikke annet er bestemt. Står stemmene likt, gjelder ved avgjørelser om straff eller rettsfølger

som nevnt i § 2 nr. 1 og 2, den mening som er gunstigst for siktede; ellers gjør lederens stemme utslaget.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 1989 nr. 68, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 36.

Er det flere enn to meninger når straff eller andre rettsfølger skal fastsettes, og ingen har flertall, legges de stemmer som er ugunstigst for siktede sammen med de nærmest følgende inntil det blir stemmeflertall.

§ 37.

Er det uenighet om hvordan spørsmålene skal stilles eller om utfallet av stemmegivningen, avgjøres dette ved særskilt avstemning. Står da stemmene likt, gjør lederens stemme utslaget.
Endret ved lover 23 juni 1995 nr. 35 (ikr. 1 aug 1995), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 38.

Retten kan ikke gå utenfor det forhold tiltalen gjelder, men er ubundet av den nærmere beskrivelse med hensyn til tid, sted og andre omstendigheter. Bare når den finner særlig grunn til det, prøver retten om det foreligger omstendigheter som ville bringe forholdet inn under en strengere straffebestemmelse enn etter tiltalen.

Med hensyn til det straffebud som skal anvendes på forholdet, er retten ikke bundet av tiltalen eller de påstander som er fremsatt. Det samme gjelder med hensyn til straff og andre rettsfølger. Straff eller rettsfølger som nevnt i § 2 nr. 1, kan ikke idømmes i en sak som bare gjelder inndragning.

Før retten bruker et annet straffebud enn tiltalebeslutningen, eller idømmer en annen rettsfølge eller et større inndragningsansvar enn påstått, skal den gi partene anledning til å uttale seg om spørsmålet. Siktede skal få en passende utsettelse når retten finner det ønskelig for forsvaret.
Endret ved lover 23 juni 1995 nr. 35 (ikr. 1 aug 1995), 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16

juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 39.

En dom skal inneholde:

1. en kort fremstilling av sakens gjenstand med de krav som er gjort gjeldende,
2. avgjørelsesgrunner,
3. domsslutning.

Avskrifter av dommen skal dessuten opplyse om domstolen, dommerne, tid og sted for domsavsigelsen, partene og dem som har møtt på deres vegne.

Rettens leder skriver dommen, om ikke retten bestemmer noe annet. Dommen underskrives av de dommere som har tatt del i pådømmelsen.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 40.

Når siktede domfelles, skal domsgrunnene for skyldspørsmålets vedkommende bestemt og uttømmende angi det saksforhold retten har funnet bevist som grunnlag for dommen, og vise til det straffebud han dømmes etter. Når siktede domfelles, skal domsgrunnene også opplyse om de grunner retten har lagt vekt på ved fastsetting av straff og andre rettsfølger. Det skal opplyses i domsgrunnene om hvorvidt straffeloven § 78 bokstav f er anvendt, og det bør angis hvilken betydning tilståelsen har hatt for straffutmålingen. Det skal opplyses i domsgrunnene om hvorvidt straffeloven § 79 bokstav a er anvendt, og det bør pekes på straffenivået for hvert av de mest alvorlige lovbruddene. Opplysninger om tidligere domfellelser eller påtaleunnlatelser tas bare med i den utstrekning det har betydning for dommen.

Har retten, hvor noen av lovbruddene skulle ha medført frihetsstraff, og andre lovbrudd skulle ha medført bøter, unnlatt å idømme sistnevnte og i stedet betraktet de aktuelle lovbruddene som skjerpende omstendigheter, skal det opplyses hvilken eller hvilke straffbare handlinger retten har betraktet som skjerpende omstendigheter.

Blir siktede frifunnet, skal domsgrunnene angi de vilkår for straffeskyld som antas å mangle, eller de omstendigheter som utelukker straff eller annen rettsfølge som det er fremmet krav om.

Domsgrunnene skal i alle saker som har vært behandlet med meddomsrett,

angi hovedpunktene i rettens bevisvurdering.

Er det besluttet anonym vitneførsel, jf. § 130 a eller § 234 a, må dommen ikke inneholde opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent. Dersom det av hensyn til reglene om domsgrunner i paragrafen her er nødvendig å komme med opplysninger om vitnets identitet, skal opplysningene nedtegnes i et særskilt dokument. Dokumentet skal oppbevares på en strengt betryggende måte i samsvar med forskrift som Kongen gir.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2017 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 822), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 41.

Domsgrunnene skal i alle tilfelle opplyse om dommen er enstemmig, eller dersom det ikke er tilfellet, hvilke av rettens medlemmer som er uenige i domsslutningen, og hvilke punkter uenigheten gjelder.

Dommere som ikke er enige i domsslutningen eller domsgrunnene, kan kreve inntatt i disse en redegjørelse for sin mening.

Høyere retter kan i sine domsgrunner henholde seg til tidligere dommer i saken.

I høyesterettssaker trer stemmegivningen i stedet for domsgrunner.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 42.

Dommen bør avsies umiddelbart etter at saken er tatt opp til doms. Kan dette ikke skje, og domsavsigelsen derfor besluttes utsatt til et senere rettsmøte, skal om mulig tid og sted for dette fastsettes før saken tas opp til doms.

Dersom siktede er til stede eller deltar i rettsmøtet ved fjernmøteteknikk når saken tas opp til doms, skal retten opplyse hvordan dommen vil bli forkynt. Skal dommen forkynnes etter reglene i domstolloven § 159 a annet eller tredje ledd, skal retten gjøre siktede kjent med at han plikter å møte til forkynnelsen, og kan pågripes om han ikke møter. Retten skal også opplyse siktede om regelen i § 310 annet ledd annet punktum. Det skal anmerkes i rettsboken at opplysningene er gitt.

Er dom ikke avsagt innen tre dager etter at saken er tatt opp til doms, skal grunnen opplyses i rettsboka.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 4 mai 2001 nr. 16 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 467), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 1 sep 2011 iflg. res. 12 aug 2011 nr. 834).

§ 43.

Dommen avsies i rettsmøte, som kan være et fjernmøte. Tar flere dommere del i pådømmelsen, skal de alle være til stede. Etter at det har vært holdt rådslagning og stemmegivning etter § 31, kan retten enstemmig beslutte at bare rettens leder behøver å være til stede når dommen blir avsagt. I så fall underskrives dommen av de øvrige dommerne før rettens leder avsier dommen ved underskriving eller avlesing. Enhver dommer kan kreve at dommen blir avsagt i et rettsmøte der alle dommerne er til stede, selv om det er truffet beslutning etter tredje punktum. Når en avgjørelse forelegges for en meddommer til underskrift etter fjerde punktum, skal vedkommende gjøres oppmerksom på sin rett etter femte punktum.

Er siktede til stede i rettsmøtet, foregår domsavsigelsen ved at dommen blir lest opp. Det er likevel ikke nødvendig å lese opp gjengivelsen av siktelsen eller tiltalebeslutningen. For domsgrunnenes vedkommende kan en muntlig framstilling av det vesentlige innhold tre istedenfor opplesning. Er det adgang til å anke, skal retten gi ham opplysning om frist og fremgangsmåte. Han skal spørres om han vedtar dommen og om han ønsker avskrift av den.

Er siktede ikke til stede, anses dommen avsagt når den er underskrevet. Retten skal sørge for at dommen snarest mulig forkynnes for siktede, jf. domstolloven § 159 a, med slik opplysning som nevnt i annet ledd. Han skal samtidig spørres om han vedtar dommen.

Retten sørger for at dommen snarest mulig blir meddelt bistandsadvokaten og fornærmede som har fått avgjort krav etter § 3.

Retten er bundet ved sin avgjørelse når dommen er avsagt.

Endret ved lover 27 juni 1986 nr. 48, 24 aug 1990 nr. 54, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 4 mai 2001 nr. 16 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 467), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 43 a.

Når en dom blir lest opp eller forkynt, skal den domfelte gjøres kjent med

a. hva dommen går ut på,

b. eventuelle vilkår for dommen, og
c. mulige følger av brudd på vilkårene, herunder følger av at den domfelte begår en ny straffbar handling før utløpet av en prøve- eller gjennomføringstid.

Dommeren kan gi advarsel og formaning, eventuelt i et særskilt rettsmøte.

Hvis den domfelte skal følges opp av kriminalomsorgen, og kriminalomsorgen ikke var til stede da dommen ble avsagt, underretter påtalemyndigheten straks kriminalomsorgen om dommen.

Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 44.

Er det i dommen skrivefeil eller regnefeil eller andre åpenbare uriktigheter eller utelatelser, skal retten selv eller den høyere rett som får saken, rette dem av eget tiltak. Kan det være tvil om hvordan rettingen skal foretas, treffes avgjørelsen av den samlede rett. Ellers kan lederen foreta rettingen.

Endret ved lov 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 45.

Er det ellers i domsgrunnene uriktigheter, motsigelser, uklarheter eller ufullstendigheter, kan de rettes etter begjæring av den ene part, og etter at den annen er hørt. Begjæringen må settes fram innen to uker. Den skal snarest mulig avgjøres av de samme dommere som har avsagt dommen. Meddommerne behøver ikke tilkalles, om ikke noen av partene krever det.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 46.

Rettinger etter §§ 44 og 45 foregår ved særskilt tilførsel i rettsboka. Det vises til dem ved randbemerkning på vedkommende sted.

Alle avskrifter som er utlevert, skal kreves tilbake for enten å rettes eller byttes om med nye.

Retten skal sørge for at den rettede eller nye avskrift snarest mulig forkynnes for tiltalte.

§ 47.

Mot beslutninger etter §§ 44-46 kan anke bare erklæres på grunn av feil ved saksbehandlingen eller fordi en retting går videre enn loven hjemler.

Når det er begjært retting etter §§ 44 eller 45, løper ingen frist for anke over dommen før spørsmålet er avgjort. Er det anket, skal den overordnede domstol underrettes.

Er det foretatt retting etter § 45, løper en ny frist for anke over dommen. Dette skal siktede gis opplysning om når rettingen blir forkynt.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 48.

Er noe som skulle ha vært avgjort ved dommen, ikke tatt med, kan det avsies tilleggsdom etter reglene i §§ 45 og 46.

Hovedforhandlingen tas opp igjen om det er nødvendig.

§ 49.

Er noen ved forskjellige dommer idømt straff uten at straffeloven § 39 tredje ledd eller § 82 er iakttatt, bringer påtalemyndigheten sakene inn for den rett som avsa den siste fellende dom, til felles avgjørelse.

Avgjørelsen treffes ved dom. Hovedforhandlingen tas opp igjen om retten finner grunn til det. Så vidt mulig settes retten med de samme dommere som avsa den tidligere dom.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 50.

En dom er rettskraftig når den er vedtatt av partene eller fristen for anke er utløpt. Er anke erklært, blir dommen rettskraftig når saken er endelig avgjort i høyere instans.

Med rettskraften inntrer de følger av dommen som ikke krever noen fullbyrding.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 51.

Reises ny sak om et krav som er avgjort ved rettskraftig dom, skal retten avvise saken av eget tiltak. Det samme gjelder i tilfeller som nevnt i straffeloven § 8.

Er det ilagt straff i saken, kan det likevel senere fremmes sak med krav om inndragning hvis et slikt krav ikke ble behandlet under straffesaken. Er det under straffesaken pådømt krav om inndragning, kan det senere fremmes krav om ytterligere inndragning hvis det pådømte kravet var begrenset til gjenstander som kan føres direkte tilbake til den straffbare handling. Inndragningssak etter dette ledd kan bare fremmes dersom tiltalte varsles om at slik sak vil bli fremmet senest når hovedforhandlingen i straffesaken starter, før tilståelsesdom avsies eller før forelegg vedtas. Straffedommens avgjørelse av skyldspørsmålet legges uprøvd til grunn i den senere inndragningssaken i den utstrekning den er avgjørende for spørsmålet om inndragning.
Endret ved lover 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 52.

Kjennelser skal ha grunner. Dessuten får §§ 31-37, 41 og 43 tilsvarende anvendelse om det er anledning til det. Består retten av flere dommere som alle er fagdommere, trenger bare en av dommerne å være til stede i det rettsmøtet der kjennelsen blir avsagt. I så fall underskrives kjennelsen av de øvrige dommerne før den siste dommeren avsier kjennelsen ved underskriving eller avlesning. Enhver dommer kan likevel kreve at kjennelsen blir avsagt i et rettsmøte der alle dommerne er til stede.

Retten sørger for at en kjennelse snarest mulig blir meddelt siktede eller andre som den angår. Er det adgang til anke, skal retten gi vedkommende opplysning om frist og fremgangsmåte.

Er det besluttet anonym vitneførsel, jf. § 130 a eller § 234 a, skal den siktede opplyses om dette. For øvrig skal han ikke gjøres kjent med innholdet i kjennelsen. Kjennelsen skal i stedet meddeles forsvareren, hvis ikke forsvareren har motsatt seg å få opplysninger om vitnets identitet, og advokat oppnevnt etter § 100 a. Opplysninger i kjennelsen som det er besluttet at forsvareren ikke skal opplyses om, jf. § 130 a tredje ledd fjerde punktum, skal ikke meddeles forsvareren. Forsvareren kan anke avgjørelsen på den siktedes vegne. Kjennelsen skal oppbevares på en strengt betryggende måte i samsvar med forskrift som Kongen gir.

Prosessledende kjennelser kan omgjøres av den rett som har avsagt dem, når ingen ervervet rett er til hinder. For øvrig får §§ 44-48 og 50 tilsvarende

anvendelse på kjennelser.
Endret ved lover 24 aug 1990 nr. 54, 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 9 mai 2003 nr. 30, 21 des 2007 nr. 126, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 53.

På beslutninger av retten som ikke er dommer eller kjennelser, får §§ 31, 32, 35-37, 41 og 52 annet ledd tilsvarende anvendelse om det er anledning til det.

En beslutning kan omgjøres av den rett som har truffet den, når ingen ervervet rett er til hinder. For øvrig får §§ 44-48 og 50 tilsvarende anvendelse.

§ 54.

Har retten flere medlemmer og de ikke er samlet til møte, kan rettens leder treffe avgjørelser som ikke etter sin art hører til hovedforhandlingen eller pådømmelsen, når ikke annet er bestemt ved lov. Er forberedelsen av saken overlatt til en annen dommer, kan slike avgjørelser treffes av ham.
Endret ved lov 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

Annen del. Partene.

Kap 6. Påtalemyndigheten.

§ 55.

Påtalemyndigheten er uavhengig ved behandlingen av den enkelte straffesak. Ingen kan instruere påtalemyndigheten i enkeltsaker eller omgjøre en påtaleavgjørelse.

Påtalemyndighetens tjenestemenn skal opptre objektivt i hele sin virksomhet.
Tilføyd ved lov 1 nov 2019 nr. 71 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1449), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 55 a.

Påtalemyndighetens tjenestemenn er:

1. riksadvokaten, den assisterende riksadvokaten og riksadvokatfullmektiger,
2. statsadvokatene, statsadvokatfullmektigene og hjelpestatsadvokatene,
3. politimestrene, visepolitimestrene, sjefen og den assisterende sjefen for Politiets Sikkerhetstjeneste, sjefen og den assisterende sjefen for Kripos, politiinspektørene, politiadvokatene, og politifullmektigene for så vidt de har juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap og gjør tjeneste i embete eller stilling som er tillagt påtalemyndighet,
4. lensmennene og politistasjonssjefene.

Kongen kan bestemme at en politiembets- eller tjenestemann som nevnt i første ledd nr. 3 skal tilhøre påtalemyndigheten selv om han ikke har juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap.

Ved tilsetting av tjenestemenn i påtalemyndigheten, herunder tjenestemenn uten påtalekompetanse, skal det fremlegges uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41. Det kan kreves fremleggelse av uttømmende og utvidet politiattest jf. politiregisterloven § 41, av personer som skal utføre arbeid eller tjeneste for påtalemyndigheten eller for en tjenesteleverandør for påtalemyndigheten.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 1989 nr. 64, 2 nov 1990 nr. 58, 13 juni 1997 nr. 49, 15 juni 2001 nr. 54 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 670), 10 juni 2005 nr. 48, 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 17 des 2010 nr. 86 (ikr. 1 jan 2011), 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 20 juni 2014 nr. 47 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 792), 1 nov 2019 nr. 71 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1449, tidligere § 55), 12 juni 2020 nr. 65 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 12 juni 2020 nr. 1183), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 56.

Riksadvokaten er embetsmann. Han må ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap. I forhold til regelen i Grunnloven § 22 betraktes

han som overøvrighet.

Riksadvokaten har den overordnede ledelse av påtalemyndigheten.

Kongen kan utnevne assisterende riksadvokat som etter riksadvokatens fullmakt eller i hans forfall kan utøve riksadvokatens myndighet på hans vegne. For assisterende riksadvokat gjelder § 57 første ledd tilsvarende.

Departementet kan ansette riksadvokatfullmektiger. De må ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap. Riksadvokatfullmektigene behandler de saker som overlates dem av riksadvokaten.

Endret ved lover 18 des 1987 nr. 97, 11 juni 1993 nr. 79, 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 17 des 2010 nr. 86 (ikr. 1 jan 2011), 1 nov 2019 nr. 71 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1449), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 57.

Statsadvokatene er embetsmenn. De må ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap.

Kongen fastsetter antallet statsadvokater, deres embetsdistrikter og stedet for embetskontoret. Statsadvokater kan også knyttes til riksadvokatembetet.

Departementet kan ansette statsadvokatfullmektiger. De må ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap. Statsadvokatfullmektigene behandler de saker som overlates dem av statsadvokatene.

Når sakmengden gjør det påkrevd, kan Kongen oppnevne midlertidige hjelpestatsadvokater. De behandler de saker som riksadvokaten eller vedkommende statsadvokat overlater til dem.

En statsadvokat som er knyttet til riksadvokatembetet, kan etter riksadvokatens fullmakt utøve riksadvokatens myndighet på hans vegne.

Statsadvokaten skal føre tilsyn med straffesaksbehandlingen i politiet og gi faglig veiledning til påtalemyndigheten i politiet.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 18 des 1987 nr. 97, 11 juni 1993 nr. 79, 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 17 des 2010 nr. 86 (ikr. 1 jan 2011), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 58.

Politimestrene står som påtalemyndighet under riksadvokaten og stedets statsadvokat.

Riksadvokaten og statsadvokatene kan gi pålegg umiddelbart til politiets tjenestemenn.

§ 59.

Overordnet påtalemyndighet kan helt eller delvis overta behandlingen av sak som hører under en underordnet, eller ved beslutning i det enkelte tilfellet overføre behandlingen til en annen underordnet. Overordnet påtalemyndighet kan også gi ordre om avgjørelsen av spørsmålet om påtale. Ved det enkelte kontor eller politidistrikt har embetsleder og politimester tilsvarende myndighet.

Riksadvokaten kan gi regler om at etterforskingen i enkelte grupper av saker skal ledes av en annen tjenestemann enn den som saken ellers ville høre under. Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 59 a.

Følgende vedtak av påtalemyndigheten kan med de begrensninger som følger av annet ledd, påklages til nærmeste overordnet påtalemyndighet:

1. henleggelse,
2. påtaleunnlatelse,
3. utferdigelse av forelegg,
4. utferdigelse av tiltalebeslutning,
5. beslutning om overføring til konfliktrådet etter § 71 a,
6. beslutning etter § 427 annet ledd annet punktum om å nekte tatt med i straffesaken krav mot siktede fra den umiddelbart skadelidte.

Riksadvokatens vedtak kan ikke påklages. Vedtak som nevnt i § 67 sjette ledd, kan påklages til riksadvokaten.

Klagerett etter første ledd har

1. den som vedtaket retter seg mot,
2. andre med rettslig klageinteresse,
3. et forvaltningsorgan dersom vedtaket direkte gjelder forvaltningsorganets saksområde.

Fornærmede med bistandsadvokat kan også klage over siktelsens innhold når det er begjært pådømmelse etter § 248. Klageretten gjelder ikke for den som kan bringe vedtaket inn for retten. Siktede kan likevel påklage påtaleunnlatelse etter § 70. Siktede kan dessuten ikke påklage vedtak som

innleder strafforfølgning for retten.

Fristen for å klage er tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket kom frem til klageren. For den som ikke har mottatt underretning om vedtaket, løper fristen fra det tidspunkt vedkommende har fått eller burde skaffet seg kjennskap til vedtaket. Ved vedtak om å unnlate påtale eller om å frafalle en påbegynt forfølgning, skal klagefristen for andre enn den vedtaket retter seg mot, likevel senest løpe ut når det er gått tre måneder fra det tidspunkt vedtaket ble truffet.

Den som vedtaket retter seg mot, skal underrettes om klager som innen klagefristens utløp er kommet fra noen som nevnt i annet ledd nr. 2 eller nr. 3. Gjelder klagen en beslutning om å unnlate påtale eller om å frafalle en påbegynt forfølgning mot en siktet, må melding om omgjøring være sendt siktede innen tre måneder etter at påtalemyndigheten mottok klagen.

Klageinstansens vedtak i klagesaken kan ikke påklages.

Tilføyd ved lov 19 juli 1996 nr. 58 (ikr. 1 nov 1996), endret ved lover 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 5 mars 2004 nr. 13 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1666), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 20 juni 2008 nr. 47 (ikr. 28 jan 2011 iflg. res. 28 jan 2011 nr. 99), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 60.

En tjenestemann som hører til påtalemyndigheten eller handler på vegne av denne, er ugild når han står i et forhold til saken som nevnt i domstolsloven § 106 nr. 1-5. Han er også ugild når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet. Særlig gjelder dette når ugildhetsinnsigelse er reist av en part.

Er en tjenestemann ugild, anses også hans underordnede ved samme embete ugilde, når ikke hans nærmeste overordnede bestemmer noe annet.

§ 61.

Tjenestemannen avgjør selv om han er ugild. Når en part krever det og det kan gjøres uten vesentlig tidsspille, eller tjenestemannen ellers selv finner grunn til det, skal han snarest mulig forelegge spørsmålet for sin nærmeste overordnede til avgjørelse. Dersom det er reist spørsmål om riksadvokatens ugildhet, kan departementet avgjøre at han ikke er ugild.

Tjenestemann som anser seg som ugild, skal snarest mulig gi sin nærmeste

overordnede meddelelse om dette.

Når en tjenestemann er ugild, avgjør hans nærmeste overordnede hvordan saken skal behandles videre.

Selv om en tjenestemann er ugild, kan han ta slike skritt som ikke uten skade kan utsettes og ikke kan overlates til en annen.

§ 61 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 18 des 1987 nr. 97, opphevet ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 61 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 18 des 1987 nr. 97, opphevet ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 61 c. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 18 des 1987 nr. 97, endret ved lover 21 mars 2003 nr. 18 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr. 358), 10 jan 2003 nr. 3 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), opphevet ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 61 d. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 18 des 1987 nr. 97, opphevet ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 61 e. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 18 des 1987 nr. 97, opphevet ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 62.

Kongen i statsråd gir nærmere regler om ordningen av påtalemyndigheten.

§ 62 a.

Den offentlige påtalemyndighet skal forfølge straffbare handlinger når ikke annet er bestemt ved lov.

Saken skal henlegges når straffansvar eller strafferettslige reaksjoner ikke kan gjøres gjeldende av rettslige eller bevismessige grunner.

Saken kan henlegges når forfølgning ikke er i det offentliges interesse, herunder når

a. forholdet er bagatellmessig, og berørte interesser ikke i avgjørende grad taler for forfølgning,
b. forfølgning vil medføre saksbehandlingstid og kostnader eller øvrig ressursbruk som ikke står i rimelig forhold til sakens betydning, eller
c. det foreligger rettskraftig avgjørelse om ikke å ta en begjæring om å nekte innsyn etter § 242 a første ledd, jf. § 272 a, til følge.

Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), endret ved lover 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kap 7. Påtalen.

§ 63.

Domstolene trer bare i virksomhet etter begjæring av en påtaleberettiget, og deres virksomhet opphører når begjæringen blir tatt tilbake.

§ 64. (Opphevet)

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 1 nov 2019 nr. 71 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1449).

§ 65.

Riksadvokaten avgjør spørsmålet om tiltale når det gjelder:

1. lovbrudd som kan straffes med fengsel inntil 30 år,
2. lovbrudd som kan straffes med fengsel inntil 21 år, unntatt forsøk på en slik handling,
3. overtredelse av straffeloven kapittel 17 eller §§ 151 til 154, 175 a, 183 eller 211,
4. straffbare handlinger i tjenesten av embetsmenn og andre tjenestemenn tilsatt av Kongen,
5. lovbrudd ved trykt skrift eller i kringkastingssending, unntatt overtredelse av straffeloven §§ 310, 311, 317 og 318,
6. sak mot utlending som ikke er bosatt i Norge, jf. straffeloven § 5 tredje og femte ledd. Dette gjelder likevel ikke når strafforfølgning her i landet finner sted i samsvar med overenskomst med fremmed stat om overføring av straffesaker.

I saker som omhandlet i første ledd nr. 2, kan riksadvokaten overlate avgjørelsen av tiltalespørsmålet til statsadvokaten og gi generelle retningslinjer om at avgjørelser som hører under statsadvokaten, kan treffes av påtalemyndigheten i politiet. Riksadvokaten kan også overføre saker til sentralt organ som nevnt i § 67 sjette ledd.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 1989 nr. 64, 11 aug 2000 nr. 76, 21 des 2005 nr. 130, 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 7 juni 2019 nr. 19 (ikr. 7 juni 2019 iflg. res. 7 juni 2019 nr. 705), 1 nov 2019 nr. 71 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1449), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 66.

Statsadvokaten avgjør spørsmålet om tiltale når det ikke hører under riksadvokaten eller politiet. I den enkelte sak kan statsadvokaten overlate avgjørelsen av tiltalespørsmålet til påtalemyndigheten i politiet.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 125 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1587), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 1 nov 2019 nr. 71 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1449), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 67.

Politiet kan etterforske og reise siktelse i alle saker, herunder begjære rettens avgjørelse om bruk av tvangsmidler etter kap 14-17 og anke slike avgjørelser. Politiet kan treffe beslutning om henleggelse i alle saker, når ikke riksadvokaten har besluttet noe annet.

Hvis ikke annet er bestemt i loven her, avgjør politiet spørsmålet om tiltale i saker om

a. lovbrudd som etter loven ikke kan medføre straff av fengsel i mer enn ett år, med unntak av saker etter straffeloven §§ 367 annet ledd annet punktum og 313,
b. overtredelse av straffeloven §§ 231, 234, 266, 268, 273, 321, 322, 324, 332, 333 første ledd, 335, jf. 332 og 333 første ledd, 337, 338 første ledd, 340, jf. 337 og 338 første ledd, 342, 352 første ledd, 361, 363, 365, 371, 372, 374, 378, 392 og 393, og
c. overtredelse av militær straffelov § 34 annet ledd annet straffalternativ, jf. tredje ledd, vareførselsloven § 12-9, skatteforvaltningsloven §§ 14-12 og 14-13, utlendingsloven § 108 tredje ledd, jf. sjette ledd, regnskapsloven § 8-5 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, bokføringsloven § 15 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, alkoholloven § 10-1 annet ledd, arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, allmenngjøringsloven § 15, kystvaktloven § 36 annet ledd, viltloven § 56 første ledd annet punktum, forurensningsloven § 78 første ledd og § 79 tredje ledd, produktkontrolloven § 12 første ledd, svalbardmiljøloven § 99 første ledd første punktum og transplantasjonslova § 23a.

I saker som nevnt i annet ledd bokstav b og c, avgjør politimesteren spørsmålet om tiltale. Etter generelle retningslinjer gitt av riksadvokaten kan politimesteren med skriftlig samtykke fra førstestatsadvokaten beslutte at også andre tjenestemenn med juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap innen påtalemyndigheten i politiet skal ha slik myndighet.

Politiet kan beslutte at saker skal overføres til megling i konfliktråd, oppfølging i konfliktråd eller ungdomsoppfølging i konfliktråd når ikke spørsmålet om tiltale hører under riksadvokaten. Politimesteren kan delegere påtalekompetanse til lensmenn og politistasjonssjefer til å overføre straffesaker for overtredelse av straffeloven §§ 268, 271, 321, 322, 323, 326, 334, 339, 342, 351, 352 tredje ledd, 353 og 373 til megling i konfliktrådet, dersom dette er nødvendig.

Sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste har den myndighet som er nevnt i første ledd i de saker Kongen bestemmer.

I saker som gjelder anmeldelse av embets- eller tjenestemenn i politiet eller påtalemyndigheten for å ha begått en straffbar handling i tjenesten, skal etterforskingen foretas og ledes av et eget sentralt organ etter nærmere fastsatte regler. Det samme gjelder når påtalemyndigheten finner at det foreligger mistanke om straffbar handling i tjenesten som tilsier at etterforsking igangsettes mot noen person som nevnt i første punktum eller når en mistenkt selv begjærer etterforsking. Lederen eller en annen i organet med juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap som lederen gir fullmakt i henhold til generelle retningslinjer gitt av riksadvokaten, avgjør spørsmålet om tiltale når påtalespørsmålet ikke hører under riksadvokaten. I saker der organet avgjør spørsmålet om tiltale, utføres aktoratet av lederen av organet eller av en annen i organet som lederen gir fullmakt. Riksadvokaten kan instruere organet.

Kongen kan bestemme at det etableres regionale kontorer underlagt den sentrale enheten hvor de som utøver etterforsking er ansatte i etterforskingsetaten og uavhengig fra politi- og påtalemyndigheten.

Selv om det ikke er grunn til mistanke om en straffbar handling, kan Kongen ved forskrift bestemme at etterforskning som nevnt i sjette ledd skal settes i verk dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets eller påtalemyndighetens tjenesteutøvelse.

Med tjenestemenn i politiet menes i sjette og åttende ledd også politihøgskolestudenter som er i praksis, og innkalte mannskaper fra politireserven.

Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 53, 15 mars 1991 nr. 5, 11 juni 1993 nr. 79, 7 apr 1995 nr. 15, 15 juni 2001 nr. 54 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 670), 19 des 2003 nr. 125 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1587), 5 mars 2004 nr. 13 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1666), 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 des 2007 nr. 119 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 7 nov 2008 nr. 1206), 12 des 2008 nr. 94 (ikr. 27 jan 2009, iflg. vedtak 27 jan 2009 nr. 65), 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 17 des 2010 nr. 86 (ikr. 1 jan 2011), 20 jan 2012 nr. 5 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 37), 11 mai 2012 nr. 26, 24 mai 2013 nr. 18, 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 29 aug 2014 nr. 62 (ikr. 1 jan 2015), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 17 juni 2016 nr. 53 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 669), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 16 juni 2017 nr. 54 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 761), 21 juni 2019

nr. 54 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 786), 1 nov 2019 nr. 71 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1449), 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 11 mars 2022 nr. 9 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1574), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 102 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105).

§ 68.

Den myndighet som har besluttet tiltale, gjør vedtak om anke over dom, likevel slik at statsadvokaten treffer vedtak om anke i saker der politiet har tatt ut tiltale etter § 67 annet ledd bokstav b eller c, og i så fall også for forhold i saken der politiet har tatt ut tiltale etter § 67 annet ledd bokstav a. Politiet kan likevel vedta dommen. Kongen kan ved forskrift gjøre andre unntak fra regelen i første punktum for særskilte straffebestemmelser.

Når politiet treffer vedtak om anke etter regelen i første ledd, tar politimesteren avgjørelsen. I politimesterens fravær kan hans eller hennes faste stedfortreder ta avgjørelsen. Politimesteren kan, med skriftlig samtykke fra førstestatsadvokaten, bestemme at også andre tjenestemenn med juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap i ledende stillinger innen påtalemyndigheten i politiet skal ha samme ankekompetanse som politimesterens faste stedfortreder.

Anke mot kjennelse om avvisning erklæres av den som har myndighet til å anke en dom. Den som utfører saken, erklærer anke over øvrige kjennelser og beslutninger.

Riksadvokaten gjør vedtak om å begjære gjenåpning.

Anke over tingrettens avgjørelse i sak etter straffeloven § 39 annet ledd og § 52 første ledd bokstav a, besluttes av myndighet som nevnt i lov om straffegjennomføring § 58 annet ledd. Anke over tingrettens avgjørelse i sak etter straffeloven § 52 c første ledd bokstav a, og etter straffeloven § 52 c fjerde og femte ledd, besluttes av kriminalomsorgens regionale nivå eller påtalemyndigheten. Anke over lagmannsrettens avgjørelse i sak som nevnt i første og annet punktum, besluttes av statsadvokaten. § 310 tredje ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1993 nr. 79, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 19 des 2003 nr. 125 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1587), 13 apr 2007 nr. 14, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 20 juni 2008 nr. 47 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1124), 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 11 mai 2012 nr. 26, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 1 nov

2019 nr. 71 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1449), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

§ 69.

Selv om straffeskyld anses bevist, kan påtalemyndigheten når særlige grunner tilsier det, unnlate å påtale handlingen.

Påtaleunnlatelse kan gis på vilkår av at siktede i prøvetiden ikke gjør seg skyldig i noen ny straffbar handling. Prøvetiden er to år fra den dag det blir besluttet å unnlate påtale, men ikke lenger enn foreldelsesfristen for adgangen til å reise straffesak for handlingen. For siktede som var under 18 år på handlingstidspunktet, kan prøvetiden settes til 6, 12, 18 eller 24 måneder.

Påtaleunnlatelse kan også gis på vilkår som nevnt i straffeloven § 35, § 36 og § 37 første ledd bokstavene a til h og j. Gir siktedes forhold grunn til det, kan påtalemyndigheten i prøvetiden oppheve eller endre fastsatte vilkår og sette nye vilkår. Den siktede skal så vidt mulig få uttale seg om vilkårene før de fastsettes.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 21 mars 2003 nr. 18 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr. 358), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 17 juni 2022 nr. 59 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1033), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 70.

Påtale kan unnlates når reglene for straffutmålingen ved sammenstøt av flere lovbrudd medfører at ingen eller bare en ubetydelig straff ville komme til anvendelse.

Påtale kan også unnlates når det er ilagt militær refselse for forholdet.

Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 71.

Dersom siktede hevder at han ikke er skyldig i en straffbar handling som påtale er unnlatt for etter §§ 69 eller 70, kan han kreve at påtalemyndigheten bringer

saken inn for retten, om den ikke frafaller siktelsen. Begjæring om dette må være fremsatt innen en måned etter at siktede fikk melding om påtaleunnlatelsen og adgangen til å kreve sak reist. Reglene i § 318 første ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 71 a.

Når straffeskyld anses bevist, kan påtalemyndigheten beslutte at saken skal overføres til megling i konfliktrådet eller til oppfølging i konfliktrådet med varighet på inntil ett år. Overføring forutsetter at saken egner seg for slik behandling, og at det foreligger samtykke fra både fornærmede og siktede og deres eventuelle verger.

For siktede som var mellom 15 og 18 år på handlingstidspunktet, kan påtalemyndigheten, når straffeskyld anses bevist, beslutte at saken skal overføres til ungdomsoppfølging i konfliktrådet med varighet fra 120 dager til ett år. Overføring forutsetter at saken egner seg for slik behandling, og at det foreligger samtykke fra siktede og dennes eventuelle verger.

Overføring til oppfølging i konfliktrådet etter første ledd, og ungdomsoppfølging i konfliktrådet etter annet ledd, besluttes på det vilkår at siktede ikke begår nye straffbare handlinger før utløpet av gjennomføringstiden. For overføring etter første ledd kan det også settes vilkår som nevnt i § 69 annet og tredje ledd.

Overføring til ungdomsoppfølging etter annet ledd kan gjøres betinget av at siktede yter slik erstatning og oppreisning som den fornærmede eller andre skadelidte har rett til og gjør krav på, og som påtalemyndigheten mener den siktede har evne til å betale.
Tilføyd ved lov 15 mars 1991 nr. 5, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 71 b.

Har noen som ikke er fylt 15 år, begått en ellers straffbar handling, kan påtalemyndigheten beslutte at saken skal overføres til barnevernstjenesten. Barnevernstjenesten skal underrette påtalemyndigheten om hvorvidt den treffer vedtak i saken eller ikke.
Tilføyd ved lov 21 mars 2003 nr. 18 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr.

358), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 71 c.

Påtalemyndigheten kan beslutte at saken henlegges og overføres til forvaltningen når en overtredelse kan medføre administrativ sanksjon, hvis vilkårene for straff eller offentlig påtale ikke er oppfylt, eller hvis det for øvrig er mest hensiktsmessig at forholdet forfølges administrativt.
Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 72.

Inntil dom er falt i første instans, kan en forfølging innstilles. Det samme gjelder når en dom er opphevet eller det foreligger rettskraftig avgjørelse om ikke å ta en begjæring etter § 242 a, § 264 sjette ledd, § 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd eller § 292 a til følge.
Endret ved lover 9 mai 2003 nr. 30, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 73.

Frafalles saken etter at hovedforhandling er begynt, enten på grunn av bevisets stilling eller fordi straff ikke kan anvendes på forholdet, avsier retten frifinnelsesdom. Frafalles saken i medhold av § 72 første ledd annet punktum annet alternativ etter at hovedforhandling er begynt, skal saken heves. Saken skal heves også når dom er avsagt i en tidligere instans. Er dommen fellende, skal den oppheves.

Når ellers en forfølging blir innstilt, gis skriftlig melding til siktede og til fornærmet som har opptrådt som klager.
Endret ved lov 9 mai 2003 nr. 30.

§ 74.

Er forfølging mot en siktet innstilt på grunn av bevisets stilling, kan den tas opp på ny dersom det senere blir oppdaget bevis av vekt. Er forfølgningen mot en siktet innstilt etter § 72 første ledd annet punktum annet alternativ, kan forfølgningen tas opp igjen når grunnen til at saken ble innstilt er bortfalt.

Er påtale unnlatt etter § 69, kan forfølgingen tas opp på ny om det reises siktelse for en annen lovovertredelse som er forøvd før påtaleunnlatelsen. Tiltale må i så fall være reist eller begjæring om tilståelsesdom fremsatt innen ett år etter påtaleunnlatelsen. Blir siktede ikke kjent skyldig i den annen lovovertredelse, står påtaleunnlatelsen ved makt, når ikke retten finner at han må frifinnes.

Er det satt vilkår for påtaleunnlatelsen, kan forfølgingen også tas opp på ny dersom vilkårene ikke blir overholdt. Det samme gjelder om siktede unndrar seg pålagt tilsyn eller setter seg ut over pålegg fra tilsynsmyndigheten. Tiltale må i så fall være reist eller begjæring om tilståelsesdom fremsatt innen tre måneder etter utløpet av prøvetiden.

Er påtale unnlatt etter § 70, kan forfølgingen tas opp på ny dersom siktede ikke blir domfelt for den eller de straffbare handlinger som ble påtalt.

Er forfølgingen innstilt fordi en nødvendig påtalebegjæring eller en annen forutsetning for å fremme saken manglet, kan den tas opp på ny om mangelen blir avhjulpet.

Ellers kan en forfølging bare tas opp på ny ved omgjøring av overordnet myndighet etter § 75 annet ledd, ved avgjørelse i klagesak etter § 59 a eller når vilkårene for gjenåpning er oppfylt.

Disse regler hindrer ikke at en påtaleunnlatelse blir gjort om til gunst for siktede.

Endret ved lover 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 9 mai 2003 nr. 30, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 75.

En påbegynt forfølging kan frafalles av overordnet påtalemyndighet.

Beslutning om å unnlate påtale eller om å frafalle en påbegynt forfølging mot en siktet kan omgjøres av overordnet påtalemyndighet innen tre måneder. Fristen gjelder selv om beslutningen ikke er truffet av kompetent påtalemyndighet.

Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647).

§ 76.

Saker ved Høyesterett kan riksadvokaten føre selv eller overlate til en statsadvokat, en advokat med rett til å føre saker for Høyesterett eller en fullmektig ved riksadvokatembetet.

Saker ved lagmannsrett og tingrett blir ført av statsadvokatene, polititjenestemenn som tilhører påtalemyndigheten, eller advokater. Når særlige grunner foreligger, kan riksadvokaten overdra til en polititjenestemann som har juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap, men som ikke hører til påtalemyndigheten, å føre saker ved lagmannsrett eller ved tingrett. I saker ved tingrett hvor det er utferdiget forelegg, kan påtalemyndigheten møte ved en polititjenestemann som ikke hører til påtalemyndigheten. Det samme gjelder for rettsmøter utenfor hovedforhandling.

Saker ved lagmannsrett og tingrett som gjelder lovbrudd som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, eller sak hvor påtalemyndigheten vil påstå idømmelse av særreaksjon eller forvaring, skal under hoved- og ankeforhandling føres av en statsadvokat. Når det er grunn til det, kan en advokat, en polititjenestemann som tilhører påtalemyndigheten, eller en fullmektig ved riksadvokatembetet føre en slik sak. Beslutningen om å overdra saken til en fullmektig ved riksadvokatembetet treffes av riksadvokaten. For øvrig treffes avgjørelser etter annet punktum av den påtalemyndighet som har påtalekompetansen. Utenfor hoved- eller ankeforhandling kan statsadvokaten overlate til en advokat eller polititjenestemann som tilhører påtalemyndigheten, å føre saken. Det samme gjelder når siktede i retten har gitt en uforbeholden tilståelse som styrkes av de øvrige opplysninger i saken, og saken ikke kan medføre fengsel i mer enn 10 år.

Når politiet har tatt ut tiltale i en sak, skal saken for tingretten som regel føres av en polititjenestemann som hører til påtalemyndigheten.

Ved rettsmøter i tingretten og lagmannsretten kan tilsatte i kriminalomsorgen møte i saker

a. om fullbyrding av subsidiær fengselsstraff etter straffeloven § 52 første ledd bokstav a,
b. om fullbyrding av subsidiær fengselsstraff, omgjøring til samfunnsstraff eller betinget fengsel etter straffeloven § 52 c første ledd bokstav a,
c. om fastsetting av vilkår for fortsatt gjennomføring av ungdomsstraff etter straffeloven § 52 c fjerde og femte ledd,
d. om ileggelse av reststraff etter prøveløslatelse etter straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd,
e. om fullbyrding skal utsettes etter § 459 første ledd, og
f. som kriminalomsorgen har brakt inn for retten etter straffeloven § 39 første og annet ledd.

Bestemmelser om påtalemyndighetens rettigheter og plikter gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64) som endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34, 15 juni 2001 nr. 64 og 14 des 2001 nr. 98, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 18 mai 2001 nr. 21 (ikr. 1 mars 2002 iflg. res. 22 feb 2002 nr. 181), 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 19 des 2003 nr. 125 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1587), 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 13 apr 2007 nr. 14, 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 20 juni 2008 nr. 47 (ikr. 1 apr 2010 iflg. res. 19 mars 2010 nr. 407), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 77.

Til å føre saker i retten etter påtalemyndighetens nærmere bestemmelse og på dens vegne antar departementet ved Høyesterett et tilstrekkelig antall advokater med rett til å føre saker for Høyesterett, og ved de øvrige domstoler et tilstrekkelig antall advokater.

§ 78.

Når en sak blir ført ved Høyesterett av tjenestemann som ikke har fast lønn, fastsetter retten godtgjørelsen, som utredes av statskassen.

Ved de øvrige domstoler fastsetter retten en slik godtgjørelse etter nærmere regler som blir gitt av Kongen, om det ikke er bestemt en fast lønn. Rettens fastsetting kan ankes etter reglene i rettshjelploven § 27.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 29 juni 1990 nr. 47, 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 79.

Når den som skal føre en sak for retten får forfall, kan hans nærmeste foresatte anta i hans sted en advokat eller en tjenestemann som hører til påtalemyndigheten.

§ 80. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 81.

Retten prøver av eget tiltak om den som forfølger saken, har påtalerett.

§ 81 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), endret ved lov 22 apr 2016 nr. 4 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552), opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kap 8. Siktede.

§ 82.

Den mistenkte får stilling som siktet når påtalemyndigheten har erklært ham for siktet eller når forfølging mot ham er innledet ved retten eller det er besluttet eller foretatt pågripelse, ransaking, beslag eller liknende forholdsregler rettet mot ham.

Innbringelse etter politiloven § 8 medfører ikke stilling som siktet.

En mistenkt får ikke stilling som siktet ved at det besluttes å bruke et tvangsmiddel mot ham eller henne som det ikke skal gis underretning om. Er det besluttet utsatt underretning om et tvangsmiddel, inntrer stillingen som siktet først når underretning gis. Ved skjult etterforskning får mistenkte heller ikke stilling som siktet ved at påtalemyndigheten begjærer nekting av innsyn etter § 242 a. I forhold til bestemmelsene i kapittel 31 får en mistenkt som nevnt i første og annet punktum likevel stilling som siktet.

Bestemmelsene om siktede i denne lov får tilsvarende anvendelse for den som det reises krav mot eller som trekkes inn i saken etter § 2.

Endret ved lover 5 juni 1992 nr. 52, 4 aug 1995 nr. 53 (ikr. 1 okt 1995), 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), 21 des 2007 nr. 126.

§ 83.

Er siktede under 18 år, har også hans verge partsrettigheter. Dersom vergen ikke kan eller vil vareta siktedes tarv i saken, skal statsforvalteren oppnevne en midlertidig verge som har partsrettigheter i stedet for den opprinnelige vergen.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 84.

Dersom det er grunn til å anta at siktede er utilregnelig etter straffeloven § 20 annet til fjerde ledd, og har verge, har også denne partsrettigheter.

Mangler en person som det er grunn til å anta er i en tilstand som nevnt i første ledd, evnen til å forstå hva saken gjelder, eller ville en innkalling virke skadelig på ham, kan innkalling av ham til rettsmøtene i saken unnlates. I så fall utøver vergen alene hans partsrettigheter under rettsmøtet. At siktede selv ikke møter, betraktes i disse tilfellene ikke som uteblivelse. Har han ikke verge, skal det oppnevnes verge.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 84 a.

Er den siktede et foretak, tilligger partsrettighetene den personen som foretaket utpeker. Det bør såvidt mulig ikke utpekes noen som selv er siktet for den overtredelsen saken gjelder.
Endret ved lov 20 juli 1991 nr. 66.

§ 85.

Siktede plikter etter lovlig innkalling å møte til

a. hovedforhandlingen,
b. andre rettsmøter når retten finner hans fremmøte nødvendig etter sakens stilling, og

c. domsforkynnelse eller fremmøteforkynnelse etter domstolloven § 159 a.

Er siktede pågrepet eller fengslet, skal han fremstilles til ethvert rettsmøte hvor han ville hatt plikt til å møte om han hadde vært på frifot.
Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 16 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 467).

§ 86.

Siktede blir innkalt til rettsmøte ved forkynning av stevning. Stevningen skal angi domstolen, rettsstedet, møtetiden, hva saken gjelder og formålet med innkallingen. Muntlig innkalling i rettsmøte trer i stedet for stevning.

Ved innkalling til hovedforhandling har siktede krav på tre dager varsel og ved innkalling til andre rettsmøter 24 timers varsel.

Gjør siktede tjeneste ved oppsatt militær avdeling, skal hans nærmeste overordnede underrettes ved gjenpart av stevningen. Den som er underrettet om stevningen, plikter å sørge for at siktede så vidt mulig får anledning til å møte, og skal straks gi underretning dersom dette ikke kan skje.

§ 87.

Er siktedes fremmøte nødvendig etter loven, eller antas det nødvendig etter sakens stilling, skal det i stevningen sies at han kan bli avhentet om han uteblir.

Antas siktedes fremmøte unødvendig, skal han gjøres kjent med at saken kan bli fremmet selv om han uteblir.

Fremstiller det seg som tvilsomt om siktedes fremmøte er nødvendig, skal det i stevningen sies at hvis han uteblir, kan han bli avhentet eller saken bli fremmet i hans fravær.

Etter omstendighetene gjøres siktede også oppmerksom på adgangen til å samtykke i pådømmelse i sitt fravær.

§ 88.

Dersom en siktet som er stevnet i samsvar med § 42 annet ledd eller domstolloven § 159 b, jf. domstolloven § 159 a annet eller tredje ledd, eller § 86 og § 87 første eller tredje ledd, uteblir fra rettsmøtet eller fra fremmøteforkynnelsen uten at det er opplyst at han har gyldig fravær, kan retten beslutte at han skal pågripes for straks å fremstilles eller for å holdes fengslet inntil han kan bli fremstilt. Like med uteblivelse anses det at siktede

møter beruset. Fengsling kan bare brukes når hans fremmøte er nødvendig etter loven eller antas nødvendig etter sakens stilling. Ved uteblivelse fra fremmøteforkynnelse kan beslutning etter leddet her også treffes av påtalemyndigheten.

Gir siktedes forhold grunn til å frykte for at han vil utebli fra en berammet hovedforhandling, kan retten straks treffe beslutning etter reglene i første ledd. Er det fare ved opphold, kan beslutningen treffes av påtalemyndigheten. Spørsmålet skal i så fall snarest mulig forelegges for den rett som behandler saken. Stiller siktede sikkerhet for sitt fremmøte etter reglene i § 188, kan avhenting unnlates.

Skal en dom i straffesak forkynnes for siktede, kan påtalemyndigheten beslutte at han kan pågripes for å få gjennomført forkynnelsen dersom det har gått mer enn én måned siden dommen ble avsagt og forsøk på å forkynne dommen ikke har lykkes.

Endret ved lover 4 mai 2001 nr. 16 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 467), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 16 des 2016 nr. 96 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1640).

§ 89.

Er det grunn til å anta at en siktet er ute av stand til å betale de nødvendige utgifter ved reisen til og fra rettsstedet og oppholdet der, kan retten eller påtalemyndigheten la utgiftene helt eller delvis dekke av det offentlige. Det samme gjelder i andre tilfelle når utgiftene etter hans forhold må betraktes som betydelige eller andre særlige grunner gjør det rimelig.

§ 90.

Første gang siktede møter for retten, skal han spørres om navn, fødselsår og -dag, stilling og bopel, og gjøres kjent med siktelsen og at han ikke har plikt til å forklare seg.

§ 91.

Rettens leder spør siktede om han er villig til å forklare seg og oppfordrer ham i så fall til å forklare seg sannferdig.

Siktede avhøres først av rettens leder. Rettens øvrige medlemmer, påtalemyndigheten og forsvareren har deretter adgang til å stille spørsmål til

siktede.

Retten kan overlate avhøringen av siktede til påtalemyndigheten og forsvareren.

Retten våker over at avhøringen skjer på en tilfredsstillende måte. Spørsmål som ikke kommer saken ved, skal avvises.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 92.

Avhøringen skal skje på en måte som er egnet til å få en så vidt mulig sammenhengende forklaring om det forhold siktelsen gjelder. Siktede skal gis anledning til å gjendrive de grunner som mistanken beror på, og anføre de omstendigheter som taler til fordel for ham.

Løfter, uriktige opplysninger, trusler eller tvang må ikke brukes. Det samme gjelder midler som nedsetter siktedes bevissthet eller evne til fri selvbestemmelse. Avhøringen må ikke ta sikte på å trette ut siktede. Han skal gis anledning til å få sedvanlige måltider og nødvendig hvile.

§ 93.

Under avhøringen må siktede ikke rådføre seg med sin forsvarer før han svarer på spørsmål som blir rettet til ham, hvis ikke retten samtykker i det.

Nekter siktede å svare, eller forklarer han seg forbeholdent, kan rettens leder gjøre ham oppmerksom på at dette kan bli ansett for å tale mot ham.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kap 8 a. Fornærmede og etterlatte

Kapitlet tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 93 a.

Fornærmede med bistandsadvokat er fornærmede i saker hvor det er oppnevnt bistandsadvokat etter § 107 a første ledd eller tredje ledd.

Når noen er død som følge av en straffbar handling, regnes i denne lov som

etterlatte den avdødes ektefelle eller samboer, barn og foreldre. Når rettigheter er gitt til etterlatte i lovbestemt rekkefølge, tilkommer rettighetene først den avdødes ektefelle eller samboer, dernest barn, og til sist foreldre. Når avdøde var under 18 år, skal rettighetene likevel alltid først tilkomme den som hadde foreldreansvar. Med etterlatte med bistandsadvokat, menes etterlatte i saker hvor det er oppnevnt bistandsadvokat etter § 107 a annet eller tredje ledd.

I tilfeller hvor andre har fått oppnevnt bistandsadvokat i medhold av § 107 a tredje ledd, gjelder lovens regler om fornærmede eller etterlatte tilsvarende.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 93 b.

Fornærmede og etterlatte med bistandsadvokat skal varsles om rettsmøter under etterforskingen gjennom bistandsadvokaten, jf. § 243 annet ledd. Om varsel til hovedforhandling gjelder reglene i § 275. Fornærmede som fremmer krav etter § 428, innkalles til hovedforhandlingen som part.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 93 c.

Fornærmede og etterlatte har rett til å være til stede i alle rettsmøter, med de forbehold som gjelder etter §§ 245 og 284. De har også rett til å være til stede i rettsmøter som føres for lukkede dører, jf. domstolloven § 127, og når vitneforklaringer skal skje for stengte dører med bare partene til stede og under pålegg om taushetsplikt, jf. straffeprosessloven §§ 117, 118, 119, 120, 121, 124 og 125.

Dersom antallet fornærmede og etterlatte gjør at gjennomføring av rettsmøtet ellers ville medføre uforholdsmessige omkostninger eller vil måtte skje i lokale som ellers ikke er egnet, kan retten beslutte at fornærmede, etterlatte og deres representanters deltakelse skal skje ved fjernmøte eller ved at de mottar lyd- og bildeoverføring fra rettslokalet på nærmere angitt sted. Før beslutning om at deltakelse skal skje som nevnt i første punktum, skal de fornærmede og etterlatte, eller deres representanter, og forsvareren gis anledning til å uttale seg. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om gjennomføring av deltakelse som nevnt i første punktum. Rettens beslutning kan ikke ankes eller brukes som ankegrunn.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), endret ved lov 30 mars 2012 nr. 14.

§ 93 d.

Om møte- og forklaringsplikt gjelder reglene om vitner i §§ 108 flg. Om uteblivelse gjelder § 115.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 93 e.

Første gang fornærmede eller etterlatte avhøres, skal politiet informere om deres rettigheter i saken.

Politiet og påtalemyndigheten skal orientere fornærmede med bistandsadvokat og etterlatte i lovbestemt rekkefølge om sakens utvikling og fremdrift med mindre hensynet til etterforskingen eller andre grunner gjør det utilrådelig. Andre fornærmede skal informeres etter behov.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 93 f.

Fornærmede med bistandsadvokat, etterlatte og avdødes søsken og steforeldre har rett til godtgjøring så langt de er til stede under hovedforhandlingen, jf. lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. § 1.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 93 g.

Rettigheter som etter loven her tilkommer fornærmede og etterlatte, utøves av vergen når den fornærmede eller etterlatte er under 18 år, med mindre noe annet følger av lov. Er vergene uenige seg imellom om utøvelsen av rettighetene, skal det oppnevnes en setteverge.

En mindreårig som har fylt 15 år, kan på ethvert tidspunkt i saken selv utøve rettighetene som fornærmet eller etterlatt, med mindre den mindreårige er i en tilstand som beskrevet i vergemålsloven § 20.

Rettigheter som nevnt i første ledd utøves av vergen når den fornærmede eller etterlatte fullt ut er fratatt den rettslige handleevnen. Det samme gjelder en fornærmet eller etterlatt som delvis er fratatt den rettslige handleevnen når fratakelsen av handleevnen må anses å omfatte det å utøve prosessuelle rettigheter.
Tilføyd ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338)

som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

Kap 9. Forsvareren.

§ 94.

Siktede har rett til å la seg bistå av en forsvarer etter eget valg på ethvert trinn av saken. Dette skal han gjøres kjent med. Retten kan tillate at siktede lar forsvaret utføre av flere.

Når siktede er under 18 år, er det vergen som velger forsvarer. Det samme gjelder dersom det er grunn til å anta at siktede er utilregnelig etter straffeloven § 20 annet til fjerde ledd, og har verge.

Endret ved lover 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 95.

Som forsvarere ved Høyesterett brukes advokater med rett til å føre saker for Høyesterett.

Ved de øvrige domstoler kan enhver advokat være forsvarer. Med særskilt tillatelse av retten kan en annen skikket person gjøre tjeneste.

Ved alle domstoler kan en utenlandsk advokat være forsvarer når retten etter sakens art og forholdene ellers finner det ubetenkelig. Kongen kan ved forskrift gi regler om utenlandske advokaters adgang til å være forsvarer.[1]

For flere siktede som har motstridende interesser, kan ikke samme person være forsvarer.

Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg VII nr. 2 (direktiv 77/249) og nr. 2a (direktiv 98/5).

§ 96.

Under hovedforhandling skal siktede ha forsvarer.

Under hovedforhandling ved tingrett har siktede likevel ikke krav på forsvarer:

1. i saker etter vegtrafikkloven § 22 første og femte ledd og § 24 første ledd, jf. § 31

2. i saker som fremmes etter reglene i § 268 (forelegg)
3. i saker som bare gjelder inndragning.

Der siktede var under 18 år på handlingstidspunktet og det er spørsmål om å idømme ubetinget frihetsstraff, samfunnsstraff eller ungdomsstraff, skal siktede alltid ha forsvarer.

Har siktede i retten gitt en uforbeholden tilståelse som styrkes av de øvrige opplysninger, gjelder § 99 tilsvarende ved hovedforhandling i tingrett.

Retten kan unnlate å oppnevne forsvarer dersom den finner det ubetenkelig og siktede uttrykkelig gir avkall på forsvarer.

Vil påtalemyndigheten påstå idømt særreaksjon eller forvaring, skal siktede alltid ha forsvarer under hovedforhandlingen.

Er det grunn til å anta at siktede er utilregnelig etter straffeloven § 20 annet til fjerde ledd, skal han ha forsvarer på ethvert trinn av saken.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 1989 nr. 68, 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64) som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 24 mai 2013 nr. 18, 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 97.

Når siktede skal ha forsvarer under hovedforhandlingen, skal han også ha det ved bevisopptak til bruk for denne, om ikke retten finner det ubetenkelig å fremme bevisopptaket uten forsvarer. Har den rett som saken står for, ikke avgjort spørsmålet om nødvendigheten av forsvarer, eller er tiltale ennå ikke reist, treffes avgjørelsen av den rett som foretar bevisopptaket.

Siktede skal ha forsvarer i rettsmøte som holdes for å avgjøre om et vitne skal forklare seg anonymt, jf. § 130 a eller § 234 a. Det samme gjelder når retten før hovedforhandlingen foretar et anonymt avhør av et vitne.

I saker der siktede skal varsles om tilrettelagt avhør etter § 239 b, skal han ha forsvarer straks.

Endret ved lover 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 98.

Er siktede pågrepet, skal han så vidt mulig ha forsvarer straks det er klart at han ikke vil bli løslatt innen 24 timer etter pågripelsen. Det samme gjelder siktede

som var under 18 år på handlingstidspunktet, dersom det er klart at han ikke vil bli løslatt innen 12 timer etter pågripelsen.

Siktede skal såvidt mulig ha forsvarer i det rettsmøte som holdes til avgjørelse av spørsmålet om varetektsfengsling. Han skal ha forsvarer så lenge han er fengslet. Oppnevning kan unnlates om retten finner dette ubetenkelig og siktede uttrykkelig gir avkall på forsvarer.

Siktede skal gis anledning til å rådføre seg med sin forsvarer før fengslingsspørsmålet behandles. Forsvareren skal snarest mulig og senest før rettsmøtet om varetektsfengsling få kopi av de av sakens dokumenter som han har rett til å gjøre seg kjent med etter § 242.

Oppnevningen faller bort når pågripelsen eller varetektsfengslingen opphører, med mindre retten treffer annen bestemmelse etter § 100.

Bestemmelsene om rett til forsvarer i paragrafen her gjelder tilsvarende i saker om pågripelse eller varetektsfengsling etter § 173 a, jf. § 184 annet ledd.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 747), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 99.

Når en sak er sendt retten til pådømmelse etter § 248 og det er spørsmål om å idømme ubetinget frihetsstraff i mer enn 6 måneder, skal siktede ha forsvarer. Dette gjelder likevel ikke i saker etter vegtrafikkloven § 22 første og femte ledd, jf. § 31, eller hvor retten på grunnlag av sakens art og forholdene ellers finner det ubetenkelig at han er uten forsvarer. Der siktede var under 18 år på handlingstidspunktet og det er spørsmål om å idømme ubetinget frihetsstraff, samfunnsstraff eller ungdomsstraff, skal siktede alltid ha forsvarer.

Siktede skal alltid ha forsvarer når en sak er sendt til pådømmelse etter § 248 og det er oppnevnt bistandsadvokat for fornærmede i medhold av straffeprosessloven § 107 a.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721).

§ 100.

Når siktede skal ha forsvarer etter reglene i §§ 96-99, skal retten oppnevne offentlig forsvarer for ham. Erklærer siktede at han vil la seg bistå av privat forsvarer som han har antatt, oppnevnes offentlig forsvarer bare når det er

nødvendig eller ønskelig med slik forsvarer ved siden av den private.

Utenfor de tilfeller som er omhandlet i §§ 96-99, kan retten også oppnevne offentlig forsvarer for siktede når særlige grunner taler for det, herunder at siktede har nedsatt funksjonsevne eller er i en annen fysisk eller psykisk tilstand som tilsier at det er et særskilt behov for forsvarer. I tillegg kan retten oppnevne offentlig forsvarer for deltakelse i ungdomsplanmøte, jf. konfliktrådsloven § 24 tredje og fjerde ledd.

I saker hvor den fornærmede har bistandsadvokat, omfatter oppnevning som forsvarer også

a. fortsatt behandling av sivile krav etter tvistelovens regler, jf. § 434 syvende ledd,
b. særskilt anke over sivile krav etter tvistelovens regler, jf. § 434 åttende ledd,
c. ny prøving av sivile krav i gjenåpningssak etter tvistelovens regler, jf. § 435 annet ledd.

Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890), 13 des 2024 nr. 78 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3090).

§ 100 a.

Når retten behandler en sak etter §§ 200 a, 202 a annet ledd, 202 c, 208 a, 210 a, 210 c, 216 a, 216 b, 216 m, 216 o, 242 a, 264 sjette ledd, 267 første ledd tredje punktum, 292 a eller politiloven § 17 h tredje ledd, skal den straks oppnevne offentlig advokat for den mistenkte. Advokat skal oppnevnes selv om den mistenkte allerede har forsvarer. Advokat skal likevel ikke oppnevnes etter bestemmelsen her i saker etter § 242 a, § 264 sjette ledd eller § 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd, der påtalemyndigheten ikke motsetter seg at den siktedes forsvarer får innsyn i opplysningene mot å bli pålagt taushetsplikt, og forsvareren mottar opplysningene. Retten skal på samme måte oppnevne offentlig advokat for den mistenkte dersom det er begjært at forsvarer ikke skal opplyses om vitnets navn eller gis andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, jf. § 130 a tredje ledd fjerde punktum.

Advokaten skal vareta den mistenktes og eventuelle tredjepersoners interesser i forbindelse med rettens behandling av begjæringen. Samme

advokat skal så langt det er mulig oppnevnes ved begjæring om forlengelse av bruken av tvangsmidler og ved begjæring om andre tvangsmidler mot mistenkte som nevnt i første ledd. Advokaten skal gjøres kjent med begjæringen og grunnlaget for den, har etter anmodning krav på innsyn i sakens dokumenter med de begrensninger som følger av §§ 242 og 242 a, har krav på varsel til og tilstedeværelse under rettsmøte til behandling av begjæringen og har rett til å uttale seg før retten treffer avgjørelse. Påtalemyndigheten skal fremme begjæring om forlengelse så tidlig at advokaten kan få varsel senest dagen før rettsmøtet holdes. Advokaten kan anke rettens kjennelse. Kapittel 26 gjelder så langt reglene passer.

Advokaten må ikke sette seg i forbindelse med den mistenkte. Advokaten skal bevare taushet om begjæringen, om opplysninger som kommer frem under behandlingen av begjæringen og om rettens beslutning. Beslutter retten bruk av et tvangsmiddel, gjelder taushetsplikten til advokaten også opplysninger som kommer frem ved bruk av tvangsmidlet.

Retten kan ved kjennelse beslutte at en advokat som er oppnevnt etter denne bestemmelsen, ikke kan opptre som forsvarer senere i saken. Forbudet gjelder frem til mistenkte gjennom dokumentinnsyn får de samme opplysningene som forsvareren.

Tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), endret ved lover 28 juni 2002 nr. 54, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 9 mai 2003 nr. 30, 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779). **Endres** ved lov 15 apr 2011 nr. 11 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 100 b.

Når en sak om besøksforbud i eget hjem, jf. § 222 a annet ledd annet punktum, eller elektronisk kontroll av besøksforbud, jf. § 222 g, bringes inn for retten, har den som forbudet er rettet mot, rett til forsvarer. Det samme gjelder når grunnlaget for besøksforbudet er mulig overtredelse av straffeloven § 282. Reglene i § 100 og §§ 101 til 107 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Første ledd gjelder tilsvarende når en sak om kontaktforbud i eget hjem, jf. straffeloven § 57 tredje ledd, eller elektronisk kontroll av kontaktforbud, jf. § 222 g, bringes inn for retten.

Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 2, endret ved lover 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 111 (i

kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 100 c.

Med mindre retten på grunnlag av sakens art og forholdene ellers finner det ubetenkelig at den domfelte er uten forsvarer, skal den oppnevne offentlig forsvarer når det er spørsmål om å fastsette eller fullbyrde ubetinget frihetsstraff i mer enn 6 måneder etter brudd på vilkårene for

a. straffutmålingsutsettelse, jf. straffeloven § 60 tredje ledd, jf. § 39 annet ledd,
b. fullbyrdingsutsettelse, jf. straffeloven § 39 annet ledd,
c. løslatelse på prøve fra fengselsstraff, jf. straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd,
d. løslatelse på prøve fra forvaring, jf. straffeloven § 46 første ledd, eller
e. samfunnsstraff, jf. straffeloven § 52 første ledd bokstav a.

Er det aktuelt å fastsette eller fullbyrde en mildere straff, kan retten oppnevne offentlig forsvarer for den domfelte når særlige grunner taler for det.

Den domfelte skal ha offentlig forsvarer i saker om opphevelse eller endring av vilkår for prøveløslatelse fra forvaring etter straffeloven § 45 sjette ledd. I andre saker om endring av vilkår eller forlengelse av prøvetid, jf. straffeloven §§ 39 første ledd, 45 femte ledd og 60 tredje ledd, kan retten oppnevne offentlig forsvarer for den domfelte når særlige grunner taler for det.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), endret ved lov 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604).

§ 100 d.

Når retten behandler en begjæring om forbud mot en kriminell sammenslutning, jf. § 222 e, skal det oppnevnes offentlig forsvarer for sammenslutningen. Retten kan unnlate å oppnevne forsvarer dersom den finner det ubetenkelig og sammenslutningen uttrykkelig gir avkall på forsvarer.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 128 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1963).

§ 101.

Domstoladministrasjonen antar et tilstrekkelig antall advokater til å gjøre

tjeneste som faste offentlige forsvarere. Faste forsvarere ved Høyesterett må ha rett til å føre saker for Høyesterett.

Kongen kan gi nærmere regler om antakelsen av faste forsvarere.

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1608), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 102.

Forsvarer for den enkelte sak eller det enkelte rettsmøte oppnevnes av retten. Forsvarer etter § 97 tredje ledd og § 98 første ledd kan også oppnevnes av påtalemyndigheten. Har siktede fremsatt ønske om en bestemt forsvarer, skal denne oppnevnes. En annen forsvarer kan likevel oppnevnes dersom oppnevnelsen av den ønskede forsvareren vil føre til forsinkelse av betydning for saken, herunder til overskridelse av fristen for å avholde hovedforhandling i § 275 annet ledd annet punktum. Det samme gjelder dersom forholdene ellers gjør det utilrådelig å oppnevne forsvareren.

Kongen kan gi nærmere regler om påtalemyndighetens oppnevning av forsvarer, herunder om rett til å bringe påtalemyndighetens avgjørelse inn for tingretten.

Kongen kan gi nærmere regler om hvordan retten skal gå fram ved oppnevning av offentlig forsvarer i saker hvor det vil bli gitt opplysninger som etter sikkerhetsloven bare kan gjøres kjent for personer som er særskilt autorisert. Det samme gjelder i saker der det oppnevnes advokat etter § 100 a.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 20 mars 1998 nr. 10 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 29 juni 2001 nr. 720), 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647, med unntak for første ledd annet punktum, som trådte ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 747), 9 mai 2003 nr. 30, 30 juni 2006 nr. 53 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 748), 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 103.

Har siktede ikke valgt forsvarer, oppnevnes en av de faste forsvarere. Er det antatt flere faste forsvarere ved samme domstol eller i samme rettskrets, bør de som regel gjøre tjeneste etter tur.

Er det ikke anledning til å oppnevne en av de faste forsvarere, kan det oppnevnes en annen som kunne ha vært valgt til forsvarer. Det samme gjelder når det finnes ønskelig for å unngå forsinkelse av saken.

Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 747).

§ 104.

Den som gjør tjeneste som offentlig forsvarer, fratrer dersom siktede velger en annen som blir oppnevnt etter reglene i § 102. Det samme gjelder dersom siktede antar privat forsvarer, når ikke retten finner det nødvendig eller ønskelig med den offentlige forsvarer ved siden av den private.

Retten kan i alle tilfelle bestemme at den tidligere oppnevnte forsvarer fortsatt skal gjøre tjeneste dersom hans fratreden ville forsinke saken uten rimelig grunn.

§ 105.

Retten kan oppnevne en annen som offentlig forsvarer i stedet for den tidligere oppnevnte om det finnes ønskelig av hensyn til siktedes tarv eller for å unngå forsinkelse av saken. Det samme gjelder når det av andre grunner finnes utilrådelig at den tidligere oppnevnte fortsatt gjør tjeneste, eller det er oppstått forhold som gjør det urimelig å pålegge ham å fullføre oppdraget.

§ 106.

Som offentlig forsvarer kan ingen gjøre tjeneste når han selv er siktet eller fornærmet ved den straffbare handling, eller når han er eller har vært gift med eller er forlovet med eller i slekt eller svogerskap i opp- eller nedstigende linje eller sidelinje så nær som søsken med siktede eller fornærmede.

Når det ellers foreligger forhold som ville ha gjort forsvareren ugild som dommer, skal han gi melding om det til retten, som avgjør om han kan gjøre tjeneste.

§ 106 a.

Forsvareren eller andre som utfører tjeneste eller arbeid for forsvareren eller et advokatkontor denne er tilknyttet, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i straffesaker får vite om:

1. noens personlige forhold, eller
2. tekniske innretninger og framgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes i den utstrekning det er nødvendig for å ivareta klientens tarv i saken.

Overtredelse av taushetsplikten etter første ledd kan straffes etter straffeloven § 209.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 107.

Offentlig forsvarer og advokat oppnevnt etter § 100 a skal ha godtgjørelse av staten. Om godtgjørelsen gjelder reglene i § 78 tilsvarende. Er det etter siktedes ønske oppnevnt en forsvarer som ikke er fast antatt ved domstolen eller i rettskretsen, kan Kongen gi nærmere regler om i hvilken utstrekning forsvareren skal få skyss-, kost- og fraværsgodtgjørelse. For saker ved Høyesterett er det retten som bestemmer dette.

En fast offentlig forsvarer må ikke motta noen godtgjørelse for utførelsen av vervet utover det som retten fastsetter. Annen offentlig forsvarer kan ikke kreve godtgjørelse av siktede for sitt arbeid med mindre denne før forsvareren ble oppnevnt, har samtykket i å betale, og forsvareren har gitt avkall på godtgjørelse av staten.

Når særlige forhold taler for det, kan retten tilkjenne en privat forsvarer godtgjørelse av staten som om han hadde vært offentlig oppnevnt. Begjæring om dette må være fremsatt innen saken er endelig avgjort.

Endret ved lov 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

Kap 9 a. Bistandsadvokaten.

Tilføyd ved lov 14 juni 1985 nr. 71, overskriften endret ved lover 2 juli 2004 nr. 61 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1065), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 107 a.

Fornærmede har rett til å få oppnevnt bistandsadvokat i saker:

a. om overtredelse av straffeloven §§ 168, 253, 257, 282, 284, 291, 294, 295, 296, 299, 302, 304, 312 og 314,
b. hvor det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får

betydelig skade på kropp eller helse.

I saker hvor noen under 18 år er død som følge av en straffbar handling, har den som hadde foreldreansvar, rett til å få oppnevnt bistandsadvokat. I andre tilfeller der noen er død som følge av en straffbar handling, kan bistandsadvokat oppnevnes for etterlatte når særlige forhold tilsier at det er behov for det.

Retten kan også oppnevne bistandsadvokat i andre tilfeller der sakens art og alvor, hensynet til de berørte eller andre særlige forhold tilsier at det er behov for advokat.

Når en sak om besøksforbud i eget hjem, jf. § 222 a annet ledd annet punktum, elektronisk kontroll av besøksforbud eller kontaktforbud, jf. § 222 g, eller kontaktforbud i eget hjem, jf. straffeloven § 57 tredje ledd, bringes inn for retten, har den som forbudet skal beskytte, rett til advokat. Det samme gjelder når besøksforbud på grunnlag av mulig overtredelse av straffeloven § 282 bringes inn for retten. Reglene i kapitlet her gjelder tilsvarende så langt de passer.

Tilføyd ved lov 14 juni 1985 nr. 71, endret ved lover 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 15 aug 1995), 11 aug 2000 nr. 76, 10 jan 2003 nr. 2, 2 juli 2004 nr. 62, 2 juli 2004 nr. 61 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1065, nytt annet ledd gjelder ikke i saker som er brakt inn for retten før dette), 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 30 juni 2006 nr. 48, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 107 b.

Politiet skal informere om muligheten for å få oppnevnt bistandsadvokat ved første kontakt med fornærmede og etterlatte.

Bistandsadvokat oppnevnes av retten. Ønsker fornærmede eller etterlatte en bestemt advokat, skal denne oppnevnes. Retten kan likevel oppnevne en annen advokat dersom oppnevnelsen av den ønskede advokaten vil føre til forsinkelse av betydning for saken, herunder til overskridelse av fristen for å avholde hovedforhandling i § 275 annet ledd annet punktum. Det samme gjelder dersom forholdene ellers gjør det utilrådelig å oppnevne advokaten. Hvis fornærmede eller etterlatte ikke har ønske om en bestemt advokat, oppnevnes en av de faste bistandsadvokatene. Fornærmede og etterlatte skal gjøres kjent med reglene om godtgjørelse til advokaten.

Dersom det vil kunne skade etterforskingen å vente på rettens oppnevning eller det skal tas tilrettelagt avhør etter § 239, kan politiet tilkalle advokat for

fornærmede eller etterlatte. Den tilkalte advokat får samme stilling som en advokat oppnevnt av retten. Spørsmålet om oppnevning forelegges retten snarest mulig.

Dersom antallet fornærmede eller andre med krav på bistandsadvokat, sakens omfang og kompleksitet, prosessøkonomiske hensyn eller andre særlige forhold gjør at det anses hensiktsmessig, kan retten beslutte at flere fornærmede eller etterlatte skal representeres av en felles bistandsadvokat. Felles bistandsadvokat skal ikke oppnevnes dersom det foreligger eller kan oppstå motstridende interesser mellom de fornærmede eller etterlatte.

Retten kan beslutte at bistandsadvokatens oppdrag skal avgrenses.

Er advokat oppnevnt og fornærmede dør før saken er avgjort, avgjør retten om oppnevningen skal stå ved lag.

For øvrig får reglene om oppnevning og tilbakekall av oppnevning av forsvarer for siktede tilsvarende anvendelse så langt de passer.
Tilføyd ved lov 14 juni 1985 nr. 71, endret ved lover 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 2 juli 2004 nr. 61 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1065), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 1 sep 2011 iflg. res. 12 aug 2011 nr. 834), 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 107 c.

Bistandsadvokaten skal vareta fornærmedes og etterlattes interesser i forbindelse med etterforsking og hovedforhandling i saken. Bistandsadvokaten skal også gi slik annen hjelp og støtte som er naturlig og rimelig i forbindelse med saken.

Bistandsadvokaten skal varsles om og har rett til å være til stede i rettsmøter i den utstrekning retten finner det nødvendig. Det samme gjelder ved andre etterforskingsskritt som åstedsbefaringer, rekonstruksjoner og lignende når fornærmede eller etterlatte selv skal delta. Bistandsadvokaten skal varsles om og har rett til å være til stede ved politiets avhør av fornærmede under etterforskingen. Bistandsadvokaten kan anmode om at det foretas ytterligere etterforskingsskritt.

Ved avhør av fornærmede og etterlatte har advokaten rett til å stille ytterligere spørsmål. Advokaten har rett til å protestere mot spørsmål som ikke kommer saken ved eller som er stilt på en utilbørlig måte. Under avhør i retten må fornærmede eller etterlatte ikke uten rettens samtykke rådføre seg med sin advokat før vedkommende svarer på spørsmål.

Bistandsadvokaten har rett til å uttale seg om prosessuelle spørsmål som angår fornærmede eller etterlatte.

Ellers har bistandsadvokaten de rettigheter og plikter som fremgår av loven her og kan også utøve de rettigheter som er gitt til fornærmede eller etterlatte på deres vegne. Oppdraget som bistandsadvokat omfatter ikke å søke om voldserstatning fra staten.
Tilføyd ved lov 14 juni 1985 nr. 71, endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 17 juni 2022 nr. 57 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 23 sep 2022 nr. 1635).

§ 107 d.

Godtgjørelsen fra staten til bistandsadvokaten fastsettes etter reglene i § 107. Er det etter fornærmedes eller etterlattes ønske oppnevnt en advokat med kontor utenfor rettskretsen, kan Kongen gi nærmere regler om i hvilken utstrekning merutgifter ved slik advokatbistand skal dekkes av staten.
Tilføyd ved lov 14 juni 1985 nr. 71, endret ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 107 e.

Oppnevning som bistandsadvokat omfatter også

a. fortsatt behandling av sivile krav etter tvistelovens regler, jf. § 434 syvende ledd,
b. særskilt anke over sivile krav etter tvistelovens regler, jf. § 434 åttende ledd,
c. ny prøving av sivile krav i gjenåpningssak etter tvistelovens regler, jf. § 435 annet ledd.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), endret ved lov 13 des 2024 nr. 78 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3090).

§ 107 f.

I stedet for en offentlig oppnevnt bistandsadvokat etter § 107 b, kan den som har krav på bistandsadvokat etter § 107 a, velge å la seg bistå av en privat advokat vedkommende har antatt på egen regning. I slike tilfeller gjelder lovens

regler om bistandsadvokaten tilsvarende for den private advokaten, unntatt § 107 d.

Også utenom de tilfellene som er beskrevet i § 107 a, har fornærmede eller etterlatte rett til å la seg bistå av advokat på egen regning. I slike tilfeller kan den privat antatte advokaten bare utøve de rettigheter som fornærmede eller etterlatte selv har.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 107 g.

Domstoladministrasjonen antar et tilstrekkelig antall advokater til å gjøre tjeneste som faste offentlige bistandsadvokater.

Kongen kan gi nærmere regler om antakelsen av faste bistandsadvokater.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), endret ved lov 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 107 h.

Når det anses hensiktsmessig for gjennomføringen av saken, kan retten oppnevne en eller flere koordinerende bistandsadvokater.

Koordinerende bistandsadvokat skal, så langt det er mulig, samordne bistandsadvokatenes syn på spørsmål som oppstår under etterforskningen og forberedelsen av hovedforhandlingen og bidra til en hensiktsmessig gjennomføring av saken i samarbeid med øvrige aktører. Dersom det er nødvendig for en hensiktsmessig gjennomføring av saken, kan retten beslutte at spørsmål som den enkelte bistandsadvokat ønsker stilt under etterforskning, bevisopptak og hovedforhandling til andre enn egen klient, jf. § 271 andre ledd andre punktum og § 291 a, skal samordnes og stilles av koordinerende bistandsadvokat.

Rettens oppnevning av en bestemt koordinerende bistandsadvokat kan ikke ankes eller brukes som ankegrunn.

Tilføyd ved lov 30 mars 2012 nr. 14, endret ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 107 i.

Bistandsadvokaten eller andre som utfører tjeneste eller arbeid for bistandsadvokaten eller et advokatkontor denne er tilknyttet, plikter å hindre at

andre får adgang eller kjennskap til det han i straffesaker får vite om:

1. noens personlige forhold, eller
2. tekniske innretninger og framgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes i den utstrekning det er nødvendig for å ivareta klientens tarv i saken.

Overtredelse av taushetsplikten etter første ledd kan straffes etter straffeloven § 209.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Tredje del. Bevis.

Kap 10. Vitner.

§ 108.

Enhver plikter etter innkalling å møte som vitne og forklare seg overfor retten, med mindre annet er bestemt ved lov.

§ 109.

Plikt til å møte som vitne ved tingrett og lagmannsrett har enhver. Retten kan frita et vitne som har mer enn 800 km reise med rutegående befordringsmiddel eller 125 km på annen måte, eller en tilsvarende strekning dels på den ene, dels på den annen måte, for møteplikt dersom fremmøte vil medføre uforholdsmessige ulemper eller kostnader sammenlignet med vitnets betydning for sakens opplysning.

Vitnet har krav på godtgjørelse etter særskilt lov.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 109 a.

Vitner kan avhøres for retten ved fjernavhør dersom det er ubetenkelig. Før beslutning tas, skal siktede, påtalemyndigheten og bistandsadvokaten gis anledning til å uttale seg.

Fjernavhør foretas ved bildeavhør. Er utstyr for bildeavhør ikke tilgjengelig, kan lydavhør brukes hvis vilkårene i første ledd likevel er oppfylt. Retten bestemmer hvor avhøret skal foretas. Retten kan pålegge vitner å møte på et nærmere angitt sted for fjernavhør. Ved fjernavhør gjelder § 109 og domstolloven § 205 tilsvarende. Kongen kan gi nærmere forskrift om fjernavhør.

Tilføyd ved lov 24 aug 1990 nr. 54, endret ved lover 15 juli 1994 nr. 51 (ikr. 15 juli 1994), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 1 sep 2011 iflg. res. 12 aug 2011 nr. 834), 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 110.

Vitne innkalles ved forkynning av stevning. Stevningen skal angi saken og formålet med innkallingen, domstolen, rettsstedet og møtetiden. Den skal også kort opplyse om reglene for vitnegodtgjørelse og om ansvaret ved å utebli. Så vidt mulig bør vitnet få minst tre dagers varsel.

Innkalles et barn under 14 år, forkynnes stevningen for dets foresatte, som i så fall er ansvarlige for at barnet møter.

§ 111.

Person som er til stede på rettsstedet eller i nærheten, kan retten pålegge å møte uten opphold for å avgi forklaring. I påtrengende tilfelle gjelder det samme enhver som har møteplikt etter § 109 første ledd.

Retten kan pålegge møtende vitner å komme igjen senere.

Endret ved lov 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 112.

Vitne som antar at det har gyldig fraværsgrunn, skal uten ugrunnet opphold meddele dette til retten.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 113.

Unødig tidsspille og ulempe for vitnene skal søkes unngått.

§ 114.

Innkalles et mannskap som gjør tjeneste ved oppsatt militær avdeling, skal hans nærmeste overordnede underrettes ved gjenpart av vitnestevningen.

Innkalles en som er berøvet friheten, skal den myndighet som avgjør om han kan fremstilles, underrettes ved gjenpart.

Innkalles et vitne under 18 år, skal de foresatte i alminnelighet underrettes ved gjenpart.

Den som er underrettet om vitnestevningen, plikter å sørge for at vitnet så vidt mulig får anledning til å møte, og skal straks gi underretning dersom dette ikke kan skje.

§ 115.

Retten kan bestemme at et vitne som uteblir eller forlater rettsstedet uten gyldig fravær, skal avhentes til samme eller senere rettsmøte. I særlige tilfeller kan den beslutte at et vitne skal holdes i fengslig forvaring inntil det kan bli avhørt.

Møter et vitne beruset, kan retten bestemme at det skal holdes i fengslig forvaring til det blir edru.

Er det grunn til å frykte at et vitne vil utebli uten gyldig fravær fra en hovedforhandling som han er lovlig innkalt til, og uteblivelse vil føre til en ikke uvesentlig forsinkelse av saken, kan retten straks treffe beslutning etter første ledd. § 88 annet ledd annet, tredje og fjerde punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 116.

Retten kan pålegge et vitne å ta med seg dokumenter eller andre ting som det

har plikt til å legge fram.

Retten kan pålegge et vitne å friske opp sitt kjennskap til saken, f.eks. ved å undersøke registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale, brev, dokumenter og gjenstander som det uten særlig besvær har adgang til, og å gjøre opptegnelser og ta disse med i retten.

Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 117.

Retten må ikke ta imot vitneforklaring om noe som holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat, hvis ikke Kongen gir tillatelse.

Dersom ikke tillatelsen bestemmer noe annet, skal vitnesbyrdet bare meddeles retten og partene i møte for stengte dører og under pålegg om taushetsplikt.

§ 118.

Uten samtykke fra departementet må retten ikke ta imot forklaring som vitnet ikke kan gi uten å krenke lovbestemt taushetsplikt han har som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune. Tilsvarende gjelder for vitne som har taushetsplikt som følge av tjeneste eller arbeid for familievernkontor, tilbyder av posttjenester, tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller elektronisk kommunikasjonstjeneste, elektronisk kommunikasjonsinstallatør, eller statens lufthavnselskap. Samtykke kan bare nektes om åpenbaringen vil kunne utsette staten eller allmenne interesser for skade eller virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold.

Etter en avveining av hensynet til taushetsplikten og hensynet til sakens opplysning, kan retten ved kjennelse bestemme at vitneforklaring skal gis selv om samtykke er nektet, eller at vitneforklaring ikke skal mottas selv om departementet har samtykket. Før retten tar slik avgjørelse, skal den gi departementet anledning til å redegjøre for grunnene for sitt standpunkt. Denne redegjørelsen skal meddeles partene.

Regelen i § 117 annet ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 45 (ikr. 1 nov 1994), 22 nov 1996 nr. 67 (ikr. 1 des 1996), 30 apr 1999 nr. 25, 15 juni 2001 nr. 38 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 613), 13 des 2002 nr. 85 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1498), 4 juli 2003 nr. 83 (ikr. 25 juli 2003 iflg. res. 4 juli 2003 nr. 879), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027).

§ 118 a.

Tilføyes ved lov 15 apr 2011 nr. 11 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 118 b.

Retten må ikke ta imot forklaring når dette vil krenke en oppnevnt verges lovbestemte taushetsplikt etter vergemålsloven.

I den utstrekning personen med verge ikke er i stand til å forstå hva et samtykke innebærer, kan retten ved kjennelse beslutte om forklaring kan tas imot. Det samme gjelder hvis personen med verge er mindreårig og ikke selv kan samtykke, og vergen treffer avgjørelser som tilkommer den som har foreldreansvaret etter vergemålsloven § 17 annet ledd. Om den mindreåriges medbestemmelsesrett ved rettens beslutning gjelder reglene i barnelova § 31.

Reglene i § 119 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 119.

Uten samtykke av den som har krav på hemmelighold, må retten ikke ta imot forklaring av prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, patentrådgivere oppført på listen nevnt i artikkel 134 nr. 1 i konvensjonen om meddelelse av europeiske patenter 5. oktober 1973, meklere i ekteskapssaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere om noe som er betrodd dem i deres stilling.

Det samme gjelder underordnede og medhjelpere som i stillings medfør er kommet til kunnskap om det som er betrodd de nevnte personer.

Forbudet faller bort når forklaringen trengs for å forebygge at noen uskyldig blir straffet.

Dersom ikke den som har krav på hemmelighold samtykker i at avhøringen foregår offentlig, skal forklaringen bare meddeles retten og partene i møte for stengte dører og under pålegg om taushetsplikt.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 18 juni 2021 nr. 126 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2027).

§ 120.

Uten samtykke av den som har krav på hemmelighold, må retten ikke ta imot forklaring om innholdet av forhandlinger eller forklaringer som en domstol med hjemmel i lov har pålagt de tilstedeværende taushet om.

Reglene i § 119 annet og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 121.

Selv om forholdet ikke går inn under § 119, kan retten frita et vitne for å svare på spørsmål om noe som er blitt betrodd det under sjelesorg, sosialt hjelpearbeid, medisinsk behandling, rettslig bistand eller liknende virksomhet. Vitnet kan i alle tilfelle kreve at forklaring om disse forhold bare skal meddeles retten og partene i møte for stengte dører og under pålegg om taushetsplikt.
Endret ved lover 4 juli 1991 nr. 44, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 122.

Siktedes ektefelle, slektninger i rett opp- eller nedstigende linje, søsken og like nær besvogrede er fritatt for vitneplikt. Som besvogret anses også den besvogredes ektefelle. Fritak for vitneplikt gjelder ikke for fornærmede eller vitner under 12 år.

Det som er bestemt om ektefeller, gjelder også fraskilte, samt personer som lever eller har levd sammen i et ekteskapslignende forhold.

Retten kan frita siktedes forlovede, fosterforeldre, fosterbarn eller fostersøsken for vitneplikten.
Endret ved lover 28 feb 1986 nr. 8, 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 123.

Et vitne kan nekte å svare på spørsmål når svaret vil kunne utsette vitnet eller noen det står i slikt forhold til som nevnt i § 122 første eller annet ledd for straff. Retten kan likevel pålegge et vitne å forklare seg når det er rimelig etter en

samlet vurdering av sakens art, forklaringens betydning for sakens opplysning og følgene for vitnet av å gi forklaring. Retten kan frita for forklaring ved vesentlig tap av sosialt omdømme eller vesentlig velferdstap av annen art for vitnet eller noen av dets nærmeste etter § 122 første eller annet ledd når det ut fra en vurdering av sakens art, forklaringens betydning for sakens opplysning og forholdene ellers ville være urimelig å pålegge vitnet å forklare seg.

Retten kan frita vitnet for å svare på spørsmål som berører dets forlovede, fosterforeldre, fosterbarn eller fostersøsken på slik måte som nevnt i første ledd.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 124.

Et vitne kan nekte å svare på spørsmål når det ikke kan svare uten å åpenbare en forretningshemmelighet.

Retten kan likevel pålegge vitnet å forklare seg når den etter en avveining av de stridende interesser finner det påkrevd. I så fall skal retten pålegge de tilstedeværende taushetsplikt og forbud mot bruk av forretningshemmeligheten som kan utledes av forklaringen. Retten kan bestemme at forklaringen bare skal meddeles den selv og partene i møte for lukkede dører. Forbud og påbud etter annet punktum skal gjelde inntil det i rettskraftig dom eller kjennelse fastslås at opplysningene ikke utgjør forretningshemmeligheter, eller vernet bortfaller som følge av at opplysningene blir allment kjent eller lett tilgjengelig.

Endret ved lov 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721, for overgangsbestemmelser se resolusjonens punkt 4).

§ 125.

Redaktøren av et trykt skrift kan nekte å svare på spørsmål om hvem som er forfatter til en artikkel eller melding i skriftet eller kilde for opplysninger i det. Det samme gjelder spørsmål om hvem som er kilde for andre opplysninger som er betrodd redaktøren til bruk i hans virksomhet.

Samme rett som redaktøren har andre som har fått kjennskap til forfatteren eller kilden gjennom sitt arbeid for vedkommende forlag, redaksjon, pressebyrå eller trykkeri.

Når vektige samfunnsinteresser tilsier at opplysningen gis og den er av vesentlig betydning for sakens oppklaring, kan retten etter en samlet vurdering likevel pålegge vitnet å oppgi navnet. Dersom forfatteren eller kilden har

avdekket forhold som det var av samfunnsmessig betydning å få gjort kjent, kan vitnet bare når det finnes særlig påkrevd pålegges å oppgi navnet.

Når svar gis, kan retten beslutte at det bare skal gis til retten og partene i møte for lukkede dører og under pålegg om taushetsplikt.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for kringkastingssjef og for medarbeidere i kringkasting eller annen medievirksomhet som i hovedtrekk har samme formål som aviser og kringkasting.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 4 juni 1999 nr. 567), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 126.

Når forklaring bare ønskes om spørsmål som vitnet ikke kan svare på uten tillatelse eller samtykke, bør vitnet som regel ikke kalles inn så lenge tillatelse eller samtykke ikke er gitt, om det ikke er grunn til å anta at vitnet kan bli pålagt å forklare seg etter § 118 annet ledd.

Innkalles et vitne som har rett til å nekte å gi forklaring om det forhold det skal spørres om, kan det i stevningen tilføyes at fremmøte er unødvendig dersom vitnet er bestemt på å nekte å forklare seg.

Melder et vitne tidsnok før rettsmøtet at det vil nekte å gi forklaring, skal stevningen tilbakekalles om nektelsen finnes grunnet.

§ 127.

Antar retten at et vitne som blir kalt fram, ikke har rett til å gi forklaring eller til å svare på et spørsmål, eller kan nekte å gjøre det, skal den gjøre oppmerksom på dette.

Påstår et vitne at det ikke har rett eller plikt til å gi forklaring, må det gjøre grunnen sannsynlig. I mangel av annet bevis er det nok at vitnet bekrefter den med forsikring. Tilsvarende kan påtalemyndigheten bekrefte med forsikring at et vitne ikke kan gi forklaring eller svare på et spørsmål.

Har noen som kunne ha nektet å gi forklaring begynt å forklare seg, kan han likevel nekte å fortsette eller å avgi forsikring.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078).

§ 128.

Før avhøringen skal rettens leder formane vitnene til å forklare den fulle sannhet uten å skjule noe. Han skal foreholde vitnene det ansvar som følger med uriktig forklaring og forsikring.

Når et barn under 16 år avhøres som vitne, bør barnets foreldre eller en foresatt gis anledning til å være til stede under avhøret, dersom ikke vedkommende selv er anmeldt i saken eller andre grunner taler mot det. Den som møter med barnet i retten, har krav på godtgjørelse som fastsatt for vitner.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 129.

Vitnene avhøres enkeltvis. Vitnene, med unntak av fornærmede og etterlatte, bør som regel ikke høre på forhandling i saken før de er avhørt under hovedforhandlingen.

Vitner kan stilles mot hverandre når deres forklaringer gir grunn til det. Dette bør som regel ikke gjøres før hovedforhandlingen.
Endret ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 130.

Rettens leder spør vitnet om navn, fødselsdato, stilling, bopel og forhold til siktede og fornærmede. Er det særlig grunn til det, spørres vitnet også om andre omstendigheter som kan ha innflytelse på bedømmelsen av forklaringen.

I stedet for bopel kan vitnet oppgi arbeidssted. Oppgir vitnet arbeidsstedet, kan rettens leder dersom det er behov for det, i tillegg pålegge vitnet å oppgi bopelen skriftlig til retten. Er det fare for at vitnet eller noen som vitnet står i et slikt forhold til som nevnt i § 122, kan bli utsatt for en forbrytelse som krenker livet, helsen eller friheten, eller for vesentlig velferdstap av annen art, kan lederen beslutte at opplysning om bopelen eller arbeidsstedet bare skal opplyses skriftlig til retten.
Endret ved lover 7 apr 1995 nr. 15, 28 juli 2000 nr. 73, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 130 a.

I saker om overtredelse eller forsøk på overtredelse av straffeloven §§ 101 til 109, 131, 133, 134, 139, 157, 159, 232 første og annet ledd, 233, 257, 274, 275, 291, 294, 328, 330, §§ 332, 335, 337 og 340, jf. 232 første og annet ledd, og §§ 332, 335, 337 og 340, jf. 328, kan retten etter begjæring fra statsadvokaten ved kjennelse bestemme anonym vitneførsel når det om vitnets identitet blir kjent, kan være fare

a. for et alvorlig lovbrudd som krenker livet, helsen eller friheten til vitnet eller til noen vitnet står i et slikt forhold til som nevnt i § 122, eller
b. for at muligheten for et vitne til å delta skjult i etterforskningen av andre saker av den art som er nevnt foran blir vesentlig vanskeliggjort.

Anonym vitneførsel kan besluttes bare dersom det er strengt nødvendig og det ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar.

Anonym vitneførsel kan gå ut på ett eller flere av følgende tiltak:

a. at vitnets navn ikke opplyses,
b. at det ikke gis andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, eller
c. at det settes i verk fysiske eller tekniske tiltak for å holde vitnets identitet hemmelig.

Dommere, aktor, forsvarer eller advokat oppnevnt etter § 100 a og bistandsadvokat skal opplyses om vitnets navn og gjøres kjent med andre forhold som er av betydning for saken. Opplysningene skal likevel ikke gis til forsvareren dersom han motsetter seg det. Dersom det foreligger et særlig behov for å begrense kretsen av personer som kjenner vitnets identitet, kan retten etter begjæring fra statsadvokaten bestemme at lekdommere, bistandsadvokat eller forsvarer ikke skal opplyses om vitnets navn eller gis andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent.

De som får opplysninger etter tredje ledd, plikter å bevare taushet om alle opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent. Avslår retten begjæringen om anonym vitneførsel, faller taushetsplikten bare bort når det er klart at påtalemyndigheten likevel vil føre vitnet under full identitet, jf. § 130. Polititjenestemenn som kjenner vitnets identitet, har tilsvarende taushetsplikt.

En avgjørelse under saksforberedelsen av om anonym vitneførsel skal

tillates, treffes i lagmannsretten av tre fagdommere. I tingretten tar rettens leder avgjørelsen. Har statsadvokaten begjært at lekdommerne ikke skal opplyses om vitnets navn eller gis andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, treffes også avgjørelse under hovedforhandling av fagdommerne alene.

En kjennelse som tillater anonym vitneførsel, skal angi det saksforholdet som retten har funnet bevist som grunnlag for avgjørelsen. Retten skal også opplyse de grunner den har lagt vekt på ved avgjørelsen av om vilkårene i bestemmelsen her er oppfylt.

Retten kan beslutte at en person som nevnt i tredje ledd annet punktum skal forlate rettssalen under behandling av en begjæring om anonym vitneførsel, dersom statsadvokaten har begjært at vedkommende ikke skal opplyses om vitnets navn eller gis andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent. Dette gjelder likevel bare i den utstrekning det er nødvendig for å forhindre at vitnets identitet blir kjent. Ved behandling av begjæring om anonym vitneførsel under saksforberedelsen gjelder § 284 første ledd annet punktum tilsvarende.

Dersom en kjennelse som tillater anonym vitneførsel omgjøres, kan vitnet ikke føres under full identitet, jf. § 130, med mindre vitnet samtykker til det. Tilføyd ved lov 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 9 mai 2003 nr. 30, 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 131.

Før forklaring avgis, spør rettens leder vitnet: «Forsikrer du at du vil forklare den rene og fulle sannhet og ikke legge skjul på noe?» Til dette svarer vitnet stående: «Det forsikrer jeg på ære og samvittighet.»
Endret ved lover 18 des 1987 nr. 97, 7 apr 1995 nr. 15, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 132.

Forsikring avgis ikke av:

1. vitne som er under 15 år, eller som på grunn av forstandssvakhet eller av andre årsaker ikke kan ha noen klar forståelse av forsikringens betydning,
2. vitne som er eller mistenkes for å være skyldig eller medskyldig i forhold som berøres av saken,
3. vitne som kan kreve seg fritatt for å avgi forklaring.

Endret ved lov 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 133.

Vitnene skal forklare seg muntlig. Vitnet oppfordres til så vidt mulig i sammenheng å forklare hva det vet om gjenstanden for bevisførselen. Deretter kan særskilte spørsmål stilles. Vitnet skal anmodes om å oppgi kilden til sin kunnskap. Skal en person eller ting vises fram for et vitne til gjenkjennelse, oppfordres det først til å gi en så nøyaktig beskrivelse som mulig.

Vitnet kan bruke opptegnelser om tall eller annet til støtte for hukommelsen. Vitnet må opplyse hvem som har gjort opptegnelsene, når det er skjedd og formålet med dem. Erklæring eller fremstilling som er skrevet med saken for øye, kan bare leses opp når forklaringens art krever det.

§ 134.

Bevisførsel om et vitnes vandel eller for å svekke eller styrke et vitnes troverdighet i sin alminnelighet må bare finne sted på den måte og i den utstrekning retten tillater. Det gjelder også bevisførsel om et vitnes tidligere seksuelle atferd. Slik bevisførsel bør nektes når den ikke antas å være av vesentlig betydning. Motbevis må alltid tillates.

Spørsmål om vitnet har vært straffet, skal som regel stilles og besvares skriftlig. Etter rettens bestemmelse kan samme fremgangsmåte brukes ved andre spørsmål om vitnets person eller privatliv.

Skriftlige erklæringer om et vitnes gode eller dårlige navn og rykte må ikke brukes.

§ 135.

Hver part avhører de vitner som er innkalt etter hans begjæring. Når han er ferdig med å avhøre et vitne, kan motparten avhøre det videre, og deretter kan ytterligere spørsmål fra begge sider rettes til vitnet, om rettens leder tillater

det. Når partene er ferdige med sin avhøring, kan rettens medlemmer stille spørsmål.

Møter verken påtalemyndighet eller forsvarer, foretar rettens leder avhøringen. Dersom enten påtalemyndighet eller forsvarer ikke møter, foretar rettens leder avhøring i hans sted.

Vitner som retten har innkalt av eget tiltak, avhøres av rettens leder, når han ikke finner grunn til å overlate avhøringen til partene.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 136.

Retten våker over at avhøringen skjer på en måte som er egnet til å fremkalle en klar og sannferdig forklaring og som tar rimelig hensyn til vitnet.

Spørsmål som ved innhold eller form innbyr til svar i en bestemt retning, må ikke stilles, når det ikke skjer for å prøve påliteligheten av opplysninger som vitnet tidligere har gitt, eller andre særlige grunner gjør det forsvarlig.

Spørsmål som ikke kommer saken ved, skal avvises. Rettens leder skal overta avhøringen dersom den foregår på en utilfredsstillende måte eller andre grunner taler for det.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 137.

Nekter et vitne å gi forklaring etter at dette er pålagt ved rettskraftig kjennelse, kan retten ved ny kjennelse beslutte at vitnet skal holdes i fengslig forvaring til det oppfyller sin plikt. Et vitne kan likevel ikke holdes fengslet mer enn til sammen tre måneder i samme sak eller i annen sak om samme forhold.

Kap 11. Sakkyndige.

§ 138.

Enhver som retten oppnevner til å gjøre tjeneste som sakkyndig, plikter å påta seg vervet.

Før retten oppnevner noen som sakkyndig, bør den som regel spørre ham om han er villig. Erklærer han seg uvillig, bør han ikke oppnevnes om det er

anledning til å oppnevne en annen.

Sakkyndig har rett til godtgjørelse etter særskilt lov.

§ 139.

Det oppnevnes én sakkyndig, med mindre retten finner at saken krever to eller flere sakkyndige.

Retten kan oppnevne nye sakkyndige ved siden av den eller de først oppnevnte, når den finner det påkrevet.

Endret ved lov 15 juli 1994 nr. 51.

§ 140.

Kongen kan anta faste sakkyndige til å gjøre tjeneste for visse arter av spørsmål.

De faste sakkyndige gjør tjeneste om ikke særlige forhold tilsier noe annet.

§ 141.

Før retten oppnevner sakkyndige, skal den gi partene adgang til å uttale seg, når det lar seg gjøre uten fare for opplysningen av saken og uten uforholdsmessig opphold. Foreslår partene de samme sakkyndige, skal disse som regel oppnevnes når de erklærer seg villige.

Kongen gir nærmere regler om hvordan retten skal gå fram ved oppnevning av sakkyndige i saker hvor det vil bli gitt opplysninger som etter sikkerhetsloven bare kan gjøres kjent for personer som er særskilt autorisert.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 20 mars 1998 nr. 10 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 29 juni 2001 nr. 720).

§ 142.

Når det kan unngås, bør det som sakkyndig ikke oppnevnes noen som etter domstolsloven § 106 eller § 108 ville være ugild som dommer.

Som regel bør det heller ikke oppnevnes sakkyndige som står i avhengighetsforhold til hverandre.

§ 142 a.

Retten fastsetter skriftlig mandat om hva den sakkyndige skal utrede. Også eventuelle endringer i mandatet fastsettes skriftlig. Retten kan pålegge påtalemyndigheten, forsvareren eller bistandsadvokaten å utarbeide forslag til mandat eller til endring i mandatet. Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om utformingen av mandat og eventuelt tilleggsmandat.
Tilføyd ved lov 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 143.

Ønsker de sakkyndige bistand til å få opplysninger fra parter eller andre, kan de henvende seg til retten. Har de innhentet opplysninger på egen hånd, skal dette gå fram av erklæringen.

De sakkyndige avgir som regel skriftlig erklæring, enten i forening eller hver for seg.

De sakkyndige kan innkalles til å gi muntlig forklaring for retten, enten i stedet for å avgi skriftlig erklæring eller for å utrede den nærmere. De plikter å møte etter samme regler som for vitner.

§ 144.

De sakkyndige avhøres etter de regler som gjelder for vitner, men kan være til stede under hele forhandlingen. Retten kan tillate dem å stille spørsmål til parter, vitner og andre sakkyndige, og å rådføre seg med hverandre før de svarer.

§ 145.

Før en sakkyndig gir forklaring i retten, skal han bekrefte med forsikring at han har utført og vil fullføre sitt verv samvittighetsfullt og etter beste overbevisning. Deltar en sakkyndig i en rettslig granskingsforretning, avgir han forsikring før granskingen tar til.

§ 146.

Det skal for hele riket være en rettsmedisinsk kommisjon som veiledende organ i rettsmedisinske spørsmål. Medlemmene oppnevnes av Kongen. Kommisjonen kan deles i flere avdelinger.

Kongen gir nærmere regler for kommisjonen og dens arbeidsordning.

§ 147.

Enhver som tjenestegjør som sakkyndig i rettsmedisinske spørsmål, skal straks sende den rettsmedisinske kommisjon avskrift av den skriftlige erklæring som denne gir retten eller påtalemyndigheten. For foreløpige erklæringer som nevnt i § 165 fjerde ledd gjelder dette bare dersom erklæringen skal legges frem i retten. Innsendelsesplikten gjelder også for erklæringer om rettspsykiatriske forhold som er utarbeidet av personer som partene fremstiller for retten etter § 149, dersom erklæringen skal legges frem i retten.

Såfremt den sakkyndige under hovedforhandlingen gir uttalelser som avviker fra den skriftlige erklæring eller på vesentlige punkter utfyller den, skal han sende kommisjonen et referat av sin muntlige forklaring.

Kommisjonen skal gjennomgå de innkomne erklæringer og uttalelser. Finner den vesentlige mangler, skal den gjøre retten eller i tilfelle påtalemyndigheten oppmerksom på det.

Endret ved lov 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64) som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64, 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 147 a.

I saker der det kan bli lagt ned påstand om dom på overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 eller tvungen omsorg etter straffeloven § 63, skal påtalemyndigheten underrette den eller de rettspsykiatrisk sakkyndige om dette. De sakkyndige skal straks etter at de har avgitt den rettspsykiatriske erklæringen, underrette det regionale helseforetaket eller helseforetak det bemyndiger om saken. De sakkyndige skal gi råd om hvilken institusjon den siktede bør innskrives ved, jf. psykisk helsevernloven §§ 5-2 og 5-3.

Tilføyd ved lov 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64) som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64, endret ved lover 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt

2015).

§ 148.

Påtalemyndigheten kan til bruk for etterforskingen søke bistand hos sakkyndige. Faste sakkyndige har plikt til å gjøre tjeneste. Reglene i § 138 annet ledd, § 142 og § 147 gjelder tilsvarende. Påtalemyndigheten fastsetter mandat i samsvar med § 142 a og forskrifter fastsatt i medhold av den, med mindre det er stor fare for at etterforskingen vil lide ved opphold. Sakkyndige som bistår påtalemyndigheten, har rett til godtgjørelse som fastsettes av påtalemyndigheten etter regler gitt av Kongen. Påtalemyndighetens fastsetting av godtgjørelse kan etter klage eller av eget tiltak prøves av departementet.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 149.

Personer som partene fremstiller for retten til avhøring som sakkyndige uten oppnevning, gir forklaring etter samme regler som vitner, men kan være til stede under hele forhandlingen og avgir forsikring etter bestemmelsene for oppnevnte sakkyndige.

§ 149 a.

Sakkyndige kan avhøres ved fjernavhør. Reglene i § 109 a og domstolloven § 208 gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 24 aug 1990 nr. 54, endret ved lover 15 juli 1994 nr. 51, 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 1 sep 2011 iflg. res. 12 aug 2011 nr. 834).

Kap 12. Gransking.

§ 150.

Når gransking skal finne sted utenfor hovedforhandling, kan rettslig granskingsforretning holdes av den tingrett som saken hører under etter § 12.

Skal gransking skje til bruk for hovedforhandling, kan den også foretas av den dommer som forbereder saken. Den dømmende rett kan overlate

granskingen til ett eller flere av sine medlemmer.

Ved granskingen føres rettsbok etter reglene i § 24.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 151.

Retten kan oppnevne sakkyndige til å bistå under gransking. Deltar sakkyndige ved granskingen, tilkalles ikke rettsvitne.

§ 152.

Når granskingens art gjør det hensiktsmessig, kan retten helt eller delvis overlate til sakkyndige å utføre granskingen eller gjøre rede for resultatene.

Beslutningen angir hva som skal granskes, formålet med granskingen og fristen for gjennomføringen.

Så vidt mulig gir retten siktede underretning om granskingen og fristen for den.

§ 153.

Er en gransking overlatt til sakkyndige, går de fram på den måte de finner hensiktsmessig, om retten ikke har gitt dem nærmere forskrifter.

Når det er mulig, bør granskingen foretas slik at den kan kontrolleres ved ny gransking.

De sakkyndige gir skriftlig erklæring om granskingen etter reglene i § 143 annet ledd. Av erklæringen skal det gå fram hvordan granskingen er utført, hvilke resultater de sakkyndige er kommet til, og hvilket grunnlag de har bygd på.

§ 154.

Når det kan skje uten vesentlig ulempe eller betenkelighet, har siktede adgang til å la en privat antatt sakkyndig ta del i granskingen eller foreta gransking på egen hånd.

§ 155.

Når gransking foretas ved sakkyndige som påtalemyndigheten har henvendt seg til, gjelder reglene i §§ 152-154 tilsvarende.

§ 156.

Gransking av hus eller annet privat område kan foretas uten samtykke av eier eller besitter når vilkårene for ransaking eller annen undersøkelse etter reglene i kap 15 er til stede.

§ 157.

Den som med skjellig grunn mistenkes for en handling som etter loven kan medføre frihetsstraff, kan underkastes kroppslig undersøkelse når det antas å være av betydning for opplysningen av saken og ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep. Det kan tas blodprøve og foretas andre undersøkelser som kan skje uten fare eller betydelig smerte.

Disse regler gjelder selv om straff ikke kan idømmes på grunn av reglene i straffeloven § 20. Det gjelder også når tilstanden har medført at den mistenkte ikke har utvist skyld.

Uten mistenktes samtykke kan undersøkelse bare foretas etter kjennelse av retten. Så vidt mulig og tilrådelig skal han få adgang til å uttale seg før avgjørelsen treffes.

Dersom formålet med undersøkelsen ellers kunne forspilles, kan ordre fra påtalemyndigheten tre i stedet for kjennelse av retten. Ordren skal være skriftlig og grunngitt. Er det fare ved opphold, kan ordren gis muntlig, men den skal da snarest mulig nedtegnes.

De innhentede prøvene skal bare brukes i strafferettspleien. Kongen kan i forskrift likevel bestemme at rettstoksikologiske analysedata også kan brukes i forskningsøyemed, og gi nærmere regler om slik bruk.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 79, 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), 18 jan 2008 nr. 3 (ikr. 1 sep 2008 iflg. res. 8 aug 2008 nr. 882), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 157 a.

Den som med skjellig grunn mistenkes for handling som rammes av straffeloven §§ 291 til 296 eller 299 til 303, kan for å klarlegge om mistenkte er smittet med en seksuelt overførbar infeksjon, underkastes kroppslig undersøkelse, når det ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep. Reglene i § 157 første ledd annet punktum og annet ledd gjelder tilsvarende.

Uten mistenktes samtykke kan undersøkelse bare foretas etter ordre fra påtalemyndigheten. Reglene i § 157 fjerde ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Resultatet av de innhentede prøvene skal meddeles fornærmede. For øvrig skal de innhentede prøvene bare brukes i strafferettspleien.

Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 90 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 821).

§ 158.

Uten hensyn til § 157 første ledd kan det innhentes biologisk materiale med sikte på å gjennomføre en DNA-analyse av den som med skjellig grunn mistenkes for en straffbar handling som etter loven kan medføre frihetsstraff. Regelen i § 157 annet ledd gjelder tilsvarende.

Hvis den det gjelder samtykker skriftlig, kan det innhentes biologisk materiale med sikte på å gjennomføre DNA-analyse uten hensyn til om det foreligger skjellig grunn til mistanke. Analyseresultatet og det biologiske materialet tilintetgjøres når formålet med undersøkelsen er oppnådd.

Det biologiske materialet innhentes av politiet. Nekter den mistenkte å medvirke til nødvendig undersøkelse, må det ikke brukes tvang uten at retten ved kjennelse har avgjort at vilkårene for å ta DNA-prøve er oppfylt. Dersom det vil medføre vesentlig ulempe å avvente rettens avgjørelse, kan ordre fra påtalemyndigheten tre i stedet for kjennelse av retten. Regelen i § 157 fjerde ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Når vilkårene for registrering etter politiregisterloven § 12 annet ledd nr. 1 til 4 er oppfylt, kan det også etter at avgjørelsen er rettskraftig eller saken endelig avgjort innhentes biologisk materiale fra personer som kan registreres i registeret. Nekter vedkommende å avgi biologisk materiale frivillig, kan slikt materiale innhentes med tvang når dette kan skje uten fare eller betydelig smerte.

Med biologisk materiale menes i denne bestemmelsen spytt eller celleprøver fra munnhule. Kongen kan i forskrift bestemme at også annet biologisk materiale skal omfattes av bestemmelsen.

Opphevet ved lov 14 juni 1985 nr. 71, tilføyd igjen ved lov 18 jan 2008 nr. 3 (ikr.

1 sep 2008 iflg. res. 8 aug 2008 nr. 882), endret ved lover 19 juni 2009 nr. 79, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642).

§ 159.

Gransking foretas så hensynsfullt som mulig overfor dem som berøres.
Retten kan pålegge dem som har deltatt i en gransking, plikt til taushet om hva de har iakttatt.

§ 160.

Uten hensyn til reglene foran kan det, etter nærmere forskrifter som Kongen gir, tas fingeravtrykk og fotografi av personer som mistenkes eller er dømt for en handling som etter loven kan medføre frihetsstraff. Regelen i § 157 annet ledd gjelder tilsvarende. Det kan også tas fingeravtrykk og fotografi av personer som er besluttet utvist eller utlevert til fremmed stat.
Endret ved lover 22 des 1995 nr. 79, 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 160 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 22 des 1995 nr. 79, endret ved lover 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), 4 mai 2001 nr. 16, 18 jan 2008 nr. 3 (ikr. 1 sep 2008 iflg. res. 8 aug 2008 nr. 882), 27 juni 2008 nr. 67 (ikr. 1 sep 2008 iflg. res. 8 aug 2008 nr. 882), opphevet ved lov 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078).

Kap 13. Personundersøkelse og rettspsykiatrisk undersøkelse

Overskriften endret ved lov 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64).

§ 161.

Når det antas å ha betydning for avgjørelsen om straff eller andre forholdsregler, skal det som regel foretas personundersøkelse av siktede.

Formålet med personundersøkelsen er å skaffe opplysninger om den siktedes personlighet, livsforhold og fremtidsmuligheter til bruk for avgjørelsen av saken.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om når personundersøkelse skal foretas og om fremgangsmåten ved slike undersøkelser.

Endret ved lover 15 mars 1991 nr. 4, 18 mai 2001 nr. 21 (ikr. 1 mars 2002 iflg. res. 22 feb 2002 nr. 181).

§ 161 a.

Når siktede var under 18 år på handlingstidspunktet, kan det, på samme vilkår som i § 161 første ledd, foretas en personundersøkelse for mindreårige. Dersom det tas ut tiltale mot den mindreårige, bør det foretas slik personundersøkelse før saken pådømmes. Ved vurderingen av om personundersøkelse bør foretas, skal det særlig legges vekt på sakens alvor og om saken kan opplyses tilstrekkelig på annen måte.

Det bør foretas en ny personundersøkelse dersom det har gått mer enn ett år fra personundersøkelsen ble foretatt til saken pådømmes, eller dersom barnets personlighet, livsforhold eller fremtidsmuligheter vesentlig er endret.

Kriminalomsorgens behandling av personopplysninger ved personundersøkelsen reguleres av straffegjennomføringsloven kapittel 1 a, jf. personopplysningsloven. Politiets behandling av personopplysninger ved personundersøkelsen, herunder sletting av slike personopplysninger, reguleres av politiregisterloven.

Opplysningene i personundersøkelsen skal bare meddeles retten og partene i møte for stengte dører og under pålegg om taushetsplikt.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om innholdet i og gjennomføringen av personundersøkelsen.

Tilføyd ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), endret ved lover 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 162.

Påtalemyndigheten kan gjøre vedtak om personundersøkelse når siktede har tilstått, eller når han samtykker i undersøkelsen, eller når undersøkelsen skal være til bruk ved behandlingen av anke over fastsettingen av straff eller andre forholdsregler. Ellers treffes beslutningen av retten.

§ 163.

Personundersøkelse utføres av en skikket person som vedkommende lokale kontor for kriminalomsorg i frihet utpeker, om ikke retten oppnevner en bestemt person til å foreta undersøkelsen.

Som personundersøker kan ingen gjøre tjeneste når han etter domstolsloven § 106 eller § 108 ville være ugild som dommer.

Endret ved lov 17 juli 1992 nr. 100. **Endres** ved lov 14 juni 2013 nr. 44 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 164.

Personundersøkeren avgir som regel skriftlig erklæring. Han kan også innkalles til å gi forklaring for den dømmende rett, enten i stedet for å avgi skriftlig erklæring eller for å gi nærmere utredning.

Når en personundersøker innkalles for retten, avhøres han etter de regler som gjelder for vitner, men han kan være til stede under hele forhandlingen. Regelen i § 145 første punktum får tilsvarende anvendelse.

§ 165.

Dersom retten finner det nødvendig for avgjørelsen av saken, kan den beslutte at siktede skal underkastes rettspsykiatrisk undersøkelse ved oppnevnte sakkyndige.

Siktede skal alltid undergis rettspsykiatrisk undersøkelse når det er aktuelt å idømme

1. overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62,
2. tvungen omsorg etter straffeloven § 63 eller
3. opprettholdelse av reaksjon som nevnt i nr. 1 og 2 etter straffeloven § 65.

Når det er begjært rettspsykiatrisk undersøkelse av en siktet som nekter å ha foretatt den handlingen saken gjelder, kan retten beslutte at det ikke tas stilling til begjæringen før det nevnte spørsmål er avgjort. Adgangen til å beslutte slik utsettelse gjelder likevel ikke i saker som skal behandles av lagmannsrett. Ellers bør slik beslutning som regel bare treffes såframt retten finner at en utsettelse av undersøkelsen er ønskelig av hensyn til siktede, og at den er ubetenkelig av hensyn til sakens opplysning. Beslutningen kan til enhver

tid omgjøres.

Er det tvil om det er nødvendig med rettspsykiatrisk undersøkelse, kan påtalemyndigheten eller retten beslutte å innhente en foreløpig erklæring fra en sakkyndig til veiledning om dette. Kravet til habilitet i § 165 a annet ledd gjelder så vidt mulig tilsvarende for den sakkyndige.

Endret ved lover 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64) som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788, se resolusjonens nr. 2 for overgangsbestemmelse).

§ 165 a.

Det skal oppnevnes to sakkyndige for å foreta en rettspsykiatrisk undersøkelse etter § 165 første og annet ledd, med mindre retten finner at det er tilstrekkelig med én, eller at saken krever flere enn to. Én av de sakkyndige må være godkjent spesialist. Hvis det er oppnevnt flere sakkyndige, må én av dem arbeide klinisk.

Den som ville ha vært inhabil som dommer i saken etter domstolloven §§ 106 eller 108, skal ikke oppnevnes som sakkyndig for å foreta en rettspsykiatrisk undersøkelse etter § 165 første og annet ledd. Oppnevning bør unngås når tilknytningen til en annen sakkyndig i saken er egnet til å svekke tilliten til den sakkyndiges uavhengighet.

Før oppnevning skal den sakkyndige fremlegge en egenerklæring for retten. I egenerklæringen skal den sakkyndige opplyse om sin utdannelse, kliniske erfaring og forhold av betydning for habilitets- og uavhengighetsvurderingen etter annet ledd.

Kongen kan gi forskrift om krav til sakkyndiges kompetanse, sakkyndiges egenerklæring, om krav til den rettspsykiatriske erklæringen og om oppgavene til Nasjonal enhet for rettspsykiatrisk sakkyndighet.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788, se resolusjonens nr. 2 for overgangsbestemmelse), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 jan 2023 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788, gjelder første ledd tredje punktum, se resolusjonens nr. 2 for overgangsbestemmelse).

§ 166.

Er siktede i fengsel, kan undersøkelsen foretas under hans opphold der.

Når en siktet som er på frifot, ikke møter etter innkalling for å bli undersøkt av oppnevnt sakkyndig, kan han fremstilles av politiet. Etter kjennelse av retten kan han holdes fengslet inntil han kan bli fremstilt. Det samme gjelder om han

møter beruset.
Endret ved lov 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64).

§ 167.

Er det nødvendig for å bedømme siktedes sinnstilstand, kan retten etter at forsvarere og oppnevnte sakkyndige er hørt, ved kjennelse bestemme at han skal innlegges til undersøkelse på psykiatrisk sykehus eller annet egnet undersøkelsessted. Retten fastsetter en frist for varigheten av innleggelsen. Fristen skal være så kort som mulig og ikke overstige åtte uker. Fristen kan forlenges ved kjennelse med inntil fire uker av gangen.

Blir siktede straffet, skal oppholdet komme til fradrag i straffen etter samme regler som varetektsfengsel. Dette gjelder også når siktede uten rettens kjennelse har latt seg innlegge til undersøkelse.
Endret ved lover 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64), 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 168.

I den utstrekning det ikke strider mot taushetsplikt, skal offentlige myndigheter og tjenestemenn bistå personundersøkere og sakkyndige med opplysninger som de ber om til bruk for saken.
Endret ved lov 14 juni 1985 nr. 71.

§ 168 a.

Nødvendige opplysninger knyttet til siktedes helse kan gis videre til de sakkyndige som foretar en rettspsykiatrisk undersøkelse, selv om siktede ikke samtykker til slik utlevering. Dette gjelder bare i saker om lovbrudd som kan medføre fengsel i mer enn seks år og hvor utfallet kan avhenge av om siktede er tilregnelig eller ikke.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 169.

Personundersøkelse og rettspsykiatrisk undersøkelse skal foretas slik at den ikke blir til unødig ulempe eller krenkelse for den siktede eller andre. Det

samme skal iakttas når undersøkelsen blir brukt under saken.
Endret ved lov 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64).

§ 170.

Personundersøker eller sakkyndig må ikke overfor uvedkommende røpe noe han under sitt arbeid får vite om private forhold.

Brudd på taushetsplikten straffes som bestemt i straffeloven § 209.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Fjerde del. Tvangsmidler

Kap 13a. Generelt.

Kapitlet tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202).

§ 170 a.

Et tvangsmiddel kan brukes bare når det er tilstrekkelig grunn til det.
Tvangsmidlet kan ikke brukes når det etter sakens art og forholdene ellers ville være et uforholdsmessig inngrep.
Tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202).

Kap 14. Pågripelse og fengsling.

§ 171.

Den som med skjellig grunn mistenkes for en eller flere handlinger som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder, kan pågripes når:

1. det er grunn til å frykte for at han vil unndra seg forfølgingen eller fullbyrdingen av straff eller andre forholdsregler,
2. det er nærliggende fare for at han vil forspille bevis i saken, f eks ved å fjerne spor eller påvirke vitner eller medskyldige,
3. det antas påkrevd for å hindre at han på ny begår en straffbar handling som kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder,

4. han selv begjærer det av grunner som finnes fyldestgjørende.

Det samme gjelder den som med skjellig grunn mistenkes for overtredelse av straffeloven § 323.

Når det er reist sak om overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 eller tvungen omsorg etter straffeloven § 63, eller det er sannsynlig at slik sak vil bli reist, kan pågripelse skje uansett om straff kan idømmes, såfremt vilkårene i første ledd for øvrig foreligger. Det samme gjelder når det er avsagt dom på overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64) som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 172.

Når noen mistenkes for

a. et lovbrudd som kan medføre straff av fengsel i 10 år eller mer, eller forsøk på et slikt lovbrudd, eller
b. overtredelse av straffeloven § 272 eller § 274,

kan han pågripes såfremt det foreligger tilståelse eller andre forhold som i særlig grad styrker mistanken, selv om vilkårene i § 171 ikke er oppfylt. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på om det er egnet til å støte allmennhetens rettsfølelse eller skape utrygghet dersom den mistenkte er på frifot.

Endret ved lover 2 mars 2001 nr. 7, 4 juli 2003 nr. 78, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 173.

Den som treffes på fersk gjerning og ikke avstår fra den straffbare virksomhet, kan pågripes uten hensyn til størrelsen av straffen.

Det samme gjelder den mistenkte som ikke vites å ha fast bopel i riket, når det er grunn til å frykte for at han ved flukt til utlandet vil unndra seg forfølgingen eller fullbyrding av straff eller andre forholdsregler.

Endret ved lov 14 juni 1985 nr. 71.

§ 173 a.

Den som med skjellig grunn mistenkes for vilkårsbrudd som nevnt i straffeloven §§ 39 annet ledd, 46 første ledd eller 52 første ledd bokstav a, jf. straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd annet punktum, kan pågripes når:

a. det er grunn til å frykte for at han vil unndra seg fullbyrdingen av straff eller andre forholdsregler,
b. det antas påkrevd for å hindre nye vilkårsbrudd, eller
c. han selv begjærer det av grunner som finnes fyllestgjørende.

Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 174.

– – –.

Personer under 18 år bør ikke pågripes hvis det ikke er særlig påkrevd.
Endret ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202).

§ 175.

Pågripelse besluttes av påtalemyndigheten. Beslutningen skal være skriftlig og inneholde betegnelse av den mistenkte, en kort beskrivelse av det straffbare forhold og grunnen til pågripelsen. Er det fare ved opphold, kan beslutningen gis muntlig, men skal da snarest mulig nedtegnes.

Beslutning om pågripelse kan treffes av retten dersom den mistenkte oppholder seg i utlandet og påtalemyndigheten vil søke ham utlevert, eller dersom forholdene ellers tilsier det.

Beslutningen settes i verk av politiet eller av noen som påtalemyndigheten har anmodet om det.
Endret ved lov 14 juni 1985 nr. 71.

§ 176.

Når det er fare ved opphold, kan politimann foreta pågripelse uten beslutning av retten eller av påtalemyndigheten. Det samme gjelder enhver annen dersom den mistenkte treffes eller forfølges på fersk gjerning eller ferske spor.

Den som uten å høre til politiet har foretatt en pågripelse, skal straks overgi

den pågrepne til politiet.

§ 177.

Den som blir pågrepet, skal gis opplysning om det lovbrudd mistanken gjelder. Foreligger det skriftlig beslutning om pågripelse, skal han ha avskrift av beslutningen.

§ 178.

Pågripelse foretas så skånsomt som forholdene tillater.

Ting som den pågrepne kan bruke til vold eller til å unnvike, skal tas fra ham. I dette øyemed kan han ransakes.

§ 179.

Når noen er pågrepet uten beslutning av retten eller av påtalemyndigheten, skal spørsmålet om å opprettholde pågripelsen snarest mulig forelegges for en av påtalemyndighetens tjenestemenn. Finner han at pågripelsen bør opprettholdes, skal han utferdige en skriftlig beslutning med slikt innhold som bestemt i § 175 første ledd.

§ 180.

Den som er pågrepet, skal snarest mulig gis adgang til å forklare seg for politiet etter reglene i §§ 230, 232, og 233.

§ 181.

Påtalemyndigheten kan unnlate pågripelse eller løslate den pågrepne, mot at han lover å fremstille seg for politiet til bestemte tider eller ikke å forlate et bestemt oppholdssted. Det samme gjelder når mistenkte samtykker i andre vilkår, så som innlevering av pass, førerkort, sjøfartsbok, fartsbevis eller liknende. Løftet eller samtykket skal gis skriftlig.

Mistenkte kan straks eller senere kreve innbrakt for retten spørsmålet om vilkårene for pågripelse etter §§ 171- 173 foreligger, og om det er grunn til å opprettholde forføyninger som er tatt. Han skal gjøres oppmerksom på denne

rett når løfte eller samtykke etter første ledd blir avgitt.

Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse.

§ 182.

Når pågripelse er foretatt, skal påtalemyndigheten sørge for underretning til den pågrepnes husstand eller annen person han utpeker. Dersom den pågrepne ikke ønsker det, gis ikke underretning, med mindre særlige grunner taler for det.

Underretning som nevnt kan unnlates såfremt det antas at den vil være til vesentlig skade for etterforskingen. Spørsmålet skal i så fall forelegges for retten første gang den pågrepne fremstilles.

§ 183.

Vil påtalemyndigheten beholde den pågrepne, må den snarest mulig og innen 48 timer etter pågripelsen fremstille ham for tingretten på det sted der fremstilling mest hensiktsmessig kan skje, med begjæring om fengsling. Dersom det etter en samlet vurdering av omstendighetene i den enkelte sak anses særlig påkrevd, kan den pågrepne fremstilles senere, men likevel aldri senere enn den tredje dagen etter pågripelsen. Domstolloven § 149 gjelder ikke ved beregning av fristen. Er fremstilling for retten ikke skjedd dagen etter pågripelsen, skal grunnen til det opplyses i rettsboken. Kongen kan gi nærmere regler om bruken av og forholdene i politiarrest, herunder regler om elektronisk overvåkning. § 187 a gjelder tilsvarende.

Er den pågrepne under 18 år, må slik fremstilling skje snarest mulig og senest dagen etter pågripelsen.

Er siktede under 18 år, skal påtalemyndigheten varsle barnevernstjenesten om fengslingen. Barnevernstjenesten skal møte til hvert fengslingsmøte, med mindre retten finner at deltagelse utover det første fengslingsmøtet er åpenbart unødvendig. Barnevernstjenesten skal uttale seg om behovet for tiltak etter barnevernsloven og gi informasjon om det arbeidet som pågår med å iverksette tiltak. Reglene i § 118 gjelder tilsvarende.

Påtalemyndigheten skal møte med mindre det vil være forbundet med uforholdsmessig ulempe.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 1989 nr. 64, 11 juni 1993 nr. 79, 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 747) som endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67, 19 juni 2009 nr. 75, 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 18 juni 2021

nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 184.

Den tingrett som den pågrepne fremstilles for, avgjør ved kjennelse om han skal undergis varetektsfengsling. Avgjørelsen treffes så vidt mulig innen rettsmøtets slutning.

Fengsling kan besluttes dersom vilkårene etter §§ 171, 172, 173 annet ledd eller 173 a er oppfylt og formålet ikke kan oppnås ved tiltak etter § 188. Personer under 18 år skal ikke fengsles hvis det ikke er tvingende nødvendig. Kjennelsen skal angi lovhjemmelen, kortfattet nevne hvorfor det antas å foreligge skjellig grunn til mistanke, og for øvrig gjøre rede for grunnen til fengslingen. Det skal også gå frem av kjennelsen at fengslingen ikke er et uforholdsmessig inngrep.

Uten forutgående pågripelse kan retten på begjæring avsi fengslingskjennelse mot en mistenkt som er til stede i rettsmøte. Før avgjørelsen treffes, skal han ha anledning til å uttale seg.

Etter at tiltale er reist, kan også den rett som har saken, beslutte fengsling eller løslatelse.

Kjennelse om fengsling eller løslatelse kan til enhver tid omgjøres.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 2 mars 2001 nr. 7, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 184 a.

Før fengslingsspørsmålet avgjøres, skal retten sørge for at siktede blir veiledet om hva siktelsen og fengslingsbegjæringen innebærer.

Ved fengsling skal siktede gis skriftlig orientering om kjennelsen og hva den medfører etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

Er siktede til stede i retten når fengslingskjennelsen avsies, skal han av dommeren også gis en muntlig orientering.
Tilføyd ved lov 14 juni 1985 nr. 71.

§ 184 b.

Retten kan beslutte at fengsling etter § 184 skal gjennomføres som opphold på bestemte steder med elektronisk kontroll, dersom slik gjennomføring utenfor

fengsel anses egnet. Oppholdspåbudet kan kombineres med forføyninger nevnt i § 181 første ledd annet punktum.

Oppholdspåbud etter første ledd kan bare ilegges dersom siktede og myndige husstandsmedlemmer samtykker. Er siktede under 18 år, må også siktedes verger samtykke. Mindreårige husstandsmedlemmer skal få anledning til å uttale seg etter alder og modenhet, og den mindreåriges verger må samtykke. Dersom oppholdsstedet er en institusjon eller en kommunal boenhet, må institusjonen eller kommunen samtykke.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om oppholdspåbud etter bestemmelsen her, herunder om saksbehandling og om behandling av personopplysninger i forbindelse med den elektroniske kontrollen.

Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 15 aug 2025 iflg. res. 15 mai 2025 nr. 801).

§ 185.

Beslutter retten å fengsle den siktede, fastsetter den samtidig en bestemt tidsfrist for fengslingen, når ikke hovedforhandlingen allerede er påbegynt. Fristen skal være så kort som mulig og må ikke overstige fire uker. Den kan forlenges ved kjennelse med inntil fire uker av gangen. Dersom etterforskingens art eller andre særlige omstendigheter tilsier at fornyet prøving etter fire uker vil være uten betydning, kan retten sette en lengre frist. Er hovedforhandling påbegynt når siktede blir fengslet eller når fengslingsfristen løper ut, kan siktede holdes fengslet inntil dom er avsagt.

Er den siktede under 18 år, skal fristen være så kort som mulig og ikke overstige to uker. Den kan forlenges ved kjennelse med inntil to uker av gangen.

Dersom det begjæres forlenget fengsling, skal påtalemyndigheten oppgi når saken ventes ferdig etterforsket. Tidspunktet skal opplyses i rettsboken. Påtalemyndigheten skal også kortfattet gjøre rede for den etterforskning som er foretatt siden forrige rettsmøte, og for hvilken etterforskning som gjenstår.

Siktede har rett til å være til stede i retten når spørsmålet om forlengelse av fengslingsfristen skal behandles. Dersom retten finner det nødvendig, skal siktede fremstilles, selv om han ikke ønsker å møte. Retten kan beslutte at rettsmøte om forlengelse av fengslingsfristen kan holdes som fjernmøte med bildeoverføring når retten finner det ubetenkelig ut fra formålet med rettsmøtet og øvrige omstendigheter, og rettsmøtet ellers ville medført omkostninger som ikke står i rimelig forhold til betydningen av at siktede møter. Tvisteloven § 13-1 annet ledd gjelder tilsvarende. Før beslutning om fjernmøte tas, skal påtalemyndigheten og siktede gis anledning til å uttale seg. Siktede skal sikres adgang til direkte og fortrolig kommunikasjon med forsvareren under møtet. Skal retten samtidig behandle spørsmål om ileggelse eller forlengelse av

isolasjon etter § 186 a, kan rettsmøtet ikke avholdes som fjernmøte uten siktedes samtykke. Det samme gjelder for rettsmøte om forlengelse av fengslingsfristen når det er gått mer enn 90 dager siden forrige gang siktede hadde rett til å få behandlet fengslingsspørsmålet i ordinært rettsmøte. Kongen kan gi nærmere regler om fjernmøte i forskrift.

Påtalemyndigheten skal fremme begjæring om forlengelse så tidlig at siktede og forsvareren kan få varsel senest dagen før rettsmøtet holdes. Påtalemyndigheten skal varsle partene om rettsmøte innen denne frist. Påtalemyndigheten bør møte, når det ikke etter omstendighetene finnes upåkrevd.

Finner retten på noe tidspunkt at etterforskingen ikke fremmes med tilstrekkelig hurtighet, og at fortsatt varetekt ikke er rimelig, skal retten løslate siktede.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 1 sep 2011 iflg. res. 12 aug 2011 nr. 834), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41).

§ 186.

Den som er pågrepet eller fengslet, har rett til ukontrollert skriftlig og muntlig samkvem med sin offentlige forsvarer.

For øvrig kan retten, i den utstrekning hensynet til etterforskingen i saken tilsier det, ved kjennelse bestemme at den fengslede ikke skal kunne motta besøk eller sende eller motta brev eller annen sending, eller at besøk eller brevveksling bare kan finne sted under kontroll av politiet. Dette gjelder ikke korrespondanse med og besøk fra offentlig myndighet med mindre det er uttrykkelig fastsatt i kjennelsen. Fengslede under 18 år skal kunne motta besøk av, eller sende eller motta brev fra, nær familie, med mindre det foreligger særlige omstendigheter. Retten kan også bestemme at den fengslede ikke skal ha adgang til aviser eller kringkasting eller at han skal utelukkes fra samvær med bestemte andre innsatte (delvis isolasjon). Retten kan overlate til påtalemyndigheten å bestemme hvilke innsatte den fengslede skal utelukkes fra samvær med.

Kjennelsen skal angi på hvilken måte etterforskningen vil bli skadelidende om ikke den fengslede blir underlagt forbud eller kontroll etter bestemmelsen her. Det skal også gå frem av kjennelsen at bruken av forbud eller kontroll ikke er et uforholdsmessig inngrep.

§ 187 a gjelder tilsvarende.

Ellers gjelder reglene i straffegjennomføringsloven kapittel 4.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 2 mars 2001 nr. 7, 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg.

res. 20 jan 2012 nr. 41). **Endres** ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 186 a.

Retten kan ved kjennelse beslutte at den fengslede skal utelukkes fra fellesskap med de andre innsatte (fullstendig isolasjon) når varetektsfengsling er besluttet etter § 184 annet ledd, jf § 171 første ledd nr. 2, og det er nærliggende fare for at den fengslede vil forspille bevis i saken dersom han ikke holdes isolert. Er den siktede under 18 år, kan isolasjon ikke besluttes.

Retten skal fastsette en bestemt tidsfrist for isolasjonen. Fristen skal være så kort som mulig, og må ikke overstige 2 uker. Den kan forlenges ved kjennelse med inntil 2 uker om gangen. Dersom etterforskningens art eller andre særlige omstendigheter tilsier at fornyet prøving etter 2 uker vil være uten betydning, og den siktede er fylt 18 år, kan fristen forlenges med inntil 4 uker om gangen.

Den fengslede kan ikke holdes isolert i et sammenhengende tidsrom på mer enn

a. 6 uker når siktelsen gjelder en straffbar handling som kan medføre straff av fengsel inntil 6 år. Dersom siktelsen gjelder flere straffbare handlinger som samlet kan føre til en straff av mer enn 6 års fengsel, og tungtveiende hensyn gjør det nødvendig, kan den fengslede likevel holdes fortsatt isolert utover 6 uker.
b. 12 uker når siktelsen gjelder en straffbar handling som kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 år. Dersom tungtveiende hensyn gjør det nødvendig, kan den fengslede holdes fortsatt isolert utover 12 uker.

§ 186 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), endret ved lover 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 187.

Er siktede i varetektsfengsel når det avsies ubetinget dom på frihetsstraff eller dom som forkaster anke over slik dom, kan han fortsatt holdes fengslet i inntil 4 uker etter domsavsigelsen om ikke retten treffer annen bestemmelse. Spørsmålet om forlengelse av fengslingen avgjøres av retten etter reglene i § 185.

Frifinnes siktede, skal han straks løslates. Det samme gjelder når han får betinget dom eller bare blir ilagt straff av bot, samfunnsstraff eller fengsel som er avsonet ved varetektsfengsel. Blir det på stedet avgitt erklæring om anke over dom, eller om at det vil bli innstilt på slik anke, kan den rett som har avsagt dommen, når særlige grunner taler for det, ved kjennelse bestemme at siktede kan holdes fengslet i et bestemt tidsrom. Spørsmålet om senere forlengelse av fengslingen avgjøres av retten etter reglene i § 185.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 2 mars 2001 nr. 7, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 187 a.

Den som er fengslet, skal løslates så snart retten eller påtalemyndigheten finner at grunnen for varetektsfengsling er falt bort, eller når fengslingsfristen er gått ut.
Tilføyd ved lov 14 juni 1985 nr. 71.

§ 188.

I stedet for fengsling kan retten treffe beslutning om forføyning som nevnt i § 181, eller om sikkerhetsstillelse ved kausjon, deponering eller pantsettelse.

I stedet for fengsling kan retten treffe beslutning om plassering i institusjon eller kommunal boenhet. Slik plassering kan bare skje dersom institusjonen eller kommunen samtykker.

Samtykke ved beslutning etter annet ledd er likevel ikke nødvendig når siktede på fengslingstidspunktet har en sterkt avvikende sinnstilstand eller psykisk utviklingshemming og antas å være straffri etter straffeloven § 20 annet ledd bokstav a eller c, jf. tredje ledd. Vurderingen av om siktede antas å være straffri etter straffeloven § 20 annet ledd bokstav a, jf. tredje ledd må bygge på en entydig sakkyndig utredning. Det regionale helseforetaket i den siktedes bostedsregion bør få anledning til å uttale seg før beslutningen treffes. Det regionale helseforetaket avgjør ellers hvilken institusjon siktede skal oppholde seg i. Dersom siktede er psykisk utviklingshemmet, skal plassering skje i fagenheten for tvungen omsorg, jf. straffeloven § 63.

Når den siktede skal oppholde seg i institusjon eller kommunal boenhet, kan retten fastsette at den siktede skal kunne holdes tilbake der mot sin vilje og hentes tilbake ved unnvikelse, om nødvendig med tvang og med bistand fra

offentlig myndighet.

Reglene i §§ 184, 185 og 187 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 64 (ikr. 1 jan 2002), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 29 apr 2016 nr. 7 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1045), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 189.

Den som stiller sikkerhet etter § 188, skal underskrive en erklæring om sikkerhetsstillelse og vilkårene for at sikkerheten skal anses forbrutt.

Hvorvidt en stilt sikkerhet er forbrutt, avgjøres ved kjennelse etter at det så vidt mulig er gitt alle interesserte anledning til å bli hørt. Er siktede unnveket, men innen en måned enten frivillig kommer tilbake eller pågripes, kan retten bestemme at ansvaret skal nedsettes eller helt falle bort.

En forbrutt sikkerhet tilfaller staten. Er siktede uformuende, dekkes likevel først den fornærmedes krav på erstatning eller oppreising.

§ 190.

Sikkerhet som ikke er forbrutt, og andre forholdsregler som er trådt i stedet for fengsling, faller bort når den siktede igjen er brakt i fengsel.

Kausjonisten blir også fri når han fremstiller siktede til fengsling eller har oppsagt kausjonen tidsnok til at det har vært anledning til å fengsle siktede. Det samme gjelder når siktede selv fremstiller seg til fengsling, eller når dom er avsagt og det har vært tilstrekkelig tid til å sette i verk fullbyrdingen.

§ 191. (Opphevet)

Opphevet ved lov 4 aug 1995 nr. 53 (ikr. 1 okt 1995 iflg. res. 4 aug 1995 nr. 748).

Kap 15. Ransaking

Overskriften endret ved lover 15 mars 1991 nr. 5, 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202).

§ 192.

Når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling som etter loven kan medføre frihetsstraff, kan det foretas ransaking av hans bolig, rom eller oppbevaringssted for å sette i verk pågripelse eller for å søke etter bevis eller etter ting som kan beslaglegges eller som det kan tas heftelse i.

Det samme gjelder når noen mistenkes for overtredelse av straffeloven §§ 323, 326 eller 334.

Hos andre kan ransaking foretas når det er skjellig grunn til mistanke om en slik handling, og

1. handlingen er foretatt eller mistenkte pågrepet der,
2. mistenkte har vært der under forfølgning på fersk gjerning eller ferske spor, eller
3. det for øvrig er særlig grunn til å anta at mistenkte der kan pågripes, eller at det der kan finnes bevis eller ting som kan beslaglegges eller som det kan tas heftelse i.

Endret ved lover 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 193.

Uten hensyn til om vilkårene etter § 192 foreligger, kan det i etterforskingsøyemed foretas ransaking av hus eller rom som etter sin art er tilgjengelig for alle, eller er stedet for en virksomhet som krever tillatelse av politiet.

På samme måte kan ransaking foretas i kaserne, brakke, militært fartøy og militære bygninger og rom. Den som skal foreta slik ransaking, plikter først å underrette den militære sjef på stedet.

Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573).

§ 194.

Gjelder mistanken en handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i 8 år eller mer, kan det foretas ransaking av alle hus eller rom i et nærmere bestemt område dersom det er grunn til å anta at gjerningsmannen kan holde seg skjult i området, eller at det der kan finnes bevis eller ting som kan

beslaglegges.

§ 195.

Når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling som etter loven kan medføre frihetsstraff, kan det foretas ransaking av hans person dersom det er grunn til å anta at det kan føre til oppdagelse av bevis eller av ting som kan beslaglegges eller som det kan tas heftelse i.

Det samme gjelder når noen mistenkes for overtredelse av straffeloven §§ 162, 323, 326, 334 eller 353.

Av andre enn mistenkte kan det foretas personlig ransaking når mistanken gjelder en handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i mer enn 6 måneder, og særlige omstendigheter taler for å foreta slik ransaking.

Endret ved lover 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 196.

Ransaking etter foranstående bestemmelser kan foretas selv om mistenkte ikke kan dømmes til straff på grunn av reglene i straffeloven § 20. Det gjelder også når tilstanden har medført at den mistenkte ikke har utvist skyld.

Endret ved lover 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 197.

Uten vedkommendes skriftlige samtykke kan ransaking etter §§ 192, 194 og 195 bare foretas etter beslutning av retten.

Er det fare ved opphold, kan beslutningen treffes av påtalemyndigheten. Ved ransaking av redaksjonslokale eller tilsvarende skal slik beslutning treffes av statsadvokaten, og bare dersom det er sannsynlig at etterforskningen vil bli vesentlig skadelidende dersom man skulle vente på rettens beslutning.

Beslutningen etter første og annet ledd skal så vidt mulig være skriftlig og opplyse om hva saken gjelder, formålet med ransakingen og hva den skal omfatte. En muntlig beslutning skal snarest mulig nedtegnes.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 4 juni 1999 nr. 567).

§ 198.

Uten beslutning som nevnt i § 197 kan politimann foreta ransaking:

1. på sted som nevnt i § 193,
2. når mistenkte treffes eller forfølges på fersk gjerning eller ferske spor, eller
3. når det er sterk mistanke om en handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i mer enn 6 måneder, og det er nærliggende fare for at formålet med ransakingen ellers vil forspilles.

Personlig ransaking av andre enn mistenkte kan likevel ikke foretas uten samtykke eller beslutning som nevnt i § 197. Første ledd nummer 3 gjelder ikke ved ransaking av redaksjonslokale eller tilsvarende.

Politimann som ifølge påtalemyndighetens eller rettens beslutning skal pågripe en mistenkt, kan i dette øyemed foreta ransaking av hans bolig eller rom, eller på sted hvor det er særlig grunn til å anta at han oppholder seg.
Endret ved lov 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 4 juni 1999 nr. 567).

§ 199.

Ransakingen settes i verk av politiet så vidt mulig i nærvær av et vitne, som ikke må være ugild etter reglene i domstolsloven § 110 annet ledd.

Det skal på stedet eller snarest mulig settes opp en rapport om ransakingen, og den skal medundertegnes av vitnet.

§ 199 a.

Ved ransaking av et datasystem kan politiet pålegge enhver som har befatning med datasystemet å gi nødvendige opplysninger for å gi tilgang til datasystemet eller å åpne det ved bruk av biometrisk autentisering.

Dersom noen nekter å etterkomme et pålegg om biometrisk autentisering som nevnt i første ledd, kan politiet gjennomføre autentiseringen med tvang.

Beslutning om bruk av tvang etter annet ledd treffes av påtalemyndigheten. Er det fare ved opphold, kan beslutning treffes av politiet på stedet. Beslutningen skal straks meldes til påtalemyndigheten.

Bestemmelsen gjelder tilsvarende så langt den passer for gransking av datasystem som er tatt i beslag etter kapittel 16.
Tilføyd ved lov 8 apr 2005 nr. 16, endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt

2015), 21 juni 2017 nr. 92 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 823).

§ 200.

Før ransaking settes i verk, skal beslutningen leses opp eller forevises. Foreligger det ikke skriftlig beslutning, skal det opplyses om hva saken gjelder og formålet med ransakingen.

Skal noens bolig eller rom ransakes, skal han eller – om han er fraværende – en av hans husstand eller en nabo tilkalles når det kan skje uten opphold. Ved ransaking av redaksjonslokale skal i stedet redaktøren eller dennes stedfortreder tilkalles, når det kan skje uten opphold. Om nødvendig kan det åpnes adgang med makt. Det som er brutt opp, skal så vidt mulig lukkes til etter ransakingen.

Endret ved lov 4 juni 1999 nr. 37 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 4 juni 1999 nr. 567).

§ 200 a.

Når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i 10 år eller mer, eller som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, § 128 første punktum, §§ 129, 130, 136, 136 a, 136 b, 145, 146, 231, 254, 257, 311, 332 jf. 231, 335 jf. 231, 337 jf. 231, eller 340 jf. 231 eller av lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her § 108 femte ledd, kan retten ved kjennelse beslutte at ransaking kan settes i verk uten underretning til den mistenkte eller andre.

Tillatelse etter første ledd kan bare gis dersom det må antas at det vil være av vesentlig betydning for å oppklare saken, og oppklaring ellers i vesentlig grad vil bli vanskeliggjort.

Retten kan ved kjennelse beslutte at underretning om ransakingen og resultatet av den også i ettertid kan utsettes dersom underretning vil være vesentlig til skade for etterforskningen i saken eller en annen verserende sak om en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, eller hensynet til politiets etterforskningsmetoder eller omstendighetene for øvrig gjør det strengt nødvendig. I saker om overtredelse av straffeloven kapittel 17 kan retten beslutte at underretning kan utsettes for inntil 6 måneder om gangen. I andre saker kan retten beslutte at underretning kan utsettes for inntil 8 uker om gangen. Dersom etterforskningens art eller andre særlige omstendigheter tilsier at fornyet prøving etter 8 uker vil være uten betydning, kan retten beslutte at underretning kan utsettes i inntil 4 måneder.

Underretning skal senest gis når tiltale tas ut eller saken henlegges og fristen

etter § 75 annet ledd første punktum har gått ut. Retten kan likevel bestemme at underretning kan unnlates helt dersom saken henlegges og underretning vil være til vesentlig skade for fremtidig oppklaring av saken eller etterforskning av en annen sak om en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, eller hensynet til politiets etterforskningsmetoder eller omstendighetene for øvrig gjør det strengt nødvendig. § 216 e annet ledd, § 216 f annet ledd og § 216 j sjette ledd første til fjerde punktum og syvende ledd gjelder tilsvarende.

Når tidsfristen for utsatt underretning er utløpt og ikke forlenget, skal den mistenkte underrettes om kjennelsen og om ransakingen. Er det tatt beslag, skal den mistenkte og andre som rammes av beslaget, også underrettes om beslaget og om retten etter § 208 til å kreve brakt inn for retten spørsmålet om beslaget skal opprettholdes.

§ 208 a fjerde ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Når politiet ber om rettens samtykke etter denne bestemmelsen, gjelder § 216 d annet ledd tilsvarende. Dersom det ved opphold er stor fare for at etterforskningen vil lide, kan ordre fra påtalemyndigheten tre istedenfor kjennelse av retten, men ikke ut over 24 timer. § 197 annet ledd annet punktum og tredje ledd og § 216 d gjelder tilsvarende.

For øvrig gjelder bestemmelsene i kapittel 15 så langt de passer.
Tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779), 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

§ 201.

Ransakingen foretas så skånsomt som forholdene tillater. Bare i påtrengende tilfelle bør den foretas på helligdager eller om natten (mellom kl. 21 og kl. 06), dersom det ikke gjelder hus eller rom der det også til slik tid er alminnelig adgang.

Når hensynet til ærbarhet tilsier det, skal personlig ransaking utføres ved en person av samme kjønn som den ransakingen gjelder.

§ 202.

Undersøkelser i etterforskingsøyemed på sted av annen art enn nevnt i § 192,

kan uten samtykke av eier eller besitter foretas etter beslutning av retten, påtalemyndigheten eller – om det er fare ved opphold – tjenestemann i politiet.

Kap 15 a. Skjult kameraovervåkning og teknisk sporing

Overskriften tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), endret 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668).

§ 202 a.

Når det foreligger skjellig grunn til mistanke om en eller flere straffbare handlinger som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder, kan politiet iverksette skjult kameraovervåking på eller fra offentlig sted når slik overvåking vil være av vesentlig betydning for etterforskningen. Beslutning treffes av retten.

Retten kan ved kjennelse gi politiet tillatelse til å iverksette skjult kameraovervåking på privat sted når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling

a. som etter loven kan medføre straff av fengsel i 10 år eller mer
b. som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, § 128 første punktum, §§ 129, 130, 136, 136 a, 231, 254, 257, 311, 332 jf. 231, 335 jf. 231, 337 jf. 231 eller 340 jf. 231 eller av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. § 5 eller av lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her § 108 femte ledd.

Tillatelse kan bare gis dersom det må antas at slik overvåking vil være av vesentlig betydning for å oppklare saken, og oppklaring ellers i vesentlig grad vil bli vanskeliggjort.

§ 196 gjelder tilsvarende.

Som kameraovervåking regnes vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåking ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende overvåkingskamera eller annet lignende utstyr som er fastmontert. Som kameraovervåking anses overvåking med mulighet for opptak av bildemateriale. Det kan ikke gis tillatelse til å overvåke noens private hjem etter bestemmelsen her.

Tillatelse etter annet ledd kan bare gis for sted hvor det må antas at den

mistenkte vil oppholde seg. Tillatelse til overvåking av sted hvor advokat, lege, prest eller andre erfaringsmessig fører samtaler av svært fortrolig art eller av redaksjonslokale eller tilsvarende sted hvor redaktør eller journalist fører samtaler av yrkesmessig art, kan bare gis når det foreligger særlige grunner, såfremt vedkommende ikke selv er mistenkt i saken.

Tillatelse til skjult kameraovervåking etter bestemmelsen her gis for et bestemt tidsrom, som ikke må være lenger enn strengt nødvendig og høyst 4 uker.

Dersom det ved opphold er stor fare for at etterforskningen vil lide, kan ordre fra påtalemyndigheten tre istedenfor rettens avgjørelse. § 216 d gjelder tilsvarende.

Når retten ikke bestemmer noe annet, kan politiet foreta innbrudd for å plassere eller fjerne utstyr som er nødvendig for å gjennomføre kameraovervåkingen.

Avgjørelse om skjult kameraovervåking treffes uten at den mistenkte eller den som avgjørelsen ellers rammer, gis adgang til å uttale seg, og avgjørelsen blir ikke meddelt dem. Ved tillatelse etter annet ledd skal likevel mistenkte og den som har rådighet over stedet, underrettes om overvåkingen når den er avsluttet. § 216 j gjelder tilsvarende.

Reglene i § 216 g gjelder tilsvarende så langt de passer.

Tilføyd ved lov 15 mars 1991 nr. 5, endret ved lover 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), 14 apr 2000 nr. 31 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 30 juni 2000 nr. 641), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), 24 april 2020 nr. 33 (ikr. 1 feb 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2702), 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

§ 202 b.

Når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i 5 år eller mer, eller som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, § 128 første punktum, §§ 130, 146, 198 eller 254, kan påtalemyndigheten beslutte at teknisk peileutstyr plasseres på kjøretøy, gods eller andre gjenstander for å klarlegge hvor den mistenkte eller gjenstandene befinner seg (teknisk sporing). § 196 gjelder tilsvarende.

Når politiet treffer avgjørelse etter bestemmelsen her, gjelder § 216 d annet ledd tilsvarende.

Tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), endret ved lover 4 juli 2003 nr. 78, 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016

iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

§ 202 c.

Når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i 10 år eller mer, eller som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, § 128 første punktum, §§ 129, 130, 136, 136 a, 136 b, 145, 146 eller 254, eller som rammes av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. § 5, kan retten ved kjennelse gi politiet tillatelse til å

a. plassere teknisk peileutstyr i klær eller gjenstander som den mistenkte bærer på seg,
b. plassere teknisk peileutstyr i veske eller annen håndbagasje som den mistenkte bærer med seg, eller
c. foreta innbrudd for å plassere teknisk peileutstyr som nevnt i bestemmelsen her eller i § 202 b.

§ 202 b første ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Tillatelse etter første ledd kan bare gis dersom det må antas at teknisk sporing vil være av vesentlig betydning for å oppklare saken, og at oppklaring ellers i vesentlig grad vil bli vanskeliggjort. Tillatelse etter første ledd bokstav c kan dessuten bare gis dersom det er strengt nødvendig å foreta innbrudd for å plassere peileutstyret.

Når politiet ber om rettens tillatelse til teknisk sporing, gjelder § 216 d annet ledd tilsvarende. Dersom det ved opphold er stor fare for at etterforskningen vil lide, kan ordre fra påtalemyndigheten tre istedenfor kjennelse av retten, men ikke ut over 24 timer. § 197 tredje ledd og § 216 d gjelder tilsvarende.

Rettens tillatelse skal gis for et bestemt tidsrom, som ikke må være lenger enn strengt nødvendig. Tillatelsen må ikke gis for mer enn 4 uker om gangen. § 216 f annet ledd gjelder tilsvarende.

Rettens avgjørelse treffes uten at den mistenkte eller den som avgjørelsen ellers rammer, gis adgang til å uttale seg, og kjennelsen blir ikke meddelt dem. Når bruken av peileutstyr er avsluttet, skal den mistenkte underrettes om kjennelsen og om resultatet av peilingen.

Retten kan ved kjennelse beslutte at underretning om sporingen og resultatet av den også i ettertid kan utsettes dersom underretning vil være til vesentlig skade for etterforskningen i saken eller en annen verserende sak om

en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, eller hensynet til politiets etterforskningsmetoder eller omstendighetene for øvrig gjør det strengt nødvendig. I saker om overtredelse av straffeloven kapittel 17 kan retten beslutte at underretning kan utsettes for inntil 6 måneder om gangen. I andre saker kan utsatt underretning besluttes for inntil 8 uker om gangen. Dersom etterforskningens art eller andre særlige omstendigheter tilsier at fornyet prøving etter 8 uker vil være uten betydning, kan retten beslutte at underretning kan utsettes i inntil 4 måneder. Tredje ledd gjelder tilsvarende.

Underretning skal senest gis når tiltale tas ut eller saken henlegges og fristen etter § 75 annet ledd første punktum har gått ut. Retten kan likevel bestemme at underretning kan unnlates helt dersom saken henlegges og underretning vil være til vesentlig skade for fremtidig oppklaring av saken eller etterforskning av en annen sak om en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, eller hensynet til politiets etterforskningsmetoder eller omstendighetene for øvrig gjør det strengt nødvendig. § 216 e annet ledd, § 216 f annet ledd og § 216 j sjette ledd første til fjerde punktum og syvende ledd gjelder tilsvarende.

Reglene i § 216 g gjelder tilsvarende så langt de passer.

Tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779), 24 april 2020 nr. 33 (ikr. 1 feb 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2702), 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

Kapittel 15 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 28 juni 2002 nr. 54, opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 202 d. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 28 juni 2002 nr. 54, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 202 e. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 28 juni 2002 nr. 54, endret ved lov 28 juni 2002 nr. 54 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938). 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 202 f. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 28 juni 2002 nr. 54, opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 202 g. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 28 juni 2002 nr. 54, opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

Kap 16. Beslag og utleveringspålegg.

§ 203.

Ting som antas å ha betydning som bevis, kan beslaglegges inntil rettskraftig dom foreligger i saken. Det samme gjelder ting som antas å kunne inndras eller å kunne kreves utlevert av fornærmede.

Ved anmodning fra fremmed stat om rettslig hjelp til utlevering av elektronisk lagrede data gjelder § 216 a fjerde til sjette ledd tilsvarende. Endret ved lover 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208).

§ 204.

Det kan ikke tas beslag i dokumenter eller annet hvis innhold et vitne kan nekte å forklare seg om etter §§ 117-121 og 124-125, og som besittes enten av den som kan nekte å forklare seg, eller av den som har rettslig interesse i hemmelighold. I den utstrekning det etter de nevnte bestemmelser kan pålegges vitneplikt i visse tilfelle, gjelder dette tilsvarende for adgangen til beslag.

Forbudet i første ledd gjelder ikke dokumenter eller annet som inneholder betroelser mellom personer som er mistenkt for å være medskyldige i det straffbare forhold. Det er heller ikke til hinder for at dokumenter eller annet blir fratatt urettmessig besitter for å muliggjøre overlevering til rette vedkommende.

§ 205.

Beslag av ting som besitteren ikke vil utlevere frivillig, besluttes av påtalemyndigheten. Beslutningen skal så vidt mulig være skriftlig og opplyse om hva saken gjelder, formålet med beslaget og hva det skal omfatte. En muntlig beslutning skal snarest mulig nedtegnes. Reglene i § 200 første ledd gjelder tilsvarende.

Når påtalemyndigheten finner at særlige grunner foreligger, kan den bringe spørsmålet om beslag inn for retten. Reglene i denne paragrafs første ledd annet til fjerde punktum og § 209 gjelder tilsvarende for rettens beslutning om beslag. Bestemmelsene i § 208 første og tredje ledd gjelder også når beslag er besluttet av retten etter dette ledd.

Dokumenter eller annet som besitteren ikke plikter å forklare seg om uten etter særskilt pålegg fra retten, kan ikke beslaglegges uten rettens kjennelse, hvis ikke slikt pålegg allerede er gitt. Dersom politiet vil ta med dokumenter til retten for avgjørelse av om beslag kan tas, skal dokumentene forsegles i lukket konvolutt i nærvær av en representant for besitteren.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 206.

Uten beslutning av påtalemyndigheten kan politimann ta beslag når han setter i verk beslutning om ransaking eller pågripelse, og ellers når det er fare ved opphold. Beslag kan tas av enhver når den mistenkte treffes eller forfølges på fersk gjerning eller ferske spor.

Beslaget skal straks meldes til påtalemyndigheten. Finner denne at beslaget bør opprettholdes, utferdiger den en skriftlig beslutning med slikt innhold som nevnt i § 205 første ledd annet punktum.

§ 207.

Beslaglagte ting skal opptegnes nøyaktig og merkes på en slik måte at

forveksling unngås.

Det skal så vidt mulig gis kvittering til den som hadde tingen i sin besittelse.

§ 208.

Enhver som rammes av beslaget, kan straks eller senere kreve brakt inn for retten spørsmålet om det skal opprettholdes. Påtalemyndigheten sørger for at han blir gjort kjent med denne rett.

Regelen i første ledd første punktum gjelder tilsvarende når noen som frivillig har utlevert ting til beslag, krever dem tilbake.

Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse.

§ 208 a.

Når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder, kan påtalemyndigheten beslutte at underretning om beslaget til den mistenkte eller andre som rammes av beslaget, kan utsettes for inntil 8 uker, dersom underretning vil være til vesentlig skade for etterforskningen i saken eller en annen verserende sak om en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, eller hensynet til politiets etterforskningsmetoder eller omstendighetene for øvrig gjør det strengt nødvendig. I saker om overtredelse av straffeloven kapittel 17 kan retten ved kjennelse på samme vilkår beslutte at underretning kan utsettes ytterligere for inntil 6 måneder om gangen. Tilsvarende kan retten i andre saker beslutte at underretning kan utsettes ytterligere for inntil 8 uker om gangen. Dersom etterforskningens art eller andre særlige omstendigheter tilsier at fornyet prøving etter 8 uker vil være uten betydning, kan retten beslutte at underretning kan utsettes i inntil 4 måneder. § 196 gjelder tilsvarende.

Underretning skal senest gis når tiltale tas ut eller saken er henlagt og fristen etter § 75 annet ledd første punktum har gått ut. Retten kan likevel bestemme at underretning kan unnlates helt dersom saken henlegges og underretning vil være til vesentlig skade for fremtidig oppklaring av saken eller etterforskning av en annen sak om en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, eller hensynet til politiets etterforskningsmetoder eller omstendighetene for øvrig gjør det strengt nødvendig. § 216 e annet ledd, § 216 f annet ledd og § 216 j sjette ledd første til fjerde punktum og syvende ledd gjelder tilsvarende.

Når tidsfristen for utsatt underretning er utløpt og ikke forlenget, skal den mistenkte og andre som rammes av beslaget, underrettes om kjennelsen, om beslaget og om retten etter § 208 til å kreve brakt inn for retten spørsmålet om

beslaget skal opprettholdes.

Retten kan ved kjennelse pålegge besitteren å bevare taushet overfor den mistenkte om begjæringer og beslutninger etter denne bestemmelsen og om beslaget. Når særlige grunner tilsier det, kan slikt pålegg også gis til andre. Pålegg om taushetsplikt kan likevel ikke gis til noen som er nevnt i § 122 første eller annet ledd.

Når politiet ber om rettens samtykke etter denne bestemmelsen, gjelder § 216 d annet ledd tilsvarende. Dersom det ved opphold er fare for at etterforskningen vil lide, kan ordre fra påtalemyndigheten tre istedenfor kjennelse av retten, men ikke ut over 24 timer. § 197 tredje ledd og § 216 d gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668).

§ 209.

Beslag kan unnlates mot at det blir gitt løfte om eller stilt sikkerhet for at tingen på oppfordring vil bli lagt fram eller utlevert.

§ 210.

Ting som antas å ha betydning som bevis, kan retten pålegge besitteren å utlevere såfremt han plikter å vitne i saken. Reglene i § 137 og domstolsloven § 206 gjelder tilsvarende. Ved anmodning fra fremmed stat om rettslig hjelp til utlevering av elektronisk lagrede data gjelder § 216 a fjerde til sjette ledd tilsvarende.

Dersom det ved opphold er fare for at etterforskningen vil lide, kan ordre fra påtalemyndigheten tre istedenfor beslutning av retten. Påtalemyndighetens beslutning skal snarest mulig forelegges retten for godkjennelse.

Påtalemyndigheten kan pålegge vitner som nevnt i § 230 annet ledd, å utlevere dokumenter eller andre ting som antas å ha betydning som bevis, og som omfattes av forklaringsplikten for politiet. Dersom sterke allmenne hensyn tilsier at utlevering skjer, kan pålegg om utlevering gis uten hensyn til om det er åpnet etterforskning i straffesak.

For beslutninger etter annet eller tredje ledd gjelder § 197 tredje ledd tilsvarende.

Endret ved lover 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), 25 juni 2004 nr. 52, 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668).

§ 210 a.

Når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder, kan påtalemyndigheten beslutte at underretning om utleveringspålegg etter § 210 til den mistenkte eller andre som rammes av utleveringspålegget, kan utsettes for inntil 8 uker, dersom underretning vil være til vesentlig skade for etterforskningen i saken eller en annen verserende sak om en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, eller hensynet til politiets etterforskningsmetoder eller omstendighetene for øvrig gjør det strengt nødvendig. I saker om overtredelse av straffeloven kapittel 17 kan retten ved kjennelse på samme vilkår beslutte at underretning kan utsettes ytterligere for inntil 6 måneder om gangen. Tilsvarende kan retten i andre saker beslutte at underretning kan utsettes ytterligere for inntil 8 uker om gangen. Dersom etterforskningens art eller andre særlige omstendigheter tilsier at fornyet prøving etter 8 uker vil være uten betydning, kan retten beslutte at underretning kan utsettes i inntil 4 måneder.

§ 208 a gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668).

§ 210 b.

Når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i 5 år eller mer, eller som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, eller 130, kan retten ved kjennelse pålegge den som i fremtiden vil få besittelse av en ting som antas å ha betydning som bevis, å utlevere tingen til politiet straks den mottas. Utleveringspålegg kan bare gis overfor noen som plikter å vitne i saken. §§ 196 og 210 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Pålegget gis for et bestemt tidsrom, som ikke må være lenger enn strengt nødvendig. Pålegget må ikke gis for mer enn 4 uker om gangen. § 216 f annet ledd gjelder tilsvarende.

Bestemmelsen her gjelder ikke for utlevering av kommunikasjonsdata, jf § 216 b annet ledd bokstav d.

Tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871). **Endres** ved lov 15 apr 2011 nr. 11 (ikr. fra den tid Kongen

bestemmer, blir § 210 e).

§ 210 c.

Påtalemyndigheten kan beslutte at underretning til den mistenkte om utleveringspålegg etter § 210 b kan utsettes for inntil 8 uker, dersom underretning vil være til vesentlig skade for etterforskningen i saken eller en annen verserende sak om en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, eller hensynet til politiets etterforskningsmetoder eller omstendighetene for øvrig gjør det strengt nødvendig. I saker om overtredelse av straffeloven kapittel 17 kan retten ved kjennelse på samme vilkår beslutte at underretning kan utsettes ytterligere for inntil 6 måneder om gangen. Tilsvarende kan retten i andre saker beslutte at underretning kan utsettes ytterligere for inntil 8 uker om gangen. Dersom etterforskningens art eller andre særlige omstendigheter tilsier at fornyet prøving etter 8 uker vil være uten betydning, kan retten beslutte at underretning kan utsettes i inntil 4 måneder.

Underretning skal senest gis når tiltale tas ut eller saken er henlagt og fristen etter § 75 annet ledd første punktum har gått ut. Retten kan likevel bestemme at underretning kan unnlates helt dersom saken henlegges og underretning vil være til vesentlig skade for fremtidig oppklaring av saken eller etterforskning av en annen sak om en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, eller hensynet til politiets etterforskningsmetoder eller omstendighetene for øvrig gjør det strengt nødvendig. § 216 e annet ledd, § 216 f annet ledd og § 216 j sjette ledd første til fjerde punktum og syvende ledd gjelder tilsvarende.

Når tidsfristen for utsatt underretning er utløpt og ikke forlenget, skal den mistenkte underrettes om kjennelsen og om det som er utlevert.

Retten kan ved kjennelse pålegge den som utleveringspålegget retter seg mot, å bevare taushet overfor den mistenkte om begjæringer og beslutninger etter denne bestemmelsen og om de ting som gis til politiet. Når særlige grunner tilsier det, kan slikt pålegg også gis til andre. Pålegg om taushetsplikt kan likevel ikke gis til noen som er nevnt i § 122 første eller annet ledd.

§ 216 d gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668). **Endres** ved lov 15 apr 2011 nr. 11 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer, blir § 210 f).

§ 210 d.

Tilføyes ved lov 15 apr 2011 nr. 11 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 211. (Opphevet)

Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 45, 22 nov 1996 nr. 67 (ikr. 1 des 1996), 29 nov 1996 nr. 73 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), 30 apr 1999 nr. 25, 4 juli 2003 nr. 83 (ikr. 25 juli 2003 iflg. res. 4 juli 2003 nr. 879), 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027), opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668).

§ 212. (Opphevet)

Endret ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer – er uaktuell fordi endringen er basert på strl. 1902), opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668).

§ 213.

Viser det seg innen saken er endelig avgjort, at det ikke lenger er behov for beslaget, skal dette heves av påtalemyndigheten eller retten. Dersom det er fare for at en gjenstand som er beslaglagt med sikte på inndragning, raskt vil bli ødelagt, kan retten tillate politiet å avhende gjenstanden.

For øvrig faller beslaget bort når saken er endelig avgjort. Retten kan bestemme at beslag av bevismidler skal opprettholdes også etter at det foreligger rettskraftig dom i saken, såfremt og så lenge det er grunn til å regne med at saken kan bli begjært gjenåpnet eller andre særlige forhold tilsier det. Endret ved lover 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 214.

Ting som er fravendt noen ved en straffbar handling, skal utleveres til fornærmede når beslaget er falt bort. Er det tvist om hvem som har rett til tingen, avgjør retten ved kjennelse om den skal holdes tilbake inntil det har vært

anledning til å få spørsmålet avgjort ved dom, eller om utlevering skal skje straks, mot eller uten at det blir stilt sikkerhet.

Andre ting leveres tilbake til den de er beslaglagt hos, når beslaget er falt bort. Gjør noen annen krav på å få tingen utlevert, gjelder bestemmelsene i første ledd annet punktum tilsvarende.

§ 214 a.

Påtalemyndigheten kan beslutte inndratt beslaglagte gjenstander som er egnet til bruk ved kroppskrenkelse, og beslaglagte etterlikninger av våpen dersom gjenstandene kan inndras etter straffeloven §§ 69 første ledd bokstav c eller 70 første ledd annet punktum. Beslutningen skal være skriftlig og begrunnet. Når påtalemyndigheten utferdiger forelegg, begjærer saken pådømt ved tilståelsesdom eller reiser tiltale med påstand om straff, skal inndragningskravet likevel tas med i saken.

Eieren eller besitteren av en beslaglagt ting skal så vidt mulig gis skriftlig underretning om påtalemyndighetens beslutning om inndragning ved kopi av beslutningen, med mindre tingen er av ubetydelig verdi. Saken kan kreves forelagt for retten innen 1 måned etter at underretningen er kommet frem. Har underretning ikke vært gitt, er fristen for å kreve saken inn for retten 6 måneder fra beslaget ble foretatt. Et krav som er fremsatt etter at fristen er utløpt, kan likevel tas til følge når oversittelsen ikke bør legges den til last som har fremsatt kravet, eller når særlige omstendigheter ellers tilsier det.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 214 b.

Påtalemyndigheten kan beslutte inndragning av en beslaglagt ting dersom inndragning kan skje etter straffeloven § 74 og verken eieren, lovbryteren eller besitteren er kjent. Beslutningen skal være skriftlig og begrunnet. Eieren eller besitteren kan kreve saken forelagt for retten innen 6 måneder etter at vedtak om inndragning er fattet.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 215. (Opphevet)

Opphevet ved lov 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 215 a.

Påtalemyndigheten kan som ledd i etterforskning gi pålegg om sikring av elektronisk lagrede data som antas å ha betydning som bevis.

Pålegg om sikring av data i en sending som besittes av en tilbyder av tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett eller elektronisk kommunikasjonstjeneste, kan bare gis dersom vilkårene i første ledd er oppfylt og det er grunn til å tro at det er begått en straffbar handling.

Den som har rådigheten over de data som omfattes av sikringspålegget, skal underrettes om pålegget. En mistenkt skal underrettes straks dataene er sikret og han får status som siktet i saken. For øvrig skal underretning gis straks dataene er sikret.

Sikringspålegget gjelder for et bestemt tidsrom, som ikke må være lenger enn nødvendig og høyst 90 dager om gangen. Dersom sikringspålegget gis etter anmodning fra fremmed stat, gjelder pålegget for minst 60 dager. § 197 tredje ledd, § 208 første og tredje ledd og § 216 i gjelder tilsvarende.

Den pålegget retter seg mot, skal etter begjæring utlevere de trafikkdata som er nødvendige for å spore hvor dataene som omfattes av sikringspålegget kom fra og hvor de eventuelt ble sendt til.

Tilføyd ved lov 8 apr 2005 nr. 16. **Endres** ved lov 15 apr 2011 nr. 11 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 216.

For å sikre bevis kan påtalemyndigheten, eller i påtrengende tilfelle politimann, stenge bygning eller rom, sperre av bestemt område, forby flytting eller berøring av bestemte ting, eller treffe liknende forholdsregler. Reglene i § 208 gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

Kap 16 a. Avlytting og annen kontroll av kommunikasjonsanlegg (kommunikasjonskontroll)

Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52 (ikr. 1 juni 1992 unntatt § 216 j, som trådte ikr. 21 apr 1995), endret ved lover 13 mai 1994 nr. 11, 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958).

§ 216 a.

Retten kan ved kjennelse gi politiet tillatelse til å foreta kommunikasjonsavlytting når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling

a. som etter loven kan medføre straff av fengsel i 10 år eller mer, eller
b. som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, § 128 første punktum, §§ 129, 130, 136, 136 a, 136 b, 145, 146, 231, 254, 257, 311, 332 jf. 231, 335 jf. 231, 337 jf. 231, eller 340 jf. 231, eller av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. § 5 eller av lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her § 108 femte ledd.

Kommunikasjonsavlytting kan besluttes selv om straff ikke kan idømmes på grunn av bestemmelsene i straffeloven § 20. Det gjelder også når tilstanden har medført at den mistenkte ikke har utvist skyld.

Kommunikasjonsavlytting kan bestå i å avlytte samtaler eller annen kommunikasjon til og fra bestemte telefoner, datamaskiner eller andre anlegg for elektronisk kommunikasjon som den mistenkte besitter eller kan antas å ville bruke. Som kommunikasjonsavlytting regnes også identifisering av kommunikasjonsanlegg ved hjelp av teknisk utstyr, jf. § 216 b annet ledd bokstav c, som skjer ved å avlytte samtaler eller annen kommunikasjon.

Tillatelsen kan gis uten hensyn til hvem som eier eller tilbyr det nett eller den tjeneste som brukes ved samtalen eller kommunikasjonen. Politiet kan pålegge eier eller tilbyder av nett eller tjeneste å yte den bistand som er nødvendig ved gjennomføringen av avlyttingen. Dersom kommunikasjonsavlytting er besluttet som ledd i rettslig bistand til fremmed stat etter lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m.v. § 24, kan politiet pålegge eier eller tilbyder av nett eller tjeneste å bistå slik at kontrollen kan skje ved umiddelbar overføring til den fremmede staten. Tredje punktum gjelder likevel bare i den utstrekning slik bistand er nødvendig for å oppfylle forpliktelser i henhold til overenskomst med fremmed stat som Norge er part i.

Påtalemyndigheten kan i den utstrekning det er nødvendig for å oppfylle forpliktelser i henhold til overenskomst som Norge er part i, treffe beslutning om at det skal gis teknisk bistand til gjennomføring av beslutning fra kompetent rettslig myndighet i fremmed stat om kommunikasjonsavlytting, som skal foretas som ledd i etterforskning av en straffesak i denne stat. Dette gjelder bare dersom kontrollen retter seg mot personer som ikke oppholder seg i Norge og kontrollen kan skje ved umiddelbar overføring. Tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende. Utfyllende vilkår for å etterkomme anmodning fra fremmed stat om

teknisk bistand til kommunikasjonskontroll etter denne bestemmelse og krav til beslutningens innhold fastslås av Kongen.

Kongen kan gi nærmere regler om varslingsplikt ved kommunikasjonskontroll som ikke krever rettslig eller teknisk bistand i en fremmed stat og som er i samsvar med overenskomst med vedkommende stat. Kongen kan også gi nærmere regler om behandling av varsel fra fremmed stat om slik kommunikasjonskontroll i Norge.

Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52, endret ved lover 11 juni 1993 nr. 76, 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), 4 juli 2003 nr. 83 (ikr. 25 juli 2003 iflg. res. 4 juli 2003 nr. 879), 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208), 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592), 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

§ 216 b.

Retten kan ved kjennelse gi politiet tillatelse til å foreta annen kontroll av kommunikasjonsanlegg når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling

a. som etter loven kan medføre straff av fengsel i 5 år eller mer, eller som rammes av straffeloven kapittel 21, eller
b. som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, § 128 første punktum, §§ 130, 146, 198, 231, 254, 266, 306, 311, 332 jf. 231, 335 jf. 231, 337 jf. 231, eller 340 jf. 231.

Reglene i § 216 a annet ledd gjelder tilsvarende.

Kontrollen kan gå ut på

a. å innstille eller avbryte overføring av samtaler eller annen kommunikasjon til eller fra bestemte telefoner, datamaskiner eller andre kommunikasjonsanlegg som den mistenkte besitter eller kan antas å ville bruke,
b. å stenge anlegg som nevnt i bokstav a for kommunikasjon,
c. å identifisere eller lokalisere anlegg som nevnt i bokstav a ved

hjelp av teknisk utstyr,

d. at eier eller tilbyder av nett eller tjeneste som benyttes ved kommunikasjonen, skal gi politiet opplysninger om hvilke kommunikasjonsanlegg som i et bestemt tidsrom skal settes eller har vært satt i forbindelse med anlegg som nevnt i bokstav a, andre data knyttet til kommunikasjon, og den geografiske posisjonen til et slikt anlegg,

e. å overføre skjulte signaler til anlegg som nevnt i bokstav a, i forbindelse med tiltak som nevnt i bokstav c og d.

§ 216 a fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Ved anmodning fra fremmed stat om rettslig hjelp til kommunikasjonskontroll som nevnt i annet ledd bokstav a gjelder § 216 a fjerde og femte ledd tilsvarende.

Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52, endret ved lover 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), 4 mai 2001 nr. 16, 4 juli 2003 nr. 78, 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), 21 des 2005 nr. 130, 12 des 2008 nr. 104 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1344), 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208), 24 mai 2013 nr. 18, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670), 1 nov 2019 nr. 71 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1449), 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

§ 216 c.

Tillatelse til kommunikasjonskontroll kan bare gis dersom det må antas at slik avlytting eller kontroll vil være av vesentlig betydning for å oppklare saken, og at oppklaring ellers i vesentlig grad vil bli vanskeliggjort.

Dersom den telefon den mistenkte antas å ville bruke er tilgjengelig for et større antall personer, kan tillatelse til kommunikasjonskontroll bare gis når det foreligger særlige grunner. Det samme gjelder ved kontroll av telefon som tilhører advokat, lege, prest eller andre som erfaringsmessig fører samtaler av svært fortrolig art over telefon eller redaktør eller journalist, såfremt vedkommende ikke selv er mistenkt i saken. Første og annet punktum gjelder tilsvarende for andre kommunikasjonsanlegg.

Kravet om særlige grunner etter annet ledd gjelder ved all identifisering av kommunikasjonsanlegg etter § 216 a tredje ledd annet punktum, men ikke ved identifisering etter § 216 b annet ledd bokstav c.

Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52, endret ved lover 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res.

5 aug 2005 nr. 849), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078).

§ 216 d.

Dersom det ved opphold er stor fare for at etterforskningen vil lide, kan ordre fra påtalemyndigheten tre istedenfor kjennelse av retten. Påtalemyndighetens beslutning skal snarest mulig, og senest innen 24 timer etter at kontrollen ble påbegynt, forelegges retten for godkjennelse. Ender fristen på et tidspunkt utenom rettens ordinære kontortid, forlenges fristen til retten åpner igjen. I begjæringen overfor retten skal påtalemyndigheten opplyse om grunnen til at beslutning ble truffet etter første punktum. Rettens syn på om vilkårene etter første punktum var oppfylt, skal gå frem av rettsboken.

Når politiet treffer avgjørelse eller ber om rettens samtykke til kommunikasjonskontroll etter dette kapitlet, avgjør politimesteren eller visepolitimesteren spørsmålet. I politimesterens fravær kan hans eller hennes faste stedfortreder ta avgjørelsen. Politimesteren kan, med skriftlig samtykke fra førstestatsadvokaten, bestemme at også andre av påtalemyndighetens tjenestemenn i ledende stillinger skal ha samme kompetanse som politimesterens faste stedfortreder.

Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52, endret ved lover 13 mai 1994 nr. 11, 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), 2 mars 2001 nr. 7.

§ 216 e.

Saken bringes inn for tingretten på det sted hvor det mest praktisk kan skje.

Avgjørelsen treffes uten at den mistenkte eller den som avgjørelsen ellers rammer, gis adgang til å uttale seg, og kjennelsen blir ikke meddelt dem.

Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52, endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 216 f.

Tillatelse til kommunikasjonskontroll gis for et bestemt tidsrom, som ikke må være lenger enn strengt nødvendig. Tillatelsen må ikke gis for mer enn 4 uker om gangen. Gjelder mistanken overtredelse av straffeloven kapittel 17, kan tillatelsen likevel gis for inntil 8 uker om gangen dersom etterforskningens art eller andre særlige omstendigheter tilsier at fornyet prøving etter 4 uker vil være uten betydning.

Kommunikasjonskontrollen skal stanses før utløpet av fristen som er satt i rettens kjennelse, dersom vilkårene for kontroll ikke lenger antas å være til stede, eller dersom kontroll ikke lenger anses hensiktsmessig.
Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52, endret ved lover 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 216 g.

Opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll behandles etter reglene i politiregisterloven § 50 tredje ledd.

Opplysninger som retten etter reglene i §§ 117 til 120 og 122 ikke vil kunne kreve vedkommendes vitneforklaring om skal slettes, med mindre vedkommende mistenkes for en straffbar handling som kunne ha gitt selvstendig grunnlag for kontrollen.

§ 216 a annet ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52, endret ved lover 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), 24 april 2020 nr. 33 (ikr. 1 feb 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2702).

§ 216 h.

Kontrollutvalget skal føre kontroll med politiets og påtalemyndighetens behandling av saker etter dette kapittel og politiregisterloven § 50 tredje ledd. Dette gjelder likevel ikke saker som omfattes av lov om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.

Utvalget skal bestå av minst tre medlemmer som oppnevnes av Kongen. Dessuten oppnevnes ett eller flere varamedlemmer som skal tiltre utvalget i forfallstilfelle. Lederen for utvalget skal oppfylle de krav som stilles til høyesterettsdommere.

Politiet og påtalemyndigheten skal gi utvalget de opplysninger, dokumenter, lydopptak m v om kommunikasjonskontroll som utvalget finner nødvendig av hensyn til sin kontrollfunksjon.

Utvalget kan innkalle til avhør enhver av politiets og påtalemyndighetens tjenestemenn, og dessuten andre som bistår ved kommunikasjonskontroll. Alle disse har plikt til å forklare seg for utvalget uten hensyn til taushetsplikt.

Kongen gir nærmere regler om utvalgets oppgaver og saksbehandling.
Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52, endret ved lover 13 mai 1994 nr. 11, 13 juni 1997 nr. 49, 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), 24 april 2020 nr. 33 (ikr. 1 feb 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2702).

§ 216 i.

Alle skal bevare taushet om at det er begjært eller besluttet kommunikasjonskontroll i en sak, og om opplysninger som fremkommer ved kontrollen. Det samme gjelder andre opplysninger som er av betydning for etterforskningen, og som de blir kjent med i forbindelse med kontrollen eller saken. Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes

a. som ledd i etterforskningen av et straffbart forhold, herunder i avhør av de mistenkte,
b. som bevis for det straffbare forholdet som begrunnet kontrollen,
c. som bevis for et annet straffbart forhold som etter sin art kunne ha begrunnet den form for kommunikasjonskontroll som opplysningene stammer fra,
d. som bevis for et annet straffbart forhold som etter sin art ikke kunne ha begrunnet den form for kommunikasjonskontroll som opplysningene stammer fra, såfremt slik bruk etter sakens art og forholdene ellers ikke vil være et uforholdsmessig inngrep, og oppklaring av forholdet uten bruk av opplysningene i vesentlig grad ville ha blitt vanskeliggjort. Er det andre forholdet påtalt som en overtredelse som kunne ha begrunnet den form for kommunikasjonskontroll som opplysningene stammer fra, eller belyser opplysningene også et straffbart forhold som etter sin art kunne ha begrunnet slik kontroll, kan opplysningene uansett brukes som bevis,
e. for å forebygge at noen uskyldig blir straffet,
f. for å avverge en straffbar handling som kan medføre frihetsstraff,
g. for å gi opplysninger til kontrollutvalget,
h. for å gi underretning etter § 216 j,
i. for at Politiets sikkerhetstjeneste kan utlevere opplysninger til Etterretningstjenesten dersom det er nødvendig for forebyggelses- og sikkerhetsmessige formål,
j. i saker om erstatning etter kapittel 31,
k. i sak om forbud mot en kriminell sammenslutning etter kapittel 17 c.

§ 216 a annet ledd gjelder tilsvarende.

Alle skal bevare taushet overfor uvedkommende om opplysninger om noens private forhold som de blir kjent med i forbindelse med kommunikasjonskontrollen.
Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52, endret ved lover 13 mai 1994 nr. 11, 3 des

1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), 16 juni 2017 nr. 59 (ikr. 16 juni 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 783), 24 april 2020 nr. 33 (ikr. 1 feb 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2702), 18 juni 2021 nr. 128 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1963).

§ 216 j.

Mistenkte og den som har rådighet over kommunikasjonsanlegget skal underrettes om kommunikasjonskontrollen når den er avsluttet. Retten kan likevel ved kjennelse beslutte at underretning kan utsettes dersom underretning vil være til vesentlig skade for etterforskningen i saken eller en annen verserende sak om en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, eller hensynet til politiets etterforskningsmetoder eller omstendighetene for øvrig gjør det strengt nødvendig. I saker om overtredelse av straffeloven kapittel 17 kan retten beslutte at underretning kan utsettes for inntil 6 måneder om gangen. I andre saker kan retten beslutte at underretning kan utsettes for inntil 8 uker om gangen. Dersom etterforskningens art eller andre særlige omstendigheter tilsier at fornyet prøving etter 8 uker vil være uten betydning, kan retten beslutte at underretning kan utsettes i inntil 4 måneder.

Utsatt underretning må begjæres innen to uker etter at kontrollen er avsluttet. Retten skal uten ugrunnet opphold ta stilling til begjæringen.

Underretning skal senest gis når tiltale tas ut eller saken henlegges og fristen etter § 75 annet ledd første punktum har gått ut. Retten kan likevel bestemme at underretning kan unnlates helt dersom saken henlegges og underretning vil være til vesentlig skade for fremtidig oppklaring av saken eller etterforskning av en annen sak om en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, eller hensynet til politiets etterforskningsmetoder eller omstendighetene for øvrig gjør det strengt nødvendig. § 216 e og § 216 f annet ledd gjelder tilsvarende.

Når tidsfristen for utsatt underretning er utløpt og ikke forlenget, skal mistenkte og den som har rådigheten over kommunikasjonsanlegget underrettes om kjennelsen og om kontrollen.

Når politiet ber om rettens samtykke etter denne bestemmelsen, gjelder § 216 d annet ledd tilsvarende. Dersom det ved opphold er stor fare for at etterforskningen vil lide, kan ordre fra påtalemyndigheten tre istedenfor kjennelse av retten, men ikke utover 24 timer. § 197 tredje ledd og § 216 d gjelder tilsvarende.

Selv om det er besluttet at underretning kan utsettes eller unnlates, kan enhver begjære underretning om hvorvidt han eller hun har vært undergitt

kommunikasjonskontroll etter dette kapitlet. Underretning skal gis med mindre det foreligger omstendigheter som nevnt i første ledd annet punktum. Avslag på begjæringen kan bringes inn for retten, som avgjør spørsmålet ved kjennelse. § 216 e gjelder tilsvarende. Underretning kan bare gis om kommunikasjonskontroll som er besluttet etter at denne bestemmelsen er trådt i kraft.

Kongen kan gi nærmere regler om underretning ved kommunikasjonskontroll som skjer på begjæring fra utenlandske myndigheter.
Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52 (ikr. 21 apr 1995), endret ved lover 13 mai 1994 nr. 11, 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668).

§ 216 k.

Kongen kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette kapitlet.
Tilføyd ved lov 5 juni 1992 nr. 52.

Kap 16 b. Annen avlytting av samtaler ved tekniske midler

Kapitlet tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958).

§ 216 l.

Når noen med rimelig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på handling som etter loven kan medføre frihetsstraff, kan politiet ved teknisk innretning avlytte eller gjøre opptak av telefonsamtale eller annen samtale med den mistenkte dersom politiet enten selv deltar i samtalen eller har fått samtykke fra en av samtalepartene. § 216 a annet ledd gjelder tilsvarende.

Beslutningen treffes av påtalemyndigheten. § 197 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849).

§ 216 m.

Retten kan ved kjennelse gi politiet tillatelse til å foreta annen hemmelig avlytting enn kommunikasjonsavlytting ved tekniske midler (romavlytting) når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling som rammes av

a. straffeloven §§ 131 eller 134,
b. straffeloven § 275,
c. straffeloven §§ 232 annet ledd eller 328, jf. § 79 bokstav c.

Romavlytting kan besluttes selv om straff ikke kan idømmes på grunn av bestemmelsene i straffeloven § 20. Det gjelder også når tilstanden har medført at den mistenkte ikke har utvist skyld.

Tillatelse til romavlytting kan bare gis dersom det må antas at avlytting vil være av vesentlig betydning for å oppklare saken, og at oppklaring ellers i vesentlig grad vil bli vanskeliggjort.

Tillatelse til romavlytting kan bare gis for sted hvor det må antas at den mistenkte vil oppholde seg. Tillatelse til avlytting av offentlig sted eller annet sted som er tilgjengelig for et større antall personer, kan bare gis når det foreligger særlige grunner. Det samme gjelder ved avlytting av sted hvor advokat, lege, prest eller andre erfaringsmessig fører samtaler av svært fortrolig art eller av redaksjonslokale eller tilsvarende sted hvor redaktør eller journalist fører samtaler av yrkesmessig art, såfremt vedkommende ikke selv er mistenkt i saken. Romavlytting må innrettes slik at den i minst mulig grad fanger opp samtaler hvor den mistenkte ikke er part.

Når retten ikke bestemmer noe annet, kan politiet foreta innbrudd for å plassere eller fjerne utstyr som er nødvendig for å gjennomføre avlyttingen.

Bestemmelsene i §§ 216 d til 216 k gjelder tilsvarende, likevel slik at rettens tillatelse ikke kan gis for mer enn to uker om gangen og etterfølgende underretning gis til mistenkte og den som har rådigheten over det stedet som avlyttes.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), endret ved lover 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

Kap 16 c. Sletting av opplysninger registrert i forbindelse med elektronisk kontroll

Overskriften tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 75 (ikr. 1 feb 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 130).

§ 216 n.

Påtalemyndigheten skal sørge for at opptak, opplysninger eller notater som er foretatt, registrert eller nedtegnet i forbindelse med elektronisk kontroll etter § 222 g, jf. § 222 i, eller straffeloven § 57 femte ledd, snarest mulig blir tilintetgjort i den utstrekning de er uten betydning for forebyggelsen eller etterforskningen av straffbare forhold.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 75 (ikr. 1 feb 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 130), endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

Kap 16 d. Dataavlesing

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 9 sep 2016 iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1046).

§ 216 o.

Retten kan ved kjennelse gi politiet tillatelse til å foreta avlesing av ikke offentlig tilgjengelige opplysninger i et datasystem (dataavlesing) når noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling

a. som etter loven kan medføre straff av fengsel i 10 år eller mer
b. som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, § 128 første punktum, §§ 129, 130, 136, 136 a, 136 b, 232, 254, 257, 311, 333, 337 jf. 231, eller 340 jf. 231, eller av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. § 5 eller av lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her § 108 femte ledd.

Dataavlesing kan besluttes selv om straff ikke kan idømmes på grunn av bestemmelsene i straffeloven § 20. Det gjelder også når tilstanden har medført at den mistenkte ikke har utvist skyld.

Tillatelse etter første ledd kan bare gis dersom det må antas at dataavlesing vil være av vesentlig betydning for å oppklare saken, og at oppklaring ellers i

vesentlig grad vil bli vanskeliggjort. § 216 c annet ledd gjelder tilsvarende.

Det kan bare gis tillatelse til å avlese bestemte datasystemer eller brukerkontoer til nettverksbaserte kommunikasjons- og lagringstjenester som den mistenkte besitter eller kan antas å ville bruke. Avlesingen kan omfatte kommunikasjon, elektronisk lagrede data og andre opplysninger om bruk av datasystemet eller brukerkontoen.

§§ 216 d til 216 k gjelder tilsvarende, likevel slik at rettens tillatelse ikke kan gis for mer enn to uker om gangen. Eventuelt utstyr som er benyttet for å gjennomføre dataavlesingen skal fjernes snarest mulig etter avlesingsperiodens utløp.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 9 sep 2016 iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1046), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592), 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

§ 216 p.

Dataavlesing etter § 216 o kan bare utføres av personell som er særlig skikket til det og som utpekes av politimesteren, sjef PST eller den som bemyndiges. Avlesingen kan foretas ved hjelp av tekniske innretninger, dataprogram eller på annen måte. § 199 a gjelder tilsvarende. Politiet kan bryte eller omgå beskyttelse i datasystemet dersom det er nødvendig for å kunne gjennomføre avlesingen. Tekniske innretninger og dataprogram kan installeres i datasystemet og i annen maskinvare som kan knyttes til datasystemet. Når retten ikke bestemmer noe annet, kan politiet også foreta innbrudd for å plassere eller fjerne tekniske innretninger eller dataprogram som er nødvendig for å gjennomføre dataavlesingen.

Dataavlesingen skal innrettes slik at det ikke unødig fanges opp opplysninger om andre enn mistenktes bruk av datasystemet. Avlesingen skal utføres slik at det ikke unødig voldes fare for driftshindring eller for skade på utrustning eller data. Politiet skal så vidt mulig avverge fare for at noen som følge av gjennomføringen settes i stand til å skaffe seg uberettiget tilgang til datasystemet eller vernet informasjon eller til å begå andre straffbare handlinger.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 9 sep 2016 iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1046).

Kap 17. Heftelse. Forvaltning av siktedes formue.

§ 217.

For å sikre betaling av bot, inndragning, saksomkostninger, erstatning eller oppreisning som siktede er eller antas å ville bli ilagt, kan retten på begjæring av påtalemyndigheten beslutte heftelse for et bestemt beløp i formuesgjenstander som tilhører ham, når det er grunn til å frykte for at fullbyrdingen ellers vil bli forspilt eller i vesentlig grad vanskeliggjort. Er det fare ved opphold, kan beslutningen treffes av påtalemyndigheten. Heftelse kan besluttes inntil kravet som skal sikres, er rettskraftig avgjort.

En avgjørelse av retten kan ikke ankes av siktede.

Endret ved lover 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 218.

Beslutningen settes i verk av politiet eller namsmannen. Påtalemyndigheten gir straks melding til retten om iverksettingen.

Retten innkaller partene til muntlig forhandling av hvorvidt heftelsen skal opprettholdes og i tilfelle i hvilken utstrekning. Avgjørelsen treffes ved kjennelse.

§ 219.

Ved iverksetting av heftelse gjelder tvisteloven §§ 33-5 til 33-8 og denne lovs § 213 første ledd annet punktum tilsvarende.

Heftelse kan avverges ved at siktede stiller tilstrekkelig sikkerhet.

Heftelsen faller bort når påtalemyndigheten frafaller den, eller når retten ved kjennelse beslutter det fordi grunnlaget for den er falt bort.

Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20 (ikr. 1 jan 1993), 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 21 des 2007 nr. 127 (ikr. 1 jan 2008).

§ 220.

Når den som er dømt til høyere straff enn fengsel i 6 måneder eller med skjellig grunn mistenkes for en handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i

mer enn 2 år, ved flukt unndrar seg straffens fullbyrding eller forfølgingen, eller oppholder seg i utlandet og ikke på oppfordring innfinner seg i riket, kan retten ved kjennelse beslutte å sette hans formue under forvaltning.

Forsvareren skal være hørt før avgjørelsen treffes. Har siktede ikke allerede forsvarer, skal forsvarer oppnevnes.

§ 221.

Fra kjennelsen mister siktede retten til å rå over formuen, herunder betalinger og andre overføringer av formuesgoder til siktede, på annen måte enn ved gjenkallelig testament.

Påtalemyndigheten sørger for at kjennelsen tinglyses og dessuten kunngjøres på den måte som er bestemt i domstolsloven § 181 annet ledd. Eier siktede registrert skip eller luftfartøy, skal kjennelsen også anmerkes i vedkommende register. Påtalemyndigheten informerer offentlig myndighet eller annen tredjeperson om kjennelsen når dette anses nødvendig.

Overfor godtroende tredjemann har kjennelsen først virkning fra tinglysingen, eller i tilfelle registreringen. Tinglysing hindrer likevel ikke rettsvinning etter lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre.
Endret ved lov 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641).

§ 222.

Retten oppnevner en tilsynsmann til å forvalte formuen og påse at det ikke tilflyter siktede personlig noen inntekt av den. Reglene i lov om forsvunne personar § 6 får anvendelse så langt de passer. Tilsynsmannen kan gi enhver pålegg om hvordan betalinger og andre overføringer av formuesgoder til siktede skal gjennomføres.

Forvaltningen heves når siktede kommer til stede eller grunnlaget for øvrig faller bort.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 12 mai 2015 nr. 27 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 469), 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641).

Kap 17 a. Besøksforbud, oppholdsforbud m.v.

Tilføyd ved lov 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 1 jan 1995), overskriften endret ved lov 9 jan 1998 nr. 2.

§ 222 a.

Påtalemyndigheten kan nedlegge besøksforbud dersom det er grunn til å tro at en person ellers vil

a. begå en straffbar handling overfor en annen person,
b. forfølge en annen person,
c. på annet vis krenke en annens fred, eller
d. begå ordensforstyrrelser som er særlig belastende for en annen person.

Slikt forbud kan også nedlegges til beskyttelse for en nærmere avgrenset krets av personer. Forbudet kan nedlegges dersom den som forbudet skal beskytte, har begjært det, eller allmenne hensyn krever det. § 170 a gjelder tilsvarende.

Besøksforbudet kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys

a. å oppholde seg på et bestemt sted,
b. å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person.

Er det nærliggende fare for en handling som nevnt i første ledd bokstav a, kan personen forbys å oppholde seg i sitt eget hjem.

Besøksforbudet kan begrenses på nærmere angitte vilkår.

Besøksforbudet skal gjelde for en bestemt tid, høyst ett år av gangen. Besøksforbud i eget hjem kan vare i høyst tre måneder av gangen. Besøksforbud kan bare opprettholdes så lenge vilkårene er oppfylt.

Påtalemyndighetens beslutning om å ilegge et besøksforbud skal være skriftlig og angi den forbudet er rettet mot, den det skal beskytte og grunnlaget for forbudet. Tilsvarende gjelder en beslutning om ikke å ilegge et besøksforbud. Den forbudet er rettet mot, og den det skal beskytte, skal underrettes om påtalemyndighetens beslutning ved en kopi av beslutningen. En beslutning om å ilegge et besøksforbud skal også forkynnes for den som forbudet er rettet mot. Den et forbud er rettet mot, skal også gjøres kjent med følgene av å bryte forbudet, jf. § 222 g og straffeloven § 168. Avslår påtalemyndigheten en begjæring om besøksforbud, skal det opplyses om retten til å bringe avslaget inn for retten etter åttende ledd første punktum. Er det fare ved opphold, kan beslutningen etter første og annet punktum gis muntlig, men den skal da snarest mulig nedtegnes.

Den som forbudet er rettet mot, kan straks eller senere kreve beslutningen brakt inn for retten. Påtalemyndigheten sørger for at han blir gjort kjent med

denne rett. Dersom beslutningen kreves brakt inn for retten, skal påtalemyndigheten snarest råd og så vidt mulig innen 5 dager etter at kravet ble fremsatt, oversende saken til retten. Oversittes fristen, skal grunnen opplyses i rettsboken. Dersom den som forbudet er rettet mot, ikke er avhørt av politiet, skal det opplyses om grunnen i påtegningen til retten.

Påtalemyndigheten skal snarest råd og så vidt mulig innen 5 dager etter at en beslutning om å ilegge en person besøksforbud i eget hjem er forkynt, bringe beslutningen inn for retten. Sjette ledd fjerde og femte punktum gjelder tilsvarende.

En beslutning om ikke å ilegge besøksforbud kan bringes inn for retten av den et forbud skal beskytte. Den et besøksforbud er rettet mot, og den det skal beskytte, skal varsles om rettsmøter. Begge parter har rett til å være til stede og til å uttale seg. Bistandsadvokat oppnevnt etter § 107 a første og fjerde ledd kan også uttale seg selv om den forbudet skal beskytte, ikke møter. Rettens avgjørelser treffes ved kjennelse. Reglene i §§ 184 og 243 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Tilføyd ved lov 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 1 jan 1995), endret ved lover 9 jan 1998 nr. 2, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 10 jan 2003 nr. 2, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 19 juni 2009 nr. 75 (med virkning for besøksforbud som er ilagt etter 19 juni 2009), 27 mars 2015 nr. 15 (ikr. 27 mars 2015 iflg. res. 27 mars 215 nr. 311), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 222 b.

Ved fare for voldsutøvelse som ledd i et gjensidig oppgjør mellom grupper av personer der det på begge sider brukes voldelige midler, kan påtalemyndigheten forby en eller flere personer som tilhører eller har tilknytning til en av gruppene å oppholde seg på en eller flere eiendommer som er tilholdssted for en av gruppene, dersom det på grunn av vedkommendes opphold der er grunn til å frykte at voldsutøvelsen kan føre til skade på personer som bor eller oppholder seg i nærheten av tilholdsstedet. Når særlige grunner taler for det, kan forbudet som nevnt i første punktum også gjelde for en annen bestemt eiendom. § 170 a gjelder tilsvarende.

Når særlige grunner taler for det, kan et forbud etter første ledd rettes mot enhver som tilhører eller har tilknytning til grupper som nevnt i første ledd. Forbudet kunngjøres ved oppslag.

Forbudet skal gjelde for en bestemt tid, høyst for ett år av gangen.

Påtalemyndigheten må snarest råd og så vidt mulig innen fem dager etter beslutningen bringe saken inn for tingretten, som avgjør spørsmålet ved

kjennelse. §§ 175 første ledd, 177, 181 annet og tredje ledd, 184 og 187 a gjelder tilsvarende så langt de passer.
Tilføyd ved lov 9 jan 1998 nr. 2, endret ved lover 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 10 jan 2003 nr. 2, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 222 c.

Påtalemyndigheten kan forby et barn under 15 år å oppholde seg på et bestemt sted dersom det er grunn til å tro at opphold på stedet øker faren for at barnet begår en ellers straffbar handling. § 170 a gjelder tilsvarende.

Oppholdsforbud som nevnt i første ledd kan ilegges et barn mellom 15 og 18 år dersom det er grunn til å tro at opphold på stedet øker faren for at barnet begår en straffbar handling.

Oppholdsforbudet skal gjelde for en bestemt tid, høyst 6 måneder av gangen. Oppholdsforbud kan bare opprettholdes så lenge vilkårene er oppfylt.

Før beslutning om oppholdsforbud tas, skal påtalemyndigheten gi barnet mulighet til å uttale seg.

Påtalemyndighetens beslutning om å ilegge et oppholdsforbud skal være skriftlig og angi den forbudet er rettet mot og grunnlaget for forbudet. § 222 a femte ledd tredje og syvende punktum gjelder tilsvarende så langt de passer.

Påtalemyndigheten skal spørre vergen om vedkommende samtykker i oppholdsforbudet. Er barnet over 15 år, skal også barnet spørres om vedkommende samtykker i oppholdsforbudet. Samtykkene skal gis skriftlig.

Dersom vergen, eller barnet dersom det er over 15 år, ikke samtykker i oppholdsforbudet, må påtalemyndigheten snarest råd og så vidt mulig innen fem dager etter at samtykke ble nektet, bringe beslutning om oppholdsforbud inn for retten. § 222 a sjette ledd fjerde punktum og åttende ledd annet, tredje, femte og sjette punktum gjelder tilsvarende så langt de passer.
Tilføyd ved lov 21 mars 2003 nr. 18 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr. 358), endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

Kap 17 b. Bruk av tvangsmidler for å avverge alvorlig kriminalitet

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849).

§ 222 d.

Retten kan ved kjennelse gi politiet tillatelse til som ledd i etterforsking å nytte tvangsmidler som nevnt i kapittel 15, 15 a, 16, 16 a, 16 b og 16 d når det er rimelig grunn til å tro at noen kommer til å begå en handling som rammes av

a. straffeloven §§ 131 eller 134,
b. straffeloven § 275, eller
c. straffeloven §§ 232 annet ledd eller 328, jf. § 79 bokstav c.

Politiets sikkerhetstjeneste kan også gis slik tillatelse når det er rimelig grunn til å tro at noen kommer til å begå en handling som rammes av

a. straffeloven §§ 111, 113, 115, 117, 119, 120 a, 121, 123, 125, 126, 127, § 128 første punktum, §§ 129, 130 a, 133, 135, 136, 136 a, 142 eller 145,
b. lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. § 5,
c. straffeloven §§ 139, 140, 192, 194, 238, 239, 240, 241, 242, 355, 356, 357 eller 358 og som begås med sabotasjehensikt, eller
d. straffeloven §§ 251, 254, 256, 263 eller 273 og som retter seg mot medlemmer av Kongehuset, Stortinget, regjeringen, Høyesterett eller representanter for tilsvarende organer i andre stater.

Tillatelse kan bare gis dersom det må antas at inngrepet vil gi opplysninger av vesentlig betydning for å kunne avverge handlingen og at avverging ellers i vesentlig grad vil bli vanskeliggjort. Tillatelse til å nytte tvangsmidler som nevnt i §§ 200 a, 202 a annet ledd, 202 c, 216 a, 216 m og 216 o kan bare gis når særlige grunner tilsier det. Politiets sikkerhetstjeneste kan bare gis tillatelse til å romavlytte, jf. § 216 m, når det er grunn til å tro at noen kommer til å begå en handling som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 130 a, 131, 133, 134 eller 142, eller av §§ 251, 254, 256, 263, 273 eller 275 og som retter seg mot medlemmer av Kongehuset, Stortinget, regjeringen, Høyesterett eller representanter for tilsvarende organer i andre stater.

Dersom det ved opphold er stor fare for at en handling som nevnt i første eller annet ledd ikke vil kunne avverges, kan ordre fra påtalemyndigheten tre i stedet for kjennelse av retten. Beslutningen skal snarest mulig, og senest 24 timer etter at tvangsmidlet ble tatt i bruk, legges frem for retten for godkjennelse. Beslutningen skal så vidt mulig være skriftlig og opplyse om hva saken gjelder og om formålet med bruken av tvangsmidlet. En muntlig beslutning skal snarest mulig nedtegnes. § 216 d første ledd tredje til femte

punktum og annet ledd gjelder tilsvarende.

Bestemmelsene i kapittel 15, 15 a, 16, 16 a og 16 b gjelder tilsvarende så langt de passer. Reglene i §§ 216 i, 242 og 242 a gjelder for all bruk av tvangsmidler etter paragrafen her.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), endret ved lover 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 24 mai 2013 nr. 18, 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

Kap. 17 c. Forbud mot kriminelle sammenslutninger

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 128 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1963).

§ 222 e.

Etter begjæring fra statsadvokaten kan retten ved kjennelse forby en sammenslutning når

a. deltakere i sammenslutningen har begått gjentatte lovbrudd mot noens liv, helse eller frihet,
b. overtredelsene er egnet til å fremkalle frykt i befolkningen eller nærmiljøet for nye lovbrudd av samme art fra sammenslutningens deltakere, og
c. et forbud er nødvendig for å forebygge alvorlig kriminalitet.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 128 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1963).

§ 222 f.

Begjæring om forbud etter § 222 e skal meddeles sammenslutningen med oppfordring om å inngi tilsvar innen en frist som fastsettes av retten. Meddelelse kan skje gjennom oppslag ved sammenslutningens eventuelle lokaler. Varsel om rettsmøte gis på samme måte.

Kjennelse om forbud skal forkynnes for sammenslutningen. Kjennelsen anses som forkynt for sammenslutningen når den er lovlig forkynt for én av deltakerne. I tillegg skal kjennelsen gjøres kjent gjennom oppslag ved sammenslutningens eventuelle lokaler. Det skal fremgå at brudd på forbudet kan straffes etter straffeloven § 199.

Det skal føres en offentlig tilgjengelig liste over sammenslutninger som det er nedlagt forbud mot etter § 222 e.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 128 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1963).

Kap. 17 d. Elektronisk kontroll av besøksforbud og kontaktforbud

Kapittel tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 222 g.

Påtalemyndigheten kan ilegge elektronisk kontroll av et besøksforbud eller kontaktforbud dersom den forbudet retter seg mot, med skjellig grunn mistenkes for brudd på forbudet, og elektronisk kontroll anses nødvendig for at forbudet skal bli overholdt. Gjelder mistanken en krenkelse begått de siste 12 månedene, kan elektronisk kontroll ilegges sammen med et nytt besøksforbud. Selv om det ikke er skjellig grunn til mistanke om brudd på et besøksforbud, kan det i særlige tilfeller ilegges elektronisk kontroll av besøksforbud når det antas påkrevd for å hindre at noen begår en straffbar handling mot en annen person. § 170 a gjelder tilsvarende.

Elektronisk kontroll kan ilegges for hele eller deler av perioden besøksforbudet eller kontaktforbudet gjelder for, men likevel ikke utover tidsrammene i § 222 a fjerde ledd.

Påtalemyndighetens beslutning om å ilegge elektronisk kontroll skal være skriftlig. Den forbudet er rettet mot, og den forbudet skal beskytte, skal underrettes om beslutningen og sine rettigheter etter fjerde ledd. Beslutningen skal også forkynnes for den forbudet er rettet mot. Den forbudet er rettet mot, skal også gjøres kjent med følgene av ikke å medvirke til kontrollen, jf. straffeloven § 168 bokstav c.

Påtalemyndigheten skal snarest råd og så vidt mulig innen 5 dager etter at en beslutning om å ilegge en person elektronisk kontroll er forkynt, bringe beslutningen inn for retten. Den som blir ilagt elektronisk kontroll, kan gi avkall på retten til prøving. § 222 a sjette ledd fjerde og femte punktum gjelder tilsvarende. Påbud om elektronisk kontroll kan etter 6 måneder prøves på nytt

av tingretten. § 222 a åttende ledd annet til sjette punktum gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 222 h.

Den som ilegges elektronisk kontroll, plikter å yte den bistand og å følge de instruksjoner som gis av politiet, som er nødvendig for å gjennomføre kontrollen, herunder å vedlikeholde og sørge for signaler fra kontrollutstyret. Utenfor områder omfattet av forbudet kan handlinger som ellers ville utløst alarmen, bare foretas med bistand fra politiet. Opphold innenfor forbudssonen kan bare skje etter tillatelse fra politiet.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 222 i.

Elektronisk kontroll kan bare omfatte registrering av opplysninger om at den som kontrolleres, beveger seg innenfor områder omfattet av forbudet eller i nærheten av den kontrollen skal beskytte, og opplysninger om uteblitte signaler fra kontrollutstyret.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 222 j.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av elektronisk kontroll, herunder om saksbehandlingen og behandling av personopplysninger i forbindelse med slik kontroll.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

Femte del. Saksbehandlingens enkelte ledd.

Kap 18. Etterforsking.

§ 223.

Anmeldelse av straffbare handlinger skjer til politiet. Er anmeldelsen muntlig, skal mottakeren skrive den ned, datere den og om mulig få anmelderens underskrift.

Anmeldelse kan også skje til påtalemyndigheten.

§ 224.

Etterforsking foretas når det som følge av anmeldelse eller andre omstendigheter er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold som forfølges av det offentlige.

Etterforskningsplikten etter første ledd gjelder også der en mulig lovbryter ikke kan straffes fordi vedkommende var mellom 12 og 15 år på handlingstidspunktet. Riksadvokaten kan gi retningslinjer om den nærmere gjennomføringen og om begrensninger i plikten.

Har et barn som ikke er fylt 12 år, forøvet en ellers straffbar handling, kan det foretas så vel rettslig som utenrettslig etterforskning.

Ved brann og andre ulykker kan det foretas etterforsking om årsaken selv om det ikke er grunn til mistanke om straffbart forhold. Det samme gjelder når barn under 18 år dør plutselig og uventet.

Endret ved lover 17 juli 1992 nr. 100, 21 mars 2003 nr. 18 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr. 358), 24 juni 2011 nr. 32 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 652).

§ 225.

Etterforsking besluttes, ledes og avsluttes av påtalemyndigheten. Etterforsking utføres av politiet. Tjenestemenn i politiet som ikke tilhører påtalemyndigheten, kan beslutte etterforsking og foreta etterforskingsskritt så langt det følger av fullmakt. Uten beslutning av overordnet kan enhver tjenestemann i politiet foreta skritt som ikke uten skade kan utsettes.

Riksadvokaten og vedkommende statsadvokat kan gi pålegg om å iverksette etterforsking og om hvordan den skal gjennomføres, samt om stansing, jf § 75.

Etterforskning av straffbare handlinger forøvd om bord i norsk skip kan også foretas av utsendte utenrikstjenesteansatte og norske honorære representanter som departementet har gitt myndighet, etter nærmere regler som Kongen gir.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 13 feb 2015 nr. 9 (ikr. 1 mars 2015 iflg. res. 13 feb 2015 nr. 131), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 226.

Formålet med etterforskningen er å skaffe til veie de nødvendige opplysninger for

a. å avgjøre spørsmålet om tiltale,
b. å tjene som forberedelse for rettens behandling av spørsmålet om straffeskyld og eventuelt spørsmålet om fastsettelse av reaksjon,
c. å avverge eller stanse straffbare handlinger,
d. å fullbyrde straff og andre reaksjoner,
e. å tjene som forberedelse for barnevernstjenestens behandling av spørsmålet om det skal sette i verk tiltak etter barnevernsloven, og
f. å tjene som forberedelse for behandling i konfliktrådet.

Om personundersøkelse og mentalobservasjon gjelder reglene i kap 13.
Etterforskingen skal være objektiv. Er en bestemt person mistenkt, skal etterforskingen søke å klarlegge både det som taler mot ham og det som taler til fordel for ham.
Etterforskingen skal gjennomføres så raskt som mulig og slik at ingen unødig utsettes for mistanke eller ulempe.
Endret ved lover 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999), 21 mars 2003 nr. 18 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr. 358), 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 227.

Den som har plikt til å melde et dødsfall, skal straks underrette politiet dersom han har grunn til mistanke om at døden er voldt ved en straffbar handling.

§ 228.

Sakkyndig likundersøkelse skal foretas når det er grunn til mistanke om at noens død er voldt ved en straffbar handling. Påtalemyndigheten kan også ellers beslutte at det skal foretas sakkyndig likundersøkelse når dødsårsaken er uviss og særlige forhold krever slik undersøkelse. Kongen gir nærmere forskrifter om sakkyndig likundersøkelse, herunder i hvilke tilfeller slik undersøkelse bør foretas.

§ 229.

Dersom påtalemyndigheten har grunn til å anta at både straff og administrativ sanksjon kan være en aktuell reaksjon mot samme forhold, må påtalemyndigheten i samråd med forvaltningsorganet avklare om forholdet skal forfølges strafferettslig, administrativt eller både strafferettslig og administrativt.
Endret ved lover 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 15 aug 1995), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 230.

Politiet kan la oppta forklaring av mistenkte, vitner og sakkyndige, men kan ikke pålegge noen å gi forklaring. Offentlige tjenestemenn og andre som handler på vegne av stat eller kommune, plikter likevel å gi forklaring om forhold de er blitt kjent med i sin stilling eller sitt verv, dersom dette kan skje uten å krenke taushetsplikt de har etter lov, forskrift eller instruks.

Vitner som har taushetsplikt etter finansforetaksloven § 9-6 eller § 9-7, verdipapirhandelloven § 10-5 eller verdipapirsentralloven § 8-1, plikter å gi forklaring til politiet om forhold som omfattes av taushetsplikten eller taushetsplikt etter avtale. Dersom sterke allmenne hensyn tilsier at forklaring gis, gjelder forklaringsplikten uten hensyn til om det er åpnet etterforskning i straffesak.

Selv om et vitne ikke har forklaringsplikt etter første eller annet ledd, plikter vitnet etter innkalling å møte på politistasjon eller lensmannskontor i det politidistrikt hvor han bor eller oppholder seg for å avklare om han er villig til å forklare seg for politiet. Det samme gjelder for mistenkte. §§ 110, 112, 113 og 114 gjelder tilsvarende så langt de passer. Påtalemyndigheten kan beslutte at en mistenkt eller et vitne skal avhentes for straks å fremstilles dersom den

mistenkte eller vitnet har fått innkallingen lovlig forkynt for seg eller på annen måte har fått kjennskap til innkallingen, og har uteblitt uten gyldig fravær.

Reglene i §§ 117 første ledd, 118 første og annet ledd, 119 første, annet og tredje ledd og 120 gjelder tilsvarende.

Forklaringen skal skrives ned, leses opp til vedtakelse og så vidt mulig forelegges avhørte til underskrift. Dersom avhørte ønsker det, kan gjennomlesing tre i stedet for opplesing. Krever han endringer, skal disse foretas ved tilføyelse til rapporten. Har det ikke vært anledning til å skrive ned forklaringen på stedet, skal det gjøres snarest mulig. Av rapporten må det kunne ses om de former loven foreskriver, er iakttatt.

Etter nærmere regler som Kongen gir, kan forklaringer opptas stenografisk eller ved mekaniske midler. Reglene fastsetter i hvilken utstrekning slik gjengivelse kan tre i stedet for innføring i rapporten.
Endret ved lover 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 25 juni 2004 nr. 52, 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776), 29 juni 2007 nr. 75 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 752), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, 20 des 2018 nr. 114, 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 231.

Etter begjæring fra påtalemyndigheten kan utsendte utenrikstjenesteansatte og norske honorære representanter som departementet har gitt myndighet, oppta forklaringer i utlandet, dersom det er adgang til det overfor den fremmede stat. Forklaringene opptas så vidt mulig etter de regler som gjelder for politiavhør, og likestilles med forklaringer opptatt av politiet.
Endret ved lov 13 feb 2015 nr. 9 (ikr. 1 mars 2015 iflg. res. 13 feb 2015 nr. 131).
Endres ved lov 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 232.

Før det foretas avhør av mistenkte, skal han gjøres kjent med hva saken gjelder, og at han ikke har plikt til å forklare seg.

Er han villig til å gi forklaring, oppfordres han til å forklare seg sannferdig. Reglene i § 92 gjelder tilsvarende.

Er mistenkte under 18 år, bør vergen som regel gis anledning til å være til stede under avhøret og til å uttale seg.

§ 232 a.

Når etterforskning settes i gang mot barn under 18 år og saken ikke er av bagatellmessig art, skal politiet straks underrette barnevernstjenesten. Er barnet i institusjon skal også institusjonen underrettes.

Barnevernstjenesten skal i saker som nevnt i første ledd underrettes om avhør av mistenkte dersom det er høve til det.

Når barnevernstjenesten har bedt om det, skal den også gis anledning til å uttale seg før tiltalespørsmålet avgjøres.

Tilføyd ved lov 17 juli 1992 nr. 100, endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 233.

Innrømmer mistenkte å ha foretatt den handling undersøkelsen gjelder, skal han spørres om han erkjenner seg skyldig til straff. Har han gitt en uforbeholden tilståelse og saken kan pådømmes ved tilståelsesdom, spørres han om han samtykker i slik pådømmelse.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 234.

Når det foretas avhør av vitner, gjelder reglene i §§ 128, 130, 133 og 136 annet ledd tilsvarende. Ved tilrettelagt avhør etter § 239 gjelder også §§ 131 og 132.

Endret ved lover 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 1 jan 1997). 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 234 a.

Når vilkårene i § 130 a første og annet ledd er oppfylt, kan retten etter begjæring fra politimesteren ved kjennelse bestemme anonym vitneførsel for politiet. § 216 d annet ledd gjelder tilsvarende så langt det passer.

Anonym vitneførsel kan gå ut på

a. at det ikke opplyses om navnet på en av politiets kilder eller informanter eller gis andre opplysninger som kan føre til at kildens eller informantens identitet blir kjent, eller

b. at det ikke opplyses om navnet på en person som har forklart seg for politiet eller gis andre opplysninger som kan føre til at personens identitet blir kjent.

§ 130 a tredje ledd annet og tredje punktum samt fjerde og sjette ledd gjelder tilsvarende når retten behandler en begjæring om bruk av anonyme vitner etter bestemmelsen her.

Et avhør som nevnt i annet ledd bokstav b kan ikke brukes som bevis i retten hvis retten finner at vilkårene i § 130 a første og annet ledd ikke lenger er oppfylt. § 130 a tredje ledd annet og tredje punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende så langt de passer dersom avhøret brukes som bevis i retten.

Kongen kan gi nærmere forskrift om bruk av anonyme vitner for politiet, herunder om taushetsplikt og om oppbevaring av opplysningene.
Tilføyd ved lov 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), endret ved lov 9 mai 2003 nr. 30.

§ 235.

Er et vitne fritatt for vitneplikt etter § 122 første eller annet ledd, skal vitnet gjøres oppmerksom på sin rett før det blir avhørt.

Hvor forholdene gir grunn til det, bør et vitne gjøres kjent med fritaksreglene i §§ 121, 122 tredje ledd og 123-125.

§ 236.

Første gang fornærmede bli avhørt, skal han spørres om sitt syn på om lovbruddet bør påtales. Han skal også spørres om han har krav som han ønsker at påtalemyndigheten skal ta med i saken etter § 3. Krever han erstatning eller oppreising, bør beløpet nærmere angis og begrunnes.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 237.

Påtalemyndigheten kan begjære rettslig avhør, rettslig gransking eller oppnevning av sakkyndige til bruk for etterforskingen. Retten plikter å etterkomme begjæringen, med mindre den finner at det forhold som etterforskingen gjelder, ikke er straffbart, eller at straffansvaret er falt bort, eller at det ikke er lovlig adgang til å ta begjæringen til følge. Ved begjæring fra lensmann prøver retten likevel fullt ut om begjæringen er tilstrekkelig

begrunnet. Adgang til å begjære rettslig avhør gjelder ikke ved tilrettelagt avhør etter § 239 med mindre tilrettelagt avhør ikke lar seg gjennomføre uten rettens medvirkning.

Retten kan etter begjæring fra fornærmede oppnevne en sakkyndig under etterforskingen for å utrede hvilke helseskader fornærmede er påført dersom det er nødvendig for å avgjøre vedkommendes krav etter § 3.

Bevisopptak til bruk for hovedforhandlingen kan holdes når vilkårene etter § 270 første ledd foreligger, og det ikke uten skade, tidsspille eller omkostning kan utstå til spørsmålet om tiltale er avgjort.

Retten kan av eget tiltak ta slike skritt som hensiktsmessig kan gjøres i forbindelse med det som begjæringen går ut på.

Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 238.

Forklaringer under etterforsking av lovbrudd i sjøfartsforhold og av straffbare handlinger foretatt om bord i norsk skip, kan i utlandet avgis for vedkommende norske konsulrett, jf. domstolsloven § 51.

Konsulretten kan foreta rettslige avhør og andre enkeltstående rettshandlinger, men har ikke dømmende myndighet. Den kan av eget tiltak foreta avhør som ikke uten skade kan utsettes. Sakkyndige rettsvitner har rett til å stille spørsmål til dem som avhøres. Om bevisopptak gjelder reglene i domstolsloven § 50.

Kongen gir nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne paragraf. For øvrig gjelder reglene i denne lov så langt de passer.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 239.

Tilrettelagt avhør skal benyttes ved avhør av vitner under 16 år i sak om overtredelse av straffeloven kapittel 26, §§ 273, 275, 282 eller 284.

Tilrettelagt avhør kan også benyttes ved avhør av vitner under 16 år i saker om andre straffbare forhold når hensynet til vitnet tilsier det. Det samme gjelder ved avhør av vitner mellom 16 og 18 år som avhøres som fornærmet i sak om overtredelse av straffeloven §§ 312-314.

Tilrettelagt avhør skal benyttes ved avhør av vitner med psykisk utviklingshemning eller annen funksjonsnedsettelse som medfører samme behov for tilrettelagt avhør i sak om overtredelse av straffeloven kapittel 26, §§

273, 275, 282 eller 284.

Tilrettelagt avhør kan også benyttes ved avhør av vitner med psykisk utviklingshemning eller annen funksjonsnedsettelse som medfører samme behov for tilrettelagt avhør i saker om andre straffbare forhold når hensynet til sakens opplysning eller hensynet til vitnet tilsier det.

Bestemmelsene gjelder tilsvarende ved forsøk.

Endret ved lover 22 mai 1992 nr. 49, 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 1 jan 1997), 23 mai 1997 nr. 30 (ikr. 1 nov 1998 iflg. res. 2 okt 1998 nr. 923), 22 mai 1998 nr. 31 (ikr. 1 nov 1998 iflg. res. 2 okt 1998 nr. 924), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 239 a.

Tilrettelagt avhør tas av en politietterforsker under ledelse av en påtalejurist med utvidet påtalekompetanse. Avhørsleder fastsetter tidspunkt for avhøret. Avhørsleder skal ha et særlig ansvar for å fremkalle en klar og sannferdig forklaring og våke over at saken blir fullstendig opplyst.

Vitner som avhøres ved tilrettelagt avhør etter § 239 har tilsvarende forklaringsplikt for politiet som de har for retten, med mindre annet følger av loven her. Vitner under 15 år som avhøres etter § 239 første ledd kan ikke fritas for vitneplikt eller forklaringsplikt etter reglene i §§ 122 og 123. Det samme gjelder vitner med høy grad av psykisk utviklingshemning som avhøres etter § 239 tredje ledd.

Tilrettelagte avhør skal tas opp på video. Dersom det av hensyn til vitnet ikke lar seg gjøre å ta videoopptak av avhøret, skal det tas lydopptak.

Ved avhør i forbindelse med en gjenåpningssak etter straffeprosessloven kapittel 27 ledes avhøret av en jurist utpekt av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker.

Kongen kan gi nærmere regler om tilrettelagte avhør, herunder om kompetansekrav til avhørsleder og avhører.

Tilføyd ved lov 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 239 b.

Første tilrettelagte avhør av et vitne skal som hovedregel tas uten at mistenkte blir varslet. Er mistenkte allerede siktet i saken og det anses ubetenkelig av hensyn til vitnet og etterforskingen, skal han likevel varsles om avhøret. Har politiet skjellig grunn til å mistenke en navngitt person og det anses ubetenkelig av hensyn til vitnet og etterforskingen at vedkommende varsles, skal politiet ta

ut siktelse og varsle om avhøret.

I tilfeller der mistenkte ikke skal varsles om avhøret, skal mistenkte heller ikke varsles eller underrettes om oppnevning av midlertidig verge eller på annen måte bli varslet om avhøret. Det samme gjelder andre som har en slik tilknytning til mistenkte at vedkommende er inhabil som verge.

Når tilrettelagt avhør er gjennomført uten varsel, skal påtalemyndigheten så snart som mulig avgjøre om det er grunnlag for å ta ut siktelse.

Tas det ut siktelse, skal siktede og forsvarer straks få adgang til å gjøre seg kjent med de dokumenter i saken som det er adgang til etter § 242, herunder videoopptak av tilrettelagte avhør. Påtalemyndigheten skal ved forkynning informere siktede om at siktede har adgang til å begjære supplerende avhør av vitnet og at videoopptak av tilrettelagte avhør vil kunne tre i stedet for vitnets personlige forklaring under hovedforhandlingen. Avhørsleder skal gi siktede en frist til å begjære supplerende avhør og siktede skal gis anledning til å rådføre seg med sin forsvarer før fristen går ut.

Blir siktede varslet om at det skal tas tilrettelagt avhør, skal han gis anledning til å rådføre seg med sin forsvarer før avhøret.

Tilføyd ved lov 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 239 c.

Avhørsleder kan beslutte at det skal tas supplerende avhør for å få saken tilstrekkelig opplyst. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på forklaringens betydning for sakens opplysning og belastningen for vitnet ved å bli avhørt igjen. Avhørsleder kan også beslutte at det skal tas supplerende avhør dersom vitnet ber om det.

Siktede kan ved begjæring til avhørsleder be om at det blir tatt supplerende avhør av vitnet. Begjæringen skal angi hvilke spørsmål som ønskes stilt til vitnet.

Har siktedes begjæring kommet inn innen fristen fastsatt etter § 239 b, skal det tas supplerende avhør av vitnet, med mindre avhørsleder kommer til at det etter en samlet vurdering, der det legges særlig vekt på siktedes rett til kontradiksjon, vil være en uforholdsmessig belastning for vitnet.

I særlige tilfeller kan begjæring inngitt etter fristen innvilges.

Blir begjæringen helt eller delvis avslått, kan avgjørelsen bringes inn for retten.

Tilføyd ved lov 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 239 d.

Tilrettelagte avhør skal følges av

a. vitnets bistandsadvokat og
b. siktedes forsvarer, dersom siktede er varslet om avhøret, så fremt det kan skje uten at det er til skade eller fare for vitnet eller etterforskingen.

Tilrettelagte avhør kan følges av

a. representant fra barnehuset,
b. representant fra barnevernstjenesten i saker der det straffbare forholdet gir grunn til bekymring for barnets omsorgssituasjon,
c. vitnets verge,
d. ytterligere representanter for påtalemyndigheten eller politiet og
e. andre avhørsleder mener det er hensiktsmessig at følger avhøret.

Representanter som nevnt i andre ledd bokstav b, c og e skal likevel ikke følge avhøret dersom avhørsleder kommer til at hensynet til vitnet eller etterforskingen taler mot det.

Forsvarer, vitnets bistandsadvokat, politietterforsker og påtalejurist kan, før eller under avhøret, fremme forslag om spørsmål til vitnet. Det samme gjelder bistandsadvokater til andre vitner i saken dersom avhørsleder mener det er hensiktsmessig. Avhørsleder avgjør om spørsmålene skal stilles. Forsvarers spørsmål skal tillates stilt, med mindre hensynet til vitnet klart taler mot det. Avhørsleder avgjør også andre spørsmål om gjennomføringen av avhøret.

Avhørsleder kan pålegge de tilstedeværende taushetsplikt om opplysninger som fremkommer i avhøret.

Tilføyd ved lov 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 239 e.

Tilrettelagt avhør skal gjennomføres snarest mulig og innen en uke når det skal tas avhør etter § 239 første ledd, andre ledd andre punktum eller tredje ledd og

a. fornærmede skal avhøres om en handling som skjedde for mindre enn to uker siden,
b. fornærmede som skal avhøres har gitt en umiddelbar og fullstendig beretning om forholdet eller
c. det er grunn til å tro at forklaringen er nødvendig for å beskytte fornærmede eller vitnet.

Tilrettelagt avhør skal gjennomføres innen to uker når det skal tas avhør etter § 239 første ledd, andre ledd andre punktum eller tredje ledd og

a. vitnet er under seks år eller
b. vitnet er fornærmet i saken.

Ellers skal tilrettelagte avhør gjennomføres innen tre uker.

Har politiet før fristen gikk ut foretatt tidkrevende etterforskingsskritt eller forberedelser som var nødvendige av hensyn til vitnet eller avhørets kvalitet, forlenges fristen etter første, andre og tredje ledd med en uke. Det samme gjelder dersom avhørsleder og barnehuset er enige om at det klart er til vitnets beste at avhøret utsettes.

Fristene regnes fra tidspunktet for anmeldelse eller når politiet av andre grunner har rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold. Når politiet først på et senere stadium i etterforskingen blir klar over at det aktuelle vitnet bør avhøres, regnes fristen fra det tidspunktet politiet hadde rimelig grunn til å anta at vitnet burde avhøres.

Ved supplerende avhør skal avhøret gjennomføres så raskt som mulig og ikke senere enn en uke etter forrige avhør, med mindre det er nødvendig av hensyn til etterforskingen eller siktede og det ikke vil være en uforholdsmessig belastning for vitnet. Er avhørsleder og barnehuset enige om at det klart er til vitnets beste at det supplerende avhøret utsettes og dette ikke svekker siktedes rett til kontradiksjon, kan fristen også forlenges.
Tilføyd ved lov 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 239 f.

I alle saker der det skal tas tilrettelagt avhør etter § 239 første og tredje ledd, skal avhørene tas på barnehus. Bestemmelsen kan bare fravikes dersom avhørsleder og barnehuset er enige om at det klart er til vitnets beste at avhøret tas et annet sted.

Dersom politiet tar tilrettelagte avhør i andre saker, bør avhørene tas ved barnehus. Ved vurderingen skal det legges vekt på hensynet til vitnet og sakens opplysning.

Kongen kan gi nærmere regler om bruk av barnehus ved tilrettelagte avhør.
Tilføyd ved lov 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 240. (Opphevet)

Opphevet ved lov 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202).

§ 241.

En mistenkt som det pågår etterforsking mot, kan hos retten begjære foretatt rettergangsskritt til avkreftelse av mistanken. Det samme gjelder når etterforskingen er innstilt på grunn av bevisets stilling.

Retten plikter å ta begjæringen til følge, hvis ikke det begjærte rettergangsskritt må anses uegnet til å avkrefte mistanken.

§ 242.

Mistenkte, hans forsvarer, fornærmede, etterlatte i lovbestemt rekkefølge og bistandsadvokaten skal på begjæring gis adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter såfremt det kan skje uten skade eller fare for etterforskingens øyemed eller for tredjemann. Innsyn i opptak, notater og andre dokumenter som inneholder opplysninger om eller fra bruk av tvangsmidler som nevnt i §§ 200 a, 202 a, 202 b, 202 c, 208 a, 210 a, 210 c, 216 a, 216 b, 216 m, 216 o og 222 d, eller bruk av båndlegging etter politiloven § 17 h tredje ledd, kan også nektes dersom innsyn kan skade etterforskingen av andre saker. Offentlig forsvarer kan ikke nektes adgang til dokumenter som fremlegges eller har vært fremlagt i rettsmøte, unntatt rettsmøte som holdes for å avsi kjennelse etter fjerde ledd. Disse regler gjelder likevel ikke dokumenter som bør holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat.

Mistenktes forsvarer kan gis innsyn selv om mistenkte nektes innsyn etter første ledd. I så tilfelle plikter forsvareren å bevare taushet om opplysningene han får innsyn i.

Er det begjært anonym vitneførsel, jf. §§ 130 a eller 234 a, kan mistenkte eller fornærmede ikke få innsyn i opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent. Avslår retten begjæringen, gjelder reglene i første ledd likevel bare dersom påtalemyndigheten fører vitnet under full identitet, jf. § 130. Forsvareren kan anke et avslag om innsyn etter første punktum på den siktedes vegne.

Blir adgang til dokumentene nektet, kan spørsmålet kreves avgjort ved kjennelse av retten.

Når det er flere mistenkte i en sak, gjelder retten for den enkelte mistenkte og hans forsvarer til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, ikke dokumenter som bare gjelder andre mistenktes forhold.

Mistenkte har rett til å gjøre seg kjent med dokumenter fra andre saker i den utstrekning de er av betydning for avgjørelsen av skyld- eller straffespørsmålet i mistenktes sak.

Den som har fremmet et sivilt krav i saken skal på begjæring gis adgang til å

gjøre seg kjent med sakens dokumenter i den utstrekning det er nødvendig for at han skal kunne ivareta sine interesser i saken, og så fremt det kan skje uten skade eller fare for etterforskingens øyemed eller for tredjemann.

Kongen kan gi forskrifter om hvordan dokumentene skal gjøres tilgjengelig etter denne paragraf.

Endret ved lover 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 15 okt 2000 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 958), 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 2 juli 2004 nr. 61 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1065), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 20 des 2018 nr. 114, 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 242 a.

Etter begjæring fra statsadvokaten skal den særskilte dommeren, jf. § 272 a, ved kjennelse beslutte at påtalemyndigheten kan nekte den mistenkte og forsvareren innsyn i opplysninger som påtalemyndigheten ikke vil påberope som bevis i saken, når det om innsyn gis, kan være fare for

a. et alvorlig lovbrudd mot noens liv, helse eller frihet,
b. at muligheten for en person til å delta skjult i etterforskningen av andre saker blir vesentlig vanskeliggjort,
c. at muligheten for politiet til å forebygge eller etterforske forbrytelser blir vesentlig vanskeliggjort fordi informasjon om andre saker eller om politiets metodebruk blir kjent,
d. at politiets samarbeid med et annet lands myndigheter blir vesentlig vanskeliggjort, eller
e. at identiteten til en person som har gitt opplysninger til politiet blir avslørt.

Unntak fra dokumentinnsyn kan bare besluttes dersom det er strengt nødvendig og det ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den mistenktes forsvar.

Første ledd gjelder tilsvarende for opplysninger som er fremlagt for retten som grunnlag for avgjørelse om bruk av tvangsmidler som nevnt i §§ 200 a, 202 c, 208 a, 210 a, 210 c, 216 a, 216 b, 216 m, 216 o og 222 d, eller om bruk av

båndlegging etter politiloven § 17 h tredje ledd.

Bestemmelsen i § 130 a sjette ledd gjelder tilsvarende så langt den passer. Foreligger det rettskraftig kjennelse om at det skal gis innsyn i opplysninger som er begjært unntatt etter paragrafen her, kan påtalemyndigheten likevel nekte innsyn dersom den innstiller strafforfølgningen.

Retten kan ikke motta forklaring om innholdet i opplysninger som er unntatt fra innsyn etter denne paragrafen.

Retten kan bare omgjøre en kjennelse om å nekte innsyn etter paragrafen her, dersom det har kommet til nye opplysninger som tilsier at vilkårene for å nekte innsyn ikke lenger er oppfylt. Tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende. Rettens avgjørelse etter paragrafen her kan ikke brukes som ankegrunn.

Statsadvokatens begjæring etter første ledd og andre dokumenter knyttet til behandlingen av begjæringen inngår ikke i straffesaksdokumentene i den sak begjæringen knytter seg til, og skal ikke gjøres kjent for mistenkte og forsvareren. §§ 216 e annet ledd og 216 i første ledd første punktum gjelder tilsvarende. Kjennelsen skal meddeles den advokat som er særskilt oppnevnt etter § 100 a.

Tilføyd ved lov 9 mai 2003 nr. 30, endret ved lover 21 des 2007 nr. 126, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779), 28 mars 2025 nr. 5 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 28 mars 2025 nr. 544).

§ 243.

Til rettsmøter under etterforskingen skal siktede stevnes med lovlig varsel, med mindre betenkelig opphold ville voldes eller forkynning ikke kan skje. Er siktede pågrepet eller fengslet og fremstilles for retten, eller møter han frivillig, kan rettsmøtet holdes uten hensyn til forhåndsvarsel.

Så vidt mulig bør påtalemyndigheten, forsvareren og bistandsadvokaten i tide varsles om møtet.

Et rettsmøte behøver ikke utsettes fordi noen som er varslet, ikke har kunnet møte.

Endret ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 244.

Påtalemyndigheten, siktede og forsvareren har rett til å være til stede i

rettsmøtet og komme med opplysninger og begjæringer. Bistandsadvokat har rett til å være til stede i den utstrekning retten finner det nødvendig og har ved avhør av fornærmede og etterlatte de rettighetene som fremgår av § 107 c tredje ledd.

Siktede skal som regel fratre når andre siktede avgir forklaring.

Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 245.

Retten kan beslutte at siktede skal forlate rettssalen mens et vitne blir avhørt, dersom det er særlig grunn til å frykte at en uforbeholden forklaring ellers ikke vil bli gitt. Retten kan også beslutte at siktede skal forlate rettssalen under behandlingen av en begjæring om anonym vitneførsel, jf. § 130 a og § 234 a, og når et anonymt vitne avhøres. Andre personer kan av de samme grunner pålegges å forlate rettssalen under avhør av et vitne eller en siktet. Ved avhør av fornærmede, etterlatte eller av et vitne under 18 år, kan retten treffe beslutning om at siktede eller andre skal forlate rettssalen også hvis særlige grunner gjør at hensynet til henholdsvis fornærmede, etterlatte eller vitnet tilsier det. I stedet for å pålegge siktede eller andre å forlate rettssalen kan retten beslutte å sette i verk tiltak slik at vedkommende ikke kan iaktta vitnet.

Når siktede, fornærmede, etterlatte eller noen annen som har partsrettigheter, har forlatt rettssalen etter reglene i første ledd og igjen kommer til stede, skal han gjøres kjent med det som er forhandlet i hans fravær. I saker som nevnt i første ledd annet punktum skal han likevel ikke gjøres kjent med opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent.

Under særegne forhold kan retten ved kjennelse helt utelukke siktede og hans private forsvarer, fornærmede og etterlatte dersom og så lenge det er grunn til å frykte for at etterforskingens øyemed ellers ville bli utsatt for fare, eller hensynet til rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat tilsier det. Før slik beslutning blir tatt, skal vedkommende få anledning til å uttale seg. Blir siktede utelukket, skal han ha forsvarer under rettsmøtene.

Endret ved lover 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 1 jan 1995), 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 2 juli 2004 nr. 61 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1065), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 246.

Når retten har foretatt det begjærte rettergangsskritt, sender den rettsboka og sakens øvrige dokumenter til påtalemyndigheten.

§ 247.

Når særlige grunner tilsier det, kan retten etter anmodning av påtalemyndigheten overta ledelsen av etterforskingen. Retten foretar i så fall de nødvendige undersøkelser. Den kan gi politiet pålegg og hos andre retter begjære rettergangsskritt foretatt.

§ 248.

Etter begjæring fra påtalemyndigheten og med siktedes samtykke kan tingretten pådømme en sak uten tiltalebeslutning og hovedforhandling (tilståelsesdom), når retten ikke finner det betenkelig og saken gjelder

a. en straffbar handling som ikke kan medføre fengsel i mer enn 10 år, og siktede innen retten har gitt en uforbeholden tilståelse som styrkes av de øvrige opplysninger,
b. en overtredelse av vegtrafikkloven § 22 jf. § 31, dersom siktede innen retten erklærer seg skyldig etter siktelsen og skylderkjennelsen styrkes av de øvrige opplysninger,
c. en overtredelse av vegtrafikkloven § 24 første ledd jf. § 31, dersom siktede innen retten erklærer seg skyldig etter siktelsen og skylderkjennelsen styrkes av de øvrige opplysninger, eller
d. en straffbar handling som bedømt isolert ville medført bot, dersom lovbruddet har en strafferamme på 2 år eller lavere, siktede innen retten erklærer seg skyldig etter siktelsen og skylderkjennelsen styrkes av de øvrige opplysninger.

Begjæringen skal uttrykkelig angi eventuelle opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 216 i første ledd tredje punktum bokstav d første punktum, jf. § 216 m sjette ledd, og begrunne hvorfor vilkårene for å føre disse som bevis anses oppfylt.

Har siktede forsvarer, skal denne få anledning til å uttale seg før saken blir tatt opp til doms. Det samme gjelder bistandsadvokat for fornærmede.

Sak om særreaksjon eller forvaring kan ikke pådømmes ved tilståelsesdom.

Retten kan beslutte at rettsmøte til pådømmelse av saken skal holdes som fjernmøte med bildeoverføring dersom siktede samtykker til dette og retten finner det ubetenkelig ut fra formålet med rettsmøtet og øvrige omstendigheter.

Bistandsadvokat for fornærmede skal underrettes om påtalemyndighetens

begjæring om tilståelsesdom og varsles om rettsmøtet.
Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 68, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 4 mai 2001 nr. 16, 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64) som endret ved lover 4 mai 2001 nr. 16 og 15 juni 2001 nr. 64, 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 1 sep 2011 iflg. res. 12 aug 2011 nr. 834), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kap 19. Tiltalebeslutning.

§ 249.

Spørsmålet om påtale skal avgjøres så snart saken er tilstrekkelig opplyst, og innen rimelig tid etter at noen er å anse som mistenkt.

Dersom en mistenkt var under 18 år på handlingstiden, skal spørsmålet om påtale avgjøres innen 6 uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken. Påtalespørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør det nødvendig.
Endret ved lover 21 mars 2003 nr. 18 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr. 358), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 250.

Finner påtalemyndigheten at det er grunn til å reise tiltale, men at siktede ikke kan dømmes fordi hans oppholdssted ikke er kjent eller fordi han oppholder seg i utlandet, stilles saken foreløpig i bero.

At saken er stilt i bero, er ikke til hinder for at det blir gjort bevisopptak etter §§ 270 og 271 når det er fare for at bevis ellers kan gå tapt eller verdien av det bli forringet.

§ 251.

Er det grunn til å anta at siktede er utilregnelig etter straffeloven § 20 annet til fjerde ledd og innkalling til hovedforhandling blir unnlatt etter reglene i § 84

annet ledd, kan det bare fremmes sak om overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62, tvungen omsorg etter straffeloven § 63 eller om inndragning.

Er det grunn til å anta at hindringen er av forbigående art, kan spørsmålet om tiltale stilles foreløpig i bero. Ellers innstilles forfølgingen. Stilles saken foreløpig i bero, gjelder regelen i § 250 annet ledd tilsvarende.

Endret ved lover 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64) som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 252.

Tiltalebeslutningen skal være underskrevet og datert og inneholde:

1. betegnelse av domstolen,
2. tiltaltes navn og bopel,
3. opplysning om hvilket straffebud som påstås anvendt, med gjengivelse av innholdet så langt det er av betydning i saken,
4. en kort, men så vidt mulig nøyaktig beskrivelse av det forhold tiltalen gjelder, med opplysning om tid og sted.

Dersom påtalen ikke er ubetinget offentlig, skal det av tiltalebeslutningen fremgå at andre vilkår for påtale er oppfylt.

Blir det gjort gjeldende andre krav enn straff, skal det opplyses om dette. Fremmer påtalemyndigheten krav etter § 427, skal den så langt mulig angi kravets størrelse.

Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 253.

Vil påtalemyndigheten før hovedforhandlingen utvide tiltalen til andre straffbare forhold, skjer det ved et tillegg til tiltalebeslutningen eller ved ny tiltalebeslutning i stedet for den tidligere.

Andre endringer i tiltalebeslutningen kan gjøres på samme måte.

§ 254.

Under hovedforhandlingen kan aktor frafalle enkelte tiltaleposter eller tiltalen i sin helhet.

Med samtykke av retten kan påtalemyndigheten utvide tiltalen til andre straffbare forhold, såfremt tiltalte samtykker i det eller gir en uforbeholden tilståelse som styrkes ved de øvrige opplysninger.

Andre endringer i tiltalebeslutningen kan foretas av påtalemyndigheten eller den som møter på dens vegne.

Tiltalte skal gis en passende utsettelse når retten finner det ønskelig for forsvaret.

Den som møter for påtalemyndigheten, skal gi tiltalebeslutningen påtegning om de endringer som foretas.

Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 68, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kap 20. Forelegg.

§ 255.

Finner påtalemyndigheten at en sak bør avgjøres med bot, inndragning eller rettighetstap, kan den utferdige forelegg i stedet for å reise tiltale. Reaksjoner som nevnt i § 2 nr. 3 kan også avgjøres ved forelegg og kan også ilegges sammen med reaksjoner som nevnt i første punktum.

Rettighetstap som avgjøres ved forelegg, kan bare gjelde for inntil 3 år og kan ikke gjelde tap av stilling, retten til å inneha stilling eller tap av retten til å utøve næringsvirksomhet, med unntak for binæring.

Endret ved lover 4 juli 2003 nr. 77 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1614), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 256.

Forelegget skal være undertegnet og datert og inneholde:

1. siktedes navn og bopel,
2. opplysning om hvilket straffebud som er anvendt, med gjengivelse av innholdet så langt det er av betydning i saken,
3. en kort, men så vidt mulig nøyaktig beskrivelse av det forhold forelegget gjelder, med opplysning om tid og sted,

4. fastsetting av den bot som kreves, og den fengselsstraff som inntrer om boten ikke blir betalt, og i tilfelle den inndragning og det rettighetstap eller reaksjon som nevnt i § 2 nr. 3,
5. oppfordring til siktede om innen en fastsatt frist å erklære om han vedtar forelegget. Fristen fastsettes slik at han får en betenkningstid som i alminnelighet bør være fra 3 til 10 dager.

Dersom den siktede har vært berøvet friheten i anledning av saken, og det ved fastsettingen av boten ikke er gitt fullt fradrag for frihetsberøvelsen, jf. straffeloven § 83 annet ledd, skal det anmerkes i forelegget hvor mange dager som har kommet til fradrag.

Et forelegg kan også omfatte bestemmelse om at siktede skal betale til den berettigede pengekrav som går inn under § 3, og saksomkostninger til staten. Reglene i § 432 første, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 4 juli 2003 nr. 77 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1614), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 257.

Vedtakelsen gis ved siktedes påtegning på forelegget. Siktede skal ha gjenpart av forelegget.

§ 258.

Til gunst for siktede kan et vedtatt forelegg oppheves av overordnet påtalemyndighet. Opphevingen berører ikke pengekrav for den berettigede som er tatt med i forelegget.

For øvrig har et vedtatt forelegg virkning som en dom.

§ 259.

Vedtakelse av forelegg kan påankes av partene.

Anken kan bare grunnes på:

1. at det er gjort feil ved saksbehandlingen,
2. at straffelovgivningen til skade for siktede er anvendt feil på det forhold som er beskrevet i forelegget, eller at straffansvaret er falt bort ved foreldelse,
3. at vedtakelsen ikke er bindende som viljeserklæring.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 18 des 1987 nr. 97.

§ 260.

Ankefristen regnes for den siktede fra vedtakelsen. For påtalemyndigheten regnes fristen fra det tidspunkt da vedtakelsen er kommet inn til kontoret til den ankeberettigede tjenestemann.

Tas anken til følge, oppheves vedtakelsen. Ellers forkastes anken.

For øvrig gjelder reglene i kap 23 tilsvarende så langt de passer.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 261.

Begjæring om gjenåpning av sak som er avgjort ved forelegg, settes frem for tingretten. Begjæringen må angi grunnlaget for gjenåpning og de bevis som vil bli påberopt. §§ 389 til 393 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Hvis begjæringen er åpenbart grunnløs, avsier retten straks kjennelse om at begjæringen forkastes. Ellers forelegges den for motparten til uttalelse. Retten kan innhente ytterligere opplysninger og beslutte bevisopptak. Reglene i § 97 første punktum og § 270 gjelder tilsvarende. Partene skal gis anledning til å uttale seg om de innhentede opplysningene.

Når særlige grunner tilsier det, kan retten beslutte å holde muntlig forhandling om begjæringen, herunder å avhøre parter og vitner eller foreta annen umiddelbar bevisførsel. Rettens beslutning kan ikke ankes eller brukes som ankegrunn. Holdes muntlig forhandling, skal siktede ha forsvarer dersom forsvarer vil være nødvendig ved en ny fullstendig behandling av saken.

Retten avgjør ved kjennelse om gjenåpning skal tillates. Reglene i § 54 kommer ikke til anvendelse. Blir gjenåpning besluttet, behandles saken av tingretten. § 400 gjelder tilsvarende så langt den passer.

Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 4 juli 2003 nr. 77 (ikr. 1 jan 2004), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kap 21. Forberedelse til hovedforhandling.

§ 262.

Når påtalemyndigheten har besluttet å reise tiltale, sender den retten

a. tiltalebeslutningen,
b. oppgave over de bevis som ønskes ført, med en kort redegjørelse for hva det enkelte bevis skal godtgjøre, og for andre sentrale opplysninger om beviset så langt det er grunn til det,
c. utdrag av skriftlige bevis som skal føres i medhold av § 302,
d. opplysning om hvorvidt det er behov for å sette retten med fagkyndige meddommere eller å oppnevne sakkyndige eller rettstolk,
e. opplysninger av betydning for spørsmålet om oppnevning av forsvarer og bistandsadvokat,
f. opplysninger av betydning for berammingen av hovedforhandlingen,
g. påtalemyndighetens syn på behovet for aktiv saksstyring fra rettens side under saksforberedelsen, og
h. andre opplysninger av betydning for forberedelse til og gjennomføring av hovedforhandlingen.

Bevisoppgaven skal uttrykkelig angi eventuelle opplysninger som nevnt i § 216 i første ledd tredje punktum bokstav d første punktum, jf. § 216 m sjette ledd, og begrunne hvorfor vilkårene for å føre disse som bevis anses oppfylt.

Fremmer påtalemyndigheten krav etter § 427, skal den angi kravets faktiske og rettslige grunnlag og hvilke bevis som vil bli ført.

Når hensynet til forsvarlig og konsentrert behandling tilsier det, kan påtalemyndigheten av eget tiltak utarbeide en skriftlig redegjørelse for saken eller for særlige spørsmål som saken reiser.

Straks retten mottar påtalemyndighetens oversendelse, skal den ta stilling til om det skal oppnevnes forsvarer.

Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 68, 20 juli 1991 nr. 68, 9 mai 2003 nr. 30, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 263.

Påtalemyndigheten lar tiltalebeslutningen snarest mulig forkynne for tiltalte

med underretning om hvem som er oppnevnt som hans forsvarer. Har tiltalte fått oppnevnt offentlig forsvarer, kan tiltalebeslutningen sendes til forsvareren med anmodning om at denne forestår forkynningen etter reglene i domstolloven § 179. Forsvareren skal innen en frist som påtalemyndigheten fastsetter, underrette påtalemyndigheten om hvorvidt forkynning har skjedd. Endret ved lover 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 264.

Påtalemyndigheten skal snarest mulig sende forsvareren sakens dokumenter og materiale som er oversendt retten etter § 262. Er det sterke hensyn som taler mot å oversende saksdokumenter, kan de gjøres tilgjengelig for forsvareren på annen forsvarlig og hensiktsmessig måte.

Vil påtalemyndigheten begjære at et vitne forklarer seg anonymt, jf. §§ 130 a eller 234 a, skal det opplyses om dette i bevisoppgaven. Vitnets navn og andre opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent, skal ikke nevnes. Avslår retten en begjæring om anonym vitneførsel, skal vitnets navn opplyses snarest mulig etter at avgjørelsen er rettskraftig dersom påtalemyndigheten likevel vil føre vitnet under full identitet, jf. § 130.

Dokumenter som inneholder opplysninger som det er nektet innsyn i etter reglene i § 242 a, skal ikke oversendes til forsvareren, med mindre grunnen til at det ble nektet innsyn er bortfalt. Inneholder dokumentene også opplysninger som forsvareren har krav på innsyn i, skal disse opplysningene gjøres tilgjengelige for forsvareren på en hensiktsmessig måte.

Dokumenter som bør holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat, har tiltalte og hans forsvarer bare krav på å gjøre seg kjent med i den utstrekning og på den måte som retten finner påkrevd for tiltaltes forsvar. Når særlige grunner taler for det, kan for øvrig påtalemyndigheten sette forbud mot at dokumentene blir lånt ut til tiltalte eller at de blir mangfoldiggjort.

Er det begjært anonym vitneførsel, jf. § 130 a eller § 234 a, kan den tiltalte ikke få innsyn i opplysninger som kan føre til at vitnets identitet blir kjent. Avslår retten begjæringen, gjelder reglene i første og annet ledd bare dersom påtalemyndigheten likevel fører vitnet under full identitet, jf. § 130. Forsvareren kan anke et avslag om innsyn etter første punktum på den tiltaltes vegne.

Dokumentinnsyn kan også nektes på de vilkår som er fastsatt i § 242 a første ledd. Reglene i § 242 a annet til sjette ledd gjelder tilsvarende.

Er det flere tiltalte i en sak, har én forsvarer ikke rett til å få oversendt dokumenter som bare gjelder andre tiltaltes forhold.

Tiltalte har rett til å gjøre seg kjent med dokumenter fra andre saker i den

utstrekning de er av betydning for avgjørelsen av skyld- eller straffespørsmålet i tiltaltes sak.
Endret ved lover 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 9 mai 2003 nr. 30, 21 des 2007 nr. 126, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 264 a.

Påtalemyndigheten underretter fornærmede og etterlatte i lovbestemt rekkefølge om at det er tatt ut tiltale i saken og om at de kan kreve å gjøre seg kjent med tiltalebeslutningen.

Påtalemyndigheten fastsetter samtidig en frist for fornærmede og etterlatte med bistandsadvokat for å foreslå supplerende bevisførsel om straffekravet. Avslår påtalemyndigheten å føre beviset, kan spørsmålet bringes inn for retten til avgjørelse.

Fornærmede og etterlatte i lovbestemt rekkefølge skal på begjæring gis adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter såfremt det kan skje uten skade eller fare for en tredjeperson. § 242 første ledd siste punktum og siste ledd gjelder tilsvarende.

Bistandsadvokaten skal ha kopi av tiltalebeslutningen, av bevisoppgaven og så vidt mulig av sakens dokumenter. Påtalemyndigheten skal også angi når saken bør behandles. Dokumenter som ikke blir sendt til advokaten, skal gjøres tilgjengelig for denne på hensiktsmessig måte. Advokaten skal gis adgang til overfor retten å uttale seg om tidspunkt for hovedforhandlingen i saken.
Tilføyd ved lov 14 juni 1985 nr. 71, endret ved lover 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 15 aug 1995), 2 juli 2004 nr. 61 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1065), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 264 b.

Fremmer påtalemyndigheten krav for fornærmede etter § 427, fastsetter den en frist for fornærmede for å be om endringer i angivelsen av kravet.

Ellers fastsetter påtalemyndigheten en frist for fornærmede for å fremsette krav etter § 428. Kravet fremsettes for retten. Fornærmede skal angi kravets størrelse, dets faktiske og rettslige grunnlag samt hvilke bevis som vil bli ført. Retten sender kopi av kravet til tiltalte og fastsetter en frist for bemerkninger til kravet. Retten kan nekte at kravet fremsettes etter reglene i § 428 tredje ledd.

Fristen for å sette frem sivile krav for retten er to uker før hovedforhandlingen, hvis ikke retten fastsetter et annet tidspunkt. Samme frist gjelder for å utvide påstanden til et fremsatt krav, sette frem et nytt faktisk grunnlag for kravet eller tilby nye bevis.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 264 c.

Forsvareren skal uten unødig opphold ta kontakt med tiltalte og drøfte hvordan forsvaret bør føres.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 265.

Forsvareren skal gi skriftlig tilsvar til retten, med kopi til påtalemyndigheten og bistandsadvokaten. Retten fastsetter en frist, som normalt bør være tre uker, til å inngi tilsvaret. Retten kan bestemme at tilsvar kan unnlates.

Tilsvaret skal angi

a. hvilke bevis forsvaret vil føre, med en kort redegjørelse for hva det enkelte bevis skal godtgjøre, og for andre sentrale opplysninger om beviset så langt det er grunn til det,
b. opplysning om hvorvidt det er behov for å sette retten med fagkyndige meddommere eller å oppnevne sakkyndige eller rettstolk,
c. opplysning om hvorvidt ytterligere etterforskingsskritt begjæres etter § 266,
d. merknader til eventuelle sivile krav som nevnt i § 264 b, og
e. andre opplysninger av betydning for forberedelse til og gjennomføring av hovedforhandlingen.

Forsvarer skal legge ved eventuelle tillegg til påtalemyndighetens utdrag av skriftlige bevis som skal føres i medhold av § 302.

Når retten finner behov for det, kan den oppfordre forsvareren til å inngi et utvidet tilsvar som i tillegg kort angir hvilke deler av sakens faktiske og rettslige sider som er omtvistet. Opplysningene gis bare så langt forsvareroppdraget tilsier det. Det må ikke brukes mot tiltalte at utvidet tilsvar ikke inngis.

Mener forsvareren at saken må avvises, eller at tiltalte må frifinnes, fordi det forhold som er beskrevet i tiltalebeslutningen, ikke er straffbart, eller straffansvaret etter beskrivelsen er falt bort, skal retten, påtalemyndigheten og bistandsadvokaten snarest mulig gjøres oppmerksom på det.
Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 68, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 266.

Forsvareren kan be om at bevis søkes skaffet til veie på annen måte enn påtalemyndigheten har oppgitt, og at den sørger for å innhente nye bevis som forsvareren peker på.

Avslår påtalemyndigheten begjæringen, skal den straks underrette forsvareren om det. Forsvareren kan forlange at spørsmålet blir forelagt for retten. Dens avgjørelse kan ikke ankes.
Endret ved lover 24 aug 1990 nr. 54, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 267.

Har tiltalte ikke forsvarer, skal han ved forkynning av tiltalebeslutningen gis kopi av påtalemyndighetens bevisoppgave og underretning om at han kan få gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Han oppfordres til innen tre dager å melde fra dersom han mener at det bør føres andre bevis enn påtalemyndigheten har oppgitt. Reglene i § 242 femte ledd og § 264 annet, femte og sjette ledd gjelder tilsvarende.

Når fristen for tiltalte er utløpt, sender påtalemyndigheten dokumentene til retten med oppgave over mulige nye bevis. Retten undersøker om det trengs ytterligere bevis, og sender dokumentene tilbake til påtalemyndigheten med underretning om hva den har besluttet om bevisførselen.
Endret ved lover 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 9 mai 2003 nr. 30, 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 268.

Har forelegg vært utferdiget, kan dette tre i stedet for tiltalebeslutning.

§ 269.

Når en part i stedet for å innkalle et vitne til muntlig avhør under hovedforhandlingen, vil begjære opplest erklæring fra vitnet eller gjengivelse av dets forklaring avgitt før hovedforhandlingen, skal han sende melding til retten om det. Foreligger det ikke en tidligere rettslig forklaring fra vitnet, skal forklaringen søkes avgitt ved rettslig bevisopptak, såfremt det er mulig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe eller utgift.

Dersom en part bestemmer seg til å bruke andre bevis enn dem som er oppgitt, eller å gi avkall på noen av disse eller å søke bevisene opptatt eller brukt på annen måte enn oppgitt, skal han snarest mulig underrette motparten og retten.

§ 270.

Bevisopptak forut for hovedforhandlingen kan holdes når et vitne er fritatt for møteplikt etter § 109 første ledd annet punktum, beviset ikke kan føres under hovedforhandlingen uten uforholdsmessig ulempe eller utgift, eller det er fare for at beviset ellers kan gå tapt eller verdien av det bli forringet.

Når påtalemyndigheten begjærer bevisopptak, bedømmer den selv om vilkårene etter første ledd er til stede. Ved begjæring fra tiltalte eller hans forsvarer hører avgjørelsen under den rett som begjæringen er fremsatt for.

Begjærer tiltalte eller hans forsvarer bevisopptak, skal retten som regel kreve at det blir innbetalt et tilstrekkelig beløp til å dekke utgiftene. Finner påtalemyndigheten eller den dømmende rett at det har vært rimelig grunn til bevisopptaket, erstattes utgiftene av staten.

Endret ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 271.

Når bevisopptak blir begjært etter § 270, skal underretning samtidig gis til motparten, bistandsadvokaten og den som fremmer krav etter § 428.

Ved bevisopptaket gjelder reglene i §§ 109 a, 243, 244, og 245 første og annet ledd tilsvarende. Bistandsadvokaten kan stille spørsmål til vitner, sakkyndige og tiltalte. Utskrift sendes snarest mulig til partene.

Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 1 sep 2011 iflg. res. 12 aug 2011 nr. 834).

§ 271 a.

Retten skal styre saken for å oppnå en forsvarlig, konsentrert og effektiv behandling samt gi partene veiledning for å bidra til en riktig avgjørelse. Saksstyringen og veiledningen skal ikke skje på en måte som kan være egnet til å svekke tilliten til rettens uavhengighet eller objektivitet.

Retten kan oppfordre partene til å bidra med slike avklaringer som saken gir grunn til, fastsette frister for partenes innlegg og treffe nødvendige avgjørelser om behandlingen.

I den utstrekning det er nødvendig for å sikre en forsvarlig og konsentrert behandling, skal retten så vidt mulig avklare

a. hvilke materielle tvistepunkter som står sentralt i saken,
b. om saken reiser spesielle prosessuelle spørsmål, og i tilfelle hvilke,
c. opplegget for bevisføringen og praktiske spørsmål knyttet til gjennomføringen av hovedforhandlingen,
d. om en skriftlig plan for den videre behandlingen skal utarbeides i samråd med partene, og
e. andre forhold av betydning.

Retten kan oppfordre påtalemyndigheten, forsvareren og bistandsadvokaten til å utarbeide et felles utkast til fremdriftsplan.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 272.

Retten kan under saksforberedelsen avvise saken. Retten kan også frifinne tiltalte fordi det forhold som er beskrevet i tiltalebeslutningen, ikke er straffbart, eller straffansvaret etter beskrivelsen er falt bort. Avgjørelsene treffes i lagmannsretten av tre dommere. I tingretten tar rettens leder avgjørelsen. § 273 annet ledd får tilsvarende anvendelse.

Retten kan under saksforberedelsen avgjøre spørsmål i tilknytning til bevisføringen, herunder om bevis skal nektes ført etter § 292.
Endret ved lover 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 1 sep 2011 iflg. res. 12 aug 2011 nr. 834), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 272 a.

Begjæring fra statsadvokaten om at den siktede og hans forsvarer kan nektes innsyn i sakens dokumenter eller om at bevis kan avskjæres etter bestemmelsene i § 242 a, § 264 sjette ledd, § 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd, eller § 292 a avgjøres av en særskilt dommer. Begjæringen bør fremsettes samtidig med oversendelsen av tiltalebeslutningen som nevnt i § 262, og som regel ikke senere enn to uker før hovedforhandlingen starter.

Kjennelse om å nekte dokumentinnsyn eller avskjære bevis etter bestemmelsene som det er vist til i første ledd, er bindende også under hovedforhandlingen, med mindre påtalemyndigheten likevel vil legge frem opplysningene eller grunnen til å nekte innsyn eller bevisførsel er falt bort og særlig tungtveiende hensyn tilsier at kjennelsen omgjøres. Den særskilte dommerens beslutning om ikke å omgjøre en kjennelse, kan ikke ankes.
Tilføyd ved lov 9 mai 2003 nr. 30, endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078).

§ 273.

Avgjørelser om saksbehandlingen skal treffes så tidlig som mulig under saksforberedelsen. Avgjørelsen kan likevel utsettes til hovedforhandlingen når det er nødvendig for å sikre et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag, eller når andre forhold ellers tilsier det.

Avgjørelser om saksbehandlingen under saksforberedelsen treffes etter skriftlig behandling. Muntlig forhandling holdes når hensynet til forsvarlig og rettferdig behandling tilsier det. Den muntlige behandlingen kan begrenses til særlige spørsmål.

Prosessledende avgjørelser under saksforberedelsen er ikke bindende ved hovedforhandlingen eller annet rettsmøte hvor saken avgjøres. Retten behandler bare en begjæring om omgjøring hvis den finner grunn til det. En avgjørelse om saksbehandlingen av overordnet domstol kan bare fravikes på grunnlag av nye opplysninger.
Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 274.

Retten kan beslutte at det skal holdes rettsmøte under saksforberedelsen.

Rettsmøtet kan være et fjernmøte.

Tiltalte, fornærmede og etterlatte innkalles når deres tilstedeværelse er nødvendig.

Endret ved lover 24 aug 1990 nr. 54, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 274 a.

Retten kan gjøre seg kjent med sakens dokumenter når den finner behov for det av hensyn til saksforberedelsen eller den videre behandlingen av saken.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 274 b.

Når retten finner behov for det, kan den pålegge påtalemyndigheten å utarbeide en skriftlig redegjørelse for saken, eller for særlige spørsmål som saken reiser, innen en nærmere fastsatt frist.

Retten sender kopi av redegjørelsen til forsvareren og bistandsadvokaten, med frist for eventuelle merknader.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 274 c.

Når retten finner behov for det, kan den oppfordre påtalemyndigheten og forsvareren til å inngi sluttinnlegg innen en nærmere fastsatt frist. Sluttinnlegget bør kort angi hvilke rettslige og faktiske spørsmål som er omtvistet, de bevis parten vil føre og en fremdriftsplan for hovedforhandlingen. Retten formidler sluttinnleggene til bistandsadvokaten, med frist for eventuelle bemerkninger.

Opplysninger som nevnt i første ledd annet punktum gis bare så langt forsvareroppdraget tilsier det. Det må ikke brukes mot tiltalte at sluttinnlegg ikke inngis.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 275.

Retten fastsetter så snart som mulig tid og sted for hovedforhandlingen og underretter påtalemyndigheten, forsvareren og bistandsadvokaten. Om ikke særlige forhold er til hinder, skal hovedforhandling berammes senest to uker etter at saken kom inn til tingretten, jf § 262 første punktum, eller anke til lagmannsretten er henvist til ankeforhandling, jf § 325.

Hovedforhandling skal avholdes så snart som mulig. Om ikke særlige forhold er til hinder, skal hovedforhandlingen være påbegynt innen seks uker etter at saken kom inn til tingretten, og innen åtte uker etter at anke til lagmannsretten er henvist til ankeforhandling, dersom den siktede

a. var under 18 år da lovbruddet ble begått, eller
b. er varetektsfengslet når saken berammes.

Blir en frist som nevnt i første eller annet ledd ikke holdt, skal grunnen opplyses i rettsboken.

Påtalemyndigheten sørger for at innkalling til hovedforhandling blir forkynt for tiltalte, vitner og sakkyndige, og for at tiltalte og vitner som ikke er på frifot, blir brakt til rettsstedet. Påtalemyndigheten gir underretning om tid og sted for hovedforhandling til etterlatte i lovbestemt rekkefølge hvis de ikke varsles på annen måte. Innkalling kan sendes offentlig oppnevnt forsvarer med anmodning om at denne forestår forkynningen for tiltalte etter reglene i domstolloven § 179. Forsvareren skal senest en uke før hovedforhandlingen underrette påtalemyndigheten om hvorvidt forkynning har skjedd.

Vil tiltalte eller hans forsvarer innstevne vitner til hovedforhandlingen, gjelder reglene i § 270 tredje ledd tilsvarende. Erstatning for utgifter kan også gis når vitner møter frivillig, og når det møter sakkyndige som ikke er oppnevnt. Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kap 22. Hovedforhandling for tingrett.

Overskriften endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 276.

Ved hovedforhandling settes retten med en fagdommer og to meddommere. I saker etter § 268 om forhold som kan straffes med bot eller fengsel inntil ett år, eller med bot og fengsel inntil ett år, kan retten settes uten meddommere. Dette gjelder ikke hvor retten finner behandlingsmåten betenkelig. Rettens avgjørelse om at retten skal settes uten meddommere, kan ikke ankes. Rettens vurdering av om behandlingsmåten er betenkelig kan heller ikke brukes som grunnlag for anke over dommen.

I saker som er særlig omfattende eller hvor andre særlige grunner foreligger, kan domstolens leder bestemme at retten skal settes med to fagdommere og tre meddommere. Beslutningen kan ikke ankes eller brukes som ankegrunn. Dersom noen av rettens medlemmer får forfall etter at hovedforhandlingen er begynt, gjelder domstolloven § 15 første ledd tilsvarende.

Når retten skal settes med to fagdommere og det bare er en fast fagdommer ved domstolen, tilkaller domstolen en dommer etter reglene i domstolloven § 19 annet ledd. Domstolens leder avgjør hvem som skal være rettens leder.

Retten kan ikke settes med dommerfullmektig i sak om lovbrudd som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, unntatt i sak om overtredelse av straffeloven § 274 første ledd.

I vidløftige saker kan rettens leder bestemme at ett eller to varamedlemmer for meddommerne skal følge forhandlingene og tre inn i retten om noen får forfall.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 30 jan 2009 nr. 7 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 13 mars 2009 nr. 320), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 277.

I saker hvor det er behov for det, kan retten oppnevne fagkyndige meddommere etter reglene i domstolloven § 94.

Er flere handlinger forent i én sak, og det for noen av dem skal oppnevnes fagkyndige meddommere etter første ledd, behandles hele saken med fagkyndige meddommere.

Når retten settes med tre meddommere etter § 276 annet ledd, og det oppnevnes fagkyndige meddommere, skal alle meddommerne være fagkyndige.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 1989 nr. 68, 6 des 1991 nr. 80, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16

feb 2007 nr. 170), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 278.

Hovedforhandlingen er muntlig. Opplesing kan ikke tre i stedet for fri muntlig framstilling. For å lette fremstilling av argumentasjon og bevisføring kan det benyttes disposisjon, illustrasjon, oversikt eller annet hjelpemiddel. Hjelpedokumenter skal ikke utgjøre bevis i saken uavhengig av den redegjørelse de skal være til støtte for, og skal heller ikke ha karakter av skriftlig prosedyre.
Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 68, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 278 a.

Retten skal ved åpningen av hovedforhandlingen avklare om forhandlingene kan foregå som planlagt under saksforberedelsen. Under hovedforhandlingen skal retten påse at forhandlingene gjennomføres konsentrert og forsvarlig. Saksstyringen skal særlig motvirke:

a. uklarheter og misforståelser,
b. unødige avbrytelser og gjentakelser,
c. forhandlinger om spørsmål som er uten betydning for avgjørelsen, eller som er tilstrekkelig drøftet, og
d. unødig ressurs- og tidsbruk for aktørene og andre, herunder at vitner ikke får forklare seg til det tidspunkt som er fastsatt.

Blir saken utsatt til nytt rettsmøte, skal det som er foretatt ved den tidligere forhandling, gjentas i så stor utstrekning som noen av dommerne finner nødvendig.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 279.

Uteblir aktor, skal saken utsettes når ikke en annen kan overta vervet. Det samme gjelder om forsvareren uteblir, i tilfeller der siktede skal ha forsvarer.

Retten kan likevel fremme eller fortsette forhandlingen selv om forsvareren

er uteblitt, dersom den finner at resultatet må bli frifinnelse eller avvising.

§ 280.

Tiltalte skal være til stede under forhandlingen inntil dom er avsagt. Retten kan likevel tillate ham å fjerne seg når han har gitt forklaring. Forlater han rettsstedet uten tillatelse, kan forhandlingen fortsette såfremt hans nærvær ikke finnes nødvendig for sakens opplysning.

§ 281.

I sak om straffbar handling hvor påtalemyndigheten ikke vil påstå idømt fengsel i mer enn ett år, kan hovedforhandling fremmes selv om tiltalte ikke er til stede, såfremt hans nærvær ikke finnes nødvendig for sakens opplysning, og tiltalte enten:

1. har samtykket i at saken behandles i hans fravær eller
2. er uteblitt uten at det er opplyst eller sannsynliggjort at han har gyldig fravær eller
3. er unnveket etter at tiltalebeslutningen er forkynt for ham.

Er innkalling til hovedforhandling ikke forkynt for tiltalte fordi han er unnveket, kan hovedforhandlingen likevel fremmes i tilfelle som nevnt i første ledd nr. 3.

Sak om forvaring kan ikke fremmes i tiltaltes fravær.

I alle tilfelle kan forhandlingen fremmes når retten finner at den må føre til frifinnelse eller avvising.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 282.

Den som er domfelt når hovedforhandling er fremmet etter § 281 første ledd nr. 2, kan begjære saken behandlet på ny, når han gjør sannsynlig at han hadde gyldig fravær og at det ikke kan legges ham til last at han har unnlatt å melde fra i tide. Det samme gjelder den som er domfelt når hovedforhandling er fremmet etter § 281 første ledd nr. 3, når han gjør sannsynlig at han ikke var unnveket.

Begjæringen må settes frem innen utløpet av ankefristen, og behandles av

den rett som har avsagt den angrepne dom. Er dommen påanket, stilles anken i bero inntil begjæringen om ny behandling er avgjort. For øvrig gjelder reglene i §§ 308, 309, 318 første ledd og 319 annet ledd tilsvarende.

Begjæringen må angi grunnlaget for ny behandling. Inneholder begjæringen ingen grunn som kan føre til ny behandling etter reglene i første ledd, avsier retten straks kjennelse om at begjæringen forkastes. Avgjørelsen kan tas av rettens leder.

Dersom begjæringen ikke straks forkastes, forelegges den for motparten til uttalelse. Begjæringen avgjøres ved kjennelse uten muntlig forhandling. Retten kan likevel innhente ytterligere opplysninger og holde bevisopptak etter reglene for bevisopptak utenfor hovedforhandling. Reglene om forsvarer i § 97 første punktum gjelder tilsvarende. Avgjørelsen kan tas av rettens leder. Partene skal få uttale seg om innhentede opplysninger.

Uteblir domfelte ved den nye hovedforhandling uten at det er opplyst eller sannsynlig at han har gyldig fravær, heves saken, og den avsagte dom blir stående ved makt.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359 – se dens IV), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 283.

Når hovedforhandlingen må utsettes, kan retten likevel oppta bevis under vilkår som nevnt i § 270. Bevisopptaket foretas av rettens leder.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 284.

Retten kan beslutte at en tiltalt skal forlate rettssalen mens en annen tiltalt eller et vitne blir avhørt, såfremt det er særlig grunn til å frykte for at en uforbeholden forklaring ellers ikke vil bli gitt. Retten kan også beslutte at en tiltalt skal forlate rettssalen under behandlingen av en begjæring om anonym vitneførsel, jf. § 130 a. Det samme gjelder når et anonymt vitne skal avhøres. Også andre personer kan av de samme grunner pålegges å forlate rettssalen. Ved avhør av fornærmede, etterlatte eller av et vitne under 18 år, kan retten treffe beslutning om at tiltalte eller andre skal forlate rettssalen også dersom særlige grunner gjør at hensynet til henholdsvis fornærmede, etterlatte eller vitnet tilsier det. I stedet for å pålegge tiltalte eller andre å forlate rettssalen, kan retten beslutte at det settes i verk tiltak slik at vedkommende ikke kan

iaktta vitnet.

Blir en tiltalt utvist etter domstolloven § 133, kan forhandlingen likevel fortsette, når ikke retten finner tiltaltes nærvær nødvendig for sakens opplysning.

§ 245 annet ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 1 jan 1995), 7 apr 1995 nr. 15, 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 28 juli 2000 for første ledd nytt siste punktum, ikr. 1 aug 2001 for øvrige endringer iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 2 juli 2004 nr. 61 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1065), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 285.

Oppstår spørsmål om avvising, kan forhandlingen begrenses til dette inntil spørsmålet er avgjort.

Retten skal gi adgang til å avhjelpe feil som hindrer fremme av saken, og innrømme den nødvendige utsettelse.

Innsigelser som ikke kommer i betraktning uten at de blir påberopt av en part, er forspilt om de ikke blir satt fram så snart det er adgang til det.

§ 286.

Dersom det blir reist spørsmål om frifinnelse fordi det forhold som er beskrevet i tiltalebeslutningen, ikke er straffbart, eller fordi straffansvaret er falt bort, kan forhandlingen foreløpig begrenses til dette. På grunnlag av slik forhandling kan retten avsi frifinnende dom om den finner at spørsmålet er modent til avgjørelse. Ellers fortsettes forhandlingen.

§ 287.

I en sak som gjelder flere straffbare handlinger eller flere tiltalte, kan retten bestemme at forhandlingen skal foregå særskilt for hver enkelt handling eller tiltalt.

Når en del av saken er ferdigbehandlet, kan retten avsi dom om denne del dersom den finner det ubetenkelig.

§ 288.

Når det er tvil om tiltaltes sinnstilstand eller andre grunner gjør det ønskelig, kan retten beslutte at det skal forhandles særskilt om skyldspørsmålet eller enkelte deler av det.

Når slik særskilt forhandling er holdt, kan retten:

1. avslutte saken med dom såfremt den går ut på frifinnelse, eller
2. avsi kjennelse om at tiltalte er skyldig eller at han har foretatt den rettsstridige handling tiltalen gjelder. Omfatter tiltalen også forhold som retten finner at tiltalte må frifinnes for, kan den i kjennelsen ta avgjørelse om det. Kjennelsen trenger ikke grunner og kan ikke ankes.

Det skal alltid avsis kjennelse som nevnt dersom vilkårene ellers er til stede for det og den videre forhandling må utsettes for at tiltalte kan bli underkastet mentalobservasjon i tilfelle der avgjørelsen om dette har utstått etter reglene i § 165 tredje ledd. Når det er avsagt kjennelse som nevnt, kan den videre forhandling utsettes for at man kan få undersøkt tiltaltes sinnstilstand eller innhentet andre opplysninger som trengs for avgjørelsen av spørsmål om straff og andre rettsfølger. Utsettelse skal alltid skje til et senere rettsmøte som samtidig berammes.

Ved avsigelse av dom i saken kan kjennelsen fravikes til gunst for tiltalte, men ikke til hans skade. Har det vært stemt særskilt over spørsmålet om tiltalte har foretatt den rettsstridige handling, og det senere stemmes over spørsmålet om straffeskyld, deltar ikke de dommere som har stemt for frifinnelse, men anses for å stemme til gunst for tiltalte.

Blir det ikke tatt avgjørelse etter annet ledd, fortsetter forhandlingen med sikte på å avgjøre saken under ett.

Endret ved lover 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64) som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 289.

Forhandlingen om selve det forhold tiltalen gjelder, begynner med opplesing av tiltalebeslutningen. Rettens leder spør så tiltalte om han erkjenner seg skyldig, og oppfordrer ham til å følge forhandlingen med oppmerksomhet.

Deretter får aktor ordet for å forklare hva som er gjenstand for tiltalen, og kort nevne de bevis som vil bli ført. Bevis kan føres under innledningsforedraget

når det bidrar til sakens opplysning og er forsvarlig.

Forsvareren kan på begjæring få ordet til korte bemerkninger i tilknytning til det som aktor har uttalt.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 289 a.

Fornærmede med bistandsadvokat forklarer seg som hovedregel før tiltalte.

Dersom det er flere fornærmede med bistandsadvokat i samme sak, bør tiltalte gis anledning til å forklare seg etter hver fornærmet. Fornærmede bør ikke høre på andre fornærmedes forklaringer før de selv forklarer seg.

Dersom etterlatte skal forklare seg og hensynet til sakens opplysning tilsier at de ikke bør overvære forhandlingene før de selv har forklart seg, kan retten bestemme at de skal forklare seg før tiltalte.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 290.

Gjengivelse i rettsbok eller politirapport av forklaring som tiltalte tidligere har gitt i saken, kan bare leses opp såfremt det foreligger motstrid mellom hans forklaringer, eller når det gjelder punkter som han nekter å uttale seg om eller erklærer at han ikke husker, eller såfremt han ikke møter. Det samme gjelder skriftlig erklæring som han tidligere har gitt i anledning saken.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 291.

Bevisførsel finner sted først fra aktors og deretter fra forsvarerens side, når de ikke er enige om en annen rekkefølge.

Den som fører bevisene, kan om nødvendig kort angi betydningen av de forhold som søkes bevist.

§ 291 a.

Bistandsadvokaten kan stille spørsmål til tiltalte, vitner og sakkyndige etter aktor og forsvarer.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 292.

Bevis som mangler beviskraft eller gjelder forhold uten betydning for dommens innhold, kan nektes ført.

Retten kan også nekte et bevis ført når beviset ikke er nødvendig for å sikre et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag i samsvar med § 294 første punktum og dets bidrag til sakens opplysning ikke står i et rimelig forhold til hensynet til effektiv saksavvikling. Gir tiltalte en fullstendig tilståelse, bestemmer retten i hvilken utstrekning ytterligere bevisføring om skyldspørsmålet finner sted.

Er det begjært anonym vitneførsel, jf. § 130 a eller § 234 a, kan det ikke føres bevis som kan føre til at identiteten til vitnet eller informanten blir kjent. Avslår retten en begjæring om anonym vitneførsel, kan beviset føres bare dersom påtalemyndigheten likevel vil føre vitnet under full identitet, jf. § 130.
Endret ved lover 3 des 1999 nr. 82 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 des 1999 nr. 1202), 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 9 mai 2003 nr. 30, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 292 a.

Etter begjæring fra aktor skal den særskilte dommeren, jf. § 272 a, ved kjennelse beslutte at et vitne ikke skal forklare seg om forhold som påtalemyndigheten ikke vil påberope som bevis i saken, når det om forklaring gis, kan være fare for

a. et alvorlig lovbrudd mot noens liv, helse eller frihet,
b. at muligheten for en person til å delta skjult i etterforskningen av andre saker blir vesentlig vanskeliggjort,
c. at muligheten for politiet til å forebygge eller etterforske forbrytelser blir vesentlig vanskeliggjort fordi informasjon om andre saker eller om politiets metodebruk blir kjent,
d. at politiets samarbeid med et annet lands myndigheter blir vesentlig vanskeliggjort, eller
e. at identiteten til en person som har gitt opplysninger til politiet blir avslørt.

Bevisavskjæring kan bare besluttes dersom det er strengt nødvendig og det ikke medfører vesentlige betenkeligheter av hensyn til den siktedes forsvar.

Første ledd gjelder tilsvarende for vitneforklaring om forhold som kan røpe

opplysninger som er fremlagt for retten som grunnlag for avgjørelse om bruk av tvangsmidler som nevnt i §§ 200 a, 202 c, 208 a, 210 a, 210 c, 216 a, 216 b, 216 m, 216 o og 222 d, eller om bruk av båndlegging etter politiloven § 17 h tredje ledd.

Reglene i § 242 a tredje til sjette ledd gjelder tilsvarende så langt de passer. Tilføyd ved lov 9 mai 2003 nr. 30, endret ved lover 21 des 2007 nr. 126, 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 293.

Føres et bevis som motparten ikke har fått tilstrekkelig varsel om, har han krav på utsettelse så langt det er nødvendig for å sikre retten til imøtegåelse. Endret ved lover 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 294.

Retten skal på embets vegne våke over at saken blir fullstendig opplyst. I dette øyemed kan den beslutte å innhente nye bevis og utsette forhandlingen.

§ 295.

Regelen i § 274 a gjelder tilsvarende under hovedforhandlingen. Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 296.

Vitner som kan gi forklaring som kan antas å være av betydning for saken, bør avhøres muntlig under hovedforhandlingen såfremt ikke særegne forhold er til hinder for det.

Ved avhøret kan gjengivelse i rettsbok eller politirapport av forklaring som vitnet tidligere har gitt i saken, bare leses opp såfremt det foreligger motstrid mellom vitnets forklaringer, eller når det gjelder punkter som vitnet nekter å uttale seg om eller erklærer at det ikke husker. Det samme gjelder skriftlig erklæring som vitnet tidligere har gitt i anledning av saken.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 297.

Når et vitne ikke er til stede under hovedforhandlingen, kan gjengivelse i rettsbok eller politirapport av forklaring som vitnet tidligere har gitt i saken, bare leses opp såfremt muntlig avhør ikke er mulig eller ville medføre uforholdsmessig ulempe eller utgift. Opplesing kan alltid skje når tiltalte uteblir uten gyldig fravær i sak hvor forelegg er utferdiget eller som bare gjelder inndragning.

En skriftlig erklæring som vitnet har gitt i anledning av saken, kan bare leses opp såfremt begge parter samtykker eller rettslig avhør ikke kan foretas.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 298.

I sak der det er tatt tilrettelagt avhør etter § 239 første ledd og vitnet ved hovedforhandlingen er under 16 år, skal videoopptak av avhøret tre i stedet for personlig forklaring. Det samme gjelder om vitnet har fylt 16 år, med mindre det av hensyn til siktedes rett til kontradiksjon er nødvendig at vitnet avgir personlig forklaring under hovedforhandlingen.

I sak der det er tatt tilrettelagt avhør etter § 239 andre ledd, tredje ledd eller fjerde ledd, skal videoopptak som hovedregel tre i stedet for personlig forklaring under hovedforhandlingen, med mindre retten etter en samlet vurdering av hensynet til siktedes rett til kontradiksjon, hensynet til vitnet og hensynet til sakens opplysning finner at vitnet bør avgi personlig forklaring under hovedforhandlingen.

Kommer retten til at vitnet må forklare seg personlig under hovedforhandling, kan retten beslutte at forklaringen skal gis som et supplement til avspilling av videoopptak av avhør.

Er det tatt lydopptak av avhøret etter § 239 a tredje ledd, gjelder reglene i første til tredje ledd tilsvarende.

Retten skal så tidlig som mulig under saksforberedelsen ta stilling til om vitnet skal avgi personlig forklaring under hovedforhandlingen.
Endret ved lover 22 mai 1992 nr. 49, 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 1 jan 1997), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 4 sep 2015 nr. 87 (ikr. 2 okt 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1065).

§ 299.

Skriftlig erklæring fra oppnevnt sakkyndig som ikke er til stede under hovedforhandlingen, kan brukes som bevis når muntlig avhør ikke kan settes i verk eller ikke finnes nødvendig. Det samme gjelder erklæring fra personundersøker.

Slik erklæring kan leses opp i den utstrekning det er hensiktsmessig også når den sakkyndige eller personundersøkeren er til stede.

§ 300.

Lydopptak av en forklaring som tidligere er avgitt i saken, kan også utenfor de tilfeller som er nevnt i § 298, tillates brukt som bevis dersom vilkårene for opplesing foreligger etter §§ 290, 296, 297 eller 299 eller retten for øvrig finner grunn til det. Dette gjelder også utskrift av slikt opptak.

§ 301.

Når det fra forsvarets side føres bevis for tiltaltes gode vandel, kan påtalemyndigheten føre motbevis. Skriftlige erklæringer om tiltaltes gode eller dårlige navn og rykte må ikke brukes.

Ellers kan bevis for tiltaltes dårlige vandel bare føres i den utstrekning retten tillater. Bevis for tidligere domfellelse eller påtaleunnlatelse kan bare nektes ført når beviset er uten betydning for saken.

§ 302.

Skriftlige bevis føres ved at beviset gjennomgås, og det som er viktig påpekes. Gjennomgangen skal ikke være mer omstendelig enn behovet for forsvarlig bevisføring tilsier.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 303.

Etter avhør av hvert enkelt vitne og etter opplesing av hvert skriftlig bevis bør tiltalte få anledning til å uttale seg. Det samme gjelder fornærmede og etterlatte

med bistandsadvokat. De bør også få uttale seg etter tiltaltes forklaring.
Endret ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 303 a.

Etterlatte i lovbestemt rekkefølge som ikke skal forklare seg, har likevel rett til å gi en fremstilling av hvilke konsekvenser den handlingen som straffesaken gjelder, har medført for vedkommende.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 304.

Når bevisførselen er ferdig, får først aktor og så forsvareren ordet. Hver av dem har rett til å tale to ganger. Fremstår det som klart for aktor at det ikke er ført tilstrekkelig bevis for domfellelse, skal aktor for forholdet det gjelder frafalle tiltalen eller nedlegge påstand om frifinnelse. Før saken tas opp til doms, gis først fornærmede og etterlatte med bistandsadvokat, dernest tiltalte, anledning til å komme med en sluttbemerkning.

Når forhandlingen har vært delt etter reglene i § 288, gjelder første ledd tilsvarende for hver særskilt del av forhandlingen.

Forstår tiltalte ikke det norske språk, eller er han døv, må i det minste de påstander som er nedlagt av aktor og forsvarer bringes til den tiltaltes kunnskap.
Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 305.

Ved avgjørelsen av hva som anses bevist, tas bare i betraktning de bevis som er ført under hovedforhandlingen.

Sjette del. Rettsmidler.

Kap 23. Anke over dommer

Kapitlet opphevet ved lov 11 juni 1993 nr. 80, tilføyd med nye §§ 306 til 351 ved samme lov fra 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 513. Overskriften endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret

ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 306.

Dommer av tingrett eller lagmannsrett kan påankes av partene til den ankeinstans som går frem av §§ 6-8.

Anke til Høyesterett kan ikke grunnes på feil ved bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 307.

Den som er frifunnet, kan ikke anke med mindre retten har funnet bevist at han har foretatt den rettsstridige handling tiltalen gjelder.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 308.

Er siktede død, kan hans ektefelle, slektninger i rett opp- eller nedstigende linje, søsken og arvinger anke i hans sted.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 309.

Påtalemyndigheten kan anke til gunst for siktede. Dette gjelder også om dommen er rettskraftig, og selv om siktede er død.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 310.

Fristen for anke er to uker fra den dag dommen er avsagt. Siktede må innen samme frist angi om det begjæres ny behandling av krav som nevnt i § 3.

Fristen for siktede løper fra det tidspunkt dommen er forkynt for ham. Er

siktede i medhold av § 42 annet ledd eller domstolloven § 159 b, jf. domstolloven § 159 a annet eller tredje ledd, pålagt å møte til forkynnelse, løper fristen fra det varslede forkynnelsestidspunktet, selv om siktede ikke møter. Møter han ikke, skal retten straks sende kopi av dommen til siktede, forsvareren og påtalemyndigheten med opplysning om utgangspunktet for ankefristen.

Har den ankeberettigede tjenestemann i påtalemyndigheten ikke vært til stede ved domsavsigelsen, løper fristen for påtalemyndigheten fra den dag da dommen er kommet inn til dennes kontor. Fristen løper likevel senest ut fire uker etter at dommen kom inn til den påtalemyndighet som utførte aktoratet.

Fristen for støtteskriv til anke fra siktede er to uker etter at anke er fremsatt. Påtalemyndigheten eller retten kan forlenge fristen.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 4 mai 2001 nr. 16 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 467), 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 16 des 2016 nr. 96 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1640), 21 juni 2019 nr. 51 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1549).

§ 311.

Har en part anket, kan den annen part erklære motanke innen en uke. Siktede må innen samme frist angi om det begjæres ny behandling av krav som nevnt i § 3. For siktede løper fristen fra forkynningen av påtalemyndighetens anke. For påtalemyndigheten løper fristen fra den dag da siktedes anke er kommet til den ankeberettigede.

Blir hovedanken trukket tilbake, avvist eller nektet fremmet, faller motanken bort, om den ikke fyller vilkårene for en selvstendig anke.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 312.

Siktedes anke fremsettes skriftlig eller muntlig for den rett som har avsagt dommen, eller for påtalemyndigheten. Er siktede fengslet, kan anken også settes fram for vedkommende fengselsmyndighet. Støtteskriv til anke fra siktede fremsettes for påtalemyndigheten.

En muntlig ankeerklæring som ikke er fremsatt ved domsavsigelsen, skal på stedet settes opp skriftlig, dateres og undertegnes av den ankende og mottakeren.

Har retten eller fengslet mottatt ankeerklæringen, skal denne uten opphold

sendes til påtalemyndigheten. Den som har mottatt ankeerklæringen etter første ledd første og annet punktum, skal straks sørge for å underrette siktedes forsvarer.

Påtalemyndighetens anke må være avgitt til forkynning for siktede før ankefristen utløper.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 51 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1549).

§ 313.

Har siktede offentlig forsvarer, skal denne etter anmodning gi råd i spørsmålet om anke.

Forsvareren skal også hjelpe siktede med ankeerklæringen. Tilsvarende hjelp kan kreves av myndighet som nevnt i § 312.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 314.

I ankeerklæringen må nevnes:

1. den dom som angripes, om anken gjelder hele dommen eller bare enkelte tiltaleposter, og om den omfatter avgjørelse om inndragning,
2. om angrepet gjelder saksbehandlingen, bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, lovanvendelsen under skyldspørsmålet eller avgjørelsen om straff eller rettsfølge som nevnt i § 2 første ledd nr. 1,
3. når anken gjelder saksbehandlingen, hvilken feil som påberopes.

Videre bør nevnes:

1. ved angrep på bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, hvilken del av bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet som bestrides,
2. ved angrep på lovanvendelsen, hvilken feil anken grunnes på,
3. nye bevis som vil måtte bli påberopt,
4. den endring som påstås.

§ 264 annet ledd gjelder tilsvarende.

Begjæring om ny behandling av krav som nevnt i § 3 skal angi:

1. om den gjelder hele avgjørelsen,

2. det resultat som kreves,
3. de feil som gjøres gjeldende,
4. den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil,
5. de bevis som vil bli ført.

§§ 313, 318 og 319 gjelder tilsvarende så langt det passer.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 28 juli 2000 nr. 73 (ikr. 1 aug 2001 iflg. res. 6 juli 2001 nr. 756), 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 21 juni 2013 nr. 86 (ikr. 13 sep 2013 iflg. res. 13 sep 2013 nr. 1078), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 315.

Prosessledende avgjørelser kan ikke brukes som ankegrunn når de etter særskilt lovregel er uangripelige. Er en avgjørelse som nevnt i § 377 annet ledd benyttet som ankegrunn, gjelder begrensningene der tilsvarende.

Ved prøving av saksbehandlingen er ankedomstolen ikke bundet av avgjørelser truffet etter anke over kjennelser og beslutninger. Likevel er lagmannsretten bundet av den rettsoppfatning som ligger til grunn for avgjørelse i Høyesteretts ankeutvalg.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 316.

Påtalemyndigheten skal uten opphold sende ankeerklæringen og de øvrige saksdokumenter til ankedomstolen.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 317.

Ankedomstolen prøver om anken er erklært i tide og for øvrig tilfredsstiller lovens krav.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 318.

En anke som er fremsatt etter at ankefristen er utløpt, skal avvises med mindre

a. retten finner at oversittelsen ikke bør legges den ankende til last, eller
b. ankefristen begynte å løpe etter § 310 annet ledd annet punktum, og særlige grunner tilsier at den domfelte bør få anken prøvd.

I hvert fall må anke være fremsatt innen to uker etter at det forhold som har fremkalt forsinkelsen, er falt bort.

Retten kan unnlate å ta stilling til spørsmål om avvisning dersom den finner at anken må nektes fremmet i medhold av § 321 annet ledd eller § 323 første ledd tredje punktum, eller at samtykke må nektes i medhold av § 321 første ledd eller § 323 første ledd første og annet punktum.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 4 mai 2001 nr. 16 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 467), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 21 juni 2019 nr. 51 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1549, se denne for overgangsbestemmelse).

§ 319.

En anke skal også avvises når den ikke fyller kravene etter § 314 første ledd eller den har annen feil som gjør at den ikke kan tas under behandling. Regelen i § 318 annet ledd gjelder tilsvarende.

Uforsettlige feil bør søkes avhjulpet. Om nødvendig kan det gis den ankende en kort frist til å rette ankeerklæringen.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 320.

Ved anke til Høyesterett treffer Høyesteretts ankeutvalg avgjørelser etter §§ 317-319.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 321.

Anke til lagmannsretten om forhold hvor påtalemyndigheten ikke har påstått og det ikke er idømt annen reaksjon enn bot, inndragning eller tap av retten til å føre motorvogn mv., kan ikke fremmes uten rettens samtykke. Samtykke skal bare gis når særlige grunner taler for det. Samtykke er likevel ikke nødvendig når siktede er et foretak, jf. straffeloven kapittel 4.

Anke til lagmannsretten kan for øvrig nektes fremmet når retten finner det klart at anken ikke vil føre frem. Anke fra påtalemyndigheten som ikke er til gunst for siktede, kan også nektes fremmet når retten finner at anken gjelder spørsmål av mindre betydning, eller at det ellers ikke er grunn til at anken blir prøvd.

Avgjørelse om å nekte samtykke eller om å nekte anken fremmet krever enstemmighet. En nektelse kan omgjøres til gunst for siktede når særlige grunner foreligger.

Avgjørelser etter paragrafen her tas ved beslutning og kan begrenses til en del av saken. Beslutning etter første ledd skal være begrunnet når særlige grunner tilsier det. Beslutning etter annet ledd skal være begrunnet. Beslutning etter tredje ledd annet punktum skal være begrunnet når anken omfattes av annet ledd første punktum og det er fremsatt nye anførsler i begjæringen om omgjøring.

Nektelse etter paragrafen her eller avslag på begjæring om omgjøring av slik nektelse kan ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen. For øvrig kan avgjørelser etter paragrafen her ikke ankes eller brukes som ankegrunn.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 4 juli 2003 nr. 77 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1614), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2019 nr. 51 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1549, se denne for overgangsbestemmelse).

§ 322.

Anke over dom av tingrett kan avgjøres uten ankeforhandling når lagmannsretten enstemmig finner det klart:

1. at dommen bør oppheves,
2. at siktede må frifinnes fordi det påtalte forhold ikke er straffbart eller straffansvaret er falt bort, eller
3. at dommen i henhold til anken bør endres til gunst for siktede når

bevisene under skyldspørsmålet ikke skal prøves.

Lagmannsretten kan også oppheve dommen hvor retten enstemmig finner det klart at dommen ville bli endret til skade for siktede, fordi lovens regler om fastsetting av straff eller annen rettsfølge er uriktig anvendt eller fordi det manglet opplysninger av vesentlig betydning for fastsettingen.

Er det anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og forfølgningen blir frafalt, avsier retten frifinnelsesdom uten ankeforhandling. Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 323.

Anke til Høyesterett kan ikke fremmes uten samtykke av Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett. Anke fra siktede eller fra påtalemyndigheten til siktedes gunst som gjelder forhold siktede er frifunnet for av tingretten, men domfelt for i lagmannsretten, kan bare nektes fremmet dersom Høyesteretts ankeutvalg finner det klart at anken ikke vil føre frem.

Avgjørelse etter første ledd treffes ved beslutning. Beslutning om å nekte anke fremmet etter første ledd tredje punktum skal være begrunnet. Samtykke etter første ledd første punktum eller henvisning av anke etter første ledd tredje punktum kan begrenses til en del av saken. Avgjørelse om å nekte samtykke eller om å nekte anke fremmet krever enstemmighet. Den kan omgjøres til gunst for siktede når særlige grunner foreligger. Beslutning om å ikke omgjøre nektelse av å fremme anke etter første ledd tredje punktum skal være begrunnet dersom det er fremsatt nye anførsler i begjæringen om omgjøring.

Anke over dom av lagmannsretten kan avgjøres uten ankeforhandling når Høyesteretts ankeutvalg enstemmig finner det klart

a. at dommen helt eller delvis bør oppheves, eller
b. at siktede må frifinnes fordi den påtalte handlingen ikke er straffbar eller straffansvaret er falt bort.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 11 mai 2012 nr. 26.

§ 324.

Avgjørelser etter §§ 318-323 treffes uten partsforhandling. Retten kan likevel gi partene anledning til å uttale seg skriftlig.

Har en av partene i uttalelse om anken påberopt nye faktiske opplysninger som ikke åpenbart er uten betydning, skal retten gi motparten underretning om uttalelsen.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 325.

Blir anken ikke avgjort etter foranstående regler, skal den henvises til ankeforhandling. Henvisningsavgjørelsen kan ikke ankes eller brukes som ankegrunn.

Henvisningsavgjørelsen skal forkynnes for den som har fått krav som nevnt i § 3 avgjort i den avgjørelsen anken gjelder. Fornærmede gis samtidig en frist for å begjære behandling av krav etter § 3 jf. § 428, eventuelt imøtegå begjæring fra siktede etter § 311 første ledd annet punktum eller § 310 første ledd annet punktum.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 326.

Er det for samme forhold anket av samme eller ulike parter både over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og andre sider av dommen, prøver retten først spørsmålet om henvisning av bevisanken. Retten kan likevel unnlate å ta standpunkt til spørsmålet om å henvise en bevisanke til ankeforhandling hvis det etter bestemmelsene i § 322 er grunnlag for opphevelse eller frifinnelse uten ankeforhandling.

Blir bevisanken henvist til ankeforhandling, men trukket tilbake eller avvist, skal saken likevel fremmes til ankeforhandling hvis det fortsatt foreligger anke på annet grunnlag.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

1981

§ 327.

Ankeforhandling forberedes og gjennomføres etter de regler som gjelder for behandlingen i første instans, så langt de passer og ikke annet er bestemt i det følgende. For saker i Høyesterett gjelder ikke bestemmelsene i § 275 første ledd annet punktum og annet ledd annet punktum.

Avgjørelser som nevnt i § 54, med unntak av bevisopptak etter § 338 annet ledd, kan under saksforberedelsen for Høyesterett treffes av den dommer som forbereder ankeforhandlingen eller etter dennes innstilling av Høyesteretts ankeutvalg.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 328.

Når en anke er henvist, skal det straks oppnevnes forsvarer.

Siktede gis samtidig underretning om oppnevningen. Ved anke til Høyesterett skal han også ha underretning om at saken vil bli behandlet i Høyesterett så snart som mulig, og at han ikke vil bli innkalt til forhandlingen, men vil bli varslet.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 329.

Retten sender saksdokumentene til påtalemyndigheten med pålegg om innen en fastsatt frist å sende dokumentene til forsvareren dersom forsvareren ikke allerede har kopi av dokumentene. Foreligger bevisanke, fastsetter retten overfor partene frist for innsending av bevisoppgave. I andre saker fastsettes om nødvendig frist for innsending av bevisoppgave.

Om utarbeidelse av utdrag gjelder lov 14. august 1918 nr. 2 om utdrag i sivile saker og straffesaker.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

1970

§ 330.

Når anken ikke gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, avgjør retten hvilken bevisførsel som må anses nødvendig. Spørsmål om bevisførselens omfang kan i lagmannsretten behandles før ankeforhandlingen etter reglene i § 272 jf § 274.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995 iflg.).

§ 331.

Skal ankeforhandling ved lagmannsrett omfatte bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, foretas en fullstendig ny behandling av saken så langt den er henvist.

Utvidelse av tiltalen kan skje dersom siktede samtykker eller gir en uforbeholden tilståelse som styrkes ved de øvrige opplysninger. Tiltalen kan endres innenfor samme straffbare forhold. Ny eller endret tiltale skal forkynnes for siktede.

Bestrides bare en del av bevisbedømmelsen i dommen, kan bevisførselen begrenses til denne del. Er det tilstrekkelig klart hvilke deler av dommen som ikke er bestridt, kan disse legges til grunn uten opplesning.

Det som er gjengitt i rettsboken av forklaringer avgitt av vitner eller sakkyndige for tingretten, kan foruten i de tilfelle som er nevnt i §§ 296 og 297, leses opp såfremt ingen av partene har begjært ny avhøring.

Kongen kan i forskrift gi regler om at opptak foretatt etter § 23 i utpekte domstoler skal spilles av for helt eller delvis å tre i stedet for direkte forklaring for retten, når hensynet til forsvarlig saksbehandling ikke taler imot det. Kongen kan gi nærmere regler om avspilling i forskrift.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 22 juni 2018 nr. 79 (ikr. 1 okt 2018 iflg. res. 28 sep 2018 nr. 1470), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 332.

Ved ankeforhandling som omfatter bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet eller avgjørelse om straff eller rettsfølge som nevnt i § 2 første ledd nr. 1 for forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, settes lagmannsretten med to fagdommere og fem meddommere. I vidløftige saker kan rettens leder bestemme at ett eller flere varamedlemmer for

meddommerne skal følge forhandlingene og tre inn i retten om noen av meddommerne får forfall. I saker hvor det er behov for det, kan rettens leder beslutte at to av meddommerne skal være fagkyndige. Disse oppnevnes etter reglene i domstolloven § 94.

Er retten satt med meddommere i saker der bare noen spørsmål skal behandles med meddommere etter første ledd, deltar meddommerne i avgjørelsen av alle spørsmålene sakene omfatter.

Paragrafen her gjelder ikke for anke over saker som nevnt i straffeloven § 39 annet ledd og § 52 første ledd bokstav a.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 4 mai 2001 nr. 16, 13 apr 2007 nr. 14, 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 20 juni 2008 nr. 47 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1124), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 333.

Når anke til lagmannsretten ikke gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet eller avgjørelse om straff eller rettsfølge som nevnt i § 2 første ledd nr. 1 for forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, kan retten med partenes samtykke beslutte at saken skal behandles skriftlig.

Den skriftlige behandling ledes av den dommer som førstelagmannen oppnevner.

Hver side skal ha anledning til to innlegg.

Retten kan omgjøre beslutningen om at saken skal behandles skriftlig.

Beslutning om skriftlig behandling kan ikke ankes eller brukes som ankegrunn.

Paragrafen her gjelder ikke for anke over saker som nevnt i straffeloven § 39 annet ledd og § 52 første ledd bokstav a.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 4 mai 2001 nr. 16, 13 apr 2007 nr. 14, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 20 juni 2008 nr. 47 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1124), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 334.

Skal lagmannsretten bare prøve saksbehandlingen eller lovanvendelsen under skyldspørsmålet, innkalles ikke siktede til ankeforhandlingen med mindre retten

finner at særlige grunner tilsier det. Skal den bare prøve spørsmålet om straff eller annen rettsfølge som nevnt i § 2 første ledd nr. 1, kan innkalling unnlates hvis siktedes nærvær finnes overflødig.

Siktede innkalles ikke til ankeforhandling i Høyesterett.

I alle tilfelle skal siktede så vidt mulig varsles om ankeforhandlingen.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 4 mai 2001 nr. 16.

§ 335.

Når lagmannsretten etter anke fra siktede skal prøve bevisene under skyldspørsmålet, skal det i stevningen sies at hans anke over bevisbedømmelsen vil bli avvist dersom han uteblir. Ellers stevnes siktede i samsvar med reglene i § 87.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 336.

Er siktede stevnet i samsvar med § 335 første punktum og uteblir uten at det er opplyst eller sannsynlig at han har gyldig fravær, skal hans anke over bevisbedømmelsen avvises. Det samme gjelder hvis slik stevning ikke har kunnet forkynnes for ham fordi han er unnveket. Avvisningen er ikke til hinder for ankeprøving som retten kan foreta uansett ankegrunn.

Når lagmannsretten etter anke fra påtalemyndigheten skal prøve bevisene under skyldspørsmålet, kan saken fremmes i siktedes fravær såfremt vilkårene etter § 281 er oppfylt og det ved den påankede dom ikke er idømt fengsel i mer enn ett år.

Skal retten ikke prøve bevisene under skyldspørsmålet, kan saken alltid fremmes i siktedes fravær, med mindre han er innkalt eller skal innkalles til ankeforhandlingen og det er opplyst eller sannsynlig at han har gyldig fravær.

En ankesak kan heves dersom det har gått mer enn to år siden siktede erklærte anke og ankeforhandling ikke er holdt fordi det har vært umulig å innkalle siktede eller fordi siktede har hatt gyldig fravær. Avgjørelsen tas ved kjennelse. Ankefristen løper fra det tidspunktet kjennelsen er avsagt. Dersom siktede har forsvarer, har også forsvareren rett til å anke kjennelsen.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 337.

Kjennelse om avvisning etter § 336 første ledd første punktum kan omgjøres dersom siktede gjør sannsynlig at han hadde gyldig fravær og at det ikke kan legges ham til last at han har unnlatt å melde fra i tide. Kjennelse etter § 336 første ledd annet punktum kan omgjøres dersom siktede gjør sannsynlig at han ikke var unnveket.

Begjæring om omgjøring må fremsettes innen utløpet av ankefristen. Reglene i § 318 første ledd får tilsvarende anvendelse.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 338.

Når en part i sak for Høyesterett finner det nødvendig å få opptatt rettslig forklaring eller foretatt rettslig gransking, kan han begjære bevisopptak.

Begjæring om bevisopptak fremsettes for Høyesteretts ankeutvalg, som avgjør om begjæringen skal tas til følge.

Reglene i § 271 gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 339.

Ved ankeforhandling som ikke gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, skal den ankende part ha ordet først. Har begge parter anket, avgjør rettens leder hvem som skal tale først.

Er siktede til stede under ankeforhandling i lagmannsrett, har han i alle tilfelle rett til å få ordet før forhandlingen blir avsluttet. I Høyesterett kan retten tillate at siktede får ordet.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 340.

Bevisførsel i Høyesterett skjer ved opplesing fra saksdokumentene. Sakkyndige

kan likevel avhøres umiddelbart for Høyesterett. Gransking kan foretas av Høyesterett når den ikke krever åstedsbefaring.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 341.

Den ankende part kan ta anken tilbake inntil ankeforhandlingen begynner, og når motparten samtykker, inntil den er slutt.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 342.

Når ankedomstolen ikke skal prøve bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, er den bundet av de ankegrunner som er angitt i anken, jf § 314 første ledd.

Uansett ankegrunn kan retten likevel:

1. prøve om straffelovgivningen er riktig anvendt,
2. til fordel for siktede prøve avgjørelsen om straff eller rettsfølge som nevnt i § 2 første ledd nr. 1,
3. oppheve dommen på grunn av rettergangsfeil som antas å kunne ha innvirket på dens innhold til skade for siktede,
4. etter omstendighetene oppheve dommen på grunn av feil som nevnt i § 343 annet ledd.

Til fordel for siktede kan retten tillegge en feil virkning også for deler av saken som ikke omfattes av anken, dersom feilen har betydning også for disse. Det tilsvarende gjelder dersom feilen har betydning for andre siktede som er dømt i samme sak, men som ikke omfattes av anken.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 343.

Feil ved saksbehandlingen kommer bare i betraktning når det antas at feilen kan ha innvirket på dommens innhold.

Følgende feil skal ubetinget tillegges virkning:

1. at nødvendig påtalebegjæring mangler,
2. at saken ikke er reist av rett myndighet,
3. at domstolen ikke var lovlig besatt; likevel tillegges det ikke

ubetinget virkning at en sak feilaktig er pådømt med meddommere, at det ikke har vært like mange meddommere av hvert kjønn, at den er pådømt med meddommere av de alminnelige utvalg i stedet for av det særlige, eller med oppnevnte meddommere i stedet for uttrukne,

4. at dommen er avsagt av en rett som ikke var domsmyndig i saken,
5. at saken allerede var rettskraftig avgjort,
6. at saken i strid med loven er fremmet i siktedes fravær,
7. at siktede ikke har hatt forsvarer enda det etter loven var nødvendig,
8. at domsgrunnene har mangler som hindrer prøving av anken.

De feil som er nevnt i nr. 1, 2, 6 og 7 får likevel bare ubetinget virkning såfremt dommen er fellende.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 344.

Blir lovanvendelsen opprettholdt, skal retten ikke endre den utmålte straff, med mindre den finner at det er et åpenbart misforhold mellom den straffbare handling og straffen.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 345.

Når forhandlingen gjelder bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, avgjøres anken ved dom etter reglene i § 40.

Dersom retten i andre tilfelle ikke finner grunn til å endre eller oppheve den påankede dom, forkastes anken. I motsatt fall avsier retten ny dom dersom de nødvendige forutsetninger er til stede; ellers oppheves den angrepne dom.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 346. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (i kraft 1 aug 1995), opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 347.

Når en dom blir opphevd, skal også hovedforhandlingen oppheves, om ikke retten finner at opphevingen bare bør gjelde dommen.

Gjelder opphevingsgrunnen bare en del av dommen, avgjør retten om opphevingen skal begrenses til denne del eller omfatte hele dommen.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 348.

Er siktede ved den påankede dom dømt for flere straffbare forhold, og bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet skal prøves bare for enkelte av disse, skal retten i tilfelle fellende dom fastsette en felles straff for alle de straffbare forholdene. Blir siktede frifunnet, skal retten fastsette ny straff for de forhold hvor domfellelsen blir stående.

Når siktede ved den påankede dom er dømt for flere forhold, og det ikke er anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, skal retten ved opphevelse eller frifinnelse for enkelte av forholdene fastsette ny straff for de forhold hvor domfellelsen blir stående. Dersom det ikke er anket over straffutmålingen, kan straffen ikke settes høyere enn den samlede straff som var ilagt ved den påankede dom.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 349.

Når anken er avgjort, sendes saksdokumentene med avgjørelsen til påtalemyndigheten, som sørger for nødvendig forkynning for siktede og andre parter og underretning til den rett som har tatt den angrepne avgjørelse.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 350.

Blir saken behandlet på ny etter at dommen er opphevd, skal nye meddommere delta. Retten skal følge den rettsoppfatning som ligger til grunn for avgjørelsen i ankesaken.

Gjelder den opphevde dom flere forhold, og opphevingsgrunnen bare gjelder enkelte av dem, skal retten for de øvrige forhold legge til grunn den avgjørelse av skyldspørsmålet som er tatt i den første dom.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

§ 351.

Anke fra påtalemyndigheten til gunst for siktede kan ikke føre til endring som er til skade for ham. Har påtalemyndigheten bare anket over krenkelse av rettergangsregler som utelukkende er gitt til vern for siktede, anses det i alle tilfelle som anke til gunst for ham.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

Kap 24. (Opphevet)

Kapitlet opphevet ved lov 11 juni 1993 nr. 80, tilføyd med nye §§ 353 til 376 og §§ 376 a til 376 f ved samme lov fra 1 aug 1995 iflg. res. 2 juni 1995 nr. 513, opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 352. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 4 juli 2003 nr. 78, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 353. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 4 mai 2001 nr. 16, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 354. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 355. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 30 jan 2009 nr. 7 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 13 mars 2009 nr. 320), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 356. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 357. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 358. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 359. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 360. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 7 apr 1995

nr. 15, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 361. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lover 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 362. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 363. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 364. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 365. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 366. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 367. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 368. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 369. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 370. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 371. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 372. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 373. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 374. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 375. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 376. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 376 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 376 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni

2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 376 c. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 376 d. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 376 e. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), endret ved lov 2 juni 1995 nr. 26 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

§ 376 f. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

Kap 25. (Opphevet)

Opphevet ved lov 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995).

Kap 26. Anke over kjennelser og beslutninger

Overskriften endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 377.

Kjennelse eller beslutning kan ankes etter dette kapittel av enhver som avgjørelsen rammer, med mindre vedkommende kan bruke den som ankegrunn mot en dom eller den etter særskilt lovregel er uangripelig.

En kjennelse eller beslutning om saksbehandlingen som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan for den skjønnsmessige avveiningen bare ankes på det grunnlag at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

Reglene i §§ 308 og 309 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 378.

Kjennelser og beslutninger under hovedforhandlingen kan ikke ankes uten i følgende tilfelle:

1. når de avviser, hever eller utsetter saken,
2. når de angår fengsling, ransaking, gransking av person, beslag, heftelse, rettergangsstraff, erstatning eller saksomkostninger,
3. når de er rettet mot tredjemann,
4. når de avslår en begjæring om oppnevning av offentlig forsvarer,
5. når de er truffet etter bestemmelsene i § 242 a, § 264 sjette ledd, § 267 første ledd tredje punktum, jf. § 264 sjette ledd eller § 292 a.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 9 mai 2003 nr. 30, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 379.

Ankefristen er to uker, når ikke annet er bestemt. Reglene i § 310 tredje ledd og § 318 første ledd gjelder tilsvarende.

Anke fra den som er pålagt å gi forklaring eller forsikring, underkaste seg gransking, utlevere bevis eller gjøre tjeneste som sakkyndig, må erklæres straks om vedkommende er til stede i retten, og ellers innen tre dager.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 380.

Anke erklæres skriftlig eller muntlig for den rett hvis avgjørelse angripes. Reglene i § 312 annet ledd og § 319 annet ledd gjelder tilsvarende. Anken skal være undertegnet av siktede, eller dennes forsvarer når forsvareren er advokat.

Anke over avgjørelser om hvorvidt en siktet skal varetektsfengsles, skal behandles snarest mulig.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574).

§ 381.

Finner retten anken grunnet, skal den forandre sin avgjørelse, såfremt det er adgang til det. Ellers oversender den uten opphold erklæringen med tilhørende dokumenter til ankedomstolen.

Finner retten at det ikke er adgang til å anke, eller at anken er erklært for sent, skal den gjøre den ankende oppmerksom på det, men saken oversendes likevel, om ikke anken blir tatt tilbake.

Senest ved oversendelsen gir retten motparten melding om anken, såfremt noen har opptrådt som motpart eller kan betraktes som motpart. Melding gis likevel ikke når påtalemyndigheten anker et avslag på begjæring om bruk av tvangsmiddel, såfremt det er fare for at slik melding vil forspille formålet med forføyningen.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 382.

Anke har ikke oppsettende virkning uten når loven bestemmer det, eller den rett hvis avgjørelse angripes eller ankedomstolen bestemmer det.

Anke fra tredjemann som er pålagt å avgi forklaring eller forsikring, utlevere bevis eller gjøre tjeneste som sakkyndig, har oppsettende virkning for ham.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 383.

Den ankende og andre som anken har betydning for, kan inngi skriftlig uttalelse om saken. Det samme kan den rett som har truffet den angrepne avgjørelse.

Påberopes nye faktiske opplysninger som ikke åpenbart er uten betydning, skal retten gi motparten underretning om uttalelsen. Finner den grunn til det, kan den også forelegge uttalelsen for den rett som har tatt den angrepne avgjørelse.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 384.

Ankedomstolen kan innhente ytterligere opplysninger og beslutte bevisopptak. Dette holdes etter reglene for bevisopptak utenfor hovedforhandling.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 385.

Anken avgjøres ved kjennelse uten muntlig forhandling.

Finnes anken grunnet, treffer ankedomstolen ny avgjørelse når den har grunnlag for det; ellers oppheves den angrepne avgjørelse. Fører anken ikke fram, forkastes den.

Er det påberopt feil ved saksbehandlingen, gjelder reglene i § 343 tilsvarende. Foreligger det en saksbehandlingsfeil som ikke er påberopt, kan ankedomstolen etter omstendighetene oppheve den ankede avgjørelsen såfremt den antar at feilen kan ha innvirket på avgjørelsens innhold, eller feilen hører til dem som er nevnt i § 343 annet ledd.

I stedet for å oppheve etter reglene i tredje ledd kan ankedomstolen selv treffe avgjørelse i saken når det nødvendige grunnlag er til stede og retten finner det ubetenkelig.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 386.

Når anken er avgjort, sendes saksdokumentene med kjennelsen til

påtalemyndigheten, som sørger for melding til siktede eller andre som kjennelsen angår og til den rett som har truffet den angrepne avgjørelse.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 387.

Når særlige grunner taler for det, kan retten beslutte å holde muntlig forhandling om anken og herunder avhøre parter og vitner eller foreta annen umiddelbar bevisførsel. Rettens beslutning kan ikke ankes eller brukes som ankegrunn. Føring av rettsboken under den muntlige forhandling foregår etter reglene i § 21.

Holdes muntlig forhandling, skal siktede alltid ha forsvarer når anken berører ham. Retten kan oppnevne prosessfullmektig for en tredjemann som er part i ankesaken etter dette kapittel. For prosessfullmektigen gjelder reglene i kap 9 så langt de passer.

Når det etter første ledd blir holdt muntlig forhandling i Høyesteretts ankeutvalg eller i Høyesterett etter beslutning etter domstolloven § 5 første eller fjerde ledd, gjelder de samme begrensninger for bevisførselen som følger av § 340 i denne lov.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 387 a.

Dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at en anke til Høyesteretts ankeutvalg ikke kan føre frem, kan det avvise eller forkaste anken uten annen begrunnelse enn en henvisning til bestemmelsen her. Avgjørelsen kan omgjøres til gunst for siktede når særlige grunner foreligger.

En anke fra påtalemyndigheten, som ikke er til gunst for siktede, kan utvalget på tilsvarende måte avvise når det enstemmig finner at anken gjelder spørsmål av mindre betydning eller at det ellers ikke er grunn til at anken tas under behandling.
Tilføyd ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 388.

Lagmannsrettens avgjørelse av en anke over en kjennelse eller beslutning kan ikke ankes videre uten i følgende tilfelle:

1. når den avviser en sak fra den underordnede rett fordi saken ikke hører under domstolene, eller fordi den allerede er rettskraftig avgjort,
2. når anken gjelder saksbehandlingen ved lagmannsretten,
3. når anken gjelder tolking av en lovforskrift,
4. når anken gjelder avgjørelse om vitneplikt etter § 125.

Dersom Høyesteretts ankeutvalg enstemmig finner at verken avgjørelsens betydning utenfor den foreliggende sak eller andre forhold tilsier at en anke mot lagmannsrettens avgjørelse av en ankesak tas under behandling, kan det avvise anken. Avgjørelsen om avvisning treffes ved beslutning, som kan omgjøres til gunst for siktede når særlige grunner foreligger.
Endret ved lover 24 aug 1990 nr. 54 (ikr. 1 jan 1991), 11 juni 1993 nr. 80, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kap 27. Gjenåpning

Overskriften endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 389.

En sak som er avgjort ved rettskraftig dom, kan etter begjæring av en part gjenåpnes til ny prøving når vilkårene i §§ 390-393 foreligger. Er dommen avsagt av lagmannsretten og den omfatter bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, kan saken gjenåpnes selv om dommen ikke er rettskraftig.

Reglene i §§ 307-309 gjelder tilsvarende.

Avgjørelse om inndragning eller mortifikasjon kan gjenåpnes særskilt når vilkårene etter tvisteloven § 31-3 første ledd bokstav a til d og §§ 31-4 og 31-5 er oppfylt. Om behandlingen av saken gjelder reglene i dette kapittel.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 390.

Gjenåpning kan kreves når en dommer eller et lagrettemedlem som har deltatt i behandlingen av saken, etter loven var utelukket fra dommerstillingen eller ugild, og det er grunn til å anta at dette kan ha hatt betydning for avgjørelsen.

Gjenåpning kan likevel ikke kreves av en part som har eller kunne ha gjort feilen gjeldende under saken.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 391.

Til gunst for siktede kan gjenåpning kreves:

1. når dommer, lagrettemedlem, protokollfører, tjenestemann i politi eller påtalemyndighet, aktor, forsvarer, sakkyndig eller rettstolk har gjort seg skyldig i straffbart forhold med hensyn til saken, eller et vitne har gitt uriktig forklaring i saken, eller et dokument som er brukt under saken er falsk eller forfalsket, og det ikke kan utelukkes at dette har innvirket på dommen til skade for siktede,
2. når en internasjonal domstol eller FNs menneskerettskomité i sak mot Norge har funnet at
    a. avgjørelsen er i strid med en folkerettslig regel som Norge er bundet av, og ny behandling må antas å burde føre til en annen avgjørelse, eller
    b. saksbehandlingen som ligger til grunn for avgjørelsen er i strid med en folkerettslig regel som Norge er bundet av, hvis det er grunn til å anta at saksbehandlingsfeilen kan ha innvirket på avgjørelsens innhold, og gjenåpning er nødvendig for å bøte på den skade som feilen har medført.
3. når det opplyses en ny omstendighet eller skaffes frem et nytt bevis som synes egnet til å føre til frifinnelse eller avvisning eller til anvendelse av en mildere strafferegel eller en vesentlig mildere rettsfølge. I sak hvor det ikke er idømt frihetsstraff, overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62, tvungen omsorg etter straffeloven § 63 eller rettighetstap, kan det ikke påberopes nye opplysninger eller bevis som vedkommende burde gjort gjeldende på et tidligere tidspunkt.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov

15 juni 2001 nr. 64) som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64, 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 392.

Selv om vilkårene i §§ 390 eller 391 ikke er til stede, kan gjenåpning til gunst for siktede besluttes når Høyesterett har fraveket en lovtolking som den tidligere har lagt til grunn, og som dommen bygger på.

Det samme gjelder når særlige forhold gjør det tvilsomt om dommen er riktig, og tungtveiende hensyn tilsier at spørsmålet om siktedes skyld blir prøvd på ny.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (gjelder også for avgjørelser som er blitt rettskraftige etter 1 jan 1980), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 393.

Til skade for siktede kan påtalemyndigheten kreve gjenåpning:

1. når det foreligger et forhold som nevnt i § 391 nr. 1 eller siktede har gjort seg skyldig i straffbart forhold med hensyn til saken, og det er grunn til å anta at dette har ført til frifinnelse eller til anvendelse av en vesentlig for mild straffebestemmelse eller en vesentlig for mild straff,
2. når det på grunn av hans egen tilståelse eller andre nye opplysninger eller bevis må antas at han er skyldig i den straffbare handling eller en vesentlig grovere straffbar handling enn den han er dømt for.

Dersom den straffbare handling som påstås forøvd, etter loven ikke kan medføre fengsel i mer enn 3 år, kan gjenåpning bare finne sted på det grunnlag at siktede har gjort seg skyldig i straffbart forhold med hensyn til saken.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 394.

Begjæringen settes frem for kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

(gjenopptakelseskommisjonen). Begjæringen må angi den avgjørelsen som angripes, grunnlaget for gjenåpning og bevis av betydning for saken.

Dersom særlige grunner taler for det, kan kommisjonen bestemme at en avgjørelse som retter seg mot en avdød person, skal gjenåpnes uten at noen har begjært det.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359, se lovens IV), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 395.

Kommisjonen skal ha fem faste medlemmer og tre varamedlemmer som tiltrer ved forfall. Kommisjonens leder, nestleder, ett annet fast medlem og to av varamedlemmene skal ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap.

Kommisjonens leder utnevnes av Kongen i statsråd for en periode på 7 år uten adgang til gjenutnevning. Kommisjonens øvrige medlemmer og varamedlemmer oppnevnes av Kongen i statsråd for en periode på 3 år med adgang til én gjenoppnevning. Dersom kommisjonen ellers ikke vil være vedtaksfør, kan stedfortredere for kortere tid eller for en enkelt sak oppnevnes av departementet. Det skal kreves fremleggelse av uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41, av personer som skal utnevnes til leder, nestleder, eller medlem av kommisjonen, eller som skal ansettes i kommisjonen. Det kan kreves fremleggelse av uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41, av andre som skal utføre arbeid eller tjeneste i saker for kommisjonen.

Kommisjonens avgjørelser kan bare ankes eller brukes som ankegrunn der det er uttrykkelig sagt i loven. Avgjørelsen treffes med alminnelig flertall hvis den ikke tas av kommisjonens leder eller nestleder.

Kongen i statsråd kan fastsette nærmere regler om kommisjonens lokalisering, arbeidsmåte og administrasjon. For øvrig bestemmer kommisjonen selv sin arbeidsmåte og tilsetter et nødvendig antall saksforberedere. Kommisjonen kan ikke instrueres om sin utøving av myndighet.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 1989 nr. 68, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359), 30 juni 2006 nr. 53, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 des 2007 nr. 127 (ikr. 1 jan 2008), 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33), 12 juni 2020 nr. 65 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 12 juni 2020 nr. 1183).

§ 396.

Kommisjonens medlemmer og andre som handler på vegne av den, kan ikke delta i behandlingen av en sak når personen ville ha vært ugild som dommer etter reglene i domstolloven §§ 106-108.

Har noen tidligere handlet i saken for eller på vegne av kommisjonen, er vedkommende ugild bare dersom vilkårene i domstolloven § 108 er oppfylt.

De øvrige reglene i domstolloven kapittel 6 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Kommisjonens medlemmer og andre som handler på vegne av den, har taushetsplikt etter reglene i domstolloven § 63 a.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359).

§ 397.

Kommisjonen har plikt til å veilede den som begjærer gjenåpning, slik at han eller hun kan vareta sitt tarv best mulig. Kommisjonen skal av eget tiltak vurdere om siktede har behov for veiledning.

Kommisjonen kan oppnevne offentlig forsvarer for siktede når særlige grunner tilsier det. Reglene i §§ 101-107 gjelder i så fall tilsvarende. Kommisjonen kan oppnevne bistandsadvokat etter reglene i § 107 a. Reglene i §§ 107 b-107 g gjelder så langt de passer. Kommisjonens beslutninger etter § 78 andre ledd om godtgjørelse til forsvarer og bistandsadvokat er endelige.

Gjelder begjæringen en avgjørelse som etter sin art ikke kan gjenåpnes, eller inneholder den ingen grunn som etter loven kan føre til gjenåpning, kan kommisjonen uten nærmere behandling forkaste begjæringen etter reglene om kjennelse. Det samme gjelder hvor begjæringen av andre grunner åpenbart ikke kan føre frem. Avgjørelsen kan tas av kommisjonens leder eller nestleder. Når en avgjørelse etter første punktum ikke byr på tvil, kan den treffes uten annen begrunnelse enn en henvisning til bestemmelsen her.

Dersom begjæringen ikke forkastes etter reglene i tredje ledd, forelegges den for den annen part. Dersom den foreløpige prøvingen bygger på andre opplysninger enn dem som fremgår av begjæringen, skal også disse forelegges for partene til uttalelse før avgjørelsen treffes. Dette gjelder likevel ikke opplysning som siktede ikke har rett til å gjøre seg kjent med etter § 264, eller som stammer fra parten selv.

Kommisjonen underretter fornærmede og etterlatte i lovbestemt rekkefølge om begjæringen, med mindre den forkastes etter tredje ledd. Fornærmede og etterlatte i lovbestemt rekkefølge skal gjøres kjent med sin rett

til dokumentinnsyn, til å uttale seg og til å be om å avgi forklaring for kommisjonen, samt muligheten til å få oppnevnt bistandsadvokat.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359), 30 juni 2006 nr. 53, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 398.

Kommisjonen skal av eget tiltak sørge for at saken er så godt opplyst som mulig før den avgjør om begjæringen skal tas til følge. Avgjørelsen skal forberedes og avgjøres uten ugrunnet opphold. Kommisjonen kan innhente opplysninger på den måten den anser hensiktsmessig, jf. §§ 398 a og 398 b, og avholde muntlige høringer.

Fornærmede og etterlatte i lovbestemt rekkefølge skal gis anledning til å uttale seg skriftlig om begjæringen. Fornærmede og etterlatte kan be om å forklare seg for kommisjonen etter reglene i § 398 a.

Dersom kommisjonen under saksforberedelsen innhenter eller mottar opplysninger av betydning for avgjørelsen, skal siktede og påtalemyndigheten gjøres kjent med opplysningene og få uttale seg om dem. Plikten til å informere siktede gjelder likevel ikke for opplysninger som vedkommende ikke har rett til å gjøre seg kjent med etter § 264, jf. § 267.

Når det er strengt nødvendig for å unngå fare for et alvorlig lovbrudd mot noens liv, helse eller frihet, kan kommisjonen nekte domfelte og forsvareren innsyn i opplysninger. Før avgjørelsen treffes, skal kommisjonen innhente uttalelse fra politiet.

Om dokumentinnsyn gjelder §§ 28, 242, 242 a, 264, 264 a og 267 tilsvarende. Kommisjonen kan unnta fra innsyn dokumenter som den selv har utarbeidet for sin interne saksforberedelse.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359) som endret ved lov 9 mai 2003 nr. 30, 30 juni 2006 nr. 53, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 398 a.

Kommisjonen kan innkalle siktede til avhør etter reglene om bevisopptak utenfor hovedforhandling. Minst tre av kommisjonens medlemmer må være tilstede under avhøret. Reglene i kapittel 8 gjelder tilsvarende.

Kommisjonen kan innkalle vitner til avhør etter reglene om bevisopptak

utenfor hovedforhandling. Minst tre av kommisjonens medlemmer må være tilstede under avhøret. Reglene i kapittel 10 og § 234 annet ledd gjelder tilsvarende. Avgjørelse om vitneforklaring etter § 118 tas av kommisjonens leder eller nestleder og to andre medlemmer, og skal følge reglene om kjennelse. Avgjørelsen treffes med alminnelig flertall, og kan bringes inn for lagmannsretten etter reglene om anke over kjennelser og beslutninger.

Beslutning som nevnt i §§ 88 og 115 tas av kommisjonens leder eller nestleder.

Avhørsmøter etter første og annet ledd og høring etter § 398 første ledd holdes for åpne dører. Kommisjonen kan beslutte at møtet skal holdes for lukkede dører

a. når hensynet til privatlivets fred eller til ærbarhet krever det,
b. når særlige forhold gir grunn til frykt for at offentlighet vil vanskeliggjøre sakens opplysning og lukkede dører derfor er påkrevd, eller
c. når en siktet er under 18 år, fornærmedes ettermæle krever det eller et vitne ber om det av grunner som kommisjonen finner fyllestgjørende.

Kommisjonen eller en som handler på vegne av den, kan avhøre siktede og vitner etter reglene om politiavhør.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 398 b.

Kommisjonen kan begjære bevisopptak etter reglene i domstolloven § 43 annet ledd og §§ 44 flg. Kommisjonen kan også sette frem begjæring for tingretten om personundersøkelse og observasjon etter kapittel 13 og om bruk av tvangsmidler etter kapitlene 14-16.

Kommisjonen kan gi utleveringspålegg etter § 210 første punktum, oppnevne sakkyndige etter reglene i kapittel 11, og foreta gransking etter reglene i kapittel 12.

Kommisjonen kan i særlige tilfeller anmode påtalemyndigheten om å utføre nærmere angitte etterforskningsskritt.

Kommisjonen kan uten hinder av taushetsplikt innhente fra folkeregistermyndigheten de opplysninger som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359,

endring endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67), endret ved lov 10 juni 2025 nr. 32 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 996).

§ 399.

Reglene om kjennelse gjelder for kommisjonens avgjørelse av om gjenåpning skal tillates. Fem medlemmer hvorav tre med juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap avgjør om begjæringen skal tas til følge. Reglene i § 54 får ikke anvendelse. Kommisjonen kan omgjøre en avgjørelse om gjenopptakelse når den som har begjært omgjøring trekker begjæringen og § 400 tredje ledd ikke er til hinder.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359), 30 juni 2006 nr. 53, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 15 jan 2010 nr. 2 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 33).

§ 400.

Er gjenåpning besluttet, skal saken henvises til ny fullstendig behandling ved en domstol som er sideordnet den rett som har avsagt den angrepne dom. Er det avsagt dom i flere instanser, regnes den domstol som i siste instans har prøvd den side av dommen som angrepet rettes mot, for å ha avsagt dommen.

Er dommen som skal gjenåpnes avsagt av tingretten, sender kommisjonen sin avgjørelse til lagmannsretten, som peker ut en tingrett med tilgrensende rettskrets til å behandle begjæringen. Er dommen avsagt av lagmannsretten, sender kommisjonen sin avgjørelse til Høyesteretts ankeutvalg, som peker ut en lagmannsrett med tilgrensende rettskrets til å behandle begjæringen. Er dommen avsagt av Høyesterett, behandles saken på nytt av Høyesterett. Dersom særlige grunner taler for det, kan saken henvises til ny behandling ved en domstol som ikke har tilgrensende rettskrets.

Er gjenopptakelse besluttet, kan den part som har begjært gjenopptakelse, trekke begjæringen tilbake inntil hovedforhandlingen begynner, og når motparten samtykker, inntil den er avsluttet. Når en begjæring om gjenopptakelse fra påtalemyndigheten til gunst for en domfelt er tatt til følge, og den domfelte er underrettet om avgjørelsen, kan påtalemyndigheten bare trekke begjæringen med samtykke fra den domfelte. Er saken innkommet til den rett som skal behandle den etter første og annet ledd, heves saken.

Regelen i § 351 første punktum gjelder tilsvarende ved den nye behandlingen av saken.

Er siktede død, skal retten avsi frifinnende dom uten hovedforhandling. Også

ellers kan retten med påtalemyndighetens samtykke avsi frifinnende dom uten hovedforhandling.

Beslutninger etter paragrafen her kan ikke ankes eller brukes som ankegrunn.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359) som endret ved lov 14 des 2001 nr. 98, 30 juni 2006 nr. 53, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 400 a.

Når gjenåpning er besluttet, gjelder § 264 a tilsvarende så langt det passer.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 401.

Overfor kjennelse som avviser en sak, eller som avviser en anke over dom, kommer reglene om gjenåpning av dommer til anvendelse så langt de passer. Det samme gjelder for beslutning som nekter en anke over dom fremmet.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Sjuende del. Sivile krav

Overskriften endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kap 28. (Opphevet)

Kapitlet opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 402. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 18 juni

2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 403. (Opphevet)

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 1 nov 2019 nr. 71 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1449), opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 404. (Opphevet)

Endret ved lov 14 juni 1985 nr. 71, opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 405. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 406. (Opphevet)

Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 407. (Opphevet)

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 408. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 409. (Opphevet)

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), endret ved lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592), opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 410. (Opphevet)

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 411. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 412. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 413. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 414. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 415. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 416. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 417. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 418. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 419. (Opphevet)

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 420. (Opphevet)

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1

jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 421. (Opphevet)

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 422. (Opphevet)

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 423. (Opphevet)

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

§ 424. (Opphevet)

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 425. (Opphevet)

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1

juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570, se ikrafttredelsesvedtak punkt 2 for overgangsbestemmelser).

Kap 29. Sivile krav

Overskriften endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 426. (Opphevet)

Opphevet ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 427.

I offentlig sak kan påtalemyndigheten på begjæring fremme sivile krav som nevnt i § 3. Den som kravet tilkommer, må da gi nærmere opplysninger om grunnlaget for og størrelsen av kravet og om hvilke bevis han kan oppgi. Om kravets forberedelse gjelder § 252 tredje ledd annet punktum, § 264 b første og tredje ledd og § 265 annet ledd bokstav d.

Dersom det er oppnevnt bistandsadvokat for fornærmede, skal kravet fremmes etter § 428. Krav ellers mot siktede fra den som er umiddelbart skadelidende ved den straffbare handling kan bare nektes tatt med dersom kravet er åpenbart ugrunnet, eller dersom det ville være til uforholdsmessig ulempe for påtalemyndigheten om kravet ble fremmet i forbindelse med straffesaken. Den umiddelbart skadelidende skal straks underrettes om en slik beslutning og har klagerett etter straffeprosessloven § 59 a første ledd nr. 6.

Det samme gjelder krav mot siktedes foreldre etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 1-2 nr. 2 og en ektefelles krav som nevnt i § 3 nr. 7.

Når sivilt krav fremmes mot en annen enn siktede, får vedkommende stilling som part for dette spørsmåls vedkommende. Han skal i tilstrekkelig tid før det innkalles til hovedforhandling eller annet rettsmøte til pådømmelse av saken, få skriftlig melding om den påstand som vil bli nedlagt, om grunnlaget for kravet og de bevis som vil bli ført. Er dette ikke gjort, kan det sivile kravet bare fremmes i den utstrekning saksøkte samtykker eller retten finner at han likevel har hatt gode nok muligheter til å forberede sitt forsvar.

Retten kan nekte kravet forfulgt dersom det åpenbart er mest hensiktsmessig å behandle kravet i sivilprosessens former.
Endret ved lover 1 juli 1994 nr. 50 (ikr. 15 aug 1995), 18 jan 2007 nr. 1 (ikr. 1 juni

2007 iflg. res. 18 jan 2007 nr. 57), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 428.

Den som har et sivilt krav som nevnt i § 3, kan selv fremme dette i forbindelse med offentlig sak, såfremt hovedforhandling blir holdt. Er det oppnevnt bistandsadvokat, skal kravet alltid fremmes etter bestemmelsen her. Når prosessøkonomiske grunner tilsier det, og det av hensyn til skadelidtes interesser er forsvarlig, kan retten likevel bestemme at påtalemyndigheten eller en annen prosessfullmektig skal overta ansvaret for det sivile kravet ved rettslig behandling. Fornærmede med bistandsadvokat kan fremme kravet etter denne bestemmelsen også i saker som pådømmes etter § 248.

Når fornærmede selv fremmer sitt krav, skal vedkommende anses som part ved behandlingen av det sivile kravet. Om kravets forberedelse gjelder § 264 b annet og tredje ledd og § 265 annet ledd bokstav d. For øvrig gis reglene i loven anvendelse for behandlingen av det sivile kravet så langt de passer og ikke annet er bestemt.

Retten kan nekte kravet forfulgt dersom det åpenbart er mest hensiktsmessig å behandle kravet i sivilprosessens former.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 429. (Opphevet)

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 430.

Etter begjæring av statsforvalteren kan påtalemyndigheten sette fram krav om dom for at et ekteskap ikke består, såfremt tiltalen forutsetter dette. På samme

måte kan det settes fram krav om at et ekteskap skal oppløses på grunn av slektskap eller tidligere ekteskap.

Regelen i § 427 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 4 juli 1991 nr. 47 (ikr. 1 jan 1993), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 431.

Retten kan bestemme at forhandlingen om et sivilt krav skal utsettes til straffesaken er pådømt.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 432.

Finner retten at opplysningene i saken er utilstrekkelige til at størrelsen av kravet kan fastsettes, kan retten gi dom for den del av kravet som den finner godtgjort.

Når en sak avgjøres ved tilståelsesdom, kan sivile krav bare pådømmes i den utstrekning retten finner dem utvilsomme.

Om frist for oppfyllelse m.m. gjelder reglene i tvisteloven § 19-7.

Den som mener å ha ytterligere krav enn det han har fått dom for etter første eller annet ledd, kan reise sak om restkravet etter reglene i tvisteloven.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 433.

Etter at hovedforhandling er begynt, kan begjæring om pådømmelse av det sivile kravet ikke tas tilbake uten at kravet samtidig frafalles, med mindre saksøkte eller retten samtykker.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 434.

Ved anke over dom i straffesaken kan partene kreve ny behandling også av de sivile krav dersom vilkårene i §§ 427 til 433 er oppfylt og anken gjelder

a. bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet,
b. avgjørelsen om straff eller rettsfølge som nevnt i § 2 første ledd nr. 1, og det ikke er til vesentlig ulempe å behandle kravet under ankeforhandlingen, eller
c. andre ankegrunner, og ankedomstolen samtykker i samlet behandling.

I sak for Høyesterett gjelder § 323 tilsvarende.

Begjæring om ny behandling av krav som nevnt i § 3 må for siktede inngis sammen med anke eller motanke i straffesaken, jf. § 310 første ledd annet punktum og § 311 første ledd annet punktum. Om begjæringen gjelder § 314 tredje ledd.

Påtalemyndigheten underretter bistandsadvokaten og ellers fornærmede som har fått avgjort krav etter § 3, om anke i straffesaken og ankens innhold.

Henvises anken til behandling, skal retten forkynne henvisningsavgjørelsen for fornærmede, jf. § 325 annet ledd. Fornærmede gis samtidig en frist for selv å begjære behandling av krav som nevnt i § 3, jf. § 428. For begjæring om behandling av krav som ikke tidligere har vært satt frem, gjelder § 264 b annet ledd tredje punktum. For begjæring om ny behandling av krav gjelder § 314 tredje ledd. Retten sender kopi av fornærmedes begjæring til siktede med frist for tilsvar.

Begjæring fra fornærmede eller påtalemyndigheten om behandling av krav som nevnt i § 3 må fremsettes så tidlig at den annen part har tilstrekkelig tid til å forberede seg på behandlingen.

Dersom anken i straffesaken trekkes, avvises eller ikke henvises til ankeforhandling eller et sivilt krav ellers ikke avgjøres i straffesaken, skal retten sørge for at melding om dette blir forkynt for den som har fått pådømt krav etter § 3. Partene skal samtidig orienteres om adgangen til å kreve fortsatt behandling etter tvistelovens regler og om fristen i tredje punktum. Parten må innen én måned etter at slik melding ble forkynt for ham, gi retten melding om at han krever fortsatt behandling av det sivile kravet. Om slikt krav ikke fremsettes, skal denne delen av saken heves.

Særskilt anke mot avgjørelser av sivile krav følger tvistelovens regler.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 4 mai 2001 nr. 16, 4 juli 2003 nr. 78, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli

2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 13 des 2024 nr. 78 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3090).

§ 435.

Ved gjenåpning av straffesaken kan en part på samme vilkår som nevnt i § 434 første ledd kreve at avgjørelsen av sivile krav gjenåpnes til ny prøving.

Gjenåpning av avgjørelsen av sivile krav i andre tilfeller følger tvistelovens regler. Fristen i tvisteloven § 31-6 annet ledd gjelder likevel ikke.

Reglene i § 308 gjelder tilsvarende.

Ender gjenåpningssaken med frifinnelse for et sivilt krav, skal et tilbakebetalingskrav for utbetalt erstatning dekkes av staten dersom gjenåpning ble begjært mer enn ti år etter at kravet ble pådømt.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 13 des 2024 nr. 78 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3090, se endringsloven del VI for overgangsregel).

Åttende del. Saksomkostninger og erstatning i anledning av forfølging.

Kap 30. Saksomkostninger.

§ 436.

Blir siktede dømt i offentlig sak, bør siktede i regelen pålegges å erstatte staten nødvendige omkostninger ved saken. Særlig bør en siktet som kan bebreides for under forfølgningen å ha opptrådt slik at omkostningene er blitt høyere enn ellers nødvendig, pålegges å erstatte meromkostningene. Saksomkostninger kan også ilegges når en sak etter at hovedforhandling er berammet, blir hevet fordi siktede vedtar et tidligere utferdiget forelegg.

Når avgjørelsen ved anke eller begjæring om gjenåpning fra siktede går ham imot, gjelder regelen i første ledd tilsvarende. Det samme gjelder når rettsmiddel er brukt av noen som nevnt i § 308.

Endret ved lover 18 des 1987 nr. 97, 15 juli 1994 nr. 51 (ikr. 15 juli 1994), 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 437.

Ved fastsetting av saksomkostninger etter § 436 regnes ikke med utgifter til medlemmer av retten eller tjenestemenn ved domstolen, eller utgifter til rettslokale.

Har flere personer vært siktet i en sak, fordeles omkostningene mellom dem etter rettens skjønn. Utgifter som bare gjelder den enkeltes forhold, er de andre uvedkommende.

Saksomkostninger ilegges bare dersom det antas mulig å oppnå betaling, og avpasses etter siktedes økonomiske evne.

§ 438.

Ender en offentlig forfølging med frifinnelse, eller blir den innstilt uten at dette har hjemmel i §§ 69 eller 70, skal retten tilkjenne siktede erstatning av staten for nødvendige utgifter til hans forsvar, med mindre han selv forsettlig har pådratt seg mistanken. Betaling til forsvarer erstattes ikke med et større beløp enn forsvareren ville blitt tilkjent om han var oppnevnt som offentlig forsvarer.

Også siktedes nødvendige reiseutgifter dekkes.

Dersom en sak som har blitt gjenåpnet ender med frifinnelse, og særlige grunner gjør det rimelig, kan retten helt eller delvis tilkjenne andre enn siktede dekning av omkostninger som knytter seg til tiltak som har hatt vesentlig betydning for at saken ble gjenåpnet.

Endret ved lover 10 jan 2003 nr. 3 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 439.

Når fornærmede under en offentlig forfølging selv fremmer sivile krav, gjelder bestemmelsene om erstatning for saksomkostninger i tvisteloven kapittel 20 tilsvarende for omkostninger vedkommende disse krav.

Har fornærmede sluttet seg til den offentlige forfølging, gjelder reglene i §§ 436 og 437 tilsvarende for hans omkostninger.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 440. (Opphevet)

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 441.

Avgjørelse om erstatning for saksomkostninger tas i dommen eller i den kjennelse som avslutter saken. Er slik avgjørelse ikke truffet, eller innstilles forfølgningen uten dom eller kjennelse, kan krav om saksomkostninger bringes inn til avgjørelse ved kjennelse av den rett som har hatt saken, eller om ingen rett har hatt saken, den tingrett som saken hører under etter § 12. Kravet settes fram innen en måned etter at det ble adgang til det. Før avgjørelsen treffes, skal motparten ha hatt anledning til å uttale seg.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 442.

Påankes dommen, prøver ankedomstolen spørsmålet om erstatning for saksomkostninger når det foretas prøving av bevisene under skyldspørsmålet, og for øvrig når avgjørelsen umiddelbart beror på utfallet av anken. Ellers kan det ankes på det grunnlag at omkostningsavgjørelsen er avgjort i strid med loven. Slik anke behandles etter reglene i kapittel 26.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 443.

Siktedes forsvarer anses bemyndiget til å motta erstatning som er tilkjent etter § 438. Han kan kreve utbetalt direkte til seg den del av erstatningen som trengs for å dekke det han har til gode for utlegg og arbeid med saken. Den del av erstatningen som medgår til dette, kan ikke gjøres til gjenstand for utlegg av siktedes øvrige kreditorer, og heller ikke inndras i hans konkursbo eller anvendes til motregning med siktedes gjeld til staten.

Kap 31. Erstatning i anledning av forfølging.

§ 444.

Med mindre noe annet følger av § 446, har en siktet rett til erstatning av staten for økonomisk tap som forfølgningen har påført ham

a. dersom han blir frifunnet,
b. dersom forfølgningen mot ham blir innstilt, eller
c. for så vidt han har vært pågrepet eller fengslet i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 5 eller FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 9.

En domfelt har også rett til erstatning for økonomisk tap som skyldes fullbyrdet straff som overstiger den straff som idømmes etter gjenåpning.
Endret ved lover 9 mai 2003 nr. 30, 10 jan 2003 nr. 3 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 445.

Selv om vilkårene for erstatning etter § 444 ikke er oppfylt, skal siktede såfremt det fremstår som rimelig tilkjennes erstatning for økonomisk tap som følge av særlig eller uforholdsmessig skade som forfølgningen har påført ham.
Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 3 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471).

§ 446.

Erstatningen etter §§ 444 til 445 skal settes ned eller falle bort dersom siktede uten rimelig grunn

a. har benyttet sin rett til å nekte å forklare seg eller har motvirket opplysning av saken,
b. har gitt foranledning til etterforskningstiltak eller den fellende dommen, eller
c. har latt være etter evne å begrense skaden av forfølgningen eller dommen.

Erstatningen kan ikke settes ned eller falle bort med den begrunnelse at det

er mistanke om at siktede har utvist straffeskyld.

Erstatningen etter §§ 444 til 445 kan settes ned eller falle bort i saker der forfølgningen er innstilt etter § 72 første ledd annet punktum annet alternativ.
Endret ved lover 10 jan 2003 nr. 3 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471), 9 mai 2003 nr. 30 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471).

§ 446 a.

Skade som skjer i forbindelse med en aksjon som norske myndigheter foretar ombord på et fartøy i samsvar med protokoll 2005 til konvensjon 10. mars 1988 om bekjempelse av ulovlige handlinger mot sikkerheten ved skipsfart, skal erstattes av norske myndigheter dersom:

a. tiltak er gjennomført på en måte som ikke er hjemlet i protokollen, eller går ut over det som med rimelighet kan anses som nødvendig, eller
b. mistanken om ulovlige handlinger mot sikkerheten ved skipsfart viser seg å være ugrunnet, forutsatt at fartøyet, rederen eller besetningen ikke har foretatt seg noe som gir grunn til mistanken.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 84 (ikr. 30 des 2013 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1477).

§ 447.

En siktet har rett til oppreisning etter satser fastsatt av Kongen for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art som følge av pågripelse eller varetektsfengsling, dersom han blir frifunnet eller forfølgningen mot ham blir innstilt.

Når det fremstår som rimelig, skal siktede tilkjennes et passende beløp i oppreisning selv om vilkårene i første ledd ikke er oppfylt. Kongen kan gi forskrift med retningslinjer om når slik oppreisning må anses som rimelig, samt for hva som normalt vil være et passende beløp.

Den som blir frifunnet etter fullbyrdet frihetsstraff, har rett til oppreisning for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art. Beløpet fastsettes etter forholdene i den enkelte sak.

Oppreisningen kan settes ned eller falle bort av de grunner som nevnt i § 446.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 1989 nr. 68, 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416),

30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 10 jan 2003 nr. 3 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471).

§ 448.

For skade eller annen ulempe som andre enn siktede er påført ved granskning, ransaking, beslag, kommunikasjonskontroll etter kapittel 16 a eller annen forføyning under saken, kan det tilkjennes erstatning når dette fremstår som rimelig.
Endret ved lover 5 juni 1992 nr. 52, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 10 jan 2003 nr. 3 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471).

§ 449.

Krav om erstatning eller oppreisning etter strafforfølgning skal settes frem for det politidistriktet som har etterforsket saken. Sakens dokumenter sendes til departementet, som avgjør kravet. Departementet kan be påtalemyndigheten uttale seg om kravet. Departementets avgjørelse er ikke enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Krav som er avgjort etter første ledd, kan bringes inn for retten. Saken reises ved stevning i den rettskrets hvor saksøkeren bor eller har opphold, eller for Oslo tingrett. Saken behandles etter reglene i tvisteloven.

En dommer som har deltatt ved avgjørelsen av straffesaken mot siktede, skal ikke delta ved behandlingen av siktedes krav om erstatning eller oppreisning etter strafforfølgning.

Innsyn i opplysninger som hører til straffesaken, kan nektes på de vilkår som er fastsatt i § 242 a første ledd. Reglene i § 242 a andre og tredje ledd og § 292 a gjelder tilsvarende så langt de passer.
Endret ved lover 9 mai 2003 nr. 30, 10 jan 2003 nr. 3 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471), 9 mai 2003 nr. 30 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 28 mars 2025 nr. 5 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 28 mars 2025 nr. 544).

§ 450.

I sak om erstatning eller oppreisning etter strafforfølgning har siktede rett til

fritt rettsråd uten behovsprøving etter reglene i rettshjelpsloven § 11.

Om sakskostnader ved behandling for retten gjelder reglene i tvisteloven kapittel 20, likevel slik at saksøkeren kan pålegges å erstatte statens sakskostnader bare dersom søksmålet var grunnløst.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 10 jan 2003 nr. 3 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 451.

Departementet kan kreve tilbakebetalt erstatning som er utbetalt siktede etter reglene i dette kapitlet, dersom forfølgningen mot siktede senere gjenopptas og siktede domfelles, og det følger av dommens innhold at erstatning ikke skulle vært utbetalt.

Vedtak etter første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg. Ved klage eller søksmål om utlegget etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kan retten prøve tilbakebetalingskravets størrelse fullt ut.

Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 3 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1471).

Niende del. Fullbyrding

Kap 32. Fullbyrding.

§ 452.

En dom skal fullbyrdes straks den er rettskraftig, når ikke annet er særskilt bestemt. Det samme gjelder en kjennelse som ilegger straff eller saksomkostninger eller annen erstatning til staten.

Angripes en rettskraftig dom ved anke eller er en begjæring om gjenåpning tatt til følge, kan den rett som skal behandle saken, ved kjennelse beslutte at fullbyrding helt eller delvis skal utstå.

Dom der domfelte var under 18 år på handlingstidspunktet skal oversendes den myndigheten som er ansvarlig for fullbyrdingen etter § 455 annet ledd innen en uke etter at dommen er rettskraftig. Påtalemyndighetens beslutning om at saken skal overføres til ungdomsoppfølging etter § 71 a annet ledd skal oversendes konfliktrådet innen en uke etter at det er truffet endelig påtaleavgjørelse.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 80 (ikr. 1 aug 1995), 15 juni 2001 nr. 63 (ikr. 1

jan 2004 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1359, se lovens IV), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 453.

Fullbyrdingen av en dom kan påbegynnes før denne er rettskraftig dersom domfelte ber om det og påtalemyndigheten etter forholdene finner det hensiktsmessig og ubetenkelig.

Bruk av rettsmidler mot avgjørelse om inndragning er ikke til hinder for fullbyrding av dommen for øvrig.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 454.

Krav som er fastslått i et forelegg, er forfalt straks forelegget er vedtatt. Fra samme tidspunkt kan forelegget fullbyrdes. Blir vedtakelsen påanket innen utløpet av ankefristen, kan fullbyrdelse likevel ikke skje før saken er avgjort.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 455.

Statsadvokaten gjør vedtak om fullbyrding av dom. Beslutningen treffes likevel av politiet i sak hvor politiet har tatt ut tiltale etter § 67 annet ledd. I sak avgjort ved forelegg treffes beslutningen av politiet. For dom som beslutter å fullbyrde subsidiær fengselsstraff etter straffeloven § 52 første ledd bokstav a eller § 52 c første ledd bokstav a, reststraff etter prøveløslatelse etter straffegjennomføringsloven § 44 annet ledd og fengselsstraff etter straffeloven § 39 annet ledd, treffes vedtak om fullbyrding av regionalt nivå i kriminalomsorgen.

Fullbyrdingen av ubetinget frihetsstraff og samfunnsstraff settes i verk av kriminalomsorgen. Fullbyrding av ungdomsstraff, ungdomsoppfølging, mekling i konfliktrådet og oppfølging i konfliktrådet settes i verk av konfliktrådet. Fullbyrding av andre reaksjoner settes i verk av politiet.

Endret ved lover 2 nov 1990 nr. 58, 11 juni 1993 nr. 79, 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 19 des 2003 nr. 125 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1587), 13 apr 2007 nr. 14, 20 juni 2008 nr. 47 (ikr. 1 apr 2010 iflg. res. 19 mars 2010 nr. 407), 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 14 juni 2013 nr. 44, 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg.

res. 20 juni 2014 nr. 795), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 456.

Bøter og andre pengekrav som er tilkjent i en offentlig straffesak, innkreves av Statens Innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet. Det samme gjelder erstatning og andre pengekrav som er tilkjent en fornærmet eller en annen skadelidt i en offentlig straffesak, dersom den berettigete ønsker det.

Bot som ikke betales eller lar seg inndrive ved lønnstrekk eller annen tvangsfullbyrding, skal fullbyrdes ved soning av den subsidiære fengselsstraffen når den botlagte har evne til å betale boten eller allmenne hensyn tilsier det. Vedtak om soning treffes av politiet.

Etter nærmere regler fastsatt av Justisdepartementet kan bøtelagte pålegges å betale renter og gebyr på ubetalte bøter samt eventuelle andre utgifter som påløper ved tvangsinndriving. Tilsvarende regler kan fastsettes for ilagt inndragning. Dom eller forelegg på bot eller inndragning er også tvangsgrunnlag for tilleggskrav etter dette ledd.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 18 des 1987 nr. 97, 2 nov 1990 nr. 58, 21 des 1990 nr. 75, 26 juni 1992 nr. 86, 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 aug 1993), 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 17 juni 2005 nr. 89 (ikr. 1 nov 2005 iflg. res. 28 okt 2005 nr. 1242), 9 des 2011 nr. 49, 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 457.

Kongen gir nærmere regler om inndriving av bøter og andre pengekrav.

§ 458.

Straff som den dømmende rett eller påtalemyndigheten har tilrådd å ettergi eller gjøre betinget ved benådning, kan ikke fullbyrdes før spørsmålet om benådning har vært forelagt Kongen.

Søker domfelte ellers om benådning, kan departementet utsette fullbyrdingen til søknaden er avgjort av departementet eller Kongen.

Har departementet funnet for tiden ikke å ville anbefale en søknad om benådning, kan departementet – når vektige grunner taler for det og søkeren

samtykker – utsette ferdigbehandlingen av søknaden i en prøveperiode. Prøveperioden kan ikke settes lenger enn 1 år. Når særlige grunner taler for det, kan perioden forlenges. Fullbyrding finner ikke sted før søknaden er ferdigbehandlet.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 16 juni 1989 nr. 64.

§ 459.

Fullbyrding av frihetsstraff, samfunnsstraff, ungdomsstraff, ungdomsoppfølging eller oppfølging i konfliktrådet skal utsettes dersom domfelte eller siktede er blitt utilregnelig på grunn av sterkt avvikende sinnstilstand eller vedkommendes helsetilstand ellers gjør fullbyrding utilrådelig.

Ellers kan fullbyrding av reaksjoner som nevnt i første ledd utsettes når vektige grunner tilsier det.

Utsettelse etter annet ledd kan gjøres betinget av sikkerhetsstillelse. Det kan også settes andre vilkår. Ved utsettelse av ungdomsstraff, ungdomsoppfølging eller oppfølging i konfliktrådet kan det kun stilles vilkår etter konfliktrådsloven § 31 annet ledd eller § 33 annet ledd.

Kriminalomsorgen treffer vedtak etter bestemmelsene her i saker som gjelder frihetsstraff eller samfunnsstraff. Forvaltningsloven gjelder i slike tilfeller med de unntak som er nevnt i straffegjennomføringsloven § 7. Konfliktrådet treffer vedtak i saker som gjelder ungdomsstraff, ungdomsoppfølging eller oppfølging i konfliktrådet. Forvaltningsloven gjelder i slike tilfeller med de unntak som følger av eller i medhold av konfliktrådsloven. Oppstår det uenighet om fullbyrdingen skal utsettes fordi domfelte eller siktede er blitt alvorlig sinnslidende eller hans helsetilstand ellers gjør fullbyrding utilrådelig, kan domfelte eller siktede kreve spørsmålet avgjort ved kjennelse etter § 462.
Endret ved lover 19 juli 1996 nr. 58 (ikr. 1 nov 1996), 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64), 18 mai 2001 nr. 21 (ikr. 1 mars 2002 iflg. res. 22 feb 2002 nr. 181), 20 juni 2008 nr. 47 (ikr. 1 apr 2010 iflg. res. 19 mars 2010 nr. 407), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 460.

Ved fullbyrding av frihetsstraff medregnes hele den tid som domfelte har vært undergitt varetektsfengsling etter at dommen ble avsagt. Dette gjelder tilsvarende ved fullbyrding av bøtestraff, slik at fradrag gis etter reglene fastsatt i medhold av § 457.

§ 461.

Skal en domfelt som er på frifot, utholde frihetsstraff eller samfunnsstraff, meddeler kriminalomsorgen ham pålegg om å møte til fastsatt tid og sted for at fullbyrdingen kan påbegynnes.

Dersom domfelte unnlater å etterkomme pålegg om å fremstille seg, kan han avhentes av politiet etter begjæring fra kriminalomsorgen. Det samme gjelder om han uteblir under gjennomføringen eller det før påbegynt soning er grunn til å tro at han vil unndra seg fullbyrdingen av straff.

Konfliktrådet meddeler en domfelt som er idømt ungdomsstraff pålegg om å møte til fastsatt tid og sted for at fullbyrdingen kan påbegynnes. Dersom domfelte unnlater å etterkomme pålegg om å fremstille seg, kan han avhentes av politiet etter begjæring fra konfliktrådet. Det samme gjelder om domfelte ikke etterkommer pålegg om å møte til samtale for å motvirke nye brudd jf. konfliktrådsloven § 31 første ledd første punktum.

Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 64, 18 mai 2001 nr. 21 (ikr. 1 mars 2002 iflg. res. 22 feb 2002 nr. 181), 20 juni 2008 nr. 47 (ikr. 1 apr 2010 iflg. res. 19 mars 2010 nr. 407), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 462.

Oppstår det uenighet mellom påtalemyndigheten eller kriminalomsorgen og domfelte om dommens tolkning, beregning av straffetiden, eller liknende spørsmål som gjelder fullbyrdingen, kan domfelte kreve spørsmålet avgjort ved kjennelse av stedets rett eller den rett som har dømt i saken. Det tilsvarende gjelder når det er tvist om hvorvidt den person som dommen søkes fullbyrdet mot, er den domfelte, og når det er tvist mellom påtalemyndigheten og andre enn domfelte om hvorvidt en avgjørelse om inndragning kan gjøres gjeldende overfor dem.

Endret ved lover 11 juni 1999 nr. 39 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 11 juni 1999 nr. 663), 20 juni 2008 nr. 47 (ikr. 28 jan 2011 iflg. res. 28 jan 2011 nr. 99).

§ 462 a.

Er en domfelt overlevert eller utlevert til Norge for straffullbyrding på grunnlag av en dom som omfatter flere handlinger, og kan overlevering eller utlevering etter loven i den fremmende staten bare skje for noen av handlingene, fastsetter retten ved beslutning, etter begjæring fra påtalemyndigheten, straff

for de handlingene som overlevering eller utlevering kan skje for.
Tilføyd ved lov 20 juni 2008 nr. 47 (ikr. 1 apr 2010 iflg. res. 19 mars 2010 nr. 407), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 462 b.

Kongen kan gi nærmere regler om innkalling og utsettelse med fullbyrding av straff.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Tiende del. Straffesaker med tilknytning til Forsvaret

Ny tiende del med kap. 33, 34, 35 og 36 og nye §§ 463 til 481 tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573). Deloverskrift endret ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

Kap 33. Straffesaker med tilknytning til Forsvaret

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573). Kapittelet endret ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 463.

Straffesaker med tilknytning til Forsvaret følger lovens alminnelige regler med de unntak som følger av denne del. Sakene behandles i fred og i krig ved de alminnelige domstoler.

Kongen kan bestemme at krigstidsbestemmelsene i militær straffelov og i forsvarsloven kapittel 8 helt eller delvis skal kunne anvendes ved handlinger foretatt av norsk militært personell i internasjonale operasjoner eller i annen internasjonal innsats.
Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lover 23 feb 1996 nr. 9 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 11 sep 1998 nr. 869), 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 463 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 20 jan 2012 nr. 4 (ikr. 16 okt 2012 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 895), opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 464.

Militære etterforskere kan etterforske de straffesaker som fremgår av militærpolitiloven § 22.

Militære etterforskere likestilles med polititjenestemenn ved etterforskning og bruk av tvangsmidler.

Påtalemyndigheten kan i etterforskningen gi pålegg til militærpolitiet og annet personell med militær politimyndighet.

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 24 nov 2023 nr. 85 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 876). **Endres** ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 465.

I saker som gjelder overtredelse av militær straffelov § 34, jf. § 95 eller § 35, jf. § 96 og hvor tiltalte ikke er til stede, kan hovedforhandling i krig fremmes etter reglene i § 281 uten hensyn til den straff som vil bli påstått idømt, eller etter § 336 andre ledd uten hensyn til den straff som er idømt.

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 466.

Riksadvokaten utpeker et antall tjenestepersoner i påtalemyndigheten som skal ha ansvar for å behandle straffesaker med tilknytning til Forsvaret når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare.

Slikt utpekt personell har etter søknad fra riksadvokaten fritak fra tjeneste i Forsvaret ved krig, når krig truer og ved styrkeoppbygging.

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr.

1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007, paragrafen ble opphevet i kap 34), tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 467.

Kongen kan for straffesaker med tilknytning til Forsvaret gi forskrift om

a. påtalemyndighetens behandling av slike saker
b. særskilt verneting
c. fagkyndige meddommere
d. adgangen til å sette rett i utlandet.

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007, paragrafen ble opphevet i kap 34), tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

Kap 34. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007, kapittelet inneholdt også § 466 og § 467).

§ 468. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lover 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 469. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lov 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778),

opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 470. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

Kap 35. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 471. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lov 17 des 2010 nr. 86 (ikr. 1 jan 2011), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 472. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lov 17 des 2010 nr. 86 (ikr. 1 jan 2011), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 473. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 474. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lover 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 1 nov 2019 nr. 71 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1449), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 475. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 476. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 477. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

Kap 36. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 478. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573),

opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 479. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 480. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

§ 481. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573), opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007).

Ellevte del. Lovens ikrafttredelse m m.

Endret til ellevte del med kap. 37 og §§ 482 og 483 ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573).

Kap 37. Lovens ikrafttredelse og oppheving av lover.

Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573 – tidligere kap. 33).

§ 482.

Denne lov trer i kraft fra den tid[1] som bestemmes ved særskilt lov.
Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573 – tidligere § 463).

1 Fra 1 jan 1986 iflg. lov 14 juni 1985 nr. 71.

§ 483.

Når denne lov trer i kraft oppheves: – – –
Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 36 (ikr. 1 juli 1997 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 573 – tidligere § 464).

Lov om jakt og fangst av vilt (viltloven)

Kapittel I. Formål og omfang.

§ 1. (lovens formål)

Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.

Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.
Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 2. (lovens virkeområde)

Med vilt menes i denne lov alle viltlevende landpattedyr og fugler, amfibier og krypdyr.

Loven gjelder også i Norges økonomiske sone.

§ 3. (Opphevet)

Endret ved lover 8 april 1983 nr. 17, 11 juni 1993 nr. 106 (i kraft 2 juli 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 714), opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

Kapittel II. Viltorganene.

§ 4. (viltorganene)

I viltforvaltningen er det følgende organer:

1. departementet
2. direktoratet
3. statsforvalteren
4. fylkeskommunen
5. kommunen

Kongen kan gi nærmere regler om etablering av særlige samarbeidsorganer i viltforvaltningen.

Kommunens vedtak kan påklages til statsforvalteren. Reglene om klage i forvaltningsloven gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 14 juni 2013 nr. 48 (ikr. 1 juli 2013), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 14. juni 2024 nr. 37 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 959).

§ 5. (Opphevet)

Endret ved lover 8 april 1983 nr. 17, 5 juni 1987 nr. 25, opphevet ved lov 3 juli 1992 nr. 95 (ikr. 1 jan 1993).

§ 6. (viltorganenes arbeidsoppgaver)

Viltorganene skal arbeide for å fremme formålet med loven og gi myndigheter og organisasjoner, bedrifter og personer bistand, råd og veiledning i saker om viltforvaltning.

Kongen kan gi nærmere regler om viltorganenes organisasjon og virksomhet.

Endret ved lov 3 juli 1992 nr. 95.

§ 6 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 juni 1988 nr. 61 (med virkning til og med 31 des 1991), opphevet ved lov 11 juni 1993 nr. 106 (ikr. straks iflg. res. 11 juni 1993 nr. 784).

Kapittel III. Vilt i fangenskap

Overskriften endret ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 7. (forbud mot vilt i fangenskap)

Ingen skal holde vilt i fangenskap med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov.

Kongen kan gi forskrift om adgang til å holde vilt i fangenskap, og om oppdrett, farming og utsetting av vilt i innhegnet område. I forskriften kan det settes krav om tillatelse og særskilte håndhevingsregler for å stanse ulovlig virksomhet.

Endret ved lover 21 apr 1989 nr. 17, 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 8. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

Kapittel IV. Jaktbare arter og jakttider

Overskriften endret ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 9. (jaktbare viltarter og jakttider)

Kongen fastsetter hvilke arter som kan være gjenstand for jakt og innen hvilke tidsrammer jakten kan foregå.

Direktoratet fastsetter jakttiden for den enkelte art og innen hvilke områder jakten kan foregå. Det kan fastsettes ulike jakttider for de enkelte deler av landet. Jakttiden kan gjelde en bestemt tid av døgnet eller uken, og den kan settes forskjellig for jakt etter hann og hunn og etter eldre og yngre individer av vedkommende art. Direktoratet kan også fastsette kvoter for felling av vilt. Reglene om fellingstillatelse i og med hjemmel i kapittel V gjelder tilsvarende. Det bør ikke fastsettes jakttid i hekke- og yngletiden for vedkommende art.

Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 11 juni 1993 nr. 106.

§ 10. (dager med jaktforbud)

Jakt og fangst er ikke tillatt i tiden fra og med 24. desember til og med 31. desember og ikke på langfredag, påskeaften og første påskedag.

§ 11. (Opphevet)

Endret ved lover 8 april 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 11 juni 1993 nr. 106, 25 aug 1995 nr. 59, opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 12. (Opphevet)

Endret ved lov 30 juni 2000 nr. 65, opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 12 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 2 juli 1999 nr. 60, opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 13. (Opphevet)

Endret ved lover 8 april 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 30 juni 2000 nr. 65 (i kraft 1 jan 2001), opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 14. (Opphevet)

Endret ved lover 8 april 1983 nr. 17, 30 juni 2000 nr. 65, opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 14 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 106, endret ved lov 30 juni 2000 nr. 65, opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 15. (felling av vilt i særlige områder)

Direktoratet kan uten hensyn til regler om fredning og jakttider gi fellingstillatelse på:

1. Utsatt vilt i innhegnet område eller på øy.
2. Sjøfugl og and til bruk til menneskeføde der dette er vanlig.

Kapittel V. Hjortevilt- og beverjakt, arealvilkår og rettet avskyting.

Overskriften endret ved lov 11 juni 1993 nr. 106 (ikr. 7 des 2001 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1357).

§ 16. (fellingstillatelse på hjortevilt og bever – minsteareal)

Direktoratet bestemmer i hvilke områder jakt på elg, hjort, villrein, rådyr, dåhjort og bever kan drives.

Direktoratet fastsetter minsteareal eller kvoter for felling av dyr av arter nevnt i første ledd. Kommunen utsteder fellingstillatelse i samsvar med areal- eller kvotefastsettelsen.

Når særlige omstendigheter foreligger, kan direktoratet gjøre unntak fra reglene i annet ledd.

Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 11 juni 1993 nr. 106.

§ 17. (rettet avskyting og andre vilkår for felling)

I fellingstillatelsen etter § 16 kan det settes som vilkår at det skal felles hann eller hunn og eldre eller yngre individ av vedkommende viltart.

Departementet kan gi nærmere regler om utstedelse av fellingstillatelse og herunder sette som vilkår for storviltjakt at eiendommer slås sammen etter reglene i kapittel VIII.

§ 18. (grunnlaget for minsteareal)

Ved fastsettelse av minsteareal og fellingskvote skal det tas hensyn til bestandens størrelse, artens levevilkår i det enkelte distrikt og den skade vedkommende viltart volder.

Kapittel VI. Utøvelse av jakt og fangst.

§ 19. (human jakt)

Jakt og fangst skal utøves på slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom.

§ 20. (bruk av våpen under jakt)

Til felling av vilt under jakt kan bare brukes skytevåpen med ladning av krutt.

Til jakt er bruk av hagle for mer enn to skudd og helautomatisk rifle forbudt.

Bruk av selvskudd til felling av vilt er forbudt. Det samme gjelder bruk av kunstig lys i jaktøyemed, med unntak for

a. åtejakt på rødrev, når lyskilden er fast montert
b. ettersøk av påskutt hjortevilt og villsvin
c. avliving av vilt som er fanget levende i felle
d. jakt på villsvin når jakten foregår i åpent terreng eller ved åteplass.

Ved ettersøk som nevnt i tredje ledd bokstav b, har jegeren bevisbyrden for at påskytingen er lovlig. Jegeren skal varsle politi, jaktrettshaver og kommunen om bruken av kunstig lys før ettersøket tar til. Dersom varsling i vesentlig grad vil forsinke ettersøket, kan begrunnet melding om slik bruk av kunstig lys sendes samme instanser umiddelbart etter avsluttet søk.

Departementet gir nærmere forskrifter om de skytevåpen og den ammunisjon som det skal være tillatt å bruke under jakt, og om hvordan våpen og ammunisjon skal oppbevares og medbringes under jakt. Videre kan departementet ved forskrift gi nærmere bestemmelser om bruk av kunstig lys i tilfeller som nevnt i tredje ledd. Departementet kan også ved forskrift tillate at kunstig lys benyttes ved åtejakt på andre arter enn rødrev, ved ettersøk av andre arter enn hjortevilt og ved avliving av vilt i andre tilfeller enn nevnt i tredje ledd.

Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371), 11 juni 2021 nr. 83 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1896).

§ 21. (bruk av motordrevet fremkomstmiddel under jakt)

Det er forbudt under jakt:

a. å løse skudd på eller over offentlig vei eller jernbane
b. å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy til forfølging av vilt eller til avledning av viltets oppmerksomhet fra jegeren
c. å bruke luftfartøy eller motorkjøretøy utenfor vei til lokalisering av vilt
d. å løse skudd fra luftfartøy eller motorkjøretøy.

Innen en avstand av 2 kilometer fra land, herunder holmer og skjær, er det forbudt å drive jakt fra motorbåt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor. Dette gjelder likevel ikke ved ettersøk av påskutt sjøfugl i sjø når fartøyets hastighet ikke overstiger 5 knop. Jegeren har bevisbyrden for lovlig påskyting og skal snarest varsle politi og kommunen om bruk av motor under ettersøket. Fylkeskommunen kan for bestemte områder og tidsrom øke eller minske avstanden.

Departementet kan fastsette forskrifter om største tillatte hastighet under jakt fra fartøy utenfor område nevnt i annet ledd.

Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371).

§ 22. (svømmende dyr)

Svømmende hjortevilt må ikke jages eller avlives med mindre det forfølges som såret.

§ 23. (bruk av hund under jakt)

Bruk av løs, på drevet halsende hund er forbudt unntatt for jakt på hare, rødrev og gaupe. For jakt på andre arter kan direktoratet gi samtykke for det enkelte område.

Direktoratet fastsetter til hvilke tider jakt med hund etter første ledd kan foregå. Tidene kan settes forskjellig for ulike deler av landet og de kan gjelde bestemte hunderaser.

Det kan settes som vilkår for bruk av hund at jakten skjer på område av en bestemt minstestørrelse.

Endret ved lov 8 apr 1983 nr. 17.

§ 24. (fangst)

Bruk av fangstredskaper er forbudt med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Bruk av fangstredskaper er forbudt mot annet vilt enn smågnagere og krypdyr, om ikke annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov.

Departementet gir forskrifter om fangst der dette kan være av betydning for næringsgrunnlaget og ellers der det er nødvendig for å begrense skader som viltet gjør. Det kan herunder fastsettes krav om typegodkjenning av fangstredskaper og om betaling av gebyr for å få et redskap typegodkjent.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 106, 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 25. (bruk av gift)

Bruk av kjemikalier eller gift til avliving av annet vilt enn smågnagere og krypdyr, er forbudt. Departementet kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra forbudet.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 26. (fullmakt for Kongen til å gi forskrifter)

Kongen kan gi nærmere regler

1. for å forebygge skade og ulykke under jakt og fangst, herunder om aldersgrense og om plikt til å legge frem helseattest for å kunne drive jakt,
2. om forsikring for jegere og fangstfolk, herunder ansvars-, ulykkes- og invaliditetsforsikring og plikt til å delta i kollektiv forsikring,
3. om storviltjakten, herunder om skyteprøve, jaktmåter, organisering av jaktlag og bruk av ettersøkshund.
4. om innsamling av egg og deler av vilt og om felling, merking og fangst av vilt for vitenskapelige eller andre særlige formål uten hensyn til de regler som ellers gjelder,
5. om innfanging av vilt for overføring i live til annet område,
6. om plikt til å melde fra om såret og skadet vilt og om avliving av vilt av humanitære grunner uten hensyn til hvem som har jaktrett til grunnen,
7. om opprettelse av et sentralt jegerregister,

8. om adgangen til å legge ut åte i forbindelse med jakt, fangst og felling av vilt eller for andre særlige formål, herunder om utlegging av åte for å lokke til seg vilt når dette kan skade viltet eller naturmiljøet.
9. om innførsel og utførsel av dødt og levende vilt og av egg.
10. om storviltjakten og småviltjakten, herunder om jaktformer.
11. om saksbehandlingen til utfylling av reglene i tjenesteloven for autorisasjon av preparanter og av jegerprøveinstruktører, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 11 juni 1993 nr. 106, 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672), 17 sep 2010 nr. 57 (ikr. 1 okt 2010 iflg. res. 17 sep 2010 nr. 1276). **Endres** ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (nr. 9 oppheves, ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel VII. Retten til jakt og fangst.

§ 27. (grunneierens enerett til jakt og fangst)

Med de innskrenkninger som er fastsatt i denne lov og i forskrifter gitt i medhold av loven, har grunneieren enerett til jakt og fangst.

§ 28. (jaktrett for bruker, leie av jaktrett)

Overlater grunneieren sin eiendom til noen annen til bruk, skal brukeren ha jaktretten med mindre annet er avtalt. Forbeholder grunneieren seg jaktretten, kan jakt ikke drives på brukerens åker og eng i tiden fra og med 1. mars til og med 30. september.

Jaktrett kan ikke skilles fra eiendommen for lengre tid enn 10 år om gangen, uten når jaktretten følger bruksretten til eiendommen. På jordskifte kan det allikevel bestemmes at jaktretten fortsatt skal være felles helt eller delvis.

Avtale om særskilt bortleie av jaktrett skal være skriftlig. Gjelder avtalen for mer enn 5 år, skal leier og utleier sørge for at melding om leieforholdet med opplysning om vilkårene straks blir sendt kommunen.

Fremleie av jaktrett kan ikke finne sted uten samtykke fra den som har jaktretten etter § 27.

Kongen kan gi regler om forbud mot fremleie av jaktrett.

Overlater grunneieren til noen annen enn grunnens bruker å utøve jakten, er også eieren ansvarlig for økonomisk skade som jakten volder brukeren.

Reglene i denne paragraf om retten til jakt gjelder også retten til fangst.

Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 11 juni 1993 nr. 106.

§ 29. (retten til jakt i sameiestrekning)

I sameie har alle med eiendomsrett eller bruksrett til skog, havnegang, slått eller grunn rett til jakt og fangst med mindre annet følger av avtale eller annet rettsgrunnlag.

Rettighetshaver etter første ledd kan med en måneds varsel innkalle de øvrige til et møte til valg av et styre på inntil 5 medlemmer som skal forvalte jakten og fangsten i sameiet. Styret skal i samarbeid med kommunen utarbeide forslag til regler for forvaltningen. Forslaget skal forelegges alle rettighetshaverne til uttalelse før direktoratet fastsetter reglene.

Gir sameiets størrelse og tallet på rettighetshavere grunn til det, kan direktoratet etter å ha innhentet uttalelse fra kommunen sette forbud mot jakt og fangst inntil regler er fastsatt etter annet ledd. Forbudet med opplysning om når det trer i kraft skal kunngjøres på den måte som er vanlig i distriktet.

Reglene i annet og tredje ledd gjelder tilsvarende når tre eller flere eiendommer har retten til jakt og fangst i fellesskap.

Er jaktregler ikke fastsatt i samsvar med denne bestemmelse eller som ledd i jordskifte, kan jakt og fangst i sameiet bare utøves av en person om gangen for hver som har slik rett etter første ledd.

Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95.

§ 30. (retten til jakt i bygdealmenning)

For jakt og fangst i bygdeallmenning gjelder bestemmelsene i lov av 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger kap. 7.

Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 19 juni 1992 nr. 61.

§ 31. (retten til jakt og fangst på statens grunn)

På statsgrunn som ikke reguleres av lov av 6 juni 1975[1] (Fjelloven) er småviltjakt og fangst tillatt mot løsning av jaktkort og betaling av vederlag for norske statsborgere og for alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge. Reindriftsamenes jakt og fangst reguleres av reindriftsloven § 26.

Departementet kan gi nærmere regler om all jakt og fangst på statens grunn

utenfor statsalmenning herunder om lavere pris og fortrinnsrett til jakt og fangst for fast bosatte i kommunen og om utlendingers jaktadgang.
Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 15 juni 2007 nr. 40 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 627).
1 Inkurie: Lovens nummer er nr. 31.

§ 32. (grensen for grunneiers jaktrett mot vann)

På elv og innsjø går grunneiers rett til jakt og fangst så langt som hans eiendomsrett. Mot hav og fjord går grunneiers rett til jakt og fangst så langt som landet ligger tørt. Utenfor denne grense og på grunner og skjær som er overskylt ved alminnelig høyvann og ikke tilligger noen eiendom som kobbeveide, er jakt og fangst tillatt for norske statsborgere og alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge. Direktoratet kan i enkelttilfelle gi utlendinger som ikke er bosatt i Norge adgang til slik jakt.

§ 33. (grunneiers jaktrett på vei)

Eier av vei med tilbehør har ikke rett til jakt og fangst på denne uten at han også eier tilstøtende grunn. Den som eier grunnen på begge sider av en vei, har retten til jakt og fangst på veien selv om han ikke eier denne. Hvor vei danner grense mellom grunn som tilhører forskjellige eiere og ingen av disse eier veien, har hver av grunneierne rett til jakt og fangst på veien.

Reglene om jakt og fangst på vei gjelder også jernbane, rørgate, gate for kraftledning og lignende anlegg.

§ 34. (forfølgningsretten)

Den som på lovlig grunn sårer storvilt, har rett til å forfølge og tilegne seg dyret også på grunn der en annen enn jegeren har jaktretten. Forfølgningsretten opphører ved utgangen av den dag da viltet kom inn på en annens grunn. Jegeren har bevisbyrden for lovlig forfølgning. Kongen kan i forskrift fastsette hvilke viltarter som skal regnes som storvilt.

Jegeren skal snarest mulig gi grunneieren og kommunen melding om forfølging som nevnt i første ledd og om utfallet.

Grunneieren har ikke rett til å jage eller fange vilt som forfølges på hans grunn etter reglene i første ledd. Han kan allikevel avlive dyret på forfølgerens vegne når hensynet til dyret tilsier det.

Den som utøver forfølgningsrett etter første ledd må ikke løse skudd i andres hage eller gårdstun. Jegeren plikter å erstatte skade som forfølgning

påfører andres eiendom.
Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 30 juni 2000 nr. 65.

§ 35. (unntak fra regler om jakt og fangst ved felling)

Ved felling av bjørn, jerv, ulv og gaupe for å forhindre skade på bufe og tamrein og ved felling av vilt i henhold til naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, kan direktoratet bestemme at felling kan utføres uten hensyn til reglene i kapittel VI.

Direktoratet kan bestemme at felling som nevnt i første ledd og felling etter naturmangfoldloven § 18 fjerde ledd kan utføres av andre enn den jaktberettigede.

Direktoratet kan delegere myndigheten etter første og annet ledd til statsforvalteren.
Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 65, 18 nov 2016 nr. 83 (ikr. 18 nov 2016 iflg. res. 18 nov 2016 nr. 1343), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 36. (almenhetens jaktadgang)

Kommunen skal arbeide for en forsvarlig utnyttelse av muligheten for småviltjakt, der dette er forenlig med § 1 i denne lov.

I større områder der almenheten ikke har adgang til småviltjakt, skal kommunen i samråd med grunneierne søke å oppnå minnelig ordning med salg av jaktkort.

Når minnelig ordning ikke oppnås, kan departementet pålegge en eller flere grunneiere eller rettighetshavere å selge jaktkort til almenheten der uheldige bestandsforhold kan oppstå, fordi grunneierne vedvarende har unnlatt å utnytte småviltjakten. Pålegget skal være tidsbegrenset og kan gis for maksimalt 5 år.

I pålegget kan bestemmes hvor mange jaktkort som skal selges, fordelingen av jaktkortene og hvem som skal administrere jaktkortsalget. Ved fastsettelse av kortpris skal det tas hensyn til vanlig pris i distriktet.

Inntekten av jaktkortene tilfaller rettighetshaveren. Hvis pålegget gjelder flere rettighetshavere, deles inntekten forholdsvis. Dersom rettighetshaver finner at ordningen har medført tap for ham, kan han begjære skjønn til avgjørelse av spørsmålet om erstatning.
Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95.

Kapittel VIII. Sammenslåing av eiendommer til felles viltområde.

§ 37. (sammenslåing til felles viltområde)

For å fremme en forsvarlig og rasjonell viltforvaltning skal viltorganene ved opplysning og tilrettelegging arbeide for organisering av utmarksarealer til felles viltområde.

Dersom kommunen finner at flere eiendommer bør slås sammen til felles viltområde, skal de jaktberettigede innkalles til fellesmøte der kommunen i samsvar med regler fastsatt av departementet søker å oppnå en frivillig avtale om sammenslåing.

Oppnås ikke enighet etter annet ledd, kan et flertall av de jaktberettigede hvis grunn etter kommunens skjønn representerer en overvekt i jaktlig henseende, med bindende virkning for de øvrige beslutte at eiendommen skal slås sammen til et felles viltområde.

Når flere eiendommer er slått sammen til et felles viltområde, kan de jaktberettigede ved flertallsvedtak etter tredje ledd fastsette regler om utøvelse av jakt, salg av jaktkort, gjennomføring av viltstelltiltak og fordeling av omkostninger og utbytte av jakten.

Vedtak etter tredje og fjerde ledd trenger godkjennelse av kommunen. Kommunens avgjørelse kan påklages til Direktoratet.

Departementet gir nærmere regler om gjennomføring av bestemmelsene i denne paragraf, herunder om at fylkeskommunen skal tre i stedet for kommunen når eiendommene ligger i forskjellige kommuner.
Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010).

§ 38. (sammenslåing for å oppnå minsteareal for storviltjakt)

For eiendommer som hver for seg ikke når opp i minsteareal for felling av hjortevilt skal kommunen søke å få i stand frivillig sammenslåing.

Dersom frivillig ordning ikke oppnås, kan Direktoratet etter forslag fra kommunen treffe vedtak om tvungen sammenslåing.

De jaktberettigede kan bestemme fordeling av fellingskvote og utbytte. Blir enighet ikke oppnådd, treffer kommunen avgjørelse, som kan påklages til Direktoratet.

Departementet gir nærmere regler om gjennomføring av bestemmelsene i denne paragraf, herunder at fylkeskommunen skal tre i stedet for kommunen når eiendommene ligger i forskjellige kommuner.
Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan

2010).

Kapittel IX. Obligatorisk jegerprøve, jegeravgift, fellingsavgift og viltfond.

§ 39. (obligatorisk jegerprøve)

Kongen kan gi regler om en prøve som må bestås for å kunne drive jakt og fangst etter denne lov, herunder om eksamensgebyr, obligatorisk kurs og kursavgift.
Endret ved lover 20 des 1985 nr. 110, 1 juni 1993 nr. 106.

§ 40. (kontroll med betalt jegeravgift)

Den som vil drive jakt og fangst etter denne lov, skal betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastsetter, herunder gebyr for ekstra utsending av jegeravgiftskort. Avgiften gjelder for hele landet og for jaktåret, regnet fra og med 1. april til og med 31. mars.

For hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort og villrein skal det betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter. Kongen kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 106, 30 juni 2000 nr. 65 (ikr. 1 jan 2001).

§ 41. (kontroll med betalt jegeravgift)

Den som mot eller uten vederlag stiller rett til jakt og fangst til rådighet for en annen, plikter å forvisse seg om og er selv ansvarlig for at vedkommende har betalt jegeravgift.

Bevis for betalt jegeravgift, jegerkortet, skal medbringes under jakt og fangst og fremvises på forlangende av grunneier, noen som opptrer på hans vegne eller av jaktoppsynet.

§ 42. (fritak for betaling av jegeravgift)

Departementet kan ved forskrift frita for betaling av jegeravgift etter § 40 når det gjelder felling og fangst til vitenskapelige formål og annen felling som ikke er ledd i vanlig jakt og fangst.

§ 43. (viltfond)

Jegeravgiften og fellingsavgiften går inn i et viltfond til fremme av viltforvaltningen. Fellingsavgifter som fastsettes av kommunen, går inn i tilsvarende kommunale viltfond. Direktoratet kan gi regler om anvendelse av midlene i kommunale viltfond.
Endret ved lov 30 juni 2000 nr. 65 (ikr. 1 jan 2001).

Kapittel X. Forskjellige regler.

§ 44. (retten til egg og dun)

Grunneieren eller bruker kan bare ta bort egg og dun fra fuglereir av slike fuglearter, til slike tider og i slike områder som departementet bestemmer.
Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 17 juni 2005 nr. 85 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 12 mai 2006 nr. 509).

§ 45. (ferdsel med våpen på annen manns grunn)

Ferdsel med skytevåpen eller fangstredskap er forbudt i utmark der en annen har jaktrett, med mindre det skjer i lovlig ærend, og våpenet bæres uladd.

§ 46. (jaging og lokking av vilt)

Vilt må ikke jages eller lokkes bort fra andres jaktområde. Fôring av vilt kan allikevel skje som ledd i et planmessig viltstell. Grunneier eller bruker kan skremme eller jage bort vilt når dette må anses nødvendig for å avverge skade eller ulempe.
Endret ved lov 23 feb 1996 nr. 7 (ikr. 1 juli 1996).

§ 47. (Opphevet)

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 106 (ikr. 2 juli 1999), opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1583).

§ 48. (viltfondets og kommunens eiendomsrett)

Vilt som ulovlig er felt, innført til Norge eller ulovlig holdes fanget, eller verdien

av dette, tilfaller Viltfondet etter § 43 første punktum. Det samme gjelder forlatte egg, egg som oppbevares ulovlig, fallvilt og vilt som er avlivet i medhold av naturmangfoldloven §§ 17, 17 a og 18.

Hvis viltet som nevnt i første ledd er hjortevilt og bever, tilfaller viltet i stedet kommunen. Kommunen kan likevel overlate hjortevilt og bever som er ulovlig felt i jakttid, eller dets verdi, til den jaktberettigede mot tilsvarende fradrag i hans fellingskvote. Tilsvarende gjelder når hjortevilt eller bever er felt med tillatelse av kommunen etter naturmangfoldloven.

Kommunen skal så vidt mulig sørge for at viltet blir tatt vare på.

Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 11 juni 1993 nr. 106, 30 juni 2000 nr. 65 (ikr. 1 jan 2001), 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 18 nov 2016 nr. 83 (ikr. 18 nov 2016 iflg. res. 18 nov 2016 nr. 1343).

§ 48a. (oppbevaring mv. av fredet vilt)

Ingen må oppbevare eller omsette fredet vilt eller fredede egg uten at han for det enkelte eksemplar kan godtgjøre at han har nødvendig tillatelse.

Kongen kan gjøre unntak for eldre individer av nærmere bestemte arter av fredet vilt og egg som er i privat besittelse før bestemmelsens ikrafttreden.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 106 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 18 juni 2004 nr. 912).

§ 49. (autorisasjon av preparanter og omsetning av vilt)

Kongen kan fastsette forskrifter om autorisasjon av viltpreparanter og om plikt for disse til å føre skriftlige oppgaver over vilt som mottas og hvem det mottas fra. Oppgavene kan kreves fremlagt av viltorganene.

Direktoratet gir forskrifter om preparanters og andres adgang til håndtering, utstopping og omsetning av dødt vilt.

Endret ved lov 8 apr 1983 nr. 17.

§ 49a. (merke- og registreringsplikt)

Kongen kan fastsette forskrifter om merking og registrering av dødt og levende vilt, preparater av vilt, og egg. Det kan herunder pålegges preparanter og/eller andre plikt til å utføre merking av preparater og gi opplysninger til et sentralt register om preparant, oppdragsgiver og preparat. Det kan også pålegges betaling av gebyr for gjennomføring av merking og registrering.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 106.

§ 50. (plikt til å opplyse om jaktutbytte)

Departementet kan bestemme at den som har drevet jakt og fangst og den som har leiet ut jakt- og fangstrettigheter eller solgt jaktkort, kan pålegges å gi viltorganene opplysninger, herunder innlevere hele eller deler av viltet, til statistiske eller vitenskapelige formål. Dersom slikt pålegg ikke er etterkommet, kan det ilegges en tilleggsavgift på jegeravgiften for det påfølgende jaktår etter satser som Kongen fastsetter.
Endret ved lov 30 juni 2000 nr. 65.

§ 51. (skuddpremier)

Skuddpremie kan bare fastsettes for viltarter som har jakttid og som gjør skade. Fastsettelse av skuddpremie trenger godkjennelse av fylkeskommunen eller den fylkeskommunen i samråd med direktoratet gir fullmakt.

Vederlag for felling i henhold til naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b kan fastsettes av departementet.
Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010).

Kapittel XI. Hunder.

§ 52.

Om sikring av hund, opptak av løs hund, avliving av hund, reaksjoner mot hundeholderen mv. gjelder hundeloven.
Endret ved lover 8 apr 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 30 juni 2000 nr. 65, 4 juli 2003 nr. 74 (ikr. 1 jan 2004).

§ 53. (Opphevet)

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86, opphevet ved lov 4 juli 2003 nr. 74 (ikr. 1 jan 2004).

§ 54. (Opphevet)

Opphevet ved lov 4 juli 2003 nr. 74 (ikr. 1 jan 2004).

§ 55. (Opphevet)

Endret ved lover 8 april 1983 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 95, 30 juni 2000 nr. 65, opphevet ved lov 4 juli 2003 nr. 74 (ikr. 1 jan 2004).

Kapittel XII. Strafferegler og ikrafttreden.

§ 56. (strafferegler)

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som overtrer regler gitt i eller i medhold av denne lov dersom ikke forholdet rammes av strengere straffebud. Under særlig skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil 2 år anvendes. Uaktsom overtredelse er straffbar.

Den som krenker en annens rett ved å jage, sette fangstredskaper for, fange eller drepe dyr som ikke er i noens eie, straffes med bøter. Forsøk er straffbart.

Gjelder overtredelsen også naturmangfoldloven, skal straffebestemmelsen i naturmangfoldloven § 75 anvendes.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 106, 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 57. (ikrafttreden)

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tid oppheves lov av 14. desember 1951 om viltstellet, jakt og fangst. Reglene og bestemmelsene gitt i medhold av sistnevnte lov fortsetter å gjelde inntil de blir opphevet eller endret, såfremt det er hjemmel for reglene og bestemmelsene også i denne lov.
1 Fra 2 apr 1982 iflg. res. 2 april 1982 nr. 592 med unntak av § 5, § 36 og § 51.

Lov om merking av forbruksvarer mv. (forbrukermerkeloven)

§ 1. Lovens formål

Formålet med denne lov er å legge forholdene best mulig til rette for bedømmelse og valg av varer og tjenester.
Endret ved lover 22 des 1995 nr. 77, 7 juni 2013 nr. 28 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 7

juni 2013 nr. 591).

§ 2. Lovens virkeområde

Loven omfatter varer som omsettes ved salg eller leie eller er beregnet på slik omsetning her i landet, hovedsakelig forbruksvarer. Med forbruksvarer menes varer som tilbys fysiske personer som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet. I tvilstilfelle avgjør departementet om en vare skal omfattes av loven.

Loven omfatter frivillig miljømerking av varer og tjenester, jf. § 9.

Bestemmelser i eller gitt i medhold av loven som tjener til oppfyllelse av forpliktelser etter EØS-avtalen,[1] gjelder tilsvarende for omsetning innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet.

Endret ved lover 15 jan 1988 nr. 3, 22 des 1995 nr. 77, 26 juni 1998 nr. 44, 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002), 7 juni 2013 nr. 28 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 7 juni 2013 nr. 591).

1 Se særlig EØS-avtalen vedlegg II og vedlegg IV.

§ 3. Merking av varer

For enkelte vareslag, grupper eller typer av forbruksvarer kan Kongen gi forskrifter om at varen eller dens emballasje skal forsynes med en merking som gir opplysninger om:

a. navn og adresse på den som har produsert, importert og/eller pakket varen, og/eller navn og adresse på den for hvis regning dette er gjort,
b. varens sammensetninger, vekt, mål, volum, størrelse, antall eller lignende opplysninger,
c. andre egenskaper som ikke uten videre fremgår av varen selv, men som har betydning for forbrukerens vurdering av varens kvalitet, energi- og ressursbruk, bruksegenskaper eller virkning på miljøet,
d. varens opprinnelsesland.

Lovens § 3 første ledd bokstavene a, b og c gjelder også for andre varer enn forbruksvarer.

Dersom det ikke er praktisk mulig eller formålstjenlig å merke varen selv eller dens emballasje, kan bestemmes at varen skal merkes på annen hensiktsmessig måte.

For alle typer varer kan Kongen gi forskrift om at det skal utarbeides merke og opplysningsmateriale, herunder teknisk dokumentasjonsmateriale. I

forskriften kan det gis bestemmelser om hvem som skal utarbeide og bekoste merkingen, opplysningsmaterialet og det tekniske dokumentasjonsmaterialet. Kongen kan gi forskrift om analysemetoder.

Kongen kan gi forskrift om at merker og annet informasjonsmateriale som inneholder opplysninger om visse egenskaper ved en vare, skal utformes på en bestemt måte, uten samtidig å påby å utstyre varen eller emballasjen med merket eller informasjonen. Kongen[1] kan i slike tilfeller også fastsette hvilke målemetoder som skal ligge til grunn for de aktuelle opplysningene og gi nærmere regler for tilsynet med at reglene overholdes.

Endret ved lover 15 jan 1988 nr. 3, 22 des 1995 nr. 77, 3 sep 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245), 7 juni 2013 nr. 28 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 7 juni 2013 nr. 591).

1 Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet iflg. res. 22 des 1995 nr. 1036, Olje- og energidepartementet iflg. res. 22 des 1995 nr. 1037 for implementering av dir 92/75 (nå dir 2010/30) med gjennomføringsdirektiver (jf. EØS-avtalen vedlegg II kap. IV nr. 4 og vedlegg IV nr. 11).

§ 3 a. Energimerking

EØS-avtalen vedlegg II kapittel IV nr. 4 (forordning (EU) 2017/1369 om fastsetting av rammeverket for energimerking) gjelder som lov med de tilpasningene som følger av vedlegg II, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Departementet kan gi forskrift til gjennomføring av forordninger vedtatt med hjemmel i forordning (EU) 2017/1369 til gjennomføring av EØS-rettslige forpliktelser.

Departementet kan gi forskrift om hvilke overtredelser av forordning (EU) 2017/1369 og forordninger vedtatt med hjemmel i denne forordningen som kan medføre overtredelsesgebyr eller straff etter §§ 10 og 11.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 93 (ikr. 1 okt 2020, iflg. res. 28 aug 2020 nr. 1689).

§ 4. Opplysninger ved postordresalg o.l.

Kongen[1] kan fastsette at opplysninger som nevnt i § 3 skal framgå i tilbud, kataloger, annonser og annen markedsføring der varen frambys til salg eller leie, og det er forutsatt at kjøper inngår avtale eller foretar bestilling uten å ha sett varen.

Tilføyd ved lov 15 jan 1988 nr. 3, endret ved lover 22 des 1995 nr. 77, 3 sep

2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245), tidligere § 3 a.
1 Olje- og energidepartementet iflg. res. 22 des 1995 nr. 1037 for implementering av dir 92/75 (nå dir 2010/30) med gjennomføringsdirektiver (jf. EØS-avtalen vedlegg II kap. IV nr. 4 og vedlegg IV nr. 11). For øvrig Barne- og likestillingsdepartementet iflg. res. 22 des 1995 nr. 1036.

§ 5. Forbud

Det er forbudt å importere, produsere, selge eller framby til salg varer som ikke er merket i samsvar med denne loven eller forskrifter gitt med hjemmel i loven, eller som har en merking som inneholder uriktige opplysninger om varen.

Ved merking av vare eller til bruk ved merking av vare som omfattes av forskrifter som nevnt i § 3 må det ikke gis uriktige opplysninger. Det samme gjelder ved markedsføring som omfattes av forskrifter etter § 4.

Er det ved merking etter disse forskrifter gitt uriktige opplysninger, må varen ikke frambys til salg.
Endret ved lover 16 mai 1986 nr. 21, 22 des 1995 nr. 77, 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245), 19 juni 2020 nr. 93 (ikr. 1 okt 2020, iflg. res. 28 aug 2020 nr. 1689).

§ 6. Tilsyn

Kongen bestemmer hvem som skal føre tilsyn med at bestemmelsene i denne lov og de bestemmelser som blir gitt med hjemmel i loven, blir overholdt.

Tilsynsmyndigheten skal ha adgang til ethvert sted hvor det produseres, lagres, transporteres eller omsettes varer som er merkepliktig etter forskrifter gitt i medhold av § 3 og § 3 a. Tilsynsmyndigheten har rett til å utta prøver til undersøkelse og kan kreve de opplysninger som er nødvendige for gjennomføring av tilsynet.

Tilsyn med frivillig miljømerking av varer og tjenester er regulert i EØS-avtalen vedlegg XX nr. 2 a (forordning (EF) nr. 66/2010) om EU-miljømerket artikkel 10, jf. § 9.

Kongen[1] kan gi forskrifter om at prøver til undersøkelse skal stilles til rådighet og hvis nødvendig avstås vederlagsfritt til tilsynsmyndigheten. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om at leverandør, forhandler eller importør kan pålegges å betale utgiftene til undersøkelse dersom produkter viser seg å være feilmerket.

Vedkommende departement kan fastsette instruks for tilsynsvirksomheten og for den praktiske gjennomføring.
Endret ved lover 22 des 1995 nr. 77, 3 sep 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3

sep 2010 nr. 1245), 7 juni 2013 nr. 28 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 7 juni 2013 nr. 591), 19 juni 2020 nr. 93 (ikr. 1 okt 2020, iflg. res. 28 aug 2020 nr. 1689).
1 Barne- og likestillingsdepartementet iflg. res. 22 des 1995 nr. 1036, Olje- og energidepartementet iflg. res. 22 des 1995 nr. 1037 for første og tredje ledd for implementering av dir 92/75 (nå dir 2010/30) med gjennomføringsdirektiver (jf. EØS-avtalen vedlegg II kap. IV nr. 4 og vedlegg IV nr. 11).

§ 7. Påbud om retting og tvangsmulkt

Finner Norges vassdrags- og energidirektorat eller Statens vegvesen at bestemmelse i eller i medhold av denne lov er overtrådt, kan det pålegges retting av forholdet innen en gitt frist.

For å sikre at påbud om retting overholdes, kan Norges vassdrags- og energidirektorat og Statens vegvesen fastsette en tvangsmulkt som den vedtaket retter seg mot skal betale dersom retting ikke skjer innen fristen. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller et engangsbeløp.

Endelig vedtak om betaling av tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om tvangsmulktens størrelse, varighet, fastsettelse og gjennomføring, herunder bestemmelser om inndriving, betaling og klagebehandling.
Tilføyd ved lov 3 sep 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245).

§ 8.[1]

For å gjennomføre Norges forpliktelser etter EØS-avtalen kan Kongen gi forskrift om at opplysninger som har betydning for forbrukerens vurdering av varens energi- og ressursbruk eller virkning på miljøet, også skal tas inn i markedsføring av det aktuelle vareslag.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 89, endret ved lov 3 sep 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245), tidligere § 6 a.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 21 ac (dir 1999/94).

§ 9. EØS-ordning for frivillig miljømerking

EØS-avtalen vedlegg XX nr. 2 a (forordning (EF) nr. 66/2010, kommisjonsforordning (EU) nr. 782/2013 og kommisjonsforordning (EU) nr. 1941/2017 om EU-miljømerket gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg XX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser til

gjennomføring av forordningen.

Vedtak om hvorvidt et produkt skal miljømerkes kan påklages til departementet eller den departementet bemyndiger. Departementet kan ved forskrift fastsette at klagene skal behandles av en særskilt klagenemnd, og gi nærmere regler for nemndas sammensetning, saksbehandling og kompetanse.
Tilføyd ved lov 26 juni 1998 nr. 44, endret ved lover 15 juni 2001 nr. 89, tidligere § 6 a, 28 juni 2002 nr. 47, 3 sep 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245), tidligere § 6 b, 7 juni 2013 nr. 28 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 7 juni 2013 nr. 591), 12 des 2014 nr. 67 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1587), 8 juni 2018 nr. 26 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 830).

§ 10. Overtredelsesgebyr

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 5, kan ilegges et overtredelsesgebyr av Norges vassdrags- og energidirektorat eller Statens vegvesen, dersom det i den aktuelle forskriften er fastsatt at slik overtredelse kan medføre overtredelsesgebyr. Dersom noen på vegne av et foretak har begått en overtredelse som det etter første punktum kan ilegges overtredelsesgebyr mot, kan Norges vassdrags- og energidirektorat eller Statens vegvesen ilegge foretaket overtredelsesgebyr.

Overtredelsesgebyr kan ilegges etter faste satser eller utmåles i det enkelte tilfelle. Der det skal anvendes faste satser må disse fremgå av forskrift. Forhåndsvarsel kan unnlates når overtredelsesgebyr ilegges etter faste satser. Dersom det ikke skal benyttes faste satser skal det ved fastsettelsen av overtredelsesgebyret særlig legges vekt på overtrederens økonomiske forhold, samt overtredelsens grovhet og omfang.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om overtredelsesgebyr, herunder om utmåling, inndriving, betaling og klagebehandling.
Tilføyd ved lov 3 sep 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245).

§ 11. Straff

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt vesentlig overtrer § 5, straffes med bøter, dersom det i den aktuelle forskriften er fastsatt at slik overtredelse er straffbar.

Ved vurderingen av om en overtredelse er vesentlig skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.

Medvirkning straffes ikke.
Tilføyd ved lov 3 sep 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245).

§ 12. Ikrafttreden

Denne lov trer i kraft straks.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 2 (ikr. 1 juni 2009 iflg. res. 9 jan 2009 nr. 7), 3 sep 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245), tidligere § 8.

Forordning[1]

Nedenfor følger forordning nr. 66/2010 (jf. lovens § 9). Forordningen foreligger ikke i EØS-tilpasset form. Som EØS-regelverk må forordningen sammenholdes med de EØS-tilpasninger som er nevnt i lovens § 9. I praksis innebærer det at «Fellesskapet» og «medlemsstat» i stor grad må forstås som «EØS» og «EØS-stat». Videre må det tas hensyn til at det for EFTA-statene i EØS kan gjelde særskilte prosedyrer og institusjonelle ordninger som legger kompetanse til Kommisjonen og Utvalget for miljømerking i EU (EUEB).
1 Overskrift tilføyd av Lovdata.

EØS-avtalen vedlegg XX nr. 2 a (forordning (EF) nr. 66/2010 25. november 2009 om EU-miljømerket).

EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNIONEN har –
med tilvising til traktaten om skipinga av Det europeiske fellesskapet, særleg artikkel 175 nr. 1,
med tilvising til framlegget frå Kommisjonen,
med tilvising til fråsegna frå Det europeiske økonomi- og sosialutvalet,[1]
med tilvising til fråsegna frå Regionutvalet,[2]
etter den framgangsmåten som er fastsett i artikkel 251 i traktaten,[3] og
ut frå desse synsmåtane:

1. Målet med europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1980/2000 av 17. juli 2000 om ei revidert fellesskapsordning for tildeling av miljømerke[4] var å skipe ei frivillig ordning for tildeling av miljømerke med sikte på å fremje produkt som har redusert innverknad på miljøet gjennom heile livssyklusen sin, og å gje forbrukarane nøyaktige, ikkje-villeiande og vitskapleg underbygde opplysningar om miljøverknadene til produkta.
2. Røynslene frå gjennomføringa av forordning (EF) nr. 1980/2000 har synt at det er behov for å endre denne ordninga for tildeling av

miljømerke slik at ho vert meir effektiv og enklare i bruk.

3. Den endra ordninga (heretter kalla «ordninga for tildeling av EU-miljømerke») bør gjennomførast i samsvar med føresegnene i traktatane, særleg føre-var-prinsippet slik det er fastsett i artikkel 174 nr. 2 i EF-traktaten.
4. Det er naudsynt å samordne ordninga for tildeling av EU-miljømerke og fastsetjinga av krav innanfor ramma av europaparlaments- og rådsdirektiv 2009/125/EF av 21. oktober 2009 om fastsettelse av en ramme for å fastsette krav til miljøvennlig utforming av energirelaterte produkter.[5]
5. Ordninga for tildeling av EU-miljømerke er ein del av fellesskapspolitikken for berekraftig forbruk og produksjon, som tek sikte på å redusere den negative innverknaden som forbruk og produksjon har på miljøet, helsa, klimaet og naturressursane. Ordninga er meint å skulle fremje dei produkta som har eit høgt nivå for miljøprestasjon gjennom bruken av EU-miljømerket. Det er difor føremålstenleg å krevje at kriteria som produkta må oppfylle for å kunne bere EU-miljømerket, byggjer på den beste miljøprestasjonen som produkt på fellesskapsmarknaden har oppnådd. Desse kriteria bør vere lett forståelege og enkle å bruke, og bør byggje på vitskapleg dokumentasjon, samstundes som det vert teke omsyn til den nyaste teknologiske utviklinga. Kriteria bør vere marknadsorienterte, og bør avgrensast til dei viktigaste miljøverknadene til produkta gjennom heile livssyklusen deira.
6. For å avgrense talet på miljømerkingsordningar, og for å oppmuntre til betre miljøprestasjon i alle sektorar der miljøverknad påverkar valet til forbrukarane, bør høvet til å nytte EU-miljømerket utvidast. Når det gjeld varegrupper innanfor næringsmiddel og fôrvarer, bør det gjennomførast ei gransking for å sikre at kriteria er føremålstenlege og at ein tilleggsverdi kan sikrast. Når det gjeld næringsmiddel og fôrvarer, og når det gjeld utilverka landbruksprodukt som høyrer inn under verkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 834/2007 av 28. juni 2007 om økologisk produksjon og merking av økologiske produkt,[6] bør det vurderast om EU-miljømerket skal kunne tildelast berre dei produkta som er sertifiserte som økologiske, for såleis å unngå forvirring hjå forbrukarane.
7. EU-miljømerket bør ha som føremål at farlege stoff vert bytte ut med tryggare stoff der dette er teknisk mogleg.
8. For at ålmenta skal kunne godta ordninga for tildeling av EU-miljømerke, er det særs viktig at ikkje-statlege miljøorganisasjonar og

forbrukarorganisasjonar spelar ei viktig rolle og tek aktivt del i utviklinga og fastsetjinga av kriteria for tildeling av EU-miljømerket.

9. Det er ønskjeleg at alle partar som det gjeld, kan få leie utarbeidinga eller revisjonen av kriteria for tildeling av EU-miljømerke, på det vilkåret at felles sakshandsamingsreglar vert følgde, og at prosessen vert samordna av Kommisjonen. For å sikre ein overordna samanheng i fellesskapstiltaket er det òg føremålstenleg å krevje at det ved utarbeiding eller revisjon av kriteria for tildeling av EU-miljømerke vert teke omsyn til dei nyaste strategiske miljømåla til Fellesskapet, t.d. handlingsprogramma for miljø, strategiane for berekraftig utvikling og programma for klimaendring.
10. For å forenkle ordninga for tildeling av EU-miljømerke og redusere den administrative byrda som er knytt til bruken av EU-miljømerket, bør framgangsmåtane for vurdering og kontroll effektiviserast.
11. Det bør fastsetjast vilkår for korleis EU-miljømerket skal nyttast, og for å sikre at desse vilkåra vert oppfylte, bør det krevjast at dei rette styresmaktene gjennomfører kontrollar og hindrar at EU-miljømerket vert nytta i tilfelle der vilkåra for bruk ikkje er oppfylte. Det bør òg fastsetjast krav om at medlemsstatane skal fastsetje reglar for sanksjonar som skal nyttast ved brot på føresegnene i denne forordninga, og sikre at sanksjonane vert gjennomførte.
12. For å auke bruken av EU-miljømerket, og for å oppmuntre dei som har produkt som oppfyller kriteria for tildeling av EU-miljømerke, bør kostnadene knytte til bruk av EU-miljømerket reduserast.
13. Det er naudsynt å informere og gjere ålmenta meir medvitne om EU-miljømerket gjennom marknadsføringstiltak og opplysnings- og utdanningskampanjar på lokalt og nasjonalt plan og på fellesskapsplan, slik at forbrukarane vert gjorde meir medvitne om kva EU-miljømerket inneber og kan gjere eit val ut frå gode kunnskapar. Dette er òg naudsynt for å gjere ordninga meir attraktiv for produsentar og detaljistar.
14. Medlemsstatane bør vurdere å fastsetje retningslinjer når dei innfører sine eigne nasjonale handlingsplanar for miljøvenlege offentlege innkjøp, og bør vurdere å fastsetje mål for offentleg innkjøp av miljøvenlege produkt.
15. For å gjere det mogleg å marknadsføre miljømerkte produkt på nasjonalt plan og på fellesskapsplan, for å avgrense ekstraarbeidet for føretaka, særleg for små og mellomstore føretak, og for å unngå å skape forvirring blant forbrukarane, er det òg naudsynt å betre samanhengen og fremje harmoniseringa mellom ordninga for tildeling av EU-miljømerke og nasjonale ordningar for miljømerking i

Fellesskapet.

16. For å sikre ein harmonisert bruk av ordninga for tildeling av EU-miljømerke og av marknadsovervakinga og -kontrollen med bruken av EU-miljømerket i heile Fellesskapet, bør dei rette organa utveksle opplysningar og røynsler.
17. Dei tiltaka som er naudsynte for å gjennomføre denne forordninga, bør vedtakast i samsvar med rådsbeslutning 1999/468/EF av 28. juni 1999 om fastsettelse av nærmere regler for utøvelsen av den gjennomføringsmyndighet som er gitt Kommisjonen.[7]
18. Kommisjonen bør særleg få fullmakt til å vedta dei kriteria som produkta må oppfylle for at dei skal kunne bere EU-miljømerket, og til å endre vedlegga til denne forordninga. Ettersom desse tiltaka er allmenne og har som føremål å endre ikkje-grunnleggjande føresegner i denne forordninga, m.a. ved å utfylle henne med nye ikkje-grunnleggjande føresegner, bør dei vedtakast etter den framgangsmåten med forskriftsutval med kontroll som er fastsett i artikkel 5a i avgjerd 1999/468/EF.
19. Av omsyn til klarleiken og rettstryggleiken bør difor forordning (EF) nr. 1980/2000 bytast ut med denne forordninga.
20. Det bør fastsetjast høvelege overgangsføresegner for å sikre ein smidig overgang mellom forordning (EF) nr. 1980/2000 og denne forordninga –

1 TEU C 120 av 28.5.2009, s. 56.
2 TEU C 218 av 11.9.2009, s. 50.
3 Europaparlamentsfråsegn av 2. apr 2009 (enno ikkje offentleggjord i TEU), og rådsavgjerd av 26. oktober 2009.
4 TEF L 237 av 21.9.2000, s. 1.
5 TEU L 285 av 31.10.2009, s. 10.
6 TEU L 189 av 20.7.2007, s. 1.
7 TEF L 184 av 17.7.1999, s. 23.
VEDTEKE DENNE FORORDNINGA:]

Art 1. Mål

I denne forordninga vert det fastsett reglar for innføring og bruk av den frivillige ordninga for tildeling av EU-miljømerke.

Art 2. Verkeområde

1. Denne forordninga skal nyttast på alle varer eller tenester som vert leverte for distribusjon, konsum eller bruk på fellesskapsmarknaden, anten mot vederlag eller gratis (heretter kalla «produkt»).
2. Denne forordninga skal ikkje nyttast verken på lækjemiddel slik det er definert i europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/83/EF av 6. november 2001 om innføring av et fellesskapsregelverk for legemidler[1] eller på veterinærpreparat slik det er definert i europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/82/EF av 6. november 2001 om innføring av et fellesskapsregelverk for veterinærpreparater,[2] og heller ikkje på noka form for medisinsk utstyr.
1 TEF L 311 av 28.11.2001, s. 67.
2 TEF L 311 av 28.11.2001, s. 1.

Art 3. Definisjonar

I denne forordninga tyder:

1. «produktgruppe» ei gruppe produkt som tener liknande føremål og er jamgode når det gjeld bruk, eller som har liknande funksjonelle eigenskapar og er jamgode med omsyn til korleis forbrukarane oppfattar dei,
2. «marknadsdeltakar» alle produsentar, tilverkarar, importørar, tenesteytarar, grossistar eller detaljistar,
3. «miljøverknad» alle endringar av miljøet som heilt eller delvis skriv seg frå eit produkt gjennom livssyklusen til produktet,
4. «miljøprestasjon» resultatet av måten som ein tilverkar handterer dei eigenskapane ved eit produkt som fører til miljøverknader,
5. «kontroll» ein framgangsmåte som skal stadfeste at eit produkt oppfyller dei kriteria som er fastsette for tildeling av EU-miljømerke.

Art 4. Rette organ

1. Kvar medlemsstat skal peike ut det organet eller dei organa, anten i eller utanfor eit ministerium, som har ansvaret for å utføre dei oppgåvene som er fastsette i denne forordninga (heretter kalla «det rette organet» eller «dei rette organa»), og syte for at dei er verksame. I tilfelle der fleire enn eitt rett organ vert utpeikt, skal medlemsstaten avgjere kva fullmakter kvart organ skal ha og kva samordningskrav som skal gjelde for dei.

2. Dei rette organa skal vere samansette på ein måte som sikrar at dei er uavhengige og upartiske, og møteføresegnene deira skal sikre klarleik i utøvinga av verksemda deira, og deltaking frå alle dei partane som det gjeld.
3. Medlemsstatane skal syte for at dei rette styresmaktene oppfyller dei krava som er fastsette i vedlegg V.
4. Dei rette styresmaktene skal syte for at kontrollen vert utført på ein konsistent, upartisk og påliteleg måte av ein part som er uavhengig av den marknadsdeltakaren som vert kontrollert, på grunnlag av internasjonale, europeiske eller nasjonale standardar og framgangsmåtar for organ som utfører produktsertifisering.

Art 5. Utvalet for miljømerking i Den europeiske unionen

1. Kommisjonen skal skipe eit utval for miljømerking i Den europeiske unionen (EUEB), som skal vere samansett av representantar for dei rette organa i alle medlemsstatane, slik det er nemnt i artikkel 4, og for andre partar som det gjeld. EUEB skal velje leiaren sin i samsvar med møteføresegnene sine. EUEB skal medverke i utarbeidinga og revisjonen av kriteria for tildeling av EU-miljømerke, og ved eventuell revisjon av gjennomføringa av ordninga for tildeling av EU-miljømerke. EUEB skal òg gje Kommisjonen råd og hjelp på desse områda, og skal særleg gje tilrådingar om minstekrav til miljøprestasjon.
2. Kommisjonen skal syte for at EUEB ved gjennomføring av verksemda si etterlever ei balansert deltaking frå alle dei partane som det gjeld med omsyn til kvar einskild produktgruppe, t.d. frå dei rette organa, produsentar, tilverkarar, importørar, tenesteytarar, grossistar, detaljistar og særleg små og mellomstore føretak, og dessutan frå miljøverngrupper og forbrukarorganisasjonar.

Art 6. Allmenne krav til kriteria for tildeling av EU-miljømerke

1. Kriteria for tildeling av EU-miljømerke skal byggje på miljøprestasjonen til produkta, samstundes som det vert teke omsyn til dei nyaste strategiske måla til Fellesskapet på miljøområdet.
2. Ved innføring av kriteria for tildeling av EU-miljømerke skal det fastsetjast kva miljøkrav som eit produkt må oppfylle for å kunne bere EU-miljømerket.
3. Kriteria for tildeling av EU-miljømerke skal fastsetjast på eit vitskapleg grunnlag, samstundes som det vert teke omsyn til heile livssyklusen til produkta. Når slike kriterium vert fastsette, skal det takast omsyn til følgjande:

a. dei viktigaste miljøverknadene, særleg verknaden på klimaendring, natur og biologisk mangfald, energi- og ressursbruk,

avfallsproduksjon, utslepp til alle delar av miljøet, ureining gjennom fysiske verknader og bruk og utslepp av farlege stoff,

b. høve til å byte ut farlege stoff med tryggare stoff, eller ta i bruk alternative materiale eller utformingar der dette er teknisk mogleg,
c. høve til å redusere miljøverknadene ved å gjere produkta meir haldbare og lettare å bruke på nytt,
d. den miljømessige nettobalansen mellom føremonene og pårøyningane for miljøet, medrekna helse- og tryggleiksaspekta, på dei ulike stadia i levetida til produkta,
e. der det høver, sosiale og etiske aspekt, t.d. ved å vise til internasjonale konvensjonar og avtaler på området, som t.d. relevante ILO-standardar og åtferdsreglar,
f. kriterium som er fastsette for andre miljømerke som finst for den aktuelle produktgruppa, særleg miljømerke som er i samsvar med EN ISO 14024 type I og er offisielt godkjende på nasjonalt eller regionalt plan, med sikte på betre samverknad,
g. i størst mogleg grad prinsippet om å redusere omfanget av dyreforsøk.

4. Kriteria for tildeling av EU-miljømerke skal omfatte krav som skal sikre at produkta som er påførte EU-miljømerket, fungerer slik dei skal i samsvar med den påtenkte bruken deira.
5. Før det vert utarbeidd kriterium for tildeling av EU-merke til næringsmiddel og fôrvarer slik det er definert i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 178/2002 av 28. januar 2002 om fastsettelse av allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket, om opprettelse av Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet og om fastsettelse av framgangsmåter i forbindelse med næringsmiddeltrygghet,[1] skal Kommisjonen innan 31. desember 2011 gjennomføre ei gransking for å slå fast om det er mogleg å fastsetje pålitelege kriterium for miljøprestasjonen til slike produkt gjennom heile livssyklusen deira, medrekna fiskeri- og akvakulturprodukt. I denne granskinga bør det leggjast særleg vekt på korleis alle kriteria for tildeling av EU-miljømerke verkar inn på næringsmiddel og fôrvarer, og dessutan på utilverka landbruksprodukt som er omfatta av verkeområdet for forordning (EF) nr. 834/2007. Granskinga bør ta omsyn til det alternativet at berre dei produkta som er godkjende som økologiske, vil kunne få tildelt EU-miljømerket, for såleis å unngå å skape forvirring blant forbrukarane.
Kommisjonen skal avgjere, samstundes som han tek omsyn til resultatet av granskinga og fråsegna frå EUEB, kva næringsmiddel- og fôrvaregruppe som det eventuelt vil kunne utarbeidast kriterium for tildeling av EU-miljømerke for, i samsvar med framgangsmåten med forskriftsutval med kontroll som er nemnd i

artikkel 16 nr. 2.
6. EU-miljømerket kan ikkje tildelast varer som inneheld stoff eller preparat/blandingar som oppfyller kriteria for klassifisering som giftige, miljøfarlege, kreftframkallande, arvestoffskadelege eller reproduksjonsskadelege i samsvar med europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1272/2008 av 16. desember 2008 om klassifisering, merking og emballering av stoffer og stoffblandinger,[2] eller varer som inneheld stoff som er nemnde i artikkel 57 i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1907/2006 av 18. desember 2006 om registrering, vurdering og godkjenning av samt begrensninger for kjemikalier (REACH), og om opprettelse av et europeisk kjemikaliebyrå.[3]
7. For visse kategoriar av varer som inneheld stoff som er nemnde i nr. 6, og berre i tilfelle der det ikkje er teknisk mogleg å byte dei ut med tryggare stoff eller ta i bruk alternative materiale eller utformingar, eller for produkt som har ein vesentleg høgare samla miljøprestasjon jamført med andre varer i same kategori, kan Kommisjonen vedta tiltak med sikte på å gje unntak frå nr. 6. Det skal ikkje gjevast unntak for stoff som oppfyller kriteria i artikkel 57 i forordning (EF) nr. 1907/2006, og som er identifisert i samsvar med den framgangsmåten som det er gjort greie for i artikkel 59 nr. 1 i den nemnde forordninga, og som finst i blandingar, i ein artikkel eller i ein homogen del av ein samansett artikkel i konsentrasjonar på over 0,1 vektprosent. Dei tiltaka som er utarbeidde for å endre ikkje-grunnleggjande føresegner i denne forordninga, skal vedtakast i samsvar med framgangsmåten med forskriftsutval med kontroll som er nemnd i artikkel 16 nr. 2.
1 TEF L 31 av 1.2.2002, s. 1.
2 TEU L 353 av 31.12.2008, s. 1.
3 TEU L 396 av 30.12.2006, s. 1.

Art 7. Utarbeiding og revisjon av kriteria for tildeling av EU-miljømerke

1. Etter samråd med EUEB kan Kommisjonen, medlemsstatane, rette organ og andre aktørar ta initiativ til og leie utarbeidinga eller revisjonen av kriteria for tildeling av EU-miljømerke. Der slike andre aktørar får som oppgåve å leie utarbeidinga av kriteria, må dei dokumentere at dei har sakkunnskap på produktområdet og evne til å leie prosessen på ein upartisk måte og i samsvar med måla for denne forordninga. I samband med dette skal konsortium som er samansette av fleire enn éi interessegruppe, ha førerang.
Den parten som tek initiativ til og leier utarbeidinga eller revisjonen av kriteria for tildeling av EU-miljømerke, skal, etter den framgangsmåten som er fastsett i del A i vedlegg I, leggje fram dei følgjande dokumenta:

a. ein førebels rapport,
b. eit framlegg til utkast til kriterium,
c. ein teknisk rapport til støtte for framlegget til utkast til kriterium,
d. ein sluttrapport,
e. ei handbok for moglege brukarar av EU-miljømerket og rette organ,
f. ei handbok for styresmakter som tildeler offentlege kontraktar.

Desse dokumenta skal sendast over til Kommisjonen og til EUEB.
2. Dersom det alt er vorte utarbeidd kriterium i medhald av ei anna ordning for miljømerking som oppfyller krava til miljømerke i EN ISO 14024 type I, for ei produktgruppe som det ikkje er innført kriterium for tildeling av EU-miljømerke for, kan alle medlemsstatane der den andre ordninga for miljømerking er godkjend, etter samråd med Kommisjonen og EUEB gjere framlegg om at desse kriteria skal utarbeidast innanfor ramma av ordninga for tildeling av EU-miljømerke.
I slike tilfelle kan den kortare framgangsmåten for utarbeiding av kriterium som er fastsett i del B i vedlegg I, nyttast, på det vilkåret at dei framlagde kriteria er vortne utarbeidde i samsvar med del A i vedlegg I. Anten Kommisjonen eller den medlemsstaten som i samsvar med nr. 1 har gjort framlegg om den kortare framgangsmåten for utarbeiding av kriterium, skal leie denne framgangsmåten.
3. Dersom det er naudsynt med ein ikkje-vesentleg revisjon av kriteria, kan den kortare framgangsmåten for utarbeiding av kriterium som er fastsett i del C i vedlegg I, nyttast.
4. EUEB og Kommisjonen skal innan 19. februar 2011 verte samde om ein arbeidsplan som omfattar ein strategi og ei ikkje-uttømmande liste over produktgrupper. I denne planen skal det takast omsyn til andre fellesskapstiltak (t.d. på området miljøvenlege offentlege innkjøp), og planen kan ajourførast i samsvar med dei nyaste strategiske måla til Fellesskapet på miljøområdet. Denne planen skal ajourførast jamleg.

Art 8. Fastsetjing av kriterium for tildeling av EU-miljømerke

1. Utkast til kriterium for tildeling av EU-miljømerke skal utarbeidast i samsvar med den framgangsmåten som er fastsett i vedlegg I, samstundes som det vert teke omsyn til arbeidsplanen.
2. Kommisjonen skal seinast ni månader etter at han har rådført seg med EUEB, vedta tiltak for å fastsetje særlege kriterium for tildeling av EU-miljømerke for kvar produktgruppe. Desse tiltaka skal offentleggjerast i *Tidend for Den europeiske unionen*.
I det endelege framlegget sitt skal Kommisjonen ta omsyn til kommentarane frå EUEB, og skal tydeleg framheve, dokumentere og grunngje eventuelle endringar

av det endelege framlegget, jamført med framlegget til utkast til kriterium etter at EUEB er rådspurt.

Dei tiltaka som er utarbeidde for å endre ikkje-grunnleggjande føresegner i denne forordninga ved å utfylle henne, skal vedtakast i samsvar med framgangsmåten med forskriftsutval med kontroll som er nemnd i artikkel 16 nr. 2.

3. I dei tiltaka som er nemnde i nr. 2, skal Kommisjonen

a. fastsetje krav til vurdering av samsvar mellom spesifikke produkt og kriteria for tildeling av EU-miljømerke (heretter kalla «krav til vurdering»),
b. for kvar produktgruppe opplyse om tre viktige miljøeigenskapar som kan førast opp på det valfrie merket med tekstfelt som det er gjort greie for i vedlegg II,
c. for kvar produktgruppe opplyse om kor lenge kriteria og krava til vurdering er gyldige,
d. opplyse om den produktvariasjonen som er tillaten i det tidsrommet som kriteria skal gjelde for, og som er nemnd i bokstav c).

4. Ved fastsetjinga av kriteria for tildeling av EU-miljømerke skal det leggjast vekt på å innføre tiltak som vil kunne gjennomførast utan at små og mellomstore føretak vert pålagde urimeleg store administrative og økonomiske byrder.

Art 9. Tildeling av EU-miljømerket og vilkår for bruken av merket

1. Alle driftsansvarlege som ønskjer å nytte EU-miljømerket, skal sende inn søknad om dette til dei rette organa som er nemnde i artikkel 4, i samsvar med følgjande reglar:

a. dersom eit produkt har opphavet sitt i éin einskild medlemsstat, skal søknaden sendast til eit rett organ i denne medlemsstaten,
b. dersom eit produkt har opphavet sitt i den same forma i fleire medlemsstatar, kan søknaden sendast til eit rett organ i ein av desse medlemsstatane,
c. dersom eit produkt har opphavet sitt utanfor Fellesskapet, skal søknaden sendast til eit rett organ i ein av dei medlemsstatane der produktet skal marknadsførast eller vert marknadsført.

2. EU-miljømerket skal ha den forma som er vist i vedlegg II.
EU-miljømerket kan nyttast berre i samband med produkt som oppfyller dei kriteria for tildeling av EU-miljømerke som skal nyttast på dei aktuelle produkta,

og som har fått tildelt EU-miljømerket.
3. Søknadene skal innehalde fullstendige kontaktopplysningar for den driftsansvarlege, og opplysningar om den aktuelle produktgruppa, og skal innehalde ein fullstendig omtale av produktet, saman med alle andre opplysningar som det rette organet har bede om.
Søknadene skal innehalde all relevant dokumentasjon, slik det er gjort greie for i det relevante tiltaket frå Kommisjonen om fastsetjing av kriteria for tildeling av EU-miljømerke til den aktuelle produktgruppa.
4. Det rette organet som tek imot ein søknad, skal krevje inn gebyr i samsvar med vedlegg III. EU-miljømerket kan nyttast berre dersom gebyra er vortne betalte til rett tid.
5. Det rette organet som det gjeld, skal innan to månader etter å ha motteke ein søknad, kontrollere om dokumentasjonen er fullstendig, og skal melde frå til den driftsansvarlege om dette. Det rette organet kan avslå søknaden dersom den driftsansvarlege ikkje har innlevert fullstendig dokumentasjon innan seks månader etter at ei slik melding er gjeven.
Dersom dokumentasjonen er fullstendig, og det rette organet har kontrollert at produktet oppfyller kriteria for tildeling av EU-miljømerke og krava til vurdering som er offentleggjorde i samsvar med artikkel 8, skal det rette organet tildele produktet eit registreringsnummer.

Driftsansvarlege skal dekkje kostnadene til prøving og vurdering av samsvar med kriteria for tildeling av EU-miljømerke. Driftsansvarlege kan påleggjast å dekkje reise- og opphaldsutgifter dersom det er naudsynt med ein kontroll på staden utanfor den medlemsstaten der det rette organet høyrer heime.
6. Dersom kriteria for tildeling av EU-miljømerke krev at produksjonsanlegga skal oppfylle visse krav, må desse krava oppfyllast i alle produksjonsanlegga der produktet som ber EU-miljømerket, vert framstilt. Det rette organet kan eventuelt utføre kontrollar på staden eller gje ein representant fullmakt til å gjere dette.
7. Dei rette organa skal helst godkjenne prøvingar som er akkrediterte i samsvar med ISO 17025, og kontrollar som er utførte av organ som er akkrediterte i medhald av EN 45011 eller ein tilsvarande internasjonal standard. Dei rette organa skal samarbeide for å sikre ei effektiv og samordna gjennomføring av framgangsmåtane for vurdering og kontroll, særleg gjennom den arbeidsgruppa som er nemnd i artikkel 13.
8. Det rette organet skal inngå ei avtale med kvar einskild driftsansvarleg som omfattar vilkåra for bruk av EU-miljømerket (medrekna føresegner om godkjenning eller tilbakekalling av EU-miljømerket, særleg som følgje av revisjon av kriteria). For dette føremålet skal det nyttast ei standardavtale i samsvar med malen i vedlegg IV.
9. Den driftsansvarlege kan ikkje setje EU-miljømerket på produktet før avtala

er gjord. Den driftsansvarlege skal òg setje registreringsnummeret på produktet som er påført EU-miljømerket.
10. Det rette organet som har tildelt EU-miljømerket til eit produkt, skal melde frå til Kommisjonen om dette. Kommisjonen skal opprette eit felles register og ajourføre dette jamleg. Dette registeret skal vere offentleg tilgjengeleg på ei nettside som er oppretta for EU-miljømerket.
11. EU-miljømerket kan nyttast på dei produkta som er tildelte merket, og på tilhøyrande reklamemateriale.
12. Tildelinga av EU-miljømerket skal ikkje røre ved miljøkrav eller andre krav som i samsvar med fellesskapsretten eller nasjonal lovgjeving skal nyttast på dei ulike stadia i levetida til produktet.
13. Retten til å nytte EU-miljømerket skal ikkje omfatte bruk av EU-miljømerket som del av eit varemerke.

Art 10. Marknadsovervaking og kontroll med bruken av EU-miljømerket

1. All falsk eller villeiande reklame eller bruk av eit merke eller ein logo som kan forvekslast EU-miljømerket, er forboden.
2. Når det gjeld produkt som har fått tildelt EU-miljømerket, skal det rette organet jamleg kontrollere at produktet oppfyller kriteria for tildeling av EU-miljømerke og dei krava til vurdering som er offentleggjorde i medhald av artikkel 8. Dersom det er naudsynt, skal det rette organet òg gjennomføre slike kontrollar etter klager. Desse kontrollane kan gjennomførast som stikkprøvekontrollar.
Det rette organet som har tildelt EU-miljømerket til produktet, skal gje brukaren av EU-miljømerket melding om alle klager i samband med produktet som ber EU-miljømerket, og kan be brukaren om å svare på desse klagene. Det rette organet har rett til å halde identiteten til klagaren løynd for brukaren.
3. Brukaren av EU-miljømerket skal tillate at det rette organet som har tildelt EU-miljømerket til produktet, gjennomfører alle dei granskingar som er naudsynte for å overvake at produktet heile tida oppfyller produktgruppekriteria og føresegnene i artikkel 9.
4. Brukaren av EU-miljømerket skal, på oppmoding frå det rette organet som har tildelt EU-miljømerket til produktet, gje tilgang til lokala der det aktuelle produktet vert framstilt.
Oppmodinga kan gjerast når som helst og utan varsel på førehand.
5. Dersom eit rett organ, etter å ha gjeve brukaren av EU-miljømerket høve til å sende inn kommentarar, finn at eit produkt som ber EU-miljømerket, ikkje oppfyller dei relevante produktgruppekriteria, eller at EU-miljømerket ikkje vert nytta i samsvar med artikkel 9, skal organet anten forby bruken av EU-miljømerket på dette produktet, eller, dersom EU-miljømerket er tildelt av eit

anna rett organ, melde frå til dette organet. Brukaren av EU-miljømerket har ingen rett til refusjon av dei gebyra som er nemnde i artikkel 9 nr. 4, verken heilt eller delvis.
Det rette organet skal straks melde frå til alle dei andre rette organa og til Kommisjonen om dette forbodet.
6. Det rette organet som har tildelt EU-miljømerket til produktet, skal ikkje gje vidare eller nytte til andre føremål enn dei som er knytte til bruken av EU-miljømerket, opplysningar som det har fått kjennskap til i samband med vurderinga av at ein brukar av EU-miljømerket etterlever dei reglane for bruk av EU-miljømerket som er fastsette i artikkel 9.
Det rette organet skal gjere alle rimelege tiltak for å sikre at dei dokumenta som vert overlatne til organet, vert verna mot forfalsking og misbruk.

Art 11. Ordningar for miljømerking i medlemsstatane

1. Dersom det er offentleggjort kriterium for tildeling av EU-miljømerke til ei viss produktgruppe, kan andre nasjonale eller regionale offisielt godkjende ordningar for miljømerking som oppfyller krava i EN ISO 14024 type I, og som ikkje omfatta den aktuelle produktgruppa på tidspunktet då kriteria vart offentleggjorde, utvidast til å gjelde for denne produktgruppa berre dersom dei kriteria som er utarbeidde i medhald av desse ordningane, er minst like strenge som kriteria for tildeling av EU-miljømerke.
2. For å harmonisere kriteria for europeiske ordningar for miljømerking (EN ISO 14024 type I) skal kriteria for tildeling av EU-miljømerke òg ta omsyn til eksisterande kriterium som er utarbeidde innanfor offisielt godkjende ordningar for miljømerking i medlemsstatane.

Art 12. Fremjing av EU-miljømerket

1. Medlemsstatane og Kommisjonen skal, i samarbeid med EUEB, verte samde om ein særskild handlingsplan for å fremje bruken av EU-miljømerket gjennom

a. haldningsskapande tiltak og offentlege opplysnings- og opplæringskampanjar som er retta mot forbrukarar, produsentar, tilverkarar, grossistar, tenesteytarar, offentlege innkjøparar, forhandlarar, detaljistar og ålmenta,
b. oppmuntring til å ta i bruk ordninga, særleg for små og mellomstore føretak,

og såleis støtte utviklinga av ordninga.

2. EU-miljømerket kan fremjast gjennom nettstaden for EU-miljømerket, som inneheld grunnleggjande opplysningar og reklamemateriale om EU-miljømerket og informasjon på alle fellesskapsspråk om stader der produkt som ber EU-miljømerket, kan kjøpast.
3. Medlemsstatane skal oppmuntre til bruk av handboka for styresmakter som tildeler offentlege kontraktar, slik det er nemnt i vedlegg I del A nr. 5. For dette føremålet bør medlemsstatane vurdere t.d. å fastsetje mål for innkjøp av produkt som oppfyller dei kriteria som er førte opp i den nemnde handboka.

Art 13. Utveksling av opplysningar og røynsler

1. For å fremje ei konsekvent gjennomføring av denne forordninga skal dei rette organa jamleg utveksle opplysningar og røynsler, særleg når det gjeld bruken av artikkel 9 og 10.
2. For dette føremålet skal Kommisjonen skipe ei arbeidsgruppe for dei rette organa. Arbeidsgruppa skal møtast minst to gonger i året. Reiseutgiftene skal dekkjast av Kommisjonen. Arbeidsgruppa skal velje leiaren sin og vedta møteføresegnene sine.

Art 14. Rapport

Kommisjonen skal innan 19. februar 2015 sende over til Europaparlamentet og Rådet ein rapport om gjennomføringa av ordninga for tildeling av EU-miljømerke. I rapporten skal det òg peikast på faktorar som kan liggje til grunn for ein eventuell revisjon av ordninga.

Art 15. Endring av vedlegga

Kommisjonen kan endre vedlegga, medrekna endringar i dei høgstegebyra som er fastsette i vedlegg III, samstundes som det vert teke omsyn til behovet for gebyr til å dekkje kostnadene til administrasjon av ordninga.

Dei tiltaka som er utarbeidde for å endre ikkje-grunnleggjande føresegner i denne forordninga, skal vedtakast i samsvar med framgangsmåten med forskriftsutval med kontroll som er nemnd i artikkel 16 nr. 2.

Art 16. Utvalsframgangsmåte

1. Kommisjonen skal få hjelp av eit utval.

2. Når det vert vist til dette nummeret, skal artikkel 5a nr. 1-4 og artikkel 7 i avgjerd 1999/468/EF nyttast, samstundes som det vert teke omsyn til føresegnene i artikkel 8 i den nemnde avgjerda.

Art 17. Sanksjonar

Medlemsstatane skal fastsetje reglane for dei sanksjonane som skal nyttast på brot på føresegnene i denne forordninga, og gjere alle dei tiltaka som er naudsynte for sikre at reglane vert sette i verk. Dei fastsette sanksjonane skal vere verknadsfulle, svare til brotet og hindre nye brot. Medlemsstatane skal straks melde frå til Kommisjonen om desse føresegnene, og straks melde frå til han om alle etterfølgjande endringar som har innverknad på føresegnene.

Art 18. Oppheving

Forordning (EF) nr. 1980/2000 vert oppheva.

Art 19. Overgangsføresegner

Forordning (EF) nr. 1980/2000 skal framleis nyttast på avtaler som er gjorde i medhald av artikkel 9 i den nemnde forordninga, fram til datoen då desse avtalene sluttar å gjelde, bortsett frå føresegnene om gebyr.

Artikkel 9 nr. 4 i og vedlegg III til denne forordninga skal nyttast på slike avtaler.

Art 20. Iverksetjing

Denne forordninga tek til å gjelde 20. dagen etter at ho er kunngjord i *Tidend for Den europeiske unionen*.

Denne forordninga er bindande i alle delar og gjeld direkte i alle medlemsstatane.

Utferda i Strasbourg, 25. november 2009.

For Europaparlamentet	*For Rådet*
J. BUZEK	Å. TORSTENSSON
President	*Formann*

Vedlegg I. Framgangsmåte for utarbeiding og revisjon av kriteria for tildeling av EU-miljømerke

A. Standardframgangsmåte

Følgjande dokument må utarbeidast:

1. *Førebels rapport*
   Den førebels rapporten må innehalde følgjande delar:
   - Kvantitative opplysningar om moglege miljøføremoner ved produktgruppa, medrekna ei vurdering av føremonene frå andre liknande europeiske, nasjonale eller regionale ordningar for miljømerking i samsvar med EN ISO 14024 type I.
   - Grunngjeving for valet og omfanget av produktgruppa.
   - Vurdering av eventuelle spørsmål knytte til handel.
   - Analyse av kriteria for andre miljømerke.
   - Gjeldande regelverk og igangsette initiativ til regelverk knytte til produktgruppesektoren.
   - Analyse av høve til å byte ut farlege stoff med tryggare stoff eller til å ta i bruk alternative materiale eller utformingar der dette er teknisk mogleg, særleg når det gjeld stoff som gjev svært stor grad av uro, slik det er nemnt i artikkel 57 i forordning (EF) nr. 1907/2006.
   - Opplysningar om fellesskapsmarknaden for sektoren, medrekna salsvolum og omsetning.
   - Noverande og framtidig potensial for gjennomtrenging av marknaden for produkt som ber EU-miljømerket.
   - Omfang og overordna rekkjevidd av dei miljøverknadene som er knytte til produktgruppa, på grunnlag av nye eller eksisterande vurderingar av livssyklus. Annan vitskapleg dokumentasjon kan òg nyttast. Kritiske og kontroversielle spørsmål skal rapporterast i detalj og evaluerast.
   - Tilvisingar til data og opplysningar som er samla inn og nytta ved utarbeidinga av rapporten.

   Under utarbeidinga av kriteria skal den førebels rapporten gjerast tilgjengeleg på nettsida som Kommisjonen har oppretta for EU-miljømerket, for kommentarar og tilvisingar.

   Dersom det skal utarbeidast kriterium for næringsmiddel- og fôrvareproduktgrupper, må den førebels rapporten påvise følgjande,

med tilvising til den granskinga som er gjord i samsvar med artikkel 6 nr. 5:

- det ligg ein reell miljømessig tilleggsverdi i å utarbeide kriterium for tildeling av EU-miljømerke til det utvalde produktet,
- EU-miljømerket omfattar heile livssyklusen til produktet, og
- bruken av EU-miljømerket på det utvalde produktet vil ikkje føre til forveksling med andre former for merking av næringsmiddel.

2. *Framlegg til utkast til kriterium og tilhøyrande teknisk rapport*
Etter at den førebels rapporten er offentleggjord, skal det utarbeidast eit framlegg til utkast til kriterium og ein teknisk rapport til støtte for framlegget.

Utkastet til kriterium skal oppfylle følgjande krav:

- Dei skal byggje på dei beste produkta som finst tilgjengelege på fellesskapsmarknaden med omsyn til miljøprestasjonen deira gjennom heile livssyklusen, og dei skal som rettleiing svare til 10-20 % av dei beste produkta som finst tilgjengelege på fellesskapsmarknaden med omsyn til miljøprestasjon på tidspunktet då kriteria vert vedtekne.
- For å gjere det mogleg med den fleksibiliteten som er naudsynt, skal den nøyaktige prosentdelen fastsetjast for kvart einskilt tilfelle, og under alle omstende med sikte på å fremje dei mest miljøvenlege produkta og sikre at forbrukarane får eit tilstrekkeleg stort utval.
- Dei skal ta omsyn til den miljømessige nettobalansen mellom føremonene og pårøyningane for miljøet, medrekna helse- og tryggleiksaspekta; der det høver, skal sosiale og etiske aspekt vurderast, t.d. ved å vise til internasjonale konvensjonar og avtaler på området, som t.d. relevante ILO-standardar og åtferdsreglar.
- Dei skal byggje på dei viktigaste miljøverknadene til produktet, og så langt det i rimeleg grad er mogleg, uttrykkjast ved hjelp av tekniske indikatorar på dei viktigaste miljøprestasjonane til produktet, og dei skal vere eigna for vurdering i samsvar med dei reglane som er fastsette i denne forordninga.
- Dei skal byggje på forsvarlege data og opplysningar som, i den grad det er mogleg, er representative for heile

fellesskapsmarknaden.
- Dei skal byggje på data om livssyklus og kvantitative miljøverknader, eventuelt i samsvar med det europeiske referansesystemet for livssyklusdata, ELCD (European Reference Life Cycle Data Systems).
- Dei skal ta omsyn til synspunkta til alle dei partane som det gjeld, og som tek del i samrådsprosessen.
- Når det gjeld definisjonar, prøvingsmetodar og teknisk og administrativ dokumentasjon, skal dei garantere harmonisering med eksisterande gjeldande regelverk som vert nytta på produktgruppa.
- Dei skal ta omsyn til relevant fellesskapspolitikk og til arbeid som er gjort med andre nærståande produktgrupper.

Framlegget til utkast til kriterium skal skrivast på ein måte som er lett tilgjengeleg for dei som ønskjer å nytte kriteria. Det skal innehalde ei grunngjeving for kvart einskilt kriterium, og forklare dei miljømessige føremonene ved kvart kriterium. Det skal framheve dei kriteria som svarar til dei viktigaste miljøeigenskapane.

Den tekniske rapporten skal minst omfatte følgjande delar:
- Vitskaplege forklaringar for kvart krav og kriterium.
- Ei kvantitativ oppgåve over den allmenne miljøprestasjonen som kriteria er venta å oppnå samla sett, jamført med prestasjonen til gjennomsnittlege produkt på marknaden.
- Eit overslag over forventa miljømessige/økonomiske/sosiale verknader av kriteria samla sett.
- Relevante prøvingsmetodar for vurdering av dei ulike kriteria.
- Eit overslag over prøvingskostnader.
- For kvart kriterium, opplysningar om alle prøvingar, rapportar og annan dokumentasjon som brukarane skal leggje fram på oppmoding frå eit rett organ i samsvar med artikkel 10 nr. 3.

Framlegget til utkast til kriterium og den tekniske rapporten skal gjerast tilgjengeleg for offentleg samråd og kommentarar på nettsida som Kommisjonen har oppretta for EU-miljømerket. Den parten som er leiar for utviklinga av produktgruppa, skal fordele framlegget og rapporten til alle dei partane som det gjeld.

Det skal haldast minst to opne arbeidsgruppemøte om utkastet til kriterium, der alle dei partane som det gjeld, t.d. rette organ,

næringslivet (medrekna små og mellomstore føretak), fagforeiningar, detaljistar, importørar og miljø- og forbrukarorganisasjonar, skal inviterast. Kommisjonen skal òg ta del i desse møta.

Framlegget til utkast til kriterium og den tekniske rapporten skal gjerast tilgjengeleg minst ein månad før det første arbeidsgruppemøtet. Eventuelle etterfølgjande framlegg til utkast til kriterium skal gjerast tilgjengelege minst ein månad før dei etterfølgjande møta. Grunngjevinga for eventuelle endringar av kriteria i etterfølgjande utkast, skal gjevast fullt ut og dokumenterast med tilvising til drøftingar i dei opne arbeidsgruppemøta og til kommentarar som er mottekne i samband med det offentlege samrådet.

Det skal gjevast svar på alle kommentarar som er mottekne under utarbeidinga av kriteria, med opplysningar som syner om kommentarane er tekne til følgje eller avviste, saman med grunnane til dette.

3. *Sluttrapport og utkast til kriterium*

Sluttrapporten skal innehalde følgjande delar:

Klare svar på alle kommentarar og framlegg, med opplysningar om desse er tekne til følgje eller avviste, saman med grunnane til dette. Alle partane som det gjeld, skal handsamast likt, anten dei kjem frå statar i eller utanfor Den europeiske unionen.

Rapporten skal òg innehalde følgjande delar:

- Eit samandrag på éi side om omfanget av den støtta som utkastet til kriterium har fått frå dei rette organa.
- Ei oversikt over alle dei dokumenta som er vortne nytta gjennom heile arbeidet med utarbeiding av kriterium, med opplysningar om datoen då kvart dokument vart sendt ut og kven det vart sendt til, saman med ein kopi av dei aktuelle dokumenta.
- Ei liste over dei partane som har teke del i arbeidet, som er vortne rådspurde eller har kome med fråsegner, saman med kontaktopplysningane deira.
- Eit samandrag.
- Tre viktige miljøeigenskapar for kvar produktgruppe, som kan førast opp på det valfrie merket med tekstfelt som det er gjort greie for i vedlegg II.
- Eit framlegg til ein marknadsførings- og kommunikasjonsstrategi for produktgruppa.

Alle kommentarar til rapporten vil verte tekne omsyn til, og på oppmoding vil det kunne gjevast opplysningar om korleis

kommentarane er vortne følgde opp.

4. *Handbok for moglege brukarar av EU-miljømerket og rette organ*
   Det skal utarbeidast ei handbok til hjelp for moglege brukarar av EU-miljømerket og rette organ når dei skal vurdere om produkta oppfyller kriteria.
5. *Handbok for styresmakter som tildeler offentlege kontraktar*
   Det skal utarbeidast ei handbok med rettleiing for bruken av kriteria for tildeling av EU-miljømerke, for styresmakter som tildeler offentlege kontraktar.

   Kommisjonen vil utarbeide malar som vert omsette til alle offisielle fellesskapsspråk, for handboka for moglege brukarar og rette organ, og for handboka for styresmakter som tildeler offentlege kontraktar.

B. Kortare framgangsmåte der kriteria er utarbeidde innanfor andre ordningar for miljømerking som oppfyller krava i EN ISO 14024 type I

Ein einskild rapport skal sendast over til Kommisjonen. Denne rapporten skal innehalde ein del som viser at dei tekniske krava og krava til samråd som er fastsette i del A, er oppfylte, saman med eit framlegg til utkast til kriterium, ei handbok for moglege brukarar av EU-miljømerket og for rette styresmakter, og ei handbok for styresmakter som tildeler offentlege kontraktar.

Dersom Kommisjonen reknar rapporten og kriteria for å oppfylle dei krava som er fastsette i del A, skal rapporten og framlegget til utkast til kriterium gjerast tilgjengelege for offentleg samråd og kommentarar på nettsida som Kommisjonen har oppretta for EU-miljømerket, i eit tidsrom på to månader.

Det skal gjevast svar på alle kommentarar som er mottekne i løpet av det offentlege samrådet, med opplysningar som syner om kommentarane er tekne til følgje eller avviste, saman med grunnane til dette.

Med atterhald for eventuelle endringar som vert gjorde under den offentlege samrådsperioden, og dersom ingen medlemsstat ber om eit ope arbeidsgruppemøte, kan Kommisjonen vedta kriteria i medhald av artikkel 8.

Dersom ein medlemsstat ber om det, skal det haldast eit ope arbeidsgruppemøte om utkastet til kriterium, der alle dei partane som det gjeld, t.d. rette organ, næringslivet (medrekna små og mellomstore føretak), fagforeiningar, detaljistar, importørar og miljø- og forbrukarorganisasjonar, skal ta del. Kommisjonen skal òg ta del i dette møtet.

Med atterhald for eventuelle endringar som vert gjorde under den offentlege samrådsperioden eller under arbeidsgruppemøtet, kan Kommisjonen vedta kriteria i medhald av artikkel 8.

C. Kortare framgangsmåte for ikkje-vesentleg revisjon av kriteria

Kommisjonen skal leggje fram ein rapport som inneheld følgjande:

- ei grunngjeving som forklarar kvifor det ikkje er naudsynt med ein fullstendig revisjon av kriteria, og kvifor det er tilstrekkeleg med ei enkel ajourføring av kriteria og klarleiksnivået deira,
- ein teknisk del med ajourføring av tidlegare marknadsdata som vart nytta til å utarbeide kriteria,
- eit framlegg til utkast til reviderte kriterium,
- ei kvantitativ oppgåve over den allmenne miljøprestasjonen som dei reviderte kriteria er venta å oppnå samla sett, jamført med prestasjonen til gjennomsnittlege produkt på marknaden,
- ei revidert handbok for moglege brukarar av EU-miljømerket og rette organ, og
- ei revidert handbok for styresmakter som tildeler offentlege kontraktar.

Rapporten og framlegget til utkast til kriterium skal gjerast tilgjengelege for offentleg samråd og kommentarar på nettsida som Kommisjonen har oppretta for EU-miljømerket, i eit tidsrom på to månader.

Det skal gjevast svar på alle kommentarar som er mottekne i løpet av det offentlege samrådet, med opplysningar som syner om kommentarane er tekne til følgje eller avviste, saman med grunnane til dette.

Med atterhald for eventuelle endringar som vert gjorde under den offentlege samrådsperioden, og dersom ingen medlemsstat ber om eit ope arbeidsgruppemøte, kan Kommisjonen vedta kriteria i medhald av artikkel 8.

Dersom ein medlemsstat ber om det, skal det haldast eit ope arbeidsgruppemøte om utkastet til reviderte kriterium, der alle dei partane som det gjeld, t.d. rette organ, næringslivet (medrekna små og mellomstore føretak), fagforeiningar, detaljistar, importørar og miljø- og forbrukarorganisasjonar, skal ta del. Kommisjonen skal òg ta del i dette møtet.

Med atterhald for eventuelle endringar som vert gjorde under den offentlege samrådsperioden eller under arbeidsgruppemøtet, kan Kommisjonen vedta kriteria i medhald av artikkel 8.

Vedlegg II. Utforminga til EU-miljømerket

EU-miljømerket skal ha følgjande utforming:
Merke:

1981

EU-miljømerke

Valfritt merke med tekstfelt (opplysningar om at marknadsdeltakaren kan nytte dette tekstfeltet, saman med den teksten som vert nytta, skal gjevast i dei relevante produktgruppekriteria):

Valfritt merke med tekstfelt

Registreringsnummeret til EU-miljømerket skal òg førast opp på produktet. Dette skal ha følgjande utforming:

Registreringsnummer

xxxx viser til registreringsstaten, yyy viser til produktgruppa og zzzzz viser til nummeret som er tildelt av den rette styresmakta.

Merket, den valfrie etiketten med tekstfelt og registreringsnummeret skal prentast anten i to fargar (Pantone 347 grøn til blada og stilken til blomsten, «€»-symbolet, nettadressa og EU-akronymet, og Pantone 279 til alle andre element, tekst og kantar), eller i svart på kvitt, eller i kvitt på svart.

2066

Vedlegg III. Gebyr[1]

1 Vedlegget endret ved kommisjonsforordning (EU) nr. 782/2013.

1. *Søknadsgebyr*

   Det rette organet som tek imot ein søknad, skal krevje inn eit gebyr for handsaminga av søknaden. Dette gebyret skal vere på minst 200 euro og høgst 2 000 euro.

   Når det gjeld små og mellomstore føretak[1] og marknadsdeltakarar i utviklingsland, skal søknadsgebyret ikkje overstige 600 euro.

   Når det gjeld svært små føretak[2], skal søknadsgebyret ikkje overstige 350 euro.

   Søknadsgebyret skal reduserast med 30% for søkjarar som er registrerte i fellesskapsordninga for miljøstyring og miljørevisjon (EMAS), eller med 15% for dei som er sertifiserte i samsvar med ISO-standard 14001. Reduksjonane er ikkje kumulative. Dersom vilkåra i begge ordningane er oppfylte, skal berre den største reduksjonen nyttast.

   Reduksjonen er avhengig av at søkjaren uttrykkjeleg pliktar seg til å sikre at dei miljømerkte produkta fullt ut oppfyller dei relevante kriteria for EU-miljømerket i heile perioden som avtala gjeld for, og at denne plikta vert innarbeidd i miljøpolitikken og dei einskilde miljømåla på ein tilfredsstillande måte.

   Dei rette organa kan påleggje eit gebyr for endring eller lenging av ein lisens. Eit slikt gebyr skal ikkje vere høgare enn søknadsgebyret, og dei reduksjonane som er nemnde ovanfor, skal òg nyttast.

   Søknadsgebyret omfattar ikkje kostnader til prøvingar og kontrollar som vert utførte av tredjemann, eller eventuelle inspeksjonar på staden som tredjemann eller eit rett organ kan krevje. Søkjarane skal sjølve betale kostnadene i samband med slike prøvingar, kontrollar og inspeksjonar.

2. *Årleg gebyr*

   Det rette organet kan krevje at kvar søkjar som har fått tildelt eit EU-miljømerke, skal betale eit årleg gebyr. Dette kan vere eit fast gebyr eller eit gebyr som er fastsett på grunnlag av den årlege salsverdien i Unionen av produktet som har fått tildelt EU-miljømerket.

   Gebyret skal dekkje eit tidsrom som tek til den dagen då søkjaren får tildelt EU-miljømerket.

Dersom gebyret vert utrekna som ein prosentdel av den årlege salsverdien, skal det ikkje overstige 0,15% av denne verdien. Gebyret skal fastsetjast på grunnlag av prisar ab fabrikk dersom produktet som er tildelt EU-miljømerket, er ei vare. Gebyret skal fastsetjast på grunnlag av leveringsprisen når produktet er knytt til tenesteyting.

Høgste årlege gebyr skal vere 25 000 euro per produktgruppe per søkjar.

Når det gjeld små og mellomstore føretak, svært små føretak eller søkjarar frå utviklingsland, skal det årlege gebyret reduserast med minst 25%.

Det årlege gebyret omfattar ikkje kostnader i samband med prøvingar, kontrollar og eventuelle naudsynte inspeksjonar på staden. Søkjarane skal sjølve betale kostnadene i samband med slike prøvingar, kontrollar og inspeksjonar.

3. *Inspeksjonsgebyr*

Det rette organet kan påleggje eit inspeksjonsgebyr.

1 Små og mellomstore føretak slik det er definert i kommisjonsrekommandasjon 2003/361/EF (TEU L 124 av 20.5.2003, s 36).
2 Svært små føretak slik det er definert i rekommandasjon 2003/361/EF.

Vedlegg IV. Standardavtale om bruksvilkåra for EU-miljømerket

Innleiing
Det rette organet ..... (fullt namn), heretter kalla «det rette organet», registrert i ..... (fullstendig adresse), som i denne avtala er representert av .... (namnet på den ansvarlege personen), og ..... (fullt namn på innehavaren), i eigenskap av produsent, tilverkar, importør, tenesteytar, grossist eller detaljist med følgjande offisielle adresse .... (fullstendig adresse), heretter kalla «innehavaren», representert av ..... (namnet på den ansvarlege personen), er vortne samde om følgjande med omsyn til bruk av EU-miljømerket, i medhald av europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 66/2010 av 25. november 2009 om EU-miljømerket,[1] heretter kalla «forordninga om EU-miljømerket»:
1 TEU L 27 av 30.1.2010, s. 1.
1.
Bruk av EU-miljømerket
1.1.
Det rette organet gjev innehavaren rett til å nytte EU-miljømerket på produkta

sine slik dei er omtala i dei vedlagde produktspesifikasjonane, som er i samsvar med dei relevante produktgruppekriteria som gjeld for tidsrommet....., vedtekne av Kommisjonen for Dei europeiske fellesskapa den..... (dato), kunngjorde i *Tidend for Den europeiske unionen* av..... (fullstendig referanse) og lagde ved denne avtala.

1.2.

Miljømerket skal berre nyttast i dei formene som er fastsette i vedlegg II til forordninga om EU-miljømerket.

1.3.

Innehavaren skal sikre at produktet som skal merkjast, gjennom heile avtaleperioden oppfyller alle dei bruksvilkåra og føresegnene som er fastsette i artikkel 9 i forordninga om EU-miljømerket. Ny søknad treng ikkje sendast inn dersom eigenskapane til produktet vert endra, så framt desse endringane ikkje påverkar produktet sitt samsvar med kriteria. Innehavaren skal likevel gje det rette organet melding om slike endringar i eit rekommandert brev. Det rette organet kan gjennomføre relevante kontrollar.

1.4.

Avtala kan utvidast til å femne om fleire produkt enn dei som opphavleg var fastsette, etter avtale med det rette organet og på det vilkåret at dei høyrer til i den same produktgruppa, og at dei òg oppfyller dei kriteria som gjeld for denne gruppa. Det rette organet kan kontrollere at desse vilkåra vert oppfylte. Vedlegget som inneheld produktspesifikasjonar, skal endrast tilsvarande.

1.5.

Innehavaren skal ikkje drive reklame, gje fråsegner eller nytte eit merke eller ein logo på ein måte som er feil eller villeiande, som kan forvekslast med eller skade omdømmet til EU-miljømerket.

1.6.

Innehavaren skal i medhald av denne avtala vere ansvarleg for korleis EU-miljømerket vert nytta i samband med sitt produkt, særleg når det gjeld reklame.

1.7.

Det rette organet, medrekna representantar for organet som har fått fullmakt til det, kan gjennomføre alle dei granskingane som er naudsynte for å kontrollere at innehavaren heile tida oppfyller både produktgruppekriteria og bruksvilkåra, og dessutan føresegnene i denne avtala, i samsvar med artikkel 10 i forordninga om EU-miljømerket.

2.

Utsetjing eller tilbakekalling

2.1.

Dersom innehavaren vert merksam på at han ikkje oppfyller bruksvilkåra eller føresegnene i artikkel 1 i denne avtala, skal han melde frå om dette til det rette

organet og halde seg frå å nytte EU-miljømerket inntil dei nemnde bruksvilkåra eller føresegnene er vortne oppfylte og det rette organet har fått melding om dette.
2.2.
Dersom det rette organet meiner at innehavaren har brote eit av bruksvilkåra eller ei av føresegnene i denne avtala, skal det rette organet ha rett til å utsetje eller kalle tilbake det løyvet innehavaren har til å nytte EU-miljømerket, og til å gjere dei tiltaka som er naudsynte for å hindre at han held fram med å nytte dette merket, medrekna dei tiltaka som er fastsette i artikkel 10 og 17 i forordninga om EU-miljømerket.
3.
Ansvarsgrenser og skadebot
3.1.
Innehavaren skal ikkje la EU-miljømerket gå inn som del av noka form for garantiar i samband med det produktet som er nemnt i artikkel 1 nr. 1 i denne avtala.
3.2.
Det rette organet, medrekna representantar for organet, skal ikkje haldast ansvarlege for tap eller skade som innehavaren vert påført som følgje av tildeling og/eller bruk av EU-miljømerket.
3.3.
Det rette organet, medrekna representantar for organet, skal ikkje haldast ansvarlege for tap eller skade som tredjemann vert påført som følgje av tildeling og/eller bruk av EU-miljømerket, medrekna reklame.
3.4.
Innehavaren skal gje skadebot til det rette organet og representantane for organet, og halde desse skadeslause for tap, skade eller ansvar som det rette organet eller representantane for organet vert påførte som følgje av at innehavaren bryt avtala, eller som følgje av at det rette organet har hatt tiltru til dei opplysningane eller den dokumentasjonen som innehavaren har gjeve, òg med omsyn til eventuelle krav frå tredjemann.
4.
Gebyr
4.1.
Storleiken på søknadsgebyret og det årlege gebyret skal fastsetjast i samsvar med vedlegg III til forordninga om EU-miljømerket.
4.2.
EU-miljømerket kan berre nyttast dersom alle gebyr er betalte til rett tid.
5.
Tidslengda til avtale og lovgjeving som skal nyttast
5.1.

Med atterhald for føresegnene i artikkel 5 nr. 2, 3 og 4 skal denne avtala gjelde frå den dagen då ho vert underskriven og fram til (....) eller til produktgruppekriteria sluttar å gjelde, alt etter kva tidspunkt som kjem først.
5.2.
Dersom innehavaren har brote nokon av bruksvilkåra eller føresegnene i denne avtala i medhald av artikkel 2 nr. 2, skal det rette organet ha rett til å handsame dette som avtalebrot, og det rette organet kan då, med atterhald for føresegnene i artikkel 2 nr. 2, heve avtala ved eit rekommandert brev til innehavaren, på ein tidlegare dato enn den som er oppført i artikkel 5 nr. 1 (innan ein frist som skal fastsetjast av det rette organet).
5.3.
Innehavaren kan heve avtala ved å gje det rette organet tre månaders varsel i eit rekommandert brev.
5.4.
Dersom produktgruppekriteria som er nemnde i artikkel 1 nr. 1, vert lengde utan endringar for eit fastlagt tidsrom, og dersom det rette organet minst tre månader før produktgruppekriteria og denne avtala sluttar å gjelde, ikkje har gjeve skriftleg varsel om at avtala skal hevast, skal det rette organet minst tre månader på førehand gje innehavaren melding om at avtala automatisk vert lengd for eit tidsrom som svarar til det tidsrommet som produktgruppekriteria gjeld for.
5.5.
Etter at denne avtala har slutta å gjelde, kan innehavaren ikkje nytte EU-miljømerket på det produktet som er nemnt i artikkel 1 nr. 1 og i vedlegget til denne avtala, verken som merking eller til reklame. EU-miljømerket kan likevel i eit tidsrom på opptil seks månader etter at avtala har slutta å gjelde, visast på produkt som framleis finst på lager hos innehavaren eller andre, og som er produserte før avtala slutta å gjelde. Denne siste føresegna skal ikkje gjelde dersom avtala er vorten heva av dei årsakene som er fastsette i artikkel 5 nr. 2.
5.6.
Alle tvistar mellom det rette organet og innehavaren, eller alle innbyrdes klager mellom partane som vert sette fram innanfor ramma av denne avtala, og som ikkje er vortne avgjorde ved ei minneleg ordning, høyrer inn under den lovgjevinga som vert nytta i samsvar med europaparlaments- og rådsforordning 593/2008 (EF) av 17. juni 2008 om hvilken lovgivning som får anvendelse på avtaleforpliktelser (Roma I)[1](EF) nr. 864/2007[2]
og europaparlaments- og rådsforordning av 11. juli 2007 om hvilken lovgivning som får anvendelse på forpliktelser utenfor avtaleforhold (Roma II).

Dei følgjande vedlegga skal vere ein del av denne avtala:

- Ein kopi av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 66/2010

av 25. november 2009 om EU-miljømerket (på det eller dei aktuelle fellesskapsspråka).

- Produktspesifikasjonar, som minst skal innehalde detaljerte opplysningar om namnet på og/eller dei interne referansenumra til produsenten, om produksjonsstadene og om det eller dei aktuelle registreringsnumra til EU-miljømerket.
- Ein kopi av kommisjonsvedtak (..... om produktgruppekriterium).

Utferda i ....., den ... .
.....
(Rett organ)
Representant
.....
(Rettsleg bindande underskrift)
.....
(Innehavar)
Representant
.....
(Rettsleg bindande underskrift)
1 TEU L 177 av 4.7.2008, s. 6.
2 TEU L 199 av 31.7.2007, s. 40.

Vedlegg V. Krav til rette organ

1. Eit rett organ skal vere uavhengig av den organisasjonen eller det produktet som det vurderer.

   Eit organ som tilhøyrer ein samanslutning av føretak eller ein yrkessamanslutning som representerer føretak som driv verksemd innanfor utforming, produksjon, levering, montering, bruk eller vedlikehald av produkt som det vurderer, kan utpeikast som rett organ på det vilkåret at det er uavhengig og at det ikkje ligg føre interessekonfliktar.
2. Eit rett organ, den øvste leiinga til organet og personale som har ansvaret for å utføre samsvarsvurdering, skal ikkje medverke i utforming, produksjon, levering, installasjon, kjøp, eigarskap, bruk eller vedlikehald av produkta som dei vurderer, og skal heller ikkje vere representantar for nokon av desse partane. Dette utelukkar ikkje bruken av vurderte produkt som er naudsynte for drifta av det rette organet, eller bruken av slike produkt for personlege føremål.

Eit rett organ, den øvste leiinga til organet og personale som har ansvaret for å utføre samsvarsvurdering, skal ikkje medverke direkte i utforming, produksjon eller konstruksjon, marknadsføring, installasjon, bruk eller vedlikehald av desse produkta, og skal heller ikkje representere dei partane som driv slik verksemd. Dei skal ikkje ta del i noka form for verksemd som kan vere i strid med objektiviteten eller integriteten deira i samband med den samsvarsvurderinga som dei er utpeikte til å utføre. Dette skal særleg gjelde for konsulenttenester.

Dei rette organa skal syte for at verksemda til dotterføretaka eller underleverandørane deira ikkje påverkar fortruleg handsaming, objektivitet eller upartisk handsaming når det gjeld samsvarsvurderinga deira.

3. Dei rette organa og personalet deira skal utføre samsvarsvurderinga med størst mogleg fagleg integritet og med den tekniske kompetansen som er naudsynt på det aktuelle området, og skal vere fritt for alle former for press og påverknad, særleg finansielle, som kan verke inn på dømmekrafta deira eller på resultata av samsvarsvurderinga deira, særleg når det gjeld personar eller grupper av personar som har ei interesse i resultata av slik verksemd.
4. Eit rett organ skal kunne utføre alle samsvarsvurderingsoppgåver som det vert pålagt i medhald av denne forordninga, utan omsyn til om desse oppgåvene vert utførte av det rette organet sjølv, eller på vegner av organet og på organet sitt ansvar.

   Eit rett organ skal alltid og for kvar framgangsmåte for samsvarsvurdering og for kvar type eller kategori av produkt som det er utpeikt for å utføre, ha følgjande til rådvelde:

   a. Teknisk kunnskap og tilstrekkeleg og eigna røynsle til å kunne utføre samsvarsvurderinga.
   b. Omtalar av dei framgangsmåtane som samsvarsvurderinga vert utført etter, som òg sikrar at det er innsyn i framgangsmåtane og mogleg å reprodusere dei. Organet skal ha innført eigna retningslinjer og framgangsmåtar for å skilje mellom oppgåver som det utfører som rett organ, og andre former for verksemd.
   c. Framgangsmåtar som gjer det mogleg å gjennomføre verksemd der det vert teke tilbørleg omsyn til storleiken til eit føretak, sektoren som det driv verksemda si innanfor, føretaksstrukturen, graden av kompleksitet når det gjeld aktuell produktteknologi, og om det dreier seg om masseproduksjon eller serieproduksjon.

Organet skal ha tilstrekkelege ressursar til å kunne utføre dei tekniske og administrative oppgåvene knytte til samsvarsvurderingsverksemda på ein høveleg måte, og skal ha tilgang til alt naudsynt utstyr eller alle naudsynte anlegg.

5. Personalet som er ansvarleg for å utføre samsvarsvurdering, skal ha følgjande:
    a. Solid kunnskap om all samsvarsvurderingsverksemd som det rette organet er utpeikt til å utføre.
    b. Evne til å kunne utarbeide attestar, utgreiingar og rapportar som viser at det er utført vurderingar.
6. Det skal sikrast at dei rette organa, den øvste leiinga deira og personalet som utfører samsvarsvurderinga, er upartiske.

    Løna til den øvste leiinga i det rette organet og personalet som utfører samsvarsvurderinga, skal ikkje vere avhengig av kor mange vurderingar som er utførte, eller av resultata av desse vurderingane.
7. Dei rette organa skal ta del i, eller sikre at vurderingspersonalet deira kjenner til, relevant standardiseringsverksemd og den verksemda til arbeidsgruppa av rette organ som er nemnd i artikkel 13 i denne forordninga, og nytte dei administrative avgjerdene og dokumenta som er resultat av arbeidet til denne gruppa, som allmenne retningslinjer.

Lov om tillegg til lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse [høyesterettspensjonsloven]

§ 1.

Loven omfatter dem som er utnevnt til medlem av Høyesterett før 1. januar 2011. Loven gir pensjonsrett etter lov om Statens pensjonskasse, med de tilpasninger som følger av loven her.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 78 (ikr. 1 jan 2011), endret ved lov 20 des 2023 nr. 95 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2132).

§ 2.

For medlem av Høyesterett som fratrer sitt embete etter fylte 67 år, skal tjenestetiden ved beregningen av alderspensjon etter kapittel 5 i lov om Statens pensjonskasse forhøyes med inntil 15 år.

Tjenestetiden forhøyes på tilsvarende måte ved beregning av uføre-, enke-, enkemanns- og barnepensjon.
Endret ved lover 26 mai 2000 nr. 37, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 17 des 2010 nr. 78 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 1), 20 des 2023 nr. 95 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2132).

§ 3.

Alderspensjon skal beregnes etter lov om Statens pensjonskasse kapittel 5, med de tilpasninger som følger av paragrafen her. Lov om Statens pensjonskasse kapittel 5 a gjelder ikke for dem som er født etter 1962.

Alderspensjon ved full tjenestetid skal være 57 prosent av pensjonsgrunnlaget. Når stillingen som høyesterettsdommer fratres med rett til pensjon, er pensjonsgrunnlaget den fastsatte årlige bruttogodtgjørelsen. Fratres stillingen tidligere, skal pensjonsgrunnlaget settes til årlig bruttogodtgjørelse på fratredelsestidspunktet. For pensjoner som er under utbetaling per 1. januar 2011, skal pensjonsgrunnlaget per 1. januar 2011 svare til den årlige fastsatte bruttogodtgjørelse på dette tidspunktet. Tilsvarende gjelder for dem som har fratrådt stillingen uten å ta ut pensjon før 1. januar 2011.

Alderspensjonen levealdersjusteres etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse §§ 24 og 24 a, likevel slik at pensjonen ved uttak etter 67 år og ved full tjenestetid ikke blir høyere enn 57 prosent av pensjonsgrunnlaget. For årskullene fra og med 1954-kullet til og med 1962-kullet skal det kunne benyttes et lavere justeringstall enn 1,000 etter lov om Statens pensjonskasse § 24 tredje ledd tredje og fjerde punktum.

Et medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov om Statens pensjonskasse § 24 b, likevel slik at det garanterte pensjonsnivået for medlemmer med full tjenestetid er 57 prosent av pensjonsgrunnlaget. Garantert pensjonsnivå etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 24 c gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 17 des 2010 nr. 78 (ikr. 1 jan 2011), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782), 20 des 2023 nr. 95 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2132), 12 april 2024 nr. 15 (i kraft 12 april 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 615).

§ 4.

Pensjoner etter denne loven reguleres etter lov om Statens pensjonskasse § 42.

Reglene i denne loven gjelder også tidligere medlemmer av Høyesterett og deres etterlatte.
Endret ved lover 17 des 2010 nr. 78 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 3), 20 des 2023 nr. 95 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2132).

§ 5.

Loven trer i kraft straks og får virkning fra 1. januar 1982.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 78 (ikr. 1 jan 2011), tidligere § 4.

Lov om opphevelse av lov 9. november 1956 om pensjonsordning for åremålstilsatte

I.

Lov 9. november 1956 nr. 2 om pensjonsordning for åremålstilsatte oppheves.
For den som ved denne lovs ikrafttreden innehar stilling omfattet av nevnte lovs § 1, eller er pensjonist eller har oppsatte pensjonsrettigheter, skal lovens regler fortsatt gjelde.

II.

Full pensjon i Statens pensjonskasse etter høyeste lønnsklasse i statens alminnelige lønnsregulativ etter nevnte lovs § 4 første ledd, skal være 8 ganger folketrygdens grunnbeløp.
Lov 28. juli 1949 om Statens pensjonskasse § 42 gjelder tilsvarende for pensjoner etter nevnte lov.
Endret ved lover 8 jan 1988 nr. 1, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

III.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om sikre containere [containerloven]

§ 1. Anvendelse.

Loven gjelder for containere som brukes i transport til eller fra Norge eller i transitt gjennom Norge.

På norske skip utenfor riket kan skipsføreren avvise container som ikke tilfredsstiller kravene i loven eller bestemmelser gitt i medhold av denne lov.

Loven gjelder ikke containere som er særskilt konstruert for lufttransport.

Kongen i statsråd kan bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for containere som bare anvendes innenlands.

Departementet fastsetter forskrift om besiktelse, godkjenning, prøving, vedlikehold og kontroll av slike containere.

§ 2. Definisjoner.

1. Containerkonvensjonen: Den internasjonale konvensjon 2. desember 1972 om sikre containere med eventuelle framtidige endringer som Norge har sluttet seg til.
2. Container: Transportutstyr som er:
    a. av permanent karakter og av tilstrekkelig styrke til å være egnet for gjentatt bruk,
    b. spesielt konstruert for å forenkle transport av varer, for én eller flere transportmåter, uten omlasting,
    c. konstruert for sikring og/eller enkel håndtering, med hjørnebeslag til disse formål, og
    d. av en slik størrelse at arealet innenfor de fire ytre hjørner i bunnen enten er minst 14 kvadratmeter (150 kvadratfot) eller, dersom det er montert hjørnebeslag på toppen, minst 7 kvadratmeter (75 kvadratfot).
3. Hjørnebeslag: Et arrangement av åpninger og flater øverst og/eller nederst på en container til bruk ved håndtering, stabling og/eller sikring.
4. Tilsynsmyndighet: Departementet og offentlig eller privat institusjon eller person som er tildelt myndighet av departementet, jfr. § 7 første ledd.
5. Godkjent: Godkjent av tilsynsmyndigheten.

§ 3. Besiktelse og godkjenning. Forskrifter.

Containere skal være besiktet og godkjent av tilsynsmyndigheten. Departementet kan i samsvar med containerkonvensjonen gi nærmere forskrifter om besiktelse, godkjenning, prøving, vedlikehold og kontroll av containere.

§ 4. Andre lands godkjenning og merking.

Dersom en container er godkjent i et annet land og utstyrt med et sikkerhetsskilt i henhold til containerkonvensjonen, gjelder godkjenningen også i Norge.

§ 5. Eierens kontroll.

Eier av container skal holde denne i sikker forfatning og kontrollere den i henhold til den til enhver tid gjeldende forskrift (egenkontroll). Denne plikt gjelder også når containeren anvendes i transport utenfor Norge mellom andre stater hvor minst én av statene er tilsluttet containerkonvensjonen, når eieren har bosted eller hovedkontor i Norge eller det forretningssted som har nærmest tilknytning til bruken av containeren, ligger her i landet.

Eieren kan ved skriftlig avtale med den som i eierens sted har rett til å forføye over containeren, overlate sitt ansvar til denne.

§ 6. Forbud mot bruk av container.

Eieren må ikke bruke container uten at den er godkjent, og utstyrt med gyldig sikkerhetsskilt og har gjennomgått egenkontroll innen de frister som er fastsatt i forskrift. Bestemmelsen i § 5 annet ledd gjelder tilsvarende.

Container som ikke har gjennomgått egenkontroll som nevnt, kan likevel brukes etter særskilt tillatelse fra tilsynsmyndigheten dersom den for øvrig anses tilstrekkelig sikker.

En container må ikke brukes dersom den er i en slik forfatning at den representerer en åpenbar sikkerhetsrisiko.

§ 7. Tilsyn.

Tilsyn med at lovens bestemmelser overholdes tilligger departementet, som

også gir nærmere forskrift om tilsynet. Departementet kan utøve tilsyn ved hjelp av:

a. skipsinspektører
b. offentlige institusjoner
c. konsuler
d. anerkjente klassifikasjonsselskaper
e. andre private institusjoner eller personer
f. fremmede lands myndigheter.

Tilsynsmyndigheten har rett til av produsent, eier eller bruker å kreve de opplysninger om foretatte prøver som anses nødvendig for gjennomføringen av tilsynet.

Eier eller bruker kan ikke kreve erstatning for container som tas ut for prøver.

§ 8. Gebyr

1. Kongen kan fastsette gebyr til Statskassen for det arbeid tilsynet utfører i medhold av denne lov. Gebyret skal betales av produsent, leverandør eller andre som ber om godkjenning av sine containere.
2. Kongen fastsetter hvilken godtgjørelse som tilkommer tilsynsmyndighet nevnt i § 7 bokstav d og e for deres gjøremål etter denne lov, og kan bestemme at disse selv skal oppkreve godtgjørelsen direkte hos den som har begjært forretningen.

Tilføyd ved lov 11 nov 1983 nr. 67.

§ 9. Straff.

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av loven her eller forskrift gitt med hjemmel i loven straffes med bøter eller fengsel inntil tre måneder eller begge deler dersom forholdet ikke rammes av strengere straffebud. Medvirkning straffes ikke.
Endret ved lover 11 nov 1983 nr. 67, tidligere § 8, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 10. Ikrafttreden.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
Endret ved lov 11 nov 1983 nr. 67, tidligere § 9.
1 Fra 1 mai 1984 iflg. res. 2 apr 1984 nr. 826.

Lov om rettsgebyr (rettsgebyrloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser.

§ 1.

Gebyr etter bestemmelse gitt i eller i medhold av denne lov tilfaller staten med mindre annet er bestemt.

Gebyret beregnes med utgangspunkt i et grunngebyr kalt rettsgebyret. Rettsgebyret fastsettes av departementet i forskrift.[1]
Endret ved lover 13 des 1985 nr. 90, 19 des 1986 nr. 74, 18 des 1987 nr. 98, 23 des 1988 nr. 103, 22 des 1989 nr. 106, 21 des 1990 nr. 75, 20 des 1991 nr. 85, 8 jan 1993 nr. 20, 23 des 1994 nr. 76, 22 des 1995 nr. 81, 20 des 1996 nr. 105, 19 des 1997 nr. 97, 18 des 1998 nr. 82, 22 des 1999 nr. 101 (ikr. 1 jan 2000, rettsgebyret hevet fra kr 530 til kr 600), 21 des 2000 nr. 120 (ikr. 1 jan 2001, rettsgebyret hevet til kr 655), 14 des 2001 nr. 97 (ikr. 1 jan 2002, rettsgebyret hevet til kr 670), 20 des 2002 nr. 103 (ikr. 1 jan 2003, rettsgebyret hevet til kr 700), 27 juni 2003 nr. 63 (ikr. 1 juli 2003, rettsgebyret hevet til kr 740), 25 juni 2004 nr. 54 (ikr. 1 juli 2004, rettsgebyret hevet til kr 845), 21 des 2005 nr. 132 (ikr. 1 jan 2006, rettsgebyret hevet til kr 860), 18 des 2015 nr. 125 (ikr. 1 jan 2016, rettsgebyret hevet til kr 1 025), 16 des 2016 nr. 95 (ikr. 1 jan 2017).
1 Rettsgebyret er fra 1 jan 2017 hevet til kr 1 049, fra 1 jan 2018 hevet til kr 1 130, fra 1 jan 2019 hevet til kr 1 150, fra 1 jan 2020 hevet til kr 1 172, fra 1 jan 2021 hevet til kr 1 199, fra 1 jan 2022 hevet til kr 1 223, fra 1 jan 2023 hevet til 1 243, fra 1 jan 2024 hevet til 1 277, fra 1 jan 2025 hevet til 1 314, jf. forskrift 15 feb 1983 nr. 86 § 2-1.

§ 2.

Gebyret betales av den som har begjært forretningen. Den som har begjært en bestemt forretning, må også betale for andre gebyrpliktige forretninger som nødvendig følger med den begjærte forretning.

Den som har begjært forretningen eller vedkommende rettergangsskritt dekker også alle utgifter til meddommere, skjønnsmedlemmer, sakkyndige, vitner, oversettelser, særlige undersøkelser og andre sideutgifter. Dette gjelder likevel ikke utgifter hvor det er særskilt fastsatt at utgiften dekkes av det offentlige. Når retten har funnet det nødvendig med oversettelser til og fra samisk, dekkes utgiftene av staten. Sideutgifter som må ses som en følge av at saken har prinsipiell betydning for den ene parten, kan denne parten pålegges å betale. Godtgjøring til rettsmekler og hjelper som er fastsatt etter tvisteloven § 8-4 tredje ledd dekkes med lik andel av partene.

Er en forretning begjært av en person eller myndighet på vegne av en annen, blir begge ansvarlige for gebyret. Har staten begjært en forretning på vegne av noen, kan staten kreve refusjon av denne med mindre noe annet følger av lov.

Kongen kan ved forskrift gjøre de unntak fra reglene i denne paragraf som følger av overenskomst med fremmed stat.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 11 apr 2005 iflg. res. 1 apr 2005 nr. 272), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 13 des 2013 nr. 131 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1474).

§ 3.

Gebyr og sideutgifter som ikke dekkes av gebyret betales forskuddsvis såfremt ikke annet er bestemt. Kan beløpet ikke fastsettes på forhånd, innbetales et så stort forskudd som vedkommende tjenestemann finner tilstrekkelig.

Departementet kan ved forskrift bestemme at betaling for visse forretninger eller betaling fra visse grupper rekvirenter kan tas i etterskudd.

Krav på betaling fra andre enn stat, fylkeskommune eller kommune er tvangsgrunnlag for utlegg.

Krav som nevnt i første ledd innkreves av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet.

Bestemmelsen i § 2 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Er det ikke betalt tilstrekkelig forskudd når erklæring om et rettergangsskritt blir satt fram, skal retten sette en kort frist for betalingen. Skjer betaling ikke innen utløpet av denne fristen, skal erklæringen avvises med mindre reglene i § 5 får anvendelse. Skjer betaling innen utløpet av fristen, har det ikke betydning for bedømmelsen av spørsmålet om når erklæringen ble satt fram, at betaling først fant sted etterpå.

Ved manglende betaling for rettergangsskritt som skal betales av en part etter § 2 annet ledd femte punktum, kan rettergangsskrittet likevel foretas. § 5 annet ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 11 apr 2005 iflg.

res. 1 apr 2005 nr. 272), 21 des 2005 nr. 132 (ikr. 1 jan 2006), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 4.

Gebyrplikten for sivile tvister, skjønn, tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring inntrer når saken er ført inn i sakslisten og for overprøving ved høyere instans innføring i dennes saksliste. Ved tinglysing er påføringen av attest for tinglysing avgjørende for gebyrplikten. For bobehandling gjelder de særlige regler i kapittel 5.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 des 2007 nr. 127 (ikr. 1 jan 2008), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 5.

Når en part har søkt om fri sakførsel eller fritak for rettsgebyr etter lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp, bør det gis henstand med gebyrbetalingen til søknaden er avgjort. Det skal i så fall heller ikke kreves sikkerhet for gebyret.

Hvis en part som har begjært et rettergangsskritt, har fått henstand etter første ledd eller slik henstand kan påregnes, skal domstolen tillate at vedkommende rettergangsskritt foretas. I andre tilfeller kan domstolen tillate at et rettergangsskritt foretas dersom den parten som har begjært det, ikke kan betale straks, og det vil være til skade eller vesentlig ulempe for parten om rettergangsskrittet ikke foretas. Krever rettergangsskrittet utbetalinger, kan pengene legges ut av det offentlige.

Når rettergangsskritt er foretatt med henstand, skal retten sette en frist for betalingen. Inntil betaling har skjedd, eller fristen er utløpt, skal retten bare foreta slike skritt i saken som den finner nødvendige. Skjer betaling ikke innen utløpet av fristen, avsies fraværsavgjørelse etter tvisteloven § 16-9 eller § 16-10.
Endret ved lover 20 des 1991 nr. 85, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 5 a.

Avgjørelser etter denne lov eller etter bestemmelser gitt i medhold av denne lov

kan ankes eller påklages på følgende måte:

1. Avgjørelser som gjelder forretninger som nevnt i kapittel 2, 3, 4 og 5 hos en domstol kan ankes til overordnet domstol etter de regler som gjelder for anke i forbindelse med forretningen. Avgjørelser truffet av Arbeidsretten kan ikke ankes.
2. – – –
3. Avgjørelser som gjelder forretninger som nevnt i kapittel 4 og § 25 hos den alminnelige namsmannen eller hos en særskilt namsmann kan påklages til tingretten etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 5-16. Avgjørelsen kan påklages selv om fullbyrdelsen er avsluttet. Klagefristen er en måned.
4. Avgjørelser etter § 27 a kan ankes etter de regler som gjelder for anke mot avgjørelser under vedkommende forretning.

Tilføyd ved lov 29 juni 1990 nr. 47, endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 19 des 1997 nr. 97 (ikr. 1 jan 1998), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 des 2002 nr. 104 (ikr. 1 jan 2003), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 13 des 2013 nr. 131 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1474), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563 for endringen i nr. 3, ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563 for opphevingen av nr. 2).

§ 5 b.

Anke eller klage etter § 5 a har ikke oppsettende virkning.

For anke eller klage etter § 5 a betales ikke gebyr. For anke mot en domstols avgjørelse av en anke eller en klage etter § 5 a betales 6 ganger rettsgebyret.

Underinstansen skal tilrettelegge saken for overinstansen og gi slik redegjørelse for saken som er nødvendig for overinstansen.

Om dekning av sakskostnader av det offentlige gjelder forvaltningsloven § 36 første ledd og tredje ledd første og annet punktum tilsvarende.

Tilføyd ved lov 29 juni 1990 nr. 47, endret ved lover 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), 9 jan 1998 nr. 3 (ikr. 1 apr 1998), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 6.

Departementet kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven, herunder bestemmelser om innfordring, regnskapsføring og kontroll.

§ 6 a.

I de tilfeller hvor gebyret for et rettergangsskritt ender med desimaler, skal gebyret rundes nedover til nærmeste krone.
Tilføyd ved lov 17 des 1993 nr. 125.

Kapittel 2. Tvistemål.

A. Forliksrådene.

§ 7.

For behandling av en sak ved forliksrådet betales 1,54 ganger rettsgebyret selv om forliksklagen senere blir trukket tilbake eller avvist. Dersom samme sak bringes inn for forliksrådet på ny etter å ha vært behandlet i utenrettslig tvistenemnd som omhandlet i tvisteloven § 6-2 annet ledd bokstav c, betales ikke nytt gebyr.

Trekkes en forliksklage før pålegg om tilsvar eller innkalling er sendt innklagede, påløper ikke gebyr. Betalt gebyr tilbakebetales.

Blir en forliksklage avvist på grunn av manglende gebyrbetaling, påløper ikke gebyr.

For behandling av begjæring om oppfriskning etter tvisteloven § 6-14 fjerde ledd betales et halvt rettsgebyr.
Endret ved lover 24 aug 1990 nr. 54, 17 des 1993 nr. 125, 9 jan 1998 nr. 3 (ikr. 1 apr 1998), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 juni 2018 nr. 80 (ikr. 1 sep 2018 iflg. res. 10 aug 2018 nr. 1229), 20 des 2018 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019), 22 des 2021 nr. 166 (ikr. 1 jan 2022), 21 juni 2024 nr. 49 (i kraft 1 juli 2024).

B. Tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett.

Overskriften endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des

2001 nr. 1416).

§ 8.

Det skal betales 5 ganger rettsgebyret for søksmål, herunder overføring av tvist til søksmåls former, ved tingrett (inngangsgebyr). Varer hovedforhandlingen mer enn én dag, påløper i tillegg 3 ganger rettsgebyret pr. dag til og med dag fem og deretter 4 ganger rettsgebyret pr. dag. For behandling av ankesak som tillates fremmet, betales ved lagmannsrett og ved Høyesterett 24 ganger rettsgebyret. Varer hovedforhandlingen mer enn én dag, påløper i tillegg 3 ganger rettsgebyret pr. dag til og med dag fem og deretter 4 ganger rettsgebyret pr. dag. Avgjøres anken uten at ankeforhandling blir holdt, betales halvparten av fullt inngangsgebyr.

Det betales inngangsgebyr som for særskilt sak når saksøkte har brakt inn krav til pådømming, og for regressøksmål. Ved ankebehandling gjelder tilsvarende regel. For ny behandling etter at begjæring om oppfriskning mot fraværsavgjørelse eller gjenåpning er tatt til følge, betales også som for særskilt sak.

Er avgjørelse i en sak opphevet og sendt til videre behandling fra ankeinstansen, betales ikke nytt gebyr for behandlingen.

Blir søksmålet eller anken avvist, nektet fremmet eller hevet, betales 2 ganger rettsgebyret. Blir søksmålet eller anken avvist på grunn av manglende gebyrbetaling, betales ikke gebyr.

I de tilfeller saken trekkes eller forlik inngås senest 4 uker før hovedforhandling, betales 2 ganger rettsgebyret. Trekkes saken tilbake eller forlik inngås på et senere tidspunkt eller under hovedforhandling, eller fraværsdom avsies, betales halvparten av fullt gebyr. For beregning av 4-ukersfristen gjelder reglene i domstolloven § 146 annet ledd tilsvarende.

Femte ledd gjelder tilsvarende dersom dom blir avsagt på grunnlag av partenes enighet.

For behandling av anke mot kjennelser og beslutninger og krav om gjenåpning betales 6 ganger rettsgebyret. Blir anken avvist, nektet fremmet eller hevet, betales 2 ganger rettsgebyret. Blir anke avvist på grunn av manglende gebyrbetaling, betales ikke gebyr. For anke til tingrett over beslutninger i forliksrådet betales 2 ganger rettsgebyret. For anke over avgjørelser om avslag på fri sakførsel etter lov om fri rettshjelp § 27 betales ikke gebyr.

For saker som behandles etter tvisteloven kapittel 10 betales 3,5 ganger rettsgebyret. Ved anke mot slik dom gjelder første ledd, men slik at det bare betales 4 ganger rettsgebyret hvis lagmannsretten opphever dommen etter tvisteloven § 29-12 annet ledd.

Når saken først har vært behandlet i forliksrådet, reduseres betalingen etter første ledd første punktum og etter åttende ledd med rettsgebyret.
Endret ved lover 27 juni 1986 nr. 48, 21 des 1990 nr. 75, 17 des 1993 nr. 125, 9 jan 1998 nr. 3 (ikr. 1 apr 1998), 14 des 2001 nr. 96 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1415), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 9.

For behandling av mortifikasjonssak betales 0,8 ganger rettsgebyret. Nødvendige utgifter til kunngjøring dekkes av staten. Blir saken avsluttet uten at kunngjøring har vært innrykket, betales halvparten av fullt gebyr.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 18 des 2015 nr. 125 (ikr. 1 jan 2016).

§ 10.

For behandling av følgende saker betales ikke gebyr eller for meddommere i de tilfelle hvor retten må settes med meddommere:

1. sak om farskap,
2. sak om opphevelse av adoptivforhold,
3. sak om separasjon eller skilsmisse eller et ekteskaps omstøtelse,
4. sak om barnefordeling, samværsrett eller foreldremyndighet,
5. sak om bidrag til barn eller til ektefelle eller tidligere ektefelle,
6. sak mellom ektefolk, fraskilte, samboere eller tidligere samboere om opphevelse av formuesfellesskap, formuens fordeling, pensjon, bruksrett til løsøre og fast eiendom og om lignende økonomiske forhold,
7. sak om fratakelse av den rettslige handleevnen etter vergemålsloven,
8. – – –
9. sak som reises av en trygdet mot Arbeids- og velferdsdirektoratet eller ellers i henhold til pensjons- eller trygdelovgivningen,
10. sak mot arbeidsgiver, når saken gjelder tjeneste- eller arbeidsforhold og reises av arbeidstaker,
11. sak som etter lov om arbeidstvister behandles av tingretten,
12. sak etter tvisteloven kapittel 36 om administrative tvangsvedtak i helse- og sosialsektoren, jfr. også lov om fri rettshjelp § 16 første ledd nr. 2.

13. rettsanmodning fra utenlandsk myndighet,
14. sak om leie av bolig etter reglene i husleieloven og rettigheter til andel i borettslag,
15. sak som behandles etter forsvarsloven § 42,
16. sak etter utlendingsloven § 129 annet ledd, jf. også lov om fri rettshjelp § 16 første ledd nr. 4.
17. sak etter statsborgerloven § 27 tredje ledd annet og tredje punktum, jf. også lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp § 16 første ledd nr. 4.

Retten bør gi fritak for rettsgebyr for den som har bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 e og forsvarer etter § 100 tredje ledd i saker som behandles etter straffeprosessloven § 434 syvende ledd og § 435.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 71, 13 des 1991 nr. 81, 26 mars 1999 nr. 17 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 26 mars 1999 nr. 248), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 603), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 12 mai 2015 nr. 27 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 469), 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 21 juni 2024 nr. 49 (i kraft 1 juli 2024).

Kapittel 3. Skjønn m.v.

§ 11.

For behandling av skjønn og takster som styres av en dommer ved de alminnelige domstoler eller en dommer i jordskifteretten betales 5 ganger rettsgebyret for hver dag eller del av dag som skjønnet varer. Ved gebyrberegningen tas ikke med dager da bare skjønnsmedlemmene er samlet til gransking eller verdsettelse.

Trekkes saken tilbake eller på annen måte avsluttes før første rettsmøte er holdt, betales 2 ganger rettsgebyret.

For overskjønn og overtakster gjelder de samme gebyrregler som for skjønn og takster.
Endret ved lover 17 des 1993 nr. 125, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg.

res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 18 des 2015 nr. 125 (ikr. 1 jan 2016), 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 12.

Holdes en skjønnsforretning etter begjæring av begge parter, betales bare ett gebyr.

Holdes ekspropriasjonstakster i fortløpende rekkefølge for det samme anlegg med samme skjønnsstyrer, betales gebyr som for en forretning, selv om takstene holdes som flere forretninger.

Alle besiktigelser og skjønn over skip og last, foranlediget ved samme havari og holdt i samme distrikt, anses ved beregning av gebyr som en forretning.

§ 13.

For skiftetakster hvor dommeren ikke styrer og deltar i taksten, betales rettsgebyret.

Kapittel 4. Tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring.

Overskriften endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86 som endret ved lov 8 jan 1993 nr. 20.

§ 14.

For begjæring om utlegg betales 0,69 ganger rettsgebyret. Det betales ikke gebyr for begjæring om utlegg for underholdsbidrag mv. og for tvangsbot etter barnelova § 65. Det betales ikke gebyr etter første punktum når det første gang fremmes ny begjæring om utlegg for krav som er fastslått i dom, kjennelse eller rettsforlik etter behandling i forliksrådet etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-7 med mindre den opprinnelige utleggssaken ble fortsatt etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-7 tredje ledd.

Ved begjæring om tvangssalg etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 8 betales 1,25 ganger rettsgebyret og i tillegg 2,2 ganger rettsgebyret når beslutning om å gjennomføre tvangssalget blir truffet.

Ved begjæring om tilbakelevering etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 9

betales 1,25 ganger rettsgebyret og i tillegg 2,2 ganger rettsgebyret når tilbakeleveringen blir gjennomført.

Ved begjæring om tvangsdekning etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 10 betales 2,1 ganger rettsgebyret og i tillegg rettsgebyret når tvangsdekning blir gjennomført. Ved begjæring om tvangsdekning etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 10 avsnitt III Tvangsdekning i pengekrav betales likevel 0,4 ganger rettsgebyret.

Ved begjæring om tvangsdekning etter tvangsfullbyrdelsesloven kapitlene 11 og 12 betales 1,1 ganger rettsgebyret og i tillegg 6,3 ganger rettsgebyret når beslutning om å gjennomføre tvangsdekningen blir truffet.

Ved begjæring til tingretten om tvangsfullbyrdelse etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13 betales 2,1 ganger rettsgebyret og 2 ganger rettsgebyret når tvangsfullbyrdelse blir gjennomført.

Ved begjæring til namsmannen om utlevering etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13 betales 1,2 ganger rettsgebyret. Ved begjæring til namsmannen om fravikelse etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13 betales 1,25 ganger rettsgebyret og i tillegg 1,35 ganger rettsgebyret når tvangsfullbyrdelse blir gjennomført.

For begjæring om annen tvangsfullbyrdelse enn nevnt i første til syvende ledd betales 2,1 ganger rettsgebyret.

Gebyret etter første til åttende ledd skal betales selv om begjæringen senere blir trukket tilbake eller avvist.

Gebyret omfatter også sideutgifter. Dette gjelder likevel ikke:

1. utgifter til flytting og oppbevaring av løsøre ved fravikelse av fast eiendom.
2. sideutgifter ved tvangsdekning etter tvangsfullbyrdelsesloven §§ 10-13 og 10-14.

Gebyr etter denne paragraf innkreves etterskuddsvis. Der tvangssalg gjennomføres, sørger namsmyndigheten eller medhjelperen for betaling av gebyret. Ved begjæring om utlegg etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 bokstav f kan namsmannen i særlige tilfeller kreve at gebyret etter første ledd første punktum betales forskuddsvis.

For utleggstrekk besluttet av skattekontor, bidragsfogd, Statens innkrevingssentral eller annen særskilt namsmann betales ikke gebyr. Det samme gjelder når Statens innkrevingssentral gjennomfører tvangsdekning i enkle pengekrav etter tvangsfullbyrdelsesloven § 2-14 annet ledd.
Endret ved lover 18 des 1987 nr. 98, 16 juni 1989 nr. 62, 26 juni 1992 nr. 86, 9 jan 1998 nr. 3 (ikr. 1 apr 1998), 12 des 2003 nr. 112 (ikr. 1 jan 2004), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 25 juni 2004 nr. 54 (ikr. 1 juli 2004), 17 des 2004 nr. 95 (ikr. 1 jan 2005), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1

jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 22 des 2006 nr. 101 (ikr. 1 jan 2007), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494), 18 des 2015 nr. 125 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2018 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019), 20 des 2019 nr. 91 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181), 21 des 2020 nr. 174 (ikr. 1 jan 2021), 22 des 2021 nr. 166 (ikr. 1 jan 2022), 20 des 2024 nr. 98 (i kraft 1 jan 2025). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 15.

For klage til tingretten betales rettsgebyret. Overføres klagen til behandling i søksmåls former, betales bare gebyr etter § 8 første ledds annet punktum.

For begjæring til tingretten om midlertidig sikring betales 2,5 ganger rettsgebyret. Gebyret omfatter også iverksettelsen.

Det betales ikke gebyr for:

1. Midlertidig avgjørelse etter ekteskapsloven § 92 om rett til bidrag.
2. Sak som behandles av tingretten etter lov 8 juli 1988 nr 72 om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar m.v. og om tilbakelevering av barn.

Endret ved lover 20 des 1991 nr. 85, 26 juni 1992 nr. 86, 9 jan 1998 nr. 3 (ikr. 1 apr 1998), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 5. Skifte- og konkursbehandling m.v.

§ 16.

For bobehandling ved tingretten betales gebyr etter følgende satser:

1. For konkursbo som åpnes av tingretten betales 4,35 ganger rettsgebyret. For dødsbo som åpnes av tingretten betales 18 ganger rettsgebyret, eventuelt gebyr etter § 18 tredje ledd. For åpning av offentlig skifte etter ekteskapsloven kapittel 18 eller husstandsfellesskapsloven § 3 a betales 10,5 ganger rettsgebyret,

eventuelt gebyr etter § 18 tredje ledd. For tvangsavvikling etter aksjeloven § 16-14, jf. § 16-18, allmennaksjeloven § 16-14, jf. § 16-18 og samvirkelova § 140, jf. § 144 som åpnes av tingretten betales 3,2 ganger rettsgebyret.

2. For gjeldsforhandlingsbo betales 5 ganger rettsgebyret. Tas skyldnerens bo under konkursbehandling i forbindelse med innstilling av gjeldsforhandlingen, betales i stedet gebyr etter nr. 1.
3. For forberedende rettsmøte etter arveloven, ekteskapsloven eller husstandsfellesskapsloven betales 2 ganger rettsgebyret. Åpner tingretten bobehandling betales i stedet gebyr etter nr 1.
4. For summarisk skifte etter reglene i arveloven § 141 annet ledd betales ikke gebyr.

Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 60, 22 des 1989 nr. 106, 22 juni 1990 nr. 40, 2 des 1994 nr. 63 (ikr. 1 jan 1995), 23 des 1994 nr. 76 (ikr. 1 jan 1995), 22 des 1995 nr. 81 (ikr. 1 jan 1996), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 18 des 2015 nr. 125 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2018 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 22 des 2021 nr. 166 (ikr. 1 jan 2022).

§ 17.

Overtas et bo til privat skifte utenfor tingretten uten at det er holdt registreringsforretning eller skiftesamling i boet, betales ikke gebyr etter § 16 nr. 1. Er Proklama innrykket betales likevel 2,2 ganger rettsgebyret. Dersom begjæring om gjeldsforhandling blir avslått av retten eller trukket tilbake, betales 3 ganger rettsgebyret. Dersom begjæring om konkursbehandling blir avslått av retten eller trukket tilbake, betales 1,5 ganger rettsgebyret. En arbeidstaker som på grunn av manglende utbetaling av lønn mv. har begjært konkurs åpnet hos sin arbeidsgiver, er fritatt for gebyrplikten. Retten kan likevel ilegge 3 ganger rettsgebyret når den finner at arbeidstakeren har fremsatt en konkursbegjæring i den hensikt å skade arbeidsgiver, eller når begjæringen for øvrig er uten saklig grunn.

Lovbestemte kunngjøringer som rykkes inn av retten eller på vegne av retten dekkes av staten.

Endret ved lover 8 juni 1984 nr. 60, 22 des 1989 nr. 106, 23 des 1994 nr. 76, 15 mai 1998 nr. 27 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 15 mai 1998 nr. 478), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 des 2018 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019).

§ 18.

Holdes det mer enn tre rettsmøter (skiftesamlinger) under bobehandling, betales i tillegg 5 ganger rettsgebyret for hvert rettsmøte ut over det tredje. I konkursbo betales bare tillegg for hvert rettsmøte ut over det femte etter åpningen.

Blir et dødsbo innstilt eller tilbakelevert, betales halvparten av fullt gebyr. Det samme gjelder ved innstilling av bobehandlingen eller tilbakelevering etter ekteskapsloven §§ 106 og 107, jf. husstandsfellesskapsloven § 3 a. Blir et tvangsavviklingsbo innstilt eller tilbakelevert, betales 2,9 ganger rettsgebyret. Blir et tvangsoppløsningsbo innstilt eller tilbakelevert, betales 2,75 ganger rettsgebyret. Blir et konkursbo innstilt eller tilbakelevert, betales 4 ganger rettsgebyret.

Har det i et bo vært oppnevnt bostyrer etter arveloven § 134 annet ledd, ekteskapsloven § 100 eller husstandsfellesskapsloven § 3 a, betales halvparten av fullt gebyr såfremt oppnevningen ikke er blitt tilbakekalt etter arveloven § 157, jf. ekteskapsloven § 100 første ledd annet punktum og husstandsfellesskapsloven § 3 a annet punktum.

Endret ved lover 22 juni 1990 nr. 40, 2 des 1994 nr. 63 (ikr. 1 jan 1995), 20 des 2018 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 22 des 2021 nr. 166 (ikr. 1 jan 2022).

§ 19.

Medfører bobehandlingen gebyrplikt etter § 16 nr. 1, betales ikke særskilt gebyr for vanlig registrering og forsegling.

For øvrig betales 2 ganger rettsgebyret for hver dag som går med til registrering og forsegling.

Endret ved lover 22 juni 1990 nr. 40, 2 des 1994 nr. 63 (ikr. 1 jan 1995).

§ 20.

For begjæring fra en arving om utstedelse av proklama etter arveloven § 93 betales 2,2 ganger rettsgebyret. Tas boet senere under behandling av tingretten, reduseres gebyret for bobehandlingen med 2,2 ganger rettsgebyret.

Endret ved lover 18 des 1998 nr. 82 (ikr. 1 jan 1999), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 des 2018 nr. 118 (ikr. 1 jan 2019), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Kapittel 6. Tinglysing, registrering m.v.

§ 21. (Opphevet)

Endret ved lover 23 des 1983 nr. 85, 12 juni 1987 nr. 48, 23 des 1988 nr. 102 og 103, 20 des 1991 nr. 85, 15 mai 1992 nr. 46, 20 des 2002 nr. 104 (ikr. 1 jan 2003), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 17 juni 2005 nr. 91 (ikr. 1 juli 2005), 21 des 2005 nr. 132 (ikr. 1 jan 2006), 14 des 2012 nr. 88 (ikr. 1 jan 2013), opphevet ved lov 13 des 2013 nr. 131 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1474).

§ 21 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 20 des 1991 nr. 85, endret ved lov 1 juni 2001 nr. 28 (i kraft 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560), opphevet ved lov 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119).

§ 22. (Opphevet)

Endret ved lover 23 des 1988 nr. 102, 15 mai 1992 nr. 46, 26 juni 1992 nr. 86, 17 juli 1992 nr. 99, 23 des 1994 nr. 76 (ikr. 1 jan 1995), 18 des 1998 nr. 82 (ikr. 1 jan 1999), 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), opphevet ved lov 13 des 2013 nr. 131 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1474).

§ 23. (Opphevet)

Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 48, 23 des 1988 nr. 102, 20 des 1991 nr. 85, 15 mai 1992 nr. 46, 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), opphevet ved lov 13 des 2013 nr. 131 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1474).

§ 23 a.

For anke mot tinglysings- og registreringsavgjørelser etter tinglysingsloven, burettslagslova og kraftledningsregisterloven betales 6 ganger rettsgebyret. Tilføyd ved lov 29 juni 1990 nr. 47, endret ved lover 9 jan 1998 nr. 3 (ikr. 1 apr 1998), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som

endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 13 des 2013 nr. 131 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1474).

Kapittel 7. Firmaregistrering.

§ 24. (Opphevet)

Endret ved lover 19 des 1986 nr. 74, 21 juni 1985 nr. 78, 21 des 1990 nr. 75, 20 des 1991 nr. 85, 22 des 1995 nr. 81 (i kraft 1 juli 1996 iflg. res. 22 des 1995 nr. 1038), opphevet ved lov 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119).

Kapittel 8. Forkynnelse og vekselprotest.

Overskriften endret ved lover 13 des 1985 nr. 90, 29 juni 1990 nr. 47.

§ 25.

Det offentlige dekker kostnadene for forkynnelse ved stevnevitne når slik forkynnelse er nødvendig etter lovgivningen eller begjært av offentlig myndighet. For forkynnelse av betalingsoppfordring etter konkursloven § 63 betales likevel 0,5 ganger rettsgebyret. For forkynnelse ved stevnevitne i andre tilfelle enn nevnt i første, jfr. annet punktum, betales halvparten av rettsgebyret. Det betales gebyr for hver person dokumentet skal forkynnes for.

For protest av veksel, sjekk eller anvisning betales halvparten av rettsgebyret for hver person det opptas protest hos.

Endret ved lover 23 des 1983 nr. 85, 27 juni 1986 nr. 48, 26 juni 1992 nr. 86, 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 22 des 2021 nr. 166 (ikr. 1 jan 2022), 21 juni 2024 nr. 49 (i kraft 1 juli 2024).

Kapittel 9. Forskjellige bestemmelser.

Overskriften endret ved lov 29 juni 1990 nr. 47.

§ 26.

For begjæring til tingretten etter voldgiftsloven § 13 fjerde ledd betales rettsgebyret.

For begjæring til tingretten etter voldgiftsloven § 15 annet ledd, § 16 første ledd, § 18 fjerde ledd, 30 annet ledd og § 39 tredje ledd betales 2 ganger rettsgebyret. Ved muntlig behandling påløper i tillegg 3 ganger rettsgebyret pr. dag.

For begjæring til tingretten etter voldgiftsloven § 30 første ledd betales rettsgebyret. Ved bevisopptak i rettsmøte i tingretten påløper i tillegg 3 ganger rettsgebyret pr. dag.

Opphevet ved lov 19 juni 1997 nr. 82, tilføyd igjen ved lov 14 mai 2004 nr. 25 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 14 mai 2004 nr. 751).

§ 27.

Avskrifter, utskrifter og kopier av dokument i rettsforretninger skal gis gebyrfritt. Departementet kan likevel gi forskrifter om gebyr for avskrifter, utskrifter og kopier. Departementet kan også gi forskrifter om gebyr for dokument som gjøres tilgjengelig i maskinlesbar form.

Endret ved lover 12 jan 1995 nr. 4 (ikr. 1 apr 1995), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 27 a.

For følgende særlige anker betales 6 ganger rettsgebyret:

1. anke etter rettshjelploven § 27 eller etter bestemmelser som viser til rettshjelploven § 27.
2. anke mot avgjørelser under notarialforretninger.

Tilføyd ved lov 29 juni 1990 nr. 47, endret ved lover 9 jan 1998 nr. 3 (ikr. 1 apr 1998), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 27 b.

For klage til tingretten i saker etter gjeldsordningsloven betales rettsgebyret.

For salg etter tvangsfullbyrdelseslovens regler i henhold til gjeldsordningsloven § 4-6 betales ikke gebyr.

Endret ved lov 17 juli 1992 nr. 99, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 27 c.

For oppbevaring av testament hos domstol i medhold av arveloven § 63 betales 0,8 ganger rettsgebyret.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 93 (ikr. 1 juli 2013), endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Kapittel 10. Overgangsbestemmelser.

§ 28.

Henviser noen lov til en lovbestemmelse som erstattes av en bestemmelse i denne lov, skal henvisningen anses å gjelde denne.

Regler som er gitt av Kongen eller et departement i medhold av noen lovbestemmelse som avløses av tilsvarende bestemmelse i denne lov, vedblir å gjelde så langt de ikke strider mot regler gitt i eller i medhold av denne lov.

For forretninger som er begjært eller påbegynt før denne lovs ikrafttreden, betales gebyr etter bestemmelsene i den hittil gjeldende lovgivning.

Kapittel 11. Ikrafttreden. Opphevelse og endring i gjeldende lover.

§ 29.

Denne lov trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov 18. desember 1959 nr. 11 om betaling for rettsforretninger (sportelloven).
1 Fra 1 mars 1983 iflg. res. 11 feb 1983 nr. 84.

§ 30.

Fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om tannhelsetjenesten (tannhelsetjenesteloven)

Kap. 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. (Fylkeskommunens ansvar for tannhelsetjeneste)

Fylkeskommunen skal sørge for at tannhelsetjenester, herunder spesialisttjenester, i rimelig grad er tilgjengelige for alle som bor eller midlertidig oppholder seg i fylket.

Fylkeskommunen har ansvar for Den offentlige tannhelsetjenesten.

Den offentlige tannhelsetjenesten omfatter tannhelsetjeneste som utføres på gruppene som er nevnt i § 1-3 enten av fylkeskommunens ansatte eller av privatpraktiserende tannlege som har inngått avtale med fylkeskommunen etter § 4-1.

§ 1-2. (Tannhelsetjenestens formål)

Fylkeskommunen skal fremme tannhelsen i befolkningen og ved sin tannhelsetjeneste sørge for nødvendig forebyggelse og behandling. Den skal spre opplysning om og øke interessen for hva den enkelte selv og allmennheten kan gjøre for å fremme tannhelsen.

§ 1-3. (Omfanget av Den offentlige tannhelsetjenesten)

Den offentlige tannhelsetjenesten skal organisere forebyggende tiltak for hele befolkningen. Den skal gi et regelmessig og oppsøkende tilbud til:

a. Barn og ungdom fra fødsel til og med det året de fyller 18 år.
b. Psykisk utviklingshemmede i og utenfor institusjon.
c. Grupper av eldre, langtidssyke og uføre i institusjon og hjemmesykepleie.
d. Unge voksne fra året de fyller 19 til og med året de fyller 28 år.
e. Personer som på grunn av rusmiddelavhengighet mottar noen av følgende tilbud:
    - personlig assistanse i medhold av helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 første ledd nr. 6 bokstav b
    - avlastningstiltak for pårørende i medhold av helse- og

omsorgstjenesteloven § 3-6 nr. 2
- legemiddelassistert rehabilitering i medhold av spesialisthelsetjenesteloven § 3-16

f. Innsatte i fengsler i kriminalomsorgen.
g. Andre grupper som fylkeskommunen har vedtatt å prioritere.

I tillegg til de prioriterte oppgavene kan Den offentlige tannhelsetjenesten yte tjenester til voksne pasienter mot betaling etter fylkeskommunens bestemmelser. Departementet kan gi forskrift om at fylkeskommunen skal sørge for å tilby slike tjenester i områder av fylket der det ikke foreligger annet tilstrekkelig tilbud, og om pliktens varighet og geografiske virkeområde.
Endret ved lover 2 juni 1989 nr. 26, 6 juni 2003 nr. 37 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 6 juni 2003 nr. 674), 19 des 2014 nr. 90 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1729), 21 juni 2024 nr. 43 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1101), 20 juni 2025 nr. 73 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1117).

§ 1-3a. (Tilrettelegging m.v.)

Fylkeskommunen skal planlegge, organisere og legge til rette for at fylkeskommunen, tannhelsetjenesten og helsepersonell kan oppfylle krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om pliktens innhold.
Tilføyd ved lov 2 juli 1999 nr. 64 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1199).

§ 1-3b. (Registrering m.v.)

Fylkeskommunen skal motta og registrere meldinger om helsepersonell i fylkeskommunen og i tannhelsetjenesten.

Departementet kan i forskrift gi regler om hvilke opplysninger som skal gis, når disse skal gis og hvordan de skal registreres og formidles videre til sentralt register.
Tilføyd ved lov 2 juli 1999 nr. 64 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1199).

§ 1-3c. Fylkeskommunens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep

Fylkeskommunen skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot at pasienter kan være utsatt for, eller kan stå i fare for å bli utsatt for, vold eller seksuelle overgrep. Fylkeskommunen skal legge til rette for at den offentlige tannhelsetjenesten blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og

seksuelle overgrep.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 55 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 777).

§ 1-3 d. (Ansvar for tilbud til personer med midlertidig oppholdstillatelse)

Den offentlige tannhelsetjenestens ansvar etter § 1-3 første ledd bokstav d gjelder ikke for personer med midlertidig oppholdstillatelse i Norge som ikke har bodd minst fem år i riket, jf. § 2-1 a.

Første ledd gjelder ikke for personer som har rettigheter i henhold til gjensidighetsavtale med annen stat.
Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 54 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1211).

§ 1-4. (Samordning av Den offentlige tannhelsetjenesten og privat sektor)

Fylkeskommunen har ansvaret for samordning av Den offentlige tannhelsetjenesten og privat sektor.
Endret ved lover 5 mai 1995 nr. 20 (ikr. 1 juli 1997), 6 juni 2003 nr. 37 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 6 juni 2003 nr. 674).

§ 1-4a. Fylkeskommunens ansvar for samarbeid

Fylkeskommunen skal sørge for at virksomheter som yter tannhelsetjenester som nevnt i §§ 1-1 og 1-3, samarbeider med andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi pasienten et helhetlig og samordnet tjenestetilbud, og samarbeider med barnekoordinator dersom dette er oppnevnt etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a.

Fylkeskommunen skal, i tillegg til å følge opp enkelte pasienter, sørge for nødvendig samarbeid mellom tannhelsetjenesten innad i fylkeskommunen, med tannhelsetjenesten i andre fylkeskommuner og andre tjenesteytere, slik at den fylkeskommunale tannhelsetjenesten og de andre tjenesteyterne kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

Med tjenesteytere etter første og andre ledd menes kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenesteytere, private tjenesteytere som yter tjenester på vegne av slike tjenesteytere, barnehager som får tilskudd etter barnehageloven § 19 og skoler som får statstilskudd etter privatskolelova § 6-1.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 78 som endret ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 1-5. (Meldingsplikt til fylkesadministrasjonen mv.)

Fylkeskommunen kan pålegge helsepersonell som arbeider innenfor rammen av denne lov å gi opplysninger til bruk for planlegging, styring og utvikling av tannhelsetjenesten i fylkeskommunen. Utlevering av taushetsbelagte opplysninger etter første punktum skal skje etter samtykke fra den opplysningene angår, hvis ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov.

Pålegg etter denne bestemmelsen skal være saklig begrunnet og ikke omfatte flere opplysninger enn det som er nødvendig av hensyn til formålet.
Opphevet ved lov 11 juni 1993 nr. 85, tilføyd igjen ved lov 6 juni 2003 nr. 37 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 6 juni 2003 nr. 674).

§ 1-6. Om informasjon

Fylkeskommunen skal sørge for at det gis slik informasjon som pasienten har rett til å motta etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2. Tilsvarende gjelder for informasjon til pasientens nærmeste pårørende etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-3 tredje ledd.

Virksomheter som er omfattet av loven her, har plikt til å besvare henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra pasienter eller den som opptrer på vegne av pasienten. Denne plikten gjelder også henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra nærmeste pårørende til avdød pasient eller fra nærmeste pårørende til pasient over 18 år uten samtykkekompetanse. Henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet skal besvares på egnet måte og blant annet oppfylle krav til informasjon i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 3.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innhold i informasjonsplikten etter første ledd.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 43 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 793), endret ved lov 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887).

§ 1-7. Varsel om alvorlige hendelser

Virksomheter som er omfattet av loven her, skal straks varsle Statens helsetilsyn og Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen, eller ved at en pasient eller bruker skader en annen, jf. helsetilsynsloven § 6 og lov om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten § 7. Varslingsplikten gjelder dersom utfallet er uventet ut fra

påregnelig risiko.
Tilføyd ved lov 7 mai 2021 nr. 31 (i kraft 1 juli 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 1-8. Folkerettslige forpliktelser om trygdekoordinering

Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel, bilaterale avtaler som nevnt i første ledd og forordninger og avtaler som nevnt i folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

Kap. 2. Rett til tannhelsehjelp

§ 2-1. (Rett til tannhelsehjelp)

Alle nevnt i § 1-3 har rett til nødvendig tannhelsehjelp i den fylkeskommune der de bor eller midlertidig oppholder seg.

Den offentlige tannhelsetjenesten skal gi den som søker eller trenger tannhelsehjelp, de opplysninger vedkommende trenger for å ivareta sin rett, og se til at det ikke påføres unødig utgift, tap, tidsspille eller uleilighet.

Forvaltningslovens regler gjelder ikke for vedtak etter denne paragrafen.

§ 2-1 a. (Krav om botid i riket for personer med midlertidig oppholdstillatelse)

Personer nevnt i § 1-3 første ledd bokstav d som har midlertidig oppholdstillatelse i riket, skal ha fem års botid i riket for å ha rett til nødvendig tannhelsehjelp etter § 2-1.

Kravet om botid i riket gjelder ikke for personer som har rettigheter i henhold til gjensidighetsavtale med annen stat.
Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 54 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1211), endret ved lov 20 juni 2025 nr. 73 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1117).

§ 2-2. (Vederlag for tannpleie i Den offentlige tannhelsetjenesten)

For hjelp i Den offentlige tannhelsetjenesten skal mottageren betale vederlag når dette følger av forskrift fastsatt av departementet eller fylkeskommunen.

For hjelp til grupper som nevnt i § 1-3 første ledd andre punktum bokstav a, b, c, e og f kan det, med unntak for kjeveortopedisk behandling, ikke kreves vederlag.

Vederlaget kan fastsettes som egenandel eller betaling etter takst.

Departementet fastsetter egenandeler og takster.

Endret ved lover 6 juni 2003 nr. 37 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 6 juni 2003 nr. 674), 19 des 2014 nr. 90 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1729), 21 juni 2024 nr. 43 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1101).

§ 2-3. (Klage)

Den som ikke får den hjelp som er bestemt i denne lov og godkjent plan, kan klage til det organ fylkeskommunen bestemmer. Går avgjørelsen klageren imot eller avvises klagen, kan avgjørelsen klages til statsforvalteren.

Fristen for å klage er i alle tilfelle tre uker fra vedkommende fikk høve til å klage. En klage som kommer etter fristen, kan likevel tas under behandling når det finnes rimelig at den blir prøvd.

Endret ved lover 30 juli 1992 nr. 101, 11 juni 1993 nr. 85, 6 juni 2003 nr. 37 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 6 juni 2003 nr. 674), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kap. 3. Politiattest

Kapitlet opphevet ved lov 6 juni 2003 nr. 37 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 6 juni 2003 nr. 674), tilføyd igjen ved lov 22 des 2006 nr. 100 (ikr. 1 apr 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1527).

§ 3-1. (Politiattest)

Fylkeskommunen skal innhente politiattest fra helsepersonell i samsvar med helsepersonelloven § 20 a.

Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 100 (ikr. 1 apr 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1527).

Kap. 4. Forholdet mellom fylkeskommunene og privat tannhelsetjeneste

§ 4-1. (Privat tannhelsevirksomhet)

Dersom pasientenes utgifter til tannpleie helt eller delvis skal kunne godtgjøres av fylkeskommunen, jfr. § 5-1 annet ledd, må privatpraktiserende tannlege ha skriftlig avtale med fylkeskommunen der vedkommende vil ha sitt kontor eller hovedvirke.

Avtale som nevnt i denne paragraf kan ikke overdras.

Fylkestannlegen fører tilsyn med slik virksomhet.

§ 4-2. (Inngåelse av avtale med privat tannlege)

Hvis en fylkeskommune ønsker å inngå avtale med privatpraktiserende tannlege om behandling av prioriterte grupper som nevnt i § 1-3 første ledd bokstav a til g, skal den kunngjøre at interesserte kan melde seg. Avtale skal inngås med den som er faglig best skikket.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om privat virksomhet innen Den offentlige tannhelsetjenesten, om kunngjøring av ledig avtale, om fremgangsmåte ved valg blant søkere og om avtalevilkår.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 43 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1101).

Kap 5. Om utgiftene

§ 5-1. (Fylkeskommunens ansvar for utgifter)

Fylkeskommunen skal dekke utgifter ved Den offentlige tannhelsetjenesten.

Pasientenes utgifter til behandling som er utført i privat praksis etter avtale med fylkeskommunen skal helt eller delvis dekkes av fylkeskommunen på samme måte som om tilbudet hadde vært gitt av fylkeskommunens ansatte tannleger.

Fylkeskommunen skal dekke skyssutgifter i samsvar med forskrift fastsatt av fylkeskommunen for pasienter under § 1-3 som søker tannhelsehjelp i Den offentlige tannhelsetjenesten.

I den utstrekning tannhelsetjenester som omhandlet i § 1-3 gir rett til stønad etter regler fastsatt i forskrift i medhold av folketrygdloven § 5-24 a, skal fylkeskommunen dekke utgifter til tannhelsetjenester som bosatte i fylkeskommunen har mottatt i et annet EØS-land. Departementet kan i forskrift

gi nærmere bestemmelser om utgiftsdekningen.
Endret ved lover 6 juni 2003 nr. 37 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 6 juni 2003 nr. 674), 19 juni 2009 nr. 72 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 des 2010 nr. 1508).

§ 5-2. (Tilskudd fra staten)

Staten yter årlig rammetilskudd til delvis dekning av fylkeskommunenes utgifter. Tilskuddet fordeles gjennom inntektssystemet for kommunene og fylkeskommunene etter regler gitt av Kongen.
Endret ved lover 31 mai 1985 nr. 41, 21 des 1990 nr. 80, 11 juni 1993 nr. 90.

§ 5-3. (Plikt til å utarbeide atskilte regnskaper mv.)

Departementet kan gi forskrift om føring av atskilte regnskaper, krav til fordeling av inntekter og utgifter, regulering av overskudd, kontrollsystemer, informasjon og andre krav som er nødvendige for å unngå kryssubsidiering mellom tannhelsetjenester som fylkeskommunen tilbyr der det ikke foreligger annet tilstrekkelig tilbud, og tjenester som tilbys i konkurranse med private tjenesteytere.
Tilføyd ved lov 19 des 2014 nr. 90 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1729).

Kap. 6. Forskjellige bestemmelser

§ 6-1. (Undervisning og praktisk opplæring)

Enhver fylkeskommune plikter å medvirke til undervisning og praktisk opplæring av tannhelsepersonell, herunder også videre- og etterutdannelse.

Fylkeskommunen skal sørge for at dens ansatte tannhelsepersonell får påkrevet videre- og etterutdannelse.

Tannhelsepersonell innen Den offentlige tannhelsetjenesten plikter å ta del i videre- og etterutdannelse som blir foreskrevet og som er nødvendig for å holde dets kvalifikasjoner ved like.

§ 6-2. (Tilsyn og veiledning)

Statens helsetilsyn skal føre tilsyn med at fylkeskommunene fremmer tannhelsetjenestens formål på forsvarlig og hensiktsmessig måte, og se til at lover og forskrifter for tannhelsetjenesten blir kjent og overholdt.

Uten hinder av taushetsplikt kan Statens helsetilsyn eller den det gir

myndighet kreve opplysninger om tannhelsetjenesten i fylkeskommunen og dens pasienter som er påkrevet for oversikt, kontroll og tilsyn. Det foretas inspeksjon og undersøkelser også av journal og opptegnelser m.v.

Statens helsetilsyn kan pålegge fylkestannlegen å utføre disse tilsynsoppgavene på Statens helsetilsyns vegne.

Statens helsetilsyn kan forelegge innhentede opplysninger for sakkyndige til uttalelse.

Endret ved lover 30 juli 1992 nr. 101, 13 des 2002 nr. 78 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1600).

§ 6-3. (Samarbeid mellom fylkeskommuner)

Fylkeskommunene kan inngå avtaler om samarbeid om de oppgaver som pålegges dem etter denne lov.

§ 6-4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 mai 1986 nr. 21.

§ 6-5. (Gjennomføring og utfylling)

Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne loven.

§ 6-6. (Svalbard)

Loven gjelder for Svalbard i den utstrekning departementet bestemmer.

Endret ved lov 2 juni 1989 nr. 26.

§ 6-7. (Oslo)

Det som er fastsatt for fylkeskommuner i denne loven gjelder også for bykommunen Oslo.

Kap. 7. Overgangsbestemmelser

§ 7-1. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 jan 1997 nr. 7 (ikr. 1 mars 1997).

§ 7-2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 jan 1997 nr. 7 (ikr. 1 mars 1997).

§ 7-3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 jan 1997 nr. 7 (ikr. 1 mars 1997).

§ 7-4. (Eldre forskrift, vedtekt m.v.)

Forskrift, vedtekt, instruks o.l. gitt med hjemmel i tidligere lov som oppheves eller endres når denne loven trer i kraft, gjelder fortsatt i den utstrekning den ikke strider mot denne loven eller er erstattet med forskrift, vedtekt, instruks e.l. gitt i medhold av den.

§ 7-5. (Økonomiske overgangsordninger)

Kongen skal gi nærmere regler om overgangsordninger.

Kap. 8. Ikrafttreden

§ 8-1. (Foregrepet ikrafttreden)

Etter at loven er vedtatt, men før den er trådt i kraft, kan departementet gi forskrift, instruks eller pålegg som trer i kraft samtidig med loven.

Departementet kan også gi bestemmelser om at fylkeskommunen skal foreta oppnevning av styre, utvalg eller nemnd for tannhelsetjenesten, ansette tannhelsepersonell og organisere administrasjon slik at Den offentlige tannhelsetjenesten kan tre i virksomhet fra den tid denne loven trer i kraft.

§ 8-2. (Ikrafttreden)

1. Loven trer i kraft 1. januar 1984. Kongen kan fastsette at enkelte bestemmelser skal tre i kraft fra senere tid enn loven forøvrig.
2. Fra samme tid oppheves følgende lover: – – –
3. Fra samme tid foretas endring i – – –

Lov om midlertidig tillegg til lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v.

Lov om vederlag ved oreigning av fast eigedom [ekspropriasjonserstatningslova]

§ 1. Området for lova.

Lova gjeld vederlag ved oreigning av fast eigedom.
Føresegnene gjeld så langt anna ikkje er fastsett i lov.

§ 2. Definisjonar.

I lova tyder:

a. Oreigning: tvangsavståing av eigedomsrett til eller annan rett i eller over særskilde faste eigedomar,
b. oreigningstiltak: verksemd, innretning eller føremål som det vert oreigna til føremon for,
c. eigedom: fast eigedom eller rett i eller over slik eigedom,
d. eigar: den som eigedom vert oreigna ifrå,
e. oreignar: den som med heimel i lov eller etter løyve med heimel i lov krev oreigning.

§ 3. Kva vederlaget skal dekke.

Eigaren skal ha vederlag for avståing av eigedom og for skade eller ulempe på

attverande eigedom, alt i samsvar med føresegnene nedanfor.

Det skal ikkje gjevast vederlag for skattekrav som er venta utløyst av det oreigningsvederlaget som vert tilkjent.

§ 4. Salsverdi, bruksverdi eller utgifter til attkjøp.

Verdsetjinga skal gjerast på grunnlag av salsverdien, jf. § 5, eller bruksverdien, jf. § 6. Har eigedomen ein høgare bruksverdi for eigaren enn salsverdien, skal bruksverdien leggjast til grunn, dersom ikkje det tapet som går over salsverdien kan bøtast med å kjøpe att annan eigedom til tilsvarande bruk.

Vil utgiftene til attkjøp av eigedom til tilsvarande bruk vere høgre enn sals- eller bruksverdien, skal vederlaget fastsetjast på grunnlag av desse utgiftene når vilkåra etter § 7 er oppfylte.

§ 5. Vederlag etter salsverdien.

Vederlag etter salsverdi skal fastsetjast på grunnlag av det som må reknast med at vanlege kjøparar ville gje for eigedomen ved friviljug sal.

Ved fastsetjinga skal det leggjast vekt på kva slag eigedom det gjeld, kvar eigedomen ligg og den påreknelege utnytting som det røynleg er grunnlag for etter tilhøva på staden. Det skal dessutan leggjast vekt på dei prisane som er oppnådd ved omsetnad av andre eigedomar som det er naturleg å samanlikna med, og likeins på andre tilhøve som er avgjerande for salsverdien av eigedomen.

Det skal ikkje takast omsyn til verdiendringar som kjem av oreigningstiltaket, eller av gjennomførde eller planlagde investeringar eller verksemd som har direkte samanheng med oreigningstiltaket.

Det skal ikkje takast omsyn til verdiendringar som kjem av andre investeringar som oreignaren har gjennomført i dei siste 10 åra før hovudførehavinga i underskjønet tok til. Det skal heller ikkje takast omsyn til verdiendringar som kjem av planar som oreignaren har om framtidige investeringar. Når eit offentleg organ er oreignar, skal det sjåast bort frå verdiendringar som kjem av offentlege investeringar som nemnt, anten dei er statlege, fylkeskommunale eller kommunale.

§ 6. Vederlag etter bruksverdi.

Vederlag etter bruksverdi skal fastsetjast på grunnlag av avkastinga av eigedomen ved slik påreknelegutnytting som det røynleg er grunnlag for etter

tilhøva på staden. Det skal samstundes gjevast vederlag etter dagens pris for dei ressursane på eigedomen som vert oreigna og som har salsverde som standskog, jord, sand- og grusforekomster m.v. når dette er påreknelig etter første punktum.

Føresegnene i § 5 tredje og fjerde stykke gjeld tilsvarande.

Endra med lov 19 juni 1997 nr. 81.

§ 7. Vederlag etter utgifter til attkjøp.

Ved oreigning av eigedom som eigaren nyttar til bustad, fritidshus eller eiga verksemd, skal vederlag for bygning eller anlegg med turvande tomt fastsetjast på grunnlag av utgiftene til attkjøp av annan eigedom til tilsvarande bruk, så framt attkjøp må reknast som naudsynt for at eigaren skal haldast skadelaus.

Vederlag etter attkjøpsverdien kan ikkje krevjast for bygning eller anlegg som på grunn av elde eller etter tilstanden elles ikkje kan reknast for tenleg til framtidig bruk.

Ved fastsetjinga av vederlaget skal det gjerast frådrag for føremoner som attkjøp av annan eigedom i tilfelle ville føre med seg, ved meir moderne utstyr, lengre levetid, meir rasjonell drift, lågare vedlikehaldskostnad eller på annan måte.

§ 8. Ulemper på attverande eigedom.

Eigaren skal ha vederlag for skade og ulempe på attverande eigedom, så langt dette ikkje vert dekt av vederlaget for den eigedomen som vert avstått. Det skal likevel ikkje gjevast vederlag for ulemper av allmenn karakter for eigedomar i distriktet, dersom ulempene ikkje overstig det ein eigar eller rettshavar må finna seg i utan skadebot eller vederlag etter grannelova eller forurensingslova.

Endra med lov 16 juni 1989 nr. 67.

§ 9. Føremoner for attverande eigedom.

Føremoner som oreigningstiltaket fører med seg for attverande eigedom, skal gå til frådrag i vederlaget så langt føremonen ikkje er av allmenn karakter for eigedomar i distriktet.

§ 10. Kva tidspunkt som skal leggjast til grunn.

Til grunn for fastsetjinga av vederlaget skal leggjast det tidspunktet då skjønet vert avheimla. Er oreigning sett i verk før den tid, skal verdien på overtakingstidspunktet leggjast til grunn. Ved fastsetjinga av vederlaget skal det takast omsyn til tap som følgjer av at utbetalinga av vederlaget heilt eller i nokon mon skjer på eit seinare tidspunkt enn overtakinga.

§ 11. Ikraftsetjing og overgangsføresegner.

Lova tar til å gjelde frå den tid[1] Kongen fastset.

– – –

1 Lova gjeld frå 1 juli 1984 iflg. res. 6 apr 1984 nr. 832.

§ 12. Endringar i andre lover.

Frå den tid lova her tar til å gjelde, vert det gjort følgjande endringar i andre lover: – – –

Lov om linjekonferanser m.v. [linjekonferanseloven]

§ 1. Lovens formål.

1. Lovens formål er å gjennomføre regelverket i konvensjonen, jfr. § 2, i norsk rett i tråd med retningslinjene for tilsvarende lovgivning i Finland, Sverige, Danmark og de øvrige EF-stater samt andre OECD-stater, samt å:
    a. bidra til å sikre at de forretningsmessige prinsipper som er anvendt av linjerederiene fra OECD-statene og i skipsfarten mellom OECD-statene, fortsatt kommer til anvendelse;
    b. sikre en rimelig balanse mellom transportør- og transportbrukerinteressene i linjefarten; og
    c. motvirke handlemåter som innebærer urimelig forskjellsbehandling av linjerederier eller transportbrukere;
    d. sikre at linjerederier som står utenfor konferansen, ikke

hindres i å drive linjefart basert på prinsippet om tilbørlig konkurranse på forretningsmessig grunnlag; og

e. sikre at transportbrukere etter eget valg kan benytte såvel utenforstående linjerederier som linjerederier som er medlem av en konferanse.

2. Kongen fastsetter nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lovens formål, herunder regler om linjekonferansers, linjerederiers, transportbrukeres og transportbrukerorganisasjoners opplysningsplikt overfor norske myndigheter.
3. Kongen kan i medhold av loven også fastsette forskrifter for internasjonal linjefart med skip som ikke er undergitt konvensjonen, når dette skjer til gjennomføring av tiltak som regjeringene i Norge og andre stater som nevnt i første ledd er blitt enige om.

§ 1A.

EØS-avtalens vedlegg XIII nr. 52[1] (rådsforordning (EØF) nr. 954/79) om stater tilsluttet Det europeiske økonomiske samarbeidsområdes ratifikasjon av eller tiltredelse til De forente nasjoners konvensjon om et regelverk for linjekonferansers virksomhet, gjelder som norsk lov med de presiseringer og begrensninger som følger av protokoll 1 til avtalen og avtalen forøvrig.
Tilføyd ved lov 4 des 1992 nr. 121, jf. forordning (EF) 1490/2007.
1 Inkurie: EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 52 er opphevet ved EØS-komitéens beslutning nr. 130/2010.

§ 2. Definisjoner.

I loven forstås med

a. «Konvensjonen»: De forente nasjoners konvensjon 6. april 1974 om et regelverk for linjekonferansers virksomhet;
b. «konvensjonsstat»: en stat som er bundet av konvensjonen;
c. «EF-stat»: en stat som er medlem av Det europeiske fellesskap;
d. «OECD-stat»: en stat som er medlem av Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling;
e. «linjekonferanse» eller «konferanse»: to eller flere linjerederier som driver internasjonal linjefart for godsbefordring i en eller flere bestemte ruter innenfor et avgrenset geografisk område, og som driver virksomheten under ensartede eller felles fraktrater og andre omforente vilkår for slik linjefart;

f. «transportbrukerorganisasjon»: en sammenslutning som fremmer, representerer og ivaretar transportbrukernes interesser, og som om nødvendig er godkjent som sådan av offentlig myndighet i staten hvor de transportbrukere det gjelder, hører hjemme. Departementet kan ved enkeltvedtak eller forskrift fastsette hva som skal forstås med transportbrukerorganisasjon; og
g. «internasjonal megling»: internasjonal tvungen megling som omhandlet i kapittel VI i konvensjonen.

§ 3. Virkeområde.

Loven gjelder linjekonferanser og deres virksomhet i linjefart med skip mellom konvensjonsstater.

Første ledd gjelder ikke forskrifter fastsatt i medhold av lovens § 1.3.

§ 4. Gjensidighet.

Departementet kan bestemme at en part som hører hjemme i en annen konvensjonsstat, ikke skal kunne gjøre gjeldende rettigheter etter loven med tilhørende forskrifter dersom parter som hører hjemme i Norge, Finland, Sverige, Danmark eller i annen EF-stat eller OECD-stat, ikke gis tilsvarende rettigheter i den annen konvensjonsstat.

§ 5. Norsk jurisdiksjon. Foreldelse.

Tvist som gjelder anvendelsen av loven med tilhørende forskrifter eller som utspringer av rettsforhold som der er omhandlet, kan reises her i riket når den

a. vedrører en konferanse som betjener norsk utenrikshandel;
b. reises mot en part som har alminnelig verneting her;
c. ifølge avtale skal avgjøres her; eller
d. for øvrig har så nær tilknytning til norske forhold at den bør kunne kreves avgjort her.

En tvist kan likevel avvises dersom den på grunn av sin tilknytning til annen stat eller forholdene ellers er lite egnet for avgjørelse her.

Et krav er foreldet dersom tvist ikke er reist innen 2 år etter at kravet oppsto eller i tilfelle internasjonal megling, meglingen er avsluttet.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88)

som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 6. Forholdet til internasjonal megling.

Dersom en tvist som kan kreves undergitt internasjonal megling reises her i riket, kan enhver motpart kreve at saksbehandlingen stanses og at tvisten henvises til internasjonal megling.

Reises tvisten her i riket etter at krav om internasjonal megling er fremsatt, skal saksbehandlingen stanses. Tilsvarende gjelder dersom tvisten allerede er reist på det tidspunkt internasjonal megling blir krevet.

Er saksbehandlingen blitt stanset, kan den kreves satt igang igjen når det er klart at tvisten ikke er løst på grunnlag av meglingsforslaget.

§ 7. Partsforhold m.v.

En linjekonferanse eller transportbrukerorganisasjon kan være part i tvist etter § 5.

Reises det tvist mot en konferanse som har et linjerederi med alminnelig verneting her i riket som medlem, kan forkynnelse foregå for linjerederiet.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 8. Internasjonalt meglingsforslag.

Et internasjonalt meglingsforslag som er bindende vedtatt, anses som utenlandsk offentlig forlik i forhold til reglene i tvisteloven § 19-16 og tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1 annet ledd bokstav f.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 9. Straff.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forskrifter fastsatt eller vedtak utferdiget med hjemmel i loven, straffes med bøter.
Endret ved lover 20 juli 1991 nr. 66, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 10. Forholdet til konkurranseloven m.m.

Dersom en linjekonferanse eller noen av dens medlemmer på utilbørlig måte søker å hindre et utenforstående rederi i å konkurrere innenfor konferanseområdet, kan departementet

a. nedlegge forbud mot at medlemmene av konferansen fortsatt driver sin virksomhet etter konferanseavtalen med tilhørende regelverk;
b. bestemme at søknader om medlemskap i konferansen skal avgjøres etter objektive forhold uten urimelig forskjellsbehandling;
c. bestemme at transportbrukernes forpliktelser etter konferansens eksklusivordninger helt eller delvis skal settes til side for et angitt tidsrom; eller
d. nedlegge forbud mot handlemåter som har slik konkurransebegrensning til formål.

Reglene i første ledd gjelder tilsvarende dersom konferansen eller noen av medlemmene ved sin virksomhet hindrer utenforstående rederier i å konkurrere innenfor konferanseområdet om en trafikkdel av betydning, eller på annen måte misbruker sin dominerende markedsstilling. Dette gjelder selv om virksomheten foregår i samsvar med lovgivningen eller vedtak av offentlig myndighet i stat innenfor konferanseområdet.

Vedtak etter første eller annet ledd kan ikke påklages. Søksmål om lovmessigheten av vedtaket må reises innen den frist som er fastsatt i vedtaket. Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 65, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 11. Ikrafttreden. Endring i andre lover.

1. Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen fastsetter.[1]
2. – – –

1 Fra 28 des 1985 iflg. res. 6 des 1985 nr. 2075.

Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven)

Første del. Gjeldsforhandling.

Kapittel I. Åpning av gjeldsforhandling.

§ 1. Anvendelsen av lovens regler så lenge rekonstruksjonsloven er i kraft

Når forhandlinger med fordringshaverne skal gjennomføres etter reglene i midlertidig lov om rekonstruksjon for å avhjelpe økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19, gjelder den nevnte lovens regler i stedet for reglene i §§ 1 a til 59 i loven her. Så lenge midlertidig lov om rekonstruksjon for å avhjelpe økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19 er i kraft, kan det ikke åpnes gjeldsforhandlinger etter §§ 1 a til 59 i loven her, med unntak av tvangsakkord under konkursbehandling når konkurs er åpnet før ikrafttredelsen av midlertidig lov om rekonstruksjon for å avhjelpe økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19.
Tilføyd ved lov 7 mai 2020 nr. 38 (ikr. 11 mai 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 947).
Oppheves ved lov 7 mai 2020 nr. 38 (i kraft 1 juli 2025, endring endret ved lover 22 des 2021 nr. 167, 26 mai 2023 nr. 14).

§ 1 a. Gjeldsforhandlingens formål.

En skyldner som ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, kan begjære åpnet gjeldsforhandling etter reglene i loven for å forhandle med sine fordringshavere om frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord.
Endret ved lov 7 mai 2020 nr. 38 (ikr. 11 mai 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 947, tidligere § 1). **Endres** ved lov 7 mai 2020 nr. 38 (i kraft 1 juli 2025, blir § 1, endring endret ved lover 22 des 2021 nr. 167, 26 mai 2023 nr. 14).

§ 2. Begjæring om åpning av gjeldsforhandling.

Begjæring om åpning av gjeldsforhandling fremsettes skriftlig for tingretten. Det skal fremgå av begjæringen om skyldneren begjærer åpning av forhandling om frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord. Som vedlegg til begjæringen må skyldneren gi tingretten:

1. en kort redegjørelse for årsakene til betalingsproblemene, og for hvorledes gjelden tenkes ordnet;
2. en oppgave over sine eiendeler og sin gjeld, med angivelse av fordringshavernes navn, adresser og tilgodehavender og de sikkerheter som hefter for gjelden; har en fordringshaver panterett eller annen tilsvarende sikkerhetsrett i skyldnerens eiendeler, må tidspunktet for så vel gjeldens som sikkerhetens stiftelse oppgis;
3. en redegjørelse for hvordan registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger er innrettet.

Tingretten gir begjæringen påtegning om dagen og klokkeslettet da den kom inn til retten. Begjæringen kan tilbakekalles eller endres så lenge retten ikke har avsagt kjennelse om hvorvidt gjeldsforhandling skal åpnes.

Retten kan kreve at skyldneren gir nærmere opplysninger om ethvert forhold som den mener er av betydning for spørsmålet om åpning av gjeldsforhandling.

Retten kan i den utstrekning og på den måte den finner hensiktsmessig, innhente opplysninger fra skyldnerens fordringshavere og drøfte skyldnerens begjæring med dem.

Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 3. Forskudd, sikkerhet og ansvar for omkostningene ved gjeldsforhandlingen.

Retten kan forlange at skyldneren betaler passende forskudd til dekning av omkostninger ved gjeldsforhandlingen som ikke dekkes av gebyr etter lov 17 desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr, eller stiller sikkerhet for disse omkostningene.

Rettsgebyrloven § 3 tredje og sjette ledd og § 5 annet ledd gjelder tilsvarende.

Omkostninger som skyldneren ikke kan betale, plikter staten å dekke.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 69, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 4. Tingrettens avgjørelse. Rettsmidler.

Tingretten skal avslå begjæringen dersom:

1. den ikke tilfredsstiller kravene etter § 2 og manglene ikke blir rettet i tide;
2. skyldneren unnlater å skaffe de ytterligere opplysninger som tingretten krever;
3. tingretten etter de opplysninger som foreligger, finner det lite sannsynlig at skyldneren vil kunne oppnå frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord.

Retten må treffe sin avgjørelse snarest mulig, normalt innen tre dager etter at begjæringen kom inn til retten.

Retten treffer sin avgjørelse ved kjennelse. En kjennelse som tar begjæringen til følge, kan ikke angripes ved anke. En kjennelse som avslår begjæringen, kan ankes innen tre dager.

Blir begjæringen tatt til følge, anses gjeldsforhandlingen for å være åpnet fra det tidspunkt da begjæringen kom inn til retten. I tilfeller som nevnt i § 6a anses forhandling om tvangsakkord for å være åpnet fra det tidspunkt da begjæringen om forhandling om tvangsakkord kom inn til retten.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 5. Melding ved åpning av gjeldsforhandling.

Blir en begjæring om åpning av gjeldsforhandling tatt til følge, skal retten gi skyldneren skriftlig melding om skyldnerens plikter etter §§ 14 og 18, og om følgen av å handle mot dem, jf § 57 annet ledd.

Retten skal straks underrette Norges Bank når den har avsagt kjennelse om åpning av gjeldsforhandling i institusjon som deltar i system som nevnt i lov om betalingssystemer § 1-1 første ledd eller § 1-2.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 17 des 1999 nr. 95 (ikr. 14 apr 2000 iflg. forskr. 13 apr 2000 nr. 324), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 6. Offentlighet ved gjeldsforhandling.

Når forhandling om frivillig gjeldsordning er åpnet, skal gjeldsnemnda, hvis ikke retten beslutter å gjøre det selv, uten opphold kunngjøre åpningen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. I særlige tilfeller kan retten likevel bestemme at kunngjøring skal unnlates. Åpning av forhandling om tvangsakkord kunngjøres i samsvar med reglene i § 35.

Rettsmøter som holdes under forhandling om frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord er offentlige. I særlige tilfeller kan retten likevel bestemme at rettsmøter under forhandling om frivillig gjeldsordning skal holdes for lukkede dører.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 feb 2006 iflg. res. 27 jan 2006 nr. 74), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 6a. Endring av gjeldsforhandlingen.

Etter at gjeldsforhandling er åpnet, kan skyldneren begjære endring av forhandlingen dersom gjeldsnemnda samtykker. Samtykke er likevel ikke nødvendig ved begjæring om forhandling om tvangsakkord når forslag om frivillig gjeldsordning har fått tilslutning fra fordringshavere som representerer minst 3/4 av det samlede beløp som gir stemmerett. For øvrig gjelder reglene i §§ 2 og 4 tilsvarende for endringsbegjæringer.

Tilføyd ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

Kapittel II. Gjeldsnemnd og revisor.

§ 7. Oppnevnelse av gjeldsnemnd.

Når kjennelse om åpning av gjeldsforhandling er avsagt, skal retten straks oppnevne en gjeldsnemnd.

Gjeldsnemnda skal bistå skyldneren under gjeldsforhandlingen i samsvar med reglene i denne lov og herunder vareta fordringshavernes felles interesser. Så langt det er forenlig med disse interessene, skal den i samarbeid med offentlige myndigheter medvirke til at hensynet til berørte arbeidstakere og særlige samfunnsinteresser varetas under gjeldsforhandlingen.

Gjeldsnemnda skal bestå av en leder – som regel en advokat – og av fra ett til tre andre medlemmer, som fortrinnsvis skal tas blant fordringshaverne eller

disses representanter. Så vidt mulig skal minst ett av medlemmene ha kyndighet i den næring skyldneren driver. I tilfelle som nevnt i § 8 skal det oppnevnes en representant for de ansatte som medlem av gjeldsnemnda; gjeldsnemnda kan i så fall bestå av inntil fem medlemmer.

Når boet er lite eller retten av andre grunner finner at gjeldsnemndas gjøremål kan utføres av lederen alene, skal retten unnlate å oppnevne flere medlemmer av nemnda.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 8. Representant for de ansatte som medlem av gjeldsnemnda.

Etter krav fra et flertall av de ansatte i skyldnerens næringsvirksomhet skal retten oppnevne en representant for de ansatte som medlem av gjeldsnemnda. Det samme gjelder når slikt krav fremsettes av en lokal fagforening som organiserer et flertall av de ansatte i virksomheten eller av flere lokale fagforeninger som til sammen organiserer et flertall av de ansatte.

Når kjennelse om åpning av gjeldsforhandling er avsagt, skal retten snarest mulig underrette de ansatte i skyldnerens næringsvirksomhet om deres rettigheter etter reglene i første ledd.

Retten kan likevel etter en vurdering av boets stilling, utsiktene for videre drift og omstendighetene for øvrig unnlate å oppnevne slik representant. Retten skal i så fall på forhånd innhente uttalelse fra de medlemmer av gjeldsnemnda som er oppnevnt på dette tidspunkt.

Kongen kan ved forskrift eller vedtak i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra regelen i denne paragraf og gi utfyllende forskrifter, herunder om reglenes anvendelse i konserner og konsernliknende forhold.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 9. Gjeldsnemndas vedtak m m.

Gjeldsnemnda treffer vedtak ved stemmeflertall. I tilfelle av stemmelikhet gjør lederens stemme utslaget.

Lederen av gjeldsnemnda leder alle utenrettslige møter under gjeldsforhandlingen, og fører protokoll over forhandlingene og de vedtak som blir gjort. Protokollen underskrives for hvert møte av alle tilstedeværende medlemmer av gjeldsnemnda.

Gjeldsnemnda kan i den utstrekning den finner det hensiktsmessig, overlate til lederen å ta avgjørelse i saker som ikke er av vesentlig betydning. At lederen har handlet uten bemyndigelse, kan ikke påberopes overfor godtroende tredjeperson.

Retten kan når som helst forlange at gjeldsnemnda og dens medlemmer gir fulle opplysninger om gjeldsforhandlingen.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 10. Overprøving av vedtak.

Retten kan etter begjæring fra skyldneren, en fordringshaver eller et medlem av gjeldsnemnda ved kjennelse oppheve eller omgjøre vedtak som er gjort av gjeldsnemnda eller dens leder, dersom vedtaket:

1. er i strid med skyldnerens, en fordringshavers eller en tredjepersons rett;
2. er ulovlig i andre henseender;
3. er åpenbart urimelig.

Slik begjæring må fremsettes uten ugrunnet opphold. Den som har gjort vedtaket, kan fastsette en frist for å bringe vedtaket inn for retten. Retten kan gi oppfriskning under de samme vilkår som om avgjørelsen var tatt under rettergang.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11. Oppnevnelse av revisor.

Retten skal, etter innstilling fra gjeldsnemnda, oppnevne en revisor til å foreta revisjon av skyldnerens regnskaper og forretningsførsel, når ikke retten finner det ubetenkelig å overlate revisjonen til et av gjeldsnemndas medlemmer.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 12. Habilitetsregler for medlemmene av gjeldsnemnda og revisor.

Til medlem av gjeldsnemnda eller til revisor må ikke oppnevnes den som:

1. er i slekt eller svogerskap med skyldneren i oppstigende eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søskenbarn;
2. er eller har vært gift med eller er forlovet med skyldneren, eller som

er skyldnerens fosterfar, fostermor eller fosterbarn;
3. er eller etter gjeldsforhandlingens åpning har vært verge for skyldneren;
4. er eller i de to siste år før åpningen av gjeldsforhandlingen har vært i skyldnerens tjeneste, eller som i det nevnte tidsrom har fungert som hans faste juridiske rådgiver eller revisor; denne regel gjelder ikke ved valg av representant for de ansatte til medlem av gjeldsnemnda. Er skyldneren en sammenslutning eller en stiftelse, må ingen oppnevnes som i de to siste år før åpningen av gjeldsforhandlingen har vært medlem av skyldnerens styre, representantskap eller bedriftsforsamling;
5. selv søker frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord, eller hvis bo er tatt under konkursbehandling;
6. på grunn av andre særlige omstendigheter ikke kan antas å være tilstrekkelig uhildet.

Til medlem av gjeldsnemnda eller til revisor bør som regel ikke oppnevnes noen som skyldneren i de siste to år før gjeldsforhandlingens åpning fortrinnsvis har benyttet som juridisk eller forretningsmessig rådgiver.

Medlem av gjeldsnemnda eller revisor må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av noe spørsmål som denne har en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i.

§ 13. Tilbakekalling av oppnevnelse.

Dersom et medlem av gjeldsnemnda eller revisor senere kommer i en stilling som ville ha utelukket oppnevnelse, kan retten etter begjæring av skyldneren eller av en fordringshaver eller av eget tiltak tilbakekalle oppnevnelsen og oppnevne en annen.

Det samme gjelder når retten finner at den som er oppnevnt, ikke har vist seg skikket eller av andre grunner ikke bør gjøre tjeneste.

Før avgjørelse blir tatt, skal vedkommende få anledning til å uttale seg.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Kapittel III. Virkningen av at gjeldsforhandling blir åpnet.

§ 14. Skyldneren blir undergitt gjeldsnemndas tilsyn.

Under gjeldsforhandlingen beholder skyldneren rådigheten over sin forretning

og sine formuesforhold for øvrig, men under gjeldsnemndas tilsyn. Skyldneren plikter å gi gjeldsnemnda full adgang til å føre tilsyn med sin forretningsførsel og sine økonomiske forhold, og å rette seg etter de pålegg nemnda gir i denne forbindelse.

Skyldneren må ikke uten gjeldsnemndas tillatelse stifte eller fornye gjeld, foreta pantsettelse eller avhende eller leie bort sin faste eiendom, sine forretningslokaler eller noen formuesgjenstand av vesentlig betydning. Ved fornyelse av veksler eller gjeldsbrev skal anføres at underskriften meddeles «til fornyelse uten økt ansvar».

Dersom skyldneren er næringsdrivende og virksomheten skal drives videre under gjeldsforhandlingen, plikter skyldneren å fremlegge et driftsbudsjett og en finansieringsplan for gjeldsnemnda.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 15. Skyldneren er legitimert utad.

Gyldigheten av skyldnerens disposisjoner er i forhold til godtroende tredjeperson ikke betinget av at de er foretatt med tillatelse av gjeldsnemnda.

Hvis tredjeperson ikke var i god tro, har vedkommende ikke adgang til å gjøre noe krav gjeldende mot skyldneren eller til å ta imot dekning fra skyldneren før etter at gjeldsforhandlingen er avsluttet, og en vedtatt frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord er avviklet eller oppfylt.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 16. Begrensning av adgangen til å åpne konkurs.

Dersom en konkursbegjæring er fremsatt, men ikke tatt til følge på det tidspunkt da skyldnerens begjæring om åpning av gjeldsforhandling blir inngitt til retten, skal behandlingen av konkursbegjæringen utsettes til begjæringen om åpning av gjeldsforhandling er tilbakekalt eller rettskraftig avslått eller gjeldsforhandlingen er rettskraftig innstilt eller avsluttet.

Dersom en konkursbegjæring blir fremsatt etter at skyldnerens begjæring om åpning av gjeldsforhandling ble inngitt til retten, men før begjæringen om åpning av gjeldsforhandling er tilbakekalt eller rettskraftig avgjort, skal behandlingen av konkursbegjæringen utsettes til etter de sistnevnte tidspunkter. Dette gjelder likevel ikke når konkursbegjæringen er fremsatt av en fordringshaver hvis fordring skriver seg fra tiden etter at begjæringen om åpning av gjeldsforhandling ble inngitt til retten.

Dersom forhandling om frivillig gjeldsordning blir besluttet åpnet, kan skyldnerens bo ikke tas under konkursbehandling etter begjæring av en

fordringshaver hvis fordring skriver seg fra tiden før gjeldsforhandlingen ble åpnet. Dette gjelder likevel ikke når det mer enn tre måneder etter at gjeldsforhandlingen ble besluttet åpnet, fremsettes en konkursbegjæring eller begjæres fremmet en konkursbegjæring hvis behandling er utsatt etter reglene i første ledd. Retten kan i særlige tilfeller forlenge fristen når skyldneren ber om det, og det er god utsikt til at skyldneren vil kunne oppnå frivillig gjeldsordning eller få åpnet forhandling om tvangsakkord. Rettens avgjørelse av spørsmålet om forlengelse av fristen kan ikke ankes.

Dersom forhandling om tvangsakkord blir besluttet åpnet, kan skyldnerens bo ikke tas under konkursbehandling etter begjæring av en fordringshaver hvis fordring skriver seg fra tiden før forhandlingen om tvangsakkord ble åpnet og som ikke grunner seg på avtale som er inngått med gjeldsnemndas tillatelse eller godkjennelse. Reglene i første og annet ledd gjelder tilsvarende.

En konkursbegjæring som fremsettes av minst tre dividendeberettigede fordringshavere hvis fordringer utgjør minst 2/5 av de kjente dividendeberettigede fordringers samlede beløp, kan fremmes uten hinder av bestemmelsene i de foregående ledd. Det samme gjelder en konkursbegjæring som fremsettes etter at gjeldsforhandlingen er rettskraftig innstilt eller avsluttet.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 17. Begrensning av adgangen til å ta utlegg og gjennomføre tvangsdekning. Forholdet til panthaverne.

Om ikke annet er bestemt, kan det ikke under gjeldsforhandlingen tas utlegg i skyldnerens gods for gjeld som skriver seg fra tiden før gjeldsforhandling ble åpnet. Bestemmelsene i § 16 første, annet og fjerde ledd gjelder tilsvarende; behandlingen av en begjæring om utlegg skal likevel ikke utsettes lenger enn til begjæringen om åpning av gjeldsforhandling er rettskraftig avgjort.

I de første seks månedene etter at gjeldsforhandling er åpnet, kan tvangsdekning i skyldnerens eiendeler etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 8 til 12 ikke gjennomføres uten gjeldsnemndas samtykke.

Eiendeler som skyldneren erverver etter at gjeldsforhandling er åpnet, omfattes ikke uten gjeldsnemndas samtykke av panteretter stiftet før åpningstidspunktet.

Skyldneren kan med gjeldsnemndas samtykke avhende varer av pantsatt varelager og driftstilbehør som nevnt i panteloven §§ 3-4, 3-8, 3-9 og 3-10, hvis dette skjer innenfor rammen av skyldnerens vanlige næringsvirksomhet og

panthaverens sikkerhet ikke blir vesentlig forringet. Retten kan etter begjæring fra en panthaver forby salg som ikke oppfyller vilkårene i første punktum.

Gjeldsnemnda skal utarbeide en plan for ivaretakelse av panthaverens interesser og kan i den forbindelse bestemme at panthaveren skal motta en andel av vederlaget ved salg som nevnt i fjerde ledd.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 69, 30 mars 1990 nr. 8, 26 juni 1992 nr. 86, 11 juni 1993 nr. 83, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 18. Skyldnerens opplysningsplikt.

Skyldneren har plikt til å bistå tingretten, gjeldsnemnda og revisor med å skaffe alle opplysninger av betydning for gjeldsforhandlingen, herunder om sin forretningsførsel, sine økonomiske forhold og sine fremtidsutsikter.

Retten kan der den finner det påkrevd, pålegge skyldneren å gi opplysning som nevnt i første ledd, selv om skyldneren derved må åpenbare en forretnings- eller driftshemmelighet. Retten kan i så fall bestemme at opplysningen bare skal gis til den selv eller til ett eller flere av gjeldsnemndas medlemmer.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 18a. Regnskapsførers og revisors bistandsplikt.

Skyldnerens regnskapsfører og revisor plikter å utlevere til gjeldsnemnda regnskaper og regnskapsmateriale vedrørende skyldneren. Dette gjelder selv om honorar for utført arbeid ikke er betalt. Gjeldsnemndas krav på utlevering er særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Regnskapsfører og revisor plikter også vederlagsfritt å bistå gjeldsnemnda med opplysninger om skyldnerens regnskaps- og forretningsførsel. Bistandsplikten etter denne paragrafen kan oppfylles uhindret av eventuell taushetsplikt.

Tilføyd ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

Kapittel IV. Gjeldsnemndas gjennomgåelse av skyldnerens formuesforhold.

§ 19. Underretning til fordringshaverne.

Gjeldsnemnda skal uten opphold underrette hver enkelt av skyldnerens kjente fordringshavere om at skyldneren har åpnet gjeldsforhandling og om hvem som er oppnevnt som medlemmer av gjeldsnemnda. Samtidig oppfordres

fordringshaverne til innen tre uker å sende inn til nemnda en spesifisert oppgave over sine fordringer på skyldneren. Med oppgaven skal følge de dokumenter som tjener som bevis for fordringene, og opplysning skal gis om fordringens grunnlag, om de sikkerheter i skyldnerens eller i tredjepersons eiendeler som måtte hefte for dem, og om det er solidarisk medforpliktede.

Dersom det åpnes forhandling om tvangsakkord uten forutgående forhandling om frivillig gjeldsordning, skal det i underretningen også opplyses om tid og sted for fordringshavermøte, jf. § 38a. Har retten bestemt at det ikke skal holdes fordringshavermøte, skal det opplyses om dette.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 20. Regnskaper og forretningsførsel gjennomgås. Eiendelene verdsettes.

Gjeldsnemnda skal i samarbeid med revisor snarest mulig gjennomgå skyldnerens regnskaper og forretningsførsel og søke å utarbeide en uttømmende oversikt over skyldnerens eiendeler og forpliktelser. Omfatter skyldnerens næringsvirksomhet salg til forbruker, må det særlig påses at skyldnerens oppgave over forpliktelser i forbindelse med reklamasjoner og garantier for forbruksvarer er så vidt mulig uttømmende.

Skyldnerens eiendeler skal verdsettes. Så vidt mulig angis den verdi eiendelene antas å ville ha dersom skyldnerens virksomhet blir fortsatt, og hva eiendelene, samlet eller delt, kan antas å ville innbringe ved salg. Krever verdsettelsen særskilt sakkyndighet, eller vil gjeldsnemnda av andre grunner ikke selv utføre den, kan nemnda tilkalle en eller flere sakkyndige medhjelpere. § 12 gjelder tilsvarende for slike medhjelpere.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 21. Gjeldsnemndas redegjørelse.

Når gjeldsnemnda har skaffet seg den nødvendige oversikt over skyldnerens forhold og finner at det er utsikt til at skyldneren vil kunne oppnå frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord, skal den utarbeide en redegjørelse, som bl a skal inneholde:

1. en oversikt over skyldnerens forretningsførsel med opplysning om hvordan registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger har vært og om de forhold som har ført til gjeldsforhandlingen. I oversikten bør inntas skyldnerens to siste årsregnskap og årsberetninger (status, driftsregnskap) og dessuten oppgave over

omsetningen;
2. en oversikt over boets stilling, med opplysning blant annet om skyldnerens kausjon- og vekselforpliktelser, de heftelser som hviler på skyldnerens eiendeler og hvordan eiendelene er verdsatt;
3. opplysning om skyldnerens ekteskapelige formuesforhold;
4. opplysning om skyldneren antas å ha foretatt disposisjoner som kan omstøtes i tilfelle av forhandling om tvangsakkord eller konkurs, og om det er holdt tvangsforretninger hos skyldneren som i så fall vil være uvirksomme;
5. opplysning om skyldneren tidligere har søkt frivillig gjeldsordning eller vært under forhandling om tvangsakkord eller konkurs, i tilfelle med angivelse av den dividende fordringshaverne oppnådde;
6. opplysning om skyldneren tidligere har gjort seg skyldig i straffbare forhold i forbindelse med økonomisk virksomhet, og om det nå må antas å foreligge forhold som kan gi grunn til straffeforfølging mot vedkommende i forbindelse med slik virksomhet. Er skyldneren en sammenslutning eller en stiftelse, gis opplysning om forretningsfører eller styremedlem antas å ha gjort seg skyldig i slikt forhold.

Dersom særskilt revisor er oppnevnt, vedlegges denne innberetning.

Finner gjeldsnemnda at det kan være grunn til strafforfølgning for forhold som nevnt i første ledd nr. 6, skal redegjørelsen sendes til påtalemyndigheten. Gjeldsnemnda bør i nødvendig utstrekning gi påtalemyndigheten underretning om mulige straffbare forhold også på et tidligere tidspunkt.

Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 22. Utarbeidelse av forslag til frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord.

Dersom gjeldsnemnda finner at det er utsikt til at skyldneren vil kunne oppnå frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord, skal den på grunnlag av de opplysninger som er skaffet til veie, hjelpe skyldneren med å utarbeide forslag til slik ordning. Dersom forslaget forutsetter at skyldnerens næringsvirksomhet skal drives videre, må mulighetene for lønnsom drift i fremtiden i nødvendig utstrekning utredes. Gjeldsnemnda kan sette som betingelse for å anbefale forslaget at bestemte tiltak skal gjennomføres og at bestemmelser om dette innarbeides i forslaget.

Dersom gjeldsnemnda finner at det ikke er utsikt til at skyldneren vil kunne oppnå frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord, skal gjeldsnemnda gi innberetning til retten om forholdet, jf § 57 første ledd nr. 1. Tilsvarende gjelder

dersom skyldneren ikke innen rimelig tid har fremsatt forslag til frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Kapittel V. Frivillig gjeldsordning.

§ 23. Forslagets innhold.

En frivillig gjeldsordning kan bl a gå ut på:

1. betalingsutsettelse (frivillig moratorium),
2. prosentvis reduksjon av gjelden (frivillig akkord),
3. avvikling av skyldnerens formue eller en nærmere avgrenset del av denne, uten at skyldneren blir frigjort for den del av gjelden som ikke dekkes ved likvidasjonen (frivillig likvidasjon),
4. avvikling av skyldnerens formue eller en nærmere avgrenset del av denne, mot at skyldneren blir frigjort for den del av gjelden som ikke dekkes ved likvidasjonen (frivillig likvidasjonsakkord), eller
5. en kombinasjon av disse ordninger.

Den foreslåtte gjeldsordning må omfatte og likestille alle kjente fordringer på skyldneren som skriver seg fra tiden før gjeldsforhandling ble åpnet.

Følgende fordringer kan imidlertid holdes utenfor ordningen eller, om de medtas, tilsis bedre dekning enn de øvrige fordringer:

1. fordringer som har lovbestemt fortrinnsrett,
2. fordringer som er sikret ved panterett eller annen sikkerhetsrett i skyldnerens eiendeler, for så vidt sikkerheten kan antas å dekke fordringen,
3. fordringer som kan kreves avgjort ved motregning for så vidt de dekkes av motkravet, og
4. fordringer som tilkommer fordringshaver hvis samlede tilgodehavende er mindre enn et bestemt beløp som oppgis i forslaget.

Reglene i annet ledd er ikke til hinder for at enkelte fordringshavere etter samtykke stilles dårligere enn de øvrige fordringshavere.

§ 24. Utsendelse av forslaget. Svarfrist.

Når skyldneren har utarbeidet et forslag til gjeldsordning, og gjeldsnemnda finner å burde fremme det, skal nemnda sende forslaget til alle fordringshavere hvis fordringer omfattes av det. Med forslaget skal følge:

1. den redegjørelse som er nevnt i § 21,
2. skyldnerens erklæring om at alt skyldneren eier og skylder er oppgitt, samt
3. gjeldsnemndas uttalelse om hvorvidt den anbefaler forslaget vedtatt, om utsikten til og den sikkerhet som has for at forslaget vil bli oppfylt fra skyldnerens side, om de betingelser som nemnda har satt for å anbefale forslaget, samt om hvordan boets stilling antas å ville bli i tilfelle av konkurs.

Fordringshaverne oppfordres samtidig til innen en frist som ikke må settes kortere enn to uker, og ikke lengre enn tre uker, å underrette gjeldsnemnda skriftlig om de vedtar forslaget.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 feb 2006 iflg. res. 27 jan 2006 nr. 74).

§ 25. Vedtagelse av forslaget.

Forslaget til gjeldsordning anses for vedtatt når det er blitt godtatt av samtlige fordringshavere hvis fordringer omfattes av forslaget.

Dersom forslaget ved utløpet av fristen etter § 24 annet ledd ikke er blitt godtatt av alle disse fordringshavere, men heller ikke er blitt forkastet av noen av dem, kan gjeldsnemnda oppfordre de fordringshavere som ikke har svart, til innen to uker å melde fra om de godtar forslaget. Oppfordringen skal sendes i rekommandert brev eller ved bruk av elektronisk kommunikasjon hvor det er benyttet en betryggende metode for å sikre at meldingen er mottatt. I oppfordringen skal fordringshaverne gjøres oppmerksom på bestemmelsen i tredje ledd. Oppfordringen skal i tilfelle sendes ut straks fristen etter § 24 annet ledd er gått ut.

Når det er sendt ut oppfordringer som nevnt i annet ledd, og svarfristen er utløpt uten at noen av fordringshaverne har forkastet forslaget, anses dette for vedtatt dersom det er godtatt av fordringshavere som tilsammen representerer minst 3/4 av det samlede pålydende av de fordringer som forslaget omfatter.
Endret ved lov 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137).

§ 26. Nytt forslag.

Dersom forslaget til frivillig gjeldsordning ikke blir vedtatt, og skyldneren utarbeider et nytt forslag som gjeldsnemnda finner at det er god utsikt til å få vedtatt, skal nemnda sende det til fordringshaverne i samsvar med reglene i § 24, men uten de vedlegg som er nevnt i § 24 første ledd nr. 1 og 2. Reglene i § 25 gjelder tilsvarende. Ytterligere forslag kan ikke fremsettes.

§ 27. Underretning om vedtatt forslag.

Når et forslag til gjeldsordning er vedtatt, skal gjeldsnemnda sende melding om dette til samtlige fordringshavere som ikke er tilsagt full dekning for krav som skriver seg fra tiden før gjeldsforhandlingen ble åpnet.

Gjeldsnemnda skal samtidig sende retten:

1. det vedtatte forslag til gjeldsordning, med påtegning om hvordan forslaget er blitt vedtatt;
2. de vedlegg som er nevnt i § 24 første ledd.

Retten skal føre inn forslaget med påtegning i skifteprotokollen, med angivelse av når det kom inn til retten.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 28. Ugyldig moratorium og akkord.

Dersom et frivillig moratorium, en frivillig akkord eller en frivillig likvidasjonsakkord er istandbrakt ved at:

1. skyldneren forsettlig eller uaktsomt har gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger om sine eiendeler eller forpliktelser, eller
2. skyldneren eller tredjeperson med skyldnerens medvirkning i strid med gjeldsordningen og forutsetningene for den har gitt eller tilsagt en eller flere fordringshavere særlige fordeler,

taper skyldneren overfor alle de fordringshavere som ikke har kjent til forholdet, den henstand som ble innrømmet, og skyldneren plikter å betale til disse fordringshavere også de deler av fordringene som ble ettergitt ved akkorden.

En fordringshavers rett etter foregående ledd foreldes ett år fra den dag da han fikk vite om det forhold som ga ham adgang til å angripe gjeldsordningen, men kan ikke i noe tilfelle gjøres gjeldende om retten ikke er erkjent eller gjort gjeldende ved søksmål senest tre år etter at gjeldsforhandlingen er opphørt. Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 29. Misligholdt akkord.

Dersom en skyldner har fått frivillig akkord eller frivillig likvidasjonsakkord, men kommer under konkurs før akkorden er oppfylt, skal en fordringshaver som ikke har fått sitt fulle tilgodehavende etter akkorden, gis konkursdividende av fordringens hele opphavelige beløp. Fordringshaveren kan likevel ikke få utbetalt mer enn sitt resttilgodehavende etter akkorden. Fordringshaveren kan overhodet ikke kreve noe utlegg i konkursboet før det til de øvrige fordringshavere er utbetalt like mange prosenter som de mottatte akkordavdrag utgjør.

Bestemmelsene i første ledd og første og tredje punktum gjelder tilsvarende for fordringshavere som ifølge § 28 er ubundet av akkorden.

Kapittel VI. Tvangsakkord.

§ 30. Hva en tvangsakkord kan gå ut på.

En tvangsakkord kan gå ut på:

1. betalingsutsettelse (tvungent moratorium),
2. prosentvis reduksjon av gjelden (alminnelig tvangsakkord),
3. avvikling av skyldnerens formue eller en nærmere avgrenset del av denne mot at skyldneren frigjøres for den del av gjelden som ikke dekkes ved likvidasjonen, likevel så at skyldneren må innestå for at dekningen minst vil utgjøre en viss prosent av gjelden (tvungen likvidasjonsakkord), eller
4. en kombinasjon av disse ordninger.

En alminnelig tvangsakkord må gå ut på betaling av minst 25 pst av de alminnelige fordringshaveres tilgodehavender.

Ved en tvungen likvidasjonsakkord må skyldneren innestå for at de alminnelige fordringshaverne får en nærmere angitt minstedekning, som ikke må settes lavere enn 25 pst.

Reglene i annet og tredje ledd får ikke anvendelse dersom akkordforslaget vedtas av samtlige kjente stemmeberettigede fordringshavere, eller hvis skyldnerens insolvens skyldes uhell som ikke kan tilregnes ham.

En tvangsakkord kan gå ut på at enhver fordringshavers samlede tilgodehavende skal dekkes fullt ut opptil en viss sum. Reglene i de foregående ledd gjelder i så fall for den overskytende del av tilgodehavendene.

En tvangsakkord kan bare gå ut på dekning til etterprioriterte fordringer når de alminnelige fordringshavere er tilsagt full dekning.

§ 31. Bortfall av pantheftelser.

Ved tvangsakkord bortfaller pantheftelser som ligger utenfor pantets antatte verdi.

Gjeldsnemnda foretar verdsettelsen av pantet. En panthaver med sikkerhet utenfor pantets antatte verdi kan bringe verdsettelsen inn for retten med begjæring om at det avholdes skiftetakst. Kostnadene ved skiftetaksten bæres av panthaveren dersom gjeldsnemndas verdsettelse opprettholdes eller endres med mindre enn 10 prosent. For øvrig gjelder arveloven § 106 annet til femte ledd tilsvarende. I særlige tilfeller kan retten fravike satsene for godtgjørelse av skjønnsmedlemmer som ellers gjelder ved skiftetakst.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 32. (Opphevet)

Opphevet ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 33. (Opphevet)

Opphevet ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 34. (Opphevet)

Opphevet ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 35. Kunngjøring av at forhandling om tvangsakkord er åpnet

Når forhandling om tvangsakkord er åpnet, skal gjeldsnemnda, hvis ikke tingretten beslutter å gjøre det selv, uten opphold utferdige en kunngjøring som skal inneholde:

1. underretning om at skyldneren har åpnet forhandling om tvangsakkord;
2. oppfordring til fordringshaverne om innen tre uker å sende inn til gjeldsnemnda en spesifisert oppgave over sine fordringer på skyldneren. Med oppgaven skal følge de dokumenter som tjener som bevis for fordringene, og opplysning skal gis om fordringenes grunnlag, om de sikkerheter i skyldnerens eller i tredjepersons eiendeler som måtte hefte for dem og om det er solidarisk medforpliktede. Har det før forhandlingen om tvangsakkord vært forhandling om frivillig gjeldsordning, meddeles det samtidig at fordringer som allerede er meldt til gjeldsnemnda, ikke behøver å meldes på nytt;
3. berammelse av et fordringshavermøte, jf. § 38 a, eller opplysning om at tingretten har bestemt at det ikke skal holdes slikt møte.

Kunngjøringen rykkes inn i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.

Har det før forhandlingen om tvangsakkord vært forhandling om frivillig gjeldsordning, skal kopi av kunngjøringen uten opphold sendes til alle kjente fordringshavere.

Alle som har en rettslig interesse i bobehandlingen, har rett til å gjøre seg kjent med den listen over fordringshavere som var vedlegg til skyldnerens begjæring om åpning av gjeldsforhandling, jf. § 2 første ledd tredje punktum nr. 2, og med fordringsanmeldelsene.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 feb 2006 iflg. res. 27 jan 2006 nr. 74), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 36. Tinglysing m.m. av melding om at forhandling om tvangsakkord er åpnet

Melding om at skyldneren har åpnet forhandling om tvangsakkord, skal på begjæring av gjeldsnemnda tinglyses eller registreres i:

1. Løsøreregisteret,
2. grunnboken og liknende realregistre, for så vidt skyldneren eier fast eiendom eller andre registrerte eiendeler,
3. en verdipapirsentral, dersom det er registrert rettigheter der som gjeldsnemnda mener tilhører skyldneren, og
4. Foretaksregisteret, dersom skyldnerens foretaksnavn er innført der.

Gjeldsnemnda skal videre sende underretning om åpningen av forhandling om tvangsakkord til de banker og tilsvarende institusjoner hvor skyldneren har innskudd.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 37. Underretning ved bestridte fordringer

Dersom en anmeldt fordring helt eller delvis blir bestridt, skal gjeldsnemnda uten opphold underrette fordringshaveren og samtidig gjøre vedkommende oppmerksom på reglene i § 47 annet ledd. Underretningen skal sendes med rekommandert brev eller ved bruk av elektronisk kommunikasjon hvor det er benyttet en betryggende metode for å sikre at underretningen er mottatt.
Endret ved lov 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137).

§ 38. Omstøtelse.

Dersom skyldnerens disposisjoner er omstøtelige etter lov om fordringshavernes dekningsrett kapittel 5, kan omstøtelseskravet gjøres gjeldende av gjeldsnemnda.

Akkorden kan i akkordforslaget gjøres betinget av at søksmål til omstøtelse av skyldnerens disposisjoner skal anlegges eller fortsettes for skyldnerens regning etter gjeldsnemndas eller tilsynsmannens nærmere bestemmelse.

§ 38a. Fordringshavermøte.

Det skal under forhandling om tvangsakkord holdes et fordringshavermøte under ledelse av gjeldsnemnda. Møtet berammes av gjeldsnemnda, hvis ikke tingretten beslutter å gjøre det selv. Møtet bør holdes tidligst fire uker og skal

holdes senest åtte uker etter at kunngjøring etter § 35 er utferdiget.

Ytterligere fordringshavermøter kan holdes hvis gjeldsnemnda finner behov for det. Innkalling sendes til alle kjente fordringshavere. Hvis gjeldsnemnda finner det ubetenkelig, kan berammelse av et fordringshavermøte i det foregående møtet tre istedenfor innkalling.

Retten kan beslutte at det ikke skal holdes fordringshavermøte. Beslutningen kan omgjøres.

Tilføyd ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 39. Skyldnerens møteplikt.

Skyldneren plikter å være til stede på fordringshavermøter og et eventuelt avstemningsmøte, hvis ikke skyldneren har gyldig fravær eller har fått tillatelse av gjeldsnemnda til å være fraværende.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 40. Utsendelse av akkordforslaget. Avstemningen.

Gjeldsnemnda skal sende skyldnerens forslag til tvangsakkord til alle kjente fordringshavere med angivelse av en frist på minst to uker for skriftlig svar til gjeldsnemnda. Med forslaget skal følge:

1. den redegjørelsen som er nevnt i § 21,
2. den listen som er nevnt i § 41,
3. skyldnerens erklæring om at alt skyldneren eier og skylder er oppgitt, samt
4. gjeldsnemndas uttalelse om hvorvidt den anbefaler forslaget vedtatt, om utsikten til og den sikkerhet som has for at forslaget vil bli oppfylt fra skyldnerens side, om de betingelser som nemnda har satt for å anbefale forslaget, samt om hvordan boets stilling antas å ville bli i tilfelle av konkurs.

Retten kan etter begjæring fra gjeldsnemnda beslutte at det skal stemmes over skyldnerens akkordforslag i et avstemningsmøte. Dersom det er truffet beslutning om avstemningsmøte, skal forslaget og vedleggene nevnt i første ledd nr. 1 til 4 sendes til fordringshaverne minst to uker før møtet med angivelse av tid og sted for møtet.

Dersom en fordringshaver før forhandling om tvangsakkord ble åpnet, har stemt for akkordforslaget, og dette senere ikke er blitt endret, anses fordringshaveren for å fastholde sin vedtagelse, når den ikke senere er blitt tilbakekalt.

Tilbakekalling av en vedtagelse må skje ved en skriftlig erklæring som sendes til gjeldsnemnda innen den fastsatte avstemningsfrist eller eventuelt leveres i et avstemningsmøte.

Dersom vedtakelsen eller tilbakekallingen er skjedd ved en representant som ikke har fremlagt betryggende legitimasjon for sin myndighet til å forplikte fordringshaveren, skal vedtakelsen eller tilbakekallingen godtas såfremt betryggende legitimasjon fremlegges innen den fastsatte avstemningsfrist eller på et eventuelt avstemningsmøte.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 feb 2006 iflg. res. 27 jan 2006 nr. 74), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 41. Fordringshaverliste.

Før avstemningen skal gjeldsnemnda utarbeide en liste over de anmeldte fordringer, påført de opplysninger som trengs for å avgjøre om fordringene skal medregnes ved avstemningen. Er en fordring helt eller delvis bestridt, skal anmerkning om dette gjøres på listen.

For fordringer som etter forslaget vil få full dekning, jf. § 30 femte ledd, er det tilstrekkelig å angi fordringenes samlede beløp. Tilsvarende gjelder for andre grupper av fordringer som åpenbart ikke vil være av betydning for avstemningen.

Når noen i forbindelse med avstemningen bestrider en oppført fordring eller mener at en fordring er ført opp med et for lite beløp eller med urette er blitt utelatt, gjør gjeldsnemnda merknad om det i listen.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 42. Fordringer som ikke gir stemmerett.

Ved avstemningen over akkordforslaget skal alle kjente fordringer regnes med, selv om de ikke er meldt til gjeldsnemnda. Likevel skal følgende fordringer settes ut av betraktning:

1. fordring som akkorden etter § 55 ikke vil bli bindende for. Dersom en fordring er sikret ved panterett eller annen sikkerhetsrett i

skyldnerens eiendeler, kan fordringshaveren utøve stemmerett for den del av fordringen som sikkerheten antas ikke å ville gi dekning for, eller – hvis fordringshaveren uttrykkelig frafaller sin sikkerhetsrett for en større del av fordringen – da for denne del. En fordring som er utstyrt med lovbestemt fortrinnsrett, gir stemmerett i den utstrekning fortrinnsretten uttrykkelig frafalles;

2. fordring som er avhengig av en betingelse som ennå ikke er inntrådt;
3. fordring som er overdratt til fordringshaveren etter at gjeldsforhandlingen ble åpnet. Dette gjelder likevel ikke når fordringshaveren ved ervervelsen var uvitende om at begjæring om åpning av gjeldsforhandling var innkommet til retten eller hvis fordringshaveren har overtatt fordringen i samsvar med en tidligere forpliktelse;
4. fordring som tilhører skyldnerens nærstående, jf lov om fordringshavernes dekningsrett § 1-5;
5. fordring eller del av fordring som skal dekkes fullt ut i henhold til akkordforslaget, jf § 30 femte ledd;
6. etterprioritert fordring som faller bort ved akkorden.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 43. Nødvendig flertall ved vedtagelsen av akkordforslaget.

Dersom akkordforslaget går ut på å betale minst 50 prosent av fordringshavernes tilgodehavende, anses det for vedtatt når det er godtatt av minst 3/5 av de fordringshavere som har deltatt i avstemningen, og de representerer minst 3/5 av det samlede beløp som gir stemmerett.

Går forslaget ut på å betale mindre enn 50 prosent av fordringshavernes tilgodehavende, kreves det 3/4 flertall i begge henseender.

Gjelder forslaget en likvidasjonsakkord, kreves det 3/4 flertall i begge henseender. Dersom skyldneren har innestått for at fordringshaverne får en minstedividende på 50 prosent eller mer, er imidlertid 3/5 flertall nok.

§ 44. Nytt akkordforslag.

Har skyldnerens akkordforslag ikke oppnådd det nødvendige flertall ved en skriftlig avstemning, kan skyldneren bare fremme et nytt akkordforslag dersom gjeldsnemnda finner å kunne anbefale forslaget. Det nye forslaget skal snarest sendes fordringshaverne, med gjeldsnemndas anbefaling vedlagt og med angivelse av en ny avstemningsfrist. Den nye fristen må ikke utløpe senere enn

tre uker etter den opprinnelige avstemningsfristen.

Skyldneren kan ikke foreta ytterligere endringer i akkordforslaget etter at det er sendt fordringshaverne.

Dersom skyldneren i et avstemningsmøte vil gjøre forandringer i akkordforslaget, og gjeldsnemnda etter å ha hørt de tilstedeværendes mening, finner å kunne anbefale det endrede forslag, skal den beramme et nytt møte til behandling av og avstemning over forslaget. Møtet skal holdes innen tre uker. Innkalling til møtet skal snarest sendes fordringshaverne, med forslaget og gjeldsnemndas uttalelse om dette vedlagt.

I det nye avstemningsmøtet kan skyldneren ikke gjøre noen forandring i akkordforslaget.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 45. Redegjørelse for avstemningen sendes tingretten.

Gjeldsnemnda skal innen en uke etter avstemningen sende tingretten en redegjørelse for resultatet av avstemningen med uttalelse om hvorvidt det antas å foreligge noe forhold som vil være til hinder for stadfestelse av akkorden. Med redegjørelsen skal følge:

1. legitimasjoner for at forhandlingen om tvangsakkord har vært kunngjort og bekreftelse av at fordringshaverne har vært varslet om avstemningen i overensstemmelse med lovens regler;
2. gjeldsnemndas forhandlingsbok;
3. den liste over fordringshaverne som er nevnt i § 41, vedlagt fordringsanmeldelsene og de dokumenter som foreligger om omtvistede eller uklare fordringer;
4. skyldnerens endelige akkordforslag og fordringshavernes vedtagelser;
5. andre dokumenter som måtte være fremlagt i forbindelse med avstemningen, og de protester som måtte være fremkommet mot stadfestelse av akkorden.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 46. Stadfestelsesmøtet.

Rettsmøte til behandling av spørsmålet om stadfestelse av akkorden skal holdes

innen tre uker etter at retten har mottatt gjeldsnemndas redegjørelse for resultatet av avstemningen.

Til møtet innkalles skyldneren og gjeldsnemnda. Med mindre det er klart at nødvendig flertall til vedtagelse av akkordforslaget ikke foreligger, innkalles også fordringshaverne. Retten kan pålegge gjeldsnemnda å besørge innkallingen av fordringshaverne. Skyldneren innkalles på den måte og med det varsel som er bestemt i § 70. Skyldneren plikter å være til stede i møtet dersom han eller hun ikke har gyldig fravær, eller har fått rettens tillatelse til å være fraværende.

Viser det seg nødvendig å innhente ytterligere opplysninger, kan retten utsette behandlingen til et senere rettsmøte, som bør holdes innen to uker.

Rettens avgjørelse etter denne paragraf er ikke gjenstand for anke.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 47. Stemmerettstvister. Avsetning til omtvistede fordringer.

Dersom det er tvist eller uklarhet om hvorvidt eller for hvilket beløp en fordring skal gi stemmerett, avgjør retten spørsmålet så langt det er nødvendig for å fastslå utfallet av avstemningen. Før retten tar standpunkt, kan den beslutte å innhente ytterligere opplysninger. Avgjørelsen tas i forbindelse med avgjørelsen av spørsmålet om stadfestelse og kan bare ankes sammen med denne. Avgjørelsen har bare virkning for spørsmålet om fordringshaverens stemmerett.

Når vedkommende fordringshaver krever det, kan retten bestemme at den dividende som faller på en omtvistet fordring eller på den omtvistede del av en fordring skal settes inn i bank på en separat konto som disponeres av retten. Retten skal i så fall samtidig sette fordringshaveren en frist til å reise søksmål. Blir søksmål ikke reist innen fristens utløp, skal retten frigi beløpet til skyldneren med mindre annet fremgår av akkorden.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 48. Tilfeller hvor stadfestelse skal nektes.

Retten skal nekte å stadfeste akkorden:

1. når reglene om fremgangsmåten ved gjeldsforhandlingen ikke har

vært overholdt, og retten finner det sannsynlig at feilen har hatt avgjørende betydning for vedtagelsen av akkorden;
2. når akkordforslaget går ut på betaling av mindre enn den foreskrevne minstedividende, eller ikke er blitt vedtatt med det nødvendige flertall, jf §§ 30 og 43;
3. når akkorden ikke vil gi like rett for alle alminnelige fordringshavere som den vil bli bindende for, og som ikke har samtykket i å stå tilbake;
4. når det viser seg at det foreligger omstendigheter som nevnt i § 50 nr. 1 og 2, og som ikke er meddelt fordringshaverne før avstemningen, såfremt forholdet kan antas å ha hatt avgjørende innflytelse på utfallet av denne.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 49. Tilfeller hvor stadfestelse kan nektes.

Retten kan nekte å stadfeste akkorden:

1. når skyldneren vegrer seg for å gi de opplysninger retten trenger ved avgjørelsen, eller uten gyldig grunn uteblir fra fordringshavermøtet, avstemningsmøtet eller stadfestelsesmøtet;
2. når retten finner det godtgjort at skyldneren i løpet av de siste tre år før åpningen av gjeldsforhandlingen eller senere har gjort seg skyldig i straffbare forhold i forbindelse med økonomisk virksomhet. Er skyldneren en sammenslutning eller en stiftelse, kan stadfestelse nektes dersom forretningsfører eller styremedlem i det nevnte tidsrom har gjort seg skyldig i slike straffbare forhold til skyldnerens fordel eller på skyldnerens vegne.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 50. Tilfeller hvor stadfestelse kan nektes etter begjæring.

Etter begjæring av gjeldsnemnda eller av en fordringshaver som i tilfelle vil bli bundet av akkorden, kan retten nekte stadfestelse:

1. når det påvises at akkorden er brakt i stand ved at en fordringshaver er blitt begunstiget eller har fått løfte om begunstigelse, enten av

skyldneren eller av tredjeperson;

2. når det påvises at akkorden ikke stemmer med fordringshavernes felles interesser, fordi f eks:
    a. den dividende som er tilbudt, står i fremtredende misforhold til skyldnerens betalingsmuligheter, eller
    b. de fordringsbeløp som skal dekkes fullt ut i henhold til akkordforslaget, jf § 30 femte ledd, er så betydelige at det innebærer en urimelig forfordeling av fordringshaverne, eller
    c. de betalingsterminer som er oppstilt, medfører en utsettelse av betalingen som går lenger enn det finnes rimelig, eller
    d. det ikke er rimelig utsikt til at akkorden vil bli oppfylt.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 51. Tilsyn med oppfyllelsen av akkorden.

Dersom retten finner grunn til det, kan den sette som vilkår for stadfestelse at skyldneren underkaster seg tilsyn med oppfyllelse av akkorden.

Tilsyn utøves av ett eller flere av gjeldsnemndas medlemmer eller av en eller flere andre personer som oppnevnes av retten. Tilsynet skal påse at skyldneren innretter sin forretningsførsel slik at skyldneren i rett tid får til rådighet de midler som trenges til å oppfylle akkorden og at skyldneren gjennomfører de tiltak som gjeldsnemnda har satt som vilkår for å anbefale akkorden. Tilsynet skal videre søke å hindre at noen fordringshaver får dekning til skade for andre. Skyldneren plikter å gi full adgang til tilsyn med sin forretningsførsel, og å rette seg etter de pålegg tilsynet i denne forbindelse gir.

Bestemmelsene i §§ 10, 12 og 13 gjelder tilsvarende for tilsynet.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 52. Stadfestelseskjennelsen. Anke.

Retten avgjør spørsmålet om stadfestelse ved kjennelse, som bør avsis innen en uke etter stadfestelsesmøtet. Dersom akkorden innebærer at pantheftelser helt eller delvis bortfaller, jf. § 31, skal stadfestelseskjennelsen inneholde en nøyaktig angivelse av i hvilken grad pantheftelsene bortfaller.

En kjennelse som stadfester akkorden, kan ankes av skyldneren og av enhver fordringshaver som vil bli bundet av akkorden. Skyldneren vedblir å stå under

gjeldsnemndas tilsyn inntil kjennelsen er blitt rettskraftig.

Dersom tingretten eller ankeinstansen nekter stadfestelse, skal den samtidig treffe de avgjørelser som er nevnt i § 57.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 53. Melding om og kunngjøring av den stadfestede akkord.

Dersom retten stadfester akkorden, skal gjeldsnemnda straks sende melding om dette til alle kjente fordringshavere som ikke er tilsagt full dekning.

Når stadfestelseskjennelsen er blitt rettskraftig, skal gjeldsnemnda kunngjøre akkorden på den måte som er fastsatt i § 35 annet ledd og sørge for at melding etter § 36 første ledd nr. 1, 2 og 3 blir slettet, og at melding om avslutning av forhandlingen om tvangsakkord blir registrert i Foretaksregisteret dersom skyldnerens foretaksnavn er innført der.

Dersom akkorden innebærer at pantheftelser som er registrert i et rettsvernsregister helt eller delvis bortfaller, skal gjeldsnemnda straks stadfestelsen er rettskraftig, sørge for at kjennelsen registreres. Ved håndpant eller ved pant i enkle krav skal melding om bortfallet gis til den som besitter pantet eller til skyldneren for kravet.

Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 54. Bestemmelse om tilsyn truffet etter stadfestelsen.

Dersom det begjæres av en fordringshaver, og retten finner særlig grunn til det, kan den også etter at akkorden er stadfestet, bestemme at skyldneren skal undergis tilsyn inntil akkorden er oppfylt.

Retten treffer sin avgjørelse ved kjennelse etter at skyldneren har fått anledning til å uttale seg. En kjennelse som tar begjæringen til følge, kan innen tre dager ankes av skyldneren. En kjennelse som avslår begjæringen, kan ikke ankes.

Bestemmelsen i § 51 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 55. Hvem akkorden er bindende for.

Den stadfestede akkord er bindende for alle fordringshavere hvis fordringer skriver seg fra tiden før åpningen av gjeldsforhandlingen. Akkorden er likevel ikke bindende for:

1. fordringer som har lovbestemt fortrinnsrett;
2. fordringer som er sikret ved panterett eller annen sikkerhetsrett i skyldnerens eiendeler, i den utstrekning fordringen faller innenfor pantets antatte verdi;
3. fordringer som kan kreves avgjort ved motregning for så vidt de dekkes av motkravet.

§§ 28 og 29 gjelder tilsvarende ved tvangsakkord.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

Kapittel VII. Gjeldsforhandlingens avslutning.

§ 56. Innstilling av gjeldsforhandlingen med fordringshavernes samtykke.

Retten skal innstille gjeldsforhandlingen ved kjennelse når det etter utløpet av fristen etter § 19 begjæres av skyldneren, og det foreligger skriftlig samtykke fra alle kjente fordringshavere, unntatt fordringshavere hvis fordringer er eller tilbys sikret ved betryggende selvskyldnerkausjon, panterett eller annen tilsvarende sikkerhetsrett.

§ 53 får tilsvarende anvendelse, annet ledd likevel bare der det har vært kunngjort at skyldneren har åpnet forhandling om tvangsakkord.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 57. Innstilling av mislykket gjeldsforhandling og åpning av konkurs.

Retten skal innstille gjeldsforhandlingen og åpne konkurs i skyldnerens bo:

1. når retten etter innberetning fra gjeldsnemnda finner at det ikke er utsikt til at skyldneren vil kunne oppnå frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord, eller at skyldneren ikke innen rimelig tid har fremsatt forslag til frivillig gjeldsordning eller tvangsakkord, jf § 22 annet ledd;
2. når det er åpnet forhandling om frivillig gjeldsordning og retten avslår

skyldnerens endringsbegjæring om åpning av forhandling om tvangsakkord, jf § 6 a;
3. når retten nekter å stadfeste en tvangsakkord, jf § 52;
4. når gjeldsforhandlingen ikke er avsluttet innen seks måneder fra åpningen eller innen en lengre frist som retten har satt etter anmodning fra gjeldsnemnda.

Retten kan etter begjæring av gjeldsnemnda innstille gjeldsforhandlingen og åpne konkurs i skyldnerens bo når retten finner at skyldneren grovt eller gjentatte ganger har handlet mot sine plikter etter §§ 14 og 18.

Retten treffer sin avgjørelse ved kjennelse. Før retten avsier kjennelse, skal skyldneren innkalles til rettsmøte på den måte og med det varsel som bestemt i § 70. Ved anke over kjennelsen gjelder § 72 annet ledd tilsvarende.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 69, 30 mars 1990 nr. 8, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 58. Tidspunktet for gjeldsforhandlingens avslutning.

Gjeldsforhandlingen anses for avsluttet:

1. når retten mottar melding om at skyldneren har fått frivillig gjeldsordning, jf § 27;
2. når skyldneren har fått tvangsakkord som er stadfestet ved rettskraftig kjennelse, jf § 52;
3. når det er avsagt kjennelse om innstilling av gjeldsforhandlingen etter § 56, og kjennelsen er blitt rettskraftig;
4. når det er avsagt kjennelse om innstilling av gjeldsforhandlingen etter § 57 uten at konkurs er blitt åpnet, og kjennelsen er blitt rettskraftig.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 59. Følgene av at skyldneren dør under gjeldsforhandlingen.

Dersom skyldneren dør før kjennelse om konkursåpning er avsagt i henhold til § 57 eller før gjeldsforhandlingen anses for avsluttet, jf § 58, skal gjeldsforhandlingen innstilles og skyldnerens bo behandles i samsvar med arveloven.

Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Annen del. Konkurs.

Kapittel VIII. Konkursåpningen.

§ 60. Konkurs på grunnlag av insolvens.

Er skyldneren insolvent, skal vedkommendes bo tas under konkursbehandling når det begjæres av skyldneren eller en fordringshaver.

§ 61. Insolvens.

Skyldneren er insolvent når denne ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, medmindre betalingsudyktigheten må antas å være forbigående. Insolvens foreligger likevel ikke når skyldnerens eiendeler og inntekter tilsammen antas å kunne gi full dekning for skyldnerens forpliktelser, selv om oppfyllelsen av forpliktelsene vil bli forsinket ved at dekning må søkes ved salg av eiendelene.

§ 62. Presumsjon for insolvens ved skyldnerens erkjennelse mv.

Erkjenner skyldneren å være insolvent, eller har skyldneren stanset sine betalinger, eller har det ved utlegg eller arrest i løpet av de siste tre måneder før konkursbegjæringen ble innsendt, ikke kunnet oppnås dekning hos skyldneren, antas insolvens i alminnelighet å foreligge.
Endret ved lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 63. Presumsjon for insolvens ved konkursvarsel.

Dersom skyldneren har lovbestemt regnskapsplikt, eller har hatt slik regnskapsplikt i det siste år før konkursbegjæring ble innsendt, skal insolvens i alminnelighet antas å foreligge når konkurs begjæres av en fordringshaver som bevislig har krevd skyldneren for klar og forfalt gjeld og som minst 4 uker deretter har latt forkynne for skyldneren en oppfordring til å betale innen to uker. Konkursbegjæringen må i tilfelle være kommet inn til retten i løpet av de

første to uker etter at betalingsfristen utløp.

I den betalingsoppfordring som skal forkynnes for skyldneren, skal skyldneren gjøres oppmerksom på fordringshaverens adgang til å begjære konkurs åpnet dersom betaling ikke skjer innen fristens utløp, og på at insolvens ved behandlingen av konkursbegjæringen i alminnelighet skal antas å foreligge når fordringshaveren har gått frem etter reglene i denne paragraf.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 64. Sikkerhetsstillelse og kausjon som konkurshindring.

Konkurs skal ikke åpnes etter begjæring av en fordringshaver dersom:

1. fordringshaverens fordring er sikret ved betryggende panterett i skyldnerens eiendeler;
2. fordringshaverens fordring er sikret ved betryggende panterett i tredjepersons eiendeler, og konkursbegjæringen er i strid med vilkårene for sikkerhetsstillelsen;
3. fordringshaverens fordring er uforfalt og er sikret eller sikres ved betryggende panterett i tredjepersons eiendeler.

Hvis retten bare under tvil finner at det er ført tilstrekkelig bevis for eksistensen eller omfanget av fordringshaverens fordring, kan konkurs nektes åpnet dersom fordringen er sikret eller sikres ved betryggende panterett i tredjepersons eiendeler.

Likestilt med panterett er annen tilsvarende sikkerhetsrett. Likestilt med panterett i tredjepersons eiendeler er selvskyldnerkausjon.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 65. Konkurs som følge av skyldnerens pliktforsømmelse under oppfyllelse av en tvangsakkord.

Dersom en skyldner som har fått tvangsakkord, og som er blitt undergitt tilsyn med oppfyllelse av akkorden, grovt eller gjentatte ganger har handlet mot sine plikter etter §§ 51 eller 54, skal retten åpne konkurs i skyldnerens bo etter begjæring av tilsynet når det ikke er klart at skyldneren likevel kan oppfylle akkorden.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 66. Nærmere regler om konkursbegjæringen.

Begjæring om åpning av konkurs må fremsettes skriftlig for tingretten og angi de omstendigheter begjæringen grunnes på.

Begjærer skyldneren konkurs åpnet, må denne som vedlegg til begjæringen gi retten:

1. en oppgave over sine eiendeler og sin gjeld, med angivelse av fordringshavernes navn, adresser og tilgodehavender og de sikkerheter som hefter for gjelden; dersom en fordringshaver har panterett eller annen tilsvarende sikkerhetsrett i skyldnerens eiendeler, må tidspunktet for så vel gjeldens som sikkerhetens stiftelse oppgis;
2. en redegjørelse for hvordan registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger er innrettet.

Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 67. Forskuddsbetaling av beløp til sikkerhet for omkostningene ved bobehandlingen.

Den som begjærer konkurs åpnet etter §§ 60 til 63, skal ved innlevering av konkursbegjæringen betale inn til tingretten et beløp som tilsvarer det maksimale ansvar for kostnadene ved bobehandlingen etter § 73. Beløpet tjener som sikkerhet for dette ansvaret, og kan dessuten brukes til dekning av kostnader som påløper før realisering av boets eiendeler, dersom det blant skyldnerens midler ikke finnes tilstrekkelige rede midler til dette formål.

Rettsgebyrloven § 3 tredje og sjette ledd og § 5 annet ledd gjelder tilsvarende.

Retten kan gjøre unntak fra regelen om sikkerhetsstillelse etter første ledd når konkurs begjæres åpnet av offentlig myndighet eller det ellers må antas å foreligge en vesentlig offentlig interesse i at konkurs blir åpnet.

Det skal ikke stilles sikkerhet etter første ledd når konkurs begjæres åpnet av skyldneren eller en arbeidstaker med fortrinnsberettiget fordring etter dekningsloven § 9-3 eller et dekningsberettiget krav etter lønnsgarantiloven § 1 fjerde ledd nr. 1 og nr. 2 første punktum.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 69, 10 apr 1992 nr. 42, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr.

88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 14 des 2012 nr. 80 (ikr. 1 jan 2013, se endringslovens VIII), 19 des 2014 nr. 74, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 68. Tilbakekall av konkursbegjæringen.

En konkursbegjæring kan tilbakekalles så lenge retten ikke har avsagt kjennelse om hvorvidt konkurs skal åpnes.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 69. Flere konkursbegjæringer.

En begjæring om åpning av konkurs i en skyldners bo kan avgjøres selv om en tidligere fremsatt begjæring om det samme ennå ikke er endelig avgjort.

§ 70. Berammelse av rettsmøte. Innkalling av skyldner og rekvirent.

Når retten mottar en begjæring om konkursåpning, skal den gi begjæringen påtegning om dagen da den kom til retten.

Rettsmøte til behandling av spørsmålet om åpning av konkurs holdes snarest mulig etter at begjæringen er kommet inn til retten og så vidt gjørlig innen en uke.

Dersom konkursbegjæringen er fremsatt av skyldneren, kan retten innkalle ham til rettsmøtet. I andre tilfeller skal innkalling til rettsmøtet forkynnes med minst to dagers varsel for skyldneren og for den som har fremsatt begjæringen. Begjæringen forkynnes samtidig for skyldneren. Forkynnelse for skyldneren kan unnlates om den måtte skje etter reglene i domstolloven §§ 180 og 181.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 71. Utsettelse av rettsmøtet. Utveksling av prosesskriv.

Retten kan ved kjennelse utsette behandlingen av en konkursbegjæring til et senere rettsmøte når den finner det nødvendig for at det kan bli innhentet ytterligere opplysninger, fordi det er grunn til å tro at skyldneren har gyldig fravær, eller av andre lignende grunner. Det nye rettsmøtet må normalt holdes innen en uke. Innkalling til møtet forkynnes for skyldneren og rekvirenten med minst to dagers varsel. Ny utsettelse kan bare besluttes hvor forholdene gjør det særlig påkrevd.

Dersom retten finner at en begjæring om åpning av konkurs reiser faktiske eller rettslige spørsmål som bør utredes nærmere, kan den ved kjennelse beslutte at partene skal gis adgang til å inngi prosesskriv. Fristen for å inngi prosesskriv må normalt ikke være over fire dager, og samtlige prosesskriv bør være kommet inn til retten innen to uker.

Rettens avgjørelser etter denne paragraf kan ikke angripes ved anke.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 72. Kjennelse om konkursåpning. Anke.

Retten skal snarest mulig avsi kjennelse om hvorvidt konkurs skal åpnes. Tidspunktet for avsigelse av kjennelsen noteres i rettsboken.

Kjennelse om konkursåpning kan ankes av enhver som avgjørelsen rammer. Ved anke over kjennelse om åpning av konkurs skal også boet være part. Anken har ikke oppsettende virkning, men før en kjennelse om åpning av konkurs er blitt rettskraftig, bør det som regel ikke foretas andre disposisjoner over skylderens eiendeler enn de som trengs for å hindre tap for boet.

Endret ved lover 30 mars 1990 nr. 8, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 73. Ansvaret for omkostningene ved bobehandlingen.

Dersom konkurs er blitt åpnet i henhold til § 60, og det viser seg at boet ikke har tilstrekkelige midler til å dekke omkostningene ved bobehandlingen, er den som begjærer konkursen åpnet, ansvarlig for det overskytende. Ansvaret kan likevel begrenses ved forskrifter som Kongen fastsetter.

Skyldner, arbeidstaker eller annen privat fordringshaver som er fritatt fra å stille sikkerhet etter § 67, har ikke ansvar for omkostninger ved bobehandlingen.

Omkostninger som den som har begjært konkurs åpnet, ikke hefter for eller ikke kan betale, plikter staten å dekke. Det samme gjelder omkostninger ved en konkurs åpnet i henhold til §§ 57 og 65 når disse ikke kan dekkes av boets midler.

Endret ved lover 10 apr 1992 nr. 42, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 74. Konkursens varighet.

Konkursen anses åpnet på det tidspunkt da kjennelse om åpning av konkurs er avsagt, og varer inntil konkursbehandlingen blir endelig avsluttet, jf § 137.

§ 75. Rådighetsforbud før konkurs åpnes.

Er begjæring om konkurs fremsatt, kan tingretten eller den domstol som etter anke behandler begjæringen, på anmodning av en fordringshaver eller etter eget tiltak bestemme at skyldnerens rådighet over eiendeler som omfattes av beslagsretten i konkurs, helt eller delvis skal oppheves inntil konkursbegjæringen er avgjort, dersom det finnes sannsynlig at skyldneren ellers ville forføye over eiendelene til skade for fordringshaverne. Retten kan gjøre beslutningen om rådighetsforbud avhengig av sikkerhetsstillelse. Disse regler gjelder tilsvarende når gjeldsnemnda har gitt innberetning som nevnt i § 57 første ledd nr. 1.

Rådighetsforbudet faller bort dersom retten forkaster konkursbegjæringen, med mindre retten bestemmer at det skal gjelde fortsatt, men ikke lenger enn til kjennelsen om konkursåpning er blitt rettskraftig. Retten kan etter begjæring fra skyldneren eller en fordringshaver eller etter eget tiltak oppheve et rådighetsforbud i den utstrekning det ikke lenger er tilstrekkelig grunn til å opprettholde det.

Tingretten skal sørge for at rådighetsforbudet blir tinglyst eller registrert. Dersom forbudet omfatter bestemt angitte gjenstander, gjelder rettsvernsreglene for arrest i gods tilsvarende. For øvrig skal rådighetsforbudet tinglyses i løsøreregisteret, men det kan for denne dels vedkommende ikke påberopes overfor den som har inngått avtale med skyldneren og som ikke kjente eller burde kjenne til forbudet.

Når det finnes sannsynlig at skyldneren ellers ville forføye over sine eiendeler til skade for fordringshaverne eller for øvrig vanskeliggjøre en eventuell etterfølgende konkursbehandling, kan retten iverksette tiltak som nevnt i §§ 102 og 105. Reglene i første og annet ledd gjelder tilsvarende.

Før det blir gjort vedtak etter denne paragraf, bør skyldneren så vidt mulig få anledning til å uttale seg. Vedtaket skal gjøres ved kjennelse. Anke har ikke oppsettende virkning med mindre retten bestemmer det.

Endret ved lover 30 mars 1990 nr. 8, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 76. Erstatningsansvar for urettmessig konkursbegjæring m v.

Den som fremsetter eller opprettholder en konkursbegjæring i henhold til §§ 57 annet ledd, 60 eller 65 uten å ha skjellig grunn til å anta at vilkårene for konkursåpning er til stede, plikter hvis begjæringen blir forkastet, å erstatte skyldneren det tap denne kan antas å være tilføyd som følge av begjæringen. Dersom den som fremsetter begjæringen, opptrer mot bedre vitende eller grovt uaktsomt, kan vedkommende dessuten pålegges å yte skyldneren en rimelig pengesum som oppreising for den tort eller annen skade av ikke økonomisk art som begjæringen har voldt.

Den som har fremsatt begjæring om rådighetsforbud etter § 75, plikter å erstatte skyldneren det tap som denne kan antas å være blitt tilføyd som følge av forbudet, dersom forbudet klart var unødvendig, og det var fremkalt ved opplysninger som vedkommende visste eller måtte forstå var uriktige. Første ledd annet punktum får tilsvarende anvendelse.

Dersom krav etter første og annet ledd bringes inn for retten, treffer den sin avgjørelse ved dom.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

Kapittel IX. Forholdsregler som skal treffes umiddelbart etter konkursåpningen.

§ 77. Oppnevnelse av bostyrer, kreditorutvalg og revisor.

Når kjennelse om åpning av konkurs er avsagt, skal retten straks oppnevne en bostyrer – som regel en advokat.

Retten skal samtidig ta stilling til om det foreligger særlige grunner som tilsier at retten straks bør oppnevne et kreditorutvalg, jf. § 83, eller om avgjørelsen av om kreditorutvalg skal oppnevnes, kan utstå til spørsmålet kan behandles på første skiftesamling.

Retten kan også oppnevne revisor, jf § 90.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 78. Kunngjøring av at konkurs er åpnet.

Retten skal uten opphold utferdige en kunngjøring som skal inneholde:

1. underretning om at konkurs er åpnet i skyldnerens bo med opplysning om skyldnerens stilling eller bransje, forretningsadresse og bopel og om skyldnerens foretaksnavn hvor dette atskiller seg fra vedkommendes navn;
2. opplysning om hvem som er oppnevnt som bostyrer og eventuelt borevisor;
3. berammelse av første skiftesamling i boet, som bør holdes senest 3 uker etter at kunngjøringen er utferdiget;
4. oppfordring til fordringshaverne om å melde sine krav til bostyreren innen en nærmere angitt frist, jf. § 109,
5. opplysning om hvilken domstol som behandler boet.

Dersom det må antas at boet ikke vil gi dekning til uprioriterte fordringer, kan dette opplyses i kunngjøringen sammen med rettens mulige beslutning etter § 156 første ledd.

Retten eller føreren av konkursregisteret dersom departementet bestemmer det, skal sende kunngjøringen til Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Bostyreren skal dessuten sende kunngjøringen til alle kjente fordringshavere.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om gjennomføringen av kunngjøringen.

Retten skal straks underrette Norges Bank når den har avsagt kjennelse om åpning av konkurs i institusjon som deltar i system som nevnt i lov om betalingssystemer § 1-1 første ledd eller § 1-2.
Endret ved lover 19 mars 1993 nr. 34, 15 mai 1998 nr. 27 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 15 mai 1998 nr. 478), 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 17 des 1999 nr. 95 (ikr. 14 apr 2000 iflg. forskr. 13 apr 2000 nr. 324), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 feb 2006 iflg. res. 27 jan 2006 nr. 74), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 79. Melding om og registrering mv. av at konkurs er åpnet.

Retten skal sørge for at melding om at konkurs er åpnet i skyldnerens bo, registreres i Konkursregisteret.

Føreren av Konkursregisteret sørger for at melding om at konkurs er åpnet i skyldnerens bo, tinglyses eller registreres i grunnboken og andre registre, og sender melding om konkursåpningen til finansforetak hvor skyldneren kan ha innskudd eller lignende. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvem det kan eller skal sendes meldinger til etter første punktum. Føreren av

Konkursregisteret sender melding også til skattekontoret i samsvar med skatteforvaltningsloven § 8-13 tredje ledd. Oppgavene etter første til tredje punktum kan i stedet utføres av bostyreren eller retten.

Konkursregisteret kan sende automatisk melding til registre og finansforetak som nevnt i annet ledd. Slike registre og finansforetak kan gjennom en digital plattform gi opplysninger til bostyreren om skyldneren har eiendeler i registre som nevnt i annet ledd eller innskudd eller lignende i finansforetak som mottar melding etter annet ledd. Føreren av Konkursregisteret kan innhente og formidle disse opplysningene til bostyreren.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fremsetting av meldinger etter annet og tredje ledd og om det er føreren av Konkursregisteret, bostyreren eller retten som skal sende meldingen. I forskriften kan det også gis nærmere regler om hvilke opplysninger mottakerne av slike meldinger plikter å oppgi.

Blir en eiendel abandonert etter § 117 b, skal bostyreren sørge for at melding som nevnt i annet ledd slettes for så vidt gjelder de abandonerte eiendeler. Videre skal det gis melding til skattekontoret dersom abandoneringen gjelder formuesgoder som vil kunne medføre krav på merverdiavgift ved salg fra skyldnerens side.

Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 19 mars 1993 nr. 34, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 21 juni 2002 nr. 43 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 569), 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 jan 2007 for annet ledd iflg. res. 15 des 2006 nr. 1426 med unntak av annet ledd nr. 3) som endret ved lov 30 juni 2006 nr. 52, 29 juni 2007 nr. 54 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 for resten av paragrafen iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137), 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 24 juni 2011 nr. 39 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1244), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 30 april 2021 nr. 28 (ikr. 15 mai 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1334).

§ 80. Sikring, registrering, verdsetting og forsegling av skyldnerens eiendeler m.v.

Med mindre retten beslutter å gjøre det selv, skal bostyreren snarest mulig sørge for at skyldnerens regnskaper og regnskapsmateriale blir sikret og at det blir foretatt registrering og verdsetting av skyldnerens eiendeler. Eiendeler som er blitt verdsatt under en gjeldsforhandling umiddelbart før konkursen, er det ikke nødvendig å verdsette på ny.

I den utstrekning retten finner det nødvendig eller hensiktsmessig, kan den

la skyldnerens eiendeler forsegle. Penger, verdipapirer og andre verdisaker skal bostyreren normalt ta i forvaring.

Skyldneren plikter å være til stede ved registreringsforretningen om det forlanges av retten eller bostyreren.

Registrerings- og forseglingsforretningene kan overlates til namsmannen eller lensmannen eller til en annen skikket person oppnevnt av retten.

Ved registreringsforretning kan det tilkalles vitne dersom det av særlige grunner finnes ønskelig eller retten bestemmer det. Domstollovens regler om rettsvitne gjelder tilsvarende så langt de passer. Når verdsettingen krever særskilt sakkyndighet, kan bostyreren eller retten tilkalle en eller flere sakkyndige medhjelpere. § 12 gjelder tilsvarende for slike medhjelpere.

Bostyreren eller retten kan om nødvendig kreve hjelp av politiet til å gjennomføre sikring, registrering og forsegling etter denne paragrafen.
Endret ved lover 22 juni 1990 nr. 40 (ikr. 1 jan 1991), 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 81. (Opphevet)

Opphevet ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 82. Anke.

Rettens avgjørelser etter § 77 annet ledd og §§ 78 til 80 kan ikke angripes ved anke.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel X. Boets organer.

§ 83. Kreditorutvalg og bostyre.

Dersom boets størrelse eller vanskelighetsgrad eller forholdene for øvrig tilsier det, skal retten oppnevne et kreditorutvalg på fra ett til tre medlemmer, som

fortrinnsvis skal utvelges blant fordringshaverne eller deres representanter. I tilfeller som nevnt i § 84 skal det oppnevnes en representant for de ansatte som medlem av kreditorutvalget; kreditorutvalget kan i så fall bestå av inntil fire medlemmer.

Kreditorutvalget utgjør sammen med bostyreren bostyret.

Dersom retten ikke allerede har oppnevnt kreditorutvalg, jf. § 77, skal fordringshaverne gis anledning til å uttale seg på første skiftesamling i boet om det bør oppnevnes et kreditorutvalg og eventuelt om sammensetningen av utvalget. Retten bør også innhente bostyrerens syn på spørsmålet. Retten kan gjøre sin beslutning om oppnevnelse av et kreditorutvalg betinget av at den som oppnevnes, er villig til å påta seg vervet uten godtgjørelse.

Rettens avgjørelser etter første ledd kan ikke angripes ved anke.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 84. Underretning til de ansatte. Deltakelse i kreditorutvalg.

Bostyreren skal så tidlig som mulig informere de ansatte i skyldnerens næringsvirksomhet om deres rettigheter og holde dem orientert om bobehandlingen så langt deres interesser berøres. Dette kan skje gjennom et møte med de ansatte eller deres representanter, i brev eller på annen hensiktsmessig måte.

Når det i medhold av §§ 77 eller 83 er besluttet at det skal oppnevnes et kreditorutvalg, skal retten etter krav fra et flertall av de ansatte i skyldnerens næringsvirksomhet oppnevne en representant for de ansatte som medlem av kreditorutvalget. Det samme gjelder når et slikt krav fremsettes av en lokal fagforening som organiserer et flertall av de ansatte i virksomheten eller av flere lokale fagforeninger som til sammen organiserer et flertall av de ansatte.

Retten kan likevel etter en vurdering av boets stilling, utsiktene for videre drift og omstendighetene for øvrig unnlate å oppnevne slik representant. Retten skal i så fall på forhånd innhente uttalelse fra bostyreren.

Kongen kan ved forskrift eller vedtak i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra disse reglene, og gi utfyllende regler, herunder om reglenes anvendelse i konserner og konsernlignende forhold.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 85. Bostyrerens oppgaver og legitimasjon.

Bostyreren skal vareta fordringshavernes felles interesse overfor den enkelte fordringshaver og overfor tredjeperson. Så langt det er forenlig med disse interessene, skal bostyreren i samarbeid med offentlige myndigheter medvirke til at hensynet til berørte arbeidstakere og særlige samfunnsinteresser varetas under bobehandlingen. Det påhviler bostyreren å foreta det nødvendige for at boet kan bli oppgjort, bl a:

1. å skaffe rede på hva som hører til boets masse, derunder å undersøke og om nødvendig imøtegå påstander om utlevering av verdier som finnes i boet;
2. å innfordre boets utestående fordringer;
3. å sørge for bevaring, tilsyn, nødvendig forsikring og mulig forøkning av boets eiendeler og for at de blir solgt så fordelaktig som mulig;
4. å bringe på det rene hvilke fordringer som bør godkjennes som dividendeberettigede og eventuelt fortrinnsberettigede i boet;
5. å avgjøre – med unntak av sin egen, borevisorens og kreditorutvalgsmedlemmenes godtgjørelse – hvilke fordringer som skal godtas som massefordringer og dermed likestilte fordringer;
6. å treffe beslutning om opphevelse av konkursbeslaget (abandonering) eller overføring til panthaver for nærmere angitte eiendeler;
7. å gi opplysninger som nevnt i § 122a til påtalemyndigheten og Finanstilsynet;
8. å gi melding til statsforvalteren så tidlig som mulig dersom virksomheten antas å kunne medføre forurensning som ikke er lovlig uten tillatelse etter forurensningsloven;
9. å gi melding så tidlig som mulig til det felles lokale kontoret i arbeids- og velferdsforvaltningen der skyldneren holder til om konkursen og om hvilke arbeidstakere som har krav i boet, dersom det er arbeidstakere i skyldnerens virksomhet;
10. Bostyrer plikter, uten hinder av taushetsplikt, å informere Advokattilsynet om at det er åpnet konkurs i en advokats bo.

Er det oppnevnt et kreditorutvalg, skal bostyreren i alle spørsmål av vesentlig betydning så vidt mulig treffe sin beslutning i samråd med kreditorutvalget.

Bostyreren representerer boet utad. At bostyreren har handlet i strid med vedtak som bostyret, skiftesamlingen eller tingretten har gjort, eller for øvrig gått utenfor sin kompetanse, kan ikke påberopes overfor godtroende tredjeperson.

Dersom konkursskyldneren er advokat eller en virksomhet som driver advokatvirksomhet, og det ikke er oppnevnt forvalter, kan bostyreren uhindret av advokatens taushetsplikt foreta undersøkelser av advokatens eller virksomhetens regnskap og annet materiale så langt det er nødvendig for å ivareta oppgaven som bostyrer. Er det oppnevnt forvalter etter advokatloven § 46, skal bostyreren henvende seg til forvalteren, som skal vurdere om vilkåret for å utlevere informasjon underlagt advokatens taushetsplikt, er oppfylt. Informasjon som nevnt i tvisteloven § 22-5 første ledd og straffeprosessloven § 119 første ledd skal ikke bringes videre til andre bo-organer.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 86. Boets regnskap. Kontante midler.

Bostyreren skal føre regnskap for boet. Departementet kan gi nærmere regler om regnskapsføringen.

Pengebeløp som tilhører boet, skal vanligvis innsettes på bankkonto. Retten kan samtykke i annen betryggende plassering.
Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 69, 9 jan 1998 nr. 5, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 87. Sikkerhetsstillelse for bostyrerens ansvar.

Bostyreren skal for sitt mulige ansvar som bostyrer være sikret gjennom en forsikringsordning godkjent av departementet. Forsikringspremien anses som en boomkostning.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 88. Kreditorutvalgets oppgaver.

Kreditorutvalget skal sammen med bostyreren vareta fordringshavernes felles interesser overfor den enkelte fordringshaver og overfor tredjeperson. Så langt det er forenlig med disse interessene, skal det i samarbeid med offentlige myndigheter medvirke til at hensynet til berørte arbeidstakere og særlige

samfunnsinteresser varetas under bobehandlingen.

Utvalget skal videre føre tilsyn med bostyreren, og kan når som helst forlange innsyn i boets registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale, bøker og papirer og kreve å få alle nødvendige opplysninger. Utvalgets medlemmer kan kreve nærmere angitte spørsmål om konkursbehandlingen forelagt for samlet bostyre til avgjørelse.

Dersom utvalget på vesentlige punkter har innvendinger å gjøre mot bostyrerens forhold, skal det straks avgi innberetning til tingretten.

Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 89. Bostyrets forhandlinger.

Bostyreren leder bostyrets møter og fører protokoll over forhandlingene og de beslutninger som blir fattet. Protokollen underskrives for hvert møte av samtlige tilstedeværende medlemmer av bostyret.

Bostyret treffer sine vedtak ved stemmeflerhet. I tilfelle av stemmelikhet gjør bostyrerens stemme utslaget.

§ 90. Revisor.

Med mindre det er oppnevnt revisor etter § 77 tredje ledd, skal retten oppnevne en revisor for boet etter at fordringshaverne på den første skiftesamlingen har hatt anledning til å uttale seg.

Det påhviler revisor:

1. å gjennomgå og kommentere skyldnerens regnskaper og forretningsførsel og å utarbeide en revisjonsinnberetning i den utstrekning bostyreren antar det har betydning for utarbeidelse av innberetning etter § 120;
2. å revidere boets regnskap i henhold til god revisjonsskikk og å kontrollere utbetalinger fra boet.

Retten kan ved oppnevnelsen eller senere begrense revisors oppgaver etter annet ledd nr. 1. Retten kan også frita revisor for oppgavene etter annet ledd nr. 2.

Hvis boet er enkelt og oversiktlig eller dets midler så begrenset at det vanskelig kan bære utgiftene ved en revisoroppnevnelse, kan retten helt unnlate å oppnevne revisor. Hvis det ikke er oppnevnt revisor til å utføre

oppgavene etter annet ledd nr. 2, skal disse utføres av retten, av kreditorutvalget eller av særskilt oppnevnt revisor etter instruks gitt av retten.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 91. Habilitetsregler m v for bostyre og revisor.

Reglene i §§ 12 og 13 gjelder tilsvarende for bostyre og revisor.

Oppnevnelse av ny bostyrer, ny revisor eller nye medlemmer av kreditorutvalget, skjer i samsvar med reglene i §§ 77, 83, 84 og 90.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 92. Når skiftesamling skal avholdes.

Skiftesamling skal holdes når

1. det etter loven er påbudt,
2. retten finner det påkrevd,
3. bostyreren eller et annet medlem av bostyret begjærer det, eller
4. det begjæres av fordringshavere som representerer minst 1/5 av det samlede beløp av de fordringer som gir stemmerett.

Hvor arbeidsforholdene gjør det nødvendig, kan dommeren i påtrengende tilfelle bemyndige en funksjonær til å styre en enkelt skiftesamling i konkurs.

En funksjonær som er bemyndiget etter annet ledd kan ikke behandle og avgjøre tvister, eller foreta utlodninger. Bemyndigelsen gir ikke adgang til å styre retten under bevisopptak.
Endret ved lover 22 juni 1990 nr. 40 (ikr. 1 jan 1991), 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 93. Innkalling til skiftesamling.

Om ikke annet er bestemt i denne lov, avgjør retten hvordan det skal innkalles til skiftesamlingen. Så lenge fristen for anmeldelse av fordringer ikke er utløpt, skal innkalling likevel alltid kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.

Når fristen for anmeldelse av fordringer er utløpt, kan retten hvor den finner det ubetenkelig, la berammelse av skiftesamlingen i den foregående

skiftesamling tre istedenfor innkalling.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 feb 2006 iflg. res. 27 jan 2006 nr. 74).

§ 94. Stemmerett på skiftesamling. Representasjon, habilitet.

Om ikke annet er bestemt i denne lov, kan stemmerett på skiftesamling bare utøves av fordringshaver som møter personlig eller ved en representant som har alminnelig bemyndigelse til å opptre på fordringshaverens vegne på skiftesamlingen.

Ingen kan personlig, som representant eller ved representant delta i avstemning som gjelder:

1. avtale mellom ham selv og skyldneren eller boet;
2. hans eget ansvar overfor skyldneren eller boet;
3. en sak der han selv har en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 95. Stemmerett på skiftesamling. Pantsikrede, fortrinnsberettigede og betingede fordringer.

Fordringer som er sikret ved panterett eller annen sikkerhetsrett i skyldnerens eiendeler, gir bare stemmerett for det beløp som ikke kan antas å ville bli dekket av sikkerheten.

Fordringer som har lovbestemt fortrinnsrett, gir ikke stemmerett dersom det er åpenbart at boet vil gi full dekning av dem. Dersom det er åpenbart at boet bare vil gi dekning av disse fordringer, er det bare de som gir stemmerett.

Bestemmelsene i annet ledd får tilsvarende anvendelse på forholdet mellom alminnelige konkursfordringer og etterprioriterte fordringer.

Betingede fordringer gir ikke stemmerett før betingelsen er inntrådt.

§ 96. Avstemningsregler.

Vedtak på skiftesamlinger treffes ved alminnelig flertall regnet etter fordringsbeløp. Flertallets samlede tilgodehavende må likevel utgjøre minst 1/5 av det samlede beløp av de fordringer som gir stemmerett. Er stemmetallene

regnet etter fordringsbeløp like, er antallet fordringshavere avgjørende.

Ved avstemninger før fristen for anmeldelse av fordringer er utløpt, skal det tas hensyn til alle fordringer som retten eller bostyrets medlemmer har kjennskap til på avstemningstiden. Ved senere avstemninger skal det tas hensyn til alle fordringer anmeldt før fristens utløp, samt til fordringer anmeldt etter fristens utløp, men minst én uke før skiftesamlingen.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 97. Stemmerettstvister.

Er det tvist eller uklarhet om eller for hvilket beløp en fordring skal gi stemmerett, avgjør retten spørsmålet så langt det er nødvendig for å fastslå utfallet av avstemningen. Før retten tar standpunkt, kan den beslutte å innhente ytterligere opplysninger. Avgjørelsen har bare virkning for spørsmålet om fordringshaverens stemmerett og kan ikke ankes.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 98. Skiftesamlingens kompetanse

De vedtak som skiftesamlingen gjør, er bindende for bostyreren og bostyret, med mindre de blir underkjent i henhold til § 99.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 99. Tingrettens instruksjons- og kontrollmyndighet.

Tingretten kan pålegge bostyreren eller bostyret å forelegge bestemte spørsmål om bobehandlingen for skiftesamlingen til uttalelse eller avgjørelse.

Retten kan av eget tiltak eller etter begjæring av skyldneren, en fordringshaver eller et medlem av bostyret ved kjennelse oppheve eller omgjøre vedtak truffet av bostyreren, bostyret eller skiftesamlingen, dersom vedtaket:

1. er i strid med skyldnerens, en fordringshavers eller en tredjepersons rett;
2. er ulovlig i andre henseender;
3. er åpenbart urimelig.

§ 10 annet ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Kapittel XI. Skyldnerens stilling under konkursen m.v.

Overskriften endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 100. Skyldnerens rett og legitimasjon til å forføye over boets eiendeler.

Skyldneren er under konkursen uberettiget til å forføye over boets eiendeler, til å ta imot oppfyllelse av boets fordringer eller oppsigelse o l på boets vegne, og til å pådra boet forpliktelser.

Boet kan ikke påberope regelen i første ledd overfor den som har oppfylt sin forpliktelse overfor skyldneren, eller rettet en oppsigelse eller lignende påbud til skyldneren i tilfelle hvor slikt påbud måtte gjøres innen en viss frist og som ikke visste eller burde vite at konkurs var åpnet.

Den som påberoper regelen i annet ledd, har bevisbyrden for at det forelå god tro.

Endret ved lover 30 mars 1990 nr. 8, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 101. Skyldnerens plikt til å skaffe opplysninger m v.

Etter at det er avsagt kjennelse om åpning av konkurs, plikter skyldneren å gi tingretten, bostyreren, bostyret og revisor alle opplysninger om sine økonomiske forhold og om sin forretningsførsel før og under konkursen. Skyldneren skal også hjelpe til med å fremskaffe korrespondanse, regnskapsbilag og andre dokumenter av betydning for bobehandlingen, og for øvrig yte nødvendig bistand for å sikre boets eiendeler og fastslå omfanget av dets forpliktelser. I nødvendig utstrekning skal skyldneren også bistå bostyreren i forbindelse med oppfyllelsen av meldeplikten etter § 85 første ledd nr. 8.

For øvrig gjelder reglene i § 18 annet ledd tilsvarende.

Skattemyndighetene skal på forlangende fra retten eller bostyreren gi opplysninger om skyldnerens formues- og inntektsforhold.

Om regnskapsførers og revisors bistandsplikt gjelder § 18a tilsvarende.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 mai 2016 nr.

14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 102. Reiseforbud.

Under konkursen må skyldneren ikke uten rettens samtykke reise ut av riket eller i strid med forbud fra retten forlate rettskretsen eller et nærmere angitt område omkring denne.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 103. Skyldnerens plikt til å møte på skiftesamlinger.

Skyldneren plikter å være til stede på alle skiftesamlinger når denne ikke har gyldig fravær eller har fått tillatelse av bostyreren til å være fraværende.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 104. Postsendinger m v til skyldneren.

Bostyreren har rett til å kreve utlevert brev og andre postsendinger og telegrammer adressert til skyldneren. Bostyreren kan åpne alle sendinger som ikke åpenbart er boet uvedkommende. Skyldneren skal ha anledning til å være til stede ved åpningen.

§ 105. Frihetsinnskrenkninger pålagt skyldneren.

Retten kan ved kjennelse pålegge skyldneren frihetsinnskrenkninger:

1. når det er grunn til å tro at skyldneren søker å unndra boet noen av dets eiendeler eller rettigheter;
2. når det er grunn til å tro at skyldneren vil handle i strid med sine plikter etter § 102;
3. når det ellers er grunn til å tro at skyldneren grovt vil krenke sine plikter etter denne lov.

Frihetsinnskrenkninger kan bestå i pågripelse og fremstilling for retten eller bostyreren, i fengslig forvaring eller i andre innskrenkninger i den personlige frihet etter nærmere bestemmelse av retten.

Frihetsinnskrenkninger kan besluttes for høyst tre uker om gangen, men kan

forlenges ved ny beslutning av retten.

Når det uten muntlig forhandling er truffet avgjørelse om frihetsinnskrenkninger, skal retten om skyldneren eller bostyret begjærer det, snarest mulig innkalle til muntlig forhandling til behandling av spørsmålet. Dersom frihetsinnskrenkningen går ut på fengslig forvaring, foretar retten innkallingen av eget tiltak. En avgjørelse om frihetsinnskrenkninger som er tatt uten muntlig forhandling, kan ikke ankes særskilt.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 106. Underholdsbidrag.

På begjæring av skyldneren kan retten ved konkursåpningen eller senere tilstå skyldneren eller skyldnerens familie et underholdsbidrag av boets midler. Dersom det avholdes skiftesamling i boet etter at retten har truffet vedtak om å tilstå slikt underholdsbidrag, skal spørsmålet om fortsatt underholdsbidrag forelegges fordringshaverne til uttalelse. Avgjørelsen kan omgjøres dersom det viser seg at den bygger på uriktige forutsetninger, eller om forholdene senere endrer seg.

Ved avgjørelsen skal det særlig tas hensyn til boets stilling, til skyldnerens og hans families behov, til i hvilken utstrekning skyldnerens personlige arbeid vil bli påkrevd under bobehandlingen, og til skyldnerens muligheter for å skaffe seg inntekter ved annen personlig virksomhet.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 107. Skyldnerens død.

At skyldneren dør etter at det er åpnet konkurs i skyldnerens bo, har ikke noen innflytelse på behandlingen og avslutningen av boet.

Retten kan på begjæring av skyldnerens etterlatte eller bostyreren bestemme at begravelsesomkostningene helt eller delvis skal betales av boet.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 108. Skyldneren er en sammenslutning eller en stiftelse.

Dersom skyldneren er en sammenslutning eller en stiftelse, skal §§ 101-107, jf § 75 fjerde ledd, gjelde tilsvarende for den som er eller har vært personlig

ansvarlig deltaker i, forretningsfører for eller styremedlem i sammenslutningen. Møteplikt etter § 103 foreligger likevel bare når bostyreren har gitt pålegg om det.

For personer som ikke har vært i slik stilling senere enn ett år før fristdagen, får reglene bare anvendelse i den utstrekning retten bestemmer det.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Kapittel XII. Anmeldelse og prøving av fordringer.

§ 109. Oppfordring til anmeldelse. Frist.

I kunngjøringen av at konkurs er åpnet, skal retten oppfordre skyldnerens fordringshavere til skriftlig å melde sine fordringer til bostyreren innen en nærmere angitt frist. Med anmeldelsen skal følge de dokumenter som tjener som bevis for fordringene, og opplysning skal gis om grunnlaget for fordringene, og de sikkerheter i skyldnerens eller tredjepersons eiendeler som måtte hefte for dem, og om hvorvidt det er solidarisk medforpliktede.

Dersom konkursen blir åpnet i direkte fortsettelse av en gjeldsforhandling, jf lov om fordringshavernes dekningsrett § 1-4 sjette ledd, og fordringen under denne forhandlingen er meldt til gjeldsnemnda, er det ikke nødvendig å melde den på nytt. Opplysning om dette gis i kunngjøringen.

Fristen for anmeldelse må være minst tre og høyst seks uker regnet fra den dag konkursåpningen ble kunngjort i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 feb 2006 iflg. res. 27 jan 2006 nr. 74).

§ 110. Anmeldelseslisten. Bostyrerens innstilling.

Bostyreren skal føre liste over de fordringer som blir anmeldt i boet med angivelse av den prioritet fordringshaveren mener å ha krav på.

Bostyreren skal snarest mulig angi i listen det beløp og den prioritet det innstilles på at den enkelte fordring skal godkjennes med. Bostyreren skal også gi et anslag over de massefordringer og dermed likestilte fordringer som antas å ville bli gjort gjeldende mot boet.

Bostyreren skal ikke innstille fordringer som åpenbart ikke vil oppnå dekning eller eventuell minimumsdekning fastsatt etter § 128 tredje ledd selv om anmeldelsen legges til grunn. Fordringshavere som etter dette ikke får

innstilt sine fordringer, skal underrettes om at deres fordringer ikke vil bli innstilt og prøvd.

Alle som har en rettslig interesse i konkursbehandlingen, har rett til å gjøre seg kjent med listen og fordringsanmeldelsene.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 111. Prøving av fordringene.

De innstilte fordringer prøves så snart det nødvendige grunnlag for prøvingen foreligger. Prøvingen foretas av bostyreren eller av bostyret hvis det er oppnevnt kreditorutvalg. Prøvingen kan skje på skiftesamling.

Konkursskyldneren, fordringshavere som har fått innstilt sine fordringer og borevisor har rett til å uttale seg og å være til stede under fordringsprøvingen. Disse skal varsles om tid og sted for prøvingen og tilsendes bostyrerens innstilling minst åtte dager før prøvingen finner sted. Varsel om fordringsprøving kan sendes elektronisk med henvisning til hvor innstillingen finnes elektronisk tilgjengelig, dersom mottakeren har godtatt bruk av elektronisk kommunikasjon. Den som har rett til å være til stede ved fordringsprøvingen, har likevel rett til på forespørsel å få tilsendt innstillingen. Når det finnes ubetenkelig, kan en fordring prøves selv om bostyrers innstilling ikke har foreligget senest åtte dager før fordringsprøvingen.

Fordringer som er anmeldt med krav om fortrinnsrett, bør prøves først. Om nødvendig kan prøvingen fortsettes ved en senere anledning. Resultatet av prøvingen skal protokolleres.

Hvis godkjennelsen eller avvisningen av en fordring beror på omstendigheter som ikke er kjent når fordringen prøves, kan det treffes avgjørelse som er betinget av at bostyreren senere finner et nærmere angitt forhold godtgjort.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137).

§ 112. Bostyreren endrer sin innstilling.

Dersom bostyreren som følge av de opplysninger eller innsigelser som fremkommer under fordringsprøvingen, endrer sin innstilling vedrørende en fordring, bør prøving av fordringen utsettes, når det ikke finnes ubetenkelig å gjennomgå fordringen straks.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 113. Fordringer som godkjennes.

Dersom bostyreren innstiller på at en fordring skal godkjennes i samsvar med anmeldelsen, og det ikke senest ved prøvingen gjøres innsigelse mot innstillingen, anses fordringen for godkjent så vel med hensyn til beløp som prioritet. Den kan senere ikke bestrides under konkursbehandlingen, med mindre det fremkommer opplysninger som utvilsomt ville ha ført til at godkjennelse ville blitt nektet, dersom de hadde foreligget ved prøvingen. Spørsmål om ny prøving av godkjent fordring skal forelegges retten som treffer sin avgjørelse ved beslutning.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 114. Fordringer som bestrides.

Dersom bostyreren innstiller på at en fordring ikke skal godkjennes i samsvar med anmeldelsen, eller hvis skyldneren, et medlem av bostyret eller en fordringshaver som har fått innstilt sin fordring, gjør innsigelse mot anmeldelsen, skal bostyreren underrette anmelderen og gi denne adgang til å grunngi anmeldelsen innen en fastsatt frist.

Dersom anmelderen ikke kommer med noen grunngiving innen fristens utløp eller hvis innstillingen eller innsigelsen fastholdes, skal bostyreren innberette forholdet til tingretten. Retten skal gi anmelderen en frist på minst tre uker for å reise tvist og opplyse om at innstillingen eller innsigelsen vil bli lagt til grunn for prøvingen dersom tvist ikke reises innen fristen.

Bare anmelderen og den som har bestridt fordringen er å anse som parter i en eventuell tvist som nevnt i annet ledd. Vinner den som fremsatte innsigelse mot fordringsanmeldelsen en slik tvist uten å bli tilkjent saksomkostninger, kan retten bestemme at vedkommende skal ha hel eller delvis erstatning av boet begrenset til den fordel boet oppnår.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 115. Fordringer anmeldt etter fristens utløp.

§§ 110-114 gjelder tilsvarende for fordringer som anmeldes etter utløpet av anmeldelsesfristen. Retten kan pålegge anmelderen å erstatte boet de særlige omkostninger som påløper ved prøvingen som følge av at fordringen er anmeldt etter utløpet av fristen.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 116. Rettet eller endret anmeldelse.

Så lenge en anmeldt fordring ikke er prøvd, kan anmelderen foreta endringer og rettelser i anmeldelsen med hensyn til den anmeldte fordrings grunnlag, beløp og prioritet.

Etter at fordringen er prøvd, kan slik endring eller retting bare skje når den skyldes omstendigheter som anmelderen ikke kjente til tidligere.

Den endrede eller rettede anmeldelse betraktes som en ny anmeldelse, dersom den kan føre til at den anmeldte fordring må godkjennes med bedre prioritet eller med et vesentlig høyere beløp.

Kapittel XIII. Realisering av boets eiendeler. Innberetning og regnskap.

§ 117. Realisering av boets eiendeler.

Innenfor de grenser som næringslovgivningen setter, skal boets eiendeler realiseres på den måte som etter forholdene antas å ville gi størst utbytte. Bortsalg ved offentlig auksjon bør ikke skje med mindre det er grunn til å tro at det ved denne salgsmåte blir oppnådd bedre priser enn ved underhåndsalg.

Salg av boets eiendeler til skyldneren eller til skyldnerens nærstående som nevnt i dekningsloven § 1-5 skal ikke skje før kunngjøring har funnet sted i avis eller i et egnet elektronisk medium. Fristen for å gi bud skal normalt ikke settes kortere enn en uke. Kunngjøring kan unnlates dersom særlige forhold gjør at det må anses uhensiktsmessig å kunngjøre salget.

Reglene i § 17 annet ledd gjelder tilsvarende, likevel slik at fristen regnes fra fristdagen.

Endret ved lov 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665).

§ 117a. Salg av overbeheftede eiendeler.

Bostyreren kan selge boets overbeheftede eiendeler med utslettende virkning for udekkede heftelser dersom

1. salget skjer sammen med andre av boets eiendeler og et samlet salg forventes å gi større utbytte for boet enn et salg av eiendelene enkeltvis, eller

2. salget skjer som ledd i en samlet overdragelse av hele eller deler av virksomheten med sikte på fortsatt drift etter konkursen.

Ved salget overtas alle pengeheftelser som ligger innenfor kjøpesummen i den utstrekning heftelsene har rettsvern i forhold til konkursboet. Andre heftelser enn pengeheftelser i vedkommende gjenstand overtas av kjøperen utenfor kjøpesummen i den utstrekning vedkommende heftelse har rettsvern i forhold til konkursboet. Slike heftelser skal likevel settes til side i den utstrekning det er nødvendig for å gi dekning til pengeheftelser med bedre eller lik prioritet.

Ved salg av realregistrerte formuesgoder skal retten stadfeste salget ved kjennelse dersom ikke alle berørte rettighetshavere har gitt skriftlig samtykke til salget. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven §§ 11-29 til 11-35 gjelder i så fall tilsvarende så langt de passer.

Ved realisasjon av løsøre som ikke er realregistrert skal bostyreren sende skriftlig varsel til de rettighetshavere som kan bli berørt av salget, med opplysning om at beslutningen om å foreta et salg kan omgjøres av retten etter § 99. Salget kan gjennomføres tidligst 14 dager etter at varselet ble gitt. Rettens avgjørelse kan ikke ankes.

Verdien av hvert enkelt pantobjekt skal spesifiseres i avtalen med kjøperen. Bostyreren mottar kjøpesummen fra kjøperen, og fordeler beløpet mellom rettighetshaverne i vedkommende gjenstand i samsvar med deres prioriteter. Tvangsfullbyrdelsesloven § 11-38 gjelder tilsvarende så langt den passer. Det overskytende beløp tilfaller boet.

Tilføyd ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 117b. Abandonering.

Bostyreren kan beslutte å oppheve konkursbeslaget i en eiendel som er uten økonomisk interesse for boet. Beslutningen gjennomføres ved at bostyreren avgir en skriftlig erklæring til skyldneren om at eiendelen er abandonert. Erklæringen skal angi tidspunktet for abandoneringen. Eiendelen skal fra dette tidspunkt stilles til skyldnerens rådighet. Skyldneren overtar risikoen for eiendelen fra abandoneringstidspunktet.

Bostyreren bør varsle rettighetshavere i eiendelen før abandoneringen gjennomføres.

Bostyreren kan omgjøre en abandoneringsbeslutning dersom skyldneren har gitt uriktige opplysninger eller tilbakeholdt opplysninger av betydning for

beslutningen. Dette gjelder likevel ikke dersom tredjeperson har ervervet en rett til eiendelen. Bostyreren kan inndra et eventuelt overskudd som skyldneren oppnår ved salg eller bortleie av eiendelen eller på annet vis.
Tilføyd ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 117c. Overføring til panthaver.

Bostyreren kan overføre en pantsatt eiendel som er uten økonomisk interesse for boet til en panthaver som samtykker i dette.

Overføringen skal skje til pantets antatte markedsverdi på overføringstidspunktet. Bostyreren foretar verdsettelsen og kan velge å legge til grunn det et salg av pantet innbringer. Verdsettelsen legges til grunn for beregning av panthavernes krav på dividende etter dekningsloven § 8-14 og for avregningen i skyldnerens gjeld til panthaveren.

Ønsker flere panthavere eiendelen overført til seg, skjer overføringen til den av panthaverne som har den dårligste prioritet innenfor eiendelens antatte markedsverdi på overføringstidspunktet.

Overføringen gjennomføres ved at bostyreren avgir en skriftlig erklæring til panthaveren om at eiendelen er overført. Erklæringen skal angi tidspunktet for overføringen. Eiendelen skal fra dette tidspunktet stilles til panthaverens disposisjon. Panthaveren overtar risikoen for eiendelen fra overføringstidspunktet. Omkostninger som påløper i forbindelse med overføringen, herunder krav på offentlige gebyrer og avgifter, dekkes av panthaveren.
Tilføyd ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 118. Tvist om omfanget av boets beslagsrett.

Dersom bostyreren, eller bostyret hvor det er oppnevnt kreditorutvalg, finner det tvilsomt om boet bør søke å gjøre gjeldende en rett som antas å tilkomme det, skal spørsmålet forelegges skiftesamlingen til avgjørelse.

Beslutter skiftesamlingen at boet ikke skal forfølge sin mulige rett, kan enhver fordringshaver som har stemt mot vedtaket, ta opp saken på boets vegne innen en frist som retten fastsetter, dersom det ikke er inngått forlik mellom boet og vedkommende motpart. Fordringshaveren må i tilfelle påta seg ansvar og stille slik sikkerhet som retten fastsetter for det tap boet måtte bli tilføyd ved at saken blir fremmet.

Fordringshaveren må bære omkostningene ved forfølgingen, men om den fører til at bomassen øker, kan fordringshaveren kreve rimelige omkostninger dekket forlodds av det innvunne beløp.

Reglene i annet og tredje ledd gjelder tilsvarende hvor det er spørsmål om å bruke rettsmidler mot en avgjørelse om boets rett.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 119. Skyldnerens næringsvirksomhet.

Spørsmål om og i tilfelle i hvilket omfang skyldnerens næringsvirksomhet bør fortsette for boets regning, og innen de grenser som næringslovgivningen setter, avgjøres snarest mulig av bostyreren eller av bostyret, hvis det er oppnevnt kreditorutvalg.

Dersom virksomheten skal fortsette, bør spørsmålet forelegges til uttalelse for skiftesamlingen. Fortsettelse bør bare besluttes dersom det er sannsynlig at det derved vil kunne unngås skadevirkninger for boet eller oppnås gunstigere realisasjon av boets eiendeler. Driften kan også fortsettes dersom hensynet til berørte arbeidstakere eller særlige samfunnsinteresser taler for dette, og boet får tilstrekkelig sikkerhet for at fortsatt drift ikke forringer dekningsmulighetene.

Spørsmål om slik innskrenkning eller omlegging av skyldnerens næringsvirksomhet som har vesentlig betydning for arbeidstakerne og deres arbeidsforhold, skal drøftes med representanter for arbeidstakerne, og de bør så vidt mulig få anledning til å fremme sine synspunkter før det settes i verk tiltak.

Retten kan treffe midlertidige vedtak om skyldnerens næringsvirksomhet som snarest mulig skal forelegges til endelig beslutning i samsvar med første ledd.

Besluttes det i samråd med panthaverne eller andre at virksomheten skal fortsette, skal bostyreren sørge for at forhold av betydning for partene, herunder inntekts- og utgiftsfordeling mellom partene, klargjøres skriftlig.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 120. Boets innberetning.

Dersom ikke tingretten ved oppnevnelsen av bostyrer eller senere bestemmer annet, skal bostyreren, eller bostyret dersom det er oppnevnt kreditorutvalg, senest tre måneder etter oppnevnelsen avgi innberetning til tingretten, som bl.a. skal inneholde:

1. en oversikt over skyldnerens forretningsførsel med opplysning om

hvordan registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger har vært og om de forhold som har ført til konkursen. I oversikten bør inntas skyldnerens to siste årsregnskap og årsberetninger (status, driftsregnskap) og dessuten oppgave over omsetningen;
2. en oversikt over boets stilling, med opplysning blant annet om skyldnerens kausjon- og vekselforpliktelser, de heftelser som hviler på skyldnerens eiendeler og hvordan eiendelene er verdsatt;
3. opplysning om skyldnerens ekteskapelige formuesforhold;
4. opplysning om hvorvidt skyldneren antas å ha foretatt disposisjoner som kan omstøtes;
5. opplysning om hvorvidt det i forbindelse med skyldnerens økonomiske virksomhet antas å foreligge forhold som kan gi grunn til strafforfølgning mot skyldneren eller mot noen som har handlet på skyldnerens vegne. Er skyldneren en sammenslutning eller en stiftelse, gis opplysning om hvorvidt forretningsfører eller et styremedlem antas å ha gjort seg skyldig i slikt forhold;
6. opplysning om hvorvidt det antas å foreligge forhold som kan gi grunnlag for sanksjoner fra Finanstilsynet overfor skyldnerens revisor etter revisorloven §§ 9-1 og 9-2;
7. en vurdering av om det foreligger forhold som omfattes av reglene om konkurskarantene i § 142.

En eventuell innberetning fra revisor skal vedlegges. Dessuten vedlegges en erklæring fra skyldneren om at opplysningene i innberetningen om dennes økonomiske forhold etter skyldnerens vitende er riktige og uttømmende.

Dersom konkursen blir åpnet i direkte fortsettelse av en gjeldsforhandling, jf dekningsloven § 1-4 sjette ledd, og det under denne har vært utarbeidet en redegjørelse i samsvar med § 21, kan denne redegjørelse med de nødvendige tillegg og endringer benyttes som konkursinnberetning.

Bostyreren skal gjøre innberetningen kjent for fordringshaverne ved å sende den til dem, eller gjøre den elektronisk tilgjengelig dersom fordringshaveren har godtatt bruk av elektronisk kommunikasjon. Bostyreren skal sende innberetningen til Konkursregisteret og skyldneren.

Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 121. Årsredegjørelse for bobehandlingen. Tingrettens kontroll.

Dersom boet ikke er sluttet ett år etter oppnevning av bostyrer, skal bostyreren

sende tingretten redegjørelse for bobehandlingen samt regnskap for boet. Hvis det er oppnevnt kreditorutvalg, skal regnskapet og redegjørelsen på forhånd forelegges for kreditorutvalgets medlemmer, som ved påtegning skal gi uttrykk for de merknader de finner å måtte gjøre. Regnskapet skal også forelegges en eventuell revisor.

Redegjørelse og regnskap som nevnt i foregående ledd skal alltid gis ved bostyrerskifte og for øvrig etter rettens bestemmelse, likevel minst hvert år. Retten kan ellers når som helst forlange at bostyreren og kreditorutvalgets medlemmer gir fulle opplysninger om bobehandlingen.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 122. Sluttregnskap og -redegjørelse.

Når boet skal sluttes eller bobehandlingen av annen grunn opphøre, skal bostyreren avlegge sluttregnskap og -redegjørelse. § 121 første ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende. Regnskapet med revisors uttalelse og redegjørelsen sendes tingretten og skyldneren.

Før retten godkjenner regnskapet, skal bostyreren sende kopi av regnskapet og redegjørelsen til alle fordringshaverne. Fordringshaverne skal gis en frist på minst to uker til å reise innsigelse mot at regnskapet godkjennes, at boet sluttes eller at bobehandlingen av annen grunn skal opphøre. Dersom fordringshaveren har godtatt bruk av elektronisk kommunikasjon, kan fordringshaveren i varselet gjøres kjent med fristen og om hvor regnskapet og redegjørelsen finnes elektronisk tilgjengelig.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137).

§ 122a. Bostyrers og borevisors oppgaver overfor påtalemyndigheten, Finanstilsynet og Økokrim.

Bostyreren skal så tidlig som mulig gi opplysninger til påtalemyndigheten dersom det antas å foreligge forhold som nevnt i § 120 første ledd nr. 5, og til Finanstilsynet dersom det antas å foreligge forhold som nevnt i § 120 første ledd nr. 6. Innberetninger i medhold av §§ 120 til 122 som omhandler slike forhold, sendes også til påtalemyndigheten eller Finanstilsynet.

Så langt regler om taushetsplikt overfor tredjeperson ikke er til hinder for det, plikter bostyreren på begjæring å bistå påtalemyndigheten og Finanstilsynet med å fremskaffe opplysninger og dokumenter som tilhører boet

til bruk i etterforskningen av forhold som nevnt i § 120 første ledd nr. 5 og 6. I den utstrekning dette medfører arbeid som faller utenfor boets ordinære bobehandling, har bostyreren krav på særskilt godtgjørelse av det rekvirerende organ.

Annet ledd gjelder tilsvarende for en eventuell borevisor.

Dersom bostyrer i sitt arbeid får mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering, skal opplysninger om dette oversendes Økokrim. Hvitvaskingsloven § 26 første og tredje ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 1 juni 2018 nr. 23 (ikr. 15 okt 2018 iflg. res. 14 sep 2018 nr. 1326).

§ 122b. Oppbevaring av skyldnerens regnskapsmateriale.

Skyldnerens regnskapsmateriale kan makuleres dersom bostyreren finner at det ikke lenger har betydning for bobehandlingen. Før makulering skjer, skal bostyreren varsle skyldneren, påtalemyndigheten og skatte- og avgiftsmyndighetene om at regnskapsmaterialet vil bli makulert dersom ingen påtar seg å overta materialet innen en rimelig frist som fastsettes av bostyrer. Varsel bør også gis til andre fordringshavere som kan tenkes å ha interesse av å overta regnskapsmaterialet.
Tilføyd ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

Kapittel XIV. Tvangsakkord under konkurs.

§ 123. Akkordforslag.

Skyldneren kan fremsette forslag til tvangsakkord etter at innberetning nevnt i § 120 er avgitt og inntil boet blir opptatt til slutning.

Forslaget, som må være i samsvar med reglene i § 30, fremsettes skriftlig overfor bostyreren eller bostyret dersom det er oppnevnt kreditorutvalg, som sender det til tingretten med sin uttalelse om hvorvidt forslaget anbefales vedtatt, om utsikten til og den sikkerhet som has for at forslaget vil bli oppfylt fra skyldnerens side, og om de betingelser som bostyreren eller bostyret har satt for å anbefale forslaget. § 22 første ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende. Dersom bostyreren eller bostyret kommer til at avstemningen over forslaget bør skje i avstemningsmøte, jf. § 40 annet ledd, skal begjæring om dette samtidig sendes tingretten.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983),

30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 124. Vedtagelse av forslaget.

Retten avgjør ved kjennelse om forslaget skal tas under behandling og tar samtidig stilling til en eventuell begjæring om at avstemningen skal skje i avstemningsmøte. Behandling skal nektes dersom retten ikke finner at det er utsikt til at forslaget kan bli vedtatt og stadfestet. En kjennelse som nekter behandling, kan ankes innen tre dager. Går kjennelsen ut på at forslaget skal behandles, er den ikke gjenstand for anke.

Når forslaget er besluttet tatt under behandling, skal bostyreren sende det sammen med sin eller bostyrets uttalelse og den listen som er nevnt i § 41 til alle kjente fordringshavere. Reglene i §§ 40 til 44 får tilsvarende anvendelse, idet bostyreren eller bostyret trer istedenfor gjeldsnemnda. Dersom fordringshaveren har godtatt bruk av elektronisk kommunikasjon, kan fordringshaveren i varselet gjøres kjent med fristen etter § 40 og om hvor forslaget, bostyrerens og bostyrets uttalelse og fordringshaverlisten finnes elektronisk tilgjengelig.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88), som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137).

§ 125. Stadfestelse av akkorden.

Når avstemning er foretatt, avgjør retten ved kjennelse om akkorden skal stadfestes. Er ikke boets kontantbeholdning tilstrekkelig til å dekke massefordringer og fortrinnsberettigede fordringer, kan akkorden stadfestes bare hvis det stilles betryggende sikkerhet for at det manglende beløp blir innbetalt i tilfelle av stadfestelse. For øvrig får §§ 38, 47-51, 54 og 55 tilsvarende anvendelse. Rettens kjennelse kan ankes av skyldneren og enhver fordringshaver som vil bli bundet av akkorden.

Dersom akkorden blir stadfestet, skal bobehandlingen samtidig innstilles. Når kjennelsen er blitt rettskraftig, skal kunngjøring om at akkorden er blitt stadfestet og bobehandlingen innstilt, offentliggjøres på den måte som er bestemt i § 78 tredje ledd. § 53 tredje ledd gjelder tilsvarende, idet bostyreren trer istedenfor gjeldsnemnda.

Når kjennelsen om stadfestelse er blitt rettskraftig, skal bostyreren betale massefordringene og de fortrinnsberettigede fordringer, eller – for så vidt fordringene er omtvistet – sette inn i bank de nødvendige beløp til dekning av

dem, idet § 47 annet ledd får tilsvarende anvendelse.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 126. Tvangsakkord etter at skyldneren er død.

Dersom skyldneren dør før boet er opptatt til slutning, kan arvingene i skyldnerens sted fremsette forslag om tvangsakkord eller fortsette forhandlingen om et allerede fremsatt forslag såfremt de:

1. overfor retten erklærer at de overtar fullt og udelt ansvar for oppfyllelsen av den akkord som måtte bli brakt i stand;
2. etter arveloven for øvrig ville ha hatt adgang til å overta skyldnerens bo til privat skifte.

Reglene i §§ 18 og 39 gjelder i så fall tilsvarende for arvingene, men bostyreren kan gjøre unntak fra møteplikten.

Reglene i første og annet ledd anvendes tilsvarende på skyldnerens ektefelle eller samboer, dersom han eller hun etter arveloven har rett til å sitte i uskiftet bo og sender melding til retten om at han eller hun vil nytte sin rett, under forutsetning av at akkord blir brakt i stand. Uskifteattest som nevnt i arveloven § 97 utferdiges i så fall av retten når rettskraftig stadfestelseskjennelse foreligger.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Kapittel XV. Slutning, utlodning og utbetaling.

Overskriften endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 127. Foreløpige utlodninger.

Når alle de fordringer som antas å være fortrinnsberettiget, og som er anmeldt innen anmeldelsesfristens utløp, er prøvd, skal utlodning skje for disse fordringers vedkommende så snart boet har midler til full betaling av dem.

Fortrinnsberettigede fordringer av første klasse, jf. dekningsloven § 9-3, kan likevel utbetales uten utlodning når det åpenbart er dekning for fordringene.

Når anmeldelsesfristen er utløpt og alle fordringer som skal prøves, er prøvd, kan retten på bostyrerens begjæring bestemme at en eller flere foreløpige utlodninger til de øvrige fordringshavere skal skje etter hvert som boet får de nødvendige midler.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 128. Slutning av boet og sluttutlodning. Adgang til å foreta rettelser.

Så snart boets eiendeler er realisert, dets fordringer inndrevet, alle tvister om hvordan dets midler skal fordeles er avgjort og revidert regnskap er godkjent, skal retten ta boet opp til slutning. De fordringshavere som har reist innsigelser mot beslutningen om å ta boet opp til slutning, jf. § 122 annet ledd, skal underrettes om beslutningen. Etter at boet er tatt opp til slutning, skal bostyreren snarest mulig foreta sluttutlodningen.

Hvor særlige forhold gjør seg gjeldende, kan boet opptas til slutning og sluttutlodning foretas til tross for at enkelte spørsmål om boets eiendeler og forpliktelser ennå ikke er løst.

Dersom det beløp som ville tilfalle en fordringshaver er uforholdsmessig lite i forhold til omkostninger og arbeid med utlodning og utsending, kan retten bestemme at fordringen skal settes ut av betraktning ved utlodningen, eller at utbetaling unnlates. Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om praktiseringen av denne bestemmelse.

Utlodningen sendes til alle fordringshavere med godkjente fordringer. Disse skal samtidig opplyses om klageretten etter § 130.

Dersom bostyreren i løpet av klagefristen blir oppmerksom på feil i utlodningen, kan nødvendige rettelser foretas, for så vidt det ikke nødvendiggjør noen tilbakebetaling. De som blir stilt ugunstigere som følge av rettelsen, skal underrettes; klagefristen løper for deres vedkommende fra det tidspunkt underretningen ble sendt.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137).

§ 129. Etterutlodning.

Dersom det etter at sluttutlodning er skjedd, inngår midler som tilkommer boet, skal midlene fordeles mellom fordringshaverne ved etterutlodning.

§ 130. Klage til tingretten.

Bostyrerens utlodning kan påklages til tingretten av fordringshaverne som har fått godkjent sine fordringer. Klagefristen er en måned regnet fra det tidspunkt meddelelsen om utlodningen ble gitt av bostyreren. Klagen må være skriftlig og grunngitt. Før retten treffer avgjørelse, skal bostyreren gis anledning til å uttale seg. Retten treffer sin avgjørelse ved kjennelse.

Gir retten klageren helt eller delvis medhold, foretar den snarest mulig ny utlodning. I den forbindelse kan bostyreren bes om å utarbeide forslag til ny utlodning. De fordringshavere som får et mindre beløp enn angitt i bostyrerens utlodning, skal underrettes om den nye utlodningen.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137).

§ 131. (Opphevet)

Opphevet ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 132. Utbetaling.

Bostyreren utbetaler dividende så snart klagefristen er utløpt og eventuelle klager er rettskraftig avgjort.

Dersom en utlodning blir påklaget eller anket, kan retten bestemme at utbetaling skal skje i den utstrekning utlodningen antas ikke å ville bli berørt av klagen eller anket.

Når utbetaling er gjennomført, skal bostyreren sende utbetalingslisten til retten sammen med dokumentasjon for og bekreftelse fra borevisor (eller den som i stedet skal revidere boet, jf. § 90 fjerde ledd) på at utbetaling er skjedd i samsvar med listen.

Retten kan tillate at det betales forskudd på dividende av fortrinnsberettigede fordringer selv om anmeldelsesfristen ikke er utløpt eller utlodningen foretatt, så sant dette er ubetenkelig etter boets stilling.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 133. Omtvistede, betingede og for sent anmeldte fordringer ved utlodning.

Dersom det er fremsatt innsigelse mot en anmeldt fordring, skal den dividende som ved en utlodning faller på fordringen, settes inn i bank på separat konto inntil spørsmålet om godkjennelse av fordringen er endelig avgjort. Blir fordringen godkjent, tilfaller opptjente renter på kontoen fordringshaveren.

Reglene i første ledd gjelder tilsvarende for fordringer som beror på en betingelse som ennå ikke er inntruffet.

Ved en foreløpig utlodning tas ikke de fordringer med som ennå ikke er prøvd. Ved den første utlodning etter at fordringene er blitt prøvd skal de – i den utstrekning det foreligger tilstrekkelige midler – forlodds tildeles en så stor dividende som det til sammen er utloddet tidligere.

Fordringer som anmeldes etter at boet er opptatt til slutning, deltar ikke i utlodningen.

§ 134. Fordringshaver hvis oppholdssted er ukjent.

Når en fordringshavers oppholdssted er ukjent, skal det beløp som tilkommer fordringshaveren ifølge utlodningen, settes inn i bank på separat konto som disponeres av retten. Opptjente renter på kontoen tilfaller fordringshaveren. Beløp som ikke er utbetalt innen 10 år etter at bobehandlingen er endelig avsluttet, tilfaller statskassen.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Kapittel XVI. Konkursens avslutning.

§ 135. Innstilling av bobehandlingen fordi boets midler ikke kan dekke omkostningene.

Dersom bostyreren finner at boets midler, medregnet midler boet får i medhold av legalpanteretten etter panteloven § 6-4, er utilstrekkelige til å dekke omkostningene ved dets fortsatte behandling, skal bostyreren vurdere å kontakte fordringshavere eller berørte offentlige myndigheter med sikte på å få dem til å stille sikkerhet for omkostningene ved en fortsatt bobehandling. Dersom bostyreren ikke finner grunn til å ta slik kontakt, eller ingen sikkerhet blir stilt, skal bostyreren avgi innstilling til retten om at bobehandlingen skal innstilles. Innstillingen kan inntas i bostyrerens sluttredegjørelse, jf. § 122.

Er skyldnerens regnskapsmateriale ikke blitt sikret eller skyldnerens forretningsførsel ikke gjennomgått, skal det i innstillingen særskilt redegjøres

for hvorfor dette ikke er skjedd. Det skal også redegjøres for om det antas å foreligge straffbare forhold i forbindelse med skyldnerens økonomiske virksomhet, og i hvilken utstrekning det er foretatt undersøkelser i så måte.

På grunnlag av bostyrerens innstilling kan retten beslutte at bobehandlingen skal innstilles eller at det skal innkalles til skiftesamling til drøftelse av spørsmålet om innstilling av bobehandlingen. Dersom det ikke i henhold til tilsagn gitt i denne skiftesamling blir stilt sikkerhet for omkostningene, skal bobehandlingen innstilles, med mindre retten gir en kort utsettelse. Før retten innstiller bobehandlingen, må revidert regnskap være godkjent.

Innstilling av bobehandlingen skjer ved kjennelse. Kjennelsen meddeles de fordringshavere som har reist innsigelse mot at bobehandlingen innstilles, jf. § 122 annet ledd.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665).

§ 136. Tilbakelevering av boet til skyldneren.

Bobehandlingen skal innstilles ved kjennelse når det etter anmeldelsesfristens utløp:

1. foreligger skriftlig samtykke til at boet tilbakeleveres skyldneren fra alle fordringshavere som har anmeldt fordringer i boet, unntatt fordringshavere hvis fordringer er sikret eller sikres med betryggende selvskyldnerkausjon, panterett eller annen tilsvarende sikkerhetsrett, eller
2. legges frem bevis for at alle fordringer som er nevnt i nr. 1 er dekket.

Dersom boets kontantbeholdning ikke er tilstrekkelig til å dekke massefordringene, skal kjennelse bare avsies hvis det blir stilt betryggende sikkerhet for at det manglende beløp blir innbetalt i tilfelle av tilbakelevering. Når kjennelsen om tilbakelevering er blitt rettskraftig, skal bostyreren betale massefordringene eller – for så vidt fordringene er omtvistet – sette inn i bank de nødvendige beløp til å dekke dem, idet § 46 annet ledd får tilsvarende anvendelse.

Kunngjøring om at bobehandlingen er innstilt, skal offentliggjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.

Endret ved lover 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 feb 2006 iflg. res. 27 jan 2006 nr. 74), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 137. Endelig avslutning av bobehandlingen.

Bobehandlingen anses som endelig avsluttet når kjennelse om innstilling i henhold til §§ 125, 135 eller 136, eller sluttutlodning i henhold til § 128 er blitt rettskraftig.

§ 138. Sletting av tidligere meldinger mv.

Når konkursen er endelig avsluttet, skal retten sørge for at dette anmerkes i Konkursregisteret. Er konkursen endelig avsluttet ved sluttutlodning etter § 128, er det likevel bostyreren som skal sørge for slik anmerkning. Føreren av Konkursregisteret skal sørge for sletting av meldinger og registreringer etter § 79 annet ledd. Videre skal føreren av Konkursregisteret gi melding til skattekontoret i samsvar med skatteforvaltningsloven § 8-13 tredje ledd. Er skyldneren en stiftelse eller en sammenslutning med begrenset ansvar, og bobehandlingen er endelig avsluttet i henhold til §§ 128 og 135, skal føreren av Konkursregisteret samtidig anmode om sletting av sammenslutningen i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. Oppgavene etter tredje og fjerde punktum kan i stedet utføres av bostyreren eller retten.

§ 79 tredje ledd første punktum gjelder tilsvarende. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om slettinger og meldinger etter første ledd og om det er føreren av Konkursregisteret, bostyreren eller retten som skal utføre oppgavene.

Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 19 mars 1993 nr. 34, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 jan 2005 for første ledd iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665, ikr. 31 des 2006 for annet ledd iflg. res. 15 des 2006 nr. 1426), 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148) som endret ved lov 30 juni 2006 nr. 52, 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137) som endret ved lov 30 juni 2006 nr. 52, 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 30 april 2021 nr. 28 (ikr. 15 mai 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1334).

§ 139. Fortsettelse av bobehandlingen.

Retten kan ved kjennelse bestemme at en avsluttet bobehandling skal fortsette når det viser seg at krav eller eiendeler som skulle ha gått inn i boet, er holdt utenfor bobehandlingen uten at det kan bebreides boets vedkommende. Om ikke annet bestemmes av retten, har fortsettelsen av bobehandlingen ikke

andre virkninger for skyldneren enn de som er nødvendige for at boet skal kunne gjøre gjeldende sine rettigheter. Retten bestemmer om og i tilfelle i hvilken utstrekning fortsettelsen av bobehandlingen skal kunngjøres.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Kapittel XVII. Særregler for visse konkursbo.

§ 140. Konkursbehandling av dødsbo.

Konkurs kan åpnes etter reglene i denne lov i dødsbo hvor avdødes gjeld ikke er overtatt av gjenlevende ektefelle eller av arvingene.

Konkurs skal likevel ikke åpnes når ektefellen eller arvingene meddeler at de akter å fremsette akkordforslag, og retten finner at det er god utsikt til at forslaget kan bli vedtatt og stadfestet.

Dersom proklama er utferdiget før konkurs blir åpnet, skal en opplysning om dette tas inn i kunngjøringen om konkursåpningen og tre istedenfor den oppfordring som er nevnt i § 78 første ledd nr. 4. Det er ikke nødvendig å sende kunngjøringen til fordringshaverne.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 141. (Opphevet)

Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), opphevet ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

Kapittel XVIII. Regler som hindrer konkursskyldnere m v i å drive næringsvirksomhet i selskapsform.

Overskriften tilføyd ved lov 7 juni 1985 nr. 52.

§ 142. Vilkår for konkurskarantene.

En skyldner hvis bo er tatt under konkursbehandling, kan settes i konkurskarantene av tingretten dersom

1. vedkommende med skjellig grunn mistenkes for en straffbar handling i forbindelse med konkursen eller den virksomhet som har ført til insolvensen, eller

2. det må antas at vedkommende på grunn av uforsvarlig forretningsførsel er uskikket til å stifte et nytt selskap eller å være styremedlem eller daglig leder (administrerende direktør) i et slikt selskap.

Ved avgjørelsen skal det legges vekt på om det under hensyn til skyldnerens handlemåte og forholdene for øvrig synes rimelig å sette ham i karantene.

Konkurskarantenen innebærer at skyldneren i et tidsrom av to år regnet fra konkursåpningen ikke kan stifte selskap som nevnt i femte ledd eller påta seg eller reelt utøve nye verv som medlem eller varamedlem av styret eller som daglig leder (administrerende direktør) i slikt selskap. Retten kan bestemme at to års fristen først skal regnes fra det tidspunkt da retten treffer sin avgjørelse.

I tilfelle som nevnt i første ledd punkt 1 kan retten bestemme at konkurskarantenen også skal innebære at skyldneren for det nevnte tidsrom skal fjernes fra verv som nevnt i tredje ledd i selskaper som nevnt i femte ledd.

Med selskap i tredje og fjerde ledd menes aksjeselskap, allmennaksjeselskap, forretningsavdeling av utenlandsk selskap, stiftelse, boligbyggelag, borettslag, samvirkeforetak, gjensidig forsikringsselskap og statsforetak.

Reglene om konkurskarantene gjelder tilsvarende for den som i løpet av det siste år før konkurs blir åpnet i selskapets bo

1. har vært fullt ansvarlig deltager i et ansvarlig selskap eller kommanditselskap, eller
2. formelt har innehatt eller reelt har utøvet verv som medlem eller varamedlem av styret eller som daglig leder (administrerende direktør) i et selskap som nevnt i femte ledd.

Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 83, 30 mars 1990 nr. 8, 30 aug 1991 nr. 71, 5 juni 1992 nr. 51, 4 nov 1994 nr. 59, 22 nov 1996 nr. 67 (ikr. 1 des 1996), 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999), 18 juni 1999 nr. 42 (ikr. 22 juni 1999), 21 juni 2002 nr. 43 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 569), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 30 april 2021 nr. 28 (ikr. 15 mai 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1334).

§ 143. Beslutning om konkurskarantene. Bortfall eller forlengelse av karantenen.

Beslutning om konkurskarantene treffes ved kjennelse av den tingrett som behandler konkursboet eller som har behandlet det.

Boet og påtalemyndigheten har rett til å opptre som part. Etter begjæring

fra påtalemyndigheten kan retten bestemme at virkningene av kjennelsen skal forlenges inntil rettskraftig dom foreligger i straffesak hvor påtalemyndigheten har nedlagt eller overveier å nedlegge påstand om rettighetstap etter straffeloven § 56.

Kjennelsen har virkning fra den er avsagt. Anke kan gis oppsettende virkning av den rett som har fått sin kjennelse anket, eller av ankedomstolen.

Kjennelsen kan helt eller delvis omgjøres etter begjæring av en part dersom det er kommet frem nye opplysninger.

Virkningene av kjennelsen faller bort dersom boet etter at konkurs er åpnet blir tilbakelevert til skyldneren i medhold av § 136, eller dersom skyldneren oppnår tvangsakkord.

Endret ved lover 30 mars 1990 nr. 8, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 143a. Straff.

Den som forsettlig eller uaktsomt opptrer i strid med kjennelse etter § 143, straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder.

Tilføyd ved lov 30 mars 1990 nr. 8, endret ved lover 19 mars 1993 nr. 34 (ikr. 1 juni 1993, tidligere § 144), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel XIX. Registrering i konkursregister.

Tilføyd ved lov 19 mars 1993 nr. 34.

§ 144. Registrering i konkursregister.

Ethvert konkursbo og bo som etter annen lovgivning skal tvangsavvikles etter konkurslovens regler, skal registreres i et sentralt register (Konkursregisteret) på eget organisasjonsnummer. Også stiftere, daglig leder og personer som har eller har hatt verv i et foretak, en sammenslutning eller en stiftelse som er konkurs eller under tvangsavvikling, kan registreres. Det samme gjelder eiere av et slikt foretak eller en slik sammenslutning som har en eierandel på 20 prosent eller mer, eller som har hatt en slik eierandel senere enn fem år før åpningen av bobehandlingen. Det kan også registreres opplysninger fra bostyrerens innberetninger, med unntak for opplysning om mistanke om straffbare forhold. Departementet gir nærmere bestemmelse om registerets innhold.

Personer som er ilagt konkurskarantene skal også registreres i

konkursregisteret.

Opplysninger som er registrert i Løsøreregisteret, Foretaksregisteret, Enhetsregisteret og Regnskapsregisteret, kan meddeles til Konkursregisteret etter nærmere bestemmelser gitt av departementet.

Departementet bestemmer hvilke opplysninger som skal medtas i utskrift fra registeret, samt fastsetter gebyr for dette.

Endret ved lover 19 mars 1993 nr. 34, 11 juni 1993 nr. 83, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137).

Tredje del. Fellesregler for gjeldsforhandling og konkurs.

§ 145. Tingrettens saklige kompetanse.

Det hører under tingretten å avgjøre:

1. spørsmål om åpning og innstilling av gjeldsforhandling og andre spørsmål om gjeldsforhandling som loven har lagt til den;
2. alle spørsmål som gjelder åpning og gjennomføring av akkordforhandling og konkurs.

Det hører under den tingrett som har behandlet begjæring etter nr. 1 eller 2 å avgjøre:

3. tvist om hvorvidt anmeldt masse- eller konkursfordring skal godkjennes, og om dens størrelse og prioritet;
4. tvist om hvorvidt en fordring vedrører en gjeldsforhandling, forutsatt at gjeldsnemnda har samtykket i at tingretten avgjør tvisten.

Tingretten kan dessuten avgjøre spørsmål om omstøtelse som ikke etter en ufravikelig vernetingsregel hører under en annen domstol. Dette gjelder selv om boets motpart har alminnelig verneting i utlandet.

Bostyreren eller bostyret hvis det er oppnevnt kreditorutvalg, kan med tingrettens samtykke avtale at en tvist som nevnt i første ledd nr 3 skal avgjøres ved søksmål for en annen domstol som er kompetent etter de vanlige vernetingsregler, eller ved voldgift. I så fall gjelder bestemmelsene i § 154 tilsvarende. For øvrig kan annet verneting ikke avtales i de tilfeller som nevnt i første ledd.

Andre krav mot et konkursbo kan bringes inn for tingretten etter reglene i denne lov når de ikke etter ufravikelig vernetingsregel hører under en annen domstol eller må behandles etter andre prosessregler.

Skyldneren kan bringe sitt krav etter § 76 inn for tingretten etter denne lov,

eller ved ordinært søksmål etter tvistelovens regler.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699, se overgangsregler i forskrift 21 mai 2021 nr. 1618).

§ 146. Tingrettens stedlige kompetanse.

Har norske domstoler myndighet etter § 161 første ledd, og skyldnerens virksomhet er registrert i Foretaksregisteret, hører behandlingen under tingretten i den rettskrets hvor skyldneren har sine hovedinteresser. Er skyldnerens virksomhet ikke registrert i Foretaksregisteret, hører behandlingen under tingretten i den rettskrets hvor skyldneren har verneting etter tvisteloven § 4-4 og § 4-3 annet ledd. Konkurs over dødsbo hører likevel alltid under den tingrett som behandler dødsboet.

Etter anmodning av rekvirenten, gjeldsnemnda, bostyret eller av eget tiltak kan den tingrett som er kompetent etter reglene i første ledd beslutte at behandlingen skal overføres til en annen tingrett som samtykker i overføringen. Blir samtykke ikke gitt, kan Høyesteretts kjæremålsutvalg, når særlige grunner gjør det ønskelig, beslutte at overføring skal finne sted.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 30 mars 1990 nr. 8, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699, se overgangsregler i forskrift 21 mai 2021 nr. 1618).

§ 147. Avvisning på grunn av uforsettlige feil.

Dersom en begjæring om gjeldsforhandling eller konkurs blir avvist på grunn av uforsettlige feil, men fremsatt på ny innen tre uker etter at kjennelsen er forkynt for vedkommende, regnes de materielle rettsfølger fra den første begjæring.
Endret ved lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 148. Habilitet.

Skyldneren eller den som står i slikt forhold til ham som nevnt i lov om

domstolene § 106 nr. 2-6, kan ikke være dommer i sak etter denne lov. Lov om domstolene § 109 gjelder tilsvarende.

Dommer kan heller ikke noen være når det foreligger andre særegne omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til dommerens uhildethet. Særlig gjelder dette når skyldneren eller en fordringshaver krever at dommeren skal vike sete.

Ved behandlingen av rettstvister er dommeren inhabil i samme utstrekning som i sivile saker.

For rettsvitne, protokollfører og stevnevitne gjelder reglene i lov om domstolene § 110, likevel slik at de ikke blir inhabile i større utstrekning enn etter de regler som gjelder for dommere etter første til tredje ledd i denne paragraf. Reglene i første punktum gjelder tilsvarende for den som utfører forseglings- og registreringsforretninger for tingretten.

Lov om domstolene §§ 111-121 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 149. Alminnelige regler om tingrettens saksbehandling m v.

Bestemmelsene i tvisteloven første, fjerde, femte og sjette del, kapittel 8 og §§ 9-6, 9-11 og 9-16 får tilsvarende anvendelse så langt de passer og ikke annet er bestemt. Med hensyn til vitners og sakkyndiges møteplikt gjelder samme regler som under hovedforhandling i sivile tvister.

For adgangen til å opptre som prosessfullmektig under gjeldsforhandling og konkurs gjelder tvisteloven § 3-3 første til fjerde ledd. Dessuten kan en inkassobevillingshaver hos en inkassator som driver inkassovirksomhet i medhold av inkassobevilling etter inkassoloven, være prosessfullmektig etter samme regler som advokater for en fordringshaver i inkassooppdrag som inkassatoren har for fordringshaveren. Ved begjæring om konkurs, ved behandling av tvister ved allmennprosess etter tvisteloven og ved anke gjelder tvisteloven § 3-3 første til tredje ledd.

Retten kan ved konkursbehandling i særlige tilfeller beslutte bevisopptak etter tvisteloven kapittel 27 til avklaring av boets rettigheter eller forpliktelser. Retten avgjør hvem som skal varsles om slike bevisopptak.

Før en tvist avgjøres, skal retten så vidt mulig gi partene anledning til å uttale seg, muntlig eller skriftlig.

Forkynnelse for en fordringshaver kan under konkurs skje overfor den som har anmeldt fordringen eller opptrådt som fordringshaverens fullmektig ved prøving av fordringen.

Skiftesamlingene er rettsmøter.

Endret ved lover 4 juli 1991 nr. 44, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 150. Tingrettens avgjørelser.

Foruten i de tilfeller som domstolloven og tvisteloven bestemmer, er tingrettens avgjørelser kjennelser når denne lov kaller dem så eller de avgjør en rettstvist som ikke skal avgjøres ved dom.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 151. Virkningen av avgjørelser som treffes under behandlingen.

Når ikke annet er bestemt ved lov, avgjør retten om en avgjørelse som den har tatt, skal legges til grunn for den videre gjeldsforhandling eller konkursbehandling før den er blitt rettskraftig.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 152. (Opphevet)

Endret ved lover 30 mars 1990 nr. 8, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, opphevet ved lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 153. Frister for rettsmidler.

Fristen for anke er en måned, hvis ikke annet følger av §§ 4 tredje ledd, 54 annet ledd og 124 første ledd.

Fristene for anke over en avgjørelse som ikke skal forkynnes eller meddeles vedkommende, regnes fra den dag avgjørelsen ble tatt. Skal avgjørelsen meddeles vedkommende, regnes fristen fra den dag meddelelsen er avsendt. For utlodninger regnes fristen alltid fra utlodningsdagen. For anke over kjennelser som nevnt i §§ 52 annet ledd og 125 første ledd regnes fristen fra avsigelsen.

Etter at stadfestelse av tvangsakkord eller sluttutlodning er blitt rettskraftig, kan oppfriskning mot forsømmelser under bobehandlingen ikke gis

og gjenåpning ikke kreves.
Endret ved lover 30 mars 1990 nr. 8, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 154. Behandling av tvist ved allmennprosess.

En tvist som hører under tingretten etter denne lov, kan behandles ved allmennprosess, dersom denne behandlingsformen anses mest hensiktsmessig på grunn av rettsspørsmålets art eller de opplysninger som kreves, og retten gir samtykke.

Under samme vilkår kan retten henvise tvisten til slik behandling.

Før retten gir samtykke eller beslutter henvisning, skal den gi partene anledning til å uttale seg.

Skal en tvist behandles ved allmennprosess, fastsetter retten hvem som skal reise søksmålet, og innen hvilken frist det må anlegges.

Megling i forliksrådet foretas ikke. Ellers gjelder reglene for allmennprosess hvis ikke annet følger av bestemmelsene i denne lov.

Retten kan av eget tiltak beslutte å fremme behandlingen av boet uten hensyn til tvisten, hvis søksmål ikke blir anlagt innen den frist som er satt, eller dersom avgjørelsen av søksmålet blir utilbørlig forsinket ved feil av den part som har reist det.

Rettens beslutninger etter denne paragraf kan ikke angripes ved anke.
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 155. Skyldnerens voldgiftsavtaler.

Tvisteloven § 16-16 første ledd bokstav c gjelder tilsvarende hvor skyldneren er part i en voldgiftssak i Norge som er begynt før konkursåpningen. Gjelder saken krav mot skyldneren, kan boet trekkes inn som part dersom kravet gjøres gjeldende mot boet. For øvrig er skyldnerens avtaler om voldgift ikke bindende i saker som nevnt i § 145 første ledd med mindre annet følger av overenskomst med fremmed stat.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 156. Forenklet underretning til fordringshaverne, elektronisk kommunikasjon mv.

Retten kan bestemme at påbudt underretning skal skje på annen måte enn bestemt, at underretning bare skal skje til fordringshavere hvis tilgodehavende er prioritert eller overstiger et visst beløp eller at underretning helt skal unnlates, dersom omkostningene ved å benytte den påbudte fremgangsmåte vil stå i fremtredende misforhold til fordringenes størrelse eller den dekning de kan ventes å få. Beslutning etter denne paragraf skal så vidt mulig meddeles alle som berøres av beslutningen, med mindre det synes klart ubetenkelig å unnlate å gi slik melding.

Kommunikasjon som etter loven skal skje skriftlig, kan formidles elektronisk om senderen og mottakeren har lagt til rette for det og mottakeren har godtatt det. Det samme gjelder når loven her fastsetter at informasjon skal sendes, meldes eller meddeles, eller at det skal gis varsel eller underretning. For kommunikasjon med retten gjelder domstolloven § 197 a.

Dokumenter og opplysninger som gjelder et konkursbo, kan også gjøres elektronisk tilgjengelig på egne bosider som drives av Brønnøysundregistrene. Føreren av Konkursregisteret skal sørge for at all informasjon som finnes om boet i Konkursregisteret uten opphold blir gjort tilgjengelig på bosiden. Bare bostyreren og føreren av Konkursregisteret kan legge inn informasjon på bosiden. Informasjonen på bosiden skal ikke gjøres tilgjengelig for andre enn dem som ifølge lov eller med hjemmel i lov har rett til å motta den.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om elektronisk kommunikasjon etter loven her og om de elektroniske bosidene, herunder regler om undertegning, autentisering, integritet og konfidensialitet og regler som stiller krav til produkter, tjenester og standarder som er nødvendige for slik kommunikasjon.

Kongen kan i forskrift gi regler om begrenset tilgang til opplysninger som er elektronisk tilgjengelige, om sletting av opplysninger fra bosidene og om plikter for bostyreren og føreren av Konkursregisteret.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om gjennomføring av kunngjøring, herunder hvilke opplysninger som skal kunngjøres når kunngjøringen skal ha en forkortet form og om sletting av elektronisk lagrede kunngjøringsopplysninger.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 feb 2006 for sjette ledd iflg. res. 27 jan 2006 nr. 74, ikr. 1 mars 2008 for første til femte ledd iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 156 a. Abonnementsavtaler

Føreren av Konkursregisteret skal tilby abonnementsordninger for opplysninger som etter loven her skal kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om ordningen, herunder om hvilke typer abonnement som skal tilbys, tekniske krav for å være abonnent og om finansiering. Kongen kan i forskrift også gi regler om at fordringshavere og offentlige myndigheter skal kunne abonnere på opplysninger fra elektroniske bosider hos Brønnøysundregistrene.
Tilføyd ved lov 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 feb 2006 for første og annet punktum iflg. res. 27 jan 2006 nr. 74, ikr. 1 mars 2008 for tredje punktum iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137).

§ 157. Godtgjørelse til gjeldsnemndas medlemmer, bostyreren og kreditorutvalgets medlemmer.

Når en gjeldsforhandling skal innstilles eller avsluttes, skal gjeldsnemnda fremsette forslag for tingretten til godtgjørelse for gjeldsnemndas medlemmer. Når en konkursbehandling skal avsluttes, skal bostyreren eller bostyret, dersom det er oppnevnt kreditorutvalg, fremsette forslag for retten til godtgjørelse for bostyreren og kreditorutvalgets medlemmer. I forbindelse med forslaget skal det gis opplysning om de provisjoner, inkassosalærer og mulige andre inntekter som de nevnte personene har hatt i forbindelse med bobehandlingen.

Forslaget skal forelegges for skyldneren til uttalelse. I konkurs skal forslaget forelegges fordringshaverne til uttalelse i forbindelse med at sluttregnskapet for boet sendes ut, jf. § 122. Forslaget skal også forelegges fordringshaverne ved innstilling av gjeldsforhandling etter § 57.

Retten fastsetter deretter godtgjørelsen ved kjennelse. Gjeldsnemndas leder eller bostyreren skal straks underrette skyldneren om den godtgjørelse som blir fastsatt.

Dersom et medlem av gjeldsnemnda, bostyreren eller et medlem av kreditorutvalget har gjort seg skyldig i forsømmelse i utførelsen av sine plikter, skal det ved fastsettelse av vedkommendes godtgjørelse tas hensyn til dette ved at det bare tilkjennes redusert godtgjørelse eller ved at godtgjørelse helt nektes. Før det blir tatt slik avgjørelse skal vedkommende få anledning til å uttale seg.

Forskudd på godtgjørelse kan i konkursbo bare gis med samtykke av retten.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 158. Godtgjørelse til revisor.

Når revisor har avsluttet sitt arbeid, skal revisor fremsette forslag for tingretten til den godtgjørelse som tilkommer vedkommende. Forslaget skal forelegges gjeldsnemnda, henholdsvis bostyreren eller bostyret hvis det er opprettet kreditorutvalg, til uttalelse. § 157 annet til femte ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 159. Godtgjørelse til sakkyndige medhjelpere og tilsyn.

Godtgjørelse til sakkyndige medhjelpere og tilsyn skal fastsettes ved avtale. Oppnås ikke enighet, fastsetter retten godtgjørelsen ved kjennelse.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 160. Taushetsplikt.

Medlemmer av gjeldsnemnda, bostyreren, medlemmer av kreditorutvalget, revisor, medhjelpere og tilsyn samt deres funksjonærer eller hjelpere skal i den utstrekning det er forenlig med bobehandlingen bevare taushet om det de under utførelsen av sine verv har fått kjennskap til om skyldnerens personlige forhold. De skal også bevare taushet om det de har fått kjennskap til om andres personlige forhold, i den utstrekning skyldneren ville ha hatt taushetsplikt om dette i medhold av lov.

Overtredelse av taushetsplikten straffes som bestemt i straffeloven § 209.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Fjerde del. Grenseoverskridende insolvensbehandling mv.

Fjerde del tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 161. Tingrettens stedlige kompetanse i internasjonale forhold

Gjeldsforhandling eller konkurs som omfatter skyldnerens samlede formue, kan bare åpnes i Norge hvis skyldneren har sine hovedinteresser her. Med mindre noe annet godtgjøres, anses selskaper og andre upersonlige rettssubjekter for å

ha sine hovedinteresser i den registrerte hjemstaten, eller i mangel av slik, den vedtektsbestemte hjemstaten.

Er skyldneren et norskregistrert utenlandsk foretak med hovedinteresser i en annen stat, og det der ikke er åpnet insolvensbehandling som nevnt i første ledd, kan tingretten i en rettskrets hvor skyldneren har forretningssted, åpne konkurs som omfatter foretakets formue i Norge (særkonkurs) dersom

a. lovgivningen i den staten hvor skyldneren har sine hovedinteresser, ikke tillater at det der åpnes insolvensbehandling som omfatter skyldnerens samlede formue, eller
b. det begjæres av en fordringshaver som har sin bopel, sitt sedvanlige oppholdssted eller sitt hjemsted i Norge, eller som har en fordring som utspringer av eller har forbindelse med skyldnerens forretningsvirksomhet i Norge.

Er skyldneren et norskregistrert utenlandsk foretak med hovedinteresser i en annen stat, og det der er åpnet insolvensbehandling som nevnt i § 163 første ledd i foretaket, kan tingretten i en rettskrets hvor skyldneren har forretningssted, på begjæring av den utenlandske insolvensforvalteren eller en fordringshaver som nevnt i annet ledd bokstav b åpne konkurs som omfatter foretakets formue i Norge.

Har flere tingretter kompetanse etter annet eller tredje ledd, hører behandlingen under tingretten som først mottar begjæring om konkurs. § 146 annet ledd gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 162. Hvilke rettsregler som kommer til anvendelse for norsk særkonkurs

For konkurs som nevnt i § 161 annet og tredje ledd gjelder norsk lov med de begrensninger som følger av loven her og av at behandlingen bare omfatter skyldnerens eiendeler i Norge.

For konkurs etter § 161 annet ledd gjelder §§ 60 til 63 tilsvarende så langt de passer. Konkurs etter § 161 tredje ledd kan åpnes uavhengig av skyldnerens insolvens. Eventuell begjæring om tvangsakkord under konkurs som nevnt i § 161 annet og tredje ledd må fremsettes av insolvensforvalteren for hovedinsolvensbehandlingen.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 163. Hvilke utenlandske hovedinsolvensbehandlinger som har virkninger i Norge

Åpning av en utenlandsk insolvensbehandling som omfatter skyldnerens samlede formue, har slik virkning i Norge som angitt i §§ 164 til 166, dersom

a. den er åpnet der skyldneren har sine hovedinteresser,
b. den er kollektiv,
c. den medfører at skyldneren helt eller delvis mister rådigheten over sin formue,
d. det er utnevnt en person eller organ med oppgave å forvalte eller realisere skyldnerens aktiva eller å føre tilsyn med forvaltningen av skyldnerens aktiva og interesser (insolvensforvalter),
e. skyldneren er en juridisk person, og
f. insolvensbehandlingen er åpnet i en stat som etter sin nasjonale rett anerkjenner tilsvarende insolvensbehandling åpnet i Norge.

Første ledd gjelder ikke for insolvensbehandling i kredittinstitusjoner, forsikringsforetak, pensjonsforetak, verdipapirforetak og andre foretak omfattet av direktiv 2001/24/EF, UCITS-fond og alternative investeringsfond når insolvensbehandlingen er åpnet i en stat som er omfattet av Europaparlamentets og Rådets forordning 2015/848. For insolvensbehandling som er åpnet i andre stater, gjelder første ledd ikke for insolvensbehandling i banker, andre kredittinstitusjoner, pensjonsforetak og forsikringsselskaper.

Departementet kan i forskrift gi regler om unntak for utenlandsk insolvensbehandling som nevnt i første ledd, herunder regler som utfyller, presiserer eller gjør unntak fra reglene i annet ledd.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 164. Utenlandsk hovedinsolvensbehandlings virkninger for eiendeler i Norge

Utenlandsk insolvensbehandling som nevnt i § 163 første ledd har samme virkning for skyldnerens rett til å råde over sine eiendeler i Norge som insolvensbehandlingen har i den staten der den er åpnet. Det samme gjelder omfanget av det utenlandske boets beslagsrett overfor skyldneren. For øvrig kommer skyldnerens eiendeler i Norge i samme stilling ved slik insolvensbehandling som ved gjeldsforhandling eller konkurs som åpnes her, likevel slik at

a. frivillig rettsstiftelse i eiendeler i Norge står seg overfor insolvensbehandlingen dersom slik rettsvernsakt som sikrer rettsstiftelsen vern ved norsk gjeldsforhandling eller konkurs, er besørget senest dagen før kunngjøring i Norge, og erververen ikke kjente eller burde kjenne til den utenlandske insolvensbehandlingen,
b. fristdagen ved omstøtelse anses å være dagen åpningen av den utenlandske insolvensbehandlingen kunngjøres i Norge, og
c. rettsvernet panterett, tilbakeholdsrett og annen sikkerhetsrett i eiendeler som tilhører skyldneren, og som befinner seg i Norge ved åpningen av insolvensbehandlingen, ikke berøres, med mindre boet har rett til omstøtelse.

Norsk rett avgjør også

a. om en frivillig rettsstiftelse har rettsvern overfor en utenlandsk insolvensbehandling som omhandlet i § 163 første ledd, dersom eiendelen befant seg i Norge på tidspunktet for rettsstiftelsen,
b. om en frivillig disposisjon kan omstøtes ved utenlandsk insolvensbehandling som omhandlet i § 163 første ledd, dersom eiendelen befant seg her på tidspunktet for disposisjonen,
c. om skyldnerens medkontrahent overfor det utenlandske boet har rett til å stanse, heve eller holde tilbake egen ytelse, dersom den aktuelle eiendelen befant seg her da beføyelsen ble påberopt. Det samme gjelder ved salgspant og rett som likestilles med salgspant.

Første ledd er ikke til hinder for åpning av konkurs som omhandlet i § 161 tredje ledd, og gjelder med de begrensninger som følger av slik konkurs eller av konkurs som nevnt i § 161 annet ledd.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 165. Utenlandsk insolvensbehandlings virkning for verserende tvistesaker

Utenlandsk insolvensbehandling som nevnt i § 163 har samme virkning for verserende tvistesaker i Norge som norsk insolvensbehandling.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 166. Utenlandsk hovedinsolvensbehandlings virkning ved uberettiget oppfyllelse eller påbud til skyldneren

Ved oppgjør i Norge av en fordring som tilkommer utenlandsk bo som nevnt i § 163 første ledd, kan boet bare påberope at skyldneren er uberettiget til å ta imot oppfyllelse dersom vilkårene i § 100 annet ledd er oppfylt. Tilsvarende gjelder ved avgivelse av påbud som nevnt i § 100 annet ledd. § 100 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 167. Virkninger av og fullbyrdelse av utenlandske insolvensrettslige avgjørelser

Utenlandsk rettsavgjørelse som treffes i forbindelse med eller er nært knyttet til insolvensbehandling som nevnt i § 163 første ledd, og som ikke er i strid med §§ 164, 166 og 169, er bindende i Norge på samme måte som i åpningsstaten, og kan fullbyrdes her. Det samme gjelder utenlandsk rettsavgjørelse om rådighetsforbud som treffes etter at begjæring om åpning av insolvensbehandling som nevnt i § 163 første ledd er fremsatt, men før den er avgjort.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 168. Utenlandsk særinsolvensbehandlings virkninger i Norge

Eiendeler som inngår i en utenlandsk insolvensbehandling som bare omfatter skyldnerens eiendeler i åpningsstaten, og som oppfyller vilkårene i § 163 første ledd bokstav b, c, d, e og f, omfattes ikke av gjeldsforhandling eller konkurs etter loven her.

Det kan ikke tas utlegg i eiendeler som omfattes av det utenlandske insolvensbeslaget, og som uberettiget er bragt til Norge etter boåpningen.

§ 164 første ledd tredje punktum bokstav b og annet ledd bokstav b gjelder tilsvarende for krav om omstøtelse fra det utenlandske boet, likevel slik at fristdagen ved omstøtelse anses å være dagen for åpningen av insolvensbehandlingen.

§ 167 gjelder tilsvarende så langt den passer.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 169. Utenlandsk insolvensbehandlings virkninger for arbeidsforhold

Utenlandsk insolvensbehandlings virkninger for arbeidsforhold avgjøres av den stats lovgivning som gjelder for arbeidsforholdet.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 170. Virkninger i strid med grunnleggende prinsipper i norsk rett (ordre public)

Utenlandsk insolvensbehandling og avgjørelse som nevnt i § 167 har bare virkning i Norge så langt det ikke leder til et resultat som er uforenlig med grunnleggende prinsipper i norsk rett.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 171. Utenlandsk insolvensforvalters rettsstilling

En insolvensforvalter for utenlandsk insolvensbehandling som nevnt i § 163 første ledd har samme rettigheter og myndighet som tilsvarende gjeldsnemnd eller bostyrer etter norsk rett, såfremt dette ikke er i strid med § 164.

I forbindelse med beføyelser i Norge på vegne av det utenlandske boet kan utenlandsk insolvensforvalter avkreves en bekreftet kopi av oppnevnelsen eller en attest utstedt av oppnevningsorganet om oppnevnelsen. Er det tale om å gjøre gjeldende virkninger som nevnt i §§ 164 til 166, kan insolvensforvalteren avkreves en attest fra organet som har åpnet den utenlandske insolvensbehandlingen om at insolvensbehandlingen er av en slik art som nevnt i § 163 første ledd eller § 168. Det kan avkreves bekreftet oversettelse av slike dokumenter til norsk.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 172. Kunngjøring og registrering av utenlandsk insolvensbehandling mv.

En insolvensforvalter for utenlandsk insolvensbehandling som omfatter skyldnerens samlede formue, kan kreve kunngjøring i Norge av at insolvensbehandling er åpnet. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om innholdet i og gjennomføringen av kunngjøringen og om sletting av elektronisk lagrede opplysninger.

En insolvensforvalter for utenlandsk insolvensbehandling som omfatter skyldnerens samlede formue, kan kreve at åpningen av insolvensbehandlingen registreres i norske registre. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om slik registrering, herunder om hvilke registre slike opplysninger kan kreves registrert i, om fremgangsmåten ved registrering, om plikt for insolvensforvalteren til å slette registrerte opplysninger og om fremgangsmåten ved sletting.

En fordringshaver kan kreve slike tiltak som nevnt i § 75 tredje ledd for utenlandsk rådighetsforbud som nevnt i § 167 annet punktum. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om registrering og sletting av utenlandske sikringsavgjørelser.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 173. Samarbeid mellom norske og utenlandske insolvensforvaltere

Norsk gjeldsnemnd eller bostyrer skal på begjæring gi insolvensforvalter for utenlandsk insolvensbehandling som gjelder samme skyldner, opplysninger om alle forhold som kan være av betydning for den utenlandske insolvensbehandlingen, såfremt dette ikke er i strid med § 160.

Norsk gjeldsnemnd eller bostyrer plikter, så langt det er i bobehandlingenes interesse, å samarbeide med insolvensforvalteren for utenlandsk insolvensbehandling som gjelder samme skyldner.

Bostyrer i konkurs som nevnt i § 161 annet og tredje ledd skal gi en insolvensforvalter for utenlandsk hovedinsolvensbehandling anledning til å fremsette forslag om realisering eller anvendelse av eiendelene som inngår i den norske konkursen.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 174. Fordringshavernes stilling der skyldneren er under insolvensbehandling i flere stater

En fordringshaver kan anmelde sin fordring i norsk gjeldsforhandling eller konkurs etter loven her selv om den også anmeldes i utenlandsk insolvensbehandling som gjelder samme skyldner.

En insolvensforvalter for utenlandsk insolvensbehandling kan anmelde en fordring som er anmeldt i denne i norsk gjeldsforhandling eller konkurs etter loven her som gjelder samme skyldner, hvis fordringshaveren ikke har motsatt seg dette eller trukket anmeldelsen av fordringen tilbake.

En fordringshaver som har oppnådd dividende i en utenlandsk insolvensbehandling, deltar først i utlodningen i norsk konkurs når fordringshavere med samme prioritet i den norske konkursen har oppnådd tilsvarende dividende i denne.

Dekkes alle fordringer i slik konkurs som nevnt i § 161 annet og tredje ledd fullt ut, skal bostyrer overføre overskuddet til insolvensforvalteren for den insolvensbehandlingen som omfatter skyldnerens samlede formue, såfremt denne ikke er avsluttet.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699).

§ 175. Forholdet til den nordiske konkurskonvensjonen

Reglene i konvensjon 7. november 1933 mellem Norge, Danmark, Finnland, Island og Sverige om konkurs går i forholdet til konvensjonsstatene foran reglene i fjerde del i loven her.

§ 176. Overenskomster med fremmede stater om gjeldsforhandling og konkurs.

Ved overenskomst med fremmed stat kan det vedtas at:

1. gjeldsforhandling eller akkordforhandling som er åpnet i en av statene, skal kunne hindre åpning av gjeldsforhandling, akkordforhandling eller konkurs og innskrenke adgangen til tvangsfullbyrdelse i den annen stat, og at vedtatt gjeldsordning og rettskraftig stadfestet akkord, herunder akkord under konkurs, skal ha bindende virkning også i den annen stat;
2. konkurs som er åpnet i en av statene, skal kunne hindre åpning av gjeldsforhandling, akkordforhandling eller konkurs i den annen stat, at konkursen skal ha direkte virkning for skyldnerens formue i den annen stat, og at rettskraftig sluttutlodning eller etterutlodning skal ha bindende virkning også i den annen stat.

Det kan i overenskomsten fastsettes nærmere bestemmelser om hvilke av statenes rettsregler som skal gjelde for de spørsmål som oppstår under bobehandlingen, og i denne forbindelse foretas de tilpasninger av denne lov som er nødvendige.

Endret ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699, tidligere § 161).

§ 177. Utfyllende forskrifter.

Kongen kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene i denne lov og i overenskomst etter § 161.
Endret ved lov 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699, tidligere § 162).

Lov om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven)

Kapittel 1. Innledning.

§ 1-1. Fristdagen ved gjeldsforhandling.

Fristdagen ved gjeldsforhandling er dagen da begjæringen om åpning av gjeldsforhandling kom inn til tingretten.

Blir behandlingen av en konkursbegjæring utsatt i henhold til lov om gjeldsforhandling og konkurs § 16 første ledd, er fristdagen likevel dagen da konkursbegjæringen kom inn til retten. Det samme gjelder hvor begjæring om åpning av gjeldsforhandling ble fremsatt senest tre uker etter at en begjæring om åpning av konkurs ble tilbakekalt eller rettskraftig avvist eller forkastet.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 1-2. Fristdagen ved konkurs.

Fristdagen ved konkurs er dagen da den begjæring om åpning av konkurs som ble tatt til følge, kom inn til tingretten.

Fristdagen er likevel dagen da begjæring om åpning av gjeldsforhandling kom inn til retten, såfremt

1. konkurs er åpnet på grunnlag av en begjæring som kom inn til retten senest tre uker etter at en tidligere begjæring om gjeldsforhandling ble tilbakekalt eller rettskraftig avvist eller forkastet,
2. gjeldsforhandlingen er gått over til konkurs i samsvar med lov om gjeldsforhandling og konkurs § 57,
3. konkurs er åpnet på grunnlag av en begjæring som kom inn til retten senest tre uker etter at gjeldsforhandlingen ble rettskraftig

innstilt eller avsluttet,

4. skyldneren dør under gjeldsforhandlingen.

Dagen for skyldnerens død er fristdagen når konkurs er åpnet i skyldnerens dødsbo, og det ikke er på det rene at skyldneren var solvent da han døde, med mindre reglene i annet eller fjerde ledd fører til at fristdagen kommer tidligere.

Dagen da en tidligere begjæring om åpning av konkurs kom inn til retten, er fristdagen når konkurs er åpnet på grunnlag av en begjæring som kom inn til retten senest tre uker etter at den tidligere begjæring ble tilbakekalt eller rettskraftig avvist eller forkastet, med mindre reglene i annet ledd fører til at fristdagen kommer tidligere; disse regler gjelder tilsvarende hvor konkurs er åpnet i samsvar med lov om gjeldsforhandling og konkurs § 57.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 1-3. Fristdagen i andre tilfelle.

Fristdagen ved offentlig skifte av insolvent dødsbo er dagen for skyldnerens død. Var det åpnet gjeldsforhandling, og skyldneren døde før gjeldsforhandlingen var innstilt eller avsluttet, får likevel reglene i § 1-1 anvendelse.

Fristdagen ved tvangsoppløsning etter konkurslovens regler av aksjeselskaper i medhold av aksjeloven § 16-15, jf § 16-18, og av allmennaksjeselskaper i medhold av allmennaksjeloven § 16-15, jf § 16-18, er dagen da kunngjøring som nevnt i aksjeloven § 16-16 annet ledd eller allmennaksjeloven § 16-16 annet ledd for vedkommende selskap ble kunngjort i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Det samme gjelder ved tvangsoppløsning av samvirkeforetak i medhold av samvirkeloven § 141, jf § 144.

Fristdagen ved avvikling etter konkurslovens og dekningslovens regler av aksjeselskaper i medhold av aksjeloven § 16-14, jf § 16-18, og av allmennaksjeselskaper etter allmennaksjeloven § 16-14, jf § 16-18, er dagen da tingretten traff kjennelse om å overta ansvaret for avviklingen. Det samme gjelder ved avvikling av samvirkeforetak i medhold av samvirkeloven § 140, jf § 144.
Endret ved lover 20 mars 1992 nr. 27, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999), 25 jan 2002 nr. 2 (ikr. 15 feb 2002 iflg. res. 25 jan 2002 nr. 65), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 1-4. Tidspunktet for åpning av bobehandlingen m v.

Med tidspunktet for åpning av gjeldsforhandling forstås det tidspunkt da begjæring om åpning av gjeldsforhandling kom inn til tingretten.

Med tidspunktet for åpning av forhandling om tvangsakkord forstås det tidspunkt da begjæring om åpning av forhandling om tvangsakkord kom inn til tingretten.

Med tidspunktet for konkursåpningen forstås det tidspunkt da kjennelse om åpning av konkurs ble avsagt.

Med tidspunktet for åpning av offentlig skifte av insolvent dødsbo forstås tidspunktet for skyldnerens død.

Med tidspunktet for åpning av bobehandlingen forstås for gjeldsforhandling det tidspunkt som er nevnt i første ledd, for forhandling om tvangsakkord det tidspunkt som er nevnt i annet ledd, for konkurs det tidspunkt som er nevnt i tredje ledd, og for offentlig skifte av insolvent dødsbo det tidspunkt som er nevnt i fjerde ledd.

Med en umiddelbart forutgående gjeldsforhandling forstås en gjeldsforhandling hvor fristdagen i en etterfølgende konkurs bestemmes av reglene i § 1-2 annet ledd.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 1-5. Skyldnerens nærstående.

Som innbyrdes nærstående anses i denne lov:

1. ektefeller, ugifte samboende, forlovede, slektninger i opp- og nedstigende linje, søsken, de nevnte personers ektefeller og andre som står hverandre personlig særlig nær (personlig nærstående),
2. en virksomhet og en person, dersom personen eller noen av vedkommendes personlig nærstående alene eller sammen med andre nærstående eier en vesentlig del av virksomheten eller oppebærer en betydelig del av dens inntekter eller i kraft av sin stilling som leder har vesentlig innflytelse på den, og
3. to virksomheter, dersom den ene virksomhet alene eller sammen med andre nærstående eier en vesentlig del av den andre virksomheten eller oppebærer en betydelig del av dens inntekter eller i kraft av sin stilling som leder har vesentlig innflytelse på den, eller dersom begge er nærstående til samme person eller virksomhet.

§ 1-6. Lovens virkeområde.

Reglene i kapitlene 3 og 4 gjelder kreditorbeslag så vel ved utlegg som ved gjeldsforhandling, konkurs og offentlig skifte av insolvent dødsbo, når ikke annet er bestemt.

Reglene i kapitlene 6 til 8 gjelder under gjeldsforhandling og konkurs og ved offentlig skifte av insolvent dødsbo, når ikke annet er bestemt. Offentlig skifte av insolvent dødsbo følger reglene for konkursbehandling for så vidt gjelder kapittel 7, likevel slik at § 7-11 ikke gjelder ved offentlig skifte av insolvent dødsbo.

Virkeområdet for kapitlene 2, 5 og 9 fremgår av henholdsvis § 2-1, § 5-1 og § 9-1.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

Første del. Gjenstanden for fordringshavernes beslagsrett.

Kapittel 2. Alminnelige regler.

§ 2-1. Kapitlets virkeområde m m.

Bestemmelsene i §§ 2-2, 2-3, 2-4 og 2-9 gjelder ved kreditorbeslag så vel ved utlegg som ved gjeldsforhandling, konkurs og offentlig skifte av insolvent dødsbo.

Bestemmelsene i §§ 2-5 til 2-8 gjelder ved utlegg. § 2-5 gjelder også ved konkurs og offentlig skifte av insolvent dødsbo.

§ 2-10 gjelder ved tvangssalg så vel etter kreditorbeslag som ved realisasjon av annen sikkerhetsrett.

Bestemmelsene i §§ 2-11 til 2-14 gjelder ved konkurs.

For bolig og vanlig innbo kan unntaksretten også gjøres gjeldende av skyldnerens ektefelle og av barn som skyldneren forsørger. Er skyldneren død, kan disse personer også gjøre unntaksretten gjeldende for andre formuesgoder.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 2-2. Hovedregel om beslagsretten.

Når ikke annet er fastsatt ved lov eller annen gyldig bestemmelse, har

fordringshaverne rett til dekning i ethvert formuesgode som tilhører skyldneren på beslagstiden, og som kan selges, utleies eller på annen måte omgjøres i penger.

§ 2-3. Beslagsfrihet for personlige eiendeler.

Fordringshaverne har ikke rett til dekning i følgende eiendeler:

a. klær og andre ting til personlig bruk for skyldneren eller dennes husstand samt innbo, utstyr og lignende løsøre som skyldneren trenger i sitt hjem, alt for så vidt verdien av tingene ikke er større enn at det etter forholdene er rimelig å unnta dem;
b. redskaper, transportmidler og lignende hjelpemidler som skyldneren eller noen av dennes husstand trenger for sitt yrke eller til sin utdanning, likevel ikke utover en samlet verdi som svarer til to tredeler av folketrygdens grunnbeløp (avrundet til nærmeste hundre kroner). Varer eller materialer beregnet på salg eller bearbeidelse omfattes ikke av disse regler;
c. ting som har en særlig personlig verdi for skyldneren eller noen av dennes husstand, dersom verdien ikke er større enn at det ville være åpenbart urimelig om tingene ble tvangssolgt.

Dersom skyldneren eller noen som hører til dennes husstand lider av sykdom eller er ufør, skal det tas rimelig hensyn til det. I særlige tilfeller kan da ting som er nevnt under første ledd bokstav b, unntas selv om den samlede verdi overstiger to tredeler av folketrygdens grunnbeløp (avrundet til nærmeste hundre kroner).

Fordringshaverne har heller ikke rett til dekning i erstatning etter skadeforsikring for eiendeler som omfattes av reglene i første eller annet ledd og som skal skaffes igjen.

Når beslagsfriheten for en ting avhenger av hvilke eiendeler skyldneren ellers har, skal det også regnes med eiendeler som tilhører skyldnerens ektefelle eller barn som skyldneren eller ektefellen forsørger, dersom tingene kan brukes av skyldneren eller dennes husstand.

Er det ikke adgang til å gjøre gjeldende beslagsfrihet for en ting etter første ledd bokstav a og b på grunn av tingenes verdi, skal skyldneren av det som tingen utbringer, få utbetalt så mye som finnes rimelig for at skyldneren kan skaffe seg en annen ting som trengs til samme formål. På begjæring kan bestemmes at skyldneren før tingen settes ut av dennes besittelse eller innen en fastsatt frist får disponere en annen ting til samme formål eller får forskudd på beløp som nevnt i første punktum.

§ 2-4. Beslagsfrihet for stipendier, offentlige bidrag o l.

Fordringshaverne har ikke rett til dekning i

a. stipend eller lignende bidrag til fremme av kulturelt, vitenskapelig eller humanitært formål,
b. bidrag som offentlig organ eller institusjon med allmennyttig formål har gitt skyldneren til fremme av et særskilt formål.

Reglene gjelder ikke bidrag som har karakter av personlig lønn.

Når det som bidraget er gitt til er utført, kan dekning tas uten hinder av reglene i denne paragraf, likevel slik at utlegg ikke kan tas i krav på bidrag som ikke er betalt, og heller ikke i umiddelbar forbindelse med utbetalingen. Første punktum er ikke til hinder for at utlegg tas i slik fordring når det er gått minst en måned siden den forfalt og det har vært mulig å få betaling.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 11 juni 1993 nr. 83.

§ 2-5. Beslagsfrihet for penger m.m.

Beslag kan ikke tas i skyldnerens penger, bankinnskudd og andre fordringer eller forråd av varer, for så vidt de er nødvendige til underhold av skyldneren og husstanden inntil lønn eller annen inntekt neste gang forfaller, likevel ikke utover to måneder med mindre særlige hensyn tilsier det. Det skal tas hensyn til underholdsplikt som påhviler skyldneren.

Ved konkurs og offentlig skifte av insolvent dødsbo treffes avgjørelsen om beslagsfrihet av bostyreren.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86 (tidligere § 2-6), 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 2-6. Utvidet adgang til utlegg i særlige tilfeller.

Reglene i §§ 2-3 til 2-5 kan fravikes i den utstrekning det finnes rimelig, når utlegg søkes for:

a. krav på erstatning eller oppreising for skade som skyldneren har voldt forsettlig eller grovt uaktsomt, eller regresskrav på grunn av slik skade;
b. krav som grunner seg på lovbestemt forsørgelsesplikt;
c. krav på skatt og offentlig avgift, samt ansvar for slike krav eller

tilsvarende trekk.

For krav på kjøpesummen for en ting eller for krav som er sikret ved pant eller tilbakeholdsrett i tingen, kan utlegg tas i tingen uten hinder av bestemmelsene i § 2-3.

Utlegg i bidrag som nevnt i § 2-4 kan tas for gjeld som er pådratt til fremme av det formål bidraget er bevilget for.

Utlegg i henhold til reglene i denne paragraf kan tas selv om det er åpnet gjeldsforhandling eller konkurs i skyldnerens bo.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86 (tidligere § 2-8)

§ 2-7. Utlegg i lønnskrav m v.

Utlegg kan tas i skyldnerens krav på forfalt eller uforfalt lønn etter fradrag av forskuddstrekk i den utstrekning lønnen overstiger det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand. Ved vurderingen legges til grunn det som er tilbake av nettolønnen etter allerede besluttete trekk med bedre prioritet. Kongen kan i forskrift fastsette satser for beregningen av det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand.

Første ledd gjelder tilsvarende for:

a. annet vederlag for personlig arbeid, herunder tilsvarende arbeidsgodtgjørelse for utnytting av skyldnerens åndsverk, oppfinnelser m m;
b. pensjon eller vartpenger som en arbeidsgiver betaler eller har sikret sine ansatte eller deres etterlatte ved eller uten fradrag i lønnen;
c. annen pensjon, stønad, livrente eller føderåd; er rettigheten ervervet mot vederlag fra skyldneren, gjelder dette ikke når den er ervervet etter at det krav ble pådratt som utlegg søkes for;
d. underholdsbidrag som skyldneren har krav på til seg selv;
e. pensjon eller annen ytelse etter lovgivningen om offentlig trygd eller lignende;
f. erstatning eller oppreisning for skade på legeme eller helse eller for tap av forsørger;
g. midler innsamlet offentlig til skyldneren;
h. æresgaver som består i penger.

Utlegg i lønnskrav m v kan bare tas i krav som har forfalt eller forfaller innen to år, jf tvangsfullbyrdelsesloven § 7-21. Trekkperioden for bøtekrav er fem år.

For skattekrav kan utlegg alltid tas i krav som forfaller inntil fem år etter utgangen av det inntektsåret skatten gjelder, eller i tilfelle endring av fastsettingen av formues- og inntektsskatt fem år etter utgangen av det kalenderår da endringsvedtak ble truffet. For bidragskrav gjelder ingen tidsbegrensning.

Bortsett fra ved innfordring av krav som nevnt i § 2-8 første ledd bokstav a til e, kan utlegg i lønnskrav mv. ikke tas dersom skyldneren gjør hva denne evner for å betale sine fordringshavere og heller ikke utilbørlig begunstiger noen av dem.

Endret ved lover 15 juni 1990 nr. 28, 26 juni 1992 nr. 86, 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 723), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 2-8. Prioriteten for flere utlegg i lønnskrav m v.

Dersom det er gitt pålegg om trekk for flere krav hos samme skyldner, og det som kan trekkes etter § 2-7 første ledd ikke er tilstrekkelig til å dekke alle kravene, har kravene prioritet som følger:

a. krav som grunner seg på lovbestemt forsørgelsesplikt,
b. krav på erstatning eller oppreisning for skade voldt ved en straffbar handling,
c. statens regresskrav etter voldserstatningsloven § 11,
d. krav på bøter,
e. krav på skatt eller offentlig avgift,
f. andre krav.

Fortrinnsretten etter første ledd bokstavene a–e gjelder tilsvarende for ansvar for slike krav eller tilsvarende trekk.

Dersom de krav som ikke kan dekkes samtidig er likt prioritert etter første og annet ledd, dekkes først det krav som det først ble gitt pålegg om trekk for. Dernest dekkes senere gitte pålegg så langt utleggsmuligheten rekker etter § 2-7 første ledd. Er det flere krav etter første ledd bokstav a som ikke kan dekkes, deles de forholdsmessig etter størrelsen av de enkelte bidrag hvis det ikke foreligger særlige forhold som gjør en annen fordelingsmåte rimelig.

Namsmannen eller annen myndighet som beslutter trekk, skal av eget tiltak omgjøre allerede gitte trekkpålegg i den utstrekning dette er nødvendig etter

denne paragrafen.
Tilføyd ved lov 26 juni 1992 nr. 86, endret ved lov 17 juni 2022 nr. 57 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 23 sep 2022 nr. 1635). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 2-9. Avkall på beslagsfriheten.

De rettigheter som §§ 2-3 til 2-7 gir skyldneren, kan skyldneren ikke gi avkall på før utleggsforretningen begynner eller konkurs blir åpnet. Gir skyldneren etter dette tidspunkt slikt avkall, skal namsmannen eller tingretten påse at dette ikke kommer i strid med tilbørlig hensyn til ektefelle og barn eller offentlige interesser.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 2-10. Tvangsdekning som truer skyldnerens rett til bolig.

Dersom tvangsdekning ved tvangssalg eller tvangsbruk av fast eiendom, borettslagsandel eller leierett i fast eiendom (herunder aksje, andelsbrev, pantebrev eller annet atkomstdokument med tilknyttet leierett) vil medføre at skyldneren taper retten til nødvendig bolig for seg eller sin familie, kan tingretten på begjæring ved kjennelse bestemme at tvangsdekning bare kan gjennomføres hvis det blir skaffet skyldneren eller skyldnerens familie en annen bolig som med hensyn til beliggenhet, størrelse, pris og andre forhold tilfredsstiller rimelige krav. Ved konkurs kan retten fastsette en frist for å sette fram begjæring om erstatningsbolig. Ved tvangsdekning etter tvangsfullbyrdelsesloven gjelder tvangsfullbyrdelsesloven § 11-7.

Bestemmelse som nevnt i første ledd kan ikke treffes dersom skyldneren eller skyldnerens familie har unnlatt å gjøre hva vedkommende evner for å skaffe annen bolig, eller dersom tvangsdekning er begjært for inndriving av husleie eller annet vederlag som skal betales for retten til boligen.

Bestemmelse som nevnt kan heller ikke treffes ved tvangsdekning som er begjært for å inndrive renter eller ordinært forfalte avdrag på lån sikret ved pant i eiendommen, borettslagsandelen, leieretten eller atkomstdokumentet. Søkes mer enn ordinært forfalte beløp inndrevet, gjelder det samme dersom det ekstraordinære forfall beror på at vilkår for pantelånet er misligholdt ved vesentlig forsømmelse av eiendommens vedlikehold eller av plikt til å holde den tilstrekkelig brannforsikret.

Adgangen til å påberope bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke frafalles på forhånd.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 603).

§ 2-11. Skyldnerens lønnsinntekter m m under konkurs.

Inntekter av den art som er nevnt i § 2-7 og som tilfaller skyldneren under konkursen, kan trekkes inn i bomassen i den utstrekning de overstiger det som trengs for underhold av skyldneren og dennes husstand under hensyn til skyldnerens sannsynlige fremtidige inntekter. Beslagsretten kan begrenses hvor dette er rimelig på grunn av arbeidets art, de forhold som arbeidet er utført under, eller den tid konkursbehandlingen har pågått.

Avgjørelse om beslag etter denne paragraf tas av retten ved kjennelse.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 2-12. Arv og gave som tilfaller skyldneren under konkurs m v.

Arv og gave som tilfaller skyldneren i den tid konkursbehandlingen pågår, går inn i bomassen når ikke annet bestemmes av retten eller følger av annen gyldig bestemmelse.

Skyldneren kan avslå å motta gaver, gi avslag på falt arv og gi avslag på andel i den annen ektefelles rådighetsdel i det ekteskapelig felleseie også i den tid konkursbehandlingen pågår.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 2-13. Skyldnerens øvrige erverv under konkurs.

Hva skyldneren for øvrig erverver mens konkursbehandlingen pågår, går inn i bomassen når ikke retten bestemmer annet.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 2-14. Beslutning om avkall på boets rett etter §§ 2-11 til 2-13.

Når man under bobehandlingen har fått tilfredsstillende oversikt over boets stilling, og fordringshaverne har fått anledning til å uttale seg, kan retten ved

kjennelse beslutte at skyldnerens erverv for den gjenstående del av bobehandlingen ikke skal gå inn i boet. Avgjørelsen kan begrenses til bare å gjelde bestemte angitte erverv.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Kapittel 3. Private beslagsforbud.

§ 3-1. Private beslagsforbud – eldre gjeld.

Den som ved testament eller på annen måte treffer bestemmelse om overdragelse av et formuesgode uten vederlag, kan senest ved overdragelsen ta forbehold om at det ikke ved utlegg eller konkurs skal kunne søkes dekning i formuesgodet for gjeld som erververen har pådratt seg før overdragelsen blir gjennomført.

Skal erververen ved overtagelse av pantegjeld eller på annen måte yte delvis vederlag, men slik at vederlaget ikke utgjør mer enn en halvdel av formuesgodets verdi på overdragelsestiden, kan forbehold som nevnt i første ledd tas for den forholdsmessige andel av formuesgodet som det ikke skal ytes vederlag for. I tilfelle av kreditorforfølgning kan hele formuesgodet selges, men kreditorene kan ikke kreve dekning av den del av utbyttet som svarer til den beslagsfrie del.

Avhenderen kan bestemme at avkastningen av formuesgodet skal være beslagfri i samme utstrekning som selve formuesgodet. Beslagsfrihet kan likevel ikke betinges for avkastning som helt eller delvis skyldes erververens personlige arbeidsinnsats.

§ 3-2. Privat beslagsforbud – fremtidig gjeld.

Forbehold som nevnt i § 3-1 kan tas også med hensyn til gjeld som erververen pådrar seg etter at overdragelsen er blitt gjennomført, såfremt det i forbindelse med forbeholdet bestemmes at erververen ikke skal ha adgang til å gjøre seg nytte av formuesgodet ved salg eller pantsettelse eller på lignende måte.

Selv om det er tatt forbehold som nevnt i første ledd, kan dekning søkes i formuesgodet for gjeld som har direkte sammenheng med drift, vedlikehold eller utbedring av formuesgodet, og for skatter og avgifter vedrørende det. Det samme gjelder krav på erstatning eller oppreising for skade som erververen har voldt forsettlig eller grovt uaktsomt eller regresskrav på grunn av slik skade når kravet er oppstått etter at overdragelsen er blitt gjennomført.

§ 3-3. Rettsvern.

Ved beslagsforbud i fast eiendom eller andre registrerbare formuesgoder må beslagsforbudet og i tilfelle som nevnt i § 3-2 også rådighetsinnskrenkingen tinglyses i grunnboken eller registreres i tilsvarende register.

Ved beslagsforbud i andre formuesgoder må en spesifisert liste over disse tinglyses i løsøreregisteret. Rådigheten over penger, verdipapirer og enkle fordringer som er beheftet med beslagsforbud, må dessuten overføres til en tillitsmann, jf § 3-4. Penger og verdipapirer må overleveres til tillitsmannen; når det gjelder enkle fordringer, må skyldneren etter disse underrettes om at rådigheten over fordringene er gått over til tillitsmannen. Beslagsforbud fastsatt ved testament har rettsvern inntil boet er overtatt til privat skifte og under offentlig skiftebehandling, selv om reglene i første og annet ledd ikke er fulgt.

For øvrig får de alminnelige rettsvernsregler for overdragelse av vedkommende formuesgode tilsvarende anvendelse.

§ 3-4. Tillitsmann ved beslagsforbud.

Når en overdrager tar forbehold som nevnt i § 3-1 eller § 3-2, skal han oppnevne en bank, en advokat eller etter nærmere regler statsforvalteren som tillitsmann. Har overdrageren ikke oppnevnt noen tillitsmann, skal Stiftelsestilsynet foreta oppnevnelsen etter anmodning av erververen. Det samme gjelder hvor den oppnevnte tillitsmann er blitt hindret i å utføre vervet eller ønsker seg fritatt fra det, eller ikke utfører det på forsvarlig måte; i så fall kan også tillitsmannen be Stiftelsestilsynet om å foreta oppnevning av ny tillitsmann, hvis ikke overdrageren bestemmer annet.

Tillitsmannen skal forvalte de beslagsfrie penger og verdipapirer som er overlevert til ham, og føre tilsyn med de beslagsfrie eiendeler i erververens besittelse. Tillitsmannen skal herunder vareta erververens tarv, men samtidig se til at erververen ikke ved hjelp av beslagsforbudet søker å unndra andre midler fra sine kreditorer.

Kongen kan gi nærmere regler om statsforvalterens adgang og plikt til å være tillitsmann og om tillitsmannens forvaltning av beslagsfrie midler, derunder om den godtgjøring som tillitsmannen har krav på.

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1608), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 3-5. Omdannelse.

Bestemmelse som overdrageren har gitt for disponeringen av de beslagsfrie eiendeler, kan etter søknad fra overdrageren, erververen eller tillitsmannen endres eller oppheves etter reglene i lov om stiftelser.

§ 3-6. Ombytting av beslagsfrie eiendeler.

Når ikke annet følger av overdragerens bestemmelser, kan tillitsmannen samtykke i at beslagsfrie eiendeler blir avhendet, og i at det blir innkjøpt nye eiendeler for beslagsfrie midler. Beslagsfriheten går over på vederlaget eller de nye eiendeler under forutsetning av at reglene i § 3-3 blir fulgt. Ny tinglysing i løsøreregisteret er likevel ikke nødvendig, men tillitsmannen skal føre en nøyaktig fortegnelse over de eiendeler som til enhver tid omfattes av forbudet.

§ 3-7. Utbetalinger til erververen.

Når ikke annet følger av overdragerens bestemmelse, utbetales beslagsfri avkastning av eiendeler som forvaltes av tillitsmannen, til erververen på den måte og til den tid tillitsmannen finner hensiktsmessig.

Når avkastningen ikke er tilstrekkelig til å dekke erververens nødvendige utgifter, kan det gis samtykke til utbetaling av de øvrige beslagsfrie midler, når ikke annet følger av overdragerens bestemmelse. Slikt samtykke gis av statsforvalteren dersom statsforvalteren er tillitsmann, og ellers av Stiftelsestilsynet.

Beløp som utbetales erververen er bare beslagsfrie etter reglene i §§ 2-5 og 2-11.

Endret ved lover 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1608), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 3-8. Forholdet til forvaltningsloven. Omgjøring.

Forvaltningsloven får ikke anvendelse på tillitsmannen. Tillitsmannens avgjørelser kan omgjøres av Stiftelsestilsynet når særlige grunner taler for det. En avgjørelse kan ikke omgjøres for så vidt den har etablert en rett for tredjeperson. Stiftelsestilsynets avgjørelser kan ikke påklages.

Forvaltningsloven gjelder likevel for statsforvalteren som tillitsmann. For vedtak truffet av statsforvalteren er Stiftelsestilsynet klageinstans.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1608), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 3-9. Sperring av erstatningsbeløp ol.

Etter anmodning fra skyldneren kan Stiftelsestilsynet beslutte at beløp som nevnt i § 2-7 annet ledd bokstavene d til h skal være beslagsfrie også etter at de er utbetalt til skyldneren. Slik anmodning kan fremsettes også etter at utbetaling har funnet sted.

Etter at anmodningen er fremsatt og inntil den er avgjort, kan beslag som er tatt i beløpet, ikke fullbyrdes. Beslag som er tatt i beløpet, taper sin virkning for så vidt som det blir gjort vedtak om beslagsfrihet. Reglene i dette ledd gjelder likevel ikke beslag som er tatt tidligere enn en måned før anmodning om beslagsfrihet er fremsatt.

Dersom det blir gjort vedtak om beslagsfrihet, kan Stiftelsestilsynet treffe nærmere bestemmelse om forvaltningen av midlene. Reglene i dette kapittel får tilsvarende anvendelse.

Vedtak om beslagsfrihet og bestemmelser om forvaltningen kan senere endres etter anmodning fra skyldneren eller etter Stiftelsestilsynets eget tiltak. Oppheves beslagsfriheten, kan frigivelse av pengene til skyldneren først skje en måned etter at underretning om opphevelse er gitt til de av skyldnerens fordringshavere som har meldt sine krav til Stiftelsestilsynet.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1608).

§ 3-10. Løsningsrett til fordel for skyldnerens nærstående.

Dersom et formuesgode ved avhendelse blir påheftet en forkjøps-, gjenkjøps- eller annen løsningsrett til fordel for erververens nærstående, og løsningssummen er fastsatt til mindre enn tre firedeler av formuesgodets omsetningsverdi på løsningstiden, får reglene i dette kapittel, unntatt § 3-1 annet ledd, tilsvarende anvendelse. Den løsningsberettigede kan likevel uten hinder av reglene i første punktum benytte løsningsretten under tvangsfullbyrdelse mot å betale en løsningssum som minst tilsvarer tre firedeler av formuesgodets omsetningsverdi på løsningstiden, forutsatt at de alminnelige rettsvernsregler er fulgt.

Kapittel 4. Beslagsretten i selskapsforhold.

§ 4-1. Selskaper som omfattes av kapitlet.

Reglene i dette kapittel gjelder ansvarlige selskaper og kommandittselskaper etter selskapsloven og partrederier etter sjøloven § 101 første ledd.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 83, 24 juni 1994 nr. 39.

§ 4-2. Fortrinnsrett til selskapsmidlene.

Selskapets fordringshavere har fortrinnsrett til dekning av selskapsmidlene. Særskilt gjeldsforhandling og konkurs kan åpnes i selskapets bo.

§ 4-3. De særlige fordringshaveres dekningsrett.

Et selskapsmedlems særlige fordringshavere kan bare kreve dekning i det som medlemmet har rett til å kreve av selskapet som andel i overskudd og i den andel medlemmet kan kreve ved oppløsning av selskapet eller når medlemmet blir utløst av de andre medlemmer.

Dersom et medlems bo er kommet under insolvensbehandling, kan boet straks kreve andelen innløst etter reglene i selskapsloven. Tilsvarende rett har et medlems særlige fordringshavere som har utlegg i medlemmets selskapsandel, så langt det trengs for å dekke fordringshaverens krav.
Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 83.

§ 4-4. Omstøtelse.

Reglene i kapittel 5 gjelder tilsvarende for disposisjoner mellom selskapet og dets medlemmer.

§ 4-5. Dividenderett i medlemmenes særbo.

I medlemmenes særbo kan selskapets fordringshavere bare kreve dividende av sine opprinnelige tilgodehavender fratrukket den dividende som de kan kreve i selskapets bo. I forholdet mellom medlemmenes særbo gjelder reglene i §§ 8-7 flg.

Kapittel 5. Omstøtelse.

§ 5-1. I hvilke bo omstøtelse kan skje.

Reglene i dette kapittel gjelder ved forhandling om tvangsakkord, ved konkurs og ved offentlig skifte av insolvent dødsbo.

§ 5-2. Gaver.

Gave som skyldneren har fullbyrdet senere enn ett år før fristdagen, kan omstøtes.

Gave til skyldnerens nærstående kan omstøtes også når den er fullbyrdet tidligere, men senere enn to år før fristdagen, hvis det ikke bevises at skyldneren fortsatt var utvilsomt solvent da gaven ble fullbyrdet.

Gave til skyldnerens ektefelle, ugifte samboende eller forlovede kan omstøtes når den er fullbyrdet senere enn to år før fristdagen. Dersom verdien av gaver til ektefelle, ugift samboende eller forlovede samlet overstiger ti ganger folketrygdens grunnbeløp, kan den overskytende del av verdien omstøtes for så vidt gavene ble fullbyrdet senere enn fem år før fristdagen, dersom det ikke bevises at skyldneren fortsatt var utvilsomt solvent da gavene ble fullbyrdet.

Formue som en ektefelle får ved skifte av ekteskapelig felleseie, anses som gave for så vidt han eller hun har fått overført formue fra den annen ektefelles rådighetsdel som han eller hun ikke har krav på etter loven. Det samme gjelder dersom ektefellene har opprettet ektepakt om hel eller delvis opphevelse av formuesfellesskapet, og dette har ført til en formuesforskyvning fra skyldnerens rådighetsdel til den annen ektefelles særeie.

Unntatt fra omstøtelse etter denne paragraf er leilighetsgaver og liknende gaver og stønader som er av rimelig omfang hensett til forholdene da gaven eller stønaden ble ydet.

Endret ved lov 4 juli 1991 nr. 47.

§ 5-3. Vedtak i foretaksorganer om ansvarsfrihet m.m.

Vedtak i foretaksorganer om ansvarsfrihet eller om at erstatningskrav ikke skal reises, binder ikke foretakets konkursbo dersom foretaket må antas å ha vært insolvent da vedtaket ble truffet eller konkurs ble åpnet innen ett år etter vedtaket. Erstatningssøksmål må likevel være reist innen ett år etter konkursåpningen dersom slikt vedtak er fattet.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 5-3a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), opphevet ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 5-4. Urimelig lønnsutbetaling m.m. til nærstående.

Reglene i § 5-2 om omstøtelse av gaver gjelder tilsvarende for

a. utbetalinger til nærstående av lønn, annet arbeidsvederlag eller pensjon, for så vidt angår beløp som åpenbart overstiger det som må anses rimelig under hensyn til det utførte arbeid, virksomhetens inntekter eller forholdene ellers;
b. vederlag til nærstående for kjøp, leie eller tjenester, for så vidt angår beløp som åpenbart overstiger det som uavhengige avtaleparter ville ha avtalt.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 5-5. Ekstraordinær betaling.

Betaling av gjeld som skyldneren har foretatt senere enn tre måneder før fristdagen, kan omstøtes hvis betalingen er foretatt med usedvanlige betalingsmidler, før normal betalingstid eller med beløp som betydelig har forringet skyldnerens betalingsevne, forutsatt at betalingen etter forholdene allikevel ikke fremtrådte som ordinær.

Er betaling som nevnt i første ledd skjedd til skyldnerens nærstående, kan den også omstøtes når den er foretatt tidligere, men senere enn to år før fristdagen dersom det ikke bevises at skyldneren fortsatt var utvilsomt solvent da betalingen skjedde.

Betaling som nevnt i første ledd til skyldnerens ektefelle, ugifte samboende eller forlovede kan omstøtes når den er foretatt senere enn to år før fristdagen.

Som betaling anses også pantsettelse og overdragelse i sikringsøyemed av enkle fordringer.

§ 5-6. Motregning.

Motregning med en fordring på skyldneren som er ervervet fra tredjeperson ved overdragelse eller utlegg senere enn tre måneder før fristdagen, kan omstøtes i den utstrekning motregningen er skjedd med en fordring som skyldneren hadde da den annen ervervet sin fordring. Det samme gjelder uten hensyn til tidspunktet for ervervelsen, dersom erververen på dette tidspunkt visste eller burde vite at skyldneren var insolvent.

Motregning med en fordring på skyldneren kan omstøtes når den er skjedd senere enn tre måneder før fristdagen, eller på et tidspunkt da fordringshaveren visste eller burde vite at skyldneren var insolvent, og motregning under bobehandlingen ville være utelukket etter § 8-1 annet ledd. Tilsvarende gjelder ved motregning med en etterprioritert fordring på skyldneren dersom motregning under bobehandlingen ville være utelukket etter § 8-4.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 5-7. Sikkerhetsstillelse for eldre gjeld.

Pantsettelse eller annen sikkerhetsstillelse som skyldneren har foretatt senere enn tre måneder før fristdagen, kan omstøtes dersom:

a. pantet eller sikkerheten er stilt for gjeld som skyldneren har pådratt seg før sikkerhetsretten ble avtalt, eller
b. rettsvernet ikke ble brakt i orden uten unødig opphold etter at gjelden ble pådratt.

Første ledd gjelder tilsvarende når sikkerhet til skyldnerens nærstående er stilt tidligere, men senere enn to år før fristdagen, dersom det ikke bevises at skyldneren fortsatt var utvilsomt solvent da sikkerhet ble stilt.

Er sikkerhetsrett som nevnt i første ledd gitt til fordel for skyldnerens ektefelle, ugifte samboende eller forlovede, kan den omstøtes dersom rettsvernet er brakt i orden senere enn to år før fristdagen.

§ 5-8. Utlegg.

Panterett stiftet ved utlegg hos skyldneren senere enn tre måneder før fristdagen har ingen rettsvirkning overfor boet.

Utlegg som skyldnerens nærstående har ervervet tidligere, men senere enn to år før fristdagen, har ingen rettsvirkning overfor boet, dersom det ikke

bevises at skyldneren fortsatt var utvilsomt solvent da utlegget ble gitt. Denne regel gjelder likevel ikke utlegg for forfalt underholdsbidrag til noen som på utleggstiden eller senere ikke har tilhørt skyldnerens husstand.

§ 5-9. Omstøtelse hvor den annen part ikke har vært i god tro.

Disposisjoner som på en utilbørlig måte begunstiger en fordringshaver på de øvriges bekostning eller unndrar skyldnerens eiendeler fra å tjene til dekning for fordringshaverne eller forøker skyldnerens gjeld til skade for dem, kan omstøtes dersom skyldnerens økonomiske stilling var svak eller ble alvorlig svekket ved disposisjonen, og den annen part kjente eller burde kjent til skyldnerens vanskelige økonomiske stilling og de forhold som gjorde disposisjonen utilbørlig.

Disposisjoner som er fullbyrdet tidligere enn ti år før fristdagen, kan ikke omstøtes.

§ 5-10. Beregning av omstøtelsesfristen ved tinglysing m v.

Ved anvendelse av reglene i dette kapittel anses en disposisjon som først oppnår ordinært rettsvern ved tinglysing eller annen sikringsakt, ikke for foretatt før slik sikringsakt er iverksatt. Tilsvarende gjelder for rettsstiftelse ved utlegg.

§ 5-11. Virkningen av omstøtelse etter §§ 5-2 til 5-8.

Dersom vilkårene for omstøtelse etter §§ 5-2 til 5-8 foreligger, kan boet kreve at den annen part fralegger seg den berikelse han har oppnådd ved den omstøtelige disposisjon. Boet kan likevel ikke kreve tilbakeført det utbytte som den annen part i god tro har vunnet av den mottatte ytelse før kravet om omstøtelse ble gjort gjeldende ved søksmål. Dersom det mottatte helt eller delvis er gått tapt, kan mulig ansvar overfor boet nedsettes eller eventuelt helt falle bort etter regelen i § 5-12 annet ledd første punktum.

Når noen av partene krever det, skal oppgjøret skje ved at hver leverer tilbake det mottatte, for så vidt dette er i behold og tilbakelevering kan skje uten urimelig verdispille, idet den nødvendige utligning skjer ved betaling fra en av sidene.

Har den annen part overdratt det mottatte til en tredjeperson som kjente eller burde kjenne de forhold ved den annen parts rettserverv som kunne føre til omstøtelse, gjelder første og annet ledd tilsvarende overfor tredjeperson.

Reglene i denne paragraf gjelder ikke for så vidt annet følger av

vedkommende bestemmelse om omstøtelse.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 5-12. Virkningen av omstøtelse etter § 5-9.

Foreligger vilkårene for omstøtelse etter § 5-9, kan boet kreve at den annen part erstatter boet det tap det er blitt tilføyd ved den omstøtelige disposisjon. Dersom boet forlanger det, skal oppgjøret skje ved at hver av partene leverer tilbake det mottatte, for så vidt dette er i behold og tilbakelevering kan skje uten urimelig verdispille. Boet kan da også kreve at den annen part erstatter ytterligere tap som boet er blitt tilføyd ved den omstøtelige disposisjonen.

Dersom den annen part bare har vist uaktsomhet, kan dennes ansvar overfor boet nedsettes eller eventuelt helt falle bort, såfremt betaling av full erstatning under hensyn til den annen parts forhold ville være urimelig byrdefull eller det for øvrig er særlige grunner til det. Den annen part kan likevel ikke stilles gunstigere enn vedkommende ville vært stilt etter § 5-11.

Har den annen part overdratt det mottatte til en tredjeperson som kjente eller burde kjenne de forhold ved den annen parts rettserverv som kunne føre til omstøtelse, gjelder første og annet ledd tilsvarende overfor tredjeperson.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 5-13. Virkningen av omstøtelse for skyldnerens medansvarlige.

Når tredjeperson har kausjonert eller stilt sikkerhet for gjeld som skyldneren har betalt, kan fordringshaveren eller boet kreve kausjonsansvaret eller sikkerhetsretten gjenopprettet, dersom:

a. skyldnerens betaling er omstøtelig etter reglene foran i dette kapittel, og
b. tredjeperson, da denne fikk vite om betalingen, visste eller burde vite at skyldneren var insolvent.

Kan sikkerheten ikke skaffes, skal tredjeperson erstatte det beløp som sikkerheten må antas å ville ha innbrakt.

Ved betaling av veksel eller sjekk gjelder reglene i § 5-14.
Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887).

§ 5-14. Betaling av veksel eller sjekk.

Har skyldneren betalt veksel eller sjekk, kan omstøtelse ikke skje overfor den som ved å nekte å motta betalingen ville miste sin rett til å fordre vekselen eller sjekken dekket av andre, med mindre det blir bevist at dekning ikke kunne vært oppnådd hos disse. Derimot plikter den som ville ha båret det endelige tap hvis betalingen ikke hadde skjedd, å betale erstatning under samme vilkår som for omstøtelse dersom betalingen hadde skjedd til ham som fordringshaver.

§ 5-15. Frist for gjennomføring av omstøtelse.

Boets rett til å kreve omstøtelse foreldes ett år fra åpning av konkurs eller forhandling om tvangsakkord. Fristen beregnes fra åpningen av forhandling om tvangsakkord også hvor forhandlingen er gått over til konkurs i samsvar med konkursloven § 57. Rett til omstøtelse foreldes likevel tidligst seks måneder fra det tidspunkt da boet eller gjeldsnemnda fikk eller burde ha fått kjennskap til de omstendigheter som ligger til grunn for kravet om omstøtelse, begrenset til 10 år fra åpning av konkurs eller forhandling om tvangsakkord. Medkontrahentens rett etter § 5-13 første ledd foreldes seks måneder regnet fra det tidspunkt da medkontrahenten fikk kjennskap til at omstøtelse ville bli gjort gjeldende mot vedkommende.

Reglene i første ledd gjelder ikke når boet gjør omstøtelse gjeldende som innsigelse mot anmeldt fordring eller annet krav mot boet.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

Annen del. Kreditorfellesskapet ved insolvensbehandling av bo.

Kapittel 6. Fordringshavernes dividenderett.

§ 6-1. Dividendefordringer.

Dividende kan bare kreves av fordringer på skyldneren som er oppstått før åpningen av bobehandlingen.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 6-2. Uforfalte og betingede fordringer.

At en fordring ved åpningen av bobehandlingen er uforfalt eller knyttet til en betingelse som ennå ikke er inntrådt, utelukker ikke at den anerkjennes som en dividendefordring.

For ikke rentebærende fordringer svares mellomrente for tiden fra åpning av bobehandlingen til den dag da fordringen, uten hensyn til insolvensen, ville ha forfalt. Kongen fastsetter mellomrentens størrelse.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 6-3. Regressfordringer.

En regressfordring mot skyldneren i anledning innfrielsen av en hovedfordring anses i forhold til boet for å være oppstått samtidig med hovedfordringen.

§ 6-4. Alle fordringer omgjøres til pengefordringer.

Alle fordringer mot skyldneren som går ut på annet enn penger, og som skal dekkes som dividendefordringer, blir omregnet til pengefordringer etter verdiforholdene på fristdagen. Er fordringen oppstått etter fristdagen, blir verdiforholdene ved åpningen av bobehandlingen lagt til grunn.

§ 6-5. Fordringer i fremmed mynt.

Når ikke fordringshaveren har krav på at kursen på en tidligere dag blir lagt til grunn, skal fordringer i fremmed mynt omregnes til norsk mynt etter kursen på fristdagen. § 6-4 annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 6-6. Konkursskyldnerens ansvar for restgjelden.

En konkursskyldner hefter fortsatt for den del av gjelden som ikke dekkes av den utbetalte dividende.

§ 6-7. Utlegg for dividendefordringer.

Når ikke annet er bestemt, kan dividendefordring så lenge

konkursbehandlingen varer ikke kreves dekket ved utlegg i midler som tilhører skyldneren, men som ikke blir trukket inn i boet.

Kapittel 7. Skyldnerens kontraktsmessige forpliktelser

Overskriften endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 7-1. Kapitlets virkeområde.

Reglene i dette kapittel kommer bare til anvendelse når ikke annet følger av andre lovbestemmelser eller vedkommende rettsforholds egenart. Reglene i §§ 7-2 til 7-9 kommer heller ikke til anvendelse når annet følger av §§ 7-10 flg.

§ 7-2. Retten til å holde tilbake egen ytelse.

Viser det seg at skyldneren mangler midler til å oppfylle sin del av en gjensidig tyngende avtale i rett tid, kan den annen part holde sin ytelse tilbake, eller når ytelsen er avsendt fra leveringsstedet, hindre at den blir overgitt til skyldneren eller dennes bo inntil sikkerhet blir stilt for motytelsen. Dette gjelder selv om tidspunktet for skyldnerens ytelse ikke er kommet.

§ 7-3. Konkursboets rett til å tre inn i skyldnerens avtaler.

Kommer skyldnerens bo under konkursbehandling, har konkursboet rett til å tre inn i de gjensidig tyngende avtaler skyldneren har sluttet. Konkursboet kan velge om det vil tre inn i en avtale, selv om avtalen har løpt videre etter åpningen av en forutgående gjeldsforhandling. Den annen part kan kreve at konkursboet uten ugrunnet opphold tar stilling til om det vil benytte sin rett.

Bestemmelsene i foregående ledd griper ikke inn i den annen parts rett til å påberope insolvensen som opphørsgrunn etter avtalens art. Avtalebestemmelse som gir den annen part en videre adgang til å heve på grunn av skyldnerens insolvens, er ikke bindende for boet.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 7-3a. Skyldnerens avtaler ved åpning av gjeldsforhandling.

Skyldnerens avtaler løper videre etter åpning av gjeldsforhandling. Åpningen gir ikke i seg selv den annen part rett til å heve avtalen med skyldneren. Bestemmelsene i § 7-3 annet ledd gjelder likevel tilsvarende.

Har skyldneren misligholdt en avtale om leie av fast eiendom, kan avtalen bare heves dersom begjæring om fravikelse er mottatt hos namsmannen eller tingretten før åpningen av gjeldsforhandlingen.

Tilføyd ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 7-4. Virkningen av at konkursboet trer inn.

Trer konkursboet inn i skyldnerens avtale, blir det berettiget og forpliktet på avtalens vilkår. Den annen parts fordring dekkes som massefordring.

Er avtalen ved konkursåpningen delvis oppfylt, kan konkursboet kreve å tre inn i avtalen bare for den uoppfylte dels vedkommende. Dette gjelder likevel ikke dersom den annen parts eller skyldnerens ytelse etter avtalen er udelelig eller på grunn av sammenhengen mellom de enkelte deler må betraktes som en enhet.

Gjelder avtalen en løpende ytelse til skyldneren, blir konkursboet ved sin inntreden bare forpliktet til å utrede vederlaget for tiden fra konkursåpningen som massefordring.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 7-4a. Virkningen av at avtalen løper videre under gjeldsforhandling.

Skyldneren er under gjeldsforhandlingen fortsatt forpliktet og berettiget på avtalens vilkår. Skal skyldnerens avtaler omfattes av gjeldsforhandlingen, må den annen part meddeles dette senest ved utsendelsen av forslaget til gjeldsordning.

Bestemmelsene i § 7-4 annet og tredje ledd gjelder uansett tilsvarende, slik at den annen parts vederlagskrav ved gjeldsforhandlingens åpning omfattes av gjeldsordningen.

Tilføyd ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 7-5. Plikt til å oppfylle eller stille sikkerhet.

Trer konkursboet inn i skyldnerens avtale, eller skal en avtale løpe videre etter åpning av gjeldsforhandling, og er tiden for hel eller delvis oppfyllelse fra den annen parts side kommet, kan den annen part kreve at en tilsvarende del av avtalen oppfylles eller dersom henstand er gitt, at det stilles sikkerhet for slik oppfyllelse. Samme rett har den annen part som har levert en ytelse, dersom ytelsen kunne vært krevd tilbake om konkursboet ikke var trådt inn i avtalen, eller dersom avtalen løper videre etter åpning av gjeldsforhandling. Sikkerhet kan ikke kreves stilt for den del av motytelsen som den annen part allerede har oppnådd rettsvern for.

Angår avtalen en løpende ytelse til skyldneren, og skal vederlaget leveres etterskuddsvis for en periode om gangen, skal sikkerheten til enhver tid dekke den først forfalte termin for så vidt denne gjelder tiden etter åpning av konkurs eller gjeldsforhandling.

Finner retten at en sikkerhetsstillelse etter reglene i de foregående ledd ikke gir den annen part tilstrekkelig beskyttelse, kan den bestemme at det skal stilles sikkerhet også før den annen parts oppfyllelsestid er kommet eller i videre omfang enn nevnt.

Avtaler som skyldneren og den annen avtalepart har truffet om plikt til å stille sikkerhet, kan settes til side av retten dersom de er urimelig tyngende for konkursboet eller skyldneren under gjeldsforhandling.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 7-6. Ekstraordinær oppsigelsesadgang.

Selv om avtalen løper videre etter åpning av gjeldsforhandling, kan skyldneren, uansett avtalens bestemmelser om oppsigelse, si opp avtalen med sedvanemessig varsel, eller dersom slik sedvane ikke foreligger, med tre måneders varsel. Trer konkursboet inn i skyldnerens avtale, kan det, uansett avtalens bestemmelser om oppsigelse, si opp avtalen med sedvanemessig varsel, eller dersom slik sedvane ikke foreligger, med tre måneders varsel.

Sies avtalen opp før det etter denne er adgang til det, kan den annen part kreve det tap vedkommende derved lider, dekket som dividendefordring.

Ekstraordinær oppsigelse etter første ledd griper ikke inn i den annen parts rett i den utstrekning den er beskyttet ved tinglysing eller på annen tilsvarende måte.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 7-7. Den annen parts hevingsrett.

Dersom konkursboet ikke trer inn i skyldnerens avtale, eller ikke oppfyller eller stiller sikkerhet etter § 7-5, kan den annen part heve avtalen. Samme rett til heving har den annen part dersom skyldneren under gjeldsforhandling ikke oppfyller eller stiller sikkerhet etter § 7-5. Mislighold fra skyldnerens side som ikke står i direkte sammenheng med insolvensen, kan den annen part også gjøre gjeldende som hevingsgrunn etter de regler som gjelder for vedkommende avtale.

Har den annen part før åpning av gjeldsforhandling eller konkurs helt eller delvis levert sin ytelse, kan vedkommende for den leverte del bare heve dersom det er tatt gyldig forbehold om tilbakeføring av ytelsen eller dersom ytelsen var en pengeytelse. Den annen part har bare krav på dividende av pengeytelse som skal tilbakeføres på grunn av heving.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 7-8. Den annen parts erstatningskrav.

Dersom en avtale faller bort eller blir hevet som følge av at det åpnes gjeldsforhandling eller konkurs, kan den annen part kreve sitt tap ved at avtalen ikke blir riktig oppfylt dekket som dividendefordring.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 7-9. Tilbakeleveringsplikt.

Er den annen parts ytelser overgitt til konkursboet etter boåpningen, skal boet levere ytelsen tilbake dersom det ikke trer inn i avtalen etter de foranstående regler.

Er den annen parts ytelse overgitt til skyldneren etter åpning av gjeldsforhandling, skal skyldneren levere ytelsen tilbake, foreta kontraktsmessig oppgjør eller stille sikkerhet for slikt oppgjør.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 7-10. Avtale om leie av fast eiendom ved konkurs.

Konkursboet trer uten særskilt vedtagelse inn i avtaler om leie av fast eiendom som skyldneren har inngått i forbindelse med sin ervervsvirksomhet, dersom skyldneren har tiltrådt bruken før åpningen av bobehandlingen. Dette gjelder

likevel ikke dersom konkursboet senest fire uker etter åpningen erklærer at det ikke vil tre inn og stiller det leiede til utleierens rådighet innen fristen. For øvrig gjelder § 7-6 første ledd annet punktum tilsvarende.

Selv om konkursboet erklærer ikke å ville tre inn, må det utrede leien som masseforpliktelse for så vidt angår tiden fra åpningen av bobehandlingen inntil erklæringen kommer frem til utleieren, eller inntil det senere tidspunkt da det leiede blir stilt til utleierens rådighet. Dersom det på eiendommen er eiendeler som inngår i konkursbeslaget, anses ikke det leiede stilt til rådighet før eiendelene enten er fjernet eller abandonert. For øvrig gjelder § 7-6 annet ledd tilsvarende.

At skyldneren har misligholdt sin plikt til å betale leie, gir ikke utleieren rett til å kreve fravikelse, med mindre begjæring om fravikelse er mottatt hos namsmannen eller tingretten før åpningen av bobehandlingen.

En avtalebestemmelse om at en leieavtale ikke kan overføres sammen med overføring av den virksomhet som drives i lokalet, er ikke bindende for konkursboet.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665).

§ 7-11. Arbeidsavtalers stilling ved konkurs.

Konkursboet trer uten særskilt vedtagelse inn i arbeidsavtale med arbeidstaker i skyldnerens ervervsvirksomhet. Dette gjelder likevel ikke dersom konkursboet senest tre uker etter konkursåpningen erklærer at det ikke vil tre inn i arbeidsavtalen. Slik erklæring skal være skriftlig og kan gis samlet for alle arbeidstakere ved skriv til tillitsvalgte eller ved oppslag på arbeidsplassen. Erklæringen skal også opplyse om arbeidstakerens rettigheter og plikter i forbindelse med konkursen. Arbeidstakeren plikter å stå til disposisjon for konkursboet i perioden før konkursboet har tatt stilling til spørsmålet om inntreden i arbeidsavtalen.

Dersom konkursboet trer inn i arbeidsavtalen, blir det berettiget og forpliktet på avtalens vilkår. Fordring på lønn og annen godtgjørelse utredes som massefordring fra og med konkursåpningen. Arbeidstakeren kan likevel si opp avtalen med en måneds varsel. Boet kan med en måneds varsel tre ut av arbeidsavtalen. Dersom boet trer ut av arbeidsavtalen, består avtalen frem til den sies opp etter arbeidsforholdets alminnelige regler og oppsigelsesfristen er løpt ut. Vederlaget utredes da som dividendefordring fra utløpet av en måned etter at boet ga varsel om det ville tre ut av arbeidsavtalen. Har arbeidstakeren utført arbeid for konkursboet i denne perioden, dekkes vederlaget likevel som

massefordring.

Dersom konkursboet ikke trer inn i arbeidsavtalen, består avtalen frem til den sies opp etter arbeidsforholdets alminnelige regler og oppsigelsesfristen er løpt ut. Vederlaget utredes som dividendefordring fra og med konkursåpningen. Vederlag for arbeid som er utført for konkursboet etter konkursåpningen, dekkes likevel som massefordring.

Arbeidstakeren har rett til å ta annet arbeid en måned etter at boet ga varsel som nevnt i annet ledd fjerde punktum om at det ville tre ut av arbeidsavtalen, og i oppsigelsestiden etter tredje ledd. Arbeidstakeren skal tidligst mulig varsle boet om tiltredelse i et nytt arbeidsforhold. Annen inntekt arbeidstakeren har hatt i samme tidsrom går til fradrag i dividendefordringen i den utstrekning den kommer istedenfor inntekt i skyldnerens tjeneste. Har arbeidstakeren ikke fått annet arbeid, kan dividende bare kreves dersom arbeidstakeren innen 14 dager har meldt seg hos Arbeids- og velferdsetaten som arbeidssøker, forutsatt at vedkommende har hatt mulighet til det. Dividende kan ikke kreves dersom arbeidstakeren ikke tar imot tilbud om passende arbeid.

Det svares ikke arbeidsgiveravgift av dividendebetalinger vedrørende lønn og annen godtgjørelse etter arbeidsavtalen.

Tilføyd ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), endret ved lover 21 juni 2002 nr. 24 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 577), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 7-12. Avtaler om produksjonsavgift.

Har skyldneren forpliktet seg til å betale avgift (royalty) av sin produksjon, kan avgiftskravet for produksjon som er blitt påbegynt før åpningen av bobehandlingen og hvor det er foretatt investeringer av betydning, bare gjøres gjeldende som dividendekrav, selv om produksjonen blir fullført eller det produserte solgt av konkursboet eller skyldneren etter åpning av gjeldsforhandling. Konkursboet eller skyldneren må likevel betale fullt ut så meget av avgiften som svarer til den medvirkning den annen part har ydet etter åpningen av konkursen eller gjeldsforhandlingen.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 7-13. Gaver.

Retten etter et gaveløfte faller bort dersom giveren åpner gjeldsforhandling eller går konkurs, og gaven ikke er fullbyrdet før åpningen av bobehandlingen.

Dersom en fullbyrdet gave blir omstøtt, kan det ikke kreves dividende av gavens verdi.

§ 7-14. Avtaler om rett til å tre inn i langsiktige kraftavtaler m.m.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder avtaler om kjøp av kraft der kjøperen driver kraftintensiv, industriell virksomhet som nærmere fastsatt i forskrift gitt av Kongen, og avtalen har en løpetid på syv år eller mer.

Avtale om at den som ved kraftavtalens inngåelse har garantert overfor selgeren for kjøperens oppfyllelse av en kraftavtale som nevnt i første ledd, ved mislighold skal kunne tre inn i kraftavtalen, overdra kjøperens kontraktsposisjon til en ny kjøper eller innløse avtalen hos selgeren, kan uten særskilt rettsvernsakt gjøres gjeldende overfor kjøperens bo, enkeltforfølgende kreditorer og senere rettsstiftelser i kjøperens kontraktsposisjon. Slik avtale må inngås senest samtidig med inngåelsen av kraftavtalen. Overskudd etter at garantistens regresskrav med renter og omkostninger er dekket, tilfaller kraftkjøperen, dennes bo eller innehavere av andre rettigheter i kjøpers kontraktsposisjon.

Annet ledd gjelder tilsvarende der en garantistiller ved inngåelsen av en kraftavtale som nevnt i første ledd har garantert overfor en långiver for en låneavtale inngått av kjøperen for å forskuddsbetale hele eller deler av vederlaget etter kraftavtalen.

Tilføyd ved lov 14 jan 2011 nr. 2 (ikr. 11 feb 2011 iflg. res. 11 feb 2011 nr. 132).

Kapittel 8. Fordringshavere med særskilt dekningsadgang.

§ 8-1. Motregning. Hovedregel.

Den som ved åpningen av bobehandlingen har en fordring på skyldneren som kan meldes i boet, kan benytte den til motregning med dens fulle beløp overfor en fordring som da tilkommer skyldneren, men som inngår i boet.

Motregning kan ikke skje dersom motregning på grunn av fordringenes beskaffenhet ville være utelukket selv om skyldneren var solvent. At motfordringen opprinnelig gikk ut på annet enn penger, eller at motfordringen forfaller senere enn skyldnerens fordring, utelukker likevel ikke motregning. Motregning kan imidlertid ikke kreves når skyldnerens fordring var forfalt før boåpningen, mens motfordringen først forfaller etter dette tidspunkt.

Er etter foranstående regler motregning utelukket på ett stadium av insolvensbehandlingen, kan motregning heller ikke skje på et senere tidspunkt.

§ 8-2. Motregning med krav som har tilhørt tredjeperson.

En fordring på skyldneren som er ervervet fra tredjeperson ved overdragelse eller utlegg senere enn tre måneder før fristdagen, kan ikke benyttes til motregning overfor en fordring som skyldneren hadde da den annen ervervet sin fordring. Det samme gjelder uten hensyn til tidspunktet for ervervelsen, dersom erververen på dette tidspunkt visste eller burde vite at skyldneren var insolvent.

Overdras en fordring på en insolvent skyldner slik at erververen får rett til motregning, kan boet kreve det tap som motregningen medfører, erstattet av overdrageren, dersom denne ved overdragelsen visste eller burde vite at skyldneren var insolvent og at erververen var i gjeld til skyldneren.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 8-3. Motregning hvor fordringshaveren har satt seg i gjeld til skyldneren for å kunne motregne.

Motregning kan ikke skje når fordringshaveren har satt seg i gjeld til skyldneren under slike forhold at gjeldsstiftelsen i forbindelse med motregningen må sidestilles med en omstøtelig betaling.

§ 8-4. Etterprioritert motfordring.

Etterprioriterte fordringer kan ikke benyttes til motregning, med mindre de vanlige fordringer blir dekket fullt ut eller hovedfordring og motfordring springer ut av samme rettsforhold.

§ 8-5. Betinget motfordring.

Er en motfordring som ellers kunne benyttes til motregning, betinget, må fordringshaveren ved forfall betale sin gjeld til boet dersom betingelsen da ikke er inntrådt. Inntrer betingelsen før boet blir opptatt til slutning, kan fordringshaveren som massefordring kreve utbetalt et så stort beløp at fordringshaveren blir stilt som om motregning hadde funnet sted.

Er det når boet opptas til slutning usikkert om eller når betingelsen vil inntreffe, gjelder § 133 første ledd i lov om gjeldsforhandling og konkurs tilsvarende.

§ 8-6. Erstatning for tapt motregningsrett.

Overdrar boet en fordring slik at en fordringshaver mister retten til å motregne, skal boet erstatte det tap han derved lider.

§ 8-7. Dividenderetten ved solidaransvar.

Dersom flere skyldnere hefter solidarisk, nedsettes fordringshaverens rett til dividende i en skyldners bo ikke ved:

1. avdrag fra en medskyldner som hadde rett til å søke det betalte tilbake fra skyldneren,
2. avdrag ved dividende fra en medskyldners bo,
3. avdrag som fordringshaveren har mottatt fra en medskyldner senere enn tre måneder før fristdagen.

Avdraget nedsetter likevel fordringshaverens rett til dividende i det omfang medskyldneren har fått dekket sin regressfordring hos skyldneren, forutsatt at dekningen ikke blir omstøtt.

Reglene i denne paragraf gir ikke fordringshaveren rett til i alt å få utbetalt mer enn det høyeste beløp fordringshaveren kan kreve dividende av i en enkelt skyldners bo, heri ikke medregnet mulig dividende etter § 9-7 nr. 1.

§ 8-8. Regress mellom solidarskyldnernes bo.

Dersom summen av de dividender fordringshaveren kan kreve i de solidarisk forpliktede skyldneres bo, overstiger det beløp fordringshaveren i alt har krav på, skal det overskytende fordeles mellom skyldnerne eller deres bo, slik at de beløp hver enkelt endelig blir belastet med, så vidt mulig svarer til det vedkommende skulle ha båret etter rettsforholdene mellom dem. For øvrig kan det ikke gjøres gjeldende noen regress mot boene.

§ 8-9. Dividenderetten hvor så vel hovedfordring som regressfordring anmeldes samtidig.

Når en fordring og fordring på regress fra en medforpliktet for samme fordring anmeldes i et bo, skal dividenden beregnes felles for begge fordringer. Den regressberettigede kan bare kreve den del av dividenden som blir tilbake etter

at den felles fordringshaver har fått det som tilkommer ham. Har flere medskyldnere slik dividenderett, skal overskuddet etter at den felles fordringshaver har fått full betaling, fordeles mellom dem etter prinsippet i § 8-8.

§ 8-10. Motregning med og sikkerhet for regressfordring.

Har en medskyldner sikkerhet i skyldnerens eiendeler for sin regressfordring, og hovedfordringen anmeldes i boet, nedsettes medskyldnerens rett til å benytte sikkerheten med det beløp som utbetales fordringshaveren som dividende av den del av hovedfordringen som svarer til den sikrede del av regressfordringen.

Reglene i første ledd får tilsvarende anvendelse hvor medskyldneren har adgang til dekning ved motregning.

§ 8-11. Den innfriende solidarskyldners dividenderett.

En skyldner som senere enn tre måneder før fristdagen har innfridd fordringen, har samme dividenderett i en solidarisk medforpliktet skyldners bo som fordringshaveren ville ha hatt, om fordringshaveren ikke hadde fått betaling.

§ 8-12. Dividendefordelingen mellom innfriende solidarskyldnere.

Har flere skyldnere sammen innfridd fordringen, skal den dividende som de kan kreve i de medforpliktedes bo, fordeles mellom dem etter prinsippet i § 8-8.

§ 8-13. Dividenderetten når fordringshaveren har panterett eller annen sikkerhetsrett i tredjepersons eiendeler.

§§ 8-7 til 8-12 får tilsvarende anvendelse i tilfeller der fordringshaveren har panterett eller annen sikkerhetsrett i eiendeler som på fristdagen tilhører tredjeperson.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 8-14. Dividenderetten når fordringshaveren har panterett i skyldnerens eiendeler.

Når fordringshaveren har panterett som boet må respektere, i eiendeler som på fristdagen tilhører skyldneren, kan dividende bare kreves av den del av fordringen som ikke dekkes av pantet. Er pantet overført til panthaver etter konkursloven § 117c, kan dividende bare kreves av den del av fordringen som overstiger den beregnede verdien på overføringstidspunktet.

Dersom det ved dividendebetalingen ikke er brakt på det rene hvor stor del av fordringen som vil bli dekket av pantet, skal det, når panthaveren har anmeldt fordringen, foreløpig avsettes dividende av det som overstiger den del av fordringen som det er åpenbart at pantet vil gi dekning for.

Hvis fordringshaveren også har panterett i eiendeler som tilhører skyldneren, men som boet ikke kan ha rett til å søke dekning i, gjelder panteloven § 1-12 annet ledd tilsvarende.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 8-15. Boets rett til å kreve skyldnerens pantebeheftede eiendeler tvangssolgt gjennom namsmyndighetene med utslettende virkning for udekkede pantheftelser

Boet har rett til når som helst å kreve boets pantbeheftede eiendeler solgt gjennom namsmyndighetene med utslettende virkning for udekkede pantheftelser. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven § 8-16 første ledd, § 10-6 jf § 8-16 første ledd, § 11-20 og § 12-6 jf § 11-20 om det minste bud som kan godtas, gjelder ikke i dette tilfelle.

Uten samtykke av de rettighetshavere i pantet som i tilfelle vil bli berørt, kan salg som nevnt i første ledd likevel ikke gjennomføres når det viser seg at boet ikke vil få noen andel av salgsutbyttet, og når dessuten panthaverne enten ikke har rett til dividende i boet eller uttrykkelig har frafalt denne rett, eller når det er på det rene at boet ikke vil kunne gi noen dividende til panthaverne. Første punktum gjelder ikke dersom boet krever tvangssalg for å inndrive lovbestemt pant etter panteloven § 6-4.

Reglene i denne paragraf gjelder under konkurs og ved offentlig skifte av insolvent dødsbo.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665).

§ 8-16. Utløsning av panthavere i skyldnerens eiendeler.

En fordringshaver som har panterett i skyldnerens eiendeler, og som har tatt skritt til å inndrive sin fordring, plikter når som helst å la seg utløse helt eller delvis av boet. Utløsning eller annen betaling fra boets side gir ikke etterfølgende panthavere opptrinnsrett.

§ 8-17. Tilbakeholdsrett og annen sikkerhetsrett.

Når fordringshaveren har tilbakeholdsrett eller annen sikkerhetsrett som boet må respektere, i eiendeler som på fristdagen tilhører skyldneren, gjelder §§ 8-14 til 8-16 tilsvarende.

Kapittel 9. Rekkefølgen for dekning av fordringer. (Prioritetsreglene).

§ 9-1. Kapitlets gyldighetsområde.

Reglene i dette kapittel gjelder under konkurs og ved offentlig skifte av insolvent dødsbo.

§ 9-2. Massefordringer og dermed likestilte fordringer.

Foran all annen gjeld skal dekkes rimelige omkostninger ved skyldnerens begravelse. Ved konkurs gjelder dette når dødsfallet har funnet sted før konkursåpningen.

Etter fordringer som nevnt i første ledd skal følgende fordringer dekkes foran annen gjeld:

1. omkostningene ved bobehandlingen, derunder rimelige omkostninger påført en rekvirent i forbindelse med begjæring om rådighetsforbud før konkurs dersom begjæringen er tatt til følge, og rimelige omkostninger i forbindelse med begjæring om åpning av konkurs, når ikke begjæringen er avgjort eller tilbakekalt før konkursåpningen,
2. andre forpliktelser påført skyldnerens bo under bobehandlingen.

I den utstrekning det er midler til det, dekkes dessuten:

1. omkostningene ved en umiddelbart forutgående gjeldsforhandling eller et offentlig skifte av skyldnerens dødsbo;
2. andre forpliktelser påført skyldnerens bo med gjeldsnemndas tillatelse under en umiddelbart forutgående gjeldsforhandling eller med rettens samtykke under offentlig dødsboskifte;
3. fordringer som nevnt i § 9-4 påført skyldnerens bo under en umiddelbart forutgående gjeldsforhandling eller under offentlig dødsboskifte, og fordringer som til slik tid er oppstått ved forbrukerkjøp eller andre avtaler med forbruker under fortsatt drift av skyldnerens forretning.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 9-3. Fortrinnsberettigede fordringer av første klasse.

Etter de fordringer som er nevnt i § 9-2, skal følgende fordringer dekkes:

1. Fordring på lønn eller annet arbeidsvederlag i skyldnerens tjeneste, unntatt:
    a. vederlag som tillitsmann når skyldneren er en sammenslutning eller en stiftelse,
    b. vederlag til arbeidstaker som har hatt eierandel i virksomheten på minst 20 prosent,
    c. vederlag til arbeidstaker som har vært daglig leder,
    d. vederlag til arbeidstaker som har vært styremedlem, unntatt arbeidstakernes valgte representanter.

    Unntakene etter bokstavene b-d omfatter vederlag som er opptjent mens arbeidstakeren var i slik posisjon. Vederlag etter bokstav b og d kan likevel gis fortrinnsrett dersom arbeidstakeren sannsynliggjør at han ikke har hatt vesentlig innflytelse over driften i virksomheten. Når staten har dekket krav på vederlag som nevnt i bokstav c og d etter den statlige lønnsgarantiordningen, jf. lønnsgarantiloven § 1 fjerde ledd nr. 1, eller krav som nevnt i lønnsgarantiloven § 1 fjerde ledd nr. 2, har statens regresskrav mot boet fortrinnsrett.

    Fordringens forfallstid må ikke ligge lenger tilbake enn fire måneder før fristdagen. Fortrinnsretten er begrenset til lønn i seks måneder. For fordring på annet vederlag enn fast lønn er

fortrinnsretten begrenset til det seksdobbelte av det arbeidstakeren gjennomsnittlig har opptjent pr. måned i det siste året før fristdagen eller i den del av dette som arbeidstakeren har vært i skyldnerens tjeneste. Reglene i annet og tredje punktum gjelder likevel ikke for opptjent sluttoppgjør for akkordarbeid.

Fortrinnsretten omfatter ikke lønn og annet arbeidsvederlag for oppsigelsestid utover de oppsigelsesfrister som følger av arbeidsmiljøloven § 15-3 første til fjerde ledd, med mindre lengre oppsigelsesfrist følger av tariffavtale som er inngått tidligere enn seks måneder før fristdagen.

Fortrinnsretten omfatter bare det som overstiger annen inntekt som fordringshaveren har hatt i samme tidsrom, i den utstrekning den kommer istedenfor inntekt i skyldnerens tjeneste. Utbetalte dagpenger under arbeidsløyse etter folketrygdloven kapittel 4 regnes i denne forbindelse ikke som annen inntekt. Offentlig myndighet kan kreve utbetalte dagpenger tilbakebetalt av boet med samme fortrinnsrett som kravet de trer i stedet for.

2. Fordring på opptjent feriegodtgjøring for inntil 30 måneder som tilkommer arbeidstaker som ikke omfattes av nr 1 a-d. Fordringen må ikke være opptjent lenger tilbake enn 24 måneder før fristdagen, med mindre fordringens forfallstid ikke ligger lenger tilbake enn fire måneder før fristdagen. Feriegodtgjøring av fordring på lønn eller annet arbeidsvederlag dekkes bare i den utstrekning fordringen har prioritet etter nr. 1 annet, fjerde og femte ledd. For feriegodtgjøring av fordring på lønn og annet arbeidsvederlag opptjent etter fristdagen, må fordringen også ha prioritet etter nr. 1 tredje ledd annet punktum.
3. Fordring på arbeidsgiver på pensjon og på erstatning for tap av arbeidsvederlag. Bestemmelsene i nr. 1 gjelder tilsvarende likevel slik at det til sammen bare kan dekkes fordringer etter nr. 1 og 3 for inntil seks måneder.
4. Fordring på underholdsbidrag til ektefelle eller barn som gjelder de siste seks måneder før fristdagen.
5. Fordring etter lovgivningens bestemmelser om ansvar for trekk av underholdsbidrag til ektefelle eller barn, når forfallstiden for innbetaling av beløpet ikke ligger lenger tilbake enn seks måneder før fristdagen.
6. Renter inntil fristdagen og inndrivelsesomkostninger vedrørende krav som har fortrinnsrett etter nr. 1 til 5.

Fordringer som nevnt i første ledd, har fortrinnsrett selv om forfallstiden ligger lenger tilbake enn fire måneder før fristdagen dersom fordringshaveren

uten ugrunnet opphold:

1. har søkt fordringen inndrevet, men ikke har nådd å skaffe seg utlegg som boet må respektere, eller
2. har tatt skritt som nevnt i konkursloven § 63 for å få åpnet konkurs i skyldnerens virksomhet, men ikke innen fire måneder etter forfallstid har nådd å fremsette konkursbegjæring som blir tatt til følge.

De fordringer som har fortrinnsrett etter denne paragraf, har innbyrdes lik rett.
Endret ved lover 29 apr 1988 nr. 21, 10 apr 1992 nr. 42, 15 mai 1998 nr. 27 (ikr. 1 jan 1999), 21 juni 2002 nr. 24 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 577), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609, etter sin ordlyd, formentlig ved en inkurie, tilføyer endringsloven et fjerde ledd, her er det satt som første ledd nr. 1 fjerde ledd), 21 des 2005 nr. 120 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1604), 14 des 2012 nr. 80 (ikr. 1 jan 2013, se endringslovens VIII), 19 des 2014 nr. 74.

§ 9-4. Fortrinnsberettigede fordringer av annen klasse.

Etter de fordringer som er nevnt i §§ 9-2 og 9-3 skal følgende fordringer dekkes:

1. fordring på skatt til stat eller kommune av formue eller inntekt;
2. fordring etter lovgivningens bestemmelser om ansvar for skattetrekk;
3. fordring på merverdiavgift;
4. fordring på trygdeavgift til folketrygden.

Fordringenes ordinære forfallstid må likevel ikke ligge lenger tilbake enn seks måneder før fristdagen. For forskuddsskatt for personlige skattytere, jf. skattebetalingsloven kapitlene 5 og 6, er fristen to år. For forskuddsskatt for upersonlige skattytere, jf. skattebetalingsloven kapittel 6, er fristen ett år. Fortrinnsretten omfatter ikke skatt som er eller kunne vært fastsatt ved endring av skattefastsetting etter skatteforvaltningsloven kapittel 12.

De fordringer som har fortrinnsrett etter denne paragraf, har innbyrdes lik rett.

For å avhjelpe negative konsekvenser som følge av utbruddet av covid-19 kan departementet i forskrift gjøre midlertidig unntak fra fortrinnsretten etter denne paragrafen. Unntak kan gjøres helt eller delvis, herunder begrenses til rekonstruksjon etter midlertidig lov om rekonstruksjon for å avhjelpe

økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19.
Endret ved lover 23 des 1988 nr. 97, 17 des 1993 nr. 122, 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 28 juni 2002 nr. 51, 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 7 mai 2020 nr. 38 (ikr. 11 mai 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 947), 30 april 2021 nr. 28 (ikr. 15 mai 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1334). **Endres** ved lov 7 mai 2020 nr. 38 (i kraft 1 juli 2025, fjerde ledd oppheves, endring endret ved lover 22 des 2021 nr. 167, 26 mai 2023 nr. 14).

§ 9-5. Fortrinnsrett ved overdragelse av fordringer.

Når en fortrinnsberettiget fordring går over til en ny fordringshaver, følger fortrinnsretten med. Beløp som er trukket i fordring med fortrinnsrett etter § 9-3 og som gjelder fordring som nevnt i § 9-4, har likevel bare fortrinnsrett etter § 9-4. Reglene i foregående punktum gjelder ikke trekk som boet foretar.

Ved innfrielse av fortrinnsberettigede fordringer går fortrinnsretten over på det regresskrav som innfrieren måtte få.

§ 9-6. Alminnelige konkursfordringer.

Etter at fordringer som nevnt i §§ 9-2 til 9-4 er dekket, dekkes de øvrige fordringer, unntatt fordringer som nevnt i § 9-7, med innbyrdes lik rett.

§ 9-7. Etterprioriterte fordringer.

Etter alle andre fordringer skal følgende fordringer dekkes i nedennevnte rekkefølge, idet fordringer nevnt under samme nummer har innbyrdes lik rett:

1. a. Rente som etter åpning av bobehandlingen påløper på fordring som nevnt i §§ 9-3, 9-4 og 9-6. Utregningen skjer etter samme rentefot for alle krav. Renten fastsettes av Kongen.
   b. Fordringer som nevnt i § 6-2 annet ledd.
   c. Den del av en fordring som tilsvarer en tilsagt rabatt i tilfelle hvor vilkårene for å oppnå rabatt ikke er oppfylt. For kontantrabatt gjelder dette bare den del av rabatten som overstiger 2 pst. av fordringens beløp.
2. Fordring som etter avtale skal stå tilbake for de øvrige fordringshaverne, når ikke annet følger av avtalen.

3. Fordring som av annen grunn enn nevnt i denne paragraf skal stå tilbake for de øvrige fordringshavere.
4.
    a. Fordring på tilleggsskatt pålagt som følge av uriktige eller ufullstendige opplysninger til skattemyndighetene, og annen skatte- eller avgiftsfordring av tilsvarende art.
    b. Tvangsmulkt fastsatt med hjemmel i lov, straffebot, disiplinærbot, konvensjonalbot i den utstrekning den ikke er erstatning for lidt tap, samt inndragning.
5. Fordring ifølge gaveløfte.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Lov om ikrafttredelse av ny gjeldsforhandlings- og konkurslovgivning m m

I

Lov om gjeldsforhandling og konkurs og lov om fordringshavernes dekningsrett tar til å gjelde fra den tid Kongen bestemmer.

II

Fra samme dato[1] oppheves eller endres følgende lover og lovbestemmelser: – – –

1 1 jan 1986 iflg. res. 12 juli 1985 nr. 1435.

III

Følgende overgangsregler skal gjelde:
– – –

5. Reglene i kapittel 3 i lov om fordringshavernes dekningsrett skal gjelde beslagsforbud som nedlegges og løsingsrett som påheftes etter ikrafttredelsen. § 3-9 får anvendelse hvor anmodningen om sperring settes frem etter ikrafttredelsen.
6. Disposisjoner og tvangsforretninger som er foretatt før

ikrafttredelsen, og som ikke kan omstøtes etter den hittil gjeldende lovgivning, kan heller ikke omstøtes etter den nye lovgivning. Den nye lovgivning griper ikke inn i disposisjoner som har oppnådd rettsvern etter den hittil gjeldende lovgivning.

– – –
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

IV

– – –

V

Loven trer i kraft straks.

Kongen kan sette deler av de lover og lovendringer som er nevnt i del I og II i kraft særskilt og gi de overgangsregler som dette gjør nødvendig.

Lov om reindrift i kommunene Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal og Surnadal [Trollheimenloven]

§ 1. Lovens formål

Formålet med denne lov er å sikre fortsatt samisk reindrift i kommunene Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal og Surnadal.

§ 2. Vilkår for å utøve reindrift

Utøvelse av reindrift i de kommunene loven omfatter krever særskilt tillatelse av Kongen[1] i samsvar med reindriftsloven § 8. Tillatelse kan bare gis til personer som oppfyller vilkårene i reindriftsloven § 9 for å eie rein i det samiske reinbeiteområdet. Første gangs tillatelse i medhold av loven her, kan bare gis til personer som selv utøver reindrift i område da loven trer i kraft.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 40 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 627).
1 Landbruks- og matdepartementet iflg. res. 21. des 1984 nr. 2059.

§ 3. Ekspropriasjon

I kommunene Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal og Surnadal kan Kongen mot vederlag etter skjønn kreve avstått til staten rett til å utøve reindrift slik denne beskrives i reindriftsloven §§ 19 til 24, når dette finnes nødvendig for å sikre fortsatt samisk reindrift i området og det må regnes med at inngrepet utvilsomt vil være til mer gagn enn skade.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 40 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 627).

§ 4. Forholdet til reindriftsloven

Reindriftslovens regler om reindrift i samiske regionale reinbeiteområder og samiske reinbeitedistrikter gjelder tilsvarende for reindriften i området som omfattes av denne lov, så langt de passer. Bestemmelsene i reindriftsloven §§ 25, 26 og 63 gjelder likevel ikke.

Reindriften i området som omfattes av denne lov, skal høre inn under Statsforvalteren i Trøndelag. Det skal velges et eget tillitsmannsutvalg.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 40 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 627), 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 5. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Fra samme tid gjøres følgende endringer i andre lover:

– – –

1 Fra 21 des 1984 iflg. res. 21 des 1984 nr. 2059.

Lov om inngåelse av avtale mellom Kongeriket Norge og Folkerepublikken Kina vedrørende gjensidig beskyttelse av investeringer

§ 1.

Stortinget samtykker i inngåelse av avtale mellom Kongeriket Norge og Folkerepublikken Kina vedrørende gjensidig beskyttelse av investeringer med

protokoll, i samsvar med utkast til avtale undertegnet i Beijing den 21. november 1984.

§ 2.

Voldgiftsavgjørelser avsagt i henhold til protokollen kan fullbyrdes her i riket i samsvar med norsk rett.

§ 3.

Loven trer i kraft straks.

Lov om registrering av foretak (foretaksregisterloven)

Kapittel I. Innledning.

§ 1-1. (organisasjon)

Foretaksregisteret er felles for hele landet. Registeret føres av en registerfører utnevnt av Kongen.

Registerføreren kan delegere sin myndighet etter første ledd annet punktum til andre tjenestemenn ved registeret etter nærmere regler gitt av Kongen.

Kongen gir nærmere forskrifter om registerets organisasjon, lokalisering og administrasjon, og om føringen av registeret. På samme måte kan det gis forskrifter om hvorledes meldingene til registeret skal utformes, og om dokumentasjon av opplysninger. Kongen kan også gi de nærmere forskrifter som ellers finnes påkrevd til gjennomføringen av loven.

Krav i eller i medhold av loven her om underskrift eller om at klage, underretning eller liknende skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon.

Endret ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 1-2. (norske og utenlandske foretak)

Med norske foretak menes i denne lov ethvert foretak med hovedkontor i Norge eller på norsk kontinentalsokkel. Andre foretak er utenlandske.

§ 1-3. (forhold til særlovgivningen)

Lovens bestemmelser får anvendelse når ikke annet er bestemt i lov eller i medhold av lov.

Kapittel II. Registreringspliktige og registreringsberettigede foretak.

§ 2-1. (registreringspliktige foretak)

Følgende norske foretak skal registreres:

1. Aksjeselskaper
2. Allmennaksjeselskaper og europeiske selskaper
3. Andre næringsdrivende selskaper
4. Samvirkeforetak og europeiske samvirkeforetak
5. Næringsdrivende stiftelser, jf. stiftelsesloven § 4 annet og tredje ledd
6. Foreninger og andre innretninger som driver næringsvirksomhet eller har til formål å drive slik virksomhet
7. (Opphevet)
8. Statsforetak
9. Interkommunale selskaper
10. Kommunale og fylkeskommunale foretak
11. Regionalt helseforetak og helseforetak, jf. lov 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m.
12. Foretak som i særlovgivningen er pålagt registreringsplikt.

Utenlandske foretak som driver næringsvirksomhet her i landet eller på norsk kontinentalsokkel skal også registreres.
Endret ved lover 30 aug 1991 nr. 71, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 29 jan 1999 nr. 5 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 22 okt 1999 nr. 1097), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 669), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 15 juni 2001 nr. 59 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 19 nov 2004 nr. 1489), 1 apr 2005 nr. 14 (ikr. 1 apr 2005 iflg. res. 1 apr 2005 nr. 269), 30 juni 2006 nr. 50 (ikr. 18 aug 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 778), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287),

12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

§ 2-2. (registreringsberettigede foretak)

Norske enkeltpersonforetak har rett til registrering, og er i så fall underlagt lovgivningens regler om registrering. Kongen kan for grupper av foretak gjøre unntak fra registreringsretten etter forrige punktum.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

Kapittel III. Hvilke opplysninger som skal registreres.

§ 3-1. (aksjeselskap)

For aksjeselskap skal registeret inneholde opplysninger om:

1. Stiftelsesdokumentet
2. Selskapets vedtekter
3. Dagen for stiftelsen av selskapet
4. Selskapets forretningskontor i riket.
5. Styremedlemmene og i tilfelle varamedlemmene og hvem som er styrets leder. Videre skal registeret inneholde opplysninger om observatører, jf. aksjeloven § 6-4 første og tredje ledd.
6. Daglig leder (administrerende direktør)
7. Hvem som representerer selskapet utad og tegner dets firma
8. Om det i forbindelse med kapitalforhøyelse fattes bestemmelser som nevnt i aksjeloven § 10-2.
9. Hvorvidt selskapet er unntatt revisjonsplikt etter aksjeloven § 7-6 og eventuelle andre opplysninger som skal registreres i eller i medhold av aksjeloven § 7-6. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om innsending til og registrering i Foretaksregisteret av meldinger som nevnt i aksjeloven § 7-6 femte ledd, samt nærmere regler om melding om selskapets eventuelle eksterne statsautoriserte regnskapsfører.

Registeret skal inneholde opplysninger om selskapet er underlagt krav til kjønnssammensetning i styret etter aksjeloven § 6-11 a, eller § 20-6. Registeret skal i så fall også inneholde opplysninger om alle styremedlemmenes og alle varamedlemmenes kjønn, og om de er valgt av og blant de ansatte etter reglene i aksjeloven § 6-4 eller § 6-35, jf. allmennaksjeloven § 6-37 første ledd.
Endret ved lover 10 juni 1988 nr. 44, 22 des 1995 nr. 80 (ikr. 1 jan 1996), 22 des

1995 nr. 85, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905), 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 3-1 a. (allmennaksjeselskap)

For allmennaksjeselskap skal registeret inneholde opplysninger om:

1. Stiftelsesdokumentet
2. Selskapets vedtekter
3. At selskapet er allmennaksjeselskap
4. Dagen for stiftelsen av selskapet
5. Selskapets forretningskommune og adresse
6. Styremedlemmene og i tilfelle varamedlemmene og hvem som er styrets leder. Videre skal registeret inneholde opplysninger om observatører, jf. allmennaksjeloven § 6-4 første og tredje ledd
7. Daglig leder (administrerende direktør)
8. Hvem som representerer selskapet utad og tegner dets firma
9. Om det i forbindelse med kapitalforhøyelse fattes bestemmelser som nevnt i allmennaksjeloven § 10-2.
10. Styremedlemmers og varamedlemmers kjønn, samt opplysninger om medlemmet er valgt blant de ansatte etter reglene i allmennaksjeloven § 6-4 og § 6-37 første ledd.

Tilføyd ved lov 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), endret ved lover 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 3-1 b. (europeiske selskaper)

For et europeisk selskap skal registeret i tillegg til opplysninger som nevnt i § 3-1a, inneholde opplysninger som er registreringspliktige etter rådsforordning (EF) nr. 2157/2001. Registeret skal også inneholde opplysning om hvor selskapet har sitt hovedkontor.
Tilføyd ved lov 1 apr 2005 nr. 14 (ikr. 1 apr 2005 iflg. res. 1 apr 2005 nr. 269).

§ 3-1 c. (europeiske samvirkeforetak)

For et europeisk samvirkeforetak skal registeret i tillegg til opplysninger som nevnt i § 3-1 a, inneholde opplysninger som er registreringspliktige etter rådsforordning (EF) nr. 1435/2003. Registeret skal også inneholde opplysning om hvor foretaket har sitt hovedkontor.
Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 50 (ikr. 18 aug 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 778).

§ 3-2. (samvirkeforetak og andre foretak med begrenset ansvar)

For samvirkeforetak og andre foretak hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for foretakets forpliktelser, udelt eller for deler som tilsammen utgjør selskapets forpliktelser, får § 3-1 første ledd nr. 1 til 6 tilsvarende anvendelse.

For samvirkeforetak, boligbyggelag og gjensidige forsikringsselskaper skal registeret dessuten inneholde opplysninger om foretaket er underlagt krav til kjønnssammensetning i styret etter samvirkelova § 69, bustadbyggjelagslova § 6-4 a, eller finansforetaksloven § 8-4 femte ledd. Registeret skal i så fall også inneholde opplysninger om alle styremedlemmenes og alle varamedlemmenes kjønn, og om de er valgt av og blant de ansatte etter reglene i samvirkelova § 67, bustadbyggjelagslova § 6-4 eller finansforetaksloven § 8-4 tredje og fjerde ledd.

Dersom ikke annet er bestemt i lov eller med hjemmel i lov, skal vedtektene i foretak som omhandles i denne bestemmelse, inneholde regler om følgende forhold:

1. Foretakets navn
2. Foretakets forretningskommune
3. Foretakets formål
4. Deltakernes ansvar for foretakets forpliktelser
5. Foretakets organer og deres myndighetsområder
6. Hvem som representerer foretaket utad og tegner dets foretaksnavn
7. Krav om stemmeflertall ved beslutninger
8. Rett til eierskifte av foretaksandeler.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986), 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 3-3. (kommandittselskap)

For kommandittselskap skal registeret inneholde opplysninger om:

1. Selskapets navn
2. Tidspunktet for selskapets stiftelse
3. Selskapets formål
4. Selskapets forretningskommune og adresse
5. Selskapets komplementar(er)
6. Selskapskapitalen og hvor mye av den som er innbetalt
7. Selskapets kommanditister, deres innskuddsforpliktelse og hvor mye hver enkelt har innbetalt
8. Bestemmelse som nevnt i selskapsloven § 3-3 når avtale om dette foreligger
9. Styremedlemmene, dersom selskapet har styre, og daglig leder dersom det er ansatt annen daglig leder enn komplementaren. Videre skal registeret inneholde opplysninger om observatører, jf. selskapsloven § 3-10 femte og sjuende ledd.
10. Hvem som representerer selskapet utad og tegner dets firma.

Endret ved lover 10 juni 1988 nr. 44, 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 3-4. (andre selskap)

For selskap som ikke omfattes av §§ 3-1 til 3-3 får § 3-3 nr. 1, 2, 3, 4, 9 og 10 tilsvarende anvendelse. I tillegg skal registeret inneholde opplysninger om selskapets deltakere og deltakernes ansvar for selskapets forpliktelser. Registeret skal dessuten inneholde opplysninger om selskapet er underlagt krav til kjønnssammensetning i styret etter selskapsloven § 2-13 a, og i så fall også opplysninger om alle styremedlemmenes og alle varamedlemmenes kjønn, og om de er valgt av og blant de ansatte etter reglene i selskapsloven § 2-13.

I interkommunale selskaper, jf. lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper, skal registeret også inneholde opplysninger om styremedlemmers og varamedlemmers kjønn, samt opplysninger om medlemmet er valgt blant de ansatte etter lov om interkommunale selskaper § 10 åttende til tiende ledd.

I Aktieselskapet Vinmonopolet, jf. lov 19. juni 1931 nr. 18 om Aktieselskapet Vinmonopolet, skal registeret også inneholde opplysninger om styremedlemmers og varamedlemmers kjønn, samt opplysninger om medlemmet er valgt blant de ansatte etter lov om Aktieselskapet Vinmonopolet § 5 første ledd.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 85, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 3-5. (enkeltpersonforetak)

For enkeltpersonforetak skal registeret inneholde opplysninger om:

1. Foretaksnavn
2. Innehaver
3. Hva slags næringsvirksomhet som skal drives
4. Forretningskommune og adresse
5. Daglig leder dersom foretaket har dette.

Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 3-6. (stiftelser, foreninger og andre innretninger)

For stiftelser, foreninger og andre innretninger skal registeret inneholde opplysninger om:

1. Innretningens foretaksnavn
2. Forretningskommune og adresse
3. Innretningens egen adresse dersom denne er en annen enn den som skal opplyses etter nr. 2
4. Styremedlemmene og i tilfelle varamedlemmene og hvem som er styrets leder. Videre skal registeret inneholde opplysninger om observatører, jf. stiftelsesloven §§ 41 og 42
5. Hvem som representerer innretningen utad og tegner dens firma
6. Daglig leder for næringsvirksomheten dersom innretningen har det.
7. Foretakets vedtekter
8. Tidspunktet for opprettelsen.

Dersom ikke annet er bestemt i lov eller med hjemmel i lov, skal vedtektene i foretak som omhandles i denne bestemmelse inneholde regler om følgende forhold:

1. Foretakets navn
2. Foretakets formål
3. Foretakets organer og deres myndighetsområder.

For stiftelser skal registeret dessuten inneholde opplysninger om stiftelsen er underlagt krav til kjønnssammensetning i styret etter stiftelsesloven § 27 a. Registeret skal i så fall også inneholde opplysninger om alle styremedlemmenes og alle varamedlemmenes kjønn, samt opplysninger om medlemmet er valgt av og blant de ansatte.
Endret ved lover 10 juni 1988 nr. 44, 22 des 1995 nr. 85, 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 15 juni 2001 nr. 59 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 19 nov 2004 nr. 1489), 15 juni 2007 nr. 36, 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 3-7. (fellesbestemmelse)

For alle foretak som nevnt i § 3-1 til § 3-6, § 3-9 og § 3-10 samt europeiske økonomiske foretaksgrupper skal registeret dessuten inneholde opplysninger om:

1. Hvem som har foretakets prokura, dersom prokura er meddelt
2. Dersom foretaket har revisor, dennes navn, forretningsadresse og fødselsnummer i de tilfeller hvor revisor er en fysisk person
3. Dersom det oppnevnes bostyrer i foretaket etter konkursloven §§ 77 og 83, dennes navn, fødselsnummer og forretningsadresse.

For styremedlem, varamedlem, observatør, innehaver, deltaker, daglig leder, signaturberettiget og prokurist, skal registeret inneholde opplysninger om navn, fødselsnummer og bopel. Tilsvarende gjelder ved utnevnelse av den eller de personer som skal forestå en europeisk økonomisk foretaksgruppes avvikling. Er en juridisk person styremedlem, deltaker eller daglig leder, skal registeret inneholde opplysninger om foretaksnavn, organisasjonsnummer og adresse.

Det kan ikke registreres annen innskrenkning i signaturretten eller retten til å forplikte foretaket pr. prokura, enn den at fullmakten må nyttes av flere i fellesskap. Signatur eller prokurabestemmelse som angir en tegningsberettiget med henvisning til vilkår som ikke fremgår av registeret, kan ikke registreres.
Endret ved lover 10 juni 1988 nr. 44, 30 aug 1991 nr. 71, 10 jan 1992 nr. 6, 27 nov 1992 nr. 118 (ikr. 1 jan 1994), 22 des 1995 nr. 85, 29 jan 1999 nr. 5 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 22 okt 1999 nr. 1097), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 19 juni 2015 nr. 77 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 675).

§ 3-8. (utenlandsk foretak)

For utenlandsk foretak skal registeret inneholde opplysninger om:

1. Foretaksnavn, organisasjonsform og forretningsadresse for det utenlandske foretak (hovedforetaket)
2. Hovedforetakets innehaver, fullt ansvarlige deltakere eller styre, med angivelse av navn, fødselsdato og bopel og de signaturbestemmelser som gjelder
3. Hovedforetakets aksjekapital dersom foretaket er et aksjeselskap og hvor mye av den som er innbetalt. Er aksjekapitalen ikke fulltegnet, kan bare den tegnede kapital angis som selskapets aksjekapital
4. Hovedforetakets stiftelsesdokumenter og vedtekter
5. Hvilken stats lovgivning hovedforetaket er underlagt. Om hovedforetaket er registrert i et offentlig foretaksregister i sitt hjemland og i tilfelle dette registerets navn og adresse samt hovedforetakets registreringsnummer
6. Foretaksnavn og adresse for eventuelt forretnings- eller driftssted her i landet eller på norsk kontinentalsokkel.
7. Hva slags næringsvirksomhet som skal drives
8. Om foretaket utelukkende driver virksomhet i Norge.
9. Styret og daglig leder dersom det er valgt eller ansatt dette særskilt for virksomheten. § 3-7 annet ledd gjelder tilsvarende
10. Om personer som nevnt i nr. 9 har rett til å forplikte hovedforetaket ved signatur eller prokura. § 3-7 tredje ledd gjelder tilsvarende.
11. Oppløsning av hovedforetaket og utnevnelse av selskapets avviklingsstyre eller bostyrer og de signaturbestemmelser som gjelder for disse, samt likvidasjonens avslutning
12. Åpning av konkurs, akkord eller tilsvarende prosedyre i hovedforetaket, samt likvidasjonens avslutning

Opplysninger som nevnt i første ledd nr. 2, 3 og 4 kan utelates dersom de fremgår av et utenlandsk register som nevnt i første ledd nr. 5 og som er godkjent av registerfører, eller som omfattes av direktiv (EU) 2017/1132. Endret ved lover 27 nov 1992 nr. 118 (ikr. 1 jan 1994), 22 des 1995 nr. 85, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 19 des 2014 nr. 94 (ikr. 1 feb 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1728), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

§ 3-9. statsforetak, regionalt helseforetak og helseforetak

For statsforetak, regionalt helseforetak og helseforetak skal registeret inneholde opplysninger om:

1. Foretakets vedtekter.
2. Dagen for opprettelsen av stiftelsesdokumentet.
3. Foretakets forretningskommune og adresser.
4. Styremedlemmene og i tilfelle varamedlemmer og hvem som er styrets formann. Videre skal registeret inneholde opplysninger om observatører, jfr. statsforetaksloven § 20 første og tredje ledd.
5. Administrerende direktør
6. Hvem som representerer foretaket utad og tegner dets firma.
7. Styremedlemmers og varamedlemmers kjønn, samt opplysninger om medlemmet er valgt blant de ansatte etter lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak § 20 eller lov 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m. § 22 og § 23.

For helseforetak skal registeret dessuten inneholde opplysninger om hvilket regionalt helseforetak som eier foretaket.
Tilføyd ved lov 30 aug 1991 nr. 71, endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 669), 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004). **Endres** ved lov 10 april 2025 nr. 9 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 april 2025 nr. 644).

§ 3-10. (Kommunalt og fylkeskommunalt foretak etablert etter kommuneloven)

For kommunalt og fylkeskommunalt foretak skal registeret inneholde opplysninger om:

1. Foretakets vedtekter.
2. Styremedlemmer, herunder hvem som er styrets leder og nestleder, og daglig leder.
3. Hvem som representerer foretaket utad og tegner dets firma.
4. Hvilken kommune eller fylkeskommune foretaket er en del av og foretakets adresse.
5. Tidspunktet for etableringen av foretaket.

Tilføyd ved lov 29 jan 1999 nr. 5 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 22 okt 1999 nr. 1097).

Kapittel IV. Meldingene til registeret.

§ 4-1. (førstegangsmelding og endringsmelding fra foretaket)

Registreringspliktige foretak skal meldes til registeret før næringsvirksomheten begynner. Aksjeselskaper, allmennaksjeselskaper og samvirkeforetak skal være meldt senest 3 måneder etter at stiftelsesdokumentet er undertegnet. Stiftelser skal være meldt innen de frister som følger av stiftelsesloven § 13 annet og tredje punktum. Andre foretak med begrenset ansvar, jf. § 3-2, og foreninger og andre innretninger som nevnt i § 3-6 og som har til formål å drive næringsvirksomhet skal, selv om næringsvirksomhet ikke har begynt, være meldt senest 6 måneder etter at stiftelsesdokumentet er undertegnet. Førstegangsmeldingen skal inneholde opplysninger som nevnt i kapittel III.

Førstegangsmelding om registrering av foretak som er stiftet elektronisk ved bruk av mal som er godkjent av registerfører, skal behandles av Foretaksregisteret innen fem virkedager etter at meldingen kom inn til registeret. For andre førstegangsmeldinger er fristen ti virkedager. Dersom fristene i første og annet punktum ikke kan overholdes, skal Foretaksregisteret straks underrette innsenderen om forsinkelsen og årsaken til denne.

Opphører et registrert foretak eller bortfaller for øvrig vilkårene for registrering i registeret, skal opphøret meldes til registeret og foretaket slettes. Melding skal inngis uten ugrunnet opphold. Tilsvarende gjelder dersom det for øvrig skjer endringer i forhold som er registrert eller det inntrer nye forhold som registeret skal inneholde etter bestemmelsene i kapittel III. Endring av bopel pliktes ikke meldt.

For førstegangsregistrering i Foretaksregisteret skal det betales gebyr. Det kan også kreves gebyr for andre meldinger som skal registreres. Gebyret skal dekke kostnadene ved registrering av meldinger og en forholdsmessig andel av drifts- og vedlikeholdskostnadene til Foretaksregisteret. Departementet gir nærmere regler om gebyrenes størrelse og innkrevingsform.

Departementet kan i forskrift gi regler om elektronisk innsending av meldinger til Foretaksregisteret, herunder regler som pålegger at meldinger skal sendes inn elektronisk.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 15 juni 2001 nr. 59 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 19 nov 2004 nr. 1489), 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 24 nov 2023 nr. 1896).

§ 4-2. (hvem meldeplikten påligger)

Plikten til å gi melding etter § 4-1 påligger:

1. For enkeltpersonforetak innehaveren
2. I ansvarlig selskap og kommanditselskap hver enkelt ansvarlig deltaker, med mindre selskapet er organisert med styre. I så fall påligger meldeplikten hvert enkelt styremedlem
3. I europeiske økonomiske foretaksgrupper hver enkelt ansvarlig deltaker og forretningsfører
4. I alle andre foretak hvert enkelt styremedlem.

Ved overdragelse og andre endringer i et registrert forhold enn opphør av virksomheten påhviler meldeplikten enhver som etter endringen er innehaver, ansvarlig deltaker, styremedlem eller daglig leder.

Dør innehaveren av et enkeltpersonforetak, påhviler meldeplikten innehaverens dødsbo. Dør en deltaker i et ansvarlig selskap eller kommanditselskap har både de andre ansvarlige deltakere og den avdødes bo meldeplikt.

For utenlandsk foretak påhviler meldeplikt styret for virksomheten her i landet dersom slikt styre finnes. Finnes ikke slikt styre, påhviler meldeplikten daglig leder for virksomheten her i landet dersom denne finnes. Finnes verken styre eller daglig leder, påhviler meldeplikten den eller de som kan forplikte hovedforetaket ved signatur.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 85, 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

§ 4-3. (signering)

Melding til registeret etter § 4-1 skal være signert av samtlige meldepliktige eller av signaturberettiget.

Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra signeringskravene i første ledd for elektroniske meldinger.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 85, 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878), 21 jan 2011 nr. 4 (ikr. 1 feb 2011 iflg. res. 21 jan 2011 nr. 84).

§ 4-4. (vedlegg til melding)

Som vedlegg til melding etter § 4-1 skal følge:

a. Kopi av stiftelsesdokument og kopi av protokoll fra generalforsamlinger som viser meldte opplysninger i aksjeselskap, allmennaksjeselskap, samvirkeforetak og annet foretak med begrenset ansvar, forening og annen innretning; selskapsavtalen for ansvarlig selskap, kommandittselskap og europeisk økonomisk foretaksgruppe, selskapsavtalen for interkommunalt selskap, for stiftelser, stiftelsesdokumentet eller den disposisjonen som ellers danner grunnlaget for stiftelsen, og kopi av vedtak om opprettelse av regionalt helseforetak og helseforetak.
b. Kopi av stiftelsesdokumentet og kopi av protokoll fra senere foretaksmøter som viser meldte opplysninger i statsforetak.
c. Kopi av protokoll som viser valg av styremedlemmer, observatører og revisor.
d. Erklæring fra revisor og styremedlem om at vedkommende godtar valget.
e. Erklæring fra revisor, eller eventuelt erklæring fra finansforetak i Norge eller i en EØS-stat, advokat eller statsautorisert regnskapsfører, om at de opplysninger som er gitt om innbetaling av aksjekapital, selskapskapital i kommandittselskap, jf. § 3-3 nr. 6 og 7, grunnkapital i stiftelse og innskuddskapital i samvirkeforetak, statsforetak, interkommunalt selskap, regionalt helseforetak og helseforetak er riktige. I tilfelle også dokumenter og erklæringer som nevnt i:
    1. aksjeloven § 2-4 annet ledd, § 2-5 annet ledd, § 2-6, § 10-2, § 13-10, § 14-4 tredje ledd, jf § 13-10, og § 15-1 annet ledd annet punktum
    2. allmennaksjeloven § 2-4 annet ledd, § 2-5 annet ledd, § 2-6, § 10-2, § 13-10 og § 14-4 tredje ledd, jf § 13-10
    3. samvirkeloven § 11, § 104 annet ledd nr. 7, § 121 første ledd, jf. § 104 annet ledd nr. 7, § 146 tredje ledd, jf. aksjeloven § 2-6 og allmennaksjeloven § 2-6, og § 148 første ledd nr. 2 og annet ledd
    4. selskapsloven § 3-3 tredje ledd tredje punktum
    5. stiftelsesloven § 12 første ledd bokstav d og annet ledd og § 23 annet punktum.
f. Dersom meldingen gjelder nyregistrering eller endringer som berører deltakerforholdet, skal det vedlegges erklæring fra ansvarlige

deltakere som ikke har underskrevet meldingen, om at meldingen skjer med deres samtykke. Tilsvarende erklæring skal gis av ansvarlig deltaker som er trådt ut av selskapet når det inngis melding fra foretaket om uttredenen.

g. I aksjeselskap og allmennaksjeselskap skal det opplyses om aksjetegningen er skjedd uten prospekt som nevnt i verdipapirhandelloven kapittel 7. Det skal i tilfelle opplyses om hvorfor prospekt ikke var nødvendig. For EØS-prospekt utarbeidet etter prospektforordningen, jf. verdipapirhandelloven § 7-1, skal det vedlegges en erklæring fra Finanstilsynet om at prospektet er godkjent. Nasjonale prospekt skal innsendes til Foretaksregisteret i samsvar med verdipapirhandelloven § 7-8. Disse reglene kommer tilsvarende til anvendelse på egenkapitalbevis.

h. Erklæring fra revisor når det meldes kapitalnedsetting og nedsettingsbeløpet skal anvendes til dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte. Dette gjelder likevel ikke ved melding om kapitalnedsetting etter aksjeloven § 12-1 første ledd annet punktum nr. 1.

Endret ved lover 10 juni 1988 nr. 44, 30 aug 1991 nr. 71, 8 nov 1991 nr. 75, 22 des 1995 nr. 80 (ikr. 1 jan 1996), 22 des 1995 nr. 85, 7 juni 1996 nr. 25 (ikr. 31 des 1996), 19 juni 1997 nr. 79 (ikr. 1 des 1997), 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 29 jan 1999 nr. 5 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 22 okt 1999 nr. 1097), 17 nov 2000 nr. 80 (ikr. 31 mars 2001 iflg. vedtak 30 mars 2001 nr. 319), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 669), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 15 juni 2001 nr. 59 (ikr. 29 apr 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366) som endret ved lov 29 apr 2005 nr. 22, 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260), 19 juni 2015 nr. 77 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 675), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), gjelder bokstav h, 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 2 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 637), gjelder bokstav e første punktum, 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802), 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 24 nov 2023 nr. 1896), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

§ 4-5. (pålegg om melding)

Dersom registerføreren oppdager at et registreringspliktig foretak er forsømt registrert eller oppdager at meldeplikten etter § 4-1 for øvrig er forsømt, kan han pålegge foretaket å inngi melding innen en bestemt fastsatt frist.

Dersom fristen ikke overholdes, kan registerføreren ilegge foretaket og de som har meldeplikt etter § 4-2 første ledd løpende tvangsmulkt inntil meldingen er inngitt. Vedtak om tvangsmulkt kan påklages etter reglene i forvaltningsloven § 28 flg. Kongen gir regler om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt og om ettergivelse av ilagt mulkt.

§ 4-6. (endringsmeldinger fra andre)

Ansvarlig deltaker som er trådt ut av selskapet, kan selv gi melding om dette. Tilsvarende gjelder styremedlem, observatør, daglig leder, signaturberettiget, prokurist eller revisor som er fratrådt.

For øvrig kan den som har ervervet dom om forhold som er eller skulle ha vært meldt til foretaksregisteret, forlange opplysningene i registeret endret i samsvar med domsresultatet.
Endret ved lov 10 juni 1988 nr. 44.

§ 4-7. (endrings- og tilleggsmeldinger fra domstol og andre offentlige organer)

Domstolene og andre offentlige organer gir foretaksregistret melding om forhold vedrørende registrerte foretak når det i særlovgivningen er gitt bestemmelser om dette.

På bakgrunn av dom, kjennelse eller annen rettslig beslutning, kan domstolene begjære opplysninger om innførte foretak inntatt i registeret.
Endret ved lov 22 des 1995 nr. 85.

Kapittel V. Kontroll av innkomne meldinger.

§ 5-1. (prøving av det som innkommer til registrering)

Registerføreren skal prøve om det som innkommer til registrering og grunnlaget for det er i samsvar med lov og er blitt til i samsvar med lov. Dersom foretakets vedtekter er registrert i registeret, skal han også prøve om det som innkommer til registrering og grunnlaget for det stemmer med vedtektene og er blitt til i samsvar med disse.

Ved meldingen skal det gis slike opplysninger som er nødvendig for gjennomføringen av registerførerens kontroll etter første ledd. Registerføreren kan kreve de opplysninger han finner nødvendig for gjennomføring av kontrollen.

Dersom registerføreren finner at registrering kan krenke tredjepersons rett, skal registerføreren gi denne anledning til å uttale seg innen en nærmere fastsatt frist.

Når grunnlaget for det som innkommer til registrering, er tegning av aksje eller egenkapitalbevis, skal registerføreren kontrollere at det er gitt opplysninger om at prospekt ikke er nødvendig, eller at nasjonalt prospekt eller erklæringen om godkjenning av EØS-prospekt er innsendt til Foretaksregisteret etter § 4-4 første ledd bokstav g.

Endret ved lover 8 nov 1991 nr. 75, 7 juni 1996 nr. 25 (ikr. 31 des 1996), 19 juni 1997 nr. 79 (ikr. 1 des 1997), 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 17 nov 2000 nr. 80 (ikr. 31 mars 2001 iflg. vedtak 30 mars 2001 nr. 319), 19 juni 2015 nr. 77 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 675), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 5-2. (registreringsnektelse)

Dersom registerføreren finner at en melding ikke er lovmessig eller i samsvar med vedtektene, skal han nekte registrering. Registrering skal også nektes dersom vilkårene for registrering i foretaksregisteret ikke foreligger eller dersom opplysningene er så utydelige eller så uklare at det ikke er mulig å fastslå hvordan de skal forstås.

Dersom feilen er av en slik art at den lar seg rette, skal registerføreren gi melderen en passende frist til å rette feilen. Samtidig skal han gjøre melderen kjent med at dersom ikke feilen rettes innen fristens utløp, vil meldingen bli avvist.

§ 5-3. (underretning)

Melderen skal ha skriftlig underretning om vedtaket. Det samme skal den som i medhold av § 5-1 tredje ledd er gitt anledning til å uttale seg. Gjelder registerførerens vedtak emisjon av finansielle instrumenter, skal også verdipapirsentralen underrettes.

Dersom registrering nektes, eller vedtaket går mot noen som er gitt anledning til å uttale seg etter § 5-1 tredje ledd, skal grunnen til vedtaket gjengis i underretningen. Videre skal det opplyses om klageadgangen, klagefrist og den

nærmere framgangsmåten ved klage.
Endret ved lover 8 nov 1991 nr. 75, 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

Kapittel VI. Registreringen.

§ 6-1. (innføring i registeret)

Når de innkomne opplysninger er kontrollert og funnet i orden, skal de straks innføres i registeret.

§ 6-2. (kunngjøring)

Etter registrering av en førstegangsmelding om norsk foretak skal registerføreren kunngjøre følgende opplysninger i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon:

1. Foretakets navn og organisasjonsnummer
2. Foretakets formål eller virksomhetsbeskrivelse
3. Foretakets forretningskommune
4. Navnet på medlemmene av foretakets styre og daglige leder når dette er meldt
5. Navnet på innehaver for enkeltpersonforetak og samtlige ansvarlige deltakere i ansvarlig selskap og i kommanditselskap.

Registerfører skal påse at følgende oversendes Kontoret for europeiske fellesskaps offisielle publikasjoner innen en måned etter offentliggjøringen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon:

a. opplysninger om et europeisk selskap som skal offentliggjøres i De Europeiske Fellesskaps Tidendes EØS-avdeling etter rådsforordning (EF) nr. 2157/2001 artikkel 14,
b. opplysninger om et europeisk samvirkeforetak som skal offentliggjøres i De Europeiske Fellesskaps Tidendes EØS-avdeling etter rådsforordning (EF) nr. 1435/2003 artikkel 13.

Etter registrering av en førstegangsmelding om europeisk økonomisk foretaksgruppe som nevnt i forordning (EØF) nr. 2137/85 skal registerføreren kunngjøre opplysningene som nevnt i forordningen artikkel 8 samt endringer i

disse. Registerføreren skal videre påse at opplysningene som skal offentliggjøres i De Europeiske Fellesskaps Tidendes EØS-avdeling, jf. forordningens artikkel 11, oversendes Kontoret for De europeiske fellesskaps offisielle publikasjoner innen en måned etter kunngjøring i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.

Ved registrering av en førstegangsmelding om utenlandsk foretak kunngjøres opplysninger som nevnt i § 3-8 første ledd nr. 1, 6, 7, 9, 10 og 11 når dette er meldt.

Dersom det registreres endring i et foretaks navn eller i det som er registrert og kunngjort om et foretaks ansvarlige deltakere, skal endringen kunngjøres. Det samme gjelder dersom et registrert foretak slettes fra registeret. Andre endringer kunngjøres ikke.

Registerføreren skal kunngjøre opplysninger som nevnt i artikkel 14 i direktiv (EU) 2017/1132 gjennom Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon med en gang de er registrert.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 85, 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 1 apr 2005 nr. 14 (ikr. 1 apr 2005 iflg. res. 1 apr 2005 nr. 269), 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 30 juni 2006 nr. 50 (ikr. 18 aug 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 778), 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 6-3. (registrering og kunngjøring av selskapsopplysninger og dokumenter på Unionens offisielle språk)

Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper har rett til å få registrert og kunngjort selskapsopplysninger og dokumenter som nevnt i artikkel 14 i direktiv (EU) 2017/1132 på ethvert av Unionens offisielle språk.

I tilfelle av manglende samsvar mellom dokumenter og opplysninger offentliggjort på registerets offisielle språk og oversettelser som er kunngjort frivillig, kan sistnevnte ikke påberopes overfor tredjeperson. Tredjeperson kan påberope seg oversettelser som er offentliggjort frivillig, med mindre selskapet godtgjør at tredjeperson kjente til den versjonen som er gjenstand for obligatorisk offentliggjøring.

Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

Kapittel VII. Retting av feil og endringer uten melding.

§ 7-1. (retting av feil)

Dersom registerføreren oppdager at en innføring i registeret er uriktig eller at det på annen måte er gjort feil i forbindelse med registreringen, skal feilen rettes. Foretaket skal underrettes om feilen, om hvordan den vil bli rettet og at retting vil bli foretatt dersom det ikke fremkommer innsigelser innen en bestemt frist. Har noen på grunn av feilen fått uriktige opplysninger, skal disse, så vidt mulig gis underretning om rettingen.

Dersom det er uklart hvorledes feilen skal rettes eller den på annen måte ikke kan rettes uten etter ny melding fra foretaket, kan registerføreren innta en opplysning om feilen i registeret. Samtidig skal han pålegge foretaket å inngi ny melding innen en bestemt frist. § 4-5 annet ledd får tilsvarende anvendelse.

§ 7-2. (opplysninger direkte fra annet register)

For å sikre ajourhold av registeret kan Kongen bestemme at opplysninger som registreres i annet offentlig register, skal meddeles til foretaksregisteret, og gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av dette. For at de opplysningene som innkommer skal kunne registreres, må de forelegges foretaket til uttalelse innen en bestemt frist, og med opplysning om at de vil bli registrert dersom det ikke blir gitt opplysninger om at de er uriktige. I forskrift etter første punktum, kan det, når det finnes ubetenkelig, fastsettes at opplysninger kan registreres uten at de er forelagt foretaket etter annet punktum.

§ 7-3. (sletting av «døde» foretak)

Dersom registerføreren har grunn til å tro at et foretak er opphørt, skal han varsle dem som ifølge registeret har registreringsplikt, jfr. § 4-2, om at foretaket kan bli slettet dersom det ikke innen en nærmere angitt frist fremkommer opplysninger som gjør det sannsynlig at foretaket fortsatt består. Dersom det ikke kommer svar innen fristen, skal tilsvarende varsel også kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Fremkommer det ikke opplysninger som nevnt i første punktum, skal foretaket slettes av registeret.

Har Foretaksregisteret mottatt melding etter konkursloven § 138 annet ledd om at bobehandlingen er avsluttet i medhold av konkursloven § 128 eller § 135 i registrert foretak med ubegrenset ansvar, skal registerføreren gi de registreringspliktige varsel om at dersom de ikke innen ett år gir opplysninger

om at foretaket fortsatt består, vil foretaket bli slettet. Gis det ikke slike opplysninger innen fristen, skal foretaket slettes av registeret.

Sletting får ikke betydning for deltakers ansvar for selskapsforpliktelsene eller for styremedlemmers personlige ansvar. Dersom foretaket innen 6 måneder etter at slettelsen er kunngjort sender melding til foretaksregisteret om at foretaket fortsatt består, har foretaket fortrinnsretten til det tidligere foretaksnavn i behold.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om sletting etter denne paragraf.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 31 des 2006 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1426), 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

Kapittel VIII. Avgivelse av opplysninger.

§ 8-1. (innsyn m.m.)

Enhver har rett til å få tilgang til opplysninger og dokumenter som er registrert i Foretaksregisteret. Dette gjelder ikke fødselsnummer og d-nummer.

Offentlige myndigheter og virksomheter, private virksomheter som utfører lovpålagte oppgaver eller oppgaver på vegne av det offentlige, kredittopplysningsvirksomhet og finansforetak, kan likevel få utlevert fødselsnummer og d-nummer fra Foretaksregisteret til bruk i sin virksomhet.

Bestemmelsene i offentleglova gjelder for opplysninger som ikke er registrert.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan opplysningene skal gjøres tilgjengelige, og kan bestemme at det skal betales gebyr for tjenestene.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

§ 8-2. (overføring til annet register)

Kongen kan bestemme at opplysningene i foretaksregisteret kan overføres til annet register som føres av det offentlige, og gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av dette.

§ 8-3. (utveksling og tilgjengeliggjøring av opplysninger gjennom registersammenkoblingssystemet (BRIS))

Foretaksregisteret kan utveksle opplysninger med utenlandske foretaksregistre i samsvar med direktiv (EU) 2017/1132. Foretaksregisterets utlevering av opplysninger etter første punktum skal være gratis. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utveksling av opplysninger etter første punktum og om bruk og registrering av slike opplysninger.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om at Foretaksregisteret skal gjøre bestemte opplysninger tilgjengelige for enhver gjennom registersammenkoblingssystemet, herunder hvilke opplysninger som skal gjøres tilgjengelige, betaling av gebyr for innsyn og hvilke opplysninger som skal være gratis tilgjengelige.

Tilføyd ved lov 19 des 2014 nr. 94 (ikr. 1 feb 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1728), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

Kapittel IX. Klage over registerførerens avgjørelser.

§ 9-1. (klage)

Registerførerens vedtak kan påklages til departementet av enhver som har rettslig klageinteresse i saken. Klagen skal være skriftlig.

Klagefristen er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket etter § 5-3 er kommet fram til vedkommende. For den som ikke har mottatt slik underretning, løper fristen fra det tidspunkt vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til vedtaket. Et vedtak om registrering kan likevel ikke påklages når det er gått mer enn 3 måneder etter at vedtaket ble truffet.

Forøvrig kommer reglene i forvaltningsloven §§ 29 til 33 og 36 til anvendelse på klagebehandlingen ved foretaksregisteret.

Endret ved lov 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

§ 9-2. (domstolkontroll)

Den som har fått melding i samsvar med § 5-3 første ledd, kan ikke reise søksmål om registerførerens vedtak uten å ha nyttet sin rett til å klage over vedtaket etter § 9-1 og klage er avgjort av departementet. Forvaltningsloven § 27 tredje ledd og § 27 b får tilsvarende anvendelse.

Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

Kapittel X. Forskjellige bestemmelser.

§ 10-1. (legitimasjonsvirkninger)

Når det følger av rettsregler at det er avgjørende for en tredjepersons rettsstilling om denne kjente til et forhold eller ikke, skal det som er registrert etter denne loven, anses for å ha kommet til tredjepersonens kunnskap.

For disposisjoner som har funnet sted før den sekstende dagen etter dagen for kunngjøring av registrerte opplysninger, kan ikke opplysningene gjøres gjeldende overfor en tredjeperson dersom denne godtgjør at det var umulig for ham eller henne å ha kjennskap til opplysningene.

Meldepliktige forhold som ikke er meldt, og som er i strid med det som er registrert, kan ikke gjøres gjeldende overfor en tredjeperson, med mindre denne kjente eller burde kjent forholdet.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 10-2. (dokumentopplysninger)

Et foretaks hjemmesider på Internett, brev og forretningsdokumenter, uavhengig av hvilket medium de forefinnes på, skal inneholde foretakets organisasjonsnummer og foretaksnavn. For foretak som er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, skal salgsdokumenter i tillegg inneholde bokstavene MVA plassert bak organisasjonsnummeret.

Et aksjeselskaps og et allmennaksjeselskaps hjemmesider på Internett, brev og forretningsdokumenter, uavhengig av hvilket medium de forefinnes på, skal i tillegg angi det register der selskapet er registrert, selskapsform, hovedkontor og eventuelt at selskapet er under avvikling.

For filial av utenlandsk foretak, jf. § 3-8, skal filialens brev, kunngjøringer og andre dokumenter i tillegg angi det register filialen er registrert i. I tillegg skal det angis opplysninger om hovedforetaket som nevnt i andre ledd.

Dersom et foretaks dokumenter ikke inneholder opplysninger som pålagt i første, andre og tredje ledd, kan registerfører ilegge foretaket og de som har meldeplikt etter § 4-2 første ledd løpende tvangsmulkt inntil dokumentene er i samsvar med denne bestemmelsen. Det samme gjelder opplysninger som nevnt i forordning (EØF) nr. 2137/85 art. 25, jf. EØFG-loven § 1. Departementet kan gi regler om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt og om ettergivelse av ilagt mulkt. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Tilføyd ved lov 27 nov 1992 nr. 118 (ikr. 1 jan 1994), endret ved lover 22 des 1995 nr. 85, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 18

feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878), 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347).

§ 10-3. (erstatningsansvar)

Dersom foretaksregisteret gir feil opplysning ved utskrift, attest eller kunngjøring, har den som uforskyldt lider tap rett til erstatning av staten så fremt tapet skyldes:

a. at opplysningen ikke stemmer med det som er registrert eller med den melding som er grunnlaget for registreringen.
b. at registeret er feilaktig rettet eller endret etter bestemmelsene i §§ 7-1 og 7-2 uten at det i den forbindelse er noe å bebreide foretaket.

Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 118, tidligere § 10-2.

§ 10-4. (straff)

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsene i § 4-1 første og annet ledd om meldeplikt til foretaksregisteret, straffes de som har meldeplikt etter § 4-2 med bøter. Medvirkning straffes ikke.
Endret ved lover 20 juli 1991 nr. 66, 27 nov 1992 nr. 118, tidligere § 10-3. 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 10-5. (frister)

Om beregning av frister etter loven her gjelder regelen i lov om domstolene §§ 148 første og annet ledd og 149 første ledd.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 118, tidligere § 10-4.

§ 10-6. (elektronisk stiftelse og registrering)

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om registerførerens plikt til å

a. utforme og offentliggjøre maler for stiftelse og registrering av foretak
b. offentliggjøre informasjon om regler om stiftelse og registrering av foretak

c. offentliggjøre informasjon om regler om registrering av filial av utenlandsk foretak.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om elektroniske løsninger for stiftelse og registrering av foretak. Herunder kan departementet i forskrift gi regler om tekniske krav til løsningene og om registerførerens adgang til å godkjenne elektroniske løsninger. Det kan bare gis nærmere regler om elektronisk stiftelse etter første punktum der det etter lov åpnes for elektronisk stiftelse.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 10-7. (elektroniske identifikasjonsmidler)

Departementet kan i forskrift gi regler om bruk av elektroniske identifikasjonsmidler i forbindelse med elektronisk stiftelse av foretak og ved elektronisk signering av meldinger til Foretaksregisteret. Departementet kan i forskrift gi regler om bruk av elektroniske identifikasjonsmidler fra andre EØS-stater ved melding til Foretaksregisteret og om offentliggjøring av hvilke identifikasjonsmidler som kan benyttes.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 10-8. (lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen)

Kongen kan i forskrift bestemme om loven helt eller delvis skal gjøres gjeldende på Svalbard og kan fastsette særlige regler av hensyn til de stedlige forhold.
Tilføyd ved lov 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), endret ved lover 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635, tidligere § 10-6), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905, tidligere § 10-7).

Kapittel XI. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser.

§ 11-1. (ikrafttredelse)

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 jan 1988 iflg. res. 18 des 1987 nr. 963.

§ 11-2. (overgangsbestemmelser)

Kongen kan gi overgangsbestemmelser, herunder om betaling av et særskilt konverteringsgebyr for overføring fra de gamle handelsregistrene til Foretaksregisteret.
Endret ved lov 12 juni 1987 nr. 50.

Kapittel XII. Endring av andre lover.

Følgende bestemmelser endres slik: – – –

Lov om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. (foretaksnavneloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

Overskriften endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 1-1.

En næringsdrivende kan få enerett til foretaksnavn og eventuelle andre forretningskjennetegn etter bestemmelsene i denne lov.

Med foretaksnavn menes det offisielle navn på en næringsdrivende juridisk person og kjennetegnet for et enkeltpersonforetak. En juridisk person skal i rettergang og overfor offentlig myndighet betegnes med sitt foretaksnavn. For enkeltpersonforetak nyttes innehaverens personnavn. Retten til foretaksnavnet oppnås ved at det tas i bruk her i riket som navn på foretaket eller registreres, jfr. § 3-1.

Med foretaksnavn til norskregistrert utenlandsk foretak, jf. foretaksregisterloven § 2-1 annet ledd, menes navn som nevnt i denne lov § 2-2 femtende ledd. Reglene i denne lov § 2-1 og §§ 2-3 til 2-6 gjelder ikke for norskregistrert utenlandsk foretak.

For sin virksomhet kan et næringsdrivende foretak også nytte annet kjennetegn (sekundært forretningskjennetegn). Rett til sekundært forretningskjennetegn oppnås ved at kjennetegnet innarbeides. Det anses å være innarbeidet når, og så lenge, det innen vedkommende omsetningskrets her

i riket er godt kjent som særlig kjennetegn for et foretak. Bestemmelsene i denne lov, unntatt § 2-2, § 3-1 og kapittel 4, får tilsvarende anvendelse for sekundære forretningskjennetegn.
Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 50, 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 apr 1996 iflg. res. 29 mars 1996 nr. 307), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

Kapittel 2. Krav til foretaksnavn. Registrering

Overskriften endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 2-1.

Et foretaksnavn må ikke være identisk med et foretaksnavn som er, eller blir, registrert etter allerede innkommet melding til Foretaksregisteret, såfremt det ikke foreligger samtykke fra vedkommende rettighetshaver. Et foretaksnavn må som minimum bestå av en sammenstilling av tre bokstaver fra det norske alfabet.

Navn på land, fylker eller kommuner kan ikke nyttes som foretaksnavn.
Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 2-2.

Foretaksnavn for enkeltpersonforetak skal inneholde innehaverens etternavn.

Foretaksnavn for ansvarlig selskap skal inneholde ordene ansvarlig selskap eller forkortelsen ANS. Har deltakerne i det ansvarlige selskap delt ansvar for selskapets forpliktelser, skal foretaksnavnet inneholde ordene selskap med delt ansvar eller forkortelsen DA.

Foretaksnavn for kommandittselskap skal inneholde ordet kommandittselskap eller forkortelsen KS.

Foretaksnavn for aksjeselskap skal inneholde ordet aksjeselskap eller forkortelsen AS.

Foretaksnavn for allmennaksjeselskap skal inneholde ordene allmennaksjeselskap eller forkortelsen ASA.

Foretaksnavn for europeisk selskap skal inneholde ordene europeisk selskap eller forkortelsen SE.

Foretaksnavn for andre selskaper med begrenset deltakeransvar og for

foreninger med økonomisk formål, skal med mindre annet er bestemt i særlovgivningen, inneholde ordene selskap med begrenset ansvar eller forkortelsen BA.

Foretaksnavn for samvirkeforetak skal inneholde ordet samvirkeforetak eller forkortelsen SA.

Foretaksnavn for europeisk samvirkeforetak skal inneholde ordene europeisk samvirkeforetak eller forkortelsen SCE. Har medlemmene av et europeisk samvirkeforetak begrenset ansvar for foretakets forpliktelser, skal foretaksnavnet slutte med ordene med begrenset ansvar.

Foretaksnavn for næringsdrivende stiftelse skal inneholde ordet stiftelse eller forkortelsen STI.

Foretaksnavn for statsforetak skal inneholde ordet statsforetak eller SF.

Foretaksnavn for interkommunalt selskap skal inneholde ordene interkommunalt selskap eller IKS.

Foretaksnavn for kommunalt foretak skal inneholde ordene kommunalt foretak eller forkortelsen KF, og foretaksnavn for fylkeskommunalt foretak skal inneholde ordene fylkeskommunalt foretak eller forkortelsen FKF. Foretaksnavn som er nevnt i første punktum skal også inneholde en angivelse av hvilken kommune eller fylkeskommune foretaket er en del av.

Foretaksnavn for regionalt helseforetak skal inneholde ordene regionalt helseforetak eller forkortelsen RHF. Foretaksnavn for helseforetak skal inneholde ordene helseforetak eller HF.

Foretaksnavn til norskregistrert utenlandsk foretak skal være det samme som hovedforetakets offisielle navn i hjemstaten, og i tillegg inneholde betegnelsen NUF.

Foretaksnavn må ikke inneholde annen foretaksbetegnelse enn den som angir foretakets egen organisasjonsform. Foretaksbetegnelsen skal stå bakerst i foretaksnavnet. Kongen kan gi nærmere regler om utforming av foretaksnavn. Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 50, 30 aug 1991 nr. 71, 22 des 1995 nr. 80 (ikr. 1 jan 1996), 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 29 jan 1999 nr. 5 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 22 okt 1999 nr. 1097), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 669), 7 juni 2002 nr. 19 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 14 okt 2002 nr. 1126), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 1 apr 2005 nr. 14 (ikr. 1 apr 2005 iflg. res. 1 apr 2005 nr. 269), 30 juni 2006 nr. 50 (ikr. 18 aug 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 778), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 19 juni 2015 nr. 77 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 675), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602, se endringsloven del VI nr. 2 for overgangsregel).

§ 2-3.

Et foretaksnavn må ikke være egnet til å villede.
Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 2-4.

Foretaksnavn for enkeltpersonforetak eller ansvarlig selskap må ikke inneholde annet personnavn enn innehavers eller deltakers navn.

Trer fullt ansvarlig deltaker ut av ansvarlig selskap eller kommanditselskap, eller overdras et foretaksnavn sammen med foretaket, jfr. § 4-1, kan den tidligere deltakers eller eiers navn beholdes i foretaksnavnet såfremt vedkommende rettighetshaver gir samtykke til det og det ikke er egnet til å villede.
Endret ved lover 12 juni 1987 nr. 50, 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 2-5.

Et foretaksnavn må ikke stride mot lov, offentlig orden eller moral.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 2-6.

Såfremt det ikke foreligger samtykke fra vedkommende rettighetshaver, må et foretaksnavn ikke:

1. inneholde noe som er egnet til å oppfattes som annens navn, kunstnernavn eller lignende, med mindre det åpenbart siktes til en forlengst avdød person;
2. inneholde noe som er egnet til å oppfattes som alminnelig kjent navn på en stiftelse, ideell forening eller lignende sammenslutning;
3. inneholde noe som er egnet til å oppfattes som den særpregede tittel på en annens vernede åndsverk, eller som særskilt laget navn i slikt verk, hvis navnet er blitt alminnelig kjent;
4. krenke en annens rett her i riket til et varemerke, foretaksnavn eller sekundært forretningskjennetegn;

5. inneholde særegent navn på annens faste eiendom, eller noe som kan forveksles med det.

Et foretaksnavn må ikke søkes registrert i ond tro.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 apr 1996 iflg. res. 29 mars 1996 nr. 307), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 2-7.

Foretaksnavn kan ikke registreres i Foretaksregisteret dersom det strider mot §§ 2-1, 2-2, 2-3, 2-4 eller 2-5 i denne lov. Registerfører undersøker ikke om foretaksnavnet som er søkt registrert krenker rettigheter etter § 2-6.

For saksbehandlingen hos registerfører gjelder bestemmelsene i lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak.

Tilføyd ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

Kapittel 3. Vern for foretaksnavn. Administrativ overprøving

Overskriften endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 3-1.

Rett til foretaksnavn vinnes fra den dag foretaksnavnet tas i bruk her i riket, eller fra den dag registreringsmelding kommer inn til Foretaksregisteret, såfremt foretaksnavnet tas i bruk her i riket innen ett år.

Rett til foretaksnavn etter første ledd har den virkning at ingen kan ta i bruk eller registrere et identisk foretaksnavn.

Rett til foretaksnavn opphører fra den dag faktisk bruk opphører. For registrerte foretak opphører alltid retten til foretaksnavnet når foretaket slettes, med mindre foretaksnavnet og virksomheten overtas av andre, jfr. § 4-1, eller foretaket registreres på ny innen 6 måneder etter at det er slettet etter § 7-3 andre ledd annet punktum i lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 apr 1996 iflg. res. 29 mars 1996 nr. 307), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

§ 3-2.

For at et foretaksnavn skal ha vern mot lignende foretaksnavn eller varemerker, må foretaksnavnet oppfylle de krav til særpreg som gjelder etter varemerkeloven § 14.

Rett til foretaksnavn etter første ledd gir en enerett, som har den virkning at ingen uten samtykke fra innehaveren kan bruke i næringsvirksomhet foretaksnavn eller varemerke som er identisk med eller ligner foretaksnavnet (kjennetegnslikhet) for virksomhet av samme eller lignende slag (bransjelikhet), såfremt det er risiko for forveksling.

For et foretaksnavn som er velkjent her i riket, innebærer eneretten etter første ledd at ingen uten samtykke fra innehaveren kan bruke i næringsvirksomhet foretaksnavn eller varemerke som er identisk med eller ligner foretaksnavnet for virksomhet av samme eller annet slag, hvis bruken uten rimelig grunn ville medføre en urimelig utnyttelse av eller skade på det velkjente foretaksnavnets særpreg eller anseelse (goodwill).
Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 apr 1996 iflg. res. 29 mars 1996 nr. 307), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 3-3.

Rett til et foretaksnavn etter § 3-2 gir ikke selvstendig beskyttelse for deler av navnet som ikke oppfyller de krav til særpreg som gjelder etter varemerkeloven § 14.

Retten er ikke til hinder for at noen i samsvar med god forretningsskikk bruker:

1. sitt navn eller sin adresse,
2. angivelser om virksomhetens art eller angivelser som gjelder en i virksomheten utbudt vare eller tjenestes art, beskaffenhet, mengde, formål, verdi, geografiske opprinnelse eller andre egenskaper eller tidspunkt for når varen er fremstilt eller tjenesten utført,
3. et allment benyttet stedsnavn.

Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 apr 1996 iflg. res. 29 mars 1996 nr. 307), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 3-4.

Gjør flere hver for seg krav på enerett til samme foretaksnavn, skal den ha fortrinnsrett som har eldst hjemmel for sitt krav, hvis ikke annet følger av bestemmelsen i § 3-5.
Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 apr 1996 iflg. res. 29 mars 1996 nr. 307), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 3-5.

Et yngre foretaksnavn kan uten hinder av bestemmelsene i dette kapittel bestå ved siden av et foretaksnavn som har eldre rett, hvis innehaveren av den eldre rett ikke innen rimelig tid har tatt skritt for å hindre bruken av det yngre foretaksnavn, eller det følger av § 3-6 a eller § 5-1 andre til femte ledd at det yngre navnet kan bestå ved siden av det eldre.

For å unngå forvekslingsfare i tilfelle som nevnt i første ledd, kan retten bestemme at ett eller begge foretaksnavn i fremtiden bare må brukes på en særlig måte, såsom ved tilføyelse av stedsnavn eller med annet klargjørende tillegg.
Endret ved lover 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 apr 1996 iflg. res. 29 mars 1996 nr. 307), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 3-6.

Enhver med rettslig interesse som mener at et registrert foretaksnavn strider mot §§ 2-3, 2-5 eller 2-6, kan kreve at registreringen oppheves ved administrativ overprøving. Kravet må fremmes innen 3 år etter at registreringsvedtaket er fattet.

Et krav om administrativ overprøving skal innleveres skriftlig til Patentstyret og inneholde

1. navn og adresse på den som fremsetter kravet,
2. foretaksnavnet som kreves overprøvd (med

organisasjonsnummer),

3. hvilke grunner kravet bygger på,
4. nødvendig dokumentasjon av forhold som påberopes til støtte for kravet.

Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses kravet om administrativ overprøving som ikke innkommet.

Hvis kravet om administrativ overprøving ikke oppfyller vilkårene i andre ledd skal Patentstyret gi en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene. Blir manglene ikke rettet innen utløpet av fristen, skal kravet avvises hvis ikke Patentstyret finner at det bør gis en ny frist for retting.

Patentstyret skal gi innehaveren av det registrerte foretaksnavnet som kravet retter seg mot, melding om kravet med en rimelig frist for uttalelse.

Er det innlevert to eller flere krav om administrativ overprøving av samme registrering, kan Patentstyret slå sakene sammen til én sak hvis det ikke fremsettes en saklig begrunnet innvending mot dette.

Patentstyret kan ta hensyn til forhold som ikke er berørt i kravet om administrativ overprøving.

Enhver kan kreve innsyn i dokumentene i en administrativ overprøvingssak. Opplysninger om forretningshemmeligheter kan unntas hvis den berørte parten krever det. Når et slikt krav er innlevert, blir opplysningene ikke offentlige før kravet er endelig avslått. Dokumenter som Patentstyret har utarbeidet for sin interne saksforberedelse, kan unntas fra offentlighet.

Dersom Patentstyret finner at et foretaksnavn er registrert i strid med §§ 2-3, 2-5 eller 2-6, og registreringshindringen fortsatt foreligger, skal det fatte vedtak om å oppheve registreringen av foretaksnavnet, med mindre registreringen kan bestå etter § 3-6 a. Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak § 7-1 om retting av feil gjelder tilsvarende.

Dersom kravet om administrativ overprøving tas til følge, skal dette registreres i Foretaksregisteret så snart adgangen til å påklage vedtaket etter § 3-7 er uttømt eller klagefristen har løpt ut.

Tilføyd ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

§ 3-6 a.

Hvis et krav om administrativ overprøving er begrunnet i et eldre registrert

varemerke eller foretaksnavn, skal innehaveren av det eldre kjennetegnet, hvis innehaveren av det yngre foretaksnavnet krever det, godtgjøre at det eldre kjennetegnet i løpet av femårsperioden forut for fremsettelsen av kravet har vært i reell bruk for de varer eller tjenester eller den virksomhet det er registrert for, og som er påberopt som grunnlag for kravet, eller at det foreligger rimelig grunn for manglende bruk. Første punktum gjelder bare hvis det da kravet om overprøving ble fremsatt, var gått minst fem år fra endelig avgjørelse om registrering av det eldre varemerket eller foretaksnavnet.

Hvis det den dagen registreringsmelding innkom for det yngre foretaksnavnet, var gått minst fem år fra endelig avgjørelse om registrering av det eldre varemerket eller foretaksnavnet, skal innehaveren av det eldre kjennetegnet i tillegg godtgjøre at det ble gjort reell bruk av dette i løpet av femårsperioden forut for den nevnte innkomstdagen, eller at det forelå rimelig grunn til manglende bruk.

Hvis innehaveren av det eldre varemerket eller foretaksnavnet ikke kan godtgjøre at kjennetegnet har vært i bruk som angitt i første og annet ledd, skal registreringen av det yngre foretaksnavnet ikke oppheves på grunnlag av inngrep i retten til det eldre varemerket eller foretaksnavnet.

Hvis et eldre varemerke eller foretaksnavn bare har vært i reell bruk for deler av varene eller tjenestene eller den virksomheten det er registrert for, anses det ved behandlingen av kravet som registrert bare for disse varene eller tjenestene eller denne delen av virksomheten.

Tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 3-7.

Vedtak etter § 3-6, herunder i sak om innsyn etter § 3-6 åttende ledd, kan påklages til Klagenemnden for industrielle rettigheter (Klagenemnden) av den som vedtaket har gått imot. En klage må være innlevert skriftlig til Patentstyret innen to måneder etter den dagen da melding om avgjørelsen ble sendt vedkommende part. Klagen skal inneholde

1. klagerens navn og adresse,
2. avgjørelsen som det klages over,
3. hvilken endring som ønskes i avgjørelsen,
4. hvilke grunner klager bygger på.

Fastsatt klagegebyr skal betales, ellers opptas ikke klagen til behandling.

Andre parter i saken skal snarest mulig gis melding om klagen med en rimelig frist for uttalelse.

Er vilkårene for å behandle klagen oppfylt, kan Patentstyret oppheve eller endre avgjørelsen hvis det finner det klart at klagen er begrunnet. Blir det ikke truffet slik avgjørelse, skal sakens dokumenter sendes til Klagenemnden. Gir Patentstyret en uttalelse til Klagenemnden, skal en kopi sendes til partene.

Hvis vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, skal klageren gis en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene. Blir manglene ikke rettet innen utløpet av fristen, skal klagen avvises hvis ikke Klagenemnden finner at det bør gis en ny frist for retting.

Tas klagen under behandling, skal Klagenemnden foreta de undersøkelser som klagen gir grunn til. Den kan ta hensyn til forhold som ikke er berørt i klagen.

Bestemmelsene om innsyn i dokumentene i § 3-6 åttende ledd gjelder tilsvarende for dokumentene i klagesaken.

Tilføyd ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), endret ved lover 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 3-8.

Er det reist søksmål etter § 5-1, skal Patentstyret utsette behandlingen av en overprøvingssak inntil søksmålet er rettskraftig avgjort.

Den som har fremmet krav om administrativ overprøving, kan ikke reise søksmål etter § 5-1 mens saken pågår for Patentstyret.

En avgjørelse fra Patentstyret om å avvise eller avslå et krav om administrativ overprøving, eller klage på et slikt vedtak, kan ikke bringes inn for domstolene.

Et vedtak fra Patentstyret om å oppheve registreringen av et foretaksnavn på grunnlag av § 3-6 kan bringes inn for domstolen av rettighetshaveren hvis klageretten etter § 3-7 har blitt brukt, og Klagenemnden har avgjort klagen. Søksmål må være reist innen to måneder etter den dagen da meldingen om avgjørelsen ble sendt til rettighetshaveren. Det kan ikke gis oppfriskning mot oversittelse av søksmålsfristen, som skal nevnes i meldingen om vedtaket. Søksmål rettes mot staten ved Klagenemnden.

Tilføyd ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

Kapittel 4. Overdragelse mv. av foretaksnavn og sekundære forretningskjennetegn

Overskriften endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936).

§ 4-1.

Et foretaksnavn kan overdras sammen med den virksomhet som foretaket driver eller med den vesentligste del av denne.

Ved overdragelse av virksomheten eller den vesentligste del av denne går retten til foretaksnavnet over til den nye eier hvis ikke annet er avtalt. Inneholder foretaksnavnet overdragerens navn, går likevel retten til foretaksnavnet over til den nye eier av virksomheten bare såfremt det er særskilt avtalt.

Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 4-2.

Rett til foretaksnavn kan ikke være gjenstand for utlegg eller annen separat tvangsforfølgning.

Ved konkurs går retten til foretaksnavnet over til konkursboet. Inneholder foretaksnavnet et personnavn, gjelder dette bare for den øvrige del av foretaksnavnet med mindre vedkommende person er død, eller foretaksnavnet er sterkt innarbeidet eller vedkommende ikke har rimelig grunn til å motsette seg at boet råder over hele foretaksnavnet. Foretaksnavn som ikke tilhører konkursboet kan likevel anvendes for den tid virksomheten fortsetter for boets regning.

Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 4-3.

Rett til sekundært forretningskjennetegn kan overdras i eller uten forbindelse med den virksomheten som kjennetegnet er knyttet til.

Bestemmelsene i § 4-1 annet ledd og § 4-2 første ledd gjelder tilsvarende for sekundære forretningskjennetegn. Ved konkurs går retten til sekundære forretningskjennetegn over til konkursboet. Inneholder kjennetegnet et personnavn, gjelder dette bare for den øvrige del av kjennetegnet, med mindre kjennetegnet er et registrert eller innarbeidet varemerke, eller vedkommende

person er død eller ikke har rimelig grunn til å motsette seg at boet råder over hele kjennetegnet. Kjennetegn som etter dette ikke tilhører konkursboet kan likevel anvendes for den tid virksomheten fortsetter for boets regning.

En innehaver av sekundært forretningskjennetegn kan gi en annen rett til å bruke kjennetegnet i næringsvirksomhet (lisens). Lisenshaveren kan ikke overdra sin rett videre, med mindre avtalen med innehaveren gir rett til dette.

Innehaveren av et sekundært forretningskjennetegn kan påberope sin kjennetegnsrett overfor en lisenshaver som overtrer lisensavtalens bestemmelser om varigheten av lisensen, i hvilken utforming kjennetegnet kan brukes, hvilke former for virksomhet det kan brukes for, hvilket geografisk område det kan brukes i eller kvaliteten av de ytelser lisenshaveren tilbyr.

Hvis et sekundært forretningskjennetegn er villedende, eller av innehaveren eller noen annen med innehaverens samtykke blir brukt på en måte som er egnet til å villede, kan retten ved dom forby bruk av kjennetegnet eller slike former for bruk som er villedende, og ellers gi de påbud som finnes nødvendig. Søksmål etter forrige punktum kan reises av enhver som har rettslig interesse i det.

Tilføyd ved lov 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936).

Kapittel 5. Bruk av foretaksnavn i strid med loven. Søksmålskompetanse m.m.

Overskriften endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 5-1.

Dersom et foretaksnavn blir brukt eller registrert i Foretaksregisteret i strid med denne lov, kan enhver med rettslig interesse og også departementet, reise søksmål for å få navnet kjent ulovlig. Slikt søksmål kan også reises om navnebruken opprinnelig har vært lovlig, men senere er blitt villedende eller egnet til å vekke forargelse.

Hvis kravet om å få navnet kjent ulovlig er begrunnet i et eldre registrert varemerke eller foretaksnavn, skal innehaveren av det eldre kjennetegnet, hvis innehaveren av foretaksnavnet krever det, godtgjøre at det eldre kjennetegnet i løpet av femårsperioden forut for datoen for søksmålet har vært i reell bruk for de varer eller tjenester eller den virksomhet det er registrert for, og som er påberopt som grunnlag for kravet om å få foretaksnavnet kjent ulovlig, eller at det foreligger rimelig grunn for manglende bruk. Dette gjelder bare hvis det da søksmål ble reist, var gått minst fem år fra endelig avgjørelse om registrering av det eldre varemerket eller foretaksnavnet ble truffet.

Hvis det den dagen da registreringsmelding innkom for det yngre foretaksnavnet, var gått minst fem år fra endelig avgjørelse om registrering av det eldre varemerket eller foretaksnavnet, skal innehaveren av det eldre varemerket eller foretaksnavnet i tillegg godtgjøre at det ble gjort reell bruk av kjennetegnet i løpet av femårsperioden forut for den nevnte innkomstdagen, eller at det forelå rimelig grunn til manglende bruk.

Hvis innehaveren av det eldre varemerket eller foretaksnavnet ikke kan godtgjøre at kjennetegnet har vært i bruk som nevnt i første og andre ledd, skal kravet om å få foretaksnavnet kjent ulovlig ikke tas til følge på grunnlag av inngrep i retten til det eldre varemerket eller foretaksnavnet.

Hvis et eldre varemerke eller foretaksnavn bare har vært i reell bruk for deler av varene eller tjenestene eller virksomheten det er registrert for, anses det ved behandlingen av kravet som registrert bare for disse varene eller tjenestene eller denne delen av virksomheten.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 5-2.

Retten kan i tilknytning til søksmål etter §§ 5-1, 6-2 eller 6-3, eller etter selvstendig søksmål, treffe slike forholdsregler at fortsatt bruk av foretaksnavnet i uforandret form hindres. Således kan det bestemmes at skilter, reklamemateriell o.l. skal endres, tilintetgjøres, eller etter påstand fra den krenkede, overleveres ham uten eller mot vederlag etter rettens skjønn.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

Kapittel 6. Straff og erstatning m.m.

Overskriften endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 6-1.

Den som bruker foretaksnavn som er vernet etter §§ 3-2 og 3-3 i strid med annens rett, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

Dersom det foreligger særlig skjerpende omstendigheter, er straffen bøter eller fengsel inntil tre år. Ved vurderingen av om særlig skjerpende

omstendigheter foreligger, skal det særlig legges vekt på den skade som er påført rettighetshaveren, herunder skade på rettighetshaverens kommersielle omdømme, den vinning som krenkeren har oppnådd og omfanget av krenkelsen for øvrig.

Bestemmelsene om sanksjoner mot varemerkeinngrep i varemerkeloven kapittel 8, bortsett fra § 61, gjelder tilsvarende ved bruk av foretaksnavn som er vernet etter §§ 3-2 og 3-3 i strid med annens rett.

For bruk av andre foretaksnavn enn dem som er vernet etter §§ 3-2 og 3-3 i strid med denne lov eller annens rett, gjelder §§ 5-2, 6-2 og 6-3.

Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 6-2.

Den som bruker foretaksnavn i strid med denne lov straffes med bøter eller med fengsel inntil tre måneder, for så vidt ikke strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse. Medvirkning straffes ikke.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), tidligere § 6-1, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6-3.

Den som forsettlig eller uaktsomt har brukt foretaksnavn i strid med annens rett, plikter å erstatte skaden. Erstatningen kan nedsettes eller falle helt bort når det bare er lite å legge skadegjøreren til last.

Er bruken skjedd i god tro, kan retten i den utstrekning det finnes rimelig, pålegge brukeren å erstatte skaden, dog ikke ut over den vinning som må antas å være oppnådd.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), tidligere § 6-2.

Kapittel 7. Forskjellige bestemmelser

Overskriften endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 7-1.

Partsangivelse ved foretaksnavn i dokumenter skal skje ved at det fulle foretaksnavn skrives med tydelig leselige bokstaver, stemples e.l., og at den eller de signaturberettigede egenhendig skriver sitt navn.

Trer en juridisk person i likvidasjon eller åpnes det gjeldsforhandling eller konkurs hos innehaveren av et foretaksnavn skal foretaksnavnet ved tegning av foretaksnavnet gis en tilføyelse som angir dette, jf. lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak § 10-2.[1]

Endret ved lover 27 nov 1992 nr. 118, 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 19 juni 2015 nr. 77 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 675). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 1 (direktiv 2009/101/EF).

Kapittel VIII. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

§ 8-1.

Loven tar til å gjelde fra den tid[1] Kongen bestemmer.

1 Fra 1 jan 1988 iflg. res. 18 des 1987 nr. 963.

§ 8-2.

Med unntak av bestemmelsene i § 2-2 gjelder loven for foretaksnavn tatt i bruk før lovens ikrafttredelse. §§ 6-1 og 6-2 kommer bare til anvendelse på bruk av foretaksnavn etter lovens ikrafttredelse.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 77 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 675).

Kapittel IX. Endring av andre lover

Overskriften endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

– – –

Lov om prokura [prokuraloven]

§ 1.

Har en næringsdrivende gitt noen en fullmakt som uttrykkelig er kalt prokura, eller på annen måte betegnet noen som sin prokurist, er denne bemyndiget til å opptre på vegne av foretaket i alt som hører til driften av dette. Prokuristen kan likevel ikke uten uttrykkelig fullmakt overdra eller behefte foretakets faste eiendom eller løsøre som kan registreres i skipsregisteret eller luftfartøyregisteret, eller opptre på dets vegne i søksmål.

Om registrering av prokura gjelder bestemmelsene i foretaksregisterloven.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986).

§ 2.

Prokura kan gis flere personer slik at de bare kan nytte den i fellesskap (kollektivprokura). Annen innskrenkning i prokuristens fullmakt etter § 1 kan ikke registreres (jf. foretaksregisterloven § 3-7 tredje ledd) og heller ikke gjøres gjeldende overfor godtroende tredjemann.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

§ 3.

Når en prokurist tegner firmaet, skal han til dette gjøre en tilføyelse som viser prokuraforholdet (pr prokura, p p eller annen forkortelse av disse ord). For øvrig gjelder reglene om firmategning i foretaksnavneloven § 7-1.
Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 4.

En prokurist kan ikke overføre prokuraen til en annen.

§ 5.

Prokura kan når som helst tilbakekalles. Prokurafullmakten faller ikke bort om innehaveren av et registrert enkeltpersonforetak dør. Er enkeltpersonforetaket ikke registrert, gjelder regelen i avtaleloven § 21.
Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 6.

Loven tar til å gjelde fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 jan 1988 iflg. res. 18 des 1987 nr. 963.

Lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (Selskapsloven)

Kap 1. Lovens område m m

§ 1-1. Lovens alminnelige virkeområde

(1) Loven gjelder når en økonomisk virksomhet utøves for to eller flere deltakeres felles regning og risiko, og minst en av deltakerne har et ubegrenset, personlig ansvar for virksomhetens samlete forpliktelser. Loven gjelder også hvor to eller flere deltakere har et ubegrenset ansvar for deler av forpliktelsene når disse deler til sammen utgjør virksomhetens samlete forpliktelser.
(2) Kapittel 2 gjelder for kommandittselskap med mindre annet følger av kapittel 3.
(3) Bestemmelsene i §§ 2-8 til 2-18 og 2-27 gjelder også virksomhet som utøves for enkeltpersons regning og risiko, når foretaket i de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig har hatt mer enn 30 ansatte eller det med hjemmel i § 2-10 er truffet vedtak om konsernrepresentasjon.
(4) Loven gjelder ikke for partrederier etter sjøloven kapittel 5. Den gjelder heller ikke for samarbeidsavtaler knyttet til tillatelse gitt i medhold av lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet § 4-3 og samarbeidsavtaler med hjemmel i lovens § 3-3 fjerde ledd og § 4-7, jf. § 4-3, og tilsvarende avtaler inngått før petroleumslovens ikrafttredelse eller samarbeidsavtaler knyttet til tillatelse gitt i medhold av havbunnsmineralloven §§ 3-1 og 4-1, jf. § 4-7.
(5) Kommune, fylkeskommune eller interkommunalt selskap kan ikke være

deltaker i ansvarlig selskap eller kommanditselskap etter loven.
(6) Kongen gir forskrift om lovens anvendelse på Svalbard, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.
Endret ved lover 27 juni 1986 nr. 49, 10 juni 1988 nr. 44, 24 juni 1994 nr. 39, 29 nov 1996 nr. 72 (ikr. 1 juli 1997), 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 29 jan 1999 nr. 5 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 22 okt 1999 nr. 1097), 22 mars 2019 nr. 7 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 22 mars 2019 nr. 264).

§ 1-2. Definisjoner

(1) I denne lov menes med

a. selskap: virksomhet som nevnt i § 1-1 første ledd,
b. ansvarlig selskap: selskap hvor deltakerne har et ubegrenset, personlig ansvar for selskapets samlede forpliktelser, udelt eller for deler som tilsammen utgjør selskapets samlede forpliktelser og som opptrer som sådant overfor tredjemann,
c. indre selskap: selskap som ikke opptrer som sådant overfor tredjemann,
d. stille deltaker: deltaker i et selskap der det er avtalt at deltakelsen ikke skal framtre utad og at deltakeren bare har begrenset ansvar med en fastsatt sum,
e. kommanditselskap: selskap hvor minst en deltaker har ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser og minst en annen deltaker har begrenset ansvar med en fastsatt sum for selskapets forpliktelser uten å være stille deltaker,
f. komplementar: deltaker som har ubegrenset ansvar for et kommanditselskaps forpliktelser,
g. kommandittist: deltaker som har begrenset ansvar for et kommanditselskaps forpliktelser uten å være stille deltaker,
h. konsern: mor- og datterselskap.

(2) Eier et selskap så mange aksjer eller andeler i et annet selskap at de representerer flertallet av stemmene i det annet selskap, anses det første selskapet som et morselskap. Morselskap er også et selskap som på grunnlag av avtale har den bestemmende innflytelse over et annet selskap og en betydelig andel i dets driftsresultat. Det annet selskap skal etter begge bestemmelser anses som datterselskap til det første. Eier et morselskap sammen med et datterselskap, eller eier ett eller flere datterselskaper sammen, så mange aksjer eller andeler i et annet selskap som angitt i første punktum, anses det sistnevnte selskap som datterselskap til morselskapet. Har et morselskap sammen med et

datterselskap, eller har ett eller flere datterselskaper sammen, slik bestemmende innflytelse og andel i et annet selskaps driftsresultat som angitt i annet punktum, anses det sistnevnte selskap som datterselskap til morselskapet.
(3) Reglene om datterselskap i annet ledd gjelder også for aksjeselskap, allmennaksjeselskap eller annet selskap med begrenset ansvar og for partrederi.
Endret ved lov 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615).

§ 1-3. Lovens stedlige virkeområde

Et selskap omfattes av loven:

a. når det har sitt hovedkontor i riket eller på norsk kontinentalsokkel, eller
b. når en deltaker som alene eller flere deltakere som sammen eier den vesentligste delen av foretaket bor i riket, og foretakets virksomhet ikke utøves i en annen stat.

§ 1-4. Lovens fravikelighet

Bestemmelsene i denne lov kan ikke fravikes, med mindre det motsatte er særskilt fastsatt i loven eller følger av sammenhengen.

§ 1-5. Bruk av elektronisk kommunikasjon mellom selskapet og deltakerne

(1) Hvis ikke noe annet følger av loven her, kan selskapet bruke elektronisk kommunikasjon når det skal gi meldinger, varsler, informasjon, dokumenter, underretninger og liknende etter denne loven til en deltaker, dersom deltakeren uttrykkelig har godtatt dette.
(2) Når en deltaker skal gi meldinger mv. etter denne loven til selskapet, kan han eller hun gjøre dette ved bruk av elektronisk kommunikasjon til den e-postadressen eller på den måten selskapet har angitt for dette formålet.
Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

Kap 2. Alminnelige bestemmelser om selskaper

§ 2-1. Partstilling

(1) Ansvarlig selskap og kommandittselskap kan ha rettigheter, forpliktelser og partstilling overfor domstol og andre myndigheter.
(2) I indre selskap skal rettigheter, forpliktelser og partstilling tilregnes deltakerne. Dette gjelder likevel ikke stille deltaker.

§ 2-2. Deltakere i selskap

(1) Så vel enkeltpersoner som juridiske personer av enhver art kan være deltakere i selskap.
(2) Tilhører en selskapsandel flere i fellesskap, må de oppnevne en enkelt til å opptre som deltaker overfor selskapet.

§ 2-3. Selskapsavtale

(1) I selskap som ikke er indre selskap skal det opprettes en datert skriftlig selskapsavtale som skal undertegnes av samtlige deltakere, unntatt stille deltaker. Senere endringer skal skje på samme måte når endringene ikke går fram av protokoll fra selskapsmøte. Deltaker som trer inn i selskapet etter at dette er stiftet, skal skriftlig tiltre selskapsavtalen.
(2) Selskapsavtale som nevnt i første ledd skal minst inneholde bestemmelse om:

a. selskapets foretaksnavn,
b. navn og bosted for samtlige deltakere unntatt stille deltaker,
c. selskapets formål,
d. den kommune der selskapet skal ha sitt hovedkontor,
e. hvorvidt deltakerne skal gjøre innskudd, og i tilfelle den verdi innskutte eiendeler har.

Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 2-4. Ansvar for selskapsforpliktelser

(1) Deltakerne svarer en for alle og alle for en for selskapsforpliktelser. Deltaker som trer inn etter at selskapet er stiftet, blir ansvarlig også for eldre

selskapsforpliktelser.
(2) Selskapskreditor må først gjøre sitt krav gjeldende mot selskapet. Dersom kreditor ikke oppnår dekning av selskapet innen 14 dager regnet fra påkrav, kan han kreve deltakerne direkte. Det samme gjelder når selskapet åpenbart ikke kan betale, og når selskapet ikke kan finnes.
(3) Første og annet ledd kan fravikes i selskapsavtalen. Avtale om annen ansvarsform enn angitt i første ledd får virkning i forhold til tredjemann først når denne ansvarsform er registrert i Foretaksregisteret, med mindre tredjemann kjente eller burde kjent avtalen. Vilkåret om registrering gjelder likevel ikke stille deltaker.
(4) I indre selskap gjelder avtale om annen ansvarsform enn angitt i første ledd også overfor godtroende tredjemann.
Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 78.

§ 2-5. Regress

(1) Har en deltaker oppfylt en selskapsforpliktelse, kan han straks søke tilbake sitt utlegg hos selskapet.
(2) Får han ikke dekning av selskapet, kan han søke tilbake hos hver av de andre deltakerne det som skulle falle på hver av disse etter selskapsforholdet. Dersom en av de andre deltakerne ikke betaler, deles hans andel mellom de andre deltakerne. For regresskrav etter første og annet punktum her gjelder § 2-4 annet ledd tilsvarende.
(3) Bestemmelsene i første og annet ledd kan fravikes ved avtale.

§ 2-6. Innskudd

(1) Deltaker plikter ikke å gjøre innskudd i selskapet i større utstrekning enn det som følger av selskapsavtalen eller av denne lov.
(2) Når ikke annet er avtalt forfaller forpliktelse til å yte innskudd straks.

§ 2-7. Utskillelse av selskapets eiendeler

Selskapets eiendeler skal holdes atskilt fra deltakernes øvrige eiendeler. Plikten til å holde selskapets eiendeler atskilt gjelder ikke i forhold til stille deltaker, med mindre annet er avtalt.

Selskapsmøtet

§ 2-8.

(1) Selskapsmøtet er selskapets øverste myndighet.
(2) Når ikke annet er avtalt er samtlige deltakere medlemmer av selskapsmøtet. Stille deltaker er ikke medlem av selskapsmøtet, jf likevel § 2-9 tredje ledd.
(3) Dersom selskapet har styre eller daglig leder, jf §§ 2-13 og 2-18, har disse plikt til å delta på selskapsmøtet når det ikke er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall, jf § 2-11 tredje ledd.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 2-9.

(1) I selskap som de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig har hatt mer enn 30 ansatte, kan to tredeler av de ansatte kreve at disse seg imellom velger to av selskapsmøtets medlemmer med varamedlemmer.
(2) I selskap som de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig har hatt mer enn 50 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at disse seg imellom velger inntil en tredel, men minst to, av selskapsmøtets medlemmer med varamedlemmer.
(3) I selskap som de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig har hatt mer enn 200 ansatte og som har styre, skal de ansatte seg imellom velge inntil en tredel, men minst fire, av selskapsmøtets medlemmer med varamedlemmer. Har selskapet ikke styre, skal de ansatte seg imellom velge inntil en tredel, men minst seks, av selskapsmøtets medlemmer med varamedlemmer.
(4) Har selskap som nevnt i første eller annet ledd mindre enn fire deltakere som kan være medlemmer av selskapsmøtet etter § 2-8 annet ledd, kan disse deltakerne oppnevne andre personer, også stille deltaker, som medlemmer av selskapsmøtet, slik at de oppnevnte sammen med deltakerne utgjør ikke mindre enn to tredeler av selskapsmøtets medlemmer. Har selskap som nevnt i tredje og fjerde ledd mindre enn tolv deltakere, gjelder bestemmelsen i foregående punktum tilsvarende. Oppnevningsretten etter leddet her kan i selskapsavtalen overføres til en enkelt eller flere bestemt angitte deltakere.
Endret ved lov 10 juni 1988 nr. 44.

§ 2-10.[1]

(1) Kongen kan gi utfyllende forskrift til § 2-9 første, annet og tredje ledd, herunder om tjenestetid, om vilkår for stemmerett og valgbarhet, om valgmåten, om avgjørelse av tvister, om valg og bortfall av verv som selskapsmøtemedlem.
(2) Kongen kan dessuten ved forskrift for nærmere angitte selskaper eller ved vedtak i det enkelte tilfelle bestemme at § 2-9 første, annet og tredje ledd ikke skal gjelde.
(3) Tilhører selskapet et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, kan det inngås skriftlig avtale mellom konsernet eller gruppen og et flertall av de ansatte, eller mellom konsernet eller gruppen og én eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte i konsernet eller gruppen, om at de ansatte i konsernet eller gruppen ved anvendelse av § 2-9 annet og tredje ledd skal regnes som ansatt i selskapet, og at valg etter § 2-9 annet og tredje ledd skal foretas av og blant de ansatte i konsernet eller gruppen.
(4) Tilhører selskapet et konsern eller annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, og det ikke er inngått avtale etter tredje ledd, kan Kongen etter søknad fra konsernet eller gruppen, et flertall av de ansatte eller én eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte i konsernet eller gruppen, bestemme at de ansatte i konsernet eller gruppen ved anvendelse av § 2-9 annet og tredje ledd skal regnes som ansatt i selskapet, og at disse seg imellom foretar valg etter § 2-9 annet og tredje ledd.
(5) Kongen kan ved forskrift, eller ved vedtak i det enkelte tilfelle, bestemme at fjerde ledd skal anvendes overfor deler av konsernet eller gruppen. Kongen kan dessuten gi utfyllende forskrift til fjerde ledd, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten, om avgjørelsen av tvister om valget og om bortfall av verv som selskapsmøtemedlem.
Endret ved lover 10 juni 1988 nr. 44, 16 juni 1989 nr. 71, 20 juni 2014 nr. 25 (ikr. 1 juli 2014).
1 Ved res. 13 des 1985 nr. 2091 er Kongens myndighet etter § 2-10 delegert til Arbeids- og sosialdepartementet, med fullmakt til å delegere videre til Bedriftsdemokratinemnda.

§ 2-11.

(1) Selskapsmøtet innkalles på hensiktsmessig måte og med nødvendig varsel. Innkallingen skal opplyse om hvilke spørsmål som skal behandles på møtet,

møteform og om fremgangsmåten for å delta og stemme.
(2) Om ikke annet er avtalt kan den enkelte deltaker, styremedlem eller forretningsfører innkalle selskapsmøtet når en bestemt angitt sak ønskes behandlet. De ansattes representanter samlet kan innkalle selskapsmøtet. I selskapsavtalen kan også andre gis rett til å innkalle selskapsmøtet.
(3) Er et medlem som ikke har varamedlem forhindret fra å delta på selskapsmøtet på grunn av sykdom, reisefravær eller annen gyldig grunn, kan han la seg representere av fullmektig med skriftlig fullmakt eller skriftlig tilkjennegi sitt standpunkt. I sistnevnte fall skal de beslutninger som er gjort meddeles ham uten ugrunnet opphold. I selskapsavtalen kan bestemmes at et medlem også i andre tilfeller skal kunne møte med fullmektig. Første punktum er ikke til hinder for at deltakeren bruker elektronisk kommunikasjon dersom det er benyttet en betryggende metode for å autentisere avsenderen.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 2-11 a.

(1) Selskapsmøtet skal gjennomføres som fysisk eller elektronisk møte. Den som innkaller selskapsmøtet, bestemmer møteformen. Deltakere og andre som har rett eller plikt til å delta i selskapsmøtet, kan likevel kreve at saken blir behandlet i fysisk møte. Blir selskapsmøtet holdt som fysisk møte, har personer som nevnt i annet punktum, rett til å delta elektronisk.
(2) Den som innkaller selskapsmøtet, skal sørge for en forsvarlig gjennomføring av møtet.
(3) Er samtlige medlemmer enige, kan saken behandles uten møte, herunder ved skriftlig saksbehandling. Første punktum gjelder ikke dersom selskapsmøtet har medlemmer som er valgt av de ansatte, med mindre disse skriftlig samtykker til at saken behandles uten møte.
(4) Bestemmelsene i første til tredje ledd gjelder så langt de passer for andre selskapsorganer.
(5) Første ledd, annet ledd, tredje ledd første punktum og fjerde ledd kan fravikes i selskapsavtalen.
Tilføyd ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 2-12.

(1) Bare selskapsdeltakere har stemmerett i selskapsmøtet. Samtlige som har stemmerett må ha stemt for, dersom forslag til beslutning skal anses vedtatt.

Første og annet punktum kan fravikes i selskapsavtalen.
(2) Om ikke annet er avtalt eller blir bestemt i det enkelte tilfelle, skal det føres protokoll over forhandlingene i selskapsmøtet. I selskapsmøte med medlemmer valgt av de ansatte, skal det alltid føres protokoll. Det enkelte medlem av selskapsmøtet som ikke er enig i det som besluttes, har rett til å få sin oppfatning innført i protokollen. Plikten til å føre protokoll gjelder tilsvarende når saker blir avgjort uten behandling i møte, jf. § 2-11 a tredje ledd. Protokollen skal angi tid og møteform. Protokollen skal signeres av den som har innkalt selskapsmøtet, og en selskapsdeltaker som har deltatt i selskapsmøtet.
Endret ved lover 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667), 20 des 2022 nr. 122.

Styret

§ 2-13.

(1) Det kan avtales at selskapet skal ha et styre. Dette må da overlates den alminnelige forvaltningen av selskapet. Styrets medlemmer, og i tilfelle varamedlemmer, velges av selskapsmøtet. Bare myndige personer kan være styremedlemmer.
(2) I selskap som har styre, og hvor de ansatte har rett til å velge medlemmer til selskapsmøtet i henhold til § 2-9 første ledd, kan to tredeler av de ansatte kreve at disse seg imellom velger ett styremedlem og en observatør og varamedlemmer. Bestemmelsen i § 2-10 første og annet ledd gjelder tilsvarende.
(3) I selskap som har styre, og hvor de ansatte har rett til å velge medlemmer til selskapsmøtet i henhold til § 2-9 annet ledd, kan et flertall av de ansatte kreve at disse seg imellom velger inntil en tredel, men minst to, av styrets medlemmer med varamedlemmer. Bestemmelsen i § 2-10 gjelder tilsvarende.
(4) I selskap som har styre og som de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig har hatt flere enn 200 ansatte, skal de ansatte velge ett styremedlem og varamedlem i tillegg til den representasjonen som følger av § 2-13 tredje ledd. Det kan inngås avtale mellom selskapet og fagforeninger som omfatter to tredeler av de ansatte eller et flertall av de ansatte, om at de ansatte istedenfor dette styremedlemmet skal velge to observatører og varamedlemmer. Bestemmelsen i § 2-10 gjelder tilsvarende.
(5) Styret skal særlig påse at formueforvaltningen er ordnet på betryggende måte.
(6) Styret skal hvert år ha et møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede. Aksjeloven § 7-5 a gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 10 juni 1988 nr. 44, 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 2-13 a. Krav til kjønnssammensetning i styret

(1) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder for selskaper der samtlige deltakere er juridiske personer, og som på balansedagen for årsregnskapet enten har driftsinntekter og finansinntekter som samlet er større enn 50 millioner kroner, eller som har flere enn 30 ansatte. Antall ansatte etter første punktum skal beregnes på samme måte som etter § 2-9, jf. § 2-10 første ledd.
(2) Har styret tre eller flere medlemmer, skal kjønnssammensetning i styret oppfylle følgende krav:

1. Har styret tre eller fire medlemmer, kan maksimalt to styremedlemmer ha samme kjønn.
2. Har styret fem eller seks medlemmer, kan maksimalt tre styremedlemmer ha samme kjønn.
3. Har styret syv medlemmer, kan maksimalt fire styremedlemmer ha samme kjønn.
4. Har styret åtte medlemmer, kan maksimalt fem styremedlemmer ha samme kjønn.
5. Har styret ni eller flere medlemmer, kan maksimalt 60 prosent av styremedlemmene ha samme kjønn.

(3) Annet ledd gjelder tilsvarende for varamedlemmer.
(4) Når det for et selskap inntrer en plikt til å oppfylle kravene til kjønnssammensetning, skal styret senest én måned etter første etterfølgende selskapsmøte oppfylle kravene til kjønnssammensetning etter annet og tredje ledd.
(5) For styremedlemmer som de ansatte skal velge etter § 2-13 annet til fjerde ledd, gjelder kravene til kjønnssammensetning i § 2-13 b.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hva som regnes som driftsinntekter og finansinntekter etter første ledd første punktum.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 2-13 b. Krav til kjønnssammensetning for styremedlemmer valgt av og blant de ansatte

(1) Dersom det skal velges tre eller flere styremedlemmer av og blant de ansatte

etter § 2-13 annet eller tredje ledd, kan ikke alle disse styremedlemmene ha samme kjønn. Det samme gjelder for varamedlemmer. Første og annet punktum gjelder ikke dersom mer enn 80 prosent av samlet antall ansatte i selskapet har samme kjønn.
(2) For selskaper med flere enn 200 ansatte, skal kjønnssammensetningen blant styremedlemmer som velges av og blant de ansatte etter § 2-13 fjerde ledd, oppfylle kravene i § 2-13 a annet og tredje ledd. Antall ansatte etter første punktum skal beregnes på samme måte som etter § 2-9, jf. § 2-10 første ledd.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 2-14.

(1) Styremedlem tjenestegjør i to år, når ikke annet er avtalt. Et styremedlem blir stående inntil nytt styremedlem er valgt, selv om tjenestetiden er gått ut.
(2) Aksjeloven § 6-7 første ledd og § 6-8 gjelder tilsvarende.
(3) Lovens bestemmelser om styremedlemmer får så langt de passer anvendelse på varamedlemmer og observatører.
Endret ved lover 10 juni 1988 nr. 44, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615).

§ 2-15.

(1) Styret skal ha en leder. Når ikke annet er avtalt velger styret lederen.
(2) Styret skal behandle saker i fysisk eller elektronisk møte, med mindre styrets leder finner at saken kan forelegges skriftlig eller behandles på annen måte. Behandlingsmåten skal være betryggende. Første punktum kan fravikes i selskapsavtalen.
(3) Styrets leder skal sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan delta i en samlet behandling av de saker som blir behandlet. Hvert styremedlem og daglig leder kan kreve at saken blir behandlet i møte. Dersom en sak skal behandles i møte, bestemmer styrets leder møteformen. Mer enn halvdelen av styrets medlemmer kan likevel kreve at møtet blir holdt som fysisk eller elektronisk møte
(4) Om lederens oppgave og protokollasjon i styremøtene gjelder aksjeloven § 6-19 tredje og fjerde ledd, § 6-20 og § 6-29 tilsvarende.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 2-16.

(1) Om ikke annet er avtalt, er styret vedtaksført når mer enn halvdelen av samtlige styremedlemmer deltar. Styret kan likevel ikke treffe beslutning med mindre alle medlemmer av og observatører i styret så vidt mulig er gitt anledning til å delta i sakens behandling. Har et styremedlem eller observatør forfall og det fins varamedlem for ham, skal varamedlemmet gis anledning til å delta.
(2) Som styrets beslutning gjelder det som flertallet blant de som deltar har stemt for, eller ved stemmelikhet det som møtelederen har stemt for. De som stemmer for en beslutning må likevel alltid utgjøre mer enn en tredel av samtlige styremedlemmer.
(3) Ved valg eller ansettelse er den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmetallet likt ved valg av formann eller møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfeller gjelder det lederen har stemt for.
(4) Det kan avtales flertallskrav som avviker fra det som er fastsatt i annet og tredje ledd og avvikende regler om følgen av stemmelikhet.
Endret ved lover 10 juni 1988 nr. 44, 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 2-17.

Styremedlem eller daglig leder må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av noe spørsmål som har slik særlig betydning for ham selv eller nærstående at han må anses for å ha en framtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Styremedlem eller daglig leder må heller ikke delta i beslutning om lån mot eller diskontering av noe papir som er påført hans navn.

§ 2-18. Daglig leder

(1) Selskapsmøtet kan ansette en eller flere fysiske personer, deltakere så vel som andre, til å forestå den daglige ledelse av selskapet.
(2) Den daglige leder skal følge de retningslinjer og pålegg som selskapsmøtet eller styret har gitt.
(3) Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller av stor betydning. Slike saker kan den daglige leder bare avgjøre når selskapsmøtet eller styret i det enkelte tilfelle har gitt ham myndighet til

det, eller når selskapsmøtets eller styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for selskapets virksomhet. Selskapsmøtets medlemmer, og i tilfellet styret, skal i så fall snarest mulig underrettes om saken.
(4) Den daglige leder skal særlig påse at formueforvaltningen er ordnet på betryggende måte.

§ 2-19. Fjerning av styremedlem

(1) Når ikke annet er avtalt kan selskapsmøtet til enhver tid frata styremedlem dets verv. Den det gjelder deltar ikke selv i beslutningen. Bestemmelsen i første punktum gjelder ikke styremedlem valgt av de ansatte.
(2) Når et styremedlem blir fjernet, avgjøres det etter alminnelige kontraktrettslige regler om han har krav på godtgjørelse for den gjenstående tjenestetid.

§ 2-20. Deltakernes forvaltningsmyndighet

(1) Når styret ikke er valgt og daglig leder ikke er ansatt, kan den enkelte deltaker foreta handlinger som er naturlige og rimelige ledd i den løpende drift av selskapets virksomhet, og som en annen deltaker ikke har motsatt seg. Bestemmelsen i foregående punktum kan fravikes ved avtale.
(2) Dersom selskapet har styre eller daglig leder og ikke annet er avtalt, er den enkelte deltaker avskåret fra å forvalte selskapet. Den enkelte deltaker kan likevel alltid foreta handlinger som er nødvendige for å avverge tap eller skade for selskapet.
(3) Stille deltaker har ikke rett til å forvalte selskapet etter første eller annet ledd og kan heller ikke gis slik rett ved avtale.

Selskapets representasjon

§ 2-21.

(1) Ansvarlig selskap representeres utad av den enkelte deltaker, som også tegner dets firma. Det kan avtales at bare en eller flere deltakere skal ha rett til å tegne selskapets firma, og at de deltakere som har slik rett må utøve den i fellesskap.
(2) Har ansvarlig selskap styre, er det dette som representerer selskapet utad og tegner dets firma. Selskapsmøtet kan bestemme at bare ett eller flere

styremedlemmer har rett til å tegne selskapets firma, og at de styremedlemmer som har slik rett må utøve den i fellesskap.
(3) Har selskapet daglig leder, representerer denne selskapet utad i saker som faller innenfor hans myndighet etter § 2-18.
(4) Når ikke annet er avtalt representerer en deltaker i indre selskap ikke selskapet eller de øvrige deltakerne.
Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 78.

§ 2-22.

(1) Begrensning i signaturretten som nevnt i § 2-21 første og annet ledd kan bare gjøres gjeldende overfor tredjemann når opplysning om avtalen eller beslutningen er registrert i Foretaksregisteret eller når tredjemann kjente eller burde kjent begrensningen.
(2) Har noen som representerer selskap utad ved handling på vegne av selskapet overskredet sin myndighet, er handlingen ikke bindende for selskapet dersom medkontrahenten innså eller burde innse at myndigheten ble overskredet, og det derfor ville stride mot redelighet og god tro å gjøre rett etter handlingen gjeldende.
Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 78.

§ 2-23. Konkurranseforbud

(1) Når ikke annet er avtalt har en deltaker ikke rett til å utøve eller å være personlig ansvarlig deltaker i konkurrerende virksomhet. Bestemmelsen i første punktum, gjelder ikke stille deltaker.
(2) Deltaker som har handlet i strid med bestemmelsen i første ledd, plikter å betale selskapet et beløp svarende til de fordeler han har oppebåret ved den urettmessige virksomheten. § 2-43 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 2-24. Regnskapsplikt

(1) Den enkelte deltaker plikter å sørge for at selskapet oppfyller sin regnskapsplikt etter lov, forskrift eller andre bestemmelser. Bestemmelsen i foregående punktum gjelder ikke stille deltaker.
(2) Har selskapet styre, påligger plikten etter første ledd styret.
(3) Har selskapet daglig leder, påligger plikten også denne.
Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 2-25. Overskudd og underskudd

(1) Overskudd og underskudd skal deles likt mellom deltakerne. Godtgjørelse i henhold til § 2-26 første ledd skal regnes som en driftskostnad.
(2) Før delingen av overskudd i selskap hvor overskudd ikke deles etter kapitalandeler, skal deltakere som eier kapitalandeler godskrives rente av sine kapitalandeler ved regnskapsårets begynnelse. Renten skal anses som disponering av årsoverskudd og regnes etter den sats som er fastsatt som forsinkelsesrente etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd første punktum.
(3) I selskap med delt deltakeransvar skal overskudd eller underskudd deles mellom deltakerne etter den avtalte regel om ansvar for selskapsforpliktelser.
(4) Bestemmelsene i denne paragraf kan fravikes ved avtale. Når ikke annet er avtalt gjelder avtale om deling av overskudd tilsvarende for deling av underskudd.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83.

§ 2-26. Utdeling

(1) Deltaker som tar del i forvaltningen av selskapet eller på annen måte yter en arbeidsinnsats i selskapets virksomhet, har krav på å få utbetalt særskilt godtgjørelse for dette.
(2) Utgifter som en deltaker rettmessig har pådratt seg i selskapets interesse, kan kreves dekket av selskapet. Kan selskapet ikke betale, gjelder § 2-5 annet ledd tilsvarende.
(3) Når selskapets årsregnskap og årsberetning er fastsatt av selskapsmøtet, skal andeler i overskudd utbetales dersom ikke midlene trengs til betaling av selskapsforpliktelser eller til selskapets virksomhet. Utbetaling kan ikke kreves av deltaker med forfalt innskuddforpliktelse overfor selskapet, så langt andel i overskudd går med til å dekke forpliktelsen.
(4) Selskapets eiendeler kan ikke deles ut eller kreves utdelt til deltakerne så langt dette åpenbart ville skade selskapets eller kreditorenes interesser. Som utdeling av selskapets eiendeler regnes enhver overføring som direkte eller indirekte kommer en deltaker til gode. Utdeling i strid med bestemmelsen i dette ledd skal tilbakeføres selskapet.
(5) Bestemmelsene i første, annet og tredje ledd kan fravikes ved avtale.
Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 2-27. Opplysningsplikt og kontrollrett

(1) Styret og den daglige leder plikter på hensiktsmessig måte å holde deltakerne og medlemmene av selskapsmøtet løpende underrettet om selskapets virksomhet. Denne plikt gjelder ikke overfor stille deltaker.
(2) Det enkelte medlem av selskapsmøtet kan på møtet kreve opplysninger om selskapets forvaltning og om forhold som for øvrig kan innvirke på bedømmelsen av saker som selskapsmøtet skal behandle. Selskapsmøtet kan iverksette undersøkelser selv eller ved utvalg.
(3) Den enkelte deltaker har etter forutgående varsel rett til å undersøke og kontrollere selskapets registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale og andre selskapsdokumenter av enhver art, og kan kreve enhver opplysning om selskapets anliggender. Kontrollretten kan utøves personlig eller ved en sakkyndig.
(4) Datterselskap plikter å gi morselskap de opplysninger som trengs for å vurdere konsernets stilling og resultatet av konsernets virksomhet. Opplysningsplikten etter forrige punktum gjelder tilsvarende overfor enkeltperson som har slik innflytelse over et selskap som nevnt i § 1-2 annet ledd.
Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

Eierskifte, forkjøpsrett m m

Endret ved lov 9 des 1994 nr. 64 (ikr. 1 juli 1995).

§ 2-28.

Når ikke annet er avtalt kan selskapsandel bare gå over til ny eier med samtykke fra alle de øvrige deltakere. Som vilkår for samtykke kan deltakerne kreve sikkerhet for selskapets rettigheter etter skattebetalingsloven § 16-1 tredje ledd.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 2-29.

(1) Er det avtalt rett til eierskifte, men med forbehold om forkjøpsrett for de øvrige deltakere uten at nærmere vilkår for forkjøpsrett er avtalt, må forkjøpsretten gjøres gjeldende innen 3 måneder fra det tidspunkt da den

enkelte deltaker fikk skriftlig underretning om eierskifte. Innen samme frist må han tilby løsingssummen, eller dersom denne ennå ikke er på det rene, stille rimelig sikkerhet for andelens antatte verdi. Overdras andelen mot vederlag, skal løsingssummen settes lik vederlaget. For øvrig skal løsingssummen settes til det andelen er verd, jf § 2-33. Det samme gjelder dersom andelen overdras mot et vederlag som åpenbart ligger under det andelen er verd.
(2) Ønsker to eller flere deltakere å overta andelen, har hver av dem som har forkjøpsretten i behold rett til å overta en så stor del av andelen at partsforholdet i selskapet dem i mellom blir det samme som før.
Endret ved lov 9 des 1994 nr. 64 (ikr. 1 juli 1995).

§ 2-30.

(1) Ved eierskifte trer erververen inn i overdragerens samtlige rettigheter og forpliktelser overfor de øvrige deltakere. Han er på samme måte som overdrageren bundet av de beslutninger og disposisjoner som selskapet har truffet før eierskiftet, og selskapet og de øvrige deltakere kan bringe i motregning mot han fordringer som de ifølge selskapsforholdet har på overdrageren.
(2) For forpliktelser som påhvilte selskapet ved eierskiftet, hefter overdrageren og erververen en for begge og begge for en inntil kreditor må anses å ha fritatt overdrageren for ansvar. Dersom overdrageren må oppfylle en selskapsforpliktelse, gjelder § 2-5 tilsvarende, men andel som skal bæres av erververen kan bare søkes tilbake hos denne.
(3) Overdrageren kan skriftlig på papir anmode selskapets kreditorer om å bli fritatt for ansvar. Svarer en kreditor ikke på en slik anmodning innen 3 måneder etter at anmodningen er kommet fram, anses kreditor for å ha fritatt overdrageren for ansvar.
(4) Tredje ledd gjelder tilsvarende for overdragerens ansvar overfor selskapsdeltakerne.
Endret ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 2-31. Deltakers død

(1) Et deltakerforhold overføres ikke til arvingene eller gjenlevende ektefelle ved en deltakers død.
(2) Når et deltakerforhold opphører ved en deltakers død, skal arvingene eller eventuelt gjenlevende ektefelle utløses. Utløsingssummen beregnes på grunnlag av verdien av selskapets virksomhet ved dødsfallet og forfaller 6

måneder seinere. For øvrig gjelder §§ 2-33 til 2-35 tilsvarende.
(3) Bestemmelsen i denne paragraf kan fravikes ved avtale.

Uttreden

§ 2-32.

(1) Den enkelte deltaker kan med 6 måneders skriftlig varsel si opp sitt deltakerforhold og kreve seg utløst av selskapet. Utløsingsummen fastsettes til det andelen er verd ved oppsiingsfristens utløp.
(2) Den enkelte deltaker kan kreve utløsing med øyeblikkelig virkning:

a. når hans rett er blitt krenket ved vesentlig mislighold av selskapsforholdet,
b. når han er blitt overstemt ved flertallsvedtak i et vesentlig spørsmål,
c. når utløsing ellers tilsies av ikke uvesentlige rimelighetshensyn.

(3) Utløsingsummen etter annet ledd fastsettes til det andelen var verd umiddelbart før utløsingsgrunnen forelå.
(4) Utløsingskrav etter annet ledd må framsettes innen rimelig tid; ellers faller retten til å kreve utløsing etter denne bestemmelse bort.
(5) Bestemmelsene i denne paragraf kan fravikes ved avtale.

§ 2-33.

(1) Utløsingsummen beregnes på grunnlag av verdien av selskapets virksomhet på det tidspunkt som etter § 2-32 skal legges til grunn for beregningen. Ved verdiberegningen skal det tas hensyn til om selskapet fortsetter driften. Deltakernes kapitalkonti etter balansen i siste årsregnskap, korrigert for senere innskudd og utdelinger, skal ved verdiberegningen regnes som forpliktelser eller eiendeler for selskapet.
(2) Selskapets egenkapital beregnet etter første ledd deles likt mellom deltakerne. I selskap med delt deltakeransvar skal det likevel deles etter den avtalte regel om ansvar for selskapsforpliktelser.
(3) Deltakernes andeler i selskapets egenkapital godskrives eller belastes deres kapitalkonti etter balansen i siste årsregnskap etter at disse er korrigert for senere innskudd og utdelinger. Viser den uttredende deltakers kapitalkonto positiv saldo, er dette hans kapitalandel. Viser hans kapitalkonto negativ saldo, er dette hans tapsandel.

(4) For stille deltaker gjelder bestemmelsene i de foregående ledd innen rammen av ansvarsbegrensningen.
(5) Bestemmelsene i denne paragraf kan fravikes ved avtale.
Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 2-34.

(1) En uttredende deltakers kapitalandel skal utbetales straks. Dersom betaling ikke skjer innen 14 dager, blir de øvrige deltakerne ansvarlige en for alle og alle for en.
(2) Som vilkår for utbetaling etter første ledd kan selskapet og de øvrige deltakere kreve sikkerhet for selskapets rettigheter etter skattebetalingsloven § 16-1 tredje ledd.
(3) En uttredende deltakers andel i tap skal innbetales straks.
(4) Bestemmelsene i denne paragraf kan fravikes ved avtale.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 2-35.

(1) Deltaker som trer ut av selskapet, blir ikke overfor selskapskreditorene fri sitt ansvar for de forpliktelser som påhvilte selskapet ved hans uttreden, før kreditor må anses for å ha fritatt ham for ansvar.
(2) Den som trer ut kan skriftlig på papir anmode selskapets kreditorer om å bli fritatt for ansvaret. Svarer en kreditor ikke innen 3 måneder etter at en slik anmodning er kommet fram, anses han for å ha fritatt uttrederen for ansvar.
(3) Annet ledd gjelder tilsvarende for uttrederens ansvar overfor deltakerne.
(4) Må deltaker som har trådt ut av selskapet innfri en selskapsforpliktelse, gjelder § 2-5 tilsvarende.
Endret ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 2-36. Utelukking

(1) En deltaker kan ved skriftlig påbud utelukkes fra selskapet ved utløsing:

a. når det er åpnet konkurs eller offentlig akkordforhandling i deltakerens bo, eller han for øvrig er ute av stand til å dekke sine forpliktelser,
b. når deltakeren har krenket selskapsforholdet vesentlig ved

mislighold, eller
c. når tungtveiende grunner ellers tilsier utelukking.

(2) Beslutning om utelukking treffes av selskapsmøtet etter krav fra en deltaker. Den som kravet er rettet mot kan ikke ta del i beslutningen. Krav om utelukking må framsettes innen rimelig tid etter at utelukkingsgrunnen er blitt kjent; ellers faller retten til å kreve utelukking bort.
(3) Etterkommer ikke selskapsmøtet et krav om utelukking av selskapsdeltaker, kan den som har krevd utelukking kreve deltakeren utløst ved dom.
(4) Når utelukking er besluttet av selskapsmøtet, har den som er besluttet utelukt ikke rett til å ta del i forvaltningen av selskapet som deltaker, styremedlem eller daglig leder. Tilsvarende gjelder når en deltaker er utelukt ved rettskraftig dom, jf tredje ledd.
(5) Bestemmelsene i §§ 2-33 til 2-35 gjelder tilsvarende.
(6) Bestemmelsene i denne paragraf kan fravikes ved avtale.

§ 2-37. Oppløsing og avvikling

(1) Beslutning om oppløsing treffes av selskapsmøtet.
(2) Den enkelte deltaker kan kreve selskapet oppløst straks:

a. når deltakerens rett er blitt krenket ved vesentlig mislighold av selskapsforholdet og henvisning til uttreden etter § 2-32 ikke ville være rimelig, eller
b. når tungtveiende grunner ellers tilsier oppløsing.

(3) Etterkommer ikke selskapsmøtet et krav om oppløsing, kan den som har krevd oppløsing kreve selskapet oppløst ved dom.
(4) Stille deltaker har ikke rett til å kreve selskapet oppløst.
(5) Bestemmelsene i denne paragraf kan fravikes ved avtale. Det kan også avtales oppløsing på annet grunnlag, herunder oppsigelse fra en deltaker. Oppsigelse skal gis skriftlig til samtlige deltakere med minst 6 måneders varsel, når ikke annet er avtalt.

§ 2-38.

(1) Selskap som er besluttet oppløst, skal selskapsmøtet avvikle. Den enkelte deltaker kan kreve at selskapsmøtet velger et avviklingsstyre med et eller flere medlemmer med ubestemt tjenestetid, men med en oppsigelsesfrist på tre måneder eller annen frist som selskapsmøtet fastsetter.

(2) Har selskapet styre eller daglig leder, trer disse ut av funksjon. Styret kan velges til avviklingsstyre, men den enkelte deltaker som er medlem av selskapsmøtet kan kreve at selskapsmøtet velger et annet avviklingsstyre.
(3) Har de ansatte representanter i styret etter § 2-13, kan de kreve at selskapsmøtet velger avviklingsstyre etter første ledd, og at de ansatte gis tilsvarende representasjon i avviklingsstyret.
(4) Etterkommer ikke selskapsmøtet et krav om valg av avviklingsstyre etter første, annet eller tredje ledd, skal tingretten oppnevne avviklingsstyre etter begjæring fra styremedlem eller deltaker som ikke har stemt for selskapsmøtets beslutning. Også ellers kan slik deltaker eller styremedlem bringe selskapsmøtets valg av avviklingsstyre inn for tingretten, som kan oppnevne et annet avviklingsstyre når den finner grunn til dette.
(5) Avviklingsstyret har myndighet til å foreta de disposisjoner som trengs for å avvikle selskapet. Bestemmelsene i §§ 2-14 til 2-17 gjelder tilsvarende. Under avviklingen representerer avviklingsstyret selskapet utad og tegner dets firma når ikke annet er bestemt.
Endret ved lover 10 juni 1988 nr. 44, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 2-39.

(1) Beslutning eller annen avgjørelse om oppløsing skal straks meldes til Foretaksregisteret. Dette gjelder ikke indre selskap.
(2) Foretaksregisteret skal samtidig med registrering kunngjøre beslutningen eller avgjørelsen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og varsle selskapets kreditorer om at de må melde seg til selskapet innen seks uker regnet fra kunngjøringen.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 2-40.

(1) Den som forestår avviklingen skal oppta fortegnelse over selskapets eiendeler og forpliktelser og gjøre opp balanse med sikte på avviklingen.
(2) Selskapets virksomhet kan fortsettes i den utstrekning det er hensiktsmessig for avviklingen.

§ 2-41.

(1) Selskapets midler skal omgjøres i penger om ikke samtlige deltakere er enige i naturaldeling.
(2) Når omgjøring i penger kan kreves etter første ledd, kan den enkelte deltaker kreve at tingretten avgjør hvordan dette skal skje. Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse som kan ankes.
(3) Den enkelte deltaker kan kreve at selskapets forpliktelser betales eller sikres ved at det avsettes et tilstrekkelig beløp til dekning av forpliktelsene.
(4) Stille deltaker kan ikke utøve rettigheter etter de foregående ledd.
(5) Mellom deltakerne gjelder bestemmelsene i §§ 2-33 og 2-34 tilsvarende.
(6) Reglene foran i paragrafen kan fravikes ved avtale.
(7) Når alle selskapsforpliktelser er betalt eller sikret, gevinstandeler er utbetalt og tapsandeler er innbetalt, skal den som forestår avviklingen legge et skriftlig oppgjør fram for selskapsmøtet til godkjenning.
(8) Når oppgjøret er godkjent skal den som forestår avviklingen melde til Foretaksregisteret at selskapet er avviklet. Dette gjelder ikke indre selskap.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 27 juni 1986 nr. 49, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 2-42.

(1) Overfor kreditor som ikke har fått dekning, har deltakerne samme ansvar som tidligere. § 2-5 gjelder tilsvarende.
(2) Alle krav foreldes senest 3 år regnet fra det tidspunkt da selskapets avvikling ble registrert i Foretaksregisteret.
Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 78.

§ 2-43. Erstatningsansvar

(1) Deltaker, medlem av selskapsmøtet, styremedlem, daglig leder og medlem av avviklingsstyre, plikter å erstatte skade som han forsettlig eller uaktsomt volder selskapet, den enkelte deltaker eller andre.
(2) Erstatningsansvar etter første ledd kan lempes for så vidt dette finnes rimelig under hensyn til utvist skyld, skadens størrelse, økonomisk evne og forholdene ellers.

Kap 3. Særlige bestemmelser om kommandittselskaper

§ 3-1. Selskapskapitalen og andeler

(1) Kommandittselskap skal ha en bestemt selskapskapital, fordelt på en eller flere komplementarandeler og en eller flere kommandittandeler.
(2) Minst to femdeler av selskapskapitalen skal være bunden selskapskapital som skal innbetales til selskapet og som deltakerne ikke fritt kan disponere over, jf §§ 3-5 fjerde ledd jf 3-18 annet ledd, 3-16, 3-17 første ledd, 3-19 annet ledd jf 3-25 annet ledd og 3-26 annet ledd.
(3) Komplementaren skal skyte inn minst en tidel av selskapskapitalen, eie minst en tidel av selskapets nettoformue til enhver tid og ha minst like stor andel i overskudd og underskudd. Har selskapet flere komplementarer, må minst en av dem oppfylle vilkårene i foregående punktum. Komplementarandel kan ikke tilhøre flere i fellesskap.
(4) Tilfaller kommandittandel komplementaren, skal andelen anses tillagt hans komplementarandel. Dette gjelder ikke dersom han avhender den, eller dersom den blir innløst av selskapet eller selskapets deltakere innen ett år.
(5) Et kommandittselskap kan ikke erverve egne andeler, og det kan heller ikke ved avtale erverve pant i egne andeler. Et datterselskap kan ikke erverve andeler i morselskapet eller ved avtale erverve pant i slike andeler. En avtale i strid med disse bestemmelsene er ugyldig. Bestemmelsene i første til tredje punktum hindrer ikke at andeler erverves ved gave, ved overtakelse av en annen bedrift eller ved tvangsinndrivelse til dekning av selskapets fordring. En andel som er ervervet på denne måten, skal om den ikke slettes ved nedsettelse av selskapskapitalen, avhendes så snart det kan skje, og senest innen to år.
Endret ved lov 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615).

Selskapsavtale

§ 3-2.

Selskapsavtalen skal i tillegg til det som følger av § 2-3 inneholde bestemmelser om:

a. deltakernes ansvar for selskapsforpliktelser
b. selskapskapitalen samt hvor stor del av denne som er bunden kapital, jf § 3-1 annet ledd
c. deltakernes innskuddsforpliktelser
d. innbetaling av selskapskapitalen

e. hvorvidt komplementaren eller daglig leder har rett til å drive annen virksomhet.

§ 3-3.

(1) Selskapsavtalen skal inneholde enhver bestemmelse som treffes om:

a. at en deltaker skal ha rett eller plikt til å gjøre innskudd med andre formueverdier enn penger eller på andre særlige vilkår
b. at selskapet skal overta slike formueverdier mot vederlag i annet enn andeler
c. at selskapet skal dekke kostnader med stiftelsen
d. at noen for øvrig skal ha særskilte rettigheter eller fordeler av selskapet.

(2) I selskapsavtalen eller i et skriftlig tillegg til denne skal det redegjøres for forhold som kan være av betydning for vurderingen av formueverdier som skal skytes inn eller overtas, og for bedømmelsen ellers av bestemmelser som nevnt i første ledd. Særskilt skal angis:

a. navn og bopel for personer som er tilgodesett eller forpliktet ved bestemmelsen
b. hvor stor andel eller annet vederlag som skal ytes for formueverdier som skal skytes inn eller overtas av selskapet, og i hovedtrekk de vilkår som for øvrig skal gjelde for innskuddet eller overtakelsen
c. de kostnader som antas forbundet med stiftelsen og som skal dekkes av selskapet, med særskilt angivelse av hvor mye som i tilfelle skal betales som godtgjørelse til noen for arbeid i forbindelse med stiftelsen.

(3) Formueverdier som nevnt i første ledd bokstav a kan ikke skytes inn eller overtas for et høyere beløp enn det verdiene antas å kunne oppføres med i selskapets balanse. Ytelser som ikke kan oppføres som eiendeler i selskapets balanse, kan ikke brukes som innskudd eller overtas av selskapet etter reglene i denne paragraf. Når et kommanditselskap i henhold til selskapsavtalen skal overta andre formueverdier enn penger mot vederlag i andeler eller på annen måte, skal det ved registrering i Foretaksregisteret legges fram erklæring fra revisor om at avtalen ikke strider mot vilkårene i foregående punktum.
(4) Blir en bestående virksomhet skutt inn eller overtatt, skal selskapsavtalen enten gjengi eller henvise til årsregnskapet, årsberetningen og eventuell revisjonsberetning for virksomheten for de to siste år, og det skal gis opplysning

om resultatet av driften i tiden deretter. Henvises det til dokumentene, skal det gis opplysning om hvor de holdes tilgjengelige for deltakerne. Foreligger ikke årsregnskap og årsberetning for virksomheten, skal det i selskapsavtalen eller i et skriftlig tillegg gis opplysning om resultatet av driften for samme tidsrom.
(5) Bestemmelser som ikke er tatt inn i selskapsavtalen eller angitt der slik det kreves etter reglene i denne paragraf, kan ikke gjøres gjeldende mot selskapet eller dets deltakere.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 3-4. Tegningsinnbydelsen

(1) Den som henvender seg til en ubestemt krets av personer med innbydelse om tegning av andeler i et kommandittselskap, skal utarbeide en tegningsinnbydelse som gjengir hovedtrekkene i forslaget til selskapsavtale og med opplysning om hvor avtalen med eventuelle vedlegg holdes tilgjengelig. Bestemmelser som nevnt i §§ 3-2 og 3-3 skal gjengis i sin helhet. Tegningsinnbydelsen skal dessuten inneholde opplysninger om den virksomhet selskapet skal drive og om andre forhold som må tillegges vekt ved bedømmelsen av spørsmålet om å tegne andeler i selskapet.
(2) Når ikke opplysningene allerede går fram av det som skal opplyses etter første ledd, skal særskilt angis:

a. innbydernes rolle i virksomheten, herunder eventuell deltakerandel i selskapet
b. hvorvidt kommandittistene kan pålegges å øke sine innskudds- eller garantiforpliktelser utover det som er fastsatt i selskapsavtalen, jf § 3-2 bokstav c
c. komplementarens deltakerandel og innskuddsforpliktelse i selskapet. Dersom komplementaren er et selskap, skal det gis slike opplysninger om dette også, samt om dette selskapets organisasjon, eierforhold og økonomiske stilling
d. hovedtrekkene i kompetansefordelingen mellom selskapsorganene. Det skal særskilt opplyses om komplementaren har vetorett i selskapsmøtet
e. opplysninger om daglig leder dersom selskapet skal ha dette. Det skal gis opplysninger om hovedpunktene i selskapets avtale med daglig leder, dennes godtgjørelse og deltakelse i selskapet. Dersom driften skal forestås av et selskap, skal det gis slike opplysninger om dette også, samt om selskapets eierforhold, organisasjon og økonomiske stilling
f. etableringskostnader, provisjoner og andre godtgjørelser som i

forbindelse med selskapets stiftelse og drift tilfaller innbydere, deltakere og daglig leder

g. avtaler om anskaffelse eller leie av anleggs- eller omløpsmidler som er av vesentlig betydning for selskapets driftsgrunnlag, finansieringsplan og avtaler om bruk av midlene. Dersom det ikke er inngått avtale om bruk, skal også dette opplyses
h. informasjon om skatteregler, herunder om begrensningen i kommandittistenes fradragsrett. Gis det uttrykk for muligheter til inntektsfradrag ut over det fastsatte innskuddsbeløpet, skal det redegjøres for vilkårene for det. Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om informasjonsplikten etter denne bestemmelse
i. opplysninger om stiftelsesmøtet.

(3) Innbys det til tegning i aviser, blad, ved oppslag eller sirkulærer e l skal innbydelsen ikke inneholde annet enn en ordrett gjengivelse av tegningsinnbydelsen eller en henvisning til denne med opplysning om hvor den holdes tilgjengelig.
(4) Tegning av andel skal skje på et dokument som utelukkende gjengir tegningsinnbydelsen. Første punktum er ikke til hinder for at andeler tegnes på et elektronisk dokument, forutsatt at det også tilbys tegning på fysisk dokument dersom en tegner krever det. Skjer tegningen på annen måte, kan tegneren gå fra tegningen, inntil selskapet er registrert.
Endret ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 3-5. Innskuddskrav

(1) Den enkelte kommandittists innskudd skal være minst 20.000 kroner.
(2) Selskapets krav på innskudd kan ikke overdras, og heller ikke stilles som sikkerhet eller tas som utlegg for selskapsforpliktelser.
(3) En deltaker kan ikke bringe krav på selskapet i motregning med innskuddsforpliktelse, med mindre komplementaren eller i tilfelle styret samtykker. For så vidt en motregning skader selskapet eller dets kreditorer, anses den ikke som oppgjør av deltakerens innskuddsforpliktelse.
(4) Kommandittselskap kan ikke registreres i Foretaksregisteret før minst en femdel av den enkelte deltakers innskuddsforpliktelse er innbetalt til selskapet. Ytterligere minst en femdel skal være innbetalt senest to år etter at selskapet er registrert.
(5) Er det som skal innbetales etter fjerde ledd annet punktum ikke anmeldt innbetalt innen en måned etter utløpet av fristen, skal registerføreren straks varsle tingretten, som skal gi selskapet ny frist på høyst 6 måneder. Er beløpet

ikke anmeldt innbetalt innen denne frist heller, skal retten ved kjennelse beslutte selskapet oppløst. Retten skal samtidig med fristfastsettingen opplyse om følgen av at anmeldelsen ikke innkommer.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Selskapsmøte

§ 3-6.

(1) Deltakerne utøver den øverste myndighet i selskapet gjennom selskapsmøtet, når ikke annet er avtalt med hjemmel i § 3-9 annet ledd eller § 3-10 annet ledd.
(2) Selskapsmøtet avgjør følgende saker:

a. endring eller fravikelse av selskapsavtalen
b. saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller særlig viktighet, så som opptak av større lån, salg, pantsetting m m av eiendeler som er av vesentlig betydning for selskapets virksomhet, og nedlegging av selskapets virksomhet helt eller for en vesentlig del
c. bestemmelse om rett til å tegne selskapets firma etter § 3-13
d. fastsetting av resultatregnskap og balanse, herunder anvendelse av årsoverskott eller dekning av årsunderskott.
e. valg av styremedlemmer etter § 3-10.

§ 3-7.

(1) Komplementaren eller i tilfelle styret innkaller selskapsmøtet.
(2) Selskapsmøtet kan også innkalles av en eller flere andre deltakere som tilsammen representerer minst en tidel av selskapskapitalen. De ansattes representanter samlet kan innkalle selskapsmøtet.

§ 3-8.

(1) For at et forslag til beslutning kan anses vedtatt av selskapsmøtet, må forslaget ha fått tilslutning fra deltakere som representerer mer enn halvdelen av selskapskapitalen.
(2) I saker som angitt i § 3-6 annet ledd bokstav a kreves tilslutning fra samtlige

deltakere. Forslag som kan endre den rådende tilstand i selskapet kan ikke anses vedtatt av selskapsmøtet uten tilslutning fra komplementaren.
(3) Bestemmelsene i denne paragraf kan fravikes ved avtale.

§ 3-9. Komplementarens myndighet

(1) Komplementaren forestår forvaltningen av selskapet når ikke annet følger av loven. Har selskapet flere komplementarer, utøver disse myndigheten i fellesskap.
(2) Det kan avtales at komplementaren skal ha den alminnelige beslutningsmyndighet i selskapet. Saker som nevnt i § 3-6 annet ledd bokstav a, c, d eller e skal likevel alltid avgjøres av selskapsmøtet.
(3) Komplementarens myndighet omfatter saker som angitt i § 3-6 annet ledd bokstav b når selskapsmøtets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for selskapet. Selskapsmøtets medlemmer skal i så fall snarest mulig underrettes om saken.

§ 3-10. Styre

(1) Det kan avtales at selskapet skal ha et styre med myndighet til å forestå forvaltningen av selskapet, men likevel slik at den daglige ledelse alltid hører inn under komplementaren.
(2) Når selskapet har styre, kan det avtales at dette skal ha den alminnelige beslutningsmyndigheten i selskapet. § 3-9 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
(3) Har de ansatte rett til å velge medlemmer til selskapsmøtet, skal det opprettes et styre med myndighet som nevnt i første ledd.
(4) Komplementaren er alltid medlem av styret. Er komplementaren en juridisk person, skal han oppnevne en enkeltperson til på hans vegne å utføre styrevervet. Det kan avtales at komplementaren skal ha rett til å oppnevne så mange styremedlemmer at han sammen med disse utgjør styrets flertall.
(5) Har de ansatte rett til å velge medlemmer til selskapsmøtet i henhold til § 2-9 (1), kan to tredeler av de ansatte kreve at disse seg imellom velger ett av styrets medlemmer og en observatør og varamedlemmer. For øvrig velges styret av selskapsmøtet, som også velger styrets formann.
(6) Har de ansatte rett til å velge medlemmer til selskapsmøtet etter § 2-9 annet ledd, har de også rett til seg imellom å velge inntil en tredel, men minst to, av styrets medlemmer med varamedlemmer. For øvrig velges styret av selskapsmøtet, som også velger styrets formann.
(7) I selskap som de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig har hatt mer enn 200

ansatte, skal de ansatte seg imellom velge ett styremedlem og varamedlem i tillegg til den representasjon som følger av § 2-13 tredje ledd. Det kan inngås avtale mellom selskapet og fagforeninger som omfatter to tredeler av de ansatte eller et flertall av de ansatte, om at de ansatte i stedet for dette styremedlemmet skal velge to observatører og varamedlemmer. For øvrig velges styret av selskapsmøtet, som også velger styrets formann.
(8) Når ikke annet er avtalt kan forslag som kan endre den rådende tilstand i selskapet ikke anses vedtatt av styret uten tilslutning fra komplementaren.
Endret ved lov 10 juni 1988 nr. 44.

§ 3-11. Daglig leder

(1) Komplementaren eller i tilfelle styret, kan ansette en eller flere daglige ledere.
(2) Den daglige leder skal følge de retningslinjer og pålegg som selskapsmøtet, styret eller komplementaren har gitt. § 2-18 tredje ledd annet og tredje punktum får ikke anvendelse.

§ 3-12. Opplysningsplikt og konkurranseforbud

(1) Opplysningsplikten etter § 2-27 påhviler også komplementaren. Opplysningsplikten gjelder ikke overfor kommandittist som ikke er medlem av selskapsmøtet, med mindre annet er avtalt.
(2) Bestemmelsen i § 2-23 gjelder ikke kommandittist.

§ 3-13. Selskapets representasjon

(1) Den enkelte komplementar representerer selskapet utad og tegner dets firma. Har selskapet styre som er registrert i Foretaksregisteret, representerer den enkelte komplementar selskapet utad i saker som faller innenfor hans myndighet etter § 3-10 første ledd. Det kan bestemmes at bare en eller flere komplementarer har rett til å tegne selskapets firma, og at de som har slik rett må utøve den i fellesskap.
(2) Har selskapet styre representerer dette selskapet utad og tegner dets firma. Det kan bestemmes at et eller flere styremedlemmer skal ha rett til å tegne selskapets firma, og at de som har slik rett må utøve den i fellesskap.
(3) Har selskapet daglig leder, representerer denne selskapet utad i saker som faller innenfor hans myndighet etter § 3-11, jf § 2-18.
(4) Det kan bestemmes at daglig leder eller bestemt betegnete ansatte skal ha

rett til å tegne selskapets firma, og i tilfelle at de som har slik rett må utøve den i fellesskap.
(5) Bestemmelse som nevnt i første ledds tredje punktum, annet ledds annet punktum og fjerde ledds annet alternativ, kan bare gjøres gjeldende overfor tredjemann når den er registrert i Foretaksregisteret, med mindre tredjemann kjente eller burde kjenne bestemmelsen.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 3-14. Regnskapsplikt

Komplementar, styre og daglig leder skal sørge for at selskapet oppfyller sin regnskapsplikt etter lov, forskrifter eller andre bestemmelser.

Årsregnskapet og årsberetningen skal forelegges selskapsmøtet til behandling innen 4 måneder etter utløpet av regnskapsåret.
Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 3-15. Overskudd og underskudd

Overskudd og underskudd deles mellom deltakerne etter deres andel i selskapskapitalen, når ikke annet er avtalt.

§ 3-16. Utdeling

Selskapets midler kan ikke deles ut eller kreves utdelt til deltakerne i større utstrekning enn selskapets nettoformue ifølge balansen for siste regnskapsår overstiger to femdeler av selskapskapitalen. Utdeling i strid med bestemmelsene i loven, skal tilbakeføres til selskapet.

§ 3-17. Lån

(1) Lån i selskapet kan deltakere bare ha for så vidt selskapet etter den senest fastsatte balanse har fri egenkapital som er minst like stor som lånene, og det er stilt betryggende sikkerhet. Like med lån regnes sikkerhetstillelse for deltakers forpliktelse.
(2) Like med lån eller sikkerhetstillelse etter første ledd regnes lån til eller sikkerhetstillelse for:

a. aksje- eller andelseier i annet selskap i samme konsern
b. medlem av selskapsmøtet eller styre eller daglig leder i selskapet
c. medlem av styre, bedriftsforsamling eller representantskap eller administrerende direktør i komplementarselskap, eller i annet selskap i samme konsern
d. den som er gift med eller som i rett oppstigende eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søsken er beslektet eller besvogret med noen som er nevnt i første ledd eller under bokstav a til c foran
e. et selskap hvor noen som nevnt i første ledd eller under bokstav a til d foran har slik innflytelse som angitt for morselskap i § 1-2 annet ledd.

(3) Selskap kan ikke gi lån med sikte på at skyldneren eller noen som handler i forståelse med ham, skal erverve andeler i selskapet eller aksjer eller andeler i selskap i samme konsern. Tilsvarende forbud gjelder for sikkerhetstillelse. Kongen kan ved forskrift eller i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra første eller annet punktum.
(4) Bestemmelsene foran i denne paragrafen gjelder ikke for lån eller sikkerhetsstillelse for annet selskap i samme konsern eller for kredittytelse med vanlig løpetid i forbindelse med forretningsavtaler.
(5) Bestemmelsene i de foregående ledd gjelder heller ikke lån til deltaker eller noen som er likestilt med deltaker i annet ledd bokstav a til d, når skyldneren er ansatt i hovedstilling i selskapet eller annet selskap i samme konsern, og lånet er ytet i henhold til en fast låneordning eller lignende som selskapet har for de ansatte. Unntaket i leddet her gjelder ikke dersom deltakeren eier mer enn 1 % av selskapskapitalen. Tilhører selskapet et konsern, må vedkommende heller ikke eie mer enn 1 % av selskapskapitalen i noe annet konsernselskap. Like med deltakers egne andeler regnes andeler som eies av ektefelle eller mindreårig barn eller av selskap hvor vedkommende har slik innflytelse som nevnt i § 1-2 annet ledd. Det som er bestemt i dette ledd gjelder tilsvarende for sikkerhetstillelse.
(6) Uten hinder av tillitsverv etter annet ledd bokstav a til c kan ansatt ha lån eller sikkerhetstillelse som nevnt i femte ledd når han er valgt som de ansattes representant etter reglene i §§ 2-9 og 2-13. Like med ansatt regnes person som nevnt i annet ledd bokstav d i denne paragraf.
Endret ved lov 27 juni 1986 nr. 49.

Forhøyelse og nedsettelse av selskapskapitalen

§ 3-18.

(1) Ved forhøyelse av selskapskapitalen gjelder §§ 3-2 til 3-5 tilsvarende så langt de passer.
(2) Er minst to femdeler av det beløp selskapskapitalen skal forhøyes med ikke anmeldt fullt innbetalt innen 1 måned etter utløpet av den frist som er angitt i § 3-5 fjerde ledd annet punktum, skal Foretaksregisteret gi selskapet en frist på 3 måneder til å anmelde hvor mye av den forhøyde selskapskapital som er innbetalt. Blir det ikke anmeldt at et tilstrekkelig beløp er fullt innbetalt, skal Foretaksregisteret registrere at selskapskapitalen er nedsatt med et så stort beløp at innbetalingsplikten etter § 3-5 fjerde ledd anses oppfylt. Beløpet er slettet når nedsettingen er registrert.
Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 78.

§ 3-19.

(1) Beslutning om å nedsette selskapskapitalen skal angi det beløp som selskapskapitalen skal nedsettes med og fastsette om beløpet skal anvendes til:

a. dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte
b. tilbakebetaling til deltakerne
c. avskriving på deltakernes innskuddsforpliktelser
d. avsetning til fond som skal anvendes etter selskapsmøtets beslutning.

(2) Beslutning som nevnt i første ledd bokstavene b til d kan bare fattes etter forslag fra komplementaren eller i tilfelle fra styret, og kan ikke gjelde større beløp enn at det etter gjennomføringen av beslutningen er full dekning for to femdeler av den nedsatte selskapskapitalen. Ved beregning av beløpet skal balansen for siste regnskapsår legges til grunn, men det skal tas tilbørlig hensyn til tap som måtte være lidt etter balansedagen.
(3) Er selskapet registrert, skal beslutning om nedsetting av selskapskapitalen meldes til Foretaksregisteret innen fire måneder etter at beslutning er fattet. Er melding ikke innkommet til den fastsatte frist, kan kapitalnedsettingen ikke gjennomføres.
Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 78.

§ 3-20.

(1) Skal nedsettingsbeløpet anvendes i samsvar med § 3-19 første ledd bokstav a, trer kapitalnedsettingen i kraft ved registreringen. Skal beløpet anvendes i samsvar med § 3-19 første ledd bokstav b, c eller d, skal Foretaksregisteret så snart beslutningen om kapitalnedsetting er registrert kunngjøre innholdet av beslutningen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og varsle selskapets kreditorer om at de må melde fra til selskapet innen seks uker fra kunngjøringen, dersom de vil gjøre innsigelse mot at nedsettingen settes i kraft.
(2) Gjør noen kreditor innen fristens utløp innsigelse mot kapitalnedsettingen, kan den ikke settes i kraft før han har fått betaling. Er forpliktelsen omtvistet eller ikke forfalt, kan det kreves betryggende sikkerhet dersom forpliktelsen ikke fra før av er betryggende sikret. Hvorvidt sikkerheten skal anses betryggende, kan kreves avgjort av tingretten.
(3) Når fristen etter første ledd er løpt ut, kan beslutningen om nedsetting av selskapskapitalen settes i kraft ved at en erklæring om det blir registrert i Foretaksregisteret. Med erklæringen skal foruten andre nødvendige legitimasjoner følge en bevitnelse underskrevet av komplementaren, eller i tilfelle styret, og revisor om at forholdet til kreditorene ikke er til hinder for ikraftsettingen. Utbetaling kan først finne sted når kapitalnedsettingen er trådt i kraft.
(4) Nedsetting av selskapskapitalen faller bort dersom den ikke er meldt satt i kraft innen ett år etter at den er besluttet. Meldingen om beslutningen om kapitalnedsetting skal da slettes av Foretaksregisteret.
Endret ved lover 21 juni 1985 nr. 78, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

Eierskifte

§ 3-21.

(1) Det hører under komplementaren eller i tilfelle styret å gi samtykke til eierskifte til kommandittandel, når ikke annet er avtalt.
(2) Samtykke kan bare nektes når det foreligger saklig grunn. Nektelse av samtykke kan kreves begrunnet skriftlig. Er underretning om nektelse ikke gitt innen to måneder etter komplementaren eller i tilfelle styret fikk anmodning om samtykke eller kunnskap om eierskifte, anses samtykke for å være gitt.
(3) Når ikke annet er avtalt, gjelder ikke § 2-31 for kommandittandel.

§ 3-22.

(1) Erverver av en andel kan ikke utøve deltakerrettigheter før han har meldt sitt erverv til selskapet og har godtgjort eller i tilfelle fått godkjent ervervet.
(2) For overdrager og erverver av kommandittandel er ansvar etter § 2-30 annet ledd undergitt deres ansvarsbegrensning.

Andelsbevis

§ 3-23.

(1) Det kan bestemmes i selskapsavtalen at komplementaren eller i tilfelle styret etter krav fra den enkelte kommandittist skal utstede andelsbevis for kommandittandel som er overførbar.
(2) Andelsbevis kan ikke utleveres før selskapet er registrert eller ved forhøyelse av selskapskapitalen før denne er registrert.
(3) Andelsbeviset skal dateres, underskrives av komplementaren eller i tilfelle styret, angi selskapets foretaksnavn, kommandittistens navn, kommandittistens innskuddforpliktelse og det beløp som er innbetalt på andelen.
(4) Er andelens omsettelighet begrenset, eller skal andelen kunne innløses uten kommandittistens samtykke i andre tilfelle enn angitt i loven, eller er det knyttet særlige forpliktelser til andelen utover forpliktelsen til å yte innskudd, skal dette tydelig angis i andelsbeviset.
Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 3-24.

(1) Det selskapsrettslige forhold mellom selskapet og kommandittist med andelsbevis eller annen rettshaver i andelsbevis bestemmes av selskapsavtalen, selv om andelsbeviset inneholder uriktige eller ufullstendige opplysninger. Blir selskapsavtalen endret på en slik måte at tidligere utgitte andelsbevis kan bli villedende på en måte som kan føre til tap eller ulempe, skal komplementaren eller i tilfelle styret innkalle andelsbevisene for påtegning eller ombytting.
(2) Blir andelsbevis overdratt eller pantsatt, gjelder for øvrig bestemmelsene i lov 17 februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev §§ 14 og 15 jf § 13 tilsvarende, når det ikke i medhold av selskapsavtalen er tatt tydelig forbehold i andelsbeviset. Som legitimasjonshaver anses også den som etter påtegning av komplementaren eller i tilfelle styret er andelseier og har andelsbeviset i hende.
(3) Utbetaling etter §§ 2-41, 3-19 jf 3-20, 3-25 og 3-26 kan bare kreves mot

innlevering av andelsbeviset eller påtegning på dette.

§ 3-25. Uttreden

(1) Komplementar kan bare tre ut av selskapet etter § 2-32 dersom selskapet fortsatt har eller samtidig får en komplementar med andel som angitt i § 3-1 tredje ledd.
(2) Kommandittist kan tre ut av selskapet etter de bestemmelser som gjelder for stille deltaker, likevel slik at § 2-32 annet ledd bokstav b ikke gjelder.
(3) Ved uttreden gjelder de begrensninger som følger av § 3-16, jf §§ 3-19 og 3-20. Egenkapital beregnet etter § 2-33 første ledd skal likevel deles etter deltakernes andeler i selskapskapitalen, når ikke annet er avtalt.

§ 3-26. Utelukking

(1) Komplementar kan bare utelukkes fra selskapet etter § 2-36, dersom selskapet fortsatt har eller samtidig får en komplementar med andel som angitt i § 3-1 tredje ledd.
(2) Kommandittist kan utelukkes fra selskapet etter de bestemmelser som gjelder for stille deltaker.
(3) Ved utelukking får § 3-25 tredje ledd tilsvarende anvendelse.

§ 3-27. Oppløsing

(1) Selskapsmøtet kan beslutte selskapet oppløst med tilslutning fra samtlige deltakere. Det kan avtales at et flertall av deltakerne kan beslutte oppløsing.
(2) Komplementaren kan kreve selskapet oppløst med seks måneders skriftlig varsel til samtlige deltakere. § 1-5 gjelder tilsvarende. Han kan kreve selskapet oppløst straks:

a. når hans rett er krenket ved vesentlig mislighold av selskapsforholdet, eller
b. når oppløsing ellers tilsies av tungtveiende grunner.

(3) Kommandittist kan ikke kreve selskapet oppløst.
(4) Bestemmelsen i § 2-37 femte ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 3-28. Avvikling

(1) Komplementaren avvikler selskap som er besluttet oppløst, men slik at bestemmelsene i § 2-38 annet ledd gjelder tilsvarende.
(2) Kommandittists andel i gevinst eller tap skal beregnes etter reglene for stille deltaker i § 2-41, jf § 2-33. Kommandittists innbetalingsplikt er begrenset av hans registrerte ansvarsbegrensning eller av hans avtalte ansvarbegrensning om dette gir en mer omfattende innskuddsforpliktelse.
(3) Overfor kreditor som ikke har fått dekning, og som heller ikke er tilstrekkelig sikret ved avsetning etter reglene i § 2-41 tredje ledd, svarer deltakerne en for alle og alle for en, for kommandittistenes vedkommende inntil den verdi hver har mottatt som avviklingsandel.
(4) På samme måte svarer de personer som har forestått avviklingen en for alle og alle for en, når det ikke godtgjøres at de på alle måter har opptrådt aktsomt.
(5) I regressomgangen skal fordeling skje mellom deltakerne i forhold til hva hver har fått utdelt. § 2-5 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Kap 4. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 4-1. Ikrafttredelse

Kongen bestemmer når loven trer i kraft.[1]
1 Fra 1 juli 1986 iflg. res. 13 des 1985 nr. 2091.

§ 4-2. Overgangsbestemmelser

(1) For selskaper som er stiftet før lovens ikrafttredelse gjelder loven med følgende unntak og særregler:
– – –

c. Eldre avtale om annen ansvarform enn angitt i § 2-4 første ledd kan gjøres gjeldende etter de hittil gjeldende regler inntil den avvikende ansvarformen er registrert i handelsregisteret/Foretaksregisteret, jf § 2-4 tredje ledd annet punktum. Dette gjelder likevel bare dersom den avvikende ansvarform er meldt til registrering senest to år etter lovens ikrafttredelse
d. Reglene om uttreden (§§ 2-32 til 2-35 jf § 3-25), utelukking (§ 2-36 jf § 3-26) og oppløsing og avvikling (§§ 2-37 til 2-42 jf §§ 3-27 og 3-28) gjelder når melding om utløsing er kommet inn til selskapet eller

beslutning om utelukking eller oppløsing er truffet etter lovens ikrafttredelse

e. Bestemmelsene i § 3-1 tredje ledd gjelder ikke. § 3-1 tredje ledd tredje punktum er likevel til hinder for at det etter lovens ikrafttredelse etableres nye sameier i komplementarandel

f. Kommanditselskaps bundne selskapskapital, § 3-1 jf § 3-2 bokstav b, skal fastsettes i forhold til selskapskapitalen ved lovens ikrafttredelse

– – –
– – –

h. (2) Når særlige grunner tilsier det, kan Kongen[1] i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra bestemmelsene i foregående ledd

– – –

j. Har selskapet utstedt andelsbevis, og disse ikke tilfredsstiller kravene i § 3-23, gjelder § 3-24 første ledd siste punktum tilsvarende.

Endret ved lov 21 juni 1985 nr. 78.
1 Finansdepartementet iflg. res. 13 des 1985 nr. 2091.

§ 4-3. Endringer i andre lover

Fra den tid[1] loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
1 Fra 1 juli 1986 iflg. res. 13 des 1985 nr. 2091.

Lov om folkebibliotek (folkebiblioteklоven)

Kapittel I. Folkebibliotekenes formål og virksomhet.

§ 1. Målsetting

Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet.

Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.

Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på

kvalitet, allsidighet og aktualitet.

Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent.

Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 95 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 747).

§ 2. Lovens virkeområde

Loven gjelder for den offentlige folkebibliotekvirksomheten, herunder de lokale folkebibliotekene som kommunen har ansvaret for (lovens kap. II), fylkeskommunens bibliotekoppgaver (lovens kap. III), og særlige bibliotekformål som staten har ansvaret for (lovens kap. IV).

Folkebibliotekvirksomheten omfatter bibliotektjenester for alle som har spesielle vansker med å bruke biblioteket.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 95 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 747).

§ 3. Lånesamarbeid, registrering mv.

Bibliotekene skal følge felles regler om lånesamarbeid og registrering, og for innlevering av statistikk. Departementet kan gi nærmere forskrift.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 95 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 747).

Kapittel II. Kommunale folkebibliotek.

§ 4. Generelt

Til formål nevnt i kapittel I skal alle kommuner ha et folkebibliotek.

Folkebiblioteket kan drives av kommunen alene, eller i helt eller delvis driftsfellesskap med annen kommune, fylkeskommunen eller statlig institusjon.

Kommunen fastsetter reglement for folkebiblioteket.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 4 juli 2003 nr. 82 (ikr. 1 aug 2003 iflg. res. 4 juli 2003 nr. 898), 21 juni 2013 nr. 95 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 747).

§ 5. Kompetanse

Alle kommuner skal ha fagutdannet biblioteksjef.

Departementet kan dispensere fra bestemmelsen i særskilte tilfeller og gir nærmere forskrifter om kvalifikasjonskrav.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 95 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 747).

Kapittel III. Fylkeskommunens bibliotekoppgaver.

Overskriften endret ved lov 21 juni 2013 nr. 95 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 747).

§ 6. Generelt

Fylkeskommunen skal ivareta regionale bibliotekoppgaver og regional bibliotekutvikling, herunder gi råd til lokale myndigheter, yte bibliotekfaglig veiledning og assistanse, og arrangere møter og kurs om bibliotekspørsmål.

Fylkeskommunen kan opprette avtaler om felles bibliotekdrift og lånesamarbeid med en eller flere kommuner.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 95 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 747), tidligere § 9.

§ 7. Kompetanse

Fylkeskommunen skal ha bibliotekfaglig kompetanse på ledernivå til å gjennomføre fylkeskommunale bibliotekoppgaver. Departementet gir nærmere forskrifter om kvalifikasjonskrav.

Opphevet ved lov 11 juni 1993 nr. 85, tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 95 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 747).

Kapittel IV. Statlige oppgaver.

§ 8. Statlige bibliotekoppgaver

Departementet, eller den departementet bestemmer, ivaretar statlige bibliotekoppgaver etter denne lov.

Endret ved lover 4 juli 2003 nr. 82 (ikr. 1 aug 2003 iflg. res. 4 juli 2003 nr. 898), 6 jan 2012 nr. 3, 21 juni 2013 nr. 95 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 747), tidligere § 13.

§ 9. Særlige bibliotekformål

Statlige oppgaver omfatter bibliotekformål som ikke naturlig hører inn under den enkelte kommunes ansvarsområde, eller som er av særlig betydning for opprettholdelse av et nasjonalt biblioteksystem.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 95 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 747), tidligere § 14.

Kapittel V. Lovens ikrafttreden. Endringer i andre lover.

§ 10.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme dag endres følgende lover slik: – – –
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 95 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 747), tidligere § 16.
1 Fra 1 jan 1986 iflg. res. 20 des 1985 nr. 2236.

Lov om mesterbrev i håndverk og annen næring [mesterbrevloven]

§ 1.

Kongen kan bestemme at det for fag innen håndverk og annen næring skal kunne utstedes mesterbrev til personer som tilfredsstiller nærmere fastsatte kvalifikasjonskrav.

Den som tildeles mesterbrev får rett til å kalle seg mester.

Uten gyldig mesterbrev må ingen tillegge seg eller sin virksomhet betegnelsen mester i forbindelse med angivelse av et bestemt fag. Heller ikke må noen tillegge seg en betegnelse som sedvanlig bare brukes av næringsdrivende med mesterbrev eller som av andre grunner er egnet til å fremkalle forveksling med slike næringsdrivende eller deres virksomhet.

Mesterbrevnemnda kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsen i tredje ledd.

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om fastsettelse og ileggelse av overtredelsesgebyr. Forskriften kan inneholde bestemmelser om rente og tilleggsbetaling dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall, og om at også andre enn den som er ilagt overtredelsesgebyret, er ansvarlig for at det blir betalt.

Den som vedvarende, gjentatt, forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer denne paragrafen eller bestemmelser gitt i forskrift til loven, kan straffes med bøter. Medvirkning straffes ikke.
Endret ved lover 19 des 2008 nr. 122 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr.

1440), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 1a.

Overtredelsesgebyr etter § 1 fjerde, jf. femte ledd er tvangsgrunnlag for utlegg. Tilføyd ved lov 26 mars 2010 nr. 10, endret ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).

§ 2.

Kongen[1] tildeler etter søknad mesterbrev til den som oppfyller de kvalifikasjonskrav som blir stilt i medhold av denne lov.

§ 3.

Mesterbrev kan nektes tildelt[1] eller tilbakekalles[1] fra den som under utøving av næringsvirksomhet har gjort seg skyldig i mislige forhold eller har vist grov forsømmelighet. Tildelt mesterbrev kan dessuten tilbakekalles[1] om innehaveren ikke lenger oppfyller de kvalifikasjonskrav som nevnt i § 2.

§ 4.

Vedtak etter §§ 1 fjerde og femte ledd, 2, 3 og 9 første og andre ledd kan påklages til en av Kongen særskilt oppnevnt klageinstans som avgjør saken.
Endret ved lov 19 des 2008 nr. 122 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1440).

§ 5.

Kongen kan bestemme at søker om mesterbrev skal betale et behandlingsgebyr og at innehavere av mesterbrev skal betale et årsgebyr.

Kongen bestemmer hvem som skal innkreve og disponere midlene. Er fastsatt årsgebyr ikke betalt innen én måned etter påkrav i rekommandert brev eller ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom det er benyttet en betryggende metode for å sikre at meldingen er mottatt, bortfaller retten til å kalle seg mester.
Endret ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr.

1475).

§ 6.

Kongen kan delegere sin myndighet etter §§ 1-3 og § 9 til en mesterbrevnemnd som oppnevnes av Kongen.[1]

Mesterbrevnemnda skal bestå av 5 medlemmer, herav oppnevnes 1 medlem etter forslag fra Næringslivets Hovedorganisasjon, 1 medlem etter forslag fra Landsorganisasjonen i Norge, 2 medlemmer etter forslag fra Samarbeidsrådet for yrkesopplæring og 1 medlem etter forslag fra vedkommende departement.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 20 des 2022 nr. 122.
1 Se res. 12 des 1986 nr. 2187.

§ 7.

Kongen kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne lov.

§ 8.

Loven her trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.

Fra samme tid oppheves lov av 19. juni 1970 nr. 59 om handverksnæring. Kongen kan likevel bestemme at reglene i nevnte lov og forskrifter gitt i medhold av den, skal gjelde inntil videre for enkelte fag eller deler av fag.[2]
1 Fra 15 jan 1987 iflg. res. 12 des 1986 nr. 2175.
2 Gjelder inntil videre for rørleggerfaget i kommuner hvor loven er innført. Jf. kgl res. 12 des 1986 nr. 2175.

§ 9.

Den som før denne lov trer i kraft innehar handverksbrev eller håndverksrett etter håndverksloven av 19. juni 1970[1] eller er godkjent som entreprenør i husbygging i mur og stein eller i tre etter entreprenørloven av 24. oktober 1952,[2] tildeles mesterbrev ved å la seg registrere hos den som tildeler mesterbrev etter § 2, jfr. § 6.

Når særlige grunner gjør det rimelig kan mesterbrev også tildeles søker som uten å ha de i foregående ledd nevnte kvalifikasjoner, driver

håndverksvirksomhet og har lang praksis i faget når loven her trer i kraft.

Søknad om registrering etter første – og om mesterbrev etter annet ledd – må sendes innen ett år etter denne lovs ikrafttreden. Når særlige grunner gjør det rimelig kan det gjøres unntak fra søknadsfristen.

1 Inkurie: Skal være lov 19. juni 1970 nr. 59, som er opphevet ved lov 17 juli 1998 nr. 61 fra 1 aug 1999.

2 Inkurie: Loven ble opphevet ved lov 5 mai 1995 nr. 20.

§ 10.

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres disse endringer i andre lover: – – –

Lov om film og videogram

Kapittel I. Innleiande reglar

§ 1. Verkeområde og definisjonar

Denne lova gjeld framsyning og omsetning av film og videogram i næring. Lova gjeld ikkje kringkasting slik dette er definert i kringkastingsloven.

Film er etter denne lova fotografiske eller teikna bilete som er sette saman på ein slik måte at dei lagar ei levande rørsle.

Videogram er etter denne lova eit elektronisk signal for lagring og attgiving av levande bilete som er skrive inn på eit medium eller ein informasjonsberar.

Departementet kan avgjere at denne lova skal gjelde på Svalbard, Jan Mayen og på anlegg og innretningar på den norske delen av kontinentalsokkelen. Departementet kan fastsetje dei særskilde reglane dette krev.

Endra med lover 6 jan 1995 nr. 3 (ikr. 1 feb 1995), 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245).

Kapittel II. Løyveplikt og avgifter

§ 2. Kommunal løyveordning

Framsyning av film eller videogram i næring må ikkje skje utan løyve frå kommunestyret eller den kommunestyret har gitt fullmakt.

Løyvet kan givast for ein periode på opptil fem år. Løyvet kan nektast eller

trekkjast attende dersom løyvehavaren bryt reglar i denne lova eller i forskrifter til denne lova, straffelova §§ 236, 311 eller 317 eller bryt vilkår som er sette ved tildeling av løyvet.

Kommunen og Medietilsynet har rett til å gjennomføre naudsynt kontroll med at den løyvepliktige verksemda blir driven i samsvar med dei reglane som gjeld.

Kommunane kan fastsetje vilkår for løyve til framsyning av film og videogram. Det kan ikkje fastsetjast vilkår som inneber totalforbod mot framsyning av film eller videogram i ein kommune.

Departementet kan i forskrift gjere unntak frå kravet om løyve.

Endra med lover 28 mai 1998 nr. 33 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 17 des 1999 nr. 1343), 11 aug 2000 nr. 76, 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1099), 22 des 2006 nr. 104 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1537), 3 sep 2010 nr. 55 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1240), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 3. Avgift til staten

Den som driv framsyning av film og videogram i næring, skal betale ei avgift til staten på 2,5 % av bruttoomsetninga. Dei avgiftspliktige skal føre særskild rekneskap for slik framsyning.

Den som driv omsetning av film og videogram i næring, skal betale ei avgift til staten per videogram. Stortinget fastset satsane.

Departementet fastset i forskrift nærmare retningsliner om avgiftsgrunnlag, utrekning og innkrevjing av avgifter, bruken av midlane og kan gjere unntak frå kravet om avgift.

Endra med lover 28 mai 1998 nr. 33 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 17 des 1999 nr. 1343), 18 des 2015 nr. 129 (ikr. 1 jan 2016), 22 des 2021 nr. 168 (ikr. 1 jan 2022). **Vert endra** ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer).

Kapittel III. (Oppheva)

Oppheva med lov 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633).

§ 4. (Oppheva)

Endra med lover 11 juni 1993 nr. 92, 28 mai 1998 nr. 33 (ikr. 1 jan 2000, etter res. 17 des 1999 nr. 1343), 14 jan 2000 nr. 6 (ikr. 20 jan 2000, etter res. 14 jan 2000 nr. 31), 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005, etter res. 2 juli 2004 nr. 1099), 22

des 2006 nr. 104 (ikr. 1 jan 2007, etter res. 22 des 2006 nr. 1537), 3 sep 2010 nr. 55 (ikr. 1 jan 2011, etter res. 3 sep 2010 nr. 1240), 14 des 2012 nr. 92 (ikr. 1 jan 2013, etter res. 14 des 2012 nr. 1248), oppheva med lov 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015, etter res. 12 juni 2015 nr. 633).

§ 5. (Oppheva)

Endra med lover 20 mai 1988 nr. 34, 11 juni 1993 nr. 92, 16 juni 1994 nr. 19 (ikr. 15 juli 1994, etter res. 16 juni 1994 nr. 480), 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005, etter res. 2 juli 2004 nr. 1099), 22 des 2006 nr. 104 (ikr. 1 jan 2007, etter res. 22 des 2006 nr. 1537), oppheva med lov 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015, etter res. 12 juni 2015 nr. 633).

§ 6. (Oppheva)

Endra med lover 11 juni 1993 nr. 92, 28 mai 1998 nr. 33 (ikr. 1 jan 2000, etter res. 17 des 1999 nr. 1343), 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005, etter res. 2 juli 2004 nr. 1099), oppheva med lov 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015, etter res. 12 juni 2015 nr. 633).

Kapittel IV. (Oppheva)

Oppheva med lov 22 des 2021 nr. 168 (ikr. 1 jan 2022).

§ 7. (Oppheva)

Endra med lover 20 mai 1988 nr. 34, 11 juni 1993 nr. 92, 6 jan 1995 nr. 3 (ikr. 1 feb 1995), 28 mai 1998 nr. 33 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 17 des 1999 nr. 1343), 11 aug 2000 nr. 76, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1099), 3 sep 2010 nr. 55 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1240), 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633), oppheva med lov 22 des 2021 nr. 168 (ikr. 1 jan 2022).

§ 8. (Oppheva)

Endra med lov 28 mai 1998 nr. 33 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 17 des 1999 nr. 1343), oppheva med lov 22 des 2021 nr. 168 (ikr. 1 jan 2022).

§ 9. (Oppheva)

Oppheva med lov 28 mai 1998 nr. 33 (ikr. 1 jan 2000), føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 55 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1240), oppheva med lov 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633).

§ 10. (Oppheva)

Endra med lover 11 juni 1993 nr. 92, 28 mai 1998 nr. 33 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 17 des 1999 nr. 1343), oppheva med lov 22 des 2021 nr. 168 (ikr. 1 jan 2022).

§ 11. (Oppheva)

Oppheva med lov 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633).

§ 12. (Oppheva)

Oppheva med lov 28 mai 1998 nr. 33 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 17 des 1999 nr. 1343), føyd til igjen med lov 14 jan 2000 nr. 6 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 31), endra med lover 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1099), 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633), oppheva med lov 22 des 2021 nr. 168 (ikr. 1 jan 2022).

Kapittel V. Strafferettslege sanksjonar

§ 13. Straff

Den som ved vilje eller aktlaust bryt denne lova eller forskrifter givne med heimel i lova, kan straffast med bot eller fengsel i opptil tre månader eller med begge delar. Medverknad blir ikkje straffa.
Endra med lover 20 juli 1991 nr. 66, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 13a. (Oppheva)

Føyd til med lov 22 des 2006 nr. 104 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1537), oppheva med lov 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633).

§ 14. (Oppheva)

Endra med lover 28 mai 1998 nr. 33 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 17 des 1999 nr. 1343), 11 aug 2000 nr. 76, 3 sep 2010 nr. 55 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1240), oppheva med lov 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633).

§ 15. (Oppheva)

Endra med lover 11 aug 2000 nr. 76, 3 sep 2010 nr. 55 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1240), oppheva med lov 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633).

§ 16. (Oppheva)

Endra med lover 11 aug 2000 nr. 76, 3 sep 2010 nr. 55 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1240), oppheva med lov 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633).

Kapittel VI. Gjennomføring av lova

§ 17. Ikraftsetjing

Lova tek til å gjelda frå den tid Kongen fastset[1].
1 Frå 1 jan 1988 iflg. res. 18 des 1987 nr. 965.

Lov om bibliotekvederlag

§ 1. Vederlag for utlån mv.

Opphavere til verk som disponeres til utlån i offentlige bibliotek, skal ytes vederlag gjennom årlige bevilgninger over statsbudsjettet. Vederlaget ytes kollektivt, og utbetales til slike fond som nevnt i § 4 til støtte for visse opphavergrupper.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807).

§ 2. Beregning av vederlag

Vederlaget beregnes etter en sats for hver utlånsenhet.

For bøker er utlånsenheten ett bind. Departementet kan bestemme hva som ellers skal regnes som utlånsenhet. Ved beregning av antallet utlånsenheter legges til grunn de verk som er utgitt i Norge og som disponeres til utlån ved offentlig bibliotek. Departementet kan bestemme hvilke bibliotek, samlinger m.v. som skal regnes med ved beregningen.

Beregningene skal bygge på statistikk over antallet utlånsenheter som disponeres til utlån i de enkelte bibliotekene, og hvilke typer verk som inngår i disse.

§ 3. Fastsettelse av vederlagssats

Vederlagssatsen (jf. § 2 første ledd) fastsettes etter forhandlinger med en felles sammenslutning som er godkjent av departementet, og som består av organisasjoner som representerer en vesentlig del av norske opphavere på området.

Dersom det ikke oppnås enighet om avtale om vederlagssats, kan hver av partene kreve megling etter nærmere regler fastsatt av departementet.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807).

§ 4. Fordeling til fond

Vederlaget fordeles til fond som forvaltes av de aktuelle opphaverorganisasjoner. Fondenes vedtekter skal være godkjent av departementet.

Fondenes midler kan disponeres til fordel for opphavere, eller til fordel for formål som gjelder vedkommende gruppe opphavere. Ved utbetaling til enkelte opphavere skal det ikke kunne tas hensyn til organisasjonstilhørighet. Til en enkelt opphaver skal det ikke kunne ytes et årlig beløp som overstiger fire ganger folketrygdens grunnbeløp.

Departementet kan fastsette nærmere regler om fordeling av vederlaget og anvendelse av midlene.
Endret ved lover 4 des 1992 nr. 128, 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807).

§ 5. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks, men får ikke virkning for den avtale som er inngått for perioden 1986-88.

Fra samme tidspunkt oppheves § 15 i lov 20. desember 1985 nr. 108 om folkebibliotek.

Lov 18. juni 1971 nr. 80 om folke- og skolebiblioteker oppheves straks.

Lov om norsk internasjonalt skipsregister [NIS-loven]

Kap. I. Alminnelige bestemmelser.

§ 1. Vilkår for registrering.

På begjæring kan maskindrevne passasjerskip, lasteskip og luftputefartøy samt boreplattformer og andre flyttbare innretninger, registreres i norsk internasjonalt skipsregister når de ikke er innført i et annet lands register, og:

1. eieren tilfredsstiller nasjonalitetsvilkårene i sjøloven § 1; eller
2. eieren, dersom denne ikke tilfredsstiller nasjonalitetsvilkårene i sjøloven § 1,
    a. er aksjeselskap, allmennaksjeselskap eller kommandittselskap med hovedkontor i Norge; eller
    b. er partrederi, med bestyrende reder som tilfredsstiller bestemmelsene om bestyrende reder i sjøloven kapittel 5.
3. Eieren, dersom denne ikke tilfredsstiller vilkårene i pkt 1 eller 2, har oppnevnt en representant som har fullmakt til å ta imot søksmål på vegne av eieren. Representanten må fylle de nasjonalitetskrav som stilles til bestyrende reder i sjøloven § 103.

Driften av skip som er registrert i medhold av pkt. 2 eller 3 ovenfor, skal forestås av norsk rederi med hovedkontor i Norge.

Kongen kan ved forskrift gi adgang for registrering av andre fartøyer og innretninger.

Et skip som anses som norsk etter § 1 første ledd, anses likevel ikke som norsk så lenge det i henhold til § 16 er bareboatregistrert i en annen stat.

Et skip som er innført i et annet lands skipsregister, anses likevel som norsk hvis det er bareboatregistrert i norsk skipsregister i henhold til § 14.

Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 39, 8 des 1995 nr. 65, 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 2. Registreringsmyndighet. Kjenningssignal.

Norsk internasjonalt skipsregister føres av den tjenestemann Kongen bestemmer.

Skip som registreres i norsk internasjonalt skipsregister skal tildeles kjenningssignal av Skipsregistrene som skiller seg tydelig fra kjenningssignal som tildeles andre norske skip.

Endret ved lover 15 mai 1992 nr. 46, 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

§ 3. Anvendelse av annen norsk rett enn denne lov.

Norsk rett gjelder for ethvert skip i norsk internasjonalt skipsregister med mindre annet er uttrykkelig bestemt i eller i medhold av lov.

Kongen kan gjøre unntak fra sjøloven for skip i norsk internasjonalt skipsregister.

Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 39.

§ 4. Begrensning av fartsområde.

Skip registrert i norsk internasjonalt skipsregister tillates ikke å føre last eller passasjerer mellom norske havner eller å gå i fast rute med passasjerer mellom norsk og utenlandsk havn. Som norsk havn anses i denne lov også innretning for olje- og gassvirksomhet på norsk kontinentalsokkel.

Kongen kan ved forskrift fastsette annet fartsområde for skip registrert i norsk internasjonalt skipsregister enn det som er angitt i første ledd.

For forsyningsskip, hjelpefartøyer, boreplattformer og andre flyttbare innretninger registrert i norsk internasjonalt skipsregister kan Kongen ved forskrift fastsette fartsområdet.

Forbudet i første ledd gjelder ikke for skip i Norsk internasjonalt skipsregister som er bareboatregistrert i en annen stat etter § 16.

Endret ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 5. Gebyrer.

For registrering eller anmerkning i norsk internasjonalt skipsregister betales gebyr som fastsatt av Kongen. Det samme gjelder for pantattest som gjelder norsk internasjonalt skipsregister.

Krav på registreringsgebyr og gebyr for utskrifter m.m. knyttet til skip registrert i Norsk Internasjonalt Skipsregister er tvangsgrunnlag for utlegg. Endret ved lover 15 mai 1992 nr. 46, 26 mars 2010 nr. 10, 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).

Kap. II. Særbestemmelser for skip i norsk internasjonalt skipsregister.

§ 6. Lønns- og arbeidsforhold.

Arbeids- og lønnsvilkår og andre arbeidsforhold på skip i dette register fastsettes i tariffavtale, som uttrykkelig angir at den gjelder for slik tjeneste. Tariffavtale uten slik angivelse gjelder ikke for tjeneste på skip i dette register.

Norske fagforeninger har rett til å delta i alle forhandlinger om inngåelse av tariffavtale. Tariffavtale kan inngås med norske og/eller utenlandske fagforeninger.

I tariffavtale som nevnt i første ledd skal det uttrykkelig angis at avtalen er underlagt norsk rett og norske domstoler. Dog kan tariffavtalepartene fravike bestemmelsene i lov 27. januar 2012 nr. 9 om arbeidstvister § 8 andre og tredje ledd og kapittel 3 til 5, dersom tariffavtalen istedenfor å henvise til norske domstoler uttrykkelig bestemmer at tvister om avtalen skal være underlagt domstolene og prosessuelle regler, herunder regler om megling, i et annet land.

I individuell ansettelsesavtale for tjeneste på skip i dette register skal det uttrykkelig angis at avtalen er underlagt norsk rett og norske domstoler, men at sak mot rederiet i anledning den ansattes tjeneste på skipet kan anlegges enten ved norsk domstol eller ved domstol i det land hvor den ansatte har sitt bosted. Avtale som nevnt i første punktum er ikke til hinder for at sak reises i et annet land når det følger av Luganokonvensjonen 2007 at det skal være adgang til det. Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 21, 28 juni 1996 nr. 40, 19 juni 2009 nr. 79 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 16 okt 2009 nr. 1279), 20 des 2022 nr. 122.

§ 7. Arbeidstid og hviletid

Lov om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven) §§ 23 og 24 gjelder for skip i dette register.

Arbeidstid utover alminnelig arbeidstid skal godtgjøres som fastsatt i avtale

mellom partene.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 51, 28 juni 2002 nr. 60, 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

§ 8. Skipsarbeidsloven

Bestemmelsene i skipsarbeidsloven § 3-1 fjerde ledd, §§ 3-3 til 3-8, § 4-2 tredje ledd, § 4-6 første ledd bokstav a, § 5-2 første ledd annet punktum og annet og tredje ledd, § 5-3 annet ledd og tredje ledd bokstav a til d, § 5-4, § 5-6 annet ledd, § 5-7, § 5-9, § 5-10, § 5-12, § 5 A-2, §§ 6-1 til 6-3, § 7-2, § 7-3, §§ 7-5 til 7-12, § 8-4 og § 11-2 kan fravikes i tariffavtale.

Utgifter ved forhyring og mønstring skal bæres av rederi eller annen arbeidsgiver.
Endret ved lover 31 mai 1991 nr. 20, 18 juni 1993 nr. 108, 8 des 1995 nr. 65, 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

Kap. III. Forskrifter, straff, slettelse mv.

§ 9. Forskrifter og fullmakt til å innhente opplysninger.

Kongen kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven. Departementet kan i forskrift fastsette at mulig søksmål om riktigheten av vedtak etter § 12 annet ledd må reises innen en særskilt frist fra det tidspunkt da melding om fristfastsettingen kom frem til vedkommende part.

Departementet kan til enhver tid kreve dokumentert av arbeidsgiver de opplysninger som er nødvendige for gjennomføring og oppfølging av loven.
Endret ved lov 27 juni 2008 nr. 72 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 743).

§ 10. Bestemmelser som skal være tilgjengelige for mannskapet.

Skipsføreren skal sørge for at et eksemplar av denne lov og bestemmelser gitt i medhold av loven, finnes ombord og er tilgjengelig for mannskapet. Viser ansettelsesavtalen til en tariffavtale, skal skipsføreren sørge for at det finnes et eksemplar av denne ombord til bruk for mannskapet.

§ 11. Straff.

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt vesentlig overtrer bestemmelsene i § 4 eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene, eller plikten til å framlegge dokumentasjon som nevnt i § 9 annet ledd, straffes med bøter. Medvirkning straffes ikke.

Ved vurderingen av om en overtredelse av første ledd er vesentlig, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.

Endret ved lover 20 juli 1991 nr. 66, 19 juni 2009 nr. 74, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 12. Slettelse.

Dersom et skip er blitt registrert på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning for registreringsadgangen eller det ikke til enhver tid tilfredsstiller vilkårene i § 1 første ledd, kan registerføreren slette skipet av registeret. Skip som etter § 16 er gitt tillatelse til midlertidig registrering i annet lands skipsregister, skal ikke slettes fra skipsregisteret.

Departementet kan bestemme at et skip skal slettes i registeret dersom:

a. § 1 annet ledd, § 4 eller § 5 er overtrådt; eller
b. § 6 tredje og fjerde ledd er overtrådt; eller
c. plikten til å fremlegge dokumentasjon som nevnt i § 9 annet ledd er overtrådt; eller
d. plikten til å stille garanti eller tegne slik forsikring som nevnt i § 4-7 i skipsarbeidsloven er overtrådt.

Er det registrert heftelse i skipet, skal skipet ikke slettes etter første eller annet ledd uten rettighetshaverens skriftlige samtykke, men det skal gjøres anmerkning på skipets blad i registeret om det forhold som skulle ha medført slettelse. Heftelsen beholder i så fall sin prioritet, men nye rettsstiftelser kan ikke registreres.

Endret ved lover 15 mai 1992 nr. 46, 17 des 1993 nr. 118, 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730), 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 13. Overtredelsesgebyr

Sjøfartsdirektoratet kan ilegge et foretak overtredelsesgebyr dersom foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne, har overtrådt fartsområdebegrensningene fastsatt i eller i medhold av § 4.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om ilegging og utmåling av overtredelsesgebyr, herunder regler om minimums- og maksimumsbeløp og om renter og gebyrer dersom overtredelsesgebyr ikke blir betalt ved forfall.
Tilføyd ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

Kapittel IV. Bareboatregistrering

Kapitlet tilføyd ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 14. Bareboatregistrering i Norsk internasjonalt skipsregister

Skip som nevnt i § 1 som er registrert i et annet lands skipsregister og bareboat-befraktes av noen som oppfyller vilkårene i § 1, kan bareboatregistreres i skipsregisteret for en periode på inntil ti år etter skriftlig anmodning fra bareboat-befrakteren. Perioden kan ikke være lengre enn varigheten av bareboat-certepartiet. Hvis samtykket etter annet ledd nr. 3 er tidsbegrenset, skal tillatelse etter første punktum gjelde for den samme perioden, men ikke overstige ti år. Skipsregisteret kan forlenge perioden for inntil fem år om gangen etter ny skriftlig anmodning fra bareboat-befrakteren.

Før skipet kan registreres etter første ledd må bareboat-befrakteren fremlegge følgende dokumentasjon:

1. kopi av bareboat-certepartiet,
2. utskrift fra skipsregisteret i primærstaten som dokumenterer hvem som er skipets eier og alle registrerte rettighetshavere,
3. skriftlig samtykke til bareboatregistrering i norsk skipsregister fra skipets eier og samtlige rettighetshavere, og
4. dokumentasjon fra skipsregisteret i primærstaten som viser at skipet midlertidig tillates å bareboatregistreres i Norsk internasjonalt skipsregister og seile under norsk flagg.

Skip registrert etter denne bestemmelsen er underlagt norsk jurisdiksjon og skal føre norsk flagg.

Det kan ikke anmerkes panteretter eller andre rettsstiftelser i skip som er registrert etter første ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om bareboatregistrering, herunder krav til bareboat-certepartiet, dokumentasjon og fremgangsmåte. Tilføyd ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 15. Sletting av bareboatregistrerte skip

Skip som er registrert etter § 14 skal slettes i registeret når:

a. bareboat-certepartiet opphører,
b. betingelsene for registrering etter § 14 første ledd ikke lenger er til stede,
c. registerføreren får melding fra bareboat-befrakteren eller skipets eier om at skipet skal slettes fra registeret,
d. skipet etter primærregisterstatens rett ikke lenger har rett til midlertidig å seile under norsk flagg,
e. registerføreren får melding etter sjøloven § 13 annet ledd om at et skip er gått tapt eller er hugget opp, eller
f. melding om at et skip er gått tapt eller er hugget opp, ikke er gitt innen fristen etter sjøloven § 13 annet ledd, men registerføreren på annen måte får kjennskap til forholdet. Før skipet slettes skal eieren i så fall gis adgang til å uttale seg.

Tilføyd ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 16. Bareboat-utflagging

På begjæring fra skipets eier kan skip som er leid ut på bareboat-certeparti og er registrert i norsk internasjonalt skipsregister, gis tillatelse til bareboatregistrering i et utenlandsk skipsregister for en periode på inntil ti år. Perioden kan ikke være lengre enn varigheten av bareboat-certepartiet. Skipsregisteret kan etter skriftlig anmodning fra skipets eier forlenge perioden inntil fem år om gangen.

For at tillatelse eller forlengelse kan gis, må skipets eier fremlegge følgende dokumentasjon:

1. kopi av bareboat-certepartiet,
2. skriftlig samtykke til bareboatregistrering i det utenlandske

skipsregisteret fra skipets eier og samtlige rettighetshavere i skipet, og

3. dokumentasjon fra det utenlandske skipsregisteret som viser at skipet tillates å bareboatregistreres der.

Et skip som er bareboatregistrert etter første ledd har rett til midlertidig å føre et annet lands flagg, og skal i denne perioden ikke anses å være norsk i henhold til § 1 i denne loven. Det har ikke rett til å føre norsk flagg og skal ikke være forsynt med norsk nasjonalitetsbevis.

Panteretter og andre rettsstiftelser forblir registrert når skipet er registrert i et annet lands skipsregister etter første ledd, og nye panteretter og andre rettsstiftelser kan fortsatt registreres i skipsregisteret.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om bareboatregistrering, herunder krav til bareboat-certepartiet, dokumentasjon og fremgangsmåte.
Tilføyd ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 17. Bortfall av tillatelse til bareboatregistrering

Retten til å føre utenlandsk flagg etter § 16 bortfaller når bareboat-certepartiet opphører eller skipet ikke lenger har rett til midlertidig å seile under det utenlandske skipsregisterets flagg. Melding om opphør skal gis av skipets eier snarest mulig og senest innen 30 dager etter opphør. Retten til å føre utenlandsk flagg bortfaller også hvis melding ikke er gitt innen fristen, men registerføreren på annen måte får kjennskap til forholdet. Før retten bortfaller, skal eieren i så fall gis adgang til å uttale seg.

Når tillatelsen til bareboatregistrering bortfaller etter første ledd, har skipet rett til igjen å føre norsk flagg.
Tilføyd ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

Kap. V. Ikrafttredelse m.v.

Endret ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818, tidligere kap IV).

§ 18. Ikrafttredelse.

Denne lov trer i kraft 1. juli 1987.
Endret ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818,

tidligere § 13).

§ 19. Oppheving og endring av andre lover og bestemmelser.

Fra den tid loven trer i kraft endres nedenfor nevnte lover slik: – – –
Fra den tid loven trer i kraft oppheves: – – –
Endret ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818, tidligere § 14).

Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven)

Kapittel 1. Allmenne bestemmelser.

§ 1-1. Lovens formål. Forholdet til folkeretten

Lovens formål er å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe i Norge kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.
Loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 1-2. Sametinget.

Den samiske folkegruppe skal ha et eget landsomfattende sameting valgt av og blant samene.

§ 1-3. Sametingets årsmelding.

Sametingets årsmelding sendes til Kongen.

§ 1-4. Statens økonomiske ansvar.

De særlige utgifter som påføres fylkeskommuner og kommuner ved valg til

Sametinget dekkes av staten.

Kongen gir forskrift om gjennomføring av første ledd.

§ 1-5. Samiske språk

De samiske språkene og norsk er likeverdige språk. Sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk skal være likestilte med norsk etter bestemmelsene i kapittel 3.
Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 1-6. Det samiske flagget

Det samiske flagget er flagget godkjent av den 13. nordiske samekonferansen 15. august 1986.

Sametinget kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om bruken av det samiske flagget.
Tilføyd ved lov 11 apr 2003 nr. 22.

Kapittel 2. Sametinget.

§ 2-1. Sametingets arbeidsområde og myndighet.

Sametingets arbeidsområde er alle saker som etter tingets oppfatning særlig berører den samiske folkegruppe.

Sametinget kan av eget tiltak reise og avgi uttalelse om alle saker innenfor sitt arbeidsområde. Det kan av eget tiltak også legge fram saker for offentlige myndigheter og private institusjoner m.v.

Sametinget kan delegeres myndighet til å forvalte de bevilgninger som bevilges til samiske formål over det årlige statsbudsjett. Departementet fastsetter reglement for Sametingets økonomiforvaltning. Sametinget kan gi forskrift om fordeling og bruk av tilskudd.

Sametinget har beslutningsmyndighet når dette følger av andre bestemmelser i loven eller fastsatt på annen måte.
Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 18, 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 2-2. Innhenting av uttalelse fra Sametinget.

Andre offentlige organer bør gi Sametinget anledning til å uttale seg før de

treffer avgjørelse i saker på Sametingets arbeidsområde.

§ 2-3. Valgmåte, valgtidspunkt og valgperiode.

Valg til Sametinget holdes som direkte valg.

Valget holdes som forholdsvalg når mer enn ett forslag til valgliste blir godkjent i en valgkrets. I andre tilfelle holdes valget som flertallsvalg.

Valget holdes på samme dag som stortingsvalg. I kommuner med mindre enn 30 manntallsførte er det kun adgang til å avlegge forhåndsstemme ved sametingsvalget.

Sametinget velges for et tidsrom av fire år. Valgperioden reknes fra første oktober i valgåret.

Endret ved lov 27 juni 2008 nr. 51.

§ 2-4. Valgkretser og mandatfordeling.

Ved valg til Sametinget velges medlemmer med varamedlemmer fra følgende valgkretser:

1. Østre valgkrets/Nuortaguovllu válgabiire: kommunene Sør-Varanger, Nesseby, Vadsø, Vardø, Båtsfjord, Tana, Berlevåg, Lebesby og Gamvik i Finnmark fylke
2. Ávjovári valgkrets/Ávjovári válgabiire: kommunene Karasjok, Kautokeino og Porsanger i Finnmark fylke
3. Nordre valgkrets/Davveguovllu válgabiire: kommunene Nordkapp, Måsøy, Hammerfest, Alta, Hasvik og Loppa i Finnmark fylke og kommunene Skjervøy, Kvænangen og Nordreisa i Troms fylke
4. Gáisi valgkrets/Gáiseguovllu válgabiire: kommunene Kåfjord, Storfjord, Lyngen, Karlsøy, Tromsø, Balsfjord, Målselv, Bardu, Senja og Sørreisa i Troms fylke
5. Vesthavet valgkrets/Viestarmera válggabijrra/Viesttarmeara válgabiire: kommunene Dyrøy, Salangen, Lavangen, Gratangen, Tjeldsund, Ibestad, Harstad og Kvæfjord i Troms fylke og kommunene fra og med Saltdal, Beiarn og Meløy og nordover i Nordland fylke
6. Sørsamisk valgkrets/Åarjel-Saepmie veeljemegievlie: kommunene fra og med Rana og Rødøy og sørover i Nordland fylke, Trøndelag fylke, kommunene Surnadal og Sunndal i Møre og Romsdal fylke og kommunene Engerdal, Rendalen, Os, Tolga, Tynset og Folldal i Innlandet fylke
7. Sør-Norge valgkrets/Lulli-Norgga válgabiire: de kommunene i Møre

og Romsdal og Innlandet fylker som ikke tilhører valgkrets 6, samt fylkene Vestland, Rogaland, Agder, Telemark, Buskerud, Vestfold, Akershus, Østfold og Oslo.

Det skal velges 39 representanter til Sametinget. Valgkretsene tildeles først to mandater hver. Deretter fordeles de øvrige 25 mandatene forholdsmessig mellom valgkretsene på grunnlag av antall manntallsførte etter fordelingsmåten fastsatt i valgloven § 11-3 tredje og fjerde ledd. Sør-Norge valgkrets skal likevel ikke tildeles flere mandater enn valgkretsen ville fått dersom alle 39 mandater var fordelt forholdsmessig mellom valgkretsene.

Kongen gir forskrift med utfyllende bestemmelser om mandatfordelingen og kandidatkåring.

Endret ved lover 1 juni 2001 nr. 29 (ikr. 1 juni 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 625), 15 apr 2005 nr. 19, 27 juni 2008 nr. 51, 23 juni 2020 nr. 114 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1286), 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft 1 mai 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 553).

§ 2-5. Stemmerett.

Stemmerett ved valg til Sametinget har alle som har stemmerett ved kommunestyrevalg i kretsen, og som på valgdagen står innført i Sametingets valgmanntall i kretsen (jf. § 2-6).

Endret ved lov 27 juni 2008 nr. 51.

§ 2-6. Sametingets valgmanntall.

Alle som avgir erklæring om at de oppfatter seg selv som same, og som enten

a. har samisk som hjemmespråk, eller
b. har eller har hatt forelder, besteforelder eller oldeforelder med samisk som hjemmespråk, eller
c. er barn av person som står eller har stått i Sametingets valgmanntall, kan kreve seg innført i Sametingets valgmanntall.

Begjæring om innføring i Sametingets valgmanntall rettes til Sametinget.

Sametingets valgmanntall utarbeides av Sametinget på grunnlag av folkeregisteret, valgmanntallet ved siste sametingsvalg og de krav om innføring eller strykning som er kommet i løpet av valgperioden. Sametingets valgmanntall skal føres kommunevis.

Når en person er innført i Sametingets valgmanntall, kan dette registreres i folkeregisteret. Denne registrering skal være tilgjengelig kun for den myndighet

som har ansvaret for gjennomføring av valg til Sameting, eller etter samtykke fra Sametinget.

Sametingets valgmanntall kan føres ved hjelp av EDB.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 18, 14 mai 2004 nr. 26, 27 juni 2008 nr. 51.

§ 2-7. Valgbarhet og forslagsrett.

Valgbar til Sametinget er alle som er innført i Sametingets valgmanntall i kretsen. De som skal velges, må dessuten være innført i folkeregisteret som bosatt i kretsen på valgdagen. Personale ved Sametingets administrasjon er likevel ikke valgbare.

Forslagsrett i valgkretsene har alle som er innført i Sametingets valgmanntall i kretsen. Et forslag til valgliste må være underskrevet av minst 30 samer med forslagsrett.

En gruppe, parti eller liknende sammenslutning kan søke Sametinget om å bli registrert med et bestemt partinavn. Begjæring om registrering skal være ledsaget av underskrifter fra minst 200 personer som har stemme- og forslagsrett ved valg til Sametinget. Vedtak om registrering kan ikke påklages. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om vilkårene og framgangsmåten ved registrering.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 18, 27 juni 2008 nr. 51.

§ 2-7 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 152, opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022).

§ 2-8. Plikt til å motta valg, fritaksgrunner og møteplikt.

Alle som har rett til å stille til valg til Sametinget, har plikt til å motta valget med mindre de blir fritatt etter reglene i andre ledd.

Rett til å kreve seg fritatt for valg har alle som

a. har fylt seksti år innen valgårets utløp, eller
b. har gjort tjeneste som medlem av Sametinget de siste fire år, eller
c. overfor Sametingets valgnemnd godtgjør at de ikke vil kunne skjøtte sine plikter som medlem av Sametinget uten uforholdsmessig vanskelighet.

Person som er valgt som medlem av Sametinget eller organ nedsatt av

Sametinget, plikter å delta i Sametingets eller respektive organs møter med mindre det foreligger gyldig forfall.

Arbeidstaker har krav på fri fra arbeid i det omfang det er nødvendig på grunn av pliktene i Sametinget eller i det organ vedkommende er oppnevnt medlem i.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 18, 1 juni 2001 nr. 29 (ikr. 1 juni 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 625).

§ 2-9. Fritak og uttreden i valgperioden.

Medlemmer av Sametinget som ikke kan skjøtte sine plikter i vervet uten uforholdsmessig vanskelighet, kan av Sametinget etter søknad fritas fra vervet for en bestemt tid eller for resten av valgperioden.

Medlemmer som blir ansatt i Sametingets administrasjon, trer ut av Sametinget for resten av valgperioden.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft 1 mai 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 553).

§ 2-10. Valgmyndighet.

Sametinget er øverste valgmyndighet ved valg til Sametinget.

§ 2-11. Utfyllende bestemmelser om valget.

Kongen gir utfyllende bestemmelser om valg til Sametinget.

§ 2-12. Sametingets administrasjon, organisering og saksbehandling.

Sametinget skal ha en egen administrasjon. Personalet ved administrasjonen ansettes av Sametinget.

Sametingets ansatte personell skal være underlagt den lovgivning som gjelder for statens tjenestemenn så langt det passer.

Sametinget kan opprette de styrer, råd eller utvalg som Sametinget finner hensiktsmessig og, såfremt ikke annet fremgår, delegere myndighet til disse.

Beslutningsmyndighet i henhold til §§ 2-9, 2-10 og 2-14 kan ikke delegeres.

Enkeltvedtak fattet av styre, råd eller utvalg oppnevnt av Sametinget, kan i samsvar med forvaltningslovens bestemmelser påklages til Sametinget eller særskilt klagenemnd oppnevnt av Sametinget.

Endret ved lov 28 feb 1997 nr. 18.

§ 2-13. Forhandlingsspråk.

Under møter i Sametinget har alle rett til å tale samisk eller norsk etter eget ønske.

§ 2-14. Forretningsorden.

Sametinget gir bestemmelser om sammenkalling og arbeidsordningen i Sametinget.

§ 2-15. Pensjonsordning

Medlemmer av Sametinget som utøver sitt verv på fulltid, har rett til pensjon etter en egen pensjonsordning. Kongen kan i forskrift bestemme at også andre medlemmer av Sametinget skal ha rett til pensjon.

Kongen gir nærmere forskrift om beregningen av pensjonsrettighetene og om gjennomføringen av pensjonsordningen.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 69, endret ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

Kapittel 3. Samiske språk

Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, overskrift endret ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-1. Definisjoner

I dette kapitlet menes med:

a. forvaltningsområdet for samiske språk: kommuner inndelt i kategoriene språkutviklingskommuner, språkvitaliseringskommuner og språkstimuleringskommuner, og fylkeskommuner, som Kongen i forskrift har fastsatt at skal inngå i forvaltningsområdet for samiske språk,
b. offentlig organ: ethvert organ for stat og kommune som har en tjenestekrets som helt eller delvis omfatter en av kommunene i forvaltningsområdet for samiske språk, og fylkeskommuner som Kongen i forskrift har fastsatt at skal inngå i forvaltningsområdet for samiske språk.

Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lover 17 juni 2005 nr. 99 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 656), 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-2. Oversettelse av regler. Kunngjøringer og skjema

Lover og forskrifter av særlig interesse for hele eller deler av den samiske befolkning, skal oversettes til samiske språk av det departementet som har ansvaret for loven eller forskriften. Kommunene og fylkeskommunene har ansvaret for å oversette lokale forskrifter av særlig interesse for hele eller deler av den samiske befolkning til samiske språk.

Kunngjøringer fra offentlige organer som særlig retter seg mot hele eller deler av befolkningen i forvaltningsområdet for samiske språk, skal skje både på samisk og norsk. Ansvaret ligger hos det organet som offentliggjør kunngjøringen.

Papirbaserte og digitale skjema til bruk overfor et offentlig organ i forvaltningsområdet for samiske språk skal foreligge både på samisk og norsk. Dette gjelder likevel ikke landsomfattende organer. Ansvaret ligger hos det organet som utarbeider skjemaet.

Det offentlige organet skal vurdere hvilket eller hvilke språk det skal oversettes til. I vurderingen skal det tas hensyn til hvem informasjonen retter seg mot og hva informasjonen dreier seg om.
Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-3. Rett til svar på samisk

Den som henvender seg skriftlig på samisk til en språkutviklingskommune, språkvitaliseringskommune eller fylkeskommune i forvaltningsområdet for samiske språk, har rett til skriftlig svar på samisk. Det samme gjelder ved skriftlige henvendelser til et statlig organ som har en språkutviklingskommune eller en språkvitaliseringskommune i sin tjenestekrets.

Den som henvender seg muntlig på samisk til en språkutviklingskommune, har rett til samtidig muntlig svar på samisk. Det samme gjelder ved muntlige henvendelser på samisk til en fylkeskommunal tannklinikk eller til et lokalt statlig organ, som har tjenestekrets i en språkutviklingskommune. Retten gjelder likevel ikke ved muntlige henvendelser til offentlig ansatte som utfører oppdrag utenfor organets kontor.

Den som henvender seg muntlig på samisk til en språkvitaliseringskommune, har rett til muntlig svar på samisk. Det samme gjelder ved muntlige

henvendelser på samisk til en fylkeskommunal tannklinikk eller til et lokalt statlig organ, som har tjenestekrets i en språkvitaliseringskommune. Retten gjelder likevel ikke ved muntlige henvendelser til offentlig ansatte som utfører oppdrag utenfor organets kontor.

Den enkelte har rett til svar på samisk på det eller de samiske språkene som er i bruk og som har tradisjonell geografisk tilknytning til det offentlige organets tjenestekrets.

Rett til svar på samisk gjelder ikke overfor offentlige organer som er landsomfattende, med mindre annet følger av forskrift fastsatt av Kongen.
Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78 (ikr. 1 jan 1993), endret ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-3a. Informasjon om språkrettigheter

Offentlige organer som er omfattet av bestemmelsene i §§ 3-3, 3-4, 3-4 a, 3-4 b og 3-5, skal aktivt informere om retten til å bruke samisk.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-4. Domstoler

For domstoler med embetskrets som helt eller delvis omfatter forvaltningsområdet for samiske språk, gjelder i tillegg følgende regler om bruk av samisk:

1. Enhver har rett til å inngi prosesskriv med bilag, skriftlige bevis eller andre skriftlige henvendelser på samisk. Skal domstolen formidle henvendelsen til en motpart, sørger den for oversettelse til norsk. Oversettelse kan unnlates dersom motparten samtykker.
2. Enhver har rett til å henvende seg muntlig til domstolen på samisk dersom rettergangslovgivningen gir adgang til muntlig istedenfor skriftlig henvendelse. Har domstolen plikt til å nedtegne henvendelsen, kan den som fremmer henvendelsen, kreve at nedtegnelsen skjer på samisk. Et slikt krav bryter ingen frist. Nr. 1 andre og tredje punktum gjelder tilsvarende.
3. Enhver har rett til å tale samisk i rettsmøter. Skal noen som ikke kan samisk delta i forhandlingene, brukes en tolk som retten har oppnevnt eller godkjent.
4. Når en part begjærer det, kan rettens leder bestemme at forhandlingsspråket skal være samisk. Nr. 3 andre punktum gjelder tilsvarende.

5. Er forhandlingsspråket samisk, kan rettens leder bestemme at også rettsboken skal føres på samisk. Domstolen sørger for oversettelse til norsk.
6. Domstolen sørger for at rettsbøker som er skrevet på norsk, oversettes til samisk når en part krever det. Et slikt krav bryter ingen frist.

Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88, endring endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3), 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-4 a. Husleietvistutvalget

Reglene i § 3-4 første ledd nr. 1 og nr. 2 gjelder også i Husleietvistutvalget. Reglene i § 3-4 første ledd nr. 3 og nr. 4 gjelder så langt de passer for saker som er gjenstand for muntlig behandling eller mekling i Husleietvistutvalget. Husleietvistutvalget skal sørge for at vedtak eller forlik skrevet på norsk, oversettes til samisk når en part krever det. For kostnader til oversettelser gjelder rettsgebyrloven § 2 andre ledd tredje punktum.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-4 b. Politi og påtalemyndighet

For politi og påtalemyndighet med tjenestekrets som helt eller delvis omfatter forvaltningsområdet for samiske språk, gjelder i tillegg følgende regler om bruk av samisk:

1. Enhver har rett til å tale samisk i avhør på organets kontor.
2. Enhver har rett til å bruke samisk ved muntlig anmeldelse og rettsmiddelerklæring.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-4 c. Kriminalomsorgen

For kriminalomsorgens anstalter i Troms og Finnmark gjelder i tillegg følgende regler om bruk av samisk:

1. Innsatte har rett til å bruke samisk ved muntlig rettsmiddelerklæring

til fengselsmyndigheten.
2. Innsatte har rett til å bruke samisk overfor hverandre og overfor sine pårørende.
3. § 3-5 gjelder tilsvarende for innsatte.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-5. Utvidet rett til bruk av samisk i helse- og omsorgsinstitusjoner

Den som ønsker å bruke samisk for å ivareta egne interesser overfor offentlige helse- og omsorgsinstitusjoner og barnevernsinstitusjoner i språkutviklingskommuner og i språkvitaliseringskommuner, har rett til å bli betjent på samisk.

Retten gjelder ikke overfor landsomfattende offentlige helse- og omsorgsinstitusjoner og barnevernsinstitusjoner, med mindre det følger av forskrift fastsatt av Kongen.
Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-6. Individuelle kirkelige tjenester

Enhver har rett til individuelle kirkelige tjenester på samisk i Den norske kirkes menigheter i språkutviklingskommuner og språkvitaliseringskommuner.
Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-7. Rett til utdanningspermisjon

Ansatte i offentlige organer har rett til permisjon med lønn for å skaffe seg kunnskap i samisk dersom organet har behov for slik kompetanse. Retten kan gjøres betinget av at den ansatte forplikter seg til å arbeide for organet en viss tid etter utdanningen.
Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-8. Rett til opplæring i samisk

Enhver har rett til opplæring i samisk. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av denne bestemmelsen.

For opplæring i og på samisk gjelder reglene i og i medhold av lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova).
Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lover 17 juli 1998 nr. 61 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 27 nov 1998 nr. 1096), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-9. Samisk i kommuneadministrasjonen og folkevalgte organer

I språkutviklingskommuner skal samisk være likestilt med norsk internt i den kommunale administrasjonen og i kommunestyret. Kommunestyret kan selv bestemme at samisk skal være likestilt med norsk i andre folkevalgte organer, med unntak av direkte valgte kommunedelsutvalg og interkommunale folkevalgte organer.

I øvrige kommuner kan kommunestyret selv bestemme at samisk skal være likestilt med norsk i hele eller deler av den interne kommunale administrasjonen, og i folkevalgte organer med unntak av direkte valgte kommunedelsutvalg og interkommunale folkevalgte organer.
Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-10. Samisk språk- og kulturtilbud

Språkstimuleringskommuner skal sørge for et samisk språk- og kulturtilbud til barn, unge og eldre.
Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-11. Klage

Dersom et offentlig organ ikke følger bestemmelsene i dette kapitlet, kan den som saken direkte gjelder, klage til det organet som er nærmest overordnet det organet klagen angår. Statsforvalteren er klageinstans når klagen angår kommunale eller fylkeskommunale organ.

Også landsomfattende samiske organisasjoner og landsomfattende offentlige organer med oppgaver av særlig betydning for hele eller deler av den samiske befolkningen, har klagerett i slike saker. Det samme gjelder i saker hvor ingen enkeltperson er særskilt berørt.
Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 3-12. Organisering av samisk språkarbeid

Sametinget skal arbeide for vern og videre utvikling av samiske språk i Norge.

Sametinget tildeler midler til kommuner og fylkeskommuner for gjennomføringen av reglene i kapittelet her.

Tilføyd ved lov 21 des 1990 nr. 78, endret ved lover 13 des 2002 nr. 81 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1394), endret ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-13. Kommunal og fylkeskommunal planlegging

Fylkeskommuner og kommuner i forvaltningsområdet for samiske språk skal drøfte utfordringer for samisk språk i regional planstrategi og kommunens planstrategi, jf. plan- og bygningsloven §§ 7-1 og 10-1. Overordnede mål for å styrke samisk språk skal fastsettes i regional plan etter plan- og bygningsloven § 8-1. Kommunen skal fastsette sine mål for å styrke samisk språk som en tematisk kommunedelplan eller i kommuneplanens samfunnsdel, jf. plan- og bygningsloven § 11-1 tredje ledd og § 11-2.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-14. Rekruttering av ansatte med samiskspråklig kompetanse

Kommuner, fylkeskommuner og statlige offentlige organer som har behov for ansatte med samisk språkkunnskap for å kunne utføre sine oppgaver, kan etterspørre samisk språkkunnskap som en ønsket eller nødvendig kvalifikasjon når det lyses ut stillinger.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

§ 3-15. Forskriftshjemler

Kongen gir forskrift om hvilke kommuner og fylkeskommuner som skal inngå i forvaltningsområdet for samiske språk, og hvilke kommuner som skal regnes som språkutviklingskommuner, språkvitaliseringskommuner og språkstimuleringskommuner.

Kongen kan gi forskrift om at bestemmelsene i dette kapittelet også skal gjelde helt eller delvis for andre statlige offentlige organer, fylkeskommunale enheter eller for privat rettssubjekt når det treffer enkeltvedtak eller utferdiger forskrift på vegne av stat, fylkeskommune eller kommune.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 28 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 807).

Kapittel 4 Konsultasjoner

Kapitlet tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 4-1. Saker som er gjenstand for konsultasjoner

Bestemmelsene i kapitlet her gjelder for lovgivning, forskrifter og andre beslutninger eller tiltak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte. Bestemmelsene gjelder ikke for saker om statsbudsjettet.

Bestemmelsene i kapitlet her gjelder ikke for saker av generell karakter som må antas å ville påvirke hele samfunnet på samme måte.

I saker som er knyttet til naturgrunnlaget for samisk kultur, gjelder bestemmelsene i kapitlet her for tiltak og beslutninger som planlegges iverksatt i tradisjonelle samiske områder, eller som kan få virkning på samisk materiell kulturutøvelse i tradisjonelle samiske områder.

Bestemmelsene i kapitlet her gjelder ikke for Sametinget i saker hvor Sametinget har innsigelsesadgang etter plan- og bygningsloven § 5-4.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 4-2. Rett til å bli konsultert

I saker nevnt i § 4-1, har Sametinget og andre representanter for berørte samiske interesser rett til å bli konsultert.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 4-3. Plikt til å konsultere

Plikten til å konsultere etter bestemmelsene i kapitlet her gjelder for

a. regjeringen, departementer, direktorater og andre underliggende virksomheter,
b. statsforetak og private rettssubjekter når de utøver myndighet på vegne av staten.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 4-4. Konsultasjonsplikt for fylkeskommuner og kommuner

Fylkeskommuner og kommuner har plikt til å konsultere representanter for berørte samiske interesser i saker om lokale forskrifter og andre beslutninger eller tiltak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte.

Bestemmelsene i kapitlet her gjelder for øvrig så langt de passer.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 4-5. Varsling om saker som kan bli gjenstand for konsultasjoner

Den som har konsultasjonsplikt, skal varsle Sametinget og andre med konsultasjonsrett om saker som kan bli gjenstand for konsultasjoner, jf. § 4-1. Er varsling ikke gitt, kan Sametinget på eget initiativ anmode om konsultasjoner i slike saker.

Sametinget og andre med konsultasjonsrett skal innen rimelig tid svare på om de ønsker konsultasjoner i den aktuelle saken. Sametinget kan også gi sin vurdering av om andre enn Sametinget bør konsulteres i saken.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 4-6. Innholdet i og formålet med konsultasjonene

Konsultasjonene skal gjennomføres i god tro og med formål om å oppnå enighet. Det organet som har konsultasjonsplikt, skal gi full informasjon om relevante forhold på alle stadier i behandlingen av saken.

Konsultasjonene skal begynne så tidlig at partene har reell mulighet til å oppnå enighet om beslutningen.

Konsultasjonene skal ikke avsluttes så lenge partene antar at det er mulig å oppnå enighet om saken.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 4-7. Protokoll

Det skal føres protokoll fra konsultasjonene. I protokollen skal det redegjøres for hva saken gjelder, partenes vurderinger og standpunkter og konklusjonene i saken. Det skal tydelig framgå om det er oppnådd enighet.

Den samiske partens vurderinger i saken skal følge saken fram til endelig

beslutning.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 4-8. Forskrifter

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om hvem som har rett og plikt til konsultasjoner, og om gjennomføringen av konsultasjoner for organer og rettssubjekter som nevnt i § 4-3.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 4-9. Virkning av brudd på konsultasjonsregler

Brudd på reglene om konsultasjoner i kapitlet her kan gi grunnlag for ugyldighet i samsvar med alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 4-10. Forholdet til forvaltningsloven og annen lovgivning

Reglene om konsultasjoner i loven her gjelder ved siden av saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven og regler om samiske interesser i andre lover, med de unntakene som følger av § 4-1 fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

Kapittel 5. Overgangsregler og ikrafttredelse.

Endret ved lover lov 21 des 1990 nr. 78, tidligere kapittel 3, 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870), tidligere kapittel 4.

§ 5-1. Overgangsregler.

Sametinget er en videreføring av Norsk sameråd. Sametinget trer inn i alle funksjoner, rettigheter og plikter til Norsk sameråd.

Kongen gir regler om sammenkalling av og arbeidsordningen i Sametinget. Disse regler gjelder inntil Sametinget fastsetter forretningsorden i medhold av §

2-14.
Endret ved lover 21 des 1990 nr. 78 (tidligere § 3-1), 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870, tidligere § 4-1).

§ 5-2. Ikrafttredelse.

Loven trer i kraft fra det tidspunkt[1] Kongen bestemmer.
Endret ved lover 21 des 1990 nr. 78 (tidligere § 3-2), 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870, tidligere § 4-2).
1 Fra 24 feb 1989 iflg. res. 24 feb 1989 nr. 101.

Vedlegg. Samisk oversettelse

Se her for å lese loven på nordsamisk: pdf-fil
Oversettelsen av sameloven er levert av Kommunal- og distriktsdepartementet.
Oversettelsen er à jour per 1. august 2024.

Lov om forbud mot fallskjermhopping m.v. innenfor visse fjellområder

§ 1.

Formålet med denne lov er å begrense fallskjermhopping som medfører stor risiko for ulykker og utsetter redningsmannskapers liv for fare.

§ 2.

Kongen gis fullmakt til ved forskrift å forby fallskjermhopping og ferdsel med fallskjermutstyr innen nærmere avgrensede fjellområder.

§ 3.

Den som overtrer forskrifter gitt i medhold av § 2, straffes med bøter.
Endret ved lover 15 apr 1988 nr. 15, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 4.

Straffelovens bestemmelser om inndragning kommer til anvendelse.

§ 5.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. [eksportkontrolloven]

§ 1.

Kongen kan bestemme at varer og teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militært bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, samt varer og teknologi som kan benyttes til å utøve terrorhandlinger, jf. straffeloven § 131, ikke må utføres fra Norge uten særskilt tillatelse. Det kan også settes forbud mot at det uten særskilt tillatelse ytes tjenester som nevnt i første punktum. Det kan settes vilkår for tillatelsene.

Kongen kan likeså sette forbud mot at personer som har bopel eller oppholdssted i Norge og norske selskaper, stiftelser og sammenslutninger uten særskilt tillatelse driver handel med, formidler eller på annen måte bistår ved salg av våpen og militært materiell fra et fremmed land til et annet. Tilsvarende gjelder for strategiske varer og teknologi som er nærmere angitt i forskrift.

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse for de norske bilandene.

Kongen gir nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven.
Endret ved lover 22 juni 1990 nr. 35, 17 juni 2005 nr. 56 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 632), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 april 2021 nr. 18 (ikr. 16 april 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1182).

§ 2.

Enhver plikter å gi departementet den bistand og de opplysninger som kreves for å kontrollere at bestemmelsene i loven eller i forskriftene gitt i medhold av den blir fulgt.

Til dette formål kan departementet foreta inspeksjon og kreve innsyn i registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale, forretningspapirer og andre dokumenter som kan ha betydning. Departementet kan foreta kontrollen selv eller la oppnevnte sakkyndige gjøre det. I forbindelse med kontrollen skal departementet få tilgang til kontor- og bedriftslokaler og nødvendig hjelp og rettledning. Klage etter forvaltningslovens §§ 14 og 15 har ikke oppsettende virkning med mindre underinstansen eller klageinstansen fastsetter det.

Pliktene etter første og annet ledd gjelder uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

Med de unntak som følger av bestemmelsene foran, har enhver taushetsplikt om det de får kunnskap om etter denne lov. Taushetsplikten er likevel ikke til hinder for

1. at opplysningen brukes for å oppnå det formål de er gitt eller innhentet for, bl.a. kan de brukes i forbindelse med saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll,
2. at opplysningene er tilgjengelige for andre tjenestemenn innen organet eller etaten i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning, bl.a. til bruk av veiledning i andre saker,
3. at forvaltningsorganet gir andre forvaltningsorganer opplysninger om et foretaks forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet når det er nødvendig for å fremme avgiverorganets oppgaver etter denne lov,
4. at forvaltningsorganet anmelder eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet, når det finnes ønskelig av allmenne omsyn eller forfølgning av lovbruddet har naturlig sammenheng med avgiverorganets oppgaver,
5. at forvaltningsorganet gir et annet forvaltningsorgan opplysninger (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret.

Departementet kan videre bestemme at offentlige organer som har med fastsettingen av formues- og inntektsskatt og kontrollen med merverdiavgiften å gjøre, skal få adgang til å gjøre seg kjent med de opplysninger som er gitt etter denne lov.

Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g gjelder ikke.

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 35 (ikr. 1 nov 1997), 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 3.

Departementet kan kreve beslag i regnskapsmateriale m.v. som nevnt i § 2 annet ledd. Er det grunn til å tro at det finnes slikt materiale, og gir forholdene ellers grunn til det, kan departementet kreve ransaking av kontorlokale og alle andre steder som ikke er privat hjem.

Krav om ransaking eller beslag skal rettes til politiet. Om den videre behandling av kravet gjelder reglene i straffeprosessloven så langt de passer. Den kravet rettes mot skal ha partsrettigheter etter straffeprosessloven og i den grad det er nødvendig for virksomheten, tilgang til det beslaglagte. Han blir likevel ikke av den grunn å regne som siktet for en straffbar handling. Straffeprosesslovens § 204 gjelder tilsvarende. Retten avgjør uten hensyn til § 212 første ledd i straffeprosessloven hvilke dokumenter mm. som retten skal se igjennom.
Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 4.

Når departementet krever ransaking eller beslag for å få opplysninger om et forhold som vedkommende er siktet eller tiltalt for, skal kravet behandles i særskilt sak etter reglene i § 3 annet ledd. Det samme gjelder når departementet krever å få se dokumenter mm. som ligger hos retten eller påtalemyndigheten uten at det er avgjort om de kan brukes i straffesaken. Hvis retten godtar kravet fra departementet, kan den sette som vilkår at opplysningene ikke skal benyttes i forbindelse med etterforskningen i straffesaken før det er endelig avgjort om påtalemyndigheten kan benytte dem i denne saken. Får påtalemyndigheten ikke medhold i sitt krav, kan departementet ikke gi opplysningene eller dokumentene videre til påtalemyndigheten med mindre det er lovlig etter de regler som ellers gjelder deres taushetsplikt ved straffbare handlinger.

§ 5.

Dersom forholdet ikke rammes av strengere straffebud, straffes med bøter eller med fengsel inntil fem år eller med begge deler den som:

1. utfører varer, teknologi eller tjenester i strid med denne lov eller forskrift som er gitt i medhold av den, eller
2. overtrer noe vilkår som er satt i medhold av denne lov, eller
3. muntlig eller skriftlig gir uriktige opplysninger om forhold som er av

betydning for adgangen til å utføre varer, teknologi eller tjenester når det skjer

a. i erklæring avgitt til bruk for offentlig myndighet eller noen som handler på vegne av offentlig myndighet, i anledning av utførsel eller søknad om tillatelse til utførsel,
b. i erklæring som skal sette en annen i stand til å gi slik erklæring som er nevnt under punkt a, eller

4. på annen måte overtrer bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov.

Uaktsom overtredelse som nevnt i første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil to år.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 juli 1991 nr. 66.

§ 7.

Departementet kan pålegge et foretak eller en person som ikke oppfyller sin opplysningsplikt etter § 2 en daglig, løpende mulkt, inntil opplysningsplikten er oppfylt.

Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at pålegget blir gjennomført.

Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen gir nærmere forskrifter om fastsettelse, beregning og ettergivelse av tvangsmulkt.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 8.

Loven trer i kraft straks. Forskrifter om kontroll av strategisk eksport gitt i medhold av Mellombels lov av 13. desember 1946 nr. 30 om utførsleforbod gjelder inntil videre.

Loven kommer ikke til anvendelse på tillatelser som er gitt før loven trer i kraft. Tjenesteytinger og meddelelse av teknologi mv. etter lovens ikrafttreden krever likevel tillatelse etter denne lov selv om de knytter seg til tidligere gitte tillatelser.

Lov om ferie [ferieloven]

Kap I. Alminnelige bestemmelser.

§ 1. Lovens formål

Denne lov skal sikre at arbeidstakere årlig får feriefritid og feriepenger.

§ 2. Hvem loven omfatter

(1) *(Arbeidstaker)*
Enhver som utfører arbeid for og underordnet en annen (arbeidstaker), har rett til ferie etter denne lov.
(2) *(Arbeidstakere på skip)*
For arbeidstakere på skip eller grupper av disse fastsetter Kongen ved forskrift de nærmere regler som er nødvendige på grunn av forholdene i sjøfarten. Forskriften kan fravike reglene i loven her, likevel ikke § 5 nr. 1, 2, 3 og 4 første ledd om feriefritidens lengde og § 10 nr. 2 og 3 om prosentsatsene for feriepenger.
(3) *(Svalbard)*
Kongen kan ved forskrift bestemme at loven eller deler av den skal få anvendelse på Svalbard. Forskriften kan fravike reglene i loven her.
(4) *(Likeverdige ordninger)*
Departementet kan bestemme at loven eller enkelte av dens bestemmelser ikke skal gjelde for grupper av arbeidstakere som ved regulativ, tariffavtale eller på annen måte er sikret en ferieordning som etter en helhetsvurdering er minst like fordelaktig som ordningen etter denne lov.
(5) *(Utsendte arbeidstakere)*
Departementet gir forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere, jf. arbeidsmiljøloven § 1-7.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 5 des 2008 nr. 82 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 5 des 2008 nr. 1284), 2 juni 2017 nr. 35 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 694), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 3. Lovens ufravikelighet

Loven her kan ikke fravikes til skade for arbeidstaker med mindre det er særskilt fastsatt i loven at en bestemmelse kan fravikes ved avtale. Avtale som fraviker

loven til skade for arbeidstaker, må inngås skriftlig for å kunne påberopes av arbeidsgiver.

Arbeidsgiver som er bundet av tariffavtalebestemmelse som fraviker loven, kan anvende den overfor alle arbeidstakere som utfører arbeid av den art avtalen omfatter, såfremt et flertall av dem er bundet av avtalen.

§ 4. Opptjeningsår og ferieår

Ferieåret følger kalenderåret. Opptjeningsåret for feriepenger er det forutgående kalenderår.

Kap II. Feriefritiden.

§ 5. Feriefritidens lengde

(1) *(Den alminnelige feriefritid)*
Arbeidsgiver plikter å sørge for at arbeidstaker gis feriefritid på 25 virkedager hvert ferieår. Arbeidstaker plikter å avvikle feriefritiden hvert år, jf. likevel denne paragraf nr. 5, § 7 nr. 3 første ledd og § 9 nr. 1 og 2. Som virkedager regnes alle dager som ikke er søndager eller lovbestemte helge- eller høytidsdager. Virkedager i ferien som etter arbeidstidsordningen likevel ville vært fridager for vedkommende arbeidstaker, regnes som feriefritid og går til fradrag i dagtallet etter første punktum, samt nr. 2 og 3.
(2) *(Ekstraferie for arbeidstakere over 60 år)*
Arbeidstaker som fyller 60 år i løpet av ferieåret, skal gis ekstraferie på 6 virkedager. Deles ekstraferien, kan arbeidstaker bare kreve å få fri så mange arbeidsdager som vedkommende normalt har i løpet av en uke.
(3) *(Feriens lengde ved ansettelse i ferieåret)*
Arbeidstaker som tiltrer senest 30 september i ferieåret, har rett til full feriefritid, jfr likevel § 7 nr. 1. Arbeidstaker som tiltrer etter dette tidspunkt, har rett til feriefritid på 6 virkedager.

Arbeidstaker kan bare kreve feriefritid etter forrige ledd i den utstrekning det godtgjøres at full ferie ikke allerede er avviklet hos annen arbeidsgiver tidligere i ferieåret.
(4) *(Tilleggsfritid ved søndags- og skiftarbeid, uregelmessig arbeidstid mv)*
Arbeidstaker som arbeider på søndager kan kreve å få arbeidsfri enten på søndag som faller umiddelbart før ferien, eller på søndag umiddelbart etter. Dette gjelder likevel bare ved avvikling av ferieperiode som omfatter minst 6 virkedager.

Arbeidstaker kan kreve at tiden fra arbeidets avslutning før ferien til det

påbegynnes etter ferien skal utgjøre til sammen minst 16 timer i tillegg til feriefritiden etter bestemmelsene ovenfor. Dette gjelder likevel bare ved avvikling av ferieperiode som omfatter minst 18 virkedager.
(5) *(Arbeidstaker uten full opptjening)*
Arbeidstaker kan kreve å få feriefritid etter bestemmelsene ovenfor uavhengig av opptjeningen av feriepenger. Arbeidstaker kan motsette seg avvikling av feriefritid og eventuell tilleggsfritid i den utstrekning feriepengene ikke dekker lønnsbortfallet under feriefraværet. Hvis en virksomhet innstiller driften helt eller delvis i forbindelse med ferieavvikling, kan likevel alle arbeidstakere som berøres av stansen pålegges å avvikle ferie og eventuell tilleggsfritid av samme lengde.
(6) *(Fravikelighet)*
Bestemmelsene i nr. 4 annet ledd kan fravikes ved tariffavtale.
Endret ved lov 5 des 2008 nr. 82 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 5 des 2008 nr. 1284).

§ 6. Feriefastsetting, endring og erstatning

(1) *(Hvem som bestemmer tiden for ferie)*
Arbeidsgiver skal i god tid før ferien drøfte fastsetting av feriefritid og oppsetting av ferielister med den enkelte arbeidstaker eller vedkommendes tillitsvalgte. Oppnås ikke enighet, fastsetter arbeidsgiver tiden for ferien innenfor de grenser som følger av §§ 7-9.

Arbeidstaker over 60 år bestemmer selv tiden for avvikling av ekstraferien, med mindre annet er avtalt. Ekstraferien kan tas samlet eller med en eller flere dager om gangen.
(2) *(Underretning)*
Arbeidstaker kan kreve å få underretning om feriefastsettingen tidligst mulig og senest 2 måneder før ferien tar til, såfremt ikke særlige grunner er til hinder for dette.

Arbeidstaker over 60 år skal gi arbeidsgiver minst 2 ukers varsel før avvikling av ekstraferie.
(3) *(Endring av fastsatt feriefritid, erstatning mv)*
Tiden for ferieperiode som arbeidstaker har mottatt underretning om, kan endres av arbeidsgiver hvis det er nødvendig på grunn av uforutsette hendinger. Slik endring kan bare foretas når avvikling av den fastsatte ferien på grunn av uforutsette hendinger vil skape vesentlige driftsproblemer, og det ikke kan skaffes stedfortreder.

Arbeidsgiver skal på forhånd drøfte spørsmål om endring med arbeidstaker. Arbeidstaker har rett til å la seg bistå av en tillitsvalgt under drøftingen. Under drøftingen plikter arbeidstaker å gi opplysninger om merutgifter som vil bli krevet erstattet.

Arbeidstaker kan kreve erstatning for dokumenterte merutgifter som følger av en omlegging av ferien. Merutgifter som arbeidstaker ikke har gitt opplysninger om under drøfting, kan bare kreves erstattet i den utstrekning de fremstår som nærliggende følger av omleggingen.

Bestemmelsene ovenfor gjelder ikke i tilfeller hvor tiden for ferien endres etter §§ 8 og 9.

(4) *(Fravikelighet)*

Reglene i denne paragraf kan fravikes ved tariffavtale eller annen avtale.

§ 7. Tiden for ferie

(1) *(Hovedferien)*

Arbeidstaker kan kreve at hovedferie som omfatter 18 virkedager gis i hovedferieperioden 1 juni – 30 september. Dette gjelder likevel ikke for arbeidstaker som tiltrer etter 15 august i ferieåret. Ferie som er fastsatt til tiden 1 juni – 30 september, og som utsettes i medhold av § 9, kan ikke kreves avviklet på et senere tidspunkt i denne perioden. Arbeidstaker som har avviklet permisjonstid med foreldrepenger etter folketrygdloven §§ 14-1 til 14-15, i hele hovedferieperioden, kan motsette seg å avvikle hovedferien innen ferieårets utløp.

(2) *(Restferien)*

Arbeidstaker kan kreve at restferien (7 virkedager) gis samlet innenfor ferieåret.

(3) *(Forskuddsferie og overføring av feriedager)*

Det kan inngås skriftlig avtale om avvikling av forskuddsferie på inntil 12 virkedager og overføring av inntil 12 virkedager ferie til det påfølgende ferieår. Forskuddsferie og overføring av ferie ut over dette kan ikke avtales.

Ferie som i strid med lovens bestemmelser eller på grunn av forhold som nevnt i § 9 nr. 1 og 2, ikke er avviklet ved ferieårets utløp, skal overføres til det påfølgende ferieår. Hvis manglende ferieavvikling skyldes arbeidsgiver kan arbeidstaker i tillegg til overføring kreve erstatning etter § 14.

(4) *(Fravikelighet)*

Reglene i denne paragraf om tiden for ferie innen ferieåret kan fravikes ved tariffavtale eller annen avtale.

Endret ved lover 22 jan 1993 nr. 25, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 5 des 2008 nr. 82 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 5 des 2008 nr. 1284), 20 juni 2014 nr. 25 (ikr. 1 juli 2014).

§ 8. Ferieavvikling i oppsigelsestid

(1) *(Oppsigelse fra arbeidsgiver)*
Arbeidsgiver kan ikke uten arbeidstakers samtykke legge ferie til tid hvor oppsigelsesfristen løper etter oppsigelse fra arbeidsgiver, med mindre oppsigelsesfristen er 3 måneder eller lengre. Arbeidstaker kan motsette seg at allerede fastsatt ferie avvikles i slike tidsrom før fratreden
(2) *(Oppsigelse fra arbeidstaker)*
På de vilkår som følger av §§ 6 og 7 kan ferie fastsettes og avvikles i tiden etter arbeidstakers oppsigelse.
(3) *(Endring av tiden for fastsatt ferie)*
Tiden for fastsatt ferie kan ikke uten arbeidstakers samtykke endres på grunn av oppsigelse, med mindre vilkårene i § 6 nr. 3 er oppfylt.
(4) *(Rett til å kreve ferie lagt til oppsigelsestid)*
Arbeidstaker kan kreve at ferie avvikles før oppsigelsesfristens utløp, hvis det etter dette tidspunkt ikke er tid til å avvikle ferie innenfor hovedferieperioden eller ferieåret, jf § 7 nr. 1 og 2. Arbeidstaker som selv sier opp sin stilling etter 15 august, kan likevel ikke kreve at ferie legges til tiden før 30 september.
(5) *(Fravikelighet)*
Reglene i denne paragraf kan ikke ved avtale fravikes til skade for arbeidstaker før oppsigelse har funnet sted.

§ 9. Ferieavvikling under sykdom, permisjon, arbeidskamp mv

(1) *(Ferieavvikling under sykdomsfravær mv)*
Arbeidstaker som blir helt arbeidsufør før ferien, kan kreve at ferien utsettes til senere i ferieåret. Kravet må dokumenteres med legeerklæring og fremsettes senest siste arbeidsdag vedkommende arbeidstaker skulle hatt før ferien.

Arbeidstaker som har vært helt arbeidsufør i løpet av ferien, kan kreve at et tilsvarende antall virkedager ferie utsettes og gis som ny ferie senere i ferieåret. Kravet må dokumenteres med legeerklæring og fremsettes uten ugrunnet opphold etter at arbeidet er gjenopptatt.
(2) *(Ferieavvikling under foreldrepermisjon mv.)*
Arbeidsgiver kan ikke uten arbeidstakers samtykke legge ferie til permisjonstid hvor det ytes foreldrepenger etter folketrygdloven §§ 14-1 til 14-15. Det samme gjelder under permisjon som fedre og andre omsorgspersoner har i tilknytning til fødsel i medhold av arbeidsmiljøloven § 12-3 første ledd.

Arbeidstaker kan kreve å avvikle lovbestemt ferie i løpet av permisjonstid hvor det ytes foreldrepenger etter folketrygdloven §§ 14-9 og 14-16.

Faller permisjonstid som nevnt i første ledd sammen med allerede fastsatt ferie, kan arbeidstaker kreve utsettelse av de virkedager ferie som er blitt

omfattet av permisjonstiden.

På de vilkår som følger av §§ 6 og 7 kan arbeidsgiver legge ferie til den tid da arbeidstaker har utvidet foreldrepermisjon etter arbeidsmiljøloven § 12-5.

(3) *(Ferieavvikling under militærtjeneste og annen plikttjeneste)*
Arbeidsgiver kan ikke uten arbeidstakers samtykke legge ferie til tid hvor arbeidstaker utfører pliktig tjeneste i Heimevernet, Sivilforsvaret eller i forbindelse med repetisjonsøvelse i Forsvaret.

Faller plikttjeneste som nevnt i første ledd sammen med allerede fastsatt ferie, kan arbeidstaker kreve utsettelse av de virkedager ferie hvor plikttjeneste er blitt utført.

På de vilkår som følger av §§ 6 og 7, kan arbeidsgiver legge feriefritid for ett år til tid hvor arbeidstaker utfører førstegangstjeneste i Forsvaret i henhold til forsvarsloven.

(4) *(Ferieavvikling under arbeidskamp)*
Under lovlig arbeidskamp (streik eller lockout) kan ferie fastsettes og kreves avviklet i samsvar med reglene i §§ 6 og 7. Arbeidsgiver kan ikke endre tiden for fastsatt ferie på grunn av lovlig arbeidskamp. Unnlater arbeidsgiver å utbetale feriepenger i samsvar med § 11 nr. 4, kan fastsatt ferie ikke anses som avviklet under fraværet.

(5) *(Fravikelighet)*
Reglene i nr. 1, 2 og 3 kan ikke til skade for arbeidstaker fravikes ved tariffavtale eller annen forhåndsavtale. Reglene i nr. 4 kan fravikes ved tariffavtale.

Endret ved lover 22 jan 1993 nr. 25, 11 juni 1993 nr. 71 (ikr. 1 juli 1994), 17 jan 1997 nr. 12, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 5 des 2008 nr. 82 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 5 des 2008 nr. 1284), 20 juni 2014 nr. 25 (ikr. 1 juli 2014), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

Kap III. Feriepenger.

§ 10. Beregning av feriepenger

(1) *(Feriepengegrunnlaget)*
Feriepenger fra arbeidsgiver beregnes på grunnlag av arbeidsvederlag som er utbetalt i opptjeningsåret. Som arbeidsvederlag regnes ikke utbetalinger som gjelder dekning av utgifter til bilhold, kost, losji o l.

Følgende ytelser inngår ikke i feriepengegrunnlaget:

a. feriepenger etter loven her som er utbetalt i opptjeningsåret,
b. andel av nettoutbytte,

c. fast godtgjøring som opptjenes og utbetales uavhengig av fravær på ferie eller
d. verdien av varer, tjenester eller andre fordeler som ikke er pengeytelser. Verdien av hel eller delvis kost som mottas som del av arbeidsvederlaget skal likevel tas med i feriepengegrunnlaget.

Feriepengegrunnlaget skal fremgå av sammenstilling som sendes arbeidstaker etter skatteforvaltningsforskriften § 7-12-2 andre ledd.
(2) *(Den alminnelige prosentsats)*
Arbeidstaker har rett til feriepenger fra arbeidsgiver med 10,2 prosent av feriepengegrunnlaget (jf nr. 1).
(3) *(Forhøyet prosentsats for arbeidstakere over 60 år)*
For arbeidstaker over 60 år med rett til ekstraferie etter § 5 nr. 2 forhøyes prosentsatsen med 2,3 prosentpoeng.

Feriepenger etter første ledd ytes ikke for den del av feriepengegrunnlaget som overstiger 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Ved beregningen skal det regnes med det grunnbeløp som gjaldt 31. desember i opptjeningsåret. Fratrer arbeidstaker i opptjeningsåret, skal det regnes med det grunnbeløp som gjaldt på fratredelsestidspunktet.
(4) *(Opptjening av feriepenger under sykdom, foreldrepermisjon mv.)*
Som arbeidsvederlag etter nr. 1 regnes også sykepenger utbetalt av arbeidsgiver i arbeidsgiverperioder. Tilsvarende gjelder omsorgspenger for inntil 10 dager som er betalt av arbeidsgiver ved barns eller barnepassers sykdom, jf. folketrygdloven kapittel 9.

Trygden betaler feriepenger av:

a. sykepenger utbetalt av folketrygden for inntil 48 dager hvert opptjeningsår, jf. folketrygdloven § 8-33. I tillegg betaler trygden feriepenger av sykepenger som arbeidsgiver får refundert fra trygden for arbeidstakere som er unntatt fra reglene om arbeidsgiverperioden etter folketrygdloven § 8-20 eller av omsorgspenger ved barns eller barnepassers sykdom ut over 10 dager etter folketrygdloven § 9-8, jf. § 9-9. Trygden betaler også feriepenger for inntil 12 uker (60 sykepengedager) av opplæringspenger og pleiepenger ved barns sykdom etter folketrygdloven § 9-17
b. svangerskapspenger for arbeidstakere for inntil 64 dager av stønadsperioden jf. folketrygdloven § 14-4.
c. foreldrepenger til arbeidstakere for inntil 12 uker med full sats eller for inntil 15 uker med 80 prosent av full sats jf. folketrygdloven § 14-8.

(5) *(Opptjening av feriepenger under militær og sivil plikttjeneste)*
Arbeidstaker som har arbeidet minst 3 måneder hos en arbeidsgiver, opptjener feriepenger hos denne under ulønnet fravær på grunn av:

a. pliktig militærtjeneste i henhold til forsvarsloven,
b. pliktig tjeneste i Sivilforsvaret eller Heimevernet

i opptil 3 måneder til sammen hvert opptjeningsår.

Feriepengene utregnes på grunnlag av det sykepengegrunnlag arbeidstakeren har etter folketrygdloven §§ 8-28 til 8-30 den dag permisjonen tar til.

Arbeidstaker som ikke har vært i arbeid i virksomheten etter fraværet kan ikke kreve feriepenger etter første ledd, med mindre uteblivelsen skyldes arbeidsgivers oppsigelse eller helsemessige forhold.

(6) *(Fravikelighet)*
Reglene i denne paragraf om beregning av feriepenger fra arbeidsgiver, kan fravikes ved tariffavtale.

Endret ved lover 15 juni 1990 nr. 34, 9 des 1994 nr. 65 (ikr. 9 des 1994 for endringene i nr. 4 annet ledd b og c, 1 jan 1995 for endringene i nr. 4 første ledd og annet ledd bokstav a), 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998 og 1 apr 1998), 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 18 juni 1998 nr. 578), 18 des 1998 nr. 86, 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 5 des 2008 nr. 82 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 5 des 2008 nr. 1284), 20 juni 2014 nr. 25 (ikr. 1 juli 2014), 22 juni 2012 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 11. Utbetaling av feriepenger

(1) *(Alminnelige regler)*
Feriepenger som er opptjent hos arbeidsgiver det foregående opptjeningsår, utbetales siste vanlige lønningsdag før ferien. Arbeidstaker kan likevel kreve at feriepengene utbetales senest 1 uke før ferien tar til.

Deles ferien, skal feriepengene fordeles tilsvarende. Den del av feriepengene som overstiger lønn for vanlig arbeidstid i ferien, kan likevel utbetales i forbindelse med avvikling av hovedferie eller sammen med lønn for juni måned.

(2) *(Feriepenger for ikke avviklet ferie)*
Er feriefritid overført til et påfølgende ferieår, utbetales feriepengene for den overførte del først når ferien tas, jf bestemmelsene i nr. 1.

(3) *(Utbetaling ved opphør av arbeidsforhold)*
Opphører arbeidsforholdet, skal alle opptjente feriepenger utbetales siste vanlige lønningsdag før fratreden. Den del av feriepengene som ikke lar seg beregne innen dette tidspunkt, kan utbetales i forbindelse med det avsluttende lønnsoppgjør.

I utbetalingen kan det gjøres fradrag med et beløp som utgjør 1,4 prosent av det feriepengegrunnlag som er opptjent hos vedkommende arbeidsgiver i det forkortede opptjeningsår 1 mai – 31 desember 1988.

(4) *(Utbetaling ved arbeidskamp)*
Arbeidstakers fratreden i forbindelse med lovlig arbeidskamp (streik eller lockout) utløser ikke betalingsplikt etter nr. 3 ovenfor.

Arbeidstaker som har fratrådt i forbindelse med lovlig arbeidskamp, skal ha utbetalt feriepenger for ferie som allerede er fastsatt, eller som senere fastsettes, i samsvar med bestemmelsene i nr. 1.

(5) *(Utbetaling ved dødsfall)*
Dør arbeidstakeren, skal alle opptjente feriepenger utbetales til boet sammen med det avsluttende lønnsoppgjør.

Det kan gjøres fradrag i utbetaling etter reglene i nr. 3 andre ledd.

(6) (Utbetaling fra solidaransvarlig etter allmenngjøringsloven, arbeidsmiljøloven og statsansatteloven)
Der solidaransvarlig oppdragsgiver utbetaler arbeidsvederlag til arbeidstaker i medhold av allmenngjøringsloven § 13, utbetales feriepenger av arbeidsvederlaget samtidig. Det samme gjelder der solidaransvarlig innleier utbetaler arbeidsvederlag til innleid arbeidstaker i medhold av arbeidsmiljøloven § 14-12 c og statsansatteloven § 11 sjette ledd.

(7) *(Utbetalingsmåte, trekk i feriepenger mv)*
Utbetalingsmåten, adgangen til å foreta trekk i feriepenger og plikten til å gi opplysninger om hvordan feriepengene er regnet ut, reguleres av arbeidsmiljøloven § 14-15.

(8) *(Utbetaling fra trygden)*
Feriepenger fra trygden etter § 10 nr. 4 annet ledd utbetales uten hensyn til reglene foran i annen halvdel av mai måned året etter opptjeningsåret, jf. folketrygdloven § 22-10 femte ledd.

(9) *(Fravikelighet)*
Reglene i nr. 1 – 5 kan fravikes ved tariffavtale.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 5 des 2008 nr. 82 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 5 des 2008 nr. 1284), 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841), 22 juni 2012 nr. 33 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 607), 20 juni 2014 nr. 25 (ikr. 1 juli 2014), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

Kap IV. Forskjellige bestemmelser.

§ 12. Virksomheten skifter eier

Skifter virksomheten innehaver (eier eller leier), trer den nye innehaver inn i den tidligere innehavers plikt til å gi feriefritid og betale feriepenger etter loven her. Krav på feriepenger som er opptjent hos den tidligere innehaver, kan fortsatt gjøres gjeldende overfor denne.

§ 13. Veiledning

Arbeidstilsynet gir veiledning om loven her.

§ 14. Erstatning

Dersom arbeidsgiver eller noen som handler på dennes vegne forsettlig eller uaktsomt unnlater å sørge for at arbeidstaker gis feriefritid og feriepenger i samsvar med reglene i loven her, plikter arbeidsgiver å betale erstatning.

Erstatningen skal omfatte det økonomiske tap og en rimelig erstatning for velferdstap. Ansvaret kan lempes dersom det på grunn av skadens omfang eller andre omstendigheter er rimelig at arbeidstaker helt eller delvis bærer skaden selv.

§ 15. Adgang for Kongen til å fastsette lengre ferie

Kongen kan bestemme at det skal innføres rett til feriefritid i inntil 5 virkedager ut over feriefritiden etter § 5. Den enkelte utvidelse må være forsvarlig ut fra en vurdering av landets totale økonomiske stilling. Den alminnelige prosentsats for feriepenger skal være 10,6 når beslutning om 26 virkedager feriefritid er tatt, og etter beslutninger om feriefritid i 27, 28, 29 og 30 virkedager, henholdsvis 11,0, 11,4, 11,8 og 12,3.

§ 16. Ikrafttreden

Loven her trer i kraft 1 januar 1990.

Overgangsreglene i § 17 trer likevel i kraft 1 mai 1988.

§ 17. Overgangsregler

– – –
(4) *(Gyldigheten av tidligere vedtak)*
Vedtak fattet i medhold av den gamle lov § 1 tredje ledd skal gjelde i forhold til den nye lov inntil departementet bestemmer noe annet.

§ 18. Oppheving og endring i andre lover

– – –

Lov om lønnsplikt under permittering (permitteringslønnsloven)

§ 1. Lovens virkeområde, definisjoner mv

(1) (Arbeidstaker)
Med arbeidstaker menes i denne lov enhver som utfører arbeid i annens tjeneste.
(2) (Permittering)
Med permittering menes i denne lov at arbeidstaker midlertidig fritas for arbeidsplikt i forbindelse med driftsinnskrenkning eller driftsstans, enten dette bestemmes ensidig av arbeidsgiver eller ved avtale i det enkelte tilfelle.
Som permittering etter første ledd regnes både fritak for arbeidsplikt i en sammenhengende periode (hel permittering) og innføring av redusert arbeidstid (delvis permittering).
(3) (Arbeidstakere som er unntatt fra loven)
Unntatt fra bestemmelsene i denne lov er arbeidstakere i fiskeforedlingsbedrifter.
Endret ved lov 15 juni 1990 nr. 31.

§ 2. Lovens ufravikelighet

Loven her kan ikke fravikes til skade for arbeidstaker med mindre det er særskilt fastsatt at en bestemmelse kan fravikes ved tariffavtale.

§ 3. Tiden for lønnsplikt under permittering

En arbeidsgiver har plikt til å betale permitteringslønn og annet arbeidsvederlag i en arbeidsgiverperiode på 15 dager (arbeidsgiverperiode I). Lønnsplikten i arbeidsgiverperiode I gjelder fra og med den første arbeidsdagen permitteringen omfatter. Perioden løper ikke når arbeidstakeren likevel ville hatt tjenestefri eller fravær. Når arbeidsgiverperioden har vært stanset, løper den videre fra den dagen arbeidet skulle vært gjenopptatt om permitteringen ikke hadde funnet sted.

Skyldes permitteringen brann, ulykker eller naturomstendigheter, gjelder ingen arbeidsgiverperiode som nevnt i første ledd.

Etter arbeidsgiverperiode I er arbeidsgiveren fritatt fra lønnsplikt ved hel eller delvis permittering i 26 uker i løpet av en periode på 18 måneder (fritaksperioden). Tid hvor arbeidstakeren har vært permittert som følge av arbeidskamp, regnes ikke med ved beregning av permitteringstiden. Arbeidsgiverens lønnsplikt gjeninntrer etter fritaksperioden. Lønnsplikten etter fritaksperioden gjelder ikke når arbeidstakeren likevel ville hatt tjenestefri eller fravær.

Dersom den permitterte arbeidstakeren deltar i arbeidsmarkedstiltak i regi av eller i samarbeid med Arbeids- og velferdsetaten, inntrer ikke arbeidsgiverens lønnsplikt etter tredje ledd før arbeidsmarkedstiltaket er avsluttet.

Departementet kan gi forskrift om å forlenge fritaksperioden før arbeidsgiverens lønnsplikt gjeninntrer, og om at det ved en slik forlengelse innføres en ny lønnspliktperiode på fem dager (arbeidsgiverperiode II).

Departementet kan gi forskrift om beregning av fritaksperioden før arbeidsgivers lønnsplikt gjeninntrer, jf. tredje ledd, herunder om at avbrudd i permitteringen kan få betydning for beregningen selv om arbeidsgiver betaler lønn.

Plikten til å betale permitteringslønn etter denne paragrafen gjelder ikke ved permittering som er følge av arbeidskamp.

Endret ved lover 15 juni 1990 nr. 31, 20 des 1993 nr. 141, 23 juni 2000 nr. 49 som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 35 (ikr. 23 juni 2000 til 31 des 2001), 21 des 2001 nr. 99 (ikr. 1 jan 2002), 27 juni 2003 nr. 63 (ikr. 1 juli 2003), 19 des 2003 nr. 117 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1623), 10 des 2004 nr. 79 (ikr. 1 jan 2005), 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 27 feb 2009 nr. 8 (ikr. 1 apr 2009), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 14 juni 2013 nr. 33, 13 des 2013 nr. 105 (ikr. 1 jan 2014), 19 juni 2015 nr. 43 (ikr. 1 juli 2015), 17 juni 2016 nr. 26 (ikr. 1 juli 2016), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 23 juni 2020 nr. 96 (ikr. 1 sep 2020, gis virkning for permitteringer som settes i verk etter ikrafttredelsen), 17 des 2021 nr. 147 (i

kraft 1 mars 2022 iflg. res. 18 feb 2022 nr. 270).

§ 3a. Meldeplikt til offentlig myndighet (Arbeids- og velferdsetaten)

Før permittering skal arbeidsgiver gi melding til offentlig myndighet (Arbeids- og velferdsetaten) i henhold til arbeidsmarkedsloven § 8.
Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 3 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 20 mars 2020 nr. 6 (se endringsloven del II for overgangsbestemmelse), opphevet ved lov 23 juni 2020 nr. 96 (ikr. 1 sep 2020, gis virkning for permitteringer som settes i verk etter ikrafttredelsen, se endringslovens del II).

§ 4. Beregning av permitteringslønn

(1) (Beregningsgrunnlag)
Beregningsgrunnlaget for permitteringslønn er det samme som beregningsgrunnlaget for sykepenger etter folketrygdloven §§ 8-28 til 8-30.
(2) (Hel permittering)
Ved hel permittering skal utbetalingen pr. arbeidsdag etter § 3 første og femte ledd utgjøre den gjennomsnittlige lønn for en arbeidsdag. Dette gjelder uansett hvor mange arbeidstimer arbeidstakeren skulle hatt den enkelte dag.

Utbetalingen etter § 3 tredje ledd skal ved hel permittering utgjøre en gjennomsnittlig ukelønn pr. uke. Dette gjelder uansett hvor mange arbeidsdager arbeidstakeren skulle hatt den enkelte uke. Ved permittering som omfatter del av en uke, reduseres beløpet tilsvarende.
(3) (Delvis permittering)
Ved delvis permittering skal utbetalingen etter § 3 utgjøre en prosentvis andel av en gjennomsnittlig ukelønn pr uke. Den prosentvise andel av lønnen skal tilsvare den prosentvise reduksjon av arbeidstiden den enkelte uke. Ved permittering som omfatter del av en uke, reduseres beløpet tilsvarende.
(4) (Fravikelighet)
Reglene om beregning av permitteringslønn etter denne paragraf kan fravikes ved tariffavtale.

Arbeidsgiver som er bundet av tariffavtalebestemmelser om beregning av permitteringslønn, kan anvende dem overfor alle arbeidstakere som utfører

arbeid av den art avtalen omfatter, såfremt et flertall av arbeidstakerne er bundet av avtalen.
Endret ved lover 15 juni 1990 nr. 31, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 17 juni 2016 nr. 26 (ikr. 1 juli 2016).

§ 5. Ikrafttreden og overgangsregler

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
Loven gjelder permittering som iverksettes fra og med den dag loven trer i kraft.
– – –
Endret ved lover 15 juni 1990 nr. 31, 22 mars 1991 nr. 14, 20 juni 1991 nr. 39, 26 juni 1992 nr. 91.
1 Fra 1 okt 1990 iflg. res. 29 juni 1990 nr. 483 (som opphevet res. 15 juni 1990 nr. 451, som opphevet res. 1 des 1989 nr. 1188 som satte ikr. loven 1 jan 1991 (som samtidig opphevet res. 25 nov 1988 nr. 937 som fastsatte ikrafttredelse 1 jan 1990 og samtidig opphevet res. 6 mai 1988 nr. 343 som fastsatte ikrafttredelse 1 jan 1989)).

§ 6. Endring i andre lover

Fra den tid Kongen bestemmer gjøres følgende endringer i andre lover – – –.

Lov om inkassovirksomhet og annen inndriving av forfalte pengekrav (inkassoloven)

Kapittel I. Område, definisjoner og fravikelighet m.m

Overskriften endret ved lov 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 1. Lovens område

Loven gjelder inndriving av forfalte pengekrav. Rettshjelp ved omtvistete pengekrav regnes ikke som inndriving. Loven viker for bestemmelser i eller i medhold av annen lov.
Kongen kan bestemme at loven skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen.

§ 2. Definisjoner

Med inkassovirksomhet menes ervervsmessig eller stadig inndriving av forfalte pengekrav for andre. I tillegg omfattes oppkjøp av forfalte pengekrav og egen inndriving av disse.

Med inkassator menes et foretak som har bevilling til å drive inkassovirksomhet.

Endret ved lov 16 mars 2001 nr. 8 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 16 mars 2001 nr. 1493).

§ 3. Fravikelighet

Bestemmelsene i eller i medhold av §§ 9 til 11, § 17 første ledd og § 19 kan fravikes ved avtale mellom fordringshaveren og skyldneren, men ikke til skade for en skyldner som har pådratt seg forpliktelsen i egenskap av forbruker. Bestemmelsene i §§ 14, 15 og 16 første ledd kan fravikes ved avtale mellom fordringshaveren og inkassatoren. For øvrig kan loven ikke fravikes ved avtale.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83.

§ 3 a. Elektronisk kommunikasjon

Krav i eller i medhold av denne loven om at meddelelser til skyldneren skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende måte. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva som kan anses for en betryggende måte.

Tilføyd ved lov 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

Kapittel II. Vilkår for inkassovirksomhet m.m

§ 4. Vilkår for å drive inkassovirksomhet

Inkassovirksomhet kan bare drives av foretak som er registrert i Foretaksregisteret og har bevilling, hvis ikke annet følger av tredje til femte ledd.

Inkassobevillingen skal avgrenses til enten å gjelde inndriving av forfalte pengekrav for andre eller oppkjøp og egen inndriving av forfalte pengekrav. Selskap med begrenset ansvar som har bevilling til ervervsmessig eller stadig å inndrive forfalte pengekrav for andre, skal være suffisient, det vil si at verdien

av foretakets eiendeler må overstige foretakets samlede forpliktelser. Det samme gjelder når slik virksomhet drives av et ansvarlig selskap der en eller flere av deltakerne er et selskap med begrenset ansvar, eller av et kommandittselskap der en eller flere av komplementarene er et selskap med begrenset ansvar.

Inkassovirksomhet som gjelder ervervsmessig og stadig inndriving av forfalte pengekrav for andre kan også drives i medhold av norsk advokatbevilling.

Inkassovirksomhet som gjelder oppkjøp og inndriving av forfalte fordringer kan drives uten bevilling av institusjoner som har rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven.

Inkassovirksomhet som gjelder ervervsmessig eller stadig inndriving av forfalte pengekrav for andre, kan uten hinder av første ledd drives midlertidig av personer som oppfyller kravene i yrkeskvalifikasjonsloven kapittel 2.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 16 mars 2001 nr. 8 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 16 mars 2001 nr. 1493), 19 sep 2008 nr. 76 (ikr. 1 okt 2008 iflg. res. 19 sep 2008 nr. 1036), 10 des 2010 nr. 75, 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 5. Vilkår for inkassobevilling

Inkassobevilling til stadig og ervervsmessig å inndrive forfalte pengekrav for andre kan etter søknad gis til et foretak når:

a. den eller de som faktisk leder inkassovirksomheten har inkassobevilling etter annet ledd,
b. styremedlemmer, daglig leder og eier med betydelig eierandel anses egnet til å drive foretaket i samsvar med lover, forskrifter og god inkassoskikk,
c. styremedlemmer og daglig leder har lagt frem politiattest,
d. inkassovirksomheten drives fra fast forretningssted innenfor EØS,[1] og
e. foretaket har stilt sikkerhet som nevnt i § 29.

Inkassobevilling etter første ledd bokstav a gis etter søknad til personer som anses egnet til å være faktisk leder for foretak som stadig og ervervsmessig inndriver forfalte pengekrav for andre. Søkeren må fremlegge politiattest og godtgjøre å ha minst tre års praktisk erfaring med inndriving av pengekrav i løpet av de siste ti år. For godkjenning av personer med statsborgerskap fra en EØS-stat eller Sveits, og som har ervervet sine yrkeskvalifikasjoner eller fått

disse godkjent i en annen EØS-stat eller Sveits, samt personer fra tredjeland som omfattes av direktiv 2004/38/EF, gjelder reglene i yrkeskvalifikasjonsloven.

Bevilling til stadig og ervervsmessig å drive oppkjøp og inndriving av forfalte pengekrav for egen regning kan etter søknad gis til et foretak når:

a. styremedlemmer, daglig leder, faktisk leder og eier med betydelig eierandel anses egnet til å drive foretaket i samsvar med lover, forskrifter og god inkassoskikk,
b. styremedlemmer, daglig leder og faktisk leder har lagt frem politiattest, og
c. inkassovirksomheten drives fra fast forretningssted innenfor EØS.

Det kan settes vilkår i bevilling etter første og tredje ledd, herunder om at foretaket skal være tilsluttet en nemndsordning som nevnt i § 22.

Foretaket skal opplyse til Finanstilsynet om skifte av faktisk leder, daglig leder og styremedlemmer. Foretaket skal også opplyse om erverv av betydelig eierandel i foretaket og om økning av slik eierandel etter samme regler som i eiendomsmeglingsloven § 2-8 første ledd annet til fjerde punktum og tredje ledd med forskrifter. Opplysningsplikten etter dette leddet gjennomføres som en del av øvrige rapporteringsrutiner etter nærmere regler fastsatt av Finanstilsynet. Skifte av faktisk leder skal likevel meldes før slikt skifte finner sted.

Politiattest etter paragrafen her skal bare vise merknader om strafferettslige reaksjoner for overtredelse av lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov kapittel 15, 18, 22, 24 til 28 og 31 og straffeloven §§ 202, 203, 206, 207, 221, 271 til 281, 288, 321, 322, 324, 325, 327 til 333, 335 til 338, 340 til 342, 344, 351, 352, 354, 361 til 365, 370 til 372, 374 til 376, 378 til 380, 382 til 394 og kapittel 31, inkassoloven, konkurranselovgivningen, konkurslovgivningen, regnskapslovgivningen, selskapslovgivningen, skatte- og avgiftslovgivningen og verdipapirlovgivningen. Overtredelsene skal anmerkes i samsvar med politiregisterloven § 41 nr. 1. Fornyet vandelskontroll kan foretas i samsvar med politiregisterloven § 43.

Kongen kan gi utfyllende forskrifter om vilkårene for tildeling av inkassobevilling, herunder regler om hvilke straffbare forhold som skal avmerkes på politiattesten, og om behandling av attesten. Til utfylling av reglene i tjenesteloven kan Kongen gi forskrift om behandling av inkassobevilling, herunder om frister og rettsvirkninger ved fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

Endret ved lover 16 mars 2001 nr. 8 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 16 mars 2001 nr.

1493), 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), 17 juni 2005 nr. 83 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17. juni 2005 nr. 624), 19 sep 2008 nr. 76 (ikr. 1 okt 2008 iflg. res. 19 sep 2008 nr. 1036), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672), 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647). 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 11 des 2015 nr. 98 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1438), 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).
1 Jf. EØS-avtalen art. 31–39.

§ 6. Plikter for innehavere av inkassobevilling og for advokater

Innehaver av inkassobevilling skal påse at vilkårene i § 5 er oppfylt når det utøves inkassovirksomhet i medhold av bevilling. Bevillingshavere skal også påse at inkassovirksomheten utøves som bestemt i §§ 8 til 12, at eventuelle pålegg etter § 30 tredje ledd blir fulgt, og at virksomheten også ellers skjer på lovlig måte.

Kongen kan gi forskrift om plikt for innehavere av inkassobevillinger til å holde tilsynsmyndigheten for inkassovirksomhet orientert om den inkassovirksomheten som drives i medhold av bevillingen.

Advokater skal påse at den inkassovirksomheten som drives i medhold av deres advokatbevilling, utøves som bestemt i §§ 8 til 12, og også ellers skjer på lovlig måte.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 16 mars 2001 nr. 8 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 16 mars 2001 nr. 1493), 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616).

§ 7. Inndriving av egne pengekrav

Kongen kan bestemme at §§ 4 og 5 helt eller delvis skal gjelde for fordringshavere som stadig driver inn egne pengekrav av en angitt type. Dette kan bestemmes i forskrift for særskilte grupper fordringshavere, eller ved enkeltvedtak for bestemte fordringshavere. Kongen bestemmer samtidig hvilke av lovens øvrige bestemmelser som skal gjelde for inndrivingen.
Endret ved lov 16 mars 2001 nr. 8 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 16 mars 2001 nr. 1493).

Kapittel III. Generalklausul om god inkassoskikk

§ 8. God inkassoskikk

Inkassovirksomhet skal utøves i samsvar med god inkassoskikk. Det samme gjelder ved leilighetsvis inndriving for andre og ved inndriving av egne pengekrav.

Det er i strid med god inkassoskikk å bruke inkassometoder som utsetter noen for urimelig påtrykk, skade eller ulempe.

Kapittel IV. Nærmere regler om inkassatorens forhold til skyldneren

§ 9. Inkassovarsel og betalingsfrist

Før en inkassator kan sette i verk inkassotiltak, skal fordringshaveren eller inkassatoren

a. etter kravets forfall ha sendt skyldneren skriftlig varsel om at inkasso vil bli satt i verk, og
b. i varslet ha gitt skyldneren en betalingsfrist som må ha løpt ut uten at beløpet er betalt.

Fristen for betaling etter første ledd skal være minst 14 dager regnet fra det tidspunkt da varslet ble sendt. Betalingen skal anses å ha skjedd innen fristen dersom betalingsoppdraget er mottatt av bank innen fristens utløp.
Endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 25 juni 1999 nr. 46 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 702), 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 10. Betalingsoppfordring

Når et krav er mottatt til inkasso og betalingsfristen i inkassovarsel etter § 9 er løpt ut, skal inkassatoren sende skyldneren en skriftlig oppfordring (betalingsoppfordring) om enten å betale eller å komme med innsigelser mot kravet innen en frist på minst 14 dager. § 9 andre ledd gjelder tilsvarende. Forhold som gir grunn til tvil om kravet er rettmessig, skal være vurdert før en betalingsoppfordring sendes.

Betalingsoppfordringen skal angi

a. fordringshaverens navn,
b. hva kravet gjelder,
c. kravets størrelse med særskilt angivelse av hovedkrav og tilleggskrav som krav på forsinkelsesrente og erstatning for inndrivingskostnader,
d. hvilken sats for forsinkelsesrente som i tilfelle er brukt og dato det er beregnet forsinkelsesrente fra,
e. at unnlatt betaling kan føre til ytterligere kostnader for skyldneren og til rettslig inndriving, og
f. retten til å kreve nemndsbehandling etter § 22, dersom kravet blir inndrevet av et foretak som driver inkassovirksomhet i medhold av bevilling etter § 5 første eller tredje ledd.

Fullstendige opplysninger som nevnt i andre ledd bokstavene c og d er det ikke nødvendig å gi dersom beregningen av kravet er særdeles omfattende. Samlet krav må likevel alltid oppgis, og det må opplyses at en fullstendig oppstilling vil bli gitt ved forespørsel.

Varsel om rettslig inndriving som nevnt i andre ledd bokstav e kan isteden sendes som et særskilt senere varsel med en egen betalingsfrist på minst 14 dager. § 9 andre ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), 17 juni 2005 nr. 83 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17. juni 2005 nr. 624), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 11. Plikter før rettslig inndriving

Før en inkassator setter i verk rettslig inndriving, må inkassatoren ha sendt skyldneren en betalingsoppfordring med varsel om at rettslig inndriving vil bli satt i verk, jf § 10. De betalingsfrister som skyldneren har fått, må dessuten ha løpt ut, og inkassatoren må ha vurdert om kravet er rettmessig.

Dersom det er gått mer enn seks måneder siden betalingsoppfordringen ble sendt, kan inkassatoren ikke sette i verk rettslig inndriving før betalingsfristen i en ny betalingsoppfordring etter § 10 er løpt ut.

§ 12. Unntak fra varslingsplikten m m

Bestemmelsene i §§ 9 til 11 gjelder ikke ved inndriving av pengekrav som er knyttet til en veksel eller en sjekk.

Går det klart fram at skyldneren søker å unndra seg betalingen, eller

foreligger andre særlige forhold, kan bestemmelsene i §§ 9 til 11 fravikes i den utstrekning det er fare for at dekningsmulighetene ellers helt eller delvis vil bli forspilt.

Dersom et pengekrav bestrides, kan spørsmålet om kravet er rettmessig bringes inn til rettslig avgjørelse uten at bestemmelsene i §§ 9 til 11 først er fulgt.

§ 13. Inkassatorens legitimasjon

Skyldneren kan med frigjørende virkning betale til en inkassator som har fått i oppdrag å drive inn kravet. Innsigelser som er satt fram overfor inkassatoren, har samme virkning som om innsigelsene var satt fram overfor fordringshaveren. Fordringshaveren er bundet av de nedbetalingsordninger som inkassatoren avtaler med skyldneren. Skyldnerens rett etter denne paragrafen er uavhengig av kunnskap om inkassatorens rett i forholdet til fordringshaveren.

Kapittel V. Nærmere regler om inkassatorens forhold til fordringshaveren

§ 14. Inkassatorens disposisjonsrett

En inkassator har i forhold til fordringshaveren rett til på dennes vegne å sette i verk de tiltak som har naturlig sammenheng med inkassooppdraget. Uten fordringshaverens uttrykkelige samtykke kan inkassatoren likevel bare i påtrengende tilfelle sette i verk annen rettslig inndriving enn å ta ut forliksklage eller å begjære utlegg.
Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.

§ 15. Inkassatorens opplysningsplikt

En inkassator skal holde fordringshaveren orientert om inkassosakens utvikling. Når oppdraget er avsluttet, skal inkassatoren gi fordringshaveren en skriftlig oppgave som viser hva skyldneren er krevd for, hva skyldneren har betalt, og hvilket vederlag inkassatoren krever for arbeid og kostnader.

§ 16. Behandlingen av innkasserte midler og andre klientmidler

Inkassatoren skal snarest utbetale innkasserte midler til fordringshaveren. Inkassatoren kan holde tilbake et beløp svarende til sitt vederlag.

Inkassatoren plikter å holde innkasserte midler og andre midler som tilhører klienter, adskilt fra egne midler og midler som ikke tilhører klienter.

Kongen kan gi forskrift om behandlingen av innkasserte midler og andre midler som tilhører klienter og om rett til renter av slike midler.

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83.

Kapittel VI. Skyldnerens erstatningsplikt m m

§ 17. Skyldnerens ansvar for kostnader ved utenrettslig inndriving

Skyldneren plikter å erstatte fordringshaverens nødvendige kostnader ved utenrettslig inndriving. Dette gjelder både kostnader ved å ha engasjert en inkassator og kostnader ved å drive inn kravet selv.

Kostnadene kan ikke kreves erstattet dersom skyldneren hadde innsigelser som det var rimelig grunn til å få vurdert før inndrivingen ble satt i verk. Dette gjelder selv om kostnadene påløp før innsigelsene ble satt fram, dersom ikke skyldneren burde satt dem fram tidligere.

Fordringshaveren kan ikke kreve erstatning for vederlag til en inkassator dersom skyldneren har betalt innen betalingsfristen i et inkassovarsel etter § 9.

Skyldneren plikter heller ikke å erstatte kostnadene dersom fordringshaveren, en inkassator eller andre som har bistått fordringshaveren, har opptrådt i strid med god inkassoskikk overfor skyldneren, jf § 8, eller en inkassator har unnlatt å følge pålegg i forholdet til skyldnere etter § 30 tredje ledd. Erstatning for vederlag til en inkassator kan ikke kreves dersom reglene i §§ 9 til 11, jf § 12, er overtrådt.

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616).

§ 18. Kostnader ved rekningsutstedelse

I forbrukerforhold kan gebyr eller annen godtgjørelse for utstedelse og sending av første gangs rekning bare kreves i den utstrekning slik godtgjørelse kunne vært krevd før forfall. Det kan aldri kreves mer for rekning etter forfall enn det som følger av §§ 17, 19 og 20.

§ 19. Forskrift om erstatningsbeløp

Kongen kan ved forskrift fastsette beløp som fordringshavere kan kreve av en erstatningsansvarlig skyldner

a. når det etter kravets forfall er sendt skriftlig purring, eller inkassovarsel etter § 9, og
b. når fordringshaveren selv har sendt en betalingsoppfordring som tilfredsstiller kravene i § 10.

Kongen kan gi forskrift om høyere beløp som en fordringshaver kan kreve av en erstatningsansvarlig skyldner som erstatning for kostnader ved å drive inn kravet selv, når en advokat som har stilt sikkerhet etter advokatloven § 5, har den faglige ledelse av inndrivingen.

Beløpene som fastsettes etter første og annet ledd kan variere etter størrelsen av pengekravene.

Med de begrensninger som følger av § 20 kan en fordringshaver som har hatt større kostnader ved å drive inn kravet selv, kreve disse erstattet i stedet for beløp fastsatt i medhold av første og annet ledd.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 20. Forskrift om maksimal erstatningsplikt

Kongen kan ved forskrift fastsette maksimalsatser for den erstatning fordringshavere kan kreve av en skyldner for kostnader ved å ha engasjert en inkassator eller for andre kostnader ved utenrettslig inndriving. Satsene kan variere etter størrelsen av pengekravene.

§ 21. Kostnader ved rettslig inndriving

For kostnader ved rettslig inndriving gjelder rettergangslovgivningens regler om sakskostnader.

Kapittel VII. Nemndsbehandling av tvister i inkassosaker

Kapitlet tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616).

§ 22. Adgang til nemndsbehandling mv.

Gjennom avtale mellom organisasjoner som representerer foretak som driver inkassovirksomhet, og Forbrukerrådet eller annen organisasjon eller institusjon

som representerer skyldnere, kan det opprettes en eller flere nemnder som behandler tvister om forpliktelser etter denne loven mellom skyldnere og foretak som driver inkassovirksomhet.

Partene kan forelegge avtalen for Kongen til godkjenning. Dersom Kongen har godkjent nemndas vedtekter, gjelder reglene i tredje og fjerde ledd og §§ 23 til 27.

En skyldner kan kreve nemndsbehandling av enhver tvist hvor nemnda er kompetent, hvis skyldneren har saklig interesse i å få nemndas uttalelse i saken.

Dersom skyldneren har pådratt seg forpliktelsen i egenskap av å være forbruker, kan skyldneren ikke fraskrive seg adgangen til å kreve nemndsbehandling.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616).

§ 23. Forholdet til de alminnelige domstoler

Så lenge en tvist er til behandling i nemnda kan den ikke bringes inn til behandling for de alminnelige domstolene. Gjelder tvisten fordringshaverens krav på å få dekket kostnadene ved inndrivingen, kan den likevel bringes inn etter tvistelovens regler til behandling for de alminnelige domstolene sammen med hovedkravet. En tvist anses for å være til behandling fra det tidspunktet begjæringen om klagebehandling er kommet inn til nemnda.

En sak som nemnda har realitetsbehandlet, kan bringes direkte inn for tingretten.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 24. Rapportering til Finanstilsynet

Nemndene skal oversende uttalelser om brudd på inkassoloven til Finanstilsynet.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 25. Ansvar for nemndas omkostninger

Ved overtredelser av kravet til god inkassoskikk i § 8 kan nemnda pålegge inkassator å betale nemndas omkostninger i den aktuelle saken.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616).

§ 26. Avbrudd av foreldelse

Foreldelse avbrytes etter foreldelsesloven § 16 nr. 2 bokstav a når tvist om krav som nemnda har myndighet til å behandle (jf. § 22 første ledd), bringes inn til avgjørelse for nemnda. Foreldelsen av hovedkravet blir ikke avbrutt ved at en tvist bringes inn for nemnda.
Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), endret ved lov 25 juni 2004 nr. 51 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 25 juni 2004 nr. 980).

§ 27. Forskrifter

Kongen kan gi forskrifter til nærmere utfylling og gjennomføring av reglene i dette kapitlet, samt bestemmelsen i § 10 andre ledd bokstav f.
Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616).

Kapittel VIII. Taushetsplikt, sikkerhetsstillelse, tilsynsmyndighet og sanksjoner

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616, endret kapittelnummer fra kap. VII).

§ 28. Taushetsplikt. Utlevering av opplysninger fra Folkeregisteret

En inkassator, dennes ansatte og andre hjelpere, og medlemmene av nemnd etter § 22 og andre som utfører arbeid for nemnda, har plikt til å bevare taushet overfor uvedkommende om det de i forbindelse med virksomheten får vite om noens personlige forhold eller drifts- og forretningsforhold. Dette gjelder ikke dersom ingen berettiget interesse tilsier taushet.

Første ledd hindrer ikke at opplysninger overlates til eller lovlig brukes i foretak som driver kredittopplysningsvirksomhet i samsvar med kredittopplysningsloven.

Første ledd er ikke til hinder for å gi opplysninger til Økokrim om forhold som gir mistanke om at det foreligger hvitvasking eller terrorfinansiering. En oversendelse i god tro av opplysninger som nevnt i første punktum medfører

ikke brudd på taushetsplikten og gir ikke grunnlag for straffansvar eller erstatningsansvar, med mindre det foreligger grov uaktsomhet.

En inkassator kan begjære kontaktopplysninger for dødsbo utlevert fra Folkeregisteret. Folkeregistermyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, utlevere opplysningen når det er nødvendig for utførelsen av inkassooppdrag etter denne loven.

Endret ved lover 14 apr 2000 nr. 31 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 30 juni 2000 nr. 641), 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), tidligere § 22, 1 juni 2018 nr. 23 (ikr. 15 okt 2018 iflg. res. 14 sep 2018 nr. 1326), 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 mai 2020 iflg. res. 24 april 2020 nr. 870), 20 des 2019 nr. 109 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 872).

§ 29. Sikkerhetsstillelse

En inkassator som driver inkassovirksomhet i form av ervervsmessig og stadig inndriving av forfalte pengekrav for andre, skal stille sikkerhet. Sikkerheten hefter for ansvar inkassatoren pådrar seg overfor fordringshavere og skyldnere ved utøvelsen av inkassovirksomheten.

Kongen gir nærmere forskrift om sikkerhetsstillelsen.

Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 79 (ikr. 1 des 1997 iflg. vedtak 7 nov 1997 nr. 1149), 16 mars 2001 nr. 8 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 16 mars 2001 nr. 1493), 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), tidligere § 23.

§ 30. Bevillings- og tilsynsmyndighet

Tilsyn med inkassovirksomhet som drives i medhold av en inkassobevilling etter § 5, føres av Finanstilsynet etter finanstilsynsloven.

Finanstilsynet tildeler og inndrar inkassobevillinger, jf. §§ 5 og 31.

Finanstilsynet kan gi inkassatorer som driver inkassovirksomhet i medhold av bevilling etter § 5, pålegg om å endre praksis som medfører fare for overtredelser av loven her eller av lov om Finanstilsynet.[1] Finanstilsynet kan gi en eier med betydelig eierandel i foretak som har bevilling etter § 5, pålegg om retting dersom han ikke er egnet etter § 5.

Finanstilsynet kan nedlegge forbud mot inkassovirksomheten dersom ett eller flere av vilkårene i § 4 og § 5 første, tredje og fjerde ledd ikke er oppfylt for inkassovirksomhet som drives i medhold av inkassobevilling etter § 5. Finanstilsynet kan i stedet gi inkassatoren en frist for å oppfylle vilkårene.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), tidligere § 24, 17 juni 2005 nr. 83 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17. juni 2005 nr. 624), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des

2009 nr. 1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566).
1 Inkurie: Loven heter lov om tilsynet med finansforetak mv. (finanstilsynsloven).

§ 30 a. Klagebehandling av vedtak etter loven

Departementet kan gi forskrift om at en klagenemnd skal avgjøre klager på Finanstilsynets vedtak etter denne loven.

Forvaltningsloven kommer til anvendelse for klagenemndens virksomhet. Departementet kan gi forskrift om frister, innholdet av klage, tilsvar og muntlig forhandling og om klagenemndens sammensetning og virksomhet.

Klagenemndens utgifter til klagebehandling etter første ledd dekkes av Finanstilsynet. Departementet fastsetter medlemmenes godtgjørelse.

Det kan kreves gebyr for behandling av klage som angitt i første ledd. Departementet kan gi forskrift om når gebyr skal kreves, om gebyrenes størrelse og om innkrevingen.
Tilføyd ved lov 3 juni 2022 nr. 33 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2075).

§ 31. Inndragning av bevilling

En inkassobevilling etter § 5 kan inndras dersom det finnes utilrådelig å la inkassovirksomhet drives i medhold av bevillingen fordi

a. bevillingshaveren ikke har overholdt sine plikter etter § 6,
b. vilkårene for å tildele bevillingen ikke lenger er til stede,
c. inkassoforetaket ikke innen den frist som er fastsatt av tilsynsmyndigheten, oppfyller vilkår om å tilslutte seg nemndsordning som nevnt i § 5, eller
d. det foreligger andre særlige grunner.

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), tidligere § 25.

§ 32. Straff

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder, eller begge deler, straffes den som overtrer

a. §§ 4, 5, 6, 28, forskrifter i medhold av §§ 6 eller 20, pålegg i medhold

av § 30 tredje ledd eller forbud i medhold av § 30 fjerde ledd, eller
b. §§ 8, 9, 10 eller 11, forutsatt at disse bestemmelsene er overtrådt gjentatte ganger eller at overtredelsen er grov.

Den som uaktsomt overtrer første ledd, straffes med bøter.
Endret ved lover 20 juli 1991 nr. 66, 11 juni 1993 nr. 83, 16 mars 2001 nr. 8 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 16 mars 2001 nr. 1493), 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), tidligere § 26, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel IX. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endring i andre lover

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616, endret kapittelnummer fra kap. VIII).

§ 33. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
Endret ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), tidligere § 27.
1 Fra 1 okt 1989 iflg. res. 14 juli 1989 nr. 553.

§ 34. Overgangsbestemmelser

Loven gjelder inndriving av pengekrav som forfaller etter lovens ikrafttredelse. Loven gjelder også inndriving av pengekrav som en inkassator etter lovens ikrafttredelse får i oppdrag å drive inn.
– – –
Endret ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), tidligere § 28.

§ 35. Oppheving og endring i andre lover

Fra den tiden loven tar til å gjelde, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –.
Endret ved lov 20 des 2002 nr. 106 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1616), tidligere § 29.

Lov om kjøp [kjøpsloven]

Kapittel I. Virkeområde.

§ 1. Alminnelig virkeområde.

(1) Loven gjelder kjøp for så vidt ikke annet er fastsatt i lov. For forbrukerkjøp gjelder forbrukerkjøpsloven. For kjøp av fast eiendom gjelder avhendingslova.
(2) Loven gjelder også bytte av ting så langt den passer.
Endret ved lover 3 juli 1992 nr. 93, 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 2. Tilvirkingskjøp. Tjenesteavtale.

(1) Loven gjelder bestilling av ting som skal tilvirkes, når ikke den som bestiller skal skaffe en vesentlig del av materialet. Loven gjelder ikke avtale om oppføring av bygning eller annet anlegg på fast eiendom.
(2) Loven gjelder ikke avtale som pålegger den part som skal levere tingen, også å utføre arbeid eller annen tjeneste, og dette utgjør den overveiende del av hans forpliktelser.

§ 3. Avtale og handelsbruk.

Bestemmelsene i loven gjelder ikke for så vidt annet følger av avtalen, etablert praksis mellom partene, eller handelsbruk eller annen sedvane som må anses bindende mellom partene.

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 5. Internasjonalt kjøp.

For kjøp som er omfattet av virkeområdet for FN-konvensjonen 11. april 1980 om kontrakter for internasjonale løsørekjøp, gjelder lovens kapittel XV. Dette gjelder ikke kjøp der selgeren har forretningsstedet i Norge, Danmark, Finland, Island eller Sverige og kjøperen har forretningsstedet i et annet av disse landene (nordisk kjøp).

Endret ved lov 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119).

Kapittel II. Leveringen.

§ 6. Hentekjøp.

(1) Tingen skal holdes klar for henting på det sted der selgeren hadde sitt forretningssted (i tilfelle bosted jf § 83) da kjøpet ble inngått. Visste partene ved kjøpet at tingen eller det vareparti eller produksjonssted som tingen skal tas fra, var på et annet sted, skal tingen holdes klar for henting der.
(2) Tingen er levert når den er overtatt av kjøperen.

§ 7. Plasskjøp og sendekjøp.

(1) Skal tingen bringes til kjøperen på samme sted eller innenfor det område der selgeren vanligvis sørger for å bringe ut slike ting (plasskjøp), skjer levering når tingen mottas der.
(2) Skal tingen ellers sendes til kjøperen (sendekjøp) og annet ikke følger av transportklausul eller annen avtale, skjer levering ved at tingen blir overgitt til den fraktfører som påtar seg transport fra avsendingsstedet. Utfører selgeren transporten selv, skjer levering først når tingen mottas av kjøperen.
(3) Er tingen solgt «fritt», «levert» eller «fritt levert» med angivelse av et bestemt sted, anses den ikke levert før den er kommet fram til dette sted.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 8. Tilleggsplikter ved sendekjøp.

(1) Skal selgeren sørge for at tingen blir sendt, plikter han å inngå avtaler som trengs for å få den transportert til bestemmelsesstedet på egnet måte og på vanlige vilkår for slik transport.
(2) Skal ikke selgeren tegne transportforsikring for tingen, må han når kjøperen ber om det, gi de opplysninger kjøperen trenger for å kunne tegne forsikring.
(3) Dersom selgeren leverer tingen til en fraktfører uten at det ved merking, i transportdokument eller på annen måte tydelig framgår at den skal til kjøperen, må selgeren gi kjøperen slik melding som gjør det klart hva han skal motta.

§ 9. Leveringstid.

(1) Skal tingen ikke leveres etter påkrav eller uten opphold, og følger tiden for

levering heller ikke ellers av avtale, skal den leveres innen rimelig tid etter kjøpet.
(2) Er det avtalt et tidsrom for levering, har selgeren rett til å velge tidspunktet om forholdene ikke viser at valget tilkommer kjøperen.
(3) Har selgeren ved hentekjøp rett til å velge tidspunkt for levering, skal han i tide gi kjøperen melding om når tingen kan hentes.

§ 10. Selgerens tilbakeholdsrett.

(1) Har ikke selgeren gitt kreditt eller henstand med betalingen, plikter han ikke ved å overgi tingen, overlevere dokument eller på annen måte å overføre rådigheten over tingen uten at kjøpesummen betales samtidig.
(2) Skal selgeren sende tingen til et annet sted, kan han likevel ikke la være å sende den, men han kan hindre at kjøperen får rådigheten før kjøpesummen betales.

§ 11. Kostnader.

Selgeren bærer kostnadene med tingen til den er levert. Paragrafen her gjelder ikke kostnader ved at leveringen blir forsinket som følge av forhold på kjøperens side.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

Kapittel III. Risikoen for tingen.

§ 12. Hva risikoen innebærer.

Når risikoen for tingen er gått over på kjøperen, faller ikke hans plikt til å betale kjøpesummen bort ved at tingen deretter går tapt, skades eller minskes som følge av hending som ikke beror på selgeren.

§ 13. Risikoens overgang.

(1) Risikoen går over på kjøperen når tingen er levert som avtalt eller i samsvar med §§ 6 eller 7.
(2) Blir tingen ikke hentet eller mottatt til rett tid, og beror dette på kjøperen eller forhold på hans side, går risikoen over på ham når tingen er stilt til hans rådighet og det inntrer kontraktbrudd fra hans side ved at han ikke overtar tingen.

(3) Skal kjøper hente tingen på et annet sted enn hos selgeren, går risikoen over når leveringstiden er inne og kjøperen er kjent med at tingen er stilt til hans rådighet på leveringsstedet.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 14. Identifikasjon av tingen.

Risikoen går ikke over på kjøperen før det ved merking, transportdokument eller på annen måte er gjort klart at tingen er tiltenkt kjøperen.

§ 15. Transitt.

Gjelder kjøpet ting under transport, går risikoen over ved avtaleslutningen når forholdene ikke viser at kjøperen har påtatt seg risikoen allerede fra det tidspunktet da tingen ble overgitt til den fraktfører som har utstedt transportdokumentet. Selgeren har i alle høve risikoen for tap eller skade som han kjente eller burde kjenne til ved kjøpet, men ikke opplyste kjøperen om.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 16. Tilbakelevering ved kjøp med returrett.

Er en ting kjøpt og levert på prøve eller for øvrig med rett til tilbakelevering, har kjøperen risikoen etter reglene i kapitlet her inntil tingen igjen er overtatt av selgeren.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 105 (ikr. 1 mai 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1351), 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

Kapittel IV. Varens egenskaper; mangler m m.

§ 17. Varens egenskaper.

(1) Tingen skal være i samsvar med de krav til art, mengde, kvalitet, andre egenskaper og innpakning som følger av avtalen.
(2) Dersom annet ikke følger av avtalen, skal tingen:

a. passe for de formål som tilsvarende ting vanligvis brukes til;
b. passe for et bestemt formål som selgeren var eller måtte være kjent med da kjøpet ble inngått, unntatt når forholdene viser at kjøperen for så vidt ikke bygde på selgerens sakkunnskap og vurdering eller

ikke hadde rimelig grunn til å gjøre det;

c. ha egenskaper som selger har vist til ved å legge fram prøve eller modell;
d. være pakket på vanlig eller annen forsvarlig måte som trengs for å bevare og beskytte tingen.

(3) Tingen har mangel dersom den ikke er i samsvar med kravene i paragrafen her.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 18. Opplysning om egenskaper eller bruk.

(1) Reglene om mangler gjelder også når tingen ikke svarer til opplysninger som selgeren i sin markedsføring eller ellers har gitt om tingen, dens egenskaper eller bruk og som kan antas å ha innvirket på kjøpet.
(2) Reglene i første ledd gjelder tilsvarende når tingen ikke svarer til opplysning som noen annen enn selgeren har gitt på tingens innpakning, i annonse eller annen markedsføring på vegne av selgeren eller tidligere salgsledd. Dette gjelder ikke om selgeren verken visste eller burde ha visst at opplysningen var gitt.
(3) Reglene i første og andre ledd gjelder ikke når opplysningen i tide er rettet på en tydelig måte.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 19. Ting solgt «som den er». Auksjonssalg.

(1) Selv om tingen er solgt «som den er» eller med liknende alminnelig forbehold, foreligger mangel når

a. tingen ikke svarer til opplysninger som selgeren har gitt om tingen, dens egenskaper eller bruk og som kan antas å ha innvirket på kjøpet,
b. selgeren ved kjøpet har forsømt å gi opplysning om vesentlige forhold ved tingen eller dens bruk som han måtte kjenne til og som kjøperen hadde grunn til å rekne med å få, såframt unnlatelsen kan antas å ha innvirket på kjøpet, eller
c. tingen er i vesentlig dårligere stand enn kjøperen hadde grunn til å rekne med etter kjøpesummens størrelse og forholdene ellers.

(2) Selges brukte ting på auksjon gjelder reglene i første ledd tilsvarende så langt de passer.

§ 20. Kjøperens onde tro, forundersøkelse m m.

(1) Kjøperen kan ikke gjøre gjeldende som mangel noe han kjente eller måtte kjenne til ved kjøpet.
(2) Har kjøperen før kjøpet undersøkt tingen eller uten rimelig grunn unnlatt å etterkomme selgerens oppfordring om å undersøke den, kan kjøperen ikke gjøre gjeldende noe som han burde ha oppdaget ved undersøkelsen, med mindre selgeren har handlet grovt aktløst eller for øvrig i strid med redelighet og god tro.
(3) Reglene foran gjelder tilsvarende når kjøperen før kjøpet er gitt høve til å undersøke en prøve og mangelen angår en egenskap som skulle framgå av prøven.

§ 21. Tidspunkt for mangel.

(1) Ved bedømmelse av om tingen har mangel, skal det tidspunktet da risikoen går over på kjøperen legges til grunn, selv om mangelen først viser seg seinere.
(2) Selgeren svarer også for mangel som oppstår seinere dersom den skyldes kontraktbrudd fra hans side. Det samme gjelder dersom selgeren ved garanti eller på annen måte har påtatt seg ansvar for at tingen vil ha angitte egenskaper eller være egnet til vanlig bruk eller en særlig bruksmåte i et tidsrom etter leveringen.

Kapittel V. Kjøperens krav ved kontraktbrudd fra selgerens side.

Forsinkelse

§ 22. Innledende bestemmelse.

(1) Dersom tingen ikke blir levert eller blir levert for seint, og dette ikke skyldes kjøperen eller forhold på hans side, kan han etter §§ 23 til 29 kreve oppfyllelse, heving og erstatning samt holde kjøpesummen tilbake etter § 42. Hans rett til erstatning faller ikke bort ved at han gjør gjeldende andre krav eller ved at disse ikke kan gjøres gjeldende.
(2) Dersom selgeren ikke i tide oppfyller sine plikter ellers etter kjøpet, gjelder bestemmelsene om forsinkelse tilsvarende så langt de passer, likevel ikke § 25 (2) og (3).
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 23. Rett til oppfyllelse.

(1) Kjøperen kan fastholde kjøpet og kreve oppfyllelse. Dette gjelder ikke om det foreligger en hindring som selgeren ikke kan overvinne, eller for så vidt oppfyllelse vil medføre så stor ulempe eller kostnad for selgeren at det står i vesentlig misforhold til kjøperens interesse i at selgeren oppfyller.
(2) Faller vanskene bort innen rimelig tid, kan kjøperen kreve oppfyllelse når ikke dette etter den tid som er gått, vil være vesentlig mer tyngende eller få en annen karakter enn selgeren kunne forutse eller det for øvrig vil være urimelig å kreve oppfyllelse.
(3) Kjøperen taper sin rett til oppfyllelse om han venter urimelig lenge med å fremme kravet.

§ 24. Forespørsel.

Dersom selgeren spør om kjøperen tross forsinkelsen vil motta levering, eller underretter kjøperen om at han vil levere innen en angitt tid, men kjøperen ikke svarer innen rimelig tid etter at han har fått meldingen, kan han ikke heve om oppfyllelse skjer innen den tid som er angitt.

§ 25. Heving.

(1) Kjøperen kan heve kjøpet når forsinkelsen medfører vesentlig kontraktbrudd.
(2) Kjøpet kan også heves dersom selgeren ikke leverer innen en rimelig tilleggsfrist for oppfyllelse som kjøperen har fastsatt.
(3) Mens tilleggsfristen løper kan ikke kjøperen heve, med mindre selgeren har sagt at han ikke vil oppfylle innen fristen.

§ 26. Heving av tilvirkingskjøp.

Gjelder kjøpet en ting som skal tilvirkes særskilt for kjøperen etter hans oppgaver eller ønsker, og kan selgeren derfor ikke uten vesentlig tap disponere tingen på annen måte, kan kjøperen bare heve dersom forsinkelsen medfører at hans formål med kjøpet blir vesentlig forfeilet.
Endret ved lov 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119).

§ 27. Erstatning.

(1) Kjøperen kan kreve erstatning for det tap han lider som følge av forsinkelse fra selgerens side. Dette gjelder likevel ikke så langt selgeren godtgjør at forsinkelsen skyldes hindring utenfor hans kontroll som han ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å unngå eller overvinne følgene av.
(2) Beror forsinkelsen på en tredjemann som selgeren har gitt i oppdrag helt eller delvis å oppfylle kjøpet, er selgeren fri for ansvar bare om også tredjemann ville være fritatt etter regelen i første ledd. Det samme gjelder om forsinkelsen beror på en leverandør som selgeren har brukt, eller på noen annen i tidligere salgsledd.
(3) Ansvarsfrihet gjelder så lenge hindringen virker. Faller hindringen bort, kan ansvar gjøres gjeldende dersom selgeren da plikter å oppfylle men ikke gjør dette.
(4) Reglene foran i paragrafen her omfatter ikke slikt indirekte tap som nevnt i § 67 (2).
(5) Kjøperen kan i alle høve kreve erstatning dersom forsinkelsen eller tapet skyldes feil eller forsømmelse på selgerens side.
Endret ved lov 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119).

§ 28. Opplysningsplikt om hindring.

Hindres selgeren å oppfylle kjøpet til rett tid, skal han gi kjøperen melding om hindringen og dens virkning på muligheten for å oppfylle. Får kjøperen ikke slik melding innen rimelig tid etter at selgeren fikk eller burde fått kjennskap til hindringen, kan kjøperen kreve erstattet tap som kunne vært unngått om han hadde fått meldingen i tide.

§ 29. Frist for å heve.

Er tingen levert for seint kan kjøperen ikke heve kjøpet, med mindre han gir selgeren melding om kravet innen rimelig tid etter at han fikk vite om leveringen.

Mangler

§ 30. Innledende bestemmelse.

(1) Dersom det foreligger mangel og denne ikke skyldes kjøperen eller forhold på hans side, kan han etter §§ 31 til 40 kreve retting, omlevering, prisavslag, heving og erstatning samt holde kjøpesummen tilbake etter § 42. Hans rett til erstatning faller ikke bort ved at han gjør gjeldende andre krav eller ved at disse ikke kan gjøres gjeldende.
(2) For andre feil ved selgerens oppfyllelse gjelder reglene om mangler så langt de passer.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 31. Kjøperens undersøkelse etter leveringen.

(1) Etter levering skal kjøperen så snart han etter forholdene har rimelig høve til det, undersøke tingen slik god skikk tilsier.
(2) Framgår det at tingen skal transporteres fra leveringsstedet, kan kjøperen vente med å undersøke den til den er kommet fram til bestemmelsesstedet.
(3) Endrer kjøperen bestemmelsesstedet mens tingen er undervegs, eller sender han den videre uten at han har hatt rimelig høve til å undersøke den, og selgeren ved kjøpet kjente eller burde ha kjent til muligheten for slik omdirigering eller videresending, kan undersøkelsen utsettes til tingen er kommet fram til det nye bestemmelsesstedet.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 32. Reklamasjon.

(1) Kjøperen taper sin rett til å gjøre en mangel gjeldende dersom han ikke innen rimelig tid etter at han oppdaget eller burde ha oppdaget den, gir selgeren melding som angir hva slags mangel det gjelder.
(2) Reklamerer kjøperen ikke innen to år etter den dag da han overtok tingen, kan han ikke seinere gjøre mangelen gjeldende. Dette gjelder ikke dersom selgeren ved garanti eller annen avtale har påtatt seg ansvar for mangler i lengre tid.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 33. Unntak fra reklamasjonsreglene.

Uansett §§ 31 og 32 kan kjøperen gjøre mangelen gjeldende dersom selgeren har opptrådt grovt aktløst eller for øvrig i strid med redelighet og god tro.

§ 34. Krav på retting og omlevering (avhjelp).

(1) Kjøperen kan kreve at selgeren for egen rekning retter mangel dersom dette kan skje uten å volde selgeren urimelig kostnad eller ulempe. Selgeren kan isteden foreta omlevering etter § 36.
(2) Kjøperen kan kreve omlevering når mangelen er vesentlig. Dette gjelder ikke dersom det foreligger hindring eller misforhold som nevnt i § 23. Omlevering kan heller ikke kreves når kjøpet gjelder en ting som foreligger ved kjøpet og har slike egenskaper at den ut fra partenes forutsetninger ikke med rimelighet kan erstattes med en annen.
(3) Oppfyller ikke selgeren sin plikt til å rette eller omlevere, kan kjøperen kreve erstatning for sine forsvarlige utgifter ved å få mangelen rettet.

§ 35. Melding om krav på retting eller omlevering (avhjelp).

Kjøper taper sitt krav på retting eller omlevering dersom han ikke gir selgeren melding om kravet sammen med reklamasjon etter § 32 eller innen rimelig tid deretter. Kjøperen har likevel kravet i behold dersom selgeren har opptrådt grovt aktløst eller for øvrig i strid med redelighet og god tro.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 36. Selgerens rett til retting eller omlevering (avhjelp).

(1) Selv om kjøperen ikke krever det, kan selgeren for egen kostnad rette mangel eller foreta omlevering, når dette kan skje uten vesentlig ulempe for kjøperen og uten risiko for at kjøperen ikke får dekket sine utlegg av selgeren.
(2) Dersom selgeren spør om kjøperen vil godta retting eller omlevering, eller underretter kjøperen om at han vil rette eller omlevere innen en angitt tid, men kjøperen ikke svarer innen rimelig tid etter at han har fått meldingen, kan selgeren foreta det nødvendige innen den tid som er angitt.
(3) Selgeren kan ikke gjøre gjeldende at han ikke har fått høve til å rette eller omlevere, dersom kjøperen har sørget for å få rettet mangelen og det etter forholdene ville være urimelig å kreve at han ventet på selgerens retting eller

omlevering.

§ 37. Prisavslag eller heving etter manglende avhjelp.

(1) Dersom retting eller omlevering ikke kommer på tale eller ikke blir foretatt innen rimelig tid etter at kjøperen har klaget over mangelen, kan kjøperen kreve prisavslag eller heve kjøpet etter §§ 38 eller 39. Dette gjelder ikke dersom kjøperen avslår avhjelp som han plikter å motta.
(2) Kjøperen kan ikke kreve prisavslag ved kjøp av brukte ting på auksjon.

§ 38. Prisavslag.

Har tingen mangel, kan kjøperen kreve prisavslag slik at forholdet mellom nedsatt og avtalt pris svarer til forholdet mellom tingens verdi i mangelfull og kontraktmessig stand på leveringstiden.

§ 39. Heving.

(1) Kjøperen kan heve kjøpet dersom mangelen medfører vesentlig kontraktbrudd.
(2) Kjøperen kan ikke heve kjøpet med mindre han gir selgeren melding om heving innen rimelig tid etter at han fikk eller burde ha fått kjennskap til mangelen, eller etter utløpet av den frist som kan følge av krav eller melding etter §§ 34 eller 36. Dette gjelder likevel ikke dersom selgeren har opptrådt grovt aktløst eller for øvrig i strid med redelighet og god tro.

§ 40. Erstatning.

(1) Kjøperen kan kreve erstatning for det tap han lider som følge av mangel ved tingen, for så vidt selgeren ikke godtgjør at det forhold at leveringen er mangelfull, skyldes hindring som nevnt i § 27. Reglene ellers i §§ 27 og 28 gjelder tilsvarende.
(2) Reglene i første ledd omfatter ikke slikt indirekte tap som nevnt i § 67 (2).
(3) Kjøperen kan i alle høve kreve erstatning dersom

a. mangelen eller tapet skyldes feil eller forsømmelse fra selgers side eller
b. tingen allerede på avtaletiden avvek fra det som er tilsikret av

selgeren.

Endret ved lov 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119).

Rettsmangler m m

§ 41. Rettsmangler. Andre tredjemannskrav.

(1) Har tredjemann eiendomsrett, panterett eller annen rett i tingen (rettsmangel), gjelder reglene om mangler tilsvarende dersom det ikke følger av avtalen at kjøperen skal overta tingen med den begrensning tredjemanns rett medfører. Toårsfristen for reklamasjon i § 32 (2) gjelder likevel ikke.
(2) Kjøperen kan i alle høve kreve erstatning for tap som følge av rettsmangel som forelå ved kjøpet og som han verken kjente eller burde ha kjent til.
(3) Gjør tredjemann krav på å ha rett i tingen og dette bestrides, gjelder reglene i første og andre ledd tilsvarende når kravet ikke er klart ugrunnet.
(4) For tredjemannskrav som bygger på immaterialrett gjelder reglene i første ledd tilsvarende.
Endret ved lover 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002), 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119).

Øvrige bestemmelser

§ 42. Kjøperens tilbakeholdsrett.

Har kjøperen krav som følger av selgerens kontraktbrudd, kan kjøperen holde tilbake så mye av kjøpesummen som vil sikre at han får kravet dekket.

§ 43. Kontraktbrudd ved del av tingen.

(1) Gjelder selgerens kontraktbrudd bare en del av det solgte, får reglene i kapitlet her anvendelse på denne del. Kjøperen kan heve kjøpet i sin helhet når kontraktbruddet er vesentlig for hele kjøpet.
(2) Må selgeren etter forholdene antas å ha avsluttet sin levering enda ikke alt er levert, får reglene om mangler anvendelse.

§ 44. Levering etter hvert.

(1) Skal selgeren levere etter hvert og er det kontraktbrudd ved en enkelt dellevering, kan kjøperen heve for denne levering etter reglene om heving.
(2) Gir kontraktbruddet kjøperen god grunn til å rekne med at det vil inntre kontraktbrudd som vil gi hevingsrett ved seinere leveringer, kan han på dette grunnlag heve for slike leveringer dersom det skjer innen rimelig tid.
(3) Dersom kjøperen hever for en enkelt levering, kan han samtidig heve kjøpet for tidligere eller seinere leveringer som på grunn av sammenhengen mellom leveringene ikke vil kunne brukes til formål som partene forutsatte på avtaletiden.

Kapittel VI. Kjøperens plikter.

Kjøpesummens størrelse

§ 45.

Er kjøp inngått uten at prisen følger av avtalen, skal kjøperen betale gjengs pris på avtaletiden for samme slags ting solgt under tilsvarende forhold, for så vidt prisen ikke er urimelig. Er det ingen slik gjengs pris, må kjøperen betale det som er rimelig under omsyn til tingens art og godhet og tilhøva ellers.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 46.

(1) Skal kjøpesummen fastsettes etter tall, mål eller vekt, legges til grunn mengden på det tidspunkt da risikoen for tingen går over på kjøperen.
(2) Er prisen fastsatt etter vekt, trekkes først vekten av innpakningen fra.

§ 47.

Har kjøperen fått rekning eller nota, er han bundet av den pris som er oppført, om han ikke innen rimelig tid sier fra at han ikke godtar den. Dette gjelder ikke når lavere pris følger av avtale eller den oppførte pris er urimelig.

Kjøpesummens betaling

§ 48.

(1) Kjøpesummen skal betales på selgerens forretningssted (i tilfelle bosted jf § 83). Dersom betaling skal skje mot overlevering av tingen eller dokument, skal det gjøres på det sted overleveringen skjer.
(2) Plikten til å betale kjøpesummen omfatter også plikt etter avtalen til å akseptere veksel, stille remburs, bankgaranti eller annen sikkerhet samt å treffe andre tiltak for å få betalt kjøpesummen.
(3) Selgeren svarer for økte kostnader i forbindelse med betalingen som skyldes at han har flyttet sitt forretningssted etter at kjøpet ble inngått.

§ 49.

(1) Følger ikke betalingstiden av avtalen, skal kjøperen betale når selgeren krever det, men ikke før tingen blir overlevert kjøperen eller stilt til hans rådighet i samsvar med avtalen og loven.
(2) Før kjøperen betaler har han likevel rett til å få undersøke tingen på vanlig måte, når dette ikke er uforenlig med den avtalte framgangsmåte for levering og betaling av kjøpesummen. Kjøperen kan ikke som følge av en slik undersøkelse utsette betalingen med mer enn 30 dager, med mindre selgeren uttrykkelig har godkjent dette.
(3) Dersom det brukes konnossement ved transporten av tingen til bestemmelsesstedet, eller transporten til kjøperen for øvrig skjer på slike vilkår at selgeren ikke kan rå over tingen etter betalingen, kan betaling kreves mot konnossement, fraktbrev eller annet bevis for at tingen blir transportert på slike vilkår. Dette gjelder selv om tingen ikke er kommet fram eller kjøperen ikke har hatt høve til å undersøke den.
Endret ved lov 15 feb 2013 nr. 8 (ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 feb 2013 nr. 173).

Kjøperens medvirkning ved oppfyllelse av kjøpet

§ 50.

Kjøperen skal

a. yte slik medvirkning som det er rimelig å vente av ham for at selgeren

skal kunne oppfylle kjøpet, og

b. overta tingen ved å hente eller motta den.

Kapittel VII. Selgerens krav ved kontraktbrudd fra kjøperens side.

§ 51. Innledende bestemmelse.

(1) Dersom kjøperen ikke betaler eller oppfyller sine øvrige plikter etter avtalen eller loven, og dette ikke beror på selgeren eller forhold på hans side, kan selgeren kreve oppfyllelse, heving og erstatning etter bestemmelsene i kapitlet her. Han kan også holde tilbake ytelse etter § 10 samt kreve rente etter § 71.
(2) Oppfyller ikke kjøperen sin plikt til å overta tingen, og beror dette ikke på selgeren eller forhold på hans side, gjelder isteden reglene i §§ 55, 57 (2) og 58.
(3) Selgerens rett til erstatning og rente faller ikke bort ved at han gjør gjeldende andre krav eller ved at disse ikke kan gjøres gjeldende.

§ 52. Rett til oppfyllelse ved å kreve betaling. Avbestilling.

(1) Selgeren kan fastholde kjøpet og kreve at kjøperen betaler kjøpesummen. Dette gjelder likevel ikke så lenge betalingen hindres av stans i samferdselen eller betalingsformidlingen eller annet forhold utenfor kjøperens kontroll og som han ikke kan overvinne.
(2) Avbestiller kjøperen ting som skal tilvirkes særskilt for ham, kan selgeren ikke fastholde kjøpet ved å fortsette tilvirkingen, gjøre andre forberedelser til leveringen samt kreve betaling, med mindre avbrudd ville føre med seg betydelig ulempe for ham eller risiko for at han ikke får erstattet tap som avbestillingen medfører. Kan selgeren ikke fastholde kjøpet, utmåles erstatning for tap som følge av avbestillingen i samsvar med reglene i kapittel X.
(3) Er tingen ennå ikke levert, taper selgeren sin rett til å kreve oppfyllelse om han venter urimelig lenge med å fremme kravet.

§ 53. Rett til oppfyllelse ved å kreve medvirkning til kjøpet.

Om selgerens rett til å kreve oppfyllelse av kjøperens plikt til å medvirke til kjøpet gjelder § 23 tilsvarende.

§ 54. Heving når kjøperen ikke betaler.

(1) Selgeren kan heve kjøpet på grunn av forsinket betaling dersom kjøperens

kontraktbrudd er vesentlig.
(2) Kjøpet kan også heves dersom kjøperen ikke betaler kjøpesummen innen en rimelig tilleggsfrist som selgeren har fastsatt for oppfyllelse.
(3) Mens tilleggsfristen løper kan selgeren ikke heve, med mindre kjøperen har sagt at han ikke vil oppfylle innen fristen.
(4) Er tingen allerede overtatt av kjøperen, kan selgeren bare heve dersom han har tatt forbehold om det eller kjøperen avviser tingen.
Endret ved lov 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119).

§ 55. Heving når kjøperen ikke medvirker.

(1) Selgeren kan heve kjøpet når kjøperen ikke medvirker til kjøpet, dersom kontraktbruddet er vesentlig. Selgeren kan på samme vilkår heve kjøpet når kjøperen ikke overtar tingen etter § 50 bokstav (b) og selgeren har en særlig interesse i å bli av med den.
(2) Kjøpet kan også heves når kjøperen innen en rimelig tilleggsfrist som selgeren har fastsatt for oppfyllelse,

a. ikke medvirker til kjøpet, eller
b. ikke overtar tingen i tilfelle hvor selgeren har en særlig interesse i å bli av med den.

(3) Mens tilleggsfristen løper kan selgeren ikke heve, med mindre kjøperen har sagt at han ikke vil oppfylle innen fristen.

§ 56. Levering etter hvert.

(1) Skal selgeren levere etter hvert og kjøperen betale eller medvirke i tilsvarende poster, og det er kontraktbrudd fra kjøperens side ved en enkelt levering, kan selgeren heve for denne levering etter reglene i §§ 54 og 55.
(2) Gir kontraktbruddet selgeren god grunn til å rekne med at det vil inntre kontraktbrudd som vil gi hevingsrett ved seinere leveringer, kan han på dette grunnlag heve for disse leveringer dersom det skjer innen rimelig tid.

§ 57. Erstatning.

(1) Selgeren kan kreve erstatning for det tap han lider som følge av forsinkelse med betalingen fra kjøperens side. Dette gjelder likevel ikke så langt kjøperen godtgjør at forsinkelsen skyldes stans i samferdselen eller betalingsformidlingen eller annen hindring utenfor kjøperens kontroll og som

han ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å unngå eller overvinne følgene av. Reglene ellers i § 27 (2) og (3) gjelder tilsvarende.
(2) Selgeren kan kreve erstatning etter reglene i § 27 for det tap han lider som følge av at

a. kjøperen ikke medvirker ved oppfyllelsen av kjøpet, eller
b. kjøperen ikke i rett tid overtar tingen etter § 50 bokstav (b), i tilfelle hvor selgeren har en særlig interesse i å bli av med tingen.

§ 58. Opplysningsplikt om hindring.

Hindres kjøperen i å oppfylle kjøpet til rett tid, skal han gi selgeren melding om hindringen og dens virkning på muligheten for å oppfylle. Får selgeren ikke slik melding innen rimelig tid etter at kjøperen fikk eller burde ha fått kjennskap til hindringen, kan selgeren kreve erstattet tap som kunne vært unngått om han hadde fått meldingen i tide.

§ 59. Selgerens frist for å heve.

Er kjøpesummen betalt, kan selgeren ikke heve kjøpet med mindre han gir kjøperen melding om det:

a. ved forsinkelse, før han fikk vite om oppfyllelsen fra kjøperens side, eller
b. ved annet kontraktbrudd, innen rimelig tid etter at han fikk eller burde ha fått kjennskap til kontraktbruddet, eller etter at rimelig tilleggsfrist som følger av § 55 (2) er gått ut.

§ 60. Spesifikasjon.

(1) Skal kjøperen bestemme tingens form, mål eller andre egenskaper og han ikke gjør det til avtalt tid eller innen rimelig tid etter å ha fått oppfordring fra selgeren, kan selgeren selv gjøre det i samsvar med hva han må anta er kjøperens interesse. Dette hindrer ikke selgeren i å gjøre gjeldende andre krav som han har.
(2) Selgeren må opplyse kjøperen om de spesifikasjoner han vil bruke og gi kjøperen en rimelig frist til å endre spesifikasjonene. Gjør ikke kjøperen dette i tide etter å ha fått selgerens melding, blir selgerens spesifikasjoner bindende.

Kapittel VIII. Fellesregler om forventet kontraktbrudd, insolvens m m.

§ 61. Forventet kontraktbrudd.

(1) Dersom det etter kjøpet framgår av en parts handlemåte eller av en alvorlig svikt i hans kredittverdighet eller evne til å oppfylle at han ikke kommer til å oppfylle en vesentlig del av sine plikter, kan den annen part innstille sin oppfyllelse og holde sin ytelse tilbake.
(2) Har selgeren allerede sendt tingen og viser det seg forhold på kjøperens side som nevnt i første ledd, kan han hindre at tingen blir overgitt til kjøperen eller hans bo. Dette gjelder selv om kjøperen eller boet har mottatt transportdokument.
(3) Den part som innstiller oppfyllelsen eller hindrer at tingen blir overgitt, må straks varsle den annen part. Blir varsel ikke gitt, kan den annen part kreve erstattet tap som kunne vært unngått om han var blitt varslet.
(4) Part som har innstilt sin oppfyllelse eller hindret at tingen blir overgitt, må fortsette oppfyllelsen dersom den annen part stiller betryggende sikkerhet for sin oppfyllelse.

§ 62. Heving ved forventet kontraktbrudd.

(1) Er det før tiden for oppfyllelse klart at det vil inntre kontraktbrudd som vil gi en part hevingsrett, kan han heve kjøpet allerede før tiden for oppfyllelse. Hevingen kan avverges dersom den annen part straks stiller betryggende sikkerhet for at kjøpet vil bli oppfylt.
(2) Når tiden tillater det, skal den part som akter å heve, varsle den annen part så denne får høve til å skaffe sikkerhet for å unngå heving.

§ 63. Insolvensbehandling.

Kommer en av partene under insolvensbehandling, gjelder bestemmelsene i dekningsloven kapittel 7.
Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

Kapittel IX. Fellesregler om heving eller omlevering.

§ 64. Virkninger.

(1) Når kjøpet heves faller partenes plikt til å oppfylle kjøpet bort.

(2) Er kjøpet helt eller delvis oppfylt fra noen av sidene, kan det mottatte kreves tilbakeført. En part kan likevel holde tilbake det han har mottatt inntil den annen gir tilbake det han har fått. Tilsvarende gjelder når parten har krav på erstatning eller rente og betryggende sikkerhet ikke blir stilt.
(3) Skal selgeren omlevere, kan kjøperen holde tilbake det han har mottatt, inntil omlevering skjer.
(4) Hevingen har ingen betydning for avtalevilkår om forretningshemmeligheter, om løsning av tvister eller om partenes rettigheter og plikter som følge av hevingen.

§ 65. Avkasting og rente ved tilbakeføring.

(1) Heves kjøpet, skal kjøperen godskrive selgeren avkasting som han har hatt av tingen og gi rimelig vederlag for vesentlig nytte han ellers har hatt av den.
(2) Dersom selgeren skal betale kjøpesummen tilbake, plikter han å betale rente etter § 71 fra den dag han mottok betalingen.

§ 66. Tap av krav på heving og omlevering.

(1) Kjøperen kan heve kjøpet eller kreve omlevering bare dersom han leverer tingen tilbake i vesentlig samme stand og mengde som han mottok den. Han taper likevel ikke retten til å heve eller kreve omlevering dersom

a. årsaken til at det er umulig å tilbakelevere tingen i vesentlig samme stand og mengde, er tingens egen beskaffenhet eller annet forhold som ikke beror på kjøperen;
b. tingen helt eller delvis er gått til grunne eller forringet som følge av handling som trengs for å undersøke om tingen har mangel; eller
c. tingen helt eller delvis er solgt videre i vanlig omsetning eller er forbrukt eller forandret av kjøperen under forutsatt bruk før han oppdaget eller burde ha oppdaget den mangel som er årsak til avvisingen.

(2) Kjøperen taper heller ikke retten til å heve kjøpet eller kreve omlevering dersom han ved tilbakeleveringen erstatter den verdireduksjon tingen har hatt.
Endret ved lov 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119).

Kapittel X. Erstatningens omfang. Rente.

Omfanget av erstatning

§ 67. Alminnelig regel.

(1) Erstatning for kontraktbrudd fra en parts side skal svare til det tap, herunder utlegg, prisforskjell og tapt fortjeneste, som den annen part er påført ved kontraktbruddet. Dette gjelder likevel bare tap som en med rimelighet kunne ha forutsett som en mulig følge av kontraktbruddet.
(2) Som indirekte tap reknes:

a. tap som følge av minsket eller bortfalt produksjon eller omsetning (driftsavbrudd)
b. tap som følge av at tingen ikke kan nyttiggjøres som forutsatt (avsavn)
c. tapt fortjeneste som følge av at en kontrakt med tredjemann faller bort eller ikke blir riktig oppfylt, men bare for så vidt kjøperen uten rimelig grunn lar være å foreta dekningskjøp eller treffe andre tiltak for å unngå eller minske tapet
d. tap som følge av skade på annet enn salgstingen selv og gjenstander som den brukes til framstilling av eller som har nær og direkte sammenheng med dens forutsatte bruk.

(3) Reglene i andre ledd gjelder ikke

a. kostnader ved vanlige tiltak som kompenserer at salgstingen er forsinket eller har mangler,
b. kostnader ved tiltak som begrenser annet tap enn det som andre ledd omfatter, eller
c. erstatning utbetalt til en forbrukerkjøper etter reglene i forbrukerkjøpsloven § 34.

Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 68. Prisforskjell ved dekningstransaksjon.

Dersom kjøpet heves og kjøperen foretar dekningskjøp eller selgeren dekningssalg på forsvarlig måte og innen rimelig tid etter hevingen, legges kjøpesummen og prisen etter dekningstransaksjonen til grunn når prisforskjell

skal reknes ut.

§ 69. Prisforskjell når det ikke foreligger dekningstransaksjon.

(1) Er kjøpet hevet uten at det foretas dekning som nevnt i § 68, og er det gjengs pris for tingen, legges kjøpesummen og den gjengse pris på hevingstiden til grunn når prisforskjell skal reknes ut. Blir kjøpet hevet etter at tingen er overtatt, skal isteden gjengs pris ved overtakelsen legges til grunn.
(2) Som gjengs pris anses prisen på leveringsstedet for ting av samme slag eller, om det ikke gjelder noen gjengs pris der, på et annet sted som med rimelighet kan likestilles med dette, likevel slik at omsyn tas til forskjell i transportkostnader.

§ 70. Plikt til å begrense tap. Lemping av ansvaret.

(1) Den part som påroper kontraktbrudd fra den annens side, skal ved rimelige tiltak begrense sitt tap. Forsømmer han dette, må han selv bære den tilsvarende del av tapet.
(2) Erstatning kan settes ned dersom den vil virke urimelig for den ansvarlige part ut fra tapets størrelse i forhold til det tap som vanligvis oppstår i liknende tilfelle, og tilhøva ellers.
Endret ved lov 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119).

Rente

§ 71.

Betales ikke kjøpesummen eller annet utestående beløp i tide, skal skyldneren svare rente etter lov 17 desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m m.

Kapittel XI. Omsorg for tingen.

§ 72. Selgerens plikt til omsorg.

Dersom kjøperen ikke henter eller tar imot tingen i rett tid eller forhold ellers på hans side har medført at den ikke er overgitt til ham, skal selgeren for kjøperens

rekning dra slik omsorg for tingen som er rimelig etter tilhøva, såframt han har tingen i sin varetekt eller for øvrig kan ta vare på den.

§ 73. Kjøperens plikt til omsorg.

(1) Vil kjøperen avvise en ting som han har overtatt, skal han for selgerens rekning dra slik omsorg for den som er rimelig etter tilhøva.
(2) Vil kjøperen avvise en ting som er sendt til ham og stilt til hans rådighet på bestemmelsesstedet, skal han ta vare på den for selgerens rekning, såframt han kan gjøre dette uten å betale kjøpesummen eller pådra seg urimelig kostnad eller ulempe. Dette gjelder likevel ikke dersom selgeren eller noen på hans vegne kan ta seg av tingen på bestemmelsesstedet.

§ 74. Forvaring hos tredjemann.

En part som plikter å dra omsorg for tingen, kan la tredjemann forvare den for den annen parts rekning, såframt kostnadene ikke er uforsvarlige. Parten er fri for ansvar når forvareren er forsvarlig valgt og har mottatt tingen.

§ 75. Erstatning og sikkerhet for kostnader.

Den som drar omsorg for tingen for motpartens rekning, har rett til dekning av forsvarlige kostnader til dette. Han kan holde tingen tilbake inntil kostnadene dekkes eller betryggende sikkerhet stilles.

§ 76. Salg.

(1) En part som plikter å dra omsorg for tingen, har rett til å selge den dersom han ikke uten vesentlig kostnad kan ta vare på den, eller den annen part venter urimelig lenge med å overta den eller betale kjøpesummen eller kostnadene med oppbevaringen.
(2) Dersom tingen er utsatt for raskt å bli ødelagt eller forringet, eller det vil være uforholdsmessig kostbart å ta vare på den, skal den så vidt mulig selges.
(3) Salg skal skje på forsvarlig måte. Når det er mulig, skal den annen part gis rimelig varsel om at tingen vil bli solgt.

§ 77. Annen disposisjon enn salg.

Har en part rett til å selge tingen etter § 76, men kan den ikke selges eller er det

klart at salgsutbyttet ikke ville dekke salgskostnadene, kan parten rå over den på forsvarlig måte. Den annen part skal så vidt mulig gis varsel.

§ 78. Regnskap og godskriving av utbytte.

Omsorgsparten skal godskrive den annen part det som er innvunnet ved salg eller på annen måte samt gi ham regnskap over sine kostnader. Overskott tilfaller den annen part.

Kapittel XII. Utbytte og annen avkasting.

§ 79. Avkasting av tingen.

Avkasting som tingen gir før den avtalte leveringstid, tilfaller selgeren, når det ikke var grunn til å rekne med at den ville falle seinere. Avkasting som tingen gir deretter, tilfaller kjøperen, når det ikke var grunn til å rekne med at den ville falle tidligere.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 80. Aksjer.

Kjøp av aksje omfatter det utbytte som ikke var forfalt før kjøpet. Det samme gjelder rett til å tegne nye aksjer når retten ikke kunne nyttes før kjøpet.

§ 81. Rentebærende fordring.

Kjøp av rentebærende fordring omfatter de renter som er påløpt, men ikke forfalt ved den avtalte leveringstid. Motverdien av slike renter skal betales som tillegg til kjøpesummen når ikke fordringen er solgt som usikker.

Kapittel XIII. Visse alminnelige bestemmelser.

§ 82. Risikoen for sending av meldinger.

Dersom en part gir melding i samsvar med loven og avsender den på en måte som er forsvarlig etter forholdene, og ikke annet framgår, kan avsenderen gjøre gjeldende at meldingen er gitt i tide selv om det oppstår forsinkelse eller feil under framsendingen eller meldingen ikke når fram til den annen part.

§ 83. Forretningssted.

(1) Når en parts forretningssted har betydning og han har mer enn ett forretningssted, legges det forretningssted til grunn som har den nærmeste tilknytning til kjøpet, hensett til slike forhold som partene forutsatte på den tid da kjøpet ble inngått.
(2) Dersom en part ikke har forretningssted med tilknytning til kjøpet, legges isteden hans bosted til grunn.

Kapittel XIV. Krav mot tidligere salgsledd.

§ 84. Vilkår for krav mot tidligere salgsledd

(1) Kjøperen kan gjøre krav som følge av mangel gjeldende mot et tidligere salgsledd, for så vidt tilsvarende krav på grunn av mangelen kan gjøres gjeldende av selgeren.
(2) Ved salg mellom enkeltpersoner når kjøpet ikke hovedsakelig er knyttet til deres næringsvirksomhet, kan kjøperen uansett avtale også gjøre krav gjeldende mot tidligere yrkessalgsledd etter forbrukerkjøpsloven § 35.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 85. Reklamasjon.

(1) Kjøperen må gjøre sitt krav mot tidligere salgsledd gjeldende innen rimelig tid etter at han oppdaget eller burde ha oppdaget mangelen og seinest innen de reklamasjonsfrister som gjelder i forholdet mellom forgjengeren og det tidligere salgsledd.
(2) Kjøperen må så snart det er rimelig høve til det underrette salgsleddet om hva han krever.
(3) I den grad kjøperen i forbrukerkjøp gjør gjeldende krav mot selgeren som også kunne ha vært gjort gjeldende mot et tidligere yrkessalgsledd, gjelder reklamasjonsfristen i forbrukerkjøpsloven § 27 annet ledd for videre mangelskrav fra selgeren mot det tidligere yrkessalgsleddet. Bestemmelsen her gjelder tilsvarende for videre krav mellom tidligere yrkessalgsledd som følge av at forbrukerkjøperen har gjort gjeldende mangelskrav.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 43 (ikr. 1 juli 1998), 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002), 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119).

§ 86. Ansvar for opplysning etter § 18.

Når tilvirker eller annen person i tidligere salgsledd har gitt opplysning som nevnt i § 18 (2), er han ansvarlig for tap kjøperen lider på grunn av opplysningen, i tilfelle solidarisk med selgeren. Reglene i § 40 gjelder tilsvarende.

Kapittel XV. Internasjonalt kjøp.

Overskriften endret ved lov 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119), samtidig ble §§ 88 til 99 opphevet.

§ 87. FN-konvensjonen om internasjonale løsørekjøp

FN-konvensjonen 11. april 1980 om kontrakter for internasjonale løsørekjøp gjelder som norsk lov.
Endret ved lov 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119).

Kapittel XVI. Ikrafttredelse. Oppheving av tidligere lov.

§ 88.

(1) Loven trer i kraft fra den dag Kongen fastsetter.[1]
(2) Fra samme tid oppheves lov 24 mai 1907 nr. 2 om kjøb.
(3) Kongen kan bestemme at særreglene om internasjonalt kjøp, jf § 5 og kapittel XV, skal tre i kraft til en annen tid enn loven ellers.
(4) Den nye lov får bare anvendelse på avtaler som sluttes etter at den er trådt i kraft.
Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002), tidligere § 99, 28 feb 2014 nr. 2 (ikr. 1 nov 2014 iflg. res. 29 aug 2014 nr. 1119), tidligere § 100.
1 Fra 1 jan 1989 iflg. res. 8 juli 1988 nr. 554.

FN-konvensjonen 11 apr 1980 om kontrakter for internasjonale løsørekjøp.

Vedtatt i Wien 11 apr 1980, ratifisert i henhold til lov 13 mai 1988 nr. 28 (inntatt i Norges Lover 1685-1989) om samtykke til ratifikasjon av FN-konvensjonen om kontrakter for internasjonale løsørekjøp, vedtatt 11 apr 1980.
De stater som er parter i konvensjonen her,

Som er merksom på de vide målsettingene i de resolusjoner som ble vedtatt

på den sjette spesialsesjon av De Forente Nasjoners Generalforsamling om opprettelsen av en ny økonomisk verdensordning,

Som tar i betraktning at utviklingen av internasjonal handel på grunnlag av likhet og gjensidig nytte er en viktig faktor til fremme av vennlige forhold mellom stater,

Som mener at vedtakelsen av ensartete regler om internasjonale løsørekjøp som tar omsyn til ulike sosiale, økonomiske og rettslige systemer, vil kunne bidra til å fjerne juridiske hindringer i internasjonal handel og til å fremme utviklingen av denne handel,

Er blitt enige om følgende:

Del I. Virkeområde og alminnelige bestemmelser.

Kapittel I. Virkeområde.

Art 1.

(1) Konvensjonen her skal gjelde for avtaler om kjøp av ting mellom parter som har sitt forretningsted i ulike stater:

a. når disse stater er tilsluttet konvensjonen; eller
b. når det følger av de internasjonale-privatrettslige regler at loven i en konvensjonstat skal gjelde for kjøpet.

(2) Det har ingen betydning at partene har sitt forretningsted i ulike stater dersom dette ikke framgår av avtalen, tidligere forretningsforhold mellom partene eller av opplysninger de har gitt før eller på den tid da avtalen ble sluttet.
(3) Det skal ikke tas omsyn til partenes nasjonalitet eller til deres eller avtalens sivile eller kommersielle karakter når konvensjonens anvendelse skal fastlegges.

Art 2.

Konvensjonen gjelder ikke for:

a. kjøp av ting til personlig bruk for kjøperen, hans familie eller husstand, med mindre selgeren før eller på avtaletiden verken visste eller burde ha visst at tingen ble kjøpt til noe slikt formål;
b. salg på auksjon;

c. salg ved tvangsfullbyrding eller etter lovpåbud;
d. kjøp av aksjer, verdipapirer, omsetningspapirer eller penger;
e. kjøp av skip, fartøy, luftputefartøy eller luftfartøy;
f. kjøp av elektrisk kraft.

Art 3.

(1) Bestilling av ting som skal tilvirkes eller frambringes, reknes som kjøp når ikke bestilleren påtar seg å skaffe en vesentlig del av de materialer som trengs for slik tilvirking eller framstilling.
(2) Konvensjonen gjelder ikke avtale hvor forpliktelsene til den part som skaffer varen, for den overveiende del består i å utføre arbeid eller andre tjenester.

Art 4.

Konvensjonen regulerer bare inngåelsen av kjøpavtalen og de rettigheter og plikter for kjøper og selger som oppstår av en slik kontrakt. Særlig gjelder den ikke, med mindre annet er uttrykkelig bestemt i konvensjonen:

a. gyldigheten av avtalen eller av noen av dens bestemmelser eller gyldigheten av sedvane;
b. den virkning som avtalen kan ha for eiendomsretten til salgstingen.

Art 5.

Konvensjonen gjelder ikke selgerens ansvar for død eller personskade som salgstingen måtte volde en person.

Art 6.

Partene kan bestemme at konvensjonen ikke skal få anvendelse, eller de kan fravike eller endre virkningene av dens bestemmelser, artikkel 12 unntatt.

Kapittel II. Alminnelige bestemmelser.

Art 7.

(1) Ved tolkingen av konvensjonen skal det tas omsyn til dens internasjonale karakter og til behovet for å fremme dens ensartete anvendelse og vørnad for redelighet og god tro i internasjonal handel.
(2) Spørsmål om forhold som går inn under konvensjonen, men som den ikke uttrykkelig løser, avgjøres i samsvar med de generelle prinsipper konvensjonen bygger på, eller, dersom slike prinsipper mangler, i samsvar med det lands lov som skal anvendes etter reglene i den internasjonale privatrett.

Art 8.

(1) I forhold til konvensjonen skal en parts utsagn og opptreden ellers tolkes i samsvar med hans hensikt dersom den andre parten forsto eller ikke kunne være uvitende om meningen.
(2) Dersom foregående ledd ikke kan anvendes, skal en parts utsagn og opptreden ellers tolkes i samsvar med den forståelse som en fornuftig person i samme egenskap og stilling som den andre parten ville hatt under de samme forhold.
(3) Når en skal fastslå hensikten til en part og den forståelse en fornuftig person ville ha hatt, tas det omsyn til alle relevante forhold i saken, derunder forhandlinger, eventuell praksis som partene har fulgt seg imellom, handelsbruk samt partenes etterfølgende opptreden.

Art 9.

(1) Partene er bundet av handelsbruk som de har godtatt og praksis som de har fulgt seg imellom.
(2) Når ikke annet er avtalt, anses partene å ha godtatt i sin avtale eller for sin avtaleinngåelse handelsbruk som de kjente eller burde ha kjent til, og som i internasjonal handel er allment kjent og regelmessig fulgt av parter ved tilsvarende avtaler innenfor vedkommende handelsgren.

Art 10.

Ved anvendelsen av konvensjonen skal:

(a) når en part har mer enn ett forretningsted, det forretningsted legges til grunn som har den nærmeste tilknytning til avtalen og dens oppfyllelse, hensett til slike tilhøve som partene kjente eller forutsatte før eller på avtaletiden.
(b) når en part ikke har noe forretningsted, hans bosted legges til grunn.

Art 11.

En kjøpavtale behøver ikke å sluttes eller bekreftes skriftlig og er ikke undergitt noe annet formkrav. Den kan bevises på enhver måte, også ved vitnemål.

Art 12.

De bestemmelser i artikkel 11, artikkel 29 eller Del II som tillater å inngå, endre eller avtale opphør av en kjøpavtale eller tillater å framsette tilbud, aksept eller annet dispositivt utsagn på annen måte enn skriftlig, gjelder ikke når en av partene har sitt forretningssted i en konvensjonstat som har avgitt erklæring som nevnt i art 96 i konvensjonen. Partene kan ikke fravike artikkelen her eller endre dens virkninger.

Art 13.

I konvensjonen omfatter uttrykket «skriftlig» også telegram og telex.

Del II. Avtaleinngåelse.

Art 14.

(1) Et forslag om å inngå en kjøpavtale rettet til en eller flere bestemte personer, reknes som et tilbud dersom det er tilstrekkelig presist i sitt innhold og angir tilbyderens vilje om å bli bundet i tilfelle aksept. Et forslag er tilstrekkelig presist dersom det angir tingen og uttrykkelig eller underforstått fastsetter eller gir anvisning på å fastsette mengden og kjøpesummen.
(2) Et forslag rettet til en ubestemt personkrets, blir å anse bare som en oppfordring om å komme med tilbud, med mindre den som framsetter forslaget klart gir uttrykk for det motsatte.

Art 15.

(1) Et tilbud får virkning når det kommer fram til mottakeren.
(2) Et tilbud kan trekkes tilbake, selv om det er gjort ugjenkallelig, såframt tilbaketrekningen kommer fram til mottakeren før eller samtidig med tilbudet.

Art 16.

(1) Inntil avtale er inngått kan et tilbud kalles tilbake dersom tilbakekallet kommer fram til mottakeren før han har sendt en aksept.
(2) Et tilbud kan likevel ikke kalles tilbake:

a. dersom det angir, enten ved å sette en bestemt akseptfrist eller på annen måte, at det er ugjenkallelig; eller
b. dersom det var rimelig for mottakeren å rekne med at tilbudet var ugjenkallelig og han har handlet i tillit til det (innrettet seg etter tilbudet).

Art 17.

Et tilbud, selv om det er ugjenkallelig, faller bort når et avslag kommer fram til tilbyderen.

Art 18.

(1) En erklæring eller annen opptreden av mottakeren som angir at han godtar et tilbud, skal reknes som en aksept. Taushet eller passivitet er i seg selv ikke tilstrekkelig til å gjelde som aksept.
(2) Aksept av et tilbud får virkning når aksepten kommer fram til tilbyderen. Aksepten er ikke virksom dersom den ikke kommer fram til tilbyderen innen den frist han har fastsatt, eller, om ingen frist er satt, innen en rimelig tid alt etter tilhøva ved kontraktforholdet og etter hvor rask meddelelsesmåte tilbyderen har brukt. Et muntlig tilbud må aksepteres straks, om ikke annet kan utledes av tilhøva.
(3) Dersom det framgår av tilbudet, den praksis partene har fulgt seg imellom, eller av handelsbruk at mottakeren kan akseptere ved å utføre en handling, til dømes ved å sende tingen eller betale kjøpesummen, uten å underrette tilbyderen, blir aksepten virksom når handlingen er utført, forutsatt at det skjer innen den frist som er angitt i foregående paragraf.

Art 19.

(1) Et svar på et tilbud som foregir å være en aksept, men som inneholder tillegg, begrensninger eller andre endringer, reknes som avslag på tilbudet og er å anse som et mottilbud (nytt tilbud).
(2) Dersom et svar på et tilbud som foregir å være en aksept, inneholder tilleggvilkår eller avvikende bestemmelser som ikke vesentlig endrer innholdet av tilbudet, skal svaret likevel reknes som aksept, med mindre tilbyderen uten urimelig opphold muntlig eller skriftlig gjør innvendinger mot uoverensstemmelsen. Gjør han ikke det, er avtalevilkåra de vilkår som framgår av tilbudet med de endringer aksepten inneholder.
(3) Tilleggvilkår og avvikende bestemmelser som gjelder bl.a. kjøpesummen, betalingen, salgstingens egenskaper og mengde (kvalitet og kvantitet), leveringsted og leveringtid, omfanget av en parts erstatningansvar overfor den andre eller avgjørelse (bileggelse) av tvister mellom partene, anses å endre innholdet av tilbudet vesentlig.

Art 20.

(1) En akseptfrist som tilbyderen har fastsatt i et telegram eller et brev, løper fra det tidspunkt da telegrammet er levert inn for sending eller fra det tidspunkt brevet viser, eller, om brevet ikke viser noen slik dato, fra dateringen på konvolutten. En akseptfrist som tilbyderen har gitt i telefon, telex eller annet øyeblikkelig meddelelsesmiddel, løper fra det tidspunkt da tilbudet når fram til mottakeren.
(2) Offisielle helgedager eller fridager som faller innenfor akseptfristen, reknes med i den fastsatte fristen. Men dersom en melding om aksept ikke kan leveres på tilbyderens adresse siste dagen av akseptfristen, fordi denne dag er offisiell helgedag eller fridag på tilbyderens forretningsted, forlenges akseptfristen til den første etterfølgende virkedag.

Art 21.

(1) En aksept som kommer for seint får likevel virkning som aksept dersom tilbyderen uten opphold muntlig eller skriftlig underretter tilbudsmottakeren (akseptanten) om dette.
(2) Dersom et brev eller annet skriftstykke som inneholder en forsinket aksept, viser at det ble sendt under slike forhold at det ville ha kommet fram i tide om framsendingen hadde gått normalt, skal den seine aksepten likevel ha virkning som aksept, med mindre tilbyderen uten opphold muntlig eller skriftlig

underretter tilbudsmottakeren om at han anser sitt tilbud bortfalt.

Art 22.

En aksept kan trekkes tilbake dersom tilbaketrekningen kommer fram til tilbyderen før eller på samme tid som aksepten ville ha fått virkning.

Art 23.

En avtale er inngått på det tidspunkt da en aksept av et tilbud får virkning i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen her.

Art 24.

I forhold til denne del av konvensjonen anses et tilbud, en aksept eller et annet dispositivt utsagn for å ha «kommet fram» til («nådd») mottakeren når det er gitt muntlig til ham eller levert på noen annen måte til ham personlig, til hans forretningsted eller postadresse eller, om han ikke har forretningsted eller postadresse, til hans bopel.

Del III. Kjøp av ting.

Kapittel I. Alminnelige bestemmelser.

Art 25.

Kontraktbrudd fra en av partene er vesentlig dersom det medfører slik skade for den annen part at han i betydelig grad blir fratatt det han etter avtalen hadde rett til å forvente, med mindre den part som misligholder ikke forutså det skadelige resultatet og en fornuftig mann i samme egenskap og stilling og under samme forhold heller ikke ville ha forutsett det.

Art 26.

En erklæring om å heve avtalen er bare virksom dersom den andre parten blir gitt melding om det.

Art 27.

Når ikke annet er uttrykkelig bestemt i denne Del av konvensjonen, og en melding, anmodning eller annen underretning blir gitt av en part i samsvar med denne Del og med et meddelelsesmiddel som er forsvarlig etter tilhøva, fratar det ikke denne parten retten til å gjøre underretningen gjeldende at det oppstår forsinkelse eller feil under framsendingen eller at underretningen ikke kommer fram.

Art 28.

Dersom en part, i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen, har rett til å kreve at den annen part oppfyller en plikt, er en domstol bare bundet til å gi dom på direkte oppfyllelse (naturaloppfyllelse) når den ville ha gjort det etter sitt eget lands rett i liknende kjøpsforhold som ikke går inn under konvensjonen.

Art 29.

(1) En avtale kan endres eller bringes til opphør ved ren overenskomst mellom partene.
(2) Dersom en skriftlig avtale inneholder bestemmelse om at enhver endring eller opphør ved overenskomst bare kan skje skriftlig, kan avtalen ikke endres eller bringes til opphør ved overenskomst på annen måte. Imidlertid kan en part ved sin opptreden miste retten til å pårope en slik bestemmelse for så vidt som den annen part har innrettet seg i tillit til denne opptreden.

Kapittel II. Selgerens plikter.

Art 30.

Selgeren skal levere salgstingen, overlevere tilhørende dokumenter og overføre eiendomsretten til tingen slik som bestemt i avtalen og konvensjonen.

Avsnitt I. Levering av salgstingen og overlevering av dokumenter.

Art 31.

Dersom selgeren ikke skal levere salgstingen på et annet bestemt sted, består hans leveringsplikt i:

a. når kjøpavtalen innebærer transport av tingen – å overgi tingen til den første fraktfører for framsending til kjøperen;
b. når, i tilfeller som ikke går inn under foregående underparagraf, avtalen gjelder en bestemt ting eller en artbestemt vare som skal tas fra et bestemt parti eller som skal tilvirkes eller framstilles, og partene ved avtaleslutningen visste at tingen var på eller skulle tilvirkes eller framstilles på et bestemt sted – å stille tingen til kjøperens rådighet på dette sted;
c. i andre tilfeller – å stille tingen til kjøperens rådighet på det sted der selgeren hadde sitt forretningssted ved avtaleslutningen.

Art 32.

(1) Dersom selgeren i samsvar med avtalen eller konvensjonen overgir salgstingen til en fraktfører, og den ikke er klart identifisert i forhold til avtalen ved merking på tingen, ved transportdokumenter eller på annen måte, skal selgeren gi kjøperen melding om sendingen med spesifikasjon av tingen.
(2) Dersom selgeren plikter å ordne med sendingen av tingen, skal han inngå de nødvendige avtaler for transport til det fastsatte sted med transportmiddel som passer etter tilhøva, og på vanlige vilkår for slik transport.
(3) Dersom selgeren ikke selv plikter å tegne transportforsikring for tingen, skal han på kjøperens oppfordring forsyne denne med alle tilgjengelige opplysninger som trengs for å tegne slik forsikring.

Art 33.

Selgeren skal levere salgstingen:

a. dersom en dag er fastsatt i eller kan utledes fra avtalen, på denne dag;
b. dersom et tidsrom er fastsatt i eller kan utledes fra avtalen, når som

helst i dette tidsrom om det ikke følger av tilhøva at det er opp til kjøperen å velge dagen; eller

c. i alle andre tilfeller, innen rimelig tid etter avtaleslutningen.

Art 34.

Dersom selgeren plikter å overlevere dokumenter vedrørende salgstingen, skal han overlevere dem til den tid, på det sted og i den stand som avtalen fastsetter. Har selgeren overlevert dokumentene før denne tid, kan han fram til dette tidspunkt avhjelpe enhver mangel ved dokumentene, såframt utøvelsen av denne rett ikke volder kjøperen urimelig ulempe eller urimelig utgift. Kjøperen beholder imidlertid sin rett til å kreve erstatning etter reglene i konvensjonen.

Avsnitt II. Avtalemessig salgsting og krav fra tredjemann.

Art 35.

(1) Selgeren skal levere ting i den mengde og av den godhet og type som avtalen krever, og i slik pakning eller beholder som avtalen krever.
(2) Har ikke partene avtalt noe annet, er salgstingen bare avtalemessig når den:

a. passer til de formål som ting av samme type vanligvis brukes til;
b. passer til et bestemt formål som uttrykkelig eller underforstått er gjort kjent for selgeren ved avtaleslutningen, unntatt hvor forholdene viser at kjøperen ikke holdt seg til selgerens sakkunnskap og omdømme, eller hvor det etter tilhøva var urimelig for ham å gjøre det;
c. har de egenskaper som ting selgeren har holdt fram for kjøperen som prøve eller modell;
d. er pakket eller emballert på den måten som er vanlig for slike ting, eller hvor det ikke er noen slik måte, på en måte som er egnet til å bevare og beskytte tingen.

(3) Selgeren er ikke ansvarlig etter underparagrafene (a) til (d) i foregående paragraf for noen mangel ved salgstingen som kjøperen ved avtaleslutningen kjente eller ikke kunne ha vært ukjent med.

Art 36.

(1) Selgeren er ansvarlig i samsvar med avtalen og konvensjonen for enhver mangel som foreligger på den tid da risikoen går over på kjøperen, selv om mangelen først viser seg seinere.
(2) Selgeren er også ansvarlig for enhver mangel som oppstår etter den tid som er angitt i foregående paragraf, og som skyldes mislighold av noen av hans plikter, herunder mislighold av garanti for at salgstingen i et visst tidsrom vil fortsette å være egnet til sitt vanlige formål eller til noe bestemt formål eller vil beholde angitte egenskaper eller kjennetegn.

Art 37.

Dersom selgeren har levert ting før den fastsatte leveringstid, kan han fram til denne tid enten levere en manglende del eller etterlevere en manglende mengde eller foreta omlevering istedenfor den leverte mangelfulle ting eller avhjelpe mangel ved den leverte ting, såframt utøvelsen av denne rett ikke volder kjøperen urimelig ulempe eller urimelig utgift. Kjøperen beholder imidlertid sin rett til å kreve erstatning etter reglene i konvensjonen.

Art 38.

(1) Kjøperen skal undersøke salgstingen, eller sørge for å få den undersøkt, så snart det er praktisk mulig etter tilhøva.
(2) Dersom avtalen innebærer transport av tingen, kan undersøkelsen utsettes til den er kommet fram til bestemmelsesstedet.
(3) Dersom tingen blir omdirigert i transitt eller videreekspedert av kjøperen uten at han har hatt rimelig høve til å undersøke den, og selgeren ved avtaleslutningen visste eller burde visst om muligheten for slik omdirigering eller videreekspedering, kan undersøkelsen utsettes til tingen er kommet fram til det nye bestemmelsesstedet.

Art 39.

(1) Kjøperen taper retten til å pårope en mangel ved salgstingen om han ikke gir selgeren varsel og angir mangelens art innen rimelig tid etter at han oppdaget eller burde ha oppdaget den.
(2) I alle høve taper kjøperen retten til å pårope en mangel ved tingen dersom

han ikke gir selgeren varsel om mangelen seinest innen to år fra den dag da tingen faktisk ble overgitt til kjøperen, med mindre denne tidsfrist er uforenlig med en avtalt garantitid.

Art 40.

Selgeren kan ikke pårope reglene i artiklene 38 og 39 når mangelen beror på faktiske forhold som han kjente eller ikke kunne ha vært ukjent med, og som han ikke gjorde kjent for kjøperen.

Art 41.

Selgeren skal levere ting som er fri for enhver rett for eller krav fra en tredje person, med mindre kjøperen har samtykt i å motta tingen beheftet med slik rett eller slikt krav. Er imidlertid retten eller kravet grunnet på patentrett eller annen immateriell rett, bestemmes selgerens plikter av artikkel 42.

Art 42.

(1) Selgeren skal levere ting som er fri for enhver rett for eller krav fra en tredje person grunnet på patentrett eller annen immateriell rett og som selgeren ved avtaleslutningen kjente eller ikke kunne ha vært ukjent med, såframt retten eller kravet bygger på patentrett eller annen immateriell rett etter loven i den stat:

a. der tingen skal videreselges eller brukes, såframt partene ved avtaleslutningen reknet med at tingen ville bli videresolgt eller brukt i denne stat; eller
b. i alle andre tilfeller, der kjøperen har sitt forretningsted.

(2) Selgerens plikter etter foregående paragraf gjelder ikke i tilfeller hvor:

a. kjøperen ved avtaleslutningen kjente eller ikke kunne ha vært ukjent med retten eller kravet; eller
b. retten eller kravet følger av at selgeren har fulgt tekniske tegninger, beskrivelser, formler eller andre slike spesifikasjoner som kjøper har skaffet til veie.

Art 43.

(1) Kjøperen taper retten til å pårope reglene i artikkel 41 eller artikkel 42 om han ikke gir selgeren varsel og angir arten av den tredje persons rett eller krav innen rimelig tid etter at han ble eller burde blitt merksom på retten eller kravet.
(2) Selgeren kan ikke pårope reglene i foregående paragraf dersom han kjente til den tredje persons rett eller krav og arten av retten eller kravet.

Art 44.

Uansett reglene i artikkel 39 paragraf (1) og artikkel 43 paragraf (1) kan kjøperen kreve prisavslag i samsvar med artikkel 50 eller kreve erstatning, unntatt for tap av fortjeneste, såframt han har en rimelig unnskyldning for ikke å ha gitt varsel som fastsatt.

Avsnitt III. Beføyelser ved selgerens kontraktbrudd.

Art 45.

(1) Dersom selgere ikke oppfyller en av sine plikter etter kjøpavtalen eller konvensjonen, kan kjøperen:

a. utøve de rettigheter som er fastsatt i artikkelen 46 til 52;
b. kreve erstatning som fastsatt i artiklene 74 til 77.

(2) Kjøperen taper ikke noen rett han måtte ha til å kreve erstatning, ved at han gjør andre beføyelser gjeldende.
(3) Selgeren kan ikke innrømmes noen henstand (nådefrist) av en domstol eller voldgiftdomstol når kjøperen gjør gjeldende en misligholdbeføyelse.

Art 46.

(1) Kjøperen kan kreve at selgeren oppfyller sine plikter, med mindre kjøperen har gjort gjeldende en misligholdbeføyelse som er uforenlig med dette krav.
(2) Er ikke salgstingen avtalemessig, kan kjøperen kreve omlevering bare når mangelen utgjør vesentlig kontraktbrudd og krav om omlevering er reist enten i

forbindelse med varsel gitt etter artikkel 39 eller innen rimelig tid deretter.
(3) Er ikke salgstingen avtalemessig, kan kjøperen kreve mangelen utbedret ved reparasjon med mindre dette er urimelig alle forhold tatt i betraktning. Krav om reparasjon må settes fram enten i forbindelse med varsel gitt etter artikkel 39 eller innen rimelig tid deretter.

Art 47.

(1) Kjøperen kan fastsette en rimelig tilleggfrist for oppfyllelse av selgerens plikter.
(2) Med mindre kjøperen har mottatt varsel fra selgeren om at denne ikke vil oppfylle avtalen innen slik fastsatt frist, kan kjøperen ikke gjøre gjeldende noen misligholdbeføyelse så lenge denne fristen løper. Kjøperen taper imidlertid ikke ved dette noen rett han måtte ha til å kreve erstatning for forsinket oppfyllelse.

Art 48.

(1) Med forbehold av artikkel 49 kan selgeren, selv etter leveringstidens utløp, på egen kostnad avhjelpe enhver manglende oppfyllelse av sine plikter, såframt han kan gjøre dette uten urimelig forsinkelse og uten å volde kjøperen urimelig ulempe eller usikkerhet når det gjelder tilbakebetaling fra selgeren av utlegg som kjøperen har hatt. Kjøperen beholder imidlertid sin rett til å kreve erstatning etter reglene i konvensjonen.
(2) Dersom selgeren oppfordrer kjøperen å gi til kjenne om han vil godta oppfyllelse, og kjøperen ikke svarer innen rimelig tid, kan selgeren foreta oppfyllelse innen den tid som er angitt i hans forespørsel. Kjøperen kan ikke i løpet av dette tidsrom gjøre gjeldende noen misligholdbeføyelse som er uforenlig med selgerens oppfyllelse.
(3) En melding fra selgeren om at han vil foreta oppfyllelse innen en angitt tid, anses som en oppfordring etter foregående paragraf om at kjøperen tilkjennegir sitt standpunkt.
(4) Selgerens oppfordring eller melding etter paragraf (2) eller (3) i artikkelen her får bare virkning når den er mottatt av kjøperen.

Art 49.

(1) Kjøperen kan erklære avtalen hevet:

a. dersom selgerens manglende oppfyllelse av en plikt etter avtalen eller konvensjonen her utgjør vesentlig kontraktbrudd; eller
b. ved unnlatt levering, dersom selgeren ikke leverer salgstingen innen utløpet av tilleggfrist som kjøperen har fastsatt i samsvar med artikkel 47 paragraf (1) eller erklærer at han ikke kommer til å levere innen utløpet av slik fastsatt frist.

(2) Men når selgeren har levert salgstingen, taper kjøperen retten til å heve avtalen, med mindre han gjør dette:

a. ved forsinket levering, innen rimelig tid etter at han ble merksom på at levering har funnet sted;
b. ved annet kontraktbrudd enn forsinkelse, innen rimelig tid:
    i. etter at han fikk vite eller burde ha fått vite om kontraktbruddet;
    ii. etter utløpet av tilleggfrist fastsatt av kjøperen i samsvar med artikkel 47 paragraf (1), eller etter at selgeren har erklært at han ikke vil oppfylle innen en slik tilleggfrist; eller
    iii. etter utløpet av tilleggfrist angitt av selgeren i samsvar med artikkel 48 paragraf (2), eller etter at kjøperen har erklært at han ikke vil godta oppfyllelse.

Art 50.

Dersom salgstingen ikke er avtalemessig og uansett om kjøpesummen allerede er betalt, kan kjøperen kreve prisavslag i samme forhold som verdien på leveringstiden av den faktisk leverte ting forholder seg til den verdien en avtalemessig ting ville hatt på samme tid. Kjøperen kan imidlertid ikke kreve prisavslag dersom selgeren i samsvar med artikkel 37 eller artikkel 48 avhjelper enhver manglende oppfyllelse av sine plikter eller om kjøperen nekter å godta selgerens avhjelp i samsvar med disse artikler.

Art 51.

(1) Dersom selgeren leverer bare en del av salgstingen, eller dersom bare en del av den leverte tingen er avtalemessig, gjelder artiklene 46 til 50 for så vidt angår den del som mangler eller som ikke er avtalemessig.
(2) Kjøperen kan heve avtalen i sin helhet bare dersom unnlatelsen av å foreta fullstendig levering eller avtalemessig oppfyllelse utgjør vesentlig

kontraktbrudd.

Art 52.

(1) Dersom selgeren leverer salgstingen før den fastsatte leveringsdag, kan kjøperen velge om han vil motta eller avslå leveringen.
(2) Dersom selgeren leverer en større varemengde enn avtalt, kan kjøperen velge om han vil motta leveringen eller avslå å motta den overskytende mengde. Mottar kjøperen helt eller delvis den overskytende mengde, skal han betale for dette etter det avtalte prisgrunnlag.

Kapittel III. Kjøperens plikter.

Art 53.

Kjøperen skal betale kjøpesummen for salgstingen og motta leveringen av den slik som avtalen og konvensjonen fastsetter.

Avsnitt I. Betaling av kjøpesummen.

Art 54.

Kjøperens plikt til å betale kjøpesummen omfatter det å ta de skritt og ordne de formaliteter som måtte kreves etter avtalen, lov eller forskrift for at betaling kan finne sted.

Art 55.

Hvor en avtale er bindende sluttet uten uttrykkelig eller underforstått å fastsette kjøpesummen eller gi anvisning på hvordan kjøpesummen skal fastsettes, anses partene, i mangel av holdepunkt for det motsatte, underforstått å ha henvist til den pris som vanligvis ble tatt ved avtaleslutningen for slike ting solgt under tilsvarende forhold i vedkommende bransje.

Art 56.

Når prisen er fastsatt etter vekten av salgstingen, bestemmes den i tvilstilfelle etter nettovekten.

Art 57.

(1) Dersom kjøperen ikke plikter å betale kjøpesummen på noe annet bestemt sted, skal han betale den til selgeren:

a. på selgerens forretningsted; eller
b. om betaling skal skje mot overlevering av salgstingen eller dokumenter, på det sted der overleveringen finner sted.

(2) Selgeren må bære økte kostnader i forbindelse med betalingen som følge av at hans forretningsted er flyttet etter avtaleslutningen.

Art 58.

(1) Dersom kjøperen ikke plikter å betale kjøpesummen til et annet bestemt tidspunkt, skal han betale den når selgeren stiller enten salgstingen eller dokumenter som gir råderett over den, til kjøperens rådighet i samsvar med avtalen og konvensjonen her. Selgeren kan gjøre slik betaling til et vilkår for overlevering av tingen eller dokumenter.
(2) Dersom avtalen innebærer transport av tingen, kan selgeren sende den på det vilkår at tingen eller dokumenter som gir råderett over den (som representerer varen), ikke blir overlevert til kjøperen uten mot betaling av kjøpesummen.
(3) Kjøperen plikter ikke å betale kjøpesummen før han har hatt mulighet for å undersøke tingen, med mindre den avtalte framgangsmåte for levering eller betaling er uforenlig med at han gis en slik mulighet.

Art 59.

Kjøperen skal betale kjøpesummen på den dag som er fastsatt i eller som kan utledes fra avtalen og konvensjonen, uten at det trengs noe påkrav eller annen formalitet fra selgerens side.

Avsnitt II. Leveringsmottakelse.

Art 60.

Kjøperens plikt til å motta levering består i:

a. å gjøre alle handlinger som med rimelighet kan ventes av ham for å sette selgeren i stand til å foreta levering; og
b. å overta salgstingen.

Avsnitt III. Beføyelser ved kjøperens kontraktbrudd.

Art 61.

(1) Dersom kjøperen ikke oppfyller en av sine plikter etter avtalen eller konvensjonen, kan selgeren:

a. utøve de rettigheter som er fastsatt i artiklene 62 til 65; eller
b. kreve erstatning som fastsatt i artiklene 74 til 77.

(2) Selgeren taper ikke noen rett han måtte ha til å kreve erstatning ved at han gjør andre beføyelser gjeldende.
(3) Kjøperen kan ikke innrømmes noen henstand (nådefrist) av en domstol eller voldgiftsrett når selgeren gjør gjeldende en misligholdbeføyelse.

Art 62.

Selgeren kan kreve at kjøperen betaler kjøpesummen, mottar levering eller oppfyller sine andre plikter, med mindre selgeren har gjort gjeldende en beføyelse som er uforenlig med dette krav.

Art 63.

(1) Selgeren kan fastsette en rimelig tilleggfrist for oppfyllelse av kjøperens plikter.
(2) Med mindre selgeren har mottatt varsel fra kjøperen om at han ikke vil

oppfylle innen slik fastsatt frist, kan selgeren ikke gjøre gjeldende noen misligholdbeføyelse så lenge denne fristen løper. Selgeren taper imidlertid ikke ved dette noen rett han måtte ha til å kreve erstatning for forsinket oppfyllelse.

Art 64.

(1) Selgeren kan erklære kontrakten hevet:

a. dersom kjøperens manglende oppfyllelse av en plikt etter avtalen eller konvensjonen utgjør vesentlig kontraktbrudd; eller
b. dersom kjøperen ikke innen tilleggfrist som selgeren har fastsatt i samsvar med artikkel 63 paragraf (1), oppfyller sin plikt til å betale kjøpesummen eller motta levering av salgstingen, eller dersom han erklærer at han ikke vil gjøre dette innen slik fastsatt frist.

(2) Men i tilfelle hvor kjøperen har betalt kjøpesummen, taper selgeren retten til å erklære avtalen hevet om han ikke gjør dette:

a. ved forsinket oppfyllelse fra kjøperen, før selgeren er blitt merksom på at oppfyllelse har skjedd; eller
b. ved annet kontraktbrudd enn forsinkelse, innen en rimelig tid:
    i. etter at selgeren fikk vite eller burde ha fått vite om kontraktbruddet; eller
    ii. etter utløpet av en tilleggfrist fastsatt av selgeren i samsvar med artikkel 63 paragraf (1), eller etter at kjøperen har erklært at han ikke vil oppfylle sine plikter innen slik tilleggfrist.

Art 65.

(1) Dersom kjøperen etter avtalen skal bestemme salgstingens form, mål eller andre kjennetegn, og han ikke gir slik spesifikasjon enten på den avtalte dag eller innen rimelig tid etter å ha mottatt oppfordring fra selgeren, kan denne, uten å tape andre rettigheter han måtte ha, foreta spesifikasjonen selv i samsvar med kjøperens behov som han måtte kjenne til.
(2) Dersom selgeren foretar slik spesifikasjon selv, skal han underrette kjøperen om enkelthetene i den og fastsette en rimelig frist for kjøperen til å gi en annen spesifikasjon. Gjør ikke kjøperen dette etter å ha mottatt slik underretning og innen den fastsatte frist, er selgerens spesifikasjon bindende.

Kapittel IV. Risikoens overgang.

Art 66.

Tap av eller skade på salgstingen etter at risikoen har gått over på kjøperen, fritar ham ikke fra plikten til å betale kjøpesummen, med mindre tapet eller skaden skyldes en handling eller unnlatelse fra selgeren.

Art 67.

(1) Dersom kjøpavtalen innebærer transport av salgstingene og selgeren ikke plikter å overgi den på et bestemt sted, går risikoen over på kjøperen når tingen er overgitt til den første fraktfører for sending til kjøperen i samsvar med kjøpavtalen. Dersom selgeren plikter å overgi tingen til en fraktfører på et bestemt sted, går ikke risikoen over på kjøperen før tingen er overgitt til fraktføreren på dette stedet. Har selgeren rett til å beholde dokumenter som gir råderett over tingen (som representerer varen), har dette ingen virkning for risikoens overgang.
(2) Risikoen går likevel ikke over på kjøperen før salgstingen er klart identifisert i forhold til avtalen, enten ved merking av tingen, ved transportdokumenter, ved melding til kjøperen eller på annen måte.

Art 68.

Risikoen for ting solgt i transitt går over på kjøperen ved avtaleslutningen. Men når det framgår av forholdene, er risikoen overtatt av kjøperen fra den tid da tingen ble overgitt til den fraktfører som utstedte dokumentene om fraktavtalen. Selgeren har likevel risikoen for tap eller beskadigelse av tingen dersom han ved avtaleslutningen visste eller burde vite at tingen var tapt eller blitt skadd og ikke gjorde kjøperen merksom på dette.

Art 69.

(1) I tilfelle som ikke dekkes av artiklene 67 og 68, går risikoen over på kjøperen når han overtar salgstingen eller, om han ikke gjør dette til riktig tid, fra den tid da tingen er stilt til hans rådighet og han misligholder avtalen ved ikke å motta levering.
(2) Men plikter kjøperen å overta tingen på et annet sted enn selgerens

forretningsted, går risikoen over når leveringstiden er inne og kjøperen kjenner til at tingen er stilt til hans rådighet på dette stedet.
(3) Dersom avtalen gjelder ting som ennå ikke er identifisert, anses ikke tingen for å være stilt til kjøperens rådighet før den er blitt klart identifisert i forhold til avtalen.

Art 70.

Dersom det foreligger vesentlig kontraktbrudd fra selgerens side, innskrenker ikke bestemmelsene i artiklene 67, 68 og 69 de beføyelser som kjøperen har på grunn av dette kontraktbruddet.

Kapittel V. Felles bestemmelser for selgerens og kjøperens plikter.

Avsnitt I. Antesipert kontraktbrudd og avtaler om levering etter hvert.

Art 71.

(1) En part kan utsette oppfyllelsen av sine plikter dersom det etter avtaleslutningen viser seg at den andre parten ikke vil oppfylle en vesentlig del av sine plikter som følge av:

a. en alvorlig svikt i hans evne til å oppfylle eller av hans kredittverdighet; eller
b. hans atferd i forbindelse med å førebu oppfyllelse eller med å oppfylle avtalen.

(2) Dersom selgeren allerede har sendt salgstingen før det ble klart at det forelå grunner som nevnt i foregående paragraf, kan han hindre overleveringen av tingen til kjøperen, selv om kjøperen innehar et dokument som gir han rett til å få den. Paragrafen her gjelder bare rettigheter i salgstingen i forholdet mellom kjøperen og selgeren.
(3) En part som utsetter oppfyllelsen, enten før eller etter oversendingen av salgstingen, må straks varsle den annen part om det og må fortsette oppfyllelsen dersom den annen part skaffer tilstrekkelig sikkerhet for oppfyllelsen av sine plikter.

Art 72.

(1) Dersom det før tiden for avtalens oppfyllelse er klart at en av partene vil begå et vesentlig kontraktbrudd, kan den annen part erklære avtalen hevet.
(2) Dersom tiden tillater det, må den parten som har til hensikt å erklære avtalen hevet, gi rimelig varsel til motparten for å sette ham i stand til å skaffe til veie tilstrekkelig sikkerhet for sin oppfyllelse.
(3) Bestemmelsene i foregående paragraf får ikke anvendelse dersom den annen part har erklært at han ikke vil oppfylle sine plikter.

Art 73.

(1) I tilfelle hvor det er avtalt leveringer etter hvert, og en parts sviktende oppfyllelse av sine plikter med hensyn til en del-levering utgjør et vesentlig kontraktbrudd for så vidt angår del-leveringen, kan den annen part erklære avtalen hevet for så vidt gjelder denne leveringen.
(2) Dersom en part ikke oppfyller en av sine plikter med hensyn til en del-levering, og dette gir den andre parten god grunn for å slutte at vesentlig kontraktbrudd vil inntreffe når det gjelder framtidige leveringer, kan han erklære avtalen hevet for framtiden, såframt han gjør det innen rimelig tid.
(3) En kjøper som hever avtalen for så vidt gjelder én levering, kan samtidig erklære den hevet for leveringer som allerede har funnet sted eller for framtidige leveringer, dersom disse leveringene på grunn av gjensidig sammenheng ikke kan bli brukt til formål som partene forutsatte ved avtaleslutningen.

Avsnitt II. Erstatning.

Art 74.

Erstatning for kontraktbrudd fra en parts side består i en sum som tilsvarer det tap, medreknet tap av fortjeneste, som den andre parten har lidt som en følge av kontraktbruddet. Slik erstatning må ikke overstige det tap som den misligholdende part forutså eller burde ha forutsett ved avtaleslutningen som en mulig konsekvens av kontraktbruddet i lys av de kjensgjerninger og forhold som han da kjente til eller burde kjent til.

Art 75.

Blir avtalen hevet og har kjøperen foretatt dekningskjøp eller selgeren dekningssalg på en rimelig måte og innen en rimelig tid etter hevingen, kan den parten som krever erstatning gjøre krav så vel på differansen mellom kontraktprisen og prisen i dekningstransaksjonen, som på enhver ytterligere erstatning som kan dekkes i medhold av bestemmelsene i Artikkel 74.

Art 76.

(1) Dersom avtalen heves og salgstingen har en gjengs pris, kan den parten som krever erstatning og ikke har foretatt et dekningskjøp eller dekningssalg etter artikkel 75, gjøre krav på så vel differansen mellom prisen fastsatt i avtalen og den gjengse prisen på hevingstiden, som enhver ytterligere erstatning som kan dekkes i medhold av artikkel 74. Men dersom den parten som krever erstatning har hevet avtalen etter å ha overtatt tingen, skal den gjengse pris på overtakelsestiden legges til grunn istedenfor den gjengse pris på hevingstiden.
(2) Ved anvendelsen av foregående paragraf er den gjengse prisen den som gjelder på det stedet hvor salgstingen skulle ha vært levert, eller om det ikke er noen gjengs pris på dette stedet, den gjengse prisen på et annet sted som tjener som et rimelig alternativ, idet hensyn tas til forskjell i transportkostnader.

Art 77.

Den parten som påroper kontraktbrudd må ta slike skritt som etter tilhøva er rimelige for å begrense tapet, medreknet tap av fortjeneste, som følge av kontraktbruddet. Dersom han ikke gjør det, kan den misligholdende parten kreve erstatningen nedsatt med et beløp som tilsvarer den del av tapet som skulle ha vært unngått.

Avsnitt III. Renter.

Art 78.

Dersom en part ikke betaler kjøpesummen eller noen annen sum som står til rest, har den andre parten rett til renter av denne summen, uten fortrengsel for krav på erstatning etter artikkel 74.

Avsnitt IV. Fritak (for erstatningsplikt).

Art 79.

(1) En part er ikke ansvarlig for manglende oppfyllelse av noen av sine plikter dersom han beviser at ikke-oppfyllelsen skyldes en hindring utenfor hans kontroll, og at han ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt hindringen i betraktning ved avtaleslutningen eller å ha unngått eller overvunnet den eller dens konsekvenser.
(2) Dersom partens ikke-oppfyllelse skyldes manglende oppfyllelse av en tredje person som han har gitt i oppdrag å oppfylle hele eller en del av kontrakten, er denne parten fritatt for ansvar bare når:

a. han er fritatt etter foregående paragraf, og
b. den tredje person som han har gitt oppdraget til også ville vært fritatt om bestemmelsene i denne paragrafen hadde fått anvendelse på ham.

(3) Fritak for ansvar etter artikkelen her har virkning så lenge hindringen foreligger.
(4) Den parten som ikke oppfyller, må gi varsel til den andre parten om hindringen og dens virkning for hans muligheter til å oppfylle. Dersom varslet ikke er mottatt av den andre parten innen en rimelig tid etter at den parten som ikke kan oppfylle visste eller burde ha visst om hindringen, er denne parten ansvarlig for skade som følge av slik manglende mottakelse.
(5) Ingen bestemmelse i artikkelen her hindrer en part i å gjøre gjeldende noe annet krav enn erstatning etter konvensjonen.

Art 80.

En part kan ikke pårope manglende oppfyllelse fra den andre parten for så vidt den skyldes den første parts handling eller unnlatelse.

Avsnitt V. Virkningene av heving.

Art 81.

(1) Heving av avtalen løser begge parter fra deres plikter etter den, med

forbehold av eventuell erstatning som kan kreves. Heving er uten virkning for noen bestemmelse i avtalen om bileggelse av tvister eller om partenes rettigheter og plikter som følge av heving.
(2) En part som har oppfylt avtalen helt eller delvis, kan kreve tilbakeført fra den andre parten alt det han har levert eller betalt etter avtalen. Dersom begge partene plikter å foreta tilbakeføring, skal de gjøre det samtidig.

Art 82.

(1) Kjøperen taper retten til å erklære avtalen hevet eller til å kreve omlevering, dersom det er umulig for ham å tilbakeføre salgstingen i vesentlig samme stand som han mottok den.
(2) Foregående paragraf gjelder ikke dersom:

a. umuligheten av å tilbakeføre salgstingen eller å tilbakeføre den i vesentlig samme stand som den ble mottatt, ikke skyldes kjøperens handling eller unnlatelse;
b. salgstingen eller deler av den er ødelagt eller blitt forringet som følge av den undersøkelsen som er foreskrevet i artikkel 38; eller
c. salgstingen eller deler av den er blitt solgt som ledd i normal forretningsdrift eller er forbrukt eller omdannet av kjøperen under normal bruk før han oppdager mangelen eller burde ha oppdaget den.

Art 83.

En kjøper som etter artikkel 82 har tapt retten til å erklære avtalen hevet eller til å kreve omlevering, beholder alle andre beføyelser etter avtalen og konvensjonen.

Art 84.

(1) Dersom selgeren plikter å tilbakebetale kjøpesummen, må han også betale renter av den fra den dagen da kjøpesummen ble betalt.
(2) Kjøperen må godtgjøre selgeren alle fordeler som han har hatt av salgstingen eller deler av den:

a. når han må tilbakeføre tingen helt eller delvis; eller
b. når det er umulig for ham å tilbakeføre hele tingen eller en del av den

eller å tilbakeføre hele eller en del av tingen i vesentlig samme stand som den er mottatt, men han likevel har erklært avtalen hevet eller krevd at selgeren skal foreta omlevering.

Avsnitt VI. Bevaring av salgstingen.

Art 85.

Dersom kjøperen ikke overtar salgstingen i rett tid eller han ikke betaler kjøpesummen i tilfelle hvor betaling og levering av tingen skal foretas samtidig, og selgeren enten har tingen i sin besittelse eller på annet vis under sin kontroll, må selgeren ta slike skritt som er rimelige etter tilhøva for å ta vare på den. Han har rett til å beholde den inntil han har fått dekt sine rimelige utgifter av kjøperen.

Art 86.

(1) Dersom kjøperen har mottatt salgstingen og vil utøve noen rett til å avslå den etter avtalen eller konvensjonen, må han ta slike skritt som er rimelige etter tilhøva for å ta vare på den. Han har rett til å beholde den inntil han har fått dekt sine rimelige utgifter av selgeren.
(2) Dersom ting sendt til kjøperen er blitt stilt til hans rådighet på bestemmelsesstedet og han påroper retten til å avslå den, må han ta hånd om den på vegne av selgeren, såframt dette kan gjøres uten å betale kjøpesummen og uten urimelig ulempe eller urimelige utgifter. Bestemmelsene her får ikke anvendelse dersom selgeren eller en person som er bemyndiget til å ta vare på tingen på hans vegne er til stede på bestemmelsesstedet. Når kjøperen tar hånd om tingen etter paragrafen her, bestemmes hans rettigheter og plikter av foregående paragraf.

Art 87.

En part som plikter å ta skritt til å bevare salgstingen, kan på den andre partens kostnad anbringe tingen i et varelager tilhørende en tredje person, såframt utgiftene med dette ikke er urimelige.

Art 88.

(1) En part som plikter å bevare salgstingen i samsvar med artiklene 85 eller 86, kan selge den på enhver passende måte dersom det har vært en urimelig forsinkelse fra den andre parten i å ta tingen i besittelse eller i å ta den tilbake eller i å betale kjøpesummen eller utgiftene ved oppbevaringen, forutsatt at det er gitt rimelig varsel til den andre parten om hensikten å foreta salg.
(2) Dersom salgstingen er utsatt for rask forringelse eller dens bevaring ville medføre urimelige utgifter, må den part som plikter å bevare tingen i samsvar med artiklene 85 eller 86 ta rimelige skritt til å selge den. Så vidt mulig må han gi varsel til den andre parten om at han har til hensikt å selge.
(3) Den part som selger tingen har rett til å beholde av inntektene ved salget et beløp som tilsvarer rimelige utgifter med bevaringen og salget av tingen. Han må godtgjøre den andre parten restbeløpet.

Del IV. Sluttbestemmelser.

Art 89.

De Forente Nasjoners Generalsekretær utpekes hermed til depositar for konvensjonen her.

Art 90.

Konvensjonen går ikke foran noen internasjonal avtale som allerede er eller vil bli inngått og som inneholder bestemmelser om forhold som reguleres av konvensjonen, forutsatt at partene har sine forretningssteder i stater som er parter i en slik avtale.

– – –

Art 92.

(1) En konvensjonsstat kan ved undertegning, ratifikasjon, vedtakelse, godkjenning eller tiltreding erklære at den tar forbehold om at den ikke vil være bundet av konvensjonens Del II eller Del III.
(2) En konvensjonsstat som gir en erklæring i samsvar med foregående paragraf med hensyn til konvensjonens Del II og Del III, skal ikke anses som en konvensjonsstat innenfor rammen av konvensjonens artikkel 1 paragraf (1) når det gjelder forhold som blir regulert av den Del som erklæringen gjelder for.

– – –

Art 94.

(1) To eller flere konvensjonsstater som har de samme eller nært beslektete rettsregler om forhold som konvensjonen regulerer, kan når som helst erklære at konvensjonen ikke skal omfatte kjøpavtaler eller inngåelse av slike i tilfelle hvor partene har sine forretningssteder i disse statene. Slike erklæringer kan gis i fellesskap eller ved separate gjensidige erklæringer.
(2) En konvensjonsstat som har de samme eller nært beslektete rettsregler som en eller flere ikke-konvensjonsstater om forhold som konvensjonen regulerer, kan når som helst erklære at konvensjonen ikke skal omfatte kjøpavtaler eller inngåelse av slike i tilfelle hvor partene har sine forretningssteder i disse statene.
(3) Dersom en stat som en erklæring etter foregående paragraf gjelder, deretter blir en konvensjonsstat, skal den avgitte erklæring, fra den dag konvensjonen trer i kraft med hensyn til den nye konvensjonsstat, ha samme virkning som en erklæring avgitt i henhold til paragraf (1), forutsatt at den nye konvensjonsstat slutter seg til en slik erklæring eller gir en separat gjensidig erklæring.
Utferdiget i Wien den 11. april nittenhundreogåtti i ett enkelt originaleksemplar, der den arabiske, kinesiske, engelske, franske, russiske og spanske tekst har samme gyldighet.

– – –

Lov om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar m v og om tilbakelevering av barn (barnebortføringsloven)

Kapittel I. Virkeområde.

§ 1.

(1) Bestemmelsene i §§ 2 til 10, § 13, § 14, §§ 16 til 18 og §§ 20 til 22 gjelder i forhold til de stater som er tilsluttet Europarådkonvensjonen 20 mai 1980 om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar og om gjenopprettelse av foreldreansvar. I forhold til Danmark, Finland, Island og Sverige gjelder bestemmelsene ikke så langt det gjelder særskilte bestemmelser.

(2) Bestemmelsene i §§ 2 til 5, §§ 11 til 13 og §§ 15 til 19 a og §§ 21 til 22 gjelder i forhold til de stater som er tilsluttet Haag-konvensjonen 25 oktober 1980 om de sivile sider ved internasjonal barnebortføring.
Endret ved lov 18 des 2015 nr. 126 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625).

§ 2.

Ved gjensidighet kan Kongen bestemme at reglene i loven her om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar eller tilbakelevering av barn også skal gjelde i forhold til stat som ikke er tilsluttet Europarådkonvensjonen eller Haag-konvensjonen.

§ 3.

Med avgjørelse menes i loven her dom, kjennelse, beslutning eller vedtak som er truffet av domstol eller annet offentlig organ. Det samme gjelder for avtale som er godkjent av kompetent offentlig organ.

§ 4.

Loven gjelder for barn som ikke har fylt 16 år.

§ 5.

(1) Sentralmyndigheten skal:

a. motta og formidle henvendelser etter konvensjonene
b. samarbeide med sentralmyndighetene i konvensjonstatene
c. utføre de oppgaver som konvensjonene ellers pålegger den.

(2) Sentralmyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven. Sentralmyndigheten skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.
(3) Kongen bestemmer hvem som skal være sentralmyndighet etter loven her.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 114.

Kapittel II. Anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar m v etter Europarådkonvensjonen.

§ 6.

(1) En avgjørelse om foreldreansvar eller samværsrett som er truffet i en stat som er tilsluttet Europarådkonvensjonen, gjelder her i landet. Kan avgjørelsen danne grunnlag for fullbyrdelse i den stat hvor den er truffet (opphavsstaten), kan tvangsfullbyrding også gjennomføres her i landet.
(2) Foreligger det ikke noen avgjørelse som nevnt i første ledd som kan danne grunnlag for fullbyrdelse i opphavsstaten på den tid barnet ble bortført over en statsgrense, skal enhver seinere avgjørelse som er truffet i en konvensjonsstat og som erklærer bortføringen ulovlig, ha samme virkning som en avgjørelse etter første ledd.

§ 7.

Anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelse som nevnt i § 6 skal ikke finne sted, dersom:

a. dette vil være klart uforenlig med de grunnleggende prinsipper i norsk rett om familie og barns rettsforhold
b. avgjørelsen på grunn av endrete forhold åpenbart ikke lenger er i samsvar med barnets beste. Som endrete forhold reknes blant annet den tid som har gått siden avgjørelsen ble truffet, men ikke bare endring som har skjedd i barnets oppholdssted etter den ulovlige bortføring
c. barnet på den tid saken ble reist for retten eller tatt under behandling av administrativt organ i opphavsstaten, var statsborger eller hadde bosted her i landet uten samtidig å ha noen slik tilknytning til opphavsstaten
d. barnet på den tid saken ble reist for retten eller tatt under behandling av administrativt organ i opphavsstaten, var statsborger både her i landet og i opphavsstaten og hadde sitt bosted her i landet
e. barnet ifølge loven i den stat hvor det er statsborger eller har bosted, har rett til selv å bestemme hvor det skal bo, eller
f. avgjørelsen er uforenlig med en avgjørelse som er truffet her i landet i sak som er påbegynt før søknaden om anerkjennelse eller fullbyrding ble satt fram, og avslaget er i samsvar med barnets beste. En avgjørelse som er truffet i en tredje stat og som kan fullbyrdes her i

landet, likestilles med avgjørelse truffet her i landet.

§ 8.

En avgjørelse i sak etter § 6 som er truffet uten at saksøkte eller saksøktes juridiske representant var til stede, skal bare anerkjennes eller fullbyrdes når følgende vilkår er oppfylt:

a. Saksøkte har fått forkynt stevning eller tilsvarende dokument med tilstrekkelig tid til å avgi tilsvar. Det kravet gjelder likevel ikke når årsaken til manglende eller forsinket forkynning er at saksøkte har holdt sitt oppholdssted hemmelig for motparten.
b. Den myndighet som har truffet avgjørelsen, har bygd sin kompetanse enten på saksøktes bosted, på barnets foreldres siste felles bosted så lenge en av foreldrene fortsatt bor der, eller på barnets bosted.

§ 9.

(1) Behandlingen av sak om fullbyrding av en avgjørelse som nevnt i § 6 kan stanses dersom:

a. avgjørelsen blir overprøvet ved ordinært rettsmiddel i opphavsstaten
b. rettssak om foreldreansvar eller samværsrett er reist og ennå ikke avsluttet her i landet før sak er reist i opphavsstaten
c. spørsmålet om anerkjennelse eller fullbyrding av en annen avgjørelse om foreldreansvaret eller samværsretten samtidig behandles i en annen sak.

(2) Stansing besluttes ved kjennelse. Saken settes i gang igjen ved kjennelse når stansingsgrunnen ikke lenger gjør stansingen berettiget.

§ 10.

I forbindelse med anerkjennelse og tvangsfullbyrding av samværsrett, jf § 6, kan det stilles vilkår for gjennomføringen av samværsretten.

Kapittel III. Tilbakelevering av bortførte barn etter Haag-konvensjonen.

§ 11.

(1) Barn som er ulovlig bortført til eller holdt tilbake her i landet, skal leveres tilbake straks dersom barnet umiddelbart før bortføringen eller tilbakeholdelsen hadde bosted i en stat som er tilsluttet Haag-konvensjonen.
(2) Bortføring eller tilbakeholdelse er ulovlig dersom:

a. bortføringen eller tilbakeholdelsen er i strid med rett til foreldreansvar som en person, en institusjon eller annen instans har, enten i fellesskap eller alene, ifølge loven i den stat der barnet hadde sitt bosted umiddelbart før bortføringen eller tilbakeholdelsen, og
b. foreldreansvaret faktisk ble utøvd på den tid bortføringen eller tilbakeholdelsen fant sted, eller ville ha blitt utøvd dersom bortføringen eller tilbakeholdelsen ikke hadde funnet sted.

§ 12.

Tilbakelevering av barn etter § 11 kan nektes dersom:

a. det når begjæring om tilbakelevering ble framsatt for retten har gått minst ett år fra den ulovlige bortføring eller tilbakeholdelse fant sted, og barnet har funnet seg til rette i sitt nye miljø
b. det er en alvorlig risiko for at tilbakelevering vil påføre barnet fysisk eller psykisk skade, eller på annen måte sette barnet i en stilling som ikke kan godtas
c. barnet selv motsetter seg tilbakeleveringen, og det har nådd en alder og modenhetsgrad som gjør det naturlig å ta hensyn til barnets mening
d. den person, institusjon eller instans som hadde omsorgen for barnet, faktisk ikke utøvde retten til foreldreansvar på den tid da bortføringen eller tilbakeholdelsen fant sted, eller hadde samtykket i eller på et senere tidspunkt godtatt bortføringen eller tilbakeholdelsen
e. det ikke er forenlig med grunnleggende prinsipper her i landet om vernet av menneskerettighetene å beslutte tilbakelevering.

Endret ved lover 10 jan 1992 nr. 6, 18 des 2015 nr. 126 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625).

Kapittel IV. Saksbehandlingen.

§ 13.

(1) Begjæring om fullbyrding av en avgjørelse som nevnt i § 6 settes fram for tingretten, som treffer sin avgjørelse ved kjennelse.
(2) Begjæring om tilbakelevering av barn etter § 11 settes fram for Oslo tingrett som treffer sin avgjørelse ved kjennelse. Oslo tingrett kan gjennomføre eventuelle muntlige forhandlinger i en annen rettskrets der dette vurderes hensiktsmessig.
(3) Begjæringen skal være skrevet på norsk eller engelsk eller være ledsaget av oversetting til norsk. Bilag og skriftlige bevis skal være ledsaget av norsk eller engelsk oversetting. Domstolloven § 136 første ledd annet punktum kommer tilsvarende til anvendelse.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 18 des 2015 nr. 126 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625).

§ 14.

Begjæring om fullbyrding av en avgjørelse som nevnt i § 6 skal være ledsaget av en kopi av avgjørelsen, og dersom det framgår at avgjørelsen er truffet under saksøktes fravær i saken, et dokument som viser om saksøkte har fått forkynt eller på annen tilbørlig måte er blitt gjort kjent med stevningen eller tilsvarende dokument. Begjæringen skal også ledsages av et dokument som viser at avgjørelsen kan tvangsfullbyrdes i opphavsstaten, og gi opplysning om hvor barnet må antas å befinne seg her i landet og forslag til hvordan foreldreansvaret bør gjenopprettes.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 15.

(1) Begjæringen om tilbakelevering av barn etter § 11 skal inneholde opplysninger om søkerne, barnet og den som påstås å ha bortført eller tilbakeholdt barnet, samt barnets fødselsdato. Den skal inneholde en begrunnelse for kravet om tilbakelevering og opplysninger om hvor barnet må antas å oppholde seg her i landet.
(2) Dersom retten krever det, skal begjæring om tilbakelevering av barn etter § 11 være ledsaget av en avgjørelse eller erklæring fra kompetent myndighet i den stat der barnet hadde sitt bosted umiddelbart før bortføringen eller

tilbakeholdelsen, som fastslår at bortføringen eller tilbakeholdelsen er ulovlig. Det gjelder bare dersom slik avgjørelse eller erklæring kan skaffes til veie i den staten.

§ 16.

(1) Sak om tvangsfullbyrding som nevnt i § 6 og sak om tilbakelevering av barn etter § 11 skal behandles uten opphold.
(2) Har retten ikke avgjort en begjæring om tilbakelevering etter § 11 innen seks uker etter at begjæringen ble innlevert, skal den redegjøre for årsaken til forsinkelsen dersom saksøkeren ber om det.
(3) Kjennelse i sak om tilbakelevering av barn etter § 11 kan ankes i samsvar med reglene i tvisteloven kapittel 29 og 30. Fristen for å anke kjennelsen er to uker.
Endret ved lov 18 des 2015 nr. 126 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625).

§ 17.

(1) Før retten avgjør et krav om tvangsfullbyrding av en avgjørelse som nevnt i § 6 eller begjæring om tilbakelevering av barn etter § 11, skal et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, informeres og gis anledning til å uttale seg, når dette ikke er umulig. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.
(2) Dommeren kan gjennomføre samtaler med barnet. Retten kan oppnevne en sakkyndig til å hjelpe seg, eller la en sakkyndig ha samtale med barnet alene. Der barnet har formidlet sin mening, bør dommeren eller den dommeren peker ut orientere barnet om utfallet av saken og hvordan meningen til barnet har blitt tatt hensyn til.
(3) Retten kan oppnevne en sakkyndig til å uttale seg om ett eller flere av de spørsmålene saken reiser.
(4) En sakkyndig oppnevnt etter annet og tredje ledd har taushetsplikt om det som kommer fram om personlige forhold i forbindelse med oppdraget. Den sakkyndige kan uten hinder av taushetsplikt gi all informasjon som er framkommet til retten.
(5) Kostnadene ved bruk av en sakkyndig dekkes av staten. En sakkyndig oppnevnt etter annet og tredje ledd skal godtgjøres etter lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v.
Endret ved lov 18 des 2015 nr. 126 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625).

§ 18.

(1) Bestemmelsene i barneloven 8. april 1981 nr. 7 §§ 60 og 65 gjelder for saker om tvangsfullbyrding etter § 6 og tilbakelevering etter § 11. Barneloven § 65 første ledd gjelder også ved tvangsfullbyrding av samværsrett. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven gjelder så langt de passer for saker om tvangsfullbyrding etter § 6 og tilbakelevering etter § 11.
(2) En kjennelse om fullbyrding av avgjørelse som nevnt i § 6 eller tilbakelevering av barn etter § 11 kan begjæres tvangsfullbyrdet når kjennelsen er rettskraftig og en eventuell oppfyllelsesfrist er oversittet. Dersom det vurderes å være til barnets beste, kan retten likevel beslutte at en kjennelse kan begjæres tvangsfullbyrdet når den er forkynt og en eventuell oppfyllelsesfrist er ute.
(3) Dersom det ikke er tilrådelig at barnet er hos en av foreldrene mens sak om fullbyrding etter § 6 eller tilbakelevering etter § 11 behandles, kan retten bestemme at barnevernet skal overta omsorgen for barnet inntil saken er endelig avgjort. Beslutter retten at barnet skal være hos en av foreldrene mens sak som nevnt behandles, jf barneloven § 60, kan det settes vilkår for å utøve samværet.
Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 12 des 2008 nr. 85 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1354), 18 des 2015 nr. 126 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel V. Ymse bestemmelser.

§ 19.

(1) Dersom det under behandlingen av en sak om foreldreansvar eller samværsrett etter barneloven 8 april 1981 nr. 7 blir brakt på det rene at barnet er begjært tilbakelevert etter § 11 i loven her, skal retten ikke treffe avgjørelse i saken før begjæringen er endelig avgjort.
(2) Får retten i sak som nevnt i (1) underretning av sentralmyndigheten om at et barn ulovlig er bortført hit til landet eller ulovlig tilbakeholdt her, uten at det er framsatt begjæring om tilbakelevering av barnet etter § 11, skal retten ikke treffe avgjørelse i saken før det er gått rimelig tid uten at begjæring er blitt framsatt.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 19 a.

(1) Sentralmyndigheten skal underrette barnevernstjenesten i barnets bostedskommune når et barn returneres hit til landet etter en ulovlig bortføring til eller ulovlig tilbakeholdelse i en stat som er tilsluttet Haag-konvensjonen. Underretning kan gis uten hinder av taushetsplikt.
(2) Sentralmyndigheten skal underrette barnevernstjenesten der barnet oppholder seg når et barn ulovlig er bortført hit til landet eller ulovlig er tilbakeholdt her etter Haag-konvensjonen. Underretning kan gis uten hinder av taushetsplikt.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 126 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625).

§ 20.

(1) Dersom et barn med bosted her i landet er bortført til utlandet eller tilbakeholdes i et annet land, kan tingretten på det sted hvor barnet sist oppholdt seg, etter begjæring fra den som har foreldreansvaret avsi kjennelse om at handlingen er ulovlig. Det samme gjelder dersom barnet er bortført eller holdt tilbake av en part som har foreldreansvar i tilfelle hvor foreldreansvaret er delt og den andre part begjærer det. Bortføring eller ulovlig tilbakeholdelse etter forrige punktum foreligger ikke dersom utenlandsoppholdet skjer med samtykke av den annen part eller det gjelder et kort opphold og det synes åpenbart at barnet vil komme tilbake som planlagt, jf barneloven § 40 første ledd.
(2) Dersom saksøktes oppholdssted er ukjent og ikke kan bringes på det rene, kan sak etter paragrafen her avgjøres selv om saksøkte ikke har fått forkynt stevning eller andre dokumenter i saken.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 12 des 2008 nr. 85 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1354). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 21.

Kongen kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av loven. Kongen kan i forskrift også fravike bestemmelser i loven, dersom det er nødvendig for å oppfylle Norges forpliktelser etter overenskomst med fremmed stat.

§ 22.

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Bestemmelsene om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar og samværsrett og bestemmelsene om tilbakelevering av barn kan settes i kraft fra ulike tider.
1 Iflg res. 17 feb 1989 nr. 93 trådte kapitlene I, III, IV og V i kraft 1 apr 1989 og kapittel II i kraft 1 mai 1989.

Europeisk konvensjon av 20 mai 1980 om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar og om gjenopprettelse av foreldreansvar.[1]

1 Jf. lov 8 juli 1988 nr. 73 om samtykke til ratifikasjon av bl.a. denne konvensjon, og lov 8 juli 1988 nr. 72 om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar m.v. og om tilbakelevering av barn.
De medlemstater i Europarådet som har undertegnet denne konvensjon; Som erkjenner at hensynet til barnets beste er av avgjørende betydning i Europarådets medlemstater når det gjelder vedtak om foreldreansvar; Som tar i betraktning at tiltak for å sikre anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar vil føre til bedre vern om barnets beste; Som anser det ønskelig, med dette mål i sikte, å understreke at foreldres rett til samvær er en naturlig oppfølging av foreldreansvaret; Som merker seg det økende antall tilfelle der barn er blitt ulovlig bortført over en statsgrense og vanskene med å finne fullgode løsninger på de problemer som dette fører til; Som ønsker å innføre egnete bestemmelser for å gjenopprette foreldreansvar som er avbrutt på vilkårlig måte; Som er overbevist om at det er ønskelig å treffe tiltak for dette formål som er tilpasset ulike behov og forhold; Som ønsker å opprette samarbeid om rettsspørsmål mellom sine myndigheter, Er enige om følgende:

Art 1.

I denne konvensjon forstås med

a. *barn:* en person av hvilken som helst nasjonalitet, så lenge han er under 16 år og ikke selv har rett til å bestemme hvor han skal bo ifølge loven i det land der han har sitt bosted, eller der han er statsborger, eller ifølge den interne lovgivning i mottakerstaten;
b. *myndighet:* juridisk eller administrativ myndighet;
c. *avgjørelse om foreldreansvar:* avgjørelse truffet av en myndighet, i den utstrekning avgjørelsen angår omsorgen for barnets person,

herunder retten til å bestemme hvor barnet skal bo og retten til samvær med barnet;

d. *ulovlig bortføring:* bortføring av et barn over en statsgrense i strid med en avgjørelse om foreldreansvar for barnet, som er truffet og kan fullbyrdes i en konvensjonstat; som ulovlig bortføring anses også:
    i. forsømmelse av å levere tilbake et barn over en statsgrense, når tiden for å utøve samværsrett med barnet er gått ut, eller når tiden er gått ut for et annet tilfeldig opphold i et annet område enn der foreldreansvaret utøves;
    ii. bortføring som i etterhånd er erklært ulovlig som definert i artikkel 12.

Del I. Sentralmyndigheter.

Art 2.

(1) Enhver konvensjonstat skal utpeke en sentralmyndighet som skal utføre de oppgaver som er fastsatt i denne konvensjon.
(2) Føderale stater og stater med mer enn ett rettssystem skal ha adgang til å utpeke mer enn en sentralmyndighet og skal avgjøre disse myndigheters kompetanse.
(3) Generalsekretæren i Europarådet skal underrettes om alle sentralmyndigheter som utpekes i henhold til denne artikkel.

Art 3.

(1) Sentralmyndighetene i konvensjonstatene skal samarbeide med hverandre og fremme samarbeidet mellom de kompetente myndigheter i sine respektive land. De skal utføre sine oppgaver uten unødvendig opphold.
(2) For å lette gjennomføringen av denne konvensjon skal sentralmyndighetene i konvensjonstatene:

a. påse at anmodninger om opplysninger videresendes, når disse anmodningene kommer fra kompetente myndigheter og angår rettslige eller faktiske spørsmål om verserende saker;
b. etter anmodning gi hverandre opplysninger om sitt eget lands lover vedrørende foreldreansvar og endringer i disse lover;
c. holde hverandre informert om de vansker som sannsynligvis vil

oppstå ved anvendelsen av konvensjonen, og så vidt mulig, fjerne hindringen for anvendelsen.

Art 4.

(1) Enhver person som har oppnådd en avgjørelse om foreldreansvar for et barn i en konvensjonstat og som ønsker å få avgjørelsen anerkjent eller fullbyrdet i en annen konvensjonstat, kan sende søknad om dette til sentralmyndigheten i enhver konvensjonstat.
(2) Søknaden skal legges ved de dokumenter som er nevnt i artikkel 13.
(3) Sentralmyndigheten i den stat der søknaden er innlevert skal, dersom den ikke er sentralmyndighet i mottakerstaten, oversende dokumentene til sentralmyndigheten i mottakerstaten direkte og uten opphold.
(4) Sentralmyndigheten i den stat der søknaden er innlevert, kan nekte å videresende den, dersom det er helt klart at de vilkår som er fastsatt i denne konvensjon, ikke er oppfylt,
(5) Sentralmyndigheten i den stat der søknaden er innlevert, skal uten opphold holde søkeren underrettet om sakens gang.

Art 5.

(1) Sentralmyndigheten i mottakerstaten skal uten opphold treffe eller la treffe alle bestemmelser som den anser formålstjenlige, om nødvendig ved å legge saken fram for statens kompetente myndigheter, for å:

a. bringe på det rene hvor barnet befinner seg;
b. unngå, særlig gjennom nødvendige førebels tiltak, at barnets eller søkerens interesser blir skadelidende;
c. sikre anerkjennelse eller fullbyrding av avgjørelsen;
d. sikre at barnet blir overlevert til søkeren når fullbyrding er oppnådd;
e. informere den myndighet som sender søknaden om de tiltak som treffes og om resultatet av disse.

(2) Dersom sentralmyndigheten i mottakerstaten har grunn til å tro at barnet befinner seg innenfor området til en annen konvensjonstat, skal den direkte og uten opphold sende dokumentene til sentralmyndigheten i den staten.
(3) Med unntak av kostnader for å få barnet heimsendt, skal alle konvensjonstater forplikte seg til ikke å kreve noen betaling for de tiltak som sentralmyndigheten i mottakerstaten treffer på søkerens vegne i henhold til paragraf (1) i denne artikkel, medreknet utgifter og kostnader til rettssak og, når

dette er tilfellet, utgifter til advokathjelp.
(4) Dersom anerkjennelse eller fullbyrding nektes, og dersom sentralmyndigheten i mottakerstaten finner at den bør etterkomme søkerens anmodning om å innlede rettslige forhandlinger i mottakerstaten vedrørende sakens realitet, skal sentralmyndigheten sette alt inn på å sikre at søkeren i denne saken er representert på vilkår som ikke er dårligere enn de som gjelder for en som er bosatt i eller er statsborger i staten. For dette formål kan myndigheten særlig legge saken fram for sine kompetente myndigheter.

Art 6.

(1) Med forbehold for særskilte avtaler mellom de berørte sentralmyndigheter og for bestemmelsene i paragraf (3) i denne artikkel, skal;

a. meddelelser til sentralmyndigheten i mottakerstaten skrives på det offisielle språk eller ett av de offisielle språk i mottakerstaten eller vedlegges en oversetting til det språket;
b. sentralmyndigheten i mottakerstaten likevel godta meddelelser som er skrevet på engelsk eller fransk eller er vedlagt en oversettelse til ett av disse språk.

(2) Meddelelser fra sentralmyndigheten i mottakerstaten, herunder resultater av undersøkelser som er gjort, kan skrives på det offisielle språket eller ett av de offisielle språk i mottakerstaten eller på fransk eller engelsk.
(3) Enhver konvensjonstat kan helt eller delvis reservere[1] seg overfor bestemmelsene i paragraf (1) punkt (b) i denne artikkel. Når en konvensjonstat har tatt et slikt forbehold, kan enhver annen konvensjonstat også pårope dette forbehold overfor den staten.
1 Norge har tatt forbehold om at meddelelser til sentralmyndigheten ikke kan skrives på fransk språk og heller ikke vedlegges en oversettelse til fransk.

Del II. Anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser og gjenopprettelse av foreldreansvar.

Art 7.

En avgjørelse om foreldreansvar som er truffet i en konvensjonstat, skal anerkjennes og skal, dersom den kan fullbyrdes i opphavstaten, fullbyrdes i alle andre konvensjonstater.

Art 8.

(1) Når en ulovlig bortføring foreligger, skal sentralmyndigheten i mottakerstaten straks treffe tiltak for å gjenopprette foreldreansvaret, dersom:

a. barnet og dets foreldre, på den tid da saken ble innledet i den stat der avgjørelsen ble truffet, eller på den tid da den ulovlige bortføringen fant sted, om dette var tidligere, var statsborgere bare i denne staten, og barnet hadde sitt bosted innenfor denne statens territorium, og
b. anmodning om gjenopprettelse er innlevert hos en sentralmyndighet innen seks måneder fra den dag da den ulovlige bortføringen fant sted.

(2) Dersom de krav som er angitt i paragraf (1) i denne artikkel ifølge mottakerstatens lov ikke kan oppfylles uten medvirkning fra en rettslig myndighet, kan ingen av de grunner for å nekte å tilbakelevere barnet som er angitt i denne konvensjon, påropes under de rettslige forhandlingene.
(3) Dersom det foreligger en avtale som er offisielt bekreftet av kompetent myndighet mellom den person som har foreldreansvaret for barnet og en annen person, som går ut på å gi den andre personen samværsrett, og dersom barnet, etter å ha blitt brakt ut av landet, ikke er blitt levert tilbake til den person som har foreldreansvaret ved utløpet av den avtalte tidsperioden, skal foreldreansvaret søkes gjenopprettet i samsvar med paragrafene (1) (b) og (2) i denne artikkel. Det samme skal gjelde dersom det foreligger en avgjørelse truffet av kompetent myndighet som gir en person som ikke har foreldreansvaret en slik rett.

Art 9.

(1) I andre tilfelle av ulovlig bortføring enn de som er nevnt i artikkel 8, kan anerkjennelse og fullbyrding, når søknad er kommet inn til en sentralmyndighet innen seks måneder fra den dag da den ulovlige bortføringen fant sted, bare nektes dersom:

a. avgjørelsen ble truffet uten at saksøkte eller dennes juridiske representant var til stede, og saksøkte ikke på korrekt måte er blitt meddelt det dokument som reiste saken, eller tilsvarende dokument, tidsnok til å ordne med sitt forsvar; en slik mangel på meddelelse kan likevel ikke legges til grunn for å nekte anerkjennelse eller fullbyrding når meddelelsen ikke har funnet sted fordi saksøkte har holdt sitt

oppholdsted hemmelig for den person som har reist sak i opphavstaten;

b. avgjørelsen ble meddelt uten at saksøkte og dennes juridiske representant var til stede, og den myndighet som utferdiget avgjørelsen, ikke bygde sin kompetanse på:
    i. saksøktes bosted, eller
    ii. det bosted som barnets foreldre seinest hadde felles, så lenge en av foreldrene fortsatt bor der, eller
    iii. barnets bosted;

c. avgjørelsen er uforenlig med en avgjørelse om foreldreansvar som kunne fullbyrdes i mottakerstaten før barnet ble bortført, såframt ikke barnet hadde sitt bosted innenfor søkerstatens territorium i minst ett år før bortføringen fant sted.

(2) Dersom det ikke er sendt søknad til en sentralmyndighet, skal bestemmelsene i paragraf (1) i denne artikkel anvendes på samme måte når det anmodes om anerkjennelse og fullbyrding innen seks måneder fra den dato da den ulovlige bortføringen fant sted.
(3) Den utenlandske avgjørelses realitet kan ikke i noe høve prøves på nytt.

Art 10.

(1) I andre tilfelle enn de som er nevnt i artiklene 8 og 9, kan anerkjennelse og fullbyrding nektes ikke bare av de grunner som er fastsatt i artikkel 9, men også av en av følgende grunner:

a. dersom det fastslås at følgene av avgjørelsen er klart uforenlige med de grunnleggende prinsipper i mottakerstatens lovgivning om familie og barn;

b. dersom det fastslås at følgene av den opprinnelige avgjørelsen åpenbart ikke lenger er i samsvar med barnets beste, grunnet endrete forhold, herunder den tid som er gått, men ikke utelukkende endringen av barnets oppholdsted etter en ulovlig bortføring;

c. dersom barnet på den tid da saken ble reist i opphavstaten:
    i. var statsborger i mottakerstaten eller hadde sitt bosted der og ikke hadde noen slik tilknytning til opphavstaten:
    ii. var statsborger både i opphavstaten og i mottakerstaten og hadde sitt bosted i mottakerstaten:

d. dersom avgjørelsen er uforenlig med en avgjørelse som er truffet i mottakerstaten eller med en avgjørelse som kan fullbyrdes i mottakerstaten etter å ha blitt truffet i en tredjestat, som følge av en

sak som er reist før søknaden om anerkjennelse eller fullbyrding ble satt fram, og avslaget er i samsvar med barnets beste.

(2) På samme vilkår kan saker vedrørende anerkjennelse og fullbyrding utsettes av en av følgende grunner:

a. dersom den opprinnelige avgjørelsen er gjort til gjenstand for overprøving på vanlig måte;
b. dersom rettssak vedrørende foreldreansvaret for barnet pågår i mottakerstaten og denne saken ble innledet før sak ble reist i opphavstaten;
c. dersom en annen avgjørelse vedrørende foreldreansvaret for barnet er gjenstand for fullbyrding eller annen behandling som gjelder anerkjennelse av avgjørelsen.

Art 11.

(1) Avgjørelser om samværsrett og bestemmelser i avgjørelsene om foreldreansvar som gjelder samværsrett, skal anerkjennes og fullbyrdes på samme vilkår som de som gjelder for andre avgjørelser om foreldreansvar.
(2) Kompetent myndighet i mottakerstaten kan likevel fastsette vilkårene for å oppfylle og utøve samværsretten, idet det særlig tas hensyn til de forpliktelser som partene har påtatt seg i saken.
(3) Når det ikke er truffet noen avgjørelse med hensyn til samværsrett eller når anerkjennelse eller fullbyrding av avgjørelsen om foreldreansvar er nektet, kan sentralmyndigheten i mottakerstaten søke sine kompetente myndigheter om at det treffes avgjørelse om samværsrett, dersom den person som gjør krav på samværsrett, anmoder om det.

Art 12.

Dersom det, på den tid da barnet ble bortført over en statsgrense, ikke forelå noen avgjørelse om foreldreansvar som kan fullbyrdes i en konvensjonstat, skal bestemmelsene i denne konvensjon anvendes på alle seinere avgjørelser som vedrører foreldreansvaret for dette barnet og som erklærer bortføringen ulovlig, når disse avgjørelsene er truffet i en konvensjonstat etter anmodning fra en person det angår.

Del III. Framgangsmåte.

Art 13.

(1) Anmodning om anerkjennelse eller fullbyrding i en annen konvensjonstat av et vedtak om foreldreansvar skal være vedlagt:

a. et dokument som gir sentralmyndigheten i mottakerstaten fullmakt til å opptre på søkerens vegne eller til å utpeke en annen representant for dette formål;
b. en kopi av avgjørelsen som oppfyller de nødvendige vilkår for at dokumentet skal anses for autentisk;
c. når vedtaket er truffet uten at saksøkte eller dennes juridiske representant har vært til stede, et dokument som viser at saksøkte på tilbørlig måte er blitt meddelt det dokument som reiste saken eller et tilsvarende dokument;
d. i forekommende tilfelle, et dokument som viser at avgjørelsen kan fullbyrdes ifølge loven i opphavstaten;
e. om mulig, en redegjørelse om hvor barnet befinner seg eller trolig befinner seg i mottakerstaten;
f. forslag om hvordan foreldreansvaret for barnet bør gjenopprettes.

(2) Ovennevnte dokumenter skal om nødvendig vedlegges en oversetting i samsvar med bestemmelsene i artikkel 6.

Art 14.

Enhver konvensjonstat skal anvende en enkel og rask framgangsmåte når det gjelder anerkjennelse og fullbyrding av vedtak om foreldreansvar. For dette formål skal staten sikre at anmodning om fullbyrding kan gjennomføres ved en enkel søknad.

Art 15.

(1) Før vedkommende myndighet i mottakerstaten treffer en beslutning i henhold til paragraf (1)(b) i artikkel 10:

a. skal den bringe barnets mening på det rene, når dette ikke er praktisk umulig, særlig på grunn av barnets alder og modenhet; og

b. kan den kreve at andre hensiktsmessige undersøkelser blir foretatt.

(2) Kostnader for undersøkelser som er foretatt i en konvensjonstat, skal dekkes av staten der undersøkelsene ble gjort.
(3) Anmodning om undersøkelse og resultatet av disse kan sendes til den myndighet det gjelder gjennom sentralmyndighetene.

Art 16.

Ved gjennomføringen av denne konvensjon kan det ikke kreves legalisering eller liknende formaliteter.

Del IV. Forbehold.

Art 17.

(1) Enhver konvensjonstat kan, i de tilfelle som er nevnt i artiklene 8 og 9, eller i en av disse artiklene, ta forbehold[1] om å nekte anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar av de grunner som er fastsatt i artikkel 10 og som kan angis nærmere i forbeholdet.
(2) Anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser som er truffet i en konvensjonstat som har tatt forbehold i henhold til paragraf (1) i denne artikkel, kan nektes i enhver annen konvensjonstat av alle de tilleggsgrunner som er angitt i forbeholdet.
1 Norge har tatt forbehold om å nekte anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar av de grunner som er fastsatt i artikkel 10.

Art 18.

Enhver konvensjonstat kan ta forbehold om at den ikke skal være bundet av bestemmelsene i artikkel 12. Bestemmelsene i denne konvensjon skal ikke anvendes på vedtak nevnt i artikkel 12 som er truffet i en konvensjonstat som har tatt et slikt forbehold.

Del V. Andre avtaler.

Art 19.

Denne konvensjon skal ikke være til hinder for å pårope en annen internasjonal overenskomst som gjelder mellom opphavstaten og mottakerstaten, eller en annen lov i mottakerstaten som ikke stammer fra en internasjonal overenskomst, for å oppnå anerkjennelse eller fullbyrding av en avgjørelse.

Art 20.

(1) Denne konvensjon skal ikke gjøre inngrep i de forpliktelser som en konvensjonstat måtte ha overfor en ikke-konvensjonstat i henhold til en internasjonal overenskomst om de spørsmål som er behandlet i denne konvensjon.
(2) Dersom to eller flere konvensjonstater har vedtatt likelydende lover vedrørende foreldreansvar for barn eller har etablert et særskilt system for anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser på dette område, eller dersom de skulle gjøre det i framtiden, skal de ha adgang til å anvende disse lover eller dette system seg i mellom istedenfor denne konvensjon eller deler av den. Når statene benytter seg av denne bestemmelsen, skal de underrette Generalsekretæren i Europarådet om sin beslutning. Alle endringer eller tilbakekallinger av denne beslutningen skal også meddeles.

Del VI. Sluttbestemmelser.

Art 21.

Denne konvensjon er åpen for undertegning av medlemstatene i Europarådet. Den skal ratifiseres, vedtas eller godkjennes. Ratifikasjons-, vedtakelses- eller godkjenningsdokumentet skal deponeres hos Generalsekretæren i Europarådet.

Art 22.

(1) Denne konvensjon trer i kraft den første dagen i den måned som følger etter utgangen av en periode på tre måneder fra den dag da tre medlemstater i

Europarådet har samtykt i å være bundet av konvensjonen i samsvar med bestemmelsene i artikkel 21.
(2) Når det gjelder andre medlemstater som seinere gir sitt samtykke til å være bundet av konvensjonen, trer den i kraft den første dagen i den måned som følger etter utgangen av en periode på tre måneder fra datoen for deponering av ratifikasjons-, vedtakelses- eller godkjenningsdokumentet.

Art 23.

(1) Etter at denne konvensjon har trådt i kraft, kan Ministerrådet i Europarådet innby en stat som ikke er medlem av Europarådet til å tiltre konvensjonene gjennom et vedtak som skal treffes med den majoritet som er angitt i artikkel 20 d i Statuttene og ved enstemmighet hos de representanter for de konvensjonstater som har rett til å sitte i Ministerrådet.
(2) Når det gjelder en stat som tiltrer konvensjonen, trer konvensjonen i kraft den første dagen i den måned som følger etter utgangen av en periode på tre måneder fra datoen for deponering av tiltredingsdokumentet hos Generalsekretæren i Europarådet.

Art 24.

(1) Enhver stat kan, samtidig med undertegning eller når den deponerer sitt ratifikasjons-, vedtakelses-, godkjennings-, eller tiltredingsdokument, angi på hvilket territorium eller hvilke territorier denne konvensjon skal anvendes.
(2) Enhver stat kan på ethvert seinere tidspunkt, ved erklæring til Generalsekretæren i Europarådet, utvide anvendelsen av denne konvensjon til andre territorier som angis i erklæring. Når det gjelder dette territoriet trer konvensjonen i kraft den første dagen i den måned som følger etter utgangen av en periode på tre måneder fra den dag da Generalsekretæren mottok erklæringen.
(3) Enhver erklæring som er gitt i henhold til de to foregående paragrafer, kan trekkes tilbake ved melding til Generalsekretæren når det gjelder ethvert territorium som er angitt i erklæringen. Tilbaketrekkingen trer i kraft den første dagen i den måned som følger etter utgangen av en periode på seks måneder fra den dag da Generalsekretæren mottok meldingen.

Art 25.

(1) En stat som består av to eller flere territoriale enheter med ulike

rettssystemer i spørsmål vedrørende foreldreansvar for barn og anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar, kan samtidig med undertegningen eller når staten deponerer sitt ratifikasjons-, vedtakelses-, godkjennings-, eller tiltredingsdokument, erklære at denne konvensjon skal anvendes på alle disse territoriale enheter eller på en eller flere av dem.
(2) Staten kan, på ethvert seinere tidspunkt, ved erklæring til Generalsekretæren i Europarådet utvide anvendelsen av denne konvensjon til enhver annen territorial enhet som angis i erklæringen. Når det gjelder en slik territorial enhet, trer konvensjonen i kraft den første dagen i den måned som følger etter utgangen av en periode på tre måneder fra den dag da Generalsekretæren mottok erklæringen.
(3) En erklæring som er avgitt i henhold til de to foregående paragrafer, kan trekkes tilbake ved melding til Generalsekretæren når det gjelder enhver territorial enhet som er angitt i erklæringen. Tilbaketrekkingen trer i kraft den første dagen i den måned som følger etter utgangen av en periode på seks måneder fra den dag da Generalsekretæren mottok meldingen.

Art 26.

(1) Når det gjelder stater som i spørsmål vedrørende foreldreansvar for barn har to eller flere rettssystemer med hensyn til territorial anvendelse, skal:

a. henvisning til loven om en persons bosted eller statsborgerskap forstås som henvisning til det rettssystem som er fastsatt ved gjeldende regler i staten, eller, dersom det ikke eksisterer slike regler, til det system som den person det gjelder, har sterkest tilknytning til;
b. henvisning til opphavstaten eller mottakerstaten forstås, alt etter tilhøva, som henvisning til den territoriale enhet der vedtaket ble truffet, eller til den territoriale enhet der det ble anmodet om anerkjennelse eller fullbyrding av vedtaket eller om gjenoppretting av foreldreansvar.

(2) Paragraf (1) punkt (a) i denne artikkel skal likeledes anvendes med de nødvendige endringer, i forhold til stater som i spørsmål vedrørende foreldreansvar for barn har to eller flere rettssystemer med hensyn til anvendelse på personer.

Art 27.

(1) Enhver stat kan, samtidig med undertegning eller når den deponerer sitt

ratifikasjons-, vedtakelses-, godkjennings-, eller tiltredingsdokument, erklære at den benytter seg av ett eller flere av de forbehold som er nevnt i artikkel 6 paragraf (3), i artikkel 17 og i artikkel 18 i denne konvensjon. Ingen andre forbehold kan tas.
(2) Enhver konvensjonstat som har tatt forbehold i henhold til foregående paragraf, kan trekke dette helt eller delvis tilbake ved melding til Generalsekretæren i Europarådet. Tilbaketrekkingen trer i kraft fra den dag Generalsekretæren mottok meldingen.

Art 28.

Etter utgangen av det tredje året som følger etter den dag da denne konvensjon trådte i kraft, skal Generalsekretæren i Europarådet på eget initiativ, når som helst etter dette tidspunkt, innby de representanter for sentralmyndighetene som er utpekt av konvensjonstatene, til å møte for å studere og å lette anvendelsen av konvensjonen. Enhver medlemstat i Europarådet som ikke er part i konvensjonen, kan representeres ved observatør. Det skal fra hvert av disse møtene utarbeides en rapport som skal sendes Ministerrådet i Europarådet til orientering.

Art 29.

(1) En part kan si opp denne konvensjonen når som helst ved melding til Generalsekretæren i Europarådet.
(2) Oppsiing trer i kraft den første dagen i den måned som følger etter utgangen av en periode på seks måneder fra den dag da Generalsekretæren mottok meldingen.

Art 30.

(1) Generalsekretæren i Europarådet skal underrette medlemstatene i Europarådet og alle stater som har sluttet seg til denne konvensjon om:

a. undertegning:
b. deponering av ratifikasjons-, vedtakelses-, godkjennings- og tiltredingsdokumenter;
c. dato for ikrafttreden av konvensjonen i samsvar med artiklene 22, 23, 24 og 25;
d. andre dokumenter, meldinger eller underretninger som gjelder

konvensjonen.

(2) Til bekreftelse av foranstående har de undertegnete med behørig fullmakt undertegnet denne konvensjon.
Utferdiget i Luxembourg 20 mai 1980 på fransk og engelsk, idet de to tekstene har samme gyldighet, i ett eksemplar – – –

Konvensjon av 25 oktober 1980 om de sivile sider ved internasjonal barnebortføring.[1]

1 Jf. lov 8 juli 1988 nr. 73 om samtykke til ratifikasjon av bl.a. denne konvensjon, og lov 8 juli 1988 nr. 72 om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar m.v. og om tilbakelevering av barn.
De stater som har undertegnet denne konvensjon; Som er av den faste overbevisning at barnets beste er av største betydning i spørsmål vedrørende foreldreansvar for barnet; Som ønsker å beskytte barnet på internasjonalt nivå mot skadelige virkninger av ulovlig bortføring eller tilbakeholdelse og å fastsette framgangsmåter for å sikre at barnet umiddelbart blir brakt tilbake til den stat der det har sitt bosted, samt å sikre vern av samværsretten; Har besluttet å inngå en konvensjon for dette formål, og er enige om følgende bestemmelser:

Kapittel I. Konvensjonens virkeområde.

Art 1.

Formålet med denne konvensjon er –

a. å sikre umiddelbar tilbakelevering av barn som er ulovlig bortført til eller ulovlig holdt tilbake i en konvensjonstat; og
b. å sørge for at rett til foreldreansvar og rett til samvær i en konvensjonstat effektivt respekteres i andre konvensjonstater.

Art 2.

Konvensjonstatene skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at formålet med denne konvensjon blir oppfylt innenfor sine territorier. I denne hensikt skal de anvende de framgangsmåter som tar kortest tid.

Art 3.

(1) Bortføring eller tilbakeholdelse av et barn skal anses som ulovlig når:

a. den er i strid med en rett til foreldreansvar som er tilkjent en person, en institusjon eller en annen instans, enten i fellesskap eller alene, ifølge loven i den stat der barnet hadde sitt bosted umiddelbart før bortføringen eller tilbakeholdelsen; og;
b. denne rett faktisk ble utøvd, i fellesskap eller alene, på det tidspunkt da bortføringen eller tilbakeholdelsen fant sted, eller ville ha blitt utøvd dersom ikke bortføringen eller tilbakeholdelsen hadde funnet sted.

(2) Retten til foreldreansvar som nevnt i bokstav (a) kan i første rekke være et resultat av lovgivning eller av et juridisk eller administrativt vedtak, men også av en overenskomst med rettslig gyldighet i henhold til loven i den staten.

Art 4.

Konvensjonen skal anvendes på alle barn som hadde sitt bosted i en konvensjonstat umiddelbart før retten til foreldreansvar eller samvær ble krenket. Konvensjonen skal ikke lenger anvendes når barnet har fylt 16 år.

Art 5.

I denne konvensjon skal:

a. «rett til foreldreansvar» omfatte retten til omsorg for barnets person og særlig retten til å bestemme hvor barnet skal bo;
b. «samværsrett» omfatte retten til å bringe barnet til et annet sted enn der hvor barnet har sitt bosted for en begrenset tidsperiode.

Kapittel II. Sentralmyndigheter.

Art 6.

(1) Enhver konvensjonstat skal utpeke en sentralmyndighet som skal gis i oppdrag å oppfylle de forpliktelser denne konvensjon pålegger slike

sentralmyndigheter.
(2) Føderale stater, stater med mer enn ett rettssystem eller stater med autonom territorial organisering skal ha adgang til å utpeke mer enn en sentralmyndighet og til å spesifisere disse myndigheters territoriale fullmakter. Stater som har benyttet seg av denne adgang, skal utpeke den sentralmyndighet som skal ta i mot søknader for videreforsending til den kompetente sentralmyndighet i den staten.

Art 7.

(1) Sentralmyndighetene skal samarbeide med hverandre og fremme samarbeidet mellom de kompetente myndigheter i sine respektive stater for å sikre at barn umiddelbart blir levert tilbake og for å nå de øvrige mål som er satt i denne konvensjon.
(2) De skal særlig, enten direkte eller ved hjelp av mellommann, treffe alle nødvendige tiltak:

a. for å finne ut hvor et barn befinner seg som er blitt ulovlig bortført eller holdt tilbake;
b. for å hindre ved midlertidige forholdsregler at barnet kommer ytterligere til skade eller at berørte parter blir skadelidende;
c. for å sikre at barnet leveres tilbake frivillig eller for å få i stand en minnelig løsning;
d. for å utveksle opplysninger om barnets sosiale bakgrunn, dersom dette er ønskelig;
e. for å skaffe til veie generelle opplysninger om den lovgivning i egen stat som vedrører anvendelsen av konvensjonen;
f. for å innlede rettslige eller administrative forhandlinger, eller for å fremme at slike forhandlinger kommer i stand, i den hensikt å få barnet tilbakelevert og, om nødvendig, å organisere eller sikre reell utøving av samværsretten;
g. for, om nødvendig, å sørge for at det oppnås, eller for å gjøre det lettere å oppnå, juridisk hjelp og rådgivning, herunder medvirkning av advokat;
h. for å sikre, ved de administrative forholdsregler som måtte være nødvendige og hensiktsmessige, at barnet leveres trygt tilbake;
i. for å holde hverandre underrettet om hvordan konvensjonen virker og, så langt mulig, for å fjerne hindringer for anvendelsen av konvensjonen.

Kapittel III. Tilbakelevering av barn.

Art 8.

(1) En person, en institusjon eller en instans som hevder at et barn er bortført eller holdt tilbake i strid med retten til foreldreansvar, kan søke enten sentralmyndigheten i den stat der barnet har sitt bosted eller sentralmyndigheten i enhver annen konvensjonstat om bistand for å sikre at barnet blir levert tilbake.
(2) Søknaden skal inneholde:

a. opplysninger om søkerens og barnets identitet og om den persons identitet som påstås å ha bortført eller holdt tilbake barnet;
b. barnets fødselsdato, dersom denne er tilgjengelig;
c. de grunner som søkeren påroper for å få tilbake barnet;
d. alle tilgjengelige opplysninger om hvor barnet befinner seg og om identiteten til den person som barnet antas å befinne seg hos.

(3) Søknaden kan kompletteres med eller vedlegges:

e. en bekreftet kopi av alle relevante vedtak eller avtaler;
f. en attest eller erklæring, bekreftet av en sentralmyndighet eller annen kompetent myndighet i den stat der barnet har sitt bosted eller av en kompetent person, vedrørende statens lover på området;
g. alle andre relevante dokumenter.

Art 9.

Dersom den sentralmyndighet som har mottatt en søknad som nevnt i artikkel 8, har grunn til å tro at barnet befinner seg i en annen konvensjonstat, skal den direkte og uten opphold sende søknaden til sentralmyndigheten i denne konvensjonstat og underrette sentralmyndigheten i søkerstaten eller eventuelt søkeren om dette.

Art 10.

Sentralmyndigheten i den stat der barnet befinner seg, skal treffe eller la treffe alle tiltak som er egnet til å få barnet levert tilbake frivillig.

Art 11.

(1) De juridiske eller administrative myndigheter i konvensjonstatene skal foreta raskest mulig saksbehandling for å få barn levert tilbake.
(2) Dersom den juridiske eller administrative myndighet det gjelder ikke har truffet noen beslutning når det er gått seks uker fra den dato da saken ble innledet, har søkeren eller sentralmyndigheten i mottakerstaten, på eget initiativ eller etter anmodning fra sentralmyndigheten i søkerstaten, rett til å kreve en forklaring på årsakene til forsinkelsen. Dersom sentralmyndigheten i mottakerstaten mottar et svar, skal denne myndighet sende svaret til sentralmyndigheten i søkerstaten eller eventuelt til søkeren.

Art 12.

(1) Dersom et barn er ulovlig bortført eller holdt tilbake som definert i artikkel 3, og dersom det, på den tid da saken ble innledet hos den juridiske eller administrative myndighet i den konvensjonstat der barnet befinner seg, er gått mindre enn ett år fra den dag da bortføringen eller tilbakeholdelsen fant sted, skal vedkommende myndighet påby at barnet leveres tilbake straks.
(2) Også i de tilfeller der saker er innledet etter utgangen at den ettårsperiode som er nevnt i foregående paragraf, skal den juridiske eller administrative myndighet påby at barnet blir levert tilbake, med mindre det er godtgjort at barnet har funnet seg til rette i sitt nye miljø.
(3) Dersom den juridiske eller administrative myndighet i mottakerstaten har grunn til å tro at barnet er blitt brakt til en annen stat, kan den stanse saken eller avvise søknaden om tilbakelevering av barnet.

Art 13.

(1) Uansett bestemmelsene i foregående artikkel plikter ikke den juridiske eller administrative myndighet i mottakerstaten å påby tilbakelevering av barnet dersom den person, institusjon eller instans som motsetter seg tilbakelevering, påviser at:

a. den person, institusjon eller instans som hadde omsorgen for barnets person, faktisk ikke utøvde retten til foreldreansvar på den tid da bortføringen eller tilbakeholdelsen fant sted, eller hadde samtykt i eller på et seinere tidspunkt godtatt bortføringen eller tilbakeholdelsen; eller

b. det er en alvorlig risiko for at tilbakelevering vil påføre barnet fysisk eller psykisk skade, eller på annen måte sette barnet i en situasjon som ikke kan godtas.

(2) Den juridiske eller administrative myndighet kan også nekte å påby tilbakelevering av barnet dersom den finner at barnet motsetter seg tilbakelevering og barnet har nådd en alder og modenhetsgrad som gjør det naturlig å ta hensyn til barnets mening.
(3) Når de juridiske eller administrative myndigheter vurderer de forhold som er nevnt i denne artikkel, skal de ta hensyn til de opplysninger om barnets sosiale bakgrunn som skaffes til veie av sentralmyndigheten eller annen kompetent myndighet i staten der barnet har sitt bosted.

Art 14.

Når de juridiske eller administrative myndigheter i mottakerstaten foretar utredninger om hvorvidt det foreligger er ulovlig bortføring eller tilbakeholdelse som definert i artikkel 3, kan det tas direkte hensyn til loven og juridiske eller administrative avgjørelser, om disse er formelt godkjent eller ikke, i den stat der barnet har sitt bosted, uten å nytte de særskilte framgangsmåter som ellers skulle ha vært anvendt for å føre bevis for den loven eller for anerkjennelse av utenlandske vedtak.

Art 15.

Før de juridiske eller administrative myndigheter i en konvensjonstat påbyr tilbakelevering av et barn, kan de kreve at søkeren skaffer til veie et vedtak eller annen erklæring fra myndighetene i den stat der barnet har sitt bosted, hvor det fastslås at bortføringen eller tilbakeholdelsen var ulovlig som definert i artikkel 3 i konvensjonen, i den utstrekning et slikt vedtak eller en slik erklæring kan skaffes i den staten. Sentralmyndighetene i konvensjonstatene skal så langt mulig bistå søkeren i å skaffe til veie et slikt vedtak eller en slik erklæring.

Art 16.

Når de juridiske eller administrative myndigheter i den konvensjonstat som barnet er bortført til eller holdt tilbake i, mottar underretning om at det foreligger en ulovlig bortføring eller tilbakeholdelse av et barn etter artikkel 3, skal de ikke treffe beslutning om realiteten vedrørende foreldreansvar før det

er fastslått at vilkårene for tilbakelevering i henhold til denne konvensjon ikke er til stede, eller før det er gått en rimelig tidsperiode uten at søknaden er mottatt i henhold til denne konvensjon.

Art 17.

Alene det faktum at en avgjørelse om foreldreansvar er truffet eller er berettiget til anerkjennelse i mottakerstaten skal ikke være grunnlag for å nekte å levere barnet tilbake innenfor rammen av denne konvensjon, men de juridiske eller administrative myndigheter i mottakerstaten kan ta hensyn til grunnene for avgjørelsen når konvensjonen anvendes.

Art 18.

Bestemmelsene i dette kapittel skal ikke begrense en juridisk eller administrativ myndighets fullmakt til når som helst å påby at barnet leveres tilbake.

Art 19.

Et vedtak om tilbakelevering av barnet innenfor rammen av denne konvensjon skal ikke tolkes som en avgjørelse av realiteten i spørsmålet om retten til foreldreansvar.

Art 20.

Tilbakelevering av barn i samsvar med bestemmelsene i artikkel 12 kan nektes dersom det ikke ville være tillatt etter de grunnleggende prinsipper i mottakerstaten om vernet av menneskerettigheter og de grunnleggende friheter.

Kapittel IV. Samværsrett.

Art 21.

(1) En søknad om å få organisert samværsretten eller sikret at samværsretten faktisk kan utøves, kan sendes sentralmyndigheten i en konvensjonstat på

samme måte som en søknad om tilbakelevering av et barn.
(2) Sentralmyndighetene er bundet av de forpliktelser om samarbeid som er nevnt i artikkel 7 med sikte på å oppnå at samværsretten kan utøves under rolige forhold og at de vilkår blir oppfylt som er satt for å utøve samværsretten. Sentralmyndighetene skal treffe tiltak for å fjerne, så vidt mulig, alle hindringer for å utøve samværsretten.
(3) Sentralmyndighetene kan, enten direkte eller ved mellommenn, ta initiativet til eller bistå ved innledningen av rettssaker med sikte på å organisere eller sikre samværsretten og vilkårene for å utøve denne.

Kapittel V. Alminnelige bestemmelser.

Art 22.

Ingen sikkerhet, pant eller depositum, samme hva det kalles, skal kunne kreves for å garantere betaling av kostnader og utgifter i forbindelse med juridiske eller administrative forhandlinger innenfor rammen av denne konvensjon.

Art 23.

Ingen legalisering eller liknende formalitet skal kunne kreves i sammenheng med denne konvensjon.

Art 24.

(1) Alle søknader, meldinger eller øvrige dokumenter skal sendes til sentralmyndigheten i mottakerstaten på originalspråket og vedlegges en oversetting til det offisielle språk eller ett av de offisielle språk i mottakerstaten, eller dersom dette vanskelig lar seg gjøre, en oversetting til fransk eller engelsk.
(2) En konvensjonstat kan likevel, ved å ta forbehold[1] i samsvar med artikkel 42, motsette seg at enten fransk eller engelsk, men ikke begge språk, blir brukt i søknader, meldinger eller andre dokumenter som sendes til statens sentralmyndighet.
1 Norge har tatt forbehold mot at fransk språk blir brukt i søknader, meldinger eller andre dokumenter som sendes til sentralmyndigheten.

Art 25.

Statsborgere i en konvensjonstat og personer bosatt i en konvensjonstat skal ha rett til juridisk hjelp og rådgivning i en annen konvensjonstat i saker som angår anvendelsen av denne konvensjon, på samme vilkår som om de selv var statsborgere i og bosatt i denne staten.

Art 26.

(1) Enhver sentralmyndighet skal bære sine egne utgifter ved anvendelsen av denne konvensjon.
(2) Sentralmyndigheter og andre offentlige organer i konvensjonstatene skal ikke innkreve noen avgift i forbindelse med søknader som sendes inn i henhold til denne konvensjon. De skal framfor alt ikke kreve betaling av søkeren for kostnader og utgifter til rettsforhandlinger eller eventuelt for kostnader til juridisk rådgiver. De kan likevel kreve betaling for utgifter som har oppstått eller ventes å oppstå i forbindelse med selve tilbakeleveringen av barnet.
(3) En konvensjonstat kan likevel ved å ta forbehold[1] som fastsatt i artikkel 42, erklære at den ikke er forpliktet til å bære de kostnader som er nevnt i foregående paragraf og som er knyttet til medvirkning og advokat eller juridisk rådgiver eller til rettsforhandlinger, unntatt når disse kostnader kan dekkes ved statens ordning med fri rettshjelp.
(4) Når en juridisk eller administrativ myndighet påbyr å tilbakelevere et barn eller treffer en beslutning om samværsrett innenfor rammen av denne konvensjon, kan myndigheten, når det er grunn til det pålegge den person som har bortført eller holdt tilbake barnet eller som har hindret utøvingen av samværsrett, å betale alle nødvendige utgifter som har oppstått for søkeren eller på søkerens vegne, herunder reisekostnader, kostnader til søkerens juridiske representant og kostnader i forbindelse med tilbakelevering av barnet, samt kostnader som er oppstått eller utbetalinger som er foretatt for å finne barnet.
1 Norge har tatt forbehold om at Norge ikke er forpliktet til å betale kostnader til rettsforhandlinger eller juridisk rådgiver ved behandling av søknader etter konvensjonen, med mindre disse kostnadene kan kreves dekket etter reglene om fri rettshjelp, jf lov 13 juni 1980 nr. 35.

Art 27.

Dersom det er åpenbart at de vilkår som er satt i denne konvensjon, ikke er fylt

eller at søknaden ikke er velgrunnet, skal en sentralmyndighet ikke plikte å ta i mot søknaden. I et slikt tilfelle skal sentralmyndigheten omgående underrette søkeren eller, om det er aktuelt, den sentralmyndighet som har oversendt søknaden, om grunnen for dette.

Art 28.

En sentralmyndighet kan kreve at søknaden vedlegges en skriftlig fullmakt som gir myndigheten rett til å opptre på søkerens vegne eller til å utpeke en representant som har rett til å opptre på søkerens vegne.

Art 29.

Denne konvensjon skal ikke være til hinder for at en person, institusjon eller instans, som påstår at det har forekommet en krenkelse av retten til foreldreansvar eller samvær som definert i artiklene 3 og 21, kan henvende seg direkte til de juridiske eller administrative myndigheter i en konvensjonstat, uansett om bestemmelsene i denne konvensjon anvendes eller ikke.

Art 30.

Enhver søknad som leveres inn til en sentralmyndighet eller direkte til de juridiske eller administrative myndigheter i en konvensjonstat i samsvar med bestemmelsene i denne konvensjon, samt alle dokumenter eller opplysninger som vedlegges søknaden eller skaffes til veie av en sentralmyndighet, skal være tillatt å bruke ved domstolene eller hos de administrative myndigheter i konvensjonstatene.

Art 31.

Når det gjelder stater som i spørsmål om foreldreansvar for barn har to eller flere rettssystemer som anvendes innenfor forskjellige territoriale enheter, skal:

a. enhver henvisning til bosted i den staten anses som bosted innenfor en territorial enhet i den staten;
b. enhver henvisning til loven til bostedstaten anses som loven i den territoriale enhet der barnet har sitt bosted i den staten.

Art 32.

Når det gjelder stater som i spørsmål om foreldreansvar for barn har to eller flere rettssystemer som anvendes overfor ulike kategorier av personer, skal enhver henvisning til loven i den staten anses som det rettssystem som er angitt i den statens lov.

Art 33.

En stat der forskjellige territoriale enheter har sine egne lover om foreldreansvar for barn, skal ikke være forpliktet til å anvende denne konvensjon dersom en stat med et enhetlig rettssystem ikke ville være forpliktet til det.

Art 34.

Denne konvensjon går innenfor sitt virkeområde foran *Konvensjon 5 oktober 1961 om myndigheters kompetanse og lov som skal anvendes i spørsmål om beskyttelse av mindreårige,* når det gjelder stater som er bundet av begge konvensjonene. For øvrig skal denne konvensjon ikke være til hinder for å anvende en annen internasjonal avtale som både opphavstaten og mottakerstaten er bundet av, eller en annen lov i mottakerstaten, i den hensikt å få tilbakelevert et barn som er ulovlig bortført eller holdt tilbake eller å få organisert samværsretten.

Art 35.

(1) Denne konvensjon skal anvendes mellom konvensjonstater bare når det er tale om ulovlige bortføringer eller tilbakeholdelser som har funnet sted etter at konvensjonen trådte i kraft i disse stater.
(2) Dersom det er avgitt erklæring i henhold til artikkel 39 eller 40, skal henvisningen i foregående paragraf til en konvensjonstat forstås som henvisning til den territoriale enhet eller de territoriale enheter som denne konvensjon skal anvendes på.

Art 36.

Ikke noe i denne konvensjon skal hindre to eller flere konvensjonstater å avtale seg i mellom, i den hensikt å begrense de restriksjoner som tilbakelevering av barn kan være underlagt, å fravike de bestemmelser i denne konvensjon som kan medføre slike restriksjoner.

Kapittel VI. Sluttbestemmelser.

Art 37.

(1) Konvensjonen er åpen for undertegning av stater som var medlemmer av Haag-konferansen om internasjonal privatrett på den tid da den fjortende sesjon ble holdt.
(2) Den skal ratifiseres vedtas eller godkjennes og ratifikasjons-, vedtagelses- eller godkjenningsdokumentene skal deponeres i utenriksdepartementet i kongeriket Nederland.

Art 38.

(1) Enhver annen stat kan tiltre konvensjonen.
(2) Tiltredingsdokumentet skal deponeres i utenriksdepartementet i kongeriket Nederland.
(3) Når det gjelder en stat som tiltrer, trer konvensjon i kraft den første dagen i den tredje kalendermåned etter deponering av tiltredingsdokumentet.
(4) Tiltredingen har gyldighet bare i forholdet mellom den stat som har tiltrådt og de konvensjonstater som har erklært at de godkjenner tiltredingen. En slik erklæring må også avgis av alle medlemstater som ratifiserer, vedtar eller godkjenner konvensjonen etter tiltredingen. Erklæringen skal deponeres i utenriksdepartementet i kongeriket Nederland; departementet skal gjennom diplomatiske kanaler sende en bekreftet kopi til alle konvensjonstater.
(5) Konvensjonen trer i kraft mellom en stat som tiltrer og en stat som har erklært at den godkjenner tiltredingen, den første dagen i den tredje kalendermåned etter deponering av erklæringen om godkjenning.

Art 39.

(1) Enhver stat kan ved tiden for undertegning, ratifikasjon, vedtakelse,

godkjenning eller tiltreding erklære at konvensjonens anvendelse skal utvides til alle territorier som staten representerer på internasjonalt nivå, eller til ett eller flere av dem. Erklæringen trer i kraft samtidig som konvensjonen trer i kraft for den stat det gjelder.
(2) En slik erklæring, og også enhver senere utviding, skal meddeles utenriksdepartementet i kongeriket Nederland.

Art 40.

(1) En konvensjonstat som består av to eller flere territoriale enheter med ulike rettssystem i spørsmål som behandles i denne konvensjon kan, ved undertegningen, ratifikasjonen, vedtakelsen, godkjenningen eller tiltredingen, erklære at denne konvensjon skal anvendes på alle statens territoriale enheter eller bare på en eller flere av dem, og kan når som helst endre denne erklæring ved å avgi en ny erklæring.
(2) Alle slike erklæringer skal meddeles utenriksdepartementet i kongeriket Nederland og skal angi uttrykkelig de territoriale enheter der konvensjonen skal anvendes.

Art 41.

Dersom en konvensjonstat har en styringsform der den utøvede, dømmende og lovgivende makt er fordelt mellom sentralmyndigheter og andre myndigheter i den staten, skal en undertegning, ratifikasjon, vedtakelse eller godkjenning av denne konvensjonen, eller en tiltreding til den, eller en erklæring i henhold til artikkel 40, ikke medføre noen endring av den interne maktfordelingen i staten.

Art 42.

(1) Enhver konvensjonstat kan, seinest ved tiden for ratifikasjon, vedtakelse, godkjenning eller tiltreding, eller når det avgis erklæring i henhold til artikkel 39 eller 40, ta enten ett eller begge forbehold som er nevnt i artikkel 24 og artikkel 26 paragraf (3). Ikke noe annet forbehold skal være tillatt.
(2) Enhver stat kan når som helst trekke tilbake et forbehold. Tilbaketrekkingen skal meddeles utenriksdepartementet i kongeriket Nederland.
(3) Forbeholdet opphører å gjelde den første dagen i den tredje kalendermåned etter at den meddelelse er avgitt som er nevnt i foregående ledd.

Art 43.

(1) Konvensjonen trer i kraft den første dagen i den tredje kalendermåned etter den dag da det tredje ratifikasjons-, vedtakelses-, godkjennings- eller tiltredingsdokumenter ble deponert i henhold til artiklene 37 og 38.
(2) Deretter trer konvensjonen i kraft:

1. når det gjelder enhver stat som ratifiserer, vedtar, godkjenner eller tiltrer konvensjonen på et seinere tidspunkt, den første dagen i den tredje kalendermåned etter den dag da statens ratifikasjons-, vedtakelses-, godkjennings- eller tiltredingsdokument ble deponert;
2. når det gjelder territorier eller territoriale enheter som konvensjonens anvendelse er utvidet til i henhold til artikkel 39 eller 40, den første dagen i den tredje kalendermåned etter at den meddelelse er avgitt som er nevnt i disse artiklene.

Art 44.

(1) Konvensjonen skal gjelde i fem år fra den dato den trer i kraft i samsvar med artikkel 43 paragraf (1). Dette gjelder også for de stater som seinere har ratifisert, vedtatt, godkjent eller tiltrådt konvensjonen eller har tiltrådt den. Dersom konvensjonen ikke blir sagt opp, skal den uten videre anses fornyet hvert femte år.
(2) Oppsiging skal meddeles utenriksdepartementet i kongeriket Nederland minst seks måneder før utgangen av femårsperioden. Oppsiing kan begrenses til å gjelde bestemte territorier eller territoriale enheter som konvensjonen anvendes på.
(3) Oppsiing skal gjelde bare for den stat som har sendt meddelelsen. Konvensjonen skal fortsette å gjelde for de andre konvensjonstater.

Art 45.

Utenriksdepartementet i kongeriket Nederland skal underrette konferansens medlemstater samt de stater som har tiltrådt i samsvar med artikkel 38, om:
1. undertegning, ratifikasjon, vedtakelse og godkjenning som nevnt i artikkel 37;
2. tiltreding som nevnt i artikkel 38;
3. den dato konvensjonen trer i kraft i samsvar med bestemmelsene i artikkel 43;
4. utviding som nevnt i artikkel 39;

5. erklæring som nevnt i artiklene 38 og 40;
6. forbehold som nevnt i artikkel 24 og artikkel 26 paragraf (3), og tilbaketrekking av forbehold som nevnt i artikkel 42;
7. oppsiing som nevnt i artikkel 44.
Til bekreftelse av foranstående har undertegnete med behørig fullmakt undertegnet denne konvensjon.

Utferdiget i Haag 25 oktober 1980 på fransk og engelsk, idet de to tekstene har samme gyldighet, i ett eksemplar – – –

Den fjortende sesjon anbefaler de stater som er parter i Konvensjonen om de sivile sider ved internasjonal barnebortføring å bruke det mønster til blankett som følger nedenfor ved søknader om tilbakelevering av barn som er ulovlig bortført eller holdt tilbake:

Søknad om tilbakelevering

Mønster til blankett er ikke inntatt her. Skjemaer kan finnes på «Myndighetenes nettside om internasjonal barnebortføring», www.barnebortforing.no

Lov om produktansvar [produktansvarsloven]

Kapittel 1. Omfang og definisjoner.

§ 1-1. (saklig virkeområde)

(1) Loven gjelder det erstatningsansvar en produsent har for skade som voldes av produkt framstilt eller satt i omsetning som ledd i hans yrke, ervervsvirksomhet eller dermed likestilt virksomhet.
(2) Loven begrenser ikke retten til å kreve erstatning på annet grunnlag.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 – se dens II nr. 5 (ikr. 1 jan 1994).

§ 1-2. (definisjoner)

(1) Med «produkt» menes alle slags varer og løsøre hva enten det er naturprodukt eller industriprodukt, råvare eller ferdigprodukt, delprodukt eller hovedprodukt, også om produktet er innføyd i annet løsøre eller i fast eiendom. «Produkt» omfatter også elektrisitet. Avfall som oppstår under produksjon omfattes dersom avfallet settes i omsetning som ledd i virksomhet som nevnt i § 1-1. Når ikke annet framgår av sammenhengen, menes det skadevoldende

eksemplar av produktet.
(2) Et produkt er «gitt til forbruk» når det er overtatt eller tatt i bruk av den skadelidte eller en annen forbruker, eller anvendt på den skadelidte.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994 s den s II).

§ 1-3. (den ansvarlige)

(1) Ansvarlig som «produsent» etter loven er:

a. enhver som tilvirker eller frambringer et produkt som definert i § 1-2 nr. 1,
b. enhver som frambyr et produkt som sitt ved å anbringe sitt navn, varemerke eller annet kjennetegn på produktet eller dets pakning,
c. forhandler av produktet, når produsenten ikke uten vanske lar seg identifisere ut fra produktet og forhandleren heller ikke innen rimelig tid oppgir enten produsentens eller en tidligere forhandlers navn og adresse,
d. forhandler av et ubearbeidd naturprodukt som stammer fra fiske eller fangst av ville dyr eller sanking av ville vekster, når leverandøren av slikt produkt ikke reknes som produsent etter bokstav (a),
e. importøren av et produkt innført fra utlandet,
f. forhandler av importert produkt, om ikke importørens eller mellomliggende salgsledds navn og adresse her i riket blir oppgitt innen rimelig tid.

(2) Kongen kan ved avtale med fremmed stat bestemme at import hit fra en eller flere oppgitte stater ikke skal anses som import etter paragrafen her, og at den som har innført produktet til en av vedkommende avtalestater fra en annen stat, skal være ansvarlig som produsent.
(3) Loven gjelder ikke arbeidstakers ansvar for handlinger eller unnlatelser i tjeneste for sin arbeidsgiver, § 3-8 likevel unntatt.

§ 1-4. (stedlig virkeområde)

Loven får ikke anvendelse for så vidt forholdet skal avgjøres etter fremmed rett i medhold av Haag-konvensjonen 2 oktober 1973 om den lov som skal gjelde for produktansvar. Konvensjonen i norsk oversetting som den er tatt inn i Norsk Lovtidend har lovs kraft her i riket, likevel slik at artikkel 8 nr. 9 om foreldelse ikke kommer til anvendelse.

§ 1-5. (unntak for atomskader)

Loven gjelder ikke atomskade og annen skade som går inn under reglene om erstatningsansvar i lov 12 mai 1972 nr 28 om atomenergivirksomhet eller tilsvarende fremmed lovgivning som måtte få anvendelse.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994).

Kapittel 2. Ansvaret.

§ 2-1. (ansvarsgrunnlaget)

(1) Produsenten plikter å erstatte skade som hans produkt volder og som skyldes at det ikke byr den sikkerhet som en bruker eller allmennheten med rimelighet kunne vente (heretter kalt sikkerhetsmangel). Ved vurderingen av den sikkerhet som kunne ventes, tas hensyn til alle forhold som har sammenheng med produktet, dets presentasjon, markedsføring og påreknelige bruk.
(2) Ved den alminnelige vurdering av sikkerhetsnivået (sikkerhetsstandarden) legges forholdene på den tid produktet ble satt i omsetning til grunn.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994 – se dens II).

§ 2-2. (unntak fra ansvaret)

Produsenten er uten ansvar dersom han sannsynliggjør:

a. at han ikke har satt produktet i omsetning som ledd i sin virksomhet, eller
b. at sikkerhetsmangelen ikke forelå da produktet ble satt i omsetning, og mangelen eller skaden heller ikke burde vært avverget eller avhjulpet etterpå, eller
c. at sikkerhetsmangelen skyldes at produktet er i samsvar med regler som er gitt av offentlig myndighet, og som i enhver henseende er ufravikelige.

Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994 – se dens II nr. 5).

§ 2-3. (skade som omfattes)

(1) Loven gjelder skade på

a. person eller
b. ting som
    - er av et slag som normalt er bestemt for privat bruk eller forbruk, og
    - ble brukt av skadelidte hovedsakelig til privat bruk eller forbruk.

(2) Loven omfatter likevel ikke:

a. skade som voldes på produktet selv,
b. skade som et delprodukt volder på et produkt som delproduktet er innføyd i eller omdannet til før produktet er satt i omsetning til en bruker.

(3) Når erstatning for skade på ting fastsettes etter denne loven, gjøres fradrag for et beløp på kr 4.000,-.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994 – se dens II nr. 5).

§ 2-4. (delprodusent m.v.)

(1) Når skaden skyldes sikkerhetsmangel ved råvare, halvfabrikat eller annet produkt (delprodukt) som på skadetiden er innføyd i et hovedprodukt, er både produsenten av delproduktet (delprodusenten) og produsenten av hovedproduktet (hovedprodusenten) ansvarlig.
(2) Delprodusenten er likevel uten ansvar dersom han godtgjør at sikkerhetsmangelen ved delproduktet må tilskrives hovedprodusentens planløsning, konstruksjon eller spesifikasjon, og at han ikke kan lastes for å ha fulgt dem.

§ 2-5. (utmåling, lemping)

Erstatningen fastsettes, utmåles og lempes etter alminnelige erstatningsregler, jf lov 13 juni 1969 nr. 26 om skadeerstatning. Produsentens ansvar skal likevel ikke reduseres når skaden er forårsaket av både en sikkerhetsmangel ved produktet og en tredjepersons handling eller unnlatelse.
Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 26 juni 1998 nr. 600).

§ 2-6. (ansvarsfraskriving)

Avtale som innskrenker eller begrenser ansvar etter loven er ugyldig.

§ 2-7. (foreldelse)

(1) Erstatningskrav etter dette kapitlet foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde ha skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden, sikkerhetsmangelen og hvem produsenten er.
(2) Kravet foreldes likevel senest 10 år etter at produsenten har satt det skadevoldende produktet i omsetning.
(3) For øvrig gjelder reglene i lov 18 mai 1979 nr 18 om foreldelse av fordringer så langt de passer.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994 – se dens II nr. 5).

Kapittel 3. Særregler om legemiddelansvaret.

§ 3-1. (særreglenes virkeområde)

(1) Personskade voldt av legemiddel (legemiddelskade) eller under utprøving av legemiddel (forsøksskade) erstattes etter bestemmelsene i kapitlet her, for så vidt norsk rett får anvendelse (jf § 1-4).
Som forsøksskade anses enhver skade forårsaket av forsøket, f.eks. av legemidlet selv (legemiddelskade), forsøksprosedyren, særskilt prøvetaking, særskilt bruk av teknisk utstyr eller særskilt behandling i tilknytning til forsøket.
(2) Dersom det skadevoldende legemiddel ikke var gitt til forbruk her i riket, gjelder bestemmelsene bare såframt den direkte skadelidte var bosatt her og samme legemiddelmerke framstilt av samme produsent på skadetiden også var satt i omsetning eller godkjent for registrering her.
(3) Bestemmelsene i kapittel 1 og 2 gjelder tilsvarende for legemidler så langt de passer og ikke kommer i strid med reglene i kapitlet her.

§ 3-2. (legemiddel)

(1) Med «legemiddel» etter loven her menes produkt som i eller i medhold av legemiddelloven reknes som legemiddel og er bestemt til bruk for mennesker eller blir omsatt til slik bruk.
(2) Som «legemiddel» reknes også andre produkter som blir anvendt i forsøk på mennesker som ledd i utviklingen av legemidler. Kongen kan gi forskrift om at produkt til spesiell medisinsk bruk eller til annen særlig bruk i helse- og sykepleie skal likestilles med legemiddel.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 114.

§ 3-3. (ansvarsgrunnlag og unntak fra dekningen)

(1) Legemiddelforsikringen etter § 3-4 erstatter skade etter kapitlet her uten hensyn til om produsent, importør eller annen forsikringspliktig har skyld i skaden eller har ansvar for sikkerhetsmangel etter kapittel 2.
(2) Bortsett fra tilfeller der skaden skyldes en sikkerhetsmangel ved legemidlet som medfører ansvar etter kapittel 2, gis likevel ikke erstatning i den utstrekning skaden

a. er en følge av feilekspedering eller forveksling av legemiddel eller annen forsømmelse på apotek, hos lege, i sykehus eller annet omsetningsledd,
b. er voldt på annen måte enn ved påreknelig bruk av legemidlet, herunder bruk i strid med forsvarlig og spesifisert advarsel eller uriktig bruk som skyldes forsømmelse av legen ved feilordinasjon eller mangelfull vegledning,
c. er en følge av at legemidlet ikke har virket eller ikke har virket effektivt nok, eller
d. skyldes bivirkning som det i skadelidtes situasjon er rimelig at han selv bærer følgene av. Ved denne vurderingen legges vekt på hans helsetilstand før bruken, legemidlets betydning for hans sykdom, legemidlets forutsatte og faktiske virkninger, skadens art og omfang og forholdene ellers.

(3) Ved forsøksskader gjelder likevel ikke unntakene i nr. 2 bokstav (a) eller (b).
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994 – se dens II nr. 5).

§ 3-4.[1] (Legemiddelforsikringen)

(1) Produsent av legemiddel plikter gjennom medlemskap i Legemiddelansvarsforeningen (jf § 3-5) å ha forsikring for legemiddelansvaret etter kapitlet her. Det samme gjelder importør av legemiddel når ikke produsenten har slik forsikring. Denne forsikring (Legemiddelforsikringen) gjelder direkte til fordel for skadelidte. Legemiddelforsikringen dekker også skade voldt av anonymt eller uforsikret legemiddel. Kongen kan tillate at det tegnes bare begrenset forsikring mot at det stilles fyllestgjørende garanti til dekning av det overskytende ansvar.
(2) Den som driver forsøk på mennesker som ledd i utviklingen av legemidler, plikter å ha forsikring som omhandlet i første ledd når ikke produsent eller importør av legemidlet har slik forsikring som også dekker forsøket.

(3) Legemiddelforsikringen tegnes i forsikringsselskap eller i forsikringspool av solidarisk ansvarlige forsikringsselskaper. Forsikringsselskap og forsikringsordning må godkjennes av Kongen. Kravet om godkjenning gjelder ikke for forsikringsgivere som har hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, og som er godkjent i sitt hjemland. Polisevilkårene må meddeles Kongen før de anvendes.
(4) Kongen kan gi forskrift om forsikring ved import av visse typer legemidler, og kan gjøre unntak eller gi særregler for import i enkelttilfelle.
Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 40 (ikr. 1 juli 1994).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 1 (direktiv 2009/138 som endret ved direktiv 2013/58).

§ 3-5. (Legemiddelansvarsforeningen)

(1) Produsenter og importører av legemiddel som blir omsatt i Norge, må for å kunne drive slik virksomhet være tilsluttet en forening av slike produsenter og importører (Legemiddelansvarsforeningen). Det samme gjelder andre som ved arbeid med utvikling av legemidler plikter å ha forsikring etter § 3-4. Legemiddelansvarsforeningen skal ha vedtekter som er godkjent av Kongen.
(2) Grossister som omsetter legemidler, skal forsikre seg om at produsenten eller importøren er medlem av Legemiddelansvarsforeningen. En grossist som omsetter legemidler fra en produsent eller importør som ikke er medlem av foreningen, blir ansvarlig for den premien som produsenten eller importøren skulle ha betalt for de legemidler grossisten har omsatt.
(3) Legemiddelansvarsforeningen står ansvarlig for at det blir tegnet pliktig legemiddelforsikring etter § 3-4. Den kan tegne kollektiv ansvarsforsikring på vegne av medlemmene.
Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 40 (ikr. 1 juli 1994).

§ 3-6. (begrensninger i legemiddelansvaret)

(1) De samlete erstatninger etter kapitlet her skal ikke overstige 80 millioner kroner for skader som er konstatert i samme kalenderår. En skade anses konstatert på det første tidspunkt da skadelidte enten

a. døde av skaden uten å ha søkt legehjelp,
b. første gang søkte legehjelp for sin skade, eller
c. første gang meldte krav til Legemiddelforsikringen på grunn av skaden.

(2) De samlete erstatninger for skade som skyldes samme substans i ett eller flere legemidler (serieskader), begrenses dessuten til 100 millioner kroner. Når en serieskade er konstatert, kan Kongen bestemme hvilke erstatningsvilkår som skal gjelde for fortsatt omsetning av den skadevoldende substans eller av et legemiddel der substansen inngår.
(3) Begrensningsbeløpene gjelder ikke sakskostnader og renter av krav på erstatning begrenset etter kapitlet her.

§ 3-7. (forholdsmessig oppgjør)

(1) Er ikke beløpene i § 3-6 tilstrekkelige til å dekke tapet for alle som har rett til erstatning, nedsettes erstatningen forholdsmessig. Det samlete oppgjør må godkjennes ved kjennelse av Oslo byfogdembete. Bestemmelsene i lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv og dødsboskifte kapittel 17 avsnitt V gjelder tilsvarende så lenge de passer for rettens avgjørelse, om ikke annet blir fastsatt i forskrift av Kongen.
(2) Dersom det er grunn til å rekne med at nedsetting kan bli nødvendig, skal Legemiddelforsikringen straks gi departementet skriftlig melding om det og snarest mulig nærmere opplysninger om skadenes størrelse og omfang. Departementet kan i et slikt tilfelle treffe bestemmelse om skademeldinger, meldefrister, foreløpige utbetalinger og det endelige oppgjør.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 des 2018 nr. 114, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 3-8. (personlig ansvar og regress)

(1) Medlem av Legemiddelansvarsforeningen eller medlemmets arbeidstaker hefter overfor skadelidte bare med den erstatning Legemiddelforsikringen skal betale etter kapitlet her. Kapittel 2 gjelder likevel for tap som ikke dekkes som følge av begrensningene i § 3-6.
(2) Legemiddelforsikringen kan kreve regress hos en forsikringspliktig som ikke er medlem av Legemiddelansvarsforeningen og ikke har godkjent forsikring, selv om han overfor skadelidte ikke har personlig ansvar for skaden.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994 – se dens II).

§ 3-9. (diverse bestemmelser)

(1) Kongen kan gi regler om behandling og avgjørelse av tvister mellom forsikringsgiver, forsikringstaker eller skadelidte, herunder om opprettelse av

en egen legemiddelskadenemnd og om frist for søksmål etter nemndas avgjerd.
(2) Utenlandsk produsent som eksporterer legemiddel til Norge, må være representert ved fullmektig som har full prosessfullmakt og verneting ved forretningssted her i riket. Dette gjelder ikke når importøren har legemiddelansvar og forsikringsplikt for vedkommende produkt etter § 3-4, jf § 3-3. Første punktum får heller ikke anvendelse for produsenter som har hovedsete i en stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.
Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 40 (ikr. 1 juli 1994).

§ 3-10. (forholdet til forsikringsavtaleloven)

(1) I forholdet mellom Legemiddelforsikringen og Legemiddelansvarsforeningens medlemmer, anses forsikring etter § 3-4 som ansvarsforsikring, selv om medlemmet ikke har personlig ansvar for skaden overfor skadelidte.
(2) Bestemmelsene i lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler gjelder for Legemiddelforsikringen, dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av reglene om legemiddelansvaret i loven her eller går fram av sammenhengen.
Endret ved lover 16 juni 1989 nr. 69, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 3-11. (foreldelse av krav under legemiddelansvaret)

Erstatningskrav foreldes etter reglene i lov 18 mai 1979 nr 18 om foreldelse av fordringer. § 9 nr. 2 gjelder likevel ikke. I stedet gjelder en lengste frist på 20 år fra den dag da legemidlet ble gitt til forbruk.
Tilføyd ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994 – se dens II nr. 5), endret ved lov 13 juni 1997 nr. 43.

Kapittel 4. Ikrafttredelse m.m.

§ 4-1. (ikrafttredelse)

(1) Loven tar til å gjelde fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kapittel 3 kan settes i kraft særskilt til annen tid enn loven ellers.
(2) Lovens kapittel 1 og 2 får ikke anvendelse på produkter som har forlatt produsentens kontroll (jf § 1-2 tredje ledd) før lovens ikraftredelse. Lovens kapittel 3 får ikke anvendelse på produkter som er gitt til forbruk (jf § 1-2 annet

ledd) før lovens ikrafttredelse.
1 Loven trådte ikr. 1 jan 1989 iflg. res. 23 des 1988 nr. 1065, unntatt kapittel 3 om særregler om legemiddelansvaret, som ble satt ikr. 1 juli 1989 iflg. res. 21 apr 1989 nr. 268.

§ 4-2. (endring i andre lover)

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 9 apr 1976 nr. 18 om internasjonalprivatrettslige lovvalgregler ved produktansvar.

Lov om bidragsforskott (forskotteringsloven)

§ 1. Formål

Formålet med bidragsforskott er å sikre at barn som omfattes av loven her etter nærmere regler får utbetalt et underholdsbidrag fra det offentlige hver måned.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78).

§ 2. Personkrets

Bidragsforskott ytes til barn under 18 år som

a. er bosatt i riket og oppholder seg her, og
b. ikke bor sammen med begge foreldrene.

Departementet kan gi forskrift om i hvilke tilfelle vilkårene i første ledd bokstav a og b skal anses oppfylt og om unntak fra vilkåret i bokstav a.
Endret ved lov 19 juni 1992 nr. 63.

§ 3. Forholdet til underholdsbidrag

Det er et vilkår for å få rett til bidragsforskott at underholdsbidrag som er avtalt eller fastsatt innkreves gjennom innkrevingssentralen for bidrag, heretter kalt innkrevingssentralen.

Når det gis bidragsforskott, eller det er satt fram krav om dette, kan bidragsfogden av eget tiltak fastsette bidrag eller endre et løpende bidrag etter reglene i barneloven. Bidraget kan derved ikke settes høyere enn nødvendig for å dekke folketrygdens krav på refusjon for utlagt forskott, og nedsettelse av

løpende bidrag kan bare foretas dersom dette utelukkende har betydning for refusjonskravet.

Bidragsforskott ytes selv om bidrag ikke blir fastsatt, når dette skyldes manglende økonomisk evne hos den bidragspliktige. Det samme gjelder hvis farskap ikke er fastsatt, hvis barnet er adoptert av en enslig adoptant, eller hvis den ene av foreldrene er død og barnet ikke har rett til barnepensjon fra folketrygden eller tilsvarende ytelse fra utlandet.

Departementet kan gi forskrift om anvendelsen av bestemmelsene i annet og tredje ledd i paragrafen her.

Endret ved lover 19 juni 1992 nr. 63, 16 juni 1994 nr. 21 (se dens V). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 4. Bortfall av retten til bidragsforskott

Retten til bidragsforskott faller bort fra og med den kalendermåned

a. barnet får rett til barnepensjon etter folketrygdloven kapittel 18. Dersom bare en av foreldrene er død, kan forskott likevel ytes dersom barnet ikke bor sammen med gjenlevende,
b. barnet får rett til ytelser etter folketrygdloven kapittel 11, 12, 13, 15 eller 17 som har til formål å sikre inntekt.
c. barnet får rett til fullt underhold av det offentlige. Dette gjelder likevel ikke underhold etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen.
d. det er truffet vedtak om at underholdsbidrag ikke lenger skal ytes enten fordi barnet har egen inntekt eller fordi barnet har inngått ekteskap.
e. barnet får rett til ytelse til livsopphold fra utlandet, tilsvarende ytelser som nevnt i bokstavene a, b og c.

Bidragsforskott kan utbetales fram til det tidspunkt hvor ytelser som nevnt i første ledd bokstav a-c faktisk blir utbetalt. Det skal da kreves refusjon i etterbetaling av ytelsene for forskott ytet i etterbetalingsperioden.

Retten til forskott faller bort dersom inntekten til den som har rett til å motta forskott på vegne av barnet overstiger 330 ganger forhøyet bidragsforskott per barn per måned etter § 5 første ledd tredje punktum. Departementet gir forskrift om hva som skal regnes for forskottsmottakers inntekt.

Endret ved lover 15 des 1989 nr. 90, 13 des 1991 nr. 81, 16 juni 1994 nr. 21, 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31

jan 2003 nr. 78), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 13 des 2013 nr. 105 (ikr. 1 juli 2014), 19 des 2014 nr. 74 (ikr. 1 jan 2015), 16 juni 2023 nr. 46 (i kraft 1 juli 2023).

§ 5. Forskottets størrelse

Departementet fastsetter det beløp som kan utbetales som bidragsforskott per barn. Beløpet kan forhøyes eller reduseres med en tredjedel, avhengig av forskottsmottakers inntekt. Forhøyet forskott ytes dersom mottakeren ikke ville ha hatt bidragsevne etter barnelova § 71 første ledd andre punktum vurdert som enslig uten barn, med tillegg av 10 ganger forhøyet bidragsforskott per barn per måned. Redusert forskott ytes dersom mottakerens inntekt overstiger en grense fastsatt av departementet.

For personer som mottar forhøyet forskott etter første ledd tredje punktum, skal forskottet for hvert barn som har fylt 11 år, økes med ytterligere en tredjedel av forskottsbeløpet etter første ledd første punktum.

Den som setter fram krav om forskott eller som er tilstått forskott, skal selv dokumentere sine inntektsforhold i den utstrekning og på den måte som bidragsfogden bestemmer. Dersom det ikke legges fram slik dokumentasjon, kan krav om forskott avslås eller tilstått forskott stanses.

Departementet kan gi forskrift om hva som skal regnes for inntekt etter paragrafen her og om inntektsgrensen for å kunne motta forskott med ordinær sats. Inntektsgrensen fastsettes under hensyn til antall egne barn som forskottsmottakeren bor sammen med og forsørger og under hensyn til om vedkommende bor alene sammen med barna eller også har ektefelle eller samboer.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78), 10 jan 2003 nr. 5 (ikr. 1 okt 2003 iflg. vedtak 6 feb 2003 nr. 118), 11 feb 2011 nr. 5 (ikr. 1 mai 2011), 13 des 2013 nr. 105 (ikr. 1 juli 2014), 16 juni 2023 nr. 46 (i kraft 1 juli 2023). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6. Hvem forskottet utbetales til

Den som har den faktiske omsorgen for barnet kan sette fram krav om forskott, og har rett til å motta forskottet på vegne av barnet. Unntak gjelder dersom en annen er berettiget til å motta underholdsbidrag på vegne av barnet.

Dersom forskottet ikke blir benyttet til oppfostring av barnet, kan bidragsfogden i samråd med sosialtjenesten bestemme at det skal utbetales til en annen enn den som har den faktiske omsorgen for barnet.

Dersom forholdene i den enkelte sak tilsier det, kan barn som bor alene selv sette fram krav om forskott og få det utbetalt til seg. Det kan da ytes forskott på bidrag fra hver av foreldrene, svarende til forhøyet forskott etter § 5 første og andre ledd.
Endret ved lover 13 des 1991 nr. 81, 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78), 13 des 2013 nr. 105 (ikr. 1 juli 2014). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 7. Utbetaling og etterbetaling

Bidragsforskott ytes fra og med den kalendermåned vilkårene for forskott var oppfylt. Forskott ytes likevel ikke for lengre tid tilbake enn 3 måneder før den måned krav om forskott ble satt fram.

Dersom vilkårene for rett til bidragsforskott var oppfylt på et tidligere tidspunkt enn nevnt i første ledd annet punktum, kan det bestemmes at etterbetaling skal skje for inntil 3 år dersom det er på det rene at vedkommende ikke har satt fram krav tidligere på grunn av uriktige eller misvisende opplysninger fra bidragsfogden. Dersom et krav om bidragsforskott er avslått, og dette skyldes en feil som ikke kan tilskrives den som har satt fram kravet, kan etterbetaling skje for en lengre periode enn 3 år.

Bidragsforskott ytes til og med den kalendermåned vilkårene for å motta forskott faller bort. Bortfall av retten til forskott etter § 4 første ledd gjelder likevel fra og med bortfallsmåneden, forutsatt at årsaken til bortfallet er at det tilstås en løpende kontantytelse fra det offentlige.

Ved endringer i forskottsmottakers inntekt eller andre forhold som medfører endret sats for forskott etter § 5, gis høyere forskottssats virkning fra og med den kalendermåneden inntektsendringen skjedde. Redusert forskottssats gis virkning fra og med kalendermåneden etter den nevnte måneden.

Løpende bidragsforskott utbetales forskottsvis i begynnelsen av hver måned.

Ved etterbetaling av forskott etter første eller annet ledd gjøres det fradrag for underholdsbidrag som er betalt for samme tidsrom og som skulle gått til dekning av forskottet i samsvar med § 10 første ledd. Tilsvarende kan utbetalingen av forskott for den enkelte måned begrenses eller falle bort dersom det er innbetalt underholdsbidrag for samme måned.

Ved etterbetaling av forskott etter annet ledd kan det ikke kreves erstatning etter skadeserstatningsloven eller alminnelige erstatningsrettslige regler for ytelser for tidsrom som ikke omfattes av etterbetalingen. Det kan heller ikke kreves erstatning for rentetap.
Endret ved lover 15 des 1989 nr. 90, 22 des 1995 nr. 86 (ikr. 1 jan 1996), 10 jan

2003 nr. 5 (ikr. 1 okt 2003 iflg. vedtak 6 feb 2003 nr. 118), 16 jan 2009 nr. 5 (se dens VIII, ikr. 1 jan 2009), 11 feb 2011 nr. 5 (ikr. 1 mai 2011). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 8. Tilbakekreving m.v.

For meget utbetalt forskott tilbakekreves etter bestemmelsene i bidragsinnkrevingsloven §§ 25 til 29.
Endret ved lover 19 juni 1992 nr. 63, 16 juni 1994 nr. 21 (se dens V), 29 apr 2005 nr. 20 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 16 des 2005 nr. 1562). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 9. Saksbehandling

Forvaltningslovens alminnelige regler om saksbehandling kommer til anvendelse ved behandling av saker etter loven her, hvis ikke noe annet følger av reglene i denne paragraf.

Krav om forskott settes fram for bidragsfogden i den kommune vedkommende bor.

Vedtak etter loven her treffes av bidragsfogden. Vedtak kan påklages innen 6 uker til nærmeste overordnede organ eller til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer.

Den som setter fram krav om eller får utbetalt bidragsforskott plikter å opplyse bidragsfogden om alle forhold og endringer i forhold som har betydning for retten til bidragsforskott. Bidragsfogden kan innhente nødvendige opplysninger fra arbeidsgiver mv. i samsvar med bestemmelsene i barneloven § 70 sjuende ledd og folketrygdloven § 21-4 første ledd.
Endret ved lover 19 juni 1992 nr. 63, 16 juni 1994 nr. 21 (se dens V), 10 jan 2003 nr. 5 (ikr. 1 okt 2003 iflg. vedtak 6 feb 2003 nr. 118), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), 19 des 2014 nr. 74 (ikr. 1 jan 2015). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10. Finansiering

Utgifter til ytelser etter loven her dekkes av folketrygden. Folketrygden trer inn i retten til underholdsbidrag for samme beløp som er utbetalt i forskott.

Folketrygdens tilgodehavende innkreves av innkrevingssentralen etter reglene for innkreving av underholdsbidrag.

Endret ved lov 19 juni 1992 nr. 63. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 11. (Opphevet)

Endret ved lover 19 juni 1992 nr. 63, 28 feb 1997 nr. 19 (i kraft 1 mai 1997), 27 mars 1998 nr. 21 (i kraft 1 jan 1999 iflg. res. 27 mars 1998 nr. 270), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 12. Overenskomst med fremmede stater

Kongen kan treffe overenskomst med fremmed stat om gjensidig ytelse av forskott på underholdsbidrag.

§ 13. Ikrafttreden og overgangsbestemmelser

Loven her trer i kraft 1. juli 1989. Fra samme tid oppheves – – –

§ 14. Endringer i andre lover

Fra 1. juli 1989 gjøres følgende endringer i lovgivningen for øvrig: – – –

Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser.

§ 1-1. Lovens formål.

Reguleringen av innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk etter denne lov har som mål å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære. Som et ledd i dette sikter loven på å begrense forbruket av alkoholholdige drikkevarer.

§ 1-2. Lovens virkeområde.

Loven får anvendelse på innførsel til, utførsel fra, og omsetning av alkoholholdig drikk i Norge.

Departementet kan gi forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard, Jan Mayen og kontinentalsokkelen og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

Endret ved lover 22 des 1999 nr. 108 (ikr. 1 jan 2000), 17 juni 2005 nr. 59 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 601).

§ 1-3. Definisjoner

I denne lov brukes alkoholholdig drikk som fellesbetegnelse på drikker som inneholder mer enn 2,5 volumprosent alkohol, likevel slik at aldersgrensebestemmelsen i § 1-5 også får anvendelse på drikk mellom 0,7 og 2,5 volumprosent alkohol.

I denne loven betyr:

- alkoholfri drikk: drikk som inneholder under 0,7 volumprosent alkohol
- alkoholsvak drikk: drikk som inneholder fra og med 0,7 til og med 2,5 volumprosent alkohol
- alkoholholdig drikk gruppe 1: drikk som inneholder over 2,5 og høyst 4,7 volumprosent alkohol
- alkoholholdig drikk gruppe 2: drikk som inneholder over 4,7 og mindre enn 22 volumprosent alkohol
- alkoholholdig drikk gruppe 3: drikk som inneholder fra og med 22 til og med 60 volumprosent alkohol

Med brennevin forstås drikk som inneholder tilvirket alkohol ublandet eller i blanding med andre produkter. Enhver drikk som inneholder 22 volumprosent alkohol eller mer, regnes som brennevin.

Som alkoholholdig drikk etter denne lov regnes ikke væsker som ved denaturering eller av andre grunner er uhensiktsmessig som berusningsmiddel og heller ikke væsker som bare er tilsatt den mengde alkohol som er nødvendig for oppløsning eller holdbarhet.

Bestemmelsene i denne lov gjelder ikke alkohol som i medhold av annen lov selges, kjøpes, utleveres eller sendes til medisinsk eller teknisk eller vitenskapelig bruk, eller sprit til desinfeksjonsbruk.

Departementet kan gi forskrifter om hvilke alkoholholdige produkter som skal regnes som alkoholholdig drikk, og om hvilke alkoholholdige drikker som

skal regnes som brennevin. I tvilstilfelle kan departementet avgjøre spørsmålene med bindende virkning.
Endret ved lover 23 juni 1995 nr. 42, 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 2 juli 1999 nr. 57 (ikr. 1 juli 1999), 13 des 2002 nr. 87 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1396), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466).

§ 1-4. Definisjon av salg, skjenking og engrossalg

Med salg forstås overdragelse av alkoholholdig drikk til forbruker mot vederlag for drikking utenfor salgsstedet.

Med skjenking forstås salg for drikking på stedet. Som skjenking regnes det også når bevillingshaver vet om at det drikkes i deler av hans hus som han har rådighet over, eller på andre steder i hans besittelse, eller på husets nærmeste tilliggelser.

Med engrossalg forstås overdragelse av alkoholholdig drikk mot vederlag som ikke omfattes av første og annet ledd.
Endret ved lov 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996).

§ 1-4a. Bevillingsplikt

Salg, skjenking og tilvirkning av alkoholholdig drikk kan bare skje på grunnlag av bevilling etter denne lov.
Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), endret ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 1-4b. Bevillingshaver

Bevilling etter denne lov gis til den for hvis regning virksomheten drives.
Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

§ 1-4c. Registreringsplikt – engrossalg av alkoholholdig drikk

Engrossalg av alkoholholdig drikk kan bare skje på grunnlag av registrering som avgiftspliktig virksomhet hos avgiftsmyndighetene. Engrossalg med varer som det er betalt særavgift for kan likevel skje på grunnlag av registrering etter denne lov i samsvar med forskrifter gitt av departementet.

Engrossalg av alkoholholdig drikk som ikke skjer til kjøper i utlandet, kan bare skje til den som har bevilling til detaljsalg, skjenking eller tilvirkning av

vedkommende drikk, eller som kan drive engrossalg. Engrossalg kan likevel ikke skje til den som bare har bevilling til salg eller skjenking for en enkelt bestemt anledning, med mindre styrer og stedfortreder har dokumentert kunnskap om alkoholloven og bestemmelser gitt i medhold av den, eller til den som har en ambulerende skjenkebevilling. Selgeren plikter å forvisse seg om at kjøperen har nødvendig bevilling eller kan drive engrossalg.

Departementet kan gi forskrifter om adgang for den som driver engrossalg til å benytte alkoholholdig drikk som gave, lønn eller utbytte, samt å selge alkohol til ansatte til eget bruk.

Engrossalg skal utøves på en slik måte at de vilkår som er nevnt i denne lov og i bestemmelser gitt i medhold av loven til enhver tid er oppfylt, og for øvrig på en forsvarlig måte. Departementet kan gi forskrifter om innholdet i plikten til å sikre at virksomheten utøves i henhold til bestemmelser gitt i eller i medhold av loven.

Kontroll med utøvelsen av engrossalg tilligger avgiftsmyndighetene.
Tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), endret ved lover 19 juni 2015 nr. 50 (ikr. 1 jan 2016), 18 des 2015 nr. 122 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1591).

§ 1-5. Aldersgrenser

Salg, skjenking eller utlevering av alkoholholdig drikk gruppe 3 må ikke skje til noen som er under 20 år.

Salg, skjenking eller utlevering av alkoholsvak drikk og alkoholholdig drikk gruppe 1 og 2 må ikke skje til noen som er under 18 år.

Den som selger, utleverer eller skjenker alkoholholdig drikk gruppe 3, må ha fylt 20 år, og den som selger, utleverer eller skjenker alkoholsvak drikk og alkoholholdig drikk gruppe 1 og 2, må ha fylt 18 år. Dette gjelder likevel ikke ved salg av alkoholsvak drikk når en person over 18 år har daglig tilsyn med salget. Departementet kan gi forskrift om unntak fra aldersgrensebestemmelsene for personer med fagbrev dersom fagbrevet har naturlig sammenheng med salgs- og skjenkevirksomhet og utdanningen gir tilstrekkelig opplæring i alkohollovgivningen. Departementet kan gi forskrifter om unntak fra aldersgrensebestemmelsene for lærlinger og andre under opplæring.

Departementet kan gi forskrifter om aldersgrensen for innførsel av alkoholholdig drikk.
Endret ved lover 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 19 juni 2009 nr. 67 (ikr. 1 juli 2009), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466).

§ 1-6. Bevillingsperioden.

Kommunal bevilling til salg av alkoholholdig drikk gruppe 2 og 3 kan gis for 4 år av gangen, og med opphør senest 30. september året etter at nytt kommunestyre tiltrer.

Kommunal bevilling til salg av annen alkoholholdig drikk enn nevnt i første ledd og til skjenking av alkoholholdig drikk kan gis for perioder inntil 4 år, og med opphør senest 30. september året etter at nytt kommunestyre tiltrer. Slike bevillinger kan dessuten gis for en bestemt del av året, og for en enkelt bestemt anledning.

Kommunen kan beslutte at bevillinger etter første og annet ledd likevel ikke skal opphøre, men gjelde videre for en ny periode på inntil fire år med opphør senest 30. september året etter at nytt kommunestyre tiltrer. Kommunen kan beslutte at ingen bevillinger skal opphøre eller fastsette nærmere retningslinjer for hvilke bevillinger det må søkes om fornyelse for. Ved fastsettelse av disse retningslinjene kan kommunen legge vekt på de samme forhold som ved behandling av ny søknad, jf. § 1-7a. Istedenfor krav om fornyelse kan kommunen endre eller fastsette nye vilkår for bevillinger i samme utstrekning som ved behandling av ny bevilling, jf. §§ 3-2 og 4-3.

Beslutninger etter tredje ledd kan bare fattes dersom kommunen etter kommunevalget har foretatt en gjennomgang av alkoholpolitikken i kommunen, herunder vurdert bevillingspolitikken.

Statlige skjenkebevillinger gis inntil videre.

Statlige tilvirkningsbevillinger gis inntil videre, men kan dersom særlige forhold tilsier det gis for en bestemt periode.

Dersom spørsmålet om fornyelse av gitt bevilling ikke er endelig avgjort innen bevillingsperiodens utløp, er bevillingen fortsatt gyldig inntil utgangen av den måned hvor endelig vedtak om ny bevilling er truffet, likevel ikke utover 3 måneder fra begynnelsen av den nye bevillingsperioden.

Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 23, 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 23 juni 1995 og 1 jan 1996), 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 18 des 2015 nr. 122 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1591).

§ 1-7. Bevilling for salg og skjenking

Bevilling for salg og skjenking gis av kommunen med mindre det gis statlig bevilling etter kapittel 5. Bevilling for skjenking på tog eller ombord i skip som ikke er omfattet av statlig bevillingsmyndighet etter § 5-2, gis av den kommunen som skipet eller toget har som utgangspunkt for sin virksomhet. Når slik

virksomhet har flere kommuner som virkeområde, må bevilling gis av samtlige kommuner.

Før kommunestyret avgjør søknaden, skal det innhentes uttalelse fra sosialtjenesten og politiet. Det kan også innhentes uttalelse fra skatte- og avgiftsmyndighetene. I kommuner som har militær øvingsplass, skal uttalelse innhentes fra vedkommende militære avdeling.

Kommunen kan pålegge søkeren å dokumentere de opplysninger som er nødvendige for å kunne ta stilling til om kravene i §§ 1-7b og 1-7c er oppfylt, herunder ved behov pålegge søkeren å legge frem finansieringsplan, driftsbudsjett og likviditetsbudsjett for virksomheten.

Melding om gitte bevillinger sendes politiet og skatte- og avgiftsmyndighetene.

Kommunen kan delegere bevillingsmyndigheten til en interkommunal sammenslutning. Avgjørelser fattet av den interkommunale sammenslutningen kan påklages til vertskommunens klageorgan.

Endret ved lover 13 des 1991 nr. 81, 11 juni 1993 nr. 85, 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 1-7a. Kommunens skjønnsutøvelse ved behandling av søknad om bevilling for salg eller skjenking m.v.

Ved vurderingen av om bevilling bør gis, kan kommunen blant annet legge vekt på antallet salgs- og skjenkesteder, stedets karakter, beliggenhet, målgruppe, trafikk- og ordensmessige forhold, næringspolitiske hensyn og hensynet til lokalmiljøet for øvrig. Det kan også legges vekt på om bevillingssøker og personer som nevnt i § 1-7b første ledd er egnet til å ha bevilling.

Kommunen kan beslutte at det ikke skal gis mer enn et bestemt antall bevillinger til salg eller skjenking.

Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), endret ved lover 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708).

§ 1-7b. Krav til vandel

Bevillingshaver og personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten, må ha utvist uklanderlig vandel i forhold til alkohollovgivningen og bestemmelser i annen lovgivning som har sammenheng med alkohollovens formål, samt skatte- og avgifts- og regnskapslovgivningen.

Person som eier en vesentlig del av virksomheten eller av et selskap som

driver virksomheten, som oppebærer en vesentlig del av dens avkastning eller som i kraft av sin stilling som leder har vesentlig innflytelse på den, vil alltid anses å ha vesentlig innflytelse på virksomheten.

I vurderingen av om en person har vesentlig innflytelse på virksomheten, kan det også tas hensyn til personens nærståendes innflytelse på virksomheten. Med nærstående menes

1. ektefelle eller person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold
2. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje, samt søsken
3. ektefelle til eller person som bor sammen med person som nevnt i nummer 2 i ekteskapslignende forhold

Ved vurderingen av bevillingshavers og andre personers vandel etter første ledd kan det ikke tas hensyn til forhold som er eldre enn 10 år.

Departementet kan gi forskrifter om innholdet i og dokumentasjon av vandelskravene.

Vandelskravene gjelder ikke for bevilling til AS Vinmonopolet, for adgang til å drive engrossalg etter § 1-4c, eller for bevilling etter § 5-3 og kapittel 6. Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), endret ved lover 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599 – med unntak av tredje ledd), 17 juni 2005 nr. 59 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 601 – gjelder hele paragrafen).

§ 1-7c. Styrer og stedfortreder

For hver bevilling skal det utpekes en styrer med stedfortreder som må godkjennes av bevillingsmyndigheten. Det kan gjøres unntak fra kravet om stedfortreder når det vil virke urimelig bl.a. av hensyn til salgs- eller skjenkestedets størrelse. Kravet om styrer og stedfortreder gjelder ikke for bevilling til AS Vinmonopolet og for statlig bevilling etter kapittel 6.

Styrer og stedfortreder må være ansatt på salgs- eller skjenkestedet eller arbeide i virksomheten i kraft av eierstilling. Som styrer kan bare utpekes den som har styringsrett over salg eller skjenking, herunder ansvar for å føre tilsyn med utøvelsen av bevillingen. I styrers fravær påhviler styrers plikter stedfortreder. Bevillingshaver må straks søke om godkjenning av ny styrer dersom styrer slutter.

Styrer og stedfortreder må være over 20 år og ha dokumentert kunnskap om alkoholloven og bestemmelser gitt i medhold av den. Dokumentasjonskravet gjelder ikke ved tildeling av bevilling for en enkelt bestemt anledning etter § 1-6 annet ledd og ambulerende bevilling etter § 4-5.

Styrer og stedfortreder må ha utvist uklanderlig vandel i forhold til alkohollovgivningen og bestemmelser i annen lovgivning som har sammenheng med alkohollovens formål.

Ved vurderingen av styrers og stedfortreders vandel etter fjerde ledd, kan det ikke tas hensyn til forhold som er eldre enn 10 år.

På anmodning fra bevillingsmyndigheten har styrer og stedfortreder plikt til å legitimere seg.

Departementet kan gi forskrifter om innholdet i og dokumentasjon av vandels- og kvalifikasjonskravene, herunder om betaling for avleggelse av prøve. Departementet kan gi forskrifter om det nærmere innholdet i styrers og stedfortreders plikt til å sikre at bevillingen utøves i henhold til bestemmelser gitt i medhold av denne lov.

Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998 iflg. res. 19 des 1997 nr. 1315, med unntak av dokumentasjonskravet i tredje ledd, som sattes ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 18 feb 1999 nr. 162 – 1 juli 2000 for styrere og stedfortredere i virksomhet som har eller har søkt om bevilling før 1 juli 1999), endret ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 1-7d. Kommunal alkoholpolitisk handlingsplan

Kommunen skal utarbeide en alkoholpolitisk handlingsplan. Departementet kan gi forskrifter om innholdet av kommunal alkoholpolitisk handlingsplan.

Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

§ 1-7e. Krav ved bevilling etter § 4-2 tredje ledd

Bevilling etter § 4-2 tredje ledd kan bare gis hvis tilvirkningen skal skje ved skjenkestedet, og tilvirkningen og skjenkingen vil utgjøre en del av stedets helhetlige karakter og serveringstilbud.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708).

§ 1-7f. Krav ved bevilling etter § 3-1b og § 3-1c første ledd annet punktum

Bevilling etter § 3-1b kan bare gis hvis tilvirkningen skal skje ved salgsstedet, og tilvirkningen og salget vil utgjøre en del av stedets helhetlige karakter og salgstilbud.

Bevilling etter § 3-1b første ledd annet punktum og annet ledd og bevilling etter § 3-1c første ledd annet punktum for alkoholholdig drikk gruppe 2 kan bare gis for inntil 15 000 liter per år og på følgende vilkår:

1. Den alkoholholdige drikken må være omfattet av produktlisten i kommentar til posisjon 22.06 i Tolltariffen og kan ikke være tilsatt brennevin eller blandet med alkoholholdige produkter utenfor produktlisten i kommentar til posisjon 22.06 i Tolltariffen.
2. Minst en tredjedel av innsatsvarer som gir produktet dets karakter, må være egenprodusert.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708), endret ved lov 23 juni 2020 nr. 111 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1297).

§ 1-7g. Salg og skjenking i samme lokale

Det kan ikke gis bevilling til salg og skjenking for samme lokale med mindre vilkårene i § 3-1c er oppfylt.
Tilføyd ved lov 23 juni 2020 nr. 111 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1297).

§ 1-8. Inndragning av salgs- og skjenkebevillinger

Kommunestyret kan i bevillingsperioden inndra en bevilling for resten av bevillingsperioden, eller for en kortere tid dersom vilkårene i § 1-7b ikke lenger er oppfylt, eller dersom bevillingshaver ikke oppfyller sine forpliktelser etter denne loven eller bestemmelser gitt i medhold av denne. Det samme gjelder ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av annen lovgivning når bestemmelsene har sammenheng med denne lovs formål.

En bevilling kan også inndras dersom det skjer gjentatt narkotikaomsetning på skjenkestedet, eller dersom det ved skjenkestedet skjer gjentatt diskriminering av grunner som nevnt i straffeloven § 186.

Departementet fastsetter i forskrift nærmere bestemmelser om inndragning av bevillinger etter første og annet ledd, herunder saksbehandlingsregler og standardiserte reaksjoner for ulike typer overtredelser.

En bevilling kan inndras dersom den ikke er benyttet i løpet av det siste året. Departementet gir forskrifter om avgrensning og utfylling av inndragningsadgangen etter dette ledd.

Statlige skjenkebevillinger kan når som helst inndras av departementet, selv om vilkårene etter første ledd ikke foreligger.
Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 47, 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni

2005 nr. 599), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 sep 2015 nr. 93 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1066).

§ 1-8a. Politiets stengningsadgang

Politiet kan stenge et sted som driver salg eller skjenking av alkoholholdig drikk uten å ha bevilling.

Politiet kan stenge et salgs- eller skjenkested for inntil to dager når det er nødvendig for å hindre forstyrrelse av offentlig ro og orden, ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller for å avverge eller stanse lovbrudd.

Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

§ 1-9. Kontroll med salgs- og skjenkebevillinger

Kontroll med utøvelsen av kommunal bevilling til skjenking av alkoholholdig drikk, kommunal bevilling til salg av alkoholholdig drikk utenom Vinmonopolet og statlig bevilling etter § 5-3 første ledd tilligger kommunen.

Kontroll med utøvelsen av statlig bevilling etter §§ 5-2 og 5-3 annet ledd tilligger departementet.

Bevillingsmyndigheten kan når som helst kreve tilgang til salgs- og skjenkestedets lokaler og regnskaper, herunder kreve å få nødvendige opplysninger om regnskap og drift fra bevillingshaver. Bevillingshaver plikter uten erstatning eller vederlag å utlevere nødvendige vareprøver til bevillingsmyndigheten.

Departementet kan gi forskrifter om kontroll med salg og skjenking og om utøvelsen av kontrollen.

Departementet kan gi forskrifter om internkontroll for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 105, 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708).

§ 1-10. Overdragelse, død og konkurs

Bevillingen faller bort ved overdragelse av virksomheten. Det samme gjelder ved overdragelse av alle eller en dominerende andel av aksjene eller andelene i et selskap som eier slik virksomhet. Virksomheten kan likevel fortsette på den

tidligere bevilling i inntil tre måneder, så fremt bevillingsmyndigheten er underrettet om dette og det søkes om ny bevilling uten ugrunnet opphold, og senest innen 30 dager, etter overdragelsen. Dersom søknad om ny bevilling ikke er endelig avgjort av kommunen innen tre måneder, kan kommunen gi tillatelse til at det drives videre på den tidligere bevilling i inntil ytterligere en måned. Alkoholholdig drikk som inngår i varebeholdningen, kan overdras sammen med virksomheten etter forskrifter gitt av departementet.

Bevillingen faller bort ved bevillingshavers død. Dødsboet kan likevel fortsette virksomheten i henhold til den tidligere bevillingen i tre måneder etter dødsfallet dersom bevillingsmyndigheten underrettes om det, eller innen samme frist overdra alkoholholdig drikk til bevillingshavere etter denne lov.

Bevillingen faller bort ved bevillingshavers konkurs. Konkursboet kan i perioden fram til endelig avslutning av bobehandlingen overdra alkoholholdig drikk som inngår i boet til bevillingshavere etter denne lov.

Panthaver kan etter en konkurs få tillatelse fra departementet til å selge pantsatt alkoholholdig drikk til innehaver av bevilling etter denne lov. Departementet kan gi forskrifter om innholdet i og utøvelsen av tillatelsen. Endret ved lover 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 1-11. Saksbehandlingsregler

For søknad om bevilling eller andre tillatelser etter denne loven som faller inn under tjenesteloven, skal saksbehandlingsfrist som nevnt i tjenesteloven § 11 første ledd første punktum, være fire måneder. Tjenesteloven § 11 annet ledd om at tillatelse anses gitt når saksbehandlingsfristen er utløpt, gjelder ikke for bevillinger eller andre tillatelser etter loven her.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for bevillinger og andre tillatelser i loven her. Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i forvaltningsloven.
Opphevet ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), tilføyd igjen ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672), endret ved lov 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466).

§ 1-12. (Opphevet)

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 85, 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), opphevet ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 1-13. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), opphevet ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 1-14. Opplysninger til statistiske formål mv

Departementet kan gi forskrifter om plikt for bevillingsmyndighet, bevillingshaver, den som har tillatelse til avgiftsfritt salg på flyplasser, den som utleverer alkoholholdig drikk ved privat innførsel og den som driver engrossalg til å avgi opplysninger til statistiske formål.

Det skal føres et register med opplysninger om innehavere av bevillinger etter denne lov, og over de som kan drive engrossalg. Departementet kan gi forskrifter om føring og bruk av registeret, og om bevillingsmyndighetenes, avgiftsmyndighetenes og tollmyndighetenes plikt til å avgi opplysninger til registeret.

Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), endret ved lover 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 19 juni 2009 nr. 67 (ikr. 1 juli 2009), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 19 juni 2015 nr. 50 (ikr. 1 jan 2016).

§ 1-15. Opplysnings- og meldeplikt

Politiet og skatte- og avgiftsmyndighetene plikter uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysninger som er nødvendige for behandlingen av salgs- og skjenkebevillinger. Bevillingsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikten innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å behandle slike saker.

Dersom politiet eller skatte- og avgiftsmyndighetene avdekker forhold som kan antas å ha vesentlig betydning for bevillingsspørsmålet, plikter de av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt, å informere bevillingsmyndigheten om det. Departementet kan gi forskrifter om melde- og opplysningsplikten.

Bestemmelsen gjelder ikke statlige bevillinger etter kapittel 6.

Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), endret ved lover 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 23 juni 2020 nr. 111 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1297).

§ 1-16. Klage og søksmål om gyldighet av vedtak i klagesak

Kommunens enkeltvedtak etter § 1-8 og kap. 3, 4 og 7 kan påklages til statsforvalteren.

Statsforvalteren kan prøve om vedtaket er innholdsmessig lovlig, er truffet av rette organ og om det er blitt til på lovlig måte.

Søksmål om gyldigheten av enkeltvedtak etter alkoholloven § 1-8 og kapittel 3, 4 og 7, hvor statsforvalteren har fattet vedtak etter denne paragrafs annet ledd, kan rettes mot kommunen.

Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), endret ved lover 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 2. Innførsel og utførsel.

§ 2-1. Retten til innførsel av alkoholholdig drikk

Alkoholholdig drikk kan bare innføres fra utlandet av den som kan drive engrossalg, har tilvirkningsbevilling, salgsbevilling utvidet til å gjelde innførsel etter § 3-1b første ledd eller skjenkebevilling utvidet til å gjelde innførsel etter § 4-2 tredje ledd.

Etter forskrifter gitt av departementet kan alkoholholdig drikk likevel innføres av AS Vinmonopolet uten bevilling som nevnt i første ledd. Uten slik bevilling kan alkoholholdig drikk også innføres av fremmede makters representasjoner i Norge for tjenestebruk, når det skjer avgiftsfritt eller etter forskrifter gitt av departementet.

Alkoholholdig drikk kan innføres fra utlandet av privatpersoner til personlig bruk (privat innførsel) uten bevilling som nevnt i første ledd. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav som må være oppfylt for at innførselen skal anses å være privat innførsel.

Endret ved lover 4 des 1992 nr. 132 (ikr. 1 jan 1994), 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 19 juni 2009 nr. 67 (ikr. 1 juli 2009), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708).

§ 2-2. Retten til utførsel av alkoholholdig drikk

Som ledd i næringsvirksomhet kan alkoholholdig drikk bare utføres av den som har tilvirkningsbevilling eller som kan drive engrossalg.

Endret ved lover 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 2-3. Hjemmel for forskrifter om innførsel og utførsel av alkoholholdig drikk.

Departementet kan gi forskrifter om innførsel og utførsel av alkoholholdig drikk.
Endret ved lov 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996).

§ 2-4. Krav til den som utleverer alkoholholdig drikk ved privat innførsel

Virksomheter kan bare utlevere alkoholholdig drikk til privatpersoner som innfører alkoholholdig drikk til personlig bruk dersom virksomheten er registrert som utleverer av alkoholholdig drikk ved privat innførsel hos Helsedirektoratet.

Departementet kan i forskrift fastsette ytterligere krav for å sikre en forsvarlig utlevering av alkoholdig drikk ved privat innførsel og for å sikre at virksomheter som foretar slik utlevering opptrer i samsvar med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven her eller annen lovgivning som har sammenheng med formålene bak loven her.

Helsedirektoratet kan vedta å nekte eller trekke tilbake en registrering dersom virksomheten ikke oppfyller sine forpliktelser etter denne loven eller bestemmelser gitt i medhold av den. Det samme gjelder ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av annen lovgivning når bestemmelsene har sammenheng med denne lovs formål.

Ved vurderingen av om en registrering bør nektes eller trekkes tilbake, og for hvor lenge, kan det blant annet legges vekt på type overtredelse, overtredelsens grovhet, om virksomheten kan klandres for overtredelsen og hva som er gjort for å rette opp forholdet. Det kan også legges vekt på hvordan virksomheten tidligere har praktisert slik utlevering.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 67 (ikr. 1 juli 2009).

§ 2-5. Tidsinnskrenkninger ved utlevering av alkoholholdig drikk

Utlevering av alkoholholdig drikk ved privat innførsel kan skje fra kl. 08.30 til kl. 18.00. På dagen før søn- og helligdager kan utleveringen skje fra kl. 10.00 til kl. 16.00. Dette gjelder ikke dagen før Kristi Himmelfartsdag.

Utlevering av alkoholholdig drikk ved privat innførsel er forbudt på søn- og helligdager, 1. og 17. mai og julaften.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 67 (ikr. 1 juli 2009), endret ved lover 12 des

2014 nr. 69 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1595), 23 juni 2020 nr. 111 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1297).

§ 2-6. Tilsyn med privat innførsel av alkoholholdig drikk

Helsedirektoratet fører tilsyn med at bestemmelsene om privat innførsel av alkoholholdig drikk fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.

Enhver plikter å gi de opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av tilsynet med privat innførsel av alkoholholdig drikk.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 67 (ikr. 1 juli 2009).

Kapittel 3. Salg av alkoholholdige drikker.

I. Alminnelige bestemmelser

§ 3-1. Retten til salg av alkoholholdige drikker

Salg av alkoholholdig drikk gruppe 2 og 3 kan bare foretas av AS Vinmonopolet på grunnlag av kommunal bevilling, tillatelse som nevnt i § 3-1a eller bevilling etter § 3-1b eller § 3-1c.

Salg av alkoholholdig drikk gruppe 1 kan bare foretas på grunnlag av kommunal bevilling, tillatelse som nevnt i § 3-1a eller bevilling etter § 3-1b eller § 3-1c. Det gjelder også der salget skal drives av et selskap som helt eller delvis eies av kommunen. Bevillingen gjelder for et bestemt lokale og en bestemt type virksomhet.

AS Vinmonopolet kan ikke inneha bevilling til salg av alkoholholdig drikk som ikke omfattes av selskapets enerett etter første ledd eller tilvirkningsbevilling, og kan ikke drive engrossalg av alkoholholdig drikk. Bevilling til salg av alkoholholdig drikk med høyere alkoholinnhold enn 4,7 volumprosent til AS Vinmonopolet kan bare gis dersom det også gis bevilling til salg av annen alkoholholdig drikk i kommunen.

AS Vinmonopolet skal ikke forskjellsbehandle leverandører og produkter på grunnlag av nasjonalitet eller opprinnelsesland. Departementet kan gi forskrifter om innkjøp, produktutvalg, leveringsbetingelser og prisfastsetting.[1]

Det kan bare selges alkoholholdig drikk som er levert av en som har tilvirknings- eller salgsbevilling eller som kan drive engrossalg, eller som er innført eller tilvirket med hjemmel i § 3-1b eller av AS Vinmonopolet med hjemmel i § 2-1 annet ledd. AS Vinmonopolet kan likevel besørge auksjon av alkoholholdig drikk på vegne av personer uten rett til omsetning av

alkoholholdig drikk. Departementet kan gi nærmere forskrifter om slik auksjon, herunder om gebyr.
Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 23 (som endret fjerde ledd, skal være femte ledd), 4 des 1992 nr. 132 (ikr. 1 jan 1994), 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 22 des 1999 nr. 105 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 22 des. 1999 nr. 1373), 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 17 juni 2005 nr. 59 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 601), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708), 22 juni 2018 nr. 76 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 28 sep 2018 nr. 1482), 23 juni 2020 nr. 111 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1297).
1 Jf. EØS-avtalen art. 16.

§ 3-1a. Salg av alkoholholdig drikk på flyplasser

Avgiftsfritt salg av alkoholholdig drikk kan skje etter tillatelse fra toll- og avgiftsetaten. Tillatelse kan kun gis for salg til reisende på vei til utland fra norske flyplasser eller til reisende som ankommer norske flyplasser fra utland. Tillatelse kan ikke gis for reisende på vei til eller fra Svalbard, Jan Mayen og kontinentalsokkelen.

For slikt salg gjelder § 3-1 femte ledd tilsvarende.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 59 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 601), endret ved lov 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708).

§ 3-1b. Salg av alkoholholdig drikk tilvirket i egen virksomhet

Kommunal bevilling etter § 3-1 annet ledd kan, dersom kravene i § 1-7f første ledd er oppfylt, utvides til å omfatte innførsel eller tilvirkning for salg i egen virksomhet av alkoholholdig drikk gruppe 1 som ikke er tilsatt brennevin. Dersom også kravene i § 1-7f annet ledd er oppfylt, kan den også utvides til å omfatte tilvirkning for salg i egen virksomhet av alkoholholdig drikk gruppe 2.

Kommunal bevilling etter § 3-1 annet ledd kan videre, dersom kravene i § 1-7f er oppfylt, omfatte salg i egen virksomhet av alkoholholdig drikk gruppe 2 tilvirket i henhold til statlig tilvirkningsbevilling etter kapittel 6.

Bevillinger gitt for en bestemt del av året eller for en enkelt bestemt anledning, jf. § 1-6 annet ledd, kan ikke utvides til å omfatte tillatelse til innførsel eller tilvirkning for salg i egen virksomhet eller til å omfatte salg i egen virksomhet av alkoholholdig drikk gruppe 2 tilvirket i henhold til statlig tilvirkningsbevilling etter kapittel 6.

Bestemmelsene i kapittel 1 og 3 får anvendelse så langt de passer for bevillinger etter første og annet ledd.

Tilvirkning på grunnlag av utvidet bevilling etter første ledd kan ikke skje i samme anlegg som tilvirkning etter lovens kapittel 6.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708), endret ved lov 22 juni 2018 nr. 76 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 28 sep 2018 nr. 1482).

§ 3-1c. Salgsbevilling for samme lokale som er gitt skjenkebevilling

Det kan gis kommunal salgsbevilling for egenprodusert alkoholholdig drikk gruppe 1 for samme lokale som er gitt skjenkebevilling dersom

a. bevillingshaver har rett til tilvirkning,
b. bevillingen skal utøves ved bevillingshavers tilvirkningssted, og
c. bevillingen skal gjelde for et mindre lokale hvor det ikke er praktisk gjennomførbart med separate lokaler for salg og skjenking.

Dersom kravene i § 1-7f annet ledd er oppfylt, kan bevillingen omfatte salg av egenprodusert alkoholholdig drikk gruppe 2.

Departementet kan gi forskrifter om innholdet i kravene i første ledd bokstav b og c, og om andre krav for å sikre at solgt og skjenket drikk holdes adskilt.

Tilføyd ved lov 23 juni 2020 nr. 111 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1297).

§ 3-2. Vilkår knyttet til bevillingen

Det kan settes vilkår for bevillingen i samsvar med alminnelige forvaltningsrettslige regler.

Endret ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

II. Salg av alkoholholdig drikk gruppe 2 og 3.

Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 23 (ikr. 1 mars 1993), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466).

§ 3-3. Fastsettelse av antall salgsbevillinger for AS Vinmonopolet

Departementet kan fastsette høyeste antall salgsbevillinger og fordelingen av disse. Kommunestyret fastsetter det høyeste antall utsalgssteder for AS Vinmonopolet innen kommunen og godkjenner deres beliggenhet. Bestemmelsen i § 1-7a første ledd første punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 3-4. Tidsinnskrenkninger for salg fra AS Vinmonopolets utsalg

Salg fra AS Vinmonopolets utsalg kan skje fra kl. 08.30 til kl. 18.00. På dagen før søn- og helligdager kan salg skje fra kl. 10.00 til kl. 16.00. Dette gjelder ikke dagen før Kristi Himmelfartsdag. Åpningstiden for AS Vinmonopolets utsalg kan likevel ikke være lengre enn fastsatt salgstid for annen alkoholholdig drikk i kommunen.

Åpningstiden for AS Vinmonopolets utsalg fastsettes av departementet. Departementet kan bestemme at salgstiden skal begrenses til ukens 5 første hverdager.

Salg fra AS Vinmonopolets utsalg er forbudt på søn- og helligdager, 1. og 17. mai og julaften.
Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 23, 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 juli 1997), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 12 des 2014 nr. 69 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1595), 23 juni 2020 nr. 111 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1297).

§ 3-4a. Tidsinnskrenkninger for salg av alkoholholdig drikk etter §§ 3-1b og 3-1c

Salg av alkoholholdig drikk etter §§ 3-1b og 3-1c kan skje fra kl. 08.00 til kl. 18.00.

Kommunestyret kan generelt for kommunen eller for det enkelte salgssted innskrenke eller utvide tiden for salg i forhold til det som følger av første ledd. Salg av drikk som nevnt i første ledd er likevel forbudt etter kl. 20.00 på hverdager, og etter kl. 18.00 på dager før søn- og helligdager unntatt dagen før Kristi Himmelfartsdag. Det kan bestemmes at salg ikke skal finne sted til bestemte tider på dagen eller på bestemte ukedager.

Salg av alkoholholdig drikk som nevnt i første ledd skal ikke skje på søn- og helligdager, 1. og 17. mai.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708), endret ved lov 23 juni 2020 nr. 111 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1297).

III. Salg av alkoholholdig drikk gruppe 1.

Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 23, 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466).

§ 3-5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

§ 3-6. (Opphevet)

Opphevet ved lov 8 jan 1993 nr. 23.

§ 3-7. Tidsinnskrenkninger for salg og utlevering av alkoholholdig drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol

Salg og utlevering av alkoholholdig drikk gruppe 1 kan skje fra kl. 08.00 til kl. 18.00. På dager før søn- og helligdager skal salget opphøre kl. 15.00. Dette gjelder ikke dagen før Kristi Himmelfartsdag.

Kommunestyret kan generelt for kommunen eller for det enkelte salgssted innskrenke eller utvide tiden for salg i forhold til det som følger av første ledd. Salg og utlevering av drikk som nevnt i første ledd er likevel forbudt etter kl. 20.00 på hverdager, og etter kl. 18.00 på dager før søn- og helligdager unntatt dagen før Kristi Himmelfartsdag. Det kan bestemmes at salg ikke skal finne sted til bestemte tider på dagen eller på bestemte ukedager.

Salg og utlevering av drikk som nevnt i første ledd skal ikke skje på søn- og helligdager, 1. og 17. mai.

Endret ved lover 31 mai 1991 nr. 22, 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 12 des 2014 nr. 69 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1595).

§ 3-8. Salgssteder som ikke kan gis bevilling

Departementet kan gi forskrifter om at visse typer salgssteder ikke skal kunne gis bevilling til salg av alkoholholdig drikk.
Endret ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 3-9. Utøvelse av bevillingen

Bevillingen skal utøves på en slik måte at de vilkår som er nevnt i bevillingsvedtaket, i denne lov og i bestemmelser gitt i medhold av denne, til enhver tid er oppfylt, og for øvrig på en forsvarlig måte.

Departementet kan gi forskrifter som utfyller og presiserer innholdet i plikten til å utøve bevillingen i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.
Tilføyd ved lover 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

Kapittel 3A. Engrossalg av alkoholholdig drikk.

Tilføyd ved lov 23 juni 1995 nr. 42, opphevet ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

Kapittel 4. Kommunale skjenkebevillinger.

§ 4-1. Skjenking av alkoholholdige drikker

Flere skjenkebevillinger til samme lokale kan bare gis til én bevillingshaver, med mindre det i bevillingene fastsettes skjenketider som ikke er overlappende, jf. § 4-4.

Det kan bare skjenkes alkoholholdig drikk som er levert av en som har tilvirknings- eller salgsbevilling eller som kan drive engrossalg, eller som er tilvirket eller innført med hjemmel i § 4-2 tredje ledd.
Endret ved lover 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 23 juni 2020 nr. 111 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1297).

§ 4-2. Omfanget av bevillingen.

Bevillingen kan gjelde alkoholholdig drikk gruppe 1, alkoholholdig drikk gruppe 1 og 2 eller all alkoholholdig drikk.

Bevillingen kan være alminnelig eller bare gjelde skjenking til deltakere i sluttet selskap.

Bevillingen kan utvides til å omfatte tilvirkning av alkoholholdig drikk som ikke er brennevin, eller til innførsel av slik alkoholholdig drikk som bevillingen gjelder, for skjenking i egen virksomhet. Bevillinger gitt for en bestemt del av året eller for en enkelt bestemt anledning, jf. § 1-6 annet ledd, kan ikke utvides til å omfatte tillatelse til innførsel for skjenking i egen virksomhet. Også statlige skjenkebevillinger kan utvides til å omfatte slik innførsel. Bestemmelsene i lovens kapittel 1 og 4 får anvendelse så langt de passer.

Bevillingen gjelder for et bestemt lokale og en bestemt type virksomhet. Bevillingen kan for en enkelt anledning utvides til å gjelde også utenfor skjenkelokalet.

Tilvirkning på grunnlag av kommunal tillatelse knyttet til en skjenkebevilling, kan ikke utøves i samme anlegg som tilvirkning etter lovens kapittel 6.
Endret ved lover 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466).

§ 4-3. Vilkår knyttet til bevillingen

Det kan settes vilkår for bevillingen i samsvar med alminnelige forvaltningsrettslige regler.
Endret ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

§ 4-4. Tidsinnskrenkninger for skjenking av alkoholholdige drikker

Skjenking av alkoholholdig drikk gruppe 3 kan skje fra kl. 13.00 til 24.00. Skjenking av annen alkoholholdig drikk kan skje fra kl. 08.00 til 01.00.

Kommunestyret kan generelt for kommunen eller for det enkelte skjenkested innskrenke eller utvide tiden for skjenking i forhold til det som følger av første ledd.

Fastsatt skjenketid kan utvides for en enkelt anledning.

Skjenking av alkoholholdig drikk gruppe 3 er forbudt mellom kl. 03.00 og 13.00. Skjenking av annen alkoholholdig drikk er forbudt mellom kl. 03.00 og 06.00.

Tiden for skjenking av alkoholholdig drikk gruppe 3 kan ikke fastsettes utover den tid det kan skjenkes annen alkoholholdig drikk.

Konsum av utskjenket alkoholholdig drikk må opphøre senest 30 minutter etter skjenketidens utløp.

På overnattingssteder kan det skjenkes alkoholholdig drikk gruppe 1 og 2 til overnattingsgjester uten hensyn til begrensningene i denne paragraf.

Ved bransjeintern prøvesmaking kan det skjenkes alkoholholdig drikk gruppe 1, 2 og 3 fra kl. 06.00 til 03.00 uten hensyn til begrensningene i denne paragrafen. Departementet kan gi forskrifter om hvilke krav som må være oppfylt for at en aktivitet skal anses som bransjeintern prøvesmaking, herunder om plikt til å gi melding om prøvesmakingen til bevillingsmyndigheten.
Endret ved lover 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 22 juni 2018 nr. 76 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 28 sep 2018 nr. 1482).

§ 4-5. Ambulerende skjenkebevilling.

Kommunestyret kan gi en eller flere bevillinger som ikke blir knyttet til bestemt person eller skjenkested, og kan tillate at en eller flere av disse bevillinger blir utøvd på et sted eller steder som godkjennes for en enkelt anledning og for skjenking til deltakere i sluttet selskap. En ambulerende bevilling kan ikke utvides til å omfatte tilvirkning eller innførsel av alkoholholdig drikk for skjenking i egen virksomhet.
Endret ved lover 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 4-6. Hjemmel for forskrifter om alkoholfrie drikker.

Departementet kan gi forskrifter om skjenkesteders plikt til å føre et rimelig utvalg av alkoholfrie festdrikker og andre alkoholfrie drikker, om deres plikt til å ha slike drikker med i sine vinkart, prislister o.l. og om serveringen av dem.

§ 4-7. Utøvelse av bevillingen

Bevillingen skal utøves på en slik måte at de vilkår som er nevnt i bevillingsvedtaket, i denne lov og i bestemmelser gitt i medhold av denne, til enhver tid er oppfylt, og for øvrig på en forsvarlig måte.

Departementet kan gi forskrifter som utfyller og presiserer innholdet i plikten til å utøve bevillingen i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold

av denne lov.
Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), endret ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

Kapittel 5. Statlige skjenkebevillinger.

§ 5-1. (Opphevet)

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 85 (ikr. 1 jan 1994), opphevet ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

§ 5-2. Skjenkebevilling på tog, fly og skip

Departementet kan etter å ha innhentet nødvendige uttalelser gi

1. bevilling til å skjenke alkoholholdig drikk gruppe 1 og 2 på tog som er kollektive transportmidler
2. bevilling til å skjenke alkoholholdig drikk gruppe 1 og 2 om bord i fly på innenlandske flyvninger
3. bevilling til å skjenke alkoholholdig drikk om bord i skip som er kollektive transportmidler, og om bord i cruiseskip på turer av flere dagers varighet.

Bevilling etter første ledd nr. 3 gir bare rett til å skjenke alkoholholdig drikk til passasjerene og, med førerens samtykke, til mannskapet og andre som følger skipet.

Bevilling etter første ledd nr. 3 til skjenking om bord i skip som er kollektive transportmidler, gir videre bare rett til å skjenke alkoholholdig drikk gruppe 3 dersom skipet går i fart mellom Norge og utlandet eller i kystfart over fire dagers varighet.

Før departementet avgjør søknaden, kan det innhentes uttalelse fra skatte- og avgiftsmyndighetene.

Departementet kan pålegge søkeren å dokumentere de opplysninger som er nødvendige for å kunne ta stilling til om kravene i §§ 1-7b og 1-7c er oppfylt.

Departementet fastsetter de nærmere vilkår og innskrenkninger for utøvelsen av bevillingen som det til enhver tid finner nødvendig.
Endret ved lover 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 22 juni 2018 nr. 76 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 28 sep 2018 nr. 1482).

§ 5-3. Skjenkebevilling til Forsvarets messer for militært tilsatte m.v.

Messer for militært tilsatte som drives i samsvar med retningslinjene for slik virksomhet kan gis bevilling av departementet til å skjenke alkoholholdig drikk.

Når særlige grunner tilsier det, kan departementet gi Forsvaret og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap adgang til å gi skjenkebevilling til messer for militært tilsatte ved anlegg som av hensyn til rikets sikkerhet er sikkerhetsgradert.

Før bevilling etter første ledd blir gitt, skal det foreligge uttalelser fra politiet, sosialtjenesten og kommunestyret. Melding om gitte bevillinger sendes politiet.

Departementet fastsetter de nærmere vilkår og innskrenkninger for utøvelsen av bevillingen som det til enhver tid finner nødvendig.

For øvrig gis bevillingen etter første ledd etter bestemmelsene i kapittel 4.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 105, endret ved lover 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

Kapittel 6. Tilvirkning

Endret ved lov 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996).

§ 6-1. Tilvirkning av alkoholholdig drikk

Tilvirkning av alkoholholdig drikk kan bare skje på grunnlag av bevilling gitt av departementet, eller etter § 3-1b første ledd eller § 4-2 tredje ledd. Bevillingen kan omfatte alkoholholdig drikk som ikke er brennevin, brennevin, eller all alkoholholdig drikk. Bevillingsplikten gjelder ikke tilvirkning til eget bruk av alkoholholdig drikk som ikke er brennevin.

Tilvirkningsanlegget skal være innrettet på tilfredsstillende måte. Departementet kan gi forskrifter om dette.
Endret ved lover 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996 iflg. res. 1 des 1995 nr. 926), 21 juni 2002 nr. 46 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 562), 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708).

§ 6-2. Vilkår for tildeling av tilvirkningsbevilling

Tilvirkningsbevilling gis dersom følgende vilkår er oppfylt:

1. Bevillingshaver, og person som eier en vesentlig del av virksomheten eller av selskap som driver virksomheten eller oppebærer en vesentlig del av dens inntekter eller i kraft av sin stilling som leder har vesentlig innflytelse på den, har utvist uklanderlig vandel i forhold til lovgivning av betydning for hvordan virksomheten skal utøves, herunder alkohollovgivningen, tollovgivningen, skatte- og avgiftslovgivningen, regnskaps- og selskapslovgivningen og næringsmiddellovgivningen.
2. Det er stilt tilfredsstillende sikkerhet for oppfyllelse av krav på alkoholavgift.
3. Varelageret er tilfredsstillende sikret.
4. Bevillingshaver ikke driver annen virksomhet som er uforenlig med tilvirkning av alkoholholdig drikk.

Departementet kan gi forskrifter til utfylling av denne paragrafen.
Opphevet ved lov 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 6-3. Krav til søknaden

Søknaden skal være skriftlig og være ledsaget av et søknadsgebyr. Søkeren skal i søknaden uoppfordret fremlegge de opplysninger som er nødvendige for å kunne ta stilling til om lovens krav for å tildele bevilling er oppfylt. Den skal også inneholde opplysninger om annen virksomhet søkeren driver.

Departementet kan gi forskrifter om hvilke krav som skal stilles til søknaden og om søknadsgebyret.
Opphevet ved lov 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 6-4. Innhenting av uttalelser

Før søknaden avgjøres skal det innhentes uttalelse fra politiet, avgiftsmyndighetene, skattemyndighetene, tollmyndighetene og Mattilsynet.
Opphevet ved lov 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 6-5. Opplysningsplikt

Politiet, avgiftsmyndighetene, skattemyndighetene, tollmyndighetene og Mattilsynet plikter uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysninger som er nødvendige for behandlingen av saker etter dette kapittel.
Bevillingsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikten innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å behandle saker etter dette kapitlet.
Tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), endret ved lov 23 juni 2020 nr. 111 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1297).

§ 6-6. Utøvelse av tilvirkningsbevilling

Bevillingen skal utøves på en slik måte at de vilkår som er nevnt i bevillingsvedtaket, i denne lov og i bestemmelser gitt i medhold av loven, til enhver tid er oppfylt, og for øvrig på forsvarlig måte. Departementet kan stille nye vilkår dersom dette er nødvendig for å sikre gjennomføringen av loven.

Den som har tilvirkningsbevilling har ansvaret for at distribusjonen av varene skjer i betryggende former og i samsvar med regler gitt i eller i medhold av denne lov, fra produksjonsstart eller det tidspunkt varene ankommer til landet og til de er levert annen bevillingshaver. Dette gjelder selv om distribusjonen er overlatt til andre.

Dersom tapping eller andre deler av virksomheten er overlatt til andre, har bevillingshaver ansvar for at det skjer i betryggende former og i samsvar med regler gitt i eller i medhold av denne lov.

Departementet kan gi forskrifter om distribusjon og tapping. Departementet kan også gi forskrifter om plikt for bevillingshaver til å avgi opplysninger til statistiske formål.
Tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 6-7. Melding og godkjenning

Før bevilling tas i bruk skal melding om dette sendes departementet. Videre skal det gis melding før virksomheten nedlegges eller avbrytes. Det skal gis melding om etablering eller nedleggelse av lager, om endringer i ledelsen av virksomheten og om overdragelse av vesentlige deler av aksjene eller selskapsandeler. Videre skal det også gis melding dersom virksomhetens omfang endres vesentlig og om andre forhold som har betydning for kontrollen med virksomheten.

Nytt lager eller endring av et lagers innretning må godkjennes av bevillingsmyndigheten før endringen iverksettes. Tilsvarende gjelder dersom nytt tapperi tas i bruk, eller et tapperis innretning endres.
Tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 6-8. Kontroll med utøvelsen av tilvirkningsbevillingen

Kontrollen med utøvelsen av tilvirkningsbevilling tilligger departementet.

Departementet kan når som helst kreve tilgang til virksomhetens lokaler og til dens regnskaper. Bevillingshaver plikter å gi de nødvendige opplysninger om regnskap og drift for at kontrollen kan gjennomføres. Bevillingshaver plikter uten erstatning å utlevere nødvendige vareprøver.

Departementet kan gi forskrifter om kontrollen med utøvelsen av bevillingen. Departementet kan også gi forskrifter om internkontroll og regnskapsførsel for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.
Tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 6-9. Bevillingsgebyr

For bevilling til tilvirkning av alkoholholdig drikk skal det betales et årlig gebyr som beregnes på grunnlag av omsatt mengde av alkoholholdig drikk. Departementet fastsetter et minstegebyr som skal innbetales før bevillingen utøves og ikke senere enn 1. februar i de påfølgende år.

Departementet kan gi forskrifter om beregning og innbetaling av gebyret.
Tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 6-10. Inndragning av bevilling

Departementet kan inndra bevillingen dersom vilkårene som nevnt i § 6-2 ikke lenger er oppfylt eller bevillingshaver for øvrig ikke oppfyller sine forpliktelser etter denne loven eller ved overtredelse av annen lovgivning som står i sammenheng med denne lovs formål.

Bevillingen skal inndras hvis den ikke lenger utøves.
Tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

Kapittel 7. Gebyrer, avgifter og anvendelse av AS Vinmonopolets overskudd

Endret ved lover 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1

juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 7-1. Bevillingsgebyrene

For bevilling til salg av alkoholholdig drikk utenom Vinmonopolet og til skjenking av alkoholholdig drikk skal det betales et årlig bevillingsgebyr som beregnes i forhold til forventet omsatt mengde alkoholholdig drikk.

Departementet gir forskrifter om gebyrsatser og innbetaling av gebyret. For bevilling som gjelder skjenking ved en enkelt bestemt anledning og ambulerende bevilling, kan departementet bestemme en særskilt gebyrsats. Bevillingsmyndigheten fastsetter gebyret.

Gebyret tilfaller kommunen, med unntak av gebyr for bevilling etter §§ 5-2 og 5-3 annet ledd, som tilfaller staten.

Endret ved lover 4 des 1992 nr. 131 (ikr. 1 jan 1993), 8 jan 1993 nr. 23, 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996), 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708).

§ 7-2. Statens andel av AS Vinmonopolets overskudd.

I forbindelse med statsbudsjettet fastsetter Stortinget hvert år en andel av AS Vinmonopolets netto-overskudd som overføres til statskassen.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 9 des 2011 nr. 50 (ikr. 1 jan 2012), tidligere § 7-3.

Kapittel 8. Spesielle påbud og forbud.

§ 8-1. Forbud mot tilvirking og omdestillering av brennevin.

Det er forbudt å foreta tilvirking eller omdestillering av brennevin for andre enn de som har tillatelse til det.

§ 8-2. Forbud mot ulovlig forvaring og lagring av alkoholholdig drikk

Det er forbudt å forvare eller lagre brennevin som er ulovlig tilvirket eller omdestillert, og å forvare eller lagre alkoholholdig drikk som antas å ha vært eller skulle være gjenstand for ulovlig omsetning.

Forbudet i første ledd mot lagring av ulovlig tilvirket eller omdestillert

brennevin omfatter også oppbevaring til eget bruk.
Endret ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 juli 1997).

§ 8-2a. Forbud mot kjøp av ulovlig tilvirket eller omdestillert brennevin

Det er forbudt å kjøpe brennevin som er ulovlig tilvirket eller omdestillert.
Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 juli 1997).

§ 8-3. Forbud mot tilvirking, oppbevaring og omsetning av gjærende eller gjæret udestillert væske.

Det er forbudt å tilvirke eller overdra eller ha i sin besittelse en gjærende eller gjæret udestillert væske, med mindre det må antas

1. at væsken er bestemt til framstilling av eller er vare som ikke er brennevin
2. at væsken er bestemt til framstilling av brennevin som lovlig kan tilvirkes, eller
3. at væsken er bestemt til framstilling av eller er vare som ikke inneholder over 2,50 volumprosent alkohol.

Overdragelse mot vederlag av væske som nevnt, er forbudt selv om den er bestemt til framstilling av alkoholholdig drikk som nevnt under nr. 1.
Endret ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 8-4. Preparater som anvendes til alkoholholdig drikk.

Departementet kan utferdige bestemmelser om kontroll med og forbud mot innførsel og omsetning av druesaft, maltekstrakt, preparater og andre varer som hovedsakelig anvendes ved tilvirking av eller som tilsetning til alkoholholdig drikk.
Endret ved lov 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599).

§ 8-5. Forbud mot apparater for tilvirking av brennevin m.v.

Uten tillatelse av departementet er det forbudt å ha i besittelse, innføre eller omsette apparater, herunder deler og utstyr, som er bestemt for eller som finnes tjenlige for tilvirking eller omdestillering av sprit eller brennevin.
Endret ved lov 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 658).

§ 8-6. Forbud mot bruk av alkoholholdig drikk som gevinst eller premie

Det er forbudt å auksjonere bort eller bruke alkoholholdig drikk som gevinst eller premie, og å la dette skje.

Forbudet er likevel ikke til hinder for bruk av alkoholholdig drikk som gevinst eller premie i privat sammenheng.

Auksjon av alkoholholdig drikk mellom personer som har rett til omsetning av alkoholholdig drikk, er likevel tillatt. Vinmonopolet kan likevel besørge auksjon av alkoholholdig drikk på vegne av personer uten rett til omsetning av alkoholholdig drikk.

Endret ved lover 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998, med unntak av annet ledd, som trådte ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1345), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466).

§ 8-6a. Forbud mot utdeling av alkoholholdig drikk i markedsføringsøyemed

Det er forbudt å dele ut alkoholholdig drikk til forbruker i markedsføringsøyemed.

Tilføyd ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

§ 8-7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

§ 8-8. Ulovlig kjøp

Det er forbudt å kjøpe alkoholholdig drikk gruppe 3 på vegne av noen som er under 20 år eller annen alkoholholdig drikk for noen som er under 18 år.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466).

§ 8-9. Serverings- og drikkeforbud

Det er forbudt å drikke eller servere alkohol med mindre det foreligger bevilling til dette, og selv om dette skjer uten vederlag:

1. i lokaler med tilleggelser hvor det drives serveringsvirksomhet,
2. i lokaler som vanligvis er alment tilgjengelig for offentligheten,
3. i forsamlingslokaler eller andre felleslokaler,

4. på annet sted der offentlige møter, fester, utstillinger eller andre tilstelninger finner sted,
5. på gate, torg, vei, i park eller på annen offentlig plass,
6. på skip, fly, tog, buss eller annet innenriks transportmiddel for almenheten.

På steder som nevnt i første ledd, må heller ikke eier eller annen ansvarlig oppbevare, servere eller tillate servering eller drikking av alkohol.

Forbudet mot drikking og servering av alkohol i lokaler som nevnt i første ledd nr. 1, 2 og 3 gjelder ikke når eier, leier, driver eller ansatt disponerer lokalene til eget bruk til sluttet selskap. Forbudet mot drikking og servering av alkohol i lokaler som nevnt i første ledd nr. 3 gjelder ikke når beboer i borettslag eller annet boligsamvirke disponerer lokalene til eget bruk til sluttet selskap.

Forbudet mot drikking og servering av alkohol i lokaler som nevnt i nr. 2 og 3 gjelder heller ikke når lokalet leies eller lånes ut til privatperson for en enkelt bestemt anledning til sluttet selskap, og utleier for øvrig ikke står for andre deler av arrangementet.
Endret ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998 iflg. res. 19 des 1997 nr. 1315).

§ 8-10. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

§ 8-11. Forbud mot salg, utlevering og skjenking til rusmiddelpåvirkede personer

Det er forbudt å selge, utlevere eller skjenke alkoholholdig drikk til personer som er åpenbart påvirket av rusmidler, eller skjenke alkoholholdig drikk på en slik måte at vedkommende må antas å bli åpenbart påvirket.
Endret ved lover 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 19 juni 2009 nr. 67 (ikr. 1 juli 2009).

§ 8-12. Forbud mot omsetning med rabatt.

Det er forbudt for innehavere av salgsbevilling å gi spesielle rabattilbud ved omsetning av alkoholholdig drikk.
Endret ved lov 23 juni 1995 nr. 42 (ikr. 1 jan 1996).

§ 8-13. Forbud mot innførsel og omsetning av visse alkoholholdige drikker

Det er forbudt å skjenke, selge eller omsette en gros brennevin som inneholder over 60 volumprosent alkohol. Det er videre forbudt å innføre slikt brennevin til landet uten tilvirkningsbevilling, jf. § 6-1. Departementet kan likevel bestemme at enkelte særlige sorter brennevin som måtte ha et høyere alkoholinnhold skal være unntatt fra denne bestemmelsen.
Endret ved lov 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998).

Kapittel 9. Reklameforbud.

§ 9-1. Reklame for tilvirkingsmidler for alkoholholdig drikk.

Uten tillatelse fra departementet er det forbudt i aviser, blad o.l., ved utstilling i butikker eller på annen måte å reklamere for apparater – herunder deler og utstyr – som er bestemt for eller som finnes tjenlige for tilvirking eller omdestillering av sprit, brennevin eller isopropanol.

Det er forbudt gjennom bøker, skrifter, annonser i pressen eller på annen måte å oppfordre til ulovlig tilvirking eller omdestillering av sprit, brennevin eller isopropanol eller å gi veiledning som ved sin form framtrer som egnet til å fremme slik tilvirking eller omdestillering blant almenheten eller en større krets av personer.

Det er videre forbudt å reklamere for stoffer som særskilt er beregnet for, eller i reklamen betegnes som egnet til, tilsetning til alkoholholdig drikk. Det samme gjelder reklame for emner, tilvirkingsbeskrivelser, apparater og andre midler til å framstille slike drikker.

Departementet kan gi forskrifter om avgrensing, utfylling og gjennomføring av første, annet og tredje ledd. Departementet kan gjøre unntak fra forbudet i tredje ledd når særlige grunner foreligger.

§ 9-2. Reklame for alkoholholdig drikk.

Reklame for alkoholholdig drikk er forbudt. Forbudet gjelder også reklame for andre varer med samme merke eller kjennetegn som alkoholholdig drikk. Slike varer må heller ikke inngå i reklame for andre varer eller tjenester.

Departementet gir forskrifter om avgrensing, utfylling, gjennomføring av og unntak fra bestemmelsene i første ledd. Departementet kan gjøre ytterligere unntak fra forbudene når særlige grunner foreligger.
Endret ved lover 16 mai 1997 nr. 28 (ikr. 1 jan 1998), 17 des 2004 nr. 86 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 599), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg.

res. 6 mai 2011 nr. 466).

§ 9-3. Tilsyn

Helsedirektoratet fører tilsyn med at bestemmelsene om reklameforbud fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes. Helsedirektoratet kan foreta slik gransking og besiktigelse, herunder kreve utlevert og beslaglegge dokumenter mv., som det finner nødvendig for å utføre sine gjøremål etter loven. Helsedirektoratet kan undersøke alle lokaler, grunn, innretninger og utstyr, herunder transportmidler, som den næringsdrivende bruker i sin næringsvirksomhet. Representanter for eller ansatte hos den næringsdrivende plikter å gi nødvendig veiledning og bistand ved gjennomføringen av kontrollen. Helsedirektoratet kan anmode om bistand fra politiet til å gjennomføre kontrollen.

Enhver plikter å gi de opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av Helsedirektoratets oppgaver etter lovens kapittel 9.

Taushetsplikten som følger av lov, pålegg eller avtale, er ikke til hinder for opplysningsplikten, eller retten til å foreta gransking og besiktigelse, etter denne paragrafen. Dette gjelder likevel ikke opplysninger, dokumenter, gjenstander, vareprøver eller annet som er omfattet av taushetsplikten som nevnt i straffeprosessloven §§ 117 til 120, med unntak av § 118 første ledd første punktum. Når det er rimelig grunn til mistanke om overtredelse av alkoholloven § 9-2, og særlige hensyn gjør det nødvendig, kan en tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste pålegges å gi opplysninger om avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre abonnementsopplysninger, samt elektronisk kommunikasjonsadresse, selv om opplysningene er omfattet av straffeprosessloven § 118 første ledd annet punktum.
Tilføyd ved lov 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), endret ved lover 16 feb 2007 nr. 6 (ikr. 1 mars 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 172), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 9-4. Retting og tvangsmulkt

Finner Helsedirektoratet at reklameforbudet er overtrådt, kan det pålegge retting av forholdet. Samtidig fastsettes en frist for rettingen. Helsedirektoratet kan innhente skriftlig bekreftelse fra overtrederen på at det ulovlige forholdet skal opphøre.

Samtidig med at pålegg om retting gis, kan tvangsmulkt fastsettes. Mulkten

løper fra oversittelse av fristen for retting, og kan fastsettes i form av engangsmulkt eller dagmulkt. Mulkten tilfaller staten.

Dersom en overtredelse av bestemmelser som Helsedirektoratet fører tilsyn med etter § 9-3, medfører en risiko for alvorlig skade på forbrukernes interesser, og det ikke finnes andre effektive midler for å stanse overtredelsen, kan retten etter begjæring fra Helsedirektoratet og etter reglene i markedsføringsloven §§ 43 a til 43 c pålegge

a. en vertstjenesteleverandør eller en eier av et nettbasert grensesnitt å fjerne innhold på grensesnittet eller innta en tydelig advarsel som forbrukerne ser når de får tilgang til det nettbaserte grensesnittet,
b. en internettilbyder å begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt,
c. en vertstjenesteleverandør å fjerne, deaktivere eller begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt,
d. en registerenhet for toppdomener eller en domeneregistrar å slette, suspendere eller omregistrere et fullt kvalifisert domenenavn til Helsedirektoratet.

Ved vurderingen av om pålegg etter tredje ledd skal gis, skal det blant annet tas hensyn til informasjons- og ytringsfriheten, forbrukernes interesser, saksøktes interesser samt mulighetene for mindre inngripende tiltak.

Helsedirektoratet kan fatte vedtak etter første ledd første punktum med midlertidig virkning dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger en overtredelse av § 9-2, og det foreligger en risiko for alvorlig skade på forbrukernes interesser.

Et vedtak med midlertidig virkning skal gjelde for en bestemt tid som ikke kan overstige tre uker fra virkningstidspunktet. Vedtaket kan fornyes dersom vilkårene i femte ledd er oppfylt.

Dersom Helsedirektoratet ved avdekking av en overtredelse finner særlig grunn til å tro at det vil bli begått nye brudd på reklameforbudet som ikke kan stanses etter første og annet ledd, kan det på forhånd fastsette at mulkt vil løpe fra det tidspunkt ny overtredelse tar til. Slik tvangsmulkt kan fastsettes for inntil ett år.

Når særlige grunner taler for det, kan Helsedirektoratet helt eller delvis frafalle ilagt tvangsmulkt.

Departementet kan gi forskrifter om fastsettelse, beregning og innkreving av tvangsmulkt.

Tilføyd ved lov 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), endret ved lover 16 feb 2007 nr. 6 (ikr. 1 mars 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 172), 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 20 mai 2020

nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 9-5. Klage

Vedtak etter § 9-4 kan påklages til Markedsrådet.

Ved behandlingen i Markedsrådet gjelder de saksbehandlingsregler som er gitt i eller i medhold av markedsføringsloven så langt de passer.

Tilføyd ved lov 23 mai 2003 nr. 34 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 626), endret ved lov 9 jan 2009 nr. 2 (ikr. 1 juni 2009 iflg. res. 9 jan 2009 nr. 7).

§ 9-6. Begrensninger i omgjørings- og instruksjonsmyndighet

Kongen kan ikke instruere Helsedirektoratet om behandlingen av enkeltsaker etter § 9-2 som retter seg mot tilbydere av fjernsyn, audiovisuelle bestillingstjenester eller videodelingsplattformer, eller omgjøre Helsedirektoratets vedtak i slike saker.

Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

Kapittel 10. Straff og overtredelsesgebyr

Kapitteloverskrift endret ved lov 22 juni 2018 nr. 76 (i kraft 17 sep 2024 iflg. res. 13 sep 2024 nr. 2148).

§ 10-1. Alminnelige bestemmelser om straff.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

Dersom overtredelsen er særlig grov, er straffen bøter eller fengsel inntil 2 år. Ved avgjørelsen legges vekt på om overtredelsen har stort omfang eller om det foreligger andre omstendigheter av særlig skjerpende art.

Overtredelse av §§ 2-1, 3-1, 3-1b, 8-1, 8-2 og 8-3 som gjelder et meget betydelig kvantum alkoholholdig drikk, straffes etter straffeloven § 233.

Gjelder overtredelsen tilvirking, omdestillering eller overdragelse mot vederlag, av brennevin eller væske som beskrevet i § 8-3, skal alltid fengselsstraff anvendes med mindre særlig formildende omstendigheter foreligger.

Forsøk straffes på samme måte.

Endret ved lover 15 mars 1991 nr. 5, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708).

§ 10-2. Straff ved gjentatt overtredelse.

Dersom den skyldige tidligere er straffet etter bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov eller alkoholloven av 5. april 1927, kan bøter eller fengsel inntil 2 år anvendes.

§ 10-3. Tilintetgjøring av alkoholholdig drikk m.v.

Dersom vilkårene for inndragning etter straffeloven er oppfylt, kan påtalemyndigheten beslutte at brennevin og gjærende eller gjæret udestillert væske, tilintetgjøres. Det samme gjelder annen alkoholholdig drikk når den er skjenket i glass eller finnes i åpnet beholder. Beslutning om inndragning av lovlig tilvirket brennevin skal være skriftlig og begrunnet. Eieren eller besitteren skal så vidt mulig underrettes om påtalemyndighetens beslutning ved kopi av beslutningen og kan kreve saken forelagt for retten innen 1 måned etter at beslaget ble foretatt.
Endret ved lover 6 mai 2011 nr. 13 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 6 mai 2011 nr. 466), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 10-4. Beslag til statskassen.

Alkoholholdig drikk som antas å ha vært gjenstand for eller antas bestemt for overtredelse av denne lov, og hvis eier og besitter ikke kjennes, tilfaller statskassen såframt eier ikke har meldt seg innen 1 måned etter at varen kom i det offentliges besittelse.

§ 10-5. Overtredelsesgebyr

Helsedirektoratet kan ilegge overtredelsesgebyr overfor virksomheter som forsettlig eller uaktsomt overtrer

1. kravet om registrering i § 2-4 eller kravene i §§ 1-5, 2-5 og 8-11 ved utlevering av alkoholholdig drikk ved privat innførsel,
2. kravene til bevillingshaver i §§ 6-6, 6-7 og 6-8 eller
3. reklameforbudet i §§ 9-1 og 9-2.

Det samme gjelder ved overtredelse av forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene og forskrifter som skal overholdes i medhold av disse bestemmelsene, dersom det er fastsatt i forskrift at overtredelse kan medføre slik sanksjon.

Departementet kan gi forskrift om hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges.

Departementet fastsetter i forskrift bestemmelser om utmåling og betaling av overtredelsesgebyret, herunder om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Helsedirektoratets adgang til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 2 år. Fristen regnes fra tidspunktet overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om foreldelse i forskrift, herunder fravike bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.

Vedtak om overtredelsesgebyr ved brudd på reklameforbudene i §§ 9-1 og 9-2 kan påklages til Markedsrådet. Ved behandlingen i Markedsrådet gjelder de saksbehandlingsreglene som er gitt i eller i medhold av markedsføringsloven så langt de passer.

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 76 (i kraft 17 sep 2024 iflg. res. 13 sep 2024 nr. 2148, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 43).

Kapittel 11. Lovens ikrafttredelse.

§ 11-1. Lovens ikrafttredelse.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer[1].

1 Fra 1 jan 1990 iflg. res. 22 sep 1989 nr. 947.

§ 11-2. Overgangsbestemmelser.

Salgs- og skjenkebevillinger gitt med hjemmel i alkoholloven av 5. april 1927 gjelder videre med følgende begrensninger:

Bestemmelsen i § 1-6 får for brennevinsutsalgenes vedkommende anvendelse etter utløpet av bevillingsperioden den 31. desember 1991.

Bestemmelsen i § 4-1 får for brennevinsskjenkingens vedkommende den betydning at A/S Vinmonopolets skjenkebestyrere blir bevillingsinnehavere fra lovens ikrafttredelse.[1]

Bestemmelsen i § 4-2 annet ledd får for kommunale bevillinger anvendelse

etter utløpet av inneværende bevillingsperiode. For statlige bevillinger får bestemmelsen anvendelse 9 måneder etter lovens ikrafttredelse.
Endret ved lov 8 jan 1993 nr. 23.
1 Fra 1 jan 1990 iflg. res. 22 sep 1989 nr. 947.

§ 11-3. Oppheving av andre lover.

– – –

§ 11-4. Endringer i andre lover.

Med virkning fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om avleveringsplikt for allment tilgjengelege dokument (pliktavleveringslova)

§ 1. Føremål

Føremålet med denne lova er å tryggja avleveringa av dokument med allment tilgjengeleg informasjon til nasjonale samlingar, slik at desse vitnemåla om norsk kultur og samfunnsliv kan verta bevarte og gjorde tilgjengelege som kjeldemateriale for forsking og dokumentasjon.

§ 2. Geografisk verkeområde

Kongen kan fastsetja at lova òg skal gjelda for Svalbard og den norske delen av kontinentalsokkelen.

§ 3. Definisjonar

I denne lova vert desse omgrepa nytta slik:

- Medium: noko som kan lagra informasjon.
- Dokument: ei logisk avgrensa informasjonsmengd som er lagra på eit medium for seinare lesing, lyding, framsyning, overføring eller

liknande.
- Utgjevar: den som for eiga rekning lagar eller får laga eit dokument for å gjera det tilgjengeleg for allmenta.
- Produsent: den som framstiller eksemplar av eit dokument for ein utgjevar.
- Importør: den som for eiga rekning tek inn i landet dokument utgjeve i utlandet, for å gjera det tilgjengeleg for allmenta i Noreg.

Eit dokument er gjort tilgjengeleg for allmenta når

- eksemplar av dokumentet vert bode fram for sal, utleige eller utlån, eller når dokumentet på annan måte vert spreidd utanfor ein privat krins,
- informasjonen i dokumentet vert gjord tilgjengeleg utanfor ein privat krins gjennom framføring, framsyning, kringkasting, direktekopling e.l.

Endra med lov 19 juni 2015 nr. 72 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 732).

§ 4. Kva som skal avleverast

Både fysiske og digitale dokument som er gjorde tilgjengelege for allmenta skal avleverast i inntil sju eksemplar. Digitale grunnlagsdokument kan krevjast avleverte i tillegg til utgjevingsmedium.

Dokument laga i utlandet skal berre avleverast dersom det er laga for norsk utgjevar eller særskilt tilpassa allmenta i Noreg.

Kongen kan gjera unnatak frå eller avgrensa avleveringsplikta og gje særskilde føresegner om talet på eksemplar, kva form eller kvalitet avleveringseksemplar skal ha, og om kva opplysningar som skal følgja dokumentet.
Endra med lov 19 juni 2015 nr. 72 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 732).

§ 4 a. Innsamling av digitale dokument

Norsk materiale som vert gjort allment tilgjengeleg gjennom elektronisk kommunikasjonsnett, kan samlast inn.

Digitale dokument som er verna med passord, skal ikkje samlast inn eller avleverast. Unnataket er dei tilfella der det passordverna dokumentet ville ha vore omfatta av avleveringsplikt om det vart utgjeve i eit anna format. Passordverna dokument som ikkje er omfatta av avleveringsplikta, og som

inneheld personopplysningar, kan samlast inn eller avleverast dersom den personopplysningane gjeld, har gjeve eit uttrykkjeleg og informert samtykke.

Når det er naudsynt for å gjennomføra digital innsamling, kan det framstillast nye eksemplar uavhengig av åndsverklova.

Føyd til med lov 19 juni 2015 nr. 72 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 732).

§ 4 b. Handsaming av personopplysningar i det digitale nettarkivet

Informasjon som er lagra i nettarkivet, skal som hovudregel ikkje slettast. Personar kan knyta merknader til personopplysningar om dei sjølve som er lagra i nettarkivet.

Eit digitalt dokument som er lagra i det digitale nettarkivet og som inneheld personopplysningar, kan krevjast klausulert eller sletta dersom informasjonen er gjord allment tilgjengeleg ved ein feil.

Eit digitalt dokument som er lagra i det digitale nettarkivet, som er utgjeve utan ansvarleg redaktør, og som inneheld personopplysningar, kan likevel krevjast klausulert eller sletta dersom eitt eller fleire av vilkåra nedanfor er oppfylte:

a. Informasjonen ikkje har vore spreidd utanfor ein lukka krins, og informasjonen aldri var meint å verta gjord allment tilgjengeleg.
b. Informasjonen er lagt ut av ein tredjeperson utan samtykke, og den omtalte sjølv ikkje har gjort informasjonen allment kjend.
c. Det vil vera til vesentleg ulempe for den opplysningane gjeld, at informasjonen blir oppbevart til forskingsføremål.

Informasjon som ikkje er allment kjend, og som omhandlar mindreårige eller personar som er sette under verjemål, skal på førespurnad klausulerast eller slettast.

Avslag på ein søknad om klausulering eller sletting kan påklagast til ei særskild nemnd. Kongen gjev føresegner om ei slik nemnd.

Føyd til med lov 19 juni 2015 nr. 72 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 732).

§ 4 c. Tilgang til det digitale nettarkivet

Det digitale nettarkivet kan nyttast til forsking og dokumentasjon.

Digitale dokument i nettarkivet som er utgjevne utan ansvarleg redaktør, og som inneheld personopplysningar som ikkje er allment kjende, skal etter søknad

berre gjerast tilgjengelege for forskarar på særskilde terminalar hos Nasjonalbiblioteket.

Klausulerte digitale dokument i nettarkivet kan berre gjerast tilgjengelege etter særskild avtale.

Kongen gjev føresegner om tilgang til det digitale nettarkivet. Føresegnene i åndsverklova gjeld for tilgang til materiale som er verna med opphavsrett.
Føyd til med lov 19 juni 2015 nr. 72 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 732).

§ 5. Kven som skal avlevera m.m.

Avleveringsplikt kan påleggjast utgjevar, produsent og importør av dokument som vert gjort tilgjengeleg for allmenta.

Dokument skal avleverast utan vederlag. Når avleveringseksemplara representerer ein svært stor kostnad for den avleveringspliktige, kan mottaksinstitusjonen etter søknad gje heil eller delvis refusjon for produksjonskostnadene.

Sending av dokument til mottaksinstitusjonen skal kostast av den avleveringspliktige.

Kongen fastset nærare reglar om kven som har avleveringsplikt, kvar avleveringspliktig dokument skal sendast, tidspunktet for innsending og korleis sendinga skal skje.
Endra med lov 19 juni 2015 nr. 72 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 732).

§ 6. Når den avleveringspliktige ikkje er handleføre

Ved konkurs eller død skal buet oppfylla avleveringsplikta.

§ 7. Inndrege dokument

Kongen kan påleggja påtalemakta å syta for avleveringa, dersom avleveringspliktig dokument vert inndrege.

§ 8. Tvangsfullføring

Avleveringskrav etter føresegner gjevne i eller i medhald av denne lova er tvangsgrunnlag.

§ 9. Straff

Den som med vilje eller aktlaust handlar i strid med føresegner gjevne i eller i medhald av denne lova, kan straffast med bøter.

§ 10. Ikraftsetjing

Kongen fastset når[1] denne lova skal ta til å gjelda. – – –
1 Frå 1 juli 1990 iflg. res. 25 mai 1990 nr. 366.

Lov om håndverkertjenester m.m for forbrukere [håndverkertjenesteloven]

Kapittel I. Virkeområde m.m.

§ 1. Alminnelig virkeområde.

(1) Loven gjelder avtaler eller oppdrag om bestemte tjenester (reparasjoner, vedlikehold, installasjoner, ombygging m.m.) som inngås mellom tjenesteytere i deres næringsvirksomhet og forbrukere.
(2) Med forbruker menes en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.
(3) Også organisasjoner eller offentlig virksomhet som yter tjenester mot godtgjøring anses for å yte tjenester i næringsvirksomhet.
(4) Disse tjenester omfattes av loven:

a. arbeid på ting, likevel ikke behandling av levende dyr.
b. arbeid på fast eiendom, unntatt nyoppføring av bygning for boformål og annet arbeid som utføres umiddelbart som ledd i slik oppføring.

Endret ved lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 2. Avgrensning mot kjøp.

Loven gjelder ikke for arbeid som skal utføres i forbindelse med bestilling, levering eller retting av tingen eller eiendommen, når avtalen i sin helhet må anses som et kjøp.

§ 3. Ufravikelighet.

Det kan ikke avtales eller gjøres gjeldende vilkår som er ugunstigere for forbrukeren enn det som følger av bestemmelsene i loven her.

§ 4. Risikoen for sending av meldinger.

Dersom en part gir melding i samsvar med loven og sender den på en måte som er forsvarlig etter forholdene, og ikke annet framgår, kan avsenderen gjøre gjeldende at meldingen er gitt i tide selv om den blir forsinket eller ikke kommer riktig fram.

Kapittel II. Oppdraget.

§ 5. Utføring og materialer.

(1) Tjenesteyteren skal utføre tjenesten fagmessig og ellers vareta forbrukerens interesser med tilbørlig omsorg. I den utstrekning forholdene tilsier det skal tjenesteyteren veglede eller samrå seg med forbrukeren.
(2) Utføringen omfatter levering av de materialer som trengs, når annet ikke følger av avtale eller forholdene. Leverte materialer skal være av vanlig god kvalitet, når ikke annet følger av avtale.
(3) Er prisen ikke avtalt og tjenesten kan utføres tilfredsstillende på flere måter, skal tjenesteyteren utføre den på rimeligste måte dersom det ikke er mottatt beskjed om noe annet. Forsømmer tjenesteyteren dette, reduseres prisen etter § 32 (4).

§ 6. Offentlige sikkerhetskrav.

Tjenesten skal utføres i samsvar med sikkerhetskrav fastsatt i lov eller i medhold av lov.

§ 7. Plikt til å frarå.

(1) Dersom tjenesteyteren før avtale er inngått eller før arbeidet er påbegynt, må anta at prisen for en reparasjon vil stå i misforhold til det tingen er verd i reparert stand, eller for øvrig at tjenesten ikke vil bli til rimelig nytte for forbrukeren, skal tjenesteyteren orientere forbrukeren om det.

(2) Dersom tjenesteyteren under utføringen får grunn til å anta at prisen vil bli betydelig høyere enn forbrukeren måtte vente, eller grunn til å tvile på om forbrukeren fortsatt har interesse av å få tjenesten utført som forutsatt, skal tjenesteyteren kontakte forbrukeren. Er forbrukeren ikke å treffe eller mottar tjenesteyteren av andre grunner ikke beskjed, skal tjenesteyteren stanse arbeidet dersom dette må antas å være i forbrukerens interesse.

§ 8. Unnlatt fraråding.

(1) Har tjenesteyteren ikke underrettet forbrukeren eller stanset arbeidet i samsvar med § 7, og det må antas at forbrukeren ellers hadde latt være å bestille eller hadde avbestilt tjenesten, kan tjenesteyteren ikke kreve betaling i videre utstrekning enn om forbrukeren hadde latt være å bestille eller hadde avbestilt.
(2) Kostnader som ikke dekkes etter første ledd, kan tjenesteyteren likevel kreve dekket så langt det er rimelig og den samlete betaling ikke overstiger verdien som det utførte arbeid har for forbrukeren.

§ 9. Tilleggsarbeid.

(1) Viser det seg under utføringen behov for arbeid utenfor oppdraget som det er praktisk å utføre sammen med oppdraget (tilleggsarbeid), skal tjenesteyteren kontakte forbrukeren.
(2) Er forbrukeren ikke å treffe, eller mottar tjenesteyteren av andre grunner ikke beskjed innen rimelig tid, kan tilleggsarbeidet likevel utføres dersom

a. forbrukeren må antas å ville ha tilleggsarbeidet utført, og
b. prisen for tilleggsarbeidet er ubetydelig i seg selv, eller den er lav i forhold til prisen for den avtalte tjenesten.

(3) Tjenesteyteren plikter i rimelig utstrekning å utføre tilleggsarbeid som ikke kan utsettes uten fare for vesentlig skade for forbrukeren.
(4) Om pristillegg for tilleggsarbeid gjelder § 33.

§ 10. Tiden for utføring.

(1) Tjenesten skal være avsluttet innen den tiden som er avtalt eller som er rimelig, særlig i forhold til det som er vanlig ved utføring av tilsvarende tjenester.
(2) Tjenesteyteren skal også overholde avtalte frister for påbegynnelse av

tjenesten eller framdriften av arbeidet.

Kapittel III. Forsinkelse av tjenesten.

§ 11. Forbrukerens krav ved forsinkelse.

Dersom tjenesteyteren ikke har avsluttet tjenesten eller overholdt frister i samsvar med § 10, og dette ikke skyldes forhold på forbrukerens side, kan forbrukeren

a. holde betalingen tilbake etter § 13.
b. kreve tjenesten utført etter § 14 eller heve avtalen etter § 15, og
c. kreve erstatning etter § 28.

§ 12. Reklamasjon.

Er tjenesten avsluttet, kan avtalen ikke heves eller erstatning kreves med mindre det innen rimelig tid etter at forbrukeren fikk vite om avslutningen, blir gitt underretning til tjenesteyteren om at forsinkelsen påropes.

§ 13. Rett til å holde betalingen tilbake.

(1) Forbrukeren kan holde tilbake så mye av betalingen at det sikrer de kravene forbrukeren har som følge av forsinkelsen.
(2) Er det avtalt betaling ved arbeidets start eller etter hvert som tjenesten utføres, kan forbrukeren også holde denne betalingen tilbake inntil arbeidet påbegynnes eller utføres.

§ 14. Rett til å få tjenesten utført.

(1) Forbrukeren kan fastholde avtalen og kreve at tjenesteyteren utfører tjenesten når det kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe for tjenesteyteren i forhold til forbrukerens interesse i at tjenesteyteren utfører tjenesten.
(2) En forbruker som venter urimelig lenge med å fremme kravet, taper sin rett til å kreve tjenesten utført.

§ 15. Heving.

(1) Forbrukeren kan heve avtalen dersom forsinkelsen er av vesentlig betydning. En forbruker som har krevd utføring, kan likevel ikke heve avtalen dersom tjenesten blir utført innen rimelig tid eller innen den frist forbrukeren har satt.
(2) Er det utført en ikke ubetydelig del av tjenesten, kan forbrukeren bare heve for den delen som står igjen. Dersom formålet med tjenesten blir vesentlig forfeilet som følge av forsinkelsen, kan forbrukeren likevel heve hele avtalen.
(3) Er det før tiden for utføring eller under utføringen klart at tjenesten ikke vil bli utført uten forsinkelse som gir forbrukeren hevingsrett, kan forbrukeren heve avtalen allerede før tiden for oppfyllelse.

§ 16. Virkningene av heving.

(1) Hever forbrukeren hele avtalen, har tjenesteyteren ikke rett til betaling. Tjenesteyteren har rett til å få tilbakelevert materialer m.m. i den grad det er mulig uten ulempe av betydning eller kostnad for forbrukeren. For det som ikke kan leveres tilbake, kan tjenesteyteren kreve rimelig vederlag inntil den verdi dette har for forbrukeren.
(2) Heves avtalen bare for en del som står igjen, har tjenesteyteren krav på prisen for hele tjenesten med fradrag for det det normalt koster å få utført den delen som står igjen.
(3) Dersom tjenesteyteren skal betale vederlaget helt eller delvis tilbake, skal det betales rente etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. fra den dag tjenesteyteren mottok betalingen.

Kapittel IV. Mangler ved tjenesten.

§ 17. Når foreligger mangel.

(1) Mangel foreligger dersom tjenesten ikke fører til det resultatet som forbrukeren i samsvar med §§ 5, 6 og 9 (3) har rett til å kreve eller som ellers er avtalt. Mangel foreligger likevel ikke dersom avviket skyldes forhold på forbrukerens side.
(2) Mangel foreligger selv om tjenesteyteren bare har påtatt seg å utføre tjenesten provisorisk, så bra som mulig eller med liknende forbehold, og resultatet er vesentlig dårligere enn forbrukeren etter prisen og forholdene ellers måtte vente.

§ 18. Opplysninger om tjenesten.

(1) Mangel foreligger også når resultatet ikke svarer til opplysninger av betydning for bedømmelsen av tjenestens egenskaper eller hensiktsmessighet som er gitt i samband med avtaleinngåelsen eller ved markedsføring

a. av tjenesteyteren eller på tjenesteyterens vegne, eller
b. av noen annen i egenskap av eller på vegne av en materialleverandør eller et tidligere salgsledd.

(2) Første ledd gjelder bare når opplysningen ikke i tide er rettet på en tydelig måte og kan antas å ha virket inn på avtalen.

§ 19. Manglende opplysninger.

Mangel foreligger dessuten når tjenesteyteren før avtalen ble inngått har unnlatt å opplyse om vesentlige forhold ved tjenestens egenskaper eller hensiktsmessighet som tjenesteyteren måtte kjenne til, og som forbrukeren hadde grunn til å rekne med å få. Dette gjelder likevel bare når unnlatelsen kan antas å ha virket inn på avtalen. Ved manglende underretning etter § 7 (1) gjelder § 8 om virkningen av unnlatt fraråding.

§ 20. Tiden for mangelbedømmelsen.

(1) Om tjenesten har mangel bedømmes ut fra forholdene på den tiden da oppdraget må anses avsluttet. Ved tjenester som gjelder ting som er overgitt til eller ellers er hos tjenesteyteren, anses oppdraget avsluttet først når tingen er overtatt av forbrukeren.
(2) Dersom tjenesten er utført, men oppdraget ikke kan avsluttes i rett tid på grunn av forhold på forbrukerens side, legges den tiden til grunn da oppdraget skulle ha vært avsluttet. Dette gjelder likevel ikke følger av en tilfeldig hending som inntrer mens den ting tjenesten gjelder er hos tjenesteyteren og hendingen ikke skyldes egenskaper ved tingen selv.
(3) Også feil som oppstår seinere anses som mangel dersom

a. feilen skyldes kontraktbrudd fra tjenesteyterens side, eller
b. tjenesteyteren ved garanti eller på annen måte har påtatt seg å rette feilen eller har annet ansvar for resultatet av tjenesten i en viss tid, og feilen oppstår i denne tiden.

§ 21. Forbrukerens krav ved mangler.

(1) Ved mangel kan forbrukeren

a. holde betalingen tilbake etter § 23,
b. kreve mangelen rettet etter § 24, eller om mangelen ikke rettes, kreve prisavslag etter § 25 eller heve avtalen etter § 26, og
c. kreve erstatning etter § 28.

(2) Om krav mot andre enn tjenesteyteren gjelder § 27.

§ 22. Reklamasjon.

(1) Forbrukeren taper sin rett til å gjøre en mangel gjeldende dersom tjenesteyteren ikke blir underrettet om at mangelen påropes innen rimelig tid etter at forbrukeren oppdaget eller burde ha oppdaget mangelen.
(2) Reklamasjon kan ved arbeid på ting senest skje innen to år fra avslutningen av oppdraget. Dersom resultatet av tjenesten eller deler av den ved vanlig bruk er ment å vare vesentlig lengre, samt ved arbeid på fast eiendom, er lengstefristen fem år. Fristene etter dette ledd gjelder ikke så langt tjenesteyteren ved garanti eller annen avtale har påtatt seg ansvar for mangler i lengre tid.
(3) Tjenesteyteren kan ikke gjøre gjeldende at det er reklamert for seint etter (1) eller (2) dersom tjenesteyteren har opptrådt grovt aktløst eller for øvrig i strid med redelighet og god tro.
(4) Retten til å gjøre mangelen gjeldende kan også tapes etter foreldelseslovens regler om foreldelse.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 36.

§ 23. Rett til å holde betalingen tilbake.

Forbrukeren kan holde tilbake så mye av betalingen at det sikrer forbrukerens krav som følge av mangelen.

§ 24. Retting av mangel.

(1) Forbrukeren kan kreve at tjenesteyteren retter mangel ved tjenesten når det kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe for tjenesteyteren.
(2) Selv om forbrukeren ikke krever det, kan tjenesteyteren rette mangel når det kan skje uten vesentlig ulempe for forbrukeren, og forbrukeren heller ikke

ellers har særlig grunn til å motsette seg arbeidet.
(3) Retting skal skje innen rimelig tid etter at forbrukeren har klaget over mangelen og gitt tjenesteyteren mulighet for å rette.
(4) Retting skjer for tjenesteyterens rekning. Tjenesteyteren kan likevel kreve pristillegg for arbeid og materialer som ikke omfattes av prisen og som ville vært nødvendig selv om tjenesten hadde blitt utført uten mangel fra først av.

§ 25. Prisavslag.

(1) Dersom mangelen ikke rettes i samsvar med § 24, kan forbrukeren kreve prisavslag. Dette gjelder ikke dersom forbrukeren avslår retting som forbrukeren plikter å motta.
(2) Prisavslaget settes til det det ville koste forbrukeren å få mangelen rettet, bortsett fra kostnader som nevnt i § 24 (4) annet punktum. Vil kostnadene bli urimelige i forhold til mangelens betydning for forbrukeren, skal prisavslaget svare til mangelens betydning.

§ 26. Heving.

(1) Istedenfor prisavslag kan forbrukeren heve avtalen dersom formålet med tjenesten blir vesentlig forfeilet som følge av mangelen.
(2) Er det klart før tjenesten er påbegynt at den vil ha en mangel av vesentlig betydning, kan forbrukeren heve avtalen før tiden for oppfyllelse. Det samme gjelder for en del av tjenesten som står igjen, dersom det før tjenesten er avsluttet er klart at den vil ha en slik mangel. Er det etter at tjenesten er påbegynt, men før den er avsluttet, klart at den vil ha mangel som gjør at formålet med tjenesten blir vesentlig forfeilet, kan forbrukeren heve hele avtalen.
(3) Om virkningene av heving gjelder § 16 tilsvarende.

§ 27. Krav mot tidligere leverandørledd m.m.

(1) Forbrukeren kan gjøre sitt krav som følge av mangel ved materialer gjeldende mot tidligere yrkesleverandørledd i den grad tilsvarende krav på grunn av mangelen kan gjøres gjeldende av tjenesteyteren eller en annen som ervervet materialene fra det tidligere leverandørleddet.
(2) Avtale i tidligere leverandørledd som innskrenker tjenesteyterens eller en annen erververs krav, kan ikke gjøres gjeldende overfor forbrukeren i større utstrekning enn det som kunne vært avtalt mellom forbrukeren og tjenesteyteren.

(3) Ved krav mot tidligere leverandørledd gjelder reklamasjonsreglene i § 22 tilsvarende i forholdet mellom forbrukeren og leverandøren.
(4) Forbrukeren kan på samme vilkår som i (1) til (3) gjøre sitt krav som følge av en mangel ved arbeidet gjeldende mot en yrkesutøver som etter avtale med tjenesteyteren har utført arbeidet eller den del av det som mangelen gjelder.
(5) I den grad forbrukeren gjør gjeldende krav mot tjenesteyteren som også kunne ha vært gjort gjeldende mot et tidligere yrkesleverandørledd eller annen yrkesutøver etter reglene i (1) til (4), gjelder reklamasjonsfristen i § 22 (2) for videre mangelskrav fra tjenesteyteren mot det tidligere leddet, dersom ikke annet følger av avtalen mellom tjenesteyteren og det tidligere leddet. Regelen her gjelder tilsvarende for videre krav mellom tidligere ledd som følger av at forbrukaren har gjort gjeldende mangelskrav.
(6) En person som ikke har mangelansvar etter leddene foran, og som på vegne av tjenesteyteren eller i egenskap av eller på vegne av tidligere leverandørledd har gitt slike opplysninger om tjenesten som nevnt i § 18, er ansvarlig overfor forbrukeren etter reglene i § 28. Reklamasjonsreglene i § 22 gjelder tilsvarende i forholdet mellom forbrukeren og den ansvarlige etter leddet her.
Endret ved lov 13 juni 1997 nr. 43 (ikr. 1 juli 1998).

Kapittel V. Tjenesteyterens erstatningsansvar.

§ 28. Erstatningsansvar for forsinkelse og mangel.

(1) Forbrukeren kan kreve erstatning for tap som følge av forsinkelse eller mangel. Dette gjelder likevel ikke i den grad det godtgjøres at tapet skyldes en hindring som er utenfor tjenesteyterens kontroll, og som tjenesteyteren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å unngå eller overvinne følgene av.
(2) Beror tapet på en tredjeperson som tjenesteyteren bruker til å utføre tjenesten, er tjenesteyteren fri for ansvar bare om også tredjepersonen ville vært fritatt etter regelen i (1).
(3) For skade på annet enn den ting eller eiendomsdel tjenesten gjelder eller på annet enn noe som har nær og direkte sammenheng med det tingen eller eiendomsdelen forutsettes brukt til, kan forbrukeren kreve erstatning med mindre tjenesteyteren godtgjør at tapet ikke skyldes feil eller forsømmelse på tjenesteyterens side.

§ 29. Annet erstatningsansvar.

(1) Reglene i § 28 gjelder tilsvarende dersom ting eller eiendom er påført skade

mens den var i tjenesteyterens varetekt eller for øvrig under tjenesteyterens kontroll.
(2) For tap ellers i forbindelse med tjenesteoppdraget som ikke er en følge av forsinkelse eller mangel, er tjenesteyteren ansvarlig når tapet skyldes feil eller forsømmelse på tjenesteyterens side.

§ 30. Ansvarets omfang.

(1) Erstatningen skal svare til det økonomiske tap forbrukeren har lidt (utlegg, prisforskjell, tapt arbeidsfortjeneste, tingskade m.m.). Dette gjelder likevel bare tap som en med rimelighet kunne ha forutsett som en mulig følge av forholdet.
(2) Forsømmer forbrukeren å begrense tapet gjennom rimelige tiltak, må forbrukeren selv bære den tilsvarende del av tapet.
(3) Ansvaret kan settes ned dersom det vil virke urimelig for tjenesteyteren ut fra størrelsen av tapet i forhold til det tap som vanligvis oppstår i liknende tilfelle, og ut fra tilhøva ellers.
(4) Erstatningsreglene i kapitlet her gjelder ikke for tap i ervervsvirksomhet.

§ 31. Normalerstatning for forsinkelse.

(1) Avtalen kan fastsette en normalerstatning som tjenesteyteren skal betale som erstatning for tap og ulempe som følge av forsinkelse. Slik avtalt normalerstatning må dekke det tap og de ulemper som forholdet vanligvis fører med seg for forbrukeren. Selv om det ikke er avtalt, kan forbrukeren kreve normalerstatning i samsvar med alminnelig praksis i bransjen.
(2) Dersom tjenesteyteren har opptrådt grovt aktløst eller for øvrig i strid med redelighet og god tro, har forsømt å begrense tapet, eller det foreligger andre særlige grunner, kan forbrukeren i stedet kreve erstatningen utmålt etter § 30.

Kapittel VI. Forbrukerens ytelse (betaling, medvirkning).

§ 32. Fastsetting av prisen.

(1) I den utstrekning prisen ikke følger av avtalen, skal den reknes ut på vanlig måte for tilsvarende tjenester på avtaletiden (gjengs pris), dersom ikke denne prisen er urimelig. Er det ingen slik gjengs pris, skal forbrukeren betale det som er rimelig etter tjenestens art, omfang og utføring og tilhøva ellers.
(2) Er det gitt prisoverslag, skal prisen ikke overstige det oppgitte beløp vesentlig, og iallfall ikke med mer enn 15 prosent. Dette gjelder likevel ikke

dersom en annen prisgrense uttrykkelig er avtalt eller tjenesteyteren har rett til pristillegg etter § 33.
(3) Ved uenighet er det opp til tjenesteyteren å godtgjøre om en prisangivelse er en bindende fast pris, en høyeste pris, et prisoverslag eller bare en uforpliktende prisantydning. En prisangivelse anses å omfatte merverdiavgift og andre offentlige avgifter, med mindre det må antas at forbrukeren visste at avgiften ikke var omfattet.
(4) Har tjenesteyteren handlet i strid med § 5 (3), skal prisen reknes ut som om tjenesten var blitt utført på rimeligste måte. Kostnader som ikke dekkes etter denne utrekningen, kan tjenesteyteren likevel kreve dekt så langt det er rimelig, forutsatt at den samlete betaling ikke overstiger verdien som det utførte arbeidet har for forbrukeren.

§ 33. Pristillegg.

Tjenesteyteren kan kreve pristillegg reknet ut etter § 32 for

a. tilleggsarbeid, når det godtgjøres at arbeidet ikke omfattes av oppdraget og er utført i samsvar med § 9,
b. ekstra materialer og arbeid som skyldes uforutsette forhold på forbrukerens side.

§ 34. Forundersøkelse o.l.

Skal det foretas en forberedende undersøkelse eller liknende arbeid for å klarlegge om en tjeneste skal bestilles, skal forbrukeren bare betale for arbeidet dersom det er opplyst eller tatt forbehold om det på forhånd.

§ 35. Betaling ved uhell.

Forbrukeren skal ikke betale for arbeid eller materialer som går tapt eller blir skadd ved en hending som ikke skyldes forhold på forbrukerens side, og som inntrer før tiden for mangelbedømmelse etter § 20 (1) og (2).

§ 36. Rekning og gebyrer.

(1) Forbrukeren kan kreve at tjenesteyteren skriver rekning. Rekningen skal gjøre det mulig for forbrukeren å bedømme arten og omfanget av arbeidet og materialer som er brukt. I den utstrekning tjenesten ikke er utført til fast pris,

skal det også gå fram hvordan prisen er reknet ut. Pristillegg etter § 33 skal særskilt angis.
(2) Tjenesteyteren kan ikke kreve bestillingsgebyr, ordregebyr, ekspedisjonsgebyr, gebyr for skriving og sending av rekning e.l. i tillegg til prisen for tjenesten.
(3) En forbruker som har fått rekning, er bundet av den prisen som er oppført, om forbrukeren ikke innen rimelig tid sier fra at prisen ikke blir godtatt. Dette gjelder likevel ikke når en lavere pris følger av avtale eller den oppførte prisen er urimelig.

§ 37. Betalingstid.

(1) Følger ikke betalingstiden av avtalen, skal forbrukeren betale når tjenesteyteren krever det etter at tjenesten er utført.
(2) En forbruker som i tilstrekkelig tid før forfall har krevd spesifisert rekning etter § 36, plikter ikke å betale før rekningen er mottatt.

§ 38. Forbrukerens medvirkning m.m.

Forbrukeren skal

a. yte slik medvirkning som det er rimelig å vente for at tjenesteyteren skal kunne utføre tjenesten
b. overta ting som er hos tjenesteyteren ved å hente eller motta den.

Kapittel VII. Forbrukerens avbestilling.

§ 39. Avbestillingsadgangen.

(1) Forbrukeren kan tilbakekalle oppdraget helt eller delvis. Er arbeidet påbegynt, kan forbrukeren kreve at tjenesteyteren så snart som mulig innstiller arbeidet helt eller delvis.
(2) Tjenesteyteren kan likevel utføre arbeidet så langt det er nødvendig for å sikre tilbakeholds- og salgsretten etter §§ 46 og 47 (2), dersom forbrukeren ikke betaler eller stiller betryggende sikkerhet for tjenesteyterens krav etter § 40.

§ 40. Avbestillingsansvaret.

(1) For del av tjenesten som er utført eller blir utført i samsvar med § 39, kan

tjenesteyteren kreve vederlag som svarer til det prisen ville utgjøre dersom oppdraget bare omfattet denne del (jf § 32).
(2) Tjenesteyteren kan videre kreve erstatning for tap som følge av avbestillingen. Dette gjelder også tapt fortjeneste så langt det godtgjøres at det ikke var mulig å oppnå en tilsvarende fortjeneste ved oppdrag for andre. Ved utmålingen av erstatningen gjelder ellers reglene i § 30 (1) til (3) tilsvarende. Erstatning etter leddet her kan likevel ikke kreves dersom det godtgjøres at

a. forbrukeren ikke har bruk for tjenesten fordi den ting eller eiendom tjenesten gjelder går tapt eller skades vesentlig på grunn av uforutsette forhold utenfor forbrukerens kontroll,
b. lov, inngrep av offentlig myndighet eller andre tilsvarende uforutsette forhold utenfor forbrukerens kontroll er til hinder for at forbrukeren nyttiggjør seg tjenesten, eller
c. forbrukeren ikke kan betale eller yte nødvendig medvirkning på grunn av uforutsett hindring utenfor forbrukerens kontroll.

(3) Avtalen kan isteden fastsette en normalerstatning (avbestillingsgebyr) som skal betales dersom forbrukeren tilbakekaller oppdraget eller krever arbeidet innstilt, såframt erstatningen på bakgrunn av reglene i (1) og (2) er rimelig. Unntakene fra erstatningsplikten i (2) fjerde punktum for arbeid som ikke utføres, gjelder tilsvarende.

Kapittel VIII. Forsinkelse på forbrukerens side.

§ 41. Tjenesteyterens krav ved forsinkelse.

Ved forsinket betaling eller medvirkning fra forbrukeren som ikke skyldes forhold på tjenesteyterens side, kan tjenesteyteren

a. stanse arbeidet og kreve kostnadene og annet tap ved stansingen erstattet etter § 42,
b. heve etter § 43 for den del av tjenesten som står igjen, og kreve oppgjør ved heving etter § 44,
c. kreve rente og rentetaperstatning for tap på grunn av forsinket betaling etter § 45, og
d. holde tilbake og eventuelt selge etter §§ 46 og 47 den tingen arbeidet gjelder, og kreve erstatning for kostnadene ved omsorgen.

§ 42. Stansing av arbeidet.

(1) Skal det betales på forskott eller i deler under utføringen av tjenesten, og betaler ikke forbrukeren i rett tid, kan tjenesteyteren stanse arbeidet i påvente av betaling. Er utføringen påbegynt, skal tjenesteyteren likevel i rimelig utstrekning utføre arbeid som ikke kan utsettes uten fare for vesentlig skade for forbrukeren.
(2) Stanser tjenesteyteren arbeidet, kan kostnadene og annet tap i forbindelse med stansingen kreves erstattet. Dette gjelder likevel ikke i den grad det godtgjøres at forsinkelsen skyldes uforutsett hindring utenfor forbrukerens kontroll. Ved utmålingen av erstatningen gjelder reglene i § 30 (1) til (3) tilsvarende.
(3) Reglene i (1) og (2) gjelder tilsvarende dersom forbrukeren ikke yter nødvendig medvirkning ved utføringen av tjenesten.

§ 43. Heving.

(1) Ved forsinket betaling eller medvirkning fra forbrukeren kan tjenesteyteren heve avtalen for den del av tjenesten som står igjen, dersom

a. forsinkelsen er av vesentlig betydning,
b. forbrukeren ikke betaler eller medvirker innen en rimelig tilleggsfrist som tjenesteyteren har fastsatt for oppfyllelse, eller
c. det allerede på forhånd er klart at forsinkelsen vil bli av vesentlig betydning eller vare ut over tilleggsfristen.

(2) Når tjenesten er betalt, kan tjenesteyteren ikke heve avtalen med mindre det blir meldt fra til forbrukeren om det før eller straks tjenesteyteren fikk vite om betalingen eller medvirkningen.

§ 44. Oppgjøret ved heving.

(1) Hever tjenesteyteren avtalen etter § 43, skal forbrukeren betale som ved avbestilling av tjenesten den dagen hevingen fant sted (§ 40).
(2) § 16 (3) om betaling av renter gjelder tilsvarende ved tilbakebetaling av vederlag som er mottatt.

§ 45. Rente og rentetaperstatning.

Betales ikke prisen eller annet utestående beløp i tide, kan tjenesteyteren ved

forsinket betaling kreve rente og rentetaperstatning etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

§ 46. Tilbakeholdsrett.

Gjelder tjenesten en ting som er overgitt til eller som ellers er hos tjenesteyteren, og betaler forbrukeren ikke i rett tid det tjenesteyteren kan kreve etter oppdraget, kan tjenesteyteren holde tingen tilbake inntil forbrukeren betaler eller stiller betryggende sikkerhet for kravet.

§ 47. Omsorgsplikt og salgsrett.

(1) Tjenesteyteren skal dra tilbørlig omsorg for ting som blir holdt tilbake etter § 46 eller som ikke blir overtatt i rett tid av forbrukeren. Tjenesteyteren kan kreve forsvarlige kostnader ved omsorgen dekket av forbrukeren.
(2) Tjenesteyteren kan selge ting som nevnt etter reglene i lov av 29. mai 1953 nr. 1 om rett for handverkarar o.a. til å selja ting som ikkje vert henta.

Kapittel IX. Ikrafttredelse.

§ 48. Ikrafttredelse.

(1) Loven trer i kraft fra den dag Kongen fastsetter.[1]
(2) Loven får bare anvendelse på avtaler som blir inngått etter at loven er trådt i kraft.
1 Fra 1 jan 1990 iflg. res. 24 nov 1989 nr. 1175.

Lov om yrkesskadeforsikring (yrkesskadeforsikringsloven)

Kapittel 1. Lovens virkeområde, definisjoner.

§ 1. Lovens virkeområde.

Loven gjelder ved personskade påført arbeidstakere hos arbeidsgivere i riket.
Kongen kan gi nærmere regler om virkeområdet, herunder om lovens

anvendelse på

a. norske arbeidsgivere i utlandet,
b. utenlandske arbeidsgivere i Norge,
c. arbeidstakere på skip, boreplattformer o.l.

§ 2. Definisjoner.

I loven menes med

a. arbeidsgiver: det offentlige og enhver annen som i eller utenfor ervervsvirksomhet har noen i sin tjeneste,
b. arbeidstaker: enhver som gjør arbeid eller utfører verv i arbeidsgiverens tjeneste, også ombud i offentlig virksomhet, tjenestepliktige i Forsvaret og andre under pålagt tjenestegjøring for det offentlige, samt innsatte, pasienter e.l. som deltar i arbeidsvirksomhet i kriminalomsorgens anstalter, i helseinstitusjoner e.l.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778), 20 des 2022 nr. 115.

Kapittel 2. Yrkesskadeforsikring.

§ 3. Plikt til å tegne yrkesskadeforsikring.

Arbeidsgivere plikter å tegne forsikring (yrkesskadeforsikring) til dekning av yrkesskade og yrkessykdom som nevnt i kapittel 3. Yrkesskadeforsikringen skal gi rett til full erstatning uten hensyn til om noen har skyld i skaden.

Staten er unntatt fra forsikringsplikten. Departementet kan samtykke i at kommuner eller fylkeskommuner unnlater å tegne yrkesskadeforsikring.

Arbeidstakere i staten eller i en kommune eller fylkeskommune som er unntatt fra forsikringsplikten, kan kreve erstatning for skade som nevnt i kapittel 3 direkte av arbeidsgiveren.

§ 4.[1] Nærmere om yrkesskadeforsikringen.

Yrkesskadeforsikring skal tegnes i et forsikringsselskap eller i en forsikringspool

av solidarisk ansvarlige forsikringsselskaper. Forsikringsgivere må godkjennes av Kongen. Kravet om godkjenning gjelder ikke for forsikringsgivere som har hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, og som er godkjent i sitt hjemland. Forsikringsvilkårene må meddeles Kongen før de anvendes.

Forsikringsvilkårene og annen nødvendig informasjon om forsikringsforholdet må foreligge på norsk. Forsikringsgivere skal motta og besvare henvendelser fra arbeidstakere om erstatning etter loven, på norsk. Arbeidstakeren kan kreve at erstatning etter loven utbetales i norsk valuta.

Yrkesskadeforsikringen skal i forholdet mellom forsikringsgiveren og forsikringstakeren anses som en ansvarsforsikring, selv om forsikringstakeren selv ikke er ansvarlig for de skader som dekkes av loven.

Forsikringsgivere som tilbyr forsikring etter loven, må være tilsluttet en forening av slike forsikringsgivere (Yrkesskadeforsikringsforeningen). Foreningen skal ha vedtekter som er godkjent av Kongen.
Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 40 (ikr. 1 juli 1994).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 7a (direktiv 92/49 art. 55).

§ 5. Direkte krav mot forsikringsgiveren, hvilken forsikringsgiver som svarer.

Yrkesskadeforsikringen gjelder direkte til fordel for skadelidte.

Forsikringsgiveren til den arbeidsgiver som skadelidte har når skaden eller sykdommen blir konstatert, er ansvarlig for å utbetale erstatning etter loven. Dette gjelder selv om skaden må anses forårsaket mens arbeidstakeren var i tjeneste hos en annen arbeidsgiver. En skade anses konstatert på det første tidspunkt da skadelidte enten

a. døde av skaden eller sykdommen uten å ha søkt legehjelp,
b. første gang søkte legehjelp for skaden eller sykdommen, eller
c. første gang meldte krav til forsikringsgiveren på grunn av skaden eller sykdommen.

Dersom arbeidstakeren ikke lenger er i arbeid, svarer forsikringsgiveren til arbeidstakerens siste arbeidsgiver.

§ 6. Opphør av en forsikringsavtale.

Opphører en forsikringsavtale å gjelde svarer forsikringsgiveren likevel inntil ny forsikringsavtale trer i kraft. Forsikringsgiverens ansvar faller likevel bort senest fire måneder etter opphøret av avtalen.

Forsikringsgiveren skal i betalingsvarsel eller oppsigelse gjøre arbeidsgiveren kjent med de følger som manglende forsikring kan ha.

§ 7.[1] Manglende forsikring.

Dersom ingen forsikringsgiver er ansvarlig etter §§ 5 eller 6, svarer de forsikringsgivere som tilbyr yrkesskadeforsikring etter loven, i fellesskap for arbeidstakerens tap. Forsikringsgiverne er solidarisk ansvarlige. Kongen kan gi nærmere regler om fordelingen av skadesummen mellom dem.
Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 40 (ikr. 1 juli 1994 iflg. res. 1 juli 1994 nr. 534).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 1 (direktiv 2009/138 art. 207).

§ 8. Personlig ansvar, regress.

Arbeidsgiveren hefter ikke overfor arbeidstakeren for krav etter loven. Arbeidstakeren kan likevel kreve erstatning etter alminnelige erstatningsregler for skader eller sykdommer som ikke går inn under loven.

Forsikringsgiveren kan kreve regress hos en arbeidsgiver som forsettlig har voldt skaden eller sykdommen. Regressadgangen omfatter også refusjon til folketrygden. Når forsikringsgiverne i fellesskap har utbetalt erstatning etter reglene i § 7, kan de kreve regress hos den uforsikrede arbeidsgiveren uten hensyn til skyld.

Kan arbeidstakeren etter alminnelige erstatningsregler kreve at en tredjeperson erstatter tap som omfattes av loven, inntrer forsikringsgiveren i arbeidstakerens rett overfor denne tredjepersonen.
Endret ved lov 21 des 1990 nr. 80.

§ 9. Registreringsplikt, innsynsrett.

Forsikringsgiverne skal registrere krav som følge av yrkesskade og yrkessykdom. Offentlige myndigheter, arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner kan kreve innsyn i registeret for bruk i skadeforebyggende arbeid. Kongen kan gi nærmere regler om registreringen, herunder om at opplysninger av personlig karakter ikke skal registreres, og om taushetsplikt overfor andre enn dem som etter annet punktum har innsynsrett.

Kapittel 3. Skader som skal dekkes av yrkesskadeforsikringen, erstatningens størrelse m.m.

§ 10. Dekningsområdet.

Yrkesskadeforsikringen skal, med de unntak som følger av § 11, dekke skader og sykdommer som arbeidstakere påføres i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden.

§ 11. Skader og sykdommer som skal dekkes av forsikringen.

Yrkesskadeforsikringen skal dekke

a. skade og sykdom forårsaket av arbeidsulykke (yrkesskade),
b. Skade og sykdom som i medhold av folketrygdloven § 13-4 er likestilt med yrkesskade.
c. annen skade og sykdom, dersom denne skyldes påvirkning fra skadelige stoffer eller arbeidsprosesser.

Skade og sykdom som nevnt i første ledd bokstav b skal anses forårsaket i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden, hvis ikke forsikringsgiveren kan bevise at dette åpenbart ikke er tilfellet.

Ved vurderingen av om en skade eller sykdom gir rett til dekning, skal det ses bort fra arbeidstakerens særlige mottakelighet for skaden eller sykdommen, hvis ikke den særlige mottakeligheten må anses som den helt overveiende årsak.

Endret ved lov 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997).

§ 12. Tap som omfattes.

Yrkesskadeforsikringen skal dekke lidt tap, tap i framtidig erverv og utgifter som skaden antas å påføre skadelidte i framtiden. Hvis skadelidte har fått varig og betydelig skade av medisinsk art, skal det gis særskilt ménerstatning. Loven gjelder ikke oppreisning for skade av ikke-økonomisk art etter skadeserstatningsloven av 13. juni 1969 nr. 26 § 3-5.

Yrkesskadeforsikringen skal ved dødsfall gi erstatning til dem som arbeidstakeren helt eller delvis forsørget. Skadeserstatningsloven av 13. juni 1969 nr. 26 § 3-4 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 13. Erstatningsutmåling.

Skadeserstatningsloven av 13. juni 1969 nr. 26 kap. 3 gjelder så langt ikke annet er bestemt i eller i medhold av denne lov.

Kongen kan gi regler om utmålingen av erstatning etter loven.

§ 14. Medvirkning.

Erstatningen kan settes ned eller falle bort dersom arbeidstakeren forsettlig eller grovt uaktsomt har medvirket til skaden. Dette skal likevel ikke innskrenke etterlattes rett til erstatning. Skadeserstatningsloven § 5-1 gjelder tilsvarende så langt den passer.

§ 15. Foreldelse.

Arbeidstakerens krav mot forsikringsgiveren etter loven foreldes etter tre år. Fristen begynner å løpe ved utløpet av det kalenderår da arbeidstakeren fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om det forhold som begrunner kravet.

Foreldelsesfristene i forsikringsavtaleloven og foreldelsesloven av 18. mai 1979 nr. 18 § 9 gjelder ikke. For øvrig gjelder reglene i foreldelsesloven så langt de passer.

Krav som er meldt til selskapet før foreldelsesfristen er utløpt, foreldes tidligst seks måneder etter at arbeidstakeren har fått særskilt skriftlig melding om at foreldelse vil bli påberopt. Lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler § 20-3 gjelder tilsvarende. Meldingen må angi hvordan foreldelse avbrytes. Foreldelsesfristen forlenges ikke etter bestemmelsen her dersom det er gått mer enn 10 år fra kravet ble meldt til selskapet.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 26 juni 1998 nr. 600), 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

Kapittel 4. Ufravikelighet, saksbehandling, forholdet til andre lover, straff.

§ 16. Ufravikelighet.

Avtaler som begrenser arbeidstakeres rettigheter etter loven er ugyldige.

§ 17. Fullmakt til å gi saksbehandlingsregler.

Kongen kan gi regler om behandling og avgjørelse av tvister mellom forsikringsgiveren, forsikringstakeren og/eller skadelidte, herunder om opprettelse av en yrkesskadenemnd og om frist for søksmål om nemndas avgjørelse.

§ 18. Forholdet til andre lover.

Forsikringsavtaleloven gjelder for yrkesskadeforsikringen dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av loven her eller går fram av sammenhengen.

§ 19. Straff.

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av § 3 straffes arbeidsgiveren eller den som i arbeidsgiverens sted leder virksomheten, med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.
Endret ved lov 20 juli 1991 nr. 66.

Kapittel 5. Ikrafttredelse og overgangsregler.

§ 20. Ikrafttredelse.

Loven trer ikraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 jan 1990 iflg. res. 13 okt 1989 nr. 1040.

§ 21. Overgangsregler.

Loven gjelder ikke for skader eller sykdommer som er konstatert før lovens ikrafttredelse.

Lov om forsikringsavtaler (forsikringsavtaleloven)

Første del. Generelle bestemmelser

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr.

324).

Kapittel 1. Innledende bestemmelser og generelle plikter

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1-1. (lovens alminnelige virkeområde)

Loven gjelder for avtaler om forsikring og forsikringsdistribusjon, med mindre noe annet følger av §§ 1A-1, 2-1 og 10-1 eller andre bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Loven gjelder ikke for avtaler om gjenforsikring.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om lovens virkeområde, herunder kan det gis regler som helt eller delvis unntar enkelte avtaler fra lovens regler.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1-2. (alminnelige definisjoner)

I denne loven betyr

a. *forbruker:* fysisk person når avtalen har et formål som hovedsakelig ligger utenfor personens forretnings- eller yrkesvirksomhet
b. *forsikringsdistribusjon:* virksomhet som definert i forsikringsformidlingsloven § 1-3 annet og tredje ledd
c. *forsikringsdistributør:* foretak som driver forsikringsdistribusjon
d. *forsikringsforetak:* foretak med konsesjon etter finansforetaksloven § 2-12
e. *forsikringsformidler:* foretak som kan drive forsikringsformidling etter forsikringsformidlingsloven, jf. forsikringsformidlingsloven § 3-1
f. *forsikringsmegler:* foretak som driver forsikringsmegling slik det er definert i forsikringsformidlingsloven § 2-1
g. *forsikringsagent:* foretak som driver forsikringsagentvirksomhet slik det er definert i forsikringsformidlingsloven § 2-3
h. *aksessorisk forsikringsagent:* foretak som driver aksessorisk forsikringsagentvirksomhet slik det er definert i forsikringsformidlingsloven § 2-4 første ledd
i. *kunde:* en forsikringstaker, jf. §§ 2-2 og 10-2, eller en annen som

utleder rett mot forsikringsforetaket av en forsikringsavtale.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1-3. (adgangen til å fravike lovens første del)

Når ikke annet er sagt, kan bestemmelsene i lovens første del ikke fravikes ved avtale.

§ 1-6 kan fravikes ved avtale om store risikoer. Kongen gir i forskrift nærmere regler om hva som skal anses som store risikoer.

§ 1-6 annet og tredje ledd kan fravikes ved avtale med andre enn forbrukere.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1-4. (anvendelse av lovens første del for forsikringsformidlere og andre)

Med unntak av § 1-7 første ledd gjelder lovens første del tilsvarende for forsikringsformidlere.

Lovens første del gjelder så langt den passer også for andre enn forsikringsforetak som ved avtale påtar seg å yte forsikring.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1-5. (alminnelige plikter)

For å ivareta kundenes interesser og markedets integritet på beste måte skal forsikringsforetaket på rimelig vis identifisere eventuelle egne interessekonflikter og opptre ærlig, redelig og profesjonelt. Foretaket skal opptre faglig forsvarlig ut fra de plikter som gjelder for tjenesten, og det som ellers er avtalt.

Foretaket skal benytte avtalt kommunikasjonsform og norsk eller et annet språk som partene har avtalt. Alle opplysninger skal være klare, og de skal ikke være villedende. Prisopplysninger skal gis i norske kroner, hvis ikke annen valuta er avtalt.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om foretakets plikter etter denne paragrafen, herunder krav til faglige kvalifikasjoner for virksomheten og ansatte i virksomheten, krav om dokumentasjon av kvalifikasjonene og regler om tilsyn med disse kravene.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1-6. (kommunikasjon)

Meldinger mv. etter denne loven kan sendes til eller gjøres tilgjengelige for mottakeren ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom dette gjøres på en betryggende måte. Forsikringsforetaket skal ved avtaleinngåelsen eller når elektronisk kommunikasjon benyttes første gang, opplyse mottakeren om at vedkommende kan reservere seg mot denne kommunikasjonsformen og om rettsvirkningene av valget, jf. tredje ledd.

Har den elektroniske meldingen et innhold som det er avgjørende at mottakeren får kunnskap om, skal foretaket forsikre seg om at mottakeren har fått kunnskap om at meldingen er mottatt.

Når det etter avtalerettslige regler er tillagt rettsvirkninger at en melding etter denne loven er kommet frem, anses en elektronisk melding til foretaket å være kommet frem fra det tidspunktet meldingen på en betryggende måte er sendt til eller gjort tilgjengelig for foretaket. En elektronisk melding fra foretaket anses for å være kommet frem først når mottakeren har fått kunnskap om at meldingen er mottatt. Har mottakeren samtykket til elektronisk kommunikasjon, anses meldingen likevel for å ha kommet frem når den på avtalt måte er kommet frem til mottakeren.

Stilles det i denne loven krav om at noen skal varsles, skal varselet eller en melding om varselet sendes direkte til mottakeren.

Stilles det i denne loven krav om bruk av skriftlig dokument, skal det brukes papir eller et annet varig medium som gjør mottakeren i stand til å lagre informasjonen dokumentet inneholder, og som gir mulighet til uendret gjengivelse av den lagrede informasjonen for bruk i et tidsrom som er tilstrekkelig for formålet. Med skriftlig menes at det er benyttet skrifttegn.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva som kan anses for en betryggende måte etter denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1-7. (opplysninger i alminnelige vilkår og markedsføring)

Opplysninger om forsikringsforetakets alminnelige vilkår skal være enkelt tilgjengelige på foretakets nettsider og i salgslokale. En forbruker skal på forespørsel få utlevert vilkårene på papir. Vilkårene skal være konsistente i sin utforming, språklig klare og lett lesbare på norsk. Prisopplysninger til

forbrukere skal gis i norske kroner.

Markedsføring av forsikring skal utformes og presenteres slik at den tydelig framstår som markedsføring. For øvrig skal markedsføring av forsikring utføres i samsvar med markedsføringslovens regler.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om krav til opplysninger og annet innhold i forsikringsforetakets alminnelige vilkår. Kongen kan i forskrift også gi regler om markedsføring av forsikring, herunder om markedsføring som skal anses som urimelig handelspraksis etter markedsføringsloven § 6.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1-8. (beregning av frister)

Ved beregning av frister etter denne loven som er regnet i dager, regnes ikke med den dagen da fristen begynner å løpe. Derimot medregnes den dagen da den handlingen fristen gjelder, tidligst kan foretas eller senest må være foretatt.

Frister etter denne loven som er regnet i uker, måneder eller år, ender på den dagen i den siste uken eller den siste måneden som etter sitt navn eller tall svarer til den dagen da fristen begynner å løpe. Har ikke måneden dette tallet, ender fristen på den siste dagen i måneden.

Alle kalenderdager medregnes i en frist. Ender en handlingsfrist på en lørdag, helgedag eller dag som etter lovgivningen er likestilt med helgedag, forlenges fristen til nærmeste virkedag.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Annen del. Prekontraktuelle plikter ved forsikringsdistribusjon. Angrerett

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 1A. Innledende bestemmelser

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1A-1. (virkeområde for lovens annen del)

Lovens annen del gjelder for forsikringsdistribusjon, med mindre noe annet følger av denne loven eller av forskrifter gitt i medhold av den.

§ 1C-1 annet ledd, § 1C-2 annet ledd, §§ 1C-10 og 1C-11 og §§ 1D-1 til 1D-4 gjelder ved salg av enhver form for forsikringstjenester. §§ 1B-1 til 1B-3 og kapittel 1C gjelder ikke for aksessoriske forsikringsagenter som er unntatt fra registreringsplikt etter forsikringsformidlingsloven § 2-4 annet ledd, jf. § 1A-3. § 1B-3 gjelder ikke i forbindelse med tegning av forsikring for store risikoer, jf. § 1-3 annet ledd.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1A-2. (adgangen til å fravike lovens annen del)

Når ikke annet er sagt, kan bestemmelsene i lovens annen del ikke fravikes ved avtale.

Med unntak av §§ 1A-3 og 1B-4 kan loven fravikes ved avtale om store risikoer, jf. § 1-3 annet ledd.

§ 1C-3 kan fravikes ved avtale med andre enn forbrukere.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1A-3. (forsikringsforetakets og oppdragsgiverens plikter ved forsikringsdistribusjon gjennom andre)

Er forsikringsdistributøren en annen enn forsikringsforetaket som ved avtalen skal påta seg å yte forsikring, gjelder lovens annen del så langt den passer for forsikringsforetakets egen opptreden og egne opplysninger og vilkår.

Ved forsikringsdistribusjon gjennom en aksessorisk forsikringsagent som er unntatt fra registreringsplikt etter forsikringsformidlingsloven § 2-4 annet ledd, skal oppdragsgiveren sikre at kunden gis opplysninger som angitt i § 1C-5 annet ledd bokstav a og b og §§ 1C-6 og 1C-7 og at § 1B-1 første ledd og tredje ledd første og annet punktum og § 1C-3 gis tilsvarende anvendelse.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om oppdragsgiverens plikter etter annet ledd. I forskriften kan det gis bestemmelser som fraviker disse reglene.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 1B. Overordnede plikter

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1B-1. (alminnelige prekontraktuelle plikter)

Før avtale inngås skal forsikringsdistributøren identifisere kundens krav og behov på grunnlag av opplysninger innhentet fra kunden, herunder opplysninger om kundens økonomiske situasjon i den utstrekning det er relevant. Tilbud og anbefalinger skal være i samsvar med kundens krav og behov.

Ved tilbud om skadeforsikring som er omfattet av lovens tredje del, skal distributøren i nødvendig utstrekning legge forholdene til rette for at kunden kan vurdere forsikringstilbudet, herunder gi informasjon og veiledning om alternative dekningsformer og om aktuelle tilleggsdekninger. Ved tilbud om personforsikring som er omfattet av lovens fjerde del, skal distributøren så vidt det er mulig sørge for at kunden får råd om dekningen av foreliggende forsikringsbehov, herunder gi opplysninger om viktige sider ved de forskjellige typer forsikring som kan dekke behovet. Når distributøren gir kunden en personlig anbefaling, skal distributøren gi kunden et skriftlig dokument som forklarer på hvilken måte det anbefalte produktet best oppfyller kundens ønsker og behov.

Omfanget av opplysninger og bistand etter første og annet ledd skal tilpasses forsikringsproduktenes kompleksitet og typen kunde. I alle tilfeller skal kunden i et skriftlig dokument få de opplysningene som er nødvendige for å kunne forstå, overveie og sammenlikne tilgjengelige tilbud. Vilkårene i tilbudet må ikke innebære en usaklig forskjellsbehandling av kunden sammenliknet med vilkår distributøren tilbyr tilsvarende kunder. Distributøren skal dessuten på rimelig vis forsikre seg om at kunden forstår de viktigste opplysningene og eventuell advarsel om risiko forbundet med avtalen.

Distributøren kan ikke kreve særskilt vederlag for oppfyllelse av opplysnings- eller varslingsplikter etter denne loven eller forskrift gitt i medhold av den. I den utstrekning det er avtalt, kan det likevel kreves rimelige gebyrer i samsvar med distributørens faktiske kostnader for ytterligere eller hyppigere opplysninger eller varsler mv., eller for at opplysninger stilles til rådighet på annen måte enn det som kreves etter lov eller forskrift.

For opplysninger som skal gis i et skriftlig dokument etter annet og tredje ledd, gjelder § 1C-2 første ledd annet punktum tilsvarende.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om distributørens plikter

etter denne paragrafen, herunder om plikter for bestemte forsikringsprodukter. I forskriften kan det også gis regler om tidspunktet for oppfyllelsen av pliktene, fastlegging av kundens forsikringsbehov, krav til personlig anbefaling og dokumentasjon og rapportering om utførte tjenester til kunden.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1B-2. (personlig anbefaling om forsikringsbaserte investeringsprodukter)

Når forsikringsdistributøren gir kunden en personlig anbefaling om forsikringsbaserte investeringsprodukter, skal distributøren innhente nødvendige opplysninger om kundens kunnskap og erfaring på det aktuelle investeringsområdet og om kundens finansielle situasjon og investeringsmål, herunder kundens risikotoleranse og evne til å bære tap. Undersøkelsene skal sette distributøren i stand til å anbefale et forsikringsbasert investeringsprodukt som egner seg for kunden, og som særlig er i samsvar med kundens risikotoleranse og evne til å bære tap. Anbefalingen skal omfatte forhold som er relevante for senere endringer i sammensetningen av investeringsporteføljen som kunden kan foreta.

Tilbud om forsikringsbaserte investeringsprodukter skal alltid bygge på en personlig anbefaling til kunden.

Hvis anbefalingen gjelder et forsikringsbasert investeringsprodukt som inngår i en pakke av tjenesteytelser eller produkter, og det også ytes investeringsrådgivning, skal den samlede pakken egne seg for kunden, jf. § 1C-7.

Med forsikringsbasert investeringsprodukt menes et forsikringsprodukt som har en utløps- eller gjenkjøpsverdi som helt eller delvis er gjenstand for markedssvingninger, og som ikke har pensjon som hovedformål.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om forsikringsdistributørens plikter etter denne paragrafen. I forskriften kan det også gis regler om tidspunktet for oppfyllelsen av pliktene og dokumentasjon og rapportering om utførte tjenester til kunden.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1B-3. (avslag på forsikring)

Forsikringsforetaket kan ikke uten saklig grunn nekte noen på vanlige vilkår en forsikring som foretaket ellers tilbyr allmennheten.

Forhold som medfører en særlig risiko, skal regnes som saklig grunn, forutsatt at det er en rimelig sammenheng mellom den særlige risikoen og

avslaget. Andre særlige forhold utgjør saklig grunn når de medfører at avslaget ikke kan regnes som urimelig overfor den enkelte.

Forhold som det etter bestemmelse i eller i medhold av lov er forbudt å legge vekt på ved risikovurderinger i forsikring, kan ikke utgjøre saklig grunn. Det samme gjelder opplysninger som forsikringsforetaket etter bestemmelse i eller i medhold av lov er avskåret fra å kreve fra forsikringstakeren eller den sikrede.

Forsikringssøkeren skal uten ugrunnet opphold underrettes i et skriftlig dokument om avslaget og om begrunnelsen for det. Dette gjelder også ved muntlige henvendelser til forsikringsforetaket. Begrunnelsen skal angi hvilke forhold som ligger til grunn for avslaget, herunder de individuelle risikovurderingene som eventuelt er foretatt. Det skal også redegjøres for eventuell praksis i foretaket, bransjenormer, lov eller forskrift, som innebærer at forsikringssøkeren etter en viss tid eller etter endrede forhold vil kunne søke den aktuelle forsikringen uten å få et tilsvarende avslag.

Underretningen om avslag skal inneholde opplysninger om reglene for klagebehandling, for å bringe tvister om forsikringsavtalen inn for utenrettslige klageorgan, for klage til tilsynsmyndighet og om tidsfristen i sjette ledd.

En forsikringssøker som vil påberope seg at det foreligger en ulovlig forsikringsnektelse, må gi forsikringsforetaket skriftlig melding om dette eller bringe saken inn for et utenrettslig klageorgan som nevnt i femte ledd innen seks måneder etter at forsikringssøkeren mottok underretning om avslaget i et skriftlig dokument.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1B-4. (forbud mot koblingssalg)

Når en forsikring tilbys som tillegg til en vare eller tjeneste, kan det ikke settes som vilkår for kjøp av varen eller tjenesten at kunden tegner forsikring. Slike avtalevilkår er ikke bindende for en forbruker.

Første ledd gjelder ikke der forsikring tilbys som tillegg til en investeringstjeneste, betalingskonto eller boliglånsavtale i samsvar med verdipapirhandelloven § 10-10 niende ledd, finansavtaleloven § 4-1 annet ledd eller finansavtaleloven § 5-8.

Kongen kan i forskrift gi regler som begrenser adgangen til å gi en kunde gunstige vilkår på betingelse av at en forsikring kjøpes sammen med en annen vare eller tjeneste.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 1C. Informasjonsplikter

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1C-1. (informasjonsplikt før avtaleinngåelsen)

Når ikke noe annet er særlig bestemt, skal forsikringsdistributøren i god tid før en forsikringsavtale inngås gi kunden de opplysningene som fremgår av §§ 1C-3 til 1C-10.

Blir avtalen inngått på forespørsel fra en kunde ved bruk av fjernkommunikasjon, slik at det ikke er mulig å gi kunden alle opplysningene før avtaleinngåelsen, skal de gis kunden umiddelbart etter at avtalen er inngått. Første punktum innebærer ingen begrensning i de regler som gjelder for avtaleinngåelsen.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om opplysningsplikt etter første ledd. I forskriften kan det gis bestemmelser som fraviker disse reglene.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1C-2. (hvordan informasjonen skal gis)

Når ikke noe annet er særlig bestemt, skal opplysningene etter §§ 1C-3 til 1C-10 gis i et skriftlig dokument. Gis opplysningene ved bruk av et annet varig medium enn papir eller ved hjelp av et nettsted, skal kunden på forespørsel få utlevert opplysningene på papir. Opplysningene kan fremgå av et utkast til avtale.

Kunder som er forbrukere, kan når som helst under avtaleforholdet be om å få avtalevilkårene på papir. Når det gis opplysninger etter § 1C-10, skal det tas særlig hensyn til behovet for beskyttelse av personer uten rettslig handleevne, som for eksempel mindreårige. Opplysninger etter § 1C-10 som gis ved fjernsalg, skal gis i en form som er tilpasset den kommunikasjonsmetoden som er brukt. Forbrukeren har rett til å bytte til en annen metode for fjernkommunikasjon, med mindre dette er i strid med avtalen eller den typen forsikringstjeneste som ytes.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan forsikringsdistributøren skal oppfylle opplysningspliktene etter §§ 1C-4 til 1C-10. I forskriften kan det gis regler som fraviker denne bestemmelsen.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1C-3. (standardisert informasjonsdokument)

Ved avtaler om annen forsikring enn livsforsikring skal følgende opplysninger gis i et standardisert informasjonsdokument:

a. informasjon om typen forsikring
b. en sammenfatning av forsikringsdekningen, herunder de viktigste risikoer som er forsikret, forsikringssum, geografisk virkeområde og en sammenfatning av de risikoer som ikke er dekket
c. vilkår om betaling av premier, herunder over hvor lang tid innbetalingene skal skje
d. de viktigste unntakene i forsikringen
e. plikter ved oppstart av avtalen
f. plikter mens avtalen løper
g. plikter når det meldes en skade
h. avtalens varighet, herunder tidspunktet for start og slutt
i. vilkår for oppsigelse av avtalen.

Det standardiserte informasjonsdokumentet skal utarbeides av produsenten av det aktuelle skadeforsikringsproduktet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om det standardiserte informasjonsdokumentet, herunder om hva et standardisert informasjonsdokument skal inneholde og hvordan det skal utformes. I forskriften kan det gjøres unntak fra første ledd.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1C-4. (informasjon om forsikringsforetaket)

Kunden skal gis følgende opplysninger om forsikringsforetaket:

a. foretakets primære virksomhet, foretaksnavn og hovedkontorets adresse
b. tilsvarende opplysninger for eventuell filial, agent eller annen representant etablert i Norge
c. annen relevant kontaktinformasjon for å kunne kommunisere med foretaket, herunder e-postadresse
d. offentlige registre hvor virksomheten er registrert, samt registreringsnummeret eller tilsvarende identifikasjonsopplysninger.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1C-5. (informasjon om distribusjonsforholdet)

Er forsikringsdistributøren et forsikringsforetak, skal kunden gis følgende opplysninger om distribusjonsforholdet med mindre noe annet følger av tredje ledd:

a. at foretaket er et forsikringsforetak
b. om foretaket gir en personlig anbefaling om forsikringen som selges
c. eventuelle interessekonflikter mellom foretaket og kundene og kundene imellom og tiltak som er truffet for å redusere risikoen for slike konflikter
d. hvilken form for vederlag foretakets ansatte mottar i forbindelse med avtalen, herunder eventuelle innbetalinger etter avtaleinngåelsen i tillegg til løpende premier og planlagte betalinger.

Er forsikringsdistributøren en forsikringsformidler, skal kunden gis følgende opplysninger om distribusjonsforholdet med mindre noe annet følger av fjerde ledd:

a. forsikringsformidlerens foretaksnavn, geografiske adresse og at forsikringsformidleren er en forsikringsformidler
b. tilsvarende opplysninger for eventuell filial, agent eller annen representant etablert i Norge
c. om forsikringsformidleren gir en personlig anbefaling om forsikringen som selges
d. offentlige registre hvor forsikringsformidleren er registrert, registreringsnummeret eller tilsvarende identifikasjonsopplysninger og hvordan det kan kontrolleres at foretaket er registrert
e. eventuelle interessekonflikter mellom foretaket og kundene og kundene imellom og tiltak som i så fall er truffet for å redusere risikoen for slike konflikter
f. om forsikringsformidleren representerer kunden eller handler for eller på vegne av forsikringsforetaket og, dersom kunden er en forbruker, hva dette innebærer for forsikringsforetakets ansvar, jf. § 21-3
g. om forsikringsformidleren direkte eller indirekte innehar ti prosent eller mer av stemmerettighetene eller kapitalen i et bestemt forsikringsforetak

h. om et bestemt forsikringsforetak, eller morforetaket til et bestemt forsikringsforetak, direkte eller indirekte innehar ti prosent eller mer av stemmerettighetene eller kapitalen i forsikringsformidleren
i. om forsikringsformidleren gir en personlig anbefaling på grunnlag av en objektiv analyse. I så fall skal forsikringsformidleren gi den personlige anbefalingen på grunnlag av en analyse av et så stort antall forsikringer som er tilgjengelige på markedet, at foretaket i samsvar med faglige kriterier er i stand til å gi en personlig anbefaling om hvilken forsikring som passer kundens behov. Kunden skal gis informasjon om hva det innebærer at en personlig anbefaling gis på basis av en objektiv analyse
j. om forsikringsformidleren er avtalerettslig forpliktet til utelukkende å benytte ett eller flere forsikringsforetak i sin forsikringsformidlingsvirksomhet, og i så fall navnet på dette eller disse
k. dersom forsikringsformidleren ikke er avtalerettslig forpliktet som nevnt i bokstav j, og heller ikke yter rådgivning på basis av en objektiv analyse som nevnt i bokstav i, navnene på de forsikringsforetakene som forsikringsformidleren kan benytte og faktisk benytter
l. hvilken form for vederlag som mottas i forbindelse med formidlingen
m. om utformingen av vederlag som forsikringsformidleren og vedkommende ansatt mottar i forbindelse med formidlingen, herunder om vederlaget er provisjonsbasert, og om kunden skal betale vederlaget direkte eller om det inngår i forsikringspremien eller på annen måte skal betales i forbindelse med forsikringsavtalen
n. dersom kunden skal betale vederlaget direkte, størrelsen på vederlaget der dette er mulig å angi og alternativt metoden for beregning av vederlaget
o. størrelsen på vederlag som forsikringsformidleren mottar fra forsikringsgiveren i forbindelse med formidlingen
p. opplysninger som nevnt i bokstav l og m om hver enkelt innbetaling etter avtaleinngåelsen i tillegg til løpende premier og planlagte betalinger, hvis kunden etter forsikringsavtalen er forpliktet til å betale slike.

For andre enn forsikringsforetak som ved avtale påtar seg å yte forsikring, gjelder første ledd så langt det passer. Første ledd gjelder ikke for forsikringsforetak som yter forsikringsformidling etter finansforetaksloven § 16-16. For slike foretak gjelder annet ledd tilsvarende. I tillegg skal foretaket

opplyse om at forsikringsforetaket opptrer som formidler og om hvilket forsikringsforetak som påtar seg forsikringsrisikoen.

For aksessoriske forsikringsagenter gjelder bare annet ledd bokstav a, b, d og l.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1C-6. (informasjon om tvisteløsning og klageorgan)

Kunden skal gis opplysninger om adgangen til klagebehandling og behandling av tvister i klageorgan etter §§ 22-1 og 22-2, jf. også § 20-2. I tillegg skal kunden gis opplysninger om hvilket lands lovgivning og hvilket verneting som skal gjelde for avtalen. Hvis partene kan velge dette, skal det opplyses om at dette er valgfritt, og hva forsikringsforetaket foreslår at skal gjelde.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1C-7. (informasjon om produktpakker)

Når en forsikring tilbys sammen med en annen tjeneste eller et annet produkt som del av en pakke eller som vilkår for den samme avtalen eller pakken, skal kunden få opplyst om de ulike elementene også tilbys enkeltvis.

Kunden skal gis nødvendige opplysninger om hvert element i avtalen, herunder separate opplysninger om omkostninger og gebyrer knyttet til det enkelte element. Hvis risiko eller dekning i en produktpakke skiller seg fra den risiko eller dekning som er forbundet med de enkelte elementene, skal forsikringsdistributøren forklare hvordan sammensetningen av enkeltelementene påvirker den totale risikoen eller dekningen.

Et tilbud eller en personlig anbefaling som gjelder en pakke av tjenester eller produkter som nevnt i første ledd, skal inneholde en vurdering av om det er i kundens interesse å kjøpe hele pakken.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1C-8. (informasjon om avtaler om skadeforsikring)

Ved avtaler som er omfattet av lovens tredje del, skal kunden i tillegg gis følgende opplysninger:

a. eventuelle vesentlige begrensninger i dekningen i forhold til det kunden med rimelighet kan vente er dekket etter vedkommende forsikring
b. om det gjelder en garantiordning for forsikringsvirksomheten og eventuelt hvilken garanti for forsikringsforpliktelsene ordningen gir
c. premiesatser, herunder premien for hver av forsikringene, dersom tegningen gjelder flere forsikringer
d. hvilke forhold som ligger til grunn for en eventuelt særlig høy premie, og de individuelle risikovurderingene som eventuelt er foretatt
e. eventuell praksis i foretaket, bransjenormer, lov eller forskrift som innebærer at kunden etter en viss tid eller etter endrede forhold vil kunne søke den aktuelle forsikringen til en lavere premie
f. den avgiften forsikringstakeren er pliktig til å svare til Norsk Naturskadepool etter lov 16. juni 1989 nr. 70 om naturskadeforsikring § 4 a dersom brannskadeforsikring på ting her i riket formidles til forsikringsforetak som ikke er medlem av Naturskadepoolen.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1C-9. (informasjon om avtaler om personforsikring)

Ved avtaler som er omfattet av lovens fjerde del, skal kunden i tillegg gis følgende opplysninger:

a. forsikringsavtalens løpetid
b. forsikringsavtalens vilkår
c. premiesatser, herunder premien for hver av forsikringene, dersom tegningen gjelder flere forsikringer
d. garanterte tillegg og utbetaling av dette
e. gjenkjøpsverdi
f. eventuelle vesentlige begrensninger i dekningen i forhold til det kunden med rimelighet kan vente er dekket etter vedkommende forsikring
g. hvilke forhold som ligger til grunn for en eventuelt særlig høy premie, og de individuelle risikovurderingene som eventuelt er foretatt
h. eventuell praksis i foretaket, bransjenormer, lov eller forskrift som innebærer at kunden etter en viss tid eller etter endrede forhold vil kunne søke den aktuelle forsikringen til en lavere premie.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1C-10. (informasjon ved avtaler med forbrukere)

Kunder som er forbrukere, skal i tillegg gis avtalevilkårene og følgende opplysninger:

a. eventuelle godkjenningsordninger og kontaktopplysninger til relevant tilsynsmyndighet
b. hvilket språk opplysninger og avtalevilkår er tilgjengelige på i samsvar med § 1-5 annet ledd
c. avtalens korteste varighet
d. eventuell rett eller begrensning i partenes adgang til førtidig eller ensidig å avslutte avtaleforholdet og kostnader som etter avtalen skal betales i denne sammenhengen, jf. §§ 3-6, 3-7, 3-9, 12-3, 12-4 og 12-5
e. vilkår og fremgangsmåte for bruk av eventuell angrerett etter §§ 1D-1 til 1D-4, herunder hvilket beløp forbrukeren kan bli avkrevd ved bruk av angreretten
f. ved fjernsalg, hvilket lands lovgivning som ligger til grunn for forsikringsdistributørens kontakt med kunden før avtaleinngåelsen
g. forsikringstjenestens viktigste egenskaper
h. særskilt risiko knyttet til avtalen
i. ordninger for oppfylling av avtalen
j. garantifond eller erstatningsordninger
k. at forsikringsforetakets fullstendige forsikringsvilkår for de ulike produktene som tilbys, er tilgjengelige på forsikringsforetakets nettsted uten at det krever pålogging
l. det totale beløpet for alle kostnader og gebyrer mv. som kunden skal betale, og en spesifikasjon av eventuelle enkeltelementer, eller utregningsgrunnlaget hvis nøyaktig kostnad for tjenestene ikke kan oppgis
m. eventuelle kostnader som er avhengige av svingninger i finansmarkedene, og i tilfelle opplysninger om at historisk verdiutvikling og avkastning ikke kan brukes som indikator på fremtidig utvikling og avkastning
n. eventuelle særskilte kostnader som kunden skal betale for bruk av fjernkommunikasjonsmiddel
o. at det kan finnes andre kostnader som ikke betales gjennom eller blir pålagt gjennom forsikringsdistributøren
p. hvilke betalingsordninger som er tilgjengelige.

Samtidig som det gis opplysninger etter første ledd, skal det opplyses om eventuelle grenser for hvor lenge opplysningene er gyldige. Så lenge avtaleforholdet består, kan en kunde som er forbruker, kreve å få avtalevilkårene og opplysningene som fremgår av første ledd.

Gjelder avtalen flere enkeltstående tjenester på like vilkår som leveres innenfor en periode på ett år, gjelder opplysningsplikten etter første ledd ved første gangs levering selv om det ikke er inngått en innledende avtale om levering av tjenestene. Er det gått mer enn ett år siden siste gang tjenesten ble levert, skal opplysninger gis i samsvar med første ledd.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1C-11. (informasjon og særlige plikter ved tilbud til forbruker i telefonsamtale)

Tilbys en forbruker en forsikringstjeneste i en telefonsamtale, skal forsikringsdistributøren opplyse om salgsformålet så snart samtalen har startet. Selv om forbrukeren gir uttrykkelig samtykke til at distributøren kan begrense sin ellers gjeldende opplysningsplikt, skal distributøren likevel opplyse om navnet på personen som kontakter forbrukeren, forholdet til distributøren og opplysninger som nevnt i § 1C-4 bokstav a og b eller § 1C-5 annet ledd bokstav a og b samt gi forbrukeren opplysninger om

a. angrerett etter § 1C-10 bokstav e
b. forsikringstjenestens viktigste egenskaper og eventuell særskilt risiko som nevnt i § 1C-10 bokstav g og h
c. totalbeløpet og eventuelle kostnader som er avhengige av svingninger i finansmarkedene som nevnt i § 1C-10 bokstav l og m
d. kostnader utenom betalinger til, eller som blir pålagt gjennom, forsikringsdistributøren som nevnt i § 1C-10 bokstav o.

Tilbud som gis i telefonsamtale uten at forbrukeren selv har oppfordret foretaket om å gi tilbudet, må aksepteres skriftlig av forbrukeren for at bindende avtale skal inngås. Denne opplysningen skal gis skriftlig til forbrukeren før avtale inngås.

I tillegg til opplysninger som nevnt i første og annet ledd skal det opplyses om at andre opplysninger vil bli gjort tilgjengelige om forbrukeren ber om det, og hva slags type opplysninger dette gjelder. Denne paragrafen medfører ingen begrensing i foretakets plikt etter § 1C-1 annet ledd.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 1D. Angrerett

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1D-1. (angrerett)

En forbruker har angrerett ved inngåelse av enhver avtale om forsikringstjenester når avtalen inngås ved fjernsalg. Med fjernsalg menes i denne loven avtaler som inngås ved organisert ordning for salg eller tjenesteyting uten at forsikringsdistributøren og kunden er fysisk til stede samtidig, og der inngåelse av avtale skjer utelukkende ved bruk av fjernkommunikasjonsmidler. Første punktum gjelder likevel ikke for

a. tjenester der prisen avhenger av svingninger i finansmarkedet som tjenesteyteren ikke har innflytelse på og som kan forekomme før utløpet av angrefristen
b. avtaler om reise- og reisegodsforsikring eller andre forsikringsavtaler med kortere varighet enn en måned
c. avtaler som fullt ut er oppfylt av partene fordi forbrukeren uttrykkelig har bedt om oppfyllelse uten å bruke angreretten før oppfyllelsen.

En forbruker har angrerett ved inngåelse av enhver avtale om forsikringstjenester også når avtalen inngås utenom forsikringsdistributørens faste forretningslokaler som angitt i angrerettloven § 5 bokstav d, jf. bokstav c.

Ved bruk av angrerett etter første og annet ledd faller partenes plikt til å oppfylle avtalen bort. Dersom noen av partene har oppfylt hele eller deler av avtalen, skal det skje en tilbakeføring etter reglene i §§ 1D-2 til 1D-4.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om angreretten, herunder om bruk av angrerettskjema og om at enkelte tjenester skal være unntatt fra angreretten i første og annet ledd. I forskrift kan det også fastsettes nærmere regler om gjennomføring av angreretten som helt eller delvis kan fravike reglene i §§ 1D-2 til 1D-4.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1D-2. (fremgangsmåten for å bruke angreretten)

Hvis forbrukeren vil bruke angreretten til å gå fra avtalen, må forbrukeren gi melding til distributøren innen 14 kalenderdager. Ved avtale om livsforsikring og individuelle pensjonsavtaler er fristen 30 dager.

Fristen løper fra den dagen avtalen inngås, eller, ved livsforsikring, fra forbrukeren har fått melding om at avtalen er inngått. Dersom avtalen er inngått før forbrukeren mottar avtalevilkår og opplysninger i samsvar med § 1C-10, løper fristen likevel først fra det tidspunktet opplysningsplikten er oppfylt.

Sender forbrukeren melding om at angreretten benyttes, anses fristen som overholdt hvis meldingen er sendt før utløpet av fristen.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 1D-3. (gjennomføring av angrerett ved fjernsalg)

Brukes angreretten til å gå fra en avtale som er inngått ved fjernsalg, kan forbrukeren kun pålegges å betale for den tjenesten som faktisk er levert. Beløpet skal stå i rimelig forhold til omfanget av den tjenesten som allerede er levert, sammenliknet med avtalens fulle oppfyllelse.

Retten til betaling forutsetter at oppfyllelse av avtalen er påbegynt på forbrukerens forespørsel, og at forbrukeren er blitt opplyst om det beløpet som skal betales etter reglene i § 1C-10 bokstav e, jf. § 1C-1.

Forsikringsdistributøren skal snarest mulig, og senest innen 30 dager, tilbakebetale ethvert beløp som er mottatt fra forbrukeren i forbindelse med avtalen, med unntak av eventuelle beløp etter første ledd. Fristen løper fra den dagen forsikringsdistributøren mottar melding om bruk av angreretten.

Forbrukeren skal snarest mulig, og senest innen 30 dager, tilbakeføre ethvert beløp eller annet formuesgode som forbrukeren har mottatt. Fristen løper fra den dagen forbrukeren sender melding om bruk av angreretten.

Hvis det til en forsikringstjeneste er knyttet en annen fjernsalgsavtale om tjenester som skal leveres av forsikringsdistributøren, oppheves den andre avtalen uten at det kan kreves vederlag for opphevelsen dersom forbrukeren bruker angreretten etter § 1D-1.

Femte ledd gjelder tilsvarende når den tilknyttede tjenesten ytes av en tredjepart på grunnlag av avtale med den som yter forsikringstjenesten. Den som yter forsikringstjenesten, skal i så fall gi melding til tredjeparten umiddelbart etter at melding om bruk av angreretten er mottatt.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr.

324).

§ 1D-4. (gjennomføring av angrerett ved avtaler inngått utenom foretakets faste forretningslokaler)

Brukes angreretten til å gå fra en avtale som er inngått utenom tjenesteyterens faste forretningslokaler, skal forsikringsdistributøren tilbakebetale det forbrukeren har betalt, og eventuelt et beløp til dekning av returkostnader, senest 14 dager fra den dagen melding om bruk av angreretten er mottatt.

Har forbrukeren mottatt varer i forbindelse med tjenesteavtalen, gjelder følgende:

a. Returkostnader bæres av selgeren.
b. Forbrukeren kan holde varen tilbake inntil han eller hun har mottatt tilbakebetaling og eventuelt et beløp tilsvarende returkostnader fra selgeren.
c. Når forbrukeren har mottatt det selgeren skal betale, skal forbrukeren sende eller levere varen til selgeren innen rimelig tid.
d. Er varen sendt forbrukeren gjennom posten eller en annen selvstendig fraktfører, skal den sendes tilbake på tilsvarende måte. Dersom selgeren ikke har ordnet med hensiktsmessig returpakning, gjelder bestemmelsen i bokstav e.
e. Er varen levert til forbrukeren på annen måte, skal den stilles til selgerens rådighet for avhenting på det stedet varen ble mottatt. Er varen i disse tilfellene levert på et annet sted enn i forbrukerens hjem, kan det avtales at varen skal sendes eller leveres på en annen måte som ikke medfører urimelig ulempe for forbrukeren.
f. Forbrukeren plikter ikke å motta eller innløse en vare før den returneres til selgeren, men kan i stedet be den som leverer varen, om å returnere varen til selgeren.
g. Dersom forbrukeren har gitt melding til selgeren om at varen kan hentes etter reglene i bokstav e, og dette ikke skjer innen tre måneder fra meldingen er mottatt, tilfaller varen forbrukeren vederlagsfritt.

Dersom forbrukeren bruker sin angrerett, faller alle tilknyttede avtaler bort uten kostnad for forbrukeren. Etter å ha mottatt melding om bruk av angrerett skal tjenesteyteren straks gi beskjed til en tredjepart som har inngått en tilknyttet avtale med forbrukeren.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Tredje del. Avtaler om skadeforsikring

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere del A).

Kapittel 2. Innledende bestemmelser.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere kapittel 1).

§ 2-1. (virkeområde for lovens tredje del)

Lovens tredje del gjelder for avtaler om skadeforsikring.

Med skadeforsikring menes forsikring mot skade på eller tap av ting, rettigheter eller andre fordeler, forsikring mot erstatningsansvar eller kostnader, og annen forsikring som ikke er personforsikring.

I tvilstilfeller avgjør Kongen om en forsikring er skadeforsikring.

Bestemmelsene i lovens tredje del gjelder ikke for avtaler om kreditt og kausjonsforsikring.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 1-1.

§ 2-2. (definisjoner)

I lovens tredje del betyr

a. *forsikringstakeren:* den som inngår en individuell eller kollektiv forsikringsavtale med et forsikringsforetak eller en annen som ved avtale påtar seg å yte forsikring,
b. *sikrede:* den som etter forsikringsavtalen vil ha krav på erstatning eller forsikringssum. I ansvarsforsikring er sikrede den hvis erstatningsansvar er dekket,
c. *kollektiv forsikring:* Forsikring hvor rettigheter og plikter for medlemmene av en gruppe blir fastlagt gjennom en avtale som forsikringstakeren inngår på vegne av eller til fordel for medlemmene. I tvilstilfeller avgjør Kongen om en forsikring er kollektiv,
d. *sikkerhetsforskrift:* et påbud i forsikringsavtalen om:
    1. at sikrede skal sørge for bestemte anordninger eller treffe bestemte tiltak som er egnet til å forebygge eller begrense

skade,
2. at sikrede eller andre ved bruk, oppbevaring eller vedlikehold av forsikringsgjenstanden skal ha bestemte kvalifikasjoner eller sertifikater,
3. at sikrede eller andre ved bruk, oppbevaring eller vedlikehold av forsikringsgjenstanden skal gå fram på bestemte angitte måter.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 1-2.

§ 2-3. (adgangen til å fravike lovens tredje del)

Når ikke annet er sagt, kan bestemmelsene i tredje del ikke fravikes til skade for den som utleder rett mot forsikringsforetaket av forsikringsavtalen.

Med unntak for ansvarsforsikring etter § 7-8 kan bestemmelsene likevel fravikes ved avtale om store risikoer, jf. § 1-3 annet ledd, eller ved forsikring i tilknytning til næringsvirksomhet når virksomheten hovedsakelig foregår i utlandet.

Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 39 (ikr. 1 okt 1994), 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 1-3.

§ 2-4. (anvendelse av lovens tredje del for forsikringsformidlere og andre)

Forsikringsforetakets informasjonsplikt etter lovens tredje del gjelder tilsvarende for forsikringsformidlere. Det samme gjelder § 3-3 første ledd første punktum.

Forsikringsforetakets plikter etter lovens tredje del gjelder så langt de passer for andre enn forsikringsforetak som ved avtale påtar seg å yte skadeforsikring.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 2-5. (forskrifter)

Når det er nødvendig som følge av avtale med fremmed stat, kan Kongen gi supplerende bestemmelser til lovens tredje del.

Tilføyd ved lov 27 nov 1992 nr. 113, endret ved lover 24 juni 1994 nr. 40, 18 feb

2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere § 1-4), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

Kapittel 3. Forsikringsavtalen m m.

§ 3-1. (forsikringsbevis)

Så snart avtalen er inngått og det er bestemt hvilke vilkår som skal gjelde for forsikringen, skal forsikringsforetaket i et skriftlig dokument gi forsikringstakeren et forsikringsbevis som fastslår at avtale er inngått, og som henviser til vilkårene. Sammen med beviset skal foretaket gi forsikringstakeren disse vilkårene.

I forsikringsbeviset skal foretaket fremheve:

a. om det har forbeholdt seg at ansvaret først skal begynne å løpe når første premie er betalt, jf § 3-1 første ledd,
b. hvilke forbehold det har tatt om begrensning av ansvaret i forbindelse med endring av risikoen, jf §§ 4-6 og 4-7,
c. hvilke sikkerhetsforskrifter det har fastsatt. Foretaket kan henvise til sikkerhetsforskrift gitt av andre hvis det er rimelig å kreve at forsikringstakeren kjenner til innholdet. I forsikringsbeviset skal det opplyses at foretaket på forespørsel vil gi forsikringstakeren et eksemplar av den forskriften det er henvist til,
d. frist for å gi melding om forsikringstilfellet, jf § 8-5 første ledd,
e. muligheten for tvisteløsning i klageorgan, jf. § 22-2, eller andre liknende ordninger som er etablert for å løse tvister.

Har forsikringsforetaket forsømt sin plikt til å gi informasjon i samsvar med annet ledd bokstavene a til d, kan det bare påberope seg vedkommende bestemmelse dersom forsikringstakeren eller sikrede likevel var kjent med vilkåret.

Endret ved lover 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere § 2-2), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 3-1 a. (ansvarstiden)

Er ikke annet lovbestemt eller avtalt, begynner forsikringsforetakets ansvar å løpe når forsikringstakeren eller foretaket har godtatt de vilkår som den annen

part har stilt.

Har forsikringsforetaket sendt aksept i et skriftlig dokument til forsikringstakeren, løper foretakets ansvar fra kl 0000 den dagen da aksepten ble sendt, dersom anmodning om forsikring var kommet til foretaket senest dagen før.

Har forsikringstakeren sendt en anmodning i et skriftlig dokument om en bestemt forsikring, og er det på det rene at anmodningen uten videre ville ha blitt imøtekommet av forsikringsforetaket, svarer foretaket allerede for forsikringstilfeller som inntreffer etter at det har mottatt anmodningen.

Skal forsikringsforetakets ansvar begynne å løpe en bestemt dag uten at tidspunktet er angitt, begynner ansvaret kl 0000. Gjelder en forsikring til en bestemt dag uten at tidspunktet er angitt, opphører ansvaret kl 2400.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 3-1.

§ 3-2. (automatisk fornyelse)

Gjelder forsikringen for et bestemt tidsrom på ett år eller mer, fornyes forsikringen automatisk for ett år ved utløpet av forsikringstiden, hvis ikke forsikringstakeren eller forsikringsforetaket varsler om at forsikringen ikke skal fornyes etter reglene i §§ 3-4 og 3-5.

Er det uttrykkelig avtalt at forsikringen skal opphøre ved utløpet av forsikringstiden, gjelder ikke første ledd om automatisk fornyelse.
Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 3-3. (informasjon ved fornyelse av forsikring mv.)

Ved fornyelse av forsikringen skal forsikringsforetaket i nødvendig utstrekning gi informasjon som nevnt i § 1C-1 til forsikringstakeren senest en måned før forsikringstidens utløp. Foretaket skal også minne om eventuelle særlige bruksbegrensninger eller sikkerhetsforskrifter som det har innført etter at forsikringen ble tegnet eller senest fornyet. § 1B-1 gjelder så langt det er nødvendig. Foretaket skal på en tydelig måte opplyse forsikringstakeren i et skriftlig dokument om når fristen løper ut for å gi varsel som nevnt i § 3-4.

Vil forsikringsforetaket endre forsikringsavtalen i forbindelse med fornyelse, skal det sammen med premievarslet for den nye forsikringsperioden gi forsikringstakeren de nye vilkårene med en redegjørelse for de endringer som er gjort. En endring som det ikke er redegjort for på denne måten, kan foretaket ikke påberope.

Tilføyd ved lov 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 3-4. (varsel fra forsikringstakeren om at forsikringen ikke skal fornyes)

Vil ikke forsikringstakeren at forsikringen skal fornyes automatisk, må han eller hun varsle forsikringsforetaket innen forsikringstidens utløp.
Tilføyd ved lov 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 3-5. (varsel fra forsikringsforetaket om at forsikringen ikke skal fornyes)

Vil ikke forsikringsforetaket at forsikringen skal fornyes automatisk, må det varsle forsikringstakeren om dette senest to måneder før forsikringstidens utløp. Varslet skal gis i et skriftlig dokument og være grunngitt. I motsatt fall fornyes forsikringsforholdet for ett år.

Forsikringsforetaket kan bare unnlate å fornye en forsikring etter første ledd når det foreligger særlige grunner som gjør det rimelig å avbryte forsikringsforholdet. Foretaket skal i varslet orientere om adgangen til å benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd om foretaket har rett til å unnlate fornyelse.
Tilføyd ved lov 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), endret ved lover 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 3-6. (forsikringstakerens rett til å avbryte forsikringsforholdet)

Forsikringstakeren kan i forsikringstiden si opp en løpende forsikring dersom forsikringsbehovet faller bort eller det foreligger andre særlige grunner, eller for flytting av forsikringen til et annet foretak.

Forsikringstakeren skal varsle forsikringsforetaket med en frist på minst en måned. Ved flytting skal det i varslet opplyses om hvilket foretak forsikringen flyttes til og om tidspunktet for flyttingen.

Ved kollektiv forsikring kan bestemmelsen i første ledd fravikes i forsikringsavtalen.
Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 3-7. (forsikringsforetakets rett til å avbryte forsikringsforholdet i forsikringstiden)

Forsikringsforetaket kan si opp en løpende forsikring i samsvar med reglene i §§ 4-3 og 8-1 femte ledd. For øvrig kan det bare si opp en løpende forsikring når det foreligger et særlig forhold som er bestemt angitt i vilkårene, og oppsigelse er rimelig.

Oppsigelsen må foretas uten ugrunnet opphold etter at forsikringsforetaket ble kjent med det forhold som medfører at det kan si opp forsikringen. Oppsigelsen skal gis i et skriftlig dokument og være grunngitt. Er ikke en kortere frist fastsatt i loven, skal oppsigelsesfristen være minst to måneder. Foretaket skal i oppsigelsen gi orientering om adgangen til å benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd om oppsigelsen er lovlig.

Det som er bestemt om oppsigelse i første ledd annet punktum, gjelder tilsvarende for forbehold om at forsikringen skal opphøre dersom en bestemt hendelse inntreffer.

Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), tidligere § 3-3, 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 3-8. (endring av vilkårene i forsikringstiden)

Forsikringsforetaket kan ikke ta forbehold om å endre vilkårene i forsikringstiden.

Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), tidligere § 3-4, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 3-9. (oppgjøret når forsikringsforholdet blir avbrutt i forsikringstiden)

Opphører forsikringen i forsikringstiden, skal forsikringstakeren godskrives overskytende premie. Dette gjelder selv om forsikringsforetaket for øvrig er helt eller delvis fri for ansvar. Vilkårene skal inneholde regler om premieberegningen for disse tilfellene eller henvise til slike regler.

Premien som skal godskrives forsikringstakeren, skal utgjøre en forholdsmessig andel av premien som den gjenstående forsikringstiden utgjør i antall hele måneder i forhold til den samlede forsikringstiden. Er risikoen

vesentlig ujevnt fordelt i forsikringstiden, kan det fastsettes i vilkårene at det ved beregningen av premien som skal godskrives forsikringstakeren, skal tas hensyn til slike svingninger i risikoen. Kongen kan i forskrift gi regler om når det kan fastsettes vilkår som nevnt i annet punktum, og om innholdet av slike vilkår.

Forsikringsforetaket kan ikke kreve gebyr for kostnader ved at forsikringen opphører i forsikringstiden.

Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), tidligere § 3-5, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 4. Alminnelige forutsetninger for forsikringsforetakets ansvar etter forsikringsavtalen

Overskrift endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-1. (forsikringstakerens plikt til å gi opplysninger om risikoen)

I forbindelse med inngåelsen eller fornyelse av en forsikringsavtale kan forsikringsforetaket be om opplysninger om forhold som kan ha betydning for dets vurdering av risikoen. Forsikringstakeren skal gi riktige og fullstendige svar på foretakets spørsmål. Forsikringstakeren skal også av eget tiltak gi opplysninger om særlige forhold som han eller hun må forstå er av vesentlig betydning for foretakets vurdering av risikoen. Ved innhenting av helseopplysninger gjelder § 13-1, § 13-1 a, § 13-1 b og § 13-1 c tilsvarende.

Blir forsikringstakeren klar over at han eller hun har gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger om risikoen, skal forsikringstakeren uten ugrunnet opphold melde fra til forsikringsforetaket om dette.

Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-2. (nedsettelse av forsikringsforetakets ansvar når opplysningsplikten er forsømt)

Har forsikringstakeren svikaktig forsømt opplysningsplikten etter § 4-1, og er det inntruffet et forsikringstilfelle, er forsikringsforetaket uten ansvar overfor forsikringstakeren.

Har forsikringstakeren ellers forsømt sin opplysningsplikt, og det ikke bare er lite å legge ham eller henne til last, kan forsikringsforetakets ansvar overfor

forsikringstakeren settes ned eller falle bort.

Ved avgjørelsen etter annet ledd skal det tas hensyn til hvilken betydning feilen har hatt for forsikringsforetakets vurdering av risikoen, til skyldgraden, skadeforløpet og forholdene ellers.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-3. (forsikringsforetakets rett til å si opp forsikringen når det har fått uriktige opplysninger)

Blir forsikringsforetaket kjent med at de opplysninger det har fått om risikoen er uriktige eller ufullstendige på noe vesentlig punkt, kan det si opp forsikringen med 14 dagers varsel. § 3-7 annet ledd får tilsvarende anvendelse. Har forsikringstakeren opptrådt svikaktig, kan foretaket likevel si opp denne og andre forsikringsavtaler det har med forsikringstakeren med øyeblikkelig virkning.

Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-4. (begrensning av forsikringsforetakets rett til å påberope seg mangelfulle opplysninger)

Forsikringsforetaket kan ikke påberope seg at det har fått uriktige eller ufullstendige opplysninger dersom det kjente eller burde ha kjent til dette forhold da det fikk opplysningene. Det samme gjelder dersom det forhold som opplysningene gjaldt, var uten betydning for foretaket, eller senere har opphørt å ha betydning. Er det utvist svik, gjelder begrensningen i første punktum bare dersom foretaket var klar over at de opplysningene det fikk, var uriktige eller ufullstendige.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-5. (ansvarsbegrensning på grunn av forhold som ikke kan opplyses)

Er forsikringsforetaket av særlige grunner avskåret fra å få opplysninger om et bestemt forhold, kan det ta forbehold om ansvarsfrihet eller ansvarsbegrensning knyttet til dette forholdet. Kan spørsmålet avklares innen en viss tid, gjelder forbeholdet bare for dette tidsrommet.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-6. (ansvarsbegrensning på grunn av endring av risikoen)

Forsikringsforetaket kan ta forbehold om at det skal være helt eller delvis uten ansvar dersom et bestemt angitt forhold av vesentlig betydning for risikoen blir endret. Et slikt forbehold kan ikke gjøres gjeldende dersom sikrede verken visste eller burde vite at forholdet ble endret, eller dersom forsikringstilfellet ikke skyldes det endrede forhold.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-7. (forbehold om å sette ned erstatningen ved endring av risikoen)

Forsikringsforetaket kan ta forbehold om at dets ansvar for forsikringstilfelle skal bli forholdsmessig satt ned dersom premieberegningen uttrykkelig er gjort avhengig av hvordan forsikringsgjenstanden blir brukt, at det er gjennomført visse sikkerhetstiltak e l, og det er skjedd en endring som betinger høyere premie.

Et forbehold som nevnt i første ledd, kan ikke gjøres gjeldende dersom forsikringstilfellet ikke skyldes endringen. Det kan heller ikke gjøres gjeldende dersom sikrede verken har foretatt eller samtykket i endringen, og sikrede har tatt rimelige skritt for å varsle forsikringsforetaket så snart han eller hun har fått vite om den.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-8. (overtredelse av sikkerhetsforskrifter)

Forsikringsforetaket kan ta forbehold om at det skal være helt eller delvis uten ansvar dersom en sikkerhetsforskrift er overtrådt, jf. § 2-2 bokstav d. Et slikt forbehold kan ikke gjøres gjeldende dersom det ikke er noe eller bare lite å legge sikrede til last, eller dersom forsikringstilfellet ikke skyldes overtredelsen. Selv om forsikringsforetaket etter denne bestemmelsen kan gjøre gjeldende at en sikkerhetsforskrift er overtrådt, kan det likevel pålegges delvis ansvar under hensyn til arten av den sikkerhetsforskrift som er overtrådt, skyldgraden, skadeforløpet og forholdene ellers.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-9. (sikredes fremkalling av forsikringstilfellet)

Har sikrede forsettlig fremkalt forsikringstilfellet, er forsikringsforetaket ikke

ansvarlig. Er det ikke utvist svik, kan foretaket likevel pålegges delvis ansvar. § 4-12 gjelder i så fall tilsvarende.

Har sikrede ved annen forsikring enn ansvarsforsikring grovt uaktsomt fremkalt forsikringstilfellet, kan forsikringsforetakets ansvar settes ned eller falle bort. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på skyldgraden, skadeforløpet, om sikrede var i selvforskyldt rus, og forholdene ellers.

Forsikringsforetaket kan ikke påberope seg at sikrede har fremkalt forsikringstilfellet ved en uaktsomhet som ikke er grov.

I motorvognforsikring kan forsikringsforetaket uten hinder av bestemmelsene i første, annet og tredje ledd ta forbehold om ansvarsfrihet for forsikringstilfelle som sikrede har voldt mens han eller hun kjørte vognen under selvforskyldt påvirkning av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel. Det samme gjelder for forsikringstilfelle som er voldt av en annen mens denne kjørte vognen i slik tilstand, dersom sikrede har medvirket til vognens bruk enda han eller hun visste eller måtte forstå at føreren var påvirket. Forbehold om ansvarsfrihet som nevnt i dette leddet kan likevel settes helt eller delvis til side dersom det må antas at forsikringstilfellet ville ha inntruffet selv om vognføreren ikke hadde vært påvirket, eller dersom det ellers ville virke urimelig om forsikringsforetaket skulle være fri for ansvar. Hadde føreren større alkoholkonsentrasjon i blodet enn 0,5 promille eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet, eller større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluften enn 0,25 milligram per liter luft, regnes føreren i alle tilfeller for påvirket av alkohol i forhold til bestemmelsen her.

Forsikringsforetaket kan ikke påberope seg reglene i denne paragrafen dersom sikrede eller en person som etter § 4-11 skal likestilles med sikrede, på grunn av alder eller sinnstilstand ikke kunne forstå rekkevidden av sin handling. Endret ved lover 22 sep 2000 nr. 79 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 22 sep 2000 nr. 959), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-10. (sikredes plikt til å avverge og gi melding om forsikringstilfelle)

Er det overhengende fare for at et forsikringstilfelle vil inntreffe, eller er et forsikringstilfelle inntruffet, skal sikrede gjøre det som med rimelighet kan ventes av ham eller henne for å avverge eller begrense tapet.

Må sikrede forstå at forsikringsforetaket kan få et regresskrav mot tredjeperson, skal sikrede gjøre det som er nødvendig for å sikre kravet inntil foretaket selv kan vareta sitt tarv.

Er forsikringstilfellet inntruffet, skal sikrede uten ugrunnet opphold melde fra til forsikringsforetaket.

Er det oppstått skade eller tap som følge av at sikrede forsettlig eller grovt uaktsomt har satt til side sine plikter etter første, annet eller tredje ledd, kan

forsikringsforetakets ansvar settes ned eller falle bort. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på skyldgraden, skadeforløpet og forholdene ellers.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-11. (handlinger og unnlatelser fra sikredes slektninger, hjelpere og liknende personer)

Ved forsikring som ikke har tilknytning til næringsvirksomhet, kan det ikke avtales at sikrede skal kunne tape sin rett til erstatning som følge av handlinger eller unnlatelser fra sikredes slektninger, hjelpere og andre liknende personer som sikrede har tilknytning til.

Uten hinder av regelen i første ledd kan det avtales at forsikringsforetaket

a. ved forsikring av motorvogner, fartøyer, luftfartøyer og husdyr skal kunne påberope seg handlinger og unnlatelser fra en person som med sikredes samtykke er ansvarlig for forsikringsgjenstanden,
b. ved forsikring av bolig, privat fritidssted og innbo skal kunne påberope seg handlinger og unnlatelser fra sikredes ektefelle som bor sammen med sikrede, eller fra personer som sikrede lever sammen med i et fast etablert forhold.

Ved forsikring i tilknytning til næringsvirksomhet kan det, med den begrensning som følger av § 7-3 første ledd, avtales at sikrede helt eller delvis skal kunne tape sin rett til erstatning som følge av handlinger eller unnlatelser fra nærmere angitte personer eller persongrupper.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-12. (hensynet til sikredes livsforhold)

Ved vurderingen av om forsikringsforetakets ansvar skal settes ned eller falle bort etter reglene i dette kapitlet, skal det ved forsikring av bolig, innbo og andre gjenstander som nevnt i lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett § 2-3 første ledd bokstavene a og b tas hensyn til hvilken virkning en avkortning vil få for sikrede eller for andre personer som er økonomisk avhengige av sikrede.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-13. (handlinger foretatt for å avverge skade på person eller eiendom)

Forsikringsforetaket kan ikke påberope seg reglene i §§ 4-7 til 4-11 dersom den handling det er tale om, tok sikte på å forebygge skade på person eller eiendom, og handlingen etter de foreliggende forhold måtte anses som forsvarlig.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 4-14. (forsikringsforetakets plikt til å si fra om at det vil bruke sine rettigheter)

Hvis forsikringsforetaket vil gjøre gjeldende at det etter en av reglene i dette kapitlet er helt eller delvis fri for ansvar eller har rett til å si opp forsikringen, skal det i et skriftlig dokument gi forsikringstakeren eller sikrede beskjed om sitt standpunkt. Beskjeden skal gis uten ugrunnet opphold etter at foretaket ble kjent med det forhold som medfører at regelen kan anvendes. I denne forbindelse skal foretaket også gi orientering om adgangen til å benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd saken utenfor domstolene.

Forsømmer forsikringsforetaket å gi slik beskjed, mister det retten til å påberope seg forholdet.
Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 5. Premien.

§ 5-1. (forfallstid, første premievarsel)

Dersom premiebetaling ikke er et vilkår for at forsikringsforetakets ansvar skal begynne å løpe, forfaller premien ved påkrav i samsvar med forsikringsavtalen. Betalingsfristen skal være minst en måned fra den dag foretaket har sendt premievarsel til forsikringstakeren. Har foretakets ansvar begynt å løpe, fortsetter det å løpe selv om betaling ikke skjer innen fristen.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 5-2. (forsinket premiebetaling, senere premievarsler)

Dersom premien ikke er betalt ved utløpet av betalingsfristen etter § 5-1, og forsikringsforetakets ansvar løper, må foretaket for å bli fri for ansvar sende et

nytt premievarsel med minst 14 dagers betalingsfrist fra avsendelsen. Varslet skal klart angi at forsikringen opphører dersom premien ikke blir betalt innen den oppgitte fristen.

Godtgjøres det at forsikringstakeren ikke har kunnet betale før fristens utløp på grunn av uforutsette hindringer som ikke kan bebreides forsikringstakeren, løper forsikringsforetakets ansvar i inntil tre måneder etter utløpet av fristen.

Betales premien i andre tilfeller enn nevnt i annet ledd etter utløpet av fristen i første ledd, anses betalingen som en anmodning om en ny forsikring. § 3-1 tredje ledd gjelder tilsvarende, likevel slik at forsikringsforetaket først svarer fra dagen etter at premien er betalt.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 5-3. (når betaling skal anses å ha skjedd)

Selv om forsikringsforetaket ikke har mottatt et premiebeløp, skal betaling i forhold til forfallsreglene i dette kapitlet anses å være skjedd når

a. penger, sjekk eller annen anvisning er sendt til forsikringsforetaket i posten eller ved telegram,
b. beløpet er innbetalt til et postkontor eller en bank, eller
c. et betalingsoppdrag er sendt til en bank.

Endret ved lover 22 nov 1996 nr. 67 (ikr. 1 des 1996), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 6. Alminnelige regler om forsikringsforetakets ansvar etter forsikringsavtalen

Overskrift endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 6-1. (erstatningsberegningen)

Når ikke annet er bestemt i forsikringsavtalen, har sikrede krav på full erstatning for sitt økonomiske tap.

Skal erstatningen utmåles etter reparasjons- eller gjenanskaffelseskostnad, kan sikrede kreve erstatning for slik kostnad selv om reparasjon eller gjenanskaffelse ikke blir foretatt. Dette gjelder ikke dersom noe annet fremgår

av vilkårene.

Sikrede kan kreve erstatningen utbetalt i penger, når ikke annet framgår av vilkårene.

§ 6-2. (taksert forsikringsverdi)

Avtale om at et nærmere angitt tap skal erstattes med et bestemt beløp, kan settes til side etter krav fra forsikringsforetaket bare dersom forsikringstakeren har gitt misvisende opplysninger om forhold av betydning for verdsettelsen. Reglene i §§ 4-1 til 4-5 og 4-14 gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 24 jan 1997 nr. 14, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 6-3. (tapet dekkes av flere forsikringer)

Dekkes samme tap av flere forsikringer, kan sikrede velge hvilke forsikringer han eller hun vil bruke, inntil sikrede har fått den erstatning han eller hun i alt har krav på.

Er flere forsikringsforetak ansvarlige for sikredes tap etter første ledd, utliknes erstatningen forholdsmessig mellom foretakene etter omfanget av det enkelte foretaks ansvar for tapet, når ikke annet er avtalt mellom foretakene.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 6-4. (forsikringsforetakets ansvar for redningskostnader)

Forsikringsforetaket svarer for skade, ansvar, utgifter og annet tap som sikrede er påført under forhold som nevnt i § 4-10, når hensikten med tiltakene var å avverge eller begrense tap som faller inn under forsikringen, og tiltakene hadde en ekstraordinær karakter og måtte anses som forsvarlige. Det samme gjelder slikt tap påført en person som etter § 4-11 hadde plikt til å foreta redningstiltak.

Dersom sikrede plikter å dekke tap påført en tredjeperson ved tiltak som nevnt i første ledd, gjelder § 7-6 for tredjepersons krav.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 7. Tredjepersons rett etter forsikringsavtalen.

§ 7-1. (hvem en forsikring gjelder til fordel for)

Ved forsikring som ikke har tilknytning til næringsvirksomhet, gjelder forsikringen til fordel for forsikringstakeren, ektefellen og andre som er medlem av den faste husstand.

Ved forsikring av fast eiendom gjelder forsikringen til fordel for forsikringstakeren og for innehaver av tinglyst eiendomsrett, panterett eller annen tinglyst sikkerhetsrett.

Ved forsikring av løsøre som kan registreres særskilt i et realregister (panteloven § 1-1 fjerde ledd), driftstilbehør (panteloven § 3-4 annet ledd, jf § 5-4 første og annet ledd) og varelager (panteloven § 3-11 annet ledd, jf § 5-4 siste ledd), gjelder bestemmelsene i annet ledd tilsvarende, såfremt retten er tinglyst eller registrert i vedkommende register.

Bestemmelsene i første til tredje ledd kan fravikes ved avtale.

§ 7-2. (eierskifte)

Skifter den ting forsikringen er knyttet til eier, og ikke annet er avtalt, gjelder forsikringen også til fordel for den nye eier. Ved forsikring som nevnt i § 7-1 annet og tredje ledd gjelder dette selv om retten ikke er tinglyst eller registrert. Er det avtalt at forsikringen skal falle bort om tingen skifter eier, svarer forsikringsforetaket likevel for forsikringstilfeller som inntrer innen fjorten dager etter eierskiftet.

Det som er bestemt i første ledd gjelder ikke hvor den nye eier har tegnet forsikring, og ved husdyrforsikring.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 7-3. (medforsikredes vern mot forsikringsforetakets innsigelser)

Overfor en som er medforsikret etter § 7-1, jf § 7-2, kan forsikringsforetaket ikke gjøre gjeldende at det er uten ansvar i forhold til forsikringstakeren eller en annen medforsikret på grunn av en handling eller unnlatelse som skal bedømmes etter reglene i kapittel 4 eller § 8-1.

Forsikringsforetaket kan likevel overfor medforsikret ektefelle og husstandsmedlem, jf § 7-1 første ledd, påberope seg et forbehold som nevnt i § 4-11 annet ledd.

I forhold til rettighetshaver i løsøre som er medforsikret etter § 7-1 tredje

ledd, jf § 7-2, kan bestemmelsene i første ledd fravikes ved avtale.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 7-4. (medforsikredes stilling for øvrig)

Er forsikringsavtalen endret, oppsagt eller bortfalt, gjelder dette ikke i forhold til medforsikrede etter § 7-1 annet og tredje ledd, hvis ikke forsikringsforetaket har varslet vedkommende særskilt om forholdet med en måneds frist.

Forsikringsforetaket kan ikke med bindende virkning for medforsikrede etter § 7-1 annet og tredje ledd forhandle med forsikringstakeren om forsikringsoppgjøret eller utbetale erstatning til forsikringstakeren. De medforsikrede kan likevel ikke motsette seg at hele erstatningen utbetales til forsikringstakeren, når skaden er utbedret eller det er stilt betryggende sikkerhet for at erstatningen vil bli brukt til utbedring av skaden. De medforsikrede kan heller ikke motsette seg at erstatningen settes inn i bank hvor den disponeres av forsikringstakeren og medforsikrede i fellesskap.

Bestemmelsene i annet ledd får anvendelse i forhold til medforsikrede etter §§ 7-1 første ledd og 7-2, hvis de har meldt seg til forsikringsforetaket.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 7-5. (avtalt medforsikredes stilling)

Gjelder forsikringen ellers til fordel for andre enn forsikringstakeren, får § 7-3 første ledd og § 7-4 tilsvarende anvendelse når ikke annet er avtalt.

§ 7-6. (skadelidtes stilling ved ansvarsforsikring)

Dekker forsikringen sikredes erstatningsansvar, kan skadelidte kreve erstatning direkte fra forsikringsforetaket. Foretaket og sikrede har plikt til på forespørsel å opplyse skadelidte om det foreligger ansvarsforsikring.

Fremsettes krav om erstatning mot forsikringsforetaket, skal dette varsle sikrede uten ugrunnet opphold og holde sikrede underrettet om den videre behandlingen av kravet. Foretakets innrømmelser overfor skadelidte binder ikke sikrede.

Blir forsikringsforetaket saksøkt, kan det kreve at skadelidte saksøker sikrede i samme sak.

Forsikringsforetaket kan gjøre gjeldende de innsigelser mot kravet som sikrede har i forhold til skadelidte. Foretaket kan også gjøre gjeldende sine innsigelser overfor sikrede, hvis ikke innsigelsene knytter seg til sikredes

forhold etter at forsikringstilfellet er inntrådt.

Søksmål mot forsikringsforetaket etter denne paragraf må anlegges i Norge, hvis ikke noe annet følger av Norges folkerettslige forpliktelser.

Bestemmelsene i denne paragrafen hindrer ikke at en næringsdrivende overfor sikrede frafaller sin rett til å kreve erstatning for skade i næring direkte fra forsikringsforetaket. Slik avtale er likevel uten rettsvirkning ved sikredes insolvens.

Endret ved lover 24 jan 1997 nr. 14, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 7-7. (skadelidtes stilling ved tvungen ansvarsforsikring)

Har forsikringstakeren tegnet ansvarsforsikring for å oppfylle pålegg gitt i eller i medhold av lov (tvungen ansvarsforsikring), gjelder § 7-6 tilsvarende i den utstrekning skadelidtes stilling ikke er særskilt regulert.

Forsikringsforetaket kan likevel ikke gjøre gjeldende innsigelser som det kunne ha gjort gjeldende mot forsikringstakeren eller sikrede, dersom det vet eller bør vite at det dreier seg om en tvungen ansvarsforsikring. Er en tvungen ansvarsforsikring oppsagt eller på annen måte bortfalt, får dette virkning i forhold til skadelidte en måned etter at vedkommende myndighet har mottatt varsel om forholdet.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 7-8. (skadelidtes stilling ved ansvarsforsikring i tilknytning til større næringsvirksomhet m v)

Hvis forsikring som nevnt i § 1-3 annet ledd dekker sikredes erstatningsansvar, er forsikringsforetaket ansvarlig overfor skadelidte for at erstatningen ikke blir utbetalt til sikrede før denne godtgjør at skadelidte har fått dekning for sitt krav. Sikredes krav mot forsikringsforetaket kan ikke være gjenstand for rettsforfølging til dekning av annet krav enn erstatningskravet.

Er sikrede insolvent, gjelder bestemmelsene i §§ 7-6 og 7-7, jf § 8-3 annet og tredje ledd.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for skadelidte.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 8. Erstatningsoppgjør, foreldelse m v.

§ 8-1. (sikredes opplysningsplikt ved skadeoppgjør)

Ved oppgjør skal sikrede gi forsikringsforetaket de opplysninger og dokumenter som er tilgjengelige for sikrede, og som foretaket trenger for å beregne sitt ansvar og utbetale erstatningen.

Dersom forsikringsforetaket ber om samtykke til innhenting av taushetsbelagte opplysninger fra en tredjeperson, skal samtykket begrenses til det som trengs på hvert trinn i saken. Samtykket skal oppfylle kravene i personopplysningsloven.

Forsikringsforetaket skal på forespørsel gi den som fremmer krav, innsyn i opplysninger om saken og medisinske vurderinger det har utarbeidet eller innhentet i saken, med mindre det er påkrevd å hemmeligholde opplysningene eller vurderingene av hensyn til forebygging, etterforskning, avsløring og rettslig forfølgning av straffbare handlinger.

Gir sikrede ved skadeoppgjøret bevisst uriktige eller ufullstendige opplysninger som sikrede vet eller må forstå kan føre til at sikrede får utbetalt en erstatning han eller hun ikke har krav på, mister sikrede ethvert erstatningskrav mot forsikringsforetaket etter denne og andre forsikringsavtaler i anledning samme hendelse. Hvis sikredes forhold bare er lite klanderverdig, bare angår en liten del av kravet, eller hvis det ellers foreligger særlige grunner, kan sikrede likevel få delvis erstatning. § 4-14 gjelder tilsvarende.

I tilfeller som nevnt i fjerde ledd kan forsikringsforetaket si opp enhver forsikringsavtale det har med sikrede med en ukes varsel. § 3-7 annet ledd første, annet og fjerde punktum gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), 19 juni 2009 nr. 77, 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 8-2. (fastsetting og utbetaling av erstatning)

Erstatningen skal utbetales så snart forsikringsforetaket har hatt rimelig tid til å klarlegge ansvarsforholdet og beregne erstatningen.

Er det på et tidligere tidspunkt på det rene at forsikringsforetaket i hvert fall skal betale en del, skal foretaket utbetale et tilsvarende forskudd.

Kongen kan i forskrift gi regler om saksbehandlingen og kostnadsfordelingen ved taksering av skade i forbindelse med skadeoppgjør.

Endret ved lover 25 jan 2002 nr. 2, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 8-3. (forsikringsforetakets adgang til å motregne i erstatningen)

I en erstatning som tilfaller forsikringstakeren, har forsikringsforetaket bare rett til å motregne med forfalt premie fra samme eller andre forsikringsforhold med foretaket.

I erstatning som tilfaller en medforsikret tredjeperson eller en skadelidt under en ansvarsforsikring, kan forsikringsforetaket bare motregne med premie fra samme forsikringsforhold som er forfalt i løpet av de siste to år før erstatningsutbetalingen. Motregning kan bare skje for beløp som ikke kan dekkes ved motregning etter første ledd. Er det flere medforsikrede eller skadelidte som har krav på erstatning, fordeles motregningen med forholdsmessige beløp på hver enkelt.

Ved tvungen ansvarsforsikring gjelder § 7-7 annet ledd første punktum tilsvarende for forsikringsforetakets motregningsrett overfor skadelidte.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 8-4. (renter av erstatningen)

Sikrede har krav på rente av sitt tilgodehavende når det er gått to måneder etter at melding om forsikringstilfellet ble sendt til forsikringsforetaket.

Skal forsikringsforetaket erstatte sikredes utlegg, inntrer renteplikten tidligst to måneder etter at utlegget er gjort. Som utlegg etter forrige punktum regnes også erstatning for gjenoppføring ved brannforsikring. For den del av erstatningen som skal utbetales uavhengig av gjenoppføring, gjelder første ledd.

Skal forsikringsforetaket erstatte sikredes avbruddstap eller tidstap, inntrer renteplikten først en måned etter utløpet av den perioden foretaket svarer for.

Forsømmer sikrede å gi opplysninger eller utlevere dokumenter som nevnt i § 8-1 første ledd, kan han eller hun ikke kreve rente for den tid som går tapt ved dette. Det samme gjelder hvis sikrede urettmessig avviser fullt eller delvis oppgjør. Renteplikten opphører også når forsikringsforetaket setter erstatningsbeløpet inn i bank i samsvar med § 7-4 annet ledd siste punktum.

For renten gjelder ellers lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m m §§ 2 annet ledd og 3.

Renter skal betales selv om forsikringssummen dermed overskrides. Forsikringsvilkårene skal gjøre oppmerksom på retten til rente etter denne paragrafen.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 8-5. (frist for å gi melding om forsikringstilfellet og for å foreta rettslige skritt)

Sikrede mister retten til erstatning dersom kravet ikke er meldt til forsikringsforetaket innen ett år etter at sikrede fikk kunnskap om de forhold som begrunner det.

Avslår forsikringsforetaket et krav om erstatning helt eller delvis, mister sikrede retten til erstatningen dersom ikke sak er anlagt eller tvisteløsning etter § 22-2 eller nemndbehandling etter §§ 2 eller 3 i lov om naturskadeforsikring er krevd innen seks måneder etter at sikrede fikk melding i et skriftlig dokument om avslaget. Meldingen må angi fristens lengde, hvordan den avbrytes og følgen av at den oversittes. Foreldelsesloven 18. mai 1979 nr. 18 § 10 nr. 2 og 4 gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 26 juni 1998 nr. 600 med virkning bare for krav som er meldt til forsikringsselskapet etter ikrafttredelsestidspunktet), 25 juni 2004 nr. 51 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 25 juni 2004 nr. 980), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 8-6. (foreldelse)

Krav på erstatning foreldes etter tre år. Fristen begynner å løpe ved utløpet av det kalenderår da sikrede fikk nødvendig kunnskap om de forhold som begrunner kravet. Kravet foreldes likevel senest 10 år etter utløpet av det kalenderår da forsikringstilfellet inntraff. Har forsikringsforetaket sendt sikrede slik melding som nevnt i § 8-5 annet ledd, inntrer foreldelse tidligst ved utløpet av den fastsatte fristen.

Ved ansvarsforsikring foreldes foretakets ansvar etter de samme regler som gjelder for sikredes erstatningsansvar, jf likevel tredje ledd.

Krav som er meldt til forsikringsforetaket før foreldelsesfristen er utløpt, foreldes tidligst seks måneder etter at sikrede, eller skadelidte (jf §§ 7-6 og 7-7), har fått særskilt melding i et skriftlig dokument om at foreldelse vil bli påberopt. Meldingen må angi hvordan foreldelse avbrytes. Foreldelsesfristen forlenges ikke etter bestemmelsen her dersom det er gått mer enn 10 år fra kravet ble meldt til foretaket. Medfører første punktum ved ansvarsforsikring at skadelidtes krav mot sikrede foreldes før kravet mot forsikringsforetaket, består likevel foretakets ansvar overfor skadelidte.

For øvrig gjelder reglene i foreldelsesloven 18. mai 1979 nr. 18. Fristen i første ledd tredje punktum kan likevel ikke forlenges etter lovens § 10.
Endret ved lover 24 jan 1997 nr. 14, 26 juni 1998 nr. 46 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res.

26 juni 1998 nr. 600 med virkning bare for krav som er meldt til forsikringsselskapet etter ikrafttredelsestidspunktet), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 9. Særlige regler om kollektive forsikringer.

§ 9-1. (forholdet til loven for øvrig)

Når ikke annet følger av reglene i dette kapitlet, gjelder reglene i loven ellers for kollektive forsikringer så langt de passer.

§ 9-2. (hva en kollektiv forsikringsavtale skal inneholde)

En avtale om kollektiv forsikring skal inneholde vilkårene, eller regler om hvordan vilkårene skal fastsettes.

Avtalen skal dessuten fastsette:

a. hvem som er eller kan bli medlemmer etter avtalen,
b. om det er adgang til å reservere seg mot medlemskap,
c. hvordan man skal forholde seg for å bli medlem, reservere seg mot å bli medlem dersom det er adgang til det, eller tre ut av ordningen,
d. om det skal føres fortegnelse over medlemmene, og om fortegnelsen i så fall skal føres av forsikringstakeren eller av forsikringsforetaket,
e. om premien skal betales til forsikringsforetaket av forsikringstakeren eller av de enkelte medlemmer,
f. forsikringstakerens plikter i forbindelse med melding til eller fra medlemmene, og
g. hvilke vilkår som må være oppfylt for at forsikringen skal bli effektiv eller skal kunne opprettholdes.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 9-3. (informasjon om forsikringen)

Når forsikringsordningen er etablert, og senere med passende mellomrom, skal forsikringsforetaket og forsikringstakeren på forsvarlig måte sørge for at de som er eller kan bli medlemmer, blir orientert om forhold som er nevnt i § 9-2 og

om tilleggsdekninger det kan være aktuelt for medlemmene å tegne. Hvis vilkårene ikke går fram av forsikringsavtalen, skal det også orienteres om dem. Bruksbegrensninger, sikkerhetsforskrifter og frist for å gi melding om forsikringstilfellet, jf § 2-2 bokstavene b til d skal særlig fremheves.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 9-4. (forsikringsbevis)

Blir det i henhold til § 9-2 annet ledd bokstav d ført fortegnelse over medlemmene, skal den som fører fortegnelsen, uten ugrunnet opphold sørge for at enhver som blir medlem får forsikringsbevis og de vilkår som gjelder for forsikringen.

Overfor den som har fått forsikringsbevis kan det ikke gjøres gjeldende at han eller hun ikke fyller vilkårene for å være medlem av forsikringsordningen, eller at han eller hun ikke har krav på de ytelsene som fremgår av beviset. Dette gjelder likevel ikke dersom det klart går frem av beviset at han eller hun ikke fyller vilkårene eller ikke har krav på ytelsene. Heller ikke gjelder det hvis forsikringsforetaket kan si seg helt eller delvis fri for ansvar etter reglene i § 4-2, eller hvis det er gitt varsel om opphør eller endring etter § 9-6.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 9-5. (når forsikringsforetakets ansvar begynner å løpe)

Dersom ikke annet er avtalt eller følger av forholdet, begynner forsikringsforetakets ansvar å løpe når avtalen er inngått.

For et medlem som senere kommer til, trer forsikringen i kraft når det i samsvar med avtalen er sendt melding eller betalt premie, eller, om melding ikke er påkrevd, når vedkommende fyller vilkårene for å være medlem.

§ 3-1 fjerde ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 9-6. (forsikringens opphør)

Når et medlem av en kollektiv forsikring der det føres fortegnelse over medlemmene, trer ut av den gruppen som avtalen omfatter, opphører forsikringen for medlemmets vedkommende tidligst 14 dager etter at påminnelse i et skriftlig dokument er sendt fra forsikringsforetaket eller forsikringstakeren. I en forsikring hvor det ikke føres fortegnelse, eller hvor påminnelse som nevnt i forrige punktum ikke blir sendt, opphører forsikringen

tidligst to måneder etter at medlemmet trådte ut av gruppen. Første og annet punktum gjelder ikke dersom medlemmet har tegnet annen forsikring eller gått inn i tilsvarende annen kollektiv forsikringsordning.

Dersom forsikringstakeren eller forsikringsforetaket sier opp eller unnlater å fornye forsikringen, eller dersom foretakets ansvar opphører å løpe på grunn av forsikringstakerens manglende premiebetaling, skal det sendes melding i et skriftlig dokument til medlemmer som det er ført fortegnelse over, eller de skal varsles på annen forsvarlig måte. For det enkelte medlem opphører forsikringen i så fall tidligst en måned etter at melding er sendt eller medlemmet på annen måte er blitt kjent med forholdet. Første ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.

Reglene i denne paragrafen gjelder ikke ved forsikring som etter sitt formål bare skal gjelde i et begrenset tidsrom.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 9-7. (endring av vilkårene)

Dersom vilkårene for forsikringen blir endret til skade for medlemmene, gjelder reglene i § 9-6 annet ledd tilsvarende.

§ 9-8. (meldinger fra eller til medlemmene av en kollektiv forsikring)

Blir en melding i forsikringsforholdet gitt til forsikringstakeren, kan det ikke gjøres gjeldende at den ikke er kommet fram til forsikringsforetaket. Dette gjelder likevel ikke dersom medlemmet hadde grunn til å tro at meldingen ikke ville komme fram til foretaket, og hadde mulighet for å varsle dette.

Har forsikringstakeren etter denne loven eller etter avtalen plikt til å sende melding til medlemmene eller på annen måte varsle dem, og unnlater forsikringstakeren dette, får unnlatelsen i forhold til medlemmene samme virkning som om den var skjedd i forsikringsforetaket. Dette gjelder likevel ikke dersom medlemmet på annet måte var blitt kjent med meldingen og hadde rimelig mulighet for å innrette seg etter den.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Fjerde del. Avtaler om personforsikring

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere del B).

Kapittel 10. Innledende bestemmelser.

§ 10-1. (virkeområde for lovens fjerde del)

Lovens fjerde del gjelder for avtaler om personforsikring som inngås med forsikringsforetak. Lovens regler gjelder også for andre avtaler om personforsikring, herunder forholdet mellom pensjonskasser og -fonds og medlemmene, så langt de passer.

Med personforsikring menes livsforsikring, ulykkesforsikring og sykeforsikring. Forsikringen kan tegnes på forsikringstakerens eller på en eller flere andre personers liv eller helse.

I tvilstilfeller avgjør Kongen om en forsikring er personforsikring, og om det foreligger livsforsikring eller annen personforsikring.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 10-2. (definisjoner)

I lovens fjerde del betyr:

a. *forsikringstakeren:* den som inngår en individuell eller kollektiv forsikringsavtale med et forsikringsforetak eller en annen som ved avtale påtar seg å yte forsikring.
b. *forsikrede:* den persons liv eller helse forsikringen knytter seg til,
c. *kapitalforsikring:* forsikring hvor forsikringsforetaket skal utbetale et bestemt beløp. Beløpet kan være oppdelt i terminer,
d. *livrenteforsikring:* forsikring hvor forsikringsforetaket skal utbetale terminbeløp så lenge en person lever eller til personen når en bestemt alder,
e. *pensjonsforsikring:* kapital- eller livrenteforsikring som går inn under de særregler som er gitt om pensjonsforsikring i lovgivningen for øvrig,
f. *kollektiv forsikring:* forsikring som omfatter personer i en nærmere angitt gruppe, og eventuelt deres ektefelle, barn, e l. I tvilstilfeller avgjør Kongen om en forsikring er kollektiv.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 10-3. (adgangen til å fravike lovens fjerde del)

Når ikke annet er sagt, kan bestemmelsene i lovens fjerde del ikke fravikes til skade for den som utleder rett mot forsikringsforetaket av forsikringsavtalen.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 10-4. (anvendelse av lovens fjerde del for forsikringsformidlere og andre)

Forsikringsforetakets informasjonsplikt etter lovens fjerde del gjelder tilsvarende for forsikringsformidlere. Det samme gjelder § 12-7 første ledd tredje punktum.

Forsikringsforetakets plikter etter lovens fjerde del gjelder så langt de passer for andre enn forsikringsforetak som ved avtale påtar seg å yte personforsikring.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 10-5. (forskrifter)

Når det er nødvendig som følge av avtale med fremmed stat,[1] kan Kongen gi supplerende bestemmelser til del B.
Tilføyd ved lov 27 nov 1992 nr. 113, endret ved lover 24 juni 1994 nr. 40, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 10-4.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX.

Kapittel 11. Forsikringsbevis m m.

Overskrift endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 11-1. (forsikringsbevis)

Så snart avtalen er inngått, skal forsikringsforetaket i et skriftlig dokument gi forsikringstakeren et forsikringsbevis som fastslår at avtale er inngått og henviser til vilkårene. Sammen med beviset skal foretaket gi forsikringstakeren de vilkår som skal gjelde for avtalen.

I forsikringsbeviset skal foretaket fremheve:

a. om det har forbeholdt seg at ansvaret først skal begynne å løpe når første premie er betalt, jf § 12-2 første ledd.
b. hvilke forbehold det har tatt om begrensning av ansvaret på grunn av den forsikredes helsetilstand eller i forbindelse med endring av risikoen, jf §§ 13-5 til 13-7, og hvilke sikkerhetsforskrifter som skal gjelde, jf § 13-9,
c. frist for å gi melding om forsikringstilfellet, jf. § 18-5 første ledd.
d. retten til å benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger, eller andre liknende ordninger som er etablert for å løse tvister.

Dersom det i forbindelse med tegningen er oppnevnt begunstiget, skal forsikringsbeviset opplyse om hvem som er oppnevnt.

Har forsikringsforetaket forsømt sin plikt til å gi informasjon i samsvar med annet ledd bokstavene a til c, kan det bare påberope seg vedkommende bestemmelse dersom forsikringstakeren likevel var kjent med vilkåret.
Endret ved lover 24 jan 1997 nr. 14, 13 juni 1997 nr. 46, 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 11-2.

§ 11-2. (informasjon til forsikringstaker)

I forsikringstiden skal forsikringsforetaket på forsvarlig måte holde forsikringstakeren orientert om de sider av forsikringsavtalen som det er viktig for forsikringstakeren å kjenne til, herunder premiebetaling, forsikringssum og garanterte tillegg og utbetaling av dette, gjenkjøpsverdi samt disposisjoner over forsikringen. Er det fastsatt særlige ansvarsbegrensninger som nevnt i § 13-6, eller sikkerhetsforskrifter, jf § 13-9, skal foretaket også minne om dem. Foretaket skal også orientere om alternative forsikringsformer eller nye tilleggsdekninger det har innført etter at forsikringen ble tegnet eller senest ble fornyet.

Gjelder forsikringen for ett år eller mindre, skal informasjon etter første ledd gis ved fornyelse av forsikringen.

Forsikringsforetaket skal på anmodning fra tidligere medlemmer av kollektive pensjonsordninger og andre sikrede etter slike ordninger gi informasjon om verdien av opptjente pensjonsrettigheter og vilkårene for forvaltning og regulering av pensjonsrettighetene.
Endret ved lover 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 11-3.

§ 11-3. (personlig anbefaling om forsikringsbaserte investeringsprodukter)

Når forsikringsforetaket i forsikringstiden gir forsikringstakeren en personlig anbefaling om forsikringsbaserte investeringsprodukter, gjelder § 1B-2 tilsvarende. Det samme gjelder der en forsikringsformidler gir en slik personlig anbefaling.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 12. Forsikringsavtalen m m.

§ 12-1. (grunnlaget for forsikringsforetakets vurdering)

Når forsikringsforetaket avgjør om det skal overta en forsikring, og vurderer risikoen, skal det legge til grunn den forsikredes helsetilstand på det tidspunkt da forsikringstakeren avga fullstendig søknad om en bestemt forsikring. Foretaket kan likevel ta hensyn til at den forsikredes helse er forverret etter at søknaden ble avgitt, dersom forverringen har sammenheng med forhold som forelå på søknadstidspunktet, og som blir avdekket ved foretakets undersøkelser.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 12-2. (ansvarstiden)

Er ikke annet lovbestemt eller avtalt, begynner forsikringsforetakets ansvar å løpe når forsikringstakeren eller foretaket har godtatt de vilkår som den annen part har stilt.

Har forsikringsforetaket sendt aksept i et skriftlig dokument til forsikringstakeren, løper foretakets ansvar fra kl 0000 den dagen da aksepten ble sendt, dersom anmodning om forsikring var kommet til foretaket senest dagen før.

Har forsikringstakeren sendt anmodning i et skriftlig dokument om en bestemt forsikring, svarer forsikringsforetaket allerede for forsikringstilfeller som inntreffer etter at det har mottatt anmodningen. Dette gjelder likevel ikke dersom foretaket under enhver omstendighet ville ha avslått forsikringen. Foretaket svarer heller ikke for følgene av forhold som forelå på søknadstidspunktet dersom disse forholdene ville ha blitt avdekket ved foretakets undersøkelser og ført til avslag.

Skal forsikringsforetakets ansvar begynne å løpe en bestemt dag uten at

tidspunktet er angitt, begynner ansvaret kl 0000. Gjelder en forsikring til en bestemt dag uten at tidspunktet er angitt, opphører ansvaret kl 2400.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 12-3. (forsikringstakerens rett til å si opp forsikringsforholdet)

Forsikringstakeren kan ved livsforsikring når som helst avbryte et løpende forsikringsforhold.

Forsikringstakeren kan i forsikringstiden si opp en løpende ulykkes- eller sykeforsikring dersom forsikringsbehovet faller bort eller det foreligger andre særlige grunner, eller for flytting av forsikringen til et annet foretak.

Forsikringsforetaket skal varsles om oppsigelse av en ulykkes- eller sykeforsikring med en frist på minst en måned. Ved flytting skal det i varslet opplyses om hvilket foretak forsikringen flyttes til og om tidspunktet for flyttingen.

Ved kollektiv forsikring kan bestemmelsene i første og annet ledd fravikes i forsikringsavtalen.
Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 12-4. (forsikringsforetakets rett til å avbryte forsikringsforholdet i forsikringstiden)

Ved livsforsikring kan forsikringsforetaket ikke si opp forsikringen i andre tilfelle enn bestemt i § 13-3.

Ved ulykkes- og sykeforsikring kan forsikringsforetaket si opp en løpende forsikring i samsvar med reglene i §§ 13-3 og 18-1 femte ledd. For øvrig kan det bare si opp en løpende forsikring når det foreligger et særlig forhold som er bestemt angitt i vilkårene, og oppsigelse er rimelig. Foretaket kan likevel ikke ta forbehold om rett til oppsigelse på grunn av at den forsikredes helse er forverret etter at forsikringen ble tegnet.

Oppsigelsen må foretas uten ugrunnet opphold etter at forsikringsforetaket ble kjent med det forhold som medfører at det kan si opp forsikringen. Oppsigelsen skal gis i et skriftlig dokument og være grunngitt. Er ikke kortere frist fastsatt i loven, skal oppsigelsesfristen være minst to måneder. Foretaket skal i oppsigelsen gi orientering om adgangen til å benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd lovligheten av oppsigelsen.

Det som er bestemt om oppsigelse i annet ledd annet jf tredje punktum, gjelder tilsvarende for forbehold om at forsikringen skal opphøre dersom en

bestemt hendelse inntreffer.
Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 12-5. (oppgjøret når forsikringsforholdet blir avbrutt i forsikringstiden)

Opphører forsikringen, skal forsikringstakeren godskrives forsikringens verdi, herunder overskytende premie som er innbetalt. Dette gjelder selv om forsikringsforetaket for øvrig er helt eller delvis fri for ansvar. Vilkårene skal inneholde regler om beregningen av forsikringens verdi og om premieberegningen for disse tilfellene eller henvise til slike regler.

Premien som skal godskrives forsikringstakeren, skal utgjøre en forholdsmessig andel av premien som den gjenstående forsikringstiden utgjør i antall hele måneder i forhold til den samlede forsikringstiden. Er risikoen vesentlig ujevnt fordelt i forsikringstiden, kan det fastsettes i vilkårene at det ved beregningen av premien som skal godskrives forsikringstakeren, skal tas hensyn til slike svingninger i risikoen. Kongen kan i forskrift gi regler om når det kan fastsettes vilkår som nevnt i annet punktum, og om innholdet av slike vilkår.

Forsikringsforetaket kan ikke kreve gebyr for kostnader ved at forsikringen opphører i forsikringstiden.
Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22, (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 12-6. (varsel om opphør av livsforsikring)

Er en livsforsikring avtalt å gjelde for tre år eller mer, skal forsikringsforetaket senest 3 måneder før utløpet av forsikringstiden varsle forsikringstakeren om at forsikringen vil opphøre, og om den rett til å forlenge forsikringsforholdet som forsikringstakeren eventuelt kan ha. Har forsikringen vært fornyet, regnes treårsfristen fra første gang forsikringen ble tegnet.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 12-7. (automatisk fornyelse av ulykkes- og sykeforsikring og endring av vilkårene)

Gjelder en ulykkes- eller sykeforsikring for et bestemt tidsrom på ett år eller mer, fornyes forsikringen automatisk for ett år ved utløpet av forsikringstiden, hvis ikke forsikringstakeren eller forsikringsforetaket varsler om at forsikringen

ikke skal fornyes etter reglene i §§ 12-8 og 12-9. Ved fornyelse skal foretaket i nødvendig utstrekning sende informasjon som nevnt i § 1C-1 til forsikringstakeren senest en måned før forsikringstidens utløp. § 1B-1 gjelder så langt det er nødvendig. Foretaket skal på en tydelig måte opplyse forsikringstakeren i et skriftlig dokument om når fristen løper ut for å gi varsel som nevnt i § 12-8.

Er det uttrykkelig avtalt at forsikringen skal opphøre ved utløpet av forsikringstiden, gjelder ikke første ledd om automatisk fornyelse.

Ønsker forsikringsforetaket nye opplysninger om risikoen i forbindelse med fornyelsen, må det sende spørsmål i et skriftlig dokument til forsikringstakeren. I motsatt fall skjer fornyelsen på det grunnlag som forelå da forsikringstakeren sist ga risikoopplysninger.

Vil forsikringsforetaket endre vilkårene i forbindelse med fornyelsen, skal det sammen med premievarslet for den nye forsikringsperioden gi forsikringstakeren de nye vilkår med en redegjørelse for de endringer som er gjort. En endring som det ikke er redegjort for på denne måten, kan foretaket ikke påberope seg.

Forsikringsforetaket kan i ulykkes- eller sykeforsikring ikke ta forbehold om å endre vilkårene i forsikringstiden.

Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 12-8. (varsel fra forsikringstakeren om at forsikringen ikke skal fornyes)

Vil ikke forsikringstakeren at forsikringen skal fornyes automatisk, må han eller hun varsle forsikringsforetaket innen forsikringstidens utløp.

Tilføyd ved lov 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 12-9. (varsel fra forsikringsforetaket om at forsikringen ikke skal fornyes)

Vil ikke forsikringsforetaket at forsikringen skal fornyes automatisk, må det varsle forsikringstakeren om dette senest to måneder før forsikringstidens utløp. Varslet skal gis i et skriftlig dokument og være grunngitt. I motsatt fall fornyes forsikringsforholdet for ett år.

Forsikringsforetaket kan bare unnlate å fornye en forsikring etter første ledd når det foreligger særlige grunner som gjør det rimelig å avbryte forsikringsforholdet. Foretaket skal i varslet orientere om adgangen til å benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd om foretaket har rett til å unnlate fornyelse.

Tilføyd ved lov 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), endret ved lover 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 12-10. (retten til å fortsette en livsforsikring når gjenkjøpsverdien blir utbetalt)

Er gjenkjøpsverdien av en individuell livsforsikring utbetalt til forsikringstakeren eller til en kreditor, jf §§ 15-8 og 16-2, kan forsikringstakeren uten å gi nye helseopplysninger kreve at forsikringen fortsetter i den gjenværende del av den opprinnelig fastsatte forsikringstid som ren risikoforsikring med fradrag av gjenkjøpsverdien.

Forsikringsforetaket skal, senest i forbindelse med utbetalingen av gjenkjøpsverdien, varsle forsikringstakeren om retten til fortsatt forsikring. Krav om slik forsikring må settes fram innen 6 måneder etter at varslet ble sendt.

Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), tidligere § 12-8, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 12-11. (midlertidig dekning ved livsforsikring)

Har forsikringsforetaket i livsforsikring forbeholdt seg at ansvaret ikke skal løpe fra første premie er betalt, skal foretaket tilby forsikringstakeren en midlertidig dekning for dødsfall som ikke har sammenheng med den forsikredes helsetilstand på det tidspunktet da den midlertidige dekningen trer i kraft.

Hvis ikke annet er avtalt eller følger av fjerde ledd, trer den midlertidige dekningen i kraft så snart premien for den er betalt. Dekningen faller bort dersom fullstendig søknad om en bestemt forsikring ikke er sendt til forsikringsforetaket senest en måned etter at den midlertidige dekningen trådte i kraft. Er slik søknad sendt, faller dekningen bort når den forsikring det er søkt om, enten trer i kraft eller blir avslått, likevel senest en måned etter at forsikringstakeren mottok premievarsel for den forsikring det er søkt om. Har forsikringsforetaket sendt tilbud om forsikring på andre vilkår, faller dekningen bort når fristen for å akseptere tilbudet er utløpt.

Den midlertidige dekning skal ha samme omfang som den forsikring det er søkt om, hvis det i vilkårene for den midlertidige dekning ikke er fastsatt en lavere beløpsgrense.

Har forsikringsforetaket ikke senest samtidig med at søknad om en bestemt forsikring er mottatt, gjort forsikringstakeren oppmerksom på muligheten for å

få midlertidig dekning, svarer foretaket som om slik dekning var avtalt.
Endret ved lover 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), tidligere § 12-9, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 13. Alminnelige forutsetninger for forsikringsforetakets ansvar etter forsikringsavtalen

Overskrift endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-1. (forsikringsforetakets informasjonsplikt)

Forsikringsforetaket skal informere om opplysningsplikten som følger av reglene i dette kapitlet. Foretakets spørsmål i et skriftlig dokument skal vedlegges en kort og lettfattelig forklaring av hvorfor foretaket mener spørsmålene har betydning for risikovurderingen, og hvilken betydning svarene kan ha.
Tilføyd ved lov 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-1 a. (forsikringstakerens og den forsikredes plikt til å gi opplysninger om risikoen)

Forsikringsforetaket kan be om opplysninger som kan ha betydning for dets vurdering av risikoen.

Så lenge forsikringsforetaket ikke har påtatt seg å dekke forsikringen, skal forsikringstakeren og den forsikrede svare på de spørsmålene som foretaket stiller for å kunne vurdere risikoen. Forsikringstakeren og den forsikrede skal gi riktige og fullstendige svar på foretakets spørsmål. På oppfordring fra foretaket skal forsikringstakeren og den forsikrede gi opplysninger om særlige forhold som de må forstå er av vesentlig betydning for foretakets vurdering av risikoen.
Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), tidligere § 13-1, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-1 b. (tidsgrense for helseopplysninger)

Forsikringsforetaket kan ikke be om helseopplysninger som ligger mer enn ti år tilbake i tid.
Tilføyd ved lov 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-1 c. (opplysninger som ikke kan brukes)

Helseopplysninger som er innsamlet eller unnlatt slettet i strid med lov, kan ikke påberopes av forsikringsforetaket.
Tilføyd ved lov 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-2. (nedsettelse av forsikringsforetakets ansvar når opplysningsplikten er forsømt)

Har forsikringstakeren eller den forsikrede svikaktig forsømt opplysningsplikten etter § 13-1 a, og er det inntruffet et forsikringstilfelle, er forsikringsforetaket uten ansvar.

Har forsikringstakeren eller den forsikrede ellers forsømt sin opplysningsplikt, og det ikke bare er lite å legge vedkommende til last, kan forsikringsforetakets ansvar settes ned eller falle bort.

Ved avgjørelsen etter annet ledd skal det tas hensyn til hvilken betydning feilen har hatt for forsikringsforetakets vurdering av risikoen, og til skyldgraden, skadeforløpet og forholdene ellers.
Endret ved lover 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994), 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-3. (forsikringsforetakets rett til å si opp forsikringen og endring av avtalen når opplysningsplikten er forsømt)

Blir forsikringsforetaket i forsikringstiden kjent med at opplysningsplikten er forsømt, og det ikke bare er lite å legge forsikringstakeren eller den forsikrede til last, kan det si opp forsikringen med 14 dagers varsel. § 12-4 tredje ledd får tilsvarende anvendelse. Har forsikringstakeren opptrådt svikaktig, kan foretaket likevel si opp denne og andre forsikringsavtaler det har med

forsikringstakeren med øyeblikkelig virkning.

Må det antas at forsikringsforetaket med kunnskap om det rette forhold hadde dekket forsikringen mot høyere premie eller for øvrig på andre vilkår, kan forsikringstakeren innen oppsigelsesfristens utløp kreve å få fortsette forsikringsforholdet på slike vilkår. Så lenge nye vilkår ikke er avtalt, løper den opprinnelige forsikring med den begrensing som følger av § 13-2 annet og tredje ledd, likevel ikke ut over tre måneder fra oppsigelsen. Retten til fortsatt forsikring etter dette leddet, gjelder ikke dersom det har vært utvist svik.

Forsikringsforetaket skal i oppsigelsen gjøre forsikringstakeren oppmerksom på den mulighet for fortsatt forsikring som forsikringstakeren kan ha. Krever forsikringstakeren fortsatt forsikring, kan foretaket forlange de nye opplysninger som det trenger for sin vurdering.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-4. (begrensning av forsikringsforetakets rett til å påberope seg mangelfulle opplysninger)

Forsikringsforetaket kan ikke påberope seg at opplysningsplikten er forsømt dersom det kjente eller burde kjent til at opplysningene var uriktige eller ufullstendige, da det fikk opplysningene. Det samme gjelder dersom det forhold som opplysningene gjaldt, var uten betydning for foretaket, eller senere har opphørt å ha betydning. Er det utvist svik, gjelder begrensningen i første punktum bare dersom foretaket var klar over at de opplysningene det fikk, var uriktige eller ufullstendige.

Ved livsforsikring kan forsikringsforetaket påberope seg at opplysningsplikten er forsømt bare dersom forsikringstilfellet er inntruffet eller foretaket har gitt varsel etter § 13-13 innen to år etter at foretakets ansvar begynte å løpe. Denne begrensningen gjelder ikke dersom det har vært utvist svik. Ved uføredekning gjelder begrensningen heller ikke der forsikringstakeren eller den forsikrede grovt uaktsomt har forsømt opplysningsplikten.
Endret ved lover 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994), 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-5. (ansvarsbegrensning på grunn av den forsikredes helsetilstand)

Omfatter forsikringen følgen av sykdom eller lyte, kan forsikringsforetaket ikke ta forbehold om at det er uten ansvar for det tilfelle at sykdommen eller lytet forelå allerede da foretakets ansvar begynte å løpe. Et slikt forbehold er likevel gyldig dersom

a. forbeholdet grunner seg på opplysninger som forsikringsforetaket har fått om den forsikrede, eller
b. forsikringsforetaket av særlige grunner er avskåret fra å innhente opplysninger fra den forsikrede. I slike tilfeller svarer foretaket likevel for sykdom eller lyte som den forsikrede ikke hadde kjennskap til da foretakets ansvar begynte å løpe.

Ved sykeforsikring kan forsikringsforetaket i vilkårene forbeholde seg at det bare svarer for sykdom som har vist symptomer etter et bestemt tidspunkt. Tilsvarende gjelder ved uføredekning i tilknytning til livsforsikring.

Har en tidsbegrenset forsikring vært fornyet, kan forbeholdet bare gjelde sykdom eller lyte som den forsikrede hadde da forsikringen ble tegnet første gang.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-6. (ansvarsbegrensning på grunn av farlig virksomhet o l)

Har forsikringsforetaket gjort sitt ansvar avhengig av at den forsikrede ikke deltar i en bestemt virksomhet eller utsetter seg for en bestemt fare, er det likevel ansvarlig for forsikringstilfeller som inntreffer mens forsikrede deltar i virksomheten eller utsetter seg for faren dersom forsikringstilfellet ikke skyldes forholdet.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-7. (forbehold om tilpasning av premien til den forsikredes livsforhold)

Har forsikringsforetaket gjort premiens størrelse avhengig av den forsikredes livsforhold, slik som yrke e l, kan det pålegge forsikringstakeren å melde fra om endring av forholdet. Blir ikke slik melding gitt senest ved første premieinnbetaling etter at endringen fant sted, og fører forsømmelsen til at premien ikke blir forhøyet, kan foretaket kreve at dets ansvar for ethvert forsikringstilfelle blir forholdsmessig nedsatt. Ved beregningen av ansvaret skal den premien legges til grunn som foretaket ville ha krevd dersom det hadde visst at endringen skulle skje. Foretaket skal i forbindelse med premievarsler minne forsikringstakeren om pålegget.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-8. (forsettlig fremkalling av forsikringstilfellet)

Har den forsikrede forsettlig fremkalt forsikringstilfellet, er forsikringsforetaket ikke ansvarlig. Foretaket er likevel ansvarlig hvis den forsikrede på grunn av alder eller sinnstilstand ikke kunne forstå rekkevidden av sin handling. Foretaket kan ved ulykkesforsikring ta forbehold om at det ikke svarer for selvmord eller forsøk på selvmord som følge av sinnslidelse.

Har den forsikrede tatt eller forsøkt å ta sitt eget liv, svarer forsikringsforetaket ved livsforsikring dersom det er gått mer enn ett år etter at foretakets ansvar begynte å løpe, eller dersom det må antas at forsikringen ble tegnet uten tanke på selvmord. Har en kortvarig livsforsikring som bare omfatter dødsrisiko, vært fornyet, regnes ett-årsfristen fra første gang forsikringen ble tegnet.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-9. (uaktsom fremkalling av forsikringstilfellet)

Har den forsikrede ved annen forsikring enn livsforsikring grovt uaktsomt fremkalt forsikringstilfellet eller økt skadens omfang, kan forsikringsforetakets ansvar settes ned eller falle bort. Det samme gjelder dersom den forsikrede grovt uaktsomt har fremkalt forsikringstilfellet gjennom overtredelse av en sikkerhetsforskrift. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på skyldgraden, skadeforløpet, om forsikrede var i selvforskyldt rus, hvilken virkning nedsettelse eller bortfall av foretakets ansvar vil få for den som har krav på forsikringen eller for andre personer som er økonomisk avhengige av ham eller henne og forholdene ellers.

I andre tilfeller enn nevnt i første ledd kan forsikringsforetaket ikke påberope seg at den forsikrede uaktsomt har fremkalt forsikringstilfellet.

Forsikringsforetaket kan ikke påberope seg reglene i første ledd dersom den forsikrede på grunn av alder eller sinnstilstand ikke kunne forstå rekkevidden av sin handling.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-10. (handlinger foretatt for å avverge skade på person eller eiendom)

Forsikringsforetaket kan ikke påberope seg reglene i §§ 13-6, 13-8 eller 13-9 dersom den handling det er tale om, tok sikte på å forebygge skade på person eller eiendom, og handlingen etter de foreliggende forhold måtte anses forsvarlig.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-11. (melding om forsikringstilfellet)

Er forsikringstilfellet inntruffet, skal enhver som mener å ha et krav mot forsikringsforetaket, uten ugrunnet opphold melde fra til det.

Er forsikringsforetaket blitt avskåret fra å undersøke forhold omkring forsikringstilfellet av betydning for foretakets ansvar eller fra å treffe tiltak som ville ha begrenset skaden, fordi noen som nevnt i første ledd forsettlig eller grovt uaktsomt har forsømt meldeplikten, kan foretakets ansvar overfor vedkommende settes ned eller falle bort.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-12. (tiltak for å begrense skade)

Forsikringsforetaket kan gi den forsikrede pålegg om tiltak som åpenbart vil begrense omfanget av foretakets ansvar, og skal dekke kostnadene ved disse tiltak. Den forsikrede plikter ikke å følge et pålegg som gjør et urimelig inngrep i friheten til å råde over sin person.

Har den forsikrede forsettlig eller grovt uaktsomt latt være å følge et pålegg som han eller hun plikter å etterkomme, kan foretakets ansvar settes ned eller falle bort.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 13-13. (forsikringsforetakets plikt til å si fra om at det vil bruke sine rettigheter)

Vil forsikringsforetaket gjøre gjeldende at det etter en av reglene i dette kapitlet er helt eller delvis fri for ansvar eller har rett til å si opp forsikringen, skal foretaket gi forsikringstakeren eller den som er berettiget til forsikringsytelsen, beskjed i et skriftlig dokument om sitt standpunkt. Beskjeden skal gis uten ugrunnet opphold etter at foretaket ble kjent med det forhold som medfører at reglene kan anvendes. I denne forbindelse skal foretaket også gi orientering om adgangen til å benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd saken utenfor domstolene.

Forsømmer forsikringsforetaket å gi slik beskjed, mister det retten til å påberope seg forholdet. Ved livsforsikring skal foretaket samtidig som det gir beskjed etter første ledd første punktum, registrere i livsforsikringsregisteret at

det har påberopt seg forholdet.
Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 14. Premien.

§ 14-1. (forfallstid, første premievarsel)

Dersom premiebetaling ikke er et vilkår for at forsikringsforetakets ansvar skal begynne å løpe, forfaller premien ved påkrav i samsvar med forsikringsavtalen. Betalingsfristen skal være minst en måned fra den dag foretaket har sendt premievarsel til forsikringstakeren. Har foretakets ansvar begynt å løpe, fortsetter det å løpe selv om betaling ikke skjer innen fristen.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 14-2. (forsinket premiebetaling, senere premievarsler)

Dersom premien ikke er betalt ved utløpet av betalingsfristen etter § 14-1, og forsikringsforetakets ansvar løper, må foretaket for å bli fri for ansvar sende et nytt premievarsel med minst 14 dagers betalingsfrist fra avsendelsen. Varslet skal klart angi at ansvaret opphører dersom premien ikke blir betalt innen den oppgitte fristen.

Godtgjøres det at forsikringstakeren ikke har kunnet betale før fristens utløp på grunn av uforutsette hindringer som ikke kan bebreides forsikringstakeren, løper forsikringsforetakets ansvar i inntil tre måneder etter fristens utløp.

Betales premien i ulykkes- og sykeforsikring i andre tilfeller enn nevnt i annet ledd etter utløpet av fristen i første ledd, anses betalingen som en anmodning om en ny forsikring. § 12-2 tredje ledd gjelder tilsvarende, likevel slik at forsikringsforetaket først svarer fra dagen etter at premien er betalt.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 14-3. (gjenopptakelse av livsforsikring uten nye helseopplysninger)

Har forsikringsforetakets ansvar i livsforsikring opphørt å løpe etter at det er betalt premie for minst ett år, kan forsikringen settes i kraft igjen uten nye helseopplysninger dersom forfalte premier blir betalt innen seks måneder etter utløpet av den frist som er nevnt i § 14-2 første ledd. Dersom forsikringens

gjenkjøpsverdi er utbetalt, må også gjenkjøpsverdien betales tilbake til forsikringsforetaket innen samme frist, jf likevel § 12-10 første ledd. Foretaket kan kreve lovlig forsinkelsesrente av beløpene. Blir forsikringen gjenopptatt, løper foretakets ansvar fra dagen etter at beløpet er betalt.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 14-4. (særskilt premievarsel ved livsforsikring)

Ved livsforsikring skal forsikringsforetaket også sende varsel etter § 14-2 første ledd til den som ifølge livsforsikringsregisteret er panthaver i forsikringen. Forsikringstakerens ektefelle, den forsikrede og den som er endelig oppnevnt som begunstiget, kan også kreve slikt varsel. Forsømmer foretaket å sende varsel, kan det ikke gjøres gjeldende overfor vedkommende at premiebetalingen er misligholdt.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 14-5. (når betaling skal anses å ha skjedd)

Selv om forsikringsforetaket ikke har mottatt et premiebeløp, skal betaling i forhold til forfallsreglene i dette kapitlet anses å være skjedd når

a. penger, sjekk eller annen anvisning er sendt til forsikringsforetaket i posten eller ved telegram,
b. beløpet er innbetalt til et postkontor eller en bank, eller
c. et betalingsoppdrag er sendt til en bank.

Endret ved lover 22 nov 1996 nr. 67 (ikr. 1 des 1996), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 15. Disposisjoner over forsikringen og retten til forsikringsforetakets ytelser

Overskrift endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 15-1. (retten til forsikringsforetakets ytelser når forsikringstakeren ikke har disponert over forsikringen)

Dersom forsikringstakeren ikke har disponert over forsikringen på annen måte i samsvar med reglene i dette kapitlet, gjelder reglene i annet til sjette ledd.

En forsikringssum som forfaller ved forsikringstakerens død, tilfaller ektefellen. Dette gjelder likevel ikke hvis det før dødsfallet var avsagt dom for eller gitt bevilling til separasjon eller skilsmisse, selv om avgjørelsen ikke er rettskraftig eller endelig. En forsikringssum som tilfaller ektefellen, regnes ikke til de midler som skal deles likt etter ekteskapsloven § 77, jf § 58, hvis ikke gjenlevende ektefelle overtar boet uskiftet i samsvar med arveloven kapittel 5.

En forsikringssum som ikke tilfaller ektefelle etter reglene i annet ledd, tilfaller arvingene etter lov eller testament. Satt forsikringstakeren i uskiftet bo på grunnlag av ekteskap i samsvar med arveloven kapittel 5, inngår forsikringssummen i de midler som skal deles likt mellom førsteavdødes og lengstlevendes arvinger, jf arveloven § 29 første ledd.

Er utbetalingen av et beløp knyttet til det vilkår at bestemte personer er i live, tilfaller beløpet dem.

Har flere personer tegnet forsikring i fellesskap, og forsikringssummen kommer til utbetaling når den første av dem dør, tilfaller forsikringssummen den eller de gjenlevende av forsikringstakerne. Flere gjenlevende deler forsikringssummen likt, hvis ikke noe annet er avtalt.

En forsikringssum som forfaller ved en annen begivenhet enn forsikringstakerens død, tilfaller forsikringstakeren.

Endret ved lover 4 juli 1991 nr. 47, 19 des 2008 nr. 112 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1528), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 15-2. (oppnevnelse av begunstiget)

Forsikringstakeren kan oppnevne en eller flere personer til, som begunstiget, å motta forsikringssummen med eventuelle tillegg, eller en del av forsikringssummen, når den forfaller. Er forsikringstakeren gift, bør ektefellen underrettes om oppnevnelsen, jf § 15-6.

En oppnevnelse av begunstiget kan tilbakekalles hvis ikke forsikringstakeren har gitt den begunstigede tilsagn om at den skal være endelig.

§ 15-3. (fremgangsmåter ved oppnevnelse av begunstiget)

En oppnevnelse av begunstiget og tilbakekall av oppnevnelse må gjøres i melding i et skriftlig dokument til forsikringsforetaket. I forbindelse med tegning av forsikring kan likevel oppnevnelse meldes til foretaket på annen måte.

Er det i et testament disponert særskilt over en forsikring, regnes dette som oppnevnelse eller tilbakekall av begunstiget.

Oppnevnelse og tilbakekall som ikke er gjort på en av de måtene som er nevnt i første og annet ledd, er ikke gyldig.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 15-4. (tolkingsregler)

Dersom ikke annet er bestemt eller følger av forholdet, gjelder følgende:

a. En oppnevnelse av en begunstiget omfatter bare forsikringssum som forfaller ved død.
b. Har forsikringstakeren foretatt flere oppnevnelser, gjelder arveloven § 58 bokstav e tilsvarende.
c. Dør den begunstigede før den forsikrede, gjelder arveloven § 58 bokstav b tilsvarende.
d. Er den forsikredes ektefelle oppnevnt, gjelder § 15-1 annet ledd tilsvarende.
e. Er den forsikredes arvinger oppnevnt, omfatter dette også arvinger etter testament.
f. Er forsikringen pantsatt ved forsikringstakerens død, gjelder arveloven § 58 bokstav d tilsvarende i forholdet mellom dødsboet og den begunstigede.

Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 15-5. (retten etter forsikringsavtalen når det er oppnevnt en begunstiget)

Oppnevnelse av en begunstiget medfører ingen innskrenkning i forsikringstakerens råderett over forsikringen eller rett etter forsikringsavtalen for øvrig. Blir forsikringen pantsatt, står den begunstigedes rett tilbake for panthaverens, hvis ikke noe annet er avtalt.

Er oppnevnelsen endelig, har forsikringstakeren ikke rett til å disponere over forsikringen til skade for den begunstigede.

Så lenge forsikringstilfellet ikke er inntruffet, kan den begunstigede ikke disponere over forsikringen. Er forsikringstakeren død og forsikringssummen først skal utbetales på et senere tidspunkt, går alle rettigheter etter forsikringsavtalen over på den begunstigede hvis ikke noe annet går fram av forholdet.

§ 15-6. (omgjøring av begunstigelse etter krav fra forsørgede)

Virker det klart urimelig i forhold til ektefelle eller livsarving som forsikringstakeren forsørget eller hadde plikt til å forsørge, og som ellers ville hatt krav på forsikringssummen etter § 15-1, at en begunstiget mottar beløpet, kan den forsørgede kreve forsikringssummen helt eller delvis utbetalt til seg. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på motivet for oppnevnelsen, den forsørgedes og den begunstigedes behov, og om den forsørgede har fått varsel om oppnevnelsen i rimelig tid før dødsfallet.

Tilsvarende gjelder i forhold til en livsarving når ektefellen har krav på forsikringssummen etter § 15-1 annet ledd.

Krav etter første eller annet ledd må gjøres gjeldende ved saksanlegg mot den begunstigede eller ektefellen innen ett år etter dødsfallet.

En begunstiget eller ektefelle som har fått utbetalt forsikringssummen, plikter ikke å betale tilbake mer enn det beløp som var i behold da vedkommende fikk vite om kravet.

§ 15-7. (overdragelse av forsikringen)

Blir en forsikring overdradd, går overdragerens rettigheter etter forsikringsavtalen over på erververen hvis ikke noe annet er avtalt. Ved overdragelsen faller tidligere oppnevnelser av begunstiget bort hvis ikke noe annet er avtalt eller følger av forholdet.

§ 15-8. (pantsettelse av forsikringen)

En kapitalforsikring kan pantsettes. Pantet omfatter retten til å få utbetalt forsikringssummen når den forfaller, og retten til forsikringens gjenkjøpsverdi. Tillegg til de opprinnelig bestemte ytelser omfattes ikke av pantsettelsen, hvis ikke noe annet er avtalt.

Uten samtykke fra panthaveren kan forsikringsforetaket ikke utbetale

forfalte ytelser under forsikringen, jf panteloven § 1-6 annet ledd.

Er pantekravet forfalt, kan panthaveren kreve gjenkjøpsverdien utbetalt til seg så langt det er nødvendig for å dekke pantekravet. Panthaveren skal i så fall først med to måneders varsel gi pantsetteren adgang til å avverge panthaverens krav ved enten å dekke pantekravet eller betale et beløp tilsvarende gjenkjøpsverdien. Panthaveren har ikke rett til å realisere pantet på annen måte.

Er forsikringen pantsatt ved den forsikredes død, og blir pantekravet dekket av dødsboet, kan boet kreve vederlag av forsikringssummen hvis ikke noe annet følger av forholdet.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 15-9. (bortfall av retten til å kreve forsikringssum)

Reglene i arveloven § 72 gjelder tilsvarende for den som har rett til en forsikringssum etter bestemmelsene i dette kapitlet. Dette gjelder også for forsikringsytelser som utløses av invaliditet som er en følge av handlingen. Ved forsikring på fremmed liv tilfaller ytelser som frakjennes forsikringstakeren, den forsikrede, eller hvis den forsikrede er død, den forsikredes etterlatte etter reglene i § 15-1 annet og tredje ledd.

Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 15-10. (livrenteforsikring)

Reglene i dette kapitlet gjelder for livrenteforsikring så langt det ikke er fastsatt noe annet i eller i medhold av lovgivningen ellers, eller i forsikringsvilkårene med samtykke fra tilsynsmyndigheten.

Kapittel 16. Forholdet til fordringshaverne.

§ 16-1. (alminnelige regler om kreditorvern)

Før forsikringstilfellet er inntruffet, kan retten etter forsikringsavtalen ikke tjene til gjeldsdekning, hvis ikke forsikringen er overdradd til noen annen enn forsikringstakerens ektefelle eller den forsikrede. Vil i så fall erververens fordringshavere søke dekning i verdien av forsikringen, gjelder reglene i § 15-8 tredje ledd tilsvarende.

Forsikringssum som utbetales ved død kan ikke beslaglegges av avdødes

fordringshavere, hvis det ikke ved oppnevnelse av en begunstiget er bestemt noe annet. § 15-8 fjerde ledd gjelder i så fall tilsvarende.

Forfaller forsikringssummen ved en annen begivenhet enn den forsikredes død, kan den forsikredes fordringshavere i ett år fra forfall ikke søke dekning i den forsikredes krav mot forsikringsforetaket. Tilsvarende gjelder for ektefellens fordringshavere når den forsikredes ektefelle får rett til forsikringssummen ved forfall.

Ved livrenteforsikring kan rentenyterens fordringshavere søke dekning i den løpende livrente i samsvar med lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett §§ 2-6, 2-7 og 2-11.

Endret ved lover 23 apr 2004 nr. 18 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1665), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 16-2. (omstøtelse av premiebetaling ved konkurs o l)

Forsikringstakerens konkursbo, tvangsakkordbo eller insolvente dødsbo kan kreve vederlag av forsikringsforetaket for premiebetaling som er skjedd i de siste tre år før fristdagen, jf lov 8 juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett § 1-2, i den utstrekning premiebetalingen da den skjedde var åpenbart urimelig, hensett til forsikringstakerens økonomiske stilling og forholdene ellers. Vederlaget utgjør den økning i forsikringens verdi som skyldes den urimelige premiebetalingen. Dersom boet vil gjøre vederlagskrav gjeldende mot forsikringsforetaket, skal det også varsle forsikringstaker en og den som har krav på forsikringssummen ved forfall.

Dersom forsikringssummen er utbetalt, kan boet kreve et beløp som nevnt i første ledd tilbakeført fra den som har fått forsikringssummen utbetalt. § 15-6 siste ledd gjelder i så fall tilsvarende.

Er forsikringen pantsatt, og er pantsettelsen registrert senest dagen før fristdagen, jf. dekningsloven § 1-2, kan vederlagskrav etter paragrafen her ikke gjøres gjeldende i strid med panthaverens rett. Har forsikringstakeren overdradd forsikringen eller foretatt en endelig oppnevnelse av begunstiget, gjelder tilsvarende i den utstrekning erververen eller den begunstigede har gitt vederlag for retten.

Har den begunstigede eller noen som har vern etter § 16-1 første ledd betalt premier, gjelder reglene i første til tredje ledd tilsvarende i forhold til deres fordringshavere.

Betaling av premie for pensjonsforsikring i den utstrekning premiene var eller kunne ha vært fradragsberettiget ved beregningen av forsikringstakerens skattbare inntekt, skal ikke regnes som urimelig etter reglene i første ledd.

Endret ved lover 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

Kapittel 17. Registrering av livsforsikring.

§ 17-1. (livsforsikringsregisteret)

Et livsforsikringsforetak skal registrere de livsforsikringsavtaler som det inngår. For den enkelte avtale skal registeret inneholde opplysninger om

a. de forsikringsvilkår som gjelder for avtalen,
b. de fastsatte rettigheter vedrørende fremtidige ytelser,
c. premiebetaling, og
d. hvem som er forsikringstaker og forsikret.

Har noen ervervet en rett til forsikringen, skal forsikringsforetaket på begjæring registrere ervervet. Bygger ervervet på en frivillig disposisjon, er det et vilkår for registrering at disposisjonen er foretatt av den som ifølge registeret er forsikringstaker. Foretaket skal gi melding om registreringen til forsikringstakeren og rettighetshaveren.

Et tidligere registrert rettserverv kan kreves slettet dersom det legges fram bevis for at rettigheten er falt bort, eller at rettighetshaveren samtykker i slettingen.

En gjenkallelig oppnevnelse av en begunstiget kan registreres eller slettes bare etter begjæring fra den som ifølge registeret er forsikringstaker. Melding fra forsikringstakeren etter § 15-3 første ledd anses som begjæring om registrering eller sletting.

Er det åpnet offentlig skifte av forsikringstakerens bo, skal dette registreres dersom det begjæres av tingretten, jf arveloven § 91 annet ledd. Er det åpnet offentlige forhandlinger om tvangsakkord, eller er konkurs åpnet i forsikringstakerens bo, skal dette registreres på begjæring av gjeldsnemnda, eventuelt bostyreren eller tingretten, jf konkursloven §§ 36 og 79. Tilsvarende gjelder dersom forsikringstakeren blir fratatt rettslig handleevne, jf. vergemålsloven § 77 første ledd bokstav b.

En begjæring om registrering skal føres inn i en journal samme dag som den kommer til forsikringsforetaket, og innføres i registeret snarest mulig.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 17-2. (utskrift)

Utskrift av registeret kan kreves av forsikringstakeren, forsikringstakerens ektefelle, den forsikrede, en endelig begunstiget, en panthaver i forsikringen eller i en panterett i forsikringen eller av tingretten. En utskrift skal bygge på det som er innført i registeret på det tidspunkt den blir utlevert fra forsikringsforetaket.

Utskrift etter første ledd skal bare inneholde opplysninger av betydning for den som begjærer utskriften. For øvrig skal forsikringsforetaket bevare taushet om innholdet av livsforsikringsregisteret.

Kongen kan gi nærmere regler om innholdet av utskrift etter annet ledd første punktum, og kan gi bestemmelser om betaling av et nærmere fastsatt gebyr.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 17-3. (kollisjon mellom rettserverv i forsikringen)

Registrert rettserverv i forsikringen går i kollisjonstilfelle foran rettserverv i forsikringen som ikke er journalført senest samme dag. Flere rettserverv som er journalført samme dag, er likestilt.

Et eldre rettserverv går uten hensyn til et som er bestemt i første ledd foran et yngre, dersom det yngre er stiftet ved frivillig disposisjon, og erververen, da erververens rett ble journalført, kjente eller burde kjent den eldre rett.

§ 17-4. (godtroende rettighetshavers stilling overfor forsikringsforetaket)

Overfor den som i god tro har fått registrert en rettighet som er ervervet ved avtale, kan forsikringsforetaket ikke gjøre gjeldende andre innsigelser enn dem som er nevnt i melding til rettighetshaveren etter § 17-1 annet ledd tredje punktum.

Foretaket kan likevel gjøre gjeldende innsigelser som grunner seg på:

a. forhold som nevnt i kapittel 13, og som foretaket først ble kjent med etter at melding etter § 17-1 annet ledd ble sendt,
b. at premiebetalingen er misligholdt etter at melding etter § 17-1 annet ledd ble sendt, jf likevel § 14-4, eller
c. at det er utbetalt forfalt termin av pensjon, livrente eller rente som etter avtalen skal løpe i et bestemt antall år, selv om utbetalingen

er skjedd før melding etter § 17-1 annet ledd ble sendt.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 17-5. (utbetaling av forsikringssummen til den som fremtrer som berettiget)

Har forsikringsforetaket i god tro utbetalt forsikringssummen eller gjenkjøpsverdien til den som er innført i registeret som berettiget, eller som har rett til forsikringssummen etter § 15-1, kan det ikke gjøres gjeldende overfor foretaket at en annen har bedre rett.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 17-6. (avskjæring av innsigelser fra hjemmelsperson)

Overfor den som i god tro har registrert en rettighet stiftet ved avtale med den som ifølge registeret er forsikringstaker, kan det ikke gjøres gjeldende at vedkommendes råderett bygger på et ugyldig rettserverv. Dette gjelder likevel ikke dersom ugyldigheten skyldes falsk, forfalskning, sinnssykdom, grov tvang som nevnt i avtaleloven § 28, mindreårighet eller vergemål med fratakelse av rettslig handleevne.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 17-7. (hva som menes med forsikringstaker)

Det som i dette kapitlet er bestemt om disposisjoner foretatt av forsikringstakeren, gjelder tilsvarende for disposisjoner foretatt av den som har en begrenset rettighet i forsikringen.

§ 17-8. (forskrifter)

Kongen kan gi nærmere forskrifter om livsforsikringsregisteret.

Kapittel 18. Erstatningsoppgjør, foreldelse m v.

§ 18-1. (opplysningsplikten ved erstatningsoppgjøret)

Den som vil fremme krav mot forsikringsforetaket, skal gi foretaket de opplysninger og dokumenter som er tilgjengelige for ham eller henne, og som foretaket trenger for å kunne ta stilling til og utbetale forsikringsbeløpet.

Dersom forsikringsforetaket ber om samtykke til innhenting av taushetsbelagte opplysninger fra en tredjeperson, skal samtykket begrenses til det som trengs på hvert trinn i saken. Samtykket skal oppfylle kravene i personopplysningsloven.

Forsikringsforetaket skal på forespørsel gi den som fremmer krav, innsyn i opplysninger om saken og medisinske vurderinger det har utarbeidet eller innhentet i saken, med mindre det er påkrevd å hemmeligholde opplysningene eller vurderingene av hensyn til forebygging, etterforskning, avsløring og rettslig forfølgning av straffbare handlinger.

Den som ved skadeoppgjøret gir uriktige eller ufullstendige opplysninger som han eller hun vet eller må forstå kan føre til at det blir utbetalt erstatning han eller hun ikke har krav på, mister ethvert erstatningskrav mot forsikringsforetaket etter denne og andre forsikringsavtaler i anledning samme hending. Dersom forholdet bare er lite klanderverdig, bare angår en liten del av kravet eller dersom det ellers foreligger særlige grunner, kan han eller hun likevel få delvis erstatning. § 13-13 gjelder tilsvarende.

I tilfeller som nevnt i fjerde ledd kan forsikringsforetaket si opp enhver forsikringsavtale det har med vedkommende med en ukes varsel. § 12-4 tredje ledd første, annet og fjerde punktum gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), 19 juni 2009 nr. 77, 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 18-2. (utbetaling av erstatning eller forsikringssum)

Krav på erstatning eller forsikringssum forfaller til betaling så snart forsikringsforetaket har hatt rimelig tid til å klarlegge ansvarsforholdet og beregne sitt endelige ansvar. Svarer foretaket for uførhet, kan det i forsikringsvilkårene fastsettes nærmere regler om vurdering av invaliditeten og forfall av kravet.

Er det på et tidligere tidspunkt på det rene at forsikringsforetaket i hvert fall skal betale en del, skal foretaket utbetale et tilsvarende forskudd.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 18-3. (forsikringsforetakets adgang til å motregne i erstatnings- eller forsikringsbeløpet)

I erstatnings- eller forsikringsbeløp som tilfaller forsikringstakeren, har forsikringsforetaket bare rett til å motregne med forfalt premie fra samme eller andre forsikringsforhold med foretaket.

I erstatning- eller forsikringsbeløp som tilfaller andre enn forsikringstakeren, kan forsikringsforetaket bare motregne med premie fra samme forsikringsforhold som er forfalt i løpet av de siste to år før erstatningsutbetalingen. Skal beløpet deles på flere, fordeles motregningen med forholdsmessige beløp på hver enkelt.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 18-4. (renter av erstatning eller forsikringssum)

Forsikringsforetaket skal svare rente av erstatning eller forsikringssum når det er gått to måneder etter at melding om forsikringstilfellet ble sendt til foretaket.

Skal forsikringsforetaket erstatte utlegg, inntrer renteplikten tidligst to måneder etter at utlegget er gjort. Skal foretaket erstatte dagpenger e l, svares rente først fra en måned etter utløpet av den periode foretaket svarer for. Skal foretaket betale bestemte beløp der forfallsdagen er fastsatt i forveien, regnes rente fra forfallsdag.

Forsømmer den berettigede å gi opplysninger eller utlevere dokumenter som nevnt i § 18-1 første ledd, kan han eller hun ikke kreve renter for den tid som går tapt ved dette. Det samme gjelder hvis den berettigede urettmessig avviser fullt eller delvis oppgjør.

For renten gjelder ellers lov 17 desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m m §§ 2 annet ledd og 3.

Renter skal betales selv om forsikringssummen dermed overskrides. Forsikringsvilkårene skal gjøre oppmerksom på retten til rente etter denne paragrafen.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 18-5. (frist i ulykkes- og sykeforsikring for å gi melding om forsikringstilfellet og for å foreta rettslige skritt)

Den som i ulykkes- eller sykeforsikring har rett til erstatning, mister retten

dersom kravet ikke er meldt til forsikringsforetaket innen ett år etter at den berettigede fikk kunnskap om de forhold som begrunner kravet.

Avslår foretaket i ulykkes- eller sykeforsikring et krav om erstatning helt eller delvis, mister vedkommende retten til erstatning dersom ikke sak er anlagt, eller behandling i utenrettslig tvisteløsningsorgan godkjent i medhold av lov er krevd, innen seks måneder etter at han eller hun fikk melding i et skriftlig dokument om avslaget. Meldingen må angi fristens lengde, hvordan den avbrytes og følgen av at den oversittes. Foreldelsesloven 18. mai 1979 nr. 18 § 10 nr. 2 og 4 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 51 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 25 juni 2004 nr. 980), 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 18-6. (foreldelse)

Krav på forsikringssum ved kapitalforsikring i livsforsikring foreldes etter 10 år, og andre krav på erstatning eller forsikringssum etter 3 år. Fristen begynner å løpe ved utløpet av det kalenderår da den berettigede fikk nødvendig kunnskap om de forhold som begrunner kravet. Kravet foreldes likevel senest 20 år, henholdsvis 10 år, etter utløpet av det kalenderår da forsikringstilfellet inntraff. Har forsikringsforetaket i ulykkes- eller sykeforsikring sendt slik melding som nevnt i § 18-5 annet ledd, inntrer foreldelse tidligst ved utløpet av den fastsatte fristen.

Krav på pensjons- eller livrenteforsikring foreldes når det er gått 10 år fra den dag da det siste gang ble utbetalt en termin. Er det ikke betalt noen terminer, løper fristen fra den dag da den berettigede kunne ha krevd første termin. Krav på forfalte terminer foreldes dessuten 3 år fra forfall.

Krav som er meldt til forsikringsforetaket før foreldelsesfristen er utløpt, foreldes tidligst seks måneder etter at sikrede har fått særskilt melding i et skriftlig dokument om at foreldelse vil bli påberopt. Meldingen må angi hvordan foreldelse avbrytes. Foreldelsesfristen forlenges ikke etter bestemmelsen her dersom det er gått mer enn 10 år fra kravet ble meldt til foretaket.

For øvrig gjelder reglene i foreldelsesloven 18 mai 1979 nr. 18. Fristen i første ledd tredje punktum kan likevel ikke forlenges etter lovens § 10.

Endret ved lover 24 jan 1997 nr. 14, 26 juni 1998 nr. 46 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 26 juni 1998 nr. 600 med virkning bare for krav som er meldt til forsikringsselskapet etter ikrafttredelsestidspunktet), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 19. Særlige regler om kollektive forsikringer.

§ 19-1. (forholdet til loven for øvrig)

Når ikke annet følger av reglene i dette kapitlet, gjelder reglene i loven ellers for kollektive forsikringer så langt de passer.

§ 19-2. (hva en kollektiv forsikringsavtale skal inneholde)

En avtale om kollektiv forsikring skal fastsette:

a. forsikringsforetakets ytelser under avtalen,
b. om det er adgang til å reservere seg mot medlemskap,
c. hvem som er eller kan bli medlemmer etter avtalen,
d. hvordan man skal forholde seg for å bli medlem, reservere seg mot å bli medlem dersom det er adgang til det, eller tre ut av ordningen.
e. om det skal føres fortegnelse over medlemmene, og om fortegnelsen i så fall skal føres av forsikringstakeren eller av forsikringsforetaket,
f. om premien skal betales til forsikringsforetaket av forsikringstakeren eller av de enkelte medlemmer,
g. forsikringstakerens plikter i forbindelse med meldinger til eller fra medlemmene,
h. hvem som har krav på forsikringssummen, dersom reglene i § 15-1 skal fravikes,
i. hvilke vilkår som må være oppfylt for at forsikringen skal bli effektiv eller skal kunne opprettholdes, og
j. medlemmenes adgang til å disponere over sine rettigheter etter avtalen, jf §§ 19-12 og 19-13.

Avtale om kollektiv pensjonsforsikring skal fastsette om forsikringens overskudd skal godskrives forsikringstakeren eller medlemmene. Overskudd på midler tilknyttet foretakspensjonsordning med skattefordel skal likevel anvendes i samsvar med regler gitt i lov om foretakspensjon. Overskudd på midler tilknyttet innskuddspensjonsordning med skattefordel skal anvendes i samsvar med regler gitt i innskuddspensjonsloven.
Endret ved lover 24 mars 2000 nr. 16 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 25 aug 2000 nr. 879), 24 nov 2000 nr. 81 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1167), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 19-3. (informasjon om forsikringen)

Når forsikringsordningen er etablert, og senere med passende mellomrom, skal forsikringsforetaket og forsikringstakeren på forsvarlig måte sørge for at de som er eller kan bli medlemmer, blir orientert om de forhold som er nevnt i § 19-2 og om tilleggsdekninger det kan være aktuelt for medlemmene å tegne.

Forsikringsforetaket og forsikringstakeren skal på anmodning fra medlemmer gi informasjon om vilkårene for opptjening av rett til pensjon, hvilken betydning det har for pensjonsrettighetene å avslutte arbeidsforholdet, verdien av de opptjente pensjonsrettigheter og vilkårene for forvaltning og regulering av opptjente pensjonsrettigheter.

Endret ved lover 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 19-4. (forsikringsbevis)

Blir det i henhold til § 19-2 bokstav e ført fortegnelse over medlemmene, skal den som fører fortegnelsen, uten ugrunnet opphold sørge for at enhver som blir medlem, får forsikringsbevis og de vilkår som gjelder for forsikringen.

Overfor den som har fått forsikringsbevis, kan det ikke gjøres gjeldende at han eller hun ikke fyller vilkårene for å være medlem av forsikringsordningen, eller at han eller hun ikke har krav på de ytelser som fremgår av beviset. Dette gjelder likevel ikke dersom det klart går frem av beviset at vedkommende ikke fyller vilkårene eller ikke har krav på ytelsene. Heller ikke gjelder det dersom forsikringsforetaket kan si seg helt eller delvis fri for ansvar etter reglene i § 13-2, eller dersom det er gitt varsel om opphør eller endring av avtalen etter § 19-6 eller § 19-8.

Endret ved lover 24 jan 1997 nr. 14, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 19-5. (når forsikringsforetakets ansvar begynner å løpe)

Dersom ikke annet er avtalt eller følger av forholdet, begynner forsikringsforetakets ansvar å løpe når avtalen er inngått.

For et medlem som senere kommer til, trer forsikringen i kraft når det i samsvar med avtalen er sendt melding eller betalt premie, eller, om melding ikke er påkrevd, når vedkommende fyller vilkårene for å være medlem.

§ 12-2 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 19-6. (forsikringens opphør)

Når et medlem av en kollektiv forsikring der det føres fortegnelse over medlemmene, trer ut av den gruppen som avtalen omfatter, opphører forsikringen for medlemmets vedkommende tidligst 14 dager etter at påminnelse i et skriftlig dokument er sendt fra forsikringsforetaket eller forsikringstakeren. I en forsikring der det ikke føres fortegnelse over medlemmene, eller hvor påminnelse som nevnt i første punktum ikke blir sendt, opphører forsikringen tidligst to måneder etter at medlemmet trådte ut av gruppen. Ved forsikringstilfeller som forsikringsforetaket svarer for etter første eller annet punktum, kan foretaket gjøre fradrag i erstatningen i den utstrekning vedkommende i mellomtiden er kommet inn under en tilsvarende forsikring og får erstatning under den.

Hvis forsikringstakeren eller forsikringsforetaket sier opp eller unnlater å fornye forsikringen, eller foretakets ansvar opphører å løpe på grunn av forsikringstakerens manglende premiebetaling, skal medlemmene varsles ved melding i et skriftlig dokument eller på annen forsvarlig måte. For det enkelte medlem opphører forsikringen i så fall tidligst en måned etter at varsel er gitt eller medlemmet på annen måte er blitt kjent med forholdet. Første ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.

Reglene i denne paragrafen gjelder ikke for en forsikring som etter sitt formål bare skal gjelde i et begrenset tidsrom.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 19-7. (medlemmets rett til å fortsette en livsforsikring individuelt)

Når en kollektiv livsforsikring opphører, har medlemmene hver for seg rett til å fortsette forsikringsforholdet med individuell premieberegning uten å gi nye helseopplysninger. Samme rett har et medlem som av annen grunn enn alder trer ut av den gruppen som forsikringen omfatter. Medlemmet skal i et skriftlig dokument eller på annen forsvarlig måte varsles om adgangen til å tegne fortsettelsesforsikring. Medlemmet må benytte seg av denne adgangen innen seks måneder etter at forsikringsforetakets ansvar er falt bort.

Første ledd gjelder bare for en forsikring som er dekket i foretak som har tillatelse til å drive livsforsikringsvirksomhet.

Retten til å fortsette forsikringsforholdet etter første ledd gjelder tilsvarende for arbeidstaker som er medlem av pensjonsordning under permittering iht. innskuddspensjonsloven § 4-3 fjerde ledd, foretakspensjonsloven § 3-7 fjerde ledd eller tjenestepensjonsloven § 3-6 fjerde ledd. Forsikringsforetaket skal sende melding som nevnt i første ledd tredje

punktum til medlemmene. Fristen i første ledd siste punktum gjelder tilsvarende. Ved gjeninntreden i arbeidsforholdet etter permittering har medlemmet rett til å avslutte forsikringsforholdet og få tilbakebetalt uavløpt premie. Det skal ikke stilles krav om ny egenerklæring, arbeidsdyktighetserklæring eller karensperiode ved gjeninntreden i arbeidsforholdet.
Endret ved lover 17 april 2020 nr. 25, 17 april 2020 nr. 25 (i kraft 1 mars 2022. Forlenget til og med 30 juni 2021 iflg. res 9 okt 2020 nr. 2007, forlenget til og med 30. september 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2032, forlenget til og med 31. oktober 2021 iflg. res. 24 sep 2021 nr. 2843, forlenget til og med 31. desember 2021 iflg. res. 29 okt 2021 nr. 3106, forlenget til og med 28. februar 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3814, tredje ledd ble opphevet), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 19-8. (endring av vilkårene)

Forsikringsforetaket kan ta forbehold om at det kan endre vilkår og premie i forsikringstiden.

Dersom vilkårene for forsikringen blir endret til skade for medlemmene, gjelder reglene i § 19-6 annet ledd tilsvarende.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 19-9. (meldinger fra eller til medlemmene)

Blir en melding i forsikringsforholdet gitt til forsikringstakeren, kan det ikke gjøres gjeldende at den ikke er kommet fram til forsikringsforetaket. Dette gjelder likevel ikke dersom medlemmet hadde grunn til å tro at meldingen ikke ville komme fram til foretaket, og hadde mulighet for å varsle dette.

Hvis forsikringstakeren etter denne loven eller etter avtalen har plikt til å sende melding til medlemmene eller på annen måte varsle dem, og forsikringstakeren unnlater dette, får unnlatelsen i forhold til medlemmene samme virkning som om den var skjedd i forsikringsforetaket. Dette gjelder likevel ikke dersom medlemmet på annen måte var blitt kjent med meldingen, og hadde rimelig mulighet til å innrette seg etter den.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 19-10. (tegning av livsforsikring uten opplysninger om risikoen)

I kollektiv livsforsikring kan det uten hinder av § 13-5 avtales at

forsikringsforetaket ikke svarer for arbeidsuførhet som inntrer innen to år etter at foretakets ansvar begynte å løpe, og som skyldes sykdom eller lyte som medlemmet hadde på dette tidspunkt, og som det må antas at medlemmet kjente til. Tilsvarende gjelder for en risiko knyttet til en medforsikret person som ikke har avgitt helseerklæring. Første punktum får også anvendelse for særlige ytelser som tilfaller etterlatte som følge av medlemmets død, men slik at det ikke kan avtales lengre ansvarsfrihet enn ett år fra det tidspunkt da foretakets ansvar begynte å løpe.
Endret ved lover 24 jan 1997 nr. 14, 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 19-11. (retten til forsikringssum som forfaller ved et medlems død)

Ved kollektiv forsikring som ikke tjener forsørgelsesformål, kan det avtales at forsikringstakeren skal ha rett til forsikringssummen.

Er det tegnet kollektiv forsikring på arbeidstakeres liv, kan det i avtale mellom arbeidsgiveren og de ansatte eller deres organisasjon fastsettes hvilke bestemmelser om retten til forsikringssummen ved et medlems død som skal tas inn i forsikringsavtalen. Tilsvarende gjelder når en forening har tegnet kollektiv forsikring på medlemmenes liv.

Er det ikke truffet bestemmelser som nevnt i første og annet ledd, og medlemmet heller ikke har oppnevnt en begunstiget, jf § 19-12, gjelder reglene i § 15-1 annet til fjerde ledd tilsvarende i forhold til medlemmets etterlatte.

§ 19-12. (oppnevnelse av begunstiget)

I kollektiv forsikring hvor medlemmene selv melder seg til forsikringsforetaket med ønske om forsikring, kan et medlem oppnevne en begunstiget.

Tilsvarende gjelder i annen kollektiv forsikring, hvis ikke noe annet er bestemt i forsikringsavtalen.

Ved anvendelsen av reglene i § 15-2 til § 15-6 skal bestemmelser som retter seg mot forsikringstakeren, gis tilsvarende anvendelse på medlemmet.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 19-13. (overdragelse og pantsettelse)

Så lenge et medlems krav mot forsikringsforetaket ikke er forfalt, kan medlemmet ikke overdra sin rett. Retten etter en kollektiv livsforsikring (kapitalforsikring) kan pantsettes hvis ikke det motsatte er bestemt i avtalen.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 19-14. (omstøtelse av premiebetaling)

Ved anvendelse av reglene i § 16-2 første ledd skal betaling av premie for pensjonsordning ikke regnes som urimelig i den utstrekning premiene var eller kunne ha vært fradragsberettiget ved beregningen av forsikringstakerens skattbare inntekt.

§ 19-15. (registrering av forsikringen)

Ved kollektive forsikringer har forsikringsforetaket ikke plikt til å registrere hvem som er medlemmer i livsforsikringsregisteret, hvis ikke noe annet er avtalt.

Utskrift av registeret kan også kreves av den som sannsynliggjør sitt medlemskap i en kollektiv forsikring hvor medlemmene ikke er registrert.

Kongen kan bestemme at reglene i §§ 17-2 til 17-4 skal få tilsvarende anvendelse på register over medlemmene av kollektiv forsikring som føres av forsikringstakeren.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Femte del. Erstatning for pliktbrudd, klagebehandling, tilsyn og sanksjoner mv.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 20. Innledende bestemmelser

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 20-1. (adgangen til å fravike lovens femte del)

Når ikke annet er sagt, kan bestemmelsene i lovens femte del ikke fravikes ved avtale.

§ 22-1 annet ledd kan fravikes ved avtale om store risikoer, jf. § 1-3 annet ledd.

§ 21-1, § 21-2 og § 22-1 tredje ledd kan fravikes ved avtale med andre enn forbrukere.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 20-2. (anvendelse av loves femte del for forsikringsformidlere og andre)

Lovens femte del gjelder tilsvarende for forsikringsformidlere og så langt den passer for andre enn forsikringsforetak som ved avtale påtar seg å yte forsikring.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 21. Bevisbyrde og erstatning for pliktbrudd

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 21-1. (bevisbyrde)

Forsikringsforetaket har bevisbyrden for at foretakets plikter etter lov og forskrift er oppfylt.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 21-2. (erstatning for brudd på alminnelige plikter)

Forsikringsforetaket er ansvarlig for økonomisk tap som er forårsaket av at foretaket ikke har oppfylt sine plikter etter § 1-5 første ledd, og som foretaket med rimelighet kunne forutse som en mulig følge av pliktbruddet. Dette gjelder likevel ikke pliktbrudd som skyldes forhold hos kunden eller andre forhold som foretaket ikke er ansvarlig for.

Ved mislighold av foretakets informasjonsplikt gjelder første ledd første punktum bare dersom det må antas at misligholdet har hatt en innvirkning på avtalen. Kunden kan heller ikke gjøre gjeldende som misligholdt informasjonsplikt noe som kunden kjente eller måtte kjenne til da avtalen ble inngått.

Er kunden før avtalen ble inngått gjort kjent med forsikringens viktigste

egenskaper og deretter uten rimelig grunn unnlater å følge en oppfordring fra forsikringsforetaket om å gjøre seg kjent med opplysningene som kunden mottar fra foretaket, er foretaket ikke ansvarlig etter første ledd første punktum for noe som kunden burde ha blitt kjent med ved å følge oppfordringen. Dette gjelder likevel bare dersom foretaket har gitt opplysningene i samsvar med de krav som følger av lov eller forskrift eller av avtalen.

Erstatningen skal svare til det økonomiske tapet som er lidt som følge av at forsikringsforetaket ikke har oppfylt sine plikter. På de vilkår som følger av skadeserstatningsloven § 5-1, kan erstatningen settes ned eller falle bort dersom den direkte skadelidte eller erstatningssøkeren har medvirket til tapet eller latt være å begrense tapet. På de vilkår som følger av skadeserstatningsloven § 5-2, kan erstatningen lempes.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 21-3. (forsikringsforetakets og oppdragsgiverens ansvar for forsikringsformidlerens pliktbrudd)

Når forsikringsformidleren opptrer som forsikringsmegler, svarer ikke forsikringsforetaket for forsikringsmeglerens pliktbrudd.

Når forsikringsformidleren opptrer som forsikringsagent eller aksessorisk forsikringsagent, svarer oppdragsgiveren for agentens pliktbrudd, jf. finansforetaksloven § 13-4 tredje ledd.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 21-4. (ansvarsfrihet)

Forsikringsforetaket kan ikke holdes ansvarlig for økonomisk tap som er forårsaket av usedvanlige omstendigheter utenfor foretakets kontroll, og som foretaket ikke med rimelighet kunne forutse eller unngå følgene av. Det samme gjelder for tap som er forårsaket av at foretaket er bundet av andre forpliktelser i eller i medhold av lov.

Ansvarsfrihet etter første ledd gjelder så lenge de usedvanlige omstendighetene er til stede. Faller de nevnte omstendighetene bort, kan ansvar gjøres gjeldende dersom det fortsatt foreligger mislighold.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende for oppdragsgiverens ansvar etter § 21-3 annet ledd. En forsikringsagent eller aksessorisk forsikringsagent er ikke ansvarlig dersom agenten godtgjør at tapet er forårsaket av en instruks fra

oppdragsgiveren som det var forsvarlig å utføre.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Kapittel 22. Klagebehandling og tilsyn

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 22-1. (klagebehandling)

Forsikringsforetaket skal ha passende og effektive rutiner for behandling av klager og krav fra kundene etter loven her.

En skriftlig beskrivelse av foretakets egen klagebehandling, mulighet for å klage til tilsynsmyndigheter, jf. § 22-3, og mulighet for tvisteløsning i etablert klageorgan, jf. § 22-2, skal være tilgjengelig for kundene.

Klager og krav som gjelder brudd på § 1-5 første ledd, skal besvares i et skriftlig dokument. Svaret skal omfatte alle spørsmål kunden har reist, og skal meddeles kunden innen rimelig tid. Dersom et endelig svar ikke foreligger innen 15 virkedager etter mottakelsen, skal foretaket sende et foreløpig svar til kunden med en tydelig angivelse av årsakene til at svaret ikke foreligger, og med en angivelse av når kunden vil motta endelig svar. I ekstraordinære tilfeller utenfor foretakets kontroll kan fristen for å sende et slikt foreløpig svar forlenges til inntil 35 virkedager fra mottakelsen.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 22-2. (klageorgan)

Kongen kan godkjenne klageorgan for behandling av tvister etter loven her når organet er opprettet ved avtale mellom en finansinstitusjon eller liknende institusjon eller en organisasjon for slike institusjoner på den ene siden og én eller flere organisasjoner som representerer institusjonenes kunder på den andre siden. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om klageorganets virksomhet, herunder om

a. hvem som kan bringe saker inn for klageorganet
b. vilkår for behandling av saker hos klageorganet
c. behandlingens virkning mellom partene, herunder forholdet til

alminnelige domstoler, adgangen til å bringe saker direkte inn for tingretten og tvangskraft og rettskraft for klageorganets avgjørelser
d. forholdet til annen lovgivning om behandling av tvister i klageorgan
e. opplysningsplikt overfor institusjonens kunder.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 22-3. (tilsyn)

Forbrukertilsynet og Markedsrådet fører ut fra hensyn til forbrukerne tilsyn med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven følges av forsikringsforetaket.

Tilsynet utføres i samsvar med reglene i markedsføringsloven §§ 32 til 41, § 42 første ledd annet punktum og §§ 43 til 43 c når ikke annet følger av tredje ledd eller forskrift etter fjerde ledd.

Bestemmelsene gitt i eller i medhold av finanstilsynsloven §§ 2-4, 2-5, 2-6 og 2-7, og finansforetaksloven § 22-7 gjelder så langt de passer tilsvarende for ansatte i Forbrukertilsynet og medlemmer av Markedsrådet, med mindre noe annet følger av forskrift etter fjerde ledd.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om Forbrukertilsynets og Markedsrådets tilsynskompetanse, om forholdet til andre tilsynsorgan og til utfylling av reglene nevnt i tredje ledd.

Reglene i denne paragrafen medfører ingen begrensninger for Finanstilsynets tilsyn etter ellers gjeldende regler.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, endring endret ved lov 17 juni 2022 nr. 59), endret ved lover 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

Kapittel 23. Sanksjoner

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 23-1. (overtredelsesgebyr)

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av reglene om informasjonsplikt overfor forbruker ved fjernsalg eller salg utenom tjenesteyterens faste

forretningslokaler etter §§ 1C-1 til 1C-11 og ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av § 1D-3 tredje ledd eller § 1D-4 første ledd kan det fastsettes et overtredelsesgebyr etter reglene gitt i eller i medhold av angrerettloven § 29.
Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

Sjette del. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere del D).

§ 24-1. (ikrafttredelse)

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at de enkelte deler av loven skal tre i kraft til ulik tid.

Fra lovens ikrafttredelse oppheves forsikringsavtaleloven av 6 juni 1930 nr. 20.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 21-1.
1 Fra 1 juli 1990 iflg. res. 15 des 1989 nr. 1241.

§ 24-2.

Loven gjelder fullt ut for forsikringsavtaler som blir inngått etter lovens ikrafttredelse. For eldre forsikringsavtaler gjelder loven med de unntak og særregler som følger av §§ 24-3 og 24-4.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 21-2.

§ 24-3.

For avtaler om skadeforsikring som er inngått før lovens ikrafttredelse, gjelder følgende unntak og særregler: – – –
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 21-3.

§ 24-4.

For avtaler om personforsikring som er inngått før lovens ikrafttredelse, gjelder følgende unntak og særregler: – – –
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 21-4.

§ 24-5. Endringer i andre lover

Fra den tid loven tar til å gjelde, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), tidligere § 21-5.

Lov om naturskadeforsikring

§ 1.

Ting i Norge som er forsikret mot brannskade, er også forsikret mot naturskade, dersom skaden på vedkommende ting ikke dekkes av annen forsikring. Med naturskade forstås skade som direkte skyldes naturulykke i form av skred, storm, flom, stormflo, flodbølge, meteorittnedslag, jordskjelv eller vulkanutbrudd. Er den forsikrede ting et bolighus eller fritidshus, omfatter forsikringen også naturskader på hage, hageanlegg og gårdsplass oppad begrenset til 5 dekar, inkludert den delen av en tilførselsvei som ligger innenfor hagen, hageanlegget og gårdsplassen. Kongen kan i forskrift gi regler om hva som skal regnes som bolighus eller fritidshus.

Selskapet svarer likevel ikke for naturskade på skog eller avling på rot, varer under transport, motorvogn og tilhenger til bil, luftfartøy, skip og småbåter og ting i disse, fiskeredskap på fartøy eller i sjøen, utstyr i sjøen for produksjon av fisk, fisk i steng, lås eller dam, utstyr for utvinning av olje, gass eller andre naturforekomster på havbunnen. Selskapet svarer heller ikke for naturskade som alene rammer antenner, skilt o.l. Kongen kan bestemme at andre gjenstander helt eller delvis skal unntas fra naturskadeforsikring etter leddet her.

Er et brannforsikret bolighus eller fritidshus skadet i en naturulykke, og det ikke gis tillatelse til å reparere eller gjenoppbygge huset på skadestedet på grunn av fare for ny naturskade, skal forsikringsselskapet erstatte tomtens omsetningsverdi før skaden, oppad begrenset til fem dekar. Det skadede huset og eventuelle forsikrede uthus skal dessuten erstattes som om de var

totalskadet. Er grunnen under et brannforsikret bolighus eller fritidshus blitt ustabil som følge av en naturulykke, gjelder første og annet punktum tilsvarende selv om huset ikke er skadet. Forsikringsselskapet har ikke klagerett over avslag på søknad om tillatelse til reparasjon eller gjenoppbygging.

I stedet for å erstatte tomt og bygninger etter tredje ledd kan forsikringsselskapet velge å sikre eiendommen, forutsatt at den sikrede samtykker skriftlig. Sikringstiltakene må gi så god beskyttelse mot ny naturskade at eieren kan få tillatelse til reparasjon eller gjenoppbygging på skadestedet. Forsikringsselskapet skal dekke utgiftene til sikringstiltakene og sørge for ettersyn og vedlikehold.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om ordningen for erstatning av tomt og bygninger etter tredje ledd og om sikring etter fjerde ledd.

Naturskadeerstatning kan settes ned, eller falle bort når skadens inntreden eller omfang helt eller delvis skyldes svak konstruksjon i forhold til de påkjenninger tingen kan ventes å bli utsatt for, dårlig vedlikehold eller tilsyn, eller når den skadelidte kan lastes for at han ikke forebygget skaden eller hindret dens omfang. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på den skadelidtes forutsetninger for å innse hvilke krav som må stilles, hans mulighet for utbedring av mangelen og forholdene ellers. Avkorting skal ikke skje hvis den skadelidte bare er lite å legge til last.

Er det nedlagt bygge- og deleforbud etter lov om sikring mot naturskader § 22, gis ikke erstatning for skade på byggverk som siden er oppført på vedkommende område, eller for løsøre som befinner seg i byggverket når skaden er av slik art som vedtaket gjelder.

Endret ved lover 27 mai 1994 nr. 12, 24 juni 1994 nr. 40 (ikr. 1 juli 1994), 25 mars 1994 nr. 7 (ikr. 1 jan 1995), 17 des 2004 nr. 98 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1717), 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084), 21 apr 2017 nr. 17 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 21 apr 2017 nr. 481), 17 juni 2022 nr. 59 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1033, se endringsloven del VI for overgangsregler), 13 des 2024 nr. 78 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3090).

§ 2.

Er det tvil om det foreligger naturskade etter § 1 første ledd, eller om betingelsene for nedsettelse eller nektelse av erstatning etter § 1 sjette ledd er til stede, kan forsikringsselskapet eller den sikrede forelegge spørsmålet for Klagenemnda for naturskadesaker, jf. naturskadeerstatningsloven § 21. Selskapet skal underrette sikrede om hans rett etter bestemmelsen her. Klagenemndas vedtak kan ikke påklages.

Hvis forsikringsselskapet ved behandlingen av en skadesak finner at et

område er særlig utsatt for skred eller annen naturskade, jf. lov om sikring mot naturskader § 20, skal det snarest underrette vedkommende kommune om dette.
Endret ved lover 25 mars 1994 nr. 7 (ikr. 1 jan 1995), 26 juni 1998 nr. 46 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 26 juni 1998 nr. 600), 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084), 21 apr 2017 nr. 17 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 21 apr 2017 nr. 481).

§ 3.

Den sikrede bærer for hver naturskadehendelse som dekkes under naturskadeforsikringen en egenandel som fastsettes av Kongen.

Forsikringsselskapenes samlede ansvar ved en enkelt naturkatastrofe begrenses til et beløp som fastsettes av Kongen.

For naturskadeforsikring kan det avtales at selskapets ansvar for redningskostnader etter lov av 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler § 6-4 skal være begrenset til verdien av den forsikrede tingen.

Oppstår det tvil om det er inntruffet én eller flere naturkatastrofer, kan forsikringsselskapet eller den sikrede forelegge spørsmålet for Klagenemnda for naturskadesaker, jf. naturskadeerstatningsloven § 21. Selskapet skal underrette sikrede om hans rett etter bestemmelsen her. Klagenemndas vedtak kan ikke påklages.

Overstiges den fastsatte grense må de sikrede tåle en forholdsmessig reduksjon av erstatningsbeløpene.
Endret ved lover 25 mars 1994 nr. 7 (ikr. 1 jan 1995), 26 juni 1998 nr. 46 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 26 juni 1998 nr. 600), 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 78 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1106).

§ 4.

De skadeforsikringsselskaper som etter § 1 erstatter naturskade, skal være medlemmer av en felles skadepool. Dette gjelder uten hensyn til hvor selskapet har sitt hovedsete. Skadepoolen er et eget rettssubjekt.

Skadepoolen er kontaktledd mellom forsikringsbransjen og Landbruksdirektoratet. Skadepoolen utlikner naturskadeerstatningene mellom selskapene. Utlikningen skjer på grunnlag av forsikringssummer etter nærmere bestemmelse av Kongen.

I skadeårganger med overskudd skal et medlem av skadepoolen overføre sin andel av overskuddet til poolens naturskadekapital. I skadeårganger med

underskudd skal medlemmets andel av underskuddet dekkes av poolens naturskadekapital, med de begrensningene som følger av fjerde ledd. Er skadepoolens naturskadekapital ikke tilstrekkelig til helt eller delvis å dekke underskuddet, skal medlemmet selv dekke sin andel av det gjenstående underskuddet. Skadepoolen forvalter poolens naturskadekapital.

Frem til og med skadeåret poolens naturskadekapital har nådd en størrelse på fire milliarder kroner, skal et medlem som selv har avsatt naturskadekapital i sitt regnskap, dekke underskudd av egen naturskadekapital før det kan kreve underskudd dekket av poolens naturskadekapital. Første punktum gjelder tilsvarende dersom poolens naturskadekapital i løpet av ti år etter utgangen av skadeåret som nevnt i første punktum faller under tre milliarder kroner.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om skadepoolens naturskadekapital etter tredje ledd og om overgangsordningen etter fjerde ledd. Kongen kan i forskrift også gi nærmere bestemmelser om skadepoolens virksomhet, herunder formål, organisasjon, offentlighet, premiefastsettelse, gjenforsikring, rapportering og forholdet til Landbruksdirektoratet og Klagenemnda for naturskadesaker. Kongen kan i forskrift også gi regler om medlemmenes plikt til å gi opplysninger og til å rapportere om skader til poolen. Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 40 (ikr. 1 juli 1994), 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 17 juni 2022 nr. 59 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 26 jan 2024 nr. 110, se endringsloven del VI for overgangsregler, endring endret ved lov 13 des 2024 nr. 78). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 78 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1106).

§ 4 a.

En forsikringstaker som inngår avtale om brannskadeforsikring med et forsikringsselskap som ikke er medlem av Naturskadepoolen, skal betale en avgift til poolen. Avgiften fastsettes på grunnlag av den forsikringssummen som brannskadeforsikringen dekker. Kongen kan gi nærmere regler om avgiften.

Den som inngår avtale om brannskadeforsikring med et selskap som nevnt i første ledd, plikter å gi melding om dette til Naturskadepoolen etter bestemmelser fastsatt av Kongen. Naturskadepoolen kan også selv kreve å få slike opplysninger. Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne bestemmelsen eller bestemmelser gitt i medhold av loven, straffes med bøter. Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 40 (ikr. 1 jan 1995).

§ 5.

Bestemmelsene i loven eller i forskrift gitt i medhold av loven, kan ikke fravikes

til skade for sikrede.

Bestemmelsen i § 1 er ufravikelig, selv om det avtales at et annet lands lovgivning ellers skal regulere forsikringsforholdet.

Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 40 (ikr. 1 juli 1994).

§ 6.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

1 Fra 1 juli 1990 iflg. res. 15 des 1989 nr. 1241.

Lov om regulering av eksporten av fisk, fiskevarer og marine produkter (fiskeeksportloven)

§ 1. Lovens virkeområde

Loven gjelder eksport av fisk, fiskevarer og marine produkter, herunder reeksport og direkte levering til utlandet eller til utenlandsk fartøy fra norsk fiskefartøy.

Med fisk, fiskevarer og marine produkter menes alle arter fisk, krepsdyr, bløtdyr, pigghuder og makroalger, samt varer der disse artene er det eneste eller en vesentlig del av råstoffet. Loven gjelder også fisk, fiskevarer og marine produkter av utenlandsk opprinnelse. Departementet avgjør i tvilstilfeller hva som skal anses som fisk, fiskevarer og marine produkter etter loven.

Endret ved lov 26 mai 2023 nr. 15 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 26 mai 2023 nr. 729).

§ 2. Norges sjømatråd AS

Norges sjømatråd AS (Sjømatrådet) er et aksjeselskap. Aksjeloven gjelder for Sjømatrådet om ikke annet følger av denne lov. Staten skal eie alle aksjer i Sjømatrådet.

Styret skal være representativt for fiskeri- og havbruksnæringen. Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om sammensetningen av styret.

Sjømatrådet skal utføre de oppgaver som er fastsatt i denne lov eller i forskrifter gitt med hjemmel i loven. For øvrig skal Sjømatrådet gi råd til departementet i spørsmål som angår eksport eller omsetning og produksjon i

sammenheng med eksport.

Forvaltningsloven gjelder ikke for Sjømatrådet, unntatt i saker om enkeltvedtak som Sjømatrådet treffer etter § 3 i loven her.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 80 (ikr. 1 sep 2005 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 904), 9 des 2011 nr. 56 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 9 des 2011 nr. 1221).

§ 3. Registrering av eksportører

Eksport av fisk, fiskevarer og marine produkter kan bare foretas av eksportører som er registrert i henhold til lovens bestemmelser. Departementet gir forskrift om registreringsordningen, blant annet om unntak fra kravet om registrering. I forskriften kan det stilles som vilkår for registrering at avgift er innbetalt i samsvar med § 6 første ledd bokstav a. Registrert eksportør kan bare slettes fra registeret som følge av manglende innbetaling av avgift etter tredje punktum.

Departementet kan gi forskrift om at Sjømatrådet får fullmakt til å forvalte registreringsordningen og føre register over eksportører som etter loven har rett til å eksportere fisk, fiskevarer og marine produkter.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 80 (ikr. 1 sep 2005 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 904), 9 des 2011 nr. 56 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 9 des 2011 nr. 1221), 26 mai 2023 nr. 15 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 26 mai 2023 nr. 729).

§ 4. Sentralisert eksport

Departementet kan gi forskrift om at forhandlinger om og gjennomføring av salg av bestemte typer eller arter av fisk, fiskevarer og marine produkter til nærmere bestemte utenlandske markeder bare skal kunne foretas av ett eller flere salgsforetak med begrenset ansvar (sentralisert salg).

I forskriften kan det fastsettes nærmere bestemmelser om kvotedeling.

Sentralisert salg kan som hovedregel bare finne sted når forhold på det aktuelle eksportmarked gjør dette berettiget.

Departementet kan i særlige tilfelle dispensere fra vedtak som er gjort etter første ledd når berørte organisasjoner har hatt anledning til å uttale seg.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 26 mai 2023 nr. 15 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 26 mai 2023 nr. 729).

§ 5. Salgsvilkår og minsteeksportpriser mv.

Departementet kan gi forskrift om at salg til utlandet av fisk, fiskevarer og marine produkter bare kan finne sted på nærmere bestemte salgsvilkår. I

forskrift etter første punktum kan det også fastsettes minsteeksportpriser og, ved ekstraordinære markedsforhold, andre tiltak av midlertidig karakter for bestemte varer til bestemte markeder, når dette skjer av hensyn til internasjonale avtaler.
Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 80, 26 mai 2023 nr. 15 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 26 mai 2023 nr. 729).

§ 6. Avgift

Departementet kan fastsette forskrift om at det skal svares:

a. en årlig avgift til Sjømatrådet som betales av den enkelte eksportør,
b. en avgift beregnet av fob-verdien ved eksport av varer som omfattes av loven her.

Avgiftens størrelse fastsettes av departementet. Avgift som oppkreves etter første ledds bokstav b) er tvangsgrunnlag for utlegg.

Avgift som innbetales i medhold av paragrafen her, kan bl.a. nyttes til:

- administrative kostnader ved drift av Sjømatrådet
- kontroll etter § 7 i loven her
- informasjon til næringen
- innenlands og utenlands markedstiltak
- annet eksportfremmende arbeid.

Departementet gir nærmere bestemmelser om oppkreving og anvendelse av innkomne avgiftsmidler. Departementet kan bestemme at en bestemt del av midlene skal gis som tilskudd til driften av en interesseorganisasjon for produsenter og eksportører.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 24 juni 1994 nr. 35, 19 juni 1997 nr. 80, 9 des 2011 nr. 56 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 9 des 2011 nr. 1221).

§ 7. Kontroll med eksporten

Departementet kan gi forskrift om kontroll med at eksporten av fisk, fiskevarer og marine produkter skjer i samsvar med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne loven.
Endret ved lov 26 mai 2023 nr. 15 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 26 mai 2023 nr. 729).

§ 8. Opplysningsplikt

Den som driver virksomhet eller akter å drive virksomhet som faller inn under loven, plikter å gi de opplysninger om virksomheten som er nødvendig for forvaltningens saksbehandling etter loven. Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om utstrekningen og gjennomføringen av opplysningsplikten.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 80 (ikr. 1 sep 2005 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 904).

§ 9. Straffansvar

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, straffes med bøter. På samme måte straffes forsøk.
Endret ved lover 20 juli 1991 nr. 66, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 10. Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft fra den dato[1] Kongen bestemmer.

– – –

1 Fra 1 juli 1991 iflg. res. 22 mars 1991 nr. 155.

Lov om stadnamn (stadnamnlova)

§ 1. Formål og verkeområde

Formålet med denne lova er å ta vare på stadnamn som språklege kulturminne, gi dei ei skriftform som er praktisk, og som ikkje skyggjer for meiningsinnhaldet i namnet, og medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna.

Lova skal sikre omsynet til norske, samiske og kvenske stadnamn i samsvar med nasjonalt lovverk og internasjonale avtalar og konvensjonar.

Lova gjeld når organ for stat, fylkeskommune og kommune skal fastsetje stadnamn eller skrivemåten av dei, eller bruke dei i tenesta. Lova gjeld også bruk av stadnamn i selskap som det offentlege eig fullt ut og i læremiddel som skal brukast i skolen. Departementet kan i særskilte tilfelle gi forskrift om at lova skal gjelde når selskap som det offentlege ikkje eig fullt ut, skal bruke stadnamn.

Lova gjeld ikkje for Svalbard, Jan Mayen og dei norske bilanda, den norske kontinentalsokkelen og Noregs økonomiske sone.

Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533), 19 juni 2015 nr. 74 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 726), 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019).

§ 2. Definisjonar

I denne lova tyder:

a. stadnamn: namn på terrengformasjonar som fjell og vatn, kulturformasjonar som gardsområde, gardsbruk, vegar og bruer, administrative område som kommunar og sokn, reinbeitedistrikt, institusjonar og adresser
b. gardsnamn: namnet på heile det gardsområdet som eitt eller fleire gardsnummer er knytte til
c. bruksnamn: namn på gardsbruk eller annan eigedom med eitt eller fleire bruksnummer eller festenummer under eit gardsnummer
d. nedervd stadnamn: stadnamn som munnleg eller skriftleg er overlevert frå tidlegare generasjonar
e. nedervd lokal uttale: uttale som er overlevert frå tidlegare generasjonar, som har vore vanleg på staden, og som framleis er i levande bruk
f. rettskrivingsprinsipp: allmenne reglar for korleis lydar og lydkombinasjonar skal givast att i skrift

Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533), 19 juni 2015 nr. 74 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 726), 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019).

§ 3. Namnevern

Eit stadnamn kan berre takast i bruk på ein stad der det tradisjonelt ikkje høyrer heime dersom det ikkje er i bruk som verna etternamn, ikkje er eit særeige namn og heller ikkje må vernast av andre grunnar.

Eit nedervd stadnamn kan berre bytast ut med eit anna namn som er på same språk, og som har tradisjon som namn på det same namneobjektet. Unntak kan gjerast dersom særlege grunnar talar for det.

Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533), 19 juni 2015 nr. 74 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 726), 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019).

§ 4. Reglar om skrivemåten

Dersom ikkje anna er fastsett i denne lova, skal det ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn takast utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen. Skrivemåten skal følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp for norsk, samisk og kvensk. Skogfinske stadnamn på Austlandet følgjer norske rettskrivingsprinsipp.

Har skrivemåten vore lenge i bruk, og er vel kjend og innarbeidd, kan ein fråvike gjeldande rettskriving og rettskrivingsprinsipp.

Når det same namnet er brukt om ulike namneobjekt på den same staden, skal den skrivemåten som er brukt for det namneobjektet namnet opphavleg vart brukt om, som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten for dei andre namneobjekta. Dette gjeld ikkje i dei tilfella der det opphavlege namnet på namneobjektet er eit bruksnamn med ein skrivemåte som er fastsett av grunneigaren.

To eller fleire skriftformer av same namn på det same namneobjektet kan fastsetjast som sidestilte, dersom eitt eller fleire av desse vilkåra er oppfylte:

a. det finst fleire uttalevariantar av namnet fordi lokaliteten har stor geografisk utbreiing, eller ligg i eit dialektalt eller administrativt grenseområde
b. to eller fleire skriftformer av namnet er vel innarbeidde
c. det er sterk lokal interesse for to eller fleire av formene

Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533), 19 juni 2015 nr. 74 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 726), 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019).

§ 5. Særskilde reglar om gardsnamn og bruksnamn

Skrivemåten av gardsnamn og bruksnamn som språkleg og geografisk fell saman med nedervde stadnamn, eller med andre stadnamn som etter reglane i denne lova eller i andre lover og forskrifter skal brukast av det offentlege, skal fastsetjast etter reglane i §§ 4 til 8.

Vedtak om skrivemåten av gardsnamn skal som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamn som er identisk med gardsnamnet. Det same gjeld der gardsnamnet går inn som ein del av bruksnamnet.

I saker om skrivemåten av nedervde bruksnamn har eigaren rett til å fastsetje skrivemåten dersom han kan dokumentere at den ønskte skrivemåten har vore i offentleg bruk som bruksnamn.

Eigaren eller festaren kan, med dei avgrensingane som følgjer av § 3, sjølv velje namn og fastsetje skrivemåten av namnet på eit nyoppretta bruk eller eit bruk som ikkje har eit nedervd namn.
Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533), 19 juni 2015 nr. 74 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 726), 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019), tidlegare § 8.

§ 6. Igangsetjing av stadnamnsak

Saker om skrivemåten av stadnamn kan takast opp av

a. eit offentleg organ og andre som er nemnde i § 1 tredje ledd
b. eigaren eller festaren i saker som gjeld namn på eige gardsbruk eller eigedom
c. ein lokal organisasjon med særleg tilknyting til eit stadnamn
d. stadnamntenesta

Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533), 19 juni 2015 nr. 74 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 726), 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019), tidlegare § 5.

§ 7. Avgjerder

Kommunen vel namn på og vedtek skrivemåten på tettstader, grender, kommunale gater, vegar, torg, bydelar, bustadfelt, kommunale anlegg o.l. og vedtek skrivemåten av offisielle adresser.

Fylkeskommunen vel namn på og vedtek skrivemåten av namn på fylkeskommunale anlegg o.l.

Statlege organ vel namn på statlege anlegg. Eit reinbeitedistrikt vel namnet på distriktet. Statens kartverk vedtek skrivemåten av gardsnamn, bruksnamn, seternamn, naturnamn, namn på reinbeitedistrikt, namn på statlege anlegg o.l. dersom ikkje anna er fastsett i lov eller forskrift.

Det kan gjerast samlevedtak for skriftforma av eit namneledd innanfor det same administrative området.

Er det tvil om kven som etter desse reglane skal fastsetje skrivemåten av eit stadnamn, kan spørsmålet leggjast fram for departementet til avgjerd.

Ei namnesak må reisast samtidig for parallellnamn på norsk, samisk og kvensk.

Med mindre anna er fastsett i lov eller i medhald av lov, gjeld reglane i forvaltningsloven kapittel IV, V og VIII ikkje for saker etter lova her.

Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008, etter res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019).

§ 8. Kunngjering og høyring

Når ei namnesak er teken opp med vedtaksorganet, skal saka gjerast kjend for dei som har rett til å uttale seg. Kommunane har ansvar for å kunngjere at det er reist namnesak.

I saker om skrivemåten av nedervde bruksnamn, der eigaren har rett til å fastsetje skrivemåten, jf. § 5 tredje ledd, kan skrivemåten vedtakast utan høyring.

Eigaren eller festaren har rett til å uttale seg i saker som gjeld skrivemåten av bruksnamn. Eigaren eller festaren har òg rett til å uttale seg i saker som gjeld gardsnamn, når skrivemåten av gardsnamnet skal vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamnet.

Kommunane har rett til å uttale seg når vedtaket skal gjerast av andre organ enn kommunen sjølv. Fylkeskommunane har rett til å uttale seg i saker som gjeld område som femner om meir enn ein kommune. Lokale organisasjonar har rett til å uttale seg i saker som gjeld stadnamn organisasjonen har ei særleg tilknyting til.

Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533), 19 juni 2015 nr. 74 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 726), 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019).

§ 9. Tilråding

Før det blir gjort vedtak om skrivemåten, skal stadnamntenesta gi tilråding om skrivemåte, namneskikk og namnsetjing.

Grunneigaren kan be om å få ei tilråding frå stadnamntenesta i saker som gjeld namn på eige gardsbruk eller eigedom.

Føyd til med lov 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019).

§ 10. Gjenopning

Ei sak kan bli gjenopna av dei som er nemnde i § 6 bokstav a til d, dersom det kjem til nye opplysningar. Nytt vedtak skal gjerast etter reglane i denne lova.

Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr.

533), 19 juni 2015 nr. 74 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 726), 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019), tidlegare § 7.

§ 11. Bruk av stadnamn

Når skrivemåten av eit stadnamn er fastsett etter denne lova og ført inn i stadnamnregisteret, skal han brukast av eige tiltak av dei som er nemnde i § 1 tredje ledd.

Samiske og kvenske stadnamn som blir nytta blant folk som bur fast på eller har næringsmessig tilknyting til staden, skal til vanleg brukast av det offentlege t.d. på kart, skilt, i register saman med eventuelt norsk namn.

Offentlege organ og andre som er nemnde i § 1 tredje ledd, skal halde fram med å bruke dei skriftformene som er i bruk av det offentlege når lova blir sett i verk, til det eventuelt blir gjort endringsvedtak.
Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533), 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019), tidlegare § 9.

§ 12. Klage

Vedtak etter denne lova kan påklagast av dei som etter § 6 første ledd bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stadnamn. Tilsvarande gjeld for vedtak om namnsetjing etter anna lov, dersom vedtaket er i strid med § 3 i lova her. Offentlege organ har berre klagerett i saker som gjeld namn dei skal bruke i tenesta. Klageretten gjeld også vedtak gjorde av kommunar og fylkeskommunar. Ei klage skal grunngivast. Vedtak gjorde av eit departement i medhald av delegert mynde, eller av Kongen, kan ikkje påklagast.

Klager på andre vedtak enn dei som er gjorde av eit departement, skal behandlast av ei klagenemnd oppnemd av Kongen. I klagesaker av prinsipiell karakter kan klagenemnda gi Språkrådet, Sametinget og departementet høve til å uttale seg.

Feilbruk og manglande bruk av stadnamn etter § 11 kan påklagast til det organet som er nærast overordna det organet som klagen gjeld. Statsforvaltaren er klageinstans når klagen gjeld kommunale eller fylkeskommunale organ. Manglande vedtak kan påklagast til klagenemnda.

Eit departement som gjer vedtak om skrivemåte, har plikt til å ta saka opp til ny avgjerd etter klage. Departementet skal i slike saker innhente tilråding frå klagenemnda.

For førebuinga av ei klagesak gjeld saksbehandlingsreglane i §§ 8 og 9 tilsvarande. Elles gjeld reglane i forvaltningsloven kapittel VI.
Føyd til med lov 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019), endra med lov 7 mai 2021

nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 13. Stadnamntenesta

Språkrådet er stadnamnteneste for norske og kvenske stadnamn. Sametinget er stadnamnteneste for samiske stadnamn.

Stadnamntenesta skal gi rettleiing og tilråding om skrivemåten av stadnamn, namneskikk og namnsetjing. Tenesta kan òg uttale seg om bruk av stadnamn.
Føyd til med lov 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019).

§ 14. Stadnamnregister

Det skal førast eit sentralt stadnamnregister.

Alle skriftformer som er endeleg fastsette, skal meldast til stadnamnregisteret av det organet som har gjort vedtaket.

Opplysningane i registeret er offentlege.
Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533), 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019), tidlegare § 12.

§ 15. Forskrift og unntak

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av lova.

Når særlege grunner talar for det, kan departementet i enkelttilfelle gjere unntak frå reglane i lova og forskrifta.
Endra med lover 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533), 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019), tidlegare § 13.

§ 16. Iverksetjing

Denne lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1]

Frå same tid blir det gjort følgjande endring i lov av 23. juni 1978 nr. 70 om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom (delingsloven): – – –
Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533), tidlegare § 13, endra med lov 21 juni 2019 nr. 59 (ikr. 1 juli 2019), tidlegare § 14.
1 Frå 1 juli 1991 iflg. res. 18 mai 1990 nr. 361.

Lov om vern av kretsmønstre for integrerte kretser [kretsmønsterloven]

§ 1. Enerett til kretsmønstre for integrerte kretser

Den som frembringer et kretsmønster, har enerett til å råde over mønsteret på de vilkår og med de begrensninger som følger av denne loven.

Hvis to eller flere har frembrakt kretsmønsteret sammen, erverver de rett til kretsmønsteret i fellesskap. Hver av rettighetshaverne kan påtale krenkelser av retten.

Kretsmønsteret må være et resultat av frembringerens egen intellektuelle innsats og må ikke være alminnelig innen industrien. Består kretsmønsteret av elementer som er alminnelige innen industrien, har det bare vern etter loven hvis kombinasjonen av elementene fyller vilkårene.

Vernet etter denne loven omfatter ikke de begreper, fremgangsmåter, systemer, teknikker eller den informasjon som kretsmønsteret representerer eller bygger på.

§ 2. Enerettens omfang

Enerett til et kretsmønster innebærer at rettighetshaveren har enerett til å

1. ettergjøre kretsmønsteret, herunder fremstille en integrert krets ved hjelp av kretsmønsteret
2. utnytte kretsmønsteret – herunder en integrert krets fremstilt ved hjelp av kretsmønsteret – ervervsmessig ved salg, utleie, eller annen ervervsmessig spredning, eller ved å tilby det for slik spredning
3. importere kretsmønsteret – herunder en integrert krets som er fremstilt ved hjelp av kretsmønsteret – med sikte på ervervsmessig utnyttelse.

§ 3. Avgrensning av eneretten

Eneretten omfatter ikke fremstilling av eksemplarer av kretsmønsteret til privat bruk eller som ledd i analyse eller undervisning. Slike eksemplarer må ikke brukes på annen måte.

Eneretten omfatter ikke ervervsmessig utnyttelse og import av eksemplarer av et kretsmønster som av rettighetshaveren eller med dennes samtykke er

brakt i omsetning innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113.

§ 4. Overgang av eneretten

Eneretten kan helt eller delvis overdras til andre. Overdragelse av et eksemplar av kretsmønsteret innebærer ikke overlatelse av rettigheter til kretsmønsteret.

Er kretsmønsteret frembrakt i arbeidsforhold, går eneretten til kretsmønsteret over til arbeidsgiveren, om ikke annet er avtalt.

§ 5. Vernetid

Eneretten til kretsmønsteret oppstår når kretsmønsteret blir frembrakt, og utløper ti år etter utløpet av det år da kretsmønsteret ble ervervsmessig utnyttet for første gang.

Eneretten faller likevel bort femten år etter utløpet av det år da kretsmønsteret ble frembrakt, hvis det da ennå ikke er ervervsmessig utnyttet.

Utnyttelse av kretsmønsteret i fortrolig sammenheng regnes ikke som ervervsmessig utnyttelse etter paragrafen her, dersom det ikke skjer ytterligere spredning av kretsmønsteret til tredjepersoner. Fortrolig utnyttelse til militære formål o l som nevnt i Avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde[1] artikkel 123 regnes likevel som ervervsmessig utnyttelse.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994).
1 Inntatt her etter lov 27 nov 1992 nr. 109.

§ 5 a. Forbud mot inngrep

Den som har gjort inngrep i en annens rett etter denne loven, eller medvirket til det, kan ved dom forbys å gjenta handlingen. Den som har gjort vesentlige forberedelsestiltak med sikte på å utføre en handling som vil utgjøre inngrep, eller på annen måte har opptrådt slik at det er særlig grunn til å frykte at vedkommende vil gjøre inngrep, kan ved dom forbys å gjennomføre handlingen.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 6. Vederlag og erstatning for inngrep

For forsettlig eller uaktsomt inngrep i en annens rett etter denne loven skal inngriperen betale til rettighetshaveren:

a. vederlag svarende til en rimelig lisensavgift for utnyttelsen, samt erstatning for skade som følge av inngrepet som ikke ville oppstått ved lisensiering,
b. erstatning for skade som følge av inngrepet, eller
c. vederlag svarende til vinningen som er oppnådd ved inngrepet.

Vederlag og erstatning fastsettes etter det av grunnlagene i bokstav a til c som er gunstigst for rettighetshaveren.

Er det handlet forsettlig eller grovt uaktsomt skal inngriperen, dersom rettighetshaveren krever det, i stedet for vederlag og erstatning fastsatt etter første ledd betale vederlag svarende til det dobbelte av en rimelig lisensavgift for utnyttelsen.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende ved medvirkning.

For inngrep som har skjedd i god tro skal inngriperen i den grad det ikke fremstår som urimelig, betale vederlag svarende til en rimelig lisensavgift for utnyttelsen eller til vinningen som er oppnådd ved inngrepet.

Ansvaret etter første til tredje ledd kan lempes etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 5-2.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 7. Rett til utnyttelse av kretsmønster som utgjør inngrep i en kretsmønsterrett

Den som i aktsom god tro har ervervet en integrert krets, som utgjør inngrep i en kretsmønsterrett, har rett til å importere og utnytte den integrerte kretsen ervervsmessig. For import eller ervervsmessig utnyttelse som skjer etter at erververen ikke lenger er i aktsom god tro, skal det betales et passende vederlag.

Når helt særlige grunner foreligger kan retten, i stedet for å fastsette tiltak etter §§ 5 a og 8, bestemme at den som i aktsom god tro har ervervet et eksemplar av et kretsmønster som gjør inngrep i en kretsmønsterrett, skal tillates å utnytte eksemplaret mot rimelig vederlag og på passende vilkår for øvrig, i kretsmønsterrettens gyldighetstid eller en del av denne.
Endret ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 8. Tiltak for å hindre inngrep

For å hindre inngrep kan retten i den utstrekning det finnes rimelig, gi pålegg om

forebyggende tiltak for eksemplarer av et kretsmønster som utgjør inngrep i en kretsmønsterrett og for materialer og hjelpemidler som hovedsakelig er brukt, eller tilsiktet brukt, til å fremstille slike eksemplarer. Slikt pålegg kan blant annet gå ut på at eksemplarer av kretsmønster og materialer og hjelpemidler skal:

a. tilbakekalles fra handelen,
b. definitivt fjernes fra handelen,
c. ødelegges, eller
d. utleveres til rettighetshaveren.

Avgjørelsen av om tiltak skal pålegges og valget mellom mulige tiltak skal skje ut fra en forholdsmessighetsvurdering. Det skal blant annet tas hensyn til inngrepets alvorlighet, virkningene av tiltakene og tredjeparts interesser.

Første ledd gjelder tilsvarende i tilfeller som nevnt i § 5 a annet punktum.

Tiltak etter paragrafen her skal ikke være betinget av at rettighetshaveren yter kompensasjon til den tiltaket retter seg mot, og påvirker ikke rettighetshaverens rett til vederlag eller erstatning etter § 6. Tiltak skal gjennomføres for saksøktes regning hvis ikke særlige grunner taler mot det.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 8 a. Formidling av informasjon om dom i sak om inngrep

I dom i sak om inngrep kan retten bestemme at informasjon om dommen skal formidles på passende måte for inngriperens regning. Dette gjelder tilsvarende ved medvirkning til inngrep og i tilfeller som nevnt i § 5 a annet punktum.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 9. Straff

Den som begår inngrep i en kretsmønsterrett, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

Dersom det foreligger særlig skjerpende omstendigheter, er straffen bøter eller fengsel inntil tre år. Ved vurderingen av om særlig skjerpende omstendigheter foreligger, skal det særlig legges vekt på den skade som er påført rettighetshaveren, herunder skade på rettighetshaverens kommersielle omdømme, den vinning som inngriperen har oppnådd, og omfanget av inngrepet for øvrig.
Endret ved lover 20 juli 1991 nr. 66, 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res.

31 mai 2013 nr. 543), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 10. Lovens virkeområde

Denne loven kommer til anvendelse på

1. kretsmønstre som er frembrakt av en person som er statsborger av eller bosatt i en stat i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, med mindre eneretten tilfaller eller går direkte over til arbeids- eller oppdragsgiver,
2. kretsmønstre som er frembrakt i et arbeids- eller oppdragsforhold, når eneretten tilfaller eller går direkte over til
    a. en fysisk person som er statsborger av eller bosatt i en stat i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, eller
    b. en juridisk person som driver ervervsvirksomhet innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, og
3. kretsmønstre for øvrig når kretsmønsteret utnyttes ervervsmessig innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde før det har vært utnyttet ervervsmessig noe annet sted, og den som første gang utnytter det ervervsmessig innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde er en person eller et foretak som nevnt i nr 2 bokstav a og b som har fått enerett til å utnytte det ervervsmessig innenfor Det Europeiske økonomiske samarbeidsområde av den som har råderetten over kretsmønsteret.

For første ledd nr 3 gjelder § 5 tredje ledd tilsvarende.

Kongen kan ved forskrift bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for andre kretsmønstre enn nevnt i første ledd.

Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 113 (ikr. 1 jan 1994, men slik at kretsmønstre som ved ikrafttredelsen var vernet av loven, beholder vernet selv om kretsmønsteret faller utenfor loven etter endringene).

§ 11. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser, endring i andre lover.

Denne loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Loven kommer også til anvendelse på kretsmønstre som er frembrakt før loven trer i kraft.

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Endret ved lov 20 juli 1991 nr. 68.

1 Fra 1 jan 1992 iflg. res. 6 sep 1991 nr. 570.

Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)

Kap. 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. (Virkeområde)

Denne lov kommer til anvendelse på produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi.

Loven gjelder ikke på norsk sjøterritorium.

Departementet kan i forskrift eller i det enkelte tilfelle begrense anvendelsen av enkelte bestemmelser i denne lov hva gjelder innretninger, formål eller virksomheter omfattet av havenergilova.

Loven gjelder ikke erverv av eiendomsrett eller bruksrett til vannfall og regulering og utbygging av vassdrag.

Departementet fastsetter hvor stor ytelse eller hvor mange abonnenter et fjernvarmeanlegg skal ha for at loven kommer til anvendelse. Anlegg som unntas fra loven kan pålegges å knytte seg til andre anlegg etter bestemmelsene i § 5-3.

Kongen kan bestemme at deler av loven skal gjøres gjeldende for Svalbard.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447), 4 juni 2010 nr. 21 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 760), 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 25 okt 2024 nr. 2598).

§ 1-2. (Formål)

Loven skal sikre at produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder skal det tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344).

§ 1-3. (Definisjoner)

Med elektrisk anlegg forstås i denne lov: Fellesbetegnelse på elektrisk

utrustning og tilhørende bygningstekniske konstruksjoner for produksjon, omforming, overføring og fordeling av elektrisk energi.

Med fjernvarmeanlegg forstås i denne lov: Betegnelse på teknisk utrustning og tilhørende bygningstekniske konstruksjoner for produksjon, overføring og fordeling av varmtvann eller annen varmebærer til eksterne forbrukere.

Med integrert foretak forstås i denne lov: Foretak eller en gruppe av foretak som driver overføring, omforming eller fordeling av elektrisk energi (nettvirksomhet) i tillegg til annen virksomhet. En gruppe av foretak omfattes dersom en fysisk eller juridisk person kan utøve direkte eller indirekte kontroll med foretak i gruppen.

Med bygning forstås i denne lov: En konstruksjon med tak og vegger som er varig forbundet med grunnen, der det brukes energi for å påvirke inneklimaet. Som bygning regnes også del av slik konstruksjon som er utformet eller endret for separat bruk.

Med energikartlegging forstås en systematisk kartlegging av energibruken i et foretak med sikte på å få oversikt over mulige energieffektiviseringstiltak. Kartleggingen omfatter bygninger, industriprosesser, transport og andre aktiviteter.

Med kontroll i tredje ledd og §§ 4-6 og 4-7 forstås i denne lov: Rettigheter, avtaler eller andre midler som enkeltvis eller sammen, de faktiske eller juridiske forhold tatt i betraktning, gir mulighet til å utøve avgjørende innflytelse over et foretaks virksomhet, særlig:

a. eiendomsrett eller bruksrett til et foretaks samlede aktiva eller deler av dem
b. rettigheter eller avtaler som gir avgjørende innflytelse over et foretaks organer med hensyn til deres sammensetning, stemmegivning eller beslutninger.

Med rettigheter forstås i denne lov: stemmerettigheter, rett til utnevnelse av personer i styre, ledende stilling eller med fullmakt til å representere virksomheten utad, samt beholdning av majoritetsandel.

Med omfattende oppgradering menes en oppgradering hvor kostnadene er høyere enn 50 prosent av investeringskostnadene for et nytt sammenlignbart anlegg. Installasjon av utstyr til oppsamling av CO_2 med sikte på å lagre det geologisk, anses ikke som oppgradering i denne sammenheng.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 59 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 742), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), 27 mai 2016 nr. 18 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 527), 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 25 okt 2024 nr. 2598).

§ 1-4. (Statens anlegg)

Lovens bestemmelser i § 2-4 annet og tredje ledd og §§ 3-2, 3-3, 3-4, 3-4 a, 3-6 og 10-3 gjelder ikke for statens anlegg.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447), 19 juni 2009 nr. 105 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 671), 14 juni 2013 nr. 53 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 615), 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085).

§ 1-5. (Transmisjonsnett)

Transmisjonsnettet omfatter anlegg for overføring av elektrisk energi på minst 200 kV, og anlegg på 132 kV som er av vesentlig betydning for driften av disse anleggene.

Transmisjonsnettet omfatter også anlegg for omforming av elektrisk energi, når omformeranlegget er direkte tilknyttet anlegg for overføring som nevnt i første ledd og transformerer til spenning på minst 33 kV.

Transmisjonsnettet omfatter ikke anlegg som nevnt i første og andre ledd som kun betjener en enkelt eller et fåtall brukere.

Departementet kan i enkeltvedtak fastsette hvilke anlegg som skal inngå i transmisjonsnettet i henhold til denne bestemmelse. Anlegg som inngår i sentralnettet ved denne bestemmelsens ikrafttredelse, inngår i transmisjonsnettet med mindre departementet fatter annet vedtak.
Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 18 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 527).

Kap. 2. Saksbehandling

§ 2-1. (Melding med forslag til utredningsprogram)

Dersom et tiltak omfattes av kravet til melding med forslag til utredningsprogram etter plan- og bygningsloven kapittel 14, skal konsesjonsmyndigheten ha mottatt slik melding og fastsatt utredningsprogrammet før det kan søkes om konsesjon etter loven her.

Konsesjonsmyndigheten kan ved enkeltvedtak avslutte behandlingen av en melding med forslag til utredningsprogram dersom det er klart at søknaden om konsesjon til tiltaket vil bli avslått fordi

a. selskapet som har inngitt meldingen, er oppløst eller tatt under konkursbehandling

b. tiltaket helt eller delvis er planlagt plassert i et område omfattet av vernevedtak etter naturmangfoldloven eller Stortingets vedtak om vern av vassdrag, og tiltaket vil ha direkte innvirkning på verneverdiene
c. tiltaket helt eller delvis er planlagt plassert i et område hvor det er særlig fare for naturskade
d. tiltaket vil medføre vesentlige ulemper for miljø eller annen arealbruk som klart overstiger nytten ved tiltaket.

Hvis forslagsstilleren ikke har søkt om konsesjon innen to år etter at utredningsprogrammet er fastsatt, må tiltaket meldes på nytt før det kan søkes om konsesjon. Konsesjonsmyndigheten kan forlenge fristen etter søknad. Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085).

§ 2-2. (Søknad)

Søknad etter denne lov sendes konsesjonsmyndigheten.

For søknader som omfattes av plan- og bygningsloven kapittel 14 skal konsekvensutredninger vedlegges søknaden.

Søknaden skal gi de opplysninger som er nødvendig for å vurdere om tillatelse bør gis og hvilke vilkår som skal settes. Departementet kan fastsette hvilke opplysninger eller undersøkelser søkeren må sørge for, herunder krav om gjennomføring av ekstern kvalitetssikring. Kreves gjennomføring av ekstern kvalitetssikring, skal departementet avgi en uttalelse om behov og konseptvalg før prosjektet kan meldes og omsøkes.

Samtidig med søknad om kraftverksutbygging etter vassdragslovgivningen skal det som regel innsendes søknad om bygging av anlegg for produksjon, omforming og overføring av elektrisk energi.

En søknad som tilfredsstiller gjeldende krav, skal tilgjengeliggjøres på konsesjonsmyndighetens nettsted, kunngjøres i en eller flere aviser alminnelig lest i distriktet og sendes på høring. Offentlige organer som berøres av tiltaket, og andre som tiltaket direkte gjelder, skal få søknaden tilsendt i forbindelse med høringen. Det skal fastsettes en frist for å avgi uttalelse til konsesjonsmyndigheten. Søkeren skal betale utgiftene ved kunngjøringen og høringen. Kunngjøring og høring kan unnlates når det er klart at søknaden vil bli avslått, eller det av andre grunner finnes unødvendig.

Reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6 gjelder så langt de passer ved behandling av søknader etter § 3-1 og § 10-4 annet ledd. De samme organene som har innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, har også klagerett på konsesjonsvedtaket etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI.

Departementet kan gi forskrift om bruk av innsigelse i konsesjonssaker etter loven her.

Behandlingen av en søknad etter denne loven kan utsettes i påvente av en energiutredning etter forskrift fastsatt i medhold av § 7-1.

[Behandlingen av en søknad etter denne lov kan utsettes i påvente av en energiplan etter § 7-1.][1]

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344, tidligere § 2-2), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447), 11 jan 2013 nr. 5 (ikr. 15 jan 2013 iflg. res. 11 jan 2013 nr. 21), 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085, tidligere § 2-1).

1 Inkurie: Åttende ledd skulle egentlig gått ut av bestemmelsen 1. juli 2025 ved endring av 20 juni 2025 nr. 46 men ved en inkurie ble det ikke spesifisert i lovendringen.

§ 2-3. (Mangelfull melding eller søknad)

Har en melding etter § 2-1 eller søknad etter § 2-2 feil eller mangler som kan rettes, skal konsesjonsmyndigheten sette en frist for retting og gi nødvendig veiledning med opplysninger om følgene av at retting ikke foretas innen fristen.

En melding eller søknad som etter rettefristens utløp fremdeles inneholder feil eller mangler, skal avvises. Det samme gjelder dersom meldingen eller søknaden inneholder feil eller mangler som ikke kan rettes.

Konsesjonsmyndigheten kan gi oppfriskning for oversittelse av rettefristen.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085).

§ 2-4. (Vedtak)

Kongen kan gi forskrift om at nærmere bestemte vedtak etter § 3-1 skal fattes av Kongen i statsråd. Konsesjon etter denne lov kan ikke erstattes av rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven. Konsesjon til vindkraftanlegg på land etter § 3-1 kan ikke gis før tiltaket er planavklart etter plan- og bygningsloven.

Konsesjon etter kap. 3, 4 og 5 gis for et begrenset tidsrom på inntil 50 år regnet fra da konsesjonen ble gitt.

Konsesjon gis til bestemt person, selskap, lag, kommune eller fylkeskommune.

Konsesjonsmyndigheten kan pålegge den som gis konsesjon etter § 3-1, å betale utgiftene ved kunngjøringen av konsesjonsvedtaket.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344, tidligere § 2-3), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 11 jan 2013 nr. 5 (ikr. 15 jan 2013 iflg. res. 11 jan 2013 nr. 21), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), 16 juni 2023 nr. 73 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 896), 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085, tidligere § 2-2).

§ 2-5. (Reguleringsmyndighet og klagenemnd)

Departementet utpeker en reguleringsmyndighet og klagenemnd etter denne loven og gir forskrift om organisering, oppgaver og myndighet.

Reguleringsmyndigheten og klagenemnda er uavhengige og kan ikke instrueres om utøvelsen av tillagt myndighet. Enkeltvedtak fattet av reguleringsmyndigheten kan bare påklages til klagenemnda.

Reguleringsmyndigheten og klagenemnda kan ikke instrueres i disponeringen av tildelte budsjettmidler.

Reguleringsmyndigheten skal samarbeide med andre lands reguleringsmyndigheter og internasjonale institusjoner i samsvar med Norges EØS-rettslige forpliktelser.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), endret ved lov 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085, tidligere § 2-3).

Kap. 3. Elektriske anlegg

§ 3-1. (Konsesjon på anlegg)

Anlegg for produksjon, omforming, overføring og fordeling av elektrisk energi, kan ikke bygges, eies eller drives uten konsesjon. Det samme gjelder ombygging eller utvidelse av bestående anlegg, jf. § 10-4 annet ledd.

Departementet fastsetter ved forskrift hvor høy spenning eller hvilken installert effekt et elektrisk anlegg skal ha for at første ledd får anvendelse. Departementet kan ved forskrift fastsette unntak fra konsesjonsplikt eller nærmere angitte begrensninger for konsesjonsfrie anlegg.

For konsesjonspliktige anlegg for overføring eller omforming av elektrisk energi med tilhørende elektrisk utrustning og bygningstekniske konstruksjoner etter første ledd, gjelder plan- og bygningsloven § 1-3 andre ledd.

Departementet kan bestemme at ethvert kraftanlegg med endelig konsesjon etter denne lov, og som ikke er unntatt fra plan- og bygningsloven etter tredje ledd, uten videre skal ha virkning som statlig arealplan etter plan- og

bygningsloven § 6-4.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 19 juni 2009 nr. 105 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 671), 14 juni 2013 nr. 53 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 615), 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085).

§ 3-1 a. (Detaljplan)

Konsesjonsmyndigheten kan bestemme at konsesjonæren skal utarbeide en detaljplan for bygging og drift av anlegg med konsesjon etter § 3-1. Detaljplanen skal vise og redegjøre for den endelige utbyggingsløsningen, alle planlagte arealinngrep, hvordan miljø og landskap skal ivaretas i anleggs- og driftsfasen, og ellers utfylle konsesjonen så langt det er nødvendig. Dersom utbyggingsløsningen beskrevet i detaljplanen kan gi endrede virkninger for miljø- og samfunnsinteresser sammenlignet med den utbyggingsløsningen som lå til grunn for konsesjonen, skal detaljplanen ha nødvendige utredninger og beskrivelser av de endrede virkningene. Anleggsarbeidet kan ikke starte før detaljplanen er godkjent av konsesjonsmyndigheten.

Det kan fastsettes vilkår i konsesjonen om utarbeiding av, innholdet i og frist for innsending av detaljplanen. Konsesjonsmyndigheten kan forlenge fristen etter søknad fra konsesjonær.

§ 2-2 femte ledd og sjette ledd annet punktum gjelder tilsvarende for behandlingen av detaljplaner etter paragrafen her.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085).

§ 3-1 b. (Frister for bygging og idriftsettelse)

En konsesjon etter § 3-1 bortfaller hvis arbeidet ikke er satt i gang innen fem år fra da konsesjonen ble gitt. Anlegget skal settes i drift innen fem år fra tidspunktet da arbeidet ble satt i gang.

Fristenes lengde kan fravikes i konsesjonen. Fristene kan etter søknad forlenges av konsesjonsmyndigheten med inntil to år av gangen. Beslutning om fristutsettelse treffes ved enkeltvedtak.

I fristene etter første og annet ledd medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085).

§ 3-2. (Områdekonsesjon)

Innen et område kan konsesjon gis for bygging, eierskap og drift av anlegg for fordeling av elektrisk energi mellom spenningsnivåer som fastsettes av departementet.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 19 juni 2009 nr. 105 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 671). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085).

§ 3-3. (Områdekonsesjonærens leveringsplikt)

Den som gis områdekonsesjon etter § 3-2, skal levere elektrisk energi til alle kunder innenfor det geografiske området konsesjonen gjelder for. Områdekonsesjonæren har plikt til å tilknytte nye anlegg for uttak av elektrisk energi og om nødvendig investere i nettanlegg innenfor det geografiske området konsesjonen gjelder for. Den samme plikten gjelder ved forbruksøkninger som medfører behov for investeringer i nett. Plikten til å foreta nødvendige investeringer i nettanlegg etter annet og tredje punktum gjelder også anleggskonsesjonærer der tilknytningen utløser et investeringsbehov.

Reguleringsmyndigheten kan dispensere fra leverings-, tilknytnings- eller investeringsplikten etter første ledd når særlige grunner tilsier det.

Departementet kan gi forskrift om leveringsplikten, blant annet om priser, konsesjonærenes og sluttbrukernes vilkår, gjennomføring, organisering og informasjon.

Reguleringsmyndigheten skal ved enkeltvedtak

a. fastsette eller godkjenne vilkår for leveringsplikt, eller
b. fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår som nevnt i bokstav a.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 30 juni 2006 nr. 59 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 742), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 3-4. (Anleggskonsesjonærens plikt til å tilknytte uttakskunder)

Den som gis anleggskonsesjon etter § 3-1 for nettanlegg, har plikt til å tilknytte nye anlegg for uttak av elektrisk energi og om nødvendig investere i nettanlegg. Den samme plikten gjelder ved forbruksøkninger som medfører behov for

investeringer i nett. Plikten til å foreta nødvendige investeringer i nettanlegg etter denne bestemmelsen gjelder alle konsesjonærer der tilknytningen utløser et investeringsbehov.

Departementet kan i ekstraordinære tilfeller gi dispensasjon fra tilknytnings- og investeringsplikten for uttakskunder.

Reguleringsmyndigheten skal ved enkeltvedtak

a. fastsette eller godkjenne vilkår for tilknytning av anlegg, eller
b. fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår som nevnt i bokstav a.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 3-4 a. (Plikt til å tilknytte anlegg for produksjon av elektrisk energi)

Alle som har konsesjon for nettanlegg etter dette kapittelet, har plikt til å tilknytte nye anlegg for produksjon av elektrisk energi og om nødvendig investere i nettanlegg. Den samme plikten gjelder ved produksjonsøkninger som medfører behov for investeringer i nett. Plikten til å foreta nødvendige investeringer i nettanlegg etter denne bestemmelsen gjelder alle konsesjonærer der tilknytningen utløser et investeringsbehov.

Departementet kan gi dispensasjon fra tilknytnings- og investeringsplikten for produksjon dersom tiltaket ikke er samfunnsmessig rasjonelt.

Reguleringsmyndigheten skal ved enkeltvedtak

a. fastsette eller godkjenne vilkår for tilknytning av anlegg, eller
b. fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår som nevnt i bokstav a.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 105 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 671), endret ved lov 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345, tidligere § 3-4). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085).

§ 3-5. (Vilkår)

For konsesjoner etter §§ 3-1 og 3-2 kan departementet gi nærmere forskrifter og fastsette vilkår:

1. av hensyn til etterspørsel av elektrisk energi og til en rasjonell

energiforsyning.
2. om påbegynnelse, bygging, utførelse, idriftsettelse, vedlikehold, drift og nedleggelse av det elektriske anlegget.
3. om utnyttelse av det enkelte kraftverk.
4. for å unngå skader på natur og kulturverdier.
5. om konsesjonærens organisasjon og kompetanse, kompetanse hos den som overlates driftsoppgaver og bestemmelser som regulerer bortsettelse av drift.

Departementet kan i forbindelse med den enkelte konsesjon fastsette ytterligere vilkår dersom det finnes påkrevet av allmenne eller private interesser.
Endret ved lover 11 mai 2001 nr. 20 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 11 mai 2001 nr. 482), 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 19 juni 2009 nr. 105 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 671, tidligere § 3-4).

§ 3-6. (Ekspropriasjon av elektriske anlegg)

Departementet kan treffe vedtak om ekspropriasjon av anlegg for omforming, overføring og fordeling av elektrisk energi.

Ekspropriasjon kan først skje ved utløpet av perioden konsesjon er gitt for, og må foretas til fordel for annet energiverk eller staten.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 19 juni 2009 nr. 105 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 671, tidligere § 3-5).

§ 3-7. (Koordinerende operatør av distribusjonssystem)

Departementet kan gi forskrifter om utpeking av konsesjonær etter §§ 3-1 og 3-2 som koordinerende operatør av distribusjonssystem. Departementet kan gi forskrifter om operatørens oppgaver og myndighet overfor aktører som helt eller delvis eier eller er tilknyttet nett.
Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 18 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 527).

Kap. 4. Omsetning av elektrisk energi

§ 4-1. (Omsetningskonsesjon)

Uten konsesjon fra reguleringsmyndigheten, kan ingen andre enn staten stå for

omsetning av elektrisk energi. Reguleringsmyndigheten avgjør i tvilstilfelle om konsesjonsplikt foreligger.

For konsesjoner etter første ledd kan reguleringsmyndigheten fastsette vilkår om:

1. den interne organisering og regnskapsførsel hos konsesjonæren.
2. markedsadgang for alle som etterspør nettjenester ved å tilby ikke-diskriminerende og objektive punkttariffer og vilkår.
3. nøytral opptreden av netteier.
4. fastsettelse og beregning av tariffer og inntekter ved salg av nettjenester.
5. informasjon til kunder tilknyttet konsesjonærens nett.
6. annen virksomhet i forbindelse med utbygging og utnyttelse av felles infrastruktur.
7. samordning av nett og nettjenester.
8. tilslutning til klageorgan godkjent etter godkjenningsloven. Et slikt vilkår kan også stilles overfor selskaper som tidligere er gitt konsesjon.
9. oppbevaring av relevante opplysninger fra transaksjoner vedrørende leveranse av elektrisk energi som inngås med engroskunder og systemansvarlig. Et slikt vilkår kan også stilles overfor selskaper som tidligere er gitt konsesjon.

Reguleringsmyndigheten kan fastsette ytterligere vilkår dersom det finnes påkrevet av hensyn til allmenne interesser.

Reguleringsmyndigheten kan i særlige tilfeller dispensere fra vilkår som nevnt i annet og tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i vilkår som nevnt i annet ledd.

Departementet kan gi forskrift om endring etter klage og omgjøringsadgang som avviker fra bestemmelsene i forvaltningsloven §§ 34 og 35 ved feil i datagrunnlaget for enkeltvedtak om fastsettelse av nettselskapenes inntektsrammer.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 30 juni 2006 nr. 46 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 873), 27 mai 2016 nr. 18 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 527), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2068), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285), 12 mars 2021 nr. 11.

§ 4-2. (Utenlandsforbindelser)

For å eie eller drive utenlandsforbindelser som er omfattet av § 3-1, kreves særskilt konsesjon fra departementet. Konsesjon kan bare gis til den systemansvarlige etter § 6-1 eller til foretak hvor denne har bestemmende innflytelse. Ved vurderingen av om konsesjon bør gis, skal det legges vekt på prosjektets samfunnsøkonomiske lønnsomhet, forholdet til eventuelle konkurrerende prosjekter og transparente og ikke-diskriminerende hensyn for øvrig.

Departementet kan i konsesjonen fastsette vilkår for handel som innebærer bruk av utenlandsforbindelsen. I konsesjonen kan det for øvrig settes andre vilkår som er påkrevet av allmenne hensyn. Krav som følger av EØS-avtalens regler om grensekryssende krafthandel,[1] må være oppfylt.

Konsesjon etter første ledd kan likevel gis til andre når forbindelsen er tilknyttet anlegg for produksjon eller forbruk av elektrisk energi til havs og krysser avgrensningslinjen mellom Norges kontinentalsokkel og en annen stats sokkel. Det samme gjelder for mindre utenlandsforbindelser under transmisjonsnettsnivå i grenseområder. For disse kan det gjøres en forenklet vurdering av om konsesjon bør gis, og vilkår i konsesjonen kan tilpasses disponeringen av forbindelsen i det aktuelle området.

Når det er gitt konsesjon etter første ledd, skal reguleringsmyndigheten, innenfor rammene av konsesjonsvilkårene, ved enkeltvedtak

a. fastsette eller godkjenne vilkår for tilgang til forbindelsen, eller
b. fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår som nevnt i bokstav a.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 14 juni 2013 nr. 53 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 615), 2 des 2016 nr. 87 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 2 des 2016 nr. 1420), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), 11 juni 2021 nr. 86 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1889, se endringsloven for overgangsregel til første ledd annet punktum).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IV nr. 20.

§ 4-3. (Måling, avregning og fakturering)

Departementet gir forskrift om måling, avregning og fakturering.

Myndighet etter regelverket som nevnt i første ledd til å koordinere måling og avregning av kraftomsetning, tillegges den som utpekes av

reguleringsmyndigheten, under nærmere fastsatte vilkår. Den avregningsansvarlige skal sørge for at all innmating og alt uttak av elektrisk energi blir korrekt avregnet slik at det oppnås økonomisk balanse i kraftmarkedet.

Enhver som helt eller delvis eier eller driver nett, produksjon eller organisert markedsplass, samt omsettere og sluttbrukere plikter å rette seg etter den avregningsansvarliges instrukser under avregningskoordineringen, samt følge de bestemmelser om måling, avregning og fakturering som er fastsatt i eller i medhold av denne lov. Avgjørelser som fattes av den avregningsansvarlige under utøvelsen av avregningsansvaret er unntatt forvaltningsloven kap. IV-VI og VIII.

Den avregningsansvarlige som nevnt i annet ledd plikter å utstede opprinnelsesgarantier for produsert elektrisk energi etter anmodning fra berettigede produsenter. Departementet gir forskrifter om utforming og gjennomføring av ordningen, herunder om berettiget produksjon, utstedelse, innhold i og innløsing av opprinnelsesgarantier, gebyr for utstedelse, rapportering og kontroll mv.

Reguleringsmyndigheten skal ved enkeltvedtak

a. fastsette eller godkjenne vilkår om utøvelsen av avregningsansvaret, eller
b. fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår som nevnt i bokstav a.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 30 juni 2006 nr. 59 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 742), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), 18 juni 2021 nr. 138 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1983), 22 mars 2024 nr. 12 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 501).

§ 4-4. (Omlegging av energibruk og energiproduksjon)

Departementet kan bestemme at omsetningskonsesjonær som tarifferer nettjenester skal legge et påslag i tariffen for uttak av elektrisk energi til sluttforbruk i nettet, som skal betales som bidrag til et energifond.

Fondets midler skal anvendes til tiltak rettet mot omlegging av energibruk og energiproduksjon i samsvar med vedtekter som fastsettes av departementet.

Skyldig bidrag er tvangsgrunnlag for utlegg. Betales bidraget ikke til forfallstid, svares rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Departementet gir forskrifter om utforming og gjennomføring av ordningen,

herunder om størrelse på påslaget, grunnlag, beregning av bidraget, innbetalinger til fondet, rente, oppkreving og kontroll m.m.

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) kapittel IV, V og VI gjelder ikke når forvalteren av Energifondet treffer enkeltvedtak på vegne av staten om tildeling av midler fra Energifondet.

Tilføyd ved lov 11 mai 2001 nr. 20 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 11 mai 2001 nr. 482), endret ved lov 24 jan 2003 nr. 7 (ikr. 1 feb 2003 iflg. res. 24 jan 2003 nr. 50).

§ 4-5. (Organiserte markedsplasser)

Uten konsesjon fra reguleringsmyndigheten kan ingen andre enn staten forestå organisering eller drift av markedsplass for omsetning av elektrisk energi. Reguleringsmyndigheten avgjør i tvilstilfelle om konsesjonsplikt foreligger.

I konsesjonen kan det settes vilkår dersom det finnes påkrevet av allmenne hensyn. Departementet kan gi forskrift om aktørenes informasjonsplikt og om vilkårene reguleringsmyndigheten kan sette i konsesjonen.

Reguleringsmyndigheten skal ved enkeltvedtak

a. fastsette eller godkjenne vilkår for handel på markedsplasser som nevnt i første ledd, eller
b. fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår for handel på markedsplasser som nevnt i bokstav a.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), endret ved lov 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), 18 juni 2021 nr. 138 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1983).

§ 4-5 a. (Organiserte markedsplasser underlagt EØS-regelverk)

Den som skal opptre i Norge som operatør med ansvar for organisering eller drift av markedsplasser for omsetning av elektrisk energi etter regelverk som er harmonisert gjennom EØS-avtalen, skal søke reguleringsmyndigheten om vedtak om utpeking.

Operatører som er utpekt i en annen EØS-stat, og som ønsker å utvide virksomheten til budområder innenfor kraftmarkedet i Norge, skal gi melding til reguleringsmyndigheten senest to måneder før virksomhetens oppstart.

Reguleringsmyndigheten skal ved enkeltvedtak

a. fastsette eller godkjenne vilkår for handel på markedsplasser som nevnt i første og annet ledd, eller

b. fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår for handel på markedsplasser som nevnt i bokstav a.

Reguleringsmyndigheten kan ved enkeltvedtak fastsette ytterligere vilkår overfor operatører nevnt i første og annet ledd for å legge til rette for effektiv konkurranse, ivareta hensynet til systemsikkerhet og fremme et effektivt kraftmarked.

Departementet kan gi forskrift om aktørenes informasjonsplikt, kriterier for utpeking av operatører etter første ledd og vilkårene som kan fastsettes etter fjerde ledd.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 138 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1983).

§ 4-6. (Krav om selskapsmessig skille)

I et integrert foretak skal nettvirksomhet være organisert som en egen selvstendig juridisk enhet, adskilt fra annen virksomhet. Nettforetak skal ikke ha direkte eller indirekte kontroll over foretak som driver annen virksomhet. Foretak som driver produksjon eller omsetning av elektrisk energi eller konsesjonspliktig fjernvarmevirksomhet, skal ikke ha direkte eller indirekte kontroll over nettforetak.

Første ledd er ikke til hinder for samarbeid om felles driftssentral mellom nettforetak og foretak som driver produksjon av elektrisk energi eller fjernvarmevirksomhet, så lenge nettforetaket har styring og ansvar for driftssentralens nettfunksjoner. Departementet kan gi forskrift om nettforetaks adgang til å selge eller leie ut egen kapasitet, herunder driftskontrollfunksjoner, overskuddskapasitet og i beredskapssituasjoner.

Departementet kan gi dispensasjon fra hele eller deler av kravet om selskapsmessig skille.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om selskapsmessig skille og fastsette vilkår i konsesjon etter § 4-1 om forhold som nevnt i denne bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 59 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 742. Vertikalt integrerte virksomheter som omfattes av § 4-6 første ledd, plikter innen 1 juli 2007 å være organisert i samsvar med kravene i §§ 4-6 og 4-7), endret ved lover 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), 27 mai 2016 nr. 18 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 527).

§ 4-7. (Krav om funksjonelt skille)

Personer i ledelsen i nettforetak kan ikke delta i ledelsen i foretak som driver annen virksomhet innenfor det integrerte foretaket.

Morselskap eller kontrollerende eier i det integrerte foretaket skal ikke gi instrukser til nettforetak om den daglige driften eller om avgjørelser vedrørende utbygging eller oppgradering av nettet. Dette er ikke til hinder for overordnet styring med nettforetakets økonomiske rammer.

Kravene i første og annet ledd gjelder ikke for nettforetak med færre enn 100 000 nettkunder.

Departementet kan gi dispensasjon fra hele eller deler av kravet til funksjonelt skille.

Departementet kan gi forskrift om funksjonelt skille.

Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 59 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 742), endret ved lover 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), 27 mai 2016 nr. 18 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 527), 12 mars 2021 nr. 11, 16 juni 2023 nr. 71 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 897).

§ 4-8. (Krav om eiermessig skille i transmisjonsnett)

Den som driver eller har direkte eller indirekte kontroll over virksomhet som driver med produksjon eller omsetning av elektrisk energi, kan ikke eie anlegg i transmisjonsnettet eller ha direkte eller indirekte kontroll over eller rettigheter i en virksomhet som eier slike anlegg, eller som har systemansvar. Den som eier anlegg i transmisjonsnettet, eller har direkte eller indirekte kontroll over en virksomhet som eier slike anlegg eller som har systemansvar, kan ikke direkte eller indirekte ha kontroll over eller rettigheter i en virksomhet som driver med produksjon eller omsetning av elektrisk energi.

Den som har kontroll over eller rettigheter i en virksomhet som driver med produksjon eller omsetning av elektrisk energi kan ikke utnevne

a. personer til styret i en virksomhet som eier anlegg i transmisjonsnettet, eller som har systemansvar
b. personer til en ledende stilling i en virksomhet som nevnt i bokstav a
c. personer som utad kan representere en virksomhet som nevnt i bokstav a.

Personer som nevnt i bokstavene a til c kan ikke ha en tilsvarende posisjon i en virksomhet som driver produksjon eller omsetning av elektrisk energi.

Anlegg i transmisjonsnettet skal overdras til den systemansvarlige

virksomheten.

Departementet kan fatte enkeltvedtak eller gi forskrift om nærmere krav til eiermessig skille. Dette kan omfatte frister for gjennomføring av kravene i denne paragrafen.

Departementet kan gi forskrift som gjør unntak fra kravene i denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 4-9. (Ekspropriasjon av anlegg i transmisjonsnett)

Departementet kan etter søknad fatte vedtak om samtykke til ekspropriasjon av anlegg i transmisjonsnett til fordel for den systemansvarlige virksomheten. Departementet kan gi samtykke til at ekspropriasjonen settes i verk før det foreligger rettskraftig skjønn, jf. oreigningslova § 25.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 4-10. (Sertifisering som operatør av transmisjonssystem (TSO))

Eier av anlegg i et transmisjonsnett skal søke reguleringsmyndigheten om sertifisering som operatør av transmisjonssystem. Reguleringsmyndigheten skal kontrollere at kravene etter § 4-8 er oppfylt.

Eier av anlegg i et transmisjonsnett skal melde til reguleringsmyndigheten om enhver planlagt transaksjon som nødvendiggjør vurdering av kravene som følger av § 4-8 eller forskrift gitt i medhold av § 4-8.

Reguleringsmyndigheten skal igangsette prosedyre for sertifisering ved mottatt melding, på eget initiativ eller ved begrunnet forespørsel fra EFTAs overvåkingsorgan. En avgjørelse skal fattes innen fire måneder etter at prosedyren ble igangsatt. Dersom det ikke foreligger en avgjørelse innen fire måneder, skal vedtak om sertifisering anses gitt.

Reguleringsmyndigheten skal uten ugrunnet opphold underrette EFTAs overvåkingsorgan om vedtak om sertifisering eller stilltiende godkjennelse etter tredje ledd tredje punktum, og på forespørsel oversende relevant informasjon knyttet til sertifiseringen.

Departementet kan gi forskrift om sertifisering, blant annet om utenlandsforbindelser og sertifisering for foretak som er hjemmehørende i stater utenfor EØS.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 4-11. (Reguleringsmyndighetens forskrifter)

Departementet kan gi forskrift om at reguleringsmyndigheten kan gi forskrift om metoder for beregning av nettselskapenes tillatte og faktiske inntekter og håndtering av avvik mellom disse, samt nøytral opptreden av netteier.

Vilkår som settes i konsesjoner, skal være i samsvar med fastsatt forskrift.
Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

Kapittel 4 A. Omsetning av elektrisk energi fra kraftleverandør til forbrukere

Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 32 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 956).

§ 4 A-1. Virkeområde og definisjoner

Bestemmelsene i dette kapittelet gjelder avtale om kjøp av elektrisk energi (kraftavtaler) som inngås mellom en kraftleverandør og en forbruker.

Med kraftleverandør menes i dette kapittelet et foretak med omsetningskonsesjon etter § 4-1 som selger elektrisk energi til forbrukere. Med forbruker menes i dette kapittelet en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.

Bestemmelsene i dette kapittelet kan ikke ved avtale fravikes til ugunst for en forbruker.
Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 32 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 956).

§ 4 A-2. Informasjon om kostnader ved forbrukerens oppsigelse av kraftavtale

Dersom en kraftavtale inneholder vilkår om kostnader ved oppsigelse som kraftleverandøren eller forbrukeren skal betale ved oppsigelse, skal det gis et regneeksempel i avtalevilkårene som viser hvordan kostnadene beregnes.

Kraftleverandøren skal på forbrukerens anmodning kostnadsfritt og senest innen fem virkedager angi hvilken eventuell kostnad en oppsigelse av kraftavtalen vil utgjøre. Beregningen av kostnaden skal gis forbrukeren skriftlig og på en slik måte at opplysningene er tilgjengelige i fremtiden i uendret form. Beregningen av kostnaden er bindende for kraftleverandøren i 48 timer. Retten til informasjon etter første og annet punktum skal fremgå av avtalevilkårene.

Departementet kan gi forskrift om hvordan regneeksempelet etter første

ledd og beregningen av kostnaden etter annet ledd skal gis.
Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 32 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 956).

§ 4 A-3. Nedkjølingsperiode ved telefonsalg, dørsalg, standssalg og butikksalg

Et tilbud om kraftavtale ved telefonsalg, dørsalg, standssalg og butikksalg skal gis skriftlig og på en slik måte at opplysningene er tilgjengelige i fremtiden i uendret form. Forbrukeren kan tidligst akseptere et slikt tilbud om kraftavtale 24 timer etter at tilbudet er mottatt og blir ikke bundet før tilbudet er akseptert skriftlig.

Kraftleverandøren skal kunne dokumentere forbrukerens aksept og utlevere aksepten til myndighetene på forespørsel.
Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 32 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 956).

§ 4 A-4. Oppsigelsesrett ved endringer i kraftavtalen

Dersom en kraftavtale inneholder en adgang for kraftleverandøren til ensidig å gjøre endringer i avtalen, kan en endring til ugunst for forbrukeren tidligst tre i kraft 30 dager etter at forbrukeren har mottatt skriftlig varsel om endringen.

En forbruker som har mottatt et varsel etter første ledd, kan si opp avtalen kostnadsfritt før endringen gjøres gjeldende. Oppsigelsesretten gjelder likevel ikke ved prisøkninger som skyldes økte offentlige avgifter knyttet til omsetning av energi, når avgiftsøkningen ikke var offentlig kjent på avtaletidspunktet.

Departementet kan gi forskrift om hvordan endringer i kraftavtalen skal varsles overfor forbrukere.
Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 32 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 956).

§ 4 A-5. Tilsyn

Forbrukertilsynet og Markedsrådet skal føre tilsyn med at bestemmelsene i §§ 4 A-1 til 4 A-4 overholdes. Tilsynet med bestemmelsene skal utføres i samsvar med reglene i markedsføringsloven §§ 32 til 41, § 42 første ledd annet punktum og §§ 43 til 43 c. Bestemmelsene i kapittel 10 i denne loven gjelder ikke for tilsyn etter første og annet punktum.

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av regler nevnt i første ledd første punktum som anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger, kan den ansvarlige ilegges et overtredelsesgebyr. Departementet kan gi forskrift om

utmålingen av slikt overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 32 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 956).

Kap. 5. Fjernvarmeanlegg mv.

Overskrift endret ved lov 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 25 okt 2024 nr. 2598).

§ 5-1. (Konsesjon for fjernvarmeanlegg)

Fjernvarmeanlegg kan ikke bygges, eies eller drives uten konsesjon. Det samme gjelder ombygging og utvidelse av fjernvarmeanlegg, jf. § 10-4 annet ledd.

Departementet kan fastsette hvor stor ytelse eller hvor mange abonnenter et fjernvarmeanlegg skal ha for at denne bestemmelse kommer til anvendelse.

Departementet kan fastsette at denne bestemmelse ikke får anvendelse på fjernvarmeanlegg som forsyner offentlige institusjonsbygg, større forretningsbygg, industriell virksomhet, borettslag eller boligsameier.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 19 juni 2009 nr. 105 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 671), 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085).

§ 5-2. (Vilkår)

For konsesjoner etter § 5-1 kan departementet gi nærmere forskrifter og fastsette vilkår:

1. om påbegynnelse, bygging, utførelse, idriftsettelse, vedlikehold, drift og nedleggelse av fjernvarmeanlegget.
2. om konsesjonærens organisasjon og kompetanse, kompetanse hos den som overlates driftsoppgaver og bestemmelser som regulerer bortsettelse av drift.

Departementet kan i forbindelse med den enkelte konsesjon fastsette ytterligere vilkår dersom det finnes påkrevet av allmenne eller private interesser.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344).

§ 5-3. (Tilknytningsplikt)

Departementet kan pålegge ethvert fjernvarmeanlegg å knytte seg til andre fjernvarmeanlegg såfremt anlegget har et varmesystem som kan tilknyttes.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344).

§ 5-4. (Leveringsplikt)

Konsesjonæren har plikt til å skaffe tilknyttede abonnenter fjernvarme, enten selv eller gjennom avtale med en annen leverandør i samsvar med planen for anlegget eller som avtalt med abonnentene. Dersom det er pålagt tilknytningsplikt i medhold av plan- og bygningsloven § 27-5 og bebyggelsen ikke kan tilknyttes fjernvarmeanlegget på grunn av forsinkelser i forhold til fastsatt frist for fullføring, kan konsesjonæren pålegges av departementet å sikre bebyggelsen midlertidig varmeforsyning.

Plikten til å skaffe fjernvarme faller bort i tilfelle krig, streik, lockout, eller andre plutselige og uforutsette hendinger som medfører at levering vil bli umulig eller urimelig byrdefullt. Leveringen av fjernvarme kan avbrytes når det er fare for personskade eller skade på eiendom eller når det er nødvendig for reparasjon og vedlikehold.

Konsesjonæren plikter å treffe midlertidig tiltak for i størst mulig utstrekning å avbøte skader og ulemper ved stans i leveringene når dette er mulig.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 896) som endret ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 5-5. (Pris)

Vederlag for fjernvarme kan beregnes i form av tilknytningsavgift, fast årlig avgift og pris for bruk av varme. Prisen for fjernvarme skal ikke overstige prisen for elektrisk oppvarming i vedkommende forsyningsområde.

Det skal gis melding til konsesjonsmyndigheten om priser og andre leveringsvilkår og endringer i disse fra konsesjonspliktige anlegg.

Enhver som er pålagt å tilknytte seg fjernvarmeanlegg etter plan- og bygningsloven § 27-5, har rett til å klage til konsesjonsmyndigheten over priser og andre leveringsvilkår. Konsesjonsmyndigheten kan gi pålegg om endringer av prisen eller leveringsvilkårene for øvrig.

Når tilknytningsplikt til fjernvarmeanlegg er pålagt i medhold av plan- og bygningsloven § 27-5, skal abonnenten betale tilknytningsavgift og fast årlig

avgift uavhengig av om fjernvarme nyttes eller ikke.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 896) som endret ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 5-6. (Forhandlingsplikt)

Konsesjonæren plikter, på forespørsel fra noen som ønsker å inngå avtale om tredjepartsleveranse eller tredjepartsadgang til fjernvarmeanlegget, å forhandle med vedkommende i god tro og med det formål å komme til enighet. Dersom partene ikke kommer til enighet, skal konsesjonæren gi en begrunnelse for hvorfor tredjepartsleveranse eller tredjepartsadgang avslås.

Plikten til å forhandle etter første ledd gjelder likevel ikke dersom tredjepartsleveranse eller tredjepartsadgang av åpenbare tekniske grunner ikke kan gjennomføres. Konsesjonæren skal beskrive hvilke åpenbare tekniske grunner som foreligger og gi en begrunnelse for avslaget.

Tvister mellom konsesjonæren og noen som ønsker å inngå avtale som nevnt i første ledd, kan bringes inn for departementet etter skriftlig begjæring fra en av partene. Departementet kan megle i saken etter at partene er gitt adgang til å uttale seg. Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere bestemmelser om slik megling.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 53 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 615).

§ 5-7. (Nedleggelse)

Fjernvarmeanlegg som drives i medhold av konsesjon etter loven her må ikke nedlegges uten tillatelse av departementet.

Ved utløpet av konsesjonstiden kan det etter søknad gis fornyet konsesjon etter loven her. Dersom det ikke meddeles slik konsesjon, kan anlegget overtas vederlagsfritt av stat, fylkeskommune eller kommune.

Dersom anlegget ikke blir overtatt av det offentlige, og det heller ikke blir meddelt ny konsesjon, plikter eieren å fjerne anlegget innen en nærmere fastsatt frist. Departementet kan bestemme at nedgravde deler av anlegget ikke skal graves opp igjen.

Ved nedleggelse av anlegget er eieren forpliktet til å iverksette tiltak som det offentlige forlanger for å avverge fare eller skade for omgivelsene og for eiendommer som berøres av anlegget, og for ivaretakelse av abonnentenes interesser.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 53 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 615, tidligere § 5-6).

§ 5-8. (Måling og fakturering)

Departementet kan gi forskrift om måling og fakturering av fjernvarme og fjernkjøling og om måling og fakturering av energibruk i hver enkelt bruksenhet i bygninger som har felles varmeanlegg for romoppvarming eller tappevann eller felles kjøleanlegg for romavkjøling eller tappevann.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 25 okt 2024 nr. 2598).

Kap. 6. Systemansvar, rasjonering og leveringskvalitet

Kapitlet tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), endret ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447), endret kapittelnummer fra 5A.

§ 6-1. (Systemansvaret)

Departementet gir forskrifter om systemansvaret.

Departementet tildeler myndigheten til å utøve systemansvaret på nærmere fastsatte vilkår. Den systemansvarlige skal sørge for at det til enhver tid er momentan balanse mellom den samlede produksjon og den samlede bruk av kraft hensett til kraftutvekslingen med tilknyttede utenlandske systemer.

Enhver som helt eller delvis eier eller driver nett, produksjon eller organisert markedsplass, samt omsettere og sluttbrukere plikter å rette seg etter den systemansvarliges instrukser under systemansvaret, samt følge de bestemmelser om systemansvaret som er fastsatt i eller i medhold av denne lov. Avgjørelser som fattes av den systemansvarlige under utøvelsen av systemansvaret er unntatt forvaltningsloven kap. IV-VI og VIII.

Reguleringsmyndigheten skal ved enkeltvedtak

a. fastsette eller godkjenne vilkår om
    1. system- og balansetjenester,
    2. planlegging, idriftsettelse eller tilknytning av anlegg i kraftsystemet, som bruk av standardvilkår,
    3. den systemansvarliges kapasitetstildeling og håndtering av flaskehalser i overføringsnettet, blant annet for utenlandsforbindelser etter § 4-2,
    4. utøvelsen av systemansvaret, eller
b. fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår om forhold som nevnt i bokstav a.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), endret ved lover 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 5A-1), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), 22 mars 2024 nr. 12 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 501).

§ 6-2. (Rasjonering)

Departementet kan sette i verk rasjonering, herunder tvangsmessige leveringsinnskrenkninger eller rekvisisjon, når ekstraordinære forhold tilsier det.

Departementet utpeker en rasjoneringsmyndighet som er ansvarlig for planlegging og administrativ gjennomføring av tiltak i forbindelse med rasjonering etter første ledd.

Rasjoneringsmyndigheten kan delegere myndighet til å treffe vedtak i forbindelse med gjennomføring av rasjonering til Kraftforsyningens beredskapsorganisasjon (KBO). Kapittel VI om klage og omgjøring i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) gjelder ikke for enkeltvedtak som er truffet av rasjoneringsmyndigheten eller KBO i forbindelse med gjennomføring av rasjonering. For saker som behandles av KBO gjelder heller ikke forvaltningsloven kapittel II om ugildhet. Saker skal likevel forberedes og avgjøres etter en forsvarlig, saklig og nøytral saksbehandling.

Departementet kan gi forskrift om virkemidler for å unngå kraftrasjonering, planlegging og gjennomføring av kraftrasjonering, rekvisisjon av kraft og tvangsmessige leveringsinnskrenkninger.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), endret ved lover 19 des 2003 nr. 131 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1647), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 5A-2), 22 mars 2024 nr. 12 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 501).

§ 6-3. (Leveringskvalitet)

Departementet gir forskrifter om leveringskvaliteten i kraftsystemet og om informasjonsplikten i den forbindelse.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), endret ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 5A-3).

Kap. 7. Energiplanlegging og kost-nytteanalyser

Kapitlet tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), endret ved lover 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, endret kapittelnummer fra 5B), 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 25 okt 2024 nr. 2598).

§ 7-1. (Energiplanlegging)

Den som har konsesjon etter §§ 3-1, 3-2 og 5-1 plikter å delta i energiplanlegging.

Departementet gir forskrifter og vilkår om planleggingen.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), endret ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 5B-1).

§ 7-2. (Anlegg som omfattes av plikten til å gjennomføre kost-nytteanalyse)

En tiltakshaver skal gjennomføre en kost-nytteanalyse av mulighetene for å utnytte overskuddsvarme ved planlegging av følgende anlegg:

a. termiske kraftverk med mer enn 20 MW samlet innfyrt termisk effekt
b. industrianlegg med mer enn 20 MW samlet innfyrt termisk effekt som vil ha overskuddsvarme med anvendbar temperatur
c. fjernvarmeanlegg og fjernkjøleanlegg
d. energiproduksjonsanlegg med mer enn 20 MW samlet innfyrt termisk effekt som planlegges tilkoblet i et eksisterende fjernvarme- eller fjernkjøleanlegg
e. datasentre med mer enn 2 MW samlet tilført elektrisk effekt
f. andre anlegg med mer enn 20 MW samlet tilført elektrisk effekt.

Det samme gjelder ved omfattende oppgradering av anlegg som nevnt i første punktum bokstav a, b og d.

Departementet kan gi forskrift om hvilke tiltakshavere og anlegg som omfattes av første ledd.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 25 okt 2024 nr. 2598).

§ 7-3. (Innholdet i kost-nytteanalyser)

En kost-nytteanalyse for anlegg som nevnt i § 7-2 skal inneholde en vurdering av kostnader og fordeler som kan oppstå ved å gjennomføre følgende tiltak:

a. å drive et termisk kraftverk som et høyeffektivt kraftvarmeverk
b. å oppgradere et termisk kraftverk til å kunne drive høyeffektiv kraftvarmeproduksjon
c. å drive et industrianlegg slik at overskuddsvarmen brukes til å dekke en økonomisk begrunnet etterspørsel
d. å utnytte overskuddsvarme fra nærliggende anlegg og datasentre når nye fjernvarme- eller fjernkjøleanlegg planlegges, eller anlegg for energiproduksjon i eksisterende fjernvarme- eller fjernkjøleanlegg planlegges oppført eller omfattende oppgradert
e. å drive datasentre som nevnt i § 7-2 første ledd bokstav e og anlegg som nevnt i § 7-2 første ledd bokstav f slik at overskuddsvarme brukes til å dekke en økonomisk begrunnet etterspørsel.

Departementet kan gi forskrift om nærmere definisjon av tiltakene i første ledd og innholdet i og gjennomføringen av en kost-nytteanalyse.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 25 okt 2024 nr. 2598).

§ 7-4. (Godkjenning og oppfølging av kost-nytteanalyser)

En kost-nytteanalyse etter § 7-2 og § 7-3 skal godkjennes av departementet før byggingen eller oppgraderingen settes i gang. Departementet kan gi forskrift om innsending, godkjenning og bruk av kost-nytteanalysene.

Departementet kan i enkeltvedtak fastsette at et anlegg ikke kan bygges eller oppgraderes uten at overskuddsvarmen utnyttes, dersom kost-nytteanalysen viser at fordelene ved dette er større enn kostnadene. Dette gjelder ikke anlegg som nevnt i § 7-2 første ledd bokstav e og f.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 25 okt 2024 nr. 2598).

Kap. 8. Energitilstand i bygninger og energikartlegging i store foretak

Kapitlet tilføyd ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere kap 8 endret kapittelnummer til kap 11), overskrift endret ved lov 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 mars 2024 iflg. res. 16 feb 2024 nr. 282).

§ 8-1. (Energiattest)

En energiattest for en bygning skal bestå av dokumentasjon av de faktiske opplysninger utregningen bygger på, et energimerke og en tiltaksliste for energitiltak.

Energiattesten er gyldig i 10 år.

Departementet gir forskrifter om utformingen av, innholdet i, beregningsmåter for og utstedelse av energiattesten og bruk av den i markedsføring, samt lagring av opplysninger, herunder personopplysninger.

Departementet kan gi forskrifter om kvalifikasjonskrav for den som utfører energiattestering.

Departementet kan gi forskrifter om hvilke bygninger som er unntatt fra krav i §§ 8-2 og 8-3 om energiattest, hvilke bygninger som anses å være ofte besøkt av allmennheten som nevnt i §§ 8-2 og 8-3, og hvem som er ansvarlig for å oppfylle pliktene til energimerking.

Tilføyd ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 70 (i kraft 1 mars 2024 iflg. res. 16 feb 2024 nr. 281).

§ 8-2. (Energiattest ved salg, utleie og ferdigstilling av nye bygninger)

Eieren av en bygning skal innhente energiattest ved salg eller utleie. Energiattesten skal legges fram for kjøperen eller leietakeren før avtale om salg eller utleie blir inngått.

Eieren av en ny bygning skal innhente energiattest ved ferdigstilling. Som ny bygning regnes også hovedombygging av en eksisterende bygning.

Dersom en bygning som nevnt i første eller annet ledd har et samlet bruksareal på mer enn 500 kvadratmeter og ofte besøkes av allmennheten, skal eieren sørge for at et sammendrag av energiattesten plasseres synlig for brukerne av bygningen.

Tilføyd ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447 som endret ved res. 18 des 2009 nr. 1581), endret ved lover 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 16 mars 2012 iflg. res. 16 mars 2012 nr. 225), 16 juni 2023 nr. 70 (i kraft 1 mars 2024 iflg. res. 16 feb 2024 nr. 281).

§ 8-3. (Energiattest for offentlige bygninger)

Eieren av en bygning skal innhente energiattest og sørge for at et sammendrag av energiattesten plasseres synlig for brukerne av bygningen når:

a. mer enn 250 kvadratmeter av bygningens bruksareal brukes av offentlige myndigheter, og bygningen ofte besøkes av allmennheten
b. mer enn 250 kvadratmeter av bygningens bruksareal brukes av departementer, direktorater eller tilsynsorganer.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i pliktene etter første ledd.
Tilføyd ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447 som endret ved res. 18 des 2009 nr. 1581), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 70 (i kraft 1 mars 2024 iflg. res. 16 feb 2024 nr. 281).

§ 8-4. (Energivurdering av varme- og klimaanlegg)

Eieren av varme- eller klimaanlegg i en bygning skal sørge for dokumenterbare systemer, rutiner eller jevnlige kontroller som legger til rette for energieffektiv drift av anlegget, og skal sørge for at det foreligger en dokumentert vurdering av dimensjoneringen av anlegget. Vurderingen skal oppdateres ved relevante endringer på bygningen eller anlegget.

Departementet kan gi forskrift om energivurdering av varme- og klimaanlegg, kvalifikasjonskrav for den som utfører energivurdering, dokumentasjonskrav og liknende, og hvilke bygninger og anlegg som omfattes av kravene i første ledd.
Tilføyd ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 70 (i kraft 1 mars 2024 iflg. res. 16 feb 2024 nr. 281).

§ 8-5. (Energikartlegging i store foretak)

Store foretak skal regelmessig gjennomføre en energikartlegging. Departementet gir forskrift om hva som regnes som store foretak.

Departementet gir forskrift om kvalifikasjonskrav for den som utfører energikartlegging, kartleggingens utarbeidelse og innhold og rapportering, lagring og bruk av resultatene fra energikartlegging.
Tilføyd ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 mars 2024 iflg. res. 16 feb 2024 nr. 282).

Kap. 9. Beredskap

Endret ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447), endret kapittelnummer fra 6.

§ 9-1. (Kraftforsyningens beredskapsorganisasjon)

Kraftforsyningens beredskapsorganisasjon (KBO) består av de enheter som eier eller driver anlegg eller annet som har vesentlig betydning for drift eller gjenoppretting av eller sikkerhet i produksjon, omforming, overføring, omsetning eller fordeling av elektrisk energi eller fjernvarme. Beredskapsmyndigheten kan ved forskrift eller enkeltvedtak fastsette hvilke enheter som skal inngå i KBO.

Alle enheter i KBO skal sørge for at virksomheten er innrettet på en slik måte og med slike ressurser som er nødvendig for å ivareta ansvar og oppgaver etter dette kapittelet.

Beredskapsmyndigheten skal samordne beredskapsarbeid og utpeke den samlede ledelse i KBO.

I ekstraordinære situasjoner som kan skade eller hindre produksjon, omforming, overføring, omsetning eller fordeling av elektrisk energi eller fjernvarme, kan KBO pålegges oppgaver og plikter. Det samme gjelder i ekstraordinære situasjoner hvor skade eller hindring som nevnt i første punktum har oppstått.

Beredskapsmyndigheten kan under beredskap og i krig underlegge kraftforsyningen KBO. Kraftforsyningen plikter å følge de pålegg som gis og gjennomføre de tiltak som kreves.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 98, 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 6-1), 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 des 2012 nr. 1146).

§ 9-2. (Beredskapstiltak)

Den som helt eller delvis eier eller driver anlegg eller system som er eller kan bli av vesentlig betydning for produksjon, omforming, overføring, omsetning eller fordeling av elektrisk energi eller fjernvarme, plikter å sørge for effektiv sikring og beredskap og iverksette tiltak for å forebygge, håndtere og begrense virkningene av ekstraordinære situasjoner som nevnt i § 9-1 fjerde eller femte ledd og for å gjenopprette normal situasjon.

Beredskapsmyndigheten kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om beredskapstiltak for å forebygge, håndtere eller begrense virkningene av ekstraordinære situasjoner som nevnt i § 9-1 fjerde eller femte ledd eller for å gjenopprette normal situasjon. Beredskapstiltak kan pålegges den som eier eller driver anlegg eller systemer som nevnt i første ledd. Beredskapstiltak kan gjelde for eksisterende og planlagte anlegg eller systemer som nevnt i første ledd.

Vedtak om beredskapstiltak kan blant annet omfatte krav til organisering,

planlegging, forebygging, sikkerhets- eller sikringstiltak, utførelse, gjennomføring, gjenopprettingsevne, ledelse eller drift.
Beredskapsmyndigheten kan treffe vedtak om at drift i ekstraordinære situasjoner og gjennomføring av tiltak etter dette kapittel skal kunne skje fra norsk territorium.

Den som pålegges beredskapstiltak plikter å gjennomføre tiltaket for egen regning og risiko.

Når det anses nødvendig kan beredskapsmyndigheten uten hensyn til tidligere pålegg treffe vedtak om at nye eller endrede beredskapstiltak skal settes i verk.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 98, 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 6-2), 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 des 2012 nr. 1146).

§ 9-3. (Informasjonssikkerhet)

Alle enheter i KBO skal vurdere sikkerheten ved all behandling av informasjon om kraftforsyningen. Enhetene skal kartlegge hvilken informasjon som er sensitiv, hvor den befinner seg og hvem som har tilgang til den. Det skal etableres effektiv avskjerming og beskyttelse av sensitiv informasjon.

Enhver plikter å hindre at andre enn rettmessige brukere får adgang eller kjennskap til sensitiv informasjon om kraftforsyningen.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om informasjonssikkerhet i kraftforsyningen og om taushetsplikten.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 98, 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 6-3), 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 des 2012 nr. 1146).

§ 9-4. (Delegering mv.)

Beredskapsmyndigheten kan delegere myndighet til å treffe vedtak i forbindelse med beredskap til KBO eller enheter som inngår i KBO.

Forvaltningsloven kapittel II om ugildhet gjelder ikke for saker som behandles av KBO. Saker skal uansett forberedes og avgjøres etter en forsvarlig, saklig og nøytral saksbehandling.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 98, 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 6-4), 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 des 2012 nr.

1146).

§ 9-5. Meldeplikt, rett til adgang og vilkår for tilgang)

Beredskapsmyndigheten kan i forskrift fastsette krav om å melde igangsetting av arbeid for å bygge eller endre anlegg eller systemer som nevnt i § 9-2 første ledd.

Alle som omfattes av dette kapittelet, plikter å gi beredskapsmyndigheten adgang til grunn, bygg, anlegg og lignende mot gyldig legitimasjon. Det samme gjelder adgang for politiet og militære myndigheter når dette har sammenheng med forberedelse til og gjennomføring av væpnet sikring.

Beredskapsmyndigheten kan gi forskrift om at KBO-enheter kan kreve at personer som skal ha tilgang til anlegg eller annet som har vesentlig betydning for drift eller gjenoppretting av eller sikkerhet i produksjon, omforming, overføring, omsetning og fordeling av elektrisk energi eller fjernvarme, skal fremlegge en ordinær politiattest.

Endret ved lover 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 6-5), 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 des 2012 nr. 1146), 21 juni 2019 nr. 65 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 792).

§ 9-6. (Gebyr eller sektoravgift til dekning av kostnader)

Beredskapsmyndigheten kan kreve gebyr eller sektoravgift fra enheter i KBO til dekning av kostnadene ved beredskapsmyndighetens arbeid med kraftforsyningsberedskap. Kostnadene utlignes på de enhetene som omfattes av § 9-1 første ledd, eller som er utpekt som KBO-enheter i medhold av denne loven.

Departementet kan gi forskrift om gebyr eller sektoravgift og om innrapportering av opplysninger som er nødvendige for beregning av gebyret eller sektoravgiften.

Gebyret eller sektoravgiften er tvangsgrunnlag for utlegg. Betales ikke sektoravgiften eller gebyret til forfallstid, svares deretter rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 6-6), 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 des 2012 nr. 1146), 21 april 2023 nr. 7 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 530).

§ 9-7. (Opphevet)

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 6-7), opphevet ved lov 11 jan 2013 nr. 5 (ikr. 15 jan 2013 iflg. res. 11 jan 2013 nr. 21).

Kap. 10. Diverse bestemmelser

Endret ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447), endret kapittelnummer fra 7.

§ 10-1. (Tilsyn og kontroll)

Departementet kan gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven. Departementet fører kontroll med at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven blir overholdt. Dette gjelder tilsvarende for reguleringsmyndigheten der den er gitt myndighet etter denne loven. Kostnadene til kontroll knyttet til § 4-2 skal betales av konsesjonæren. Klagenemnda kan gi pålegg om utlevering av informasjon i medhold av tredje ledd første punktum.

Den som har konsesjon skal påse at anlegget, driften av anlegget eller virksomheten oppfyller de krav som er fastsatt i eller i medhold av denne lov. Departementet gir forskrifter om internkontroll og internkontrollsystemer.

Enhver plikter uten hinder av taushetsplikt å gi departementet, reguleringsmyndigheten eller klagenemnda de opplysninger som er nødvendige for utøvelse av myndighet etter denne loven. Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt skal informasjon utleveres til EFTAs faste komité, EFTAs overvåkningsorgan eller EU-kommisjonen når det er fremmet en begrunnet forespørsel og informasjonen er nødvendig og forholdsmessig for gjennomføringen av oppgaver pålagt gjennom EØS-avtalen.

For å fremme effektivt tilsyn med kraftmarkedet kan departementet eller reguleringsmyndigheten, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, gi andre norske myndigheter opplysninger som er nødvendige for å fremme håndhevelsen av norsk regulering av kraftmarkedet. For å oppfylle Norges avtaleforpliktelser overfor annen stat kan departementet eller reguleringsmyndigheten uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi energimyndighetene i andre stater som er part i EØS-avtalen, byrået for samarbeid mellom energiregulatorer eller EFTAs overvåkningsorgan opplysninger som er nødvendige for å fremme håndhevelsen av norsk, EØS-

rettslig, eller vedkommende stats regulering av kraftmarkedet.

Ved utlevering av taushetsbelagte opplysninger etter tredje og fjerde ledd skal det stilles som vilkår at opplysningene undergis taushetsplikt hos mottakeren og at opplysningene bare kan formidles videre med samtykke fra det organet som utleverte dem, og bare for det formålet som samtykket omfatter. Den opplysningene gjelder skal underrettes om videreformidling av taushetsbelagt informasjon dersom opplysningene opprinnelig er innhentet fra vedkommende, med mindre slik underretning vil motvirke formålet med de kontroll- eller reguleringstiltak opplysningene skal tjene, eller medføre fare for at de ikke kan gjennomføres.

Departementet kan gi forskrift om informasjons- og taushetsplikten og om utlevering av opplysninger som nevnt i tredje, fjerde og femte ledd, og om plikt til å utlevere informasjon til det europeiske nettverket for operatører av transmisjonssystem for elektrisk energi.

Til dekning av departementets kostnader til tilsyns- og kontrollarbeid knyttet til kapittel 3 og 5, innkreves et gebyr eller en sektoravgift. Departementet kan gi forskrift om gebyr eller sektoravgift og om innrapportering av opplysninger som er nødvendige for beregning av gebyret eller sektoravgiften.

Gebyret eller sektoravgiften er tvangsgrunnlag for utlegg. Betales ikke gebyret eller sektoravgiften til forfallstid, svares deretter rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 98, 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 30 juni 2006 nr. 59 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 742), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 7-1), 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 16 mars 2012 iflg. res. 16 mars 2012 nr. 225), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), 18 juni 2021 nr. 138 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1983), 21 april 2023 nr. 7 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 530).

§ 10-1 a. (Etterundersøkelser)

Konsesjonsmyndigheten kan i driftsperioden pålegge konsesjonæren å utføre og bekoste undersøkelser av tiltakets virkninger for miljø eller annen arealbruk. Pålegget skal angi nødvendige rammer for undersøkelsene. Kostnadene ved pålegget skal stå i et rimelig forhold til tiltakets antatte skadevirkninger og den antatte nytten av undersøkelsene.

Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for konsesjonsmyndigheten.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr.

1085).

§ 10-2. (Tilbaketrekking av tillatelse)

Departementet eller reguleringsmyndigheten kan trekke tilbake en konsesjon eller annen tillatelse dersom rettighetshaveren har gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning for vedtaket. Det samme gjelder dersom rettighetshaveren ikke lenger anses skikket til å utøve virksomheten etter grovt eller gjentatte brudd på denne loven eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven. En konsesjon kan også trekkes tilbake ved oversittelse av frister som er gitt i eller i medhold av denne loven, og som er knyttet til fremdriften av tiltaket.

Reguleringsmyndigheten kan, uavhengig av første ledd, helt eller delvis trekke tilbake en omsetningskonsesjon etter § 4-1 ved grovt eller gjentatte brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, samt i

a. avtaleloven § 38 b
b. markedsføringsloven § 6, § 10, § 11, § 12, § 13, § 13 a, § 14 første ledd, § 15, § 16, § 16 a første ledd bokstav a, § 17, § 17 a, § 18, § 20 annet ledd og § 22, eller forskrift gitt i medhold av § 6 femte ledd eller § 10 annet og tredje ledd
c. angrerettloven §§ 8 til 24 a, § 25 annet ledd annet punktum og § 27, eller forskrift gitt i medhold av § 8.

Første punktum gjelder likevel bare når lovbruddet gir rimelig grunn til å tro at fortsatt virksomhet kan skade sluttbrukere eller tilliten til strømmarkedet eller aktørene i strømmarkedet.

Departementet kan gi forskrift om at også brudd på andre bestemmelser gitt i eller i medhold av lov skal kunne gi grunnlag for å trekke tilbake en omsetningskonsesjon.

Blir konsesjon for et anlegg etter kapittel 3 eller kapittel 5 trukket tilbake, skal departementet fastsette en frist til å sørge for at anlegget blir overtatt av andre som lovlig kan drive det. Bestemmelsene i lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. § 19 gjelder tilsvarende dersom fristen oversittes. For fjernvarmeanlegg kan det kreves at anlegget nedlegges. Ved nedleggelse får bestemmelsene i § 5-7 tilsvarende anvendelse.

Endret ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 7-2), opphevet ved lov 14 juni 2013 nr. 53 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 615), tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4

juni 2021 nr. 1778), endret ved lov 14 juni 2024 nr. 32 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 956), 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085).

§ 10-3. (Tvangsmulkt og direkte gjennomføring)

Ved overtredelse av denne lov eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven, kan departementet eller reguleringsmyndigheten fastsette en tvangsmulkt etter reglene i forvaltningsloven § 51.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak i medhold av loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som er fastsatt.

Blir pålegg etter kapittel 9 ikke etterkommet innen den fastsatte frist, kan departementet la pålegget utføre på vedkommendes bekostning.

Tvangsmulkt og utgifter til utføring av pålegg er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 7-3), 14 juni 2013 nr. 53 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 615), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 10-4. (Omgjøring)

I særlige tilfeller kan tillatelser endres av hensyn til allmenne eller private interesser. Det skal tas hensyn til kostnadene en endring vil påføre konsesjonæren, og de fordelene og ulempene endringen for øvrig vil medføre.

Endringer i tillatelser kan også foretas etter søknad fra konsesjonæren. Bestemmelsene i § 2-2 gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 7-4), 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085).

§ 10-5. (Straff)

Med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller enkeltvedtak nevnt i § 10-7 første ledd nr. 1 til 3 og annet ledd nr. 1 til 3. Overtredelse av §§ 7-2 til 7-4 eller bestemmelser i kapittel 8 medfører likevel ikke straff. Departementet kan gi forskrift om at forsettlig eller uaktsom overtredelse av forskriften straffes på

samme måte.

Er det voldt fare for betydelig skade på mennesker, miljø eller eiendom, eller det forøvrig foreligger skjerpende omstendigheter, kan overtredelser etter første ledd straffes med fengsel inntil 2 år, om ikke strengere straffebud får anvendelse.

Endret ved lover 20 juli 1991 nr. 66, 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 7-5), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778), 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 25 okt 2024 nr. 2598).

§ 10-6. (Forskrifter)

Departementet kan gi forskrift til gjennomføring og utfylling av loven og dens virkeområde.

Departementet kan gi de forskrifter som er nødvendig for ivaretakelse av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, blant annet forordning om vilkår for tilgang til nett for utveksling av elektrisk energi over landegrensene,[1] forordning om opprettelse av et byrå for samarbeid mellom energireguleringsmyndigheter,[2] samt bestemmelser om behandling av tvister, saksbehandlingsfrister og utsatt iverksetting av vedtak.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for konsesjoner etter §§ 4-1 og 4-5 i denne lov, blant annet om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn. Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i denne loven.

Endret ved lover 27 nov 1992 nr. 119, 15 juni 2001 nr. 82 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 7 des 2001 nr. 1344), 30 juni 2006 nr. 59 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 742), 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 7-6), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IV nr. 20.

2 Jf. EØS-avtalen vedlegg IV nr. 47.

§ 10-7. (Overtredelsesgebyr)

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr etter reglene i forvaltningsloven § 44 til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer:

1. § 3-1 første ledd, § 3-1 a første ledd, § 3-1 b første ledd, § 4-2 første

ledd, § 5-1 første ledd, § 5-4 første og tredje ledd, § 5-5 første og annet ledd, § 5-7 første, tredje og fjerde ledd, § 6-1 annet ledd, § 7-1, § 7-2 første ledd, § 7-3 første ledd, § 7-4 første ledd, § 8-2, § 8-3 første ledd, § 8-4 første ledd, § 8-5 første ledd, § 9-1 annet ledd, § 9-2 første ledd, § 9-3 første og annet ledd, § 9-5 annet ledd eller § 10-1 annet ledd

2. pålegg etter § 10-1 og § 10-1 a
3. konsesjon og konsesjonsvilkår, eller andre enkeltvedtak gitt i medhold av § 3-1 første ledd, § 3-1 a første ledd, § 3-1 b annet ledd, § 3-2, § 4-2 annet og tredje ledd, § 4-4 første ledd, § 5-2, § 5-3, § 5-4 første ledd, § 5-5 tredje ledd, § 6-1 annet ledd, § 9-1 fjerde og femte ledd eller § 9-2 annet til fjerde ledd
4. forskrift, når det i forskriften er særskilt bestemt at overtredelse kan medføre overtredelsesgebyr.

Reguleringsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr etter reglene i forvaltningsloven § 44 til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer:

1. § 3-3 første ledd, § 3-4 første ledd, § 3-4 a første ledd, § 4-1 første ledd, § 4-3 tredje ledd, § 4-5 første ledd, § 4-5 a, § 4-6 første og annet ledd, § 4-7 første til tredje ledd, § 4-8, § 4-10 første og annet ledd, § 6-1 tredje ledd eller § 10-1 første, tredje og femte ledd,
2. pålegg etter § 10-1,
3. brudd på konsesjon, konsesjonsvilkår eller andre enkeltvedtak gitt i medhold av § 3-3 fjerde ledd, § 3-4 tredje ledd, § 3-4 a tredje ledd, § 4-1 annet og tredje ledd, § 4-2 fjerde ledd, § 4-3 annet, tredje og femte ledd, § 4-5 annet og tredje ledd eller § 6-1 fjerde ledd,
4. forskrift, når det i forskriften er særskilt bestemt at overtredelse kan medføre overtredelsesgebyr.

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved individuell utmåling av gebyret, skal det særlig legges vekt på momentene i forvaltningsloven § 44 tredje ledd og om det foreligger gjentagelse. Det skal også tas hensyn til om det er truffet vedtak om inndragning av utbytte fra samme forhold.

Dersom bestemmelser eller vedtak som nevnt i første eller annet ledd er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyr ilegges foretaket etter reglene i forvaltningsloven § 44, jf. § 46.

EFTAs overvåkningsorgan kan ilegge et foretak overtredelsesgebyr for overtredelse av plikt til å utlevere informasjon som følger av pålegg etter EØS-avtalen vedlegg IV nr. 20 (forordning 714/2009).

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 131 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1647), endret ved lover 30 juni 2006 nr. 59 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 742), 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 7-7), 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 14 juni 2013 nr. 53 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 615), 20 juni 2014 nr. 56 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 782), 25 mai 2018 nr. 21 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778), 18 juni 2021 nr. 138 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1983), 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 25 okt 2024 nr. 2598), 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085, gjelder første ledd). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085, gjelder annet ledd).

§ 10-8. (Administrativ inndragning av utbytte)

Departementet kan helt eller delvis inndra utbytte fra overtredelse av bestemmelser eller enkeltvedtak nevnt i § 10-7 første ledd, uten hensyn til om overtrederen har utvist skyld. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrift, når det er særskilt bestemt i forskriften. Reguleringsmyndigheten kan helt eller delvis inndra utbytte som er oppnådd ved overtredelse av bestemmelser eller enkeltvedtak nevnt i § 10-7 annet ledd, uten hensyn til om overtrederen har utvist skyld. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrift, når det er særskilt bestemt i forskriften. Inndragning skjer overfor overtrederen, med mindre denne sannsynliggjør at utbyttet er tilfalt en annen. Inndragning kan bare skje så langt dette ikke vil være klart urimelig.

I stedet for utbyttet kan hele eller deler av utbyttets verdi inndras. Som utbytte regnes også formuesgode som trer istedenfor utbytte, avkastning og andre fordeler av utbytte. Det er nettoutbyttet som kan inndras. Kan størrelsen av nettoutbyttet ikke godtgjøres, fastsettes beløpet skjønnsmessig.

Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble truffet. Lengre frist kan fastsettes i vedtaket eller senere. Endelig vedtak om inndragning av utbytte er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om inndragning av utbytte, herunder om standardisert eller skjønnsmessig utmåling og fradrag for utgifter.
Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 131 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1647), endret ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 7-8), opphevet ved lov 20 juni 2014 nr. 56 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 782), tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 10-9. (Foreldelse)

Adgangen til å treffe vedtak om overtredelsesgebyr eller inndragning av utbytte foreldes fem år etter at overtredelsen opphørte. Fristen avbrytes ved at departementet eller reguleringsmyndigheten gir skriftlig forhåndsvarsel om vedtak om overtredelsesgebyr eller inndragning av utbytte, eller på annen måte gir skriftlig varsel om at departementet eller reguleringsmyndigheten legger til grunn at det er sannsynlig at vedkommende har brutt regelverket.
Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

Kap. 11. Ikrafttreden. Endring i andre lover.

Endret ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447 som endret ved res. 18 des 2009 nr. 1581), endret kapittelnummer fra 8.

§ 11-1. (Ikrafttreden og overgangsregler)

Opphevelse av lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. §§ 22 og 23 trer i kraft straks.

Kongen bestemmer når de øvrige deler av loven trer i kraft.[1] Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelser i loven skal tre i kraft til ulik tid.

Bestemmelsene i §§ 5-1, 5-2, 5-4 og 5-6 gjelder ikke for fjernvarmeanlegg i drift når loven trer i kraft.

I saker hvor et utredningsprogram ble fastsatt før ikrafttredelsen av § 2-1, regnes fristen i § 2-1 tredje ledd fra og med datoen bestemmelsen trer i kraft.

For konsesjoner tildelt før ikrafttredelsen av § 3-1 b regnes fristen i § 3-1 b første ledd første punktum fra og med datoen bestemmelsen trer i kraft.
Endret ved lover 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 8-1), 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085, gjelder fjerde og femte ledd). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 46 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085, gjelder sjette ledd).
1 Fra 1 jan 1991 iflg. res. 7 des 1990 nr. 952.

§ 11-2. (Forholdet til eldre lovgivning)

Forskrifter fastsatt med hjemmel i lovbestemmelser som oppheves etter § 11-3 skal gjelde inntil de blir endret eller opphevet i medhold av denne lov.

Tillatelser gitt i medhold av lovbestemmelser som oppheves etter § 11-3 skal

fortsatt gjelde til de løper ut. Kraftleiekonsesjoner inntil 5.000 kW faller bort straks.

Er det før denne lov trer i kraft søkt om tillatelse etter lovbestemmelser som oppheves etter § 11-3, skal søknaden avgjøres etter reglene i denne lov.
Endret ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 8-2).

§ 11-3. (Endring i andre lover)

– – –
Endret ved lov 24 apr 2009 nr. 22 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 24 apr 2009 nr. 447, tidligere § 8-3).

Lov om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen

Oppheves ved lov 20 des 2023 nr. 96 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 1.

For så vidt Stortinget vedtar at det til statskassen skal betales CO_2-avgift på brenning av petroleum og utslipp av naturgass i forbindelse med petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen, gjelder reglene i denne lov når ikke annet er særskilt fastsatt i Stortingets vedtak om avgiften.

§ 2.

CO_2-avgift beregnes av petroleum som brennes og naturgass som slippes ut til luft samt av CO_2 som utskilles fra petroleum og slippes ut til luft, på innretning som nyttes i forbindelse med utvinning eller transport av petroleum

a. i indre norsk farvann, på norsk sjøterritorium og på kontinentalsokkelen, jf. petroleumsloven § 1-6 bokstav l),
b. i tilstøtende havområder utenfor kontinentalsokkelen i den utstrekning utvinning av petroleum er forbeholdt Norge etter avtale med annen stat,
c. i havområder utenfor kontinentalsokkelen for så vidt gjelder norsk

anlegg for transport av petroleum,

d. i riket for så vidt gjelder anlegg som omfattes av petroleumsskatteloven § 3 b) tredje punktum.

Når utvinning skjer fra petroleumsforekomst som strekker seg over midtlinjen i forhold til annen stat, jf bokstav b), beregnes CO_2-avgift bare av de mengder som svarer til de norske rettighetshavernes eierandeler i vedkommede innretning.
Endret ved lover 20 des 1996 nr. 100 (ikr. 1 juli 1997), 15 des 2006 nr. 78 (ikr. 1 jan 2007).

§ 3.

CO_2-avgiften kan ikke trekkes fra ved beregningen av produksjonsavgift etter petroleumsloven § 4-10.
Endret ved lover 20 des 1996 nr. 100 (ikr. 1 juli 1997), 27 juni 2008 nr. 58.

§ 4.

Plikten til å svare CO_2-avgift påhviler i fellesskap rettighetshaverne etter utvinningstillatelsen eller tillatelsen til anlegg og drift av innretninger for transport og utnyttelse av petroleum som gjelder for den innretning der petroleum brennes eller naturgass slippes ut. Operatøren har det direkte ansvar for beregning, innrapportering og betaling av samlet avgiftsbeløp til Sokkeldirektoratet på vegne av samtlige rettighetshavere.

Avgift for perioden 1. januar til 30. juni skal betales innen 1. oktober og for perioden 1. juli til 31. desember innen 1. april i det påfølgende år. Dokumentasjon for petroleumsmåling og beregning av avgiften skal sendes Sokkeldirektoratet senest en måned etter utløpet av hver termin. Dersom avgiften ikke betales innen forfall, skal det beregnes renter av avgiftsbeløpet i samsvar med lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. Avgiftskrav er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 20 des 1996 nr. 100 (ikr. 1 juli 1997), 22 mars 2024 nr. 11 (i kraft 1 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 516).

§ 5.

Departementet kan fastsette nærmere bestemmelser om grunnlaget for avgiften samt om hvilke krav som skal stilles til måleutstyr, målemetoder og til

den dokumentasjon som innsendes.

Oppstår det tvil om omfanget av avgiftsplikten, avgjøres spørsmålet av departementet.

§ 6.

Kongen kan gjøre vedtak om den nærmere gjennomføring av avgiftsbetalingen, herunder om renter på for lite og for meget betalt avgift.
Tilføyd ved lov 20 des 1996 nr. 100 (ikr. 1 juli 1997).

§ 7.

Forsettlig eller uaktsom avgivelse av uriktig eller ufullstendig dokumentasjon eller annen overtredelse av bestemmelser eller vedtak truffet i eller i medhold av denne lov straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.
Endret ved lover 20 juli 1991 nr. 66, 20 des 1996 nr. 100 (ikr. 1 juli 1997), tidligere § 6, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 8.

Denne lov trer i kraft straks.
Endret ved lov 20 des 1996 nr. 100 (ikr. 1 juli 1997), tidligere § 7.

Lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører [husstandsfellesskapsloven]

§ 1.

Reglene i denne loven gjelder når to eller flere ugifte personer over 18 år har bodd sammen i en husstand, og husstandsfellesskapet opphører ved at en av dem dør, eller ved at husstandsfellesskapet opphører på annen måte enn ved død. Reglene gjelder likevel bare når partene har bodd sammen i minst to år, eller de har, har hatt eller venter barn sammen.

§ 2.

Dersom et av husstandsmedlemmene dør, kan gjenlevende, når særlige grunner taler for det, i forhold til avdødes arvinger få følgende rettigheter til husstandsmedlemmenes felles hjem:

1. rett til å løse inn andel, aksje eller obligasjon som tilhørte den avdøde, og som retten til felles bolig er knyttet til, eller
2. rett til å overta boligeiendom eller til å tre inn i andel av boligeiendom som tilhørte den avdøde og som utelukkende eller hovedsakelig har tjent til felles bolig, og
3. rett til å overta eller tre inn i andel av vanlig innbo.

Var det flere enn to som bodde sammen, kan rett etter første ledd gis til én eller til flere sammen. Arvingenes rett til å få utlagt rettighetene til dekning av gjeld innebærer ingen innskrenkning i gjenlevendes rett etter reglene i denne paragrafen. Om skiftetakst, oppgjør og verdsettelsestidspunkt gjelder arveloven § 106, § 107 og § 115 annet punktum tilsvarende.

Om gjenlevendes rett til å tre inn i leieforhold til felles bolig gjelder bestemmelsene i husleieloven.

Blir boet skiftet offentlig, avgjør tingretten om gjenlevende skal få rettigheter etter første eller annet ledd.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 3.

Dersom husstandsfellesskapet oppløses på annen måte enn ved død, kan én av partene, når sterke grunner taler for det, få følgende rettigheter til deres felles hjem:

1. rett til å tre inn i husleiekontrakt eller avtale om rett til å opprette husleiekontrakt, selv om kontrakten eller avtalen er opprettet i en annen av partenes navn,
2. rett til å løse inn andel, aksje eller obligasjon som tilhører en annen av partene og som retten til felles bolig er knyttet til,
3. rett til å overta boligeiendom eller andel av boligeiendom som tilhører en annen av partene og som utelukkende eller hovedsakelig har tjent til felles bolig, hvis ikke den andre har odelsrett til eiendommen, eller den er ervervet fra hans eller hennes slekt ved arv

eller gave, og
4. rett til å overta eller tre inn i andel av vanlig innbo.

Når særlige grunner taler for det, kan en av partene få bruksrett til bolig som er nevnt i første ledd nr. 2 eller 3. Dette gjelder selv om den andre parten har odelsrett til eiendommen, eller den er ervervet fra hans eller hennes slekt ved arv eller gave.

Var det flere enn to som bodde sammen, kan rett etter første eller annet ledd gis til én eller til flere sammen.

Om oppgjør og skiftetakst gjelder ekteskapsloven § 69 første ledd og annet ledd annet punktum og § 70 annet og fjerde ledd og arveloven § 106 tilsvarende. Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 82, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 3 a.

Dersom samboerskap mellom to personer som nevnt i arveloven § 2 tredje ledd opphører mens begge lever, og begge samboerne krever det, skal det foretas offentlig skifte av samboernes samtlige eiendeler og gjeld. Reglene i ekteskapsloven kapittel 18 gjelder i så fall tilsvarende så langt de passer. Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 4.

Ved vurderingen av om et husstandsmedlem skal få rettigheter etter denne loven, skal også avtaler mellom partene tas i betraktning.

§ 5.

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Fra samme tid gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

1 Fra 1 okt 1991 iflg. res. 4 juli 1991 nr. 440.

Lov om ekteskap (ekteskapsloven)

Del I. Inngåelse og oppløsning av ekteskap.

Kapittel 1. Vilkår for å inngå ekteskap.

§ 1. Kjønn

To personer av motsatt eller samme kjønn kan inngå ekteskap.
Tilføyd ved lov 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745).

§ 1 a. Ekteskapsalder

Den som er under 18 år, kan ikke inngå ekteskap.
Endret ved lover 18 jan 2007 nr. 1 (ikr. 1 juni 2007 iflg. res. 18 jan 2007 nr. 57), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), tidligere § 1, 15 juni 2018 nr. 31 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 883, se loven del II for overgangsbestemmelse).

§ 1 b. Frivillighet

Kvinner og menn har samme rett til fritt å velge ektefelle. Ekteskap skal inngås av egen fri vilje og med eget samtykke.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 38 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 527), endret ved lov 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), tidligere § 1 a.

§ 2. Adgangen til å inngå ekteskap for personer som er satt under vergemål

Den som er satt under vergemål, må ha samtykke fra vergen for å inngå ekteskap dersom det faller innenfor vergens oppdrag å gi slikt samtykke. Nekter vergen, kan statsforvalteren likevel gi tillatelse hvis det ikke er rimelig grunn for nektelsen.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 3. Forbud mot ekteskap mellom nære slektninger.

Ekteskap kan ikke inngås mellom slektninger i rett opp- eller nedstigende linje eller mellom søsken. Ekteskap kan heller ikke inngås mellom andre beslektede dersom disse er søskenbarn eller nærmere slektninger enn søskenbarn. Statsforvalteren kan gi samtykke til ekteskap etter andre punktum dersom sterke grunner taler for det.

For adoptivbarn gjelder forbudet overfor både den opprinnelige slekt og adoptivforeldrene og deres slekt. Er adoptivbarnet blitt adoptert på ny, kan statsforvalteren likevel samtykke i ekteskap mellom adoptivbarnet og en av de opprinnelige adoptivforeldrene eller dennes slektning.

Endret ved lover 18 sep 2015 nr. 92 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1057), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 25 juni 2024 nr. 57 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3302, se endringslovens del III for overgangsregel).

§ 4. Forbud mot ekteskap når tidligere ekteskap består.

Ingen kan inngå ekteskap så lenge et tidligere ekteskap eller registrert partnerskap består.

Når et ekteskap inngått etter utenlandsk rett ikke anerkjennes her i riket, gjelder første ledd tilsvarende. Partene i et slikt ekteskap kan likevel gifte seg med hverandre dersom lovens øvrige vilkår for inngåelse av ekteskap er oppfylt. Statsforvalteren kan etter begjæring gi tillatelse til at en part i et ekteskap som nevnt i første punktum kan gifte seg med en annen når særlige grunner taler for det. Departementet fastsetter hvilke statsforvaltere som skal behandle slike begjæringer.

Endret ved lover 30 apr 1993 nr. 40, 11 juni 2021 nr. 63 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3302).

§ 5. Opplysnings- og veiledningsplikt om smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang.

Den som lider av en smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang, kan ikke inngå ekteskap uten at den andre parten er gjort kjent med sykdommen og begge parter har fått muntlig veiledning av en lege om farene ved sykdommen.

Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at en lege gir opplysninger til vigsleren om sykdommen eller føres som vitne i en ekteskapssak.

§ 5 a. Lovlig opphold

For å inngå ekteskap i Norge må en utenlandsk statsborger ha lovlig opphold i riket.
Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 24 (ikr. 1 jan 1995).

Kapittel 2. Prøving av ekteskapsvilkårene.

§ 6. Når prøving skal skje, og hvem som skal foreta prøvingen.

Før ekteskap kan inngås, skal det skje en prøving av om ekteskapsvilkårene er oppfylt.

Prøvingen foretas av folkeregistermyndigheten eller av norsk utenrikstjenesteansatt. Norsk utenrikstjenesteansatt prøver kun ekteskapsvilkårene for norske borgere som er fast bosatt i embetsdistriktet, og bare i de tilfeller der prøvingen ikke kan foretas av norsk folkeregistermyndighet.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 119 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1762), 29 juni 2007 nr. 56 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 7. Bevis for at ekteskapsvilkårene er oppfylt.

Til bruk for prøvingen av om ekteskapvilkårene er oppfylt, skal brudefolkene skaffe følgende bevis:

a. Hver av dem skal legge fram fødselsattest fra folkeregistermyndigheten når prøvingen ikke foretas av folkeregistermyndigheten. Er det vanskelig å skaffe slik attest innen rimelig tid, kan annet tilfredsstillende bevis for navn og alder godtas.
b. (Opphevet)
c. Er noen av brudefolkene satt under vergemål og det faller innenfor vergens oppdrag å samtykke til ekteskap, skal det godtgjøres at det er gitt samtykke eller tillatelse til ekteskapet etter § 2 første punktum, jf. andre punktum.
d. Brudefolkene skal begge erklære skriftlig på ære og samvittighet at de ikke er så nær beslektet som nevnt i § 3. Ved ekteskap mellom personer nevnt i § 3 første ledd andre punktum eller mellom adoptivbarn og en av de opprinnelige adoptivforeldrene eller dennes

slektning, skal brudefolkene i tilfelle legge fram tillatelse av statsforvalteren som nevnt i § 3 første ledd tredje punktum eller andre ledd andre punktum.

e. Hver av brudefolkene skal erklære skriftlig på ære og samvittighet om han eller hun har inngått ekteskap eller registrert partnerskap tidligere, eller om han eller hun sitter i uskiftet bo etter en tidligere samboer etter arveloven § 32. I tilfelle skal det legges fram bevis for at det tidligere ekteskapet eller det registrerte partnerskapet er opphørt ved død eller ved skilsmisse, eller oppløst etter § 24.

Bevis for at den tidligere ektefellen eller den registrerte partneren er død, føres som regel ved attest fra en innenlandsk eller utenlandsk offentlig myndighet. Kan slik attest ikke skaffes, kan partene legge sine opplysninger og bevis fram for vedkommende tingrettsdommer, jf. arveloven § 84 første ledd. Hører skiftet ikke under norsk tingrett, kan spørsmålet bringes inn for tingrettsdommeren på det stedet der ekteskapsvilkårene prøves. Retten avgjør ved kjennelse om bevisene skal godtas. Kjennelsen kan ankes av den som avgjørelsen går mot. Er bevisene godtatt, skal retten gi melding til statsforvalteren, som kan anke kjennelsen.

Bevis for at ekteskapet eller det registrerte partnerskapet er opphørt ved skilsmisse eller oppløst etter § 24, føres ved å legge fram bevillingen eller dommen med attest for at den er endelig. Hvorvidt en utenlandsk skilsmisse skal legges til grunn ved inngåelse av ekteskap her i landet, avgjøres av departementet etter reglene i lov 2. juni 1978 nr. 38 § 4.

f. Hver av brudefolkene skal erklære skriftlig på ære og samvittighet om han eller hun lider av en smittefarlig sykdom som kan overføres ved seksuell omgang. I tilfelle skal det godtgjøres at den andre parten er gjort kjent med sykdommen, og at begge parter har fått veiledning av lege om farene ved sykdommen.

g. Hver av brudefolkene skal erklære skriftlig på ære og samvittighet om han eller hun har eller venter barn med noen annen eller har adoptivbarn. Opplysningsplikten gjelder ikke barn som er adoptert bort.

h. En utenlandsk statsborger som ikke er fast bosatt i Norge, skal legge fram dokumentasjon fra myndighetene i sitt hjemland om at det ikke er noe til hinder for at han eller hun inngår ekteskap i Norge, eller dersom slik dokumentasjon ikke kan legges fram, dokumentasjon som viser at han eller hun ikke er registrert som gift eller registrert partner i sitt hjemland. Folkeregistermyndigheten eller norsk utenrikstjenesteansatt kan gjøre unntak fra kravet i første punktum

når særlige grunner taler for det. Departementet gir forskrift om når en utenlandsk statsborger skal anses for å være fast bosatt i Norge.

i. Har noen av brudefolkene svart bekreftende på spørsmål som nevnt i bokstav e, f eller g, skal det godtgjøres at den andre av brudefolkene er gjort kjent med dette.

j. Hver av brudefolkene skal stille en forlover som skal erklære på ære og samvittighet at han eller hun kjenner parten, og opplyse om parten tidligere har inngått ekteskap eller registrert partnerskap og om brudefolkene er beslektet slik som nevnt i § 3.

Forloverne må være myndige. I særlige tilfeller kan statsforvalteren gi samtykke til at ekteskap blir inngått uten forlovere, eller at det bare er én forlover for begge partene.

k. Utenlandsk statsborger som skal inngå ekteskap i Norge, må legge fram dokumentasjon som viser at vedkommende har lovlig opphold i riket.

l. Hver av brudefolkene skal hver for seg erklære på ære og samvittighet at ekteskapet blir inngått av egen fri vilje, og at de anerkjenner hverandres like rett til skilsmisse.

Endret ved lover 30 apr 1993 nr. 40, 24 juni 1994 nr. 24 (ikr. 1 jan 1995), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 4 juli 2003 nr. 72, 19 des 2003 nr. 119 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1762), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 29 juni 2007 nr. 56 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 19 des 2008 nr. 112 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1528), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 18 sep 2015 nr. 92 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1057), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 11 juni 2021 nr. 63 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1867), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944), 25 juni 2024 nr. 57 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3302).

§ 8. Kontroll med skifte etter tidligere ekteskap.

Den som har vært gift eller vært part i et registrert partnerskap tidligere må godtgjøre at boet i det tidligere ekteskapet eller det registrerte partnerskapet er overlatt tingretten til behandling, eller legge fram erklæring fra den tidligere ektefelle eller tidligere partner eller arvingene om at det er innledet privat skifte.

Dette gjelder ikke dersom det fremlegges erklæring fra den tidligere ektefelle eller partner om at det i ekteskapet eller det registrerte partnerskapet ikke var formue som skulle deles, eller fra avdød ektefelles eller partners arvinger om at de samtykker i at gjenlevende beholder boet uskiftet.

Er det tidligere ekteskap eller registrerte partnerskap oppløst på annen måte enn ved død, og det er gått mer enn to år siden det ble oppløst, er det tilstrekkelig at den som vil inngå nytt ekteskap opplyser at det er skiftet, eller at det ikke var noe å skifte mellom ektefellene eller partene.

Erklæring som nevnt i første ledd kan ikke gis av noen som er under 18 år eller fratatt rettslig handleevne, hvis ikke vergen har gitt samtykke til privat skifte etter § 96 første ledd første punktum bokstav c.

Første, annet og fjerde ledd gjelder tilsvarende for den som har sittet i uskiftet bo etter en tidligere samboer etter arveloven kapittel 6.

Departementet kan frita for overholdelse av reglene i denne paragraf når særlige grunner taler for det.

Endret ved lover 30 apr 1993 nr. 40, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 19 des 2008 nr. 112 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1528), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 9. Kontroll med at brudefolkene har rettslig handleevne.

Dersom vigsleren, folkeregistermyndigheten eller norsk utenrikstjenesteansatt har grunn til å tro at noen av brudefolkene på grunn av alvorlig sinnslidelse eller alvorlig psykisk utviklingshemning mangler rettslig handleevne, kan det kreves lagt fram attest fra en offentlig lege eller fra en annen lege som en offentlig lege utpeker. Med rettslig handleevne menes i denne paragrafen evne til normal forståelse av hva en ekteskapsinngåelse innebærer, og evne til normal motivering for å inngå ekteskap.

Endret ved lover 19 des 2003 nr. 119 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1762), 29 juni 2007 nr. 56 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 10. Attest om at ekteskapsvilkårene er prøvet.

Har folkeregistermyndigheten eller norsk utenrikstjenesteansatt funnet at brudefolkene fyller ekteskapsvilkårene etter loven, og det heller ikke foreligger hindringer som nevnt i § 8 eller § 9, skal brudefolkene få en attest for at det ikke er noe til hinder for at ekteskapet blir inngått. Attesten er gyldig i fire måneder

etter utstedelsen.

Vedtak om å ikke utstede prøvingsattest kan påklages til statsforvalteren. Endret ved lover 19 des 2003 nr. 119 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1762), 29 juni 2007 nr. 56 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

Kapittel 3. Inngåelse av ekteskap – vigsel.

§ 11. Fremgangsmåten ved vigsel.

Ekteskap inngås ved at brudefolkene møter for en vigsler. Mens begge er til stede, skal de erklære at de ønsker å inngå ekteskap med hverandre. Deretter skal vigsleren erklære dem for ektefolk.

Minst to vitner skal være til stede under vigselen.

§ 12. Vigslere

Vigslere er:

a. prester i Den norske kirke og personer som i medhold av trossamfunnsloven er tildelt vigselsrett, når Kongen har godkjent formen for inngåelse av ekteskap.
b. ordførere, varaordførere og kommunalt ansatte eller folkevalgte som kommunestyret selv gir slik myndighet.
c. utsendt utenrikstjenesteansatt, jf. utenrikstjenesteloven § 14.
d. sysselmesteren på Svalbard. Sysselmesteren kan delegere vigselsmyndigheten til ansatte hos Sysselmesteren.
e. særskilt vigsler oppnevnt av departementet i tilfeller der det er behov for det på grunn av lange avstander eller av andre grunner. Oppnevningen gjelder for fire år.

Endret ved lover 3 mai 2002 nr. 13 (ikr. 1 sep 2002 iflg. res. 3 mai 2002), 19 des 2003 nr. 119 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1762), 17 juni 2016 nr. 27, 16 juni 2017 nr. 66 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 1 sep 2017 nr. 1328), 24 april 2020 nr. 31 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 12 a. Vigsler i kommunen

Kommunen skal ha et tilbud om vigsel for kommunens innbyggere og personer som ikke er bosatt i Norge, men som fyller vilkårene for å inngå ekteskap i Norge etter kapittel 1.

Departementet kan gi forskrift om kommunalt vigselstilbud med regler om at vigselstilbudet skal være tilgjengelig og om betaling for vigsler.

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 66 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 1 sep 2017 nr. 1328).

§ 13. En vigslers adgang til å nekte å foreta vigsler

En vigsler som nevnt i § 12 bokstav a kan nekte å foreta vigsel dersom en av brudefolkene ikke er medlem av tros- eller livssynssamfunnet, eller dersom ingen av dem tilhører vigslers menighet, lokallag eller tilsvarende enhet i tros- eller livssynssamfunnet.

Prester i Den norske kirke og vigslere i andre trossamfunn kan også nekte å foreta vigsel dersom en av brudefolkene er skilt, og den tidligere ektefellen lever, eller dersom brudefolkene er av samme kjønn.

Vigsler skal praktisere første og andre ledd slik at kvinner og menn likebehandles.

Endret ved lover 19 des 2003 nr. 119 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1762), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 24 april 2020 nr. 31 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855).

§ 14. Kontroll med at ekteskapsvilkårene er prøvet.

Før vigsel finner sted, skal vigsleren motta en attest fra folkeregistermyndigheten eller norsk utenrikstjenesteansatt på at ekteskapsvilkårene er prøvet og at reglene i §§ 6 til 10 er fulgt.

En vigsler som kjenner til at et vilkår for å inngå ekteskap ikke er oppfylt, skal ikke foreta vigsel. Finner en vigsler at det er grunn til tvil om et vilkår er oppfylt, kan vigselen utsettes og brudefolkene pålegges å skaffe bevis for at vilkåret er oppfylt.

Dersom vigsel er nektet på annet grunnlag enn nevnt i § 13 andre ledd, kan hver av partene klage til statsforvalteren, som kan pålegge vigsleren å foreta vigsel.

Endret ved lover 19 des 2003 nr. 119 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1762), 29 juni 2007 nr. 56 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 16 juni 2023 nr. 34 (i

kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 15. Nærmere om formen for inngåelse av ekteskap.

Kongen kan gi nærmere regler om formen for inngåelse av ekteskap.

§ 16. Ugyldighet.

Ekteskap er ikke inngått dersom bestemmelsene i § 11 første ledd, jf. § 12, ikke er overholdt. Det samme gjelder dersom ekteskapet ble inngått uten at det forelå gyldig prøvingsattest i henhold til § 10.

Etter begjæring fra en av partene kan ekteskapet likevel godkjennes som gyldig når særlige grunner foreligger. Slik godkjenning kan også gis når én eller begge parter er død. Departementet fastsetter hvilke statsforvaltere som skal behandle slike begjæringer.

Hver av ektefellene kan reise søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig dersom han eller hun er blitt tvunget til å inngå ekteskapet ved rettsstridig atferd. Dette gjelder uavhengig av hvem som har utøvd tvangen.

Adgangen til å reise søksmål bortfaller hvis sak ikke er reist innen ett år etter at ektefellen er blitt fri for tvangen. Søksmål kan ikke i noe tilfelle reises senere enn fem år etter ekteskapets inngåelse.

Er vigsel foretatt til tross for at den ene eller begge parter var uten rettslig handleevne, kan søksmål for å få kjent ekteskapet ugyldig reises innen seks måneder etter vigselen.

§ 28 første ledd, jf tredje ledd gjelder tilsvarende. En verge kan reise søksmål på vegne av en ektefelle som mangler rettslig handleevne.
Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 24 (ikr. 1 jan 1995), 19 des 2003 nr. 119 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1762), 18 jan 2007 nr. 1 (ikr. 1 juni 2007 iflg. res. 18 jan 2007 nr. 57), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 18 sep 2015 nr. 92 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1057), 17 juni 2016 nr. 27, 24 april 2020 nr. 31 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), lov 11 juni 2021 nr. 63 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1867).

§ 16 a. Statsforvalterens adgang til å reise sak om ekteskapets gyldighet.

Statsforvalteren kan reise sak for å få dom for at et ekteskap består eller ikke

består.
Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 119 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1762), endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 17. Registrering.

Kongen gir regler om registrering og melding av vigsler.

§ 18. Om ugildhet for vigslere.

Slektskap eller andre forhold som fører til ugildhet etter forvaltningsloven § 6, er ikke til hinder for at vigsleren foretar vigsel.
Endret ved lov 19 des 2003 nr. 119 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1762).

§ 18 a. Anerkjennelse av ekteskap inngått etter utenlandsk rett

Et ekteskap som er inngått etter utenlandsk rett, anerkjennes her i riket dersom ekteskapet er gyldig inngått i vigselslandet. En regulert samlivsform etter utenlandsk rett som i hovedsak har samme rettsvirkninger som ekteskap i inngåelseslandet, anerkjennes som et ekteskap her i landet, når begge parter skriftlig har samtykket til dette. Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om i hvilke tilfeller en regulert samlivsform etter utenlandsk rett vurderes å ha samme rettsvirkninger som ekteskap i inngåelseslandet.

Et ekteskap anerkjennes likevel ikke dersom dette åpenbart ville virke støtende på norsk rettsorden (ordre public).
Tilføyd ved lov 18 jan 2007 nr. 1 (ikr. 1 juni 2007 iflg. res. 18 jan 2007 nr. 57), endret ved lover 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 18 sep 2015 nr. 92 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1057), 17 juni 2016 nr. 27, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 11 juni 2021 nr. 63 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3302).

§ 18 b. Anerkjennelse av visse ekteskap for parter med tilknytning til Norge på vigselstidspunktet

Et ekteskap som er gyldig inngått etter utenlandsk rett, anerkjennes ikke her i riket dersom minst en av partene var norsk statsborger eller fast bosatt her i

riket på vigselstidspunktet, og et eller flere av følgende forhold foreligger:

a. ekteskapet ble inngått uten at begge parter var til stede under vigselen,
b. en av partene var under 18 år,
c. en av partene allerede var gift,
d. partene er søskenbarn eller nærmere slektninger enn søskenbarn.

Ekteskap etter første ledd bokstav d skal likevel anerkjennes der dette er påkrevd etter EØS-avtalen. Departementet kan gi forskrift om anerkjennelse etter første punktum.

Statsforvalteren kan likevel anerkjenne ekteskapet dersom sterke grunner taler for det. En part som ønsker ekteskapet anerkjent, må fremsette en begjæring til statsforvalteren om dette. Departementet fastsetter hvilke statsforvaltere som skal behandle slike begjæringer. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om statsforvalterens oppgaver, saksbehandling, samhandling med andre organer og taushetsplikt. Departementet kan i forskrift også gi nærmere regler om behandlingen av klager over statsforvalterens vedtak, herunder fastsette hvilket organ som skal være klageinstans.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 63 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1867, kun andre ledd fjerde punktum), endret ved lov 11 juni 2021 nr. 63 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3302, endring endret ved lov 25 juni 2024 nr. 57).

§ 18 c. Anerkjennelse av visse ekteskap for parter uten tilknytning til Norge på vigselstidspunktet

Et ekteskap som er gyldig inngått etter utenlandsk rett mellom parter som verken var norske statsborgere eller fast bosatt her i riket på vigselstidspunktet, anerkjennes ikke her i riket dersom den ene eller begge av partene på dette tidspunktet var under 18 år.

Statsforvalteren kan likevel anerkjenne ekteskapet dersom partene er over 18 år, var over 16 år på vigselstidspunktet og den som var mindreårig på vigselstidspunktet, ønsker ekteskapet anerkjent. Statsforvalteren kan også anerkjenne ekteskapet dersom sterke grunner taler for det. § 18 b tredje ledd andre til femte punktum gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 63 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3302, se endringsloven del II for overgangsregel, endring endret ved lov 25 juni 2024 nr. 57).

Kapittel 4. Oppløsning av ekteskap. Separasjon.

§ 19. Oppløsning av ekteskap.

Et ekteskap kan oppløses ved skilsmisse etter forutgående separasjon i medhold av § 21 eller uten forutgående separasjon i medhold av §§ 22 og 23. Et ekteskap kan videre oppløses i medhold av § 24.

§ 20. Separasjon.

En ektefelle som ikke finner å kunne fortsette samlivet, kan kreve separasjon.

En separasjon blir uten rettsvirkning dersom ektefellene fortsetter eller gjenopptar samlivet. Samliv i en overgangstid inntil samlivet blir brutt, eller kortvarige forsøk på å gjenoppta samlivet, har likevel ikke denne virkningen.

§ 21. Skilsmisse etter separasjon.

Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse når de har vært separert i minst ett år.

§ 22. Skilsmisse etter samlivsbrudd.

Hver av ektefellene kan kreve skilsmisse dersom samlivet har vært brutt i minst to år.

§ 23. Skilsmisse på grunn av overgrep og tvangsekteskap

En ektefelle kan kreve skilsmisse dersom den andre ektefellen med hensikt har forsøkt å drepe ham eller henne eller barna eller forsettlig har utsatt dem for alvorlig mishandling. Det samme gjelder dersom ektefellen har opptrådt på en måte som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt for slik atferd.

Krav om skilsmisse etter første ledd må være reist innen seks måneder etter at ektefellen fikk kjennskap til handlingen, og senest to år etter at den fant sted.

En ektefelle kan også kreve skilsmisse dersom han eller hun har blitt tvunget til å inngå ekteskapet ved rettsstridig atferd. Dette gjelder uavhengig av hvem som har utøvd tvangen. § 16 fjerde ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 18 jan 2007 nr. 1 (ikr. 1 juni 2007 iflg. res. 18 jan 2007 nr. 57).

§ 24. Oppløsning av ekteskap som er inngått i strid med §§ 1 a, 3 eller 4.

Hver av ektefellene kan kreve ekteskapet oppløst dersom det er inngått i strid med §§ 1 a, 3 eller 4.

Reiser ingen av ektefellene sak, skal statsforvalteren reise sak for å få ekteskapet oppløst. Dersom sterke grunner taler for det, kan statsforvalteren likevel beslutte at sak ikke skal reises eller at saksanlegg skal utsettes.

En ektefelle kan kreve skilsmisse når den andre ektefellen har inngått nytt ekteskap i strid med § 4.

Nytt ekteskap i strid med § 4 kan ikke kreves oppløst etter første eller andre ledd dersom det tidligere ekteskapet er blitt oppløst.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 31 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 883, se loven del II for overgangsbestemmelse), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 25. Virkningen av separasjon og skilsmisse.

Virkningen av separasjon og skilsmisse inntrer den dagen statsforvalterens bevilling er gitt eller dom blir avsagt, når ikke annet er særskilt bestemt.

Bevilling eller dom om skilsmisse gir ikke rett til å inngå nytt ekteskap før bevillingen er blitt endelig eller dommen rettskraftig.

Har bevillingsvedtaket vært gjenstand for klage, regnes ikke vedtaket som endelig før etter utløpet av søksmålsfristen i § 29 femte ledd.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 5. Behandlingen av saker om oppløsning av ekteskap og om separasjon.

§ 25 a. Virkeområde

Reglene i dette kapitlet kommer til anvendelse i saker:

a. om separasjon og skilsmisse som reises for statsforvalteren, eller
b. om et ekteskap består eller ikke består, om oppløsning av ekteskap og om separasjon som reises for domstolene (ekteskapssak).

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88)

som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, endret ved lov 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 26. Mekling m v.

Ektefeller med felles barn under 16 år, skal i saker om separasjon og skilsmisse etter §§ 20 og 22 møte til mekling før saken bringes inn for retten eller statsforvalteren, jf § 27. Formålet med meklingen er å komme fram til en avtale om foreldreansvaret, samværsretten eller om hvor barnet eller barna skal bo fast, hvor det legges vekt på hva som vil være den beste ordningen for barnet/barna. Barneloven §§ 52 til 54 gjelder tilsvarende. Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om hvem som kan foreta mekling etter første punktum, og om godkjenning av slike instanser.

Den som skal godkjennes som mekler, skal legge frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om kravet om politiattest.

Mekling etter første ledd kreves ikke når saken allerede er brakt inn for retten med påstand om skilsmisse etter § 23 eller oppløsning etter § 24. Mekling og orientering er heller ikke nødvendig når sak reises av vergen etter § 28 andre ledd.

Ektefellene plikter å møte personlig dersom ikke tvingende grunner er til hinder for det. Når mekling har vært forsøkt, skal det gis en bevitnelse om dette. Departementet fastsetter ved forskrift nærmere regler om unntak fra plikten til å møte til mekling. Departementet fastsetter også regler om vilkårene for at det kan gis bevitnelse om at mekling er forsøkt.

Den som foretar mekling, har taushetsplikt om det som kommer fram om personlige forhold i forbindelse med oppdraget. Lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer §§ 6, 7, 9 og 10 gjelder tilsvarende.

Departementet kan gi nærmere regler om meklingens innhold, og om innkallingen og fremgangsmåten.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 16 juni 2023 nr. 42 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 899). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 26 a. Opplysningsplikt til barnevernet

Meklere som arbeider innenfor rammen av denne loven skal i sitt arbeid være oppmerksomme på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenesten.

Meklere som arbeider innenfor rammen av denne loven, skal uten hinder av taushetsplikt melde fra til barnevernstjenesten uten ugrunnet opphold

a. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,
b. når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling,
c. når det er grunn til å tro at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring,
d. når et barn har vist alvorlige atferdsvansker ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd, ved problematisk bruk av rusmidler, eller ved å ha vist annen form for utpreget normløs atferd,
e. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

Meklere som arbeider innenfor rammen av denne loven, plikter også å gi opplysninger etter pålegg i samsvar med barnevernsloven § 13-4.
Tilføyd ved lov 17 juli 1992 nr. 100, endret ved lover 20 apr 2018 nr. 5 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 839), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 27. Hvilken myndighet som avgjør saken.

Separasjon og skilsmisse gis av statsforvalteren når ikke annet følger av andre eller tredje ledd.
Avgjørelsen treffes av en domstol:

a. når saken gjelder oppløsning av ekteskap etter § 23 eller § 24
b. når saken gjelder skilsmisse etter § 22, og partene ikke er enige om at vilkårene er oppfylt
c. når sak om separasjon eller skilsmisse blir reist av vergen etter § 28.

Separasjon etter § 20 og skilsmisse etter § 22 avgjøres også av en domstol når kravet blir reist i en sak om skilsmisse som er brakt inn for retten på et annet grunnlag, eller i forbindelse med en sak om spørsmål etter loven her eller spørsmål etter barneloven om felles barn, som har sammenheng med kravet om

separasjon eller skilsmisse.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 28. Partsrettigheter for ektefelle under vergemål mv.

Sak for statsforvalteren om separasjon eller skilsmisse og ekteskapssak for domstolene reises av eller mot en ektefelle personlig også når han eller hun er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne etter vergemålsloven § 22. Når sak er reist, kan vergen opptre til støtte for denne ektefellen. Vergen skal varsles om saken av statsforvalteren. Er sak reist for domstolene, skal stevning også forkynnes for vergen.

En verge kan fremme sak på vegne av en ektefelle som mangler rettslig handleevne, dersom det er påtrengende nødvendig av hensyn til denne ektefellen. Disse sakene behandles i alle tilfeller av domstolene, som også avgjør om det er grunnlag for saksanlegget.

Dersom en ektefelle er satt under vergemål uten å være fratatt rettslig handleevne, og det faller innenfor vergens oppdrag å opptre i eller fremme sak om separasjon eller skilsmisse eller ekteskapssak, gjelder reglene i første og annet ledd tilsvarende for vergen.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 29. Saksbehandlingen for statsforvalteren m v.

Når begjæring om separasjon eller skilsmisse er mottatt hos statsforvalteren, kan partene innkalles til et personlig møte dersom statsforvalteren mener det er hensiktsmessig.

Departementet gir nærmere forskrifter om hvilke opplysninger statsforvalteren bør kreve før det blir gitt separasjon eller skilsmisse.

Statsforvalterens vedtak om separasjon etter § 20 og skilsmisse etter § 21 og § 22, jf § 27, skal forkynnes for partene hvis de ikke har frafalt forkynnelse. Fristen for klage over vedtaket er tre uker, og regnes for hver av partene fra det tidspunktet vedtaket blir forkynt for ham eller henne. Begjæring om oppreisning for oversittelse av klagefristen må settes fram så snart som mulig, og senest én måned etter at klagefristen løp ut. Er det gitt skilsmissebevilling, er oppreisning utelukket dersom en av ektefellene i mellomtiden har inngått nytt

ekteskap. Partene kan på forhånd frafalle retten til å påklage vedtaket. Om underretning og om klage over statsforvalterens vedtak gjelder ellers forvaltningslovens regler.

Dør en av partene under saken, gjelder § 30 f tilsvarende ved klage over statsforvalterens avgjørelser.

Søksmål om gyldigheten av et vedtak om separasjon eller skilsmisse kan bare reises når parten fullt ut har benyttet sin adgang til å klage over avgjørelsen. Søksmål må reises innen én måned etter det endelige vedtaket ble forkynt for parten, og må rettes både mot staten ved departementet og den andre ektefellen. Er det gitt skilsmissebevilling, kan det ikke gis oppfriskning for oversittelse av søksmålsfristen dersom den ene av ektefellene i mellomtiden har inngått nytt ekteskap. § 30 e annet ledd gjelder tilsvarende. Inngår en av ektefellene ekteskap etter at søksmål er reist, skal saken heves.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 29 a. Innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret

Folkeregistermyndigheten skal, uten hinder av taushetsplikt, gi de opplysningene som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter loven her.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 52.

§ 30. Partene i en ekteskapssak

Ekteskapssak kan bare reises for domstolene av en av ektefellene selv eller av den som påstår å være eller ikke være saksøktes ektefelle, når ikke annet framgår av loven.

Reises slik sak av den ene ektefellen, stevnes den andre ektefellen som motpart. Blir saken reist av andre, stevnes begge ektefeller som motparter. Blir sak om oppløsning reist på grunn av tidligere ekteskap, skal også ektefellen i det tidligere ekteskapet stevnes som motpart.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 30 a. Statsforvalterens adgang til å opptre for å ivareta offentlige interesser

I saker som anlegges for å få dom for at et ekteskap består eller ikke består, eller for å få det oppløst etter § 24 første ledd, kan statsforvalteren opptre for å

ivareta offentlige interesser. Retten skal gi ham melding om saken. Statsforvalteren kan erklære anke og begjære gjenåpning. Ellers er inntreden i saken bare tillatt etter § 30 f.
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, endret med lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 30 b. Når ekteskapssak kan anlegges i Norge

Dersom ikke annet er fastsatt ved overenskomst med fremmed stat, kan ekteskapssak reises ved norsk domstol:

a. når saksøkte har bopel i riket, eller
b. når saksøkeren har bopel i riket og enten har bodd her de siste to år eller tidligere har hatt bopel her, eller
c. når saksøkeren er norsk statsborger og det godtgjøres at hun eller han på grunn av sitt statsborgerskap ikke vil kunne reise sak i det land hvor vedkommende har bopel, eller
d. når begge ektefeller er norske statsborgere og saksøkte ikke motsetter seg at saken reises for norsk domstol, eller
e. når det blir søkt om skilsmisse på grunnlag av separasjon som er meddelt her i riket, i løpet av de fem foregående år, eller
f. når ekteskap er inngått her i landet, og det godtgjøres at saksøkeren ikke vil kunne reise sak i det landet han eller hun er statsborger eller har bopel.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, endret ved lov 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745).

§ 30 c. Verneting

Ekteskapssak anlegges ved saksøktes alminnelige verneting etter tvisteloven § 4-4. I saker som nevnt i § 30 annet ledd annet og tredje punktum, anlegges saken der en av de saksøkte har alminnelig verneting.

Hører saken under norsk domsmyndighet uten at saksøkte har alminnelig verneting i riket, kan saken anlegges i den rettskrets hvor ektefellene hadde sin siste felles bopel eller saksøkeren har bopel.

Blir saken reist av statsforvalteren, kan den anlegges i den rettskretsen hvor en av ektefellene kunne vært saksøkt.

Tilføyd ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 30 d. Inndragning av andre krav i en ekteskapssak

I ekteskapssak kan også behandles:

a. spørsmål om bidrag,
b. spørsmål etter barnelova om felles barn,
c. spørsmål etter ekteskapslovens øvrige bestemmelser med mindre det er begjært offentlig skifte, og
d. krav som er en følge av søksmålet.

Hvis ikke spørsmål som nevnt i første ledd bokstav a og b er trukket inn i saken, skal retten av eget tiltak undersøke om partene er uenige om slike spørsmål, og i tilfelle treffe avgjørelse i saken. Det gjelder likevel ikke hvis partene er enige om å holde spørsmålet utenfor, eller den ene parten uteblir, og den møtende ønsker å holde spørsmålet utenfor, eller hvis en av partene er bosatt utenfor riket.

Når spørsmål etter barnelova om felles barn trekkes inn i saken etter første ledd, får saksbehandlingsreglene i barnelova kap. 7 anvendelse for behandlingen av disse spørsmålene.

Ellers kan en ekteskapssak bare forenes med sivile tvister om andre rettsforhold så langt vilkårene i tvisteloven § 15-1 er til stede, og kun i den utstrekning retten tillater det.

For spørsmål som bringes inn i saken etter første ledd bokstav a og c, gjelder § 30 b om norske domstolers kompetanse og § 30 c om verneting tilsvarende. For spørsmål som bringes inn i saken etter første ledd bokstav b, gjelder § 30 c om verneting tilsvarende. For spørsmål som bringes inn i saken etter første ledd bokstav b, gjelder barnelova § 82 om norske domstolers kompetanse tilsvarende, med mindre noe annet følger av overenskomst med annen stat. Med mindre noe annet følger av overenskomst med annen stat, har norske domstoler også kompetanse til å behandle spørsmål etter første ledd bokstav b dersom:

a. en av barnets foreldre har vanlig bosted her i landet,
b. en av dem har foreldreansvar for barnet og
c. det er til barnets beste at spørsmål etter barnelova behandles.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88)

som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, endret ved lov 4 sep 2015 nr. 85 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 30 e. Rettskraft, oppfriskning og gjenåpning

En rettskraftig dom om spørsmål som nevnt i § 25 a første ledd bokstav b (ekteskapssak), virker for og mot alle og legges til grunn i alle forhold hvor spørsmålet har betydning. Går dommen ut på skilsmisse eller på separasjon, gjelder det samme selv om dommen ikke er rettskraftig, hvis ikke annet er bestemt.

Er et ekteskap erklært for ikke å bestå, eller er det oppløst, er oppfriskning for oversittelse av ankefristen og gjenåpning utelukket hvis en av ektefellene har inngått nytt ekteskap før avgjørelsen om oppfriskning eller henvisning til hovedforhandling er forkynt for ham eller henne.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 30 f. Parten dør. Barns og arvingers rett til å tre inn i saken

Dør en part før dom er avsagt i en sak om hans eller hennes eget ekteskap, heves saken. Gjelder saken oppløsning av ekteskap etter § 24 første ledd eller spørsmålet om et ekteskap består, eller om en separasjon er uten rettsvirkning etter § 20 annet ledd, kan den likevel fortsettes så vel av som mot den avdødes barn eller arvinger hvis avgjørelsen har rettslig betydning.

Dør parten etter at dom er avsagt, kan under samme betingelse anke og gjenåpning anvendes av eller mot barna eller arvingene hvis dommen går ut på oppløsning av ekteskapet eller på separasjon, eller saken gjelder spørsmålet om ekteskapet består, eller om en separasjon er uten rettsvirkning etter § 20 annet ledd.

Har flere søksmåls- eller ankeberettigede trådt inn i saken, må de opptre i fellesskap. Har en enkelt trådt inn, kan andre søksmåls- eller ankeberettigede slutte seg til.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Del II. Formuesforholdet mellom ektefeller.

Kapittel 6. Ektefellenes råderett over eiendelene m v.

§ 31. Hovedregelen om ektefellers råderett.

Ekteskapet medfører ingen begrensning i en ektefelles rett til å råde over det han eller hun eier når ekteskapet blir inngått eller senere erverver, dersom ikke noe annet er bestemt.

Eiendeler som erverves av begge ektefellene, blir sameie mellom dem. For slike eiendeler gjelder lov 18. juni 1965 nr. 6 om sameie dersom ikke noe annet er bestemt eller følger av det særlige forholdet mellom ektefeller.

Ved vurderingen av hvem som har ervervet eiendeler som har tjent til ektefellenes felles personlige bruk, som felles bolig og vanlig innbo, skal det legges vekt på en ektefelles arbeid i hjemmet.

§ 32. Råderetten over felles bolig.

En ektefelle kan ikke uten skriftlig samtykke fra den andre ektefellen:

a. Overdra, pantsette, forpakte bort, eller inngå eller si opp en leie- eller framleieavtale for en eiendom som brukes som felles bolig.
b. Overdra, pantsette en andel, aksje eller obligasjon som leieretten til felles bolig er knyttet til.

Dersom samtykke blir nektet eller ikke kan skaffes innen rimelig tid, kan ektefellen eller den andre parten i avtalen kreve at tingretten avgjør spørsmålet om disposisjonen skal tillates. Tillatelse skal gis hvis retten finner at det ikke foreligger rimelig grunn for den andre ektefellen til å nekte samtykke. Avgjørelsen treffes ved kjennelse. Bestemmelsene i arveloven kapittel 17 avsnitt V får tilsvarende anvendelse.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 33. Råderetten over vanlig innbo m v.

En ektefelle kan ikke uten samtykke fra den andre ektefellen overdra, leie bort

eller pantsette vanlig innbo i det felles hjemmet eller gjenstander som er bestemt til bruk for barna.

Bestemmelsen i § 32 andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 34. Varigheten av råderettsbegrensningene ved separasjon og skilsmisse.

Inntil det er avgjort hva som skal skje med den enkelte eiendel eller rettighet i oppgjøret mellom ektefellene, gjelder bestemmelsene i dette kapitlet også etter separasjon og skilsmisse.

Er eiendelene særeie, gjelder bestemmelsene fram til ektefellene er separert eller skilt.

§ 35. Omstøtelse av ulovlige disposisjoner.

Har en ektefelle handlet i strid med § 32 eller § 33, kan den andre ektefellen kreve avtalen omstøtt ved dom. En avtale som omfattes av § 33, kan likevel ikke omstøtes dersom den andre parten ved overleveringen hadde rimelig grunn til å tro at ektefellen hadde rett til å inngå avtalen.

Søksmål må reises innen seks måneder etter at ektefellen fikk kunnskap om avtalen, og senest innen ett år etter tinglysingen dersom avtalen gjelder fast eiendom, eller etter overleveringen dersom den gjelder andre eiendeler.

§ 36. Overdragelse av sameieandel i felles eiendeler.

Når eiendeler som omfattes av § 32 eller § 33 er sameie mellom ektefellene, gjelder reglene i dette kapitlet tilsvarende for en ektefelles andel i sameiet.

Overdrar en ektefelle sin sameieandel i eiendeler som har tjent til felles personlig bruk, har den andre ektefellen rett til å løse inn andelen etter skiftetakst. Det samme gjelder når en ektefelle har krevd sameiet oppløst. Krav om innløsning må settes fram uten ugrunnet opphold og senest innen seks uker etter at ektefellen har fått slik melding som fastsatt i sameieloven § 11 fjerde ledd første punktum.[1] Innen samme frist må skiftetakst være krevd. Når endelig takst foreligger, må ektefellen innen to uker tilby oppgjør på den måten som er bestemt i sameieloven § 11 fjerde ledd andre punktum.[1]

1 Inkurie: Fjerde ledd er opphevet, se nå lov 9 des 1994 nr. 64 §§ 12 og 13.

§ 37. Begrensninger i avtalefriheten m v.

De innskrenkningene i råderetten som er fastsatt i dette kapitlet, kan som hovedregel ikke fravikes ved avtale mellom ektefellene. Ektefellene kan likevel avtale at innskrenkningene ikke skal gjelde for eiendeler som etter bestemmelsene i kapittel 9 er særeie. En slik avtale må inngås i ektepakts form.

Kapittel 7. Ektefellenes gjensidige underholdsplikt m v.

§ 38. Ektefellers felles ansvar for underhold av familien.

Ektefellene har sammen ansvaret for de utgiftene og det arbeidet som kreves for det felles hushold og til dekning av andre felles behov, oppfostringen av barna og hver ektefelles særlige behov. Ektefellene bidrar ved tilskudd av penger, ved virksomhet i hjemmet eller på annen måte.

En ektefelle kan i rimelig utstrekning kreve penger av den andre ektefellen til å dekke utgifter som nevnt i første ledd. En ektefelle som ikke oppfyller plikten til å stille nødvendige midler til rådighet for den andre, kan pålegges å betale bestemte beløp. §§ 81 andre ledd, 83, 84, 85 andre ledd, 92 og 93 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 39. Opplysningsplikt om økonomiske forhold.

Ektefeller har plikt til å gi hverandre de opplysningene som er nødvendige for å vurdere deres økonomiske stilling. For dette formålet kan en ektefelle kreve at den andre ektefellen og skattemyndighetene gir opplysninger om eller kopi av den felles eller den andre ektefellens skattemelding og fastsetting av formues- og inntektsskatt. En ektefelle kan også kreve opplysninger av selskaper, foretak eller andre institusjoner som driver finansieringsvirksomhet eller forsikringsvirksomhet, og av andre som har midler til forvaltning.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 8. Ektefellers ansvar for gjeld.

§ 40. Hovedregelen om ektefellenes ansvar for gjeld.

En ektefelle kan ikke stifte gjeld med virkning for den andre ektefellen hvis det ikke er særskilt hjemmel for det.

§ 41. Rett til i visse tilfeller å inngå avtaler på begge ektefellenes ansvar.

En ektefelle kan under samlivet med ansvar for begge ektefellene inngå vanlige avtaler om det daglige husholdet og oppfostringen av barna og vanlige avtaler for å dekke den enkelte ektefellens nødvendige behov. Dette gjelder også leie av felles bolig. Slike avtaler anses å være inngått med ansvar for begge ektefellene hvis ikke noe annet går fram av forholdene.

Hvis den andre parten forsto eller burde ha forstått at avtalen gikk ut over det ektefellen hadde rett til etter første ledd, blir bare denne ektefellen forpliktet.

Kapittel 9. Avtaler om formuesordningen m v.

§ 42. Avtale om unntak fra deling (særeie).

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at det de eier eller senere erverver, skal være unntatt fra deling (særeie). En slik avtale kan også inngås med sikte på et forestående ekteskap.

Avtalen kan begrenses til å gjelde den ene ektefellens formue eller deler av den enes eller begge ektefellenes formue. Avtalen kan også gjøres tidsbegrenset eller betinget av at ektefellene ikke får felles livsarvinger.

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at særeie ikke skal gjelde ved oppgjør etter den ene ektefellens død. En slik avtale kan begrenses til bare å gjelde dersom en bestemt av ektefellene dør først. Den lengstlevende ektefellen kan velge å se bort fra begrensninger som nevnt i første og andre punktum hvis ikke noe annet er avtalt eller klart forutsatt.

§ 43. Rett til uskifte med formue som er særeie.

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at den lengstlevende skal ha rett til å sitte i uskiftet bo med særeie, eller med deler av særeie, jf § 42.

Bruker den lengstlevende ektefellen retten til uskifte etter denne paragrafen, går også hans eller hennes egen formue som er særeie, inn i uskifteboet dersom ikke annet er avtalt ved ektepakt.

Ved opphør av uskiftet skal delingen skje etter reglene i arveloven § 29 tredje ledd dersom det ikke i ektepakten er bestemt en mer lik fordeling av formuen.

Avtaler etter første til tredje ledd kan begrenses til bare å gjelde dersom en bestemt av ektefellene dør først.

Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 44. Avtale om unntak fra § 59 om skjevdeling.

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at reglene om skjevdeling i § 59 første og/eller tredje ledd ikke skal gjelde ved et senere skifteoppgjør.

Avtalen kan begrenses til å gjelde den ene ektefellens formue eller deler av den enes eller begge ektefellenes formue. Avtalen kan også gjøres betinget av at skifte skjer etter et bestemt tidspunkt eller av at ektefellene får felles livsarvinger.

Avtalen kan også begrenses til å gjelde ved oppgjør etter en av ektefellenes eller en bestemt av ektefellenes død.

§ 45. Avtale om deling av felleseiet.

Ektefeller kan ved ektepakt avtale at felleseie skal deles.

§ 46. Omgjøring og lemping av avtaler.

Avtaler mellom ektefeller etter reglene i §§ 42 til 44 kan oppheves eller endres ved ny ektepakt.

En avtale mellom ektefeller etter reglene i §§ 42 til 44 kan helt eller delvis settes ut av kraft hvis den vil virke urimelig overfor en av partene. I stedet for å sette avtalen ut av kraft, kan retten bestemme at ektefellen som blir urimelig dårlig stilt, blir tilkjent et beløp fra den andre ektefellen. Dersom begge ektefellene har fullstendig særeie, må krav om lemping settes fram innen tre år etter at ektefellene ble skilt. Dersom en eller begge ektefeller har eiendeler som også er felleseie, må krav settes fram før delingen er avsluttet.

§ 47. Personer med manglende rettslig handleevne

En ektefelle som er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, må ha samtykke av verge for å inngå avtaler i samsvar med reglene i §§ 42 til 46. Det samme gjelder en ektefelle som er satt under vergemål uten å være fratatt rettslig handleevne, dersom det faller innenfor vergens oppdrag å gi slikt samtykke.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338)

som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 48. Bestemmelse av giver eller arvelater.

En giver eller arvelater kan bestemme en ordning som nevnt i §§ 42 til 44 som vilkår for arven eller gaven. For arv må dette bestemmes ved testament. Mottakeren kan ikke endre slike bestemmelser hvis det ikke er særskilt hjemlet eller klart forutsatt av giveren eller arvelateren.

§ 49. Ombytning og avkastning av formue som er særeie.

Det som trer i stedet for eiendom som er særeie, blir særeie hvis ikke ektefellene ved ektepakt har bestemt noe annet, eller det er fastsatt av giver eller arvelater. Det samme gjelder avkastning av slik eiendom.

Kapittel 10. Gaver mellom ektefeller.

§ 50. Gaver.

Gaver mellom ektefeller må skje ved ektepakt for å være gyldige. Dette gjelder likevel ikke gaver som må anses som vanlige, og heller ikke gaver som består i pensjon, livsforsikring, livrente, føderåd eller lignende ytelser som sikrer den andre ektefellen.

Det kan ikke gyldig avtales at det som en ektefelle erverver i fremtiden, skal tilfalle den andre uten vederlag. En slik avtale kan likevel inngås om vanlig innbo i det felles hjemmet.

Reglene i denne paragrafen gjelder også for gaver som skal oppfylles etter at ekteskapet er inngått.

§ 51. Eldre kreditorers krav mot gavemottaker i visse tilfeller.

Har en ektefelle gitt den andre en gave, kan den som da hadde fordring på giveren, og som ikke kan få full dekning hos ham eller henne for sin fordring, holde seg til den andre ektefellen for verdien av det som er overført. Dette gjelder likevel ikke hvis det bevises at giveren fortsatt var utvilsomt solvent. Hvis det er ytet vederlag, skal det trekkes fra ved beregningen av verdien av det som er overført.

Kreditorens krav mot en godtroende gavemottaker er begrenset til den berikelsen som mottakeren har oppnådd ved gaven. Utbytte som gavemottakeren har vunnet i god tro før kravet ble gjort gjeldende ved søksmål, kan ikke kreves tilbakeført.

Reglene om lempning av ansvaret i lov om fordringshavernes dekningsrett § 5-12 andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 52. Avkall på lodd.

Har en ektefelle ved deling av formuen gitt avkall på noen del som han eller hun råder over, og som ikke etter loven skal tilfalle den andre ektefellen, kan den som da hadde en fordring på ektefellen og som ikke kan få full dekning hos ham eller henne, holde seg til den andre ektefellen for verdien av det som denne har fått for mye. Dette gjelder likevel ikke hvis det bevises at den ektefellen som ga avkallet, fortsatt var utvilsomt solvent. Hvis det er ytet vederlag, trekkes det fra ved beregningen av verdien av det som er overført. Reglene i § 51 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 53. Insolvensbehandling hos giveren.

Dersom boet til en ektefelle som har gitt gave eller avkall på rådighetsdel ved skifte, kommer under offentlig insolvensbehandling, gjelder reglene i §§ 51 og 52 bare når boet ikke vil omstøte gaven eller avkallet.

Kapittel 11. Ektepakter.

§ 54. Formene for ektepakt.

Ektepakt må inngås skriftlig. Ektefellene må samtidig i nærvær av to vitner som begge ektefeller har godtatt, og som er til stede sammen og vet at det er en ektepakt som skal inngås, underskrive ektepakten eller vedkjenne seg sin tidligere underskrift. Også vitnene skal underskrive ektepakten mens ektefellene er til stede. Dersom ektepakten bare er til fordel for den ene ektefellen, er den gyldig selv om denne ektefellen ikke har medvirket ved inngåelsen av ektepakten. Kreves det for en ektefelle samtykke av verge, må dette samtykket gis på samme måte.

Vitnene må være myndige og ved full sans og samling.

En ektepakt som oppfyller kravene i bestemmelsen her, er bindende for

ektefellene selv og deres arvinger.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 55. Tinglysing.

For at ektepakten skal få rettsvern mot ektefellenes kreditorer, må den tinglyses i Ektepaktregisteret ved Registerenheten i Brønnøysund.

En ektepakt som overdrar fast eiendom fra den ene ektefellen til den andre, må dessuten tinglyses hos registerføreren for tinglysing i fast eiendom etter de alminnelige regler. Tilsvarende gjelder for andre eiendeler hvor overdragelse trenger tinglysing eller registrering for å få rettsvern.
Endret ved lov 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136).

Kapittel 12. Delingen av formuen ved separasjon, skilsmisse m v.

§ 56. Kapitlets anvendelsesområde.

Er ektefellene i en situasjon som nevnt i § 57, deles formuen mellom dem etter reglene i dette kapittel dersom ikke noe annet følger av lov, avtale mellom ektefellene eller bestemmelse av en giver eller arvelater.

§ 57. Når deling skal skje.

En ektefelle kan kreve deling av ektefellenes samlede formue som er felleseie i følgende tilfeller:

a. Når det er gitt bevilling til eller avsagt dom for separasjon eller skilsmisse.
b. Når ektefellene har avtalt ved ektepakt at deling skal skje.
c. Dersom den andre ektefellen har vanskjøttet sine økonomiske forhold slik at det har ført til alvorlig fare for at familien vil miste det felles hjemmet. Dersom ektefellen er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, må vergen samtykke. Kravet avgjøres ved dom av den tingretten som delingen hører under. Reglene om behandling av skiftetvister gjelder så langt de passer. En dom om deling skal tinglyses etter reglene for ektepakter.
d. Når det foreligger endelig dom for at ekteskapet er ugyldig.

e. Når det foreligger endelig dom for at ekteskapet skal oppløses i medhold av § 24 første eller andre ledd.

Er en ektefelle død etter at vilkårene for å kreve deling etter bokstav a eller b foreligger, eller etter at det foreligger endelig avgjørelse etter bokstav c, d eller e, kan ektefellens arvinger kreve delingen gjennomført. I slike tilfeller kan også en ektefelles kreditor kreve delingen gjennomført dersom det er nødvendig for at han eller hun skal få dekning.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 58. Likedeling og gjeldsfradrag.

Ektefellenes samlede formuer skal som utgangspunkt deles likt etter at det er gjort fradrag for gjeld etter andre og tredje ledd (felleseie). Er ektefellene sammen ansvarlig for gjeld, kan hver gjøre fradrag for den delen som faller på ham eller henne etter forholdet mellom ektefellene.

En ektefelle som bare har formue som er felleseie, og som ikke holder midler utenfor delingen etter § 59, kan i sin del fullt ut gjøre fradrag for den gjelden han eller hun har.

En ektefelle som har særeie, eller som holder midler utenfor delingen etter § 59, kan gjøre følgende fradrag for gjeld i formue som er felleseie:

a. Gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er felleseie, kan det kreves fullt fradrag for hvis ikke noe annet følger av bokstav b.
b. Gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er særeie eller verdier som holdes utenfor delingen etter § 59, kan det bare kreves fradrag for når den totale verdien av særeie og skjevdelingsmidlene ikke er stor nok til å dekke gjelden. Tilsvarende gjelder gjeld som ektefellen har pådratt seg ved erverv eller påkostninger av eiendeler som er unntatt fra deling etter § 61 bokstav b eller c, eller ved utilbørlig atferd i forhold til den andre ektefellen.
c. For annen gjeld kan det kreves fradrag for en forholdsmessig del.

§ 59. Skjevdeling.

Verdien av formue som klart kan føres tilbake til midler som en ektefelle hadde da ekteskapet ble inngått eller senere har ervervet ved arv, eller ved gave fra andre enn ektefellen, kan kreves holdt utenfor delingen.

Vil retten til å utta midler etter første ledd føre til et åpenbart urimelig resultat, kan den helt eller delvis falle bort. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på ekteskapets varighet og ektefellenes innsats for familien.

Dersom sterke grunner taler for det, kan en ektefelle gis rett til å holde utenfor delingen hele eller deler av verdien av felleseie som ikke omfattes av første ledd.

Er samlivet gjenopptatt etter separasjon, og deling har funnet sted, skal formue som ektefellene har fra det tidligere oppgjøret, likestilles med midler som nevnt i første og andre ledd dersom ektefellenes midler på ny skal deles.

§ 60. Skjæringstidspunktet for erverv, avkastning og gjeld som omfattes av oppgjøret.

Det som skal deles, er den formuen hver ektefelle hadde

a. da begjæring om separasjon eller skilsmisse kom inn til statsforvalteren eller stevning med krav om separasjon eller skilsmisse kom inn til retten, eller da samlivet ble brutt dersom dette skjedde først,
b. da ektefellene avtalte deling etter § 57 bokstav b,
c. da krav om deling etter § 57 bokstav c kom inn til retten, eller
d. da stevning med krav som nevnt i § 57 første ledd bokstav d eller e kom inn til retten.

Avkastning av midler som en ektefelle helt eller delvis var eier av, og som blir opptjent etter de tidspunktene som er nevnt i bokstavene a til d, skal ikke deles.

En ektefelle kan ikke kreve fradrag for gjeld ektefellen har pådratt seg etter de tidspunktene som er nevnt i første ledd bokstavene a til d.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 61. Særskilte unntak fra delingen.

Følgende eiendeler kan en ektefelle holde utenfor delingen:

a. Eiendeler som utelukkende tjener til ektefellens personlige bruk, hvis det ikke vil være åpenbart urimelig å holde eiendelene utenfor delingen. På samme vilkår kan en ektefelle ta ut familiebilder og familiepapirer som kommer fra hans eller hennes slekt.
b. Rettigheter i offentlige trygdeordninger, offentlige eller private pensjonsordninger, og krav etter en livrente eller livsforsikring som ikke har gjenkjøpsverdi som ektefellen eller ektefellene i fellesskap kan realisere. Hvis en ektefelles uttak fører til at den andre ektefellen blir urimelig dårlig stilt, kan han eller hun tilkjennes et beløp for å hindre dette. Ved vurderingen av om det skal tilkjennes kompensasjon, skal det blant annet legges vekt på om ekteskapet har vært langvarig. Det kan bestemmes at beløpet skal betales i avdrag.
c. Andre eiendeler og rettigheter som ikke kan overdras eller som er av personlig karakter. Hvis en ektefelles uttak fører til at den andre ektefellen blir urimelig dårlig stilt, kan han eller hun tilkjennes et beløp for å hindre dette. Ved vurderingen av om det skal tilkjennes kompensasjon, skal det blant annet legges vekt på om ekteskapet har vært langvarig. Det kan bestemmes at beløpet skal betales i avdrag.
d. Den beholdne verdien av erstatning, trygd eller forsikring som dekker tap i fremtidig erverv og utgifter som en personskade antas å påføre skadelidte i fremtiden, samt den beholdne verdien av ménerstatning, yrkesskadeerstatning og oppreisning. Utbetaling fra arbeidsgiveren i forbindelse med oppsigelse eller førtidspensjonering kan holdes utenfor på samme vilkår. Skyldes det den andre ektefellens innsats at ytelsene ikke er forbrukt, skal det beløpet som kan holdes utenfor delingen, settes ned i den utstrekning det er rimelig på grunn av verdien av den andre ektefellens innsats.
e. Eiendeler som er ervervet til særskilt bruk for barna. Slike eiendeler kan kreves uttatt av den ektefellen som får omsorgen for barna.

Endret ved lov 5 juni 1998 nr. 34 (ikr. 1 juli 1998 iflg. res. 5 juni 1998 nr. 570, slik at regelen om kompensasjon i bokstav b annet til fjerde punktum ikke gjelder når skjæringstidspunktet etter § 60 er før endringsloven trer ikr.).

§ 62. Rett til innbo i særlige tilfeller.

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle gis rett til å overta vanlig innbo selv om verdien overstiger det han eller hun ellers kunne kreve ved oppgjøret. En ektefelles rett etter denne paragrafen står om nødvendig tilbake for den andre ektefellens rett til å sette av midler til dekning av gjeld.

§ 63. Andre særlige avvik fra likedelingsregelen – vederlagskrav.

Har en ektefelle brukt felleseiemidler til å øke verdien av midler som er særeie, eller til å erverve eiendeler eller rettigheter som er unntatt fra deling etter § 61 bokstav c, kan den andre ektefellen kreve vederlag. Det samme gjelder ved erverv av rettigheter som nevnt i § 61 bokstav b i den utstrekning utgiftene overstiger det som må anses som rimelig.

Vederlag kan også kreves når en ektefelle på en utilbørlig måte vesentlig har svekket delingsgrunnlaget.

Krav etter første og andre ledd kan bare gjøres gjeldende i den utstrekning ektefellens midler ikke trengs til dekning av gjeld.

Et vederlagskrav som det ikke er dekning for ved oppgjøret, kan ikke gjøres gjeldende senere.

Når et beløp blir tilkjent etter denne paragrafen, kan det bestemmes at det skal betales i avdrag.

§ 64. Gjeld som begge ektefeller er ansvarlig for.

Har ektefellene gjeld som begge er ansvarlig for, kan hver av dem kreve at den delen av gjelden som faller på den andre ektefellen, blir betalt før delingen. Er gjelden ikke forfalt, kan hver av ektefellene kreve at den andre ektefellen avsetter midler av formue som han eller hun eier til dekning av sin del av gjelden, eller stiller betryggende sikkerhet. Blir det ikke avsatt tilstrekkelige midler eller stilt sikkerhet som nevnt i andre punktum, kan det kreves at det overskytende blir sikret av det som tilfaller den andre ektefellen ved oppgjøret.

§ 65. Avtalefrihet ved oppgjøret.

Reglene i denne loven er ikke til hinder for at ektefellene inngår avtale om oppgjøret. En avtale kan likevel helt eller delvis settes ut av kraft hvis den vil virke urimelig overfor en av partene. I stedet for å sette avtalen ut av kraft, kan retten bestemme at ektefellen som blir urimelig dårlig stilt, blir tilkjent et beløp fra den andre ektefellen.

Søksmål etter første ledd andre og tredje punktum må være reist senest tre år etter at avtalen ble inngått.

Kapittel 13. Retten til de enkelte eiendeler m v ved delingen, bruksrett til bolig m v.

§ 66. Rett til å få beholde egne eiendeler.

Når ektefellene skal dele formuen etter kapittel 12, har hver av dem rett til å beholde eiendeler eller rettigheter som han eller hun fullt ut eller for det vesentlige eier, dersom det ikke vil være åpenbart urimelig etter forholdene.

En ektefelle kan alltid kreve å overta eiendom som han eller hun vil kunne løse på odel.

§ 67. Særregler om felles bolig og innbo.

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle uten hensyn til tidligere eierforhold kreve å overta:

a. fast eiendom eller andel av fast eiendom som utelukkende eller hovedsakelig har tjent til felles bolig, hvis ikke den andre har odelsrett til eiendommen, eller den er ervervet fra hans eller hennes slekt ved arv eller gave,
b. andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til,
c. leiekontrakt om retten til den felles bolig, eller
d. vanlig innbo i det felles hjemmet.

Ved vurderingen skal det legges vekt på ektefellenes og barnas behov.

§ 68. Bruksrett til bolig.

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle gis bruksrett til en bolig som helt eller delvis blir overtatt av den andre ektefellen. Ved vurderingen skal det legges vekt på ektefellenes og barnas behov. Det kan bestemmes at bruksretten skal være tidsbegrenset. Bruksretten faller bort når hensynet til ektefellen eller barnas behov ikke lenger gjør bruksrett rimelig.

Den ektefellen som eier boligen, kan kreve vanlig markedsleie. Er boligen sameie mellom ektefellene, nedsettes leien forholdsmessig. Leien løper fra det tidspunktet det blir satt fram krav om det.

§ 69. Verdsettelsen.

Blir ikke ektefellene enige om verdien av eiendeler som den enkelte skal beholde etter § 66 eller overta etter § 67, fastsettes verdien etter begjæring ved skiftetakst. Taksten skal svare til eiendelenes omsetningsverdi når ikke annet er særskilt bestemt.

Når en ektefelle beholder eiendeler som han eller hun eier fullt ut, skal verdsettelsen knyttes til verdien på det tidspunktet som er nevnt i § 60. I andre tilfeller skal verdsettelsen knyttes til verdien på det tidspunktet det blir bestemt hvem som skal overta eiendelen, hvis ikke noe annet blir avtalt.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 70. Eiendelenes verdi overstiger den lodd en ektefelle har krav på.

Overstiger verdien av de eiendeler en ektefelle overtar, den lodd denne ektefellen har krav på, skal han eller hun betale den andre ektefellen det overskytende.

Overtar en ektefelle etter § 66 eller § 67 fast eiendom eller andel av fast eiendom, andel eller aksje i boligselskap, eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til, må den andre ektefellen nøye seg med en fordring med pantesikkerhet i eiendommen eller rettigheten. Fordringen kan fra begge sider sies opp med seks måneders varsel. Kongen[1] fastsetter den rentesats som skal legges til grunn.

Dersom en ektefelle får bruksrett til den andre ektefellens eiendom, kan fordringen ikke sies opp av den bruksberettigede ektefellen så lenge bruksretten består.

Dersom det er rimelig etter forholdene, kan den ektefellen som har krav mot den andre etter første ledd, tilkjennes renter. Renten kan tidligst regnes fra to år etter de tidspunktene som er nevnt i § 60. Renten skal tilsvare den rentesatsen som Kongen fastsetter etter andre ledd.
1 Se forskrift 13 feb 2007 nr. 164 om rentesats etter ekteskapsloven.

§ 71. Salg av ektefellenes eiendeler.

Eiendeler som ikke blir overtatt av ektefellene, kan hver av dem kreve solgt. Private brev og andre eiendeler som det vil virke støtende om blir solgt til fremmede, kan ikke selges til utenforstående.

Skjer oppgjøret ved tingretten, bestemmer retten hvordan salget skal skje

hvis ikke ektefellene blir enige om dette. Retten kan bestemme at salg bare skal skje mellom ektefellene. Retten kan også bestemme at salget skal skje gjennom namsmyndigheten etter reglene om tvangssalg så langt de passer.

Skjer oppgjøret privat, kan hver av ektefellene kreve at salget skal skje gjennom namsmyndigheten etter reglene om tvangssalg så langt de passer dersom de ikke blir enige om annen salgsmåte. Handelsvarer og kursnoterte verdipapirer skal selges på den måten som er vanlig for slike eiendeler.

Utestående fordringer kan bare selges når inndrivelse vil kreve særlig lang tid eller medføre annen særlig ulempe.

Ved salg har hver av ektefellene forkjøpsrett under ellers like vilkår.
Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 72. Kreditorenes dekningsrett.

Det har ingen virkning for kreditorenes adgang til å inndrive sitt krav mot en ektefelle at det skal skje en deling av ektefellenes formue. Det kan likevel ikke tas utlegg i eiendeler som skal deles, til dekning av gjeld som en ektefelle har pådratt seg etter de tidspunktene som er nevnt i § 60.

Kapittel 14. Særlige regler for eiendeler som er særeie.

§ 73. Vederlag til en ektefelle som har medvirket til å øke den andre ektefellens midler som er særeie.

Har en ektefelle gjennom bidrag til familiens underhold, ved arbeid eller på annen måte i vesentlig grad medvirket til å øke midler som er den andre ektefelles særeie, kan han eller hun tilkjennes vederlag fra den andre ektefellen.

§ 74. Rett til bolig og innbo.

Når sterke grunner taler for det, kan en ektefelle gis rett til å løse ut bolig og innbo som nevnt i § 67 når de er den andres særeie. Bestemmelsene i § 69 første og andre ledd andre punktum og § 70 andre og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Når særlige grunner taler for det, kan en ektefelle gis bruksrett til en bolig som er den andres særeie. Bestemmelsene i § 68 første ledd andre til fjerde punktum og andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 75. Frister for krav etter dette kapitlet.

Dersom begge ektefellene har fullstendig særeie, må krav etter dette kapitlet settes fram innen ett år etter at ektefellene ble skilt. Dersom en eller begge ektefeller også har eiendeler som er felleseie, må krav settes fram før delingen er avsluttet.

Kapittel 15. Oppgjøret ved den ene ektefellens død.

§ 76. Når deling skal skje.

Når den ene ektefellen er død, deles ektefellenes formue mellom lengstlevende ektefelle og avdødes arvinger etter reglene i dette kapitlet, dersom ikke den lengstlevende nytter retten til å sitte i uskiftet bo, eller noe annet følger av lov, testament, avtale mellom ektefellene eller bestemmelse av en giver eller arvelater. Deling kan kreves av lengstlevende ektefelle og av avdødes arvinger.

§ 77. Forholdet mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger.

Når ektefellenes formue skal deles mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger, gjelder reglene i kapittel 12 og §§ 46 andre ledd og 72 tilsvarende. Skjevdeling etter § 59 kan likevel ikke kreves ved skifte av et uskiftet bo.

Arvingene etter den førstavdøde kan heller ikke kreve:

a. forlodds uttak etter § 61 bokstavene a, c og d,
b. vederlag etter § 63 eller
c. lempning etter §§ 46 andre ledd eller 65.

Om forholdet ellers mellom den gjenlevende ektefellen og avdødes arvinger, herunder om retten til å overta eiendeler ved delingen, gjelder reglene i arveloven.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 78. Skjæringstidspunktet for erverv og gjeld.

Rettsvirkninger som nevnt i § 60 regnes fra ektefellens død hvis de ikke allerede

var inntrådt etter § 60 første ledd. Sitter den gjenlevende ektefellen i uskiftet bo, regnes rettsvirkningene fra det tidspunktet deling blir begjært.

§ 78 a. Tap av retten til deling av felleseie

Blir en ektefelle dømt for en straffbar handling mot den avdøde ektefellen, og handlingen forårsaket dødsfallet, kan retten bestemme at deling av felleseiemidler ikke skal finne sted. Arveloven § 72 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Del III. Bidrag og pensjon etter separasjon og skilsmisse.

Kapittel 16. Retten til bidrag og ektefellepensjon.

§ 79. Rett til bidrag etter separasjon, skilsmisse eller annet samlivsbrudd.

Ved separasjon og skilsmisse opphører ektefellenes gjensidige forpliktelser etter § 38. Det samme gjelder ved samlivsbrudd uten at det foreligger separasjon eller skilsmisse.

Er en ektefelles evne til og mulighet for å sørge for et passende underhold blitt dårligere som følge av omsorgen for felles barn eller fordelingen av felles oppgaver under samlivet, kan den andre ektefellen pålegges å betale bidrag.

I andre tilfeller kan bidrag bare pålegges dersom særlige grunner taler for det.

§ 80. Utmåling av bidrag.

Bidraget skal utmåles på grunnlag av den bidragsberettigedes behov for bidrag og den bidragspliktiges betalingsevne.

Når særlige grunner taler for det, kan bidrag fastsettes som et engangsbidrag, alene eller ved siden av løpende bidrag.

§ 81. Varigheten av bidrag.

Bidrag skal fastsettes for en begrenset tid på inntil 3 år. Foreligger det særlige

grunner kan bidrag fastsettes for lengre tid eller uten tidsbegrensning. Dersom ekteskapet har vært langvarig, skal bidrag som hovedregel fastsettes for lengre tid eller uten tidsbegrensning.

Bidrag kan pålegges for en tid som ligger inntil 3 år før kravet ble satt fram overfor den myndighet som skal avgjøre det.

Endret ved lov 5 juni 1998 nr. 34 (ikr. 1 juli 1998 iflg. res. 5 juni 1998 nr. 570).

§ 82. Bortfall av bidrag.

Retten til bidrag faller bort hvis den berettigede inngår nytt ekteskap.

§ 83. Fastsettelse av bidrag.

Partene kan inngå avtale om bidrag. Dersom partene ikke er enige om bidragsspørsmålet, kan hver av dem kreve at det avgjøres av domstolene. Dersom begge parter ønsker det, kan spørsmålet isteden avgjøres av bidragsfogden. Arbeidsgivers opplysningsplikt etter barnelova § 70 sjuende ledd andre punktum gjelder tilsvarende. Bidragsfogdens vedtak kan påklages til nærmeste overordnede organ eller til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Partene kan kreve avgjørelse av bidragsspørsmålet selv om de tidligere har inngått avtale om det.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 69, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 27 mai 2016 nr. 12. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 84. Endring av fastsatt bidrag.

Hver av partene kan kreve at bidrag som er fastsatt av bidragsfogd eller domstol, blir endret eller opphevet dersom særlige grunner foreligger. Når sterke grunner taler for det, kan avgjørelsen også gjelde bidrag som er forfalt før krav om endring ble satt fram. Bestemmelsene i barnelova § 74 tredje ledd gjelder tilsvarende. Hver av partene kan kreve endringskravet avgjort av bidragsfogden hvis bidraget er fastsatt av bidragsfogden. Hvis begge partene ønsker det, skal endringskravet avgjøres av domstolen. Er bidraget fastsatt av domstol, gjelder § 83 andre og tredje punktum.

Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 69, 24 juni 1994 nr. 24 (ikr. 1 jan 1995), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 85. Forholdet til partenes krav. Gjennomføring av bidrag, mv.

Den myndighet som fastsetter bidrag, kan endre bidrag til partenes felles barn selv om ingen av partene har krevd det.

Reglene i barnelova § 78 om gjennomføring av bidrag gjelder tilsvarende.

Bidraget skal betales på forskudd for hver måned, fra og med den måned kravet oppstår og ut den kalendermåned retten til bidraget faller bort, dersom ikke annet er avtalt eller fastsatt.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 29 apr 2005 nr. 20 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 16 des 2005 nr. 1562). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 86. Fraskilt ektefelles rett til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden.

En fraskilt ektefelle beholder retten til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden dersom ekteskapet varte i minst ti år, og den fraskilte var minst 45 år ved skilsmissen. Med pensjonsordning menes offentlig pensjonsordning og privat kollektiv pensjonsordning med obligatorisk tilslutning.

Retten til ektefellepensjon er betinget av at den andre ektefellen ved skilsmissen var eller hadde vært medlem av en pensjonsordning utenfor folketrygden som omfatter ektefellepensjon. I så fall får den fraskilte også rett til ektefellepensjon fra en ordning som den avdøde var blitt medlem av etter skilsmissen.

§ 87. Særregler når det er flere pensjonsberettigede.

Dersom den avdøde var gift på nytt, og den nye ektefellen har rett til ektefellepensjon som nevnt i § 86 etter de alminnelige reglene i vedkommende pensjonsordning, skal pensjonen deles mellom de berettigede i forhold til antall påbegynte år hver av dem var gift med den avdøde. Hvis den ene har fraskrevet seg retten, tilfaller likevel pensjonen den andre udelt.

Dersom en fraskilt ektefelle gjør krav gjeldende i en pensjonsordning som også gir rettigheter til en senere ektefelle, kan den senere ektefellen kreve andel i ektefellepensjon fra en pensjonsordning som den avdøde tidligere var medlem av, selv om dette ikke følger av de alminnelige reglene for vedkommende pensjonsordning.

§ 88. Betydningen av at en pensjonsberettiget gifter seg på nytt eller dør.

Inngår den pensjonsberettigede nytt ekteskap mens den tidligere ektefellen er i live, opphører retten til pensjon etter reglene i dette kapitlet. Er nytt ekteskap inngått etter den tidligere ektefellens død, gjelder de reglene som er fastsatt for en gjenlevende ektefelle i vedkommende pensjonsordning.

Bortfaller retten til pensjon til en fraskilt eller senere ektefelle ved dødsfall eller ekteskap, tilfaller hele pensjonen den andre forutsatt at han eller hun har rett til pensjon etter den avdøde etter § 86 eller § 87. Dersom det nye ekteskapet opphører, og retten til ytelser inntrer på nytt etter reglene i vedkommende pensjonsordning, skal ytelsene igjen deles.

§ 89. Bortfall av retten til ektefellepensjon på grunn av lovbrudd mot den avdøde.

Blir en ektefelle eller fraskilt ektefelle dømt til ubetinget fengsel for lovbrudd mot den som har opptjent pensjonsretten, og denne dør som følge av handlingen, faller retten til ektefellepensjon fra annen pensjonsordning enn folketrygden bort. § 88 andre ledd første punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Del IV. Midlertidige avgjørelser m v.

Kapittel 17. Registrering av ektefellenes eiendeler. Midlertidig forføyning og midlertidig avgjørelse.

§ 90. Registrering av ektefellenes eiendeler.

Er det satt fram begjæring om mekling eller er det satt fram begjæring om eller reist søksmål med krav om separasjon eller skilsmisse, kan hver av ektefellene kreve at tingretten straks tar opp fortegnelse over ektefellenes eiendeler og gjeld. Tilsvarende gjelder dersom det er satt fram begjæring om deling etter § 57. Reglene om registrering i arveloven § 91 får tilsvarende anvendelse så langt de passer.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 91. Midlertidig forføyning for å sikre en ektefelles rettigheter ved delingsoppgjøret.

Er det etter at separasjon er krevd eller søksmål om skilsmisse er reist, grunn til å frykte at en ektefelle vil unndra eiendeler fra delingen eller på annen måte gjøre det vanskelig å oppfylle den andre ektefellens rettigheter etter kapitlene 12 til 14, kan vedkommende ektefelle kreve midlertidig forføyning etter tvisteloven kapittel 32 og 34. Når det er åpnet offentlig skifte, treffer den tingrett som skifter boet avgjørelsen, jf § 104.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 92. Midlertidig avgjørelse om separasjon, bruksrett, bidrag m v.

Etter begjæring av en ektefelle kan retten ved kjennelse treffe midlertidig avgjørelse om separasjon, rett til bidrag eller bruksrett til bolig eller vanlig innbo i det felles hjemmet. Før separasjon er krevd eller søksmål om skilsmisse er reist, kan midlertidig avgjørelse bare treffes dersom særlige grunner taler for det. Når ikke annet er bestemt, gjelder en midlertidig avgjørelse fram til spørsmålet om separasjon, bidrag eller bruksrett er rettskraftig avgjort.

Når særlige grunner tilsier det, kan retten ved kjennelse forby en ektefelle å komme til den eiendommen eller boligen der den andre ektefellen oppholder seg.

Bruksrett på grunnlag av midlertidig avgjørelse etter denne paragrafen har rettsvern også overfor den som i god tro erverver boligen eller innboet.

§ 93. Saksbehandlingen ved krav om midlertidig avgjørelse om separasjon, bruksrett, bidrag m v.

Dersom det pågår sak om kravet eller sak for domstolene etter kapittel 5, treffes midlertidig avgjørelse etter § 92 av den retten som behandler saken. Ellers kan slik avgjørelse treffes av tingretten på det stedet der motparten bor eller oppholder seg, eller i påtrengende tilfeller av retten på det stedet der boligen eller innboet finnes.

Hvis det ikke trengs avgjørelse straks, skal retten så vidt mulig gi den andre ektefellen adgang til å uttale seg før avgjørelsen blir truffet. Avgjørelsen kan treffes uten at det er foretatt mekling etter ekteskapslovens regler. Retten skal i

kjennelsen fastsette en frist for å reise søksmål. Går fristen ut uten at den er forlenget, faller avgjørelsen bort. Den midlertidige avgjørelsen kan settes i verk straks.

Dersom nye opplysninger eller endrete forhold gjør det rimelig, kan en midlertidig avgjørelse endres etter reglene i denne paragrafen.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Del V. Prosessuelle bestemmelser

Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Kapittel 18. Fremgangsmåten ved delingen av formuen ved separasjon og skilsmisse mv.

Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 94. Kapitlets virkeområde. Skifteformene

Er ektefellene i en situasjon som nevnt i § 57, gjelder reglene i dette kapitlet for fremgangsmåten ved delingen.

Deling av formuen kan skje ved privat skifte eller offentlig skifte.

Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 95. Fremgangsmåten ved privat skifte

Hvis det ikke åpnes offentlig skifte etter § 96, gjennomfører ektefellene selv oppgjøret.

Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 96. Åpning av offentlig skifte

Har ektefellene formue som er felleseie, skal det åpnes offentlig skifte

a. hvis en ektefelle krever det,
b. hvis det kreves av en arving eller kreditor som har rett til å kreve deling etter § 57,
c. hvis en ektefelle er fratatt rettslig handleevne, med mindre vergen skriftlig samtykker i at boet skiftes privat,
d. hvis en ektefelle er fraværende utenfor riket eller hans eller hennes oppholdssted ikke er kjent.

Krav etter første punktum bokstav a og b kan fremmes inntil bindende avtale om oppgjøret er inngått mellom ektefellene.

Har ektefellene fullstendig særeie, skal det åpnes offentlig skifte hvis begge ektefellene krever det. Ektefellene må kreve offentlig skifte innen to år etter at ekteskapet ble oppløst, jf. § 25.

Det kan ikke åpnes offentlig skifte hvis det ikke stilles fullgod sikkerhet for skifteomkostningene.

Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 97. Stedlig og internasjonal kompetanse

Hvis ikke noe annet er fastsatt ved overenskomst med fremmed stat, kan det kreves skiftebehandling i Norge når en av ektefellene har sitt vanlige bosted her. Hvis ingen av ektefellene har sitt vanlige bosted her, men minst en av dem har en annen klar tilknytning til Norge, kan det skiftes her hvis ektefellene i fellesskap begjærer det og skiftemyndigheten finner det hensiktsmessig. Skiftebehandling for norsk skiftemyndighet gjennomføres etter norsk lov.

Skiftebehandling foretas ved norsk domstol i den rettskretsen

a. der ektefellene hadde sitt siste felles bosted hvis noen av dem ved skiftets åpning bor i rettskretsen,
b. der en av dem bor, hvis de ikke har hatt felles bosted i riket, eller ingen av dem bor i den rettskretsen der de hadde sitt siste felles bosted,
c. der en av dem oppholder seg, hvis ingen av dem har bosted i riket,
d. der en fast eiendom som omfattes av skiftet, ligger, og ektefellene

ikke har hatt felles bosted i riket,

e. der ektefellene har avtalt at skiftet skal behandles, forutsatt at avtalen er inngått etter at tvisten har oppstått.

Er mer enn én tingrett kompetent til å gjennomføre skiftet, foretas det ved den tingretten som først mottar skiftebegjæring.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 98. Tingrettens saklige kompetanse

Tingretten behandler alle spørsmål om offentlig skifte skal åpnes, og om skiftets gjennomføring og slutning etter de saksbehandlingsregler som er gitt i dette kapitlet.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 99. Forberedende rettsmøte

Før det åpnes offentlig skifte skal retten innkalle partene til et forberedende rettsmøte, med mindre retten finner at et slikt møte vil ha liten hensikt. I møtet skal det gis veiledning om reglene som gjelder for oppgjøret, og om mulig skal spørsmål partene tvistes om, avklares. Dommeren kan mekle mellom partene.

Kommer partene til enighet, og dommeren finner det ubetenkelig, kan det i rettsmøtet inngås rettsforlik.

Forberedende rettsmøte etter denne paragrafen er ikke offentlig, og allmennheten har ikke rett til innsyn etter tvisteloven kapittel 14, med mindre retten bestemmer noe annet.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 100. Gjennomføring av skiftet

Tingretten avgjør om den skal gjennomføre skiftet selv, eller om den skal oppnevne en bostyrer. Hvis det oppnevnes bostyrer, gjelder reglene i arveloven §§ 148 til 157 så langt de passer.

Når det ikke oppnevnes bostyrer, kan retten engasjere en medhjelper til gjennomføringen av skiftet.

Retten kan innkalle partene til skiftesamling hvis en ektefelle krever det,

eller hvis retten ellers finner det hensiktsmessig. Arveloven § 140 gjelder tilsvarende så langt den passer.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 101. Hva skiftebehandlingen omfatter

Offentlig skifte etter § 96 første ledd omfatter eiendeler som er felleseie, og særeiemidler som er av betydning for delingen av felleseiet mellom ektefellene, jf. særlig § 58 tredje ledd bokstav c, § 63 og § 73.

Offentlig skifte etter § 96 annet ledd omfatter begge ektefellenes særeiemidler.

Under offentlig skifte kan tingretten, hvis en av ektefellene krever det, også behandle:

a. rett til bidrag etter kapittel 16,
b. spørsmål om gyldigheten av en ektepakt og hva som hører til en ektefelles særeie, og spørsmål om tolkingen av ektepakten og om den helt eller delvis skal settes til side, jf. § 46 annet ledd,
c. spørsmål om bruksrett til felles bolig og leien for slik bruksrett etter § 68,
d. andre krav som er nødvendige for gjennomføringen av skiftet.

Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 102. Partenes råderett over egne eiendeler

At delingen foregår for retten, har ikke betydning for en ektefelles råderett over egne eiendeler, unntatt når det er truffet beslutning etter § 91.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 103. Dekning av felles gjeld

Er det gjeld som begge ektefellene er ansvarlige for, skal retten, hvis en av dem krever det, sørge for at den delen av gjelden som faller på den andre, blir dekket under oppgjøret eller sikret etter reglene i § 64.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200)

som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 104. Midlertidige avgjørelser

Når det er åpnet offentlig skifte, treffer retten avgjørelse om midlertidig forføyning etter reglene i § 91. Retten kan også av eget tiltak treffe slik avgjørelse.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 105. Skiftetvister

For tvister under offentlig skifte gjelder reglene i arveloven § 168 annet til fjerde ledd, § 169, § 170 og § 173 tilsvarende så langt de passer.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 106. Tilbakelevering

Offentlig skiftebehandling skal avsluttes hvis den grunnen som ledet til offentlig skifte, ikke lenger er til stede. Ektefellene gjennomfører da den videre delingen, jf. § 95. Tvist som er reist under skiftebehandlingen, fortsetter likevel etter reglene i § 105.

Tilbakeleveringen skjer ved kjennelse. Kjennelsen skal straks meddeles ektefellene og kreditorer som har meldt krav under skiftet. Har det vært tvist om tilbakeleveringen, skal kjennelsen forkynnes for den tapende part.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 107. Innstilling

Offentlig skiftebehandling skal innstilles hvis det viser seg at det beløpet som er stilt som sikkerhet for skifteomkostningene, ikke er tilstrekkelig til å dekke skifteomkostningene, og det ikke stilles ytterligere sikkerhet.
Skiftebehandlingen skal også innstilles hvis det viser seg at felleseiet eller særeiemidlene allerede er skiftet.

Innstilling av skiftebehandlingen skjer ved kjennelse. § 106 annet ledd gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 108. Fastsettelse av booppgjøret

Det offentlige skiftet avsluttes ved at det fastsettes et booppgjør. Den som gjennomfører skiftebehandlingen, utarbeider et utkast til booppgjør. Booppgjøret skal inneholde en oppstilling over fordelingen av ektefellenes eiendeler og gjeld.

Utkastet til booppgjør skal sendes ektefellene. Ektefellene skal gis en frist på minst to uker til å påpeke feil ved utkastet.

Booppgjøret fastsettes av tingretten ved kjennelse.

Kjennelsen skal straks meddeles ektefellene. Er en av ektefellene under vergemål eller forsvunnet, gjelder arveloven § 161 annet og tredje ledd tilsvarende.

Reglene i arveloven § 162 gjelder tilsvarende for adgangen til anke og omgjøring av kjennelsen.

Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 109. Plikt til å sørge for tinglysing eller registrering

Retten skal sørge for at overføring av fast eiendom som ledd i booppgjøret tinglyses i grunnboken. Om en ektefelle gis rett til pant i fast eiendom eller realregistrerbart løsøre, skal retten sørge for at pantet tinglyses eller registreres. Gebyr for tinglysing eller annen registrering i et realregister dekkes av ektefellene i fellesskap.

Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Del VI. Overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover.

Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200, tidligere del V) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Kapittel 19. Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover.

Kapitlet endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020

nr. 200, tidligere kapittel 18)som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 110. Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser.

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
2. Reglene om ektefellers rettigheter ved separasjon og skilsmisse og om deling gjelder ikke der forhold som nevnt i § 60 inntreffer før loven trer i kraft. Reglene i §§ 79 til 85 gjelder likevel i saker om fastsettelse av bidrag eller om endring eller opphevelse av bidrag når avgjørelsen treffes etter ikrafttredelsestidspunktet. Reglene om oppgjøret ved den ene ektefellens død gjelder ikke der forhold som nevnt i § 78 inntreffer før loven trer i kraft.
3. Reglene om rett til ektefellepensjon gjelder ikke der pensjonstilfellet inntreffer før loven trer i kraft.

Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200, tidligere § 94) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.
1 Fra 1 jan 1993 iflg. res. 13 sep 1991 nr. 615.

§ 111. Overgangsregler for registrert partnerskap

Et registrert partnerskap har med de unntak som følger av denne bestemmelsen, samme rettsvirkninger som et ekteskap.

Bestemmelser i norsk lovgivning som omhandler ekteskap og ektefeller, gjelder tilsvarende for registrert partnerskap og registrerte partnere.

En sak om oppløsning av registrert partnerskap som er inngått her i landet, kan alltid reises for norsk domstol.

Et partnerskap som er inngått i utlandet, anerkjennes her i riket dersom partnerskapet er gyldig inngått i inngåelseslandet. Et partnerskap anerkjennes likevel ikke dersom dette åpenbart ville virke støtende på norsk rettsorden (ordre public). § 18 a annet ledd gjelder tilsvarende.

Et partnerskap som er registrert her i landet og ikke oppløst, vil etter samtykke fra begge partnerne gjelde som et ekteskap. Partnerne skal i så fall fremsette en begjæring overfor folkeregistermyndigheten om at partnerskapet skal gjelde som ekteskap. Folkeregistermyndigheten skal på grunnlag av begjæringen registrere partnerne som gift, og gi partnerne en datert bekreftelse.
Tilføyd ved lov 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), endret ved lover 16 juni 2017 nr. 48 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr.

884), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200, tidligere § 95 som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149).

§ 112. Endringer i andre lover.

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), tidligere § 95, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200, tidligere § 96) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Lov om overføring av domfelte

I. Lov om overføring av domfelte

Del A.

Kapittel I. Innledende bestemmelser.

§ 1.

Etter reglene i denne loven kan norske avgjørelser om strafferettslige reaksjoner fullbyrdes i utlandet og utenlandske avgjørelser om strafferettslige reaksjoner fullbyrdes i Norge. Loven gjelder ikke for avgjørelser som omfattes av lov 15. november 1963 om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v.

§ 2.

Kongen kan fastsette nærmere regler om gjennomføring av loven.
Endret ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001).

Kapittel II. Særlig om saker etter den europeiske konvensjonen 21. mars 1983 om overføring av domfelte (overføringskonvensjonen).

§ 3.

Avgjørelser om strafferettslige reaksjoner som omfattes av overføringskonvensjonen, jf. del B i loven, kan fullbyrdes etter konvensjonens regler. Hvis den annen stat er tilsluttet konvensjonens tilleggsprotokoll av 18. desember 1997, kan fullbyrding skje i samsvar med overføringskonvensjonen slik den suppleres av reglene i tilleggsprotokollen. En anmodning fra en annen stat om overføring av en domfelt til eller fra Norge avgjøres av departementet. Departementet skal umiddelbart opplyse den anmodende staten om utfallet av anmodningen. En norsk anmodning til en annen stat om overføring av en domfelt til eller fra Norge fremmes av departementet.
Endret ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001).

§ 4.

Med norsk borger i overføringskonvensjonens forstand menes en person som har norsk statsborgerskap, eller som har bosted i Norge, eller som på annen måte har slik tilknytning til landet at overføring er naturlig.

§ 5.

Når det er bestemt at en domfelt skal overføres til Norge, kan departementet bestemme at fullbyrdingen av straffen skal skje

a. etter reglene om fortsatt fullbyrding i overføringskonvensjonen art. 10, jf. § 6 i loven, eller
b. etter reglene om omgjøring av straffen i overføringskonvensjonen art. 11, jf. § 7 i loven.

Fullbyrding i Norge av en utenlandsk straffereaksjon mot en utilregnelig person kan bare skje etter dom på overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 eller til tvungen omsorg etter straffeloven § 63.
Endret ved lover 17 jan 1997 nr. 11 (ikr. 1 jan 2002 iflg. lov 15 juni 2001 nr. 64)

som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6.

Når departementet bestemmer at det skal skje fortsatt fullbyrding, anmodes kriminalomsorgen om å iverksette fullbyrding av resten av frihetsstraffen. Dersom frihetsstraffen etter sin art strider mot norsk lov, eller dersom straffen for forbrytelsen overstiger strafferammen for samme forhold etter norsk lov, anmodes påtalemyndigheten i stedet om å bringe saken inn for retten, som ved dom skal fastsette en ny straff for forholdet. Straffen skal såvidt mulig svare til straffen fastsatt i domslandet, men må etter sin art være forenlig med norsk rett. Den må ikke overskride norske strafferammer for tilsvarende forhold og ikke skjerpe den domfeltes strafferettslige stilling.
Endret ved lov 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604).

§ 7.

Når departementet bestemmer at den strafferettslige reaksjonen skal omgjøres, anmodes påtalemyndigheten om å bringe saken inn for retten. Retten skal ved dom omgjøre den utenlandske straffen til den frihetsstraff som følger av norsk rett for tilsvarende forhold. Retten skal ved straffutmålingen

a. være bundet av den beskrivelsen av faktum som uttrykkelig eller underforstått er lagt til grunn i den utenlandske dommen,
b. ikke gjøre en frihetsstraff om til en økonomisk sanksjon,
c. fullt ut trekke fra den tiden den domfelte har vært berøvet friheten, og
d. ikke skjerpe den domfeltes strafferettslige stilling. Domstolen skal herunder ikke være bundet av den minstestraffen som er fastsatt i norsk rett for det forholdet saken gjelder.

§ 7 a.

Ved anmodning fra fullbyrdingsstaten etter tilleggsprotokollen artikkel 3 fjerde ledd bokstav a eller tilsvarende bestemmelser i andre internasjonale avtaler gjelder prosedyrene for vurdering av utlevering eller overlevering tilsvarende.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 34, endret ved lov 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604).

§ 8.

Bestemmelsene om fullbyrding av strafferettslige reaksjoner i overføringskonvensjonen får anvendelse også på avgjørelser truffet før konvensjonen trådte i kraft mellom Norge og vedkommende land.

Kapittel III. Særlig om saker etter den europeiske konvensjonen 28. mai 1970 om internasjonal gyldighet av straffedommer (gyldighetskonvensjonen).

§ 9.

Avgjørelser om strafferettslige reaksjoner som omfattes av gyldighetskonvensjonen, jf. del C i loven, kan fullbyrdes etter konvensjonens regler. Avgjørelse om fullbyrding skal skje eller ikke, treffes ved dom. Avgjørelse etter gyldighetskonvensjonen art. 39 nr. 2 første punktum treffes ved kjennelse, som kan ankes etter reglene om anke over dommer.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 10.

Forelegg kan utferdiges i alle tilfelle hvor den utenlandske dommen eller liknende går ut på bot eller inndragning.

§ 11.

Bestemmelsene om fullbyrding av strafferettslige reaksjoner i gyldighetskonvensjonen får anvendelse på avgjørelser truffet etter at konvensjonen er trådt i kraft mellom Norge og vedkommende stat. Kongen kan likevel på grunnlag av avtale med vedkommende stat fastsette at bestemmelsene også skal gjelde tidligere avgjørelser.

Kapittel IV. Særlig om saker som ikke omfattes av overføringskonvensjonen eller gyldighetskonvensjonen

Overskriften tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001). Jf. lov 7 juli 2000 nr. 69 del III om samtykke til ratifikasjon av avtale 20 mai 1999 mellom Norge og Thailand om samarbeid om fullbyrding av strafferettslige raksjoner.

§ 12.

Rettskraftige avgjørelser om strafferettslige reaksjoner som skal kunne fullbyrdes i en annen stat i medhold av en annen avtale enn overføringskonvensjonen eller gyldighetskonvensjonen, kan fullbyrdes i henhold til bestemmelsene i avtalen.

Hvis ikke avtalen bestemmer noe annet, kan fortsatt fullbyrding skje uten at det fastsettes ny dom selv om straffen overskrider norske strafferammer for tilsvarende forhold. I slike tilfeller kreves likevel samtykke fra domfelte.

For fullbyrding i Norge gjelder loven kapittel II eller III tilsvarende så langt de er forenlige med avtalens bestemmelser. Fullbyrding av frihetsstraff skjer i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av straffegjennomføringsloven.
Tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001), endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 24 juni 2011 nr. 34.

§ 13.

Hvis det foreligger særlige grunner, kan Kongen bestemme at en strafferettslig reaksjon som innebærer frihetsberøvelse pålagt ved en rettskraftig avgjørelse i en annen stat, kan fullbyrdes her i riket selv om det ikke følger av avtale som nevnt i §§ 3, 9 eller 12.

På samme vilkår kan Kongen bestemme at strafferettslig reaksjon som innebærer frihetsberøvelse idømt av en norsk domstol, kan fullbyrdes i en annen stat.

Bestemmelsene i § 12 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001), endret ved lov 28 feb 2014 nr. 3.

Kapittel V. Fellesregler for behandling av saker etter kapittel II, III og IV

Overskriften endret ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001, endret kapittelnummer fra IV).

§ 14.

Saker som skal avgjøres av en norsk domstol, behandles etter straffeprosesslovens regler med de unntakene som følger av loven og de konvensjonene den gjennomfører.
Endret ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001), tidligere § 12.

§ 15.

Sakene skal i første instans alltid behandles for tingrett, og uten at tiltalebeslutning utferdiges. Meddommere tilkalles bare dersom den siktede begjærer det. Bestemmelsene i første ledd gjelder likevel ikke saker som omfattes av gyldighetskonvensjonen art. 25 nr. 1 eller 26 nr. 1. Domsslutningen skal gå ut på at den utenlandske dommen eller liknende fullbyrdes ved at den siktede dømmes til en nærmere angitt straff, i samsvar med denne loven og vedkommende norske straffebud (som rammer forholdet eller ville ha rammet det om det hadde funnet sted i Norge).
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001), tidligere § 13.

§ 16.

Offentlig forsvarer oppnevnes i alle saker hvor det ikke har vært utferdiget forelegg etter § 10. Har forelegg vært utferdiget, gjelder straffeprosesslovens regler om oppnevning av forsvarer.
Endret ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001), tidligere § 14.

§ 17.

Gjelder saken fullbyrding av en utenlandsk avgjørelse på frihetsstraff eller

annen strafferettslig følge av frihetsberøvende karakter, kan varetektsfengsling foretas i medhold av overføringskonvensjonen art. 11 nr. 2 og art. 16 nr. 5, tilleggsprotokollen til overføringskonvensjonen art. 2 nr. 2, gyldighetskonvensjonen art. 13 og art. 32 eller avtale som nevnt i § 12 og for øvrig i medhold av straffeprosesslovens bestemmelser. Straffeprosessloven §§ 181 og 184 jf. § 188 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001), tidligere § 15.

§ 18.

Sakskostnader i forbindelse med avgjørelser i tingretten etter denne loven kan ikke idømmes med mindre det er foretatt en fullstendig prøving av saken.
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001), tidligere § 16.

Del B

I *den europeiske konvensjonen 21. mars 1983* om overføring av domfelte lyder følgende bestemmelser slik i norsk oversettelse:

Art 1. Definisjoner

I denne konvensjonen skal:

a. «strafferettslig reaksjon» bety enhver straff eller annen reaksjon som er idømt av en domstol på grunn av et straffbart forhold, og som innebærer frihetsberøvelse for et begrenset eller ubegrenset tidsrom;
b. «dom» bety en domstolsavgjørelse som ilegger noen en strafferettslig reaksjon;
c. «domslandet» bety den staten hvor den strafferettslige reaksjonen ble ilagt den personen som kan bli eller er blitt overført;
d. «fullbyrdingslandet» bety den staten som den domfelte kan bli eller er blitt overført til for fullbyrding av den strafferettslige reaksjonen.

Art 2. Alminnelige prinsipper

1. Partene forplikter seg til å samarbeide i størst mulig utstrekning når det

gjelder overføring av domfelte i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen.
2. En person som er dømt på en Parts territorium, kan i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen overføres til en annen Parts territorium for fullbyrding av den strafferettslige reaksjonen som er ilagt ham. Med dette for øye kan han overfor domslandet eller overfor fullbyrdingslandet gi uttrykk for sitt ønske om overføring etter reglene i konvensjonen.
3. Anmodning om overføring kan settes fram enten av domslandet eller av fullbyrdingslandet.

Art 3. Vilkår for overføring

1. Overføring av en domfelt etter konvensjonen kan bare skje på følgende vilkår:

a. at den domfelte er borger av fullbyrdingslandet;
b. at dommen er rettskraftig;
c. at den domfelte på det tidspunktet overføringsanmodningen mottas, ennå har minst seks måneder igjen å sone av den strafferettslige reaksjonen, eller at den strafferettslige reaksjonen er tidsubestemt;
d. at den domfelte samtykker i overføringen eller, hvor en av de to statene finner det nødvendig på grunn av den domfeltes alder eller hans fysiske eller mentale tilstand, at den domfeltes verge eller annen rettslig stedfortreder samtykker;
e. at de handlingene eller unnlatelsene som den strafferettslige reaksjonen er ilagt på grunn av, er straffbare etter loven i fullbyrdingslandet eller ville være straffbare dersom de ble begått på fullbyrdingslandets territorium; og
f. at domslandet og fullbyrdingslandet er enige om overføringen.

2. I særlige tilfelle kan Partene samtykke i en overføring selv om den tiden som gjenstår å sone for den domfelte, er mindre enn det som er fastsatt i første ledd bokstav c.
3. En stat kan på det tidspunktet den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredingsdokument, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, meddele at den har til hensikt å unnta anvendelsen av en av framgangsmåtene fastsatt i artikkel 9 første ledd bokstavene a og b i forhold til andre Parter.
4. En stat kan når som helst, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, definere for sitt eget vedkommende begrepet «borger» i konvensjonens forstand.

Art 4. Opplysningsplikt

1. En domfelt som konvensjonen kan få anvendelse for, skal av domslandet gjøres kjent med innholdet av konvensjonen.
2. Dersom den domfelte overfor domslandet har gitt uttrykk for et ønske om å bli overført i medhold av konvensjonen, skal denne staten underrette fullbyrdingslandet om dette så snart som praktisk mulig etter at dommen er blitt rettskraftig.
3. Underretningen skal inneholde følgende opplysninger:

a. domfeltes navn, fødselsdato og fødested;
b. hans eventuelle adresse i fullbyrdingslandet;
c. en beskrivelse av de faktiske forhold som lå til grunn for den strafferettslige reaksjonen;
d. den strafferettslige reaksjonens art og varighet og når soningen ble påbegynt.

4. Dersom den domfelte har gitt uttrykk for sitt ønske overfor fullbyrdingslandet, skal domslandet, etter anmodning, gi fullbyrdingslandet de opplysningene som er nevnt i tredje ledd ovenfor.
5. Den domfelte skal få skriftig meddelelse om eventuelle tiltak som domslandet eller fullbyrdingslandet treffer i samsvar med de foregående leddene og likeledes om eventuelle avgjørelser som treffes av noen av statene i anledning av en overføringsanmodning.

Art 5. Anmodninger og svar

1. Anmodninger om overføring og svar skal være skriftlig.
2. Anmodninger skal rettes fra Justisdepartementet i den anmodende staten til Justisdepartementet i den anmodete staten. Svar skal framsendes gjennom de samme kanalene.
3. En Part kan, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, meddele at den vil bruke andre kommunikasjonskanaler.
4. Den anmodete staten skal umiddelbart opplyse den anmodende staten om sin avgjørelse om hvorvidt den samtykker i den anmodete overføringen eller ikke.

Art 6. Ledsagende dokumenter

1. Fullbyrdingslandet skal, dersom det er anmodet om det av domslandet, sende

dette følgende dokumenter:

a. et dokument eller en erklæring som viser at den domfelte er borger av fullbyrdingslandet;
b. en kopi av vedkommende lovbestemmelse i fullbyrdingslandet som viser at de handlingene eller unnlatelsene som den strafferettslige reaksjonen er ilagt på grunn av i domslandet, er straffbare etter loven i fullbyrdingslandet, eller ville være straffbare dersom de ble begått på dets territorium;
c. en erklæring som inneholder de opplysningene som er nevnt i artikkel 9 andre ledd.

2. Dersom det anmodes om en overføring, skal domslandet sende følgende dokumenter til fullbyrdingslandet, med mindre en av statene allerede har angitt at den ikke vil samtykke i overføringen:

a. en bekreftet gjenpart av dommen og de lovbestemmelsene som ligger til grunn for den;
b. en erklæring som angir hvor mye av den strafferettslige reaksjonen som allerede er sonet, herunder opplysninger om eventuell varetektsfengsling eller annen fengslig forvaring før domfellelsen, om ettergivelse og om ethvert annet forhold av betydning for fullbyrding av den strafferettslige reaksjonen;
c. en erklæring som inneholder samtykke til overføringen som nevnt i artikkel 3 første ledd bokstav d; og
d. når det er grunn til det, eventuelle medisinske rapporter eller personundersøkelser om den domfelte, opplysninger om behandlingen av ham i domslandet og eventuelle anbefalinger om den videre behandlingen av ham i fullbyrdingslandet.

3. Hver av statene kan be om å få seg forelagt ethvert dokument eller enhver erklæring som er nevnt i første eller andre ledd ovenfor, før den framsetter en anmodning om overføring eller treffer en avgjørelse om hvorvidt den samtykker i overføringen eller ikke.

Art 7. Samtykke og dets bekreftelse

1. Domslandet skal påse at den personen som skal avgi samtykke til overføring etter artikkel 3 første ledd bokstav d, gjør dette frivillig og med fullt kjennskap til de rettslige konsekvensene av dette. Framgangsmåten for å avgi et slikt samtykke skal følge reglene i domslandets lovgivning.

2. Domslandet skal gi fullbyrdingslandet adgang til å kontrollere gjennom konsul eller en annen tjenestemann som man er blitt enig om med fullbyrdingslandet, at samtykket er gitt i samsvar med vilkårene fastsatt i første ledd ovenfor.

Art 8. Virkningen av overføring for domslandet

1. Når myndighetene i fullbyrdingslandet tar hånd om en domfelt, opphører fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen i domslandet.
2. Domslandet kan ikke lenger fullbyrde den strafferettslige reaksjonen dersom fullbyrdingslandet anser fullbyrdingen av den for fullført.

Art 9. Virkningen av overføring for fullbyrdingslandet

1. De kompetente myndighetene i fullbyrdingslandet skal:

a. fortsette fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen umiddelbart eller gjennom en domstolsavgjørelse eller et forvaltningsvedtak på de vilkårene som er fastsatt i artikkel 10, eller
b. gjennom en rettslig eller administrativ avgjørelse omgjøre den strafferettslige reaksjonen som er idømt i domslandet, til en sanksjon som er fastsatt i loven i fullbyrdingslandet for samme overtredelse, på de vilkårene som er fastsatt i artikkel 11.

2. Når den blir anmodet om det, skal fullbyrdingslandet meddele domslandet før overføring av den domfelte hvilken av de nevnte framgangsmåtene den akter å følge.
3. Fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen skal skje i henhold til fullbyrdingslandets lovgivning, og denne staten alene skal være kompetent til å treffe alle påkrevde avgjørelser.
4. En stat som i henhold til egen nasjonal lovgivning ikke kan gjøre bruk av en av de framgangsmåtene som er nevnt i første ledd for å fullbyrde reaksjoner som en annen Part har ilagt utilregnelige domfelte, og som er rede til å motta slike personer til videre behandling, kan ved en erklæring til Europarådets generalsekretær opplyse om den framgangsmåten den vil følge i slike saker.

Art 10. Fortsatt fullbyrding

1. I tilfelle av fortsatt fullbyrding er fullbyrdingslandet bundet av den strafferettslige reaksjonens rettslige karakter og varighet slik denne er fastsatt

av domslandet.
2. Men dersom den strafferettslige reaksjonen på grunn av sin karakter eller varighet er uforenlig med fullbyrdingslandets rett, eller dersom dens lovgivning krever det, kan staten gjennom en domstolsavgjørelse eller et forvaltningsvedtak tilpasse sanksjonen til den straffen eller det tiltaket som er fastsatt i dens egen lov for en liknende overtredelse. Denne straffen eller dette tiltaket skal så langt som mulig svare til den strafferettslige reaksjonen som skal fullbyrdes. Den skal ikke skjerpe, verken med hensyn til sin karakter eller varighet, den strafferettslige reaksjonen som er ilagt i domslandet, og heller ikke overskride den maksimumsstraffen som er fastsatt i fullbyrdingslandets lovgivning.

Art 11. Omgjøring av den strafferettslige reaksjonen

1. I tilfelle omgjøring av den strafferettslige reaksjonen skal de framgangsmåtene som er fastsatt i fullbyrdingslandets lovgivning, anvendes. Ved omgjøring av den strafferettslige reaksjonen skal den kompetente myndighet:

a. være bundet av den beskrivelsen av faktum som uttrykkelig eller underforstått er lagt til grunn i den dommen som er avsagt i domslandet;
b. ikke gjøre en sanksjon som går ut på frihetsberøvelse om til en økonomisk sanksjon;
c. fullt ut trekke fra den tiden den domfelte har vært berøvet friheten; og
d. ikke skjerpe den domfeltes strafferettslige stilling og ikke være bundet av den minstestraffen som måtte være fastsatt i fullbyrdingslandets lovgivning for det eller de straffbare forhold som er begått.

2. Dersom omgjøringssaken behandles etter overføringen av den domfelte, skal fullbyrdingslandet holde vedkommende i fengslig forvaring eller på annen måte sikre at han er til stede i fullbyrdingslandet i påvente av resultatet av saken.

Art 12. Benådning, amnesti, ombytting

Hver av Partene kan benåde, gi amnesti eller vedta ombytting av den strafferettslige reaksjonen i samsvar med sin grunnlov eller andre lover.

Art 13. Gjenopptakelse

Bare domslandet har adgang til å avgjøre en begjæring om gjenopptakelse av dommen.

Art 14. Opphør av fullbyrdingen

Fullbyrdingslandet skal bringe fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen til opphør så snart den er blitt underrettet av domslandet om eventuelle vedtak eller tiltak som har til følge at den strafferettslige reaksjonen ikke lenger kan fullbyrdes.

Art 15. Opplysninger om fullbyrding

Fullbyrdingslandet skal gi domslandet opplysninger om fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen:

a. når den anser fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen som fullført;
b. dersom den domfelte har unnsluppet fra varetekt eller annen fengslig forvaring før fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen er fullført; eller
c. dersom domslandet anmoder om en særskilt redegjørelse.

Art 16. Transitt

1. En Part skal i samsvar med egen lovgivning innvilge en anmodning om transitt av en domfelt over sitt territorium, dersom anmodningen er framsatt av en annen Part og denne er blitt enig med nok en annen Part eller en tredje stat om overføring av vedkommende person til eller fra sitt territorium.
2. En Part kan nekte transitt:

a. dersom den domfelte er en av Partens egne borgere, eller
b. dersom overtredelsen som den strafferettslige reaksjonen er ilagt for, ikke utgjør en overtredelse etter dens egen lov.

3. Anmodninger om transitt og svar skal meddeles gjennom de kanalene som er nevnt i bestemmelsene i artikkel 5 andre og tredje ledd.

4. En Part kan innvilge en anmodning fra en tredje stat om transitt av en domfelt over sitt territorium dersom denne staten er blitt enig med en annen Part om overføring av den domfelte til eller fra sitt territorium.
5. Den anmodete Parten som er anmodet om å innvilge transitt, kan bare beholde den domfelte i fengslig forvaring for det tidsrommet som er nødvendig for transitt over sitt territorium.
6. Den Parten som er anmodet om å innvilge transitt, kan bli bedt om å avgi en forsikring om at den domfelte ikke vil bli satt under rettsforfølging eller, med unntak som nevnt i leddet foran, ikke vil bli tatt i forvaring eller på annen måte utsatt for frihetsbegrensning på transittstatens territorium på grunn av eventuelle overtredelser som er begått eller strafferettslig reaksjon som er idømt før den domfeltes avreise fra domslandets territorium.
7. Anmodning om transitt kreves ikke dersom transporten skjer gjennom luftrommet over en Parts territorium, og ingen mellomlanding er forutsatt i ruteopplegget. Imidlertid kan en stat, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær på det tidspunktet den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokument, kreve at den skal få melding om enhver slik transitt over sitt territorium.

Art 17. Språk og kostnader

1. Opplysninger etter artikkel 4 andre til fjerde ledd skal gis på språket til den Parten som er adressat, eller på et av Europarådets offisielle språk.
2. Med forbehold for tredje ledd nedenfor kreves det ingen oversettelse av overføringsanmodninger eller av ledsagende dokumenter.
3. En stat kan, på det tidspunktet den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokument, kreve, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, at det ved overføringsanmodninger og ledsagende dokumenter skal følge en oversettelse til statens eget språk eller til det av disse språkene som staten anviser. Den kan i den forbindelse erklære seg rede til å akseptere oversettelser på ethvert annet språk i tillegg til det eller de offisielle språkene i Europarådet.
4. Unntatt som bestemt i artikkel 6 andre ledd bokstav a trenger dokumenter som oversendes ved anvendelsen av konvensjonen, ikke være bekreftet.
5. Kostnader pådratt ved anvendelsen av konvensjonen skal dekkes av fullbyrdingslandet, unntatt kostnader som utelukkende er pådratt på domslandets territorium.

Art 18. Undertegning og ikrafttreden

1. Konvensjonen er åpen for undertegning av Europarådets medlemsstater og ikke-medlemsstater som har deltatt i utarbeidelsen av konvensjonen. Den skal være gjenstand for ratifikasjon, godkjenning eller tilslutning. Ratifikasjons-, godkjennings- eller tilslutningsdokumenter skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.
2. Konvensjonen skal tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter den datoen da tre av Europarådets medlemsstater har samtykket i å være bundet av konvensjonen i samsvar med bestemmelsene i første ledd.
3. For en signatarstat som deretter samtykker i å være bundet av konvensjonen, skal den tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for deponering av ratifikasjons-, godkjennings- eller tilslutningsdokument.

Art 19. Tiltredelse av ikke-medlemsstater

1. Etter at konvensjonen er trådt i kraft, kan Europarådets Ministerkomité, etter å ha rådført seg med de kontraherende statene, innby en stat som ikke er medlem av Europarådet og som heller ikke er nevnt i artikkel 18 første ledd, til å tiltre konvensjonen, gjennom et vedtak truffet av et flertall som bestemt i artikkel 20 bokstav d i Europarådets Statutter og med enstemmig tilslutning fra de kontraherende statenes representanter som har rett til sete i Komiteen.
2. For en tiltredende stat skal konvensjonen tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for deponering av tiltredelsesdokumentet hos Europarådets generalsekretær.

Art 20. Territorielt virkeområde

1. En stat kan på det tidspunkt den undertegner konvensjonen eller deponerer sitt ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokument, angi det territoriet eller de territoriene som konvensjonen skal få.
2. En stat kan på et senere tidspunkt, ved en erklæring til Europarådets generalsekretær, utvide virkeområdet for konvensjonen til et annet territorium angitt i erklæringen. I forhold til et slikt territorium skal konvensjonen tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for generalsekretærens mottakelse av en slik erklæring.
3. Erklæringer avgitt i medhold av de to foregående leddene, i forhold til et

territorium angitt i en slik erklæring, trekkes tilbake ved en meddelelse til generalsekretæren. Tilbaketrekkingen trer i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for generalsekretærens mottakelse av en slik meddelelse.

Art 21. Virkeområde i tid

Konvensjonen skal gjelde for fullbyrding av strafferettslige reaksjoner som er ilagt enten før eller etter dens ikrafttreden.

Art 22. Forholdet til andre konvensjoner og avtaler

1. Konvensjonen får ingen virkning på rettigheter og forpliktelser som følger av utleveringstraktater eller andre traktater om internasjonalt samarbeid i straffesaker som gir adgang til å overføre fengslete personer med sikte på konfrontasjon eller vitneførsel.
2. Dersom to eller flere Parter allerede har sluttet en avtale eller traktat om overføring av domfelte eller på annen måte har etablert et gjensidig forhold i slike saker, eller skulle de i framtiden gjøre dette, skal de ha rett til å anvende den avtalen eller traktaten eller å regulere det gjensidige forholdet i samsvar med disse, istedenfor ved denne konvensjonen.
3. Denne konvensjonen berører ikke retten til de statene som er Parter i Den europeiske konvensjonen om internasjonal gyldighet av straffedommer til å slutte bilaterale eller multilaterale avtaler med hverandre i saker som er behandlet i den konvensjonen med sikte på å supplere dens bestemmelser eller tilrettelegge forholdene for anvendelsen av de prinsippene som er nedfelt der.
4. Dersom en anmodning om overføring kommer innenfor rammen av både denne konvensjonen og Den europeiske konvensjonen om internasjonal gyldighet av straffedommer eller en annen avtale eller traktat om overføring av domfelte, skal den anmodende staten når den framsetter anmodningen, angi det grunnlaget anmodningen hviler på.

Art 23. Minnelig ordning

Europarådets styringskomité for kriminalspørsmål skal holdes orientert om anvendelsen av konvensjonen og skal gjøre alt som er nødvendig for å legge forholdene til rette for å få til en minnelig ordning vedrørende problemer som kan oppstå ved anvendelsen av konvensjonen.

Art 24. Oppsigelse

1. En Part kan til enhver tid si opp konvensjonen gjennom en meddelelse til Europarådets generalsekretær.
2. En slik oppsigelse skal tre i kraft den første dagen i den måneden som følger etter utløpet av en periode på tre måneder etter datoen for generalsekretærens mottakelse av meddelelsen.
3. Konvensjonen skal imidlertid fortsatt gjelde for fullbyrding av strafferettslige reaksjoner vedrørende personer som er blitt overført i samsvar med bestemmelsene i konvensjonen før tidspunktet for en slik oppsigelses ikrafttreden.

Art 25. Meddelelser

Europarådets generalsekretær skal underrette medlemmene av Europarådet, de ikke-medlemsstatene som har deltatt i utarbeidelsen av konvensjonen, og stater som har tiltrådt konvensjonen om:

a. enhver undertegning;
b. deponeringen av ratifikasjons-, godkjennings-, tilslutnings- eller tiltredelsesdokumenter;
c. enhver dato for konvensjonens ikrafttreden i samsvar med artiklene 18 andre og tredje ledd, 19 andre ledd og 20 paragrafene andre og tredje ledd;
d. enhver annen handling, erklæring, meddelelse eller kommunikasjon som gjelder konvensjonen.

Tilleggsprotokoll

I *tilleggsprotokollen av 18. desember 1997* til den europeiske konvensjon av 21. mars 1983 om overføring av domfelte lyder artiklene 1 til 3 slik i norsk oversettelse:[1]
1 Jf. lov 7 juli 2000 nr. 69 del IV om samtykke til ratifikasjon av tilleggsprotokollen.

Art 1. Alminnelige bestemmelser

1. De ord og uttrykk som benyttes i protokollen, skal tolkes i samsvar med den

betydning de har i konvensjonen.
2. Konvensjonens bestemmelser skal gjelde i den utstrekning de er forenlige med bestemmelsene i denne protokoll.
Tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001).

Art 2. Personer som har flyktet fra domsstaten

1. Når en parts borger som er ilagt en strafferettslig reaksjon på en annen parts territorium som en del av en rettskraftig dom, søker å unngå fullbyrding eller fortsatt fullbyrding av den strafferettslige reaksjonen i domsstaten[1] ved å flykte til førstnevnte parts territorium før den strafferettslige reaksjonen er sonet, kan domsstaten be den andre parten om å overta fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjonen.
2. På domsstatens anmodning kan fullbyrdingsstaten,[2] før den mottar dokumentene til støtte for anmodningen, eller før den tar stilling til anmodningen, arrestere den domfelte eller treffe andre tiltak for å sikre at den domfelte blir værende på dens territorium til det er tatt stilling til anmodningen. Anmodninger om midlertidige tiltak skal inneholde de opplysninger som er nevnt i konvensjonens artikkel 4 nr. 3. Den domfeltes strafferettslige stilling skal ikke bli forverret som følge av utholdt varetekt i henhold til dette nr.
3. Fullbyrdingen av den strafferettslige reaksjon skal kunne overføres uten den domfeltes samtykke.
Tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001).
1 Jf. art. 1, c.
2 Jf. art. 1, d.

Art 3. Domfelte som er gjenstand for utvisningsvedtak

1. På domsstatens[1] anmodning kan fullbyrdingsstaten,[2] med forbehold for bestemmelsene i denne artikkel, gi sin tilslutning til overføring av en domfelt uten vedkommendes samtykke når den strafferettslige reaksjon sistnevnte er ilagt, eller et forvaltningsvedtak som følger av den strafferettslige reaksjonen, inneholder et utvisningsvedtak eller annet tiltak som har til følge at vedkommende ikke lenger får oppholde seg på domsstatens territorium når han eller hun løslates fra fengsel.
2. Fullbyrdingsstaten skal ikke gi sin tilslutning som nevnt i nr 1 uten å ha tatt hensyn til den domfeltes eget syn.
3. I forbindelse med anvendelsen av denne artikkel skal domsstaten legge fram for fullbyrdingsstaten:

a. en erklæring som inneholder den domfeltes eget syn på den foreslåtte overføringen, og
b. en kopi av utvisningsvedtak eller annet vedtak som har til følge at domfelte ikke lenger får oppholde seg på domsstatens territorium når han eller hun løslates fra fengsel.

4. Den som overføres i henhold til bestemmelsene i denne artikkel, skal ikke straffeforfølges, ilegges straffereaksjon eller holdes i varetekt med henblikk på gjennomføring av en strafferettslig reaksjon eller vedtak om varetekt, for noen straffbar handling begått før han eller hun ble overført unntatt den handling som ligger til grunn for den strafferettslige reaksjonen som skal fullbyrdes, og hans eller hennes personlige frihet skal heller ikke innskrenkes av noen annen grunn, unntatt i følgende tilfeller:

a. når domsstaten tillater det; anmodning om tillatelse skal fremmes sammen med alle relevante dokumenter og en rettsprotokoll inneholdende den domfeltes forklaring; tillatelse skal gis når den straffbare handling som ligger til grunn for anmodningen, i seg selv ville begrunnet utlevering etter domsstatens lov, eller når bare straffeomfanget ville utelukke utlevering;
b. når den domfelte, etter å ha hatt anledning til å forlate fullbyrdingsstatens territorium, ikke har gjort dette innen 45 dager etter endelig løslatelse, eller hvis han eller hun har vendt tilbake til dette territoriet etter å ha forlatt det.

5. Uten hensyn til bestemmelsene i nr. 4 kan fullbyrdingsstaten treffe de tiltak som måtte være nødvendige etter dens lovgivning, herunder straffeforfølgning in absentia, for å forhindre rettslige virkninger av utløpt tidsfrist.
6. Enhver konvensjonspart kan ved en erklæring rettet til Europarådets generalsekretær si fra om at den ikke vil overta fullbyrding av strafferettslige reaksjoner under de omstendigheter som er beskrevet i denne artikkel.
Tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 69 (ikr. 1 jan 2001), endret ved lov 24 juni 2011 nr. 34.
1 Jf. art. 1, c.
2 Jf. art. 1, d.

Del C.

I *den europiske konvensjonen 28. mai 1970* om internasjonal gyldighet av straffedommer lyder følgende bestemmelser slik:

Del I. Definisjoner.

Art 1.

I denne konvensjon

a. betyr «europeisk straffedom» enhver endelig avgjørelse truffet av en straffedomstol i en kontraherende stat etter en forfølgning i straffeprosessuelle former;
b. omfatter «lovovertredelse», foruten handlinger som omfattes av straffelovgivningen, slike handlinger som behandles etter de bestemmelser som er oppregnet i bilag II til denne konvensjon, forutsatt at vedkommende person, dersom disse bestemmelsene legger avgjørelsen til en administrativ myndighet, har mulighet for å få saken prøvd av en domstol;
c. betyr «domfellelse» ileggelse av en sanksjon;
d. betyr «sanksjon» enhver straff eller annen foranstaltning, som i anledning av en lovovertredelse uttrykkelig er pålagt en person i en europeisk straffedom eller i en «ordonnance pénale»;
e. betyr «rettighetstap» ethvert varig eller tidsbegrenset tap av rettigheter, ethvert forhold eller tap av rettsevne;
f. betyr «uteblivelsesdom» enhver avgjørelse, som betraktes som sådan i medhold av artikkel 21 nr. 2;
g. betyr «ordonnance pénale» enhver av de avgjørelser som er oppregnet i bilag III til denne konvensjon og som er truffet i en annen kontraherende stat.

Del II. Fullbyrding av europeiske straffedommer.[1]

1 Se del I, art 1, a.

Avsnitt 1. Alminnelige bestemmelser.

a. Alminnelige vilkår for fullbyrding.

Art 2.
Denne del gjelder:

a. sanksjoner som medfører frihetsberøvelse;
b. bøter eller inndragning;
c. rettighetstap.

Art 3.
1. I de tilfelle og på de vilkår som er fastsatt i denne konvensjon, har en kontraherende stat kompetanse til å fullbyrde en sanksjon[1] som er idømt i en annen kontraherende stat, og som er eksigibel der.
2. Slik kompetanse kan bare utøves etter at den annen kontraherende stat har anmodet om fullbyrding.
1 Se del I, art 1, d.
Art 4.
1. En sanksjon[1] kan ikke fullbyrdes av en annen kontraherende stat med mindre den handling sanksjonen gjelder, ville ha vært en lovovertredelse[2] etter denne stats lovgivning, såframt den var begått på dens eget territorium, og lovovertrederen ville ha kunnet idømmes straff der.
2. Dersom domfellelsen angår to eller flere lovovertredelser og noen av disse ikke oppfyller vilkårene etter nr. 1, skal den dømmende stat angi hvilken del av sanksjonen det er som gjelder de lovovertredelser som oppfyller vilkårene.
1 Se del I, art 1, d.
2 Se del I, art 1, b.
Art 5.
Den dømmende stat kan bare anmode en annen kontraherende stat om å fullbyrde sanksjonen[1] dersom ett eller flere av følgende vilkår er oppfylt:

a. domfelte er fast bosatt i den annen stat;
b. det må antas at fullbyrdingen av sanksjonen i den annen stat vil forbedre mulighetene for sosial rehabilitering av domfelte;
c. sanksjonen medfører frihetsberøvelse og den vil kunne fullbyrdes i fortsettelse av en annen sanksjon, som medfører frihetsberøvelse, og som domfelte soner eller skal sone i den annen stat;
d. den annen stat er domfeltes opprinnelige hjemland og har erklært seg

villig til å påta seg ansvaret for å fullbyrde denne sanksjonen;

e. den dømmende stat finner at den selv ikke kan fullbyrde sanksjonen, selv ikke ved å gjøre bruk av utlevering, og at den annen stat er i stand til det.

1 Se del I, art 1, d.

Art 6.

Fullbyrding som det er anmodet om i samsvar med de foregående bestemmelser, kan avslås helt eller delvis i følgende tilfelle:

a. dersom fullbyrding ville stride mot mottakerstatens grunnleggende rettsprinsipper;
b. dersom mottakerstaten anser den pådømte lovovertredelse for å være av politisk karakter eller for å være en rent militær lovovertredelse;
c. dersom mottakerstaten finner at det er vektige grunner til å anta at dommen skyldes eller er skjerpet på grunn av rase, religion, nasjonalitet eller politisk oppfatning;
d. dersom fullbyrdingen ville stride mot mottakerstatens internasjonale forpliktelser;
e. dersom handlingen allerede er gjenstand for rettsforfølgning i mottakerstaten eller denne beslutter å innlede rettsforfølgning for handlingen;
f. dersom kompetent myndighet i mottakerstaten har besluttet å unnlate rettsforfølgning eller å innstille en allerede påbegynt rettsforfølgning for den samme handling;
g. dersom handlingen er begått utenfor avsenderstatens territorium;
h. dersom mottakerstaten ikke er i stand til å fullbyrde sanksjonen;
i. dersom anmodningen er begrunnet i artikkel 5 bokstav e og ingen av de øvrige betingelser som er nevnt i artikkel 5 er oppfylt;
j. dersom mottakerstaten finner at avsenderstaten selv er i stand til å fullbyrde sanksjonen;
k. dersom det ikke ville kunne reises tiltale mot domfelte i mottakerstaten på grunn av hans alder på det tidspunkt da lovovertredelsen ble begått;
l. dersom den ilagte sanksjon etter lovgivningen i mottakerstaten ikke lenger kan fullbyrdes på grunn av foreldelse;
m. for så vidt domfellelsen medfører rettighetstap.[1]

1 Se del I, art 1, e.

Art 7.
En anmodning om fullbyrding skal ikke fremmes dersom fullbyrding ville stride mot de prinsipper som er anerkjent i denne konvensjons del III avsnitt 1.

b. Virkningene av overføring av fullbyrding.

Art 8.
Ved anvendelsen av artikkel 6 bokstav 1 og det forbehold som er nevnt i bilag I bokstav c til denne konvensjon, skal enhver handling som avbryter eller utsetter foreldelse, og som gyldig er foretatt av den dømmende stats myndigheter, gis samme virkning med hensyn til beregningen av foreldelsen i mottakerstaten etter dennes lovgivning.
Art 9.
1. En domfelt som er blitt fengslet i avsenderstaten og er blitt overført til mottakerstaten med henblikk på fullbyrding, kan ikke siktes, tiltales, domfelles eller fengsles med henblikk på fullbyrding av straff eller sikkerhetstiltak eller undergis noen annen begrensning i sin personlige frihet for noen annen lovovertredelse begått før overføringen enn den som ligger til grunn for den dom som skal fullbyrdes, unntatt i følgende tilfelle:

a. Når den stat som har overført ham samtykker. Det skal framsettes anmodning om samtykke, vedlagt alle relevante dokumenter og en utskrift av enhver forklaring domfelte måtte ha avgitt angående vedkommende lovovertredelse. Samtykke skal gis når den lovovertredelse anmodningen gjelder i seg selv ville gi adgang til utlevering etter den anmodende stats lovgivning, eller når utlevering ville være utelukket bare på grunn av straffens størrelse.
b. Når domfelte, selv om han har hatt mulighet for det, ikke har forlatt den stat han er blitt overført til innen 45 dager etter sin endelige løslatelse, eller han er vendt tilbake til denne stats territorium etter å ha forlatt det.

2. Mottakerstaten kan likevel treffe ethvert tiltak som er nødvendig for å fjerne vedkommende fra sitt territorium, eller som etter dens lovgivning er nødvendig for å avbryte foreldelse, herunder rettsforfølgning uten at vedkommende er til stede.
Art 10.
1. Fullbyrding skal skje etter mottakerstatens lovgivning, og bare denne stat kan treffe alle behørige avgjørelser, herunder prøveløslatelse.
2. Bare avsenderstaten har rett til å treffe avgjørelse etter søknad om

gjenopptakelse av saken.
3. Begge stater kan utøve retten til amnesti eller benådning.

Art 11.[1]

1. Når den dømmende stat har anmodet om fullbyrding, kan den ikke lenger selv innlede fullbyrdingen av en sanksjon[2] som anmodningen gjelder. Den dømmende stat kan likevel innlede fullbyrdingen av en sanksjon[2] som medfører frihetsberøvelse, når domfelte allerede er fengslet innen denne stats territorium på den tid anmodningen framsettes.
2. Avsenderstaten får tilbake retten til fullbyrding:

a. dersom den trekker anmodningen tilbake før mottakerstaten har underrettet den om at den akter å fremme anmodningen;
b. dersom mottakerstaten gir underretning om avslag på å fremme anmodningen;
c. dersom mottakerstaten uttrykkelig gir avkall på sin rett til fullbyrding. Slikt avkall kan bare skje dersom begge de to stater er enige om det, eller fullbyrding ikke lenger er mulig i mottakerstaten. I det siste tilfelle er mottakerstaten forpliktet til å gi avkall, dersom avsenderstaten ber om det.

1 Se art. 51.
2 Se del I, art 1, d.

Art 12.

1. De kompetente myndigheter i mottakerstaten skal stanse fullbyrdingen så snart de får kunnskap om benådning, amnesti eller søknad om gjenopptakelse eller noen annen avgjørelse, som fører til at sanksjonen ikke lenger kan fullbyrdes. Det samme gjelder for fullbyrding av bøtestraff, når domfelte har betalt boten til den kompetente myndighet i avsenderstaten.
2. Avsenderstaten skal straks underrette mottakerstaten om enhver avgjørelse eller prosesshandling innen dens territorium, som etter nr. 1 fører til bortfall av retten til fullbyrding.

c. Forskjellige bestemmelser.

Art 13.

1. Transitt gjennom en kontraherende stats territorium av en fengslet person som skal overføres til en tredje kontraherende stat i medhold av denne konvensjon, skal tillates etter anmodning fra den stat hvor vedkommende er blitt fengslet. Transittstaten kan kreve å få tilsendt ethvert behørig dokument

før den treffer avgjørelse om anmodningen. Den person som skal overføres, skal forbli fengslet på transittstatens territorium, med mindre den stat han overføres fra anmoder om at han frigis.
2. Unntatt de tilfelle hvor det anmodes om overførsel i medhold av artikkel 34, kan enhver kontraherende stat nekte å gi tillatelse til transitt

a. av en av de grunner som er nevnt i artikkel 6 bokstav b og c,
b. dersom vedkommende person er en av dens egne statsborgere,

3. Dersom det brukes lufttransport, gjelder følgende bestemmelser:

a. Når det ikke er meningen at landing skulle skje, kan den stat vedkommende skal overføres fra, underrette den stat hvis territorium skal overflys, om at vedkommende overføres i medhold av denne konvensjon. I tilfelle av uforutsett landing, har denne underretning virkning som en anmodning om pågripelse og fengsling som nevnt i artikkel 32 nr. 2, og det skal framsettes formell anmodning om transitt.
b. Når det er meningen at landing skal skje, skal det framsettes formell anmodning om transitt.

Art 14.
De kontraherende stater kan ikke seg imellom kreve refusjon av utgifter som følge av anvendelsen av denne konvensjon.

Avsnitt 2. Anmodninger om fullbyrding.

Art 15.

1. Alle anmodninger som omhandles i denne konvensjon, skal fremsettes skriftlig. Anmodningene og alle underretninger som er nødvendige ved anvendelsen av denne konvensjon, sendes enten av justisdepartementet i avsenderstaten til justisdepartementet i mottakerstaten eller, dersom vedkommende kontraherende stater treffer avtale om det, direkte av myndighetene i avsenderstaten til myndighetene i mottakerstaten, og de sendes tilbake gjennom samme myndigheter.
2. I saker som haster, kan anmodninger og underretninger sendes gjennom den internasjonale kriminalpolitiorganisasjon (INTERPOL).
3. Enhver kontraherende stat kan ved å avgi en erklæring til Europarådets

generalsekretær angi at den akter å vedta andre regler om oversendelse enn nevnt i nr. 1.

Art 16.

Anmodningen om fullbyrdelse skal vedlegges en original eller en bekreftet avskrift av den avgjørelse som begjæres fullbyrdet, samt av alle andre nødvendige papirer. Straffesakens dokumenter eller en del av disse skal sendes mottakerstaten i original eller bekreftet avskrift, dersom denne krever det. Den kompetente myndighet i avsenderstaten skal bekrefte at sanksjonen er eksigibel.

Art 17.

Dersom mottakerstaten finner at de opplysninger avsenderstaten har gitt, ikke er tilstrekkelige til at den kan anvende denne konvensjon, ber den om de nødvendige supplerende opplysninger. Den kan fastsette en tidsfrist for mottakelsen av opplysningene.

Art 18.

1. Myndighetene i mottakerstaten skal uten opphold underrette myndighetene i avsenderstaten om tiltak som er iverksatt i anledning av anmodningen om fullbyrding.
2. Myndighetene i mottakerstaten skal i tilfelle sende myndighetene i avsenderstaten et dokument som bekrefter at sanksjonen er fullbyrdet.

Art 19.

1. Unntatt i de tilfelle som er nevnt i nr. 2, kan det ikke kreves oversetting av anmodninger eller vedlegg til disse.
2. Enhver kontraherende stat kan ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær i forbindelse med undertegningen eller med deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument forbeholde seg rett

til å kreve at anmodninger og vedlegg til disse skal vedlegges en oversettelse til dens eget språk eller til et av Europarådets offisielle språk eller til et bestemt av disse språk. De øvrige kontraherende stater kan påberope gjensidighet.
3. Denne artikkelen berører ikke bestemmelser om oversettelse av anmodninger og vedlegg til disse, som måtte finnes i overenskomster eller ordninger, som gjelder nå eller blir inngått mellom to eller flere kontraherende stater.

Art 20.

Bevismateriale og dokumenter som sendes i medhold av denne konvensjon, behøver ikke legaliseres.

Avsnitt 3. Uteblivelsesdommer og «ordonnances pénales».

Art 21.

1. Med mindre annet er fastsatt i denne konvensjon, er fullbyrding av uteblivelsesdommer[1] og «ordonnances pénales»[2] undergitt samme regler som fullbyrding av andre dommer.
2. Bortsett fra bestemmelsen i nr. 3, betyr en uteblivelsesdom[1] i denne konvensjon enhver dom som avsies av en domstol i en kontraherende stat etter en forfølgning i straffeprosessuelle former, hvor domfelte ikke har møtt personlig under rettsforhandlingen.
3. Uten at det berører bestemmelsene i artiklene 25 nr. 2, 26 nr. 2 og 29, betraktes følgende som dommer avsagt etter at tiltalte har møtt:

a. enhver uteblivelsesdom[1] og enhver «ordonnance pénale»,[2] som er stadfestet eller avsagt i den dømmende stat etter at domfelte har gjort innsigelse;
b. enhver uteblivelsesdom[1] avsagt av en appellinstans, forutsatt at det er domfelte som har appellert underinstansens dom.

1 Se del I, art 1, f.
2 Se del I, art 1, g.

Art 22.

Enhver uteblivelsesdom[1] og enhver «ordonnance pénale»[2] som ennå ikke har vært gjenstand for appell eller innsigelse, kan så snart den er avsagt, sendes mottakerstaten med henblikk på underretning til vedkommende og eventuell fullbyrding.
1 Se del I, art 1, f.
2 Se del I, art 1, g.

Art 23.

1. Dersom mottakerstaten finner grunnlag for å fremme en anmodning om fullbyrding av en uteblivelsesdom[1] eller en «ordonnance pénale»,[2] skal den sørge for at domfelte blir personlig underrettet om den avgjørelsen som er truffet i avsenderstaten.
2. I underretningen til domfelte skal det også gis opplysning om:

a. at en anmodning om fullbyrding er framsatt i medhold av denne konvensjon;
b. at det eneste mulige rettsmiddel er innsigelse i medhold av bestemmelsene i denne konvensjons artikkel 24;
c. at innsigelsen skal framsettes overfor en nærmere angitt myndighet, at innsigelsen for å bli behandlet må være i samsvar med vilkårene i artikkel 24 i denne konvensjon, og at domfelte kan be om å få saken behandlet av myndighetene i den stat som har avsagt dommen;
d. at dommen, dersom det ikke framsettes innsigelse innen den fastsatte tidsfrist, i forhold til denne konvensjon fullt ut vil bli ansett for avsagt etter at tiltalte har møtt.

3. En gjenpart av underretningen skal uten opphold sendes den myndighet som har anmodet om fullbyrding.
1 Se del I, art 1, f.
2 Se del I, art 1, g.

Art 24.

1. Når underretning er skjedd etter artikkel 23, er innsigelse det eneste mulige rettsmiddel for domfelte. Slik innsigelse skal etter domfeltes valg behandles av den kompetente domstol enten i avsenderstaten eller mottakerstaten. Dersom domfelte ikke gjør bruk av adgangen til å velge, skal innsigelsen behandles av den kompetente domstol i mottakerstaten.
2. I de to tilfelle som nevnes i nr. 1 skal innsigelsen behandles dersom den er framsatt overfor kompetent myndighet i mottakerstaten innen en frist på 30 dager fra den dag underretningen ble gitt. Fristen beregnes etter lovreglene i mottakerstaten. Den kompetente myndighet i denne stat skal uten opphold underrette den myndighet som har framsatt anmodningen om fullbyrding.

Art 25.

1. Dersom innsigelsen behandles i avsenderstaten, skal domfelte innkalles til å møte i denne stat ved ny rettsforhandling. Innkalling skal forkynnes personlig minst 21 dager før den nye forhandling. Fristen kan med domfeltes samtykke gjøres kortere. Den nye forhandling skal skje for den domstol som er kompetent i avsenderstaten og etter prosessreglene i denne stat.
2. Dersom domfelte unnlater å møte personlig eller ikke er representert i samsvar med avsenderstatens lovgivning, skal retten erklære innsigelsen ugyldig og dens avgjørelse skal meddeles den kompetente myndighet i mottakerstaten. Samme framgangsmåte skal følges dersom retten avviser innsigelsen. I begge tilfelle anses uteblivelsesdommen[1] eller vedkommende «ordonnance pénale»[2] fullt ut i forhold til denne konvensjon for utferdiget etter at tiltalte har møtt.
3. Dersom domfelte møter personlig eller er representert i samsvar med avsenderstatens lovgivning, og innsigelsen ikke avvises, skal anmodningen om fullbyrding anses bortfalt.
1 Se del I, art 1, f.
2 Se del I, art 1, g.

Art 26.

1. Dersom innsigelsen behandles i mottakerstaten, skal domfelte innkalles til å

møte i denne stat ved ny rettsforhandling. Innkalling skal forkynnes personlig minst 21 dager før den nye forhandling. Fristen kan med domfeltes samtykke gjøres kortere. Den nye forhandling skal skje for den domstol som er kompetent i mottakerstaten og etter prosessreglene i denne stat.
2. Dersom domfelte unnlater å møte personlig eller ikke er representert i samsvar med mottakerstatens lovgivning, skal retten erklære innsigelsen ugyldig. I dette tilfelle, og dersom retten avviser innsigelsen, skal uteblivelsesdommen[1] eller vedkommende «ordonnance pénale»[2] fullt ut i forhold til denne konvensjonen anses for utferdiget etter at tiltalte har møtt.
3. Dersom domfelte møter personlig eller er representert i samsvar med mottakerstatens lovgivning, og innsigelsen ikke avvises, skal handlingen bedømmes som om den var begått i denne stat. Spørsmålet om foreldelse av adgangen til å reise straffesak skal likevel aldri kunne behandles. Den dom som er avsagt i avsenderstaten skal anses som bortfalt.
4. Ethvert skritt med henblikk på rettsforfølgning eller forutgående undersøkelse som er foretatt i den dømmende stat i samsvar med dens lover og forskrifter, har gyldighet i mottakerstaten som om det var foretatt av denne stats myndigheter, forutsatt at likestillingen ikke gir slike skritt større beviskraft enn de har i avsenderstaten.
1 Se del I, art 1, f.
2 Se del I, art 1, g.

Art 27.

Til framsending av innsigelse og under den senere rettssak har den som er dømt ved uteblivelsesdom[1] eller ved en «ordonnance pénale»,[2] rett til juridisk bistand i de tilfelle og på de vilkår som er fastsatt i lovgivningen i mottakerstaten og i tilfelle i avsenderstaten.
1 Se del I, art 1, f.
2 Se del I, art 1, g.

Art 28.

De rettslige avgjørelser som treffes i medhold av artikkel 26 nr. 3 og fullbyrdingen av disse, skjer utelukkende etter lovgivningen i mottakerstaten.

Art 29.

Dersom den som er dømt ved en uteblivelsesdom[1] eller ved en «ordonnance pénale»,[2] ikke framsetter innsigelse, skal avgjørelsen fullt ut etter denne konvensjon anses utferdiget etter at tiltalte har møtt.
1 Se del I, art 1, f.
2 Se del I, art 1, g.

Art 30.

Det enkelte lands interne lovgivning får anvendelse med hensyn til oppreisning når domfelte av grunner han ikke er herre over, har unnlatt å overholde tidsfristen i artiklene 24-26 eller å møte personlig under den forhandling som berammes til den nye behandling av saken.

Avsnitt 4. Midlertidige forføyninger.

Art 31.

Dersom domfelte er til stede i avsenderstaten etter at det er mottatt underretning om at dens anmodning om fullbyrding av en dom som medfører frihetsberøvelse, er imøtekommet, kan denne stat, dersom den anser det nødvendig for å sikre fullbyrding av dommen, pågripe og fengsle ham med henblikk på å overføre ham i medhold av bestemmelsene i artikkel 43.

Art 32.

1. Når avsenderstaten har anmodet om fullbyrding, kan mottakerstaten pågripe og fengsle domfelte:

a. dersom mottakerstatens lovgivning gir heimel for varetektsfengsel for en slik lovovertredelse, og
b. det er fare for flukt, eller det, dersom det gjelder en uteblivelsesdom,[1]

er fare for svekkelse av bevis.

2. Når avsenderstaten opplyser at den akter å anmode om fullbyrding, kan mottakerstaten på avsenderstatens anmodning pågripe og fengsle domfelte, forutsatt at vilkårene i nr. 1 bokstav a og b er oppfylt. Denne anmodningen skal nevne den lovovertredelse som ligger til grunn for dommen og tidspunktet og stedet for overtredelsen, og den skal inneholde en nøyaktigst mulig beskrivelse av domfelte. Den skal likeledes inneholde en kort redegjørelse for de faktiske omstendigheter dommen bygger på.
1 Se del I, art 1, f.

Art 33.

1. Lovreglene i mottakerstaten gjelder for oppholdet i varetektsfengsel, og disse reglene bestemmer også vilkårene for å løslate den fengslede.
2. Den fengslede skal i alle tilfelle løslates:

a. etter et tidsforløp som svarer til varigheten av den frihetsberøvelse som er fastsatt i dommen;
b. dersom han er pågrepet og fengslet i medhold av artikkel 32 nr. 2, og mottakerstaten ikke innen 18 dager etter pågripelsesdagen har mottatt anmodningen vedlagt de dokumenter som er nevnt i artikkel 16.

Art 34.

1. Den som er fengslet i mottakerstaten i medhold av artikkel 32, og som etter artikkel 25 innkalles til å møte for kompetent domstol i avsenderstaten som følge av en innsigelse han har fremsatt, skal med henblikk på dette overføres til avsenderstatens territorium.
2. Etter overføringen skal vedkommende ikke holdes fengslet av avsenderstaten i det tilfelle som er nevnt i artikkel 33 nr. 2 bokstav a, eller dersom avsenderstaten ikke anmoder om fullbyrding av en ny straffedom. Vedkommende skal straks sendes tilbake til mottakerstaten, dersom han ikke er løslatt.

Art 35.

1. Den som er innkalt til å møte for kompetent domstol i avsenderstaten som følge av en innsigelse han har framsatt, kan ikke siktes, tiltales, domfelles eller fengsles med henblikk på fullbyrding av straff eller sikkerhetstiltak eller undergis noen annen begrensning i sin personlige frihet for noen handling eller lovovertredelse foretatt før han forlot avsenderstatens territorium som ikke er nevnt i innkallingen, med mindre han uttrykkelig gir skriftlig samtykke. I det tilfelle som er nevnt i artikkel 34 nr. 1, skal en gjenpart av hans erklæring om samtykke sendes den stat han er overført fra.
2. De virkninger som er nevnt i nr. 1, opphører når den innkalte, selv om han har hatt mulighet for det, ikke har forlatt avsenderstatens territorium innen 15 dager etter at det ble truffet avgjørelse etter den forhandling han var innkalt til, eller han forlater dette territorium og vender tilbake dit uten å være innkalt på ny.

Art 36.

1. Har avsenderstaten anmodet om fullbyrding av inndragning kan mottakerstaten foreta midlertidig beslag, dersom dens egen lovgivning gir heimel for beslag under tilsvarende omstende.
2. Beslaget skal foretas etter mottakerstatens lovgivning, som også avgjør vilkårene for oppheving av beslaget.

Avsnitt 5. Fullbyrding av sanksjoner.

a. Alminnelige bestemmelser.

Art 37.
En sanksjon[1] idømt i avsenderstaten kan bare fullbyrdes i mottakerstaten etter en domstolsavgjørelse truffet der. Enhver kontraherende stat kan likevel gi andre myndigheter fullmakt til å treffe slike avgjørelser, dersom det bare gjelder fullbyrding av bot eller inndragning og avgjørelsen kan bringes inn for en domstol.
1 Se del I, art 1, d.

Art 38.
Saken skal bringes inn for retten eller for den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, dersom mottakerstaten finner grunnlag for å fremme anmodningen om fullbyrding.
Art 39.
1. Før en domstol treffer avgjørelse om en anmodning om fullbyrding skal domfelte gis adgang til å framsette sine synspunkter. På begjæring skal domfelte få forklare seg enten ved hjelp av en rettsanmodning eller personlig for retten. Domfelte skal gis adgang til å forklare seg personlig i retten dersom han uttrykkelig begjærer det.
2. Retten kan likevel treffe avgjørelse om hvorvidt anmodningen om fullbyrding skal imøtekommes, uten at en domfelt som har begjært å få forklare seg personlig for retten, er til stede, dersom han er fengslet i avsenderstaten. I disse tilfelle skal avgjørelsen etter artikkel 44 om omsetting av sanksjonen utsettes inntil domfelte er overført til mottakerstaten og har hatt adgang til å møte for retten.
Art 40.
1. Domstolen eller den myndighet som behandler saken i medhold av artikkel 37, skal forvisse seg om:

a. at den sanksjon som begjæres fullbyrdet, er idømt ved en europeisk straffedom;[1]
b. at vilkårene i artikkel 4 er oppfylt;
c. at vilkåret i artikkel 6 bokstav a ikke er oppfylt eller ikke bør utelukke fullbyrding;
d. at fullbyrding ikke er utelukket i medhold av artikkel 7;
e. at vilkårene i denne dels avsnitt 3 er oppfylt dersom det dreier seg om en uteblivelsesdom[2] eller en «ordonnance pénale».[3]

2. Enhver kontraherende stat kan pålegge retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37 å undersøke andre av de vilkår for fullbyrding som er fastsatt i denne konvensjon.
1 Se del I, art 1, a.
2 Se del I, art 1, f.
3 Se del I, art 1, g.
Art 41.
Det skal være adgang til å appellere de rettslige avgjørelser som etter dette avsnitt treffes om fullbyrdingen samt de avgjørelser som treffes etter at avgjørelse av den administrative myndighet som er nevnt i artikkel 37 er brakt inn for en domstol.

Art 42.
Mottakerstaten er bundet av bevisbedømmelsen for så vidt den er anført i avgjørelsen eller avgjørelsen forutsetningsvis bygger på den.

b. Bestemmelser spesielt om fullbyrding av sanksjoner som medfører frihetsberøvelse.

Art 43.
Dersom domfelte er fengslet i avsenderstaten, skal han, med mindre denne stats lovgivning bestemmer noe annet, overføres til mottakerstaten så snart avsenderstaten har fått underretning om at anmodningen om fullbyrding er imøtekommet.
Art 44.
1. Dersom en anmodning om fullbyrding imøtekommes, skal retten istedenfor den frihetsberøvende sanksjon[1] som er idømt i avsenderstaten, fastsette en sanksjon som har heimel i dens egen lovgivning for samme lovovertredelse.[2] Med de begrensninger som er fastsatt i nr. 2, kan sanksjonen være av en annen art eller varighet enn den som er idømt i avsenderstaten. Dersom den sistnevnte sanksjon ligger under den minstestraff som kan idømmes etter mottakerstatens lovgivning, er retten ikke bundet av denne minstestraff, men den skal idømme en sanksjon som svarer til den som er idømt i avsenderstaten.
2. Ved fastsetting av sanksjonen[1] må retten ikke forverre domfeltes strafferettslige situasjon som følger av den avgjørelse som er truffet i avsenderstaten.
3. Enhver del av den sanksjon[1] som er idømt i avsenderstaten og enhver foreløpig frihetsberøvelse, som domfelte har utstått etter at dommen ble avsagt, skal fratrekkes fullt ut. Det samme gjelder for ethvert tidsrom domfelte har vært fengslet i avsenderstaten før domfellelsen, for så vidt dette følger av denne stats lovgivning.
4. Enhver kontraherende stat kan når som helst deponere hos Europarådets generalsekretær en erklæring som gir den rett til i medhold av denne konvensjon å fullbyrde en frihetsberøvelse av samme art som den som er idømt i avsenderstaten, selv om dens varighet overstiger det maksimum som er fastsatt i mottakerstatens nasjonale lovgivning for en sanksjon av samme art. Denne regel gjelder likevel bare i tilfelle denne stats nasjonale lovgivning gir adgang til å idømme for den samme lovovertredelse en sanksjon av minst samme varighet som den som er idømt i avsenderstaten, men som er av strengere art. Den sanksjon[1] som pålegges etter denne bestemmelse kan, dersom dens varighet og formål krever det, fullbyrdes i en straffanstalt som er bestemt for fullbyrding av

sanksjoner av annen art.
1 Se del I, art 1, d.
2 Se del I, art 1, b.

c. Bestemmelser spesielt om fullbyrding av bøter og inndragning.

Art 45.
1. Dersom en anmodning om fullbyrding av en bot eller inndragning av et pengebeløp imøtekommes, skal retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, omsette beløpet til mottakerstatens myntenhet etter den vekselkurs som gjelder når avgjørelsen treffes. Den skal således fastsette boten eller det beløp som skal inndras, men kan likevel ikke overskride det maksimumsbeløp som er fastsatt i dens egen lovgivning for samme lovovertredelse, eller dersom det ikke er fastsatt noe maksimumsbeløp, det høyeste beløp som normalt pålegges i mottakerstaten for en slik lovovertredelse.
2. Retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, kan likevel opprettholde bot eller inndragning inntil det beløp som er idømt i avsenderstaten, dersom en slik sanksjon ikke er hjemlet i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse, men denne lovgivning gir mulighet for å idømme strengere sanksjoner.
Det samme gjelder dersom den sanksjonen som er idømt i avsenderstaten, overstiger det maksimumsbeløp som er fastsatt i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse, men denne lovgivningen gir mulighet for å idømme strengere sanksjoner.
3. Enhver lemping med hensyn til tidspunktet for betalingen eller avdragsvis betaling som er innrømmet i avsenderstaten, skal respekteres av mottakerstaten.
Art 46.
1. Dersom anmodningen om fullbyrding gjelder inndragning av en bestemt gjenstand, kan retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37, beslutte inndragning av gjenstanden bare for så vidt slik inndragning har heimel i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse.
2. Retten eller den myndighet som er utpekt i medhold av artikkel 37 kan likevel opprettholde den inndragning som er fastsatt i avsenderstaten, dersom denne sanksjon ikke har heimel i mottakerstatens lovgivning for samme lovovertredelse,[1] men denne lovgivning gir mulighet for å idømme strengere sanksjoner.
1 Se del I, art 1, b.

Art 47.
1. Beløp som innkommer gjennom bøter og inndragning skal innbetales til statskassen i mottakerstaten, likevel slik at det tas hensyn til tredjemanns rettigheter.
2. Gjenstander som representerer en særlig interesse, kan sendes tilbake til avsenderstaten på dennes anmodning.
Art 48.
Dersom en bot ikke kan inndrives, kan retten i mottakerstaten idømme en subsidiær sanksjon som medfører frihetsberøvelse, for så vidt begge staters lovgivning gir heimel for det i slike tilfelle, med mindre avsenderstaten uttrykkelig har begrenset sin anmodning til bare å gjelde inndrivelse av boten. Dersom retten beslutter å pålegge en subsidiær sanksjon som medfører frihetsberøvelse, gjelder følgende regler:

a. Dersom omsetting av en bot til en sanksjon som medfører frihetsberøvelse, allerede er foreskrevet enten i den dom som er avsagt i avsenderstaten eller direkte i denne stats lovgivning, skal retten i mottakerstaten fastsette denne sanksjons art og varighet i samsvar med reglene i dens egen lovgivning. Såframt den frihetsberøvende sanksjon,[1] som allerede er fastsatt i avsenderstaten, ligger under den minstestraff som kan idømmes etter mottakerstatens lovgivning, er retten ikke bundet av denne minstestraff, men den skal idømme en sanksjon[1] som svarer til den som er fastsatt i avsenderstaten. Ved fastsettelse av sanksjonen må retten ikke forverre domfeltes strafferettslige situasjon som følger av den avgjørelse som er truffet i avsenderstaten.
b. I alle andre tilfelle skal retten i mottakerstaten omsette boten i samsvar med dens egen lovgivning, men under hensyn til de rammer som er fastsatt i avsenderstatens lovgivning.

1 Se del I, art 1, d.

d. Bestemmelser spesielt om fullbyrding av rettighetstap.[1]

1 Se del I, art 1, e.
Art 49.
1. Når det er anmodet om fullbyrding av rettighetstap,[1] kan slikt rettighetstap som er idømt i avsenderstaten, bare gjennomføres i mottakerstaten dersom dennes lovgivning gir heimel for rettighetstapet for en slik lovovertredelse.

2. Den domstol som behandler saken, skal vurdere om det er hensiktsmessig å fullbyrde rettighetstap[1] på dens egen stats territorium.
1 Se del I, art 1, e.
Art 50.
1. Dersom retten bestemmer at rettighetstapet[1] skal fullbyrdes, skal den fastsatte varigheten av tapet innenfor den ramme som er fastsatt i dens egen lovgivning, men uten å overskride rammen i den dom som er avsagt i avsenderstaten.
2. Retten kan begrense rettighetstapet[1] til å omfatte bare en del av de rettigheter som er besluttet tapt varig eller for en viss tid.
1 Se del I, art 1, e.
Art 51.
Artikkel 11 gjelder ikke rettighetstap.
Art 52.
Mottakerstaten kan gi domfelte tilbake de rettigheter han er frakjent i medhold av dette avsnitt.

Del III. Europeiske straffedommers internasjonale rettsvirkninger.

Avsnitt 1. Ne bis in idem.

Art 53.

1. Er det avsagt en europeisk straffedom[1] overfor en person kan han ikke siktes, tiltales, domfelles eller gjøres til gjenstand for fullbyrdelse av en sanksjon[2] for samme handling i en annen kontraherende stat:

a. dersom han ble frifunnet;
b. dersom den idømte sanksjon:[2]
    i. er blitt fullstendig fullbyrdet eller er under fullbyrding, eller
    ii. har vært gjenstand for benådning eller amnesti for så vidt angår hele sanksjonen eller den del av den, som ikke er fullbyrdet, eller
    iii. ikke lenger kan fullbyrdes på grunn av foreldelse;
c. dersom lovovertrederen er funnet skyldig uten at det er fastsatt noen

sanksjon.

2. Med mindre en kontraherende stat selv har begjært rettsforfølgningen, plikter den likevel ikke å anerkjenne virkningen av ne bis in idem dersom den pådømte handling enten var rettet mot en person med offentlig verv i denne stat eller en offentlig institusjon eller annet som der er av offentlig karakter, eller domfelte selv hadde offentlig verv i denne stat.
3. Videre er ingen kontraherende stat hvor handlingen er begått eller etter dens lovgivning anses for begått, forpliktet til å anerkjenne virkningen av ne bis in idem med mindre den selv har begjært rettsforfølgning.
1 Se del I, art 1, a.
2 Se del I, art 1, d.

Art 54.

Dersom det reises ny sak mot en person som er dømt for samme handling i en annen kontraherende stat, skal ethvert tidsrom av frihetsberøvelse som domfelte har utstått i forbindelse med fullbyrding av dommen, fratrekkes i den sanksjon som måtte bli idømt.

Art 55.

Bestemmelsene i dette avsnitt er ikke til hinder for videregående nasjonale bestemmelser om virkninger av ne bis in idem knyttet til utenlandske straffedommer.

Avsnitt 2. Muligheten for å ta tidligere straffedommer i betraktning.

Art 56.

Enhver kontraherende stat skal gjennomføre de lovgivningstiltak den anser egnet for å gjøre det mulig for dens domstoler ved avsigelsen av en dom å ta i betraktning enhver europeisk straffedom[1] som tidligere er avsagt for en annen lovovertredelse etter at tiltalte har møtt, med henblikk på å tillegge dommen alle eller noen av de virkninger som dens lovgivning tillegger dommer avsagt

innenfor dens eget territorium. Den avgjør vilkårene for å ta i betraktning den europeiske dom.
1 Se del I, art 1, a.

Art 57.

Enhver kontraherende stat skal gjennomføre de lovgivningstiltak den anser egnet for å gjøre det mulig å ta i betraktning enhver europeisk straffedom[1] som er avsagt etter at tiltalte har møtt, slik at rettighetstap[2] som etter dens lovgivning er knyttet til dommer avsagt innenfor dens eget territorium, kan komme helt eller delvis til anvendelse. Den avgjør vilkårene for å ta i betraktning den europeiske dom.
1 Se del I, art 1, a.
2 Se del I, art 1, e.

Del IV. Avsluttende bestemmelser.

Art 58.

1. Denne konvensjon er åpen for undertegning av de av Europarådets medlemmer som er representert i Ministerkomiteen. Den skal ratifiseres eller godkjennes. Ratifikasjons- eller godkjenningsdokumentene skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.
2. Konvensjonen skal tre i kraft tre måneder etter datoen for deponeringen av det tredje ratifikasjons- eller godkjenningsdokument.
3. For enhver signatarstat som deretter ratifiserer eller godkjenner konvensjonen, skal den tre i kraft tre måneder etter datoen for deponeringen av denne stats ratifikasjons- eller godkjenningsdokument.

Art 59.

1. Etter konvensjonens ikrafttredelse kan Europarådets Ministerkomité innby enhver stat som ikke er medlem av Rådet til å slutte seg til konvensjonen, forutsatt at beslutningen om slik innbydelse får enstemmig tilslutning av de av Rådets medlemmer som har ratifisert konvensjonen.
2. Tilslutning skjer ved deponering av et tiltredelsesdokument hos Europarådets

generalsekretær, og får virkning tre måneder etter datoen for deponeringen.

Art 60.

1. Enhver kontraherende stat kan ved undertegningen av konvensjonen eller ved deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument angi på hvilket eller hvilke territorier konvensjonen får anvendelse.
2. Enhver kontraherende stat kan ved deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument eller på hvilket som helst senere tidspunkt ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær underrette om at den utstrekker konvensjonen til et eller flere andre territorier som er nevnt i erklæringen, og for hvis internasjonale forbindelser den er ansvarlig, eller på hvis vegne den har myndighet til å inngå forpliktelser.
3. Enhver erklæring som er avgitt i medhold av nr. 2, kan trekkes tilbake etter de regler som er fastsatt i konvensjonens artikkel 64, for så vidt angår ethvert territorium som er nevnt i erklæringen.

Art 61.

1. Enhver kontraherende stat kan ved undertegning av konvensjonen eller ved deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument underrette om at den tar et eller flere av de forbehold som er nevnt i bilag I til konvensjonen.
2. Enhver kontraherende stat kan helt eller delvis tilbakekalle et forbehold som den har tatt i medhold av nr. 1 ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær, og den får virkning fra den dato den er mottatt.
3. En kontraherende stat som har tatt forbehold med hensyn til en bestemmelse i denne konvensjon, kan ikke kreve at en annen kontraherende stat anvender denne bestemmelse; er det tale om et delvis eller betinget forbehold, kan den førstnevnte stat likevel kreve at bestemmelsen anvendes for så vidt den selv har akseptert den.

Art 62.

1. Enhver kontraherende stat kan når som helst ved å avgi en erklæring til Europarådets generalsekretær angi de lovbestemmelser som skal opptas i bilag II eller III til denne konvensjon.

2. Europarådets generalsekretær skal underrettes om enhver endring i de nasjonale bestemmelser som er nevnt i bilag II eller III, dersom endringen gjør opplysningene i disse bilag uriktige.
3. Enhver endring som skjer i bilag II eller III i medhold av nr. 1 eller 2, får virkning i den enkelte kontraherende stat en måned etter at Europarådets generalsekretær har gitt underretning om den.

Art 63.

1. Enhver kontraherende stat skal med henblikk på anvendelsen av denne konvensjon samtidig med deponeringen av sitt ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument gi Europarådets generalsekretær de relevante opplysninger om de sanksjoner som kan brukes i vedkommende stat, og om hvorledes de fullbyrdes.
2. Europarådets generalsekretær skal likeledes underrettes om enhver senere endring som gjør at de opplysninger som er gitt i medhold av nr. 1, blir uriktige.

Art 64.

1. Denne konvensjon berører verken de rettigheter eller forpliktelser som følger av utleveringstraktater og internasjonale multilaterale konvensjoner om særlige forhold som omhandles i denne konvensjon, og som finnes i andre konvensjoner som gjelder mellom kontraherende stater.
2. De kontraherende stater kan inngå bilaterale eller multilaterale overenskomster med hverandre om de forhold som omhandles i denne konvensjon bare med henblikk på å supplere dens bestemmelser eller å lette anvendelsen av de prinsipper den inneholder.
3. Dersom to eller flere kontraherende stater allerede har regulert sitt innbyrdes forhold på dette område på grunnlag av ensartet lovgivning eller ved en særlig ordning, eller skulle de i fremtiden gjøre dette, kan de likevel regulere sitt innbyrdes forhold på dette grunnlag uten hensyn til bestemmelsene i denne konvensjon.
4. Kontraherende stater som slutter å anvende denne konvensjons bestemmelser på sitt innbyrdes forhold, skal underrette Europarådets generalsekretær om det.

Art 65.

Europarådets komité for kriminalspørsmål skal holdes underrettet om anvendelsen av denne konvensjon og skal etter behov medvirke til en fredelig løsning av enhver vanskelighet som måtte oppstå i forbindelse med håndhevelsen av konvensjonen.

Art 66.

1. Denne konvensjon gjelder uten tidsbegrensning.
2. Enhver kontraherende stat kan for sitt vedkommende si opp denne konvensjon ved å gi underretning om det til Europarådets generalsekretær.
3. Oppsigelse får virkning seks måneder etter at generalsekretæren mottok slik underretning.

Art 67.

Europarådets generalsekretær skal underrette de av Rådets medlemmer som er representert i Ministerkomiteen, og enhver stat som har tiltrådt konvensjonen, om:

a. enhver undertegning;
b. enhver deponering av et ratifikasjons-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument;
c. enhver ikrafttredelse av denne konvensjon i medhold av artikkel 58;
d. enhver erklæring mottatt etter artikkel 19 nr. 2;
e. enhver erklæring mottatt etter artikkel 44 nr. 4;
f. enhver erklæring mottatt etter artikkel 60;
g. ethvert forbehold tatt i medhold av bestemmelsene i artikkel 61 nr. 1, samt tilbakekall av slikt forbehold;
h. enhver erklæring mottatt etter artikkel 62 nr. 1, samt enhver senere underretning mottatt etter artikkel 62 nr. 2;
i. enhver opplysning mottatt etter artikkel 63 nr. 1, samt enhver senere underretning mottatt etter artikkel 63 nr. 2;
j. enhver underretning om bilaterale eller mulitilaterale overenskomster inngått etter artikkel 64 nr. 2, eller om ensartet lovgivning innført etter artikkel 64 nr. 3;
k. enhver underretning mottatt etter artikkel 66 samt datoen oppsigelsen trer i kraft.

Art 68.

Denne konvensjon og de erklæringer og underretninger som angis i medhold av den, får bare anvendelse på fullbyrding av avgjørelser som er truffet etter at konvensjonen er trådt i kraft mellom vedkommende kontraherende stater.

Til bekreftelse herav har de undertegnede, som er behørig bemyndiget til det, underskrevet denne konvensjon.

Utferdiget i Haag den 28. mai 1970 i engelsk og fransk tekst, som begge har samme gyldighet, i et eneste eksemplar, som skal oppbevares i Europarådets arkiv. Europarådets generalsekretær skal sende bekreftede kopier til de stater som undertegner eller tiltrer konvensjonen.

II. Endringer i andre lover

– – –

III. Stortingets samtykke i ratifikasjon

Stortinget samtykker i at Den europeiske konvensjonen 21. mars 1983 om overføring av domfelte ratifiseres, og i at det tas forbehold i medhold av konvensjonens art. 3 nr. 4, art. 9 nr. 4, art. 17 nr. 3 og art. 20.

IV.

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 apr 1993 iflg. res. 12 feb 1993 nr. 101.

Lov om statsforetak

Kap. 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Lovens virkeområde

Loven gjelder for foretak som eies av staten alene, og som Kongen har bestemt at loven skal gjelde for, jfr. § 7.

§ 2. Definisjoner

Med statsforetak menes i denne lov foretak som nevnt i § 1.

Eier et statsforetak så mange aksjer eller andeler i et selskap at de representerer flertallet av stemmene, anses statsforetaket som et morforetak og selskapet som et datterselskap. Eier et morforetak sammen med datterselskap eller eier ett eller flere datterselskap tilsammen så mange aksjer eller andeler i et annet selskap som nevnt i første punktum, anses også dette selskapet som datterselskap til morforetaket.

Har et statsforetak ellers som eier av aksjer eller selskapsandeler eller på grunn av avtale bestemmende innflytelse over et selskap og en betydelig andel i dets driftsresultat, anses også statsforetaket som et morforetak og selskapet som et datterselskap.

Morforetak og datterselskap utgjør tilsammen et konsern.

Med møte i denne loven menes møte hvor de som deltar enten er fysisk til stede på møtet (fysisk møte), eller deltar ved bruk av elektroniske hjelpemidler (elektronisk møte).

Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 3. Partsstilling

Et statsforetak har selv rettigheter og forpliktelser, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstol og andre myndigheter.

§ 4. Forholdet til annen lovgivning

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) gjelder ikke for statsforetak. Lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister og statsansatteloven gjelder ikke for ansatte i statsforetak.

Endret ved lover 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697), 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 16 juni 2017 nr. 67 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763), 8 april 2022 nr. 23 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 8 april 2022 nr. 548).

§ 4 a. Statens ansvar for foretakets forpliktelser

Staten hefter ikke overfor kreditorene for foretakets forpliktelser. Staten plikter ikke å gjøre innskudd i foretaket eller i tilfelle dets konkursbo ut over det som følger av stiftelsesdokumentet eller vedtak om å forhøye innskuddskapitalen.
Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 5. Låneopptak og garantistillelse

I vedtektene kan det fastsettes regler om foretakets låneopptak og garantistillelser, herunder regler som begrenser adgangen til å ta opp lån eller gi garantier. For avtaler i strid med vedtektsbestemmelser som nevnt i forrige punktum, gjelder § 32.
Endret ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 6. Lovens fravikelighet

Bestemmelsene i loven kan ikke fravikes i vedtektene med mindre det motsatte er særskilt fastsatt i loven.

Kap. 2. Stiftelse

§ 7. Vedtak om opprettelse av foretaket

Kongen i statsråd treffer vedtak om opprettelse av statsforetak, og fastsetter hvilket departement som skal representere staten som eier av foretaket. Vedtaket skal uttrykkelig betegne foretaket som et statsforetak som loven her skal gjelde for, jfr. § 1.

§ 8. Stiftelsesdokument

Når det er truffet vedtak om opprettelse av statsforetak, jfr. § 7, oppretter vedkommende departement et datert og underskrevet stiftelsesdokument som inneholder en henvisning til vedtaket, og som dessuten i det minste angir departementets beslutning om:

1. Foretakets vedtekter.

2. Foretakets styre, herunder hvem som skal være styrets leder og nestleder.
3. Foretakets revisor.
4. Innskudd i annet enn penger, jfr. § 13 annet ledd første punktum.

Foretaket anses stiftet når stiftelsesdokumentet er opprettet. Fra dette tidspunkt kan foretaket ha partsstilling som nevnt i § 3.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 67 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763).

§ 9. Registrering i Foretaksregisteret

Foretaket skal meldes til Foretaksregisteret senest seks måneder etter at stiftelsesdokumentet er opprettet.

Kap. 3. Vedtekter

§ 10. Vedtektenes innhold

Foretakets vedtekter skal i det minste angi:

1. Foretakets navn.
2. Foretakets formål.
3. Den kommune i riket hvor foretaket skal ha sitt forretningskontor.
4. Hvilket departement foretaket hører under.
5. Statens innskudd i foretaket.
6. Antallet, eller det laveste eller høyeste antall styremedlemmer.
7. Hvilke saker som skal behandles på det ordinære foretaksmøte.
8. Annet som etter loven krever vedtektsbestemmelse.

Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 11. Vedtektsendringer

Endringer i vedtektene vedtas av foretaksmøtet.

Kap. 4. Statens innskudd i foretaket. Utdeling av foretakets midler

§ 12. Krav om forsvarlig egenkapital

Et statsforetak skal til enhver tid ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket.

Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket, skal styret straks behandle saken. Styret skal innen rimelig tid innkalle foretaksmøtet, gi det en redegjørelse for foretakets økonomiske stilling og foreslå tiltak som vil gi foretaket en forsvarlig egenkapital. Det samme gjelder hvis det må antas at foretakets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av innskuddskapitalen.

Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som nevnt i annet ledd, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal det foreslå foretaket oppløst.
Endret ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 13. Statens innskudd ved stiftelsen av foretaket

Staten skal ved stiftelsen av foretaket gjøre et innskudd som står i et forsvarlig forhold til foretakets virksomhet. Statens innskuddskapital skal være innbetalt eller overført til foretaket senest samtidig med at foretaket registreres i Foretaksregisteret.

Er statens innskudd andre formuesverdier enn penger, skal det angis i stiftelsesdokumentet hva som skal skytes inn. Innskuddet kan ikke overføres til et høyere beløp enn det antas å kunne oppføres med i foretakets balanse. En bekreftelse fra revisor om at innskuddet ikke er verdsatt høyere enn tillatt etter forrige punktum, skal vedlegges stiftelsesdokumentet.
Endret ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 14. Forhøyelse av innskuddskapitalen ved nyinnbetaling

Etter at foretaket er registrert i Foretaksregisteret, kan foretaksmøtet beslutte å øke statens innskudd ved innbetaling av ny kapital.

Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal forhøyes med. Er innskuddet andre formuesverdier enn penger, skal protokollen angi hva som skal skytes inn. Innskuddet kan ikke overføres til et høyere beløp enn det antas å kunne oppføres med i foretakets balanse. På foretaksmøtet skal det legges fram en bekreftelse fra revisor om at innskuddet ikke er verdsatt høyere enn tillatt etter forrige punktum. Bekreftelsen skal vedlegges protokollen.

Innskuddet skal være innbetalt eller overført til foretaket senest samtidig

med at forhøyelsen registreres i Foretaksregisteret. Forhøyelsen anses gjennomført når den er registrert i Foretaksregisteret.

§ 15. Forhøyelse av innskuddskapitalen uten nyinnbetaling

Foretaksmøtet kan beslutte å øke statens innskudd i foretaket ved overføring fra foretakets egenkapital i den utstrekning denne etter den senest fastsatte balansen overstiger det tidligere innskuddsbeløpet. Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal forhøyes med. Forhøyelsen anses for gjennomført når den er registrert i Foretaksregisteret.

§ 16. Nedsetting av innskuddskapitalen

Foretaksmøtet kan beslutte å sette ned statens innskudd. Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal settes ned med, og om beløpet skal anvendes til:

1. Dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte.
2. Tilbakebetaling til staten, eller
3. Overføring til fond.

Beslutning som nevnt i første ledd nr. 2 og 3 kan ikke gjelde større beløp enn at det etter nedsettingen er full dekning for det gjenværende innskudd. Ved beregningen av beløpet skal balanse for det siste regnskapsår legges til grunn, men det skal tas tilbørlig hensyn til tap som måtte være lidt etter balansedagen. På foretaksmøte skal det legges fram en bekreftelse fra revisor på at vilkårene i første og annet punktum er oppfylt. Bekreftelsen skal vedlegges protokollen.

Bestemmelsene i lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper §§ 12-4 til 12-6 gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 17. Utbytte

Utdeling av foretakets midler til staten som ikke skjer ved nedsettelse av innskuddskapitalen jfr. § 16 eller ved oppløsning, jfr. kapittel 10, kan bare foretas som utdeling av utbytte.

Utbytte kan bare besluttes utdelt så langt foretaket har en nettoformue som overstiger innskuddskapitalen. Ved beregningen av beløpet skal balansen for det siste regnskapsåret legges til grunn. Det kan ikke i noe tilfelle besluttes utdelt mer enn forenlig med forsiktig og god regnskapsskikk under tilbørlig hensyn til tap som måtte være inntruffet etter balansedagen eller som må

forutsettes å ville inntreffe.

Beslutning om utdeling av foretakets midler treffes av foretaksmøtet.

Kap. 5. Styre og administrerende direktør

§ 18. Foretakets ledelse

Et statsforetak ledes av et styre og en administrerende direktør.

§ 19. Styrets sammensetning m.v.

Et statsforetak skal ha et styre på minst tre personer. I foretak hvor de ansatte har styrerepresentasjon, jfr. § 20, skal styret ha minst fem medlemmer.

Administrerende direktør kan ikke være medlem av styret.

Styret velges av foretaksmøte med de unntak som følger av §§ 8 første ledd og 20. Styremedlemmenes godtgjørelse fastsettes av foretaksmøtet.

Styret skal ha en leder og nestleder. Er ikke annet bestemt i vedtektene, velges lederen og nestlederen av foretaksmøtet.

Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004).

§ 20. Ansattes styrerepresentasjon

Har foretaket i de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig hatt flere enn 30 ansatte, kan 2/3 av de ansatte kreve at ett styremedlem og en observatør og vararepresentanter velges av og blant de ansatte.

Har foretaket i de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig hatt flere enn 50 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil 1/3, likevel minst to, av styrets medlemmer med vararepresentanter velges av og blant de ansatte.

Har foretaket i de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig hatt flere enn 200 ansatte, og det er avtalt at foretaket ikke skal ha bedriftsforsamling, jfr. § 33 annet ledd, skal de ansatte velge ett styremedlem med vararepresentant, eller to observatører med vararepresentanter, i tillegg til den representasjon som følger av annet ledd.

Tilhører foretaket et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, kan det inngås skriftlig avtale mellom konsernet eller gruppen og et flertall av de ansatte, eller mellom konsernet eller gruppen og én eller flere lokale fagforeninger som

representerer et flertall av de ansatte i konsernet eller gruppen, om at de ansatte i konsernet eller gruppen ved anvendelse av annet og tredje ledd skal regnes som ansatt i foretaket, og at valg etter annet og tredje ledd skal foretas av og blant de ansatte i konsernet eller gruppen.

Tilhører foretaket et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom felles ledelse, og det ikke er inngått avtale etter fjerde ledd, kan Kongen etter søknad fra konsernet eller gruppen, et flertall av de ansatte eller én eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte i konsernet eller gruppen, bestemme at de ansatte i konsernet eller gruppen ved anvendelse av annet og tredje ledd skal regnes som ansatt i foretaket, og at valg etter annet og tredje ledd skal foretas av og blant de ansatte i konsernet eller gruppen.

Kongen[1] kan ved forskrift eller ved vedtak i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra første, annet og tredje ledd eller bestemme at femte ledd skal anvendes overfor deler av konsernet eller gruppen. Kongen kan dessuten gi utfyllende forskrifter til bestemmelsene i første til femte ledd, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, om valgmåten, om avgjørelsen av tvister om valget og om bortfall av verv som styremedlem og observatør.

Bestemmelsene i § 21 første ledd om tjenestetidens lengde og § 22 første ledd tredje punktum om fjerning av styremedlemmer, gjelder ikke for styremedlemmer og observatører valgt etter reglene i første til femte ledd.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 25 (ikr. 1 juli 2014).
1 Kommunal- og moderniseringsdepartementet iflg. res. 20 des 1991 nr. 827, som kan delegere myndighet videre til Bedriftsdemokratinemnda.

§ 21. Tjenestetid

Styremedlemmene tjenestegjør i to år. I vedtektene kan det fastsettes kortere eller lengre tjenestetid, likevel ikke lengre enn 4 år. Kortere tjenestetid kan fastsettes ved suppleringsvalg. Tjenestetiden opphører ved utløpet av det ordinære foretaksmøte i det år tjenestetiden utløper.

Et styremedlem blir stående inntil nytt styremedlem er valgt selv om tjenestetiden er utløpt.

§ 22. Opphør av styreverv før tjenestetiden er utløpt

Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Om tilbaketreden skal gis rimelig forhåndsvarsel til departementet. Medlem av styret kan når som helst fjernes ved beslutning av foretaksmøtet.

Opphører vervet for et styremedlem før utløpet av tjenestetiden eller blir han fjernet ved kjennelse etter konkursloven § 142 og 143, og vararepresentant for ham ikke fins, skal foretaksmøtet velge et nytt styremedlem for resten av perioden. Valget kan likevel utstå til neste ordinære foretaksmøte dersom styret er vedtaksført med de gjenværende medlemmer og vararepresentanter.

§ 23. Styrets myndighet

Forvaltningen av foretaket hører under styret, som også påser at virksomhetene drives i samsvar med foretakets formål, vedtekter og retningslinjer fastsatt av foretaksmøtet. Styret har ansvaret for en tilfredsstillende organisering av foretaket og skal påse at registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger og formuesforvaltningen er gjenstand for betryggende kontroll. Styret skal føre tilsyn med administrerende direktørs ledelse av virksomheten.

Før styret treffer vedtak i saker som antas å være av vesentlig betydning for foretakets formål eller som i vesentlig grad vil endre virksomhetens karakter, skal saken skriftlig forelegges departementet. Som vedlegg skal i tilfelle følge uttalelse fra bedriftsforsamlingen etter § 35 tredje ledd. I vedtektene kan det fastsettes nærmere regler om hvilke saker som skal forelegges departementet etter første punktum.

Styret kan ikke uten foretaksmøtets samtykke inngå avtale om deltakelse i et selskap eller annet samarbeidsforhold hvor foretaket har et ubegrenset ansvar for den felles virksomhetens samlede forpliktelser eller for deler av disse.

Begjæring om gjeldsforhandling eller konkursbehandling for foretaket kan bare fremsettes av styret. Under konkursbehandling representerer styret foretaket som konkursskyldner.

Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 24. Styremøter

Styrets leder sørger for at styret holder møter så ofte som det trengs. Behandlingsmåten skal være betryggende. Medlem av styret og administrerende direktør kan kreve at styret sammenkalles. Om styret ikke for enkelte tilfelle bestemmer noe annet, har administrerende direktør rett til å delta og til å uttale seg på styremøtene. Blir styremøtet holdt som fysisk møte, har styremedlem og administrerende direktør rett til å delta elektronisk.

Styremøtene ledes av lederen, eller i hans fravær, av nestlederen. Deltar

ingen av disse, velger styret selv sin møteleder.

Ved styremøtene skal det føres protokoll som signeres av samtlige av styremedlemmene som deltar. Styremedlem eller administrerende direktør som er uenig i styrets beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen. Protokollen skal snarest, og senest fjorten dager etter at styremøte er avholdt, sendes vedkommende departement.

Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 25. Vedtaksførhet og flertallskrav

Styret er vedtaksført når mer enn halvdelen av samtlige styremedlemmer deltar. Styret kan likevel ikke treffe beslutning med mindre alle medlemmer av styret så vidt mulig er gitt mulighet til å delta i behandling av saken. Har et styremedlem forfall, og det finnes vararepresentant for ham, skal vararepresentanten gis mulighet til å delta.

Som styrets beslutning gjelder det som flertallet blant de som deltar, har stemt for, eller ved stemmelikhet det som møtelederen har stemt for. De som stemmer for en beslutning må likevel alltid utgjøre mer enn 1/3 av samtlige styremedlemmer.

Ved valg eller ansettelse anses den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmene likt ved valg av møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfelle gjelder det lederen har stemt for.

Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 26. Administrerende direktør

Et statsforetak skal ha en administrerende direktør som tilsettes av styret som også fastsetter administrerende direktørs lønn. Styret treffer vedtak om å si opp eller avskjedige administrerende direktør.

§ 27. Administrerende direktørs myndighet

Administrerende direktør forestår den daglige ledelse av foretaket, og skal følge de retningslinjer og pålegg som styret gir. Administrerende direktør skal sørge for at foretakets registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og forskrifter og at formuesforvaltningen er ordnet på

betryggende måte.

Den daglige ledelsen omfatter ikke saker som etter foretakets forhold er av uvanlig art eller stor betydning. Slike saker kan administrerende direktør bare avgjøre om styret i enkelte tilfelle har gitt ham myndighet til det, eller styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for foretakets virksomhet. Styret skal i så fall snarest underrettes om saken.
Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 28. Habilitet

Styremedlem eller administrerende direktør må ikke delta i behandling eller avgjørelser av spørsmål som har slik særlig betydning for ham selv eller nærstående at han må anses for å ha en framtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

§ 29. Forbud mot å motta gaver m.v.

Den som er ansatt eller har tillitsverv i foretaket må ikke for seg eller andre motta gaver, provisjoner, tjenester eller andre ytelser fra andre enn foretaket som er egnet til, eller av giveren ment, å påvirke deres handlinger for foretaket.

Gaver, tjenester eller andre ytelser som nevnt i første ledd må heller ikke mottas av vedkommendes ektefelle, person som vedkommende lever sammen med, noen som er beslektet eller besvogret med dem i rett opp eller nedstigende linje, eller av selskap hvor noen person som nevnt i første ledd har en framtredende interesse i.

Den som har mottatt ytelse i strid med forbudet i paragrafen her, plikter å betale foretaket et beløp som tilsvarer det som urettmessig er mottatt. § 56 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 30. Opplysningsplikt m.v. for styret i datterselskap

Styret i datterselskap plikter å gi styret og administrerende direktør i det eiende statsforetak de opplysninger som trengs for å vurdere konsernets stilling og resultatet av konsernets virksomhet.

Kap. 6. Representasjon

§ 31. Styret og administrerende direktørs representasjonsrett

Styret representerer foretaket utad, og tegner dets firma.

Styret kan gi styremedlem eller administrerende direktør rett til å tegne foretakets firma. Vedtektene kan begrense styrets myndighet etter forrige punktum og også selv gi bestemmelser om fullmakt som der nevnt.

Administrerende direktør representerer foretaket utad i saker som faller innenfor hans myndighet etter § 27.

§ 32. Overskridelse av representasjonsretten

Har noen som representerer foretaket utad ved handling på vegne av foretaket overskredet sin myndighet, er handlingen ikke bindende for foretaket dersom medkontrahenten innså eller burde innse at myndigheten er overskredet, og det derfor ville stride mot redelighet å gjøre rett etter handlingen gjeldende.

Kap. 7. Bedriftsforsamling

§ 33. Bedriftsforsamlingens sammensetning

I foretak som de siste tre regnskapsår gjennomsnittlig har hatt flere enn 200 ansatte, skal det velges en bedriftsforsamling på 12 medlemmer eller et høyere antall, delelig med tre, som fastsettes av foretaksmøtet.

Det kan inngås avtale mellom foretaket og fagforeninger som omfatter 2/3 av de ansatte eller et flertall av de ansatte om at foretaket ikke skal ha bedriftsforsamling, jfr. § 20 tredje ledd. Kongen kan gi nærmere regler om avtalens inngåelse og innhold.

2/3 av bedriftsforsamlingens medlemmer med vararepresentanter velges av foretaksmøtet.

1/3 av bedriftsforsamlingens medlemmer med vararepresentanter velges av og blant de ansatte. Fagforeninger som omfatter 2/3 av de ansatte eller et flertall av de ansatte, kan beslutte at det i tillegg skal velges observatører og vararepresentanter. Antallet observatører kan utgjøre inntil en halvpart av de ansattes medlemmer.

Tilhører foretaket et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom felles ledelse, kan Kongen etter søknad fra konsernet (gruppen) eller fra fagforeninger som omfatter 2/3 av de ansatte i konsernet

(gruppen) eller fra et flertall av de ansatte i konsernet (gruppen) bestemme at de ansatte i konsernet (gruppen) ved anvendelse av første ledd skal regnes som ansatte i foretaket, og at valg etter fjerde ledd skal foretas av og blant de ansatte i konsernet (gruppen).

Kongen kan ved forskrift eller i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra bestemmelsene i første og fjerde ledd eller bestemme at femte ledd skal anvendes i forhold til deler av konsernet. Kongen kan dessuten gi utfyllende forskrifter til første, fjerde og femte ledd, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten, om avgjørelsen av tvister om valget og om bortfall av verv som medlem av bedriftsforsamlingen.

§ 34. Tjenestetid m.m.

Om tjenestetid og opphør av verv som medlem av bedriftsforsamlingen gjelder §§ 21 og 22 tilsvarende, likevel gjelder § 21 første ledd om tjenestetidens lengde og § 22 første ledd tredje punktum om fjerning av et medlem ikke for medlem som er valgt av de ansatte i medhold av § 33 fjerde ledd.

Medlem av og observatør i styret og administrerende direktør kan ikke være medlem eller observatør til bedriftsforsamlingen. Lovens bestemmelser om bedriftsforsamlingens medlemmer gjelder så langt de passer for observatører og vararepresentanter.

Bedriftsforsamlingen velger selv en leder blant sine medlemmer.

§ 35. Bedriftsforsamlingens myndighet

Bedriftsforsamlingen skal føre tilsyn med styrets og administrerende direktørs forvaltning av foretaket. Hvert av medlemmene og observatørene kan på møte i bedriftsforsamlingen kreve opplysninger om foretakets drift i den utstrekning de finner det nødvendig. Bedriftsforsamlingen kan selv eller ved utvalg iverksette undersøkelser.

Bedriftsforsamlingen skal gi uttalelse til foretaksmøtet om styrets forslag til resultatregnskap og balanse bør godkjennes, og om styrets forslag om bruk av overskudd eller dekning av underskudd. Styrets forslag samt revisjonsberetning skal sendes bedriftsforsamlingens medlemmer senest en uke før saken skal behandles.

Før det treffes vedtak i saker som gjelder (a) investeringer av betydelig omfang i forhold til foretakets ressurser eller (b) rasjonalisering eller omlegging av driften som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken skal forslaget forelegges bedriftsforsamlingen til uttalelse.

Bedriftsforsamlingen kan vedta anbefalinger til styret om en hvilken som

helst sak.

Andre beføyelser kan ikke legges til bedriftsforsamlinger.

§ 36. Møter i bedriftsforsamlingen m.v.

Bedriftsforsamlingens leder skal innkalle til møte så ofte som nødvendig, og dessuten når minst 1/6 av medlemmene eller styret krever det. Behandlingsmåten skal være betryggende. Om ikke bedriftsforsamlingen for det enkelte tilfellet bestemmer noe annet, har styremedlem, observatør og administrerende direktør rett til å delta, og til å uttale seg på møter i bedriftsforsamlingen. Styrets leder og administrerende direktør har plikt til å delta, med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal det utpekes en stedfortreder. Om møteledelse og protokollering gjelder § 24 annet og tredje ledd tilsvarende og om vedtaksførhet og avstemminger gjelder § 25 tilsvarende.

Blir bedriftsforsamlingen holdt som fysisk møte, har medlem av bedriftsforsamlingen, styremedlem, administrerende direktør og observatør rett til å delta elektronisk.

Godtgjørelsen til bedriftsforsamlingens medlemmer og observatører fastsettes av foretaksmøtet.

Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 37. Vedtektsbestemmelser om bedriftsforsamling

I vedtektene kan bestemmes at foretaket skal ha bedriftsforsamling selv om vilkårene etter § 33 ikke foreligger. Bestemmelser om bedriftsforsamling som er gitt i eller i medhold av loven, gjelder da tilsvarende.

Kap. 8. Foretaksmøte

§ 38. Allment om foretaksmøtets myndighet og sammensetning

Departementet utøver den øverste myndighet i foretaket i foretaksmøtet. Departementets myndighet i foretaket kan ikke utøves utenom foretaksmøtet.

Rett til å delta i foretaksmøtet og til å uttale seg har foretakets styre, administrerende direktør og revisor. Administrerende direktør og styrets leder har plikt til å delta, med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal utpekes en stedfortreder.

Foretakets revisor har plikt til å delta for så vidt de saker som skal behandles er av slik art at dette kan anses nødvendig. Blir foretaksmøtet holdt som fysisk møte, har styremedlem, administrerende direktør og revisor rett til å delta elektronisk.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 39. Ordinært foretaksmøte

Ordinært foretaksmøte avholdes innen 6 måneder etter utgangen av hvert regnskapsår.

På det ordinære foretaksmøte skal følgende spørsmål behandles og avgjøres:

1. Fastsetting av foretakets resultatregnskap og balanse, herunder anvendelse av årsoverskudd eller dekning av årsunderskudd.
2. Fastsetting av konsernresultatregnskap og konsernbalanse.
3. Andre saker som etter lov eller vedtekter hører under foretaksmøtet.

§ 40. Ekstraordinært foretaksmøte

Ekstraordinært foretaksmøte avholdes når departementet, styret eller revisor finner det nødvendig.

§ 41. Innkalling til foretaksmøte

Departementet innkaller til foretaksmøte og bestemmer innkallingsmåten. Innkallingen til ordinært foretaksmøte skal foretas skriftlig senest to uker før møtet, og skal være vedlagt årsregnskap, årsberetning, revisors beretning og bedriftsforsamlingens uttalelse. Innkallingen til ekstraordinært foretaksmøte skal foretas senest en uke før møtet, om ikke kortere varsel i et særlig tilfelle er påtrengende nødvendig.

Til møtet innkalles de som etter § 38 annet ledd har rett til å delta på foretaksmøtet.

Innkallingen skal bestemt angi de saker som skal behandles på møtet. Vil vedtektene bli foreslått endret, skal hovedinnholdet av forslaget gjengis i innkallingen. Foretaksmøtet kan ikke treffe vedtak i andre saker enn de som er nevnt i innkallingen med mindre samtlige av de som etter § 38 annet ledd har rett til å delta, samtykker i det.

Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 42. Møteledelse og protokollasjon

Foretaksmøtet ledes av styrets leder. Har foretaket bedriftsforsamling, ledes møtet av bedriftsforsamlingens leder.

Behandlingsmåten skal være betryggende.

Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll for foretaksmøtet. Protokollen skal signeres av møtelederen og en annen person som velges blant de som deltar. Er noen av de som etter § 38 annet ledd har rett til å delta på møtet, uenig i departementets beslutning, skal deres oppfatning føres inn i protokollen.

Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

Kap. 9. Revisjon og gransking

§ 43. Foretaksrevisjon

Et statsforetak skal ha en eller flere revisorer, som velges av foretaksmøtet. Minst en skal være registrert eller statsautorisert.

I statsforetak som har plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering etter regnskapsloven § 2-3, skal revisor også attestere bærekraftsrapporteringen. Foretaksmøtet kan i stedet velge en annen revisor til å attestere bærekraftsrapporteringen eller en uavhengig tilbyder av attestasjonstjenester dersom det er adgang til dette etter revisorloven § 1-3.

Styret skal hvert år ha et møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen deltar. Aksjeloven § 7-5 a gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 108 (ikr. 1 jan 2001), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 44. Gransking

Foretaksmøtet kan, når særlige grunner tilsier det, beslutte gransking av foretaket eller av nærmere angitte forhold vedrørende forvaltningen av det eller regnskapene.

Den som på vegne av foretaksmøtet forestår granskingen har rett til å foreta de undersøkelser i foretaket som finnes nødvendig og kan i denne forbindelse kreve nødvendig bistand av foretaket. Den som forestår granskingen kan av styret, administrerende direktør og enhver annen ansatt eller tillitsvalgt i foretaket, kreve enhver opplysning om foretakets forhold som granskingen gjør nødvendig. Tilhører foretaket et konsern, gjelder retten til å foreta undersøkelser og kreve opplysninger etter første og annet punktum i leddet her også overfor datterselskap. Den som på vegne av foretaksmøtet foretar granskingen har taushetsplikt etter samme regler som gjelder for revisorer, jf. revisorloven § 6-1.
Endret ved lov 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711).

§ 45. Riksrevisjonens kontroll

Riksrevisjonen fører kontroll med forvaltningen av statens interesser og kan foreta undersøkelser mv. i statsforetak og heleide datterselskaper til slike foretak etter lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen og instruks fastsatt av Stortinget.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), 7 mai 2004 nr. 21 (ikr. 1 juli 2004).

Kap. 10. Oppløsning og avvikling

§ 46. Vedtak om oppløsning.

Kongen i statsråd treffer vedtak om oppløsning av foretaket.

§ 47. (Opphevet)

Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83, opphevet ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 48. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 49. Vedtak om avvikling m.v.

Når foretaket er besluttet oppløst jf. § 46, skal departementet innen to uker innkalle til foretaksmøte hvor det velges avviklingsstyre og gis nærmere regler om avviklingsmåten.

Når avviklingsstyre er valgt, trer det ordinære styret ut av funksjon.

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 50. Melding til Foretaksregisteret og kreditorvarsel

Avviklingsstyret skal straks gi melding til Foretaksregisteret om at foretaket er besluttet oppløst. Foretaksregisteret skal samtidig med registrering av meldingen kunngjøre beslutningen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og varsle foretakets fordringshavere om at de må melde seg til foretaket innen seks uker fra kunngjøringen.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 51. Dekning av fordringshaverne

Avviklingsstyret skal sørge for at alle kjente fordringshavere får dekning for så vidt ikke fordringshaveren frafaller sitt krav eller samtykker i å ta en annen som debitor i stedet.

Kan en kreditor ikke finnes, eller nekter han eller hun å motta sitt tilgodehavende, skal beløpet deponeres i Norges Bank etter reglene i lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve.

Dersom det gjenstår uvisse eller omtvistede forpliktelser, skal det avsettes et tilstrekkelig beløp til dekning av dem. Med mindre annet er avtalt, skal beløpet settes inn på felleskonto for foretaket og den kreditor det gjelder, slik at uttak ikke kan skje uten begge parters skriftlige samtykke eller endelig dom.

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 52. Endelig oppløsning

Når alle kjente fordringshavere som skal dekkes etter § 51 har fått dekning, og eventuelt overskudd er utbetalt til staten, skal avviklingsstyret legge et skriftlig oppgjør fram for foretaksmøtet til godkjenning.

Når oppgjøret er endelig godkjent av foretaksmøtet, skal det meldes til Foretaksregisteret at foretaket er endelig oppløst.

§ 53. Ansvar for udekkede forpliktelser

Overfor kreditorer som ikke har fått dekning etter § 51 første og annet ledd og heller ikke er tilstrekkelig sikret ved avsetning etter § 51 tredje ledd, hefter staten inntil verdien av det som staten har mottatt ved oppløsningen av foretaket. Overfor slik kreditor hefter dessuten avviklingsstyrets medlemmer solidarisk uten begrensning, hvis det ikke godtgjøres at de har opptrådt med tilbørlig aktsomhet.

Kreditors krav etter første ledd foreldes tre år etter at foretakets endelige oppløsning ble registrert i Foretaksregisteret.

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 54. Sammenslutning med annet statsforetak

Kongen i statsråd kan treffe vedtak om at et statsforetak skal oppløses ved at dets eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser og forpliktelser som helhet blir overført til et annet statsforetak. Bestemmelsene i lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper §§ 13-13 til 13-17 gjelder tilsvarende.

Når det er truffet vedtak etter første ledd skal vedkommende departement straks innkalle til foretaksmøte i de berørte foretakene. Foretaksmøtene treffer vedtak om den nærmere gjennomføringen av sammenslutningen.

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

Kap. 11. Omdanning til statsforetak

§ 55. Omdanning til statsforetak

En statlig virksomhet eller virksomhet som drives av et heleid statsaksjeselskap eller statsallmennaksjeselskap, eller del av slik virksomhet, kan som helhet overføres til et statsforetak ved at eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser, og forpliktelser som er knyttet til virksomheten overføres til statsforetaket. Fordringshavere og øvrige rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at den utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Som heleid statsaksjeselskap og statsallmennaksjeselskap etter første ledd regnes også heleid datteraksjeselskap eller datterallmennaksjeselskap til et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap hvor staten eier alle aksjer, og heleid datteraksjeselskap eller datterallmennaksjeselskap til et statsforetak.

Kongen[1] kan i forskrift eller for det enkelte tilfelle gi nærmere

bestemmelser om overføring av virksomhet til statsforetak etter første og annet ledd.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 22 jan 2016 nr. 1 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 44).
1 Kommunal- og moderniseringsdepartementet iflg. res. 20 des 1991 nr. 827.

Kap. 12. Erstatnings- og straffeansvar

§ 56. Erstatningsansvar

Styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen samt administrerende direktør plikter å erstatte skade som vedkommende under utførelsen av sin oppgave forsettlig eller uaktsomt volder foretaket, staten eller andre.

Erstatningsansvaret etter første ledd kan lempes for så vidt det finnes rimelig under hensyn til utvist skyld, skadens størrelse, økonomisk evne og forholdene ellers.

§ 57. Beslutning om å gjøre ansvaret gjeldende

Beslutning om at foretaket skal gjøre ansvar gjeldende etter § 56 treffes av foretaksmøtet.

§ 58. Straffeansvar

Styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen eller administrerende direktør som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, straffes med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel inntil tre måneder.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kap. 13. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 59. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Fra lovens ikraftredelse oppheves lov 25. juni 1965 nr. 3 om visse statsbedrifter m.m.

1 Fra 1 jan 1992 iflg. res. 30 aug 1991 nr. 562.

§ 60. Overgangsbestemmelser

Statsbedrifter som er organisert etter lov 25. juni 1965 nr. 3 om visse statsbedrifter m.m. må være omdannet til statsforetak etter loven her innen ett år etter lovens ikrafttredelse med mindre bedriften før utløpet av fristen er omorganisert til annen selskapsform eller oppløst. Ved omdanning til statsforetak etter forrige punktum, gjelder § 55 første ledd tilsvarende.

§ 61. Endringer i andre lover

Fra lovens ikrafttredelse[1] gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 24 jan 1992 nr. 13.
1 Fra 1 jan 1992 iflg. res. 30 aug 1991 nr. 562.

Lov om laksefisk og innlandsfisk mv. (lakse- og innlandsfiskloven)

Kapittel I. Formål og virkeområde. Definisjoner.

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å sikre at naturlige bestander av anadrome laksefisk, innlandsfisk og deres leveområder samt andre ferskvannsorganismer forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens mangfold og produktivitet bevares. Innenfor disse rammer skal loven gi grunnlag for utvikling av bestandene med sikte på økt avkastning, til beste for rettighetshavere og fritidsfiskere.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 2. Lovens virkeområde

Loven gjelder for anadrome laksefisk og innlandsfisk samt andre ferskvannsorganismer så langt bestemmelsene passer. Med mindre akvakulturloven §§ 13 og 17 eller vedtak gitt i medhold av disse bestemmelsene

kommer til anvendelse, gjelder loven også for anadrome laksefisk, innlandsfisk eller andre ferskvannsorganismer som har unnsluppet fra oppdrettsanlegg når disse lever fritt i sjø eller vassdrag. Loven gjelder ikke for slike organismer som befinner seg i anlegg med tillatelse etter akvakulturloven.

Loven gjelder på det norske fastland, og for anadrome laksefisk i norsk indre farvann, norsk territorialfarvann og i Norges økonomiske sone utenfor det norske fastland. Havressurslova § 4 tredje ledd får tilsvarende anvendelse. Tillatelse til vitenskapelige undersøkelser etter § 13 i loven her kan gis med virkning også i andre jurisdiksjonsområder opprettet i medhold av økonomiske soneloven § 1 og med virkning for norske fartøy for undersøkelser over den norske kontinentalsokkelen.

Loven gjelder for fiske etter saltvannsfisk når dette går fram av bestemmelsene.

Kongen kan bestemme at loven skal gjelde for Svalbards landterritorium, indre farvann og territorialfarvann.

Denne lov gjelder med de begrensninger som følger av folkeretten eller overenskomst med fremmed stat. Når avtaler med fremmed stat eller internasjonale konvensjoner gjør det nødvendig, kan Kongen gi regler uten hinder av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.
Endret ved lover 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355), 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251).

§ 3. Vektlegging av samiske interesser

Dersom det vurderes å treffe vedtak i medhold av denne lov som vil berøre samiske interesser direkte, skal det innenfor rammene av de bestemmelser som gir hjemmel for vedtaket, legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 5. Definisjoner

I denne lov menes med:

a. «anadrome laksefisk»: laksefisk som vandrer mellom sjø og ferskvann og som er avhengig av ferskvann for å reprodusere seg, samt rogn og unger av slik fisk.
b. «innlandsfisk»: all annen fisk i vassdrag enn anadrome laksefisk, herunder ål, samt rogn og unger av slik fisk.
c. «vassdrag»: innsjø, vann, tjern, elv, elvearm, bekk, kanal og kunstige dammer.
d. «fritt fiske»: det fisket som ifølge lokal sedvanerett eller annen særlig rettshjemmel ikke anses for å tilhøre grunneieren.
e. «nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder»: vassdrag, fjorder og kyststrekninger som Stortinget har vedtatt opprettet som nasjonale laksevassdrag eller nasjonale laksefjorder.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006), 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).

Kapittel II. Fiskeforvaltningen.

§ 6. Fiskeforvaltningen

Fiskeforvaltningen etter denne lov er:

a. Departementet[1]
b. Miljødirektoratet
c. Statsforvalteren
d. Fylkeskommunen
e. Kommunen

Kongen[1] kan gi nærmere regler om etablering av særskilte organer for forvaltning av anadrome laksefisk.

Departementet[1] gir nærmere regler om fiskeforvaltningens virksomhet og saksbehandling.

Departementet kan gi forskrift om at fylkeskommunen og kommunen tildeles ansvaret for nærmere bestemte oppgaver etter loven. Statlig klageinstans for vedtak fattet med hjemmel i, eller i medhold av, loven kan også fastsettes i forskrift.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 14 juni 2013 nr. 48 (ikr. 1 juli 2013), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).
1 Klima- og miljødepartementet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

Kapittel III. Vern og utvikling av fiskestammer og biotoper.

§ 7. Regulering av utbygging og annen virksomhet

Hensynet til fiskeinteressene og ivaretakelse av fiskens og andre ferskvannsorganismers økologiske funksjonsområder skal innpasses i planer etter plan- og bygningsloven i kommune og fylke.

Departementet[1] kan gi bestemmelser om at fysiske tiltak, herunder terskler og fiskehøler skal godkjennes.

Departementet[1] kan forlange at tiltak, anlegg eller annen virksomhet som er satt i verk i strid med bestemmelsene i denne paragraf fjernes og at den opprinnelige tilstand i vassdraget blir gjenopprettet. Dersom pålegget ikke blir etterfulgt innen den frist som blir satt, kan departementet la arbeidet bli utført for vedkommendes regning. Utgifter ved dette er tvangsgrunnlag for utlegg.

Er det nødvendig for å gjennomføre pålegg etter tredje ledd, kan det gjøres bruk av den ansvarliges eller andres faste eiendom. Blir det gjort bruk av andres faste eiendom, skal vedkommende ha erstatning av den ansvarlige for tap som skyldes skade og ulempe. Staten innestår for beløpet.

Annet ledd gjelder ikke for kraftutbyggingstiltak som krever konsesjon etter vassdragsreguleringsloven eller vannressursloven, og heller ikke for andre tiltak som krever konsesjon etter vannressursloven, med mindre formålet med tiltaket er å øke fangsten av fisk på stedet, forskyve fangsten av fisk i vassdraget, eller forandre én eller flere arters produksjon, bestandsstørrelse eller utbredelse.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169), 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034), 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251).

1 Klima- og miljødepartementet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 7 a. Nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder

Når det treffes vedtak eller gjennomføres tiltak som kan påvirke laksens levevilkår, skal de særskilte hensyn som følger av Stortingets vedtak om nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder legges til grunn. I disse områdene skal laksen sikres en særlig beskyttelse mot skadelige inngrep.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om blant annet forbud mot, begrensninger av, vilkår for og meldeplikt for tiltak i nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder som kan være til skade for laksen,

herunder hvilke opplysninger eller undersøkelser søkeren eller tiltakshaveren må sørge for. I forskriften kan det også fastsettes nærmere regler om skjøtsel og forvaltning av nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder. Bestemmelser om tiltak og aktiviteter som faller inn under vannressursloven, og regulering av akvakultur med hjemmel i akvakulturloven eller matloven, gis med hjemmel i disse lovene.
Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).

§ 8. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1583).

§ 9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1583).

§ 10. Kultiveringstiltak

Uten tillatelse fra departementet[1] må ingen sette i verk kultiveringstiltak for anadrome laksefisk og innlandsfisk.

Tillatelse til kultiveringstiltak kan gis ved forskrift for visse typer arbeider og områder eller ved enkeltvedtak etter søknad.

Departementet[1] kan gi forskrift om etablering og drift av kultiveringsanlegg for anadrome laksefisk og innlandsfisk.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006).
1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 11. Spesielle reguleringer i en fiskesesong

Selv om det er tillatt å fiske i henhold til bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, kan departementet[1] for å sikre en rasjonell utnytting eller for å sikre fiskebestanden, gi regler om fangstintensiteten og tillatt oppfisket mengde i vassdrag eller fastsette andre hensiktsmessige tiltak innenfor vedkommende fiskesesong.

Departementet[2] kan med øyeblikkelig virkning forlenge eller stoppe et fiske når vannføringen eller andre særlige forhold tilsier det.

1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.
2 Fylkesmannen iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 12. Tiltak i særskilte situasjoner

Når artsmangfoldet er truet av forurensning eller andre miljøforstyrrelser, kan departementet[1] sette i verk de tiltak som anses nødvendig for å forebygge, begrense eller hindre skade.

Departementet kan treffe vedtak om fjerning av organismer som kan ha vesentlig skadepotensial for andre ferskvannsorganismer.

Ved gjennomføringen av tiltak etter denne paragraf kan det bestemmes at det mot vederlag kan gjøres bruk av eller voldes skade på tredjemanns eiendom såfremt virkningen er vesentlig større enn skaden eller ulempen ved inngrepet. Det offentliges utgifter, herunder erstatningsutbetalinger, kan uansett skyld kreves erstattet av den ansvarlige for forurensningen eller miljøforstyrrelsen.

Denne paragraf får ikke anvendelse på sykdom hos fisk eller andre forhold hos fisk som er regulert av annen lovgivning. Tilsvarende gjelder for andre ferskvannsorganismer.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).
1 Fylkesmannen iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 13. Dispensasjon for tiltak som har vern eller utvikling av fiskestammer som formål

Departementet[1] kan uten hensyn til den enkelte grunneier eller rettighetshaver, eller til bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, gi tillatelse til å fange stamfisk og settefisk og til vitenskapelige undersøkelser eller praktiske forsøk og fiskekulturtiltak. Før fangst eller arbeid igangsettes, skal grunneiere og fiskeberettigete varsles.
1 Fylkesmannen iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 14. Sperreanordninger

Departementet[1] kan gi pålegg om at vanninntak og utløp skal ha sperreanordning og hvorledes denne skal være konstruert og tilpasset for å sikre fiskens gang og for å hindre at fisk går inn i anlegget eller skades.

Etterkommes ikke pålegg gitt i medhold av første ledd, kan departementet[1] iverksette nødvendige tiltak for den ansvarliges regning og risiko. Utgifter ved slike tiltak er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lov 26 juni 1992 nr. 86.
1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 15. Fisketrapp, fiskerenne o.l.

Det er forbudt å fange fisk i fisketrapp, fiskerenne eller liknende anlegg, øke eller minske vannføringen eller hindre eller forsøke å hindre fisk i å komme inn i eller gjennom anlegget. Forbudet gjelder også på en strekning fra 50 meter ovenfor og til 50 meter nedenfor fisketrapp, fiskerenne eller liknende anlegg. Departementet[1] kan fastsette en annen fredningssone der dette er nødvendig.

Grensene skal avmerkes med tydelige merker. Utgiftene til dette dekkes av statskassen. Departementet[2] kan ta i bruk privat grunn til merking av grenser fastsatt med hjemmel i denne bestemmelsen. Det samme gjelder for merking av grenser fastsatt med hjemmel i § 31 og § 40. Økonomisk tap som følge av departementets bruk etter tredje og fjerde punktum kan kreves erstattet av staten i samsvar med alminnelige rettsgrunnsetninger. For vedlikehold eller nedlegging av slike anlegg gjelder bestemmelsene i vannressursloven §§ 37, 41 og 42.
Endret ved lover 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169), 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).
1 Fylkesmannen iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.
2 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

Kapittel IV. Bestemmelser om fiskeretten.

§ 16. Grunneierens rett til fiske etter anadrome laksefisk

Med de innskrenkninger som følger av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov, sedvane, alders tids bruk eller annen hjemmel, gjelder følgende:

a. I vassdrag har grunneieren enerett til fiske etter anadrome laksefisk.
b. I sjøen har grunneieren enerett til fiske etter anadrome laksefisk med faststående bundne redskaper så langt hans grunn går.
c. I sjøen har eieren av nærmest tilstøtende grunn enerett til fiske etter anadrome laksefisk med kilenot, lakseverp, krokgarn, bunngarn med faste pelestikk eller liknende redskap. Eneretten omfatter også retten til å sette ut ledegarn, redskapsfortøyninger o.l. Retten gjelder i den utstrekning dette må anses naturlig når hensyn tas til de stedlige forhold som bunnformasjoner og avstanden fra grunneierens

eiendom til vedkommende fiskeplass, eller den sedvanemessige utøving av fisket.

Eneretten for eieren av nærmest tilstøtende grunn gjelder også for øy, holme eller skjær som ikke ligger under havflaten ved vanlig flo sjø.

Ved utløpet av elv hvor anadrome laksefisk går opp, har eieren av den nærmest tilstøtende grunn enerett til slikt fiske med kastenot ut til 250 meter fra utløpet.

I fjord eller sund strekker eneretten seg ikke i noe tilfelle lenger enn til en fjerdedel av fjordens eller sundets bredde ved vanlig fjære sjø midtsommers, målt så vidt mulig på tvers av fjordens eller sundets retning på hvert punkt.

§ 17. Grunneierens rett til fiske etter innlandsfisk

Med de innskrenkninger som følger av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov, sedvane, alders tids bruk eller annen hjemmel, har grunneieren enerett til fiske etter innlandsfisk i vassdrag slik det har vært fra gammelt av så langt hans grunn går.

§ 18. Barns fiske

I vassdrag der rettighetshaver utsteder fiskekort har personer som ikke har fylt 16 år rett til fiskekort uten vederlag for å fiske innlandsfisk med stang og håndsnøre i perioden fra og med 1. januar til og med 20. august.

I andre vassdrag har personer som ikke har fylt 16 år rett til å fiske innlandsfisk med stang og håndsnøre uten rettighetshavers tillatelse i samme periode som nevnt i første ledd.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder ikke i vassdrag eller deler av vassdrag som fører anadrome laksefisk eller i kunstige dammer. Bestemmelsene er også underordnet regler gitt i medhold av § 34 eller naturmangfoldloven.

Der fiske etter denne paragrafen vil være til skade for fiskekulturtiltak eller hvor barns fiske er til vesentlig fortrengsel for rettighetshavernes fiske, skal departementet[1] regulere utøvelsen av fisket.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke for kreps.

Endret ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).
1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 19. Fraskillelse av fiskeretten

Fiskerett som hører til fast eiendom kan ikke skilles fra eiendomsretten for

lengre tid enn 10 år om gangen, uten når fiskerett følger bruksrett til eiendommen.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for at det ved avtale mellom flere grunneiere kan fastsettes at fisket helt eller delvis skal drives felles for mer enn 10 år. Bestemmelsen gjelder heller ikke ved jordskifte.

Ved salg av fast eiendom i Finnmark fra staten eller Finnmarkseiendommen kan fiskeretten holdes tilbake til fordel for allmennheten.

Utleie av fiskerett til fordel for allmennheten kan med godkjenning av departementet[1] avtales for lengre tid enn 10 år.

Dersom bruksrett til fast eiendom overdras, får brukeren den fiskerett som hører til eiendommen når ikke annet er avtalt.

Når mindre grunnstykker som tomter med eller uten bebyggelse, hager og liknende fraskilles med tilhørende eiendomsrett ut i sjø eller vassdrag, kan det avtales at det ikke skal følge med fiskerett. Hvis parsellen ikke får eiendomsrett ut i sjø eller vassdrag, følger det ikke med fiskerett med mindre annet er avtalt.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 85 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 12 mai 2006 nr. 509).
1 Fylkesmannen iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 20. Fritt fiske

Hvor fisket i vassdrag er fritt, jfr. § 5 bokstav d, gir departementet[1] bestemmelser om hvordan fisket skal forvaltes.
1 Fylkesmannen iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 21. Fiske i bygdeallmenninger

For fiske i bygdeallmenning gjelder bestemmelsene i lov av 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger kap. 8.
Endret ved lov 19 juni 1992 nr. 61.

§ 22. Fiske på statsgrunn

På statsgrunn som ikke reguleres av lov av 6. juni 1975 nr. 31 (fjelloven), er fiske med stang og håndsnøre tillatt mot løsing av fiskekort for alle som siste året har vært og fortsatt er fast bosatt i Norge. Fiske med faststående (bundne) redskaper i sjøen kan bare foregå etter utvisning.

Reindriftssamenes fiske reguleres av reindriftsloven § 26.

Departementet[1] kan fastsette nærmere regler om fiske på statens grunn utenom statsallmenning, herunder om lavere pris og fortrinnsrett til fiske for

fast bosatte i kommunen og om utlendingers fiske.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 85 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 12 mai 2006 nr. 509), 15 juni 2007 nr. 40 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 627).
1 Klima- og miljødepartementet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 23. Fiske på kommunal og fylkeskommunal grunn

Kommunen og fylkeskommunen skal utnytte retten til fiske etter anadrome laksefisk og innlandsfisk på sine eiendommer i samsvar med lovens formål, samt gi et best mulig tilbud om fiske for allmennheten blant annet ved salg av fiskekort. Inntektene skal gå til fiskekulturtiltak og til administrasjon av fisket. Kommunen og fylkeskommunen kan overlate administrasjonen av fisket til en organisasjon med fremme av fiske som formål eller delformål.

Kommunen og fylkeskommunen plikter, på samme måte som andre rettighetshavere, å bidra til felles forvaltning og driftsplanlegging i vassdrag, jf. §§ 25 og 25 a.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder for all kommunal og fylkeskommunal eiendom, herunder eiendom tilhørende selskap som eies fullt ut av én eller flere kommuner eller fylkeskommuner i fellesskap.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).

§ 24. Særlige rettigheter i Finnmark

Denne lov medfører ingen endringer i de særlige regler som gjelder for den lokale befolknings rett til fiske i Finnmark etter kgl. res. av 27. mai 1775[1] angående Jorddelingen i Finnmarken samt Bopladses Udvisning og Skyldlægning sammesteds, finnmarksloven kapittel 4 og Tanaloven.
Endret ved lover 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 20 juni 2014 nr. 51 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 802).
1 Inkurie: Skal være kgl. res. 8. juni 1775, jf. korrigering av resolusjonens dato.

Kapittel V. Organisering av fiskeforvaltningen i vassdrag. Driftsplaner. Pålegg om salg av fiskekort

Overskriften endret ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).

§ 25. Organisering av fiskeforvaltningen i vassdrag

For å fremme en forsvarlig og rasjonell forvaltning av fiskeressursene skal fiskeforvaltningen arbeide for felles organisering.

I vassdrag med selvreproduserende bestander av anadrome laksefisk plikter fiskerettshaverne å gå sammen om felles forvaltning. Fellesforvaltningen skal omfatte regulering av fisket, fiskeoppsyn, informasjon, smitteforebyggende tiltak, fangststatistikk og rapportering, kultiveringstiltak og bestandsovervåking. Departementet[1] kan unnlate å åpne for fiske i deler av vassdrag dersom fiskerettshaver bryter eller unnlater å følge opp brudd på bestemmelser som nevnt i annet punktum om fisket. Departementet kan gi forskrift om utøvelsen av fellesforvaltningen, samt om oppfølging av brudd på fellesforvaltningens bestemmelser.

I vassdrag der kravene til pliktig organisering ikke er oppfylt, kan departementet unnlate å åpne for fiske.

Departementet kan ved forskrift bestemme at vassdrag med små bestander skal unntas fra kravet om felles organisering.

I vassdrag som ikke omfattes av annet ledd, eller som er unntatt fra kravet om obligatorisk organisering, kan et flertall av fiskerettshaverne med bindende virkning beslutte at fiskeressursene skal forvaltes i fellesskap.

Fiskerettshaverne organiserer selv arbeidet. Den enkelte fiskerettshavers andel i fisket legges til grunn ved fordeling av utgifter i forbindelse med fellesforvaltningen.

Departementet gir nærmere bestemmelser om hvordan den enkelte rettighetshavers andel i fisket skal beregnes og vektlegges ved stemmegivning i forbindelse med fellesforvaltningen, og om gjennomføring av felles organisering.

Utgifter knyttet til fellesforvaltningen er tvangsgrunnlag for utlegg.

For gjennomføring av felles organisering kan bruksordning kreves etter jordskiftelova. Departementet[2] kan kreve bruksordning etter jordskiftelova § 3-8 når ingen av partene vil kreve det eller resultatet av minnelig ordning ikke er hensiktsmessig.

Endret ved lover 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251).

1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

2 Fylkesmannen iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 25 a. Driftsplanlegging

I vassdrag hvor fiskeretthaverne plikter å gå sammen om felles forvaltning av fiskeressursene, skal det utarbeides driftsplan. Departementet kan gi dispensasjon fra kravet om driftsplan når spesielle årsaker tilsier det.

Departementet kan gi regler om at felles forvaltning også skal omfatte fjordsystemer utenfor vassdraget.

Driftsplan skal inneholde oversikt over fiskeressursene i det aktuelle området, oversikt over regulerings-, overvåkings-, oppsyns- og informasjonstiltak, samt oversikt over den enkelte fiskerettshavers andel i fisket dersom dette er avklart. Videre skal planen beskrive hvordan fiskeinteressene er organisert, og de økonomiske forholdene knyttet til organisering og tiltak. Planen kan også omfatte bortleie av fiskerett.

Bestemmelsene om flertallsvedtak i § 25 fjerde ledd gjelder tilsvarende. Om nødvendig kan departementet utarbeide driftsplan på eget initiativ.

Fordeling av utgifter og inntekter av tiltak i medhold av bestemmelsene ovenfor skal skje etter fiskerettshavernes andel i fisket. Departementet kan gi nærmere regler om fordelingen. Utgifter i forbindelse med driftsplanlegging og tiltak besluttet ved flertallsvedtak er tvangsgrunnlag for utlegg.
Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).

§ 26. Vassdrag hvor det bevilges offentlige midler til tiltak

Når det bevilges vesentlige økonomiske midler til tiltak som omfattes av lovens formål, kan det for en nærmere bestemt tidsperiode ved enkeltvedtak eller forskrift stilles krav om at fisket eller en forholdsmessig andel av fisket skal forvaltes til fordel for allmennheten. I vassdrag eller deler av vassdrag der kravene ikke er oppfylt, kan departementet i særskilte tilfelle unnlate å åpne for fiske.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).

§ 27. Pålegg om salg av fiskekort

Fiskeforvaltningen skal gjennom frivillige ordninger tilrettelegge for best mulig tilbud om fiske til allmennheten. I vassdrag hvor allmennheten ikke har rimelig adgang til fiske, eller fiskerettshaverne ikke utnytter fiskeproduksjonen, kan departementet,[1] dersom forholdene ellers gjør det rimelig, gi pålegg om et bedre tilbud til fiske ved bortleie eller kortsalg. Det skal i tilfelle tas hensyn til rettighetshavernes egen utnytting av fiske.

Pålegget skal være tidsbegrenset og kan gis for inntil 10 år om gangen.

Prisen på fisket settes til det som er vanlig for tilsvarende fiske. Pålegget kan gjennomføres ved tvangsmulkt.

Spørsmål om rettighetshaverne etter alminnelige rettsgrunnsetninger har krav på erstatning for tap som følge av vedtak etter denne paragraf, avgjøres ved skjønn styrt av tingretten om ikke annet blir avtalt. Begjæring om skjønn må fremmes innen ett år etter at vedtaket er kunngjort. Departementet[1] kan forlenge fristen. Reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14 gjelder så langt de passer. Lov av 23. oktober 1959 om oreigning av fast eiendom kommer ikke til anvendelse.

Kongen[2] kan gi regler om forbud mot framleie av fiskerett.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

2 Klima- og miljødepartementet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 28. Pålegg om fiskekulturtiltak

Fiskeforvaltningen skal påse at hensiktsmessige tiltak for vern og utvikling av fiskestammer blir organisert og utført på en tilfredsstillende måte for de enkelte vassdrag.

Når hensynet til fisken ikke blir ivaretatt på en forsvarlig måte, og minnelige ordninger ikke oppnås, kan departementet[1] pålegge rettighetshaverne å utføre tiltak til vern og utvikling.

Om pålegget ikke blir etterkommet, kan departementet[1] overlate driften av vassdraget til det lokale fiskeorgan for et tidsrom av inntil 10 år. Tilbakeføring til rettighetshaverne skjer vederlagsfritt.

Spørsmål om rettighetshaverne etter alminnelige rettsgrunnsetninger har krav på erstatning for økonomisk tap som følge av vedtak etter denne paragraf, avgjøres ved rettslig skjønn om ikke annet blir avtalt. Begjæring om skjønn må fremmes innen ett år etter at vedtaket er kunngjort. Departementet kan forlenge fristen. Reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14 gjelder så langt de passer.

Lov av 23. oktober 1959 om oreigning av fast eiendom gjelder ikke for pålegg eller vedtak etter denne paragraf.

Endret ved lover 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251).

1 Klima- og miljødepartementet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

Kapittel VI. Statens fiskefond, statlig fiskeravgift og finansieringsmåter.

Overskrift endret ved lov 20 juni 2025 nr. 88 (i kraft 1 juli 2025).

§ 29. Statens fiskefond

For å finansiere tiltak som skal sikre og utvikle bestander av vill anadrom laksefisk og legge til rette for fiske etter anadrome laksefisk, skal den statlige fiskeravgiften gå inn i et statlig fiskefond. I fondet inngår de inntektene som er nevnt i §§ 30 og 47.

Fondet styres av departementet[1] innenfor de rammene Kongen gir for fondets forvaltning og bruken av midlene.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 88 (i kraft 1 juli 2025).

1 Klima- og miljødepartementet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 30. Statlig fiskeravgift

Den som vil fiske etter anadrome laksefisk etter å ha fylt 18 år, skal betale avgift til Statens fiskefond. Departementet kan gi forskrift om avgift på faststående redskap som benyttes til fangst av anadrome laksefisk.

Stangfiske i sjøen er unntatt fra avgiftsplikten etter første ledd. Norske og svenske flyttsamer er fritatt for å betale avgift for fiske som de etter reindriftslovgivningen har rett til å drive.

Betaling av avgift til Statens fiskefond er et vilkår for utøving av fiske, men gir ikke rett til fiske i noe bestemt område.

Departementet[1] fastsetter størrelsen på avgiften og for hvilket tidsrom betalingen gjelder. Departementet kan gi forskrift om dispensasjon fra plikten til å betale avgift, om betalingen og om kontroll med slik betaling.

Endret ved lover 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 20 juni 2025 nr. 88 (i kraft 1 juli 2025).

1 Klima- og miljødepartementet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

Kapittel VII. Administrative og rettslige avgjørelser.

§ 31. Tvist om grenser m.m.

Fiskeberettiget eier eller bruker av fiskerett i sjø eller vassdrag, det lokale fiskeorgan, statsforvalteren, politimesteren eller Miljødirektoratet kan kreve at

departementet[1] avgjør:

a. midtstrømslinje i elv eller bekk, jfr. § 35 annet ledd,
b. om elvestrekning skal anses som foss,
c. bredden av vassdrag ved middels sommervannstand og bredden av fjord eller sund ved vanlig fjære sjø midtsommers,
d. grensen mellom elv eller bekk og innsjø eller tjern og grensen mellom elv eller bekk og sjø,
e. om vassdrag eller deler av vassdrag skal anses for å føre anadrome laksefisk.

Når det er nødvendig, kan departementet[1] avgjøre ovennevnte spørsmål uten at det foreligger krav om det fra de som er nevnt i første punktum.

Departementets[1] vedtak etter første ledd kan ikke påklages etter lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967 kap. VI. Partene kan innen 3 måneder etter departementets vedtak kreve spørsmålet avgjort ved skjønn styrt av tingretten.

Nytt vedtak av departementet[1] kan kreves når det kan påvises at forholdene i vassdraget eller tilstøtende sjøstrekning er vesentlig endret eller når 10 år er gått siden saken forrige gang ble avgjort. Tredje ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 48 (ikr. 1 juli 2013), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).
1 Fylkesmannen iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 32. Tvist om fiske mellom naboeiendommer

Når redskap til fiske etter anadrome laksefisk er satt ut fra en eiendom og forringer eller gjør det umulig å fiske med slike redskaper fra naboeiendommen, kan hver av partene kreve avgjort av jordskifteretten hvor stor rett hver eiendom har, og hvordan fisket skal drives for at eiendommene såvidt mulig skal få utnyttet retten sin.

Kapittel VIII. Fiske, fisketider, fiskemåter, redskapsbruk m.v.

§ 33. Åpning av fiske etter anadrome laksefisk, nærmere bestemmelser om redskapsbruk, fisketider m.m.

I samsvar med naturmangfoldloven og formålet i loven her kan Kongen tillate

fiske etter anadrome laksefisk. Tillatelsen kan gis for nærmere angitt tidsrom og gjelde bestemte områder, redskaper, fangstmåter, arter eller fangstkvantum.

Departementet[1] kan gi utfyllende bestemmelser. Det kan fastsettes ulike bestemmelser for de enkelte områder og vassdrag.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).
1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 34. Regler for fangst av innlandsfisk

Departementet gir forskrift om regulering av fiske etter innlandsfisk og kreps i samsvar med naturmangfoldloven, herunder om redskapstyper, redskapsbruk og stenging av vassdrag av hensyn til fangst av ål. Departementet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om høsting og annet uttak av andre ferskvannsorganismer. Det kan gis særskilte regler for forskjellige områder eller vassdrag.

I vassdrag hvor det går anadrome laksefisk, gjelder de bestemmelser som er fastsatt for anadrome laksefisk også for fiske av innlandsfisk. Departementet kan ved forskrift fastsette egne regler for fiske av innlandsfisk når det vil tjene til bedre utnytting av innlandsfisken og ikke vil være til vesentlig skade for bestandene av anadrome laksefisk.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).

§ 35. Friløp og midtstrømslinje

Det er forbudt å stenge helt for fiskens frie gang uten konsesjon etter vannressursloven. Hvis ikke konsesjonen bestemmer noe annet, skal det i elv, elvearm eller bekk være et friløp som utgjør minst en åttendedel av vassdragets bredde på hver side av midtstrømslinjen ved middels sommervannstand.

Midtstrømslinjen går midt i djupålen hvis denne kan påvises. Ellers går midtstrømslinjen midt i vannløpet eller der hvor den i tilfelle er fastsatt etter § 31 bokstav a. Ved avgjørelsen skal så vidt mulig tas hensyn til at det kan gå omtrent like mye fisk på hver side av midtstrømslinjen på den tid da fisket er størst på vedkommende sted.

Departementet[1] kan innskrenke eller utvide friløpets bredde.
Endret ved lover 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169), 20 juni 2025 nr. 88 (i kraft 1 juli 2025).
1 Fylkesmannen iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 36. Fiske i friløpet og tilstopping

Det er forbudt å sette fiskeredskaper slik at redskapet enten alene eller i forbindelse med ledegarn, stein eller andre naturlige hindringer for fiskens frie gang kommer ut i friløpet. Unntatt fra denne bestemmelse er fiske med stang eller håndsnøre, oter, drivgarn, kastenot som trekkes inn straks etter utsettingen og håv som tas opp av vannet like etter nedsenkingen.

I friløpet er det forbudt uten konsesjon etter vannressursloven å slippe stein eller andre ting som kan være til hinder for fiskens frie gang. Det er også forbudt å gjøre dypere enn friløpet det løp som ovenfra eller nedenfra fører inn til et redskap. Dersom friløpet er oppfylt eller vassdraget utdypet i strid med denne bestemmelse, er det forbudt å fiske på vedkommende sted inntil friløpet eller vassdraget er bragt tilbake i samme tilstand som før det ulovlige tiltak.

Departementet[1] kan gi pålegg om gjenoppretting av endring av friløpet i strid med annet ledd. Bestemmelsene i § 7 femte ledd gjelder tilsvarende.

Er oppfylling eller utdyping skjedd uten noens skyld, gjelder vannressurslovens regler for gjenoppretting av friløpet.

Endret ved lover 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169), 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251), 20 juni 2025 nr. 88 (i kraft 1 juli 2025).

1 Fylkesmannen iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 37. Hensynet til dyrevelferd, forbudte tiltak og fiske- og avlivingsmetoder

Fiske og fangst av arter som omfattes av denne lovs virkeområde, skal foregå på en måte som ikke utsetter disse artene for unødige lidelser, jf. lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd.

Tiltak av enhver art som ikke har annet formål enn å skremme fisken eller hindre dens frie gang er forbudt.

Så vel i sjøen som i vassdrag er det til fangst og avliving av fisk forbudt å bruke:

1. Stoff med giftig, lammende eller kvelende virkning.
2. Sprengstoff.
3. Skytevåpen, jf. lov 9. juni 1961 om skytevåpen og ammunisjon, unntatt for fangst av gjedde.
4. Elektrisk strøm.
5. Kunstig endring av vannføringen.
6. Lyster eller liknende redskap med spiss eller krok som ikke er beregnet på å slukes av fisken. Det er likevel tillatt å bruke slikt

redskap som hjelperedskap for å ta opp fisk som er fanget med annet lovlig redskap.

7. Kunstig lys, unntatt for åle- og krepsefangst.
8. Fisk som agn i vassdrag, unntatt død fisk fra samme vassdrag som agnet benyttes i.

Kongen kan ved forskrift forby andre fangst- og avlivingsmetoder.

Uten tillatelse fra departementet, ved enkeltvedtak eller forskrift, er det forbudt å transportere levende fisk i og ved vassdrag. Forbudet gjelder ikke kommersiell transport av fisk på vei eller annen transportåre.

Fisk som fanges og ikke settes ut umiddelbart, skal avlives omgående. Organismer som ikke er av stedegen stamme, skal ikke gjenutsettes, men avlives omgående. Første punktum gjelder ikke for fangst av edelkreps eller for fiske med tillatelse etter § 13 eller naturmangfoldloven § 18.

Departementet[1] kan for det enkelte tilfelle dispensere fra bestemmelsene i tredje ledd.

Endret ved lover 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251).

1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 38. Særlige bestemmelser om konsesjon

Kongen[1] kan bestemme at det skal være konsesjonsplikt for bestemte fangstmetoder for anadrome laksefisk. Kongen[1] kan ved forskrift gi nærmere regler om adgangen til å få konsesjon og om vilkår som kan knyttes til den enkelte konsesjon.

1 Klima- og miljødepartementet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 39. Fiske og ferdsel ved faststående redskap

Det er forbudt å drive fiske eller foreta låssetting nærmere fangstsiden til et faststående redskap som står til fangst av anadrome laksefisk enn 200 meter, og forøvrig ikke nærmere enn 50 meter.

Forbudet gjelder også fiske etter annen fisk enn anadrome laksefisk.

Forbudet er likevel ikke til hinder for ålefiske, kasting med not etter sild, brisling, lodde, makrell, torsk og sei eller for fiske på fiskerens egen grunn.

Forbudet er heller ikke til hinder for fiske med stang og håndsnøre når dette foregår i større avstand enn 50 meter fra faststående redskap.

Departementet[1] kan gi regler om ferdsel i nærheten av faststående redskap

som står til fangst av anadrome laksefisk.

Departementet[1] kan gi regler om avstanden mellom redskaper som står til fangst av anadrome laksefisk.

1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 40. Regulering av alt fiske

Departementet[1] kan forby eller gi regler om utøvelsen av alt fiske, herunder saltvannsfiske, ved utløpet av vassdrag, i saltvannsstrøm, i sund og mellom elv og vann der det går anadrome laksefisk. Reguleringen skal ikke overstige 2 km fra munningen når ikke særlige forhold gjør det påkrevet. Det regulerte området skal avmerkes tydelig for statskassens regning.

1 Fylkesmannen iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 41. Nedsenking av redskap og bruk av visse redskapstyper i fredningstiden for anadrome laksefisk

For å motvirke fiske etter anadrome laksefisk som er forbudt etter denne lov eller forskrift i medhold av denne lov, kan Kongen gi forskrifter om nedsenking av redskap som er bestemt for fiske etter annen fisk enn anadrome laksefisk, når slik redskap også er egnet til å fange anadrome laksefisk.

I den tiden det ikke er åpnet for fiske etter anadrome laksefisk, kan det med hjemmel i havressurslova fastsettes bestemmelser om bruken av kilenot, krokgarn og sitjenot (lakseverp) til fiske etter saltvannsfisk for å redusere risikoen for fangst av anadrome laksefisk.

Endret ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).

Kapittel IX. Kontroll og oppsyn. Registrering. Oppgaveplikt.

§ 42. Kontroll, oppsyn og overvåking

Departementet[1] skal føre kontroll med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov blir overholdt og påse at nødvendig oppsyn blir etablert.

Departementets[1] oppsyn skal under sin kontrollvirksomhet gis uhindret adgang til båt eller fartøy og til områder der virksomheten drives fra. Under kontrollvirksomheten kan båt eller fartøy stanses for undersøkelse, og oppsynet kan trekke redskaper og forankring for slike, eller gi den ansvarlige pålegg om dette. Oppsynet kan videre kreve å få vist fram redskaper som kan benyttes til

fiske, samt fangst som er tatt om bord i båt eller fartøy. Den ansvarlige for virksomheten skal gi oppsynet nødvendig bistand og opplysninger. Oppsynet kan om nødvendig kreve hjelp av politiet for å utføre kontrollen.

Departementet[1] kan gi forskrifter om kontroll som utøves etter første ledd og instruks for oppsynsmenn.

Fiskeforvaltningen kan utenom statsallmenning tilsette oppsyn. Oppsynet bør gis politimyndighet etter lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet § 20.

Kongen kan gi forskrift om overvåking av anadrome laksefisk og andre arter som forvaltes i medhold av denne lov, herunder fastsette bestemmelser om overvåking av bestandssituasjonen, påvirkninger på bestandene og om organisering av overvåkingen.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251).

1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 43. Registrering

Den som i sjø eller vassdrag fisker anadrome laksefisk med andre redskap enn stang, håndsnøre, dorg og oter, plikter å registrere redskapet før fisket tar til. Er fisket bortleid er såvel eier som leier ansvarlig for at registrering skjer.

Departementet kan nekte registrering av redskap for inntil to år for den som har vist seg uskikket til å bruke redskapet og har overtrådt første ledd eller bestemmelser gitt i eller i medhold av § 11, § 33, § 37 annet, tredje og fjerde ledd, § 40 eller § 41.

Departementet[1] gir nærmere regler om registrering og merking av redskap. Departementet kan utvide plikten til registrering til å gjelde fiske etter innlandsfisk.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251).

1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 44. Oppgaveplikt

Den som i året har fisket anadrome laksefisk skal sende skriftlig oppgave over fangsten til bruk for den offentlige statistikk.

Ved leie av fiskerett, eller kjøp av fiskekort i vassdrag plikter fiskeren å gi oppgave over fangsten til den som eier fiskeretten. Den som eier fiskerett er pliktig til å gi melding innen en nærmere fastsatt frist.

Registrering av redskap etter § 43 skal som hovedregel nektes når

fangstoppgave ikke er innsendt. I vassdrag eller deler av vassdrag hvor skriftlig oppgave over fangsten ikke innleveres, skal det som hovedregel unnlates å åpne for fiske etter anadrome laksefisk.

Departementet[1] gir nærmere bestemmelser om oppgaveplikten, frister og hvem oppgavene skal sendes til.

Departementet[1] kan gjøre denne paragraf gjeldende for fiske etter innlandsfisk.

Opplysninger gitt i medhold av denne bestemmelse er underlagt taushetsplikt. Dette gjelder ikke for utveksling av slike opplysninger mellom organer som er en del av den offentlige fiskeforvaltningen, jf. § 6, eller mellom lokale fiskeforvaltningsorganer, jf. § 25, og offentlige fiskeforvaltningsorganer. I vassdrag med fellesforvaltning skal forvaltningens styre ha adgang til all fangstinformasjon, og kunne benytte denne i forvaltningen.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).
1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 45. Oppgave fra næringsdrivende

Den som i sin næring omsetter, foredler eller bruker anadrome laksefisk eller innlandsfisk plikter å oppgi vekt og verdi, hver fiskeart for seg, og selgerens navn og adresse til bruk for den offentlige statistikk.

Departementet[1] gir nærmere bestemmelser om oppgaveplikten og hvem oppgavene skal sendes til.
1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

Kapittel X. Erstatningsansvar.

§ 46. Objektivt ansvar

Den som volder skade på redskaper eller innretninger som lovlig er satt ut for fangst eller for fremme av fiskebestanden, plikter uten hensyn til skyld å erstatte skaden, herunder tap av fangst og tap som følge av avbrekk i fisket.

Erstatningsplikten etter første ledd kan reduseres eller falle bort dersom skadevolder godtgjør at han er uten skyld i skaden.

Kapittel XI. Administrative reaksjoner og straff mv.

Overskrift endret ved lov 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni

2020 nr. 1251).

§ 47. Utkasting og administrativ inndragning

Anadrome laksefisk som er fanget med redskap som er ulovlig til fangst av slik fisk eller utenfor lovlig fisketid for denne, skal umiddelbart og skånsomt settes ut igjen.

Departementets oppsyn kan inndra umerket redskap som er satt ut eller brukt i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, og som ikke er av vesentlig verdi. Inndratt redskap kan destrueres etter tre måneder eller etter særskilt kunngjøring, eller det kan besluttes at redskapet tilfaller fiskefondet.

Anadrome laksefisk som er ulovlig fanget og bragt i land eller verdien av denne tilfaller fiskefondet. Departementet[1] skal så vidt mulig sørge for at fangsten eller dens verdi blir tatt vare på.

Verdien av ulovlig fanget fisk er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet[1] kan gi nærmere bestemmelser om utkasting og inndragning herunder om ulovlig fanget innlandsfisk.

Endret ved lover 26 juni 1992 nr. 86, 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251).

1 Miljødirektoratet iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

§ 47 a. Administrativt beslag

Når redskap antas å være satt ut eller brukt i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av § 7a annet ledd, § 10 første og tredje ledd, § 15 første ledd, § 22 første og tredje ledd, § 30 første og fjerde ledd, § 33 første og annet ledd, § 34 første og annet ledd, § 35 første ledd, § 36 første til tredje ledd, § 37 annet til sjette ledd, § 39 første, annet, femte og sjette ledd, § 40, § 41 første ledd, § 44 første, annet, fjerde og femte ledd, § 47 første og femte ledd eller § 48, kan departementets oppsyn foreta beslag. Adgangen til beslag gjelder også fangst tatt ved bruk av redskapet. Beslag kan skje selv om lovovertrederen ikke har handlet forsettlig eller uaktsomt. Beslag foretas overfor lovovertrederen, den han har handlet på vegne av eller overfor eier. Beslagets varighet skal ikke overstige seks måneder. Fristen løper fra tidspunktet for faktisk beslag. Skriftlig avgjørelse om beslag er tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Departementet kan gi forskrift om fastsettelse og gjennomføring av beslag.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr.

1251).

§ 48. Forbud mot omsetning

Det er forbudt å ta imot eller omsette fisk som er fanget i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov. Omsetning som nevnt i første punktum regnes som grov overtredelse etter § 49 annet ledd.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251).

§ 48 a. Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som overtrer bestemmelser i eller i medhold av § 7 annet og tredje ledd, § 10 første og tredje ledd, § 11, § 19 første og fjerde ledd, § 22 første og tredje ledd, § 27 første og fjerde ledd, § 30 første og fjerde ledd, § 33 første og annet ledd, § 34 første og annet ledd, § 37 annet til sjette ledd, § 40, § 41 første ledd, § 43 første og tredje ledd, § 44 første, annet, fjerde og femte ledd eller § 47 første og femte ledd.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr hvis vedkommende har handlet forsettlig eller uaktsomt.

Kongen kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr, herunder om standardisert utmåling.

Overtredelsesgebyr kan ikke ilegges senere enn tre år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251).

§ 49. Straff

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i eller i medhold av § 7 annet og tredje ledd, § 7a annet ledd, § 10 første ledd og tredje ledd, § 11, § 14 første ledd, § 15 første ledd, § 19 første og fjerde ledd, § 22 første og tredje ledd, § 27 første og fjerde ledd, § 30 første og fjerde ledd, § 33 første og annet ledd, § 34 første og annet ledd, § 35 første ledd, § 36 første til tredje ledd, § 37 annet til sjette ledd, § 38, § 39 første, annet, femte og sjette ledd, § 40, § 41 første ledd, § 42 annet og tredje ledd, § 43 første og tredje ledd, § 44 første, annet, fjerde og femte ledd, § 45, § 47 første og femte ledd eller § 48.

Grov overtredelse av bestemmelser som nevnt i første ledd straffes med bot

eller fengsel i inntil fem år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på naturmangfoldet, om den økonomiske verdien av overtredelsen er stor, om overtredelsen har skjedd som ledd i organisert kriminalitet og graden av skyld.

Det foreligger uaktsomhet når den som fisker etter saltvannsfisk eller innlandsfisk, burde ha skjønt at det ut fra redskapets art og fiskeeffekt, tidspunktet for fisket og området det fiskes i, var en nærliggende mulighet for fangst av anadrome laksefisk. Det regnes også som uaktsomt å fortsette fisket når fangsten viser seg å inneholde en ikke helt ubetydelig mengde anadrome laksefisk.

Den som krenker en annens rett ved å fiske, straffes med bøter. Forsøk er straffbart.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 19 juni 2020 nr. 84 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1251).

Kapittel XII. Ikrafttreden.

§ 50. Ikrafttreden

1. Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer[1]. Det kan bestemmes at de enkelte bestemmelser i loven skal tre i kraft til ulike tider. Fra samme tid oppheves lov av 6. mars 1964 om laksefisket og innlandsfisket.
2. Bestemmelser gitt i medhold av lov av 6. mars 1964 om laksefisket og innlandsfisket og eldre lover gjelder fortsatt i den utstrekning de fortsatt har hjemmel i eller i bestemmelser gitt i medhold av loven her.
3. Fra lovens ikrafttreden gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

1 Fra 1 jan 1993 iflg. res. 27 nov 1992 nr. 864.

Lov om inspeksjoner i samsvar med Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa (CFE-avtalen) og om immunitet og privilegier for inspektørene m.fl

§ 1.

Det kan foretas inspeksjoner av installasjoner og områder som staten ikke selv eier eller råder over, i samsvar med Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa av 19. november 1990.

Kongen kan pålegge grunneieren eller andre rettighetshavere plikter som er nødvendige for gjennomføring av inspeksjonen.

§ 2.

De personer som etter Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa skal nyte immunitet og privilegier, innrømmes immunitet og privilegier i samsvar med nevnte traktats bestemmelser uten hinder av norsk lov.

Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av bestemmelser om immunitet og privilegier.

§ 3.

Denne lov gjelder også for Svalbard.

§ 4.

Den som forsettlig eller uaktsomt hindrer en inspeksjon som er omfattet av Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa, eller overtrer vedtak fattet i medhold av denne lov, straffes med bøter.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5.

Denne lov trer i kraft på det tidspunkt[1] avtalen om konvensjonelle styrker i Europa trer i kraft.
1 Avtalen om konvensjonelle styrker i Europa (CFE-avtalen) trådte i kraft 9 nov

1992 iflg. vedtak 9 nov 1992 nr. 1262.

Lov om handelsagenter og handelsreisende (agenturloven)

Første del. Alminnelige bestemmelser.

Kapittel I. Innledning.

§ 1. Definisjoner.

Med en handelsagent forstås i denne lov den som i næringsvirksomhet etter avtale med en annen (hovedmannen) har påtatt seg selvstendig og over tid å virke for salg eller kjøp av varer for hovedmannens regning ved å innhente ordrer til hovedmannen eller ved å inngå avtaler i hovedmannens navn.

Med en handelsreisende forstås i denne lov en ansatt som har som oppgave å oppsøke tredjemenn og virke for salg eller kjøp av varer, som ikke medbringes, ved å innhente ordrer til arbeidsgiveren eller ved å inngå avtaler i arbeidsgiverens navn.

§ 2. Fravikelighet.

Bestemmelsene i denne lov gjelder ikke når noe annet følger av avtale, etablert praksis, handelsbruk eller annen sedvane, med mindre det følger av loven at en bestemmelse skal være ufravikelig.

§ 3. Avtaler om lovvalg.

En bestemmelse som etter loven er ufravikelig, kan ikke settes til side til skade for handelsagenten eller den handelsreisende gjennom en avtale om at fremmed rett skal anvendes på forholdet, dersom rettsforholdet uten lovvalgsavtalen ville bli å bedømme etter norsk rett.

Annen del. Handelsagenter.

Kapittel II. Partenes plikter.

§ 4. Skriftlig avtale.

Hver av partene kan kreve at avtaler settes opp skriftlig og å få et underskrevet eksemplar av avtalen og senere endringsavtaler.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes av partene.

§ 5. Handelsagentens alminnelige plikter.

Ved utførelsen av oppdraget skal handelsagenten lojalt og redelig ivareta hovedmannens interesser.

Handelsagenten skal særlig:

1. gjøre rimelige anstrengelser for å innhente ordrer og, om oppdraget omfatter det, inngå avtaler,
2. underrette hovedmannen om ordrer som blir innhentet og avtaler som er inngått og om andre forhold agenten kjenner til som er av betydning for oppdraget, og
3. følge rimelige instrukser fra hovedmannen.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes av partene.

§ 6. Handelsagentens omsorg for hovedmannens varer m.v.

Handelsagenten skal ta godt vare på varer og annet som tilhører hovedmannen og som agenten har hånd om. Agenten skal ha slik forsikring som er vanlig etter forholdene. Hovedmannens varer skal holdes atskilt fra andre varer.

Har handelsagenten rett til å motta betaling for solgte varer, skal de mottatte beløp holdes atskilt fra andre midler. Agenten skal redegjøre overfor hovedmannen for alle mottatte beløp.

§ 7. Hovedmannens plikter.

Hovedmannen skal opptre lojalt og redelig overfor handelsagenten.

Hovedmannen skal særlig:

1. overlate til handelsagenten prøver, beskrivelser, prislister og annet materiale som er nødvendig i forbindelse med de varer som oppdraget gjelder,
2. fremskaffe de opplysninger som er nødvendige for at agenten kan gjennomføre oppdraget, og
3. uten ugrunnet opphold underrette agenten om hvilke ordrer som er avslått og hvilke som er akseptert og om avtaler agenten har formidlet som ikke blir gjennomført.

Dersom hovedmannen kan forutse at virksomhetens omfang blir vesentlig mindre enn det handelsagenten normalt hadde grunn til å regne med, skal hovedmannen uten ugrunnet opphold underrette agenten om dette.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes av partene.

§ 8. Erstatning.

Oppfyller ikke handelsagenten eller hovedmannen sine plikter etter agenturavtalen eller etter loven, kan motparten kreve erstattet sine tap som følge av dette. Dette gjelder ikke hvis den annen part kan bevise at forholdet ikke skyldes feil eller forsømmelse på sin side.

Den som vil kreve erstatning, skal underrette den andre parten om dette uten ugrunnet opphold etter at han eller hun fikk eller burde ha fått kjennskap til de forhold som ligger til grunn for kravet. Ellers tapes retten til erstatning, med mindre motparten har handlet grovt uaktsomt eller forøvrig i strid med redelighet og god tro.

Den part som krever erstatning, skal ved rimelige tiltak begrense sitt tap. Forsømmes dette, må parten selv bære den tilsvarende del av tapet.

Erstatningen kan settes ned dersom den vil virke urimelig for den ansvarlige part ut fra tapets størrelse i forhold til det tap som vanligvis oppstår i liknende tilfeller, og forholdene ellers.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke på forhånd fravikes til skade for handelsagenten.

Kapittel III. Provisjon m.v.

§ 9. Størrelsen på vederlaget.

Har partene ikke avtalt størrelsen på vederlaget, har handelsagenten krav på slikt vederlag som er vanlig i det området der agenten utøver sin virksomhet. Finnes det ikke noe slikt vanlig vederlag, skal vederlaget settes til det som finnes rimelig når man tar hensyn til alle omstendigheter ved oppdraget.

§ 10. Provisjon i oppdragstiden.

Handelsagenten har rett til provisjon av avtaler som inngås i oppdragstiden, hvis:

1. avtalen er kommet i stand ved agentens medvirkning,
2. avtalen uten agentens medvirkning er inngått med en tredjemann som agenten tidligere har skaffet som kunde for liknende avtaler, eller
3. agenten har fått tildelt et bestemt område eller en bestemt kundekrets, og avtalen uten agentens medvirkning er inngått med en tredjemann som hører til området eller kundekretsen.

En tiltredende handelsagent har ikke krav på provisjon etter første ledd av en avtale som gir den foregående agenten rett til provisjon etter § 11, med mindre det som følge av forholdene er naturlig at provisjonen deles mellom dem.

§ 11. Provisjon av avtaler etter at oppdraget er avsluttet.

Handelsagenten har også rett til provisjon av avtaler som inngås etter at oppdraget er avsluttet, hvis:

1. avtalen ellers oppfyller vilkårene i § 10 og agenten eller hovedmannen har tatt imot tredjemanns ordre i oppdragstiden, eller
2. avtalen har kommet i stand hovedsakelig som følge av agentens virksomhet i oppdragstiden og avtalen er inngått i rimelig tid etter at oppdraget ble avsluttet.

§ 12. Inntjening og betaling av provisjon.

Provisjonen inntjenes så snart og i det omfang en av følgende omstendigheter foreligger:

1. Hovedmannen har levert varene eller betalt kjøpesummen.
2. Hovedmannen skulle etter avtalen ha levert varene eller betalt kjøpesummen.
3. Tredjemann har levert varene eller betalt kjøpesummen.
4. Tredjemann skulle etter avtalen ha levert varene eller betalt kjøpesummen, forutsatt at hovedmannen hadde oppfylt sin del av avtalen.

Provisjonen skal betales senest innen en måned etter utløpet av det kvartal som provisjonen ble inntjent i.

Bestemmelsene i første ledd nr. 3 og 4 og i annet ledd kan ikke fravikes til skade for handelsagenten.

§ 13. Bortfall av retten til provisjon.

Handelsagenten mister sitt krav på provisjon hvis det godtgjøres at avtalen mellom hovedmannen og tredjemann ikke oppfylles og dette ikke skyldes hovedmannen eller forhold på dennes side.

Skyldes tredjemanns manglende oppfyllelse at hovedmannen har gitt henstand eller opphevet avtalen, påvirker ikke dette handelsagentens krav på provisjon. Dette gjelder likevel ikke hvis agenten har samtykket.

Oppfyller tredjemann avtalen bare delvis, bortfaller handelsagentens krav på provisjon av den delen som ikke er oppfylt, hvis dette følger av første og andre ledd.

Bortfaller kravet på provisjon etter første til tredje ledd, skal handelsagenten betale tilbake det som er betalt for mye.

Bestemmelsene i første til tredje ledd kan ikke fravikes til skade for handelsagenten.

§ 14. Provisjonsoppgave.

Hovedmannen skal senest en måned etter utgangen av hvert kvartal sende handelsagenten en oppgave med opplysninger om provisjonen som er inntjent i kvartalet. Provisjonsoppgaven skal inneholde alle opplysninger som er av

betydning ved beregning av provisjonen.

Har handelsagenten helt eller delvis mistet retten til provisjon av en avtale, skal det være opplysninger om dette i oppgaven for det kvartalet retten bortfalt. Det skal opplyses i oppgaven hvorfor retten til provisjon bortfalt.

Bestemmelsene i denne paragraf kan ikke fravikes til skade for handelsagenten.

§ 15. Handelsagentens rett til opplysninger.

Handelsagenten har rett til å få alle opplysninger fra hovedmannen som denne har tilgang til og som agenten trenger for å kunne kontrollere om provisjonsoppgaven inneholder de provisjonsbeløp som er inntjent. Agenten har i denne sammenheng rett til utdrag fra hovedmannens registrerte regnskapsopplysninger.

Avslår hovedmannen å gi opplysninger som nevnt i første ledd, eller kommer de ikke innen rimelig tid, har handelsagenten rett til selv å granske hovedmannens registrerte regnskapsopplysninger og regnskapsmateriale. Hovedmannen kan bestemme at en statsautorisert eller registrert revisor skal foreta gjennomgangen i stedet for agenten. Agenten velger revisor. Agenten har tilsvarende rettigheter hvis det er grunn til å anta at opplysninger i provisjonsoppgaven eller opplysninger gitt etter første ledd er uriktige.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for handelsagenten.

Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 16. Handelsagentens tilbakeholdsrett.

Har handelsagenten ikke fått provisjon eller annet vederlag fra hovedmannen i rett tid, har agenten i den utstrekning det er nødvendig for å sikre sine krav, rett til å holde tilbake varer, materiale og dokumenter som tilhører hovedmannen og som agenten har mottatt i forbindelse med oppdraget. Agenten har tilsvarende rett hvis det er klart at hovedmannen vil bli forsinket med betalingen. Fullmakter og andre dokumenter som er av vesentlig betydning for hovedmannen, kan agenten ikke holde tilbake.

Har handelsagenten kjøpt varer for hovedmannens regning og sendt varene videre til hovedmannen, har agenten som ledd i sin tilbakeholdsrett etter første ledd rett til å hindre at de utleveres til hovedmannen. Agenten har samme rett når det gjelder varer agenten har hatt til salg for hovedmannen og som er sendt tilbake. Dette gjelder selv om hovedmannen har mottatt transportdokumenter.

Handelsagentens tilbakeholdsrett faller bort når hovedmannen stiller

tilfredsstillende sikkerhet for agentens krav.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for handelsagenten.

§ 17. Rett til å selge tilbakeholdte varer.

Handelsagenten har rett til å selge varer som holdes tilbake etter § 16, når det er gått tre måneder fra hovedmannen ble gitt melding om at varene holdes tilbake. Salget skal skje på forsvarlig måte. Når det er mulig, skal agenten gi hovedmannen rimelig varsel om at varene vil bli solgt. Agenten skal dekke fordringene på hovedmannen med inntektene fra salget så langt de rekker.

Er varene utsatt for rask ødeleggelse eller forringelse, eller er oppbevaring av varene uforholdsmessig kostbart, kan de selges tidligere enn det som fremgår av første ledd.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for handelsagenten.

Kapittel IV. Forholdet til tredjemenn.

§ 18. Hovedregel om handelsagentens rett til å binde hovedmannen.

Handelsagenten kan ikke uten særlig fullmakt inngå avtaler om kjøp eller salg som binder hovedmannen.

§ 19. Hovedmannens reklamasjonsplikt overfor avtaler handelsagenten har inngått.

Har handelsagenten inngått avtale om salg eller kjøp for hovedmannen uten å ha fullmakt til det, skal hovedmannen melde fra til tredjemann hvis avtalen ikke blir godkjent. Slik melding må gis uten ugrunnet opphold etter at hovedmannen fikk kjennskap til avtalen. Ellers er hovedmannen bundet av avtalen. Dette gjelder likevel ikke hvis tredjemann forsto eller burde forstått at handelsagenten inngikk avtale uten fullmakt til det.

§ 20. Hovedmannens reklamasjonsplikt overfor ordrer handelsagenten har innhentet.

Vil hovedmannen ikke anta en ordre handelsagenten har innhentet, skal hovedmannen melde fra til tredjemann uten ugrunnet opphold etter å ha fått kjennskap til ordren. Ellers anses hovedmannen for å ha godkjent ordren.

Første ledd gjelder ikke hvis handelsagenten og tredjemann har avtalt at ordren skal bortfalle hvis hovedmannen ikke uttrykkelig godkjenner den.

§ 21. Tredjemanns rett til å tilbakekalle en ordre.

Har tredjemann gitt en ordre til handelsagenten, og denne har sendt ordren videre til hovedmannen, har tredjemann samme rett til å tilbakekalle ordren overfor hovedmannen som om ordren var sendt direkte til hovedmannen.

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke hvis noe annet er avtalt mellom handelsagenten og tredjemann.

§ 22. Næringsdrivende tredjemanns reklamasjonsplikt ved avtaleinngåelsen.

Har en næringsdrivende tredjemann forhandlet med handelsagenten og deretter fått melding fra hovedmannen som bekrefter en avtale eller antar en ordre som agenten har sendt inn, må tredjemann melde fra til hovedmannen uten ugrunnet opphold hvis han eller hun vil gjøre gjeldende at det ikke er sluttet noen avtale, at det ikke er avgitt noen ordre, eller at avtalen eller ordren er uriktig gjengitt. Ellers anses avtale å være inngått med det innhold som meldingen fra hovedmannen hadde, med mindre tredjemann beviser noe annet.

§ 23. Handelsagentens adgang til å ta imot betaling og inngå endringsavtaler.

Handelsagenten kan ikke ta imot betaling uten at det foreligger en særlig fullmakt til det. Agenten kan heller ikke etter at avtalen er inngått, uten særlig fullmakt gi henstand med betalingen, nedsette prisen eller gjøre noen annen endring i avtalen.

Får hovedmannen kjennskap til at handelsagenten har gått ut over sin rett etter første ledd, skal hovedmannen melde fra til tredjemann uten ugrunnet opphold hvis betalingen eller endringen ikke blir godkjent. Ellers anses hovedmannen for å ha godkjent endringen eller betalingen. Dette gjelder likevel ikke hvis tredjemann forsto eller burde forstått at handelsagenten ikke hadde

rett til å motta betaling eller inngå endringsavtale.

Denne paragrafen gjelder tilsvarende ved kjøp fra tredjemann.

§ 24. Reklamasjon ved mangler eller forsinkelse.

Vil tredjemann gjøre gjeldende at det er mangler ved kjøpte varer eller at de er levert for sent, kan melding om dette rettes til handelsagenten hvis denne har medvirket ved inngåelsen av avtalen eller tredjemann hører til agentens område eller kundekrets. Tilsvarende gjelder for andre meldinger tredjemann vil gi hovedmannen i forbindelse med oppfyllelsen av avtalen. Agenten kan imidlertid ikke uten særlig fullmakt treffe noen avgjørelse i forbindelse med meldingene.

Får hovedmannen kjennskap til at handelsagenten uten særlig fullmakt har truffet slik avgjørelse som nevnt i første ledd, skal hovedmannen melde fra til tredjemann uten ugrunnet opphold. Ellers er hovedmannen bundet av agentens avgjørelse. Dette gjelder likevel ikke hvis tredjemann forsto eller burde forstått at handelsagenten traff avgjørelsen uten fullmakt til det.

Denne paragrafen gjelder tilsvarende ved kjøp fra tredjemann.

Kapittel V. Agenturavtalens opphør m.v.

§ 25. Oppsigelse.

En agenturavtale som ikke er inngått for et bestemt tidsrom, kan handelsagenten og hovedmannen si opp etter reglene i annet ledd.

Oppsigelsestiden er en måned det første året av agenturavtalen. Oppsigelsestiden forlenges deretter med en måned for hvert påbegynt år av agenturavtalen, inntil en oppsigelsestid på seks måneder er oppnådd.

Partene kan ikke på forhånd avtale kortere oppsigelsestid enn det som fremgår av annet ledd. Det kan likevel avtales at handelsagenten kan si opp avtalen med tre måneders varsel selv om agenturavtalen har vart i tre år eller lengre.

Avtaler partene lengre oppsigelsesfrister enn det som fremgår av annet ledd, må oppsigelsestiden ikke være kortere ved oppsigelse fra hovedmannen enn ved oppsigelse fra handelsagenten.

Oppsigelsestiden regnes fra utgangen av den kalendermåned oppsigelsen skjer.

§ 26. Tidsbestemte avtaler.

En agenturavtale som er inngått for et bestemt tidsrom, faller bort ved avtaletidens slutt.

Fortsetter partene agenturforholdet etter avtaletidens slutt, skal avtalen deretter regnes som en ikke tidsbestemt avtale. Ved beregningen av oppsigelsestiden i § 25 skal den forutgående tidsbestemte avtaleperioden regnes med.

Bestemmelsene i annet ledd kan ikke fravikes av partene.

§ 27. Heving.

Handelsagenten og hovedmannen kan heve agenturavtalen med umiddelbar virkning hvis motparten ikke har oppfylt sine plikter etter avtalen eller loven og dette medfører vesentlig kontraktbrudd.

Den som hever avtalen, må melde fra om dette uten ugrunnet opphold etter at vedkommende fikk eller burde ha fått kjennskap til forholdet som gir rett til å heve avtalen og til at det kunne gi adgang til å heve avtalen. Ellers tapes retten til å heve. Dette gjelder likevel ikke hvis den andre parten har opptrådt grovt aktløst eller for øvrig i strid med redelighet og god tro.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for handelsagenten.

§ 28. Avgangsvederlag.

Når agenturavtalen opphører, har handelsagenten rett til avgangsvederlag hvis og i den utstrekning:

1. agenten har tilført hovedmannen nye kunder eller merkbart øket omsetningen med den bestående kundekrets og hovedmannen fortsatt vil få vesentlige fordeler av dette, og
2. avgangsvederlag er rimelig på bakgrunn av samtlige omstendigheter, blant dem agentens tap av provisjon ved avtale med kunder som nevnt i nr. 1.

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende når agenturavtalen opphører på grunn av handelsagentens død.

Avgangsvederlag etter første eller annet ledd skal ikke overstige et beløp som tilsvarer ett års vederlag. Dette beløpet beregnes på grunnlag av

handelsagentens gjennomsnittlige vederlag de seneste fem årene. Har avtalen vart kortere enn fem år, beregnes det på grunnlag av det gjennomsnittlige vederlaget i perioden.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for handelsagenten før agenturavtalen er opphørt.

§ 29. Bortfall av retten til avgangsvederlag når hovedmannen hever avtalen m.v.

Handelsagenten har ikke rett til avgangsvederlag etter § 28 hvis hovedmannen hever eller sier opp avtalen som følge av et pliktbrudd som medfører vesentlig kontraktbrudd, og som kan tilregnes agenten.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for handelsagenten før agenturavtalen er opphørt.

§ 30. Bortfall av retten til avgangsvederlag når handelsagenten sier opp eller overdrar agenturavtalen.

Handelsagenten har ikke rett til avgangsvederlag etter § 28 hvis:

1. agenten sier opp avtalen uten at oppsigelsen har sin grunn i forhold på hovedmannens side,
2. agenten sier opp avtalen uten at det på grunn av alder, sykdom eller lignende forhold ikke er rimelig å kreve at agenten skal fortsette sin virksomhet, eller
3. agenten etter avtale med hovedmannen overdrar sine rettigheter og plikter etter agenturavtalen til en annen.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for handelsagenten før agenturavtalen er opphørt.

§ 31. Frist for å kreve avgangsvederlag.

Handelsagenten mister sin rett til avgangsvederlag hvis melding om at krav på avgangsvederlag vil bli fremsatt, ikke sendes innen ett år fra avtalen opphørte.

Bestemmelsen i første ledd kan ikke fravikes til skade for handelsagenten før agenturavtalen er opphørt.

§ 32. Handelsagentens omsorgsplikt ved opphør av avtalen.

Er agenturavtalen opphørt, skal handelsagenten, inntil hovedmannen selv kan ivareta sine interesser, gjøre det som er nødvendig for å sikre hovedmannen mot tap. Agentens plikt etter første punktum gjelder ikke hvis tiltakene medfører vesentlig kostnad, uleilighet eller økonomisk risiko. Agenten har rett til vederlag for tiltakene.

§ 33. Handelsagentens plikt til å returnere varer m.v.

Når agenturavtalen er opphørt, skal handelsagenten levere tilbake til hovedmannen varer, materiale og dokumenter som agenten har fått for å gjennomføre oppdraget. Agenten har likevel rett til å gjøre tilbakeholdsrett gjeldende etter § 16 og til å selge etter § 17.

Kapittel VI. Forskjellige bestemmelser.

§ 34. Konkurranseklausuler.

En avtale mellom handelsagenten og hovedmannen som går ut på å begrense agentens adgang til å drive virksomhet etter at agenturavtalen er opphørt (konkurranseklausul) binder bare agenten hvis og i den utstrekning den:

1. er inngått skriftlig,
2. gjelder det geografiske område eller den kundekrets som agenten har fått tildelt, og
3. gjelder de samme varetyper som agenturavtalen.

Konkurranseklausulen kan høyst gjelde i to år etter at agenturavtalen er opphørt.

En konkurranseklausul kan settes til side etter avtaleloven.

§ 35. Visse meldinger.

Er en melding forsvarlig avsendt fra handelsagenten etter §§ 8, 17 eller 31, fra hovedmannen etter §§ 8, 19, 20, 23 eller 24 eller fra tredjemann etter § 22, kan meldingen påberopes selv om den er blitt forsinket, overhodet ikke har kommet frem eller er blitt forvansket.

Tredje del. Handelsreisende.

Kapittel VII. Handelsreisende.

§ 36. Eksklusivklausul.

Uten samtykke har en handelsreisende ikke adgang til å arbeide for salg eller kjøp av varer for andre enn arbeidsgiveren.

§ 37. Provisjon for handelsreisende.

Lønnes den handelsreisende helt eller delvis med provisjon, gjelder §§ 10 til 15 tilsvarende.

§ 38. Godtgjørelse for utgifter.

Den handelsreisende har krav på særskilt godtgjørelse for utgifter til reiser, underhold under reiser, porto, telegrammer, telefonsamtaler og liknende utgifter.

Arbeidsgiveren plikter på anmodning å gi den handelsreisende nødvendig forskudd til dekning av slike utgifter.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for den handelsreisende.

§ 39. Forholdet til tredjemenn.

Bestemmelsene i §§ 18 til 24 og § 35, gjelder tilsvarende.

§ 40. Oppsigelse.

Har den handelsreisende vært ansatt i minst seks måneder, skal det gjelde en gjensidig oppsigelsesfrist på minst tre måneder. Oppsigelsesfristen løper fra og med første dag i måneden etter at oppsigelsen fant sted.

§ 41. Avgangsvederlag.

Lønnes den handelsreisende helt eller delvis med provisjon, gjelder § 28 tilsvarende.

Den handelsreisende har likevel ikke rett til avgangsvederlag etter § 28 dersom han eller hun kan avskjediges etter arbeidsmiljøloven § 15-14. Den handelsreisende har heller ikke rett til avgangsvederlag dersom han eller hun selv sier opp arbeidsforholdet, med mindre det etter omstendighetene finnes rimelig at den handelsreisende får avgangsvederlag.

Den handelsreisende har heller ikke rett til avgangsvederlag i den utstrekning han eller hun har påført arbeidsgiveren et tap ved ikke å oppfylle sine plikter etter avtalen eller loven. Dette gjelder likevel ikke hvis den handelsreisende kan bevise at forholdet ikke skyldes feil eller forsømmelse på den handelsreisendes side. Har arbeidsgiveren forsømt ved rimelige tiltak å begrense sitt tap, må arbeidsgiveren bære den tilsvarende del av tapet. Reduksjonen i avgangsvederlaget kan begrenses hvis den vil virke urimelig for den handelsreisende ut fra tapets størrelse i forhold til det tap som vanligvis oppstår i liknende tilfeller, og forholdene ellers.

Får den handelsreisende utbetalt avgangsvederlag, gjelder ikke avtaleloven § 38 tredje ledd.

Bestemmelsen i § 31, jf. § 35, gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609).

Fjerde del. Avsluttende bestemmelser.

Kapittel VIII. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser, endringer i andre lover.

§ 42. Ikrafttredelse.

Loven trer i kraft 1. januar 1993.

§ 43. Overgangsbestemmelser.

– – –

§ 44. Endringer i kommisjonsloven.

I lov av 30. juni 1916 nr. 1 om kommission, handelsagentur og handelsreisende gjøres følgende endringer: – – –

Lov om bygdeallmenninger

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser.

§ 1-1. (bygdeallmenning)

Bygdeallmenning er allmenning hvor eiendomsretten tilligger minst halvparten av de jordbrukseiendommer som fra gammel tid har bruksrett i allmenningen.

Retter i bygdeallmenningene i kraft av særlig hjemmel går ikke inn under loven.

§ 1-2. (salg og bortfeste)

Med de unntak som er nevnt i denne paragraf og i § 6-8, kan bygdeallmenningsgrunn ikke selges eller festes bort.

Det kan selges eller festes bort parseller av bygdeallmenning til:

a. Oppdyrking, herunder dyrking av kulturbeite.
b. Formål som står i forbindelse med driften av allmenningen eller med virksomhet som allmenningen deltar i.
c. Fremme av allmennyttige tiltak innen det bygdelag allmenningen tilligger.
d. Tomter for oppføring av boliger og fritidshus. Som hovedregel kan slike tomter bare festes bort, og bare i særlige tilfelle selges.

Når det er truffet vedtak om ekspropriasjon av grunn fra en bygdeallmenning, kan salg foretas uavhengig av begrensningene i annet ledd, for så vidt avståelsen ikke i vesentlig grad medfører innskrenkninger i bruksrettene, eller det gis samtykke fra eierne av de eiendommer hvis tilliggende bruksrett vesentlig innskrenkes.
Endret ved lover 12 mai 1995 nr. 23 (ikr. 1 juli 1995 – endret annet ledd – skal være annet ledd a), 5 jan 1996 nr. 2 (ikr. 3 mars 1996).

§ 1-3. (pantsettelse)

Bygdeallmenningsgrunn kan ikke pantsettes.

Sagbruk og andre faste anlegg som en bygdeallmenning eier eller er medeier i, kan likevel pantsettes. Ved pantsettelsen kan det medtas en passende tomt.

§ 1-4. (jordskifte)

Bygdeallmenning kan inngå i slikt jordskifte som omhandlet i jordskiftelova §§ 3-4 og 3-9.

Jordskifteretten kan ordne beiteforhold i bygdeallmenning dersom styret for allmenningen først har gjennomført beiteordning der, og innehaver av beiteretten har krevet sak inn for jordskifteretten innen seks måneder.

Jordskifteretten kan fastsette grenser mellom statsallmenning og bygdeallmenning, mellom bygdeallmenninger og mellom bygdeallmenning og annen tilstøtende eiendom. Jordskiftelova § 4-2 gjelder tilsvarende for fastsetting av grensene.

For øvrig får jordskiftelovas bestemmelser ikke anvendelse på bygdeallmenninger.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 1-5. (sammenslåing)

Eierne av jordbrukseiendommer med tilliggende bruksrett kan ved avstemning beslutte å slå flere bygdeallmenninger sammen. For sammenslåing kreves to tredjedels flertall av de avgitte stemmer i hver av de allmenningene det gjelder. Bestemmelsene i §§ 4-1 og 4-2 gjelder tilsvarende.

Før avstemningen må det foreligge en avtale mellom allmenningene om de viktigste spørsmål i forbindelse med sammenslåingen, og et av departementet godkjent utkast til bruksregler for den sammenslåtte allmenningen. Avtalen og utkastet til bruksregler må være gjort kjent for de bruksberettigede senest fire uker før avstemningen holdes.

§ 1-6. (ervervet eiendom)

Ervervet eiendom kan innlemmes i bygdeallmenning ved å la tinglyse en erklæring undertegnet av allmenningsstyret om at eiendommen for fremtiden skal være undergitt de bestemmelser som gjelder for bygdeallmenninger.

Ervervet eiendom som ikke innlemmes i allmenningen forvaltes etter samme regler som denne, men anses for øvrig ikke som allmenningsgrunn. Med hensyn til skogbruksstyresmakt og skogfond gjelder for slike eiendommer samme regler som for allmenningen.
Endret ved lov 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487).

§ 1-7. (forkynnelser m.v. i allmenningssaker)

Forkynnelser for et større eller et ubestemt antall bruksberettigede i en bygdeallmenning kan foretas ved kunngjøring i Norsk Lysingsblad, uten at de enkelte bruksberettigede navngis. I tillegg skal kunngjøring foretas lokalt på hensiktsmessig måte med henvisning til fullstendig kunngjøring i Norsk Lysingsblad.

Det må uttrykkelig angis at kunngjøringen trer istedenfor ordinær forkynnelse, og at forkynnelse ikke blir foretatt på annen måte. Medfører forkynnelsen at en frist begynner å løpe, skal også tidspunktet for fristens utløp angis. Fristen regnes fra dato for første kunngjøring i Norsk Lysingsblad, med tillegg av syv dager.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder tilsvarende for varsel om bevisopptak etter tvisteloven § 27-3 annet ledd første punktum og for øvrig for andre underretninger til parter i forbindelse med rettergang.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 1-8. (forliksklage og stevning, anvendelse av rettsmidler)

Når et større eller et ubestemt antall bruksberettigede i en bygdeallmenning skal innklages for forliksrådet eller stevnes for retten, kan forliksklagen eller stevningen lyde på de bruksberettigede i allmenningen uten angivelse av navn.

Ved forkynnelse av forliksklagen eller stevningen gjelder § 1-7 tilsvarende. Fristen for tilsvar til stevning skal i dette tilfelle ikke settes kortere enn fire uker fra kunngjøringen, medregnet tillegget på syv dager i § 1-7 annet ledd.

Ved anvendelse av rettsmidler (anke, oppfriskning, gjenåpning) mot bruksberettigede som nevnt i første ledd gjelder bestemmelsene i denne paragraf tilsvarende, slik at de ordinære rettsmiddelfrister alltid forlenges med syv dager, jfr. § 1-7 annet ledd.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel 2. Bruksrett i bygdeallmenning.

§ 2-1. (vilkår for bruksrett)

Bruksrett i bygdeallmenning ligger til jordbrukseiendommer innen det bygdelag som fra gammel tid har utøvd bruksrett i allmenningen.

Med jordbrukseiendommer forstås eiendommer som etter dyrket areal, beliggenhet, bebyggelse og bruk har karakter av jordbruk. For bureisingsbruk stilles ikke krav om eksisterende bebyggelse.

§ 2-2. (bruksrettens innhold)

Eier av eiendom med tilliggende bruksrett kan bare utøve retten til dekning av eiendommens behov ved jordbruksmessig drift. Retten skal kunne utøves på en måte som til enhver tid er i samsvar med rasjonell bruk, og som er naturlig etter tiden og forholdene.

Er allmenningens avkastning utilstrekkelig til dekning av det samlede bruksbehov, skal det foretas en forholdsmessig avkorting.

§ 2-3. (salg, fraskrivelse, avløsning)

Bruksrett i bygdeallmenning kan ikke ved salg eller på annen måte skilles fra den jordbrukseiendommen som retten tilligger. Bruksretten kan heller ikke fraskrives, leies bort uten i forbindelse med forpaktning av den berettigede eiendom, eller kreves avløst mot vederlag.

§ 2-4. (forpaktning)

Ved forpaktning av eiendom med tilliggende bruksrett, skal det fremgå av en forpaktningsavtale om forpakteren helt eller delvis skal utøve bruksrett i allmenningen. Bruksretten kan ikke utøves av forpakteren hvis ikke forpaktningsavtalen har minst to års varighet.

Leieforhold som ikke er forpaktning etter lov av 25. juni 1965 nr. 1 om forpakting, gir ikke leietakeren noen bruksrett i allmenningen.
Endret ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 2-5. (bruksrettsregister, eierskifte m.v.)

Det skal for hver bygdeallmenning føres et register over eiendommer med tilliggende bruksrett. Registeret skal inneholde opplysninger om dyrket areal, om foretatte tildelinger av ytelser fra allmenningen og hvem som til enhver tid utøver bruksretten.

Bruksrettsregisteret er grunnlaget for manntallet ved valg av allmenningsstyre, jfr. kapittel 4.

Ved eierskifte og ved andre begivenheter som medfører endringer med hensyn til utøvelse av bruksretten eller stemmerett ved allmenningsstyrevalg (forpaktning, fraflytting, avvikling eller gjenopptagelse av jordbruksdrift, inngåelse eller oppløsning av ekteskap, dødsfall m.v.), skal det gis underretning til allmenningsstyret.

Endret ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 2-6. (bortfall av bruksrett)

Bruksretten faller bort:

1. Hvis jordbruksdriften på eiendommen blir lagt ned, og
    a. jorden tas i bruk til annet formål, eller
    b. blir liggende nede i et sammenhengende tidsrom av fem år.
2. Hvis eiendommen ved frasalg, annen frivillig avståelse, ekspropriasjon eller omdisponering mister sin karakter av jordbruk etter § 2-1 annet ledd.

Gjenopptas jordbruksdriften på en eiendom hvor bruksretten er falt bort etter første ledd nr. 1, gjelder § 2-1 tilsvarende for ny bruksrett.

Bortfall av bruksrett etter denne paragraf inntrer først når allmenningsstyret har truffet avgjørelse om dette, og eieren av vedkommende eiendom er underrettet om avgjørelsen. Allmenningsstyret har plikt til å treffe avgjørelse som nevnt når vilkårene etter første ledd foreligger. Blir det reist søksmål om avgjørelsen, kan allmenningsstyret bestemme at bruksretten skal bestå inntil spørsmålet er rettskraftig avgjort.

§ 2-7. (betaling for ytelser)

Den som utøver bruksretten er ansvarlig overfor allmenningen for riktig betaling av allmenningsytelsene. Ytelsene kan om nødvendig gjøres betinget av

at det stilles betryggende sikkerhet for riktig betaling.

§ 2-8. (begrensninger i utøvelsen av bruksrettene)

Bruksrett i bygdeallmenning skal ikke være til hinder for at allmenningsstyret beslutter og iverksetter slike begrensninger i utøvelsen av bruksrettene som anses nødvendige for å opprettholde allmenningens yteevne.

Begrensninger som nevnt i første ledd kan også gå ut på fredning av deler av allmenningen mot bestemte slags bruk, eller begrensninger i utøvelsen av bruksrettene av hensyn til naturmiljø og friluftsliv.

Begrensninger i utøvelsen av bruksrettene etter første og annet ledd kan gjelde for et angitt tidsrom eller inntil videre.

Allmenningsstyret skal besørge at begrensninger i utøvelsen av bruksrettene blir kunngjort for de bruksberettigede på hensiktsmessig måte. Begrensningene trer i kraft fire uker etter at de er kunngjort, hvis ikke et senere ikrafttredelsestidspunkt er angitt i kunngjøringen.

Kapittel 3. Forvaltning og administrasjon.

§ 3-1. (allmenningsstyret)

Forvaltningen av en bygdeallmenning ligger til allmenningsstyret.

Allmenningsstyret skal bestå av fra tre til syv medlemmer. Antallet styremedlemmer og varamedlemmer fastsettes i bruksregler for den enkelte allmenning, jfr. § 3-7. Allmenningsstyret er beslutningsdyktig når flertallet av medlemmene møter. Allmenningsstyre med tre medlemmer er likevel bare beslutningsdyktig når alle medlemmene møter. Ved likt stemmetall gjør lederens stemme utslaget.

Allmenningsstyret velges etter bestemmelsene i kapittel 4. Styret velger selv leder og nestleder for to år om gangen.

Det skal føres møtebok for allmenningsstyrets møter. Møteboken skal oppbevares på betryggende måte.

I bygdeallmenning som de siste tre regnskapsår gjennomsnittlig har hatt flere enn 30 ansatte, kan to tredjedeler av de ansatte kreve at ett styremedlem og ett varamedlem velges av og blant de ansatte. I allmenning som de siste tre regnskapsår gjennomsnittlig har hatt flere enn 50 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredjedel, dog minst to, av styrets medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte. De ansattes styrerepresentanter har rett til å uttale seg i alle saker som behandles av allmenningsstyret, og har stemmerett i saker som ikke gjelder bruksrettsforhold.

§ 3-2. (allmenningsstyrets oppgaver og myndighet)

Allmenningsstyret representerer både eierinteressene og bruksrettsinteressene i allmenningen, og har til oppgave å forestå forvaltningen av allmenningen i samsvar med lover, bruksregler og skogbruksplan. Forvaltningen skal ha som alminnelig siktemål å opprettholde allmenningen som en fellesressurs for de eiendomsberettigede og bruksberettigede, og dernest til beste for bosetting, næringsvirksomhet, naturmiljø og friluftsliv ellers i det bygdelag allmenningen ligger til.

Allmenningsstyret har myndighet til å avgjøre alle spørsmål i forbindelse med allmenningens forvaltning og drift, så langt ikke annet er særskilt bestemt, og likeledes spørsmål om bruksrett.

Allmenningsstyrets avgjørelser kan ikke påklages.

§ 3-3. (fullmakt)

Allmenningsstyret kan i bestemte saker gi styrets leder sammen med allmenningsbestyreren eller ett av styrets medlemmer fullmakt til å opptre på styrets vegne.

§ 3-4. (fellesstyre)

For bygdeallmenninger som naturlig hører sammen eller som tidligere har vært én allmenning, og hvor det i forbindelse med delingen eller på annen måte er opprettholdt fellesbruk uavhengig av de nye allmenningsgrenser, kan det etableres et fellesstyre til administrasjon av slik fellesbruk. Beslutning om etablering av et fellesstyre treffes av de allmenningsstyrer som spørsmålet berører. Ordningen forutsetter tilslutning fra alle de allmenninger som inngår i det felles bruksområde, og opphører hvis ett av allmenningsstyrene beslutter å tre ut.

Fellesstyret består av lederne og nestlederne i de respektive allmenningsstyrene, med oppnevnte styremedlemmer som varamedlemmer.

Fellesstyret har samme myndighet i spørsmål vedrørende fellesbruken som et allmenningsstyre ellers har i spørsmål om bruksrett innen den enkelte allmenning, jfr. § 3-2 annet ledd.

Fellesstyret skal sørge for at det i den enkelte allmennings bruksregler så vidt mulig blir fastsatt ens bestemmelser om utøvelse av fellesbruken.

§ 3-5. (allmenningsbestyrer)

Med mindre departementet etter forslag fra allmenningsstyret bestemmer noe annet, skal det for hver bygdeallmenning være en fast ansatt allmenningsbestyrer.

Allmenningsbestyreren ansettes av allmenningsstyret. Vedkommende skal ha utdannelse i skogbruk, med mindre stillingen krever andre kvalifikasjoner. I slike tilfelle kan departementet kreve at en skogbruksutdannet person skal ha ansvaret for skogens forstlige behandling og drift.

Allmenningsbestyreren er allmenningens daglige leder. Allmenningsbestyreren, eller den som etter foregående ledd ellers er gitt ansvaret for skogen, har myndighet til på egen hånd å forestå skogens forstlige behandling og drift innen rammen av skogbruksplanen, jfr. § 3-6. For øvrig er allmenningsbestyreren underlagt allmenningsstyret. Instruks for stillingen skal utarbeides av allmenningsstyret.

Allmenningsbestyreren er allmenningsstyrets sekretær, og har rett og plikt til å delta i styremøter og årsmøter. Bestyreren har rett til å uttale seg i alle saker som blir behandlet. I saker som gjelder bestyrerens egne tjenesteforhold kan allmenningsstyret bestemme at bestyreren ikke skal være til stede under behandlingen.

§ 3-6. (skogbruksplan)

Det skal til enhver tid foreligge en skogbruksplan for drift og skjøtsel av skogen i en bygdeallmenning. Skogbruksplanen skal inneholde nødvendige opplysninger om skogen, og en plan for avvirkning og investeringer. Hensynet til naturmiljø og friluftsliv skal være innarbeidet i planen.

Allmenningsstyret og allmenningsbestyreren er ansvarlige for at skogbruksplan blir utarbeidet.

Departementet kan overfor den enkelte bygdeallmenning fastsette en frist for når skogbruksplan skal foreligge, og forestå utarbeidelse av slik plan for allmenningens regning hvis fristen ikke overholdes.

§ 3-7. (bruksregler)

Det skal fastsettes bruksregler om forvaltning og bruk av allmenningen. Bruksreglene må ikke stride mot loven her.

Bruksreglene skal inneholde:

a. Bestemmelse om antall medlemmer og varamedlemmer i

allmenningsstyret, jfr. § 3-1 annet ledd.

b. Nærmere regler om beitebruk, jfr. § 6-3.

c. Nærmere regler om jakt og fangst, jfr. § 7-6 første ledd, og om fiske som nevnt i § 8-7 for såvidt allmenningen disponerer fiskerett.

d. Bestemmelser om frister i forbindelse med utøvelse av virkesrett, og om hva søknader om tildeling av ytelser må inneholde.

Bruksreglene kan dessuten inneholde:

e. Bestemmelser om hvordan det skal forholdes med bygninger m.v. når bruksretten er falt bort eller en opptatt rett er falt bort, jfr. § 6-8.

f. Regler om prisavslag ved kjøp av trevirke (virkesrabatt) når det er innført fellesdrift for allmenningen, jfr. § 5-4, og eventuelt om tilskudd ved bruk av trebesparende materialer i stedet for trevirke fra allmenningen.

g. Nærmere vilkår for ytelser til gjenoppbygging og utbedring av bygninger etter brann m.v., jfr. § 5-8 annet ledd.

h. Nærmere bestemmelser om disponering av overskudd, jfr. § 3-12.

i. Nærmere regler om refusjon av allmenningsytelser, jfr. § 5-7.

j. Regler om motorisert ferdsel, jfr. lov av 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag § 10.

k. Bestemmelser om størrelse og standard på føderådsbygninger som det gis ytelser til oppføring og vedlikehold av, jfr. § 5-10.

l. Nærmere bestemmelser om avgifter, jfr. § 5-3.

m. Bestemmelser om at visse spørsmål skal avgjøres ved avstemning blant de eiendomsberettigede og bruksberettigede.

n. Andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere ved bestemmelser i allmenningens bruksregler.

§ 3-8. (utarbeidelse og godkjennelse av bruksregler)

Bruksregler utarbeides av allmenningsstyret, og skal godkjennes av departementet. Godkjente bruksregler er bindende for allmenningsstyret og de eiendomsberettigede og bruksberettigede, og legges til grunn for forvaltning og administrasjon av allmenningen og for utøvelse av bruksrettene ved siden av bestemmelsene i denne lov.

Før bruksreglene sendes departementet til godkjennelse, skal et utkast ha vært utlagt til gjennomsyn for de eiendomsberettigede og bruksberettigede i fire uker, etter forutgående kunngjøring om utleggelsen. Uttalelser som kommer inn, sendes departementet sammen med utkastet til bruksregler.

I den utstrekning godkjennelse blir nektet, utgår vedkommende

bestemmelser av bruksreglene, hvis ikke allmenningsstyret går med på å endre dem overensstemmende med departementets forslag. Departementet kan av eget tiltak foreta slike endringer som kreves til oppfyllelse av bestemmelsene i § 3-7 annet ledd bokstavene a til d.

Departementet kan også av eget tiltak fastsette bruksregler til oppfyllelse av de nevnte bestemmelser dersom allmenningsstyret ikke etterkommer pålegg om å utarbeide utkast til bruksregler overensstemmende med første og annet ledd innen en fastsatt frist.

§ 3-9. (kunngjøring, ikrafttredelse og endring av bruksregler)

Bruksregler som er utarbeidet og godkjent overensstemmende med § 3-8 skal allmenningsstyret besørge kunngjort for de eiendomsberettigede og bruksberettigede. Bruksreglene trer i kraft fire uker etter at de er kunngjort.

Bestemmelsene i § 3-8 og i denne paragrafs første ledd gjelder tilsvarende ved endring av bruksregler.

Bruksreglene skal gjennomgås og eventuelt endres minst hvert 20. år.

§ 3-10. (allmenningskasse, regnskap)

For hver bygdeallmenning skal det være en allmenningskasse.

Allmenningsstyret skal føre regnskap over allmenningens økonomiske virksomhet. For allmenninger som driver næringsvirksomhet gjelder regnskapsloven. For andre allmenninger fastsetter departementet hvilke regler som skal gjelde for regnskapsførselen. For alle bygdeallmenningene skal det i noter til årsregnskapet gis opplysninger om avsatte midler til skoginvesteringer, med angivelse av hva som er brukt og hva midlene er brukt til.
Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 3-11. (revisjon)

Årsmøtet velger revisor, som skal være registrert eller statsautorisert i henhold til reglene i revisorloven.

I tillegg til revisor som nevnt i første ledd kan årsmøtet velge en revisor blant de eiendomsberettigede og bruksberettigede. Denne skal være skogbrukskyndig.

Revisorene som velges må ikke stå i noe avhengighetsforhold til allmenningsstyret eller noen av dets medlemmer.

Departementet kan etter forslag fra årsmøtet godkjenne andre revisjonsordninger.

Endret ved lov 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711).

§ 3-12. (disponering av overskudd)

Allmenningskassens overskudd skal benyttes til beste for allmenningen og de eiendomsberettigede og bruksberettigede, etter allmenningsstyrets nærmere bestemmelse og etter følgende retningslinjer:

a. Det avsettes først tilstrekkelig med midler til sikring og forbedring av allmenningen, med sikte på en best mulig utnyttelse av produksjonsmulighetene og dekning av de eiendomsberettigedes og bruksberettigedes fremtidige behov – herunder ved innkjøp av eiendom hvor dette kan være aktuelt.
b. Det kan avsettes midler til igangsetting, opprettholdelse og eventuelt utvidelse av foredlingsvirksomhet og forretningsvirksomhet i tilknytning til allmenningens drift.
c. Det kan avsettes midler til ulike tiltak knyttet til naturmiljø og friluftsliv.
d. Det kan avsettes midler til rabatt- og bidragsordninger.
e. Det kan avsettes midler til fond for spesielle formål.
f. Det kan bevilges tilskudd til allmennyttige formål innen allmenningsbygdelaget.
g. Det kan med departementets samtykke foretas utdeling av kontantutbytte.

For øvrig kan overskuddet disponeres innenfor rammen av vanlig forretningsmessig drift.

§ 3-13. (årsmøte)

Årsmøte skal holdes av de eiendomsberettigede og bruksberettigede hvert år innen utgangen av april måned. Møtet sammenkalles på den måten som har vært vanlig i distriktet, med minst tre ukers varsel.

Allmenningsstyrets årsmelding og regnskap skal, sammen med sakliste for årsmøtet og eventuelt valgkomiteens forslag til styremedlemmer og varamedlemmer (jfr. § 4-7), legges ut til gjennomsyn for de eiendomsberettigede og bruksberettigede senest tre uker før årsmøtet holdes og med kunngjøring om utleggelsen. Nevnte dokumenter skal, senest samtidig med at de utlegges til gjennomsyn, sendes departementet, som har rett til å la

seg representere på årsmøtet uten stemmerett.

Årsmøtet ledes av en møteleder som velges av årsmøtet. Møtet er lukket, med mindre det selv bestemmer noe annet.

For årsmøteforhandlingene og allmenningsstyrevalget skal det føres en protokoll, som oppleses ved møtets slutt og undertegnes av to dertil valgte møtedeltagere.

§ 3-14. (årsmøtets saker og myndighet)

Årsmøtet skal:

1. Avgi uttalelse til allmenningsstyrets årsmelding og regnskap.
2. Avgi uttalelse til en orientering fra allmenningsstyret om planer for kommende års virksomhet.
3. Velge allmenningsstyre og valgkomité etter bestemmelsene i kapittel 4.
4. Fastsette godtgjørelse for medlemmene av allmenningsstyret.
5. Oppnevne revisorer for neste årsregnskap, for så vidt det ikke er gitt slikt samtykke som nevnt i § 3-11 annet ledd, og eventuelt fastsette godtgjørelse for revisjonen.
6. Avgi uttalelse i saker som noen med møterett ved skriftlig henvendelse til allmenningsstyret senest en uke før årsmøtet holdes, har krevd behandlet.
7. Avgi uttalelse i andre saker som fremlegges av allmenningsstyret med anmodning om uttalelse fra årsmøtet.

Årsmøtet har ingen beslutningsmyndighet i andre saker enn valg av allmenningsstyre og valgkomité og fastsettelse av godtgjørelse til allmenningsstyrets medlemmer og eventuelt oppnevnelse og fastsettelse av godtgjørelse til revisorene. Uttalelser fra årsmøtet er veiledende og binder ikke allmenningsstyret.

§ 3-15. (revisjonsutvalg)

Årsmøtet kan velge et revisjonsutvalg på inntil fem medlemmer blant de eiendomsberettigede og bruksberettigede. Personer som er medlemmer eller varamedlemmer av allmenningsstyret, eller som ellers har spesiell tilknytning til allmenningsstyret eller revisorene, er ikke valgbare.

Revisjonsutvalget skal fremlegge for neste årsmøte forslag til revisjonsordning og eventuelt til oppnevnelse av revisorer, samt forslag til

godtgjørelse for medlemmene av allmenningsstyret og eventuelt for revisorene.

Revisjonsutvalget kan om nødvendig oppnevne midlertidige revisorer for ett regnskapsår. Det skal i så fall omgående underrette allmenningsstyret og departementet om oppnevnelsen og årsaken til denne.

Kapittel 4. Valg av allmenningsstyre.

§ 4-1. (alminnelige regler om stemmerett)

Allmenningsstyre velges, med det unntak som fremgår av § 3-1 femte ledd, av og blant de eiendomsberettigede og bruksberettigede i allmenningen. Bruksrett begrenset til spesielle behov i forbindelse med seterdrift o.l., gir ikke den berettigede stemmerett.

§ 4-2. (stemmerettens innhold, stemmegivning og fullmakt til å avgi stemme)

Det kan avgis to stemmer for hver eiendom bruksrett ligger til, enten slik at den som alene har stemmerett kan avgi to stemmer, eller slik at to som begge har stemmerett kan avgi hver sin stemme ved fremmøte. Følgende regler gjelder for utøvelse av stemmeretten:

1. Ektefeller har begge stemmerett ved fremmøte. Det samme gjelder samboere hvor begge har undertegnet erklæring til allmenningsstyret om at begge skal stå i manntallet som stemmeberettigede.
2. Eies den eiendom bruksretten ligger til i sameie mellom to personer, har hver én stemme ved fremmøte. Ellers kan stemmeretten utøves av én eller to av sameierne som fremlegger skriftlig fullmakt gitt i henhold til reglene i lov av 18. juni 1965 nr. 6 om sameige §§ 4 til 7. For ektefeller som er sameiere gjelder nr. 1 ovenfor.
3. For eiendom som eies av en fylkeskommune, en kommune, et selskap, et samvirkeforetak, en stiftelse, en forening, et bo eller lignende, utøves stemmeretten ved skriftlig fullmakt undertegnet av rette vedkommende.
4. For eiendom som er forpaktet tilligger stemmeretten eieren, med mindre det overensstemmende med § 2-4 er avtalt at bruksretten skal utøves av forpakteren, og det på valgdagen gjenstår minst to år av forpaktningstiden. Når stemmeretten tilligger forpakteren har også dennes ektefelle stemmerett i samsvar med nr. 1 ovenfor.

Stemmegivningen kan bare skje skriftlig på stemmesedler som utleveres under årsmøtet. Stemmegivning ved fullmakt kan bare skje i de tilfelle som er nevnt i første ledd nr. 2 og 3.

For person som er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne, utøves stemmeretten av vergen.

Ingen kan avgi mer enn to stemmer. I tilfelle hvor både vergen og person som nevnt i tredje ledd har stemmerett, kan likevel vergen stemme både for seg selv og personen han eller hun er verge for.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 4-3. (valgbarhet)

Valgbare som medlemmer og varamedlemmer av allmenningsstyret er myndige personer som har stemmerett etter §§ 4-1 og 4-2, eller som er sameiere i eiendom med tilliggende full bruksrett i allmenningen, med følgende begrensninger:

1. Av flere personer som har stemmerett for en og samme eiendom, er bare én valgbar.
2. En verge er ikke valgbar i egenskap av verge.
3. En forpakter med forpaktningsavtale som utløper i perioden er ikke valgbar.
4. Stemmeberettigede som er fast bosatte utenfor allmenningsbygdelaget er ikke valgbare.

§ 4-4. (bortfall av valgbarhet i valgperioden, innkalling av varamedlem)

Hvis et medlem eller varamedlem av allmenningsstyret i løpet av valgperioden ikke lenger oppfyller vilkårene for valgbarhet, trer vedkommende ut.

Varamedlem skal fortrinnsvis innkalles som stedfortreder for styremedlem valgt for samme valgperiode som varamedlemmet selv, og bare subsidiært for medlem valgt for en annen valgperiode.

§ 4-5. (tidspunkt for valget, antall som skal velges, funksjonstid)

Valg av allmenningsstyre holdes hvert annet år på årsmøtet. Funksjonstiden for styrets medlemmer er fire år.

Det velges halvparten av det antall styremedlemmer som er fastsatt, jfr. §

3-7 annet ledd bokstav a, og minst et tilsvarende antall varamedlemmer, i det halvparten av de valgte trer ut hvert annet år. Ved første gangs valg etter lovens ikrafttredelse, og når det skal velges et større antall styremedlemmer og/eller varamedlemmer enn tidligere, avgjøres det ved loddtrekning hvem av de nyvalgte som skal tre ut etter to år. Er antallet et ulikt tall, trer den minste del ut etter to år.

§ 4-6. (plikt til å motta valg, fritak)

Personer som er valgbare etter § 4-3 plikter å motta valg, med mindre vedkommende enten vil være fylt 65 år på valgdagen, eller ved utløpet av inneværende valgperiode vil ha fungert som medlem av allmenningsstyret i fire år. Den som vil kreve seg fritatt, må melde fra om dette til valgkomiteen innen tre uker fra utleggelsen av manntallet.

§ 4-7. (valgkomité, forslag på styremedlemmer og varamedlemmer, motforslag)

Valget tilrettelegges og ledes av en valgkomité på tre til fem medlemmer som velges av de stemmeberettigede i forbindelse med styrevalget, jfr. § 3-14 første ledd nr. 3. Valgkomiteen velger selv sin leder.

Valgkomiteen skal fremme forslag på styremedlemmer og varamedlemmer i det antall som skal velges, og forslag til medlemmer i valgkomiteen.

Valgkomiteens forslag skal legges ut til gjennomsyn sammen med de øvrige årsmøtedokumenter, jfr. § 3-13 annet ledd. Eventuelle motforslag kan innleveres valgkomiteen av enhver stemmeberettiget innen to uker før valget avholdes, og skal være tilgjengelige for gjennomsyn senest én uke før årsmøtet.

§ 4-8. (manntall)

Manntall over de stemmeberettigede utarbeides av allmenningsstyret. Allmenningsstyret skal sørge for at manntallet legges ut til gjennomsyn innen utgangen av januar måned i valgåret, og skal samtidig kunngjøre utleggelsen.

§ 4-9. (klage over manntallet)

Klage over manntallet må fremsettes skriftlig overfor allmenningsstyret senest tre uker etter kunngjøringen. Allmenningsstyret skal behandle klagen snarest mulig, og senest innen én uke før valget. Klageren, og i tilfelle de hvis

stemmerett ellers berøres, gis skriftlig underretning så snart avgjørelsen foreligger.

§ 4-10. (gjennomføring av valget)

Valg av allmenningsstyre foregår på følgende måte:

1. Det stemmes ved en og samme stemmeseddel på styremedlemmer og varamedlemmer i det antall som skal velges. Alle stemmesedler hvor minst én valgbar person står oppført, telles med.
2. Stemmer på personer som ikke er valgbare, settes ut av betraktning ved valgoppgjøret. Er et navn ført opp flere ganger, regnes det som oppført bare én gang. Er det på en stemmeseddel oppført navn på flere valgbare personer enn det antall styremedlemmer og varamedlemmer som skal velges, anses de overskytende navn som står sist i rekkefølgen som ikke oppført.
3. Ved valgoppgjøret telles samtlige stemmer. De som har fått flest stemmer er valgt til styremedlemmer. De som deretter har fått flest stemmer er valgt til varamedlemmer.
4. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres valget ved loddtrekning.

§ 4-11. (protokollføring)

Valgresultatet og de beslutninger som treffes i forbindelse med valget, skal av valgkomiteens leder føres inn i årsmøteprotokollen, jfr. § 3-13 siste ledd.

§ 4-12. (omkostningene ved valget)

Samtlige omkostninger i forbindelse med valget dekkes av allmenningskassen.

Kapittel 5. Virkesrett.

§ 5-1. (virkesrett)

Eiendom med tilliggende bruksrett i bygdeallmenning, jfr. § 2-1, har rett til trevirke (virkesrett) til dekning av eiendommens jordbruksmessige behov.

§ 5-2. (tildeling og utvisning ved enkeltpersondrift)

Når de bruksberettigede selv er berettiget til å drive ut virke i allmenningen (enkeltpersondrift), kan avvirkning bare foretas etter tildeling fra allmenningsstyret og utvisning av allmenningsbestyreren.

Virkningen av en gitt utvisning faller bort ett år etter at den ble gjort kjent for den bruksberettigede, hvis ikke tidsfristen på grunn av driftsforholdene eller av andre særlige grunner blir forlenget til to år. Etter utløpet av fristen kan det utviste virket ikke felles uten at ny utvisning er gitt. Felt virke som befinner seg i allmenningen eller på opplagsplass som disponeres av allmenningen, og som den bruksberettigede ikke har fjernet innen en gitt frist, kan allmenningsstyret forføye over. Den bruksberettigede kan ikke som følge av slik forføyning kreve betaling for hogst og fremdrift, og heller ikke refusjon av betalte avgifter, jfr. § 5-3.

Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 5-3. (avgifter)

Når virkesrett utøves ved utvisning etter § 5-2, kan de bruksberettigede pålegges å betale avgift i forhold til tildelt kvantum. Avgiften skal dekke skogfond etter skogbrukslova kapittel 4, samt allmenningsstyrets utgifter i forbindelse med utvisningen og til nødvendig skogkultur for så vidt det ikke dekkes av skogfondmidler og offentlige tilskudd.

I den utstrekning det ikke på annen måte kan skaffes midler til nødvendige investeringer, kan de bruksberettigede som får utvist virke, også pålegges å betale en tilleggsavgift til slike investeringer i forhold til tildelt kvantum.

Endret ved lov 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487).

§ 5-4. (andre driftsformer)

Allmenningsstyret kan beslutte at virkesrett i bygdeallmenning skal utøves på annen måte enn etter § 5-2. Før allmenningsstyret treffer beslutning om dette, må de bruksberettigede ved avstemning ha sluttet seg til ordningen med to tredjedels flertall av de avgitte stemmer. Det kan således bestemmes at virket skal drives ut og eventuelt foredles for allmenningens regning (fellesdrift), mot at de bruksberettigede gis adgang til å kjøpe det virket de tilkommer med et prisavslag som tilsvarer rotverdien (virkesrabatt).

Etter avstemning som nevnt i første ledd, kan allmenningsstyret også treffe beslutning om andre driftsformer når det påses at de bruksberettigede gis adgang til kjøp av virke på vilkår som nevnt.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for overgang til annen driftsform i bygdeallmenninger som på tidspunktet for lovens ikrafttredelse praktiserer fellesdrift.

Ved avstemning etter denne paragraf gjelder bestemmelsene i §§ 4-1 og 4-2 vedrørende stemmerett, stemmegivning og fullmakt til å avgi stemme.

Beslutning om endring av driftsform utøvet ved lovens ikrafttredelse skal godkjennes av departementet.

§ 5-5. (tilskudd ved bruk av trebesparende materialer)

Allmenningsstyret kan yte tilskudd i penger til de bruksberettigede ved bruk av materialer som erstatter virke fra allmenningen.

§ 5-6. (bruk og behandling av mottatt virke, anvendelse av ytelser fra allmenningen)

Mottatt virke må behandles forsvarlig, og skal benyttes innen rimelig tid.

For øvrig plikter de bruksberettigede å anvende virke og andre ytelser fra allmenningen til det formål som er forutsatt ved tildelingen. Salg og enhver annen forføyning eller anvendelse til andre formål uten etter samtykke fra allmenningsstyret er forbudt.

Før salg av bygninger som mottatt virke er benyttet til, eller som det er gitt pengetilskudd til istedenfor virke, skal allmenningsstyret underrettes. Dette gjelder likevel ikke når bygninger selges sammen med den eiendom bruksretten ligger til eller en del av denne som oppfyller vilkårene for bruksrett etter § 2-1, og heller ikke hvis det er gått 25 år eller mer fra ytelsen ble mottatt og til salget finner sted.

§ 5-7. (omgjøring av tildeling, tilbakelevering, erstatning)

Ved overtredelse av bestemmelsene i § 5-2 første ledd, § 5-2 annet ledd annet punktum og § 5-6, kan allmenningsstyret omgjøre tildeling som er foretatt, og kreve virket tilbake eller virkesrabatt eller tilskudd refundert. Verditap på virke som leveres tilbake kan vedkommende bruksberettigede pålegges å erstatte hvis årsaken er at bestemmelsen i § 5-6 første ledd ikke er iakttatt.

Ved salg av mottatt virke, eller hvor vedkommende bruksberettigedes forhold ellers er sterkt kritikkverdig, kan allmenningsstyret, i tillegg til de forføyninger som er nevnt i første ledd, nekte vedkommende ny tildeling for et tidsrom av inntil fem år.

Ved salg av bygninger som nevnt i § 5-6 tredje ledd første punktum, kan

allmenningsstyret kreve refundert en forholdsmessig del av bygningenes verdi på salgstiden, svarende til den del bruksrettsytelsen representerer og avpasset etter hvor lang tid som er gått siden ytelsen ble mottatt.

Tildelinger som ikke er mottatt når virkesretten faller bort etter § 2-6, anses som ikke gitt. Virke som på nevnte tidspunkt er mottatt, men ikke benyttet, kan allmenningsstyret forføye over mot refusjon av det vedkommende i tilfelle har betalt.

§ 5-8. (gjenoppføring og utbedring av bygninger etter brann eller annen skade – forholdet til forsikring)

Det gis ikke utvisning, virkesrabatt eller tilskudd til bruk av trebesparende materialer ved gjenoppføring eller utbedring av skadde bygninger som har vært fullverdiforsikret. For bygninger som har vært forsikret etter en lavere verdi, gjelder det samme for den del av gjenoppføringen eller utbedringen som dekkes av forsikringssummen.

I bruksregler etter § 3-7 kan det bestemmes at virkesretten ved gjenoppføring og utbedring skal være videre enn nevnt i første ledd, men også at bestemmelsene i første ledd skal gjelde i den utstrekning bygningene kunne ha vært forsikret.

Endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 5-9. (bygninger som ikke tjener noe aktuelt jordbruksmessig behov)

For nedlagte seterhus og andre bygninger som ikke lenger tjener noe aktuelt jordbruksmessig behov, kan virkesretten ikke nyttes.

Allmenningsstyret kan likevel samtykke i at virkesrett utøves til vedlikehold når vernehensyn, mulighetene for at bygningene senere vil kunne tjene et aktuelt jordbruksmessig behov eller andre særlige hensyn tilsier det. Det er et vilkår for slikt samtykke at vedkommende eiendom oppfyller vilkårene for bruksrett etter § 2-1.

§ 5-10. (føderådsbygninger)

For eiendommer med tilliggende bruksrett omfatter virkesretten også virke til oppføring og vedlikehold av føderådsbygning når eiendommens jordbruksmessige betydning tilsier slik bolig.

I bruksregler for den enkelte allmenning, jfr. § 3-7, kan det fastsettes nærmere bestemmelser om størrelse og standard for føderådsbygninger som det gis ytelser til.

§ 5-11. (driftsbygninger for utvidet produksjon)

For driftsbygninger som er innrettet på eller planlagt for vesentlig større produksjon enn eiendommens fôrgrunnlag gir forutsetning for, kan virkesrett bare utøves for en slik forholdsmessig del av oppføring og vedlikehold som svarer til behovet ved vanlig jordbruksdrift på eiendommen.

Kapittel 6. Beite, seter og dyrkingsjord.

§ 6-1. (beiterett)

Eiendom med tilliggende bruksrett i bygdeallmenning, jfr. § 2-1, har rett til beite med så stor besetning som kan vinterføs på eiendommen.

Allmenningsstyret kan samtykke i at det blir beitet med større besetning enn nevnt i første ledd, når det kan skje uten vesentlig skade for skogen eller for andre bruksberettigede.

§ 6-2. (disponering av ledig beite)

Beite som ikke utnyttes av de bruksberettigede, kan allmenningsstyret gi andre adgang til å gjøre bruk av. Vilkårene for bruken fastsettes ved avtale. Tillatelse kan bare gis når beiting kan skje uten vesentlig skade for skogen eller for noen bruksberettiget.

§ 6-3. (beiteordning)

Nærmere regler om ordning av beitebruken fastsettes i bruksreglene for den enkelte allmenning, jfr. § 3-7. Reglene kan blant annet gå ut på inndeling av beitet i felt, fastsettelse av beitetider, begrensninger i antall beitedyr av forskjellig slag innen de enkelte beitefelt og organisert tilsyn og sanking.

Beiteordning som er fastsatt av jordskifteretten etter § 1-4 annet ledd, skal allmenningsstyret besørge inntatt i bruksreglene for allmenningen. Slik godkjennelse fra departementet som nevnt i § 3-8 første ledd første punktum er i dette tilfellet ikke nødvendig.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 6-4. (seter)

Eiendom med tilliggende bruksrett i bygdeallmenning, jfr. § 2-1, har rett til å få utvist seter i allmenningen – enten alene eller sammen med andre (fellesseter) – når det godtgjøres at seter er nødvendig for driften av eiendommen.

Utvisning etter første ledd foretas av allmenningsstyret. Det er et vilkår at utvisning kan skje uten vesentlig skade for skogen eller for de øvrige bruksberettigede, og at utvisning heller ikke vil være til hinder for en hensiktsmessig inndeling og utnyttelse av beitet.

§ 6-5. (særbestemmelser om fellesseter)

Når det utvises seter til felles bruk for flere, jfr. § 6-4 første ledd, skal adgangen til å være med så vidt mulig stå åpen for alle bruksberettigede.

For eiendommer som allerede har seter i allmenningen, kan deltakelse i anlegg av fellesseter gjøres betinget av at den seter eiendommen har oppgis.

Allmenningsstyret kan også gi eiendommer uten tilliggende bruksrett i allmenningen anledning til å være med på anlegg av fellesseter, på vilkår som i tilfelle fastsettes ved avtale.

§ 6-6. (bortfall av utvist rett)

Utvist rett til seter faller bort hvis det ikke innen fem år etter utvisningen er opptatt seterdrift overensstemmende med opplysninger gitt i søknaden og eventuelle vilkår som er satt for utvisningen.

§ 6-7. (bortfall av opptatt seter)

Rett til opptatt seter med setervoll og eventuelt tilliggende kulturbeite faller bort:

a. Ved oppgivelse uten forbehold.
b. Når setra i et sammenhengende tidsrom av 20 år ikke har vært i bruk til å dekke det jordbruksmessige behov til eiendom med tilliggende bruksrett – likevel slik at retten ikke i noe tilfelle anses bortfalt før fem år etter denne lovs ikrafttredelse.
c. Når bruksretten for den eiendom seterretten tilligger faller bort etter § 2-6.

§ 6-8. (rett til seterhus etter bortfall av opptatt seter)

Eieren av seterhus har rett til å ha dette stående som før også etter at retten til opptatt seter er falt bort etter § 6-7 bokstavene a eller b, så lenge det vedlikeholdes på forsvarlig måte og tilhører eiendom med tilliggende bruksrett. Retten omfatter en passende tomt, når dette ikke er til hinder for andre bruksberettigedes utnyttelse av arealet. Det er en betingelse at det opprettes festekontrakt med allmenningen.

Utvidelse av bebyggelsen, salg og bortleie kan bare finne sted med samtykke fra allmenningsstyret. Ved salg av seterhus til fritidsformål gjelder første ledd siste punktum tilsvarende.

De nærmere vilkår i festekontrakten avtales mellom eieren og allmenningsstyret. Det kan gis nærmere bestemmelser i bruksreglene for den enkelte allmenning, jfr. § 3-7, om innholdet i slike avtaler, og om hvordan det skal forholdes med bygninger m.v. når rett er falt bort etter § 6-6 og § 6-7 bokstav c.

Hvis eieren ikke benytter sin rett etter denne paragraf eller det ikke oppnås enighet om festekontrakt, får bestemmelsene i lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste kapittel VII om avvikling av festeforhold tilsvarende anvendelse. Endret ved lov 20 des 1996 nr. 106 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 571).

§ 6-9. (overføring av rett til seter)

I forbindelse med salg av seterhus m.v. til eier av annen eiendom med tilliggende bruksrett, kan allmenningsstyret overføre retten til seteren til denne eiendommen når betingelsene etter § 6-4 første ledd foreligger.

Bestemmelsene i første ledd gjelder også rett som er falt bort etter § 6-6 og § 6-7, hvis ikke annet er bestemt i bruksregler for den enkelte allmenning, jfr. § 3-7. Ved bortfall etter § 6-6 kan allmenningsstyret gi eieren av bygninger m.v. pålegg om å overføre disse i forbindelse med overføring av retten til en annen eiendom.

§ 6-10. (dyrkingsjord og kulturbeite)

Allmenningsstyret kan utvise egnede områder i bygdeallmenning til oppdyrking eller til bruk som kulturbeite for en eller flere eiendommer med tilliggende bruksrett, når slik utvisning kan skje uten vesentlig skade for skogen eller for andre bruksberettigede.

Vilkårene for utvisning etter denne paragraf fastsettes ved avtale. Med allmenningsstyrets godkjennelse kan rettighetene overføres til andre bruksberettigede.

§ 6-11. (skjønn)

Når allmenningsstyret har gitt samtykke etter § 6-1 annet ledd, tillatelse etter § 6-2, eller foretatt utvisning etter § 6-4 annet ledd eller § 6-10 første ledd, eller festet bort setergrunn etter § 6-8 første ledd annet punktum, og noen bruksberettiget mener vilkårene ikke foreligger, kan vedkommende kreve dette spørsmålet avgjort ved skjønn.
Endret ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

Kapittel 7. Jakt og fangst.

§ 7-1. (rett til jakt og fangst)

Rett til jakt og fangst av annet vilt enn hjortevilt og bever i bygdeallmenning har den som utøver bruksrett i allmenningen for eiendom med tilliggende bruksrett, jfr. § 2-1, samt ektefelle, barn og eventuelle andre familiemedlemmer som bor sammen med og har felles husholdning med denne.

Rett som nevnt i første ledd, har også føderådsfolk som bor på eiendommen, samt andre personer som bor på eiendommen og er fast knyttet til driften.

§ 7-2. (utvidet adgang til jakt og fangst)

Allmenningsstyret avgjør om andre personer enn de i § 7-1 nevnte skal gis adgang til slik jakt og fangst som der nevnt, i hvilken utstrekning og på hvilke vilkår. Er det fastsatt bestemmelser om dette i bruksregler for den enkelte allmenning, jfr. §§ 3-7 og 7-6, er allmenningsstyret bundet av disse. Før avgjørelse treffes skal det innhentes uttalelse fra kommunen.
Endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 7-3. (felles viltområde)

Allmenningsstyret kan beslutte at bygdeallmenning eller del av bygdeallmenning skal inngå i slike felles viltområder som omhandlet i lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet §§ 37 og 38.
Oppheves ved lov 20 juni 2025 nr. 102 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105).

§ 7-4. (driftsavtale)

Allmenningsstyret kan inngå avtale om at administrasjonen av jakt i bygdeallmenning skal utøves av en organisasjon som har fremme av jakt og viltpleie som formål.

Avtale som nevnt i denne paragraf kan inngås for inntil fem år om gangen.

§ 7-5. (bortleie)

Allmenningsstyret kan, for så vidt ikke annet er bestemt i bruksregler for den enkelte allmenning, jfr. §§ 3-7 og 7-6, inngå avtale om bortleie av jakt i bygdeallmenning eller del av bygdeallmenning for ett år om gangen.

Bruksberettiget som protesterer mot bortleie kan ikke utelukkes fra slik rett til jakt og fangst som omhandlet i § 7-1. Utøvelsen av jakt og fangst etter § 7-1 kan ved avtale som nevnt i første ledd likevel begrenses til nærmere angitte områder i allmenningen eller til en del av jakttiden.

Under ellers like vilkår skal organisasjon som har fremme av jakt og viltpleie som formål ha fortrinnsrett til leie etter denne paragraf.

Før avtale etter denne paragraf inngås, skal et utkast ha vært forelagt kommunen til uttalelse.

Endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 7-6. (nærmere regler om forvaltning m.v.)

Nærmere regler om forvaltningen av jakt og fangst i bygdeallmenning – herunder hvordan det skal forholdes med jakt på hjortevilt og bever – fastsettes i bruksregler for den enkelte allmenning, jfr. § 3-7. I reglene kan det fastsettes begrensninger i antall jegere, i antall vilt av ulike slag som tillates felt eller fanget, og begrensninger i tid, område og måten for utøvelse av jakt og fangst.

Utkast til slike regler skal, før det legges ut til gjennomsyn for de bruksberettigede etter § 3-8, ha vært forelagt viltnemnda[1] til uttalelse.

1 Vel nå kommunen, jf. lov 29 mai 1981 nr. 38 § 4.

§ 7-7. (jaktkort)

Enhver som vil drive jakt eller fangst i bygdeallmenning skal løse jaktkort. Vederlaget for jaktkort fastsettes av allmenningsstyret og tilfaller allmenningskassen, for så vidt ikke annet følger av ordning etter §§ 7-3, 7-4 og 7-5. Vederlaget kan settes forskjellig for dem som har jaktrett etter § 7-1 og for

andre. Det kan også settes forskjellig vederlag for jakt på småvilt og for annen slags jakt og fangst.

Kapittel 8. Fiske.

§ 8-1. (fiskerett)

Rett til fiske i bygdeallmenning har den som utøver bruksrett i allmenningen for eiendom med tilliggende bruksrett, jfr. § 2-1, samt ektefelle, barn og eventuelle andre familiemedlemmer som bor sammen med og har felles husholdning med denne.

Rett som nevnt i første ledd, har også føderådsfolk som bor på eiendommen, samt andre personer som bor på eiendommen og er fast knyttet til driften.

§ 8-2. (hva fiskeretten omfatter)

Fiskerett etter § 8-1 omfatter fiske med krok uten fastständende redskap i innsjøer, vann, elver og bekker så langt rådigheten over fisket tilligger allmenningen. Retten omfatter ikke fiske med oter.

Fiske med andre redskaper omfattes bare i den utstrekning det i bruksregler for den enkelte allmenning, jfr. §§ 3-7 og 8-7, er åpnet adgang til slikt fiske.

§ 8-3. (utvidet adgang til fiske)

Allmenningsstyret kan bestemme at det skal være alminnelig adgang til å fiske med krok i allmenningen, eller i nærmere angitte vassdrag eller deler av vassdrag i allmenningen.

Allmenningsstyret kan også bestemme at bare personer som er fast bosatt i et nærmere angitt område skal ha slik adgang som nevnt i første ledd.

Er det åpnet adgang til å fiske med andre redskaper enn krok, jfr. § 8-2 annet ledd, kan allmenningsstyret bestemme at adgang etter denne paragraf også skal omfatte fiske med slike redskaper.

§ 8-4. (felles fiskeområde)

Når det anses formålstjenlig for utnyttelsen av fisket i allmenningen kan allmenningsstyret bestemme at bygdeallmenning eller del av bygdeallmenning skal inngå i et større fiskeområde med felles kortsalg og felles oppsynsordning. Før avgjørelse treffes skal saken forelegges kommunen til uttalelse.

Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 8-5. (driftsavtale)

Allmenningsstyret kan inngå avtale om at administrasjonen av fiske i bygdeallmenning skal utøves av en organisasjon som har fremme av fiske som formål.

Avtale som nevnt i denne paragraf kan inngås for inntil fem år om gangen.

§ 8-6. (bortleie)

Allmenningsstyret kan inngå avtale om bortleie av fiske i bygdeallmenning for inntil ett år om gangen, og inntil fem år om gangen dersom bortleie kombineres med driftsavtale etter § 8-5.

Bruksberettiget som protesterer mot bortleie kan ikke utelukkes fra adgang til å fiske med krok i allmenningen. Utøvelsen av fiske kan ved avtale som nevnt i første ledd likevel begrenses til nærmere angitte vassdrag eller deler av vassdrag i allmenningen.

Under ellers like vilkår skal organisasjon med fremme av fiske som formål ha fortrinnsrett til leie etter denne paragraf.

Før avtale etter denne paragraf inngås, skal et utkast ha vært forelagt kommunen til uttalelse.

Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 8-7. (nærmere regler om forvaltning m.v.)

Nærmere regler om forvaltningen av fiske i bygdeallmenning fastsettes i bruksregler for den enkelte allmenning, jfr. § 3-7. I reglene kan det fastsettes begrensninger med hensyn til tiden, området eller måten for utøvelsen av fiske – eventuelt gis retningslinjer for allmenningsstyrets regulering av utøvelsen.

Utkast til slike regler skal, før det legges ut til gjennomsyn for de bruksberettigede etter § 3-8, ha vært forelagt kommunen til uttalelse. Det samme gjelder begrensninger i utøvelsen av fiske som allmenningsstyret beslutter å gjennomføre.

Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 8-8. (fiskekort)

Enhver som vil utøve fiske i bygdeallmenning skal løse fiskekort. Vederlaget for

fiskekort fastsettes av allmenningsstyret og tilfaller allmenningskassen, hvis ikke annet følger av ordning etter §§ 8-4, 8-5 og 8-6. Vederlaget kan settes forskjellig for dem som har fiskerett etter § 8-1 og for andre. Det kan også settes forskjellig vederlag for krokfiske og fiske med andre redskaper, og for fiske i lakseførende og ikke lakseførende vassdrag.

Kapittel 9. Avsluttende bestemmelser.

§ 9-1. (forskrifter)

Departementet kan fastsette nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lov.

§ 9-2. (departementets godkjennelsesmyndighet og avgjørelser)

Avgjørelser truffet av departementet i medhold av denne lovs bestemmelser kan ikke påklages.

§ 9-3. (straff og påtale)

Overtredelse av bestemmelsene i denne lov, av bruksregler godkjent av departementet, eller av påbud eller forbud gitt av departementet eller av allmenningsstyret med hjemmel i denne lov, straffes med bøter. Medvirkning straffes ikke.

Både departementet og allmenningsstyret er påtaleberettiget.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 9-4. (ikrafttredelse)

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

1 Fra 1 jan 1993 iflg. res. 13 nov 1992 nr. 795.

§ 9-5. (overgangsregler)

Eldre bruksregler blir fortsatt gjeldende inntil nye bruksregler er kunngjort og trådt i kraft overensstemmende med § 3-9 første ledd. Innen fem år etter lovens ikrafttredelse skal det enkelte allmenningsstyre ha utarbeidet et utkast til nye bruksregler for allmenningen.

Departementet kan for øvrig fastsette nærmere overgangsbestemmelser i forbindelse med lovens ikrafttredelse.

Lov om skogsdrift m.v. i statsallmenningene

Kapittel 1. Forvaltning og administrasjon.

§ 1-1. (Statskog SF)

Skogsdriften i statsallmenninger forvaltes av Statskog SF i samråd med allmenningsstyret etter retningslinjer gitt av departementet, og slik som bestemt i § 1-3.
Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 1-2. (allmenningsstyret)

For statsallmenninger hvor virkesrett ligger til jordbrukseiendommer, jfr. kapittel 2, skal det være et allmenningsstyre, med mindre departementet på anmodning fra et flertall av de virkesberettigede har bestemt noe annet.

Allmenningsstyret skal bestå av fra tre til syv medlemmer. Antallet styremedlemmer og varamedlemmer fastsettes i bruksregler for den enkelte allmenning, jfr. § 2-17. Allmenningsstyret er beslutningsdyktig når flertallet av medlemmene møter. Allmenningsstyre med tre medlemmer er likevel bare beslutningsdyktig når alle medlemmene møter. Ved likt stemmetall gjør lederens stemme utslaget.

Allmenningsstyre velges etter bestemmelsene i kapittel 3. Styret velger selv leder og nestleder for to år om gangen. Godtgjørelse til medlemmene utredes av allmenningskassen.

Det skal føres møtebok for allmenningsstyrets møter. Møteboken skal oppbevares på betryggende måte.

§ 1-3. (allmenningsstyrets oppgaver og myndighet)

Allmenningsstyret representerer de virkesberettigede i allmenningen, og har til oppgave å ivareta deres felles interesser.

Styret skal avgi uttalelser om spørsmål som etter denne lov eller andre lover skal forelegges det til uttalelse, eller som blir forelagt det av departementet eller Statskog SF. Styret har rett til å få uttale seg i spørsmål av betydning for

virkesretten i allmenningen, og til selv å ta opp slike spørsmål.

Allmenningsstyret har innen rammen av lov og bruksregler alminnelig myndighet til å avgjøre spørsmål på vegne av de virkesberettigede og med bindende virkning for disse.

Allmenningsstyrets avgjørelser kan ikke påklages.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 1-4. (allmenningskasse, allmenningsfond, regnskap)

Avgift etter § 2-8 annet ledd går inn i en allmenningskasse som disponeres av allmenningsstyret og som dette besørger ført regnskap for.

Allmenningens øvrige inntekter knyttet til skogsdriften går inn i et allmenningsfond som disponeres av allmenningsstyret og skogforvaltningen i fellesskap, etter departementets nærmere bestemmelse. Skogforvaltningen fører regnskap for fondet. Utskrift av regnskapet skal hvert år meddeles allmenningsstyret så snart regnskapet er fastsatt.

Departementet kan bestemme at det for en allmenning ikke skal være allmenningsfond. Når slik bestemmelse er truffet, er staten forpliktet til å sørge for at de virkesberettigedes behov for trevirke blir dekket helt ut til enhver tid.

Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 1-5. (årsmøte)

Årsmøte skal holdes av de virkesberettigede hvert år innen utgangen av april måned. Det kan likevel bestemmes i bruksreglene at årsmøte bare skal avholdes hvert annet år i forbindelse med valg av allmenningsstyre. Årsmøtet skal kunngjøres på betryggende måte med minst tre ukers varsel.

Allmenningsstyrets årsmelding og regnskap skal, sammen med sakliste for årsmøtet og eventuelt valgkomiteens forslag til styremedlemmer og varamedlemmer, jfr. § 3-7, legges ut til gjennomsyn for de virkesberettigede senest tre uker før årsmøtet holdes og med kunngjøring om utleggelsen. Departementet har rett til å la seg representere på årsmøtet uten stemmerett.

Årsmøtet ledes av en møteleder som velges av årsmøtet. Møtet er lukket, med mindre det selv bestemmer noe annet.

For årsmøteforhandlingene og allmenningsstyrevalget skal det føres en protokoll, som oppleses ved møtets slutt og undertegnes av to dertil valgte møtedeltagere.

§ 1-6. (årsmøtets saker og myndighet)

Årsmøtet skal:

1. Avgi uttalelse til allmenningsstyrets årsmelding og til regnskapene for allmenningsfondet og for allmenningskassen, jfr. § 1-4, og eventuelt treffe bestemmelse om revisjon av regnskapet for allmenningskassen.
2. Velge allmenningsstyre og valgkomité etter bestemmelsene i kapittel 3.
3. Fastsette godtgjørelse for medlemmene av allmenningsstyret.
4. Avgi uttalelse i saker som noen med møterett ved skriftlig henvendelse til allmenningsstyret senest én uke før årsmøtet holdes, har krevd behandlet.
5. Avgi uttalelse i andre saker som fremlegges av allmenningsstyret.

Årsmøtet har ingen beslutningsmyndighet i andre saker enn valg av allmenningsstyre og valgkomité og fastsettelse av godtgjørelse for allmenningsstyrets medlemmer og eventuelt å treffe bestemmelser om revisjon av regnskapet for allmenningskassen. Uttalelser fra årsmøtet er veiledende og binder ikke allmenningsstyret.

Kapittel 2. Virkesrett.

§ 2-1. (vilkår for virkesrett)

Rett til trevirke (virkesrett) i statsallmenning ligger til jordbrukseiendommer innen det bygdelag som fra gammel tid har utøvd virkesrett i allmenningen.

Med jordbrukseiendommer forstås eiendommer som etter dyrket areal, beliggenhet, bebyggelse og bruk har karakter av jordbruk. For bureisingsbruk stilles ikke krav om eksisterende bebyggelse.

§ 2-2. (virkesrettens innhold)

Eier av eiendom med tilliggende virkesrett kan bare utøve retten til dekning av eiendommens behov ved jordbruksmessig drift. Retten skal kunne utøves på en måte som til enhver tid er i samsvar med rasjonell bruk, og som er naturlig etter tiden og forholdene.

Er allmenningens avkastning utilstrekkelig til dekning av det samlede virkesbehov, skal det foretas en forholdsmessig avkorting.

§ 2-3. (salg, fraskrivelse, avløsning)

Virkesrett i statsallmenning kan ikke ved salg eller på annen måte skilles fra den jordbrukseiendommen som retten tilligger. Virkesretten kan heller ikke fraskrives, leies bort uten i forbindelse med forpaktning av den berettigede eiendom, eller kreves avløst mot vederlag.

§ 2-4. (forpaktning)

Ved forpaktning av eiendom med tilliggende virkesrett, skal det fremgå av en forpaktningsavtale om forpakteren helt eller delvis skal utøve virkesrett i allmenningen. Virkesretten kan ikke utøves av forpakteren hvis ikke forpaktningsavtalen har minst to års varighet.

Leieforhold som ikke er forpaktning etter lov av 25. juni 1965 nr. 1 om forpakting, gir ikke leietakeren noen virkesrett i allmenningen.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 2-5. (virkesrettsregister, eierskifte m.v.)

Det skal for hver statsallmenning føres et register over eiendommer med tilliggende virkesrett. Registeret skal inneholde opplysninger om dyrket areal, om foretatte tildelinger av ytelser fra allmenningen og hvem som til enhver tid utøver virkesretten.

Virkesrettsregisteret er grunnlaget for manntallet ved valg av allmenningsstyre, jfr. kapittel 3.

Ved eierskifte og ved andre begivenheter som medfører endringer med hensyn til utøvelse av virkesretten eller stemmerett ved allmenningsstyrevalg (forpaktning, fraflytting, avvikling eller gjenopptagelse av jordbruksdrift, inngåelse eller oppløsning av ekteskap, dødsfall m.v.), skal det gis underretning til allmenningsstyret.

Endret ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 2-6. (bortfall av virkesrett)

Virkesretten faller bort:

1. Hvis jordbruksdriften på eiendommen blir lagt ned, og

a. jorden tas i bruk til annet formål, eller
b. blir liggende nede i et sammenhengende tidsrom av fem år.

2. Hvis eiendommen ved frasalg, annen frivillig avståelse, ekspropriasjon eller omdisponering mister sin karakter av jordbruk etter § 2-1 annet ledd.

Gjenopptas jordbruksdriften på en eiendom hvor virkesretten er falt bort etter første ledd nr. 1, gjelder § 2-1 tilsvarende for ny virkesrett. For behandlingen av spørsmål om bortfall av bruksrett gjelder § 2-21.

§ 2-7. (tildeling og utvisning ved enkeltpersondrift)

Når de virkesberettigede selv er berettiget til å drive ut virke i allmenningen (enkeltpersondrift), kan avvirkning bare foretas etter tildeling fra allmenningsstyret og utvisning fra Statskog SF.

I allmenninger hvor det ikke er allmenningsstyre, foretas både utvisning og tildeling av Statskog SF.

Virkningen av en gitt utvisning faller bort ett år etter at den ble gjort kjent for den virkesberettigede, hvis ikke tidsfristen på grunn av driftsforholdene eller av andre særlige grunner blir forlenget til to år. Etter utløpet av fristen kan det utviste virket ikke felles uten at ny utvisning er gitt. Felt virke som befinner seg i allmenningen eller på opplagsplass som disponeres av allmenningen, og som den virkesberettigede ikke har fjernet innen en gitt frist, kan allmenningsstyret forføye over. Den virkesberettigede kan ikke som følge av slik forføyning kreve betaling for hogst og fremdrift, og heller ikke refusjon av betalte avgifter, jfr. § 2-8.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 2-8. (avgifter)

Når virkesretten utøves ved utvisning etter § 2-7, skal skogfond etter skogbrukslova kapittel 4 innbetales til Statskog SF eller til allmenningsstyret innen en frist som fastsettes i forbindelse med at den virkesberettigede underrettes om tildelingen.

Foruten skogfond etter skogbruksloven, kan de virkesberettigede pålegges å betale en avgift til dekning av godtgjørelse til allmenningsstyrets medlemmer, utgifter i forbindelse med styrevalg og allmenningsstyrets utgifter med administrasjon av virkesretten, i forhold til tildelt kvantum.

I den utstrekning det ikke ved salgshogst, offentlige bidrag eller på annen

måte kan skaffes midler til nødvendige investeringer og til skogkultur, kan de virkesberettigede pålegges å betale en særskilt avgift til slike formål, i forhold til tildelt kvantum.

Avgift som nevnt i annet og tredje ledd fastsettes, utlignes og kreves inn av allmenningsstyret, i den utstrekning bestemmelser ikke er fastsatt i bruksregler for den enkelte allmenning, jfr. § 2-17. Med mindre annet er bestemt, foretas ikke tildeling før pålagt avgift er betalt.

Endret ved lover 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487), 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 2-9. (andre driftsformer)

Departementet kan bestemme at virkesrett i statsallmenning skal utøves på annen måte enn etter § 2-7. Det kan således bestemmes at virket skal drives ut og eventuelt foredles for allmenningens regning (fellesdrift), mot at de virkesberettigede gis adgang til å kjøpe det virket de tilkommer med et prisavslag som tilsvarer rotverdien (virkesrabatt).

Også andre driftsformer kan bestemmes, når det påses at de virkesberettigede gis adgang til kjøp av virke på vilkår som nevnt i første ledd.

Før det treffes bestemmelse etter første eller annet ledd, må de bruksberettigede ved avstemning på årsmøtet ha sluttet seg til ordningen med vanlig flertall av de avgitte stemmer. Ved avstemning gjelder bestemmelsene i §§ 3-1 og 3-2 vedrørende stemmerett, stemmegivning og fullmakt til å avgi stemme.

§ 2-10. (bruk og behandling av mottatt virke, anvendelse av ytelser fra allmenningen)

Mottatt virke må behandles forsvarlig, og skal benyttes innen rimelig tid.

For øvrig plikter de virkesberettigede å anvende virke og andre ytelser fra allmenningen til det formål som er forutsatt ved tildelingen. Salg og enhver annen forføyning eller anvendelse til andre formål uten etter samtykke fra allmenningsstyret er forbudt.

Før salg av bygninger som mottatt virke er benyttet til, eller som det er gitt pengetilskudd til istedenfor virke, skal allmenningsstyret underrettes. Dette gjelder likevel ikke når bygninger selges sammen med den eiendom virkesretten ligger til eller en del av denne som oppfyller vilkårene for virkesrett etter § 2-1, og heller ikke hvis det er gått 25 år eller mer fra ytelsen ble mottatt og til salget finner sted.

§ 2-11. (omgjøring av tildeling, tilbakelevering, erstatning)

Ved overtredelse av bestemmelsene i § 2-7, første ledd, § 2-7 tredje ledd annet punktum og § 2-10, kan allmenningsstyret omgjøre tildeling som er foretatt og kreve virket tilbake eller virkesrabatt eller tilskudd refundert. Verditap på virke som leveres tilbake kan vedkommende virkesberettigede pålegges å erstatte hvis årsaken er at bestemmelsen i § 2-10 første ledd ikke er iakttatt.

Ved salg av mottatt virke, eller hvor vedkommende virkesberettigedes forhold ellers er sterkt kritikkverdig, kan allmenningsstyret, i tillegg til de forføyninger som er nevnt i første ledd, nekte vedkommende ny tildeling for et tidsrom av inntil fem år.

Ved salg av bygninger som nevnt i § 2-10 tredje ledd første punktum, kan allmenningsstyret kreve refundert en forholdsmessig del av bygningenes verdi på salgstiden, svarende til den del virkesrettsytelsen representerer og avpasset etter hvor lang tid som er gått siden ytelsen ble mottatt.

Tildelinger som ikke er mottatt når virkesretten faller bort etter § 2-6, anses som ikke gitt. Virke som på nevnte tidspunkt er mottatt, men ikke benyttet, kan allmenningsstyret forføye over mot refusjon av det vedkommende i tilfelle har betalt.

§ 2-12. (gjenoppføring og utbedring av bygninger etter brann eller annen skade – forholdet til forsikring)

Det gis ikke utvisning, virkesrabatt eller tilskudd til bruk av trebesparende materialer ved gjenoppføring eller utbedring av skadde bygninger som har vært fullverdiforsikret. For bygninger som har vært forsikret etter en lavere verdi, gjelder det samme for den del av gjenoppføringen eller utbedringen som dekkes av forsikringssummen.

I bruksregler etter § 2-17 kan det bestemmes at virkesretten ved gjenoppføring og utbedring skal være videre enn nevnt i første ledd, men også at bestemmelsene i første ledd skal gjelde i den utstrekning bygningene kunne ha vært forsikret.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 2-13. (bygninger som ikke tjener noe aktuelt jordbruksmessig behov)

For nedlagte seterhus og andre bygninger som ikke lenger tjener noe aktuelt jordbruksmessig behov, kan virkesretten ikke nyttes.

Statskog SF kan likevel, etter forslag fra allmenningsstyret, samtykke i at virkesrett utøves til vedlikehold når vernehensyn, mulighetene for at

bygningene senere vil kunne tjene et aktuelt jordbruksmessig behov eller andre særlige hensyn tilsier det. Det er et vilkår for slikt samtykke at vedkommende eiendom oppfyller vilkårene for virkesrett etter § 2-1.
Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 2-14. (føderådsbygninger)

For eiendommer med tilliggende virkesrett omfatter retten også virke til oppføring og vedlikehold av føderådsbygning når eiendommens jordbruksmessige betydning tilsier slik bolig.

I bruksregler for den enkelte allmenning, jfr. § 2-17, kan det fastsettes nærmere bestemmelser om størrelse og standard for føderådsbygninger som det gis ytelser til.

§ 2-15. (driftsbygninger for utvidet produksjon)

For driftsbygninger som er innrettet på eller planlagt for vesentlig større produksjon enn eiendommens fôrgrunnlag gir forutsetning for, kan virkesrett bare utøves for en slik forholdsmessig del av oppføring og vedlikehold som svarer til behovet ved vanlig jordbruksdrift på eiendommen.

§ 2-16. (virkesrett i flere allmenninger)

Har en eiendom tilliggende virkesrett til dekning av sammenfallende bruksbehov i flere statsallmenninger, eller i både statsallmenning og bygdeallmenning, fastsetter allmenningsstyrene i samråd med Statskog SF – etter å ha gitt den virkesberettigede anledning til å uttale seg – hvor stor del av eiendommens virkesbehov som skal kunne kreves dekket i hver av allmenningene, og hvordan det for øvrig skal forholdes med utøvelse av virkesretten.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om hvordan det skal forholdes ved uenighet om avgjørelser etter første ledd.
Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 2-17. (bruksregler)

Det skal fastsettes bruksregler om utøvelsen av virkesretten i allmenningen. Bruksreglene må ikke stride mot loven her.

Bruksreglene skal inneholde:

a. Retningslinjer om tildeling av virke, eventuelt om virkesrabatt og om tilskudd ved bruk av materialer som erstatter uttak av virke.
b. Bestemmelse om antall medlemmer og varamedlemmer i allmenningsstyret, jfr. § 1-2.
c. Bestemmelser om frister i forbindelse med utøvelse av virkesrett, og om hva søknader om tildeling av ytelser må inneholde.
d. Bestemmelser om kontroll med anvendelse av ytelser til de virkesberettigede.
e. Bestemmelser om fordeling av oppgaver mellom skogforvaltningen og allmenningsstyret.

Bruksreglene kan dessuten inneholde:

f. Retningslinjer for bruk av midler til ulike formål.
g. Bestemmelser om utarbeidelse av budsjett, og eventuelt om frister o.l. i den forbindelse.
h. Bestemmelser om avgifter som nevnt i § 2-8.
i. Bestemmelser om at visse spørsmål skal avgjøres ved avstemning blant de virkesberettigede.
j. Nærmere regler om refusjon etter § 2-11 første og tredje ledd.
k. Nærmere vilkår for ytelser til gjenoppbygging og utbedring av bygninger etter brann m.v., jfr. § 2-12 annet ledd.
l. Bestemmelser om størrelse og standard på føderådsbygninger som det gis ytelser til oppføring og vedlikehold av, jfr. § 2-14.
m. Bestemmelse om at årsmøtet bare skal avholdes hvert annet år.
n. Andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere ved bestemmelser i allmenningens bruksregler.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 2-18. (utarbeidelse og godkjennelse av bruksregler)

Bruksregler utarbeides av allmenningsstyret og Statskog SF i fellesskap, og skal godkjennes av departementet. Godkjente bruksregler er bindende for Statskog SF, allmenningsstyret og de virkesberettigede, og legges til grunn for forvaltning og administrasjon av allmenningen, og for utøvelse av virkesretten ved siden av bestemmelsene i denne lov.

Før bruksreglene sendes departementet til godkjennelse, skal et utkast ha vært utlagt til gjennomsyn for de virkesberettigede i fire uker, etter forutgående kunngjøring om utleggelsen. Uttalelser som kommer inn, sendes departementet sammen med utkastet til bruksregler.

I den utstrekning godkjennelse blir nektet, utgår vedkommende bestemmelser av bruksreglene, hvis ikke allmenningsstyret går med på å endre dem overensstemmende med departementets forslag. Departementet kan av eget tiltak foreta slike endringer som kreves til oppfyllelse av bestemmelsene i § 2-17 annet ledd bokstav a til e.

For statsallmenninger som ikke har allmenningsstyre, jfr. § 1-2 første ledd, kan departementet fastsette bruksregler etter at et utkast har vært utlagt til gjennomsyn for de virkesberettigede i fire uker etter forutgående kunngjøring om utleggelsen. Det samme gjelder også ellers for bruksregler til oppfyllelse av bestemmelsene i § 2-17 bokstavene a til e, for så vidt pålegg om å utarbeide utkast overensstemmende med første og annet ledd ikke blir etterkommet innen en fastsatt frist.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 2-19. (forholdet mellom bruksregler og vedtekter etter fjellovens § 14)

Allmenningsstyret, Statskog SF og departementet skal påse at bruksregler ikke kommer i strid med vedtekter for allmenningen fastsatt etter lov av 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova) § 14. Spørsmål som berører forholdet til slike vedtekter, eller som ellers har betydning for utøvelse av rettigheter etter fjelloven, skal søkes avklaret med fjellstyret før utkast til bruksregler legges ut til gjennomsyn for de virkesberettigede etter § 2-18 annet ledd. Er det uenighet mellom allmenningsstyret og fjellstyret om et spørsmål skal reguleres av vedtekter etter fjelloven eller av bruksregler etter denne lov, avgjøres dette av departementet.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 2-20. (kunngjøring, ikrafttredelse og endring av bruksregler)

Bruksregler som er utarbeidet og godkjent overensstemmende med § 2-18 skal allmenningsstyret besørge kunngjort for de virkesberettigede. Bruksreglene trer i kraft fire uker etter at de er kunngjort.

Bestemmelsene i §§ 2-18 og 2-19 og i denne paragrafs første ledd gjelder tilsvarende ved endring av bruksregler.

Bruksreglene skal gjennomgås og eventuelt endres minst hvert 20. år.

§ 2-21. (behandling av spørsmål om virkesrett)

Spørsmål om tilståelse av virkesrett etter § 2-1 og om bortfall av virkesrett etter

§ 2-6 avgjøres av departementet og allmenningsstyret i fellesskap. For avgjørelse kreves det enighet mellom departementet og allmenningsstyret. Avgjørelsen kan ikke påklages.

Er det uenighet mellom departementet og allmenningsstyret om en eiendoms tilliggende virkesrett skal anses bortfalt etter § 2-6, kan så vel departementet som allmenningsstyret kreve avgjort ved dom om vilkårene foreligger.

Bortfall av virkesrett etter § 2-6 inntrer først når departementet og allmenningsstyret har truffet avgjørelse om det og eieren av vedkommende eiendom er underrettet om avgjørelsen. Dette gjelder også når spørsmålet om vilkårene for bortfall foreligger er avgjort ved dom uten noen forutgående avgjørelse. Blir det reist søksmål om avgjørelsen kan departementet i samråd med allmenningsstyret bestemme at virkesretten skal bestå inntil spørsmålet er rettskraftig avgjort.

§ 2-22. (betaling for ytelser)

Den som utøver virkesretten er ansvarlig overfor allmenningen for riktig betaling av allmenningsytelsene. Ytelsene kan om nødvendig gjøres betinget av at det stilles betryggende sikkerhet for riktig betaling.

Kapittel 3. Valg av allmenningsstyre.

§ 3-1. (alminnelige regler om stemmerett)

Allmenningsstyre velges av og blant de virkesberettigede i allmenningen. Virkesrett begrenset til spesielle behov i forbindelse med seterdrift o.l., gir ikke den berettigede stemmerett med mindre departementet bestemmer noe annet.

§ 3-2. (stemmerettens innhold, stemmegivning og fullmakt til å avgi stemme)

Det kan avgis to stemmer for hver eiendom bruksrett ligger til, enten slik at den som alene har stemmerett kan avgi to stemmer, eller slik at to som begge har stemmerett kan avgi hver sin stemme ved fremmøte. Følgende regler gjelder for utøvelse av stemmeretten:

1. Ektefeller har begge stemmerett ved fremmøte. Det samme gjelder samboere hvor begge har undertegnet erklæring til allmenningsstyret om at begge skal stå i manntallet som

stemmeberettigede.

2. Eies den eiendom bruksretten ligger til i sameie mellom to personer, har hver én stemme ved fremmøte. Ellers kan stemmeretten utøves av en eller to av sameierne som fremlegger skriftlig fullmakt gitt i henhold til reglene i lov av 18. juni 1965 nr. 6 om sameige §§ 4 til 7. For ektefeller som er sameiere gjelder nr. 1 ovenfor.
3. For eiendom som eies av en fylkeskommune, en kommune, et selskap, et samvirkeforetak, en stiftelse, en forening, et bo eller lignende, utøves stemmeretten ved skriftlig fullmakt undertegnet av rette vedkommende.
4. For eiendom som er forpaktet tilligger stemmeretten eieren, med mindre det overensstemmende med § 2-4 er avtalt at virkesretten skal utøves av forpakteren, og det på valgdagen gjenstår minst to år av forpaktningstiden. Når stemmeretten tilligger forpakteren har også dennes ektefelle stemmerett i samsvar med nr. 1 ovenfor.

Stemmegivningen kan bare skje skriftlig på stemmesedler som utleveres under årsmøtet. Stemmegivning ved fullmakt kan bare skje i de tilfelle som er nevnt i første ledd nr. 2 og 3.

For person som er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne, utøves stemmeretten av vergen.

Ingen kan avgi mer enn to stemmer. I tilfelle hvor både vergen og person som nevnt i tredje ledd har stemmerett, kan likevel vergen stemme både for seg selv og personen han eller hun er verge for.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 3-3. (valgbarhet)

Valgbare som medlemmer og varamedlemmer av allmenningsstyret er myndige personer som har stemmerett etter §§ 3-1 og 3-2, eller som er sameiere i eiendom med tilliggende virkesrett i allmenningen, med følgende begrensninger:

1. Av flere personer som har stemmerett for en og samme eiendom, er bare én valgbar.
2. En verge er ikke valgbar i egenskap av verge.
3. En forpakter med forpaktningsavtale som utløper i perioden er ikke valgbar.
4. Stemmeberettigede som er fast bosatte utenfor

allmenningsbygdelaget er ikke valgbare.

§ 3-4. (bortfall av valgbarhet i valgperioden, innkalling av varamedlem)

Hvis et medlem eller varamedlem av allmenningsstyret i løpet av valgperioden ikke lenger oppfyller vilkårene for valgbarhet, trer vedkommende ut.

Varamedlem skal fortrinnsvis innkalles som stedfortreder for styremedlem valgt for samme valgperiode som varamedlemmet selv, og bare subsidiært for medlem valgt for en annen valgperiode.

§ 3-5. (tidspunkt for valget, antall som skal velges, funksjonstid)

Valg av allmenningsstyre holdes hvert annet år på årsmøtet. Funksjonstiden for styrets medlemmer er fire år.

Det velges halvparten av det antall styremedlemmer som er fastsatt, jfr. § 2-17 annet ledd bokstav b, og minst et tilsvarende antall varamedlemmer, i det halvparten av de valgte trer ut hvert annet år. Ved første gangs valg etter lovens ikrafttredelse, og når det skal velges et større antall styremedlemmer og/eller varamedlemmer enn tidligere, avgjøres det ved loddtrekning hvem av de nyvalgte som skal tre ut etter to år. Er antallet et ulikt tall, trer den minste del ut etter to år.

§ 3-6. (plikt til å motta valg, fritak)

Personer som er valgbare etter § 3-3 plikter å motta valg, med mindre vedkommende enten vil være fylt 65 år på valgdagen, eller ved utløpet av inneværende valgperiode vil ha fungert som medlem av allmenningsstyret i fire år. Den som vil kreve seg fritatt, må melde fra om dette til valgkomiteen innen tre uker fra utleggelsen av manntallet.

§ 3-7. (valgkomité, forslag på styremedlemmer og varamedlemmer, motforslag)

Valget tilrettelegges og ledes av en valgkomité på tre til fem medlemmer som velges av de stemmeberettigede i forbindelse med styrevalget, jfr. § 1-6 første ledd nr. 2. Valgkomiteen velger selv sin leder.

Valgkomiteen skal fremme forslag på styremedlemmer og varamedlemmer i det antall som skal velges, og forslag til medlemmer i valgkomiteen.

Valgkomiteens forslag skal legges ut til gjennomsyn sammen med de øvrige

årsmøtedokumenter, jfr. § 1-5 annet ledd. Eventuelle motforslag kan innleveres valgkomiteen av enhver stemmeberettiget innen to uker før valget avholdes, og skal være tilgjengelige for gjennomsyn senest en uke før årsmøtet.

§ 3-8. (manntall)

Manntall over de stemmeberettigede utarbeides av allmenningsstyret. Allmenningsstyret skal sørge for at manntallet legges ut til gjennomsyn innen utgangen av januar måned i valgåret, og skal samtidig kunngjøre utleggelsen.

§ 3-9. (klage over manntallet)

Klage over manntallet må fremsettes skriftlig overfor allmenningsstyret senest tre uker etter kunngjøringen. Allmenningsstyret skal behandle klagen snarest mulig, og senest innen én uke før valget. Klageren, og i tilfelle de hvis stemmerett ellers berøres, gis skriftlig underretning så snart avgjørelsen foreligger.

§ 3-10. (gjennomføring av valget)

Valg av allmenningsstyre foregår på følgende måte:

1. Det stemmes ved en og samme stemmeseddel på styremedlemmer og varamedlemmer i det antall som skal velges. Alle stemmesedler hvor minst én valgbar person står oppført, telles med.
2. Stemmer på personer som ikke er valgbare, settes ut av betraktning ved valgoppgjøret. Er et navn ført opp flere ganger, regnes det som oppført bare én gang. Er det på en stemmeseddel oppført navn på flere valgbare personer enn det antall styremedlemmer og varamedlemmer som skal velges, anses de overskytende navn som står sist i rekkefølgen som ikke oppført.
3. Ved valgoppgjøret telles samtlige stemmer. De som har fått flest stemmer er valgt til styremedlemmer. De som deretter har fått flest stemmer er valgt til varamedlemmer.
4. I tilfelle av stemmelikhet avgjøres valget ved loddtrekning.

§ 3-11. (protokollføring)

Valgresultatet og de beslutninger som treffes i forbindelse med valget, skal av

valgkomiteens leder føres inn i årsmøteprotokollen, jfr. § 1-5 siste ledd.

§ 3-12. (omkostningene ved valget)

Samtlige omkostninger i forbindelse med valget dekkes av allmenningskassen.

Kapittel 4. Forskjellige bestemmelser.

§ 4-1. (begrensninger i utøvelsen av bruksrettene)

Virkesrett etter kapittel 2 eller annen bruksrett i statsallmenning skal ikke være til hinder for at Statskog SF, med samtykke fra allmenningsstyret og/eller i tilfelle fra fjellstyret, beslutter og iverksetter slike begrensninger i utøvelsen av bruksrettene som anses nødvendige for å opprettholde allmenningens yteevne.

Begrensninger som nevnt i første ledd kan også gå ut på fredning av deler av allmenningen mot bestemte slags bruk, eller begrensninger i utøvelsen av bruksrettene av hensyn til naturmiljø og friluftsliv.

Begrensninger i utøvelsen av bruksrettene etter første og annet ledd kan gjelde for et angitt tidsrom eller inntil videre.

Er det uenighet mellom skogforvaltningen og allmenningsstyret og/eller fjellstyret om nødvendigheten av tiltak som nevnt i første og annet ledd, eller om hvilket omfang de bør gis eller på hvilken måte de bør iverksettes, avgjøres spørsmålet av departementet. For øvrig kan enhver bruksberettiget påklage fastsatte begrensninger i utøvelsen av bruksrettene til departementet.

Skogforvaltningen skal besørge begrensninger i utøvelsen av bruksrettene kunngjort for de bruksberettigede på hensiktsmessig måte. Begrensningene trer i kraft fire uker etter at de er kunngjort, hvis ikke et senere ikrafttredelsestidspunkt er angitt i kunngjøringen. Klage har ikke oppsettende virkning, med mindre departementet bestemmer det.
Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 4-2. (jordskifte)

Statsallmenning kan inngå i slikt jordskifte som omhandlet i jordskiftelova §§ 3-4 og 3-9.

Jordskifteretten kan fastsette grenser mellom statsallmenning og bygdeallmenning, mellom statsallmenninger og mellom statsallmenning og annen tilstøtende eiendom. Jordskiftelova § 4-2 gjelder tilsvarende for fastsetting av grensene.

For øvrig får jordskiftelovas bestemmelser ikke anvendelse på statsallmenninger.

Krav om jordskifte som nevnt i første ledd, eller om grensefastsetting etter annet ledd, kan fremsettes av departementet, av allmenningsstyret og av fjellstyret.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 4-3. (skogbruksplan)

Det skal til enhver tid foreligge en skogbruksplan for drift og skjøtsel av skogen i en statsallmenning. Skogbruksplanen skal inneholde nødvendige opplysninger om skogen, og en plan for avvirkning og investeringer. Hensynet til naturmiljø og friluftsliv skal være innarbeidet i planen.

Statskog SF er ansvarlig for at skogbruksplan blir utarbeidet, og at dette skjer i samråd med allmenningsstyret og fjellstyret.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 4-4. (fordeling av inntekter etter fjelloven)

Når inntekter som etter lov av 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova) skal tilfalle fjellkassen må anses innvunnet på bekostning av virkesretten i allmenningen, kan allmenningsstyret kreve å få disponere en forholdsmessig del av slike inntekter til skogfremmende tiltak.

Spørsmål om inntektsfordeling etter første ledd skal drøftes mellom allmenningsstyret, fjellstyret og Statskog SF. Oppnås ikke enighet, avgjøres spørsmålet av departementet.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 4-5. (overføring av statsallmenning til administrasjon som bygdeallmenning hva skogsdrift og virkesrett angår)

Departementet kan bestemme at statsallmenning med hensyn til skogsdrift og utøvelse av virkesrett skal forvaltes og administreres etter de regler som gjelder for bygdeallmenninger, jfr. lov av 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger kapittel 5.

Før departementet treffer bestemmelse etter første ledd, må de virkesberettigede ved avstemning ha sluttet seg til ordningen med to tredjedels flertall av de avgitte stemmer.

Ved avstemning gjelder bestemmelsene i §§ 3-1 og 3-2 vedrørende stemmerett, stemmegivning og fullmakt til å avgi stemme.

§ 4-6. (forkynnelse, forliksklage, stevning m.v.)

Om forkynnelse, forliksklage og stevning m.v. rettet til et større eller et ubestemt antall bruksberettigede i statsallmenning, gjelder bestemmelsene i lov av 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger §§ 1-7 og 1-8 tilsvarende.

§ 4-7. (forskrifter)

Departementet kan fastsette nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lov.

§ 4-8. (departementets godkjennelsesmyndighet og avgjørelser)

Med mindre annet er bestemt kan ikke avgjørelser truffet av departementet i medhold av denne lov påklages.

§ 4-9. (straff og påtale)

Overtredelse av bestemmelsene i denne lov, av bruksregler godkjent av departementet, eller av påbud eller forbud gitt av departementet, Statskog SF eller allmenningsstyret med hjemmel i denne lov, straffes med bøter. Medvirkning straffes ikke.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 4-10. (ikrafttredelse)

Loven trer i kraft fra den tid Kongen[1] bestemmer.
1 Fra 1 jan 1993 iflg. res. 13 nov 1992 nr. 796.

§ 4-11. (overgangsregler)

For statsallmenninger hvor det ved lovens ikrafttredelse ikke er allmenningsstyre, vedblir denne ordning å bestå inntil departementet

bestemmer noe annet, eller til et flertall av de virkesberettigede har krevd at et allmenningsstyre blir opprettet.

Eldre bruksregler blir fortsatt gjeldende inntil nye bruksregler er kunngjort og trådt i kraft overensstemmende med § 2-20 første ledd. Innen fem år etter lovens ikrafttredelse skal det enkelte allmenningsstyre og Statskog SF ha utarbeidet et utkast til nye bruksregler for allmenningen.

For statsallmenninger hvor ordning som nevnt i § 4-5 allerede er gjeldende ved lovens ikrafttredelse vedblir ordningen å bestå inntil departementet i tilfelle bestemmer noe annet.

Departementet kan for øvrig fastsette nærmere overgangsbestemmelser i forbindelse med lovens ikrafttredelse.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

Lov om opphevelse av og endringer i gjeldende lovgivning om allmenninger m.v.

II. Privatallmenninger

I forbindelse med lovens ikrafttredelse eller senere kan departementet gi nødvendige bestemmelser om valg av styreorgan for bruksrett i privatallmenning, og om hvilke funksjoner og myndighet slike styreorgan skal ha. Med privatallmenning menes allmenning hvor eiendomsretten tilligger færre enn halvparten av de jordbrukseiendommer som fra gammel tid har bruksrett i allmenningen.

III. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

1 Fra 1 jan 1993 iflg. res. 13 nov 1992 nr. 797.

Lov om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven)

Første del. Innledning

Kapittel 1. Område, definisjoner m m

§ 1-1. Saklig virkeområde

Loven gjelder tvangsfullbyrdelse av både privatrettslige og offentligrettslige krav.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 1-2. Krav mot staten, fylkeskommuner, kommuner, samkommuner, interkommunale selskaper, regionale helseforetak, helseforetak og Norges Bank

Krav mot staten kan ikke tvangsfullbyrdes.

Pengekrav mot en kommune, fylkeskommune, et interkommunalt selskap, regionalt helseforetak eller helseforetak kan ikke tvangsfullbyrdes etter kapittel 7, jf. kommuneloven § 29-1, lov om interkommunale selskaper § 23 og helseforetaksloven § 5.

Krav mot Norges Bank kan ikke tvangsfullbyrdes.
Endret ved lover 25 sep 1992 nr. 107 (ikr. 1 jan 1993) som endret ved lov 8 jan 1993 nr. 20, 29 jan 1999 nr. 5 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 22 okt 1999 nr. 1097), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 669), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 25 mai 2012 nr. 28 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 25 mai 2012 nr. 449), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 22 apr 2016 nr. 4 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552), 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804), 28 mai 2021 nr. 47 (ikr. 1 juni 2021).

§ 1-3. Ufravikelighet

Avtale om at tvangsfullbyrdelse skal skje gjennom namsmyndigheten på annen måte enn etter denne lov, er ugyldig.

Før et krav er misligholdt, kan det ikke gyldig avtales at tvangsdekning skal skje på annen måte enn gjennom namsmyndighetene. For enkle pantsatte krav gjelder panteloven § 4-6. For verdipapirer som er notert på regulert marked og fondsaktiver kan det inngås forhåndsavtale om salg gjennom uavhengig megler. For finansiell sikkerhetsstillelse kan det inngås skriftlig avtale om realisasjon, jf. lov om finansiell sikkerhetsstillelse § 7. Det samme gjelder for pant som nevnt i panteloven §§ 4-11 og 4-13, jf. panteloven § 4-17.

Når et foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven § 2-1, låner ut penger mot håndpant i løsøre ved at pantet overleveres til foretaket, kan det inngås forhåndsavtale om at panthaveren selv kan selge løsøret til dekning av pantekravet dersom pantsetteren ikke har innfridd pantekravet innen en frist på minst en måned som panthaveren har fastsatt i et skriftlig varsel som er sendt skyldneren etter forfall. Salget skal skje på forsvarlig måte. Leddet her gjelder ikke løsøre som kan registreres i et realregister eller motorvogner som skal registreres etter vegtrafikkloven § 15 jf. § 16.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 26 mars 2004 nr. 17 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 26 mars 2004 nr. 575), 29 juni 2007 nr. 74 (ikr. 1 nov 2007 iflg. vedtak 29 juni 2007 nr. 749), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 1-4. Forholdet til folkeretten

Loven gjelder med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten eller følger av overenskomst med fremmed stat.

§ 1-5. Utenlandske skip

Tvangsfullbyrdelse kan ikke gjennomføres i utenlandsk skip som befinner seg i norsk territorialfarvann under uskyldig gjennomfart, unntatt når kravet er blitt til under gjennomfarten eller i den hensikt å foreta gjennomfarten.

Tvangsfullbyrdelse kan bare gjennomføres i utenlandsk skip som er i virksomhet på norsk kontinentalsokkel dersom kravet er blitt til i forbindelse med virksomheten i områder som er underlagt norsk jurisdiksjon.

Tvangsfullbyrdelse kan bare gjennomføres i utenlandsk skip som befinner seg i norsk økonomisk sone dersom kravet er blitt til i forbindelse med virksomhet i områder underlagt norsk jurisdiksjon.

Første til tredje ledd gjelder tilsvarende for last som føres med skipet.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 1-6. Særskilt om utenlandske statsskip

Tvangsfullbyrdelse kan ikke fremmes for så vidt angår krigsskip og andre skip som en fremmed stat eier, nytter eller har befraktet i sin helhet, når skipet brukes utelukkende til statsformål av offentligrettslig art. Tvangsfullbyrdelse kan heller ikke fremmes for så vidt angår last som tilhører fremmed stat, og som føres på skip som nevnt i første punktum eller på handelsskip for statsformål av offentligrettslig art.

Kongen kan etter overenskomst med fremmed stat bestemme at det samme skal gjelde andre skip som en fremmed stat eier eller nytter og annen last som tilhører den, når den fremmede stat i krigstid eller når krig truer setter fram krav om det.

Ved overenskomst med fremmed stat kan det bestemmes at en bevitnelse fra den fremmede stats diplomatiske representant skal gjelde som bevis for at skip og last går inn under bestemmelsene i første ledd når det settes fram krav om å oppheve en avgjørelse om tvangsfullbyrdelse.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 1-7. Utenlandske statlige luftfartøyer

Tvangsfullbyrdelse kan ikke fremmes for så vidt angår militære luftfartøyer og andre luftfartøyer som en fremmed stat eier eller nytter, når luftfartøyet brukes utelukkende til statsformål av offentligrettslig art. Tvangsfullbyrdelse kan heller ikke gjennomføres i last som tilhører en fremmed stat og føres med luftfartøyer som nevnt i første punktum.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127

§ 1-8. Definisjoner

Med realregister menes norsk grunnbok, skipsregister (medregnet Norsk Internasjonalt Skipsregister), luftfartøyregister og lignende norsk rettighetsregister ordnet etter de formuesgoder som rettighetene gjelder. Verdipapirregistre og Løsøreregisterets motorvognregister regnes ikke som

realregistre. Med realregister menes også tilsvarende utenlandske registre.

Med skip menes i denne loven foruten skip også flyttbare innretninger som ikke er skip, men som kan registreres i norsk skipsregister eller i tilsvarende utenlandske registre.

Med verdipapir menes omsetningsgjeldsbrev og dermed likestilte dokumenter, samt omsetningspapirer som representerer en andelsrett i et selskap.

Med adkomstdokument til leierett eller borett til husrom menes dokument som representerer en leierett eller borett til husrom knyttet til en overførbar fordring på utleieren eller en andelsrett i et selskap, unntatt borettslagsandel som er registrert i grunnboken.

Med en persons alminnelige verneting menes i denne loven den rettskrets eller det namsmannsdistrikt hvor vedkommende har bopel eller slik tilknytning som nevnt i tvisteloven § 4-4 tredje til femte ledd. Den som har bopel i flere rettskretser eller namsmannsdistrikter, har alminnelig verneting i alle disse. Den som ikke har kjent bopel, har verneting i den rettskrets eller i det namsmannsdistrikt hvor vedkommende oppholder seg når en begjæring etter loven her meddeles. Har personen heller ikke kjent oppholdssted i riket, har vedkommende verneting i den rettskrets eller i det namsmannsdistrikt han eller hun sist hadde kjent bopel eller oppholdssted, dersom saken gjelder en forpliktelse pådratt i Norge eller en forpliktelse som skal oppfylles i Norge. Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 12 juni 2009 nr. 37.

§ 1-9. Hvor visse formuesgoder skal anses for å være

Når reglene i denne loven lar det være avgjørende hvor et formuesgode er, gjelder følgende regler for andre rettigheter enn eiendomsrett til legemlige gjenstander:

a. Et krav som gjelder bruksrett eller servitutt over en fast eiendom, anses for å være der eiendommen ligger. Ligger rettigheten til en annen fast eiendom, anses den for å være der den andre eiendommen ligger.
b. Et krav som gjelder bruksrett eller servitutt over løsøre, anses for å være både der løsøregjenstanden er og der rettighetshaveren har

alminnelig verneting. Dersom rettighetshaveren ikke har alminnelig verneting i riket, anses kravet dessuten for å være der eieren av løsøret har alminnelig verneting.

c. Et krav som er knyttet til verdipapir, anses for å være der verdipapiret er.

d. Et krav av annen art anses for å være der kravshaveren har alminnelig verneting. Dersom kravshaveren ikke har alminnelig verneting i riket, anses et krav som en bestemt person er forpliktet til å oppfylle, for å være der den forpliktede har alminnelig verneting. Dersom rettighetshaveren ikke har alminnelig verneting i riket, anses en immaterialrettighet som er registrert i et særskilt register, for å være der den registrerte fullmektig har alminnelig verneting. Finnes ingen registrert fullmektig med alminnelig verneting i riket, anses immaterialrettigheten for å være der registeret føres.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 1-10. Elektronisk kommunikasjon

For elektronisk kommunikasjon med namsmyndighetene gjelder domstolloven § 197 a tilsvarende.

Krav i eller i medhold av denne loven om at varsler og meddelelser mellom saksøker og saksøkte skal gis skriftlig, er ikke til hinder for elektronisk kommunikasjon dersom meddelelsen er sendt på en betryggende måte. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva som kan anses for en betryggende måte.

Annet ledd gjelder tilsvarende for varsel etter § 1-3 tredje ledd første punktum og melding etter § 11-58 første ledd annet punktum.
Tilføyd ved lov 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

Kapittel 2. Namsmyndighetene

I. De alminnelige namsmyndighetene

Overskriften tilføyd ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).

§ 2-1. Namsmyndighetene

Namsmyndighet er namsmannen og tingretten.

Namsmyndighetene avgjør alle begjæringer og innvendinger som blir satt fram under en sak om tvangsfullbyrdelse, og som gjelder fremme av saken eller fremgangsmåten under gjennomføringen.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 2-2. Namsmannen

Namsmannen er den som er utpekt som namsmann etter politiloven § 17.

Under namsmannen hører de saker som loven legger til namsmannen, og dessuten de saker om gjennomføring som tingretten pålegger namsmannen etter loven.

Namsmannen plikter etter anmodning å bistå tingretten i forhold som gjelder tvangsfullbyrdelse.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 2-3. Namsmannens stedlige kompetanse

Når en begjæring om tvangsfullbyrdelse lovlig er satt fram for den kompetente namsmann etter loven, vedblir namsmannen å være stedlig kompetent selv om det senere skjer slike endringer at namsmannen ikke fra først av kunne tatt saken til behandling. Tilsvarende gjelder når en domstol har overlatt til namsmannen å gjennomføre rettens beslutning om tvangsfullbyrdelse.

En namsmann kan ikke holde forretninger eller på annen måte opptre utenfor sitt distrikt. Unntak kan gjøres i påtrengende tilfeller, eller hvis distriktets namsmann samtykker og omstendighetene gjør det hensiktsmessig at namsmannen opptrer utenfor sitt distrikt. En namsmann kan alltid holde tvangssalg utenfor distriktet.

I særlige tilfeller kan en namsmann be namsmannen i et annet distrikt om å stå for skritt som den første namsmannen ikke selv kan foreta.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88)

som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 2-4. Rettsvitne i saker for namsmannen

Til namsmannens forretninger og møter kan namsmannen tilkalle et rettsvitne dersom det av særlige grunner finnes ønskelig. Domstolloven § 90 første ledd første punktum og annet ledd og §§ 101-105 a gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 2-5. Namsmannens habilitet

Om habilitet for namsmannen gjelder domstolloven §§ 106, 108, 109, 111 til 113 og 121 tilsvarende.

Antas det at både namsmannen og namsmannens fullmektiger er ugilde, skal namsmannen forelegge spørsmålet for tingretten. Namsmannen kan også ellers forelegge spørsmål om sin egen eller fullmektigers habilitet for retten. Retten oppnevner eventuelt stedfortreder. Domstolloven § 118 og § 120 annet ledd gjelder tilsvarende.

Namsmenn og namsmannsfullmektiger blir ikke ugilde av den grunn at de selv har begjært tvangsfullbyrdelse av krav som det hører til deres tjenesteplikt å inndrive.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 2-6. Taushetsplikt i saker for namsmannen

Om taushetsplikt for namsmannen og andre som utfører tjeneste eller arbeid for namsmannen gjelder domstolloven § 63 a tilsvarende.

§ 2-7. Frister i saker for namsmannen

Om beregning og avbrytelse av frister i saker for namsmannen gjelder domstolloven §§ 146 annet ledd, 148 og 149 tilsvarende. Om oppfriskning for oversittelse av frist for å klage til tingretten etter § 5-16 gjelder tvisteloven §§ 16-12 til 16-14 tilsvarende.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr.

938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 2-8. Tingretten

Tingretten behandler saker om tvangsfullbyrdelse i sin rettskrets.

Under retten hører de saker som loven legger til retten, klager over namsmannens avgjørelser og handlemåte etter § 5-16, og dessuten saker som retten av særlige grunner beslutter å overta fra namsmannen.

Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127.

§ 2-9. Bemyndigelse av funksjonærer

Tingrettene kan overlate utførelsen av sine gjøremål etter denne lov til sine funksjonærer. Tingretten kan likevel ikke overlate til funksjonærer å avsi dommer og kjennelser eller å treffe beslutning om tvangssalg etter § 11-9. Kongen gir nærmere regler om bemyndigelse av funksjonærer.

For namsmennenes adgang til å overlate gjøremål til sine underordnede gjelder politiloven § 29 annet ledd.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84.

§ 2-10. Medhjelper ved tvangssalg

Medhjelper ved tvangssalg skal fylle de krav som er fastsatt i eller i medhold av lov for ervervsmessig omsetning av vedkommende formuesgode. Kongen kan ved forskrift pålegge medhjelpere å stille sikkerhet. Kongen gir nærmere regler om sikkerhetens dekningsområde og størrelse m m. Medhjelperens godtgjørelse for arbeid og utgifter fastsettes av namsmyndigheten etter forskrift gitt av Kongen.

Om habilitet for medhjelper gjelder § 2-5 første ledd tilsvarende. Det kan likevel oppnevnes en medhjelper uavhengig av første punktum dersom det finnes ubetenkelig, og vedkommende har særlige forutsetninger for å forestå salget.

Ved tvangssalg av fast eiendom og adkomstdokumenter til leierett eller borett til husrom i lensmannsdistrikt kan namsmannen oppnevnes som medhjelper. Ved tvangssalg av realregistrerte formuesgoder og adkomstdokumenter til leierett eller borett til husrom i andre tilfeller kan namsmannen oppnevnes som medhjelper i samsvar med bestemmelser gitt av Kongen. En namsmann som oppnevnes som medhjelper, har ikke krav på godtgjørelse som medhjelper og har ikke plikt til å stille sikkerhet. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om namsmannens oppgaver og myndighet som medhjelper.
Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 aug 1993), 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875).

§ 2-11. Utelukkelse fra å kjøpe ved tvangssalg

Utelukket fra å kjøpe selv eller opptre som fullmektig for kjøper er:

a. ved tvangssalg gjennom tingretten; tingrettens ansatte,
b. ved tvangssalg gjennom namsmannen; namsmannens og tingrettens ansatte,
c. medhjelper ved et tvangssalg og dennes ansatte, og
d. rettsvitne ved et auksjonssalg.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 2-12. Høyere rettsinstanser m m

Om rettsmidler mot rettens avgjørelser gjelder tvisteloven sjette del og kapittel 17. Gjenåpning kan bare begjæres når avgjørelsen rettskraftig avgjør et krav, eller hever eller avviser en sak, eller når det ellers er bestemt i denne lov.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 2-13. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 25 apr 2003 nr. 24 (ikr. 28 okt 2005 iflg. res. 28 okt 2005 nr.

1240), opphevet ved lov 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

II. Statens innkrevingssentral

Overskriften tilføyd ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 2-14. Statens innkrevingssentrals namskompetanse

For de krav den har til innfordring og som det foreligger tvangsgrunnlag for, kan Statens innkrevingssentral beslutte utleggstrekk eller stifte utleggspant dersom panterett kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretningen kan holdes på innkrevingssentralens kontor etter § 7-9 første ledd.

Når innkrevingssentralen selv har stiftet utleggspant i enkle pengekrav, kan den gjennomføre tvangsdekning i kravet etter reglene i kapittel 10 del III.

Bestemmelsene i §§ 5-1 til 5-5 og §§ 7-3 til 7-8 gjelder ikke for Statens innkrevingssentral når den utøver myndighet etter første og annet ledd.

Før utleggsforretning etter første ledd finner sted, skal saksøkte varsles med oppfordring om innen to uker å uttale seg om forhold av betydning for om utlegg skal tas og om valg av gjenstand for utlegget. Saksøkte skal i oppfordringen gjøres oppmerksom på hvilke kostnader som er påløpt, på at ytterligere kostnader vil påløpe om utlegg blir tatt, og på at utlegg kan unngås ved at kravet med renter og kostnader betales innen fristen etter første punktum. Det kan samtidig opplyses om tid og sted for avholdelse av utleggsforretning. Første og annet punktum gjelder tilsvarende når innkrevingssentralen gjennomfører tvangsdekning i enkle pengekrav etter annet ledd. Vil tvangsfullbyrdelsen ellers bli vesentlig vanskeliggjort, kan meddelelse til saksøkte unnlates.

Statens innkrevingssentral kan begjære utlegg hos de alminnelige namsmyndighetene for krav den har til innfordring og som det foreligger tvangsgrunnlag for.

Tilføyd ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 104 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 2-15. Verneting ved klage

Klage etter § 5-16 over Statens innkrevingssentrals avgjørelser og handlemåte under tvangsfullbyrdelsen avgjøres av tingretten for det distrikt der Statens innkrevingssentral ligger.
Tilføyd ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 2-16. Innhenting og videreformidling av opplysninger

Statens innkrevingssentral kan uten hinder av taushetsplikt innhente og utlevere opplysninger om skyldnerens inntekts- og formuesforhold og om avholdte utleggsforretninger til bruk for andre namsmyndigheters tvangsfullbyrdelse.
Tilføyd ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 2-17. Frister

§ 2-7 gjelder tilsvarende for Statens innkrevingssentrals tvangsfullbyrdelse.
Tilføyd ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), endret ved lov 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

Kapittel 3. Sakskostnader, erstatning og sikkerhetsstillelse

§ 3-1. Saksøktes alminnelige kostnadsansvar ved tvangsfullbyrdelse

Dersom saksøkeren krever det, skal saksøkte erstatte saksøkerens sakskostnader i en sak om tvangsfullbyrdelse så langt saken og kostnadene har vært nødvendige. Hvis utlegg blir tatt eller tvangsdekning blir gjennomført, skal sakskostnadene fastsettes og inndrives sammen med kravet. I andre tilfeller fastsettes kostnadsansvaret innen fullbyrdelsen avsluttes. Avgjørelse av kostnadsansvaret har tvangskraft. Avgjørelsen skjer ved kjennelse hvis den treffes av tingretten. Saksøkeren kan ikke sette fram krav om erstatning for

sakskostnader på annen måte enn etter denne paragrafen. Kongen kan ved forskrift fastsette maksimalsatser for saksøktes kostnadsansvar.

Saksøkte plikter ikke å erstatte saksøkerens sakskostnader:

a. dersom saken nektes fremmet på grunn av forhold som saksøkeren kjente eller burde ha kjent til før den ble innledet,
b. dersom saken heves fordi tvangsgrunnlaget oppheves eller kjennes ugyldig,
c. dersom saken heves fordi en beslutning om foregrepet tvangskraft oppheves,
d. dersom en sak om tvangsdekning heves fordi kostnadene vil overstige det som vil komme inn ved dekningen, forutsatt at saksøkeren da begjæringen ble satt fram burde ha skjønt at fullbyrdelsen ikke kunne gjennomføres, eller
e. dersom en sak om tvangsdekning heves på grunn av forholdet til bedre prioriterte rettighetshavere, forutsatt at saksøkeren da begjæringen ble satt fram burde ha skjønt at fullbyrdelsen ikke kunne gjennomføres.

Når en sak nektes fremmet i andre tilfeller enn nevnt i annet ledd, kan saksøkte helt eller delvis fritas for å erstatte saksøkerens sakskostnader. Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 3-2. Saksøkerens ansvar for sakskostnader i særlige tilfeller

Saksøkeren kan pålegges helt eller delvis å erstatte saksøktes sakskostnader i tilfeller der saksøkte etter § 3-1 annet eller tredje ledd er fritatt for å erstatte saksøkerens sakskostnader dersom saken ikke har vært nødvendig eller dersom saksøkeren unødig har vidløftiggjort saken. I tilfeller som nevnt i § 3-1 annet ledd bokstav c skal saksøkeren pålegges å erstatte saksøktes sakskostnader.

Saksøkerens kostnadsansvar fastsettes av retten ved kjennelse etter begjæring av saksøkte. Dersom saksøkeren pålegges helt eller delvis å erstatte saksøktes sakskostnader ved fullbyrdelsen av pengekrav, trekkes kostnadene fra i kravet.

Krav om sakskostnader etter denne paragrafen må settes fram innen tre måneder etter at avgjørelse som avslutter saken, ble meddelt saksøkte. Dersom det ikke gjøres, tapes kravet. Tvisteloven §§ 16-12 til 16-14 gjelder tilsvarende. Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 3-3. Sakskostnader ved klage m v

Tvisteloven kapittel 20 gjelder for partenes ansvar for sakskostnader ved rettens behandling av tvister og klage etter § 5-16 og ved rettsmidler mot rettens avgjørelser. I saker om tvangsfullbyrdelse av pengekrav dekkes sakskostnader som saksøkte blir pålagt å erstatte sammen med kravet. Pålegges saksøkeren å erstatte motpartens kostnader ved fullbyrding av pengekrav, trekkes kostnadene fra i kravet.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 3-4. Sikkerhetsstillelse

I saker om tvangsfullbyrdelse godtas som sikkerhet:

a. Innskudd i norsk bank. Det må legges fram erklæring fra banken om innskuddet og om at det ikke kan disponeres uten etter samtykke fra vedkommende namsmyndighet.
b. Selvskyldnergaranti fra norsk bank eller annet foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven § 2-1. Garantien må være en ubetinget selvskyldnergaranti uten tidsbegrensning og stilt overfor vedkommende namsmyndighet.

Sikkerhet kan ombyttes i annen sikkerhet.

Er sikkerhetens størrelse ikke fastsatt ved rettslig beslutning eller ved overenskomst mellom partene, treffer vedkommende namsmyndighet bestemmelse om det.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, tidligere § 3-6, 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 3-5. Bortfall av stilt sikkerhet

Dersom saksøkeren i en sak om tvangsfullbyrdelse hvor tvangsgrunnlaget er gitt foregrepet tvangskraft har stilt sikkerhet for mulig erstatning til saksøkte, kan sikkerheten kreves frigitt når tvangsgrunnlaget er blitt rettskraftig, eller når det er gått mer enn tre måneder etter at saksøkte fikk underretning om at tvangsgrunnlaget er endret eller opphevet uten at søksmål om erstatning er

reist.

Dersom en saksøkt har stilt sikkerhet for å avverge tvangsfullbyrdelse, kan sikkerheten kreves tilbake når det krav som sikkerheten er stilt for, er falt bort eller når det er fastslått at kravet ikke er til.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, tidligere § 3-7.

Annen del. Tvangsfullbyrdelse

Kapittel 4. Tvangsgrunnlagene og deres tvangskraft

I. Tvangsgrunnlagene

§ 4-1. Alminnelige og særlige tvangsgrunnlag

Tvangsfullbyrdelse av et krav kan bare begjæres når det foreligger et alminnelig eller et særlig tvangsgrunnlag for kravet, og dette tvangsgrunnlaget er tvangskraftig.

De alminnelige tvangsgrunnlagene er:

a. dom eller kjennelse av en norsk domstol, og andre avgjørelser av en norsk domstol som har virkning som dom eller kjennelse, eller som avgjør krav om erstatning for sakskostnader,
b. avgjørelse av en annen norsk myndighet som har virkning som dom,
c. vedtatt forelegg etter straffeprosessloven kapittel 20,
d. voldgiftsdom etter voldgiftsloven og avgjørelser som ellers er tvangskraftige etter voldgiftsloven § 39,
e. rettsforlik for norsk domstol og stadfestet forlik etter voldgiftsloven § 35,
f. avgjørelse av utenlandsk domstol eller annen utenlandsk myndighet, utenlandsk offentlig forlik og voldgiftsdom, som etter lov eller overenskomst med fremmed stat vil være bindende og skal kunne fullbyrdes her i riket,
g. avgjørelse av utenlandsk domstol som vil være bindende her i riket etter tvisteloven § 19-16 annet og tredje ledd,
h. avgjørelse av internasjonal domstol eller av annen internasjonal myndighet, og forlik inngått for slike domstoler og myndigheter, som etter overenskomst med fremmed stat[1] skal kunne fullbyrdes her i

riket.

Når krav på erstatning for sakskostnader i rettergang er fastsatt i et alminnelig tvangsgrunnlag etter annet ledd bokstav a, b, d og e, omfatter grunnlaget også forsinkelsesrente av kravet etter forsinkelsesrenteloven.

Et alminnelig eller særlig tvangsgrunnlag for krav på forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven gir for den del av kravet som har oppstått etter grunnlaget, fordringshaveren rett til dekning etter den rentesats som gjelder etter §§ 3 og 4 i loven. Er det ikke sannsynliggjort om grunnlaget gir rett til alminnelig forsinkelsesrente eller forsinkelsesrente i forbrukerforhold, beregnes kravet etter laveste sats.

Særlige tvangsgrunnlag er tvangsgrunnlagene nevnt i §§ 7-2, 8-2, 9-2, 10-2, 11-2, 12-2 og 13-2.

Endret ved lover 27 nov 1992 nr. 110 (ikr. 1 jan 1994), 14 mai 2004 nr. 25 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 14 mai 2004 nr. 751), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887).

1 Jf. EØS-avtalen art. 110.

II. Innvendinger mot tvangsgrunnlaget m m

§ 4-2. Innvendinger mot tvangsgrunnlaget

Mot et alminnelig tvangsgrunnlag kan det under tvangsfullbyrdelsen ikke settes fram andre innvendinger enn at

a. grunnlaget ikke skriver seg fra en domstol eller en annen instans som kan fatte en avgjørelse av den aktuelle art,
b. grunnlaget er tvetydig eller selvmotsigende, eller at det for øvrig på grunn av sitt innhold ikke kan fullbyrdes.

Mot et krav som er fastslått i et alminnelig tvangsgrunnlag kan det bare gjøres gjeldende innvendinger som støtter seg til omstendigheter som er oppstått så sent at de ikke kunne ha vært påberopt før avgjørelsen.

Mot et særlig tvangsgrunnlag eller et krav som er fastsatt i et særlig tvangsgrunnlag, kan det fremsettes enhver innvending som kunne ha vært satt fram under et søksmål.

For innvendinger mot et krav som er fastslått i voldgiftsdom, gjelder voldgiftsloven kapittel 10.

Endret ved lov 14 mai 2004 nr. 25 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 14 mai 2004 nr. 751).

§ 4-3. Motregning

Etter at tvangsfullbyrdelse er begjært, kan motregning bare erklæres dersom motkravet er erkjent eller det foreligger tvangsgrunnlag for motkravet overfor saksøkeren, og betingelsene for motregning er til stede. Disse begrensningene i motregningsadgangen gjelder ikke ved fravikelse etter § 13-2 tredje ledd bokstav a.

III. Materielle vilkår for tvangskraft

§ 4-4. Forfall m m

Tvangsfullbyrdelse av et krav kan ikke begjæres før kravet er forfalt og mislighold har inntrådt.

Er kravet betinget av en samtidig motytelse fra saksøkeren, er det tilstrekkelig at saksøkeren tilbyr motytelsen før fullbyrdelsen gjennomføres.

§ 4-5. Sikkerhetsstillelse

Kan saksøkeren ikke kreve tvangsfullbyrdelse uten å stille sikkerhet, eller kan saksøkte avverge fullbyrdelse ved å stille sikkerhet, er det tilstrekkelig at sikkerheten stilles før fullbyrdelsen gjennomføres.

IV. Personlige vilkår for tvangskraft

§ 4-6. Hvem som kan begjære tvangsfullbyrdelse

Tvangsfullbyrdelse kan bare begjæres av den som i tvangsgrunnlaget er nevnt som berettiget, herunder gruppemedlem som er omfattet av avgjørelse i gruppesøksmål, eller som lovlig har ervervet kravet.

Når tvangsgrunnlaget er avgjørelse i gruppesøksmål etter tvisteloven § 35-7, og slutningen angir framgangsmåten for direkte oppfyllelse overfor gruppemedlemmene, kan tvangsfullbyrdelse også begjæres av den som var grupperepresentant i saken.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 4-7. Hvem begjæring om tvangsfullbyrdelse kan rettes mot – hovedregelen

Et tvangsgrunnlag er bare tvangsgrunnlag overfor den som i tvangsgrunnlaget er nevnt som forpliktet, hvis ikke annet følger av §§ 4-8 til 4-11.

§ 4-8. Tvangsfullbyrdelse overfor arving og gjenlevende ektefelle

Et tvangsgrunnlag overfor en person som senere er avgått ved døden, er også tvangsgrunnlag overfor den avdødes arving som har overtatt ansvaret for den avdødes forpliktelser, og overfor gjenlevende ektefelle eller samboer i uskifte. Et tvangsgrunnlag rettet mot en avdød i egenskap av eier av et formuesgode, er tvangsgrunnlag også overfor en testamentsarving.

Et tvangsgrunnlag overfor en avdød er også tvangsgrunnlag overfor avdødes dødsbo som skiftes offentlig i den utstrekning det er adgang til tvangsfullbyrdelse mot slike boer.

Endret ved lover 2 des 1994 nr. 63 (ikr. 1 jan 1995), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 4-9. Tvangsfullbyrdelse under konkurs

Et tvangsgrunnlag overfor en person hvis bo senere er tatt under konkursbehandling, er også tvangsgrunnlag overfor konkursboet forutsatt at kravet har rettsvern.

§ 4-10. Tvangsfullbyrdelse i selskapsforhold og eierseksjonssameier

Et tvangsgrunnlag overfor et selskap er også tvangsgrunnlag overfor en selskapsdeltaker som er ansvarlig for selskapets forpliktelser etter selskapsloven § 2-4 eller annen bestemmelse om direkte ansvar i selskapsforhold.

Et alminnelig tvangsgrunnlag overfor seksjonseierne i saker som nevnt i eierseksjonsloven § 60 annet ledd er tvangsgrunnlag overfor den enkelte seksjonseier for ansvar etter eierseksjonsloven § 30.

Endret ved lover 23 mai 1997 nr. 31 (ikr. 1 jan 1998), 16 juni 2017 nr. 65 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1393).

§ 4-11. Tvangsfullbyrdelse av tinglige krav overfor erverver

Et tvangsgrunnlag for tvangsdekning av en panterett i et formuesgode er også tvangsgrunnlag overfor den som senere erverver det pantbeheftede formuesgodet, hvis ikke panteretten er falt bort etter reglene om erverv i god tro.

Andre tvangsgrunnlag som er rettet mot en person i egenskap av eier av fast eiendom, er også tvangsgrunnlag overfor den som senere erverver eiendommen, hvis ikke kravet er falt bort etter reglene om erverv i god tro.

V. Formelle vilkår for tvangskraft

§ 4-12. Dom

En dom kan begjæres tvangsfullbyrdet når den er rettskraftig og en eventuell oppfyllelsesfrist er oversittet.

Lyder en dom på betaling av penger, kan utlegg begjæres når oppfyllelsesfristen er oversittet, selv om dommen ikke er rettskraftig. Dersom saksøkte stiller sikkerhet, kan utlegg likevel ikke begjæres før dommen er rettskraftig.

§ 4-13. Kjennelse

En kjennelse kan begjæres tvangsfullbyrdet når den er forkynt og en eventuell oppfyllelsesfrist er oversittet.

Lyder en kjennelse på betaling av penger, kan utlegg likevel ikke begjæres før kjennelsen er rettskraftig, dersom saksøkte stiller sikkerhet.

§ 4-14. Forelegg i straffesak

Et forelegg kan begjæres tvangsfullbyrdet straks det er vedtatt.

Blir vedtakelsen påanket innen utløpet av ankefristen, kan fullbyrdelse likevel ikke skje før saken er avgjort.

§ 4-15. Voldgiftsdom

En voldgiftsdom kan begjæres tvangsfullbyrdet når den er rettskraftig og en eventuell oppfyllelsesfrist er oversittet.

§ 4-16. Rettsforlik m m

Et rettsforlik eller et forlik under voldgift kan begjæres tvangsfullbyrdet når oppfyllelsesfristen er oversittet.

§ 4-17. Utenlandsk tvangsgrunnlag

Et utenlandsk tvangsgrunnlag som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstavene f og g kan begjæres tvangsfullbyrdet når det er tvangskraftig i opphavsstaten.

Et utenlandsk tvangsgrunnlag som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav h kan begjæres fullbyrdet når de vilkår som følger av overenskomsten er oppfylt.[1] § 5-12 og § 6-5 gjelder bare i den utstrekning overenskomsten gir adgang til det. Det samme gjelder § 8-2 tredje ledd annet punktum, § 10-2 annet ledd annet punktum, § 11-2 annet ledd annet punktum og § 12-2 annet ledd annet punktum dersom det er tatt utlegg på grunnlag av et slikt tvangsgrunnlag.
Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 110 (ikr. 1 jan 1994).
1 Jf. EØS-avtalen art. 110.

§ 4-18. Særlige tvangsgrunnlag

Et særlig tvangsgrunnlag kan begjæres tvangsfullbyrdet når to uker er gått etter at saksøkeren har sendt skriftlig varsel til saksøkte. I varselet, som tidligst kan sendes på forfallsdagen, skal det gjøres oppmerksom på at fullbyrdelse vil bli begjært dersom kravet ikke blir oppfylt.

Varsel kan unnlates dersom

a. saksøkte ikke har kjent oppholdssted,
b. saksøkte ikke har kjent fullmektig med kjent oppholdssted som kan motta varsel på saksøktes vegne, og
c. saksøkte og fullmektig heller ikke har kjent kontaktinformasjon for elektronisk varsling som nevnt i § 1-10 annet ledd.

Namsmyndigheten kan frita saksøkeren for varslingsplikten dersom det er

grunn til å frykte at fullbyrdelsen ellers ville bli vanskeliggjort. Er det urimelig å kreve at saksøker skal varsle elektronisk, har kjent kontaktinformasjon som nevnt i første punktum bokstav c ikke betydning.

Unnlates varsel etter annet ledd, kan fullbyrdelse begjæres når to uker er gått fra forfallstiden.

Varsel kan ikke frafalles på forhånd.

Lyder et vedtak om administrativ sanksjon på betaling av penger, kan utlegg begjæres når oppfyllelsesfristen er oversittet. Utleggstrekk kan likevel ikke besluttes før vedtaket er endelig. Tvangsdekning etter reglene i lovens kapittel 8 til 12 kan ikke begjæres før vedtaket er endelig.

Endret ved lover 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713).

§ 4-19. Varslingsplikt i særlige tilfeller

Er tvangsfullbyrdelse ikke begjært innen ett år etter at det ble adgang til det, kan begjæring ikke settes fram før to uker etter at saksøkeren har sendt varsel til saksøkte. Det skal i varselet gjøres oppmerksom på at fullbyrdelse vil bli begjært dersom kravet ikke blir oppfylt. § 4-18 annet og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Første ledd gjelder tilsvarende dersom en sak som er utsatt, begjæres fortsatt senere enn ett år etter utsettelsen.

Kapittel 5. Alminnelige regler om saksbehandlingen i saker for namsmannen

§ 5-1. Prosessdyktighet og prosessfullmektig

Om partsevne, prosessdyktighet og stedfortredere gjelder tvisteloven kapittel 2 tilsvarende.

Om prosessfullmektig gjelder tvisteloven kapittel 3 tilsvarende. Dessuten kan en inkassobevillingshaver hos en inkassator som driver inkassovirksomhet i medhold av inkassobevilling etter inkassoloven, være prosessfullmektig etter samme regler som advokater under tvangsfullbyrdelse i inkassooppdrag som inkassatoren har for parten. Videre kan en jurist være prosessfullmektig under tvangsfullbyrdelse. For prosessfullmektig etter tredje punktum gjelder tvisteloven § 12-1 på tilsvarende måte som for advokater.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret

ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 20 juni 2025 nr. 78 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1106).

§ 5-2. Begjæring om tvangsfullbyrdelse

Begjæring om tvangsfullbyrdelse skal inneholde:

a. opplysning om hva slags tvangsfullbyrdelse som begjæres,
b. saksøkerens og saksøktes navn og adresse,
c. dersom saksøkeren bruker prosessfullmektig, prosessfullmektigens navn og adresse,
d. bestemt betegnelse av kravet, og for pengekrav særskilt angivelse av hovedkrav og grunngitte tilleggskrav,
e. bestemt betegnelse av tvangsgrunnlaget, og dessuten de opplysninger namsmannen ellers trenger for å avgjøre om det er adgang til å ta begjæringen til følge.

Begjæring kan fremsettes så vel muntlig som skriftlig. En skriftlig begjæring skal være undertegnet. En muntlig begjæring nedtegnes av namsmannen og undertegnes av saksøkeren.

Skriftlige tvangsgrunnlag skal legges ved i gjenpart eller original hvis ikke annet er bestemt. Saksøkeren trenger ikke legge fram bevis for at grunnlaget ikke er angrepet. Dersom tvangsgrunnlaget er en utenlandsk avgjørelse som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav f, skal det legges ved dokumentasjon for at avgjørelsen kan fullbyrdes i vedkommende fremmede stat, og de øvrige dokumenter som overenskomsten med den fremmede stat bestemmer. Er grunnlaget en avgjørelse som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav g, skal det legges ved dokumentasjon for at avgjørelsen er tvangskraftig. Dersom tvangsgrunnlaget er et utenlandsk tvangsgrunnlag som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav h, vedlegges de dokumenter som overenskomsten bestemmer.[1] Om oversettelse av dokumenter gjelder domstolloven § 136 tilsvarende.

Kongen kan gi nærmere regler om bruk av skjemaer.

Endret ved lov 27 nov 1992 nr. 110 (ikr. 1 jan 1994). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

1 Jf. EØS-avtalen art. 110.

§ 5-3. Namsmannens ansvar for opplysning av saken

Namsmannen skal av eget tiltak påse at denne er kompetent til å behandle saken, at partene har partsevne og er prosessdyktige, og dessuten at det foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag for kravet. Det påhviler ellers partene å gjøre rede for de faktiske forhold og bevis som kan være av betydning for namsmannens avgjørelser under fullbyrdelsen.

Namsmannen skal gi partene og andre interesserte den veiledning som er nødvendig for å forebygge eller rette feil og forsømmelser.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-4. Foreløpig prøving av begjæringen

Når en begjæring om tvangsfullbyrdelse innkommer til namsmannen, skal denne snarest mulig foreta en foreløpig prøving av begjæringen. Dersom namsmannen av eget tiltak skal nekte fullbyrdelsen fremmet, treffer namsmannen straks avgjørelse om det.

Dersom feilen kan rettes, skal saksøkeren få en frist til å rette feilen. Blir feilen ikke rettet, skal fullbyrdelsen nektes fremmet uten at begjæringen blir forelagt for saksøkte.

§ 5-5. Overføring av sak

Er en begjæring om tvangsfullbyrdelse satt fram for en namsmann som ikke er kompetent, kan namsmannen istedenfor å nekte fullbyrdelsen fremmet, overføre saken til den namsmyndigheten som er stedlig og saklig kompetent. Det samme gjelder om det senere viser seg at fullbyrdelsen ikke kan gjennomføres i namsmannens distrikt. Ved overføringen skal namsmannen oversende saksdokumentene og gi de nødvendige opplysninger om saken og dessuten underrette saksøkeren om overføringen.

En namsmann som mottar en sak ved overføring, overtar saken i den stilling den sto for den foregående namsmann. Namsmann som mottar saken kan likevel gjenta skritt som den foregående namsmann har foretatt, og er ikke bundet av dennes avgjørelser i større utstrekning enn denne selv er.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-6. Innvendinger og begjæringer

Innvendinger og begjæringer under saken kan settes fram både muntlig og skriftlig. Settes de fram muntlig, skal namsmannen skrive dem ned. Innvendinger og begjæringer som settes fram under en forretning eller et møte, bør avgjøres med det samme.

Innvendinger kan settes ut av betraktning hvis de ikke blir satt fram så snart det er anledning til det. Innvendinger mot at saksøkerens krav består eller mot størrelsen av kravet kan likevel ikke settes ut av betraktning. Det samme gjelder innvendinger mot at det foreligger tvangsgrunnlag eller mot at de materielle og personlige vilkår for tvangskraft er oppfylt.

§ 5-7. Bevisførsel

Namsmannen kan av eget tiltak innhente uttalelser fra partene og andre og kan oppfordre dem til å skaffe bevis. Namsmannen avgjør om en opplysning skal forelegges for partene og interesserte før avgjørelse blir truffet.

Namsmannen kan ikke pålegge andre enn partene å gi opplysninger eller legge fram bevis, om ikke annet er bestemt. Offentlige tjenestemenn og andre som handler på vegne av stat eller kommune, plikter likevel å gi opplysning om forhold de er blitt kjent med i sin stilling eller sitt verv, dersom det kan skje uten å krenke taushetsplikt de har etter lov, forskrift eller instruks.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-8. Partenes møteplikt, rett til å være til stede

Partene har bare plikt til å være til stede ved en forretning eller et møte når namsmannen pålegger dem det. Uteblir en part som plikter å være til stede, avgjør namsmannen om forretningen eller møtet skal holdes eller utsettes. Dersom saksøkeren uteblir uten at det er opplyst eller sannsynlig at vedkommende har gyldig fravær, kan saken heves.

Alle som har en rett som blir berørt av det som skal foretas, har rett til å være til stede ved namsmannens forretninger og møter. Andre har ikke rett til å være til stede om ikke namsmannen tillater det. Den som opptrer forstyrrende, kan vises bort.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 5-9. Saksøktes opplysningsplikt m m

Når namsmannen gir pålegg om det, har saksøkte plikt til å gi de opplysninger som er nødvendige for tvangsfullbyrdelsen og som saksøkte har adgang til. Når et formuesgode er besluttet tvangssolgt, har saksøkte plikt til å gi slike opplysninger også etter forespørsel fra en medhjelper.

I den utstrekning det er nødvendig for fullbyrdelsen, kan namsmannen kreve å få adkomst til bolig, forretningslokaler eller annen eiendom som saksøkte helt eller delvis eier eller besitter. Når et formuesgode er besluttet tvangssolgt, har saksøkte og besitteren plikt til å gi medhjelper og andre etter namsmannens eller medhjelperens bestemmelse adkomst til salgsgjenstanden. Namsmannen kan bestemme at saksøkte ikke skal ha anledning til å være til stede når de som er interessert i å kjøpe gis adgang til å besiktige salgsgjenstanden.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-10. Bruk av makt og plikt til varsomhet under fullbyrdelsen

Dersom tvangsfullbyrdelse møter motstand, eller en person som er varslet om en tvangsforretning unnlater å være til stede for å åpne, kan namsmannen bruke nødvendig makt. Namsmannen kan om nødvendig kreve bistand fra politiet.

Under tvangsfullbyrdelsen skal det vises den hensynsfullhet og varsomhet som forholdene tillater. Det skal tas hensyn til saksøktes interesser og ønsker i den utstrekning forholdene tillater det. Fullbyrdelse skal ikke foretas i større omfang enn nødvendig. En sak om tvangsdekning skal heves dersom fortsatt gjennomføring vil medføre kostnader som vil overstige det som vil komme inn ved dekningen.

Bare dersom det er påtrengende nødvendig, kan tvangsforretninger holdes om natten eller på helligdager. Saksøkeren kan i påtrengende tilfeller kreve at fullbyrdelsen gjennomføres utenfor kontortiden.

§ 5-11. Utsettelse

Namsmannen kan beslutte å utsette tvangsfullbyrdelsen dersom saksøkeren begjærer det og hensynet til saksøkte ikke taler imot. Ved tvangsfullbyrdelse i henhold til et særlig tvangsgrunnlag, kan det dessuten etter begjæring fra saksøkte gis utsettelse dersom det er reist søksmål om kravet. Er det særlige tvangsgrunnlaget et forvaltningsvedtak, gjelder det samme også dersom

vedtaket er påklaget til overordnet forvaltningsorgan. Utsettelse kan gjøres avhengig av at det blir stilt sikkerhet. De skritt som er nødvendige for å hindre at fullbyrdelsen forspilles, kan alltid foretas.

Utsettelse gis så vidt mulig på bestemt tid. Er fullbyrdelsen utsatt på ubestemt tid, fortsettes den ikke uten begjæring fra saksøkeren. Går det mer enn to år fra fullbyrdelsen ble utsatt, må begjæring om fullbyrdelse inngis på nytt.

Blir fullbyrdelsen utsatt, skal partene og andre som er varslet om fullbyrdelsen underrettes.

§ 5-12. Utsettelse ved betalingsvansker

Dersom saksøkte i en sak om tvangsdekning er kommet i forbigående betalingsvansker på grunn av sykdom, arbeidsløshet eller andre særlige forhold, kan namsmannen etter begjæring fra saksøkte beslutte utsettelse av saken når saksøkte betaler en femtedel av saksøkerens samlede krav og forplikter seg til å betale det resterende i månedlige avdrag etter namsmannens bestemmelse. Før namsmannen beslutter utsettelse, skal saksøkeren gis anledning til å uttale seg. Dersom et avdrag ikke betales i rett tid, bortfaller utsettelsen. Ny utsettelse kan bare gis dersom det foreligger særlige grunner.

Blir fullbyrdelsen utsatt, skal partene og andre som er varslet om fullbyrdelsen underrettes.

§ 5-13. Når avgjørelser skal grunngis og meddeles

Dersom namsmannen nekter å ta en begjæring om tvangsfullbyrdelse til følge, skal saksøkeren gis skriftlig meddelelse. Det skal redegjøres kort for grunnen. Samme meddelelse gis til saksøkte dersom fullbyrdelsen nektes fremmet etter at saksøkte har vært underrettet, og til tredjeperson som har kommet med innvendinger mot fullbyrdelsen.

Dersom namsmannen tar en begjæring om tvangsdekning til følge etter at saksøkte eller tredjeperson har fremsatt innvendinger, skal vedkommende varsles om det før dekningen gjennomføres.

§ 5-14. Adgang til å unnlate å gi meddelelse, fullbyrdelse mot ukjent eier

Selv om namsmannen etter loven er pålagt å gi noen en meddelelse, kan tvangsfullbyrdelsen likevel gjennomføres uten meddelelse dersom vedkommende ikke har kjent oppholdssted eller kjent fullmektig med kjent

oppholdssted.

Foreligger det tvangsgrunnlag for fullbyrdelse mot en person i egenskap av eier av et formuesgode eller en annen gjenstand, hindres ikke gjennomføringen av at eieren er ukjent.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-15. Omgjøring

Namsmannen kan av eget tiltak omgjøre en beslutning om fremme av tvangsfullbyrdelsen, valg av gjennomføringsmåte og andre avgjørelser i den grad fullbyrdelsen ikke er avsluttet eller en tredjepersons rett er til hinder for omgjøringen. Om retting av namsmannens avgjørelser gjelder tvisteloven § 19-8 første ledd tilsvarende.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 5-16. Klage

Namsmannens avgjørelser og handlemåte under tvangsfullbyrdelsen kan påklages til tingretten av alle som rammes, i den grad fullbyrdelsen ikke er avsluttet. Klagen settes fram for namsmannen. Klagen kan fremsettes så vel muntlig som skriftlig. En skriftlig klage skal være undertegnet. En muntlig klage nedtegnes av namsmannen og undertegnes av klageren. Klagen har ikke oppsettende virkning om ikke namsmannen eller retten bestemmer det. Klage over namsmannens avgjørelse om fravikelse etter § 13-2 tredje ledd bokstavene a og b har oppsettende virkning. Namsmannen eller retten kan bestemme at klagen likevel ikke skal ha oppsettende virkning dersom den er åpenbart grunnløs.

Finner namsmannen klagen berettiget, skal namsmannen omgjøre sin avgjørelse dersom det er adgang til det. Ellers forelegges klagen sammen med de tilhørende dokumenter og opplysninger uten opphold for tingretten i rettskretsen der saksøkte bor. Hvis namsmannens stedlige kompetanse bygger på annet grunnlag enn saksøktes bosted, forelegges klagen for tingretten i rettskretsen som saken har slik tilknytning til. Om rettens behandling av klagen gjelder saksbehandlingsreglene i kapittel 6.

Etter at saken er avsluttet, kan saksøkeren påklage en beslutning om å nekte å ta en begjæring om tvangsfullbyrdelse til følge eller om å heve en sak, såfremt klagen fremsettes innen en måned etter at saksøkeren ble underrettet om beslutningen. Namsmannens avgjørelse av krav om sakskostnader kan påklages

innen en måned etter underretningen om avslutningen av saken. Det samme gjelder dersom namsmannen har unnlatt å ta stilling til kostnadskravet.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-17. Heving av sak

En sak som er til behandling hos namsmannen skal heves:

a. når saksøkte oppfyller saksøkerens krav, eller kravet på annen måte faller bort,
b. når saksøkeren begjærer det, og
c. når tvangsgrunnlaget oppheves, faller bort eller kjennes ugyldig.

En sak om tvangssalg kan likevel ikke heves etter at bindende salgsavtale er inngått, hvis ikke kjøperen samtykker. Etter at kjøperen har betalt kjøpesummen, kan saken ikke heves.

En sak om tvangsdekning eller om utlevering av løsøre eller verdipapir som er reist for kompetent namsmann, skal heves dersom gjennomføringen er umulig fordi pantet eller gjenstanden ikke kan finnes, med mindre saken overføres til annen namsmyndighet etter § 5-5.

Når en sak heves, skal det gis meddelelse til partene og andre som er underrettet om fullbyrdelsen.

§ 5-18. Overgang av kravet under saken

Dersom saksøkerens krav går over til en annen under saken, har erververen rett til å tre inn i saken slik den står. Trenger erververen tid til å områ seg, skal utsettelse gis. Vil ikke erververen tre inn i saken, skal den heves.

§ 5-19. Namsboken, innsyn m m

For forretninger og møter under en sak skal det føres en bok med opplysning om sted, tid, partene, hvem som var til stede og hva som i det vesentlige skjedde. Det skal gå fram om det ble ytet eller tilbudt oppfyllelse av eller for saksøkte. Boken signeres av namsmannen. Domstolloven § 197 a annet ledd gjelder tilsvarende.

Alle som har en rett som blir berørt, har rett til på namsmannens kontor å undersøke namsboken og dokumenter som angår saken, og kan kreve gjenpart. Det samme gjelder andre når begge parter samtykker.

Kongen kan gi bestemmelser om føring, arkivering, oppbevaring og tilintetgjøring av namsbøker og andre dokumenter.

Endret ved lov 4 juni 2021 nr. 55 (i kraft 1 des 2021 iflg. res. 19 nov 2021 nr. 3238). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-20. Innsyn

Tilføyes ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-21. Sammenstilling og automatiserte avgjørelser

Tilføyes ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-22. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

Tilføyes ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 6. Saksbehandlingen i saker for tingretten

Overskriften endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 6-1. Forholdet til andre regler

Tvisteloven første, fjerde og femte del, med unntak for kapittel 4, 16 III og IV og 20, samt kapittel 8 gjelder for tingretten.

Kapittel 5 i loven her gjelder tilsvarende for tingretten. Det gjelder likevel ikke § 5-1, § 5-7 annet ledd, § 5-8 annet ledd, § 5-13 annet ledd, § 5-15, § 5-16 og § 5-17 første ledd annet og tredje punktum. § 5-14 gjelder tilsvarende også når loven her foreskriver forkynnelse. I saker om tvangsdekning i fast eiendom,

borettslagsandel eller adkomstdokument til leierett eller borett til bolig, kan retten i særlige tilfeller beslutte utsettelse etter § 5-12 selv om saksøkte ikke betaler en femtedel av saksøkerens samlede krav dersom tvangsdekningen vil medføre at saksøkte taper retten til nødvendig bolig for seg og sin familie.

Om rettsbøker for tingrettens rettsmøter gjelder tvisteloven kapittel 13 II og 14. Om innføring i rettsbok og opptak av forklaringer gjelder samme regler som under hovedforhandling.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 6-2. Prosessfullmektig

Inkassobevillingshaver hos en inkassator som driver inkassovirksomhet i medhold av inkassobevilling etter inkassoloven, kan være prosessfullmektig etter samme regler som advokater under tvangsfullbyrdelse i inkassooppdrag som inkassatoren har for parten. Videre kan en jurist være prosessfullmektig under tvangsfullbyrdelse. For prosessfullmektig etter annet punktum gjelder tvisteloven § 12-1 på tilsvarende måte som for advokater. Reglene i første til tredje punktum gjelder ikke ved behandling av tvister ved allmennprosess.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 20 juni 2025 nr. 78 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1106).

§ 6-3. Tingrettens avgjørelser

Tingrettens avgjørelser treffes ved kjennelse når fullbyrdelsen nektes fremmet, heves eller utsettes, ved avgjørelse av tvist eller når det ellers er bestemt i tvisteloven eller loven her. Nektes fullbyrdelsen fremmet før begjæringen er forelagt for saksøkte, treffes avgjørelsen ved beslutning. Når det ikke er tvist, kan en kjennelse meddeles på den måten som retten finner hensiktsmessig i det enkelte tilfellet.

Før retten avsier en kjennelse, skal den så vidt mulig gi partene anledning til å uttale seg. Dette kan unnlates før retten avsier kjennelse om heving etter begjæring fra saksøkeren eller på grunn av saksøkerens forhold.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr.

938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 6-4. Omgjøring

Retten kan av eget tiltak omgjøre en beslutning om fremme av tvangsfullbyrdelsen, valg av gjennomføringsmåte og andre avgjørelser i den grad fullbyrdelsen ikke er avsluttet eller en tredjepersons rett ikke er til hinder for omgjøringen. Første punktum gjelder ikke avgjørelser truffet under behandling ved allmennprosess.

Når et utleggspant påberopes som tvangsgrunnlag i en sak om tvangsdekning for retten, kan retten etter begjæring oppheve utleggspantet i samme utstrekning som ved klage. Det samme gjelder når et utleggspant påberopes som tvangsgrunnlag i en sak om tvangsdekning for namsmannen, og det i denne saken settes fram klage for retten.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 21 des 2007 nr. 127 (ikr. 1 jan 2008).

§ 6-5. Utsettelse og sikkerhetsstillelse ved innvendinger mot fullbyrdelsen

Inntil retten kan avgjøre en innvending, kan den beslutte at fullbyrdelsen helt eller delvis skal utsettes mot eller uten at saksøkte stiller sikkerhet, eller at fullbyrdelsen bare kan gjennomføres dersom saksøkeren stiller sikkerhet. Retten kan også mot eller uten sikkerhet oppheve tvangsskritt som er foretatt. Rettens avgjørelser etter denne paragrafen kan ikke angripes.

Så lenge en avgjørelse om å fremme fullbyrdelsen ikke er rettskraftig, kan retten bestemme at fullbyrdelsen ikke skal gjennomføres eller bare kan gjennomføres mot sikkerhet.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 6-6. Behandling av tvister ved allmennprosess.

Reiser saksøkte innvending mot at tvangsfullbyrdelsen gjennomføres, kan retten beslutte at tvisten skal behandles ved allmennprosess dersom det er hensiktsmessig på grunn av de faktiske og rettslige spørsmål som tvisten reiser. Reiser saksøkte innvendingen før det er besluttet at fullbyrdelsen skal gjennomføres, avgjør retten hvilken av partene som skal reise søksmålet. Reises

innvendingen etter at det er besluttet at tvangsfullbyrdelsen skal gjennomføres, skal saksøkte pålegges å reise søksmålet. Første til tredje punktum gjelder tilsvarende når en tredjeperson reiser innvending mot at tvangsfullbyrdelsen gjennomføres.

Partene i tvisten skal gis adgang til å uttale seg før retten beslutter at en tvist skal behandles ved allmennprosess. I beslutningen skal retten fastsette innen hvilken frist søksmålet må reises. Beslutningen kan ikke angripes.

Ved behandling ved allmennprosess kan det krav innvendingen bygger på, bringes inn til avgjørelse dersom kravet kan bringes inn for norsk domstol. Megling i forliksrådet foretas ikke.

Er saksøkte eller en tredjeperson pålagt å reise søksmålet, kan retten beslutte at fullbyrdelsen skal gjennomføres uten hensyn til innvendingen dersom vedkommende oversitter fristen for å reise søksmål eller utilbørlig forsinker saken. Er saksøkeren pålagt å reise søksmålet, og denne oversitter søksmålsfristen eller utilbørlig forsinker saken, kan retten, uten å ta stilling til tvisten, beslutte at fullbyrdelsen ikke skal gjennomføres.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel 7. Utlegg

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

I. Begjæring om utlegg

§ 7-1. Innledning

Den som har et pengekrav mot en annen kan begjære utlegg for kravet når det foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag.

Utlegg kan tas i ethvert formuesgode som tilhører saksøkte og som det etter dekningsloven kapittel 2 kan tas beslag i. Utlegg tas ved at det stiftes panterett for kravet (utleggspant). I lønnskrav og andre pengekrav som nevnt i dekningsloven § 2-7 tas utlegg ved pålegg om trekk (utleggstrekk).

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-2. Tvangsgrunnlag

Tvangsgrunnlag for utlegg er foruten de alminnelige tvangsgrunnlagene:

a. Gjeldsbrev som lyder på en bestemt pengesum og som inneholder vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten søksmål. Gjeldsbrevet er tvangsgrunnlag overfor utstederen når vedkommendes underskrift er bekreftet av to myndige vitner eller i samsvar med forskrift gitt av Kongen. Gjeldsbrevet er også tvangsgrunnlag overfor enhver som ved påskrift på gjeldsbrevet har påtatt seg selvskyldneransvar ved en overdragelse eller stilt seg som selvskyldnerkausjonist eller som kausjonist på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 6-10, forutsatt at påskriften inneholder vedtakelse av inndriving uten søksmål, og at vedkommendes underskrift er bekreftet som nevnt ovenfor.
b. Veksler for krav som nevnt i vekselloven §§ 47 til 49 jf § 77.
c. Sjekker for krav som nevnt i sjekkloven §§ 44 til 46.
d. Beslutning om tvangsmulkt, administrativ sanksjon eller disiplinærstraff truffet av offentlig myndighet med hjemmel i lov.
e. Krav som etter særlig lovbestemmelse er tvangsgrunnlag for utlegg.
f. Skriftlig meddelelse som fordringshaveren selv har sendt skyldneren og som viser kravets grunnlag og omfang.
g. Elektronisk gjeldserklæring som lyder på en bestemt pengesum, når erklæringen er avgitt til foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven § 2-1 eller til institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd, og erklæringen inneholder vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten søksmål, samt elektronisk erklæring om kausjonsansvar som selvskyldner eller på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 6-10 for en slik forpliktelse når kausjonserklæringen er avgitt til foretak eller institusjon som nevnt og inneholder vedtakelse av inndrivelse uten søksmål.

Tvangsgrunnlag som nevnt i første ledd er også tvangsgrunnlag for utenrettslige inndrivingskostnader og renter med mindre annet følger av lov eller tvangsgrunnlaget.
Endret ved lover 25 juni 1999 nr. 46 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 702), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 27 mai 2016 nr. 15 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 713, endring endret ved lov 31 mars 2017 nr. 14), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr.

1528). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-3. Kompetent namsmyndighet

Begjæring om utlegg skal settes fram for namsmannen i det distriktet der saksøkte har alminnelig verneting.

Med unntak for begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f kan en begjæring om utlegg også settes frem for namsmannen i et annet distrikt hvor saksøkte har formuesgoder når:

a. det er sannsynlig at det ikke vil være tilstrekkelige eller hensiktsmessige formuesgoder å ta utlegg i i det distrikt der saksøkte har alminnelig verneting,
b. utlegg søkes i et formuesgode som saksøkeren har panterett eller tilbakeholdsrett i for sitt krav, og dette befinner seg i distriktet,
c. saksøkte er næringsdrivende og har forretnings- eller driftssted i distriktet,
d. saksøkte ikke har kjent alminnelig verneting i riket,
e. saksøkte har samtykket etter at kravet ble misligholdt, eller
f. tvangsfullbyrdelsen ellers vil bli vesentlig vanskeliggjort.

For saksøkte som har kjent alminnelig verneting i riket, kan utleggstrekk bare besluttes av namsmannen i det distrikt der saksøkte har alminnelig verneting.

Dersom det begjæres utlegg på grunnlag av et utenlandsk tvangsgrunnlag som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav f til h, skal begjæringen settes fram for tingretten istedenfor namsmannen. Retten forelegger begjæringen for saksøkte etter § 7-6. Etter utløpet av fristen avgjør retten om begjæringen skal tas til følge og sender i tilfelle saken til namsmannen for gjennomføring.
Endret ved lover 27 nov 1992 nr. 110 (ikr. 1 jan 1994), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 89 (ikr. 1 nov 2005 iflg. res. 28 okt 2005 nr. 1242), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-4. Kumulasjon

Saksøkeren kan i samme begjæring kreve utlegg for flere pengekrav mot samme saksøkte. Det kan i samme begjæring kreves utlegg mot flere saksøkte når de er forpliktet i fellesskap og det kan begjæres utlegg mot alle i samme distrikt.

I samme begjæring kan det ikke kreves utlegg etter tvangsgrunnlag som nevnt i § 7-2 bokstav f og etter et alminnelig tvangsgrunnlag.

Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-5. Begjæringens innhold

Foruten å oppfylle kravene i § 5-2 skal utleggsbegjæringen opplyse om saksøktes fødselsdato. For juridiske personer som er registrert i Foretaksregisteret, skal foretaksnummeret opplyses.

En begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f skal i tillegg oppfylle kravene til forliksklager i tvisteloven § 6-3. Begjæringen skal opplyse om saksøker ønsker behandling i forliksrådet dersom saksøkte reiser innvendinger mot kravet.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-6. Foreleggelse av begjæringen

Finner namsmannen at begjæringen kan tas til følge, skal begjæringen meddeles saksøkte med oppfordring om innen to uker å uttale seg om forhold av betydning for om utlegg skal tas, og om valg av gjenstand for utlegget. Saksøkte skal i oppfordringen gjøres oppmerksom på hvilke kostnader som er påløpt, på at ytterligere kostnader vil påløpe om utlegg blir tatt, og på at utlegg kan unngås ved at kravet med renter og kostnader betales innen fristen etter første punktum. Det kan samtidig opplyses om tid og sted for avholdelse av utleggsforretning.

Ved begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f skal saksøkte dessuten oppfordres til å opplyse om sitt standpunkt til saksøkerens krav. Saksøkte skal også oppfordres til å opplyse om vedkommende ønsker at namsmannen anmoder saksøkeren om å sette seg i forbindelse med saksøkte med sikte på å

finne frem til en nedbetalingsordning eller en annen minnelig løsning. Saksøkte skal opplyses om at saken vil bli behandlet i forliksrådet eller hevet dersom det reises innvendinger mot kravet og saksøkte ikke har bedt namsmannen anmode saksøkeren om å sette seg i forbindelse med saksøkte. Dersom saksøkte samtidig varsles om tid og sted for avholdelse av utleggsforretning, skal det opplyses at berammelsen faller bort dersom saksøkte reiser innvendinger mot kravet eller ber namsmannen anmode saksøkeren om å sette seg i forbindelse med saksøkte.

Vil tvangsfullbyrdelsen ellers bli vesentlig vanskeliggjort, kan meddelelse til saksøkte unnlates. Dette gjelder likevel ikke ved begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f.

Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-7. Beslutning om å holde utleggsforretning. Behandling i forliksrådet m.m.

Når saksøkte har uttalt seg eller fristen for å uttale seg har løpt ut, avgjør namsmannen om utleggsforretning skal holdes.

Ved begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f skal namsmannen anmode saksøkeren om å sette seg i forbindelse med saksøkte dersom saksøkte har bedt om det innen fristen etter § 7-6. Samtidig skal saksøkeren gis de opplysninger namsmannen finner å kunne gi. Har saksøkte ikke bedt namsmannen om det, skal saken behandles i forliksrådet dersom saksøkte har reist innvendinger mot saksøkerens krav og saksøkeren i begjæringen har opplyst at behandling i forliksrådet i så fall ønskes. Dersom saksøkte har reist innvendinger mot kravet, og saksøkeren ikke har ønsket behandling i forliksrådet, skal namsmannen heve saken. Saksøktes innvendinger legges ved underretningen til saksøkeren. Saksøkeren kan ombestemme seg med hensyn til behandling i forliksrådet dersom melding om det kommer fram til namsmannen før innkalling til forliksrådet eller meddelelse om heving er sendt. Dersom saksøkeren ikke har bedt om annet innen en måned etter at namsmannen anmodet saksøkeren om å sette seg i forbindelse med saksøkte, skal namsmannen behandle saken etter tredje og fjerde punktum i leddet her.

Avsluttes en sak som er behandlet i forliksrådet etter annet ledd, med en kjennelse eller dom i forliksrådet som pålegger innklagede en betalingsplikt overfor klageren, kan klageren innen en måned etter utløpet av dennes frist for å overprøve avgjørelsen uten oppfriskning ved begjæring til namsmannen kreve at utleggssaken skal fortsette. Avsluttes saken med rettsforlik i forliksrådet, kan slikt krav fremmes innen en måned etter at forliket er inngått.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-8. Flere begjæringer mot samme saksøkt

Dersom namsmannen har mottatt flere begjæringer om utlegg mot samme saksøkte, gjennomføres utleggsforretningene i den rekkefølgen begjæringene er kommet inn. Rekkefølgen kan fravikes dersom gjennomføringen av en utleggsforretning ellers ville bli forsinket av grunner som bare vedrører en annen sak.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

II. Gjennomføring av utleggsforretning

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-9. Stedet for utleggsforretningen

En utleggsforretning skal holdes på saksøktes bopel eller forretnings- eller driftssted. En utleggsforretning der det tas utleggspant i løsøre som ikke er realregistrert eller i verdipapirer, skal likevel holdes der formuesgodet er. En utleggsforretning der det blir tatt utlegg i andre formuesgoder, kan holdes på namsmannens kontor eller på et annet sted i namsmannens distrikt.

En utleggsforretning kan holdes på namsmannens kontor eller på et annet sted i namsmannens distrikt:

a. når det tas utleggspant i løsøre som ikke er realregistrert eller i verdipapirer, og løsøret eller verdipapiret blir holdt skjult eller stadig flyttet eller det allerede er tatt utleggspant i det,
b. når det ikke blir tatt utlegg forutsatt at det er overveiende sannsynlig at saksøkte ikke har formuesgoder det kan tas utlegg i, og namsmannen i anledning saken har oppsøkt saksøktes bopel eller forretnings- eller driftssted, og

c. når saksøkte ikke har bopel eller forretnings- eller driftssted i distriktet.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-10. Varsel om utleggsforretningen

Før utleggsforretningen holdes, skal saksøkte gis meddelelse om tid og sted for forretningen. Dette gjelder likevel ikke dersom namsmannen finner saksøkte eller en myndig person i saksøktes husstand på stedet, dersom fullbyrdelsen ville bli vesentlig vanskeliggjort om slik meddelelse ble gitt, eller dersom forretningen holdes på namsmannens kontor etter § 7-9 annet ledd bokstav b.

Saksøkeren skal gis meddelelse om tid og sted for utleggsforretningen dersom denne har bedt om å bli varslet. Slik meddelelse kan unnlates når forretningen holdes på namsmannens kontor etter § 7-9 annet ledd bokstav b.

Ved begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f kan varsel til saksøkte om forretningen bare unnlates dersom namsmannen finner saksøkte på stedet. Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-11. Innledning av utleggsforretningen

Utleggsforretningen begynner med at saksøkte oppfordres til å betale saksøkerens krav etter tvangsgrunnlaget med sakskostnader. Dersom saksøkte ikke betaler, skal namsmannen gjøre oppmerksom på bestemmelsene i dekningsloven kapittel 2 om hva som kan unntas fra utlegg. Saksøkte skal gis anledning til å uttale seg om valget av utleggsgjenstand. Dersom saksøkte ikke er til stede, skal en myndig person i husstanden som er til stede, gis anledning til å uttale seg.

Namsmannen skal ta imot betaling eller avdrag på saksøkerens vegne når det tilbys. Er tvangsgrunnlaget et verdipapir som ikke er innsendt tidligere, varsler namsmannen saksøkeren om betalingen og pålegger denne å fremlegge dokumentet. Betalingen påføres dokumentet før beløpet betales til saksøkeren.

Før utlegg blir tatt i et formuesgode, skal namsmannen i rimelig utstrekning undersøke om andre har rettigheter i formuesgodet.

Ved begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f gjelder § 7-7 annet ledd tredje til sjette punktum tilsvarende dersom saksøkte reiser innvendinger mot kravet

før utlegg er tatt. Namsmannen kan beslutte at utleggsforretningen likevel skal gjennomføres dersom innvendingen er åpenbart grunnløs.
Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-12. Tredjepersons opplysningsplikt

For å undersøke hvilke formuesgoder saksøkte har, kan namsmannen pålegge tredjepersoner å gi opplysninger om krav som saksøkte har mot dem, og om formuesgoder som de har i sin besittelse og som saksøkte eier. Namsmannen kan i rimelig utstrekning også pålegge tredjepersoner å gi opplysninger om krav som saksøkte i løpet av de siste 2 årene har hatt mot dem og om hvordan kravet falt bort, og om formuesgoder som de i løpet av de siste 2 årene har hatt i sin besittelse og som saksøkte da eide og om hvordan besittelsen opphørte. Arbeidsgiver plikter å gi opplysninger om saksøktes lønns- og ansettelsesforhold og om pålagte trekk i lønnen. Opplysningsplikten gjelder uten hinder av taushetsplikt. Tvisteloven kapittel 22 gjelder tilsvarende.

Klage til tingretten over pålegg etter første ledd har oppsettende virkning. Namsmannen eller tingretten kan bestemme at klagen likevel ikke skal ha oppsettende virkning dersom den er åpenbart grunnløs.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 aug 1993), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-13. Formuesgoder hos saksøkte som påstås eiet av en tredjeperson

Utlegg kan tas i ikke-realregistrert løsøre og verdipapirer som er i saksøktes besittelse, dersom det ikke sannsynliggjøres at en annen er eier. Det samme gjelder realregistrerte formuesgoder, finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral, aksjer og adkomstdokumenter til leierett eller borett til husrom som saksøkte er registrert eller meldt som eier av.

Er ikke-realregistrert løsøre eller verdipapirer i sambesittelse mellom saksøkte og en eller flere andre, kan utlegg tas i hele formuesgodet dersom det ikke sannsynliggjøres at en annen helt eller delvis er eier.

Dersom saksøkte er gift eller lever i et ekteskapslignende forhold som har vart i minst to år, eller hvor samboeren har, har hatt eller venter barn med

saksøkte, kan utlegg tas i en ideell halvdel av felles bolig ervervet under samlivet, hvis ikke et annet eierforhold blir sannsynliggjort. At bare den ene part er registrert eller meldt som eier, er ikke i seg selv tilstrekkelig til å sannsynliggjøre partens enerett.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875), 19 des 2008 nr. 112 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1528), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-14. Formuesgoder hos en tredjeperson

Utlegg kan tas i ikke-realregistrert løsøre og verdipapirer som er i en tredjepersons besittelse, dersom det er sannsynlig at saksøkte er eier. Det samme gjelder realregistrerte formuesgoder, finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral, aksjer og adkomstdokumenter til leierett eller borett til husrom som en tredjeperson er registrert eller meldt som eier av.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-15. Utlegg i usikre krav og i deler av formuesgoder m m

Dersom det finnes andre formuesgoder det kan tas tilfredsstillende utlegg i, skal det ikke tas utlegg i omtvistede eller usikre krav eller rettigheter, i fysiske eller ideelle deler av et formuesgode eller i formuesgoder som det vil være vanskelig å søke tvangsdekning i.

Det skal ikke tas utleggspant i enkelte gjenstander i et pantsatt tingsinnbegrep, jf panteloven §§ 3-4 til 3-13. Det skal heller ikke tas utleggspant i en enkeltfordring som inngår i pant etter panteloven § 4-10.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-16. Utlegg i formuesgoder saksøkeren har panterett eller tilbakeholdsrett i

Er saksøkerens krav sikret ved panterett eller tilbakeholdsrett i et formuesgode, kan saksøkeren kreve utlegg i dette formuesgodet dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-17. Utleggspant umiddelbart i forbindelse med utbetaling av lønn m v

Utleggspant skal ikke tas i saksøktes lønn eller andre ytelser som nevnt i dekningsloven § 2-7 umiddelbart i forbindelse med utbetalingen.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-18. Beslutning om utleggspant

Utleggspant stiftes ved at namsmannen fører inn i namsboken at det for saksøkerens krav etter tvangsgrunnlaget med sakskostnader er tatt utlegg i et eller flere bestemte formuesgoder.

Namsmannen verdsetter de formuesgodene det tas utlegg i. Formuesgodene verdsettes til det beløp som de antas å ville innbringe ved tvangsdekning. Verdsettingen føres inn i namsboken. Verdsetting er ikke nødvendig når det er åpenbart at tvangsdekning vil gi saksøkeren full dekning.

Begrensede rettigheter i formuesgodet som namsmannen kjenner til, skal anmerkes i namsboken. For rettigheter som er registrert i et offentlig register, er det tilstrekkelig at namsboken nevner i hvilket register rettighetene er registrert.

Når det blir tatt utlegg i en hovedgjenstand med tilbehør, behøver ikke tilbehøret oppregnes enkeltvis. Verdsettingen skjer samlet for hovedgjenstand og tilbehør. Tilsvarende gjelder ved utlegg i tingsinnbegrep eller i enkle krav etter panteloven § 4-10.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-19. Underretning om utleggspant

Når det er tatt utleggspant, skal namsmannen gjøre saksøkte kjent med utlegget og med at det er forbudt å forføye over det utlagte formuesgodet i strid med saksøkerens panterett, og med at saksøkeren har rett til å begjære tvangsdekning to uker etter at utleggsforretningen er holdt. Dersom utlegget skal registreres i Løsøreregisteret, skal det opplyses om det i namsboken. Saksøkte skal gis utskrift av namsboken. I tilfeller som nevnt i § 7-14, skal namsmannen også gi slik underretning og utskrift av namsboken til vedkommende tredjeperson.

Namsmannen skal gi saksøkeren utskrift av namsboken. Dersom namsmannen etter § 7-20 skal sørge for at utlegget blir registrert i et annet register enn Løsøreregisteret, gis saksøkeren i stedet underretning om utlegget ved at registeret sender utskriften av namsboken med påtegning om registreringen til saksøkeren.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 89 (ikr. 1 mars 2009 iflg. res. 27 feb 2009 nr. 237, ikr. 15 des 2011 iflg. res. 9 des 2011 nr. 1194, ikr. 11 juni 2012 iflg. res. 8 juni 2012 nr. 496 og ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 mars 2013 nr. 273). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-20. Avslutning av forretning for utleggspant

Ved utlegg i et formuesgode som er registrert i et realregister, i en registrert særlig rett i et slikt formuesgode eller i en ideell andel i et slikt formuesgode eller en slik rett, sender namsmannen omgående utskrift av namsboken til registrering i realregisteret. Tilsvarende gjelder ved utlegg i utinglyst rettighet i fast eiendom. For tilbehør til fast eiendom, gjelder annet ledd tilsvarende.

Ved utlegg i løsøre som ikke er realregistrert, kan namsmannen ta løsøret i forvaring eller på annen måte frata saksøkte rådigheten over det som angitt i panteloven § 3-2 annet og tredje ledd, dersom det er grunn til å frykte at saksøkte vil forføye over det i strid med saksøkerens panterett. Tiltak etter første punktum skal føres inn i namsboken. Dersom saksøkeren ikke har begjært tvangsdekning innen en måned etter å ha fått underretning om utlegget, kan namsmannen av eget tiltak oppheve tiltak etter første punktum. Dersom saksøkeren ikke har begjært tvangsdekning innen fristen etter tredje punktum, skal tiltaket oppheves dersom saksøkte begjærer det og det ikke lenger er grunn til å tro at saksøkte vil forføye over løsøret i strid med saksøkerens panterett.

Ved utlegg i verdipapirer tar namsmannen papirene i forvaring eller fratar på

annen måte saksøkte rådigheten over dem som angitt i panteloven § 3-2 annet og tredje ledd dersom det lar seg gjøre. Ved utlegg i penger tar namsmannen pengene i forvaring. Norske penger som er tatt i forvaring, plasseres til best mulig rente i norsk bank. Utenlandske penger veksles bare om til norske penger dersom saksøkte samtykker.

Ved utlegg i finansielle instrumenter som er registrert i en verdipapirsentral, registrerer namsmannen omgående at bare namsmannen kan disponere kontoen.

Ved utlegg i aksjer som ikke er registrert i en verdipapirsentral, underretter namsmannen, dersom det lar seg gjøre, snarest selskapet og forbyr selskapet å betale eller yte til saksøkte.

Ved utlegg i et innløsningspapir som ikke er verdipapir, underretter namsmannen snarest den forpliktede og forbyr denne å betale eller yte til saksøkte. Namsmannen tar dessuten innløsningspapiret i forvaring eller fratar på annen måte saksøkte rådigheten over papiret som angitt i panteloven § 3-2 annet og tredje ledd dersom det lar seg gjøre.

Ved utlegg i adkomstdokumenter til leierett eller borett til husrom underretter namsmannen vedkommende utleier eller selskap, jf. panteloven § 5-8. Namsmannen tar dessuten dokumentet i forvaring eller fratar på annen måte saksøkte rådigheten som angitt i panteloven § 3-2 annet og tredje ledd dersom det lar seg gjøre.

Ved utlegg i enkle krav underretter namsmannen dersom det lar seg gjøre snarest den forpliktede og forbyr denne å betale eller yte til saksøkte.

Ved utlegg i immaterialrettigheter som det finnes særskilt register for, sender namsmannen omgående utskrift av namsboken til registrering i registeret.

Ved utlegg i elsertifikater registrerer namsmannen omgående i elsertifikatregisteret at bare namsmannen kan disponere over elsertifikater det er tatt utlegg i.

Ved utlegg i andre formuesgoder enn nevnt i første ledd, sørger namsmannen omgående for at utlegget blir registrert i Løsøreregisteret.

Dersom et formuesgode befinner seg hos en tredjeperson, kan namsmannen pålegge vedkommende å utlevere formuesgodet dersom ikke tredjepersonen har en rett til å sitte med formuesgodet som har bedre prioritet enn saksøkerens panterett.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875), 17 juni 2005 nr. 89, se denne (ikr. 1 mars 2009 iflg. res. 27 feb 2009 nr. 237, ikr. 15 des 2011 iflg. res. 9

des 2011 nr. 1194, ikr. 11 juni 2012 iflg. res. 8 juni 2012 nr. 496 og ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 mars 2013 nr. 273), 24 juni 2011 nr. 39 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1244), 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-21. Beslutning og underretning om utleggstrekk

Når det tas utleggstrekk, skal namsmannen fastsette trekkets størrelse og i hvilken periode trekk skal gjennomføres. Trekkperioden kan ikke overstige to år regnet fra dagen for beslutningen om utleggstrekk dersom ikke annet følger av dekningsloven § 2-7 tredje ledd. Beslutningen føres inn i namsboken sammen med en nøyaktig beregning av saksøkerens krav med sakskostnader og renter fram til utleggsdagen og nøyaktige opplysninger om beregningen av renter fra utleggsdagen.

Namsmannen underretter den trekkpliktige om plikten til å foreta trekk. I namsboken skal det opplyses at utleggstrekket vil bli registrert i Løsøreregisteret. Partene og den trekkpliktige gis utskrift av namsboken. Namsmannen sørger omgående for at utleggstrekket blir registrert i Løsøreregisteret. Får trekket bedre prioritet enn et trekk som allerede løper og som er besluttet av en annen namsmyndighet, skal denne namsmyndigheten underrettes.

Før utleggstrekk nedlegges, skal namsmannen undersøke om det allerede løper trekk mot skyldneren. Utleggstrekk kan ikke besluttes etter et alminnelig tvangsgrunnlag før grunnlaget er rettskraftig.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 89, se denne, (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 136, ikr. 15 des 2011 iflg. res. 9 des 2011 nr. 1194, ikr. 11 juni 2012 iflg. res. 8 juni 2012 nr. 496 og ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 mars 2013 nr. 273). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-22. Den trekkpliktiges oppgaver ved utleggstrekk

Den trekkpliktige skal foreta trekk i samsvar med namsmannens beslutning. Trukket beløp skal utbetales til saksøkeren når ikke annet er fastsatt. Forfaller ytelsene oftere enn en gang i måneden, kan trukkede beløp utbetales månedsvis dersom ikke namsmannen har bestemt at de skal utbetales straks.

Den trekkpliktige skal underrette namsmannen og den som trukkede beløp

skal utbetales til, dersom saksøktes krav mot den trekkpliktige faller bort i trekkperioden. Skyldes bortfallet at saksøkte har skiftet arbeidsgiver, skal underretningen så vidt mulig inneholde opplysning om nytt arbeidssted. Har saksøkte flyttet, skal det så vidt mulig opplyses om saksøktes nye bosted.

Dersom et trekkpålegg ikke blir etterkommet eller beløp som er trukket ikke blir utbetalt, er den trekkpliktige ansvarlig for beløpet. Unnlatelse av å foreta trekk medfører likevel ikke ansvar når det godtgjøres at forholdet ikke skyldes forsømmelighet eller mangel på tilbørlig aktsomhet fra den trekkpliktige eller noen i dennes tjeneste. Den trekkpliktiges ansvar er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lov 17 des 1993 nr. 130 (ikr. 1 jan 1994). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-23. Endring av utleggstrekk og skifte av arbeidsgiver eller alminnelig verneting.

Dersom det inntrer vesentlige endringer i saksøktes økonomiske forhold, kan partene begjære regulering av utleggstrekket.

Dersom saksøkte skifter arbeidsgiver, kan namsmannen etter begjæring fra saksøkeren pålegge den nye arbeidsgiveren trekkplikt for resten av trekkperioden. Er den nye lønnen vesentlig forskjellig fra den tidligere, skal namsmannen vurdere om trekket bør reguleres. Første og annet punktum gjelder tilsvarende for andre ytelser som nevnt i dekningsloven § 2-7.

Dersom saksøkte har flyttet til et annet distrikt, treffes avgjørelser som nevnt i første og annet ledd av namsmannen i det nye distriktet. Saken overføres til denne etter reglene i § 5-5.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-24. Endring av utleggstrekk som følge av senere trekkpålegg

Dersom det i en ytelse blir besluttet et nytt trekk med bedre prioritet, skal den namsmyndighet som har besluttet det første trekket, av eget tiltak ta opp spørsmålet om regulering av trekket når den blir oppmerksom på forholdet. Etter at partene er gitt anledning til å uttale seg, avgjør namsmyndigheten om trekket skal opprettholdes, nedsettes, utsettes eller falle bort. Partene og den trekkpliktige underrettes om avgjørelsen.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-25. Avslutning av en sak der det ikke blir tatt utlegg

Når det ikke blir tatt utlegg fordi saksøkte ikke har formuesgoder eller lønn eller andre pengekrav som nevnt i dekningsloven § 2-7 som det kan tas utlegg i, avsluttes saken ved at namsmannen gir begge parter utskrift av namsboken som viser utfallet og hva som er foretatt. I namsboken skal det opplyses at utleggsforretningen vil bli registrert i Løsøreregisteret. Namsmannen sørger omgående for at utleggsforretningen blir registrert i Løsøreregisteret. Tredje punktum gjelder ikke for særnamsmyndigheter som ikke har kompetanse til å gjennomføre forretning for utleggspant i enhver type formuesgode.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 89, se denne (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 136, ikr. 15 des 2011 iflg. res. 9 des 2011 nr. 1194, ikr. 11 juni 2012 iflg. res. 8 juni 2012 nr. 496 og ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 mars 2013 nr. 273).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

III. Klage, bortfall og opphevelse av utlegg mv.

Overskriften endret ved lov 17 juni 2005 nr. 89 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 136).

§ 7-26. Klage

Når det er tatt utleggspant, kan klage til tingretten etter § 5-16 settes fram så lenge tvangsdekning ikke er begjært. Når det er tatt utleggstrekk, kan klage settes fram så lenge trekkperioden ikke er utløpt. Partene kan likevel ikke klage over valg av utleggsgjenstand senere enn en måned etter at de ble underrettet om utlegget.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-27. Erklæring om bortfall

Dersom et utlegg er falt bort, plikter saksøkeren skriftlig å gi avkall på sin rett etter utlegget.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-28. Beslutning om opphevelse av utlegg

Er det krav som er sikret ved utlegget, dekket eller opphørt på annen måte, eller er tvangsgrunnlaget opphevet, falt bort eller kjent ugyldig, skal namsmannen på begjæring treffe beslutning om opphevelse av utlegget. Viser det seg at utlegg er tatt i større omfang enn nødvendig, fordi saksøkte har betalt avdrag eller tvangsgrunnlaget er blitt begrenset, skal namsmannen på begjæring treffe beslutning om delvis opphevelse.

Før namsmannen treffer beslutning etter første ledd, skal saksøkeren gis anledning til å uttale seg. Partene gis meddelelse om beslutningen. Beslutning om opphevelse eller delvis opphevelse av utlegg kan ikke gjennomføres før klagefristen etter § 5-16 er løpt ut. Klage har oppsettende virkning.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7-29. Beslutning om opphør av registreringer av «intet til utlegg»

Er det krav som ble søkt inndrevet i en sak som ble avsluttet ved intet til utlegg, dekket eller bortfalt på annen måte, eller er tvangsgrunnlaget opphevet, falt bort eller kjent ugyldig, skal namsmannen på begjæring treffe beslutning om at registreringen i Løsøreregisteret av beslutningen om intet til utlegg skal slettes. § 7-28 annet ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 89, se denne, (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 136, ikr. 15 des 2011 iflg. res. 9 des 2011 nr. 1194, ikr. 11 juni 2012 iflg. res. 8 juni 2012 nr. 496 og ikr. 16 mars 2013 iflg. res. 15 mars 2013 nr. 273).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

Kapittel 8. Tvangsdekning i løsøre

I. Begjæring om tvangssalg

§ 8-1. Innledning.

Den som har panterett i løsøre som ikke er realregistrert, eller i en ideell del av slikt løsøre, kan begjære tvangssalg av pantet etter dette kapitlet når det foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag. For løsøre beheftet med salgspant kan tvangsdekning også skje ved tilbakelevering etter kapittel 9. Tvangsdekning på grunnlag av salgspant i forbrukerkjøp kan bare skje etter kapittel 9.

Den som har pant i lagrede reservedeler som omfattes av rettigheter i luftfartøy, kan begjære særskilt tvangssalg av reservedelene eller deler av dem etter dette kapitlet. Salg kan bare begjæres når saksøkeren har tvangskraftig grunnlag for sitt krav og dessuten minst to uker før begjæringen har varslet samtlige kjente rettighetshavere i reservedelene om at salg vil bli krevet dersom ikke kravet oppfylles eller utløsning finner sted. § 4-18 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI).

§ 8-2. Tvangsgrunnlag

Grunnlag for tvangssalg etter dette kapitlet er foruten de alminnelige tvangsgrunnlag:

a. avtale om pant som har rettsvern etter panteloven kapittel 3, en skadesløspantsettelse likevel bare når kravets omfang er fastsatt ved dom eller annet tvangsgrunnlag,
b. utlegg som har rettsvern etter panteloven kapittel 5, og
c. lovbestemt panterett.

Grunnlag for særskilt tvangssalg av lagrede reservedeler som omfattes av rettigheter i luftfartøy, er grunnlagene som nevnes i § 11-2.

For utlegg etter første ledd bokstav b som er stiftet av namsmyndighetene, kan salg begjæres uten forutgående varsel etter § 4-18, men ikke før to uker etter at underretning om utlegget ble sendt saksøkte. Dersom tvangsgrunnlaget for utlegget er et alminnelig tvangsgrunnlag, må dessuten dette grunnlaget ha blitt rettskraftig. Selv om vilkårene ikke er oppfylt, kan salg begjæres dersom

fullbyrdelsen ellers ville bli vesentlig vanskeliggjort.
Endret ved lov 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI).

§ 8-3. Kompetent namsmyndighet

Begjæring om tvangssalg settes fram for namsmannen i det distriktet der løsøret er eller ventes å komme i nær fremtid. Befinner løsøret seg i flere distrikter, kan begjæringen settes fram i hvilket som helst av distriktene.

Dersom salg begjæres på grunnlag av utenlandsk tvangsgrunnlag som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav f og g, gjelder § 7-3 tredje ledd tilsvarende.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 8-4. Hvem begjæringen skal rettes mot

Begjæringen om tvangssalg skal rettes mot den som eier løsøret. Er løsøret i en tredjepersons besittelse, skal begjæringen rettes også mot denne. Er saksøkeren i tvil om hvem som er eier, kan begjæringen rettes mot flere.

Dersom løsøret er eiet av en annen enn hovedskyldneren for kravet, skal begjæringen rettes også mot hovedskyldneren.

§ 8-5. Kumulasjon

Saksøkeren kan i samme begjæring kreve dekning for flere pantekrav i samme løsøregjenstand.

Det kan i samme begjæring kreves dekning i flere løsøregjenstander som hefter for samme pantekrav dersom det kan begjæres dekning i alle gjenstandene i samme distrikt. Under samme vilkår kan det i samme begjæring også kreves dekning etter kapitlene 9 og 10 i andre formuesgoder.

På grunnlag av tvangsgrunnlag som nevnt i § 8-2 første ledd bokstav a og c kan det i samme begjæring kreves dekning i flere løsøregjenstander som hefter for forskjellige pantekrav, dersom det kan begjæres dekning i alle gjenstandene i samme distrikt, og de faktiske og rettslige grunnlag for pantekravene er de samme eller vesentlig likeartet.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83 (ikr. 1 aug 1993).

§ 8-6. Begjæringens innhold

Foruten å oppfylle kravene i § 5-2 skal salgsbegjæringen opplyse om rettigheter i løsøret som saksøkeren kjenner til. Så vidt mulig skal det opplyses om den effektive gjelden og rente som påløper for alle de rettighetshavere som har bedre prioritet enn saksøkeren i løsøret.

Utskrift fra Løsøreregisteret legges ved begjæringen. Utskriften skal være tatt etter at grunnlaget ble tvangskraftig og ikke mer enn tre måneder før begjæringen settes fram. Dersom tvangsgrunnlaget er et utlegg registrert i Løsøreregisteret, behøver ikke utskrift legges ved dersom heftelsene er påført det registrerte dokument.

Ved særskilt tvangssalg av lagrede reservedeler som omfattes av rettigheter i luftfartøy, skal det isteden legges ved attest fra realregisteret om eierforholdet og registrerte heftelser. § 11-6 annet ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI).

§ 8-7. Foreleggelse av begjæringen for saksøkte

Finner namsmannen at begjæringen kan tas til følge, skal begjæringen meddeles saksøkte med oppfordring om innen to uker å uttale seg om forhold av betydning for gjennomføringen av tvangssalget. Saksøkte skal samtidig oppfordres til å opplyse om det finnes rettigheter i løsøret som ikke går fram av Løsøreregisteret eller begjæringen, eller om det finnes tilbehørsgjenstander som eies av andre eller som er beheftet særskilt. Saksøkte skal samtidig gjøres oppmerksom på hvilke kostnader som har påløpt, at ytterligere kostnader vil påløpe dersom salget blir gjennomført, og at tvangssalg kan unngås ved at kravet med renter og kostnader blir betalt innen fristen etter første punktum. Finner namsmannen grunn til det, kan det samtidig opplyses om tid og sted for avhenting av det som skal selges.

Etter at begjæringen er forelagt saksøkte, må løsøret ikke flyttes fra riket eller innretning på norsk kontinentalsokkel uten namsmannens samtykke. I meddelelsen skal det opplyses om dette.

Dersom det er nødvendig for å forebygge verdiforringelse, kan varslingsfristen etter første ledd forkortes eller foreleggelse helt unnlates.

§ 8-8. Foreleggelse av begjæringen for andre

Namsmannen kan gi meddelelse som nevnt i § 8-7 til den som kan antas helt eller delvis å eie løsøret uten å være saksøkt.

§ 8-9. Beslutning om tvangssalg

Når saksøkte og de som er underrettet etter § 8-8 har uttalt seg, eller fristen for å uttale seg er løpt ut, avgjør namsmannen om tvangssalg skal gjennomføres.

Dersom tvangsgrunnlaget er et omsetningsgjeldsbrev som ikke tidligere er innsendt, skal namsmannen pålegge saksøkeren å fremlegge dokumentet. Blir ikke det gjort, skal saken heves.

§ 8-10. Tvangssalgets omfang ved pant i ideelle andeler

Selv om saksøkeren bare har pant i en ideell del av løsøret, kan namsmannen beslutte at salget skal omfatte hele gjenstanden dersom det blir gitt samtykke av saksøkte eller en annen sameier som har rett til å kreve sameiet oppløst ved tvangssalg.

§ 8-11. Flere gjenstander

Dersom det i en begjæring er krevet salg av flere løsøregjenstander etter § 8-5 annet ledd, kan gjenstandene selges samlet dersom dette gir størst utbytte. Er det mulighet for at et samlet salg vil føre til salg av gjenstander ut over det som er nødvendig for at alle rettighetshavere i gjenstandene skal få dekning, skal gjenstandene selges enkeltvis hvis ikke saksøkte samtykker i et samlet salg.

Skal gjenstandene selges enkeltvis og det er mulig at saksøkeren vil få dekning uten at alt selges, bestemmer namsmannen rekkefølgen ved salget. Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83.

II. Gjennomføring av tvangssalget

§ 8-12. Salgsmåte

Tvangssalget gjennomføres på den måte som antas å gi størst utbytte.

Namsmannen kan overlate til en medhjelper å stå for salget.

Det kan bestemmes at salget skal skje ved en auksjon som namsmannen holder, jf avsnitt III.

§ 8-13. Særskilt om salg ved medhjelper

Namsmannen avgjør om medhjelperen skal ha adgang til å inngå bindende salgsavtale. Dersom medhjelperen ikke har adgang til å inngå bindende avtale, innhenter medhjelperen bud og forelegger det for namsmannen til godkjenning. Det samme kan medhjelperen gjøre også ellers.

Namsmannen avgjør om medhjelperen skal motta kjøpesummen og kan i tilfelle pålegge medhjelperen å holde kjøpesummen adskilt fra egne midler. Namsmannen kan bestemme at medhjelperen skal utbetale kjøpesummen til parter og rettighetshavere når det finnes ubetenkelig. Dersom medhjelperen ikke skal gjøre dette, skal kjøpesummen innbetales til namsmannen med fradrag for medhjelperens godtgjørelse.

Dersom medhjelperen antar at en annen fremgangsmåte enn salg gjennom medhjelperen sannsynligvis vil gi større utbytte, skal namsmannen underrettes. Medhjelperens krav på godtgjørelse dekkes etter § 8-19 annet ledd, selv om tvangssalget gjennomføres på annen måte.

§ 8-14. Avhenting av løsøret

Besitter saksøkte løsøret, skal namsmannen om nødvendig hente det eller på annen måte sikre det mot rettsstridig forføyning fra saksøktes side, hvis ikke særlige forhold tilsier at det forblir i saksøktes besittelse inntil salget er gjennomført. Dersom fullbyrdelsen ellers vil bli vesentlig vanskeliggjort, kan løsøret avhentes også før tvangssalg er besluttet.

Avhenting kan bare skje etter forhåndsvarsel til saksøkte. Forhåndsvarsel er ikke nødvendig dersom namsmannen finner saksøkte eller en myndig person i saksøktes husstand på stedet, eller dersom fullbyrdelsen ellers vil bli vesentlig vanskeliggjort.

Har saksøkeren eller en tredjeperson på saksøkerens vegne løsøret i sin besittelse, kan namsmannen pålegge saksøkeren å bringe det til et fastsatt sted. Dersom pålegget ikke blir etterkommet, skal saken heves.

§ 8-15. Salgsvilkår

Det skal gjøres oppmerksom på at salget er et tvangssalg og at kjøperen har begrenset adgang til å påberope mangler. Dersom kjøpesummen skal betales til namsmannen, skal kjøperen gjøres oppmerksom på dette. Det skal ellers gjøres oppmerksom på heftelser som kjøperen skal overta i tillegg til kjøpesummen etter § 8-16 første ledd tredje punktum. Det kan fastsettes nærmere salgsvilkår.

§ 8-16. Forholdet til bedre prioriterte rettighetshavere

Salget kan bare gjennomføres dersom den pris som oppnås dekker alle heftelser med bedre prioritet enn saksøkerens krav. For beregning av foranstående pengeheftelser gjelder § 8-19 annet og tredje ledd tilsvarende. Foranstående heftelser som ikke er pengeheftelser, skal overtas av kjøperen utenfor kjøpesummen hvis ikke rettighetshaveren samtykker i at heftelsen gjøres om i penger. Dersom det viser seg at den nødvendige pris ikke kan oppnås, skal namsmannen heve saken.

Uansett pris kan et salg gjennomføres dersom foranstående rettighetshavere har samtykket i salget, eller saksøkeren har stilt sikkerhet for deres krav.

Dersom løsøret besittes av en bedre prioritert panthaver, kan tvangssalg bare gjennomføres dersom gjenstanden stilles til disposisjon for den som forestår salget. Er det stilt sikkerhet for panthaverens krav, plikter vedkommende å utlevere gjenstanden til den som forestår salget.

§ 8-17. Virkningen av salget

Ved inngåelsen av salgsavtalen blir kjøperen eier av gjenstanden hvis ikke annet følger av avtalen. Risikoen for salgsgjenstanden går likevel først over ved leveringen. Blir salgsgjenstanden ikke hentet eller mottatt til rett tid, og beror dette på forhold på kjøperens side, går risikoen over på kjøperen når gjenstanden er stilt til kjøperens rådighet.

Ved betalingen av kjøpesummen kan kjøperen kreve salgsgjenstanden utlevert. Ved betalingen bortfaller alle begrensede rettigheter i salgsgjenstanden. Dette gjelder likevel ikke foranstående heftelser som ikke er pengeheftelser når de skal overtas av kjøperen utenfor kjøpesummen eller er beskyttet etter § 8-21 tredje ledd.

Når kjøpesummen er betalt, gir namsmannen på begjæring av kjøperen eller saksøkte skriftlig erklæring om salget.

Dersom det solgte løsøre besittes av noen av partene, eller av en person som er varslet etter § 8-8, og det viser seg at vedkommende etter salget ikke er villig til å oppgi besittelsen, kan kjøperen på grunnlag av salget og uten gebyr kreve tvangsfullbyrdelse etter kapittel 13.

§ 8-18. Mislighold fra kjøperen

Dersom kjøpesummen ikke blir betalt innen betalingsfristen, plikter kjøperen å betale forsinkelsesrente etter lov om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd første punktum.

Oversitter kjøperen betalingsfristen, skal den som står for salget straks varsle kjøperen om at kjøpet vil bli hevet dersom kjøpesummen med renter ikke er betalt innen en frist på minst to uker. Oversittes denne fristen, skal kjøpet heves og salget fortsettes.

Blir salg gjennomført etter opphevelsen, er kjøperen ansvarlig for forskjellen overfor rettighetshavere som ville fått bedre dekning ved det første salget enn ved det siste, dersom ikke misligholdet skyldtes en uforutsett hindring utenfor kjøperens kontroll. Krav mot kjøperen etter dette leddet gjøres gjeldende ved søksmål for de alminnelige domstoler. Søksmålet kan reises i den rettskrets der namsmannen har sitt kontor.
Endret ved lov 11 juni 1993 nr. 83.

§ 8-19. Avslutningen av salget

Salget avsluttes ved at kjøpesummen utbetales til de berettigede.

Rettsgebyret og godtgjørelse til oppnevnt medhjelper dekkes forlodds av kjøpesummen. Deretter dekkes panthavere og andre innehavere av begrensede rettigheter etter prioritet. Før resten i tilfelle utbetales til eieren, undersøkes i Løsøreregisteret om det er stiftet ytterligere heftelser i salgsgjenstanden før bindende salgsavtale ble inngått.

Er et krav betinget, skal en del av kjøpesummen avsettes til eventuell dekning av kravet. En del av kjøpesummen kan avsettes til dekning av omstridte eller usikre krav. Avsatte beløp plasseres på best mulige rentebærende vilkår i norsk bank inntil det er avgjort hvordan de skal fordeles.

Ble tvangssalget begjært etter et alminnelig tvangsgrunnlag som hadde foregrepet tvangskraft, kan saksøkerens del av kjøpesummen bare utbetales før grunnlaget er blitt rettskraftig hvis saksøkte samtykker. Tilsvarende gjelder når salget er begjært etter § 8-2 tredje ledd tredje punktum.

For pantekrav som er knyttet til et verdipapir, skal det ikke utbetales del av

kjøpesummen før panthaveren har fremlagt dokumentet. Ved utbetaling skal beløpet noteres på dokumentet. Gir dokumentet uttrykk for at kravet er sikret ved panterett i løsøret, skal det også noteres at panteretten er falt bort som følge av tvangssalget.

§ 8-20. Mangler

En mangel foreligger når:

a. gjenstanden ikke svarer til opplysninger om vesentlige forhold som den som står for salget har gitt og som kan antas å ha innvirket på kjøpet,
b. den som står for salget har forsømt å gi opplysning om vesentlige forhold som vedkommende måtte kjenne til og som kjøperen hadde grunn til å regne med å få, såfremt unnlatelsen kan antas å ha innvirket på kjøpet, eller
c. gjenstanden er i vesentlig dårligere stand enn kjøperen hadde grunn til å regne med.

Dersom gjenstanden har mangler, kan kjøperen kreve prisavslag. Kjøperen kan ikke heve kjøpet på grunn av mangler etter at kjøpesummen er betalt. Erstatning kan bare kreves av den som står for salget dersom denne har utvist skyld eller det foreligger annet særskilt rettsgrunnlag. Krav om prisavslag eller erstatning gjøres gjeldende ved søksmål. Søksmålet reises for tingretten for den rettskrets der namsmannen har sitt kontor, eller for den domstol som saken hører under etter tvisteloven. Ved søksmål om prisavslag saksøkes de som har fått del i den del av kjøpesummen som rammes av prisavslaget.

Kjøpesummen må betales selv om prisavslag kreves med mindre kjøperen hever kjøpet. Dersom kjøperen krever at den del av kjøpesummen som rammes av kravet om prisavslag, ikke skal utbetales til de berettigede, skal denne delen av kjøpesummen holdes tilbake. Dersom retten etter begjæring fra en av de berettigede finner kravet om prisavslag åpenbart grunnløst, skal likevel hele kjøpesummen utbetales. Dersom kjøperen ikke har reist søksmål om prisavslag innen to måneder regnet fra forfallstidspunktet for kjøpesummen, skal den tilbakeholdte del av kjøpesummen ikke lenger holdes tilbake.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 8-21. Rettsmangler

Dersom løsøret før tvangssalget helt eller delvis var eiet av en person som ikke var saksøkt og heller ikke ble varslet etter § 8-8, er vedkommendes eiendomsrett fortsatt i behold hvis ikke eiendomsretten er falt bort ved overtakelsen av løsøret etter reglene om erverv i god tro. Tvist om eiendomsretten avgjøres ved søksmål. Søksmålet reises for tingretten for den rettskrets der namsmannen har sitt kontor, eller for den domstol som saken hører under etter tvisteloven.

Dersom kjøperen må gi fra seg løsøret, kan denne av enhver som har fått del i kjøpesummen, kreve tilbake det vedkommende har fått. Etter at kjøpesummen er betalt, kan kjøperen ikke heve kjøpet på grunn av rettsmangelen. Erstatning kan bare kreves av den som står for salget dersom denne har utvist skyld eller det foreligger annet særskilt rettsgrunnlag. Krav på tilbakebetaling eller erstatning gjøres gjeldende ved søksmål. Søksmålet reises for tingretten for den rettskrets der namsmannen har sitt kontor, eller for den domstol som saken hører under etter tvisteloven.

Kjøpesummen må betales selv om det er fare for at kjøperen må gi fra seg løsøret til en tredjeperson etter første ledd. Dersom kjøperen krever at kjøpesummen ikke skal utbetales til de berettigede, skal kjøpesummen holdes tilbake. Dersom retten etter begjæring fra en av de berettigede finner at det åpenbart ikke er fare for at kjøperen må gi fra seg løsøret, skal kjøpesummen likevel utbetales. Dersom kjøperen ikke har reist søksmål mot tredjepersonen innen to måneder regnet fra forfallstidspunktet for kjøpesummen, skal kjøpesummen ikke lenger holdes tilbake.

Dersom noen før salget hadde en bedre prioritert heftelse som ikke er pengeheftelse og som det ikke ble tatt forbehold om ved salget, er heftelsen i behold så langt den ikke faller bort etter reglene i godtroervervsloven. Er heftelsen i behold, gjelder § 8-20 annet og tredje ledd tilsvarende.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 8-22. Uriktig utbetaling av kjøpesummen

En innehaver av en begrenset rettighet i løsøret som er forbigått ved utbetalingen av kjøpesummen, kan kreve fra enhver rettighetshaver det vedkommende har fått for meget.

Skyldes forbigåelsen at saksøkeren har unnlatt å gjøre oppmerksom på en rettighet saksøkeren kjente til, eller at saksøkeren forsettlig eller uaktsomt har

gitt uriktige opplysninger om størrelsen av foranstående rettighetshaveres krav, er saksøkeren ansvarlig for den forbigåtte rettighetshavers tap.

Krav etter denne paragrafen gjøres gjeldende ved søksmål for de alminnelige domstoler.

III. Særregler for auksjoner holdt av namsmannen

§ 8-23. Stedet for auksjonen m m

Auksjonsmøtet holdes fortrinnsvis i et lokale som vanligvis nyttes til auksjoner. Dersom det anses hensiktsmessig, kan auksjonsmøtet isteden holdes et annet sted. Auksjon kan bare holdes på saksøktes bopel dersom saksøkte samtykker eller det på grunn av løsørets art vil vanskeliggjøre salget å holde auksjonen et annet sted.

Under auksjonen skal vanligvis løsøret være til stede. Dette er likevel ikke nødvendig hvis muligheten for å besiktige gjenstandene må antas å være uten betydning for den prisen som oppnås, eller hvis det vil være særlig vanskelig å bringe løsøret til et egnet auksjonssted.

§ 8-24. Varsel og kunngjøring

Partene skal gis meddelelse om tid og sted for auksjonen dersom de har bedt om det eller namsmannen finner grunn til det.

Minst tre dager før auksjonen holdes, skal namsmannen kunngjøre tid og sted i en avis eller et blad som er alminnelig lest blant dem som kan tenkes å være interessert i løsøret. Det skal opplyses at salget er et tvangssalg og gis en alminnelig angivelse av det som skal selges. Særlig verdifulle gjenstander skal fremheves, og det skal opplyses hvor løsøret kan besiktiges.

§ 8-25. Auksjonsmøtet

Auksjonsmøtet er offentlig. Den som opptrer forstyrrende, kan vises ut.

Auksjonen starter med at namsmannen nevner i korthet hva som skal selges, vilkårene for salget og at namsmannen ikke plikter å godta noen av budene. Det skal også nevnes at løsøret selges med begrenset adgang til å påberope mangler. Dersom det ikke før oppropet er tatt forbehold om frist for å godta budene, er bud som ikke godtas i auksjonsmøtet, ikke lenger bindende.

Namsmannen oppfordrer deretter de tilstedeværende om å gi bud. Når

ingen flere bud blir gitt, skal namsmannen gjentatte ganger høyt og tydelig kunngjøre det siste budet og si fra at oppropet vil slutte dersom ikke flere bud blir gitt. Blir det da ikke gitt flere bud, avsluttes oppropet.

Kapittel 9. Tvangsdekning i løsøre ved tilbakelevering til salgspanthaver

I. Begjæring om tilbakelevering

§ 9-1. Innledning

Den som har salgspant i løsøre som ikke kan realregistreres, kan begjære pantet tilbakelevert etter dette kapitlet når det foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag og vilkårene for krav etter finansavtaleloven § 3-51 er oppfylt. Ved kjøp på kreditt i forbrukerforhold kan saksøkte kreve at saksøkeren tar tingen tilbake etter reglene i dette kapitlet før saksøkeren på annen måte søker dekning for kravet. Dette gjelder likevel ikke når tingen ikke finnes hos saksøkte, eller når det er fare for at saksøkeren ikke vil få full dekning ved å ta tingen tilbake på grunn av at tingen har vært utsatt for uvanlig verdiminking som skyldes saksøkte eller forhold som saksøkte har risikoen for.
Endret ved lover 7 mai 2010 nr. 15 (ikr. 11 juni 2010 iflg. res. 7 mai 2010 nr. 653), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528).

§ 9-2. Tvangsgrunnlag

Grunnlag for tilbakelevering er foruten de alminnelige tvangsgrunnlag avtale om salgspant når panteretten har rettsvern etter panteloven § 3-17 og avtalen inneholder opplysninger som nevnt i finansavtaleloven § 3-28 bokstav a og c og § 3-34 første ledd bokstav b og bokstav d til g.

Ved kjøp på kreditt i forbrukerforhold må dessuten bestemmelser om minste kontantinnsats med hjemmel i finansavtaleloven § 5-6 være overholdt.

Kongen kan i forskrift tilpasse vilkårene i paragrafen her for avtaler som er inngått i et annet nordisk land.
Endret ved lover 25 juni 1999 nr. 46 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 702), 7 mai 2010 nr. 15 (ikr. 11 juni 2010 iflg. res. 7 mai 2010 nr. 653), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528).

§ 9-3. Namsmyndighet, begjæring, foreleggelse, beslutning om tilbakelevering

Om namsmyndighet, innholdet av begjæringen, foreleggelse og beslutning om tilbakelevering gjelder §§ 8-3 til 8-9, unntatt § 8-5 tredje ledd, tilsvarende. Begjæringen skal inneholde en utregning og oppstilling over det saksøkeren vil godskrive seg etter § 9-8 første ledd. Ønsker saksøkeren at rettsvitner skal delta i verdsettingen, skal begjæringen gi opplysning om det.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 24 juni 2011 nr. 31.

II. Gjennomføring av tilbakeleveringen

§ 9-4. Forberedelse

Når tilbakelevering er besluttet, kan namsmannen hente det som skal tilbakeleveres dersom det finnes hensiktsmessig å holde tilbakeleveringsforretningen på annet sted enn der løsøret er. Dersom fullbyrdelsen ellers vil bli vesentlig vanskeliggjort, kan løsøret avhentes eller på annen måte sikres mot rettsstridig forføyning fra saksøktes side før tilbakelevering er besluttet.

Avhenting kan bare skje etter forhåndsvarsel til saksøkte. Varselet kan gis ved foreleggelsen av begjæringen. Forhåndsvarsel er likevel ikke nødvendig dersom namsmannen finner saksøkte eller en myndig person i saksøktes husstand på stedet, eller dersom fullbyrdelsen vil bli vesentlig vanskeliggjort om meddelelse gis.

§ 9-5. Stedet for og varsel om forretningen

Tilbakeleveringsforretningen holdes på det stedet hvor løsøret befinner seg.

Partene skal gis meddelelse om tid og sted for forretningen. Meddelelse til saksøkte kan gis ved foreleggelsen av begjæringen. Saksøkte behøver ikke varsles dersom fullbyrdelsen dermed vil bli vesentlig vanskeliggjort. I særlige tilfeller kan forretningen holdes også uten at begjæringen er forelagt for saksøkte.

§ 9-6. Innledning av forretningen

Tilbakeleveringsforretningen begynner med at namsmannen regner ut

saksøkerens krav med renter og kostnader. Deretter oppfordres saksøkte, om denne er til stede, til å betale beløpet. § 7-11 annet ledd gjelder tilsvarende.

Dersom saksøkte er til stede og ikke betaler, skal namsmannen gjøre saksøkte kjent med dennes rettigheter etter denne lov.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 31. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 9-7. Verdsetting

Ved tilbakelevering skal saksøkte godskrives den verdi tingen har, når den blir tatt tilbake. Med tingens verdi forstås den verdi som kan innvinnes ved salg av tingen på hensiktsmessig måte, eventuelt etter en rimelig reparasjon.

Verdien av løsøret fastsettes av namsmannen og eventuelle rettsvitner. Namsmannen kan oppnevne ett eller to rettsvitner med særlige kunnskaper til å ta del i verdsettingen dersom det finnes nødvendig. Partene kan kreve at ett eller to rettsvitner deltar.

Ved uenighet om verdien, fastsettes den ved stemmeflerhet. Deltar bare ett rettsvitne i verdsettingen, er namsmannens stemme avgjørende.

I namsboken skal det tas inn en kort redegjørelse for de forhold som har vært lagt til grunn for verdsettingen.

Endret ved lov 7 mai 2010 nr. 15 (ikr. 11 juni 2010 iflg. res. 7 mai 2010 nr. 653).

§ 9-8. Det økonomiske oppgjøret og tilbakeleveringen

Saksøkeren kan ved tilbakeleveringen godskrive seg

a. den gjenstående del av kreditten (summen av kredittbeløpet og kredittkostnader),
b. forsikringspremie som saksøkte plikter å betale, og som ikke inngår i kredittkjøpsprisen,
c. rente som saksøkte plikter å betale ved forsinket betaling av forfalte beløp, og
d. de kostnader som er nødvendige for å få tingen tilbake.

Dersom løsørets verdi er større enn saksøkerens krav, skal saksøkte ved tilbakeleveringen ha utbetalt forskjellen. Dersom løsørets verdi er mindre enn saksøkerens krav, kan saksøkeren kreve forskjellen.

Etter verdsettingen skal namsmannen ta løsøret fra saksøkte og levere det til saksøkeren. Er løsørets verdi større enn saksøkerens krav, kan løsøret ikke utleveres til saksøkeren før saksøkeren har innbetalt forskjellen til

namsmannen.

Dersom det er rettighetshavere i løsøret som har bedre prioritet enn saksøkeren, kan løsøret heller ikke utleveres til saksøkeren uten at denne innbetaler til namsmannen dennes tilgodehavende eller stiller sikkerhet for deres krav.

Endret ved lov 7 mai 2010 nr. 15 (ikr. 11 juni 2010 iflg. res. 7 mai 2010 nr. 653).

§ 9-9. Underretning

Namsmannen skal gi partene meddelelse om verdsettingen dersom de er til stede og ellers snarest mulig etter at forretningen er holdt. Saksøkeren skal gis meddelelse om at innbetaling etter § 9-8 må skje innen utløpet av klagefristen etter § 9-12 første punktum. Dersom saksøkeren ikke har gjort dette og heller ikke har påklaget namsmannens beslutning, skal saken heves. Har namsmannen tatt løsøret i forvaring, skal det leveres tilbake til saksøkte.

§ 9-10. Virkningen av tilbakeleveringen

Når løsøret er verdsatt og levert til saksøkeren, blir saksøkeren eier av løsøret og risikoen går over på denne. Fra samme tidspunkt faller alle begrensede rettigheter i løsøret bort.

Namsmannen gir på begjæring partene skriftlig erklæring om tilbakeleveringen.

§ 9-11. Utbetaling av innbetaling fra saksøkeren

Av innbetaling fra saksøkeren etter § 9-8 dekkes først eventuelle andre panthavere og innehavere av begrensede rettigheter i løsøret etter prioritet. Før en eventuell restsum utbetales til eieren, undersøker namsmannen i Løsøreregisteret om det er ytterligere heftelser i løsøret.

Utbetaling til panthavere kan ikke foretas før klagefristen etter § 9-12 første punktum er løpt ut. Klage har oppsettende virkning.

§ 8-22 gjelder tilsvarende.

§ 9-12. Særregler for klage

Klage til tingretten etter § 5-16 kan settes fram inntil en måned etter at partene

fikk meddelelse om utfallet av forretningen. Dette gjelder selv om forretningen er avsluttet.

Verdsettingen etter § 9-7 kan bare angripes når angrepet gjelder en formuesverdi på minst 20.000 kroner eller gjelder saksbehandlingen eller rettsanvendelsen. Tvisteloven kapittel 17 og § 29-13 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Erklærer saksøkte eller saksøker før løsøret er tilbakelevert, at den skjønnsmessige side av verdsettingen etter § 9-7 vil bli påklaget, kan namsmannen bestemme at løsøret midlertidig skal tas i forvaring om ikke dette allerede er gjort.

Foretar retten ny verdsetting, skal to skjønnsmedlemmer ta del i verdsettingen. Når en part krever det og retten anser det påkrevd, skal fire skjønnsmedlemmer delta.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 9-13. Begrensning i ankeadgangen.

Rettens verdsetting av løsøret etter § 9-12 kan bare angripes når angrepet gjelder saksbehandlingen eller rettsanvendelsen.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel 10. Tvangsdekning i finansielle instrumenter, pengekrav m m

Overskriften endret ved lov 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627).

I. Begjæring om tvangsdekning

§ 10-1. Innledning

Den som har panterett i et formuesgode som verken er løsøre eller realregistrert, eller i en ideell del av et slikt formuesgode, kan begjære tvangsdekning i pantet etter dette kapitlet når det foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag.

For tvangsdekning i adkomstdokumenter til leierett eller borett til husrom gjelder kapittel 12.

§ 8-1 annet ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875).

§ 10-2. Tvangsgrunnlag

Grunnlag for tvangsdekning etter dette kapitlet er foruten de alminnelige tvangsgrunnlag:

a. avtale om pant som har rettsvern etter panteloven kapittel 4, en skadesløspantsettelse likevel bare når kravets omfang er fastsatt ved dom eller annet tvangsgrunnlag,
b. utlegg som har rettsvern etter panteloven kapittel 5, og
c. lovbestemt panterett som har rettsvern.

For utlegg etter første ledd bokstav b som er stiftet av namsmyndighetene, kan dekning begjæres uten forutgående varsel etter § 4-18, men ikke før to uker etter at underretning om utlegget ble sendt saksøkte. Dersom tvangsgrunnlaget for utlegget er et alminnelig tvangsgrunnlag, må dessuten dette grunnlaget ha blitt rettskraftig. Selv om vilkårene ikke er oppfylt, kan dekning begjæres dersom fullbyrdelsen ellers ville bli vesentlig vanskeliggjort.

§ 10-3. Namsmyndighet, begjæring, foreleggelse, beslutning om tvangsdekning

Om namsmyndighet, innholdet av begjæringen, foreleggelse og beslutning om dekning gjelder §§ 8-3 til 8-11, unntatt § 8-5 tredje ledd, tilsvarende. Ved begjæring om dekning i en immaterialrettighet som er registrert i et særskilt register eller i en lisens som gjelder en slik rettighet, kan begjæringen likevel alltid inngis i distriktet der registeret føres. Dersom tvangsgrunnlaget er et namsutlegg, kan begjæringen også inngis i det distriktet hvor utlegget er tatt, forutsatt at utleggsobjektet etter § 1-9 fortsatt må anses for å være i område underlagt norsk jurisdiksjon. Ved begjæring om dekning i finansielle instrumenter som er registrert i en verdipapirsentral eller immaterialrettigheter som kan registreres i særskilt register, skal utskrift fra vedkommende verdipapirsentral eller register legges ved begjæringen istedenfor utskrift fra Løsøreregisteret.

Tvangsdekningen gjennomføres i samsvar med avsnitt II til VI, og for øvrig på den måte som antas å ville gi størst utbytte.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

II. Tvangsdekning i finansielle instrumenter

Overskriften endret ved lov 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627).

§ 10-4. Dekningsmåte

Tvangsdekning i omsettelige verdipapirer som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-4 og i finansielle instrumenter som er registrert i en verdipapirsentral, skjer ved salg av formuesgodet gjennom medhjelper. Som medhjelper oppnevnes et verdipapirforetak. Foretaket inngår bindende salgsavtale i eget navn, og gjennomfører salget etter de regler som gjelder og på den måte som er vanlig ved frivillig omsetning. For øvrig gjelder § 8-13 annet og tredje ledd tilsvarende.

Ved tvangsdekning i pengekrav som faller inn under første ledd, kan det i stedet besluttes at kravet skal anvises til innkreving etter avsnitt III.

I særlige tilfelle kan det besluttes at tvangsdekningen skal gjennomføres på annen måte. Avsnitt VI gjelder da tilsvarende.
Endret ved lover 7 juni 1996 nr. 25 (ikr. 31 des 1996), 19 juni 1997 nr. 79 (ikr. 1 des 1997), 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 29 juni 2007 nr. 75 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 752), 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 10-5. Forberedelse av salget

Når tvangssalg av finansielle instrumenter er besluttet, skal namsmannen registrere at bare namsmannen kan disponere kontoen hvis dette ikke allerede er gjort.

Når tvangssalg av verdipapirer er besluttet, skal saksøkeren pålegges å bringe verdipapirene til namsmannen eller medhjelperen hvis dette ikke allerede er gjort. Namsmannen skal dersom det er nødvendig, med bindende

virkning for saksøkte og de som er varslet etter § 8-8, gi verdipapiret de påskrifter og avgi de erklæringer som trengs for å gjennomføre salget.
Endret ved lov 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627).

§ 10-6. Nærmere om salget

§§ 8-16 til 8-22 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Når verdipapirforetaket får ansvar overfor kjøperen etter verdipapirhandelloven § 16-1, kan foretaket søke regress hos dem som har fått utbetalt noe av kjøpesummen såfremt ansvaret ikke skyldes forhold på foretakets side. Regressen er begrenset til det vedkommende har mottatt. Krav etter dette leddet gjøres gjeldende for de alminnelige domstoler.
Endret ved lover 7 juni 1996 nr. 25 (ikr. 31 des 1996), 19 juni 1997 nr. 79 (ikr. 1 des 1997), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

III. Tvangsdekning i pengekrav

§ 10-7. Dekningsmåte

Tvangsdekning i pengekrav som ikke faller inn under avsnitt II, skjer ved at kravet anvises saksøkeren til innkreving. Er kravet større enn saksøkerens krav, eller er det begrensede rettigheter i kravet med bedre prioritet enn saksøkerens panterett, kan namsmannen sette som vilkår for anvisningen at saksøkeren stiller sikkerhet for det som tilkommer saksøkte og foranstående rettighetshavere. Stilles det ikke sikkerhet, skal kravet anvises til innkreving med forbehold om at den forpliktede skal betale til namsmannen. Ved anvisning anses tvangsfullbyrdelsen først for avsluttet når det anviste beløpet er utbetalt til saksøkeren.

Forfaller kravet først om lengre tid, eller er det avhengig av en motytelse fra saksøkte som saksøkte ikke frivillig yter, eller vil inndrivingen medføre uforholdsmessige vansker eller kostnader, kan namsmannen beslutte at tvangsdekningen skal gjennomføres på annen måte. Avsnitt VI gjelder da tilsvarende.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 10-8. Underretning om anvisningen m m

Namsmannen skal underrette saksøkte om anvisningen.

Dersom kravet er anvist med forbehold om at betalingen skal skje til namsmannen, skal den forpliktede underrettes om dette. Gjeldsbrevloven § 27 gjelder tilsvarende.

Anvises et krav som er knyttet til et verdipapir eller et innløsingspapir, skal det overleveres til saksøkeren med påtegning om anvisningen. Er kravet anvist med forbehold, skal det nevnes i påtegningen at betaling bare skal skje til namsmannen.

§ 10-9. Virkningen av anvisningen

Saksøkeren har rett til å si opp kravet og drive det inn rettslig. Er det anvist uten forbehold, kan saksøkeren også kvittere for betaling, og den forpliktede kan med befriende virkning betale til saksøkeren. Dette gjelder likevel ikke hvis anvisningen er opphevet og dette er kommet til den forpliktedes kunnskap.

Saksøkte plikter å utlevere til saksøkeren alle dokumenter som trengs for å gjøre kravet gjeldende. Nekter saksøkte å utlevere dokumentene, kan saksøkeren på grunnlag av anvisningen og uten gebyr kreve dokumentene utlevert etter kapittel 13.

Er kravet avhengig av at saksøkte som motytelse utleverer et formuesgode, plikter saksøkte etter eget valg å utlevere dette til saksøkeren, den forpliktede eller namsmannen hvis ikke formuesgodet er unntatt fra utlegg, eller en bedre rett er til hinder. Nekter saksøkte å utlevere formuesgodet, kan saksøkeren kreve utlevering etter kapittel 13.

Reiser saksøkeren søksmål til innkreving, skal saksøkeren underrette saksøkte om søksmålet med oppfordring om å tre inn i saken som partshjelper. Utfallet av søksmålet har virkning for og imot saksøkte og rettighetshavere i kravet.

Den som mottar betalingen fra den forpliktede, fordeler den mellom partene og rettighetshaverne. § 8-22 første ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 10-10. Saksøkerens ansvar

Saksøkeren er ansvarlig for tap som voldes saksøkte og rettighetshavere i kravet som følge av at saksøkeren opptrer uaktsomt under innkrevingen.

§ 10-11. Opphevelse av anvisningen

Opptrer saksøkeren uaktsomt under innkrevingen, kan saksøkte og rettighetshavere i kravet kreve at anvisningen blir opphevet. Saksøkeren skal få adgang til å uttale seg før namsmannen avgjør spørsmålet om opphevelse.

Når anvisningen faller bort, gjelder § 10-9 annet og tredje ledd tilsvarende for saksøkerens plikt til å levere fra seg dokumenter og formuesgoder som er mottatt.

IV. Tvangsdekning i penger

§ 10-12. Dekningsmåte

Norske gangbare penger som forvares av namsmannen, eller som er plassert etter § 7-20 tredje ledd, sørger namsmannen for å utbetale til saksøkeren.

Utenlandske gangbare penger utbetaler namsmannen dersom saksøkeren er villig til å motta dem etter utbetalingsdagens kurs. Er saksøkeren ikke det, veksler namsmannen pengene i bank og foretar deretter utbetaling.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

V. Tvangsdekning i immaterialrettigheter

Overskriften tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494).

§ 10-13. Dekningsmåte

Blir det søkt tvangsdekning i immaterialrettigheter, bestemmer namsmannen, etter særskilt å ha forelagt dekningsalternativene for partene, på hvilken måte dekningen skal skje. Det kan besluttes salg, at det skal utstedes lisenser eller at inntekter etter allerede etablerte lisenser skal tilfalle saksøkeren.

Det kan besluttes at salg skal skje etter reglene for frivillig omsetning. Namsmannen kan overlate til en medhjelper å stå for salget. § 8-13 gjelder i så fall tilsvarende. Det kan også besluttes salg ved auksjon holdt av namsmannen etter reglene i kapittel 8 avsnitt III.

Når dekningen skal skje ved utstedelse av lisenser eller at inntekter etter

allerede etablerte lisenser skal tilfalle saksøkeren, kan namsmannen beslutte at rådigheten over rettigheten skal overlates til saksøkeren eller en bestyrer for utøvelse i samsvar med bestemmelser som namsmannen fastsetter. Saksøkeren eller bestyreren skal gi namsmannen revidert regnskap en gang i året, og i alle tilfeller når utøvelsen opphører. Namsmannen skal forelegge regnskapet for saksøkte. Andre rettighetshavere kan kreve kopi av regnskapet.
Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII).

VI. Tvangsdekning i andre formuesgoder

Endret ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494), endrer avsnittsnummer fra V til VI.

§ 10-14. Dekningsmåte

Blir det søkt tvangsdekning i andre formuesgoder enn de som er nevnt foran, bestemmer namsmannen, etter særskilt å ha forelagt dekningsalternativene for partene, på hvilken måte dekningen skal skje. Det kan besluttes salg, utleie, at en fordring skal anvises saksøkeren til innkreving eller, når det er lovlig adgang til det, at rettigheten skal utøves ved en bestyrer etter regler som namsmannen fastsetter. Det kan også besluttes at formuesgodet skal selges ved en auksjon holdt av namsmannen etter reglene i kapittel 8 avsnitt III.
Endret ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494).

Kapittel 11. Tvangsdekning i realregistrerte formuesgoder

I. Begjæring om tvangsdekning

§ 11-1. Innledning

Den som har panterett i et formuesgode som er registrert i et realregister, i en registrert særlig rett i et slikt formuesgode eller i en ideell andel i et slikt formuesgode eller en slik rett, kan begjære tvangsdekning ved tvangssalg eller tvangsbruk etter reglene i dette kapitlet når det foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag. Tvangsdekning på grunnlag av panterett i registrert panterett skjer likevel etter reglene i kapittel 10. Tvangssalg gjennomføres etter reglene i

avsnitt II og III og tvangsbruk etter reglene i avsnitt IV.

Den som har tinglyst utleggspant i en utinglyst rettighet i fast eiendom, kan også begjære dekning etter dette kapitlet.

Den som har registrert en sikkerhetsrett i mobilt løsøre etter Cape Town-konvensjon 16. november 2001 om internasjonale sikkerhetsretter i mobilt løsøre og protokoll 16. november 2001 om særlige forhold for luftfartøysløsøre, kan begjære dekning etter konvensjonens og protokollens regler eller etter reglene i dette kapitlet.

Tvangsbruk kan nektes når det av særlige grunner vil påføre saksøkte eller rettighetshavere i formuesgodet vesentlig skade eller ulempe, og panthaveren må antas å være like godt tjent med å kreve tvangssalg.

Tvangsbruk kan ikke gjennomføres for andel i borettslag og for akvakulturtillatelser.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626), 12 nov 2010 nr. 58 (ikr. 1 apr 2011 iflg. meddelelse fra Justisdepartementet 28 mars 2011 nr. 322), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 11-2. Tvangsgrunnlag

Grunnlag for tvangsdekning etter dette kapitlet er foruten de alminnelige tvangsgrunnlag:

a. registrert avtalepant, registrert skadesløsbrev likevel bare når kravets omfang er fastsatt ved dom eller annet tvangsgrunnlag,
b. registrert utlegg,
c. lovbestemt panterett for skatt eller avgifter til stat eller kommune, for sameiets krav etter sameieforholdet i seksjonssameier, lovbestemt pant etter akvakulturloven § 20, og for borettslagets krav etter andelslagsforholdet i borettslag,
d. registrert lovbestemt panterett,
e. registrert internasjonal sikkerhetsrett i mobilt løsøre, jf. lov om internasjonale sikkerhetsretter.

For utlegg etter første ledd bokstav b som er stiftet av namsmyndighetene, kan dekning begjæres uten forutgående varsel etter § 4-18, men ikke før to uker etter at underretning om utlegget ble sendt saksøkte. Dersom tvangsgrunnlaget for utlegget er et alminnelig tvangsgrunnlag, må dessuten dette grunnlaget ha blitt rettskraftig. Selv om vilkårene ikke er oppfylt, kan dekning begjæres dersom fullbyrdelsen ellers ville bli vesentlig vanskeliggjort.

Endret ved lover 23 mai 1997 nr. 31 (ikr. 1 jan 1998), 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1

jan 2006), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626), 12 nov 2010 nr. 58 (ikr. 1 apr 2011 iflg. meddelelse fra Justisdepartementet 28 mars 2011 nr. 322).

§ 11-3. Kompetent namsmyndighet

Begjæring om tvangsdekning i fast eiendom, og begjæring om tvangssalg av borettslagsandel som er registrert i grunnboken, skal settes fram for tingretten i den krets der eiendommen eller boligen ligger.

Begjæring om tvangsdekning i skip og luftfartøy skal settes fram for tingretten i den krets der skipet eller luftfartøyet er eller ventes å komme i nær fremtid. Dersom begjæringen gjelder tvangsbruk av norsk skip eller luftfartøy, skal begjæringen isteden settes fram for tingretten ved det alminnelige vernetinget til den som er registrert som eier, eller til en representant som kan motta søksmål på vedkommendes vegne.

Begjæring om tvangsdekning i akvakulturtillatelsen skal settes fram for tingretten ved det alminnelige vernetinget til den som er registrert som innehaver. Dersom innehaveren av tillatelsen ikke har alminnelig verneting i Norge, settes begjæringen fram for tingretten for den kommunen som tillatelsen er knyttet til i akvakulturregisteret.

Begjæring om tvangsdekning i kraftledninger skal settes fram for tingretten i en krets der ledningen går. For kraftledninger som opprinnelig ble registrert av en tingrett, settes begjæringen fram for denne tingretten.

Begjæring om tvangsdekning i andre realregistrerte formuesgoder skal settes fram for tingretten i den krets der formuesgodet er registrert.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 11-4. Hvem begjæringen skal rettes mot

Begjæringen om tvangsdekning skal rettes mot den som er registrert som eier av formuesgodet. Begjæringen kan i tillegg rettes mot den som kan antas helt eller delvis å eie formuesgodet. Har saksøkeren kunnskap om at en annen helt eller delvis eier formuesgodet, skal begjæringen rettes også mot denne.

Dersom formuesgodet er eiet av en annen enn hovedskyldneren for kravet, skal begjæringen rettes også mot hovedskyldneren.

§ 11-5. Kumulasjon

Saksøkeren kan i samme begjæring kreve dekning for flere pantekrav i samme realregistrerte formuesgode.

Det kan i samme begjæring kreves dekning i flere realregistrerte formuesgoder som hefter for samme pantekrav dersom det kan begjæres dekning i alle formuesgodene i samme krets. Under samme vilkår kan det i samme begjæring også kreves dekning etter kapittel 12.

Hefter flere faste eiendommer som ligger i forskjellige kretser for samme pantekrav, kan det i samme begjæring kreves dekning i alle eiendommene dersom saksøkeren ikke har adgang til å begjære separat dekning i de enkelte eiendommer. Begjæringen kan i tilfelle settes fram i hvilken som helst av kretsene.

§ 11-6. Begjæringens innhold

Foruten å oppfylle kravene i § 5-2, skal begjæringen opplyse om registerbetegnelsen og hvor formuesgodet befinner seg, samt om uregistrerte rettigheter i formuesgodet som saksøkeren kjenner til. Det bør dessuten gis opplysninger om formuesgodets art, størrelse og vedlikehold m m.

Attest fra realregisteret om eierforholdet og registrerte heftelser legges ved begjæringen. Attesten skal ikke være utstedt mer enn tre måneder før begjæringen settes fram. For tvangsgrunnlag som nevnt i § 11-2 første ledd bokstavene a, b og d må attesten dessuten være utstedt tidligst ved registreringen av panteretten.

§ 11-7. Foreleggelse av begjæringen for saksøkte

Finner retten at begjæringen kan tas til følge, skal begjæringen forkynnes for saksøkte med oppfordring om innen en måned å uttale seg om forhold av betydning for gjennomføringen av tvangsdekningen. Saksøkte skal samtidig gjøres oppmerksom på hvilke kostnader som er påløpt, at ytterligere kostnader vil påløpe dersom dekningen blir gjennomført, og at tvangsdekning kan unngås ved at kravet med renter og kostnader blir betalt innen fristen etter første punktum.

Dersom tvangsdekning i fast eiendom eller i borettslagsandel som er registrert i grunnboken kan medføre at saksøkte taper retten til nødvendig bolig for seg og sin familie, skal saksøkte gjøres oppmerksom på reglene i dekningsloven § 2-10 og på at begjæring om erstatningsbolig må settes fram

innen fristen etter første ledd.

Ved tvangssalg av skip eller luftfartøy skal det gis opplysning om forbudet etter § 11-10 første ledd. Forbudet forkynnes også for skipsfører eller luftfartøysjef.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626).

§ 11-8. Foreleggelse av begjæringen for andre

Retten kan forkynne underretning som nevnt i § 11-7 for den som kan antas helt eller delvis å eie formuesgodet uten å være saksøkt.

Ved tvangsdekning i fast eiendom eller i borettslagsandel som er registrert i grunnboken som tjener som bolig for saksøktes ektefelle, skal det gis en meddelelse med innhold som nevnt i § 11-7 til ektefellen dersom begjæringen ikke er forkynt for vedkommende etter første ledd. Det samme gjelder andre myndige personer i saksøktes husstand som retten kjenner til.

Retten kan varsle sosialkontoret når det er grunn til det.

Retten kan forelegge begjæringen for namsmannen til uttalelse om hvordan tvangsdekningen bør gjennomføres og andre forhold av betydning.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626).

§ 11-9. Beslutning om å gjennomføre tvangsdekning

Når saksøkte og de som er underrettet etter § 11-8 har uttalt seg, eller fristen for å uttale seg er løpt ut, avgjør retten om tvangsdekning skal gjennomføres. En avgjørelse om tvangsbruk treffes ved kjennelse. Besluttes tvangsbruk, skal retten samtidig fastsette når tvangsbruken skal begynne og treffe avgjørelser som nevnt i §§ 11-55 og 11-56.

Dersom det ved tvangsdekning i fast eiendom eller i borettslagsandel som er registrert i grunnboken er krevet erstatningsbolig etter dekningsloven § 2-10, avgjør retten ved kjennelse om saksøkeren skal pålegges å skaffe erstatningsbolig. Ved tvangssalg må bud ikke stadfestes før det enten er skaffet en erstatningsbolig som retten har godtatt, eller det rettskraftig er fastslått at saksøkeren ikke har plikt til å skaffe erstatningsbolig. Ved tvangsbruk kan fravikelse ikke kreves før vilkårene etter annet punktum er oppfylt.

Retten sørger for at avgjørelse om at tvangsdekning skal gjennomføres, blir anmerket i realregisteret. Realregisteret skal bekrefte at anmerkningen er registrert og samtidig opplyse om hvem som er hjemmelshaver til formuesgodet

og i tilfelle om tvangsdekning allerede er besluttet på grunnlag av en annen begjæring. Innehas hjemmelen av en person som ikke er saksøkt og heller ikke tidligere er varslet etter § 11-8 første ledd, skal retten varsle vedkommende etter § 11-8 første ledd og deretter avgjøre om tvangsdekningen kan gjennomføres mot vedkommende. Heves saken uten gjennomføring av tvangsdekning, skal retten sørge for at anmerkningen blir slettet straks avgjørelsen er rettskraftig.

Dersom tvangsgrunnlaget er et omsetningsgjeldsbrev som ikke tidligere er innsendt, skal retten pålegge saksøkeren å fremlegge dokumentet. Blir ikke det gjort, skal saken heves.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626).

§ 11-10. Hvor skip og luftfartøy skal være under tvangssalg

Et skip eller luftfartøy som er i rettskretsen når begjæringen om tvangssalg blir forelagt for saksøkte eller som senere kommer til rettskretsen, må ikke forlate rettskretsen. Et skip eller luftfartøy som er i riket når begjæringen om tvangssalg blir forelagt for saksøkte eller som senere kommer til riket, må ikke forlate riket. Er skipet eller luftfartøyet utenfor riket når tvangssalg besluttes, skal saksøkte i avgjørelsen pålegges å bringe det til et angitt sted i riket. Etter ankomsten dit gjelder forbudet i første punktum. Skip som er i virksomhet på norsk kontinentalsokkel, kan tillates å fortsette virksomheten på sokkelen.

Retten kan bestemme at skipet eller luftfartøyet skal være på et nærmere bestemt sted. Retten skal i så fall ta skips- eller flydokumentene i forvaring og varsle tollmyndighetene. Retten kan oppnevne en tredjeperson til å føre tilsyn med formuesgodet og kan også iverksette andre tiltak for å sikre at det ikke flyttes. Etter at saksøkeren har hatt anledning til å uttale seg, kan retten tillate at skipet eller luftfartøyet på nærmere vilkår flyttes fra rettskretsen eller settes i virksomhet i eller utenfor riket.

Bud må ikke stadfestes uten at skipet eller luftfartøyet da befinner seg i riket. Dette gjelder likevel ikke for skip som er i virksomhet på norsk kontinentalsokkel.

Pålegg etter paragrafen her skal også forkynnes for skipsføreren eller luftfartøysjefen.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-11. Flere begjæringer

Mottar retten flere begjæringer om tvangsdekning i samme formuesgode, skal alle behandles. En begjæring om tvangsbruk skal likevel ikke tas til følge dersom tvangsbruken vil komme i strid med en tvangsbruk som er besluttet på grunnlag av en panterett med bedre prioritet.

Saksøkeren i et senere besluttet tvangssalg kan kreve å tre inn som saksøker i et tidligere besluttet salg. Et senere besluttet tvangssalg kan ikke gjennomføres på annen måte før et tidligere besluttet tvangssalg i tilfelle er rettskraftig hevet. Retten underretter saksøkeren om det tidligere besluttede salget. Krav om inntreden fremsettes for retten, som varsler medhjelperen eller den namsmyndighet som skal holde auksjon. En saksøker som har trådt inn etter foreleggelsen etter § 11-29 eller etter auksjonsmøtet, får likevel ikke stilling som saksøker dersom et av budene blir stadfestet.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

II. Gjennomføring av tvangssalg

§ 11-12. Salgsmåte

Retten avgjør på grunnlag av hva som antas å gi størst utbytte om tvangssalget skal gjennomføres med bistand av en medhjelper etter bestemmelsene i dette avsnittet eller om det skal gjennomføres ved en auksjon holdt av namsmyndigheten etter bestemmelsene i avsnitt III.

Ved salg ved medhjelper avgjør retten om medhjelperen skal motta og utbetale kjøpesummen, eller om retten skal gjøre det. Mottar medhjelperen kjøpesummen, skal den holdes adskilt fra medhjelperens egne midler.

Ved salg ved medhjelper av registrert andel i borettslag som er tilknyttet et boligbyggelag, kan boligbyggelaget oppnevnes som medhjelper.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626).

§ 11-13. Nærmere om salg ved medhjelper

Medhjelperen bør rådføre seg med partene, rettighetshaverne og retten i viktige spørsmål som angår gjennomføring av salget. Spørsmål om lovligheten

av bestemte salgsvilkår kan medhjelperen la utstå til budene forelegges for retten. Når partene ber om det, kan medhjelperen oppta forhandlinger med sikte på å unngå tvangssalg.

Er omsetningen av formuesgodet underlagt konsesjon, skal namsmyndigheten bringe på det rene den høyeste pris som vil bli akseptert før formuesgodet blir lagt ut for salg. Den myndighet som avgjør konsesjonsspørsmålet, har plikt til å gi retten bindende uttalelse om høyeste pris som vil bli godkjent.

Dersom medhjelperen kommer til at en annen fremgangsmåte enn salg gjennom medhjelperen sannsynligvis vil gi større utbytte, skal retten underrettes. Medhjelperens krav på godtgjørelse dekkes etter § 11-36 annet ledd, selv om tvangssalget gjennomføres på annen måte.
Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-14. Fravikelse av fast eiendom

Er det nærliggende fare for at en fast eiendom ellers vil bli forringet eller salgsarbeidet vanskeliggjort, kan retten etter begjæring fra saksøkeren eller en annen panthaver ved kjennelse bestemme at eiendommen skal fravikes. Rettens kjennelse er tvangsgrunnlag for fravikelse etter kapittel 13. § 13-6 gjelder ikke.

Flytter ikke saksøkte frivillig, må den som har begjært fravikelse, forskuttere utgiftene til gjennomføring av fravikelsen innen en frist medhjelperen fastsetter. Medhjelperen begjærer fravikelse etter kapittel 13. For utgiftene til fravikelsen har panthaveren panterett som bestemt i panteloven § 1-5 bokstav a og får stilling som saksøker under tvangssalget. Selv om panthaveren har bedre prioritet, kan denne ikke begjære stadfestelse uten at budet dekker alle heftelser med bedre prioritet enn den best prioriterte av den opprinnelige saksøker og saksøkere som har trådt inn etter § 11-11. Panthaveren kan heller ikke begjære stadfestelse før det er skaffet en erstatningsbolig som retten har godtatt, dersom den opprinnelige saksøkeren og i tilfelle dessuten også saksøkere som er trådt inn etter § 11-11, er pålagt å skaffe erstatningsbolig.

Er det krevet erstatningsbolig, kan fravikelse ikke gjennomføres før det enten er skaffet en erstatningsbolig som retten har godtatt, eller det rettskraftig er fastslått at saksøkeren ikke har plikt til å skaffe erstatningsbolig.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende ved tvangssalg av borettslagsandel som er registrert i grunnboken.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 626).

§ 11-15. Omsorg for formuesgodet

Medhjelperen skal så langt det er mulig påse at formuesgodet ikke forringes under salget. Dersom det er behov for tiltak som ikke kan utsettes uten fare for skade på formuesgodet, eller for tiltak som det er naturlig å foreta forut for salg for å bedre prisen, som rydding, rengjøring og enkelt vedlikehold, skal medhjelperen varsle saksøkeren og andre panthavere som kan tenkes å ville begjære tiltaket. Etter begjæring fra en panthaver kan medhjelperen iverksette tiltaket. Utgiftene til tiltaket skal forskutteres av den som har begjært det iverksatt. § 11-14 annet ledd tredje til femte punktum gjelder tilsvarende. Om oppbevaring av løsøre som fjernes gjelder § 13-11 annet til fjerde ledd tilsvarende.

Medhjelperen kan iverksette tiltak som nevnt i første ledd selv om ingen panthaver har begjært det eller forskuttert utgiftene. Medhjelperen kan kreve sine utgifter dekket av kjøpesummen i samsvar med § 11-36 annet ledd fjerde punktum og har rett til å begjære stadfestelse i samme utstrekning som om utgiftene var dekket av en panthaver, jf § 11-14 annet ledd fjerde og femte punktum.

Finner medhjelperen under tvangssalg av fast eiendom at eiendommen bør fravikes, gir medhjelperen underretning til tingretten, saksøkeren og andre panthavere som kan tenkes å ville begjære fravikelse. Finner medhjelperen under tvangssalg av skip og luftfartøy at skipet eller luftfartøyet bør settes fast, gir medhjelperen underretning til tingretten og saksøkeren.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-16. Varsling av parter og rettighetshavere

Medhjelperen skal så langt det er mulig straks underrette partene, personer som er varslet etter § 11-8, og kjente rettighetshavere om tvangssalget med opplysning om hvem som er saksøker og hvilket krav tvangssalget er begjært for.

Saksøkte skal oppfordres til innen en frist fastsatt av medhjelperen å opplyse om det finnes rettigheter i formuesgodet som ikke går fram av realregisteret, og om det finnes tilbehørsgjenstander som eies av andre eller som er beheftet særskilt. Unnlater saksøkte å opplyse om slike heftelser som saksøkte kjenner til, blir saksøkte ansvarlig overfor rettighetshaveren og kjøperen for tap unnlatelsen medfører.

Saksøkeren og andre panthavere skal oppfordres til innen en frist fastsatt av medhjelperen å gi opplysning om størrelsen av pantekravet med renter og kostnader. En panthaver som unnlater å gi slike opplysninger innen fristen, er

ansvarlig for økning i godtgjørelsen til medhjelperen som skyldes merarbeid som følge av unnlatelsen. Ved fordelingen av kjøpesummen dekkes økningen av panthaverens del av kjøpesummen.

Andre rettighetshavere skal oppfordres til å gi de opplysninger som trengs for utarbeidelsen av salgsoppgaven og utkast til fordelingskjennelse.

I underretningen skal medhjelperen gjøre oppmerksom på følgen av å unnlate å gi opplysninger.

Endret ved lover 11 mars 1994 nr. 3, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 11-17. Innhenting av opplysninger

Medhjelperen skal forberede salget ved å foreta slike undersøkelser og å innhente slik dokumentasjon som er vanlig ved frivillig omsetning gjennom megler. Innhentet dokumentasjon skal være tilgjengelig for parter og rettighetshavere på medhjelperens kontor. For kjøpsinteresserte skal innhentet dokumentasjon være tilgjengelig som vanlig ved frivillig omsetning.

§ 11-18. Salg av tilbehør, ideell del m m

Salget skal omfatte både hovedgjenstanden og tilhørende ting og rettigheter som omfattes av panteretten. Selv om saksøkeren bare har pant i en ideell del av formuesgodet, kan retten beslutte at salget skal omfatte hele formuesgodet dersom det blir gitt samtykke av saksøkte eller en annen sameier som har rett til å kreve sameiet oppløst ved tvangssalg.

Ved salg av fast eiendom kan en saksøker som også har panterett i driftstilbehør som nevnt i panteloven § 3-4, kreve at salget skal omfatte driftstilbehøret dersom samlet salg antas å gi størst samlet utbytte og det for driftstilbehøret foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag som nevnt i loven her § 8-2. Kravet må fremsettes i begjæringen om tvangssalg. § 8-6 første og annet ledd, § 8-7 første ledd annet punktum og annet ledd og § 8-8 gjelder tilsvarende.

Salg av luftfartøy skal også omfatte lagrede reservedeler som omfattes av panterett i luftfartøyet, når reservedelene befinner seg i riket. Saksøkeren kan likevel i begjæringen kreve at luftfartøyet skal selges uten reservedelene dersom de bedre prioriterte panthavere ikke har pant i reservedelene og det må antas at samlet salg vil redusere saksøkerens eller etterstående panthaveres dekningsmulighet. Skal luftfartøyet selges uten reservedelene, kan saksøkeren innen en frist som medhjelperen setter, kreve at også reservedelene selges under forfølgningen. Selges luftfartøyet og reservedelene sammen, fordeles

hele kjøpesummen under ett.

Den som har panterett i et luftfartøy med prioritet etter saksøkerens krav, og i tillegg panterett i lagrede reservedeler som ikke omfattes av bedre prioriterte panthaveres panterett, kan kreve at salget skal omfatte også reservedelene. Begjæring må fremsettes så tidlig at medhjelperen kan avertere samlet salg av luftfartøyet og reservedelene. Hele kjøpesummen fordeles i tilfelle under ett.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-19. Salg av flere formuesgoder

Når det under tvangssalget skal selges flere realregistrerte formuesgoder, skal formuesgodene selges enkeltvis. Ved tvangssalg av en fast eiendom som er blitt oppdelt i flere faste eiendommer etter at pantekravet ble stiftet, kan eiendommene selges under ett når det gir størst utbytte.

Når formuesgodene selges enkeltvis og det er mulig at saksøkeren vil få full dekning uten at alle selges, skal retten fastsette en rekkefølge for salgene. Formuesgoder som tilhører hovedskyldneren, skal selges først. Ved tvangssalg av en fast eiendom som er blitt oppdelt etter at pantekravet ble stiftet, selges av eiendommer som tilhører andre enn hovedskyldneren, fortrinnsvis de sist utskilte eiendommene først.

Er en fast eiendom blitt oppdelt i flere faste eiendommer etter at pantekravet ble stiftet, og enkelte av eiendommene tilhører hovedskyldneren for pantekravet, kan retten avvise en begjæring om tvangssalg av bare enkelte av eiendommene dersom den ikke omfatter hovedskyldnerens eiendommer.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-20. Forholdet til bedre prioriterte heftelser

Salget kan bare gjennomføres dersom alle heftelser med bedre prioritet enn saksøkerens krav blir dekket. For beregning av foranstående pengeheftelser gjelder § 11-36 annet og tredje ledd tilsvarende. Lovbestemt pant tas det bare hensyn til i den utstrekning det er klart at kravet består. Foranstående heftelser som ikke er pengeheftelser, skal overtas av kjøperen utenfor kjøpesummen.

Dersom medhjelperen mener at det ikke kan oppnås bud som tilfredsstiller første ledd, skal medhjelperen underrette saksøkeren og tingretten. I

underretningen skal det opplyses om at innsigelser mot at saken heves, må fremsettes direkte for tingretten innen to uker fra avsendelsen av underretningen. Etter utløpet av fristen skal retten heve saken dersom den finner det klart at det ikke kan oppnås bud som tilfredsstiller første ledd.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-21. Forholdet til heftelser med samme eller dårligere prioritet

Pengeheftelser med prioritet ved siden av eller etter saksøkerens krav, dekkes etter prioritet så langt kjøpesummen rekker.

Andre heftelser enn pengeheftelser som har prioritet ved siden av eller etter saksøkerens krav, overtas av kjøperen utenfor kjøpesummen hvis den ikke er satt til side. Heftelsen skal settes til side i den utstrekning det er nødvendig for å gi dekning til heftelser med bedre eller lik prioritet. Den settes til side ved at bud stadfestes etter at det ved foreleggelsen av bud m m for rettighetshaverne er opplyst at heftelsen skal settes til side, jf § 11-29 første ledd bokstav d. Så langt kjøpesummen rekker, har rettighetshaveren etter prioritet krav på erstatning for heftelsens verdi. For å avklare om formuesgodet kan bli solgt med plikt for kjøperen til å overta heftelsen, kan medhjelperen innhente alternative bud.

§ 11-22. Det personlige ansvar for heftelsene

Har saksøkte personlig ansvar for en heftelse som fortsatt skal bestå, blir også kjøperen personlig ansvarlig. Når fordringshaveren godkjenner kjøperen som ny skyldner, blir saksøkte fri sitt ansvar i samme omfang.

§ 11-23. Utøvelse av forkjøpsrett

En forkjøpsrett som ikke er satt til side etter § 11-21 annet ledd, kan gjøres gjeldende når stadfestelseskjennelsen er rettskraftig. En forkjøpsrett som gjøres gjeldende, er uten innvirkning på tvangssalgskjøperens rettigheter og plikter i henhold til tvangssalget.

§ 11-24. Salgsoppgave

Medhjelperen skal utforme en skriftlig salgsoppgave om formuesgodet som gis til kjøpsinteresserte før bud inngis. Oppgaven skal så langt det er mulig

inneholde de opplysninger som det er vanlig å gi ved frivillig omsetning gjennom megler. Har medhjelperen ikke hatt anledning til å innhente bestemte opplysninger eller til å kontrollere dem, skal det gis opplysning om grunnen til det.

Salgsoppgaven skal opplyse om at salget er et tvangssalg, og om at kjøperen har begrenset adgang til å påberope mangler. Videre skal det gå fram hvem kjøpesummen skal betales til. Det skal fastsettes hvem som skal bære utgiftene ved tiltredelsen og overtakelsen av formuesgodet. Det skal opplyses om heftelser som ikke er pengeheftelser og som fortsatt skal bestå. Krever erverv av formuesgodet konsesjon, skal det opplyses at kjøperen bærer risikoen for at konsesjon blir gitt. For odelseiendommer skal det opplyses at kjøperen bærer risikoen for odelsløsning.

Salgsoppgaven skal for øvrig gi de nødvendige opplysninger om salgsordningen etter denne loven og dessuten inneholde eventuelle utfyllende salgsvilkår som medhjelperen har fastsatt.

§ 11-25. Avertering, visning og sikkerhet for bud

Medhjelperen skal avertere formuesgodet på den måte som er vanlig ved frivillig omsetning gjennom megler. Kjøpsinteresserte skal gis adgang til å besiktige formuesgodet i samsvar med vanlig praksis ved frivillig omsetning, jf § 5-9 annet ledd.

Medhjelperen kan kreve at en byder legger fram en finansieringsplan. Finner ikke medhjelperen planen tilfredsstillende, kan medhjelperen pålegge byderen å stille sikkerhet for budet innen en frist medhjelperen fastsetter. Gjør ikke byderen det, kan budet settes ut av betraktning.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 11-26. Budenes bindende virkning

Det kan bare tas hensyn til bud som er bindende for byderen i minst seks uker. Med rettens samtykke kan det likevel tas hensyn til bud med kortere bindingstid ned til 15 dager. Et bud som ikke lenger er bindende, kan bare stadfestes dersom byderen samtykker. Et bud er ikke bindende for byderen når det følger av alminnelige avtalerettslige regler at byderen er ubundet.

Stadfester retten et bud, løses samtidig andre bydere fra sine bud. Nekter retten ved kjennelse å stadfeste noe bud, løses samtlige bydere fra sine bud. En byder løses dessuten fra sitt bud dersom saksøkeren gir avkall på adgangen til å

begjære det stadfestet.
Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-27. Betalingsfrist og oppgjørsdag

Kjøpesummen skal betales innen en oppgjørsdag som er tre måneder regnet fra den dag medhjelperen forelegger bud m m for rettighetshaverne og retten etter § 11-29. Betalingsplikten inntrer likevel ikke før to uker etter at stadfestelseskjennelsen er rettskraftig. Del av kjøpesummen som etter fordelingskjennelsen dekker en pengeheftelse som kjøperen skal overta etter avtale med rettighetshaveren, innbetales ikke. Kjøpesummen plasseres til best mulig rente i norsk bank inntil den utbetales.

Betales hele eller en del av kjøpesummen etter oppgjørsdagen, men innen to uker etter at stadfestelsen er rettskraftig, betales et rentetillegg fastsatt av Kongen. Betales ikke kjøpesummen, eventuelt med tillegg av renter etter første punktum, innen betalingsfristen etter første ledd, gjelder § 11-32.
Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-28. Saksøkerens begjæring om stadfestelse av bud

Når medhjelperen har mottatt ett eller flere bud som bør godtas, skal medhjelperen straks forelegge budene for saksøkeren med spørsmål om saksøkeren vil begjære noen av dem stadfestet. Foruten for den opprinnelige saksøkeren skal budene forelegges for den som har trådt inn som saksøker etter § 11-11, og den som har stilling som saksøker etter §§ 11-14 eller 11-15. Saksøkeren skal snarest mulig underrette medhjelperen om stadfestelse begjæres eller om grunnen til at stadfestelse ikke begjæres.

Saksøkeren må ikke uten saklig grunn begjære stadfestelse av et bud når et høyere bud kan stadfestes. Saksøkeren må heller ikke uten saklig grunn forbigå bud fra en etterstående panthaver som har gitt likt bud med en annen. Er saksøkeren i tvil om hvilket av flere bud som skal velges, kan saksøkeren overlate valget mellom disse til tingretten.

Dersom saksøkeren har begjært tvangssalg for flere pantekrav, skal det opplyses hvilket krav som er grunnlag for begjæringen om stadfestelse.

En begjæring om stadfestelse kan trekkes tilbake inntil budet er stadfestet.

Unnlater saksøkeren å begjære stadfestelse i tide, eller oppgir saksøkeren en grunn for ikke å begjære stadfestelse som medhjelperen mener ikke er

rimelig, skal medhjelperen straks varsle saksøkeren om forholdet. Unnlater saksøkeren deretter å begjære stadfestelse innen en kort frist medhjelperen har fastsatt, skal medhjelperen underrette tingretten og samtidig varsle saksøkeren om at innsigelser mot at saken heves, må fremsettes direkte for tingretten innen to uker fra avsendelsen av varselet. Etter utløpet av fristen skal retten heve saken dersom saksøkeren ikke hadde rimelig grunn for ikke å begjære stadfestelse.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-29. Foreleggelse av bud m m for rettighetshaverne og tingretten

Dersom saksøkeren begjærer bud stadfestet, skal medhjelperen sende tingretten, partene, kjente rettighetshavere og bydere som har gitt bud som er begjært stadfestet, skriftlig melding med:

a. opplysning om hvem som er saksøker og hvilket krav tvangssalget er begjært for,
b. opplysning om hvilket bud som er begjært stadfestet og om det er stilt eller krevet sikkerhet for budet,
c. gjenpart av salgsoppgaven,
d. fortegnelse over heftelser som ikke er pengeheftelser og som skal settes til side,
e. opplysning om hvorvidt høyere bud enn det som er begjært stadfestet, er avvist på grunn av manglende sikkerhet eller andre forhold, og
f. utkast til kjennelse om fordelingen av kjøpesummen.

I underretningen skal det opplyses om at innsigelser mot stadfestelse eller mot utkastet til fordelingskjennelse må være kommet fram til tingretten innen to uker fra avsendelsen av underretningen.

Dersom medhjelperen finner at et bud som bare er bindende i kort tid bør godtas, kan bud m m forelegges for rettighetshaverne og retten samtidig som budet forelegges for saksøkeren med forespørsel om begjæring om stadfestelse. I underretningen til rettighetshaverne og retten skal det opplyses at saksøkeren ikke har vært forelagt budet tidligere, og dessuten gis opplysninger som nevnt i første ledd bokstav b om budet og opplysninger som nevnt i første ledd bokstav e om andre bud. Saksøkeren skal snarest mulig underrette både medhjelperen og retten om budet begjæres stadfestet.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-30. Tingrettens stadfestelse

Etter at fristen for å fremsette innvendinger mot stadfestelse er utløpt, skal tingretten ved kjennelse snarest mulig avgjøre om bud skal stadfestes.

Retten skal nekte et bud stadfestet dersom:

a. det er sannsynlig at fornyede salgsforsøk vil lede til større utbytte,
b. budet ikke dekker samtlige heftelser med bedre prioritet enn saksøkerens krav,
c. budet ikke er bindende for byderen etter alminnelige avtalerettslige regler,
d. saksøkte har oppfylt saksøkerens krav, eller saken av annen grunn skal heves etter § 5-17 jf § 6-1,
e. budet er inngitt i strid med § 2-11,
f. det foreligger en annen feil som ikke er avhjulpet og som ikke settes ut av betraktning etter § 5-6 annet ledd, når feilen åpenbart har hatt betydning for salget.

Nekter retten stadfestelse, skal saken heves dersom nektelsen skyldes forhold som ikke kan avhjelpes eller retten finner det klart at det ikke kan oppnås bud som dekker samtlige heftelser med bedre prioritet enn saksøkerens krav. Saken skal også heves dersom begjæringen om stadfestelse trekkes tilbake uten rimelig grunn.

Ved stadfestelse av bud ved tvangssalg av tillatelser som er registrert i Petroleumsregisteret, skal det i stadfestelseskjennelsen tas inn som betingelse for ervervet at byderen får konsesjon. Har ikke byderen fått konsesjon innen tre måneder fra stadfestelseskjennelsen, kan partene, rettighetshaverne og byderen begjære at tingretten ved kjennelse tar stilling til om stadfestelseskjennelsen skal oppheves. Virkningene av stadfestelsen etter § 11-31 og byderens plikt til å betale kjøpesummen inntrer først når konsesjon er gitt.

Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-31. Virkningen av stadfestelsen

Når et bud er stadfestet, overtar kjøperen risikoen for formuesgodet på oppgjørsdagen. Når kjøperen dessuten har betalt kjøpesummen, eventuelt med tillegg av renter, blir kjøperen eier av formuesgodet og overtar retten til avkastningen. Tiltrer kjøperen formuesgodet før oppgjørsdagen etter annet

ledd, blir kjøperen eier og overtar risikoen og retten til avkastningen på det tidspunkt formuesgodet tiltres.

Dersom det er fare for at saksøkte urettmessig vil forføye over formuesgodet til skade for kjøperen, kan retten på begjæring ved kjennelse beslutte at kjøperen skal få tiltre formuesgodet før oppgjørsdagen straks kjøpesummen er betalt. Dersom formuesgodet allerede er fraveket, kan medhjelperen på begjæring bestemme at kjøperen skal få tiltre formuesgodet straks kjøpesummen er betalt.

Når kjøperen er blitt eier av formuesgodet, kan kjøperen på grunnlag av stadfestelseskjennelsen og uten gebyr begjære tvangsfullbyrdelse etter kapittel 13 dersom saksøkte eller en person som er varslet etter § 11-8 første ledd, ikke frivillig fraviker formuesgodet. Det samme gjelder når kjøperen er gitt adgang til å tiltre formuesgodet før oppgjørsdagen, og kjøpesummen er betalt.

Når kjøperen er blitt eier, faller samtlige pengeheftelser i formuesgodet bort unntatt pengeheftelser som kjøperen skal overta etter avtale med rettighetshaveren. Fra samme tidspunkt bortfaller heftelser som er satt til side etter § 11-21 annet ledd.

Når kjøper av akvakulturtillatelse har betalt kjøpesummen, eventuelt med tillegg av renter, skal retten sørge for at kjøper straks blir innført i akvakulturregisteret.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006).

§ 11-32. Mislighold fra kjøper

Dersom kjøpesummen ikke blir betalt innen betalingsfristen, plikter kjøperen å betale forsinkelsesrente etter lov om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd første punktum.

Oversitter kjøperen betalingsfristen, skal medhjelperen, eller retten dersom den skal motta kjøpesummen, straks varsle kjøperen om at kjøpet vil bli hevet dersom kjøpesummen med renter ikke er betalt innen en frist på minst to uker. Oversittes denne fristen, skal retten ved kjennelse oppheve stadfestelseskjennelsen og deretter underrette medhjelperen om at salget skal fortsettes. Ved opphevelsen faller kjennelsen om fordelingen av kjøpesummen bort.

Er formuesgodet gått tapt eller blitt skadet etter at kjøperen overtok risikoen for det, plikter kjøperen å erstatte tap som skyldes at kjøperen ikke har holdt formuesgodet forsikret mot brann og annen tingsskade i den utstrekning det er vanlig. Blir salg gjennomført etter opphevelsen, er kjøperen ansvarlig for forskjellen overfor rettighetshavere som fikk bedre dekning etter den første

fordelingskjennelsen enn etter den siste, dersom ikke misligholdet skyldtes en uforutsett hindring utenfor kjøperens kontroll. Krav mot kjøperen etter dette ledd gjøres gjeldende ved søksmål for de alminnelige domstoler. Søksmålet kan reises i den rettskrets der tvangssalget er gjennomført.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 83, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-33. Utstedelse av skjøte

Når kjøperen er blitt eier av formuesgodet og stadfestelseskjennelsen er blitt rettskraftig, skal retten på kjøperens begjæring utstede skjøte. Skjøtet skal opplyse om pengeheftelser som skal bli stående. Det skal videre inneholde en fortegnelse over heftelser som er satt til side etter § 11-21 annet ledd. Er det begjært oppfriskning mot oversittelse av fristen for å påanke stadfestelseskjennelsen før skjøte er utstedt, skal utstedelsen utstå til angrepet er rettskraftig avgjort.

Kjøperen og medhjelperen kan avtale at medhjelperen skal begjære skjøte utstedt, og at retten skal sende det til medhjelperen. Avtalepant som sikrer lån gitt til kjøperen for erverv av formuesgodet, som medhjelperen har besørget registrert og som er registrert samme dag som skjøtet, går foran alle andre rettsstiftelser som utledes fra kjøperen uansett når de er registrert. Ved tvangssalg av skip gjelder dessuten sjøloven § 24 tredje ledd tredje punktum.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11-34. Rettsmiddel mot stadfestelsen

En kjennelse som stadfester et bud, kan angripes ved anke. Anke kan bare grunnes på at budet ikke skulle ha vært stadfestet etter § 11-30 annet ledd bokstavene b til f. Anke kan ikke grunnes på innvendinger mot stadfestelse som ikke har vært fremsatt for tingretten. Anke kan likevel grunnes på nye innvendinger dersom det ikke kan legges den ankende til last at innvendingen ikke ble fremsatt tidligere, eller særlige omstendigheter taler for det.

Ankefristen er en måned regnet fra avsigelsen. Det kan ikke begjæres oppfriskning for oversittelse av ankefristen etter at skjøte er registrert eller kjøpesummen er utbetalt. Begjæres det oppfriskning etter at skjøte er utstedt, skal retten straks sørge for at det anmerkes i realregisteret at stadfestelsen er angrepet.

Ankerett har partene, personer som er varslet etter § 11-8 første ledd, kjøperen og rettighetshavere med en rett som salget har grepet inn i. Ankemotpart er enhver annen som er part eller kjøper.

Dersom stadfestelsen av et bud blir opphevet, faller en kjennelse om fordelingen av kjøpesummen bort.

Endret ved lover 11 mars 1994 nr. 3, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11-35. Oppgjøret ved opphevelse av stadfestelsen

Dersom stadfestelsen oppheves etter anke, bortfaller virkningene av stadfestelsen når opphevelsen er rettskraftig.

Oppheves stadfestelsen etter at kjøperen har tiltrådt formuesgodet, skal formuesgodet tilbakeføres. På grunnlag av opphevelsen kan det begjæres tvangsfullbyrdelse etter kapittel 13 dersom kjøperen ikke frivillig fraviker formuesgodet.

Oppheves stadfestelsen etter at kjøpesummen er betalt, dekkes lån som skulle ha vært sikret etter § 11-33 annet ledd, før resten av kjøpesummen med renter etter §§ 11-27 og 11-32 betales tilbake til kjøperen. Kjøpesummen tilbakebetales ikke før formuesgodet i tilfelle er tilbakeført.

Kjøperen kan kreve dekning for forsvarlige kostnader til forsikring og omsorg for formuesgodet. Er formuesgodet gått tapt eller blitt skadet etter at kjøperen har overtatt risikoen for det, plikter kjøperen å erstatte tap som skyldes at kjøperen ikke har holdt det forsikret mot brann eller annen tingsskade i den utstrekning det er vanlig. Er formuesgodet gått tapt eller blitt skadet etter at kjøperen har tiltrådt, er kjøperen ansvarlig for tap som skyldes at kjøperen har forsømt å dra slik omsorg for formuesgodet som er rimelig etter forholdene.

Har kjøperen mottatt avkastning eller hatt vesentlig nytte av formuesgodet, plikter kjøperen å betale rimelig vederlag for fordelen.

Krav etter fjerde og femte ledd avgjøres av tingretten ved kjennelse dersom kravene kan avregnes i kjøperens krav på tilbakebetaling av kjøpesummen eller i krav som avregnes i tilbakebetalingskravet. For øvrig gjøres krav etter fjerde og femte ledd gjeldende ved ordinært søksmål etter tvistelovens regler. Søksmålet kan reises i den rettskrets der tvangssalget er gjennomført.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11-36. Fordelingen av kjøpesummen

Retten skal ved kjennelse fastsette fordelingen av kjøpesummen. Fordelingskjennelsen kan avsies samtidig med stadfestelseskjennelsen, og skal senest avsies innen en uke etter at stadfestelsen er blitt rettskraftig.

Rettsgebyret og godtgjørelse til medhjelperen dekkes forlodds av kjøpesummen. Det samme gjelder kostnader ved kjøperens tiltredelse og overtakelse av formuesgodet som kjøperen ikke skal bære selv. Etter prioritet dekkes deretter pengeheftelser og erstatning for ikke-pengeheftelser som er satt til side etter § 11-21 annet ledd. Medhjelperens krav etter § 11-15 annet ledd dekkes foran saksøkerens krav. Heftelsene med renter og kostnader beregnes etter kravenes størrelse på oppgjørsdagen.

Den del av kjøpesummen som dekker et betinget krav, skal i kjennelsen avsettes til dekning av kravet. Til dekning av et omstridt eller usikkert krav kan det avsettes en del. Når det kan avgjøres hvordan den avsatte delen av kjøpesummen skal fordeles, avsier retten på begjæring fordelingskjennelse om fordelingen av denne delen.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-37. Rettsmiddel mot fordelingen

Fordelingskjennelsen kan angripes ved anke og gjenåpning. Endres fordelingen etter at kjøpesummen er utbetalt, skal de som har fått for meget utbetalt, pålegges å betale det de har fått for meget, til de berettigede. Den som har mottatt betaling i god tro, kan likevel ikke pålegges slik betaling.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11-38. Utbetaling av kjøpesummen

Salget avsluttes ved at kjøpesummen utbetales til de berettigede. Kjøpesummen skal utbetales når både fordelingskjennelsen og stadfestelseskjennelsen er rettskraftige. Selv om fordelingskjennelsen er angrepet, skal kjøpesummen utbetales i den utstrekning fordelingen ikke er angrepet. Er det påløpt renter av kjøpesummen, får de berettigede del i rentene etter den enkeltes forholdsmessige del i kjøpesummen. Er det begjært oppfriskning mot oversittelse av fristen for å anke stadfestelseskjennelsen før kjøpesummen er utbetalt, skal utbetalingen utstå til angrepet er rettskraftig avgjort.

For pantekrav som er knyttet til et verdipapir, skal det ikke utbetales del av kjøpesummen før panthaveren har fremlagt dokumentet. Ved utbetaling skal beløpet noteres på dokumentet. Gir dokumentet uttrykk for at kravet er sikret ved panterett i formuesgodet, skal det også noteres at panteretten er falt bort som følge av tvangssalget.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11-39. Mangler

En mangel foreligger når:

a. formuesgodet ikke svarer til opplysninger om vesentlige forhold som medhjelperen har gitt, og som kan antas å ha innvirket på kjøpet,
b. medhjelperen har forsømt å gi opplysning om vesentlige forhold som denne måtte kjenne til og som kjøperen hadde grunn til å regne med å få, såfremt unnlatelsen kan antas å ha innvirket på kjøpet, eller
c. formuesgodet er i vesentlig dårligere stand enn kjøperen hadde grunn til å regne med.

Dersom formuesgodet har mangler, kan kjøperen kreve prisavslag. Kjøperen kan ikke heve kjøpet på grunn av mangler. Erstatning kan bare kreves av medhjelperen dersom denne har utvist skyld eller det foreligger annet særskilt rettsgrunnlag. Krav om prisavslag eller erstatning gjøres gjeldende ved søksmål. Søksmålet reises for den tingrett som har behandlet tvangssalget eller for den domstol som saken hører under etter tvisteloven. Ved søksmål om prisavslag saksøkes de som har fått del i den del av kjøpesummen som rammes av prisavslaget.

Kjøpesummen må betales selv om prisavslag kreves. Dersom kjøperen krever at den del av kjøpesummen som rammes av kravet om prisavslag, ikke skal utbetales til de berettigede, skal denne delen av kjøpesummen holdes tilbake hvis ikke retten finner kravet om prisavslag åpenbart grunnløst. Dersom kjøperen ikke har reist søksmål om prisavslag innen to måneder regnet fra forfallstidspunktet for kjøpesummen, skal den tilbakeholdte del av kjøpesummen ikke lenger holdes tilbake.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11-40. Rettsmangel

Dersom formuesgodet før tvangssalget helt eller delvis var eiet av en person som ikke var saksøkt og heller ikke ble varslet etter § 11-8 første ledd, er vedkommendes eiendomsrett fortsatt i behold hvis ikke eiendomsretten er falt bort ved registrering av skjøtet etter alminnelige regler om godtroerverv. Tvist om eiendomsretten avgjøres ved søksmål. Søksmålet reises for den tingrett som behandlet tvangssalget eller for den domstol som saken hører under etter tvisteloven.

Dersom kjøperen må gi fra seg formuesgodet, kan denne av enhver som har fått del i kjøpesummen, kreve tilbake det vedkommende har fått. Kjøperen kan ikke heve kjøpet på grunn av rettsmangelen. Erstatning kan bare kreves av medhjelperen dersom denne har utvist skyld eller det foreligger annet særskilt rettsgrunnlag. Krav på tilbakebetaling eller erstatning gjøres gjeldende ved søksmål. Søksmålet reises for den tingrett som behandlet tvangssalget eller for den domstol som saken hører under etter tvisteloven.

Kjøpesummen må betales selv om det er fare for at kjøperen må gi fra seg formuesgodet til en tredjeperson etter første ledd. Dersom kjøperen krever at kjøpesummen ikke skal utbetales til de berettigede, skal kjøpesummen holdes tilbake med mindre retten finner at det åpenbart ikke er fare for at kjøperen må gi fra seg formuesgodet. Dersom kjøperen ikke har reist søksmål mot tredjepersonen innen to måneder regnet fra forfallstidspunktet for kjøpesummen, skal kjøpesummen ikke lenger holdes tilbake.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 11-41. Partiell rettsmangel

En ikke-pengeheftelse som det ikke er tatt forbehold om i salgsoppgaven, er likevel i behold dersom den ikke er satt til side etter § 11-21 annet ledd og heller ikke er falt bort ved registrering av skjøtet etter alminnelige regler om godtroerverv. Er en ikke-pengeheftelse i behold til tross for at det ikke er tatt forbehold om den i salgsoppgaven, gjelder § 11-39 annet og tredje ledd tilsvarende.

§ 11-42. Saksøkerens ansvar for feil

Dersom saksøkeren har unnlatt å gjøre oppmerksom på en uregistrert rettighet

i formuesgodet som saksøkeren kjente til, og rettighetshaveren derved lider tap, er saksøkeren ansvarlig for tapet. Kravet gjøres gjeldende ved søksmål for de alminnelige domstoler. Søksmålet kan reises i den rettskrets der tvangssalget er gjennomført.

III. Auksjonssalg

§ 11-43. Vilkår for auksjonssalg

Dersom salget skal skje ved auksjon holdt av namsmyndigheten, bestemmer retten om denne eller namsmannen skal holde auksjonen. Auksjon over fast eiendom i lensmannsdistrikt holdes i alminnelighet av namsmannen.

Skal namsmannen holde auksjonen, sendes sakens dokumenter til namsmannen, som forbereder og holder auksjonsmøtet.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-44. Forberedelse av auksjonsmøtet, salgets omfang og forholdet til andre heftelser m m

Den namsmyndighet som skal holde auksjonen, skal straks underrette partene og personer som er varslet etter § 11-8 om tvangssalget og samtidig gi saksøkte pålegg som nevnt i § 11-16 annet ledd, jf femte ledd. Namsmyndigheten kan pålegge saksøkeren innen en nærmere bestemt frist å utarbeide en liste over kjente rettighetshavere i formuesgodet og deres adresser. Unnlater saksøkeren det, skal retten heve saken.

§§ 11-18 og 11-19, 11-20 første ledd, 11-21 til 11-23 og 11-27 gjelder tilsvarende. Frist etter § 11-18 tredje ledd tredje punktum fastsettes av namsmyndigheten. Formuesgodet ropes opp med plikt for kjøperen til å overta alle heftelser med prioritet ved siden av eller etter saksøkerens krav som ikke er pengeheftelser. Oppnås ikke et bud som gir full dekning for de rettigheter som har bedre eller samme prioritet, ropes formuesgodet opp uten heftelsen. Bud er bindende i seks uker fra auksjonsdagen. For øvrig gjelder § 11-26 første ledd fjerde punktum og annet ledd. Oppgjørsdagen er tre måneder fra auksjonsdagen. Kjøpesummen skal betales til retten. Kjøperen bærer utgiftene ved tiltredelsen og overtakelsen av formuesgodet.

Er omsetningen av formuesgodet underlagt konsesjon, skal namsmyndigheten før auksjonen holdes, bringe på det rene den høyeste pris som vil bli akseptert. Den myndighet som avgjør konsesjonsspørsmålet, har plikt til å gi namsmyndigheten bindende uttalelse om høyeste pris som vil bli

godkjent. Namsmyndigheten skal ikke holde auksjonen før klagefristen for denne uttalelsen er utløpt eller klagesaken er avgjort.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 11-45. Utarbeidelse av auksjonsvilkår

Saksøkeren plikter på namsmyndighetens anmodning å utarbeide et forslag til auksjonsvilkår innen en frist namsmyndigheten fastsetter. Unnlater saksøkeren det, skal retten heve saken.

Auksjonsvilkårene skal gi opplysning om:

a. hvilket formuesgode som skal selges og dets registerbetegnelse, hvor formuesgodet befinner seg, saksøkerens og dennes prosessfullmektigs navn og adresse, saksøktes navn og adresse, kravet og dagen for registreringen av grunnlaget,
b. at formuesgodet selges med begrenset adgang for kjøperen til å påberope mangler,
c. at kjøpesummen skal betales til retten innen tre måneder fra auksjonsdagen,
d. at saksøkeren kan kreve at det stilles sikkerhet for bud,
e. at kjøperen skal bære utgiftene ved tiltredelsen og overtakelsen av formuesgodet,
f. heftelser som ikke er pengeheftelser, og om vilkårene for alternative opprop i tilfelle slike heftelser må settes til side,
g. lovens regler om hvor lenge budene er bindende, det personlige ansvar for heftelsene og mislighold fra kjøper.

På grunnlag av saksøkerens forslag til auksjonsvilkår utarbeider namsmyndigheten et skriftlig utkast. Namsmyndigheten kan før auksjonsmøtet innhente uttalelse fra partene og rettighetshaverne om utformingen av auksjonsvilkårene.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-46. Stedet for auksjonen, varsel og kunngjøring

Auksjonsmøtet holdes i et rettslokale eller på et annet egnet sted. Møtet kan holdes utenfor namsmyndighetens distrikt. Partene og kjente rettighetshavere skal med minst to ukers varsel gis meddelelse om tid og sted for auksjonen. For varselet til rettighetshaverne gjelder § 11-16 tredje ledd første punktum og

fjerde ledd tilsvarende. Saksøkeren har plikt til å være til stede og skal i varselet gjøres særskilt oppmerksom på dette.

Minst to uker før auksjonen holdes, skal namsmyndigheten kunngjøre tid og sted for auksjonen to ganger i en avis eller et blad som er alminnelig lest blant dem som kan tenkes å være interessert i formuesgodet. Kunngjøringen skal gi opplysninger som nevnt i § 11-45 annet ledd bokstav a. Saksøktes navn og adresse tas ikke med i kunngjøringen. Ved tvangssalg av fast eiendom kan eiendommens adresse unntas. Det skal ellers gis de opplysninger om formuesgodet som det finnes naturlig å gi og som namsmyndigheten har tilgang til. Det skal fremgå at nødvendige opplysninger om salgsordningen kan fås ved henvendelse til namsmyndighetene. Auksjonen kan kunngjøres også på andre måter.

Dersom det før et auksjonsmøte oppdages at første og annet ledd er overtrådt og feilen ikke kan avhjelpes, skal nytt auksjonsmøte berammes.
Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 11 mars 1994 nr. 3, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 11-47. Alminnelige regler om auksjonsmøtet

Et auksjonsmøte som tingretten holder er et rettsmøte.

I rettsboken, eller namsboken dersom namsmannen holder auksjonsmøtet, skal de parter og rettighetshavere som møter nevnes. Dessuten føres inn alle bud som auksjonsstyreren finner at det kan bli spørsmål om å stadfeste. Videre føres inn alle erklæringer, påstander, innvendinger, avgjørelser og andre omstendigheter som er av betydning for spørsmålet om stadfestelse eller for en rettighetshavers rett.

Oppstår det tvist om kjensgjerninger av betydning som har inntruffet under auksjonsmøtet, skal opplysning straks søkes ved forklaring av de tilstedeværende, og det nødvendige protokolleres.

Auksjonsmøtet er offentlig. Den som opptrer forstyrrende, kan vises ut. Møtet er ikke offentlig etter at budgivningen er avsluttet.

Sakens dokumenter skal være tilgjengelige for parter, rettighetshavere og kjøpsinteresserte.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-48. Innledningen av auksjonsmøtet

Auksjonsmøtet starter med at auksjonsstyreren nevner det formuesgodet som skal selges, hvem som har begjært tvangssalget og for hvilket krav.

Auksjonsstyreren gir de opplysninger som ellers kan være av betydning. Deretter skal utkastet til auksjonsvilkår leses opp. Etter at de tilstedeværende er gitt adgang til å uttale seg, fastsetter auksjonsstyreren vilkårene.

§ 11-49. Budgivningen

Auksjonsstyreren oppfordrer de tilstedeværende til å gi bud.

Et bud skal avvises under budgivningen når:

a. det er inngitt i strid med § 2-11,
b. det er gitt av en person eller fullmektig som ikke selv har rettslig handledyktighet, eller
c. det oppgis å være gitt etter fullmakt og fullmaktsforholdet ikke straks blir godtgjort.

Et bud som er avvist, er ikke bindende.

Det er adgang til å gi bud under bud som allerede er avgitt.

Når ingen flere bud blir gitt, skal auksjonsstyreren gjentatte ganger høyt og tydelig kunngjøre det siste bud og si fra at oppropet vil slutte dersom ikke flere bud blir gitt. Blir det da ikke gitt flere bud, avsluttes oppropet.

§ 11-50. Avslutning av auksjonsmøtet

Er bindende bud gitt, skal auksjonsstyreren oppfordre partene, rettighetshaverne og byderne til å uttale seg om budene. Det skal opplyses at pengeheftelser faller bort i den utstrekning de ikke er dekket av budet. Auksjonsstyreren skal opplyse om at innvendinger kan komme for sent hvis de ikke blir satt fram i auksjonsmøtet og at grunnen for enhver innvending må oppgis.

Saksøkeren skal deretter oppfordres til å begjære et eller flere av budene stadfestet. § 11-28 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende. I forhold til § 11-28 annet ledd første punktum skal av flere like bud det først avgitte anses som det høyeste med mindre budet svarer til en høyeste lovlig pris.

Saksøkeren kan gjøre begjæringen om stadfestelse betinget av at byderen stiller sikkerhet for kjøpesummen. Underretning om at sikkerhet er stillet, må i tilfelle være kommet inn til tingretten innen en måned etter auksjonsdagen.

Saksøkeren kan forbeholde seg en frist til å ta stilling til om bud vil bli begjært stadfestet. Begjæringen må i tilfelle være kommet inn til tingretten innen en måned etter auksjonsdagen. Forbeholder saksøkeren seg frist til å

begjære stadfestelse, kan saksøkeren ikke gjøre begjæringen betinget av at byderen stiller sikkerhet.

Er auksjonen holdt av namsmannen, skal sakens dokumenter og utskrift av auksjonsprotokollen straks sendes tilbake til tingretten etter at møtet er holdt. Vedlagt saksdokumentene skal følge et anslag over formuesgodets verdi. Saksdokumentene sendes ikke tilbake dersom det ikke er gitt bindende bud eller saksøkeren har erklært at ingen av budene vil bli begjært stadfestet, og det er uklart om saksøkeren vil kreve ny auksjon.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 11-51. Stadfestelse, virkningen av stadfestelse, rettsmiddel mot stadfestelse m m

Når saksøkeren har begjært et bud stadfestet og byderen i tilfelle har stilt sikkerhet, skal retten ved kjennelse snarest mulig avgjøre om budet skal stadfestes. Innen seks uker fra auksjonsdagen kan et bud stadfestes selv om fristene etter § 11-50 tredje og fjerde ledd er oversittet. § 11-30 annet og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Om virkningen av stadfestelsen gjelder § 11-31 tilsvarende. Beslutning som nevnt i § 11-31 annet ledd annet punktum treffes av tingretten.

Om mislighold fra kjøper gjelder § 11-32 tilsvarende. § 11-32 tredje ledd annet punktum gjelder likevel ikke.

Om utstedelse av skjøte gjelder § 11-33 første ledd tilsvarende. Kjøperen og den som skal yte eller formidler lån til kjøperen for erverv av formuesgodet, kan avtale at denne skal begjære skjøte utstedt, og at tingretten skal sende det til vedkommende. Avtalepant som sikrer lån gitt til kjøperen for erverv av formuesgodet, som vedkommende har besørget registrert, og som er registrert samme dag som skjøtet, går foran alle andre rettsstiftelser som utledes fra kjøperen uansett når de er registrert. Ved tvangssalg av skip gjelder dessuten sjøloven § 24 tredje ledd tredje punktum.

Om rettsmiddel mot stadfestelsen og om oppgjøret ved opphevelse av stadfestelsen gjelder §§ 11-34 og 11-35 tilsvarende.

Endret ved lover 11 mars 1994 nr. 3, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-52. Fordelingen av kjøpesummen, rettsmiddel mot fordelingen og utbetalingen

Så snart stadfestelseskjennelsen er avsagt, setter retten opp et utkast til fordeling av kjøpesummen. Utkastet sendes partene og kjente rettighetshavere med oppfordring til å komme med innsigelser innen en frist som retten setter. Fristen bør i alminnelighet ikke være over to uker.

Når fristen er utløpt og kjøperen har betalt kjøpesummen, eventuelt med tillegg av renter, avsier retten kjennelse om fordelingen. Rettsgebyret dekkes forlodds. Etter prioritet dekkes deretter pengeheftelser og erstatning for ikke-pengeheftelser som er satt til side etter § 11-21 annet ledd. Heftelsene med renter og kostnader beregnes etter kravenes størrelse på oppgjørsdagen. § 11-36 tredje ledd gjelder tilsvarende.

Om rettsmiddel mot fordelingen gjelder § 11-37 tilsvarende.

Om utbetaling av kjøpesummen gjelder § 11-38 tilsvarende.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-53. Mangler, rettsmangel og saksøkerens ansvar for feil

Om mangler, rettsmangel og saksøkerens ansvar for feil gjelder §§ 11-39 til 11-42 tilsvarende.

§ 11-54. Ny auksjon, heving av saken

Dersom det ikke blir gitt bindende bud eller saksøkeren i auksjonsmøtet erklærer at ingen av budene vil bli begjært stadfestet, kan saksøkeren innen en måned kreve nytt salgsforsøk. Dersom saksøkeren har forbeholdt seg frist til å ta stilling til om bud skal begjæres stadfestet, kan saksøkeren innen fristen i stedet kreve nytt salgsforsøk.

Dersom bud blir begjært stadfestet og retten nekter stadfestelse av en grunn som kan avhjelpes før eller ved ny auksjon, skal saksøkeren gis anledning til å begjære ny auksjon innen en frist retten fastsetter. Dette gjelder likevel ikke dersom begjæringen innkom eller sikkerhet først ble stilt mer enn en måned etter auksjonsdagen.

Det kan bare begjæres ny auksjon en gang. Når retten har nektet stadfestelse etter § 11-30 annet ledd bokstavene a, c, e eller f, kan saksøkeren likevel alltid begjære ny auksjon.

Når avgitte bud ikke er stadfestet, bud ikke lenger er bindende og det ikke lenger kan kreves ny auksjon, skal saken heves.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

IV. Gjennomføring av tvangsbruk

§ 11-55. Tvangsbrukens gjenstand og varighet

Tvangsbruken skal gjelde både hovedgjenstanden og tilhørende ting og rettigheter som omfattes av panteretten. Selv om saksøkeren bare har pant i en ideell del av formuesgodet, kan retten beslutte at tvangsbruken skal utvides til å omfatte hele formuesgodet dersom det blir gitt samtykke av saksøkte eller en annen sameier som kan kreve sameiet oppløst ved tvangssalg.

Ved tvangsbruk av fast eiendom kan en saksøker som også har panterett for pantekravet i driftstilbehør som nevnt i panteloven §§ 3-4, 3-8 og 3-9 eller i varelager som nevnt i panteloven § 3-11, kreve at tvangsbruken også skal omfatte disse verdiene dersom verdiene har en naturlig tilknytning til den faste eiendommen, og det for disse verdienes del foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag som nevnt i denne loven § 8-2. Kravet må fremsettes i begjæringen om tvangsbruk. § 8-6 første og annet ledd og § 8-7 første ledd annet punktum og annet ledd gjelder tilsvarende.

Retten bestemmer hvor lenge tvangsbruken skal vare. For skip, luftfartøy og tillatelser som er registrert i Petroleumsregisteret, kan brukstiden ikke settes lengre enn to år. Det kan settes vilkår for tvangsbruken.

Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-56. Bestyrer

Tvangsbruken skal utøves av en bestyrer oppnevnt av retten. Ved tvangsbruk av tillatelser som er registrert i Petroleumsregisteret, oppnevnes bestyreren av departementet. Bare den som etter gjeldende regler kan eie formuesgodet, kan oppnevnes som bestyrer. Saksøkeren skal gis adgang til å uttale seg om valget av bestyrer, og kan selv oppnevnes. Saksøkte kan ikke oppnevnes som bestyrer dersom saksøkeren har uttalt seg mot det.

Retten kan pålegge bestyreren å stille sikkerhet for mulig ansvar som bestyrer. Dersom saksøkte ber om det, eller retten finner grunn til det, skal retten oppnevne en revisor. Godtgjørelse til bestyrer og revisor fastsettes av

retten.

Bestyreren hefter overfor tredjeperson på samme måte som en som bruker formuesgodet for egen regning.

Saksøkeren er ansvarlig for nødvendige utgifter til drift og vedlikehold, medregnet forsikringspremier og godtgjørelse til bestyrer og revisor, og plikter å yte nødvendig forskudd til bestyreren.

Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-57. Formålstjenlig drift

Bestyreren skal sørge for en formålstjenlig drift av formuesgodet. Bestyreren skal dessuten dra forsvarlig omsorg for formuesgodet og holde det forsikret. Ved tvangsbruk som omfatter driftstilbehør som nevnt i panteloven §§ 3-4, 3-8 og 3-9 eller varelager som nevnt i panteloven § 3-11, kan disse verdiene skiftes ut eller selges så langt det er forenlig med en forsvarlig drift.

Bestyreren må ikke inngå avtaler om utleie eller annen bruk av formuesgodet ut over det som er vanlig etter forholdene. En avtale om utleie eller annen bruk kan bare gå ut over den tid som er fastsatt for tvangsbruken dersom det er nødvendig for å oppnå en rimelig avkastning av formuesgodet. Før avtale om utleie eller annen bruk blir inngått, bør panthaverne underrettes dersom avtalen kan ha betydning for deres rett. Ved tvangsbruk av skip og luftfartøy kan bestyreren ikke slutte avtale om bortfraktning eller bortleie for mer enn ett år om gangen uten samtykke av partene. En avtale som er inngått i strid med reglene i leddet her, er likevel bindende overfor godtroende tredjepersoner.

Endret ved lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 11-58. Tilsidesettelse av andre heftelser enn pengeheftelser

Saksøkeren kan kreve at retten ved kjennelse setter en etterstående heftelse som ikke er pengeheftelse, til side så lenge tvangsbruken varer dersom rettigheten hindrer en formålstjenlig drift. Avgjørelsen kan ikke treffes før det er gått minst to uker etter at tvangsbrukeren har sendt skriftlig melding til rettighetshaveren om at rettigheten vil bli begjært satt til side.

Rettighetshaveren kan hindre tilsidesettelse ved å utløse saksøkeren eller ved å tilby fullt vederlag for den innskrenkning i bruken som rettigheten medfører. Vederlaget fastsettes av retten. I andre tilfeller kan rettighetshaveren kreve at rettigheten ikke settes til side før utløpet av en frist som er passende

etter forholdene, slik at rettighetshaveren kan innrette seg etter kravet om at rettigheten må vike.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-59. Fordeling av inntektene m m

Av inntektene dekkes først nødvendige utgifter til drift og vedlikehold, medregnet forsikringspremier og godtgjørelse til utenforstående bestyrer og revisor. Deretter dekkes forfalte krav, medregnet renter og kostnader, som har bedre prioritet enn saksøkerens krav. Etter dette dekkes vederlag til saksøkeren når denne er bestyrer. Deretter dekkes forfalte deler av saksøkerens krav, dersom ikke saksøkeren bestemmer at det isteden skal utbetales til saksøkte eller brukes til å dekke krav med prioritet etter saksøkeren.

Saksøkte er ikke ansvarlig for underskudd ved tvangsbruken.

§ 11-60. Regnskapsplikt

Bestyreren skal til de tider som retten fastsetter og minst en gang i året, gi partene og retten revidert regnskap for driften. Andre rettighetshavere kan kreve gjenpart av regnskapet.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-61. Opphør når saksøkerens krav er dekket, eller når saksøkeren begjærer saken hevet

Når saksøkeren har fått fullt oppgjør for pantekravet, skal tvangsbruken opphøre. Retten treffer avgjørelse om opphør av tvangsbruken ved kjennelse, og sørger for at anmerkningen etter § 11-9 tredje ledd første punktum blir slettet fra realregisteret.

Når saksøkeren begjærer saken hevet, jf § 5-17 første ledd bokstav b, skal saksøkeren på forhånd ha varslet partene og andre som er varslet om tvangsbruken.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-62. Opphør m v ved uforsvarlig utøving av tvangsbruken

Dersom bestyreren opptrer i strid med de plikter som påhviler vedkommende,

eller på annen måte opptrer utilbørlig, kan retten ved kjennelse:

a. bestemme at tvangsbruken skal opphøre,
b. oppnevne ny bestyrer, eller
c. gi bestemte forskrifter om hvordan tvangsbruken skal utøves eller inntektene brukes.

Krav etter første ledd kan reises av saksøkte eller en rettighetshaver som kan lide tap eller skade på grunn av forholdet.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 11-63. Opphør av andre grunner

For øvrig opphører tvangsbruken når:

a. tiden for tvangsbruken er ute og retten ikke før utløpet av tiden har forlenget tvangsbruken,
b. en kjøper ved tvangssalg er blitt ny eier, eller
c. tvangsbruk innledes etter begjæring fra en bedre prioritert panthaver.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Kapittel 12. Tvangsdekning i adkomstdokument til leierett eller borett til husrom

Overskriften endret ved lover 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875).

I. Begjæring om tvangssalg

§ 12-1. Innledning

Den som har panterett i adkomstdokument til leierett eller borett til husrom, eller i en ideell del av et slikt formuesgode, kan begjære tvangssalg av pantet etter dette kapitlet når det foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag.
Endret ved lover 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006

nr. 875).

§ 12-2. Tvangsgrunnlag

Grunnlag for tvangssalg etter dette kapitlet er foruten de alminnelige tvangsgrunnlag:

a. avtale om pant når panteretten har rettsvern etter panteloven § 4-3, en skadesløspantsettelse likevel bare når kravets omfang er fastsatt ved dom eller annet tvangsgrunnlag,
b. utlegg som har rettsvern etter panteloven § 5-8,
c. lovbestemt panterett som har rettsvern.

For utlegg etter første ledd bokstav b som er stiftet av namsmyndighetene, kan salg begjæres uten forutgående varsel etter § 4-18, men ikke før to uker etter at underretning om utlegget ble sendt saksøkte. Dersom tvangsgrunnlaget for utlegget er et alminnelig tvangsgrunnlag, må dessuten dette grunnlaget ha blitt rettskraftig. Selv om vilkårene ikke er oppfylt, kan salg begjæres dersom fullbyrdelsen ellers ville bli vesentlig vanskeliggjort.

§ 12-3. Kompetent namsmyndighet

Begjæring om tvangssalg settes fram for tingretten i den krets der husrommet er.
Endret ved lover 8 jan 1993 nr. 20, 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 12-4. Begjæringens innhold

Foruten å oppfylle kravene i § 5-2 skal salgsbegjæringen opplyse om rettigheter i adkomstdokumentet som saksøkeren kjenner til. Så vidt mulig skal det opplyses om den effektive gjelden og rente som påløper for alle de rettighetshavere som har bedre prioritet enn saksøkeren i adkomstdokumentet. Dessuten bør det gis opplysning om husrommets art, størrelse, vedlikehold m.m.

Utskrift fra Løsøreregisteret skal legges ved. Utskriften skal være tatt etter at grunnlaget ble tvangskraftig og ikke mer enn tre måneder før begjæringen settes fram. Dersom tvangsgrunnlaget er et utlegg registrert i Løsøreregisteret,

behøver ikke utskrift legges ved dersom heftelsene er påført det registrerte dokument.

Om kumulasjon gjelder § 11-5 tilsvarende.

Endret ved lov 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560, se endringslovens VI).

§ 12-5. Foreleggelse, avgjørelse om tvangssalg m m

Om foreleggelse, avgjørelse om tvangssalg m m gjelder §§ 11-7 til 11-9 og 11-11 tilsvarende.

Dersom salg blir besluttet og adkomstdokumentet ikke tidligere er innsendt, skal retten pålegge saksøkeren å fremlegge dokumentet dersom dette er et innløsningsdokument. Blir dokumentet ikke innlevert, heves saken. Dersom en etterstående panthaver har begjært tvangssalg og en foranstående panthaver har innløsningsdokumentet, plikter denne å utlevere dokumentet til retten hvis det er stilt sikkerhet.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

II. Gjennomføring av tvangssalget

§ 12-6. Salgsmåte

Tvangssalget gjennomføres etter bestemmelsene i kapittel 11 avsnitt II og III så langt de passer.

Ved salg gjennom medhjelper er fristen etter § 11-26 første ledd første punktum tre uker, jf § 11-29 tredje ledd.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 21 des 2005 nr. 130 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 875).

§ 12-7. Tredjepersons eiendomsrett, mangler ved salgsgjenstanden og forbigått rettighetshaver

Om tredjepersons eiendomsrett, mangler ved salgsgjenstanden og forbigått rettighetshaver gjelder §§ 8-20 til 8-22.

Kapittel 13. Tvangsfullbyrdelse av krav på annet enn penger

I. Begjæring om tvangsfullbyrdelse

§ 13-1. Innledning

Den som har et krav som går ut på annet enn betaling av penger, kan begjære tvangsfullbyrdelse etter dette kapitlet når det foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag.

§ 13-2. Tvangsgrunnlag

Grunnlag for fullbyrdelse etter dette kapitlet er de alminnelige tvangsgrunnlagene og forhold som er tvangsgrunnlag etter særlig lovbestemmelse.

Særlig tvangsgrunnlag for utlevering av løsøre er dessuten:

a. Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtagelse av at utlevering kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at utlevering kan unngås dersom leien, utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, med renter, blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.
b. Skriftlig avtale om leie for en bestemt tid som inneholder vedtakelse av at utlevering kan kreves når leietiden er løpt ut.

Særlig tvangsgrunnlag for fravikelse av fast eiendom er dessuten:

a. Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtagelse av at tvangsfravikelse kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at tvangsfullbyrdelse kan unngås dersom leien, utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, med renter, blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.
b. Skriftlig avtale om leie for en bestemt tid som inneholder vedtakelse av at tvangsfravikelse kan kreves når leietiden er løpt ut.
c. Oppsigelse i leieforhold etter husleieloven, når oppsigelsen fyller vilkårene i husleieloven § 9-7 og leieren ikke har protestert skriftlig til utleieren mot oppsigelsen på en måte som fyller vilkårene i

husleieloven § 9-8 innen fristen på én måned, eller når utleieren har reist sak mot leieren og retten ikke har satt oppsigelsen til side.

d. Heving av leieforhold etter husleieloven, når det foreligger forhold som gjør det åpenbart at utleieren hadde adgang til å heve leieavtalen.

e. I andre leie- og besittelsesforhold enn etter husleieloven: forhold som gjør det åpenbart at saksøkte ikke har rett til å besitte eiendommen.

Bokstavene a til d gjelder ikke i festeforhold.

Skriftlig avtale som nevnt i annet ledd og tredje ledd kan inngås elektronisk. Endret ved lover 26 mars 1999 nr. 17 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 26 mars 1999 nr. 248), 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 4 mai 2001 nr. 16, 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 13-3. Kompetent namsmyndighet

Begjæring om utlevering av løsøre eller verdipapir skal settes fram for namsmannen i det distrikt hvor formuesgodet er. Dersom utlevering begjæres på grunnlag av et utenlandsk tvangsgrunnlag som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav f til h, gjelder § 7-3 tredje ledd tilsvarende.

Begjæring om fravikelse av fast eiendom skal settes fram for namsmannen i det distrikt hvor eiendommen er. Når tvangsfullbyrdelse blir begjært etter tvangsgrunnlag som nevnt i første ledd annet punktum og i § 13-2 tredje ledd bokstav d og e, skal begjæringen settes fram for tingretten. Saksøkeren kan i så fall overfor tingretten også påberope andre tvangsgrunnlag for fravikelsen.

Begjæring om tvangsfullbyrdelse av andre krav settes fram for tingretten i det distrikt hvor saksøkte har alminnelig verneting. Begjæringen kan også settes fram for tingretten i det distrikt hvor det formuesgodet eller den gjenstand finnes som fullbyrdelsen gjelder.
Endret ved lover 27 nov 1992 nr. 110 (ikr. 1 jan 1994), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13-4. Hvem begjæringen skal rettes mot

Begjæringen om tvangsfullbyrdelse skal rettes mot den som handleplikten,

tåleplikten eller unnlatelsesplikten hviler på.

§ 13-5. Kumulasjon

Saksøkeren kan i samme begjæring kreve tvangsfullbyrdelse av flere krav mot samme saksøkte dersom fullbyrdelsesmåten er den samme og kravene kan fullbyrdes hos samme namsmyndighet. Det kan i samme begjæring kreves tvangsfullbyrdelse av et krav mot flere saksøkte når de er forpliktet i fellesskap og det kan begjæres tvangsfullbyrdelse mot alle hos samme namsmyndighet.

§ 13-6. Foreleggelse av begjæringen

Finner namsmyndigheten at begjæringen kan tas til følge, skal begjæringen meddeles saksøkte med oppfordring om innen to uker å uttale seg om forhold av betydning for gjennomføringen av tvangsfullbyrdelsen. Saksøkte skal samtidig gjøres oppmerksom på hvilke kostnader som er påløpt, og at ytterligere kostnader vil påløpe om fullbyrdelsen blir gjennomført. Det skal opplyses at fullbyrdelsen kan unngås ved at kravet blir oppfylt innen fristen etter første punktum, eller når fullbyrdelsen er begjært etter § 13-2 annet ledd bokstav a eller tredje ledd bokstav a, ved at leien, utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet, med renter, blir betalt innen fristen. Finner namsmyndigheten grunn til det, kan det i saker om utlevering samtidig opplyses om tid og sted for utleveringsforretningen.

Ved begjæring om fravikelse av fast eiendom som tjener som bolig for saksøktes ektefelle, skal også ektefellen underrettes om fristen etter første ledd. Det samme gjelder annen myndig person i saksøktes husstand som namsmyndigheten kjenner til.

Ved begjæring om fravikelse av fast eiendom bør namsmyndigheten varsle sosialkontoret når det er grunn til det.

Vil fullbyrdelsen ellers bli vesentlig vanskeliggjort, kan meddelelse som nevnt i første og annet ledd unnlates.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 15 juni 2001 nr. 60 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 618), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 13-7. Beslutning om tvangsfullbyrdelse

Når den eller de som er varslet etter § 13-6 har uttalt seg eller fristen er løpt ut,

avgjør namsmyndigheten om tvangsfullbyrdelsen skal gjennomføres. Treffes avgjørelsen av retten, skal det skje ved kjennelse.

Har retten besluttet fullbyrdelse, sendes saken til namsmannen dersom denne skal gjennomføre fullbyrdelsen. Gjennomføringen kan overlates til namsmannen i et hvilket som helst distrikt.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

II. Utlevering av løsøre og verdipapirer

§ 13-8. Fullbyrdelsesmåte

Utlevering av en bestemt løsøregjenstand eller et verdipapir, eller av en viss mengde løsøregjenstander eller verdipapirer av en bestemt art, skjer ved at namsmannen tar det som skal leveres fra saksøkte og leverer det til saksøkeren. Dersom det kommer inn flere begjæringer om utlevering av løsøre eller verdipapirer bestemt etter sin art, gjelder § 7-8 tilsvarende.

Dersom en bestemt løsøregjenstand eller et verdipapir ikke finnes i saksøktes besittelse, og saksøkte ikke gjør sannsynlig at oppfyllelse er umulig, skal namsmannen underrette saksøkeren om at denne innen en frist fastsatt av namsmannen kan begjære at saksøkte pålegges en løpende mulkt for å fremtvinge utlevering. Begjærer saksøkeren det innen fristen, skal namsmannen sende saken til tingretten, som ved kjennelse kan pålegge saksøkte en løpende mulkt for hver dag eller uke som går uten at gjenstanden blir utlevert. Oversitter saksøkeren fristen eller underretter saksøkeren namsmannen om at løpende mulkt ikke vil bli begjært, skal namsmannen heve saken.

Mulkten tilfaller statskassen og skal betales til namsmannen. Tvangsmulkten inndrives etter reglene i denne loven om inndriving av pengekrav etter begjæring av saksøkeren. Den kan ikke inndrives for mer enn åtte uker om gangen. Lar saksøkeren det gå lengre tid med inndrivingen, løper ingen videre mulkt før den påløpte mulkten er betalt eller det er tatt utlegg for den.

Når saksøkte godtgjør at utleveringskravet er oppfylt, eller sannsynliggjør at det er umulig å oppfylle kravet, skal retten på saksøktes begjæring stanse inndrivingen av mulkten og oppheve utlegg som måtte være gitt. Dette gjelder bare mulkt som er påløpt etter oppfyllelsen eller etter at hindringen er inntrådt.

Kongen kan i særlige tilfeller ettergi påløpt mulkt.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 13-9. Tredjepersons eiendomsrett

Løsøregjenstander og verdipapirer som befinner seg hos saksøkte og som er bestemt betegnet i tvangsgrunnlaget, skal utleveres selv om en tredjeperson er eier.

Er gjenstanden for utleveringen bestemt etter sin art, skal den ikke utleveres hvis tredjepersons påstand om å være eier blir godtgjort med det samme, eller hvis den da blir sannsynliggjort og beviset etter en kort utsettelse blir gjort fullstendig.

§ 13-10. Varsel om forretningen

Namsmannen skal gi saksøkte meddelelse om tid og sted for forretningen. Meddelelse kan unnlates dersom tvangsfullbyrdelsen ellers vil bli vesentlig vanskeliggjort. Saksøkeren skal gis meddelelse dersom vedkommende blir pålagt å være til stede eller har bedt om å bli varslet.

III. Fravikelse av fast eiendom

§ 13-11. Fullbyrdelsesmåte

Fravikelse av fast eiendom skjer ved at namsmannen fjerner de personer eller det løsøre som skal fjernes fra eiendommen. For løsøre som ikke er av personlig karakter eller vanlig innbo, gjelder § 13-14 tilsvarende.

Dersom det ikke er mulig å overgi løsøret til saksøkte eller til noen på saksøktes vegne, sørger namsmannen for transport og oppbevaring. Vil det medføre uforholdsmessige vansker eller kostnader å flytte løsøret, kan namsmannen beslutte at det foreløpig skal oppbevares på eiendommen. Rent skrot kan kastes umiddelbart.

Namsmannen gir så vidt mulig saksøkte og de som namsmannen vet er interessert i løsøret, underretning om hvor løsøret er og oppfordring til å hente det mot å betale kostnadene ved transporten og oppbevaringen. Dersom løsøret er unntatt fra utlegg eller kan kreves unntatt, har saksøkte rett til å hente det uten å betale noe for transport og oppbevaring hvis hentingen skjer innen to uker etter underretningen.

Blir løsøret tross gjentatte oppfordringer ikke hentet innen den frist som namsmannen setter, kan namsmannen selge løsøret til dekning av kostnadene. Løsøret kan kastes dersom salg vil medføre kostnader som vil overstige det som

kommer inn ved salget. Personlige dokumenter o l oppbevares likevel i rimelig utstrekning.

§ 13-12. Varsel om forretning

Namsmannen skal gi partene meddelelse om tid og sted for forretningen. Meddelelse til saksøkte kan unnlates dersom tvangsfullbyrdelsen ellers vil bli vesentlig vanskeliggjort.

IV. Sikkerhetsstillelse

§ 13-13. Fullbyrdelsesmåte

Tvangsfullbyrdelse av krav om sikkerhetsstillelse skjer ved at saksøkte ved kjennelse blir pålagt å stille sikkerhet for kravet. Dersom sikkerhet ikke blir stilt innen oppfyllelsesfristen, kan saksøkeren kreve utlegg for beløpet.

V. Andre handleplikter

§ 13-14. Fullbyrdelsesmåte

Tvangsfullbyrdelse av andre handleplikter enn de som er nevnt i §§ 13-8, 13-11 og 13-13, skjer ved at tingretten ved kjennelse enten gir saksøkeren rett til å utføre handlingen, eller bestemmer at namsmyndigheten selv skal utføre den, eller pålegger saksøkte en løpende mulkt for hver dag eller uke som går uten at handleplikten blir oppfylt.

Blir oppfyllelsen gjennomført ved at saksøkeren eller namsmyndigheten selv utfører den handling som saksøkte plikter å utføre, svarer saksøkte for utgiftene. Retten kan ved kjennelse pålegge saksøkte å betale de sannsynlige kostnader forskuddsvis. Etter utførelsen kan retten på samme måte i tilfelle bestemme hva saksøkeren skal betale tilbake. Blir saksøkeren gitt rett til å utføre handlingen og saksøkte eller noen annen gjør motstand, kan saksøkeren kreve hjelp hos namsmannen.

Blir oppfyllelsen søkt fremtvunget ved mulkt, gjelder § 13-8 tredje til femte ledd tilsvarende.

Løpende mulkt kan ikke anvendes for å fremtvinge tjeneste i arbeidsforhold eller for å tvinge noen til å motta en som er ansatt i slik tjeneste.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 13-15. Varsel om forretning

Namsmyndigheten skal gi saksøkte meddelelse om tid og sted for en forretning for gjennomføring. Meddelelse kan unnlates dersom tvangsfullbyrdelsen ellers vil bli vesentlig vanskeliggjort. Saksøkeren skal gis meddelelse dersom vedkommende blir pålagt å være til stede eller har bedt om å bli varslet.

VI. Unnlatelses- og tåleplikter

§ 13-16. Fullbyrdelsesmåte

Tvangsfullbyrdelse av unnlatelses- og tåleplikter skjer ved at saksøkte ved kjennelse blir pålagt å stille sikkerhet for den skade som vil bli voldt hvis saksøkte også i fremtiden handler mot sin plikt. Retten fastsetter i kjennelsen hvor lenge pålegget om sikkerhetsstillelse skal gjelde.

Har saksøkte forårsaket en forandring som strider mot saksøkerens rett, kan den tidligere tilstand søkes gjenopprettet etter bestemmelsene i § 13-14.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Tredje del. Sluttbestemmelser

Overskriften endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, var tidligere Fjerde del. Samtidig ble tidligere kapittel 14 og 15 opphevet, se nå tvl. kap. 32 til 34.

Kapittel 14. Sluttbestemmelser

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, endret kapittelnummer fra kapittel 16.

§ 14-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen[1] bestemmer.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88)

som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, tidligere § 16-1.
1 Fra 1 jan 1993 iflg. res. 23 okt 1992 nr. 765.

§ 14-2. Overgangsbestemmelser

Loven gjelder for saker om tvangsfullbyrdelse der begjæringen om tvangsfullbyrdelse inngis etter at loven er trådt i kraft. Kongen kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

Kongen gir overgangsbestemmelser for endringene i § 16-3 annet ledd.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, tidligere § 16-2.

§ 14-3. Endringer i annen lovgivning

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 13 august 1915 nr 7 om tvangsfuldbyrdelse.

Fra samme tidspunkt gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, tidligere § 16-3.

Lov om forsøk i offentlig forvaltning (forsøksloven)

§ 1. Lovens formål

Formålet med denne lov er gjennom forsøk å utvikle funksjonelle og effektive organisasjons- og driftsformer i den offentlige forvaltning, og en hensiktsmessig oppgavefordeling mellom forvaltningsorganer og mellom forvaltningsnivåer. Det skal legges særlig vekt på å forbedre den offentlige tjenesteyting overfor borgerne og få til best mulig ressursutnyttelse. Ved forsøk som omfatter folkevalgte organer skal det også legges vekt på å fremme gode demokratiske styringsformer.

§ 2. Lovens virkeområde

Denne lov gjelder for forsøk i den statlige, fylkeskommunale og kommunale forvaltning, hvis ikke annet følger av lov.

§ 3. Hva forsøkene kan omfatte

Kongen kan godkjenne forsøk med:

a. avvik fra gjeldende lover og forskrifter om hvordan staten, fylkeskommunene eller kommunene skal organisere sin virksomhet og løse sine oppgaver
b. avvik fra bestemmelsene om oppgavefordelingen mellom statlige, fylkeskommunale og kommunale forvaltningsorganer
c. unntak fra statlige kontrollordninger overfor fylkeskommunene og kommunene
d. enhetsfylke uten hinder av § 4 første ledd bokstav a. Med enhetsfylke menes at fylkeskommunen og statsforvalteren integreres i ett regionalt organ med felles administrativ ledelse.

Godkjenning kan bare gis i samband med forsøk som tar sikte på å oppfylle de mål som er satt i § 1, og som for øvrig finnes forsvarlig og faglig vel underbygget.

Godkjenning kan gis for en periode på inntil fire år. Forsøksperioden kan forlenges med inntil to år. Dersom det er planlagt eller besluttet å gjennomføre reformer i samsvar med det forsøket gjelder, kan forsøksperioden forlenges fram til reformen trer ikraft.

Endret ved lover 27 juni 2003 nr. 67, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 4. Begrensninger i adgangen til å drive forsøk

Kongen kan ikke godkjenne forsøk med avvik fra

a. kommunelovens grunnleggende bestemmelser om organisering av virksomheten i kommuner og fylkeskommuner
b. forvaltningslovens saksbehandlingsregler
c. saksbehandlingsregler i annen lovgivning, når bestemmelsene er gitt av hensyn til enkeltpersoners rettssikkerhet, og Kongen ikke finner at dette hensyn ivaretas minst like godt ved den framgangsmåte det søkes om samtykke til.

Godkjenning kan ikke gis når dette vil innebære innskrenking av rettigheter eller utvidelse av plikter som enkeltpersoner har etter gjeldende lovgivning.

§ 5. Gjennomføring m.v. av forsøk

Til erstatning for de bestemmelser det godkjennes avvik fra, skal det utarbeides nærmere regler for gjennomføringen av det enkelte forsøk. Reglene fastsettes gjennom vedtekter som skal godkjennes av Kongen. Ved utarbeidelsen av vedtektene får § 37 i forvaltningsloven tilsvarende anvendelse. I forbindelse med godkjenningen kan Kongen gjøre mindre endringer i vedtektene.

Vedtekter for forsøk i kommuner eller fylkeskommuner fastsettes av henholdsvis kommunestyret eller fylkestinget. Kommunestyret eller fylkestinget kan delegere sin myndighet til et annet folkevalgt organ, for så vidt gjelder mindre endringer og tillegg til allerede godkjente vedtekter.

§ 6. Andre forsøksbetingelser m.v.

Kongen kan gi nærmere regler om forsøk etter denne lov, herunder om antallet forsøksenheter totalt og innenfor det enkelte forsøksområde, prosedyre for utvelgelse av forsøksenheter og forsøksområder, og godkjenning og iverksetting av forsøk.

§ 7. Forlengelse av forsøk etter annen lovgivning

– – –

§ 8. Ikrafttreden

Denne lov trer i kraft 1. januar 1993.

Lov om avhending av fast eigedom (avhendingslova)

Kapittel 1. Allmenne føresegner

§ 1-1. Kva lova gjeld

(1) Lova gjeld avhending av fast eigedom når avhendinga skjer ved frivillig sal, byte eller gåve. Som fast eigedom vert rekna grunn og bygningar, og elles andre innretningar som er varig forbundne med grunnen. Lova gjeld og avhending av sameigepart i fast eigedom, av eigarseksjon (eigarleilegheit m. m.) og av

tomtefesterett.
(2) Lova gjeld ikkje avtalar som er omfatta av lov av 13. juni 1997 nr. 43 om avtalar med forbrukar om oppføring av ny bustad m.m. (bustadoppføringslova).
(3) Ved samansett avtale som gjeld avhending av fast eigedom saman med oppføring av bygning eller anna yting frå seljaren, gjeld lova berre for avhendingsdelen. Dersom tillegget til avhendinga utgjer ein uvesentleg del, gjeld lova så langt ho høver likevel for heile avtala.
(4) Avtale om vidaresal av rett etter avtalar som nemnt i bustadoppføringslova § 1 første ledd bokstav b og § 1 a skal ikkje reknast som avhending av fast eigedom. Ved slikt vidaresal til ein forbrukar, kan vidareseljaren likevel ikkje krevje utbetalt vederlag for retten som overstig kjøpesummen i det opphavlege avtaleforholdet med entreprenøren (meirverdi), før kjøparen har overteke bustaden og fått rettsvern for dette ervervet. Dersom entreprenøren ikkje fullfører arbeidet, fell kjøparen si plikt til å betale slik meirverdi bort. Føresegnene i andre og tredje punktum kan ikkje fråvikast ved avtale.
(5) Ved byte vert kvar part rekna som seljar av den eigedomen parten let frå seg og kjøpar av den eigedomen som kjem i byte.
(6) Ved gåve gjeld berre §§ 1-3, 2-1, 2-3, 2-4 tredje ledd, 2-5 og 5-3 andre, fjerde og femte ledd. For givaren gjeld det som er fastsett for seljar, og for mottakaren det som er fastsett for kjøpar.
Endra med lover 13 juni 1997 nr. 43 (ikr. 1 juli 1998), 10 des 2010 nr. 74 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1570, nytt fjerde ledd gjeld berre for avtalar om vidaresal som er inngått etter 1 juli 2011), 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 1-1a. Andel i burettslag

(1) Lova gjeld tilsvarande for avtalar om avhending av andel i burettslag og avtalar om rett til bustad som er knytt til eller skal knytast til andel i burettslag. Overføring eller teikning av andel i burettslaget skal reknast som heimelsoverføring dersom burettslaget har heimel til eigedommen.
(2) Dersom seljaren har gjort avtalen som ledd i næringsverksemd, skal avtalen opplyse om kontantvederlag, andel fellesgjeld i burettslaget og den samla summen av desse beløpa.
(3) Likt med andel i burettslag skal reknast registrert rett til bustad etter lov om burettslag § 2-13 andre ledd.
(4) Pantetrygd etter § 2-9 skal gjelde andelen. Panteretten får rettsvern etter same reglar som for rettsstiftingar i andelen elles.
Føyd til med lov 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 603), endra med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011, etter res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 1-2. Høvet til å fråvike lova, forbrukarkjøp

(1) Når ikkje anna er særskilt sagt i lova, kan lova fråvikast ved avtale.
(2) Lova kan ikkje fråvikast ved avtale til ugunst for kjøparen ved forbrukarkjøp av nyoppført eigarbustad som ikkje har vore brukt som bustad i meir enn eitt år på avtaletida, dersom seljaren har gjort avtalen som ledd i næringsverksemd. Ved andre forbrukarkjøp kan § 1-1a andre ledd, § 1-3, § 2-6 første ledd tredje punktum, § 3-3, §§ 3-7 til 3-10, §§ 4-1 til 4-19, §§ 6-1 til 6-3 og §§ 7-1 til 7-3 ikkje fråvikast ved avtale til ugunst for kjøparen.
(3) Med forbrukarkjøp er meint kjøp av eigedom når kjøparen er ein fysisk person som ikkje hovudsakleg handlar som ledd i næringsverksemd.
Endra med lover 13 juni 1997 nr. 43 (ikr. 1 juli 1998), 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002), 25 apr 2008 nr. 11 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 25 apr 2008 nr. 413), 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 1-3. Avtaleform

Avtale om avhending av fast eigedom kan gjerast skriftleg eller munnleg. Er avtala gjort munnleg, skal ho setjast opp skriftleg når ein av partane krev det.

Kapittel 2. Førebuing og gjennomføring av avhendinga m m

§ 2-1. Oppmålingsforretning og matrikkelføring

Krev fullføring av salet at det blir halde oppmålingsforretning og sett fram krav om matrikkelføring, skal seljaren syte for dette så snart avtala er bindande.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600).

§ 2-2. Klargjering for overtaking

Når kjøparen overtek bruken av eigedomen, skal romma vere rydda og reingjorte. Eigedomen skal også elles vere rydda.

§ 2-3. Heimelsoverføring og overtakingstid

Når kjøparen har oppfylt sine skyldnader etter avtala, kan kjøparen krevje skøyte av seljaren. På same vilkår kan kjøparen krevje å overta bruken av eigedomen ved tredje månadsskifte etter at avtala vart bindande.

§ 2-4. Vågnaden for eigedomen

(1) Når vågnaden for eigedomen er gått over på kjøparen, fell ikkje kjøparens plikt til å svare heile kjøpesummen bort ved at eigedomen vert øydelagt eller skada som følgje av ei hending som seljaren ikkje svarer for.
(2) Vågnaden går over på kjøparen når kjøparen har overteke bruken av eigedomen. Får seljaren ikkje overlate bruken til fastsett tid, og årsaka ligg hos kjøparen, har kjøparen vågnaden frå det tidspunkt kjøparen kunne ha fått overteke bruken.
(3) Har seljaren forsikra eigedomen mot øydelegging eller skade som nemnt i fyrste ledd, har kjøparen retten etter forsikringsavtala dersom eigedomen vert øydelagt eller skadd etter at avhendingsavtala vart bindande, med mindre seljaren kan seie seg løyst frå avhendingsavtala. Seljaren har plikt til å føre over retten etter forsikringsavtala når kjøparen krev det og kjøparen sjølv har oppfylt sine skyldnader etter avhendingsavtala.

§ 2-5. Avkasting og kostnader

Seljaren har retten til avkasting eigedomen gir til det tidspunkt kjøparen overtek bruken av eigedomen. Til same tidspunkt svarer seljaren for kostnadene ved eigedomen. Førre punktum gjeld likevel ikkje der seljaren ikkje får overlate bruken til fastsett tid, og årsaka ligg hos kjøparen.

§ 2-6. Salskostnader

(1) Seljaren ber alle kostnadene med å gjere eigedomen ferdig for sal. Det gjeld òg kostnadene til oppmålingsforretning og matrikkelføring, og sakkunnig hjelp til dette. Seljaren ber òg vederlag etter burettslagslova § 4-6 og eierseksjonsloven § 63 a.
(2) Er det nytta meklar, skal kostnadene til denne berast av den av partane som har gitt meklaren oppdraget.
(3) Kjøparen ber andre kostnader ved kjøpet, slik som til dømes dokumentavgift, tinglysingsgebyr og kostnadene ved konsesjonsførehaving.
Endra med lover 25 apr 2008 nr. 11 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 25 apr 2008 nr. 413), 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600, som endra med res. 4 des 2009 nr. 1453), 20 jan 2012 nr. 7 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 36), 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 2-7. Tilsyn med eigedomen

(1) Tek ikkje kjøparen over bruken av eigedomen til fastsett tid, har seljaren plikt til slikt forsvarleg tilsyn med eigedomen som er rimeleg etter tilhøva.
(2) Vil kjøparen seie seg løyst frå avtala etter å ha overteke bruken av eigedomen, har kjøparen likevel plikt til slikt forsvarleg tilsyn med eigedomen som er rimeleg etter tilhøva.
(3) Den som har tilsyn med eigedomen etter fyrste eller andre ledd, har rett til dekning av forsvarlege kostnader i samband med tilsynet.

§ 2-8. Vågnaden for sending av melding

Dersom ein part gir melding i samsvar med lova og sender ho på forsvarleg måte, og ikkje anna framgår, kan sendaren gjere gjeldande at meldinga er gitt i tide sjølv om ho vert forseinka eller på annan måte ikkje kjem fram slik ho skulle.

§ 2-9. Pantetrygd

Dersom kjøparen har betalt heile eller delar av kjøpesummen, men ikkje fått heimel til eigedomen eller overteke bruken av han, har kjøparen panterett i eigedomen til trygd for kravet om tilbakeføring av ytt vederlag. Med omsyn til rettsvern og tinglysing gjeld pantelova § 6-1 fjerde ledd.
Endra med lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 2-10. Regulering og avløysing av terminvis betaling

(1) Skal kjøparen betale med ein terminvis pengesum der denne ikkje er avdrag på kjøpesum, kan kvar av partane krevje pengesummen regulert i samsvar med endringa i pengeverdien i tida sidan avtala vart inngått, med mindre partane tvillaust har avtalt at pengesummen skal stå uendra eller har avtalt regulering på annan måte.
(2) Partane kan krevje den terminvise pengesummen avløyst med ein eingongssum når det er gått 50 år eller meir sidan avtala vart inngått. Avløysingssummen skal setjast til kapitalverdien av den årlege terminvise ytinga etter regulering på avløysingstida.
(3) Kongen kan i forskrift fastsetje kva for multiplikatorar som skal nyttast når pengesummen vert regulert i samsvar med endringa i pengeverdien, jf. fyrste ledd, og kva for rente som skal leggjast til grunn når ein skal finne kapitalverdien, jf. andre ledd.

Føyd til med lov 20 des 1996 nr. 106 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 571).

§ 2-11. Garanti for oppfylling av avtalen

Ved sal av ny eigarbustad eller fritidsbustad som vert seld innan seks månader etter fullføringa av bustaden, skal seljaren stille garanti i samsvar med bustadoppføringslova § 12, såframt seljaren har gjort avtalen som ledd i næringsverksemd og kjøparen er forbrukar.
Føyd til med lov 15 mai 2018 nr. 18 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 15 mai 2018 nr. 723).

Kapittel 3. Tilstand og tilhøyrsle

§ 3-1. Innleiande føresegn om manglar

(1) Eigedomen har ein mangel dersom han ikkje er i samsvar med dei krav til kvalitet, utrusting og anna som følgjer av avtalen. §§ 3-2 til 3-6 gjeld i den grad det ikkje i samsvar med § 1-2 er avtalt noko særskilt.
(2) Ved vurderinga av om eigedomen har ein mangel, skal ein leggje til grunn tidspunktet då vågnaden etter § 2-4 andre ledd eller etter avtala gjekk over på kjøparen. Det kan vere ein mangel endå om ein feil fyrst viser seg seinare.
(3) Seljaren svarer og for ein mangel som oppstår seinare dersom årsaka til mangelen er eit avtalebrot frå seljaren. Det same gjeld dersom seljaren ved garanti eller på annan måte har teke på seg ansvar for eigenskapar eller anna ved eigedomen fram til eit seinare tidspunkt.
(4) Kjøparen må sjølv dekke tap og kostnadar ved manglar opp til eit beløp på 10 000 kroner om ikkje anna er sagt i lova. Dette gjeld likevel ikkje avtalar der ein bygning er seld som ny. Departementet kan i forskrift justere beløpet i fyrste punktum ved vesentlege endringar i pengeverdien.
Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 3-2. Generelle krav til tilstanden

(1) Eigedomen har ein mangel dersom han ikkje er i samsvar med det kjøparen kunne forvente ut frå mellom anna eigedomens type, alder og synlege tilstand.
(2) Eigedomen har ein mangel dersom han ikkje høver for eit særleg føremål som seljaren var eller måtte vere kjent med då avhendinga vart avtalt. Dette gjeld likevel ikkje når tilhøva viser at kjøparen for så vidt ikkje bygde på seljarens sakkunnskap eller vurdering, eller ikkje hadde rimeleg grunn til å gjere det.

(3) Ved forbrukarkjøp som nemnt i § 1-2 tredje ledd har eigedomen ein mangel om han ikkje er i samsvar med offentlegrettslege krav som er stilt i lov eller i medhald av lov, og som gjaldt for eigedomen på den tida då avtala vart inngått. Dette gjeld likevel ikkje dersom tilhøva viser at kjøparen for så vidt ikkje bygde på seljarens sakkunnskap og vurdering, eller ikkje hadde rimeleg grunn til å gjere det.
Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 3-3. Arealsvikt

(1) Har eigedomen mindre grunnareal (tomt) enn kjøparen har rekna med, er det likevel ikkje ein mangel utan at arealet er vesentleg mindre enn det som er opplyst av seljaren eller medhjelparane til seljaren, eller desse har bore seg særleg klanderverdig åt.
(2) Det er ein mangel dersom bygningar på eigedomen har mindre areal enn det som er opplyst av seljaren eller medhjelparane til seljaren, så framt avviket er større enn to prosent og utgjer minst ein kvadratmeter. Det er likevel ikkje ein mangel dersom seljaren godtgjer at kjøparen ikkje la vekt på opplysninga.
Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 3-4. Allment om tilhøyrsle

(1) Så langt ikkje anna følgjer av avtale, skal eigedomen for ikkje å ha ein mangel, ha slike ting og rettar som tilhøyrsle som er nemnt i andre ledd og §§ 3-5 og 3-6. Når det er tvil om noko er tilhøyrsle, skal det leggjast vekt på om det gjeld noko som er uhøveleg å flytte, som er nødvendig til bruk på eigedomen, eller som best kan nyttast der.
(2) Som tilhøyrsle vert mellom anna rekna:

a. Ting som er på eigedomen og som etter lov, forskrift eller anna offentleg vedtak skal vere der.
b. Ting som er kosta med offentlege tilskot særskilt til bruk på eigedomen.
c. Faste tilstellingar som er kosta med midlar som det offentlege har bunde til bruk på eigedomen.
d. Sameigepart, bruksrett, part i sams driftsting og driftstiltak, og medlemskap i samvirkeføretak, når dette ligg til eigedomen.
e. Ikkje-forfalne festeavgifter og andre ikkje-forfalne krav knytt til eigedomen.

Endra med lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 3-5. Særskilt tilhøyrsle til bustadhus m. m.

Til eit bustadhus og ein bygning til hotell, restaurant, kontor eller anna forretningsdrift, høyrer varig innreiing og utstyr som anten er fast montert eller som er særskilt tilpassa bygningen. Dette gjeld mellom anna faste anlegg og installasjonar for oppvarming, faste elektriske installasjonar, faste antenner, faste golvteppe, dobbeltvindauge, innebygde kjøkkenapparat og -maskinar og andre innebygde ting.

§ 3-6. Særskilt tilhøyrsle til landbrukseigedom

Til ein landbrukseigedom høyrer driftsplanar, reiskap og utstyr som anten er fast montert eller særskilt tilpassa eigedomen. Køyregreier med tilhøyrande reiskap følgjer ikkje med.

§ 3-6 a. Grunn ved vassdrag

Ved avhending av grunn som støyter til vassdrag, følgjer den delen av vassdraget som ligg til, med så langt ikkje anna følgjer av avtale.
Føyd til med lov 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169).

§ 3-7. Manglande opplysning om eigedomen

Eigedomen har ein mangel dersom kjøparen ikkje har fått opplysning om omstende ved eigedomen som seljaren kjente eller måtte kjenne til, og som kjøparen hadde grunn til å rekne med å få. Dette gjeld likevel berre dersom ein kan gå ut i frå at det har verka inn på avtala at opplysning ikkje vart gitt.
Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 3-8. Uriktig opplysning om eigedomen

(1) Eigedomen har ein mangel dersom omstende ved eigedomen ikkje svarer til opplysning som seljaren har gitt kjøparen. Det same gjeld dersom eigedomen ikkje svarer til opplysning som er gitt i annonse, i salsprospekt eller ved anna marknadsføring på vegner av seljaren.

(2) Fyrste ledd gjeld likevel berre dersom ein kan gå ut i frå at opplysningane har verka inn på avtala, og opplysningane ikkje i tide er retta på ein tydeleg måte.
Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 3-9. Eigedom selt «som han er» eller liknande

(1) Endå om eigedomen er selt «som han er» eller med liknande allment atterhald, har eigedomen ein mangel der dette følgjer av §§ 3-7 eller 3-8. Eigedomen har også ein mangel dersom han er i vesentleg ringare stand enn kjøparen hadde grunn til å rekne med ut frå kjøpesummen og tilhøva elles.
(2) Ved forbrukarkjøp som nemnt i § 1-2 tredje ledd har «som han er»-atterhald og liknande allmenne atterhald ingen verknad. Det same gjeld for atterhald som ikkje er spesifiserte nok til å kunne verke inn på vurderinga kjøparen gjer av eigedomen.
Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 3-10. Synfaring og anna forundersøking. Tilstandsrapportar og andre salsdokument

(1) Kjøparen kan ikkje gjere gjeldande som ein mangel noko kjøparen kjente eller måtte kjenne til då avtala vart inngått. Kjøparen skal reknast for å kjenne til omstende som går tydeleg fram av ein tilstandsrapport eller andre salsdokument som kjøparen er gitt høve til å setje seg inn i. Departementet kan i forskrift gje føresegner om kva krav som må vere innfridde for at ein tilstandsrapport skal ha verknad som nemnt i andre punktum, medrekna krav til autoriserte bygningssakkunnige og innhaldet i rapportane.
(2) Har kjøparen før avtala vart inngått undersøkt eigedomen eller utan rimeleg grunn late vere å følgje ei oppmoding frå seljaren om undersøking, kan kjøparen heller ikkje gjere gjeldande som ein mangel noko kjøparen burde vorte kjent med ved undersøkinga. Dette gjeld likevel ikkje dersom seljaren har vore grovt aktlaus, uærleg eller for øvrig handla i strid med god tru.
(3) Fyrste og andre ledd gjer inga innskrenking i § 3-7 om manglande opplysning om eigedomen.
Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

Kapittel 4. Kjøparens krav ved avtalebrot på seljarens side

Forseinking

§ 4-1. Innleiande føresegn

(1) Gir ikkje seljaren frå seg skøyte eller bruken av eigedomen til rett tid, utan at dette står på kjøparen eller omstende kjøparen har vågnaden for, kan kjøparen

a. krevje oppfylling etter § 4-2,
b. heve etter § 4-3,
c. krevje skadebot etter § 4-5,
d. halde tilbake kjøpesummen etter § 4-6.

(2) Med unntak av § 4-3 andre ledd gjeld føresegnene om forseinking tilsvarande så langt dei høver der seljaren ikkje i tide oppfyller andre skyldnader etter avtala.

§ 4-2. Rett til oppfylling

(1) Kjøparen kan halde fast ved avtala og krevje at seljaren oppfyller skyldnadene sine. Dette gjeld likevel ikkje dersom oppfyllinga er hindra av omstende som seljaren ikkje kan overvinne, eller oppfyllinga vil føre til så stor ulempe eller kostnad for seljaren at det vil stå i vesentleg mishøve til kjøparens interesse i at seljaren oppfyller.
(2) Kjøparen taper retten til å krevje oppfylling dersom kjøparen ventar urimeleg lenge med å setje fram kravet.

§ 4-3. Heving

(1) Kjøparen kan heve avtala dersom forseinkinga inneber eit vesentleg avtalebrot.
(2) Kjøparen kan og heve dersom seljaren ikkje overlet bruken av eigedomen innan ein rimeleg tilleggsfrist som kjøparen fastset. Før tilleggsfristen er ute kan kjøparen ikkje heve, med mindre seljaren har sagt at bruken ikkje vil verte overlate til kjøparen innan fristen.
(3) For at kjøparen skal kunne heve etter fyrste eller andre ledd, må eigedomen ikkje ha vorte forringa medan kjøparen har vågnaden. Heving kan likevel skje

når årsaka til forringinga er ei tilfeldig hending eller andre omstende kjøparen ikkje har vågnaden for, eller tiltak som er gjorde før kjøparen vart eller burde vorte merksam på det omstende som ligg til grunn for hevinga. Kjøparen taper heller ikkje retten til å heve dersom kjøparen yter seljaren vederlag for verdminken.

§ 4-4. Verknadene av heving

(1) Vert avtala heva, fell kvar parts plikt til å oppfylle bort.
(2) Er avtala heilt eller delvis oppfylt, har kvar part krav på å få tilbake det som er ytt. Ein part kan likevel halde tilbake det som er motteke inntil den andre parten gir frå seg det mottekne. Det same gjeld når parten har krav på skadebot eller rente, og det ikkje vert gitt fullgod trygd for kravet.

§ 4-5. Skadebot

(1) For anna enn indirekte tap som nemnt i § 7-1, kan kjøparen krevje skadebot på grunn av forseinkinga utan at det ligg føre skyld på seljarens side. Dette gjeld likevel ikkje så langt seljaren godtgjer at forseinkinga oppstod på grunn av ei hindring utanfor seljarens kontroll, og det ikkje er rimeleg å vente at seljaren kunne ha rekna med hindringa på avtaletida, eller at seljaren kunne ha overvunne eller unngått følgjene av hindringa.
(2) Ligg årsaka til forseinkinga hos ein tredjeperson som seljaren har gitt i oppdrag heilt eller delvis å oppfylle avtala, er seljaren ansvarsfri berre om tredjepersonen og ville vere ansvarsfri etter føresegnene i fyrste ledd.
(3) Seljaren er fri for ansvar så lenge hindringa varer. Fell hindringa bort, kan ansvar gjerast gjeldande frå då av dersom seljaren framleis plikter å oppfylle men ikkje gjer det.
(4) Dersom forseinkinga eller tapet har årsak i skyld på seljarens side, kan kjøparen krevje skadebot både for direkte og indirekte tap.

§ 4-6. Tilbakehaldsrett

Har kjøparen krav som følgje av forseinkinga, kan kjøparen halde tilbake så mykje av kjøpesummen som er nødvendig for å sikre at kravet vert dekt.

§ 4-7. Opplysningsplikt om hindring

Dersom seljaren vert hindra i å oppfylle avtala til rett tid, skal seljaren gi kjøparen melding om hindringa og kva slags følgjer hindringa vil få for oppfyllinga. Dersom seljaren ikkje gir kjøparen slik melding innan rimeleg tid etter at seljaren vart eller burde vorte kjent med hindringa, kan kjøparen krevje skadebot for tap som kunne vore unngått om kjøparen hadde fått melding i tide.

Manglar

§ 4-8. Innleiande føresegn

(1) Ligg det føre ein mangel ved eigedomen, utan at dette står på kjøparen eller omstende kjøparen har vågnaden for, kan kjøparen

a. krevje retting etter § 4-10,
b. krevje prisavslag etter § 4-12,
c. heve etter § 4-13,
d. krevje skadebot etter § 4-14,
e. halde tilbake kjøpesummen etter § 4-15.

(2) Føresegnene om manglar gjeld tilsvarande så langt dei høver for andre feil ved seljarens oppfylling.
Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 4-9. Kjøparens undersøking etter overtaking

Etter at kjøparen har overteke bruken av eigedomen, skal kjøparen så snart det er rimeleg høve til det, undersøkje eigedomen slik god skikk tilseier.

§ 4-10. Retting av manglar

(1) Tilbyr seljaren seg å rette ein mangel ved eigedomen, må kjøparen godta dette dersom rettinga ikkje vil føre med seg urimeleg ulempe for kjøparen, og kjøparen ikkje har særleg grunn til å motsetje seg rettinga.
(2) Har seljaren ført opp hus eller anna innretning for sal, kan kjøparen krevje at seljaren rettar mangelen dersom retting kan skje utan urimeleg kostnad eller ulempe for seljaren. Det same gjeld ved forbrukarkjøp av nyoppført eigarbustad

som ikkje har vore brukt som bustad i meir enn eitt år på avtaletida, dersom seljaren har gjort avtalen som ledd i næringsverksemd.
(3) Rettinga skal skje innan rimeleg tid etter at kjøparen har gjort mangelen gjeldande og gjort det mogeleg for seljaren å rette. Rettinga skal skje for seljarens rekning.
(4) Vert mangelen ikkje retta, kan kjøparen krevje prisavslag etter § 4-12 eller heve etter § 4-13. Dette gjeld likevel ikkje dersom kjøparen avviser retting som seljaren har rett til å utføre etter fyrste ledd. Krenking av retten etter fyrste ledd hindrar ikkje eit krav frå kjøparen om skadebot, men kjøparen kan måtte bere delar av tapet etter § 7-2 fyrste ledd. Dersom seljaren har plikt til å rette mangelen, og dette ikkje vert gjort, kan kjøparen krevje skadebot for forsvarlege kostnader ved å få mangelen retta.
Endra med lover 13 juni 1997 nr. 43 (ikr. 1 juli 1998), 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 4-11. Melding om krav på retting

Kjøparen taper kravet på retting dersom kjøparen ikkje gir seljaren melding om kravet saman med reklamasjonen etter § 4-19, eller innan rimeleg tid etter denne. Kravet kan likevel gjerast gjeldande dersom seljaren har vore grovt aktlaus, uærleg eller for øvrig handla i strid med god tru.

§ 4-12. Prisavslag

(1) Har eigedomen ein mangel, kan kjøparen krevje eit forholdsmessig prisavslag.
(2) Med mindre noko anna vert godtgjort, skal prisavslaget fastsetjast til kostnadene ved å få mangelen retta.
Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 4-13. Heving

(1) Kjøparen kan heve avtala dersom mangelen inneber eit vesentleg avtalebrot.
(2) Kjøparen taper retten til å heve dersom kjøparen ikkje gir seljaren melding om heving innan rimeleg tid etter at kjøparen vart kjent eller burde vorte kjent med mangelen, eller etter at fristen som måtte følgje av krav eller melding etter §§ 4-10 og 4-11 har gått ut. Dette gjeld likevel ikkje dersom seljaren har vore grovt aktlaus, uærleg eller for øvrig handla i strid med god tru.
(3) §§ 4-3 tredje ledd og 4-4 gjeld tilsvarande.

§ 4-14. Skadebot

(1) For anna enn indirekte tap som nemnt i § 7-1, kan kjøparen krevje skadebot på grunn av mangelen utan at det ligg føre skyld på seljarens side. Dette gjeld likevel ikkje så langt seljaren godtgjer at årsaka til mangelen er ei hindring som nemnt i § 4-5 fyrste ledd. Føresegnene elles i § 4-5 gjeld tilsvarande.
(2) Dersom mangelen eller tapet har årsak i skyld på seljarens side, eller at eigedomen allereie på avtaletida ikkje var i samsvar med garanti frå seljaren, kan kjøparen krevje skadebot både for direkte og indirekte tap.

§ 4-15. Tilbakehaldsrett

Har kjøparen krav som følgje av mangelen, kan kjøparen halde tilbake så mykje av kjøpesummen som er nødvendig for å sikre at kravet vert dekt.

§ 4-16. Krav mot tidlegare seljar og anna avtalepart

(1) Kjøparen kan gjere krav på grunn av ein mangel gjeldande mot tidlegare seljar eller annan tidlegare avtalepart, i same grad som krav på grunn av mangelen kan gjerast gjeldande av seljaren.
(2) Kjøparen må gi tidlegare seljar eller annan tidlegare avtalepart melding om kravet innan reklamasjonsfristen som gjeld for same kravet mot seljaren, og seinast innan fristen for reklamasjon som gjeld i forholdet mellom seljaren og dei tidlegare avtalepartane.
(3) Ved forbrukarkjøp av nyoppført eigarbustad som ikkje har vore brukt som bustad i meir enn eitt år på avtaletida, gjeld bustadoppføringslova § 37 tilsvarande.
Endra med lover 13 juni 1997 nr. 43 (ikr. 1 juli 1998), 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

Retts- og rådvaldsmanglar m. m.

§ 4-17. Rettsmanglar m. m.

(1) Har ein tredjeperson eigedomsrett, panterett eller annan rett i eigedomen, gjeld føresegnene om manglar tilsvarande dersom det ikkje følgjer av avtala at kjøparen skal overta eigedomen med dei avgrensingane som følgjer av tredjepersonens rett. Kjøparens rett til å krevje retting etter § 4-10 og

beløpsgrensa i § 3-1 fjerde ledd gjeld likevel ikkje.
(2) Kjøparen kan likevel alltid krevje skadebot for tap som følgje av at eigedomen tilhøyrte ein annan enn seljaren då avtala vart inngått, og kjøparen var i aktsam god tru.
(3) Gjer ein tredjeperson krav på å ha rett i eigedomen og dette vert motsagt frå seljaren, gjeld føresegnene i fyrste og andre ledd tilsvarande når kravet ikkje er klårt ugrunna.
Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 4-18. Offentlegrettslege rådvaldsband

Hefter det offentlegrettslege rådvaldsband eller offentlegrettslege tyngsler på eigedomen, gjeld føresegnene om manglar tilsvarande. Føresegna i § 3-1 fjerde ledd gjeld likevel ikkje.
Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

Reklamasjon

§ 4-19. Reklamasjon

(1) Kjøparen taper retten til å gjere avtalebrotet gjeldande dersom kjøparen ikkje innan rimeleg tid etter å ha oppdaga eller burde ha oppdaga det, gir seljaren melding om at avtalebrotet vert gjort gjeldande og kva slags avtalebrot det er.
(2) Reklamasjon kan likevel seinast skje 5 år etter at kjøparen har overteke bruken av eigedomen, dersom ikke seljaren ved garanti eller avtale har teke på seg ansvar for lengre tid.
(3) Seljaren kan ikkje gjere gjeldande at det er reklamert for seint dersom seljaren har vore grovt aktlaus, uærleg eller for øvrig handla i strid med god tru.
(4) Retten til å gjere avtalebrotet gjeldande kan også bli tapt etter reglane om forelding i foreldingslova.
Endra med lov 15 juni 2007 nr. 36.

Kapittel 5. Seljarens krav ved avtalebrot på kjøparens side

§ 5-1. Innleiande føresegn

(1) Dersom kjøparen ikkje betaler eller oppfyller andre skyldnader etter avtala,

utan at dette står på seljaren eller omstende seljaren har vågnaden for, kan seljaren

a. krevje oppfylling etter § 5-2,
b. heve etter § 5-3,
c. krevje skadebot etter § 5-4,
d. halde tilbake ytinga etter § 5-5,
e. krevje renter etter § 7-3.

(2) Dersom kjøparen ikkje tek over eigedomen i samsvar med lova eller avtala, og utan at dette står på seljaren eller omstende denne har vågnaden for, gjeld føresegnene i §§ 5-3 andre, tredje og fjerde ledd og 5-4 andre ledd.

§ 5-2. Rett til oppfylling

(1) Seljaren kan halde fast ved avtala og krevje at kjøparen betaler kjøpesummen. Dette gjeld likevel ikkje så lenge betaling vert hindra av stans i betalingsformidlinga eller andre omstende utanfor kjøparens kontroll og som kjøparen ikkje kan overvinne. Har seljaren ikkje gitt skøyte eller overlate bruken av eigedomen til kjøparen, taper seljaren retten til å krevje oppfylling om seljaren ventar urimeleg lenge med å setje fram kravet.
(2) Om seljarens rett til å krevje at kjøparen oppfyller andre skyldnader enn betaling av kjøpesummen, gjeld § 4-2 tilsvarande.

§ 5-3. Heving

(1) Seljaren kan heve avtala dersom forseinking med betalinga inneber eit vesentleg avtalebrot.
(2) Seljaren kan og heve avtala når kjøparen ikkje oppfyller andre skyldnader enn betaling av kjøpesummen, og avtalebrotet er vesentleg. Seljaren kan på same vilkåra heve når kjøparen ikkje overtek eigedomen og seljaren har ei særleg interesse i å verte kvitt eigedomen.
(3) Vidare kan seljaren heve når kjøparen ikkje betaler innan ein rimeleg tilleggsfrist som seljaren har sett for betalinga, eller ikkje overtek eigedomen innan ein frist seljaren har sett i tilfelle der seljaren har ei særleg interesse i å verte kvitt eigedomen. Før tilleggsfristen er ute kan seljaren ikkje heve, med mindre kjøparen har sagt at kjøparen ikkje vil oppfylle innan fristen.
(4) Seljaren kan ikkje heve etter at skøyte er tinglyst eller gitt kjøparen, eller kjøparen har overteke bruken av eigedomen, med mindre det gjeld brot på avtale om naturalyting, husvære eller liknande personleg rett som kjøparen

måtte vite hadde særleg vekt for seljaren. Hevingsretten står og ved lag om seljaren har teke atterhald om det, eller kjøparen ikkje held fast ved avtala.
(5) Om verknadene av heving gjeld § 4-4 tilsvarande.

§ 5-4. Skadebot

(1) Seljaren kan krevje skadebot for tap på grunn av forseinka betaling. Dette gjeld likevel ikkje så langt kjøparen godtgjer at forseinkinga oppstod på grunn av stans i betalinga eller ei hindring utanfor kjøparens kontroll, og det ikkje er rimeleg å vente at kjøparen kunne ha rekna med hindringa på avtaletida, eller at kjøparen kunne ha overvunne eller unngått følgjene av hindringa. § 4-5 andre og tredje ledd gjeld tilsvarande. For krav på rente og skadebot for rentetap gjeld § 7-3.
(2) Seljaren kan krevje skadebot etter føresegnene i § 4-5 for det tap seljaren lid som følgje av at

a. kjøparen ikkje oppfyller ein annan skyldnad enn betaling av kjøpesummen, eller
b. kjøparen ikkje i rett tid tek over eigedomen i tilfelle der seljaren har ei særleg interesse i å verte kvitt eigedomen.

§ 5-5. Tilbakehaldsrett

Har seljaren ikkje gitt kjøparen utsetjing med betalinga eller oppfyllinga av andre skyldnader, plikter ikkje seljaren å gi skøyte eller overlate bruken av eigedomen utan at kjøparen oppfyller sine skyldnader.

§ 5-6. Opplysningsplikt om hindring

Dersom kjøparen vert hindra i å oppfylle avtala til rett tid, skal kjøparen gi seljaren melding om hindringa og kva slags følgjer hindringa vil få for oppfyllinga. Dersom kjøparen ikkje gir seljaren slik melding innan rimeleg tid etter at kjøparen vart eller burde vorte kjent med hindringa, kan seljaren krevje skadebot for tap som kunne vore unngått om seljaren hadde fått melding i tide.

§ 5-7. Frist for å heve og krevje skadebot

(1) Når kjøpesummen er betalt, kan seljaren ikkje heve avtala med mindre seljaren gir kjøparen melding om det

a. ved forseinking; før seljaren fekk vite om oppfyllinga frå kjøparens side, eller
b. ved anna avtalebrot; innan rimeleg tid etter at seljaren vart eller burde vorte kjent med avtalebrotet, eller etter at ein rimeleg tilleggsfrist etter § 5-3 tredje ledd er gått ut.

(2) Seljaren må gi kjøparen melding innan rimeleg tid for å kunne gjere eit krav om skadebot gjeldande.

Kapittel 6. Fellesføresegner om forventa avtalebrot m m

§ 6-1. Stansing ved forventa avtalebrot

(1) Ein part kan stanse oppfyllinga og halde ytinga si tilbake, dersom det etter at avtala er inngått, framgår av den andre partens handlemåte, eller av ein alvorleg svikt i betalingsevna eller evna til å oppfylle, at denne ikkje kjem til å oppfylle ein vesentleg del av skyldnadene sine.
(2) Ein part som stanser oppfyllinga, må straks varsle den andre. Blir varsel ikkje gitt, kan den andre parten krevje skadebot for tap som kunne ha vore unngått om varsel var gitt.
(3) Ein part som har stansa oppfyllinga, må halde fram å oppfylle dersom den andre parten gir fullgod trygd for si oppfylling.

§ 6-2. Heving ved forventa avtalebrot

Er det før tida for oppfylling klårt at avtala vil bli broten på ein måte som ville gi ein part rett til å heve, kan denne heve avtala alt før tida for oppfylling. Heving kan avverjast dersom den andre parten straks gir fullgod trygd for at avtala vil bli oppfylt.

§ 6-3. Insolvensførehaving

Vert ein av partane teken under insolvensførehaving, gjeld føresegnene i dekningslova kapittel 7.

Kapittel 7. Fellesføresegner om skadebot. Renter

§ 7-1. Omfanget av skadebota, indirekte tap

(1) Når ein part kan krevje skadebot, skal skadebota svare til det økonomiske tapet parten har hatt som følgje av avtalebrotet. Dette gjeld likevel berre tap som den ansvarlege med rimeleg grunn kunne ha rekna med som ei mogeleg følgje av avtalebrotet.
(2) Der lova skil mellom direkte og indirekte tap, vert som indirekte tap rekna:

a. Tap som følgje av nedsett eller bortfallen produksjon eller omsetnad.
b. Tap som følgje av at eigedomen ikkje kan nyttast i samsvar med føresetnadene.
c. Tapt forteneste som følgje av at ein kontrakt med ein tredjeperson fell bort eller ikkje vert rett oppfylt.
d. Tap som følgje av skade på anna enn eigedomen sjølv, eller anna enn noko som har nær og direkte samanheng med det eigedomen etter føresetnadene skal brukast til.

(3) Føresegna i andre ledd om kva som skal reknast som indirekte tap gjeld ikkje kostnader ved

a. vanlege tiltak som kompenserer at eigedomen har ein mangel eller at seljaren ikkje gir frå seg skøyte eller overlet bruken av eigedomen til rett tid, eller
b. tiltak som avgrensar anna tap enn det som er nemnt i andre ledd.

Endra med lov 7 juni 2019 nr. 20 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1864).

§ 7-2. Avgrensing av tapet. Lemping

(1) Forsømer parten å avgrense tapet gjennom rimelege tiltak, må parten sjølv bere den tilsvarande delen av tapet.
(2) Skadebota kan setjast ned dersom ho vil verke urimeleg for den ansvarlege parten ut frå omfanget av tapet samanlikna med tap som til vanleg oppstår i liknande tilfelle, og ut frå tilhøva elles.

§ 7-3. Renter

Vert kjøpesummen eller annan utestående sum ikkje betalt i tide, kan det

krevjast rente og skadebot for rentetap etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling.

Kapittel 8. Ikraftsetjing. Endringar i andre lover

§ 8-1. Ikraftsetjing

(1) Lova gjeld frå den dagen Kongen fastset.[1]
(2) Lova får berre verknad for avtaler som kjem i stand etter at ho tek til å gjelde. § 2-10 gjeld likevel òg for eldre avtaler.
Endra med lov 20 des 1996 nr. 106 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 571).
1 Frå 1 jan 1993 iflg. res. 18 sep 1992 nr. 676.

§ 8-2. Endringar i andre lover

Frå den tida lova tek til å gjelde, skal følgjande føresegner i andre lover endrast slik: – – –

Lov om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner (gjeldsordningsloven)

Kap 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Formål

Loven skal gi personer med alvorlige gjeldsproblemer en mulighet til å få kontroll over sin økonomi. Den skal legge forholdene til rette for at skyldnere med slike problemer etter søknad om gjeldsforhandling kan oppnå en gjeldsordning enten ved avtale med fordringshaverne (frivillig gjeldsordning) eller ved stadfestelse av tingretten (tvungen gjeldsordning). Loven skal sikre at skyldneren innfrir sine forpliktelser så langt det er mulig, samt at det skjer en ordnet fordeling av skyldnerens midler mellom fordringshaverne.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 1-2. Virkeområde. Forholdet til gjeldsforhandling og konkurs

Loven gjelder for fysiske personer. Loven gjelder ikke for skyldnere som har gjeld knyttet til egen næringsvirksomhet med mindre:

a. næringsvirksomheten har opphørt og det til næringsvirksomheten ikke er knyttet uavklarte forhold som i vesentlig grad vil vanskeliggjøre gjennomføringen av en gjeldsforhandling, eller
b. den gjeld som er knyttet til næringsvirksomheten utgjør en forholdsvis ubetydelig del av skyldnerens samlede gjeld.

Det kan ikke åpnes gjeldsforhandling dersom skyldnerens bo er under behandling etter konkursloven. Åpning av gjeldsforhandling er ikke til hinder for at det åpnes konkurs i skyldnerens bo. Åpnes konkurs, skal en sak om gjeldsordning heves.

§ 1-3. Økonomisk vilkår

Skyldnere som er varig ute av stand til å oppfylle sine forpliktelser, kan oppnå gjeldsordning etter loven her. En skyldner anses som varig ute av stand til å oppfylle sine forpliktelser når det må antas at vedkommende ikke er i stand til å innfri forpliktelsene fullt ut innen et for skyldneren rimelig tidsrom sett i forhold til forpliktelsenes art og omstendighetene ellers, eller uten urimelig oppofrelse. Endret ved lover 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640), 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455).

§ 1-4. Forhold som er til hinder for åpning av gjeldsforhandling

Åpning av gjeldsforhandling skal nektes dersom omstendighetene ved gjeldsstiftelsen eller skyldnerens senere disposisjoner klart tyder på at denne på illojal måte har innrettet seg med sikte på å oppnå gjeldsordning, eller skyldneren forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt feilaktige eller villedende opplysninger til namsmyndighetene om forhold av vesentlig betydning for saken. Det samme gjelder dersom det foreligger uavklarte økonomiske forhold som i vesentlig grad vil vanskeliggjøre gjennomføringen av en gjeldsforhandling.

Åpning av gjeldsforhandling skal også nektes dersom det åpenbart vil virke støtende for andre skyldnere eller samfunnet for øvrig. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på om:

a. størstedelen av gjelden er nylig stiftet. Det skal ses bort fra forsvarlige låneopptak til refinansiering eller til nødvendig bolig o.l.,
b. en ikke ubetydelig del av gjelden stammer fra straffbare forhold som er avgjort ved dom eller forelegg mindre enn tre år før søknad leveres. Dersom skyldneren klart er i en rehabiliteringssituasjon, kan gjeldsforhandling likevel åpnes,
c. skyldneren har foretatt disposisjoner som ville vært omstøtelige i konkurs, jf. dekningsloven kapittel 5,
d. skyldneren i den nærmeste tiden før søknad om gjeldsforhandling ble fremmet, på sterkt klanderverdig måte har unnlatt å oppfylle sine forpliktelser så langt det var mulig,
e. en betydelig andel av skyldnerens samlede gjeld er skatte- og avgiftsgjeld, og om skyldneren kan klandres for forhold knyttet til denne.

Dersom skyldneren har oppnådd gjeldsordning tidligere og denne er blitt opphevet, kan det åpnes gjeldsforhandling bare hvis endrete omstendigheter gjør at det fremstår som sannsynlig at en ny gjeldsordning vil bli gjennomført. Dersom skyldneren har fullført en gjeldsordning tidligere, kan det bare i særlige tilfeller åpnes gjeldsforhandling før det har gått fem år fra den tidligere gjeldsordningen ble fullført. Det skal dessuten legges vekt på at skyldneren har hatt gjeldsordning tidligere, ved vurderingen av om det vil virke støtende å åpne gjeldsforhandling.

Gjeldsforhandling for en skyldner som er bosatt utenfor Norge, kan bare åpnes dersom

a. det er ubetenkelig med hensyn til sakens opplysning,
b. skyldneren ikke, eller bare i ubetydelig grad, har gjeld til utenlandske kreditorer, og
c. skyldneren ikke er eier av bolig eller andre formuesgoder i utlandet av vesentlig verdi med mindre det er åpenbart at saken likevel lar seg opplyse tilstrekkelig og at forholdet ikke vil vanskeliggjøre gjeldsforhandlingene.

Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), endret ved lover 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640), 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 22 sep 2017 nr. 1440), 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455).

§ 1-5. Kommunens plikt til å bistå personer med alvorlige gjeldsproblemer

Kommunen skal så langt det er mulig bistå en skyldner som forsøker å komme frem til en utenrettslig gjeldsordning eller liknende med sine fordringshavere, jf. lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 17.
Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 1-6. Forholdet til lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Gjeldsordning etter loven her er ikke til hinder for at stønad kan gis etter lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen kapittel 4.
Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), endret ved lov 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640).

Kap 2. Søknad og forberedelse

§ 2-1. Søknad om gjeldsforhandling

Søknad om gjeldsforhandling fremsettes for den alminnelige namsmannen for den kommunen der skyldneren bor. [Søknaden kan fremsettes elektronisk eller i papirform.][1] For flere namsmannsdistrikter i samme politidistrikt kan Kongen fastsette at søknader om gjeldsforhandling skal fremsettes for en av namsmennene. Skyldnere som ikke er bosatt i Norge, jf. § 1-4 fjerde ledd, og skyldnere med adressesperre i Folkeregisteret, jf. folkeregisterloven § 10-4, kan fremsette søknad for den namsmann Kongen har utpekt.

Søknaden skal inneholde opplysninger om skyldnerens inntekter, formue, gjeld, leveomkostninger og annet som kan være av betydning for saken. Det skal også gis slike opplysninger for ektefelle eller samboer. Det skal nyttes skjema fastsatt av departementet.

Skyldneren skal avgi skriftlig erklæring om at namsmyndighetene kan innhente opplysninger som nevnt i annet ledd uten hinder av taushetsplikt hos de som har slike opplysninger om skyldneren. Skriftlig erklæring etter første punktum kan avgis elektronisk.

To eller flere personer som bor sammen og har felles husholdning, kan søke om å åpne gjeldsforhandling sammen dersom de i det vesentlige er ansvarlig for

hverandres gjeld.
Endret ved lover 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640), 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 22 sep 2017 nr. 1440), 21 juni 2019 nr. 29 (ikr. 1 okt 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 809), 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455). **Endres** ved lov 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, gjelder § 2-1 første ledd annet punktum).
1 Første ledd annet punktum er ikke satt i kraft.

§ 2-2. Namsmannens veiledningsplikt

Namsmannen skal sørge for at skyldneren får den veiledning denne trenger for å kunne gjennomføre en gjeldsforhandling, utforme et forslag til gjeldsordning som ligger innenfor lovens rammer, og i tilfelle begjære tvungen gjeldsordning.

Namsmannen skal forsikre seg om at skyldneren har forstått hvordan den foreslåtte gjeldsordningen skal gjennomføres. Dersom forslaget ikke er utformet som nevnt i § 4-2 tredje ledd første punktum, skal namsmannen sørge for nødvendig oppfølging og kontroll av gjeldsordningens gjennomføring.
Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 2-3. Namsmannens undersøkelsesplikt

Namsmannen skal sørge for at saken blir tilstrekkelig opplyst.

Namsmannen skal kontrollere at søknaden inneholder de opplysninger som kreves etter § 2-1 annet ledd og kan kreve at søkeren dokumenterer opplysningene.

Namsmannen skal innhente opplysninger om registrerte heftelser i skyldnerens eiendeler.

Namsmannen kan innhente opplysninger fra tredjepersoner. Tvangsfullbyrdelsesloven § 7-12 gjelder tilsvarende.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 2-4. Medhjelper

Til å yte skyldneren veiledning som nevnt i § 2-2 og § 6-1 fjerde ledd tredje punktum og for øvrig bistå namsmannen kan namsmannen oppnevne en medhjelper i samsvar med forskrift gitt av Kongen. Medhjelperens godtgjørelse for arbeid og utgifter fastsettes av namsmannen i samsvar med forskriften.
Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 2-5. Salg og verdsetting av skyldnerens eiendeler

Dersom namsmannen finner det åpenbart at skyldneren ved en gjeldsordning må selge bolig eller andre eiendeler, jfr. §§ 4-4 til 4-6, og dessuten at salget bør være gjennomført før gjeldsforhandling åpnes, skal namsmannen treffe beslutning om det. Salget gjennomføres etter reglene i § 4-6.

Dersom namsmannen finner det nødvendig for å sikre at gjeldsforhandlingen kan gjennomføres på fire måneder, skal namsmannen før gjeldsforhandling åpnes sørge for verdsetting av eiendeler etter § 4-7.
Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 2-6. Namsmannens myndighet til å avslå søknader

Namsmannen skal avslå søknaden om gjeldsforhandling dersom:

a. det finnes klart at vilkårene for gjeldsordning etter §§ 1-2 til 1-4 ikke er oppfylt,
b. skyldneren ikke medvirker etter evne til sakens opplysning, eller
c. skyldneren ikke innen rimelig tid selger eller medvirker til salg av eiendeler som namsmannen etter § 2-5 første ledd har pålagt skyldneren å selge før gjeldsforhandling åpnes.

Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 2-7. Oversendelse av saken til retten

Dersom namsmannen ikke selv skal avgjøre spørsmålet om åpning av gjeldsforhandling, sender namsmannen saken til retten for slik avgjørelse. Saken skal da være tilstrekkelig opplyst og forberedt slik at gjeldsforhandling kan gjennomføres innen fire måneder. Saken sendes til tingretten for den kommunen der skyldneren bor. For skyldnere som ikke er bosatt i Norge, jf. § 1-4 fjerde ledd, og skyldnere med adressesperre i Folkeregisteret, jf. folkeregisterloven § 10-4, sendes saken til tingretten for den kommunen der namsmannen har kontor.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640), 21 juni 2019 nr. 29 (ikr. 1 okt 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 809).

Kap 3. Åpning av gjeldsforhandling

§ 3-1. Namsmyndighetens åpning av gjeldsforhandling og fastsettelse av vilkår for åpning

Dersom vilkårene i §§ 1-2 til 1-4 er oppfylt, og søknaden fyller kravene i § 2-1, skal tingretten åpne gjeldsforhandling. I tilfeller der det er åpenbart at vilkårene er oppfylt, kan åpning av gjeldsforhandling foretas av namsmannen.

Namsmyndigheten kan sette vilkår for åpning av gjeldsforhandling, herunder vilkår om at salg eller verdsetting av eiendeler er gjennomført. Dersom det er retten som har satt vilkår, sender namsmannen saken tilbake til retten for avgjørelse om åpning når vilkåret er oppfylt.

Avgjørelse av om gjeldsforhandling skal åpnes, treffes av retten ved kjennelse eller av namsmannen ved skriftlig beslutning.

Namsmannens avgjørelse om å åpne gjeldsforhandlinger kan påklages av fordringshaverne innen en uke etter at namsmannen har sendt varsel om åpning av gjeldsforhandling, jf. § 3-2 annet ledd. Namsmyndighetens avgjørelse om å åpne gjeldsforhandling på vilkår kan også påklages eller ankes av skyldneren. Tingrettens avgjørelse om å åpne gjeldsforhandling uten vilkår er endelig.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 3-2. Oppfordring om å melde krav m.m.

Straks etter at gjeldsforhandling er åpnet, skal dette kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon med oppfordring til enhver som har fordring mot skyldneren, om å melde sitt krav til namsmannen innen seks uker etter kunngjøringen.

Kjente fordringshavere og eventuelle solidarisk medforpliktede varsles om åpningen av gjeldsforhandlingen ved at namsmannen sender dem gjenpart av kunngjøringen. Det skal samtidig opplyses hvilket krav som skyldneren har oppgitt at fordringshaveren har. Dersom det er namsmannen som har besluttet åpning av gjeldsforhandling, skal fordringshaverne samtidig varsles om adgangen til å påklage beslutningen, jf. § 3-1 fjerde ledd. Panthavere kan samtidig gis underretning som nevnt i § 4-6 tredje ledd.

Krav fra finansforetak og krav som innfordres av inkassoforetak og som ikke allerede er kjent, jf. andre ledd, bortfaller når gjeldsordning er fastsatt dersom kravet ikke er innmeldt innen fristen etter første ledd. Bortfallet har ingen

betydning for fordringshavernes adgang til å utnytte panterett, motregningsrett eller tilbakeholdsrett. Sikkerhet i form av eiendomsforbehold eller salgspant faller likevel bort med mindre retten i medhold av lov er tinglyst eller registrert i et særskilt rettsregister.

Krav sikret med pant i bolig som skal beholdes under gjeldsordningen, bortfaller ikke så langt de er sikret innenfor boligens omsetningsverdi med et tillegg av ti prosent, jf. § 4-8 første ledd bokstav a. Krav med pantesikkerhet i andre gjenstander som skal beholdes under gjeldsordningen, bortfaller ikke så langt de er sikret innenfor omsetningsverdien av gjenstanden, jf. § 4-8 første ledd bokstav b.

Bortfall overfor én av flere skyldnere har ingen virkning overfor de andre skyldnerne.

Krav som nevnt i tredje ledd faller likevel ikke bort dersom skyldneren forsettlig eller grovt uaktsomt har unnlatt å opplyse om kravet.

En fordring som er bortfalt etter tredje ledd, kan gjøres gjeldende uavkortet dersom gjeldsordningen senere blir opphevet.

Endret ved lover 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455).

§ 3-3. Sikring av skyldnerens eiendeler og lønnstrekk

Dersom skyldneren har eiendeler som etter § 4-6 skal tjene til dekning for fordringshaverne, skal namsmannen sikre disse eiendelene for fordringshaverne. Sikringen skjer etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 7-20, og har for skyldnerens adgang til å disponere over eiendelene og i forhold til tredjepersoner samme virkning som utlegg.

Namsmannen skal beslutte trekk i lønn og andre ytelser som nevnt i dekningsloven § 2-7 etter tvangsfullbyrdelsesloven §§ 7-21 til 7-24.

Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 3-4. Betalingsutsettelse i en gjeldsforhandlingsperiode

Åpning av gjeldsforhandling medfører at skyldneren i en gjeldsforhandlingsperiode på fire måneder regnet fra åpningen gis en betalingsutsettelse som innebærer at fordringshaverne verken kan:

a. kreve eller motta hel eller delvis betaling eller annen dekning av sitt

tilgodehavende,
b. motregne et krav, med mindre hovedkrav og motkrav springer ut av samme rettsforhold,
c. gjøre gjeldende eventuelle forfallsklausuler i forholdet på grunn av betalingsutsettelsen etter denne paragraf,
d. ta utlegg i eller tvangsrealisere skyldnerens eiendeler,
e. under henvisning til tidligere betalingsmislighold nekte å levere varer eller tjenester som er nødvendig for skyldnerens og dennes husstands livsopphold mot kontant betaling eller tilfredsstillende sikkerhet, eller
f. rette krav mot kausjonisten, jf. finansavtaleloven § 6-10 fjerde ledd.

Renter påløper i perioden, men forfaller ikke til betaling. Renter av fordringer sikret ved pant innenfor omsetningsverdien med tillegg av 10 prosent av bolig som skal beholdes, jf. § 4-8 bokstav a, forfaller likevel til betaling i perioden.

Betalingsutsettelsen omfatter alle forpliktelser, som ikke er betaling for en fremtidig motytelse, som skyldneren har rett til å motta etter §§ 4-3 til 4-5 og som skyldneren har pådratt seg frem til den dag retten eller namsmannen har åpnet gjeldsforhandling.

Betalingsutsettelsen omfatter ikke bidragsforpliktelser pålagt etter ekteskapslovgivningen eller barneloven. Det offentliges krav på skyldneren omfattes av betalingsutsettelsen.

Eventuelle utleggstrekk opphører å gjelde. Dette gjelder ikke trekk for bidragsforpliktelser som nevnt i § 4-8 bokstav d, samt for krav som nevnt i § 4-8 bokstav h.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder selv om skyldneren ikke er bosatt i Norge.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640, se lovens del IV), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 3-5. Skyldnerens plikter i gjeldsforhandlingsperioden

Skyldneren plikter i gjeldsforhandlingsperioden:

a. å avsette lønn og andre inntekter som overstiger det skyldneren trenger til nødvendig underhold av seg og sin husstand,
b. å si opp leieavtaler og andre avtaler om fremtidige ytelser som ikke

gjelder varer og tjenester som er nødvendig for skyldnerens eller dennes husstands livsopphold,

c. å ikke avhende eller pantsette eiendeler og verdier som kan tjene til dekning for fordringshaverne, med mindre namsmannen samtykker,

d. å ikke stifte ny gjeld uten etter namsmannens samtykke, eller foreta andre disposisjoner som er egnet til å skade kreditorenes interesser.

Samtykke etter første ledd bokstav d skal bare gis til refinansiering, boligformål eller til strengt nødvendige varer og tjenester og bare dersom låneopptaket fremstår som forsvarlig med hensyn til gjeldsordningen og skyldnerens økonomiske stilling. Gjeld stiftet i gjeldsforhandlingsperioden etter bestemmelsen her omfattes ikke av gjeldsordningen. Beslutning som tillater gjeldsstiftelse, kan ikke påklages.
Endret ved lov 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640, se lovens del IV).

§ 3-6. Bortfall av utleggspant

Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett § 5-8 gjelder tilsvarende ved gjeldsforhandling etter loven her. Som fristdag regnes dagen for åpning av gjeldsforhandling. Namsmannen skal sørge for sletting av utlegget i offentlige registre etter at gjeldsordning er vedtatt eller rettskraftig stadfestet. Utlegg som er sikret etter håndpantregelen, skal under gjeldsforhandlingsperioden sikres etter § 3-3 første ledd.
Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 3-7. Namsmyndighetens heving av saken i gjeldsforhandlingsperioden

Sak om gjeldsordning etter loven her skal straks heves dersom det i gjeldsforhandlingsperioden inntreffer eller blir avdekket omstendigheter som må antas å være til hinder for gjeldsordning. Dersom namsmannen har åpnet gjeldsforhandlingen, skal denne heve saken ved skriftlig beslutning. Namsmannen kan bare heve saken dersom det er åpenbart at vilkåret i første punktum er oppfylt.

Dersom retten har åpnet gjeldsforhandlingen, sender namsmannen saken over til retten for avgjørelse om heving. Det skal opplyses hvilke forhold som ligger til grunn for hevingssaken. Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse.

Skyldneren skal gis anledning til å uttale seg før det treffes avgjørelse om heving. Klage og anke etter denne paragraf har oppsettende virkning. Dersom en beslutning om å heve saken blir omgjort, kan gjeldsforhandlingsperioden om

nødvendig forlenges med den tid saken er blitt forsinket på grunn av hevingssaken.
Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kap 4. Frivillig gjeldsordning

§ 4-1. Forslag til gjeldsordning

Skyldneren, eller den som bistår denne, skal snarest mulig etter utløpet av fristen for fordringshaverne til å melde sine krav, utarbeide et forslag til frivillig gjeldsordning.

Forslaget legges frem for namsmannen, som skal påse at det ikke er i strid med §§ 4-2 til 4-10.
Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 4-2. Hva en frivillig gjeldsordning kan gå ut på

Forslaget kan innebære utsettelse med betaling av hele eller deler av gjelden, at fordringshaverne helt eller delvis skal gi avkall på renter og omkostninger, eller at gjelden skal falle bort helt eller delvis enten med en gang eller etter utløpet av gjeldsordningsperioden. Gjeldsordningsperioden skal i så fall normalt være fem år. Gjeldsordningsperiodens lengde skal regnes fra åpningen av gjeldsforhandlingene.

Forslaget kan innebære en kombinasjon av løsningene nevnt i første ledd.

Forslaget skal inneholde en fast angivelse av eventuelt beløp som skal betales til fordringshaverne hver betalingstermin. Beløpet skal være fast angitt gjennom hele gjeldsordningsperioden, med mindre det endres etter reglene i kapittel 6. Dersom det er grunn til å tro at skyldnerens betalingsevne under gjeldsordningen vil endres mer enn det som er alminnelig, eller det ellers finnes særlig hensiktsmessig, kan bestemmelsen i første punktum fravikes. Forslaget skal alltid utformes slik at fordringshaverne ved hver betalingstermin så enkelt som mulig kan kontrollere at vilkårene etter gjeldsordningen løpende overholdes.

Forslaget skal inneholde en bestemmelse som avgjør eventuelle medforpliktedes stilling.

Forslaget skal bygge på en virkelighetsnær vurdering av skyldnerens betalingsevne.
Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 4-3. Hva skyldneren kan beholde av sin inntekt

Skyldneren har rett til å beholde så meget av sin inntekt at det dekker det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og personer denne har lovbestemt forsørgelsesplikt for, eller lever i ekteskapsliknende forhold med. Ved vurderingen legges til grunn det som er tilbake av nettolønnen etter trekk som skal bestå. Dersom skyldneren utøver samvær med barn, jf. barneloven kapittel 6, skal det tas hensyn til skyldnerens rimelige utgifter i forbindelse med samværet.

Kongen kan i forskrift fastsette satser for beregningen av det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og personer denne har lovbestemt forsørgelsesplikt for, eller lever i ekteskapsliknende forhold med.

Endret ved lover 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 723). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 4-4. Skyldnerens plikt til å avhende bolig

Skyldneren har plikt til å avhende bolig dersom salg av boligen vil gi fordringshaverne best dekning og boligen overstiger skyldnerens og dennes husstands rimelige behov. Til grunn for vurderingen legges boligens omsetningsverdi, jfr. § 4-7 første ledd, og kostnaden for skyldneren ved å skaffe seg og sin husstand en annen bolig som med hensyn til beliggenhet, størrelse, pris og andre forhold tilfredsstiller rimelige krav.

§ 4-5. Skyldnerens rett til å beholde personlige eiendeler, transportmidler m.v.

Dersom verdien av tingene ikke er større enn at det etter forholdene er rimelig at skyldneren beholder dem, har skyldneren rett til å beholde:

a. klær og andre ting til personlig bruk for skyldneren eller dennes husstand,
b. innbo, utstyr og liknende løsøre som skyldneren trenger i sitt hjem,
c. redskaper, transportmidler og liknende hjelpemidler som skyldneren eller noen av dennes husstand trenger for sitt yrke eller sin utdanning eller av andre velferdsmessige grunner, likevel ikke utover en samlet verdi som tilsvarer folketrygdens grunnbeløp. Beløpsgrensen kan fravikes dersom skyldneren er næringsdrivende og ingen fordringshaver motsetter seg det.

Dersom verdien av tingene ikke er større enn at det ville være åpenbart urimelig om skyldneren ikke fikk beholde dem, har skyldneren rett til å beholde ting som har en særlig personlig verdi for skyldneren eller dennes husstand.

Dersom skyldneren eller noen som hører til dennes husstand lider av sykdom eller er uør, skal det tas rimelig hensyn til det. I særlige tilfeller kan da ting som er nevnt i første ledd bokstav c, beholdes uten hensyn til verdien.

Når retten til å beholde en ting avhenger av hvilke eiendeler skyldneren ellers har, skal det også regnes med eiendeler som tilhører skyldnerens ektefelle eller barn som skyldneren eller ektefellen forsørger, dersom tingene kan brukes av skyldneren eller i dennes husstand.

For øvrig gjelder dekningsloven §§ 2-4 og 2-5 tilsvarende.

Dekningsloven § 2-6 gjelder tilsvarende i den utstrekning slike krav som nevnes der gis bedre dekning enn andre krav etter loven her § 4-8 bokstav g.
Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 4-6. Salg av eiendeler

Eiendeler som skyldneren ikke har rett til å beholde etter §§ 4-4 og 4-5, skal selges på den måte som sikrer fordringshaverne best dekning. Namsmannen bestemmer hvordan salget skal gjennomføres. Skyldneren plikter selv å sørge for salg dersom namsmannen bestemmer det.

Dersom panteheftelser eller andre begrensede rettigheter i eiendelene hindrer frivillig salg, skal eiendelene selges eller realiseres på annen måte etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven om gjennomføring av tvangsdekning. Den som har salgspant i eiendeler som skyldneren ikke har rett til å beholde, plikter å ta tingen tilbake etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 9 dersom vedkommende selv ikke har rett til å begjære tvangsdekning på annen måte.

Namsmannen kan underrette panthaverne om at et formuesgode vil bli solgt ved frivillig salg med den virkning at udekkede panteheftelser faller bort dersom ingen panthavere motsetter seg det innen en frist på minst en uke som namsmannen fastsetter. Når salget er gjennomført, fastsetter retten ved kjennelse hvilke panteheftelser som er falt bort som udekkede.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 4-7. Verdsetting av eiendeler som skal beholdes

Dersom skyldneren skal beholde en eiet bolig, skal boligens omsetningsverdi fastsettes av namsmannen sammen med to rettsvitner med særlige kunnskaper til å ta del i verdsettingen som namsmannen oppnevner.

Dersom skyldneren skal beholde andre eiendeler som er pantsatt, og det er

nødvendig for å avgjøre i hvilken utstrekning panteheftelsene overstiger eiendelens omsetningsverdi, fastsettes verdien av namsmannen. Namsmannen kan oppnevne ett eller to rettsvitner med særlige kunnskaper til å ta del i verdsetting dersom det finnes nødvendig.

Om gjennomføringen av verdsettingen gjelder for øvrig tvangsfullbyrdelsesloven § 9-7 tredje og fjerde ledd.

Om adgangen til å angripe verdsettingen gjelder tvangsfullbyrdelsesloven § 9-12 første, andre og fjerde ledd. Rettens verdsetting kan bare angripes når angrepet gjelder saksbehandlingen eller rettsanvendelsen.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 16 juni 2017 nr. 47 (ikr. 1 nov 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 766).

§ 4-8. Fordelingen mellom fordringshaverne

Gjeldsordningen skal omfatte alle skyldnerens forpliktelser som ikke er betaling for en fremtidig motytelse som skyldneren har rett til å motta etter §§ 4-3 til 4-5 og skatte- og avgiftskrav som holdes utenfor gjeldsordningen i henhold til bokstav c nedenfor samt forpliktelser som nevnt i tredje ledd. De midler som skal fordeles mellom fordringshaverne fordeles forholdsmessig etter gjeldens størrelse, med følgende unntak:

a. *Fordringer sikret ved pant i bolig*
Dersom skyldneren skal beholde eiet bolig, skal fordringer sikret ved pant i boligen innenfor boligens omsetningsverdi med tillegg av 10 prosent, gis avtalt rente under gjeldsordningen. Det skal ikke betales avdrag i gjeldsordningsperioden, men hovedstolen består. Krav sikret ved lovbestemt pant i boligen i henhold til panteloven § 6-1 skal likevel gis full dekning.

Andre fordringer sikret ved pant i boligen gis dekning på linje med andre ikke pantesikrede krav. Fordringen faller bort når skyldneren har oppfylt forpliktelsene i henhold til gjeldsordningen.

b. *Andre pantesikrede fordringer*
Andre fordringer som er sikret ved pant innenfor pantegjenstandens verdi, skal betjenes med avtalte renter og avdrag.

Fordringer med pant som faller utenfor pantets omsetningsverdi skal behandles på lik linje med ikke pantesikrede krav.

c. *Skatte- og avgiftskrav*
Skatte- og avgiftskrav som er oppstått etter åpningstidspunktet omfattes ikke av gjeldsordningen. Dette gjelder også skatte- og avgiftskrav som fastsettes ved vedtak etter åpningstidspunktet.

Har skyldneren hatt for lavt forskudd i gjeldsordningsperioden,

som har medført høyere dividende enn dersom forskuddet hadde vært riktig, skal derved oppstått skattegjeld dekkes fullt ut ved at dividenden til kreditorene settes ned tilsvarende inntil skattekravet med tillegg av renter og omkostninger er betalt.

d. *Bidragsforpliktelse*
Bidragsforpliktelser som skyldneren er pålagt etter ekteskapslovgivningen eller etter barneloven, unntatt gjeld til det offentlige, skal gis full dekning. Gjeld til bidragsberettigede som har oppstått mer enn fem år før søknaden om gjeldsordning fremmes, kan nedsettes dersom det ikke vil virke særlig urimelig overfor den bidragsberettigede.

Ved vurderingen etter første ledd annet punktum skal det særlig legges vekt på utsiktene til at gjelden vil kunne bli nedbetalt. Det skal også legges vekt på årsaken til at gjelden har oppstått, og bidragsmottakerens økonomiske stilling.

e. *Mindre fordringer*
Mindre fordringer kan innfris fullt ut når hensynet til en rimelig gjennomføring av gjeldsordningen tilsier det.

f. *Renter og omkostninger*
Renter og omkostninger kan gis dårligere dekning enn andre krav når det ikke vil virke særlig urimelig overfor enkelte fordringshavere.

g. *Kravets art*
En fordring kan gis bedre dekning enn andre krav dersom sterke grunner tilsier det.

h. *Krav som grunner seg på en straffbar handling*
Straffebøter som er fastsatt ved dom, skal dekkes fullt ut, eller i henhold til et eventuelt benådningsvedtak. Straffebøter som er fastsatt ved forelegg mindre enn tre år før søknad om gjeldsforhandling fremmes, skal som hovedregel gis full dekning.

Krav på erstatning eller oppreisning for skade voldt ved en straffbar handling skal gis full dekning. Unntak kan gjøres dersom kravet er fastsatt ved dom eller forelegg mer enn tre år før søknad om gjeldsforhandling fremmes, eller dersom særlige resosialiseringshensyn tilsier det og hensyn til den som har kravet ikke er avgjørende. Ved vurderingen av om det foreligger et slikt unntakstilfelle, skal det særlig legges vekt på arten av den straffbare handling.

i. *Gjeld oppstått etter åpenbart brudd på avslagsplikten etter finansavtaleloven § 5-4*
Gjeld som stammer fra lån eller kreditt som åpenbart skulle ha vært avslått i henhold til finansavtaleloven § 5-4, kan gis dårligere dekning

enn andre krav med mindre det vil virke særlig urimelig overfor enkelte fordringshavere.

Dersom det ikke er mulig å oppfylle kravene i paragrafen her, og fordringshavere som kan kreve full dekning ikke frivillig går med på en nedsettelse av kravet, kan gjeldsordning ikke oppnås.

Dersom størrelsen på de krav som ikke kan dekkes i løpet av gjeldsordningsperioden tilsier at skyldneren må antas å kunne oppnå kontroll over sin økonomi selv om kravene holdes utenfor, kan gjeldsordning likevel oppnås. Det skal i så fall i skyldnerens budsjett tas hensyn til krav som skal holdes utenfor.

Endret ved lover 2 apr 1993 nr. 36, 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640, se lovens del IV), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528).

§ 4-9. Omstridte fordringer

Hvis en fordring er omstridt skal det avsettes midler til dekning av den omstridte fordring. Dersom det ikke er tatt rettslige skritt for å få fastslått fordringens eksistens innen seks måneder fra vedtakelsen av gjeldsordningen, fordeles beløpet på de øvrige fordringshaverne.

§ 4-10. Kausjonsfordringer

Dersom skyldneren ved åpning av gjeldsforhandling er forpliktet etter et kausjonsløfte, men kausjonsforpliktelsen ikke er forfalt, skal det avsettes midler til dekning av denne fordringen som om kravet var forfalt. Dersom det i gjeldsordningsperioden blir klart at kausjonen ikke vil forfalle eller kausjonen ikke er forfalt ved gjeldsordningsperiodens utløp, skal midlene fordeles forholdsmessig på de øvrige fordringshaverne.

Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 4-11. Muntlige forhandlinger

Dersom namsmannen av eget tiltak eller etter begjæring fra en fordringshaver finner det nødvendig, innkalles det til møte mellom skyldneren og fordringshaverne.

Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), tidligere § 4-10.

§ 4-12. Vedtakelse av frivillig gjeldsordning

Namsmannen sender skyldnerens forslag til gjeldsordning til samtlige kjente fordringshavere som berøres. Det samme gjelder eventuelle solidarisk medforpliktede. Fordringshaverne bør gis en frist på tre uker til å ta stilling til forslaget. Fordringshavere som har krav på annet enn bøter, skal opplyses om at de anses for å ha godtatt forslaget dersom de ikke motsetter seg det innen fristen.

En fordringshaver skal ikke uten grunn motsette seg et forslag til gjeldsordning. En fordringshaver som motsetter seg forslaget, skal oppgi grunnen.

En offentlig myndighet eller oppkrever av offentlige krav kan for andre offentlige krav enn bøter godta et forslag til gjeldsordning uten hinder av bestemmelser i annen lov, forskrift eller enkeltvedtak. Avgjørelsen av om forslaget skal godtas, regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Et forslag til gjeldsordning er vedtatt når det er godtatt av samtlige fordringshavere som berøres. Fordringshavere som har krav på annet enn bøter og som er varslet etter første ledd, anses for å ha godtatt forslaget dersom de ikke innen fristen i første ledd har motsatt seg det.

Endret ved lover 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), tidligere § 4-11, 26 mars 2004 nr. 16, 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640).

Kap 5. Tvungen gjeldsordning

§ 5-1. Begjæring om tvungen gjeldsordning

Dersom skyldneren og fordringshaverne ikke kommer frem til en frivillig gjeldsordning, kan skyldneren begjære tvungen gjeldsordning. Med begjæringen skal det følge et forslag til tvungen gjeldsordning som er i samsvar med § 5-2.

Begjæring om tvungen gjeldsordning må være namsmannen i hende før utløpet av gjeldsforhandlingsperioden. Namsmannen skal straks sende saken til retten.

Når tvungen gjeldsordning er begjært innen fristen, forlenges gjeldsforhandlingsperioden med to måneder.

Namsmannen skal etter begjæring fra skyldneren beslutte nødvendig forlengelse av gjeldsforhandlingsperioden dersom det er grunn til å anta at frivillig gjeldsordning vil komme i stand. Perioden kan ikke forlenges med mer enn en måned av denne grunn. Når gjeldsforhandling er åpnet, skal skyldneren

gis opplysning om retten til å begjære gjeldsforhandlingsperioden forlenget. Namsmannens avgjørelse om forlengelse av gjeldsforhandlingsperioden er endelig.

Dersom det benyttes rettsmidler mot en avgjørelse om å nekte stadfestelse av tvungen gjeldsordning eller dersom en kjennelse om tvungen gjeldsordning blir opphevet av ankeinstansen, skal gjeldsforhandlingsperioden anses å løpe inntil rettskraftig avgjørelse foreligger i saken. En gjeldsforhandlingsperiode kan likevel ikke overstige ett år.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 5-2. Særlige regler om innholdet av en tvungen gjeldsordning

En tvungen gjeldsordning skal oppfylle §§ 4-2 til 4-10. En gjeldsordningsperiode skal være på fem år. Dersom det foreligger tungtveiende grunner kan en gjeldsordning med en annen gjeldsordningsperiode stadfestes. En gjeldsordning med en gjeldsordningsperiode på mer enn åtte år kan bare stadfestes i helt særegne tilfeller. Perioden kan ikke overstige ti år. Gjeldsordningsperiodens lengde skal regnes fra åpningen av gjeldsforhandlingene.

Ved vurderingen av om en gjeldsordning med en kortere gjeldsordningsperiode enn fem år kan stadfestes, skal det blant annet legges vekt på om:

a. det foreligger sosiale forhold som medfører at en normal gjeldsordningsperiode vil være særlig belastende for skyldneren. Ved vurderingen skal det blant annet legges vekt på skyldnerens alder, helse, familiesituasjon, hvor lenge gjeldsproblemene har pågått, og om skyldneren har måttet selge bolig i forbindelse med gjeldsordningen,
b. kausjonsansvar utgjør en vesentlig del av skyldnerens gjeldsforpliktelser, eller
c. skyldneren i lengre tid har oppfylt sine forpliktelser i henhold til en utenrettslig gjeldsordning.

Ved vurderingen av om en gjeldsordning med en lengre gjeldsordningsperiode enn fem år kan stadfestes, skal det blant annet legges vekt på om:

a. skyldneren har studiegjeld av betydelig størrelse,

b. skyldneren skal beholde en eiet bolig hvor pantesikrede fordringer i henhold til § 4-8 bokstav a er vesentlig mindre enn den verdi som er fastsatt etter § 4-7 første ledd,
c. gjeldsordningen virker særlig urimelig overfor medforpliktede skyldnere, eller
d. ikke ubetydelige deler av dividenden medgår til å dekke forpliktelser som nevnt i § 4-8 bokstav g eller h.

En tvungen gjeldsordning skal innebære at en skyldner som har oppfylt gjeldsordningen, ved utløpet av gjeldsordningsperioden skal være fri for annen gjeld som er omfattet av gjeldsordningen enn gjeld som nevnt i § 4-8 bokstav a første ledd og bokstav b første ledd.

Gjeld som er bortfalt eller som i henhold til gjeldsordningen ikke skal betales i løpet av gjeldsordningsperioden, kan heller ikke søkes inndrevet hos skyldnere som har bosted utenfor riket. Beløp som er innkrevet i strid med første punktum, kan skyldneren kreve tilbakebetalt.
Endret ved lover 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640), 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455).

§ 5-3. Tingrettens saksbehandling

Tingretten foretar straks en foreløpig prøvelse av skyldnerens forslag til tvungen gjeldsordning. Dersom retten etter § 5-4 skal nekte stadfestelse, skal skyldneren gis en kort frist til å endre forslaget eller uttale seg om spørsmålet. Skyldneren skal gjøres oppmerksom på at denne har adgang til å uttale seg muntlig om spørsmålet. Dersom hindringen ikke er avhjulpet innen fristen, kan begjæringen om tvungen gjeldsordning forkastes.

Dersom begjæringen ikke forkastes etter første ledd, skal skyldneren og samtlige kjente fordringshavere som berøres innkalles til muntlig forhandling om skyldnerens forslag. Forslaget legges ved innkallingen. I innkallingen skal fordringshaverne gis en frist for skriftlige uttalelser om forslaget forut for rettsmøtet. Uttalelsene kan avgis elektronisk. Med mindre uttalelsen viser at retten av eget tiltak skal nekte stadfestelse, skal det bare tas hensyn til uttalelsen dersom den er kommet retten i hende innen fristen og fordringshaverne samtidig sendte gjenpart til skyldneren.

I rettsmøte kan skyldneren endre forslaget dersom det er nødvendig for å avhjelpe en hindring for stadfestelse. Fordringshavere som endringen er til skade for, skal gis adgang til å uttale seg om endringen. Retten kan om nødvendig forlenge gjeldsforhandlingsperioden.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr.

938), 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455).

§ 5-4. Tingrettens stadfestelse

Retten skal stadfeste skyldnerens forslag til tvungen gjeldsordning dersom vilkårene i § 1-2, § 1-3 første ledd og § 1-4 er oppfylt og forslaget oppfyller § 5-2. Retten skal likevel nekte stadfestelse dersom:

a. det vil virke støtende å stadfeste den gjeldsordningen skyldneren har foreslått,
b. det foreligger en saksbehandlingsfeil som ikke er avhjulpet og som åpenbart har hatt betydning for utformingen av skyldnerens forslag, eller
c. så mange av fordringene er omtvistet, at det ikke er grunnlag for å vurdere skyldnerens forslag.

Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse. Kjennelsen forkynnes for skyldneren og meddeles sakens øvrige parter på den måte retten finner hensiktsmessig. En kjennelse som nekter stadfestelse kan bare ankes av skyldneren.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kap 6. Endring av en gjeldsordning

§ 6-1. Endring av gjeldsordning på begjæring av skyldneren

På begjæring av skyldneren kan retten stadfeste et forslag til endring av en gjeldsordning dersom det i gjeldsordningsperioden har inntruffet omstendigheter som skyldneren ikke burde forutse, eller dersom andre særlige omstendigheter foreligger som svekker skyldnerens evne til å oppfylle gjeldsordningen.

Dersom verdien av eiet bolig som er beholdt under gjeldsordningen ved gjeldsordningens utløp vil være vesentlig lavere enn den verdi som ble fastsatt etter § 4-7 første ledd kan retten på begjæring av skyldneren stadfeste en endring av gjeldsordningen som går ut på nedsettelse av gjeld som er sikret ved pant i boligen. Denne gjelden kan da nedsettes i den utstrekning skyldnerens økonomiske stilling, hensynet til fordringshaverne og omstendighetene ellers

tilsier det. Gjelden kan ikke nedsettes til et beløp som er lavere enn boligens omsetningsverdi på avgjørelsestidspunktet.

Dersom skyldneren har mottatt krav på grunnlag av en fordring som bestod ved åpningen av gjeldsforhandlingen, men som ikke er blitt omfattet av gjeldsordningen, skal retten på begjæring av skyldneren stadfeste en endring som går ut på at fordringen tas med i gjeldsordningen. En slik fordring skal da betjenes med den dividende fordringshaveren ville ha tilkommet dersom fordringen hadde deltatt i ordningen, men slik at dividende bare regnes fra det tidspunktet kravet ble fremmet overfor skyldneren. Stadfestelse av slik endring kan ikke skje dersom skyldneren forsettlig eller på grov uaktsom måte har unnlatt å opplyse om fordringen.

Namsmannen skal sørge for at skyldneren får nødvendig veiledning for å komme frem til en frivillig eller tvungen endring. § 4-12 gjelder tilsvarende. En frivillig endring er bare gyldig dersom den er stadfestet ved skriftlig beslutning av namsmannen. Namsmannen skal nekte å stadfeste forslaget dersom det vil virke urimelig.

Begjæring om tvungen endring fremsettes for retten. Med begjæringen skal følge et forslag til tvungen endring som ikke er i strid med loven. Forslaget kan ikke stadfestes dersom det vil virke støtende.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455).

§ 6-2. Omgjøring og opphevelse av en gjeldsordning på begjæring av en fordringshaver

På begjæring av en fordringshaver, hvis krav er omfattet av gjeldsordningen, kan retten omgjøre en gjeldsordning dersom det inntrer vesentlige forbedringer i skyldnerens økonomiske stilling i gjeldsordningsperioden. Dersom forbedringen er en følge av at skyldneren har mottatt et større beløp, kan beløpet helt eller delvis fordeles på fordringshaverne uten at omgjøringssak iverksettes. Dersom skyldneren har mottatt et tilgodebeløp ved skatteavregningen som følge av for mye innbetalt forskudd, skal beløpet fordeles på kreditorene dersom disse som følge av feilinnbetalingen har fått for liten dividende. Dersom feilinnbetalingen har ført til at skyldneren har beholdt mindre av sine inntekter enn forutsatt i gjeldsordningen, skal skyldneren beholde tilgodebeløpet. Regelen i tredje og fjerde punktum gjelder uansett størrelsen av tilgodebeløpet.

Retten kan også, på begjæring av en fordringshaver, hvis krav er omfattet av gjeldsordningen, omgjøre en gjeldsordning, dersom skyldnerens bolig i gjeldsordningsperioden har steget så mye i verdi i forhold til verdifastsettelsen etter § 4-7 at det etter omstendighetene vil virke urimelig overfor

fordringshaverne dersom skyldneren skulle beholde hele verdiøkningen. Dersom slik omgjøring medfører at boligen må avhendes, har skyldneren rett til å beholde tilstrekkelig av salgssummen til å kunne skaffe seg en annen eiet bolig som med hensyn til størrelse, standard og beliggenhet m.v. tilfredsstiller skyldneren og dennes husstands rimelige behov.

Dersom skyldneren har gjort seg skyldig i uredelighet eller grovt har tilsidesatt sine plikter etter gjeldsordningen, kan retten, på begjæring av en fordringshaver, hvis krav er omfattet av gjeldsordningen, oppheve gjeldsordningen.

Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), endret ved lover 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640, se lovens IV), 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455, se endringslovens del III for overgangsregel).

§ 6-3. Rettsmøte om endring av gjeldsordning

Før retten prøver en begjæring etter §§ 6-1 eller 6-2, skal skyldneren og de berørte fordringshaverne gis anledning til å uttale seg. Det innkalles til rettsmøte dersom skyldneren eller en av fordringshaverne krever det eller retten finner det nødvendig.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), tidligere § 6-2, 14 mai 2014 nr. 17 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 14 mai 2014 nr. 640, se lovens IV).

§ 6-4. Skyldnerens opplysningsplikt overfor fordringshaverne

Dersom det inntreffer omstendigheter som skyldneren forstår eller må forstå kan gi fordringshaverne rett til omgjøring etter § 6-2, skal skyldneren innen rimelig tid på betryggende måte opplyse fordringshaverne og namsmannen om dette.

Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), endret ved lov 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455).

§ 6-5. Frister for fremsettelse av begjæringer etter § 6-1 og § 6-2

Begjæring om stadfestelse av forslag til tvungen endring av en gjeldsordning etter § 6-1 første til tredje ledd og begjæring om omgjøring av en gjeldsordning etter § 6-2 første og annet ledd må fremsettes i gjeldsordningsperioden.

Begjæring om opphevelse av en gjeldsordning etter § 6-2 tredje ledd må fremsettes innen ett år etter gjeldsordningsperiodens utløp. Begjæringer etter § 6-2 første og annet ledd må dessuten fremsettes innen to måneder etter at opplysning som nevnt i § 6-4 er mottatt.
Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455).

Kap 7. Forskjellige bestemmelser

§ 7-1. Registrering av gjeldsordninger m.m.

Åpning av gjeldsforhandling skal registreres i Løsøreregisteret. Frivillige og tvungne gjeldsordninger skal også registreres i Løsøreregisteret. Kunngjøringen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon etter § 3-2 første ledd og registreringen av åpning av gjeldsforhandling slettes når det enten registreres en gjeldsordning eller gjeldsforhandlingsperioden er utløpt uten at gjeldsordning er kommet i stand. Etter at gjeldsordningsperioden er avsluttet, skal opplysningene kun benyttes av namsmyndighetene i saker etter loven her for undersøkelse av om skyldneren tidligere har oppnådd gjeldsordning.

Dersom skyldneren under en gjeldsordning skal beholde eiendeler som er pantsatt, og som er registrert i et rettsvernsregister, skal gjeldsordningen registreres der. Dersom skyldneren skal beholde eiendeler som er håndpantsatt, skal den som besitter pantet gis melding om gjeldsordningen.

Namsmannen sørger for registreringer og meldinger etter paragrafen her.

Kongen kan gi forskrifter om registrering av gjeldsordning eller gjeldsforhandlinger.
Endret ved lover 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455).

§ 7-2. Sletting av panteheftelser ved gjennomført gjeldsordning

Når gjeldsordningen er gjennomført, bortfaller panteheftelser som nevnt i § 4-8 bokstav a annet ledd og bokstav b annet ledd. Dette gjelder ikke panteheftelser som nevnt i panteloven § 1-5 annet ledd.

Dersom slike heftelser er registrert i et rettsvernregister, sørger namsmannen for avlysning. Dersom slike heftelser er sikret ved håndpant, gir namsmannen melding til den som besitter pantet om bortfallet.
Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 7-3. Fordeling av midler som er sikret etter § 3-3 når gjeldsordning ikke kommer i stand

Dersom gjeldsordning ikke kommer i stand, fordeler namsmannen de midler som er trukket etter § 3-3 annet ledd forholdsmessig på fordringshaverne, dog slik at fordringshavere med forutgående utleggstrekk får dekning først, som om åpning av gjeldsforhandling ikke hadde funnet sted. Etter at fordringshavere med forutgående utleggstrekk har fått det som tilkommer dem, kan overskytende midler fordeles på en annen måte dersom en forholdsmessig fordeling vil få urimelige følger for skyldneren. Ved vurderingen skal det legges vekt på om skyldneren har forfalt og ubetalt gjeld sikret med pant i egen bolig.

Videre opphører sikring etter § 3-3 første ledd å gjelde. Namsmannen sørger for at sikringstiltakene oppheves.

Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 7-4. Skyldnerens ansvar for omkostninger

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt uten grunn innleder en sak om gjeldsordning etter denne lov, plikter å erstatte det offentliges og fordringshavernes omkostninger i forbindelse med saken.

§ 7-5. Dekning av saksomkostninger i saker for retten hvor skyldneren ikke har motpart

Om dekning av saksomkostninger av det offentlige gjelder forvaltningsloven § 36 første ledd og tredje ledd første punktum tilsvarende.
Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 7-6. Dokumentasjon ved gjennomført gjeldsordning

Når gjeldsordningsperioden er utløpt, kan en fordringshaver hvis krav var omfattet av gjeldsordningen, kreve at skyldneren godtgjør at denne har oppfylt sine plikter etter ordningen.
Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 7-7. Uanmeldte fordringer som skyldneren ikke er krevet for i gjeldsordningsperioden

Krav som bestod på åpningstidspunktet og som skyldneren ikke er krevet for ved gjeldsordningsperiodens utløp, bortfaller. Bortfallet skjer likevel tidligst ett år etter at en gjeldsordning er vedtatt eller stadfestet.
Tilføyd ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15).

§ 7-8. Forholdet til tvangsfullbyrdelsesloven

Reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 2, 5 og 6 med videre henvisninger gjelder så langt de passer.
Endret ved lov 10 jan 2003 nr. 1 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 10 jan 2003 nr. 15), tidligere § 7-5.

§ 7-9. Folkeregistermyndighetens plikt til å gi opplysninger om skyldneren

Folkeregistermyndigheten skal, uten hinder av taushetsplikt, gi de opplysningene som er nødvendige for namsmyndighetens utførelse av oppgaver etter loven her.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 53.

Kap 8. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 8-1. Ikrafttredelse

Denne loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.

Bestemmelsene i loven gjelder også krav som har oppstått før loven trådte i kraft.

1 Fra 1 jan 1993 iflg. res. 23 okt 1992 nr. 766.

§ 8-2. Endringer i andre lover

Fra den tid[1] loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

1 Fra 1 jan 1993 iflg. res. 23 okt 1992 nr. 766.

Lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven)

§ 1.

Bestemmelsene i hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde skal gjelde som norsk lov, med de endringer som følger av protokoll om justering av avtalen av 17. mars 1993, av EØS-utvidelsesavtalen av 14. oktober 2003, av EØS-utvidelsesavtalen for Bulgaria og Romania i 2007 og av EØS-utvidelsesavtalen for Kroatia av 2014.[1] Det samme gjelder artikkel 1 til 3 i avtalens Protokoll 25 om konkurranse innen kull- og stålproduksjon.
Endret ved lover 11 juni 1993 nr. 62 (ikr. 1 jan 1994), 7 mai 2004 nr. 20 (ikr. 7 mai 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 723), 10 aug 2007 nr. 96 (ikr. 10 aug 2007 iflg. res. 10 aug 2007 nr. 948), 11 apr 2014 nr. 11 (ikr. 12 apr 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 413).
1 Avtale om Republikken Bulgarias og Romanias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde av 25 juli 2007, midlertidig i kraft for Norge 1 aug 2007 iht. avtale i form av brevveksling mellom Norge og EU av samme dato, endelig i kraft fra 9 nov 2011. Avtale om Kroatias deltakelse trådte midlertidig i kraft ved avtale 11 apr 2014 i form av brevveksling mellom Norge og EU (med ikrafttredelse 12 apr 2014). I tillegg er artikkel 117 endret ved Avtale 3 mai 2016 mellom Den europeiske union, Island, Fyrstedømmet Liechtenstein og Kongeriket Norge om en EØS-finansieringsordning 2014–2021, midlertidig i kraft fra 1 aug 2016 (med ikrafttredelse 1 sep 2017).

§ 2.

Bestemmelser i lov som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen, skal i tilfelle konflikt gå foran andre bestemmelser som regulerer samme forhold. Tilsvarende gjelder dersom en forskrift som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter avtalen, er i konflikt med en annen forskrift, eller kommer i konflikt med en senere lov.[1]
1 Jf. EØS-avtalens protokoll 35.

§ 3.

§§ 1 og 2 er ikke til hinder for at andre lover og forskrifter får anvendelse i den utstrekning særlige overgangsregler eller andre særskilte ordninger i avtalen for øvrig gir anledning til det.[1]
1 Jf. særlig norsk forbehold mot fri etablering og investering i fiskerivirksomhet inntatt i EØS-avtalens vedlegg VIII nr. 10 og vedlegg XII nr. 1 bokstav h.

§ 4.

Vedtak om pengeforpliktelser som nevnt i avtalens artikkel 110, som De Europeiske Fellesskapsinstitusjoner retter til foretak i Norge, skal ikke ha tvangskraft i Norge.[1]
1 Jf. erklæring til EØS-avtalens sluttakt fra regjeringen i Norge om [manglende] direkte tvangskraft for EF-organenes vedtak om pengeforpliktelser rettet til foretak i Norge.

§ 5.

Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kan norske myndigheter gi EFTA's overvåkingsorgan og EFTA-domstolen de opplysninger som overvåkingsorganet og domstolen kan kreve i medhold av Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et Overvåkingsorgan og en Domstol.[1]
1 Se særlig EØS-avtalens art. 6 og ODA protokoll 5 art. 21.

§ 6.

Denne lov gjelder ikke for Svalbard.[1]
1 Jf. EØS-avtalens protokoll 40.

§ 7.

Denne lov trer i kraft samtidig med at Avtale om det europeiske økonomiske samarbeidsområde trer i kraft for Norge.[1]
1 Fra 1 jan 1994.

Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.

Det Europeiske Fellesskap, Kongeriket Belgia, Republikken Bulgaria, Den tsjekkiske republikken, Kongeriket Danmark, Forbundsrepublikken Tyskland, Republikken Estland, Republikken Hellas, Kongeriket Spania, Republikken Frankrike, Republikken Kroatia, Irland, Republikken Italia, Republikken Kypros, Republikken Latvia, Republikken Litauen, Storhertugdømmet Luxemborg, Ungarn, Republikken Malta, Kongeriket Nederland, Republikken Østerrike, Republikken Polen, Republikken Portugal, Romania, Republikken Slovenia, Den slovakiske republikken, Republikken Finland, Kongeriket Sverige, Det forente kongeriket Storbritannia og Nord-Irland, og Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge heretter kalt avtalepartene –[1]

Som er overbevist om det bidrag et Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde vil gi til oppbyggingen av et Europa grunnlagt på fred, demokrati og menneskerettigheter,

Som bekrefter den betydelige vekt de tillegger de særlige forbindelser mellom De europeiske fellesskap, deres medlemsstater og EFTA-statene, forbindelser som har sitt grunnlag i nærhet, tradisjonelle felles verdier og europeisk identitet,

Som er bestemt på å bidra til verdensomspennende handelsliberalisering og samarbeid, på grunnlag av markedsøkonomi, særlig i samsvar med bestemmelsene i Generalavtalen om tolltariffer og handel og Konvensjonen om Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling,

Som tar i betraktning at formålet er å opprette et dynamisk og ensartet Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde, som er grunnlagt på felles regler og like konkurransevilkår, som har tilstrekkelige håndhevelsesmidler, også på domstolsplan, og som er oppnådd på grunnlag av likhet og gjensidighet og en samlet balanse av fordeler, rettigheter og forpliktelser for avtalepartene,

Som er bestemt på å sørge for den størst mulige gjennomføring av fritt varebytte og fri bevegelighet for personer, tjenester og kapital innen hele Det europeiske økonomiske samarbeidsområde samt et styrket og utvidet samarbeid om politikk som gjelder alle disse frihetene, og på tilgrensende områder,

Som tilstreber å fremme en harmonisk utvikling av det europeiske økonomiske samarbeidsområde, og som er overbevist om nødvendigheten av å bidra til, ved gjennomføringen av denne avtale, å minske de økonomiske og sosiale forskjeller mellom regionene,

Som ønsker å bidra til å styrke samarbeidet mellom medlemmene av Europaparlamentet og EFTA-statenes nasjonalforsamlinger samt mellom arbeidslivets parter i De europeiske fellesskap og i EFTA-statene,

Som er overbevist om den viktige rolle individene vil spille i Det europeiske

økonomiske samarbeidsområde ved at de utøver de rettigheter som er gitt dem i avtalen, og ved domstolenes forsvar av disse rettigheter,

Som er bestemt på å bevare, verne og forbedre miljøets kvalitet og sikre en forsiktig og fornuftig utnyttelse av naturressursene, særlig på grunnlag av prinsippet om en bærekraftig utvikling samt føre var-prinsippet og prinsippet om forebyggende tiltak,

Som er bestemt på å legge til grunn et høyt beskyttelsesnivå med hensyn til helse, sikkerhet og miljø i den videre utviklingen av lovregler,

Som merker seg betydningen av utviklingen av den sosiale dimensjon, herunder lik behandling av kvinner og menn, i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, og som ønsker å sikre økonomisk og sosialt fremskritt og legge forholdene til rette for full sysselsetting, en bedret levestandard og bedrede arbeidsvilkår innen Det europeiske økonomiske samarbeidsområde,

Som er bestemt på å fremme forbrukernes interesser og å styrke deres stilling på markedet, med sikte på et høyt nivå for forbrukervern,

Som legger vekt på det felles formål å styrke det vitenskapelige og teknologiske grunnlag for europeisk industri og å oppmuntre den til å bli mer konkurransedyktig på internasjonalt nivå,

Som tar i betraktning at inngåelsen av denne avtale ikke på noen måte skal berøre muligheten for noen EFTA-stat til å tiltre De europeiske fellesskap,

Som tar i betraktning at avtalepartenes formål, med full respekt for domstolenes uavhengighet, er å nå frem til og opprettholde en lik fortolkning og anvendelse av denne avtale og de bestemmelser i Fellesskapets regelverk som i det vesentlige er gjengitt i denne avtale, og å nå frem til lik behandling av enkeltpersoner og markedsdeltagere med hensyn til de fire friheter og konkurransevilkårene,

Som tar i betraktning at denne avtale ikke begrenser avtalepartenes selvstendige beslutningsmyndighet eller deres kompetanse til å inngå traktater, med forbehold for bestemmelsene i denne avtale og de begrensninger som følger av folkeretten – Har besluttet å inngå denne avtale:

1 Listen over avtaleparter i første avsnitt i fortalen til EØS-avtalens hoveddel er endret ved Avtale 14 okt 2003 om Den tsjekkiske republikkens, Republikken Estlands, Republikken Kypros', Republikken Latvias, Republikken Litauens, Republikken Ungarns, Republikken Maltas, Republikken Polens, Republikken Slovenias og Den slovakiske republikkens deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (med ikrafttredelse fra 1 mai 2004), ved Avtale 25 juli 2007 om Republikken Bulgarias og Romanias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, midlertidig i kraft fra 1 aug 2007, endelig fra 9 nov 2011, og ved Avtale 11 apr 2014 om Republikken Kroatias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (med midlertidig ikrafttredelse 12 apr 2014 iht. brevveksling mellom Norge og EU 11 apr 2014).

Del I. Formål og prinsipper.

Art 1.

1. Formålet med denne assosieringsavtale er å fremme en vedvarende og balansert styrking av handel og økonomiske forbindelser mellom avtalepartene, med like konkurransevilkår og overholdelse av de samme regler, med sikte på å opprette et ensartet Europeisk Økonomisk Samarbeidsområde, heretter kalt EØS.
2. For å nå de mål som er satt i nr. 1, skal samarbeidet i samsvar med bestemmelsene i avtalen omfatte:

a. fritt varebytte,
b. fri bevegelighet for personer,
c. fri bevegelighet for tjenester,
d. fri bevegelighet for kapital,
e. opprettelse av et system som sikrer at konkurransen ikke vris, og at reglene overholdes på samme måte, og
f. nærmere samarbeid på andre områder, slik som forskning og utvikling, miljø, utdannelse og sosialpolitikk.

Art 2.

I denne avtale menes med

a. «avtale»: avtalens hoveddel, dens protokoller og vedlegg samt de rettsakter som er omhandlet i dem,[1]
b. «EFTA-stater»: Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge,[2]
c. «avtaleparter», når det gjelder Fellesskapet og EFs medlemsstater: Fellesskapet og EFs medlemsstater, eller Fellesskapet eller EFs medlemsstater. Betydningen som skal legges i betegnelsen i det enkelte tilfelle, må utledes fra de aktuelle bestemmelser i denne avtale og fra den myndighet som er tillagt henholdsvis Fellesskapet og EFs medlemsstater slik den fremgår av Traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap.[3]
d. «tiltredelsesakten av 16 april 2003:» Akten om tiltredelsesvilkårene for Den tsjekkiske republikken, Republikken Estland, Republikken Kypros, Republikken Latvia, Republikken Litauen, Republikken

Ungarn, Republikken Malta, Republikken Polen, Republikken Slovenia og Den slovakiske republikken og tilpasningen av de traktater som er Den europeiske unions grunnlag, vedtatt i Aten 16 april 2003.[4]

e. «tiltredelsesakten av 25 april 2005»: Akten om tiltredelsesvilkårene for Republikken Bulgaria og Romania og tilpasningen av de traktater som er Den europeiske unions grunnlag, vedtatt i Luxembourg 25 april 2005,[5]

f. «tiltredelsesakten av 9. desember 2011»: Akten om tiltredelsesvilkårene for Republikken Kroatia og tilpasninger av traktaten om Den europeiske union, traktaten om Den europeiske unions virkeområde og traktaten om opprettelse av Det europeiske atomenergifellesskap, undertegnet i Brussel 9. desember 2011.[6]

Endret ved protokoll 17 mars 1993, avtale 14 okt 2003, avtale 25 juli 2007, avtale 11 apr 2014.
1 Jf. EØS-avtalens art. 119.
2 Endret ved Avtale 14 okt 2003 om Den tsjekkiske republikkens, Republikken Estlands, Republikken Kypros', Republikken Latvias, Republikken Litauens, Republikken Ungarns, Republikken Maltas, Republikken Polens, Republikken Slovenias og Den slovakiske republikkens deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (med ikrafttredelse fra 1 mai 2004), ved Avtale 25 juli 2007 om Republikken Bulgarias og Romanias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (midlertidig i kraft fra 1 aug 2007, endelig fra 9 nov 2011), og ved Avtale 11 apr 2014 om Republikken Kroatias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (med midlertidig ikrafttredelse 12 apr 2014 iht. brevveksling mellom Norge og EU 11 apr 2014).
3 Endret ved Avtalen 14 okt 2003 nevnt i note 2.
4 Innsatt ved Avtalen 14 okt 2003 nevnt i note 2.
5 Innsatt ved Avtalen 25 juli 2007 nevnt i note 2.
6 Innsatt ved Avtalen 11 apr 2014 nevnt i note 2.

Art 3.[1]

Avtalepartene skal treffe alle generelle eller særlige tiltak som er egnet til å oppfylle de forpliktelser som følger av denne avtale.

De skal avholde seg fra alle tiltak som kan sette virkeliggjøringen av denne avtales mål i fare.

De skal videre lette samarbeidet innen rammen av denne avtale.

1 Sml. EU-traktaten art. 4 nr. 3, tidl. EF-traktaten art. 10 (før 1 mai 1999 art. 5).

Art 4.[1]

Enhver forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet skal være forbudt innenfor denne avtales virkeområde, med forbehold for de særbestemmelser den selv gir.
1 Sml. TEUV art. 18, tidl. EF-traktaten art. 12 (før 1 mai 1999 art. 6, før 1 nov 1993 art. 7).

Art 5.

En avtalepart kan til enhver tid ta opp en sak av viktighet i EØS-komiteen eller EØS-rådet i samsvar med de nærmere regler i henholdsvis artikkel 92 nr. 2 og artikkel 89 nr. 2.

Art 6.[1]

Ved gjennomføringen og anvendelsen av bestemmelsene i denne avtale, og med forbehold for den fremtidige utvikling av rettspraksis, skal bestemmelsene, så langt de i sitt materielle innhold er identiske med de tilsvarende regler i Traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap og Traktaten om opprettelse av Det europeiske kull- og stålfellesskap og med rettsakter som er vedtatt i henhold til de to traktatene, fortolkes i samsvar med de relevante rettsavgjørelser som De europeiske fellesskaps domstol[2] har truffet før undertegningen av denne avtale.
1 Jf. ODA art. 3.
2 Nå Den europeiske unions domstol.

Art 7.[1]

Rettsakter som er omhandlet i eller inntatt i vedlegg til denne avtale eller i EØS-komiteens vedtak, skal være bindende for avtalepartene og skal være eller gjøres til del av deres interne rettsorden som følger:

a. en rettsakt som tilsvarer en EØF-forordning skal som sådan gjøres til del av avtalepartenes interne rettsorden;
b. en rettsakt som tilsvarer et EØF-direktiv skal overlate til avtalepartenes myndigheter å bestemme formen og midlene for

gjennomføringen.

1 Sml. TEUV art. 288, tidl. EF-traktaten art. 249 (før 1 mai 1999 art. 189).

Del II. Det frie varebytte.

Kapittel 1. Grunnleggende prinsipper.

Art 8.

1. I samsvar med bestemmelsene i denne avtale skal det innføres fritt varebytte mellom avtalepartene.
2. Med mindre annet er særskilt angitt, får artikkel 10 til 15, 19, 20 og 25 til 27 anvendelse bare for produkter med opprinnelse i avtalepartene.[1]
3. Med mindre annet er særskilt angitt,[2] får bestemmelsene i denne avtale anvendelse bare for

a. varer som hører inn under kapittel 25 til 97 i det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer,[3] med unntak av varer oppført i protokoll 2;[4]
b. varer oppført i protokoll 3[5] i samsvar med de særlige bestemmelser som er fastsatt i protokollen.

1 Jf. EØS-avtalens protokoll 4 om opprinnelsesregler.
2 Jf. særlig EØS-avtalens art. 21.
3 Varenomenklatur vedtatt av det internasjonale Tollsamarbeidsrådet. Kap. 25-97 gjelder i det alt vesentlige industrivarer.
4 Gjelder eggehvitestoffer og visse fettsyrer.
5 Gjelder i det vesentlige handel med bearbeidede landbruksprodukter.

Art 9.

1. Opprinnelsesreglene er inntatt i protokoll 4. De gjelder med forbehold for internasjonale forpliktelser som er eller måtte bli inngått av avtalepartene i henhold til Generalavtalen om tolltariffer og handel.
2. Med sikte på å videreføre det som er oppnådd i denne avtale, vil avtalepartene fortsette sine bestrebelser på ytterligere å forbedre og forenkle

alle sider ved opprinnelsesreglene og å utvide tollsamarbeidet.
3. En første gjennomgåelse vil finne sted innen utgangen av 1993. Senere gjennomgåelser vil finne sted med to års mellomrom. På grunnlag av gjennomgåelsene skal avtalepartene avgjøre hvilke tiltak det vil være hensiktsmessig å ta inn i denne avtale.

Art 10.

Toll på import og eksport og avgifter med tilsvarende virkning[1] skal være forbudt mellom avtalepartene. Med forbehold for de bestemmelser som er fastsatt i protokoll 5, skal dette gjelde også fiskaltoll.
1 Sml. TEUV art. 30, tidl. EF-traktaten art. 25 (før 1 mai 1999 art. 12).

Art 11.[1]

Kvantitative importrestriksjoner og alle tiltak med tilsvarende virkning skal være forbudt mellom avtalepartene.
1 Sml. TEUV art. 34, tidl. EF-traktaten art. 28 (før 1 mai 1999 art. 30).

Art 12.[1]

Kvantitative eksportrestriksjoner og alle tiltak med tilsvarende virkning skal være forbudt mellom avtalepartene.
1 Sml. TEUV art. 35, tidl. EF-traktaten art. 29 (før 1 mai 1999 art. 34).

Art 13.[1]

Bestemmelsene i artikkel 11 og 12 skal ikke være til hinder for forbud eller restriksjoner på import, eksport eller transitt som er begrunnet ut fra hensynet til offentlig moral, orden og sikkerhet, vernet om menneskers og dyrs liv og helse, plantelivet, nasjonale skatter av kunstnerisk, historisk eller arkeologisk verdi eller den industrielle eller kommersielle eiendomsrett. Slike forbud eller restriksjoner må dog ikke kunne brukes til vilkårlig forskjellsbehandling eller være en skjult hindring på handelen mellom avtalepartene.
1 Sml. TEUV art. 36, tidl. EF-traktaten art. 30 (før 1 mai 1999 art. 36).

Art 14.[1]

Ingen avtalepart skal på varer fra andre avtaleparter hverken direkte eller indirekte legge interne avgifter av noen art som er høyere enn de som direkte eller indirekte pålegges tilsvarende innenlandske varer.

Videre skal avtalepartene avholde seg fra å pålegge varer fra andre avtaleparter interne avgifter av en slik art at de indirekte beskytter produksjonen av andre varer.

1 Sml. TEUV art. 110, tidl. EF-traktaten art. 90 (før 1 mai 1999 art. 95).

Art 15.[1]

For varer utført til en annen avtaleparts territorium kan refusjon av interne avgifter ikke overstige de avgifter som disse varer direkte eller indirekte har vært pålagt.

1 Sml. TEUV art. 111, tidl. EF-traktaten art. 91 (før 1 mai 1999 art. 96).

Art 16.[1]

1. Avtalepartene skal sikre at statlige handelsmonopoler blir tilpasset slik at det ikke vil forekomme noen forskjellsbehandling av statsborgere fra EFs medlemsstater og EFTA-statene når det gjelder vilkårene for forsyning og avsetning.

2. Bestemmelsene i denne artikkel skal anvendes på ethvert organ som avtalepartenes myndigheter rettslig eller faktisk, direkte eller indirekte, bruker til å kontrollere, styre eller merkbart påvirke importen eller eksporten mellom avtalepartene. Bestemmelsene skal også anvendes på monopoler som er delegert rettigheter av staten.

1 Sml. TEUV art. 37, tidl. EF-traktaten art. 31 (før 1 mai 1999 art. 37).

Kapittel 2. Landbruks- og fiskerivarer.

Art 17.

Vedlegg I inneholder særlige bestemmelser og ordninger om veterinære og plantesanitære forhold.

Art 18.

Med forbehold for de særlige ordninger som gjelder handelen med landbruksvarer, skal avtalepartene sikre at ordningene etter artikkel 17 og 23 bokstav a) og b), når de anvendes for andre varer enn dem som går inn under artikkel 8 nr. 3, ikke motvirkes av andre tekniske handelshindringer. Artikkel 13 får anvendelse.

Art 19.

1. Avtalepartene skal undersøke de vanskeligheter som måtte oppstå i handelen med landbruksvarer, og skal bestrebe seg på å finne egnede løsninger.
2. Avtalepartene skal fortsette sine bestrebelser med sikte på en gradvis liberalisering av handelen med landbruksvarer.
3. For dette formål vil avtalepartene innen utgangen av 1993 og senere med to års mellomrom gjennomgå vilkårene for handelen med landbruksvarer.
4. I lys av resultatene av gjennomgåelsene, innenfor rammen av dens enkeltes landbrukspolitikk og under hensyntagen til resultatene av Uruguay-runden vil avtalepartene innenfor rammen av denne avtale avgjøre videre reduksjoner av enhver form for handelshindringer innen landbrukssektoren, på preferansebasis, bilateral eller multilateral basis og på gjensidig fordelaktig basis, herunder handelshindringer som følger av statlige handelsmonopoler i landbrukssektoren.

Art 20.

Bestemmelser og ordninger som får anvendelse på fisk og andre produkter fra havet er fastsatt i protokoll 9.

Kapittel 3. Samarbeid i tollsaker og om handelslettelser.

Art 21.

1. Avtalepartene skal forenkle grensekontroll og formaliteter med sikte på å lette handelen mellom dem. Bestemmelser om dette er inntatt i protokoll 10.
2. Avtalepartene skal bistå hverandre i tollsaker slik at tollovgivningen kan bli riktig anvendt. Bestemmelser om dette er inntatt i protokoll 11.

3. Avtalepartene skal styrke og utvide samarbeidet med henblikk på å forenkle prosedyrer for varehandelen, særlig i sammenheng med Fellesskapets programmer, prosjekter og tiltak med sikte på å tilrettelegge handelen, i samsvar med reglene inntatt i del VI.
4. Uten hensyn til artikkel 8 nr. 3 gjelder denne artikkel alle varer.

Art 22.

En avtalepart som overveier å redusere det effektive nivå av sine tollsatser eller avgifter med tilsvarende virkning som anvendes overfor tredjestat som nyter godt av mestbegunstigelsesbehandling, eller som vurderer å suspendere anvendelsen av dem, skal så vidt mulig senest tredve dager før iverksettelsen av reduksjonen eller suspensjonen meddele dette til EØS-komiteen. Avtaleparten skal ta til etterretning enhver merknad fra andre avtaleparter med hensyn til skjevheter som måtte oppstå av dette.

Kapittel 4. Andre regler om det frie varebytte.

Art 23.

Særlige bestemmelser og ordninger er fastlagt i:

a. protokoll 12 og vedlegg II med hensyn til tekniske forskrifter, standarder, prøving og sertifisering,
b. protokoll 47 med hensyn til avskaffelse av tekniske handelshindringer for vin,
c. vedlegg III med hensyn til produktansvar.

Bestemmelsene får anvendelse på alle varer, med mindre annet er særskilt angitt.

Art 24.

Vedlegg IV inneholder særlige bestemmelser og ordninger om energi.

Art 25.

Når overholdelse av bestemmelsene i artikkel 10 og 12 fører til

a. gjenutførsel til en tredjestat overfor hvilken den eksporterende avtalepart opprettholder kvantitative eksportrestriksjoner, toll eller tiltak eller avgifter med tilsvarende virkning for vedkommende vare, eller
b. en alvorlig mangel på eller fare for alvorlig mangel på en vare som har avgjørende betydning for den eksporterende avtalepart,

og når de situasjoner som er nevnt ovenfor, fører til eller sannsynligvis vil føre til betydelige vanskeligheter for den eksporterende avtalepart, kan denne avtalepart treffe egnede tiltak i samsvar med de fremgangsmåter som er fastsatt i artikkel 113.

Art 26.

Anti-dumping-tiltak, beskyttelsestoll og tiltak mot ulovlig handelspraksis som kan tilskrives tredjestat, skal ikke anvendes mellom avtalepartene, med mindre annet er særskilt angitt i denne avtale.[1]
1 Jf. EØS-avtalens protokoll 13 om ikke-anvendelse av anti-dumping og utjevningstiltak og omforenet møtereferat fra EØS-forhandl. «ad artikkel 26 og protokoll 13».

Kapittel 5. Kull- og stålprodukter.

Art 27.

Bestemmelser og ordninger om kull- og stålprodukter er fastsatt i protokoll 14 og 25.

Del III. Fri bevegelighet for personer, tjenester og kapital.

Kapittel 1. Arbeidstagere og selvstendig næringsdrivende.

Art 28.[1]

1. Fri bevegelighet for arbeidstagere skal gjennomføres mellom EFs medlemsstater og EFTA-statene.
2. Den frie bevegelighet innebærer at all forskjellsbehandling av arbeidstagere fra EFs medlemsstater og EFTA-statene på grunnlag av statsborgerskap skal avskaffes når det gjelder sysselsetting, lønn og andre arbeidsvilkår.
3. Med forbehold for de begrensninger som er begrunnet ut fra hensynet til den offentlige orden, sikkerhet og folkehelsen, skal den frie bevegelighet gi rett til

a. å ta faktisk tilbudt arbeid,
b. å flytte fritt innen territoriet til EFs medlemsstater og EFTA-statene i dette øyemed,
c. å oppholde seg på territoriet til en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat for å arbeide der i samsvar med de lover og forskrifter som gjelder for innenlandske arbeidstagere,
d. å bli boende på territoriet til en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat etter å ha hatt arbeid der.

4. Bestemmelsene i denne artikkel skal ikke anvendes på stillinger i den offentlige administrasjon.
5. Vedlegg V inneholder særlige bestemmelser om den frie bevegelighet for arbeidstagere.
1 Sml. TEUV art. 45, tidl. EF-traktaten art. 39 (før 1 mai 1999 art. 48).

Art 29.[1]

For å gjennomføre den frie bevegelighet for arbeidstagere og selvstendig næringsdrivende skal avtalepartene, i samsvar med bestemmelsene i vedlegg VI, med hensyn til sosial trygghet særlig sikre arbeidstagere og selvstendig næringsdrivende og deres pårørende:

a. at alle tidsrom som de enkelte nasjonale lovgivninger tillegger betydning for å oppnå og beholde retten til ytelser og for beregningen

av dem, blir lagt sammen, og
b. at ytelser som tilkommer personer bosatt på avtalepartenes territorium, blir utbetalt.

1 Sml. TEUV art. 48, tidl. EF-traktaten art. 42 (før 1 mai 1999 art. 51).

Art 30.

For å lette adgangen til å starte og utøve virksomhet som arbeidstager og selvstendig næringsdrivende skal avtalepartene treffe de nødvendige tiltak, som fastsatt i vedlegg VII, for gjensidig godkjennelse av diplomer, eksamensbevis og andre kvalifikasjonsbevis og samordning av de bestemmelser som avtalepartene har gitt ved lov eller forskrift om adgangen til å starte og utøve virksomhet som arbeidstager og selvstendig næringsdrivende.

Kapittel 2. Etableringsrett.[1]

1 Jf. norsk forbehold mot etablering innenfor fisket i EØS-avtalens vedlegg VIII punkt 10.

Art 31.[1]

1. I samsvar med bestemmelsene i denne avtale skal det ikke være noen restriksjoner på etableringsadgangen for statsborgere fra en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat på en annen av disse staters territorium. Dette skal gjelde også adgangen til å opprette agenturer, filialer eller datterselskaper for så vidt angår borgere fra en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat som har etablert seg på en av disse staters territorium. Etableringsadgangen skal omfatte adgang til å starte og utøve selvstendig næringsvirksomhet og til å opprette og lede foretak, særlig selskaper som definert i artikkel 34 annet ledd, på de vilkår som lovgivningen i etableringsstaten fastsetter for egne borgere, med forbehold for bestemmelsene i kapitlet om kapital.
2. Vedlegg VIII til XI inneholder særlige bestemmelser om etableringsrett.
1 Sml. TEUV art. 49, tidl. EF-traktaten art. 43 (før 1 mai 1999 art. 52).

Art 32.[1]

Virksomhet som for en avtalepart innebærer, om enn bare leilighetsvis, utøvelse av offentlig myndighet, skal for denne avtaleparts vedkommende ikke omfattes av bestemmelsene i dette kapittel.
1 Sml. TEUV art. 51, tidl. EF-traktaten art. 45 (før 1 mai 1999 art. 55).

Art 33.[1]

Bestemmelsene i dette kapittel og tiltak truffet med hjemmel i disse bestemmelsene, skal ikke hindre at bestemmelser om særbehandling av fremmede statsborgere får anvendelse når de er fastsatt ved lov eller forskrift og begrunnet med hensynet til offentlig orden, sikkerhet og folkehelsen.
1 Sml. TEUV art. 52, tidl. EF-traktaten art. 46 (før 1 mai 1999 art. 56).

Art 34.[1]

Når det gjelder anvendelsen av bestemmelsene i dette kapittel, skal selskaper som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat, og som har sitt vedtektsbestemte sete, sin hovedadministrasjon eller sitt hovedforetak innen avtalepartenes territorium, likestilles med fysiske personer som er statsborgere i EFs medlemsstater eller EFTA-statene.

Ved selskaper skal forstås selskaper i sivil- eller handelsrettslig forstand, herunder også kooperative selskaper, samt andre juridiske personer i offentlig- eller privatrettslig forstand, unntatt dem som ikke driver ervervsmessig virksomhet.
1 Sml. TEUV art. 54, tidl. EF-traktaten art. 48 (før 1 mai 1999 art. 58).

Art 35.

Bestemmelsene i artikkel 30 skal anvendes på det saksområde som dette kapittel omhandler.

Kapittel 3. Tjenester.

Art 36.[1]

1. Innen rammen av bestemmelsene i denne avtale skal det ikke være noen restriksjoner på adgangen til å yte tjenester innen avtalepartenes territorium for statsborgere i en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat som har etablert seg i en annen av EFs medlemsstater eller EFTA-stat enn tjenesteytelsens mottager.
2. Vedlegg IX til XI inneholder særlige bestemmelser om adgangen til å yte tjenester.
1 Sml. TEUV art. 56, tidl. EF-traktaten art. 49 (før 1 mai 1999 art. 59).

Art 37.[1]

Ved tjenester skal i denne avtale forstås tjenester som vanligvis ytes mot betaling, i den utstrekning de ikke kommer inn under bestemmelser om det frie varebytte og den frie bevegelighet for kapital og personer.

Tjenester omfatter fremfor alt

a. industriell virksomhet,
b. handelsvirksomhet,
c. håndverksvirksomhet,
d. virksomhet innen de frie yrker.

Tjenesteyteren kan, i den hensikt å yte tjenesten i en stat, midlertidig utøve sin virksomhet der på samme vilkår som vedkommende stat fastsetter for sine egne statsborgere, med forbehold for bestemmelsene i kapittel 2.
1 Sml. TEUV art. 57, tidl. EF-traktaten art. 50 (før 1 mai 1999 art. 60).

Art 38.

Adgangen til å yte tjenester på transportområdet skal reguleres av bestemmelsene i kapittel 6.

Art 39.

Bestemmelsene i artikkel 30 og artikkel 32 til 34 skal anvendes på det saksområde som dette kapittel omhandler.

Kapittel 4. Kapital.

Art 40.[1]

Innen rammen av bestemmelsene i denne avtale skal det mellom avtalepartene ikke være noen restriksjoner på overføring av kapital tilhørende personer bosatt i EFs medlemsstater eller EFTA-statene og ingen forskjellsbehandling på grunn av partenes nasjonalitet, bosted eller stedet for kapitalanbringelsen. Vedlegg XII inneholder de bestemmelser som er nødvendige for å gjennomføre denne artikkel.
1 Sml. EF-traktaten tidl. art. 67 nr. 1 (fjernet helt fra EF-traktaten som følge av Amsterdamtraktaten, se nå TEUV art. 63, tidl. EF-traktaten art. 56 (mellom 1 nov 1993 og 30 apr 1999 art. 73 B). Jf. norsk forbehold mht utlendingers rett til å eie fiskefartøyer i EØS-avtalens vedlegg XII nr. 1, bokstav h.

Art 41.[1]

Løpende betalinger som står i forbindelse med varebyttet og bevegeligheten for personer, tjenester eller kapital mellom avtalepartene innen rammen av bestemmelsene i denne avtale, skal være fritatt for alle restriksjoner.
1 Sml. EF-traktaten tidl. art. 67 nr. 2 og art. 106 slik disse lød frem til Maastricht-traktaten. Se nå TEUV art. 63 flg., tidl. EF-traktaten art. 56 flg. (mellom 1 nov 1993 og 30 apr 1999 art. 73 B flg.).

Art 42.[1]

1. Enhver forskjellsbehandling skal unngås ved anvendelse av interne regler for regulering av kapital- og kredittmarkedet på de kapitalbevegelser som er liberalisert i samsvar med bestemmelsene i denne avtale.
2. Lån til direkte eller indirekte finansiering av en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat eller dens lokale administrative enheter kan ikke legges ut eller

plasseres i andre av EFs medlemsstater eller EFTA-stater uten etter avtale mellom vedkommende stater.
1 Sml. EF-traktaten tidligere art. 68 (som ble fjernet helt fra EF-traktaten da ny nummerering fastsatt i Amsterdamtraktaten trådte i kraft 1 mai 1999).

Art 43.

1. Dersom ulikheter i valutabestemmelsene i EFs medlemsstater og EFTA-statene skulle lede personer bosatt i en av disse stater til å benytte seg av de lettelser for valutaoverføringer innen avtalepartenes territorium som er nevnt i artikkel 40, til å omgå de bestemmelser vedkommende stat opprettholder for kapitalbevegelser overfor tredjeland, kan vedkommende avtalepart treffe egnede tiltak for å løse disse vansker.
2. Dersom kapitalbevegelser fører til forstyrrelser i virkemåten for kapitalmarkedet i en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat, kan vedkommende avtalepart treffe beskyttelsestiltak som regulerer kapitalbevegelsene.
3. Dersom en avtaleparts myndigheter endrer valutakursen på en måte som i alvorlig grad vrir konkurransevilkårene, kan de andre avtaleparter for et strengt begrenset tidsrom treffe de nødvendige tiltak for å avverge følgene av dette skritt.
4. Når en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat støter på vansker eller når det er alvorlig fare for at det kan oppstå vansker i samband med dens betalingsbalanse, enten på grunn av mangel på likevekt i den totale betalingsbalanse eller som følge av arten av den disponible valuta, og særlig dersom disse vansker vil medføre fare for at denne avtale ikke virker, kan vedkommende avtalepart treffe beskyttelsestiltak.

Art 44.

Fellesskapet på den ene side og EFTA-statene på den annen side skal anvende sine interne fremgangsmåter, som fastsatt i protokoll 18, for å gjennomføre bestemmelsene i artikkel 43.

Art 45.

1. EØS-komiteen skal meddeles de beslutninger, uttalelser og anbefalinger som gjelder tiltakene fastsatt i artikkel 43.

2. Alle tiltak skal på forhånd være gjenstand for rådslagninger og utveksling av opplysninger innen EØS-komiteen.
3. I en situasjon som nevnt i artikkel 43 nr. 2 kan imidlertid vedkommende avtalepart, ut fra behov for fortrolighet eller rask behandling, om nødvendig treffe tiltakene uten forutgående rådslagninger og utveksling av opplysninger.
4. I en situasjon som nevnt i artikkel 43 nr. 4 der det plutselig oppstår en krise i betalingsbalansen og fremgangsmåten i nr. 2 ikke kan følges, kan vedkommende avtalepart som en forholdsregel treffe de nødvendige beskyttelsestiltak. Tiltakene må forårsake minst mulig forstyrrelser for denne avtales virkemåte og må ikke gå lenger enn strengt nødvendig for å avhjelpe de vansker som plutselig er oppstått.
5. Når det treffes tiltak i samsvar med nr. 3 og 4, skal det gis underretning om dem senest den dag de trer i kraft, og utveksling av opplysninger og rådslagninger samt meddelelser etter nr. 1 skal finne sted snarest mulig deretter.

Kapittel 5. Samarbeid om økonomisk politikk og pengepolitikk.

Art 46.

Avtalepartene skal utveksle synspunkter på og opplysninger om gjennomføringen av denne avtale og om integrasjonens virkning på økonomisk aktivitet og for økonomisk politikk, herunder pengepolitikk. De kan videre diskutere den makro-økonomiske situasjon, økonomisk politikk og økonomiske utsikter. Utvekslingen av synspunkter og opplysninger skal skje på et uforpliktende grunnlag.

Kapittel 6. Transportvirksomhet.

Art 47.

1. Artikkel 48 til 52 skal anvendes på transport med jernbane, på vei og innlands vannvei.
2. Vedlegg XIII inneholder særlige bestemmelser om alle transportgrener.

Art 48.[1]

1. De bestemmelser en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat har fastsatt for transport med jernbane, på vei og innlands vannvei, og som ikke kommer inn under vedlegg XIII, må ikke endres i slik retning at de direkte eller indirekte blir mindre gunstige for utøvere av transportvirksomhet fra de andre stater enn for innenlandske utøvere av transportvirksomhet.
2. En avtalepart som fraviker prinsippet i nr. 1, skal meddele dette til EØS-komiteen. De andre avtaleparter som ikke godtar fraviket, kan treffe tilsvarende mottiltak.
1 Sml. TEUV art. 92, tidl. EF-traktaten art. 72 (før 1 mai 1999 art. 76).

Art 49.[1]

Støtte som motsvarer behovet for en samordning av transportvirksomheten eller utgjør godtgjøring for visse forpliktelser som har sammenheng med begrepet offentlig tjeneste, skal være forenlig med denne avtale.
1 Sml. TEUV art. 93, tidl. EF-traktaten art. 73 (før 1 mai 1999 art. 77).

Art 50.[1]

1. Når det gjelder transport innen avtalepartenes territorium, skal det ikke forekomme forskjellsbehandling som består i at en utøver av transportvirksomhet, på grunnlag av de transporterte varers opprinnelsesland eller bestemmelsessted, gjør gjeldende forskjellige priser og vilkår for samme varer for samme transportforbindelser.
2. Den myndighet som har kompetanse etter del VII, skal av eget tiltak eller etter anmodning fra en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat undersøke slike tilfeller av forskjellsbehandling som er omtalt i denne artikkel, og treffe de nødvendige beslutninger innen rammen av sine interne regler.
1 Sml. TEUV art. 95, tidl. EF-traktaten art. 75 (før 1 mai 1999 art. 79).

Art 51.[1]

1. Dersom vedkommende myndighet omhandlet i artikkel 50 nr. 2 ikke gir samtykke, skal det for transport innen avtalepartenes territorium være forbudt å fastsette priser og vilkår som kan tjene til å støtte eller beskytte ett eller flere

bestemte foretak eller en eller flere bestemte industrier.
2. Vedkommende myndighet skal, av eget tiltak eller etter anmodning fra en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat, undersøke de priser og vilkår som nr. 1 omtaler; herunder skal det særlig tas hensyn til, på den ene side, de krav som en formålstjenlig regional økonomisk politikk stiller, de underutviklede områders behov og problemene i områder som i alvorlig grad lider under forhold som er politisk betinget, og på den annen side hvordan disse priser og vilkår virker inn på konkurransen mellom de forskjellige transportgrener. Vedkommende myndighet skal treffe de nødvendige beslutninger innen rammen av sine interne regler.
3. Forbudet i nr. 1 skal ikke ramme konkurransetariffer.
1 Sml. TEUV art. 96, tidl. EF-traktaten art. 76 (før 1 mai 1999 art. 80).

Art 52.[1]

Beløp som en utøver av transportvirksomhet fører opp, uavhengig av transportprisene, for avgift eller gebyr i samband med grensepassering, må ikke overstige et rimelig nivå, hensyn tatt til de reelle utgifter forbundet med passeringen. Avtalepartene skal søke å redusere disse utgiftene gradvis.
1 Sml. TEUV art. 97, tidl. EF-traktaten art. 77 (før 1 mai 1999 art. 81).

Del IV. Konkurranseregler og andre felles regler.

Kapittel 1. Bestemmelser for foretak.

Art 53.[1]

1. Enhver avtale mellom foretak, enhver beslutning truffet av sammenslutninger av foretak og enhver form for samordnet opptreden som kan påvirke handelen mellom avtalepartene, og som har til formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen innen det territorium som er omfattet av denne avtale, skal være uforenlige med denne avtales funksjon og forbudt, særlig slike som består i

a. å fastsette på direkte eller indirekte måte innkjøps- eller utsalgspriser eller andre forretningsvilkår,
b. å begrense eller kontrollere produksjon, avsetning, teknisk utvikling eller investeringer,

c. å dele opp markeder eller forsyningskilder,
d. å anvende overfor handelspartnere ulike vilkår for likeverdige ytelser og derved stille dem ugunstigere i konkurransen,
e. å gjøre inngåelsen av kontrakter avhengig av at medkontrahentene godtar tilleggsytelser som etter sin art eller etter vanlig forretningspraksis ikke har noen sammenheng med kontraktsgjenstanden.

2. Avtaler eller beslutninger som er forbudt i henhold til denne artikkel, skal ikke ha noen rettsvirkning.
3. Det kan imidlertid erklæres at bestemmelsene i nr. 1 ikke skal anvendes på

- avtaler eller grupper av avtaler mellom foretak,
- beslutninger eller grupper av beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak, og
- samordnet opptreden eller grupper av slik opptreden,

som bidrar til å bedre produksjonen eller fordelingen av varene eller til å fremme den tekniske eller økonomiske utvikling, samtidig som de sikrer forbrukerne en rimelig andel av de fordeler som er oppnådd, og uten

a. å pålegge vedkommende foretak restriksjoner som ikke er absolutt nødvendige for å nå disse mål, eller
b. å gi disse foretak mulighet til å utelukke konkurranse for en vesentlig del av de varer det gjelder.

1 Sml. TEUV art. 101, tidl. EF-traktaten art. 81 (før 1 mai 1999 art. 85).

Art 54.[1]

Et eller flere foretaks utilbørlige utnyttelse av sin dominerende stilling innen det territorium som er omfattet av denne avtale, eller i en vesentlig del av det, skal være forbudt og uforenlig med denne avtales funksjon i den utstrekning den kan påvirke handelen mellom avtalepartene.

Slik utilbørlig utnyttelse kan særlig bestå i

a. å påtvinge, direkte eller indirekte, urimelige innkjøps- eller utsalgspriser eller andre urimelige forretningsvilkår,
b. å begrense produksjon, avsetning eller teknisk utvikling til skade for forbrukerne,
c. å anvende overfor handelspartnere ulike vilkår for likeverdige

ytelser og derved stille dem ugunstigere i konkurransen,

d. å gjøre inngåelsen av kontrakter avhengig av at medkontrahentene godtar tilleggsytelser som etter sin art eller etter vanlig forretningspraksis ikke har noen sammenheng med kontraktsgjenstanden.

1 Sml. TEUV art. 102, tidl. EF-traktaten art. 82 (før 1 mai 1999 art. 86).

Art 55.

1. Med forbehold for bestemmelsene i protokoll 21 og vedlegg XIV til denne avtale til gjennomføring av artikkel 53 og 54 skal EF-kommisjonen og EFTAs overvåkingsorgan jfr. artikkel 108 nr. 1, sikre anvendelse av de prinsipper som er fastlagt i artikkel 53 og 54.[1]
Det kompetente overvåkingsorgan etter artikkel 56 skal på eget initiativ eller etter anmodning fra en stat innen dens område eller fra det annet overvåkingsorgan undersøke tilfeller av antatt overtredelse av disse prinsippene. Det kompetente overvåkingsorgan skal gjøre disse undersøkelsene sammen med vedkommende nasjonale myndigheter innen sitt område og i samarbeid med det annet overvåkingsorgan, som skal yte bistand i samsvar med sine interne regler.

Dersom overvåkingsorganet fastslår at det foreligger overtredelse, skal den foreslå egnede tiltak for å bringe den til opphør.
2. Dersom overtredelsen ikke bringes til opphør, skal det kompetente overvåkingsorgan i et grunngitt vedtak fastslå at det foreligger overtredelse av prinsippene.
Det kompetente overvåkingsorgan kan offentliggjøre sitt vedtak og gi statene innen sitt område tillatelse til å treffe de nødvendige mottiltak på de vilkår og etter de regler det fastsetter. Det kan også anmode det annet overvåkingsorgan om å gi statene innen dets område tillatelse til å treffe mottiltak.
1 Jf. ODA protokoll 4.

Art 56.

1. Enkeltsaker som kommer inn under artikkel 53 i denne avtale, skal behandles av overvåkingsorganene i samsvar med følgende bestemmelser:

a. Enkeltsaker som påvirker handel bare mellom EFTA-statene, skal behandles av EFTAs overvåkingsorgan.

b. Med forbehold for bokstav c) skal EFTAs overvåkingsorgan, i henhold til artikkel 58, protokoll 21 og dens gjennomføringsregler, protokoll 23 og vedlegg XIV, behandle de saker der de berørte foretaks omsetning innen EFTA-statenes territorium utgjør 33 prosent eller mer av foretakenes omsetning innen det territorium som omfattes av denne avtale.
c. EF-kommisjonen skal behandle de øvrige saker, herunder også de saker under bokstav b) hvor handelen mellom EF-stater påvirkes, under hensyntagen til bestemmelsene i artikkel 58, protokoll 21, protokoll 23 og vedlegg XIV.

2. Enkeltsaker som kommer inn under artikkel 54, skal behandles av overvåkingsorganet innen hvis område det konstateres at et foretak har en dominerende stilling. Bestemmelsene i nr. 1 bokstav b) og c) får anvendelse bare når slik dominans konstateres innen begge overvåkingsorganers område.
3. Enkeltsaker som kommer inn under nr. 1 bokstav c), og hvor virkningen på handelen mellom EFs medlemsstater eller på konkurranse innen Fellesskapet ikke er nevneverdig,[1] skal behandles av EFTAs overvåkingsorgan.
4. Betegnelsene foretak og omsetning er for denne artikkels formål definert i protokoll 22.
1 Jf. omforenet møtereferat fra EØS-forhandl. «ad artikkel 56 nr. 3» og kommisjonskunngjøring om bagatellavtaler (tidl. EFT nr. C 231 av 12.9.1986 s. 2), någjeldende kunngjøringer av 25 juni 2014 (EU) og 1 okt 2014 (EFTA).

Art 57.

1. Foretakssammenslutninger som er undergitt tilsyn i henhold til nr. 2, og som skaper eller styrker en dominerende stilling som fører til at effektiv konkurranse i betydelig grad hindres innen det territorium som er omfattet av denne avtale, eller i en vesentlig del av det, skal erklæres uforenlig med avtalen om Det europeiske samarbeidsområde.
2. Tilsyn med de foretakssammenslutninger som kommer inn under nr. 1, skal føres av

a. EF-kommisjonen i tilfeller som kommer inn under forordning (EØF) nr. 4064/89,[1] i samsvar med forordningen og i samsvar med protokoll 21 og 24 og vedlegg XIV. Med forbehold for EF-domstolens overprøving skal Kommisjonen alene ha myndighet til å gjøre vedtak i disse sakene,
b. EFTAs overvåkingsorgan, i tilfeller som ikke kommer inn under

bokstav a), når de aktuelle terskelverdier fastsatt i vedlegg XIV til denne avtale er oppfylt innen EFTA-statenes territorium i samsvar med protokoll 21 og 24 og vedlegg XIV. Dette berører ikke den myndighet EFs medlemsstater har.

1 Forordning (EØF) nr. 4064/89 er nå avløst av forordning (EF) nr. 139/2004, jf. EØS-avtalens vedlegg XIV nr. 1.

Art 58.

De kompetente organer skal samarbeide i samsvar med bestemmelsene i protokoll 23 og 24 med sikte på å utvikle og opprettholde i hele Det europeiske økonomiske samarbeidsområde en lik overvåking for konkurranse og å fremme en ensartet gjennomføring, anvendelse og fortolkning av avtalens bestemmelser for dette formål.

Art 59.[1]

1. Når det gjelder offentlige foretak, eller foretak som EFs medlemsstater eller EFTA-statene gir særlige eller eksklusive rettigheter, skal avtalepartene avholde seg fra å treffe eller opprettholde tiltak som strider mot reglene i denne avtale, særlig reglene i artikkel 4 og i artikkel 53 til 63.
2. Foretak som er blitt tillagt oppgaven å utføre tjenester av almen økonomisk betydning, eller som har karakter av et fiskalt monopol, skal være undergitt reglene i denne avtale, fremfor alt konkurransereglene, i den utstrekning anvendelsen av disse regler ikke rettslig eller faktisk hindrer dem i å utføre de særlige oppgaver som er tillagt dem. Utviklingen av samhandelen må ikke påvirkes i et omfang som strider mot avtalepartenes interesser.
3. EF-kommisjonen og EFTAs overvåkingsorgan skal innen det myndighetsområde som er tillagt hver av dem, påse at bestemmelsene i denne artikkel blir overholdt, og skal i nødvendig utstrekning vedta tiltak om dette overfor de stater som hører til deres område.
1 Sml. TEUV art. 106, tidl. EF-traktaten art. 86 (før 1 mai 1999 art. 90).

Art 60.

Vedlegg XIV inneholder særlige bestemmelser til gjennomføring av prinsippene i artikkel 53, 54, 57 og 59.

Kapittel 2. Statsstøtte.

Art 61.[1]

1. Med de unntak som er fastsatt i denne avtale, skal støtte gitt av EFs medlemsstater eller EFTA-statene eller støtte gitt av statsmidler i enhver form, som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer, være uforenlig med denne avtales funksjon i den utstrekning støtten påvirker samhandelen mellom avtalepartene.
2. Forenlig med denne avtales funksjon skal være:

a. støtte av sosial karakter som gis de enkelte forbrukere, forutsatt at den ytes uten forskjellsbehandling på grunnlag av varenes opprinnelse,
b. støtte som har til formål å bøte på skader som skyldes naturkatastrofer eller andre eksepsjonelle hendelser,
c. støtte til økonomien i visse områder i Forbundsrepublikken Tyskland som er påvirket av Tysklands deling, i den utstrekning støtten er nødvendig for å oppveie de økonomiske ulemper forårsaket av delingen.

3. Som forenlig med denne avtales funksjon kan anses:

a. støtte som har til formål å fremme den økonomiske utvikling i områder der levestandarden er unormalt lav, eller der det er alvorlig underbeskjeftigelse,
b. støtte som har til formål å sikre at et viktig prosjekt av felles europeisk betydning kan realiseres, eller å bøte på en alvorlig forstyrrelse av økonomien i en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat,
c. støtte som har til formål å lette utviklingen av enkelte næringsgrener eller på enkelte økonomiske områder, forutsatt at støtten ikke endrer vilkårene for samhandelen i et omfang som strider mot felles interesser,
d. andre former for støtte angitt av EØS-komiteen i samsvar med del VII.

1 Sml. TEUV art. 107, tidl. EF-traktaten art. 87 (før 1 mai 1999 art. 92).

Art 62.

1. Alle bestående statsstøtteordninger på avtalepartenes territorium og alle planer om å innføre eller endre statsstøtte skal kontinuerlig granskes for å fastslå om de er forenlige med artikkel 61. Denne gransking skal utføres

a. med hensyn til EFs medlemsstater, av EF-kommisjonen i samsvar med reglene fastsatt i artikkel 93 i Traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap,[2]
b. med hensyn til EFTA-statene, av EFTAs overvåkingsorgan i samsvar med reglene fastlagt i en avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av EFTAs overvåkingsorgan,[1] som har den myndighet og de oppgaver som er fastsatt i protokoll 26.

2. Med henblikk på å sikre lik overvåking av statsstøtte innen det territorium som er omfattet av denne avtale, skal EF-kommisjonen og EFTAs overvåkingsorgan samarbeide i samsvar med bestemmelsene i protokoll 27.
1 Jf. ODA protokoll 3.
2 Nå TEUV art. 108.

Art 63.

Vedlegg XV inneholder særlige bestemmelser om statsstøtte.

Art 64.

1. Dersom ett av overvåkingsorganene mener at det annet overvåkingsorgan praktiserer artikkel 61 og 62 i denne avtale og protokoll 14 artikkel 5 på en måte som ikke er i samsvar med opprettholdelse av like konkurransevilkår innen det territorium som omfattes av denne avtale, skal en utveksling av synspunkter finne sted innen to uker i samsvar med fremgangsmåten i protokoll 27 bokstav f).
Dersom en alminnelig godtagbar løsning ikke er funnet ved utløpet av toukers-perioden, kan den berørte avtaleparts myndigheter straks vedta passende midlertidige tiltak for å rette opp den konkurransevridning som er oppstått.

Det skal deretter holdes rådslagninger i EØS-komiteen med sikte på å finne en alminnelig godtagbar løsning.

Dersom EØS-komiteen innen tre måneder ikke har vært i stand til å finne en

slik løsning, og dersom den praksis det gjelder, vrir eller truer med å vri konkurransen og derved påvirker handelen mellom avtalepartene, kan de midlertidige tiltak avløses av endelige tiltak som er strengt nødvendige for å oppveie virkningen av denne konkurransevridningen. Det skal gis fortrinn til tiltak som minst mulig forstyrrer EØS-områdets virkemåte.
2. Bestemmelsene i denne artikkel får anvendelse også for statsmonopoler som er opprettet etter at denne avtale er undertegnet.

Kapittel 3. Andre felles regler.

Art 65.

1. Vedlegg XVI inneholder særlige bestemmelser og ordninger for innkjøp og skal gjelde for alle varer og de oppførte tjenester, med mindre annet er særskilt angitt.
2. Protokoll 28 og vedlegg XVII inneholder særlige bestemmelser og ordninger for opphavsrett og industriell og kommersiell eiendomsrett og skal gjelde for alle varer og tjenester, med mindre annet er særskilt angitt.

Del V. Bestemmelser som gjelder alle de fire friheter.

Kapittel 1. Sosialpolitikk.

Art 66.

Avtalepartene er enige om at det er nødvendig å arbeide for en bedring av arbeidstagernes leve- og arbeidsvilkår.

Art 67.

1. Avtalepartene skal særlig bestrebe seg på å forbedre arbeidsmiljøet for å beskytte arbeidstagernes helse og sikkerhet. For å bidra til å virkeliggjøre dette mål skal minimumsforskrifter iverksettes og gjennomføres gradvis, under hensyntagen til vilkårene og de tekniske forskrifter i hver av avtalepartene. Minimumsforskriftene skal ikke være til hinder for at hver avtalepart opprettholder eller innfører strengere beskyttelsestiltak som er forenlige med

denne avtale.
2. Vedlegg XVIII angir de bestemmelser som skal gjennomføres som minimumsforskrifter omhandlet i nr. 1.

Art 68.

På arbeidsrettens område skal avtalepartene gjennomføre de tiltak som er nødvendige for å sikre at denne avtale virker tilfredsstillende. Tiltakene er angitt i vedlegg XVIII.

Art 69.[1]

1. Hver avtalepart skal gjennomføre prinsippet om lik lønn til kvinnelige og mannlige arbeidstagere for samme arbeid og sørge for at dette prinsipp opprettholdes.
Ved lønn skal i denne artikkel forstås den alminnelige grunnlønn eller minstelønn og all annen godtgjøring som arbeidsgiveren på grunn av arbeidsforholdet direkte eller indirekte betaler arbeidstageren i penger eller i naturalia.
Lik lønn, uten forskjellsbehandling mellom kjønnene, innebærer

a. at akkordlønn for like arbeidsoppgaver skal fastsettes på grunnlag av de samme måleenheter, og
b. at tidslønn skal være den samme for like arbeidsoppgaver.

2. Vedlegg XVIII inneholder særlige bestemmelser for gjennomføring av nr. 1.
1 Sml. TEUV art. 157, tidl. EF-traktaten art. 141 (før 1 mai 1999 art. 119).

Art 70.

Avtalepartene skal fremme prinsippet om lik behandling for kvinner og menn ved å gjennomføre de bestemmelser som er angitt i vedlegg XVIII.

Art 71.

Avtalepartene skal bestrebe seg på å fremme dialogen mellom arbeidsgivere og arbeidstagere på europeisk nivå.

Kapittel 2. Forbrukervern.

Art 72.

Vedlegg XIX inneholder bestemmelser om forbrukervern.

Kapittel 3. Miljø.

Art 73.[1]

1. Avtalepartenes virksomhet på miljøområdet har til formål:

a. å bevare, verne og forbedre miljøets kvalitet,
b. å bidra til vern av menneskets helse,
c. å sikre en forsiktig og fornuftig utnyttelse av naturressursene.

2. Avtalepartenes virksomhet på miljøområdet skal bygge på prinsippene om at forebyggende tiltak bør iverksettes, om at skade på miljøet fortrinnsvis rettes opp ved kilden, og om at forurenseren betaler. Krav til vern av miljøet skal være en del av avtalepartenes politikk på andre områder.
1 Sml. TEUV art. 191 nr. 1 og 2, tidl. EF-traktaten art. 174 (før 1 mai 1999 art. 130 R) nr. 1 og 2.

Art 74.

Vedlegg XX inneholder de særlige bestemmelser om vernetiltak som skal gjelde i henhold til artikkel 73.

Art 75.[1]

Vernetiltakene omhandlet i artikkel 74 skal ikke være til hinder for at den enkelte avtalepart opprettholder eller innfører strengere vernetiltak som er forenlige med denne avtale.
1 Sml. TEUV art. 192, tidl. EF-traktaten art. 176 (før 1 mai 1999 art. 130 T).

Kapittel 4. Statistikk.

Art 76.

1. Avtalepartene skal påse at det utarbeides og spres sammenhengende og sammenlignbare statistiske opplysninger, med sikte på å beskrive og overvåke alle relevante økonomiske, sosiale og miljømessige sider ved Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.
2. For dette formål skal avtalepartene utvikle og benytte harmoniserte metoder, definisjoner og klassifikasjoner samt felles programmer og fremgangsmåter for å organisere det statistiske arbeid på passende administrative nivåer og ta hensyn til behovet for konfidensiell behandling av statistiske data.
3. Vedlegg XXI inneholder særlige bestemmelser om statistikk.
4. Protokoll 30 inneholder særlige bestemmelser om organiseringen av samarbeidet på statistikkområdet.

Kapittel 5. Selskapsrett.

Art 77.

Vedlegg XXII inneholder særlige bestemmelser om selskapsrett.

Del VI. Samarbeid utenfor de fire friheter.

Art 78.

Avtalepartene skal styrke og utvide samarbeidet innen rammen av Fellesskapets virksomhet på områdene

- forskning og teknologisk utvikling,
- informasjonstjenester,
- miljøet,
- utdannelse, opplæring og ungdomsspørsmål,
- sosialpolitikk,
- forbrukervern,
- små og mellomstore bedrifter,
- turisme,

- den audiovisuelle sektor, og
- katastrofeberedskap,

i den utstrekning disse emnene ikke er regulert ved bestemmelser i andre deler i denne avtale.

Art 79.

1. Avtalepartene skal styrke dialogen seg imellom ved alle hensiktsmessige midler, særlig ved bruk av de fremgangsmåter som er omhandlet i del VII, for å finne frem til områder og virksomhet hvor nærmere samarbeid vil kunne bidra til å virkeliggjøre deres felles mål på områdene omhandlet i artikkel 78.
2. De skal særlig utveksle opplysninger og på anmodning av en avtalepart holde rådslagninger innen EØS-komiteen med hensyn til planer eller forslag om utarbeidelse eller endring av rammeprogrammer, særprogrammer, tiltak og prosjekter på områdene omhandlet i artikkel 78.
3. Del VII får tilsvarende anvendelse for denne del når det er uttrykkelig fastsatt i denne del eller i protokoll 31.

Art 80.

Samarbeid etter artikkel 78 skal normalt ha form av

- EFTA-statenes deltagelse i EFs rammeprogrammer, særprogrammer, prosjekter eller andre tiltak;
- opprettelse av felles virksomhet på særlige områder, som kan omfatte tilpasning eller samordning av virksomheter, forening av bestående virksomheter og opprettelse av felles virksomhet for det enkelte tilfelle;
- formell og uformell utveksling eller fremskaffelse av opplysninger;
- felles innsats for å oppmuntre visse virksomheter på avtalepartenes samlede territorium;
- parallell lovgivning med identisk eller sammenfallende innhold der dette passer;
- samordning av innsats og virksomhet i eller gjennom internasjonale organisasjoner og av samarbeid med tredjestat, der dette er i gjensidig interesse.

Art 81.

Når samarbeidet har form av EFTA-staters deltagelse i ett av EFs rammeprogrammer, særprogrammer, prosjekter eller andre tiltak, skal følgende grunnsetninger gjelde:

a. EFTA-statene skal ha adgang til alle deler av et program.
b. EFTA-statenes status i komiteer som bistår Kommisjonen i ledelse eller utvikling av en fellesskaps-virksomhet hvor EFTA-stater yter økonomiske tilskudd som følge av deltagelsen, skal fullt ut ta hensyn til tilskuddene.
c. Artikkel 79 nr. 3 skal gjelde for Fellesskapets beslutninger, annet enn i forbindelse med Fellesskapets alminnelige budsjett, som har direkte eller indirekte virkning for et rammeprogram, særprogram, prosjekt eller annet tiltak hvor EFTA-statene deltar etter beslutning i henhold til denne avtale. EØS-komiteen kan gjennomgå vilkårene for fortsatt deltagelse i vedkommende virksomhet i samsvar med artikkel 86.
d. På prosjektnivå skal institusjoner, foretak, organisasjoner og statsborgere i EFTA-statene ha de samme rettigheter og forpliktelser i vedkommende fellesskaps-program eller annet tiltak som samarbeidende institusjoner, foretak, organisasjoner og statsborgere i EFs medlemsstater. Dette gjelder på tilsvarende måte for deltagere i utvekslinger mellom EFTA-stater og EFs medlemsstater innenfor den virksomhet det gjelder.
e. EFTA-statene og deres institusjoner, foretak, organisasjoner og statsborgere skal ha de samme rettigheter og forpliktelser når det gjelder spredning, evaluering og utnyttelse av resultatene, som EFs medlemsstater og deres institusjoner, foretak, organisasjoner og statsborgere.
f. Avtalepartene forplikter seg til å gi deltagere i et program eller et annet tiltak nødvendige lettelser ved innreise og opphold, i samsvar med sine lover og forskrifter.

Art 82.

1. Når samarbeidet etter denne del medfører et finansielt bidrag fra EFTA-statene, skal bidraget ha en av følgende former:

a. EFTA-statenes tilskudd som følge av deres deltagelse i fellesskapsvirksomhet skal beregnes i forhold til

- tilsagnsrammer og
- de bevilgninger

som hvert år er oppført i Fellesskapets alminnelige budsjett for hver budsjettpost som svarer til vedkommende virksomhet.

Forholdstallet som skal bestemme EFTA-statenes bidrag, skal være summen av forholdstallene mellom på den ene side den enkelte EFTA-stats brutto nasjonalprodukt etter markedspris og på den annen side summen av brutto nasjonalprodukt etter markedspris for Fellesskapets medlemsstater og for vedkommende EFTA-stat. Forholdstallet skal beregnes for hvert budsjettår på grunnlag av de nyeste statistiske oppgaver.

Det beløp EFTA-statenes tilskudd utgjør, skal, for både tilsagnsrammer og bevilgninger, komme i tillegg til de beløp som er oppført i Fellesskapets alminnelige budsjett for hver post som svarer til vedkommende virksomhet.

De tilskudd EFTA-statene skal betale hvert år, skal fastsettes på grunnlag av bevilgningene.

Tilsagn gitt av Fellesskapet før EFTA-statenes deltagelse i vedkommende virksomhet blir virksom på grunnlag av denne avtale, samt de utbetalinger som følger av tilsagnene, skal ikke gi opphav til noe tilskudd fra EFTA-statene;

b. EFTA-statenes tilskudd som følge av deltagelse i visse prosjekter eller annen virksomhet skal bygge på den grunnsetning at hver avtalepart skal dekke sine egne omkostninger samt et passende tilskudd, som skal fastsettes av EØS-komiteen, til Fellesskapets administrasjonsomkostninger;
c. EØS-komiteen skal treffe de nødvendige beslutninger om avtalepartenes tilskudd til vedkommende virksomhets omkostninger.

2. De nærmere bestemmelser til gjennomføring av denne artikkel er inntatt i protokoll 32.

Art 83.

Når samarbeidet har form av utveksling av opplysninger mellom offentlige myndigheter, skal EFTA-statene ha samme rett til å motta og forpliktelse til å fremskaffe opplysninger som EFs medlemsstater, med forbehold for bestemmelser om taushetsplikt, som EØS-komiteen skal fastsette.

Art 84.

Bestemmelser om samarbeid på særlige områder er inntatt i protokoll 31.

Art 85.

Med mindre annet er bestemt i protokoll 31, skal bestemmelsene i denne del og protokoll 31 for fremtiden gjelde for samarbeid som på den dag denne avtale trer i kraft, allerede er innledet mellom Fellesskapet og individuelle EFTA-stater på områdene omhandlet i artikkel 78.

Art 86.

EØS-komiteen skal i samsvar med del VII treffe alle nødvendige beslutninger for å gjennomføre artikkel 78 til 85 og avledede tiltak, herunder bl.a. utfylle og endre bestemmelsene i protokoll 31 samt vedta nødvendige overgangsordninger ved gjennomføringen av artikkel 85.

Art 87.

Avtalepartene skal ta de nødvendige skritt for å utvikle, styrke eller utvide samarbeidet innen rammen av Fellesskapets virksomhet på områder som ikke er oppført i artikkel 78, når det anses sannsynlig at samarbeidet kan bidra til å oppfylle denne avtales formål, eller på annen måte av avtalepartene anses å være i gjensidig interesse. Slike skritt kan innbefatte endring av artikkel 78 ved å føye nye områder til dem som allerede er oppført der.

Art 88.

Med forbehold for bestemmelsene i andre deler av denne avtale skal bestemmelsene i denne del ikke utelukke adgang for en avtalepart til å forberede, vedta og gjennomføre tiltak på egen hånd.

Del VII. Bestemmelser om organene.

Kapittel 1. Organiseringen av samarbeidet.

Avsnitt 1. EØS-rådet.

Art 89.

1. Det skal opprettes et EØS-råd. Det skal særlig ha som oppgave å gi den politiske fremdrift ved gjennomføringen av denne avtale og fastlegge de alminnelige retningslinjer for EØS-komiteen.
EØS-rådet skal for dette formål vurdere hvordan avtalen samlet sett virker og utvikler seg. Det skal ta de politiske avgjørelser som fører til endring av avtalen.
2. Avtalepartene – med hensyn til Fellesskapet og EFs medlemsstater, hver innen sitt myndighetsområde – kan, etter å ha diskutert saken i EØS-komiteen eller i særlige hastesaker direkte, ta opp i EØS-rådet alle spørsmål som forårsaker vanskeligheter.
3. EØS-rådet skal ved beslutning vedta sin forretningsorden.

Art 90.

1. EØS-rådet skal bestå av medlemmer av Rådet for De europeiske fellesskap og medlemmer av EF-kommisjonen og av ett regjeringsmedlem fra hver av EFTA-statene.
Medlemmene av EØS-rådet kan la seg representere under de vilkår som fastsettes i forretningsordenen.
2. EØS-rådets beslutninger skal treffes ved enighet mellom Fellesskapet på den ene side og EFTA-statene på den annen side.

Art 91.

1. Et medlem av Rådet for De europeiske fellesskap og et regjeringsmedlem fra en EFTA-stat skal etter tur være formann i EØS-rådet i seks måneder.
2. EØS-rådet skal innkalles av formannen to ganger i året. EØS-rådet skal også

møte når omstendighetene krever det, i samsvar med forretningsordenen.

Avsnitt 2. EØS-komiteen.

Art 92.

1. Det skal opprettes en EØS-komité. Den skal sikre en effektiv gjennomføring av denne avtale og se til at avtalen virker. Den skal for dette formål utveksle synspunkter og opplysninger og treffe beslutninger i saker i henhold til avtalen.
2. Avtalepartene – med hensyn til Fellesskapet og EFs medlemsstater, hver innen sitt myndighetsområde – skal holde rådslagninger i EØS-komiteen om alle saker av betydning for avtalen som forårsaker vanskeligheter, og som bringes opp av en av dem.
3. EØS-komiteen skal ved beslutning vedta sin forretningsorden.

Art 93.

1. EØS-komiteen skal bestå av representanter for avtalepartene.
2. EØS-komiteens beslutninger skal treffes ved enighet mellom Fellesskapet på den ene side og EFTA-statene, som opptrer samstemt, på den annen side.

Art 94.

1. Representanten for Fellesskapet, dvs. EF-kommisjonen, og representanten for en av EFTA-statene skal etter tur være formann i EØS-komiteen i seks måneder.
2. For å oppfylle sine oppgaver skal EØS-komiteen som hovedregel møtes minst en gang i måneden. Videre skal den møtes på formannens initiativ eller etter anmodning fra en av avtalepartene i samsvar med forretningsordenen.
3. EØS-komiteen kan beslutte å nedsette underkomiteer eller arbeidsgrupper til å bistå den i å utføre sine oppgaver. EØS-komiteen skal i sin forretningsorden fastlegge sammensetningen og arbeidsmåten for underkomiteene og arbeidsgruppene. Deres oppgaver skal bestemmes av EØS-komiteen i hvert enkelt tilfelle.
4. EØS-komiteen skal utstede en årsberetning om hvordan avtalen virker og

utvikler seg.

Avsnitt 3. Parlamentarisk samarbeid.

Art 95.

1. Det skal opprettes en Parlamentariker-komité for EØS. Den skal være sammensatt av et likt antall medlemmer fra Europaparlamentet på den ene side og medlemmer fra nasjonalforsamlingene i EFTA-statene på den annen side. Det samlede antall medlemmer i komiteen er fastsatt i vedtektene inntatt i protokoll 36.
2. Parlamentariker-komiteen for EØS skal holde sesjoner innen Fellesskapet og i en EFTA-stat etter tur i samsvar med bestemmelsene inntatt i protokoll 36.
3. Parlamentariker-komiteen for EØS skal ved dialog og debatt bidra til en bedre forståelse mellom Fellesskapet og EFTA-statene på de områder som omfattes av denne avtale.
4. Parlamentariker-komiteen for EØS kan gi uttrykk for sine synspunkter i form av rapporter eller resolusjoner. Den skal særlig behandle EØS-komiteens årsberetning, utarbeidet i samsvar med artikkel 94 nr. 4, om hvordan avtalen virker og utvikler seg.
5. Formannen for EØS-rådet kan møte i Parlamentariker-komiteen for EØS for å gis anledning til å uttale seg til komiteen.
6. Parlamentariker-komiteen for EØS skal vedta sin forretningsorden.

Avsnitt 4. Samarbeid mellom partene i arbeidslivet.

Art 96.

1. Medlemmer i Den økonomiske og sosiale komité og andre organer som representerer arbeidslivets parter i Fellesskapet, og de tilsvarende organer i EFTA-statene skal bestrebe seg på å styrke kontakten seg imellom og å samarbeide på en organisert og regelmessig måte for å styrke bevisstheten om de økonomiske og sosiale sider ved den økende samhørighet mellom avtalepartenes økonomi og deres interesser i EØS-sammenheng.
2. For dette formål skal det opprettes en Rådgivende komité for EØS. Den skal være sammensatt av et likt antall medlemmer fra Den økonomiske og sosiale

komité i Fellesskapet på den ene side og fra EFTAs Rådgivende komité på den annen side. Den rådgivende komité for EØS kan gi uttrykk for sine synspunkter i form av rapporter eller resolusjoner.
3. Den rådgivende komité for EØS skal vedta sin forretningsorden.

Kapittel 2. Beslutningsprosessen.

Art 97.

Denne avtale berører ikke den enkelte avtaleparts rett til å endre sin interne lovgivning på de områder som omfattes av denne avtale, med forbehold for prinsippet om ikke-diskriminering og etter å ha underrettet de andre avtaleparter,

- dersom EØS-komiteen fastslår at den endrede lovgivning ikke medfører at avtalen ikke vil virke tilfredsstillende, eller
- dersom fremgangsmåten omhandlet i artikkel 98 er fullført.

Art 98.

Vedleggene til denne avtale og protokoll 1 til 7, 9 til 11, 19 til 27, 30 til 32, 37, 39, 41 og 47 kan endres ved beslutning av EØS-komiteen i samsvar med artikkel 93 nr. 2, 99, 100, 102 og 103.

Art 99.

1. Straks EF-kommisjonen begynner å utarbeide nytt regelverk på et område som omfattes av denne avtale, skal den uformelt innhente synspunkter fra sakkyndige i EFTA-statene på samme måte som den innhenter synspunkter fra sakkyndige i EFs medlemsstater når den utarbeider sine forslag.
2. Når EF-kommisjonen oversender sitt forslag til Rådet for De europeiske fellesskap, skal den oversende gjenparter av det til EFTA-statene.
På anmodning fra en av avtalepartene skal en foreløpig meningsutveksling finne sted i EØS-komiteen.
3. I det tidsrom som går forut for avgjørelsen i Rådet for De europeiske fellesskap, skal avtalepartene i en fortløpende informasjons- og samrådsprosess igjen rådføre seg med hverandre i EØS-komiteen på de viktige trinn i prosessen etter anmodning fra en av dem.

4. Avtalepartene skal samarbeide i god tro i informasjons- og samrådsfasen for å gjøre det lettere til slutt å treffe beslutning i EØS-komiteen.

Art 100.

EF-kommisjonen skal sikre sakkyndige fra EFTA-statene en bredest mulig deltagelse, alt etter hvilket område det gjelder, i det forberedende stadium for å utarbeide utkast til tiltak som senere skal forelegges de komiteer som bistår EF-kommisjonen i utøvelsen av dens myndighet. I denne forbindelse skal EF-kommisjonen når den utarbeider utkast til tiltak, rådspørre sakkyndige fra EFTA-statene på samme måte som den rådspør sakkyndige fra EFs medlemsstater.

Når en sak forelegges Rådet for De europeiske fellesskap i samsvar med den behandlingsmåte som gjelder for vedkommende komité, skal EF-kommisjonen oversende Rådet for De europeiske fellesskap uttalelsene fra EFTA-statenes sakkyndige.

Art 101.

1. Med hensyn til komiteer som omfattes hverken av artikkel 81 eller av artikkel 100, skal sakkyndige fra EFTA-statene knyttes til deres arbeid når dette er nødvendig for at denne avtale skal virke tilfredsstillende.
Komiteene er oppført i protokoll 37. De nærmere regler om tilknytningen er inntatt i de relevante sektorvise protokoller og vedlegg som omhandler vedkommende saksfelt.
2. Dersom avtalepartene kommer til at tilknytningen burde utvides til andre komiteer med lignende kjennetegn, kan EØS-komiteen endre protokoll 37.

Art 102.

1. For å sikre rettssikkerhet og ensartethet innen EØS skal EØS-komiteen treffe beslutning om endring i et vedlegg til denne avtale så nær som mulig i tid etter at Fellesskapet har vedtatt tilsvarende nytt regelverk, med sikte på å gjøre det mulig med samtidig iverksettelse av det nye fellesskapsregelverk og endringene i vedleggene til denne avtale. For dette formål skal Fellesskapet så snart som mulig underrette de andre avtaleparter gjennom EØS-komiteen når det vedtar regelverk på et saksfelt som omfattes av denne avtale.
2. Det skal vurderes i EØS-komiteen hvilken del av et vedlegg til denne avtale

som ville bli direkte berørt av det nye regelverk.
3. Avtalepartene skal bestrebe seg på å komme til enighet i saker som er relevante for denne avtale.
EØS-komiteen skal særlig bestrebe seg på å finne frem til en gjensidig godtagbar løsning dersom det oppstår et alvorlig problem på et område som i EFTA-statene hører inn under den lovgivende myndighets kompetanse.
4. Dersom EØS-komiteen, selv etter anvendelse av nr. 3, ikke kan komme til enighet om en endring i et vedlegg, skal den undersøke alle andre muligheter for at denne avtale fortsatt skal kunne virke tilfredsstillende, og treffe enhver beslutning for dette formål, herunder muligheten for å konstatere at lovgivningen skal anses likeverdig. Denne beslutningen skal tas senest seks måneder etter at saken er forelagt EØS-komiteen, eller den dag det tilsvarende fellesskapsregelverk trer i kraft dersom denne dag er senere.
5. Dersom EØS-komiteen ved utløpet av fristen etter nr. 4 ikke har tatt noen beslutning om å endre et vedlegg til denne avtale, skal den berørte del av vedlegget, slik det er fastslått i samsvar med nr. 2, betraktes som midlertidig satt ut av kraft, med mindre EØS-komiteen bestemmer det motsatte. Et slikt midlertidig opphør skal få virkning seks måneder etter utløpet av fristen etter nr. 4, men under ingen omstendigheter tidligere enn den dag det tilsvarende fellesskapsregelverk er gjennomført i Fellesskapet. EØS-komiteen skal fortsette sine bestrebelser på å komme til enighet om en gjensidig godtagbar løsning slik at opphøret kan avbrytes så snart som mulig.
6. De praktiske følger av opphøret etter nr. 5 skal drøftes i EØS-komiteen. Rettigheter og forpliktelser som personer og markedsdeltagere allerede har ervervet i henhold til denne avtale, skal fortsatt bestå.[1] Avtalepartene skal avgjøre de justeringer som måtte være nødvendige som følge av opphøret.
1 Jf. omforenet møtereferat fra EØS-forhandl. «ad artikkel 102 nr. 6»: gjelder bare faktisk ervervede rettigheter, og ikke alene forventninger.

Art 103.

1. Dersom en beslutning i EØS-komiteen kan bli bindende for en avtalepart først etter at forfatningsrettslige krav er oppfylt, skal beslutningen tre i kraft på den dag den måtte ha fastsatt, forutsatt at vedkommende avtalepart har meddelt de andre avtaleparter innen den nevnte dag at de forfatningsrettslige krav er oppfylt.
Foreligger ingen meddelelse innen den nevnte dag, skal beslutningen tre i kraft den første dag i den annen måned etter den siste meddelelse.
2. Dersom en meddelelse ikke har funnet sted innen utløpet av seks måneder etter EØS-komiteens beslutning, skal EØS-komiteens beslutning anvendes

midlertidig i påvente av at de forfatningsrettslige krav oppfylles, med mindre en avtalepart meddeler at beslutningen ikke kan anvendes midlertidig. I dette tilfelle eller dersom en avtalepart meddeler at en beslutning i EØS-komiteen ikke er godkjent, skal det midlertidige opphør etter artikkel 102 nr. 5 få virkning en måned etter denne meddelelsen, men under ingen omstendigheter tidligere enn den dag det tilsvarende fellesskapsregelverk er gjennomført i Fellesskapet.

Art 104.

Beslutninger truffet av EØS-komiteen i de tilfelle som er nevnt i denne avtale, skal bli bindende for avtalepartene ved ikrafttredelsen, med mindre beslutningene selv bestemmer noe annet, og avtalepartene skal ta de nødvendige skritt for å sikre at de blir gjennomført og anvendt.

Kapittel 3. Ensartethet, overvåkingsordning og tvisteløsning.

Avsnitt 1. Ensartethet.

Art 105.

1. For å nå avtalepartenes mål om å nå frem til en mest mulig lik fortolkning av bestemmelsene i denne avtale og de bestemmelser i Fellesskapets regelverk som i det vesentlige er gjengitt i avtalen, skal EØS-komiteen gå frem i samsvar med denne artikkel.
2. EØS-komiteen skal holde kontinuerlig oppsyn med utviklingen i rettspraksis, jfr. artikkel 108 nr. 2, i De europeiske fellesskaps domstol[1] og EFTA-domstolen. Dommer fra disse domstolene skal for dette formål oversendes EØS-komiteen, som skal arbeide for å bevare den ensartede fortolkning av avtalen.
3. Dersom EØS-komiteen innen to måneder etter at en forskjell i rettspraksis i de to domstoler er blitt brakt inn for den, ikke har lykkes i å bevare den ensartede fortolkning av avtalen, kan fremgangsmåten fastsatt i artikkel 111 komme til anvendelse.
1 Nå Den europeiske unions domstol.

Art 106.

Med henblikk på å sikre en mest mulig lik fortolkning av denne avtale, og med full respekt for domstolenes uavhengighet, skal EØS-komiteen opprette en ordning for utveksling av opplysninger om dommer avsagt av EFTA-domstolen, De europeiske fellesskaps domstol[1] og De europeiske fellesskaps domstol i første instans[2] og EFTA-statenes domstoler i siste instans. Ordningen skal omfatte:

a. oversendelse til justissekretæren for De europeiske fellesskaps domstol av dommer om fortolkning og anvendelse av på den ene side denne avtale og på den annen side Traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap og Traktaten om opprettelse av Det europeiske kull- og stålfellesskap, slik de er endret eller utfylt, samt de rettsakter som er tatt i henhold til dem, i den utstrekning de gjelder bestemmelser som i sitt materielle innhold er identiske med bestemmelser i denne avtale;
b. systematisering av dommene hos justissekretæren for De europeiske fellesskaps domstol, herunder i nødvendig utstrekning utarbeidelse og offentliggjøring av oversettelser og resymeer;
c. oversendelse av dokumenter av betydning fra justissekretæren for De europeiske fellesskaps domstol til vedkommende nasjonale myndigheter, som utpekes av hver avtalepart.

1 Nå Den europeiske unions domstol.
2 Nå Underretten ved Den europeiske unions domstol.

Art 107.

Bestemmelser om muligheten for en EFTA-stat til å samtykke i at en domstol ber De europeiske fellesskaps domstol[1] om å avgjøre fortolkningen av en EØS-regel, er fastsatt i protokoll 34.
1 Nå Den europeiske unions domstol.

Avsnitt 2. Overvåkingsordning.

Art 108.

1. EFTA-statene skal opprette et uavhengig overvåkingsorgan (EFTAs overvåkingsorgan) samt fastsette saksbehandlingsregler tilsvarende dem som finnes i Fellesskapet, herunder fremgangsmåter for å sikre at forpliktelser etter denne avtale oppfylles, og for kontroll med lovligheten av avgjørelser i EFTAs overvåkingsorgan i konkurransesaker.
2. EFTA-statene skal opprette en domstol (EFTA-domstolen). I samsvar med en særskilt avtale mellom EFTA-statene skal EFTA-domstolen med hensyn til anvendelsen av denne avtale særlig ha myndighet til

a. å behandle saker som gjelder overvåkingsbestemmelsene i forhold til EFTA-statene,[1]
b. å behandle klager over vedtak av EFTAs overvåkingsorgan i konkurransesaker,[2]
c. å avgjøre tvister mellom to eller flere EFTA-stater.[3]

1 Jf. ODA art. 31.
2 Jf. ODA art. 35-37.
3 Jf. ODA art. 32.

Art 109.

1. Oppfyllelse av forpliktelsene etter denne avtale skal overvåkes av på den ene side EFTAs overvåkingsorgan og på den annen side av EF-kommisjonen i henhold til Traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap[1] og denne avtale.
2. For å sikre lik overvåking innen hele EØS skal EFTAs overvåkingsorgan og EF-kommisjonen samarbeide, utveksle opplysninger og rådføre seg med hverandre om retningslinjer for overvåkingen og om enkeltsaker.
3. EF-kommisjonen og EFTAs overvåkingsorgan skal motta alle klager angående anvendelsen av denne avtale. De skal informere hverandre om mottatte klager.
4. Hvert organ skal undersøke alle klager som hører inn under dets kompetanse, og skal oversende til det annet organ klager som hører inn under dettes kompetanse.

5. Ved uenighet mellom de to organene om hva som må foretas på grunnlag av klagen, eller om utfallet av undersøkelsen kan hvert av organene forelegge saken for EØS-komiteen, som skal behandle den i samsvar med artikkel 111.
1 Endret ved Avtale 14 okt 2003 om Den tsjekkiske republikkens, Republikken Estlands, Republikken Kypros', Republikken Latvias, Republikken Litauens, Republikken Ungarns, Republikken Maltas, Republikken Polens, Republikken Slovenias og Den slovakiske republikkens deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (med ikrafttredelse fra 1 mai 2004).

Art 110.

Vedtak som er truffet i henhold til denne avtale av EFTAs overvåkingsorgan og EF-kommisjonen,[1] og som pålegger andre enn stater en pengeforpliktelse, skal i seg selv utgjøre tvangsgrunnlag. Det samme gjelder dommer i henhold til denne avtale avsagt av De europeiske fellesskaps domstol,[2] De europeiske fellesskaps domstol i første instans[3] og EFTA-domstolen.

For tvangsfullbyrdelse skal gjelde de sivile rettergangsregler i den stat på hvis territorium den finner sted. Attestasjon om at tvangsfullbyrdelse kan finne sted, skal gis uten annen prøving enn en kontroll av tvangsgrunnlagets ekthet av den myndighet som av hver av avtalepartene blir utpekt til det og anmeldt til de andre avtaleparter, EFTAs overvåkingsorgan, EF-kommisjonen, De europeiske fellesskaps domstol, De europeiske fellesskaps domstol i første instans og EFTA-domstolen.

Når disse formkrav er blitt oppfylt etter anmodning fra den interesserte part, kan tvangsfullbyrdelsen gjennomføres ved at parten direkte henvender seg til den instans som er kompetent etter lovgivningen i den stat på hvis territorium tvangsfullbyrdelsen skal finne sted.

Tvangsfullbyrdelsen kan utsettes bare i henhold til vedtak av De europeiske fellesskaps domstol for så vidt gjelder beslutninger av EF-kommisjonen, De europeiske fellesskaps domstol i første instans eller De europeiske fellesskaps domstol, eller vedtak av EFTA-domstolen for så vidt gjelder beslutninger av EFTAs overvåkingsorgan eller EFTA-domstolen. Domstolene i de berørte stater skal imidlertid ha myndighet til å kontrollere at de vanlige regler for tvangsfullbyrdelse er blitt overholdt.
1 Jf. erklæring til EØS-avtalens sluttakt fra regjeringen i Norge om [manglende] direkte tvangskraft for EF-organenes vedtak om pengeforpliktelser rettet til foretak i Norge.
2 Nå Den europeiske unions domstol.
3 Nå Underretten ved Den europeiske unions domstol. Jf. note 2.

Avsnitt 3. Tvisteløsning.

Art 111.

1. Fellesskapet eller en EFTA-stat kan bringe en tvist om en sak som gjelder fortolkningen eller anvendelsen av denne avtale, inn for EØS-komiteen i samsvar med bestemmelsene nedenfor.
2. EØS-komiteen kan avgjøre tvisten. Den skal gis alle opplysninger som kan bidra til å muliggjøre en grundig undersøkelse av situasjonen med sikte på å finne en godtagbar løsning. For dette formål skal EØS-komiteen undersøke alle muligheter for at avtalen fortsatt skal kunne virke tilfredsstillende.
3. Dersom en tvist gjelder tolkningen av bestemmelser i denne avtale som i sitt materielle innhold er identiske med tilsvarende regler i Traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap og Traktaten om opprettelse av Det europeiske kull- og stålfellesskap og med rettsakter som er tatt i henhold til disse traktatene, og dersom tvisten ikke er avgjort innen tre måneder etter at den ble brakt inn for EØS-komiteen, kan avtalepartene i tvisten bli enige om å be De europeiske fellesskaps domstol[1] om en avgjørelse i spørsmålet om fortolkning av de relevante regler.
Dersom EØS-komiteen i en slik tvist ikke er kommet til enighet om en løsning innen seks måneder fra det tidspunkt denne prosessen ble påbegynt, eller dersom avtalepartene i tvisten på det tidspunkt ikke har besluttet å be De europeiske fellesskaps domstol om en avgjørelse, kan en avtalepart for å gjenopprette mulig manglende likevekt

- enten treffe beskyttelsestiltak i samsvar med artikkel 112 nr. 2 og i henhold til fremgangsmåten i artikkel 113,
- eller gi artikkel 102 tilsvarende anvendelse.

4. Dersom en tvist gjelder omfang og varighet av beskyttelsestiltak truffet i samsvar med nr. 3 eller artikkel 112 eller forholdsmessigheten av tiltak for å gjenopprette likevekten truffet i samsvar med artikkel 114, og dersom EØS-komiteen ikke har lykkes i å løse tvisten innen tre måneder fra det tidspunkt saken ble brakt inn for den, kan enhver avtalepart henvise tvisten til voldgift i henhold til behandlingsreglene fastsatt i protokoll 33. Spørsmål om fortolkning av de bestemmelser i denne avtale som er omhandlet i nr. 3, kan ikke behandles etter disse reglene. Voldgiftsavgjørelsen er bindende for partene i tvisten.
1 Nå Den europeiske unions domstol.

Kapittel 4. Beskyttelsestiltak.

Art 112.

1. Dersom alvorlige økonomiske, samfunnsmessige eller miljømessige vanskeligheter som kan vedvare, er i ferd med å oppstå i en sektor eller innen et distrikt, kan en avtalepart ensidig treffe egnede tiltak på de vilkår og etter den fremgangsmåte som er fastsatt i artikkel 113.
2. Slike beskyttelsestiltak skal med hensyn til omfang og varighet begrenses til det som er strengt nødvendig for å rette opp situasjonen. Det skal fortrinnsvis velges tiltak som forårsaker minst mulig forstyrrelser for denne avtales funksjon.
3. Beskyttelsestiltakene skal gjelde overfor alle avtaleparter.

Art 113.

1. En avtalepart som overveier å treffe beskyttelsestiltak etter artikkel 112, skal uten opphold meddele dette til de andre avtaleparter gjennom EØS-komiteen og gi alle relevante opplysninger.
2. Avtalepartene skal straks innlede rådslagninger i EØS-komiteen med sikte på å finne en løsning som kan godtas av alle parter.
3. Avtaleparten kan ikke treffe beskyttelsestiltak før en måned etter tidspunktet for meddelelsen etter nr. 1, med mindre rådslagningene etter nr. 2 er avsluttet før utløpet av den nevnte frist. Når spesielle omstendigheter nødvendiggjør et øyeblikkelig inngrep som utelukker en forutgående undersøkelse, kan vedkommende avtalepart uten opphold iverksette de beskyttelsestiltak som er strengt nødvendige for å rette opp situasjonen.
For Fellesskapets vedkommende skal det være EF-kommisjonen som treffer beskyttelsestiltak.
4. Avtaleparten skal uten opphold meddele EØS-komiteen de tiltak den har truffet, og skal gi alle relevante opplysninger.
5. Iverksatte beskyttelsestiltak skal være gjenstand for rådslagninger i EØS-komiteen hver tredje måned fra det tidspunkt de ble vedtatt, med sikte på å avvikle dem før den fastsatte opphørsdag eller å innskrenke deres virkeområde. Hver avtalepart kan til enhver tid be EØS-komiteen om å gjennomgå tiltakene påny.

Art 114.

1. Dersom et beskyttelsestiltak iverksatt av en avtalepart fører til manglende likevekt mellom rettigheter og forpliktelser etter denne avtale, kan enhver avtalepart overfor den førstnevnte avtalepart treffe slike mottiltak som er strengt nødvendige for å gjenopprette likevekten, og som står i forhold til beskyttelsestiltaket. Det skal fortrinnsvis velges tiltak som forårsaker minst mulig forstyrrelser for hvordan EØS virker.
2. Fremgangsmåten i artikkel 113 får anvendelse.

Del VIII. Låne- og tilskuddsordningen.

Art 115.

Med sikte på å fremme en vedvarende og balansert styrking av handel og økonomiske forbindelser mellom avtalepartene, i samsvar med artikkel 1, er avtalepartene enige om behovet for å minske de økonomiske og sosiale forskjeller mellom sine regioner. De merker seg i denne forbindelse de relevante bestemmelser som er fastsatt ellers i denne avtale og dens protokoller, herunder enkelte av ordningene for landbruk og fiske.

Art 116.

EFTA-statene skal opprette en låne- og tilskuddsordning som skal bidra, i EØS-sammenheng og i tillegg til de bestrebelser Fellesskapet allerede gjør i denne henseende, til det formål som er fastlagt i artikkel 115.

Art 117.

Bestemmelsene om finansieringsordningene er fastsatt i protokoll 38, protokoll 38a, tillegget til protokoll 38a, protokoll 38b, tillegget til protokoll 38b og protokoll 38c.[1]
Endret ved avtale 14 okt 2003, avtale 25 juli 2007 (endelig fra 9 nov 2011), avtale 11 apr 2014, avtale 3 mai 2016.
1 Endret ved Avtale 14 okt 2003 om Den tsjekkiske republikkens, Republikken Estlands, Republikken Kypros', Republikken Latvias, Republikken Litauens, Republikken Ungarns, Republikken Maltas, Republikken Polens, Republikken Slovenias og Den slovakiske republikkens deltakelse i Det europeiske

økonomiske samarbeidsområde (med ikrafttredelse fra 1 mai 2004), ved Avtale 25 juli 2007 om Republikken Bulgarias og Romanias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (midlertidig i kraft for Norge 1 aug 2007, endelig fra 9 nov 2011), Avtale 28 juli 2010 mellom Den europeiske union, Island, Fyrstedømmet Liechtenstein og Kongeriket Norge om en EØS-finansieringsordning for 2009–2014, ved Avtale 11 apr 2014 om Republikken Kroatias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (med midlertidig ikrafttredelse 12 apr 2014 iht. brevveksling mellom Norge og EU 11 apr 2014), og ved Avtale 3. mai 2016 mellom Den europeiske union, Island, Fyrstedømmet Liechtenstein og Kongeriket Norge om en EØS-finansieringsordning 2014–2021, midlertidig i kraft fra 1 aug 2016.

Del IX. Alminnelige bestemmelser og sluttbestemmelser.

Art 118.

1. Når en avtalepart anser at det ville være av felles nytte og interesse for avtalepartene å utvikle forbindelsene som er opprettet ved denne avtale, til å omfatte områder som ikke dekkes av den, skal den rette en begrunnet anmodning om dette til de andre avtaleparter gjennom EØS-rådet. EØS-rådet kan be EØS-komiteen om å undersøke alle sider ved anmodningen og utarbeide en rapport.
EØS-rådet kan, når det er hensiktsmessig, ta den politiske beslutning med sikte på å innlede forhandlinger mellom avtalepartene.
2. Avtaler som er resultat av forhandlingene omhandlet i nr. 1, skal ratifiseres eller godkjennes av avtalepartene i samsvar med deres fremgangsmåter.

Art 119.

Vedleggene og de rettsakter som er omhandlet i dem, slik de er tilpasset for denne avtales formål, samt protokollene skal utgjøre en integrerende del av denne avtale.[1]
1 Jf. EØS-avtalens art. 2 bokstav a.

Art 120.

Med mindre annet er bestemt i denne avtale og særlig i protokoll 41[1] og 43,[2] skal bestemmelsene i denne avtale gå foran bestemmelsene i bestående

bilaterale eller multilaterale avtaler som forplikter Det europeiske økonomiske fellesskap på den ene side og en eller flere EFTA-stater på den annen side,[3] i den utstrekning det samme saksområde er regulert av denne avtale.
Endret ved protokoll 17 mars 1993.
1 Om bestående avtaler (gjelder en avtale om Donau og en om markedsføring i Østerrike av EUs bordvin og «Landwein» i flasker).
2 Om avtalen mellom EØF og republikken Østerrike om godstransitt på vei og med jernbane.
3 Jf. også felleserklæring til EØS-avtalens sluttakt om forholdet mellom EØS-avtalens og bestående avtaler, som lyder: «EØS-avtalen skal ikke berøre rettigheter som er sikret gjennom bestående avtaler som er bindende for en eller flere av EFs medlemsstater på den annen side, eller som er bindende for to eller flere EFTA-stater, blant annet avtaler som gjelder enkeltpersoner, markedsdeltakere, regionalt samarbeid og forvaltningsordninger, før minst tilsvarende rettigheter er oppnådd gjennom avtalen».

Art 121.[1]

Bestemmelsene i denne avtale skal ikke være til hinder for samarbeid:

a. innen rammen av det nordiske samarbeid i den utstrekning dette samarbeidet ikke svekker muligheten for at denne avtale kan virke tilfredsstillende;
b. innen rammen av den regionale union mellom Sveits og Liechtenstein i den utstrekning formålet med unionen ikke blir nådd gjennom anvendelse av denne avtale og muligheten for at denne avtale kan virke tilfredsstillende, ikke svekkes;

1 Avtale 14 okt 2003 om Den tsjekkiske republikkens, Republikken Estlands, Republikken Kypros', Republikken Latvias, Republikken Litauens, Republikken Ungarns, Republikken Maltas, Republikken Polens, Republikken Slovenias og Den slovakiske republikkens deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (med ikrafttredelse fra 1 mai 2004) opphevet bokstav c i artikkel 121.

Art 122.

Representanter, delegater og sakkyndige fra avtalepartene, samt tjenestemenn og andre ansatte som gjør tjeneste i henhold til denne avtale, skal, selv etter at

deres funksjoner har opphørt, være forpliktet til ikke å røpe opplysninger som etter sin art er å betrakte som tjenestehemmeligheter, særlig opplysninger om foretak og om deres forretningsforbindelser eller data om deres produksjonskostnader.

Art 123.

Bestemmelsene i denne avtale skal ikke hindre en avtalepart i å treffe tiltak:

a. som den anser nødvendig for å hindre spredning av opplysninger som er i strid med dens vesentlige sikkerhetsinteresser;
b. som angår produksjon av eller handel med våpen, ammunisjon og krigsmateriell eller andre varer som er uunnværlige for forsvarsformål, eller forskning, utvikling eller produksjon som er uunnværlig for forsvarsformål, såfremt disse tiltak ikke endrer konkurransevilkårene for varer som ikke er bestemt for direkte militære formål;
c. som den anser vesentlig for sin sikkerhet i tilfelle av alvorlig indre uro som truer den offentlige orden, i krigstid eller ved alvorlig internasjonal spenning som innebærer en fare for krig, eller for å oppfylle forpliktelser den har påtatt seg med sikte på å opprettholde fred og internasjonal sikkerhet.

Art 124.[1]

Avtalepartene skal gi statsborgere fra EFs medlemsstater og EFTA-statene den samme behandling som sine egne statsborgere med hensyn til adgangen til å plassere kapital i selskaper som definert i artikkel 34, med forbehold for anvendelsen av de øvrige bestemmelser i denne avtale.
1 Sml. TEUV art. 55, tidl. EF-traktaten art. 294 (før 1 mai 1999 art. 221).

Art 125.[1]

Denne avtale skal ikke på noen måte berøre avtalepartenes regler om eiendomsretten.
1 Sml. TEUV art. 345, tidl. EF-traktaten art. 295 (før 1 mai 1999 art. 222).

Art 126.[1]

1. Denne avtale skal anvendes på de territorier hvor Traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap anvendes på de vilkår som er fastsatt i den nevnte traktat, og på Islands, Fyrstedømmet Liechtensteins, Kongeriket Norges territorium.[2]
2. Uten hensyn til nr. 1 skal denne avtale ikke gjelde for Åland. Ved en erklæring som – samtidig med at denne avtale ratifiseres – deponeres hos depositaren, som skal oversende en bekreftet kopi til avtalepartene, kan Finlands regjering meddele at denne avtale skal gjelde for Åland på de samme vilkår som den anvendes på andre deler av Finland, med forbehold for følgende bestemmelser:

    a. Bestemmelsene i denne avtale skal ikke være til hinder for å anvende de bestemmelser som til enhver tid måtte være i kraft på Åland med hensyn til:
        i. begrensninger i retten for fysiske personer som ikke har «hembygdsrett» på Åland, og for juridiske personer til å erverve og eie fast eiendom på Åland uten tillatelse fra vedkommende myndigheter på øygruppen,
        ii. begrensninger i etableringsretten og retten til å yte tjenester for fysiske personer som ikke har «hembygdsrett» på Åland, og for juridiske personer, uten tillatelse fra vedkommende myndigheter på Åland.
    b. De rettigheter Ålands innbyggere har i Finland, berøres ikke av denne avtale.
    c. Myndighetene på Åland skal gi avtalepartenes fysiske og juridiske personer samme behandling.

Endret ved protokoll 17 mars 1993, avtale 14 okt 2003, avtale 25 juli 2007.
1 Jf. EØS-avtalens protokoll 40: Norge har unntatt Svalbard fra EØS-avtalens geografiske anvendelsesområde.
2 Endret ved Avtale 14 okt 2003 om Den tsjekkiske republikkens, Republikken Estlands, Republikken Kypros', Republikken Latvias, Republikken Litauens, Republikken Ungarns, Republikken Maltas, Republikken Polens, Republikken Slovenias og Den slovakiske republikkens deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (med ikrafttredelse fra 1 mai 2004), og ved Avtale 25 juli 2007 om Republikken Bulgarias og Romanias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (midlertidig i kraft for Norge 1 aug 2007, endelig fra 9 nov 2011).

Art 127.

Hver avtalepart kan trekke seg fra denne avtale ved å gi minst tolv måneders skriftlig varsel til de andre avtaleparter.

Straks etter varselet om at en avtalepart akter å trekke seg fra avtalen, skal de andre avtalepartene sammenkalle en diplomatisk konferanse for å vurdere de endringer det måtte være nødvendig å gjøre i avtalen.

Art 128.

1. Enhver europeisk stat som blir medlem av Fellesskapet skal, og Det sveitsiske edsforbund eller enhver europeisk stat som blir medlem av EFTA kan, søke om å bli part i denne avtale. Den retter sin søknad til EØS-rådet.
2. Vilkårene for tiltredelse skal fastsettes i en avtale mellom avtalepartene og søkerstaten. Avtalen skal forelegges alle avtaleparter for ratifikasjon eller godkjennelse i samsvar med deres fremgangsmåter.
Endret ved protokoll 17 mars 1993.

Art 129.

1. Denne avtale er utarbeidet i ett eksemplar på dansk, engelsk, finsk, fransk, gresk, islandsk, italiensk, nederlandsk, norsk, portugisisk, spansk, svensk og tysk, med samme gyldighet for hver av tekstene.
Som følge av utvidelsene av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde skal teksten til denne avtale på bulgarsk, estisk, kroatisk, latvisk, litauisk, maltesisk, polsk, rumensk, slovakisk, slovensk, tsjekkisk og ungarsk gis samme gyldighet.

Tekstene til de rettsakter som er omhandlet i vedleggene, har samme gyldighet på bulgarsk, dansk, engelsk, estisk, finsk, fransk, gresk, italiensk, kroatisk, latvisk, litauisk, maltesisk, nederlandsk, polsk, portugisisk, rumensk, slovakisk, slovensk, spansk, svensk, tsjekkisk, tysk og ungarsk, slik de er kunngjort i *Den europeiske unions tidende*, og det skal utarbeides tekster på islandsk og norsk som skal gis samme gyldighet og kunngjøres i EØS-tillegget til *Den europeiske unions tidende*.
2. Denne avtale skal ratifiseres eller godkjennes av avtalepartene i samsvar med deres forfatningsregler.
Den skal deponeres i Rådssekretariatet for De europeiske fellesskap, som skal sende bekreftede kopier til de øvrige avtaleparter.

Ratifikasjons- og godkjennelsesdokumentene skal deponeres i

Rådssekretariatet for De europeiske fellesskap, som skal underrette de øvrige avtaleparter.
3. Denne avtale trer i kraft på det tidspunkt og på de vilkår som er fastsatt i protokollen om justering av avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.
Endret ved protokoll 17 mars 1993, ved Avtale 14 okt 2003 om Den tsjekkiske republikkens, Republikken Estlands, Republikken Kypros', Republikken Latvias, Republikken Litauens, Republikken Ungarns, Republikken Maltas, Republikken Polens, Republikken Slovenias og Den slovakiske republikkens deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (med ikrafttredelse fra 1 mai 2004), ved Avtale 25 juli 2007 om Republikken Bulgarias og Romanias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (midlertidig i kraft for Norge 1 aug 2007, endelig fra 9 nov 2011) og ved Avtale 11 apr 2014 om Republikken Kroatias deltakelse i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (med midlertidig ikrafttredelse 12 apr 2014 iht. brevveksling mellom Norge og EU 11 apr 2014).

Protokoll 25 om konkurranse innen kull- og stålproduksjon.

Art 1.[1]

1. Alle avtaler mellom foretak, alle beslutninger truffet av foretakssammenslutninger og enhver form for samordnet opptreden som gjelder bestemte produkter omhandlet i protokoll 14, og som kan påvirke handelen mellom avtalepartene, og direkte eller indirekte måtte ta sikte på å hindre, begrense eller vri den normale konkurranse innen det territorium som er omfattet av denne avtale, skal være forbudt, og særlig:

a. å fastsette eller bestemme priser,
b. å begrense eller å kontrollere produksjon, teknisk utvikling eller investeringer,
c. å dele markeder, produkter, avtakere eller forsyningskilder mellom seg.

2. Det kompetente overvåkingsorgan i henhold til EØS-avtalens artikkel 56 skal imidlertid, for bestemte produkter, tillate avtaler om spesialisering eller avtaler om felleskjøp eller fellessalg av produkter som det henvises til i denne paragraf, dersom det finner at:

a. en slik spesialisering eller slike felleskjøp eller fellessalg i betydelig

grad bedrer produksjonen eller omsetningen av vedkommende produkter,

b. vedkommende avtale er av vesentlig betydning for å oppnå disse virkninger og ikke er mer restriktiv enn det som er nødvendig for formålet, og
c. avtalen ikke er egnet til å gi de berørte foretak mulighet til å fastsette priser eller å kontrollere eller begrense produksjonen eller avsetningen av en vesentlig del av vedkommende produkter innen det territorium som er omfattet av denne avtale, eller å beskytte dem mot effektiv konkurranse fra andre foretak innen det territorium som er omfattet av denne avtale.

Dersom det kompetente overvåkingsorgan finner at visse avtaler med hensyn til art og virkning helt tilsvarer avtalene omhandlet ovenfor, og i denne forbindelse tar spesielt hensyn til at dette nr. får anvendelse på distribusjonsforetak, skal det også tillate disse avtaler når det finner at de oppfyller samme krav.
3. De avtaler eller beslutninger som er forbudt i henhold til nr. 1, skal ikke ha noen rettsvirkning og kan ikke påberopes overfor noen domstol i EFs medlemsstater eller i EFTA-statene.
1 Sml. nå opphevet Traktat om De europeiske kull- og stålfellesskap art. 65.

Art 2.[1]

1. Med forbehold for bestemmelsene i nr. 3 skal forhåndsgodkjennelse innhentes fra det kompetente overvåkingsorgan i henhold til artikkel 56 i avtalen for enhver transaksjon som i seg selv, direkte eller indirekte, som følge av handlinger foretatt av en person, et foretak, en gruppe av personer eller en gruppe av foretak, fører til at det innen det territorium som er omfattet av avtalen, dannes en sammenslutning av foretak der minst ett av dem er omfattet av artikkel 3 og som kan påvirke handelen mellom avtalepartene, uansett om transaksjonen gjelder ett enkelt produkt eller flere forskjellige produkter, og uansett om den gjennomføres ved fusjon, ved ervervelse av et foretaks aksjer eller andeler eller av aktiva, lån, kontrakter eller et hvilket som helst annet kontrollmiddel.
2. Det kompetente overvåkingsorgan i henhold til artikkel 56 i avtalen skal gi godkjennelsen omhandlet i nr. 1 dersom det finner at den planlagte transaksjon ikke vil gi de berørte personer eller foretak mulighet for, med hensyn til det produkt eller de produkter som hører under dets myndighet:

- å bestemme priser, å kontrollere eller begrense produksjon eller

distribusjon eller å hindre effektiv konkurranse på en betydelig del av disse produkters marked, eller
- å unndra seg de konkurranseregler som følger av anvendelsen av avtalen, særlig ved å skape en kunstig preferansestilling som medfører en vesentlig fordel når det gjelder adgangen til forsyninger eller markeder.

3. Transaksjonsformer kan på grunn av betydningen av de aktiva eller de foretak som transaksjonen gjelder, og avhengig av arten av sammenslutning den fører til, unntas fra kravet om forhåndsgodkjennelse.
4. Dersom det kompetente overvåkingsorgan i henhold til artikkel 56 i avtalen finner at offentlige eller private foretak som, på markedet for ett av de produkter som hører inn under dets myndighet, rettslig eller faktisk har eller oppnår en dominerende stilling med den følge at de beskyttes mot effektiv konkurranse i en vesentlig del av det territorium som er omfattet av denne avtale, utnytter denne stilling til formål som står i strid med avtalens formål, og dersom denne utilbørlige utnyttelse kan påvirke handelen mellom avtalepartene, skal det rette passende rekommandasjoner til vedkommende foretak med sikte på å oppnå at denne dominerende stilling ikke blir utnyttet til disse formål.
1 Sml. nå opphevet Traktat om Det europeiske kull- og stålfellesskap art. 66.

Art 3.

Med «foretak» menes i artikkel 1 og 2, i de opplysninger som kreves for å gjennomføre artikkel 1 og 2 og i saksbehandlingen i tilknytning til artikkel 1 og 2 ethvert foretak innen kull- eller stålproduksjon innen det territorium som er omfattet av denne avtale, og ethvert foretak eller agentur som på regelmessig basis utøver annen distribusjonsvirksomhet enn salg til private husholdninger eller håndverksbedrifter.

– – –

Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et Overvåkingsorgan og en Domstol.

Republikken Island, fyrstedømmet Liechtenstein og kongeriket Norge –

Som viser til EØS-avtalen,

Som tar i betaktning at EFTA-statene i samsvar med artikkel 108 nr 1 i EØS-avtalen skal opprette et uavhengig overvåkingsorgan (EFTAs overvåkingsorgan) samt fastsette saksbehandlingsregler tilsvarende dem som finnes i Fellesskapet,

herunder fremgangsmåter for å sikre at forpliktelsene etter EØS-avtalen oppfylles, og for kontroll med lovligheten av avgjørelser i EFTAs overvåkingsorgan i konkurransesaker,

Som videre tar i betraktning at EFTA-statene i samsvar med artikkel 108 nr. 2 i EØS-avtalen skal opprette en EFTA-domstol,

Som minner om at formålet for partene i EØS-avtalen, med full respekt for domstolenes uavhengighet, er å nå frem til og opprettholde en lik fortolkning og anvendelse av EØS-avtalen og de bestemmelser i Fellesskapets regelverk som i det vesentlige er gjengitt i nevnte avtale, og å nå frem til lik behandling av enkeltpersoner og markedsdeltagere med hensyn til de fire friheter og konkurransevilkårene,

Som gjentar at EFTAs overvåkingsorgan og Kommisjonen for De europeiske fellesskap skal samarbeide, utveksle opplysninger og rådføre seg med hverandre om overvåkingen og om enkeltsaker,

Som tar i betraktning at innledningen til rettsakter som er vedtatt i henhold til traktatene om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap og Det europeiske kull- og stålfellesskap, så langt rettsaktene tilsvarer bestemmelsene i protokoll 4 og bestemmelsene i de rettsakter som svarer til dem som er oppført i vedlegg I og II til denne avtale, skal være relevante i den utstrekning som er nødvendig for en riktig fortolkning og anvendelse av bestemmelsene i de nevnte protokoller og vedlegg,

Som tar i betraktning at det ved anvendelse av protokoll 4 til denne avtale skal tas tilbørlig hensyn til tolknings- og forvaltningspraksis i Kommisjonen for De europeiske fellesskap før denne avtale trer i kraft –

Har besluttet å inngå denne avtale:

Endret ved protokoll 17 mars 1993 og ved Justeringsavtale til ODA mellom Norge og Island, inngått i desember 1994.

Del I.

Art 1.

I denne avtale menes med

a. «EØS-avtalen»: EØS-avtalens hovedel, dens protokoller og vedlegg samt de rettsakter som er omhandlet i dem,
b. «EFTA-stater»: Republikken Island og Kongeriket Norge og, på de vilkår som er fastsatt i artikkel 1 nr. 2 i protokollen om justering av avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol, Fyrstedømmet Liechtenstein,

Endret ved protokoll 17 mars 1993 og ved Justeringsavtale mellom Norge og Island inngått i desember 1994.

Art 2.[1]

EFTA-statene skal treffe alle generelle eller særlige tiltak som er egnet til å oppfylle de forpliktelser som følger av denne avtale.

De skal avholde seg fra alle tiltak som kan sette virkeliggjøringen av denne avtales mål i fare.

1 Jf. EØS-avtalen art. 3.

Art 3.

1. Ved gjennomføringen og anvendelsen av bestemmelsene i protokoll 1-4 og bestemmelsene i de rettsakter som svarer til dem som er oppført i vedlegg I og II til denne avtale, og, med forbehold for den fremtidig utvikling eller rettspraksis, skal bestemmelsene, så langt de i sitt materielle innhold er identiske med de tilsvarende regler i traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap og traktaten om opprettelse av Det europeiske kull- og stålfellesskap og med rettsakter som er vedtatt i henhold til de to traktatene, fortolkes i samsvar med de relevante rettsavgjørelser som De europeiske fellesskaps domstol[1] har truffet før undertegningen av EØS-avtalen.[2]

2. EFTAs overvåkingsorgan og EFTA-domstolen skal gjennom fortolkningen og anvendelsen av EØS-avtalen og denne avtale ta tilbørlig hensyn til de prinsipper som er fastlagt gjennom de relevante rettsavgjørelser som De europeiske fellesskaps domstol har truffet etter undertegningen av EØS-avtalen, og som berører fortolkningen av EØS-avtalen eller av regler i traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap og traktaten om opprettelse av Det europeiske kull- og stålfellesskap så langt de i sitt materielle innhold er identiske med bestemmelsene i EØS-avtalen eller bestemmelsene i protokoll 1-4 og bestemmelsene i de rettsakter som svarer til dem som er oppført i vedlegg I og II til denne avtale.

1 Nå Den europeiske unions domstol.

2 Jf. EØS-avtalen art. 6.

Del II. EFTAs overvåkingsorgan.

Art 4.

Det skal opprettes et uavhengig overvåkingsorgan, EFTAs overvåkingsorgan, for EFTA-statene.

Art 5.

1. EFTAs overvåkingsorgan skal, i samsvar med bestemmelsene i denne avtale og bestemmelsene i EØS-avtalen, og for å sikre at EØS-avtalen virker etter sin hensikt:

a. sikre at EFTA-statene oppfyller sine forpliktelser etter EØS-avtalen og denne avtale,
b. sikre anvendelsen av konkurransereglene i EØS-avtalen,
c. følge med i de øvrige avtaleparters anvendelse av EØS-avtalen.

2. For dette formål skal EFTAs overvåkingsorgan:

a. gjøre vedtak og treffe andre tiltak i tilfelle fastsatt i denne avtale og i EØS-avtalen,
b. utforme anbefalinger, gi uttalelser og utferdige meldinger eller retningslinjer om spørsmål som EØS-avtalen omhandler, dersom EØS-avtalen eller denne avtale uttrykkelig bestemmer det, eller EFTAs overvåkingsorgan anser det nødvendig,
c. samarbeide, utveksle opplysninger og rådføre seg med Kommisjonen for De europeiske fellesskap som fastsatt i denne avtale og i EØS avtalen,
d. utføre funksjoner som ved anvendelse av protokoll 1 til EØS-avtalen følger av rettsaktene omhandlet i vedleggene til EØS-avtalen, som angitt i protokoll 1 til denne avtale.

Art 6.

I samsvar med bestemmelsene i denne avtale og EØS-avtalen kan EFTAs overvåkingsorgan ved utførelsen av de oppgaver det er pålagt, anmode om alle nødvendige opplysninger fra regjeringer og vedkommende myndigheter i EFTA-statene og fra foretak og sammenslutninger av foretak.

Art 7.

EFTAs overvåkingsorgan skal bestå av tre medlemmer valgt i kraft av sin innsikt, og hvis uavhengighet er uomtvistelig.

Unntatt i tilfeller som nevnt i artikkel 9 tredje ledd, skal minst to av tre medlemmer være statsborgere fra EFTA-statene.

Endret ved protokoll 17 mars 1993 og Justeringsavtale mellom Norge og Island inngått i desember 1994.

Art 8.

Medlemmene av EFTAs overvåkingorgan skal utføre sitt verv i full uavhengighet. De skal hverken anmode om eller motta instruks fra noen regjering eller instans. De skal avholde seg fra enhver handling som er uforenlig med deres verv. Enhver EFTA-stat forplikter seg til å respektere dette prinsipp og til ikke å forsøke å påvirke medlemmene av EFTAs overvåkingsorgan under utførelsen av deres oppgaver.

Medlemmene av EFTAs overvåkingsorgan skal ikke utøve noe annet lønnet eller ulønnet yrke så lenge deres verv varer.

Når de tiltrer sine verv, skal de avgi høytidelig forsikring om at de i sin funksjonstid og etter at den har opphørt, vil overholde de forpliktelser som følger med vervet, og de skal særlig forsikre at de vil vise redelighet og varsomhet med hensyn til å ta imot bestemte verv eller fordeler etter at de har fratrådt. Blir disse forpliktelser krenket, kan EFTA-domstolen etter begjæring fra EFTAs overvåkingsorgan, alt etter omstendighetene, bestemme at vedkommende medlem skal avsettes fra sin stilling eller tape retten til pensjon eller andre tilsvarende fordeler.

Art 9.

Medlemmene av EFTAs overvåkingsorgan skal oppnevnes av EFTA-statenes regjeringer ved felles overenskomst.

Deres verv skal vare i fire år. Medlemmene kan oppnevnes på nytt.

Dersom ett av medlemmene etter de to andre medlemmenes mening ikke kan behandle en bestemt sak fordi han er ugild, skal de to andre medlemmene bli enige om en person til å erstatte ham, valgt fra en liste utarbeidet av EFTA-statens regjeringer ved felles overenskomst. Dersom de ikke kommer til enighet, skal vedkommende velges fra listen ved loddtrekning foretatt av EFTA-domstolens president. Reglene som gjelder for ordinære medlemmer får

tilsvarende anvendelse på et medlem valgt etter denne fremgangsmåten. Artikkel 8 annet ledd og artikkel 10 kommer ikke i noe tilfelle til anvendelse. Tredje ledd tilføyd ved Justeringsavtale mellom Norge og Island inngått i desember 1994.

Art 10.

Foruten ved vanlig fratreden når perioden utløper, og ved dødsfall skal vervet som medlem av EFTAs overvåkingsorgan i det enkelte tilfelle opphøre ved frivillig fratredelse eller ved avsettelse. Vedkommende medlem skal erstattes for resten av funksjonstiden.

Art 11.

Dersom et medlem av EFTAs overvåkingsorgan ikke lenger fyller de nødvendige vilkår for å gjøre tjeneste, eller dersom vedkommende har gjort seg skyldig i en alvorlig forseelse, kan EFTA-domstolen, etter begjæring fra EFTAs overvåkingsorgan, erklære vedkommende avsatt.

Art 12.

EFTA-statenes regjeringer skal ved felles overenskomst oppnevne formannen for EFTAs overvåkingsorgan blant medlemmene for to år.

Art 13.

EFTAs overvåkingsorgan skal selv fastsette sin forretningsorden.

Art 14.

EFTAs overvåkingsorgan skal utpeke tjenestemenn og andre ansatte som er nødvendig for dets virksomhet.

EFTAs overvåkingsorgan kan rådspørre sakkyndige eller beslutte å nedsette komiteer eller andre instanser som det anser nødvendig for å bistå seg i utførelsen av sine oppgaver.

Tjenestemenn og andre ansatte i EFTAs overvåkingsorgan skal under utførelsen av sine plikter hverken anmode om eller motta instruks fra noen

regjering eller instans utenfor EFTAs overvåkingsorgan.

Medlemmer av EFTAs overvåkingsorgan, tjenestemenn og andre ansatte samt komitémedlemmer skal, selv etter at deres funksjoner har opphørt være forpliktet til ikke å røpe opplysninger som etter sin art er å betrakte som tjenestehemmeligheter, særlig opplysninger om foretak og om deres forretningsforbindelser eller data om deres produksjonskostnader.

Art 15.

EFTAs overvåkingsorgan skal treffe sine beslutninger med et flertall av dets medlemmer.

Forretningsordenen skal bestemme det antall medlemmer som må være til stede for at organet skal være beslutningsdyktig.
Endret ved Justeringsavtale inngått mellom Norge og Island i desember 1994.

Art 16.

Vedtak av EFTAs overvåkingsorgan skal begrunnes.

Art 17.

Dersom ikke annet er bestemt i denne avtale eller i EØS-avtalen, skal vedtak av EFTAs overvåkingsorgan meddeles dem de er rettet til og få virkning i og med denne underretning.

Art 18.

Vedtak av EFTAs overvåkingsorgan skal offentliggjøres i samsvar med bestemmelsene i denne avtale og EØS-avtalen.

Art 19.

De vedtak av EFTAs overvåkingsorgan som pålegger andre enn statene en pengeforpliktelse, skal i seg selv utgjøre tvangsgrunnlag i samsvar med artikkel 110 i EØS-avtalen.

Art 20.

Enkeltpersoner og markedsdeltagere skal ha rett til å henvende seg til og motta henvendelser fra EFTAs overvåkingsorgan på alle offisielle språk i EFTA-statene og i De europeiske fellesskap når det gjelder meldinger, anmodninger og klager. Dette skal også gjelde alle trinn i behandlingen av en sak, enten den innledes ved en melding, en anmodning eller en klage, eller av EFTAs overvåkingsorgan av eget tiltak.

Art 21.

EFTAs overvåkingsorgan skal hvert år offentliggjøre en alminnelig beretning om sin virksomhet.

Del III. EFTA-statenes oppfyllelse av sine forpliktelser etter EØS-avtalen og denne avtale.

Art 22.

For å sikre at EØS-avtalen anvendes etter sin hensikt skal EFTAs overvåkingsorgan overvåke EFTA-statenes anvendelse av bestemmelsene i EØS-avtalen og i denne avtale.

Art 23.

EFTAs overvåkingsorgan skal i samsvar med denne avtales artikkel 22 og 37 og EØS-avtalen artikkel 65 nr. 1 og 109 og vedlegg XVI, og i henhold til bestemmelsene i protokoll 2 til denne avtale, sikre at EØS-avtalens bestemmelser om offentlige innkjøp blir anvendt av EFTA-statene.

Art 24.

EFTAs overvåkingsorgan skal i samsvar med EØS-avtalens artikkel 49, 61-64 og 109, protokoll 14, 26 og 27, vedlegg XIII avdeling I iv)[1] og vedlegg XV, og i henhold til bestemmelsene i protokoll 3 til denne avtale, håndheve EØS-avtalens bestemmelser om statsstøtte og sikre at bestemmelsene blir anvendt av EFTA-statene.

I medhold av artikkel 5 nr. 2 bokstav b) skal EFTAs overvåkingsorgan ved denne avtales ikrafttredelse særlig vedta rettsakter som svarer til dem som er oppført i vedlegg I.

Art 25.

EFTAs overvåkingsorgan skal i samsvar med EØS-avtalens artikkel 53-60 og 109, protokoll 21-25 og vedlegg XIV, og i henhold til bestemmelsene i protokoll 4 til denne avtale, håndheve EØS-avtalens bestemmelser om gjennomføring av konkurransereglene for foretak og sikre at bestemmelsene blir anvendt.

I medhold av artikkel 5 nr. 2 bokstav b) skal EFTAs overvåkingsorgan ved denne avtales ikrafttredelse særlig vedta rettsakter som svarer til dem som er oppført i vedlegg II.

Art 25a.

EFTAs overvåkingsorgan skal, i samsvar med rettsaktene omhandlet i EØS-avtalens vedlegg IX som innenfor Den europeiske union gir myndighet til en europeisk tilsynsmyndighet som, når det gjelder EFTA-statene og ifølge tilpasningene i nevnte vedlegg skal utøves av EFTAs overvåkingsorgan, og i henhold til bestemmelsene i protokoll 8 til denne avtale, håndheve de relevante bestemmelsene i EØS-avtalen og sikre at bestemmelsene blir anvendt.
Tilføyd ved Avtale 6 okt 2016 om endring av avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol ved tilføyelse av en ny artikkel 25a og en ny protokoll 8 til avtalen, ikr. 25 nov 2016.

Art 26.

Bestemmelser om samarbeid, utveksling av opplysninger og samråd mellom EFTAs overvåkingsorgan og Kommisjonen for De europeiske fellesskap om anvendelsen av EØS-avtalen er fastsatt i EØS-avtalens artikkel 109 samt i artikkel 58 og 62 nr. 2 og protokoll 1, 23, 24 og 27.

Del IV. EFTA-domstolen.

Art 27.

Det skal opprettes en domstol for EFTA-statene, heretter kalt EFTA-domstolen. Den skal virke i samsvar med bestemmelsene i denne avtale og EØS-avtalen.

Art 28.

EFTA-domstolen skal bestå av tre dommere.
Endret ved protokoll 17 mars 1993 og Justeringsavtale mellom Norge og Island inngått i desember 1994.

Art 29.

Domstolens avgjørelser skal være gyldige bare når alle medlemmene deltar i rådslagningene og avstemningene.
Endret ved protokoll 17 mars 1993 og Justeringsavtale mellom Norge og Island inngått i desember 1994.

Art 30.[1]

Dommerne skal velges ut blant personer hvis uavhengighet er uomtvistelig, og som fyller de krav som stilles for å inneha de høyeste dommerembeter i deres hjemland, eller hvis faglige dyktighet som jurister er alminnelig anerkjent. De skal oppnevnes av EFTA-statenes regjeringer ved felles overenskomst for seks år.

De fratredende dommere kan oppnevnes på nytt.

Dommerne skal i sin midte velge EFTA-domstolens president for tre år. Presidenten kan gjenvelges.

Dersom én av dommerne etter de to andre dommernes mening ikke kan behandle en bestemt sak fordi han er ugild,[2] skal de to andre dommerne bli enige om en person til å erstatte ham, valgt fra en liste utarbeidet av EFTA-statenes regjeringer ved felles overenskomst. Dersom de ikke kommer til enighet, skal vedkommende velges fra listen ved loddtrekning foretatt av presidenten. Reglene som gjelder for ordinære dommere, får tilsvarende på en dommer valgt etter denne framgangsmåte. Protokoll 5 artikkel 4 annet ledd og

artikkel 13 kommer ikke i noe tilfelle til anvendelse.
Endret ved protokoll 17 mars 1993 og Justeringsavtale mellom Norge og Island inngått i desember 1994.
1 Sml. TEUV art. 253, tidl. EF-traktaten art. 223 (før 1 mai 1999 art. 167).
2 Jf. ODA protokoll 5 artikkel 15.

Art 31.[1]

Finner EFTAs overvåkingsorgan at en EFTA-stat har unnlatt å oppfylle en av sine forpliktelser etter EØS-avtalen eller denne avtale, skal den, med mindre annet er bestemt i denne avtale, avgi en grunngitt uttalelse om dette etter å ha gitt vedkommende stat anledning til å uttale seg.

Dersom vedkommende stat ikke retter seg etter denne uttalelse innen den frist EFTAs overvåkingsorgan har satt, kan EFTAs overvåkingsorgan bringe saken inn for EFTA-domstolen.
1 Sml. TEUV art. 258, tidl. EF-traktaten art. 226 (før 1 mai 1999 art. 169).

Art 32.[1]

Det hører under EFTA-domstolen å avgjøre saker som gjelder tvisteløsning mellom to eller flere EFTA-stater i tilknytning til fortolkning og anvendelse av EØS-avtalen, avtalen om en fast komité for EFTA-statene og denne avtale.
1 Sml. TEUV art. 259, tidl. EF-traktaten art. 227 (før 1 mai 1999 art. 170).

Art 33.[1]

Vedkommende EFTA-stater skal treffe de tiltak som er nødvendige for å oppfylle EFTA-domstolens avgjørelser.
1 Sml. TEUV art. 260 nr. 1, tidl. EF-traktaten art. 228 nr. 1 (før 1 mai 1999 art. 170 nr. 1).

Art 34.[1]

Det hører under EFTA-domstolen å gi rådgivende uttalelser om fortolkningen av EØS-avtalen.

Når et slikt spørsmål blir reist ved en domstol i en EFTA-stat, og domstolen finner at en uttalelse er nødvendig før den avsier sin dom, kan den anmode

EFTA-domstolen om å gi en slik uttalelse.

En EFTA-stat kan i sin interne lovgivning begrense retten til å anmode om en rådgivende uttalelse til domstoler som etter den nasjonale lovgivning dømmer i siste instans.

1 Sml. TEUV art. 267, tidl. EF-traktaten art. 234 (før 1 mai 1999 art. 177).

Art 35.[1]

EFTA-domstolen skal ha full domsmyndighet når det gjelder de sanksjoner som ilegges av EFTAs overvåkingsorgan.

1 Sml. TEUV art. 261, tidl. EF-traktaten art. 229 (før 1 mai 1999 art. 172).

Art 36.[1]

EFTA-domstolen skal ha myndighet til å behandle saker som en EFTA-stat har reist mot et vedtak av EFTAs overvåkingsorgan på grunnlag av manglende kompetanse, vesentlige formfeil, krenkelse av denne avtale eller av EØS-avtalen eller av rettsregler som gjelder anvendelsen av dem, eller myndighetsmisbruk.

Enhver fysisk eller juridisk person kan på samme vilkår reise sak for EFTA-domstolen for å få prøvet et vedtak av EFTAs overvåkingsorgan som er rettet til vedkommende, og vedtak som angår vedkommende direkte og personlig, selv om vedtaket er rettet til en annen.

Saker som omtalt i denne artikkel må være reist innen to måneder fra det tidspunkt avgjørelsen enten ble kunngjort eller ble meddelt saksøkeren eller, i mangel av slik underretning, fra den dag saksøkeren fikk kjennskap til avgjørelsen.

Dersom saksøkeren må gis medhold, skal vedtaket av EFTAs overvåkingsorgan erklæres ugyldig.

1 Sml. TEUV art. 236 og 264 første ledd, tidl. EF-traktaten art. 230 og 231 første ledd (før 1 mai 1999 art. 173 og 174 første ledd).

Art 37.[1]

Unnlater EFTAs overvåkingsorgan, i strid med denne avtale eller med bestemmelsene i EØS-avtalen, å treffe en beslutning, kan en EFTA-stat reise sak for EFTA-domstolen for å få krenkelsen fastslått.

Saken kan behandles bare dersom EFTAs overvåkingsorgan på forhånd har vært anmodet om å treffe beslutningen. Har EFTAs overvåkingsorgan ikke tatt

standpunkt innen to måneder etter anmodningen, kan saken fremmes innenfor en ny frist på to måneder.

Enhver fysisk eller juridisk person kan på de vilkår som er fastsatt i de foregående ledd, reise sak for EFTA-domstolen på det grunnlag at EFTAs overvåkingsorgan har unnlatt å treffe en avgjørelse som berører vedkommende.
1 Sml. TEUV art. 265, tidl. EF-traktaten art. 232 (før 1 mai 1999 art. 175).

Art 38.[1]

Dersom et vedtak av EFTAs overvåkingsorgan er blitt erklært ugyldig eller det er fastslått at EFTAs overvåkingsorgan, i strid med denne avtale eller med bestemmelsene i EØS-avtalen, har unnlatt å treffe en beslutning, skal EFTAs overvåkingsorgan treffe de tiltak som følger av dommen.

Dette påbudet begrenser ikke den forpliktelsen som måtte følge av anvendelsen av artikkel 46 annet ledd.
1 Sml. TEUV art. 266, tidl. EF-traktaten art. 233 (før 1 mai 1999 art. 176).

Art 39.[1]

Dersom ikke annet er bestemt i protokoll 7 til denne avtale, skal det høre under EFTA-domstolen å avgjøre saker som reises mot EFTAs overvåkingsorgan om skadeserstatning i henhold til artikkel 46 annet ledd.
1 Sml. TEUV art. 268, tidl. EF-traktaten art. 235 (før 1 mai 1999 art. 178).

Art 40.[1]

Saker reist for EFTA-domstolen skal ikke ha oppsettende virkning. Dersom EFTA-domstolen finner at det på grunn av omstendighetene er nødvendig, kan den imidlertid beslutte at gjennomføringen av den påklagede avgjørelse skal utsettes.
1 Sml. TEUV art. 278, tidl. EF-traktaten art. 242 (før 1 mai 1999 art. 185).

Art 41.[1]

EFTA-domstolen kan i nødvendig utstrekning treffe beslutning om midlertidige forføyninger i saker som er innbrakt for den.
1 Sml. TEUV art. 279, tidl. EF-traktaten art. 243 (før 1 mai 1999 art. 186).

Del V. Alminnelige bestemmelser og sluttbestemmelser.

Art 42.

Protokollene og vedleggene til denne avtale skal utgjøre en integrerende del av den.

Art 43.

1. EFTA-domstolens vedtekter er fastsatt i protokoll 5 til denne avtale.
2. EFTA-domstolen skal fastsette prosessordningen, som må godkjennes av regjeringene i EFTA-statene ved felles overenskomst.

Art 44.

1. Den rettsevne, de privilegier og den immunitet som EFTA-statene skal innrømme i forbindelse med EFTAs overvåkingsorgan og EFTA-domstolen, er fastlagt i henholdsvis protokoll 6 og 7 til denne avtale.
2. EFTAs overvåkingsorgan og EFTA-domstolen kan hver for seg slutte en avtale med regjeringene i de stater på hvis territorium de har sitt sete, om de privilegier og den immunitet som skal innrømmes.

Art 44a.

Særlige bestemmelser om Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irlands uttreden fra Den europeiske union og EØS-avtalen er fastsatt i protokoll 9 til denne avtalen.
Tilføyd ved Avtale 30 jan 2020 om endring av avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol ved tilføyelse av artikkel 44a og protokoll 9 til avtalen, ikr. 25 juni 2020.

Art 45.

Setet for henholdsvis EFTAs overvåkingsorgan og EFTA-domstolen skal fastsettes av EFTA-statens regjeringer ved felles overenskomst.

Art 46.

EFTAs overvåkingsorgans erstatningsansvar i kontraktsforhold skal være underlagt den lovgivning som gjelder for vedkommende kontrakt.

Når det gjelder erstatningsansvar utenfor kontraktsforhold skal EFTAs overvåkingsorgan, i samsvar med de alminnelige rettsprinsipper, gjøre godt igjen den skade som det eller dets ansatte eventuelt volder i utførelsen av sine oppgaver.

Art 47.

EFTA-statenes regjeringer skal på forslag fra EFTAs overvåkingsorgan og etter å ha rådspurt en komité som består av de medlemmer av EFTA-statenes nasjonalforsamlinger som er medlemmer av Parlamentariker-komiteen for EØS, hvert år før 1. januar ved felles overenskomst fastsette et budsjett for det påfølgende år og fordele utgiftene mellom EFTA-statene.

EFTAs overvåkingsorgan skal rådspørres før det gjøres vedtak om endringer i dets budsjettforslag.

Art 48.

EFTA-statenes regjeringer skal på forslag fra EFTA-domstolen hvert år før 1. januar ved felles overenskomst fastsette et budsjett for det påfølgende år og fordele utgiftene mellom EFTA-statene.

Art 49.

EFTA-statenes regjeringer kan, på forslag fra eller etter å ha hørt EFTAs overvåkingsorgan og dersom ikke annet er bestemt i denne avtale, ved felles overenskomst endre avtalens hoveddel samt protokoll 1-4 og 6-9. Slike endringer skal forelegges EFTA-statene for godkjennelse og tre i kraft dersom de blir godkjent av alle EFTA-statene. Godkjennelsesdokumentene skal deponeres hos Kongeriket Sveriges regjering, som skal underrette de øvrige EFTA-statene.

Endret ved Avtale 6 okt 2016 om endring av avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol ved tilføyelse av en ny artikkel 25a og en ny protokoll 8 til avtalen, ikr. 25 nov 2016, og ved Avtale 30 jan 2020 om endring av avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et

overvåkingsorgan og en domstol ved tilføyelse av artikkel 44a og protokoll 9 til avtalen, ikr. 25 juni 2020.

Art 50.

1. Enhver EFTA-stat som trekker seg fra EØS-avtalen, skal dermed opphøre å være part i denne avtale fra den dag tilbaketrekningen far virkning.
2. Enhver EFTA-stat som tiltrer De europeiske fellesskap, skal dermed opphøre å være part i denne avtale fra den dag tiltredelsen får virkning.
3. Regjeringene i de EFTA-stater som blir igjen, skal ved felles overenskomst bestemme hvilke endringer som må gjøres i denne avtale.

Art 51.

Enhver EFTA-stat som tiltrer EØS-avtalen, skal tiltre denne avtale på de vilkår som fastsettes av EFTA-statene ved felles overenskomst.
Tiltredelsesdokumentene skal deponeres hos Kongeriket Sveriges regjering, som skal underrette de øvrige EFTA-statene.

Art 52.

EFTA-statene skal oversende EFTAs overvåkingsorgan de tiltak som treffes for å gjennomføre denne avtale.

Art 53.

1. Denne avtale, som er utarbeidet i ett eksemplar og med gyldighet på engelsk, skal ratifiseres av avtalepartene i samsvar med deres forfatningsregler.
Før avtalen trer i kraft, skal den utarbeides også på finsk fransk, islandsk, italiensk, norsk, svensk og tysk, som skal gis samme gyldighet.
2. Denne avtale skal deponeres hos Kongeriket Sveriges regjering, som skal sende en bekreftet kopi til hver EFTA-stat.
Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos Kongeriket Sveriges regjering, som skal underrette de øvrige EFTA-statene.
3. Denne avtale skal tre i kraft på det tidspunkt og på de vilkår som er fastsatt i protokollen om justering av avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol.
Endret ved protokoll 17 mars 1993.

Til bekreftelse på dette har de befullmektigede undertegnet denne avtale.

Utferdiget i Oporto 2. mai 1992 i ett eksemplar med gyldighet på engelsk, som skal deponeres hos Kongeriket Sveriges regjering. Depositaren skal sende bekreftede kopier til alle stater som har undertegnet eller tiltrer denne avtale.

Protokoll 3 om oppgaver og myndighet for EFTAs overvåkingsorgan i forbindelse med statsstøtte.[1]

Del I. Alminnelige regler

Art 1.[1]

1. EFTAs overvåkingsorgan skal sammen med EFTA-statene løpende undersøke alle eksisterende støtteordninger i disse stater. Det skal foreslå for medlemsstatene alle formålstjenlige tiltak for at EØS-avtalen gradvis skal utvikles og kunne virke.
2. Dersom EFTAs overvåkingsorgan etter å ha gitt de berørte parter en frist til å uttale seg, fastslår at støtte som er gitt av en EFTA-stat eller av en EFTA-stats midler, ikke er forenlig med EØS-avtalen i henhold til avtalens artikkel 61, eller at støtten anvendes på utilbørlig måte, skal den treffe vedtak om at vedkommende EFTA-stat må oppheve eller endre støtten innen den frist overvåkingsorganet fastsetter.
Dersom vedkommende EFTA-stat ikke retter seg etter vedtaket innen den fastsatte frist, kan EFTAs overvåkingsorgan eller enhver annen interessert EFTA-stat uten hensyn til artikkel 31 og 32 i denne avtale forelegge saken direkte for EFTA-domstolen.

Etter anmodning fra en EFTA-stat, kan EFTA-statene enstemmig treffe vedtak om at støtte som er gitt eller planlagt gitt av denne stat, må anses som forenlig med EØS-avtalen, uten hensyn til bestemmelsene i EØS-avtalens artikkel 61, dersom usedvanlige omstendigheter tilsier et slikt vedtak. Dersom EFTAs overvåkingsorgan allerede har innledet den prosedyre som er omtalt i første ledd angående denne støtteordning, skal anmodningen fra vedkommende stat til EFTA-statene ha til følge at prosedyren utsettes inntil EFTA-statene, ved felles overenskomst, har tatt sitt standpunkt.

Dersom EFTA-statene ikke har tatt standpunkt innen tre måneder etter at anmodningen forelå, skal EFTAs overvåkingsorgan treffe vedtak.
3. EFTAs overvåkingsorgan skal underrettes i tide til å kunne uttale seg om planer som går ut på å innføre eller endre støtteordninger. Dersom den finner at en slik plan ikke er forenlig med EØS-avtalen i henhold til avtalens artikkel 61,

skal den straks innlede den prosedyre som er omtalt i nr. 2. Vedkommende stat kan ikke sette i verk de planlagte tiltak før prosedyren har ført til et endelig vedtak.
1 Sml. TEUV art. 108, tidl. EF-traktaten art. 88 (før 1 mai 1999 art. 93).
– – –

Lov om lovvalg i forsikring [forsikringslovvalgsloven]

§ 1. Lovens virkeområde

Loven gjelder lovvalg i direkte forsikringsavtaler.

§ 2. Definisjoner

I denne lov menes med:

1. Det land der forpliktelsen består: Det land der forsikringstakeren har sitt vanlige bosted eller, dersom forsikringstakeren er en juridisk person, det land der den virksomhet som avtalen gjelder, ligger.
2. Det land der risikoen består:
    a. Det land der eiendommen ligger, når forsikringen gjelder enten fast eiendom eller fast eiendom med innbo, i den utstrekning innboet er dekket av den samme forsikringspolisen,
    b. det land der registrering er foretatt, når forsikringen gjelder transportmidler av enhver art,
    c. det land der forsikringstakeren tegnet forsikringen, når det gjelder forsikringsavtaler med en varighet på fire måneder eller mindre, som dekker risikoer i forbindelse med reiser og ferier, uansett forsikringsklasse,
    d. det land der forsikringstakeren har sitt vanlige bosted eller, dersom forsikringstakeren er en juridisk person, det land der den virksomhet som avtalen gjelder ligger, i alle tilfeller som ikke uttrykkelig er nevnt i bokstav a til c.

§ 3. Henvisning til et lands lov omfatter ikke lovvalgsreglene

Når denne loven bestemmer at et lands lov skal legges til grunn, betyr det landets rettsregler bortsett fra lovvalgsreglene.

§ 4. Stater med mer enn ett rettssystem

Omfatter en stat flere territoriale enheter som hver har sine egne rettsregler for avtaleforpliktelser, regnes hver territorial enhet som ett land når det avgjøres hvilket lands lov som skal anvendes.

§ 5. Internasjonalt preseptoriske regler

Selv om fremmed lov legges til grunn, skal norske domstoler anvende ufravikelige regler i norsk lov når de er tvingende uansett hvilket lands lov som ellers anvendes.

§ 6. Lovpliktig forsikring

For lovpliktige forsikringer skal alle ufravikelige regler i det landet som pålegger forsikringsplikten, anvendes.

§ 7. Loven er ikke uttømmende

Ulovfestede lovvalgsregler om avtaleforpliktelser får anvendelse så fremt de ikke strider mot bestemmelser i denne lov.

§ 8. Lovvalg i livsforsikring

En avtale om tegning av livsforsikring står under lovgivningen i det land der forpliktelsen består.

Når forsikringstakeren er en fysisk person og har vanlig bosted i et land der vedkommende ikke er statsborger, kan partene også velge lovgivningen i det land der vedkommende er statsborger.

Når forsikringstakeren er en juridisk person og forpliktelsen består i Norge, kan partene, når den forsikrede har vanlig bosted eller er statsborger i et annet land, også velge dette landets lovgivning.

Når forpliktelsen består i et annet land enn Norge, og dette landets lovgivning tillater avtalefrihet utover det som følger av første og annet ledd, kan partene velge lovgivning i den utstrekning dette landets lovgivning tillater det.

§ 9.[1] Lovvalg i annen forsikring enn livsforsikring

En avtale om tegning av annen forsikring enn livsforsikring står under lovgivningen i det land der risikoen består, når forsikringstakeren har vanlig bosted eller hovedsete i vedkommende land.

Når en forsikringstaker ikke har vanlig bosted eller hovedsete i det land der risikoen består, kan partene i forsikringsavtalen velge å anvende enten lovgivningen i det land der risikoen består, eller lovgivningen i det land der forsikringstakeren har vanlig bosted eller hovedsete.

Når en forsikringstaker utøver handels- eller industrivirksomhet eller et fritt yrke, og avtalen dekker to eller flere risikoer som gjelder disse virksomhetene og består i forskjellige land, kan partene velge mellom lovgivningen i disse land og i det land der forsikringstakeren har vanlig bosted eller hovedsete.

Når de risikoer som dekkes av avtalen, er begrenset til skader som oppstår i et annet land enn det land der risikoen består, kan partene alltid velge lovgivningen i landet der skaden kan oppstå.

Partenes vedtakelse av en bestemt lovgivning kan, hvis alle andre relevante omstendigheter på vedtakelsestidspunktet bare har tilknytning til ett enkelt land, ikke sette til side ufravikelige regler i dette landets lovgivning.

Endret ved lov 24 juni 1994 nr. 40.

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 7a (dir 92/49), se nå nr. 1 (dir 2009/138).

§ 9 a.[1] Utvidet adgang til avtalt lovvalg i annen forsikring enn livsforsikring[2]

I avtaler som gjelder følgende forsikringsklasser, kan partene alltid velge et hvilket som helst lands lovgivning:

- rullende jernbanemateriell,
- luftfartøyer,
- havgående fartøyer og fartøyer på innsjø, elv og kanal,
- gods under transport,
- ansvarsforsikring for luftfartøyer,
- ansvarsforsikring for havgående fartøyer og fartøyer på innsjø, elv og kanal.

Når forsikringstakeren utøver handels- eller industrivirksomhet eller et fritt

yrke, kan partene også velge et hvilket som helst lands lovgivning i følgende forsikringsklasser:

- kreditt,
- kausjon,

såfremt avtalen gjelder for virksomheten.

Når forsikringstakeren er et foretak som omfattes av forsikringsavtaleloven § 1-3 annet ledd bokstav a, kan partene også velge et hvilket som helst lands lovgivning i følgende forsikringsklasser:

- landkjøretøyer,
- brann- og naturskader,
- annen skade på eiendom og eiendeler,
- ansvarsforsikring for motorvogner,
- alminnelig ansvarsforsikring,
- diverse økonomisk tap.

I forhold der norsk rett vil komme til anvendelse etter § 9 første ledd, eller kunne komme til anvendelse etter partenes valg i medhold av § 9 annet eller tredje ledd, gjelder følgende:

1. For forsikring som er omfattet av forsikringsavtaleloven § 1-3 annet ledd bokstav c, kan partene velge et hvilket som helst lands lovgivning.
2. For personforsikring der den forsikrede har fast bosted eller er statsborger i et annet land enn Norge, kan partene, i tillegg til den valgfrihet som følger av § 9 annet og tredje ledd, velge dette landets lovgivning.

I forhold der lovgivningen i et annet land enn Norge ville komme til anvendelse etter § 9 første ledd eller kunne komme til anvendelse etter partenes valg i medhold av § 9 annet eller tredje ledd, kan partene også velge tredjelands lovgivning i den utstrekning det annet lands lovgivning tillater det.

§ 9 femte ledd gjelder tilsvarende ved paragrafen her.

Tilføyd ved lov 24 juni 1994 nr. 40, endret ved lov 24 jan 1997 nr. 14.

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 7a (dir 92/49), se nå dir 2009/138, jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 2 (dir 90/618) og nr. 7a (dir 92/49, se nå dir 2009/138.

2 Jf. frd. 593/2008 art 7 nr. 2 og 3.

§ 10. Den alminnelige lovvalgsregel for annen forsikring enn livsforsikring

Hvis partene i en avtale om annen forsikring enn livsforsikring ikke har vedtatt et gyldig lovvalg, og lovvalget ikke følger av bestemmelsene i denne loven, står et rettsforhold under loven i det land som det har sin nærmeste tilknytning til etter de tilknytningspunkter som er nevnt i § 9. Det skal legges til grunn at avtalen har sterkest tilknytning til det land der risikoen består, når ikke noe annet alt i alt fremgår.

Dersom en del av avtalen kan skilles ut og har en sterkere tilknytning til et annet av de land som kan komme i betraktning etter § 9, kan lovgivningen i vedkommende land anvendes på denne delen av avtalen når særlige grunner taler for det.

§ 11. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 jan 1993.

Lov om fri utveksling av tjenesteytelser innen sjøtransport

§ 1.

1) Loven gjelder fri utveksling av tjenesteytelser innen sjøtransport mellom og i stater tilsluttet Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, og mellom stater tilsluttet Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og tredjeland, som følge av avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.
2) EØS-avtalens vedlegg XIII nr. 53 (rådsforordning (EØF) nr. 4055/86, som endret ved Rådets forordning (EØF) nr. 3573/90) om anvendelsen av prinsippet om frihet til å yte tjenester på maritim transport mellom stater tilsluttet Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, og mellom disse stater og tredjeland, gjelder som lov med de presiseringer og begrensninger som følger av vedlegg XIII, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
3) Rådsforordning (EØF) 3577/92 av 7. desember 1992 om anvendelse av prinsippet om adgangen til å yte tjenester innen sjøtransport i medlemsstatene (maritim kabotasje), innlemmes i EØS-avtalens vedlegg XIII som nytt nr. 53a, og gjelder som lov med de presiseringer og begrensninger som følger av vedlegg XIII, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 52 (ikr. 26 juni 1998 med virkning fra 1 apr 1998).

§ 2.

1) Loven trer i kraft samme dag som avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde trer i kraft for Norge.[1]
2) Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i: – – –
1 Fra 1 jan 1994.

Forordninger[1]

Nedenfor gjengis EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 53 (forordning nr. 4055/86 og forordning nr. 3573/90) og nr. 53a (forordning nr. 3577/92) med EØS-tilpasninger foretatt av Utenriksdepartementet og lovsamlingens redaksjon. Noter markert med notetall og * er Utenriksdepartementets noter ved gjengivelsen av frd. 4055/86 og frd. 3573/90 i Ot.prp.nr.62 (1991–1992) s. 13 flg.
1 Overskrift tilføyd av Lovdata.

EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 53 (rådsforordning (EØF) nr. 4055/86 av 22 des 1986 om anvendelse av prinsippet om adgang til å yte tjenester på sjøtransport mellom medlemsstater og mellom medlemsstater og tredjestater)

[Rådet for De europeiske fellesskap har –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap, særlig artikkel 84 paragraf 2,
under henvisning til utkast til forordning fra Kommisjonen,
under henvisning til uttalelse fra Europaparlamentet,
under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité, og
ut fra følgende betraktninger:
I henhold til traktatens artikkel 3 skal Fellesskapets virksomhet blant annet gå ut på å fjerne hindringer for den frie bevegelighet for tjenesteytelser mellom medlemsstatene.

I henhold til traktatens artikkel 61 skal den frie bevegelighet for tjenesteytelser innen transportvirksomheten reguleres av bestemmelsene i avdelingen om transportvirksomhet.

Dette prinsipp må anvendes innen Fellesskapet også for at det overfor

tredjestater skal kunne føres en effektiv politikk som går ut på å sikre varig anvendelse av forretningsmessige prinsipper på skipsfart.

I henhold til rådsforordning (EØF) nr. 954/79 har medlemsstatene, fra det tidspunkt de ratifiserer konvensjonen, blant annet innenfor konferansene fri adgang til den del av linjefarten som ikke er forbeholdt tredjestaters nasjonale rederier i henhold til De forente nasjoners konvensjon om et regelverk for linjekonferansers virksomhet.

Regelverket får ennå ikke anvendelse på alle Fellesskapets fartsområder, og det er sannsynlig at det heller ikke i fremtiden får anvendelse på enkelte av disse fartsområder, ettersom regelverket ennå ikke er ratifisert av alle medlemsstater og visse tredjestater sannsynligvis ikke vil ratifisere det.

Regelverket gjelder bare for linjekonferanser og last som fraktes av deres medlemmer og følgelig verken for uavhengige linjer eller rederier som driver bulk- eller trampfart, som er virksomhetsområder der Fellesskapet har til hensikt å opprettholde en ordning med rettferdig og fri konkurranse.

Fellesskapet slutter seg fullt ut til resolusjon nr. 2 vedtatt av De forente nasjoners konferanse om et regelverk for linjekonferansers virksomhet, der det erklæres at av hensyn til en harmonisk utvikling av sjøtransporttjenestene, bør linjerederiene utenfor konferansen ikke hindres i sin virksomhet så lenge de respekterer prinsippet om rettferdig konkurranse på kommersielt grunnlag.

Medlemsstatene bekrefter at de går inn for fri konkurranse, som er ett av de vesentlige trekk ved bulkfart med tørrlast og flytende last, og er overbevist om at innføring av lastdeling på disse fartsområder vil få alvorlige følger for alle staters handelsinteresser ved at transportkostnadene vil øke betydelig.

Rederne i Fellesskapet møter et stadig økende omfang av restriksjoner pålagt av tredjestater, som hindrer dem i å tilby sine tjenester til avskipere etablert i deres egen medlemsstat, i andre medlemsstater eller i de berørte tredjestater, og restriksjonene kan få skadelige virkninger for Fellesskapets samlede fart.

Noen av restriksjonene er inntatt i bilaterale avtaler mellom tredjestater og visse medlemsstater, og andre følger av lignende bestemmelser i visse medlemsstaters lovgivning eller forvaltningspraksis.

Prinsippet om adgang til å yte tjenester bør derfor for fremtiden få anvendelse på sjøtransport mellom medlemsstatene og mellom medlemsstatene og tredjestater, med sikte på gradvis å fjerne de restriksjoner som finnes og for å hindre innføring av nye restriksjoner.

Fellesskapets skipsfartssektor har en slik struktur at bestemmelsene i denne forordning også bør få anvendelse på medlemsstatenes statsborgere etablert utenfor Fellesskapet, og på rederier etablert utenfor Fellesskapet som kontrolleres av statsborgere i en medlemsstat, dersom deres fartøyer er registrert i denne medlemsstat i samsvar med dens lovgivning.

Det bør fastsettes bestemmelser om overgangsperioder av rimelig varighet, som samsvarer med kjennetegnene for den type transportvirksomhet det gjelder –

vedtatt denne forordning:][1*]

1* Se EØS-avtalen protokoll 1. Preambler er ikke tilpasset EØS-formål, og er følgelig bare relevante i den utstrekning de kan tjene til støtte for tolkning av reglene innenfor rammen av EØS-avtalen.

Art 1.

1. **De kontraherende parters**[1] statsborgere etablert i en annen **kontraherende part** enn tjenestens mottaker skal ha adgang til å yte sjøtransporttjenester mellom **de kontraherende parter** og mellom **de kontraherende parter** og tredjestater.
2. Bestemmelsene i denne forordning får også anvendelse på **de kontraherende parters** statsborgere etablert utenfor **de kontraherende parter** og på rederier som er etablert utenfor **de kontraherende parter** og som kontrolleres av statsborgere i en **kontraherende part**, dersom deres fartøyer er registrert i denne **kontraherende part** i samsvar med dens lovgivning.
3. Bestemmelsene i traktatens artikkel 55 til 58 og i artikkel 62 får anvendelse på det saksfelt denne forordning omhandler.
4. I denne forordning skal følgende anses som sjøtransporttjenester mellom **kontraherende parter** og mellom **kontraherende parter** og tredjestater, dersom tjenestene vanligvis ytes mot vederlag:

a. transport innen **de kontraherende parter:**
sjøtransport av passasjerer eller last mellom en **kontraherende parts** havn og en annen **kontraherende parts** havn eller installasjoner utenfor kysten,
b. trafikk med tredjestater:
sjøtransport av passasjerer eller last mellom en **kontraherende parts** havn og en tredjestats havn eller installasjoner utenfor kysten.

1 Ordet «medlemsstat» er erstattet med «kontraherende part», jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 7.

Art 2.

[Det skal ikke være noen unilaterale nasjonale restriksjoner på frakt av visse

varer som delvis er reservert for fartøyer som fører nasjonalt flagg.][2*]
2* Artikkel 2 erstattes i EØS-sammenheng av EØS-protokoll 19.

Art 3.

Ordninger med lastdeling i eksisterende bilaterale avtaler inngått av **de kontraherende parter**[1] med tredjestater, skal oppheves gradvis eller tilpasses i samsvar med bestemmelsene i artikkel 4.
1 Se note 1 til art. 1.

Art 4.

1. Eksisterende ordninger med lastdeling som ikke er opphevet i henhold til artikkel 3, skal tilpasses i samsvar med **Det europeiske økonomiske samarbeidsområdets** lovgivning, og særlig:

a. for fart som reguleres av De forente nasjoners konferanse om et regelverk for linjekonferansers virksomhet, skal ordningene være i samsvar med regelverket og **de kontraherende parters**[1] forpliktelser i henhold til **EØS-avtalens vedlegg XIII nr. 52,**
b. [2] for fart som ikke reguleres av De forente nasjoners konferanse for linjekonferansers virksomhet, skal avtalene tilpasses snarest mulig og under enhver omstendighet før 1. januar 1993, slik at det for alle **de kontraherende parters** statsborgere, som definert i artikkel 1, sikres rettferdig og fri adgang uten forskjellsbehandling til lastandelene som de berørte **de kontraherende parter** er berettiget til.

2.[3*] **EFTA-landene og EFTAs overvåkingsorgan** skal umiddelbart underrettes om nasjonale tiltak truffet i henhold til nr. 1. Den fremgangsmåte for konsultasjoner som er innført ved rådsvedtak 77/587/EØF, får anvendelse.
3. **EFTA-landene** skal, til å begynne med hver sjette måned og senere hvert år, rapportere til **EFTAs overvåkingsorgan** om fremskritt som er gjort når det gjelder tilpasningene nevnt i nr. 1 bokstav b).
4. Dersom det oppstår vanskeligheter ved tilpasningen av avtalene for å bringe dem i samsvar med nr. 1 bokstav b), skal de berørte **EFTA-land** underrette **EFTAs overvåkingsorgan** om dette. Dersom avtalene er uforenlige med nr. 1 bokstav b) og det berørte **EFTA-land** ber om det skal **EFTAs overvåkingsorgan** treffe passende tiltak.

1 Se note 1 til art. 1.
2 Se forordning (EØF) nr. 3573/90, inntatt nedenfor, art. 1.
3* Her er teksten gjengitt slik den vil lyde for EFTA-landene, jf. EØS-avtalen protokoll 1 punkt 4. For EF-landene vil plikten til å underrette Kommisjonen etc. bestå som i dag. Etter protokoll 1 punkt 4 skal det imidlertid også skje et informasjonsbytte mellom Kommisjonen og EFTA.

Art 8.[4*]

Med forbehold for traktatens bestemmelser om etableringsadgang kan en tjenesteyter innen sjøtransport, for å utføre sine tjenester, midlertidig utøve sin virksomhet i **den kontraherende part**[1] der tjenestene mottas på samme vilkår som gjelder for denne statens egne statsborgere.
1 Se note 1 til art. 1.
4* Art 5 til 7 i forordning (EØF) nr. 4055/86 er ikke en del av EØS-avtalen, og skal ikke gjennomføres, ettersom de regulerer EFs forhold til tredjeland. Det saklige virkeområdet for artiklene blir i stedet regulert ved EØS-avtalen protokoll 19. Merknad fra redaksjonen i Norges Lover: Merk likevel at EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 53 bestemmer at at «[M]ed hensyn til artikkel 5 nr. 1 er det underforstått at lastdelingsordninger i bulkfart forbys i enhver fremtidig avtale med tredjestater.» Artikkel 5 lyder slik: «Ordninger med lastdeling skal i fremtidige avtaler med tredjestater bare være tilatt under spesielle omstendigheter når Fellesskapets linjerederier i motsatt fall ikke ville ha faktisk mulighet til å delta i farten til og fra de berørete tredjestater. Under disse omstendigheter kan slike avtaler tillates i samsvar med bestemmelsene i artikkel 6.»

Art 9.

Så lenge restriksjonene på adgangen til å yte tjenester ikke er fjernet, skal den enkelte **kontraherende part**[1] anvende dem på alle tjenesteytere nevnt i artikkel 1 nr. 1 og 2, uten å gjøre forskjell på grunnlag av statsborgerskap eller bosted.
1 Se note 1 til art. 1.

Art 10.[5*]

Før **EFTA-land** vedtar de lover og forskrifter som er nødvendige for å gjennomføre denne forordning, skal de rådspørre **EFTAs overvåkingsorgan,** og

de skal meddele **EFTAs overvåkingsorgan** alle bestemmelser som vedtas i denne forbindelse.
5* Her er teksten gjengitt slik den vil lyde for EFTA-landene, jf EØS-avtalen protokoll 1 punkt 4. For EU-landene vil plikten til å underrette Kommisjonen etc. bestå som i dag. Etter protokoll 1 punkt 4 skal det imidlertid også skje et informasjonsbytte mellom Kommisjonen og EFTA.

Art 11.

EØS-komiteen skal i samsvar med vilkårene i traktaten vurdere denne forordning på ny innen 1. januar 1995.

Art 12.

Denne forordning trer i kraft **fra samme tid som resten av EØS-avtalen.**

Denne forordning er i alle deler bindende og kommer [direkte] til anvendelse i alle **kontraherende parter**.[1]
1 Se note 1 til art. 1.

EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 53 (rådsforordning (EØF) nr. 3573/90 av 4 des 1990 om endring, som følge av Tysklands gjenforening, av forordning (EØF) nr. 4055/86 om anvendelse av prinsippet om adgang til å yte tjenester innen sjøtransport mellom medlemsstater og mellom medlemsstater og tredjestater)

[Rådet for de europeiske fellesskap har –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap, særlig artikkel 84 paragraf 2,
under henvisning til forslag fra Kommisjonen,
under henvisning til uttalelse fra Europaparlamentet,
under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité, og
ut fra følgende betraktninger:
Det europeiske økonomiske fellesskap har vedtatt et regelverk om sjøtransport.

Regnet fra tidspunktet for Tysklands gjenforening får fellesskapsretten fullt ut anvendelse på den tidligere Tyske demokratiske republikks territorium.

Det er nødvendig å foreta visse endringer av forordning (EØF) nr. 4055/86 på grunn av den spesielle situasjon som følge av Tysklands gjenforening når det gjelder de bilaterale avtalene inngått mellom den tidligere Tyske demokratiske republikk og tredjestater.

Avtalene inngått av den tidligere Tyske demokratiske republikk gjelder bare last fra denne stat, og som følge av dette får tredjestaters eventuelle rettigheter i henhold til ordninger om lastdeling betydning bare for last med opprinnelse på den tidligere Tyske demokratiske republikks territorium.

Den frist som er fastsatt for medlemsstatenes tilpasning av avtaler om fart som ikke reguleres av De forente nasjoners regelverk for linjekonferansers virksomhet, må forlenges for de bilaterale avtalene som den tidligere Tyske demokratiske republikk har inngått med tredjestater, slik at Tyskland skal kunne føre de nødvendige forhandlinger for å tilpasse avtalene –

vedtatt denne forordning:][6*]

6* Se EØS-avtalen protokoll 1. Preambler er ikke tilpasset EØS-formål, og er følgelig bare relevante i den utstrekning de kan tjene til støtte for tolkning av reglene innenfor rammen av EØS-avtalen.

Art 1.

I forordning (EØF) nr. 4055/86 artikkel 4 nr. 1 bokstav b) skal nytt ledd lyde:

«Avtalene inngått av den tidligere Tyske demokratiske republikk skal tilpasses så snart som mulig, men senest 1. januar 1995.»

Art 2.

Denne forordning trer i kraft **fra samme tid som resten av EØS-avtalen.**

Denne forordning er i alle deler bindende og kommer [direkte] til anvendelse i alle **de kontraherende parter.**[1]

1 Ordet «medlemsstat» er erstattet med «kontraherende part», jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 7.

EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 53a (rådsforordning (EØF) nr. 3577/92 av 7 des 1992 om anvendelse av prinsippet om adgangen til å yte tjenester innen sjøtransport i medlemsstatene (maritim kabotasje)

[Rådet for de europeiske fellesskap har –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap, særlig artikkel 84 nr. 2,
under henvisning til endret forslag fra Kommisjonen,
under henvisning til uttalelser fra Europaparlamentet,
under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité, og

ut fra følgende betraktninger:
Europaparlamentet vedtok 12. juni 1992 sin resolusjon om liberalisering av maritim kabotasje og de økonomiske og sosiale konsekvenser av dette.

I henhold til traktatens artikkel 61 reguleres adgangen til å yte tjenester på sjøtransportområdet av bestemmelsene i avdelingen om transportvirksomhet.

Det er nødvendig å oppheve restriksjonene på adgangen til å yte tjenester innen sjøtransport i medlemsstatene for å innføre det indre marked. Det indre marked omfatter et område der fritt varebytte og fri bevegelighet for personer, tjenester og kapital er sikret.

Adgangen til å yte tjenester bør derfor gjelde for sjøtransport i medlemsstatene.

Adgangen til å yte tjenester bør gjelde for EF-skipsredere med fartøyer som er registrert i en medlemsstat og fører denne medlemsstatens flagg, enten den har en kystlinje eller ikke.

Adgangen til å yte tjenester vil bli utvidet til også å omfatte fartøyer som er registrert i Euros, så snart dette registeret er godkjent.

For å unngå konkurransevridning bør EF-skipsredere som har adgang til å yte kabotasjetjenester, oppfylle alle vilkår for å utføre kabotasje i den medlemsstat der deres fartøyer er registrert. EF-skipsredere som driver fartøyer registrert i en medlemsstat, og som ikke har rett til å utføre kabotasje i denne staten, bør likevel ha rettigheter etter denne forordning i en overgangsperiode.

Adgangen til å yte tjenester bør gjennomføres gradvis og ikke nødvendigvis på en ensartet måte for alle berørte tjenester, idet det tas hensyn til visse særskilte tjenesters art og omfanget av den innsats som må gjøres innenfor visse økonomier i Fellesskapet på forskjellig utviklingstrinn.

Det kan være berettiget å innføre offentlige tjenester som medfører visse rettigheter og forpliktelser for de berørte skipsrederne, for å sikre tilstrekkelige og regelmessige transporttjenester til, fra og mellom øyer, forutsatt at det ikke skjer noen forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet eller bosted.

Det bør vedtas bestemmelser som gjør det mulig å treffe beskyttelsestiltak for sjøtransportmarkeder som utsettes for alvorlig forstyrrelse, eller i en nødsituasjon. For dette formål bør det innføres hensiktsmessige beslutningsrutiner.

På bakgrunn av behovet for å sikre at det indre marked virker etter hensikten, og på bakgrunn av mulige tilpasninger som må foretas i lys av erfaringer som gjøres, bør Kommisjonen avgi rapport om gjennomføringen av denne forordning og om nødvendig framlegge tilleggsforslag –

vedtatt denne forordning:][1]

1 Se EØS-avtalen protokoll 1. Preambler er ikke tilpasset EØS-formål, og er følgelig bare relevante i den utstrekning de kan tjene til støtte for tolkning av

reglene innenfor rammen av EØS-avtalen.

Art 1.

1. Fra 1. januar 1993 skal adgangen til å yte sjøtransporttjenester i en **EØS-stat**[1] (maritim kabotasje) gjelde for alle **EØS-skipsredere**[2] med fartøyer som er registrert i en medlemsstat og fører denne medlemsstatens flagg, forutsatt at fartøyene oppfyller alle vilkår for å utføre kabotasje i medlemsstaten, herunder fartøyer registrert i Euros så snart dette registeret er godkjent av Rådet.
2. Som unntak skal anvendelsen av bestemmelsen i nr. 1, som fastsetter at fartøyer skal oppfylle alle vilkår for å utføre kabotasje i **EØS-stater** der de er registrert på det tidspunktet, midlertidig oppheves inntil 31. desember 1996.
1 Ordet «medlemsstat» er erstattet av ordet «EØS-stat», jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 7.
2 Ordet «EF-skipsredere» er erstattet av «EØS-skipsredere», jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 7.

Art 2.

I denne forordning menes med

1. «sjøtransporttjenester i en **EØS-stat** (maritim kabotasje)», tjenester som vanligvis tilbys mot vederlag, herunder særlig:
    a. fastlandskabotasje: sjøtransport av passasjerer eller gods mellom havner som ligger på en og samme **EØS-stats** fastland eller hovedterritorium, uten anløp av øyer,
    b. forsyningstjenester off-shore: sjøtransport av passasjerer og gods mellom enhver havn i en **EØS-stat** og installasjoner eller anlegg på denne medlemsstats kontinentalsokkel,
    c. øykabotasje: sjøtransport av passasjerer eller gods mellom
        - havner som ligger på fastlandet og på én eller flere av øyene til en og samme **EØS-stat**,
        - havner som ligger på øyene til en og samme **EØS-stat**;

    Ceuta og Melilla skal behandles på samme måte som øyhavner,
2. «**EØS-skipsreder**»
    a. en **EØS-stats** borgere som er etablert i en **EØS-stat** i samsvar med denne **EØS-statens** lovgivning, og som utøver

sjøtransportvirksomhet,

b. skipsrederier som er etablert i samsvar med en **EØS-stats** lovgivning, og hvis hovedforetak ligger i en **EØS-stat** der også den faktiske kontroll utøves, eller

c. en **EØS-stats** borgere etablert utenfor **EØS**[1] eller skipsrederier etablert utenfor **EØS**[1] og kontrollert av en **EØS-stats** borgere, dersom deres fartøyer er registrert i en **EØS-stat** og fører denne **EØS-statens** flagg i samsvar med dens lovgivning,

3. «kontrakt om offentlig tjeneste», en kontrakt inngått mellom vedkommende myndigheter i en **EØS-stat** og en **EØS-skipsreder** for å tilby allmennheten tilstrekkelige transporttjenester.

   En kontrakt om offentlig tjeneste kan særlig omfatte

   - transporttjenester som oppfyller fastsatte standarder for kontinuitet, regelmessighet, kapasitet og kvalitet,
   - tilleggstransporttjenester,
   - transporttjenester til bestemte priser og på bestemte vilkår, særlig for visse kategorier passasjerer eller på visse ruter,
   - tilpasninger av tjenester til faktiske behov,

4. «forpliktelser til offentlig tjeneste», de forpliktelser som den aktuelle **EØS-skipsreder** ikke ville påta seg eller ikke ville påta seg i samme utstrekning eller på samme vilkår dersom han skulle ta hensyn til sin egen forretningsinteresse,

5. «alvorlig forstyrrelse på det nasjonale transportmarked», forekomst av problemer på markedet som er særskilte for dette marked, og som

   - er av en slik art at de kan føre til et alvorlig og potensielt varig tilbudsoverskudd i forhold til etterspørselen,
   - skyldes eller forsterkes av maritim kabotasjevirksomhet, og
   - utgjør en alvorlig trussel mot et betydelig antall **EØS-skipsrederes** økonomiske stabilitet og overlevingsevne,

   forutsatt at prognosene på kort og mellomlang sikt for det aktuelle marked ikke viser betydelige og varige forbedringer.

1 Ordet «Fellesskapet» er erstattet av ordet «EØS», jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 8.

Art 3.

1. For fartøyer som utfører fastlandskabotasje, og for cruisefartøyer skal alle

spørsmål med hensyn til besetning være ansvaret til den stat der fartøyet er registrert (flaggstaten), med unntak av fartøyer på under 650 brt, som kan undergis vilkårene i vertsstaten.
2. For fartøyer som utfører øykabotasje, skal alle spørsmål med hensyn til besetning være ansvaret til den stat der fartøyet utfører en sjøtransporttjeneste (vertsstaten).
3. For lastefartøyer på over 650 brt som utfører øykabotasje, skal imidlertid alle spørsmål med hensyn til besetning fra 1. januar 1999 være ansvaret til den stat der fartøyet er registrert (flaggstaten), dersom den aktuelle reisen følger etter eller går forut for en reise til eller fra en annen stat.
[4. Kommisjonen skal foreta en grundig undersøkelse av de økonomiske og sosiale virkninger av liberaliseringen av øykabotasje og skal framlegge en rapport for Rådet senest innen 1. januar 1997.
På grunnlag av rapporten skal Kommisjonen framlegge for Rådet et forslag som kan omfatte tilpasninger av bestemmelsene fastsatt i nr. 2 og 3 om besetningens statsborgerskap, slik at den endelige ordning kan godkjennes av Rådet i god tid innen 1. januar 1999.][1]
1 Her vil EØS-avtalens regler om beslutningsprosessen i EØS gjelde, jf. avtalens protokoll 1 nr. 3 og 5.

Art 4.

1. En **EØS-stat** kan inngå kontrakter om offentlig tjeneste med skipsrederier som deltar i regelmessig fart til, fra og mellom øyer, eller pålegge dem forpliktelser til offentlig tjeneste som vilkår for å yte kabotasjetjenester.
Når en **EØS-stat** inngår kontrakter om offentlig tjeneste eller pålegger forpliktelser til offentlig tjeneste, skal den gjøre det uten forskjellsbehandling av **EØS-skipsredere.**
2. Når **EØS-statene** pålegger forpliktelser til offentlig tjeneste, skal de begrense seg til krav til hvilke havner som skal anløpes, regelmessighet, kontinuitet, hyppighet, evne til å yte tjenesten, rater som skal benyttes, og fartøyets besetning.
Alle **EØS-skipsredere** skal ha adgang til å motta eventuell godtgjørelse for forpliktelser til offentlig tjeneste.
3. Eksisterende kontrakter om offentlig tjeneste kan fortsette å gjelde inntil de utløper.

Art 5.

[1. I tilfelle av alvorlig forstyrrelse på det nasjonale transportmarkedet som skyldes liberaliseringen av kabotasje, kan en medlemsstat anmode Kommisjonen om å vedta beskyttelsestiltak.
Etter samråd med de øvrige medlemsstatene skal Kommisjonen eventuelt treffe beslutning om nødvendige beskyttelsestiltak innen 30 virkedager etter at den mottok den aktuelle anmodningen fra en medlemsstat. Tiltakene kan omfatte at det berørte området midlertidig utelukkes fra denne forordnings virkeområde for et tidsrom som ikke må overstige tolv måneder.

Kommisjonen skal underrette Rådet og medlemsstatene om enhver beslutning den treffer om beskyttelsestiltak.

Dersom Kommisjonen ved utløpet av tidsrommet på 30 virkedager ikke har truffet beslutning i saken, skal den berørte medlemsstat ha rett til å anvende de anmodede tiltak inntil Kommisjonen har truffet sin beslutning.

I en nødsituasjon kan medlemsstatene imidlertid ensidig vedta egnede midlertidige tiltak som kan være i kraft i et tidsrom på høyst tre måneder. I et slikt tilfelle skal medlemsstatene umiddelbart underrette Kommisjonen om at slike tiltak er vedtatt. Kommisjonen kan oppheve tiltakene eller stadfeste dem med eller uten endringer inntil den treffer sin endelige beslutning i samsvar med annet ledd.
2. Kommisjonen kan også vedta beskyttelsestiltak på eget initiativ etter samråd med medlemsstatene.][1]
1 For EFTA-statene i EØS gjelder en særskilt prosedyre inntatt i EØS-komitéens beslutning nr. 70/97: «I situasjoner som beskrevet i artikkel 5,

- skal med «Kommisjonen» forstås «EFTAs overvåkningsorgan» for EFTA-statenes vedkommende,
- dersom EF-kommisjonen fra en medlemsstat i EF eller EFTAs overvåkningsorgan fra en EFTA-stat mottar en anmodning om å vedta beskyttelsestiltak, skal EØS-komiteen straks underrettes om dette og forelegges alle relevante opplysninger.

Det skal holdes samråd i EØS-komiteen dersom en avtalepart anmoder om det. Det kan også anmodes om slikt samråd i tilfeller der EF-kommisjonen eller EFTAs overvåkningsorgan vedtar beskyttelsestiltak på eget initiativ.
Når EF-kommisjonen eller EFTAs overvåkningsorgan har gjort vedtak, skal de umiddelbart underrette EØS-komiteen om de tiltak som er truffet.»

Art 6.

1. Som unntak skal følgende sjøtransporttjenester som utføres i Middelhavet og langs kysten av Spania, Portugal og Frankrike midlertidig unntas fra gjennomføringen av denne forordning:

- cruisetjenester, inntil 1. januar 1995,
- transport av strategisk gods (olje, petroleumsprodukter og drikkevann), inntil 1. januar 1997,
- tjenester utført med fartøyer på under 650 brt, inntil 1. januar 1998,
- regelmessige passasjer- og fergetransporttjenester, inntil 1. januar 1999.

2. Som unntak skal øykabotasje i Middelhavet og kabotasje som gjelder øygruppene Kanariøyene, Azorene og Madeira, samt Ceuta og Melilla, de franske øyer langs atlanterhavskysten og de franske oversjøiske departementer midlertidig unntas fra gjennomføringen av denne forordning inntil 1. januar 1999.
3. Av hensyn til sosio-økonomisk utjevning skal varigheten av unntaket fastsatt i nr. 2 forlenges for Hellas inntil 1. januar 2004 for regelmessige passasjer- og fergetransporttjenester og for tjenester utført med fartøyer på under 650 brt.

Art 7.

Med mindre annet er fastsatt i denne avtale, skal avtalepartene ikke innføre noen nye begrensninger av den adgang til å yte tjenester som faktisk er oppnådd den dag EØS-komiteen treffer beslutning om å innlemme denne forordning i avtalen.[1]
1 Artikkelen er gjengitt med den ordlyd den har fått gjennom EØS-komitéens beslutning nr. 70/97.

Art 8.

Med forbehold for **EØS-avtalens**[1] bestemmelser om retten til etablering og bestemmelsene i denne forordning kan en person som yter en sjøtransporttjeneste, for dette formål midlertidig utøve sin virksomhet i **EØS-staten** der tjenesten ytes, på de samme vilkår som denne staten pålegger sine egne borgere.
1 Ordet «traktatens» må i EØS-sammenheng forstås som «EØS-avtalens».

Art 9.

[Før **EFTA-statene i EØS** vedtar de lover og forskrifter som er nødvendige for å gjennomføre denne forordning, skal de rådspørre **EFTAs overvåkningsorgan.** De skal underrette den om alle tiltak som er vedtatt på den måten.][1]
1 Ifølge EØS-avtalen protokoll 1 nr. 4 bokstav d skal funksjoner som Kommisjonen utfører i forbindelse med bl.a. rådspørring, for EFTA-statene utføres i samsvar med fremgangsmåten som fastsettes mellom dem. Så synes ikke å ha skjedd i dette tilfellet.

Art 10.

[Innen 1. januar 1995 og deretter annethvert år skal Kommisjonen framlegge for Rådet en rapport om gjennomføringen av denne forordning og eventuelt nødvendige forslag.][1]
1 Ifølge EØS-avtalen protokoll 1 nr. 5 skal EFTAs overvåkningsorgan og/eller EFTAs faste komité, i den grad det er hensiktsmessig, lage rapporter parallelt med de rapporter Kommisjonen utarbeider i EU.

Art 11.

[Denne forordning trer i kraft 1. januar 1993.
Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.][1]
1 Ikrafttredelse i EØS følger av EØS-komitéens beslutning nr. 70/97. Rettsvirkningene i EFTA-landenes interne rett følger av EØS-avtalen art. 7.

Lov om arkiv [arkivlova]

Kapittel I. Innleiande føresegner.

§ 1. Føremål.

Føremålet med denne lova er å tryggja arkiv som har monaleg kulturelt eller forskingsmessig verde eller som inneheld rettsleg eller viktig forvaltningsmessig dokumentasjon, slik at desse kan verta tekne vare på og gjorde tilgjengelege for

ettertida.

§ 2. Definisjonar.

I denne lova vert desse omgrepa nytta slik:

a. dokument: ei logisk avgrensa informasjonsmengd som er lagra på eit medium for seinare lesing, lyding, framsyning eller overføring
b. Arkiv: dokument som vert til som lekk i ei verksemd.
c. Statleg arkiv: arkiv skapt av statleg organ.
d. Kommunalt arkiv: arkiv skapt av fylkeskommunalt eller kommunalt organ.
e. Offentleg arkiv: statleg eller kommunalt arkiv.
f. Privat arkiv: arkiv som ikkje er offentleg arkiv.
g. Offentleg organ: statleg, fylkeskommunal eller kommunal institusjon eller eining.

Endra med lov 15 des 2000 nr. 98 (ikr. 1 apr 2001 iflg. res. 2 mars 2001 nr. 179).

§ 3. Geografisk verkeområde.

Kongen kan fastsetja at lova òg skal gjelda for Svalbard, Jan Mayen, dei norske bilanda i Antarktis og den norske delen av kontinentalsokkelen.

§ 4. Arkivverket

Riksarkivet, statsarkiva, Samisk arkiv og Norsk helsearkiv utgjer det statlege Arkivverket, som står under leiing av Riksarkivaren.

Om ikkje anna vert uttrykkjeleg fastsett, kan Riksarkivaren delegera avgjerdsfullmakter til leiarane for statsarkiva, Samisk arkiv og Norsk helsearkiv.
Endra med lov 22 juni 2012 nr. 47 (ikr. 22 juni 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 578).

Kapittel II. Offentlege arkiv.

§ 5. Verkeområde

Føresegnene i dette kapittelet gjeld for alle offentlege organ med unnatak for Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombodet og andre organ for Stortinget.

Endra med lov 20 des 2022 nr. 115.

§ 6. Arkivansvaret.

Offentlege organ pliktar å ha arkiv, og desse skal vera ordna og innretta slik at dokumenta er tryggja som informasjonskjelder for samtid og ettertid.

§ 7. Rettleiings- og tilsynsansvar.

Riksarkivaren har rettleiings- og tilsynsansvar for arkivarbeidet i offentlege organ. Riksarkivaren kan

a. krevja seg førelagt for godkjenning journalsystem, arkivnøklar, arkivinstruksar m.m.
b. inspisera arkiv.
c. gje pålegg som er naudsynte for å oppfylla føresegner gjevne i eller i medhald av denne lova.

§ 8. Opplysningsplikt.

På førespurnad frå Riksarkivaren pliktar offentlege organ å gje opplysningar om tilhøve som gjeld arkiva, og som kan ha verknad for oppfyllinga av føremåla med lova. Riksarkivaren kan be om regelmessige rapportar.

Plikta til å gje opplysningar etter første leden gjeld ubunde av teieplikt fastsett i lov eller i medhald av lov.

§ 9. Kassasjon m.m.

Utan i samsvar med føresegner gjevne i medhald av § 12 i denne lova eller etter særskilt samtykke frå Riksarkivaren, kan ikkje arkivmateriale

a. avhendast.
b. førast ut or landet, dersom dette ikkje representerer ein naudsynt del av den forvaltningsmessige eller rettslege bruken av dokumenta.
c. kasserast. Dette forbodet går framom føresegner om kassasjon i eller i medhald av andre lover. Personregister eller delar av personregister kan likevel slettast etter føresegnene i helseregisterlova og etter føresegner i medhald av helseregisterlova §§ 8 til 12. Slik sletting kan først gjerast etter at det er innhenta fråsegn frå Riksarkivaren.

Personregister eller delar av personregister kan i tillegg slettast etter føresegner i medhald av politiregisterloven § 69 første ledd nr. 16.

d. rettast på ein slik måte at tidlegare urette eller ufullstendige opplysningar vert sletta, dersom desse har hatt noko å seia for saksførebuinga, vedtak eller anna som etter føremålet med denne lova bør kunna dokumenterast. Føresegner om sletting gjevne i medhald av §§ 8 til 11 og § 25 andre leden i helseregisterlova, gjeld likevel uinnskrenka.

Endra med lover 14 apr 2000 nr. 31 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 30 juni 2000 nr. 641), 18 mai 2001 nr. 24 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 18 mai 2001 nr. 502), 20 juni 2014 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1732), 19 juni 2015 nr. 61 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 680), 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 10. Avlevering.

Statlege arkiv skal avleverast til Arkivverket i samsvar med dei føresegnene som vert fastsette i medhald av § 12 i denne lova.

Riksarkivaren kan likevel gje samtykke til at statlege arkiv vert avleverte til institusjonar utanfor Arkivverket, eller at dei framleis skal oppbevarast av det arkivskapande organet.

Riksarkivaren kan fastsetja at kommunale arkiv skal avleverast til Arkivverket eller annan institusjon, dersom dette er naudsynt for å tryggja arkivet eller når særlege omsyn tilseier dette.

Ved avlevering til Arkivverket overtek Riksarkivaren råderetten over arkivet.

Kostnadene ved avlevering skal dekkjast av det avleverande organet.

§ 11. Refusjon.

Riksarkivaren kan krevja refusjon frå avleverande organ for dei meirkostnadene Arkivverket vert påført, dersom det viser seg at arkivet tidlegare ikkje har vore handsama i samsvar med gjeldande føresegner.

Dersom eit offentleg arkiv som framleis er i aktiv bruk, må avleverast til Arkivverket, kan Riksarkivaren som vilkår for avleveringa krevja at meirkostnader ved å måtta henta fram dokument m.m. vert dekte av vedkomande organ.

§ 12. Utfyllande føresegner.

Kongen gjev utfyllande føresegner om journalsystem, arkivnøklar, arkivinstruksar, dokumentkvalitet, arkivutstyr, arkivlokale, arkivavgrensingar, kassasjon, bortsetjingsarkiv, avlevering, refusjonsreglar m.m., og om rett til å klaga over Riksarkivarens avgjerder.

Kapittel III. Private arkiv.

§ 13. Oversyn og registrering.

Riksarkivaren skal

a. halda oversyn over verneverdige privatarkiv.
b. føra register over privatarkiv som er tekne vare på av offentlege og private oppbevaringsinstitusjonar.

Riksarkivaren kan registrera visse privatarkiv som særskilt verneverdige. Melding om slik registrering skal sendast arkiveigaren.

§ 14. Retningsliner.

Riksarkivaren gjev nærare retningsliner for arbeidet med privatarkiv i Arkivverket. Riksarkivaren kan fastsetja at desse retningslinene òg heilt eller delvis skal gjelda for

a. andre offentlege organ som arbeider med å ta vare på privatarkiv.
b. private institusjonar som arbeider for å ta vare på privatarkiv, og som mottek offentleg tilskot til dette arbeidet.

§ 15. Opplysningsplikt.

Arkiveigar som har fått melding frå Riksarkivaren om at arkivet er særskilt verneverdig, jf. § 13 andre leden, pliktar å gje melding til Riksarkivaren når arkivet skiftar eigar, heilt eller delvis vert planlagt ført ut or landet eller står i fare for å gå tapt.

§ 16. Avlevering og deponering.

Dersom verneverdig privatarkiv vert avlevert til eller deponert i Arkivverket eller annan oppbevaringsinstitusjon, kan arkiveigaren fastsetja særskilde avgrensingar i tilgjenget til arkivet. Slike avgrensingar kan ikkje gjerast gjeldande ut over hundre år etter avlevering eller deponering.

Ved avlevering går eigedomsretten til arkivet over til mottakarinstitusjonen.

Ved deponering har deponenten og seinare ervingane hans eigedomsretten til arkivet. Eigedomsretten går likevel over til mottakarinstitusjonen når erveføigda etter deponenten vert broten, eller når det er gått hundre år sidan deponeringa.

§ 17. Kopiering.

Dersom særskilt verneverdig arkiv skal førast ut or landet eller står i fare for å gå tapt, kan Riksarkivaren krevja å få kopiera arkivdokumenta. Riksarkivaren har tilsvarande rett dersom deponert særskilt verneverdig arkiv vert kravd levert attende.

Kopiane skal oppbevarast i Arkivverket eller annan oppbevaringsinstitusjon, som må dekkja kostnadene ved kopieringa. Arkiveigaren kan setja vilkår for tilgjenge til kopiane i samsvar med føresegna i § 16 første leden, men kan ikkje krevja vederlag for at dokumenta vert kopierte.

§ 18. Innskrenka råderett.

Arkiv som er registrert som særskilt verneverdig, jf. § 13 andre leden, kan ikkje delast opp, førast ut or landet, skadast eller øydeleggjast utan samtykke frå Riksarkivaren. Reglane i helseregisterlova om retting og sletting av opplysningar vil likevel gjelda fullt ut.
Endra med lover 14 apr 2000 nr. 31 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 30 juni 2000 nr. 641), 18 mai 2001 nr. 24 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 18 mai 2001 nr. 502), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 19. Privatarkiv med offentleg tilknyting.

Dersom privat rettssubjekt mottek faste offentlege driftstilskot som er viktige for verksemda eller har fullmakt til å treffa einskildvedtak eller utferda forskrifter, kan Riksarkivaren fastsetja at arkivet heilt eller delvis skal følgja føresegnene for offentlege arkiv gjevne i eller i medhald av denne lova.

Kapittel IV. Ymse føresegner.

§ 20. Skifte av status.

Når arkivskapande organ skiftar status frå statleg til kommunalt eller frå offentleg til privat, kan Riksarkivaren fastsetja at arkivet heilt eller delvis skal følgja dei reglane som gjeld for tidlegare status.

§ 21. Tileigning av offentleg arkiv.

Ingen kan tileigna seg offentleg arkivmateriale, utan i samsvar med føresegner gjevne i medhald av § 12 i denne lova eller etter særskilt samtykke frå Riksarkivaren.

Riksarkivaren kan krevje framlegging av ordinær politiattest ved tilsetting i Riksarkivet eller statsarkiva.

Endra med lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endra med res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 21 a. Innhenting av opplysningar frå Folkeregisteret

Arkivverket kan, utan hinder av teieplikt, hente inn opplysningar frå Folkeregisteret når det er naudsynt for å løyse oppgåvene til etaten.

Føyd til med lov 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718).

§ 22. Straff.

Den som handlar i strid med føresegner gjevne i eller i medhald av denne lova, kan straffast med bøter.

Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 23. Ikraftsetjing.

Kongen fastset når[1] denne lova skal ta til å gjelda.

1 Frå 1 jan 1999 iflg. res. 11 des 1998 nr. 1189.

Lov om kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester mv. (kringkastingsloven)

Kap. 1. Definisjoner, virkefelt, m.v.

§ 1-1. Definisjoner

I denne lov menes med:

a. *Kringkasting:* utsending av tale, musikk, bilder og liknende via elektroniske kommunikasjonsnett, ment eller egnet til å ses eller høres direkte og samtidig av allmennheten.
b. *Lokalkringkasting:* kringkasting innenfor geografisk avgrensede områder.
c. *Fjernsyn:* tjeneste som tilbys av en tjenestetilbyder hvor hovedformålet er å tilby bildeprogrammer som er ment eller egnet til å ses direkte og samtidig på grunnlag av en programoversikt og som distribueres til allmennheten via elektroniske kommunikasjonsnett.
d. *Audiovisuelle bestillingstjenester:* tjeneste som tilbys av en tjenestetilbyder hvor hovedformålet er å tilby bildeprogrammer som kan ses på et tidspunkt seeren selv velger og på dennes bestilling fra en programkatalog og som distribueres til allmennheten via elektroniske kommunikasjonsnett.
e. *Bildeprogrammer:* et sett av levende bilder med eller uten lyd som utgjør ett enkelt innslag.
f. *Tjenestetilbyder/kringkaster:* fysisk eller juridisk person som i ervervsvirksomhet utøver effektiv redaksjonell kontroll med utvelgelsen og organiseringen av lyd- eller bildeprogrammene.
g. *Reklame:* enhver form for markedsføring av en vare, tjeneste, sak eller idé mot betaling eller annen form for godtgjøring. Med reklame menes også innslag i fjernsyn, audiovisuelle bestillingstjenester eller videodelingsplattformtjenester som har til formål å fremme tjenestetilbyderens egen virksomhet.
h. *Sponsing:* ethvert bidrag som gis til finansiering av radio, fjernsyn, audiovisuelle bestillingstjenester, videodelingsplattformtjenester, programmer eller brukergenererte videoer fra en fysisk eller juridisk person som ikke selv tilbyr eller produserer disse tjenestene, programmene eller brukergenererte videoene, med sikte på å fremme sponsors navn, varemerke, omdømme, virksomhet, produkt eller

tjeneste.

i. *Produktplassering:* å direkte eller indirekte fremme varer, tjenester eller omdømmet til en fysisk eller juridisk person ved å la en vare, en tjeneste eller et varemerke inngå i et program eller en brukergenerert video mot betaling eller liknende vederlag, eller mot slikt vederlag vise til en vare, en tjeneste eller et varemerke i et program eller en brukergenerert video. Gratis levering av varer eller tjenester som ikke har en betydelig verdi, regnes ikke som produktplassering.

j. *Videodelingsplattformtjeneste:* tjeneste eller atskilt del av en tjeneste der hovedformålet eller en vesentlig funksjon er å tilby bildeprogrammer eller brukergenererte videoer som tilbyderen organiserer, men ikke har redaksjonell kontroll over, og som distribueres til allmennheten via elektroniske kommunikasjonsnett.

k. *Tilbyder av videodelingsplattform:* fysisk eller juridisk person som i ervervsvirksomhet tilbyr en videodelingsplattformtjeneste.

l. *Brukergenerert video:* levende bilder med eller uten lyd som utgjør ett enkelt innslag, uansett lengde, og som skapes av en bruker og lastes opp på en videodelingsplattformtjeneste av denne brukeren eller en annen bruker.

Kongen avgjør tvilstilfelle etter denne paragrafen. Kongen eller den Kongen bemyndiger kan i særlige tilfeller helt eller delvis unnta en tjeneste fra loven.
Endret ved lover 22 mai 1998 nr. 32 (ikr. 1 juni 1998 iflg. res. 22 mai 1998 nr. 487), 25 juni 1999 nr. 51 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 704), 14 jan 2000 nr. 4 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 29), 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30), 31 jan 2003 nr. 8, 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631), 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245), 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 1-2. Virkefelt

Loven gjelder også på Svalbard, Jan Mayen og de norske biland og for anlegg og innretninger på den norske del av kontinentalsokkelen. Kongen kan i forskrift fastsette de unntaks- og særregler som de stedlige forhold tilsier.

Om kringkasting på internasjonalt område gjelder kapittel 9.

Kongen kan bestemme ved forskrift at loven helt eller delvis skal gjelde for norske skip, luftfartøyer, boreplattformer eller andre anlegg eller innretninger i internasjonalt område ut over det som følger av § 9-1.
Endret ved lov 31 jan 2003 nr. 8.

Kap. 2. Generelle bestemmelser.

§ 2-1. Konsesjonsplikt, konsesjonsmyndighet, registreringsplikt m v.

Norsk rikskringkasting har rett til å drive kringkasting. Andre enn Norsk rikskringkasting må ha konsesjon for å drive kringkasting eller lokalkringkasting som formidles via senderanlegg som er konsesjonspliktige etter § 2-2. Konsesjon skal være tidsavgrenset.

Departementet gir konsesjon til drift av kringkasting og lokalkringkasting. Det kan settes vilkår for konsesjon, herunder at det for konsesjon til drift av riksdekkende reklamefinansiert kringkasting skal betales vederlag. Kongen kan gi forskrifter om konsesjonstildelingen og om konsesjonsvilkår, herunder om bruk og bortfall av konsesjon, om konsesjonsområder og eierskapsbegrensninger og om fastsetting og innkreving av vederlag som nevnt i annet punktum. Kongen kan i forskrift gi regler for når en kringkaster skal følge norske kringkastingsregler. Kongen kan også gi forskrifter for å oppfylle Norges internasjonale forpliktelser.

For drift av kringkastings- eller lokalkringkastingsvirksomhet som ikke er konsesjonspliktig etter første ledd, kreves det at kringkasteren er registrert hos Medietilsynet. For drift av audiovisuelle bestillingstjenester kreves det at tjenestetilbyderen er registrert hos Medietilsynet. Kongen kan gi forskrift om registreringsplikten.

Medietilsynet er forvaltningsorgan for kringkasting og lokalkringkasting m.v. Departementet fastsetter nærmere regler om Medietilsynets oppgaver.

Utsending av enkle meldinger krever ikke konsesjon.

Endret ved lover 17 des 1993 nr. 126, 30 juni 1995 nr. 51 (ikr. 1 jan 1996), 22 mai 1998 nr. 32 (ikr. 1 juni 1998 iflg. res. 22 mai 1998 nr. 487), 25 juni 1999 nr. 51 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 704), 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30), 28 juni 2002 nr. 59 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 690), 31 jan 2003 nr. 8, 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1099), 17 juni 2011 nr. 17 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 17 juni 2011 nr. 598), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 2-2. Anlegg for kringkasting og videresending av kringkasting

Opprettelse eller drift av trådløse, bakkebaserte senderanlegg som hovedsakelig vil bli benyttet til kringkasting eller lokalkringkasting eller videresending av kringkasting eller lokalkringkasting krever konsesjon fra departementet eller den departementet bestemmer. Konsesjon gis i forbindelse med tildeling av frekvenskapasitet i medhold av ekomloven.

Det kan settes vilkår for tildeling av konsesjon.
Endret ved lover 16 juni 1994 nr. 18 (ikr. 28 feb 1997), 31 jan 2003 nr. 8, 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631), 13 des 2024 nr. 76 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3095).

§ 2-3. Forhåndsvurdering av program

Den som ikke har medvirket eller som ikke har programansvar kan ikke kreve å få se eller høre et program før sending.

Første ledd begrenser ikke adgangen til å gi pålegg eller å beslutte og iverksette tvangstiltak etter tvisteloven.
Endret ved lover 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30), 19 juni 2009 nr. 92 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 702).

§ 2-4. Melding fra statsmyndighet m.v.

Kringkastere skal etter regler Kongen gir, sende meldinger fra statsmyndigheter når det har vesentlig betydning.

Kongen kan gi forskrifter om kringkasteres virksomhet under beredskap og krig.
Endret ved lov 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30).

§ 2-5. Opptak av program

Kringkastere skal oppbevare opptak av program i minst to måneder etter sending. Hvis det er klaget over programinnhold m.v. etter kapittel 5, skal programmet oppbevares til klagen er avgjort. Programmet skal også oppbevares dersom det blir gitt melding om at det blir reist søksmål.

Kringkastere plikter å utlevere opptak av program til de instanser som har til oppgave å føre tilsyn med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.
Endret ved lover 22 mai 1998 nr. 32 (ikr. 1 juni 1998 iflg. res. 22 mai 1998 nr. 487), 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30).

§ 2-6. Europeisk programmateriale i fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester

Kongen gir nærmere regler om bruk av europeisk programmateriale i fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester, herunder hvilke programkategorier reglene gjelder for, definisjon av europeisk programmateriale og gjennomføring

av reglene.
Endret ved lover 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30), 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245).

§ 2-7. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30), endret ved lov 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245), opphevet ved lov 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633).

§ 2-8. Viktige begivenheter

En kringkaster som har ervervet enerett til fjernsynssending av begivenheter av vesentlig samfunnsmessig betydning må ikke utnytte eneretten på en slik måte at en betydelig del av seerne blir fratatt muligheten til å følge begivenheten på vederlagsfritt fjernsyn.

Dersom en kringkaster underlagt norsk jurisdiksjon har ervervet enerett til fjernsynssending av begivenheter som et land som har tiltrådt EØS-avtalen har erklært for å være av vesentlig samfunnsmessig betydning og som er godkjent av EU-Kommisjonen eller EFTAs overvåkingsorgan, kan kringkasteren ikke utnytte eneretten på en slik måte at en betydelig del av seerne i vedkommende land blir fratatt muligheten til å følge begivenhetene på vederlagsfritt fjernsyn.

Første ledd omfatter avtaler om utnyttelse av enerett inngått etter 30. juli 1997 for begivenheter som finner sted etter denne lovens ikrafttredelse. Andre ledd omfatter avtaler om utnyttelse av enerett inngått etter 30. juli 1997 for begivenheter som finner sted etter denne lovens ikrafttredelse og etter at et land som har tiltrådt EØS-avtalen har gjennomført bestemmelser tilsvarende denne paragrafens første ledd.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av første, andre og tredje ledd, herunder fastsette en liste over begivenheter som har vesentlig samfunnsmessig betydning, samt regler om løsning av priskonflikter.
Tilføyd ved lov 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30).

§ 2-9. Overholdelse av reglene fastsatt i samsvar med EØS-avtalens fjernsynsdirektiv

Enhver direkte berørt fysisk eller juridisk person som er statsborger i eller etablert i land som har tiltrådt EØS-avtalen, kan henvende seg til vedkommende norske myndighet angående norske kringkasteres overholdelse av bestemmelser fastsatt for å gjennomføre Rådsdirektiv 89/552/EØF og

Parlaments- og Rådsdirektiv 97/36/EF.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av første ledd.
Tilføyd ved lov 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30).

§ 2-10. Elektroniske programguider

Kongen kan gi nærmere regler om drift og utforming av elektroniske programguider eller tilsvarende navigeringsverktøy.
Tilføyd ved lov 31 jan 2003 nr. 8.

§ 2-11. Opplysningsplikt

Enhver plikter å gi de opplysningene som et tilsyn krever for å kunne utføre sine gjøremål etter loven, eller for å kunne oppfylle Norges avtaleforpliktelser overfor en fremmed stat eller internasjonal organisasjon. Opplysningene kan kreves gitt skriftlig eller muntlig innen en fastsatt frist.

Opplysningsplikten etter første ledd gjelder uavhengig av taushetsplikt. Dette gjelder likevel ikke taushetsplikt som nevnt i politiregisterloven § 23 første ledd nummer 1 og andre ledd og straffeprosessloven §§ 117 til 120 og § 125, med unntak av § 118 første ledd første punktum.

Departementet kan gi forskrift om opplysningsplikten, for eksempel om hvem som er omfattet av plikten, og hvilke opplysninger som kan kreves.
Tilføyd ved lov 16 feb 2007 nr. 6 (ikr. 1 mars 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 172), endret ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 2-11 a. Informasjonsutveksling mellom tilsynsorganer

Et tilsynsorgan som fører tilsyn med bestemmelser som gjennomfører direktiv 2010/13/EU, skal gi tilsynsorganer i andre EØS-stater og EFTAs overvåkingsorgan opplysninger som er nødvendige for anvendelsen av direktiv 2010/13/EU.

Dersom Medietilsynet mottar opplysninger fra en tilbyder av fjernsyn eller audiovisuell bestillingstjeneste som hører under norsk jurisdiksjon om at tilbyderen vil levere en tjeneste som helt eller hovedsakelig er rettet mot publikum i en annen EØS-stat, skal Medietilsynet underrette tilsynsorganet i den andre EØS-staten om dette.

Dersom et tilsynsorgan i en annen EØS-stat sender en anmodning til et tilsynsorgan om aktivitetene til en tjenestetilbyder under norsk jurisdiksjon som retter tjenester mot vedkommende stat, skal tilsynsorganet som utgangspunkt ta stilling til anmodningen innen to måneder.

Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 2-12. Medietilsynets myndighet i grenseoverskridende saker

Medietilsynet kan innhente skriftlig bekreftelse fra kringkaster eller tilbyder av en audiovisuell bestillingstjeneste under norsk jurisdiksjon på at overtredelse av bestemmelser som nevnt i § 44 tredje ledd i markedsføringsloven skal opphøre. Medietilsynet kan videre forby kringkasteren eller tilbyderen av den audiovisuelle bestillingstjenesten å sende innslag hvis det foreligger slik overtredelse i disse innslagene.

Medietilsynet eller Medieklagenemnda kan fatte vedtak etter første ledd annet punktum med midlertidig virkning dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger brudd på bestemmelser som Medietilsynet fører tilsyn med etter markedsføringsloven § 47, og det foreligger en risiko for alvorlig skade på forbrukernes interesser. Tiltaket skal være proporsjonalt og ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å nå målet om å stanse overtredelsen. Et vedtak med midlertidig virkning skal gjelde for en bestemt tid som ikke kan overstige tre uker fra virkningstidspunktet. Vedtaket kan fornyes dersom vilkårene i dette ledd er oppfylt.

Dersom en overtredelse av bestemmelser som Medietilsynet fører tilsyn med etter markedsføringsloven § 47 første ledd, medfører en risiko for alvorlig skade på forbrukernes interesser, og det ikke finnes andre effektive midler for å stanse overtredelsen, kan retten etter begjæring fra Medietilsynet pålegge

a. en vertstjenesteleverandør eller en eier av et nettbasert grensesnitt å fjerne innhold på grensesnittet eller innta en tydelig advarsel som forbrukerne ser når de får tilgang til det nettbaserte grensesnittet,
b. en internettilbyder å begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt,
c. en vertstjenesteleverandør å fjerne, deaktivere eller begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt,
d. en registerenhet for toppdomener eller en domeneregistrar å slette, suspendere eller omregistrere et fullt kvalifisert domenenavn til Medietilsynet.

Ved vurderingen av om pålegg skal gis, skal det blant annet tas hensyn til informasjons- og ytringsfriheten, forbrukernes interesser, saksøktes interesser samt mulighetene for mindre inngripende tiltak.

Ved pålegg etter tredje ledd gjelder markedsføringsloven §§ 43 a til 43 c tilsvarende.

Opplysningsplikten i § 2-11 går foran taushetsplikten som følger av lov, pålegg eller avtale. Dette gjelder likevel ikke opplysninger, dokumenter eller annet som er omfattet av taushetsplikten som nevnt i straffeprosessloven §§ 117 til 120, med unntak av § 118 første ledd første punktum.

Medietilsynets kompetanse etter denne bestemmelsen gjelder kun for de bestemmelsene Medietilsynet etter markedsføringsloven § 47 annet ledd er oppnevnt som vedkommende myndighet til å håndheve.

Departementet kan gi forskrift om vedtak om forbud og midlertidige tiltak.
Tilføyd ved lov 16 feb 2007 nr. 6 (ikr. 1 mars 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 172), endret ved lover 9 jan 2009 nr. 2 (ikr. 1 juni 2009 iflg. res. 9 jan 2009 nr. 7), 20 mai 2020 nr. 42 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 1 sep 2023 nr. 1380).

§ 2-13. Allmennkringkastingsrapport

Medietilsynet skal utarbeide en årlig rapport om kringkasteres oppfyllelse av allmennkringkastingsforpliktelser. Medietilsynet kan ikke instrueres av Kongen eller departementet ved utarbeidelsen av slik allmennkringkastingsrapport.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 92 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 702).

§ 2-14. Klageinstans

Klager over Medietilsynets enkeltvedtak etter loven, eller regler fastsatt i medhold av loven behandles av Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda), med de unntak som følger av fjerde ledd. Klagenemnda kan ikke omgjøre Medietilsynets vedtak etter eget tiltak.

Eventuelle søksmål skal rettes mot staten v/Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda).

Kongen fastsetter hvem som skal være klagenemndas leder og nestleder, og kan gi forskrift om nemndas størrelse, sammensetning og oppgaver.

Medietilsynets enkeltvedtak i saker vedrørende tilsyn med konsesjonsvilkår for riksdekkende kringkasting, jf § 2-1, eller riksdekkende anlegg for kringkasting eller videresending av kringkasting, jf § 2-2, påklages til departementet.
Tilføyd ved lov 17 juni 2011 nr. 17 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 17 juni 2011 nr. 598).

§ 2-15. Begrensninger i omgjørings- og instruksjonsmyndighet

Medietilsynet og Medieklagenemnda kan ikke instrueres i enkeltsaker etter

loven her. Medietilsynet kan heller ikke pålegges å ta opp til behandling en sak som gjelder bestemmelser fastsatt ved lov eller forskrift som gjennomfører direktiv 2010/13/EU.

Kongen og departementet kan ikke treffe vedtak i saker som hører under Medietilsynets eller Medieklagenemndas myndighet etter loven her.

Medietilsynets og Medieklagenemndas vedtak etter loven her kan ikke omgjøres. Medietilsynets vedtak i saker som nevnt i § 2-14 fjerde ledd kan likevel omgjøres.

I saker av prinsipiell eller stor samfunnsmessig betydning kan Kongen i statsråd omgjøre Medietilsynets eller Medieklagenemndas vedtak etter reglene i forvaltningsloven § 35 annet, tredje og femte ledd. Dette gjelder likevel ikke vedtak fattet med hjemmel i en lovbestemmelse eller forskrift som gjennomfører direktiv 2010/13/EU.

Tilføyd ved lov 17 juni 2011 nr. 17 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 17 juni 2011 nr. 598), endret ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 2-16. Identifikasjon av tilbydere av fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester

Tilbydere av fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester skal til enhver tid sørge for at seerne på en enkel og direkte måte har tilgang til opplysninger om:

a. navn, gateadresse, postadresse, elektronisk postadresse og øvrige opplysninger som gjør det mulig å komme i direkte forbindelse med tjenesteyteren
b. at tjenestetilbyderen er underlagt norsk jurisdiksjon og relevante reguleringsmyndigheter eller tilsynsorganer på det audiovisuelle området.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om kravene til identifikasjon.

Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245), endret ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 2-17. Anmodning om å følge nasjonal rett i andre EØS-land

Medietilsynet skal anmode fjernsynsselskap som faller inn under norsk jurisdiksjon om å følge regler fastsatt i medhold av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5p (direktiv 2010/13/EU) om samordning av visse bestemmelser om innføring av audiovisuelle medietjenester, fastsatt ved lov eller forskrift i medlemsstatene og som er strengere eller mer detaljerte enn tilsvarende norske regler dersom:

a. det er innkommet en begrunnet anmodning om dette fra relevante myndigheter i et annet EØS-land,
b. reglene er fastsatt i samsvar med allmennhetens interesse,
c. sendingen er helt eller hovedsakelig rettet mot vedkommende EØS-land, og
d. andre norske regler fastsatt i lov eller forskrift ikke er til hinder for å følge regelverket i vedkommende EØS-land.

Ved vurderingen av om sendingen er helt eller hovedsakelig rettet mot vedkommende EØS-land etter første ledd bokstav c skal det legges vekt på sendingens språk, hvor reklame- og abonnementsinntekter hovedsakelig kommer fra og om det finnes programmer eller reklamesendinger spesifikt rettet mot seere i vedkommende EØS-land.

Medietilsynet skal innen to måneder etter at en begrunnet anmodning etter første ledd bokstav a er mottatt, underrette relevant myndighet i vedkommende EØS-land om resultatene av anmodningen.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av første ledd.
Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245).

§ 2-18. Politiattest

Kringkastere og tilbydere av audiovisuelle bestillingstjenester skal kreve at personell med arbeidsoppgaver som innebærer regelmessig kontakt med mindreårige, må legge frem politiattest i samsvar med politiregisterloven § 39 ved tilbud om stilling eller kontrakt.

Det samme gjelder for personell i produksjonsforetak som produserer programmer bestilt av en kringkaster eller tilbyder av audiovisuelle bestillingstjenester.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fremleggelse av politiattest.
Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245).

§ 2-19. Universell utforming av bildeprogrammer

Tilbydere av fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester skal ved forholdsmessige tiltak utforme bildeprogrammer i sine tjenester universelt gjennom teksting, tegnspråktolking, synstolking, lydtekst eller andre teknikker.

Tilbydere av fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester skal utarbeide en handlingsplan for økt universell utforming av bildeprogrammer i tjenestene.

Kongen kan gi forskrift om universell utforming av bildeprogrammer i

fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester, blant annet om hvordan og i hvilket omfang tjenestetilbyderne skal utforme bildeprogrammene universelt ved forholdsmessige tiltak.
Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 58 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 812), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 2-20. Universell utforming av viktig informasjon til allmennheten

Den som pålegger tilbydere av fjernsyn å sende meldinger som nevnt i § 2-4, skal umiddelbart utforme meldingene universelt gjennom teksting, tegnspråktolking, synstolking, lydtekst eller andre teknikker. I tilfeller hvor det ikke er mulig å utforme meldingene universelt samtidig som de formidles til allmennheten, skal dette gjøres så snart som mulig.

Første ledd gjelder tilsvarende for den som pålegger tilbydere av fjernsyn eller audiovisuelle bestillingstjenester å sende meldinger i medhold av smittevernloven § 4-8.
Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 2-21. Kritisk medieforståelse

Medietilsynet skal fremme og treffe tiltak for å utvikle den kritiske medieforståelsen i befolkningen.

Medietilsynet skal senest innen en bestemt frist og deretter hvert tredje år rapportere til EFTAs overvåkingsorgan om tiltak som er iverksatt for å fremme kritisk medieforståelse. Departementet gir forskrift om fristen etter første punktum.
Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 2-22. Plikt til å investere i norskspråklige audiovisuelle verk (investeringsplikt)

Tilføyes ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 2-23. Krav til direkte investeringer og norske audiovisuelle verk

Tilføyes ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kap. 3. Reklame, sponsing m.v.

Overskriften endret ved lov 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30).

§ 3-1. Varighet, innhold

Det kan ikke sendes reklameinnslag i tilknytning til barneprogram eller reklameinnslag som særlig er rettet mot barn i kringkasting eller audiovisuelle bestillingstjenester.

Kringkastere kan ikke sende reklame for livssyn eller politiske budskap i fjernsyn. Dette gjelder også tekstfjernsyn.

Kongen kan gi forskrift om

a. utsending av, innholdet i, omfanget av og tilsynet med reklamesendinger
b. varigheten av meldinger fra kringkastere i forbindelse med egne programmer og tilleggsprodukter direkte avledet av disse programmene, meldinger om offentlige tjenester og vederlagsfrie innslag om veldedige formål
c. forbud mot å avbryte program for å sende andre meldinger eller utdrag av andre program.

Endret ved lover 17 des 1993 nr. 126, 25 juni 1999 nr. 51 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 704), 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30), 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245), 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633), 16 juni 2017 nr. 68 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 765), 21 juni 2019 nr. 58 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 812), 20 des 2019 nr. 110 (ikr. 1 jan 2020).

§ 3-2. Særregler om reklame i fjernsyn

Reklameinnslagene i fjernsyn skal hovedsakelig sendes i blokker mellom programmene, og skal klart atskilles fra den ordinære programvirksomhet ved et særskilt lyd- og bildesignal. Denne bestemmelsen er ikke til hinder for at reklameinnslag i fjernsyn atskilles fra den ordinære programvirksomhet ved hjelp av delt skjerm.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om plassering av reklameinnslag. Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 68 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 765).

§ 3-3. Forbud mot skjult reklame og andre former for skjult markedsføring

Ingen former for skjult reklame eller andre former for skjult markedsføring skal forekomme i fjernsyn eller audiovisuelle bestillingstjenester.

Med skjult markedsføring menes muntlig eller visuell presentasjon i programmer av en vareprodusents eller en tjenesteleverandørs varer, tjenester, navn, varemerke eller virksomhet dersom presentasjonen skjer forsettlig for å tjene reklameformål og publikum kan villedes med hensyn til presentasjonens art. Slik presentasjon anses som forsettlig særlig dersom den skjer mot betaling eller lignende godtgjøring.

Det skal ikke forekomme markedsføring som benytter metoder som påvirker underbevisstheten.

Bestemmelsen gjelder så langt den passer for radio.

Opphevet ved lov 17 des 1993 nr. 126 (ikr. 1 jan 1994), tilføyd igjen ved lov 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631), endret ved lov 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245).

§ 3-4. Sponsing i kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester mv.

Dersom radio, fjernsyn, audiovisuelle bestillingstjenester eller et program er sponset, skal det opplyses om dette på en tydelig måte. Opplysninger om sponsorer av et program skal gis ved inn- eller utannonseringen av programmet. I tillegg kan opplysninger om sponsorer av et program gis i løpet av programmet, herunder i sponsede enkeltinnslag. Opplysninger om sponsorer av et program kan gis i form av sponsorenes navn, varemerke, logo, produkt eller tjeneste.

Innhold og presentasjonsform i radio, fjernsyn, audiovisuelle bestillingstjenester eller program som er sponset, skal være slik at tjenestetilbyderens redaksjonelle integritet opprettholdes fullt ut.

Radio, fjernsyn, audiovisuelle bestillingstjenester eller program som er sponset, skal ikke oppmuntre til kjøp eller leie av en sponsors eller tredjeparts produkter eller tjenester, for eksempel ved å inneholde spesielle salgsfremmende henvisninger til slike produkter eller tjenester.

Det er ikke adgang til å sponse nyhets- og aktualitetsprogrammer.

Radio, fjernsyn, audiovisuelle bestillingstjenester eller programmer kan ikke sponses av fysiske eller juridiske personer hvis hovedaktivitet er å produsere, selge eller leie ut produkter eller tjenester det er forbudt å reklamere for etter norsk lov eller regler gitt i medhold av norsk lov. Politiske partiorganisasjoner kan ikke sponse programmer.

Kongen kan gi forskrift om sponsing av radio, fjernsyn, audiovisuelle bestillingstjenester og programmer, også om sponsing i Norsk rikskringkasting AS.

Endret ved lover 14 jan 2000 nr. 4 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 29), 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30), 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631), 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245), 16 juni 2017 nr. 68 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 765), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 3-5. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631), endret ved lov 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 68 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 765).

§ 3-6. Produktplassering i kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester

Produktplassering i kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester er forbudt i nyhets- og aktualitetsprogrammer, forbrukerprogrammer, religiøse programmer og barneprogrammer.

Produktplassering er forbudt i programmer som er produsert eller bestilt av NRK eller tilknyttede foretak.

Kongen kan gi forskrift om produktplassering.

Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 58 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 812), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 3-7. Krav til programmer som inneholder produktplassering

Programmer som inneholder produktplassering, skal oppfylle følgende krav:

a. Programmets innhold og organisering i en programoversikt ved kringkasting eller i en katalog ved audiovisuelle bestillingstjenester skal ikke under noen omstendigheter påvirkes på en slik måte at det innvirker på ansvaret og den redaksjonelle uavhengigheten til kringkasteren eller tjenestetilbyderen.
b. Produktplasseringen skal ikke direkte oppfordre til kjøp eller leie av varer eller tjenester, herunder ved å inneholde spesielle salgsfremmende henvisninger til slike varer eller tjenester.
c. Produktplassering skal ikke gi vedkommende vare eller tjeneste en unødig fremtredende rolle.

d. For å unngå at publikum villedes skal programmer som inneholder produktplassering identifiseres på en tydelig og nøytral måte ved begynnelsen og slutten av programmet, samt når programmet fortsetter etter et reklameavbrudd.
e. Programmer som er produsert eller bestilt av tjenestetilbydere underlagt norsk jurisdiksjon eller tilknyttede foretak, kan ikke inneholde produktplassering av produkter eller tjenester som er av særlig interesse for barn eller av våpen, modeller av våpen eller leketøysutgaver av våpen.
f. Programmer som er produsert eller bestilt av kringkastingsforetak underlagt norsk jurisdiksjon eller tilknyttede foretak, kan ikke inneholde produktplassering finansiert av politiske partiorganisasjoner.

Kravet i bokstav d gjelder ikke for programmer som verken er produsert eller bestilt av tjenestetilbyderen eller tilknyttede foretak.
Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 58 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 812), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

Kap. 4. Videresending i kringkastingsnett mv.

Overskriften endret ved lov 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631).

§ 4-1. Virkefelt

Kabelnett som er avgrenset til 25 bygninger og/eller 100 husstander, er ikke omfattet av bestemmelsene i dette kapittel.

§ 4-1 a. Formidling av fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester fra andre EØS-stater

En tjenestetilbyder som er etablert i en annen EØS-stat, har rett til å formidle fjernsyn eller audiovisuelle bestillingstjenester til Norge innenfor det samordnede regelområdet til direktiv 2010/13/EU, med mindre noe annet følger av loven her eller annen lov.
Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 4-2. Rett til formidling

Formidling av lovlig kringkasting i kringkastingsnett kan skje uten særskilt konsesjon.

Avtaler om videresending av kringkasting fra satellitt skal inneholde en klausul om at norske kabelnett kan slutte seg til avtalen på like vilkår.

Den som eier eller disponerer nett som kan formidle kringkasting, kan formidle informasjon om driften av anlegget eller programtilbud.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 92 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 702).

§ 4-3. Formidlingsplikt mv.

Kongen kan i forskrift gi regler om at visse kringkastingssendinger skal formidles i nett som kan formidle kringkasting.

Regler om formidlingsplikt skal være rimelige, forholdsmessige, åpne for innsyn og nødvendige for å oppnå klart fastsatte mål i allmennhetens interesse.

Kongen kan gi regler om de nærmere vilkår for formidlingen. Medietilsynet kan i særlige tilfeller redusere tallet på formidlingspliktige kringkastingssendinger.

Kabeleier eller den som disponerer kabelnettet, skal etter regler Kongen gir, sende melding fra statsmyndighet når det har vesentlig betydning.

Endret ved lover 17 des 1993 nr. 126, 31 jan 2003 nr. 8, 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1099), 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245).

§ 4-4. Valg av kringkastingssendinger

Abonnentene kan fastsette hvilke kringkastingssendinger som skal videresendes i kabelnettet i tillegg til formidlingspliktige sendinger hjemlet i § 4-3.

Kabeleier eller den som disponerer kabelnettet, skal opplyse abonnentene om tilgjengelige sendinger og vilkår for mottak og formidling.

Kongen kan i forskrift gi regler om fremgangsmåte m.v. ved valg av kringkastingssendinger.

Endres ved lov 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 4-5. Pålegg om å midlertidig hindre eller vanskeliggjøre tilgang til skadelig eller ulovlig innhold mv.

Medietilsynet kan gi pålegg om å midlertidig hindre eller vanskeliggjøre tilgangen til utenlandske fjernsynskanaler som:

a. sender reklame i strid med norsk lov
b. sender innhold som kan være skadelig eller alvorlig skadelig for mindreårige, med mindre det ved valg av sendetid eller ved egnede tekniske tiltak har blitt sørget for at mindreårige beskyttes mot slikt innhold
c. sender program som norsk rett har funnet stridende mot straffeloven § 185
d. er etablert i en annen EØS-stat for å omgå bestemmelser som ellers ville fått anvendelse dersom fjernsynsselskapet hadde vært etablert i Norge.

Første ledd bokstav a gjelder ikke for fjernsynskanaler som tilbys av tjenestetilbydere som er etablert i andre EØS-stater eller stater som har ratifisert Europarådets konvensjon om fjernsyn over landegrensene. Bestemmelsen gjelder likevel for fjernsynskanaler som tilbys av tjenestetilbydere som er etablert utenfor EØS-området og som har ratifisert Europarådets konvensjon om fjernsyn over landegrensene dersom kanalen sender reklame som er særskilt og jevnlig rettet mot norske seere.

Pålegg etter første ledd kan gis overfor den som eier eller disponerer nett som formidler fjernsynskanaler som nevnt i første ledd. Det skal følge av vedtaket hvilke fjernsynskanaler pålegget gjelder, og ved behov hvilket innhold som nærmere omfattes av pålegget.

Medietilsynet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om forbud mot salg, utleie eller markedsføring av innretninger eller tjenester som i det vesentlige har som formål å gi tilgang til fjernsynskanaler eller innhold som nevnt i første ledd bokstav c eller d.

Kongen gir forskrift om prosedyrer mv. i forbindelse med pålegg etter første ledd og forbud etter fjerde ledd.

Endret ved lover 17 des 1993 nr. 126, 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1099), 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631), 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245), 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 4-6. Klagerett, klageorgan

Abonnenter, kabeleier eller den som disponerer kabelnettet, kan påklage vedtak som gjelder videresending av kringkasting etter bestemmelsene i dette kapittel, herunder valg av kringkastingsendinger, til Medietilsynet.

Partene skal rette seg etter pålegg og vedtak fra Medietilsynet.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om klagefrister, avgrensinger i klageretten, klageorgan og saksbehandling for klagesaker.

Endret ved lover 17 des 1993 nr. 126, 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1099). **Oppheves** ved lov 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 4-7. Pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til ulovlig markedsføring av pengespill mv.

Medietilsynet kan gi pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgangen til markedsføring i fjernsyn eller audiovisuelle bestillingstjenester som er i strid med pengespilloven § 6 andre ledd bokstav a. Det kan gis pålegg overfor den som eier eller disponerer nett som formidler fjernsyn eller audiovisuelle bestillingstjenester der slik markedsføring inngår. Vedtaket skal nærmere angi hvilken markedsføring som omfattes av pålegget, og hvilke fjernsynskanaler eller audiovisuelle bestillingstjenester pålegget gjelder.

Før det gis pålegg etter første ledd, skal Medietilsynet vurdere om hensynene som taler for at pålegg gis, veier tyngre enn ulempene pålegget vil medføre. Pålegg skal ikke gis når Medietilsynet finner at det vil være uforholdsmessig.

Medietilsynet skal før det gis pålegg innhente en rådgivende uttalelse fra Lotteritilsynet, der det vurderes om nærmere angitt markedsføring som formidles i fjernsyn eller audiovisuelle bestillingstjenester er i strid med noen av bestemmelsene nevnt i første ledd første punktum.

Kongen kan gi forskrift om pålegg etter første ledd, blant annet om saksbehandlingen i saker om pålegg.

Tilføyd ved lov 20 mai 2020 nr. 43 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1040), endret ved lov 18 mars 2022 nr. 12 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 414).

§ 4-8. Krav til samtykke ved overliggende innslag for kommersielle formål mv.

Fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester kan ikke forsynes med overliggende innslag for kommersielle formål eller endres uten samtykke fra

tjenestetilbyderen.

Kongen kan gi forskrift om overliggende innslag for kommersielle formål og endringer av fjernsynssendinger og audiovisuelle bestillingstjenester, for eksempel unntak fra kravet om samtykke etter første ledd.

Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

Kap. 5. Beriktigelse

Endret ved lov 22 mai 1998 nr. 32 (ikr. 1 juni 1998 iflg. res. 22 mai 1998 nr. 487, tidligere kapittel 5 om klagenemnd m v med §§ 5-1 til 5-6 ble samtidig opphevet).

§ 5-1.

Enhver fysisk og juridisk person hvis rettmessige interesser er blitt krenket ved fremsettelse av uriktige faktiske opplysninger i et kringkastingsprogram, skal ha rett til å beriktige påstandene. Krav om beriktigelse må fremsettes for vedkommende kringkaster innen tre måneder fra den dag da programmet ble sendt. Krav om beriktigelse kan avvises dersom det ville innebære en straffbar handling eller påføre kringkasteren ansvar.

Retten etter første ledd gjelder overfor kringkastere underlagt norsk jurisdiksjon.

Endret ved lover 17 des 1993 nr. 126, 22 mai 1998 nr. 32 (ikr. 1 juni 1998 iflg. res. 22 mai 1998 nr. 487), 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30).

Kap. 5 A. Videodelingsplattformtjenester

Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 5 A-1. Jurisdiksjon

Kongen kan gi forskrift om når en tilbyder av en videodelingsplattform er underlagt norsk jurisdiksjon.

Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 5 A-2. Registreringsplikt

Tilbydere av videodelingsplattformer under norsk jurisdiksjon plikter å registrere seg hos Medietilsynet. Kongen kan gi forskrift om registreringsplikten.
Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 5 A-3. Beskyttelse av mindreårige mot skadelig og alvorlig skadelig innhold

Tilbydere av videodelingsplattformer skal treffe hensiktsmessige tiltak for å beskytte mindreårige mot skadelig og alvorlig skadelig innhold i bildeprogrammer, brukergenererte videoer, reklame, sponsing og produktplassering i videodelingsplattformtjenesten.

Kongen kan gi forskrift om beskyttelse av mindreårige mot skadelig og alvorlig skadelig innhold i videodelingsplattformtjenester, for eksempel om bruk av personopplysninger om mindreårige.
Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 5 A-4. Beskyttelse av allmennheten mot ulovlig innhold

Tilbydere av videodelingsplattformer skal treffe hensiktsmessige tiltak for å beskytte allmennheten mot bildeprogrammer, brukergenererte videoer og reklame, produktplassering og sponsing i tjenesten som har et innhold som strider mot straffeloven §§ 136 bokstav a, 183, 185, 263 og 311.
Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 5 A-5. Reklame, sponsing og produktplassering som markedsføres, selges eller tilrettelegges av tilbydere av videodelingsplattformer

§ 3-1 første ledd og §§ 3-3, 3-4, 3-6 og 3-7 gjelder tilsvarende for reklame, sponsing og produktplassering som markedsføres, selges eller tilrettelegges av tilbydere av videodelingsplattformer og som inngår i eller følger med bildeprogrammer eller brukergenererte videoer.

Kongen kan gi forskrift om reklame, sponsing og produktplassering som markedsføres, selges eller tilrettelegges av tilbydere av videodelingsplattformer.

Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 5 A-6. Reklame, sponsing og produktplassering som markedsføres, selges eller tilrettelegges av andre enn tilbydere av videodelingsplattformer

Tilbydere av videodelingsplattformer skal treffe hensiktsmessige tiltak for å sikre at reklame, sponsing og produktplassering som markedsføres, selges eller tilrettelegges av andre enn tilbyderne, og som inngår i eller følger med bildeprogrammer eller brukergenererte videoer, oppfyller kravene i:

a. § 3-1 første ledd og §§ 3-3, 3-4, 3-6 og 3-7 i loven her
b. markedsføringsloven § 2
c. alkoholloven §§ 9-1 og 9-2 og forskrifter fastsatt i medhold av disse paragrafene
d. tobakksskadeloven §§ 22 og 23 og forskrifter fastsatt i medhold av disse paragrafene
e. pengespilloven § 6
f. forskrifter fastsatt i medhold av legemiddelloven § 19 andre ledd.

Kongen kan gi forskrift om reklame, sponsing og produktplassering som markedsføres, selges eller tilrettelegges av andre enn tilbydere av videodelingsplattformer.
Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 5 A-7. Hensiktsmessige tiltak

Hensiktsmessige tiltak etter §§ 5 A-3, 5 A-4 og 5 A-6 skal være gjennomførbare og forholdsmessige og ta hensyn til videodelingsplattformtjenestens størrelse og art. Tiltakene skal ikke føre til forhåndskontroll eller opplastingsfiltrering av innhold i strid med ehandelsloven § 19.

Kongen kan gi forskrift om hvilke hensiktsmessige tiltak tilbydere av videodelingsplattformer skal treffe etter §§ 5 A-3, 5 A-4 og 5 A-6.
Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 5 A-8. Utenrettslig klagenemnd

Medietilsynet kan gi forskrift om opprettelse av en klagenemnd for løsning av

tvister mellom brukere og tilbydere av videodelingsplattformer om hensiktsmessige tiltak som tilbyderne er forpliktet til å treffe i eller i medhold av denne loven.

Klagenemnda skal opptre uavhengig ved behandling av klager og kan ikke instrueres.

Medietilsynet kan gi forskrift om klagenemnda, blant annet om nemndas sammensetning, kompetanse og organisering.

Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 5 A-9. Tilsyn

Kongen kan gi forskrift om tilsyn med etterlevelsen av bestemmelsene i kapittelet her.

Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

Kap. 6. Norsk rikskringkasting AS

Endret ved lov 2 feb 1996 nr. 6 (ikr. 30 apr 1996 iflg. res. 26 apr 1996 nr. 381 – se dens II).

§ 6-1. Organisasjon, eierforhold, formål

Norsk rikskringkasting er et aksjeselskap. Lov om aksjeselskaper gjelder for Norsk rikskringkasting AS om ikke annet følger av denne lov.

Staten skal eie alle aksjer i Norsk rikskringkasting AS.

Norsk rikskringkasting AS har til formål å drive allmennkringkasting og virksomhet som har sammenheng med dette. NRK kan gjennom datterselskap delta i annen virksomhet. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om regnskapsmessige forhold mellom Norsk rikskringkasting AS og datterselskap.

Endret ved lover 24 juni 1994 nr. 45, 2 feb 1996 nr. 6 (ikr. 30 apr 1996 – se dens II), 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615), 14 jan 2000 nr. 6 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 31).

§ 6-1 a. Forhåndsgodkjenning av nye tjenester i allmennkringkastingsoppdraget

Medietilsynet avgjør om det skal gis tillatelse til å innlemme nye tjenester i

Norsk rikskringkasting AS' allmennkringkastingsoppdrag.

Kun tjenester som oppfyller demokratiske, sosiale og kulturelle behov i samfunnet kan godkjennes.

Kongen kan gi nærmere regler om ordningen, herunder i hvilke tilfeller kravet om tillatelse gjelder.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 92 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 702), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 58 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 812).

§ 6-2. Styret

Styret har ingen myndighet i løpende programvirksomhet.

Endret ved lover 2 feb 1996 nr. 6 (ikr. 30 apr 1996 – se dens II), 21 juni 2019 nr. 58 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 812).

§ 6-3. Kringkastingssjefen

Kringkastingssjefen er administrerende direktør i Norsk rikskringkasting AS og har ansvaret for den løpende programvirksomhet.

Kringkastingssjefen deltar i drøftingene i Kringkastingsrådet. Kringkastingssjefen kan også delta i drøftingene i distriktsprogramrådene.

Endret ved lov 2 feb 1996 nr. 6 (ikr. 30 apr 1996 – se dens II).

§ 6-4. Finansiering m.v.

Virksomheten i Norsk rikskringkasting AS finansieres ved statlige tilskudd, salgsinntekter m.v. Virksomheten kan ikke finansieres ved reklame i NRKs allmennkanaler eller tekstfjernsyn.

Endret ved lover 2 feb 1996 nr. 6 (ikr. 30 apr 1996 – se dens II), 14 jan 2000 nr. 6 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 31), 19 juni 2009 nr. 92 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 702), 20 des 2019 nr. 92 (ikr. 1 jan 2020).

§ 6-5. (Opphevet)

Endret ved lov 2 feb 1996 nr. 6 (ikr. 30 apr 1996 iflg. res. 26 apr 1996 nr. 381), opphevet ved lov 22 mai 1998 nr. 32 (ikr. 1 juni 1998).

Kap. 7. Kringkastingsrådet og distriktsprogramrådene.

§ 7-1. Kringkastingsrådets oppgave

Kringkastingsrådet skal drøfte og uttale seg om hovedlinjene for programvirksomheten i Norsk rikskringkasting.

Kringkastingsrådet skal uttale seg i de programsaker som kringkastingssjefen forelegger for det, blant annet på grunnlag av innkomne henvendelser fra publikum om programvirksomheten, eller som Kringkastingsrådet finner grunn til å ta opp.

Kongen kan gi forskrift om Kringkastingsrådet.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 58 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 812).

§ 7-2. Kringkastingsrådets sammensetning

Kringkastingsrådet består av 14 medlemmer med personlige varamedlemmer. Stortinget oppnevner ti medlemmer, hvorav ett medlem er lederen av Samisk Programråd. Kongen oppnevner fire medlemmer, deriblant lederen og nestlederen.

Medlemmenes funksjonstid er fire år. Et medlem kan bare gjenoppnevnes for én periode.

Medlemmene i Kringkastingsrådet skal representere ulike aldersgrupper og alle landsdeler. Rådet skal ha mediefaglig kompetanse og erfaring.

Endret ved lover 17 des 1993 nr. 126, 21 juni 2019 nr. 58 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 812).

§ 7-3. Distriktsprogramrådene

Distriktsprogramrådene skal uttale seg om hovedlinjene i programvirksomheten ved distriktskontorene og i de programsaker som kringkastingssjefen eller lederen for distriktskontoret forelegger eller som rådet finner grunn til å ta opp.

Kringkastingssjefen og lederen for distriktskontoret kan innhente rådets uttalelse i administrative og økonomiske saker.

Det skal være et distriktsprogramråd for hvert distriktskontor.

Distriktsprogramrådet skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer oppnevnt av fylkestinget for fire år. Et medlem kan bare gjenoppnevnes for én periode. Kongen gir regler om oppnevnelse og sammensetning av distriktsprogramråd der et distriktskontor dekker flere fylker.

Kongen kan gi nærmere regler om distriktsprogramrådenes oppgaver og arbeidsmåte.

Kap. 8. Omsetning av materiell, avgifter, inndriving m.v.

§ 8-1. Rett til kringkastingsmottaker

Enhver har rett til å ha kringkastingsmottaker.

Overdragelse av mottaker som har skjedd før 1. desember 2019, skal meldes til Norsk rikskringkasting.

Endret ved lover 31 jan 2003 nr. 8, 20 des 2019 nr. 110 (ikr. 1 jan 2020).

§ 8-2. Innførsel og omsetning mv. av kringkastingsmottaker

Innførsel og innenlandsk salg, utleie eller utlån av kringkastingsmottaker, herunder antenner, som har skjedd før 1. desember 2019, skal meldes til Norsk rikskringkasting. Kongen gir forskrifter om meldeplikt og unntak fra meldeplikt for den som ble avgiftspliktig før 1. januar 2020.

Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 31 jan 2003 nr. 8, 20 des 2019 nr. 110 (ikr. 1 jan 2020).

§ 8-3. Kringkastings- og tilleggsavgifter

Kongen gir forskrift om innkreving av kringkastingsavgift, tilleggsavgift og renter for den som ble avgiftspliktig før 1. januar 2020.

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak frita helt eller delvis for kringkastingsavgift, tilleggsavgift og renter når særlige grunner tilsier det.

Endret ved lover 15 mai 1998 nr. 28 (ikr. 1 juli 1998 iflg. res. 15 mai 1998 nr. 479), 31 jan 2003 nr. 8, 20 des 2019 nr. 110 (ikr. 1 jan 2020).

§ 8-4. Panterett for og inndriving av avgifter m.m.

Forfalt kringkastingsavgift og tilleggsavgift er sikret ved panterett i kringkastingsmottakeren og tilbehør eller deler til den. Panteretten går foran alle andre rettigheter i tingen selv om den overdras til ny eier, likevel slik at lov av 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre kommer til anvendelse. Faller panteretten bort i medhold av loven om godtroerverv av løsøre, overføres panteretten til ny mottaker m.v. som skyldneren erverver. Denne panteretten står likevel tilbake for gyldig salgspant.

Foruten tvangsgrunnlag for tvangssalg etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 8 er forfalt pantekrav tvangsgrunnlag for utlevering etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13. Mottakeren m.m. kan i så fall selges til dekning av pantekravet på den måte som bestemmes i forskrift gitt av Kongen.

Kringkastingsavgift og tilleggsavgift er for øvrig tvangsgrunnlag for utlegg.

Krav som nevnt i tredje ledd innkreves av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet.

Endret ved lover 15 mai 1998 nr. 28 (ikr. 1 juli 1998 iflg. res. 15 mai 1998 nr. 479 med virkning også ved inndriving av kringkastingsavgift m.v. som har forfalt før endringen trer i kraft), 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 8-5. Opplysninger om kundeforhold

Den som mot vederlag tilbyr fjernsynssendinger ved kringkasting eller formidling av kringkasting, plikter å gi Norsk rikskringkasting AS opplysninger om sine kunders navn, adresse og fødselsdato. Plikten gjelder bare for kundeforhold som ble inngått før 1. januar 2020.

Norsk rikskringkasting AS kan kun bruke opplysningene til kontroll mot sitt eget register over dem som betaler kringkastingsavgift. Norsk rikskringkasting skal sikre at tilgang til opplysningene begrenses til ansatte med tjenstlig behov for slik tilgang.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om opplysningsplikten etter denne paragraf og om Norsk rikskringkasting AS' bruk av opplysningene.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 92 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 702), endret ved lover 14 des 2012 nr. 91 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1245), 20 des 2019 nr. 110 (ikr. 1 jan 2020).

Kap. 9. Ulovlig kringkasting fra skip og fly i internasjonalt område m.v.

§ 9-1. Forbud mot kringkasting m.v.

Det er forbudt å opprette eller drive kringkasting fra skip, luftfartøy e.l. og fra anlegg av enhver art på det åpne hav eller i luftrommet over, dersom sendingen er egnet til å mottas i Norge, Danmark, Finland eller Sverige eller i annet land tilsluttet den europeiske overenskomst av 22. januar 1965 om å forhindre kringkasting utenfor territorialgrensene, eller dersom det forstyrrer radiomottaking der. Radiomottaking omfatter så vel kringkastingsvirksomhet som radionavigasjon, flynavigasjon m.v.

§ 9-2. Forbud mot medvirkning m.v.

Det er forbudt å medvirke til at skip, luftfartøyer o.l. eller anlegg og innretninger av enhver art som brukes eller er beregnet til å brukes til kringkasting på det åpne hav eller i luftrommet over, passerer eller oppholder seg på norsk territorium – herunder sjøterritoriet og luftterritoriet –, selv om sendingene ikke er av den art som nevnt i § 9-1. Forbudet gjelder ikke når det i en nødsituasjon er uomgjengelig nødvendig å søke inn på norsk territorium for å redde menneskeliv, fartøy eller last.

§ 9-3. Forskrift med forbud mot medvirkning

Kongen kan ved forskrift forby medvirkning på norsk territorium – herunder sjøterritoriet og luftterritoriet – til kringkasting på det åpne hav eller i luftrommet over, således forby å opprette eller drive kontor for slik virksomhet, å gi økonomisk eller teknisk bistand, å drive reklame eller annonsering og å levere eller transportere utstyr, materiell, lydbånd eller liknende.

Forskrift som er nevnt i første ledd kan forby også medvirkning utenfor norsk territorium, for så vidt den gjelder virksomhet som er forbudt etter § 9-1.

Kap. 10. Straff, lovens ikrafttreden m.v.

§ 10-1. Straff

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt grovt eller gjentatte ganger overtrer bestemmelsene i § 2-1 første eller tredje ledd, § 2-4, § 3-1 andre ledd, § 4-5 første ledd bokstav b og d, og kapittel 9 eller forskrift eller enkeltvedtak gitt med hjemmel i disse bestemmelser.

Er overtredelsen foretatt for å fremme virksomhetens interesser eller virksomheten har hatt fordel av overtredelsen bør det betraktes som en skjerpende omstendighet ved straffeutmålingen etter første ledd.

Overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av kapittel 9, jf. § 10-1 første ledd, kan straffes uten hinder av de begrensninger som følger av straffeloven §§ 4-8 og straffeprosessloven § 65 nr. 5 Men bare den som er statsborger eller hjemmehørende i Norge, Danmark, Finland eller Sverige kan straffes for overtredelse av forskrift gitt med hjemmel i § 9-3.
Endret ved lover 16 juni 1994 nr. 18 (ikr. 28 feb 1997), 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631), 6 feb 2015 nr. 7 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 10-2. Advarsel

Når bestemmelser eller vilkår fastsatt i eller i medhold av loven her er overtrådt, kan tilsynsmyndigheten gi den ansvarlige for overtredelsen advarsel.
Tilføyd ved lov 16 juni 1994 nr. 18 (ikr. 28 feb 1997), endret ved lover 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30), 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1099), 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 10-3. Overtredelsesgebyr.

Tilsynsmyndigheten kan ved overtredelse av bestemmelsene i §§ 2-1 til 2-11, §§ 2-13 til 2-19, kapittel 3, §§ 5 A-2, 5 A-5, 6-4, 8-1 og 8-2 eller forskrift eller enkeltvedtak fastsatt i medhold av disse bestemmelsene, ilegge den ansvarlige for overtredelsen overtredelsesgebyr beregnet etter regler fastsatt av Kongen.

Kongen kan gi forskrift om forhøyet gebyr ved gjentatt overtredelse. Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller frafalle ilagt overtredelsesgebyr.

Ilagt overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragraf, herunder om inndrivelse og om betalingsfrist. Det kan fastsettes at det skal betales renter av ilagt overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 16 juni 1994 nr. 18 (ikr. 28 feb 1997), endret ved lover 22 mai 1998 nr. 32 (ikr. 1 juni 1998 iflg. res. 22 mai 1998 nr. 487), 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30), 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1099), 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 30 mai 2008 nr. 524), 20 mai 2020 nr. 42 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 1 sep 2023 nr. 1380), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 10-4. Tvangsmulkt

For å sikre at plikter etter bestemmelsene i kapittel 2, med unntak av § 2-20, kapittel 3, 4 og 5 A og §§ 6-4, 8-1, 8-2 og 8-5 eller forskrift eller enkeltvedtak fastsatt i medhold av disse bestemmelsene blir oppfylt, kan tilsynsmyndigheten ilegge den ansvarlige for oppfyllelsen tvangsmulkt.

Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Ved løpende mulkt kan tilsynsmyndigheten bestemme at mulkten enten skal begynne å løpe en uke etter vedtaket om tvangsmulkt, eller fra en særskilt fastsatt frist for oppfyllelse av plikten dersom denne fristen er

utløpt uten at plikten er oppfylt. Ved tvangsmulkt i form av et engangsbeløp kan tilsynsmyndigheten bestemme at mulkten skal betales ved en særskilt fastsatt frist for oppfyllelse av plikten dersom denne fristen er utløpt uten at plikten er oppfylt.

Tvangsmulkt tilfaller statskassen og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Kongen kan gi forskrift om ileggelse av tvangsmulkt, herunder om vilkår for tvangsmulkt og om tvangsmulktens størrelse og renter ved forsinket betaling.
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 98 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631), endret ved lover 19 juni 2009 nr. 92 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 702), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 10-5. Tidsavgrenset forbud mot å sende reklame, inndragning av konsesjon m.v.

Når bestemmelse i kapittel 3 eller forskrift gitt i medhold av kapittel 3 er overtrådt av noen som har handlet på vegne av en kringkaster, kan Medietilsynet forby selskapet å sende reklame i en tidsavgrenset periode.

Ved gjentatte eller grove overtredelser av denne lov eller bestemmelse eller vilkår fastsatt i medhold av loven foretatt av noen som har handlet på vegne av person eller foretak som er gitt konsesjon i medhold av §§ 2-1 eller 2-2, kan Medietilsynet inndra konsesjonen. Inndragningen kan gjøres tidsavgrenset.

Kongen kan gi nærmere regler om vedtak om forbud mot å sende reklame og inndragning av konsesjon.
Tilføyd ved lov 16 juni 1994 nr. 18 (ikr. 28 feb 1997), endret ved lover 14 jan 2000 nr. 5 (ikr. 20 jan 2000 iflg. res. 14 jan 2000 nr. 30), 2 juli 2004 nr. 68 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1099), 17 juni 2005 nr. 98, tidligere § 10-4 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631), 16 feb 2007 nr. 6 (ikr. 1 mars 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 172).

§ 10-6. Lovens ikrafttreden m.v.

Denne lov trer helt eller delvis i kraft fra det tidspunkt[1] Kongen bestemmer.

Fra samme tidspunkt oppheves – – –

1 Fra 1 nov 1993 for kapittel 1, § 2-1 og kapittel 3 iflg. res. 29 okt 1993 nr. 954. 1 jan 1994 for §§ 2-2 til 2-6 og kapitlene 4 til 10 iflg. res. 26 nov 1993 nr. 1065. Endret ved lover 16 juni 1994 nr. 18, tidligere § 10-2, (ikr. 28 feb 1997 iflg. res. 28 feb 1997 nr. 147), 17 juni 2005 nr. 98, tidligere § 10-5 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res.

17 juni 2005 nr. 631).

Lov om husdyravl

§ 1.

Lovens formål er å sikre forsvarlig husdyravl, herunder kunstig overføring av sæd, egg og embryo.

Loven gjelder for de avlstekniske sidene ved husdyravl som foregår som samvirkeavl eller som er organisert på annen måte.

Departementet kan gi forskrifter om hvilke dyreslag loven gjelder for.

§ 2.

Enhver virksomhet eller person som skal samle inn, behandle eller oppbevare sæd, egg eller embryo skal være godkjent av departementet. Departementet kan fastsette forskrifter om vilkårene for slik godkjenning.

§ 3.

Departementet kan gi forskrifter om metoder til individprøver og til vurdering av husdyrenes genetiske verdi og om godkjennelse av dyr, sæd, egg og embryo til avlsbruk.

Departementet kan bestemme at dyr, sæd, egg og embryo skal ledsages av et avstamningssertifikat. Departementet kan gi forskrifter om slike avstamningssertifikat.

§ 4.

Avlsforeninger og avlsorganisasjoner som fører stambøker skal godkjennes av departementet. Departementet kan fastsette forskrifter for slik godkjenning og for føring av stambøker.

§ 5.

Departementet kan gi forskrifter om kåring av avlshingster.

§ 6.

Departementet kan nedsette et rådgivende utvalg med representasjon fra de aktuelle bransjeorganisasjoner.

§ 6 a. Avgift og gebyr

Kongen kan i forskrifter pålegge enhver omfattet av denne loven å betale gebyr for å dekke kostnader ved tilsyn, kontroll og særskilte ytelser, som utferdigelse av attester og godkjenninger mv., etter loven her.

Kongen kan i forskrifter pålegge virksomheter omfattet av lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) å betale en avgift på næringsmidler. Avgiften skal dekke kostnader ved tilsyn og kontroll etter loven her i den utstrekning aktivitetene retter seg mot dyr som brukes til produksjon av næringsmidler, såfremt kostnadene ikke dekkes ved gebyr i medhold av første ledd.

Kongen kan i forskrifter pålegge produsenter eller importører å betale en avgift på fôr til dyr som ikke brukes til produksjon av næringsmidler. Avgiften skal dekke kostnader ved tilsyn og kontroll etter denne loven i den utstrekning aktivitetene retter seg mot dyr som ikke brukes til produksjon av næringsmidler, såfremt kostnadene ikke dekkes ved gebyr i medhold av første ledd.

Kongen kan gi nærmere bestemmelse om avgiftenes og gebyrenes beregning, oppkreving og innbetaling.

Ved forsinket betaling av avgifter og gebyrer, skal det betales rente i samsvar med lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling.

Avgifter og gebyrer er tvangsgrunnlag for utlegg.

Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 129 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1792).

§ 7.

Den som overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov straffes med bøter eller med fengsel inntil tre måneder.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 7a.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven[1] for godkjenning etter §§ 2 og 4 herunder om

saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse.

Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.[1]

Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i forvaltningsloven.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg X nr. 1 (direktiv 2006/123/EF art. 13 nr. 4).

§ 8.

Loven trer i kraft fra den tid[1] EØS-avtalen trer i kraft for Norge.

Fra samme tid oppheves – – –

1 Loven trådte i kraft 1 jan 1994.

Lov om legemidler m.v. (legemiddelloven)

Kap. I. Området for loven. Definisjoner.

§ 1.

Denne lov gjelder legemidler og visse andre varer til medisinsk bruk. Uavhengig av § 2 første ledd gjelder denne loven også for de stoffer, droger, planter, sopper og blandinger som Kongen etter § 22 har fastsatt som narkotika.

For legemidler til dyr gjelder kapittel I a. Dette gjelder likevel ikke for legemidler som nevnt i forordning om legemidler til dyr artikkel 2 nr. 7 bokstav a, b og d og for andre legemidler til dyr som ikke omfattes av virkeområdet til forordningen. For disse legemidlene gjelder loven med tilhørende forskrifter med unntak av bestemmelsene i kapittel I a.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 28 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 638), 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576).

§ 2.

Med legemidler forstås i denne lov stoffer, droger og preparater som er bestemt til eller utgis for å brukes til å forebygge, lege eller lindre sykdom, sykdomssymptomer eller smerter, påvirke fysiologiske funksjoner hos

mennesker eller dyr, eller til ved innvortes eller utvortes bruk å påvise sykdom.

Kongen gir nærmere forskrifter om hva som skal regnes som legemidler. I forskriftene kan det fastsettes at visse stoffer, droger eller preparater alltid skal regnes som legemidler uansett om de også har annen anvendelse, og at visse stoffer, droger eller preparater som kommer inn under bestemmelsen i første ledd, likevel ikke skal regnes som legemidler.

Departementet avgjør i tvilstilfeller om en vare etter loven og forskriftene skal regnes som legemiddel.

Kongen gir alminnelige forskrifter om innførsel og omsetning av legemidler, herunder om deklarasjon, om erklæringer eller attester som skal gis eller skaffes ved kjøp eller innførsel, og om forsiktighetsregler som skal iakttas ved utlevering.

§ 2 a.

For bruk av legemidler til dyr gjelder loven også i jurisdiksjonsområder etablert i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone og på kontinentalsokkelen.

Kongen kan gi forskrift om at loven og forskrifter med hjemmel i loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 39 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 788), endret ved lov 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576).

Kap. I a. Legemidler til dyr

Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576).

§ 2 b. Gjennomføring av forordning om legemidler til dyr

EØS-avtalen vedlegg II kapittel XIII om legemidler nr. 22 (forordning (EU) 2019/6 om legemidler til dyr (forordning om legemidler til dyr)) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg II, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Departementet kan gi forskrift om endringer av forordningen i samsvar med rettsakter som vedtas av EU-kommisjonen og innlemmes i EØS-avtalen.
Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576), endret ved lov 20 des 2024 nr. 97.

§ 2 c. Anvendelse av lovens øvrige bestemmelser

Loven §§ 2 tredje og fjerde ledd, 2 a, 3, 8 femte ledd, 10 tredje til femte ledd, 14 femte ledd, 16, 17, 18, 25 b, 28, 28 a, 29, 30, 30 a, 30 b, 31 og 32 annet ledd gjelder også for legemidler omfattet av forordning om legemidler til dyr. For legemidler omfattet av forordningen artikkel 2 nr. 6 bokstav a, gjelder i tillegg loven §§ 12 og 13.
Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576).

§ 2 d. Forskrifter om legemidler til dyr

Departementet kan gi forskrifter om

a. at pakningsvedlegg skal gis i papirformat, elektronisk format eller i begge disse formater, og om bruk av nasjonal identifikasjonskode på legemidlets pakning
b. registrering av legemiddelbruk for matproduserende dyr i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 108 nr. 4 og bruk av legemidler til dyr i henhold til forordningen artikkel 110 til 114 og 116
c. forbud mot tilvirkning, import, distribusjon, besittelse, salg og levering av immunologiske legemidler til dyr i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 110 nr. 1
d. krav til dyrehelsepersonells rapporteringer av mistenkte bivirkninger i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 79 nr. 2
e. merking av homøopatiske legemidler, innvilgelse og avslag på søknad om registrering av homøopatiske legemidler og om endring av registrering, suspensjon og tilbakekall av registreringen, samt om plikt til å foreslå endringer av legemidlet og dets dokumentasjon
f. grossistvirksomhet med legemidler til dyr, blant annet om søknad om tillatelse, saksbehandling, godkjenning og avslag og suspensjon, tilbakekall og endring av tillatelsen, om krav til grossisters personell, lokaler, oppbevaring og håndtering av legemidler til dyr og hvilke personer og virksomheter som grossister kan levere legemidler til
g. parallellhandel med legemidler til dyr i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 102 nr. 3
h. reklame for legemidler til dyr i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 122
i. gjennomføring og utfylling av forordning om legemidler til dyr
j. unntak fra krav om

1. markedsføringstillatelse for legemidler til visse kjæledyr og i henhold til forordning om legemidler til dyr artikkel 110 nr. 2 og 3, artikkel 112 til 114 og artikkel 116
2. bruk av norsk språk for preparatomtale, merking og pakningsvedlegg for legemidler til dyr
3. tilvirkertillatelse ved tilberedning, oppdeling eller presentasjon av legemidler, eller ved endringer i pakningen, når disse handlingene utelukkende utføres i tilknytning til detaljsalg til offentligheten
4. grossisttillatelse for levering av begrensede mengder legemidler til dyr fra en detaljist i Norge til en annen

Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra kravet om markedsføringstillatelse, forutsatt at det ikke vil stride mot § 2 b.
Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576).

Kap. II. Klinisk utprøving av legemidler.

§ 3.

Kongen gir forskrifter om klinisk utprøving av legemidler på mennesker og dyr. I forskriften kan bl.a. fastsettes hva som skal regnes som klinisk utprøving av legemidler, at slik utprøving skal godkjennes av den myndighet Kongen bestemmer og de nærmere vilkår for godkjenning.

Departementet kan gi forskrift om gebyr for behandling av søknad om klinisk utprøving av legemidler.
Endret ved lov 27 apr 2018 nr. 14 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 675).

Kap. III. Krav til legemidler. Standarder.

§ 4.

Et legemiddel skal oppfylle bestemte kvalitetskrav, være effektivt og ved normal bruk ikke ha skadevirkninger som står i misforhold til forventet effekt.

Kongen kan forby salg av legemiddel som ikke oppfyller krav til kvalitet, sikkerhet og effekt. Før avgjørelse treffes, skal spørsmålet forelegges den i § 11 nevnte Spesialitetsnemnd til uttalelse.

§ 5.

Kongen kan i forskrift fastsette standarder for legemidlers kvalitet, fremstilling, håndtering og oppbevaring m.v.

§ 6.

Kongen gir forskrifter om prisfastsettelse av legemidler.

Det er forbudt å gi rabatter som ikke er fastlagt på tidspunktet for salget av et legemiddel. Forbudet gjelder ikke rabatter som følger av avtale mellom det offentlige og legemidlets rettighetshaver for å sikre offentlig finansiering av legemidlet. Kongen kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om forbudet.

Kongen kan i forskrift pålegge apotekene å levere utvalgte byttbare legemidler til en trinnpris. Departementet fastsetter trinnprisen ved å ta utgangspunkt i maksimal utsalgspris fra apotek for originallegemidlet og redusere denne prisen med faste prosentsatser etter at konkurranse fra generiske og biotilsvarende legemidler er oppstått. Kongen kan i forskrift pålegge grossister for legemidler å levere legemidler med fastsatt trinnpris til apotek til en pris som med tillegg av maksimal apotekavanse ikke er høyere enn at apotek kan selge legemidlet til trinnpris. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om prisfastsettelsen, hvilke legemidler som kan gis trinnpris, og leveringsplikt for de legemidler som omfattes.

Kongen kan i forskrift pålegge grossister en maksimal avanse ved distribusjon av legemidler som apotek har fremforhandlet direkte med leverandør. Departementet kan gi forskrift om maksimal grossistavanse ved distribusjon av helseforetaksfinansierte legemidler, og om gjennomføringen av slik distribusjon.

Departementet kan i forskrift fastsette regler om behandlingsmåten for godkjenning av legemidler for offentlig refusjon. Ved klage over vedtak om forhåndsgodkjent refusjon av legemiddel over folketrygden kan klageinstansen bare prøve lovmessigheten.

Det offentlige og legemidlets rettighetshaver kan inngå en refusjonskontrakt om offentlig finansiering av et legemiddel. I kontrakten kan det inntas bestemmelser om at legemidlets rettighetshaver helt eller delvis skal refundere det offentliges utgifter som følge av at legemidlet forskrives til flere pasienter enn forutsatt, eller bestemmelser som på annen måte reduserer det offentliges utgifter. Kontrakten skal ha regler om hvordan partene kan bringe sitt ansvar etter kontrakten til opphør. Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om bruken av refusjonskontrakter.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 94 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 665), 20 des 2002 nr. 101 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1732, med

unntak av nytt annet ledd som ble satt ikr. 3 mars 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1733 og vedtak 26 feb 2003 nr. 219), 19 des 2003 nr. 123 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1791), 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423), 17 juni 2016 nr. 50 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 707), 27 apr 2018 nr. 14 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 675), 21 mai 2021 nr. 40 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1653), 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

Kap. IV. Farmasøytiske spesialpreparater.

§ 7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 des 2009 nr. 138 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 2).

§ 8.

Følgende legemidler må ha markedsføringstillatelse før de kan omsettes:

a. Legemidler som er fremstilt industrielt eller ved bruk av en industriell prosess.

Departementet kan i forskrifter gi nærmere regler om hvilke legemidler som skal ha markedsføringstillatelse før de kan omsettes.

Markedsføringstillatelse gis på grunnlag av en vurdering av preparatets kvalitet, sikkerhet og effekt.

Før markedsføringstillatelse gis, skal preparatets navn, reseptstatus, preparatomtale, merking, pakning, pakningsvedlegg og annet utstyr være godkjent.

Ved klage over avslag på søknad om markedsføringstillatelse kan bare lovmessigheten prøves.

Departementet kan i forskrifter gi nærmere regler for godkjennelsen av de enkelte ledd i markedsføringstillatelsen.

Endret ved lover 20 des 1996 nr. 109, 18 des 2009 nr. 138 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 2), 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576).

§ 9.

Markedsføringstillatelse for et legemiddel gjelder for et tidsrom av fem år og

kan fornyes. En markedsføringstillatelse som er fornyet på grunnlag av søknad innsendt etter 1. juli 2006, har ubegrenset gyldighet. Søknad om fornyet markedsføringstillatelse må foreligge minst seks måneder før markedsføringstillatelsens utløp. Midlertidig markedsføringstillatelse kan gis for kortere tid.

Når særlige grunner foreligger, kan markedsføringstillatelsen gjøres betinget av at preparatet bare skal være til bruk for visse sykehus eller forskrives av visse spesialister.

Departementet kan kalle markedsføringstillatelsen tilbake dersom:

a. Preparatet ikke lenger anses å fylle kravene til kvalitet, sikkerhet eller effekt.
b. Spesialpreparatet ikke har den angitte kvalitative og kvantitative sammensetning.
c. De bestemmelser som gjelder for legemidler ikke overholdes.

Endret ved lover 20 des 1996 nr. 109, 18 des 2009 nr. 138 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 2).

§ 10.

Kongen gir nærmere forskrifter om vilkår for markedsføringstillatelse, forpliktelser knyttet til markedsføringstillatelser og sanksjoner ved brudd på disse. Kongen kan gi forskrift med bestemmelser om omsetning og kontroll av legemidler som nevnt i § 8 første ledd.

Kongen kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra kravene i § 8.

Departementet kan gi forskrift om gebyr for å dekke utgifter ved søknad om markedsføringstillatelse for legemidler, herunder søknad om fornying og endring av markedsføringstillatelse.

Departementet kan gi forskrift om sektoravgift på salg av legemidler fra innehaver av legemidlets markedsføringstillatelse. Sektoravgiften skal dekke myndighetenes utgifter til kvalitetskontroll, overvåking av bivirkninger, informasjon om legemidler, regulatorisk og vitenskapelig veiledning, metodevurderinger, tilsyn med legemiddelreklame og fastsettelse av pris på legemidler. Sektoravgiften skal også dekke myndighetenes utgifter ved deltakelse i vitenskapelige komiteer og faste arbeidsgrupper i EU/EØS-samarbeidet, kvalitetssikring og utstedelse av dokumenter knyttet til markedsføringstillatelser og markedsføring i Norge som ikke dekkes av gebyr eller oppdragsinntekt.

Departementet kan gi forskrift om gebyr for myndighetenes arbeid med å utstede sertifikater for legemidler.

Endret ved lover 20 des 1996 nr. 109, 14 feb 2003 nr. 11 (ikr. 1 mars 2003 iflg. res. 14 feb 2003 nr. 152), 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423), 18 des 2009 nr. 138 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 2), 16 juni 2017 nr. 57 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 785), 27 apr 2018 nr. 14 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 675).

§ 11.

Departementet oppnevner en Spesialitetsnemnd som skal være rådgiver for departementet i saker om markedsføringstillatelse for spesialpreparater og om tilbakekalling av gitt markedsføringstillatelse etter §§ 8 og 9.

Departementet gir nærmere forskrifter om nemnda.

Endret ved lov 20 des 1996 nr. 109.

Kap. V. Tilvirkning og import av legemidler.

Overskriften endret ved lov 20 des 1996 nr. 109.

§ 12.

Med tilvirkning menes fremstilling, pakking, ompakking, etikettering, ometikettering og frigivelse av legemidler, samt de nødvendige kontroller i forbindelse med disse aktiviteter.

Tilvirkning må ikke skje uten godkjenning fra departementet.

For apotek følger godkjenningen av særskilt tilvirkertillatelse gitt i medhold av apotekloven.

Departementet kan i forskrift bl.a. stille krav til produksjons- og kontrollansvarliges faglige kvalifikasjoner. I forskriften kan det også stilles krav til lokaler, utstyr m.v.

Godkjenning etter 2. ledd kreves ikke for sykehus og andre helseinstitusjoner når det gjelder preparater som må tilberedes umiddelbart før bruk.

Godkjenning kan gis betinget og tidsbegrenset og kan kalles tilbake dersom betingelsene for tillatelsen ikke oppfylles.

Endret ved lover 20 des 1996 nr. 109, 2 juni 2000 nr. 39 (ikr. 1 mars 2001 iflg. vedtak 4 sep 2000 nr. 894).

§ 13.

Import av legemidler fra stater utenfor det europeiske økonomiske samarbeidsområdet må ikke skje uten godkjenning fra departementet med mindre annet følger av denne lov.

Godkjenningen kan gis tidsbegrenset og kan kalles tilbake dersom betingelsene for tillatelsen ikke oppfylles.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om import etter første ledd.

Import av legemidler fra stater innenfor det europeiske økonomiske samarbeidsområdet kan bare foretas av den som har godkjenning til grossistvirksomhet etter § 14, med mindre annet følger av denne loven.

Tilvirkere av legemidler, som har godkjenning etter § 12, kan importere de råvarer m.v. som er nødvendig for den produksjon som omfattes av tilvirkergodkjenningen.

Departementet kan gi privatpersoner rett til import av legemidler til eget bruk, uten at det kreves godkjenning etter første eller tredje ledd. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om slik import.
Endret ved lover 20 des 1996 nr. 109, 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 13a.

Legemidler som importeres i strid med § 13 med forskrifter kan tilbakeholdes, beslaglegges og destrueres.

Ved tilbakehold skal mottakeren varsles om at legemidlene vil bli vurdert beslaglagt og destruert. Mottaker skal gis mulighet til å uttale seg i saken innen en nærmere angitt frist.

Dersom mottakeren ikke avgir uttalelse innen fristen, kan legemidlene beslaglegges og destrueres. Forvaltningsloven §§ 23, 24, 25 og 27 kommer ikke til anvendelse der mottaker ikke har gitt tilbakemelding innen fristen.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av denne bestemmelsen, herunder fastsette frister for å gi tilbakemelding på varsel gitt etter andre ledd.

Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra klagerett over vedtak fattet i medhold av denne bestemmelsen.
Tilføyd ved lov 23 mai 2014 nr. 18 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 23 mai 2014 nr. 669).

§ 13 b. Tilbakeholdelse, beslagleggelse og destruksjon av legemidler til dyr

Legemidler til dyr som importeres i strid med kapittel I a eller forskrifter gitt i

medhold av kapittel I a, kan tilbakeholdes, beslaglegges og destrueres.

Ved tilbakehold skal mottakeren varsles om at legemidlene vil bli vurdert beslaglagt og destruert, og gis mulighet til å uttale seg i saken innen en nærmere angitt frist.

Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576).

Kap. VI. Grossistvirksomhet, formidling og detaljomsetning av legemidler

Overskriften endret ved lover 20 des 1996 nr. 109, 23 mai 2014 nr. 18 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 23 mai 2014 nr. 669), 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 14.

Grossistvirksomhet med legemidler til mennesker omfatter alle former for virksomhet som består i å skaffe til veie, oppbevare, selge, utlevere eller eksportere legemidler, med unntak av vanlig apotekvirksomhet og annen utlevering av legemidler til allmennheten. Med grossist menes innehaver av grossisttillatelse eller av annen tillatelse som gir rett til å utøve grossistvirksomhet med legemidler.

Grossistvirksomhet med legemidler krever en særskilt godkjenning fra departementet. Tilvirkere etter § 12 og importører etter § 13 første ledd kan likevel, uten særskilt godkjenning, drive grossistvirksomhet med de legemidlene tilvirker- eller importgodkjenningen gjelder for.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for godkjenning til grossistvirksomhet og krav til ansvarshavendes faglige kvalifikasjoner, til lokaler, varehåndtering mv. Departementet kan også gi forskrift om at grossister som utleverer legemidler til apotek, pålegges visse forpliktelser til offentlig tjenesteytelse.

Godkjenning kan gis betinget og tidsbegrenset og kan kalles tilbake dersom betingelsene for godkjenning ikke oppfylles.

Departementet kan pålegge grossister og andre som driver grossistvirksomhet, å registrere opplysninger om omsetningen. Opplysningene skal gjøres tilgjengelig for departementet. Departementet kan gi forskrift om hvordan opplysningene skal oppbevares og gjøres tilgjengelig.

Grossister og andre som driver grossistvirksomhet, plikter å gi departementet elektronisk tilgang til opplysninger om lagerstatus ved fare for tilgangen til legemidler i Norge. Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av første punktum.

Endret ved lover 20 des 1996 nr. 109, 15 juni 2001 nr. 94 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 665), 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 15.

Grossister kan bare få forsyninger av legemidler fra andre grossister eller fra tilvirkere og importører med rett til å drive grossistvirksomhet etter § 14 andre ledd, andre punktum.

Grossister kan, med de unntak som er fastsatt i eller i medhold av denne lov, bare utlevere legemidler til andre grossister, tilvirkere etter § 12, importører etter § 13, 1. ledd eller til personer eller virksomhet som driver med detaljomsetning etter § 16.

Grossister kan utlevere legemidler til profesjonelle sluttbrukere. Departementet kan gi forskrift om slikt salg og hvem som skal anses som profesjonelle sluttbrukere.

Endret ved lover 20 des 1996 nr. 109, 2 juni 2000 nr. 39 (ikr. 1 mars 2001 iflg. vedtak 4 sep 2000 nr. 894), 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576), 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 15a.

Med legemiddelformidling menes enhver form for virksomhet knyttet til salg eller kjøp av legemidler, unntatt grossistvirksomhet og detaljomsetning, som ikke innebærer fysisk håndtering og som består i å forhandle uavhengig og på vegne av en annen juridisk eller fysisk person.

Med legemiddelformidler menes virksomhet eller person som driver med formidling av legemidler etter første ledd.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til legemiddelformidlere.

Tilføyd ved lov 23 mai 2014 nr. 18 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 23 mai 2014 nr. 669), endret ved lov 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 16.

Med detaljomsetning menes salg av legemidler til allmennheten, herunder helseinstitusjoner eller andre brukere av legemidler.

Detaljomsetning av legemidler må, med de unntak som er fastsatt i eller i

medhold av denne lov, bare forestås av apotek og medisinutsalg underlagt et apotek.

Varer som regnes som legemidler etter denne loven, kan til teknisk, vitenskapelig og annen ikke-medisinsk bruk selges av apotek, tilvirkere, grossister og andre som har fått tillatelse i samsvar med forskrifter gitt av departementet.

Departementet kan i forskrift bestemme at visse reseptfrie legemidler skal kunne selges av kjøpmenn, samt gi nærmere bestemmelser for slikt salg. I forskrift kan det fastsettes plikt til å betale sektoravgift for omsetning av legemidler etter paragrafen her for å dekke utgifter til myndighetenes administrasjon og tilsyn med salgsordningen.

Endret ved lover 20 des 1996 nr. 109, 2 juni 2000 nr. 39 (ikr. 1 mars 2001 iflg. vedtak 4 sep 2000 nr. 894), 19 des 2003 nr. 123 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1791), 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423), 27 apr 2018 nr. 14 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 675), 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 17.

Leger, tannleger og veterinærer kan av departementet gis tillatelse til å levere legemidler, forbindingssaker og andre sykepleieartikler mot betaling når adgangen til apotek er tungvint. Legemidlene skal være anskaffet fra apoteket i ferdig tilberedt stand.

Selv om tillatelse som nevnt i første ledd ikke er gitt, kan lege, tannlege og veterinær kreve dekket utlegg til legemidler som er brukt under behandlingen av en pasient eller et dyr, eller som er utlevert til bruk inntil midlene kan skaffes fra apotek.

På steder hvor det er vanskelig adgang til apotek eller lege, kan departementet gi tillatelse til at en autorisert sykepleier har et mindre forråd av legemidler m.v. til bruk i påkommende tilfelle. I særlige tilfeller kan departementet gi slik tillatelse til andre enn autorisert sykepleier. Det er ikke adgang til å beregne noen fortjeneste ved utlevering fra slikt forråd. Varene skal leveres fra et bestemt apotek, som påtar seg å føre nødvendig tilsyn.

Departementet kan gi nærmere regler om levering av legemidler m.v. i henhold til denne paragraf, derunder om hvilken pris eller fortjeneste som kan beregnes for levering etter første ledd.

Opphevet ved lov 20 des 1996 nr. 109, tilføyd ved lov 2 juni 2000 nr. 39 (ikr. 1 mars 2001 iflg. vedtak 4 sep 2000 nr. 894), endret ved lov 15 juni 2001 nr. 94 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 665).

§ 18.

Departementet kan gi forskrift om sektoravgift på salg av legemidler fra grossister og andre som driver grossistvirksomhet. Grossisten og andre som driver grossistvirksomhet, skal kreve sektoravgiften dekket av legemiddelets kjøper. Sektoravgiften skal dekke tilskudd til apotek og Relis, fraktrefusjon av legemidler samt myndighetenes utgifter til forvaltning av apotek.
Opphevet ved lov 20 des 1996 nr. 109, tilføyd igjen ved lov 15 juni 2001 nr. 94 (ikr. 1 jan 2002 iflg. vedtak 12 des 2001 nr. 1408), endret ved lover 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423), 27 apr 2018 nr. 14 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 675), 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 18 a.

Departementet kan ved fare for tilgangen til legemidler i Norge pålegge grossister og andre som driver grossistvirksomhet, restriksjoner på salg, utlevering og parallelleksport av legemidler.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av første ledd.
Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

Kap. VII. Reklame for legemidler m.v.

§ 19.

Reklame for legemidler skal være nøktern og sann.

Kongen gir forskrift om reklame for legemidler, herunder utdeling av prøver i reklameøyemed. I forskriften kan det bl.a. gis regler om tilbakekalling av markedsføringstillatelsen ved brudd på reklamebestemmelsene og inntas forbud mot visse former for reklame. Forskriften kan også gi bestemmelser om midlertidige tiltak.
Endret ved lover 18 des 2009 nr. 138 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 2), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 20.

Det er forbudt i reklame eller lignende, ved tekst eller bilder, direkte eller indirekte, å gi uttrykk for at stoff, droge eller preparat som ikke er legemiddel

anbefales som middel til å forebygge, lege eller lindre sykdom, sykdomssymptomer eller smerter eller påvirke fysiologiske funksjoner hos mennesker eller dyr. Når særlige grunner foreligger, kan departementet gjøre unntak fra denne bestemmelse.

Ved overtredelse av første ledd kan departementet pålegge tilvirkeren eller annonsøren å sørge for at en godkjent beriktigelse blir sendt ut eller offentliggjort på tilsvarende måte som den ulovlige reklamen.

Blir det tross advarsel fortsatt drevet reklame for en vare i strid med bestemmelsene i første ledd, kan varen ved dom forbys solgt under navn som var brukt i den ulovlige reklamen.

Endret ved lover 14 feb 2003 nr. 11 (ikr. 1 mars 2003 iflg. res. 14 feb 2003 nr. 152), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 21.

I reklame må det ikke ved tekst eller bilder eller på annen måte, direkte eller indirekte gis uriktige, misvisende eller villedende opplysninger om en vares medisinske virkning eller egenskaper. Annet og tredje ledd i § 20 får tilsvarende anvendelse.

Når særlige grunner taler for det, kan Kongen ved forskrifter forby all medisinsk reklame overfor allmennheten for bestemte varer eller varegrupper.

Når særlige grunner taler for det, kan Direktoratet for medisinske produkter gi forskrift om forbud mot all medisinsk reklame overfor allmennheten for bestemte varer eller varegrupper i fjernsyn, audiovisuelle bestillingstjenester eller videodelingsplattformer.

Endret ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 21 a.

Dersom en overtredelse av bestemmelser som Direktoratet for medisinske produkter fører tilsyn med etter legemiddelloven kapittel VII med tilhørende forskrift, medfører betydelig helserisiko, og det ikke finnes andre effektive midler for å stanse overtredelsen, kan Direktoratet for medisinske produkter pålegge

a. en vertstjenesteleverandør eller en eier av et nettbasert grensesnitt å fjerne innhold på grensesnittet eller innta en tydelig advarsel som forbrukerne ser når de får tilgang til det nettbaserte grensesnittet,
b. en internettilbyder å begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt,

c. en vertstjenesteleverandør å fjerne, deaktivere eller begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt,
d. en registerenhet for toppdomener eller en domeneregistrar å slette, suspendere eller omregistrere et fullt kvalifisert domenenavn til Direktoratet for medisinske produkter.

Ved vurderingen av om pålegg skal gis, skal det blant annet tas hensyn til informasjons- og ytringsfriheten, forbrukernes interesser, partenes interesser samt mulighetene for mindre inngripende tiltak.

Dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger brudd på bestemmelser som Direktoratet for medisinske produkter fører tilsyn med etter kapittel VII, kan Direktoratet for medisinske produkter gi pålegg etter første ledd med midlertidig virkning. Et vedtak med midlertidig virkning skal gjelde for en bestemt tid som ikke kan overstige tre uker fra virkningstidspunktet. Vedtaket kan fornyes dersom vilkårene er oppfylt.
Tilføyd ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032), endret ved lov 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128).

§ 21 b. Begrensninger i Kongens myndighet. Klageadgang

Kongen kan ikke instruere Direktoratet for medisinske produkter i saker som gjelder reklame for legemidler der avgjørelser i saken er rettet mot tilbydere av fjernsyn, audiovisuelle bestillingstjenester eller videodelingsplattformer, eller omgjøre vedtak i slike saker.

Enkeltvedtak i saker etter første ledd kan påklages til Markedsrådet.

Kongen kan gi forskrift om at også andre enkeltvedtak som gjelder reklame for legemidler, og er truffet av Direktoratet for medisinske produkter, kan påklages til Markedsrådet.
Tilføyd ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

Kap. VIII. Narkotika

Overskriften endret ved lov 24 juni 2011 nr. 28 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 638).

§ 22.

Kongen fastsetter hvilke stoffer, droger, planter, sopper og blandinger

(narkotika) som skal komme inn under bestemmelsene i dette kapittel og gir forskrifter om tilvirkning, omsetning (salg, kjøp, annen overdragelse og mellommannsvirksomhet), innførsel, utførsel, gjennomførsel (transitt), utlevering, forsendelse og oppbevaring av disse, samt om dyrking av vekster som skal nyttes til fremstilling av narkotika.

I forskriftene kan inntas forbud mot besittelse, bruk, tilvirkning, anskaffelse, omsetning, innførsel, utførsel og gjennomførsel av visse narkotika. Forskriftene skal gjelde også for frihavner, frilager og transittopplag.
Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 28 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 638).

§ 23.

Tilvirkning av narkotika må bare foregå i den utstrekning det er uttrykkelig fastsatt i tillatelse etter § 12.

Innførsel av narkotika, grossistvirksomhet og detaljomsetning med narkotika kan bare foregå i den utstrekning dette er uttrykkelig fastsatt i tillatelse etter §§ 13, 14 og 16. Apotek er unntatt denne bestemmelsen.

Dersom ikke annet er bestemt i forskrifter, må innførsel, utførsel og transitt av narkotika bare skje etter særskilt tillatelse (sertifikat) for hver gang og på de vilkår som er fastsatt i tillatelsen eller i forskrifter. Tillatelsen utstedes av den myndighet som Kongen bestemmer.

Omsetning, utlevering og forsendelse av narkotika er bare tillatt til medisinsk og vitenskapelig bruk. Departementet kan i forskrift tillate industriell bruk av narkotika.

Tilvirkere og selgere er pliktige til å gi de meldinger og opplysninger som departementet krever.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 28 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 638), 14 juni 2013 nr. 38 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 616), 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 23a.

Det kan kreves gebyr for behandling av søknader om særskilt tillatelse til innførsel og utførsel av narkotika. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gebyr, herunder om gebyrets størrelse.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 28 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 638).

§ 24.

Det er forbudt uten lovlig adkomst å være i besittelse av eller å bruke narkotika

og å skaffe seg adgang til å få kjøpt slike varer under falske opplysninger, f.eks. om navn, bosted, sykdom eller sykdomstegn.

Slike midler må ikke anvendes til annet formål enn de er utlevert til, og må ikke uten lovlig hjemmel overdras til eller erverves av andre enn den som resepten eller rekvisisjonen er utstedt til. Resept eller rekvisisjon må ikke overdras til eller erverves av andre enn den de er utstedt til.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 28 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 638).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 24 a.

Det er forbudt uten lovlig adkomst å erverve, besitte eller bruke stoff som etter forskrift med hjemmel i straffeloven § 234 første ledd er regnet som dopingmidler. Forbudet gjelder også for preparater som inneholder slike stoffer.

§ 24 annet ledd gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 38 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 616), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 25.

Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at opplysninger om mulig misbruk av narkotika gis til Statens helsetilsyn.

Leger, tannleger, veterinærer, apotekere og apotekbestyrere, psykologer, edruelighetsnemnder og politiet er pliktig til på anmodning å gi Statens helsetilsyn opplysninger om bestemte personers mulige misbruk av narkotika, eller om andre bestemt angitte tilfeller av misbruk eller overtredelse av bestemmelser i lov eller forskrifter om disse varer. I sak om straff eller inndragning p.g.a. overtredelse av slike bestemmelser kan retten uten hinder av straffeprosessloven § 119 motta vitneprov om disse forhold.

Opplysninger om misbruk som er gitt til Statens helsetilsyn i henhold til denne paragraf, eller som det på annen måte har fått kjennskap til, kan uten hinder av taushetsplikt gis til leger, apotek, psykologer, edruelighetsnemnder og, dersom det foreligger mistanke om lovstridig handling, til politiet.

Endret ved lover 13 des 2002 nr. 78 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1600), 24 juni 2011 nr. 28 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 638).

Kap. VIII a. Stoffer som kan brukes ved ulovlig fremstilling av narkotika

Kapitlet tilføyd ved lov 19 des 1997 nr. 99, overskriften endret ved lov 24 juni 2011 nr. 28 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 638).

§ 25a.

Kongen kan gi forskrifter om at det kreves særskilt godkjenning for import, eksport, transitt, tilvirkning, mottak, besittelse, håndtering og omsetning av stoffer som kan brukes ved illegal fremstilling av narkotika, for å hindre spredning av slike stoffer.

Kongen kan gi forskrifter om krav til innholdet i søknad om godkjenning for import, eksport, transitt, tilvirkning, mottak, besittelse, håndtering og omsetning av stoffene, til innholdet i dokumenter som vedrører handelen, om merking og om rapporteringsplikt til kontrollmyndigheten på området.

Kongen kan bestemme hvem som skal være kontrollmyndighet. Kontrollmyndigheten skal vurdere søknader om godkjenning og gjennomføre tilsyn.

Ved søknad om lisens i henhold til forskrifter gitt i medhold av paragrafen her, skal det fremlegges politiattest for søker og ansvarlig medarbeider. Er søkeren en juridisk person, gjelder kravet om politiattest for virksomhetens daglige leder. Attesten skal være en uttømmende politiattest begrenset til overtredelser av narkotikalovgivningen.

Det kan kreves gebyr for utstedelse av lisens eller for registrering i henhold til forskrifter gitt i medhold av paragrafen her. Størrelsen på gebyret fastsettes av departementet.

Tilføyd ved lov 19 des 1997 nr. 99, endret ved lover 18 des 2009 nr. 138 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 2), 24 juni 2011 nr. 28 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 638).

Kap. IX. Forskjellige bestemmelser.

§ 25b.

Rett for helsepersonell og dyrehelsepersonell til å rekvirere reseptpliktige legemidler følger av særskilt lov. Departementet kan i forskrift bestemme at andre grupper kan få begrenset rett til å rekvirere reseptpliktige legemidler.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om rekvirering av legemidler, herunder om utforming og utfylling av resept og rekvisisjonsblankett. Det kan også bestemmes at bestemte legemidler helt eller delvis skal unntas fra rekvireringsretten.

Tilføyd ved lov 2 juni 2000 nr. 39 (ikr. 1 mars 2001 iflg. vedtak 4 sep 2000 nr. 894).

§ 26.

Kongen gir forskrifter om hva som skal regnes som sprit, brennevin og vin til medisinsk bruk, og om salg og utlevering av slik vare.

I forskriftene kan fastsettes alminnelige innskrenkninger i legers, tannlegers og veterinærers adgang til å rekvirere sprit, brennevin og vin til medisinsk bruk.

Departementet kan innskrenke et apoteks adgang til å kjøpe sprit, brennevin og vin til medisinsk bruk, hvis det er skjellig grunn til å anta at det foregår misbruk ved utlevering eller anvendelse av slike varer ved apoteket.
Endret ved lov 2 juni 2000 nr. 39 (ikr. 1 mars 2001 iflg. vedtak 4 sep 2000 nr. 894).

§ 26a.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for godkjenning av virksomheter som driver med forskrivning, tilvirkning, distribusjon mv. av medisinfôr til dyr, fugler, fisk og andre akvatiske organismer, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser. Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i forvaltningsloven.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 27.

Departementet kan i forskrift bestemme at vare som ikke regnes som legemiddel etter denne lov, men som selges til spesielt medisinsk bruk, eller til annet særlig bruk i helse- og sykepleie, skal være undergitt særskilt kontroll, for å sikre at varen svarer til de krav som må stilles av hensyn til liv og helse.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om kontroll av varer etter første ledd. I forskriftene kan det blant annet fastsettes regler om hvilke krav varen skal fylle, om godkjenning av varen og av tilvirkere og selgere og om tilsyn med tilvirkning og omsetning. Det kan i forskriftene fastsettes gebyr for å dekke utgiftene ved godkjenning, kontroll og undersøkelser.
Endret ved lov 27 apr 2018 nr. 14 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 675).

§ 28.

Departementet fører tilsyn med at bestemmelsene i denne lov og bestemmelser gitt med hjemmel i denne lov overholdes. Departementet fastsetter hvilke myndigheter som er kompetent myndighet etter forordning om legemidler til dyr.

Departementet kan kreve å få utlevert og beslaglegge de oppgaver, dokumenter og opplysninger som er nødvendige for å ivareta tilsynet og foreta de nødvendige kontroller av virksomheter, produksjon, omsetning og markedsføringsaktiviteter m.v. som berøres av denne lov, så lenge og i det omfanget det er nødvendig. Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for tilsynet.

Departementet kan i forbindelse med tilsynet kostnadsfritt ta ut eller kreve utlevert prøver av legemidler og prøver av stoffer som er brukt under tilvirkning av legemidler hos de virksomheter som berøres av denne lov.

Departementet kan gi pålegg om retting dersom bestemmelser i denne lov eller bestemmelser gitt med hjemmel i denne lov, ikke overholdes. Pålegget rettes til den ansvarlige for virksomheten.

Dersom plikten etter § 14 sjette ledd ikke oppfylles, kan departementet treffe vedtak om at grossisten skal betale en løpende tvangsmulkt for hver dag som går etter utløpet av fristen som er satt for oppfylling av forholdet, inntil plikten oppfylles. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Dersom frist for oppfyllelse av pålegg oversittes, kan departementet fastsette tvangsmulkt overfor den ansvarlige i form av engangsmulkt eller løpende dagsmulkt. Tvangsmulkt kan tilsvarende fastsettes ved brudd på innhentet skriftlig bekreftelse fra den næringsdrivende på at denne skal tilby avhjelpende tiltak til berørte forbrukere. Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at pålegget eller forpliktende avhjelpende tiltak blir gjennomført og hvilke kostnader disse anses å medføre.

Er det tvil om en vare som skal innføres eller bringes i handelen, inneholder stoff som kommer inn under denne lov, kan departementet forlange at tilvirkeren eller importøren gir opplysning om innholdsstoffene i den utstrekning dette er nødvendig for å avgjøre spørsmålet.

Departementet kan forby innførsel eller salg inntil opplysningene er gitt.

Ved overtredelse av legemiddelloven §§ 19 og 21 eller forskrifter gitt med hjemmel i disse bestemmelsene, eller forordning (EU) 2019/6 artikkel 119 til 121 eller forskrifter om reklame gitt med hjemmel i § 2 d, kan departementet innhente skriftlig bekreftelse fra overtrederen på at det ulovlige forholdet skal opphøre. I tilfeller hvor markedsføring av et legemiddel har vært ulovlig, kan departementet innhente skriftlig bekreftelse på at næringsdrivende skal tilby avhjelpende tiltak til berørte forbrukere.

Endret ved lover 20 des 1996 nr. 109, 16 feb 2007 nr. 6 (ikr. 1 mars 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 172), 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423), 18 juni 2010 nr. 24 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 845), 16 juni 2017 nr. 57 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 785), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032), 22 juni 2018 nr. 76 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 sep 2021 nr. 2767), 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576), 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 28 a.

EFTAs overvåkingsorgan kan treffe vedtak om overtredelsesgebyr og tvangsmulkt for overtredelse av forpliktelser som følger av markedsføringstillatelse utstedt i sentral prosedyre.

Departementet kan ilegge den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i § 13 første og fjerde ledd, § 14 andre ledd, § 16 andre ledd, §§ 18 a til 21 og § 23 femte ledd, overtredelsesgebyr. Det samme gjelder den som overtrer forordning om legemidler til dyr artiklene 58 nr. 3, 4 og 10, 88 nr. 1 bokstav c, 99 nr. 1, 119, 120 og 121. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene eller § 10 første ledd første punktum når det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon.

Der den næringsdrivende, eller noen som opptrer på den næringsdrivendes vegne, forsettlig eller uaktsomt overtrer pålegg om stedlig kontroll etter § 28 annet ledd, kan den næringsdrivende ilegges overtredelsesgebyr.

Departementet kan gi forskrift om hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges.

Departementet fastsetter i forskrift nærmere bestemmelser om utmåling og betaling av overtredelsesgebyr og tvangsmulkt, herunder om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret eller tvangsmulkten ikke blir betalt ved forfall.

Departementets adgang til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 2 år. Fristen regnes fra tidspunktet overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at departementet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om foreldelse i forskrift, herunder fravike bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 76 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 sep 2021 nr. 2767), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 42 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 sep 2021 nr. 2767), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 sep 2021 nr. 2767), 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576), 21 juni 2024

nr. 43 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1101), 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 29.

Den som har legemidler i sin besittelse plikter å oppbevare dem forsvarlig.

§ 30.

Enhver som i medhold av stilling eller verv etter loven får kjennskap til drifts- eller forretningshemmelighet skal med de begrensninger som følger av hans gjøremål etter loven, tie med det han slik får vite. Ingen må i ervervsvirksomhet gjøre bruk av det han slik får vite. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har sluttet i stillingen eller vervet. Departementet kan samtykke i unntak fra taushetsplikt etter denne bestemmelse når sterke samfunnsmessige hensyn taler for at opplysningene gis. Taushetsplikten skal likevel ikke være til hinder for utveksling av informasjon (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret. Forvaltningslovens §§ 13 til 13 e og 13 g gjelder ikke.
Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 35 (ikr. 1 nov 1997), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 30 a.

Farmasøytisk industri, legemiddelgrossister og apotek kan kreve fremleggelse av ordinær politiattest, jf. politiregisterloven § 40. Attesten avgrenses til å omfatte overtredelser av narkotikalovgivningen.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 30 b.

Sektoravgift og gebyr etter denne loven er tvangsgrunnlag for utlegg.
Tilføyd ved lov 27 apr 2018 nr. 14 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 675).

Kap. X. Straff, inndragning og tvangsinndrivelse.

Overskriften endret ved lov 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423). Overskrift **endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid

Kongen bestemmer).

§ 31.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov, eller forskrifter, forbud eller påbud som er gitt med hjemmel i loven, straffes med bøter eller med fengsel i inntil 3 måneder, eller med begge deler. Ved overtredelse av forordning om legemidler til dyr kommer straff bare til anvendelse ved overtredelse av artikkel 88 nr. 1 bokstav c og 99 nr. 1.

Besittelse og bruk av narkotika, jf. § 24 første ledd, og erverv, besittelse og bruk av dopingmidler, jf. § 24 a første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder, eller begge deler.

Dersom den straffbare handling gjelder overdragelse av legemiddel som ikke regnes som narkotika og det foreligger særlig skjerpende omstendigheter, er straffen bøter eller fengsel i inntil 2 år, eller begge deler.

Forsøk straffes som fullbyrdet overtredelse.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 28 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 638), 14 juni 2013 nr. 38 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 616), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2022 nr. 54 (i kraft 16 sep 2022 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1576). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 31 a.

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 32.

Dersom vilkårene for inndragning etter straffeloven er oppfylt, kan påtalemyndigheten beslutte at beslaglagte stoffer som er oppført på narkotikalisten inndras. Beslutningen skal være skriftlig og begrunnet. Eieren eller besitteren skal så vidt mulig underrettes om påtalemyndighetens beslutning og kan kreve saken forelagt for retten innen 1 måned etter at beslaget ble foretatt.

Departementet bestemmer hva som skal gjøres med inndratte legemidler.

Departementet bestemmer også hva som skal gjøres med narkotika som er å regne som hittegods.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 28 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 638), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 33. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423), opphevet ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533). **Tilføyes** ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kap. XI. Ikrafttredelse. Endringer i andre lover.

§ 34.

Loven trer i kraft fra den tid EØS-avtalen trer i kraft for Norge.[1]

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov av 20. juni 1964 nr. 5 om legemidler m.v.

Fra samme tidspunkt gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Endret ved lov 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423), tidligere § 33.

1 Fra 1 jan 1994.

Lov om planteforedlerrett (planteforedlerloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Planteforedlerrett. Virkeområde

Den som har foredlet en plantesort eller som foredlerens rett er gått over til (sortseieren), kan i samsvar med denne lov etter søknad få enerett til å utnytte sorten ervervsmessig som nevnt i § 3 (planteforedlerrett).

Planteforedlerrett meddeles for plantesorter som tilhører de planteslekter eller plantearter som Kongen har fastsatt at loven skal gjelde for.

Planteforedlerrett kan bare gis til sortseiere som

a. har bopel eller sete her i riket eller
b. er statsborger av eller har bopel eller sete i en stat som er medlem av Den internasjonale union for beskyttelse av nye plantesorter.

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak bestemme at planteforedlerrett kan meddeles i andre tilfeller enn nevnt i første punktum.

Endret ved lov 22 des 1995 nr. 82 (ikr. 1 apr 1996).

§ 2. Vilkår for meddelelse av planteforedlerrett. Prioritet

Planteforedlerrett kan bare meddeles for sorter

a. som klart kan skilles fra alle andre sorter som var kjent på søknadsdagen, jf. annet ledd,
b. som er tilstrekkelig ensartede,
c. som er stabile i de kjennetegn som gjør at sorten klart kan skilles fra andre sorter som nevnt i bokstav a, under formering på den måten som sortseieren har angitt, og
d. som ikke er solgt eller utbudt for salg med sortseierens samtykke
    1. her i riket forut for søknadsdagen, eller
    2. i utlandet tidligere enn seks år forut for søknadsdagen når det gjelder trær og vinranker og tidligere enn fire år forut for søknadsdagen når det gjelder andre planter.

En plantesort anses som kjent etter første ledd bokstav a dersom materiale av sorten ervervsmessig er solgt eller utbudt for salg. Sorten anses også som kjent dersom den er inntatt i en offisiell sortsliste, finnes i en allment tilgjengelig referansesamling, er nøye beskrevet i et allment tilgjengelig skrift eller er kommet til allmennhetens kjennskap på annen måte. En sort som er beskrevet i en søknad om planteforedlerrett eller patent eller om opptak i en offisiell sortsliste her i riket eller i en annen stat, anses som kjent fra søknadstidspunktet dersom søknaden leder til meddelelse av planteforedlerrett eller patent eller opptak i sortslisten.

Har sortseieren søkt om planteforedlerrett eller patent for en sort i en eller flere andre stater som er medlem av Den internasjonale union for beskyttelse av nye plantesorter, og innen tolv måneder fra søknadstidspunktet for den første søknaden søker om planteforedlerrett for sorten her i riket, skal søknaden her i riket i forhold til første ledd bokstav a og d anses som inngitt samtidig med den første søknaden dersom sortseieren begjærer det. Kongen fastsetter ved forskrift de nærmere vilkår for å påberope slik prioritet og kan ved forskrift fastsette at prioritet kan påberopes i andre tilfeller enn nevnt i første punktum.

§ 3. Planteforedlerrettens innhold

Planteforedlerrett innebærer at andre enn sortseieren ikke kan utnytte sorten

ervervsmessig uten sortseierens samtykke ved å

a. fremstille plantemateriale av sorten med sikte på at materialet skal utbys for salg til eller på annen måte tilbys for formeringsformål,
b. innføre plantemateriale av sorten med sikte på at materialet skal utbys for salg til eller på annen måte tilbys for formeringsformål, eller
c. utby plantemateriale av sorten for salg til formeringsformål eller på annen måte tilby plantemateriale av sorten for formeringsformål.

For prydplanter innebærer dessuten planteforedlerretten at andre enn sortseieren ikke uten dennes samtykke kan utnytte planter eller deler av planter av sorten som formeringsmateriale for ervervsmessig produksjon av snittblomster eller annet materiale for prydformål.

Sortseierens samtykke er ikke nødvendig for bruk av en beskyttet sort ved foredling av en ny sort og for utnyttelse av den nye sorten. Sortseierens samtykke er likevel nødvendig dersom gjentatt bruk av den beskyttede sorten er nødvendig for ervervsmessig fremstilling av den nye sorten.

Sortseierens samtykke er ikke nødvendig for utnyttelse som nevnt i første ledd bokstav b og c av plantemateriale som av sortseieren eller med dennes samtykke er brakt i omsetning innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet.

Kapittel 2. Søknad om planteforedlerrett og behandling av søknaden

§ 4. Søknaden

Søknad om meddelelse av planteforedlerrett for en sort inngis skriftlig til Plantesortsnemnda.

Søknaden skal inneholde en beskrivelse av sorten med særskilt angivelse av de kjennetegn som skiller den fra andre sorter. Søknaden skal inneholde forslag til sortsnavn. Foredlerens navn og adresse skal angis. Er søkeren en annen enn foredleren, skal dessuten grunnlaget for søkerens rett til sorten angis.

I søknaden skal det opplyses om tidligere utnyttelse av sorten som etter § 2 første ledd bokstav d kan være til hinder for meddelelse av planteforedlerrett, eller det skal opplyses at sorten ikke er utnyttet på en slik måte. I søknaden skal det dessuten opplyses om opprinnelsen for plantematerialet som ligger til grunn for sorten og tradisjonell kunnskap som er brukt ved foredlingen i samsvar med lov 15. desember 1967 nr. 9 om patenter § 8 b første til tredje ledd. Brudd på opplysningsplikten etter annet punktum er straffbart så langt det følger av straffeloven § 221, men opplysningsplikten berører ikke behandlingen av søknaden eller gyldigheten av planteforedlerretten.

Plantesortsnemnda kan pålegge søkeren innen en fastsatt frist å fremskaffe det plantemateriale og gi de opplysninger som er nødvendige for undersøkelsen av sorten etter § 9. En søker som påberoper prioritet etter § 2 tredje ledd, kan ikke pålegges å gjøre dette som en del av søknaden og kan ikke pålegges å gjøre det tidligere enn fire år etter prioritetsfristens utløp, med mindre den søknaden som begrunner prioriteten, er avslått eller trukket.

Søkeren skal betale en søknadsavgift fastsatt i forskrift.

I samme søknad kan det bare søkes om beskyttelse av én sort.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5. Sortsnavn

Sortsnavnet skal være egnet til å skille sorten fra andre sorter.

Som sortsnavn kan ikke nyttes en betegnelse som

a. bare består av tall med mindre det er alminnelig praksis ved navngivning av en slik sort,
b. er egnet til å villede,
c. strider mot lov eller den offentlige orden eller er egnet til å vekke forargelse,
d. kan forveksles med en betegnelse som er innført eller søkt innført i Plantesortsregisteret eller er innført i et register over beskyttede sorter i en fremmed stat som navn på en annen sort av samme eller nærstående art, eller som allerede nyttes som betegnelse for en sort eller formeringsmateriale av en sort av samme eller nærstående art,
e. kan forveksles med et varemerke, navn, foretaksnavn eller annet kjennetegn som en annen enn søkeren har beskyttelse for på en slik måte at betegnelsen ikke vil kunne registreres som varemerke for plantemateriale eller varer av lignende slag, eller
f. kan forveksles med et varemerke for plantemateriale eller varer av lignende slag som søkeren har beskyttelse for.

Har søkeren søkt om beskyttelse for sorten i en fremmed stat som er medlem av Den internasjonale union for beskyttelse av nye plantesorter, skal det benyttes samme sortsnavn her i riket som i den fremmede staten med mindre det sortsnavnet som er benyttet i den fremmede staten, strider mot første eller annet ledd, eller av en annen grunn er uegnet som sortsnavn her i riket.

Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 6. Foreløpig prøving av søknaden

Oppfyller ikke søknaden og sortsnavnet §§ 4 og 5, eller viser søknaden at det forøvrig er noe til hinder for å imøtekomme den, skal søkeren oppfordres til innen en fastsatt frist å uttale seg eller foreta retting.

Unnlater søkeren innen fristens utløp å uttale seg eller foreta retting av en påpekt mangel, skal søknaden henlegges. Behandlingen av søknaden gjenopptas dersom søkeren innen fire måneder etter utløpet av fristen uttaler seg eller foretar retting og dessuten betaler en gjenopptakelsesavgift fastsatt i forskrift.

Foreligger det også etter at søkeren har uttalt seg eller foretatt retting, et hinder for å imøtekomme søknaden som søkeren har hatt anledning til å uttale seg om, skal søknaden avslås med mindre Plantesortsnemnda finner at søkeren bør gis ny oppfordring.

§ 7. Kunngjøring om søknaden

Oppfyller søknaden og sortsnavnet §§ 4 og 5 og søknaden ikke viser at det forøvrig er noe til hinder for å imøtekomme den, skal Plantesortsnemnda kunngjøre en melding om søknaden.

§ 8. Overføring av søknad

Godtgjør noen overfor Plantesortsnemnda at det er vedkommende og ikke søkeren som har retten til sorten, skal nemnda etter begjæring overføre søknaden til vedkommende. Vedkommende skal betale ny søknadsavgift.

Inntil en begjæring om overføring er endelig avgjort, skal både søkeren og den som har begjært overføring, gis adgang til å foreta de handlinger som er nødvendige for å hindre at søknaden blir henlagt eller avslått. I kunngjøringer i saken skal det opplyses at overføring er begjært.

§ 9. Undersøkelse av sorten

Plantesortsnemnda skal sørge for en undersøkelse av sorten med sikte på å klarlegge om den oppfyller vilkårene i § 2 første ledd bokstav a til c. Nemnda kan bestemme at sorten ikke skal undersøkes eller bare skal undersøkes delvis dersom den tidligere er undersøkt i forbindelse med søknad om planteforedlerrett i utlandet eller på annen måte.

Søkeren skal betale for undersøkelsen etter regler gitt i forskrift.

§ 10. Fortsatt behandling. Registrering og kunngjøring av planteforedlerrett

Når undersøkelsen av sorten er avsluttet, tas søknaden opp til fortsatt behandling. § 6 gjelder tilsvarende. Plantesortsnemnda kan pålegge søkeren å opplyse om sorten er beskyttet eller søkt beskyttet i andre stater og i tilfelle å gi opplysninger om alt som vedkommende stats planteforedlerrettsmyndighet har meddelt søkeren om vurderingen av søknaden.

Blir planteforedlerrett meddelt, føres sorten inn i Plantesortsregisteret. Meddelelsen kunngjøres med opplysning om at innsigelser mot meddelelsen kan fremsettes innen en fastsatt frist.

Henlegges eller avslås en søknad etter at den er kunngjort etter § 7, skal dette kunngjøres når avgjørelsen er blitt endelig. Det samme gjelder om en søknad trekkes etter at den er kunngjort.

§ 11. Fornyet behandling

Fremsettes det skriftlig overfor Plantesortsnemnda innsigelse mot meddelelsen av planteforedlerrett innen fristen fastsatt etter § 10 annet ledd, tas søknaden opp til fornyet behandling for avgjørelse av innsigelsen. § 6 gjelder tilsvarende. Det kunngjøres og registreres i Plantesortsregisteret at søknaden er tatt opp til fornyet behandling. Utfallet kunngjøres og registreres når det er blitt endelig.

§ 12. Klage og søksmål

Går Plantesortsnemndas endelige avgjørelse om søknaden imot søkeren, kan søkeren påklage avgjørelsen til Klagenemnden for industrielle rettigheter (Klagenemnden). Blir søknaden imøtekommet etter fornyet behandling, kan den som har reist innsigelse, påklage avgjørelsen til Klagenemnden. Plantesortsnemndas avgjørelse av en begjæring om overføring av en søknad kan også påklages til Klagenemnden. Klagen må inngis til Plantesortsnemnda innen to måneder fra den dag meddelelse om avgjørelsen ble sendt vedkommende. Klageren må betale en klageavgift fastsatt i forskrift.

Avslår Klagenemnden en søknad etter klage, kan søkeren bringe avslaget inn for domstolene innen to måneder fra meddelelse om avslaget ble sendt vedkommende. Søksmål rettes mot staten ved Klagenemnden.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

Kapittel 3. Planteforedlerrettens varighet. Årsavgifter

§ 13. Planteforedlerrettens varighet

En planteforedlerrett kan opprettholdes inntil utgangen av det tjuende kalenderår etter det året da planteforedlerretten ble meddelt. For trær og vinranker kan planteforedlerretten opprettholdes i tjuefem år.

For opprettholdelse av planteforedlerretten for kalenderårene etter det året da den ble meddelt, må det betales en årsavgift fastsatt i forskrift.

§ 14. Betaling av årsavgift

Årsavgiften forfaller til betaling på den første virkedag i det kalenderår den gjelder. Årsavgift kan ikke betales tidligere enn 1. juli i det foregående år. Årsavgift for det første kalenderåret etter det året da planteforedlerretten ble meddelt, forfaller tidligst to måneder etter at melding om meddelelsen ble sendt sortseieren.

Mot betaling av en tilleggsavgift fastsatt i forskrift, kan årsavgifter betales inntil seks måneder etter forfall.

Kongen kan ved forskrift gi regler om henstand eller fritak for årsavgifter.

Kapittel 4. Opphør av planteforedlerrett m.m.

§ 15. Avkall

Gir sortseieren overfor Plantesortsnemnda skriftlig avkall på planteforedlerretten, skal nemnda erklære retten for opphørt.

Dersom en begjæring om overføring av søknaden ikke er endelig avgjort, det er reist søksmål om overføring av planteforedlerretten, planteforedlerretten er pantsatt eller det er tatt utlegg i planteforedlerretten, kan planteforedlerretten ikke erklæres for opphørt før spørsmålet om overføring er endelig avgjort eller panteretten er falt bort.

Endret ved lov 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494).

§ 16. Unnlatt betaling av årsavgift

Betales ikke årsavgift i samsvar med §§ 13 og 14, opphører planteforedlerretten fra og med inngangen av det kalenderår det ikke er betalt avgift for.

§ 17. Ugyldighet eller overføring etter søksmål

En planteforedlerrett som er meddelt i strid med § 1 eller § 2 første ledd bokstav a eller d, skal etter søksmål kjennes ugyldig ved dom.

Søksmål om at en planteforedlerrett er ugyldig fordi den er meddelt til en annen enn den som er berettiget til sorten, kan bare reises av den som påstår å være berettiget. Retten kan i stedet for å kjenne planteforedlerretten ugyldig etter påstand overføre planteforedlerretten til vedkommende.

§ 18. Opphør etter vedtak av Plantesortsnemnda

Plantesortsnemnda skal treffe vedtak om opphør av en planteforedlerrett dersom

a. sortseieren ikke lenger er i stand til å forsyne Plantesortsnemnda med formeringsmateriale av sorten med de egenskaper den ved meddelelsen av planteforedlerretten ble angitt å ha, eller
b. sortseieren ikke innen en fastsatt frist fremskaffer det formeringsmateriale eller de dokumenter eller opplysninger som Plantesortsnemnda trenger for etterkontroll av sorten.

§§ 6 og 12 gjelder tilsvarende.

§ 19. Kunngjøring og registrering av opphør m.m.

Når en planteforedlerrett er endelig opphørt eller kjent ugyldig etter §§ 15 til 18, skal Plantesortsnemnda kunngjøre det og anmerke det i Plantesortsregisteret. Tilsvarende gjelder ved overføring av en planteforedlerrett.

Kapittel 5. Anvendelse, endring og sletting av sortsnavn

§ 20. Anvendelse av sortsnavn

Den som ervervsmessig utbyr for salg eller på annen måte tilbyr formeringsmateriale av en beskyttet sort, skal betegne sorten med det registrerte sortsnavnet. Det registrerte sortsnavnet skal benyttes også etter at beskyttelsen er opphørt.

Et sortsnavn som er registrert for en sort, skal ikke anvendes som betegnelse

for en annen sort av samme eller nærstående art eller for formeringsmateriale av en slik sort. Det samme gjelder betegnelser som kan forveksles med det registrerte sortsnavnet.

§ 21. Endring og sletting av sortsnavn

Er et sortsnavn registrert i strid med § 5 og feilen fortsatt foreligger, skal Plantesortsnemnda etter forslag fra sortseieren kunngjøre og registrere et nytt sortsnavn. Det samme gjelder om et sortsnavn ikke lenger oppfyller § 5 annet ledd bokstav b og c.

Plantesortsnemnda kan bestemme at et registrert sortsnavn som ikke lenger anvendes, skal slettes fra Plantesortsregisteret dersom planteforedlerretten har opphørt og sortseieren begjærer det eller det forøvrig er grunn til det.

Kapittel 6. Rettsvern

§ 21 a. Forbud mot inngrep

Den som har gjort inngrep i en annens rett etter denne loven, eller medvirket til det, kan ved dom forbys å gjenta handlingen. Den som har gjort vesentlige forberedelsestiltak, med sikte på å utføre en handling som vil utgjøre inngrep, eller på annen måte har opptrådt slik at det er særlig grunn til å frykte at vedkommende vil gjøre inngrep, kan ved dom forbys å gjennomføre handlingen.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 22. Straff

Den som begår inngrep i en planteforedlerrett, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

Dersom det foreligger særlig skjerpende omstendigheter, er straffen bøter eller fengsel inntil tre år. Ved vurderingen av om særlig skjerpende omstendigheter foreligger, skal det særlig legges vekt på den skade som er påført rettighetshaveren, herunder skade på rettighetshaverens kommersielle omdømme, den vinning som inngriperen har oppnådd, og omfanget av inngrepet for øvrig.

Den som overtrer reglene om anvendelse av sortsnavn i § 20, straffes med bøter.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022

iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 23. Vederlag og erstatning for inngrep

For forsettlig eller uaktsomt inngrep i en planteforedlerrett skal inngriperen betale til rettighetshaveren:

a. vederlag svarende til en rimelig lisensavgift for utnyttelsen, samt erstatning for skade som følge av inngrepet som ikke ville oppstått ved lisensiering,
b. erstatning for skade som følge av inngrepet, eller
c. vederlag svarende til vinningen som er oppnådd ved inngrepet.

Vederlag og erstatning fastsettes etter det av grunnlagene i bokstav a til c som er gunstigst for rettighetshaveren.

Er det handlet forsettlig eller grovt uaktsomt skal inngriperen, dersom rettighetshaveren krever det, i stedet for vederlag og erstatning fastsatt etter første ledd, betale vederlag svarende til det dobbelte av en rimelig lisensavgift for utnyttelsen.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende ved medvirkning.

For inngrep som har skjedd i god tro skal inngriperen i den grad det ikke fremstår som urimelig, betale vederlag svarende til en rimelig lisensavgift for utnyttelsen eller til vinningen som er oppnådd ved inngrepet.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer reglene om sortsnavn i § 20, plikter å erstatte det tap overtredelsen har medført.

Ansvaret etter første til tredje og femte ledd kan lempes etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 5-2.

Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 24. Tiltak for å hindre inngrep

For å hindre inngrep kan retten i den utstrekning det finnes rimelig, gi pålegg om forebyggende tiltak for plantemateriale som utgjør inngrep i en planteforedlerrett og for materialer og hjelpemidler som hovedsakelig er brukt, eller tilsiktet brukt, til å fremstille slikt plantemateriale. Slikt pålegg kan blant annet gå ut på at plantemateriale og materialer og hjelpemidler skal:

a. tilbakekalles fra handelen,
b. definitivt fjernes fra handelen,

c. ødelegges, eller
d. utleveres til rettighetshaveren.

Avgjørelsen av om tiltak skal pålegges og valget mellom mulige tiltak skal skje ut fra en forholdsmessighetsvurdering. Det skal blant annet tas hensyn til inngrepets alvorlighet, virkningene av tiltakene og tredjeparts interesser.

Første ledd gjelder tilsvarende i tilfeller som nevnt i § 21 a annet punktum.

Tiltak etter paragrafen her skal ikke være betinget av at rettighetshaveren yter kompensasjon til den tiltaket retter seg mot, og påvirker ikke rettighetshaverens rett til vederlag eller erstatning etter § 23. Tiltak skal gjennomføres for saksøktes regning hvis ikke særlige grunner taler mot det.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 24 a. Tillatelse til utnyttelse

I stedet for å fastsette tiltak etter §§ 21 a og 24 kan retten når helt særlige grunner foreligger, gi tillatelse til utnyttelse av en plantesort i planteforedlerrettens gyldighetstid eller en del av denne mot rimelig vederlag til rettighetshaveren og på passende vilkår for øvrig. Slik tillatelse kan bare gis til den som har handlet i aktsom god tro.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 24 b. Formidling av informasjon om dom i sak om inngrep

I dom i sak om inngrep kan retten bestemme at informasjon om dommen skal formidles på passende måte for inngriperens regning. Dette gjelder tilsvarende ved medvirkning til inngrep og i tilfeller som nevnt i § 21 a annet punktum.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 25. Midlertidig rettsvern

I den utstrekning en søknad fører til meddelelse av planteforedlerrett, gjelder § 3, § 21 a, § 23 første til tredje og femte og sjette ledd, §§ 24, 24 a og 24 b også for tidsrommet fra søknaden ble kunngjort etter § 7 til planteforedlerretten ble meddelt.

Foreldelsesfristen for krav etter denne paragrafen begynner ikke å løpe før planteforedlerretten er meddelt.
Endret ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

Kapittel 7. Ymse bestemmelser

§ 26. Plantesortsnemnda og Plantesortsregisteret m.m.

Plantesortsnemndas sammensetning, sete og adgang til å delegere avgjørelsesmyndighet m.m. fastsettes av Kongen. Nærmere bestemmelser om søknader om planteforedlerrett, om behandlingen av dem, om offentlighet for dokumentene i den enkelte sak og om å få sin sak tatt under behandling ved oversittelse av frister m.m. gis i forskrift.

Plantesortsregisteret føres av Plantesortsnemnda. Registeret er offentlig. Enhver kan kreve bekreftede utskrifter. Om anmerkninger i registeret og om virkningen av anmerkninger gjelder patentloven §§ 44 og 44 a tilsvarende. Nærmere regler om registeret, herunder om krav om anmerkninger i registeret og behandlingen av dem, og om gebyrer for utskrifter og anmerkninger gis i forskrift som fastsettes av Kongen. Gebyrsatsene for utskrifter og kopier skal fastsettes slik at de samlete inntektene ikke blir større enn de faktiske omkostningene ved formidling av informasjonen, med tillegg av en rimelig fortjeneste.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII).

§ 27. Adresse for korrespondanse

Meddelelser fra Plantesortsnemnda eller Klagenemnda til en søker, sortseier eller innsiger regnes alltid som avgitt når de er sendt til den adressen som vedkommende senest har oppgitt til Plantesortsnemnda eller Klagenemnda. Adressen innføres i plantesortsregistret. For søkere og sortseiere som har fullmektig, kan meddelelser som nevnt i første punktum sendes til fullmektigen.

Hvis den registrerte adressen viser seg å være feil, inntas meddelelsen eller et sammendrag i Norsk lysingsblad med opplysning om at dokumentet kan fås hos Plantesortsnemnda eller Klagenemnda.

Kan forkynnelse eller annen prosessuell meddelelse ikke skje ved den registrerte adressen eller hos fullmektigen, gjelder annet ledd tilsvarende for retten. Dokumentet anses i så fall som forkynt eller meddelt fire uker etter utgivelsen av Norsk lysingsblad.

Hvis en søker eller sortseier ellers har utpekt en fullmektig til å representere seg i forhold som gjelder søknaden eller planteforedlerretten, skal fullmektigens navn og adresse innføres i plantesortsregistret. Det samme

gjelder hvis en innsiger har utpekt en fullmektig til å representere seg i forhold som gjelder innsigelsen.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 28. Tvangslisens

Unnlater sortseieren å sørge for at formeringsmateriale av den beskyttede sorten blir utbudt for salg, eller på annen måte tilbudt, på rimelige vilkår og i det omfang som er nødvendig av hensyn til den nasjonale matforsyningen eller andre viktige allmenne interesser, kan den som vil utnytte sorten ved søksmål få tvangslisens til det såfremt det ikke foreligger rimelig grunn for unnlatelsen.

En patenthaver som ikke kan utnytte oppfinnelsen uten å krenke en eldre planteforedlerrett, kan mot passende vederlag få tvangslisens til å utnytte den beskyttede plantesorten. Tvangslisens meddeles bare hvis patenthaveren godtgjør at oppfinnelsen utgjør et viktig teknisk fremskritt av vesentlig økonomisk betydning i forhold til plantesorten.

Hvis en sortseier har fått tvangslisens til å utnytte en patentert oppfinnelse etter patentloven § 46 a første ledd, har patenthaveren krav på tvangslisens til å utnytte den beskyttede plantesorten på rimelige vilkår.

Patentloven §§ 49 til 50 a gjelder tilsvarende for tvangslisens etter paragrafen her. Retten eller Konkurransetilsynet kan pålegge sortseieren å utlevere nødvendig formeringsmateriale av sorten til tvangslisenshaveren.
Endret ved lov 19 des 2003 nr. 127 (ikr. 1 feb 2004 iflg. res. 23 jan 2004 nr. 155).

§ 29. Rettergangsbestemmelser

For Oslo tingrett reises søksmål om retten til en plantesort som det er søkt om planteforedlerrett for, søksmål om overføring av en planteforedlerrett, sivilt søksmål om inngrep i en planteforedlerrett og søksmål som nevnt i § 12 annet ledd, § 17, § 18 annet ledd jf. § 12 annet ledd og § 28.

Oslo tingrett er verneting for søkere og innehavere av planteforedlerretter dersom vedkommende ikke har bopel eller sete her i riket.

Patentloven §§ 64 til 66 gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 30. Ikrafttredelsesbestemmelser m.m.

Stortinget samtykker i at Norge slutter seg til Den internasjonale konvensjonen

for beskyttelse av nye plantesorter vedtatt 2. desember 1961 og endret 10. november 1972 og 23. oktober 1978.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen fastsetter.[1] § 30 første ledd trer likevel i kraft straks.

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

1 Fra 15 sep 1993 iflg. res. 14 mai 1993 nr. 345.

Lov om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer m.m. (genteknologiloven)

Kap. 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Denne loven har til formål å sikre at framstilling og bruk av genmodifiserte organismer og framstilling av klonede dyr skjer på en etisk og samfunnsmessig forsvarlig måte, i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling og uten helse- og miljømessige skadevirkninger.

Endret ved lov 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724).

§ 2. Lovens saklige virkeområde

Loven gjelder framstilling og bruk av genmodifiserte organismer. Loven gjelder også framstilling av klonede virveldyr og krepsdyr. Lovens bestemmelser om genmodifiserte organismer gjelder også for stoffer og produkter som består av eller inneholder genmodifiserte organismer.

Loven gjelder ikke for mennesker på noe trinn i utviklingen. Loven gjelder likevel for genmodifiserte humane celler som dyrkes i kultur.

Loven gjelder ikke for framstilling av genmodifiserte organismer ved hjelp av mutagenese eller cellefusjon (herunder protoplastfusjon) av planteceller fra organismer som kan utveksle genmateriale ved tradisjonelle foredlingsmetoder.

Loven får likevel anvendelse dersom fremstillingen skjer ved hjelp av teknikker som innebærer rekombinasjon av nukleinsyremolekyler eller bruk av genmodifiserte organismer som omfattes av denne lov.

Med mindre hensikten er å fremstille et klonet individ, gjelder loven ikke for kloning av gener, celler og vev.

Loven gjelder ikke for framstilling av ikke-genmodifiserte klonede dyr som også kan forekomme som resultat av naturlige biologiske prosesser.

Endret ved lover 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724), 20 juni 2025 nr. 89 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1126).

§ 3. Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder i riket, herunder Svalbard og Jan Mayen. Videre gjelder loven for de norske biland i Antarktis, innenfor Norges økonomiske sone og på den norske del av kontinentalsokkelen.

§ 3 a. Meldeplikt ved etablering av norsk genteknologisk virksomhet i utlandet

Kongen kan gi forskrift om meldeplikt for norske personer eller selskap som etablerer genteknologisk virksomhet i utlandet. Med genteknologisk virksomhet menes her virksomhet som faller inn under lovens saklige virkeområde, jf § 2.
Tilføyd ved lov 23 feb 1996 nr. 8.

§ 4. Definisjoner

I denne lov menes med:

a. mikroorganismer: enhver cellulær eller ikke-cellulær mikrobiologisk enhet som er i stand til å formere seg eller til å overføre genetisk materiale, herunder virus, viroider og dyre- og planteceller i kultur
b. organisme: enhver biologisk enhet som kan formere seg eller overføre genmateriale,
c. genmodifisert organisme (GMO): en organisme, unntatt mennesker, der genmaterialet er endret på en måte som ikke forekommer ved naturlig formering eller naturlig rekombinasjon
d. klonet dyr: et dyr som har likt eller tilnærmet likt arvemateriale som et annet dyr
e. kloning av dyr: enhver teknikk for framstilling av dyr med likt eller tilnærmet likt arvemateriale.

Teknikker som gir opphav til en genmodifisert organisme etter første ledd bokstav c, omfatter blant annet:

1. teknikker som innebærer rekombinasjon av nukleinsyrer, og teknikker som omfatter dannelse av nye kombinasjoner av

genmateriale ved at nukleinsyremolekyler produsert på en hvilken som helst måte utenfor en organisme settes inn i et virus, bakterieplasmid eller annet vektorsystem, samt at de innføres i en vertsorganisme som de ikke naturlig forekommer i, men der de er i stand til videre formering

2. teknikker som innebærer direkte innføring i en organisme av arvestoff som er laget utenfor organismen, herunder mikroinjeksjon, makroinjeksjon og mikroinnkapsling
3. cellefusjonsteknikker (herunder protoplastfusjon) eller hybridiseringsteknikker der levende celler med nye kombinasjoner av arvbart genmateriale dannes ved fusjon av to eller flere celler ved hjelp av metoder som ikke forekommer naturlig.

Med mindre teknikkene innebærer bruk av rekombinerte nukleinsyremolekyler eller genmodifiserte organismer, gir følgende teknikker ikke opphav til en genmodifisert organisme etter første ledd bokstav c:

a. befruktning in vitro,
b. naturlige prosesser som konjugasjon, transduksjon, transformasjon,
c. frembringing av polyploidi.

Endret ved lover 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724), 20 juni 2025 nr. 89 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1126).

Kap. 2. Innesluttet bruk av genmodifiserte organismer

Overskriften endret ved lov 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724).

§ 5. Definisjon

Med innesluttet bruk menes enhver arbeidsoperasjon hvor genmodifiserte organismer blir framstilt, dyrket, lagret, destruert eller brukt på annen måte, i et lukket system hvor det anvendes fysiske inneslutningstiltak, eventuelt i kombinasjon med andre særskilte inneslutningstiltak, for å begrense organismenes kontakt med mennesker og miljø slik at disse sikres et høyt nivå av sikkerhet.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 92 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 668).

§ 6. Sikkerhetstiltak ved innesluttet bruk

Innesluttet bruk skal skje i laboratorier og anlegg som er godkjent etter annet ledd, og i samsvar med god mikrobiologisk praksis. Brukeren skal sørge for de nødvendige sikkerhetstiltak for å hindre helse- og miljømessige skadevirkninger, herunder tiltak for å begrense skadevirkninger ved utilsiktet utslipp av genmodifiserte organismer. Det skal føres protokoll over all innesluttet bruk av genmodifiserte organismer.

Laboratorier og andre anlegg for innesluttet bruk av genmodifiserte organismer skal være godkjent av Kongen.

Kongen kan gi forskrift om sikkerhetstiltak ved innesluttet bruk og om det nærmere innhold i plikten til å føre protokoll.

Kongen kan ved forskrift gjøre unntak fra regler i denne bestemmelsen for nærmere bestemte former for undervisningsvirksomhet.

§ 7. Meldeplikt eller godkjenning

Innesluttet bruk av genmodifiserte organismer skal meldes eller godkjennes i samsvar med forskrift gitt av Kongen. Det kan i forskriften gjøres unntak for nærmere bestemte former for undervisningsvirksomhet.

Uansett forskrift etter første ledd, kreves det godkjenning for følgende former for innesluttet bruk:

a. genmodifisering av virveldyr som innebærer arvelige endringer med mindre det gjelder forsøk som er godkjent etter dyrevelferdsloven § 13
b. overføring av humant genmateriale til dyr, planter eller mikroorganismer, som ikke skjer i forsknings- eller forsøkssammenheng for å kartlegge arvestoffets oppbygging, egenskaper og funksjoner
c. framstilling og bruk av genmodifiserte organismer for omsetning eller annen utnytting i næring.

Kongen kan i forskrift bestemme at produksjon som nevnt i bokstav c for bestemte typer eller mengder av genmodifiserte organismer i stedet skal være meldepliktig.

Reglene om meldeplikt og krav om godkjenning etter denne bestemmelsen gjelder ikke for framstilling og bruk av dyrehybridceller for produksjon av monoklonale antistoffer eller for isolering av kromosomer og kromosomfragmenter.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 89 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr.

1126).

§ 8. Konsekvensutredning ved innesluttet bruk

Kongen kan kreve at den som søker om godkjenning av innesluttet bruk, skal sørge for en konsekvensutredning for å klarlegge konsekvensene av utilsiktede utslipp av genmodifiserte organismer. § 11 første ledd annet punktum og annet ledd gjelder tilsvarende.

Kap. 3. Utsetting av genmodifiserte organismer

Overskriften endret ved lov 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724).

§ 9. Definisjon

Med utsetting forstås enhver framstilling og bruk av genmodifiserte organismer som ikke regnes som innesluttet bruk etter § 5.

Som en utsetting etter loven regnes bl.a.:

a. utsetting av genmodifiserte organismer i forskningsøyemed (feltforsøk)
b. utsetting av genmodifiserte organismer i næringsøyemed, til opprenskningsformål, o.l.
c. bruk av genmodifiserte organismer i veksthus, akvakulturinnretning, dyrestaller o.l., med mindre slike er godkjent for innesluttet bruk som en del av et godkjent laboratorium eller annet anlegg
d. rutineutslipp av genmodifiserte organismer fra innesluttet bruk
e. deponering av avfall som inneholder levende genmodifiserte organismer
f. omsetning av et produkt som består av eller som inneholder genmodifiserte organismer
g. import av genmodifiserte organismer
h. transport av genmodifiserte organismer
i. eksport.

Endret ved lover 23 feb 1996 nr. 8, 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006).

§ 10. Krav om godkjenning

Utsetting av genmodifiserte organismer kan bare skje etter godkjenning av Kongen. Utsetting som nevnt i § 9 bokstav a, b, c og f skal som hovedregel bare kunne skje trinnvis. Et produkt kan ikke godkjennes for omsetning før det er tilfredsstillende utprøvd i naturmiljøer som vil bli berørt av den planlagte bruk. Det kreves ikke godkjenning av annen utsetting av et produkt som er godkjent for omsetning etter denne bestemmelsen.

Utsetting av genmodifiserte organismer kan bare godkjennes når det ikke foreligger fare for miljø- og helsemessige skadevirkninger. Ved avgjørelsen skal det dessuten legges vesentlig vekt på om utsettingen har samfunnsmessig nytteverdi og er egnet til å fremme en bærekraftig utvikling.

Utsetting som nevnt i § 9 bokstav a kan godkjennes uten noen vurdering av etikk, samfunnsnytte eller bærekraft.

Ved søknad om klinisk utprøving av legemidler til mennesker skal det ikke gjøres noen vurdering etter denne loven av etikk, samfunnsnytte eller bærekraft.

Kongen kan ved forskrift bestemme at utsetting som nevnt i § 9 bokstav g og h kan skje uten forutgående godkjenning når nærmere fastsatte vilkår er oppfylt, f.eks. vilkår om særskilt emballasje og merking av produkter. Det kan bestemmes at slik utsetting i stedet skal være meldepliktig.

Det kreves ikke godkjenning av eller melding om eksport, med mindre annet er bestemt ved forskrift gitt av Kongen.

Kongen kan i forskrift bestemme at bestemte typer genmodifiserte organismer kan settes ut i bestemte miljøer uten godkjenning etter første ledd første punktum. Slik utsetting skal i stedet være meldepliktig.

Endret ved lover 23 feb 1996 nr. 8, 14 juni 2013 nr. 52, 20 juni 2025 nr. 89 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1126).

§ 10 a. Godkjenning av et produkt som er godkjent i et annet EØS-land

Det kreves ikke godkjenning for omsetning av et produkt som er godkjent for omsetning i et annet EØS-land etter reglene fastsatt i EØS-avtalen vedlegg XX punkt 25d (rådsdirektiv 2001/18/EF). Myndighetene etter loven her kan forby eller begrense omsetning som medfører risiko for helse eller miljø, eller som for øvrig er i strid med denne lovs formål. Produktet er tillatt omsatt i Norge inntil norske myndigheter eventuelt nedlegger forbud.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 89 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1126).

§ 11. Konsekvensutredning

Søknad om godkjenning av en utsetting etter § 10 skal inneholde konsekvensutredning for å klarlegge risikoen for helse- og miljømessige skadevirkninger og andre følger av utsettingen. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om blant annet utredningens innhold og om unntak fra utredningsplikten.

Kongen kan i tillegg til konsekvensutredningen kreve ytterligere opplysninger og undersøkelser før søknaden avgjøres.

Søknad om utsetting som nevnt i § 9 annet ledd bokstav a skal inneholde

a. vurdering av miljørelaterte helsekonsekvenser
b. vurdering av relevante miljøaspekter slik som spredningspotensialet og
c. risikohåndteringstiltak for å begrense helse- og miljøskade fra utsettingen

Godkjenningsmyndigheten kan gjøre helt eller delvis unntak fra kravene til konsekvensutredning når det er i overensstemmelse med anbefalinger fra Vitenskapskomiteen for mat og miljø og Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet.

Et produkt som fyller et spesielt stort udekket behov og hvor behovet ikke kan dekkes på annen måte, kan gis en betinget godkjenning basert på noe mindre dokumentasjon på helse- eller miljømessige skadevirkninger enn det som kreves etter § 11. Datagrunnlaget skal fylles på i etterkant.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 89 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1126).

Kap. 3a. Kloning

Kapitlet tilføyd ved lov 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724).

§ 11 a. Forbud mot kloning av dyr

Det er forbudt å klone virveldyr og krepsdyr.
Tilføyd ved lov 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724).

§ 11 b. Dispensasjon

Departementet eller den departementet utpeker, kan etter søknad gi dispensasjon fra forbudet i § 11 a for kloning i biologisk og medisinsk grunnforskning eller medisinsk virksomhet. For dispensasjon for kloning i medisinsk virksomhet er det et vilkår at formålet er å oppnå nye behandlingsmåter og forebyggende tiltak for mennesker og dyr, og at det er en balanse mellom dyreetiske hensyn og forventet nytte.

Dispensasjonsadgangen omfatter ikke kloning av primater.

Søknad om dispensasjon skal inneholde en avveining mellom nytteverdi og de belastninger dyret utsettes for, herunder hensynet til dyrets integritet, instinkter og trivsel. Den som søker om å framstille klonede dyr, skal utrede de alternative metoder som eksisterer og redegjøre for disse i søknaden.

Kongen kan gi forskrift om det nærmere innhold i søknad om dispensasjon.
Tilføyd ved lov 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724, se dens II).

§ 11 c. Krav til virksomheten

Det skal føres protokoll over virksomhet som drives i medhold av tillatelse etter § 11 b første ledd. Myndighetene kan kreve utlevert opplysninger om kloning i medhold av tillatelse etter § 11 b første ledd til bruk i offentlige registre om kloningsvirksomhet.

Lokalitetene som benyttes til kloning i medhold av tillatelse etter § 11 b første ledd skal være egnet til formålet og utstyrt og innredet for de funksjoner som skal utføres.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere krav til virksomheten, krav til innholdet i plikten til å føre protokoll og krav til opplysninger til bruk i myndighetenes registrering av kloning av dyr.
Tilføyd ved lov 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724).

Kap. 4. Gjennomføring av loven. Håndhevingsbestemmelser

§ 12. Offentlighet

Offentleglova gjelder for saker som behandles etter denne loven. Selv om opplysninger ellers skal være offentlige etter andre og tredje ledd, gjelder unntakene i offentleglova §§ 20 og 21.

I saker om innesluttet bruk skal, uten hinder av taushetsplikt, følgende opplysninger alltid være offentlige:

a. beskrivelse av den genmodifiserte organismen, brukerens navn og adresse, formålet med bruken og bruksstedet
b. metoder og planer for overvåking og beredskap
c. vurderinger av hvilke virkninger som kan forutses.

I saker om utsetting skal opplysningene alltid være offentlige. Etter anmodning fra søkeren kan følgende opplysninger unntas fra innsyn hvis det dokumenteres at innsyn kan skade søkers interesser vesentlig:

a. opplysninger om fremstillings- eller produksjonsprosessen, unntatt opplysninger som er relevante for sikkerhetsvurderingen
b. opplysninger om kommersielle forbindelser mellom en produsent eller importør og søkeren eller innehaveren av godkjenningen
c. opplysninger som viser søkerens anskaffelser, markedsandeler eller forretningsstrategier
d. opplysninger om DNA-sekvenser, unntatt sekvenser som brukes til å påvise, identifisere og kvantifisere transformasjonshendelsen (genmodifiseringshendelsen)
e. opplysninger om avlsmønstre og avlsstrategier.

Tredje ledd andre punktum gjelder ikke risikovurderinger eller opplysninger som inngår i konklusjonene til relevante vitenskapelige utvalg eller i konklusjonene i vurderingsrapportene, og som gjelder påregnelige virkninger for menneskers helse, dyrehelse eller miljøet. Tredje ledd andre punktum gjelder heller ikke dersom hastetiltak er nødvendige for å beskytte menneskers eller dyrs helse eller miljøet, for eksempel i nødssituasjoner. Departementet kan gi forskrift om at også andre opplysninger kan unntas fra innsyn i saker om utsetting.
Endret ved lover 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 20 mai 2022 nr. 30 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 885), 20 juni 2025 nr. 89 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1126).

§ 13. Offentlig høring

Ved saker som krever godkjenning etter denne loven, kan godkjenningsmyndigheten bestemme at det skal gjennomføres en offentlig høring. Det skal alltid gjennomføres offentlig høring i saker som gjelder godkjenning av søknad om utsetting av genmodifiserte organismer. Høring skal holdes i god tid før søknaden blir avgjort. Høringsprosessen må gjennomføres på en måte som sikrer at allmennheten, og i særlig grad berørte interessegrupper, får tilgang til relevant informasjon og gis en reell mulighet til å

komme med synspunkter og kommentarer i saken. Beslutningen om at offentlig høring skal holdes, skal kunngjøres.
Endret ved lov 9 mai 2003 nr. 31 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 des 2003 nr. 1431).

§ 14. Merkeplikt

Kongen kan gi forskrift om merking av produkter som består av eller inneholder genmodifiserte organismer eller produkter fra klonede dyr.
Endret ved lov 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724).

§ 15. Vilkår i en godkjenning

I en godkjenning etter §§ 6 annet ledd, 7 eller 10, eller i en dispensasjon etter § 11 b, kan det fastsettes vilkår. Slike vilkår kan gjelde bl.a. valg av tekniske framgangsmåter og innsatsfaktorer som er best ut fra hensynet til helse og miljø, plikt til å tegne forsikring eller stille sikkerhet for ansvar etter §§ 21 og 23 og tiltak for å forebygge eller begrense mulige skadevirkninger. Godkjenningen kan gjøres tidsbegrenset.
Endret ved lov 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724).

§ 16. Endring og tilbakekall av en godkjenning

Vilkårene for en godkjenning kan endres av Kongen, og om nødvendig kan godkjenningen kalles tilbake dersom:

a. det viser seg at den aktuelle bruk medfører større risiko for helse eller miljø enn forutsatt da bruken ble godkjent, eller
b. ny teknologi gjør det mulig å minske risikoen for helse- eller miljømessige skadevirkninger, eller
c. det for øvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

§ 17. Tilsyn og internkontroll

Kongen bestemmer hvem som skal føre tilsyn med gjennomføringen av denne lov og vedtak i medhold av loven.

Kongen kan gi forskrift om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.
Endret ved lov 23 feb 1996 nr. 8.

§ 18. Rett til gransking

Tilsynsmyndigheten har adgang til inspeksjon av ethvert sted der det foregår virksomhet som er omfattet av denne lov. Tilsynsmyndigheten kan kreve å få granske dokumenter og annet materiale som kan ha betydning for dens gjøremål etter loven.
Endret ved lov 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724).

§ 19. Opplysningsplikt

Enhver som driver virksomhet som omfattes av denne lov, plikter etter pålegg fra tilsynsmyndigheten og uten hinder av taushetsplikt, å gi de opplysninger som er nødvendig for at tilsynsmyndigheten kan gjennomføre sine oppgaver etter loven. Opplysninger kan også kreves fra andre offentlige myndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder.

Tilsynsmyndigheten skal umiddelbart varsles dersom det oppstår uhell eller andre uforutsette forhold ved framstilling og bruk av genetisk modifiserte organismer.
Endret ved lov 7 mai 2004 nr. 22 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 7 mai 2004 nr. 724).

§ 20. Pålegg om stans av virksomhet

Tilsynsmyndigheten kan gi pålegg om øyeblikkelig stans av virksomhet som utføres i strid med loven eller vedtak i medhold av loven. Det samme gjelder dersom framstilling og bruk av genmodifiserte organismer i medhold av loven eller vedtak i medhold av loven, viser seg å medføre fare for helse- eller miljømessige skadevirkninger. Om nødvendig kan pålegg om stans gjennomføres med hjelp fra politiet.

§ 21. Plikt til å avverge og begrense skade

Når genmodifiserte organismer er kommet ut i miljøet i strid med loven eller vedtak i medhold av loven, skal den ansvarlige for virksomheten treffe rimelige tiltak for å avverge eller begrense skader og ulemper. Det samme gjelder dersom genmodifiserte organismer er satt ut i miljøet i samsvar med vedtak etter loven, og det viser seg at bruken medfører større risiko for miljø eller helse enn forutsatt da bruken ble godkjent. Tilsynsmyndigheten kan pålegge den ansvarlige innen en fastsatt frist å gjennomføre oppsamling av eller treffe andre tiltak for å bekjempe organismene, herunder tiltak for å gjenopprette den

tidligere tilstand i miljøet så langt det er mulig. Gjennomføring av tiltak etter denne bestemmelse kan også finne sted på annens eiendom.

Etterkommes ikke pålegg etter første ledd innen fristen, kan tilsynsmyndigheten sørge for iverksetting av tiltakene på den ansvarliges bekostning. Det samme gjelder dersom pålegg etter første ledd kan medføre at iverksettelsen av de påkrevde tiltak forsinkes. Tilsynsmyndighetens utgifter er tvangsgrunnlag for utlegg.

Krav etter paragrafen her foreldes 5 år etter den dag da tiltakene ble gjennomført. Dersom den ansvarlige ikke var kjent da tiltakene ble gjennomført, foreldes kravet 5 år etter den dagen da tilsynsmyndigheten fikk eller burde ha skaffet seg nødvendig kunnskap om den ansvarlige. Har tilsynsmyndigheten truffet vedtak om krav på refusjon, løper fristen fra tidspunktet da endelig vedtak ble truffet. Kravet foreldes likevel senest 30 år etter at tiltakene ble gjennomført. For øvrig gjelder reglene i foreldelsesloven så langt de passer.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 52.

§ 21 a.[1] (Anmodning om å gjennomføre tiltak)

Enhver kan anmode tilsynsmyndigheten om å gi pålegg eller treffe tiltak etter §§ 20 til 21. Tilsynsmyndigheten har plikt til å vurdere en anmodning som er fremsatt av en fysisk eller juridisk person, som berøres eller ventes å bli berørt av helse- eller miljømessige skadevirkninger, eller som har tilstrekkelig interesse i saken. Anmodningen må underbygges med opplysninger som sannsynliggjør at det foreligger helse- eller miljømessige skadevirkninger eller overhengende fare for slike.

Tilsynsmyndighetens avgjørelse på grunnlag av anmodning som nevnt i første ledd annet punktum er enkeltvedtak også dersom pålegg ikke gis.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 52.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 1i (direktiv 2004/35/EF).

§ 22. Gebyr

Kongen kan gi forskrift om gebyrer for behandling av søknader om godkjenning etter denne lov eller forskrift i medhold av loven, og for kontrolltiltak som gjennomføres for å sikre at loven eller vedtak i medhold av loven blir fulgt. Gebyrer er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 23. Erstatning

Den som er ansvarlig for virksomhet etter loven her, har erstatningsansvar uten hensyn til egen skyld, når virksomheten ved utsetting eller utslipp i miljøet av genmodifiserte organismer volder skade, ulempe eller tap.

For øvrig gjelder reglene i forurensningsloven kapittel 8 om erstatning for forurensningsskade så langt de passer. Tilsynsmyndighetene etter loven her, trer istedenfor forurensningsmyndighetene i forurensningsloven § 58. Den som har myndighet til å gi en godkjenning etter loven her, trer istedenfor forurensningsmyndigheten i forurensningsloven § 63 annet og tredje ledd.

§ 24. Tvangsmulkt

Ved overtredelse av vilkår, påbud eller forbud gitt med hjemmel i denne lov, kan Kongen ilegge tvangsmulkt som påløper så lenge overtredelsen finner sted. Tvangsmulkten er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 25. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller vedtak truffet med hjemmel i disse bestemmelsene, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år.

Foreligger særlig skjerpende omstendigheter, kan fengsel inntil 4 år anvendes.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kap. 5. Bioteknologirådet

Overskriften endret ved lov 9 mai 2014 nr. 15 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 622).

§ 26. Bioteknologirådet

Kongen oppnevner et råd som på begjæring eller av eget tiltak skal gi uttalelse i saker etter denne lov og andre spørsmål om bioteknologi. Rådets uttalelser er offentlige, med mindre annet følger av lovbestemt taushetsplikt. § 12 gjelder tilsvarende for rådets uttalelser.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om rådets virksomhet og sammensetning.

Endret ved lov 9 mai 2014 nr. 15 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 622).

Kap. 6. Avsluttende bestemmelser

§ 27. Ikraftsetting

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Det kan bestemmes at forskjellige deler av loven skal tre i kraft til ulik tid.
1 Fra 1 sep 1993 med unntak av §§ 6, 7, 8, 9 bokstav g) og h) og 10 tredje ledd iflg. res. 20 aug 1993 nr. 811. Ved res. 11 feb 1994 nr. 124 ble § 6, § 7 og § 8 satt ikr. 1 mars 1994. Ved res. 13 nov 1998 nr. 1064 ble § 9 bokstav g) og h) og § 10 tredje ledd satt ikr. 1 jan 1999.

§ 28. Overgangsbestemmelser

– – –

§ 29. Endringer i andre lover

– – –

Lov om vederlag for visning av billedkunst og kunsthåndverk m.v.

§ 1. Vederlag for visning.

For offentlig visning av eksemplarer i offentlig eie av verk av billedkunst og kunsthåndverk og fotografiske verk skal det ytes vederlag gjennom årlige bevilgninger over statsbudsjettet. Det samme gjelder for offentlig visning av slike eksemplarer som er eid av institusjoner som mottar støtte fra det offentlige.

Vederlaget ytes kollektivt og utbetales til slike fond som nevnt i § 4 til støtte for visse opphavergrupper.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807).

§ 2. Grunnlaget for vederlagsberegningen.

Vederlaget beregnes etter en sats for hver visningsenhet. Departementet kan fastsette hva som skal regnes som en visningsenhet. Ved beregningen av antallet visningsenheter legges til grunn eksemplarer som nevnt i § 1 av verk som er skapt i Norge eller av norske billedkunstnere og kunsthåndverkere og som disponeres for offentlig visning. Beregningen av vederlaget skal bygge på statistikk over antall verk som disponeres til offentlig visning. Departementet kan bestemme hvilke visninger, samlinger m.v. som skal regnes med ved beregningen.

§ 3. Fastsettelsen av vederlag.

Vederlagssatsen for hver visningsenhet og antall verkseksemplarer som skal legges til grunn for beregningen av vederlaget, fastsettes ved avtale mellom staten og en felles sammenslutning som er godkjent av departementet, og som består av organisasjoner som representerer en vesentlig del av norske opphavere på området. Dersom det ikke oppnås enighet om avtale om vederlagssatser, kan hver av partene kreve mekling etter regler fastsatt av departementet.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807).

§ 4. Fordeling til fond.

Vederlaget fordeles til fond som forvaltes av opphaverorganisasjoner innen de områder loven gjelder. Fondenes vedtekter skal være godkjent av departementet.

Fondenes midler kan disponeres til fordel for opphavere, eller til fordel for formål som gjelder vedkommende gruppe opphavere. Ved utbetaling til enkelte opphavere skal det ikke kunne tas hensyn til organisasjonstilhørighet.

Departementet kan fastsette nærmere regler om fordeling av vederlaget og anvendelse av midlene.[1]
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807).
1 Jf. EØS-avtalen art. 4.

§ 5. Ikrafttredelse.

Loven trer i kraft straks.

Lov om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. (allmenngjøringsloven)

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å sikre utenlandske arbeidstakere lønns- og arbeidsvilkår som er likeverdige med de vilkår norske arbeidstakere har, og å hindre konkurransevridning til ulempe for det norske arbeidsmarkedet.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841).

§ 2. Lovens virkeområde

1. *(Arbeidstakere i Norge)*
Loven gjelder fastsetting av lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere som utfører arbeid i annens tjeneste i Norge. Departementet gir forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere, jf. arbeidsmiljøloven § 1-7.
2. (Arbeidstakere på skip mv.)
Loven omfatter

a. arbeidstakere på skip og flyttbare innretninger registrert i Norsk ordinært skipsregister (NOR)
b. arbeidstakere på skip i innenriksfart registrert enten i Norsk internasjonalt skipsregister (NIS) eller utenlandsk skipsregister.

Skip i innenriksfart etter første ledd omfatter:

a. skip som frakter last eller passasjerer mellom norske havner på fastlandet, men likevel ikke skip som utelukkende setter i land last eller passasjerer som kommer fra utenlandske havner, eller som utelukkende tar om bord last eller passasjerer som skal til utenlandske havner
b. cruiseskip som seiler mellom norske havner på fastlandet, også cruiseskip som utelukkende opererer ut fra én norsk havn, men likevel ikke cruiseskip som anløper norske havner på seilas fra eller til

en utenlandsk havn

c. skip som yter andre tjenester i norsk territorialfarvann ved fastlandet, men ikke fiske- og fangstfartøy, skip som tilhører Forsvaret eller benyttes i Forsvarets tjeneste, eller andre statlige skip som brukes utenfor næringsvirksomhet.

3. *(Petroleumsvirksomhet)*
Loven omfatter petroleumsvirksomhet som foregår i indre norsk farvann, i norsk sjøterritorium og på den norske del av kontinentalsokkelen, for så vidt gjelder undersøkelse, leteboring, utvinning, utnyttelse og rørledningstransport samt innretninger til bruk for slik virksomhet. Med disse begrensningene gjelder loven også for flyttbare innretninger under fremmed flagg. Loven omfatter bemannede undervannsoperasjoner i petroleumsvirksomheten utført fra fartøy eller innretning.

Departementet kan bestemme at loven skal omfatte petroleumsvirksomhet som foregår under norsk flagg på et annet lands kontinentalsokkel, samt fartøy under fremmed flagg som driver konstruksjons-, rørleggings- eller vedlikeholdsaktivitet på norsk sokkel.

Loven kommer også til anvendelse på virksomhet og innretninger som nevnt i nr. 3 første ledd på område utenfor kontinentalsokkelen så langt dette følger av folkeretten eller særskilt avtale med fremmed stat.

4. *(Svalbard)*
Loven gjelder for Svalbard.

5. *(Interlegal ufravikelighet)*
Loven omfatter arbeidsforhold som nevnt i denne paragraf selv om arbeidsforholdet for øvrig er regulert av et annet lands rett.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841, tidligere § 1-2), 28 mars 2025 nr. 4 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 28 mars 2025 nr. 545, gjelder for Longyearbyen og Ny-Ålesund), 20 juni 2025 nr. 109 (i kraft 1 juli 2025).
Endres ved lov 28 mars 2025 nr. 4 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3. Tariffnemnda

Kongen oppnevner en tariffnemnd. Tariffnemnda skal ha en leder og 4 andre faste medlemmer. Medlemmene, med personlige varamedlemmer, blir oppnevnt for tre år. Ett av medlemmene skal representere arbeidstakerinteresser, og ett arbeidsgiverinteresser.

I tillegg oppnevner departementet ett medlem fra den organisasjon som fremmer krav overfor nemnda og ett medlem fra dennes tariffmotpart i den tariffavtalen som kreves allmenngjort, såfremt ikke begge parter er blant de

faste medlemmene av Tariffnemnda, jf. første ledd. Disse medlemmene oppnevnes for den enkelte sak etter forslag fra partene.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841, tidligere § 2).

§ 4. Krav om allmenngjøring av tariffavtaler mv.

For at Tariffnemnda skal ta et krav om allmenngjøring av en tariffavtale til behandling, er det et vilkår at kravet er fremsatt av en arbeidstaker- eller arbeidsgiverorganisasjon som er part i avtalen og har innstillingsrett etter arbeidstvistloven § 39 første ledd. Bare slike organisasjoner kan kreve at nemnda realitetsbehandler et krav om allmenngjøring.

Organisasjon som nevnt i første ledd, må fremlegge dokumentasjon som gir grunn til å tro at lovens vilkår for å treffe vedtak om allmenngjøring er oppfylt, jf. § 5.

Tariffnemnda kan av eget tiltak treffe vedtak om allmenngjøring dersom allmenne hensyn krever slik regulering.
Endret ved lover 7 jan 2000 nr. 3 (ikr. 7 jan 2000 iflg. res. 7 jan 2000 nr. 13), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841, tidligere § 3), 18 des 2015 nr. 103.

§ 5. Vedtak om allmenngjøring av tariffavtaler mv.

Tariffnemnda kan treffe vedtak om at en landsomfattende tariffavtale helt eller delvis skal gjelde for alle arbeidstakere som utfører arbeid av den art avtalen omfatter, i en bransje eller en del av en bransje, med de begrensninger som følger av eller i medhold av arbeidsmiljøloven § 1-7.

Tariffnemnda kan treffe slikt vedtak dersom det er dokumentert at utenlandske arbeidstakere utfører eller kan komme til å utføre arbeid på vilkår som samlet sett er dårligere enn det som gjelder etter landsomfattende tariffavtaler for vedkommende fag eller bransje, eller det som ellers er normalt for vedkommende sted og yrke.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841).

§ 6. Vedtakets innhold

Vedtak om allmenngjøring etter § 5 kan bare gjelde de deler av tariffavtalen som regulerer de enkelte arbeidstakeres lønns- og arbeidsvilkår. Vedtak om

allmenngjøring for arbeidstakere på skip i innenriksfart kan bare gjelde de delene av tariffavtalen som regulerer de enkelte arbeidstakeres lønnsvilkår. I særlige tilfeller kan Tariffnemnda fastsette andre lønns- og arbeidsvilkår enn det som følger av tariffavtalen.

Dersom Tariffnemnda finner det nødvendig å fastsette lønns- og arbeidsvilkår på områder som også er regulert i annen lovgivning, skal dette begrunnes særskilt.

I tillegg til de opplysninger som er nevnt i forvaltningsloven § 38 første ledd bokstavene a og b, skal nemndas vedtak inneholde:

a. en nærmere angivelse av de tariffavtalebestemmelser som allmenngjøres og de bestemmelser om lønns- og arbeidsvilkår som fastsettes i medhold av første eller andre ledd foran,
b. bestemmelser om tidspunktet for vedtakets ikrafttreden.

De lønns- og arbeidsvilkår som er fastsatt i Tariffnemndas vedtak, skal gjelde som ufravikelige minstevilkår i arbeidsforholdet mellom en arbeidstaker som omfattes av vedtaket og dennes arbeidsgiver.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841), endret ved lov 20 juni 2025 nr. 109 (i kraft 1 juli 2025).

§ 7. Vedtakets gyldighetstid

Vedtak etter § 5 gjelder inntil Tariffnemnda treffer nytt vedtak. Vedtaket opphører likevel å gjelde dersom partene i tariffavtalen ikke har krevet nytt vedtak innen en måned etter at tariffavtalen er avløst av en ny avtale.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841, tidligere § 4).

§ 8. Vilkår for å videreføre vedtak om allmenngjøring av tariffavtaler mv.

Dersom en part i en allmenngjort tariffavtale fremmer krav om nytt vedtak om allmenngjøring i samme sak, kan Tariffnemnda treffe slikt vedtak uten at det fremlegges ny dokumentasjon for lønns- og arbeidsvilkårene i bransjen.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841).

§ 9. Saksbehandling

For Tariffnemndas behandling av saker etter loven gjelder lov av 10. februar

1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker, likevel slik at opplysning av saken kan foregå i høringsmøter. Kongen kan gi nærmere regler om saksbehandlingen i Tariffnemnda, herunder regler som fraviker forvaltningslovens regler.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841, tidligere § 6).

§ 10. Opplysningsplikt

Etter pålegg fra Tariffnemnda plikter offentlige myndigheter uten hinder av taushetsplikt å gi alle opplysninger om lønns- og arbeidsvilkår som nemnda finner det nødvendig å få kjennskap til som ledd i saksforberedelsen. Det samme gjelder arbeidsgiver, den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten, virksomhetens arbeidstakere og enhver annen som er knyttet til virksomheten.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841, tidligere § 7).

§ 11. Tilsyn med lønns- og arbeidsvilkår

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at lønns- og arbeidsvilkår som følger av vedtak om allmenngjøring blir overholdt. Arbeidstilsynet fører også tilsyn med at oppdragsgivers plikter gitt i medhold av § 12 blir overholdt.

Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av vedtak om allmenngjøring og plikter i medhold av § 12. Det kan herunder gis pålegg om at arbeidsgiver skal oppfylle plikten til å yte fastsatt lønn og eventuell annen godtgjøring i henhold til slikt vedtak. Arbeidsmiljøloven § 18-4, § 18-5, § 18-6 første, andre, sjette, syvende og åttende ledd samt §§ 18-7, 18-8, 18-10, 18-10 a, 18-12 og 18-13 får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter loven her. Eventuell oppdragsgiver skal også gjøres kjent med pålegg og andre enkeltvedtak.

Opplysninger som er nødvendige for utøvelse av tilsynet, skal uten hinder av taushetsplikt også fremlegges når Statens vegvesen krever det, ved kontroll rettet mot virksomhet som driver transport på vei. Statens vegvesen kan uten hinder av taushetsplikt utlevere opplysninger innhentet på grunnlag av første punktum til Arbeidstilsynet til bruk i Arbeidstilsynets tilsyn etter denne paragrafen.

Arbeidstilsynet kan kreve opplysninger som nevnt i tredje ledd fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikten som ellers gjelder. Arbeidstilsynet kan anmelde overtredelser til politiet.

Havindustritilsynet har innenfor sitt myndighetsområde tilsvarende

tilsynsansvar og myndighet som nevnt i første til fjerde ledd.

Sjøfartsdirektoratet fører tilsyn med at lønns- og arbeidsvilkår som følger av vedtak om allmenngjøring for arbeidstakere på skip, og oppdragsgivers plikter gitt i medhold av § 12, overholdes. Sjøfartsdirektoratet skal ha adgang til å gå om bord i og føre tilsyn med skip som ligger i havn. Når direktoratet krever det, skal rederiet, arbeidsgiveren, skipsføreren og andre som har sitt arbeid om bord, uten hinder av taushetsplikt legge frem opplysninger som anses nødvendige for utøvelsen av tilsynet.

Sjøfartsdirektoratet kan gi pålegg og treffe andre enkeltvedtak etter bestemmelsene i skipssikkerhetsloven §§ 49, 50 og 52 som er nødvendige for gjennomføringen av allmenngjøringsvedtak og plikter i medhold av § 12, og ilegge overtredelsesgebyr etter bestemmelsene i skipssikkerhetsloven §§ 55 og 56.

Enhver som er underlagt tilsyn etter første, femte og sjette ledd, skal når oppdragsgivers tillitsvalgte krever det og uten hinder av taushetsplikt, fremlegge opplysninger om lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere i virksomheter som utfører arbeid som er omfattet av vedtak om allmenngjøring. Innsyn kan kreves av tillitsvalgte som representerer den organisasjonen som er part i den allmenngjorte tariffavtalen.

Den tillitsvalgte har taushetsplikt om opplysningene som vedkommende får etter femte ledd. Taushetsplikten gjelder ikke overfor tilsynsmyndighetene, jf. første og fjerde ledd. Tillitsvalgte kan bare benytte innsynsretten til å undersøke om vedtak om allmenngjøring etterleves.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innsynsretten, taushetsplikten og eventuell bruk av rådgivere.

Tilføyd ved lov 2 juli 2004 nr. 66 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1068), endret ved lover 24 nov 2006 nr. 63 (ikr. 1 des 2006 iflg. res. 24 nov 2006 nr. 1294), 29 juni 2007 nr. 42 (ikr. 14 mars 2008 iflg. res. 29 feb 2008 nr. 200), 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841, tidligere § 8), 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617), 12 juni 2020 nr. 61 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 12 juni 2020 nr. 1182), 19 juni 2020 nr. 69 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1233), 11 juni 2021 nr. 59 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1872), 22 mars 2024 nr. 11 (i kraft 1 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 516), 20 juni 2025 nr. 34 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1099), 20 juni 2025 nr. 109 (i kraft 1 juli 2025).

§ 12. Informasjons-, påse- og dokumentasjonsplikt

Departementet kan gi forskrift om at

a. oppdragsgivere i kontrakt med oppdragstakere skal informere om

plikter etter gjeldende forskrifter om allmenngjøring av tariffavtaler
b. oppdragsgivere skal påse at oppdragstakere etterlever pliktene i gjeldende forskrifter om allmenngjøring av tariffavtaler
c. oppdragstakere skal utlevere nødvendig dokumentasjon for at en oppdragsgiver kan oppfylle påseplikten etter bokstav b.

Tilføyd ved lov 24 nov 2006 nr. 63 (ikr. 1 des 2006 iflg. res. 24 nov 2006 nr. 1294), endret ved lover 29 juni 2007 nr. 42 (ikr. 14 mars 2008 iflg. res. 29 feb 2008 nr. 200), 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841, tidligere § 9), 20 des 2022 nr. 101 (i kraft 20 des 2022 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2295).

§ 13. Solidaransvar for oppdragsgivere

Leverandører og underleverandører som setter ut arbeid eller leier inn arbeidstakere, hefter på samme måte som en selvskyldnerkausjonist for utbetaling av lønn og overtidsbetaling etter allmenngjøringsforskrifter og opptjente feriepenger, jf. lov 29. april 1988 nr. 21 om ferie, til arbeidstakere ansatt hos virksomhetenes underleverandører.

Rederiet er solidarisk ansvarlig med arbeidsgiveren for utbetaling av lønn som følger av vedtak om allmenngjøring for arbeidstakere på skipet. Med rederiet menes den som er å anse som rederi etter skipssikkerhetsloven § 4.

Arbeidstaker må fremme skriftlig krav overfor solidaransvarlig senest innen tre måneder etter lønnens forfallsdato. Forfallstiden for feriepenger reguleres av lov 29. april 1988 nr. 21 om ferie. Solidaransvarlig skal betale kravet innen tre uker etter at kravet er kommet frem. Solidaransvarlig skal snarest mulig og senest innen to uker skriftlig varsle øvrige ansvarlige leverandører og underleverandører om kravet.

Solidaransvarlig kan nekte å dekke kravet dersom arbeidstakeren visste at forutsetningen for arbeidsoppdraget var at lønn mv. helt eller delvis skal dekkes av en solidaransvarlig.

Departementet kan gi nærmere regler om utformingen av ansvaret i forskrift. Departementet kan også gi forskrift om at virksomhet som bestiller et produkt eller et resultat, skal omfattes av solidaransvaret dersom særlige hensyn tilsier det. Dette gjelder ikke bestiller som er forbruker.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841), endret ved lov 20 juni 2025 nr. 109 (i kraft 1 juli 2025).

§ 14. Boikott

Organisasjon som nevnt i § 4 kan iverksette boikott som tar sikte på å fremtvinge at en arbeidsgiver oppfyller sine forpliktelser etter vedtak som er truffet i medhold av § 5, uten hinder av de begrensninger som følger av boikottloven § 2 bokstav c andre og tredje alternativ.

For øvrig gjelder bestemmelsene i lov 5. desember 1947 nr. 1 om boikott.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841, tidligere § 5).

§ 15. Straff

Arbeidsgiver som forsettlig eller uaktsomt unnlater å rette seg etter et vedtak av Tariffnemnda, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år. Det samme gjelder den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten, og som opptrer som nevnt i første punktum, og oppdragsgiver som overtrer plikter i medhold av § 12. Grov overtredelse straffes med bøter eller fengsel inntil tre år. Medvirkning straffes på samme måte, likevel slik at arbeidstaker ikke kan straffes for medvirkning.

Unnlatelse av å følge pålegg som nevnt i § 10 straffes med bøter.

Endret ved lover 2 juli 2004 nr. 66 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1068, tidligere § 8), 24 nov 2006 nr. 63 (ikr. 1 des 2006 iflg. res. 24 nov 2006 nr. 1294, tidligere § 9), 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841, tidligere § 10), 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 16. Ikrafttreden

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Endret ved lover 2 juli 2004 nr. 66 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1068, tidligere § 9), 24 nov 2006 nr. 63 (ikr. 1 des 2006 iflg. res. 24 nov 2006 nr. 1294, tidligere § 10), 19 juni 2009 nr. 42 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 841, tidligere § 11).

1 Fra 1 jan 1994 iflg. res. 18 juni 1993 nr. 535.

Lov om pristiltak

§ 1. Fullmakt til prisregulering.

Når det er nødvendig for å fremme en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling, kan Kongen fastsette:

1. vedtak om maksimalpriser, minstepriser, prisstopp, prisberegninger, rabatter, maksimalavanser, leverings- og betalingsvilkår og andre bestemmelser om priser, fortjenester og forretningsvilkår, eller
2. vedtak om meldeplikt for endring av størrelser i nr. 1.

Kongen skal gi melding til Stortinget om særlig viktige reguleringer som vedtas etter første ledd.

§ 2. Urimelige priser og forretningsvilkår.

Det er forbudt å ta, kreve eller avtale priser som er urimelige. Heller ikke må det kreves, avtales eller opprettholdes forretningsvilkår som virker urimelig overfor den annen part eller som åpenbart er i strid med allmenne interesser.

Med pris menes i denne lov vederlag av enhver art, uten hensyn til om det ellers brukes andre betegnelser som godtgjørelse, salær, honorar, frakt, takst, leieavgift eller liknende.

§ 3. Kontrollmyndigheter og opplysningsplikt.

Konkurransetilsynet eller den Kongen bestemmer skal kontrollere at § 2 og vedtak i medhold av § 1 overholdes. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om hvordan kontrollen skal utføres.

Enhver plikter å gi kontrollmyndighetene de opplysninger og utlevere de dokumenter for gransking som disse myndigheter krever for å kunne utføre sine gjøremål etter loven, blant annet for å undersøke en mulig overtredelse av denne lov eller vedtak i medhold av denne lov, eller for å undersøke prisforhold m.v. ellers. Opplysningene kan kreves gitt skriftlig eller muntlig innen en fastsatt frist både fra enkelte og fra grupper av ervervsdrivende. Om nødvendig kan det kreves hjelp av politiet for å få utlevert det materiale som kontrollmyndighetene har behov for.

Den kontrollerte har plikt til å la kontrollmyndighetene få besiktige bedrifter, andre faste eiendommer og løsøregjenstander.

Kontrollmyndighetene skal gis adgang til datamaskin eller annet teknisk hjelpemiddel for å få tilgang til informasjon som er tilgjengelig ved bruk av slikt hjelpemiddel.

Opplysninger som kreves etter annet ledd kan gis uten hinder av den lovbestemte taushetsplikt som ellers påhviler skattemyndigheter og myndigheter som har til oppgave å overvåke offentlig regulering av ervervsvirksomhet. Slik taushetsplikt er heller ikke til hinder for at dokumenter som befinner seg hos slike myndigheter, utleveres for gransking.

Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4. Straff.

Med bøter eller med fengsel inntil tre år straffes den som uaktsomt eller forsettlig:

a. overtrer denne lovs § 2 eller vedtak etter denne lovs § 1,
b. unnlater å etterkomme pålegg om opplysninger og/eller medvirke til gransking etter § 3,
c. gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til kontrollmyndighetene.

Den som har kjøpt en ting eller rettighet eller mottatt en ytelse på ulovlige vilkår, kan bare straffes for medvirkning hvis han eller hun har tilskyndet eller forledet til overtredelsen.

Under skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil seks år anvendes. Ved avgjørelsen av om det foreligger skjerpende omstendigheter skal det blant annet legges vekt på faren for stor skade eller ulempe, den tilsiktede vinning ved overtredelsen, overtredelsens omfang og varighet, utvist skyld, om overtredelsen er søkt skjult ved falske regnskaper eller lignende oppgaver og om den skyldige tidligere er straffet for overtredelse av økonomisk reguleringslovgivning.

I bestemmelse som er fastsatt i medhold av § 1 kan det fastsettes at brudd på bestemmelsen ikke skal medføre straff.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5. Inndragning.

Dersom noen har tatt høyere pris enn lovlig etter bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov, kan det inndras et beløp som antas å svare til den oppnådde merpris. Dette gjelder uten hensyn til om forholdet kan medføre straffansvar.

Inndragning av merprisen foretas enten hos den som har tatt den ulovlige pris eller hos den han eller hun har handlet på vegne av eller til fordel for eller hos begge.

Fradrag skal gjøres for det beløp som den ansvarlige har tilbakebetalt til den skadelidte eller som den ansvarlige i dommen eller forelegget blir tilpliktet å betale tilbake.

Dersom det er betalt offentlig avgift av inndragningsbeløpet, skal det gjøres fradrag tilsvarende den innbetalte avgift.

Dersom den ansvarlige er et foretak som inngår i et konsern, hefter foretakets morselskap og morselskapet i det konsern foretaket er en del av, subsidiært for inndragningsbeløpet. Med konsern menes her foretak som inngår i en eierstruktur som nevnt i aksjeloven § 1-3 og selskapsloven § 1-2 første ledd bokstav h, jf. annet ledd.

Adgangen til å reise sak med krav på inndragning etter denne paragraf faller bort når det har gått ti år etter at merprisen er oppnådd.
Endret ved lov 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999).

§ 6. Tilbakebetaling av ulovlig merpris.

Den som har betalt høyere pris enn lovlig, kan kreve overprisen tilbakebetalt dersom han eller hun ikke etter forholdene må anses for i vesentlig grad medansvarlig for overtredelsen.

Krav om at den avtalte pris skal settes ned til lovlig pris eller krav om tilbakebetaling av overprisen, gir ikke den annen part rett til å heve avtalen dersom:

1. det gjelder ervervsmessig omsetning av ting eller ytelser til forbruker, eller
2. hevingen ville virke urimelig under hensyn til den skyld begge parter har utvist og omstendighetene for øvrig.

§ 7. Ikrafttredelse m.v.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Kongen bestemmer om og i hvilken utstrekning bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov skal gjelde for Svalbard.
1 Fra 1 jan 1994 iflg. res. 12 nov 1993 nr. 1023.

§ 8. Endring i andre lover.

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om prisregulering ved import av fisk og fiskevarer m.v.

I.

§ 1.

Lovens formål er å motvirke markedsforstyrrelser på grunn av tilbud av fisk og fiskevarer fra utlandet til unormalt lave priser.

§ 2.

Tilbys fisk og fiskevarer fra utlandet til priser som ligger lavere enn minstepriser som er bestemt for tilsvarende varer ved innenlands omsetning på første hånd og det innføres betydelige mengder av denne varen, kan departementet ved forskrift fastsette minsteimportpris for vedkommende vare.

Minsteimportprisen skal normalt tilsvare den minstepris som er bestemt for tilsvarende vare i medhold av lov av 14. desember 1951 nr. 3[1] om omsetning av råfisk.

1 Inkurie: Loven er opphevet, se nå lov 21 juni 2013 nr. 75.

§ 3.

Det er forbudt å innføre fisk og fiskevarer i strid med bestemmelser som er fastsatt i medhold av denne lov.

Departementet kan fastsette nærmere forskrifter til gjennomføring av og kontroll med denne lov og bestemmelser fastsatt i medhold av loven.

§ 4.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, straffes med bøter. På samme måte straffes forsøk.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).
– – –

IV.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m. (jernbaneloven)

Kapittel I. Innledende bestemmelser

§ 1. (Lovens virkeområde)

Loven gjelder anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane, forstadsbane og lignende sporbundet transportmiddel. Loven gjelder også faste og løse innretninger og all aktivitet knyttet til jernbane.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 107 (ikr. 19 juni 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 687).

§ 2. (Unntak for visse jernbaner)

Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak helt eller delvis unnta fra loven jernbane som i hovedsak har et annet formål enn transport, eller som ikke vil utgjøre en vesentlig trafikksikkerhetsrisiko.
Endret ved lov 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591).

§ 3. (Definisjoner)

I denne lov menes med:

a. kjørevei: sporanlegg med tilhørende grunn og innretninger, signal- og sikringsanlegg, strømforsyningsanlegg og kommunikasjonsanlegg;
b. trafikkstyring: togledelse og andre funksjoner som koordinerer og

ivaretar sikkerheten for togfremføringen;
c. trafikkvirksomhet: person- og godstransport på kjøreveien;
d. jernbanevirksomhet: drift av kjørevei, trafikkstyring og trafikkvirksomhet.

Departementet kan gi utfyllende bestemmelser om hva som menes med kjørevei, trafikkstyring og trafikkvirksomhet.

Kapittel IA. Fører og annet personell ved jernbane mv.

Kapitlet tilføyd ved lov 5 mai 2006 nr. 13 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 5 mai 2006 nr. 478).

§ 3 a. (Ruspåvirkning mv.)

Ingen må føre eller forsøke å føre rullende materiell eller utføre eller forsøke å utføre oppgaver knyttet til sikkerheten ved jernbane

1. med en alkoholkonsentrasjon i blodet som er større enn 0,2 promille, eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet,
2. med en større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluft enn 0,1 milligram per liter luft,
3. under påvirkning av et annet berusende eller bedøvende middel enn alkohol, eller
4. når sykdom, legemidler, tretthet eller lignende årsak gjør han eller hun uskikket til å utføre tjenesten på betryggende måte.

Overskrider konsentrasjon i blodet av annet berusende eller bedøvende middel grenser fastsatt i forskrift gitt med hjemmel i vegtrafikkloven § 22 sjette ledd, eller en mengde slikt middel i kroppen som kan føre til så stor konsentrasjon av slikt middel i blodet, regnes vedkommende i alle tilfeller for påvirket etter første ledd nr. 3.

Bruk av legemiddel i tråd med helsekrav og medisinske krav som er fastsatt i eller med hjemmel i loven, skal ikke medføre at en person regnes som påvirket.

Villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse fritar ikke for straff. Det samme gjelder villfarelse med hensyn til størrelsen av konsentrasjonen av annet berusende eller bedøvende middel.

Den som forbudet i første ledd gjelder for, må ikke nyte alkohol eller ta annet berusende eller bedøvende middel i de første seks timer etter at tjenesten er

avsluttet, når vedkommende forstår eller må forstå at det kan bli politietterforskning på grunn av utførelsen av tjenesten. Dette forbudet gjelder likevel ikke etter at blodprøve eller utåndingsprøve er tatt, eller politiet har avgjort at slik prøve ikke skal tas.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om hvem som omfattes av første ledd.

Tilføyd ved lov 5 mai 2006 nr. 13 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 5 mai 2006 nr. 478), endret ved lov 16 des 2016 nr. 102 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1589).

§ 3 b. (Pliktmessig avhold mv.)

Den som fører rullende materiell, må i tjenestetiden ikke nyte alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel. Tjenestetiden omfatter tidsrommet fra vedkommende i henhold til sine tjenesteplikter påbegynner utførelsen av slikt arbeid som stillingen krever og inntil arbeidet avsluttes. Forbudet gjelder tilsvarende for den som utfører eller forsøker å utføre oppgaver knyttet til sikkerheten ved jernbane.

Forbudet gjelder også i et tidsrom av 8 timer før tjenesten begynner.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om hvem som omfattes av denne bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 5 mai 2006 nr. 13 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 5 mai 2006 nr. 478).

§ 3 c. (Testing av ruspåvirkning)

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test av om en person er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel når

1. det er grunn til å tro at personen har overtrådt bestemmelsene i § 3 a eller § 3 b,
2. personen med eller uten skyld er innblandet i en jernbaneulykke eller jernbanehendelse, eller
3. det blir krevd som ledd i kontroll av jernbanedriften.

Dersom testresultatet eller andre forhold gir grunn til å tro at bestemmelsene i § 3 a eller § 3 b er overtrådt, kan politiet foreta særskilt undersøkelse av om det forekommer tegn eller symptomer på ruspåvirkning og fremstille personen for utåndingsprøve, blodprøve, spyttprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted når personen nekter å medvirke til alkotest eller

foreløpig test av om personen er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel.

Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve og spyttprøve kan tas av lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om undersøkelser som nevnt i paragrafen her.

Tilføyd ved lov 5 mai 2006 nr. 13 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 5 mai 2006 nr. 478), endret ved lov 16 des 2016 nr. 102 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1589).

§ 3 d. (Krav til personell med oppgaver knyttet til sikkerheten ved jernbane samt behandling av opplysninger mv.)

Fører av rullende materiell og annet personell som skal utføre oppgaver knyttet til sikkerheten ved jernbane må oppfylle de vilkår som tilsynsmyndigheten fastsetter om kvalifikasjoner, alder, helse, fysisk og psykisk skikkethet, vandel, edruskap, utdanning, opplæring og trening m.m. Tilsynsmyndigheten kan kreve at personell nevnt i første punktum skal ha sertifisering som viser at de oppfyller vilkårene. Sertifiseringen kan bestå av en offentlig godkjenning og en intern godkjenning gitt av den som driver jernbanevirksomhet.

Tilsynsmyndigheten kan behandle opplysninger om forhold nevnt i første ledd samt gi nærmere forskrifter om behandlingen av personopplysninger knyttet til sertifisering av personell.

Tilsynsmyndigheten kan gi nærmere forskrifter om hvilke personellgrupper som skal omfattes av første ledd, og om utstedelse, fornyelse og tilbakekall mv. av intern godkjenning gitt av den som driver jernbanevirksomhet.

Tilføyd ved lov 5 mai 2006 nr. 13 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 5 mai 2006 nr. 478), endret ved lov 19 juni 2009 nr. 107 (ikr. 19 juni 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 687).

§ 3 e. (Krav til leger og psykologer mv.)

Tilsynsmyndigheten kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om godkjenning av leger og psykologer som skal vurdere om personell nevnt i § 3 d første ledd, oppfyller de kravene til helse, fysisk og psykisk skikkethet som er gitt med hjemmel i § 3 d.

Personer med godkjenning etter første ledd plikter uavhengig av annen lovpålagt taushetsplikt å rapportere til tilsynsmyndigheten om forhold som er

av betydning for å oppnå eller inneha godkjenning etter § 3 d. Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for tilsynsmyndigheten og som i slike tilfeller mottar eller behandler opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, er underlagt tilsvarende strenge taushetsplikt.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 107 (ikr. 19 juni 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 687).

§ 3 f. (Opplæring mv.)

Tilsynsmyndigheten kan i forskrift stille nærmere krav til personer og virksomheter som driver opplæring, eksaminering og evaluering mv. av personell som er omfattet av § 3 d.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 107 (ikr. 19 juni 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 687).

§ 3 g. (Tilbakekall av offentlig godkjenning mv.)

Tilsynsmyndigheten kan tilbakekalle den offentlige godkjenningen etter § 3 d første ledd for bestemt tid, inntil videre eller for resten av gyldighetstiden, dersom innehaveren i eller utenfor tjeneste gjør seg skyldig i forseelse av betydning for tjenesten eller om han ellers ikke oppfyller vilkårene for den offentlige godkjenningen.

Den offentlige godkjenningen skal tilbakekalles for minst ett år dersom innehaveren blir ilagt straff for overtredelse av forbudet i §§ 3 a eller 3 b. Dersom innehaveren i de siste 5 år er ilagt straff for en av de nevnte overtredelser, skal den offentlige godkjenningen tilbakekalles for alltid.

Når tilsynsmyndigheten finner grunn til å anta at det foreligger et forhold som kan begrunne tilbakekall, kan den straks sette den offentlige godkjenningen ut av kraft inntil spørsmålet om tilbakekall er avgjort. Er det innledet politietterforskning mot innehaveren, har politiet tilsvarende adgang til å sette den offentlige godkjenningen ut av kraft, men ikke for lenger tid enn 3 uker uten samtykke fra tilsynsmyndigheten.

Tilsynsmyndigheten kan fastsette nærmere bestemmelser om tilbakekall av den offentlige godkjenningen etter paragrafen her, samt i enkeltvedtak sette ned tilbakekallstiden under minstetiden fastsatt i annet ledd, når det foreligger særdeles formildende omstendigheter og tilbakekall for så lang tid som fastsatt vil virke urimelig hardt.

Når den offentlige godkjenningen er tilbakekalt eller satt ut av kraft, skal dokumentet innleveres til tilsynsmyndigheten.

Tilføyd ved lov 5 mai 2006 nr. 13 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 5 mai 2006 nr. 478), endret ved lov 19 juni 2009 nr. 107 (ikr. 19 juni 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 687), tidligere § 3 e.

Kapittel II. Godkjenningsordninger, tillatelser m.v.

§ 4. (Anlegg og godkjenning av kjørevei)

Departementet kan fastsette forskrifter om kjøreveiens tekniske utforming for å ivareta hensynet til en sikker og hensiktsmessig trafikkavvikling.

Planlegging og anlegg av kjørevei skal for øvrig skje etter plan- og bygningsloven.

Kjøreveien skal være godkjent av departementet før den settes i drift. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om godkjenning etter første punktum.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 4 a. (Krav til den som driver kjørevei)

Den som driver kjørevei på det nasjonale jernbanenettet, kan ikke i tillegg drive trafikkvirksomhet. Departementet kan i forskrift gi regler om organisering av drift av kjørevei, herunder bestemmelser om jernbanevirksomhetens uavhengighet og plikt til å opptre nøytralt og åpent overfor foretak som driver trafikkvirksomhet.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 5. (Godkjenning av rullende materiell mv.)

Rullende materiell skal være godkjent før det tas i bruk på kjøreveien. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om godkjenning etter første punktum.

Endret ved lover 14 juni 2002 nr. 20 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 14 juni 2002 nr. 536), 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 5 a. (Serviceanlegg)

Den som driver serviceanlegg skal gi tilgang til og yte tjenester i disse til alle

jernbaneforetak på ikke-diskriminerende vilkår. Departementet kan gi nærmere bestemmelser i forskrift til paragrafen her, herunder om hvilke serviceanlegg som er omfattet av første og tredje ledd og om plikt til å gi opplysninger om tilgang til serviceanlegg og om tjenestene i disse.

Dersom den som driver et serviceanlegg er under direkte eller indirekte kontroll av et organ eller et foretak som har en dominerende stilling i de nasjonale markeder for jernbanetransporttjenester som anlegget brukes til, skal det være organisatorisk og regnskapsmessig skille mellom disse. Regnskapsmessig skille omfatter atskilte balanser og resultatregnskaper.

Dersom et serviceanlegg ikke har vært i bruk i en periode på minimum to sammenhengende år, og et jernbaneforetak overfor den som driver serviceanlegget har vist interesse på grunnlag av et faktisk behov, skal eieren gjøre det offentlig kjent at driften av serviceanlegget er tilgjengelig for andres disposisjon samt på markedsmessige vilkår inngå avtale om utleie eller leasing av anlegget som jernbaneserviceanlegg. Dette gjelder ikke dersom den som driver serviceanlegget kan godtgjøre at alle jernbaneforetak er forhindret fra å bruke anlegget på grunn av en pågående omstillingsprosess.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 102 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1589).

§ 5 b. (Vedlikehold av rullende materiell)

Departementet kan gi forskrift om sertifiseringsordninger for enhet med ansvar for vedlikehold av rullende materiell, vedlikeholdsverksteder og annen aktivitet knyttet til vedlikehold av rullende materiell.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 102 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1589).

§ 5 c. (Den europeiske unions jernbanebyrå)

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til gjennomføring og utfylling av regler som er tatt inn i EØS-avtalen om Den europeiske unions jernbanebyrå.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 6. (Tillatelse til å drive jernbanevirksomhet mv.)

Den som vil drive jernbanevirksomhet, må ha tillatelse. Departementet kan i forskrift gi regler om tillatelser, tillatelsesmyndighet, søknader og saksbehandling, herunder tilgang til lokaler, anlegg og utstyr. Til drift av

kjøreveien ligger ansvaret for trafikkstyringen, hvis ikke departementet gir samtykke til at ansvaret kan overføres til andre.

Den som driver jernbanevirksomhet etter første ledd, skal sørge for at virksomheten drives sikkert, og at vilkårene som er satt for virksomheten i eller i medhold av loven, er oppfylt. Dette gjelder selv om deler av driften utføres av én eller flere leverandører.

Den som driver jernbanevirksomhet, skal stanse driften dersom hensynet til sikkerheten tilsier det.

Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak fastsette nærmere bestemmelser for å ivareta hensynet til en sikker og hensiktsmessig trafikkavvikling samt miljø, herunder krav til:

a. nødvendige faglige, personlige og økonomiske forutsetninger hos søkeren,
b. kompetanse mv. hos driftspersonellet,
c. garanti eller forsikring for erstatningsansvar som kan oppstå pga. virksomheten,
d. regnskap, regnskapsettersyn, statistikk mv., og til innsyn i slike dokumenter,
e. sikkerhetsstyringssystemer,
f. støyskjerming og gjerdehold,
g. registerføring

Departementet kan ved forskrift fastsette at det skal kreves ordinær politiattest fra søkeren eller daglig leder av virksomheten og fra personell som har sikkerhetsansvar.
Endret ved lover 23 juni 1995 nr. 38, 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591), 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 6 a. (Sikring mot tilsiktede uønskede handlinger)

Departementet kan fastsette forskrift om sikring mot tilsiktede uønskede handlinger, herunder bestemmelser om kriseledelse, om taushetsplikt og om hvilke virksomheter som skal omfattes av forskriften.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 80 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 700).

§ 6 b. (Nasjonal beredskap)

For å sikre nødvendig samfunnssikkerhet og beredskap i ekstraordinære

situasjoner, kriser og krig, kan departementet pålegge den som driver aktivitet knyttet til jernbane, å utføre oppgaver i form av

a. beredskapsplanlegging,
b. rapportering eller utveksling av informasjon,
c. fysisk og logisk sikring av viktige anlegg og systemer,
d. transporttjenester i alle ledd av transportkjeden,
e. samarbeid med andre nasjonale eller internasjonale aktører, og
f. gjennomføring av eller deltagelse i øvelser og militære operasjoner.

Medfører et pålegg vesentlige kostnader for den det er rettet mot, og disse ikke oppveies av tilsvarende fordeler, skal departementet fastsette et rimelig vederlag for dette.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om pålegg etter første ledd og vederlag etter annet ledd, herunder hvilke virksomheter som skal omfattes, koordinering av oppgaver mellom virksomheter, regler for utmåling av vederlag, og forholdet til beredskapsplanlegging etter annen lovgivning.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591).

§ 7. (Særskilte krav til trafikkvirksomheten)

Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak fastsette krav om transportvilkår og om tilleggsavgift ved manglende gyldig billett ved jernbanetransport.

Når fylkeskommunen eller kommunen gir tilskudd til lokal jernbane innen et fylke eller en kommune, fastsetter fylkeskommunen eller kommunen transportvilkår. Fylkeskommunens eller kommunens vedtak i saker om godkjenning av ruteplan, takster og tilskudd kan ikke påklages til departementet.
Endret ved lover 21 juni 2002 nr. 45 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1695), 16 juni 2017 nr. 64 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 759).

§ 7a. (Tilbakeholdsrett)

Reisende med transportmiddel som reguleres etter loven her, som i kontroll ikke kan framvise gyldig billett, og som ikke på stedet betaler slik tilleggsavgift som departementet har godkjent med hjemmel i § 7 første ledd, kan holdes tilbake av transportselskapets kontrollører så lenge den reisende ikke gir tilstrekkelige opplysninger om navn, adresse og fødselsdato. Tilbakeholdsretten gjelder også

mens de gitte opplysninger verifiseres.

Retten til å holde tilbake personer etter første ledd gjelder bare når slik rett er godkjent av departementet som del av selskapets transportvilkår.

Tilbakehold kan ikke foretas dersom det etter forholdene ville innebære et uforholdsmessig inngrep.

Personer under 15 år bør ikke holdes tilbake.

Tilføyd ved lov 21 juni 2002 nr. 45 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1695), endret ved lov 3 juni 2005 nr. 34.

§ 7 b. (Reiseinformasjon og salg av billetter)

Departementet kan i forskrift gi regler om plikt for jernbaneforetak eller administrasjonsselskap til å utlevere reiseinformasjon og til å bruke bestemte billetteringsløsninger. I forskriften kan det også gis regler om betaling av gebyr for tilknytning til og bruk av elektroniske støttesystemer for billettering. Gebyret skal ikke overstige kostnadene til utvikling og drift av elektroniske støttesystemer for billettering.

I forskriften etter første ledd kan det gis regler om formater og fremgangsmåter for utlevering av reiseinformasjon, salg av billetter, betaling for billetter og fastsettelse og innkreving av gebyr nevnt i første ledd. I forskriften kan det gjøres unntak fra reglene i finansavtaleloven § 2-1.

Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 55 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 547), endret ved lover 9 juni 2017 nr. 40, 7 juni 2024 nr. 29 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 925).

§ 7 c. (Passasjerrettigheter)

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring og utfylling av regler som er tatt inn i EØS-avtalen om passasjerrettigheter på jernbane.

Departementet kan gi forskrift om etablering av et klageorgan for løsning av tvister mellom passasjerer og jernbanevirksomheter og bestemme at den som driver kjørevei, og den som driver trafikkvirksomhet i, til eller fra Norge, skal være omfattet av ordningen. Departementet kan også gi forskrifter om at andre tjenesteytere, som i anledning av transport har forpliktelser overfor passasjerene, skal være underlagt ordningen. Klageorganets avgjørelser skal ikke være rettslig bindende.

Departementet kan gi forskrift om at klageordningen helt eller delvis skal finansieres gjennom gebyrer fra jernbanevirksomhetene, eventuelle andre tjenesteytere som er underlagt ordningen, og klagerne, samt om innkreving av gebyrer fra dem som omfattes av ordningen.

Departementet kan fastsette forskrift om klageorganets oppnevning, myndighetsområde, sammensetning, organisering, saksbehandling, finansiering, og om forholdet til voldgiftsklausuler, i samsvar med luftfartsloven § 10-44 annet ledd nr. 1 til 3 og nr. 5 og 6.

Reglene i luftfartsloven § 10-45, § 10-46 og § 10-47 gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 107 (ikr. 19 juni 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 687), endret ved lover 20 jan 2012 nr. 8, 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032), 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 7d. (Offentlig persontransport med jernbane)

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring og utfylling av EØS-avtalen vedlegg XIII punkt 4a (forordning (EF) nr. 1370/2007 om offentlig persontransport med jernbane og på vei og om oppheving av rådsforordning (EØF) 1191/69 og 1107/70, med senere endringer).
Tilføyd ved lov 13 aug 2010 nr. 51 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1672).

§ 8. (Trafikkeringsrett på det nasjonale jernbanenettet mv.)

Jernbaneforetak som har tillatelse til å drive trafikkvirksomhet etter § 6, har rett til å trafikkere kjørevei som er en del av det nasjonale jernbanenettet.
Departementetkan[1] i forskrift gi regler om vilkårene for å utøve trafikkvirksomhet, herunder avgiftsprinsipper og sportilgang mv.
Departementet kan i forskrift også gi regler om vilkår for tilgang, herunder sportilgang, til serviceanlegg knyttet til jernbanenettet og tjenester i disse.

Retten til å utøve persontransport etter første ledd kan begrenses dersom trafikkvirksomheten vil kunne bringe i fare den økonomiske likevekten i inngåtte avtaler om offentlig kjøp av persontransport med jernbane.
Departementet kan i forskrift gi regler om prøving av økonomisk likevekt.
Endret ved lover 16 des 2016 nr. 102 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1589), 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).
1 Inkurie: Skal vel være "departementet kan".

Kapittel IIA. Konkurranse om avtaler om persontransport med jernbane

Kapitlet med § 8a til § 8f tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 55 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 547).

§ 8a. (Bestemmelser om konkurranse)

Departementet gir forskrifter om tilretteleggelse for og gjennomføring av konkurranse om avtaler om persontransport med jernbane, herunder utfylling av bestemmelsene i §§ 8 b til 8 d.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 55 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 547), endret ved lov 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591).

§ 8b. (Konkurranse på like og ikke-diskriminerende vilkår)

Konkurranse om avtaler om persontransport med jernbane skal gjennomføres på like og ikke-diskriminerende vilkår. Departementet skal ved tilretteleggelse for og gjennomføring av konkurranse sørge for at hensynet til forutberegnelighet, gjennomsiktighet og etterprøvbarhet ivaretas.

Departementet kan gi pålegg om at tilbyderfunksjonen hos virksomhet som deltar i konkurranse om avtaler om persontransport med jernbane, skal være en separat økonomisk enhet.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 55 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 547).

§ 8c. (Utlevering av informasjon)

Departementet kan pålegge enhver virksomhet som driver persontransport med jernbane, å utlevere slik informasjon som anses nødvendig for tilrettelegging for, og gjennomføring av, konkurranser om persontransport samt planlegging og styring av jernbanesektoren.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 55 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 547), endret ved lov 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591), tidligere § 8f.

§ 8d. (Arbeidstakernes rettigheter ved konkurranse om avtale om persontransport med jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane)

Reglene i arbeidsmiljøloven §§ 16-2 til 16-7 om arbeidstakernes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse gjelder tilsvarende ved konkurranse om avtale om persontransport med jernbane, dersom virksomheten etter konkurransen blir drevet med samme type transportmiddel som før.

Oppdragsgiveren skal informere de som vil delta i konkurransen, om hvor

mange ansatte i den virksomheten som driver den transporten oppdraget gjelder, som blir berørt av konkurransen, og om deres ansiennitet, alder og lønns- og arbeidsvilkår.

Fylkeskommunen kan i forbindelse med slik konkurranse kreve informasjonen nevnt i andre ledd, utlevert fra enhver virksomhet som driver persontransport med jernbane.

Oppdragsgiveren skal i sine kontrakter stille krav om at ansatte hos leverandører og eventuelle underleverandører som direkte medvirker til å oppfylle kontrakten, har lønns- og arbeidsvilkår i samsvar med anskaffelsesloven med forskrifter.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 108 (ikr. 1 sep 2009), endret ved lover 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591), tidligere § 8g, 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 8e. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 55 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 547), opphevet ved lov 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591).

Kapittel III. Allmennhetens plikter m.v.

§ 9. (Plikter for allmennheten og eiere av private planoverganger)

Alle som oppholder seg på jernbanens område plikter å følge de sikkerhetsanvisninger som gjelder for stedet.

Det er forbudt for publikum:

a. å stige på og av tog som er i bevegelse;
b. å oppholde seg på jernbanens område som ikke er beregnet for publikum;
c. å benytte planovergang når tog kan ventes.

Eier av privat grind eller annen lukkeinnretning er ansvarlig for at denne holdes lukket når kryssing ikke finner sted.

§ 10. (Byggegrenser mv. under, over og langs jernbanen)

Det er forbudt uten tillatelse fra kjøreveiens eier å oppføre bygning, anlegg eller

annen installasjon, foreta utgraving eller oppfylling mv. innen 30 meter regnet fra nærmeste spors midtlinje. Dette gjelder også dersom det foreligger reguleringsplan med annen byggegrense eller det med grunnlag i annen lov er gitt rett til å etablere anlegg eller installasjon innenfor 30 meter regnet fra nærmeste spors midtlinje. I tilfeller nevnt i annet punktum, skal tillatelse alltid gis hvis det ikke foreligger særlige grunner for avslag. Tillatelse er ikke nødvendig når sporanlegget er en del av offentlig eller privat vei. Vedtak etter første punktum kan påklages til departementet.

Kjøreveiens eier kan fastsette vilkår for tillatelsen etter første ledd. Vilkårene skal særlig ivareta hensynet til jernbanesikkerheten, jernbanens uforstyrrede drift og behovet for vedlikehold og eventuell mulig senere utvidelse av kjøreveien.

Kjøreveiens eier kan pålegge eier av naboeiendom, eller rettighetshaver til slik eiendom, å fjerne trær og annen vegetasjon innenfor 30-meters grensen som nevnt i første ledd når hensynet til togframføringen eller omgivelsenes sikkerhet tilsier det. Etterkommes ikke pålegget, kan kjøreveiens eier selv besørge vegetasjonen fjernet.

Eier eller rettighetshaver har krav på vederlag etter skjønn for skade og ulempe som følger av tiltak som nevnt i tredje ledd samt for eventuelle utgifter forbundet med dette. Dersom det i tide er gitt skriftlig beskjed om at planting innenfor 30-meters grensen ikke skal skje, har eier eller rettighetshaver ikke krav på vederlag.

Departementet kan fastsette forskrifter om utgiftsdeling og saksbehandling i forbindelse med tillatelse etter paragrafen her.

Endret ved lover 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591), 16 des 2016 nr. 102 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1589).

Kapittel IV. Administrative bestemmelser

§ 11. (Tilsyn mv.)

Departementet eller den myndighet som departementet bestemmer, fører tilsyn med at bestemmelser gitt i eller i medhold av loven overholdes. Den myndighet som Kongen bestemmer, fører tilsyn etter § 11 a.

Enhver skal etter pålegg fra tilsynsmyndigheten gi de opplysninger den krever for å utføre sine oppgaver. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert sted som omfattes av loven. En representant for virksomheten har rett til, og kan pålegges, å være til stede under tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan likevel

bestemme at representanter for virksomheten ikke skal være til stede ved intervjuer av arbeidstakere. Det samme gjelder hvis tilstedeværelsen ikke kan skje uten vesentlig ulempe, eller hvis formålet med tilsynet kan settes i fare.

Alle som utfører tjeneste eller arbeid for tilsynsmyndigheten, har taushetsplikt om innholdet i dokumenter som inneholder meldinger, tips eller lignende om lovbrudd, og om opplysninger om slike dokumenter, når slik informasjon kan bidra til å identifisere avsenderen. Taushetsplikten gjelder også overfor den som opplysningene omhandler. Slik taushetsplikt er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre dersom særlige grunner tilsier det.

Tilsynsmyndigheten kan gi pålegg om korrigerende tiltak.

Tilsynsmyndigheten kan påby stans av driften helt eller delvis når sikkerhetsmessige hensyn krever det. Om nødvendig kan den kreve politiets hjelp til å gjennomføre påbudet.

Departementet eller den myndighet som departementet bestemmer, kan tilbakekalle tillatelse gitt i medhold av loven ved brudd på vilkår eller krav som er satt for virksomheten.

Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kan tilsynsmyndigheten og politiet, Nasjonal sikkerhetsmyndighet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap eller tilsvarende myndigheter gjensidig og etter forespørsel utveksle de opplysninger som er nødvendige for å sikre jernbanen mot tilsiktede uønskede handlinger.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 84, 19 juni 2009 nr. 107 (ikr. 19 juni 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 687), 19 juni 2015 nr. 80 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 700), 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591), 16 des 2016 nr. 102 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1589), 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 11 a. (Tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan)

Tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan, jf. § 11, overvåker og fører tilsyn med bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her om konkurransen i markedene for jernbanetransport og behandler klager innenfor markedsovervåkingsorganets myndighetsområde. Departementet kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om markedsovervåkingsorganets organisering og oppgaver.

Tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan kan ikke instrueres, verken generelt eller i den enkelte sak.

Enkeltvedtak tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan treffer, kan ikke påklages til eller omgjøres av overordnet myndighet. Avgjørelser om pålegg om å gi opplysninger kan ikke påklages etter forvaltningsloven § 14 annet punktum. Retten kan prøve alle sider av saken.

Departementet kan gi bestemmelser i forskrift om karenstid for personer ansvarlig for markedsovervåkingsorganets vedtak.

Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kan tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan og konkurransemyndighetene gjensidig og etter forespørsel utveksle de opplysninger som er nødvendige for å fremme håndhevelsen av norsk regulering av jernbanemarkedet. Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kan tilsynsmyndigheten som markedsovervåkingsorgan gi markedsovervåkingsorganer i andre EØS-stater, og organisasjoner bestående av slike markedsovervåkingsorganer i EØS, opplysninger som er nødvendige etter direktiv 2012/34/EU med senere endringer.

Ved utlevering av opplysninger etter femte ledd annet punktum skal myndigheten stille som vilkår at opplysningene kun kan formidles videre med samtykke fra myndigheten og bare for det formål som samtykket omfatter. Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 102 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1589), endret ved lov 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871, tidligere § 11 b).

§ 11 c. (Tilsyn med passasjerrettigheter)

Ved tilsyn med at reglene om passasjerrettigheter følges, har tilsynsmyndigheten kompetanse til:

a. å kreve opplysninger, foreta stedlig kontroll og beslag eller gjennomføre testkjøp etter markedsføringsloven § 34,
b. å gi pålegg om retting eller opphør av forhold i strid med bestemmelsene i § 7 c første ledd. Tilsynsmyndigheten kan fatte vedtak med midlertidig virkning etter reglene i markedsføringsloven § 39,
c. å innhente skriftlig bekreftelse på at et ulovlig forhold skal opphøre og å innhente skriftlig bekreftelse fra en næringsdrivende om at denne skal tilby avhjelpende tiltak til berørte passasjerer,
d. å fastsette tvangsmulkt som nevnt i § 13. Tvangsmulkt kan benyttes til å sikre etterlevelse av alle vedtak og bekreftelser som nevnt i bokstav a til c,
e. å begjære fjerning av digitalt nettinnhold etter reglene i markedsføringsloven §§ 43 til 43 c.

Tilføyd ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 12. (Tilsyn med omsetning av delsystemer og samtrafikkkomponenter mv.)

Tilsynsmyndigheten kan pålegge den som bringer i omsetning en samtrafikkkomponent, å begrense anvendelsesområdet, forby bruk eller tilbakekalle samtrafikkkomponenten fra markedet dersom det foreligger risiko for at samtrafikkkomponenten ikke oppfyller de grunnleggende kravene. Enhver plikter å gi tilsynsmyndigheten de opplysninger den krever for å få utført sine oppgaver, samt for samme formål å gi tilsynsmyndigheten adgang til lokaler og utstyr knyttet til samtrafikkkomponent.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om tilsyn med omsetning av samtrafikkkomponenter.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 84, endret ved lover 3 mai 2002 nr. 14, 22 mai 2017 nr. 29 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 22 mai 2017 nr. 617), 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 13. (Tvangsmulkt)

I pålegg fra tilsynsmyndigheten kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, og frem til pålegget er oppfylt. Tilsynsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at pålegget blir gjennomført og hvilke kostnader det antas å medføre.

Tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt samt om frafallelse av ilagt mulkt.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 84.

§ 13 a. (Overtredelsesgebyr)

Tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr til en virksomhet som overtrer bestemmelser i denne loven eller vedtak gitt i medhold av denne loven.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utmåling av overtredelsesgebyr.

Tilføyd ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032), endret ved lov 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 14. (Gebyr og avgift)

Departementet kan kreve gebyrer for å behandle søknader etter denne loven eller forskrift fastsatt i medhold av loven og for tilsyn som gjennomføres for å sikre at loven eller vedtak i medhold av loven blir fulgt.

Satsene for gebyrer etter første ledd fastsettes av departementet i forskrift. Gebyrene skal samlet sett ikke overstige kostnadene ved behandlingen av søknader og tilsynet. Departementet kan i forskrift også gi utfyllende regler om hva som utløser plikt til å betale gebyr, og om innkreving og kontroll.

Gebyrene tilfaller statskassen.

Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan fastsette en generell avgift som skal dekke tilsynskostnadene til tilsynsmyndigheten dersom det ikke anses hensiktsmessig å pålegge den enkelte virksomhet gebyr direkte. Andre til femte ledd gjelder tilsvarende for denne avgiften.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 84, tidligere § 12, 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 15. (Delegasjon av myndighet)

Departementet kan delegere sin myndighet etter loven til offentlig eller privat institusjon.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 84, tidligere § 13.

§ 16. (EØS-regler)

Kongen kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av EØS-avtalen på jernbanens område.

Norske myndigheter og norske jernbaneforetak kan uten hinder av taushetsplikt gi EFTAs overvåkningsorgan og EFTA-statenes faste komité alle opplysninger som er nødvendige for gjennomføring av EØS-avtalen. Jernbaneforetak som driver internasjonal godstransport, kan uten hinder av taushetsplikt pålegges å gi opplysninger til andre jernbaneforetak som deltar i den samme trafikk, i det omfang som følger av EØS-avtalen.

Tilføyd ved lov 23 juni 1995 nr. 38, endret ved lov 15 juni 2001 nr. 84, tidligere § 13a.

Kapittel V. Undersøkelse av jernbaneulykker

Kapitlet med §§ 17 til 21 opphevet ved lov 3 juni 2005 nr. 34 (jernbaneundersøkelsesloven). Se dens § 30 for overgangsordning.

Kapittel VI. Avsluttende bestemmelser

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 84 (endret kapittelnummer fra V).

§ 22. (Straff)

Den som uaktsomt eller forsettlig overtrer bestemmelse eller vilkår som er gitt i eller med hjemmel i loven, straffes med bøter dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebestemmelse.

Den som uaktsomt eller forsettlig overtrer forbudet i §§ 3 a eller 3 b, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 84, tidligere § 14, 5 mai 2006 nr. 13 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 5 mai 2006 nr. 478), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 23. (Ikrafttredelse m.v.)

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
2. Fra samme tid oppheves følgende lover og bestemmelser: – – –

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 84, tidligere § 15.

1 Fra 1 juli 1993 iflg. res. 11 juni 1993 nr. 522.

§ 24. (Overgangsordninger)

Departementet kan fastsette overgangsordninger for tidligere gitte konsesjoner.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 84, tidligere § 16.

Lov om luftfart (luftfartsloven)

Innledende bestemmelser

Kapittel I. Lovens virkeområde mv.

Overskriften endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 1-1. Lovens generelle virkeområde

Luftfart kan her i riket bare finne sted i samsvar med denne lov og forskrifter gitt med hjemmel i loven.

For luftfart som omfattes av EØS-avtalens bestemmelser,[1] gjelder regler om utfylling og gjennomføring av EØS-avtalen på luftfartens område i denne lov foran lovens øvrige bestemmelser.

Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

1 Jf. EØS-avtalen art. 31-39 og vedlegg XIII kap. VI.

§ 1-2. Lovens virkeområde på kontinentalsokkelen og utenfor norsk område

Med mindre annet bestemmes av Kongen, får loven anvendelse på luftfart i tilknytning til petroleumsvirksomhet på norsk kontinentalsokkel.

Loven gjelder også ellers for luftfart med norsk luftfartøy utenfor norsk område når annet ikke framgår av lovens innhold og det er forenlig med fremmed rett som skal få anvendelse i henhold til overenskomst med fremmed stat eller for øvrig ut fra alminnelige rettsgrunnsetninger.

Reglene i kapittel X får anvendelse også på luftfart med utenlandsk luftfartøy utenfor norsk område i den utstrekning det følger av overenskomst med fremmed stat eller for øvrig av alminnelige rettsgrunnsetninger.

Med hensyn til straffebestemmelsenes anvendelse på handlinger foretatt utenfor norsk område gjelder reglene i straffeloven §§ 5 til 8, jf. nærværende lovs § 15-2 annet ledd.

Endret ved lover 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 1-3. Definisjon av luftfartøy

Med «luftfartøy» menes enhver maskin som kan holdes oppe i atmosfæren av andre reaksjoner i luften enn luftens reaksjoner mot jordoverflaten. Med «ubemannet luftfartøy» menes ethvert luftfartøy som er selvstyrt eller konstruert for å være selvstyrt, eller for å fjernstyres uten pilot om bord.

Departementet kan gi forskrift om at enkelte typer luftfartøy eller ubemannet luftfartøy likevel ikke skal anses som luftfartøy i denne loven eller i forskrifter gitt i medhold av den, og gi forskrifter som presiserer innholdet i disse begrepene.
Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

Første del. Sivil luftfart

Kapittel II. Alminnelige bestemmelser

§ 2-1. Virkeområde

Lovens første del gjelder for sivil luftfart og sivile luftfartøy.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 2-2. Krav til nasjonalitet

Luftfart innenfor norsk område kan bare foretas med fartøy som har:

1. norsk nasjonalitet,
2. fremmed nasjonalitet som i henhold til denne loven eller forskrift gitt med hjemmel i denne loven skal likestilles med norsk nasjonalitet,
3. nasjonalitet i fremmed stat som har sluttet overenskomst med Norge om rett til slik fart eller
4. særskilt tillatelse av luftfartsmyndigheten.

Tillatelsen som nevnt i første ledd nr. 4 gis i tilfelle på slike vilkår som i det enkelte tilfelle finnes påkrevd for å sikre at luftfarten foregår på en betryggende måte eller som for øvrig finnes nødvendig av allmenne hensyn. Tillatelsen kan når som helst tilbakekalles.

Endret ved lover 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), 10 aug 2012 nr. 63.

§ 2-3. Særskilte begrensninger

Kongen kan av militære grunner eller av hensyn til den offentlige sikkerhet innskrenke eller forby adgangen til luftfart innenfor visse områder.

Når den offentlige sikkerhet krever det, eller under andre ekstraordinære forhold, kan Kongen midlertidig innskrenke eller forby adgangen til luftfart innenfor hele riket.

§ 2-4. Luftfart med overlydshastighet

Luftfart med overlydshastighet innenfor norsk område er forbudt.

Når særlige grunner taler for det, kan Kongen tillate luftfart med overlydshastighet innenfor norsk område. Det kan settes vilkår for tillatelsen.

Kapittel III. Registrering, nasjonalitet og merking. Rettigheter i luftfartøyer m.m.

Endret ved lov 11 mars 1994 nr. 3 (ikr. 1 apr 1994).

A. Registrering av luftfartøyer

§ 3-1. Luftfartøyregisteret

Over norske luftfartøyer skal det føres et register av den myndighet som departementet bestemmer.

Det skal betales gebyr for registrering i luftfartøyregisteret. Departementet gir forskrifter om fastsettelse av gebyrene.

Registreringer i Norges luftfartøyregister kan skje i elektronisk register (EDB-register). Det som i lov eller forskrift er bestemt om registrering i dagbok og register, gjelder i så fall tilsvarende for registrering i EDB- registre. Departementet kan gi nærmere forskrifter om bruken av EDB- registre ved tinglysning.

Endret ved lov 11 juni 2004 nr. 35 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 24 sep 2004 nr. 1280).

§ 3-1a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 123 (ikr. 15 feb 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1358), opphevet ved lov 29 juni 2007 nr. 95.

§ 3-2. Nasjonalitetsvilkår som ikke omfattes av EØS-avtalen på luftfartens område

Et luftfartøy kan bare bli registrert når det har norsk eier, hvis ikke annet følger av regler i denne lov, jf. særlig § 16-1. Som norsk regnes:

1. den norske stat og innretninger som styres av staten,
2. norske kommuner,
3. norske statsborgere,
4. stiftelser som har helt norsk styre med sete i Norge,
5. foreninger, samvirkeforetak og lignende sammenslutninger som har helt norsk styre med sete i Norge, og hvor minst to tredjedeler av medlemmene er norske statsborgere eller likestilt med slike etter denne paragraf
6. aksjeselskaper eller allmennaksjeselskaper som har helt norsk styre med sete i Norge, og hvor norske statsborgere eller noen dermed likestilt etter denne paragraf eier aksjer svarende til minst to tredjedeler av aksjekapitalen og kan utøve stemmerett i selskapets generalforsamlinger med minst to tredjedeler av alle stemmer,
7. andre selskaper som utelukkende består av norske statsborgere eller noen dermed likestilt etter denne paragraf.

Når forholdene tilsier det, kan departementet tillate at et fartøy blir registrert, selv om eieren ikke oppfyller vilkårene etter første ledd.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999), 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 3-2a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 123 (ikr. 15 feb 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1358. Fartøy som ved endringslovens ikrafttredelse er registrert i Norges luftfartøyregister må innen 3 år fra ikrafttredelsen være utstyrt med luft- og miljødyktighetsbevis. Dersom et fartøy innen 3 år ikke er utstyrt med luft- og

miljødyktighetsbevis, skal fartøyet slettes fra registeret), opphevet ved lov 29 juni 2007 nr. 95.

§ 3-3. Luftfartøy innført i utenlandsk register m.v.

Et luftfartøy som er registrert i fremmed stat, kan ikke registreres her i riket før det er slettet i det utenlandske register. Tilsvarende gjelder for fartøy som tilhører internasjonalt luftfartsforetak. Hviler det på fartøyet registrert rettighet som etter overenskomst med fremmed stat skal anerkjennes her i riket, kan fartøyet ikke overføres til luftfartøyregisteret, med mindre rettighetshaveren er utløst eller samtykker i overføringen, eller rettigheten er falt bort ved tvangssalg.

Et fartøy som er ført inn i det militære luftfartøyregister (jf. §§ 17-2 og 17-3), kan ikke registreres etter nærværende kapittel før det er slettet i det militære register.

§ 3-4. Registreringssøknad m.v.

Registrering skjer på grunnlag av skriftlig søknad fra eieren. Søknaden skal inneholde alle opplysninger som trengs for registreringen, og være ledsaget av bevis for at søkeren er eier av fartøyet og for at vilkårene etter §§ 3-2 og 3-3 er oppfylt. Er det til søkerens eiendomsrett knyttet vilkår eller begrensninger som kan føre til at eiendomsretten går over til en annen, skal dette opplyses i søknaden.

Dersom søkeren gjør det sannsynlig at han er eier, men ikke kan føre tilstrekkelige bevis for sin adkomst, kan registreringsmyndigheten etter hans begjæring kunngjøre en oppfordring til mulige eiere om å melde seg innen en frist, som settes til minst 2 måneder. Melder ingen seg, kan registreringsmyndigheten godta søkeren som eier.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 123 (ikr. 15 feb 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1358), 29 juni 2007 nr. 95.

§ 3-5. Innføring i luftfartøyregisteret, opplysninger om fartøyene

Finner registreringsmyndigheten å kunne godta søknaden, registrerer den fartøyet og tildeler det registreringsmerke. I registeret skal innføres:

1. fartøyets nasjonalitets- og registreringsmerker,

2. nødvendige opplysninger til identifisering av fartøyet,
3. opplysninger om eieren og hans erverv av fartøyet og i tilfelle om vilkår eller begrensninger som nevnt i § 3-4 første ledds tredje punktum,
4. dagen for innføringen,
5. andre opplysninger etter nærmere bestemmelse av departementet.

§ 3-6. Melding om endringer

Skjer det etter registreringen endring i fartøyets eiendomsforhold eller i eierens nasjonalitet, eller undergår fartøyet endring av betydning for dets identifisering, skal eieren uten opphold sende registreringsmyndigheten melding om endringen med nødvendige opplysninger og bevis. Tilsvarende gjelder når det skjer endring i andre registrerte forhold. Ved salg skal meldingen gis av kjøperen, men av selgeren hvis salget medfører at fartøyet ikke lenger er å anse som norsk.

Finner registreringsmyndigheten å kunne godta meldingen, skal den føres inn i registeret. I tilfelle som nevnt i § 3-7 eller § 3-8 skal fartøyet slettes eller anmerkning gjøres på dets blad i registeret.

§ 3-7. Slettelse av luftfartøy

Fartøyet skal slettes i registeret:

1. når det begjæres av den som i registeret er oppført som eier,
2. når fartøyet i 3 år ikke har hatt gyldig luft- og/eller miljødyktighetsbevis,
3. når vilkårene etter § 3-2 eller i forskrift gitt med hjemmel i § 16-1 om gjennomføring av EØS-avtalen på luftfartens område ikke lenger er til stede,
4. når fartøyet er hugget opp eller totalt havarert,
5. når fartøyet er forsvunnet.

Et fartøy ansees i alle fall som forsvunnet når det er gått 3 måneder etter at siste flyging ble påbegynt, og det ikke foreligger opplysninger om at det fremdeles er i behold.

Har det inntrådt noe forhold som nevnt foran under første ledd nr. 2-4, skal eieren uten opphold melde det til registreringsmyndigheten, om det ikke allerede er gjort etter § 3-6.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 123 (ikr. 15 feb 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr.

1358), 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

§ 3-8. Anmerkning istedenfor slettelse av beheftet luftfartøy

Hviler det registrert heftelse på fartøyet, skal det ikke slettes i registeret uten at rettighetshaveren samtykker. I stedet gjøres anmerkning om det forhold som skulle ha medført slettelse. Slik anmerkning berører ikke heftelsen, men har ellers samme virkning som slettelse.

§ 3-9. Foreløpig registrering av utenlandsk luftfartøy

Når et luftfartøy i utlandet eies av noen som oppfyller vilkårene etter § 3-2 og som akter å få det registrert i Norge, kan fartøyet etter søknad fra ham registreres foreløpig i registeret etter forskrifter som departementet fastsetter. Reglene i § 3-3 første ledd gjelder tilsvarende.

§ 3-10. Foreløpig registrering av luftfartøy under bygging

Luftfartøy som er under bygging her i riket, kan etter begjæring av eieren registreres foreløpig i registeret, såfremt fartøyet har nådd et slikt byggetrinn at det kan identifiseres, og eieren oppfyller vilkårene etter § 3-2.

§ 3-11. Virkningen av foreløpig registrering

Når et fartøy er blitt foreløpig registrert etter § 3-9 eller § 3-10, gjelder bestemmelsene i §§ 3-6 – 3-8 og §§ 3-17 – 3-40 så langt de passer. Blir fartøyet senere endelig registrert, skal de heftelser som er anmerket fortsatt stå ved lag.

B. Luftfartøyers nasjonalitet

§ 3-12. Utstedelse av nasjonalitets- og registreringsbevis

Når et luftfartøy er registrert etter § 3-5, har det norsk nasjonalitet.

Registreringsmyndigheten utsteder nasjonalitets- og registreringsbevis for fartøyet etter forskrifter gitt av departementet.

§ 3-13. Retur av nasjonalitets- og registreringsbevis

Når et luftfartøy er slettet i registeret eller anmerkning gjort etter § 3-8, skal fartøyets eier eller – såfremt fartøyet er gått over til eier i utlandet – den tidligere eier uten opphold sende nasjonalitets- og registreringsbeviset tilbake til registreringsmyndigheten. Er det ellers ført inn i registeret endring i noe forhold som omhandles i beviset, skal eieren uten opphold sende inn beviset til registreringsmyndigheten, som gir det påskrift om endringen eller bytter det om med et nytt.

§ 3-14. Utstedelse av midlertidig nasjonalitets- og registreringsbevis

Når et luftfartøy er blitt foreløpig registrert etter § 3-9, skal det utstedes midlertidig nasjonalitets- og registreringsbevis for fartøyet etter nærmere regler som departementet gir.

Fartøyet har norsk nasjonalitet så lenge beviset står ved makt.

Reglene i § 3-13 gjelder tilsvarende.

§ 3-15. Krav om nasjonalitets- og registreringsbevis

Norsk fartøy som brukes til luftfart etter denne lov, skal ha norsk nasjonalitets- og registreringsbevis i samsvar med reglene i dette kapittel.

Utenlandsk fartøy skal ved luftfart innenfor norsk område ha nasjonalitets- og registreringsbevis eller tilsvarende dokument fra fremmed stat som har overenskomst med Norge om rett til slik luftfart. Tilsvarende gjelder for fartøy som tilhører internasjonalt luftfartsforetak.

Brukes et fartøy med særskilt tillatelse etter § 2-2 første ledd nr. 3, gjelder det som departementet fastsetter om bevis for slik tillatelse.

C. Merking av luftfartøyer

§ 3-16. Merking av luftfartøyer

Et luftfartøy som er innført i norsk register etter § 3-5 eller § 3-9, skal merkes med norsk nasjonalitetsmerke og det tildelte registreringsmerke. Disse merker skal fartøyet føre så lenge det står i registeret.

Fartøy som hører hjemme i fremmed stat som har overenskomst med Norge

om rett til luftfart innenfor norsk område, skal ved slik fart være merket i samsvar med reglene i fartøyets hjemland. Tilsvarende gjelder for fartøy som tilhører internasjonalt luftfartsforetak.

Fartøy som brukes med tillatelse etter § 2-2 første ledd nr. 3, skal være merket i samsvar med forskrifter gitt av departementet.

D. Fremgangsmåte ved registrering. Rettigheter m.v.

1. Fremgangsmåte m.v.

§ 3-17. Innføring i dagbok og luftfartøyregisteret

Registreringsmyndigheten skal føre dagbok for dokumenter som forlanges registrert, og luftfartøyregister med blad for hvert enkelt luftfartøy. Registreringen foregår ved at et utdrag av dokumentet føres inn i dagboken og luftfartøyregisteret, og at dokumentet påføres attest om registrering. Regler om form og føring av dagbok og luftfartøyregister gis av departementet. Registrene er åpne for offentligheten på den måten som departementet bestemmer.

Dokument som kreves registrert, skal snarest mulig føres inn i dagboken for den dag det kommer inn til registreringsmyndigheten, og skal ansees som dagbokført denne dag (dagbokføringsdato). Dog skal dokument som kommer inn etter et av departementet fastsatt klokkeslett, føres inn i dagboken for den påfølgende dag.

Er det åpenbart at et dokument ikke kan registreres, kan det uten dagbokføring returneres til den som har krevet registrering. Han skal samtidig gjøres kjent med hvorfor dokumentet ikke kan registreres, og at det ikke er dagbokført. Likeså skal han gjøres kjent med at dokumentet vil bli dagbokført dersom dette kreves. Fremsettes slikt krav, skal dokumentet dagbokføres den dag kravet kommer inn (jf. annet ledd) og i tilfelle nektes registrert etter § 3-19. Dog kan dagbokføring ikke kreves før gebyr er betalt, med mindre annet er fastsatt av departementet.

Foreligger vilkårene for registrering, skal dokumentet innføres i luftfartøyregisteret snarest mulig og senest innen 2 uker etter innføringen i dagboken. Dette skjer ved at et kort utdrag av meldingen eller av de viktigste rettsstiftelser føres på vedkommende luftfartøys blad. Deretter skal dokumentet snarest mulig og senest innen 2 uker etter innføringen i luftfartøyregisteret sendes tilbake til den som har levert det inn, eller til den

som han utpeker. Like hermed regnes det at dokumentet, etter anmodning fra person som nevnt, blir lagt klart for avhenting på registreringsmyndighetens kontor.

§ 3-18. Krav til dokumenter, bekreftelse av underskrift m.v.

Dokument som forlanges registrert, må være skrevet på norsk, dansk, svensk eller engelsk. Departementet kan gi forskrifter om dokumentets avfatning og form (herunder bruk av godkjent blankett).

Skal et skjøte eller pantedokument som ikke er utstedt av offentlig myndighet, kunne registreres, må underskriften være bekreftet av to myndige personer bosatt i Norge eller i samsvar med forskrifter gitt av departementet. Det skal uttrykkelig bekreftes at underskriften er skrevet eller vedkjent i vedkommendes nærvær, og erklæres om utstederen er over 18 år. Dette gjelder også meddelelse av samtykke etter § 3-24. Nærmere forskrifter om legitimasjon av utstederens identitet, alder og myndighet kan gis av departementet.

Regler om gjenparter gis i forskrifter av departementet. Med mindre annet er bestemt i forskriftene, må den som forlanger noe registrert, foruten dokumentet innlevere gjenpart eller avskrift av det. Gjenparten oppbevares på den måte som departementet bestemmer.

§ 3-19. Registreringsnektelse

Et dokument skal nektes registrert dersom gebyr ikke er betalt, eller dersom dokumentet ikke fyller de krav som er stilt i § 3-18 eller § 3-24, eller det er i strid med innskrenkninger i disposisjonsretten ifølge luftfartøyregisteret, eller dersom registreringsmyndigheten finner at dokumentet åpenbart er ugyldig.

Et dokument kan nektes registrert dersom det er utydelig eller uklart slik at det er tvilsomt hvordan det skal innføres i luftfartøyregisteret, eller dersom det ikke fyller de krav som er stilt i § 3-22, eller dersom det er formulert slik at det i vesentlige henseender er uklart hva som gjelder mellom partene.

Spørsmålet om å nekte registrering treffes på grunnlag av dokumentet selv og de andre dokumenter og bevis som foreligger. Når registreringsmyndigheten finner grunn til det, kan den selv innhente opplysninger.

Blir et dagbokført dokument nektet registrert, gjøres anmerkning om det i dagbok og luftfartøyregister. Den som har forlangt registrering, skal straks i rekommandert brev eller på annen etterviselig måte underrettes om nektelsen og grunnen til den, om klageadgang og klagefrist, og om at søksmål om

avgjørelsen ikke kan reises uten at han først har brukt klageadgangen, jf. § 3-21. Er det andre som saken direkte gjelder, skal slik underretning samtidig gis til dem.

Underretning som nevnt i fjerde ledd skal gis også i andre tilfelle hvor noen har forlangt en forretning og ikke fått medhold ved registreringsmyndighetens avgjørelse.

§ 3-20. Attest m.v.

På ethvert dokument som er registrert, gir registreringsmyndigheten attest om registreringen.

Står det noe i dokumentet om eierforhold, prioritet eller lignende, som avviker fra det som tidligere er registrert, skal det i attesten gjøres anmerkning om det. Er dokumentet en pantobligasjon eller et skadesløsbrev, skal det dessuten gjøres anmerkning om registrerte heftelser som kan øve innflytelse på panthaverens rett.

Enhver skal på begjæring få utskrift eller kopi av dagbok, luftfartøyregister (attestert registerutskrift) og arkiverte gjenparter.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om registreringsattesters form og innhold og om utskrifter (herunder masseutskrifter). Det kan bestemmes at attestert registerutskrift kan tre istedenfor anmerkning som nevnt i annet ledd.

§ 3-21. Retting av feil, klage over registreringsmyndighetens avgjørelser

Blir registreringsmyndigheten oppmerksom på at et dokument er innført i luftfartøyregisteret på uriktig måte, skal den rette feilen. Har noen på grunn av feilen fått uriktig opplysning, skal registreringsmyndigheten såvidt mulig underrette ham om rettingen i rekommandert brev.

Avgjørelser av registreringsmyndigheten kan påklages til departementet av enhver som har rettslig klageinteresse i saken.

Klagefristen er 3 uker, om ikke registreringsmyndigheten i særlige tilfelle setter en lengre frist. For den som har fått underretning om avgjørelsen, regnes fristen fra den dag da underretningen ble sendt. For andre regnes fristen fra den dag da vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til avgjørelsen. Ved oversittelse av klagefristen gjelder reglene i forvaltningslovens § 31.

De innskrenkninger i adgangen til å ta anke til følge som er fastsatt i tinglysingsloven §§ 10 a og 10 b, gjelder tilsvarende ved klage over

registreringsmyndighetens avgjørelser.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

2. Rettighetsregistrering

§ 3-22. Hvilke rettsstiftelser som kan registreres

I luftfartøyregisteret kan anmerkes dokument som går ut på å stifte, forandre, overdra, behefte, anerkjenne eller oppheve en rett som har et registrert luftfartøy til gjenstand.

Når et søksmål, som er brakt inn for tingretten eller en høyere rett, gjelder rettighet som etter sin art kan registreres etter første ledd, kan retten ved kjennelse beslutte at stevningen eller et utdrag av den skal registreres. Det samme gjelder beslutning om en midlertidig forføyning i medhold av tvisteloven kapittel 32 og 34.
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 3-23. Registerhjemmel m.v.

Registerhjemmel som eier av et luftfartøy har den luftfartøyregisteret utpeker som eier eller berettiget til å råde som eier. Tilsvarende gjelder for registerhjemmel med hensyn til andre rettigheter.

Den som har registerhjemmel til luftfartøyet, har også hjemmel til motorer, propeller, utstyr, instrumenter og annet som hører til fartøyet, når ikke registeret utpeker en annen som berettiget til disse.

Når en rettighet omfatter et luftfartøy med motorer og annet som er nevnt i annet ledd faller retten til disse ting ikke bort om tingene midlertidig blir skilt fra fartøyet.

§ 3-24. Registerhjemmel som vilkår for registrering

Dokument som gir uttrykk for frivillig rettsstiftelse, kan ikke registreres med

mindre utstederen har registerhjemmel ved dagbokføringen eller samtykke fra den som da er hjemmelshaver. Dersom utstederen eller den som har samtykket er død, kan dokumentet likevel registreres, hvis han ved dagbokføringen står som hjemmelshaver. Dette gjelder selv om det er registrert attest eller melding etter annet eller tredje ledd.

Dokument utstedt av arvingene som har overtatt boet til privat skifte mens privat skifte av hjemmelshaverens dødsbo pågår, kan registreres når det senest samtidig registreres attest fra tingretten om at boet er overtatt til privat skifte. Dette gjelder bare i inntil 2 år fra hjemmelshaverens død, med mindre retten forlenger fristen.

Dokument utstedt av tingretten mens offentlig skifte av hjemmelshaverens bo pågår, kan registreres når det senest samtidig registreres melding om at tingretten har overtatt boet som dødsbo eller til skifte av felleseie eller har åpnet konkurs.

Tvangssalgsskjøte kan ikke registreres med mindre tvangssalget etter norsk rett er bindende for hjemmelshaveren. Dom, kjennelse eller voldgiftsdom kan ikke registreres med mindre de etter norsk rett er bindende for hjemmelshaveren.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 3-25. Overføring av registerhjemmel

Ved registrering av dokument som gjelder en frivillig rettsstiftelse, overføres registerhjemmelen når dokumentet gir uttrykk for et ubetinget eiendoms- eller rettighetserverv. Gir dokumentet uttrykk for et betinget erverv, går hjemmelen over når det blir registrert bevis for eller er en vitterlig kjensgjerning at den betingelse som ervervet er gjort avhengig av, er oppfylt.

Bestemmelsen i første ledd gjelder også dokument utstedt av arvinger eller tingrett i medhold av § 3-24 annet eller tredje ledd. Arvinger som ønsker selv å overta registrert luftfartøy som de har arvet, får registerhjemmel ved registrering av erklæring om overtagelsen. Blir boet overtatt av gjenlevende ektefelle alene i medhold av arveloven §§ 8 og 9, går hjemmelen over til gjenlevende ektefelle ved registrering av attest fra retten om at boet er overtatt av den gjenlevende.

Ved registrering av dom, kjennelse eller voldgiftsdom som stadfester eller gir uttrykk for et ubetinget eiendoms- eller rettighetserverv, overføres registerhjemmelen. Er ervervet i henhold til avgjørelsen betinget, gjelder det

samme når det registreres bevis for eller er en vitterlig kjensgjerning at betingelsen er oppfylt.
Endret ved lover 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 3-26. Hovedregler om prioritet

Når et dokument er dagbokført, går rettsstiftelser som dokumentet gir uttrykk for, foran rettsstiftelse som ikke er dagbokført.

Kolliderer rettsstiftelser etter flere dagbokførte dokumenter, bestemmes rekkefølgen etter dagen for innføringen i dagboken. Rettsstiftelser etter dokumenter innført samme dag er likestillet; dog går utleggs- og arrestforretninger foran andre rettsstiftelser. Er flere utleggsforretninger innført samme dag, går den eldste foran.

Reglene i denne paragraf medfører ingen endring i det som er bestemt i pantelovens § 3-18 om rettsvern for salgspant i deler og tilbehør. Departementet kan gi nærmere regler om registrering av slikt salgspant.

§ 3-27. Unntak fra prioritetsreglene m.v.

En eldre rettsstiftelse går uten hensyn til reglene i § 3-26 foran en yngre, dersom:

1. det yngre erverv bygger på avtale eller annet grunnlag som for erververen fremtrer som avtalelignende, og erververen da hans rett ble dagbokført, kjente eller burde kjenne den eldre rett, eller
2. det yngre erverv er skjedd ved arv.[1]

For lovbestemte rettigheter har registrering ingen betydning med mindre annet er bestemt ved lov.

Ved avhendelse eller annen eiendomsovergang skal rett som utledes fra den tidligere eier og som fremgår av den nye eiers hjemmelsdokument eller innføres i dagboken senest samme dag som dette, gå foran rett som utledes fra den nye eier. Det innbyrdes forhold mellom flere rettigheter som utledes fra den tidligere eier, bestemmes etter reglene i § 3-26. Det samme gjelder det innbyrdes forhold mellom flere rettigheter som utledes fra den nye eier, dog slik

at frivillig stiftet panterett som godtgjøres å sikre lån gitt til erverv av luftfartøyet og som er innført i dagboken senest samme dag som hans hjemmelsdokument, går foran både tvungne og frivillige rettsstiftelser uansett når de er dagbokført.

Blir det overført heftelser fra utenlandsk register etter § 3-37, går de foran alle andre rettsstiftelser og har innbyrdes prioritet fra den opprinnelige registrering i det utenlandske register.

Bestemmelsene i § 3-26 får ikke anvendelse på:

1. overdragelse av panterett,
2. håndpantsettelse av pantobligasjon som følger reglene for omsetningsgjeldsbrev,
3. pantsettelse av panterett som er knyttet til et innløsningspapir som ikke er omsetningsgjeldsbrev, eller
4. utlegg i panterett knyttet til dokument som nevnt i nr. 2 eller 3.

1 Se lov 3 mars 1972 nr. 5; lov 14 juni 2019 nr. 21.

§ 3-28. Prioritetsendringer

Prioritet for en registrert heftelse kan endres ved at den berettigede viker for en likestillet eller etterstående heftelse, forutsatt at hjemmelshaveren til det beheftede luftfartøy og rettighetshavere etter registrerte rettsstiftelser med mellomliggende prioritet samtykker.

Samtykke fra rettighetshaverne er dog ikke nødvendig hvor en panterett viker for en annen panterett som ikke lyder på større beløp enn det vikelsen gjelder.

Den som viker for en heftelse, får prioritet etter mulige heftelser med mellomliggende prioritet, med mindre rettighetshaverne samtykker i å stå tilbake.

Samtykke som nevnt i første ledd er ikke noe vilkår for å få registrert en prioritetsvikelse.

§ 3-29. Opptrinnsrett

Når ikke annet er avtalt eller følger av stiftelsesgrunnlaget eller av § 3-30, rykker etterstående rettsstiftelser opp, uten endring av den innbyrdes prioritet, i den utstrekning en foranstående heftelse faller bort ved innfrielse. Bortfall av

rettsvernet etter § 3-34 ansees ikke som innfrielse.

§ 3-30. Opplåning og ombytting av pantobligasjoner m.v.

En helt eller delvis innfridd pantobligasjon kan etter avtale med hjemmelshaveren til det beheftede luftfartøy gjenopplånes (utnyttes påny), slik at den gir sikkerhet for det nye beløp med samme prioritet som det innfridde beløp. Dette gjelder dog ikke hvor innfrielsen er registrert eller det er gitt påtegning på obligasjonen om innfrielsen. Heller ikke kan en obligasjon opplånes eller gjenopplånes etter at det er registrert utlegg som panthaveren har fått varsel om eller på annen måte kjennskap til, med mindre panthaveren ikke godt kan avbryte kredittforholdet uten å risikere å lide tap.

Hvor en pantobligasjon slettes og det senest samtidig registreres en ny pantobligasjon (ombytting), får den nye samme prioritet som den slettede, forutsatt at utstederen har avgitt erklæring om dette og den nye obligasjonen ikke lyder på et større beløp enn den slettede.

Skadesløsbrev er likestillet med pantobligasjoner i denne paragraf.

§ 3-31. Rettsvern ved konkurs og akkord

For at en frivillig stiftet rett skal ha rettsvern i konkurs, må retten være dagbokført senest dagen før konkursåpningen. Likevel har rettserverv som nevnt i § 3-27 tredje, fjerde og femte ledd rettsvern i konkurs uten hensyn til om og når ervervet er dagbokført.

Har det vært åpnet forhandling om tvangsakkord under en umiddelbart forutgående gjeldsforhandling, jf. lov om fordringshavernes dekningsrett § 1-4 sjette ledd, må retten være dagbokført senest dagen før åpningen av forhandling om tvangsakkord. Når retten er stiftet med samtykke av gjeldsnemnda, er dog dens rettsvern overfor konkursboet ikke avhengig av registrering.

For at en frivillig stiftet rett skal ha rettsvern ved tvangsakkord, må retten være dagbokført senest dagen før åpningen av forhandling om tvangsakkord. Unntaket i første ledds annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 3-32. Prioritet i tilfelle av registreringsfeil m.v.

Blir et dokument innført på uriktig måte i luftfartøyregisteret, kan det likevel gjøres gjeldende i samsvar med sitt innhold overfor et senere registrert rettserverv.

Ved dom kan det imidlertid bestemmes at et senere registrert frivillig rettserverv skal gå foran det tidligere registrerte. Vilkårene for dette er:

1. at erververen av den senere registrerte rett var i god tro da hans erverv ble dagbokført,
2. at erververen om hans rett skulle stå tilbake, ville lide uforskyldt tap fordi han har stolt på luftfartøyregisteret, og
3. at tapet for erververen ville være vesentlig større enn for den annen om dennes rett måtte vike, eller at det ville føre til vesentlige forstyrrelser i senere registrerte rettsforhold om den registrerte, men feilaktig innførte rett skulle gå foran.

Tilsvarende gjelder når et dokument ikke er innført i luftfartøyregisteret innen 2 uker etter at det ble dagbokført.

Blir det i luftfartøyregisteret innført et dokument som ikke først er dagbokført, får dette også den virkning som en innføring i dagboken har.

Når et dokument som er dagbokført, senere nektes registrert, blir det ved anvendelsen av reglene i §§ 3-26, 3-27 og 3-31 å anse som om det ikke hadde vært innført.

§ 3-33. Mangler ved medkontrahentens hjemmel m.v.

Den som mener å være eier eller rettighetshaver, eller medberettiget som sådan, uten å avlede dette fra hjemmelshaveren, kan ikke overfor tredjemann gjøre gjeldende at hjemmelshaveren var uberettiget til å inngå en avtale med tredjemann, dersom avtalen er registrert og tredjemann var i god tro ved dagbokføringen.

Det som er sagt i første ledd, gjelder ikke hvor hjemmelen skyldes et dokument som er ugyldig på grunn av falsk, forfalskning, mindreårighet eller tvang som nevnt i avtalelovens § 28.

3. Foreldelse av rettsvern m.v.

§ 3-34. Foreldelse av rettsvern

Dersom en registrert heftelse skal hvile på luftfartøyet i en klart bestemt tid eller frem til et klart angitt tidspunkt, faller virkningen av registreringen bort 5 år deretter. At hovedstol og avdragenes størrelse er angitt i et pantedokument, er ikke tilstrekkelig til at dette ledd får anvendelse.

For panterett stiftet ved utleggsforretning faller virkningen av registreringen bort 5 år etter at dokumentet ble dagbokført. For arrestforretning og annen midlertidig forføyning under tvangsfullbyrdelse er fristen 2 år.

Skal en heftelse ikke hvile på luftfartøyet for alltid, uten at reglene i første eller annet ledd kommer til anvendelse, faller virkningene av registreringen bort 10 år etter at dokumentet ble dagbokført, men ikke før 5 år etter minstetidens utløp dersom dokumentet angir en minstetid.

Virkningen av registreringen faller ikke bort dersom ny registrering skjer før fristens utløp. Registrering av påtegning på et tidligere registrert dokument avbryter ikke fristen, med mindre påtegningen inneholder en uttrykkelig gjentagelse av rettsstiftelsen. Som sådan regnes forhøyelse av beløpet i pantedokument. Fra ny registrering løper en ny frist av samme lengde som den opprinnelige.

Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 3-35. Slettelse av heftelser

En heftelse skal slettes av luftfartøyregisteret når det blir registrert bevis for at den er falt bort eller for at den berettigede samtykker i slettelse.

For at en pantobligasjon som er omsetningsgjeldsbrev, skal kunne slettes, må dokumentet sammen med kvittering eller samtykke leveres inn til registreringsmyndigheten. Er det umulig eller uforholdsmessig vanskelig å få kvittering eller samtykke, kan registreringsmyndigheten, når dokumentet innleveres og det sannsynliggjøres at heftelsen er falt bort eller ikke består, på hjemmelshaverens forlangende kunngjøre en oppfordring til mulige rettighetshavere om å melde seg innen 2 måneder. Melder ingen seg, slettes heftelsen.

En heftelse som er falt bort ved tvangssalg eller annet salg etter tvangsfullbyrdelsesloven, eller ved salg etter konkursloven § 117a, skal uten

hensyn til bestemmelsen i annet ledd første punktum slettes når det registreres skjøte som viser at heftelsen er falt bort. Tilsvarende gjelder når det godtgjøres at en heftelse er falt bort ved tvangssalg av fartøyet i utlandet, forutsatt at tvangssalget etter norske interlegale rettsregler er bindende for rettighetshaveren.

En pantheftelse som er falt bort ved tvangsakkord, skal uten hensyn til bestemmelsen i annet ledd første punktum slettes når det registreres en stadfestelseskjennelse etter konkursloven § 52, jf. § 53, som viser at heftelsen er falt bort.

Enhver heftelse som er over 10 år gammel, kan slettes etter oppfordring som nevnt i annet ledds annet punktum når det sannsynliggjøres at den er opphørt.

Heftelse som registreringsmyndigheten finner er åpenbart opphørt, skal den slette av eget tiltak. Det samme skal gjøres når virkningen av registreringen er bortfalt etter reglene i § 3-34.

I tilfelle av uriktig slettelse gjelder § 3-32 tilsvarende.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

4. Forskjellige bestemmelser

§ 3-36. Erverv av registerhjemmel etter kunngjøring

Når det gjøres sannsynlig at eiendomsretten til et registrert fartøy er gått over til en annen enn den som har registerhjemmel, og at erververen ikke kan skaffe seg hjemmel i samsvar med reglene i §§ 3-24 – 3-25, gjelder reglene foran i § 3-4, annet ledd tilsvarende.

§ 3-37. Overføring av heftelser

Dersom det ved registreringen av et fartøy påhviler dette rettsbeskyttet panterett eller annen heftelse som er stiftet her i riket og som etter regelen i dette kapittel trenger registrering for å få rettsvern, beholder heftelsen sin prioritet, såfremt dokumentet kommer inn til registrering innen 3 måneder etter at fartøyet ble ført inn i registeret. Er fartøyet foreløpig ført inn etter § 3-9 eller § 3-10, regnes fristen fra den dag dette skjedde.

Er heftelsen tinglyst, kan registreringsmyndigheten slette den når dokumentet er registrert eller fristen etter første ledd er utløpt.

Endret ved lov 12 sep 2003 nr. 93 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 12 sep 2003 nr. 1136).

§ 3-38. Overføring fra utenlandsk register

Når et fartøy blir overført til norsk register fra utenlandsk register, skal registrerte heftelser som hviler på fartøyet og som etter overenskomst med fremmed stat skal anerkjennes her i riket, føres over til dets blad i registeret.

Andre utenlandske heftelser kan bare registreres med samtykke av eieren og da med prioritet etter reglene i §§ 3-26 flg.

Rettigheter som ikke rettsgyldig kan stiftes etter norsk lov, kan ikke føres over til norsk register.

§ 3-39. Pantsetting av reservedeler

Pantsetting av et registrert luftfartøy kan også omfatte reservedeler som til enhver tid er lagret på bestemte steder her i riket, når de tilhører eieren av luftfartøyet, og deres art og omtrentlige antall framgår av pantebrevet. Det samme gjelder lagre i en fremmed stat som har sluttet seg til den internasjonale konvensjon om anerkjennelse av rettigheter i luftfartøyer. Hvert lager skal ha et oppslag som gir opplysning om panteretten og panthaverens navn og adresse.

Til reservedeler reknes deler av et luftfartøy, motorer, propeller, utstyr, instrumenter og andre ting som holdes lagret for å erstatte deler av fartøyet eller tilbehør som blir utskiftet.

Sikkerheten i reservedeler som avhendes og bortføres fra lageret, faller ikke bort dersom erververen forsto eller burde forstå at avhendelsen var uberettiget av hensyn til panthaveren.

Ved utleggsforretning kan eieren av luftfartøyet kreve at reservedeler som hører til fartøyet og er lagret her i riket, skal tas med som tilbehør. Den som har panterett i fartøyet med reservedeler, kan motsette seg at det blir tatt særskilt utlegg i reservedelene.

§ 3-40. Statens erstatningsansvar

Staten skal erstatte tap som noen lider uforskyldt ved:

1. at han har stolt på en registreringsattest, en panteattest, en slettelsesattest eller en attestert registerutskrift,
2. at et dokument ikke er blitt registrert eller at det er blitt dagbokført for sent, eller at det ikke snarest mulig og senest innen 4 uker etter

innføringen i dagboken er blitt sendt tilbake eller lagt klart for avhenting, jf. § 3-17 fjerde ledd,

3. at et dokument etter § 3-32 må stå tilbake for et senere registrert dokument eller,
4. at et dokument som nevnt i § 3-33 annet ledd er blitt registrert og noen i god tro har fått dagbokført en rett han har ervervet ved avtale i tillit til at det registrerte dokument var gyldig.

§ 3-41. Forskrifter. Beregning av frister m.v.

Departementet kan gi de forskrifter som finnes påkrevet til gjennomføring av reglene foran i dette kapittel.

Om beregning av frister gjelder reglene i domstolsloven.

Med pantobligasjon forstås gjeldsbrev som gir panterett. Med pantedokument forstås ethvert dokument som gir uttrykk for en panterett stiftet ved avtale.

E. Anerkjennelse av rettigheter i utenlandske luftfartøyer i henhold til konvensjon av 19. juni 1948

§ 3-42. Anvendelsesområde

Bestemmelsene i dette avsnitt gjelder utenlandske luftfartøyer som er innført i nasjonalitetsregister i en stat som har ratifisert eller tiltrådt konvensjonen av 19. juni 1948 om internasjonal anerkjennelse av rettigheter i luftfartøyer. Bestemmelsene i § 3-47 skal dog også gjelde norske luftfartøyer.

Like med en konvensjonsstat regnes ethvert territorium som en konvensjonsstat har ratifisert eller tiltrådt konvensjonen for, såfremt det føres særskilt nasjonalitetsregister for luftfartøyer i territoriet.

Et luftfartøys hjemland er den stat eller det territorium hvor det er innført i nasjonalitetsregister.

§ 3-43. Anerkjennelse av rettigheter

Følgende rettigheter i et luftfartøy skal anerkjennes her i riket, såfremt de er gyldig stiftet i samsvar med loven i en konvensjonsstat hvor fartøyet var

registrert på stiftelsestiden, og dessuten er innført i et offentlig rettighetsregister i hjemlandet:

1. eiendomsrett,
2. besitterens rett etter kjøpeavtale til å erverve eiendomsretten,
3. bruksrett etter leieavtale for minst seks måneder,
4. panterett og andre rettigheter som grunner seg på avtale og skal sikre betalingen av et pengekrav på eller inntil et bestemt beløp.

Andre rettigheter i et luftfartøy enn lovbestemt panterett for krav som er nevnt i § 3-47, kan ikke anerkjennes eller stiftes her i riket med prioritet foran de under nr. 1-4 nevnte rettigheter.

Til luftfartøyet regnes også motorer og annet som er nevnt i § 3-23 annet ledd, selv om tingene midlertidig er skilt fra fartøyet.

§ 3-44. Rettigheters prioritet og gyldighet

Rettighetenes innbyrdes prioritet og de virkninger som registreringen ellers har i forhold til tredjemann, bedømmes etter loven i den konvensjonsstat hvor rettigheten er registrert.

Blir en rettighet senere overført til en annen konvensjonsstats register, bedømmes hver registrerings gyldighet etter loven i den stat som ved registreringen var fartøyets hjemland.

§ 3-45. Prioritetens rekkevidde

Den prioritet som tilkommer en panterett eller annen i § 3-43 nr. 4 nevnt rettighet, omfatter alle beløp som rettigheten skal sikre.

Prioritet for renter anerkjennes dog ikke for så vidt de er påløpt mer enn 3 år før tvangsfullbyrdelse er påbegynt.

§ 3-46. Rettigheter i reservedeler m.v.

Skal en registrert rettighet som anerkjennes etter § 3-43, sikre betalingen av et pengekrav, og omfatter rettigheten etter loven i fartøyets hjemland tillike reservedeler, anerkjennes også retten i reservedeler som til enhver tid er lagret her i riket, såfremt lagringsstedet er nevnt i stiftelsesdokumentet, og en fortegnelse som viser arten og det omtrentlige antall av de reservedeler

rettigheten omfatter, er tatt inn i eller heftet ved dokumentet. Hvert lager skal ha et oppslag som gir opplysning om den registrerte rettighet og om innehaverens navn og adresse.

Bestemmelsene i § 3-39 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 3-47. Bergelønn m.v.

Dersom et krav på bergelønn eller erstatning for ekstraordinære utgifter som har vært nødvendige for å bevare et luftfartøy som er forulykket eller stedt i nød, har panterett i fartøyet etter loven i en konvensjonsstat hvor arbeidet ble avsluttet, skal panteretten anerkjennes her i riket med prioritet foran alle andre rettigheter i fartøyet. Er det flere slike panterettigheter, går de som grunner seg på en senere hendelse, foran dem som grunner seg på en tidligere.

Panteretten kan dog ikke anerkjennes dersom det er gått 3 måneder uten at den er anmerket i fartøyets rettighetsregister og beløpet godkjent eller sak reist om panteretten. Om søksmålsfristen er overholdt, bedømmes etter loven i den stat hvor saken er reist.

§ 3-48. Tvangsforretning

Blir et luftfartøy eller en rettighet i fartøyet gjenstand for arrest, utlegg eller tvangssalg, og saksøkte med kjennskap til forfølgningen overdrar eller stifter en rettighet som nevnt i § 3-43, kan overdragelsen eller rettigheten ikke anerkjennes til skade for saksøkeren eller tvangssalgskjøperen.

§ 3-49. Inndragning m.v.

Bestemmelsene i dette avsnitt er ikke til hinder for inndragning, tilbakeholdelse eller andre forholdsregler som er eller blir fastsatt for å sikre overholdelsen av lover om inn- og utførsel, innvandring eller luftfart.

F. Særregler om tvangssalg av utenlandske luftfartøyer m.v.

Tilføyd ved lov 11 mars 1994 nr. 3.

§ 3-50. Særregler om fremgangsmåten ved tvangssalg av utenlandsk luftfartøy

Ved tvangssalg av utenlandsk luftfartøy som nevnt i § 3-42 gjennom medhjelper skal underretningen til rettighetshaverne og saksøkte etter tvangsfullbyrdelsesloven § 11-16 første ledd sendes i rekommandert brev, om mulig som luftpost. Medhjelperen skal sørge for at det gis offentlig varsel om tvangssalget på det sted der luftfartøyet er registrert, i samsvar med loven der. Medhjelperen kan pålegge saksøkeren å sørge for det. Foreleggelse av bud etter tvangsfullbyrdelsesloven § 11-29 kan tidligst skje seks uker etter at det er sendt underretning etter § 11-16 første ledd, og tidligst en måned etter at det er gitt offentlig varsel på det sted der luftfartøyet er registrert.

Ved tvangssalg av utenlandsk luftfartøy som nevnt i § 3-42 ved auksjonssalg skal tid og sted for auksjonen fastsettes minst seks uker i forveien. Rettighetshaverne og saksøkte skal med minst en måneds varsel gis meddelelse om tid og sted for auksjonen. Meddelelsen sendes i rekommandert brev, om mulig som luftpost. Tingretten skal sørge for at det minst en måned i forveien gis offentlig varsel om auksjonen på det sted der luftfartøyet er registrert, i samsvar med loven der. Retten kan pålegge saksøkeren å sørge for det.

Fristen for å angripe en stadfestelseskjennelse ved anke er seks måneder for anker som grunnes på at første eller annet ledd er overtrådt.

Tilføyd ved lov 11 mars 1994 nr. 3, endret ved lover 9 jan 1998 nr. 5, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 3-51. Særregler om fordelingen av kjøpesummen ved tvangssalg av utenlandsk luftfartøy

Har et luftfartøy som er registrert i utlandet, her i riket voldt skade på person eller eiendom nede på jorden, og det er begjært tvangssalg av luftfartøyet for et erstatningskrav som ikke er dekket av godkjent ansvarsforsikring, kan ikke mer enn fire femdeler av kjøpesummen brukes til dekning av foranstående heftelser med mindre alle erstatningskrav får full dekning. Første punktum gjelder også ved tvangssalg av andre luftfartøyer som tilhører samme eier som det skadevoldende luftfartøyet, og som er beheftet til fordel for de samme fordringshaverne.

Tilføyd ved lov 11 mars 1994 nr. 3.

§ 3-52. Særregler om fordelingen av kjøpesummen ved særskilt tvangssalg av reservedeler til utenlandske luftfartøyer

Særskilt tvangssalg av reservedeler til et utenlandsk luftfartøy kan gjennomføres etter begjæring fra en utleggshaver selv om foranstående heftelser som hviler på både reservedelene og luftfartøyet, ikke får full dekning, når kjøpesummen er minst to tredeler av reservedelenes verdi som fastsatt av namsmannen og to rettsvitner med særlige forutsetninger for å ta del i verdsettelsen. Namsmannen kan til fordel for saksøkeren bestemme at de foranstående rettighetshavernes andel av kjøpesummen skal begrenses til to tredeler av kjøpesummen etter fradrag for omkostningene.
Tilføyd ved lov 11 mars 1994 nr. 3.

G. Internasjonale sikkerhetsretter i luftfartøysløsøre

Avsnittet tilføyd ved lov 12 nov 2010 nr. 58 (ikr. 1 apr 2011 iflg. meddelelse fra Justisdepartementet 28 mars 2011 nr. 322).

§ 3-53. Internasjonale sikkerhetsretter

For panterett eller tilsvarende sikkerhetsretter som faller inn under Cape Town-konvensjonen 16. november 2001 om internasjonale sikkerhetsrettigheter i mobilt løsøre og protokoll 16. november 2001 om særlige forhold for luftfartøysløsøre[1], har konvensjonens og protokollens regler forrang så langt de gjelder foran bestemmelsene i denne lovens kapittel III.
Tilføyd ved lov 12 nov 2010 nr. 58 (ikr. 1 apr 2011 iflg. meddelelse fra Justisdepartementet 28 mars 2011 nr. 322).
1 Konvensjonen og protokollen er kunngjort i Norsk Lovtidend 2010 avd. I s. 2015-68 .

Kapittel IV. Luftdyktighet og miljødyktighet

§ 4-1. Krav om luft- og miljødyktighet

Fartøy som brukes til luftfart etter denne lov, skal være luftdyktig og miljødyktig.

Et fartøy kan ikke ansees som luftdyktig, med mindre det er slik konstruert,

bygd, utstyrt og vedlikeholdt og har slike flygeegenskaper at det tilfredsstiller sikkerhetens krav. Departementet gir nærmere forskrifter om luftdyktighet.

Et fartøy kan ikke anses som miljødyktig med mindre det oppfyller de krav som departementet fastsetter for å motvirke støy, luftforurensning og andre former for miljøforstyrrelser til skade eller ulempe for person eller eiendom utenfor fartøyet.

§ 4-2. Besiktigelse av luftfartøy

Luftfartsmyndigheten foretar besiktigelse av luftfartøyer og fører også ellers tilsyn med at fartøyer som brukes til luftfart etter denne lov, er luftdyktige og miljødyktige.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 4-3. Utstedelse og fornyelse av luftdyktighets- og miljøbevis

Når det ved besiktigelse eller på annen måte er godtgjort at et luftfartøy er luftdyktig og miljødyktig, utsteder luftfartsmyndigheten luftdyktighetsbevis henholdsvis miljødyktighetsbevis for fartøyet. Bevisene kan utstedes for bestemt tid og kan begrenses til å gjelde luftfart av bestemt art eller innenfor bestemt område. Departementet kan bestemme at det i vedkommende bevis eller i særskilt dokument som skal følge med dette, skal tas inn nærmere anvisninger om de forutsetninger med hensyn til bruken av fartøyet som må iakttas, for at dette kan regnes for luftdyktig henholdsvis miljødyktig.

Bevisene skal på begjæring fornyes, såfremt fartøyet oppfyller de krav til luftdyktighet, henholdsvis miljødyktighet som gjelder når fornyelsen skal skje.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 4-4. Krav til luftdyktighets- og miljøbevis ved bruk av luftfartøy

Norsk fartøy som skal brukes til luftfart etter denne lov, skal ha luftdyktighetsbevis og miljødyktighetsbevis som er utstedt eller godkjent av luftfartsmyndigheten med mindre annet er fastsatt i denne loven eller i forskrift gitt med hjemmel i denne loven.

Utenlandsk fartøy skal ved luftfart innenfor norsk område ha enten luftdyktighetsbevis og miljødyktighetsbevis som nevnt i første ledd eller luftdyktighetsbevis og miljødyktighetsbevis utstedt eller godkjent i fremmed

stat som har overenskomst med Norge om at slike bevis skal anerkjennes her i riket.

Luftfartsmyndigheten kan gi et fartøy særskilt tillatelse til luftfart uten hinder av reglene i første og annet ledd. Tillatelsen kan når som helst tilbakekalles.

Endret ved lover 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 4-5. Ugyldighet

Dersom ikke luftfartsmyndigheten bestemmer noe annet, blir et norsk luftdyktighetsbevis henholdsvis miljødyktighetsbevis ugyldig:

1. når fartøyet ikke har undergått foreskrevet besiktigelse,
2. når det er foretatt endring med fartøyet eller dets utstyr som kan ha betydning for luftdyktigheten eller miljødyktigheten,
3. når fartøyet eller dets utstyr har lidd skade som åpenbart har betydning for luftdyktigheten eller miljødyktigheten.
4. når fartøyet ikke er forsikret i henhold til bestemmelsene i luftfartsloven.

Luftfartsmyndigheten kan erklære et luftdyktighetsbevis eller miljødyktighetsbevis ugyldig når det ellers har inntrådt forhold som etter dens skjønn kan ha betydning for luftdyktigheten henholdsvis miljødyktigheten.

I tilfelle som nevnt i første ledd nr. 3 varer ugyldigheten inntil skaden er utbedret i samsvar med nærmere forskrifter som departementet gir. Ellers varer ugyldigheten inntil fartøyet er erklært luftdyktig henholdsvis miljødyktig.

Når et bevis er blitt ugyldig, kan luftfartsmyndigheten kreve det innlevert.

Endret ved lov 11 juni 2004 nr. 35 (ikr. 24 sep 2004 iflg. res. 24 sep 2004 nr. 1280).

§ 4-6. Godkjenning av utenlandsk bevis

Det som er bestemt foran i §§ 4-3 og 4-5 om utstedelse, fornyelse og ugyldighet av luftdyktighetsbevis, og miljødyktighetsbevis, gjelder tilsvarende for luftfartsmyndighetens godkjenning av utenlandsk bevis.

§ 4-7. Eiers og brukers ansvar

Eieren eller brukeren av et fartøy som brukes til luftfart etter denne lov, skal påse at fartøyet er luftdyktig og miljødyktig, og har foreskrevne luftdyktighetsbevis og miljødyktighetsbevis.

Har det inntrådt noe forhold av betydning for luftdyktigheten eller miljødyktigheten, skal han snarest mulig gi luftfartsmyndigheten melding om det i samsvar med nærmere forskrifter som departementet fastsetter. Han plikter å gi luftfartsmyndigheten de opplysninger som trengs for utøvingen av tilsynet med luftdyktigheten og miljødyktigheten.

§ 4-8. Myndighetenes tilsynsrett

Luftfartsmyndigheten kan kreve adgang til ethvert fartøy som brukes til luftfart etter denne lov, og har rett til å foreta enhver undersøkelse av fartøyet og dets utstyr som den finner nødvendig for å kunne utføre besiktigelse og tilsyn. Herunder kan luftfartsmyndigheten kreve den hjelp som den trenger av eieren eller brukeren og besetningen. Den kan således kreve fartøyet klargjort til besiktigelse, lasten losset og prøveflyging og andre nødvendige prøver utført. Undersøkelser m.m. etter denne paragraf skal foregå på slik måte at det ikke voldes unødig ulempe med hensyn til fartøyets trafikk eller på annen måte.

Det som i første ledd er sagt om luftfartsmyndigheten, får tilsvarende anvendelse på norsk og utenlandsk sakkyndig og utenlandsk myndighet som foretar besiktigelse eller tilsyn i henhold til § 15-3 første ledd annet punktum. Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 4-9. Unntak

Når det gjelder å prøve et luftfartøys egenskaper eller det foreligger andre særlige grunner, kan luftfartsmyndigheten etter nærmere forskrifter som departementet gir, gjøre unntak fra det som er bestemt i eller i medhold av dette kapittel.

§ 4-10. Særskilt godkjenning

Departementet kan bestemme at bygging av luftfartøy, fremstilling av tilbehør og reservedeler og utføring av nærmere angitt vedlikeholds-, reparasjons- og

endringsarbeider på luftfartøy, tilbehør og reservedeler bare kan foretas av personer med særskilt godkjenning eller ved godkjent bedrift.

For særskilt godkjenning av personer som nevnt i første ledd kan departementet i forskrift stille krav til vandel, regulere hvilke typer personell som må oppfylle krav til vandel, og hvilke vandelskrav som skal gjelde. Luftfartsmyndigheten kan kreve ordinær, uttømmende og utvidet politiattest.

Departementet gir nærmere regler om suspensjon og tilbakekall av slik særskilt godkjenning som nevnt i første ledd.

Endret ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 4-11. Alkoholpåvirkning mv.

Departementet kan bestemme i forskrift at §§ 6-11, 6-12 og 6-13 skal gjelde tilsvarende for den som har oppgaver av betydning for sikkerheten i forbindelse med bygging av luftfartøy, fremstilling av tilbehør og reservedeler og utføring av vedlikeholds-, reparasjons- og endringsarbeider på luftfartøy, tilbehør og reservedeler.

Departementet kan ved forskrift presisere hvilke typer personell som omfattes av første ledd.

Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

Kapittel V. Bemanning

§ 5-1. Bemanning

Fartøy som brukes til luftfart etter denne lov, skal være bemannet på betryggende måte.

Departementet gir nærmere forskrifter om bemanningen.

Eieren eller brukeren av fartøyet skal sørge for at dette er behørig bemannet.

§ 5-2. Tilsyn med bemanningen

Luftfartsmyndigheten fører tilsyn med at bestemmelsene om bemanning blir overholdt.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 5-3. Krav til tjenestegjørende

Den som skal gjøre tjeneste som fører av luftfartøy eller annen tjeneste på luftfartøy, må oppfylle de vilkår departementet fastsetter med hensyn til statsborgerforhold, alder, fysisk og psykisk skikkethet, vandel, edruskap, utdanning og øvelse m.m.

Luftfartsmyndigheten kan kreve ordinær, uttømmende og utvidet politiattest ved vurdering av søknad om luftfartssertifikat.

Endret ved lover 10 aug 2012 nr. 63, 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 5-4. Om sertifikater

Sertifikat for tjeneste som fører av luftfartøy eller i annen egenskap som departementet bestemmer, utstedes av luftfartsmyndigheten til den som godtgjør at han fyller de fastsatte vilkår for den tjeneste sertifikatet gjelder.

Sertifikatet kan begrenses til å omfatte luftfart med bestemte arter av luftfartøyer, luftfart av bestemt art eller luftfart innenfor bestemt område.

Sertifikatet utstedes for bestemt tid. Det skal på begjæring fornyes for bestemt tid, såfremt innehaveren oppfyller de vilkår som gjelder for tjenesten når fornyelsen skal skje.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 5-5. Krav til sertifisering for tjenestegjørende mv.

Den som gjør tjeneste i egenskap som nevnt i § 5-4, skal ha sertifikat som er utstedt eller godkjent av luftfartsmyndigheten, eller sertifikat utstedt eller godkjent i fremmed stat som har overenskomst med Norge om at slike sertifikater skal anerkjennes her i riket.

I internasjonal luftfart skal dog den som gjør tjeneste, ha sertifikat utstedt eller godkjent av luftfartsmyndigheten.

For luftfart innenfor norsk område kan luftfartsmyndigheten nekte å godta sertifikat utstedt i fremmed stat til norsk statsborger.

Luftfartsmyndigheten kan gi særskilt tillatelse til tjenestegjøring uten hinder av bestemmelsen i første ledd. Tillatelsen kan når som helst tilbakekalles.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravene til sertifikat i første og annet ledd.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr.

1243).

§ 5-6. Tilbakekall av sertifikater, bevis mv.

Luftfartsmyndigheten kan tilbakekalle norsk sertifikat eller bevis for bestemt tid, inntil videre eller for resten av gyldighetstiden, dersom innehaveren ikke fyller vilkårene for å gjøre den tjeneste sertifikatet gjelder.

Når luftfartsmyndigheten finner grunn til å anta at det foreligger et forhold som kan begrunne tilbakekalling, kan den straks sette sertifikatet eller beviset ut av kraft inntil spørsmålet om tilbakekalling er avgjort.

Blir vedtak om tilbakekalling påklaget, kan klagemyndigheten forkorte eller forlenge tilbakekallingstiden.

Når et sertifikat eller et bevis er tilbakekalt eller satt ut av kraft, plikter rettighetshaveren straks å levere sertifikatet til luftfartsmyndigheten.
Endret ved lover 10 aug 2012 nr. 63, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 5-7. Om utenlandsk sertifikat

Det som er bestemt foran i §§ 5-5 og 5-6 om utstedelse, fornyelse og tilbakekalling av sertifikat, gjelder tilsvarende for luftfartsmyndighetens godkjenning av utenlandsk sertifikat.

§ 5-8. Om meldeplikt for sertifikatinnehaveren m.v.

Den som har sertifikat eller bevis utstedt eller godkjent av luftfartsmyndigheten, skal snarest mulig melde fra til denne om forhold som kan ha betydning for spørsmålet om han fremdeles fyller vilkårene for tjenesten.

Sertifikatinnehaveren er pliktig til når som helst å underkaste seg de undersøkelser og prøver som luftfartsmyndigheten finner påkrevd.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 5-9. Unntak

Luftfartsmyndigheten kan tillate at et luftfartøy brukes til luftfart i utdanningsøyemed og ellers når det foreligger særlig grunn, selv om fartøyet ikke er bemannet på den måte som er fastsatt i eller i medhold av dette kapittel.

Kapittel VI. Fartøysjefen og tjenesten

Overskriften endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 6-1. Fartøysjefen

Norsk fartøy som brukes til luftfart etter denne lov, skal ha en fartøysjef.

Fartøysjefen har høyeste myndighet ombord.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 6-2. Fartøysjefens plikter

Fartøysjefen skal påse at fartøyet er luftdyktig, miljødyktig og behørig utrustet, bemannet og lastet, og at flygingen ellers forberedes og gjennomføres i samsvar med gjeldende bestemmelser.

Bestemmelsen i § 4-7 annet ledd om plikt til å gi melding om forhold av betydning for luftdyktigheten og miljødyktigheten og til å gi opplysninger som trengs for utøvingen av tilsynet, gjelder tilsvarende for fartøysjefen. Han plikter videre i samsvar med nærmere forskrifter som fastsettes av departementet, å gi melding til luftfartsmyndigheten om forhold av betydning for spørsmålet om besetningsmedlemmenes tjenestedyktighet.

§ 6-3. Fartøysjefens myndighet overfor besetningsmedlemmer og passasjerer

Fartøysjefen fører oppsyn med fartøy, besetning, passasjerer og gods.

Når han finner det nødvendig, kan han midlertidig anvise besetningsmedlemmer annen tjeneste enn den de er tilsatt for.

Passasjerer plikter å rette seg etter de anvisninger for god skikk og orden ombord som gis av fartøysjefen, den ansvarlige i kabinen eller andre besetningsmedlemmer som fartøysjefen bemyndiger. Passasjerer må ikke opptre slik at sikkerheten til fartøy, besetning eller andre passasjerer settes i fare.

Fartøysjefen kan nekte å ta ombord og har rett til å sette av besetningsmedlemmer, passasjerer og gods når forholdene krever det.

Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

§ 6-4. Fartøysjefens iverksettelse av maktbruk m.v.

Når det er nødvendig av hensyn til fartøyets sikkerhet eller for å beskytte person eller eiendom ombord eller for å opprettholde orden og lydighet ombord, har fartøysjefen rett til å bruke makt og iverksette andre tiltak i den utstrekning det etter forholdene kan ansees forsvarlig.

Ethvert medlem av besetningen plikter å yte fartøysjefen hjelp. Etter oppfordring av fartøysjefen kan også passasjerer yte hjelp.

Når det er påtrengende nødvendig av hensyn til fartøyets sikkerhet eller for å beskytte person eller eiendom ombord, kan besetningsmedlemmer og passasjerer uten oppfordring fra fartøysjefen iverksette forebyggende tiltak og herunder bruke makt, i den utstrekning det etter forholdene kan ansees forsvarlig.

§ 6-5. Om forøvelse av straffbare handlinger ombord m.v.

Blir det ombord på luftfartøy forøvd straffbar handling av alvorligere art, skal fartøysjefen så vidt mulig foreta det som trengs for å sikre bevis, og som ikke uten skade kan utsettes.

Fartøysjefen skal såvidt mulig sørge for at den skyldige ikke unnviker, og kan i det øyemed om nødvendig ta ham i forvaring. Uten eget samtykke kan den skyldige ikke holdes i forvaring lenger enn inntil han kan overleveres til politiet i Norge eller til vedkommende myndighet i utlandet.

Fartøysjefen kan ta i forvaring gjenstander som antas å ha betydning som bevismidler. Han skal gi politi eller myndighet som nevnt i annet ledd de nødvendige opplysninger og bevismidler som han har sikret seg etter første punktum.

Reglene i § 6-4 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 6-6. Erstatningskrav som følge av tiltak etter §§ 6-4 og 6-5

Blir tiltak etter §§ 6-4 eller 6-5 iverksatt på forsvarlig måte, kan det for skade som derved voldes den som tiltaket var rettet mot, ikke kreves erstatning av fartøysjefen, besetningsmedlemmer eller passasjerer, og heller ikke av fartøyets eier eller bruker eller den på hvis vegne reisen ble foretatt.

§ 6-7. Om fartøydokumenter

Fartøysjefen skal påse at foreskrevne fartøydokumenter medbringes under flygingen, og at de blir forskriftsmessig ført.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 6-8. Fartøysjefens plikter i nødsituasjoner

Kommer fartøyet i nød, skal fartøysjefen gjøre alt som står i hans makt for å trygge fartøy, ombordværende og gods. Må fartøyet forlates, skal han såvidt mulig sørge for å bringe fartøydokumentene i sikkerhet.

§ 6-9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 3 juni 2005 nr. 35.

§ 6-10. Tjenestegjørendes plikter

Den som gjør tjeneste som fører av luftfartøy eller annen tjeneste på luftfartøy, skal lyde sine foresattes ordrer i tjenesten, vise omsorg for fartøy, ombordværende og gods og ellers samvittighetsfullt utføre sine tjenesteplikter.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 6-11. Alkoholpåvirkning mv.

Ingen må gjøre eller forsøke å gjøre tjeneste som fører av luftfartøy eller om bord når han eller hun er påvirket av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel, eller når sykdom, legemidler, tretthet eller lignende årsak gjør vedkommende uskikket til å utføre tjenesten på en betryggende måte.

Som påvirket av alkohol anses i alle tilfelle den som har

1. en alkoholkonsentrasjon i blodet som er større enn 0,2 promille, eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet, eller
2. en større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluft enn 0,1 milligram

per liter luft.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om når en person i alle tilfelle må anses som påvirket av annet berusende eller bedøvende middel enn alkohol.

En person skal ikke regnes som påvirket dersom vedkommende har brukt legemiddel i tråd med de krav som er knyttet til sertifikat gitt i medhold av denne loven kapittel V.

Villfarelse om alkoholkonsentrasjonens størrelse fritar ikke for straff. Det samme gjelder villfarelse med hensyn til størrelsen av konsentrasjonen av annet berusende eller bedøvende middel.

Endret ved lover 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), 10 aug 2012 nr. 63, 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 6-12. Pliktmessig avhold

Den som gjør tjeneste som fører av luftfartøy eller om bord må ikke nyte alkohol eller ta annet berusende eller bedøvende middel i tjenestetiden. Tjenestetiden omfatter tidsrommet fra vedkommende i henhold til sine tjenesteplikter påbegynner utførelsen av slikt arbeid som stillingen krever, og inntil arbeidet avsluttes.

Forbudet i første ledd gjelder også i et tidsrom av åtte timer før tjenestetiden begynner.

Den som har gjort tjeneste som fører av luftfartøy eller om bord, må ikke nyte alkohol eller ta annet berusende eller bedøvende middel i de første seks timer etter tjenestetidens opphør, når han eller hun forstår eller må forstå at det kan bli innledet politietterforskning vedrørende hans eller hennes forhold i tjenesten. Dette gjelder ikke etter at blodprøve eller utåndingsprøve er tatt, eller politiet har avgjort at det ikke skal tas slik prøve.

Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63, endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 6-13. Alkotest, utåndingsprøve, blodprøve

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test av om en person er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel, når

1. det er grunn til å tro at vedkommende har overtrådt bestemmelsene i

§§ 6-1[1] eller 6-12,
2. personen med eller uten egen skyld er innblandet i en luftfartsulykke eller luftfartshendelse, eller
3. når det blir krevd som ledd i kontroll av luftfartsvirksomheten.

Dersom testresultatet eller andre forhold gir grunn til å tro at bestemmelsene i §§ 6-11 eller 6-12 er overtrådt, kan politiet foreta særskilt undersøkelse av om det forekommer tegn eller symptomer på ruspåvirkning og fremstille personen for utåndingsprøve, blodprøve, spyttprøve eller klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted for den som nekter å medvirke til alkotest eller foreløpig test av om føreren er påvirket av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel.

Utåndingsprøve skal tas av politiet. Blodprøve og spyttprøve kan tas av lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av annet middel enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om tester og undersøkelser som nevnt i paragrafen her.

Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63, endret ved lov 6 feb 2015 nr. 8.

1 Inkurie: Skal vel være «§ 6-11».

§ 6-14. Kapittelets anvendelsesområde

Kongen fastsetter i hvilken utstrekning bestemmelsene i dette kapittel kommer til anvendelse for utenlandsk luftfartøy innenfor norsk område.

Endret ved lov 10 aug 2012 nr. 63, tidligere § 6-12.

Kapittel VII. Landingsplasser, bakketjenesten, flysikringstjenester og sikkerhetskritisk virksomhet utenfor luftfartsanlegg

Overskriften endret ved lover 20 apr 2007 nr. 15, 10 aug 2012 nr. 63.

A. Alminnelige bestemmelser

§ 7-1. Om landingsplass

Område som innrettes til landingsplass for luftfartøyer, og andre luftfartsanlegg

skal tilfredsstille de sikkerhetskrav og andre krav departementet fastsetter.

Departementet kan gi forskrifter om under hvilke vilkår et område kan brukes som landingsplass uten å være særskilt innrettet for det.

Departementet gir forskrifter om drift og vedlikehold av landingsplasser og luftfartsanlegg.

§ 7-2. Tilsyn

Luftfartsmyndigheten fører tilsyn med landingsplasser og luftfartsanlegg og påser for øvrig at de bestemmelser som er gitt i eller i medhold av dette kapittel, blir overholdt. Den kan til enhver tid kreve adgang til plasser og anlegg og til annen eiendom i den utstrekning det er nødvendig for utøving av tilsynet.

§ 7-3. Regulering av lufttrafikken

Departementet kan fastsette områder hvor lufttrafikken skal være undergitt særskilt regulering.

§ 7-4. Flysikringstjeneste

For å trygge og effektivisere luftfarten opprettes en flysikringstjeneste.

Departementet gir nærmere forskrifter om flysikringstjenesten og bestemmer i hvilken utstrekning den kan varetas av andre enn statsorganer.

Departementet fastsetter de vilkår som må oppfylles av tjenestegjørende i flysikringstjenesten, og gi regler om sertifikat eller autorisasjon for slik tjeneste. I forskriftene kan det stilles krav til vandel og bestemmes hvilke vandelskrav som skal gjelde. Luftfartsmyndigheten kan kreve ordinær, uttømmende og utvidet politiattest.

Departementet gir nærmere regler om suspensjon og tilbakekall av slikt sertifikat som nevnt i tredje ledd.

Endret ved lover 11 juni 2004 nr. 35 (ikr. 24 sep 2004 iflg. res. 24 sep 2004 nr. 1280), 10 aug 2012 nr. 63.

§ 7-4 a. Alkoholpåvirkning mv.

Departementet kan i forskrift bestemme at §§ 6-11, 6-12 og 6-13 skal gjelde tilsvarende for den som har oppgaver av betydning for sikkerheten innen

flysikringstjenesten, innen bakketjeneste på landingsplasser, samt i ervervsmessig luftfartsforetak og derunder arbeider med kontroll av luftfartøy i luften eller i radiosambandstjenesten.

Departementet kan ved forskrift presisere hvilke typer personell som omfattes av første ledd.

Tilføyd ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), endret ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 7-4 b. Gjennomføring av konvensjonsbestemmelser om erstatningsansvar

Kongen kan gi forskrift som gjennomfører konvensjonsbestemmelser om erstatningsansvar for ytere av flysikringstjenester og for personer som utfører arbeid for disse.

Regler gitt i medhold av første ledd går foran andre norske rettsregler om erstatningsansvar.

Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

B. Konsesjon

§ 7-5. Konsesjon til landingsplass

For å anlegge, drive eller inneha landingsplass kreves konsesjon fra departementet.

Departementet kan bestemme at en landingsplass etter første ledd under hensyn til dens karakter, trafikkens omfang eller varighet eller andre særlige forhold skal kunne anlegges, drives eller innehas uten konsesjon.

Det kreves ikke konsesjon for landingsplass der det er eller vil bli foretatt ubetydelig rydnings-, anleggs- eller bygningsvirksomhet og antall flybevegelser er av et ubetydelig omfang, med mindre flysikkerhetsmessige eller støymessige hensyn tilsier at første ledd kommer til anvendelse.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om konsesjon til landingsplass.

Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

§ 7-6. Når konsesjon kan gis

Konsesjonen må bare gis når det finnes forenlig med allmenne hensyn. Før avgjørelsen treffes, skal det være innhentet uttalelse fra vedkommende kommunale og andre myndigheter.

Myndighetene etter denne lov og kommunen som plan- og bygningsmyndighet, skal etter forholdene foreta en samordnet søknadsbehandling.

Konsesjon for tiltak etter denne lov kan ikke gis i strid med vedtatte arealplaner etter plan- og bygningsloven,

Konsesjon til tiltak etter denne lov kan likevel gis i strid med bindende arealplan etter plan- og bygningsloven dersom det foreligger samtykke fra vedkommende plan- og bygningsmyndighet til ferdigbehandling av søknaden.
Endret ved lov 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638).

§ 7-7. Konsesjonens innhold

Konsesjon gis for bestemt tid og på slike vilkår som finnes påkrevd.

§ 7-8. Om innløsing m.v.

Når konsesjonstiden for landingsplass til allmenn bruk er utløpt, har staten rett til helt eller delvis å innløse konsesjonshaverens anlegg med rettigheter og løst tilbehør mot erstatning etter skjønn. Erstatningen fastsettes til det som det ville koste å anskaffe et tilsvarende nytt anlegg, beregnet etter prisene på innløsningstiden og med fradrag for verdiforringelsen på grunn av elde, bruk, nedsatt anvendelighet eller lignende. For ting som ikke lenger kan skaffes, skal dog omsetningsverdien legges til grunn.

Innløsing kan foretas i konsesjonstiden med ett års varsel, når allmenne hensyn eller offentlige interesser gjør det nødvendig, og da mot erstatning etter vanlige ekspropriasjonsregler.
Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

§ 7-9. Tilbakekall

Konsesjonen kan tilbakekalles dersom konsesjonsvilkår, lovbestemmelser eller forskrifter som gjelder for konsesjonshaverens virksomhet, på vesentlig måte blir overtrådt under utøving av virksomheten.

§ 7-10. (Opphevet)

Opphevet ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

C. Godkjenning

§ 7-11. Teknisk og operativ godkjenning av landingsplass m.v.

Landingsplass må være godkjent av luftfartsmyndigheten.

Departementet kan gi forskrifter om at en landingsplass etter første ledd under hensyn til dens karakter, trafikkens omfang eller varighet eller andre særlige forhold skal kunne drives uten teknisk og operativ godkjenning.

For godkjenningen settes slike vilkår som luftfartsmyndigheten finner påkrevd.

Tilfredsstiller anlegget ikke de krav som til enhver tid gjelder for godkjenning av slike anlegg, eller blir de fastsatte vilkår vesentlig tilsidesatt, kan luftfartsmyndigheten tilbakekalle godkjenningen.

Er det inntrådt noe forhold som kan medføre at anlegget ikke lenger tilfredsstiller kravene, plikter innehaveren å gi melding til luftfartsmyndigheten så snart han får kjennskap til forholdet. Er det farlig å bruke anlegget, skal innehaveren straks sette dette ut av drift i den utstrekning det er nødvendig, uten å vente på luftfartsmyndighetens avgjørelse.

Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

D. Luftfartshindringer

§ 7-12. Plan over luftfartshindringer m.v.

Vedkommende departement kan bestemme at det for en landingsplass skal utarbeides og fastsettes en plan over de høydebegrensninger og andre rådighetsinnskrenkninger som finnes nødvendige i området utenfor landingsplassen med hensyn til bebyggelse, master, ledninger, beplantning, forstyrrende virksomhet og andre luftfartshindringer. I sjø- og isflyhavner kan planen også omfatte selve havneområdet.

Restriksjoner skal normalt fastsettes gjennom utarbeiding av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Særskilt plan i medhold av første punktum skal bare utarbeides dersom det etter en konkret vurdering anses nødvendig.

I planen skal angis grensene for det område den omfatter.

Planens gyldighet kan begrenses til et bestemt tidsrom.

Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

§ 7-13. Utarbeidelse av plan etter § 7-12

Når det er truffet bestemmelse etter § 7-12, skal luftfartsmyndigheten i samråd med de berørte kommuner og fylkeskommunens planleggingsmyndigheter, utarbeide forslag til plan.

Forslaget legges ut på et høvelig sted til ettersyn for dem saken vedkommer. Utleggingen og kunngjøringen om utleggingen skal skje etter bestemmelsene i plan- og bygningsloven § 5-2 annet og tredje ledd.

Når saken er ferdigbehandlet, gir luftfartsmyndigheten tilråding til departementet, som fastsetter planen.

Luftfartsmyndigheten kan kreve at innehaveren av plassen skaffer opplysninger om materialet og yter annen hjelp som trengs for behandlingen av saken. Departementet kan pålegge innehaveren helt eller delvis å utføre gjøremål som etter første og annet ledd påhviler luftfartsmyndigheten.
Endret ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 7-14. Kunngjøring av plan m.v.

Planen legges ut og kunngjøres på samme måte som bestemt i § 7-13 annet ledd. Departementet kan bestemme at planen også skal kunngjøres på annen måte.

Etter krav fra departementet skal planen tinglyses for de eiendommer som antas å ville bli berørt i vesentlig grad av rådighetsinnskrenkningene. Er skjønn forlangt etter § 7-18, skal slik tinglysing alltid kreves for så vidt angår de eiendommer som skjønnsbegjæringen gjelder.

Utgiftene til kunngjøring og tinglysing bæres av plassens innehaver.

§ 7-15. Overskridelse av plan m.v.

De høydebegrensninger og andre rådighetsinnskrenkninger som er fastsatt i planen, må ikke overskrides uten samtykke av departementet. For slikt samtykke kan settes vilkår, f.eks. om endring eller merking av den bebyggelse e.l. som det er tale om.

I tilfelle av overskridelse uten samtykke skal luftfartsmyndigheten sette vedkommende en frist til å rette forholdet. Det samme kan luftfartsmyndigheten gjøre når vilkårene for et samtykke etter første ledd ikke blir overholdt.

Blir fristen oversittet, kan luftfartsmyndigheten la det nødvendige utføre ved namsmyndighetens hjelp og på vedkommendes bekostning. Får staten ikke sine utlegg dekket hos ham, kan den kreve dem erstattet av plassens innehaver.

§ 7-16. Om fjerning av luftfartshinder

Finnes det i området ved planens ikraftreden luftfartshindring som er i strid med planen, skal hindringen fjernes om ikke departementet samtykker i at den blir stående. Reglene i § 7-15 første ledds annet punktum, annet og tredje ledd gjelder tilsvarende. Utgifter til tiltak etter § 7-15 tredje ledd skal dog bæres av plassens innehaver, bortsett fra tilfelle hvor § 7-15 annet ledds annet punktum er brakt til anvendelse.

§ 7-17. Erstatning ved rådighetsinnskrenkninger

Når en eiendom berøres av rådighetsinnskrenkninger, har eieren rett til erstatning fra plassens innehaver for så vidt innskrenkningene medfører at eiendommen ikke kan utnyttes på regningssvarende måte, hensett til dens størrelse og beliggenhet og forholdene forøvrig, eller at eieren på annen måte lider et formuestap som han etter alminnelige rettsgrunnsetninger har krav på å få erstattet. Det som her er bestemt, gjelder tilsvarende for rettigheter i fast eiendom.

Likeså kan det kreves erstatning fra innehaveren dersom noen lider skade eller tap ved tiltak etter § 7-16.

Erstatning kan dog ikke kreves uten at det forgjeves er søkt dispensasjon etter § 7-15 første ledd. Staten innestår for at erstatningen blir betalt.

§ 7-18. Om skjønn

Saker om erstatning etter § 7-17 avgjøres ved skjønn.

Skjønn må forlanges av den som krever erstatning, innen en frist som fastsettes i planen. Fristen må ikke settes kortere enn 2 år fra kunngjøringen. Regelen om oppfriskning i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14 gjelder tilsvarende.

Skjønnskostnadene bæres av plassens innehaver, om ikke retten bestemmer noe annet.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 7-19. Innehavers plikter

Innehaveren av plassen skal påse at de fastsatte rådighetsinnskrenkninger blir

overholdt. I tilfelle av overtredelse skal han uten opphold gi melding til luftfartsmyndigheten.

§ 7-20. Lempning m.v.

Planen kan endres på samme måte som bestemt for istandbringelse av ny plan. Lempninger i fastsatte rådighetsinnskrenkninger kan dog foretas uten at forslag blir lagt ut på forhånd.

§ 7-21. Gyldighetstid

Planen blir stående ved makt til den blir opphevd av departementet eller dens gyldighetstid er utløpt.

I tilfelle av oppheving gjelder bestemmelsene i § 7-14 tilsvarende.

§ 7-22. Om områder som ikke går inn under noen plan

For område som ikke går inn under noen plan, kan departementet gi bestemmelser om luftfartshindringer. Reglene i § 7-15 første og annet ledd og tredje ledds første punktum og §§ 7-16 – 7-18 gjelder i så fall tilsvarende, dog slik at utgifter som etter §§ 7-16 – 7-18 skulle påhvile plassens innehaver, bæres av staten.

Departementet kan gi forskrifter om rapportering og merking av luftfartshindringer. Tiltakshaver eller eier bærer kostnadene for merking av luftfartshindre og vedlikehold av merkingen.

Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

E. Andre bestemmelser

§ 7-23. Om bruk av landingsplass

Departementet kan gi forskrifter om hvilke landingsplasser som kan brukes til internasjonal eller innenriks luftfart eller til visse arter luftfart ellers.

§ 7-24. Om bruk av, adgang til og ferdsel på landingsplass m.v.

Departementet kan gi forskrifter om luftfartøyers manøvrering og opphold på landingsplasser.

Departementet kan gi forskrifter om personers adgang til og ferdsel på landingsplasser og andre luftfartsanlegg. I forskrift kan det også stilles krav til vandel og bestemmes hvilke vandelskrav som skal gjelde, herunder kan det stilles krav om akkreditering, jf. forskrift fastsatt med hjemmel i politiregisterloven § 69 første ledd nr. 13. Luftfartsmyndigheten kan kreve ordinær, uttømmende og utvidet politiattest.

Dersom et luftfartøy eller deler av det eller gjenstander fra det er til hinder eller ulempe for virksomheten på en landingsplass, kan dens innehaver fjerne eller flytte det for fartøyeierens regning hvis ikke fartøyeieren selv gjør det innen en frist fastsatt av landingsplassens innehaver. Ved fastsettelsen av fristen skal det tas tilbørlig hensyn til landingsplassens drift og fartøyets verdi.

For sine utgifter har landingsplassens innehaver panterett i gjenstander nevnt i annet ledd som fjernes, forvares eller berges. Panteretten har fortrinnsrett foran alle andre fordringer etter bestemmelsene om legalpanterett, dog med forbehold for det som er bestemt i § 12-3.[1] Oppnås ikke full dekning av utgiftene, er fartøyets eier ansvarlig for restbeløpet.

Endret ved lover 11 juni 2004 nr. 35 (ikr. 24 sep 2004 iflg. res. 24 sep 2004 nr. 1280), 29 juni 2007 nr. 95, 10 aug 2012 nr. 63, 29 mai 2020 nr. 60 (ikr. 29 mai 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1106).

1 Inkurie: Henvisningen antas nå å gjelde § 12-5 (3).

§ 7-25. Kontroll av personer m.v.

Når hensynet til sikkerheten i luftfarten tilsier det, kan kontroll av personer, reisegods, gods og øvrige gjenstander som befinner seg på landingsplasser, andre luftfartsanlegg eller annet anlegg for pakking eller prosessering av gjenstander som transporteres med luftfartøy, foretas i samsvar med forskrifter gitt av departementet.

Departementet kan gi forskrift som stiller krav til vandel for personer som utfører oppgaver på landingsplasser og andre luftfartsanlegg, samt personer som utfører oppgaver av betydning for sikkerheten i luftfarten andre steder. Endelig kan departementet gi forskrift om hvilke vandelskrav som skal gjelde. Luftfartsmyndigheten kan kreve ordinær, uttømmende og utvidet politiattest.

Departementet kan, på samme vilkår, gi forskrifter om at innehaver av landingsplass til allmenn bruk (etter § 7-5), flyselskaper, fraktagenter eller andre som driver virksomhet i tilknytning til landingsplass og andre luftfartsanlegg,

skal utarbeide og gjennomføre en sikkerhetsinstruks.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 95, 10 aug 2012 nr. 63.

§ 7-26. Fastsettelse av avgifter

Departementet kan gi forskrifter om beregningen av avgifter for benyttelse av landingsplasser som er til allmenn bruk og avgifter for å stille andre luftfartsanlegg eller tjenester til rådighet for luftfartøy uavhengig av faktisk bruk, samt i forskrift pålegge betaling av slike avgifter. Departementet kan også gi forskrifter om at foretak som beregner og mottar avgifter etter forskrifter som nevnt i første punktum, skal gi brukerne, luftfartsmyndigheten og departementet tilgang til opplysninger om de kostnadene som ligger til grunn for fastsettelsen av avgiftene.

Departementet kan gi forskrifter om at luftfartsmyndigheten skal føre tilsyn med beregningen av kostnader som danner grunnlag for avgifter som nevnt i første ledd, og om at luftfartsmyndigheten skal kunne fastsette avgifter på grunnlag av nærmere bestemte objektive kriterier. I forskrift kan departementet også bestemme at luftfartsmyndigheten kan utpeke et annet organ til å opptre på sine vegne, og vilkårene som må være til stede for slik utpeking.

Foretak som mottar avgifter etter forskrifter som nevnt i første ledd, skal legge til rette for inspeksjoner og besiktigelser, herunder kontroller på stedet, som foretas av luftfartsmyndigheten eller et annet organ som opptrer på luftfartsmyndighetens vegne. Første punktum gjelder tilsvarende for foretak som har bistått den som yter tjenester som nevnt i første ledd, med regnskapsføring eller kostnadsberegninger, og som sitter på opplysninger det er nødvendig å ha tilgang til for å kunne utføre inspeksjoner og besiktigelser som nevnt. Luftfartsmyndigheten eller annet organ som opptrer på dennes vegne, skal uten hinder av taushetsplikt ha rett til å:

1. granske regnskaper, eiendomsfortegnelser, lagerlister og annet materiale som kan ha betydning ved fastsettelsen av de aktuelle avgiftene,
2. ta kopier av eller lage utdrag fra slike dokumenter,
3. be om muntlig forklaring på stedet,
4. kreve adgang til relevant eiendom, områder eller transportmidler, eller
5. kreve opphør av overtredelse av forskrift gitt i medhold av første eller annet ledd.

Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om måten

tilsynet etter annet og tredje ledd skal utøves på.

Om nødvendig kan luftfartsmyndigheten kreve bistand fra politiet til å gjennomføre tiltak som nevnt i tredje ledd.

Endret ved lover 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), 20 apr 2007 nr. 15, 10 aug 2012 nr. 63.

§ 7-27. Særskilt avgift

Med samtykke fra Stortinget kan departementet bestemme at det skal innkreves midler (avgift) fra passasjerer på en statlig landingsplass til spesiell finansiering av bestemte utbyggingstiltak på vedkommende lufthavn. Departementet fastsetter satsenes størrelse og hvilke passasjerkategorier som omfattes av ordningen. Det kan settes vilkår for bruken av midlene (avgiften).

Midlene (avgiften) kan tilfalle et særskilt finansieringsselskap med formål å finansiere et utbyggingstiltak som nevnt i første ledd. Departementet kan gjennomføre kontroll med selskapets virksomhet.

Departementet kan gi bestemmelser om plikt for luftfartøyets eier eller bruker til å medvirke til gjennomføring av ordningen og kan gjennomføre kontroll med at medvirkningen skjer i samsvar med de bestemmelser som er fastsatt.

Bestemmelsene i luftfartsloven §§ 13-2 og 13-7[1] gis tilsvarende anvendelse.

1 Inkurie: Bestemmelsen er opphevet.

§ 7-28. Utenlandske luftfartøyers adgang til landingsplass m.v.

Landingsplasser og andre luftfartsanlegg til allmenn bruk skal være åpne for utenlandske luftfartøyer på samme vilkår som for norske fartøyer i tilsvarende internasjonal luftfart, når det er sluttet overenskomst om det med vedkommende fremmede stat.

§ 7-29. Sertifisering og tilbakekall, suspensjon m.v.

Departementet fastsetter de vilkår som må oppfylles av tjenestegjørende på landingsplass, ved annet luftfartsanlegg eller forøvrig utenfor luftfartøy i stilling som er av betydning for luftfartens sikkerhet, og gir regler om sertifikat for slik tjeneste.

Departementet kan fastsette at tjenestegjørende som omfattes av første ledd, snarest mulig skal melde fra til luftfartsmyndigheten om forhold som kan

ha betydning for spørsmålet om han fremdeles fyller vilkårene for tjenesten. § 5-8 annet ledd gjelder tilsvarende.

Departementet gir regler om suspensjon og tilbakekall av sertifikat som nevnt i første ledd.

Kapittel VIII. Ervervsmessig luftfartsvirksomhet m.m.

A. Luftruter

§ 8-1. Krav til konsesjon

For luftfart i ervervsmessig og regelbundet trafikk (rutefart) innenfor norsk område kreves konsesjon fra Kongen, hvis ikke annet følger av regler gitt i denne lov, jf. særlig § 16-1.

For luftfart som er hjemlet i en luftfartsavtale kreves godkjennelse fra departementet.

Departementet kan bestemme at det for visse arter rutefart skal være tilstrekkelig med tillatelse etter § 8-8.

Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

§ 8-2. Når konsesjon kan gis

Konsesjon må bare gis når det finnes forenlig med allmenne hensyn.

§ 8-3. Krav til norsk nasjonalitet

Konsesjon til å drive rutefart utelukkende innenfor riket kan bare gis til noen som etter § 3-2 regnes for norsk.

Oppfyller konsesjonshaveren ikke lenger vilkårene etter første ledd, faller konsesjonen bort, om ikke forholdet blir rettet innen en frist som vedkommende departement fastsetter.

Når særlige grunner taler for det, kan Kongen gjøre unntak fra det som er bestemt i denne paragraf.

§ 8-4. Innhold av konsesjon

Konsesjon gis for bestemt tid og på slike vilkår som finnes påkrevd.

§ 8-5. Statens innløsningsrett

Staten har rett til helt eller delvis å innløse konsesjonshaverens bedrift i samsvar med reglene i § 7-8. Kongen kan gjøre unntak fra denne bestemmelse for så vidt angår konsesjon til rutefart mellom Norge og utlandet.

§ 8-6. Tilbakekall

Konsesjonen kan tilbakekalles dersom konsesjonsvilkår, lovbestemmelser eller forskrifter som gjelder for konsesjonshaverens virksomhet, på vesentlig måte blir overtrådt under utøving av virksomheten.

§ 8-7. Unntak pga. overenskomst med annen stat

Ved meddelelse av konsesjon kan bestemmelse i dette kapittel fravikes i den utstrekning overenskomst med fremmed stat gjør det påkrevd.

B. Annen luftfartsvirksomhet

§ 8-8. Krav om tillatelse

Den som innenfor norsk område vil drive annen ervervsmessig luftfartsvirksomhet enn rutefart, må ha tillatelse fra vedkommende departement, om ikke annet blir bestemt av Kongen. Når det gjelder skoleflyging, oppvisningsflyging, konkurranseflyging eller annen luftfartsvirksomhet av særlig art, kan departementet bestemme at slik tillatelse skal kreves selv om virksomheten ikke drives ervervsmessig.

For slike tillatelser gjelder bestemmelsene i §§ 8-2 – 8-4, 8-6 og 8-7 tilsvarende.

Departementet kan fastsette forskrifter for luftfartsvirksomhet som omfattes av første ledd.

Endret ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

C. Forskjellige bestemmelser

§ 8-9. Adgangen til å overlate luftfartøy m.v. til en annen

Departementet kan gi forskrifter om adgangen til å overlate luftfartøy, tilbehør eller reservedeler til en annen til bruk for egen regning.

§ 8-10. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 8-11. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 mars 1994 nr. 3 (ikr. 1 april 1994), opphevet ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

Kapittel IX. Bestemmelser om lufttrafikk m.m.

§ 9-1. Forskriftsfullmakt om lufttrafikk og operative forhold

Departementet gir forskrifter om

1. hva som skal iakttas for å unngå sammenstøt mellom luftfartøy eller andre luftfartsulykker og ellers for å trygge mot fare
2. hva som skal iakttas for å unngå støy som følge av luftfart
3. trafikkstyringssystemer
4. andre operative forhold.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 9-1 a. Restriksjonsområder og andre begrensninger

Departementet gir forskrifter om opprettelse av restriksjonsområder og andre begrensninger i luftrommet for å unngå sammenstøt mellom luftfartøyer eller andre luftfartsulykker, og for å ivareta viktige samfunnsinteresser.

Ved akutte eller uavklarte militære situasjoner kan den militære luftfartsmyndigheten opprette restriksjonsområder i luftrommet. Ansvarlig yter av lufttrafikktjenester skal i så fall være orientert og konsultert på forhånd.

Luftfartsmyndigheten skal umiddelbart gis skriftlig varsel ved opprettelse av restriksjonsområder i luftrommet etter annet ledd.

Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 103 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 824), endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 9-2. Fastsettelse av flygeveier m.v.

Departementet kan fastsette flygeveier som luftfartøyer skal følge innenfor norsk område, og gi særlige forskrifter for fartøyer som skal passere rikets grense, således om hvor grensen kan passeres og hvilke landingsplasser fartøyene skal bruke ved avgang eller ankomst.

§ 9-3. Om pålegg om landing m.v.

Når hensynet til den offentlige orden eller sikkerhet krever det, kan vedkommende myndighet pålegge et luftfartøy å lande. Landingen skal foretas snarest mulig. Er ikke annen anvisning gitt, skal fartøyet lande på nærmeste, innenlandske landingsplass til allmenn bruk hvor landing er mulig.

Kommer et fartøy inn i et område hvor luftfart er forbudt, skal fartøyet uten opphold forlate området, på hurtigste måte underrette vedkommende myndighet og, for så vidt myndigheten ikke gir annen anvisning, lande på nærmeste innenlandske landingsplass til allmenn bruk hvor landing er mulig.

Etterkommer et fartøy ikke bestemmelsene i første eller annet ledd, kan vedkommende myndighet ved tvangsmidler hindre fartøyet i å fortsette flygingen.

§ 9-4. Om føring av krigsmateriell

Krigsmateriell må ikke føres med luftfartøy uten tillatelse fra vedkommende departement. Departementet gir forskrifter om hva som skal forstås med krigsmateriell og kan gjøre unntak fra bestemmelsen i første punktum.

Departementet kan av hensyn til den offentlige orden eller sikkerhet forby eller gi regulerende forskrifter om føring av annet gods enn krigsmateriell.

Departementet kan forby eller gi regulerende forskrifter om adgangen til å medføre og bruke fotografiapparater i luftfartøy.

§ 9-5. Om fartøydokumenter

For så vidt forholdet ikke er regulert ved særskilt lovbestemmelse, fastsetter departementet hvilke fartøydokumenter et luftfartøy skal ha, i hvilken utstrekning de skal medføres ombord, og hvorledes de skal opprettes, føres og oppbevares.

§ 9-6. Innsyn i fartøydokumenter

Enhver som det har rettslig interesse for, kan kreve å bli kjent med innholdet av fartøydokumenter.

§ 9-7. Krav til dokumenter m.v. for tjenestegjørende ombord på luftfartøy

Departementet gir forskrifter om i hvilken utstrekning de som gjør tjeneste på luftfartøy, skal ha med seg sertifikater og andre dokumenter.

§ 9-8. Myndighetens undersøkelsesrett

Vedkommende myndighet har rett til å undersøke luftfartøyer og kontrollere fartøydokumentene og de dokumenter som de tjenestegjørende ombord skal være forsynt med.

Kapittel X. Befordring med luftfartøy

A. Omfang

§ 10-1. Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder befordring med luftfartøy av passasjerer, reisegods eller gods når befordringen utføres mot vederlag. Utføres befordringen av et luftfartsforetak, gjelder kapitlets regler også når befordringen skjer uten vederlag.

§ 10-2. Om postbefordring m.v.

Ved postbefordring svarer fraktføreren bare overfor tilbyderen av posttjenester. Ansvar reguleres ikke av bestemmelsene i kapitlet her, men av særskilte regler som gjelder mellom fraktføreren og tilbyderen av posttjenester.

Bestemmelsene om befordringsdokumenter i §§ 10-3 – 10-8 gjelder ikke når befordringen utføres under usedvanlige forhold og faller utenfor vanlig luftfartsvirksomhet.

Endret ved lover 22 nov 1996 nr. 67 (ikr. 1 des 1996), 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027).

B. Befordringsdokumenter

§ 10-3. Om utstedelse av billett m.v.

For passasjertransporter skal det utstedes billett. Billetten kan være individuell eller kollektiv. En billett skal inneholde:

1. opplysning om avgangsstedet og bestemmelsesstedet; og
2. opplysning om stedet for minst en mellomlanding når avgangs- og bestemmelsesstedet ligger i samme stat og en eller flere mellomlandinger skal skje i en annen stat.

Billetter behøver ikke utstedes dersom opplysninger etter første ledd nr. 1 og 2 registreres på annen måte. I så fall skal fraktføreren gi passasjeren tilbud om et skriftlig dokument som inneholder opplysninger som nevnt.

Passasjeren skal opplyses skriftlig om at Montreal-konvensjonen, når denne kommer til anvendelse, regulerer fraktførerens erstatningsansvar ved død og personskade, ved tap av eller skade på reisegods, samt ved forsinkelse. Det skal videre opplyses om at Montreal-konvensjonens regler kan medføre en begrensning av fraktførerens ansvar.

Transportavtalen og bestemmelsene i kapitlet her gjelder selv om bestemmelsene i paragrafen her ikke er overholdt.

Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-4. Om reisegodsbevis

Fraktføreren skal utstede reisegodsbevis til passasjeren for hvert stykke

innskrevet reisegods.

Transportavtalen og bestemmelsene i kapitlet her gjelder selv om bestemmelsene i paragrafen her ikke er overholdt.

Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-5. Om luftfraktbrev

Ved godsbefordring skal det utferdiges luftfraktbrev.

Luftfraktbrev behøver ikke å utferdiges dersom opplysningene om befordringen registreres på annen måte. Fraktføreren skal i så fall gi avsenderen en godskvittering dersom avsenderen krever det. Godskvitteringen skal inneholde tilstrekkelige opplysninger til at godset kan identifiseres og skal gi avsenderen rett til de registrerte opplysninger om transporten.

Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-6. Utferdigelse av luftfraktbrev m.v.

Luftfraktbrevet utferdiges av avsenderen i tre eksemplarer. Det første eksemplar skal være påtegnet for fraktføreren og underskrives av avsenderen. Det annet eksemplar skal være påtegnet for mottakeren og underskrives både av avsenderen og fraktføreren. Det tredje eksemplar underskrives av fraktføreren og leveres tilbake til avsenderen etter at godset er mottatt. Underskriftene kan være trykt eller erstattet av stempel.

Har fraktføreren utferdiget luftfraktbrevet etter begjæring av avsenderen, ansees han for å ha gjort det på avsenderens vegne, om ikke annet blir godtgjort.

§ 10-7. Utstedelse av særskilt luftfraktbrev

Fraktføreren kan kreve at avsenderen utferdiger særskilte luftfraktbrev når befordringen omfatter flere kolli.

Anvendes fremgangsmåten i § 10-5 annet ledd, skal fraktføreren overlevere særskilte godskvitteringer til avsenderen når denne krever det.

§ 10-8. Innhold i luftfraktbrev og godskvittering

Luftfraktbrevet og godskvitteringen skal inneholde:

1. opplysning om avgangsstedet og bestemmelsesstedet,
2. opplysning om stedet for minst en mellomlanding når avgangs- og bestemmelselsstedet[1] ligger i samme stat og en eller flere mellomlandinger skal skje i en annen stat,
3. opplysninger om sendingens vekt.

1 Inkurie: Skal vel være «bestemmelsesstedet».

§ 10-9. Om transportavtalens gyldighet

Transportavtalen er gyldig og bestemmelsene i kapitlet her gjelder selv om bestemmelsene i §§ 10-5 – 10-8 ikke er overholdt.

§ 10-10. Ansvar for opplysninger i luftfraktbrev m.v.

Avsenderen er ansvarlig for at de opplysninger som han eller noen som har handlet på vegne av ham har gitt i luftfraktbrevet er riktig. Det samme gjelder opplysninger gitt for registrering eller for innføring i godskvittering. Avsenderen er ansvarlig etter første og annet punktum selv om den som har opptrådt på hans vegne, også er agent for fraktføreren. Er opplysningene om godset uriktige eller ufullstendige, plikter avsenderen å erstatte skade som dette medfører for fraktføreren eller noen denne er ansvarlig for.

Er avsenderen ikke ansvarlig etter første ledd for uriktige eller ufullstendige opplysninger som er registrert eller tatt inn i godskvitteringen, svarer fraktføreren for de skader som dette medfører for avsenderen eller noen som denne er ansvarlig overfor. Forutsetningen er at fraktføreren har begått feil ved innføringen av avsenderens opplysninger i godskvitteringen eller ved registreringen. Det samme gjelder dersom noen annen på fraktførerens vegne har påført godskvitteringen opplysningene eller har registrert dem.
Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-11. Om luftfraktbrev og godskvittering m.v.

Luftfraktbrevet eller godskvitteringen gjelder som bevis for avslutningen av fraktavtalen, mottakelsen av godset og vilkårene for transporten som er tatt inn i luftfraktbrevet eller godskvitteringen, om ikke annet blir godtgjort.

Luftfraktbrevets eller godskvitteringens opplysninger om godsets vekt, dimensjoner, pakning og stykketall ansees riktige, om ikke annet blir godtgjort.

Andre opplysninger i luftfraktbrevet om godsets mengde, rominnhold eller tilstand gjelder derimot ikke som bevis overfor fraktføreren, med mindre han har undersøkt riktigheten i nærvær av avsenderen og bekreftet dette ved påskrift på luftfraktbrevet, eller opplysningene gjelder godsets synlige tilstand.

C. Rådighet over godset og utlevering av godset

§ 10-12. Avsenders rådighet m.v.

Når avsenderen oppfyller sine forpliktelser etter fraktavtalen, har han rett til å rå over godset ved å ta det tilbake på avgangs- eller bestemmelseslandingsplassen, ved å stanse det i tilfelle av landing underveis, ved å la det utlevere – på bestemmelsesstedet eller underveis – til en annen enn den mottaker som er oppgitt i luftfraktbrevet eller godskvitteringen, eller ved å kreve det sendt tilbake til avgangslandingsplassen. Sin rådighet over godset kan avsenderen dog bare utøve når det ikke medfører skade for fraktføreren eller andre avsendere, og han må erstatte de kostnader som påløper. Kan avsenderens ordre ikke utføres, skal fraktføreren straks underrette ham.

Utfører fraktføreren avsenderens ordre uten å bli forevist det eksemplar av luftfraktbrevet som ble levert til avsenderen eller godskvitteringen, er fraktføreren ansvarlig for den skade som derved måtte påføres rette innehaver av luftfraktbrevet eller godskvitteringen, men med regress mot avsenderen.

Avsenderens rett opphører samtidig med at mottakerens rett etter § 10-13 inntrer. Nekter mottakeren å ta imot godset, eller kan han ikke treffes, trer avsenderen igjen inn i sin rett til å råde over godset.

§ 10-13. Om utlevering av gods

Når godset er kommet frem til bestemmelsesstedet, kan mottakeren, bortsett fra de tilfelle som er nevnt i § 10-12, kreve at fraktføreren skal utlevere godset til ham mot at han betaler de skyldige beløp og ellers oppfyller de befordringsvilkår som er nevnt i transportavtalen.

Fraktføreren skal underette mottakeren så snart godset er kommet frem, om ikke annet er avtalt.

§ 10-14. Om tapt gods

Innrømmer fraktføreren at godset er tapt, eller er det ikke kommet frem senest

7 dager etter at det skulle ha vært fremme, kan mottakeren overfor fraktføreren gjøre gjeldende de rettigheter som fraktavtalen gir ham.

§ 10-15. Ugyldige fraktavtaler

Enhver avtale som avviker fra bestemmelsene i §§ 10-12, 10-13 eller 10-14 er ugyldig, dersom den ikke er inntatt i luftfraktbrevet eller godskvitteringen.

§ 10-16. Avsenders ansvar og plikter m.v.

Fraktføreren kan forlange at avsenderen skal utstede et dokument som angir godsets art, dersom slik dokumentasjon kreves av tollvesenet, politiet eller andre offentlige myndigheter. Dette skal ikke medføre noen forpliktelser eller ansvar for fraktføreren.

Avsenderen plikter å gi opplysninger og legge frem dokumenter som er nødvendige for å oppfylle krav fra tollmyndighetene, politi eller andre offentlige myndigheter, før godset kan utleveres til mottakeren. Han er overfor fraktføreren ansvarlig for skade som følger av at disse opplysninger eller dokumenter mangler eller er ufullstendige eller ikke forskriftsmessige, med mindre fraktføreren eller hans folk har gjort seg skyldig i feil eller forsømmelse.

Fraktføreren plikter ikke å undersøke om opplysningene og dokumentene er riktige og fullstendige.

Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

D. Fraktførerens ansvar

§ 10-17. Ansvar for personskade og dødsfall

Blir en passasjer drept eller skadd på legeme eller helse, er fraktføreren ansvarlig, såfremt den ulykken som har forårsaket skaden, er inntruffet om bord i luftfartøyet eller i sammenheng med at passasjeren går om bord eller forlater fartøyet.

Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-17 a. EØS-regler

EØS-avtalen vedlegg XIII (rådsforordning (EF) nr. 2027/97 om luftfartsselskapers erstatningsansvar ved ulykker som endret ved rådsforordning (EF) nr. 889/2002) gjelder som lov, med den EØS-tilpasning som følger av vedlegg XIII, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
Tilføyd ved lov 30 okt 1998 nr. 66 (ikr. 1 nov 1998), endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-18. Ansvar for reisegods

Blir innskrevet reisegods skadd, eller går det helt eller delvis tapt, er fraktføreren ansvarlig, såfremt den hendelse som har forårsaket skaden, er inntruffet om bord på luftfartøy eller mens godset var i fraktførerens varetekt. Fraktføreren er likevel ikke ansvarlig i den utstrekning skaden skyldes reisegodsets egen beskaffenhet eller av[1] feil eller mangler ved reisegodset.

For ikke innskrevet reisegods, herunder personlige eiendeler, er fraktføreren ansvarlig dersom skaden er forårsaket av feil begått av fraktføreren, dennes ansatte eller andre som fraktføreren svarer for.

Passasjeren kan gjøre gjeldende sine rettigheter etter første og annet ledd dersom innskrevet reisegods ikke er kommet frem senest 21 dager etter at det skulle ha kommet frem, eller dersom fraktføreren erkjenner at innskrevet reisegods er gått tapt.
Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).
1 Inkurie: Ordet må skyldes en inkurie.

§ 10-19. Ansvar for gods

Fraktføreren er ansvarlig for tap som følge av at godset blir skadd eller går helt eller delvis tapt som følge av hendelse inntruffet under lufttransport. Han blir likevel ikke ansvarlig i den utstrekning han godtgjør at skaden er en følge av:

1. godsets egen beskaffenhet eller feil eller mangler ved godset,
2. mangelfull pakking av godset som er utført av noen annen enn fraktføreren, dennes ansatte eller noen som denne svarer for,
3. krigshandling eller væpnet konflikt, eller
4. utøvelse av offentlig myndighet i forbindelse med at godset innføres, utføres eller omlastes.

Som lufttransport regnes i paragrafen her den tid som godset er i fraktførerens varetekt. Lufttransport omfatter ikke slike transporter til lands eller vanns som skjer utenfor en flyplass. Utføres en slik transport i forbindelse med innlasting, utlevering eller omlasting på grunn av transportavtalen, skal likevel skaden ansees å være forårsaket ved en hendelse under lufttransporten, om ikke annet blir godtgjort. Dersom fraktføreren uten avsenderens samtykke helt eller delvis erstatter den avtalte lufttransportbefordringen med en annen form for befordring, skal slik annen befordring også ved anvendelsen av denne lov regnes som en del av lufttransporten.
Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-20. Ansvar for forsinkelser

Fraktføreren er ansvarlig for tap som følge av forsinkelse ved lufttransport av passasjerer, reisegods og gods, med mindre han godtgjør at han selv og hans folk har tatt alle forholdsregler som med rimelighet kan kreves for å unngå tapet, eller at dette ikke har vært mulig for dem.
Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-21. Om skadelidtes medvirkning m.v.

Erstatning etter kapitlet her skal settes ned eller helt falle bort dersom fraktføreren godtgjør at den skadelidte, eller den som skadelidte utleder sin rett fra, ved egen skyld har medvirket til skaden. Blir en passasjer drept eller skadd og noen annen enn passasjeren selv krever erstatning, skal erstatningen også settes ned eller helt falle bort dersom fraktføreren godtgjør at passasjeren ved egen skyld har medvirket til skaden.

Nedsetting eller bortfall av erstatning etter første ledd skjer etter en vurdering av hva som er rimelig hensett til graden av medvirkning.

For lufttransport innen riket som foretas uten mellomlanding utenlands, gjelder lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeerstatning §§ 5-1 og 5-2.
Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-22. Begrensninger i fraktførers ansvar

Fraktføreren kan ikke fraskrive seg eller begrense ansvar etter § 10-17 ved befordring av passasjerer, som ikke overstiger et erstatningsbeløp fastsatt av departementet i forskrift for hver enkelt passasjer. For beløp som overstiger

beløpet fastsatt av departementet i forskrift for hver enkelt passasjer, er fraktføreren ikke ansvarlig etter § 10-17 dersom fraktføreren godtgjør at:

1. skaden ikke er forårsaket ved skyld utvist av fraktføreren, hans tilsatte eller andre han svarer for, eller
2. skaden utelukkende er forårsaket av tredjemanns skyld.

Fraktførerens ansvar for tap som følge av forsinkelse ved befordring av passasjer er begrenset til et beløp fastsatt av departementet i forskrift for hver passasjer.

Ved befordring av reisegods er fraktførerens ansvar for tap på grunn av at reisegodset forsinkes, skades eller helt eller delvis går tapt, begrenset til et beløp fastsatt av departementet i forskrift for hver passasjer. Dersom passasjeren ved overlevering av innskrevet reisegods til fraktføreren særskilt angir verdien av reisegodset og betaler fastsatte tilleggsavgifter, gjelder det oppgitte beløp som grense for fraktførerens ansvar. Dette gjelder likevel ikke dersom fraktføreren godtgjør at verdien er lavere enn det oppgitte beløp.

Ved befordring av gods er fraktførerens ansvar for tap på grunn av at godset forsinkes, skades eller helt eller delvis går tapt, begrenset til et beløp pr. kg fastsatt av departementet i forskrift. Dersom avsenderen ved overlevering av godset til fraktføreren særskilt angir verdien av godset og betaler fastsatte tilleggsavgifter, gjelder det oppgitte beløp som grense for fraktførerens ansvar. Dette gjelder likevel ikke dersom fraktføreren godtgjør at verdien er lavere enn det oppgitte beløp. Dersom bare en del av godset forsinkes, skades eller helt eller delvis går tapt, regnes bare den sammenlagte vekten av de berørte kolli med når grensen for fraktførerens ansvar skal bestemmes. Dersom verdien av andre kolli som omfattes av samme luftfraktbrev, godskvittering eller registrering på annen måte jf. § 10-5 annet ledd påvirkes, skal disse kolliene regnes med.

Ansvarsbegrensningene i annet og tredje ledd kommer ikke til anvendelse dersom det godgjøres at fraktføreren selv eller hans tilsatte eller andre han svarer for, under utførelse av deres tjeneste eller verv har forårsaket skaden med forsett eller grovt uaktsomt med forståelse av at skade sannsynligvis ville bli voldt.

Sakskostnader inkludert renter kan tilkjennes saksøkeren uten hinder av ansvarsgrensene i denne paragraf. Dette gjelder likevel ikke dersom fraktføreren innen 6 måneder fra tidspunktet for skadehendelsen eller innen saksanlegget skriftlig har tilbudt skadelidte en erstatning som ikke er mindre enn domsbeløpet bortsett fra sakskostnadene.

Med «SDR» menes i loven her den spesielle trekkkrettighet som er fastsatt av Det internasjonale valutafond. I tilfelle søksmål skal ansvarsgrensene regnes til norske penger etter kronens verdi uttrykt i spesielle trekkrettigheter på

dagen for domsavsigelsen.
Endret ved lover 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793), 10 des 2010 nr. 75

§ 10-22 a. Utbetaling av forskudd

Ved flyulykke som medfører at en passasjer omkommer eller blir skadd på legeme eller helbred, skal fraktføreren omgående, og senest 15 dager etter at vedkommende passasjer er identifisert, utbetale et forskudd på erstatningen til fysiske personer som har rett til å kreve erstatning, til dekning av deres umiddelbare behov. Forskuddets størrelse skal stå i forhold til den skaden som er lidt. Slik forskuddsutbetaling innebærer ikke erkjennelse av ansvar, og forskuddet kan trekkes fra i senere erstatningsutbetalinger fra fraktføreren.

Har passasjeren omkommet, skal forskuddet utgjøre minst 16.000 SDR per passasjer.

Forskuddet skal tilbakebetales bare i tilfelle som nevnt i § 10-21 første ledd, eller det godtgjøres at den som har mottatt forskuddet, ikke var den person som har rett til erstatning.
Tilføyd ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-23. Om adgangen til å fravike ansvarsgrensene ved avtale

Fraktføreren kan avtale at det for befordringen ikke skal gjelde noen ansvarsgrenser, eller at det skal gjelde høyere ansvarsgrenser enn det som følger av § 10-22.

Ethvert forbehold som tilsikter å frita fraktføreren for ansvar eller å fastsette en lavere ansvarsgrense enn bestemt i § 10-22 er ugyldig.
Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-24. Rekkevidde av ansvarsgrenser i § 10-22

De ansvarsgrenser som er fastsatt i § 10-22, gjelder uansett hvilket ansvarsgrunnlag som påberopes.
Endret ved lover 30 okt 1998 nr. 66 (ikr. 1 nov 1998), 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-25. Fraktførers arbeidsgiveransvar

Blir fraktførerens tilsatte eller noen som fraktføreren ellers svarer for saksøkt for skade som de har voldt i tjeneste eller oppdrag for denne, skal den samlede erstatning som kan ilegges dem og fraktføreren, ikke overstige den grense som gjelder for fraktføreren.

Unntatt ved befordring av gods, kommer bestemmelsen i første ledd ikke til anvendelse dersom det godtgjøres at person som nevnt i første ledd har forårsaket skaden med forsett eller grovt uaktsomt med forståelse av at skade sannsynligvis ville bli voldt.

Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-26. Om mottakers reklamasjon

Mottas innskrevet reisegods eller gods uten klage fra mottakerens side, formodes godset å være utlevert i god stand og overensstemmende med befordringsdokumentet eller de på annen måte registrerte opplysninger jf. § 10-5 annet ledd første punktum, om ikke annet blir godtgjort.

Er godset skadd eller delvis tapt, må mottakeren klage om det til fraktføreren umiddelbart etter at skaden eller tapet oppdages, og senest innen 7 dager for innskrevet reisegods og 14 dager for gods, regnet fra mottakelsen. Ved forsinkelse må det klages senest innen 21 dager fra den dag da godset ble stilt til rådighet for mottakeren.

Enhver klage skal være skriftlig og overlevert eller avsendt innen fristens utløp.

Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-27. Bortfall av krav etter § 10-26

Blir klage om skaden ikke gitt innen den frist som følger av § 10-26, faller ethvert krav mot fraktføreren bort, med mindre han har handlet svikaktig.

§ 10-28. Om verneting

Erstatningssøksmål etter dette kapittel må reises ved norsk domstol eller ved domstol i annen stat som er tilsluttet Montreal-konvensjonen, enten på fraktførerens bosted eller på det sted hvor bedriften har sitt hovedsete eller den forretningsavdeling som har sluttet fraktavtalen, eller på

bestemmelsesstedet.

Ved død eller personskade på passasjer kan erstatningssøksmål også reises i den stat hvor passasjeren hadde sin faste bopel på ulykkestidspunktet, dersom fraktføreren:

1. driver lufttransport til eller fra den staten, enten med egne luftfartøy eller med luftfartøy tilhørende en annen fraktfører, etter forretningsavtale med denne, og
2. fraktføreren også i den staten utøver lufttransportvirksomheten i lokaler som eies eller leies av fraktføreren selv, eller av en annen fraktfører som denne har en forretningsavtale med. Søksmål etter første punktum må reises ved passasjerens alminnelige verneting på ulykkestidspunktet.

Endret ved lover 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 10-29. Foreldelse av erstatningskrav

Erstatningskrav etter dette kapittel faller bort om ikke søksmål er reist innen 2 år regnet fra luftfartøyets ankomst til bestemmelsesstedet eller fra den dag da det skulle ha kommet frem eller da befordringen ble avbrutt.

§ 10-30. Ansvarsfordeling mellom fraktførere m.v.

Skal en befordring, som etter en eller flere fraktavtaler utgjør en enhet, utføres av flere fraktførere etter hverandre, er enhver fraktfører som mottar den reisende, det innskrevne reisegods eller godset, ansvarlig for den del av befordringen som det påhviler ham å utføre.

Ved befordring av innskrevet reisegods eller av gods kan avsenderen også holde seg til den første fraktfører, og den som har rett til å kreve utlevering, til den siste fraktfører, selv om skaden, tapet eller forsinkelsen er inntruffet mens godset var i en annen fraktførers varetekt. Er to fraktførere ansvarlige, hefter de solidarisk.

E. Befordring utført av en annen fraktfører enn den som har sluttet fraktavtalen

§ 10-31. Anvendelsesområde

Bestemmelsene i §§ 10-32 – 10-36 gjelder når en befordring blir helt eller delvis utført av en annen fraktfører enn den som har sluttet fraktavtalen, med mindre det godtgjøres at dette er skjedd uten den avtalesluttende fraktførers samtykke.

Bestemmelsene i §§ 10-33, 10-35 og 10-36 gjelder bare den del av befordringen som ikke utføres av den avtalesluttende fraktfører.

§ 10-32. Hvem som regnes som fraktfører

Både den fraktfører som har sluttet fraktavtalen og den fraktfører som helt eller delvis utfører den, skal ansees som fraktførere i forhold til reglene i dette kapittel. For den avtalesluttende fraktfører gjelder dette hele befordringen, men for den utførende fraktfører bare for så vidt angår den del av befordring som han utfører.

§ 10-33. Om objektiv identifikasjon mellom fraktfører og folk i hans tjeneste m.v.

Ved bedømmelsen av en fraktførers ansvar skal handlinger og unnlatelser av den annen fraktfører eller av dennes folk i tjenesten ansees å ha samme virkning som hans egne handlinger og unnlatelser. Dette skal likevel ikke i noe tilfelle medføre at den utførende fraktførers ansvar overstiger de grenser som er fastsatt i § 10-22.

Har den avtalesluttende fraktfører påtatt seg forpliktelser ut over dem som er fastsatt i dette kapittel, eller har passasjer eller avsender oppgitt en særlig interesse i samsvar med § 10-22 tredje ledd, får dette ikke virkning i forhold til den utførende fraktfører med mindre det er godtatt av ham.
Endret ved lov 30 okt 1998 nr. 66 (ikr. 1 nov 1998).

§ 10-34. Om adressat for melding og klage m.v.

Melding eller klage som i samsvar med bestemmelsene i dette kapittel rettes til

den ene fraktfører, får virkning også i forhold til den annen. Ordre som nevnt i § 10-12 får ikke virkning med mindre den er gitt til den avtalesluttende fraktfører.

§ 10-35. Begrensninger i ansvaret

Den avtalesluttende og den utførende fraktfører og deres folk i tjenesten er til sammen ikke ansvarlig utover det høyeste erstatningsbeløp som noen av fraktførerne svarer for. Hver enkelt har bare ansvar opp til den grense som gjelder for ham.

§ 10-36. Om verneting m.v.

Erstatningssøksmål kan, uansett om det rettes mot begge fraktførere eller bare den ene av dem, reises ved domstol som etter § 10-28 er kompetent i sak mot den avtalesluttende fraktfører, eller ved domstol på den utførende fraktførers bosted eller på det sted hvor hans bedrift har sitt hovedsete.

Blir søksmål reist mot bare den ene fraktfører og vil denne gjøre regresskrav gjeldende mot den annen, kan han dra regresskravet inn i saken i samsvar med tvisteloven § 15-2 annet og tredje ledd uten hensyn til om det hører under norsk domsmyndighet.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

F. Andre bestemmelser

§ 10-37. Om sammensatt befordring m.v.

Ved befordring som delvis utføres med luftfartøy og delvis med annet befordringsmiddel, gjelder dette kapittel bare luftbefordringen. Kapitlet gjelder likevel for befordring med annet befordringsmiddel etter § 10-19 annet ledd fjerde punktum.

Vilkårene for de andre befordringsmåter kan inntas i luftbefordringsdokumentet.

Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-38. Om ansvarsbegrensninger i fraktavtalen m.v.

Forbehold i fraktavtalen og særlige avtaler forut for skaden er ugyldige for så vidt de går ut på at tvist skal avgjøres etter en lov som avviker fra denne lovs bestemmelser om befordringen eller ved annet verneting enn fastsatt i dette kapittel.

Ved godsbefordring kan det dog uten hinder av første ledd skriftlig avtales at tvist skal avgjøres ved voldgift, forutsatt at voldgiftsbehandlingen etter saksøkerens valg skal skje på et sted som er rett verneting etter § 10-28, og at saken skal avgjøres i samsvar med Montreal-konvensjonens bestemmelser. En voldgiftsbestemmelse i strid med dette er ugyldig.
Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-38 a. Forsikringsplikt

Norske fraktførere skal tegne tilstrekkelig forsikring til å dekke sitt erstatningsansvar etter dette kapittel. Den norske stat, når denne er fraktfører, kan være selvassurandør.

Utenlandske fraktførere som transporterer passasjerer, reisegods eller gods til, fra eller innom Norge, skal kunne dokumentere at man innehar tilstrekkelig forsikring til å dekke sitt erstatningsansvar etter dette kapittel. Første ledd annet punktum gjelder tilsvarende når en fremmed stat er fraktfører.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om forsikringsplikten, herunder om størrelsen på forsikringen, om virkningen av at forsikringen ikke holdes i kraft, og om utfylling og gjennomføring av krav om forsikring for passasjerer, reisegods og gods som følger av EØS-avtalen på luftfartsområdet. Departementet kan i forskrift sette vilkår for at en stat kan stå som selvassurandør etter første og annet ledd, herunder krav om dokumentasjon.
Tilføyd ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793), endret ved lover 10 juni 2005 nr. 54 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 534), 5 apr 2013 nr. 11.

§ 10-39. Unntak for innenriks luftbefordring

For innenriks luftbefordring uten avtalt mellomlanding i fremmed stat kan departementet godkjenne at billett, reisegodsbevis eller luftfraktbrev ikke blir utferdiget selv om opplysningene ikke registreres på noen annen måte.

§ 10-40. Om Montreal-konvensjonen

Med Montreal-konvensjonen forstås overenskomst om innføring av visse ensartede regler for internasjonal luftbefordring, undertegnet i Montreal 28. mai 1999.

Med Warszawa-konvensjonen forstås den overenskomst om internasjonal luftbefordring som ble undertegnet i Warszawa 12. oktober 1929, slik den er endret ved protokoll avsluttet i Haag 28. september 1955.

Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-41. Begrensninger i kapitlets anvendelsesområde

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder ikke for luftbefordring som er unntatt fra Montreal-konvensjonens virkeområde i henhold til forbehold som en stat har tatt etter Montreal-konvensjonens artikkel 57.

Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 10-41 a. Forskrifter om priser, andre vilkår og opplysningsplikt

Departementet kan gi forskrift om priser og tilhørende vilkår, om formidling av rutefart og om overbooking. Departementet kan også gi forskrift om billettselgeres plikt til å informere om passasjerrettigheter basert på denne loven og andre forhold som setter billettkjøpere i stand til å danne seg en helhetlig og realistisk oppfatning av vilkårene og muligheten for å kjøpe eventuelle tilknyttede tjenester eller produkter.

Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 10-42. Gjennomføring av EØS-regler om passasjerrettigheter[1]

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av regler om passasjerrettigheter som er tatt inn i EØS-avtalen. I forskriften kan det gis regler om gjennomføring og utfylling av passasjerrettighetsreglene, og bestemmes hvem som skal føre tilsyn med at reglene følges.

Ved tilsyn med at reglene om passasjerrettigheter følges, har tilsynsmyndigheten kompetanse til:

a. å kreve opplysninger, foreta stedlig kontroll og beslag eller gjennomføre testkjøp etter markedsføringsloven § 34,

b. å gi pålegg om retting eller opphør av forhold i strid med bestemmelsene i første ledd. Tilsynsmyndigheten kan fatte vedtak med midlertidig virkning etter reglene i markedsføringsloven § 39,
c. å innhente skriftlig bekreftelse på at et ulovlig forhold skal opphøre og å innhente skriftlig bekreftelse fra en næringsdrivende om at denne skal tilby avhjelpende tiltak til berørte passasjerer,
d. å fastsette tvangsmulkt som nevnt i § 13 a-4. Tvangsmulkt kan benyttes til å sikre etterlevelse av alle vedtak og bekreftelser som nevnt i bokstav a til c,
e. å ilegge overtredelsesgebyr som nevnt i § 13 a-5 der denne viser til bestemmelsen her, og
f. å begjære fjerning av digitalt nettinnhold etter reglene i markedsføringsloven §§ 43 til 43 c.

Tilføyd ved lov 20 apr 2007 nr. 15, endret ved lover 10 aug 2012 nr. 63, 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XII nr. 68ab (forordning 261/2004).

§ 10-43. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 20 apr 2007 nr. 15, opphevet ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

G. Klageordning

Tilføyd ved lov 20 apr 2007 nr. 15.

§ 10-44. Klageorgan for flypassasjerer

Departementet kan gi forskrift om etablering av et klageorgan for løsning av tvister mellom passasjerer og flyselskaper, og bestemme at flyselskaper som flyr i, til eller fra Norge skal være underlagt ordningen. Departementet kan også gi forskrift om at andre tjenesteytere som i anledning av befordring har forpliktelser overfor passasjerene, skal være underlagt ordningen. Klageorganets avgjørelser skal ikke være rettslig bindende.

Departementet kan fastsette forskrift om klageorganets oppnevning, myndighetsområde, sammensetning, organisering, saksbehandling, finansiering, og forholdet til voldgiftsklausuler. I forskriften skal departementet kunne gi regler om

1. avgjørelse av habilitet som avviker fra reglene om saksbehandling i forvaltningsloven § 8 annet og tredje ledd,
2. at personer som utfører arbeid for klageorganet skal bevare taushet om navnet og identiteten til de som klager,
3. at det kan gjøres unntak fra forvaltningsloven §§ 11, 11a, og 11d,
4. at klageordningen helt eller delvis skal finansieres gjennom gebyrer fra flyselskapene, eventuelle andre tjenesteytere som er underlagt ordningen, og klagerne,
5. at et foretak som har fått en avgjørelse i klageorganet mot seg, innen en bestemt frist skal gi klageorganet en skriftlig redegjørelse for hvorfor den ikke etterlever avgjørelsen, og
6. at redegjørelser som nevnt i nr. 5, og lister over navn på de foretakene som ikke har etterlevd avgjørelsene, skal offentliggjøres på egnet måte.

Tilføyd ved lov 20 apr 2007 nr. 15.

§ 10-45. Plikt til å opplyse om klagerett

Dersom det oppstår tvist mellom en passasjer og en tjenesteyter som er underlagt klageorganets myndighetsområde etter § 10-44, skal passasjeren skriftlig opplyses om retten til å klage i medhold av § 10-46. Departementet kan fastsette forskrift om at passasjerene ved bestilling, eller i forbindelse med befordringen, skal opplyses om retten til å klage etter § 10-46. Departementet kan fastsette forskrift om hvilket innhold opplysningsplikten etter første og annet punktum skal ha, om måten opplysningene skal gis på, og hvem som har plikt til å gi opplysningene.
Tilføyd ved lov 20 apr 2007 nr. 15.

§ 10-46. Passasjerenes rett til å klage

Alle passasjerer som omfattes av klageorganets myndighetsområde etter § 10-44 skal ha rett til å klage til klageorganet dersom de har saklig interesse i å be om en vurdering av saken. Departementet kan fastsette forskrift om hvem som har klagerett.
Tilføyd ved lov 20 apr 2007 nr. 15.

§ 10-47. Forholdet til de alminnelige domstolene

Så lenge en tvist er til behandling i klageorganet, kan ikke en part bringe den inn for de alminnelige domstolene. En tvist anses for å være til behandling fra det tidspunkt begjæringen om klagebehandling er kommet inn til klageorganet. En sak som klageorganet har realitetsbehandlet, kan bringes direkte inn for tingretten.
Tilføyd ved lov 20 apr 2007 nr. 15.

Kapittel XI. Ansvar og forsikring for skade og tap på tredjeperson

Overskriften endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 11-1. Objektivt ansvar for skade på tredjeperson mv

Eieren av et luftfartøy er uansett skyld ansvarlig for skade eller tap som oppstår utenfor fartøyet som følge av at fartøyet brukes til luftfart. Dersom fartøyet er registrert i luftfartøyregisteret, anses den som eier som står oppført i registeret som luftfartøyets eier.

Når luftfartøyet i henhold til en leieavtale godkjent av luftfartsmyndigheten benyttes i ervervsmessig luftfartsvirksomhet av en annen enn eieren, hefter den som etter leieavtalen innehar luftfartøyet solidarisk med eieren etter første ledd.

Første og annet ledd gjelder ikke:

1. skade på annet luftfartøy, eller på person eller ting i slikt fartøy,
2. skade på person eller ting som faller innenfor området for fraktførerens ansvar etter kapittel X.

Departementet kan gi forskrift om at første og annet ledd ikke skal gjelde for luftfartøy med begrenset skadeevne. Den begrensede skadeevnen kan skyldes fartøyets egne egenskaper, måten det brukes på, hvor det brukes, av hvem det brukes og andre forhold som kan tale mot ansvar uten skyld.
Endret ved lover 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793), 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 11-2. Forsikringsplikt mv.

Når ikke annet blir bestemt av departementet, skal det for fartøy som brukes til luftfart etter denne lov, foreligge godkjent forsikring eller annen sikkerhet til dekning av erstatningsplikt som nevnt i § 11-1.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forsikring eller sikkerhetsstillelse, herunder om utfylling og gjennomføring av krav om forsikring for erstatning for skade på tredjeperson som følger av EØS- avtalen på luftfartsområdet, og om virkningen av at forsikringen eller sikkerheten ikke holdes i kraft.

Endret ved lover 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793), 10 juni 2005 nr. 54 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 534), 5 apr 2013 nr. 11.

Kapittel XII. Varsling, rapportering og undersøkelse av luftfartsulykker og luftfartshendelser m.m.[1]

Endret ved lover 3 juni 2005 nr. 35, 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).
Tidligere kapittel XII Luftfartsulykker med §§ 12-1 til 12-8 erstattet i sin helhet ved lov 3 juni 2005 nr. 35.

1 Jf. EØS-avtalens vedlegg XIII nr. 66gc (forordning 376/2014), nr. 66ga og nr. 66gb (forordning 1321/2007 og forordning 1330/2007).

A. Varsling av luftfartsulykker og luftfartshendelser mv.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-1. Generell varslingsplikt

Enhver som blir vitne til en luftfartsulykke, skal straks varsle nærmeste enhet av lufttrafikktjenesten, nærmeste politimyndighet eller hovedredningssentralen om ulykken. Dette gjelder likevel ikke dersom vedkommende er kjent med at varsel allerede er gitt. Det samme gjelder den som finner et luftfartøy, deler av et luftfartøy eller andre ting under forhold som tyder på at det har inntruffet en luftfartsulykke. Lufttrafikktjenesten, politiet og hovedredningssentralen skal straks varsle hverandre, samt undersøkelsesmyndigheten og luftfartsmyndigheten.

Departementet kan gi forskrifter om varslingsplikt og videreformidling av varsel etter første ledd.
Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-2. Varslingsplikt for særlige persongrupper

Inntreffer en luftfartsulykke, skal fartøysjefen, andre besetningsmedlemmer, bruker av luftfartøyet, eier av luftfartøyet, ansatte i flysikringstjenesten og bakketjenesten straks varsle nærmeste enhet av lufttrafikktjenesten, nærmeste politimyndighet eller hovedredningssentralen om ulykken. Dette gjelder likevel ikke dersom vedkommende er kjent med at varsel allerede er gitt. Lufttrafikktjenesten, politiet og hovedredningssentralen skal straks varsle hverandre, samt undersøkelsesmyndigheten og luftfartsmyndigheten.

Inntreffer det en alvorlig luftfartshendelse, skal fartøysjefen, andre besetningsmedlemmer, bruker av luftfartøyet, eier av luftfartøyet, ansatte i flysikringstjenesten og bakketjenesten straks varsle undersøkelsesmyndigheten om hendelsen. Dette gjelder likevel ikke dersom vedkommende er kjent med at varsel allerede er gitt. Undersøkelsesmyndigheten skal informere luftfartsmyndigheten.

Departementet kan gi forskrifter om varslingsplikt og videreformidling av varsel etter denne paragrafen.
Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

B. Redningstjenesten

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-3. Forskriftskompetanse mv.

Departementet gir forskrifter om ettersøkings- og redningstjeneste i tilfelle hvor luftfartøy er savnet, i nød eller forulykket. Herunder kan gis bestemmelser om plikt for enkeltpersoner, bedrifter og organisasjoner til å medvirke ved forberedelsen og gjennomføringen av søk og redningstiltak, og om godtgjøring for slik medvirkning.
Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lover 10 aug 2012 nr. 63, 17 juni

2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-4. Erstatning for utgifter til søk mv.

Når det finnes grunn til det, og internasjonal overenskomst ikke er til hinder, kan departementet pålegge fartøyets eier eller bruker å erstatte helt eller delvis statens utgifter til søk av savnet fartøy. Det samme gjelder redningsutgifter i den utstrekning disse ikke blir dekket ved bergelønn.
Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35 (tidligere § 12-6), endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

C. Berging

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-5. Om bergelønn mv.

Den som berger eller medvirker til å berge et luftfartøy som er i nød eller forulykket, ombordværende gods eller noe som har hørt til fartøyet eller godset, har krav på bergelønn etter reglene i sjøloven kapittel 16, enten bergingen er foregått til sjøs, til lands eller i luften. Rett til andel i bergelønnen har også den som har reddet eller medvirket til redning av menneskeliv fra fartøyet under den nød som har gitt anledning til bergingen.

Godtgjøring kan også kreves for ekstraordinære utgifter som har vært nødvendige for å bevare fartøyet eller gods fra fartøyet. Reglene i første ledd om berging gjelder tilsvarende for slik godtgjøring.

Dersom arbeidet er avsluttet her i riket, har fordringshaveren tilbakeholdsrett og panterett i fartøyet eller godset med prioritet foran alle andre rettigheter. Er det flere slike panterettigheter går de som grunner seg på en senere hendelse foran de som grunner seg på en tidligere. Eieren av gods har ikke personlig ansvar for fordringen.

Panteretten i gods faller bort når dette utleveres, og panteretten i fartøyet etter tre måneder dersom den ikke anmerkes i Norges luftfartøyregister og beløpet er godkjent eller sak reist om panteretten. Søksmål kan reises på det stedet hvor arbeidet er avsluttet, eller hvor fartøyet eller godset er.
Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

D. Undersøkelse av ulykker og hendelser mv.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-6. Gjennomføring av EU-forordning om undersøkelse av luftfartsulykker og -hendelser

EØS-avtalen vedlegg XIII punkt 66d (europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 996/2010 om undersøkelse og forebygging av ulykker og hendelser innen sivil luftfart og om oppheving av direktiv 94/56/EF som endret ved forordning (EU) nr. 376/2014 og forordning (EU) 2018/1139 (undersøkelsesforordningen)) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg XIII, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig. Om forholdet mellom forordningens bestemmelser og andre norske lovregler gjelder det som fremgår av §§ 12-7 til 12-9.

Med undersøkelsesmyndigheten menes i §§ 12-7 til 12-9 den myndigheten som har ansvar for å undersøke ulykker og hendelser i medhold av undersøkelsesforordningen.

Undersøkelsesmyndigheten skal ikke ta stilling til sivilrettslig eller strafferettslig skyld og ansvar. Undersøkelsen skal foregå uavhengig av annen etterforskning eller undersøkelse som helt eller delvis har slikt formål.

Luftfartsmyndigheten skal vurdere rapportene som undersøkelsesmyndigheten avgir, med tanke på å identifisere og iverksette tiltak som kan bedre flysikkerheten.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om undersøkelsesmyndighetens arbeid etter dette kapitlet og regler som utfyller undersøkelsesforordningen. Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35 (tidligere § 12-1), endret ved lover 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016), 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 12-7. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for undersøkelsesmyndigheten, har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det de får kjennskap til under utførelsen av sitt arbeid.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal tilsvarende strenge taushetsplikt gjelde, med mindre tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre eller er nødvendige for å

forklare årsaken til luftfartsulykken eller luftfartshendelsen.

Personer som nevnt i første ledd har i tillegg taushetsplikt om opplysninger nevnt i undersøkelsesforordningen artikkel 14. Domstolenes rett til å frigi opplysninger i medhold av undersøkelsesforordningen artikkel 14 nr. 3 er begrenset til de tilfellene som er nevnt i § 12-8.

Opplysninger mottatt fra utenlandske og internasjonale myndigheter og organisasjoner som jobber med flysikkerhet, er taushetsbelagte etter reglene i tredje ledd så langt de passer.

Taushetsplikt som nevnt i annet til fjerde ledd er ikke til hinder for at opplysninger som har statistisk form, eller som er alminnelig tilgjengelig andre steder, bringes videre hvis dette er forenlig med undersøkelsesforordningen. Det samme gjelder i den grad den som har krav på taushet om opplysningene, samtykker til at opplysningene bringes videre.

Opplysninger som er taushetsbelagte etter tredje ledd, kan gis videre til utenlandske og internasjonale myndigheter og organisasjoner når dette følger av internasjonale avtaler eller forpliktelser. Det samme gjelder når opplysningene er av vesentlig betydning for slike myndigheter eller organisasjoner, og vedkommende organ er underlagt taushetsplikt av minst samme omfang som undersøkelsesmyndigheten.

Brudd på taushetsplikt etter denne paragrafen er straffbart etter straffeloven § 209.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35 (tidligere § 12-2), endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-8. Bevisforbud

Det kan ikke føres bevis om forklaringer avgitt til undersøkelsesmyndigheten eller andre opplysninger som er nevnt i undersøkelsesforordningen artikkel 14 nr. 1 og 2. Ved avgjørelsen av om bevis likevel skal føres etter reglene i tvisteloven § 22-3 og straffeprosessloven § 118, skal det legges vekt på om fordelene oppveier de negative følgene slik bevisføring kan ha på den aktuelle eller fremtidige ulykkesundersøkelser, nasjonalt eller internasjonalt.

Det kan aldri føres bevis om opplysninger som er nevnt i første ledd i en straffesak mot den som har gitt opplysningene.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35 (tidligere § 12-3), endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-9. Forbud mot sanksjoner fra arbeidsgiver

Artikkel 16 nr. 9 og 10 i rapporteringsforordningen gjelder tilsvarende for personer som forklarer seg til undersøkelsesmyndigheten, eller som er omtalt i opplysninger som er gitt til undersøkelsesmyndigheten etter reglene i undersøkelsesforordningen.
Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

E. Luftfartsmyndighetens arbeid med å forebygge ulykker basert på rapporterte opplysninger mv.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-10. Gjennomføring av EU-forordning om rapportering av hendelser mv.

EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 66gc (europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 376/2014 om rapportering, analysering og oppfølging av tilfeller innen sivil luftfart, endring av forordning (EU) nr. 996/2010 og opphevelse av direktiv 2003/42/EF, forordning (EF) nr. 1321/2007 og forordning (EF) nr. 1330/2007 som endret ved forordning (EU) 2018/1139 (rapporteringsforordningen)) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg XIII, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig. Om forholdet mellom forordningens bestemmelser og andre norske lovregler gjelder det som fremgår av §§ 12-11 til 12-13.

Departementet kan gi forskrifter som utfyller rapporteringsforordningen eller som på andre måter er nødvendige for et velfungerende system for innsamling og bruk av opplysninger som kan forebygge luftfartsulykker.
Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lover 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016), 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 12-11. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeider for luftfartsmyndigheten, har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det de får kjennskap til under utførelsen av sitt arbeid.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt

strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal tilsvarende strenge taushetsplikt gjelde, med mindre tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre, eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til en luftfartsulykke eller luftfartshendelse.

Personer som nevnt i første ledd har i tillegg taushetsplikt om alle opplysninger som er innrapportert i medhold av rapporteringsforordningen artikkel 4 og 5. Dette gjelder ikke dersom tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre, eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til en luftfartsulykke eller luftfartshendelse, og det ikke strider mot noen bestemmelser i rapporteringsforordningen å gi opplysningene videre.

Opplysninger mottatt fra utenlandske og internasjonale myndigheter og organisasjoner som jobber med flysikkerhet, er taushetsbelagte etter reglene i tredje ledd så langt de passer.

Taushetsplikt som nevnt i annet til fjerde ledd er ikke til hinder for at opplysninger som har statistisk form, eller som er alminnelig tilgjengelig andre steder, bringes videre hvis dette er forenlig med rapporteringsforordningen. Det samme gjelder i den grad den som har krav på taushet om opplysningene, samtykker til at opplysningene bringes videre.

Opplysninger som er taushetsbelagte etter tredje ledd, kan gis videre til utenlandske og internasjonale myndigheter og organisasjoner når dette følger av internasjonale avtaler eller forpliktelser. Det samme gjelder når opplysningene er av vesentlig betydning for slike myndigheter eller organisasjoner, og vedkommende organ er underlagt taushetsplikt av minst samme omfang som luftfartsmyndigheten.

Brudd på taushetsplikt etter denne paragrafen er straffbart etter straffeloven § 209.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-12. Bevisforbud og forbud mot sivilt søksmål

Det kan ikke føres bevis om opplysninger mottatt hos luftfartsmyndigheten eller undersøkelsesmyndigheten etter reglene i rapporteringsforordningen. For øvrig gjelder § 12-8 tilsvarende.

Staten kan ikke anlegge sivilt søksmål på grunnlag av opplysninger luftfartsmyndigheten har blitt kjent med utelukkende som følge av opplysninger mottatt i medhold av rapporteringsforordningen. Dette gjelder likevel ikke dersom det er kvalifisert grunn til å tro at den som har gitt opplysningene har opptrådt kritikkverdig som nevnt i rapporteringsforordningen artikkel 16 nr. 10 bokstav a eller b.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-13. Forbud mot tilbakekall av sertifikater

Opplysninger som en kompetent myndighet som nevnt i rapporteringsforordningen artikkel 6 nr. 3 mottar i medhold av rapporteringsforordningen, kan ikke brukes som grunnlag for tilbakekall av personsertifikater som er utstedt av den kompetente myndigheten. På samme måte kan opplysningene heller ikke brukes som grunnlag for å ilegge overtredelsesgebyr med hjemmel i § 13 a-5.

Første ledd gjelder ikke dersom de aktuelle opplysningene gjør det klart at den som innehar sertifikatet, ikke oppfyller fastsatte medisinske krav eller av andre grunner er klart uskikket til å inneha sertifikatet.

Første og annet ledd går foran bestemmelsene i rapporteringsforordningen artikkel 16 i den grad de gir et sterkere vern mot tilbakekall av sertifikater enn forordningen.

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-14. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35 (tidligere § 12-7), endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016). Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

F. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-15. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 10 aug 2012 nr. 63, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-16. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-17. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-18. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-19. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-20. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-21. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-22. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-23. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-24. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

G. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-25. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-26. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-27. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-28. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, endret ved lov 10 aug 2012 nr. 63, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-29. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

H. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-30. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-31. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

I. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35, opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 12-32. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 3 juni 2005 nr. 35 (tidligere § 12-8), opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

Kapittel XIII. Forskjellige bestemmelser

§ 13-1. Flygeforbud

Er det når en flyging skal påbegynnes, grunn til å anta at luftfartøyet ikke er luftdyktig eller behørig bemannet, eller at det for øvrig aktes brukt i strid med denne lov eller forskrifter gitt med hjemmel i den, kan flygingen forbys og fartøyet om nødvendig hindres i å forlate landingsplassen. Beslutning om dette treffes av luftfartsmyndigheten eller av noen som den gir fullmakt; i siste tilfelle skal beslutningen uten opphold forelegges for luftfartsmyndigheten til prøving.

§ 13-2. Om tilbakeholdsrett av luftfartøyer m.v.

Er avgifter som påløper i forbindelse med et luftfartøys benyttelse av norsk landingsplass til allmenn bruk, eller andre luftfartsanlegg eller tjenester som er stilt til rådighet for eier eller bruker av luftfartøy, ikke blitt betalt til fastsatt tid eller tilstrekkelig sikkerhet stilt, kan innehaveren eller luftfartsmyndigheten hindre fartøyet i å forlate plassen eller holde tilbake et annet fartøy med samme eier eller bruker.

Luftfartsmyndigheten kan i tillegg;

1. nekte eier eller bruker adgang til norsk landingsplass,
2. nekte eier eller bruker adgang til norsk luftrom,

inntil avgiften er betalt eller tilstrekkelig sikkerhet stilt.

Departementet kan gi nærmere retningslinjer for gjennomføringen av denne bestemmelsen.

Reglene i første og andre ledd får anvendelse i den grad de ikke kommer i konflikt med lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse, tvisteloven sjuende del og Overenskomst om innføring av visse ensartede regler om arrest i luftfartøyer av 29. mai 1933.

Endret ved lover 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), 13 des 2002 nr. 83, 13 des 2002 nr. 85 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1498), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 13-3. Om oppbevaring av drivstoff m.v.

Departementet kan av hensyn til luftfartens sikkerhet gi forskrifter om behandling, oppbevaring og levering av drivstoff og annet som brukes til utrusting av luftfartøyer, og om tilsyn med at bestemmelsene blir overholdt.

§ 13-4. (Opphevet)

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 35 (ikr. 1 nov 1997), 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), 20 apr 2007 nr. 15, opphevet ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 13-4 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 20 apr 2007 nr. 15, opphevet ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 13-5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), tilføyd igjen ved lov 20 juni 2003 nr. 52, opphevet ved lov 11 juni 2004 nr. 35 (ikr. 24 sep 2004 iflg. res. 24 sep 2004 nr. 1280).

§ 13-6. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 13-7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 13-8. Forskrifter om gebyr

Departementet kan gi forskrifter om at flyselskaper eller andre operatører skal betale gebyr for finansiering av luftfartsmyndighetens arbeid med sikkerhet innen luftfarten.

Departementet kan gi forskrifter om at det skal betales gebyr også for andre forretninger enn de som omfattes av § 3-1 annet ledd.
Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 52.

§ 13-9. Beredskap

For å sikre nødvendig nasjonal beredskap i krig, ved krise, og i andre ekstraordinære situasjoner, kan departementet pålegge aktører innen luftfarten å yte bistand i form av

a. beredskapsplanlegging,
b. gjennomføring av eller deltagelse i øvelser og militære luftoperasjoner,
c. fysisk sikring av viktige installasjoner,
d. transporttjenester i alle ledd av transportkjeden,
e. samarbeid med andre nasjonale, utenlandske eller internasjonale aktører, eller
f. rapportering eller utveksling av informasjon.

Medfører et pålegg vesentlige kostnader for den det er rettet mot, og disse ikke oppveies av motsvarende fordeler, skal departementet fastsette et rimelig vederlag for dette.

Departementet kan gi forskrifter som presiserer blant annet hvem som i tvilstilfelle skal anses som en aktør innen luftfarten ved anvendelse av bestemmelsen her, regler for utmåling av vederlag og forholdet til beredskapsplanlegging etter annen lovgivning.
Tilføyd ved lov 11 juni 2004 nr. 35 (ikr. 24 sep 2004 iflg. res. 24 sep 2004 nr. 1280).

Kapittel XIII a. Håndheving, tvangsmulkt, overtredelsesgebyr, innkreving mv.

Kapitlet tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 13 a-1. Opplysningsplikt

Departementet, luftfartsmyndigheten eller andre som utfører oppgaver på deres vegne, kan pålegge følgende personer å gi opplysninger som er nødvendige for utføringen av deres oppgaver etter denne loven, eller etter forskrifter og enkeltvedtak gitt i medhold av loven:

1. eier eller bruker av luftfartøy,
2. innehaver av, eller personer som utfører tjeneste eller arbeid for
    a. foretak som driver ervervsmessig luftfartsvirksomhet som nevnt i kapittel VIII,
    b. foretak som eier eller driver godkjent landingsplass eller annet luftfartsanlegg,
    c. foretak som leverer andre tjenester på lufthavner enn de som er nevnt i bokstav b, eller andre foretak som bruker lufthavner,
    d. foretak som er godkjent etter § 4-10,
    e. andre foretak som driver med godkjenning etter denne lov eller forskrift gitt med hjemmel i den, og
3. personer som har relevante opplysninger om overtredelse av regler gitt i medhold av § 10-42 første ledd i et EØS-land.

Departementet kan pålegge opplysningsplikt som nevnt i første ledd i forskrift. I forskrift kan det også bestemmes at opplysningene skal gis til utenlandsk eller internasjonal myndighet eller organisasjon dersom dette er forenlig med § 13 a-2.
Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 13 a-2. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et organ som er tildelt myndighetsoppgaver i eller i medhold av denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det som de får kjennskap til under utførelse av sitt arbeid.

Opplysninger som er taushetsbelagte etter første ledd, kan gis videre til utenlandske og internasjonale myndigheter og organisasjoner når dette følger av internasjonale avtaler eller forpliktelser. Det samme gjelder når opplysningene er av vesentlig betydning for slik myndighet eller organisasjon, og vedkommende organ er underlagt taushetsplikt av minst samme omfang som det organet som gir opplysningene fra seg. Bestemmelsen her gjelder ikke opplysninger som mottas i henhold til reglene i kapittel XII.
Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 13 a-3. Pålegg om retting og endring mv.

Luftfartsmyndigheten kan gi pålegg om retting eller opphør av forhold i strid med loven her, forskrift gitt i medhold av loven og vedtak gjort i medhold av loven, og fastsette vilkår som må oppfylles for at virksomheten skal være i

samsvar med slike krav. I slike tilfeller skal forvaltningslovens regler om enkeltvedtak følges.

Paragrafen her innskrenker ikke luftfartsmyndighetens myndighet etter andre bestemmelser i loven.

Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 13 a-4. Tvangsmulkt

For å sikre at plikter, forbud, pålegg eller krav som følger av denne loven, forskrift gitt med hjemmel i loven eller i vedtak gjort i medhold av loven blir etterlevd, kan luftfartsmyndigheten fastsette en løpende tvangsmulkt som betales til staten inntil forholdet er rettet. Luftfartsmyndigheten bestemmer når tvangsmulkten skal begynne å løpe. Luftfartsmyndigheten kan frafalle krav om påløpt tvangsmulkt helt eller delvis.

Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om ileggelse av tvangsmulkt, herunder at tvangsmulkt skal begynne å løpe automatisk, eller med et nærmere fastsatt beløp, når bestemte plikter, forbud, pålegg eller krav som nevnt i første ledd ikke etterleves.

Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13 a-5. Overtredelsesgebyr

Luftfartsmyndigheten kan gi pålegg om et overtredelsesgebyr til statskassen til den som:

1. har overtrådt, eller latt være å etterkomme, § 2-2, § 4-1 annet og tredje ledd, § 4-4 første og andre ledd, §§ 4-6 eller 4-7, § 5-1 første og tredje ledd, § 5-3, § 5-5, § 5-7, § 5-8, § 6-1 første ledd, § 6-2, § 6-3 tredje ledd, § 6-7, § 6-10, § 7-1 første ledd, § 7-15 første ledd, § 7-19, § 7-25 annet ledd, § 7-28, § 7-29 annet ledd, § 8-1 første og annet ledd, §§ 8-8, 9-2, 9-5, 9-7, 10-3, 10-4, 10-5, 10-6 eller 10-8, § 10-38 a første og annet ledd, § 10-45, § 11-2 første ledd, § 12-9 eller artikkel 16 nr. 9 i rapporteringsforordningen.
2. har benyttet luftfartøy til tross for at luftdyktighetsbevis eller miljødyktighetsbevis er ugyldig eller er blitt erklært ugyldig etter § 4-5 første eller annet ledd.
3. anlegger, driver eller innehar landingsplass uten konsesjon som nevnt i § 7-5 første ledd eller i strid med konsesjon som nevnt i § 7-7 dersom denne inneholder bestemmelser som har som formål å redusere støy

eller regulere trafikkomfanget.

4. driver landingsplass uten eller i strid med kravene til teknisk og operativ godkjenning som nevnt i § 7-11 første, tredje og femte ledd.
5. bruker opplysninger i strid med §§ 12-10 eller 12-11.
6. har overtrådt, eller latt være å etterkomme vedtak truffet med hjemmel i, forskrift gitt i medhold av § 4-1 annet ledd, § 4-10, § 5-1 annet ledd, § 5-3, § 5-4 første ledd, §§ 6-2, 6-12, 7-1 eller 7-3, § 7-4 – herunder for brudd på nasjonal ytelsesplan etter reglene om et felles europeisk luftrom, § 7-5 fjerde ledd, §§ 7-11 eller 7-22, § 7-24 første ledd, §§ 7-25, 7-29, 8-8, 8-9, 8-10,[1] 9-1, 9-1 a eller 9-2, § 9-3 annet ledd, §§ 9-4, 9-5, 9-7, 10-41 a, 10-42, 10-45, 12-9, 13-3, 13-4[1] eller 15-2 dersom det er bestemt i vedkommende forskrift at overtredelsen skal kunne sanksjoneres etter paragrafen her.
7. har overtrådt, eller latt være å etterkomme vedtak truffet med hjemmel i, forskrift gitt i medhold av § 16-1 dersom disse omhandler tidsluker (slots), markedsadgang for lufthavntjenester, driftstillatelser (lisenser), leieavtaler for luftfartøy, retten til å etablere og drive flyruter, krav til informasjon og likebehandling ved salg av flybilletter, reglene om krav til å opplyse passasjerene om identiteten til det flyselskapet som utfører en transport eller reglene om et felles europeisk luftrom dersom det er nødvendig for å gjennomføre EØS-avtalen og det er bestemt i vedkommende forskrift at overtredelsen skal kunne sanksjoneres etter paragrafen her.
8. har overtrådt, eller latt være å etterkomme, vedtak fattet i medhold av § 4-3, § 7-5 første ledd, §§ 7-6 eller 7-7, § 7-11 tredje ledd, § 7-15 første ledd, § 9-3 første ledd eller § 13-1.
9. har overtrådt, eller latt være å etterkomme, krav eller pålegg under tilsyn, besiktigelse eller undersøkelse som nevnt i §§ 4-2, 4-8 eller 5-2, § 5-8 annet ledd, § 7-2, § 7-26 tredje ledd, § 7-27 annet og tredje ledd, § 9-8, § 10-42 annet ledd bokstav a og § 13 a-3.
10. har latt være å etterkomme pålegg om å gi opplysninger i medhold av § 7-26, § 7-27 annet og tredje ledd, § 9-8, § 10-42, § 13 a-1, eller som gir uriktige opplysninger som svar på slikt pålegg.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Et foretak kan ikke ilegges overtredelsesgebyr dersom overtredelsen skyldes forhold utenfor foretakets kontroll.

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmålingen, skal det særlig legges vekt på

a. hvor alvorlig overtredelsen har krenket de interesser loven

verner,

b. graden av skyld,

c. om overtrederen ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,

d. om overtredelsen er begått for å fremme overtrederens interesser,

e. om overtrederen har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen,

f. om det foreligger gjentakelse,

g. om andre reaksjoner som følge av overtredelsen blir ilagt overtrederen eller noen som har handlet på vegne av denne, blant annet om noen enkeltperson er blitt ilagt straff,

h. overtrederens økonomiske evne, og

i. om ileggelse av overtredelsesgebyr vil kunne skape frykt for negative konsekvenser av å gi opplysninger som skal brukes til ulykkesforebyggende arbeid til offentlige myndighet eller til selskapsinterne rapporteringsordninger.

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling to måneder etter at vedtaket fattes. Luftfartstilsynet kan i særlige tilfeller frafalle ilagt overtredelsesgebyr. Dersom overtrederen går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften. Retten kan prøve alle sider av saken.

Adgangen til å ilegge gebyr foreldes etter 5 år. Fristen avbrytes når luftfartsmyndigheten meddeler den mulige overtrederen at vedkommende er mistenkt for overtredelse som nevnt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63, endret ved lover 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016), 21 juni 2017 nr. 103 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 824), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).
1 Inkurie: Bestemmelsene § 8-10 og § 13-4 er opphevet.

§ 13 a-6. Myndighet lagt til EFTAs overvåkningsorgan

EFTAs overvåkningsorgan kan ilegge foretak, sammenslutninger av foretak eller fysiske personer økonomiske reaksjoner som nevnt i artikkel 84 i forordning (EU) 2018/1139 av 4. juli 2018 om felles regler for sivil luftfart og om opprettelse av Den europeiske unions flysikkerhetsbyrå, og om endring av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 2111/2005, (EF) nr. 1008/2008, (EU) nr. 996/2010 og (EU) nr. 376/2014, og europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/30/EU og 2014/53/EU, samt om oppheving av europaparlaments- og

rådsforordning (EF) nr. 552/2004 og (EF) nr. 216/2008 og rådsdirektiv (EØF) nr. 3922/91 slik denne er tatt inn i EØS-avtalen vedlegg XIII, kapittel VI, punkt 66zb. EFTA-domstolen kan prøve beslutninger som nevnt i første punktum i tråd med forordningen artikkel 84 nr. 5.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av bestemmelser som utfyller bestemmelsen nevnt i første ledd.

Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 15 feb 2013 nr. 185), endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 13 a-7. Statens regress mv.

Blir staten i henhold til internasjonal overenskomst påført utgifter som følge av at luftfartøy brukes for norsk regning utenfor riket, kan vedkommende departement, for så vidt ikke annet er fastsatt i vilkår for konsesjon eller tillatelse etter kapittel VIII, kreve utgiftene refundert av fartøyets eier eller bruker.

Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 13 a-8. Innkreving av tvangsmulkt, gebyr, avgifter mv.

Gebyrer som fastsettes etter § 3-1 annet ledd, avgifter etter § 7-26, gebyr etter § 13-8, endelig vedtak om tvangsmulkt etter § 13 a-4 eller overtredelsesgebyr etter § 13 a-5 og økonomiske reaksjoner etter § 13 a-6 er tvangsgrunnlag for utlegg. Det samme gjelder refusjonsbeløp som staten har krav på etter denne lov.

Innkreving av krav som nevnt i første ledd kan pålegges Statens innkrevingssentral. I så fall kan kravet innkreves ved trekk i lønn og andre ytelser etter reglene i dekningsloven § 2-7. Innkrevingssentralen kan også kreve inn kravene ved å stifte utleggspant for kravet dersom panterett kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5. Utleggsforretninger kan holdes på innkrevingssentralens kontor etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-9 første ledd.

Tilføyd ved lov 10 aug 2012 nr. 63. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel XIV. Straffebestemmelser mv.

Overskriften endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25

juni 2024 nr. 1243).

§ 14-1. Overtredelse av § 2-2

Dersom eieren eller brukeren av et luftfartøy som:

1. ikke er norsk,
2. ikke har fremmed nasjonalitet som nevnt i § 2-2 første ledd nr. 2 og 3, eller
3. ikke har særskilt tillatelse av luftfartsmyndigheten,

bruker fartøyet til luftfart innenfor norsk område, straffes han med bøter eller fengsel inntil 1 år. På samme måte straffes eieren eller brukeren av luftfartøy som overskrider vilkårene for en gitt tillatelse som nevnt i nr. 3 ovenfor.

Endret ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 14-2. Overtredelse av § 2-4

Dersom eieren eller brukeren av et luftfartøy bruker det til luftfart i strid med § 2-4 første ledd, eller bryter vilkår som er satt for tillatelse etter § 2-4 annet ledd, straffes han med bøter eller fengsel i inntil 1 år.

§ 14-3. Avgivelse av uriktige opplysninger m.v.

Den som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger når han melder et luftfartøy til registrering eller begjærer det slettet i registeret, eller når han søker om tillatelse etter § 3-2 annet ledd straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder.

På samme måte straffes den som unnlater å gi registreringsmyndigheten melding som er påbudt i denne lov, eller som gir uriktig eller ufullstendig melding.

Endret ved lov 13 des 2002 nr. 83.

§ 14-4. Overtredelse av krav til nasjonalitets- og registreringsmerke m.v.

Den som uberettiget fjerner nasjonalitets- eller registreringsmerke eller annet foreskrevet merke fra et luftfartøy eller forsyner fartøyet med uriktig merke,

straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år.

Dersom eieren eller brukeren av et luftfartøy bruker det til luftfart skjønt det mangler nasjonalitets- eller registreringsmerker eller har uriktige merker, straffes han på samme måte som nevnt i første ledd.

§ 14-5. Manglende miljødyktighet m.v.

Dersom eieren eller brukeren av et luftfartøy bruker det til luftfart skjønt det ikke er luftdyktig eller miljødyktig eller behørig bemannet, utrustet eller lastet for den reise det er bestemt for, eller av andre grunner ikke er i slik stand at det tilfredsstiller sikkerhetens krav, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 2 år, forutsatt at det ikke i medhold av denne lov er gitt tillatelse til bruken.

§ 14-6. Overtredelse av sikkerhetsbestemmelser m.v.

Med bøter eller med fengsel inntil 2 år straffes den som ved bygging av luftfartøy eller fremstilling av tilbehør eller reservedeler eller under utføring av vedlikeholds-, reparasjons- eller endringsarbeid viser uforsvarlig forhold og derved volder fare for at fartøyet kan bli brukt uten å tilfredsstille sikkerhetens krav. På samme måte straffes den som viser uforsvarlig forhold som nevnt ved utrusting, lasting eller annen klargjøring av luftfartøy.

§ 14-7. Manglende forsikring m.v.

Dersom eieren eller brukeren av et luftfartøy bruker det til luftfart skjønt det for fartøyet ikke foreligger foreskrevet forsikring eller annen sikkerhet som nevnt i § 11-2, straffes han med bøter eller fengsel inntil 1 år.

Bruker han fartøyet til luftfart uten fartøydokument som kreves etter denne lov eller forskrift gitt med hjemmel i den, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder.

§ 14-8. Fartøysjefens ansvar

En fartøysjef som foretar flyging med fartøyet under slike omstendigheter som nevnt i §§ 14-1, 14-4 annet ledd, 14-5 eller 14-7, straffes på samme måte som fastsatt for eier eller bruker.

§ 14-9. Overtredelse av sertifiseringsbestemmelsene

Gjør noen tjeneste på luftfartøy uten å ha gyldig sertifikat eller tillatelse som kreves etter denne lov, eller – i tilfelle hvor slikt dokument ikke er nødvendig – uten å tilfredsstille de vilkår som er fastsatt for tjenesten, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 1 år.

§ 14-10. Forsømmelse av tjenesten

Dersom noen som har forpliktet seg til å gjøre tjeneste på luftfartøy, unnlater å tiltre tjenesten eller unndrar seg fortsatt tjenestegjøring, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder.

Unnlater noen som hører til besetningen på luftfartøy, uten gyldig grunn å møte frem til tjeneste i rett tid, eller forlater han tjenesten uten tillatelse, straffes han med bøter.

§ 14-11. Lydighetsnektelse fra passasjerer og besetning

Dersom noen som hører til besetningen på luftfartøy, ikke adlyder en foresatts ordre i tjenesten, straffes han med bøter eller fengsel inntil 3 måneder.

Passasjerer som opptrer i strid med § 6-3 tredje ledd straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder eller med begge deler.

Har besetningsmedlem eller passasjer ved lydighetsnektelsen utsatt fartøyet eller menneskeliv for fare, eller har han fastholdt den tross gjentatt ordre, eller foreligger det for øvrig særdeles skjerpende omstendigheter, kan fengsel inntil 3 år anvendes.
Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

§ 14-12. Overtredelse av § 6-11 og § 6-12, jf. §§ 4-11 og 7-4 a

Den som gjør tjeneste ombord i strid med bestemmelsene i § 6-11 eller § 6-12, straffes med bøter eller med fengsel inntil 2 år. Har noen gjort tjeneste påvirket av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel eller har overtrådt bestemmelsene i § 6-12 tredje ledd, anvendes fengselsstraff, om ikke særdeles formildende omstendigheter er til stede. Medvirkning straffes ikke.

Første ledd gjelder tilsvarende for den som overtrer forskrift gitt i medhold av § 4-11 eller § 7-4 a.
Endret ved lover 10 aug 2012 nr. 63, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 14-13. Overtredelse av forskrift etter §§ 9-1, 9-1 a og 9-2

Den som overtrer noen forskrift departementet har gitt til unngåelse av sammenstøt mellom luftfartøyer eller av andre luftfartsulykker eller for ellers å trygge mot farer og ulemper som følge av luftfart, straffes med bøter eller med fengsel inntil 2 år.

Den som overtrer restriksjoner i luftrommet opprettet i medhold av § 9-1 a første og annet ledd, straffes med bøter eller med fengsel inntil 2 år.

Den som fraviker flygevei fastsatt etter § 9-2, eller som overtrer forskrifter departementet har gitt om luftfartøyer som skal passere rikets grense, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år. Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt fører luftfartøy urettmessig inn i en sone som er opprettet for å beskytte midlertidige eller faste anlegg eller innretninger for undersøkelse etter eller utnytting, lagring eller transport av undersjøiske naturforekomster.

Den som overtrer noen forskrift departementet har gitt om operative forhold, straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år

Endret ved lover 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), 21 juni 2017 nr. 103 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 824).

§ 14-14. Føring av luftfartøy i strid med regulering

Den som under føring av luftfartøy i en luftled eller et annet område hvor lufttrafikken er undergitt særskilt regulering, unnlater å etterkomme eller handler i strid med en anvisning av trafikkledelsen som han plikter å følge, straffes med bøter eller med fengsel inntil 2 år.

På samme måte straffes en fartøysjef som overtrer bestemmelsene om landingsplikt i § 9-3.

§ 14-15. Overtredelse av § 9-4

Overtrer eieren eller brukeren av et luftfartøy bestemmelsene i § 9-4 første ledd om føring av krigsmateriell, eller bestemmelser gitt etter samme paragrafs annet ledd om føring av annet gods, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 1 år.

På samme måte straffes en fartøysjef som foretar flyging med fartøyet når det brukes til slik ulovlig befordring som nevnt i første ledd.

§ 14-16. Overtredelse av § 2-3

Den som overtrer forskrift Kongen har gitt etter § 2-3, straffes med bøter eller med fengsel inntil 2 år.

§ 14-17. Overtredelse av § 6-8 m.v.

Kommer et luftfartøy i nød, og fartøysjefen unnlater å gjøre det som står i hans makt for å bevare fartøyet, ombordværende eller gods, eller det som ellers påligger ham etter § 6-8, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 1 år.

§ 14-18. Om overtredelse som kan utsette fartøy eller gods for beslag m.v.

Dersom noen som hører til besetningen på et luftfartøy, ved smugling eller på annen måte i strid med tjenesteplikter utsetter fartøy eller gods for å bli beslaglagt eller tilbakeholdt av norsk eller utenlandsk myndighet, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder.

§ 14-19. Om overtredelse av bestemmelser om fartøydokument m.v.

Unnlater en fartøysjef eller et annet besetningsmedlem å foreta det som påhviler ham når det gjelder å opprette, føre eller oppbevare fartøydokument eller å medføre fartøydokument, sertifikat eller annet dokument ombord, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder.

Foretar han uriktig innførsel i fartøydokument, eller bevirker han på annen måte at et slikt dokument får et uriktig innhold, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 1 år.

§ 14-20. Overtredelse av tjenesteplikter m.v.

En fartøysjef eller et annet besetningsmedlem som uten at forholdet går inn under §§ 14-1 – 14-19, gjentatt eller på utilbørlig måte overtrer sine tjenesteplikter eller for øvrig viser utilbørlig forhold i tjenesten, straffes med bøter.

§ 14-21. Sanksjoner ved bruk av ikke godkjent landingsplass m.v.

Dersom innehaveren av en landingsplass eller et annet luftfartsanlegg lar anlegget bruke skjønt det ikke tilfredsstiller de fastsatte krav, eller – i tilfelle hvor det kreves godkjenning av luftfartsmyndigheten – skjønt slik godkjenning ikke foreligger, straffes han med bøter eller med fengsel inntil 1 år.

Overtrer innehaveren bestemmelsen i § 7-28, straffes han med bøter.

§ 14-22. Overtredelse av §§ 7-12 – 7-15 og 7-22

Den som overskrider rådighetsinnskrenkninger fastsatt etter §§ 7-12 – 7-15, eller overtrer bestemmelser fastsatt med hjemmel i § 7-22, straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 14-23. Overtredelse av konsesjonskravet

Driver noen luftfartsvirksomhet eller annen virksomhet uten å ha konsesjon, tillatelse eller godkjenning som kreves etter denne lov eller forskrifter gitt med hjemmel i den, straffes han med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

Det samme gjelder for den som under utøvelsen av slik virksomhet overtrer eller tilsidesetter vilkår som er satt for slik konsesjon, tillatelse eller godkjenning.

Den som overtrer forskrift gitt med hjemmel i § 8-8 tredje ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.
Endret ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 14-23a. Overtredelse av forordning (EF) nr. 1008/2008 om felles regler for drift av lufttransporttjenester i Fellesskapet

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt gjør følgende i strid med EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 64 a (forordning (EF) nr. 1008/2008 om felles regler for drift av lufttransporttjenester i Fellesskapet):

1. utfører transport uten gyldig lisens som nevnt i artikkel 3.
2. unnlater å oppfylle kravet om å være forsikret i artikkel 11.
3. benytter et leid fly uten samtykke som nevnt i artikkel 13.

4. utfører lufttransport i strid med enerett gitt i medhold av artikkel 16.
5. flyr i strid med trafikkregulerende bestemmelser som nevnt i artikkel 19 eller miljøbestemmelser som nevnt i artikkel 20.
6. unnlater å oppfylle kravene til informasjon og ikke-diskriminering i artikkel 23.

Tilføyd ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), endret ved lover 13 des 2002 nr. 83, 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 14-24. Overtredelse av § 13-1

Den som handler i strid med et forbud etter § 13-1 mot at et luftfartøy forlater landingsplass, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder. På samme måte straffes forsøk.

§ 14-25. Hinder av tilsynsmyndighet m.v.

Den som hindrer utføring av besiktelse, tilsyn eller annen undersøkelse etter denne lov eller forskrifter gitt med hjemmel i den, eller som unnlater å yte hjelp ved slik undersøkelse når det kreves med hjemmel i loven eller forskriftene, straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder. Det samme gjelder den som i strid med reglene i § 12-14[1] fjerner eller rører luftfartøy, vrakrester eller annet etter en luftfartsulykke.
Endret ved lover 10 aug 2012 nr. 63, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).
1 Inkurie: Paragrafen er opphevet.

§ 14-26. Overtredelse av pålegg om medvirkning i ettersøknings- eller redningstiltak mv.

Dersom noen som er pålagt å medvirke ved ettersøknings- eller redningstiltak etter forskrifter gitt med hjemmel i § 12-6, unnlater å møte frem til tjeneste eller på annen måte overtrer sine plikter, straffes han med bøter.
Endret ved lov 10 aug 2012 nr. 63.

§ 14-27. Unnlatelse av meldeplikt m.v.

Den som i andre tilfeller enn nevnt i § 14-3 unnlater å gi varsel, rapport, melding

eller andre opplysninger som er påbudt å gi etter denne loven eller forskrift gitt i medhold av den, eller som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder. Det samme gjelder den som unnlater å etterkomme pålegg om å gi opplysninger i medhold av § 13 a-1, eller som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger som svar på slikt pålegg.

Straff etter denne paragraf kommer ikke til anvendelse ved overtredelse av bestemmelsene i kapittel X.

Endret ved lov 17 juni 2016 nr. 75 (ikr. 1 juli 2016).

§ 14-28. Manglende innlevering av miljødyktighetsbevis m.v.

Den som unnlater å innlevere et nasjonalitets- og registreringsbevis, luftdyktighetsbevis, miljødyktighetsbevis, sertifikat eller annet dokument i tilfelle hvor innlevering er påbudt i denne lov eller kreves med hjemmel i den, straffes med bøter.

§ 14-29. Overtredelse av forskrift gitt med hjemmel i denne lov

Den som overtrer forskrift gitt med hjemmel i denne lov, straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder, om ikke forholdet rammes av et annet straffebud i dette kapittel.

§ 14-29 a. Flyging med ubemannet luftfartøy

Den som gjennom å fly ubemannet luftfartøy forstyrrer den sikre drift av annet luftfartøy eller flyplass, eller som på annen måte volder fare for tap av menneskeliv eller skade på kropp, eiendom eller miljø, straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år.

Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 14-30. Skjerpet straff ved tap av menneskeliv eller betydelig skade på legeme eller helbred.

Medfører en overtredelse som nevnt i §§ 14-5, 14-6, 14-8, 14-11 – 14-14, 14-17 eller 14-20 – 14-22 tap av menneskeliv eller betydelig skade på legeme, helse eller eiendom, kan fengsel inntil 5 år anvendes.

Det samme gjelder ved overtredelse som nevnt i § 14-7, dersom noen lider

betydelig formuestap som følge av at det ikke har foreligget foreskrevet forsikring eller annen sikkerhet.

§ 14-31. Overtredelse ved uaktsomhet

Blir en overtredelse som nevnt i §§ 14-1 – 14-29 begått av uaktsomhet, er straffen bøter eller fengsel inntil 6 måneder, dog slik at det ikke i noe tilfelle kan anvendes strengere straff enn den som er fastsatt for forsettlig overtredelse. Dette gjelder ikke overtredelse som nevnt i § 14-11 annet ledd.
Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

§ 14-32. Tap av retten til å føre luftfartøy

Blir den som har førerrett ilagt straff, kan det i samme dom eller forelegg fastsettes tap av retten til å føre luftfartøy for bestemt tid eller for alltid, dersom hensynet til flysikkerheten eller allmenne hensyn ellers krever det.

Tapet av førerrett fastsettes for minst 2 år dersom rettighetshaver blir ilagt straff for overtredelse av § 6-11 eller § 6-12 tredje ledd.

Dersom rettighetshaveren tidligere er ilagt straff for overtredelse av § 6-11 eller § 6-12 tredje ledd, og han blir ilagt straff for ny overtredelse av § 6-11 eller § 6-12 tredje ledd som er begått senest 5 år etter at reaksjonen ble fastsatt for den tidligere overtredelsen, skal retten til å føre sertifikatpliktig luftfartøy fratas for alltid.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om fastsetting av hvor lenge tap av førerrett skal vare.

Finner politiet at fører av luftfartøy med skjellig grunn er mistenkt for et straffbart forhold som kan medføre tap av retten til å føre sertifikatpliktig luftfartøy, kan en polititjenestemann midlertidig tilbakekalle førerretten og ta sertifikatet fra ham. Spørsmålet om å opprettholde midlertidig tilbakekall av førerretten og beslaget skal snarest mulig forelegges for en tjenestemann som hører til påtalemyndigheten. Beslutningen skal være skriftlig. Dersom den mistenkte ikke samtykker i det midlertidige tilbakekallet av førerretten og beslaget, må spørsmålet innen 3 uker oversendes tingretten til avgjørelse.

Når tap av førerrett er rettskraftig avgjort eller det er truffet vedtak om midlertidig tilbakekall av retten til å føre luftfartøy og midlertidig beslag av sertifikat, plikter rettighetshaveren straks å levere sertifikatet til politiet.
Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 14-33. Andre enn eier eller bruker som straffebudene er rettet mot

Straffebud i dette kapittel som er rettet mot eieren eller brukeren av et luftfartøy, mot innehaveren av en landingsplass eller et annet luftfartsanlegg eller mot innehaveren av en virksomhet som nevnt i §§ 14-23 og 14-23 a, får anvendelse også på underordnede, når de i sin tjeneste forgår seg på den måte som er nevnt i vedkommende straffebud. Det som her er bestemt, gjelder tilsvarende for styremedlemmer og andre tillitsmenn i selskaper og andre juridiske personer.
Endret ved lov 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445).

§ 14-34. Foreldelse

Dersom det foretas undersøkelse etter § 12-12,[1] foreldes adgangen til å reise straffesak tidligst etter 5 år.
Tilføyd ved lov 25 apr 1997 nr. 24, endret ved lov 10 aug 2012 nr. 63.
1 Inkurie: Paragrafen gjelder nå bevisforbud m.m. Den tildigere § 12-12 er nå avløst av § 12-6.

Kapittel XV. Gjennomføringsbestemmelser

§ 15-1. Særlige unntak fra denne lov

For ubemannet luftfartøy eller luftfartøy som ikke drives frem med motor, eller som for øvrig er av særlig art, kan departementet gjøre unntak fra bestemmelsene i denne lov eller gi særlige forskrifter, for så vidt det ikke er betenkelig av hensyn til luftfartens sikkerhet eller av andre grunner. Dog kan det ikke foretas endring i bestemmelser av privatrettslig eller strafferettslig innhold.

Departementet kan gi forskrifter om innretninger som er bestemt til å bevege seg i luften, men ikke kan ansees som luftfartøyer.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 15-2. Lovens anvendelse på utenlandske fartøyer

Departementet kan bestemme at utenlandsk luftfartøy som har norsk bruker, skal være underkastet visse av de bestemmelser i loven og forskriftene som

gjelder norske fartøyer.

For så vidt angår overtredelser av vedkommende bestemmelser, regnes et slikt fartøy som norsk etter straffelovens § 4.

Departementet kan bestemme at visse bestemmelser i loven og forskriftene som gjelder norske fartøyer, ikke skal anvendes på norsk fartøy som etter avtale har utenlandsk bruker, såfremt fartøyet i stedet blir underkastet tilsvarende regler i vedkommende fremmede stat.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 15-3. Luftfartsmyndigheten

Departementet bestemmer hvilken myndighet som skal være luftfartsmyndighet etter denne lov.

Departementet kan bestemme at kompetanse til å fatte enkeltvedtak etter bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, kan delegeres til luftfartsforeninger, selskaper som er direkte eller indirekte heleid av staten, samt private sakkyndige. I tilknytning til delegasjon etter første punktum, skal det samtidig utpekes et organ i den ordinære luftfartsforvaltningen som er klageinstans for slike enkeltvedtak.

Luftfartsmyndigheten kan la besiktigelse og tilsyn bli foretatt av norsk eller utenlandsk sakkyndig som den oppnevner, eller ved utenlandsk myndighet.
Endret ved lover 11 juni 2004 nr. 35 (ikr. 24 sep 2004 iflg. res. 24 sep 2004 nr. 1280), 25 juni 2024 nr. 70 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1243).

§ 15-4. Departementets forskriftskompetanse

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelser foran i denne lov.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for godkjennelse av autorisert verksted, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser. Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i forvaltningsloven.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

Kapittel XVI. Særlige regler om gjennomføring av EØS-avtalen, EFTA-konvensjonen og ECAA-avtalen

Overskriften endret ved lover 13 des 2002 nr. 83, 29 juni 2007 nr. 95.

§ 16-1. Forskriftsfullmakt – EØS-avtalen

Kongen kan gi forskrifter om gjennomføring av EØS-avtalen på luftfartens område, herunder regler om krav om lisens, markedsadgang (anbud for regional luftfart), tidsluker, takster og rater i lufttrafikk, erstatningsordning ved nektelse av ombordstigning i regelbundet luftfart, harmonisering av tekniske krav og administrative fremgangsmåter, fraktflygning og om deling av setekapasitet mellom luftfartsselskaper.[1]

Regler gitt i medhold av første ledd skal gå foran lovens alminnelige bestemmelser, herunder regler om konsesjon for ervervsmessig og regelbundet trafikk (rutefart).

Endret ved lover 4 mai 2001 nr. 18 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 4 mai 2001 nr. 445), 13 des 2002 nr. 83.

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII kap. VI.

§ 16-2. Forskriftsfullmakt – EFTA-konvensjonen

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføring av EFTA-konvensjonen av 21. juni 2001, med senere endringer, på luftfartens område.

Regler gitt i medhold av første ledd skal gå foran lovens alminnelige bestemmelser.

Opphevet ved lov 23 juni 2000 nr. 54 (ikr. 15 juli 2000 iflg. res. 23 juni 2000 nr. 583), tilføyd igjen ved lov 13 des 2002 nr. 83.

§ 16-3. Forskriftsfullmakt – ECAA-avtalen

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføring av ECAA-avtalen (European Common Aviation Area) av 9. juni 2006 med senere endringer om etablering av et felles europeisk luftfartsmarked.

Regler gitt i medhold av første ledd skal gå foran lovens alminnelige bestemmelser.

Opphevet ved lov 23 juni 2000 nr. 54, tilføyd igjen ved lov 29 juni 2007 nr. 95.

§ 16-4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 23 juni 2000 nr. 54 (ikr. 15 juli 2000 iflg. res. 23 juni 2000 nr. 583).

§ 16-5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 23 juni 2000 nr. 54 (ikr. 15 juli 2000 iflg. res. 23 juni 2000 nr. 583).

Annen del. Militær luftfart og annen statsluftfart med offentligrettslig formål

Kapittel XVII. Militær luftfart

§ 17-1. Krav om norsk nasjonalitet

For at et fartøy skal kunne brukes til norsk militær luftfart, må det enten ha norsk nasjonalitet etter § 17-2 eller gå inn under bestemmelsen i § 17-11.

§ 17-2. Definisjon

Et fartøy regnes som norsk militært luftfartøy:

1. når det er ført inn i det militære luftfartøyregister,
2. når det midlertidig brukes til militær luftfart i samsvar med § 17-10.

§ 17-3. Om militært luftfartøyregister

Det militære luftfartøyregister føres av den militære myndighet som Kongen bestemmer.

Et fartøy som er ført inn i det sivile luftfartøyregister, kan ikke føres inn i det militære register før det er slettet i det sivile.

Kongen gir nærmere forskrifter om det militære register og om vilkårene for og fremgangsmåten ved registrering.

Militære luftfartøyer skal merkes i samsvar med regler som Kongen gir.

§ 17-4. Krav til bemanning og luftdyktighet

Norske militære luftfartøyer skal med hensyn til luftdyktighet og bemanning tilfredsstille de krav som Kongen fastsetter.

§ 17-5. Krav til landingsplass m.v.

Landingsplasser og andre luftfartsanlegg til militær bruk skal tilfredsstille de krav som Kongen fastsetter, og være godkjent av den myndighet Kongen bestemmer.

§ 17-6. Bestemmelser som også gjelder militær luftfart

De bestemmelser som er gitt foran i §§ 5-8, 6-11, 6-12, 6-13, §§ 7-12 til 7-22, §§ 7-24, 11-1 og 13-1, gjelder tilsvarende for norsk militær luftfart.
Endret ved lover 11 mars 1994 nr. 3, 10 aug 2012 nr. 63, 16 des 2016 nr. 92 (ikr. 1 nov 2017 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1420).

§ 17-7. Forskrifter som også gjelder militær luftfart

Forskrifter som blir gitt i medhold av §§ 7-3, 7-4 og 9-1, skal gjelde også for norsk militær luftfart for så vidt ikke annet blir bestemt av Kongen.

§ 17-8. Andre bestemmelser vedrørende militær luftfart

Kongen kan fastsette at også andre bestemmelser i denne lovs første del enn de som er nevnt foran, skal gjelde tilsvarende for norsk militær luftfart.

§ 17-9. Rett til innsyn i fartøydokumenter

Enhver som det har rettslig interesse for, kan kreve å bli kjent med innholdet av fartøydokumenter for norske militære luftfartøyer, med mindre vedkommende militære myndighet finner at innholdet må hemmeligholdes av militære sikkerhetsgrunner.

§ 17-10. Bruk av sivilt luftfartøy til militær luftfart

Uten hensyn til det som er bestemt i første del, kan et fartøy som er ført inn i det sivile luftfartøyregister, midlertidig brukes til norsk militær luftfart, såfremt fartøyet er forsynt med særskilt tilleggsmerke og luftfartsmyndigheten på forhånd er underrettet.

I brukstiden er fartøyet fremdeles undergitt reglene i kapittel III. Når bruken er opphørt, skal det sendes melding til luftfartsmyndigheten.

§ 17-11. Bruk av utenlandsk fartøy til militær luftfart

De regler som er gitt foran i dette kapittel, gjelder også, så langt de passer og internasjonal overenskomst ikke er til hinder, når utenlandsk fartøy brukes av den norske stat til militær luftfart.

§ 17-12. Forskriftskompetanse

Kongen kan gi nærmere forskrifter til gjennomføring og utfylling av reglene foran i dette kapittel, herunder om at militær myndighet kan tre i stedet for luftfartsmyndigheten ved håndheving av de bestemmelser i første del som kommer til anvendelse på norsk militær luftfart.

§ 17-13. Forskriftsfullmakt

Kongen kan gi ytterligere forskrifter om norsk militær luftfart.

§ 17-14. Om utenlandske fartøyers adgang til norsk område

Kongen bestemmer om og på hvilke vilkår luftfartøyer som brukes til militær luftfart av fremmed stat eller internasjonal organisasjon, kan gis adgang til norsk område.

For så vidt ikke annet følger av forskrifter fastsatt etter første ledd, og internasjonal overenskomst eller folkerettslige grunnsetninger ikke er til hinder, skal de regler som er gitt foran om norsk militær luftfart, gjelde tilsvarende for fremmed militær luftfart innenfor norsk område.

§ 17-15. Om straff

Den som overtrer noen bestemmelse som er fastsatt eller gjort gjeldende med hjemmel i §§ 17-1 – 17-13, straffes etter reglene i kapittel XIV.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse såfremt forholdet rammes av den militære straffelov, med mindre det gjelder overtredelse av bestemmelsene §§ 6-11, jf. 17-6.

Endret ved lov 11 mars 1994 nr. 3.

§ 17-16. Overtredelse av § 17-14

Den som overtrer noen bestemmelse som er fastsatt eller gjort gjeldende med hjemmel i § 17-14, straffes etter reglene i kapittel XIV.

Kapittel XVIII. Annen statsluftfart med offentligrettslig formål

§ 18-1. Norsk statsluftfart med offentligrettslig formål

For norsk statsluftfart som utelukkende har offentligrettslig formål, men ikke er militær, gjelder bestemmelsene i denne lovs første del tilsvarende, dog ikke §§ 11-2 og 12-3 tredje og fjerde ledd.

Kongen kan for slik luftfart gjøre ytterligere unntak fra bestemmelsene i første del eller gi særlige forskrifter. Dog kan det ikke gjøres endring i bestemmelser av privatrettslig eller strafferettslig innhold.

§ 18-2. Om vilkår (for luftfartøyer med utenlandsk bruker m.v.) for adgang til norsk område

Kongen bestemmer om og på hvilke vilkår luftfartøyer som brukes av fremmed stat eller internasjonal organisasjon til slikt formål som nevnt i § 18-1, kan gis adgang til norsk område.

For så vidt ikke annet følger av forskrifter fastsatt etter første ledd, og internasjonal overenskomst eller folkerettslige grunnsetninger ikke er til hinder, gjelder bestemmelsene i denne lovs første del, bortsett fra §§ 3-42 – 3-49, 11-2 og 12-3 tredje og fjerde ledd, tilsvarende for luftfart innenfor norsk område med fartøy som nevnt i første ledd.

Slutningsbestemmelser

Kapittel XIX. Ikrafttredelse og overgangsregler

§ 19-1. Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft fra den dag[1] Kongen bestemmer.

Det kan bestemmes at visse deler av loven skal tre i kraft fra et tidligere tidspunkt enn andre.

1 Fra 1 apr 1994 iflg. res. 11 mars 1994 nr. 200, 1 apr 1996 for Svalbard og Jan Mayen iflg. res. 15 mars 1996 nr. 270.

§ 19-2. Endringer i og opphevelse av andre lover

Fra den tid Kongen bestemmer oppheves eller endres følgende lover slik:

1. Lov av 16. desember 1960 nr. 1 om luftfart oppheves.
2. – – –

§ 19-3. Om Warszawa-konvensjonen m.v. og ikrafttredelse

Så lenge den opprinnelige Warszawa-konvensjon av 12. oktober 1929 ikke er trådt ut av kraft i forhold til Norge, skal lov av 12. juni 1936 om befordring med luftfartøy og forskrifter gitt i medhold av denne lov vedbli å gjelde for internasjonal luftbefordring når avgangsstedet og bestemmelsesstedet etter fraktavtalen ligger i konvensjonsstater som ikke begge har sluttet seg til Haag-protokollen, eller når disse steder ligger i en konvensjonsstat som ikke har sluttet seg til Haag-protokollen, og mellomlandingssted i en annen stat er avtalt, selv om dette ikke er en konvensjonsstat. Videre får reglene i luftfartsloven § 10-25, slik paragrafen lød ved vedtakelsen 11. juni 1993, tilsvarende anvendelse i tilfelle som omhandlet i dette ledd. Det samme gjelder §§ 10-31 – 10-36 og 10-38 annet ledd annet punktum slik den lød ved vedtakelsen 11. juni 1993. Likeledes får § 10-23 annet ledd, slik den lød ved vedtakelsen 11. juni 1993, anvendelse for så vidt gjelder befordring utført av en annen fraktfører enn den som har sluttet fraktavtalen. Henvisningene i §§ 10-25, slik paragrafen lød ved vedtakelsen av loven 11. juni 1993, og 10-31 – 10-36 til bestemmelsene i kap. X gjelder i stedet de tilsvarende bestemmelser i nevnte lov av 12. juni 1936 med tilhørende forskrifter.

I den utstrekning loven av 12. juni 1936 fortsatt gjelder, skal annet punktum i dens § 8 annet ledd lyde: «I tilfelle av forsinkelse skal meddelelsen gis senest 14 dager regnet fra den dag da godset ble utlevert.»

Så lenge Warszawa-konvensjonen med endringer etter Haag-protokollen 28. september 1955 ikke er trådt ut av kraft i forhold til Norge, skal luftbefordring som omfattes av konvensjonen, reguleres av bestemmelsene i lov av 16. desember 1960 om luftfart kapittel IX, slik de lød før endringene ved lov av 18. desember 1987 nr. 94.

I forhold til en stat som er bundet av Warszawa-konvensjonen slik den lyder etter Montreal-protokoll nr. 4 av 25. september 1975, skal for så vidt gjelder befordring av passasjerer og reisegodsreglene i lov 16. desember 1960 om luftfart kapittel IX gjelde, slik de lød før endringene ved lov av 18. desember 1987 nr. 94. Hva gjelder befordring av gods skal reglene i lov 16. desember 1960 om luftfart kapittel IX gjelde, slik de lød etter endringene av 18. desember 1987 nr. 94.

Opphører Warszawa-konvensjonen slik den lyder i sin opprinnelige form 12. oktober 1929 eller i sin endrede form gjennom Haag-protokollen 28. september 1955 å gjelde mellom Norge og andre stater som følge av oppsiing fra norsk side, skal departementet kunngjøre dette.
Endret ved lov 16 jan 2004 nr. 4 (ikr. 28 juni 2004 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 793).

§ 19-4. Overgangsbestemmelser

Forskrifter gitt i medhold av noen bestemmelse som oppheves ved denne lov, vedblir for så vidt de er forenlige med loven, å gjelde inntil de i tilfelle blir opphevet eller endret med hjemmel i denne lov. Om forskrifter som nevnt i § 19-3 gjelder det som der er bestemt.

§ 19-5. Henvisninger i andre lover

Henvisninger i andre lover til bestemmelser som oppheves ved denne lov, skal gjelde tilsvarende bestemmelser i denne lov.

Forordninger

EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 68aa (forordning (EF) nr. 2027/97 om luftfartsselskapers erstatningsansvar ved lufttransport av passasjerer og deres bagasje), som endret ved forordning (EF) nr. 889/2002.

Tittelen endret ved forordning (EF) 889/2002. Se lov 11 juni 1993 nr. 101 § 10-17 a.
Merknad fra redaksjonen i Norges Lover: Det følger av EØS-avtalens protokoll 1 nr. 1 at innledningen (fortalen) til de rettsakter som EØS-avtalens vedlegg omhandler ikke er tilpasset EØS, og at innledningen bare er relevant i den grad den kan bidra til en korrekt tolkning av rettsakter innen rammen av EØS-avtalen. Dette er markert ved å sette innledningen i kursiv innenfor hakeparenteser. Det følger videre av protokoll 1 nr. 7 til nr. 9 at begrepene «Fellesskapet» og « EF» i en EØS-sammenheng må lese som «EØS». Dette er markert ved at «[EØS]» er tilføyd i teksten. Tilsvarende gjelder for «medlemsstat» , som av samme grunn må leses som «EØS-stat». Dette gjelder likevel ikke forordningens art. 8, jf. i denne sammenheng protokoll 1 sammenholdt med EØS-avtalen art. 7 bokstav a.
[Rådet for Den europeiske union har –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 84 nr. 2,
under henvisning til forslag fra Kommisjonen,[1]
under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité,[2]
etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 189 C[3] og
ut fra følgende betraktninger:

1. Innenfor rammen av den felles transportpolitikk er det nødvendig å bedre beskyttelsen av passasjerer som blir utsatt for luftfartsulykker.
2. Reglene om erstatningsansvar ved luftfartsulykker er omhandlet i overenskomsten om innføring av visse ensartede regler om internasjonal luftbefordring, undertegnet i Warszawa 12. oktober 1929, eller i overenskomsten slik den er endret i Haag 28. september 1955 samt i konvensjonen som ble vedtatt 18. september 1961 i Guadalajara, alt etter hvilken som får anvendelse, hver av dem heretter kalt «Warszawa- overenskomsten». Warszawa-overenskomsten anvendes over hele verden til beste for både passasjerer og luftfartsselskaper.
3. De ansvarsgrensene som er fastsatt i Warszawa-overenskomsten, er for lave etter dagens økonomiske og sosiale forhold og fører ofte til

langvarige rettssaker som skader luftfartens omdømme. Medlemsstatene har derfor hver for seg hevet ansvarsgrensene og dermed skapt ulike transportvilkår i det indre luftfartsmarked.

4. Dessuten gjelder Warszawa-overenskomsten bare for internasjonal luftfart. I det indre luftfartsmarked skjelnes det ikke lenger mellom innenriks- og utenriksflyging. Det vil derfor være hensiktsmessig at erstatningsansvaret for innenriks- og utenriksflyging har samme omfang og karakter.
5. En fullstendig gjennomgåelse og revisjon av Warszawa-overenskomsten har lenge vært påkrevd og vil på lang sikt være en mer ensartet og gjennomførlig løsning når det gjelder luftfartsselskapers erstatningsansvar ved ulykker. Bestrebelsene på å heve de ansvarsgrensene som er fastsatt i Warszawa-overenskomsten, bør fortsette gjennom forhandlinger på multilateralt plan.
6. I samsvar med nærhetsprinsippet er det ønskelig med en innsats på fellesskapsplan for å oppnå en harmonisering av luftfartsselskapers erstatningsansvar, som igjen kan tjene som retningslinje for bedret beskyttelse av passasjerer på verdensplan.
7. Det vil være hensiktsmessig å oppheve alle økonomiske ansvarsgrenser fastsatt i Warszawa-overenskomstens artikkel 22 nr. 1, eller andre rettslige eller avtalefestede begrensninger, i samsvar med utviklingen på internasjonalt plan.
8. For å unngå at ofre for ulykker ikke får erstatning, bør EF-luftfartsselskaper ikke kunne påberope seg Warszawa-overenskomstens artikkel 20 nr. 1 i forbindelse med krav om skadeserstatning som følge av at en passasjer er blitt drept eller skadd på legeme eller helbred som omhandlet i artikkel 17 i Warszawa-overenskomsten, dersom kravet ligger innenfor en viss grense.
9. EF-luftfartsselskaper kan fritas for erstatningsansvar dersom den berørte passasjeren har medvirket til skaden ved egen uaktsomhet.
10. Det er nødvendig å klargjøre de forpliktelser som følger av denne forordning på bakgrunn av artikkel 7 i rådsforordning (EØF) nr. 2407/92 av 23. juli 1992 om lisenser til luftfartsselskaper.[4] I så henseende bør EF- luftfartsselskaper være forsikret opptil en viss grense fastsatt i denne forordning.
11. EF-luftfartsselskaper bør alltid kunne reise krav mot tredjemenn.
12. Rask utbetaling av et forskuddsbeløp kan være til stor hjelp for skadde passasjerer eller erstatningsberettigede personer, for å dekke umiddelbare kostnader etter en luftfartsulykke.

13. Reglene om erstatningsansvarets karakter og begrensning dersom en passasjer blir drept eller skadd på legeme eller helbred, inngår i transportvilkårene i transportavtalen mellom luftfartsselskapet og passasjeren. For å minske risikoen for konkurransevridning bør luftfartsselskaper fra tredjestater gi passasjerene tilstrekkelige opplysninger om sine transportvilkår.
14. Det er hensiktsmessig og nødvendig å gjennomgå de økonomiske begrensningene i denne forordning på nytt for å ta hensyn til den økonomiske utviklingen og utviklingen i internasjonale fora.
15. Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO) holder for tiden på med å revidere Warszawa-overenskomsten. Inntil resultatet av revisjonen foreligger vil midlertidige fellesskapstiltak gi passasjerene bedre beskyttelse. Rådet bør ta denne forordning opp til ny vurdering snarest mulig etter at ICAO har revidert Warszawa-overenskomsten –

1 EFT. C 104 av 10.4.1996, s. 18 og EFT. C 29 av 30.1.1997, s. 10.
2 EFT. C 212 av 22.7.1996, s. 38.
3 Europaparlamentsuttalelse av 17. september 1996 (EFT. C 320 av 28.10.1996, s. 30), Rådets felles holdning av 24. februar 1997 (EFT. C 123 av 21.4.1997, s. 89) og europaparlamentsbeslutning av 29. mai 1997 (EFT. C 182 av 16.6.1997).
4 EFT. L 240 av 24.8.1992, s. 1.
vedtatt denne forordning:]
Nedenfor gjengis fortalen til Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 889/2002 av 13. mai 2002 om endring av rådsforordning (EF) nr. 2027/97 om luftfartsselskapers erstatningsansvar ved ulykker.
[Europaparlamentet og Rådet for den europeiske union har –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 80 nr. 2,
under henvisning til forslag fra Kommisjonen,[1]
under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité,[2]
etter samråd med Regionkomiteen,
etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 251[3] og
ut fra følgende betraktninger:

1. Innenfor rammen av den felles transportpolitikk er det viktig å sikre et rimelig erstatningsnivå for passasjerer som blir utsatt for luftfartsulykker.
2. Ved en ny overenskomst om innføring av visse ensartede regler om internasjonal luftbefordring som ble vedtatt i Montreal 28. mai 1999,

ble det fastsatt nye internasjonale regler om erstatningsansvar ved luftfartsulykker som erstatter reglene i Warszawa-konvensjonen fra 1929 og senere endringer av den.[4]

3. Warszawa-konvensjonen vil fortsatt være gjeldende ved siden av Montreal-konvensjonen på ubestemt tid.
4. Ved Montreal-konvensjonen innføres det en ordning med ubegrenset erstatningsansvar dersom flypassasjerer blir drept eller skadd.
5. Fellesskapet har undertegnet Montreal-konvensjonen og vist at det har til hensikt å tiltre konvensjonen ved å ratifisere den.
6. Rådsforordning (EF) nr. 2027/97 av 9. oktober 1997 om luftfartsselskapers erstatningsansvar ved ulykker[5] bør endres for å tilpasse den til bestemmelsene i Montreal-konvensjonen for på den måten å skape en ensartet ansvarsordning for internasjonal lufttransport.
7. Denne forordning og Montreal-konvensjonen styrker vernet av passasjerer og personer de forsørger og kan ikke tolkes slik at den svekker vernet av disse personene i forhold til gjeldende lovgivning på denne forordnings vedtakelsesdato.
8. I det indre luftfartsmarked skjelnes det ikke lenger mellom innenriks- og utenriksflyging, og det vil derfor være hensiktsmessig at erstatningsansvaret for innenriks- og utenriksflyging har samme omfang og karakter innenfor Fellesskapet.
9. I samsvar med nærhetsprinsippet er det ønskelig med en innsats på fellesskapsplan for å skape et ensartet regelverk for alle EF-luftfartsselskaper.
10. Med tanke på et sikkert og moderne lufttransportsystem er det hensiktsmessig med en ordning med ubegrenset erstatningsansvar dersom passasjerer blir drept eller skadd.
11. EF-luftfartsselskaper bør ikke kunne påberope seg Montreal-konvensjonens artikkel 21 nr. 2 med mindre de kan bevise at skaden ikke skyldes uaktsomhet eller annen feilaktig handling eller unnlatelse fra selskapets side eller fra selskapets eller selskapets ansattes eller agenters side.
12. Ensartede grenser for erstatningsansvar ved tap av, skade på eller ødeleggelse av bagasje og ved skade som skyldes forsinkelse, som gjelder alle reiser med EF-luftfartsselskaper, vil sikre enkle og klare regler for både passasjerer og luftfartsselskaper samt gjøre det mulig for passasjerer å vite når tilleggsforsikring er nødvendig.
13. Det ville være upraktisk for EF-luftfartsselskaper og forvirrende for deres passasjerer dersom det skulle gjelde forskjellige ansvarsordninger på forskjellige deler av deres rutenett.

14. Det er ønskelig å hjelpe ofre for ulykker og personer de forsørger så de slipper økonomiske problemer på kort sikt i tiden umiddelbart etter en ulykke.
15. I henhold til Montreal-konvensjonens artikkel 50 skal partene sikre at luftfartsselskapene er tilstrekkelig forsikret, og det er nødvendig å ta hensyn til artikkel 7 i rådsforordning (EØF) nr. 2407/92 av 23. juli 1992 om lisenser til luftfartsselskaper[6] for å overholde denne bestemmelsen.
16. Det er ønskelig at alle passasjerer får grunnleggende opplysninger om gjeldende regler for erstatningsansvar for at de eventuelt skal kunne forsikre seg ytterligere før reisen.
17. Det er nødvendig å gjennomgå beløpene i denne forordning på nytt for å ta hensyn til inflasjonen og eventuelle endringer av grensene for erstatningsansvar i Montreal-konvensjonene.
18. I den grad ytterligere regler er nødvendig for å gjennomføre Montreal- konvensjonen på de punkter som ikke omfattes av forordning (EF) nr. 2027/97, er det medlemsstatenes ansvar å fastsette slike bestemmelser –

1 EFT C 337 E av 28.11.2000, s. 68 og EFT C 213 E av 31.7.2001 s. 298.
2 EFT C 123 av 25.4.2001, s. 47.
3 Europaparlamentsuttalelse av 5. april 2001 (EFT C 21 av 24.1.2002, s. 256.), Rådets felles holdning av 19. desember 2001 (EFT C 58 E av 5.3.2002, s. 8) og europaparlamentsbeslutning av 12. mars 2002.
4 EFT L 194 av 18.7.2001, s. 38.
5 EFT L 285 av 17.10.1997, s. 1.
6 EFT L 240 av 24.8.1992, s. 1.
vedtatt denne forordning:]

Art 1.

Denne forordning gjennomfører de relevante bestemmelser i Montreal-konvensjonen med hensyn til lufttransport av passasjerer og deres bagasje og fastsetter visse tilleggsbestemmelser. Den utvider også bestemmelsenes virkeområde til å omfatte lufttransport innenfor en enkelt medlemsstat [EØS-stat].
Endret ved frd. 889/2002.

Art 2.

1. I denne forordning menes med

a. «luftfartsselskap»: et lufttransportforetak som har gyldig lisens,
b. «EF[EØS]-luftfartsselskap»: et luftfartsselskap som har gyldig lisens utstedt av en medlemsstat [EØS-stat] i samsvar med bestemmelsene i forordning (EØF) nr. 2407/92,
c. «person som har rett til erstatning»: en passasjer eller enhver person som etter gjeldende lovgivning har rett til å reise krav i forbindelse med en passasjer,
d. «bagasje»: med mindre annet er oppgitt, både innsjekket og ikke-innsjekket bagasje, som definert i Montreal-konvensjonens artikkel 17 nr. 4,
e. «SDR»: spesiell trekkrettighet som er fastsatt av Det internasjonale valutafond,[1]
f. «Warszawa-konvensjonen»: overenskomsten om innføring av visse ensartede regler om internasjonal luftbefordring, undertegnet i Warszawa 12. oktober 1929, eller Warszawa-overenskomsten som endret i Haag 28. september 1955 og tilleggskonvensjonen til Warszawa-overenskomsten vedtatt i Guadalajara 18. september 1961,
g. «Montreal-konvensjonen»: overenskomsten om innføring av visse ensartede regler om internasjonal luftbefordring, undertegnet i Montreal 28. mai 1999.

2. Begreper i denne forordning som ikke er definert i nr. 1, skal tilsvare begrepene i Warszawa-konvensjonen.
Endret ved frd. 889/2002.
1 Se note til sjøl. § 505.

Art 3.

1. Et EF[EØS]-luftfartsselskaps erstatningsansvar for passasjerer og deres bagasje er underlagt de bestemmelser i Montreal-konvensjonen som er relevante for den typen erstatningsansvar.
2. Med forsikringsplikten fastsatt i artikkel 7 i forordning (EØF) nr. 2407/92 når det gjelder erstatningsansvar for passasjerer menes et krav om at et EF[EØS]-luftfartsselskap skal være forsikret for et beløp som er tilstrekkelig til å sikre at alle personer som har rett til erstatning, får utbetalt hele det beløpet de har rett

til i henhold til denne forordning.
Endret ved frd. 889/2002.

Art 3a.

Tilleggsbeløpet som EF[EØS]- luftfartsselskaper i henhold til artikkel 22 nr. 2 i Montreal-konvensjonen kan kreve når en passasjer gir særlig uttrykk for et ønske om å få bagasjen levert på bestemmelsesstedet, skal fastsettes etter en takst som bygger på tilleggskostnadene ved transport og forsikring av den aktuelle bagasjen utover kostnadene for bagasje hvis verdi ligger på eller under ansvarsgrensen. Passasjerene skal på anmodning få opplysninger om taksten.
Tilføyd ved frd. 889/2002.

Art 4.

(Opphevet ved frd. 889/2002.)

Art 5.

1. EF[EØS]-luftfartsselskapet skal omgående, og ikke under noen omstendighet senere enn 15 dager etter at identiteten til den person som har rett til erstatning, er fastslått, utbetale et forskudd som dekker umiddelbare økonomiske behov, og som står i forhold til omfanget av den skade som er lidt.
2. Med forbehold for nr. 1 skal forskuddet ikke være mindre enn 16 000 SDR uttrykt i euro per passasjer ved død.
3. Utbetaling av forskudd er ikke ensbetydende med erkjennelse av ansvar, og forskuddet kan trekkes fra ethvert beløp som senere utbetales på grunnlag av EF[EØS]-luftfartsselskapets ansvar; beløpet skal tilbakebetales bare i de tilfellene som er nevnt i Montreal-konvensjonens artikkel 20, eller dersom personen som mottok forskuddet, ikke var den person som hadde rett til erstatning.
Endret ved frd. 889/2002.

Art 6.

1. Alle luftfartsselskaper skal, når de selger lufttransport i Fellesskapet[EØS], sikre at passasjerene har tilgang til en oversikt over de viktigste bestemmelsene om erstatningsansvar for passasjerer og deres bagasje, herunder opplysninger

om fristene for å reise krav om erstatning og muligheten for å avgi en særlig erklæring om bagasjen, på alle utsalgssteder, herunder ved salg over telefon og via Internett. For å oppfylle dette informasjonskravet skal EF[EØS]-luftfartsselskaper bruke dokumentet i vedlegget. En slik oversikt eller et slikt dokument kan ikke legges til grunn for et krav om erstatning eller fortolkningen av bestemmelsene i denne forordning eller i Montreal- konvensjonen.
2. I tillegg til informasjonskravet fastsatt i nr. 1 skal alle luftfartsselskaper i forbindelse med lufttransport som ytes eller kjøpes i Fellesskapet [EØS], gi alle passasjerer skriftlige opplysninger om:

- Den grensen som gjelder på denne flygingen for luftfartsselskapets erstatningsansvar ved dødsfall eller personskade, dersom det finnes en slik grense.
- Den grensen som gjelder på denne flygingen for luftfartsselskapets erstatningsansvar ved ødeleggelse, tap av eller skade på bagasje, samt en advarsel om at dersom verdien på bagasjen overstiger dette beløp, bør luftfartsselskapet underrettes ved innsjekkingen eller passasjeren bør fullforsikre bagasjen før avreise.
- Den grensen som gjelder på denne flygingen for luftfartsselskapets erstatningsansvar ved tap som skyldes forsinkelse.

3. Ved all lufttransport som utføres av EF[EØS]-luftfartsselskaper skal de grenser som oppgis i samsvar med informasjonskravet i nr. 1 og 2, være de samme som er fastsatt i denne forordning, med mindre EF[EØS]-luftfartsselskapene frivillig innfører høyere grenser. Når det gjelder lufttransport som utføres av luftfartsselskaper som ikke er EF[EØS]-luftfartsselskaper, får nr. 1 og 2 anvendelse bare i forbindelse med lufttransport til, fra eller innenfor Fellesskapet.
Endret ved frd. 889/2002.

Art 7.

Senest tre år etter at forordning (EF) nr. 889/2002 er trådt i kraft, skal Kommisjonen utarbeide en rapport om anvendelsen av denne forordning. Kommisjonen skal særlig undersøke behovet for å revidere beløpene omhandlet i relevante artikler i Montreal- konvensjonen i lys av den økonomiske utviklingen og meldinger fra ICAO.
Endret ved frd. 889/2002.

Art 8.

Denne forordning trer i kraft ett år etter at den er kunngjort i *De Europeiske Fellesskaps Tidende*.

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Vedlegg. Luftfartsselskapers erstatningsansvar for passasjerer og deres bagasje

Dette dokument inneholder et sammendrag av de regler for erstatningsansvar som gjelder for EF[EØS]-luftfartsselskaper i henhold til Fellesskapets regelverk og Montreal-konvensjonen.

Erstatning ved dødsfall eller personskade

Det er ingen økonomiske grenser for erstatningsansvaret dersom passasjerer blir drept eller skadd. For skader opptil 100.000 SDR[1] (omtrentlig beløp i lokal valuta) kan luftfartsselskapet ikke bestride erstatningskrav. Ved høyere beløp kan luftfartsselskapet motsette seg krav dersom det kan bevise at det ikke har handlet uaktsomt eller på annen måte har voldt skaden.

1 Se art. 2, 1, e og note til sjøl. § 505.

Forskuddsbetalinger

Dersom en passasjer blir drept eller skadd, skal luftfartsselskapet senest 15 dager etter at identiteten til den person som har rett til erstatning, er fastslått, utbetale et forskudd som dekker umiddelbare økonomiske behov. Ved dødsfall skal forskuddet ikke være mindre enn 16 000 SDR[1] (omtrentlig beløp i lokal valuta).

1 Se art. 2, 1, e og note til sjøl. § 505.

Forsinkelse av passasjerer

Dersom passasjerene blir forsinket, er luftfartsselskapet erstatningsansvarlig med mindre det har tatt alle rimelige forholdsregler for å unngå skaden eller det var umulig å ta slike forholdsregler. Erstatningsansvaret ved forsinkelse av passasjerer er begrenset til 4 150 SDR[1] (omtrentlig beløp i lokal valuta).

1 Se art. 2, 1, e og note til sjøl. § 505.

Forsinkelse av bagasje

Dersom bagasjen blir forsinket, er luftfartsselskapet erstatningsansvarlig med mindre det har tatt alle rimelige forholdsregler for å unngå skaden eller det var umulig å ta slike forholdsregler. Erstatningsansvaret ved forsinkelse av bagasje er begrenset til 1 000 SDR[1] (omtrentlig beløp i lokal valuta).

1 Se art. 2, 1, e og note til sjøl. § 505.

Ødelagt, tapt eller skadd bagasje
Luftfartsselskapet er erstatningsansvarlig for ødeleggelse, tap av eller skade på bagasje med opptil 1 000 SDR[1] (omtrentlig beløp i lokal valuta). Når det gjelder innsjekket bagasje er luftfartsselskapet erstatningsansvarlig selv om det ikke har voldt skaden, med mindre bagasjen var defekt. Når det gjelder ikke-innsjekket bagasje er luftfartsselskapet erstatningsansvarlig bare dersom det har voldt skaden.
1 Se art. 2, 1, e og note til sjøl. § 505.
Høyere grenser for bagasje
Passasjerer kan oppnå en høyere grense for erstatningsansvar ved å avgi en særlig erklæring ved innsjekkingen og betale en tilleggsavgift.
Klager i forbindelse med bagasje
Ved skadet, forsinket eller ødelagt bagasje må passasjeren snarest mulig levere en skriftlig klage til luftfartsselskapet. Ved skader på innsjekket bagasje må passasjeren levere en skriftlig klage innen sju dager, og ved forsinkelse innen 21 dager, i begge tilfeller regnet fra den dagen da bagasjen ble stilt til passasjerens rådighet.
Erstatningsansvar for kontraherende luftfartsselskaper og de luftfartsselskaper som utfører flygingen
Dersom luftfartsselskapet som utfører flygingen ikke er det samme som det kontraherende luftfartsselskap, har passasjeren rett til å klage til eller reise et krav om erstatning mot begge. Dersom et luftfartsselskaps navn eller kode er påført billetten, er dette luftfartsselskapet det kontraherende luftfartsselskap.
Frist for søksmål
Erstatningssaker skal anlegges for domstolene innen to år fra den dag da luftfartøyet ankom eller burde ha ankommet.
Opplysningsgrunnlag
Ovennevnte regler bygger på Montreal-konvensjonen av 28. mai 1999, som gjennomføres i Fellesskapet ved forordning (EF) nr. 2027/97, endret ved forordning (EF) nr. 889/2002 og medlemsstatenes nasjonale lovgivning.

EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 66gc (Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 376/2014 av 3. april 2014 om rapportering, analysering og oppfølging av tilfeller innen sivil luftfart, om endring av europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 996/2010 og om oppheving av europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/42/EF og kommisjonsforordning (EF) nr. 1321/2007 og (EF) nr. 1330/2007)

Forordning tilføyd ved kunngjøring 16 sep 2016 nr. 1088. Se lov 11 juni 1993 nr. 101 § 12-10.
EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR –

under henvisning til traktaten om Den europeiske unions virkemåte, særlig artikkel 100 nr. 2,
under henvisning til forslag fra Europakommisjonen,
etter oversending av utkast til regelverksakt til de nasjonale parlamentene,
under henvisning til uttalelse fra Den europeiske økonomiske og sosiale komité,[1]
etter samråd med Regionkomiteen,
etter den ordinære regelverksprosessen[2] og
ut fra følgende betraktninger:

1. Det bør sikres et høyt allment sikkerhetsnivå innen sivil luftfart i Unionen, og alt bør gjøres for å redusere antall ulykker og hendelser for å sikre offentlighetens tillit til lufttransport.
2. Antall ulykker med dødelig utgang innen sivil luftfart har vært relativt konstant i den siste tiårsperioden. Økt lufttrafikk og stadig mer teknisk kompliserte luftfartøyer kan imidlertid føre til at antall ulykker stiger i de neste tiårsperiodene.
3. Formålet med europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 996/2010[3] er å forebygge ulykker ved å fremme rask gjennomføring av effektive sikkerhetsundersøkelser av høy kvalitet. Denne forordning bør ikke være til hinder for undersøkelser av ulykker og hendelser som håndteres av nasjonale myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser, som definert i forordning (EU) nr. 996/2010. Ved en eventuell ulykke eller alvorlig hendelse skal tilfellet også meldes i henhold til forordning (EU) nr. 996/2010.
4. I henhold til unionens eksisterende regelverksakter, særlig europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 216/2008[4] og dens gjennomføringsforordninger, er visse organisasjoner pålagt å innføre systemer for rapportering av tilfeller som skal inngå i deres sikkerhetsstyringssystemer. Overholdelse av forordning (EF) nr. 216/2008 og dens gjennomføringsforordninger bør ikke frita organisasjoner for å overholde denne forordning. Overholdelse av denne forordning bør ikke frita organisasjoner for å overholde forordning (EF) nr. 216/2008 og dens gjennomføringsforordninger. Dette bør imidlertid ikke føre til at det innføres to parallelle rapporteringssystemer, og forordning (EF) nr. 216/2008, dens gjennomføringsforordninger og denne forordning bør anses som utfyllende.
5. Erfaring viser at det før en ulykke ofte har inntruffet sikkerhetsrelaterte hendelser og mangler som tydet på at det forelå

sikkerhetsfarer. Sikkerhetsopplysninger er derfor en viktig ressurs for å oppdage potensielle sikkerhetsfarer. Selv om det er svært viktig å kunne ta lærdom av en ulykke, er det i tillegg vist at rent reaktive systemer har begrenset nytte med henblikk på å bedre sikkerheten. For å oppnå en faktisk bedring av flysikkerheten bør reaktive systemer derfor utfylles med proaktive systemer der det brukes andre typer sikkerhetsopplysninger. Unionen, medlemsstatene, Det europeiske flysikkerhetsbyrå («Byrået») og organisasjoner bør bidra til å bedre flysikkerheten ved å innføre mer proaktive og kunnskapsbaserte sikkerhetssystemer der det fokuseres på forebygging av ulykker gjennom en analysering av alle relevante sikkerhetsopplysninger, herunder opplysninger om tilfeller som inntreffer innen sivil luftfart.

6. For å bedre flysikkerheten bør relevante sikkerhetsopplysninger om sivil luftfart rapporteres, samles inn, lagres, vernes, utveksles, videreformidles og analyseres, og det bør treffes egnede sikkerhetstiltak på grunnlag av disse opplysninger. Denne proaktive og kunnskapsbaserte strategien bør innføres av berørte flysikkerhetsmyndigheter i medlemsstatene, av organisasjoner som en del av deres sikkerhetsstyringssystem og av Byrået.
7. Pålegget om at organisasjoner skal rapportere tilfeller bør stå i forhold til den berørte organisasjonens størrelse og omfanget av dens aktivitet. Særlig for mindre organisasjoner bør det derfor være mulig å gruppere eller slå sammen organisasjonens funksjoner knyttet til håndtering av tilfeller, å dele oppgaver i forbindelse med rapportering av tilfeller med andre organisasjoner av samme type eller å sette ut innsamling, vurdering, behandling, analysering og lagring av opplysninger om tilfeller til spesialiserte enheter som er godkjente av vedkommende myndigheter i medlemsstatene. Slike enheter bør overholde prinsippene om vern og fortrolighet som fastsettes ved denne forordning. En organisasjon som setter ut oppgaver til andre, bør beholde en tilstrekkelig grad av kontroll med oppgavene som settes ut, og bør være den som i siste instans har ansvar for at kravene fastsatt i denne forordning oppfylles.
8. Det må sikres at luftfartspersonale i fremste linje rapporterer om tilfeller som utgjør en betydelig risiko for flysikkerheten. Systemene for obligatorisk rapportering bør suppleres med systemer for frivillige rapportering, og disse systemene bør gjøre det mulig for enkeltpersoner å rapportere om flysikkerhetsrelaterte tilfeller. Det bør opprettes systemer for obligatorisk og frivillig rapportering i organisasjoner, Byrået og hos vedkommende myndigheter i

medlemsstatene. Med henblikk på å bedre flysikkerheten bør opplysningene som samles inn, oversendes til myndigheten med ansvar for egnet overvåking. Organisasjonene bør analysere de tilfeller som kan påvirke sikkerheten, for å identifisere sikkerhetsfarer og treffe egnede korrigerende eller forebyggende tiltak. Organisasjonene bør sende de foreløpige resultatene av sine analyser til vedkommende myndighet i medlemsstaten eller til Byrået og også de endelige resultatene dersom det i disse er identifisert en faktisk eller potensiell flysikkerhetsrisiko. Vedkommende myndigheter i medlemsstatene og Byrået bør innføre en lignende framgangsmåte for tilfeller som rapporteres direkte til dem, og bør foreta en egnet overvåking av organisasjonens vurdering og eventuelle korrigerende eller forebyggende tiltak som er iverksatt.

9. Forskjellige kategorier av personale som arbeider innen eller på annen måte er tilknyttet sivil luftfart, er vitne til hendelser som er relevante når det gjelder forebygging av ulykker. De bør derfor ha tilgang til verktøy som gjør det mulig å rapportere om slike hendelser, og de bør sikres vern. For å oppmuntre personale til å rapportere om tilfeller og sikre at de bedre forstår at slik rapportering har en positiv innvirkning på flysikkerheten, bør de informeres regelmessig om tiltak som er iverksatt innenfor rammen av rapporteringssystemene.
10. Farene og risikoene som er forbundet med motordrevne, teknisk kompliserte luftfartøyer, er svært forskjellige fra de som er forbundet med andre typer luftfartøyer. Selv om hele luftfartssektoren bør omfattes av denne forordning, bør kravene som fastsettes ved denne forordning, stå i forhold til de forskjellige typer luftfartøyers virksomhetsområde og kompleksitet. Opplysninger som samles inn om tilfeller som omfatter andre luftfartøyer enn motordrevne, teknisk kompliserte luftfartøyer, bør derfor omfattes av forenklede rapporteringskrav som er bedre tilpasset denne del av luftfarten.
11. I tillegg til systemene som kreves i henhold til denne forordning, bør det oppmuntres til å utvikle andre metoder for innsamling av sikkerhetsopplysninger for å kunne samle inn ytterligere opplysninger som kan bidra til å bedre flysikkerheten. Dersom organisasjoner har eksisterende og velfungerende systemer for innsamling av sikkerhetsopplysninger, bør de kunne fortsette å bruke disse systemene sammen med systemene som skal innføres i henhold til denne forordning.
12. Myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser og alle enheter som er tillagt oppgaven å regulere sikkerheten innen sivil luftfart i Unionen, bør ha fullstendig tilgang til innsamlede opplysninger om

tilfeller og rapporter om tilfeller som medlemsstaten har lagret, for å kunne fastslå hvilke tilfeller som krever at det iverksettes en sikkerhetsundersøkelse, samt for å identifisere områder det er mulig å ta lærdom av når det gjelder flysikkerhet, og oppfylle tilsynsforpliktelsene.

13. Det er svært viktig at dataene er fullstendige og av høy kvalitet, idet analyser og trender som utarbeides på grunnlag av unøyaktige data, kan gi villedende resultater og føre til at det iverksettes uegnede tiltak. Unøyaktige data kan dessuten føre til manglende tillit til opplysningene som genereres av systemene for rapportering av tilfeller. For å sikre at rapportene om tilfeller er fullstendige og av god kvalitet bør de inneholde visse minsteopplysninger, som kan variere ut fra hvilken kategori tilfellet tilhører. Det bør også innføres framgangsmåter for å kontrollere opplysningenes kvalitet og unngå manglende samsvar mellom en rapport om et tilfelle og de første opplysningene som ble samlet inn om nevnte tilfelle. Med støtte fra Kommisjonen bør det også utarbeides egnet veiledende materiale, særlig for å sikre at dataene holder god kvalitet, er fullstendige og at de registreres i databaser på en konsekvent og ensartet måte. Det bør også opprettes arbeidsgrupper, særlig av Kommisjonen, for å gi den nødvendige støtte.
14. Kommisjonen bør utarbeide en felles europeisk risikoklassifiseringsordning for å identifisere eventuelle raske tiltak som må iverksettes som reaksjon på enkeltstående sikkerhetsrelaterte tilfeller med høy risiko. Ordningen bør også gjøre det mulig å identifisere sentrale risikoområder på grunnlag av aggregerte opplysninger. En slik ordning bør være til hjelp for berørte enheter når de skal vurdere tilfeller og bestemme hvor tiltak skal iverksettes. En felles europeisk risikoklassifiseringsordning bør fremme en integrert og harmonisert tilnærming til risikohåndtering i hele det europeiske luftfartssystemet og dermed gjøre det mulig for organisasjoner, medlemsstater, Kommisjonen og Byrået å fokusere på tiltak for å bedre sikkerheten på en harmonisert måte.
15. En felles europeisk risikoklassifiseringsordning bør også gjøre det mulig å identifisere sentrale risikoområder i Unionen på grunnlag av aggregerte opplysninger fra et europeisk perspektiv, og støtte arbeidet som gjøres innenfor rammen av det europeiske flysikkerhetsprogram og den europeiske flysikkerhetsplan. Kommisjonen bør sørge for hensiktsmessig støtte for å sikre en konsekvent og ensartet klassifisering av risikoer i alle medlemsstater.
16. For å fremme utveksling av opplysninger bør rapporter om tilfeller

lagres i databaser som bør være kompatible med ECCAIRS (European Coordination Centre for Aircraft Incident Reporting Systems) (programvaren alle medlemsstater og det europeiske sentrale datalageret bruker til lagring av rapporter om tilfeller) og med ADREP-taksonomien (taksonomien til Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO), som også brukes i ECCAIRS-programvaren). Byrået og Kommisjonen bør sørge for teknisk støtte for å sikre at systemene er kompatible.

17. Organisasjoner bør lagre rapporter om tilfeller som er utarbeidet på grunnlag av opplysninger som er samlet inn via systemene for obligatorisk og, der det er relevant, frivillig rapportering, i én eller flere databaser. Databasenes kompleksitet bør kunne stå i forhold til den berørte organisasjonens størrelse og/eller betydning med hensyn til målene i denne forordning, og de bør minst bestå av en datafil som inneholder felles obligatoriske datafelt og, der det er relevant, særskilte obligatoriske datafelt.
18. Et tilfelle som omfatter et luftfartøy som er registrert i en medlemsstat, eller som driftes av en organisasjon som er etablert i en medlemsstat, må rapporteres, selv om tilfellet inntraff utenfor nevnte medlemsstats territorium.
19. Det bør utveksles opplysninger om tilfeller i Unionen, slik at det i større grad blir mulig å identifisere faktiske eller potensielle farer. En slik utveksling av opplysninger bør også gjøre det mulig for medlemsstatene å få tilgang til alle opplysninger om tilfeller som inntreffer på deres territorium eller i deres luftrom, men som rapporteres til en annen medlemsstat. Det bør også gjøre det mulig for Byrået å innhente nøyaktige opplysninger om tilfeller og å få tilgang til alle rapporter om tilfeller som er samlet inn i Unionen, med sikte på å treffe eventuelle nødvendige korrigerende tiltak mot en risiko som er identifisert i Unionen. En slik utveksling av opplysninger bør gjøre det mulig for vedkommende myndigheter i medlemsstatene å innhente nøyaktige opplysninger om tilfeller som inntreffer i deres luftrom, og å treffe eventuelle nødvendige korrigerende tiltak mot en risiko som er identifisert på deres territorium.
20. Målet med utvekslingen av opplysninger om tilfeller bør være forebygging av luftfartsulykker og -hendelser. Dette bør ikke brukes til å fordele skyld eller ansvar eller til å fastsette referanseverdier for sikkerhetsnivået.
21. Den mest effektive måten å sikre utveksling av store mengder sikkerhetsopplysninger mellom medlemsstatene, Kommisjonen og Byrået på, er gjennom det europeiske sentrale datalageret, forutsatt

at medlemsstatene, Kommisjonen og Byrået har full tilgang til det.

22. Alle sikkerhetsrelaterte opplysninger som stammer fra rapporter om tilfeller som samles inn i Unionen, bør innen rimelig tid overføres til det europeiske sentrale datalageret. Dette bør omfatte innsamling av opplysninger om hendelser, men også om ulykker og alvorlige hendelser i henhold til forordning (EU) nr. 996/2010.
23. Denne forordning bør få anvendelse for opplysninger om tilfeller som er lagret i organisasjoners, medlemsstaters eller Byråets databaser.
24. Alle sikkerhetsrelaterte opplysninger i det europeiske sentrale datalageret skal være tilgjengelig for enheter som er tillagt oppgaven å regulere sikkerheten i sivil luftfart i Unionen, herunder Byrået, og for myndigheter med ansvar for å undersøke ulykker og hendelser i Unionen.
25. For berørte parter bør det være mulig å be om tilgang til visse opplysninger i det europeiske sentrale datalageret i henhold til reglene for fortrolig behandling av slike opplysninger og berørte parters anonymitet.
26. Ettersom det er de nasjonale kontaktpunktene som har best kjennskap til hvilke berørte parter som er etablert i en bestemt medlemsstat, bør det være det enkelte nasjonale kontaktpunkt som behandler anmodninger fra berørte parter som er etablert på den aktuelle medlemsstats territorium. Anmodninger fra berørte parter i tredjestater eller internasjonale organisasjoner bør behandles av Kommisjonen.
27. Opplysningene i rapporter om tilfeller bør analyseres, og sikkerhetsrisikoer bør identifiseres. Eventuelle egnede tiltak for å bedre flysikkerheten bør identifiseres og iverksettes innen rimelig tid. Opplysninger om analysering og oppfølging av tilfeller bør videreformidles i organisasjoner, hos vedkommende myndigheter i medlemsstatene og i Byrået, ettersom tilbakemelding om rapporterte tilfeller vil oppmuntre enkeltpersoner til å rapportere tilfeller. Der det er relevant og når det er mulig, bør opplysninger om analysering og oppfølging av tilfeller også videreformidles til enkeltpersoner som har rapportert tilfeller direkte til vedkommende myndigheter i medlemsstatene eller til Byrået. En slik tilbakemelding bør overholde reglene for fortrolighet og vern av rapportøren og personene som er nevnt i rapportene om tilfeller, i henhold til denne forordning.
28. Formålet med denne forordning er å bistå medlemsstater, Byrået og organisasjoner ved håndtering av flysikkerhetsrisikoer. Organisasjoners sikkerhetsstyringssystemer utfylles av medlemsstatenes og Byråets sikkerhetsstyringssystemer. Mens

organisasjoner håndterer sikkerhetsrisikoer knyttet til sin virksomhet, håndterer vedkommende myndigheter i medlemsstatene og Byrået sikkerhetsrisikoer innen luftfart i henholdsvis hele medlemsstater eller Unionen som helhet, og treffer tiltak mot felles sikkerhetsrisikoer for luftfarten i den berørte medlemsstat eller på unionsplan. Ansvaret til Byrået og vedkommende myndigheter i medlemsstatene bør ikke frita organisasjoner for det direkte ansvaret de har for å håndtere sikkerhetsaspekter som kan knyttes til produktene og tjenestene de leverer. Med henblikk på dette bør organisasjoner samle inn og analysere opplysninger om tilfeller for å identifisere og redusere farer som er forbundet med deres virksomhet. De bør også vurdere tilknyttede sikkerhetsrisikoer og sette av ressurser for å kunne treffe raske og egnede tiltak for å redusere sikkerhetsrisikoene. Hele prosessen bør overvåkes av den berørte vedkommende myndighet, som ved behov bør kreve at det treffes ytterligere tiltak for å sikre at sikkerhetsmanglene håndteres på riktig måte. På den annen side bør vedkommende myndigheter i medlemsstatene og Byrået utfylle organisasjonenes sikkerhetsstyringssystemer på henholdsvis medlemsstats- og unionsplan.

29. Når medlemsstatene fastsetter hvilke tiltak som skal inngå i deres statlige sikkerhetsprogram og statlige sikkerhetsplan, og for å sikre at tiltakene er kunnskapsbaserte, bør de bruke opplysningene fra rapportene om tilfeller som er blitt samlet inn og analysert. På europeisk plan utfylles statlige sikkerhetsprogrammer og statlige sikkerhetsplaner av det europeiske flysikkerhetsprogram og den europeiske flysikkerhetsplan.
30. Ettersom målet om bedre flysikkerhet ikke i tilstrekkelig grad kan nås av medlemsstatene, idet individuelle rapporteringssystemer i medlemsstatene er mindre effektivt enn et koordinert nettverk med utveksling av opplysninger som gjør det mulig å identifisere mulige sikkerhetsproblemer og sentrale risikoområder på unionsplan, bør analyser på nasjonalt plan utfylles av analyser og oppfølging på unionsplan for å sikre bedre forebygging av luftfartsulykker og -hendelser. Denne oppgaven på unionsplan bør utføres av et nettverk av flysikkerhetsanalytikere i samarbeid med Byrået og Kommisjonen. Nettverket bør ha mulighet til å beslutte, ved enighet, å invitere observatører til sine møter, herunder ansatte i eller representanter for luftfartssektoren.
31. Det europeiske flysikkerhetsprogram og den europeiske flysikkerhetsplan bør særlig kunne dra nytte av arbeidet til nettverket

av flysikkerhetsanalytikere for å fastsette, ut fra et kunnskapsbasert perspektiv, hvilke tiltak som må gjennomføres på unionsplan.

32. Offentligheten bør ha tilgang til allmenne aggregerte opplysninger om flysikkerhetsnivået i medlemsstatene og Unionen. Opplysningene bør særlig omfatte trender og analyser som følger av medlemsstatenes gjennomføring av denne forordning, samt aggregerte opplysninger om innholdet i det europeiske sentrale datalageret som kan gjøres tilgjengelig ved å offentliggjøre ytelsesindikatorer for sikkerhet.

33. Sikkerhetssystemet for sivil luftfart er opprettet på grunnlag av tilbakemeldinger om og erfaringer fra ulykker og hendelser. Rapportering av tilfeller og bruk av opplysninger om disse for å bedre sikkerheten forutsetter at det er et tillitsforhold mellom rapportøren og enheten med ansvar for å samle inn og vurdere opplysningene. Dette krever en streng overholdelse av fortrolighetsreglene. Formålet med å verne sikkerhetsopplysninger mot uhensiktsmessig bruk og begrense tilgangen til det europeiske sentrale datalageret bare til berørte parter som deltar i forbedringen av sikkerheten i sivil luftfart, er å sikre at sikkerhetsopplysningene til enhver tid er tilgjengelige, slik at egnede forebyggende tiltak kan treffes i rett tid, og slik at flysikkerheten kan bedres. I denne forbindelse bør følsomme sikkerhetsopplysninger vernes på egnet måte, og innsamlingen av opplysninger bør sikres ved å garantere at de vil bli behandlet fortrolig, dvs. ved å verne kilden og sikre at personalet som arbeider innen sivil luftfart, har tillit til systemene for rapportering av tilfeller. Det bør iverksettes egnede tiltak for å sikre at opplysningene som samles inn via systemene for rapportering av tilfeller, behandles fortrolig, og at tilgangen til det europeiske sentrale datalageret er begrenset. Nasjonale regler for informasjonsfrihet bør ta hensyn til nødvendigheten av at slike opplysninger behandles fortrolig. Opplysningene som samles inn, bør vernes på egnet måte mot ulovlig bruk eller offentliggjøring. De skal bare brukes til å opprettholde eller bedre flysikkerheten, ikke til å fordele skyld eller ansvar.

34. For å sikre at ansatte eller innleid personale har tillit til organisasjonens system for rapportering av tilfeller bør opplysningene i rapportene om tilfeller vernes på egnet måte, og de bør ikke brukes til annet enn å opprettholde eller bedre flysikkerheten. De interne reglene for en « rettferdighetskultur» som organisasjoner vedtar i henhold til denne forordning, bør særlig bidra til å nå dette målet. En effektiv måte å nå dette målet på kan også være å begrense overføringen av personopplysninger eller

opplysninger som gjør det mulig å identifisere rapportøren eller andre personer som er nevnt i rapportene om tilfeller, ved at det opprettes et tydelig skille mellom avdelingene som håndterer rapportene, og resten av organisasjonen.

35. En rapportør eller en person som er nevnt i rapportene, bør omfattes av egnet vern. I denne forbindelse bør rapportene anonymiseres, og opplysninger om identiteten til rapportøren og personene som er nevnt i rapportene, bør ikke registreres i databasene.
36. Systemet for sivil luftfart bør dessuten fremme en « sikkerhetskultur» som legger til rette for spontan rapportering av tilfeller og dermed bidrar til å fremme en «rettferdighetskultur». En « rettferdighetskultur» er en vesentlig del av en mer omfattende « sikkerhetskultur», som danner grunnlaget for et robust sikkerhetsstyringssystem. Et miljø som følger prinsippene for en « sikkerhetskultur», bør ikke hindre at det treffes tiltak der det er nødvendig for å opprettholde eller bedre flysikkerhetsnivået.
37. En «rettferdighetskultur» bør oppmuntre enkeltpersoner til å rapportere sikkerhetsrelaterte opplysninger. Det bør imidlertid ikke frita disse personer for deres normale ansvar. I denne forbindelse bør ansatte og innleid personale ikke utsettes for noen form for sanksjoner på grunnlag av opplysningene som rapporteres i henhold til denne forordning, med mindre det dreier seg om bevisst forsømmelse eller åpenbar, alvorlig og grov undervurdering av en åpenbar risiko og omfattende mangel på yrkesmessige ansvar for å treffe de tiltak som situasjonen krever, noe som vil forårsake forutsigbar skade på en person eller eiendom eller i alvorlig grad gå ut over flysikkerhetsnivået.
38. For å oppmuntre til rapportering av tilfeller bør både rapportører og personer som er nevnt i de berørte rapportene, vernes. Et slikt vern bør imidlertid ikke frita disse personer for rapporteringsforpliktelsene i henhold til denne forordning. Dersom en person nevnes i en rapport og vedkommende selv har plikt til å rapportere det samme tilfellet, men med hensikt ikke gjør det, bør vernet av nevnte person oppheves, og vedkommende bør ilegges sanksjoner ved anvendelse av denne forordning.
39. Uten at det berører nasjonal strafferett og god rettspleie er det viktig tydelig å avgrense omfanget av vernet av rapportøren og andre personer som er nevnt i rapportene, mot sanksjoner og rettsforfølgelse.
40. For å øke enkeltpersoners tillit til systemet og fremme en « rettferdighetskultur» bør håndteringen av rapportene organiseres

slik at identiteten til rapportøren eller andre personer som er nevnt i rapportene, holdes fortrolig. Når det er mulig, bør målet være å innføre et uavhengig system for håndtering av tilfeller.

41. Personale i organisasjoner, hos vedkommende myndigheter i medlemsstaten og i Byrået som deltar i vurdering, behandling eller analysering av tilfeller, spiller en viktig rolle når det gjelder å identifisere sikkerhetsfarer og -mangler. Erfaring viser at når tilfeller analyseres i etterkant av en ulykke, kan det føre til at det identifiseres risikoer og mangler som ellers kanskje ikke ville ha blitt identifisert. Det kan derfor føre til at personer som deltar i vurdering, behandling eller analysering av tilfeller, kan frykte potensielle konsekvenser i form av rettsforfølgelse. Uten at det berører nasjonal strafferett og god rettspleie bør medlemsstater ikke rettsforfølge personer hos vedkommende myndigheter i medlemsstaten som deltar i vurdering, behandling eller analysering av tilfeller, for beslutninger truffet som en del av deres oppgaver, og som i ettertid viser seg å være feil eller ineffektive, men som, da de ble truffet og på grunnlag av opplysningene som var tilgjengelige på dette tidspunkt, var forholdsmessige og hensiktsmessige.
42. Ansatte og innleid personale bør ha mulighet til å rapportere om brudd på prinsippene som avgrenser deres vern i henhold til denne forordning, og bør ikke kunne straffes for dette. Medlemsstatene bør fastsette konsekvensene for de personer som krenker prinsippene om vern av rapportøren og andre personer som er nevnt i rapportene om tilfeller, og bør innføre egnede rettslige tiltak eller ilegge egnede sanksjoner.
43. Frykt for å utsette seg selv for mistanke og de potensielle konsekvensene av dette i form av rettsforfølgelse kan skremme enkeltpersoner fra å rapportere om tilfeller. Målene i denne forordning kan nås uten urimelig inngripen i medlemsstatenes rettssystemer. Det bør derfor fastsettes at uforsettlige eller utilsiktede lovbrudd som myndighetene i medlemsstatene får kjennskap til utelukkende gjennom rapportering i henhold til denne forordning, ikke bør føre til disiplinær- eller forvaltningssaker eller rettsforfølgelse, med mindre annet er fastsatt i gjeldende nasjonale strafferett. Tredjemenns rett til å gå til sivil sak bør imidlertid ikke omfattes av dette forbudet, og bør bare være underlagt nasjonal lovgivning.
44. I forbindelse med utviklingen av en «rettferdighetskultur» bør medlemsstatene imidlertid ha mulighet til å utvide forbudet mot å bruke rapporter om tilfeller som bevis mot rapportører i disiplinær-

og forvaltningssaker, til også å omfatte sivile saker eller straffesaker.

45. Videre bør samarbeidet mellom sikkerhetsmyndigheter og rettsmyndigheter styrkes og formaliseres ved hjelp av forhåndsavtaler dem imellom som bør respektere balansen mellom de ulike offentlige interesser som står på spill, og som særlig for eksempel bør omfatte tilgang til og bruk av rapporter om tilfeller som er lagret i nasjonale databaser.
46. For å støtte Byråets økte ansvar i henhold til denne forordning bør det få tilstrekkelige ressurser til å kunne utføre de nye oppgavene det tildeles.
47. For å utfylle eller endre denne forordning bør Kommisjonen delegeres myndighet til å vedta rettsakter i henhold til artikkel 290 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte. Det er særlig viktig at Kommisjonen gjennomfører hensiktsmessige samråd under det forberedende arbeidet, herunder på ekspertplan. Kommisjonen bør i forbindelse med det forberedende arbeidet med og utarbeidingen av delegerte rettsakter sørge for samtidig, rettidig og korrekt oversending av relevante dokumenter til Europaparlamentet og til Rådet.
48. Ved anvendelse av denne forordning bør Kommisjonen rådspørre Byrået og nettverket av flysikkerhetsanalytikere nevnt i denne forordning.
49. For å sikre ensartede vilkår for gjennomføring av denne forordning bør Kommisjonen gis gjennomføringsmyndighet. Denne myndighet bør utøves i samsvar med europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 182/2011.[5]
50. Reglene for databehandling og personvern fastsatt i europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF[6] og i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 45/2001[7] bør overholdes fullt ut ved anvendelse av denne forordning. Reglene for tilgang til data fastsatt i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1049/2001[8] bør overholdes fullt ut ved anvendelse av denne forordning, unntatt når det gjelder videreformidling av data og opplysninger som er lagret i det europeiske sentrale datalageret, som omfattes av strengere regler for tilgang fastsatt ved denne forordning.
51. Sanksjoner bør særlig gjøres gjeldende mot personer eller enheter som i strid med denne forordning misbruker opplysninger som skal vernes i henhold til denne forordning, opptrer på en måte som er til skade for rapportøren eller andre personer som er nevnt i rapportene

om tilfeller, bortsett fra når unntakene fastsatt i denne forordning får anvendelse, ikke skaper et miljø som gjør det mulig å samle inn opplysninger om tilfeller, ikke analyserer de innsamlede opplysningene, ikke treffer tiltak for å utbedre sikkerhetsmangler eller potensielle sikkerhetsmangler som oppdages, eller ikke utveksler opplysningene som er samlet inn i henhold til denne forordning.

52. Ettersom målet for denne forordning, som er å innføre felles regler for rapportering av tilfeller innen sivil luftfart, ikke i tilstrekkelig grad kan nås av medlemsstatene alene, men fordi det omfatter og har virkning i hele unionen bedre kan nås på unionsplan, kan Unionen treffe tiltak i samsvar med nærhetsprinsippet som fastsatt i artikkel 5 i traktaten om Den europeiske union. I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet fastsatt i nevnte artikkel går denne forordning ikke lenger enn det som er nødvendig for å nå dette målet.
53. Forordning (EU) nr. 996/2010 bør derfor endres.
54. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/42/EF,[9] kommisjonsforordning (EF) nr. 1321/2007[10] og kommisjonsforordning (EF) nr. 1330/2007[11] bør derfor oppheves.
55. EUs datatilsynsmann er rådspurt i samsvar med artikkel 28 nr. 2 i forordning (EF) nr. 45/2001 og avga uttalelse 10. april 2013[12] –

1 EUT C 198 av 10.7.2013, s. 73.
2 Europaparlamentets holdning av 26. februar 2014 (ennå ikke offentliggjort i EUT) og rådsbeslutning av 14. mars 2014.
3 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 996/2010 av 20. oktober 2010 om undersøkelse og forebygging av ulykker og hendelser innen sivil luftfart og om oppheving av direktiv 94/56/EF (EUT L 295 av 12.11.2010, s. 35).
4 Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 216/2008 av 20. februar 2008 om felles regler for sivil luftfart og om opprettelse av et europeisk flysikkerhetsbyrå, og om oppheving av rådsdirektiv 91/670/EØF, forordning (EF) nr. 1592/2002 og direktiv 2004/36/EF (EUT L 79 av 19.3.2008, s. 1).
5 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 182/2011 av 16. februar 2011 om fastsettelse av allmenne regler og prinsipper for medlemsstatenes kontroll med Kommisjonens utøvelse av sin gjennomføringsmyndighet (EUT L 55 av 28.2.2011, s. 13).
6 Europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF av 24. oktober 1995 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger (EFT L 281 av 23.11.1995, s. 31).
7 Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 45/2001 av 18. desember 2000

om personvern i forbindelse med behandling av personopplysninger i Fellesskapets institusjoner og organer og om fri utveksling av slike opplysninger (EFT L 8 av 12.1.2001, s. 1).
8 Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1049/2001 av 30. mai 2001 om offentlig tilgang til Europaparlamentets, Rådets og Kommisjonens dokumenter (EFT L 145 av 31.5.2001, s. 43).
9 Europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/42/EF av 13. juni 2003 om rapportering av hendelser innen sivil luftfart (EUT L 167 av 4.7.2003, s. 23).
10 Kommisjonsforordning (EF) nr. 1321/2007 av 12. november 2007 om fastsettelse av gjennomføringsregler for registrering i et sentralt datalager av opplysninger om hendelser innen sivil luftfart som utveksles i samsvar med europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/42/EF (EUT L 294 av 13.11.2007, s. 3).
11 Kommisjonsforordning (EF) nr. 1330/2007 av 24. september 2007 om fastsettelse av gjennomføringsregler for videreformidling av opplysninger om hendelser innen sivil luftfart til berørte parter i samsvar med artikkel 7 nr. 2 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/42/EF (EUT L 295 av 14.11.2007, s. 7).
12 EUT C 358 av 7.12.2013, s. 19.
VEDTATT DENNE FORORDNING:

Art 1. Mål

1. Målet for denne forordning er å bedre flysikkerheten ved å sikre at relevante sikkerhetsopplysninger knyttet til sivil luftfart rapporteres, samles inn, lagres, vernes, utveksles, videreformidles og analyseres.
Denne forordning sikrer:

a. at det, når det er egnet, treffes rettidige sikkerhetstiltak basert på en analyse av innsamlede opplysninger,
b. at sikkerhetsopplysninger til enhver tid er tilgjengelig ved at det innføres regler for fortrolig behandling og riktig bruk av opplysninger og ved harmonisert og økt vern av rapportører og personer som er nevnt i rapporter om tilfeller, og
c. at flysikkerhetsrisikoer vurderes og håndteres både på unionsplan og på nasjonalt plan.

2. Det eneste målet med rapportering av tilfeller er å forebygge ulykker og hendelser, ikke å fordele skyld eller ansvar.

Art 2. Definisjoner

I denne forordning menes med:

1. «rapportør» en fysisk person som rapporterer et tilfelle eller andre sikkerhetsrelaterte opplysninger i henhold til denne forordning,
2. «luftfartøy» alle maskiner som kan bæres opp i atmosfæren av andre reaksjoner i luften enn luftens reaksjoner mot jordoverflaten,
3. «hendelse» en hendelse i henhold til forordning (EU) nr. 996/2010,
4. «alvorlig hendelse» en alvorlig hendelse i henhold til forordning (EU) nr. 996/2010,
5. «ulykke» en ulykke i henhold til forordning (EU) nr. 996/2010,
6. «anonymiserte opplysninger» opplysninger som stammer fra rapporter om tilfeller der alle personopplysninger, for eksempel fysiske personers navn eller adresse, er blitt fjernet,
7. «tilfelle» en sikkerhetsrelatert hendelse som, dersom det ikke treffes mottiltak, kan sette et luftfartøy, personer om bord eller andre personer i fare, og som særlig omfatter en ulykke eller en alvorlig hendelse,
8. «organisasjon» alle organisasjoner som leverer luftfartsprodukter, og/eller som har ansatte, innleid personale eller bruker tjenestene til personer som er nødvendig for å rapportere om tilfeller i samsvar med artikkel 4 nr. 6,
9. «anonymisering» fjerning av alle personopplysninger om rapportøren og personene som er nevnt i rapportene om tilfeller, og alle opplysninger, herunder navnet på den eller de organisasjoner som er involvert i tilfellet, som kan avdekke identiteten til rapportøren eller en tredjemann eller gjøre det mulig å utlede opplysninger fra rapporten,
10. «fare» en situasjon eller en gjenstand som kan forårsake dødsfall eller personskade, skade på utstyr eller strukturer, tap av materiale eller redusert evne til å utføre en angitt funksjon,
11. «myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser» den permanente nasjonale myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser innen sivil luftfart som utfører eller fører tilsyn med sikkerhetsundersøkelser, som nevnt i artikkel 4 i forordning (EU) nr. 996/2010,
12. «rettferdighetskultur» en kultur der operatører og andre i fremste linje ikke straffes for handlinger, unnlatelser eller beslutninger når disse står i rimelig forhold til deres erfaring og utdanning, men der grov uaktsomhet, forsettlige overtredelser og destruktive handlinger

ikke tolereres,

13. «kontaktpunkt»:
    a. når en berørt part som er etablert i en medlemsstat, anmoder om opplysninger, vedkommende myndighet utpekt av den enkelte medlemsstat i samsvar med artikkel 6 nr. 3,
    b. når en berørt part som er etablert utenfor Unionen, anmoder om opplysninger, Kommisjonen,
14. «berørt part» enhver fysisk eller juridisk person eller ethvert offentlig organ, enten dette er et eget rettssubjekt eller ikke, som er i stand til å delta i bedringen av flysikkerheten dersom vedkommende får tilgang til opplysninger om tilfeller som utveksles mellom medlemsstatene, og som inngår i én av kategoriene av berørte parter som er angitt i vedlegg II,
15. «statlig sikkerhetsprogram» et integrert sett av rettsakter og aktiviteter med det som mål å håndtere sikkerheten i sivil luftfart i en medlemsstat,
16. «europeisk flysikkerhetsplan» vurdering av sikkerhetsspørsmål og tilknyttede handlingsplaner på europeisk plan,
17. «europeisk flysikkerhetsprogram» et integrert sett av forordninger på unionsplan og aktiviteter og prosesser som brukes til felles styring av sikkerheten i sivil luftfart på europeisk plan,
18. «sikkerhetsstyringssystem» en systematisk tilnærming til styring av flysikkerheten, herunder nødvendige organisasjonsstrukturer, ansvar, retningslinjer og framgangsmåter, og som omfatter alle styringssystemer som, uavhengig eller integrert i andre styringssystemer i organisasjonen, ivaretar sikkerhetsstyringen.

Art 3. Formål og virkeområde

1. Ved denne forordning fastsettes det regler for:

    a. rapportering av tilfeller som, dersom det ikke treffes mottiltak, kan sette et luftfartøy, personer om bord, andre personer, utstyr eller installasjoner som påvirker driften av luftfartøyet, i fare, og rapportering av andre relevante sikkerhetsopplysninger i denne forbindelse,
    b. analysering og oppfølgingstiltak med hensyn til rapporterte tilfeller og andre sikkerhetsrelaterte opplysninger,
    c. vern av luftfartspersonale,
    d. riktig bruk av innsamlede sikkerhetsopplysninger,

e. registrering av opplysninger i det europeiske sentrale datalageret og
f. videreformidling av anonymiserte opplysninger til berørte parter med sikte på å gi slike parter opplysningene de trenger for å bedre flysikkerheten.

2. Denne forordning får anvendelse for tilfeller og andre sikkerhetsrelaterte opplysninger som omfatter sivile luftfartøyer, med unntak av luftfartøyene nevnt i vedlegg II til forordning (EF) nr. 216/2008. Medlemsstatene kan beslutte å la denne forordning få anvendelse også for tilfeller og andre sikkerhetsrelaterte opplysninger som omfatter luftfartøyene nevnt i vedlegg II til nevnte forordning.

Art 4. Obligatorisk rapportering

1. Tilfeller som kan utgjøre en betydelig risiko for flysikkerheten, og som faller inn under følgende kategorier, skal rapporteres av personene angitt i nr. 6 via systemene for obligatorisk rapportering av tilfeller i henhold til denne artikkel:

a. tilfeller knyttet til driften av luftfartøyet, for eksempel:
    i. tilfeller knyttet til kollisjoner,
    ii. tilfeller knyttet til avgang og landing,
    iii. tilfeller knyttet til drivstoff,
    iv. tilfeller som inntreffer under flyging,
    v. tilfeller knyttet til kommunikasjon,
    vi. tilfeller knyttet til personskade, nødssituasjoner og andre kritiske situasjoner,
    vii. svikt hos besetningen og andre tilfeller knyttet til besetningen,
    viii. værforhold eller tilfeller knyttet til sikkerhet,
b. tilfeller knyttet til tekniske forhold, vedlikehold og reparasjon av luftfartøy, for eksempel:
    i. strukturelle feil,
    ii. funksjonssvikt i systemer,
    iii. vedlikeholds- og reparasjonsproblemer,
    iv. drivkraftproblemer (herunder motorer, propeller og rotorsystemer) og hjelpemotorproblemer,
c. tilfeller knyttet til flysikringstjenester og -anlegg, for eksempel:
    i. kollisjoner, nestenkollisjoner eller kollisjonspotensial,
    ii. særskilte tilfeller knyttet til lufttrafikkstyrings- og flysikringstjenester (ATM/ANS),
    iii. tilfeller knyttet til drift av lufttrafikkstyrings- og

flysikringstjenester (ATM/ANS),

d. tilfeller knyttet til flyplasser og bakketjenester, for eksempel:
    i. tilfeller knyttet til aktiviteter og anlegg på flyplasser,
    ii. tilfeller knyttet til håndtering av passasjerer, bagasje, post og frakt,
    iii. tilfeller knyttet til bakkearbeid på luftfartøy og tilknyttede tjenester.

2. Hver organisasjon som er etablert i en medlemsstat, skal opprette et system for obligatorisk rapportering for å fremme innsamling av opplysninger om tilfeller nevnt i nr. 1.
3. Hver medlemsstat skal opprette et system for obligatorisk rapportering for å fremme innsamling av opplysninger om tilfeller, herunder innsamling av slike opplysninger som er samlet inn av organisasjoner i henhold til nr. 2.
4. Det europeiske flysikkerhetsbyrå («Byrået») skal opprette et system for obligatorisk rapportering for å fremme innsamling av opplysninger om tilfeller, herunder innsamling av slike opplysninger i henhold til nr. 2 som er samlet inn av organisasjoner som er sertifisert eller godkjent av Byrået.
5. Kommisjonen skal ved hjelp av gjennomføringsrettsakter vedta en liste med en klassifisering av tilfeller det skal vises til ved rapportering av tilfeller i henhold til nr. 1. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas etter framgangsmåten med forskriftskomité nevnt i artikkel 19 nr. 2.
I disse gjennomføringsrettsakter skal Kommisjonen innføre en atskilt liste med klassifisering av tilfeller som gjelder for andre luftfartøyer enn motordrevne, teknisk kompliserte luftfartøyer. Listen skal være en forenklet utgave av listen nevnt i første ledd, og skal, når det er hensiktsmessig, tilpasses de særlige forhold som gjelder for denne del av luftfarten.
6. Følgende fysiske personer skal rapportere tilfellene nevnt i nr. 1 via systemet som er opprettet av organisasjonene som har rapportøren som ansatt, leier inn eller bruker rapportørens tjenester i samsvar med nr. 2, eller, dersom dette ikke er tilfellet, via systemet som er opprettet av medlemsstaten der organisasjonen er etablert i samsvar med nr. 3, eller av staten som har utstedt, godkjent eller konvertert flygerens sertifikat, eller via systemet som er opprettet av Byrået i henhold til nr. 4:

a. fartøysjefen eller, dersom fartøysjefen ikke er i stand til å rapportere tilfellet, et hvilket som helst annet besetningsmedlem som er den neste i kommandorekken for et luftfartøy som er registrert i en medlemsstat, eller et luftfartøy som er registrert utenfor Unionen, men som brukes av en operatør hvis virksomhet står under tilsyn av en medlemsstat, eller en operatør som er etablert i Unionen,
b. en person som under tilsyn av en medlemsstat eller Byrået arbeider

med design, konstruksjon, sikring av kontinuerlig luftdyktighet, vedlikehold eller endring av et luftfartøy eller utstyr i eller deler av et luftfartøy,

c. en person som under tilsyn av en medlemsstat eller Byrået underskriver et sertifikat for inspeksjon av luftdyktighet, eller et sertifikat for frigivelse for bruk for et luftfartøy eller utstyr i eller deler av et luftfartøy,

d. en person som utøver en funksjon som krever at vedkommende er godkjent av en medlemsstat som ansatt hos en yter av lufttrafikktjenester som er blitt tillagt ansvar knyttet til flysikringstjenester, eller som ansatt i en flygeinformasjonstjeneste,

e. en person som utøver en funksjon i forbindelse med sikkerhetsstyring av en lufthavn, som europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1008/2008[1] får anvendelse for,

f. en person som utøver en funksjon i forbindelse med installering, endring, vedlikehold, reparasjon, ettersyn, kontrollflyging eller inspeksjon av luftfartsanlegg som en medlemsstat fører tilsyn med,

g. en person som utøver en funksjon i forbindelse med bakkearbeid på et luftfartøy, herunder drivstoffpåfylling, utarbeiding av lastedokumentasjon, lasting, avising og tauing, ved en lufthavn som omfattes av forordning (EF) nr. 1008/2008.

7. Personene nevnt i nr. 6 skal rapportere et tilfelle innen 72 timer etter at de fikk kjennskap til det, med mindre særlig omstendigheter forhindrer dette.
8. Etter at et tilfelle er meldt, skal alle organisasjoner som er etablert i en medlemsstat som ikke omfattes av nr. 9, rapportere opplysningene om tilfellene som er samlet inn i samsvar med nr. 2 i denne artikkel, så snart som mulig og senest 72 timer etter at de fikk kjennskap til tilfellet, til vedkommende myndighet i nevnte medlemsstat som nevnt i artikkel 6 nr. 3.
9. Etter at et tilfelle er meldt, skal hver organisasjon som er etablert i en medlemsstat, og som er sertifiserte eller godkjente av Byrået, rapportere opplysningene om tilfellene som er samlet inn i samsvar med nr. 2, så snart som mulig og senest 72 timer etter at den fikk kjennskap til tilfellet, til Byrået.
1 Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1008/2008 av 24. september 2008 om felles regler for drift av lufttrafikk i Fellesskapet (omarbeiding) (EUT L 293 av 31.10.2008, s. 3).

Art 5. Frivillig rapportering

1. Hver organisasjon som er etablert i en medlemsstat, skal opprette et system

for frivillig rapportering for å fremme innsamling av:

a. opplysninger om tilfeller som ikke fanges opp av systemet for obligatorisk rapportering,
b. andre sikkerhetsrelaterte opplysninger som rapportøren mener utgjør en faktisk eller potensiell fare for flysikkerheten.

2. Hver medlemsstat skal opprette et system for frivillig rapportering for å fremme innsamling av:

a. opplysninger om tilfeller som ikke fanges opp av systemet for obligatorisk rapportering,
b. andre sikkerhetsrelaterte opplysninger som rapportøren mener utgjør en faktisk eller potensiell fare for flysikkerheten.

Systemet skal omfatte, men skal ikke være begrenset til, innsamling av opplysninger som organisasjoner har oversendt i henhold til nr. 6.

3. Byrået skal opprette et system for frivillig rapportering for å fremme innsamling av:

a. opplysninger om tilfeller som ikke fanges opp av systemet for obligatorisk rapportering,
b. andre sikkerhetsrelaterte opplysninger som rapportøren mener utgjør en faktisk eller potensiell fare for flysikkerheten.

Systemet skal omfatte, men skal ikke være begrenset til, innsamling av opplysninger som er oversendt av organisasjoner som er sertifiserte eller godkjente av Byrået i henhold til nr. 5.

4. Systemene for frivillig rapportering skal brukes til å fremme innsamling av opplysninger om tilfeller og sikkerhetsrelaterte opplysninger:

a. som ikke er underlagt obligatorisk rapportering i henhold til artikkel 4 nr. 1,
b. som rapporteres av personer som ikke er angitt i artikkel 4 nr. 6.

5. Hver organisasjon som er etablert i en medlemsstat, og som er sertifisert eller godkjent av Byrået, skal innen rimelig tid rapportere opplysninger om tilfeller og sikkerhetsrelaterte opplysninger som er samlet inn i henhold til nr. 1, og som kan utgjøre en faktisk eller potensiell risiko for flysikkerheten, til Byrået.
6. Hver organisasjon som er etablert i en medlemsstat, og som ikke er sertifisert

eller godkjent av Byrået, skal innen rimelig tid rapportere opplysninger om tilfeller og andre sikkerhetsrelaterte opplysninger som er samlet inn i henhold til nr. 1 i denne artikkel, og som kan utgjøre en faktisk eller potensiell risiko for flysikkerheten, til vedkommende myndighet i nevnte medlemsstat som er utpekt i henhold til artikkel 6 nr. 3. Medlemsstatene kan kreve at organisasjoner som er etablert på deres territorium, rapporterer opplysninger om alle tilfeller som er samlet inn i henhold til nr. 1 i denne artikkel.
7. Medlemsstater, Byrået og organisasjoner kan opprette andre systemer for innsamling og behandling av sikkerhetsopplysninger for å samle inn opplysninger om tilfeller som ikke fanges opp av rapporteringssystemene nevnt i artikkel 4 og i nr. 1, 2 og 3 i denne artikkel. Disse systemene kan omfatte rapportering til andre enheter enn de som er nevnt i artikkel 6 nr. 3, og kan omfatte aktiv deltaking fra:

a. luftfartsindustrien,
b. yrkesorganisasjoner for luftfartspersonale.

8. Opplysningene fra systemene for frivillig og obligatorisk rapportering kan integreres i ett system.

Art 6. Innsamling og lagring av opplysninger

1. Hver organisasjon som er etablert i en medlemsstat, skal utpeke én eller flere personer som uavhengig skal sørge for innsamling, vurdering, behandling, analysering og lagring av opplysninger om tilfeller som er rapportert i henhold til artikkel 4 og 5.
For å fremme en «rettferdighetskultur» skal rapportene håndteres på en måte som hindrer at opplysningene kan brukes til andre formål enn sikkerhet, og som sikrer at identiteten til rapportøren og personer som er nevnt i rapporter om tilfeller, holdes tilstrekkelig fortrolig.
2. Etter avtale med vedkommende myndighet kan små organisasjoner opprette et forenklet system for innsamling, vurdering, behandling, analysering og lagring av opplysninger om tilfeller. De kan dele disse oppgavene med organisasjoner av samme type så lenge de oppfyller reglene for fortrolighet og vern i henhold til denne forordning.
3. Hver medlemsstat skal utpeke én eller flere vedkommende myndigheter med sikte på å opprette et system for uavhengig innsamling, vurdering, behandling, analysering og lagring av opplysninger om tilfeller i henhold til artikkel 4 og 5.
For å fremme en «rettferdighetskultur» skal rapportene håndteres på en måte som hindrer at opplysningene kan brukes til andre formål enn sikkerhet, og som sikrer at identiteten til rapportøren og personer som er nevnt i rapporter om

tilfeller, holdes tilstrekkelig fortrolig.

Følgende myndigheter kan utpekes i henhold til første ledd, enten sammen eller hver for seg:

a. den nasjonale luftfartsmyndigheten og/eller
b. myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser og/eller
c. andre uavhengige organer/enheter som er basert i Unionen, og som er tillagt dette ansvaret.

Dersom en medlemsstat utpeker mer enn ett organ eller én enhet, skal den utpeke ett/én av disse som kontaktpunkt for overføring av opplysningene nevnt i artikkel 8 nr. 2.

4. Byrået skal utpeke én eller flere personer for å opprette et system for uavhengig innsamling, vurdering, behandling, analysering og lagring av opplysninger om tilfeller i samsvar med artikkel 4 og 5.
For å fremme en «rettferdighetskultur» skal rapportene håndteres på en måte som hindrer at opplysningene kan brukes til andre formål enn sikkerhet, og som sikrer at identiteten til rapportøren og personer som er nevnt i rapporter om tilfeller, holdes tilstrekkelig fortrolig.
5. Organisasjoner skal lagre rapporter om tilfeller som er utarbeidet på grunnlag av opplysninger om tilfeller som er samlet inn i samsvar med artikkel 4 og 5, i én eller flere databaser.
6. Vedkommende myndigheter nevnt i nr. 3 skal lagre rapporter om tilfeller som er utarbeidet på grunnlag av opplysninger om tilfeller som er samlet inn i samsvar med 4 og 5, i en nasjonal database.
7. Relevante opplysninger om ulykker og alvorlige hendelser som er samlet inn eller utstedt av myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser, skal også lagres i den nasjonale databasen.
8. Byrået skal lagre rapporter om tilfeller som er utarbeidet på grunnlag av opplysninger om tilfeller som er samlet inn i samsvar med artikkel 4 og 5, i en database.
9. Myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal ha full tilgang til sin nasjonale database nevnt i nr. 6 for å kunne ivareta sitt ansvar i henhold til artikkel 5 nr. 4 i forordning (EU) nr. 996/2010.
10. Sivile luftfartsmyndigheter i medlemsstatene skal ha full tilgang til sin nasjonale database nevnt i nr. 6 for å kunne ivareta sitt sikkerhetsrelaterte ansvar.

Art 7. Kvalitet på og innhold i rapporter om tilfeller

1. Rapportene om tilfeller nevnt i artikkel 6 skal minst inneholde opplysningene angitt i vedlegg I.
2. Rapportene om tilfeller nevnt i artikkel 6 nr. 5, nr. 6 og nr. 8 skal inneholde en klassifisering av sikkerhetsrisikoen forbundet med det berørte tilfellet. Klassifiseringen skal gjennomgås og ved behov endres, og skal godkjennes av vedkommende myndighet i medlemsstaten eller Byrået i samsvar med den felles europeiske risikoklassifiseringsordningen nevnt i nr. 5 i denne artikkel.
3. Organisasjoner, medlemsstater og Byrået skal fastsette framgangsmåter for å kontrollere dataenes kvalitet, særlig for å sikre konsekvens mellom de første opplysningene som ble samlet inn, og rapporten som lagres i databasen.
4. Databasene nevnt i artikkel 6 nr. 5, nr. 6 og nr. 8 skal bruke formater som er:

a. standardiserte for å fremme utveksling av opplysninger og
b. kompatible med ECCAIRS-programvaren og ADREP-taksonomien.

5. Kommisjonen skal i nært samarbeid med medlemsstatene og Byrået via nettverket av flysikkerhetsanalytikere nevnt i artikkel 14 nr. 2 utarbeide en felles europeisk risikoklassifiseringsordning, slik at organisasjoner, medlemsstater og Byrået kan klassifisere tilfeller etter sikkerhetsrisiko. I denne forbindelse skal Kommisjonen ta hensyn til behovet for kompatibilitet med eksisterende klassifiseringsordninger.
Kommisjonen skal utarbeide nevnte ordning innen 15. mai 2017.
6. For å definere den felles europeiske risikoklassifiseringsordningen skal Kommisjonen gis myndighet til å vedta delegerte rettsakter i samsvar med artikkel 18.
7. Kommisjonen skal ved hjelp av gjennomføringsrettsakter vedta ordningene for gjennomføring av den felles europeiske risikoklassifiseringsordningen. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas etter framgangsmåten med forskriftskomité nevnt i artikkel 19 nr. 2.
8. Kommisjonen og Byrået skal bistå vedkommende myndigheter i medlemsstatene med integrering av dataene, herunder for eksempel med:

a. integrering av minsteopplysningene nevnt i nr. 1,
b. risikoklassifiseringen av tilfeller nevnt i nr. 2 og
c. fastsettelse av framgangsmåter for å kontrollere dataenes kvalitet nevnt i nr. 3.

Kommisjonen og Byrået skal bistå på en slik måte at det bidrar til en harmonisering av dataregistreringsprosessene i alle medlemsstater, særlig ved å

stille følgende til rådighet for personale som arbeider i organene eller enhetene nevnt i artikkel 6 nr. 1, nr. 3 og nr. 4:

a. veiledende materiale,
b. arbeidsgrupper og
c. egnet opplæring.

Art 8. Europeisk sentralt datalager

1. Kommisjonen skal forvalte et europeisk sentralt datalager der alle rapporter om tilfeller som er samlet inn i Unionen, skal lagres.
2. Etter avtale med Kommisjonen skal alle medlemsstater oppdatere det europeiske sentrale datalageret ved å overføre alle sikkerhetsrelaterte opplysninger som er lagret i de nasjonale databasene nevnt i artikkel 6 nr. 6, til nevnte datalager.
3. Byrået skal avtale med Kommisjonen de tekniske protokoller for overføring av alle rapporter om tilfeller som Byrået har samlet inn i henhold til forordning (EF) nr. 216/2008 og dens gjennomføringsregler, til det sentrale datalageret, særlig for tilfeller som er lagret i det interne systemet for rapportering av tilfeller, samt opplysningene som er samlet inn i henhold til artikkel 4 nr. 9 og artikkel 5 nr. 5.
4. Kommisjonen skal ved hjelp av gjennomføringsrettsakter vedta ordninger for forvaltning av det europeiske sentrale datalageret som nevnt i nr. 1 og nr. 2. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas etter framgangsmåten med forskriftskomité nevnt i artikkel 19 nr. 2.

Art 9. Utveksling av opplysninger

1. Medlemsstatene og Byrået skal delta i utveksling av opplysninger ved å gjøre alle sikkerhetsrelaterte opplysninger som er lagret i deres rapporteringsdatabaser, tilgjengelig for vedkommende myndigheter i andre medlemsstater, Byrået og Kommisjonen via det europeiske sentrale datalageret. Rapporter om tilfeller skal overføres til det europeiske sentrale datalageret senest 30 dager etter at de er registrert i den nasjonale databasen.

Når det er nødvendig, skal rapporter om tilfeller ajourføres med ytterligere sikkerhetsrelaterte opplysninger.
2. Medlemsstatene skal også overføre opplysninger om ulykker og alvorlige hendelser til det europeiske sentrale datalageret på følgende måte:

a. mens undersøkelsen pågår: foreløpige faktaopplysninger om ulykker

og alvorlige hendelser,

b. når undersøkelsen er ferdig:
    i. den endelige undersøkelsesrapporten og
    ii. et sammendrag på engelsk av den endelige undersøkelsesrapporten dersom dette foreligger.

3. En medlemsstat eller Byrået skal videresende alle relevante sikkerhetsrelaterte opplysninger til vedkommende myndighet i medlemsstaten eller Byrået så snart som mulig dersom den/det under innsamling av opplysninger om tilfeller eller ved lagring av rapporter om tilfeller eller analysering i samsvar med artikkel 13 nr. 6 identifiserer sikkerhetsspørsmål den/det enten anser:

a. er av interesse for andre medlemsstater eller Byrået eller
b. kan kreve at andre medlemsstater eller Byrået treffer sikkerhetstiltak.

Art 10. Videreformidling av opplysninger lagret i det europeiske sentrale datalageret

1. Alle enheter som er tillagt oppgaven å regulere sikkerheten i sivil luftfart, eller alle myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser, i Unionen, skal ha fullstendig elektronisk tilgang til opplysninger om tilfeller som er lagret i det europeiske sentrale datalageret.
Disse opplysninger skal brukes i samsvar med artikkel 15 og 16.
2. Berørte parter angitt i vedlegg II kan anmode om tilgang til visse opplysninger som er lagret i det europeiske sentrale datalageret.
Berørte parter som er etablert i Unionen, skal rette anmodninger om opplysninger til kontaktpunktet i medlemsstaten der de er etablert.
Berørte parter som ikke er etablert i Unionen, skal rette sine anmodninger til Kommisjonen.
Kommisjonen skal underrette vedkommende myndighet i den berørte medlemsstat om anmodninger som framlegges i henhold til dette nummer.
3. Med forbehold for artikkel 15 nr. 2 i forordning (EU) nr. 996/2010 skal opplysninger om pågående sikkerhetsundersøkelser som utføres i samsvar med nevnte forordning, og som er lagret i det europeiske sentrale datalageret, ikke gis videre til berørte parter i henhold til denne artikkel.
4. Av sikkerhetshensyn skal berørte parter ikke gis direkte tilgang til det europeiske sentrale datalageret.

Art 11. Behandling av anmodninger og beslutninger

1. Anmodninger om opplysninger som er lagret i det europeiske sentrale datalageret, skal framlegges ved hjelp av skjemaer som er godkjent av kontaktpunktet. Disse skjemaene skal minst inneholde opplysningene angitt i vedlegg II.
2. Et kontaktpunkt som mottar en anmodning, skal kontrollere at:

a. anmodningen kommer fra en berørt part,
b. det er kompetent til å behandle anmodningen.

Dersom kontaktpunktet fastslår at en annen medlemsstat eller Kommisjonen er kompetent til å behandle anmodningen, skal det oversende anmodningen til den aktuelle medlemsstaten eller til Kommisjonen.

3. Et kontaktpunkt som mottar en anmodning, skal i hvert enkelt tilfelle vurdere om anmodningen er berettiget og om det er praktisk mulig å etterkomme den. Et kontaktpunkt kan utlevere opplysninger til berørte parter på papir eller ved hjelp av sikre elektroniske kommunikasjonsmidler.
4. Dersom anmodningen godtas, skal kontaktpunktet avgjøre hvilken mengde og hvilket nivå av opplysninger som skal utleveres. Uten at det berører artikkel 15 og 16 skal opplysningene begrenses til det som er strengt nødvendig for anmodningens formål.
Opplysninger som ikke er knyttet til den berørte parts eget utstyr, egen virksomhet eller eget virksomhetsområde, skal bare utleveres i et aggregert eller anonymisert format. Den berørte part kan få utlevert opplysninger i et ikke-aggregert format dersom den framlegger en detaljert skriftlig begrunnelse. Disse opplysningene skal brukes i samsvar med artikkel 15 og 16.
5. Til de berørte parter som er oppført i vedlegg II bokstav b), kan kontaktpunktet bare utlevere opplysninger knyttet til den berørte parts eget utstyr, egen virksomhet eller eget virksomhetsområde.
6. Et kontaktpunkt som mottar en anmodning fra en berørt part som er oppført i vedlegg II bokstav a), kan treffe en allmenn beslutning om regelmessig å utlevere opplysninger til nevnte berørte part, forutsatt at:

a. opplysningene det anmodes om, er knyttet til den berørte parts eget utstyr, egen virksomhet eller eget virksomhetsområde,
b. den allmenne beslutningen ikke gir tilgang til hele innholdet i databasen,
c. den allmenne beslutningen bare gjelder anonymiserte opplysninger.

7. Den berørte part skal bruke opplysningene som mottas i henhold til denne artikkel, på følgende vilkår:

a. den berørte part skal bruke opplysningene bare for det formål som er angitt i søknadsskjemaet, som skal være forenlig med målet fastsatt i artikkel 1 i denne forordning, og
b. den berørte part skal ikke gi de mottatte opplysningene videre uten skriftlig samtykke fra den part som har utlevert opplysningene, og skal treffe nødvendige tiltak for å sikre at de mottatte opplysningene behandles fortrolig.

8. Beslutningen om å videreformidle opplysninger i henhold til denne artikkel skal begrenses til det som er strengt nødvendig for brukerens formål.

Art 12. Register over anmodninger og utveksling av opplysninger

1. Kontaktpunktet skal registrere alle mottatte anmodninger og de tiltak som er iverksatt i henhold til nevnte anmodning.
Disse opplysningene skal oversendes Kommisjonen innen rimelig tid hver gang en anmodning mottas og/eller et tiltak treffes.
2. Kommisjonen skal stille en ajourført liste over mottatte anmodninger og de tiltak som er truffet av de ulike kontaktpunktene og av Kommisjonen, til rådighet for alle kontaktpunkter.

Art 13. Analysering og oppfølging av tilfeller på nasjonalt plan

1. Hver organisasjon som er etablert i en medlemsstat, skal utarbeide en framgangsmåte for analysering av tilfeller som er samlet inn i samsvar med artikkel 4 nr. 2 og artikkel 5 nr. 1, for å identifisere sikkerhetsfarer som er knyttet til identifiserte tilfeller eller grupper av tilfeller.
På grunnlag av nevnte analyse skal hver organisasjon fastsette eventuelle egnede korrigerende eller forebyggende tiltak som er nødvendige for å bedre flysikkerheten.
2. Dersom en organisasjon etablert i en medlemsstat etter analysen nevnt i nr. 1 identifiserer egnede korrigerende eller forebyggende tiltak som må treffes for å utbedre faktiske eller potensielle mangler innen flysikkerheten, skal den:

a. gjennomføre nevnte tiltak innen rimelig tid og
b. fastsette en metode for å overvåke gjennomføringen av og hvor effektive tiltakene er.

3. Hver organisasjon som er etablert i en medlemsstat, skal regelmessig gi sine ansatte og innleid personell opplysninger om analyseringen og oppfølgingen av tilfeller det er truffet forebyggende eller korrigerende tiltak mot.
4. Dersom en organisasjon som er etablert i en medlemsstat som ikke omfattes av nr. 5, identifiserer en faktisk eller potensiell risiko for flysikkerheten etter å ha analysert tilfeller eller grupper av tilfeller som er rapportert i henhold til artikkel 4 nr. 8 og artikkel 5 nr. 6, skal den oversende følgende til vedkommende myndighet i nevnte medlemsstat innen 30 dager etter at rapportøren meldte om tilfellet:

a. eventuelle foreløpige resultater av analysen utført i henhold til nr. 1 og
b. eventuelle tiltak som skal treffes i henhold til nr. 2.

Når det er påkrevd, skal organisasjonen rapportere de endelige resultatene av analysen så snart de er tilgjengelige, og i prinsippet senest tre måneder etter at tilfellet ble meldt.

En vedkommende myndighet i en medlemsstat kan be organisasjoner om å få oversendt de foreløpige eller endelige resultatene av analysen av et tilfelle den er blitt underrettet om, men som den ikke har fått oppfølgende opplysninger om, eller bare de foreløpige resultatene for.
5. Dersom en organisasjon som er etablert i en medlemsstat, og som er sertifisert eller godkjent av Byrået, identifiserer en faktisk eller potensiell risiko for flysikkerheten etter å ha analysert tilfeller eller grupper av tilfeller som er rapportert i henhold til artikkel 4 nr. 9 og artikkel 5 nr. 5, skal den oversende følgende til Byrået innen 30 dager etter at rapportøren meldte om tilfellet:

a. eventuelle foreløpige resultater av analysen utført i henhold til nr. 1 og
b. eventuelle tiltak som skal treffes i henhold til nr. 2.

Dersom det er påkrevd, skal organisasjonen som er sertifisert eller godkjent av Byrået, oversende Byrået de endelige resultatene av analysen så snart de er tilgjengelige og i prinsippet senest tre måneder etter at tilfellet ble meldt.

Byrået kan be organisasjoner om å oversende de foreløpige eller endelige resultatene av analysen av et tilfelle det er blitt underrettet om, men som det ikke har fått oppfølgende opplysninger om, eller bare de foreløpige resultatene for.
6. Hver medlemsstat og Byrået skal utarbeide en metode for å analysere de opplysninger om tilfeller som rapporteres direkte til dem i samsvar med artikkel

4 nr. 6 og artikkel 5 nr. 2 og nr. 3, for å identifisere sikkerhetsfarer som er knyttet til slike tilfeller. På grunnlag av nevnte analyse skal de fastsette eventuelle egnede korrigerende eller forebyggende tiltak som er nødvendige for å bedre flysikkerheten.
7. Dersom en medlemsstat eller Byrået etter analysen nevnt i nr. 6 identifiserer egnede korrigerende eller forebyggende tiltak som er nødvendige for å utbedre faktiske eller potensielle mangler innen flysikkerheten, skal den/det:

a. gjennomføre nevnte tiltak innen rimelig tid og
b. fastsette en metode for å overvåke gjennomføringen av og hvor effektive tiltakene er.

8. For hvert tilfelle eller hver gruppe av tilfeller som overvåkes i samsvar med nr. 4 eller 5, skal hver medlemsstat og Byrået ha tilgang til analysen som er utført, og skal på egnet måte overvåke tiltak truffet av organisasjonene de har ansvar for.
Dersom en medlemsstat eller Byrået fastslår at gjennomføringen av de rapporterte tiltakene ikke er hensiktsmessig eller at tiltakene ikke er effektive med sikte på å utbedre faktiske eller potensielle sikkerhetsmangler, skal den/det sikre at den berørte organisasjonen treffer andre egnede tiltak og gjennomfører dem.
9. Dersom opplysninger knyttet til analysering og oppfølging av enkelttilfeller eller grupper av tilfeller som er samlet inn i henhold til denne artikkel, er tilgjengelig, skal de lagres i det europeiske sentrale datalageret i samsvar med artikkel 8 nr. 2 og nr. 3 innen rimelig tid og senest to måneder etter at de ble lagret i den nasjonale databasen.
10. Medlemsstatene skal bruke opplysningene fra analyseringen av rapporter om tilfeller til å identifisere eventuelle utbedringstiltak som skal treffes innenfor rammen av det statlige sikkerhetsprogrammet.
11. For å informere offentligheten om sikkerhetsnivået innen sivil luftfart skal hver medlemsstat offentliggjøre en sikkerhetsrapport minst én gang i året. Sikkerhetsrapporten skal:

a. inneholde aggregerte og anonymiserte opplysninger om typen av tilfeller og sikkerhetsrelaterte opplysninger som er rapportert via de nasjonale systemene for obligatorisk og frivillig rapportering,
b. identifisere trender,
c. identifisere hvilke tiltak som er truffet.

12. Medlemsstatene kan også offentliggjøre anonymiserte rapporter om tilfeller og resultater av risikoanalyser.

Art 14. Analysering og oppfølging av tilfeller på unionsplan

1. Kommisjonen, Byrået og vedkommende myndigheter i medlemsstatene skal i samarbeid regelmessig delta i utveksling og analysering av opplysninger som er lagret i det europeiske sentrale datalageret.
Uten at det berører fortrolighetsreglene fastsatt i denne forordning kan observatører, når det er relevant, inviteres i hvert enkelt tilfelle.
2. Kommisjonen, Byrået og vedkommende myndigheter i medlemsstatene skal samarbeide via et nettverk av flysikkerhetsanalytikere.
Nettverket av flysikkerhetsanalytikere skal bidra til å bedre flysikkerheten i Unionen, særlig ved å utføre sikkerhetsanalyser for å støtte det europeiske flysikkerhetsprogram og den europeiske flysikkerhetsplan.
3. Byrået skal støtte aktivitetene til nettverket av flysikkerhetsanalytikere, for eksempel ved å bistå ved forberedelse og organisering av nettverkets møter.
4. Byrået skal ta med opplysninger om resultatene av analysene nevnt i nr. 1 i den årlige sikkerhetsrapporten nevnt i artikkel 15 nr. 4 i forordning (EF) nr. 216/2008.

Art 15. Fortrolig behandling og riktig bruk av opplysninger

1. Medlemsstater og organisasjoner skal i samsvar med nasjonal lovgivning treffe de nødvendige tiltak for å sikre at opplysninger om tilfeller de mottar i henhold til artikkel 4, 5 og 10, behandles fortrolig. Det samme skal Byrået.
Hver medlemsstat, hver organisasjon som er etablert i en medlemsstat, eller Byrået skal bare behandle personopplysninger i den grad det er nødvendig for denne forordnings formål og uten at det berører nasjonale rettsakter om gjennomføring av direktiv 95/46/EF.
2. Uten at det berører bestemmelsene om vern av sikkerhetsopplysninger i artikkel 12, 14 og 15 i forordning (EU) nr. 996/2010, skal opplysninger fra rapporter om tilfeller bare brukes til det formål de er innsamlet til.
Medlemsstater, Byrået og organisasjoner skal ikke gjøre tilgjengelig eller bruke opplysninger om tilfeller:

a. til å fordele skyld eller ansvar eller
b. til andre formål enn å opprettholde og bedre flysikkerheten.

3. Kommisjonen, Byrået og vedkommende myndigheter i medlemsstatene skal når de oppfyller sine forpliktelser i henhold til artikkel 14 med hensyn til opplysningene som er lagret i det europeiske sentrale datalageret:

a. sikre at opplysningene behandles fortrolig og
b. begrense bruken av opplysningene til det som er strengt nødvendig for å oppfylle deres sikkerhetsrelaterte forpliktelser uten å fordele skyld eller ansvar, og i denne forbindelse skal opplysningene særlig brukes til risikohåndtering og til analysering av sikkerhetstrender som kan føre til sikkerhetstilrådinger eller -tiltak for å utbedre faktiske eller potensielle sikkerhetsmangler.

4. Medlemsstatene skal sikre at deres vedkommende myndigheter nevnt i artikkel 6 nr. 3 og deres vedkommende rettspleiemyndigheter samarbeider med hverandre gjennom administrative forhåndsavtaler. Målet med disse administrative forhåndsavtaler er å sikre en riktig balanse mellom behovet for god rettspleie og behovet for kontinuerlig tilgang til sikkerhetsopplysninger.

Art 16. Vern av informasjonskilder

1. Med «personopplysninger» menes i denne artikkel særlig fysiske personers navn og adresse.
2. Hver organisasjon som er etablert i en medlemsstat, skal sikre at personopplysninger bare gjøres tilgjengelig for annet personale i nevnte organisasjon enn personer som er utpekt i samsvar med artikkel 6 nr. 1, når det er absolutt nødvendig for å undersøke tilfeller med sikte på å bedre flysikkerheten.
Anonymiserte opplysninger skal videreformidles i organisasjonen etter behov.
3. Hver medlemsstat skal sikre at det aldri registreres personopplysninger i den nasjonale databasen nevnt i artikkel 6 nr. 6. Slike anonymiserte opplysninger skal gjøres tilgjengelig for alle berørte parter, for eksempel slik at de kan oppfylle sine forpliktelser med sikte på å bedre flysikkerheten.
4. Byrået skal sikre at det aldri registreres personopplysninger i Byråets database nevnt i artikkel 6 nr. 8. Slike anonymiserte opplysninger skal gjøres tilgjengelig for alle berørte parter, for eksempel slik at de kan oppfylle sine forpliktelser med sikte på å bedre flysikkerheten.
5. Medlemsstatene og Byrået skal ikke hindres i å treffe nødvendige tiltak for å bedre flysikkerheten.
6. Uten at det berører gjeldende nasjonal strafferett skal medlemsstatene avstå fra å ta rettslige skritt ved uoverlagte eller uaktsomme overtredelser av loven som de får kjennskap til bare fordi de er blitt rapportert i henhold til artikkel 4 og 5.
Første ledd skal ikke få anvendelse for situasjonene nevnt i nr. 10.
Medlemsstatene kan opprettholde eller treffe tiltak for å styrke vernet av rapportører eller personer som er nevnt i rapporter om tilfeller.

Medlemsstatene kan særlig anvende denne regelen uten unntakene nevnt i nr. 10.
7. Dersom det innledes disiplinær- eller forvaltningssaker i henhold til nasjonal lovgivning, skal opplysninger i rapporter om tilfeller ikke brukes mot:

a. rapportører eller
b. personer som er nevnt i rapportene.

Første ledd skal ikke få anvendelse for situasjonene nevnt i nr. 10.

Medlemsstatene kan opprettholde eller treffe tiltak for å styrke vernet av rapportører eller personer som er nevnt i rapporter om tilfeller.
Medlemsstatene kan særlig utvide dette vernet til også å omfatte sivile saker eller straffesaker.
8. Medlemsstatene kan vedta eller opprettholde lovbestemmelser som sikrer en høyere grad av vern av rapportører eller personer som er nevnt i rapporter om tilfeller, enn de som fastsettes ved denne forordning.
9. Unntatt når nr. 10 får anvendelse, skal ansatte og innleid personale som rapporterer eller er nevnt i rapporter om tilfeller som er samlet inn i henhold til artikkel 4 og 5, ikke utsettes for noen form for sanksjoner fra arbeidsgiveren eller organisasjonen tjenesten ytes for på grunnlag av opplysningene fra rapportøren.
10. Vernet nevnt i nr. 6, nr. 7 og nr. 9 i denne artikkel skal ikke få anvendelse for følgende situasjoner:

a. ved bevisst forsømmelse,
b. dersom det har vært en åpenbar, alvorlig og grov mangel på yrkesmessig ansvar for å treffe tiltak som situasjonen krever, noe som forårsaker forutsigbar skade på en person eller eiendom eller i alvorlig grad går ut over flysikkerhetsnivået.

11. Hver organisasjon som er etablert i en medlemsstat, skal etter å ha rådført seg med arbeidstakerrepresentanter, vedta interne regler for hvordan prinsippene for en «rettferdighetskultur», særlig prinsippet nevnt i nr. 9, sikres og gjennomføres i nevnte organisasjon.
Organet som er utpekt i henhold til nr. 12, kan be om å få gjennomgå de interne reglene i organisasjonen som er etablert i medlemsstaten, før disse interne regler gjennomføres.
12. Hver medlemsstat skal utpeke et organ som skal ha ansvar for gjennomføring av nr. 6, nr. 9 og nr. 11.
Ansatte og innleid personale kan rapportere påståtte overtredelser av reglene fastsatt i denne artikkel til nevnte organ. Ansatte og innleid personale skal ikke

straffes for å rapportere påståtte overtredelser. Ansatte og innleid personale kan underrette Kommisjonen om slike påståtte overtredelser.

Dersom det er relevant, skal det utpekte organ underrette berørte myndigheter i medlemsstaten om rettslige tiltak eller sanksjoner ved anvendelse av artikkel 21.

13. Hver medlemsstat skal 15. mai 2019 og deretter hvert femte år oversende Kommisjonen en rapport om anvendelsen av denne artikkel, særlig om aktivitetene til organet utpekt i henhold til nr. 12. Rapporten skal ikke inneholde personopplysninger.

Art 17. Ajourføring av vedleggene

Kommisjonen skal gis myndighet til å vedta delegerte rettsakter i samsvar med artikkel 48 for å:

a. ajourføre listen over obligatoriske datafelt i rapporter om tilfeller fastsatt i vedlegg I, dersom det på bakgrunn av erfaringene som er innhentet ved anvendelse av denne forordning, viser seg nødvendig å gjøre endringer for å bedre flysikkerheten,
b. ajourføre skjemaet for anmodning om opplysninger fra det europeiske sentrale datalageret fastsatt i vedlegg III for å ta hensyn til erfaringene som er innhentet, og den seneste utvikling,
c. tilpasse vedleggene til ECCAIRS-programvaren, ADREP-taksonomien, rettsakter som er vedtatt av Unionen og internasjonale avtaler.

Med henblikk på ajourføring av listen over obligatoriske felt skal Byrået og nettverket av flysikkerhetsanalytikere nevnt i artikkel 14 nr. 2 oversende én eller flere egnede uttalelser til Kommisjonen.

Art 18. Utøvelse av delegert myndighet

1. Myndigheten til å vedta delegerte rettsakter gis Kommisjonen med forbehold for vilkårene fastsatt i denne artikkel.

2. Kommisjonen gis myndighet til å vedta de delegerte rettsakter nevnt i artikkel 7 nr. 6 og artikkel 17 for en periode på fem år etter at denne forordning er trådt i kraft. Kommisjonen skal utarbeide en rapport om delegeringen av myndighet senest ni måneder før utløpet av femårsperioden. Delegeringen av myndighet skal stilltiende forlenges med perioder av samme varighet, med mindre Europaparlamentet eller Rådet motsetter seg slik forlengelse senest tre

måneder før utløpet av hver periode.
3. Delegeringen av myndighet nevnt i artikkel 7 nr. 6 og artikkel 17 kan når som helst tilbakekalles av Europaparlamentet eller Rådet. En beslutning om tilbakekalling innebærer at delegeringen av myndighet som er angitt i beslutningen, opphører å gjelde. Tilbakekallingen skal tre i kraft dagen etter den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende* eller på et senere tidspunkt som angis i beslutningen. Den berører ikke gyldigheten av de delegerte rettsakter som allerede er trådt i kraft.
4. Så snart Kommisjonen vedtar en delegert rettsakt, skal den samtidig underrette Europaparlamentet og Rådet om dette.
5. En delegert rettsakt vedtatt i henhold til artikkel 7 nr. 6 og artikkel 17 skal tre i kraft bare dersom verken Europaparlamentet eller Rådet gjør innsigelser mot den innen to måneder fra den dag da rettsakten ble meddelt Europaparlamentet og Rådet, eller dersom Europaparlamentet og Rådet før utløpet av nevnte tidsrom har underrettet Kommisjonen om at de ikke akter å gjøre innsigelse. Nevnte tidsrom skal forlenges med to måneder etter initiativ fra Europaparlamentet og Rådet.

Art 19. Komitéframgangsmåte

1. Kommisjonen skal bistås av komiteen nedsatt ved artikkel 65 i forordning (EF) nr. 216/2008. Nevnte komité skal være en komité i henhold til forordning (EU) nr. 182/2011.
2. Når det vises til dette nummer, får artikkel 5 i forordning (EU) nr. 182/2011 anvendelse. Dersom komiteen ikke avgir uttalelse, skal Kommisjonen ikke vedta utkastet til gjennomføringsrettsakt, og artikkel 5 nr. 4 tredje ledd i forordning (EU) nr. 182/2011 får anvendelse.

Art 20. Tilgang til dokumenter og vern av personopplysninger

1. Med unntak av artikkel 10 og 11, der det fastsettes strengere regler for tilgang til data og opplysninger som er lagret i det europeiske sentrale datalageret, får denne forordning anvendelse uten å berøre forordning (EF) nr. 1049/2001.
2. Denne forordning får anvendelse uten å berøre nasjonale rettsakter om gjennomføring av direktiv 95/46/EF og i samsvar med forordning (EF) nr. 45/2001.

Art 21. Sanksjoner

Medlemsstatene skal fastsette regler for sanksjoner som skal anvendes ved overtredelse av denne forordning. De fastsatte sanksjoner skal være virkningsfulle, stå i forhold til overtredelsen og virke avskrekkende. Medlemsstatene skal underrette Kommisjonen om disse bestemmelser og eventuelle senere endringer som påvirker dem.

Art 22. Endring av forordning (EU) nr. 996/2010

Artikkel 19 i forordning (EF) 996/2010 oppheves.

Nevnte artikkel får imidlertid fortsatt anvendelse til datoen for anvendelse av denne forordning i samsvar med artikkel 24 nr. 3.

Art 23. Opphevinger

Direktiv 2003/42/EF, forordning (EF) nr. 1321/2007 og forordning (EF) nr. 1330/2007 oppheves. De får imidlertid fortsatt anvendelse til datoen for anvendelse av denne forordning i samsvar med artikkel 24 nr. 3.

Art 24. Ikrafttredelse og anvendelse

1. Denne forordning trer i kraft den 20. dag etter at den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende*.
2. Kommisjonen skal innen 16. november 2020 offentliggjøre og oversende en rapport til Europaparlamentet og Rådet om gjennomføringen av denne forordning. Rapporten skal særlig inneholde opplysninger om denne forordnings bidrag til å redusere antall flyulykker og tilknyttede dødsfall. Dersom det er hensiktsmessig og på grunnlag av nevnte rapport, skal Kommisjonen framlegge forslag om endring av denne forordning.
3. Denne forordning får anvendelse fra 15. november 2015 og ikke før ikrafttredelsen av gjennomføringstiltakene nevnt i artikkel 4 nr. 5. Artikkel 7 nr. 2 får anvendelse ved ikrafttredelsen av de delegerte rettsaktene og gjennomføringsrettsaktene om nærmere opplysninger om og utarbeiding av en felles europeisk risikoklassifiseringsordning som nevnt i artikkel 7 nr. 6 og artikkel 7.

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Utferdiget i Brussel, 3. april 2014.

For Europaparlamentet *For Rådet*

M. SCHULZ D. KOURKOULAS

President *Formann*

Vedlegg I. Liste over krav til systemene for obligatorisk og frivillig rapportering av tilfeller

Merk: Datafeltene må fylles ut med de nødvendige opplysninger. Dersom det ikke er mulig for vedkommende myndigheter i medlemsstatene eller Byrået å framlegge disse opplysninger fordi de ikke er blitt innsendt av organisasjonen eller rapportøren, kan «ikke kjent» angis i datafeltet. For å sikre at relevante opplysninger oversendes bør bruken av «ikke kjent» unngås i så stor grad som mulig, og når det er mulig, bør disse opplysninger legges inn i rapporten på et senere tidspunkt.

1.

FELLES OBLIGATORISKE DATAFELT

Ved registrering i de respektive databaser av opplysninger om tilfeller som omfattes av obligatorisk rapportering, og, i størst mulig grad, alle tilfeller som rapporteres frivillig, må organisasjoner, medlemsstater og Byrået sikre at rapporter om tilfeller som registreres i deres databaser, minst inneholder følgende opplysninger:

1. Overskrift
    - Overskrift
2. Registreringsopplysninger
    - Ansvarlig enhet
    - Dokumentnummer
    - Status for tilfellet
3. Når
    - UTC-dato
4. Hvor
    - Stat/område der tilfellet inntraff
    - Sted der tilfellet inntraff
5. Klassifisering
    - Tilfelleklasse
    - Tilfellekategori
6. Redegjørelse
    - Språk for redegjørelsen
    - Redegjørelse

7. Hendelser
    - Hendelsens art
8. Risikoklassifisering.

2. SÆRSKILTE OBLIGATORISKE DATAFELT

2.1. *Datafelt knyttet til luftfartøy*

Ved registrering i de respektive databaser av opplysninger om tilfeller som omfattes av obligatorisk rapportering, og, i størst mulig grad, alle tilfeller som rapporteres frivillig, må organisasjoner, medlemsstater og Byrået sikre at rapporter om tilfeller som registreres i deres databaser, minst inneholder følgende opplysninger:

1. Luftfartøyidentifikasjon
    - Registreringsstat
    - Merke/modell/serie
    - Luftfartøyets serienummer
    - Luftfartøyets registreringsnummer
    - Kjenningssignal
2. Drift av luftfartøyet
    - Operatør
    - Type virksomhet
3. Beskrivelse av luftfartøyet
    - Luftfartøykategori
    - Framdriftstype
    - Massegruppe
4. Flygingshistorikk
    - Siste avgangssted
    - Planlagt bestemmelsessted
    - Flygefase
5. Værforhold
    - Værrelevant.

2.2. *Datafelt for flysikringstjenester*

Ved registrering i de respektive databaser av opplysninger om tilfeller som omfattes av obligatorisk rapportering, og, i størst mulig grad, alle tilfeller som rapporteres frivillig, må organisasjoner, medlemsstater og Byrået sikre at rapporter om tilfeller som registreres i deres databaser, minst inneholder følgende opplysninger:

1. Tilknytning til lufttrafikkstyring (ATM)
    - ATM-bidrag

        - Berørt tjeneste (innflytelse på ATM- tjeneste)
    2. Lufttrafikktjenesteenhetens (ATS) navn.

2.2.1.*Datafelt knyttet til manglende overholdelse av minsteavstand/ utilstrekkelig avstand og krenkelse av luftrom*
Ved registrering i de respektive databaser av opplysninger om tilfeller som omfattes av obligatorisk rapportering, og, i størst mulig grad, alle tilfeller som rapporteres frivillig, må organisasjoner, medlemsstater og Byrået sikre at rapporter om tilfeller som registreres i deres databaser, minst inneholder følgende opplysninger:

1. Luftrom
    - Luftromtype
    - Luftromklasse
    - Navn på flygeinformasjonsregion (FIR)/øvre flygeinformasjonsregion (UIR).

2.3.*Datafelt knyttet til flyplass*
Ved registrering i de respektive databaser av opplysninger om tilfeller som omfattes av obligatorisk rapportering, og, i størst mulig grad, alle tilfeller som rapporteres frivillig, må organisasjoner, medlemsstater og Byrået sikre at rapporter om tilfeller som registreres i deres databaser, minst inneholder følgende opplysninger:

1. Stedsindikator (flyplassens ICAO-indikator)
2. Flyplassens plassering.

2.4.*Datafelt knyttet til skade på luftfartøyet eller personskade*
Ved registrering i de respektive databaser av opplysninger om tilfeller som omfattes av obligatorisk rapportering, og, i størst mulig grad, alle tilfeller som rapporteres frivillig, må organisasjoner, medlemsstater og Byrået sikre at rapporter om tilfeller som registreres i deres databaser, minst inneholder følgende opplysninger:

1. Alvorlighetsgrad
    - Største skade
    - Skadenivå
2. Personskader
    - Antall skader på bakken (dødelige, alvorlige, mindre)
    - Antall skader på luftfartøy (dødelige, alvorlige, mindre).

Vedlegg II. Berørte parter

a. Liste over berørte parter som kan motta opplysninger på grunnlag av en beslutning i hvert enkelt tilfelle i samsvar med artikkel 11 nr. 4 eller på grunnlag av en allmenn beslutning i henhold til artikkel 11 nr. 6:
    1. Produsenter: konstruktører og produsenter av luftfartøyer, motorer, propeller samt deler og utstyr til luftfartøyer og deres sammenslutninger; konstruktører og produsenter av systemer og komponenter for lufttrafikkstyring (ATM), konstruktører og produsenter av systemer og komponenter for flysikringstjenester, konstruktører og produsenter av systemer og utstyr som brukes på flyplassenes flyside.
    2. Vedlikehold: organisasjoner som deltar i vedlikehold eller ettersyn av luftfartøyer, motorer, propeller samt deler og utstyr til luftfartøyer, i installering, endring, vedlikehold, reparasjon, ettersyn, kontrollflyging eller inspeksjon av luftfartsanlegg eller vedlikehold, eller i ettersyn av systemer, komponenter og utstyr på flyplassenes flyside.
    3. Operatører: luftfartsselskaper og luftfartøyoperatører samt sammenslutninger av luftfartsselskaper og luftfartøyoperatører, flyplassoperatører og sammenslutninger av slike.
    4. Ytere av flysikringstjenester og utøvere av ATM-spesifikke funksjoner.
    5. Ytere av flyplasstjenester: organisasjoner med ansvar for håndtering av luftfartøyer på bakken, herunder drivstoffpåfylling, utarbeiding av lastedokumentasjon, lasting, avising og tauing samt redning og brannslokking eller andre beredskapstjenester.
    6. Flyopplæringsinstitusjoner.
    7. Organisasjoner i tredjestater: tredjestaters statlige luftfartsmyndigheter og myndigheter som etterforsker ulykker.
    8. Internasjonale luftfartsorganisasjoner.
    9. Forskning: offentlige eller private forskningslaboratorier, -sentre eller -enheter, eller universiteter som driver forskning eller gjennomfører undersøkelser på området flysikkerhet.

b. Liste over berørte parter som kan motta opplysninger på grunnlag av en beslutning i hvert enkelt tilfelle i samsvar med artikkel 11 nr. 4 og

5:

1. Flygere (på personlig basis).
2. Flygeledere (på personlig basis) og annet lufttrafikkstyrings- /flysikringspersonale som utfører oppgaver knyttet til sikkerhet.
3. Ingeniører/teknikere/personale som håndterer elektroniske systemer for lufttrafikksikkerhet/luftfarts- eller flyplassledere (på personlig basis).
4. Faglige representasjonsorganer for personale som utfører oppgaver knyttet til sikkerhet.

Vedlegg III. Anmodning om opplysninger fra det europeiske sentrale datalager

1. Navn:
   Stilling:
   Selskap:
   Adresse:
   Tlf.nr.:
   E-post:
   Dato:
   Virksomhetens art:
   Kategori av berørt part (se vedlegg II til europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 376/2014 av 3. april 2014 om rapportering, analysering og oppfølging av tilfeller innen sivil luftfart):[1]
2. Opplysninger det anmodes om (vær så detaljert som mulig, og angi hvilken dato/periode som er av interesse):
   BOKS
3. Årsak til anmodningen:
   BOKS
4. Angi hva opplysningene skal brukes til:
   BOKS
5. Opplysningene ønskes innen følgende dato:
6. Det utfylte skjemaet skal sendes via e-post til: (kontaktpunkt)
7. Tilgang til opplysninger

   Kontaktpunktet er ikke forpliktet til å utlevere opplysningene det anmodes om. Det kan utlevere opplysninger bare dersom det er overbevist om at anmodningen er forenlig med forordning (EU) nr. 376/2014. Søkeren forplikter seg og sin organisasjon til å bruke opplysningene utelukkende til formålet angitt i nr. 4. Det minnes dessuten om at opplysninger som utleveres på grunnlag av denne anmodningen, utelukkende stilles til rådighet for flysikkerhetsformål

som fastsatt i forordning (EU) nr. 376/2014, og ikke for andre formål, så som fordeling av skyld eller ansvar, eller for kommersielle formål.

Søkeren har ikke rett til å gi mottatte opplysninger videre til noen annen part uten skriftlig samtykke fra kontaktpunktet.

Manglende overholdelse av disse vilkår kan føre til avslag på anmodning om tilgang til ytterligere opplysninger i det europeiske sentrale datalageret og eventuelt til ilegging av sanksjoner.

8. Dato, sted og underskrift:

1 EUT L 122 av 24.4.2014, s. 18.

EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 66d (Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 996/2010 av 20. oktober 2010 om undersøkelse og forebygging av ulykker og hendelser innen sivil luftfart og om oppheving av direktiv 94/56/EF)

Forordning tilføyd ved kunngjøring 16 sep 2016 nr. 1088. Se lov 11 juni 1993 nr. 101 § 12-6.

EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION har –
under henvisning til traktaten om Den europeiske unions virkemåte, særlig artikkel 100 nr. 2,
under henvisning til forslag fra Europakommisjonen,
under henvisning til uttalelse fra Den europeiske økonomiske og sosiale komité,[1]
etter samråd med Regionkomiteen,
under henvisning til uttalelse fra EUs datatilsynsmann,[2]
etter den ordinære regelverksprosessen[3] og
ut fra følgende betraktninger:

1. Det bør sikres et høyt allment sikkerhetsnivå innen sivil luftfart i Europa, og alt bør gjøres for å redusere antallet ulykker og hendelser for å sikre offentlighetens tillit til lufttransport.
2. Rask gjennomføring av sikkerhetsundersøkelser av ulykker og hendelser innen sivil luftfart bedrer flysikkerheten og bidrar til å forebygge forekomsten av ulykker og hendelser.
3. Rapportering, analyser og spredning av resultater fra sikkerhetsrelaterte hendelser er av grunnleggende betydning for å forbedre flysikkerheten. Kommisjonen bør derfor før 31. desember 2011 framlegge forslag om endring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/42/EF av 13. juni 2003 om rapportering av hendelser i sivil luftfart.[4]

4. Det eneste formålet for sikkerhetsundersøkelsene bør være å forebygge framtidige ulykker og hendelser uten at skyld eller ansvar fordeles.
5. Det bør tas hensyn til Konvensjonen om internasjonal luftfart, undertegnet i Chicago 7. desember 1944 (Chicago-konvensjonen), der det fastsettes at nødvendige tiltak for å sikre sikker drift av luftfartøyer skal gjennomføres. Det bør tas særlig hensyn til vedlegg 13 til Chicago- konvensjonen og dens senere endringer, der det fastsettes internasjonale standarder og anbefalt praksis for undersøkelse av luftfartsulykker og – hendelser samt en definisjon av uttrykkene registreringsstat, operatørens hjemstat, konstruksjonsstat, produksjonsstat og hendelsesstat som benyttes der.
6. Ifølge internasjonale standarder og anbefalt praksis fastsatt i vedlegg 13 til Chicago-konvensjonen skal undersøkelsen av ulykker og alvorlige hendelser gjennomføres under den stats ansvar der ulykken eller den alvorlige hendelsen inntreffer, eller under registreringsstatens ansvar dersom stedet der ulykken eller den alvorlige hendelsen inntreffer, ikke entydig kan anses å tilhøre noen stats territorium. En stat kan delegere oppgaven med å gjennomføre undersøkelsen til en annen stat eller anmode den om bistand. Sikkerhetsundersøkelser i Unionen bør gjennomføres på tilsvarende måte.
7. Erfaringene fra gjennomføringen av rådsdirektiv 94/56/EF av 21. november 1994 om fastsettelse av de grunnleggende prinsipper for undersøkelse av ulykker og hendelser innen sivil luftfart[5] bør brukes for å forbedre effektiviteten i undersøkelsen og forebyggingen av ulykker og hendelser innen sivil luftfart i Unionen.
8. Det bør tas hensyn til de endringer i de institusjonelle rammene og rammereglene for sikkerheten i sivil luftfart i Unionen som har funnet sted etter vedtakelsen av direktiv 94/56/EF, særlig opprettelsen av Det europeiske flysikkerhetsbyrå (EASA). Det bør også tas hensyn til sikkerhetstilrådingenes unionsdimensjon, ettersom flysikkerhet i økende grad reguleres på unionsplan.
9. EASA ivaretar på medlemsstatenes vegne konstruksjons-, produksjons- og registreringsmedlemsstatens funksjoner og oppgaver når det gjelder godkjenning av konstruksjon, som angitt i Chicago-konvensjonen med vedlegg. EASA bør derfor i samsvar med vedlegg 13 til Chicago-konvensjonen inviteres til å delta i en sikkerhetsundersøkelse for å bidra, innenfor sitt myndighetsområde, til at undersøkelsene gjennomføres på en effektiv måte og for å sikre

sikker luftfartøykonstruksjon, uten at undersøkelsens uavhengighet berøres. Nasjonale sivile luftfartsmyndigheter bør tilsvarende inviteres til å delta i sikkerhetsundersøkelser.

10. Med tanke på deres sikkerhetsansvar bør personer som er utpekt av EASA og av nasjonale sivile luftfartsmyndigheter, ha tilgang til opplysninger som er nødvendige for å vurdere sikkerhetskravenes effektivitet.
11. For å sikre bedre forebygging av luftfartsulykker og -hendelser bør EASA, i samarbeid med medlemsstatenes vedkommende myndigheter, også delta i utvekslingen og analysen av opplysninger innenfor rammen av medlemsstatenes ordninger for hendelsesrapportering i samsvar med direktiv 2003/42/EF, samtidig som enhver interessekonflikt unngås. Disse opplysningene bør vernes på egnet måte mot ulovlig bruk eller offentliggjøring.
12. At EASA og medlemsstatenes vedkommende myndigheter deltar i utvekslingen og analysen av opplysninger som omfattes av direktiv 2003/42/EF, anses å kunne være en fordel for sikkerhetsundersøkelsene gjennom direktekoplet tilgang til relevante sikkerhetsopplysninger i det sentrale datalageret over opplysninger om hendelser innen sivil luftfart.
13. Sikkerhetsundersøkelsenes omfang bør være avhengig av hvilken lærdom som kan trekkes av dem for å forbedre flysikkerheten, særlig med hensyn til behovet for kostnadseffektiv bruk av undersøkelsesressursene i Unionen.
14. Sikkerhetsundersøkelser av ulykker og hendelser bør gjennomføres av eller under kontroll av en uavhengig myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser for å unngå enhver interessekonflikt og ekstern påvirkning ved fastsettelsen av årsakene til de hendelser som undersøkes.
15. Myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser spiller en sentral rolle i sikkerhetsundersøkelsesprosessen. Deres arbeid er av stor betydning for fastsettelsen av årsakene til en ulykke eller hendelse. Det er derfor avgjørende at de kan gjennomføre sine undersøkelser helt uavhengig, og at de har de økonomiske og menneskelige ressursene som er nødvendig for å gjennomføre effektive undersøkelser.
16. Kapasiteten hos medlemsstatenes myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser bør styrkes, og et samarbeid mellom dem er nødvendig for å forbedre effektiviteten av undersøkelser og forebygging av ulykker og hendelser innen sivil luftfart i Unionen.
17. Samordningsrollen til myndighetene med ansvar for

sikkerhetsundersøkelser bør anerkjennes og styrkes i europeisk sammenheng, for å skape en reell merverdi innenfor flysikkerhet, ved å bygge på det samarbeidet som allerede finnes mellom disse myndighetene og på de undersøkelsesressursene som er tilgjengelige i medlemsstatene som bør brukes på en mest mulig effektiv måte. Slik anerkjennelse og styrking vil best kunne oppnås gjennom det europeiske nett av myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser innen sivil luftfart (heretter kalt «nettet»), hvis rolle og oppgaver bør være klart definert.

18. Nettet bør gjennomføre sin samordningsvirksomhet på en åpen og uavhengig måte og støttes aktivt av Unionen.
19. Målene for denne forordning kan bedre oppnås gjennom samarbeid med tredjestater, som vil kunne gis tillatelse til å delta som observatører i nettets arbeid.
20. Ettersom det er meget viktig å sikre klare rettigheter for sikkerhetsundersøkelser, bør medlemsstatene, i samsvar med gjeldende lovgivning om fullmaktene til myndighetene med ansvar for rettslige undersøkelser, og eventuelt i nært samarbeid med disse myndighetene, sikre at myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser kan utføre sine oppgaver under best mulige vilkår av hensyn til flysikkerheten. Myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser bør derfor gis umiddelbar og ubegrenset adgang til ulykkesstedet, og tilgang til alt som er nødvendig for å oppfylle kravene til en sikkerhetsundersøkelse, uten at det går utover målene for en rettslig undersøkelse.
21. En sikkerhetsundersøkelse kan bare være effektiv dersom viktige beviser bevares på behørig måte.
22. Sikkerhetssystemet for sivil luftfart er basert på tilbakemeldinger og lærdom fra ulykker og hendelser og krever streng anvendelse av fortrolighetsregler for å sikre framtidig tilgang til verdifulle informasjonskilder. I denne sammenheng bør følsomme sikkerhetsopplysninger vernes på en hensiktsmessig måte.
23. En ulykke berører en rekke ulike offentlige interesser, som forebygging av framtidige ulykker og god rettspleie. Disse interessene går utover de berørte parters individuelle interesser og utover den konkrete hendelsen. For å garantere den allmenne offentlige interesse er det nødvendig å ha den riktige balansen mellom alle interesser.
24. Systemet for sivil luftfart bør også arbeide for et miljø uten sanksjoner som legger til rette for spontan rapportering av hendelser og dermed fremmer prinsippet om en «rettferdighetskultur».

25. De opplysninger som en person gir innenfor rammen av en sikkerhetsundersøkelse, bør ikke brukes mot denne personen, i samsvar med forfatningsmessige prinsipper og nasjonal lovgivning.
26. Medlemsstatene bør ha mulighet til å begrense antallet tilfeller der en beslutning om offentliggjøring av opplysninger som er mottatt i forbindelse med en sikkerhetsundersøkelse, kan treffes uten at dette påvirker rettssystemets virkemåte.
27. For å forebygge ulykker og hendelser er det viktig at relevante opplysninger, herunder særlig rapporter og sikkerhetstilrådinger som følger av sikkerhetsundersøkelser, formidles så fort som mulig.
28. De sikkerhetstilrådinger som følger av undersøkelsen av en ulykke eller alvorlig hendelse, eller andre kilder slik som sikkerhetsstudier, bør alltid vurderes av vedkommende myndighet og eventuelt føre til egnede tiltak for å sikre at ulykker og hendelser innen sivil luftfart forebygges på hensiktsmessig måte.
29. Forskningsframskritt både når det gjelder posisjonsbestemmelse av luftfartøyer i sanntid og muligheten til å få tilgang til opplysninger fra ferdsskriveren uten at den er fysisk til stede, bør oppmuntres for å forbedre de verktøyene som utrederne har til rådighet for å fastslå årsakene til en ulykke og for å øke evnen til å forebygge nye hendelser. En slik utvikling vil være et viktig skritt framover for flysikkerheten.
30. Erfaringen har vist at det til tider kan være vanskelig raskt å innhente pålitelige lister over personer om bord på et luftfartøy, men også at det er viktig å fastsette en tidsfrist for når et luftfartsselskap kan pålegges å framlegge en slik liste. Opplysningene i slike lister bør dessuten vernes mot ulovlig bruk eller offentliggjøring. På samme måte er det nødvendig at opplysninger om farlig gods om bord på et luftfartøy som er innblandet i en ulykke, er tilgjengelige for å redusere risikoene for utrederne på hendelsesstedet.
31. Etter en flyulykke er det vanskelig å raskt finne fram til rett kontaktperson for å melde at en passasjer befant seg om bord. Passasjerene bør derfor gis mulighet til å utpeke en kontaktperson.
32. Bistanden til ofre for en flyulykke og deres pårørende bør spesifiseres i tilstrekkelig grad.
33. Hvordan medlemsstatene og luftfartsselskapene håndterer en ulykke og følgene av den, er av avgjørende betydning. Medlemsstatene bør i så henseende ha en beredskapsplan som særlig omfatter beredskapstjenester i lufthavner og bistand til ofre for ulykker innen sivil luftfart og deres pårørende. Luftfartsselskapene bør også ha en plan for bistand til ofrene for ulykker innen sivil luftfart og deres

pårørende. Det bør legges særlig vekt på støtte til og kommunikasjon med ofrene og deres pårørende og deres organisasjoner.

34. Ved anvendelse av denne forordning bør reglene for tilgang til data, databehandling og personvern fastsatt i relevante unionsrettsakter overholdes fullt ut.
35. Sanksjoner bør særlig gjøre det mulig å straffe enhver person som i strid med denne forordning frigir opplysninger som er beskyttet ved denne forordning, hindrer tiltak som vedtas av en myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser ved å hindre utrederne i å utføre sine oppgaver, eller ved å nekte å framlegge relevante registeringer, opplysninger og dokumenter ved å skjule, endre eller ødelegge dem, eller som har kjennskap til at en ulykke eller alvorlig hendelse er inntruffet, men som ikke underretter relevante myndigheter om dette.
36. Ettersom målet for denne forordning, som er å fastsette felles regler for sikkerhetsundersøkelser innen sivil luftfart, ikke kan nås i tilstrekkelig grad av medlemsstatene og derfor, fordi denne forordning omfatter hele Europa, bedre kan nås på unionsplan, kan Unionen treffe tiltak i samsvar med nærhetsprinsippet som fastsatt i artikkel 5 i traktaten om Den europeiske union. I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet fastsatt i nevnte artikkel går denne forordning ikke lenger enn det som er nødvendig for å nå dette målet.
37. Direktiv 94/56/EF bør derfor oppheves.
38. Ministererklæringen om Gibraltar lufthavn, som det ble oppnådd enighet om i Cordoba 18. september 2006 under det første ministermøtet i forumet for dialog om Gibraltar, erstatter den felles erklæringen om Gibraltar lufthavn som ble vedtatt i London 2. desember 1987, og fullt samsvar med denne skal anses for å utgjøre samsvar med erklæringen av 1987 –

1 Uttalelse avgitt 27. mai 2010 (ennå ikke offentliggjort i EUT).
2 EUT C 132 av 21.5.2010, s. 1.
3 Europaparlamentets holdning av 21. september 2010 (ennå ikke offentliggjort i EUT) og rådsbeslutning av 11. oktober 2010.
4 EUT L 167 av 4.7.2003, s. 23.
5 EFT L 319 av 12.12.1994, s. 14.
VEDTATT DENNE FORORDNING:

Art 1. Formål

1. Denne forordning har som mål å bedre flysikkerheten ved å sikre et høyt nivå

av effektivitet, hurtighet og kvalitet i europeiske sikkerhetsundersøkelser innen sivil luftfart, hvis eneste mål er å forebygge framtidige ulykker og hendelser uten å fordele skyld eller ansvar, herunder gjennom opprettelse av et europeisk nett av myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser innen sivil luftfart. Den inneholder også regler for tilgang i rett tid til opplysninger om alle personer og alt farlig gods om bord på et luftfartøy som er innblandet i en ulykke. Videre har den som mål å forbedre bistanden til ofrene for flyulykker og deres pårørende.
2. Anvendelsen av denne forordning på Gibraltar lufthavn berøre ikke Kongeriket Spanias og Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irlands rettslige standpunkter i forbindelse med tvisten om suvereniteten over territoriet der lufthavnen ligger.

Art 2. Definisjoner

I denne forordning menes med:

1. «ulykke» en hendelse knyttet til driften av et luftfartøy som, når det gjelder et bemannet luftfartøy, inntreffer fra det tidspunkt personer stiger om bord i luftfartøyet med flyging som formål, til det tidspunkt disse personene igjen har forlatt luftfartøyet eller, når det gjelder et ubemannet luftfartøy, som inntreffer fra det tidspunkt luftfartøyet er klart til å sette seg i bevegelse i tilknytning til avgang, til det tidspunkt det til slutt stopper når flygingen er slutt og hovedframdriftssystemet er slått av, og der
    a. en person blir dødelig eller alvorlig skadet som følge av at vedkommende
        - befinner seg om bord i luftfartøyet, eller
        - er i direkte berøring med en del av luftfartøyet, herunder deler som er løsnet fra det, eller
        - er direkte utsatt for eksosstrøm fra jetmotorer,

    unntatt når skadene har naturlige årsaker, er selvpåført eller påført av andre eller er påført en blindpassasjer som har gjemt seg på et sted som vanligvis ikke er tilgjengelig for passasjerer og besetning, eller
    b. luftfartøyet utsettes for skade eller strukturelle feil som har ugunstig innvirkning på strukturens styrke eller på luftfartøyets yteevne eller flygeegenskaper og som vanligvis nødvendiggjør en større reparasjon eller utskiftning av den skadede delen, med unntak av motorsvikt eller motorskade når skaden er begrenset til en

enkelt motor (herunder dens deksler eller tilbehør), propeller, vingespisser, antenner, sonder, ledeskovler, dekk, bremser, hjul, glattkledning, paneler, luker på understell, frontruter, luftfartøyets hud (små bulker eller hull) eller mindre skader på hovedrotor, halerotor, understell, og skader som skyldes sammenstøt med hagl eller fugl (herunder hull i radomen), eller

c. luftfartøyet er savnet eller er fullstendig utilgjengelig,

2. «akkreditert representant» en person som på grunnlag av sine kvalifikasjoner er utpekt av en stat til å delta i en sikkerhetsundersøkelse som gjennomføres av en annen stat. En akkreditert representant utpekt av en medlemsstat skal tilhøre en myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser,
3. «rådgiver» en person som på grunnlag av sine kvalifikasjoner er utpekt av en stat til å bistå sin akkrediterte representant i en sikkerhetsundersøkelse,
4. «årsaker» de handlinger, unnlatelser, begivenheter, forhold eller en kombinasjon av dem, som forårsaket ulykken eller hendelsen. En identifisering av årsakene innebærer ikke noen fordeling av skyld eller at forvaltningsrettslig, sivilrettslig eller strafferettslig ansvar fastsettes,
5. «dødelig skade» skade som en person pådrar seg i en ulykke, og som medfører vedkommendes død innen 30 dager etter den dag ulykken inntraff,
6. «ferdsskriver» enhver type registreringsinnretning montert i et luftfartøy med sikte på å lette sikkerhetsundersøkelser av ulykker og hendelser,
7. «hendelse» en annen hendelse enn en ulykke i tilknytning til driften av et luftfartøy som påvirker eller kan påvirke driftssikkerheten,
8. «internasjonale standarder og anbefalt praksis» internasjonale standarder og anbefalt praksis for undersøkelse av luftfartsulykker og – hendelser vedtatt i samsvar med artikkel 37 i Chicago-konvensjonen,
9. «undersøkelsesleder» en person som på grunnlag av sine kvalifikasjoner har ansvaret for å organisere, gjennomføre og lede en sikkerhetsundersøkelse,
10. «operatør» enhver fysisk eller juridisk person som driver eller har til hensikt å drive ett eller flere luftfartøyer,
11. «involvert person» eieren, et besetningsmedlem, operatøren av et luftfartøy som er innblandet i en ulykke eller alvorlig hendelse, en person som deltar i vedlikeholdet, konstruksjonen eller produksjonen

av dette luftfartøyet eller i opplæringen av dets besetning, en person som deltar i ytelsen av flygekontroll-, flygeinformasjons- eller flyplasstjenester og som har ytt tjenester til luftfartøyet, personale fra den nasjonale sivile luftfartsmyndighet eller EASAs personale,

12. «foreløpig rapport» kommunikasjonen som brukes for omgående formidling av opplysninger i undersøkelsens innledende stadier,
13. «pårørende» nærmeste familie og/eller nære slektninger og/eller annen person med nær tilknytning til et offer for en ulykke, slik dette er definert i nasjonal lovgivning i offerets hjemstat,
14. «sikkerhetsundersøkelse» en prosess som gjennomføres av en myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser med sikte på å forebygge ulykker og hendelser og som omfatter innsamling og analyse av opplysninger, utarbeidelse av konklusjoner, herunder fastsettelse av årsak(er) og/eller medvirkende faktorer og om nødvendig utarbeidelse av sikkerhetstilrådinger,
15. «sikkerhetstilråding» et forslag som er framsatt av en myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser på grunnlag av opplysninger som stammer fra en sikkerhetsundersøkelse eller andre kilder slik som sikkerhetsstudier, som har som formål å forebygge ulykker og hendelser,
16. «alvorlig hendelse» en hendelse der omstendighetene tilsier at det var høy sannsynlighet for en ulykke, som er knyttet til driften av et luftfartøy, og som, når det gjelder et bemannet luftfartøy, inntreffer fra det tidspunkt personer stiger om bord i luftfartøyet med flyging som formål, til det tidspunkt disse personene igjen har forlatt luftfartøyet eller, når det gjelder et ubemannet luftfartøy, som inntreffer fra det tidspunkt luftfartøyet er klart til å sette seg i bevegelse i tilknytning til avgang, til det tidspunkt det til slutt stopper når flygingen er slutt og hovedframdriftssystemet er slått av. En liste over eksempler finnes i vedlegget,
17. «alvorlig skade» en skade som en person pådrar seg i en ulykke, og som
    a. krever et sykehusopphold på mer enn 48 timer, der innleggelse skjer innen sju dager etter den dagen skaden oppsto,
    b. innebærer brudd på en knokkel (med unntak av ukompliserte brudd på fingrer, tær eller nese),
    c. innebærer flenger som forårsaker kraftig blødning, eller skade på nerver, muskler eller sener,
    d. innebærer skade på et indre organ,
    e. innebærer annen- eller tredjegradsforbrenning eller

forbrenning som omfatter mer enn 5 % av kroppens overflate,

f. skyldes at vedkommende beviselig er blitt utsatt for smittsomme stoffer eller skadelig stråling.

Art 3. Virkeområde

1. Denne forordning får anvendelse på sikkerhetsundersøkelser av ulykker og alvorlige hendelser

a. som har inntruffet på territoriet til de medlemsstater der traktatene får anvendelse, i samsvar med medlemsstatenes internasjonale forpliktelser,
b. som har inntruffet utenfor territoriet til de medlemsstater der traktatene får anvendelse, og som involverer luftfartøyer som er registrert i en medlemsstat eller som drives av et foretak som er etablert i en medlemsstat, når slike undersøkelser ikke gjennomføres av en annen stat,
c. der en medlemsstat i henhold til internasjonale standarder og anbefalt praksis har rett til å utpeke en akkreditert representant med henblikk på å delta som registreringsstat, operatørens hjemstat, konstruksjonsstat eller stat som bidrar med opplysninger, anlegg eller sakkyndige etter anmodning fra staten som gjennomfører undersøkelsen,
d. der en medlemsstat hvis borgere har omkommet eller blitt alvorlig skadet, og som derfor har en særlig interesse, får tillatelse fra den staten som gjennomfører undersøkelsen til å utpeke en sakkyndig.

2. Denne forordning får også anvendelse på spørsmål som gjelder rask tilgang til opplysninger om alle personer og alt farlig gods om bord på et luftfartøy som er innblandet i en ulykke, og bistand til ofre for flyulykker og deres pårørende.
3. Denne forordning får ikke anvendelse på sikkerhetsundersøkelser av ulykker og alvorlige hendelser som involverer luftfartøyer som deltar i militær-, toll- eller polititjenester eller lignende tjenester med mindre den berørte medlemsstat fastsetter det i samsvar med artikkel 5 nr. 4 og nasjonal lovgivning.

Art 4. Myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser innen sivil luftfart

1. Hver medlemsstat skal sikre at sikkerhetsundersøkelsene gjennomføres eller overvåkes, uten ekstern påvirkning, av en fast nasjonal myndighet med ansvar

for sikkerhetsundersøkelser innen sivil luftfart (heretter kalt « myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser») som kan gjennomføre en full sikkerhetsundersøkelse helt uavhengig, enten på egen hånd eller gjennom avtaler med andre myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser.
2. Myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal være funksjonelt uavhengig særlig av de luftfartsmyndigheter som har ansvar for luftdyktighet, sertifisering, luftfartsoperasjoner, vedlikehold, utstedelse av lisenser, flygekontroll og flyplassdrift, og av alle andre parter og organer hvis interesser eller oppdrag vil kunne komme i konflikt med den oppgaven som er betrodd myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser eller påvirke dens objektivitet.
3. Myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal i forbindelse med gjennomføringen av sikkerhetsundersøkelsen verken anmode om eller ta imot instrukser fra noen, og skal ha uinnskrenket myndighet til å bestemme hvordan sikkerhetsundersøkelsene skal gjennomføres.
4. Den virksomhet som betros myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser, kan utvides til å omfatte innsamling og analyse av opplysninger knyttet til flysikkerhet, særlig for å unngå ulykker, i den grad denne virksomheten ikke påvirker dens uavhengighet og ikke medfører noe ansvar når det gjelder regelverk, forvaltning eller standarder.
5. En sikkerhetsrapport skal offentliggjøres hvert år på nasjonalt plan for å holde offentligheten underrettet om det generelle sikkerhetsnivået innen luftfart. I denne analysen skal kildene til fortrolige opplysninger ikke avdekkes.
6. Myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal av den respektive medlemsstat gis nødvendige midler til å kunne utføre sine oppgaver på en uavhengig måte og skal kunne råde over tilstrekkelige ressurser for dette. Særlig skal

a. lederen for myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser og/eller, dersom myndigheten håndterer ulike transportsystemer, lederen for luftfartsavdelingen, ha den erfaring og kompetanse innen sikkerhet i sivil luftfart som kreves for å kunne utføre sine oppgaver i samsvar med denne forordning og nasjonal lovgivning,
b. utrederne ha en status som gir dem den nødvendige garanti for uavhengighet,
c. myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser omfatte minst én tilgjengelig utreder som kan fungere som undersøkelsesleder i tilfelle av en større flyulykke,
d. myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser ha et budsjett som gjør at den kan utføre sine oppgaver,
e. myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser ha til rådighet, enten direkte eller gjennom samarbeidet nevnt i artikkel 6 eller

gjennom ordninger med andre nasjonale myndigheter eller organer, kvalifisert personell og egnede anlegg, herunder kontorer og hangarer, for oppbevaring og undersøkelse av luftfartøyet, dets innhold og vrakrester.

Art 5. Undersøkelsesplikt

1. Alle ulykker og alvorlige hendelser som involverer andre luftfartøyer enn dem som er angitt i vedlegg II til europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 216/2008 av 20. februar 2008 om felles regler for sivil luftfart og om opprettelse av et europeisk flysikkerhetsbyrå,[1] skal være gjenstand for en sikkerhetsundersøkelse i den medlemsstat på hvis territorium ulykken eller den alvorlige hendelsen inntraff.
2. Dersom et annet luftfartøy enn dem som er angitt i vedlegg II til forordning (EF) nr. 216/2008, som er registrert i en medlemsstat, er innblandet i en ulykke eller alvorlig hendelse på et sted som ikke entydig kan anses å tilhøre noen stats territorium, skal sikkerhetsundersøkelsen gjennomføres av myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser i den medlemsstaten der luftfartøyet er registrert.
3. Omfanget av sikkerhetsundersøkelsene nevnt i nr. 1, 2 og 4 og framgangsmåten som skal følges ved gjennomføringen av slike sikkerhetsundersøkelser, skal fastsettes av myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser, idet den tar hensyn til den lærdom den forventer å trekke av disse undersøkelsene for å bedre flysikkerheten, herunder for luftfartøyer med en største tillatte startmasse på høyst 2 250 kg.
4. Dersom de kan forventes å trekke lærdom av betydning for flysikkerheten, kan myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser beslutte, i samsvar med medlemsstatenes nasjonale lovgivning, å undersøke andre hendelser enn dem som er nevnt i nr. 1 og 2, og ulykker eller alvorlige hendelser som gjelder andre typer luftfartøyer.
5. Sikkerhetsundersøkelsene nevnt i nr. 1, 2 og 4 skal ikke på noen måte fordele skyld eller ansvar. De skal være uavhengige av, atskilt fra og ikke berøre eventuelle rettslige eller forvaltningsmessige skritt for å fordele skyld eller ansvar.
1 EUT L 79 av 19.3.2008, s. 1.

Art 6. Samarbeid mellom myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser

1. En myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser fra én medlemsstat kan anmode om bistand fra myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser i andre medlemsstater. Dersom en myndighet for sikkerhetsundersøkelser etter en anmodning samtykker i å gi bistand, skal denne bistanden i den grad det er mulig gis vederlagsfritt.
2. En myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser kan delegere gjennomføringen av en sikkerhetsundersøkelse av en ulykke eller alvorlig hendelse til en annen myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser etter gjensidig avtale, og skal lette den andre myndighetens undersøkelser.

Art 7. Europeisk nett av myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser innen sivil luftfart

1. Medlemsstatene skal sikre at deres myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser i fellesskap oppretter et europeisk nett av myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser innen sivil luftfart (heretter kalt «nettet»), som skal bestå av lederne for myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser i hver medlemsstat og/eller, dersom myndigheten håndterer ulike transportsystemer, lederen for luftfartsavdelingen, eller deres representanter, herunder en leder valgt blant disse for en periode på tre år. Lederen skal i nært samarbeid med nettets medlemmer utarbeide nettets årlige arbeidsprogram, som skal oppfylle de mål og være i samsvar med de ansvarsområder som er angitt i henholdsvis nr. 2 og 3. Kommisjonen skal oversende arbeidsprogrammet til Europaparlamentet og Rådet. Lederen skal også utarbeide en dagsorden for møtene i nettet.
2. Nettet skal bestrebe seg på ytterligere å forbedre kvaliteten på de undersøkelser som gjennomføres av myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser og styrke deres uavhengighet. Særlig skal det arbeide for å oppnå en høy standard på undersøkelsesmetoder og opplæring av utredere.
3. For å nå målene i nr. 2 skal nettet særlig være ansvarlig for å

a. utarbeide forslag til og gi råd til Unionens institusjoner i alle spørsmål som gjelder utarbeidelse og gjennomføring av Unionens politikk og regelverk for undersøkelser og forebygging av ulykker og hendelser,
b. fremme utvekslingen av opplysninger som kan bidra til å bedre flysikkerheten, og aktivt bidra til et strukturert samarbeid mellom

myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser, Kommisjonen, EASA og nasjonale sivile luftfartsmyndigheter,

c. samordne og ved behov organisere fagfellevurderinger, relevant opplæringsvirksomhet og kompetanseutviklingsprogrammer for utredere,

d. fremme beste undersøkelsespraksis med sikte på å utvikle en felles metode for sikkerhetsundersøkelser i Unionen og utarbeide et register over slik praksis,

e. styrke undersøkelseskapasiteten hos myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser, særlig ved å utvikle og administrere en ramme for deling av ressurser,

f. gi nødvendig bistand, på anmodning fra myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser i henhold til artikkel 6, herunder, men ikke begrenset til, en liste over utredere, utstyr og kapasitet i andre medlemsstater som kan benyttes av en myndighet som gjennomfører en undersøkelse,

g. ha tilgang til opplysningene i databasen nevnt i artikkel 18 og analysere sikkerhetstilrådingene som finnes der, med sikte på å identifisere viktige sikkerhetstilrådinger av betydning for hele Unionen.

4. Kommisjonen skal regelmessig underrette Europaparlamentet og Rådet om nettets arbeid. Europaparlamentet skal også underrettes når Rådet eller Kommisjonen sender en anmodning til nettet.
5. Medlemmene av nettet skal verken anmode om eller ta imot instrukser fra noe organ som kan påvirke sikkerhetsundersøkelsens uavhengighet.
6. EASA skal inviteres, der dette er hensiktsmessig, til å delta som observatør på møtene i nettet. Nettet kan også invitere observatører fra myndigheter med ansvar for sikkerhetsundersøkelser i tredjestater og andre relevante sakkyndige til å delta på dets møter.
7. Kommisjonen skal knyttes tett til nettets arbeid, og skal ha den nødvendige støtten fra nettet når det gjelder relevante aspekter ved utviklingen av Unionens politikk og regelverk for undersøkelser og forebygging av ulykker innen sivil luftfart. Kommisjonen skal gi nettet nødvendig støtte, herunder, men ikke begrenset til, bistand til forberedelse og organisering av møtene og offentliggjøring av en årsrapport om nettets arbeid. Kommisjonen skal oversende årsrapporten til Europaparlamentet og Rådet.

Art 8. EASAs og nasjonale sivile luftfartsmyndigheters deltaking i sikkerhetsundersøkelser

1. Myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal, forutsatt at kravet om at det ikke skal forekomme noen interessekonflikt er oppfylt, invitere EASA og nasjonale sivile luftfartsmyndigheter i de berørte medlemsstater, innenfor rammen av deres respektive myndighet, til å utpeke en representant som skal delta

a. som rådgiver for undersøkelseslederen for en sikkerhetsundersøkelse i henhold til artikkel 5 nr. 1 og 2 som gjennomføres på territoriet til en medlemsstat eller på det sted som er nevnt i artikkel 5 nr. 2, under undersøkelseslederens kontroll og etter dennes skjønn,
b. som rådgiver som i henhold til denne forordning er utpekt til å bistå medlemsstatenes akkrediterte representant(er) i enhver sikkerhetsundersøkelse som gjennomføres i en tredjestat, der en myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser er invitert til å utpeke en akkreditert representant i samsvar med internasjonale standarder og anbefalt praksis for undersøkelse av luftfartsulykker og -hendelser, under tilsyn av den akkrediterte representanten.

2. Deltakerne nevnt i nr. 1 skal særlig ha rett til å

a. besøke ulykkesstedet og undersøke vrakrestene,
b. foreslå spørsmålstemaer og innhente opplysninger fra vitner,
c. få kopier av alle relevante dokumenter og innhente relevante faktaopplysninger,
d. delta i gjennomgåelsen av opptaksmedier, unntatt opptak fra tale- eller bilderegistrator i førerkabinen,
e. delta i undersøkelsesarbeid som utføres på andre steder enn på ulykkesstedet, for eksempel undersøkelse av komponenter, prøvinger og simuleringer, tekniske redegjørelser og møter om framdriften i undersøkelsen, unntatt der dette er knyttet til fastsettelse av årsakene eller utarbeiding av sikkerhetstilrådinger.

3. EASA og nasjonale sivile luftfartsmyndigheter skal støtte undersøkelser som de deltar i, ved å bidra med de opplysninger, rådgivere og utstyr som den ansvarlige myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser har anmodet om.

Art 9. Forpliktelse til å melde ulykker og alvorlige hendelser

1. Enhver berørt person som har kjennskap til at en ulykke eller alvorlig hendelse har funnet sted, skal uten opphold melde den til vedkommende myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser i hendelsesstaten.
2. Myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal uten opphold, og i samsvar med internasjonale standarder og anbefalt praksis, underrette Kommisjonen, EASA, Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO) og berørte medlemsstater og tredjestater om alle ulykker og alvorlige hendelser som den har fått melding om.

Art 10. Medlemsstatenes deltaking i sikkerhetsundersøkelser

1. Etter at å ha mottatt melding om en ulykke eller alvorlig hendelse fra en annen medlemsstat eller en tredjestat, skal de medlemsstater som er registreringsstat, operatørens hjemstat, konstruksjonsstat og produksjonsstat, snarest mulig underrette medlemsstaten eller tredjestaten på hvis territorium ulykken eller den alvorlige hendelsen har inntruffet, om de har til hensikt å utpeke en akkreditert representant i samsvar med internasjonale standarder og anbefalt praksis. Dersom en akkreditert representant utpekes, skal det også underrettes om vedkommendes navn og kontaktopplysninger, samt forventet ankomstdato dersom den akkrediterte representanten har til hensikt å reise til den staten som sendte meldingen.
2. Akkrediterte representanter for konstruksjonsstaten skal utpekes av myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser i den medlemsstaten på hvis territorium innehaveren av sertifikatet for luftfartøyets eller motorenes typekonstruksjon har sitt hovedforetak.

Art 11. Sikkerhetsutredernes stilling

1. Når undersøkelseslederen er utpekt av en myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser, skal vedkommende, uten hensyn til en eventuell rettslig undersøkelse, ha myndighet til å treffe de nødvendige tiltak for å oppfylle kravene til sikkerhetsundersøkelsen.
2. Uten hensyn til eventuelle krav om taushetsplikt fastsatt i EU- rettsakter eller nasjonal lovgivning skal undersøkelseslederen særlig ha rett til å

a. få umiddelbar, ubegrenset og uhindret adgang til stedet der ulykken eller hendelsen fant sted, og til luftfartøyet, dets innhold og

vrakrester,

b. sørge for en umiddelbar fortegnelse over bevis og sikre kontrollert fjerning av vrakrester og andre deler med henblikk på undersøkelse og analyse,
c. få umiddelbar tilgang til og kontroll over ferdsskrivere, deres innhold og alle andre relevante registreringer,
d. anmode om og bidra til en fullstendig obduksjon av de omkomne og få umiddelbar tilgang til resultatene av disse undersøkelsene og av prøver som er tatt,
e. anmode om en legeundersøkelse av alle personer som deltok i driften av luftfartøyet, eller anmode om at prøver tatt fra dem blir analysert, og få umiddelbar tilgang til resultatene av disse undersøkelsene og prøvene,
f. innkalle og utspørre vitner og kreve at de avgir eller framskaffer opplysninger eller bevis av betydning for sikkerhetsundersøkelsen,
g. få fri tilgang til alle relevante opplysninger og opptegnelser som eieren, innehaveren av sertifikatet for typekonstruksjon, den ansvarlige vedlikeholdsorganisasjon, opplæringsorganisasjonen, operatøren eller produsenten av luftfartøyet, myndighetene med ansvar for sivil luftfart, EASA eller ytere av flysikringstjenester eller flyplassoperatører har.

3. Undersøkelseslederen skal gi sine sakkyndige og rådgivere og de akkrediterte representantene og deres sakkyndige og rådgivere de fullmakter som er angitt i nr. 2, i det omfang som er nødvendig for at de skal kunne delta effektivt i sikkerhetsundersøkelsen. Disse fullmaktene berører ikke rettighetene til utredere og sakkyndige utpekt av myndigheten med ansvar for den rettslige undersøkelsen.
4. Enhver som deltar i sikkerhetsundersøkelser skal utføre sine plikter uavhengig, og skal verken anmode om eller ta imot instrukser fra andre enn undersøkelseslederen og den akkrediterte representanten.

Art 12. Samordning av undersøkelser

1. I tilfeller der det også innledes en rettslig undersøkelse, skal undersøkelseslederen underrettes om dette. I slike tilfeller skal undersøkelseslederen sørge for at ferdsskrivere og alle fysiske bevis kan spores, og ta disse i forvaring. Rettsmyndigheten kan utpeke en tjenestemann fra denne myndighet til å ledsage ferdsskriverne og de fysiske bevisene til gjennomgåelses- eller behandlingsstedet. Dersom de fysiske bevisene kan påvirkes, endres eller ødelegges av undersøkelsen eller analysen, skal det på

forhånd innhentes samtykke fra rettsmyndighetene, uten at dette berører nasjonal lovgivning. Dersom slikt samtykke ikke oppnås i samsvar med forhåndsavtaler som nevnt i nr. 3 innen rimelig tid og senest to uker etter anmodningen, kan undersøkelseslederen likevel gjennomføre undersøkelsen eller analysen. Dersom rettsmyndigheten har rett til å beslaglegge bevis, skal undersøkelseslederen ha umiddelbar og ubegrenset tilgang til og anledning til å bruke slike beviser.
2. Dersom det under en sikkerhetsundersøkelse kommer fram eller oppstår mistanke om at et ulovlig inngrep i henhold til nasjonal lovgivning, for eksempel nasjonal lovgivning om undersøkelser av ulykker, har bidratt til ulykken eller den alvorlige hendelsen, skal undersøkelseslederen umiddelbart underrette vedkommende myndigheter om dette. Med mindre annet følger av artikkel 14, skal relevante opplysninger som innsamles under sikkerhetsundersøkelsen, umiddelbart formidles til disse myndighetene, og relevant materiale kan på anmodning også overføres til disse myndighetene. Formidling av slike opplysninger og slikt materiale skal ikke påvirke den rett myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser har til å fortsette sikkerhetsundersøkelsen i samordning med de myndighetene som kontrollen med stedet måtte være overført til.
3. Medlemsstatene skal sikre at myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser på den ene side, og andre myndigheter som kan bli involvert i arbeidet forbundet med sikkerhetsundersøkelsen, for eksempel rettsmyndigheter, sivile luftfartsmyndigheter og myndigheter med ansvar for søk- og redningstjenester på den annen side, på forhånd har inngått avtaler om samarbeid.
Disse avtalene skal respektere at myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser er uavhengig, og skal tillate at den tekniske undersøkelsen gjennomføres raskt og effektivt. Forhåndsavtalene skal blant annet dekke følgende områder:

a. Adgang til ulykkesstedet.
b. Bevaring av og tilgang til bevis.
c. Innledende og løpende rapportering om status for hver enkelt prosess.
d. Utveksling av opplysninger.
e. Hensiktsmessig bruk av sikkerhetsopplysninger.
f. Tvisteløsning.

Medlemsstatene skal oversende disse avtalene til Kommisjonen, som skal oversende dem til nettets leder, Europaparlamentet og Rådet til orientering.

Art 13. Bevaring av bevis

1. Den medlemsstaten på hvis territorium ulykken eller den alvorlige hendelsen inntraff, skal ha ansvaret for å sikre at alle beviser behandles sikkert, for å treffe alle rimelige tiltak for å beskytte bevisene og for at luftfartøyet, dets innhold og vrakrester forvares sikkert så lenge som sikkerhetsundersøkelsen krever. Beskyttelse av bevis skal omfatte bevaring, ved fotografiske eller andre midler, av ethvert bevis som vil kunne bli fjernet, slettet, tapt eller ødelagt. Sikker forvaring skal omfatte beskyttelse mot ytterligere skade, tilgang for uvedkommende, tyveri og ødeleggelse.
2. I påvente av at sikkerhetsutrederne skal ankomme, skal ingen endre ulykkesstedets tilstand eller ta prøver fra det, flytte eller ta prøver av eller fjerne luftfartøyet, dets innhold eller vrakrester, med mindre dette er nødvendig av sikkerhetshensyn eller for å hjelpe skadde personer, eller fordi de myndigheter som har kontroll med stedet uttrykkelig har tillatt det, og om mulig etter samråd med myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser.
3. Alle involverte personer skal treffe alle nødvendige tiltak for å bevare dokumenter, materiale og registrerte opplysninger i forbindelse med hendelsen, særlig for å forhindre at opptak av samtaler og alarmer etter flygingen slettes.

Art 14. Beskyttelse av følsomme sikkerhetsopplysninger

1. Følgende opplysninger skal ikke gjøres tilgjengelig eller brukes for andre formål enn sikkerhetsundersøkelser:

a. Alle forklaringer som myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser har opptatt fra personer i løpet av sikkerhetsundersøkelsen.
b. Opplysninger om identiteten til personer som har avgitt forklaring i forbindelse med sikkerhetsundersøkelsen.
c. Opplysninger som myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser har innhentet, og som er av særlig følsom og personlig karakter, herunder opplysninger om privatpersoners helse.
d. Materiale som siden produseres under undersøkelsen, som notater, utkast, uttalelser skrevet av utrederne, uttalelser som kommer til uttrykk i forbindelse med analysen av opplysningene, herunder opplysninger fra ferdsskriveren.
e. Opplysninger og bevis framlagt av utredere fra andre medlemsstater eller tredjestater i samsvar med internasjonale standarder og anbefalt praksis, når de er blitt anmodet om det av sin myndighet med

ansvar for sikkerhetsundersøkelser.

f. Utkast til foreløpige rapporter, sluttrapporter eller foreløpige erklæringer.
g. Opptak og utskrifter fra tale- og bilderegistratoren i førerkabinen og opptak av tale i flygekontrollenheter, samtidig som det sikres at opplysninger som ikke er relevante for sikkerhetsundersøkelsen, særlig opplysninger av privat karakter, gis tilstrekkelig vern, uten at dette berører anvendelsen av nr. 3.

2. Følgende opplysninger skal ikke gjøres tilgjengelig eller brukes for andre formål enn sikkerhetsundersøkelser eller formål som tar sikte på å bedre flysikkerheten:

a. All kommunikasjon mellom personer som har deltatt i driften av luftfartøyet.
b. Skriftlige eller elektroniske registreringer eller transkripsjoner av registreringer fra flygekontrollenheter, herunder rapporter og resultater som er utarbeidet for interne formål.
c. Følgebrev til oversendelse av sikkerhetstilrådinger fra myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser til mottakeren, dersom myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser som utsteder tilrådingen, anmoder om det.
d. Hendelsesrapporter innsendt i henhold til direktiv 2003/42/EF.

Registreringer fra ferdsskriveren skal ikke gjøres tilgjengelig eller brukes for andre formål enn sikkerhetsundersøkelsen eller luftdyktighets- eller vedlikeholdsformål, med mindre opplysningene er anonymisert eller framgangsmåtene for utlevering er sikre.

3. Uten hensyn til nr. 1 og 2 kan den domstol eller myndighet som har kompetanse til å treffe beslutning om frigivelse av opplysninger i henhold til nasjonal lovgivning, treffe en beslutning om at fordelene ved å frigi opplysningene nevnt i nr. 1 og 2 for noe annet lovlig formål, oppveier de negative følgene et slikt tiltak kan ha på nasjonalt og internasjonalt plan på denne eller framtidige sikkerhetsundersøkelser. Medlemsstatene kan beslutte å begrense de tilfeller der en slik beslutning om frigivelse kan tas, i samsvar med EU-rettsaktene.
Oversendelse av opplysningene nevnt i nr. 1 og 2 til en annen medlemsstat for andre formål enn sikkerhetsundersøkelse, samt når det gjelder nr. 2, for andre formål enn formål som tar sikte på å bedre flysikkerheten, kan tillates i den utstrekning dette er tillatt i henhold til nasjonal lovgivning i avsendermedlemsstaten. Myndighetene i mottakermedlemsstaten skal bare

kunne behandle eller utlevere opplysninger mottatt ved slik oversending etter forutgående samråd med avsendermedlemsstaten og med forbehold for nasjonal lovgivning i mottakermedlemsstaten.
4. Bare opplysninger som er strengt nødvendige for formålene nevnt i nr. 3, kan frigis.

Art 15. Formidling av opplysninger

1. Personale hos den ansvarlige myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser og alle andre personer som anmodes om å delta i eller bidra til sikkerhetsundersøkelsen, skal være bundet av taushetsplikt i henhold til gjeldende lovgivning på området, herunder plikt til å bevare anonymiteten til personer involvert i en ulykke eller hendelse.
2. Med forbehold for forpliktelsene fastsatt i artikkel 16 og 17 skal den ansvarlige myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser formidle de opplysninger den anser for relevante for å forebygge en ulykke eller en alvorlig hendelse, til personer som har ansvar for produksjon eller vedlikehold av luftfartøyer eller luftfartsutstyr, samt til privatpersoner og rettssubjekter som har ansvar for drift av luftfartøyer eller opplæring av personale.
3. Med forbehold for forpliktelsene fastsatt i artikkel 16 og 17 skal den ansvarlige myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser og akkrediterte representanter som nevnt i artikkel 8, gi EASA og nasjonale sivile luftfartsmyndigheter relevante faktaopplysninger som har framkommet under sikkerhetsundersøkelsen, bortsett fra opplysningene nevnt i artikkel 14 nr. 1 eller opplysninger som kan gi opphav til en interessekonflikt. Opplysningene EASA og den nasjonale sivile luftfartsmyndighet mottar, skal beskyttes i samsvar med artikkel 14 og gjeldende EU-rettsakter og nasjonal lovgivning.
4. Den ansvarlige myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal ha fullmakt til å underrette ofre og deres pårørende eller deres organisasjoner og offentliggjøre alle opplysninger om faktaobservasjoner og om hvordan sikkerhetsundersøkelsen forløper samt eventuelle foreløpige rapporter eller konklusjoner og/eller sikkerhetstilrådinger, forutsatt at den ikke setter målene for sikkerhetsundersøkelsen i fare og overholder gjeldende personvernlovgivning til fulle.
5. Før den ansvarlige myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser offentliggjør opplysningene nevnt i nr. 4, skal den oversende de samme opplysningene til ofrene og deres pårørende eller deres organisasjoner på en måte som ikke setter målene for sikkerhetsundersøkelsen i fare.

Art 16. Undersøkelsesrapport

1. Hver sikkerhetsundersøkelse skal avsluttes med en rapport i en form tilpasset ulykkens eller den alvorlige hendelsens art og alvorlighetsgrad. Det skal framgå av rapporten at sikkerhetsundersøkelsens eneste formål er å forebygge framtidige ulykker og hendelser uten at skyld eller ansvar fordeles. Rapporten skal om nødvendig inneholde sikkerhetstilrådinger.
2. Rapporten skal ivareta anonymiteten til alle privatpersoner involvert i ulykken eller den alvorlige hendelsen.
3. Dersom sikkerhetsundersøkelser gir opphav til rapporter før undersøkelsen er fullført, kan myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser, før rapportene offentliggjøres, anmode berørte myndigheter, herunder EASA, og gjennom dem den berørte innehaver av sertifikatet for typekonstruksjon, produsent og operatør, om å framsette merknader. De skal være bundet av gjeldende regler om taushetsplikt med hensyn til innholdet i samrådet.
4. Før sluttrapporten offentliggjøres, skal myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser anmode berørte myndigheter, herunder EASA, og gjennom dem den berørte innehaver av sertifikatet for typekonstruksjon, produsent og operatør, om å framsette merknader, og disse skal være bundet av gjeldende regler om taushetsplikt med hensyn til innholdet i samrådet. Når myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser anmoder om slike merknader, skal den følge internasjonale standarder og anbefalt praksis.
5. Opplysningene omfattet av artikkel 14 skal medtas i rapporter bare dersom de er relevante for analysen av ulykken eller den alvorlige hendelsen. De opplysninger eller deler av opplysninger som ikke er relevante for analysen, skal ikke frigis.
6. Myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal offentliggjøre sluttrapporten så snart som mulig og om mulig innen tolv måneder etter den dato da ulykken eller den alvorlige hendelsen fant sted.
7. Dersom sluttrapporten ikke kan offentliggjøres innen tolv måneder, skal myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser sende ut en foreløpig erklæring minst på hver årsdag for ulykken eller den alvorlige hendelsen med nærmere opplysninger om framdriften i undersøkelsen og eventuelle sikkerhetsspørsmål som er kommet opp.
8. Myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal snarest mulig sende et eksemplar av sluttrapporten og sikkerhetstilrådingene til

a. myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser og sivile luftfartsmyndigheter i de berørte stater, og til ICAO, i samsvar med internasjonale standarder og anbefalt praksis,
b. mottakerne av sikkerhetstilrådingene i rapporten,

c. Kommisjonen og EASA, med mindre rapporten er offentlig, elektronisk tilgjengelig, og da skal myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser underrette dem om dette.

Art 17. Sikkerhetstilrådinger

1. Myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal på ethvert stadium i sikkerhetsundersøkelsen og etter hensiktsmessig samråd med berørte parter sende et datert følgebrev til berørte myndigheter, herunder berørte myndigheter i andre medlemsstater og tredjestater, med anbefaling om eventuelle forebyggende tiltak som den mener det er nødvendig å iverksette umiddelbart for å bedre flysikkerheten.
2. En myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser kan også utstede sikkerhetstilrådinger på grunnlag av studier eller analyser av en rekke undersøkelser eller annet arbeid gjennomført i samsvar med artikkel 4 nr. 4.
3. En sikkerhetstilråding skal ikke i noe tilfelle innebære en formodning om skyld eller ansvar for en ulykke, alvorlig hendelse eller hendelse.

Art 18. Oppfølging av sikkerhetstilrådinger og databasen over sikkerhetstilrådinger

1. Mottakeren av en sikkerhetstilråding skal bekrefte mottak av følgebrevet og innen 90 dager etter at brevet ble mottatt, underrette myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelser som utstedte tilrådingen, om hvilke tiltak som er iverksatt eller som vurderes, og eventuelt om hvor lang tid som trengs for å fullføre dem, og dersom ingen tiltak iverksettes, årsakene til dette.
2. Innen 60 dager etter at svaret er mottatt, skal myndigheten med ansvar for sikkerhetsundersøkelsen underrette mottakeren om hvorvidt den anser at svaret er tilfredsstillende eller ikke, og gi en begrunnelse dersom den er uenig i en beslutning om å ikke iverksette tiltak.
3. Hver myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal innføre framgangsmåter for å registrere svarene på de sikkerhetstilrådinger den har utstedt.
4. Alle organer som mottar sikkerhetstilrådinger, herunder myndighetene med ansvar for sikkerheten i sivil luftfart på medlemsstats- og unionsplan, skal innføre framgangsmåter for å overvåke utviklingen i tiltak som iverksettes på grunnlag av mottatte sikkerhetstilrådinger.
5. Myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal registrere i det sentrale datalageret opprettet ved kommisjonsforordning (EF) nr. 1321/2007 av 12. november 2007 om fastsettelse av gjennomføringsregler for registrering

i et sentralt datalager av hendelser innen sivil luftfart som utveksles i samsvar med direktiv 2003/42/EF,[1] alle sikkerhetstilrådinger som er utstedt i samsvar med artikkel 17 nr. 1 og 2, samt svarene på disse. Myndighetene med ansvar for sikkerhetsundersøkelser skal på samme måte registrere i det sentrale datalageret alle sikkerhetstilrådinger som de mottar fra tredjestater.
1 EUT L 294 av 13.11.2007, s. 3.

Art 19. Rapportering av hendelser

1. EASA og vedkommende myndigheter i medlemsstatene skal samarbeide og delta regelmessig i utvekslingen og analysen av opplysninger omfattet av direktiv 2003/42/EF. Dette skal omfatte direktekoplet tilgang til opplysninger registrert i det sentrale datalageret opprettet ved forordning (EF) nr. 1321/2007, herunder opplysninger som direkte identifiserer luftfartøyer som er gjenstand for en hendelsesrapport, som serie- og registreringsnummer, der dette finnes. Slik tilgang skal ikke omfatte opplysninger som identifiserer operatøren som er gjenstand for hendelsesrapporten.
2. EASA og myndighetene i medlemsstatene som er nevnt i nr. 1, skal sikre fortrolig behandling av slike opplysninger i samsvar med gjeldende lovgivning, og skal begrense bruken av dem til det som er strengt nødvendig for å oppfylle sine sikkerhetsforpliktelser. I så henseende skal disse opplysningene brukes bare for å analysere sikkerhetstendenser som kan danne grunnlag for anonyme sikkerhetstilrådinger eller luftdyktighetspåbud uten å fordele skyld eller ansvar.

Art 20. Opplysninger om personer og farlig gods om bord

1. Luftfartsselskaper i Unionen som gjennomfører flyginger som ankommer eller avgår fra, og luftfartsselskaper fra tredjestater som gjennomfører flyginger som avgår fra, en lufthavn som ligger på territoriet til de medlemsstater som traktaten får anvendelse på, skal innføre framgangsmåter som gjør det mulig å

a. snarest mulig og senest to timer etter mottak av en melding om at et luftfartøy har vært ute for en ulykke, framlegge en validert liste, på grunnlag av beste tilgjengelige opplysninger, over alle personer om bord, og
b. umiddelbart etter mottak av en melding om at et luftfartøy har vært ute for en ulykke, framlegge en liste over farlig gods om bord.

2. Listene nevnt i nr. 1 skal gjøres tilgjengelig for den ansvarlige myndighet med

ansvar for sikkerhetsundersøkelser, myndigheten som er utpekt av hver medlemsstat til å holde kontakt med de pårørende til personene om bord, og om nødvendig for medisinske enheter som kan trenge opplysningene for å behandle ofrene.
3. For at passasjerenes pårørende raskt skal kunne få opplysninger om at deres pårørende var om bord på et luftfartøy som er innblandet i en ulykke, skal luftfartsselskapene gi de reisende mulighet til å oppgi navn og kontaktopplysninger på en person som skal kontaktes i tilfelle av en ulykke. Disse opplysningene kan brukes av luftfartsselskapene bare dersom en ulykke inntreffer, og de skal ikke utleveres til tredjemann eller brukes for kommersielle formål.
4. Navnet på en person om bord skal ikke offentliggjøres før personens pårørende er underrettet av relevante myndigheter. Listen nevnt i nr. 1 bokstav a) skal holdes fortrolig i samsvar med EU-rettsakter og nasjonal lovgivning, og navnet på hver enkelt person på listen skal, om annet ikke er fastsatt i lovgivningen, bare offentliggjøres dersom de pårørende til den enkelte person om bord ikke har motsatt seg dette.

Art 21. Bistand til ofre for flyulykker og deres pårørende

1. For å sikre mer omfattende og harmoniserte tiltak ved ulykker på EU- plan, skal hver medlemsstat utarbeide en beredskapsplan for ulykker innen sivil luftfart på nasjonalt plan. Denne beredskapsplanen skal også omfatte bistand til ofrene for ulykker innen sivil luftfart og deres pårørende.
2. Medlemsstatene skal sikre at alle luftfartsselskaper etablert på deres territorium har en plan for bistand til ofrene for ulykker innen sivil luftfart og deres pårørende. Disse planene skal særlig ta hensyn til psykologisk støtte til ofre for ulykker innen sivil luftfart og deres pårørende og sette luftfartsselskapene i stand til å håndtere en større ulykke. Medlemsstatene skal revidere bistandsplanene til luftfartsselskaper etablert på deres territorium. Medlemsstatene skal også oppmuntre luftfartsselskaper fra tredjestater som utøver virksomhet i Unionen, til å vedta en plan for bistand til ofre for ulykker innen sivil luftfart og deres pårørende.
3. Når en ulykke inntreffer, skal den medlemsstat som har ansvar for undersøkelsen, den medlemsstat der luftfartsselskapet hvis luftfartøy var innblandet i ulykken, er etablert, eller den medlemsstat som hadde et stort antall borgere om bord i luftfartøyet som var innblandet i ulykken, sørge for at det utnevnes en person som kontakt- og informasjonspunkt for ofrene og deres pårørende.
4. En medlemsstat eller tredjestat hvis borgere har omkommet eller blitt alvorlig skadet i en ulykke som har funnet sted på territoriet til de medlemsstater der

traktaten får anvendelse, og som derfor har en særlig interesse i ulykken, skal ha rett til å utpeke en sakkyndig som skal ha rett til å

a. besøke ulykkesstedet,
b. få tilgang til relevante faktaopplysninger som den ansvarlige myndighet med ansvar for sikkerhetsundersøkelsen har godkjent for offentliggjøring, samt til opplysninger om framdriften i undersøkelsen,
c. få et eksemplar av sluttrapporten.

5. En sakkyndig utpekt i samsvar med nr. 4 kan bistå, med forbehold for gjeldende lovgivning, i identifiseringen av ofrene og delta på møter med overlevende fra sin stat.
6. I samsvar med artikkel 2 nr. 1 i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 785/2004 av 21. april 2004 om forsikringskrav for luftfartsselskaper og luftfartøyoperatører[1] skal også tredjestaters luftfartsselskaper oppfylle forsikringsplikten fastsatt i nevnte forordning.
1 EUT L 138 av 30.4.2004, s. 1.

Art 22. Tilgang til dokumenter og vern av personopplysninger

1. Denne forordning får anvendelse uten at det berører europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1049/2001 av 30. mai 2001 om offentlig tilgang til Europaparlamentets, Rådets og Kommisjonens dokumenter.[1]
2. Denne forordning får anvendelse i samsvar med europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF av 24. oktober 1995 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger[2] og europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 45/2001 av 18. desember 2000 om personvern i forbindelse med behandling av personopplysninger i Fellesskapets institusjoner og organer og om fri utveksling av slike opplysninger.[3]
1 EFT L 145 av 31.5.2001, s. 43.
2 EFT L 281 av 23.11.1995, s. 31.
3 EFT L 8 av 12.1.2001, s. 1.

Art 23. Sanksjoner

Medlemsstatene skal fastsette regler for sanksjoner mot overtredelser av denne forordning. De fastsatte sanksjonene skal være virkningsfulle, stå i

forhold til overtredelsen og virke avskrekkende.

Art 24. Endring av forordningen

Denne forordning skal gjennomgås innen 3. desember 2014. Dersom Kommisjonen anser at denne forordning bør endres, skal den anmode nettet om å avgi en foreløpig uttalelse, som også skal sendes til Europaparlamentet, Rådet, medlemsstatene og EASA.

Art 25. Oppheving

Direktiv 94/56/EF oppheves.

Art 26. Ikrafttredelse

Denne forordning trer i kraft den 20. dag etter at den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende.*

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Utferdiget i Strasbourg, 20. oktober 2010.

For Europaparlamentet	*For Rådet*
J. BUZEK	O. CHASTEL
President	*President*

Vedlegg. Liste over eksempler på alvorlige hendelser

Hendelsene angitt på listen, er typiske eksempler på hendelser som med stor sannsynlighet er alvorlige hendelser. Listen er ikke uttømmende og er bare ment som veiledning med hensyn til definisjonen av «alvorlig hendelse»:

- En nestenkollisjon som krever en unnvikelsesmanøver for å unngå kollisjon eller en farlig situasjon, eller der en unnvikelsesmanøver ville vært hensiktsmessig.
- Kontrollert flyging der kollisjon med terrenget bare med nød og neppe unngås.
- Avbrutt avgang på en stengt eller opptatt rullebane, på en taksebane, med unntak av tillatte helikopteroperasjoner, eller fra en rullebane

som ikke er tildelt.
- Avgang fra en stengt eller opptatt rullebane, fra en taksebane, med unntak av tillatte helikopteroperasjoner, eller fra en rullebane som ikke er tildelt.
- Landing eller landingsforsøk på en stengt eller opptatt rullebane, på en taksebane, med unntak av tillatte helikopteroperasjoner, eller fra en rullebane som ikke er tildelt.
- Alvorlig avvik fra forventet ytelse ved avgang eller innledende stigning.
- Brann og røyk i passasjerkabin eller lasterom eller motorbrann, også om brannen er slokket ved hjelp av slokkemidler.
- Hendelser der det er nødvendig for flygebesetningen å benytte nødoksygen.
- Strukturell feil på luftfartøyet eller skade på motor, herunder skade på turbinmotor som innebærer at deler løsner fra motoren, som ikke er klassifisert som en ulykke.
- Flere forskjellige funksjonsfeil i ett eller flere av luftfartøyets systemer som sterkt påvirker driften av luftfartøyet.
- Svikt hos et flygebesetningsmedlem under flyging.
- En drivstoffmengde som krever at flygeren må melde en nødsituasjon.
- Inntrenging på rullebanen klassifisert med alvorlighetsgrad A i *Manual on the Prevention of Runway Incursions* (ICAO Doc 9870), som inneholder opplysninger om klassifisering av alvorlighetsgrad.
- Hendelser ved avgang eller landing. Hendelser som f.eks. landing før rullebanen eller utforkjøring over enden eller siden av rullebanen.
- Systemsvikt, værfenomener, flyging utenfor tillatt flyoperativt begrensningsområde eller hendelser som kunne ha gjort det vanskelig å beholde kontrollen over luftfartøyet.
- Svikt i flere enn ett system i et redundanssystem som er obligatorisk for styring og navigering av luftfartøyer.

Lov om sikring mot naturskader

§ 1. (Opphevet)

Endret ved lov 19 des 2008 nr. 121 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1481, opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084).)

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1058).

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1058).

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1058).

§ 5. (Opphevet)

Endret ved lov 17 des 2004 nr. 98 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1717, opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084)).

§ 6. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1058).

§ 7. (Opphevet)

Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 des 2004 nr. 98 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1717), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084).

§ 8. (Opphevet)

Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 des 2004 nr. 98 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1717), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084).

§ 9. (Opphevet)

Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084).

§ 10. (Opphevet)

Endret ved lov 17 des 2004 nr. 98 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1717), opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084).

§ 11. (Opphevet)

Endret ved lover 27 mai 1994 nr. 12, 17 des 2004 nr. 98 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1717), opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084).

§ 12. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1058).

§ 13. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1058).

§ 14. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1058).

§ 15. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1058).

§ 16. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1058).

§ 17. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1058).

§ 18. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1058).

§ 19. (Opphevet)

Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46, opphevet ved lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084).

§ 20.

Kommunen plikter å treffe forholdsregler mot naturskader slik som bestemt i plan- og bygningsloven § 11-8 tredje ledd bokstav a og § 28-1, samt ved nødvendige sikringstiltak. Med naturskade menes naturskade slik det fremgår av naturskadeerstatningsloven § 4 første ledd.

Kongen kan ved forskrift eller i det enkelte tilfelle fastsette at staten skal hjelpe til med visse slag sikringstiltak.
Endret ved lov 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 896) som endret ved lov 8 mai 2009 nr. 27, lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084).

§ 21.

Kommunen kan kreve avstått fast eiendom eller rett over fast eiendom, derunder rett til å forby hogst eller annen særlig utnyttelse, når det er nødvendig for å gjennomføre tiltak til sikring mot naturskade utenfor de tilfelle som er omhandlet i lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom § 2 nr. 53.

Kongen kan gi nærmere forskrift om planlegging og gjennomføring av sikringstiltak og om vedlikehold av sikringstiltak.
Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 22.

Kommunen kan bestemme at det skal nedlegges bygge- og deleforbud for eiendommer eller deler av eiendommer som ligger i område der det kan oppstå fare for naturskade. Vedtaket skal angi hvilke eiendommer dette gjelder og hva slags skade det er grunn til å regne med. Området skal kartfestes så langt det inngår i det økonomiske kartverket.

Bygge- og deleforbudet kan tinglyses.

Når faren for naturskade ikke lenger er tilstede, kan vedtak om bygge- og deleforbud kreves opphevet og tinglysingen slettet.

§ 23.

Når en eier eller fester på grunn av faren for naturskade bør flytte et byggverk eller oppføre et ødelagt byggverk på et nytt sted, kan kommunen gi tillatelse til ekspropriasjon av byggetomt til eie eller bruk.

§ 24.

Kommunen kan kreve utgifter til sikringstiltak mot naturskader refundert etter reglene i denne paragraf. Det samme gjelder den som har utført slike tiltak etter

godkjennelse av kommunen og som er eier eller fester av eiendom som er truet av naturskade.

Utgiftene skal betales av dem som eier eller fester eiendom innenfor det område sikringstiltaket har virkning for. De utgifter som kan kreves refundert, er begrenset til den samlede verdiøkning tiltaket har medført for grunn og bygninger.

Refusjonsplikten for den enkelte refusjonspliktige eiendom er begrenset til den verdiøkning tiltaket har medført for eiendommen.

Ved beregning av verdiøkningen skal det tas hensyn til om tiltaket har medført økte muligheter til utbygging, jorddyrking og skogreisning m.v.

Kommunen fastsetter refusjonsbeløpet for hver enkelt eiendom på grunnlag av regnskap med nødvendige legitimasjoner for tiltaket.

Den som eier eller fester eiendommen når refusjonsbeløpet er endelig fastsatt, plikter å betale beløpet fem uker deretter. Endelig fastsatt refusjonskrav har panterett i eiendommen. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

For øvrig gis plan- og bygningslovens kapittel 18 unntatt § 18-10 andre ledd tilsvarende anvendelse.

Endret ved lov 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 896) som endret ved lov 8 mai 2009 nr. 27, lov 15 aug 2014 nr. 59 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084).

§ 25.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

1 Fra 1 jan 1995 iflg. res. 25 mars 1994 nr. 232.

§ 26.

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om gjennomføring av Konvensjonen om forbod mot utvikling, produksjon, lagring og bruk av kjemiske våpen samt øydelegging av dei

§ 1.

Det er forbode å utvikle, produsere, skaffe, lagre, overføre m.m. kjemiske våpen

i strid med Konvensjonen om forbod mot utvikling, produksjon, lagring og bruk av kjemiske våpen samt øydelegging av dei av 13. januar 1993.

Kongen får fullmakt til å gje nærmare reglar for å oppfylle Noregs plikter etter konvensjonen, medrekna føresegner om øydelegging av kjemiske våpen og produksjonsmiddel m.m.

§ 2.

Dei personane som etter Konvensjonen om forbod mot utvikling, produksjon, lagring og bruk av kjemiske våpen samt øydelegging av dei skal ha immunitet og privilegium, får utan hinder av norsk lov immunitet og privilegium i samsvar med føresegnene i denne konvensjonen.

Kongen kan gje nærmare reglar for korleis føresegnene om immunitet og privilegium skal gjennomførast.

§ 3.

Det kan setjast i verk inspeksjonar av område, installasjonar og andre innreiingar som staten ikkje sjølv eig eller har råderett over, i samsvar med føresegnene i Konvensjonen om forbod mot utvikling, produksjon, lagring og bruk av kjemiske våpen samt øydelegging av dei.

Kongen eller den han gjev fullmakt til det, kan leggje på grunneigaren eller andre rettshavarar slike plikter som trengst for at ein inspeksjon skal kunne gjennomførast.

§ 4.

Denne lova gjeld også for Svalbard, Jan Mayen og dei norske bilanda.

§ 5.

Den som bryt denne lova eller føresegner som er gjevne med heimel i lova, vert straffa med bot eller fengsel i opptil fem år dersom handlinga ikkje vert ramma av strengare strafføresegner som til dømes straffelova §§ 107 og 142. Aktlause handlingar vert straffa med bøter eller fengsel i opptil to år.
Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6.

Lova trer i kraft på det tidspunktet som Konvensjonen om forbod mot utvikling, produksjon, lagring og bruk av kjemiske våpen samt øydelegging av dei[1] trer i kraft.
1 Fra 29 april 1997.

Lov om Enhetsregisteret

Kapittel 1. Innledende bestemmelser.

§ 1. Formål.

Denne lov skal fremme effektiv utnyttelse og samordning av offentlige opplysninger om juridiske personer, enkeltpersonforetak og andre registreringsenheter gjennom regler for oppretting, organisering og drift av et landsdekkende enhetsregister.

Enhetsregisteret skal entydig identifisere registreringsenhetene ved tildeling og registrering av organisasjonsnummer. Alle tilknyttede registre skal bidra til å redusere oppgaveplikten for næringslivet ved å benytte organisasjonsnummer og opplysninger fra Enhetsregisteret. Offentlige organer og registre som ikke er tilknyttede registre, plikter, der det er praktisk mulig, å benytte opplysninger fra Enhetsregisteret.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148).

§ 2. Definisjoner.

I denne lov forstås med:

a. Registreringsenhet: Juridiske personer, enkeltpersonforetak og andre enheter som registreres i Enhetsregisteret etter reglene i § 4.
b. Tilknyttet register:
    1. Arbeidsgiverdelen av Arbeidsgiver/arbeidstakerregisteret (folketrygdloven § 25-1).
    2. Foretaksregisteret (lov av 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak).
    3. Stiftelsesregisteret (stiftelsesloven § 8).

4. Merverdiavgiftsregisteret (merverdiavgiftsloven kapittel 14).
5. Statistisk sentralbyrås Virksomhets- og foretaksregister (statistikkloven § 10).
6. Skattedirektoratets register over upersonlige skattytere, jf. skattebetalingsloven § 4-1 første ledd bokstav a.
7. Konkursregisteret (lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs § 144).

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 19 (ikr. 1 mai 1997), 27 mars 1998 nr. 16 (med virkning fra 1 jan 1998, se dens II), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 15 juni 2001 nr. 59 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 19 nov 2004 nr. 1489), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137), 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 10 des 2010 nr. 63, 19 juni 2015 nr. 77 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 675), 21 juni 2019 nr. 32 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2698).

§ 3. Organisasjon.

Staten har ansvar for oppretting, organisering og drift av Enhetsregisteret. Enhetsregisteret ledes av en registerfører som utpekes av Kongen.

Departementet gir nærmere regler om registerets organisasjon, lokalisering og administrasjon og om føringen av registeret.

Krav i eller i medhold av loven her om underskrift eller om at klage, underretning eller liknende skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon.

Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878).

Kapittel 2. Registreringsenheter og hvilke opplysninger som skal registreres.

§ 4. Registreringsenheter.

Følgende enheter skal registreres i Enhetsregisteret hvis de registreres i tilknyttet register:

a. Staten, fylkeskommuner og kommuner.
b. Selskaper, samvirkeforetak, foreninger, stiftelser, verdipapirfond, bo og andre juridiske personer. Dødsbo og felleseiebo som identifiseres ved fødselsnummer, og indre selskaper, er likevel ikke registreringspliktige.

c. Enkeltpersonforetak.
d. Tingsrettslige sameier som opptrer som sådanne utad.
e. Utenlandske foretak.

Registreringsplikt i Enhetsregisteret gjelder også for enkeltpersoner som ikke er innehaver av enkeltpersonforetak, men som registreres i tilknyttet register.

Krav om registrering i Enhetsregisteret kan også følge av særskilt bestemmelse gitt i eller i medhold av lov.

Overenheter (konsern m.v.) og underenheter (bedrifter m.v.) tildeles organisasjonsnummer og registreres i Enhetsregisteret etter nærmere regler gitt av departementet.

Departementet kan i forskrift bestemme at også andre enheter kan registreres i Enhetsregisteret.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 19 juni 2015 nr. 77 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 675), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 5. Organisasjonsnummer.

Ved første gangs registrering i Enhetsregisteret skal registreringsenheten tildeles eget organisasjonsnummer.

For å kunne tildele organisasjonsnummer må følgende opplysninger meldes:

a. Enhetens foretaksnavn eller navn.
b. Enhetens adresse.
c. Organisasjonsform.
d. Formål (art/bransje).
e. Stiftelsestidspunktet.
f. Daglig leder, forretningsfører, innehaver eller tilsvarende kontaktperson; dersom dette er en juridisk person, må det i tillegg oppgis en fysisk person som kontaktperson.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148).

§ 6. Øvrige opplysninger som skal meldes til Enhetsregisteret.

I tillegg til de opplysninger som skal registreres i h.t. § 5, skal følgende

opplysninger meldes om de finnes:

a. Deltakere med ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser.
b. Styremedlemmer.
c. For stiftelser som ikke er registrert i Foretaksregisteret, om stiftelsen er underlagt krav til kjønnssammensetning i styret etter stiftelsesloven §§ 27 a og 27 b. Registeret skal i så fall også inneholde opplysninger om alle styremedlemmenes og alle varamedlemmenes kjønn, og opplysninger om medlemmet er valgt av og blant de ansatte.
d. Revisor.
e. Regnskapsfører.
f. Signatur.
g. Prokura.
h. Norsk representant for utenlandsk enhet.
i. Enhetens ansvarskapital.
j. Antall ansatte.
k. Om enheten inngår i et konsern eller for øvrig tilhører en gruppe foretak under felles ledelse eller eierskap. Det skal i så fall også gis opplysninger om eierforholdet.
l. Om enheten har filialer eller annet fast drifts- eller forretningssted utenom det forretningsstedet som er nevnt i § 5 bokstav b. Det skal i så fall også gis opplysninger om disse.

I tillegg til opplysninger nevnt i §§ 5 og 6 første ledd som meldes til Enhetsregisteret av enheten selv eller av tilknyttet register, skal det registreres opplysninger om enhetens status, næringskode og institusjonell sektorkode. Opplysninger om telefonnummer, telefaxnummer og andre elektroniske adresser samt opplysninger av administrativ karakter kan også registreres. Endret ved lover 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 19 juni 2015 nr. 77 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 675), 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 7. Opplysninger om tillitsvalgte m.v.

For personer som nevnt i § 5 annet ledd bokstav f og § 6 første ledd bokstavene a, b, c, d, e, f, g og h, skal registeret inneholde opplysninger om navn, bostedsadresse og fødselsnummer eller D-nummer (for utenlandske statsborgere uten norsk fødselsnummer). Er det en juridisk person som skal registreres etter de nevnte bestemmelsene, skal registeret inneholde opplysninger om foretaksnavn/navn, organisasjonsnummer og adresse. Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 8. Dokumentasjon av opplysningene

Det kreves skriftlig erklæring fra styret, signaturberettiget, daglig leder, forretningsfører, innehaver eller tilsvarende kontaktperson om at de opplysninger som meldes, er riktige.

Registerfører kan kreve fremlagt den dokumentasjon han finner nødvendig for å vurdere om det som meldes, er riktig. Ved førstegangsregistrering av enheter som ikke er enkeltpersoner eller enkeltpersonforetak, skal det fremlegges stiftelsesdokument dersom det finnes, og ellers annen dokumentasjon for at enheten eksisterer. Ved første gangs registrering av slike enheter skal det i tillegg vedlegges vedtekter dersom slike finnes.

Registerfører kan bestemme at andre ledd ikke skal gjelde for enheter hjemmehørende i utlandet som ved registrering i Enhetsregisteret fremlegger bekreftelse fra offentlig registreringsmyndighet i hjemlandet som viser at enheten er stiftet eller opprettet i henhold til hjemlandets lover. I den grad bekreftelsen inneholder opplysninger som nevnt i § 6, kan registerfører bestemme at den legges til grunn som dokumentasjon for også registrering av disse opplysningene.

Hvis enheten ikke skal registreres i Foretaksregisteret, må dessuten følgende dokumentasjon vedlegges meldingen dersom slike opplysninger meldes:

a. protokoll som viser valg av styre
b. erklæring fra revisor om at denne påtar seg oppdraget
c. erklæring fra regnskapsfører om at denne påtar seg oppdraget
d. protokoll fra kompetent organ eller vedtekter som viser tildeling av signatur
e. protokoll eller erklæring som viser tildeling av prokura.

Erklæring fra revisor og regnskapsfører kan fremgå av meldingsblanketten.

Kravet til vedlegg gjelder både ved førstegangsregistrering og ved senere endringer, i den grad det meldes opplysninger som betinger vedlagt dokumentasjon.

Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra signeringskravene i første ledd for elektroniske meldinger.

Endret ved lover 27 mars 1998 nr. 16 (med virkning fra 1 jan 1998), 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878), 21 jan 2011 nr. 4 (ikr. 1 feb 2011 iflg. res. 21 jan 2011 nr. 84), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

Kapittel 3. Forholdet til tilknyttet register.

§ 9. Plikt til å bruke organisasjonsnummer.

En registreringsenhet kan ikke registreres endelig i et tilknyttet register før enheten er registrert i Enhetsregisteret og tildelt organisasjonsnummer.

Ved registrering av registreringsenhet i tilknyttet register skal enhetens organisasjonsnummer i Enhetsregisteret registreres.

§ 10. Foreløpig registrering.

Departementet kan fastsette i forskrift at registerfører for tilknyttet register kan foreta foreløpig registrering i eget register og benytte foreløpig tildelt organisasjonsnummer.

§ 11. Plikt til å bruke opplysninger registrert i Enhetsregisteret.

Registerfører for tilknyttet register har rett og plikt til å bruke de opplysninger som er registrert i Enhetsregisteret under utførelsen av sitt arbeid. De har også plikt til å holde eget register à jour i forhold til slike opplysninger registrert i Enhetsregisteret.

Kapittel 4. Meldingene til Enhetsregisteret.

§ 12. Frist for melding og registrering

En registreringsenhet skal meldes og registreres i Enhetsregisteret senest samtidig med at enheten registreres i tilknyttet register.

Registreringsenhet som ikke registreres i tilknyttet register har rett til å bli registrert i Enhetsregisteret. Førstegangsmelding om registrering av utenlandsk foretak skal behandles av Enhetsregisteret innen ti virkedager etter at meldingen kom inn til registeret. Dersom fristen i annet punktum ikke kan overholdes, skal Enhetsregisteret straks underrette innsenderen om forsinkelsen og årsaken til denne.

Departementet kan i forskrift gi regler om elektronisk innsending av meldinger til Enhetsregisteret, herunder regler som pålegger at meldinger skal sendes inn elektronisk.

Departementet kan i forskrift gi regler om bruk av elektroniske identifikasjonsmidler i forbindelse med elektronisk signering av meldinger til

Enhetsregisteret. Departementet kan i forskrift gi regler om bruk av elektroniske identifikasjonsmidler fra andre EØS-stater ved melding til Enhetsregisteret og om offentliggjøring av hvilke identifikasjonsmidler som kan benyttes.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 24 nov 2023 nr. 1896).

§ 13. Oppfyllelse av meldingsplikten ved førstegangsmelding.

Førstegangsregistrering i Enhetsregisteret skjer ved at enheten melder opplysninger som nevnt i §§ 5 og 6 direkte til Enhetsregisteret eller til tilknyttet register som enheten er registreringspliktig til. Sendes meldingen til tilknyttet register, skal dette straks formidle opplysninger som nevnt i § 5 annet ledd videre til Enhetsregisteret for identifikasjon og tildeling av organisasjonsnummer.

Opplysninger som nevnt i § 6 som meldes til tilknyttet register skal sendes videre til Enhetsregisteret straks de er kontrollert og funnet i orden. Har annet tilknyttet register kontrollmyndigheten for disse opplysningene, skal Enhetsregisteret sende opplysningene videre til dette registeret.

§ 14. Hvem meldeplikten påligger.

Plikten til å gi melding til Enhetsregisteret med opplysninger som nevnt i § 5 annet ledd påligger:

a. For enkeltpersonforetak, innehaveren.
b. For alle andre registreringsenheter, hvert enkelt styremedlem, daglig leder, forretningsfører eller tilsvarende kontaktperson.

Plikten til å gi melding til Enhetsregisteret med opplysninger som nevnt i § 6 påligger det tilknyttede register som kontrollerer opplysningene, jfr. § 13 annet ledd, eller enheten selv ved de personer som er nevnt i første ledd bokstav a og b, dersom opplysningene ikke kontrolleres av tilknyttet register.

Opplysninger som nevnt i § 6 meldes til det respektive tilknyttede register eller direkte til Enhetsregisteret etter de bestemmelser som gjelder for det tilknyttede registeret.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 21 jan 2011 nr. 4 (ikr. 1 feb 2011 iflg. res. 21 jan 2011 nr. 84).

§ 15. Endringsmeldinger.

Den enkelte registreringsenhet skal uten ugrunnet opphold rapportere endringer i opplysninger som nevnt i §§ 5 annet ledd og 6 direkte til Enhetsregisteret eller til tilknyttet register hvor opplysningen er registrert. Mottar Enhetsregisteret endringsmelding som tilknyttet register har kontrollansvaret for, skal meldingen formidles dit. Meldingen skal inneholde de opplysninger og den dokumentasjon som kreves etter de bestemmelser som gjelder for det tilknyttede registeret som har kontrollansvaret for opplysningene.

Hvis et tilknyttet register foretar registrering av opplysninger som nevnt i §§ 5 annet ledd eller 6 eller endrer det som er registrert om slike forhold i vedkommende tilknyttede register, uten at dette har grunnlag i opplysninger registrert i Enhetsregisteret, skal melding om registreringen straks gis Enhetsregisteret.

§ 15a. Endringsmeldinger fra andre

I andre enheter enn enkeltpersonforetak og registrerte enkeltpersoner kan en rolleinnehaver som har trådt ut av registreringsenheten, selv gi melding om dette.

Den som har ervervet dom om forhold som er eller skulle ha vært meldt til Enhetsregisteret, kan forlange opplysningene endret i samsvar med domsresultatet.

Domstolene og andre offentlige organer gir Enhetsregisteret melding om forhold vedrørende registrerte enheter når det i særlovgivningen er gitt bestemmelser om dette.

På bakgrunn av dom, kjennelse eller annen rettslig beslutning kan domstolene begjære opplysninger om innførte enheter inntatt i registeret. Tilføyd ved lov 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148).

§ 16. Pålegg om melding.

Dersom en registreringspliktig enhet ikke er registrert eller opplysningsplikten for øvrig er forsømt, kan registerføreren pålegge enheten å gi opplysninger direkte til Enhetsregisteret innen en bestemt fastsatt frist.

For å sikre best mulig kvalitet på opplysningene i registeret kan registerføreren også gjennomføre kontroller etter nærmere regler gitt av departementet.

Om pålegg etter første og annet ledd ikke etterkommes, kan

registreringsenheten eller den meldingspliktige ilegges løpende tvangsmulkt etter nærmere regler gitt av departementet.

§ 16a. Gebyr for registrering

For førstegangsregistrering i Enhetsregisteret skal det betales gebyr. Det kan også kreves gebyr for andre meldinger som skal registreres. Gebyr etter første og annet punktum skal dekke kostnadene ved registrering av meldinger og en forholdsmessig andel av drifts- og vedlikeholdskostnadene til Enhetsregisteret. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gebyrenes størrelse og innkrevingsform.

Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra første ledd første og annet punktum.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 24 nov 2023 nr. 1896).

Kapittel 5. Registrering og kontroll av meldinger.

§ 17. Innføring i Enhetsregisteret.

Registerføreren skal prøve om innsendte opplysninger og dokumentasjon er i samsvar med reglene i denne lov eller forskrifter gitt i medhold av loven. Ved kontroll av om enheten er en registreringsenhet etter § 4, samt om en innmeldt rolleinnehaver kan registreres i registeret, kan registerføreren også prøve om opplysningene er i samsvar med andre lover og forskrifter. Straks opplysningene er funnet i orden skal de innføres i registeret.

Opplysninger som tilknyttet register har kontrollert og meldt til Enhetsregisteret etter bestemmelsen i § 13 annet ledd første punktum, kan føres inn i registeret uten ytterligere kontroll.

Endret ved lov 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148).

§ 18. Underretning til registreringsenheten.

Registreringsenheten skal ha underretning om hvilke opplysninger som blir registrert i Enhetsregisteret ved førstegangsregistrering og hvilke endringer som senere blir gjort, etter nærmere regler gitt av departementet.

§ 19. Registreringsnekting.

Finner registerføreren at vilkårene for registrering av en enhet i Enhetsregisteret ikke foreligger, eller er opplysningene så utydelige eller uklare at det ikke er mulig å fastslå hvordan de skal forstås, skal registrering nektes.

Registreringsenheten skal ha skriftlig underretning med opplysning om grunnen til at registrering er nektet. Det skal også opplyses om klageadgang, klagefrist og fremgangsmåten ved en eventuell klage.

Kapittel 6. Utveksling og avgivelse av opplysninger.

§ 20. Opplysninger fra annet register.

Enhetsregisteret kan innhente og registrere opplysninger som nevnt i §§ 5 annet ledd og 6 fra tilknyttet register.

Opplysninger som er registrert i andre registre enn de tilknyttede registrene, kan innhentes og registreres i Enhetsregisteret når registerfører mener det ikke er betenkelig.

Endret ved lov 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148).

§ 21. Opplysninger til annet register.

Opplysninger som registreres i Enhetsregisteret skal straks meddeles tilknyttet register som har behov for opplysningene. Departementet gir nærmere regler om hvordan opplysningene skal formidles.

§ 22. Innsyn – utlevering av opplysninger.

Enhver har rett til å få tilgang til opplysninger og dokumenter registrert i Enhetsregisteret. Dette gjelder ikke fødselsnummer og d-nummer.

Tilknyttet register, offentlige myndigheter og virksomheter, private virksomheter som utfører lovpålagte oppgaver eller oppgaver på vegne av det offentlige, kredittopplysningsvirksomhet og finansforetak, kan likevel få utlevert fødselsnummer og d-nummer fra Enhetsregisteret til bruk i sin virksomhet.

Papirkopier skal bekreftes å være «rett kopi», med mindre rekvirenten gir avkall på bekreftelsen. Utsendelse av elektroniske dokumenter skal skje ved hjelp av en metode for å autentisere avsender og for å sikre dokumentet mot endring, dersom rekvirenten ber om det.

Sammenstilling av opplysninger om person kan bare gis når det gjelder personens registrerte tilknytning til næringsvirksomhet.

Departementet gir regler om hvordan opplysningene skal gjøres tilgjengelige, og kan bestemme at det skal betales gebyr for tjenestene.

Endret ved lover 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 20 des 2019 nr. 109 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 872), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

§ 22a. Utveksling og tilgjengeliggjøring av opplysninger gjennom registersammenkoblingssystemet (BRIS)

Enhetsregisteret kan utveksle opplysninger med utenlandske foretaksregistre i samsvar med direktiv (EU) 2017/1132. Enhetsregisterets utlevering av opplysninger etter første punktum skal være gratis. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utveksling av opplysninger etter første punktum og om bruk og registrering av slike opplysninger.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om at Enhetsregisteret skal gjøre bestemte opplysninger tilgjengelige for enhver gjennom registersammenkoblingssystemet, herunder hvilke opplysninger som skal gjøres tilgjengelige, om betaling av gebyr for innsyn og hvilke opplysninger som skal være gratis tilgjengelige.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

Kapittel 7. Forskjellige bestemmelser.

§ 23. Dokumentopplysninger.

En registreringsenhets hjemmesider på Internett, brev og forretningsdokumenter uavhengig av hvilket medium de forefinnes på, skal inneholde enhetens organisasjonsnummer og navn. Dette gjelder ikke for enkeltpersoner som ikke er innehaver av enkeltpersonforetak. For enheter registrert i Merverdiavgiftsregisteret skal salgsdokumenter i tillegg inneholde bokstavene MVA plassert bak organisasjonsnummeret.

Endret ved lover 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878), 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347).

§ 24. Legitimasjonsvirkninger

Når det følger av rettsregler at det er avgjørende for en tredjepersons rettsstilling om denne kjente til et forhold eller ikke, skal det som er registrert i Enhetsregisteret, anses for å ha kommet til tredjepersonens kunnskap.

Meldepliktige forhold som ikke er meldt, og som er i strid med det som er registrert, kan ikke gjøres gjeldende overfor en tredjeperson, med mindre denne kjente eller burde kjent forholdet.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 25. Retting av feil.

Dersom en innføring i Enhetsregisteret er uriktig eller det på annen måte er gjort feil i forbindelse med registreringen, skal feilen rettes. Enheten skal underrettes om feilen og om hvordan den vil bli rettet.

Gjelder feilen en opplysning som et tilknyttet register har kontrollmyndighet for, skal dette registeret sørge for at feilen blir rettet.

Dersom det er uklart hvordan feilen skal rettes, eller den av andre grunner ikke kan rettes uten etter ny melding fra enheten, kan registerføreren ta inn en opplysning om feilen i registeret. Samtidig skal han pålegge enheten å gi ny melding innen en bestemt frist.

Endret ved lov 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148).

§ 26. Sletting av opphørte enheter.

Dersom registerføreren har grunn til å tro at en enhet er opphørt, skal han varsle enheten eller den meldepliktige kontaktperson om at enheten kan bli slettet dersom det ikke innen en nærmere angitt frist fremkommer opplysninger som gjør det sannsynlig at den fortsatt består.

Har Enhetsregisteret mottatt melding etter konkursloven § 138 andre ledd om at bobehandlingen er avsluttet i medhold av konkursloven § 128 eller § 135 i registrert foretak med ubegrenset ansvar, skal registerføreren gi de registreringspliktige varsel om at dersom de ikke innen ett år gir opplysninger om at enheten fortsatt består, vil enheten bli slettet. Gis det ikke slike opplysninger innen fristen, skal enheten slettes av registeret.

Bestemmelsene i første og andre ledd gjelder ikke dersom et tilknyttet register etter særlovgivningen er tillagt ansvar for sletting av opphørte enheter.

Har Enhetsregisteret mottatt underretning etter konkursloven § 138 andre ledd første punktum, skal det registrerte konkursboet slettes av registeret.

Endret ved lover 18 feb 2005 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 18 feb 2005 nr. 148), 27 jan 2006 nr. 4 (ikr. 1 mars 2008 iflg. res. 15 feb 2008 nr. 137).

§ 27. Erstatning.

Dersom Enhetsregisteret gir feil opplysning ved utskrift eller på annen dokumenterbar måte, har den som uforskyldt lider tap rett til erstatning av staten så fremt tapet skyldes:

a. At opplysningen ikke stemmer med det som er registrert eller med den melding som er grunnlaget for registreringen.
b. At registeret er feilaktig rettet eller endret etter bestemmelsene i §§ 20 og 25 uten at det i den forbindelse er noe å bebreide registreringsenheten.

§ 28. Forskrifter.

Kongen kan gi de forskrifter som finnes påkrevd til utfylling og gjennomføring av denne lov.

§ 29. Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen.

Kongen kan gi nærmere regler om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen.

§ 30. Ikrafttreden.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen[1] bestemmer.
1 Fra 1 mars 1995 iflg. res. 3 juni 1994 nr. 375 og vedtak 9 feb 1995 nr. 113, med unntak av § 6 (1), k, som ble satt ikr. 1 jan 1997 iflg. vedtak 16 des 1996 nr. 1190.

§ 31. Overgangsbestemmelser.

Kongen kan gi overgangsbestemmelser, herunder om tidsfrister for tilknyttede registre om oppfyllelse av pålagte plikter etter loven.

Lov om tekniske kontrollorgan som har til oppgåve å gjennomføre samsvarsvurderingar

§ 1.

Denne lova gjeld utpeiking av og verksemda til tekniske kontrollorgan som driv samsvarsvurderingar etter reglar som er gitt til gjennomføring av EØS-avtalen, og reglar gitt av land Noreg har inngått avtale med om gjensidig godkjenning av samsvarsvurderingar.

Med samsvarsvurdering meiner ein avgjerd av om eit produkt oppfyller dei tekniske krava o.a. som er stilt i regelverket som nemnt i fyrste leddet.

Med tekniske kontrollorgan meiner ein føretak, offentlege organ o.a. som gjennom utpeiking som nemnt i § 2 har rett til å drive samsvarsvurdering av produkt som andre har utvikla.

Endra med lov 2 mai 1997 nr. 25.

§ 2.

Departementet kan etter søknad peike ut eit organ som teknisk kontrollorgan dersom organet kan dokumentere at det oppfyller dei krava som er stilt på det aktuelle området i regelverket som nemnt i § 1.

Departementet kan setje vilkår for utpeikinga.

§ 3.

Departementet kan påleggje tekniske kontrollorgan å utarbeide rapportar om arbeidet sitt til departementet, og få fram annan dokumentasjon som departementet finn naudsynt for å kontrollere verksemda.

§ 4.

Dersom eit teknisk kontrollorgan ikkje lenger oppfyller krava som er nemnde i § 2, eller på annan måte opptrer i strid med regelverket, kan departementet gje pålegg om retting innan ein nærmare fastsett frist eller trekkje tilbake utpeikinga.

§ 5.

Forvaltningslova kapittel II til VI gjeld for samsvarsvurderingar som tekniske kontrollorgan gjer. Organa kan likevel ta vanleg betaling for samsvarsvurderingane.

§ 6.

Ei samsvarsvurdering som er gitt av eit teknisk kontrollorgan som er peika ut av ein annan EØS-stat, eller som er utpeika i samsvar med ein avtale om gjensidig godkjenning av samsvarsvurderingar, har same rettsverknad som ei samsvarsvurdering frå eit teknisk kontrollorgan her i landet.
Endra med lov 2 mai 1997 nr. 25.

§ 7.

Departementet kan ved forskrift gi nærmare reglar til gjennomføring og utfylling av denne lova.

§ 8.

Kongen fastset kva tid lova skal ta til å gjelda.[1]
1 Frå 16 juni 1994 iflg. res. 16 juni 1994 nr. 481.

Lov om gjennomføring i norsk rett av De forente nasjoners sikkerhetsråds vedtak om å opprette internasjonale domstoler for forbrytelser i det tidligere Jugoslavia og Rwanda

§ 1. Lovens virkeområde m.v.

Begjæringer om utlevering, andre former for rettshjelp m.v. fra den internasjonale domstolen som skal behandle saker om alvorlige brudd på internasjonal humanitær rett i det tidligere Jugoslavia (Domstolen), behandles i samsvar med bestemmelsene i denne loven. Lovens bestemmelser gjelder

tilsvarende for den internasjonale domstolen som skal behandle saker om alvorlige brudd på internasjonal humanitær rett i Rwanda.

Straffeprosessloven § 65 nr. 5 gjelder ikke for strafforfølgning av handlinger som er omfattet av Domstolens myndighetsområde.

Endret ved lover 30 juni 1995 nr. 47 (ikr. 15 juli 1995), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 2. Utlevering

Etter begjæring fra Domstolen kan en person som er siktet, tiltalt eller domfelt for en handling som er omfattet av Domstolens myndighetsområde og som oppholder seg i riket, utleveres til Domstolen.

Ved behandlingen av utleveringsbegjæringen gjelder reglene i lov av 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m.v. kapittel II, så langt de passer. Begjæringer om utlevering skal settes fram overfor departementet.

Det kan brukes tvangsmidler i forbindelse med utleveringen i samsvar med reglene i lov av 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m.v. §§ 15 og 20.

Departementet kan samtykke til at en person som utleveres fra en fremmed stat til Domstolen, føres over norsk statsområde.

§ 3. Annen rettshjelp

Norske domstoler og andre myndigheter kan etter begjæring gi Domstolen rettshjelp i tilknytning til behandling av saker som hører under Domstolens myndighetsområde. Slik rettshjelp kan blant annet være identifisering og lokalisering av personer, avhør av vitner og sakkyndige, innhenting av annet bevismateriale, forkynning av dokumenter, pågripelse og fengsling av personer.

Reglene i lov av 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m.v. kapittel V og domstolloven § 46 og kapittel 9 gjelder så langt de passer. Det samme gjelder lov av 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m.v. § 20 og straffeprosessloven kapittel 14 i forhold til pågripelse og fengsling.

Domstolen kan gis samtykke til å avhøre i Norge blant annet mistenkte og vitner for handlinger som er omfattet av Domstolens myndighetsområde, og å foreta andre undersøkelser her i riket.

§ 4. Forsvarer

En person som er mistenkt eller tiltalt for handlinger som er omfattet av Domstolens myndighetsområde, skal, om han eller hun begjærer det eller det

finnes påkrevet, ha rett til forsvarer. Reglene i straffeprosessloven kapittel 9 og lov av 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m.v. § 16 gjelder så langt de passer.

§ 5. Litispendens- og rettskraftsvirkninger

Det kan ikke reises straffesak eller avsies straffedom her i riket for straffbare forhold som er til behandling eller er endelig avgjort av Domstolen.

§ 6. Fullbyrdelse av frihetsstraff i Norge

Frihetsstraff som er idømt av Domstolen, kan på begjæring fullbyrdes i Norge. Reglene i lov av 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte gjelder så langt de passer.

§ 7. Straff for uriktig forklaring

Om straffansvar for uriktig forklaring for Domstolen gjelder straffeloven § 221 tilsvarende.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 8. Forskrifter

Kongen kan gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne loven.

§ 9. Ikrafttredelse

Denne loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.
Loven trådte ikr. 1 juli 1994 iflg. res. 24 juni 1994 nr. 508.

Lov om sjøfarten (sjøloven)

Del I. Skip

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

I. Nasjonalitet m v

§ 1. Nasjonalitetsvilkår

Et skip skal anses som norsk når det ikke er innført i annet lands skipsregister og det eies av:

1. norsk statsborger;
2. partrederi eller annet norsk selskap hvor medlemmene hefter ubegrenset for selskapets forpliktelser, dersom norske statsborgere er medeiere for minst 6/10;
3. kommandittselskap, dersom norske statsborgere eier minst 6/10 av den ansvarlige kapital og minst 6/10 av kommandittkapitalen;
4. selskap med begrenset ansvar som ikke går inn under nr. 3, dersom selskapets hovedkontor og styrets sete er i Norge og styrets flertall, herunder styrelederen, består av norske statsborgere som er bosatt i Norge og har bodd her i de to siste år, og norske statsborgere eier aksjer eller andeler svarende til minst 6/10 av selskapets kapital og kan utøve stemmerett i selskapet med minst 6/10 av stemmene.

Ved anvendelsen av denne paragraf skal likt med det som eies av norsk statsborger, regnes det som eies av den norske stat, institusjon eller fond som styres av den norske stat, norsk kommune, selskap som selv fyller vilkårene i første ledd, eller norsk bank, stiftelse eller forening dersom styret har sitt sete i Norge og styrets flertall består av norske statsborgere bosatt i Norge.

Ved anvendelsen av denne paragraf skal likt med det som eies av norsk statsborger, regnes det som eies av person, selskap eller virksomhet som omfattet av bestemmelsene i EØS-avtalen.[1] Dersom skipet eies av selskap, virksomhet eller lignende må dette være stiftet i samsvar med lovgivningen i et av landene tilknyttet EØS-avtalen[1] og ha sitt vedtektsbestemte sete, sin hovedadministrasjon eller sitt hovedforetak i et av disse landene. Likt med kravet til norsk statsborgerskap og bopel for styrets medlemmer i første ledd nr.

4 regnes statsborgerskap og bopel i land tilknyttet EØS-avtalen. Det er et vilkår at skipet inngår som ledd i en økonomisk virksomhet som er etablert i Norge, og at skipet drives fra Norge. Dersom skipet benyttes i fritidsøyemed og ikke inngår i en økonomisk virksomhet, kan det eies av en person som er bosatt i Norge og som er statsborger fra et land tilknyttet EØS-avtalen.[2]

Eies et skip av en utenlandsk statsborger som har fast bosted i Norge og som ikke er fra en av medlemsstatene i EØS-avtalen,[2] kan departementet i særlige tilfelle godkjenne skipet som norsk. Likeledes kan departementet i særlige tilfelle gjøre unntak fra kravene i første ledd nr. 2 til 4 jf annet ledd om at norske statsborgere skal eie minst 6/10 av kapitalen og kunne utøve stemmerett med minst 6/10 av stemmene.

Dersom eieren ikke har fast bosted i Norge, skal han oppnevne en representant, bosatt i Norge og med statsborgerskap fra et land tilknyttet EØS-avtalen,[1] som har fullmakt til å ta imot søksmål på vegne av eieren.

Et skip som anses som norsk etter § 1 første ledd, anses likevel ikke som norsk så lenge det i henhold til § 40 b er bareboatregistrert i et annet lands skipsregister.

Et skip som er innført i et annet lands skipsregister, anses likevel som norsk hvis det er bareboatregistrert i norsk skipsregister i henhold til § 40.

Endret ved lover 8 des 1995 nr. 65 (ikr. 1 jan 1996), 21 jan 2000 nr. 8, 27 juni 2008 nr. 72 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 743), 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

1 Jf. EØS-avtalen art. 31 og 34.

2 Jf. EØS-avtalen art. 28.

§ 2. Dødsbo, uskifte og tvangssalg

Når noen som eier norsk skip eller aksje eller andel i selskap som nevnt i § 1, er død, beholder skipet sin nasjonalitet så lenge dødsboet står under skiftebehandling ved norsk tingrett, uten hensyn til arvingenes nasjonalitet. Gjenlevende ektefelle som sitter i uskiftet bo, regnes ved anvendelsen av § 1 som eneeier av boets aktiva.

Har noen ved tvangssalg kjøpt norsk skip for å redde en fordring som tilhører vedkommende og som denne har panterett for i skipet, kan departementet samtykke i at skipet midlertidig forblir norsk selv om vilkårene i § 1 ikke er oppfylt. Samtykket gjelder for den tid og på de vilkår som departementet fastsetter.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 3. Bestyrende reder m m

Eies norsk skip av enkeltperson, jf § 1 nr 1, som ikke har bopel i Norge, skal eieren oppnevne en representant som fyller vilkårene for å være bestyrende reder i partrederi, jf § 103, og som har samme fullmakt som denne. Departementet kan om nødvendig sette en frist for oppnevnelse. Har eieren ikke oppnevnt representant innen fristens utløp, kan departementet bestemme at skipet ikke skal anses som norsk. Skipet er i så fall utelukket fra norsk skipsregister og blir eventuelt å slette.

Eies norsk skip av partrederi eller annet selskap som nevnt i § 1 nr 2, skal det velges bestyrende reder etter reglene i § 103. Første ledd annet til fjerde punktum gjelder tilsvarende dersom ikke minst ett av medlemmene i partrederiet eller selskapet er norsk statsborger bosatt i Norge eller, i tilfelle som nevnt i § 1 annet ledd, er likestilt med norsk statsborger etter § 1 annet ledd.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for kommanditselskap, jf § 1 nr 3, hvor ikke minst ett av de ansvarlige medlemmer er norsk statsborger bosatt i Norge eller, i tilfelle som nevnt i § 1 annet ledd, er likestilt med norsk statsborger etter § 1 annet ledd.

Reglene i denne paragraf kommer bare til anvendelse på skip som skal være forsynt med nasjonalitetsbevis, jf § 5.

§ 4. Særregler for visse skip

Skip utstyrt for å brukes stasjonært til boring etter eller utnytting av undersjøiske naturforekomster, anses som norsk når det ikke er innført i et annet lands skipsregister, og det eies av:

1. norsk statsborger;
2. partsrederi eller annet selskap hvor medlemmene hefter ubegrenset for selskapets forpliktelser, dersom norske statsborgere er medeiere for minst 6/10;
3. andre selskaper, dersom selskapet er registrert i Norge.

I de tilfeller som er nevnt i nr. 1 og 2, gjelder § 1 annet til femte ledd og § 2 og § 3 tilsvarende.

Når et skips bruttotonnasje ikke er over 1.000 tonnasjeenheter/ registertonn og skipet hovedsakelig brukes i eierens bedrift i Norge, anses skipet som norsk, dersom eierens bedrift har sitt sete og hovedkontor i Norge

og skipsfart ikke inngår som selvstendig ledd i bedriftens virksomhet. Som skipsfart regnes også bergings-, slepings- og bukservirksomhet samt fiske og fangst.

Et skip som anses som norsk etter første ledd, anses likevel ikke som norsk så lenge det i henhold til § 40 b er bareboatregistrert i en annen stat.

Et skip som er innført i et annet lands skipsregister, anses likevel som norsk hvis det er bareboatregistrert i norsk skipsregister i henhold til § 40.

Endret ved lover 8 des 1995 nr. 65 (ikr. 1 jan 1996), 21 jan 2000 nr. 8, 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 5. Flaggføring. Nasjonalitetsbevis

Norsk skip har rett til å føre norsk flagg. Kongen gir nærmere forskrifter om flaggføring og eventuelt om adgang for andre skip til å føre norsk flagg.

Norsk skip som er registreringspliktig etter § 11 annet ledd, bareboatregistrert etter § 40 eller går i utenriks fart, skal være forsynt med norsk nasjonalitetsbevis. Kongen kan gi forskrifter om å frita skip som ikke er registreringspliktige, for å ha nasjonalitetsbevis. Eier av norsk skip kan i ethvert tilfelle forlange utstedt nasjonalitetsbevis for skipet. Skal nasjonalitetsbevis utstedes for skip som ikke er registreringspliktig, må skipet innføres i skipsregisteret, jf § 11 tredje ledd.

Nasjonalitetsbevis utstedes av den myndighet som har innført skipet i skipsregisteret. Midlertidig nasjonalitetsbevis kan i særlige tilfelle utstedes av Sjøfartsdirektoratet. Er skipet i utlandet, kan beviset utstedes av vedkommende norske utenrikstjenesteansatt som har fått fullmakt av Sjøfartsdirektoratet. Kongen kan gi regler om at denne kan utstede bevis uten fullmakt hvis det haster.

Kongen gir nærmere forskrifter om nasjonalitetsbevis og deres innhold, om rettelse i eller ombytting av bevis og om tilbakelevering.

Reglene om nasjonalitetsbevis gjelder ikke skip med største lengde under 10 meter.

Endret ved lover 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 6. Luftputefartøyer

Reglene i §§ 1 til 3 gjelder tilsvarende for luftputefartøyer. Det samme gjelder § 5 for så vidt Kongen ikke bestemmer annet.

II. Navn, hjemsted m m

§ 7. Navn

Ethvert skip som innføres i skipsregisteret, skal ha navn, som bestemmes av eieren. Navnet må skille seg tydelig ut fra navn på alle andre registrerte skip. Skip som hører til samme rederi eller rederigruppe, kan likevel ha samme navn når de betegnes med forskjellig nummer. Navnet må ikke på utilbørlig måte gripe inn i særpreget navneskikk som blir brukt av et annet rederi.

Skipets navn kan senere endres når skipet skifter eier. Skipsregistrene kan samtykke i at skipet også i andre tilfeller blir gitt nytt navn når det er rimelig grunn til det. Registerføreren skal sende melding om endring av navn til alle som har registrerte rettigheter i skipet.

Skipsnavn kan ved melding til Skipsregistrene reserveres så snart det er sluttet avtale om kjøp eller bygging av skipet. Også i andre tilfeller kan Skipsregistrene, når det er grunn til det, reservere et skipsnavn for en søker for et tidsrom av inntil 5 år om gangen. Når et navn er reservert, har det samme vern som navn på skip som er innført i skipsregisteret.

– – –

Med unntak av første ledd første punktum og annet ledd gjelder reglene i denne paragraf bare for registreringspliktige skip, jf § 11 annet ledd.

Kongen kan gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i denne paragraf.

Endret ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

§ 8. Hjemsted

For skip som innføres i skipsregisteret, velger eieren hjemstedet blant de de byer og andre tettbebyggelser ved kysten som den myndighet departementet bestemmer har godkjent som hjemsteder. For innsjøfartøyer gjelder reglene i tredje ledd.

Valg av hjemsted skjer ved melding til skipsregisterføreren etter § 12. Hjemstedet kan senere endres ved melding etter § 13 annet ledd.

Skip som ikke innføres i skipsregisteret, har hjemsted i den kommune hvor eieren har bosted. Har eieren ikke bosted i Norge, har skipet hjemsted i den kommune hvor eierens representant har bosted. Skip som eies av partrederi eller annet selskap som nevnt i § 1 nr 2, har hjemsted i den kommune hvor den bestyrende reder har bosted. I selskaper ellers anses den kommune hvor selskapet har kontor eller sete for styret, som skipets hjemsted.

Endret ved lov 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

§ 9. Kjenningssignal, merking

Kongen gir regler om kjenningssignal for skip og om merking av skip.

§ 10. Kondemnasjon

Som uistandsettelig anses et skip

1. når det ikke kan repareres der det er, eller på et sted det kan flyttes til,
2. når det ikke er istandsetting verd fordi verdien i skadd tilstand med tillegg av påregnelige kostnader ved flytting og reparasjon vil overstige dets antatte verdi i reparert stand.

Et uistandsettelig skip kan av eieren forlanges solgt gjennom namsmyndigheten etter reglene om tvangssalg så langt de passer, med den virkning at sjøpanterett og alle andre heftelser i skipet bortfaller. Bestemmelsen i tvangsfullbyrdelsesloven § 11-20 om det minste bud som kan stadfestes, gjelder ikke.

Kapittel 2. Registrering av skip

I. Skipsregisteret, fremgangsmåte ved registrering m m

§ 11. Registreringsmyndighet. Registerets omfang

Skipsregisteret er et landsomfattende, nasjonalt register. Registeret føres av den tjenestemann Kongen bestemmer. Registerføreren avgjør selv om registerføreren eller en tjenestemann ved registeret er inhabil. Finner registerføreren grunn til det, skal spørsmålet forelegges for departementet til avgjørelse. Reglene i tinglysingsloven § 1 tredje ledd om delegasjon av myndighet og i § 2 om habilitet gjelder tilsvarende.

Ethvert norsk skip med største lengde 15 meter eller mer skal innføres i skipsregisteret eller i norsk internasjonalt skipsregister dersom vilkårene for registrering der er oppfylt. Skip som er ervervet fra utlandet, er likevel unntatt

fra registreringsplikt dersom erververen overfor Sjøfartsdirektoratet erklærer at skipet skal hugges opp uten først å være satt i fart. Kongen kan gi regler om at skip som tilhører staten skal unntas fra registreringsplikt.

Norsk skip med største lengde under 15 meter kan på begjæring av eieren innføres i skipsregisteret, dersom største lengde er minst 7 meter eller skipet er merkepliktig etter lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven) eller skal brukes utelukkende eller hovedsakelig i næringsvirksomhet. Når skipet er innført i skipsregisteret, gjelder reglene i dette kapittel.

Registrerte rettsstiftelser i skip som er innført i skipsregisteret, kan ikke angripes på det grunnlag at skipet ikke fylte, eller ikke lenger fyller, vilkårene for innføring.

Bortsett fra tilfelle som nevnt i § 14 femte ledd kan et skip ikke innføres i skipsregisteret før det blir levert fra byggeverkstedet eller satt i fart for verkstedets egen regning.

For registrering eller anmerkning i skipsregisteret, skal det betales gebyr som fastsatt av Kongen. Det samme gjelder for pantattest som gjelder skipsregisteret.

Krav på registreringsgebyr og gebyr for utskrifter m.m. knyttet til skip er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 26 mars 1999 nr. 15 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 19 nov 1999 nr. 1178), 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170, tredje ledd tredje og fjerde punktum er opphevet igjen 1 juli 2008), 26 mars 2010 nr. 10, 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 13 des 2013 nr. 114.

§ 12. Innføring i skipsregisteret m m

Innføring i skipsregisteret skjer etter melding fra skipets eier til registerføreren. For registreringspliktige skip må melding være sendt innen 30 dager etter levering fra verkstedet når det gjelder et nybygd skip, og ellers innen 30 dager etter den dagen skipet ble å anse som norsk.

Eies skipet av partrederi eller annet selskap som nevnt i § 1 nr 2, gis meldingen av den bestyrende reder. I selskaper ellers gis den av forretningsføreren eller av styremedlem som kan tegne selskapets firma.

Endret ved lov 8 des 1995 nr. 65 (ikr. 1 jan 1996).

§ 13. Opplysninger om skipene i registeret, meldinger m m

Skipsregisteret skal inneholde opplysninger om skipenes navn, kjenningssignal, brutto og netto tonnasje, eventuelt lengde, bredde og dybde for så vidt gjelder ikke målepliktige fartøy, byggested og -år, hjemsted, eierforhold og eierens nasjonalitet. Eies et skip av et partrederi eller annet selskap som nevnt i § 1 nr 2, skal registeret inneholde opplysninger om hvem som er bestyrende reder. Eies et skip av person, selskap eller virksomhet som nevnt i § 1 tredje ledd, skal registeret inneholde opplysninger om hvem som driver skipet fra Norge.

Inntrer det endring i noe av det som er nevnt i første ledd, skal skipets eier gi melding til registerføreren med mindre annet følger av forskrift gitt av departementet. Det samme gjelder dersom skipet er gått tapt eller hugget opp. Meldingen skal gis snarest mulig og senest innen 30 dager etter endringen eller hendelsen. Registerføreren kan forlenge fristen. Reglene i § 12 annet ledd gjelder tilsvarende. Ved salg gis melding av både kjøperen og selgeren, men av selgeren hvis salget medfører at skipet ikke lenger er å anse som norsk.

Melding vedrørende eierforholdet skal legitimeres ved bilbrev, skjøte fra tidligere eier, tvangssalgsskjøte eller liknende. Kongen kan gi nærmere forskrifter om dette og om meldingers innhold og form og om de vedlegg som skal følge med. Er skipet ervervet fra utlandet, kan det ikke registreres med mindre det vedlegges attest fra vedkommende myndighet i det fremmede land om at skipet ikke er innført i skipsregisteret eller skipsbyggingsregisteret der, eller at det vil bli slettet når det registreres i et annet land. Slik attest må også fremlegges for at et skip som ikke har vært å anse som norsk fordi det har vært innført i et utenlandsk register, jfr. §§ 1 og 4, skal kunne innføres i skipsregisteret.

Sjøfartsdirektoratet skal, uten hinder av taushetsplikt, ha tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven.

Endret ved lover 8 des 1995 nr. 65 (ikr. 1 jan 1996), 21 jan 2000 nr. 8, 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), 3 mai 2019 nr. 15 (ikr. 3 mai 2019 iflg. res. 3 mai 2019 nr. 559).

§ 14. Fremgangsmåte m m

Registerføreren skal føre en dagbok over dokumenter som forlanges registrert, og et skipsregister med blad for hvert enkelt skip. Registrering foregår ved at et utdrag av dokumentet føres inn i dagboken og at dokumentet anmerkes i Skipsregisteret.

Dokument som kreves registrert, skal snarest mulig føres inn i dagboken

etter den dato og det minutt det er mottatt for registrering og skal anses for dagbokført på dette tidspunkt. Papirdokument som kommer inn etter Skipsregisterets ekspedisjonstid, skal føres inn i dagboken på et tidspunkt som departementet fastsetter i forskrift.

Ser registerføreren når dokumentet mottas at det ikke kan registreres, gjør registerføreren oppmerksom på det. Blir dokumentet ikke tatt tilbake, skal det føres inn i dagboken og i tilfelle nektes registrert, jf. § 16. Er det åpenbart at dokumentet ikke kan registreres, kan det uten dagbokføring returneres til den som har krevd registrering. Vedkommende skal samtidig gjøres kjent med hvorfor dokumentet ikke kan registreres, og med at det ikke er dagbokført. Vedkommende skal videre gjøres kjent med at dokumentet vil bli dagbokført dersom dette kreves. Framsettes slikt krav, dagbokføres dokumentet fra det tidspunktet kravet kommer inn, jf. annet ledd.

Foreligger vilkårene for registrering, skal dokumentet anmerkes i Skipsregisteret innen 2 uker etter dagbokføringsdato. Dokumentet sendes tilbake til eller gjøres tilgjengelig for den som er rettighetshaver etter dokumentet, eller sendes tilbake til eller gjøres tilgjengelig for den rettighetshaveren utpeker.

Foreligger ikke vilkårene for registrering, skal dokumentet nektes registrert, jf. § 16.

Dersom et skip ventes levert fra utenlandsk byggeverksted eller selger til ny eier på et tidspunkt utenfor ekspedisjonstiden ved registerførerens kontor, kan skipets innføring i registeret og registrering av frivillige rettsstiftelser skje før skipet blir levert, men registerføreren skal holde dokumentene tilbake inntil denne får bekreftelse på at skipet er levert. Blir skipet ikke levert innen 1 uke etter dagbokføringen, er registreringen uten noen rettsvirkning.

Registrerte dokumenter skal lagres elektronisk. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvordan registrerte dokumenter skal lagres og håndteres.

Departementet kan i forskrift fastsette at opplysninger eller attester som det finner nødvendig av hensyn til registerførerens kontroll, skal gis på fastsatt måte. Departementet kan i forskrift fastsette krav om innlevering av gjenpart av dokument som skal registreres, at gjenparten skal være bekreftet og hvem som kan gi slik bekreftelse.

Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 71 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 667), 20 des 2023 nr. 115 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2168).

§ 15. Krav til dokumenter, bekreftelse av underskrift m m

Den som forlanger noe registrert, skal sende dokumentet til registerføreren.

Dokument som forlanges registrert, må være skrevet på norsk, dansk, svensk eller engelsk, og må være så tydelig og klart at det ikke er tvilsomt hvordan det skal anmerkes. Departementet kan gi forskrifter om dokumentenes form.

Dokumentet kan sendes elektronisk i den form og med den fremgangsmåte som er bestemt av departementet i forskrift. Skriftlighetskrav i lov eller avtale er ikke til hinder for slik elektronisk innsending. Ved elektronisk innsending av et dokument skal det benyttes en betryggende metode som autentiserer innsenderen og sikrer meldingens integritet. Departementet fastsetter ved forskrift hvilke krav som gjelder for elektronisk kommunikasjon ved registrering, herunder regler om signering, vitnepåtegning, autentisering, integritet, bruk av elektronisk sertifikat og konfidensialitet og regler som stiller krav til produkter, tjenester og standarder som er nødvendige for slik kommunikasjon, og regler om erstatningsansvar for sertifikatutstedere.

Skal et skjøte eller pantedokument som ikke er utstedt av offentlig myndighet, kunne anmerkes i registeret, må underskriften være bekreftet i samsvar med forskrifter gitt av departementet. Det skal uttrykkelig bekreftes at underskriften er skrevet eller vedkjent i vedkommendes nærvær, og erklæres om utstederen er over 18 år. Dette gjelder også meddelelse av samtykke som nevnt i § 22 første ledd. Nærmere forskrifter om legitimasjon av utstederens identitet, alder og myndighet kan gis av departementet.
Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 71 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 667), 20 des 2023 nr. 115 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2168).

§ 16. Registreringsnektelse

Et dokument skal nektes registrert dersom registerføreren finner det åpenbart at dokumentet er ugyldig eller at utstederen ikke har den nødvendige disposisjonsrett, eller dersom vilkårene ellers for å anmerke dokumentet i skipsregisteret ikke foreligger. Avgjørelsen treffes på grunnlag av dokumentet selv og de andre dokumenter og bevis som foreligger. Når registerføreren finner grunn til det, kan registerføreren selv innhente opplysninger.

Istedenfor å nekte et dokument registrert i tilfelle som nevnt i første ledd, kan registerføreren sette en frist for å rette mangelen, dersom det er grunn til å tro at dette vil bli gjort innen en rimelig tid. Dokumentet skal da foreløpig anmerkes i skipsregisteret med opplysning om forholdet. Blir mangelen ikke rettet før utløpet av fristen, skal dokumentet nektes registrert.

Blir et dokument nektet registrert, gjøres anmerkning om det i dagboken. Den som har forlangt registreringen, skal straks i rekommandert brev eller på annen sporbar og betryggende måte underrettes om nektelsen og grunnen til den samt om klageadgang og klagefrist og om at søksmål om nektelsen ikke kan

reises uten at klageadgangen først er benyttet, jf. § 19. Er det andre som saken direkte gjelder, skal slik underretning samtidig gis til dem.

Underretning som nevnt i tredje ledd skal gis også i andre tilfeller hvor noen har forlangt en forretning og ikke fått medhold ved registerførerens avgjørelse.

Departementet kan fastsette forskrift om forbud mot registrering i norsk ordinært skipsregister eller norsk internasjonalt skipsregister for fartøy som er oppført på lister i regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner over fartøy som driver ulovlig, urapportert eller uregulert fiske. Departementet kan likeledes fastsette forskrift om forbud mot registrering for fartøy som er underlagt forbud i medhold av lov om forvaltning av viltlevande marine ressursar § 51 første ledd a og b.

Endret ved lover 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355), 20 des 2023 nr. 115 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2168).

§ 17. Attest

For ethvert dokument som er registrert, gir registerføreren attest om registreringen og en bekreftet utskrift av Skipsregisteret for vedkommende registerenhet. Departementet kan gi nærmere forskrifter om hva attestene skal inneholde av anmerkninger, og på hvilken måte de skal gis.

Departementet kan gi forskrift om melding til rettighetshaveren når det blir registrert rettsstiftelser eller sletting av et dokument på registerenheten.

Enhver skal på begjæring få attest om eierforhold og heftelser vedrørende registrert skip.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 115 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2168).

§ 18. Feil ved registreringen

Blir registerføreren oppmerksom på at en innføring i Skipsregisteret er uriktig, eller at det på annen måte er gjort feil, skal registerføreren rette feilen. Har noen på grunn av feilen fått uriktig opplysning, skal registerføreren så vidt mulig underrette vedkommende om rettelsen i rekommandert brev eller på annen sporbar og betryggende måte.

Den som mener at skipsregisterets innhold er uriktig og til skade for sin rett, kan forlange registrert sitt krav om rettelse når vedkommende sannsynliggjør sin rett eller stiller slik sikkerhet som registerføreren bestemmer. Godtgjøres ikke kravet innen en frist som registerføreren setter, skal kravet slettes.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 115 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr.

2168).

§ 19. Klage m m

Avgjørelser av registerføreren kan påklages til departementet av enhver som har rettslig klageinteresse i saken. Klage fra den som har fått underretning etter § 16 tredje eller fjerde ledd, må være kommet inn til registerføreren innen 3 uker fra den dag da underretningen ble sendt.

Klage fra andre må være kommet inn til registerføreren innen 3 uker fra den dag da klageren har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til avgjørelsen, jf likevel fjerde ledd. I særlige tilfelle kan registerføreren sette en frist som er lengre enn 3 uker.

Klage som gis etter utløpet av klagefristen, kan tas til behandling etter reglene i forvaltningsloven § 31, jf likevel paragrafen her fjerde ledd. Videre gjelder reglene i forvaltningsloven §§ 32, 33 og 36.

Reglene i tinglysingsloven §§ 10 a og 10 b om enkelte innskrenkinger i adgangen til å ta en anke til følge gjelder tilsvarende.

Den som har fått underretning etter § 16 tredje eller fjerde ledd, kan ikke reise søksmål uten at klageadgangen først er brukt og klagen er avgjort av departementet. Forvaltningsloven § 27 b annet punktum gjelder likevel tilsvarende.

Vedkommende forvaltningsorgan kan bestemme at mulig søksmål må reises innen 3 uker fra det tidspunkt da melding om fristfastsettingen kom fram til vedkommende part. Ved oversittelse av fristen kan retten likevel tillate søksmålet fremmet dersom særlige grunner taler for det og det ikke foreligger forhold som er til hinder for å ta en klage til følge, jf paragrafen her fjerde ledd. Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

II. Rettighetsregistrering

§ 20. Hvilke rettsstiftelser som kan registreres

I skipsregisteret kan anmerkes dokument som går ut på å stifte, forandre, overdra, behefte, anerkjenne eller oppheve en rett som har et registrert skip til gjenstand. Unntatt er dokument vedrørende sjøpanterett i eller leie eller befraktning av skip.

Når et søksmål som er brakt inn for tingretten eller en høyere rett gjelder rettighet som etter sin art kan registreres etter første ledd, kan retten ved

kjennelse beslutte at stevningen eller et utdrag av den skal registreres. Blir saken hevet eller går dommen saksøkeren imot eller blir den midlertidige forføyning opphevd, skal det registrerte slettes så snart avgjørelsen er rettskraftig.
Endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 21. Registerhjemmel

Registerhjemmel som eier har bare den skipsregisteret utpeker som eier, eller som godtgjør at eiendomsretten er gått over til seg ved eierens død.

For at et dokument skal gi registerhjemmel med hensyn til eiendomsretten, må det enten gi uttrykk for et ubetinget eiendomserverv eller det må være registrert bevis for eller være en vitterlig kjensgjerning at den betingelse som ervervet er gjort avhengig av, er oppfylt.

Reglene i denne paragraf gjelder tilsvarende for registerhjemmel med hensyn til andre rettigheter.

§ 22. Registerhjemmel som vilkår for registrering

Dokument som gir uttrykk for frivillig rettsstiftelse som nevnt i § 20 første ledd, kan ikke anmerkes i skipsregisteret med mindre utstederen har registerhjemmel eller samtykke fra hjemmelshaveren.

Et tvangssalgsskjøte kan ikke anmerkes dersom hjemmelshaveren på det tidspunkt avgjørelsen om tvangssalg ble anmerket, ikke var saksøkt under tvangssalget eller var varslet om salget etter tvangsfullbyrdelsesloven § 11-8 første ledd. Tvangssalgsskjøte utstedt ved tvangssalg i utlandet kan ikke anmerkes med mindre tvangssalget etter norsk rett er bindende for hjemmelshaveren.

Et skifteskjøte kan ikke anmerkes dersom den hvis midler skiftes, mangler registerhjemmel.

En dom eller voldgiftsdom kan ikke anmerkes med mindre den etter norsk rett er bindende for hjemmelshaveren.

§ 23. Prioritet

Registrerte rettserverv går foran uregistrerte rettserverv.

Kolliderer flere registrerte rettserverv, går det foran som først ble innført i dagboken.

Rettserverv som er innført i dagboken på samme tidspunkt, er likestilt. Utleggs- og arrestforretninger går likevel foran annet rettserverv. Er flere utleggsforretninger registrert på samme tidspunkt, går den eldste foran.

§ 24. Unntak fra prioritetsreglene, m m

En eldre rett går uten hensyn til § 23 foran en yngre, dersom denne hviler på frivillig rettsstiftelse og erververen da dennes rett ble dagbokført, kjente eller burde kjenne den eldre rett.

For lovbestemte rettigheter har registrering ingen betydning med mindre annet er bestemt ved lov.

Ved avhendelse eller annen eiendomsovergang skal rett som utledes fra den tidligere eier og som fremgår av den nye eiers hjemmelsdokument eller innføres i dagboken senest på samme tidspunkt som dette, gå foran rett som utledes fra den nye eier. Det innbyrdes forhold mellom flere rettigheter som utledes fra den tidligere eier, bestemmes etter reglene i § 23. Det samme gjelder det innbyrdes forhold mellom flere rettigheter som utledes fra den nye eier, likevel slik at frivillig stiftet panterett som godtgjøres å sikre lån gitt til erverv av skipet og som er innført i dagboken senest på samme tidspunkt som den nye eierens hjemmelsdokument, går foran både tvungne og frivillige rettsstiftelser uansett når de er dagbokført.

Reglene i tredje ledd gjelder tilsvarende når et skip innføres i skipsregisteret, idet rettsstiftelser som i medhold av § 14 femte ledd er registrert før skipets levering, skal anses som dagbokført den dag og på det klokkeslett skipet blir levert. Blir det overført heftelser fra utenlandsk register etter § 74, går de foran alle andre rettsstiftelser og har innbyrdes prioritet fra den opprinnelige registrering i det utenlandske register.

Bestemmelsene i § 23 får ikke anvendelse på overdragelse av panterett eller på håndpantsetting av pantobligasjon som følger reglene for omsetningsgjeldsbrev. Første punktum gjelder ikke panterett registrert ved elektronisk innsending.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 115 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2168).

§ 25. Rettsvern i konkurs

For at en frivillig stiftet rett skal ha rettsvern i konkurs, må retten være innført i dagboken senest dagen før konkursåpningen, bortsett fra de tilfeller som er nevnt i § 24 tredje, fjerde og femte ledd.

Har det vært åpnet forhandling om tvangsakkord under en umiddelbart forutgående gjeldsforhandling, jf dekningsloven § 1-4 sjette ledd, må retten være innført i dagboken senest dagen før åpningen av forhandling om tvangsakkord. Når retten er stiftet med samtykke av gjeldsnemnda, er likevel dens rettsvern overfor konkursboet ikke avhengig av registrering.

For at en rett som er stiftet ved avtale skal kunne stå seg ved tvangsakkord, må rettsstiftelsen utenfor de tilfeller som er nevnt i § 24 tredje, fjerde og femte ledd være innført i dagboken senest dagen før forhandlingen om tvangsakkord er åpnet.

§ 26. Ekstinksjon av ugyldighetsinnsigelse, m m

Innsigelse om at registerhjemmel skyldes et ugyldig dokument, kan ikke gjøres gjeldende overfor den som har registrert en rett som denne har ervervet ved avtale med innehaveren av registerhjemmelen, og som var i god tro da innføringen i dagboken fant sted. Innsigelsen kan likevel gjøres gjeldende dersom dokumentet er falsk eller forfalsket eller er ugyldig på grunn av mindreårighet eller er kommet i stand ved grov tvang, jf avtaleloven § 28.

Dersom et registrert hjemmelsdokument eller annet dokument er ugyldig uten at dette fremgår av skipsregisteret, og ugyldigheten senere faller bort, er registrering av den således stiftede rett unødvendig, idet retten regnes som registrert samtidig med at ugyldigheten faller bort.

§ 27. Prioritet i tilfelle av registreringsfeil m m

Dersom en rett er anmerket i skipsregisteret på uriktig måte eller ikke er anmerket 2 uker etter at den ble ført inn i dagboken, kan det ved dom bestemmes at retten skal stå tilbake for en senere registrert frivillig rettsstiftelse. Vilkårene for dette er

a. at erververen av den senere registrerte rett var i god tro ved innføringen i dagboken,
b. at erververen, dersom erververens rett skulle stå tilbake, ville lide uforskyldt tap fordi erververen har stolt på skipsregisteret, og
c. at tapet for erververen ville være vesentlig større enn for den annen dersom dennes rett måtte vike, eller at det ville føre til vesentlige forstyrrelser i senere registrerte rettsforhold dersom den registrerte, men feilaktige innførte rett skulle gå foran.

Blir det i skipsregisteret anmerket en rett som ved en feil ikke først er

dagbokført, får anmerkningen også den virkning som en innføring i dagboken har.

Når et dokument som er innført i dagboken, senere nektes registrert, blir det ved anvendelsen av reglene om prioritet å anse som om det ikke hadde vært innført.

III. Slettelse, foreldelse av rettsvern

§ 28. Slettelse av skip

Når registerføreren får melding etter § 13 annet ledd om at et skip er gått tapt eller er hugget opp eller ikke lenger er å anse som norsk, skal skipet slettes i registeret. Det samme gjelder hvis melding ikke er gitt innen fristen etter § 13 annet ledd, men registerføreren på annen måte får kjennskap til forhold som nevnt. Før skipet slettes, skal eieren i så fall gis adgang til å uttale seg. Ikke-registreringspliktig skip skal, foruten i tilfelle som nevnt, slettes når eieren begjærer det. Selv om et skip fremdeles er å anse som norsk, kan det slettes i skipsregisteret dersom skipets eier gir melding til registerføreren om at skipet vil bli registrert i et annet lands register når det er slettet i det norske register. Skip som etter § 40 b er gitt tillatelse til midlertidig registrering i et annet lands skipsregister, skal ikke slettes fra skipsregisteret.

Er det registrert heftelse i skipet, skal skipet ikke slettes uten rettighetshaverens skriftlige samtykke, men det skal gjøres anmerkning på skipets blad i registeret om det forhold som skulle ha medført slettelse. Heftelsen beholder i så fall sin prioritet, men nye rettsstiftelser kan ikke registreres.

På begjæring skal registerføreren utstede slettelsesattest for skipet, hvor alle registrerte heftelser oppføres i prioritetsrekkefølge.

Endret ved lover 8 des 1995 nr. 65 (ikr. 1 jan 1996), 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 29. Slettelse av heftelser

En heftelse skal slettes av Skipsregisteret når det blir registrert bevis for at den er falt bort eller for at den berettigede samtykker i slettelse.

For at en pantobligasjon som er omsetningsgjeldsbrev, skal kunne slettes må, når ikke annet er bestemt ved lov, kvittering eller samtykke være skrevet på dokumentet eller dette må leveres inn til registerføreren til påtegning om slettelse. Dette gjelder likevel ikke når det i dokumentet er tatt forbehold om at

det ikke kan overdras. Dette gjelder heller ikke når den berettigede etter Skipsregisteret er en bank som har konsesjon som bank etter finansforetaksloven § 2-7, en bank med filial i Norge og hovedsete i en annen EØS-stat som har rett til å drive virksomhet som bank i Norge etter finansforetaksloven § 5-2, eller et foretak som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd og banken eller foretaket ber om sletting uten fremleggelse av originaldokumentet. I slike tilfeller er banken eller foretaket ansvarlig for ethvert tap som måtte oppstå som følge av at dokumentet verken tilintetgjøres eller gis påtegning om at det er slettet av Skipsregisteret.

Er det umulig eller uforholdsmessig vanskelig å få kvittering eller samtykke, kan registerføreren, når dokumentet innleveres og det sannsynliggjøres at heftelsen er falt bort eller ikke består, på hjemmelshaverens forlangende kunngjøre en oppfordring til mulige rettighetshavere om å melde seg innen 2 måneder. Melder ingen seg, slettes heftelsen.

En heftelse som er falt bort ved tvangssalg eller annet salg etter tvangsfullbyrdelsesloven, eller ved salg etter konkursloven § 117a, skal uten hensyn til bestemmelsen i annet ledd første punktum slettes når det registreres skjøte som viser at heftelsen er falt bort. Tilsvarende gjelder når det godtgjøres at en heftelse er falt bort ved tvangssalg av skipet i utlandet, forutsatt at tvangssalget etter norske interlegale rettsregler er bindende for rettighetshaveren.

En pantheftelse som er falt bort ved tvangsakkord, skal uten hensyn til bestemmelsen i annet ledd første punktum slettes når det registreres en stadfestelseskjennelse etter konkursloven § 52, jf. § 53, som viser at heftelsen er falt bort.

Er det bevis som forlanges registrert, ikke tilstrekkelig til at heftelsen kan slettes, skal registrering nektes.

For nedkvittering, prioritetsvikelse eller andre disposisjoner som begrenser omfanget eller verdien av en registrert heftelse, gjelder første, annet, fjerde og sjette ledd tilsvarende.

Enhver heftelse som er over 20 år gammel, kan slettes etter oppfordring som nevnt i tredje ledd når det er sannsynlig at den er opphørt.

Heftelse som åpenbart er opphørt, skal registerføreren slette av eget tiltak.

I tilfelle av uriktig slettelse gjelder § 27 tilsvarende.

Endret ved lover 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983), 20 des 2023 nr. 115 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2168).

§ 30. Foreldelse av rettsvern

Dersom en registrert heftelse ikke etter dokumentets innhold skal gjelde for

bestemt tid og ikke skal hvile på skipet for alltid, bortfaller virkningen av registreringen når det er gått 20 år etter at heftelsen ble registrert, og den ikke er registrert på ny før utløpet av denne frist. For panterett bortfaller likevel virkningen av registreringen i intet tilfelle før det er gått minst 5 år etter den dag da gjelden i sin helhet etter dokumentets innhold enten skulle ha vært betalt, eller som den tidligst kunne ha vært oppsagt til fra kreditors side.

For panterett som er stiftet ved utleggsforretning, skal den i første ledd første punktum nevnte frist være 5 år. For midlertidig sikring er fristen 2 år. Bestemmelsen i første ledd annet punktum gjelder ikke panterett som nevnt i leddet her.

Registrering av påtegning på et tidligere registrert dokument avbryter ikke fristen, med mindre påtegningen inneholder en uttrykkelig gjentakelse av rettsstiftelsen. Som sådan regnes forhøyelse av beløpet i et pantedokument. Fra ny registrering løper ny frist av samme lengde som den opprinnelige.

Når virkningen av registreringen er falt bort, skal registerføreren av eget tiltak slette heftelsen. I tilfelle av uriktig slettelse gjelder § 27 tilsvarende.

IV. Skip under bygging

§ 31. Registrering

Skip som er under bygging her i riket og kontrakt om bygging her i riket, kan på begjæring innføres i en egen avdeling av skipsregisteret (skipsbyggingsregisteret). Slik registrering av skip omfatter også skrog, større seksjoner av skrog eller hovedmaskineri bygget ved verksted utenfor riket dersom levering fra det utenlandske verkstedet har funnet sted. For skip under bygging fremsettes begjæringen av eieren, og for byggekontrakt av bestilleren. Er kontrakten blitt innført, omfatter registreringen også bestillerens rett til skipet når byggingen blir påbegynt. Likt med kontrakt regnes erklæring fra et verksted om at det har besluttet å bygge et skip for egen regning.

Innføring i skipsbyggingsregisteret kan bare skje når det sannsynliggjøres at det ferdige skip vil få en største lengde på 10 meter eller mer.

Reglene i § 11 fjerde ledd, § 12 annet ledd, § 13, § 14 første til fjerde ledd og §§ 15 til 27 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 102 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 701).

§ 32. Slettelse m m

Skip og byggekontrakt som er innført i skipsbyggingsregisteret, skal slettes når skipet leveres fra verkstedet, eller, dersom verkstedet har bygd for egen regning, når skipet settes i fart. Går skip under bygging tapt, skal det slettes. Tilsvarende gjelder byggekontrakt som bortfaller.

I tilfelle som nevnt i første ledd skal begjæring om slettelse inngis etter reglene i § 13, jf § 31 tredje ledd. Dette gjelder likevel ikke når vedkommende skip er levert eller satt i fart, dersom det fyller vilkårene for innføring i norsk skipsregister og blir innført der. Kongen kan gi regler om at slettelse kan skje selv om begjæring ikke blir inngitt, dersom registerføreren på annen måte har fått kjennskap til forhold som begrunner slettelse.

Er det registrert heftelse i skip under bygging eller i byggekontrakt, og heftelsen ikke blir overført til norsk skipsregister, skal det ikke skje slettelse i skipsbyggingsregisteret uten rettighetshaverens skriftlige samtykke, men det skal gjøres anmerkning på skipets eller kontraktens blad i registeret om det forhold som skulle ha medført slettelse. Heftelsen beholder i så fall sin prioritet, men nye rettsstiftelser kan ikke registreres. Fyller det ferdige skip vilkårene for innføring i skipsregisteret, men eieren ikke har begjært det innført der innen fristen etter § 13 annet ledd, kan vedkommende rettighetshaver selv begjære skipet innført i skipsregisteret.

På begjæring skal registerføreren utstede slettelsesattest for skipet, hvor alle registrerte heftelser oppføres i prioritetsrekkefølge.

Reglene i §§ 29 og 30 gjelder tilsvarende så langt de passer for heftelser anmerket i skipsbyggingsregisteret.

V. Forskjellige bestemmelser

§ 33. Innretninger som ikke er å anse som skip

På begjæring av eieren kan følgende innretninger innføres i skipsregisteret, selv om de ikke omfattes av § 11 annet eller tredje ledd:

1. flytekran, flytedokk og mudderapparat, dersom de eies av noen som nevnt i § 4 første ledd;
2. andre flytende innretninger etter Kongens bestemmelse, dersom de eies av noen som nevnt i § 4 første ledd;
3. luftputefartøy, dersom det er norsk, jf § 6.

Om valg av hjemsted gjelder reglene i § 8 første og annet ledd tilsvarende. For øvrig får reglene i § 11 fjerde og femte ledd, § 12 annet ledd og §§ 13 til 30 tilsvarende anvendelse så langt de passer.

For innretning som er av en slik art som nevnt i første ledd, og som blir bygd eller skal bygges her i riket, gjelder reglene i § 31 første og tredje ledd og § 32 tilsvarende.

§ 34. (Opphevet)

Opphevet ved lov 8 des 1995 nr. 65 (ikr. 1 jan 1996).

§ 35. Erverv av registerhjemmel ved søksmål mot mulige rettighetshavere under ett

Dersom eieren av et norsk skip mangler registerhjemmel og det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig for eieren å skaffe seg hjemmelen på annen måte, kan eieren få hjemmel ved å erverve dom for sin rett til skipet gjennom søksmål mot mulige rettighetshavere under ett og la dommen registrere.

Saken reises for tingretten på skipets hjemsted. I stevningen skal saksøkeren sannsynliggjøre sin rett til skipet, og at de øvrige vilkår for søksmål er til stede. Finner retten at vilkårene er til stede, skal den la et utdrag av stevningen kunngjøre i Norsk lysingsblad med oppfordring til enhver som måtte påstå å ha bedre rett til skipet enn saksøkeren, om å melde seg til retten innen en frist som settes til minst 3 måneder, og godtgjøre sin rett. I kunngjøringen skal gjøres oppmerksom på reglene i fjerde og femte ledd. Retten kan også foreta kunngjøring ved oppslag eller i et eller flere andre blad i Norge eller utlandet. Fristen regnes fra kunngjøringen i Lysingsbladet.

Finner retten at vilkårene for søksmål ikke er til stede, avviser den saken ved kjennelse. Kjennelsen kan ankes.

Melder ingen saksøkt seg før fristen er ute, avsier retten uten hovedforhandling dom for at saksøkeren er eier. Dommen blir rettskraftig med en gang, kan ikke prøves ved anke og har bindende virkning for alle og enhver.

Melder noen seg før fristens utløp og påstår å ha bedre rett til skipet enn saksøkeren, fortsetter saken etter de vanlige regler i tvisteloven. Rettskraftig dom i saken har bindende virkning for alle og enhver uten hensyn til hvem som har meldt seg under saken.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder tilsvarende for innretninger som nevnt i § 33.

Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr.

1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 36. Erverv av registerhjemmel etter kunngjøring

Dersom et norsk skip med største lengde under 15 meter tilhører noen som ikke har registerhjemmel, kan den som utøver eierrådighet og skriftlig erklærer å være eier, få registerhjemmel ved å sannsynliggjøre at vedkommende, alene eller sammen med sine hjemmelsmenn, har vært eier i minst 10 år eller fra skipet ble levert fra byggeverkstedet eller satt i fart for verkstedets egen regning. Finner registerføreren at disse vilkår er til stede, skal denne kunngjøre en oppfordring til mulige eiere om å melde seg innen en frist som settes til minst 1 måned. Melder ingen seg, skal registerføreren innføre skipet i skipsregisteret med eieren som hjemmelshaver, eller, dersom skipet tidligere er registrert, anmerke at eierens hjemmel er i orden.
Endret ved lov 17 juni 2016 nr. 71 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 667).

§ 37. Statens erstatningsansvar

Den som lider uforskyldt tap på grunn av registreringsfeil, har rett til erstatning av staten dersom tapet skyldes:

a. at den skadelidte har stolt på en registreringsattest, en pantattest eller en slettelsesattest;
b. at et dokument ikke er blitt dagbokført eller er blitt dagbokført for sent;
c. at et dokument som nevnt i § 26 første ledd annet punktum er blitt registrert og den skadelidte i god tro har fått dagbokført en rett som den skadelidte har ervervet ved avtale i tillit til at det registrerte dokumentet var gyldig;
d. at en rett etter § 27 må stå tilbake for en senere registrert rett.

§ 38. Forskrifter. Beregning av frister

Departementet kan gi nærmere forskrifter om hvordan dagbok og skipsregister skal innrettes og føres, og om fremgangsmåten for øvrig ved registrering. Departementet kan også gi de øvrige forskrifter som trengs til gjennomføring og utfylling av reglene i dette kapittel, hvorledes dokumenter skal utformes for å

kunne registreres og om godkjenning av blanketter for bestemte dokumenttyper og om bruk av slike.

Om beregning av frister gjelder reglene i domstolloven. Når en frist skal regnes fra registreringen av et dokument, regnes den fra den dag da dokumentet er innført i dagboken.

VI. Innretninger for utnytting av undersjøiske naturforekomster

§ 39. Faste innretninger

Faste innretninger under bygging her i riket til bruk ved undersøkelse etter eller utnytting, lagring eller transport av undersjøiske naturforekomster eller til hjelp for slik virksomhet og byggekontrakter for slike innretninger kan på begjæring av eieren innføres i skipsbyggingsregisteret, dersom de helt eller delvis skal plasseres på norsk territorium eller den norske del av kontinentalsokkelen, og slik innføring ikke vil være i strid med Norges folkerettslige forpliktelser. Større seksjoner av faste innretninger og byggekontrakter for slike seksjoner kan også innføres i registeret dersom seksjonen skal bygges eller er under bygging her i riket etter særskilt byggekontrakt.

Faste innretninger som skal brukes til undersøkelse etter eller utnytting, lagring eller transport av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster eller til hjelp for slik virksomhet, kan på begjæring av eieren innføres i skipsregisteret, dersom de helt eller delvis er plassert på norsk territorium eller den norske del av kontinentalsokkelen, og slik innføring ikke vil være i strid med Norges folkerettslige forpliktelser.

Reglene i dette kapittel og i §§ 41 til 44 får tilsvarende anvendelse så langt de passer. Pantsetting av slik innretning kan omfatte tilbehør og utstyr som kan pantsettes. Pantsettingen kan også omfatte eventuelle tillatelser til utnytting av naturforekomster i henhold til lov 21 juni 1963 nr 12 om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster, for så vidt det er forenlig med de regler som ellers gjelder for slike tillatelser.

Særskilt panterett kan stiftes i seksjoner eller i byggekontrakt for seksjoner dersom seksjonen skal bygges eller er under bygging etter særskilt byggekontrakt og er innført i registeret etter første eller annet ledd. § 43 første ledd annet punktum gjelder ikke for faste innretninger. Panteretten faller bort når seksjonen overgis til bestilleren.

VII. Bareboatregistrering

Tilføyd ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 40. Bareboatregistrering

Passasjerskip og lasteskip med største lengde 15 meter eller mer, boreplattformer og andre flyttbare innretninger som er registrert i et annet lands skipsregister og bareboat-befraktes av noen som oppfyller vilkårene i § 1 eller § 4, kan bareboatregistreres i skipsregisteret for en periode på inntil ti år etter skriftlig anmodning fra bareboat-befrakteren. Perioden kan ikke være lengre enn varigheten av bareboat-certepartiet. Hvis samtykket etter annet ledd nr. 3 er tidsbegrenset, skal tillatelse etter første punktum gjelde for den samme perioden, men ikke overstige ti år. Skipsregisteret kan forlenge perioden for inntil fem år om gangen etter ny skriftlig anmodning fra bareboat-befrakteren. Slik anmodning kan fremsettes tidligst seks måneder før den forutgående tillatelsen utløper.

Før skipet kan registreres etter første ledd må bareboat-befrakteren fremlegge følgende dokumentasjon:

1. kopi av bareboat-certepartiet,
2. utskrift fra skipsregisteret i primærstaten som dokumenterer hvem som er skipets eier og alle registrerte rettighetshavere,
3. skriftlig samtykke til bareboatregistrering i norsk skipsregister fra skipets eier og samtlige rettighetshavere, og
4. dokumentasjon fra skipsregisteret i primærstaten som viser at skipet midlertidig tillates å bareboatregistrere i skipsregisteret og seile under norsk flagg.

Skip registrert etter denne bestemmelsen er underlagt norsk jurisdiksjon og skal føre norsk flagg.

Det kan ikke anmerkes panteretter eller andre rettsstiftelser i skip som er registrert etter første ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om bareboatregistrering, herunder krav til bareboat-certepartiet, dokumentasjon og fremgangsmåte. Tilføyd ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 40 a. Sletting av bareboatregistrerte skip

Skip som er registrert etter § 40, skal slettes i skipsregisteret når:

a. bareboat-certepartiet opphører,
b. betingelsene for registrering etter § 40 første ledd ikke lenger er til stede,
c. registerføreren får melding fra bareboat-befrakteren eller skipets eier om at skipet skal slettes fra registeret,
d. skipet etter primærstatens rett ikke lenger har rett til midlertidig å seile under norsk flagg,
e. registerføreren får melding etter § 13 annet ledd om at et skip er gått tapt eller er hugget opp, eller
f. melding om at et skip er gått tapt eller er hugget opp, ikke er gitt innen fristen etter § 13 annet ledd, men registerføreren på annen måte får kjennskap til forholdet. Før skipet slettes, skal eieren i så fall gis adgang til å uttale seg.

Tilføyd ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 40 b. Bareboat-utflagging

På begjæring fra skipets eier kan passasjerskip og lasteskip med største lengde 15 meter eller mer, boreplattformer og andre flyttbare innretninger som er leid ut på bareboat-certeparti og er registrert i skipsregisteret, gis tillatelse til bareboatregistrering i et utenlandsk skipsregister for en periode på inntil ti år. Perioden kan ikke være lengre enn varigheten av bareboat-certepartiet. Skipsregisteret kan etter skriftlig anmodning fra skipets eier forlenge perioden inntil fem år om gangen.

For at tillatelse eller forlengelse kan gis, må skipets eier fremlegge følgende dokumentasjon:

1. kopi av bareboat-certepartiet,
2. skriftlig samtykke til at skipet kan bareboatregistreres i det utenlandske skipsregisteret fra skipets eier og samtlige rettighetshavere i skipet, og
3. dokumentasjon fra det utenlandske skipsregisteret som viser at skipet tillates å bareboatregistreres der.

Et skip som er bareboatregistrert etter første ledd har rett til midlertidig å føre et annet lands flagg, og skal i denne perioden ikke anses å være norsk i henhold til § 1 i denne loven. Det har ikke rett til å føre norsk flagg og skal ikke være forsynt med norsk nasjonalitetsbevis.

Panteretter og andre rettsstiftelser forblir registrert når skipet er registrert i et annet lands skipsregister etter første ledd, og nye panteretter og andre rettsstiftelser kan fortsatt registreres i skipsregisteret.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om bareboatregistrering, herunder krav til bareboat-certepartiet, dokumentasjon og fremgangsmåte.
Tilføyd ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

§ 40 c. Bortfall av tillatelse til bareboatregistrering

Retten til å føre et utenlandsk flagg etter § 40 b bortfaller når bareboat-certepartiet opphører eller skipet ikke lenger har rett til midlertidig å seile under det utenlandske skipsregisterets flagg. Melding om opphør skal gis av skipets eier snarest mulig og senest innen 30 dager etter opphør. Retten til å føre utenlandsk flagg bortfaller også hvis melding ikke er gitt innen fristen, men registerføreren på annen måte får kjennskap til forholdet. Før retten bortfaller skal eieren i så fall gis adgang til å uttale seg.

Når tillatelsen til bareboatregistrering bortfaller etter første ledd, har skipet rett til igjen å føre norsk flagg.
Tilføyd ved lov 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

Kapittel 3. Pant i skip m v

I. Registrert panterett m m

§ 41. Registrering som vilkår for rettsvern

Frivillig stiftet panterett i skip kan bare få rettsvern ved registrering av retten i samsvar med reglene i kapittel 2.

Som skip regnes:

1. skip som skal eller kan innføres i skipsregisteret, jf § 11;
2. innretning som kan innføres i skipsregisteret etter § 33;

3. skip eller innretning under bygging samt byggekontrakt, alt for så vidt innføring i skipsbyggingsregisteret kan skje, jf § 31 og § 33 tredje ledd.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder tilsvarende for panterett stiftet ved utleggsforretning. Er skipet ikke innført i skipsregisteret eller skipsbyggingsregisteret, trer likevel tinglysing av slik panterett istedenfor registrering, og panteretten anmerkes på eierens blad i Løsøreregisteret. Blir skipet senere innført i skipsregisteret eller skipsbyggingsregisteret, skal tinglyste utleggsforretninger overføres til dette registeret.
Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 1 jan 1997).

§ 42. Spesialitetsprinsippet

Pantsetting av skip m v, jf § 41 annet ledd, kan ikke få rettsvern med mindre det registrerte dokument som hjemler retten, individualiserer pantegjenstanden og angir pantekravets størrelse eller det høyeste beløp som panteretten skal sikre. Beløpet skal være fastsatt i norske eller utenlandske penger.

§ 43. Pant i skip under bygging m m

Når ikke annet er avtalt, omfatter panterett i skip som blir bygd eller skal bygges i Norge, også hovedmaskineri til skipet og større seksjoner av skroget dersom hovedmaskineriet eller vedkommende seksjoner bygges på eller er brakt til hovedverkstedets område. Bygges de ved annet verksted i Norge, kan det avtales at de skal omfattes av panteretten. Det samme gjelder dersom skroget, større seksjoner av skroget eller hovedmaskineri bygges ved et utenlandsk verksted og levering fra det utenlandske verkstedet har funnet sted.

Blir ikke annet avtalt, omfatter panteretten også materialer og utstyr som befinner seg på hovedverkstedets område, eventuelt på verksted som bygger hovedmaskineri eller større seksjon av skroget, forutsatt at materialene eller utstyret ved merking eller på annen måte er tydelig identifisert som bestemt til å inkorporeres i skipet eller i hovedmaskineriet eller seksjonen. Panteretten bortfaller i materialer og utstyr som blir avhendet og fjernet fra verkstedet, dersom erververen ikke visste eller burde vite at avhendelsen var uberettiget av hensyn til panteretten.

Reglene i denne paragraf gjelder tilsvarende for innretninger som går inn under § 33.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 102 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr.

701).

§ 44. Forfall

Gjeld sikret ved kontraktsmessig panterett i skip som er innført i skipsregisteret forfaller, foruten til avtalt tid, når:

1. skipet går tapt eller hugges opp;
2. panthaverens sikkerhet blir vesentlig forringet som følge av skade tilføyd skipet;
3. skipet taper sin nasjonalitet;
4. skipet selges ved tvangssalg eller annet salg etter tvangsfullbyrdelsesloven;
5. konkurs eller gjeldsforhandling blir åpnet hos skipets eier eller hos skyldneren;
6. plikten til å betale renter og avdrag og holde skipet ved like og forsikret etter avtalen blir vesentlig misligholdt.

Krav om innfrielse etter første ledd nr. 5 gir ikke rett til å kreve forsinkelsesrente.

Reglene i første ledd gjelder tilsvarende så langt de passer for innretninger som går inn under § 33, og for skip eller innretning under bygging samt for byggekontrakt.

Endret ved lov 3 sep 1999 nr. 72 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 983).

§ 45. Tilbehør m m

Panterett og andre rettsstiftelser i skip som er innført eller kan innføres i skipsregisteret, jf § 11, skal også omfatte skipets enkelte deler, samt tilbehør som befinner seg om bord eller midlertidig er fjernet. Særskilt rettsstiftelse i slike deler eller slikt tilbehør kan ikke skje. Som tilbehør regnes ikke proviant, brensel eller andre gjenstander bestemt til forbruk.

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke tilbehør som tilhører en tredjeperson og som skipets eier har leid med rett til å si opp avtalen med høyst 6 måneders varsel.

For skip med største lengde ikke over 10 meter er bestemmelsen i første ledd ikke til hinder for at det kan avtales salgspant i motor, radioutstyr eller elektronisk utstyr (for navigering eller liknende) til skipet.

Reglene i første og annet ledd gjelder tilsvarende for luftputefartøyer.

For skip av slik art som nevnt i § 4 første ledd gjelder ikke reglene i denne

paragraf.

II. Sjøpanterett m m i skip

§ 51. Fordringer som gir sjøpanterett

Fordringer mot skipets reder er sikret ved sjøpanterett i skipet for så vidt gjelder krav på:

1. hyre og annen godtgjørelse til skipsføreren og andre som er ansatt om bord, i anledning av deres tjeneste på skipet;
2. havne-, kanal- og andre vannveisavgifter og losavgifter;
3. erstatning for tap av liv eller skade på person oppstått i direkte forbindelse med driften av skipet;
4. erstatning for tap av eller skade på eiendom oppstått i direkte forbindelse med driften av skipet, såfremt kravet ikke kan grunnes på avtale;
5. bergelønn, erstatning for fjerning av vrak og bidrag til felleshavari.

Sjøpanterett oppstår også om kravet retter seg mot skipets eier, befrakter, disponent eller noen som rederen har overdratt sine funksjoner til.

Fordring som nevnt i første ledd nr 3 og 4 gir ikke sjøpanterett dersom skaden skyldes de farlige egenskaper ved atombrensel eller radioaktive produkter eller avfall.

Fordringer som nevnt i første ledd nr 3 og 4 gir ikke sjøpanterett dersom skaden skyldes forurensning som oppstår mens skip av den type som er nevnt i § 4 første ledd brukes til undersøkelse etter eller utnytting av undersjøiske naturforekomster.

§ 52. Prioritet

Sjøpanterett har fortrinnsrett foran alle andre heftelser i skipet.

Sjøpanteretter dekkes i den rekkefølge som § 51 nevner dem, og de som går inn under samme nummer, har innbyrdes lik rett. De sjøpanteretter som er nevnt i nr 5, skal likevel gå foran alle andre sjøpanteretter som er oppstått tidligere, og i det innbyrdes forhold mellom sjøpanteretter som nevnt i nr 5 skal de yngre gå foran de eldre.

§ 53. Eierskifte m m

Skifter skipet eier på annen måte enn ved tvangssalg, vedblir sjøpanterett å hefte på skipet. Det samme gjelder om det skjer endring med hensyn til skipets registrering.

Dersom overdragelse som nevnt i første ledd til utenlandsk erverver medfører at sjøpanterett for en fordring som overdrageren ikke hadde personlig ansvar for, faller bort eller får dårligere prioritet, blir overdrageren ansvarlig for betaling av den del av fordringen som sjøpanthaveren på grunn av overdragelsen ikke får dekket.

§ 54. Tilbakeholdsrett

Den som bygger eller reparerer et skip, kan utøve tilbakeholdsrett i skipet til sikring av sin fordring i anledning av byggingen eller reparasjonen så lenge denne fortsatt har skipet i sin besittelse.

Tilbakeholdsretten står tilbake for sjøpanterett i skipet, men går foran annen rett og andre heftelser i skipet.

§ 55. Foreldelse

Sjøpanterett foreldes i løpet av 1 år regnet fra den dag da vedkommende fordring oppsto, med mindre skipet blir arrestert innen fristens utløp og arresten leder til tvangssalg. Skipet anses arrestert når arrestbeslutningen er forkynt om bord eller iverksatt om bord på annen måte.

Foreldelsesfristen løper ikke så lenge sjøpanthaveren er rettslig avskåret fra å arrestere skipet. For øvrig er fristens løp ikke gjenstand for forlengelse eller avbrytelse.

III. Sjøpanterett i last

§ 61. Fordringer som gir sjøpanterett

Sjøpanterett i last tilkommer:

1. fordring på bergelønn og bidrag til felleshavari;
2. fordring som grunner seg på at bortfrakteren eller skipsføreren i

henhold til sin lovbestemte fullmakt har truffet en avtale eller forføyning eller gjort utlegg for lasteierens regning, samt lasteierens fordring på erstatning for gods som er solgt til fordel for andre lasteiere;

3. bortfrakterens fordringer ifølge fraktavtalen for så vidt fordringen kan gjøres gjeldende mot den som krever utlevering.

§ 62. Prioritet

Sjøpanterett har fortrinnsrett foran alle andre heftelser i lasten, bortsett fra lovbestemt panterett for offentlige avgifter.

Sjøpanteretter dekkes i den rekkefølge som § 61 nevner dem. De sjøpanteretter som er nevnt under samme nummer, har innbyrdes lik rett. Innenfor nr 1 og 2 skal likevel de yngre gå foran de eldre, når de ikke er oppstått som følge av samme hendelse.

§ 63. Utlevering av lasten, m m

Sjøpanterett i last faller bort når godset blir utlevert, når det blir solgt ved tvangssalg og når det blir solgt for lasteierens regning eller etter § 137 tredje ledd.

Den som uten fordringshaverens samtykke eller hjemmel i § 465 utleverer gods som denne vet eller bør vite er beheftet med sjøpanterett, blir personlig ansvarlig for fordringen, likevel ikke for det beløp som vedkommende godtgjør at pantet ikke kunne ha dekket. Var mottakeren ikke personlig ansvarlig for fordringen, får mottakeren samme ansvar dersom mottakeren hadde kunnskap om fordringen da godset ble utlevert.

§ 64. Foreldelse

Sjøpanterett i last foreldes dersom den ikke gjøres gjeldende ved søksmål innen 1 år regnet fra den dag da vedkommende fordring oppsto.

IV. Fellesbestemmelser

§ 71. Overdragelse m m

Ved overdragelse eller annen overgang av pantesikret fordring går samtidig panteretten over til den nye fordringshaveren.

§ 72. Erstatningskrav. Forsikring

Sjøpanterett omfatter ikke krav på erstatning for tap av eller skade på skip eller last. Dette gjelder også erstatningskrav ifølge forsikringsavtale. Sjøpanthaveren anses ikke som sikret i henhold til forsikringen.

§ 73. Søksmål

Søksmål til dekning av sjøpanterett kan reises mot skipsføreren eller mot pantets eier etter panthaverens valg. Rederen eller bortfrakteren kan likevel ikke reise søksmål mot skipsføreren til dekning av sjøpanterett i last.

§ 74. Anerkjennelse av pant i fremmed skip m m

Panterett i fremmed skip skal anerkjennes som gyldig her i riket forutsatt

1. at panteretten er stiftet og registrert i samsvar med lovgivningen i den stat hvor skipet er registrert,
2. at registeret og de dokumenter som ifølge registreringsstatens lovgivning skal oppbevares hos registerføreren, er offentlig tilgjengelige, og at utskrifter av registeret og avskrifter av dokumentene kan fås hos registerføreren, og
3. at registeret eller et dokument som nevnt i nr 2 angir
    a. den opprinnelige panthavers navn og adresse eller at dokumentet er utstedt til ihendehaveren,
    b. det beløp som panteretten skal sikre, og
    c. datoen og andre forhold som ifølge registreringsstatens lovgivning bestemmer prioriteten.

Blir skipet ervervet som norsk eiendom og innført i norsk skipsregister, skal

panteheftelser som er oppført i det utenlandske slettelsesbevis, overføres til skipets blad i skipsregisteret med bibehold av heftelsenes innbyrdes prioritet fra den opprinnelige registrering. Tilfredsstiller en heftelse ikke vilkårene for å kunne anmerkes i skipsregisteret, skal registerføreren gi partene en frist på minst 60 dager for å rette mangelen. Virkningene av registreringen består til utløpet av denne fristen.

Eiendomsrett og panterett i skip som blir bygd eller skal bygges i utlandet, skal anerkjennes som gyldig her i riket dersom vedkommende rettighet er registrert i samsvar med lovgivningen i byggestaten. For et skip som er bygd for norsk regning i utlandet og deretter blir innført i norsk skipsregister, gjelder reglene i annet ledd tilsvarende.

§ 75. Lovvalg

Reglene i § 45, §§ 51 til 55 og §§ 71 til 73 får anvendelse i alle tilfeller hvor panterett eller tilbakeholdsrett i skip gjøres gjeldende ved norsk domstol.

Etter lovgivningen i den stat hvor skipet er registrert, avgjøres:

1. spørsmål om en registrert heftelses prioritet i forhold til andre registrerte heftelser og dens virkning for øvrig i forhold til tredjepersoner bortsett fra prioriteten i forhold til sjøpanterett og tilbakeholdsrett;
2. spørsmål vedrørende legale rettigheter i skipet med prioritet etter registrerte heftelser.

Reglene i annet ledd gjelder tilsvarende for skip under bygging. Den innbyrdes prioritet mellom tilbakeholdsrett og andre heftelser i skip under bygging før sjøsettingen avgjøres etter lovgivningen i den stat hvor skipet bygges.

Reglene i denne paragraf gjelder tilsvarende så langt de passer, for innretninger som går inn under § 33.

§ 76. Tvangssalg i utlandet

Blir et skip tvangssolgt i utlandet, faller sjøpanterett, registrert panterett og alle andre rettigheter i skipet bort, forutsatt at skipet på salgstidspunktet befinner seg i vedkommende stat og at salget skjer i samsvar med denne stats lovgivning og reglene i den internasjonale konvensjon 1967 om panterett i skip.

Kapittel 4. Arrest i skip

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 77 (ikr. 1 mai 1995).

§ 91. Virkeområde for reglene om arrest i skip

Reglene her gjelder for arrest i skip etter tvisteloven kapittel 32 og 33. Reglene gjelder tilsvarende for midlertidig forføyning etter tvisteloven kapittel 32 og 34 når forføyningen går ut på tilbakehold av et skip.

§§ 92, 93, 94 og 96 gjelder ikke for

a. arrest av skip som ikke er registreringspliktige etter § 11 annet ledd,
b. arrest som ikke innebærer at skipet skal holdes tilbake etter reglene i § 95 annet ledd,
c. arrest som begjæres etter at det foreligger tvangsgrunnlag for kravet som nevnt i tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1 annet ledd,
d. arrest til midlertidig sikring av krav på skatter og avgifter og andre offentligrettslige krav, eller til sikring eller gjennomføring av andre offentlige vedtak.

For disse tilfellene gjelder reglene i tvisteloven kapittel 32 til 34 fullt ut.

Reglene i dette kapittel gjelder ikke for arrest som er begrenset til last, frakt, brensel eller del av skip.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 77 (ikr. 1 mai 1995), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 5 apr 2013 nr. 11 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 341).

§ 92. Sjørettslige krav

Arrest i skip kan bare tas for å sikre et sjørettslig krav.

Med sjørettslig krav menes et krav som har et eller flere av de følgende grunnlag:

a. skade forårsaket av et skip ved sammenstøt eller på annen måte,
b. død eller skade på person forårsaket av et skip eller inntruffet i forbindelse med bruken av et skip,
c. berging og fjerning av vrak,
d. avtale ved certeparti eller på annen måte om bruk eller leie av et

skip,

e. avtale ved certeparti eller på annen måte om transport av gods med skip,
f. tap av eller skade på gods, herunder reisegods, som transporteres med skip,
g. felleshavari,
h. bodmeri,
i. sleping,
j. losing,
k. gods eller materialer som er levert til et skip på et hvilket som helst sted for å brukes til drift eller vedlikehold av skipet,
l. bygging, reparasjon eller utstyr av et skip samt omkostninger og avgifter ved dokksetting,
m. hyre og annen godtgjørelse til skipsføreren og andre ansatte om bord, i anledning deres tjeneste på skipet,
n. skipsførerens utlegg, herunder utlegg gjort av avskipere, befraktere eller agenter for skipets eller eierens regning,
o. tvist om eiendomsretten til et skip,
p. tvist mellom sameiere i et skip om eiendomsretten, besittelsen, bruken eller inntektene av skipet,
q. panterett eller annen sikkerhet i et skip, med unntak av sjøpanterett.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 77 (ikr. 1 mai 1995).

§ 93. Nærmere om hvilke skip som kan arresteres

Arrest kan bare tas i

a. det skip som det sjørettslige krav gjelder, eller
b. dersom eieren av det skip som det sjørettslige krav gjelder, er personlig ansvarlig for kravet: andre skip som vedkommende eide på det tidspunkt kravet oppstod,
c. dersom en annen enn eieren av det skip som det sjørettslige kravet gjelder, er personlig ansvarlig for kravet: andre skip som er eid av den som er personlig ansvarlig for kravet.

Skip anses for å ha samme eier når alle andeler er eid av samme person eller personer.

For krav som nevnt i § 92 bokstav o og p kan arrest likevel bare tas i det skip som kravet gjelder.

Det kan bare tas arrest dersom skipet kan tjene som dekningsobjekt for kravet etter de alminnelige reglene i tvangsfullbyrdelsesloven.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 77 (ikr. 1 mai 1995).

§ 94. Stillingen dersom skipet allerede er arrestert

Dersom skipet allerede er arrestert her i riket eller i utlandet, skal senere arrestbegjæringer med grunnlag i samme krav ikke tas til følge. Dersom retten blir oppmerksom på den tidligere arresten først etter at begjæringen er tatt til følge, skal retten på begjæring fra saksøkte oppheve arresten.

Første ledd gjelder tilsvarende dersom en tidligere arrestbegjæring ikke er tatt til følge, eller en arrest er opphevet, fordi saksøkte stilte sikkerhet for kravet.

Første og annet ledd gjelder ikke dersom saksøkeren godtgjør at sikkerhetsstillelsen i den tidligere arrestsaken er bortfalt med endelig virkning, eller det foreligger annen god grunn til å ta den senere arrestbegjæringen til følge.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 77 (ikr. 1 mai 1995).

§ 95. Nærmere om gjennomføring av arresten

Arrest i skip kan bare besluttes dersom skipet befinner seg i eller ventes å komme til rettskretsen, eller namsmannsdistriktet dersom namsmannen skal utpeke arrestgjenstanden. En arrest kan bare gjennomføres dersom skipet befinner seg i riket. Gjennomføringen kan skje selv om skipet befinner seg i en annen rettskrets enn den hvor arrestbeslutningen ble avsagt. Uten hinder av første og annet punktum kan arrest besluttes og gjennomføres dersom skipet er i virksomhet på norsk kontinentalsokkel.

Et skip som er arrestert etter tvisteloven § 33-2 tredje ledd, må ikke forlate det sted det ligger før tvangssalg er holdt eller tvangsbruk iverksatt. Ligger et arrestert skip ikke i riket når arresten besluttes, skal saksøkte i beslutningen pålegges å bringe det til et angitt sted. Etter ankomst dit gjelder forbud som nevnt i første punktum. Tvangsfullbyrdelsesloven § 11-10 annet ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende. Retten kan likevel på begjæring av saksøkeren, på nærmere angitte vilkår, tillate at skipet settes i virksomhet, i eller utenfor riket. Pålegg etter paragrafen her skal også forkynnes for skipsføreren. Annet punktum er ikke til hinder for at skip som er i virksomhet på norsk kontinentalsokkel, tillates å fortsette virksomheten på sokkelen.

For realregistrerte skip som er arrestert etter tvisteloven § 33-2 første ledd eller holdt tilbake etter tvisteloven kapittel 34, kan det gis pålegg som nevnt i

annet ledd og for øvrig iverksettes tiltak som der bestemt dersom retten finner det nødvendig for å sikre arresten.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 77 (ikr. 1 mai 1995), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88).

§ 96. Vilkår ved sikkerhetsstillelse

Dersom retten godtar saksøktes tilbud om sikkerhetsstillelse, skal retten bestemme at sikkerheten skal gjelde for enhver dom om kravet som måtte bli avsagt av en kompetent domstol her i riket eller i utlandet, uten hensyn til om Norge har noen traktat om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer med vedkommende stat. Retten skal samtidig sette en frist for saksøker til å reise søksmål om kravet, med mindre retten allerede har satt en slik frist. Når søksmål reises, avbrytes fristen uten hensyn til om domstolens avgjørelse vil være bindende her i riket.
Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 77 (ikr. 1 mai 1995).

§ 97.

Ved sak om tvangsdekning eller arrest i skip skal det som vilkår for gjennomføringen kreves at saksøkeren innen en uke stiller sikkerhet for havneavgift som påløper under saken. Tvangsfullbyrdelsesloven § 3-6 første og annet ledd gjelder tilsvarende for hva som godtas som sikkerhet.

Sikkerheten skal til enhver tid dekke havneavgiften for minst 14 dager fremover.

Etter begjæring fra havnemyndighetene skal saken heves dersom det ikke foreligger tilstrekkelig sikkerhet etter første og annet ledd. Sikkerheten kan kreves frigitt når saken er endelig avsluttet og påløpte havneavgifter er betalt.

Tingretten kan gjøre unntak fra regelen om sikkerhetsstillelse etter første ledd, herunder tillate annen form for sikkerhet, når det er offentlig myndighet som begjærer arrest eller tvangsdekning. Ansatte om bord på skipet er fritatt for kravet til sikkerhet for så vidt gjelder forfølgning av krav som er sikret med sjøpanterett i skipet, jf. § 51.

Betaler saksøkeren eller en sikkerhetsstiller havneavgiften, trer vedkommende for så vidt inn i havnemyndighetens rett til dekning etter § 51 første ledd nr. 2.
Tilføyd ved lov 22 des 1999 nr. 106 (ikr. 1 jan 2000), endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 98. Forholdet til tvangsfullbyrdelsesloven og tvisteloven

For øvrig gjelder reglene i tvangsfullbyrdelsesloven og tvisteloven sjuende del, herunder reglene om

- forholdet til folkeretten og utenlandske statsskip og andre utenlandske skip,
- saksøkers kostnadsansvar og erstatningsansvar og rettens adgang til å pålegge saksøker å stille sikkerhet for mulig erstatningsansvar,
- vilkårene for arrest,
- behandlingen av arrestbegjæringen,
- rettsvirkningene av arrest.

Tilføyd ved lov 11 juni 1993 nr. 77 (ikr. 1 mai 1995), endret ved lover 22 des 1999 nr. 106 (ikr. 1 jan 2000), tidligere § 97, 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Del II. Rederi

Kapittel 5. Partrederi

§ 101. Definisjon, fravikelighet

Med partrederi forstås selskap som har til formål å drive rederivirksomhet og hvor medlemmene hefter ubegrenset for selskapets forpliktelser, enten solidarisk eller i forhold til sine andeler i selskapet. Som partrederi regnes også sameie i skip som etter avtale mellom sameierne skal brukes til rederivirksomhet for felles regning.

Reglene i §§ 106 til 108, §§ 110 til 114, § 115 første ledd og §§ 116 til 118 kan fravikes ved avtale mellom partrederne. De øvrige regler i dette kapittel kan ikke fravikes uten hvor det er særskilt sagt.

§ 101 a. Bruk av elektronisk kommunikasjon

Krav i kapitlet her om at tilkjennegivelse, underretning, varsel eller liknende skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon dersom partene uttrykkelig har godtatt det.
Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr.

1475).

§ 102. Partrederes ansvar

Partredere svarer en for alle og alle for en, dersom ikke annet er avtalt. Avtale om en annen heftelsesform må meldes til foretaksregisteret for å få virkning i forhold til en tredjeperson som ikke kjente eller burde kjenne avtalen.

Dersom partrederne ikke svarer en for alle og alle for en, skal partrederiets foretaksnavn gis et tillegg som angir ansvarsformen («med proratarisk ansvar,» «med delt ansvar» eller liknende uttrykk som departementet godkjenner).
Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 103. Bestyrende reder

I ethvert partrederi skal det være en bestyrende reder.

Som bestyrende reder kan velges enten en person som er norsk statsborger bosatt i Norge eller et ansvarlig selskap hvor samtlige deltakere er norske statsborgere bosatt i Norge eller et selskap med begrenset ansvar som fyller vilkårene i § 1 nr. 4. Likt med norsk statsborger regnes statsborger fra et land tilknyttet EØS-avtalen.

Departementet kan i særlige tilfelle dispensere fra kravet om at samtlige deltakere i det ansvarlige selskap skal være bosatt i Norge.
Endret ved lov 21 jan 2000 nr. 8.

§ 104. Bestyrende reders fullmakt

I forhold til tredjepersoner er den bestyrende reder i kraft av sin stilling berettiget til å ansette, avskjedige og instruere skipsfører, tegne vanlige rederiforsikringer og kvittere for penger som innkommer for rederiets regning, samt til å foreta enhver annen disposisjon som den daglige ledelse av en rederiforretning fører med seg. Uten særlig bemyndigelse kan den bestyrende reder ikke kjøpe, selge eller pantsette skip eller slutte fraktavtale eller avtale om leie av skip for mer enn 1 års varighet.

§ 105. Representasjon for domstolene

Den bestyrende reder kan reise søksmål på vegne av partrederiet med bindende virkning for alle partredere. Søksmål mot partrederiet kan med

bindende virkning for alle partredere reises mot den bestyrende reder, eller, hvor slik ikke er valgt, mot hvem som helst av partrederne.

§ 106. Underretning til partrederne m m

Den bestyrende reder skal holde partrederne underrettet på hensiktsmessig måte om partrederiets virksomhet. Hvor det er praktisk mulig, skal den bestyrende reder rådføre seg med dem om alle viktigere spørsmål.

§ 107. Rederimøte

Når partrederne skal treffe beslutning, innkalles de til møte på hensiktsmessig måte med i alminnelighet minst en ukes varsel. I innkallingen skal så vidt mulig opplyses hvilke spørsmål som skal behandles på møtet. Innkallingen kan sendes i rekommandert brev eller telegram til en partreders sist kjente adresse.

Det skal føres protokoll over forhandlingene med mindre partrederne enstemmig beslutter det motsatte. Protokollen oppbevares av den bestyrende reder. Enhver partreder har rett til å få se protokollen og ta avskrift.

Er en partreder forhindret fra å delta i et møte, kan partrederen la seg representere ved fullmektig eller skriftlig tilkjennegi sitt standpunkt. Den bestyrende reder sørger for at de beslutninger som er truffet på møtet, meddeles på hensiktsmessig måte til de partredere som ikke har deltatt i møtet personlig eller ved fullmektig.

Haster saken så mye at det ikke er tid til å holde møte med behørig varsel, kan beslutning treffes på annen måte. Det samme gjelder dersom samtlige partredere er enige om det. Annet ledd gjelder tilsvarende. Partrederne underrettes på hensiktsmessig måte om det som er blitt besluttet.

§ 108. Avstemningsregler

Ved avstemning gjelder som beslutning det som vedtas av den eller de partredere som eier mer enn halvparten i rederiet. Halvparten er tilstrekkelig når beslutningen tiltres av den bestyrende reder, selv om den bestyrende reder ikke har part i rederiet.

Har ved valg av bestyrende reder ingen fått tilslutning fra partredere som eier mer enn halvparten i rederiet, holdes ny avstemning. Ved den nye avstemning anses den valgt som har oppnådd flest stemmer. Får to eller flere like mange stemmer ved denne avstemningen, avgjøres saken ved loddtrekning mellom disse.

Beslutninger som er i strid med rederikontraktens innhold eller ligger utenfor partrederiets øyemed, er ikke gyldige med mindre samtlige partredere er enige.

§ 109. Oppsigelse og fjerning av bestyrende reder

Bestyrende reder som tjenestegjør på ubestemt tid, kan til enhver tid oppsies med 3 måneders varsel ved beslutning av partredere som eier mer enn halvparten i rederiet. Er den bestyrende reder ansatt for et bestemt tidsrom som er lengre enn 4 år, kan vedkommende etter 4 års tjenestegjøring oppsies ved beslutning som nevnt med 3 måneders varsel.

Den bestyrende reder kan til enhver tid fjernes ved beslutning av partredere som eier mer enn halvparten i rederiet. Eier den bestyrende reder selv halvparten eller mer i rederiet, kan retten etter krav fra en partreder ved midlertidig forføyning fjerne den bestyrende reder, dersom det finnes skjellig grunn til det, og beskikke en annen bestyrende reder. Hvorvidt den som fjernes har krav på godtgjørelse for den gjenstående tjenestetid, avgjøres etter alminnelige kontraktsregler.

Inneholder rederikontrakten bestemmelser om hvem som skal være bestyrende reder, kreves det for å oppsi eller fjerne vedkommende etter første ledd eller annet ledd første punktum at beslutning om det treffes av partredere som eier mer enn to tredeler i rederiet, med mindre rederikontrakten fastsetter et lavere stemmetall. Eier den bestyrende reder selv en tredel eller mer, gjelder annet ledd annet punktum tilsvarende.

§ 110. Regnskapsplikt

Den bestyrende reder skal føre særskilt regnskap over sin forvaltning av partrederiets midler. Den bestyrende reder plikter å avlegge regnskap overfor partrederne hvert kalenderår, senest 2 måneder etter dets utløp.

Når regnskapet avlegges, skal den bestyrende reder sende det til hver enkelt partreder. For å kunne kontrollere dets riktighet har enhver partreder rett til innsyn i registrerte regnskapsopplysninger og regnskapsmateriale.
Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999).

§ 111. Partredernes tilskuddsplikt

For å dekke de utgifter som rederiets virksomhet krever, påligger det enhver partreder å yte bidrag i forhold til sin part i rederiet. Dersom noen unnlater

etter påkrav å betale sin andel, og beløpet blir lagt ut av den bestyrende reder eller noen av partrederne, plikter den forsømmelige å erstatte utlegget med rente etter lov 17 desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m m § 3. Den som har gjort slikt utlegg, har sikkerhet for sitt krav i det utbytte som faller på den forsømmeliges part, og kan forlange dette utbetalt av den bestyrende reder i nødvendig utstrekning til dekning av kravet.

§ 112. Vinning og tap

Vinning og tap ved rederiets virksomhet fordeles mellom partrederne i forhold til enhvers part i rederiet.

For så vidt overskudd ikke trengs til virksomheten, skal det utdeles til partrederne.

§ 113. Overdragelse av part

En partreder kan overdra sin part i rederiet, men ikke uten samtlige medrederes samtykke overdra eller behefte noen del av rederiets eiendeler.

Overdras en part i rederiet eller en del av en part, plikter overdrageren å gi skriftlig underretning til den bestyrende reder og samtlige medredere. Samme plikt har erververen i andre tilfeller hvor en part eller del av part går over til ny eier.

§ 114. Innløsningsrett

Overdras en part i rederiet eller en del av en part, har medrederne innløsningsrett, unntatt ved overdragelse til partrederens ektefelle eller livsarving. Det samme gjelder dersom en part eller del i henhold til testament eller arvepakt går over til noen annen enn arvelaterens ektefelle eller nærmeste arving etter loven.

Løsningssummen skal fastsettes til det parten eller delen er verd, likevel ikke lavere enn det vederlag erververen i tilfelle har betalt eller skulle betale.

Den som vil gjøre løsningsrett gjeldende, må gi erververen skriftlig meddelelse om det innen 2 uker etter at vedkommende fikk skriftlig underretning om ervervet. Innen samme frist må vedkommende tilby løsningssummen eller, dersom den ennå ikke er på det rene, stille rimelig sikkerhet for partens eller delens antatte verdi.

Gjør flere av medrederne løsningsrett gjeldende, bestemmes deres innbyrdes rett etter forholdet mellom deres parter i rederiet.

§ 115. Avhenders og erververs ansvar for rederiets forpliktelser

En partreder som overdrar sin part, blir ikke derved fri for sitt ansvar overfor medrederne for de forpliktelser som påhvilte rederiet ved overdragelsen. Erververen inntrer ved overdragelsen straks i alle partrederens rettigheter og forpliktelser overfor medrederne. Erververen er på samme måte som avhenderen bundet av de beslutninger og disposisjoner som partrederiet har truffet før overdragelsen, og medrederne kan bringe i motregning mot erververen fordringer som de ifølge rederiforholdet har på avhenderen.

Partrederiets fordringshavere kan, for så vidt angår forpliktelser som påhvilte rederiet ved overdragelsen, holde enten avhenderen eller erververen ansvarlig. Har en fordringshaver holdt erververen ansvarlig, er avhenderen fri for sitt ansvar overfor denne fordringshaver. For senere oppståtte forpliktelser er bare erververen ansvarlig. Er overdragelsen ikke anmeldt til foretaksregisteret, er likevel også avhenderen ansvarlig overfor en tredjeperson som ikke visste eller burde vite om overdragelsen da denne ervervet sitt krav på rederiet.

§ 116. Utløsning og oppløsning

En partreder har, etter 6 måneders skriftlig varsel til medrederne, rett til å forlange rederiet oppløst dersom partrederen ikke blir utløst av en eller flere av medrederne. Ønsker flere medredere å utløse vedkommende, bestemmes deres innbyrdes rett etter forholdet mellom deres parter i rederiet.

I følgende tilfeller kan retten etter påstand fra en partreder gi denne rett til å utløse en eller flere av medrederne, eller beslutte at partrederiet skal oppløses:

1. når et av partrederiets skip uten partrederens skyld eller samtykke opphører å være norsk og det ikke innen 4 måneder er oppnådd en slik ordning at nasjonaliteten kan opprettholdes;
2. når det er åpnet konkurs eller offentlig akkordforhandling i en medreders bo eller en medreder for øvrig er ute av stand til å dekke sine forpliktelser;
3. når partrederens rett er blitt krenket ved vesentlig mislighold av rederikontrakten;
4. når utløsning eller oppløsning tilsies av tungtveiende rimelighetshensyn.

En partreder har i alle tilfelle rett til å utløse den medreder som har bevirket

at det er inntruffet et forhold som nevnt i annet ledd nr 1 til 4. Gjør flere partredere gjeldende krav om å utløse, bestemmes deres innbyrdes rett etter forholdet mellom deres parter i rederiet.

Utløsningssummen og fristen for gjennomføring av utløsningen eller oppløsningen fastsettes i dommen.

§ 117. Kumulasjon, verneting

I søksmål etter § 116 må alle partredere gjøres til parter. Søksmålet reises i den rettskrets hvor partrederiet har alminnelig verneting.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 118. Salg av skip ved oppløsning

Når rederiet oppløses, skal dets skip selges. Er det uenighet om stedet for salget, avgjøres spørsmålet av tingretten ved partrederiets alminnelige verneting. Avgjørelsen treffes i form av kjennelse, som kan ankes.

For salg i Norge gjelder reglene om tvangssalg av skip tilsvarende så langt de passer. Salg kan kreves uten at det foreligger dom eller dermed likestilt tvangsgrunnlag for oppløsning av rederiet, dersom det ikke er fremsatt innsigelse eller innsigelsen er åpenbart uholdbar. Avgjørelsen hører under tingretten og treffes i form av kjennelse, som kan ankes.
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 119. Utlegg m m

Med mindre en partreder har fått medredernes samtykke til pantsetting, jf § 113, kan partrederens særkreditorer ikke ta utlegg i rederiets eiendeler. Derimot kan en særkreditor ta utlegg i det som skyldneren har rett til å kreve av rederiet som andel i overskudd, og den andel skyldneren kan kreve utbetalt ved oppløsning eller utløsning etter § 116. Har en særkreditor fått endelig utlegg i skyldnerens andel i tilfelle av oppløsning eller utløsning, kan særkreditoren, med minst ett års varsel, kreve at de øvrige partredere eller en eller flere av dem skal utløse andelen så langt det er nødvendig for å dekke særkreditorens fordring. § 116 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende. Er

særkreditorens krav ikke etterkommet innen fristen, kan særkreditoren forlange partrederiet oppløst.

Dersom en partreder går konkurs eller åpner offentlig akkordforhandling, har partrederens bo ikke større rett enn en utleggstaker etter første ledd.

Kapittel 6. Skipsføreren

§ 131. Skipets sjødyktighet

Skipsføreren skal før reisen begynner, sørge for at skipet er i sjødyktig stand, herunder at det er tilstrekkelig utrustet, bemannet og proviantert og i forsvarlig stand til mottakelse, befordring og bevaring av lasten. Skipsføreren skal påse at lasten blir behørig stuet, at skipet ikke blir overlastet, at dets stabilitet er betryggende, og at lukene blir forsvarlig lukket og skalket.

Under reisen skal skipsføreren gjøre det som står i dennes makt for å holde skipet i sjødyktig stand.

§ 132. Navigering m m

Skipsføreren skal sørge for at navigeringen og behandlingen av skipet skjer i samsvar med godt sjømannskap.

Skipsføreren skal, så vidt mulig på forhånd, gjøre seg kjent med de påbud og forskrifter som gjelder for skipsfarten i de farvann hvor skipet skal seile, og på de steder som skipet skal anløpe.

§ 133. Skipsbøkene

Skipsføreren er ansvarlig for at påbudte skipsbøker blir ført. Bøkene føres under skipsførerens tilsyn.

§ 134. Lasting, lossing m m

Skipsføreren skal sørge for at lasting og lossing foretas og reisen utføres med tilbørlig hurtighet.

§ 135. Havsnød

Kommer skipet i havsnød, plikter skipsføreren å gjøre alt som står i dennes makt for å redde de ombordværende og bevare skip og last. Skipsføreren skal om nødvendig sørge for at skipsbøkene og skipspapirene blir brakt i sikkerhet, og så vidt mulig dra omsorg for berging av skip og last.

Med mindre det er betydelig fare for skipsførerens eget liv, må skipsføreren ikke forlate skipet så lenge det er rimelig utsikt til berging.

I den utstrekning det kan skje uten særlig fare for skipet eller dets ombordværende, plikter skipsføreren å yte all mulig og nødvendig hjelp til enhver som befinner seg i havsnød eller trues av fare til sjøs. I havsnød etter første punktum regnes også enhver person som har søkt tilflukt ved kysten og ikke kan nås av annen redningstjeneste enn etter den internasjonale konvensjon 27. apr 1979 om ettersøkning og redning til sjøs. Skipsføreren skal behandle personer som er tatt om bord etter første og annet punktum, med verdighet og omsorg, innenfor de rammer som skipets muligheter og begrensninger setter.

Ingen, heller ikke eieren, befrakteren eller selskapet som er ansvarlig for skipets drift etter definisjonen i SOLAS-konvensjonens regel IX/1, skal på noen måte helt eller delvis forhindre skipsføreren i å treffe beslutninger eller iverksette tiltak som etter skipsførerens yrkesmessige skjønn er nødvendig for sikkerheten til menneskeliv til sjøs eller for vern av det marine miljøet.
Endret ved lov 7 apr 2006 nr. 9 (ikr. 1 juli 2006).

§ 136. Skipsførerens fravær og forfall m m

Er skipsføreren fraværende eller har skipsføreren forfall, treffer den øverste tilstedeværende av styrmennene de avgjørelser som ikke kan oppsettes.

Forlater skipsføreren skipet, plikter denne å gi den øverste tilstedeværende styrmann eller, dersom ingen styrmann er til stede, en annen av mannskapet underretning og nødvendig ordre for påkommende tilfelle.

Når skipet ikke er fortøyd i havn eller til ankers på sikker ankerplass, må skipsføreren ikke uten nødvendighet være fraværende fra skipet. Det samme gjelder under farefulle forhold.

Dør skipsføreren, eller blir skipsføreren på grunn av sykdom eller annen tvingende årsak ute av stand til å føre skipet, eller forlater skipsføreren tjenesten, trer den øverste av styrmennene i skipsførerens sted inntil ny fører har tiltrådt. Rederen skal i disse tilfeller underrettes uten opphold. Har styrmannen ikke de foreskrevne kvalifikasjoner for å føre skipet, skal også Sjøfartsdirektoratet eller vedkommende utenrikstjenesteansatt gis underretning så hurtig som mulig.

Endret ved lover 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 137. Skipsførerens fullmakt

Skipsføreren har i egenskap av skipsfører fullmakt til på rederens vegne å inngå kontrakter som gjelder bevaring av skipet eller utførelse av reisen, og til å slutte avtaler om å ta med gods på reisen, eller passasjerer dersom skipet er beregnet på det. Skipsføreren kan også opptre som saksøker i saker som gjelder skipet. I saker som gjelder skipet, kan skipsføreren motta forkynnelser og meddelelser på vegne av skipets eier og reder, så langt dette ikke vil være i strid med Norges folkerettslige forpliktelser.

Føreren av et fiske- eller fangstfartøy kan ikke uten særskilt fullmakt slutte avtaler om fartøyets forsyning med gjenstander som bare vedkommer fisket eller fangsten, så som garn, liner, agn, is, salt og tønner. Overstiger ikke fartøyets bruttotonnasje 300 tonnasjeenheter/registertonn, kan skipsføreren heller ikke uten særskilt fullmakt anskaffe brensel til skipets maskineri for rederens regning når skipet er innenfor rikets grenser.

Trengs det penger til formål som nevnt i første ledd, og rederens ordre ikke kan avventes, skal skipsføreren søke dem tilveiebrakt på beste måte. Skipsføreren kan da etter forholdene oppta lån eller pantsette eller selge av rederens gods eller, i nødsfall, pantsette eller selge av lasten. Er dette gjort uten nødvendighet, er avtalen likevel bindende dersom tredjepersonen var i god tro. Endret ved lov 22 des 1999 nr. 106 (ikr. 1 jan 2000).

§ 138. Omsorg for lasten m m

Skipsføreren skal på rederens vegne dra omsorg for lasten og i det hele vareta lasteierens tarv. I dette øyemed kan skipsføreren uten særskilt fullmakt inngå avtaler og opptre som saksøker etter reglene i § 266, jf § 339.

§ 139. Forpliktelser inngått på rederens eller lasteierens vegne

Skipsføreren hefter ikke personlig for de forpliktelser som denne i egenskap av skipsfører inngår på rederens eller lasteierens vegne.

§ 140. Erstatningsansvar

Skade som skipsføreren volder ved feil eller forsømmelse i tjenesten, plikter skipsføreren å erstatte etter gjeldende erstatningsregler, jf skadeserstatningsloven § 2-3.

§ 141. Regnskapsplikt

Skipsføreren plikter å avlegge regnskap så ofte rederen krever det.

I regnskapet skal skipsføreren godskrive rederiet enhver særskilt godtgjørelse mottatt fra noen som skipsføreren har hatt med å gjøre i egenskap av skipsfører.

§ 142. Hjemsending av sjømenn m m

Sjømenn som det påhviler konsulen å sørge for at blir sendt hjem, plikter skipsføreren å ta med til bestemmelsesstedet eller en havn som skipet anløper under reisen, likevel bare i slikt antall og på slike vilkår som Kongen fastsetter. Uten godtgjørelse plikter skipsføreren, når det ikke volder ulempe, å ta med askeurner og etterlatte personlige eiendeler til sjømenn som ved sin død var norske statsborgere eller hadde sitt bosted i Norge.

Under forutsetning av gjensidighet kan Kongen utvide disse bestemmelser til også å gjelde utenlandske sjømenn (deres askeurner og eiendeler) som ikke går inn under første ledd.

Kapittel 6A. Alkoholpåvirkning, pliktmessig avhold m.m.

Kapitlet tilføyd ved lov 25 juni 2004 nr. 52 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 787). Jf. lov 26 juni 1998 nr. 47 kap. 4.

§ 143. Alkoholpåvirkning m.m.

Ingen må føre eller forsøke å føre skip som har en største lengde på 15 meter eller mer,

1. med en alkoholkonsentrasjon i blodet som er større enn 0,2 promille, eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet,

2. med en større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluft enn 0,1 milligram per liter luft, eller
3. under påvirkning av et annet berusende eller bedøvende middel enn alkohol.

Villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse fritar ikke for straff. Forbudet gjelder tilsvarende for den som utfører eller forsøker å utføre tjeneste som er av vesentlig betydning for sikkerheten til sjøs, herunder som los.

Den som forbudet i første ledd gjelder for, må ikke nyte alkohol eller ta annet berusende eller bedøvende middel i de første seks timer etter at tjenesten er avsluttet, når vedkommende forstår eller må forstå at det kan bli politietterforskning på grunn av utførelsen av tjenesten. Dette forbudet gjelder likevel ikke etter at blodprøve eller utåndingsprøve er tatt, eller politiet har avgjort at slik prøve ikke skal tas.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne bestemmelsen, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år.

Tilføyd ved lov 25 juni 2004 nr. 52 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 787), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 144. Pliktmessig avhold

Den som fører

1. skip som har en største lengde på 15 meter eller mer og som brukes i næring, eller
2. en småbåt som omfattes av forbudet i lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter § 33 første ledd og som brukes til passasjertransport i næring,

må i tjenestetiden ikke nyte alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel. Forbudet gjelder tilsvarende for den som utfører eller forsøker å utføre tjeneste som er av vesentlig betydning for sikkerheten til sjøs, herunder los.

Forbudet gjelder også i et tidsrom av 8 timer før tjenesten begynner.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne bestemmelsen, straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år.

Tilføyd ved lov 25 juni 2004 nr. 52 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 787), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 145. Alkotest, utåndingsprøve, blodprøve

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) av en person

1. som det er grunn til å tro at har overtrådt bestemmelsene i §§ 143 og 144;
2. som med eller uten egen skyld er innblandet i en ulykke;
3. når det blir krevd som ledd i kontroll av skipstrafikken.

Dersom resultatet av alkotesten eller andre forhold gir grunn til å tro at bestemmelsene i §§ 143 eller 144 er overtrådt, kan politiet fremstille vedkommende for utåndingsprøve, blodprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted for den som nekter å medvirke til alkotest.

Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve kan tas av lege, offentlig godkjent sykepleier eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller når andre særlige grunner taler for det.

Kongen gir nærmere bestemmelser om undersøkelser som nevnt i paragrafen her.

Tilføyd ved lov 25 juni 2004 nr. 52 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 787).

Del III. Ansvar

Kapittel 7. Alminnelige regler om ansvar

§ 151. Rederens ansvar for andre

Rederen svarer for skade som er forårsaket ved feil eller forsømmelse i tjenesten av skipsfører, mannskap, los, slepebåt eller andre som utfører arbeid i skipets tjeneste.

En reder som er ansvarlig etter første ledd, kan kreve det som er betalt, erstattet av den som har voldt skaden. Lovgivningens regler om adgang til å nedsette skadevolderens ansvar overfor skadelidte gjelder likevel tilsvarende for rederens krav.

§ 152. Atomskade

Bestemmelsene i denne lov medfører ingen endring i det som er eller blir fastsatt i særskilt lovgivning om ansvaret for atomskade.

Kapittel 8. Sammenstøt

§ 161. Sammenstøt som følge av skyld på en eller begge sider

Når skade på skip, gods eller person er forårsaket av sammenstøt mellom skip, og skylden ligger på den ene siden alene, skal den skyldige erstatte skaden.

Er det skyld på begge sider, skal enhver av de skyldige erstatte skaden etter forholdet mellom de feil som er begått på hver side. Gir omstendighetene ikke støtte for en fordeling i et bestemt forhold, deles skaden likt.

Hver enkelt av de skyldige er bare ansvarlig for den del av erstatningen som faller på vedkommende. Ved skade på person er de skyldige likevel solidarisk ansvarlige.

Har noen måttet betale mer enn den del av erstatningen som faller på vedkommende, kan det overskytende kreves tilbake av den annen skyldige. Mot et slikt tilbakesøkingskrav kan den annen gjøre gjeldende den rett til ansvarsfritak eller -begrensning som denne i forhold til skadelidte ville ha vært berettiget til i kraft av den lov som får anvendelse i forholdet mellom denne og skadelidte, eller i kraft av gyldig kontraktsmessig forbehold. Et forbehold kan likevel ikke gjøres gjeldende i den utstrekning det fritar for eller begrenser ansvaret utover det som ville følge av kapitlene 13, 14 og 15 eller tilsvarende regler i fremmed rett som i tilfelle får anvendelse i forholdet til skadelidte.

Ved bedømmelsen av spørsmålet om skyld skal retten særlig ta i betraktning om det var tid til overlegninger eller ikke.

§ 162. Sammenstøt som følge av ulykkeshendelse

Er sammenstøtet en følge av en ulykkeshendelse, eller kan det ikke opplyses at det er forårsaket ved skyld på noen av sidene, bærer hvert skip sin skade.

§ 163. Sammenstøt uten at skip støter sammen

Det som i denne lov er bestemt om sammenstøt mellom skip, gjelder også når et skip ved sin manøvrering eller på liknende måte volder skade på et annet skip

eller personer eller gods om bord uten at sammenstøt mellom skipene har funnet sted.

§ 164. Plikt til å yte bistand m m

Når skip støter sammen, påligger det enhver av skipsførerne, så vidt det kan skje uten særlig fare for eget skip, dets besetning og passasjerer, å yte det andre skipet og dets besetning og passasjerer all den hjelp som er mulig og nødvendig for å redde dem fra den faren som er oppstått ved sammenstøtet. Det påligger dessuten skipsførerne å oppgi til den andre sitt eget skips navn og hjemsted og det sted eller den havn som skipet kommer fra, og det sted eller den havn det skal til. Samme plikter påhviler en skipsfører når dennes skip støter sammen med båt.

Kapittel 9. Ansvarsbegrensning og forsikringsplikt

Endret ved lover 7 jan 2000 nr. 2, 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358), 5 apr 2013 nr. 11 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 341). – Jf. konvensjoner 19 nov 1976 om begrensning av ansvaret for sjørettslige krav og 2 mai 1996 (1996-endringsprotokollen til Konvensjon om begrensning av ansvaret for sjørettslige krav, 1976).

§ 171. Personer med rett til ansvarsbegrensning

Rederen, skipets eier, befrakteren eller disponenten kan begrense sitt ansvar etter reglene i dette kapittel. Det samme gjelder enhver som yter tjenester i direkte forbindelse med berging, herunder tiltak som nevnt i § 172 første ledd nr. 4 og § 172a første ledd.

Gjøres ansvar gjeldende mot noen som rederen eller andre nevnt i første ledd svarer for, har også denne rett til begrensning.

Den som har forsikret ansvar for krav undergitt begrensning, har samme rett til begrensning som sikrede selv.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358).

§ 172. Begrensning av krav i anledning av person- eller tingskade, forsinkelse m.m. etter reglene i London-konvensjonen 1976 om begrensning av sjørettslige krav, som endret ved 1996-protokollen

Rett til ansvarsbegrensning etter § 175 gjelder, uansett grunnlaget for ansvaret, krav i anledning av

1. tap av liv eller skade på person (personskade) eller tap av eller skade på eiendom (tingskade), dersom skaden er oppstått om bord eller i direkte forbindelse med driften av skipet eller med berging;
2. skade som følge av forsinkelse med befordring til sjøs av gods, passasjerer eller deres reisegods;
3. annen skade dersom den er forårsaket ved krenkelse av en ikke-kontraktsmessig rett, og er oppstått i direkte forbindelse med driften av skipet eller med berging;
4. tiltak truffet for å avverge eller begrense tap som ansvaret ville vært begrenset for etter bestemmelsen her, samt tap som skyldes slike tiltak.

Dersom den ansvarlige kan gjøre gjeldende et motkrav, og krav og motkrav er oppstått ved samme hendelse, kan begrensning bare kreves for den del av kravet som overstiger motkravet.

Når skipets tonnasje er på 300 tonn eller mindre, omfattes også krav av den art som er nevnt i § 172a av bestemmelsen her.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358).

§ 172a. Begrensning av krav i anledning oppryddingstiltak etter sjøulykker m.m.

Når skipets tonnasje er på over 300 tonn, gjelder rett til ansvarsbegrensning etter § 175a, uansett grunnlaget for ansvaret, for krav i anledning av:

1. hevning, fjerning, ødeleggelse eller uskadeliggjørelse av et skip som er sunket, strandet, forlatt eller blitt vrak, samt alt som er eller har vært om bord i skipet;
2. fjerning, ødeleggelse eller uskadeliggjørelse av skipets last;
3. tiltak truffet for å avverge eller begrense tap som ansvaret ville vært begrenset for etter bestemmelsen her, samt tap som skyldes slike tiltak.

§ 172 annet ledd gjelder tilsvarende
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358).

§ 173. Krav unntatt fra begrensning

Retten til ansvarsbegrensning gjelder ikke:

1. krav på bergelønn, herunder særlig vederlag etter § 449, felleshavaribidrag eller vederlag i henhold til kontrakt vedrørende tiltak som nevnt i § 172 første ledd nr. 4 eller § 172a første ledd;
2. krav i anledning oljesøl av den art som er nevnt i §§ 191 og 207;
3. krav undergitt internasjonal konvensjon eller nasjonal lov som regulerer eller forbyr ansvarsbegrensning for atomskade;
4. krav i anledning av atomskade voldt av et atomdrevet skip;
5. krav i anledning av skade som påføres arbeidstaker som omfattes av § 171 annet ledd og som har arbeidsoppgaver i forbindelse med driften av skipet eller med berging;
6. krav på renter og sakskostnader.

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358).
Endres ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 174. Handlemåte som hindrer begrensning

En ansvarlig kan ikke begrense sitt ansvar dersom det godtgjøres at den ansvarlige selv har voldt tapet med forsett eller grovt uaktsomt og med forståelse av at slikt tap sannsynligvis ville oppstå.

§ 175. Ansvarsgrensene for krav som omfattes av § 172

For krav som omfattes av § 172, gjelder følgende ansvarsgrenser:

1. For krav i anledning personskade tilføyet skipets egne passasjerer er ansvarsgrensen 250 000 SDR multiplisert med det antall passasjerer som skipet ifølge sitt sertifikat har adgang til å føre.
2. For andre krav i anledning av personskade er ansvarsgrensen 3.020.000 SDR. For skip med tonnasje på mer enn 2.000 tonn forhøyes ansvarsgrensen slik:

    - for hvert tonn fra 2.001 til 30.000 tonn, med 1208 SDR,
    - for hvert tonn fra 30.001 til 70.000 tonn, med 906 SDR, og
    - for hvert tonn over 70.000 tonn, med 604 SDR.
3. Ansvarsgrensen for alle andre krav, samt udekket rest av krav som nevnt i nr. 2, er 1.510.000 SDR. For skip med tonnasje på mer enn 2.000 tonn forhøyes ansvarsgrensen slik:
    - for hvert tonn fra 2.001 til 30.000 tonn, med 604 SDR,
    - for hvert tonn fra 30.001 til 70.000 tonn, med 453 SDR,
    - for hvert tonn over 70.000 tonn, med 302 SDR.
4. Ansvarsgrensene i nr 1 til 3 gjelder summen av alle krav som oppstår ved en og samme hendelse mot rederen, skipets eier, befrakteren og disponenten, samt enhver som noen av disse svarer for.
5. Hvis bergere ikke opererer fra noe skip eller bare opererer fra det skip som bergingen gjelder, beregnes ansvarsgrensene etter en tonnasje på 1.500 tonn. Ansvarsgrensene gjelder summen av alle krav som oppstår ved en og samme hendelse mot bergerne og enhver som de svarer for.
6. Med skipets tonnasje menes bruttotonnasjen beregnet etter reglene for måling av tonnasje i vedlegg I til den internasjonale skipsmålingskonvensjonen 1969. Med SDR menes den regneenhet som er nevnt i § 505.

Endret ved lover 7 jan 2000 nr. 2 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 7 jan 2000 nr. 12), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358), 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410), 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. 8 juni 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 466).

§ 175a. Ansvarsgrensene for krav som omfattes av § 172a

Ansvarsgrensen for et krav som omfattes av § 172 a, er 2.000.000 SDR. For skip med tonnasje på mer enn 1.000 tonn forhøyes ansvarsgrensen slik

1. for hvert tonn fra 1.001 tonn til 2.000 tonn med 2.000 SDR, og
2. for hvert tonn fra 2.001 tonn til 10.000 tonn med 5.000 SDR, og
3. for hvert tonn over 10.001 tonn med 1.000 SDR.

§ 175 nr. 4, 5 og 6 gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358), endret ved lov 12 juni 2009 nr. 37 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 625),

§ 176. Fordeling av ansvarsbeløpene

Hvert ansvarsbeløp skal fordeles på de krav som er undergitt begrensning, i forhold til de godtgjorte beløp.

Dersom det beløp som er nevnt i § 175 nr 2, ikke dekker fullt ut de krav som beløpet gjelder for, dekkes resten på like linje med andre krav av det beløp som er nevnt i § 175 nr 3.

Den som har betalt et krav helt eller delvis før fordelingen av ansvarsbeløpet er foretatt, trer for så vidt inn i kreditors rett til dekning.

Godtgjør noen at vedkommende senere kan bli nødt til å betale et krav helt eller delvis, og at vedkommende i så fall vil tre inn i kreditors rett til dekning, kan retten sette til side et tilstrekkelig beløp, slik at vedkommende senere kan kreve dekning i samsvar med regelen i tredje ledd.

§ 177. Begrensningsfond og begrensningssøksmål

Hvis det her i riket reises søksmål eller begjæres arrest eller annen tvangsforretning i anledning av krav som etter sin art er undergitt begrensning, kan begrensningsfond opprettes ved vedkommende domstol.

Fondet anses opprettet med virkning for alle som kan påberope seg samme ansvarsgrense, og til dekning kun av de krav som denne gjelder for.

Etter at fondet er opprettet, kan bare den som har opprettet det, dennes ansvarsforsikrer og enhver som har krav som kan kreves dekket i fondet, reise søksmål for å få avgjort spørsmål om ansvar for de enkelte krav, retten til ansvarsbegrensning, begrensningsbeløpets størrelse og fordeling av fondet (begrensningssøksmål). Særskilt søksmål om disse spørsmål kan ikke reises her i riket når fondet er opprettet.

Nærmere regler om begrensningsfond og begrensningssøksmål er gitt i kapittel 12.

Endret ved lover 7 jan 2000 nr. 2 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 7 jan 2000 nr. 12), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358).

§ 178. Rettsvirkningene av at begrensningsfond er opprettet for krav som omfattes av § 175, jf. § 172

For krav som omfattes av § 175, jf. § 172, gjelder følgende regler om rettsvirkninger av begrensningsfond:

1. Den som har fremsatt et krav mot begrensningsfond som er opprettet

etter § 177 eller etter tilsvarende regler i annen konvensjonsstat, kan ikke for dette krav begjære arrest eller annen tvangsforretning vedrørende skip eller annen eiendom som tilhører noen som fondet er opprettet på vegne av og som har rett til ansvarsbegrensning.

2. Etter at det er opprettet begrensningsfond her i riket eller i Danmark, Finland eller Sverige, kan arrest eller annen tvangsforretning vedrørende skip eller annen eiendom som tilhører noen som fondet er opprettet på vegne av og som har rett til ansvarsbegrensning, ikke foretas for krav som kan kreves dekket av fondet, jf. likevel § 180 tredje ledd første punktum. Hvis en tvangsforretning allerede er foretatt, skal den oppheves. Sikkerhet stilt for å avverge eller få opphevet tvangsforretningen skal frigis.
3. Er fondet opprettet i annen konvensjonsstat, kan retten avslå begjæring om arrest eller annen tvangsforretning, oppheve en forretning som er foretatt, eller frigi sikkerhet som er stilt. Retten skal avslå begjæringen, oppheve forretning som er foretatt etter at fondet er opprettet, og frigi sikkerhet som er stilt etter dette tidspunkt dersom fondet er opprettet i
    a. den havn hvor den ansvarsbegrunnende hendelse inntraff, eller, dersom den ikke inntraff i en havn, den første havn skipet anløper etter hendelsen, eller
    b. ilandstigningshavnen, for så vidt kravet gjelder personskade som voldes noen ombord i skipet, eller
    c. lossehavnen, for så vidt kravet gjelder skade på skipets last.
4. Reglene i nr 1 og 3 kan gis tilsvarende anvendelse dersom det godtgjøres at begrensningsfond opprettet i stat som ikke er konvensjonsstat, kan likestilles med begrensningsfond som nevnt i § 177.
5. Reglene i denne paragraf gjelder bare dersom fordringshaveren kan fremsette krav mot fondet for den domstol som bestyrer det, og fondet faktisk er tilgjengelig og fritt overførbart til dekning av kravet.
6. Det verneting som er oppnådd ved arrest eller sikkerhetsstillelse, faller ikke bort ved at arresten blir opphevet eller sikkerheten frigitt etter reglene i nr. 2, 3 eller 4.

Endret ved lover 7 jan 2000 nr. 2 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 7 jan 2000 nr. 12), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358).

§ 178 a. Rettsvirkningene av at begrensningsfond er opprettet for krav som er omfattet av § 175a, jf. § 172a

Er det for krav som er omfattet av § 175a, jf. § 172a, opprettet begrensningsfond her i riket, gjelder § 178 nr. 1, 2, 5 og 6 tilsvarende.

Er det i Danmark, Finland eller Sverige eller i en annen konvensjonsstat hvor havn som nevnt i § 178 nr. 3 bokstav a ligger, opprettet begrensningsfond i samsvar med konvensjonen nevnt i § 182 tredje ledd, og krav som nevnt i § 172a kan kreves dekket i fondet, gjelder § 178 nr. 2 og 3 tilsvarende for slike krav, forutsatt at det her i riket er opprettet et tilleggsfond til dekning av slike krav som tilsvarer ansvarsbeløpet etter § 175a, med fradrag for den del av det opprettede begrensningsfondet som må antas å bli benyttet til dekning av slike krav.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358).

§ 179. Kostnader den ansvarlige har hatt til tiltak som nevnt i § 172a

Krav som gjelder rimelige utgifter til tiltak som nevnt i § 172a som noen med rett til ansvarsbegrensning etter § 175a har foretatt etter en hendelse for å avverge eller begrense skade, er likestilt med andre krav ved fordelingen av ansvarsbeløpet.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358).

§ 180. Ansvarsbegrensning uten opprettelse av begrensningsfond

Ansvarsbegrensning kan kreves selv om det ikke blir opprettet begrensningsfond.

I søksmål om krav som er undergitt begrensning, skal retten ved anvendelsen av reglene i dette kapittel bare ta hensyn til krav som er gjort gjeldende under saken. Hevder en ansvarlig at det også skal tas hensyn til andre krav undergitt begrensning til samme beløp, skal forbehold om ansvarsbegrensning som følge av slike krav fremgå av domsslutningen.

Dom uten forbehold som nevnt i annet ledd kan fullbyrdes når den er blitt rettskraftig. Inneholder dommen slikt forbehold, kan den likevel fullbyrdes med mindre begrensningsfond blir opprettet og retten etter § 178 finner å måtte avslå begjæring om fullbyrdelse.

Partene kan overlate beregningen og fordelingen av ansvarsbeløpet til dispasjør. Tvist om riktigheten av dispasjørens avgjørelse kan bringes inn for domstolene.

§ 181. Krigsskip, boreskip m v

Ansvarsgrensene for krigsskip og andre skip som brukes i statlig, ikke-kommersiell virksomhet, jf. § 175 nr. 2 og 3 og § 175a, skal i intet tilfelle beregnes etter en tonnasje som er mindre enn 5.000 tonn. Retten til ansvarsbegrensning gjelder ikke krav i anledning av skade eller tap som skyldes et krigsskips særlige egenskaper eller anvendelse. Tilsvarende gjelder skade eller tap som voldes av andre skip mens de brukes i statlig, ikke-kommersiell virksomhet. Bestemmelsene i dette ledd gjelder ikke skip som hovedsakelig brukes til isbryting eller berging.

For skip som er bygget eller utstyrt for boring etter undersjøiske naturforekomster, skal uansett skipets størrelse ansvarsgrensene etter § 175 nr. 2 være 36 millioner SDR og ansvarsgrensen etter § 175 nr. 3 og § 175a 60 millioner SDR, for så vidt angår krav i anledning av skade eller tap forårsaket mens skipet brukes i borevirksomhet.

Endret ved lover 7 jan 2000 nr. 2 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 7 jan 2000 nr. 12), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358).

§ 182. Anvendelsesområde m m

Reglene i §§ 171 til 181 får anvendelse i alle tilfelle hvor begrensning av ansvar gjøres gjeldende for norsk domstol. Hvorvidt krav som nevnt i § 173 nr. 5 er undergitt ansvarsbegrensning, avgjøres etter den stats rett som etter norske interlegale rettsregler gjelder for tjenesteavtalen, såfremt denne stat er konvensjonsstat.

Reglene i §§ 171 til 181 er ikke til hinder for anvendelse av ellers gjeldende regler om adgang til å lempe en skadevolders ansvar overfor en skadelidt.

Med konvensjonsstat forstås i dette avsnitt stat som er bundet av London-konvensjonen 1976 om begrensning av ansvaret for sjørettslige krav slik den er endret ved endringsprotokollen av 1996.

Endret ved lover 7 jan 2000 nr. 2 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 7 jan 2000 nr. 12), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358).

§ 182 a.[1] Forsikringsplikt, forsikringsbevis

Rederen av et norsk skip på 300 bruttotonn eller mer plikter å ha forsikring eller annen sikkerhet som dekker ansvar som kan begrenses i medhold av den internasjonale konvensjon 19. november 1976 om begrensning av sjørettslige krav slik den er endret ved protokoll 2. mai 1996. Forsikringen skal dekke

ansvaret opp til de konvensjonsfastsatte ansvarsgrensene.

Forsikringsgiveren eller sikkerhetsstilleren skal utstede et sertifikat som bekrefter at det foreligger slik forsikring eller sikkerhet som nevnt i første ledd. Sertifikatet skal være om bord på skipet til enhver tid. Uten gyldig sertifikat kan skipet ikke seile under norsk flagg.

Første ledd og annet ledd første og annet punktum gjelder tilsvarende for utenlandsk skip som anløper eller forlater havn eller annen laste- eller losseplass i Norge eller på den norske delen av kontinentalsokkelen eller utfører oppgaver i norsk territorialfarvann.

Reglene i første til tredje ledd gjelder også for skip som eies eller brukes av den norske stat eller av annen stat, unntatt for krigsskip og andre skip som benyttes i statlig, ikke-kommersielt øyemed.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forsikring og annen sikkerhet, herunder om hvilke vilkår forsikringen eller sikkerheten må oppfylle for å kunne godkjennes, krav til sertifikat og plikt til fremvisning av sertifikat.
Tilføyd ved lov 5 apr 2013 nr. 11 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 341).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 56w (dir 2009/20).

§ 182 b.[1] Bortvisning og anløpsforbud

Utenlandsk skip som ikke har slikt sertifikat som nevnt i § 182 a, kan bortvises fra norske havner av Sjøfartsdirektoratet. Blir et utenlandsk skip bortvist, skal Sjøfartsdirektoratet foreta notifikasjon om bortvisningen i henhold til direktiv 2009/20/EF.

Utenlandsk skip som på grunn av manglende sertifikat er bortvist fra en havn i en EØS-stat i henhold til direktiv 2009/20/EF, kan ikke anløpe norsk havn før skipet har gyldig sertifikat. Skip som nevnt i første punktum uten gyldig sertifikat, kan bortvises.
Tilføyd ved lov 5 apr 2013 nr. 11 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 341), endret ved lov 12 mai 2015 nr. 30.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 56w (dir 2009/20).

§ 182 c.[1] Sanksjoner ved forsømt forsikrings- og sertifikatplikt

Reglene i § 199 gjelder tilsvarende når et norsk skip ikke har påbudt forsikring eller annen sikkerhet eller påbudt sertifikat for forsikring eller sikkerhet om bord etter reglene i § 182 a.
Tilføyd ved lov 5 apr 2013 nr. 11 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 341).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 56w (dir 2009/20).

Kapittel 10. Ansvar for skade ved oljesøl

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 15 mai 1998 nr. 26 (opphevet kapitlets avsnitt II og III med §§ 210-230), 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577). Jf. den internasjonale konvensjon 23 mars 2001 om erstatningsansvar for bunkersoljesølskade.

I. Ansvar og erstatning etter reglene i den internasjonale konvensjon 2001 om erstatning for bunkersoljesølskade (bunkerskonvensjonen)

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 183. Objektivt ansvar for skipets eier ved forurensningsskade forårsaket av bunkersolje, definisjoner

Skipets eier er uansett skyld ansvarlig for forurensingsskade forårsaket av bunkersolje. § 191 første ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Med forurensningsskade forårsaket av bunkersolje forstås i §§ 183 til 190:

a. Skade eller tap som oppstår utenfor skipet, som skyldes forurensning voldt av bunkersolje som unnslipper eller tømmes fra skipet. Skade ved forringelse av miljøet, omfatter i tillegg til tapt fortjeneste likevel bare utgifter til rimelige tiltak for gjenoppretting som har vært eller vil bli foretatt.
b. Utgifter, skade eller tap som følge av rimelige tiltak som er truffet etter en hendelse som forårsaker eller medfører umiddelbar og betydelig fare for skade som nevnt i bokstav a, og som har til formål å avverge eller begrense slik skade.

Med skip forstås i §§ 183 til 190 ethvert sjøgående fartøy eller annen flytende innretning på sjøen.

Med bunkersolje forstås alle oljer som inneholder hydrokarboner, herunder smøreolje, til bruk til skipets drift eller fremdrift, samt alle rester av slik olje.

Med skipets eier forstås i §§ 183 til 190 eieren, herunder den registrerte eieren, rederen, bareboatbefrakteren, disponenten eller andre som står for sentrale funksjoner knyttet til driften av skipet.

Med registrert eier forstås i §§ 183 til 190 den som står oppført i skipsregisteret som eier, eller hvis skipet ikke er registrert, den som eier skipet.

Eies skipet av en stat, gjelder § 191 femte ledd annet punktum tilsvarende.

Med bunkerskonvensjonen forstås den internasjonale konvensjon 2001 om erstatningsansvar for bunkersoljesølskade.

Med konvensjonsstat forstås i §§ 183 til 190 stat som har sluttet seg til bunkerskonvensjonen.

§§ 183 til 190 gjelder ikke for forurensningsskade som er omfattet av § 191 annet ledd.

Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577), endret ved lov 12 juni 2009 nr. 37.

§ 184. Ansvarsfritak

Reglene om ansvarsfritak og om lemping av ansvaret i § 192 gjelder tilsvarende for ansvaret etter §§ 183 til 190.

Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 185. Ansvarsbegrensning og kanalisering av ansvar

Erstatningskrav mot skipets eier for forurensningsskade forårsaket av bunkersolje kan bare gjøres gjeldende etter reglene i §§ 183 til 190. Reglene om kanalisering av ansvar mv. i § 193 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende for ansvaret etter §§ 183 til 190. Regelen om at ansvar ikke kan gjøres gjeldende, jf. § 193, skal likevel ikke gjelde for personer som er omfattet av definisjonen av «skipets eier» i § 183 femte ledd.

For begrensning av ansvaret til skipets eier gjelder reglene i kapittel 9.

Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 186. Forsikringsplikt, sertifikat

Registrert eier av et norsk skip med bruttotonnasje som, beregnet etter vedlegg I til den internasjonale skipsmålingskonvensjonen 1969, overstiger 1000 tonn, plikter å ha godkjent forsikring eller annen sikkerhet som dekker ansvar som nevnt i § 183 opp til de ansvarsgrenser som følger av London-konvensjonen 1976 om begrensning av sjørettslige krav slik den er endret ved

endringsprotokollen av 1996, jf. ansvarsgrensene i § 175. Det skal utstedes sertifikat som bekrefter at det foreligger slik forsikring eller sikkerhet. Uten gyldig sertifikat må skipet ikke seile under norsk flagg.

Bestemmelsen i første ledd første punktum gjelder tilsvarende for utenlandsk skip med bruttotonnasje som overstiger 1000 tonn, som anløper eller forlater havn eller annen laste- eller losseplass i Norge eller på den norske delen av kontinentalsokkelen. Er skipet registrert i en konvensjonsstat, skal det ha sertifikat etter konvensjonen som viser at det foreligger forsikring eller annen sikkerhet. Annet punktum gjelder tilsvarende for skip som er registrert i en stat som ikke er konvensjonsstat.

For skip som eies av den norske stat eller av en annen stat, gjelder reglene i § 197 tredje ledd tilsvarende.

Departementet gir i forskrift regler om forsikring og sikkerhetsstillelse, herunder om hvilke vilkår forsikringen eller sikkerheten må oppfylle for å kunne godkjennes, samt om sertifikater og deres form, innhold, utstedelse og gyldighet, herunder at en institusjon eller organisasjon kan utstede sertifikat, og om bruk av og registrering av elektroniske sertifikater.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 187. Sanksjoner ved forsømt forsikringsplikt m.m.

Reglene i § 199 gjelder tilsvarende når et skip ikke har påbudt forsikring eller annen sikkerhet eller påbudt sertifikat etter reglene i § 186.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 188. Krav mot forsikringsgiveren

Erstatningskrav for forurensningsskade forårsaket av bunkersolje kan reises direkte mot den som har ytet pliktig forsikring eller stilt sikkerhet etter § 186 for skipets eiers erstatningsansvar etter § 183 (forsikringsgiveren). Forsikringsgiveren kan gjøre gjeldende begrensning av ansvaret, selv om skipets eier ikke har rett til ansvarsbegrensning.

Ved krav mot forsikringsgiveren som nevnt i første ledd, kan forsikringsgiveren også gjøre gjeldende de fritaksgrunner som skipets eier selv kunne gjort gjeldende. Derimot kan forsikringsgiveren overfor fordringshaverne ikke gjøre gjeldende innsigelser som forsikringsgiveren kan gjøre gjeldende overfor skipets eier. Forsikringsgiveren kan likevel gjøre

gjeldende den innsigelse at skaden skyldes forsettlig feil av den registrerte eieren selv.

Når erstatningskrav som nevnt i første ledd omfattes av reglene om begrensning av ansvaret i § 172 a jf. § 175 a, kan også den delen av kravet som overstiger det beløpet som er dekket av den pliktige forsikringen etter § 186 jf. § 175, reises direkte mot den som har ytet forsikring eller stilt sikkerhet som dekker den overskytende delen av erstatningsansvaret. For slike krav gjelder reglene i første ledd annet punktum og annet ledd tilsvarende.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 189. Norske domstolers kompetanse og anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer

Reglene i § 203 første og annet ledd om norske domstolers kompetanse gjelder tilsvarende ved søksmål mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver om ansvar for forurensningsskade forårsaket av bunkersolje.

Rettskraftig dom mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver har bindende virkning her i riket og kan fullbyrdes her når den er tvangskraftig, såfremt dommen er avsagt i en konvensjonsstat og av en domstol som er kompetent til å avgjøre saken etter bunkerskonvensjonen artikkel 9.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 190. Virkeområdet for reglene i §§ 183 til 189

Reglene i §§ 183 til 189 om ansvar for forurensningsskade forårsaket av bunkersolje gjelder for:

a. slik skade oppstått her i riket eller i norsk økonomisk sone,
b. slik skade oppstått i en annen konvensjonsstat eller i en konvensjonsstats økonomiske sone, og
c. utgifter ved tiltak for å avverge eller begrense slik skade, uansett hvor tiltaket er truffet.

§ 206 annet ledd gjelder tilsvarende ved forurensningsskade forårsaket av bunkersolje.

Reglene i §§ 183 til 189 gjelder ikke for krigsskip eller andre skip som eies eller brukes av en fremmed stat, og som på det tidspunkt da bunkersolje unnslipper eller tømmes fra skipet, utelukkende nyttes i statlig, ikke-

kommersielt øyemed. §§ 183 til 185 gjelder likevel når skade er oppstått her i riket eller i norsk økonomisk sone, eller det er truffet tiltak for å avverge eller begrense slik skade.

Reglene i §§ 183 til 189 gjelder ikke i den utstrekning de skulle komme i strid med Norges konvensjonsforpliktelser overfor stater som ikke har sluttet seg til bunkerskonvensjonen.

Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

II. Ansvar og erstatning etter reglene i den internasjonale konvensjon 1992 om erstatningsansvar for oljesølskade (1992-ansvarskonvensjonen) og den internasjonale konvensjon 1992 om opprettelse av et internasjonalt fond for erstatning av oljesølskade (1992-fondskonvensjonen) m.m.

Overskriften endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577). – Jf. protokoll 27 nov 1992 til den internasjonale konvensjon om erstatningsansvar for oljesølskader, protokoll 27 nov 1992 til den internasjonale konvensjon om opprettelse av et internasjonalt fond for erstatning av oljesølskade og konvensjon 16 mai 2003 (2003-protokollen til den internasjonale konvensjon om opprettelse av et internasjonalt fond for erstatning av oljesølskade, 1992).

§ 191. Objektivt ansvar for skipets eier, mm

Eieren av et skip er uansett skyld ansvarlig for forurensingsskade. Voldes slik forurensningsskade ved en serie hendelser med samme opphav, påhviler ansvaret den som er eier ved den første hendelsen. Er skaden oppstått ved en hendelse som involverer to eller flere skip som hver for seg transporterer olje, er hver eier ansvarlig, men slik at eierne hefter solidarisk for skade som ikke med rimelighet kan henføres til et bestemt skip.

Med forurensningsskade forstås i §§ 191 til 209:

a. Skade eller tap som oppstår utenfor skipet og skyldes forurensning voldt av olje som unnslipper eller tømmes fra skipet. Skade ved forringelse av miljøet omfatter i tillegg til tapt fortjeneste likevel bare utgifter til rimelige tiltak for gjenoppretting som har vært

eller vil bli foretatt.

b. Utgifter, skade eller tap som følge av rimelige tiltak som er truffet etter en hendelse som forårsaker eller medfører umiddelbar og betydelig fare for skade som nevnt i bokstav a, og som har til formål å avverge eller begrense slik skade.

Med skip forstås i § 191 til § 209 ethvert sjøgående fartøy eller annen flytende innretning på sjøen som er konstruert eller tilpasset for transport av olje som last i bulk, med mindre annet er sagt, jf. § 208 første ledd. Et skip som kan transportere olje og annen last, skal her likevel bare anses som skip når det faktisk transporterer olje som last i bulk, samt under etterfølgende reiser med mindre det godtgjøres at det da ikke har rester av slik oljetransport om bord.

Med olje forstås i § 191 til § 209 enhver bestandig hydrokarbon-mineralolje, så som råolje, fyringsolje, tung dieselolje og smøreolje, med mindre annet er sagt, jf § 208 fjerde ledd.

Med eier forstås for registrert skip den som står oppført i skipsregisteret som eier, eller, hvis skipet ikke er registrert, den som eier skipet. Eies et skip av en stat, men brukes av et selskap som i denne staten er registrert som skipets bruker, anses likevel selskapet som skipets eier.

Med 1992-ansvarskonvensjonen forstås i dette kapittelet Den internasjonale konvensjon 27. november 1992 om erstatningsansvar for oljesølskade.

Med 1992-fondskonvensjonen forstås i dette kapittelet Den internasjonale konvensjon 27. november 1992 om opprettelse av et internasjonalt fond for erstatning av oljesølskade.

Med 2003-tilleggsfondprotokollen forstås i dette kapittelet protokollen av 16. mai 2003 til 1992-fondskonvensjonen.

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 27 feb 2004 nr. 10 (ikr. 3 mars 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1714), 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 192. Ansvarsfritak

Eieren er fri for ansvar dersom det godtgjøres at skaden:

a. skyldes krigshandling eller liknende handling under væpnet konflikt, borgerkrig eller opprør, eller en naturbegivenhet av usedvanlig, uunngåelig og uimotståelig karakter,
b. i sin helhet skyldes en handling eller unnlatelse av tredjeperson for å volde skade, eller
c. i sin helhet skyldes uaktsomhet eller annen rettsstridig handling av

offentlig myndighet i forbindelse med vedlikehold av fyr eller andre hjelpemidler for navigeringen.

Godtgjør eieren at skadelidte forsettlig eller uaktsomt har medvirket til skaden, kan ansvaret lempes etter alminnelige erstatningsregler.
Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 193. Kanalisering av ansvar m.m.

Erstatningskrav mot skipets eier for forurensningsskade kan bare fremsettes etter reglene i dette kapittelet.

Erstatningskrav for forurensningsskade kan ikke gjøres gjeldende mot:

a. medlem av besetningen, ansatte hos eieren eller andre som eieren svarer for,
b. losen eller en annen person som utfører tjeneste for skipet,
c. rederen eller disponenten hvor disse ikke eier skipet, samt enhver befrakter, sender, avlaster, eier eller mottaker av lasten,
d. noen som utfører berging med samtykke fra skipets side eller på oppdrag av offentlig myndighet,
e. noen som treffer tiltak for å avverge eller begrense skade eller tap som er omfattet av § 191, eller
f. ansatte hos personer som er omfattet av bokstav b, c, d og e, eller andre som personer som nevnt i bokstav b, c, d eller e svarer for, unntatt person som selv har voldt skaden ved forsett eller grov uaktsomhet, og med forståelse av at slik skade sannsynligvis ville oppstå.

Regressansvar for forurensningsskade kan ikke gjøres gjeldende mot noen som omfattes av reglene i andre ledd bokstav a, b, d, e eller f, med mindre vedkommende har voldt skaden forsettlig eller grovt uaktsomt og med forståelse av at slik skade sannsynligvis ville oppstå. For regress ellers gjelder alminnelige rettsregler.
Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577), 12 mai 2015 nr. 30.

§ 194. Ansvarsbegrensning

Eierens ansvar etter § 191 er begrenset til 4.510.000 SDR for skip med tonnasje

som ikke overstiger 5000 tonn. For skip med tonnasje på mer enn 5000 tonn økes ansvarsgrensen med 631 SDR pr. tonn over 5000 tonn. Ansvarsgrensen kan likevel ikke i noe tilfelle overstige 89.770.000 SDR.

Begrensningen gjelder alt forurensningsansvar i anledning samme hendelse, eller serie av hendelser med samme opphav. For renter og sakskostnader hefter eieren uten begrensning.

Retten til begrensning av ansvaret gjelder ikke dersom det godtgjøres at eieren selv har voldt forurensningsskaden forsettlig eller grovt uaktsomt og med forståelse av at slik skade sannsynligvis ville oppstå.

Med SDR menes den regneenhet som er nevnt i § 505. Med skipets tonnasje menes bruttotonnasjen beregnet etter reglene for måling av tonnasje i vedlegg I til Den internasjonale skipsmålingskonvensjonen 1969.
Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 5 apr 2002 nr. 8 (ikr. 1 nov 2003 iflg. res. 25 okt 2002 nr. 1168).

§ 195. Begrensningsfond og begrensningssøksmål

Eier som vil begrense sitt ansvar i samsvar med § 194, må opprette et begrensningsfond ved den domstol hvor sak om erstatning etter § 191 er reist eller i tilfelle kan reises. Når fondet er opprettet, kan eieren eller en skadelidt reise begrensningssøksmål for å få fastslått ansvaret og få fordelt ansvarsbeløpet.

Fondet skal fordeles forholdsmessig på alle fordringer oppstått ved samme hendelse eller serie av hendelser med samme opphav. § 176 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Krav som gjelder rimelige utgifter til tiltak som eieren frivillig har foretatt etter en hendelse for å avverge eller begrense forurensningsskade, er likestilt med andre krav ved fordeling av fondet.

Nærmere regler om begrensningsfond og begrensningssøksmål er gitt i kapittel 12.

Har eieren opprettet begrensningsfond i samsvar med 1992-ansvarskonvensjonen i en fremmed stat som har sluttet seg til 1992-ansvarskonvensjonen, har det samme virkning for eierens rett til ansvarsbegrensning som opprettelse av fond ved norsk domstol.
Endret ved lov 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996).

§ 196. Oppheving av arrest mm

Når eieren har rett til å begrense sitt ansvar etter § 194 og har opprettet et fond

i samsvar med § 195, kan det for krav som kan gjøres gjeldende i fondet, ikke søkes dekning i skip eller annen eiendom som tilhører eieren. Er skip eller annen eiendom som tilhører eieren blitt arrestert for slikt krav, eller har eieren stilt sikkerhet for å unngå arrest, skal i tilfelle som nevnt arresten oppheves eller sikkerheten frigis.

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende når eieren har opprettet begrensningsfond i samsvar med 1992-ansvarskonvensjonen i en fremmed stat som har sluttet seg til konvensjonen, forutsatt at kravshaveren har adgang til den domstol eller annen myndighet som forvalter fondet, og dette faktisk er tilgjengelig for kravshaveren.

Endret ved lov 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996).

§ 197. Forsikringsplikt, sertifikat

Eier av norsk skip som har om bord mer enn 2000 tonn olje som last i bulk, plikter å ha godkjent forsikring eller annen sikkerhet som dekker ansvar som nevnt i § 191 opp til de grenser som er nevnt i § 194. Det skal utstedes sertifikat som bekrefter at det foreligger slik forsikring eller sikkerhet. Uten gyldig sertifikat må skipet ikke seile under norsk flagg.

Bestemmelsen i første ledd første punktum gjelder tilsvarende for utenlandsk skip som anløper eller forlater havn eller annen laste- eller losseplass i Norge eller på den norske del av kontinentalsokkelen. Er skipet registrert i en stat som har sluttet seg til 1992-ansvarskonvensjonen, skal det ha sertifikat etter konvensjonen som viser at det foreligger forsikring eller annen sikkerhet. Annet punktum gjelder tilsvarende for skip registrert i en stat som ikke har sluttet seg til 1992-ansvarskonvensjonen.

Med de unntak som følger av § 206 tredje ledd, gjelder reglene i første og annet ledd også for skip som eies av den norske stat eller av en annen stat, likevel slik at skipet istedenfor forsikring, sikkerhet eller sertifikat som påbudt i første og annet ledd, kan ha et sertifikat, utstedt av vedkommende myndighet i staten, som bekrefter at skipet eies av staten og at ansvaret er dekket innen begrensningsbeløpet.

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 198. Forskrifter

Departementet gir nærmere forskrifter om forsikring og sikkerhetsstillelse, herunder om hvilke vilkår forsikringen eller sikkerheten må oppfylle for å kunne

godkjennes, samt om sertifikater og deres form, innhold, utstedelse og gyldighet.
Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 199. Sanksjoner mot forsømt forsikringsplikt mm

Dersom et skip ikke har påbudt forsikring eller annen sikkerhet eller påbudt sertifikat, jf §§ 197 og 198, kan Sjøfartsdirektoratet nekte skipet adgang til eller forby det å forlate havn eller annen laste- eller losseplass i Norge eller på den norske del av kontinentalsokkelen, eller påby at det blir losset eller flyttet.
Endret ved lov 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996).

§ 200. Krav mot forsikringsgiveren

Erstatningskrav for forurensningsskade kan reises direkte mot den som har ytet forsikring eller stilt sikkerhet for eierens erstatningsansvar (forsikringsgiveren). Forsikringsgiveren kan påberope begrensning av ansvaret etter § 194 selv om eieren ikke har rett til ansvarsbegrensning. Forsikringsgiveren kan også gjøre gjeldende de fritaksgrunner som eieren selv kunne ha gjort gjeldende. Derimot kan forsikringsgiveren i forhold til fordringshaverne ikke gjøre gjeldende innsigelser som forsikringsgiveren kan gjøre gjeldende overfor eieren, unntatt den innsigelse at skaden skyldes forsettlig feil av eieren selv.

Forsikringsgiveren kan opprette begrensningsfond etter § 195 med samme virkning som om det var opprettet av eieren. Et slikt fond kan opprettes selv om eieren ikke har rett til ansvarsbegrensning, men opprettelsen begrenser da ikke fordringshavernes krav mot eieren.
Endret ved lov 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996).

§ 201. Det internasjonale erstatningsfond (1992) og Det internasjonale tilleggsfond (2003)

I tillegg til den erstatning skadelidte kan få etter §§ 191 til 196 og § 200, har skadelidte rett til erstatning etter reglene i 1992-fondskonvensjonen og 2003-tilleggsfondprotokollen. 1992-fondskonvensjonen og 2003-tilleggsfondprotokollen gjelder som lov.

For fondenes regresskrav mot skipets eier og dennes forsikringsgiver gjelder § 193 første ledd og § 200 tilsvarende. For fondenes regresskrav ellers gjelder

alminnelige rettsregler.
Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 27 feb 2004 nr. 10 (ikr. 3 mars 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1714), 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 202. Avgifter til Det internasjonale erstatningsfond (1992) og Det internasjonale tilleggsfond (2003)

Den som på norsk territorium i kalenderåret mottar mer enn til sammen 150000 tonn råolje eller tunge fyringsoljer eller tunge destillater som definert i 1992-fondskonvensjonen artikkel 1 paragraf 3, skal betale slike avgifter til Det internasjonale erstatningsfond (1992) som fondets organer gyldig fastsetter, og stille slik sikkerhet for avgifter som måtte bli bestemt. Departementet avgjør om noen som står i nært interessefellesskap med annen mottaker her i riket, er avgiftspliktig etter 1992-fondskonvensjonen artikkel 10 paragraf 2. Det kvantum olje som er nevnt i første punktum, omfatter olje som sjøveis transporteres i eller til Norge, og olje som kommer til Norge på annen måte, men har vært transportert sjøveis til en stat som ikke har sluttet seg til 1992-fondskonvensjonen, og derfra transporteres til Norge uten omlasting i mottaksanlegg i en annen stat som har sluttet seg til 1992-fondskonvensjonen.

Den som på norsk territorium i kalenderåret mottar mer enn til sammen 150 000 tonn råolje eller tunge fyringsoljer eller tunge destillater som definert i 2003-tilleggsfondprotokollen artikkel 1 paragraf 7, jf. 1992-fondskonvensjonen artikkel 1 paragraf 3, skal betale slike avgifter til Det internasjonale tilleggsfond (2003) som fondets organer gyldig fastsetter, og stille slik sikkerhet for avgifter som måtte bli bestemt. Første ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende, men slik at henvisningen til 1992-fondskonvensjonen skal leses som henvisning til 2003-tilleggsfondprotokollen.

Den som på norsk territorium mottar olje som nevnt i første og annet ledd, plikter å gi opplysninger om mottatt kvantum etter forskrifter fastsatt av departementet.

Med de begrensninger som følger av gjøremål etter loven, skal alle bevare taushet om det de får kunnskap om i medhold av denne paragraf, for så vidt angår opplysninger om tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningen angår.
Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 27 feb 2004 nr. 10 (ikr. 3 mars 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1714).

§ 203. Norske domstolers kompetanse

Søksmål mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver om ansvar for forurensningsskade hører under norsk domstol dersom forurensningsskaden er oppstått her i riket eller i norsk økonomisk sone eller tiltak er foretatt for å avverge eller begrense slik forurensningsskade.

Domstol som er kompetent etter første ledd kan pådømme alle krav vedrørende samme hendelse eller serie av hendelser med samme opphav. Dette gjelder også krav i anledning av forurensningsskade utenfor riket.

Søksmål om fordelingen av begrensningsfond som nevnt i § 195 kan bare reises i riket når fondet er opprettet ved norsk domstol. Søksmålet reises ved den domstol hvor begrensningsfondet er opprettet.

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 204. Søksmål mm vedrørende Det internasjonale erstatningsfond (1992) og Det internasjonale tilleggsfond (2003)

Krav om erstatning etter 1992-fondskonvensjonen og 2003-tilleggsfondprotokollen kan reises ved norsk domstol bare i tilfelle som nevnt i § 203 første ledd, og bare dersom søksmål mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver i anledning av samme skade ikke tidligere er reist i stat tilsluttet henholdsvis 1992-fondskonvensjonen eller 2003-tilleggsfondprotokollen.

Er søksmål etter § 203 første ledd reist mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver, kan søksmål mot Det internasjonale erstatningsfond (1992) eller Det internasjonale tilleggsfond (2003) i anledning av samme skade bare reises ved samme domstol. For øvrig kan søksmål mot fondene bare reises ved domstol hvor søksmål etter § 203 første ledd kunne ha vært reist.

Det internasjonale erstatningsfond (1992) og Det internasjonale tilleggsfond (2003) kan intervenere som part i enhver sak mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver om erstatning etter dette kapittelet og blir ved slik intervensjon bundet av dommen.

Når erstatningssak er reist mot eieren eller dennes forsikringsgiver, kan hver av sakens parter ved brev varsle Det internasjonale erstatningsfond (1992) og Det internasjonale tilleggsfond (2003) om saken. Brevet besørges sendt av retten som rekommandert brev til fondenes direktører. Har det aktuelle fondet fått slikt varsel i så god tid at det effektivt har kunnet vareta sine interesser, blir det bundet av en rettskraftig dom i saken.

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 27 feb 2004 nr. 10 (ikr. 3 mars 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1714).

§ 205. Anerkjennelse og fullbyrdelse av utenlandsk dom

Rettskraftig dom mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver har bindende virkning her i riket og kan fullbyrdes her når den er tvangskraftig, såfremt dommen er avsagt i stat som er tilsluttet 1992-ansvarskonvensjonen og av domstol som er kompetent til å avgjøre saken etter 1992-ansvarskonvensjonen artikkel IX.

Tilsvarende gjelder dom mot Det internasjonale erstatningsfond (1992) avsagt i stat som står tilsluttet 1992-fondskonvensjonen eller hvor fondet har sitt sete, forutsatt at domstolen er kompetent etter 1992-fondskonvensjonen artikkel 7 nr 1 eller 3.

Tilsvarende gjelder dom mot Det internasjonale tilleggsfond (2003) avsagt i stat som står tilsluttet 2003-tilleggsfondprotokollen eller hvor fondet har sitt sete, forutsatt at domstolen er kompetent etter 2003-tilleggsfondprotokollen artikkel 7.

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 27 feb 2004 nr. 10 (ikr. 3 mars 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1714).

§ 206. Virkeområdet for reglene i 1992-ansvarskonvensjonen

Reglene i §§ 191 til 196 og § 200 om ansvar for forurensningsskade gjelder:

a. forurensningsskade oppstått her i riket eller i norsk økonomisk sone,
b. forurensningsskade oppstått i en annen stat som har sluttet seg til 1992-ansvarskonvensjonen eller i en slik stats økonomiske sone, og
c. utgifter ved tiltak for å avverge eller begrense slik forurensningsskade, uansett hvor tiltaket er truffet.

Har en stat som nevnt i bokstav b ikke opprettet en økonomisk sone, gjelder det samme for et område fastsatt av staten etter folkeretten på ikke mer enn 200 nautiske mil fra de grunnlinjene sjøterritoriet måles fra.

Reglene i §§ 191 til 205 gjelder ikke for krigsskip eller andre skip som eies eller brukes av en stat og som på det tidspunkt da olje unnslipper eller tømmes fra skipet, utelukkende nyttes i statlig, ikke-kommersielt øyemed, jf likevel § 207.

Endret ved lov 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996).

§ 207. Ikke konvensjonsbestemt oljesølansvar

Dersom et skip volder forurensningsskade som nevnt i § 191 på den del av norsk kontinentalsokkel som ligger utenfor norsk økonomisk sone eller, for så vidt norsk erstatningsrett får anvendelse, for øvrig på det åpne hav, eller det treffes tiltak for å avverge eller begrense slik skade, gjelder reglene i §§ 191 og 192 tilsvarende. For skip som nevnt i § 206 tredje ledd gjelder det samme også for skade her i riket eller i norsk økonomisk sone.

Ansvar etter første ledd er begrenset etter reglene i § 194 første ledd. Kreves ansvarsbegrensning, gjelder følgende:

a. reglene i kapittel 9 får anvendelse så langt de passer,
b. krav som nevnt i § 195 tredje ledd er likestilt med andre krav ved fordeling av ansvarsbeløpet,
c. opprettes begrensningsfond her i riket, skal fondet tilsvare det fulle ansvarsbeløp og reglene i kapittel 12 gjelde tilsvarende, og
d. er det opprettet begrensningsfond som etter § 178 vil være til hinder for arrest eller annen tvangsforretning her i riket, får også § 193 annet og tredje ledd tilsvarende anvendelse.

Gjøres ansvar gjeldende ved norsk domstol i anledning av at skip har voldt forurensningsskade i annen stat enn konvensjonsstat eller på det åpne hav, eller at det er truffet tiltak for å avverge eller begrense slik skade, er ansvaret begrenset til 4.510.000 SDR for skip med tonnasje som ikke overstiger 5000 tonn. For skip med tonnasje på mer enn 5000 tonn økes ansvarsgrensen med 631 SDR pr tonn over 5000 tonn. Ansvarsgrensen kan likevel ikke i noe tilfelle overstige 89 770 000 SDR. For øvrig gjelder bestemmelsene i annet ledd og i § 194 fjerde ledd tilsvarende.
Endret ved lov 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 1 jan 1997), 27 feb 2004 nr. 10.

§ 208. Oljesølansvar undergitt globalbegrensning

Oppstår det her i riket eller på den norske del av kontinentalsokkelen forurensningsskade voldt av olje som unnslipper eller uttømmes fra annet skip, boreplattform eller liknende flyttbar innretning enn nevnt i § 191 tredje ledd, og skaden ikke er omfattet av reglene i §§ 183 til 190, gjelder reglene i §§ 191 og 192 tilsvarende. Det samme gjelder når det er truffet tiltak for å avverge eller begrense slik skade.

Det som er bestemt i første ledd, gjelder også for forurensningsskade på det

åpne hav utenfor den norske del av kontinentalsokkelen for så vidt norsk erstatningsrett kommer til anvendelse.

Ansvaret etter første og annet ledd er undergitt begrensning etter reglene i kapittel 9, jf også § 507.

Reglene i første til tredje ledd gjelder tilsvarende for annen bestandig olje enn nevnt i § 191 fjerde ledd, ikke-bestandig olje og oljeholdig blanding, uten hensyn til om skipet eller innretningen omfattes av definisjonen i § 191 tredje ledd.

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 209. Begrensninger av hensyn til andre lover og konvensjoner

Reglene i § 191 til § 208 medfører ingen innskrenkning i en rettighetshavers eller operatørs ansvar etter reglene i petroleumsloven kapittel 7 for krav i anledning av forurensningsskade som følge av utstrømming eller utslipp av petroleum.

Er rettighetshaveren eller operatøren ansvarlig for skaden etter petroleumsloven kapittel 7, kan krav etter §§ 207 og 208 bare gjøres gjeldende med de begrensninger som følger av reglene i petroleumsloven §§ 7-4 og 7-5.

Reglene i § 191 til § 208 gjelder ikke i den utstrekning de skulle komme i strid med Norges konvensjonsforpliktelser overfor stater som ikke har sluttet seg til 1992-ansvarskonvensjonen.

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 26 juni 1998 nr. 46.

Kapittel 10 a. Ansvar for kostnader til lokalisering, merking og fjerning av vrak etter reglene i Den internasjonale Nairobi-konvensjonen om fjerning av vrak, 2007 (vrakfjerningskonvensjonen) m.m.

Kapittel tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 210. Definisjoner

Definisjonene i andre til åttende ledd gjelder for lovens regler om lokalisering, merking og fjerning av vrak etter vrakfjerningskonvensjonen.

Med skip forstås ethvert sjøgående fartøy av enhver type, herunder hydrofoilbåt, luftputefartøy, undervannsfartøy, flytende fartøy og flytende plattformer, unntatt når slike plattformer er på feltet og driver leting etter,

utvinning av eller produksjon av mineralressurser på havbunnen.

Med driftsansvarlig forstås skipseieren eller en annen organisasjon eller person, for eksempel disponenten eller bareboatbefrakteren, som har påtatt seg ansvaret for bruken av skipet på vegne av skipseieren og som derved har påtatt seg alle plikter og alt ansvar i henhold til den internasjonale norm for sikkerhetsstyring med endringer.

Med registrert eier forstås den eller de personene som er registrert som skipets eier. Er registrering ikke foretatt, regnes den eller de personene som eier skipet på tidspunktet for sjøulykken, som registrert eier. Eies skipet av en stat, men driftes av et selskap som i denne staten er registrert som driftsansvarlig, regnes likevel dette selskapet som skipets registrerte eier.

Med sjøulykke forstås sammenstøt mellom skip, grunnstøting, andre hendelser knyttet til navigeringen eller andre hendelser om bord på et skip eller utenfor skipet som medfører tingskade eller en overhengende fare for tingskade på et skip eller skipslasten.

Med vrak forstås:

a. et skip som er sunket eller strandet som følge av en sjøulykke,
b. en del av et skip som er sunket eller strandet som følge av en sjøulykke, herunder en gjenstand som er eller har vært om bord på et slikt skip,
c. en gjenstand som er mistet på sjøen fra et skip som følge av en sjøulykke, og som er strandet, sunket eller i drift på sjøen, eller
d. et skip som er i ferd med eller med rimelighet kan forventes å synke eller strande som følge av en sjøulykke, og der effektive tiltak for å bistå skipet eller eventuell eiendom som er i fare, ikke allerede er truffet.

Med vrakfjerningskonvensjonen forstås Den internasjonale Nairobi-konvensjonen om fjerning av vrak, 2007.

Med konvensjonsstat forstås en stat som er tilsluttet vrakfjerningskonvensjonen.

Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 210 a. Objektivt ansvar for skipets registrerte eier

Den registrerte eieren er uansett skyld ansvarlig for kostnader til lokalisering, merking og fjerning av vrak etter reglene i vrakfjerningskonvensjonen.

Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 210 b. Ansvarsfritak

Reglene om ansvarsfritak og lemping av ansvaret i § 192 gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 210 c. Ansvarsbegrensning og ansvarskanalisering

Krav mot skipets registrerte eier om dekning av kostnader som nevnt i § 210 a kan bare gjøres gjeldende etter reglene i dette kapittelet.

Reglene om kanalisering av ansvaret og regress i § 193 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende. Reglene om at ansvar ikke kan gjøres gjeldende, skal likevel ikke gjelde overfor den registrerte eieren.

For begrensning av ansvaret til den registrerte eieren gjelder reglene i kapittel 9.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 210 d. Forsikringsplikt, sertifikat

Den registrerte eieren av et norsk skip med bruttotonnasje på 300 tonn eller mer plikter å ha godkjent forsikring eller annen sikkerhet som dekker ansvaret etter § 210 a, opp til ansvarsgrensene som følger av § 175 nr. 3. Det skal utstedes sertifikat som bekrefter at skipet har slik forsikring eller sikkerhet. Uten gyldig sertifikat kan skipet ikke seile under norsk flagg.

Første ledd første punktum gjelder tilsvarende for den registrerte eieren av et utenlandsk skip med bruttotonnasje på 300 tonn eller mer som anløper eller forlater havn eller annen laste- eller losseplass i Norge eller som anløper eller forlater en ikke landtilknyttet anløpsplass i norsk sjøterritorium. Skipet skal ha sertifikat etter vrakfjerningskonvensjonen som viser at det har godkjent forsikring eller annen sikkerhet.

For skip som eies av den norske stat eller av en annen konvensjonsstat, gjelder reglene i § 197 tredje ledd tilsvarende.

Departementet gir i forskrift nærmere regler om forsikring og annen sikkerhetsstillelse og om sertifikater.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 210 e. Sanksjoner mot forsømt forsikringsplikt

Reglene om sanksjoner mot forsømt forsikringsplikt m.m. i § 199 gjelder tilsvarende for skip som ikke har påbudt forsikring eller annen sikkerhet eller påbudt sertifikat etter § 210 d eller forskrifter gitt med hjemmel i § 210 d fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 210 f. Direktekrav mot forsikringsgiveren

Krav om dekning av kostnader til lokalisering, merking og fjerning av vrak etter § 210 a kan reises direkte mot den som har ytet forsikring eller stilt sikkerhet etter § 210 d (forsikringsgiveren). Forsikringsgiveren kan gjøre gjeldende begrensning av ansvaret etter § 175 nr. 3, selv om den registrerte eieren ikke har rett til ansvarsbegrensning.

Forsikringsgiveren kan også gjøre gjeldende de innsigelsene som den registrerte eieren selv kunne gjort gjeldende. Derimot kan forsikringsgiveren overfor fordringshaverne ikke gjøre gjeldende innsigelser som forsikringsgiveren kan gjøre gjeldende overfor den registrerte eieren. Forsikringsgiveren kan likevel gjøre gjeldende den innsigelsen at sjøulykken skyldes forsettlig feil av den registrerte eieren selv.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 210 g. Norske domstolers kompetanse. Anerkjennelse og fullbyrdelse av utenlandske dommer

Reglene i § 203 første og annet ledd om norske domstolers kompetanse gjelder tilsvarende ved søksmål mot den registrerte eieren eller dennes forsikringsgiver om ansvaret for kostnader til lokalisering, merking og fjerning av vrak etter vrakfjerningskonvensjonen.

Rettskraftig dom mot den registrerte eieren eller dennes forsikringsgiver har bindende virkning her i riket og kan fullbyrdes her når den er tvangskraftig, såfremt dommen er avsagt i en konvensjonsstat og av en kompetent domstol.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 210 h. Virkeområdet for reglene i kapittel 10 a

Reglene i kapittel 10 a gjelder for:

a. skip og vrak som, med unntak for Svalbard og Jan Mayen, befinner seg her i riket eller i norsk økonomisk sone
b. norske skip og vrak av norske skip som befinner seg i en annen konvensjonsstats økonomiske sone eller, dersom en konvensjonsstat ikke har opprettet økonomisk sone, i et område fastsatt av denne konvensjonsstaten etter folkeretten på ikke mer enn 200 nautiske mil fra de grunnlinjene sjøterritoriet måles fra
c. norske skip og vrak av norske skip som befinner seg i en annen konvensjonsstats territorium, herunder sjøterritoriet, dersom denne staten har gitt underretning om at vrakfjerningskonvensjonen skal gjelde for territoriet

Reglene i kapittel 10 a gjelder ikke for:

a. forurensingsskade som er omfattet av §§ 183 eller 191
b. vederlag eller kompensasjon for berging som er omfattet av kapittel 16
c. tiltak truffet i henhold til Internasjonal konvensjon om inngrep på det frie hav i tilfelle av oljeforurensningsulykker, 1969, med endringer, eller Protokoll vedrørende inngrep på det frie hav i tilfelle av forurensning av sjøen ved andre stoffer enn olje, 1973, med endringer

Reglene i kapittel 10 a gjelder ikke for krigsskip eller andre skip som eies eller driftes av en stat og som for tiden bare benyttes i statlig, ikke-kommersielt øyemed, med mindre staten som eier eller drifter skipet, har vedtatt at vrakfjerningskonvensjonen skal få anvendelse. §§ 210, 210 a, 210 b og 210 c gjelder likevel for vrak av slike skip som, med unntak for Svalbard og Jan Mayen, befinner seg her i riket eller i norsk økonomisk sone.

Reglene i kapittel 10 a gjelder med de begrensninger som følger av De forente nasjoners havrettskonvensjon, 1982, og folkerettslig sedvanerett på havrettens område. Overfor stater som ikke er tilsluttet vrakfjerningskonvensjonen, gjelder kapittelet med de begrensningene som følger av overenskomster med disse statene eller av folkeretten for øvrig. Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739). **Endres** ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lov 20 des 2018 nr. 115).

Kapittel 11. Ansvar for skade voldt av farlig gods etter den internasjonale konvensjon om ansvar og erstatning for skade i forbindelse med sjøtransport av farlige og skadelige stoffer, 1996, som endret ved protokoll av 2010

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 211. Definisjoner

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 212. Objektivt ansvar for skipets eier

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 213. Ansvarsfritak

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 214. Kanalisering av ansvar m.m.

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 215. Ansvarsbegrensning

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 216. Begrensningsfond og begrensningssøksmål

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 217. Oppheving av arrest m.m.

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 218. Forsikringsplikt, sertifikat

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 219. Sanksjoner mot forsømt forsikringsplikt m.m.

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 220. Krav mot forsikringsgiveren m.m.

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 221. HNS-fondet

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 222. Avgifter til HNS-fondet

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 223. Rapporteringsplikt

Den som etter reglene i § 222 er avgiftspliktig til HNS-fondet, skal føre opptegnelser over mengder og typer farlig gods som vedkommende er avgiftspliktig for. Opptegnelsene for et kalenderår skal rapporteres til departementet innen 1. februar det påfølgende året, eller innen en annen frist som departementet fastsetter i forskrift.

Der det er inngått avtale som nevnt i § 222 tredje ledd annet punktum om avgiftsplikten for LNG, påhviler rapporteringsplikten etter første ledd uansett den som er mottaker av lasten, som også skal rapportere om navn og adresse på den som er avgiftspliktig etter avtalen.

Første ledd gjelder tilsvarende for den som i kalenderåret i havn eller annen losseplass innenfor norsk territorium er mottaker av 15 000 tonn farlig gods som nevnt i § 222 første ledd og annet ledd bokstav a, b og d.

All relevant dokumentasjon om mottaket av farlig gods, herunder dokumentasjon som gjelder oppdrag og interessefellesskap som nevnt i § 222

tredje og fjerde ledd, skal gjøres tilgjengelig for undersøkelse av den myndighet departementet bestemmer. Den som har rapporteringsplikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av første til tredje ledd, jf. sjette ledd, samt den som er involvert i oppdrag og interessefellesskap som nevnt i første punktum i leddet her, skal gi nødvendig bistand ved slike undersøkelser og gi slike opplysninger og kopier av dokumenter mv. som myndigheten anmoder om.

Departementet kan i forskrift pålegge personer nevnt i første til tredje ledd å oppbevare i et visst antall år relevante opptegnelser og dokumentasjon vedrørende mottaket av farlig gods.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om rapporteringsplikten etter første til tredje ledd og undersøkelser etter fjerde ledd, herunder regler som utfyller eller gjør unntak fra bestemmelsene i denne paragraf, samt nærmere bestemmelser om hvilken informasjon som skal rapporteres til departementet.

Departementet kan ilegge et foretak overtredelsesgebyr dersom foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne, overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av paragrafen her. Det gjelder selv om ingen enkeltperson har utvist skyld. Departementet kan i forskrift gi regler om utmåling av overtredelsesgebyr.

Bestemmelsen gjelder ikke for Svalbard. Kongen kan gi forskrifter om bestemmelsens anvendelse på Svalbard, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.
Tilføyd ved lov 12 mai 2015 nr. 30.

§ 224. Norske domstolers kompetanse

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 225. Søksmål m.m. vedrørende HNS-fondet

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 226. Anerkjennelse og fullbyrding av utenlandsk dom

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 227. Virkeområde

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 12. Begrensningsfond og begrensningssøksmål

§ 231. Ansvarsområdet

Reglene i dette kapittel gjelder begrensningsfond som opprettes etter § 177 (globalfond), § 195 (oljeskadefond etter 1992-ansvarskonvensjonen), samt etterfølgende begrensningssøksmål. Som globalfond regnes også fond opprettet etter § 207.

Reglene i tvisteloven får tilsvarende anvendelse med mindre annet følger av kapitlet her.

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 15 mai 1998 nr. 26, 7 jan 2000 nr. 2 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 7 jan 2000 nr. 12), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 232. Fondsbeløpet

Globalfondet skal tilsvare

a. Summen av de beløp som etter § 175 eller § 175a utgjør ansvarsgrensen for de krav som ansvarsbegrensningen gjøres gjeldende overfor, og som er oppstått ved en og samme hendelse, og
b. renter av de beløp som er nevnt under bokstav a for tiden fra hendelsen og til opprettelsen av fondet, regnet etter rentefoten fastsatt etter lov 17 desember 1976 nr 100 om renter ved forsinket betaling m m § 3.

Fond som er opprettet etter § 175 a, skal tilsvare det fulle ansvarsbeløpet der, med mindre fondet opprettes som et tilleggsfond etter § 178a annet ledd.

Fond som opprettes etter § 207 skal tilsvare det fulle ansvarsbeløp etter § 207 annet eller tredje ledd.

Oljeskadefondet etter 1992-ansvarskonvensjonen skal tilsvare ansvarsbeløpet etter § 194.

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 15 mai 1998 nr. 26, 7

jan 2000 nr. 2 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 7 jan 2000 nr. 12), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358). **Endres** ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 233. Begjæring om fondsopprettelse

Den som fremsetter begjæring om opprettelse av begrensningsfond, skal innbetale fondsbeløpet til retten eller stille slik sikkerhet for beløpet som retten finner tilfredsstillende.

Begjæringen skal inneholde en redegjørelse for grunnen til fondets opprettelse, opplysninger om skipet som er nødvendige for å beregne fondsbeløpet, samt så vidt mulig opplysning om alle som kan antas å ville gjøre krav gjeldende mot fondet.

§ 234. Opprettelse av fondet

Beslutningen om opprettelse av begrensningsfond treffes ved kjennelse som foreløpig fastsetter fondets størrelse og avgjør om den tilbudte sikkerhet kan godtas.

Retten skal, med mindre særlige grunner tilsier noe annet, i kjennelsen også bestemme at det skal innbetales eller stilles sikkerhet for et tilleggsbeløp fastsatt etter rettens skjønn til dekning av omkostningene ved fondsopprettelse og begrensningssøksmål og ansvaret for renter. Ved opprettelse av globalfond gjelder dette bare renter for tiden etter opprettelsen av fondet.

Fremgår det av kjennelsen at nødvendig innbetaling er foretatt eller sikkerhet er stilt, anses fondet opprettet den dag kjennelsen er avsagt. For øvrig anses fondet opprettet den dag innbetalingen er foretatt eller sikkerheten er stilt.

Kjennelsen kan ankes.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 235. Kunngjøring

Retten skal straks kunngjøre at begrensningsfond er opprettet. I kunngjøringen skal alle som vil kreve dekning av fondet, oppfordres til å anmelde sine krav til retten innen en fastsatt frist på minst 2 måneder. Det skal samtidig gjøres oppmerksom på reglene i § 177 tredje ledd annet punktum og §§ 238 og 245.

Kunngjøringen skal innrykkes i Norsk lysingsblad samt etter rettens skjønn

offentliggjøres også på annen måte. Når forholdene tilsier det, foretas kunngjøring også i andre stater.

Den som har opprettet fondet, og kjente fordringshavere underrettes gjennom rekommandert brev.

Endret ved lover 7 jan 2000 nr. 2 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 7 jan 2000 nr. 12), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358).

§ 236. Fondsbestyrer

Dersom praktiske grunner tilsier det, kan retten oppnevne en advokat eller annen kyndig person som bestyrer av fondet. Retten fastsetter godtgjørelse til bestyreren.

§ 237. Anmeldelse av krav

Den som anmelder et krav, skal gi retten de nødvendige opplysninger om kravet, herunder kravets grunnlag og størrelse, og om det er eller har vært gjenstand for særskilt søksmål.

§ 238. Bortfall av krav

Krav som retten ikke har mottatt melding om innen fordelingen av fondet tas opp til doms i første instans, kan bare kreves dekket etter reglene i § 244 annet ledd.

§ 239. Utbetaling og frigivelse av fondet

Fondet kan ikke frigis med mindre fristen for anmeldelse av krav er utløpt og samtykke gis av den som har opprettet fondet, og alle fordringshavere som har anmeldt krav i fondet.

§ 240. Begrensningssøksmål

Begrensningssøksmål reises ved stevning til den domstol hvor fondet er opprettet. Søksmål kan reises av person som nevnt i § 177 tredje ledd første punktum eller § 195 første ledd annet punktum. Alle som har krav på dekning av fondet, stevnes under ett. Alle som fondet er opprettet på vegne av, kan trekkes

inn i saken.
Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 15 mai 1998 nr. 26, 7 jan 2000 nr. 2 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 7 jan 2000 nr. 12), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358). **Endres** ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 241. Fondsmøte

Retten innkaller den som har opprettet fondet, saksøkeren i begrensningssøksmålet og de fordringshavere som har anmeldt krav (partene) til fondsmøte. Fondsmøtet skal behandle spørsmål vedrørende retten til ansvarsbegrensning, ansvarsbeløpets størrelse og de krav som er anmeldt.

Før møtet skal bestyreren eller, dersom bestyrer ikke er oppnevnt, retten utarbeide og sende til partene en innstilling om de spørsmål som skal behandles.

Hvis det ved fondsmøtets avslutning ikke foreligger innsigelser mot innstillingen med de endringer som måtte være gjort under fondsmøtet, skal retten legge innstillingen til grunn for fondets fordeling. Hvis det finnes nødvendig, kan retten utsette behandlingen av innstillingen til et senere fondsmøte.

Foreligger en innsigelse ved fondsmøtets avslutning, skal retten sette en bestemt frist for den som gjør gjeldende en innsigelse, til å kreve at spørsmålet avgjøres av retten. Oversittes fristen, anses innsigelsen som bortfalt.

§ 242. Avgjørelse av tvister

Når det er fremsatt krav om at et spørsmål skal avgjøres av retten, fastsetter retten hvem som skal anses som saksøker og saksøkt. Tvisten avgjøres etter slik ytterligere saksforberedelse som retten finner påkrevet. Retten kan bestemme at tvisten skal behandles i søksmåls former.

Tvister om retten til ansvarsbegrensning, ansvarsbeløpets størrelse eller de enkelte krav kan behandles og pådømmes særskilt. Hver deldom er i tilfelle gjenstand for særskilt anke.

Retten skal gi den som har opprettet fondet og enhver som har anmeldt krav, underretning om tvister som reises og dommer som avsies.

§ 243. Foreløpig utbetaling

Etter utløpet av fristen for å anmelde krav kan retten beslutte at det skal foretas foreløpig utbetaling til delvis dekning av de krav som er godtgjort.

§ 244. Fordeling av fondet

Når samtlige tvister er avgjort, skal retten ved dom fordele fondet etter reglene i § 176 eller § 195.

Retten kan sette til side et beløp til dekning av krav som ikke er anmeldt før fordelingen av fondet ble tatt opp til doms i første instans. Beløpet fordeles når alle anmeldte krav er avgjort og retten antar at det ikke vil bli anmeldt ytterligere krav.

Fondet skal fordeles selv om den som har opprettet det, ikke har rett til ansvarsbegrensning. Retten kan på begjæring avsi fullbyrdelsesdom for den del av en fordring som ikke dekkes av fondet.

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 15 mai 1998 nr. 26, 7 jan 2000 nr. 2 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 7 jan 2000 nr. 12), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358). **Endres** ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 245. Rettskraft

Rettskraftig dom om retten til ansvarsbegrensning, ansvarsbeløpets størrelse, anmeldte krav og fordelingen av fondet har bindende virkning for alle som kan kreve dekning av fondet, uten hensyn til om de har meldt seg under saken. Gjenåpning kan bare finne sted for så vidt gjelder retten til ansvarsbegrensning.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Del IV. Fraktavtaler

Kapittel 13. Stykkgodstransport

Innledende bestemmelser

§ 251. Definisjoner

I dette kapittel menes med:

transportør, den som inngår avtale med en sender om transport av stykkgods til sjøs;

undertransportør, den som i samsvar med et oppdrag fra transportøren utfører

transporten eller en del av denne;
sender, den som inngår avtale med en transportør om transport av stykkgods til sjøs;
avlaster, den som leverer godset til transport;
transportdokument, konnossement eller annet dokument som utstedes som bevis for transportavtalen;
konvensjonen, den internasjonale konvensjonen 1924 om konnossementer som endret ved protokollene 1968 og 1979 (Haag-Visby-reglene);
konvensjonsstat, en stat som er bundet av konvensjonen.

§ 252. Anvendelsesområde

Reglene i dette kapittel gjelder for avtaler om sjøtransport i innenriks fart i Norge samt i fart mellom Norge, Danmark, Finland og Sverige. For innenriks fart i Danmark, Finland og Sverige gjelder loven i den stat hvor transporten finner sted.

I annen fart gjelder reglene avtale om sjøtransport i fart mellom to stater når:

1. avtalt lastehavn ligger i en konvensjonsstat,
2. avtalt lossehavn ligger i Norge, Danmark, Finland eller Sverige,
3. flere lossehavner er avtalt og den faktiske lossehavnen er en av disse og ligger i Norge, Danmark, Finland eller Sverige,
4. transportdokumentet er utstedt i konvensjonsstat, eller
5. transportdokumentet angir at konvensjonen eller derpå grunnet lov i konvensjonsstat skal gjelde.

Når verken det avtalte leveringssted eller det avtalte eller faktiske utleveringssted ligger i Norge, Danmark, Finland eller Sverige, kan det likevel avtales at avtalen om sjøtransport skal være undergitt loven i en konvensjonsstat.

§ 253. Certepartifart m v

Reglene i dette kapittel gjelder ikke certepartier for hel- eller delbefraktning av skip. Er konnossement utstedt i henhold til certeparti, er konnossementet likevel undergitt reglene i dette kapittel når konnossementet bestemmer rettsforholdet mellom transportøren og innehaveren av konnossementet.

Når en avtale gjelder transport med skip av gods fordelt på flere reiser innenfor et angitt tidsrom, gjelder reglene i dette kapittel for hver enkelt reise.

Utføres reisen i henhold til certeparti, gjelder likevel første ledd.

§ 254. Avtalebestemmelser

Bestemmelse i transportavtale eller transportdokument er ugyldig for så vidt den avviker fra reglene i dette kapittel eller fra § 501 første ledd nr 7 og annet ledd første punktum. Ugyldigheten medfører ikke at andre bestemmelser i avtalen eller dokumentet blir ugyldige. Bestemmelse som gir transportøren rett til forsikringserstatning for godset, eller liknende vilkår, er ugyldig.

Første ledd gjelder ikke reglene i §§ 255, 258 til 261 og 264 til 273 og er heller ikke til hinder for at det inntas bestemmelser om felleshavari i transportavtalen. Transportøren kan også påta seg ansvar eller forpliktelser utover det som følger av reglene i dette kapittel.

Er transportavtalen undergitt konvensjonen eller derpå grunnet lov i konvensjonsstat, skal transportdokumentet inneholde opplysning om dette og om at bestemmelser som avviker fra slike regler til skade for senderen, avlasteren eller mottakeren, er ugyldige.

Er det på grunn av godsets uvanlige beskaffenhet eller tilstand eller de særlige omstendigheter eller vilkår hvorunder transporten skal finne sted, rimelig at det treffes avtale om innskrenkninger i transportørens plikter eller utvidelse av dennes rettigheter etter dette kapittel, er slik avtale gyldig.

Levering av godset

§ 255. Avlasterens levering av godset

Godset skal leveres på det sted og innenfor det tidsrom som transportøren har angitt. Det skal leveres på slik måte og i slik stand at det lett og sikkert kan tas om bord, stues, transporteres og losses.

§ 256. Undersøkelse av pakkingen

Transportøren skal i rimelig utstrekning undersøke om godset er pakket slik at det ikke kan komme til skade eller volde skade på person eller eiendom. Leveres godset i container eller liknende transportinnretning, plikter transportøren likevel ikke å undersøke den innvendig med mindre det er grunn til å tro at den ikke er pakket godt nok.

Transportøren skal varsle senderen om de mangler transportøren har

oppdaget. Transportøren plikter ikke å transportere godset med mindre transportøren med rimelige tiltak kan gjøre det egnet for transport.

§ 257. Farlig gods

Farlig gods skal merkes som farlig på hensiktsmessig måte. Senderen skal i god tid underrette transportøren og den undertransportør som godset leveres til, om godsets farlige beskaffenhet og angi de sikkerhetstiltak som kan være nødvendige.

Dersom senderen for øvrig kjenner til at gods er av en slik beskaffenhet at transporten kan medføre fare eller vesentlig ulempe for person, skip eller last, skal senderen også opplyse om dette.

§ 258. Gods som krever særlig omhu

Når godset må behandles med særlig omhu, skal senderen i god tid opplyse om dette, og angi de tiltak som kan være nødvendige. Godset skal etter behov merkes på en hensiktsmessig måte.

§ 259. Kvittering for mottakelse av godset

Avlasteren kan kreve kvittering for mottakelsen av godset etter hvert som det leveres.

Regler om utstedelse av konnossement og andre transportdokumenter finnes i §§ 292 til 309.

§ 260. Frakt

Følger ikke frakten av avtalen, betales gjengs frakt på leveringstiden. Frakten kan kreves betalt når godset mottas.

For gods som ikke er i behold ved transportens slutt, kan frakt ikke kreves, med mindre det er gått tapt som følge av sin egen beskaffenhet, mangler ved pakningen eller feil eller forsømmelse på senderens side, eller transportøren har solgt det for eierens regning eller har losset, uskadeliggjort eller ødelagt det i henhold til § 291.

Forutbetalt frakt skal betales tilbake hvis transportøren etter annet ledd ikke har krav på frakt.

§ 261. Senderens kontraktsbrudd og tilbaketreden

Trer senderen tilbake fra transportavtalen før utførelsen av transporten er påbegynt, kan transportøren kreve erstatning for frakttap og annen skade.

Blir godset ikke levert til rett tid, kan transportøren heve transportavtalen dersom forsinkelsen utgjør vesentlig kontraktsbrudd. Vil transportøren heve avtalen, må transportøren gi melding om det uten ugrunnet opphold etter at senderen har spurt om det, likevel senest når godset mottas til transport. Gjør transportøren ikke det, går hevningsretten tapt. Heves avtalen, kan transportøren kreve erstatning for frakttap og annen skade.

Krever senderen eller mottakeren at transporten skal avbrytes og godset utleveres på et annet sted enn bestemmelsesstedet, kan transportøren kreve erstatning for frakttap og annen skade. Transporten kan ikke kreves avbrutt dersom dette vil medføre vesentlig skade eller ulempe for transportøren eller andre sendere.

Reglene i § 352 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Transporten

§ 262. Transportørens plikt til å ivareta lasteierens interesser

Transportøren skal utføre transporten med tilbørlig omhu og hurtighet, ta vare på godset og for øvrig ivareta eierens interesser fra mottakelsen til utleveringen av godset.

Transportøren skal sørge for at det skip som brukes til transporten, er sjødyktig, herunder at det er tilstrekkelig bemannet og utrustet og at lasterom, kjøle- og fryserom og andre deler av skipet hvor godset lastes, er i forsvarlig stand til å motta, transportere og bevare godset.

Er gods gått tapt eller blitt skadet eller forsinket, skal transportøren snarest underrette den som senderen har angitt. Kan slik underretning ikke gis, skal lasteieren eller dersom denne ikke er kjent, senderen underrettes. Det samme gjelder dersom transporten ikke kan fullføres som forutsatt.

§ 263. Dekkslast

Gods kan bare transporteres på dekk dersom dette er tillatt etter transportavtalen, følger av handelsbruk eller annen sedvane i den fart det gjelder, eller er påbudt i eller i medhold av lov.

Kan eller skal godset etter avtalen transporteres på dekk, skal dette angis i transportdokumentet. Er dette ikke gjort, har transportøren bevisbyrden for at transport på dekk er avtalt. Transportøren kan ikke påberope en slik avtale overfor en tredjeperson som har ervervet konnossement i god tro.

Særlige regler om ansvar for dekkslast finnes i § 284.

§ 264. Transportørens kontraktsbrudd

Senderen kan heve transportavtalen på grunn av forsinkelse eller annet kontraktsbrudd på transportørens side når kontraktsbruddet er vesentlig. Etter at godset er levert, kan senderen ikke heve avtalen dersom utlevering av godset vil medføre vesentlig skade eller ulempe for andre sendere.

Vil senderen heve avtalen, må senderen gi melding uten ugrunnet opphold etter at senderen må antas å ha fått kjennskap til kontraktsbruddet. Gjør senderen ikke det, går hevningsretten tapt.

§ 265. Transportavbrudd og avstandsfrakt

Går det skip som transporterer eller skal transportere godset tapt eller blir uistandsettelig, bortfaller ikke derved transportørens plikt til å fullføre transporten.

Inntrer det hindringer som medfører at skipet ikke kan anløpe lossehavnen og losse godset eller at dette ikke kan skje uten urimelig opphold, kan transportøren i stedet velge en annen rimelig lossehavn.

Om hevning av transportavtalen på grunn av krigsfare m v gjelder reglene i §§ 358 og 360.

Er en del av transporten utført når transportavtalen heves eller faller bort eller godset av annen grunn losses i en annen havn enn den avtalte lossehavn, kan transportøren kreve avstandsfrakt etter reglene i § 341.

§ 266. Tiltak på lasteierens vegne

Er det nødvendig å treffe særlige tiltak for å bevare eller transportere godset eller for å ivareta lasteierens interesse for øvrig, skal transportøren innhente forholdsordre fra lasteieren.

Tillater ikke tiden eller forholdene ellers at forholdsordre innhentes, eller mottas ikke forholdsordre i tide, kan transportøren på lasteierens vegne treffe de nødvendige tiltak og representere lasteieren i saker som gjelder godset.

Disposisjoner som ikke er nødvendige, er likevel bindende for lasteieren hvis tredjepersonen var i god tro.

Underretning om det som er blitt foretatt, skal gis etter reglene i § 262 tredje ledd.

§ 267. Lasteierens ansvar for transportørens disposisjoner

Lasteieren svarer for de disposisjoner som transportøren har foretatt og de utlegg transportøren har hatt av hensyn til godset. Har transportøren handlet uten forholdsordre, svarer lasteieren likevel ikke med høyere beløp enn verdien ved transportens begynnelse av det gods disposisjonen eller utlegget gjaldt.

Utlevering av godset

§ 268. Transportørens utlevering av godset

Mottakeren skal på bestemmelsesstedet ta imot godset på det sted og innenfor det tidsrom som transportøren har angitt. Godset skal utleveres på slik måte at det lett og sikkert kan mottas.

Den som legitimerer seg som mottaker, kan undersøke godset før mottakelsen.

§ 269. Mottakerens plikt til å betale frakt m v

Utleveres godset mot konnossement, blir mottakeren ved å ta imot godset ansvarlig for frakt og andre krav som transportøren har ifølge konnossementet.

Er godset utlevert på annen måte enn mot konnossement, er mottakeren bare ansvarlig for frakt og andre krav etter transportavtalen når mottakeren har fått varsel om kravene ved utleveringen eller mottakeren forsto eller burde ha forstått at transportøren ikke hadde fått betaling.

§ 270. Tilbakeholdsrett

Har transportøren krav etter § 269 eller andre krav som er sikret ved sjøpant i godset etter § 61, plikter transportøren ikke å utlevere godset før mottakeren enten har betalt kravene eller har stilt sikkerhet. Når godset er utlevert, kan

transportøren kreve dekning av sikkerheten med mindre mottakeren hindrer dette ved arrest eller midlertidig forføyning.

§ 271. Opplegging av gods

Avhentes ikke godset innenfor det tidsrom transportøren har angitt eller for øvrig innen rimelig tid, kan det legges opp under sikker forvaring for mottakerens regning.

Underretning om at godset er lagt opp, skal gis etter reglene i § 262 tredje ledd. Det skal angis en rimelig frist hvoretter godset kan selges eller på annen måte rådes over etter § 272.

§ 272. Transportørens råderett over gods som ikke avhentes

Når den frist som er fastsatt i underretningen etter § 271 annet ledd, er utløpt, kan transportøren selge opplagt gods i den utstrekning det er nødvendig for å dekke kostnadene ved salget og krav som nevnt i § 270. Transportøren skal vise omsorg ved salget.

Kan godset ikke selges eller er det åpenbart at kostnadene ved et salg ikke vil dekkes av salgssummen, kan transportøren råde over godset på annen forsvarlig måte.

§ 273. Senderens ansvar for frakt m v

Utleveres godset til mottakeren uten betaling av krav mot senderen som mottakeren skulle ha betalt, er senderen fortsatt ansvarlig, med mindre utleveringen medfører tap for senderen og transportøren måtte ha innsett dette.

Transportøren plikter ikke å selge opplagt gods for å få dekket krav mot senderen som mottakeren skulle ha betalt. Finner salg likevel sted uten at kravene dekkes, er senderen fortsatt ansvarlig for resten.

Transportørens erstatningsansvar

§ 274. Ansvarsperioden

Transportøren er ansvarlig for godset mens det er i dennes varetekt i lastehavnen, under transporten og i lossehavnen.

Transportøren anses å ha godset i sin varetekt etter første ledd fra det tidspunkt transportøren mottar det fra avlasteren eller fra myndighet eller annen tredjeperson som godset må leveres til etter lov eller regler i lastehavnen.

Transportøren anses ikke lenger å ha godset i sin varetekt etter første ledd:

1. når transportøren har utlevert godset til mottakeren,
2. dersom mottakeren ikke tar imot godset fra transportøren, når det er lagt opp for mottakerens regning i samsvar med avtalen eller med lov eller praksis i lossehavnen, eller
3. når transportøren har overlevert godset til myndighet eller annen tredjeperson som godset må overleveres til etter lov eller regler i lossehavnen.

§ 275. Ansvar for lasteskade

Transportøren er ansvarlig for tap som følge av at gods går tapt eller kommer til skade mens det er i transportørens varetekt om bord eller i land, med mindre transportøren godtgjør at tapet ikke skyldes feil eller forsømmelse av transportøren selv eller noen transportøren svarer for.

Transportøren er ikke ansvarlig for tap som følge av tiltak for å redde personer eller rimelige tiltak for å berge skip eller annen eiendom til sjøs.

Når feil eller forsømmelse på transportørens side sammen med en annen årsak har ført til tap, er transportøren bare ansvarlig i den utstrekning tapet skyldes feilen eller forsømmelsen. Det påhviler transportøren å bevise i hvilken utstrekning tapet ikke skyldes feil eller forsømmelse på dennes side.

§ 276. Tap som følge av nautisk feil og brann

Transportøren er ikke ansvarlig dersom transportøren godtgjør at tapet er en følge av:

1. feil eller forsømmelse i navigeringen eller behandlingen av skipet utvist av dets fører, mannskap, los eller slepebåt eller andre som utfører arbeid i skipets tjeneste, eller
2. brann som ikke skyldes feil eller forsømmelse av transportøren selv.

Transportøren er likevel ansvarlig for tap som følge av sjøudyktighet som skyldes at transportøren selv eller noen transportøren svarer for, ikke har utvist tilbørlig omhu med å sørge for at skipet var sjødyktig ved reisens begynnelse. Bevisbyrden for at tilbørlig omhu er utvist, påhviler transportøren.

Paragrafen her gjelder ikke ved avtale om sjøtransport i innenriks fart i Norge.

Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 1 jan 1997).

§ 277. Ansvar for levende dyr

Transportøren er ikke ansvarlig for tap av eller skade på levende dyr som skyldes de særlige risiki ved slik transport.

Godtgjør transportøren å ha fulgt de særlige instruksjoner som er gitt, og at tapet eller skaden kan skyldes slike risiki, er transportøren ikke ansvarlig med mindre det godtgjøres at tapet eller skaden helt eller delvis skyldtes feil eller forsømmelse av transportøren selv eller noen transportøren svarer for.

§ 278. Ansvar for forsinkelse

Transportøren er ansvarlig etter reglene i §§ 275 til 277 for tap som følge av forsinket utlevering av godset.

Forsinket utlevering foreligger når godset ikke er utlevert i den lossehavn som følger av transportavtalen innen avtalt tid, eller, dersom ingen frist for utleveringen er avtalt, innen den transporttid som det etter forholdene er rimelig å kreve av en omsorgsfull transportør.

Er godset ikke utlevert innen 60 dager regnet fra den dag det etter annet ledd skulle ha vært utlevert, kan det kreves erstatning som for tap av godset etter § 275.

§ 279. Beregning av erstatning for tingskade

Erstatning for tap av eller skade på godset beregnes med utgangspunkt i verdien av gods av samme slag på det sted og det tidspunkt godset etter

transportavtalen ble eller skulle ha vært utlevert.

Verdien av godset bestemmes etter børsprisen eller, i mangel herav, etter markedsprisen. Finnes verken børs- eller markedspris, bestemmes verdien etter vanlig verdi av gods av samme art og kvalitet.

§ 280. Ansvarsgrenser

Transportørens ansvar skal ikke overstige 667 SDR for hvert kollo eller annen enhet av godset eller 2 SDR for hvert kilogram av bruttovekten av det gods som er tapt, skadet eller forsinket. Den av ansvarsgrensene som gir det høyeste ansvar, skal anvendes. Med SDR menes den regneenhet som er nevnt i § 505.

Ved avtale om sjøtransport i innenriks fart i Norge er transportørens ansvar begrenset til 17 SDR for hvert kilogram av bruttovekten av det gods som er tapt eller skadet. Ansvaret for forsinkelse skal ikke overstige den samlede frakt etter transportavtalen.

Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 1 jan 1997).

§ 281. Ansvarsgrensen ved enhetslastet gods

Brukes container, pall eller liknende transportinnretning for å samle godset, skal hvert kollo eller annen enhet som i transportdokumentet angis å være pakket i innretningen, anses som ett kollo eller én enhet ved anvendelsen av § 280. For øvrig skal godset i transportinnretningen anses som én enhet. Er transportinnretningen selv gått tapt eller blitt skadet, anses denne som en særskilt enhet med mindre den er eid eller på annen måte skaffet av transportøren.

§ 282. Ansvar som ikke grunnes på transportavtalen

Reglene om transportørens innsigelser og grensene for transportørens ansvar gjelder selv om kravet mot transportøren ikke grunnes på transportavtalen.

Reglene om transportørens innsigelser og grensene for dennes ansvar gjelder tilsvarende hvis kravet rettes mot noen transportøren svarer for, og vedkommende godtgjør å ha handlet i tjenesten eller for å fullføre oppdraget.

Det samlede ansvar som kan pålegges transportøren og de personer transportøren svarer for, skal ikke overstige ansvarsgrensene etter § 280.

§ 283. Tap av retten til ansvarsbegrensning

En ansvarlig kan ikke begrense sitt ansvar dersom det godtgjøres at vedkommende selv har voldt tapet forsettlig eller grovt uaktsomt og med forståelse av at slikt tap sannsynligvis ville oppstå.

§ 284. Ansvar for dekkslast

Transporteres gods på dekk i strid med § 263, er transportøren uansett reglene i §§ 275 til 278 ansvarlig for tap som utelukkende er en følge av transporten på dekk. Om ansvarets omfang gjelder §§ 280 og 283.

Er gods transportert på dekk i strid med uttrykkelig avtale om transport under dekk, foreligger ikke rett til ansvarsbegrensning etter dette kapittel.

§ 285. Transportørens ansvar for undertransportør

Utføres transporten helt eller delvis av en undertransportør, forblir transportøren ansvarlig etter reglene i dette kapittel som om transportøren selv hadde utført hele transporten.

Er det uttrykkelig avtalt at en bestemt del av transporten skal utføres av en navngitt undertransportør, kan transportøren forbeholde seg ansvarsfrihet for tap voldt ved hendelse som inntreffer mens godset er i undertransportørens varetekt. Transportøren har bevisbyrden for at tapet er voldt ved en slik hendelse.

Forbehold etter annet ledd kan likevel ikke gjøres gjeldende dersom sak ikke kan reises mot undertransportøren ved domstol som er kompetent i samsvar med § 310.

§ 286. Undertransportørens ansvar

Undertransportøren er ansvarlig for den del av transporten som denne utfører, etter samme regler som transportøren. Reglene i §§ 282 og 283 gjelder tilsvarende.

Har transportøren påtatt seg forpliktelser utover det som følger av dette kapittel eller fraskrevet seg rettigheter etter dette kapittel, er undertransportøren bare bundet av dette når undertransportøren har gitt skriftlig samtykke.

§ 287. Felles ansvar

Er både transportøren og undertransportøren ansvarlige, hefter de solidarisk.

Det samlede ansvar som kan pålegges transportøren og undertransportøren og de personer de svarer for, skal ikke overstige ansvarsgrensene etter § 280 med mindre annet følger av § 283.

Reglene i dette kapittel er ikke til hinder for avtale om regress mellom transportøren og undertransportøren.

§ 288. Reklamasjon

Er godset utlevert uten at mottakeren har gitt transportøren skriftlig melding om tap eller skade som mottakeren hadde oppdaget eller burde ha oppdaget, og om hva slags tap eller skade det gjelder, anses alt gods for utlevert i slik stand som beskrevet i transportdokumentet når annet ikke godtgjøres. Var tapet eller skaden ikke synlig ved utleveringen, gjelder det samme dersom skriftlig melding ikke er gitt senest tre dager etter utleveringen.

Skriftlig melding trengs ikke for tap eller skade som er fastslått ved felles besiktigelse av godset.

Transportøren er ikke ansvarlig for tap som følge av forsinket utlevering, med mindre det er gitt skriftlig melding innen 60 dager etter at godset ble overlevert til mottakeren.

Melding kan gis til den undertransportør som har utlevert godset, eller til transportøren.

§ 289. Felleshavaribidrag m m

Reglene om transportørens ansvar for tap av eller skade på gods i §§ 274 til 288 gjelder tilsvarende for mottakerens rett til å nekte å betale felleshavaribidrag og for transportørens plikt til å erstatte felleshavaribidrag eller bergelønn som mottakeren har betalt.

Senderens erstatningsansvar

§ 290. Alminnelig ansvarsregel

Senderen er ikke ansvarlig for tap voldt transportøren eller

undertransportøren, herunder skade på skipet, som er oppstått uten feil eller forsømmelse av senderen selv eller noen denne svarer for. Heller ikke er noen som senderen svarer for, ansvarlig for tap som er oppstått uten feil eller forsømmelse av vedkommende selv eller noen denne svarer for.

§ 291. Farlig gods

Har senderen overlevert farlig gods til transportøren eller en undertransportør uten å opplyse om godsets farlige beskaffenhet og nødvendige sikkerhetstiltak i samsvar med § 257, og kjenner den som mottar godset ikke ellers til dets farlige beskaffenhet, er senderen ansvarlig overfor transportøren og enhver undertransportør for kostnader og annet tap som følge av transporten av slikt gods. Transportøren eller undertransportøren kan etter forholdene losse, uskadeliggjøre eller ødelegge godset uten plikt til å betale erstatning.

Den som har mottatt godset i sin varetekt med kjennskap til dets farlige beskaffenhet, kan ikke påberope reglene i første ledd.

Gods som viser seg å innebære fare for person eller eiendom, kan transportøren etter forholdene losse, uskadeliggjøre eller ødelegge uten plikt til å betale erstatning.

Konnossement og andre transportdokumenter

§ 292. Konnossement

Med konnossement (bill of lading) forstås et dokument

1. som er bevis for en avtale om sjøtransport og for at transportøren har mottatt eller lastet godset, og
2. som betegner seg som konnossement eller inneholder en bestemmelse om at transportøren påtar seg bare å utlevere godset mot tilbakelevering av dokumentet.

Et konnossement kan utstedes til en bestemt person, til en bestemt person eller ordre, eller til ihendehaveren. Et konnossement som er utstedt til en bestemt person, anses som et ordrekonnossement med mindre det er tatt forbehold ved uttrykket «ikke til ordre» eller liknende.

Konnossementet bestemmer vilkårene for transporten og utleveringen av godset i forholdet mellom transportøren og en annen innehaver av konnossementet enn senderen. Bestemmelser i transportavtalen som ikke er

tatt inn i konnossementet, kan ikke gjøres gjeldende overfor en slik innehaver, med mindre konnossementet viser til dem.

§ 293. Gjennomgangskonnossement

Med gjennomgangskonnossement forstås et konnossement hvori det er angitt at transporten av godset skal utføres av mer enn en transportør.

Den som utsteder gjennomgangskonnossement, skal sørge for at særskilt konnossement utstedt for en del av transporten angir at godset er under transport på gjennomgangskonnossementet.

§ 294. Avlasterens rett til konnossement

Når transportøren har mottatt godset, skal transportøren etter krav fra avlasteren utstede mottakskonnossement.

Når godset er lastet, kan avlasteren kreve ombordkonnossement. Er mottakskonnossement utstedt, skal dette leveres tilbake når ombordkonnossement utstedes. Mottakskonnossement med påtegning om navnet på det eller de skip som godset er lastet på, og om dagen for lastingen, utgjør ombordkonnossement.

Avlasteren kan kreve særskilte konnossementer for deler av godset, når det ikke medfører vesentlig ulempe.

§ 295. Skipsførerkonnossement

Et konnossement som er undertegnet av skipsføreren på det skip som transporterer godset, anses for å være undertegnet på transportørens vegne.

§ 296. Konnossementets innhold

Et konnossement skal inneholde opplysning om:

1. godsets art, herunder dets farlige egenskaper, samt nødvendige identitetsmerker, kolli- eller stykktall og godsets vekt eller mengde uttrykt på annen måte, alt som oppgitt av avlasteren;
2. godsets og pakningens synlige tilstand;
3. transportørens navn og hovedforretningssted;

4. avlasterens navn;
5. mottakeren, når denne er oppgitt av avlasteren;
6. lastehavnen etter transportavtalen og den dag transportøren mottok godset der;
7. lossehavnen etter transportavtalen samt i tilfelle avtale om tiden for utlevering av godset der;
8. antall eksemplarer, når konnossementet er utstedt i mer enn ett eksemplar;
9. stedet hvor konnossementet er utstedt;
10. fraktens størrelse når den skal betales av mottakeren, eller opplysning om at frakt skal betales av mottakeren, samt de øvrige vilkår for transport og utlevering av godset;
11. at transporten er undergitt konvensjonen, jf § 254 tredje ledd;
12. at godset i tilfelle skal eller kan transporteres på dekk, og;
13. den høyere ansvarsgrense partene kan ha avtalt.

Ombordkonnossement skal dessuten inneholde opplysning om skipets navn og nasjonalitet, stedet for lasting og dagen da lastingen ble avsluttet.

Konnossementet skal være underskrevet av transportøren eller noen som handler på dennes vegne. Underskriften kan være fremstilt på mekanisk eller elektronisk vis.

§ 297. Manglende opplysninger i konnossementet

Et dokument som oppfyller kravene i § 292 første ledd, er et konnossement selv om noen av de opplysninger som nevnes i § 296, mangler.

§ 298. Transportørens undersøkelsesplikt

Transportøren skal i rimelig utstrekning undersøke om de opplysninger om godset som tas inn i konnossementet etter § 296 første ledd nr 1, er riktige. Har transportøren rimelig grunn til å tvile på om opplysningene er riktige, eller har transportøren ikke hatt rimelig mulighet til å undersøke riktigheten, skal transportøren i konnossementet ta forbehold som gir uttrykk for dette.

§ 299. Konnossementets bevisvirkning

Konnossementet gjelder som bevis for at transportøren har mottatt godset

eller, dersom ombordkonnossement er utstedt, lastet godset slik det er angitt i konnossementet, for så vidt det ikke er tatt forbehold som nevnt i § 298 eller annet godtgjøres. Mangler konnossementet opplysning om godsets og pakningens synlige tilstand, skal det legges til grunn at godset var i god synlig tilstand, når annet ikke godtgjøres.

Et konnossement som ikke angir frakten eller på annen måte viser at frakt skal betales av mottakeren, jf § 296 første ledd nr 10, gjelder som bevis for at mottakeren ikke skal betale frakt når ikke annet godtgjøres. Tilsvarende gjelder dersom det beløp som skal betales som godtgjørelse for overliggetid, ikke er angitt i konnossementet.

Har en tredjeperson i god tro innløst konnossementet i tillit til riktigheten av opplysningene i dette, kan motbevis etter første og annet ledd ikke føres. Har transportøren visst eller burde transportøren ha innsett at en opplysning om godset er uriktig, kan transportøren ikke påberope forbehold som nevnt i § 298, med mindre forbeholdet inneholder uttrykkelig anmerkning om at opplysningen er uriktig.

§ 300. Ansvar for villedende konnossementsopplysninger

Påføres en tredjeperson tap ved å innløse et konnossement i tillit til at opplysningene i dette er riktige, er transportøren ansvarlig dersom transportøren har eller burde ha innsett at konnossementet var villedende for tredjeperson. Rett til ansvarsbegrensning etter dette kapittel foreligger ikke.

Svarer godset ikke til opplysningene i konnossementet, kan mottakeren kreve at transportøren opplyser om avlasteren har forpliktet seg til å holde transportøren skadesløs for uriktige eller ufullstendige opplysninger (indemnitetserklæring). Transportøren plikter i så fall å gjøre mottakeren kjent med innholdet av erklæringen.

§ 301. Avlasterens garantiansvar

Avlasteren er ansvarlig overfor transportøren for riktigheten av de opplysninger om godset som etter krav fra avlasteren er tatt inn i konnossementet.

Har avlasteren påtatt seg å erstatte transportørens tap som følge av at konnossement utstedes med uriktige opplysninger eller uten forbehold, er avlasteren likevel ikke ansvarlig dersom dette ble gjort for å villede erverver av konnossementet. I så fall hefter avlasteren heller ikke etter første ledd.

§ 302. Innehaverens legitimasjon

Den som foreviser et konnossement og ved dets tekst, eller, for ordrekonnossement, ved en sammenhengende rekke av transporterklæringer eller erklæring om overdragelse in blanco, fremtrer som rett innehaver av konnossementet, er legitimert som mottaker av godset.

Når konnossementet er utstedt i flere eksemplarer, er det for utlevering på bestemmelsesstedet tilstrekkelig at mottakeren legitimerer seg ved ett eksemplar. Utleveres godset på et annet sted, må dessuten de øvrige eksemplarer leveres tilbake eller sikkerhet stilles for krav som innehaverne måtte gjøre gjeldende mot transportøren.

§ 303. Flere konnossementsinnehavere

Melder det seg flere mottakere som legitimerer seg ved forskjellige eksemplarer av konnossementet, skal transportøren legge opp godset under sikker forvaring for rette mottakers regning. Underretning om dette skal uten opphold gis dem som har meldt seg.

§ 304. Utlevering mot konnossement

Mottakeren kan bare kreve godset utlevert mot å deponere konnossementet og gi kvittering etter hvert som godset utleveres.

Når alt godset er utlevert, skal konnossementet leveres tilbake til transportøren med påtegnet kvittering.

§ 305. Utlevering når konnossementet er kommet bort

Begjæring om mortifikasjon av et bortkommet konnossement fremsettes for tingretten på det sted hvor godset skal utleveres. Ellers gjelder reglene i lov 18 desember 1959 nr 1 om mortifikasjon av skuldbrev m v.

Når retten har besluttet å fremme mortifikasjonssaken, kan godset kreves utlevert mot sikkerhet for krav som innehaveren av det bortkomne konnossementet måtte gjøre gjeldende mot transportøren.
Endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416).

§ 306. Erverv av konnossement i god tro

Overdrar den som fremtrer som rett innehaver, jf § 302 første ledd, forskjellige eksemplarer av et ordre- eller ihendehaverkonnossement til flere personer, har den som først mottar et eksemplar i god tro, rett til godset. Er godset utlevert på bestemmelsesstedet til innehaveren av et annet eksemplar, plikter denne ikke å gi fra seg det som denne allerede i god tro har fått utlevert.

Den som i god tro har ervervet et ordre- eller ihendehaverkonnossement, plikter ikke å levere det fra seg til den det har kommet bort fra.

§ 307. Stansningsrett

Den rett en selger har ved mislighold til å hindre utlevering av godset til kjøperen eller dennes bo eller til å kreve det tilbake, gjelder selv om konnossementet er overlevert til kjøperen.

Stansningsretten kan ikke gjøres gjeldende overfor en tredjeperson som i god tro har ervervet et ordre- eller ihendehaverkonnossement.

§ 308. Sjøfraktbrev

Med sjøfraktbrev (sea waybill) forstås et dokument

1. som er bevis for en sjøtransportavtale og for at transportøren har mottatt godset, og
2. som inneholder et tilsagn fra transportøren om å utlevere godset til den mottakeren som er angitt i dokumentet.

Senderen kan selv etter at sjøfraktbrev er utstedt, bestemme at godset skal utleveres til en annen enn den mottakeren som er angitt i dokumentet. Dette gjelder ikke når senderen i forhold til transportøren har gitt avkall på denne rett, eller mottakeren allerede har gjort sin rett gjeldende.

Konnossement kan kreves etter § 294 med mindre senderen har gitt avkall på sin rett til å endre mottaker.

§ 309. Sjøfraktbrevets innhold og bevisvirkning

Et sjøfraktbrev skal inneholde opplysninger om det gods som er mottatt for transport, senderen, mottakeren og transportøren, transportvilkårene samt

frakt og andre kostnader som skal betales av mottakeren. § 296 tredje ledd og § 298 gjelder tilsvarende.

Når ikke annet godtgjøres, er sjøfraktbrevet bevis for transportavtalen samt for at godset er mottatt som angitt i dokumentet.

Tvister

§ 310. Jurisdiksjons- og voldgiftsklausuler

Enhver forhåndsavtale som innskrenker saksøkerens rett til å få rettstvist vedrørende stykkgodstransport etter dette kapittel avgjort ved søksmål, er ugyldig for så vidt den begrenser saksøkerens rett til etter eget valg å reise søksmål ved domstol for det sted der:

a. saksøktes hovedforretningssted ligger, eller saksøktes bosted dersom saksøkte ikke har noe hovedforretningssted,
b. transportavtalen ble inngått, forutsatt at saksøkte har forretningssted eller agent der som avtalen er sluttet gjennom,
c. leveringsstedet etter transportavtalen ligger, eller
d. det avtalte eller faktiske utleveringssted etter transportavtalen ligger.

Reglene i første ledd er ikke til hinder for at søksmål reises ved domstol for det sted som er angitt med henblikk på søksmål i transportavtalen. Etter at tvist er oppstått, kan partene avtale hvordan den skal behandles.

Er konnossement utstedt i henhold til et certeparti som inneholder bestemmelse om avgjørelse av tvister ved søksmål eller voldgift uten at konnossementet uttrykkelig angir at bestemmelsen er bindende for innehaveren av konnossementet, kan transportøren ikke gjøre bestemmelsen gjeldende mot en innehaver av konnossementet som har ervervet det i god tro.

Her i riket kan søksmål vedrørende avtale om transport av stykkgods i fart mellom to stater i alle tilfelle reises på det sted eller på et av de steder der saken har slik tilknytning som nevnt i første ledd eller på annet sted her i riket som partene har avtalt.

Bestemmelsene i første og fjerde ledd gjelder ikke dersom verken det avtalte leveringssted eller det avtalte eller faktiske utleveringssted etter § 252 tredje ledd ligger i Norge, Danmark, Finland eller Sverige, eller dersom annet følger av Luganokonvensjonen 2007.

Bestemmelsene i paragrafen her er ikke til hinder for at det besluttes midlertidig sikring her i riket.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 79 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 16 okt 2009 nr. 1279).

§ 311. Voldgift

Uavhengig av § 310 kan partene skriftlig avtale at tvister skal avgjøres ved voldgift. Som en del av voldgiftsavtalen gjelder at voldgiftssak etter saksøkerens valg kan reises i en av de stater der sted som nevnt i § 310 første ledd ligger, og at voldgiftsretten skal anvende reglene i dette kapittel.

§ 310 annet, tredje og sjette ledd gjelder tilsvarende.

Bestemmelsene i første ledd gjelder ikke dersom verken det avtalte leveringssted eller det avtalte eller faktiske utleveringssted etter § 252 tredje ledd ligger i Norge, Danmark, Finland eller Sverige.

Kapittel 14. Befraktning av skip

I. Alminnelige bestemmelser

§ 321. Anvendelsesområde. Definisjoner

Reglene om befraktning gjelder hel- eller delbefraktning av skip. Reglene om reisebefraktning gjelder også konsekutive reiser når annet ikke er bestemt.

I dette kapittel menes med:
bortfrakter, den som ved avtale bortfrakter et skip til en annen (*befrakteren);*
avlaster, den som leverer godset til lasting;
reisebefraktning, befraktning der frakten skal beregnes pr reise;
konsekutive reiser, et visst antall reiser som utføres etter hverandre i henhold til en befraktningsavtale for et bestemt skip;
tidsbefraktning, befraktning der frakten skal beregnes pr tidsenhet;
delbefraktning, befraktning som gjelder mindre enn et helt skip eller en full last når certeparti anvendes.

Reglene i dette kapittel gjelder for avtaler om befraktning av skip i innenriks fart i Norge samt i fart mellom Norge, Danmark, Finland og Sverige. For innenriks fart i Danmark, Finland og Sverige gjelder loven i den stat hvor befordringen finner sted.

Ved befraktning i fart som ikke omfattes av tredje ledd, gjelder reglene i dette kapittel når norsk rett kommer til anvendelse.

§ 322. Avtalefrihet

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder ikke for så vidt annet følger av avtalen,

etablert praksis mellom partene, eller av handelsbruk eller annen sedvane som må anses bindende mellom partene.

Ved reisebefraktning i innenriks fart i Norge samt i fart mellom Norge, Danmark, Finland og Sverige kan reglene i § 347 ikke fravikes ved avtale til skade for avlaster, reisebefrakter eller mottaker. Det samme gjelder bestemmelsene i § 501 første ledd nr 7 og annet ledd første punktum. Om begrensninger i avtalefriheten i innenriks fart i Danmark, Finland og Sverige gjelder loven i den stat hvor befordringen finner sted.

Ved befraktning i fart som nevnt i § 252 første og annet ledd kan bestemmelsene i § 338 om utstedelse av konnossement ikke fravikes ved avtale til skade for avlaster.

Bestemmelsene i dette kapittel kan heller ikke fravikes ved avtale når dette følger av § 325, jf § 347 annet ledd og § 383 annet ledd.

§ 323. Befraktning av et bestemt skip. Full last

Gjelder befraktningsavtalen et bestemt skip, kan bortfrakteren ikke oppfylle avtalen med et annet skip. Gir avtalen bortfrakteren rett til å sette inn et annet skip enn det avtalte eller for øvrig bruke andre skip, kan bortfrakteren bare sette inn skip som er like egnet som det avtalte skip. Retten kan utøves flere ganger.

Gjelder avtalen et helt skip eller en full last, kan bortfrakteren ikke ta med gods for andre enn befrakteren. Dette gjelder selv om skipet skal gå i ballast for å påbegynne ny reise.

§ 324. Overdragelse av befraktningsavtalen

Overdrar befrakteren sin rett etter befraktningsavtalen til en annen eller frembortfrakter befrakteren skipet, vedblir befrakteren å være ansvarlig for at avtalen oppfylles.

Bortfrakteren kan ikke overdra befraktningsavtalen uten samtykke fra befrakteren. Har befrakteren samtykket, opphører bortfrakterens ansvar etter avtalen.

§ 325. Trampkonnossement

Utsteder bortfrakteren konnossement for gods som befordres med skipet, bestemmer konnossementet vilkårene for befordringen og utleveringen av

godset i forholdet mellom bortfrakteren og en tredjeperson som innehar konnossementet. Bestemmelser i befraktningsavtalen som ikke er tatt inn i konnossementet, kan ikke gjøres gjeldende overfor en tredjeperson med mindre konnossementet viser til dem.

Reglene om konnossement i §§ 295 til 307 gjelder også konnossement som nevnt i første ledd. Når det følger av § 253 at reglene i kapittel 13 skal gjelde for konnossementet, bestemmes bortfrakterens ansvar og rettigheter overfor tredjepersoner av reglene i §§ 274 til 290, jf § 254.

II. Reisebefraktning

Innledende bestemmelser

§ 326. Frakt

Følger ikke frakten av avtalen, betales gjengs frakt på avtaletiden.

Er det lastet annet eller mer gods enn avtalt, betales for dette gjengs frakt ved lastingen, likevel ikke mindre enn den avtalte frakt.

§ 327. Sjødyktighet

Reisebortfrakteren skal sørge for at skipet er sjødyktig, herunder at det er tilstrekkelig bemannet og utrustet, og at lasterom, kjøle- og fryserom og alle andre deler av skipet hvor gods lastes, er i forsvarlig stand til mottakelse, befordring og bevaring av godset.

§ 328. Reisebefrakterens valg av laste- og lossehavn

Gir befraktningsavtalen reisebefrakteren rett til å velge laste- eller lossehavn, skal skipet gå til den havn som denne anviser såfremt adgangen er fri og skipet kan ligge flott og sikkert og uten hinder gå inn eller ut med lasten. Valg av lossehavn treffes senest ved avslutning av lastingen.

Har reisebefrakteren beordret skipet til en usikker havn, er reisebefrakteren ansvarlig for skade som skipet derved påføres, med mindre skaden ikke skyldes

feil eller forsømmelse av reisebefrakteren selv eller noen reisebefrakteren svarer for.

Ved konsekutive reiser må en rett til å velge hvilke reiser skipet skal utføre, utøves slik at den samlede lengde av lastereisene og ballastreisene under avtalen blir vesentlig den samme. Ellers plikter reisebefrakteren å svare erstatning for frakttap.

Reisebefrakteren kan ikke omgjøre valget av havn eller reise.

§ 329. Lasteplass

Er bestemt lasteplass ikke avtalt, legges skipet på den plass som reisebefrakteren anviser, såfremt adgangen er fri og skipet kan ligge flott og sikkert og uten hinder gå ut med lasten.

Er lasteplass ikke anvist i tide, legges skipet på sedvanlig lasteplass. Lar det seg ikke gjøre, skal reisebortfrakteren velge en plass hvor lasting med rimelighet kan foregå.

Enten bestemt lasteplass er avtalt eller ikke, kan reisebefrakteren kreve at skipet forhales fra en lasteplass til en annen mot selv å bære omkostningene ved dette.

Lastetid

§ 330. Lastetiden

Reisebortfrakteren plikter å la skipet ligge til lasting en viss lastetid som omfatter liggetid og overliggetid. Ved befraktning på *linjefartsvilkår (liner terms)* inngår ingen overliggetid i lastetiden.

§ 331. Liggetidens lengde

Liggetid er den tid som ved befraktningsavtalens inngåelse med rimelighet kan påregnes å gå med til lastingen. Ved beregningen skal hensyn tas til skipets og lastens art og størrelse, lasteinnretningene om bord og i havnen og andre liknende omstendigheter.

Liggetiden beregnes ved klausulene

1. *fac* (fast as can), med utgangspunkt i at lasting skal foregå så raskt

som skipet kan ta imot lasten med uskadde lasteinnretninger,

2. *faccop* (fast as can custom of the port), med utgangspunkt i at lastingen skal foregå så raskt som vanlig lastemåte i havnen tillater,
3. *liner terms* (linjefartsvilkår), med utgangspunkt i at lastingen skal foregå så raskt som ved vanlig lasting i havnen av skip i linjefart, med tillegg av den tid som går tapt ved trafikkopphopning.

Er det fastsatt en samlet tid for lasting og lossing, utløper ikke liggetiden før den samlede tid er utløpt.

Liggetiden beregnes i arbeidsdager og arbeidstimer. Som arbeidsdag regnes hverdager da det arbeides det antall timer som er vanlig på hverdager i havnen, og som arbeidstime hver time som på hverdager kan brukes til lasting. For de dager det arbeides mindre enn på arbeidsdager, regnes det antall timer som vanligvis brukes til lasting.

§ 332. Liggetidens begynnelse

Liggetiden begynner ikke å løpe før skipet er på lasteplassen, klart til å ta inn last, og reisebortfrakteren har gitt melding om dette.

Melding kan gis på forhånd, men ikke før skipet er kommet frem til lastehavnen. Viser det seg senere at skipet ikke var klart til å ta inn last, skal den tid som går tapt på grunn av nødvendig klargjøring, ikke regnes med i liggetiden.

Meldingen skal gis til avlasteren eller, dersom denne ikke kan treffes, til reisebefrakteren. Kan verken avlasteren eller reisebefrakteren treffes, anses meldingen som gitt når den er avsendt på hensiktsmessig måte.

Tiden regnes enten fra det klokkeslett da arbeidet i havnen vanligvis begynner om morgenen, eller fra middagspausens slutt. I første tilfelle må meldingen være gitt senest en time før kontortidens slutt arbeidsdagen før, i siste tilfelle senest klokken 10 samme dag.

§ 333. Hindringer

Kan ikke skipet legges på lasteplassen på grunn av hindring på reisebefrakterens side, kan det likevel meldes klart til lasting med den virkning at liggetiden begynner å løpe. Det samme gjelder ved trafikkopphopning og dessuten ved andre hindringer som reisebortfrakteren ikke med rimelighet kunne ta i betraktning på avtaletiden.

I liggetiden medregnes ikke tid som går tapt ved hindring på reisebortfrakterens side. Det samme gjelder tid som går tapt som følge av at

skipet på grunn av forhold som reisebortfrakteren med rimelighet kunne ta i betraktning på avtaletiden, er lagt på en lasteplass som ikke er sedvanlig. Derimot medregnes opphold ved forhaling av skipet.

§ 334. Overliggetid

Overliggetid er den tid skipet etter liggetidens utløp må ligge for å bli lastet, med mindre lengden av overliggetiden er fastsatt ved avtale.

Overliggetiden beregnes i løpende dager og timer fra liggetidens utløp. § 333 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 335. Godtgjørelse for overliggetid

Reisebortfrakteren har krav på særskilt godtgjørelse for overliggetid. Godtgjørelsen fastsettes under hensyn til frakten og den økning eller minskning av reisebortfrakterens utgifter som følger av at skipet ligger stille.

Godtgjørelsen forfaller ved påkrav.

Blir ikke godtgjørelsen betalt eller sikkerhet stilt, kan reisebortfrakteren gjøre anmerkning om kravet på konnossementet. Gjør reisebortfrakteren ikke det, kan reisebortfrakteren i stedet fastsette en rimelig betalingsfrist. Er beløpet ikke betalt innen fristens utløp, kan reisebortfrakteren heve befraktningsavtalen og kreve erstatning etter alminnelige kontraktsregler for tap som skyldes at reisen bortfaller.

Lasting

§ 336. Lasting og stuing

Dersom annet ikke følger av praksis i havnen, skal reisebefrakteren levere godset ved skipets side og reisebortfrakteren ta det om bord. Ved klausulene

1. *fio* (free in and out), skal reisebefrakteren sørge for lastingen,
2. *liner terms* (linjefartsvilkår), skal reisebortfrakteren sørge for lastingen.

Reisebortfrakteren sørger for underlag og annet som trengs til stuingen og utfører denne.

Om dekkslast gjelder § 263 tilsvarende.

Er skipet på grunn av et forhold som reisebortfrakteren med rimelighet kunne ta i betraktning på avtaletiden, lagt på en lasteplass som ikke er sedvanlig, er reisebortfrakteren ansvarlig for de økte utgifter som dette medfører.

§ 337. Levering av godset

Godset skal leveres og lastes med tilbørlig hurtighet. Det skal leveres på slik måte og i slik stand at det lett og sikkert kan tas om bord, stues, befordres og losses.

Bestemmelsene i §§ 256 til 259 gjelder tilsvarende.

§ 338. Ombordkonnossement

Når godset er lastet, skal reisebortfrakteren eller skipsføreren eller den reisebortfrakteren ellers har bemyndiget, på avlasterens forlangende utstede ombordkonnossement, forutsatt at de nødvendige papirer og opplysninger foreligger.

Avlasteren kan kreve særskilte konnossementer for de enkelte deler av godset med mindre dette vil medføre vesentlig ulempe.

Utstedes konnossement med andre vilkår enn fastsatt i befraktningsavtalen, og dette medfører økt ansvar for reisebortfrakteren, skal reisebefrakteren holde reisebortfrakteren skadesløs.

Reisen

§ 339. Reisebortfrakterens omsorgsplikt

Reisen skal utføres med tilbørlig hurtighet og for øvrig på forsvarlig måte. Bestemmelsene i §§ 262, 266 og 267 gjelder tilsvarende.

§ 340. Deviasjon. Substitutthavn

Deviasjon kan bare foretas for å redde personer, eller for å berge skip eller gods eller av annen rimelig grunn.

Inntrer det hindringer som medfører at skipet ikke kan anløpe lossehavnen og losse lasten, eller at dette ikke kan skje uten urimelig opphold, kan reisebortfrakteren i stedet velge en annen rimelig lossehavn.

§ 341. Avstandsfrakt

Er en del av reisen utført når befraktningsavtalen heves eller faller bort eller godset av annen grunn losses i en annen havn enn den avtalte lossehavn, kan reisebortfrakteren kreve avstandsfrakt. § 344 gjelder tilsvarende.

Avstandsfrakt er det beløp som blir tilbake av den avtalte frakt når fradrag gjøres etter forholdet mellom lengden av den gjenstående og den avtalte reise. Hensyn tas også til varigheten av og de særlige omkostninger ved sådanne reiser. Avstandsfrakten kan ikke overstige godsets verdi.

Enhver av partene kan kreve avstandsfrakten fastsatt av en dispasjør. Tvist om riktigheten av dispasjørens avgjørelse kan bringes inn for domstolene.

§ 342. Farlig gods

Er farlig gods lastet uten at reisebortfrakteren kjente dets farlige beskaffenhet, kan reisebortfrakteren etter forholdene losse, uskadeliggjøre eller ødelegge godset uten plikt til å betale erstatning. Det samme gjelder selv om reisebortfrakteren kjente til godsets farlige beskaffenhet, dersom det senere oppstår en fare for person eller eiendom som gjør det uforsvarlig å beholde godset om bord.

Lossing og utlevering av godset m v

§ 343. Lossingen

Med hensyn til losseplass, lossetid og lossingen av godset gjelder

bestemmelsene i §§ 329 til 337 tilsvarende. Det som der er bestemt om reisebefrakteren, skal gjelde mottakeren av godset.

Den som legitimerer seg som mottaker, har rett til å besikte godset før vedkommende tar imot det.

Er det flere mottakere av gods som befordres i henhold til samme befraktningsavtale, kan de ikke anvise losseplass eller kreve forhaling med mindre alle er enige.

Økte omkostninger som følge av at godset er skadet eller må bortskaffes på grunn av en skade, skal betales av reisebefrakteren dersom skaden skyldes godsets egen beskaffenhet eller feil eller forsømmelse på reisebefrakterens side. Ved klausulen fio (free in and out) dekker reisebefrakteren omkostningene med mindre reisebortfrakteren er ansvarlig for skaden etter reglene i § 347.

§ 344. Frakt for gods som ikke er i behold

For gods som ikke er i behold ved reisens slutt, kan frakt ikke kreves, med mindre det er gått tapt som følge av sin egen beskaffenhet, mangler ved pakningen eller feil eller forsømmelse på reisebefrakterens side, eller reisebortfrakteren har solgt det for eierens regning eller har losset, uskadeliggjort eller ødelagt det i henhold til § 342.

Forutbetalt frakt skal betales tilbake hvis reisebortfrakteren etter første ledd ikke har krav på frakt.

§ 345. Mottakerens og reisebefrakterens ansvar for frakten. Tilbakeholdsrett

Ved å ta imot godset blir mottakeren ansvarlig for frakt og andre krav etter reglene i § 269.

Reisebortfrakteren kan i alle tilfelle kreve betaling av reisebefrakteren etter reglene i § 273.

Reisebortfrakteren har tilbakeholdsrett etter reglene i § 270.

§ 346. Opplegging av godset

Unnlater mottakeren å oppfylle vilkårene for utlevering av godset, eller forsinker mottakeren lossingen slik at den ikke kan fullføres til avtalt tid eller for øvrig uten urimelig forsinkelse, har reisebortfrakteren rett til å losse godset og

legge det opp under sikker forvaring for mottakerens regning. Mottakeren skal underrettes om opplegningen.

Nekter mottakeren å ta imot godset, eller er mottakeren ikke kjent eller ikke å treffe, skal reisebortfrakteren så hurtig som mulig underrette reisebefrakteren. Melder mottakeren seg ikke så tidlig at lossingen kan fullføres til rett tid, skal reisebortfrakteren losse og legge opp godset. Mottakeren og reisebefrakteren underrettes om opplegningen.

I underretning etter første og annet ledd skal det angis en rimelig frist etter hvis utløp reisebortfrakteren kan selge eller på annen måte råde over opplagt gods. Ved salg eller annen forføyning over godset gjelder § 272.

§ 347. Lasteskader. Forsinket utlevering

Reisebortfrakteren er ansvarlig etter reglene i §§ 274 til 285 og 287 til 289 for tap som følge av at gods går tapt, kommer til skade eller blir forsinket mens det er i reisebortfrakterens varetekt. Bestemmelsene for innenriks fart i Norge i § 276 tredje ledd og § 280 annet ledd gjelder ikke. Reglene i § 286 gjelder tilsvarende.

Mottaker som ikke er reisebefrakteren, kan også kreve erstatning etter første ledd. Har mottakeren konnossement utstedt av reisebortfrakteren, kan mottakeren også påberope reglene i § 325.
Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 1 jan 1997).

Kontraktsbrudd og hindringer på reisebortfrakterens side

§ 348. Kanselleringstid

Skal skipet være lasteklart innen en bestemt tid (kanselleringstid), kan reisebefrakteren heve befraktningsavtalen dersom skipet ikke er lasteklart eller ikke er meldt lasteklart før utløpet av fristen.

Gir reisebortfrakteren melding om at skipet vil komme etter fristens utløp, og oppgir når skipet vil være lasteklart, må reisebefrakteren uten ugrunnet opphold heve avtalen. Heves ikke avtalen, blir det oppgitte tidspunkt ny kanselleringstid.

§ 349. Forsinkelse og annet kontraktsbrudd

Reisebefrakteren kan heve befraktningsavtalen på grunn av forsinkelse eller annet kontraktsbrudd på reisebortfrakterens side når kontraktsbruddet er vesentlig.

Etter at lasting er foretatt, kan reisebefrakteren ikke heve avtalen for så vidt lossing av godset vil medføre vesentlig skade eller ulempe for andre befraktere. Ved konsekutive reiser kan reisebefrakteren ikke heve for en enkelt reise med mindre utførelsen av denne er uvesentlig for reisebortfrakteren i forhold til de gjenstående reiser.

Vil reisebefrakteren heve avtalen, må reisebefrakteren gi melding om dette uten ugrunnet opphold etter at denne må antas å ha fått kjennskap til kontraktsbruddet. Gjør reisebefrakteren ikke det, går hevningsretten tapt.

§ 350. Tap av skipet

Gjelder befraktningsavtalen et bestemt skip og dette går tapt eller blir uistandsettelig, plikter reisebortfrakteren ikke å utføre reisen. I så fall kan reisebortfrakteren ikke kreve å utføre reisen med et annet skip, selv om avtalen tillater reisebortfrakteren å sette inn et annet skip enn det avtalte.

§ 351. Reisebortfrakterens erstatningsansvar

Oppstår det som følge av forsinkelse eller annet kontraktsbrudd på reisebortfrakterens side tap som ikke omfattes av § 347, gjelder §§ 275 og 276 tilsvarende. Bestemmelsen for innenriks fart i Norge i § 276 tredje ledd gjelder ikke.
Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 1 jan 1997).

Kontraktsbrudd og hindringer på reisebefrakterens side

§ 352. Tilbaketreden før lasting

Trer reisebefrakteren tilbake fra befraktningsavtalen før lastingen er begynt

eller har reisebefrakteren ved avslutningen av lastingen ikke levert alt det gods avtalen gjelder, kan reisebortfrakteren kreve erstatning for frakttap og annen skade. Ved konsekutive reiser kan tilbaketreden fra en enkelt reise bare skje dersom utførelsen av denne er uvesentlig for reisebortfrakteren i forhold til de gjenstående reiser.

Ved fastsettelse av erstatningen skal hensyn tas til om reisebortfrakteren uten rimelig grunn har unnlatt å ta med annet gods.

Erstatning kan ikke kreves hvis muligheten for å levere eller befordre godset eller innføre det på bestemmelsesstedet må anses utelukket på grunn av omstendigheter som reisebefrakteren ikke burde ha tatt i betraktning da avtalen ble sluttet, såsom utførsels- eller innførselsforbud eller annen forføyning av offentlig myndighet, hendelig undergang av alt gods av den art som avtalen gjelder, eller liknende omstendigheter. Det samme gjelder hvis avtalen angår bestemt gods som går til grunne ved en ulykkeshendelse.

Vil reisebefrakteren påberope en omstendighet som nevnt i tredje ledd, skal reisebefrakteren uten ugrunnet opphold gi melding om det. Gjør reisebefrakteren ikke det, plikter denne å erstatte den skade som følger av dette.

§ 353. Hevningsrett

Kan reisebefrakteren tre tilbake fra befraktningsavtalen uten erstatningsansvar, jf § 352 tredje ledd, kan reisebortfrakteren heve avtalen når reisebortfrakteren gir melding om dette uten ugrunnet opphold.

Leverer reisebefrakteren ikke alt det gods avtalen gjelder, kan reisebortfrakteren sette en rimelig frist for reisebefrakteren til å betale erstatning eller å stille sikkerhet. Er dette ikke gjort innen fristens utløp, kan reisebortfrakteren heve avtalen. Reisebortfrakteren kan dessuten kreve erstatning etter § 352 med mindre reisebefrakteren er uten ansvar for ikke å ha levert det gods som mangler.

§ 354. Tilbaketreden etter lasting

Etter at lasting er foretatt, kan reisebefrakteren ikke kreve godset losset eller reisen avbrutt dersom dette vil medføre vesentlig skade eller ulempe for reisebortfrakteren eller andre befraktere. Bestemmelsene i §§ 352 og 353 gjelder tilsvarende.

§ 355. Forsinket lasting

Er overliggetiden avtalt og har reisebefrakteren ved lastetidens utløp ikke levert godset eller bare levert en del av det, gjelder reglene i §§ 352 og 353 tilsvarende. Det samme gjelder når avtalen inneholder klausulen liner terms og liggetiden er ute.

Er overliggetidens lengde ikke avtalt, men lastingen blir så forsinket at det oppstår vesentlig tap eller ulempe for reisebortfrakteren selv om godtgjørelse for overliggetid betales, kan reisebortfrakteren heve avtalen eller, når noe gods allerede er levert, erklære lastingen for avsluttet. I så fall gjelder reglene i §§ 352 og 353 tilsvarende.

§ 356. Annen forsinkelse

Blir skipet oppholdt etter lastingen eller på reisen som følge av forhold på reisebefrakterens side, kan reisebortfrakteren kreve erstatning med mindre oppholdet ikke skyldes feil eller forsømmelse av reisebefrakteren eller noen reisebefrakteren svarer for. Tilsvarende gjelder når skipet blir oppholdt under lossingen fordi det ikke er mulig for reisebortfrakteren å foreta opplegging av godset etter § 346.

Blir ved konsekutive reiser frakt, godtgjørelse for overliggetid eller andre krav etter befraktningsavtalen ikke betalt i rett tid, kan reisebortfrakteren fastsette en rimelig betalingsfrist. Er kravet ikke betalt innen fristens utløp, kan reisebortfrakteren stanse oppfyllelsen eller heve avtalen. Reisebortfrakteren kan kreve erstatning etter alminnelige kontraktsregler for tap som skyldes stansningen eller, dersom avtalen heves, at de gjenstående reiser bortfaller.

§ 357. Skade på grunn av godset

Har godset forårsaket tap for reisebortfrakteren eller skade på skipet, plikter reisebefrakteren å betale erstatning dersom reisebefrakteren selv eller noen reisebefrakteren svarer for, har utvist feil eller forsømmelse. Det samme gjelder ved skade på annet gods om bord i skipet.

Bortfall av befraktningsavtaler

§ 358. Krigsfare

Viser det seg etter at befraktningsavtalen er inngått, at reisen vil medføre fare for skipet, personer om bord eller lasten som følge av krig, blokade, opprør, borgerlige uroligheter eller sjørøveri eller annen væpnet vold, eller at en slik fare er blitt vesentlig øket, kan såvel reisebortfrakteren som reisebefrakteren heve avtalen uten plikt til å betale erstatning, selv om reisen er påbegynt. Den som vil heve, skal gi melding om dette uten ugrunnet opphold. Blir det ikke gjort, plikter vedkommende å erstatte den skade som følger av dette.

Kan faren avverges ved at en del av godset blir tilbake eller losses, kan avtalen bare heves for denne del. Reisebortfrakteren kan likevel, når det ikke medfører vesentlig skade eller ulempe for andre befraktere, heve avtalen i dens helhet hvis det ikke på oppfordring betales erstatning eller stilles sikkerhet for frakttap og annen skade.

§ 359. Konsekutive reiser

Ved konsekutive reiser kan hevning etter § 358 for en enkelt reise bare skje dersom utførelsen av denne er uvesentlig i forhold til de gjenstående reiser.

Gir befraktningsavtalen reisebefrakteren rett til å velge hvilke reiser skipet skal utføre, kan hevning etter § 358 bare skje dersom faren er av vesentlig betydning for oppfyllelsen av avtalen.

§ 360. Kostnader ved opphold

Blir skipet etter påbegynt lasting oppholdt på grunn av fare som nevnt i § 358, enten i lastehavnen eller i annen havn på reisen, skal kostnadene ved oppholdet anses som felleshavarikostnader og fordeles på skip, frakt og last etter reglene om felleshavari. Heves befraktningsavtalen, gjelder dette likevel ikke kostnader som deretter påløper.

§ 361. Utløp av avtaleperioden ved konsekutive reiser

Er skipet befraktet for så mange reiser som det kan utføre i et angitt tidsrom og har reisebefrakteren før utløpet av perioden fått melding om at skipet er klart til å ta inn last, skal reisen utføres selv om dette må skje helt eller delvis etter at avtaleperioden er utløpt.

Er det på det rene at skipet ikke kan nå lastehavnen og være lasteklart før utløpet av avtaleperioden, plikter ikke reisebortfrakteren å sende skipet til lastehavnen.

Gir reisebortfrakteren melding om at skipet kan komme for sent frem til lastehavnen og ber om forholdsordre, kan reisebefrakteren bestemme enten at reisen skal utføres under befraktningsavtalen eller at avtalen skal opphøre. Avtalen opphører dersom reisebefrakteren ikke uten ugrunnet opphold etter å ha fått meldingen, krever at reisen skal utføres.

III. Kvantumskontrakter

§ 362. Anvendelsesområde

Reglene om kvantumskontrakter gjelder befordring med skip av fastsatt kvantum gods fordelt på flere reiser innenfor et angitt tidsrom.

Er det avtalt at reisene skal utføres etter hverandre med bestemt skip, gjelder reglene likevel ikke.

§ 363. Valgrett for kvantum

Gir kontrakten et spillerom for det samlede kvantum gods som skal befordres, har befrakteren valgretten.

Gir kontrakten et spillerom for hvor stort kvantum som skal befordres på den enkelte reise, er det bortfrakteren som har valgretten.

§ 364. Skipningsprogram

Befrakteren skal utarbeide skipningsprogram for perioder av rimelig lengde hensett til det tidsrom kontrakten gjelder, og i god tid underrette bortfrakteren om dette.

Befrakteren skal sørge for at det kvantum kontrakten omfatter, blir rimelig

fordelt over kontraktsperioden. Det skal tas hensyn til størrelsen av de skip som skal brukes.

§ 365. Melding om skipninger

Befrakteren skal med rimelig frist gi melding om skipninger. I meldingen skal det angis når godset senest vil være klart til lasting.

§ 366. Nominering av skip

Når melding om en skipning er gitt, plikter bortfrakteren å skaffe et skip som er egnet til å utføre reisen til rett tid. Bortfrakteren skal med rimelig frist gi befrakteren melding om hvilket skip som skal utføre reisen, og om dets lasteevne og forventede ankomst til lastehavn.

Bortfrakteren plikter ikke å skaffe skip til gods som ikke er klart til lasting innen utløpet av kontraktsperioden, med mindre overskridelsen skyldes forhold utenfor befrakterens kontroll og ikke er vesentlig.

§ 367. Utførelsen av reiser

Når bortfrakteren har gitt melding etter § 366, gjelder reglene om reisebefraktning eller stykkgodstransport for den befordring som skal utføres.

Hvis bortfrakterens plikt til å utføre en enkelt reise faller bort på grunn av forhold som bortfrakteren er ansvarlig for, har befrakteren rett til å kreve at godset eller et tilsvarende kvantum nytt gods blir befordret.

Gir bortfallet av reisen grunn til å regne med at senere reiser ikke vil bli utført uten vesentlig forsinkelse, kan befrakteren heve kontrakten for den gjenstående del.

§ 368. Forsinket melding om skipninger og skipningsprogram

Dersom befrakteren ikke i tide gir melding om en skipning, kan bortfrakteren fastsette en rimelig tilleggsfrist. Oversittes fristen, kan bortfrakteren enten gi melding om skip etter § 366 i samsvar med gjeldende skipningsprogram eller heve kontrakten for den reise det gjelder.

Gir forsinkelsen grunn til å regne med at det vil inntre vesentlig forsinkelse ved melding om senere skipninger, kan bortfrakteren heve kontrakten for den

gjenstående del.

Bortfrakteren kan kreve erstatning med mindre forsinkelsen skyldes forhold som nevnt i § 352 tredje ledd.

Dersom befrakteren ikke i tide underretter bortfrakteren om skipningsprogram, kan bortfrakteren fastsette en rimelig tilleggsfrist. Oversittes fristen, kan bortfrakteren heve kontrakten for den gjenstående del. Tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 369. Forsinket nominering av skip

Dersom bortfrakteren ikke i tide gir melding om skip, kan befrakteren fastsette en rimelig tilleggsfrist. Oversittes fristen, kan befrakteren heve kontrakten for den reise det gjelder.

Gir forsinkelsen grunn til å regne med at det vil inntre vesentlig forsinkelse ved melding om skip for senere skipninger, kan befrakteren heve kontrakten for den gjenstående del.

Befrakteren kan kreve erstatning med mindre forsinkelsen skyldes en hindring utenfor bortfrakterens kontroll som bortfrakteren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden, eller å unngå eller overvinne følgene av.

§ 370. Forsinket betaling av frakt m v

Blir frakt, overliggetidsgodtgjørelse eller andre krav etter kontrakten ikke betalt i rett tid, kan bortfrakteren fastsette en rimelig betalingsfrist. Er kravet ikke betalt innen fristens utløp, kan bortfrakteren stanse oppfyllelsen av kontrakten eller, dersom forsinkelsen utgjør vesentlig kontraktsbrudd, heve kontrakten.

Bortfrakteren kan kreve erstatning etter alminnelige kontraktsregler for tap som skyldes at oppfyllelsen blir stanset eller, dersom kontrakten heves, at de gjenstående reiser bortfaller.

Ved avslutningen av en reise under kontrakten har bortfrakteren tilbakeholdsrett i lasten for de krav som skyldes etter kontrakten. I forhold til en tredjeperson som har konnossement utstedt av bortfrakteren, gjelder dette bare hvis kravet er ført på konnossementet, jf § 325.

§ 371. Krigsfare

Inntrer det i kontraktsperioden krig, krigsliknende forhold eller vesentlig økning

av krigsfare og dette er av vesentlig betydning for oppfyllelsen av kontrakten, kan såvel bortfrakteren som befrakteren heve kontrakten uten plikt til å betale erstatning.

Den som vil heve kontrakten, skal gi melding om dette uten ugrunnet opphold. Blir det ikke gjort, plikter vedkommende å erstatte den skade som følger av dette.

IV. Tidsbefraktning

Levering av skipet

§ 372. Skipets tilstand og utrustning

Tidsbortfrakteren skal stille skipet til tidsbefrakterens rådighet på det sted og til den tid som er avtalt.

Ved leveringen skal tidsbortfrakteren sørge for at skipets tilstand, påbudte sertifikater, bemanning, proviantering og øvrige utrustning oppfyller de krav som stilles i alminnelig fraktfart i det fartsområdet befraktningsavtalen angir.

Skipet skal dessuten ha nok brensel om bord til at det kan nå nærmeste brukbare bunkringshavn. Tidsbefrakteren skal overta brenselet og betale for det etter prisen i denne havn.

§ 373. Besiktigelse

Ved leveringen kan såvel tidsbortfrakteren som tidsbefrakteren kreve at det foretas vanlig besiktigelse av skipet, dets utrustning og dets beholdning av brensel.

Omkostningene, herunder tidstap ved besiktigelsen, betales med en halvdel av hver av partene.

Besiktigelsesrapporten er bevis for skipets og utrustningens tilstand og dets beholdning av brensel med mindre annet godtgjøres.

§ 374. Levering av skipet i sjøen

Har partene avtalt at skipet skal leveres i sjøen, skal tidsbortfrakteren gi tidsbefrakteren melding om leveringen og oppgi skipets posisjon samt leveringstidspunktet.

Besiktigelse som nevnt i § 373 foretas i første havn skipet anløper etter leveringen. Påvises det mangler, skal det ikke betales frakt for den tid som går tapt ved retting av manglene. Blir befraktningsavtalen hevet av tidsbefrakteren etter § 376, bortfaller tidsbortfrakterens krav på frakt fra leveringen.

§ 375. Kanselleringstid. Forsinket levering

Skal skipet etter befraktningsavtalen være lasteklart innen en bestemt tid (kanselleringstid), kan tidsbefrakteren heve avtalen dersom skipet ikke er lasteklart eller ikke er meldt lasteklart før utløpet av fristen. Tilsvarende gjelder dersom skipet for øvrig skal være levert innen en bestemt tid fastsatt i avtalen.

Gir tidsbortfrakteren melding om at skipet vil komme for sent og oppgir når skipet vil være lasteklart eller kunne leveres, må tidsbefrakteren heve uten ugrunnet opphold. Heves ikke avtalen, blir det oppgitte tidspunkt ny kanselleringstid.

Blir skipet i andre tilfeller levert for sent, kan tidsbefrakteren heve avtalen hvis forsinkelsen utgjør vesentlig kontraktsbrudd.

§ 376. Mangler ved skipet

Er det ved leveringen mangel ved skipet eller dets utrustning, kan tidsbefrakteren kreve avslag i frakten eller, dersom kontraktsbruddet er vesentlig, heve befraktningsavtalen. Dette gjelder ikke dersom mangelen blir rettet av tidsbortfrakteren uten slik forsinkelse som etter § 375 vil gi tidsbefrakteren rett til å heve avtalen.

§ 377. Erstatningsansvar

Tidsbefrakteren kan kreve erstatning for tap som følge av forsinkelse eller mangel ved leveringen med mindre forsinkelsen eller mangelen ikke skyldes feil

eller forsømmelse av tidsbortfrakteren eller noen denne svarer for. Tidsbefrakteren kan også kreve erstatning for tap som følge av at skipet på avtaletiden savnet egenskaper eller utrustning som må anses tilsikret.

Utførelsen av reisene

§ 378. Tidsbefrakterens råderett

Tidsbortfrakteren skal i befraktningsperioden utføre de reiser som tidsbefrakteren i samsvar med befraktningsavtalen krever. § 372 annet ledd gjelder tilsvarende.

Tidsbortfrakteren plikter likevel ikke å utføre en reise som utsetter skipet, personer om bord eller lasten for fare som følge av krig, krigsliknende forhold, is eller annen fare eller vesentlig ulempe som tidsbortfrakteren ikke med rimelighet kunne regne med på avtaletiden.

Tidsbortfrakteren plikter ikke å ta med lett antennelig, brennbart, etsende eller annet farlig gods med mindre godset leveres i slik stand at det kan befordres og utleveres i samsvar med de krav og anbefalinger som stilles av myndighetene i det land der skipet er registrert, i det land der rederen har sitt hovedforretningssted, og i de havner som inngår i reisen. Tidsbortfrakteren plikter heller ikke å ta med levende dyr.

§ 379. Underretningsplikt

Tidsbortfrakteren skal holde tidsbefrakteren underrettet om alle forhold vedrørende skipet og reisene av betydning for tidsbefrakteren. Tidsbefrakteren skal underrette tidsbortfrakteren om planlagte reiser.

§ 380. Brensel

Tidsbefrakteren skal sørge for brensel og vann til skipets maskiner. Tidsbefrakteren svarer for at levert brensel er i samsvar med avtalte spesifikasjoner.

§ 381. Lasting og lossing m v

Tidsbefrakteren skal sørge for mottakelse, lasting, stuing, trimming, sikring, lossing og utlevering av lasten. Stuingen skal foregå slik at skipet er betryggende stabilisert og lasten sikret. Tidsbefrakteren skal følge instrukser fra tidsbortfrakteren om lastens fordeling i den utstrekning hensynet til skipets sikkerhet og stabilitet tilsier det.

Tidsbefrakteren kan kreve slik medvirkning av skipsfører og mannskap som er vanlig i den fart det gjelder. Godtgjørelse for overtidsarbeid og andre særlige utgifter ved slik medvirkning betales av tidsbefrakteren.

Plikter tidsbortfrakteren å erstatte tap som følge av lasting, stuing, trimming, sikring, lossing eller utlevering av lasten, skal tidsbefrakteren holde tidsbortfrakteren skadesløs med mindre tapet skyldes skipsførerens eller mannskapets medvirkning eller annet forhold som tidsbortfrakteren svarer for.

§ 382. Konnossement

Tidsbortfrakteren plikter å utstede konnossement for lastet gods for den reise skipet skal utføre, med de vilkår som er vanlige i den fart det gjelder. Pådrar tidsbortfrakteren seg derved ansvar overfor innehaveren av konnossementet som går ut over ansvaret etter befraktningsavtalen, skal tidsbefrakteren holde tidsbortfrakteren skadesløs.

Tidsbortfrakteren plikter ikke å følge krav fra tidsbefrakteren om å utlevere godset til mottaker som ikke er legitimert, eller for øvrig i strid med konnossementet, hvis dette vil være i strid med redelighet og god tro. Tidsbortfrakteren kan i alle tilfelle kreve sikkerhet for det ansvar slik utlevering kan medføre.

§ 383. Lasteskader. Forsinket utlevering

Tidsbortfrakteren er overfor tidsbefrakteren ansvarlig etter reglene i §§ 274 til 285 og 287 til 289 for tap som følge av at gods går tapt, kommer til skade eller blir forsinket mens det er i tidsbortfrakterens varetekt. Bestemmelsene for innenriks fart i Norge i § 276 tredje ledd og § 280 annet ledd gjelder ikke. Reglene i § 286 gjelder tilsvarende.

Mottaker som ikke er tidsbefrakteren, kan også kreve erstatning etter første ledd. Har mottakeren konnossement utstedt av tidsbortfrakteren, kan

mottakeren også påberope reglene i § 325.
Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 1 jan 1997).

§ 384. Forsinkelse og annet kontraktsbrudd på tidsbortfrakterens side

Holdes skipet ikke i sjødyktig og for øvrig kontraktsmessig stand, eller utføres reisene for sent, eller foreligger annet kontraktsbrudd på tidsbortfrakterens side, kan tidsbefrakteren heve befraktningsavtalen dersom kontraktsbruddet medfører at formålet med avtalen blir vesentlig forfeilet. Vil tidsbefrakteren heve avtalen, må tidsbefrakteren gi melding om det uten ugrunnet opphold etter å ha fått eller må antas å ha fått kjennskap til kontraktsbruddet. Gjør tidsbefrakteren ikke det, går hevningsretten tapt.

Tidsbefrakteren kan kreve erstatning for tap som skyldes at skipet går tapt eller blir uistandsettelig eller at det ikke blir holdt i sjødyktig og for øvrig kontraktsmessig stand, når dette skyldes feil eller forsømmelse av tidsbortfrakteren eller noen tidsbortfrakteren svarer for. Det samme gjelder tap som skyldes feil eller forsømmelse ved medvirkning som nevnt i § 381 annet ledd, ved utførelsen av tidsbefrakterens ordrer eller ved annet kontraktsbrudd.

§ 385. Skade på skipet

Tidsbortfrakteren kan kreve erstatning for skade på skipet som skyldes feil eller forsømmelse av tidsbefrakteren eller noen tidsbefrakteren svarer for.

Skyldes skaden at tidsbefrakteren har beordret skipet til en usikker havn, er tidsbefrakteren ansvarlig med mindre skaden ikke skyldes feil eller forsømmelse av tidsbefrakteren selv eller noen tidsbefrakteren svarer for.

§ 386. Felleshavari. Berging

Fraktens bidrag i felleshavari bæres av tidsbefrakteren. Det samme gjelder bidrag utlignet på bunkers og annet utstyr som tidsbefrakteren har om bord. Ytes det i felleshavari erstatning for utgifter eller skade som tidsbefrakteren har hatt, tilfaller erstatningen tidsbefrakteren.

Tidsbortfrakteren kan uten samtykke fra tidsbefrakteren redde personer. Tidsbortfrakteren kan også berge skip eller annen eiendom når dette ikke vil virke urimelig overfor tidsbefrakteren. Av tidsbortfrakterens part av

nettobergelønnen eller netto særlig vederlag, jf § 451 annet ledd, tilfaller en tredel tidsbefrakteren.
Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 387. Utgifter ved reisene

Tidsbefrakteren skal bære alle utgifter ved utførelsen av reisene som ikke etter reglene i dette kapittel skal bæres av tidsbortfrakteren.

Tilbakelevering av skipet

§ 388. Tilbakelevering. Besiktigelse

Tidsbefrakteren skal levere skipet tilbake til tidsbortfrakteren på det sted og til den tid som er avtalt.

Ved tilbakelevering av skipet gjelder bestemmelsene i § 372 tredje ledd, § 373 og § 374 første ledd og annet ledd første punktum tilsvarende. Dette gjelder også når befraktningsavtalen er hevet eller falt bort før utløpet av befraktningsperioden.

§ 389. Overskridelse av befraktningsperioden

Med mindre det er avtalt et tidsrom for tilbakelevering, plikter tidsbortfrakteren å la skipet begynne på en ny reise selv om dette vil medføre overskridelse av den avtalte tid for tilbakelevering. Dette gjelder ikke når overskridelsen vil gå ut over det som må anses rimelig.

For overskridelse som er tillatt etter første ledd, skal tidsbefrakteren betale avtalt tidsfrakt. For annen overskridelse skal tidsbefrakteren betale gjengs tidsfrakt, men ikke mindre enn den avtalte tidsfrakt, samt erstatning etter alminnelige kontraktsregler for annet tap forsinkelsen medfører for tidsbortfrakteren.

Tidsfrakt

§ 390. Betaling av tidsfrakt

Tidsfrakten skal betales forskuddsvis for 30 dager om gangen.

Krever tidsbefrakteren motregning med et omtvistet krav, plikter tidsbefrakteren likevel å betale tidsfrakt dersom tidsbortfrakteren stiller sikkerhet for kravet. Tidsbefrakteren kan likevel ikke kreve sikkerhet for større beløp enn den tidsfrakt tidsbefrakteren betaler.

§ 391. Forsinket betaling av tidsfrakt

Blir tidsfrakten ikke betalt i rett tid, skal tidsbefrakteren betale forsinkelsesrenter fra forfall sammen med neste tidsfrakt.

Blir tidsfrakten ikke betalt i tide, skal tidsbortfrakteren underrette tidsbefrakteren om dette. Når underretningen er avsendt, kan tidsbortfrakteren stanse oppfyllelsen av befraktningsavtalen, herunder nekte å laste gods eller utstede konnossement. Er betalingen ikke mottatt innen 72 timer etter at underretningen ble avsendt, kan tidsbortfrakteren heve avtalen.

Har tidsbortfrakteren stanset oppfyllelsen av avtalen eller hevet den, kan tidsbortfrakteren kreve erstatning med mindre tidsbefrakteren godtgjør at forsinkelsen med betalingen skyldes stans i samferdselen eller betalingsformidlingen eller en annen hindring som er utenfor tidsbefrakterens kontroll, og som tidsbefrakteren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å unngå eller overvinne følgene av.

Dersom tidsbefrakteren ikke betaler forfalt tidsfrakt, kan tidsbortfrakteren kreve at tidsbefrakteren overdrar til tidsbortfrakteren krav på frakt som tidsbefrakteren har i anledning av frembortfraktning av skipet.

§ 392. Bortfall av tidsfrakt

Tidsfrakt betales ikke for den tid som går tapt for tidsbefrakteren ved berging, vedlikehold av skipet eller utbedring av skade som tidsbefrakteren er uten ansvar for, eller for øvrig på grunn av tidsbortfrakterens forhold.

Tilsvarende gjelder tidsbefrakterens plikt til å dekke utgifter vedrørende skipets drift.

Opphør m v

§ 393. Tap av skipet m v

Går skipet tapt eller blir uistandsettelig, faller befraktningsavtalen bort selv om tidsbortfrakteren etter avtalen kan sette inn et annet skip enn det avtalte. Det samme gjelder i tilfelle av rekvisisjon eller liknende inngrep når dette vil få vesentlig betydning for oppfyllelsen av avtalen.

Blir skipet borte uten at det kan opplyses når ulykken inntraff, skal tidsfrakt betales for 24 timer etter siste underretning om skipet.

§ 394. Krig m v

Er skipet i en havn eller annet område hvor det inntrer krig, krigsliknende forhold eller vesentlig økning av krigsfare, kan tidsbortfrakteren straks bringe skipet ut av området og i sikkerhet.

Tidsbefrakteren skal i tillegg til tidsfrakten betale økning i premien for skipets krigsforsikring som følge av de reiser tidsbefrakteren krever utført. Det samme gjelder krigsrisikotillegg til mannskapet.

Inntrer det i befraktningsperioden krig, krigsliknende forhold eller vesentlig økning av krigsfare og dette er av vesentlig betydning for oppfyllelsen av befraktningsavtalen, kan såvel tidsbortfrakteren som tidsbefrakteren heve avtalen uten plikt til å betale erstatning.

Den som vil heve avtalen, skal gi melding om dette uten ugrunnet opphold. Blir det ikke gjort, plikter vedkommende å erstatte den skade som følger av dette.

Kapittel 15. Transport av passasjerer og reisegods

I. Innledende bestemmelser

§ 401. Definisjoner

Med bortfrakter forstås i dette kapittel den som ved avtale, ervervsmessig eller mot vederlag, påtar seg befordring med skip av passasjerer eller av passasjerer

og reisegods. Bortfrakteren kan være reder, befrakter (frembortfrakter) eller annen.

Med passasjer forstås den som skal befordres eller blir befordret med skip i henhold til befordringsavtale, samt den som med bortfrakterens samtykke ledsager kjøretøy eller levende dyr som dekkes av en avtale om befordring av gods.

Med reisegods forstås gjenstand, herunder kjøretøy, som befordres i tilknytning til en avtale om passasjerbefordring. Reglene om reisegods får ikke anvendelse dersom godset befordres i henhold til certeparti, konnossement eller annet dokument som vanligvis benyttes ved godsbefordring. Håndreisegods omfatter reisegods som passasjerer har i sin lugar, i sin varetekt eller i eller på sitt kjøretøy.

§ 402. Fravikelighet

Med unntak av § 408 og det som følger av §§ 430 til 432 får bestemmelsene i dette kapittel bare anvendelse for så vidt ikke annet følger av § 418, er avtalt eller følger av sedvane.
Endret ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410).

§ 403. Befordring med annet transportmiddel

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder ikke i den utstrekning befordringen er underkastet internasjonal konvensjon om befordring med annet transportmiddel.

§ 404. Ansvar overfor andre som medfølger et skip

Dersom noen som medfølger et skip uten å være passasjer eller høre til besetningen, blir drept eller lider tap som nevnt i § 418, gjelder reglene om bortfrakterens innsigelser og ansvarsbegrensning tilsvarende til fordel for enhver på rederens side som det blir gjort erstatningsansvar gjeldende mot.
Endret ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410).

II. Befordringen

§ 405. Bortfrakterens plikter

Bortfrakteren skal sørge for at skipet så vel ved reisens begynnelse som til enhver tid underveis er i sjødyktig stand, herunder at det er tilstrekkelig utrustet, bemannet og proviantert. Bortfrakteren skal også i alle andre henseender trygge befordringen av passasjerer og reisegods og for øvrig vareta passasjerenes tarv på forsvarlig måte.

Reisegods må ikke befordres på dekk uten hjemmel i avtale eller sedvane.

Reisen skal utføres med tilbørlig hurtighet. Deviasjon kan bare foretas for å redde menneskeliv eller berge skip eller gods eller av annen rimelig grunn.

§ 406. Oppfyllelse med annet skip enn avtalt

Gjelder befordringsavtalen et bestemt skip, kan bortfrakteren ikke oppfylle avtalen med et annet skip.

§ 407. Overdragelse av passasjerens rettigheter

Er en bestemt person nevnt som passasjer i avtalen, kan vedkommende ikke overdra sine rettigheter etter avtalen til en annen. Etter at reisen er begynt, kan passasjeren ikke i noe tilfelle overdra sine rettigheter.

Første ledd er ikke til hinder for at passasjeren overdrar sine rettigheter etter reglene i pakkereiseloven.

Endret ved lover 25 aug 1995 nr. 57 (ikr. 1 jan 1996), 15 juni 2018 nr. 32 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 885).

§ 408. Passasjerens plikter m m

Passasjeren plikter å rette seg etter forskrifter om orden og sikkerhet om bord.

Om bruk av maktmidler gjelder reglene i lov om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven) § 40 annet og tredje ledd. Om opptak av forklaring gjelder skipsarbeidsloven § 9-3 første ledd tilsvarende for passasjerer.

Endret ved lover 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 409. Reisegods. Passasjerens opplysningsplikt

Passasjeren kan ta med reisegods i rimelig omfang.

Kjenner passasjeren til at reisegodset har slike egenskaper at det kan medføre fare eller vesentlig ulempe for mennesker, skip eller annet gods, skal passasjeren gi bortfrakteren opplysning om det før reisen begynner. Det samme gjelder dersom reisegods som ikke er håndreisegods, må behandles med særlig omhu. Gods som nevnt i dette ledd skal så vidt mulig være særskilt merket før reisen begynner.

§ 410. Farlig reisegods

Bortfrakteren kan nekte passasjeren å ta med reisegods som kan medføre fare eller vesentlig ulempe for mennesker, skip eller annet gods.

Er slikt reisegods tatt om bord uten at bortfrakteren kjente dets egenskaper, kan bortfrakteren etter omstendighetene losse, uskadeliggjøre eller tilintetgjøre det uten plikt til å erstatte det tap som derved voldes. Det samme gjelder selv om bortfrakteren kjente reisegodsets egenskaper, dersom det senere oppstår slik fare eller ulempe for mennesker, skip eller annet gods at det er uforsvarlig å beholde det om bord.

§ 411. Skade voldt av reisegods

Har reisegods voldt skade for bortfrakteren, er passasjeren ansvarlig dersom skaden skyldes feil eller forsømmelse av passasjeren eller noen som denne svarer for.

§ 412. Bortfrakterens sikkerhet i reisegods

Bortfrakteren plikter ikke å utlevere reisegods som ikke er håndreisegods, før passasjeren har betalt for befordringen og for kost og utlegg under reisen. Dersom passasjeren ikke betaler, kan godset legges opp under sikker forvaring for passasjerens regning, og bortfrakteren kan på forsvarlig måte selge så mye at bortfrakterens krav med kostnader blir dekket.

§ 413. Hindringer på skipets side før avgang

Dersom avtalen gjelder et bestemt skip og dette går tapt eller blir uistandsettelig før reisen er begynt, plikter bortfrakteren ikke å utføre befordringen.

Blir skipets avgang fra det sted hvor reisen begynner, vesentlig forsinket, kan passasjeren heve avtalen.

§ 414. Opphold under reisen

Inntreffer under reisen et slikt opphold at det ikke med rimelighet kan forlanges at passasjeren skal vente, eller går skipet tapt eller blir det uistandsettelig etter at en del av reisen er utført, plikter bortfrakteren å sørge for at passasjeren og dennes reisegods blir befordret til bestemmelsesstedet på hensiktsmessig måte, og å bære de utgifter som dette medfører. Oppfyller ikke bortfrakteren sine plikter innen rimelig tid, kan passasjeren heve avtalen.

Må passasjeren i en mellomhavn oppholde seg i land på grunn av havari eller andre hindringer på skipets side, skal bortfrakteren sørge for passende kost og losji og bære de utgifter som dette medfører.

§ 415. Tilbaketreden på passasjerens side

Tiltrer passasjeren ikke reisen, eller avbryter passasjeren den, har bortfrakteren rett til det avtalte vederlag, med mindre passasjeren er død eller hindret ved sykdom eller annen rimelig grunn og bortfrakteren underrettes uten ugrunnet opphold. Fradrag gjøres for besparelser som bortfrakteren har eller burde ha oppnådd.

§ 416. Krigsfare m m

Viser det seg etter at befordringsavtalen ble sluttet, at reisen vil medføre fare for passasjeren eller skipet som følge av krig, blokade, opprør, borgerlige uroligheter eller sjørøveri eller annen væpnet vold, eller at en slik fare er blitt vesentlig øket, kan så vel bortfrakteren som passasjeren heve avtalen uten plikt til å betale erstatning, selv om reisen er begynt. Den som vil heve avtalen, skal gi meddelelse uten ugrunnet opphold. Blir det ikke gjort, plikter vedkommende å erstatte den skade som følger av dette.

§ 417. Avstandsfrakt

Avbryter passasjeren reisen på grunn av forhold som ikke kan lastes denne, eller heves befordringsavtalen i medhold av § 414 eller, etter at reisen er begynt, i medhold av § 416, har bortfrakteren rett til en forholdsmessig del av det avtalte vederlag, idet reglene i § 341 annet og tredje ledd om beregning av avstandsfrakt gjelder tilsvarende.

Har bortfrakteren mottatt betaling ut over det som tilkommer bortfrakteren etter denne paragraf, skal bortfrakteren betale det overskytende tilbake.

III. Bortfrakterens ansvar for skade på passasjerer og reisegods

Overskriften endret ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410).

§ 418. Gjennomføring av 2002 Aten-konvensjonen og Aten-forordningen i norsk rett

EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 56x (Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 392/2009 av 23. april 2009 om transportørers erstatningsansvar ved ulykker under sjøtransport av passasjerer) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg XIII, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Forordningen nevnt i første ledd gjelder tilsvarende for all passasjertransport i Norge med skip som ikke er omfattet av klasse A og klasse B i direktiv 2009/45/EF[1] artikkel 4, men likevel slik at ansvaret ikke omfatter medansvar for terrorhendelser, jf. 2002 Aten-konvensjonen artikkel 3 nr. 1 bokstav b, og at forsikringsplikten etter 2002 Aten-konvensjonen artikkel 4bis ikke gjelder. For skip som ikke er omfattet av klasse A og klasse B i direktiv 2009/45/EF artikkel 4, skal bortfrakteren ha ansvarsforsikring dersom skipet er sertifisert til å føre mer enn 12 passasjerer.

Aten-konvensjonen om transport av passasjerer og deres reisegods til sjøs, 1974, som endret ved protokollen 1. november 2002, gjelder som lov for passasjertransport som er omfattet av konvensjonen, men som faller utenfor virkeområdet for forordningen som nevnt i første ledd.

Departementet kan i forskrift gi regler om forsikring og sikkerhetsstillelse, herunder om hvilke vilkår forsikringen eller sikkerheten må oppfylle for å kunne godkjennes, samt om forsikringsbevis og krav til disse, om sertifikater og deres

form, innhold, utstedelse og gyldighet, herunder at en institusjon eller organisasjon kan utstede sertifikat og om gebyr for utstedelse av sertifikatet, og om bruk av og registrering av elektroniske sertifikater.

Reglene i § 199 gjelder tilsvarende når et skip ikke har påbudt forsikring eller annen sikkerhet eller påbudt sertifikat etter reglene i eller i medhold av første til fjerde ledd.

Endret ved lover 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

1 Jf. EØS-avtalen tillegg XIII nr. 56f (tidligere dir 98/18, som det er vist til frd. 392/2009 art. 11).

IV Passasjerrettigheter, bortfrakterens ansvar ved forsinkelse

Overskriften tilføyd ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410), endret ved lov 27 mai 2016 nr. 16 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 533).

§ 418 a. Passasjerrettigheter

EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 56y (Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1177/2010 av 24. november 2010 om passasjerenes rettigheter ved sjøreiser og reiser på indre vannveier og om endring av forordning (EF) nr. 2006/2004) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg XIII, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig. Departementet kan gi forskrift om gjennomføring og utfylling av forordningen.

Departementet kan gi forskrift om etablering og finansiering av et klageorgan for løsning av tvister mellom passasjerer og den som mot vederlag driver passasjerfrakt med båt, eller andre som i forbindelse med slik transport har forpliktelser overfor passasjerene. Luftfartsloven §§ 10-44 til 10-47, herunder regler om departementets adgang til å gi regler i forskrift, gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 16 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 533), endret ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 418 b. Pålegg om retting eller opphør, skriftlig bekreftelse og tvangsmulkt ved brudd på passasjerrettigheter

Tilsynsmyndigheten kan gi pålegg om retting eller opphør av forhold som er i strid med bestemmelser eller vedtak gitt i eller i medhold av § 418 a, og kan fastsette vilkår som må oppfylles for at virksomheten skal være i samsvar med krav etter disse bestemmelsene.

Pålegg om retting kan også gis med midlertidig virkning dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger et brudd med bestemmelsene gitt i eller i medhold av § 418 a, og det foreligger en risiko for alvorlig skade på passasjerenes kollektive interesser. Vedtaket skal gjelde for en bestemt tid som ikke kan overstige tre uker fra virkningstidspunktet. Vedtaket kan fornyes dersom vilkårene etter første punktum er oppfylt.

Tilsynsmyndigheten kan innhente skriftlig bekreftelse som nevnt i markedsføringsloven § 36 annet ledd.

For å sikre at pålegg etter første og annet ledd blir etterlevd, kan tilsynsmyndigheten fastsette løpende tvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet. Det kan fastsettes tvangsmulkt overfor den ansvarlige for å sikre etterlevelse av skriftlige bekreftelser innhentet etter bestemmelsen i tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om fastsettelse og utmåling av tvangsmulkt, om hvor lenge tvangsmulkten kan løpe, og om adgangen til å ettergi tvangsmulkt.

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 16 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 533), endret ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 418 c. Overtredelsesgebyr ved manglende etterlevelse av passasjerrettigheter og medvirkning til stedlig kontroll

Tilsynsmyndigheten kan ilegge en virksomhet overtredelsesgebyr ved overtredelse av bestemmelsene gitt i eller i medhold av § 418 a, eller brudd på plikt til medvirkning ved stedlig kontroll etter § 418 d første ledd første punktum.

Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av virksomheten. Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Ved avgjørelsen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmålingen av gebyret skal det særlig legges vekt på overtredelsens grovhet og varighet, graden av skyld og virksomhetens økonomiske evne.

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling to måneder etter at vedtaket er

fattet. Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller frafalle ilagt overtredelsesgebyr. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom virksomheten går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes når tilsynsmyndigheten meddeler en virksomhet at virksomheten er mistenkt for overtredelse som nevnt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 16 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 533), endret ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 418 d. Tilsyn

Ved tilsyn med at reglene om passasjerrettigheter etter § 418 a følges, har tilsynsmyndigheten tilsvarende myndighet som nevnt i markedsføringsloven § 34. Tilsynsmyndigheten kan fremme begjæring om fjerning av digitalt nettinnhold etter markedsføringsloven § 43.

Departementet kan gi forskrift om hvem som skal føre tilsyn med at reglene om passasjerrettigheter følges, tilsynsmyndighetens kompetanse og måten tilsynet skal utøves på.

For å sikre at plikter som følger av bestemmelsene gitt i første ledd første punktum, eller pålegg gitt i medhold av disse bestemmelsene blir etterlevd, kan tilsynsmyndigheten overfor den ansvarlige fastsette en tvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet. Kompetansen til å gi forskrift etter § 418 b femte ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 418 e. Ansvar ved forsinkelse av passasjer

Bortfrakteren plikter å erstatte tap som voldes ved at en passasjer blir forsinket på grunn av hendelse under befordringen som skyldes feil eller forsømmelse av bortfrakteren selv eller noen bortfrakteren svarer for.
Tilføyd ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410), endret ved lover 27 mai 2016 nr. 16 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 533), tidligere § 418 a, 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032), tidligere § 418 d.

§ 419. Ansvar ved forsinkelse av reisegods

Bortfrakteren plikter å erstatte tap som voldes ved forsinkelse med befordring eller utlevering av reisegods som skyldes feil eller forsømmelse av bortfrakteren selv eller noen bortfrakteren svarer for.
Endret ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410).

§ 420. Skadelidtes medvirkning

Har passasjeren ved egen skyld forårsaket eller medvirket til tap som nevnt i § 418 d og § 419, kan bortfrakterens ansvar settes ned etter alminnelige erstatningsregler.
Endret ved lover 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410), 27 mai 2016 nr. 16 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 533).

§ 421. Bevisbyrden

Den som krever erstatning, har bevisbyrden for tapets omfang og for at det er oppstått som følge av forsinkelse av befordringen.

Bortfrakteren har bevisbyrden for at tapet ikke skyldes feil eller forsømmelse som bortfrakteren svarer for.
Endret ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410).

§ 422. Begrensning av bortfrakterens ansvar

Bortfrakterens ansvar for forsinkelse ved befordring av passasjer skal ikke overstige 4694 SDR per passasjer.

Bortfrakterens ansvar for forsinkelse ved befordring av reisegods skal ikke overstige ansvarsgrensene i 2002 Aten-konvensjonen artikkel 8, jf. § 418 tredje ledd.

Ved skriftlig avtale mellom passasjeren og bortfrakteren kan det fastsettes høyere ansvarsgrenser enn bestemt i paragrafen her.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 88, 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410).

§ 423. Passasjerens egenandel ved erstatning for forsinkelse

Bortfrakteren har rett til i det oppståtte tapet å gjøre fradrag i samsvar med 2002 Aten-konvensjonen artikkel 8 nr. 4, jf. § 418 tredje ledd. Fradrag kan skje før det finner sted ansvarsbegrensning etter § 422.
Endret ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410).

§ 424. Bortfall av begrensningsretten m m

Bortfrakteren har ikke rett til å begrense ansvaret etter § 422 eller gjøre fradrag etter § 423, dersom det godtgjøres at bortfrakteren selv har voldt tapet med forsett eller grovt uaktsomt og med forståelse av at slikt tap sannsynligvis ville oppstå.

§ 425. Krav som ikke grunnes på befordringsavtalen

Reglene om bortfrakterens innsigelser og om grensene for bortfrakterens ansvar gjelder selv om kravet mot bortfrakteren ikke grunnes på befordringsavtalen.

§ 426. Befordring som utføres av en annen enn bortfrakteren

Blir en befordring helt eller delvis utført av en annen enn bortfrakteren, forblir bortfrakteren ansvarlig etter reglene i dette kapittel, så langt de passer, som om bortfrakteren selv hadde utført hele befordringen.

Ved befordring som utføres med skip, er den som utfører den, ansvarlig for sin del av befordringen etter samme regler som bortfrakteren. Avtale hvorved bortfrakteren påtar seg ansvar utover det som er fastsatt i dette kapittel, er ikke bindende for den som utfører befordringen, med mindre denne har gitt skriftlig samtykke.

Bortfrakteren og den som har ansvar etter annet ledd, hefter solidarisk.

§ 427. Erstatningskrav mot noen bortfrakteren svarer for m m

Reglene om bortfrakterens innsigelser og om grensene for bortfrakterens ansvar gjelder tilsvarende for dem som bortfrakteren svarer for etter § 426 eller § 151.

Det samlede ansvar som kan pålegges bortfrakteren og dem som bortfrakteren svarer for, skal ikke overstige den ansvarsgrense som følger av § 422. Hver enkelt har bare ansvar opp til den grense som gjelder for vedkommende.

Reglene i denne paragraf kan ikke påberopes av den som har voldt tapet med forsett eller grovt uaktsomt og med forståelse av at slikt tap sannsynligvis ville oppstå.

§ 428. Hvem som kan kreve erstatning

Krav på erstatning for at en passasjer er blitt forsinket, kan bare fremsettes av passasjeren selv eller av noen som er trådt inn i passasjerens rett.
Endret ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410).

V. Forskjellige bestemmelser

Endret ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410), avsnittsnummeret endret fra avsnitt IV.

§ 429. Verneting m.m.

Med unntak av krav omfattet av § 418, kan søksmål i anledning av befordringen bare reises ved domstol

a. på det sted hvor saksøkte har sitt bosted eller hovedsete for bedriften,
b. på avgangsstedet eller bestemmelsesstedet i henhold til befordringsavtalen,
c. i den stat hvor saksøkeren har bosted, dersom saksøkte har et forretningssted i denne staten og kan saksøkes der, eller
d. i den stat hvor befordringsavtalen ble inngått, dersom saksøkte har et forretningssted i denne staten og kan saksøkes der.

Etter at tvist er oppstått i saker som nevnt i første ledd, kan partene avtale at den skal behandles av en annen domstol eller ved voldgift.

For krav etter § 418 gjelder reglene om verneting i 2002 Aten-konvensjonen artikkel 17. For krav etter § 418 første og andre ledd gjelder reglene om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i Lugano-konvensjonen 2007. For krav

etter § 418 tredje ledd gjelder 2002 Aten-konvensjonen artikkel 17bis.
Endret ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410).

§ 430. Virkeområde og ufravikelighet

Reglene i §§ 411 til 417, § 418 d, §§ 419 til 429 og § 501 første ledd nr. 4 til 6 kan ikke ved forhåndsavtale fravikes til skade for passasjeren.

a. i innenriksfart i Norge, Danmark, Finland eller Sverige eller ved befordring til eller fra noen av disse stater, uansett om befordringen for øvrig er undergitt fremmed rett;
b. ved annen befordring dersom alminnelige norske lovvalgsregler medfører at befordringen er undergitt norsk rett.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 88, 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410), 12 mai 2015 nr. 30, 27 mai 2016 nr. 16 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 533), 7 mai 2020 nr. 39.

§ 431. Unntak fra ufravikeligheten

Uten hinder av § 430 kan bortfrakteren ved befordring av passasjer fraskrive seg ansvaret for forsinkelse etter dette kapittel for tiden før passasjeren går om bord og etter at passasjeren er kommet i land, men likevel ikke for sjøtransport mellom skipet og land som er inkludert i billettprisen eller utføres med transportmiddel stilt til rådighet av bortfrakteren.

For håndreisegods som ikke befinner seg i eller på medført kjøretøy, kan bortfrakteren likeledes fraskrive seg ansvaret for forsinkelse etter dette kapittel for tiden før godset blir brakt om bord og etter at det er brakt i land, men ikke for sjøtransport mellom skipet og land som nevnt i første ledd, og heller ikke for den tid bortfrakteren har hånd om godset mens passasjeren befinner seg på kai eller på en terminal eller stasjon eller et annet anlegg i havn.

Bortfrakteren kan i alle tilfelle forbeholde seg ansvarsfrihet for levende dyr som sendes som reisegods.
Endret ved lover 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 432. Ansvarsforsikring

Kongen kan bestemme at det for skip som ikke er omfattet av klasse A og klasse B i direktiv 2009/45/EF, som fører 12 passasjerer eller mindre og som brukes til passasjerbefordring i norsk innenriksfart, skal tegnes forsikring eller stilles sikkerhet til dekning av det ansvar for personskade som bortfrakteren kan få etter § 418, jf. § 171, § 172 og § 175 nr. 1. Kongen kan i forskrift gi regler om hvilke skip dette skal gjelde for, og kan gi regler om forsikringen eller sikkerhetstillelsen, herunder om hvilke vilkår forsikringen eller sikkerhetsstillelsen må oppfylle for å kunne godkjennes, om virkningen av at de ikke holdes i kraft, og om forsikringsbevis.

Kongen kan gjøre reglene i denne paragraf gjeldende for skip med norsk passasjersertifikat som brukes til passasjerbefordring i annen fart enn nevnt i første punktum.

Endret ved lov 7 juni 2013 nr. 30 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1410).

Del V. Sjøulykker

Kapittel 16. Berging

§ 441. Definisjoner

I dette kapitlet betyr:

a. berging; enhver handling som har til formål å yte hjelp til et skip eller annen gjenstand som er forulykket eller i fare i hvilket som helst farvann;
b. skip; ethvert skip og fartøy, samt annen innretning som kan navigeres;
c. gjenstand; enhver gjenstand som ikke er permanent festet til kystlinjen;
d. miljøskade; vesentlig fysisk skade på menneskelig helse, eller på liv eller ressurser i vassdrag eller kystfarvann med tilstøtende områder, eller i norsk økonomisk sone, som er følge av forurensning, brann, eksplosjoner eller lignende alvorlige hendelser.

Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 442. Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapitlet skal anvendes når en sak om berging bringes inn for en norsk domstol eller voldgiftsrett.

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder selv om det bergede skip og det skip som utførte bergingen tilhører samme eier. Bestemmelsene gjelder også når det skip som utførte bergingen er statsskip.

Bestemmelsene i dette kapitlet gjør ingen innskrenkning i ellers gjeldende regler om bergingsoperasjoner utført av eller under kontroll av offentlige myndigheter. Bergere som har deltatt i slike bergingsoperasjoner har rett til bergelønn eller særlig vederlag etter bestemmelsene i dette kapitlet.

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder ikke faste innretninger og rørledninger for petroleumsvirksomhet, eller skip eller gjenstander som er omfattet av lov 9 juni 1978 nr 50 om kulturminner § 14.
Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 443. Fravikelighet, skipsførerens fullmakt, lemping av avtaler mm

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder ikke for så vidt annet følger av avtale. Det kan ikke avtales innskrenkninger i plikten til å forhindre eller begrense miljøskade.

Skipsføreren har fullmakt til å slutte avtale om berging på vegne av skipets eier. Skipets eier, reder og skipsfører har hver for seg fullmakt til å slutte avtale om berging på vegne av eierne av de gjenstander som er eller har vært om bord på skipet.

En bergingsavtale kan helt eller delvis settes til side eller endres hvis avtalen er inngått under utilbørlig påvirkning eller under innflytelse av fare, og det ville virke urimelig å gjøre den gjeldende. Avtale om bergelønnens eller det særlige vederlagets størrelse kan settes til side eller endres hvis kravet ikke står i rimelig forhold til det utførte bergingsarbeidet.
Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 444. Bergerens, eierens og skipsførerens plikter mv

Bergeren har overfor eieren og rederen av skipet, samt eierne av andre gjenstander som bergingen gjelder, plikt til å:

a. utføre bergingsarbeidet med tilbørlig aktsomhet;
b. vise tilbørlig aktsomhet under bergingsarbeidet for å forhindre eller

begrense miljøskade;
c. søke bistand fra andre bergere, når dette etter forholdene er rimelig; og
d. godta at også andre bergere yter hjelp, når dette med rimelighet kreves av rederen, skipsføreren eller eieren av andre gjenstander som er i fare; bergelønnens størrelse skal likevel ikke reduseres hvis kravet var urimelig.

Skipets eier, reder og skipsfører, samt eierne av andre gjenstander som bergingen gjelder, har overfor bergeren plikt til å:

a. samarbeide fullt ut med bergeren;
b. vise tilbørlig aktsomhet under bergingsarbeidet for å forhindre eller begrense miljøskade; og
c. godta tilbakelevering, når dette med rimelighet kreves av bergeren etter at det som er berget er blitt brakt i sikkerhet.

Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 445. Betingelser for bergelønn

Bergeren har bare rett til bergelønn hvis bergingen har ført til et nyttig resultat. Bergelønn, uten tillegg for renter og saksomkostninger, kan aldri settes høyere enn det bergedes verdi.

Berging av menneskeliv gir i seg selv ikke rett til bergelønn. Den som under berging har reddet menneskeliv har rett til en rimelig andel av bergelønn eller særlige vederlag.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for at det kreves særlig vederlag etter § 449.
Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 446. Utmåling av bergelønn

Bergelønn skal fastsettes med sikte på å oppmuntre til berging. Ved utmålingen skal følgende forhold tillegges vekt:

a. det bergedes verdi;
b. bergernes dyktighet og innsats for å berge skipet, andre gjenstander og menneskeliv;
c. bergernes dyktighet og innsats for å forhindre eller begrense

miljøskade;
d. i hvilken grad bergeren har lykkes;
e. arten av faren og faregraden;
f. den tid bergerne har brukt, samt hvilke utgifter og tap de er påført;
g. hvor raskt hjelpen ble ytet;
h. risikoen for at bergerne pådrar seg erstatningsansvar, samt annen risiko som bergerne eller deres utstyr ble utsatt for;
i. at skip og annet utstyr har vært brukt eller holdt tilgjengelig under bergingen;
j. graden av beredskap og effektivitet ved bergernes utstyr, samt verdien av utstyret.

Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 447. Ansvar for bergelønn

Bergelønn svares av skipets eier og eieren av andre gjenstander i forhold til de bergede verdier for hver og en av dem.
Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 448. Flere bergere

Ved fordelingen av bergelønn mellom flere bergere skal hensyn tas til de forhold som er nevnt i § 446.
Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 449. Særlig vederlag

Hvis bergeren har utført bergingsarbeid for et skip som alene eller sammen med lasten medførte risiko for miljøskade, kan bergeren kreve at skipets eier og reder betaler et særlig vederlag som skal svare til bergerens omkostninger ved arbeidet. Slikt særlig vederlag kan bare kreves for så vidt dette overstiger bergelønn fastsatt etter § 446.

Hvis bergeren har forhindret eller begrenset miljøskade, kan det særlige vederlaget forhøyes med inntil 30 prosent av bergerens omkostninger. Når det finnes rimelig kan vederlaget likevel forhøyes med inntil 100 prosent av bergerens omkostninger, idet hensyn tas til forhold som nevnt i § 446.

Med bergerens omkostninger forstås her de utgifter bergeren med rimelighet har pådratt seg under bergingsarbeidet, med tillegg av rimelig

godtgjørelse for utstyr og mannskap benyttet under arbeidet. Ved fastsettelsen av slik godtgjørelse skal det legges vekt på de forhold som nevnt i § 446 bokstavene g, i og j.

Hvis bergeren på grunn av uaktsomhet har forsømt å forhindre eller begrense miljøskade, kan det særlige vederlaget settes ned eller falle bort.
Tilføyd ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 450. Særlige unntak

Den som utfører arbeid etter en avtale inngått før faren oppsto, har ikke rett til bergelønn eller særlig vederlag, med mindre arbeidet går utover det som må anses som normal oppfyllelse av avtalen.

Den som tross uttrykkelig og berettiget forbud fra skipets eier, reder eller skipsfører utfører bergingsarbeid, har ikke rett til bergelønn eller særlig vederlag. Det samme gjelder i tilfelle av forbud fra eieren av andre gjenstander i fare som verken er eller har vært ombord i skip.

Bergelønn eller særlige vederlag kan settes ned eller falle bort hvis bergingen er blitt nødvendig eller vanskeligere som følge av bergerens feil eller forsømmelser, eller hvis bergeren har gjort seg skyldig i bedrageri eller annen uredelig opptreden.
Tilføyd ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 451. Fordeling av bergelønn mellom skipets reder og mannskap

Har et norskregistrert skip berget noe på reisen, skal av bergelønnen først godtgjøres den skade som ved bergingen måtte være påført skip, last eller annen eiendom om bord, samt utlegg til brensel og til hyre og kost til skipsfører og mannskap som er påløpt i anledning av bergingen.

Resten, nettobergelønnen, fordeles etter følgende regler:

1. 3/5 tilfaller rederiet. Resten fordeles med 1/3 til skipsføreren og 2/3 til det egentlige skipsmannskapet. Mannskapets part fordeles i forhold til den enkeltes hyre. Skipsførerens part skal likevel alltid utgjøre minst det dobbelte av den høyest avlønnede sjømanns andel. Los om bord på det bergende skipet deltar i fordelingen av mannskapets part, selv om losen ikke er ansatt i rederiets tjeneste, og gis i så fall en andel som svarer til høyeste styrmanns hyre.
2. Er bergingen utført av et fiske- eller fangstskip i bruk som sådant, fordeles 4/15 likt mellom mannskapets medlemmer, herunder los om bord, jf nr 1 femte punktum. Av den resterende del tilkommer

notbasen ytterligere en enkelt mannskapsandel, og skipsføreren i alt to enkelte mannskapsandeler, likevel minst 2/15 av nettobergelønnen. Resten tilfaller rederiet. Reglene i dette nummer gjelder ikke skip som brukes i pelagisk hvalfangst.

3. Er bergingen utført av norsk statsskip som brukes til formål av offentligrettslig art, tilkommer staten 3/5. Resten fordeles mellom de ombordværende etter regler fastsatt av Kongen. Staten kan uten ansvar overfor de ombordværende unnlate å fremsette krav på bergelønn.
4. Når helt spesielle grunner taler for en annen fordeling, kan det gjøres unntak fra fordelingsreglene i nr 1, 2 og 3.

Skipsfører eller medlem av mannskapet kan ikke fraskrive seg sine rettigheter etter denne paragraf, med mindre de er forhyrt på et skip som skal drive bergingsvirksomhet og er særlig utrustet for dette, eller fraskrivelsen er skjedd i forbindelse med forhyringen og gjelder et bestemt bergingsforetak. For de tilfeller som er nevnt under annet ledd nr 2, kan avvikende bestemmelser om fordelingen treffes ved tariffavtale.

Så snart bergelønn er fastsatt ved avtale eller endelig dom, sender rederen til enhver andelsberettiget underretning om bergelønnens størrelse med plan for fordelingen. Krav etter annet ledd nr 4 eller annen innsigelse mot fordelingen må være kommet frem til rederen innen tre måneder etter at underretningen ble sendt.

Dersom skipet ikke er registrert i Norge, gjelder lovgivningen i den stat hvor skipet er registrert.

Tilføyd ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 452. Sikkerhetsstillelse

Når bergeren krever det skal den som hefter for kravet på bergelønn eller særlig vederlag, stille sikkerhet for betalingen. Sikkerheten skal også dekke renter og omkostninger for kravet. Når slik sikkerhet er stilt, kan bergeren ikke gjøre gjeldende sjøpant for bergelønnskravet.

Eieren og rederen av det bergede skip skal gjøre det de kan for at lasteeiere stiller sikkerhet for ansvaret overfor bergere før lasten blir frigitt.

Før det er stilt sikkerhet etter første ledd, kan det bergede skip eller de bergede gjenstander ikke uten bergerens samtykke flyttes fra det sted hvor det bergede ble ført etter at bergingen var avsluttet.

Tilføyd ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 453. Forskudd på bergelønn eller særlig vederlag

Domstol eller voldgiftsrett som skal pådømme bergerens krav, kan ved midlertidig avgjørelse bestemme at det skal betales et rimelig forskudd på bergelønn eller særlig vederlag. Hvis sakens forhold krever det, skal slikt forskudd gjøres betinget av at bergeren stiller sikkerhet eller lignende.
Tilføyd ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 454. Prosessuelle regler

Søksmål om fastsettelse eller fordeling av bergelønn eller særlig vederlag kan anlegges på det sted der bergingen er foretatt eller der det bergede er brakt i land. Søksmål om fordeling etter § 451 må reises i den rettskrets der det bergende skipet har sitt hjemsted, eller der søksmål om fastsettelse av bergelønn eller særlig vederlag eller om fordeling etter § 448 i tilfelle er reist.

Den som reiser sak om fordeling av bergelønn eller særlig vederlag, må saksøke under ett alle som kravet er rettet mot. Er det reist slik sak, må andre saker om fordelingen reises ved det verneting hvor det første søksmålet ble reist. Retten skal forene sakene til felles behandling og avgjørelse i den utstrekning det er adgang til det, jf tvisteloven § 15-6 første punktum.
Tilføyd ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 455. Statseiendom. Last til humanitært formål

Bestemmelsene i dette kapitlet gir ikke grunnlag for arrest eller annen midlertidig forføyning mot statseid last som ikke er av forretningsmessig art. Dette gjelder ikke dersom slik arrest eller annen midlertidig forføyning er i samsvar med folkeretten.

Om arrest eller annen midlertidig forføyning mot statsskip gjelder bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven § 1-6.

Bestemmelsene i dette kapitlet gir ikke grunnlag for arrest eller annen midlertidig forføyning mot last bestemt for humanitært formål, hvis den stat som har gitt lasten påtar seg å betale bergelønn eller særlig vederlag for slik last.
Tilføyd ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

Kapittel 17. Felleshavari

§ 461. York-Antwerpen-reglene

Når ikke annet er avtalt, gjelder York-Antwerpen-reglene for hvilke skader, tap og kostnader som skal henføres til felleshavari, og for havarifordelingen. Kongen fastsetter hvilken versjon av York-Antwerpen-reglene som skal gjelde etter første punktum, og kunngjør reglene i sin engelske tekst og norsk oversettelse.
Endret ved lover 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 1 jan 1997), 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 462. Sted for oppgjør av felleshavari. Dispasjør og dispasje

Når ikke annet er avtalt, foretas felleshavarioppgjøret i rederens hjemland.

I Norge skal dispasjører treffe avgjørelse av om vilkårene for felleshavari foreligger, og i tilfelle utferdige felleshavariberegning. Slik avgjørelse og beregning kalles dispasje.

Dispasjører oppnevnes av den som Kongen bestemmer.
Endret ved lov 28 mai 1999 nr. 34.

§ 463. Begjæring om dispasje

Dispasje begjæres av rederen. Har rederen ikke fremsatt begjæring innen 2 uker etter å ha mottatt anmodning om dette fra noen som har rettslig interesse i felleshavariet, kan enhver slik interessent selv fremsette begjæring om dispasje.

§ 464. Opplysningsplikt m m

Enhver som har rettslig interesse i et felleshavari, plikter uten unødig opphold å meddele alle opplysninger og fremlegge alle dokumenter som vedkommende sitter inne med, og som dispasjøren finner nødvendige.

§ 465. Ansvar for havaribidrag

For havaribidrag av last eller annet gods hefter eieren med godset, men ikke personlig.

Rederen skal etter et felleshavari nekte å utlevere lasten dersom ikke lasteieren påtar seg personlig ansvar for mulig felleshavaribidrag samt stiller betryggende sikkerhet.

§ 466. Søksmål

Søksmål om en dispasjes riktighet kan anlegges i den rettskrets der dispasjøren har sitt faste forretningssted.

Ved stykkgodstransport kan saken reises ved stevning mot alle lasteiere under ett. Retten skal la stevningen med innkalling kunngjøre i Norsk lysingsblad med et varsel av minst to måneder. Retten kan også foreta kunngjøring i et eller flere andre blad. I innkallingen skal retten gjøre oppmerksom på at rettskraftig dom i saken har bindende virkning for alle deltakerne i felleshavariet uten hensyn til om de har meldt seg under saken.

Søksmål om innfordring av felleshavaribidrag kan reises i den rettskrets der dispasjøren har sitt faste forretningssted. Er slikt søksmål om en dispasjes riktighet anlagt i en annen rettskrets, kan enhver av partene, hvis spørsmålet om dispasjens riktighet ønskes avgjort med bindende virkning for alle deltakerne i felleshavariet, forlange saken overført til domstolen i den rettskrets som er nevnt i første ledd.

Blir dispasjen underkjent ved dom, plikter dispasjøren å omgjøre den i samsvar med dommen.

§ 467. Dispasjører

Til dispasjør kan bare oppnevnes den som har eksamen som dokumenterer den nødvendige kunnskap om norsk og fremmed rett og fremmede språk. Vedkommende bør som regel også ha juridisk profesjonsutdanning (cand.jur.).

Kongen kan gi forskrift om hvilken kunnskap som kreves etter første ledd og om hvilke eksamener som anses å tilfredsstille vilkårene. Kongen kan også gi forskrift om at det i tillegg til slik eksamen kan kreves praksis hos dispasjør.

Uten samtykke av vedkommende departement kan en dispasjør ikke inneha noen fast lønnet offentlig stilling eller drive virksomhet som advokat eller, for egen regning eller som mellommann, drive virksomhet innen skipsfarts- eller sjøforsikringsnæringen eller være styremedlem eller inneha fast stilling i slik virksomhet. Reglene i domstolloven kapittel 6 gjelder tilsvarende for dispasjører.

Dispasjøren skal avlegge forsikring etter reglene i domstolloven § 141 om å ville dispasjere i samsvar med lov og rett, og i det hele tatt samvittighetsfullt oppfylle sine plikter som dispasjør.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om dispasjørenes virksomhet.
Endret ved lover 7 apr 1995 nr. 15, 28 mai 1999 nr. 34.

§ 468. (Opphevet)

Opphevet ved lov 28 mai 1999 nr. 34.

Kapittel 18. Vrakfjerning, undersøkelse av sjøulykker, sjørettsskjønn og skipsbøker

Overskrift endret ved lover 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226), 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

I. Vrakfjerning

Overskrift tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 471. Plikt til å fjerne vrak og fremlegge forsikringsbevis

Har en annen konvensjonsstat i tråd med vrakfjerningskonvensjonens regler fastslått at et vrak av et norsk skip som befinner seg i denne statens konvensjonsområde, utgjør en fare, skal den registrerte eieren fjerne vraket. Den registrerte eieren eller en annen interessent skal dessuten fremlegge bevis for forsikring eller annen økonomisk sikkerhet etter § 210 d for rette myndighet i denne staten.

§ 210 h tredje ledd første punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende, jf. også § 210.
Opphevet ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

II. Undersøkelse av sjøulykker

Endret ved lov 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226).

§ 472. Virkeområde

Bestemmelsene i avsnitt II gjelder, når ikke annet fremgår av den enkelte bestemmelse, for sjøulykker med:

a. norske skip, herunder fiskefartøy og fritidsbåter,
b. utenlandske skip når ulykken inntreffer i riket, eller utenfor riket når flaggstaten samtykker eller det i henhold til folkeretten kan utøves norsk jurisdiksjon.

For sjøulykker med roroferger og hurtiggående passasjerfartøy som går i rutetrafikk til eller fra havn i en EØS-stat, gjelder avsnitt II når ulykken inntreffer utenfor norsk sjøterritorium dersom Norge var den siste EØS-staten skipet besøkte før ulykken.[1]

Bestemmelsene i avsnitt II gjelder ikke for sjøulykker som bare involverer militære fartøy.

Endret ved lover 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226), 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 56ca (dir 1999/35).

§ 472 a. Definisjoner

Med alvorlig ulykke menes i denne loven en ulykke hvor det har vært brann, eksplosjon, sammenstøt e.l., ekstreme vær- eller isforhold, sprekker eller feil på skroget mv. som fører til:

1. maskinstans, betydelig skade i innredningen, betydelig strukturell skade, herunder vanngjennomtrengning i skroget, slik at skipet ikke er i stand til å fortsette seilasen, eller
2. forurensning, eller
3. havari som gjør det nødvendig å taue skipet eller få assistanse fra land.

Med hurtiggående passasjerfartøy menes i denne loven et hurtiggående fartøy som definert i regel X/1 i SOLAS-konvensjonen av 1974 med senere endringer, og som kan transportere flere enn tolv passasjerer.

Med roroferge menes i denne loven et sjøgående passasjerskip som er utstyrt med innretninger som gjør det mulig å kjøre vei- eller skinnegående kjøretøyer på og av skipet, og som kan transportere flere enn tolv passasjerer.

Med sjøulykke menes i denne loven når det ved driften av skip oppstår en

hendelse hvor:

1. noen omkommer eller det voldes betydelig skade på person,
2. skipet har eller må antas å ha gått tapt, eller skipet er forlatt,
3. det oppstår betydelig skade på skipet,
4. skipet har grunnstøtt eller vært involvert i et sammenstøt eller hendelse som medfører at skipet ikke lenger er funksjonsdyktig, eller
5. det oppstår betydelig skade på miljøet eller fare for miljøet som følge av skade på skipet.

Med svært alvorlig sjøulykke menes i denne loven en sjøulykke som innebærer at skipet har gått tapt, noen har omkommet eller det er påført betydelig skade på miljøet, eller det har vært umiddelbar fare for noe av dette med et passasjerskip.

Skade på skip, personer eller miljøet som er foretatt med hensikt, skal ikke anses som en sjøulykke eller svært alvorlig sjøulykke.

Tilføyd ved lov 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

§ 473. Undersøkelsesmyndigheten

Undersøkelse av sjøulykker skal skje ved den myndighet Kongen bestemmer.

Undersøkelsesmyndigheten skal klarlegge hendelsesforløp og årsaksfaktorer, utrede forhold av betydning for å forebygge sjøulykker og bedre sjøsikkerheten, og avgi og offentliggjøre en rapport med sine eventuelle tilrådinger når undersøkelsen er avsluttet. Undersøkelsesmyndigheten skal ikke vurdere sivilrettslig eller strafferettslig skyld og ansvar.

– – –

Kongen kan bestemme at undersøkelser av rene arbeidsulykker om bord på skip som har voldt døden eller betydelig skade på person, skal legges til et annet organ som undersøkelsesmyndighet, enn det organ som ellers er undersøkelsesmyndighet i medhold av første ledd.

Endret ved lover 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226), 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

§ 474. Særlig berørte staters rett til å delta i undersøkelsene

Undersøkelsesmyndigheten skal gi særlig berørte fremmede stater rett til å delta i undersøkelsene.

Med særlig berørt stat forstås en stat:

a. der skipet er registrert,
b. der ulykken skjedde innenfor sjøterritoriet,
c. der miljø eller eiendom er blitt alvorlig skadet eller utsatt for fare for alvorlig skade,
d. som har borgere som har omkommet eller kommet betydelig til skade som følge av sjøulykken,
e. som har informasjon som kan være av sentral betydning for undersøkelsen, eller
f. som på annet vis har vesentlig interesse i undersøkelsen.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226),

§ 475. Meldeplikt

Skipsføreren, den driftsansvarlige eller rederiet skal straks gi den myndighet Kongen bestemmer, melding om sjøulykke.

Meldeplikt etter første ledd har også enhver som blir vitne til en sjøulykke eller som blir oppmerksom på vrakrester eller andre forhold som gir grunn til å frykte at det har inntruffet sjøulykke, dersom vedkommende ikke etter forholdene har grunn til å anta at slik melding er unødvendig.

Har et norsk skip vært innblandet i en hendelse som har forårsaket vrak i konvensjonsområdet til en annen stat som er tilsluttet vrakfjerningskonvensjonen, skal skipsføreren eller den driftsansvarlige for skipet dessuten umiddelbart melde fra om hendelsen til denne staten. § 210 h tredje ledd første punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende, jf. også § 210.
Endret ved lover 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226) som endret ved lov 16 feb 2007 nr. 9, 27 juni 2008 nr. 72 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 743), 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261), 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 475 a. Plikt til sikring av bevis

Enhver som er involvert i en sjøulykke skal så snart omstendighetene tillater det samle inn og ta vare på alle bevis som kan være nødvendige for sikkerhetsundersøkelsen, herunder:

a. ta vare på alle opplysninger fra sjøkart, skipsdagbøker, elektroniske

og magnetiske innspillings- og videobånd, herunder opplysninger fra ferdskriver (VDR) og andre elektroniske innretninger i tidsrommet før, under og etter ulykken,

b. sikre at slike opplysninger ikke overskrives eller endres på annen måte,

c. hindre forstyrrelse fra annet utstyr som kan ha betydning for sikkerhetsundersøkelsen eller ulykken.

Plikten til å samle inn og ta vare på bevis etter første ledd opphører når sikkerhetsundersøkelsen er avsluttet.
Tilføyd ved lov 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

§ 476. Iverksetting av undersøkelse

Når undersøkelsesmyndigheten har mottatt melding om en sjøulykke, skal den straks avgjøre om den skal foreta undersøkelser av ulykken, og skal i så fall iverksette undersøkelsene så snart som mulig og senest innen to måneder etter at ulykken fant sted. Undersøkelsen skal bringes til avslutning uten ugrunnet opphold. Undersøkelsesmyndigheten avgjør selv omfanget av undersøkelsen og hvordan den skal gjennomføres.

Det skal iverksettes undersøkelser etter svært alvorlige sjøulykker i følgende tilfeller:

a. når et norsk skip er innblandet, uansett hvor ulykken inntreffer,

b. når det er et utenlandsk skip som har vært utsatt for ulykken, og ulykken inntreffer innenfor riket,

c. når ulykken berører vesentlige norske interesser, uavhengig av skipets flagg og hvor ulykken fant sted.

En svært alvorlig sjøulykke med et fiskefartøy under 15 meter der skipet har gått tapt, men uten at noen har omkommet, omfattes ikke av bokstav a til c.

Undersøkelsesmyndigheten skal foreta en foreløpig vurdering for å avgjøre om det skal iverksettes undersøkelse ved alvorlige ulykker.

Sjøulykker med fritidsbåter omfattes ikke av annet og tredje ledd.

For andre sjøulykker enn dem som omfattes av annet ledd, avgjør undersøkelsesmyndigheten selv om den vil foreta undersøkelser. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på behovet for å klarlegge forholdene vedrørende sjøulykken, hvor alvorlig ulykken er, hvilken fartøystype og last som er involvert, hvilket bidrag undersøkelsene kan gi til sjøsikkerhetsarbeidet, forventet ressursbruk ved en undersøkelse, om nødvendige undersøkelser kan gjennomføres på annen måte, og om en særlig berørt stat mener undersøkelser

bør skje. Særlig berørte stater bør om mulig gis anledning til å uttale seg om ulykken bør undersøkes. Det skal også legges vekt på at antallet undersøkelser generelt bør være av et slik omfang at det kan gi et tilfredsstillende grunnlagsmateriale for det generelle sjøsikkerhetsarbeidet.

Undersøkelsesmyndigheten kan uten hensyn til tidligere avgjørelse beslutte å undersøke forhold vedrørende en eller flere sjøulykker.

Undersøkelsesmyndighetens avgjørelser etter denne paragraf kan ikke påklages.

Undersøkelsene skal følge retningslinjene som er fastsatt i medhold av forordning 1406/2002/EF artikkel 2 bokstav e. Undersøkelsesmyndigheten kan fravike retningslinjene når det er nødvendig for å oppfylle undersøkelsens formål.

Endret ved lover 23 juni 1995 nr. 34 (ikr. 1 aug 1995), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 15 apr 2005 nr. 17 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 15 apr 2005 nr. 339), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226), 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

§ 477. Opplysningsplikt mv.

Enhver plikter på forlangende og uten hensyn til taushetsplikt å gi undersøkelsesmyndigheten de opplysninger vedkommende sitter inne med om forhold som kan være av betydning for undersøkelsen av en sjøulykke, og å utlevere dokumenter og annet som kan bidra til å klarlegge de faktiske forhold. Enhver som forklarer seg for undersøkelsesmyndigheten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen fullmektig.

Skipsføreren eller rederiet skal fremlegge utskrift av hva skipsbøkene inneholder om sjøulykken, og gi opplysninger om skipets besetning, hvem som antas å kunne gi opplysninger om sjøulykken og hvilke personer og foretak som berøres av den, og skal på oppfordring gi en utfyllende skriftlig redegjørelse for sjøulykken.

Forklaringer som nevnt i første og annet ledd kan ikke stilles til rådighet for andre formål enn sikkerhetsundersøkelsen. Dette gjelder også for opplysninger som avslører identiteten til personer som har avgitt forklaring, og opplysninger av særlig følsom eller privat art om personer som har vært innblandet i ulykken. Opplysninger fremkommet under forklaringene kan ikke brukes som bevis mot den som har avgitt forklaringen i en senere straffesak mot vedkommende.

Endret ved lover 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226), 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

§ 478. Forbud mot å fjerne vrakrester mv.

Skip som er forulykket, vrakrester, og annet fra skipet må ikke fjernes eller røres uten samtykke fra undersøkelsesmyndigheten eller politiet, med mindre det er nødvendig for å avverge fare for person, eiendom eller miljø eller for å hindre at noe som kan ha betydning for undersøkelsen går til grunne eller forsvinner.
Endret ved lov 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226).

§ 479. Tiltak for å fremskaffe opplysninger

Undersøkelsesmyndigheten har rett til å nytte privat grunn og kan kreve å få undersøke og ta i besittelse skip som er forulykket, vrakrester, dokumenter og andre ting i den utstrekning den trenger det for å kunne utføre sitt verv. Den kan påby legeundersøkelse etter reglene i § 145. Om nødvendig kan myndigheten kreve hjelp av politiet.

Vitneforklaringer og annen informasjon innhentes i slikt omfang og på den måten som undersøkelsesmyndigheten selv finner hensiktsmessig.
Endret ved lov 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226).

§ 480. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for undersøkelsesmyndigheten har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det som de får kjennskap til under utførelse av sitt arbeid. Når taushetsbelagte opplysninger mottas fra noen som etter norsk lov har en strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal tilsvarende strenge taushetsplikt gjelde for personer nevnt i første punktum, med mindre tungtveiende offentlige interesser tilsier at opplysningene bør kunne gis videre eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsakene til ulykken.
Endret ved lov 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226).

§ 481. Bevissikring

Undersøkelsesmyndigheten kan kreve bevissikring utenfor rettssak etter reglene i tvisteloven § 28-3 tredje ledd og § 28-4. Krav om bevissikring fremmes for den tingrett hvor de som skal avhøres, bor eller oppholder seg eller skip skal undersøkes. Krav kan også fremmes for tingretten for en havn skipet kommer til, eller tingretten for en havn mannskapet oppholder seg i.

Ved sjøulykker med skip som hører hjemme i Danmark, Finland eller Sverige, kan vedkommende lands myndigheter kreve bevisopptak etter reglene i første ledd. Er ulykke som nevnt i første punktum inntruffet i utlandet, kan bevisopptak foretas ved norsk konsulrett etter reglene i domstolloven § 50.

For skipsføreren, rederen, skadelidte og andre berørte gjelder tvistelovens alminnelige vilkår for bevissikring utenfor rettssak. Bevisopptak i utlandet kan foretas ved norsk konsulrett etter reglene i domstolloven § 50.

I Danmark, Finland og Sverige holdes sjøforklaring for norsk skip for den domstol som er kompetent etter lovgivningen der.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 482. Internasjonale undersøkelser

Når undersøkelsesmyndigheten har mottatt melding om sjøulykke som involverer en særlig berørt stat, skal den så raskt som mulig underrette myndighetene i vedkommende stat.

Skal undersøkelsesmyndigheten undersøke en sjøulykke inntruffet utenfor riket, kan deler av undersøkelsen gjennomføres i samarbeid med norsk utenriksstasjon. Undersøkelsesmyndigheten kan også anmode om bistand fra utenlandsk undersøkelsesmyndighet.

Ved undersøkelser som involverer en særlig berørt stat, skal undersøkelsesmyndigheten samarbeide med vedkommende stat. Undersøkelsesmyndigheten skal så raskt som mulig bli enige med undersøkelsesmyndigheten i den særlig berørte staten om hvem som skal ha hovedansvaret for undersøkelsen, og hvordan undersøkelsen skal gjennomføres. Undersøkelsesmyndigheten kan overlate undersøkelser, herunder undersøkelser som omfattes av § 476 annet ledd, til den særlig berørte staten. Undersøkelsesmyndigheten kan delta i undersøkelser av sjøulykker utenfor riket som gjennomføres av utenlandsk undersøkelsesmyndighet. Ved undersøkelser innenfor fremmed stats territorium gjelder bestemmelsene i avsnitt II bare så langt norske myndigheters kompetanse rekker etter folkeretten, og så langt kyststatens lovgivning ikke er til hinder.

Når en roroferge eller et hurtiggående passasjerfartøy er innblandet i en sjøulykke, skal undersøkelsen innledes av den EØS-stat innenfor hvis sjøterritorium eller indre farvann ulykken eller hendelsen inntreffer. Dersom ulykken inntreffer i andre farvann enn sjøterritoriet eller indre farvann, skal

undersøkelsen innledes av den medlemsstat skipet sist besøkte. Denne staten skal være hovedansvarlig for sikkerhetsundersøkelsen og samordningen med andre særlig berørte medlemsstater inntil det foreligger en felles avtale om hvilken stat som skal ha hovedansvar for undersøkelsen.

Undersøkelsesmyndigheten i en særlig berørt stat innenfor EØS-området skal gis tilgang til de samme bevis og forklaringer i henhold til § 477, som undersøkelsesmyndigheten selv. Undersøkelsesmyndigheten skal ta hensyn til oppfatninger en slik stat har ved undersøkelsen.
Endret ved lover 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226), 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

§ 483. Sakkyndig bistand mv.

Undersøkelsesmyndigheten kan benytte sakkyndig bistand ved gjennomføringen av undersøkelsen, og kan også be om bistand fra politiet og andre myndigheter.
Endret ved lov 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226).

§ 484. Rettigheter for dem som saken angår

Når undersøkelsesmyndigheten beslutter å iverksette undersøkelse, skal den så vidt mulig underrette skipets eier, rederiet, skipsføreren, brukere og assurandører av skipet og andre som saken angår om dette. Slik underretning skal gis så snart som mulig, og skal opplyse om rettighetene etter annet ledd i paragrafen her og etter § 485 annet ledd.

Innen undersøkelsen avsluttes, skal de som er nevnt i første ledd gis adgang til å fremkomme med opplysninger og synspunkter om sjøulykken og dens årsaksfaktorer. De bør også gis adgang til å være til stede ved undersøkelsene og har rett til å gjøre seg kjent med dokumentene, i den utstrekning undersøkelsesmyndigheten finner at dette kan skje uten hinder for undersøkelsen. Annet punktum gjelder med de begrensninger som følger av taushetsplikten, jf. § 480.
Endret ved lover 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226), 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

§ 485. Undersøkelsesrapport

Undersøkelsesmyndigheten skal utarbeide en rapport som redegjør for

hendelsesforløpet og inneholder undersøkelsesmyndighetens uttalelse om årsaksforholdene. Rapporten skal også inneholde undersøkelsesmyndighetens eventuelle tilrådinger om tiltak som bør treffes eller vurderes med henblikk på å hindre lignende sjøulykker i fremtiden.

Før undersøkelsesmyndigheten sluttbehandler rapporten, skal et utkast til rapport etter anmodning forelegges for dem som er nevnt i § 484 første ledd, samt for særlig berørte stater, med en rimelig frist for vedkommende til å gi uttalelse, med mindre særlige forhold tilsier at dette ikke gjøres. Retten etter første punktum gjelder bare de delene av utkastet til rapport som vedkommende på grunn av sin tilknytning til saken eller undersøkelsene har særlige forutsetninger for å uttale seg om.

Undersøkelsesmyndighetens utkast til rapport er ikke offentlig.

Undersøkelsesmyndigheten kan utarbeide en forenklet rapport for andre sjøulykker enn de som er nevnt i § 476 annet ledd, dersom resultatet av undersøkelsen ikke vil kunne bidra til å forhindre fremtidige ulykker og hendelser.

Rapporten skal gjøres tilgjengelig innen 12 måneder etter at ulykken inntraff. Dersom dette ikke er mulig, skal undersøkelsesmyndigheten utgi en foreløpig rapport innen 12 måneder.

Undersøkelsesmyndigheten skal oversende rapporten til EFTAs overvåkningsorgan (ESA) og melde ulykker og hendelser til sjøs til den europeiske databasen for sjøulykker.

Undersøkelsesmyndighetens avgjørelser etter denne paragraf kan ikke påklages.

Endret ved lover 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226), 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

§ 486. Behandling av sjøfolk som har vært involvert i sjøulykke

Ved undersøkelse av sjøulykker skal det tas hensyn til retningslinjer som er fastsatt av FN's sjøfartsorganisasjon (IMO) om behandling av sjøfolk som har vært involvert i en sjøulykke.

Endret ved lover 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226), 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

§ 486 a. Forskrifter

Kongen kan gi utfyllende forskrifter til kapittel 18 avsnitt II.

Tilføyd ved lov 16 des 2011 nr. 64 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1261).

III. Sjørettsskjønn

§ 487. Formål m m

Sjørettsskjønn skal holdes når det begjæres av rederen eller en befrakter, lasteier, assurandør eller annen interessert. Retten skal, i den utstrekning det er begjært,

1. avgi uttalelse om skipets og lastens tilstand og om mulige skaders art, omfang og årsaker;
2. foreta verdsettelse av skip og last;
3. avgi uttalelse om skipet kan repareres der det befinner seg, eller på et sted det kan flyttes til;
4. foreta en vurdering av de påregnelige kostnader ved flytting og reparasjon av skipet, og av skipets antatte verdi i reparert stand.

Skjønnet kan påberopes som bevis i rettergang, men er ikke bindende.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 488. Rettens sammensetning m.m.

Skjønnsmedlemmenes antall er to. Dersom rettens leder finner det ønskelig, skal antallet være fire.

Skjønnsmedlemmene gis så vidt mulig en dags varsel.

I særlige tilfelle kan lederen unnlate å delta i skjønnet og overlate til skjønnsmedlemmene å holde det alene med påfølgende avhjemling i rettsmøte.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 489. Berammelse og varsling

Skjønnet holdes snarest mulig etter at begjæringen er mottatt. Skjønnsretten varsler saksøkeren og skipsføreren og så vidt mulig rederen samt befraktere, lasteeiere, assurandører og andre interesserte om berammelsen. Er det skjellig grunn til mistanke om at reglene om sjødyktighet eller sikkerhet til sjøs er overtrådt, skal også vedkommende politimester varsles. Skjønnet kan holdes selv om noen som er eller skulle ha vært varslet, ikke møter.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226).

§ 490. Avhør, dokumentasjon, gransking

Skjønnsmedlemmene har rett til å stille spørsmål til de personer som blir avhørt.

Forklaringer som blir gitt under skjønnet, skal dokumenteres for så vidt en part eller annen fremmøtt interessert krever det, eller retten antar at forklaringene har betydning for vurderingen av en skades årsak eller omfang eller ansvarsforholdet, eller retten ellers finner grunn til det. Dokumentasjonen foretas etter reglene i tvisteloven § 13-9 første ledd.

I den utstrekning det er forsvarlig og ikke uforenlig med lederens deltakelse i skjønnsavgjørelsen, kan lederen overlate den nærmere gransking til skjønnsmedlemmene alene, dersom det ville kreve uforholdsmessig lang tid for lederen å delta fullt ut i hele granskingsarbeidet.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 491. Rettsmidler

Det er ikke adgang til overskjønn, anke eller gjenåpning.

Kommer det etter at skjønn er holdt, frem nye opplysninger som antas å være av vesentlig betydning, kan nytt skjønn holdes på begjæring av noen som nevnt i § 487.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 492. Henvisning til skjønnsloven

Skjønnet holdes for øvrig etter reglene i skjønnsloven, for så vidt ikke annet følger av de bestemmelser som er gitt her.

IV. Forskrifter

§ 493. Utfyllende forskrifter

Kongen kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av reglene i dette kapittel.
Endret ved lov 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226).

Del VI. Øvrige bestemmelser

Kapittel 19. Foreldelse

§ 501. Foreldelsesfrister

Foreldelsesfristen for følgende fordringer er:

1. for fordring på bergelønn og særlig vederlag, to år fra den dag bergingsforetaket ble avsluttet;
2. for fordring på andel av bergelønn eller særlig vederlag etter § 451 annet ledd, ett år fra den dag underretning ble sendt etter § 451 fjerde ledd;
3. for fordring på erstatning for skade ved sammenstøt, to år fra den dag da skaden ble voldt;
4. for fordring på erstatning for at en passasjer er død eller kommet til skade, to år fra den dag da passasjeren skulle ha gått i land eller gikk i land; har dødsfallet funnet sted etter ilandstigningen, er fristen to år fra dødsdagen, men ikke mer enn tre år fra ilandstigningen;
5. for fordring på erstatning for tap av eller skade på reisegods, to år fra ilandstigningen, eller fra den dag ilandstigningen skulle ha funnet sted dersom det er senere;
6. for fordring på erstatning for forsinkelse med befordringen av passasjer eller reisegods eller med utleveringen av reisegods, to år fra den dag da passasjeren gikk i land eller reisegodset ble brakt i land eller utlevert;
7. for fordring på erstatning for tap av eller skade på eller vedrørende gods eller for uriktige eller ufullstendige opplysninger i et konnossement, ett år fra den dag da godset skulle ha blitt utlevert eller ble utlevert;

8. for fordring på erstatning for tap ved at last er utlevert uten presentasjon av konnossement eller til feil person, ett år fra den dag da godset skulle ha vært utlevert, eller fra den dag da det ble utlevert dersom dette skjer på et senere tidspunkt;
9. for fordring på dekning av skader, tap eller kostnader i felleshavari, ett år fra den dag skipet kom til havn etter havariet, eller fra den dag havariet fant sted dersom skipet er gått tapt;
10. for fordring på bidrag til felleshavari, ett år fra dispasjens datum;
11. for fordring på den som er blitt personlig ansvarlig etter § 53 annet ledd eller § 63 annet ledd eller etter tvangsfullbyrdelsesloven § 11-16 annet ledd, den samme frist som gjelder for sjøpanteretten.

For regresskrav i anledning av fordring som nevnt i første ledd nr 7 og 8 er foreldelsesfristen ett år regnet fra den dag da fordringen ble betalt eller søksmål om den ble reist. Den samme frist gjelder for regresskrav i anledning av fordring som nevnt i første ledd nr 3, likevel slik at ved regress i anledning av personskadekrav regnes fristen for regresskravet alltid fra den dag da erstatningskravet ble betalt.
Endret ved lov 2 aug 1996 nr. 61 (ikr. 3 des 1997).

§ 502. Henvisning til alminnelige foreldelsesregler m m

For øvrig kommer de alminnelige regler om foreldelse av fordringer, jf lov 18 mai 1979 nr 18 om foreldelse av fordringer, til anvendelse.

Søksmål om fordring som nevnt i § 501 første ledd nr 4, 5 eller 6 kan likevel ikke reises senere enn tre år fra ilandstigningen, eller fra den dag ilandstigningen skulle ha funnet sted dersom det er senere.

Skal felleshavari gjøres opp i Norge, kan foreldelsesfristen for fordring som nevnt i § 501 første ledd nr 9 avbrytes ved anmeldelse til den dispasjør som foretar oppgjøret. Er dispasje ennå ikke begjært, kan anmeldelse skje til en av de norske dispasjører.

§ 503. Foreldelse etter kapittel 10

Krav om erstatning for forurensningsskade som nevnt i §§ 183, 191, 207 eller 208, eller om erstatning fra Det internasjonale erstatningsfond (1992) faller bort dersom ikke søksmål er reist innen 3 år fra den dag skaden, tapet eller utgiftene oppsto. Krav kan ikke i noe tilfelle reises når det er gått 6 år fra den ansvarsbetingende hendelsen. Er skaden, tapet eller utgiftene oppstått ved en serie av hendelser med samme opphav, regnes 6-årsfristen fra den første

hendelsen.

Foreldelse av krav mot Det internasjonale erstatningsfond (1992) kan foruten ved søksmål også avbrytes ved prosessvarsel til fondet i samsvar med § 204 fjerde ledd.

Krav mot Det internasjonale tilleggsfond (2003) faller bort når krav om erstatning fra Det internasjonale erstatningsfond (1992) faller bort etter første ledd. Krav fremsatt mot Det internasjonale erstatningsfond (1992) anses også å være fremsatt mot Det internasjonale tilleggsfond (2003).

Endret ved lover 17 mars 1995 nr. 13 (ikr. 30 mai 1996), 15 mai 1998 nr. 26, 27 feb 2004 nr. 10 (ikr. 3 mars 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1714), 21 des 2007 nr. 128 (ikr. 21 nov 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1577).

§ 503 a. Foreldelse etter kapittel 10 a

Krav om dekning av kostnader til lokalisering, merking og fjerning av vrak etter reglene i kapittel 10 a faller bort dersom ikke søksmål er reist innen tre år fra den dagen da rette myndighet, i tråd med vrakfjerningskonvensjonens regler, fastslo at vraket utgjorde en fare.

Krav kan ikke i noe tilfelle reises senere enn seks år fra dagen for sjøulykken som forårsaket vraket. Dersom sjøulykken bestod i en serie hendelser, skal fristen løpe fra dagen for den første hendelsen.

Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

§ 503 b. Foreldelse etter kapittel 11

Tilføyes ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lov 20 des 2018 nr. 115).

§ 504. Lovvalg

Spørsmål om foreldelse avgjøres etter norsk rett i alle tilfelle hvor søksmål om fordring som nevnt i § 501 reises her i riket.

Kapittel 20. Forskjellige bestemmelser

I. Definisjon av SDR

§ 505. Definisjon av SDR

Med SDR menes i loven her den spesielle trekkrettighet som er fastsatt av Det internasjonale valutafond.[1] Den skal omregnes til norske penger etter kronens verdi uttrykt i SDR den dag da betaling finner sted eller begrensningsfond opprettes etter kapittel 9 eller 10.
Endres ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).
1 SDR-verdien fastsettes daglig av Det internasjonale valutafond (IMF), på grunnlag av et veid gjennomsnitt av et utvalg valutaer. Utvalget revideres hvert femte år og omfatter fra 2016 euro, japanske yen, kinesiske RMB, britiske pund og US dollar. SDR-verdien fås opplyst ved henvendelse til Norges Bank eller www.imf.org og var 5 feb 2019 NOK 11,18413.

II. Straff

Overskriften tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 506. Straff

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt på vesentlig måte

a. overtrer § 9 om kjenningssignal og merking eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen
b. overtrer bestemmelser i kapittel 2 om registrering eller forskrifter gitt i medhold av kapitlet.
c. uberettiget fører et norsk flagg eller på annen måte utgir skipet for å være norsk, eller i norsk farvann uberettiget fører noe flagg eller på annen måte utgir skipet for å ha en annen enn sin virkelige nasjonalitet.

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes en skipsfører eller vakthavende styrmann som overtrer plikten i § 135 første eller annet ledd om å iverksette

alle nødvendige tiltak ved havsnød eller annen fare og ikke uten særlig grunn forlate eller oppgi skipet så lenge det er rimelig utsikter til berging, med mindre det er betydelig fare for vedkommendes eget liv.

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes andre som har sitt arbeid om bord såfremt de uten særlig grunn og uten tillatelse av skipsføreren forlater skipet i havsnød eller annen fare så lenge skipsføreren er om bord.

Med bøter eller fengsel inntil 3 år straffes en skipsfører eller vakthavende styrmann som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer plikten i § 164 første punktum til å yte nødvendig hjelp når det kan skje uten særlig fare for eget skip eller personer om bord der, men inntil 6 år såfremt unnlatelsen har hatt døden eller betydelig skade på legeme eller helse til følge.

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer plikten i §§ 186, 197 eller 210 d eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene, om å ha forsikring eller annen sikkerhet samt gyldige sertifikater.

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder straffes den som unnlater å oppfylle meldeplikten i § 475 første ledd eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen. På samme måte straffes den som på vesentlig måte unnlater å fremlegge dokumentasjon i samsvar med § 477 annet ledd, eller å etterkomme krav fra undersøkelsesmyndigheten etter § 479 første ledd, eller som fjerner gjenstander i strid med § 478.

Ved vurderingen av om en overtredelse av første ledd er vesentlig, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.

Opphevet ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), endret ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739). **Endres** ved lov 12 mai 2015 nr. 30 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lov 20 des 2018 nr. 115).

Kapittel 21. Flyttbare plattformer m v

§ 507. Boreplattformer og liknende flyttbare innretninger

Boreplattformer og liknende flyttbare innretninger som ikke er å anse som skip og som skal brukes til undersøkelse etter eller utnytting, lagring eller transport av undersjøiske naturforekomster eller til hjelp for slik virksomhet, anses for norsk når de eies av noen som nevnt i § 4 første ledd, og de ikke er innført i et annet lands register. Eieren skal melde skipet til innføring i skipsregisteret i samsvar med reglane i § 12, som gjelder så langt de passer. Også reglene i § 5, §

7, § 8 og § 9 gjelder tilsvarende så langt de passer for disse innretningene. Departementet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra registreringsplikten.

Innretningene anses som skip og driften av dem som rederivirksomhet i forhold til reglene i kapitlene 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 16, 18, 19 og 20 med følgende særbestemmelser og unntak:

1. Det som er bestemt om skipsføreren og den øverste styrmann gjelder tilsvarende for den som har den øverste myndighet om bord på innretningen, og for dennes faste stedfortreder.
2. Uansett innretningens størrelse skal ansvarsgrensen etter § 175 nr 2 være 36 millioner SDR og ansvarsgrensene etter § 175 nr. 3 og § 175a 60 millioner SDR.
3. Sjøpanterett etter § 51 tilkommer ikke krav på erstatning for forurensningsskader oppstått i forbindelse med virksomhet som nevnt i paragrafen her.
4. Reglene i § 45 gjelder ikke.
5. Det kan foretas undersøkelser etter reglene i kapittel 18 avsnitt II dersom det ikke er truffet annen bestemmelse om undersøkelser i lov eller i medhold av lov.

Flyttbare plattformer som anses som norske etter første ledd, anses likevel ikke som norske så lenge de i henhold til § 40 b er bareboatregistrert i en annen stat.

Flyttbare plattformer som er innført i et annet lands skipsregister, anses likevel som norske hvis de er bareboatregistrert i norsk skipsregister i henhold til § 40.

Endret ved lover 8 des 1995 nr. 65 (ikr. 1 jan 1996), 17 juni 2005 nr. 88 (ikr. 1 nov 2006 iflg. res. 2 des 2005 nr. 1358), 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226), 17 april 2020 nr. 28 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 818).

Del VII. Sluttbestemmelser

Kapittel 22. Sluttbestemmelser

§ 511. Ikrafttredelse. Opphevelse av sjøfartsloven 1893

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] De enkelte deler av loven kan settes i kraft til ulik tid.

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 20 juli 1893 nr 1 om sjøfarten.

1 Fra 1 okt 1994 iflg. res. 24 juni 1994 nr. 509.

§ 512. Overgangsbestemmelser

Forskrifter gitt i medhold av lov 20 juli 1893 nr 1 om sjøfarten gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.
– – –

§ 513. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Vedlegg 1. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 56x (forordning (EF) nr. 392/2009 av 23. april 2009 om transportørers erstatningsansvar ved ulykker under sjøtransport av passasjerer).

Oversettelsen og fotnoter er hentet fra Prop.54 LS (2012–2013). Fotnotene er fra forordningen om ikke annet er oppgitt.
EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 80 nr. 2,
under henvisning til forslag fra Kommisjonen,
under henvisning til uttalelse fra Den europeiske økonomiske og sosiale komité,[1]
under henvisning til uttalelse fra Regionkomiteen,[2]
etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 251, på grunnlag av Forlikskomiteens felles forslag av 3. februar 2009,[3] og
ut fra følgende betraktninger:

1. Innenfor rammen av den felles transportpolitikk må det vedtas ytterligere tiltak for å styrke sikkerheten for sjøtransport. Disse tiltakene bør omfatte regler om erstatningsansvar for passasjerer som har lidt skade, ettersom det er viktig å sikre et passende erstatningsnivå for passasjerer som rammes av ulykker til sjøs.
2. Protokollen av 2002 til Athen-konvensjonen av 1974 om transport av passasjerer og deres bagasje til sjøs ble vedtatt 1. november 2002 i regi av Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO). Fellesskapet og dets medlemsstater er i ferd med å avgjøre om de skal tiltre eller

ratifisere nevnte protokoll. Dens bestemmelser som er innarbeidet ved denne forordning, bør under alle omstendigheter få anvendelse i Fellesskapet senest 31. desember 2012.

3. Athen-konvensjonen av 1974 om transport av passasjerer og deres bagasje til sjøs, som endret ved protokollen av 2002 («Athen-konvensjonen»), får utelukkende anvendelse på internasjonal transport. Det skilles ikke lenger mellom nasjonal og internasjonal transport på det indre marked for sjøtransport, og det vil derfor være hensiktsmessig å ha samme nivå og type av erstatningsansvar når det gjelder både internasjonal og nasjonal transport i Fellesskapet.
4. De forsikringsordningene som er påkrevd i henhold til Athen-konvensjonen, skal ta hensyn til skipsredere og forsikringsselskapenes økonomiske muligheter. Skipsredere skal være i stand til å forvalte sine forsikringsordninger på en økonomisk akseptabel måte, særlig når det gjelder mindre skipsrederier som utfører nasjonal sjøtransport, bør det tas hensyn til deres virksomheters sesongbestemte karakter. Når det opprettes forsikringsordninger i henhold til denne forordning, bør det derfor tas hensyn til de forskjellige fartøyklassene.
5. Det er hensiktsmessig å pålegge transportøren å utbetale et forskudd ved en passasjers dødsfall eller personskade, med forbehold om at denne forskuddsutbetalingen ikke er å anse som en erkjennelse av erstatningsansvar.
6. Passasjerene bør før avreise motta passende opplysninger om sine rettigheter, eller, dersom dette ikke er mulig, senest ved avreise.
7. Den internasjonale sjøfartsorganisasjons juridiske komité vedtok 19. oktober 2006 IMOs forbehold og retningslinjer for gjennomføring av Athen-konvensjonen (IMOs retningslinjer) for å løse viktige spørsmål i forbindelse med Athen-konvensjonen, særlig spørsmålet om erstatning for skade i forbindelse med terrorisme. IMOs retningslinjer kan derfor anses som en særbestemmelse.
8. Ved denne forordning er det innarbeidet deler av IMOs retningslinjer som gjøres bindende. Verbet «bør» i bestemmelsene i IMOs retningslinjer bør derfor forstås som «skal».
9. Bestemmelsene i Athen-konvensjonen (vedlegg I) og i IMOs retningslinjer (vedlegg II) bør får tilsvarende anvendelse i Fellesskapets regelverk.
10. Den ordningen for erstatningsansvar som er fastsatt ved denne forordning, bør gradvis utvides til å omfatte forskjellige fartøyklasser som fastsatt i artikkel 4 i rådsdirektiv 98/18/EF av 17. mars 1998 om sikkerhetsstandarder for passasjerskip.[4] Det bør tas hensyn til

følgene når det gjelder takster og markedets mulighet for å oppnå forsikringsdekning til overkommelige priser på det nivået som kreves, og det politiske ønsket om å forbedre passasjerens rettigheter samt visse sesongbestemte transporttjenester til sjøs.

11. De spørsmålene som er omfattet av artikkel 17 og 17a i Athen-konvensjonen, hører inn under Fellesskapets enekompetanse i den utstrekning disse artiklene påvirker de reglene som er fastsatt ved rådsforordning (EF) nr. 44/2001 av 22. desember 2000 om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrding av dommer i sivile og kommersielle saker.[5] I denne forbindelse vil disse to bestemmelsene utgjøre en del av Fellesskapets rettsorden når Fellesskapet tiltrer Athen-konvensjonen.
12. I denne forordning bør det med uttrykket «eller er registrert i en medlemsstat» menes at flaggstaten i forbindelse med registrering av fartøyer som leies ut til totalbefraktning, enten skal være en medlemsstat eller en avtalepart i Athen-konvensjonen. Medlemsstatene og Kommisjonen bør treffe de tiltakene som er nødvendige for å anmode IMO om å utvikle retningslinjer for begrepet registrering av fartøyer som leies ut til totalbefraktning.
13. I denne forordning bør uttrykket «utstyr til bevegelseshemmede personer» ikke anses som verken bagasje eller kjøretøyer i henhold til artikkel 8 i Athen-konvensjonen.
14. De tiltak som er nødvendige for å gjennomføre denne forordning, bør vedtas i samsvar med rådsbeslutning 1999/468/EF av 28. juni 1999 om fastsettelse av nærmere regler for utøvelsen av den gjennomføringsmyndighet som er tillagt Kommisjonen.[6]
15. Kommisjonen bør særlig få fullmakt til å endre denne forordning for å innarbeide senere endringer til internasjonale konvensjoner, protokoller, regelverk og resolusjoner i forbindelse med dette. Ettersom disse tiltakene er allmenne og har som formål å endre ikke-grunnleggende bestemmelser i denne forordning eller å utfylle den med nye ikke-grunnleggende bestemmelser, skal de vedtas etter framgangsmåten med forskriftskomité med kontroll fastsatt i artikkel 5a i beslutning 1999/468/EF.
16. Det europeiske sjøsikkerhetsbyrå, opprettet ved europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1406/2002,[7] bør bistå Kommisjonen med å utarbeide et utkast til en framdriftsrapport om hvordan reglene fastsatt i henhold til denne forordning, fungerer.
17. De nasjonale myndighetene, særlig havnemyndighetene, spiller en grunnleggende og avgjørende rolle i forbindelse med identifikasjon og forvaltning av de forskjellige risikoene for sjøsikkerhet.

18. Medlemsstatene har i sin erklæring av 9. oktober 2008 om sjøsikkerhet gitt fast tilsagn om at de senest 1. januar 2012 samtykker i å være bundet av den internasjonale konvensjonen av 1976 om begrensning av ansvaret for sjørettslige krav, som endret ved protokollen av 1996. Medlemsstatene kan benytte seg av den muligheten som er fastsatt i artikkel 15 nr. 3a i nevnte konvensjon for ved hjelp av spesifikke bestemmelser i denne forordning å regulere hvilken ordning for begrensing av erstatningsansvar som skal gjelde for passasjerer.
19. Ettersom målet for denne forordning, nemlig å etablere felles regler for transportørers og passasjerers rettigheter ved sjøulykker, ikke kan nås i tilstrekkelig grad av medlemsstatene, og derfor på grunn av tiltakets omfang og virkninger bedre kan nås på fellesskapsplan, kan Fellesskapet treffe tiltak i samsvar med nærhetsprinsippet som fastsatt i traktatens artikkel 5. I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet fastsatt i nevnte artikkel går denne forordning ikke lenger enn det som er nødvendig for å nå dette målet –

1 EUT C 318 av 23.12.2006, s. 195.
2 EUT C 229 av 22.9.2006, s. 38.
3 Europaparlamentsuttalelse av 25. april 2007 (EUT C 74 E av 20.3.2008, s. 562), Rådets felles holdning av 6. juni 2008 (EUT C 190 E av 29.7.2008, s. 17), Europaparlaments holdning av 24. september 2008, rådsbeslutning av 26. februar 2009 og Europaparlamentets lovgivningsmessige resolusjon av 11. mars 2009.
4 EFT L 144 av 15.5.1998, s. 1.
5 EFT L 12 av 16.1.2001, s. 1.
6 EFT L 184 av 17.7.1999, s. 23.
7 EFT L 208 av 5.8.2002, s. 1.
VEDTATT DENNE FORORDNING:

Art 1. Formål

1. Ved denne forordning fastsettes fellesskapsordningen når det gjelder erstatningsansvar og forsikring for transport av passasjerer til sjøs slik det er angitt i relevante bestemmelser i:
    a. Athen-konvensjonen av 1974 om transport av passasjerer og deres bagasje til sjøs, endret ved protokollen av 2002 («Athen-konvensjonen») og fastsatt i vedlegg I; og
    b. IMOs forbehold og retningslinjer for gjennomføring av

Athen-konvensjonen, vedtatt av IMOs juridiske komité 19. oktober 2006 (IMOs retningslinjer), som fastsatt i vedlegg II.

2. Ved denne forordning er dessuten anvendelsen av disse bestemmelsene utvidet til også å omfatte transport av passasjerer til sjøs i hver enkelt medlemsstat om bord på fartøyer i klasse A og B i henhold til artikkel 4 i direktiv 98/18/EF, og det er fastsatt visse tilleggskrav.
3. Kommisjonen skal senest 30. juni 2013 om nødvendig framlegge et forslag til regelverk som blant annet utvider denne forordnings virkeområde, til å omfatte fartøyer i klasse C og D i henhold til artikkel 4 i direktiv 98/18/EF.

Art 2. Virkeområde

Denne forordning får anvendelse på internasjonal transport slik det er definert i nr. 9 i artikkel 1 i Athen-konvensjonen, og på sjøtransport i hver enkelt medlemsstat om bord på fartøyer i klasse A og B i henhold til artikkel 4 i direktiv 98/18/EF, dersom:

a. fartøyet seiler under en medlemsstats flagg eller er registrert i en medlemsstat,
b. transportavtalen er inngått i en medlemsstat, eller
c. avgangs- eller bestemmelsesstedet i henhold til transportavtalen ligger i en medlemsstat.

Medlemsstatene kan anvende denne forordning på alle former for sjøtransport i hver enkelt medlemsstat.

Art 3. Erstatningsansvar og forsikring

1. Ansvarsordningen når det gjelder passasjerer, deres bagasje og kjøretøyer og reglene om forsikring eller annen økonomisk sikkerhet, skal være omfattet av denne forordning og av artikkel 1 og 1a, artikkel 2 nr. 2, artikkel 3-16 og artikkel 18, 20 og 21 i Athen-konvensjonen i henhold til vedlegg I og bestemmelsene i IMOs retningslinjer som fastsatt i vedlegg II.
2. IMOs retningslinjer som er angitt i vedlegg II, er bindende.

Art 4. Erstatning med hensyn til utstyr til bevegelseshemmede personer eller annet spesifikt utstyr

I tilfelle tap av eller skade på utstyr til bevegelseshemmede personer eller annet spesifikt utstyr som brukes av bevegelseshemmede personer, skal transportørens erstatningsansvar være omfattet av bestemmelsene i artikkel 3 nr. 3 i Athen-konvensjonen. Erstatningen skal svare til gjenanskaffelsesverdien av det aktuelle utstyret eller eventuelt til reparasjonskostnadene.

Art 5. Overordnet ansvarsbegrensning

1. Denne forordning endrer ikke transportørens eller undertransportørens rettigheter eller forpliktelser i henhold til nasjonal lovgivning som gjennomfører den internasjonale konvensjon av 1976 om begrensning av ansvaret for sjørettslige krav, som endret ved protokollen av 1996, herunder enhver framtidig endring av nevnte konvensjon.

   Dersom en slik nasjonal lovgivning ikke får anvendelse, er transportørens eller undertransportørens erstatningsansvar utelukkende omfattet av bestemmelsene i artikkel 3 i denne forordning.
2. Når det gjelder krav i forbindelse med en passasjers dødsfall eller personskade som skyldes én av risikoene som er nevnt i nr. 2.2 i IMOs retningslinjer, kan transportørens og undertransportørens erstatningsansvar begrenses i samsvar med bestemmelsene nevnt i nr. 1 i denne artikkel.

Art 6. Forskuddsbetaling

1. Dersom en passasjers dødsfall eller personskade er forårsaket av en sjøulykke, skal den transportøren som faktisk utførte hele eller en del av transporten da sjøulykken fant sted, betale et forskudd for å dekke de umiddelbare økonomiske behovene, som står i forhold til omfanget av den skaden som er forvoldt, innen 15 dager etter at den erstatningsberettigede er blitt identifisert. Ved dødsfall skal denne forskuddsbetalingen være minst 21.000 euro.

   Denne bestemmelsen får også anvendelse dersom transportøren er etablert i Fellesskapet.
2. En forskuddsbetaling utgjør ikke en anerkjennelse av erstatningsansvar og kan motregnes i et eventuelt senere

erstatningsbeløp som utbetales på grunnlag av denne forordning. Forskuddsbetalingen skal ikke tilbakebetales unntatt i de tilfellene som er omfattet av artikkel 3 nr. 1 eller artikkel 6 i Athen-konvensjonen eller i tillegg A til IMOs retningslinjer, eller dersom den personen som har mottatt forskuddsutbetalingen, ikke er den erstatningsberettigede personen.

Art 7. Informasjon til passasjerer

Med forbehold for reisearrangørers forpliktelser i henhold til rådsdirektiv 90/314/EØF av 13. juni 1990 om pakkereiser, herunder pakkeferier og pakketurer,[1] skal transportøren og/eller undertransportøren sikre at passasjerene får tilstrekkelige og forståelige opplysninger om sine rettigheter i henhold til denne forordning.

Når transportavtalen er inngått i en medlemsstat, skal disse opplysningene framlegges på alle utsalgssteder, herunder ved salg over telefon og Internett. Dersom avgangsstedet ligger i en medlemsstat, skal disse opplysningene framlegges før avreise. I alle andre tilfeller skal opplysningene framlegges ved avreise. I den utstrekning kravet om opplysninger i henhold til denne artikkel er framlagt av enten transportøren eller undertransportøren, skal den andre ikke være forpliktet til å framlegge disse. Opplysningene skal framlegges på den mest hensiktsmessige måten.

Med henblikk på å oppfylle informasjonskravet i henhold til denne artikkel skal transportøren eller undertransportøren minst gi passasjerene de opplysningene som er oppført i sammendraget av bestemmelsene i denne forordning, som er utarbeidet av Kommisjonen og offentliggjort.

1 EFT L 158 av 23.6.1990, s. 59.

Art 8. Rapportering

Senest tre år etter at denne forordning trer i kraft, skal Kommisjonen utarbeide en rapport om anvendelsen av denne forordning, som blant annet skal ta hensyn til den økonomiske utviklingen og utviklingen i internasjonale fora.

Rapporten kan ledsages av et forslag til endring av denne forordning eller av et forslag som Fellesskapet kan legge fram i relevante internasjonale fora.

Art 9. Endringer

1. Tiltak som har som formål å endre ikke-grunnleggende bestemmelser

i denne forordning, og som omhandler innarbeiding av endringer av grensene fastsatt i artikkel 3 nr. 1, artikkel 4a nr. 1, artikkel 7 nr. 1 og artikkel 8 i Athen-konvensjonen, for å ta hensyn til avgjørelser som er truffet i henhold til artikkel 23 i nevnte konvensjon samt tilsvarende ajourføringer av vedlegg I til denne forordning, skal vedtas etter framgangsmåten med forskriftskomité med kontroll nevnt i artikkel 10 nr. 2 i denne forordning.

Idet det tas hensyn til følgene for takster og markedets mulighet for å oppnå forsikringsdekning til overkommelige priser på det nivået som kreves, og på bakgrunn av det politiske ønsket om å forbedre passasjerenes rettigheter samt visse sesongbestemte transporttjenester til sjøs, skal Kommisjonen på grunnlag av en egnet konsekvensanalyse senest 31. desember 2016 treffe tiltak om de grensene som er fastsatt i vedlegg I for fartøyer i klasse B i henhold til artikkel 4 i direktiv 98/18/EF. Disse tiltakene, som skal endre ikke-grunnleggende bestemmelser i denne forordning, skal vedtas etter framgangsmåten med forskriftskomité med kontroll nevnt i artikkel 10 nr. 2 i denne forordning.

2. Tiltak som har som formål å endre ikke-grunnleggende bestemmelser i denne forordning, og som omhandler innarbeiding av endringer av bestemmelsene i IMOs retningslinjer som fastsatt i vedlegg II, skal vedtas etter framgangsmåten med forskriftskomité med kontroll nevnt i artikkel 10 nr. 2.

Art 10. Komitéframgangsmåte

1. Kommisjonen skal bistås av Komiteen for sjøsikkerhet og hindring av forurensning fra skip (COSS), nedsatt ved artikkel 3 i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 2099/2002.[1]
2. Når det vises til dette nummer, får artikkel 5a nr. 1-4 og artikkel 7 i beslutning 1999/468/EF anvendelse, samtidig som det tas hensyn til bestemmelsene i beslutningens artikkel 8.

1 EFT L 324 av 29.11.2002, s. 1.

Art 11. Overgangsbestemmelser

1. Når det gjelder transport til sjøs i hver enkelt medlemsstat om bord på fartøyer i klasse A i henhold til artikkel 4 i direktiv 98/18/EF,[1] kan medlemsstatene velge å utsette iverksettingen av denne forordning

fram til fire år etter den dagen den får anvendelse.

2. Når det gjelder transport til sjøs i hver enkelt medlemsstat om bord på fartøyer i klasse C i henhold til artikkel 4 i direktiv 98/18/EF,[1] kan medlemsstatene velge å utsette iverksettingen av denne forordning fram til 31. desember 2018.

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 56f (nå dir. 2009/45).

Art 12. Ikrafttredelse

Denne forordning trer i kraft dagen etter at den er kunngjort i Den europeiske unions tidende.

Den får anvendelse fra den dag Athen-konvensjonen trer i kraft for Fellesskapet, og under ingen omstendigheter senere enn 31. desember 2012.

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Utferdiget i Strasbourg, 23. april 2009.

Vedlegg I. Bestemmelser i Athen-konvensjonen om transport av passasjerer og deres bagasje til sjøs som er relevante med henblikk på anvendelse av denne forordning (konsolidert tekst til Athen-konvensjonen av 1974 om transport av passasjerer og deres bagasje til sjøs, og protokollen av 2002 til konvensjonen)

Art 1. Definisjoner

I denne konvensjon menes med:

1. a. «transportør» en person som inngår en transportavtale, eller på hvis vegne en slik avtale er inngått, uavhengig av om transporten faktisk utføres av denne eller av en undertransportør,
   b. «undertransportør» en annen person enn transportøren, som eier, leier eller driver et fartøy, og som faktisk utfører hele transporten eller en del av den, og
   c. «transportør som faktisk utfører hele transporten eller en del av den» undertransportøren eller transportøren selv dersom denne faktisk utfører transporten,
2. «transportavtale» en avtale om sjøtransport av en passasjer eller en passasjer og dennes bagasje som inngås av en transportør eller på

dennes vegne,

3. «fartøy» bare sjøgående fartøyer, men ikke luftputebåter,
4. «passasjer» enhver person som blir transportert av et fartøy:
    a. på grunnlag av en transportavtale, eller
    b. for, med transportørens samtykke, å ledsage et kjøretøy eller levende dyr som omfattes av en avtale om godstransport som ikke er berørt av denne konvensjon,
5. «bagasje» enhver gjenstand eller ethvert kjøretøy som transporteres av transportøren på grunnlag av en transportavtale, bortsett fra:
    a. gjenstander og kjøretøyer som transporteres på grunnlag av en befraktningsavtale, et konnossement eller en annen avtale som i hovedsak gjelder godstransport, og
    b. levende dyr,
6. «håndbagasje» bagasje som passasjeren har i sin lugar eller på annen måte i sin besittelse, i forvaring eller til rådighet. Med unntak fra anvendelse av nr. 8 i denne artikkel og artikkel 8 omfatter håndbagasje også bagasje som passasjeren har i eller på sitt kjøretøy,
7. «tap av eller skade på bagasje» omfatter materielle tap som skyldes at bagasjen ikke er blitt utlevert til passasjeren innen rimelig tid etter at det fartøyet som har eller skulle ha transport bagasjen, er ankommet, men omfatter ikke forsinkelser på grunn av arbeidskonflikter,
8. «transport» omfatter følgende tidsrom:
    a. Med hensyn til passasjeren og dennes håndbagasje, det tidsrommet der passasjeren og/eller dennes håndbagasje befinner seg om bord på fartøyet, eller under ombord- eller ilandstigning, og det tidsrommet passasjeren og dennes håndbagasje transporteres til sjøs fra land til fartøyet eller omvendt, dersom denne transporten er inkludert i taksten, eller dersom det fartøyet som benyttes til denne transporten, er stilt til rådighet for passasjeren av transportøren. Når det gjelder passasjeren, omfatter ikke transporten det tidsrommet som passasjeren oppholder seg i en havneterminal eller på en havnestasjon eller på kai eller i eller på et annet havneanlegg,
    b. når det gjelder håndbagasje, også det tidsrommet der passasjeren oppholder seg på en havneterminal eller havnestasjon eller på kai eller i eller på et annet havneanlegg, dersom bagasjen er blitt overtatt av transportøren eller én av dennes ansatte eller agenter og ikke er blitt utlevert til passasjeren,
    c. når det gjelder annen bagasje som ikke er håndbagasje,

tidsrommet fra den overtas av transportøren eller én av dennes ansatte eller agenter i land eller om bord, inntil den utleveres av transportøren eller én av dennes ansatte eller agenter,

9. «internasjonal transport» enhver transport dersom avgangs- og bestemmelsesstedet i henhold til transportavtalen ligger i to forskjellige stater, eller i den samme staten, dersom det i henhold til transportavtalen eller den fastsatte reiseruten er en mellomliggende anløpshavn i en annen stat,
10. «organisasjon» Den internasjonale sjøfartsorganisasjon,
11. «generalsekretær» generalsekretæren i organisasjonen.

Art 1a. Vedlegg

Vedlegget til denne konvensjon skal utgjøre en integrert del av konvensjonen.

Art 2. Virkeområde

1. [...][1]
2. Uten hensyn til nr. 1 i denne artikkel får ikke denne konvensjon anvendelse dersom den aktuelle transporten i henhold til en annen internasjonal konvensjon om andre former for transport av passasjerer og deres bagasje er omfattet av en ordning om erstatningsansvar etter den aktuelle konvensjonens bestemmelser, forutsatt at disse bestemmelsene er bindende for transport til sjøs.

1 Ikke gjengitt.

Art 3. Transportørens erstatningsansvar

1. Ved tap som skyldes en passasjers dødsfall eller personskade som følge av en sjøulykke, er transportøren erstatningspliktig i det omfanget skaden som gjelder den aktuelle passasjeren per skadetilfelle, ikke overskrider 250.000 regneenheter, med mindre transportøren kan bevise at ulykken:
    a. skjedde som følge av en krigshandling, fiendtligheter, en borgerkrig, et opprør eller en naturbegivenhet av uvanlig karakter som ikke kunne unngås, og med følger som ikke

kunne unngås, eller

b. utelukkende skyldtes at tredjemann gjennomførte en handling eller unnlatelse med overlegg for å framkalle ulykken.

Dersom tapet overskrider den nevnte grensen, er transportøren ytterligere erstatningspliktig, med mindre vedkommende kan bevise at den hendelsen som forårsaket skaden, ikke oppstod gjennom feil eller forsømmelse fra transportørens side.

2. Ved tap som skyldes en passasjers dødsfall eller personskade i forbindelse med en annen hendelse enn en sjøulykke, er transportøren erstatningspliktig dersom den hendelsen som forårsaket skaden, oppstod som følge av feil eller forsømmelse fra transportørens side. Bevisbyrden for feil eller forsømmelse skal ligge hos skadelidte.
3. Ved tap som skyldes tap av eller skade på håndbagasje, er transportøren erstatningspliktig dersom den hendelsen som forårsaket skaden, oppstod som følge av feil eller forsømmelse fra transportørens side. Feil eller forsømmelse fra transportørens side skal antas å foreligge dersom skaden skyldes en sjøulykke.
4. Ved tap som skyldes tap av eller skade på annen bagasje enn håndbagasje, er transportøren erstatningspliktig, med mindre vedkommende kan bevise at den hendelsen som forårsaket skaden, ikke oppstod som følge av feil eller forsømmelse fra transportørens side.
5. I denne artikkel menes med:

    a. «sjøulykke» skipsforlis, kantring, kollisjon eller stranding av fartøyet, eksplosjon eller brann om bord på fartøyet, eller feil på fartøyet,

    b. «feil eller forsømmelse fra transportørens side» omfatter feil eller forsømmelse som begås av transportørens ansatte når de utfører sitt arbeid,

    c. «feil på fartøyet» funksjonsfeil, svikt eller manglende overholdelse av gjeldende sikkerhetsregler når det gjelder alle deler av fartøyet eller fartøyets utstyr som brukes til redning og evakuering av passasjerer, til ombord- og ilandstigning, eller til framdrift, styring, sikker seiling, fortøyning, ankring, for å legge til eller fra kai eller ankringsplass, eller til havarikontroll etter vannfylling, eller til utsetting av redningsutstyr, og

    d. «tap» som ikke medfører noen form for straffeerstatning.
6. Transportørens erstatningsansvar i henhold til denne artikkel gjelder

bare tap som skyldes hendelser som inntreffer under transporten. Bevisbyrden for at den hendelsen som forårsaket tapet, er inntruffet under transporten, og for tapets omfang ligger hos skadelidte.

7. Bestemmelsene i denne konvensjon påvirker ikke transportørens regressrett overfor tredjemann eller til å påberope seg uaktsom opptreden i henhold til artikkel 6 i denne konvensjon. Denne artikkel påvirker ikke retten til ansvarsbegrensning i henhold til artikkel 7 eller 8 i denne konvensjon.
8. Antakelser om en parts feil eller forsømmelse eller plassering av bevisbyrden hos en part er ikke til hinder for at beviser til denne parts fordel tas i betrakning.

Art 4. Undertransportør

1. Selv om transporten eller en del av den overlates til undertransportøren, er transportøren hele tiden ansvarlig for hele transporten i henhold til bestemmelsene i denne konvensjon. I tillegg har undertransportøren rettigheter og forpliktelser i henhold til denne konvensjons bestemmelser når det gjelder den delen av transporten som vedkommende utfører.
2. Når det gjelder transport som utføres av undertransportøren, er transportøren ansvarlig for handlingene og unnlatelsene til undertransportøren og dennes ansatte når de utfører sitt arbeid.
3. Særlige avtaler som medfører at transportøren påtar seg forpliktelser som ikke er omfattet av denne konvensjon, eller gir avkall på rettigheter som følge av denne konvensjon, gjelder bare undertransportøren dersom denne uttrykkelig har gitt sitt skriftlige samtykke.
4. Når og dersom både transportøren og undertransportøren er ansvarlige, skal ansvaret være solidarisk.
5. Denne artikkel påvirker ikke regressretten mellom transportøren og undertransportøren.

Art 4a. Lovpliktig forsikring

1. Når passasjerene transporteres om bord på et fartøy som er registrert i en stat som er part i konvensjonen, og som har tillatelse til å transportere over tolv passasjerer, og denne konvensjon får anvendelse, skal den transportøren som faktisk utfører hele transporten eller en del av den, være i besittelse av en forsikring eller

annen økonomisk sikkerhet som bankgaranti eller lignende, som kan dekke erstatningsansvaret i henhold denne konvensjon i tilfelle passasjerene utsettes for et dødsfall eller en personskade. Grensen for den lovpliktige forsikringen eller annen økonomisk sikkerhet skal ikke være under 250.000 regneenheter per passasjer per skadetilfelle.

2. Til hvert fartøy skal det utstedes et sertifikat som bekrefter at kravene til forsikring eller annen økonomisk sikkerhet er oppfylt i samsvar med bestemmelsene i denne konvensjon, når vedkommende myndighet i en stat som er part i konvensjonen, har fastslått at kravene i nr. 1 er oppfylt. For et fartøy som er registrert i en stat som er part i konvensjonen, skal et slikt sertifikat utstedes eller bekreftes av vedkommende myndighet i fartøyets registreringsstat; for et fartøy som er registrert i en stat som er part i konvensjonen, kan det utstedes eller bekreftes av vedkommende myndighet i alle stater som er part i konvensjonen. Dette sertifikatet skal være i samsvar med malen som er angitt i vedlegget til denne konvensjon, og det skal inneholde følgende opplysninger:
    a. fartøyets navn, kjenningsnummer eller -bokstaver og hjemsted,
    b. navnet på den transportøren som faktisk utfører transporten eller en del av den, og stedet der transportøren har sitt hovedforetak,
    c. fartøyets IMO-identifikasjonsnummer,
    d. sikkerhetens art og gyldighetsperiode,
    e. navn på og hovedforetak til forsikringsgiver eller en annen person som yter økonomisk sikkerhet, og eventuelt forretningsstedet der forsikringen eller annen økonomisk sikkerhet er tegnet, og
    f. sertifikatets gyldighetsperiode som ikke skal overskride forsikringens eller den annen økonomiske sikkerhets gyldighetsperiode.

3. a. En stat som er part i konvensjonen, kan gi en institusjon eller en organisasjon som er godkjent av staten, myndighet til å utstede sertifikatet. Denne institusjonen eller organisasjonen skal underrette nevnte stat om hvert sertifikat som utstedes. Den staten som er part i konvensjonen, skal i alle tilfeller garantere for at det utstedte sertifikatet er fullstendig og nøyaktig, og treffe de tiltakene som er nødvendige for å oppfylle denne forpliktelsen.

b. En stat som er part i konvensjonen, skal underrette generalsekretæren om:
    i. det særlige ansvaret og de særlige vilkårene som følger med den myndigheten som den har overdratt til en godkjent institusjon eller organisasjon,
    ii. tilbakekalling av en slik myndighet, og
    iii. tidspunktet for når denne myndigheten eller tilbakekallingen trer i kraft.

    En overdragelse av myndighet kan først tre i kraft tre måneder etter at generalsekretæren ble underrettet om dette.

c. Den institusjonen eller organisasjonen som har fått myndighet til å utstede sertifikater i samsvar med dette nummer, skal minst ha myndighet til å tilbakekalle disse sertifikatene dersom vilkårene for utstedelse ikke oppfylles. Institusjonen eller organisasjonen skal i alle tilfeller underrette den staten som sertifikatet ble utstedt på vegne av, om en slik tilbakekalling.

4. Sertifikatet skal utarbeides på det eller de offisielle språkene i medlemsstaten som utsteder dem. Dersom det språket som anvendes, ikke er engelsk, fransk eller spansk, skal sertifikatet inneholde en oversettelse til ett av disse språkene, og statens offisielle språk kan utelates dersom nevnte stat treffer en beslutning om det.
5. Sertifikatet skal finnes om bord på fartøyet, og en kopi skal legges hos de myndighetene som fører fartøyets register, eller, dersom fartøyet ikke er registrert i en stat som er part i konvensjonen, hos myndighetene i den staten der sertifikatet er utstedt eller påtegnet.
6. En forsikring eller en annen økonomisk sikkerhet oppfyller ikke denne artikkels krav dersom den opphører av andre årsaker enn ved den utløpte gyldighetstiden som er angitt i sertifikatet, innen tre måneder etter det tidspunktet de myndighetene som er nevnt i nr. 5, ble underrettet om dens opphør, med mindre sertifikatet er blitt overlatt til disse myndighetene, eller et nytt sertifikat er blitt utstedt i samme tidsrom. Disse bestemmelsene gjelder også endringer som medfører at forsikringen eller den annen økonomiske sikkerheten ikke lenger oppfyller kravene i denne artikkel.
7. Den staten der fartøyet er registrert, fastsetter vilkårene for utstedelse og gyldighet med forbehold for bestemmelsene i denne artikkel.

8. Ingen bestemmelse i denne konvensjon skal forstås som at den hindrer en stat som er part i konvensjonen, fra å støtte seg til opplysninger fra andre stater eller organisasjonen eller andre internasjonale organisasjoner om den økonomiske stillingen for forsikringsgiver eller den som yter annen økonomisk sikkerhet i henhold til denne konvensjon. En stat som er part i konvensjonen, og som støtter seg til slike opplysninger, fritas i slike tilfeller ikke fra sitt ansvar i egenskap av stat som utsteder sertifikatet.
9. Sertifikater som er utstedt eller påtegnet i henhold til myndigheten til en stat som er part i konvensjonen, skal med henblikk på denne konvensjon godtas av de andre statene som er part i konvensjonen, og som anser dem som sertifikater med samme gyldighet som dersom de selv hadde utstedt eller påtegnet dem, også selv om de er utstedt eller påtegnet for et fartøy som ikke er registrert i en stat som er part i konvensjonen. En stat som er part i en konvensjon, kan på et hvilket som helst tidspunkt be om samråd med den staten som utsteder eller påtegner, dersom den mener at den forsikringsgiveren eller garantisten som er nevnt i forsikringssertifikatet, ikke har økonomisk evne til å oppfylle de forpliktelsene som følger av denne konvensjon.
10. Ethvert krav om erstatning som er dekket av forsikring eller annen økonomisk sikkerhet i henhold til denne artikkel, kan reises direkte mot forsikringsgiver eller en annen person som yter økonomisk sikkerhet. I slike tilfeller får det beløpet som er angitt i nr. 1, anvendelse på ansvarsgrensene til forsikringsgiver eller en annen person som yter økonomisk sikkerhet, selv om transportøren eller undertransportøren ikke er underlagt noen ansvarsbegrensning. Den saksøkte kan dessuten reise de innsigelsene (bortsett fra innsigelser om konkurs eller avvikling) som den transportøren som er nevnt i nr. 1, ville ha kunnet reise i samsvar med denne konvensjon. Dessuten kan den saksøkte reise innsigelse om at skaden skyldes bevisst forsømmelse fra forsikringstakers side, men saksøkte kan ikke reise noen annen innsigelse som saksøkte hadde kunne benytte i et søksmål som forsikringstaker reiser mot saksøkte. Saksøkte har under alle omstendigheter rett til å forlange at både transportøren og undertransportøren trekkes inn i søksmålet.
11. De beløpene som skyldes forsikring eller annen økonomisk sikkerhet ved anvendelse av nr. 1, skal utelukkende benyttes for å oppfylle de kravene som reises i henhold til denne konvensjon, og utbetaling av slike beløp opphever enhver erstatningsplikt i henhold til denne konvensjon i det utbetalte beløpets omfang.
12. En stat som er part i konvensjonen, skal ikke tillate et fartøy som

seiler under dennes flagg, og som omfattes av denne artikkel, å seile på noe som helst tidspunkt, med mindre den har fått utstedt et sertifikat i henhold til artikkel 2 eller 15.

13. Med forbehold for bestemmelsene i denne artikkel skal være stat som er part i konvensjonen, i henhold til sin nasjonale lovgivning sikre at forsikring eller annen økonomisk sikkerhet i det omfanget som er spesifisert i nr. 1, får anvendelse på alle fartøyer som har tillatelse til å transportere over tolv passasjerer, uten hensyn til registreringsstat, som anløper eller forlater en havn på sitt territorium, i den utstrekning denne konvensjon får anvendelse.
14. Uten hensyn til nr. 5 kan en stat som er part i konvensjonen, underrette generalsekretæren om at fartøyene med henblikk på nr. 13 ikke trenger å ha om bord eller framlegge det sertifikatet som er påkrevd i henhold til nr. 2, når de anløper eller forlater havner på sitt territorium, forutsatt at den staten som er part i konvensjonen, og som utsteder sertifikatet, har underrettet generalsekretæren om at den fører elektroniske registre som er tilgjengelige for alle stater som er part i konvensjonen, og viser at sertifikatet finnes, og at de statene som er part i konvensjonen, er i stand til å oppfylle sine forpliktelser i henhold til nr. 13.
15. Dersom et fartøy som eies av en stat som er part i konvensjonen, ikke er dekket av forsikring eller annen økonomisk sikkerhet, er dette fartøyet heller ikke omfattet av bestemmelsene i denne artikkel, men fartøyet skal ledsages av et sertifikat som er utstedt av vedkommende myndighet i fartøyets registreringsstat, som angir at fartøyet eies av denne staten, og at erstatningsansvaret er dekket innenfor det beløpet som er fastsatt i nr. 1. Dette sertifikatet skal så nøyaktig som mulig følge den malen som er fastsatt i nr. 2.

Art 5. Verdisaker

Transportøren er ikke erstatningspliktig ved tap av eller skade på penger, verdipapirer, gull, sølvtøy, juveler, smykker, kunstgjenstander eller andre verdisaker, bortsett fra når slike verdisaker er blitt deponert hos transportøren med henblikk på oppbevaring, og transportøren i så tilfelle er erstatningspliktig opp til den grensen som er angitt i nr. 3 i artikkel 8, med mindre en høyere grense avtales i samsvar med nr. 1 i artikkel 10.

Art 6. Egen feil

Dersom transportøren beviser at en passasjers dødsfall eller personskade eller tap av eller skade på dennes bagasje skyldes passasjerens egen feil eller forsømmelse, eller at dette er en medvirkende årsak, kan den domstolen som behandler saken, helt eller delvis frita transportøren fra erstatningsansvaret i samsvar med bestemmelsene i nevnte domstols lovgivning.

Art 7. Ansvarsgrenser ved dødsfall eller personskade

1. Transportørens erstatningsplikt ved en passasjers dødsfall eller personskade i henhold til artikkel 3 skal ikke under noen omstendigheter overstige 400.000 regneenheter per passasjer per skadetilfelle. Dersom domstolen i henhold til loven på det stedet der søksmålet reises, tilkjenner erstatning i form av løpende utbetalinger, skal den tilsvarende kapitalverdien til disse utbetalingene ikke overstige den nevnte grensen.
2. En stat som er part i konvensjonen, kan ved særlige bestemmelser i den nasjonale lovgivningen regulere den ansvarsgrensen som er fastsatt i nr. 1, forutsatt at den eventuelle nasjonale ansvarsbegrensningen ikke blir lavere enn fastsatt i nr. 1. En stat som er part i konvensjonen, som benytter denne muligheten, underretter generalsekretæren om den vedtatte ansvarsgrensen eller om at den ikke finnes.

Art 8. Ansvarsgrense ved tap av eller skade på bagasje og kjøretøyer

1. Transportørens erstatningsansvar ved tap av eller skade på håndbagasje kan under ingen omstendigheter overstige 2.250 regneenheter per passasjer per transport.
2. Transportørens erstatningsansvar ved tap av eller skade på kjøretøyer, herunder all bagasje som transporteres i eller på kjøretøyet, kan under ingen omstendigheter overstige 12.700 regneenheter per kjøretøy per transport.
3. Transportørens erstatningsansvar ved tap av eller skade på annen bagasje enn den som er nevnt i nr. 1 og 2, skal under ingen omstendigheter overstige 3.375 regneenheter per passasjer per transport.
4. Transportøren og passasjeren kan avtale at transportørens

erstatningsansvar er underlagt en egenandel som ikke overstiger 330 regneenheter ved skade på et kjøretøy og 149 regneenheter per passasjer ved skade på eller tap av annen bagasje, og at dette beløpet skal trekkes fra beløpet for tapet eller skaden.

Art 9. Regneenheter og omregning

1. Den regneenheten som benyttes i denne konvensjon, er den spesielle trekkrettigheten som er definert av Det internasjonale valutafondet. De beløpene som er nevnt i artikkel 3 nr. 1, artikkel 4a nr. 1, artikkel 7 nr. 1 og artikkel 8, skal omregnes til nasjonal valuta i den staten der søksmålet er reist, på grunnlag av denne valutaens verdi i forhold til de spesielle trekkrettighetene på den dagen dommen avsies, eller på den dagen partene er blitt enige om. Dersom en stat som er part i konvensjonen, ikke er medlem av Det internasjonale valutafond, beregnes verdien på statens nasjonale valuta i henhold til den spesielle trekkkrettigheten på grunnlag av den verdivurderingsmetoden som Det internasjonale valutafond anvender på det aktuelle tidspunktet i forbindelse med sin virksomhet og sine transaksjoner. Dersom en stat som er part i konvensjonen, ikke er medlem av Det internasjonale valutafond, beregnes verdien på statens nasjonale valuta i henhold til den spesielle trekkrettigheten på den måten som nevnte stat som er part i konvensjonen, fastsetter.
2. Stater som ikke er medlemmer av Det internasjonale valutafond, og hvis lovgivning ikke tillater anvendelse av nr. 1, kan likevel ved ratifisering, godtakelse, godkjenning eller tiltredelse av denne konvensjon eller på et hvilket som helst senere tidspunkt erklære at den spesielle trekkkrettigheten i nr. 1 skal tilsvare minst 15 gullfrancs. En gullfranc nevnt i dette nummer, tilsvarer 65,5 mg gull av 0,900 finhet. Gullfranc omregnes til nasjonal valuta i samsvar med den berørte statens lovgivning.
3. Beregningen nevnt i siste setning i nr. 1, og omregningsmetoden nevnt i nr. 2, skal utføres på en slik måte at beløpene i artikkel 3 nr. 1, artikkel 4a nr. 1, artikkel 7 nr. 1 og artikkel 8 så langt det er mulig får den samme realverdien i den nasjonale valutaen til de statene som er part i konvensjonen, som de ville ha fått ved anvendelse av de tre første setningene i nummer 1. Statene skal underrette generalsekretæren om hvilken beregningsmetode som benyttes i samsvar med nr. 1, eller om resultatet for omregningen i samsvar med nr. 2, når de deponerer ratifiserings-, godtakelses-, godkjennings- eller

tiltredelsesdokumentet til denne konvensjon, eller dersom det skjer endringer i beregningsmetoden eller resultatene.

Art 10. Tilleggsbestemmelser om ansvarsgrenser

1. Transportøren og passasjeren kan inngå uttrykkelig og skriftlig avtale om høyere ansvarsgrenser enn dem som er fastsatt i artikkel 7 og 8.
2. Renter på skadeserstatninger og saksomkostninger skal ikke være omfattet av de ansvarsgrensene som er fastsatt i artikkel 7 og 8.

Art 11. Innsigelsesrett og ansvarsbegrensning for transportørens ansatte

Dersom det reises en sak mot én av transportørens ansatte eller agenter på grunn av skader som omfattes av denne konvensjon, har denne ansatte eller agenten, dersom vedkommende kan bevise å ha handlet i embets medfør, rett til å gjøre gjeldende samme innsigelse og samme ansvarsgrenser som transportøren eller undertransportøren kan gjøre gjeldende i henhold til denne konvensjon.

Art 12. Sammenlegging av krav

1. Når de ansvarsgrensene som er fastsatt i artikkel 7 og 8 får anvendelse, gjelder de for det samlede beløp for alle erstatningskrav som reises på grunnlag av en passasjers dødsfall eller personskade, eller i forbindelse med tap av eller skade på dennes bagasje.
2. Dersom transporten utføres av en undertransportør, kan det samlede beløpet fra transportøren og undertransportøren og fra deres ansatte og agenter, som har handlet i embets medfør, ikke overskride det høyeste beløpet som kunne pålegges enten transportøren eller undertransportøren i henhold til denne konvensjon, og ingen av dem er erstatningspliktige for et beløp som ligger over den erstatningsgrensen som gjelder for den enkelte.
3. Dersom én av transportørens eller undertransportørens ansatte eller agenter i henhold til denne konvensjons artikkel 11 kan benytte seg av de ansvarsgrensene som er fastsatt i artikkel 7 og 8, skal det samlede erstatningsbeløpet fra transportøren eller undertransportøren og den berørte ansatte eller agenten ikke overskride disse grensene.

Art 13. Tap av retten til ansvarsbegrensning

1. Transportøren skal ikke påberope seg rett til de ansvarsgrensene som er fastsatt i artikkel 7 og 8 og artikkel 10 nr. 1, dersom det er bevist at skaden skyldes en forsettlig handling eller unnlatelse fra transportørens side, eller at transportøren har utvist uforsiktighet vel vitende om at det sannsynligvis ville kunne oppstå en slik skade.
2. Transportørens eller undertransportørens ansatte eller agenter har ikke rett til å påberope seg ansvarsbegrensning dersom det er bevist at skaden er forvoldt ved en forsettlig handling eller unnlatelse fra deres side, eller at de har utvist uforsiktighet vel vitende om at det sannsynligvis ville kunne oppstå en slik skade.

Art 14. Grunnlag for erstatningskrav

Erstatningssøksmål i forbindelse med en passasjers dødsfall eller personskade eller tap av eller skade på bagasje kan bare reises mot en transportør eller undertransportør på grunnlag av denne konvensjon.

Art 15. Melding om tap av eller skade på bagasje

1. Passasjeren skal skriftlig melde fra til transportøren eller dennes agent:
    a. ved åpenbar skade på bagasjen:
        i. for håndbagasje: før eller i forbindelse med passasjerens ilandstigning,
        ii. for all annen bagasje: før eller i forbindelse med ulevering av denne,
    b. ved skade på bagasje som ikke er åpenbar, eller ved tap av bagasje: senest 15 dager etter tidspunktet for ilandstigning eller utlevering eller fra det tidspunktet da denne utleveringen skulle ha funnet sted.
2. Dersom passasjeren ikke oppfyller bestemmelsene i denne artikkel, anses vedkommende for å ha mottatt bagasjen i uskadet stand, med mindre annet er bevist.
3. Det er ikke nødvendig å innlevere skriftlig melding dersom bagasjens tilstand på tidspunktet for mottakelse har vært gjenstand for felles kontroll eller inspeksjon.

Art 16. Søksmålsfrist

1. Erstatningssøksmål i forbindelse med en passasjers dødsfall eller personskade eller tap av eller skade på bagasje er foreldede etter et tidsrom på to år.
2. Foreldelsesfristen skal beregnes på følgende måte:
    a. ved personskade: fra tidspunktet for når passasjeren går i land,
    b. ved dødsfall under transporten: fra det tidspunktet passasjeren skulle ha gått i land, og ved personskade under transport med dødsfall til følge etter ilandstigningen: fra tidspunktet for dødsfallet, forutsatt at dette tidsrommet ikke overskrider tre år fra tidspunktet for ilandstigning,
    c. ved tap av eller skade på bagasje: fra tidspunktet for ilandstigning eller fra det tidspunktet ilandstigningen skulle ha funnet sted, avhengig av hvilket tidspunkt som kommer sist.
3. Utsettelse eller avbrudd av foreldelsesfrister skjer i henhold til loven der søksmålet reises, men det kan under ingen omstendigheter reises søksmål på grunnlag av denne konvensjon etter at én av følgende frister utløper:
    a. et tidsrom på fem år fra det tidspunktet passasjeren går i land, eller fra det tidspunktet dette skulle ha skjedd, avhengig av hvilket av disse tidspunktene som kommer sist, eller dersom denne fristen er tidligere
    b. et tidsrom på tre år fra det tidspunktet den skadelidte hadde kjennskap til den personskaden som var forvoldt, det tapet eller den skaden som var forvoldt, eller med rimelighet burde ha hatt det.
4. Uten hensyn til nr. 1, 2 og 3 i denne artikkel kan foreldelsesfristen forlenges ved en erklæring fra transportøren eller etter avtale mellom partene når søksmål er reist. Erklæringen eller avtalen skal være skriftlig.

Art 17.[1] Vedkommende jurisdiksjon

1 Ikke gjengitt.

Art 17a.[1] Anerkjennelse og fullbyrdelse

1 Ikke gjengitt.

Art 18. Ugyldige kontraktsbestemmelser

Kontraktsbestemmelser som er inngått før den hendelsen som har forvoldt en passasjers dødsfall eller personskade eller tap av eller skade på dennes bagasje, og som har til formål å frita personer som er erstatningspliktige i henhold til denne konvensjon, for deres erstatningsansvar overfor passasjeren, eller fastsette en lavere ansvarsgrense enn den som, bortsett fra artikkel 8 nr. 4, er fastsatt i konvensjonen, samt bestemmelser som har til formål å flytte bevisbyrden fra transportøren eller undertransportøren eller innebærer en innskrenkning av valgmulighetene i artikkel 17 nr. 1 og 2, er ugyldige, men deres ugyldighet innebærer ikke at selve transportavtalen er ugyldig når den ellers overholder bestemmelsene i denne konvensjon.

Art 20. Atomskader

Denne konvensjon innebærer ikke erstatningsplikt for skader som forvoldes av atomulykker:

a. dersom den ansvarlige for et atomanlegg har erstatningsansvar i henhold til Paris-konvensjonen av 29. juli 1960 om erstatningsansvar på atomenergiens område, som endret ved tilleggsprotokoll av 28. januar 1964, eller Wien-konvensjonen av 21. mai 1963 om erstatningsansvar for atomskader, eller gjeldende endringer eller protokoller til dem, eller
b. dersom den ansvarlige for et atomanlegg har erstatningsansvar som følge av nasjonal lovgivning om erstatningsansvar for slike skader, forutsatt at denne lovgivningen i alle sammenhenger er like gunstig for skadelidte som Paris-konvensjonen eller Wien-konvensjonen, eller gjeldende endringer eller protokoller til dem.

Art 21. Kommersiell transport utført av offentlige myndigheter

Denne konvensjon omfatter kommersiell transport som utføres av statene eller de offentlige myndighetene i henhold til en transportavtale slik det er definert i

artikkel 1.

[Artikkel 22 og 23 i protokollen av 2002 til Athen-konvensjonen av 1974 om transport av passasjerer og deres bagasje til sjøs]

Art 22.[1] Revisjon og endring

1 Ikke gjengitt.

Art 23. Endring av ansvarsgrensene

1. Med forbehold for bestemmelsene i artikkel 22 gjelder den særlige framgangsmåten i denne artikkel bare for endring av de ansvarsgrensene som er angitt i artikkel 3 nr. 1, artikkel 4a nr. 1, artikkel 7 nr. 1 og artikkel 8 i konvensjonen, som revidert ved denne protokoll.
2. På anmodning fra minst halvparten av de statene som er part i konvensjonen, men under ingen omstendigheter færre enn seks, skal generalsekretæren sende rundt et forslag om endring av ansvarsgrensene, herunder også av selvrisikoen, fastsatt i artikkel 3 nr. 1, artikkel 4a nr. 1, artikkel 7 nr. 1 og artikkel 8 i konvensjonen, som revidert ved denne protokoll, til alle medlemmene i organisasjonen og til samtlige stater som er part i konvensjonen.
3. Forslag til endringer som sendes rundt slik det er beskrevet ovenfor, legges fram for organisasjonens juridiske komité (heretter kalt «den juridiske komité») til behandling senest seks måneder etter tidspunktet for da det ble sendt rundt.
4. Alle stater som er part i konvensjonen, som revidert ved denne protokoll, kan, uansett om de er medlemmer av organisasjonen eller ikke, delta i den juridiske komiteens behandling og vedtakelse av endringer.
5. Endringer vedtas med to tredels flertall blant de statene som er part i konvensjonen, som revidert ved denne protokoll, og som er til stede og avgir stemme i den juridiske komité, som er utvidet i samsvar med nr. 4, forutsatt at minst halvparten av de statene som er part i konvensjonen, som revidert ved denne protokoll, er til stede under avstemningen.
6. Når den juridiske komité behandler et forslag om endring av ansvarsgrensene, skal den ta hensyn til inntrufne hendelser og særlig til omfanget av de skadene som er forårsaket av disse hendelsene, til

endringer av pengeverdien og til den foreslåtte endringens virkning på forsikringskostnadene.

7. a) Det kan ikke gjøres endringer av ansvarsgrensene i henhold til denne artikkel før om fem år regnet fra det tidspunktet denne protokollen ble lagt ut for underskriving, eller før om fem år fra det tidspunktet en tidligere endring i henhold til denne artikkel trådte i kraft.
    b. Ingen ansvarsgrense kan forhøyes slik at beløpet kommer til å overstige den grensen som er fastsatt i konvensjonen, som revidert ved denne protokoll, forhøyet med 6 % per år, beregnet kumulativt fra det tidspunktet denne protokollen ble lagt ut for undertegning.
    c. Ingen ansvarsgrense kan forhøyes slik at beløpet kommer til å overstige den grensen som er fastsatt i konvensjonen, som revidert ved denne protokoll, multiplisert med tre.
8. Organisasjonen skal underrette om endringer som vedtas i samsvar med nr. 5, til alle stater som er part i konvensjonen. En endring anses for godkjent etter at det er gått 18 måneder regnet fra da det ble underrettet om den, med mindre en firedel av de statene som var part i konvensjonen på det tidspunktet da endringen ble vedtatt, underretter generalsekretæren om at de ikke kan godkjenne endringen, som da forkastes og ikke får noen virkning.
9. En endring som anses for godkjent i samsvar med nr. 8, skal tre i kraft 18 måneder etter at den er godkjent.
10. Alle stater som er part i konvensjonen, skal være bundet av endringen dersom de ikke sier opp protokollen i samsvar med artikkel 21 nr. 1 og 2 senest seks måneder før endringen trer i kraft. Oppsigelsen får virkning når endringen trer i kraft.
11. En endring som er blitt vedtatt, men hvis godkjenningsperiode ennå ikke er utløpt, er bindende for en stat som blir part i konvensjonen i denne perioden, dersom endringen trer i kraft. En stat som blir part i konvensjonen etter at denne perioden har utløpt, er bundet av endringen dersom den er blitt godkjent i samsvar med nr. 8. I de tilfellene som er angitt i dette nummer, blir en endring bindende for en stat når endringen trer i kraft, eller når denne protokoll trer i kraft for nevnte stat, dersom dette skjer senere.

Vedlegg til Athen-konvensjonen. Sertifikat om forsikring eller annen økonomisk sikkerhet for erstatningsansvar ved passasjerers dødsfall og personskade

Utstedt i samsvar med bestemmelsene i artikkel 4a i Athen-konvensjonen av 2002 om transport av passasjerer og deres bagasje til sjøs.

Fartøyets navn	Kjenningsnummer eller -bokstaver	Fartøyets IMO-identifikasjonsnummer	Hjemsted	Navn på den transportøren som faktisk utfører transporten, og fullstendig adresse til det stedet der denne har sitt hovedforetak

Det bekreftes med dette at det for ovennevnte fartøy foreligger en forsikring eller annen økonomisk sikkerhet som oppfyller kravene i artikkel 4a i Athen-konvensjonen av 2002 om transport av passasjerer og deres bagasje til sjøs.

Sikkerhetens art

Sikkerhetens gyldighetsperiode

Navn og adresse på forsikringsgiver(e) og/eller garantist(er)

Navn

Adresse

Dette sertifikatet er gyldig til

Utstedt eller påtegnet av regjeringen i

(statens offisielle betegnelse)

Eller

Følgende tekst bør anvendes når en stat som er part i konvensjonen, benytter seg av artikkel 4a nr. 3:

Dette sertifikatet er utstedt etter fullmakt fra regjeringen i ... ... (statens offisielle betegnelse) av ... ... (institusjonens eller organisasjonens navn)

. den

(Sted) (Dato)

(Underskriften og tittelen til den tjenestemannen som utsteder og påtegner)

Forklarende merknader

1. Dersom det er ønskelig, kan statens offisielle betegnelse inneholde en henvisning til vedkommende offentlige myndighet i det landet der sertifikatet er utstedt.
2. Dersom den samlede sikkerheten stilles av mer enn én kilde, angis beløpet fra hver enkelt.
3. Dersom det stilles flere former for sikkerhet, skal disse angis.
4. Under «Sikkerhetens gyldighetsperiode» skal tidspunktet for når sikkerheten gjelder, angis.
5. Under «Navn og adresse på forsikringsgiver(e) og/eller garantist(er)» skal det angis hvor forsikringsgiver(e) og/eller garantist(er) har sitt hovedforetak. Dersom det er relevant, angis adressen på det stedet der forsikringen er tegnet eller sikkerheten er stilt.

Vedlegg II. Utdrag fra IMOs forbehold og retningslinjer for gjennomføring av Athen-konvensjonen, vedtatt av Den internasjonale sjøfartsorganisasjons juridiske komité 19. oktober 2006

IMOs forbehold og retningslinjer for gjennomføring av Athen-konvensjonen

Forbehold

1. Athen-konvensjonen bør ratifiseres med følgende forbehold eller med en erklæring som har samme formål:

- Forbehold i forbindelse med ... regjerings ratifisering av Athen-konvensjonen av 2002 om transport av passasjerer og deres bagasje til sjøs («konvensjonen»).
  Ansvarsbegrensning for transportører osv.
- ... regjering forbeholder seg retten til og forplikter seg til å begrense et eventuelt erstatningsansvar i henhold til nr. 1 eller 2 i artikkel 3 i konvensjonen ved en passasjers dødsfall eller personskade, som skyldes én av de risikoene som er nevnt i nr. 2.2 i IMOs retningslinjer for gjennomføring av Athen-konvensjonen, til det laveste av følgende beløp:
    - 250.000 regneenheter per passasjer per skadetilfelle,
    - eller
    - 340 millioner regneenheter i alt per fartøy per skadetilfelle.

- ... regjering forbeholder seg videre retten til og forplikter seg til å anvende nr. 2.1.1. og 2.2.2 i IMOs retningslinjer for gjennomføring av Athen-konvensjonen med tilsvarende endringer på et slikt erstatningsansvar.
- Erstatningsansvaret for undertransportøren i henhold til artikkel 4 i konvensjonen, erstatningsansvaret for transportørens eller undertransportørens ansatte og agenter i henhold til artikkel 11 i konvensjonen, og grensen for det samlede erstatningsbeløpet i henhold til artikkel 12 i konvensjonen, skal begrenses på samme måte.
- Forbeholdet og forpliktelsen i nr. 1.2 får uansett anvendelse på ansvarsgrunnlaget i henhold til nr. 1 og 2 i artikkel 3, og uten hensyn til eventuelle bestemmelser om det motsatte i konvensjonens artikkel 4 eller 7, men dette forbeholdet og denne forpliktelsen påvirker ikke anvendelsen av artikkel 10 og 13.

Lovpliktig forsikring og forsikringsgivers ansvarsbegrensning

- ... regjering forbeholder seg retten til og forplikter seg til å begrense kravet i nr. 1 i artikkel 4a om å være i besittelse av en forsikring eller annen økonomisk sikkerhet ved en passasjers dødsfall eller personskade, som skyldes én av de risikoene som er nevnt i nr. 2.2 i IMOs retningslinjer for gjennomføring av Athen-konvensjonen, til det laveste av følgende beløp:
    - 250.000 regneenheter per passasjer per skadetilfelle, eller
    - 340 millioner regneenheter i alt per fartøy per skadetilfelle.
- ... regjering forbeholder seg retten til og forplikter seg til å begrense erstatningsansvaret til forsikringsgiver eller en annen person som yter økonomisk sikkerhet i henhold til nr. 10 i artikkel 4a, ved en passasjers dødsfall eller personskade, som skyldes én av de risikoene som er nevnt i nr. 2.2 i IMOs retningslinjer for gjennomføring av Athen-konvensjonen, til en høyeste grense for forsikringsbeløpet eller annen økonomisk sikkerhet som transportøren skal være i besittelse av i henhold til nr. 1.6 i dette forbeholdet.
- ... regjering forbeholder seg også retten til og forplikter seg til å anvende IMOs retningslinjer for gjennomføring av Athen-konvensjonen, herunder anvendelse av de klausulene som er nevnt i nr. 2.1 og 2.2 i retningslinjene, når det gjelder alle former for lovpliktig forsikring i henhold til konvensjonen.
- ... regjering forbeholder seg retten til og forplikter seg til å frita forsikringsgiver eller den personen som yter økonomisk sikkerhet i henhold til nr. 1 i artikkel 4a, for eventuelt erstatningsansvar som vedkommende ikke har påtatt seg.

Utstedelse av sertifikat

- ... regjering forbeholder seg retten til og forplikter seg til å utstede forsikringssertifikater i henhold til nr. 2 i artikkel 4a i konvensjonen, som:
    - gjenspeiler den ansvarsbegrensningen og de kravene til forsikringsdekning som er nevnt i nr. 1.2, 1.6, 1.7 og 1.9, og
    - omfatter slike andre begrensninger, krav og unntak som den mener er nødvendig, tatt i betraktning vilkårene på forsikringsmarkedet på tidspunktet for utstedelse av sertifikatet.
- ... regjeringen forbeholder seg retten til og forplikter seg til å godta slike forsikringssertifikater som er utstedt av andre stater som er part i konvensjonen, i henhold til et lignende forbehold.
- Alle slike begrensninger, krav og unntak skal tydelig gjenspeiles i det sertifikatet som utstedes eller påtegnes i henhold til nr. 2 i artikkel 4a i konvensjonen.

Forholdet mellom dette forbeholdet og IMOs retningslinjer for gjennomføring av Athen-konvensjonen

- Rettighetene i henhold til dette forbeholdet skal utøves idet det tas behørig hensyn til IMOs retningslinjer for gjennomføring av Athen-konvensjonen, eller til eventuelle endringer av den, med henblikk på å sikre ensartethet. Dersom et forslag om å endre IMOs retningslinjer for gjennomføring av Athen-konvensjonen, herunder begrensningene, er blitt godkjent av Den internasjonale sjøfartsorganisasjons juridiske komité, skal disse endringene få anvendelse fra det tidspunktet som er fastsatt av komiteen. Dette skal skje med forbehold for folkerettens regler når det gjelder en stats rett til å heve eller endre sitt forbehold.»

Retningslinjer

2. På bakgrunn av den aktuelle situasjonen på forsikringsmarkedet bør de statene som er part i konvensjonen, utstede forsikringssertifikater om forsikring hos en forsikringsgiver som dekker risikoer knyttet til krigshandlinger, og hos en annen forsikringsgiver som dekker risikoer som ikke er knyttet til krigshandlinger. Hver forsikringsgiver bør utelukkende være erstatningspliktig for sin del. Følgende regler får anvendelse (de klausulene som det vises til, er angitt i tillegg A):

- Både krigsforsikringer og ikke-krigsforsikringer kan være omfattet av

følgende klausuler:

- Klausul om ansvarsfraskrivelse ved radioaktiv forurensning, kjemiske, biologiske, biokjemiske og elektromagnetiske våpen (klausul nr. 370),
- Klausul om ansvarsfraskrivelse ved Internett-angrep (klausul nr. 380),
- innsigelser og begrensninger for den personen som stiller lovpliktig økonomisk sikkerhet i henhold til konvensjonen slik den er endret ved disse retningslinjene, særlig grensen på 250.000 regneenheter per passasjer per skadetilfelle,
- forbeholdet om at forsikringsgiver bare skal dekke erstatningsansvar i henhold til konvensjonen slik den er endret ved disse retningslinjene, og
- forbeholdet om at alle beløp som betales i henhold til konvensjonen, skal ha som formål å redusere transportørens og/eller dennes forsikringsgivers utestående forpliktelser i henhold til konvensjonens artikkel 4a, selv om de ansvarlige for både krigsforsikringen eller ikke-krigsforsikringen verken utbetaler eller gjør krav gjeldende om beløpet.
- En krigsforsikring dekker et eventuelt erstatningsansvar ved tap som skyldes en passasjers dødsfall eller personskade som følge av:
    - krig, borgerkrig, revolusjon, oppstandelse, opprør eller uroligheter som følger av fiendtlige handlinger som er begått av eller mot en krigførende makt,
    - tilfangetakelse, kapring, frihetsberøvelse, innesperring eller tilbakeholdelse og følgene av dette, eller ethvert forsøk på dette,
    - etterlatte miner, torpedoer, bomber eller andre etterlatte krigsvåpen,
    - handlinger begått av terrorister eller andre personer som handler ondsinnet eller med et politisk motiv, og handlinger som tar sikte på å forebygge eller avverge en slik risiko,
    - inndragning og ekspropriasjon,

og kan være omfattet av følgende unntak, begrensninger og krav:

- Klausul om ansvarsfraskrivelse og automatisk opphør av dekning ved krig
- Dersom krav fra enkelte passasjerer til sammen overstiger et beløp som tilsvarer 340 millioner regneenheter per fartøy per skadetilfelle, kan transportøren påberope seg retten til å få begrense sitt erstatningsansvar til 340 millioner regneenheter, utelukkende forutsatt at:
    - beløpet bør fordeles mellom skadelidte i forhold til størrelsen på de kravene de har reist,

    - fordelingen av dette beløpet kan foretas i ett eller flere delbeløp til de skadelidte som det på tidspunktet for utdeling, foreligger kunnskap om, og
    - fordelingen av dette beløpet kan foretas av forsikringsgiveren, domstolen eller en annen vedkommende myndighet som forsikringsgiveren har henvendt seg til, i en hvilken som helst stat som er part i konvensjonen, der det er innledet rettsforfølgning for krav som angivelig er omfattet av forsikringen.
- Klausul om oppsigelse med 30 dagers varsel som ikke er omfattet av nr. 2.2.1.
- En ikke-krigsforsikring bør dekke alle risikoer som er omfattet av en lovpliktig forsikring, bortsett fra de risikoene som er nevnt i nr. 2.2, uansett om de er omfattet av de unntakene, begrensningene eller kravene som er nevnt nr. 2.1 og 2.2.

3. Et eksempel på en rekke forsikringer (Blue Cards) og et forsikringssertifikat som alle gjenspeiler disse retningslinjene, er angitt i tillegg B.

Tillegg A. Klausuler som er nevnt i nr. 2.1.1, 2.1.2 og 2.2.1 i retningslinjene

Klausul om ansvarsfraskrivelse ved radioaktiv forurensning, kjemiske, biologiske, biokjemiske og elektromagnetiske våpen (klausul nr. 370 av 10.11.2003)

Denne klausulen skal være overordnet og ha forrang foran alle andre motstridende bestemmelser i denne forsikringen

- Denne forsikringen dekker under ingen omstendigheter erstatningsansvar ved tap eller skade som direkte eller indirekte er forårsaket av eller skyldes:
- ioniserende stråling fra eller forurensning forårsaket av radioaktivitet fra kjernebrensel eller atomavfall eller fra forbrenning av kjernebrensel,
- radioaktive, giftige, eksplosive eller andre farlige eller forurensende egenskaper ved et atomanlegg, en kjernereaktor eller andre av deres atomdeler eller -komponenter,
- ethvert våpen eller enhver innretning som bruker atom- eller

kjernespaltning og/eller fusjon eller andre lignende reaksjoner eller radioaktive krefter eller stoffer,
- radioaktive, giftige, eksplosive eller andre farlige eller forurensende egenskaper ved et radioaktivt stoff. Ansvarsfraskrivelsen nevnt i denne klausulen, omfatter ikke radioaktive isotoper, bortsett fra kjernebrensel når slike isotoper framstilles, transporteres, lagres eller brukes i kommersielle, landbruksmessige, medisinske, vitenskapelige eller andre lignende fredelige formål,
- kjemiske, biologiske, biokjemiske eller elektromagnetiske våpen.

Klausul om ansvarsfraskrivelse ved Internett-angrep (klausul nr. 380 av 10.11.2003)

1. Med forbehold for klausulen i nr. 2 nedenfor dekker denne forsikringen under ingen omstendigheter erstatningsansvar ved tap eller skader eller utgifter som direkte eller indirekte er forårsaket av eller skyldes bruk eller drift, som et middel for å påføre skade, av en datamaskin, et datasystem, en programvare, en skadelig kode, et datavirus eller en dataprosess eller et annet elektronisk system.
2. Dersom denne klausulen er basert på en forsikring som dekker risiko i forbindelse med krig, borgerkrig, revolusjon, oppstandelse, opprør eller uroligheter som derav følger, eller fiendtlige handlinger som er begått av eller mot en krigførende makt, eller terrorisme eller personer som handler med et politisk motiv, utelukker klausulen i nr. 1 ikke tap (som ellers ville ha vært dekket) som er forårsaket av bruken av en datamaskin, et datasystem eller en programvare eller et annet elektronisk system i utskytings- og/eller styresystemet og/eller en avfyringsmekanisme på et våpen eller en rakett.

Klausul om ansvarsfraskrivelse og automatisk opphør av dekning ved krig

- Automatisk opphør av dekning
  Uansett om det er gitt varsel om annullering eller ikke OPPHØRER dekningen AUTOMATISK ved
- utbrudd av krig (uansett om det er sendt ut krigserklæring eller ikke) mellom to eller flere av følgende stater: Det forente kongerike, De forente stater, Frankrike, Den russiske føderasjon, Folkerepublikken Kina,

- når det gjelder fartøyer som er dekket av denne forsikringen, dersom et slikt fartøy beslaglegges som eiendom eller for bruk.
- Krig mellom de fem stormaktene

  Denne forsikringen dekker ikke
- erstatningsansvar ved tap eller skade eller utgifter som er forårsaket av utbrudd av krig (uansett om det er sendt ut krigserklæring eller ikke) mellom noen av følgende stater: Det forente kongerike, De forente stater, Frankrike, Den russiske føderasjon, Folkerepublikken Kina,
- beslagleggelse som eiendom eller for bruk.

Tillegg B. I. Eksempler på forsikringer (Blue Cards) som er nevnt i nr. 3 i retningslinjene. II. Mal til forsikringssertifikat som nevnt i nr. 3 i retningslinjene.

Skjemaene er ikke gjengitt i lovsamlingen.

Vedlegg 2. 2002 protokollen til Aten-konvensjonen om befordring av passasjerer og deres bagasje til sjøs, 1974

DE KONTRAHERENDE STATER,

Som har erkjent at det er ønskelig å revidere Aten-konvensjonen om befordring av passasjerer og deres bagasje til sjøs, vedtatt i Aten 13. desember 1974, for å muliggjøre økt erstatning, for å introdusere objektivt ansvar, for å skape forenklede prosedyrer for å oppdatere begrensingsbeløpene, og for å sikre tvungen forsikring til fordel for passasjerene,

Som minner om at 1976 protokollen til konvensjonen introduserer den spesielle trekkrettigheten som regneenhet i stedet for gullfranc,

Som har merket seg at 1990 protokollen til konvensjonen, som muliggjør økt erstatning og en forenklet prosedyre for å oppdatere begrensningsbeløpene, ikke har trådt i kraft,

Er blitt enige om følgende:

Art 1.

I denne protokollen skal:

1. «Konvensjon» bety teksten i Aten-konvensjonen om befordring av

passasjerer og deres bagasje til sjøs, 1974.
2. «Organisasjon» bety den internasjonale sjøfartsorganisasjonen.
3. «Generalsekretær» bety Organisasjonens Generalsekretær.

Art 2.

Artikkel 1, § 1 i konvensjonen erstattes av følgende tekst:

1. a. «bortfrakter» betyr en person av hvem eller på hvis vegne en befordringsavtale er blitt sluttet, hva enten befordringen blir faktisk utført av den personen eller av en utførende bortfrakter;
   b. «utførende bortfrakter» betyr en person som ikke er bortfrakteren, men som er skipets reder, befrakter eller operatør, og som faktisk utfører hele eller en del av befordringen; og
   c. «bortfrakter som faktisk utfører hele eller en del av befordringen» betyr utførende bortfrakter, eller bortfrakter for så vidt bortfrakter faktisk utfører befordringen.

Art 3.

1 Artikkel 1, § 10 i konvensjonen erstattes av følgende tekst:

10. «Organisasjon» betyr den internasjonale sjøfartsorganisasjonen

2 Følgende tekst legges til artikkel 1, § 11 i konvensjonen:

11. «Generalsekretær» betyr Organisasjonens Generalsekretær.

Art 4.

Artikkel 3 i konvensjonen erstattes av følgende tekst:
Art 3. *Bortfrakterens ansvar*

1. For tap som følge av en passasjers død eller personskade forårsaket av en skipsfartshendelse, skal bortfrakteren være ansvarlig i den utstrekning tapet for hver passasjer ved en og samme hendelse ikke overstiger 250.000 regneenheter, med mindre bortfrakteren beviser

at hendelsen:

a. skyldes krigshandling, eller lignende handling under væpnet konflikt, borgerkrig, eller opprør eller en naturbegivenhet av usedvanlig, uunngåelig eller uimotståelig karakter; eller
b. i sin helhet skyldes en handling eller unnlatelse utført av tredjemann i den hensikt å forårsake hendelsen;

Hvis og i den utstrekning tapet overstiger det ovennevnte begrensningsbeløpet, skal bortfrakteren være ytterligere ansvarlig med mindre bortfrakteren beviser at hendelsen som forårsaket tapet inntraff uten feil eller forsømmelse fra bortfrakterens side.

2. For tap som følge av en passasjers død eller personskade som ikke er forårsaket av en skipsfartshendelse, er bortfrakteren ansvarlig hvis hendelsen som forårsaket tapet skyldes feil eller forsømmelse fra bortfrakterens side. Bevisbyrden for at det foreligger feil eller forsømmelse skal påhvile den som krever erstatning.
3. For tap som følge av tap av eller skade på håndbagasje, er bortfrakteren ansvarlig hvis hendelsen som forårsaket tapet skyldes feil eller forsømmelse fra bortfrakterens side. Feil eller forsømmelse på bortfrakterens side skal presumeres for tap som er forårsaket av en skipsfartshendelse.
4. For tap som følge av tap av eller skade på annen bagasje enn håndbagasje, er bortfrakteren ansvarlig med mindre bortfrakteren beviser at hendelsen som forårsaket tapet inntraff uten feil eller forsømmelse fra bortfrakterens side.
5. I denne artikkelen skal:

a. «skipsfartshendelse» bety forlis, kantring, sammenstøt, stranding, eksplosjon eller brann i skipet, eller en defekt ved skipet;
b. «feil eller forsømmelse fra bortfrakterens side» inkludere feil eller forsømmelse av personer i bortfrakterens tjeneste, som handler i tjenesten;
c. «feil ved skipet» bety enhver feil, svikt eller manglende overholdelse av gjeldende sikkerhetsbestemmelser med hensyn til enhver del av skipet eller dets utstyr når det brukes ved rømning, evakuering, ombordstigning eller ilandstigning av passasjerer; eller når det brukes ved manøvrering, styring, sikker navigering, fortøyning, ankring, ankomst eller avgang fra kai eller ankring eller skadekontroll etter oversvømmelse; eller når det brukes ved sjøsetting av redningsutstyr; og

d. «tap» ikke inkludere ikke-økonomisk tap.

6. Bortfrakterens ansvar etter denne artikkelen gjelder bare for tap som springer ut fra hendelser som inntreffer under befordringen. Bevisbyrden for at hendelsen som forårsaket skaden inntraff under befordringen skal påhvile den som krever erstatning.
7. Bestemmelsene i denne konvensjonen skal ikke avskjære den rett til regress som bortfrakteren måtte ha mot tredjemann, eller skadelidtes medvirkning etter artikkel 6 i denne konvensjonen. Bestemmelsene i denne artikkelen skal ikke avskjære retten til ansvarsbegrensning etter artikkel 7 eller 8 i denne konvensjonen.
8. Presumpsjon for en parts feil eller forsømmelse, eller plassering av bevisbyrde på en part, skal ikke være til hinder for at bevis til fordel for den parten tas i betraktning.

Art 5.

Følgende tekst legges til som artikkel 4bis i konvensjonen:
Art 4bis. *Tvungen forsikring*

1. Når passasjerer fraktes om bord i et skip registrert i en kontraherende stat, som har tillatelse til å frakte mer enn 12 passasjerer, og denne konvensjonen får anvendelse, skal enhver bortfrakter som faktisk utfører hele eller deler av befordringen ha forsikring eller annen økonomisk sikkerhet, som garanti fra en bank eller lignende finansieringsinstitusjon, for å dekke sitt ansvar under denne konvensjonen for en passasjers død eller personskade. Den tvungne forsikringen eller annen økonomisk sikkerhet skal ikke være mindre enn 250.000 regneenheter per passasjer for en og samme hendelse.
2. Et sertifikat der det bekreftes at det foreligger gjeldende forsikring eller annen økonomisk sikkerhet i samsvar med bestemmelsene i denne konvensjonen skal utstedes for hvert skip etter at vedkommende myndighet i en kontraherende stat har fastslått at bestemmelsene i § 1 er overholdt. For skip registrert i en kontraherende stat skal slikt sertifikat utstedes av eller attesteres av vedkommende myndighet i registreringsstaten; for skip som ikke er registrert i en kontraherende stat kan slik sertifikat utstedes av eller attesteres av vedkommende myndighet i enhver kontraherende stat. Sertifikatet skal være i utformet i samsvar med modellen i Vedlegg I, og skal inneholde følgende opplysninger:
    a. skipets navn, kjennetegn i nummer eller bokstaver, og

registreringshavn;

b. navn og hovedforretningssted til bortfrakteren som faktisk utfører hele eller endel av befordringen;
c. IMO identifikasjonsnummer,
d. sikkerhetens art og gyldighetstid
e. navn og hovedforretningssted til forsikringsgiveren eller annen som har stilt økonomisk sikkerhet, og i tilfelle det forretningssted hvor forsikringen er ytet eller den økonomiske sikkerheten stilt; og
f. sertifikatets gyldighetstid, som ikke må være lengre enn forsikringens eller den økonomiske sikkerhetens gyldighetstid.

3. a. En kontraherende stat kan bemyndige en institusjon eller organisasjon som den anerkjenner til å utstede sertifikat som nevnt i § 2. En slik institusjon eller organisasjon skal informere den staten om hvert sertifikat som utstedes. I ethvert tilfelle skal den kontraherende staten fullt ut innestå for at sertifikatene er fullstendige og nøyaktige, og skal sørge for de nødvendige ordninger for å overholde denne forpliktelsen.

b. En kontraherende stat skal underrette Generalsekretæren:

i. om de særskilte forpliktelsene og vilkårene for bemyndigelsen til en institusjon eller organisasjon som den anerkjenner;
ii. om inndragningen av slik bemyndigelse; og
iii. om hvilken dato bemyndigelsen eller tilbaketrekning av bemyndigelsen gjelder fra.

c. Den institusjonen eller organisasjonen som er bemyndiget til å utstede sertifikater i samsvar med denne paragrafen skal, som et minimum, også være bemyndiget til å trekke tilbake sertifikatene dersom betingelsene for utstedelsen ikke blir overholdt. I ethvert tilfelle skal institusjonen eller organisasjonen rapportere om slik inndragning til den staten som sertifikatet ble utstedt på vegne av.

4. Sertifikatet skal utferdiges på det eller de offisielle språk i den stat hvor det utstedes. Er det språk som anvendes verken engelsk, fransk eller spansk, skal teksten inneholde en oversettelse til et av disse språkene. Staten kan bestemme at statens eget offisielle språk kan utelates.
5. Sertifikatet skal medføres om bord på skipet, og en kopi skal deponeres hos skipets registreringsmyndighet, eller, hvis skipet ikke

er registrert i en kontraherende stat, hos vedkommende myndighet som har utstedt eller attestert sertifikatet.

6. En forsikring eller annen økonomisk sikkerhet fyller ikke vilkårene i denne artikkel om den kan opphøre å gjelde – av annen grunn enn at forsikringens eller sikkerhetens gyldighetsperiode som er angitt i sertifikatet er utløpt – før det er gått tre måneder fra den dag melding om oppsigelsen ble gitt den myndighet som er nevnt i § 5, med mindre sertifikatet er levert tilbake til myndigheten eller nytt sertifikat er utstedt før utløpet av denne frist. Bestemmelsene foran gjelder tilsvarende for enhver endring som medfører at forsikringen eller den økonomiske sikkerheten ikke lenger fyller vilkårene i denne artikkel.
7. Registreringsstaten fastsetter vilkårene for utstedelse av sertifikat og for dets gyldighet, etter bestemmelsene i denne artikkel.
8. Bestemmelsene i denne konvensjonen skal ikke være til hinder for at en kontraherende stat kan basere seg på informasjon innhentet fra andre stater, Organisasjonen eller andre internasjonale organisasjoner vedrørende den finansielle situasjonen til forsikringsgivere eller personer som stiller økonomisk sikkerhet etter bestemmelsene i denne konvensjonen. I slike tilfeller er ikke den kontraherende staten som baserer seg på slik informasjon fritatt fra sine forpliktelser som sertifikatutsteder.
9. Forsikringssertifikater som er utstedt eller attestert etter myndighet fra en kontraherende stat skal anerkjennes av andre kontraherende stater ved anvendelsen av denne konvensjonen, og skal av disse stater anses å ha samme gyldighet som forsikringssertifikater utstedt eller bekreftet av dem, også når det gjelder utstedelse eller attestering i anledning skip som ikke er registrert i en kontraherende stat. En kontraherende stat kan når som helst anmode om konsultasjon med den utstedende eller attesterende stat dersom den tror at den forsikringsgiver eller garantist som er nevnt i sertifikatet ikke er økonomisk i stand til å oppfylle forpliktelsene etter denne konvensjonen.
10. Krav om erstatning for skade som er dekket av forsikring eller annen økonomisk sikkerhet etter denne artikkel kan reises direkte mot forsikringsgiveren eller den som har stilt økonomisk sikkerhet. I et slikt tilfelle gjelder beløpene i § 1 som ansvarsbegrensning for forsikringsgiveren eller den som har stilt økonomisk sikkerhet, uten hensyn til om bortfrakteren eller den utførende bortfrakteren er berettiget til begrensning av ansvaret. Saksøkte kan også gjøre gjeldende de innsigelsene som bortfrakteren nevnt i § 1 selv ville hatt rett til å gjøre gjeldende (med unntak for innsigelser som bygger på at

skipseieren er gått konkurs eller at hans bo er tatt under likvidasjon), i samsvar med denne konvensjonen. Videre kan saksøkte gjøre gjeldende den innsigelse at skaden skyldes sikredes forsettlige feil, men saksøkte kan ikke gjøre gjeldende andre innsigelser som han ville hatt rett til å gjøre gjeldende i søksmål anlagt av sikrede mot saksøkte. Saksøkte skal alltid ha rett til å kreve at bortfrakter og utførende bortfrakter skal tre inn i saken.

11. Ethvert beløp som skriver seg fra en forsikring eller annen økonomisk sikkerhet som er gitt i samsvar med § 1 kan bare benyttes til å dekke krav etter denne konvensjonen, og enhver betaling av slike beløp skal anses som innfrielse av krav på erstatning etter denne konvensjonen i samsvar med de innbetalte beløp.
12. En kontraherende stat skal ikke tillate at et skip som fører dens flagg, og som denne artikkel kommer til anvendelse på, på noe tidspunkt opereres med mindre skipet har sertifikat som er utstedt i samsvar med paragrafene 2 eller 15.
13. Forsåvidt ikke annet følger av bestemmelsene i denne artikkel, skal enhver kontraherende stat i sin nasjonale rett sørge for at forsikring eller annen økonomisk sikkerhet for beløpene i § 1 er i kraft for ethvert skip som har tillatelse til å frakte mer enn 12 passasjerer, uansett hvor det er registrert, som anløper eller forlater en havn på statens territorium, for så vidt denne konvensjonen får anvendelse.
14. Uten hensyn til reglene i § 5 kan en kontraherende stat underrette Generalsekretæren om at den ved anvendelsen av § 13 ikke stiller krav om at skip har sertifikat som nevnt i § 2 om bord når det anløper eller forlater havner i dens territorium, dersom den kontraherende staten som utsteder sertifikatet som kreves etter § 2 har notifisert Generalsekretæren om at den har elektroniske arkiver som er tilgjengelige for alle kontraherende stater og som bekrefter utstedelsen av sertifikatet og gjør det mulig for de kontraherende stater å overholde sine forpliktelser etter § 13.
15. Når et skip som eies av en kontraherende stat ikke er dekket av forsikring eller annen økonomisk sikkerhet, får bestemmelsene om forsikring og sikkerhet i denne artikkel ikke anvendelse på skipet, men skipet skal være utstyrt med et sertifikat, utstedt av vedkommende myndighet i registreringsstaten, der det bekreftes at skipet eies av vedkommende stat og at ansvaret er dekket innen de grenser som er angitt i § 1. Dette sertifikat skal så langt som mulig svare til den modell som er påbudt i § 2.

Art 6.

Artikkel 7 i konvensjonen erstattes av følgende tekst:
Art 7. *Begrensning av ansvaret for død og personskade*

1. Bortfrakterens ansvar etter artikkel 3 for en passasjers død eller personskade skal ikke i noe tilfelle overstige 400.000 regneenheter per passasjer ved en og samme hendelse. I tilfelle hvor erstatningen ifølge domstollandets rett blir fastsatt i form av periodiske betalinger, skal kapitalverdien av disse ikke overstige den nevnte grense.
2. En kontraherende stat kan regulere ansvarsgrensen som angitt i § 1, forutsatt at den nasjonale ansvarsgrensen, hvis det settes noen slik, ikke settes lavere enn beløpet i § 1. En kontraherende stat som gjør bruk av muligheten som er foreskrevet i denne paragrafen, skal informere Generalsekretæren om hva slags ansvarsgrense som gjelder, eller om det ikke er noen ansvarsgrense.

Art 7.

Artikkel 8 i konvensjonen erstattes av følgende tekst:
Art 8. *Begrensning av ansvaret for tap av eller skade på bagasje og kjøretøy*

1. Bortfrakterens ansvar for tap av eller skade på håndbagasje skal ikke i noe tilfelle overstige 2.250 regneenheter per passasjer per befordring.
2. Bortfrakterens ansvar for tap av eller skade på kjøretøy, innbefattet all bagasje som fraktes i eller på kjøretøyet, skal ikke i noe tilfelle overstige 12.700 regneenheter per kjøretøy per befordring.
3. Bortfrakterens ansvar for tap av eller skade på annen bagasje enn nevnt i § 1 og 2, skal ikke i noe tilfelle overstige 3.375 regneenheter per passasjer per befordring.
4. Bortfrakteren og passasjeren kan avtale at bortfrakterens ansvar skal være gjenstand for et fradrag på ikke over 330 regneenheter i tilfelle skade på kjøretøy og ikke over 149 regneenheter pr. passasjer i tilfelle av tap av eller skade på. annen bagasje. Beløpet skal trekkes fra tapet eller skaden.

Art 8.

Artikkel 9 i konvensjonen erstattes av følgende tekst:

Art 9. *Regneenhet og omregning*

1. Regneenheten nevnt i denne konvensjon er den spesielle trekkrettighet (SDR) slik den er definert av Det internasjonale valutafond. Beløpene nevnt i artikkel 3 § 1, artikkel 4bis § 1, artikkel 7 § 1, og artikkel 8 skal omregnes til domstolslandets nasjonale valuta på basis av denne valutas forhold til den spesielle trekkrettigheten, den dag dommen blir avsagt, eller en annen dag som partene er enige om. For en kontraherende stat som er medlem av Det internasjonale valutafond, skal verdien av dens nasjonale valuta i forhold til den spesielle trekkrettighet beregnes i samsvar med den vurderingsmåte som Det internasjonale valutafond anvender for sine operasjoner og transaksjoner på vedkommende dag. For en kontraherende stat som ikke er medlem av Det internasjonale valutafond, skal verdien av dens nasjonale valuta i forhold til den spesielle trekkrettighet beregnes på en måte som denne stat fastsetter.
2. Likevel kan en stat som ikke er medlem av Det internasjonale valutafond og hvis lov ikke tillater anvendelsen av bestemmelsene i § 1, erklære ved ratifikasjon, vedtakelse, godkjennelse eller tiltredelse til denne konvensjonen, eller når som helst senere at regneenheten nevnt i § 1 skal tilsvare 15 gullfranc. Den gullfranc som er omhandlet i denne paragrafen tilsvarer 65,5 milligram gull av finhet 99/1000. Omregningen fra gullfranc til nasjonal valuta skal skje i samsvar med vedkommende stats lover.
3. Den i siste setning i § 1 nevnte beregning og den i § 2 nevnte omregning skal foretas på en slik måte at man så langt det er mulig, får uttrykt i de kontraherende staters nasjonale valuta den samme reelle verdi for de i artikkel 3 § 1, artikkel 4bis § 1, artikkel 7 § 1, og artikkel 8 nevnte beløp som ville følge av anvendelsen av de tre første setningene i § 1. De kontraherende statene skal underrette Generalsekretæren om beregningsmåten etter § 1, henholdsvis om resultatet av omregning etter § 2, ved deponeringen av et dokument ved ratifikasjon, vedtakelse, godkjennelse eller tiltredelse og når som helst det skjer forandring i noen av disse.

Art 9.

Artikkel 16, avsnitt 3 i konvensjonen erstattes av følgende tekst:

3. Domstolslandets lov skal bestemme vilkår for suspensjon og avbrytelse av foreldelsesfristen, men ikke i noe tilfelle skal søksmål

etter denne konvensjon kunne reises etter utløpet av noen av følgende tidsrom:

a. Et tidsrom på fem år regnet fra den dag passasjeren gikk i land, eller fra den dag ilandstigningen skulle ha funnet sted dersom det er senere; eller, hvis dette er tidligere
b. et tidsrom på tre år fra den dag da saksøkeren fikk eller burde skaffet seg kunnskap om skaden eller tapet som er forårsaket av hendelsen.

Art 10.

Artikkel 17 i konvensjonen erstattes av følgende tekst:
Art 17. *Kompetent domstol*

1. Søksmål etter artikkel 3 og 4 i denne konvensjonen skal, etter saksøkerens valg, anlegges ved en av de nedenfor angitte domstoler, forutsatt at domstolen har sitt sete i en kontraherende stat, og i henhold til hver stats lov som regulerer rett verneting innenfor stater med flere mulige verneting.
    a. domstolen i den stat hvor saksøkte har sin bopel eller hovedkontoret for sin forretning, eller
    b. domstolen i den stat hvor avgangsstedet eller bestemmelsesstedet i henhold til befordringsavtalen er, eller
    c. en domstol i den stat hvor saksøkeren har domisil eller bopel, dersom saksøkte har en forretningsavdeling og er underkastet jurisdiksjon i nevnte stat, eller
    d. en domstol i den stat hvor befordringsavtalen ble inngått, dersom saksøkte har en forretningsavdeling og er underkastet jurisdiksjon i nevnte stat.
2. Søksmål etter artikkel 4bis i denne konvensjonen skal, etter saksøkerens valg, anlegges ved en av domstolene hvor søksmål kunne vært anlagt mot bortfrakteren eller den utførende bortfrakteren etter § 1.
3. Etter den hendelsen som har voldt skaden, kan partene avtale at erstatningskravet skal henskytes til en hvilken som helst domstol eller voldgift.

Art 11.

Følgende tekst legges til som artikkel 17bis i konvensjonen:
Art 17bis. *Anerkjennelse og fullbyrdelse*

1. Dom avsagt av en domstol som er kompetent etter artikkel 17, som kan fullbyrdes i opprinnelsesstaten og ikke lenger kan overprøves med vanlige rettsmidler der, skal anerkjennes i alle kontraherende stater, med mindre:
    a. dommen ble oppnådd med svik; eller
    b. saksøkte ikke ble gitt rimelig varsel og rimelig mulighet til å fremstille saken.
2. En dom som er anerkjent i samsvar med § 1 er tvangskraftig i enhver kontraherende stat så snart de formaliteter som vedkommende stat krever er oppfylt. Disse formaliteter må ikke gi adgang til ny prøving av sakens realitet.
3. En kontraherende stat kan anvende andre regler for anerkjennelse og fullbyrdelse, forutsatt at reglene sikrer at dommer anerkjennes og fullbyrdes i minst like stor grad som etter § 1 og 2.

Art 12.

Artikkel 18 i konvensjonen erstattes av følgende tekst:
Art 18. *Ugyldighet av kontraktsbestemmelser*
Enhver kontraktsbestemmelse som er avtalt før den hendelsen som har voldt en passasjers død eller legemsskade eller tap av eller skade på passasjerens bagasje inntreffer, og som tilsikter å frita en person som er ansvarlig etter denne konvensjonen for ansvaret overfor passasjeren eller å fastsette en lavere ansvarsgrense enn bestemt i denne konvensjon, unntatt det som er angitt i artikkel 8, § 4, eller å snu den bevisbyrden som påhviler bortfrakteren eller den utførende bortfrakteren, eller som innskrenker valgretten etter artikkel 17 paragrafene 1 og 2, skal være ugyldig, men ugyldigheten av en slik bestemmelse skal ikke gjøre befordringsavtalen ugyldig, som skal forbli underkastet bestemmelsene i denne konvensjon.

Art 13.

Artikkel 20 i konvensjonen erstattes av følgende tekst:
Art 20. *Atomskade*
Denne konvensjon medfører ikke ansvar for skade ved atomulykke:

a. dersom operatøren (innehaveren) av et atomanlegg er ansvarlig for slik skade enten etter Paris-konvensjonen av 29. juli 1960 om tredjemannsansvaret på atomenergiens område slik den er endret ved tilleggsprotokoll av 28. januar 1964, eller etter Wien-konvensjonen av 21. mai 1963 om erstatningsansvaret for atomskade, eller etter andre endringer eller protokoller til disse konvensjonene, som er i kraft, eller
b. dersom operatøren (innehaveren) av et atomanlegg er ansvarlig for slik skade i kraft av en nasjonal lov som regulerer ansvaret for slik skade, forutsatt at denne lov er i alle henseender like gunstig for skadelidte som Paris- eller Wien-konvensjonen, eller etter andre endringer eller protokoller til disse konvensjonene, som er i kraft.

Art 14. Sertifikatmodell

1. Sertifikatmodellen som beskrevet i vedlegget til denne protokollen skal inkorporeres som et vedlegg til konvensjonen.
2. Følgende tekst legges til som artikkel 1bis i konvensjonen:

«**Artikkel 1bis.** *Vedlegg*
Vedlegget til denne konvensjonen utgjør en integrert del av konvensjonen.»

Art 15. Tolkning og anvendelse

1. Konvensjonen og denne protokollen skal, mellom de kontraherende stater til denne protokollen, leses og tolkes sammen som ett dokument.
2. Konvensjonen som endret ved denne protokollen skal kun gjelde for krav som skriver seg fra hendelser som inntreffer etter at protokollen har trådt i kraft i den enkelte stat.
3. Artikkel 1 til 22 i konvensjonen, som revidert ved denne protokollen, skal – sammen med artikkel 17 til 25 i denne protokollen og vedlegget til denne – utgjøre og kalles Athen-konvensjonen om befordring av passasjerer og deres bagasje til sjøs, 2002.

Art 16.

Følgende tekst legges til som artikkel 22bis i konvensjonen:
Art 22bis. *Avsluttende bestemmelser i konvensjonen*
De avsluttende bestemmelsene i konvensjonen skal være artikkel 17 til 25 i

2002-protokollen til Athen-konvensjonen om befordring av passasjerer og deres bagasje til sjøs, 1974. Henvisninger i denne konvensjonen til kontraherende stater skal bety henvisninger til kontraherende stater til protokollen.

Avsluttende bestemmelser

Art 17. Signatur, ratifikasjon, tiltredelse, vedtakelse og godkjennelse

1. Denne konvensjonen skal være åpen for undertegning ved Organisasjonens hovedkontor fra 1. mai 2003 til 30. april 2004, og skal deretter være åpen for tiltredelse.
2. Stater kan gi uttrykk for sin tilslutning til denne konvensjonen ved:
    a. signatur uten reservasjon for ratifikasjon, vedtakelse eller godkjennelse; eller
    b. signatur med forbehold om ratifikasjon, vedtakelse eller godkjennelse som etterfølges av ratifikasjon, vedtakelse eller godkjennelse; eller
    c. tiltredelse.
3. Ratifikasjon, vedtakelse, godkjennelse eller tiltredelse skjer ved å deponere et dokument med dette innhold hos Generalsekretæren.
4. Ethvert dokument for ratifikasjon, vedtakelse, godkjennelse eller tiltredelse som deponeres etter ikrafttredelsen av en endring av denne protokollen som gjelder alle eksisterende kontraherende stater, eller etter at alle de nødvendige foranstaltninger for å sette endringene i kraft for disse stater er fullført, skal anses for å gjelde protokollen slik den er etter disse endringene.
5. En stat skal ikke gi uttrykk for sin tilslutning til denne protokollen med mindre den sier opp:
    a. Athen-konvensjonen om befordring av passasjerer og deres bagasje til sjøs, vedtatt i Athen 13. desember 1974;
    b. Protokollen til Athen-konvensjonen om befordring av passasjerer og deres bagasje til sjøs, vedtatt i London 19. november 1976;
    c. Protokollen til Athen-konvensjonen om befordring av passasjerer og deres bagasje til sjøs, vedtatt i London 29. mars 1990;

    med virkning fra det tidspunktet denne protokollen trer i kraft for den staten i samsvar med artikkel 20.

Art 18. Stater med mer enn ett rettssystem

1. Hvis en stat har to eller flere territoriale enheter der flere forskjellige rettssystemer er anvendelige i forhold til saker som omfattes av denne protokollen, kan den på tidspunktet for signering, ratifikasjon, vedtakelse, godkjenning eller tiltredelse erklære at denne protokollen skal gjelde alle territoriale enheter, eller kun en eller flere av disse. En slik erklæring kan når som helst endres ved avgivelse av en ny erklæring.
2. En slik erklæring skal notifiseres til Generalsekretæren og skal angi spesifikt hvilke territoriale enheter denne protokollen skal gjelde for.
3. I forhold til stater som har avgitt slik erklæring:
    a. skal referansen til skipsregisteret i en stat og den stat som foretar utstedelse og attestering av forsikringssertifikater, bety den territoriale enheten hvor henholdsvis skipet er registrert og sertifikatet er utstedt eller attestert;
    b. skal referanse til bestemmelsene i nasjonal lovgivning, nasjonale ansvarsgrenser og nasjonal valuta, bety referanse til bestemmelsene i lovgivningen, ansvarsgrensene og valutaen som gjelder for den aktuelle territoriale enheten; og
    c. skal referanse til domstoler, og til dommer som skal anerkjennes i de kontraherende stater, bety referanse henholdsvis til domstoler og dommer som skal anerkjennes i den aktuelle territoriale enheten.

Art 19. Regionale organisasjoner for økonomisk integrasjon

1. En regional organisasjon for økonomisk integrasjon bestående av suverene stater som har overført kompetanse på visse områder som omfattes av denne protokollen til denne organisasjonen, kan undertegne, ratifisere, tiltre, vedta eller godkjenne denne protokollen. En regional organisasjon for økonomisk integrasjon som er part til denne protokollen skal ha de samme rettigheter og plikter som en kontraherende stat, for så vidt organisasjonen har kompetanse på områder som omfattes av denne protokollen.
2. Når en regional organisasjon for økonomisk integrasjon benytter sin stemmerett på områder der den har kompetanse, har den tilsvarende antall stemmer som det antall kontraherende stater til protokollen som har overført sin kompetanse til organisasjonen på det aktuelle

området. En regional organisasjon for økonomisk integrasjon kan ikke benytte sin stemmerett dersom dens medlemsland benytter sin stemmerett, og motsatt.

3. Når antall kontraherende stater har betydning for denne protokollen – inkludert men ikke begrenset til artikkel 20 og 23 – skal ikke den regionale organisasjonen for økonomisk integrasjon regnes som en kontraherende stat i tillegg til de av dens medlemsland som er kontraherende stater.
4. På tidspunktet for ratifikasjon, tiltredelse, vedtakelse eller godkjennelse skal den regionale organisasjonen for økonomisk integrasjon erklære overfor Generalsekretæren på hvilke områder, som omfattes av denne protokollen, den har fått overført kompetanse av sine medlemsland som er signatarmakter eller kontraherende stater til denne protokollen, samt hvilke begrensninger som måtte foreligge i denne kompetansen. Den regionale organisasjonen for økonomisk integrasjon skal informere Generalsekretæren snarlig om eventuelle endringer i dens kompetanse, innbefattet nye kompetanseoverføringer som er angitt i erklæringen etter denne paragrafen. Slike erklæringer skal være tilgjengelige hos Generalsekretæren i henhold til artikkel 24 i denne protokollen.
5. Kontraherende stater som er medlem av en regional organisasjon for økonomisk integrasjon som er part til denne protokollen skal presumeres å ha kompetanse på alle områder som omfattes av denne protokollen, for så vidt det aktuelle området ikke uttrykkelig omfattes av erklæring om overføring av kompetanse til organisasjonen etter § 4.

Art 20. Ikrafttredelse

1. Denne protokollen trer i kraft 12 måneder etter den dato da 10 stater enten har undertegnet uten forbehold om ratifikasjon, vedtakelse eller godkjenning, eller har deponert ratifikasjons-, vedtakelse-, godkjennelses- eller tiltredelsesdokument hos Generalsekretæren.
2. For enhver stat som ratifiserer, vedtar, godkjenner eller tiltrer protokollen etter at vilkårene i § 1 er oppfylt, trer denne konvensjonen i kraft tre måneder etter at staten har deponert vedkommende dokument, men ikke før denne protokollen har trådt i kraft etter § 1.

Art 21. Oppsigelse

1. Denne protokollen kan sies opp av enhver kontraherende stat når som helst etter den dag da protokollen trådte i kraft for vedkommende stat.
2. Oppsigelse skal skje ved deponering av et oppsigelsesdokument hos Generalsekretæren.
3. Oppsigelsen får virkning 12 måneder etter at oppsigelsesdokumentet ble deponert hos Generalsekretæren, eller på det senere tidspunkt som er angitt i dokumentet.
4. Mellom de kontraherende stater til denne protokollen skal ikke oppsigelse av konvensjonen etter artikkel 25 i konvensjonen innebære oppsigelse av konvensjonen som endret ved denne protokollen.

Art 22. Revideringer og endringer

1. Organisasjonen kan innkalle til en konferanse med det formål å revidere eller endre denne protokollen.
2. Organisasjonen skal innkalle til en konferanse for de kontraherende stater for å revidere eller endre denne protokollen på anmodning av minst en tredel av de kontraherende stater.

Art 23. Endringer av begrensningsbeløp

1. Med forbehold for bestemmelsene i artikkel 22, skal de spesielle prosedyrene etter denne artikkel gjelde kun for endringer av begrensningsbeløpene i artikkel 3 § 1, artikkel 4bis § 1, artikkel 7 § 1 og artikkel 8 i konvensjonen som endret ved denne protokollen.
2. På forlangende av minst halvparten, men ikke under seks, kontraherende stater til denne protokollen, skal generalsekretæren la ethvert forslag om endringer av begrensningsbeløpene, innbefattet egenandelene, som er fastsatt i artikkel 3 § 1, artikkel 4bis § 1, artikkel 7 § 1 og artikkel 8 i konvensjonen som endret ved denne protokollen, sirkulere til alle Organisasjonens medlemmer og til alle kontraherende stater.
3. Enhver endring som blir foreslått og sirkulert slik det er nevnt ovenfor skal sendes til Organisasjonens juridiske komité (heretter kalt «juridisk komité») for vurdering tidligst seks måneder etter

sirkulasjonsdatoen.

4. Alle kontraherende stater til konvensjonen som endret ved denne protokollen skal – uten hensyn til om disse er medlemmer av Organisasjonen eller ikke – ha rett til å delta under saksbehandlingen til juridisk komité for vurdering og vedtagelse av endringer.
5. Endringer skal vedtas med to tredelers majoritet av de kontraherende stater til konvensjonen som endret ved denne protokollen, som er tilstede og stemmer i juridisk komité, utvidet slik det er bestemt i § 4, under forutsetning av at minst halvparten av de kontraherende stater til konvensjonen som endret ved denne protokollen, er tilstede ved avstemningen.
6. Ved behandling av et forslag om endring av begrensningsbeløpene skal komitéen vurdere erfaring med hensyn til ulykker, spesielt omfanget av de skader disse har resultert i, endringer i valutaverdiene, og virkningen av den foreslåtte endring på forsikringskostnadene.
7. (a) Ingen endring i begrensningsbeløpene etter denne artikkel kan vurderes før tidligst fem år fra den dag denne protokollen åpnes for signatur, og tidligst fem år etter den dag en foregående endring etter denne artikkelen trådte i kraft.
    b. Intet begrensningsbeløp kan heves slik at det overstiger et beløp som tilsvarer den begrensning som er fastsatt i konvensjonen som endret ved denne protokollen, med en 6 prosent økning pr år beregnet på akkumulert basis fra den dag denne konvensjonen åpnes for signatur.
    c. Intet begrensningsbeløp kan heves slik at det overstiger et beløp som tilsvarer den begrensning som er fastsatt i konvensjonen som endret ved denne protokollen, multiplisert med tre.
8. Organisasjonen skal gi melding til alle kontraherende stater om enhver endring som er vedtatt i samsvar med § 5. Endringen skal anses å være vedtatt etter en periode på atten måneder regnet fra den dag meldingen ble gitt, med mindre minst en fjerdedel av statene som var kontraherende stater på det tidspunkt da endringen ble vedtatt av komitéen har underrettet Generalsekretæren i løpet av denne periode om at de ikke vedtar endringen, i hvilket tilfelle endringen blir forkastet og skal være uten virkning.
9. En endring som anses å være vedtatt i samsvar med § 8 trer ikraft atten måneder etter vedtagelsen.
10. Alle kontraherende stater skal være bundet av endringen med mindre de sier opp denne protokollen i samsvar med artikkel 21 paragrafene

1 og 2, minst seks måneder før endringen trer i kraft. En slik oppsigelse gjelder fra det tidspunkt endringen trer i kraft.

11. Når en endring er blitt vedtatt, men attenmånedersperioden for dens vedtagelse ennå ikke er utløpt, skal en stat som i løpet av denne periode blir en kontraherende stat være bundet av endringen hvis den trer i kraft. En stat som blir en kontraherende stat etter at denne perioden er utløpt, skal være bundet av en endring som er blitt vedtatt etter § 8. I de tilfelle som er nevnt i denne paragrafen blir en stat bundet av en endring når endringen trer i kraft, eller når denne protokollen trer i kraft for vedkommende stat, dersom dette skjer på et senere tidspunkt.

Art 24. Depositar

1. Denne protokollen og enhver endring vedtatt under artikkel 23 skal deponeres hos Generalsekretæren.
2. Generalsekretæren skal:
    a. underrette alle stater som har undertegnet eller tiltrådt denne protokollen om:
        i. enhver ny undertegning eller deponering av et ratifikasjonsvedtagelses-, godkjennelses- eller tiltredelsesdokument, samt datoen for denne;
        ii. hver erklæring og underretning i samsvar med artikkel 9 § 2 og 3, artikkel 18 § 1 og artikkel 19 § 4 i konvensjonen som endret ved denne protokollen;
        iii. datoen for protokollens ikrafttredelse;
        iv. ethvert forslag til endring av beløpsgrensene, som er blitt fremsatt i samsvar med artikkel 23 § 2 i denne protokollen;
        v. enhver endring som er vedtatt i samsvar med artikkel 23 § 5;
        vi. enhver endring som anses å være godkjent etter artikkel 23 § 8 i denne protokollen, samt datoen for denne endringens ikrafttredelse i henhold til paragrafene 9 og 10 i den artikkelen;
        vii. deponeringen av ethvert dokument for oppsigelse av denne protokollen, samt datoen dokumentet er mottatt og datoen oppsigelsen får virkning; og
        viii. enhver underretning som kreves etter noen

artikkel i denne protokollen; og

b. oversende bekreftede kopier av denne protokollen til alle statene som har signert eller tiltrådt protokollen.

3. Så snart denne protokollen trer i kraft, skal Generalsekretæren sende en bekreftet kopi av den til sekretariatet i De Forente Nasjoner for registrering og offentliggjøring i samsvar med artikkel 102 i De Forente Nasjoners Pakt.

Art 25. Språk

Denne protokollen er utferdiget i et eneste eksemplar med arabisk, kinesisk, engelsk, fransk, russisk og spansk tekst, som alle har samme gyldighet.

Utferdiget i London 1. november 2002.

Til bekreftelse herav har nedenstående befullmektigede, som er behørig bemyndiget dertil, undertegnet denne konvensjonen.

Lov om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

§ 1.

Loven gjelder for arbeidstakere i stilling som gir rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.
Endret ved lov 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531).

§ 2.

Arbeidstakere som fratrer sin stilling etter fylte 62 år, har rett til pensjon etter denne lov når det er bestemt i tariffavtale som styret i pensjonsordningen har akseptert. Loven gjelder for pensjon som ytes fram til arbeidstakeren ved fylte 65 år kan tilstås alderspensjon etter lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., § 7 nr. 1 fjerde punktum.
Endret ved lover 22 mai 1998 nr. 29, 3 sep 1999 nr. 71 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 3 sep 1999 nr. 982), 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531).

§ 3.

Pensjonen beregnes etter tariffavtale som styret i pensjonsordningen har akseptert, og i samsvar med bestemmelsene i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse kapittel 1.

Pensjon kan ikke ytes til personer som mottar eller har mottatt

a. avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven eller lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse kapittel 2 eller tilsvarende ordning,
b. betinget tjenestepensjon etter lov om Statens pensjonskasse § 26 f eller tilsvarende ordning.

Pensjonsordningen administreres av Arbeids- og velferdsetaten for så vidt gjelder innvilgelse, beregning og utbetaling av pensjoner. For øvrig administreres pensjonsordningen av Statens pensjonskasse.
Endret ved lover 22 mai 1998 nr. 29, 22 des 2006 nr. 98 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1531), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 4.

Departementet kan gi forskrifter om utfylling av vilkårene i §§ 1-3.
Tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 5.

Denne lov trer i kraft straks.
Tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209, tidligere del III).

Lov om vern mot smittsomme sykdommer [smittevernloven]

Kap. 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens formål

Denne loven har til formål å verne befolkningen mot smittsomme sykdommer ved å forebygge dem og motvirke at de overføres i befolkningen, samt motvirke at slike sykdommer føres inn i Norge eller føres ut av Norge til andre land.

Loven skal sikre at helsemyndighetene og andre myndigheter setter i verk nødvendige smitteverntiltak og samordner sin virksomhet i smittevernarbeidet.

Loven skal ivareta rettssikkerheten til den enkelte som blir omfattet av smitteverntiltak etter loven.

§ 1-2. Lovens virkeområde

Lovens bestemmelser om tjenester og tiltak gjelder for enhver som oppholder seg i Norge.

Departementet kan gi forskrifter som begrenser anvendelsen av loven overfor personer som ikke er norske statsborgere, eller som ikke har bosted i Norge. Departementet kan også gi forskrifter om at loven skal gjelde for personer som oppholder seg i utlandet, men som har tilknytning til Norge.

Departementet kan gi forskrifter om anvendelse av loven på Svalbard, Jan Mayen og kontinentalsokkelen, og på norske fartøy og luftfartøy hvor de enn befinner seg.

Lovens bestemmelser gjelder med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten eller følger av overenskomst med fremmed stat.

Kongen kan gi regler til gjennomføring av avtale med fremmed stat om forhold som omfattes av denne loven.

§ 1-3. Definisjoner

Med følgende uttrykk i loven her forstås:

1. smittsom sykdom: en sykdom eller smittebærertilstand som er forårsaket av mikroorganismer eller andre smittestoff som kan overføres fra, til eller mellom mennesker.

2. smittet person: en person som har eller etter en faglig vurdering antas å ha en smittsom sykdom.
3. allmennfarlig smittsom sykdom: en sykdom som er særlig smittsom, eller som kan opptre hyppig, eller har høy dødelighet eller kan gi alvorlige eller varige skader, og som
    a. vanligvis fører til langvarig behandling, eventuelt sykehusinnleggelse, langvarig sykefravær eller rekonvalesens, eller
    b. kan få så stor utbredelse at sykdommen blir en vesentlig belastning for folkehelsen, eller
    c. utgjør en særlig belastning fordi det ikke fins effektive forebyggende tiltak eller helbredende behandling for den.
4. alvorlig utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom: et utbrudd eller fare for utbrudd som krever særlig omfattende tiltak. Helsedirektoratet kan i tvilstilfelle avgjøre når det foreligger et alvorlig utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 1-4. Forskrifter om allmennfarlige smittsomme sykdommer

Departementet fastsetter i forskrift hvilke sykdommer som er allmennfarlige smittsomme sykdommer.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 1-5. Grunnleggende krav ved iverksetting av smitteverntiltak

Smitteverntiltak etter loven skal være basert på en klar medisinskfaglig begrunnelse, være nødvendig av hensyn til smittevernet og fremstå tjenlig etter en helhetsvurdering. Ved iverksettelse av smitteverntiltak skal det legges vekt på frivillig medvirkning fra den eller de tiltaket gjelder.

Tvangstiltak kan ikke brukes når det etter sakens art og forholdene ellers vil være et uforholdsmessig inngrep.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

Kap. 2. Informasjon til smittede personer, unntak fra taushetsplikt, meldinger og varsler

§ 2-1. Informasjon og personlig smittevernveiledning til smittede personer.

Den undersøkende eller behandlende legen skal snarest mulig gi en smittet person med en allmennfarlig smittsom sykdom informasjon og personlig smittevernveiledning om

a. sykdommen, sykdommens smittsomhet og smittemåter, og hva den smittede selv kan gjøre for å motvirke at sykdommen blir overført til andre, og
b. rettigheter og plikter en smittet person med en allmennfarlig smittsom sykdom har, herunder etter smittevernloven kapittel 5 og 6.

Er den smittede under 12 år eller en person over 16 år som på grunn av sinnslidelse, andre psykiske forstyrrelser, senil demens, psykisk utviklingshemming eller legemlig funksjonshemming ikke kan ivareta sine anliggender når det gjelder smittefaren, har både den smittede og uten hinder av legens lovbestemte taushetsplikt også de som har omsorgen for den smittede, krav på informasjon og personlig smittevernveiledning etter første ledd.

Er den smittede mellom 12 og 16 år, har både den smittede og uten hinder av legens lovbestemte taushetsplikt også de som har omsorgen for den smittede, krav på informasjon og personlig smittevernveiledning. Opplysninger må likevel ikke gis til dem som har omsorgen, hvis den smittede eller andre som kjenner den smittedes situasjon har innvendinger mot at dette blir gjort og legen mener at innvendingene bør respekteres.

Dersom legen har grunn til å anta at en smittet person ikke følger den personlige smittevernveiledningen, skal legen uten hinder av lovbestemt taushetsplikt underrette kommunelegen hvis hensynet til smittevernet krever det. Kommunelegen skal da overta den videre smittevernveiledningen av personen.

Hovedinnholdet av den informasjon og den personlige smittevernveiledning som legen gir til den smittede, skal føres inn i pasientens journal.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 2-2. Unntak fra taushetsplikt

Legen skal så langt råd er søke å oppnå samtykke fra en smittet person når det

av hensyn til smittevernet er behov for å gi videre opplysninger underlagt taushetsplikt og det er overveiende sannsynlig at det er eller har vært fare for overføring av en allmennfarlig smittsom sykdom.

Er det ikke mulig å oppnå samtykke fra den smittede, kan det gis opplysninger om smittestatus og andre nødvendige opplysninger uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Legen kan gi opplysningene til

a. helsepersonell som har ansvar for oppfølging av pasienten eller som har ansvar for at annet personell, andre pasienter eller besøkende ikke smittes, når det er overveiende sannsynlig at helsepersonellet, pasientene eller de besøkende er i fare for å få overført en allmennfarlig smittsom sykdom,
b. den som med overveiende sannsynlighet er i fare for å få overført en allmennfarlig smittsom sykdom,
c. den som med overveiende sannsynlighet har vært i fare for å få overført en allmennfarlig smittsom sykdom, når opplysningene kan motvirke at sykdommen blir overført til andre, eller er avgjørende for å kunne begynne medisinsk behandling av den smitteutsatte, eller
d. den som med overveiende sannsynlighet har vært i fare for å få overført en allmennfarlig smittsom sykdom fordi den smittede har opptrådt klanderverdig.

Dersom det er åpenbar fare for overføring etter annet ledd bokstav b, skal opplysningene gis, med mindre legen vet at en annen lege gir opplysningene.

Er legen i tvil om opplysninger bør gis etter andre ledd, kan legen forelegge spørsmålet for kommunelegen til uttalelse. Nekter legen å gi opplysninger, kan den som ønsker opplysninger etter andre ledd, eller kommunelegen forelegge spørsmålet for statsforvalteren, som kan bestemme at opplysningene skal gis.

Når opplysninger gis med hjemmel i andre ledd, skal legen informere den smittede skriftlig om at opplysningene er gitt.

Når vilkårene i første og andre ledd er oppfylt, kan en tannlege, jordmor eller sykepleier gi nødvendige opplysninger til den smittede personens lege eller til kommunelegen.

Helsepersonell som mottar opplysninger etter denne paragrafen, har samme taushetsplikt som den som gir opplysningene.

Når det er nødvendig for iverksetting av tiltak eller for oversikt og kontroll i forbindelse med smittsomme sykdommer, kan kommunelegen, statsforvalteren, Helsedirektoratet, Statens helsetilsyn og Folkehelseinstituttet kreve opplysninger fra offentlige kilder eller privat helse- og omsorgstjeneste uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet kan i en smittesituasjon behandle opplysninger samlet inn etter dette ledd i samsvar med helseberedskapsloven § 2-4.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 29 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 637), 22 juni 2012 nr. 46, 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 3 mars 2017 nr. 8 (ikr. 3 mars 2017 iflg. res. 3 mars 2017 nr. 242), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 2-3. Meldingsplikt for leger. Varslingsplikt for sykepleiere og jordmødre

En lege som oppdager en smittet person, har meldingsplikt etter forskrifter gitt i medhold av fjerde ledd uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. En lege, sykepleier, jordmor eller tannlege som i sin virksomhet oppdager en smittet person har varslingsplikt etter forskrifter gitt i medhold av fjerde ledd, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

Den som etter første ledd mottar opplysninger undergitt taushetsplikt, har samme taushetsplikt som dem som gir opplysningene.

Når helsepersonell nevnt i bestemmelsen i første ledd, gir en melding eller varsel som identifiserer en person, skal det gis informasjon til den opplysningene angår, om hvem som er mottaker og hva opplysningene skal brukes til.

Kongen i Statsråd kan gi forskrifter om behandling av helseopplysninger, herunder om bruk av navn, fødselsnummer eller andre personidentifiserende kjennetegn i samsvar med helseregisterloven. Forskriftene skal angi formålet med behandlingen av opplysningene, og hvilke smittsomme sykdommer som skal meldes eller varsles. Kongen i Statsråd kan også gi forskrifter om meldingsplikt for bivirkninger av forebyggende tiltak, og om undersøkelse, behandling og andre tiltak etter loven. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om hvem som skal melde eller varsle, og om formkrav, meldingsskjemaer og frister for meldingene og varslene, herunder om hvem som kan eller skal motta meldinger og varsler.

Uten samtykke fra departementet kan verken private eller offentlige sette i verk meldingsordninger for smittsomme sykdommer hos mennesker. Dette gjelder ikke interne systemer.

Ved utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom, eller når det er fare for slikt utbrudd, og når det er nødvendig av hensyn til smittevernet, kan Helsedirektoratet med øyeblikkelig virkning pålegge personer som nevnt i første ledd midlertidige meldings- og varslingsplikter som fraviker fra forskrifter etter fjerde ledd uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 56 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 698), 18 mai 2001 nr. 24 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 18 mai 2001 nr. 502), 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 18 des 2015 nr. 121

(ikr. 1 jan 2016), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

Kap. 3. Undersøkelser og vaksinasjoner

§ 3-1. Forskrifter om undersøkelse av befolkningen

Dersom det er avgjørende for å kunne bedømme hvilke forebyggende tiltak eller undersøkelses-, behandlings- eller pleietiltak som er nødvendige for å forebygge en smittsom sykdom eller motvirke at den blir overført, kan departementet i forskrift fastsette plikt for befolkningen eller grupper av den til å gjennomgå blodprøvetaking, eller andre tilsvarende undersøkelser som er medisinskfaglig forsvarlig og kan gjøres uten fare.

Er den smittede under 16 år eller en person over 16 år som på grunn av sinnslidelse, andre psykiske forstyrrelser, senil demens, psykisk utviklingshemming eller legemlig funksjonshemming ikke kan ivareta sine anliggender, skal den som har omsorgen for den smittede, medvirke til at vedkommende oppfyller pliktene etter første ledd.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 3-2. Forhåndsundersøkelse av arbeids- og utdanningssøkere, undersøkelse av arbeidstakere og personer under utdanning mv.

Departementet kan, når hensynet til smittevernet krever det, og dersom smittede personer kan utgjøre alvorlig fare for overføring av smittsom sykdom i sitt arbeid eller virke, gi forskrift om plikt til å gjennomgå undersøkelse som nevnt i § 3-1 for

a. arbeids- eller utdanningssøkere før ansettelse eller opptak,
b. arbeidstakere, innleide arbeidstakere, oppdragstakere, skoleelever eller studenter, og
c. personer som skal oppholde seg i Norge som ledd i kulturutveksling, frivillig arbeid eller lignende.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 3-3. Forhåndsundersøkelse av pasienter

En helseinstitusjon kan kreve at en pasient skal la seg forhåndsundersøke når

det gjelder en smittsom sykdom, før det blir foretatt en diagnostisk utredning, og før pasienten får behandling eller pleie. En slik undersøkelse kan ikke fastsettes som rutine for alle pasienter og kan ikke omfatte endoskopi, biopsi, spinalpunksjon eller andre lignende undersøkelser/inngrep.

Forhåndsundersøkelse kan kreves bare når en slik sykdom vil forårsake ekstraordinære forebyggende tiltak av hensyn til faren for overføring til andre pasienter eller til personale, og såfremt tiltakene kan gi vesentlig større sikkerhet mot smitteoverføring eller bety en vesentlig lettelse eller besparelse for helse- og omsorgstjenesten.

Forhåndsundersøkelse etter første ledd må ikke føre til at behandlingen av pasienten blir alvorlig forsinket, eller til at han eller hun blir utsatt for fare eller urimelig ulempe.

Vedtak om forhåndsundersøkelse kan påklages til statsforvalteren.
Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 3-4. Forskrifter om undersøkelse av gravide

Departementet kan gi forskrifter om plikt for gravide til å avgi blodprøve eller gjennomgå nødvendig undersøkelse som kan gjøres uten fare, når formålet med undersøkelsen er å fastslå om det er grunn til å sette i verk tiltak for å motvirke at en allmennfarlig smittsom sykdom blir overført til barna.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 3-5. Legens plikt til å foreta undersøkelse av smittede personer

Legen skal være særlig oppmerksom på muligheten for at pasienten har en allmennfarlig smittsom sykdom. En lege som får mistanke om at en pasient har en allmennfarlig smittsom sykdom, skal etter samtykke fra pasienten foreta eller sette i verk de undersøkelser som er nødvendige for å bringe på det rene om det foreligger en slik sykdom. I så fall skal legen straks og i samråd med den smittede pasienten gjøre sitt for å motvirke at sykdommen blir overført til andre.

Hvis det er tvil etter første ledd, skal legen uten hinder av lovbestemt taushetsplikt ta kontakt med kommunelegen. Tar legen kontakt med kommunelegen, skal kommunelegen overta den videre oppklaring og oppfølging når det viser seg at den første legen ikke har de nødvendige forutsetninger for arbeidet.

En lege plikter å undersøke en smittet person, ta blodprøve eller foreta

andre nødvendige undersøkelser, når smittevernnemnda har gjort vedtak etter § 5-2 og undersøkelsen kan gjennomføres uten fare.

§ 3-6. Legens plikt til å foreta smitteoppsporing.

En lege som har sikker kunnskap eller har mistanke om en allmennfarlig smittsom sykdom som skyldes overføring av smitte fra en person til en annen, skal foreta smitteoppsporing dersom dette er gjennomførbart og hensynet til smittevernet krever det. Legen skal i så fall spørre den smittede om hvem smitten kan være overført fra, om når og på hvilken måte smitteoverføringen kan ha skjedd og om hvem han eller hun kan ha overført smitten til. Annen lege kan kontaktes i sammenheng med smitteoppsporing uten hinder av taushetsplikt.

Er vilkårene etter første ledd oppfylt skal legen, eventuelt gjennom den smittede, ta kontakt med dem som smitten kan være overført fra eller til og undersøke disse. Plikten bortfaller dersom den smittede pasienten eller de som han eller hun oppgir som smittekilder eller mulig smittet, godtgjør at aktuelle personer allerede er undersøkt eller får nødvendig behandling eller omsorg.

Dersom legen ikke ser seg i stand til å gjennomføre smitteoppsporing og oppfølging av de mulig smittede etter første og andre ledd, skal legen uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi underretning om dette til kommunelegen hvis hensynet til smittevernet krever det. Legen skal da også gi opplysning om smittekontakter. Legen skal alltid ta kontakt med kommunelegen når det er mistanke om en allmennfarlig smittsom sykdom som skyldes miljøsmitte, f.eks. en sykdom som skyldes overføring av smitte fra drikkevann, matvarer eller dyr.

Hvis en lege tar kontakt med kommunelegen etter tredje ledd, skal kommunelegen overta den videre oppklaring og oppfølging når det viser seg at den første legen ikke har de nødvendige forutsetninger for arbeidet.

Dersom kommunelegen får opplysninger om en smittet person som bor eller oppholder seg utenfor kommunen, skal kommunelegen uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi opplysningene til kommunelegen i den kommunen der den smittede bor eller oppholder seg, hvis hensynet til smittevernet krever det.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 3-7. Kartleggingsundersøkelse og metodeutprøving

Tilgjengelig blod, serum og annet biologisk materiale fra mennesker kan ikke analyseres med henblikk på en smittsom sykdom for et ikke-diagnostisk formål uten samtykke fra de personene prøvene stammer fra.

Laboratorier/institusjoner kan likevel utføre kartleggingsundersøkelser ved bruk av tilgjengelig prøvemateriale som nevnt i første ledd uten samtykke fra de som har avgitt prøvene dersom formålet med undersøkelsen er å:

- overvåke utviklingen av en epidemi som sprer seg i befolkningen, eller
- belyse forekomsten av en smittsom sykdom i befolkningen eller en del av den, eller
- bedømme om og i tilfelle hvor godt befolkningen er beskyttet mot en smittsom sykdom som det vaksineres mot,

og undersøkelsens resultat er av betydning for smittevernarbeidet.

Laboratorier/institusjoner kan også utføre metodeutprøving ved bruk av tilgjengelig prøvemateriale som nevnt i første ledd uten samtykke fra de som har avgitt prøvene dersom formålet med utprøvingen er å utvikle ny metodikk eller forbedre eksisterende metodikk for påvisning og karakterisering av en smittsom sykdom.

Helsedirektoratet kan pålegge et laboratorium eller en institusjon å utføre kartleggingsundersøkelser som nevnt i andre ledd når dette anses påkrevd av hensyn til smittevernet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av undersøkelser etter denne paragraf, og om bruken av resultatene, herunder plikt for laboratorier/institusjoner til å gi melding om analysefunn uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016).

§ 3-8. Vaksinering og immunisering av befolkningen

Departementet skal fastlegge et nasjonalt program for vaksinering mot smittsomme sykdommer. Kommunen skal tilby befolkningen dette programmet.

Departementet har ansvar for å sikre nødvendig vaksineforsyning og vaksineberedskap.

Når det er avgjørende for å motvirke et alvorlig utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom, kan departementet i forskrift fastsette at befolkningen eller deler av den skal ha plikt til å la seg vaksinere.

Ved et alvorlig utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom kan departementet i forskrift bestemme at personer som ikke er vaksinert

a. må oppholde seg innenfor bestemte områder,

b. skal nektes deltakelse i organisert samvær med andre, f.eks. i barnehage, skole, møter eller kommunikasjonsmidler,
c. må ta nødvendige forholdsregler etter kommunelegens nærmere bestemmelse.

Når det ved et alvorlig utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom er nødvendig å vaksinere befolkningen eller deler av den med en gang for at folkehelsen ikke skal bli vesentlig skadelidende, kan Helsedirektoratet påby vaksinering etter tredje ledd og tiltak etter fjerde ledd.

Kongen i Statsråd kan i forskrift fastsette at helsepersonell uten hinder av lovbestemt taushetsplikt skal gi nødvendige opplysninger for gjennomføring av et kontrollsystem basert på vaksinasjonsregistre, og gi regler for slike registre, jf. helseregisterloven.

Endret ved lover 18 mai 2001 nr. 24 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 18 mai 2001 nr. 502), 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128).

§ 3-9. Forskrifter om undersøkelser og vaksinasjoner

Departementet kan gi forskrifter om den nærmere gjennomføringen av smitteverntiltak etter §§ 3-1, 3-2, 3-3, 3-4 og 3-8 andre og tredje ledd, herunder om

a. hvilke grupper av befolkningen som tiltakene skal omfatte, og om fritak,
b. hvem som kan gi fritak, og om tilsyn med gjennomføringen av tiltakene,
c. at enkelte undersøkelser og vaksinasjoner bare må utføres av særskilt godkjent helsepersonell, hvem som kan gi godkjenning, og hvilken opplæring personellet må gjennomgå for å få slik godkjenning,
d. plikt for helsepersonell til å foreta eller medvirke ved undersøkelser og vaksinasjoner,
e. at undersøkelser eller analyser skal gjøres slik Helsedirektoratet bestemmer, og at de må foretas av noen som Helsedirektoratet har godkjent,
f. hvem som skal dekke utgiftene med tiltakene.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019

iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

Kap. 4. Andre smitteverntiltak

§ 4-1. Møteforbud, stenging av virksomhet, begrensning i kommunikasjon, isolering og smittesanering

Når det er nødvendig for å forebygge en allmennfarlig smittsom sykdom eller for å motvirke at den blir overført, kan kommunestyret vedta

a. forbud mot møter og sammenkomster eller påbud om andre begrensninger i den sosiale omgangen overalt der mennesker er samlet,
b. stenging av virksomheter som samler flere mennesker, f.eks. barnehager, skoler, svømmehaller, flyplasser, butikker, hoteller eller andre bedrifter og arbeidsplasser – eller begrensninger i aktiviteter der,
c. stans eller begrensninger i kommunikasjoner,
d. isolering av personer i geografisk avgrensede områder eller andre begrensninger i deres bevegelsesfrihet i opptil sju dager om gangen,
e. pålegg til private eller offentlige om rengjøring, desinfeksjon eller destruksjon av gjenstander eller lokaler. Pålegget kan også gå ut på avliving av selskapsdyr, utrydding av rotter og andre skadedyr, avlusing eller annen smittesanering.

Ved et alvorlig utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom og når det er avgjørende å få satt tiltak i verk raskt for å motvirke overføring av sykdommen, kan Helsedirektoratet treffe vedtak som nevnt i første ledd for hele landet eller for deler av landet.

Har kommunestyret eller Helsedirektoratet truffet vedtak om tiltak etter første eller andre ledd som den ansvarlige ikke retter seg etter, kan kommunestyret sørge for at tiltakene blir satt i verk. Kommunestyret kan sørge for iverksetting av tiltakene også dersom den ansvarliges holdning eller atferd kan medføre at iverksettingen blir forsinket, eller dersom det er uvisst hvem som er den ansvarlige. Tiltakene gjennomføres for den ansvarliges regning, kommunen hefter for kravet om vederlag.

Ved iverksetting av tiltak som nevnt i bokstav e, kan kommunestyret bruke og om nødvendig skade den ansvarliges eiendom. Ved iverksetting av tiltak som nevnt i første ledd bokstav d og e, kan kommunestyret mot vederlag også bruke eller skade andres eiendom. Det er et vilkår at vinningen er vesentlig større enn skaden eller ulempen ved inngrepet.

Den som har satt i verk tiltaket, skal straks oppheve vedtaket eller begrense omfanget av det når det ikke lenger er nødvendig. I hastesaker kan kommunelegen utøve den myndighet kommunestyret har etter denne paragrafen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om de forskjellige tiltak, herunder fastsette krav til metoder og midler som skal brukes og til kvalifikasjoner hos de personer som skal sette i verk tiltak. I forskrift kan det også fastsettes bestemmelser om plikt til løpende gjennomføring av tiltak som nevnt i første ledd bokstav e.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016).

§ 4-2. Forbud mot utførelse av arbeid m.m.

En smittet person med en allmennfarlig smittsom sykdom som gjennom sitt arbeid eller ved deltagelse i undervisning er en alvorlig fare for overføring av smitte til andre, kan forbys å utføre dette arbeidet eller delta i undervisningen for opptil tre uker dersom hensynet til smittevernet krever det. Ved nytt vedtak kan forbudet forlenges med opptil tre uker.

Vedtak etter første ledd skal gjøres av kommunelegen sammen med vakthavende infeksjonsmedisinske overlege ved sykehus i helseregionen.

Statsforvalteren avgjør klage over vedtak. Når legene som skal gjøre vedtak etter andre ledd er uenige, skal statsforvalteren delta i avgjørelsen. Helsedirektoratet avgjør klagen når statsforvalteren har vært med i første instans. En klage har ikke utsettende virkning på iverksetting av vedtak etter denne paragrafen.

Når smittede personer gjennom sitt arbeid eller ved deltagelse i undervisning kan utgjøre en alvorlig fare for overføring av smitte til andre, kan departementet i forskrift fastsette at det skal være forbudt for smittede personer å utføre et bestemt arbeid eller deler av det eller delta i undervisning.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 4-3. Forskrifter om karantenebestemmelser

Kongen kan gi forskrifter for å motvirke at smittsomme sykdommer føres inn i landet eller spres til andre land (karantenetiltak), herunder bestemmelser om

tiltak som gjelder personer, dyr, transportmidler, varer og gjenstander som kan tenkes å overføre smittsomme sykdommer. I forskriftene kan Kongen også fastsette nærmere krav til undersøkelser, smittesanering og dokumentasjon i forbindelse med innreise til og utreise fra Norge og i forbindelse med inn- og utførsel av varer.
Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 19 feb 2021 nr. 4, 18 juni 2021 nr. 125, 29 nov 2021 nr. 143, 29 nov 2021 nr. 143 som endret ved lov 17 juni 2022 nr. 53 (i kraft 1 juli 2022, annet og tredje ledd opphevet).

§ 4-3 a. Forskrift om isolering, smittekarantene og andre begrensninger i bevegelsesfriheten

Ved alvorlig utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom, jf. § 1-3 nr. 3 og 4, kan Kongen, for å forebygge eller motvirke overføring av sykdommen, gi forskrift om

a. isolering for smittede personer, jf. § 1-3 nr. 2, og
b. smittekarantene for personer som har økt risiko for å være smittet av den allmennfarlige smittsomme sykdommen etter nærkontakt med en smittet eller antatt smittet person, eller annen smittekilde.

Kongen kan i forskrift fastsette andre begrensninger i bevegelsesfriheten for personer som omfattes av første ledd, og nærmere krav til undersøkelser i forbindelse med, eller til erstatning for, isolering, smittekarantene eller begrensninger i bevegelsesfriheten.
Tilføyd ved lov 23 juni 2020 nr. 112, opphevet ved lov 23 juni 2020 nr. 112 (ikr. 1 juli 2021), tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 65 (ikr. 1 juli 2021), endret ved lover 29 nov 2021 nr. 143, 17 juni 2022 nr. 53, opphevet ved lov 17 juni 2022 nr. 53 (i kraft 1 juli 2023), tilføyd ved lov 12 jan 2024 nr. 3 (i kraft 12 jan 2024 iflg. res. 12 jan 2024 nr. 59).

§ 4-4. Transport av smittefarlig materiale

Innførsel, transport og annen håndtering av smittefarlig materiale som kan overføre smitte til mennesker skal skje på en forsvarlig måte, slik at smittefaren blir så liten som mulig.

Departementet kan i forskrift fastsette begrensninger og andre nærmere bestemmelser om innførsel, transport og annen håndtering av smittefarlig materiale som kan bety en fare for overføring av smittsom sykdom til

mennesker.
Endret ved lov 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524).

§ 4-5. Obduksjon

Kommunelegen kan vedta at en avdød med en allmennfarlig smittsom sykdom skal obduseres dersom det er nødvendig for å fastslå sykdommens art eller for å påvise andre forhold som det er viktig å kjenne til for å kunne forebygge en slik sykdom eller motvirke at den blir overført.

Ved alvorlig utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom bærer staten utgiftene for rekvirerte obduksjoner.

§ 4-6. Gravferd og transport av lik

Ved et alvorlig utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom kan kommunestyret vedta forholdsregler i forbindelse med gravferd, herunder bestemme at avdøde personer skal kremeres, eller at det skal settes i verk andre spesielle tiltak i forbindelse med gravferder.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om transport av lik innenfor landet og fra og til utlandet, og fastsette hygieniske bestemmelser i forbindelse med gravferd, herunder minimums- og maksimumskrav til emballering og hvilke opplysninger som transportør, begravelsesbyrå og andre kan kreve.
Endret ved lov 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524).

§ 4-7. Forskrifter om helsetjenesteassosierte infeksjoner

Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om tiltak for å motvirke helsetjenesteassosierte infeksjoner. I forskriften kan det gis bestemmelser for helsepersonell og eiere av virksomheter som driver medisinsk undersøkelse, behandling eller pleie, for å forebygge eller motvirke at pasienter, ansatte eller andre blir påført infeksjoner. Det kan gis egne bestemmelser om smittevern for pasienter som har nedsatt immunforsvar, herunder at slike pasienter kan undersøkes, behandles eller pleies bare ved institusjoner som departementet har godkjent.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 4-8. Massemedier – informasjonsplikt

Ved et alvorlig utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom kan departementet eller Helsedirektoratet pålegge ethvert innenlandsk massemedium å ta inn meldinger til hele befolkningen eller avgrensede grupper av den.

Den som har formidlet en melding etter bestemmelsen, har krav på vederlag.

En klage har ikke utsettende virkning for iverksetting av vedtaket.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 56 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 698), 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016).

§ 4-9. Plikt for helsepersonell til å gjennomgå opplæring, følge faglige retningslinjer og gjennomføre tiltak

Etter pålegg fra kommunestyret har helsepersonell ansatt i kommunen eller som yter helse- og omsorgstjenester på vegne av kommunen, plikt til å gjennomgå nødvendig opplæring for å kunne delta i de særlige oppgaver som smittevernarbeidet krever.

Ved et alvorlig utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom har helsepersonell som har gjennomgått nødvendig opplæring, plikt til å delta og utføre nødvendige oppgaver i smittevernarbeidet etter kommunestyrets nærmere bestemmelse.

Helsepersonell har plikt til å følge Helsedirektoratets pålegg etter § 7-10 om at en allmennfarlig smittsom sykdom skal forebygges, undersøkes, behandles, eller pleies etter bestemte faglige retningslinjer, eller at undersøkelser eller analyser skal gjøres slik Helsedirektoratet bestemmer eller bare må gjøres av noen som Helsedirektoratet har godkjent.

En lege som er ansatt i kommunen eller som yter helse- og omsorgstjenester på vegne av kommunen, har plikt til å delta i forebyggelse av en allmennfarlig smittsom sykdom og i undersøkelse og behandling av en person som er smittet med en slik sykdom, når det er nødvendig og etter vedtak av kommunestyret.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 4-10. Informasjonsplikt og bistandsplikt for andre myndigheter

Ansatte ved politiet, tollvesenet, havner, flyplasser, Mattilsynet, Forsvaret, Kystvakten, Kystverket, Fiskeridirektoratet, Sjøfartsdirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap plikter å ha særlig oppmerksomhet rettet mot smittsomme sykdommer. De plikter å bistå med

gjennomføringen og overholdelsen av bestemmelsene som er gitt i denne loven eller helse- og omsorgstjenesteloven, eller i medhold av disse lovene.

Ansatte etter første ledd skal uten hinder av lovbestemt taushetsplikt underrette kommunelegen når de har en sterk mistanke om en allmennfarlig smittsom sykdom eller oppdager et tilfelle av en slik sykdom. Det samme gjelder når de blir oppmerksom på forhold som kan medføre en nærliggende fare for overføring av en slik sykdom og det åpenbart er nødvendig med hjelp eller tiltak fra helse- og omsorgstjenesten. Hvis kommunelegen ikke er til stede, skal ansatte underrette Folkehelseinstituttet.

Mattilsynet skal straks underrette kommunelegen og Folkehelseinstituttet ved mistanke om eller tilfelle av smittsom dyresykdom som kan utgjøre en fare for mennesker eller ved mistanke om smittsom sykdom som formidles til mennesker via næringsmidler.

I tillegg til pliktene etter første og andre ledd skal politiet etter anmodning bistå med gjennomføringen av tiltak etter §§ 4-1, 4-3, 5-2, 5-3 og 5-4.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere plikter for andre myndigheter, herunder bestemme hvem som skal betale for utgiftene til bistand. Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 29 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 637), 3 mars 2017 nr. 8 (ikr. 3 mars 2017 iflg. res. 3 mars 2017 nr. 242), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

Kap. 4A. (Opphevet)

Kapittelet ble tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 66 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1857), endret ved lover 29 nov 2021 nr. 143, 17 juni 2022 nr. 55, opphevet ved lov 17 juni 2022 nr. 55 (i kraft 1 juli 2023).

§ 4A-1. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 66 (ikr. 1 juli 2021 iflg. vedtak 30 juni 2021 nr. 2214 jf. res. 11 juni 2021 nr. 1857), endret ved lover 29 nov 2021 nr. 143, 17 juni 2022 nr. 55, opphevet ved lov 17 juni 2022 nr. 55 (i kraft 1 juli 2023).

§ 4A-2. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 66 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1857), endret ved lover 29 nov 2021 nr. 143, 17 juni 2022 nr. 55, opphevet ved lov 17 juni 2022 nr. 55 (i kraft 1 juli 2023).

Kap. 5. Plikter for smittede personer – tvangstiltak

§ 5-1. Plikter for en person som er smittet med en allmennfarlig smittsom sykdom

Den som har grunn til å anta at han selv eller noen han har omsorgen for, er smittet med en allmennfarlig smittsom sykdom, skal snarest gi beskjed til lege og oppsøke legen for nødvendig undersøkelse.

En smittet person med en allmennfarlig smittsom sykdom har plikt til å gi nødvendige opplysninger om hvem smitten kan være overført fra. Dersom overføringen kan ha skjedd ved miljøsmitte, f.eks. drikkevann, matvarer eller dyr, har vedkommende også plikt til å opplyse om dette. Dessuten har vedkommende plikt til å opplyse hvem han eller hun selv kan ha overført smitten til. Opplysningene skal gis til den undersøkende legen eller til kommunelegen.

En smittet person med en allmennfarlig smittsom sykdom har plikt til å ta imot og følge den personlige smittevernveiledningen som legen gir, jf. § 2-1 for å motvirke at sykdommen blir overført til andre og plikt til å la seg isolere dersom det er nødvendig.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 5-2. Tvungen legeundersøkelse – innleggelse til undersøkelse og kortvarig isolering

Når det er nødvendig for å forebygge en allmennfarlig smittsom sykdom eller motvirke at den blir overført, skal legen eller eventuelt kommunelegen be en smittet person om å la seg undersøke av lege.

Dersom en smittet person motsetter seg undersøkelse etter første ledd, kan det gjøres vedtak om at vedkommende skal legges inn på sykehus til legeundersøkelse og eventuelt til kortvarig isolering. Slik tvungen legeundersøkelse eller kortvarig isolering kan bare gjennomføres for å klarlegge om det foreligger en allmennfarlig smittsom sykdom, og dette er nødvendig for å motvirke overføring av en slik sykdom til andre og såfremt undersøkelsen kan skje uten fare. Tvungen isolering kan vedtas for opptil sju dager.

Når det er forsvarlig å foreta legeundersøkelsen uten innleggelse i sykehus ut fra hensynet til den smittede eller dem som skal undersøke, kan undersøkelsen gjøres poliklinisk eller på et annet egnet sted.

Før det blir gjort vedtak om tvungen legeundersøkelse eller kortvarig isolering, skal den smittede personen gis varsel slik at han eller hun får uttale seg om spørsmålet. Varsel kan sløyfes når det ikke er praktisk mulig eller vil

medføre fare for at undersøkelsen eller isoleringen ikke kan gjennomføres.

Vedtak etter andre og tredje ledd skal gjøres av smittevernnemnda, se §§ 7-5, 7-6 og 7-8, etter reglene i §§ 5-5 til 5-7. Se likevel § 5-8 om hastevedtak. Det har ikke utsettende virkning dersom vedtaket bringes inn for tingretten.
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 1 des 2006 nr. 65 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 30 nov 2007 nr. 1348).

§ 5-3. Tvungen isolering i sykehus

Når det er nødvendig for å forebygge en allmennfarlig smittsom sykdom eller motvirke at den blir overført, skal legen, eventuelt kommunelegen be en smittet person om å la seg isolere.

Dersom en smittet person motsetter seg isolering etter første ledd og andre tiltak som kan forebygge eller motvirke overføring av sykdommen har vært forsøkt eller det er overveiende sannsynlig at slike tiltak ikke vil føre frem, kan det gjøres vedtak om at vedkommende skal legges inn på sykehus til isolering. Slik tvungen isolering kan bare gjennomføres når dette etter en helhetsvurdering er den klart mest forsvarlige løsningen i forhold til faren for smitteoverføring og den belastningen som tvangsinngrepet må antas å medføre, og det er overveiende sannsynlig at andre ellers vil bli smittet.

Vedtak etter denne bestemmelsen kan gjøres for opptil tre uker. Ved nytt vedtak kan isoleringstiden forlenges med opptil seks uker om gangen inntil ett år fra første vedtak. Dersom det er nødvendig å fullføre behandling av allmennfarlig smittsom sykdom av særlig alvorlig karakter for å forhindre smitteoverføring, kan vedtaket forlenges utover ett år.

I sammenheng med forlengelse av isoleringstiden kan det vedtas tvungen legemiddelbehandling når det kan redusere isoleringstiden vesentlig. Vedtak om tvungen legemiddelbehandling kan bare fattes når behandlingen er medisinskfaglig forsvarlig og kan gjøre en smittet person smittefri. Påbegynt legemiddelbehandling må fullføres dersom det er fare for tilbakefall, resistensutvikling eller andre tungtveiende smittevernhensyn tilsier det. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om legemiddelbehandlingen.

Vedtak om tvungen isolering i sykehus og legemiddelbehandling gjøres av smittevernnemnda, se §§ 7-5, 7-6 og 7-8, etter reglene i §§ 5-5 til 5-7. Tvangsvedtaket skal oppheves av avdelingens overlege så snart vilkårene for innleggelsen ikke lenger foreligger. Smittevernnemnda skal varsles så tidlig som mulig, og senest tre døgn før den smittede blir utskrevet.
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 1 des 2006 nr. 65 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 30 nov 2007 nr. 1348), 21 juni 2019 nr. 46

(ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 5-4. Gjennomføring av isolering i sykehus

Innleggelse til tvungen undersøkelse og kortvarig isolering etter § 5-2 eller isolering etter § 5-3 skal skje i en egnet sykehusavdeling eller sengepost. Avdelingen eller sengeposten skal være spesielt lagt til rette for å motta smittede slik at de kan få det medisinske og pleiemessige behandlingstilbud som vil føre til så kortvarig isolering som mulig.

Under isoleringen kan det iverksettes pleiemessige og sikkerhetsmessige tiltak for å gjennomføre en effektiv isolering. Tiltakene skal være begrenset til det som er helt påkrevd i forhold til faren for smitteoverføring. Oppholdet skal så langt råd er gi muligheter for normal livsutfoldelse og kontakt med nære pårørende.

Når særlige forhold krever det, kan smittede personer isoleres i andre institusjoner godkjent av Helsedirektoratet.

Departementet kan i forskrifter fastsette nærmere krav til de fysiske og faglige forholdene ved sykehus og andre institusjoner som nyttes til isolering.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016).

§ 5-5. Forberedelse til tvangssak for smittevernnemnda

En sak om vedtak etter §§ 5-2 eller 5-3 innledes ved at kommunelegen utarbeider begjæring om tiltak etter den aktuelle paragrafen. I begjæringen skal det redegjøres for de omstendigheter kommunelegen legger til grunn for det tiltak som blir foreslått.

Begjæringen skal omgående sendes til smittevernnemnda med kopi til statsforvalteren.

Helsedirektoratet kan selv reise sak for nemnda.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 1 des 2006 nr. 65 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 30 nov 2007 nr. 1348), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 5-6. Oppnevning av fullmektig for den smittede m.m.

Smittevernnemnda skal sørge for at det blir oppnevnt advokat for de private parter. Advokaten skal omgående gjøres kjent med begjæring om tiltak med

vedlagte dokumenter, og gis frist for tilsvar etter barnevernsloven § 14-10.

De begrensninger i den smittedes rett til å se saksdokumentene som er fastsatt i forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d og de begrensinger i den smittedes rett til innsyn i sin journal med vedlegg som er fastsatt for innsynsretten, gjelder ikke når smittevernnemnda er anmodet om å gjøre vedtak etter loven.

Endret ved lover 1 des 2006 nr. 65 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 30 nov 2007 nr. 1348), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 5-7. Vedtak og begrunnelse

Smittevernnemnda skal komme sammen så raskt som mulig og senest innen sju dager for å drøfte og fatte vedtak i saken. Til møtet i nemnda kan en representant for den som har begjært tvangsvedtaket og den smittedes fullmektig møte. Dersom noen av partene ønsker det, skal de under møtet gis anledning til vitneførsel og til å legge frem annet materiale det ikke har vært mulig å presentere under saksforberedelsen.

Reglene i tvisteloven om dommers innhold og begrunnelse gjelder tilsvarende.

I meldingen om vedtaket skal det særskilt gjøres oppmerksom på overprøvingsadgangen etter § 5-9.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 1 des 2006 nr. 65 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 30 nov 2007 nr. 1348), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 5-8. Hastevedtak

Kommunelegen og vakthavende infeksjonsmedisinske overlege ved sykehus i helseregionen kan sammen treffe hastevedtak etter § 5-2 og 5-3 hvis hensynet til smittevernet tilsier at vedtaket blir fattet. Det skal særlig legges vekt på åpenbar fare for smitteoverføring. Bestemmelsen i § 4-2 tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende. Vedtak om tvungen isolering gjelder frem til smittevernnemnda har vurdert saken, men ikke utover sju dager.

Kopi av hastevedtak skal omgående sendes til smittevernnemnda.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 5-9. Overprøving av tvangsvedtak

Smittevernnemndas vedtak kan bringes inn for tingretten etter reglene i tvisteloven kapittel 36. Dette gjelder også hastevedtak etter § 5-8.

Vedtak om tvungen isolering i sykehus etter § 5-3 kan settes i verk dersom vedtaket bringes inn for tingretten. Vedtak om tvungen legemiddelbehandling etter § 5-3 skal ikke settes i verk dersom vedtaket bringes inn for tingretten.

Søksmål kan reises av den vedtaket retter seg mot eller vedkommendes nærmeste, av statsforvalteren eller Statens helsetilsyn. En mindreårig kan opptre som part og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom vedkommende er fylt 12 år og forstår hva saken gjelder.

Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 juni 2012 nr. 46, 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kap. 6. Rett til smittevernhjelp m.m.

§ 6-1. Rett til smittevernhjelp

Enhver har rett til nødvendig smittevernhjelp. Smittevernhjelp er å anse som en del av retten til nødvendige helse- og omsorgstjenester, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 første og annet ledd og § 2-2.

Den som etter en faglig vurdering anses å være i fare for å bli smittet med en allmennfarlig smittsom sykdom, har rett til nødvendig smittevernhjelp i form av vaksinasjon, informasjon og annen nødvendig forebyggende hjelp.

En smittet person med en allmennfarlig smittsom sykdom har rett til nødvendig smittevernhjelp, herunder medisinsk vurdering og utredning (diagnostikk), behandling og pleie.

Den som søker smittevernhjelp eller dens pårørende som mener denne bestemmelsen er brutt, kan klage til statsforvalteren i det fylket hvor vedkommende mener feil er begått. Klagen sendes til den som har truffet enkeltvedtaket eller avgjørelsen.

Departementet kan gi forskrifter til utfylling av denne bestemmelsen.

Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 61 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1196), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 22 juni 2012 nr. 46, 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021

iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746).

§ 6-2. Dekning av tjenester og tiltak

Departementet kan gi forskrift om at tjenester eller tiltak etter loven skal være uten kostnad for den som er smittet eller er i fare for å bli smittet med en smittsom sykdom.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

Kap. 7. Administrative organer og deres ansvar

Overskrift endret ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 7-1. Kommunen

Kommunen skal sørge for at alle som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen med hensyn til smittsom sykdom er sikret nødvendige forebyggende tiltak, undersøkelsesmuligheter, behandling og pleie utenfor institusjon og pleie i sykehjem eller annen kommunal helseinstitusjon.

Kommunen skal også utføre de oppgaver innen smittevernet som pålegges i loven her eller bestemmelser i medhold av loven, herunder skaffe seg oversikt over arten og omfanget av de smittsomme sykdommer som forekommer i kommunen, drive opplysning om smittsomme sykdommer og gi råd og veiledning om hvordan de forebygges, sørge for at individuelt forebyggende tiltak blir satt i verk, sørge for at andre tiltak etter loven her, folkehelseloven eller helse- og omsorgstjenesteloven blir satt i verk.

Tiltak og tjenester for å forebygge smittsomme sykdommer eller motvirke at de blir overført skal utgjøre et eget område i planen for kommunens helse- og omsorgstjeneste. Helse- og omsorgstjenesten i kommunen skal samarbeide med myndigheter som har oppgaver av betydning for tiltakene.

Kommunen skal føre tilsyn og sørge for at reglene i loven blir overholdt og at vedtak i medhold av loven blir gjennomført.

Ved iverksetting av tiltak etter §§ 3-1 og 3-8 kan kommunen mot vederlag bruke og om nødvendig skade andres eiendom.

Kommunens myndighet etter denne lov kan delegeres etter reglene i kommuneloven eller til et interkommunalt organ.
Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 48, 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 22 juni 2012 nr. 46, 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019

iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 7-2. Kommunelegen

Kommunelegen skal utføre de oppgaver innen smittevernet som pålegges i loven her. I kommuner med flere kommuneleger skal kommunestyret utpeke en av dem til å utføre disse oppgavene. Det bør også utpekes en stedfortreder for denne. I store bykommuner med bydelsforvaltning skal kommunestyret utpeke en lege til å utføre de av kommunelegenes oppgaver som angår hele kommunen eller store områder.

Kommunelegen skal

a. utarbeide forslag til plan for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vern mot smittsomme sykdommer, herunder beredskapsplaner og -tiltak, og organisere og lede dette arbeidet,
b. ha løpende oversikt over de infeksjonsepidemiologiske forholdene i kommunen,
c. utarbeide forslag til forebyggende tiltak for kommunen,
d. bistå kommunen, helsepersonell og andre i kommunen som har oppgaver i arbeidet med vern mot smittsomme sykdommer,
e. gi informasjon, opplysninger og råd til befolkningen om vern mot smittsomme sykdommer,
f. utføre alle andre oppgaver som følger av loven eller bestemmelser i medhold av loven, og medvirke til effektive tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer og motvirke at de blir overført.

Departementet kan i forskrift bestemme at kommunelegen også skal ha andre oppgaver, og herunder angi det nærmere innholdet i de enkelte oppgaver.

Når kommunen har lagt smittevernoppgavene til et interkommunalt organ, jf. § 7-1 sjette ledd, kan kommunestyret delegere kommunelegens myndighet etter denne lov til en eller flere leger ansatt i dette organet.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 48, 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 7-3. Det regionale helseforetaket

Det regionale helseforetaket skal sørge for at befolkningen i helseregionen med hensyn til smittsom sykdom er sikret nødvendig spesialistundersøkelse, laboratorieundersøkelse, poliklinisk behandling og sykehusbehandling,

forsvarlig isolering i sykehus, og annen spesialisthelsetjeneste.

Det regionale helseforetaket skal utarbeide en plan om det regionale helseforetakets tiltak og tjenester for å forebygge smittsomme sykdommer eller motvirke at de blir overført.

Det regionale helseforetaket skal sørge for at det finnes et regionalt kompetansesenter i smittevern i helsetjenesten. Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om senterets oppgaver.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 7-4. Statsforvalteren

Statsforvalteren skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot smittevernet i fylket, herunder ha oversikt over og kunnskap om lokale planer om smittevern, samt yte bistand ved behov.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 7-5. Smittevernnemnda

Gjennomføring av tiltak med tvang etter denne lovs §§ 5-2 og 5-3 avgjøres av smittevernnemnda. Smittevernnemnda er den av barneverns- og helsenemndene, jf. barnevernsloven § 14-1, som departementet utpeker til denne oppgaven. Når det foreligger et alvorlig utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom, jf. § 1-3 nr. 4, kan flere nemnder utpekes til smittevernnemnder.

Reglene i barnevernsloven kapittel 14 gjelder i den utstrekning annet ikke fremgår av loven her.

Departementet kan bestemme at smittevernnemnda også skal behandle andre saker etter loven her.

Endret ved lover 1 des 2006 nr. 65 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 30 nov 2007 nr. 1348), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 7-6. Smittevernnemndas sammensetning

Smittevernnemnda settes sammen etter reglene i barnevernsloven § 14-2.

Før det blir oppnevnt utvalg, jf. første ledd, skal det innhentes forslag fra statsforvalteren og de regionale helseforetakene.

Smittevernemndas medlemmer og sekretariat har taushetsplikt i samsvar med bestemmelsene i helsepersonelloven kapittel 5.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 17 juni 2005 nr. 65 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 614), 1 des 2006 nr. 65 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 30 nov 2007 nr. 1348), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 7-7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 65 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 614).

§ 7-8. Smittevernnemndas sammensetning i den enkelte sak

I den enkelte sak skal smittevernnemnda være sammensatt av lederen pluss to medlemmer som trekkes ut, ett fra hvert av de utvalg som er nevnt i § 7-6.

§ 7-9. Folkehelseinstituttet

Folkehelseinstituttet er statens smitteverninstitutt. Folkehelseinstituttet skal overvåke den nasjonale epidemiologiske situasjonen og delta i overvåkingen av den internasjonale epidemiologiske situasjonen, utføre helseanalyser og drive forskning på smittevernområdet. Folkehelseinstituttet kan behandle helseopplysninger og andre personopplysninger som er nødvendig for å gjennomføre disse oppgavene.

Folkehelseinstituttet skal gi smittevernfaglige råd og bistand til helsepersonell, kommuner, fylkeskommuner og statlige virksomheter i forbindelse med oppklaring og kontroll av utbrudd av smittsomme sykdommer.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 56 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 698), 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 20 juni 2014 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1732), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 19 juni 2020 nr. 80, 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128).

§ 7-10. Helsedirektoratet

Helsedirektoratet skal, ved å utføre myndighetsoppgaver, medvirke til at befolkningens behov for tjenester og tiltak blir dekket i forbindelse med smittsomme sykdommer.

Helsedirektoratet kan bestemme at kommuner, fylkeskommuner eller statlige institusjoner skal organisere eller utføre nærmere bestemte tjenester eller tiltak, samarbeide, eller følge nærmere bestemte retningslinjer når det er nødvendig for å sikre et effektivt og forsvarlig smittevern.

På tilsvarende måte som etter foregående ledd kan Helsedirektoratet pålegge helsepersonell å følge nærmere bestemte faglige retningslinjer.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128).

§ 7-10 a. Statens helsetilsyn

Statens helsetilsyn skal ha det overordnede tilsynet med at den kommunale, fylkeskommunale og statlige virksomheten er i samsvar med loven og med forskrift eller enkeltvedtak med hjemmel i loven.

Statens helsetilsyn kan gi pålegg om retting eller stenging i samsvar med helsetilsynsloven.

Kommuneloven kapittel 30 gjelder når det føres tilsyn med kommuner.
Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 7-11. Forskrifter om organisering, samarbeid, oppgaver, utgiftsfordeling og smittevernberedskap

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om samarbeid, og om hvilket ansvar og hvilke oppgaver kommuner, fylkeskommuner og regionale helseforetak skal ha etter denne loven, helse- og omsorgstjenesteloven og spesialisthelsetjenesteloven i forbindelse med smittsomme sykdommer.

Departementet kan bestemme at lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap helt eller delvis skal gjelde på tilsvarende måte når det er påkrevd av hensyn til smittevernet, bl.a for å kunne pålegge kommuner, fylkeskommuner, regionale helseforetak og helsepersonell nødvendig smittevernberedskap. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere

bestemmelser om beredskap og beredskapsplaner i forbindelse med et alvorlig utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 61 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1196), 18 mai 2001 nr. 24 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 18 mai 2001 nr. 502), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 7-12. Særlig fullmakt for Kongen

Når et utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom truer folkehelsen, eller når det er fare for et slikt utbrudd og det på grunn av disse forhold er fare ved opphold, kan Kongen gi bestemmelser av lovgivningsmessig innhold for å trygge folkehelsen, og for at det kan settes inn tiltak til vern om befolkningen. Om nødvendig kan Kongen gjøre avvik fra gjeldende lovgivning. Lov av 15. desember 1950 om særlige rådgjerder under krig, krigsfare og liknende forhold §§ 3 og 4 gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 27 mars 2020 nr. 17, 24 april 2020 nr. 34 (nytt fjerde ledd gitt utvidet virketid), 27 mars 2020 nr. 17 (ikr. 27 mai 2020 som endret ved lov 24 april 2020 nr. 34, nytt fjerde punktum opphevet).

Kap. 8. Straff, erstatning, klage, ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

§ 8-1. Straff

Med unntak av overtredelse av plikter etter § 5-1 eller plikter som omfattes av helsepersonellovgivningen, straffes forsettlig eller uaktsom overtredelse av loven her eller vedtak gitt med hjemmel i loven med bot eller fengsel inntil 2 år. Dersom overtredelsen har tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp eller helse som følge, er straffen bot eller fengsel inntil 4 år.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 11 juni 2021 nr. 66 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1976), 29 nov 2021 nr. 143, 17 juni 2022 nr. 55, 17 juni 2022 nr. 55 (i kraft 1 juli 2023, opphevet andre og tredje ledd).

§ 8-2. (Opphevet)

Paragrafen er *opphevet* for den *offentlige* helsetjenesten fra 1 jan 2003 ved lov 15 juni 2001 nr. 53 (iflg. res. 20 des 2002 nr. 1623). Privat helsetjeneste omfattes fra 1 jan 2009 av lov 15 juli 2001 nr. 53 (pasientskadeloven). Bestemmelsen er nå uten betydning, opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1

juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808).

§ 8-3. Klage over vedtak

Statsforvalteren avgjør klage over kommunalt eller interkommunalt vedtak såfremt ikke noe annet er bestemt i loven.
Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 25 juni 2004 nr. 48, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 8-4. Gjennomføring og utfylling

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av denne loven.

§ 8-5. Forholdet til vedtak etter eldre lovgivning

Forskrifter eller enkeltvedtak med hjemmel i lovbestemmelser som blir opphevet etter § 8-7, står fortsatt ved lag inntil de blir endret eller opphevet i medhold av denne loven.

§ 8-6. Ikrafttredelse m.m.

Denne loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] I forbindelse med lovens ikrafttredelse eller senere kan departementet sette en frist for alle eller enkelte kommuner eller fylkeskommuner til å oppfylle de forpliktelser som loven pålegger kommunene eller fylkeskommunene.
1 Fra 1 jan 1995 iflg. res. 5 aug 1994 nr. 790.

§ 8-7. Oppheving av andre lover.

Når denne lov trer i kraft, oppheves følgende lover – – –

§ 8-8. Endringer i andre lover

Når denne lov trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om løysingsrettar

§ 1. Hovudområdet for lova, definisjonar

Lova gjeld løysingsrettar til fast eigedom. Med løysingsrett er meint den rett nokon har til å overta ein fast eigedom seinare, når eigedomen likevel skiftar eigar, eller til eit anna tidspunkt. Ein løysingsrett som berre kan gjerast gjeldande når eigedomen vert avhend eller skiftar eigar på annan måte, er kalla forkjøpsrett. Som fast eigedom vert rekna grunn og bygningar, og elles andre innretninger som er varig forbundne med grunnen.

Lova gjeld òg løysingsrettar til sameigepartar i fast eigedom, til eigarseksjon, til tomtefesterett og til særleg råderett over fast eigedom.

Lova gjeld ikkje løysingsrettar som har heimel i lov, med mindre noko anna er fastsett.

§ 2. Tilhøyrsle

Løysingsrett til fast eigedom gjeld òg tilhøyrsla til eigedomen. Føresegnene i avhendingslova §§ 3-4 til 3-6 gjeld tilsvarande.

§ 3. Aksjar og selskapspartar

Løysingsrettar til aksjar eller andre selskapspartar går inn under lova når selskapet har til hovudføremål å eige og styre fast eigedom (eigedomsselskap).

Løysingsrettar som nemnt gjeld òg leigerett, innskot og liknande som er knytt til selskapsparten.

Fyrste og andre ledd gjeld ikkje vedtektsfesta løysingsrettar i burettslag eller løysingsrettar som vert regulert av lov om aksjeselskaper §§ 4-19 til 4-23, lov om allmennaksjeselskaper §§ 4-19 til 4-23 og lov av 21. juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven) § 2-29.
Endra med lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999), 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 603).

§ 4. Høvet til å fråvike lova

Føresegnene i lova kan fråvikast i avtale eller anna rettsgrunnlag når ikkje noko anna er særskilt sagt.

§ 5. Avtaleform og bruk av elektronisk kommunikasjon

Løysingsrett som vert skipa ved avtale, kan gjerast munnleg eller skriftleg.

Ei munnleg avtale skal setjast opp skriftleg når nokon av partane krev det. Føresegna i førre punktum er ufråvikeleg.

Krav etter §§ 10, 12 eller 13 om at tilbod, varsel eller krav skal vere skriftleg, er ikkje til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon om partane er samde om det.

Endra med lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 6. Lengstetid

Løysingsrett gjeld ikkje for lengre tid enn 25 år.

Fyrste ledd gjeld ikkje løysingsrett

a. som ligg til ein annan fast eigedom, når retten gjeld grunn som er utskild frå eigedomen eller som er høveleg til å slåast saman med den,
b. til ein aksje eller annan part når retten tilkjem andre parteigarar i same selskap eller sameige.

Løysingsrett som ligg til eit føretak og gjeld grunn til utviding eller tilfang til drift av føretaket, kan gjelde for opp til 50 år.

Fyrste og tredje ledd er ufråvikelege.

§ 7. Overførings- og fråskiljingsforbod

Løysingsrett kan ikkje overførast eller gå i arv.

Løysingsrett som nemnt i § 6 andre og tredje ledd fylgjer ved rettsovergang eigedomen, parten eller føretaket som retten ligg til, og kan ikkje skiljast ifrå.

§ 8. Rettsovergang til nærståande

Forkjøpsrett kan ikkje gjerast gjeldande når eigedomen går over til ektemake, til livsarving, til fosterbarn som faktisk står i same stilling som livsarving, eller til nokon annan som i dei siste to åra har høyrt til same husstand som den tidlegare eigaren. Forkjøpsrett kan heller ikkje gjerast gjeldande til bustadeigedom når eigedomen går over på skifte etter separasjon eller skilsmål, eller når eit husstandsmedlem overtek eigedomen etter føresegnene i lov av 4. juli 1991 nr.

45 om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører § 3. I dei tilfella som er nemnde i andre punktum kan forkjøpsrett likevel gjerast gjeldande dersom det er særleg om å gjere for forkjøpsrettshavaren, og det etter tilhøva ikkje vil verke urimeleg.

Paragrafen er ufråvikeleg når det gjeld forkjøpsrett til bustadeigedom og fritidseigedom.

Endra med lov 20 des 1996 nr. 106 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 571).

§ 9. Løysingsrett i samband med tenestetilhøve

Forkjøpsrett til ein bustadeigedom som eigaren har fått overta i samband med tenestetilhøve, kan utan hinder av § 8 fyrste ledd gjerast gjeldande dersom det er særleg om å gjere for forkjøpsrettshavaren, og det etter tilhøva ikkje vil verke urimeleg. Løysingsrett til ein bustadeigedom kan ikkje gjerast gjeldande når eigaren sluttar i tenesta for å gå av med alderspensjon eller for å få uførepensjon eller uføretrygd.

Paragrafen er ufråvikeleg.

Endra med lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 10. Førehandstilbod

Ein eigar som ynskjer å avhende ein fast eigedom, kan gje forkjøpsrettshavaren skriftleg tilbod om å få overta den på nærare vilkår i samsvar med forkjøpsretten, med frist to månader frå mottakinga av varselet til å seie ifrå skriftleg om han eller ho godtek tilbodet. Det skriftlege tilbodet skal opplyse om verknaden av at forkjøpsrettshavaren ikkje aksepterer tilbodet innan fristen, jf. tredje ledd.

Aksepterer forkjøpsrettshavaren tilbodet innan fristen, er eigaren bunden til å stå ved tilbodet.

Dersom forkjøpsrettshavaren ikkje aksepterer, kan eigaren innan to år deretter avhende eigedomen på same eller like strenge eller strengare vilkår til kven eigaren vil utan hinder av forkjøpsretten.

Vert eigedomsavhending som nemnt i tredje ledd gjennomført, kan forkjøpsretten ikkje gjerast gjeldande ved dette eigarskiftet eller seinare.

§ 11. Utløysing av forkjøpsrett

Eigedomsavhending utløyser forkjøpsrett frå den tid då det er avtala på

bindande måte at eigedomen skal gå over til ny eigar.

Tvangssal utløyser forkjøpsrett som ikkje er sett til side etter tvangsfullbyrdelsesloven § 11-21, frå den tid det ligg føre rettskraftig stadfestingsorskurd etter tvangsfullbyrdelsesloven §§ 11-30 og 11-51, jf. § 11-23.

Arv utløyser forkjøpsrett frå arvefallet. Kan retten berre gjerast gjeldande mot somme av arvingane, lyt det fyrst vere bindande avgjort på skifte kven av dei som skal overta eigedomen.

Avtale som gjev rett til leige i meir enn 10 år, utløyser forkjøpsrett til eigedomen. Dette gjeld ikkje avtale om tilfang til drift av eit føretak.

Hefter forkjøpsrett på ein eigedom som høyrer til eit selskap, kan retten til å løyse eigedomen gjerast gjeldande når ein så stor del av aksjane eller selskapspartane skiftar eigar at styringsretten i selskapet kjem på andre hender.

§ 12. Frist for å gjere forkjøpsrett gjeldande

Forkjøpsrett lyt gjerast gjeldande innan seks månader etter at forkjøpsrettshavaren fekk eller burde skaffa seg kunnskap om dei rettshøve som utløyser retten etter § 11.

Ein part i rettshøvet kan gje skriftleg varsel til forkjøpsrettshavaren med frist til å gjere retten gjeldande innan to månader frå det tidspunkt varselet er kome fram til forkjøpsrettshavaren.

Når forkjøpsrett ikkje er gjort gjeldande til tid som nemnt i fyrste eller andre ledd, kan forkjøpsretten ikkje gjerast gjeldande ved dette eigarskiftet eller seinare.

§ 13. Løysingskravet

Krav om å få overta ein eigedom med grunnlag i løysingsrett skal setjast fram skriftleg.

Krav om å få overta ein eigedom med grunnlag i annan løysingsrett enn forkjøpsrett skal setjast fram overfor eigaren av eigedomen.

Krav om å få overta ein eigedom med grunnlag i forkjøpsrett etter § 11 fyrste ledd, skal setjast fram overfor avhendaren og ervervaren av eigedomen. Er forkjøpsretten utløyst ved tvangssal etter § 11 andre ledd er det nok at kravet vert sett fram overfor ervervaren.

Er forkjøpsretten utløyst ved arv etter § 11 tredje ledd, skal kravet setjast fram overfor tingretten dersom arvebuet ikkje er teke over av sjølvskiftande arvingar. Elles skal kravet setjast fram overfor arvingane eller deira representant, eller den som har overteke eigedomsretten til eigedomen.

Løysingskrav framsett mot den som har grunnboksheimel til eigedomen, er alltid nok til å bryte fristane etter § 12 fyrste og andre ledd. Det same gjeld løysingskrav som er sendt til tingretten, endå om buet er overteke til sjølvskifte eller uskifte.

Når løysingskravet er framsett, kan eigaren med skriftleg varsel til løysingsrettshavaren setje ein frist på ein månad til å gje fullgod trygd for oppgjeret ved garantifråsegn frå bank eller trygdelag. Tvist om storleiken på garantisummen og om det skal reknast rente av fastsett løysingssum, kan avgjerast av tingretten ved orskurd.

Endra med lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 14. Om rettar og plikter

Skal eigedomen ved sal gå over til ein ny eigar som enno ikkje har fått skøyte eller overteke bruken av eigedomen, går den nye eigarens rettar og plikter etter avtala over på forkjøpsretthavaren frå den tid då løysingskrav etter § 13 tredje ledd fyrste punktum er kome fram til ervervaren. Vilkåret er at det ervervaren har lagt ut i samsvar med avtala, vert godtgjort av forkjøpsrettshavaren. Føresegna i § 13 siste ledd gjeld tilsvarande.

§ 15. Frist for å gje eigedomen frå seg

Når løysingskrav er framsett, har eigaren krav på så lang frist med å gje ifrå seg bruken av eigedomen og skøyte at eigaren får rimeleg høve til å områ seg. Det same gjeld ein ny eigar som alt har overteke eigedomen.

§ 16. Avgrensing i rådvelde når løysingskrav er framsett

Når løysingskrav er framsett, må eigaren eller innehavaren ikkje forringe eigedomen ved riving av bygningar, hogst i skog ut over verdauken på grunn av tilveksten frå då av eller på annan måte. Heller ikkje må det gjerast særlege påkostnader eller andre endringar som skaper vanskar for gjennomføringa av løysingskravet.

§ 17. Avkasting og kostnader

Løysingsrettshavaren har rett til avkasting eigedomen gjev frå det tidspunkt løysingsrettshavaren overtek bruken av eigedomen. Frå same tidspunkt svarar

løysingsrettshavaren for kostnadene ved eigedomen.

§ 18. Omgjering og heving

Ei avhendingsavtale som utløyser forkjøpsrett, kan avhendaren med verknad for forkjøpsrettshavaren gjere om inntil forkjøpsrettshavaren har fått skriftleg varsel om eigedomsavhendinga (§ 12 andre ledd), eller inntil avhendaren har motteke løysingskrav (§ 13).

Avhendaren har rett til å heve avtala etter vanlege reglar om mishald også for ein forkjøpsrettshavar som har reist løysingskrav.

§ 19. Løysingssum

Når løysingssummen skal setjast til den pris eigedomen vert selt for til andre og eigedomen openbert er selt til underpris, eller skiftar eigar ved byte, gåve eller arv, skal løysingssummen fastsetjast etter vanleg pris.

Det same gjeld også elles når det ikkje er heimel for å fastsetje løysingssummen på anna grunnlag.

Når løysingssummen etter skipingsgrunnlaget er fastsett til ein fast sum, skal løysingsrettshavaren godtgjere verdauken av særlege påkostnader som er gjort på eigedomen etter at løysingssummen opphavleg vart fastsett.

Kår eller andre naturalytingar som går inn i overtakingsvilkåra, kan etter krav frå ein av partane reknast om i pengar.

§ 20. Regulering av løysingssum

Fast løysingssum kan etter krav frå nokon av partane regulerast når det har gått lenger enn 10 år sidan summen vart fastsett, eller før den tid når det har skjedd særskilt stor endring i pristilhøva.

Ved reguleringa av løysingssummen skal eigedomsverdet på reguleringstida leggjast til grunn. Var løysingssummen opphavleg sett lågare enn full pris, skal det takast omsyn til det.

§ 21. Kostnader

Løysingsrettshavaren svarar for kostnadene i samband med gjennomføringa av løysinga.

§ 22. Skjønn

Avgjerd i samsvar med §§ 19 til 21 høyrer under skjønn.

Skjønnet vert styrt av jordskifteretten.

Endra med lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 23. Ikraftsetjing

Lova tek til å gjelde frå den dagen Kongen[1] fastset.

Lova gjeld ikkje for løysingsrettar der løysingskrav er framsett før lova har teke til å gjelde.

Føresegnene om lengstetid i § 6 gjeld såleis at løysingsrett tidlegast fell bort 20 år etter at lova har teke til å gjelde.

1 Frå 1 juli 1995 iflg. res. 9 des 1994 nr. 1078.

§ 24. Endringar i andre lover

Frå den tida lova tek til å gjelde, skal fylgjande føresegner i andre lover endrast slik: – – –

Lov om medisinsk utstyr

§ 1. Lovens virkeområde

Denne lov regulerer produksjon, markedsføring, omsetning og bruk av medisinsk utstyr.

Kongen kan gi forskrift om at loven og forskrifter med hjemmel i loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 39 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 788).

§ 2. Lovens formål

Formålet med loven er å forhindre skadevirkninger, uhell og ulykker, samt sikre at medisinsk utstyr utprøves og anvendes på en faglig og etisk forsvarlig måte.

§ 3. Definisjon

Med medisinsk utstyr menes i denne loven ethvert instrument, apparat, hjelpemiddel, materiale eller enhver annen gjenstand som brukes alene eller i kombinasjon, herunder nødvendig programvare, og som av produsenten er ment å skulle brukes på mennesker i den hensikt å:

a. diagnostisere, forebygge, overvåke, behandle eller lindre sykdom,
b. diagnostisere, overvåke, behandle, lindre eller kompensere for skade eller uførhet,
c. undersøke, erstatte eller endre anatomien eller en fysiologisk prosess,
d. forebygge svangerskap.

Som medisinsk utstyr regnes også et produkt som er tilbehør til, eller på annen måte inngår i bruken av medisinsk utstyr.

Produkter som oppnår sin ønskede hovedvirkning i eller på menneskekroppen ved fremkalling av farmakologisk eller immunologisk virkning eller ved påvirkning av stoffskiftet, regnes ikke som medisinsk utstyr.

I tvilstilfelle avgjør departementet om et produkt skal regnes som medisinsk utstyr.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om hvilke produkter som er medisinsk utstyr.

§ 4. Krav til medisinsk utstyr

Medisinsk utstyr skal konstrueres, fremstilles og emballeres på en slik måte at det ved normal bruk, når utstyret brukes i samsvar med sitt tiltenkte formål, virker som angitt av produsenten og er forenlig med et høyt vernenivå for pasientens, brukers og andre personers liv, sikkerhet og helse.

Kongen kan gi forskrifter om

a. spesifikasjons- og sikkerhetskrav til medisinsk utstyr, herunder krav til klinisk utprøving,
b. fremgangsmåter som skal følges ved vurderingen av om et produkt er i overensstemmelse med sikkerhetskravene (samsvarsvurdering), herunder regler om kontroll og godkjenning og
c. klassifisering av medisinsk utstyr.

Før klinisk utprøving av medisinsk utstyr igangsettes skal søknad om utprøving sendes til den myndighet Kongen bestemmer.

En klinisk utprøving kan tidligst igangsettes fra den i forskrift fastsatte tid etter at søknad er sendt. Den myndighet som søknad skal sendes til kan i særlige tilfelle forby at klinisk utprøving igangsettes.

Den myndighet som søknad skal sendes til kan i forskrift bemyndiges til å gjøre unntak fra det som er bestemt om den tid som skal gå etter at søknad er sendt innen klinisk utprøving kan igangsettes.

§ 5. Merking og markedsføring.

Før medisinsk utstyr markedsføres, omsettes eller tas i bruk, skal det merkes i samsvar med de krav som følger av internasjonale avtaler Norge har tiltrådt.

Unntak fra første ledd gjelder for utstyr som kun er ment til utstilling eller til klinisk utprøving, jf. § 4, samt individuelt tilpasset utstyr.

Produkt som ikke er merket i tråd med første og annet ledd, kan ikke utgis for å være medisinsk utstyr.

Kongen kan gi forskrifter om merking av medisinsk utstyr.

Endret ved lov 14 feb 2003 nr. 11 (ikr. 1 mars 2003 iflg. res. 14 feb 2003 nr. 152).

§ 6. Lagring og veiledning ved salg

Kongen kan gi forskrifter om lagring og om veiledning ved salg av medisinsk utstyr, herunder stille krav til lokaler og personalets kvalifikasjoner.

§ 7. Informasjon

Medisinsk utstyr skal være utstyrt med nødvendig informasjon og bruksanvisning.

Kongen kan gi forskrifter om informasjon og bruksanvisning som skal følge medisinsk utstyr, og herunder fastsette at informasjon skal gis på norsk.

§ 8. Bruk

Kongen kan gi forskrifter om bruk av medisinsk utstyr, herunder kvalifikasjoner hos bruker.

§ 9. Tilsyn

Den eller de myndigheter som Kongen bestemmer, fører tilsyn med at

bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven blir overholdt.

Tilsynsmyndigheten kan innhente de opplysninger som er nødvendige for dens gjøremål etter denne loven.

Tilsynsmyndigheten kan kreve at den som produserer, innfører eller markedsfører et medisinsk utstyr, skal fremlegge et representativt eksemplar av utstyret eller iverksette de undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere utstyrets egenskaper eller virkninger. Tilsynsmyndigheten kan selv sette i verk slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll av utstyret. Kostnadene bæres av den som kravet om undersøkelser, prøvetaking eller kontroll, er rettet mot. Departementet kan likevel bestemme at kostnadene skal fordeles på flere produsenter, importører og markedsførere, eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Tilsynsmyndigheten skal dessuten ha uhindret adgang til bygning, lager, område m.v. når det er nødvendig for at den kan utføre sine gjøremål etter loven.

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av tilsynet.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om tilsynet etter denne paragraf.
Endret ved lov 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423).

§ 10. Registrering

Kongen kan gi forskrifter om registrering av produsent av medisinsk utstyr eller dennes ansvarlige representant, samt forhandler av slikt utstyr.

Kongen kan gi forskrifter om registrering av utstyr som markedsføres, omsettes og brukes i Norge.

§ 11. Meldeplikt ved hendelsesavvik, feil eller svikt

Hendelsesavvik, feil eller svikt der medisinsk utstyr er eller kan ha vært involvert skal meldes til den instans Kongen utpeker. Den som produserer, omsetter, eier eller i sin virksomhet bruker utstyret og som er kjent med hendelsesavviket, feilen eller svikten plikter å gi melding.

Den instans som skal motta meldingen plikter å informere produsenten av utstyret, eller den som opptrer på vedkommendes vegne, om hendelsesavviket, feilen eller svikten.

Kongen kan gi forskrifter om meldeplikten og plikten til å informere produsent.

§ 12. Tvangsmulkt

I pålegg gitt etter loven kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag, uke eller måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt.

Tilsynsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423).

§ 12 a. Overtredelsesgebyr

Tilføyes ved lov 22 juni 2018 nr. 76 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 13. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller pålegg gitt i eller i medhold av denne lov, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder, eller under særlig skjerpende omstendigheter med bøter eller fengsel inntil 2 år.

Endret ved lover 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423), tidligere § 12, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 14. Overgangsbestemmelser

– – –

Medisinsk utstyr som er EØF-typegodkjent i samsvar med direktiv 76/764/EØF, kan markedsføres, omsettes og tas i bruk inntil 30. juni 2004.

Endret ved lov 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423), tidligere § 13.

§ 15. Ikrafttreden

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Endret ved lov 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423), tidligere § 14.

1 Ikr. straks iflg. res. 12 jan 1995 nr. 23.

Lov om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-kontrolloven)

§ 1. Kontrollområdet

Stortinget velger et utvalg til å kontrollere etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (tjenestene) som utføres av den offentlige forvaltning eller under styring av eller på oppdrag fra denne (EOS-utvalget). Kontrollen utføres innenfor rammene av §§ 5, 6 og 7.

Kontrollen omfatter ikke overordnet påtalemyndighet.

Offentleglova og forvaltningsloven, med unntak av reglene om ugildhet, gjelder ikke for utvalgets virksomhet.

Stortinget kan gi bestemmelser om virksomheten til utvalget innenfor rammen av denne lov.

Innenfor rammen av denne lov utfører utvalget sitt verv selvstendig og uavhengig av Stortinget. Stortinget i plenum kan likevel pålegge utvalget å foreta nærmere definerte undersøkelser innenfor utvalgets kontrollmandat, og under iakttakelse av de regler og innenfor de rammer som for øvrig ligger til grunn for utvalgets virksomhet.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 87, 21 juni 2017 nr. 95 hvor hele loven ble gitt på nytt, 20 des 2022 nr. 119 (i kraft 1 jan 2023).

§ 2. Formål

Formålet med utvalgets kontroll er:

1. å klarlegge om og forebygge at noens rettigheter krenkes, herunder påse at det ikke nyttes mer inngripende midler enn det som er nødvendig etter forholdene, og at tjenestene respekterer menneskerettighetene.
2. å påse at virksomheten ikke utilbørlig skader samfunnets interesser.
3. å påse at virksomheten holdes innen rammen av lov, administrative eller militære direktiver og ulovfestet rett.

Utvalget skal iaktta hensynet til rikets sikkerhet og forholdet til fremmede makter. Kontrollen bør innrettes slik at den er til minst mulig ulempe for tjenestenes løpende virksomhet.

Formålet er rent kontrollerende. Utvalget skal følge prinsippet om etterfølgende kontroll. Utvalget kan ikke instruere de kontrollerte organer eller

nyttes av disse til konsultasjoner. Utvalget kan likevel kreve innsyn i og uttale seg om løpende saker.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 87, 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1).

§ 3. Utvalgets sammensetning

Utvalget skal ha syv medlemmer medregnet leder og nestleder, alle valgt av Stortinget etter innstilling fra Stortingets presidentskap, for et tidsrom av inntil fire år. Et medlem kan gjenoppnevnes én gang og maksimalt inneha vervet i åtte år. Det bør unngås at flere enn fire medlemmer skiftes ut samtidig. Personer som tidligere har virket i tjenestene, kan ikke velges som utvalgsmedlemmer.

Godtgjørelse til utvalgets medlemmer fastsettes av Stortingets presidentskap.
Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1), 20 des 2022 nr. 119 (i kraft 1 jan 2023).

§ 4. Utvalgets sekretariat

Utvalgets sekretariat ansettes av utvalget. Leder for utvalgets sekretariat ansettes for en periode på seks år av utvalget etter ekstern kunngjøring. Etter ny kunngjøring kan vedkommende ansettes for ytterligere en periode på seks år.

Nærmere regler om fremgangsmåten ved ansettelse og adgang til delegering av utvalgets myndighet fastsettes i et personalreglement fastsatt av utvalget. Stortingets presidentskap kan ta personalreglementet opp til revisjon.
Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1), 20 des 2022 nr. 119 (i kraft 1 jan 2023).

§ 5. Utvalgets oppgaver

Utvalget skal gjennomføre kontroll og regelmessige inspeksjoner av etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste som utøves i den sivile og militære forvaltning i henhold til §§ 6 og 7.

Utvalget mottar klager fra enkeltpersoner og organisasjoner. Når en klage mottas, avgjør utvalget om klagen gir grunn til behandling, og foretar i så fall de undersøkelser som klagen tilsier.

Av eget tiltak skal utvalget ta opp alle saker og forhold som det ut fra formålet finner riktig å behandle, og særlig slike som har vært gjenstand for offentlig kritikk. Med forhold menes også regelverk, direktiver og praksis.

Utvalgets undersøkelser kan gå ut over de rammer som følger av § 1 første

ledd, jf. § 5 når det tjener til å klarlegge saker eller forhold som utvalget undersøker i kraft av sitt mandat.

Kontrolloppgaven omfatter ikke virksomhet som angår personer som ikke er bosatt i riket og organisasjoner som ikke har tilhold her, eller som angår utlendinger hvis opphold er knyttet til tjeneste for fremmed stat. Utvalget kan likevel utøve kontroll i tilfeller som nevnt i første punktum når særlige grunner tilsier det.

Det departement Kongen bestemmer kan helt eller delvis suspendere kontrollen under krise og krig inntil Stortinget bestemmer annet. Ved slik suspensjon skal Stortinget straks underrettes.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, lov 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1).

§ 6. Utvalgets kontroll

Utvalget skal kontrollere tjenestene i samsvar med formålet i lovens § 2.

Videre skal kontrollen omfatte tjenestenes tekniske virksomhet, herunder overvåking og innhenting av informasjon og behandling av personopplysninger.

Utvalget skal påse at samarbeidet og informasjonsutvekslingen mellom tjenestene og med innenlandske og utenlandske samarbeidspartnere holdes innenfor rammen av de tjenstlige behov og gjeldende regelverk.

Utvalget skal:

1. for Politiets sikkerhetstjeneste: sikre at virksomheten holdes innenfor rammen av tjenestens fastlagte oppgaver og føre kontroll med tjenestens behandling av forebyggende saker og etterforskningssaker, dens bruk av skjulte tvangsmidler og andre skjulte metoder for informasjonsinnhenting.
2. for Etterretningstjenesten: sikre at virksomheten holdes innenfor rammen av tjenestens fastlagte oppgaver.
3. for Nasjonal sikkerhetsmyndighet: sikre at virksomheten holdes innenfor rammen av direktoratets fastlagte oppgaver, å føre kontroll med klareringssaker for personer og bedrifter hvor klarering er nektet, tilbakekalt, nedsatt eller suspendert av klareringsmyndighetene.
4. for Forsvarets sikkerhetsavdeling: føre kontroll med at avdelingens utøvelse av personellsikkerhetstjeneste og annen sikkerhetstjeneste holdes innenfor rammen av lov og forskriftsverk og avdelingens fastlagte oppgaver og påse at ingens rettigheter krenkes.

Kontrollen skal skje med innføring i den løpende virksomheten og slik besiktigelse som finnes nødvendig.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1).

§ 7. Inspeksjoner

Inspeksjonsvirksomheten skal skje i samsvar med formålet i lovens § 2.
Inspeksjonene skal gjennomføres ut fra behov og minst omfatte:

1. flere inspeksjoner årlig av Etterretningstjenesten sentralt.
2. flere inspeksjoner årlig av Nasjonal sikkerhetsmyndighet.
3. flere inspeksjoner årlig av Den sentrale enhet i Politiets sikkerhetstjeneste.
4. flere inspeksjoner årlig av Forsvarets sikkerhetsavdeling.
5. en årlig inspeksjon av Etterretningsbataljonen.
6. en årlig inspeksjon av Forsvarets spesialstyrker.
7. en årlig inspeksjon av PST-enhetene i minst to politidistrikter og av minst én av Etterretningstjenestens stasjoner eller etterretnings-/sikkerhetstjeneste ved militære staber og avdelinger.
8. inspeksjon av eget tiltak av det øvrige politi og andre organer eller institusjoner som bistår Politiets sikkerhetstjeneste.
9. for øvrig slik inspeksjon som lovens formål tilsier.

Opphevet ved lov 3 des 1999 nr. 82, tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1).

§ 8. Innsynsrett mv.

For å utføre sitt verv, kan utvalget kreve innsyn i og adgang til forvaltningens arkiver og registre, lokaler, installasjoner og anlegg av enhver art. Like med forvaltningen regnes virksomhet mv. som eies med mer enn en halvdel av det offentlige. Utvalgets rett til innsyn og adgang etter første punktum gjelder tilsvarende overfor virksomheter som bistår ved utførelse av etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.
Enhver som tjenestegjør i forvaltningen plikter på anmodning å tilveiebringe alt materiale, utstyr mv. som kan ha betydning for gjennomføring av kontrollen. Andre har samme plikt med hensyn til materiale, utstyr mv. som de har mottatt fra offentlige organer.
Utvalget skal ikke søke et mer omfattende innsyn i graderte opplysninger enn det som er nødvendig ut fra kontrollformålene. Utvalget skal så vidt mulig

iaktta hensynet til kildevern og vern av opplysninger mottatt fra utlandet.

Utvalgets beslutninger om hva det skal søke innsyn i og om omfanget og utstrekningen av kontrollen, er bindende for forvaltningen. Mot slike beslutninger kan det ansvarlige personell på vedkommende tjenestested kreve inntatt begrunnet protest i møteprotokollen. Etterfølgende protest kan gis av sjefen for vedkommende tjeneste og av forsvarssjefen. Protester som her nevnt, skal inntas i eller følge utvalgets årsmelding.

Mottatte opplysninger skal ikke meddeles annet autorisert personell eller andre offentlige organer som er ukjente med dem uten at det er tjenestlig behov for det, er nødvendig ut fra kontrollformålene eller følger av saksbehandlingsreglene i § 12. I tilfelle tvil bør avgiveren av opplysningene forespørres.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 95 – tidl. § 4 (se noten til § 1).

§ 9. Forklaringer og møteplikt mv.

Enhver plikter etter innkalling å møte for utvalget.

Klagere og andre privatpersoner i partsliknende stilling kan på ethvert trinn i saken la seg bistå av advokat eller annen fullmektig i den utstrekning det kan skje uten at graderte opplysninger derved blir kjent for fullmektigen. Samme rett har ansatte og tidligere ansatte i forvaltningen i saker som kan ende med kritikk mot dem.

Alle som er eller har vært i forvaltningens tjeneste har forklaringsplikt for utvalget om alt de har erfart i tjenesten.

Pliktmessig avgitt forklaring må ikke foreholdes noen eller fremlegges i retten i straffesak mot avgiveren uten dennes samtykke.

Utvalget kan begjære bevisopptak etter domstolloven § 43 annet ledd. Tvisteloven §§ 22-1 og 22-3 gjelder ikke. Rettsmøtene skal være lukket og forhandlingene holdes hemmelige. Forhandlingene holdes hemmelige inntil utvalget eller vedkommende departement bestemmer annet, jf. §§ 11 og 16.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 87, 21 juni 2017 nr. 95 – tidl. § 5. Se noten til § 1.

§ 10. Om statsrådene og departementene

Reglene i §§ 8 og 9 gjelder ikke statsrådene, departementene og deres embets- og tjenestemenn, unntatt i forbindelse med klarering og autorisasjon av personer og bedrifter for behandling av graderte opplysninger.

Utvalget kan ikke kreve innsyn i departementenes interne dokumenter.

Dersom EOS-utvalget ønsker opplysninger eller uttalelser fra et

departement eller dets personell, i andre saker enn slike som gjelder departementets befatning med klarering og autorisasjon av personer og bedrifter, innhentes disse skriftlig fra departementet.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45, 21 juni 2017 nr. 95 – tidl § 6. Se noten til § 1.

§ 11. Taushetsplikt mv.

Med de unntak som følger av §§ 14 til 16, har utvalget og dets sekretariat taushetsplikt.

Utvalgets medlemmer og sekretariat er bundet av regler om behandling av dokumenter mv. som må beskyttes av sikkerhetsmessige grunner. De skal være sikkerhetsklarert og autorisert for høyeste sikkerhetsgrad nasjonalt og etter traktat Norge er tilsluttet. Stortingets administrasjon er klareringsmyndighet for utvalgets medlemmer og sekretariat. Stortingets presidentskap er klagemyndighet for avgjørelser truffet av Stortingets administrasjon. Autorisasjon av utvalgets medlemmer og sekretariat gjelder i samme utstrekning som utvalget har innsynsrett etter § 8.

Hvis utvalget er i tvil om graderingen av opplysninger i uttalelse eller meldinger, eller mener at av- eller nedgradering bør skje, forelegger det spørsmålet for vedkommende etat eller departement. Forvaltningens avgjørelse er bindende for utvalget.
Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 95 (tidligere § 9), 19 juni 2020 nr. 76.

§ 12. Saksbehandling

Samtaler med privatpersoner skal skje i avhørsform med mindre de er av orienterende art. Samtaler med forvaltningens personell skal skje i avhørs form når utvalget finner grunn til det eller tjenestemannen ber om det. I saker som kan ende med kritikk mot bestemte tjenestemenn, bør avhørs form i alminnelighet nyttes.

Den som avhøres skal gjøres kjent med sine rettigheter og plikter, jf. § 9. Forvaltningens personell, og tidligere ansatte kan under avhør i saker som kan ende med kritikk mot dem også la seg bistå av en tillitsvalgt som er autorisert etter sikkerhetsloven med forskrifter. Forklaringen skal oppleses til vedtakelse og undertegning.

Personer som kan bli utsatt for kritikk fra utvalget, bør varsles om de ikke allerede kjenner til saken. De har rett til å gjøre seg kjent med utvalgets ugraderte materiale og med gradert materiale som de er autorisert for, alt såframt det ikke vil skade undersøkelsene.

Enhver som gir forklaring skal foreholdes beviser og påstander som ikke samsvarer med vedkommendes egne, såframt bevisene og påstandene er ugraderte eller vedkommende er autorisert for dem.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1).

§ 13. Beslutningsdyktighet og arbeidsform

Utvalget er beslutningsdyktig når fem medlemmer er til stede.

Utvalget skal være beslutningsdyktig på inspeksjoner av tjenestene sentralt som omtalt i § 7, men kan møte med færre medlemmer på inspeksjoner utover dette eller i lokale enheter. Utvalget skal alltid være representert ved minst to medlemmer på inspeksjoner.

Ved særlig omfattende undersøkelser kan innhenting av forklaringer, besiktigelser på stedet mv. overlates til sekretariatet og ett eller flere medlemmer. Det samme gjelder dersom slik innhenting av et samlet utvalg vil kreve uforholdsmessig arbeid eller kostnad. Ved avhør som nevnt i dette ledd, kan utvalget anta bistand.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1).

§ 14. Generelt om kontrollen og uttalelser

EOS-utvalget har rett til å uttale sin mening om forhold som omfattes av kontrollområdet.

Utvalget kan påpeke at det er gjort feil eller utvist forsømmelige forhold i tjenestene. Kommer utvalget til at en avgjørelse må anses ugyldig eller klart urimelig, eller klart strider mot god forvaltningspraksis, kan det gi uttrykk for dette. Mener utvalget at det knytter seg begrunnet tvil til forhold av betydning i saken, kan det gjøre vedkommende tjeneste oppmerksom på dette.

Blir utvalget oppmerksom på mangler ved lover, administrative forskrifter eller administrativ praksis, kan det gi vedkommende departement underretning om det. Utvalget kan også foreslå forbedringer i administrative og organisatoriske ordninger og rutiner når det kan tjene til å lette kontrollen eller verne mot at noens rettigheter krenkes.

Før det gis uttalelse i saker som kan ende med kritikk eller meningsytringer rettet mot forvaltningen, skal den ansvarlige sjef gis anledning til å uttale seg om de spørsmål saken reiser.

Uttalelser til forvaltningen rettes til sjefen for vedkommende tjeneste eller organ eller til forsvarssjefen eller vedkommende departement hvis det gjelder forhold disse bør kjenne til som instruksjons- og kontrollmyndighet.

Ved uttalelser som gir oppfordring til å iverksette tiltak eller treffe

beslutninger, skal mottakeren bes om å gi tilbakemelding om hva som blir foretatt.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1).

§ 15. Uttalelser til klagere og forvaltningen

Uttalelser til klagere bør være så fullstendige som mulig uten at det gis graderte opplysninger. Opplysning om at noen har vært gjenstand for overvåkingsvirksomhet eller ikke, anses som gradert hvis annet ikke blir bestemt. Ved klager mot tjenestene om overvåkingsmessig virksomhet skal det bare uttales om klagen har gitt grunn til kritikk eller ikke. Mener utvalget at en klager bør gis en mer utfyllende begrunnelse, gir det forslag om det overfor den tjeneste det gjelder eller vedkommende departement.

Hvis en klage gir grunn til kritikk eller meningsytringer for øvrig, skal begrunnet uttalelse om dette rettes til sjefen for den tjeneste det gjelder eller vedkommende departement. Også ellers skal uttalelser i klagesaker alltid meddeles sjefen for den tjeneste klagen er rettet mot.

Uttalelser til forvaltningen graderes etter sitt innhold.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1).

§ 16. Meddelelser til offentligheten

Utvalget avgjør i hvilken utstrekning dets ugraderte uttalelser eller ugraderte deler av uttalelsene skal offentliggjøres.

Hvis offentliggjøring må antas å medføre at en klagers identitet vil bli avdekket, skal dennes samtykke foreligge. Ved omtalen av personer skal hensynet til personvernet iakttas også om det ikke gjelder klagere. Tjenestemenn skal ikke navngis eller identifiseres på annen måte uten med vedkommende departements godkjennelse.

For øvrig kan lederen eller den utvalget bemyndiger i vedkommendes sted gi meddelelser til offentligheten om hvorvidt en sak er under undersøkelse og om den er ferdigbehandlet, eller når den vil bli det.

For saksdokumenter som er utarbeidet av eller til EOS-utvalget i saker som det vurderer å legge fram for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontroll, skal innsyn først gis når saken er mottatt i Stortinget. EOS-utvalget varsler vedkommende forvaltningsorgan om at saken er av en slik art. Er en slik sak ferdigbehandlet uten at den oversendes Stortinget, inntrer offentlighet når utvalget har varslet vedkommende forvaltningsorgan om at saken er ferdigbehandlet.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1).

§ 17. Forholdet til Stortinget

Bestemmelsen i § 16 første og annet ledd gjelder tilsvarende for utvalgets meldinger og årsmeldinger til Stortinget.

Hvis utvalget anser at hensynet til Stortingets kontroll med forvaltningen tilsier at Stortinget bør gjøre seg kjent med graderte opplysninger i en sak eller et forhold det har undersøkt, skal det i særskilt melding eller i sin årsmelding gjøre Stortinget oppmerksom på det. Det samme gjelder dersom det er behov for ytterligere undersøkelser om forhold som utvalget selv ikke kan komme videre med.

Utvalget avgir årlig melding til Stortinget om sin virksomhet. Melding kan også gis hvis det er avdekket forhold som Stortinget straks bør kjenne til. Meldingene og deres vedlegg skal være ugraderte. Årsmeldingen avgis innen 1. april hvert år.

Årsmeldingen bør omfatte:

1. en oversikt over utvalgets sammensetning, møtevirksomhet og utgifter.
3. en redegjørelse for utførte inspeksjoner og resultatene av disse.
3. en oversikt over klagesaker fordelt etter art og tjenestegren og med angivelse av hva klagene har resultert i.
4. en redegjørelse for saker og forhold tatt opp av eget tiltak.
5. en angivelse av eventuelle tiltak som er bedt iverksatt og hva det har ført til, jf. § 14 sjette ledd.
6. en angivelse av eventuelle protester etter § 8 fjerde ledd.
7. en omtale av saker eller forhold som bør behandles av Stortinget.
8. utvalgets alminnelige erfaringer med kontrollen og regelverket og mulige behov for endringer.

Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1).

§ 18. Ordensforskrifter

Sekretariatet fører sakjournal og møteprotokoll. Beslutninger og dissenser skal framgå av protokollen.

Uttalelser og bemerkninger som framkommer eller protokolleres under kontroll, anses ikke avgitt av utvalget uten at de er meddelt skriftlig.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1).

§ 18 a. Forholdet til sikkerhetsloven

Sikkerhetsloven gjelder for EOS-utvalget med de unntak og presiseringer som følger av denne lov, jf. sikkerhetsloven § 1-4 første ledd.

Følgende bestemmelser i sikkerhetsloven gjelder ikke for EOS-utvalget: §§ 1-3, 2-1, 2-2 og 2-5, kapittel 3, § 5-5, § 7-1 andre til sjette ledd, § 8-3 første ledd andre punktum, § 9-4 andre til femte ledd, kapittel 10 og §§ 11-1, 11-2 og 11-3.

EOS-utvalget skal innenfor sitt ansvarsområde utpeke, klassifisere og holde oversikt over skjermingsverdige objekter og infrastruktur og melde inn til sikkerhetsmyndigheten med angivelse av sikkerhetsgrad, jf. sikkerhetsloven § 7-1 andre ledd.

EOS-utvalget kan innenfor sitt ansvarsområde fatte vedtak om krav til adgangsklarering for tilgang til hele eller deler av skjermingsverdige objekter eller infrastruktur og bestemme at personer med sikkerhetsklarering for et bestemt nivå også er klarert for adgang til et bestemt skjermingsverdig objekt eller en bestemt skjermingsverdig infrastruktur, jf. sikkerhetsloven § 8-3.

Stortinget kan fastsette i hvilken grad forskrifter fastsatt i medhold av sikkerhetsloven skal gjelde for EOS-utvalget.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 76.

§ 18 b. Utvalgets behandling av personopplysninger

Utvalget og dets sekretariat kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven.

Rettighetene som nevnt i personvernforordningen artikkel 12–22 og 34 får ikke anvendelse for behandling av personopplysninger som ledd i EOS-utvalgets kontrollvirksomhet.

Personopplysninger skal slettes så snart de ikke lenger har kontrollmessig interesse, med mindre unntakene i personvernforordningen artikkel 17 nr. 3 kommer til anvendelse.

Tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 119 (i kraft 1 jan 2023).

§ 19. Bistand mv.

Utvalget kan anta bistand.

Lovens regler gjelder tilsvarende for bistandspersoner. Bistandspersoner skal likevel bare autoriseres for slik beskyttelsesgrad som oppdraget krever.

Personer som er ansatt i tjenestene, kan ikke antas som bistandspersoner.

Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 95 – tidl. § 10. Se noten til § 1.

§ 20. Økonomiforvaltning, utgiftsdekning til innkalte og sakkyndige

Utvalget har ansvaret for den økonomiske styringen av utvalgets virksomhet, og fastsetter eget økonomireglement basert på statens økonomireglement.

Enhver som blir innkalt til utvalget har krav på å få sine reisekostnader dekket etter det offentlige regulativ. Tap i inntekt erstattes etter lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v.

Sakkyndige godtgjøres etter salærforskriften. Andre satser kan avtales.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 95 (se noten til § 1), endret ved lov 20 des 2022 nr. 119 (i kraft 1 jan 2023).

§ 21.[1] Straff

Forsettlig eller grov uaktsom overtredelse av § 8 første og annet ledd, § 9 første og tredje ledd, § 11 første og annet ledd og § 19 annet ledd i denne lov straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år, hvis ikke strengere straffebestemmelse får anvendelse.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 95 – tidl. § 11. Se noten til § 1.
1 Inkurie: Loven trådte etter § 12 opprinnelig i kraft straks. Endringen ved lov 21 juni 2017 nr. 95, hvor hele loven ble gitt på nytt, videreførte ikke ikrafttredelsesparagrafen.

Lov om helligdager og helligdagsfred

§ 1. Lovens formål

For å verne om det gudstjenestelige liv og den alminnelige fred på helligdager og for å gi høytiden ro og verdighet, skal det være helligdagsfred i samsvar med reglene i denne lov.
Endret ved lov 14 mars 2003 nr. 16 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 14 mars 2003 nr. 300).

§ 2. Helligdager

Følgende dager er helligdag:

a. vanlige søndager,

b. nyttårsdag (1. januar),
c. skjærtorsdag (siste torsdag før første påskedag),
d. langfredag (siste fredag før første påskedag),
e. første påskedag (første søndag etter første fullmåne som inntreffer på eller etter 21. mars),
f. annen påskedag (første mandag etter første påskedag),
g. Kristi Himmelfartsdag (sjette torsdag etter første påskedag),
h. første pinsedag (sjuende søndag etter første påskedag),
i. annen pinsedag (første mandag etter første pinsedag),
j. første juledag (25. desember),
k. annen juledag (26. desember).

Endret ved lover 14 mars 2003 nr. 16 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 14 mars 2003 nr. 300), 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866).

§ 3. Helligdagsfred

På helligdag fra kl 00 til kl 24 samt påske-, pinse- og julaften etter kl 16 skal det være helligdagsfred som ingen noe sted må forstyrre med utilbørlig larm.

Ved kirke eller gudstjenestested er det mens helligdagsfreden varer ikke tillatt å forstyrre gudstjenesten med unødig larm eller arbeid eller annen forstyrrende virksomhet.

Endret ved lov 14 mars 2003 nr. 16 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 14 mars 2003 nr. 300).

§ 4. Offentlige arrangementer

På helligdag mellom kl 06 og kl 13 er det ikke tillatt å arrangere eller holde offentlige tilstelninger eller forestillinger, sportskonkurranser og sportsstevner.

Forbudet i første ledd skal ikke være til hinder for:

1. Arrangementer i regi av tros- og livssynssamfunn.
2. Utstillinger av kunstnerisk, vitenskapelig eller opplysende art.
3. Sportsarrangementer som ikke er beregnet på å samle tilskuere eller som er så tidkrevende at det er nødvendig å starte før kl 13. Regelen her gjelder ikke motorrace på bane, flygestevner, travløp, galoppløp, veddeløp og profesjonelle sportskonkurranser og sportsstevner.
4. Arrangementer på 1. og 17. mai.

Når særlige grunner foreligger, kan politimesteren for den enkelte anledning tillate arrangement som ellers ville være forbudt etter denne paragraf. Politimesterens vedtak kan påklages til departementet.
Endret ved lov 14 mars 2003 nr. 16 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 14 mars 2003 nr. 300).

§ 5. Salg fra faste utsalgssteder

På helligdager skal faste utsalgssteder som selger varer til forbrukere, holde stengt. På jul-, påske- og pinseaften skal de stenge kl. 16.

Dette gjelder ikke for

1. utsalgssteder som i det vesentlige selger kiosk- eller dagligvarer, og som har en samlet salgsflate som ikke overstiger 100 kvm
2. bensinstasjoner med en samlet salgsflate som ikke overstiger 150 kvm
3. utsalgssteder på campingplasser i campingsesongen
4. utsalgssteder på områder som etter vedtak av statsforvalteren regnes som typiske turiststeder, se sjette ledd
5. salg fra serveringssted
6. salg ved auksjon
7. salg av utstilte gjenstander fra kunstgallerier og lignende
8. salg fra tidsbegrensede utstillinger og varemesser som finner sted i lokaler som normalt ikke blir brukt til salgsvirksomhet
9. utsalgssteder som i det vesentlige selger blomster, planter og andre hageartikler
10. utsalgssteder som i det vesentlige selger lokale husflids- og suvenirvarer
11. utsalgssteder i bygninger for inn- og utsjekking av passasjerer på lufthavner som har tillatelse til avgiftsfritt salg
12. salg av varer i tilknytning til produksjonssteder mv. som er tilrettelagt for turisme.

Faste utsalgssteder kan holde åpent de tre siste søndagene før julaften mellom kl. 14 og kl. 20.

Med salgsflate, se annet ledd nr. 1 og 2, menes gulvflaten i den delen av et utsalgssteds lokale hvor varer beregnet for salg til publikum er synlig utstilt. Lagerrom og oppholdsrom for personale medregnes ikke.

Utsalgssteder som nevnt i annet ledd nr. 1 og 2, og som ikke åpenbart oppfyller kravet om salgsflate, skal ved takst eller på annen tilfredsstillende måte kunne dokumentere salgsflatens størrelse. Dokumentasjonen skal være

tilgjengelig ved utsalgsstedet. Mangelfull dokumentasjon medfører at et utsalgssted ikke anses unntatt fra bestemmelsen i første ledd første punktum.

Statsforvalteren kan etter søknad fra kommunen ved forskrift bestemme at et område skal regnes som typisk turiststed, se annet ledd nr. 4, for hele året eller deler av året. Som typisk turiststed kan bare regnes område der salget i de aktuelle periodene hovedsakelig skjer til turister.

Statsforvalteren kan etter søknad gi dispensasjon fra paragrafen her når det foreligger særlige grunner. Avgjørelsen kan påklages til departementet.

Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling av paragrafen her.
Tilføyd ved lov 14 mars 2003 nr. 16 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 14 mars 2003 nr. 300), endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 6. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 3 til 5 i denne lov, eller bestemmelser gitt i medhold av disse paragrafene, straffes med bøter.
Tilføyd ved lov 14 mars 2003 nr. 16 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 14 mars 2003 nr. 300), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 7. Ikrafttredelse.

Loven trer i kraft straks. Samtidig oppheves lov av 4. juni 1965 nr. 1 om helligdagsfreden.
Endret ved lov 14 mars 2003 nr. 16 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 14 mars 2003 nr. 300), tidligere § 5.

Lov om jord (jordlova)

Kap. I. Føremålet med lova

§ 1. Føremål

Denne lova har til føremål å leggja tilhøva slik til rette at jordviddene i landet med skog og fjell og alt som høyrer til (arealressursane), kan verte brukt på den måten som er mest gagnleg for samfunnet og dei som har yrket sitt i landbruket.

Arealressursane bør disponerast på ein måte som gir ein tenleg, variert bruksstruktur ut frå samfunnsutviklinga i området og med hovudvekt på

omsynet til busetjing, arbeid og driftsmessig gode løysingar.

Ein samfunnsgagnleg bruk inneber at ein tek omsyn til at ressursane skal disponerast ut frå framtidige generasjonar sine behov. Forvaltinga av arealressursane skal vera miljøforsvarleg og mellom anna ta omsyn til vern om jordsmonnet som produksjonsfaktor og ta vare på areal og kulturlandskap som grunnlag for liv, helse og trivsel for menneske, dyr og planter.

Kap. II. Virkeområdet for lova

§ 2. Virkeområde

Denne lova gjeld for heile landet. Føresegnene i §§ 9 og 12 gjeld likevel ikkje for område som:

a. I reguleringsplan er lagt ut til anna føremål enn landbruk eller hensynssone som med tilhørende bestemmelse fastlegger faresone, jf. plan- og bygningsloven § 12-6.
b. I bindande arealdel av kommuneplan er lagt ut til
    1. bebyggelse og anlegg, eller
    2. landbruks-, natur- og friluftsområde samt reindrift der grunnutnyttinga er i samsvar med føresegner om spreidd utbygging som krev at det ligg føre reguleringsplan før deling og utbygging kan skje.

Ved vedtak eller godkjenning av kommuneplan eller reguleringsplan kan det gjerast vedtak av planmyndigheitene om at føresegnene i §§ 9 og 12 skal gjelde for planområda eller avgrensa deler av dei.

Føresegnene i §§ 9 og 12 gjeld ikkje for tiltak med konsesjon etter energiloven § 3-1, vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven.
Endra ved lover 24 nov 2000 nr. 82 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 14 juni 2013 nr. 46 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 642), 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753, se lovens del III).

Kap. III. Landbruksmyndigheit i kommune og fylke

§ 3. Handsaming av landbrukssaker

Kommunen, statsforvaltaren og fylkeskommunen skal ha ansvaret for

handsaminga av landbrukssaker. Departementet kan gi nærare føresegner om handsaminga av landbrukssaker. Departementet kan gi forskrift om at kommunen og fylkeskommunen vert tildelt myndigheit til å gi fråsegner og ta avgjerder i landbrukssaker. Gjeld avgjerda tildeling av tilskot, kan departementet delegere myndigheit til kommunen og fylkeskommunen til å gi fråsegner og ta avgjerd. Statsforvaltaren kan med verknad for ein bestemt tidsperiode påleggje kommunar å sende inn fortløpande utskrift av alle avgjerder i ein eller fleire sakstypar etter denne lova eller konsesjonslova.
Endra ved lover 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra ved lov 18 des 2020 nr. 149, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 4. Klage og omgjering av kommunale eller fylkeskommunale avgjerder

Vedtak kommunen gjer etter denne lova eller forskrift med heimel i lova, kan påklagast til statsforvaltaren. Departementet kan i forskrift fastsetje annan klageinstans for vedtak som er gjorde av kommunen eller fylkeskommunen.

Når vilkåra for å omgjere etter forvaltningsloven § 35 er oppfylte, kan vedtaket også omgjerast av departementet.
Oppheva ved lov 28 nov 2003 nr. 98 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 28 nov 2003 nr. 1400), føyd til ved lov 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 5. (Oppheva)

Oppheva ved lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 6. Arbeidsoppgåver

På vegne av staten skal statsforvaltaren og kommunen ta opp arbeidet med dei føremåla som er nemnde i § 1. Dei skal mellom anna arbeide ut planar for korleis jorda skal nyttast, hjelpa til med førebuing av grunnutnyttingsplanar som vedkjem landbruket etter plan- og bygningslova og gjera det arbeidet som dei vert pålagde ved lov eller ved vedtak av departementet.
Endra ved lover 4 mai 2001 nr. 17 (sjå dens V), 8 des 2006 nr. 68 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 8 des 2006 nr. 1361). 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 7. (Oppheva)

Oppheva ved lov 22 des 1999 nr. 103 (ikr. 1 jan 2000).

Kap. IV. Vern av dyrka og dyrkbar jord m.v.

§ 8. Driveplikt

Jordbruksareal skal drivast. Driveplikta gjeld for heile eigartida. Ny eigar må innan eitt år ta stilling til om han eller ho vil drive eigedomen sjølv eller leige bort jordbruksarealet etter føresegnene i andre ledd.

Driveplikta kan oppfyllast ved at arealet vert leigd bort. Det er ein føresetnad for at driveplikta er oppfylt ved bortleige at leigeavtala er på minst 10 år om gongen utan høve for eigaren til å seie ho opp. Avtala må føre til driftsmessig gode løysingar og vere skriftleg. Avtaler som fører til driftsmessig uheldige løysingar, kan følgjast opp som brot på driveplikta. Eigaren må sende kopi av avtala til kommunen. Ei leigeavtale som er i strid med andre eller tredje punktum, kan ikkje gjerast gjeldande mellom partane eller i høve til offentlege styresmakter.

Finn departementet at jordbruksarealet ikkje vert drive, kan eigaren påleggjast å leiga jorda bort for ei tid av inntil 10 år, eller at jorda skal plantast til med skog, eller tiltak av omsyn til kulturlandskapet.
Endra ved lover 8 des 2006 nr. 68 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 8 des 2006 nr. 1361), 19 juni 2009 nr. 98, se dens IX (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 21 juni 2017 nr. 99 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 829).

§ 8 a. Fritak frå driveplikt

Departementet kan etter søknad gi fritak frå driveplikta etter § 8 anten heilt ut eller for ei viss tid.

Ved avgjerd av søknaden skal det leggjast vekt på kor viktig det er å halde jordbruksarealet i hevd, på bruksstorleiken, avkastningsevna på arealet og på om det i området der eigedomen ligg, er bruk for jordbruksarealet som tilleggsjord. Det skal òg leggjast vekt på søkjaren sin livssituasjon.
Føyd til ved lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 9. Bruk av dyrka og dyrkbar jord

Dyrka jord må ikkje brukast til føremål som ikkje tek sikte på

jordbruksproduksjon. Dyrkbar jord må ikkje disponerast slik at ho ikkje vert eigna til jordbruksproduksjon i framtida.

Departementet kan i særlege høve gi dispensasjon dersom det etter ei samla vurdering av tilhøva finn at jordbruksinteressene bør vika. Ved avgjerd skal det mellom anna takast omsyn til godkjende planar etter plan- og bygningslova, drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket i området, kulturlandskapet og det samfunnsgagnet ei omdisponering vil gi. Det skal òg takast omsyn til om arealet kan førast attende til jordbruksproduksjon. Det kan krevjast lagt fram alternative løysingar.

Samtykke til omdisponering kan givast på slike vilkår som er nødvendige av omsyn til dei føremåla lova skal fremja.

Dispensasjonen fell bort dersom arbeid for å nytta jorda til det aktuelle føremålet ikkje er sett igang innan tre år etter at vedtaket er gjort.

Departementet kan påby at ulovlege anlegg eller byggverk vert tekne bort.

§ 10. Uttak av myr

Når nokon tek ut myr til torvprodukt eller anna teknisk føremål, skal det alltid liggja att eit forsvarleg torv- eller jordlag. Myrareala skal setjast i stand att ut frå omsynet til etterbruken av arealet til landbruksføremål og naturvern. Dersom ein bruksrettshavar til torvuttak meiner føresegnene fører med seg at retten hans vert minka urimeleg mykje, kan han leggje spørsmålet om endring i brukstilhøva fram for jordskifteretten, jf. jordskiftelova § 3-8.
Endra ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 11. Drift av jordbruksareal, nydyrking og driftsvegar

For å sikra miljøforsvarleg drift av jordbruksareal, jf. § 1 tredje ledd, kan departementet gi føresegner om drifta. Føresegnene kan mellom anna ta sikte på å hindra erosjon og regulera bruk og lagring av gjødsel og andre innsatsvarer i produksjon, samt å ta omsyn til særlige naturverdiar.

For å unngå skade på natur- og kulturlandskap eller for å redusere utslepp av klimagassar kan departementet gi føresegner for nydyrking. I føresegnene kan det fastsetjast forbod mot nydyrking og at nydyrking berre kan skje i samsvar med ein plan godkjend av departementet.

Departementet kan gi føresegner om planlegging, godkjenning og bygging av vegar for landbruksføremål.
Endra ved lover 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

Kap. V. Deling av landbrukseigedom

§ 12. Deling

Deling av eigedom som er nytta eller kan nyttast til jordbruk eller skogbruk må godkjennast av departementet. Det same gjeld forpakting, tomtefeste og liknande leige eller bruksrett til del av eigedom når retten er stifta for lengre tid enn 10 år eller ikkje kan seiast opp av eigaren (utleigaren). Med eigedom meiner ein òg rettar som ligg til eigedomen og partar i sameige.

Skal dyrka jord takast i bruk til andre formål enn jordbruksproduksjon, eller skal dyrkbar jord takast i bruk slik at ho ikkje vert eigna til jordbruksproduksjon i framtida, kan samtykke til deling ikkje givast utan at det er gitt samtykke til omdisponering etter § 9.

Ved avgjerd av om samtykke til deling skal givast, skal det leggjast vekt på om delinga legg til rette for ein tenleg og variert bruksstruktur i landbruket. I vurderinga inngår mellom anna omsynet til vern av arealressursane, om delinga fører til ei driftsmessig god løysing, og om delinga kan føre til drifts- eller miljømessige ulemper for landbruket i området. Det kan leggjast vekt på andre omsyn dersom dei fell inn under formålet i jordlova.

Sjølv om det etter tredje ledd ikkje ligg til rette for å gi samtykke til deling, kan samtykke givast dersom deling vil vareta omsynet til busetjinga i området.

Samtykke til deling kan givast på slike vilkår som er nødvendige av omsyn til dei føremåla som lova skal fremja.

Føresegnene gjeld utan omsyn til om ein eigedom har fleire registernemningar når eigedomen eller ideell del av han er på same eigarhand og etter departementet sitt skjønn må reknast som ei driftseining.

Samtykke til deling er ikkje nødvendig når særskild registrert del av eigedom vert seld på tvangssal. Det same gjeld dersom det i samband med offentleg jordskifte er nødvendig å dela eigedom. Andre punktum gjeld ikkje når jordskifteretten deler ein eigedom etter jordskiftelova § 3-7.

Dersom deling ikkje er rekvirert innan tre år etter at samtykke til deling er gitt, fell samtykket bort.

Departementet kan gi forskrift om høve til frådeling av mindre areal utan godkjenning i samband med grensejustering etter matrikkellova.

Endra ved lover 14 juni 2013 nr. 46 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 642), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

Kap. VI. Oreigning og skjønn

Oppheva ved lov 8 des 2006 nr. 68 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 8 des 2006 nr. 1361).

Kap. VII. Ymse føresegner

§ 18. Føresegner om tilskot

Etter retningsliner fastsett av Stortinget, kan departementet fastsetja føresegner om fordeling og vilkår for utbetaling og formidling av tilskot etter jordbruksavtalen eller liknande tilskot, herunder atterhald og avkorting av tilskot, utestenging frå ei ordning, og rente ved krav om tilbakebetaling.

Er det gitt tilskot med heimel i føresegn etter første ledd, og det er fatta endeleg vedtak om å betale tilskotet tilbake, er vedtaket tvangsgrunnlag for utlegg.

Endra ved lover 8 des 2006 nr. 68 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 8 des 2006 nr. 1361), 21 juni 2017 nr. 99 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 829).

§ 19. Tilsyn

Kommunen og statsforvaltaren fører tilsyn med at føresegnene gitt i eller i medhald av §§ 8 til 12 vert haldne.

Endra ved lover 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 21 juni 2017 nr. 99 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 829), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 20. Tvangsgebyr

For å sikre at føresegnene i §§ 8 til 12 vert haldne, eller vedtak etter desse paragrafane vert gjennomført, kan departementet påleggje den ansvarlege tvangsgebyr.

Tvangsgebyr kan fastsetjast når brot mot lova sjølv eller vedtak etter lova er oppdaga. Tvangsgebyret kan innkrevjast frå den frist departementet har sett for retting av tilhøvet. Tvangsgebyr kan og fastsetjast på førehand. Det kan fastsetjast at tvangsgebyr aukar så lenge det ulovlege tilhøvet varer ved, eller at det forfell for kvart brot.

Tvangsgebyret er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endra ved lov 21 juni 2017 nr. 99 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 829).

§ 21. Straff

Med bøter straffast den som forsettleg bryt forbodet mot omdisponering i § 9,

eller påbodet om å setje i stand areala i § 10. Medverknad blir ikkje straffa.
Endra ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015)

II.

Frå den tida[1] Kongen fastset, skal følgjande føresegner i andre lover endrast slik: – – –
1 Frå 1 juli 1995 iflg. res. 12 mai 1995 nr. 412.

III.

Lovendringane gjeld frå den tid[1] Kongen fastset.

Frå same tid held lov av 18. mars 1955 nr. 2 om tilskiping av jordbruk (jordlova), lov av 18. mars 1949 nr. 5 om vern mot jordøydelegging og lov av 11. mai 1984 nr. 26 om endringar i jordlova, opp å gjelda.

Forskrifter fastsett med heimel i lov av 18. mars 1955 nr. 2 står ved lag til dei vert endra eller oppheva.

Lovendringane får verknad for søknader som ikkje er avgjort før lova tar til å gjelde.

Lovendringane gjeld òg brot på reglar etter lov av 18. mars 1949 nr. 5 og lov av 18. mars 1955 nr. 2 eller vedtak fastsett med heimel i desse lovene dersom brotet fortsetter eller oppstår etter at lova tar til å gjelde.

Dispensasjon gitt – – –

Odelslova § 27 nytt tredje ledd og konsesjonslova § 6 nytt fyrste ledd nr. 1 får verknad for overdragingar som skjer etter at endringane tar til å gjelde.

– – –

Endra ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).
1 Frå 1 juli 1995 iflg. res. 12 mai 1995 nr. 412.

Lov om gjennomføring av fellesregler om innenlands transport i EØS-avtalen

§ 1.

Kongen kan gi forskrifter om gjennomføring av fellesregler om innenlands transport i EØS-avtalen, herunder regler om generelle retningslinjer, infrastruktur, konkurranseregler, statsstøtte, grenselettelser og kombinert

transport.

§ 2.

Når EFTAs overvåkningsorgan behandler saker som gjelder EØS-avtalens vedlegg XIII punkt 6 (rådsforordning nr. 11 av 27. juni 1960) om avskaffelse av forskjellsbehandling med hensyn til transportpriser og transportvilkår i EØS, gjelder §§ 2 til 4 i EØS-konkurranseloven tilsvarende. Dersom slike saker bringes inn for EFTA-domstolen til overprøving, gjelder §§ 2 og 4 i den nevnte loven tilsvarende.

Når saker som gjelder bestemmelsene i EØS-avtalen nevnt i første ledd behandles av Europakommisjonen, gjelder § 2 annet, tredje og fjerde ledd i EØS-konkurranseloven tilsvarende. Dersom slike saker bringes inn for Underretten ved Den europeiske unions domstol eller Den europeiske unions domstol til overprøving, gjelder § 2 første og annet ledd i den nevnte loven.

Kongen kan gi nærmere regler om fordelingen av myndighet mellom departementet og konkurransemyndighetene i saker som gjelder EØS-avtalens vedlegg XIII punkt 6, og som etter reglene i EØS-avtalen eller Avtalen mellom EFTA-statene om opprettelsen av et overvåkningsorgan eller en domstol kan behandles av nasjonale myndigheter.

Endret ved lover 5 mars 2004 nr. 11 (i kraft 19 mai 2005 iflg. res. 19 mai 2005 nr. 434), 20 juni 2025 nr. 111.

§ 3.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer artikkel 5 nr. 2 eller artikkel 6 i EØS-avtalen vedlegg XIII punkt 6 (rådsforordning nr. 11 av 27 juni 1960), eller unnlater å etterkomme en anmodning etter avtalen artikkel 11 eller 131[1] om å gi opplysninger til norske myndigheter, straffes som fastsatt i konkurranseloven § 32.

På samme måte straffes den som forsettlig gir norske myndigheter uriktige opplysninger.

For å sikre at en anmodning etter artikkel 11 eller 13 etterkommes, kan vedkommende myndighet ilegge tvangsmulkt etter reglene i konkurranseloven § 28.

Endret ved lover 5 mars 2004 nr. 12 (i kraft 1 mai 2004 iflg. res. 5 mars 2004 nr. 479), 20 juni 2025 nr. 111.

1 Inkurie: Skal vel være artikkel 13.

§ 4.

Denne lov trer i kraft straks.

Lov om politiet (politiloven)

Kapittel I. Mål, oppgaver m.v.

§ 1. Ansvar og mål

Staten skal sørge for den polititjeneste som samfunnet har behov for. Polititjenesten utføres av politi- og lensmannsetaten.

Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig.

§ 2. Politiets oppgaver

Politiet skal

1. beskytte person, eiendom og fellesgoder og verne om all lovlig virksomhet, opprettholde den offentlige orden og sikkerhet og enten alene eller sammen med andre myndigheter verne mot alt som truer den alminnelige tryggheten i samfunnet
2. forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet
3. avdekke og stanse kriminell virksomhet og forfølge straffbare forhold i samsvar med regler gitt i eller i medhold av lov
4. yte borgerne hjelp og tjenester i faresituasjoner, i lovbestemte tilfeller og ellers når forholdene tilsier at bistand er påkrevet og naturlig
5. på anmodning yte andre offentlige myndigheter vern og bistand under deres tjenesteutøvelse når dette følger av lov eller sedvane
6. samarbeide med andre myndigheter og organisasjoner tillagt oppgaver som berører politiets virkefelt så langt regler gitt i eller i medhold av lov ikke er til hinder for dette
7. utføre andre oppgaver som er fastsatt i lov eller som følger av sedvane, herunder oppgaver som i lov er lagt til den alminnelige

namsmannen.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 3. Forholdet til folkeretten

Loven gjelder med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten eller følger av overenskomst med fremmede stater.

Kapittel II. Om utførelsen av polititjenesten

§ 4. Politimyndighet

Myndighet etter dette kapittel kan utøves av den som har eller er gitt politimyndighet etter denne lovs § 20.

§ 5. Plikten til å følge politiets pålegg

Enhver plikter straks å rette seg etter de pålegg, tegn eller øvrige signaler som politiet gir i medhold av bestemmelsene i kapittel II i denne lov.

§ 6. Alminnelige regler om hvordan polititjenesten skal utføres

Tjenesteoppdragets mål skal søkes nådd gjennom opplysning, råd, pålegg eller advarsel eller ved iverksettelse av regulerende eller forebyggende tiltak.

Politiet skal ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. De midler som anvendes, må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

Politiet skal opptre saklig og upartisk og med omtanke for personers integritet, slik at den som er gjenstand for inngrep fra politiet, ikke utsettes for offentlig eksponering i større grad enn gjennomføringen av tjenestehandlingen krever.

Politiet kan anvende makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig.

Politidirektoratet kan beslutte at politiet skal være bevæpnet i daglig tjeneste. Politidirektoratet gir nærmere bestemmelser om omfanget av

bevæpningen, herunder knyttet til tid og sted, oppdragets art og på annen måte.

Når tjenestehandlingen berører eller skjer overfor eller i nærvær av barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Endret ved lover 7 juni 2024 nr. 28 (i kraft 7 juni 2024 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 929), 20 juni 2025 nr. 87 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1111).

§ 6 a. Kameraovervåking

Politiet kan benytte kameraovervåking dersom det er nødvendig for å gjennomføre oppgaver som nevnt i § 2 nr. 1 til 4. Med kameraovervåking menes vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåking ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende overvåkingskamera eller annet lignende utstyr som er fastmontert. Som kameraovervåking anses både overvåking med og uten mulighet for opptak av lyd- og bildemateriale.

Kameraovervåking kan bare benyttes dersom de hensyn som tilsier overvåking, overstiger hensynet til den registrertes personvern. Det skal særlig legges vekt på hvordan overvåkingen skal skje, samt hva slags område som skal overvåkes.

Det skal ved skilting eller på annen måte gjøres tydelig oppmerksom på at stedet blir overvåket av politiet, og om overvåkingen eventuelt inkluderer lydopptak.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om behandling av opplysninger innhentet ved kameraovervåking.

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 6 b. Vilkår for bruk av skytevåpen

Skytevåpen kan bare brukes når det er absolutt nødvendig og hvor lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem, i situasjoner hvor

a. tjenestepersonen selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling eller annen grov integritetskrenkelse, og bruk av våpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade, eller
b. det anses påkrevd å pågripe eller stanse person som er domfelt eller med stor grad av sikkerhet mistenkes for drap, andre grove voldshandlinger eller forsøk på slike voldsforbrytelser, eller av personer som av andre grunner anses som særlig farlige for

menneskers liv eller helse, Norges selvstendighet, eller som alvorlig truer grunnleggende nasjonale interesser.

I situasjoner som nevnt i første ledd kan skytevåpen etter beslutning fra innsatsleder også brukes til å beskadige eller gjøre en gjenstand ubrukelig eller forstyrre eller avlede gjerningspersonen.
Tilføyd ved lov 10 jan 2020 nr. 1 (ikr. 1 feb 2020 iflg. res. 10 jan 2020 nr. 13).

§ 7. Håndhevelse av den offentlige ro og orden m.v.

Politiet kan gripe inn

1. for å stanse forstyrrelser av den offentlige ro og orden eller når omstendighetene gir grunn til frykt for slike forstyrrelser
2. for å ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet
3. for å avverge eller stanse lovbrudd.

Politiet kan i slike tilfeller blant annet regulere ferdselen, forby opphold i bestemte områder, visitere person eller kjøretøy, uskadeliggjøre eller ta farlige gjenstander i forvaring, avvise, bortvise, fjerne eller anholde personer, påby virksomhet stanset eller endret, ta seg inn på privat eiendom eller område eller påby områder evakuert.

Unnlater noen å etterkomme pålegg gitt i medhold av første ledd, kan politiet for den ansvarliges regning sørge for at det nødvendige blir gjort for å hindre at forsømmelsen volder skade eller utsetter allmennheten for fare.

På andre offentlige myndigheters ansvarsområder kan politiet gripe inn umiddelbart når et forhold medfører alvorlige ordensforstyrrelser eller fare for slike, dersom vedkommende organ ikke er tilgjengelig eller inngrep fra dette antas umulig, virkningsløst eller ikke kan skje i tide. Den ansvarlige myndighet skal snarest mulig underrettes om inngrepet.
Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 53.

§ 7 a. Visitasjon for å avdekke våpen

Politiet kan på offentlig sted visitere person eller kjøretøy når det er grunn til å undersøke om noen er i besittelse av eller oppbevarer våpen. Slik visitasjon kan bare foretas for å hindre straffbare handlinger som krenker noens liv, helse eller frihet, og bare

a. i situasjoner eller på steder hvor slike straffbare handlinger erfaringsmessig finner sted, eller

b. i situasjoner eller på steder hvor det er grunn til å anta at noen planlegger eller forbereder slike straffbare handlinger.

Visitasjonen skal gjennomføres så hensynfullt og skånsomt som mulig.

Med våpen menes i denne paragrafen våpen og andre gjenstander som omfattes av våpenlovgivningen, kniv eller lignende skarpt redskap som det er forbudt å bære på offentlig sted, jf. straffeloven § 189, og andre farlige gjenstander som kan tas i forvaring etter politiloven § 7.

Beslutningen om visitasjon i medhold av paragrafen her treffes av politimesteren eller den han bemyndiger. Beslutningen skal nedtegnes og begrunnes skriftlig, så vidt mulig før visitasjon skjer. Beslutningen skal gjelde for et nærmere angitt tidsrom.

Tilføyd ved lov 28 juni 2002 nr. 53, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 8. Innbringelse

Politiet kan innbringe til politistasjon, lensmannskontor eller annet lokale som benyttes under polititjenesten

1. den som på offentlig sted forstyrrer ro og orden eller den lovlige ferdsel
2. den som ikke etterkommer pålegg fra politiet om å fjerne seg fra offentlig sted når omstendighetene gir skjellig grunn til å frykte for forstyrrelse av den alminnelige ro og orden eller den lovlige ferdsel
3. den som ikke oppgir navn, fødselsdato, fødselsår, stilling og bopel når politiet forlanger det, eller som gir opplysninger herom som det er grunn til å tvile på riktigheten av
4. den som treffes på eller ved et sted der det må antas å være begått en forbrytelse umiddelbart forut.

Ingen må holdes tilbake lenger enn nødvendig etter denne bestemmelsen og ikke ut over 4 timer.

§ 9. Inngrep overfor berusede personer

Politiet kan innbringe enhver som på grunn av beruselse forårsaket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler forstyrrer den offentlige ro og orden eller den lovlige ferdsel, forulemper andre eller volder fare for seg selv eller andre.

Den som innbringes etter første ledd, kan settes i arrest.

Ingen må holdes i arrest lenger enn nødvendig og ikke i noe tilfelle lenger enn til vedkommende er blitt edru.

Dersom den innbrakte på grunn av beruselsen er ute av stand til å ta vare på seg selv eller å gjøre rede for seg, skal politiet straks vurdere umiddelbart å overføre vedkommende til sykehus, legevakt eller avrusingsstasjon. Dersom slik overføring ikke finner sted, skal vedkommende ha legetilsyn ved innsettelsen i arresten.

Dersom det er grunn til å tro at den innbrakte har hodeskade, indre skade eller betydelig kroppsskade, eller helsetilstanden for øvrig er slik at helsetilsyn anses nødvendig, skal politiet straks tilkalle lege eller annet helsepersonell.

I påvente av overføring til sykehus mv. eller gjennomføring av lege- eller helsetilsyn etter fjerde eller femte ledd, skal den innbrakte ha skjerpet tilsyn av politiet.

Dersom den innbrakte ber om det, skal politiet formidle kontakt med lege eller annet helsepersonell.

Selv om den anholdte ikke innbringes, kan politiet beslaglegge og tilintetgjøre de rusmidler vedkommende har hos seg ved anholdelsen.
Endret ved lov 2 juli 2004 nr. 60 (ikr. 2 juli 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1066).

§ 9 a. Henvisning til rådgivende enhet for russaker

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10. Etterfølgende visitasjon m.v.

Politiet kan foreta visitasjon for å bringe en persons identitet på det rene, hvis personen nekter å oppgi navn, fødselsdato, fødselsår, stilling og bopel når politiet ber om det, eller det er grunn til mistanke om at den oppgitte identitet er falsk. Visitasjon for å fastslå identitet kan også foretas etter § 12 siste ledd.

Politiet kan visitere enhver som fjernes, anholdes eller innbringes for å søke etter våpen eller andre farlige gjenstander.

Personer som settes i arrest, kan fratas alle gjenstander som er egnet til å skade vedkommende selv eller andre. Hvis den innbraktes tilstand eller forholdene i arresten tilsier det, kan vedkommende også fratas penger og andre gjenstander, slik at de ikke blir ødelagt eller kommer bort.

Politiet kan ta i forvaring gjenstander som nevnt i annet og tredje ledd. Gjenstandene skal tilbakeleveres når formålet med forvaringen opphører, hvis ikke gjenstandene kan beslaglegges med hjemmel i lov.
Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 53.

§ 10 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 16 juli 1999 nr. 65, opphevet ved lov 28 juni 2002 nr. 53.

§ 11. Arrangementer på offentlig sted m.v.

Den som vil benytte offentlig sted til demonstrasjon, opptog, møte, stand eller lignende, skal i god tid på forhånd gi politiet melding om dette. For øvrig kan det ved vedtekt etter lovens § 14 gis regler om søknadsplikt for visse arrangementer på offentlig sted eller meldeplikt for arrangementer som for øvrig er allment tilgjengelige.

En melding som nevnt i første ledd, skal i alminnelighet gis skriftlig og inneholde opplysninger om arrangementets formål, omfang, ansvarlig arrangør, tidspunkt, avviklingssted og de ordenstiltak arrangøren vil sette i verk.

Politiet kan forby arrangementer som nevnt i første ledd, men bare når det er grunn til frykt for at de kan forårsake alvorlig forstyrrelse av den offentlige ro og orden eller den lovlige ferdsel, eller det formål som tilsiktes fremmet eller måten dette skjer på, strider mot lov.

Politiet kan iverksette nødvendige tiltak for å sikre at lovlige arrangementer som nevnt i første ledd kan avvikles uforstyrret og til minst mulig hinder for den øvrige ferdsel. Det kan også settes vilkår for avviklingen for å forebygge slike forstyrrelser eller krenkelser som nevnt i tredje ledd. Det kan herunder settes som vilkår at deltakere i demonstrasjon eller lignende ikke medbringer gjenstander som er egnet til å true eller påføre skade med.

Det er forbudt for deltakere i et arrangement som nevnt i første ledd å opptre maskert, unntatt for deltakere i skuespill, maskerade eller lignende.

Politiet kan stanse eller oppløse arrangementer som nevnt i første ledd når de avvikles i strid med nedlagt forbud eller fastsatte vilkår, eller forårsaker slike krenkelser som nevnt i tredje ledd eller ved begrunnet frykt for slike.

Politiet kan også fastsette vilkår for, forby, stanse eller oppløse andre sammenkomster og tilstelninger enn dem som er nevnt i første ledd, for å hindre at noen lider overlast, for å unngå at alvorlige ordensforstyrrelser eller ferdselshindringer oppstår, eller for å gjenopprette ro og orden etter slike.

§ 12. Hjelp til syke m.v.

Politiet skal hjelpe eller sørge for hjelp til syke personer som ikke er i stand til å ta vare på seg selv, når ingen pårørende eller andre ansvarlige er til stede og kan ta seg av dem. Politiet skal i slike tilfeller øyeblikkelig varsle lege dersom en persons helsetilstand gir grunn til å anta at legehjelp kan være nødvendig og for

øvrig, gjennom ansvarlig helsemyndighet eller på annen måte, søke å finne frem til en betryggende plassering.

Når det er åpenbar grunn til å frykte at en person som politiet må ta hånd om etter første ledd, kan være til fare for seg selv eller andre, kan politiet ta vedkommende i midlertidig forvaring inntil betryggende plassering er funnet. Slik forvaring skal være så kortvarig som mulig og må ikke strekke seg ut over 24 timer.

Politiet kan bane seg adgang til hus, rom eller annet lokale for å ettersøke bortkomne eller hjelpe syke, tilskadekomne eller andre som er – eller antas å være, ute av stand til å ta vare på seg selv, når omstendighetene gir grunn til å frykte at vedkommendes liv eller helse kan være truet.

Tiltak som nevnt i tredje ledd kan også settes i verk når en person er eller må antas å være død.

Politiet kan foreta visitasjon for å fastslå identiteten til en person som nevnt i tredje ledd. For øvrig plikter enhver å la politiet få midlertidig tilgang til fotografier, dokumenter og andre gjenstander egnet til identifikasjon av personer som nevnt i tredje og fjerde ledd, hvis ikke bestemmelser gitt i eller i medhold av lov er til hinder for dette.

I forbindelse med en naturkatastrofe, en ulykke eller et terrorangrep kan politiet oppta biometriske opplysninger i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk fra ukjente personer ute av stand til å legitimere seg og fra uidentifiserte menneskelige levninger. Opplysningene kan bare brukes til å fastslå vedkommendes identitet med søk som angitt i artikkel 20 nr. 4 i forordning (EU) 2019/817 og i artikkel 20 nr. 4 i forordning (EU) 2019/818, jf. grenseloven § 8 første ledd nr. 4 og 5, og til søk i foto- og fingeravtrykkregisteret, jf. politiregisterloven § 13 første ledd første punktum. Opplysningene skal slettes straks søket er gjennomført.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1876).

§ 13. Inngrep overfor barn

Politiet kan vise eller bringe hjem barn som antas å være under 15 år, som driver omkring på egen hånd på offentlig sted etter kl. 22.00, og barn under 18 år som bryter oppholdsforbud nedlagt etter straffeprosessloven § 222 c.

Politiet kan også ta hånd om barn som antas å være under 15 år, som påtreffes under omstendigheter som klart innebærer en alvorlig risiko for barnets helse eller utvikling, og i så tilfelle umiddelbart sørge for at barnet blir brakt til verge eller annen foresatt eller om nødvendig til barnevernsmyndighetene. Politiet kan også gripe inn overfor barn over 15 år hvis det er grunn til å anta at inngripen vil være tjenlig.

Dersom politiet har grunn til å tro at et barn under 15 år har begått en ellers straffbar handling, eller at et barn under 18 år har begått en straffbar handling eller har brutt et oppholdsforbud nedlagt etter straffeprosessloven § 222 c, kan barnet og vergene pålegges å møte for politiet til samtale for å forebygge ytterligere lovbrudd. Før samtalen starter skal barnet og vergene gjøres kjent med at de ikke har plikt til å forklare seg.

Innkallingen skal være skriftlig og angi formålet med samtalen, møtested og møtetid. Så vidt mulig skal det gis minst tre dagers varsel. Har de innkalte fått innkallingen, og de likevel har uteblitt uten at det er opplyst at de har gyldig forfall, kan politiet beslutte at de skal avhentes. Adgangen til slik avhenting skal fremgå av innkallingen.

Endret ved lover 21 mars 2003 nr. 18 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr. 358), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 14. Politivedtekter

I vedtekter som fastsettes av kommunen og godkjennes av departementet eller den instans departementet fastsetter, kan det gis bestemmelser

1. om å opprettholde ro og orden, sikre ferdselen og for å hindre tilgrising, herunder klistring og maling på vegger, murer o l., på steder som er alminnelig beferdet eller bestemt for alminnelig ferdsel. Bestemmelser om hunder og hundehold fastsettes etter hundeloven.
2. i samsvar med lokale sedvaner, om hus- eller grunneiers plikt til på de steder som er nevnt i nr. 1, å holde det rent og ryddig på fortau eller tilsvarende område i umiddelbar tilknytning til eiendommen, rydde for snø og strø når det er glatt
3. om meldeplikt for den som vil holde et arrangement som er allment tilgjengelig, selv om arrangementet ikke skjer på offentlig sted, når arrangementets art eller størrelse gjør det sannsynlig at politioppsyn blir nødvendig av hensyn til ro og orden eller avvikling av trafikken. Meldeplikten kan også omfatte sammenkomst med dans eller annen tilstelning av overveiende selskapelig eller underholdende art for medlemmer av forening eller lignende sammenslutning
4. om at det for arrangement på offentlig sted som overveiende er av underholdningsmessig, kunstnerisk, selskapelig eller kommersiell art, og som har et omfang som åpenbart vil medføre behov for betydelige ferdselsreguleringer eller vakthold, må leveres inn søknad i stedet for melding etter § 11. Nærmere frist for innlevering av slik søknad kan fastsettes
5. om at barn under 15 år ikke har adgang til offentlig dans eller

lignende allment tilgjengelig tilstelning uten i følge med foreldre eller andre foresatte
6. om regulering av ervervsvirksomhet på offentlig sted som ikke faller inn under regulering i andre lover
7. om politiets kontroll med pantelånervirksomhet.
8. om forbud mot eller nærmere vilkår for tigging på offentlig sted eller fra hus til hus. Det kan fastsettes at den som vil tigge, må melde seg for politiet på forhånd.

Kommunale vedtekter som nevnt i første ledd håndheves av politiet. Unnlater noen å utføre det som de har plikt til etter slike vedtekter eller pålegg gitt med hjemmel i vedtektene, kan politiet la det utføre på vedkommendes bekostning. Ved arrangementer som nevnt i nr. 3 og 4 får reglene i lovens § 11 tilsvarende anvendelse.

Kommunale vedtekter som nevnt i første ledd nr. 1 og 2 kan i tillegg håndheves av kommunen eller personer utpekt av kommunen dersom kommunen har fastsatt dette i politivedtektene. Slik håndhevelse gjelder likevel ikke opprettholdelse av ro og orden. Ved overtredelse av de kommunale vedtektene som nevnt overfor kan kommunen, eller dens utpekte, ilegge overtredelsesgebyr. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføring av bestemmelsene i dette ledd, herunder hvilke deler av ferdselen kommunene kan sikre.
Endret ved lover 4 juli 2003 nr. 74 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2010 nr. 87 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 589), 21 juni 2013 nr. 83, 20 juni 2014 nr. 48, 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642, se lovens del VI for overgangsregel).

Kapittel IIa – regler om fiktiv identitet

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 107 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1613).

§ 14 a. Tillatelsen

En person som er registrert i folkeregisteret, og som står i fare for å bli utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet, kan gis tillatelse til å benytte andre personopplysninger om seg selv enn de virkelige (fingerte personopplysninger).

Tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger kan bare gis dersom andre tiltak ikke kan gi tilstrekkelig vern.

Tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger kan også gis til andre personer som bor i samme husstand som en person som gis tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger.

I tillatelsen kan det settes vilkår dersom dette er nødvendig for å begrense ulemper som bruken av fiktive personopplysninger kan medføre for andre.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 107 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1613).

§ 14 b. Saksbehandling og kompetanse

Politidirektoratet avgjør om en person skal gis tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger.

Politidirektoratet skal bistå søkeren med å innhente og tilrettelegge informasjon mv. som kan ha betydning for vurderingen av søknaden.

Politidirektoratets avgjørelse kan påklages til Justisdepartementet.

Politidirektoratet kan delegere myndighet etter annet ledd samt etter §§ 14d, 14e, 14g og 14h femte ledd til Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet (Kripos).

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 107 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1613), endret ved lov 17 des 2010 nr. 87 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1608).

§ 14 c. Søkerens informasjonsplikt

Søkeren skal gi opplysninger om alle rettsforhold som vil bli berørt av tillatelsen. Søkeren skal ved behov også på annen måte bistå Politidirektoratet under forberedelse av saken og så lenge tillatelsen gjelder.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 107 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1613).

§ 14 d. Adgang til å innhente opplysninger

Politidirektoratet kan, i saker som behandles etter dette kapitlet, uten hinder av taushetsplikt, kreve utlevert fra andre offentlige myndigheter de opplysninger som anses nødvendige.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 107 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1613).

§ 14 e. Fastsettelse og registrering av fingerte personopplysninger

Når det er gitt tillatelse til bruk av fingerte personopplysninger, skal Politidirektoratet umiddelbart fastsette hvilke fingerte personopplysninger som skal benyttes. De fingerte personopplysningene utarbeides i samråd med søkeren.

Politidirektoratet skal straks underrette folkeregistermyndighetene, og påse at de fingerte personopplysningene blir registrert og at de reelle personopplysningene blir avregistrert.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 107 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1613).

§ 14 f. Virkningene av tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger

Den som har fått tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger, kan benytte disse overfor offentlige og private rettssubjekter. Tillatelsen har ingen andre rettsvirkninger.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 107 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1613).

§ 14 g. Bistand

Politidirektoratet skal bistå den som har fått tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger ved kontakt med offentlige myndigheter eller private rettssubjekter.

Direktoratet skal også bistå offentlige myndigheter eller private rettssubjekter, som har et rettmessig behov for å komme i kontakt med den som har fått tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger, med å formidle slik kontakt.

Direktoratet skal videre gi veiledning og for øvrig bistå i den grad det anses rimelig.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 107 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1613).

§ 14 h. Varighet og opphør

Tillatelsen til å benytte fingerte personopplysninger kan gis for et bestemt tidsrom eller uten tidsbegrensning.

Hvis det fortsatt foreligger et behov for å benytte fingerte

personopplysninger når tillatelsen utløper, kan Politidirektoratet beslutte at tillatelsen skal forlenges.

Dersom den som har fått tillatelse til å benytte fingerte personopplysninger skriftlig ber om at tillatelsen skal opphøre, skal Politidirektoratet treffe vedtak om dette.

Politidirektoratet kan, dersom vilkårene i § 1 åpenbart ikke lenger er oppfylt, tilbakekalle tillatelsen. Det samme gjelder dersom det foreligger vesentlige brudd på vilkårene i tillatelsen eller annet vesentlig misbruk av tillatelsen.

Når retten til å benytte fingerte personopplysninger opphører, skal Politidirektoratet underrette folkeregistermyndighetene som avregistrerer de fingerte personopplysningene og reaktiviserer og ajourfører de reelle personopplysningene.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 107 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1613).

§ 14 i. Forskriftshjemmel

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette kapitlet.

Tilføyd ved lov 20 des 2002 nr. 107 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1613).

Kapittel III. Politiets organisasjon

§ 15. Politiets sentrale ledelse

Politiet er et rikspoliti som ledes av det departement Kongen bestemmer. Departementets myndighet etter loven her kan legges til Politidirektoratet. Departementet bestemmer hvilken myndighet og hvilke oppgaver som skal legges til Politidirektoratet.

Politidirektoratet ledes av politidirektøren.

Endret ved lover 25 feb 2000 nr. 12 (ikr. 25 feb 2000 iflg. res. 25 feb 2000 nr. 109), 24 apr 2009 nr. 21.

§ 16. Distriktsinndeling m.v.

Riket inndeles i politidistrikter med en politimester som sjef for hvert distrikt. Inndelingen fastsettes av Kongen. Kongen fastsetter også hvordan distriktsinndelingen skal være for den norske del av kontinentalsokkelen og

områder utenfor sjøterritoriet som norsk rett får anvendelse på.

Politidistriktene inndeles i lensmanns- og politistasjonsdistrikter. Inndelingen fastsettes av Kongen.

Kongen kan bestemme

1. at det for ett eller flere bestemte politigjøremål skal opprettes egne politiorganer,
2. at visse politigjøremål skal utføres under en samlet ledelse i flere politidistrikter,
3. at en politimester, som en varig ordning, helt eller delvis skal fritas for bestemte gjøremål, og at de legges til en annen politimester eller til et annet politiorgan,

For øvrig gir departementet organisatoriske bestemmelser. Departementet kan herunder fastsette samarbeidsordninger mellom distrikter, gi bestemmelser om bruk av politistyrker ut over distriktsgrenser og om ordninger som nevnt i tredje ledd nr. 3 når dette skjer for en bestemt anledning eller for et avgrenset tidsrom.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 4 sep 2015 nr. 88 (ikr. 4 sep 2015 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1024), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 17. Den alminnelige namsmannen

Lensmannen og politistasjonssjefen er namsmann i sitt distrikt med mindre oppgaven som namsmann ivaretas av et namsfogdkontor ledet av en namsfogd. Namsmannsdistrikter skal omfatte en eller flere hele kommuner. Kongen kan bestemme at én lensmann, politistasjonssjef eller namsfogd skal ivareta oppgaven som namsmann for flere lensmanns- og politistasjonsdistrikter i samme politidistrikt.

Namsmann for Svalbard er sysselmesteren.

Kongen fastsetter hvilke namsmannsdistrikter norsk kontinentalsokkel og norsk økonomisk sone hører til.

Opphevet ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), tilføyd ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563), endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

Kapittel III a. Politiets sikkerhetstjeneste. Organisering, oppgaver, forebyggende bruk av tvangsmidler og båndlegging

Overskriften tilføyd ved lov 2 juli 2004 nr. 60 (ikr. 2 juli 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1066), endret ved lover 21 des 2005 nr. 130, 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 17 a. Oppgavene til Politiets sikkerhetstjeneste som innenlands etterretningstjeneste

Politiets sikkerhetstjeneste skal utarbeide analyser og etterretningsvurderinger om forhold i Norge som kan true Norges suverenitet, territorielle integritet, demokratiske styreform og andre nasjonale sikkerhetsinteresser.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 54 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 670), endret ved lov 28 april 2023 nr. 11 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 28 april 2023 nr. 614).

§ 17 b. Oppgavene til Politiets sikkerhetstjeneste som politiorgan

Politiets sikkerhetstjeneste skal forebygge og etterforske

1. overtredelser av straffeloven kapittel 17 og § 184 og sikkerhetsloven,
2. ulovlig etterretningsvirksomhet,
3. spredning av masseødeleggelsesvåpen og av utstyr, materiale og teknologi for produksjon eller bruk av slike våpen,
4. overtredelser av bestemmelser i eller i medhold av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. og sanksjonsloven og
5. sabotasje og politisk motivert vold eller tvang, eller overtredelser av straffeloven §§ 131 til 136 b, 145 eller 146. Åpen etterforsking i slike saker foretas likevel av det øvrige politi, med mindre annet bestemmes av overordnet påtalemyndighet.

Politiets sikkerhetstjeneste kan etter anmodning bistå det øvrige politi i saker som nevnt i første ledd nr. 5 annet punktum.

Departementet kan bestemme at Politiets sikkerhetstjeneste skal tillegges et ansvar i saker som gjelder organisert kriminalitet, forbrytelser mot menneskeheten, folkemord og grove krigsforbrytelser.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 54 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 670), endret ved lover 28 juni 2002 nr. 54, 19 des 2008 nr. 114, 21 juni 2013 nr. 85

(ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670), 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779), 16 april 2021 nr. 18 (ikr. 16 april 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1182), 28 april 2023 nr. 11 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 28 april 2023 nr. 614).

§ 17 c. Særlige oppgaver for den sentrale enhet i Politiets sikkerhetstjeneste

Den sentrale enhet i Politiets sikkerhetstjeneste skal

1. utarbeide trusselvurderinger til bruk for politiske myndigheter,
2. samarbeide med andre lands politimyndigheter og sikkerhets- og etterretningstjenester,
3. foreta personkontroll til bruk ved sikkerhetsundersøkelser.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 54 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 670).

§ 17 d. Vilkår for bruk av tvangsmidler i forebyggende øyemed

Retten kan ved kjennelse gi Politiets sikkerhetstjeneste tillatelse til som ledd i sin forebyggende virksomhet å nytte tvangsmidler som nevnt i straffeprosessloven §§ 200 a, 202 a, 202 c, 208 a, 210 a, § 210 c, 216 a, 216 b, 216 m eller 216 o dersom det er grunn til å undersøke om noen forbereder en handling som rammes av

a. straffeloven §§ 131, 133 og 134,
b. straffeloven §§ 121 til 126 eller § 130 a,
c. straffeloven § 142,
d. straffeloven §§ 251, 254, 256, 263, 273 eller 275 og som retter seg mot medlemmer av Kongehuset, Stortinget, regjeringen, Høyesterett eller representanter for tilsvarende organer i andre stater.

Tillatelsen kan bare gis dersom det er grunn til å tro at inngrepet vil gi opplysninger av vesentlig betydning for å kunne forebygge handlingen, at forebygging ellers i vesentlig grad vil bli vanskeliggjort og inngrepet etter sakens art og forholdene ellers ikke fremstår som uforholdsmessig. Tillatelse til å nytte tvangsmidler som nevnt i straffeprosessloven §§ 200 a, 202 a annet ledd, 202 c, 216 a, 216 m og 216 o kan bare gis når særlige grunner tilsier det. Det kan ikke gis tillatelse til å romavlytte noens private hjem etter bestemmelsen her. Det kan bare gis tillatelse til å ransake eller ved dataavlesing å gjøre innbrudd i noens private hjem etter bestemmelsen her når det er grunn til å undersøke om

noen forbereder en handling som nevnt i første ledd bokstav a.

Dersom det ved opphold er stor fare for at muligheten til å forebygge et forhold som nevnt i første ledd bokstav a eller d vil gå tapt, kan ordre fra sjefen eller den assisterende sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste tre i stedet for kjennelse av retten, bortsett fra ved romavlytting som nevnt i straffeprosessloven § 216 m. Beslutningen skal snarest mulig, og senest 24 timer etter at tvangsmidlet ble tatt i bruk, legges frem for retten for godkjennelse. Beslutningen skal så vidt mulig være skriftlig og opplyse om hva saken gjelder og om formålet med bruken av tvangsmidlet. En muntlig beslutning skal snarest mulig nedtegnes. Straffeprosessloven § 216 d første ledd tredje til femte punktum gjelder tilsvarende.

Sjefen eller den assisterende sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste kan på samme vilkår som nevnt i første jf. annet ledd tillate bruk av tvangsmidler som nevnt i straffeprosessloven §§ 202 b og 216 l.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 54 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 668), 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

§ 17 e. Behandlingen av begjæringer om bruk av tvangsmidler i forebyggende øyemed mv.

Begjæring om tillatelse etter § 17 d settes frem for tingretten på det sted der det mest praktisk kan skje. Tillatelse kan gis for inntil 6 måneder av gangen dersom særlige omstendigheter tilsier at en fornyet prøving etter 4 eller 8 uker vil være uten betydning. Bruken av tvangsmidler skal stanses før utløpet av fristen som er satt i rettens kjennelse dersom vilkårene ikke lenger er oppfylt, eller dersom tvangsmiddelbruken ikke lenger anses hensiktsmessig.

Avgjørelse om inngrep etter § 17 d treffes uten at den som inngrepet retter seg mot eller som avgjørelsen ellers rammer, gis adgang til å uttale seg, og kjennelsen blir ikke meddelt dem. Straffeprosessloven § 100 a gjelder tilsvarende for saker som nevnt i § 17 d første ledd, likevel slik at innsynsretten begrenser seg til dokumenter som legges frem for retten. Den som inngrepet etter § 17 d retter seg mot, har ikke krav på underretning etter at bruken av tvangsmidlet har opphørt, eller rett til innsyn i opplysningene som har blitt innhentet ved bruk av tvangsmidlene.

Forvaltningsloven og offentlighetsloven gjelder ikke for saksbehandlingen som knytter seg til bruk av tvangsmidler i forebyggende øyemed.

Kongen kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i kapitlet her.

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849).

§ 17 f. Bruk av opplysninger som er innhentet med forebyggende tvangsmidler

Alle skal bevare taushet om at det er begjært eller besluttet bruk av tvangsmidler etter § 17 d, og om opplysninger som fremkommer ved bruk av tvangsmidlet. Det samme gjelder andre opplysninger som er av betydning for forebygging eller etterforsking, og som man blir kjent med i forbindelse med bruken av tvangsmidlet eller saken.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes

a. som ledd i å forebygge et straffbart forhold som nevnt i § 17 b første ledd,
b. som ledd i etterforsking av et straffbart forhold som nevnt i § 17 d første ledd, herunder som ledd i avhør av de mistenkte,
c. som bevis for en terrorhandling, jf. straffeloven §§ 131, 133 og 134,
d. for å forebygge at noen uskyldig blir straffet,
e. for å forhindre en alvorlig straffbar handling som kan krenke andres liv, helse eller frihet, eller
f. for at Politiets sikkerhetstjeneste kan utlevere opplysninger til Etterretningstjenesten dersom det er nødvendig for forebyggelses- og sikkerhetsmessige formål.

Alle skal bevare taushet overfor uvedkommende om opplysninger om noens private forhold som de blir kjent med i forbindelse med bruken av tvangsmidler. Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 87 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 849), endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 juni 2017 nr. 59 (ikr. 16 juni 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 783). **Endres** ved lov 15 apr 2011 nr. 11 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 17 g. Beslutning om båndlegging

Når noen med god grunn antas å ha begått en handling som rammes av straffeloven §§ 131 første ledd, 133, 134, 135, 136 eller 136 a, eller forsøk på dette, kan sjefen eller den stedfortredende sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste beslutte å båndlegge samtlige formuesgoder som tilhører, eies, innehas eller kontrolleres av

a. vedkommende,
b. et foretak som vedkommende eier eller har kontroll over, eller
c. et foretak eller en person som handler på vegne av eller på instruks fra noen som nevnt i bokstav a eller b.

Formuesgoder som er nødvendige til underhold av den beslutningen retter seg mot, hans eller hennes husstand eller noen han eller hun forsørger, kan ikke båndlegges.

Beslutningen skal være skriftlig, identifisere den beslutningen retter seg mot og kort beskrive grunnlaget for beslutningen.

Båndlegging kan bare brukes når det er tilstrekkelig grunn til det, og kan ikke brukes når det etter sakens art eller forholdene ellers ville være et uforholdsmessig inngrep.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 17 h. Saksbehandlingen i tingretten

Politiets sikkerhetstjeneste skal snarest mulig og senest innen syv dager etter at den har truffet beslutning etter § 17 g, bringe saken inn for tingretten, som ved kjennelse avgjør om beslutningen skal opprettholdes. Domstolloven § 149 første ledd gjelder tilsvarende. Før retten treffer kjennelsen, skal den beslutningen retter seg mot og andre som saken gjelder, varsles og gis anledning til å uttale seg. Hevder en tredjeperson å ha rett til et formuesgode som båndlegges etter dette kapitlet, avgjør retten om inngrep skal unnlates mot eller uten at det blir stilt sikkerhet.

Opprettholder retten beslutningen, fastsetter den samtidig en bestemt tidsfrist for båndleggingen. Tillatelse kan gis for inntil 6 måneder av gangen dersom særlige omstendigheter tilsier at en fornyet prøving etter 8 uker vil være uten betydning.

Dersom underretning vil være til vesentlig skade for båndleggingen, etterforskningen eller en annen verserende sak om en lovovertredelse hvor det kan besluttes utsatt underretning, kan retten beslutte at varsel som nevnt i første ledd skal unnlates og underretning om kjennelsen utsettes. I så fall skal retten i kjennelsen sette en frist for når underretning skal skje. Fristen skal ikke overstige fire uker, men kan forlenges av retten ved kjennelse med inntil fire uker om gangen. Når fristen løper ut, skal den beslutningen retter seg mot og andre som saken gjelder, underrettes om kjennelsen og om at de kan kreve at retten avgjør om båndleggingen skal opprettholdes.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 17 i. Opphør av båndlegging

Dersom vilkårene for å båndlegge ikke lenger er oppfylt, skal båndleggingen oppheves uten ugrunnet opphold. Båndleggingen faller bort senest tre år etter at overtredelsen som lå til grunn for beslutningen, har opphørt.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 17 j. Pålegg om bistand og taushetsplikt

Politiets sikkerhetstjeneste kan pålegge andre enn dem som er nevnt i straffeprosessloven § 122 første og annet ledd å yte nødvendig bistand for å båndlegge et formuesgode.

Er det aktuelt å begjære utsatt underretning etter § 17 h tredje ledd, kan Politiets sikkerhetstjeneste pålegge andre enn dem som er nevnt i straffeprosessloven § 122 første og annet ledd å bevare taushet om beslutningen om å båndlegge formuesgodet inntil utsatt underretning blir gitt. Når taushetsplikten har opphørt, skal Politiets sikkerhetstjeneste snarest mulig varsle den som har fått slikt pålegg.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 17 k. Informasjonsplikt, forbud mot å stille formuesgoder til rådighet mv.

Den som treffer tiltak for å båndlegge formuesgoder i samsvar med § 17 g, skal umiddelbart informere Politiets sikkerhetstjeneste om dette.

Ingen formuesgoder skal stilles til rådighet eller til fordel for personer eller foretak som en beslutning om båndlegging er rettet mot.

Straffeprosessloven § 221 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende for beslutning om båndlegging. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om bekjentgjøring av iverksettelse og opphør av båndlegging.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 17 l. Forholdet til annen lovgivning

Straffeprosessloven gjelder for saker om båndlegging så langt den passer. Forvaltningsloven og offentleglova gjelder ikke for saker om båndlegging.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

Kapittel IV. Politiets administrasjon og personale

§ 18. Politipersonalet

Den som skal ansettes i politi- og lensmannsetaten, herunder i Politidirektoratet, må ha plettfri vandel og være skikket for tjeneste i politiet. Til bruk for vandelskontrollen skal søkeren fremlegge uttømmende og utvidet

politiattest, jf. politiregisterloven § 41. Ansatte med alminnelig politimyndighet må være norske statsborgere.

Politiet kan kreve fremleggelse av uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41, av personer som skal utføre arbeid eller tjeneste for politiet eller for en tjenesteleverandør for politiet.

Departementet fastsetter krav for ansettelse i stillinger tillagt alminnelig politimyndighet.

Endret ved lover 2 juli 2004 nr. 60 (ikr. 2 juli 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1066), 20 juni 2014 nr. 47 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 792), 10 jan 2020 nr. 1 (ikr. 1 feb 2020 iflg. res. 10 jan 2020 nr. 13), 18 juni 2021 nr. 123 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 12 aug 2022 nr. 1443).

§ 19. Ansettelse mv.

Politidirektøren og assisterende politidirektører beskikkes av Kongen på åremål for et tidsrom av inntil 6 år. Etter utlysning kan vedkommende beskikkes for ytterligere en periode på inntil 6 år.

Politimestere og visepolitimestere i politidistrikter utnevnes som embetsmenn på åremål for inntil 6 år. Etter utlysning kan vedkommende utnevnes for ytterligere en periode på inntil 6 år.

Sjefene for politiets særorganer beskikkes av Kongen på åremål for inntil 6 år. Etter utlysning kan en åremålsansettelse gjentas med ytterligere en periode på 6 år. Sjefen for ØKOKRIM utnevnes likevel som embetsmann.

Den som beskikkes som sjef for Politiets sikkerhetstjeneste, kan uten oppsigelsesfrist sies opp av Kongen og har i så fall krav på lønn i inntil 6 måneder. Dette lønnskravet faller bort i den utstrekning vedkommende får utbetalt lønn i annen statsstilling.

Kongen kan fastsette nærmere bestemmelser om varighet, fornyelse og opphør for åremål etter paragrafen her.

Departementet kan bestemme at ansettelse i andre stillinger i Politidirektoratet skal skje ved beskikkelse og at andre stillinger i Politiets sikkerhetstjeneste skal være åremålsstillinger.

Endret ved lover 25 feb 2000 nr. 12 (ikr. 25 feb 2000 iflg. res. 25 feb 2000 nr. 109), 15 juni 2001 nr. 54 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 670), 2 juli 2004 nr. 60 (ikr. 2 juli 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1066), 24 apr 2009 nr. 21 (se overgangsbestemmelse i dens II), 10 juni 2016 nr. 22 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 10 juni 2016 nr. 613), 18 juni 2021 nr. 123 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 12 aug 2022 nr. 1443).

§ 20. Politimyndighet, legitimasjon og grader

Politidirektøren, embetsmenn og tjenestemenn med politigrader har politimyndighet i hele riket i kraft av sin stilling. Departementet kan gjøre unntak for bestemte stillinger.

Departementet bestemmer hvilke andre ledere og ansatte i Politidirektoratet og sjefer for politiets særorganer som har politimyndighet, og gir bestemmelse om tildeling av politimyndighet til studenter ved Politihøgskolen og personell i politireserven. Det samme gjelder for tildeling av politimyndighet til leder og ansatte i spesialenheten for politisaker og påtalemyndigheten.

Politimyndighet kan unntaksvis gis til andre. Politimyndigheten skal i slike tilfeller i alminnelighet være begrenset i tid eller til nærmere bestemte saker eller funksjoner. Departementet gir nærmere bestemmelse om tildeling og anvendelsen av begrenset politimyndighet. Departementet gir også nærmere bestemmelser om adgang for ansatte i politiet til å utføre særskilte oppdrag med begrenset politimyndighet.

Kongen kan bestemme at militært personell fra Forsvaret kan tildeles begrenset politimyndighet ved utøvelse av grenseovervåking på landegrensen mellom Norge og Russland. Kongen gir nærmere bestemmelser om politimyndigheten.

Militært personell som bistår politiet etter § 27 a, kan tildeles begrenset politimyndighet. Det samme gjelder når Kystvakten bistår politiet i medhold av kystvaktloven § 17 første ledd. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om politimyndigheten.

Den som har politimyndighet, skal under utøvelse av myndigheten ha politilegitimasjon med seg. Begrensninger i politimyndigheten skal fremgå av legitimasjonen. Tjenestemannen plikter, så langt tjenesteforholdene på stedet tillater, å oppgi navn eller tjenestenummer og grad eller stilling når dette forlanges av den som tjenestehandlingen direkte angår. Den som ikke er i politiuniform, skal på forlangende fremvise politilegitimasjon såfremt han ikke er kjent av den som forlanger det.

Departementet bestemmer hvilke grader det skal være i politiet og kan gi nærmere regler om uniform og politilegitimasjon.

Personer som tildeles begrenset politimyndighet etter tredje ledd, skal fremlegge uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41. Personer som tildeles begrenset politimyndighet etter fjerde og femte ledd, skal undergis vandelsvurdering, jf. politiregisterloven § 45. Dersom situasjonen som begrunner tildelingen ikke tillater vandelsvurdering, kan godkjent sikkerhetsklarering tre i stedet. Dersom situasjonen krever det, kan kravet om sikkerhetsklarering fravikes.

Endret ved lover 25 feb 2000 nr. 12 (ikr. 25 feb 2000 iflg. res. 25 feb 2000 nr. 109), 2 juli 2004 nr. 60 (ikr. 2 juli 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1066), 15 juni 2001 nr. 52 (ikr. 5 aug 2005 iflg. res. 5 aug 2005 nr. 853), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 24 apr 2009 nr. 21, 20 juni 2014 nr. 47 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 792), 4 sep 2015 nr. 86 (ikr. 1 des 2015 iflg. res. 27 nov 2015 nr. 1361), 20 apr 2018 nr. 8 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638), 18 juni 2021 nr. 123 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 12 aug 2022 nr. 1443).

§ 20a. Utenlandsk polititjenestemann

Utenlandsk tjenestemann kan delta i felles etterforskningsgrupper, felles politioperasjoner, eller på annen måte utføre tjenestehandlinger i Norge i den grad det følger av overenskomst med fremmed stat. Tilsvarende gjelder for adgangen til å fortsette observasjon og forfølgelse på norsk territorium.

Det kan unntaksvis gis politimyndighet til utenlandsk tjenestemann. § 20 tredje ledd gjelder tilsvarende.

Utenlandsk tjenestemann som nevnt i første ledd, er å anse som offentlig tjenestemann i forhold til straffelovens bestemmelser.

Kongen kan gi nærmere regler om vilkår for og gjennomføringen av internasjonalt samarbeid som nevnt i første ledd, herunder særlig om vilkårene for adgangen til å fortsette observasjon og forfølgelse som nevnt i første ledd annet punktum.

Tilføyd ved lov 16 juli 1999 nr. 67 (ikr. 27 apr 2001 iflg. res. 27 apr 2001 nr. 418), endret ved lover 4 juli 2003 nr. 78 (ikr. 21 nov 2003 iflg. res. 21 nov 2003 nr. 1358), 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208).

§ 21. Tjenesteområdet for politiets personale

Embetsmenn utnevnes og polititjenestemenn ansettes i alminnelighet for å gjøre tjeneste i et politidistrikt eller i et av politiets særorganer. De er forpliktet til i det enkelte tilfelle å gjøre tjeneste uten hensyn til distriktsgrenser.

Embets- og tjenestemenn i politi- og lensmannsetaten kan beordres til midlertidig å gjøre tjeneste i annet distrikt, i et av politiets særorganer, i departementet, i Politidirektoratet eller til å tjenestegjøre uten hensyn til distriktsgrenser, samt til å gjennomgå kurs ved Politihøgskolen eller annen utdanning for polititjenesten. På samme måte kan embets- og tjenestemenn i Politidirektoratet beordres til midlertidig tjeneste i et politidistrikt, i et særorgan eller i departementet.

Når det bestemmes i medhold av § 16 at visse politigjøremål eller en

bestemt politiaksjon skal utføres under felles ledelse for flere politidistrikter, kan departementet pålegge embets- og tjenestemenn i politi- og lensmannsetaten å utføre den felles ledelse eller andre oppgaver knyttet til oppdraget.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke for personell uten politimyndighet, hvis ikke bestemmelsene uttrykkelig er gjort gjeldende i ansettelsesvilkårene.

Endret ved lover 25 feb 2000 nr. 12 (ikr. 25 feb 2000 iflg. res. 25 feb 2000 nr. 109), 18 juni 2021 nr. 123 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 12 aug 2022 nr. 1443).

§ 22. Boplikt, tjenesteplikt i fritiden og bierverv

Embets- og tjenestemenn med politimyndighet plikter å bosette seg i tjenestemessig forsvarlig avstand til tjenestestedet. De plikter dessuten i særlige tilfeller å gjøre tjeneste i sin fritid. Kongen gir nærmere regler om dette.

Embets- og tjenestemenn med politimyndighet må ikke ha annen lønnet stilling, drive privat erverv eller inneha offentlig bevilling for virksomhet uten samtykke fra politimesteren eller vedkommende politisjef. Samtykke må ikke gis der det kan oppstå tvil om hvilken egenskap politimannen opptrer i, eller om hans uavhengighet i tjenestlige saker. Samtykke må heller ikke gis der biervervet kan redusere politimannens evne eller mulighet til å utføre tjenesten forsvarlig. Departementet gir samtykke til politimestrene og øvrige sjefer i politiet. Samtykke kan når som helst tas tilbake.

Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 23. Forbud mot rusdrikk

Embets- og tjenestemenn med politimyndighet må ikke fortære eller være påvirket av rusdrikk når de er i tjeneste og heller ikke utenfor tjeneste når de er i uniform på offentlig sted. De må også ellers vise streng edruelighet. Når det er grunn til å tro at forbudet i første punktum er overtrådt, er de forpliktet til å la seg underkaste legeundersøkelse og blodprøvetaking.

Departementet kan gi nærmere regler som gjør unntak fra totalforbudet mot å innta rusdrikk ved utførelsen av spesielle oppdrag.

§ 23 a. Erstatning for skader som skyldes pålagt trening

Den som gjør arbeid eller utfører verv i politiets tjeneste, kan kreve erstatning av arbeidsgiver for skader som ikke dekkes etter yrkesskadeforsikringsloven § 11, og som skyldes

a. pålagt organisert trening og testing som inngår i sertifiserings- og vedlikeholdsprogram for innsatspersonell
b. pålagt organisert trening, kursing eller øvelse på operative politioppgaver som omfatter elementer av maktbruk eller redningstjeneste
c. opptaksprøver for innsatspersonell.

Lidelser som nevnt i folketrygdloven § 13-3 tredje ledd dekkes ikke.

Erstatningen skal utmåles som om skaden var en yrkesskade etter yrkesskadeforsikringsloven. Yrkesskadeforsikringsloven §§ 14 og 15 gjelder tilsvarende.

Reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI gjelder ikke for krav som behandles etter denne bestemmelsen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om retten til erstatning, herunder om vilkårene for erstatning og saksbehandlingsregler.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 123 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 12 aug 2022 nr. 1443).

§ 24. Taushetsplikt

For politiets behandling av opplysninger til politimessige formål, jf. politiregisterloven § 2 nr. 13, gjelder taushetsplikten i kapittel 5 og 6 i politiregisterloven. For politiets øvrige virksomhet gjelder forvaltningsloven §§ 13 til 13 g med de tillegg og begrensninger som følger av paragrafen her.

Taushetsplikten gjelder for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for politiet. Politiet kan pålegge personer, private institusjoner og andre offentlige organer taushetsplikt når det innhentes opplysninger med hjemmel i § 14 d eller dersom reell identitet til en person som benytter fiktive personopplysninger, er eller vil bli avslørt.

Forvaltningsloven § 13 a nr. 1 gjelder ikke for opplysninger som kan skade politiets arbeid med å forebygge eller avdekke lovbrudd eller opprettholde ro og orden dersom de blir gjort kjent.

Taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13 er ikke til hinder for at opplysninger fra politiets forvaltningsvirksomhet og sivile gjøremål gjøres kjent for andre tjenestemenn i politiet og påtalemyndigheten i den utstrekning tjenestemessige behov tilsier det, med mindre formålet med behandlingen av opplysningene er begrenset i lov eller i forskrift gitt i medhold av lov.
Endret ved lover 21 mars 2003 nr. 18 (ikr. 1 apr 2003 iflg. res. 21 mars 2003 nr. 358), 20 des 2002 nr. 107 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1613), 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr.

2026).

Kapittel IVa. Politihøgskolen. Organisasjon, oppgaver, opptak, utvisning mv.

Kapitlet tilføyd ved lov 2 juli 2004 nr. 60 (ikr. 2 juli 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1066).

§ 24a. Organisasjon og oppgaver

Politihøgskolen er den sentrale utdanningsinstitusjon for politiet. Politihøgskolen er underlagt Justisdepartementet og har et styre som øverste organ. Sjefen for Politihøgskolen har på vegne av styret det overordnede ansvaret for og ledelsen av høgskolens virksomhet. Departementet gir nærmere regler om valg til styret, styremedlemmenes oppnevning, sammensetning og oppgaver, og om høgskolens oppgaver, organisering og virksomhet.
Tilføyd ved lov 2 juli 2004 nr. 60 (ikr. 2 juli 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1066), endret ved lov 21 des 2005 nr. 130.

§ 24b. Opptak

Opptak av studenter til Politihøgskolens grunnutdanning foretas av en opptaksnemnd oppnevnt av styret. Opptak forutsetter at søkeren har plettfri vandel, oppfyller fastsatte formelle krav og fremstår som skikket for tjeneste i politi- og lensmannsetaten. Søkerne må fremlegge uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41. Det kan også innhentes opplysninger om henlagte straffesaker eller andre forhold som kan ha betydning for søkerens skikkethet. Departementet gir nærmere regler om opptaksnemndas sammensetning, saksbehandling, spesielle opptakskrav, opptaksprøve og nærmere kriterier for opptak og rangering av søkere.

Opptak til videreutdanning og høyere grads studier foretas av Politihøgskolen. Departementet gir nærmere regler om saksbehandling og opptakskrav, herunder dokumentasjon av kompetanse.

Vedtak om avslag på søknad om opptak kan påklages til Politihøgskolens styre eller til en klagenemnd oppnevnt av styret. Klagen behandles etter reglene i forvaltningsloven. Tildeling av studiested er ikke gjenstand for klage.
Tilføyd ved lov 2 juli 2004 nr. 60 (ikr. 2 juli 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1066), endret ved lov 20 juni 2014 nr. 47 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 792).

§ 24c. Utvisning, bortvisning og utestengning

Gjennom studiet skal Politihøgskolen vurdere om den enkelte student i grunnutdanningen er skikket for tjeneste i politiet. Styret oppnevner en egen skikkethetsnemnd og kan etter innstilling fra denne nemnda vedta å utvise en student som er funnet uskikket. I særlig alvorlige tilfelle kan sjefen for Politihøgskolen treffe vedtak om midlertidig utvisning. Slikt midlertidig vedtak skal uten unødig opphold forelegges for styret. Etter særlig vurdering kan styret gi en student som er vurdert som uskikket, anledning til å fullføre siste studieår. Departementet gir nærmere regler om skikkethetsnemndas sammensetning og saksbehandling, og om skikkethetsvurderingen.

Studenter i videreutdanning eller i høyere grads studier, som tross skriftlig advarsel fra styret igjen opptrer grovt forstyrrende for medstudenters arbeid eller for virksomheten ved institusjonen ellers, kan etter vedtak av styret bortvises fra studiet for inntil ett år. En student kan etter vedtak av styret utestenges for inntil tre år ved grov klanderverdig adferd som skaper fare for liv eller helse for personer som studenten kommer i kontakt med i undervisningen, eller ved grove brudd på taushetsplikt.

Studenter som gjør seg skyldig i fusk eller forsøk på fusk, kan utvises eller bortvises for inntil ett år.

Studentene plikter å avlegge dopingprøve etter nærmere regler gitt av departementet. Bruk av ulovlige dopingmidler eller nektelse av å medvirke til dopingkontroll kan føre til utvisning eller utestengning for inntil tre år.

Vedtak om utvisning, bortvisning eller utestengning kan påklages til departementet etter reglene i forvaltningsloven. Studenten har rett til å la seg bistå av advokat eller annen medhjelper fra skikkethetssak eller sak om bortvisning eller utestengning er reist, eventuelt etter at advarsel etter annet ledd er gitt.

Tilføyd ved lov 2 juli 2004 nr. 60 (ikr. 2 juli 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1066), endret ved lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 24d. Alminnelige tjenesteregler, edruelighet, bierverv og taushetsplikt

Bestemmelsene i alminnelig tjenesteinstruks for politiet gitt i medhold av § 29 gjelder for studenter ved Politihøgskolen så langt de passer. Tilsvarende gjelder denne lovs bestemmelser om edruelighet og taushetsplikt. Når politimyndighet er tildelt av stedlig politimester, kan politimesteren nekte studenten bierverv som åpenbart er uforenlig med utøvelsen av politimyndighet.

Tilføyd ved lov 2 juli 2004 nr. 60 (ikr. 2 juli 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1066).

Kapittel V. Forskjellige bestemmelser

§ 25. Særlig politioppsyn ved allment tilgjengelige arrangementer

Når det av ordensmessige grunner er påkrevd med særlig polititilsyn ved allment tilgjengelige sammenkomster eller tilstelninger, for eksempel offentlig dans, fester, konserter, festivaler, forestillinger, idrettsstevner og lignende, kan arrangøren pålegges helt eller delvis å dekke utgiftene til dette oppsynet. Det kan kun kreves dekning for utgifter til særskilt politioppsyn som utføres i umiddelbar tilknytning til arrangementet og som tidsmessig står i direkte forbindelse med avviklingen av arrangementet.
Endret ved lov 2 juli 2004 nr. 60 (ikr. 2 juli 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1066).

§ 26. Forbud mot privat rettshåndhevelse

Det er forbudt for andre enn politiet å organisere eller delta i privat virksomhet som har som formål å opprettholde offentlig ro og orden eller drive andre former for alminnelig rettshåndhevelse på offentlig sted.

Forbudet i første ledd er ikke til hinder for at det etableres vakthold som tilsikter å beskytte person eller eiendom eller verne om naturen. Forbudet er heller ikke til hinder for at en arrangør av allment tilgjengelig sammenkomst eller tilstelning etablerer vakthold for å opprettholde ro og orden under arrangementet.

§ 27. Ulykkes- og katastrofesituasjoner

Det tilligger politiet å iverksette og organisere redningsinnsats der menneskers liv eller helse er truet, hvis ikke en annen myndighet er pålagt ansvaret.

Kongen gir nærmere bestemmelser om redningstjenestens oppgaver og organisasjon.

I ulykkes- og katastrofesituasjoner tilligger det politiet å iverksette de tiltak som er nødvendig for å avverge fare og begrense skade. Inntil ansvaret blir overtatt av annen myndighet, skal politiet organisere og koordinere hjelpeinnsatsen.

§ 27 a. Bistand fra Forsvaret

Etter anmodning kan Forsvaret bistå politiet ved

1. forebygging og bekjempelse av anslag av særlig skadevoldende eller omfattende karakter, herunder vakthold og sikring av objekter og infrastruktur,
2. ettersøking og pågripelse av personer som kan sette menneskers liv og helse eller vesentlige samfunnsinteresser i alvorlig fare, og
3. ulykker, naturkatastrofer og lignende for å verne menneskers liv og helse, eiendom og for å opprettholde ro og orden.

Ved bistand som nevnt i første ledd kan Forsvaret utøve makt innenfor de rammer som følger av § 6. Det samme gjelder når Kystvakten yter bistand etter kystvaktloven § 17 første ledd.

Utenfor tilfeller som nevnt i første ledd kan Forsvaret etter anmodning bistå politiet med materiell, spesialkyndig operatørpersonell og annet.

Kongen gir nærmere bestemmelser om Forsvarets bistand til politiet.
Tilføyd ved lov 4 sep 2015 nr. 86 (ikr. 1 des 2015 iflg. res. 27 nov 2015 nr. 1361), endret ved lov 20 apr 2018 nr. 8 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638).

§ 28. Svalbard, Jan Mayen m.v.

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen og for områder underlagt norsk statshøyhet som biland, med de endringer som Kongen fastsetter av hensyn til de stedlige forhold.

§ 29. Instruksjonsmyndighet m.m.

Kongen fastsetter en alminnelig tjenesteinstruks for politiet. Departementet gir tjenestereglementer og særinstrukser for politiet, herunder en våpeninstruks. Politimesteren kan utstede utfyllende tjenesteregler når lokale forhold gjør dette påkrevd.

Departementet gir nærmere regler om i hvilken utstrekning namsmannen kan overlate sine oppgaver etter lov til sine underordnede.
Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endret ved lov 17 juni 2005 nr. 84, 27 jan 2017 nr. 3 (ikr. straks iflg. res. 27 jan 2017 nr. 78), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563), 22 juni 2018 nr. 81 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 949), 10 jan 2020 nr. 1 (ikr. 1 feb 2020 iflg. res. 10 jan 2020 nr. 13), 20 juni 2025 nr. 87 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1111).

§ 29 a. Politiets tilgang til opplysninger

Politiet kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra folkeregistermyndigheten de opplysninger som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven eller andre oppgaver som er fastsatt i lov, eller som følger av sedvane.
Tilføyd ved lov 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718).

§ 30. Straff

Med bøter eller med fengsel i inntil 3 måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt

1. unnlater å etterkomme politiets pålegg, tegn eller signaler, jf. § 5
2. nekter politiet tilgang til materiale som nevnt i § 12 femte ledd annet punktum
3. unnlater å overholde meldingsplikten etter § 11 første ledd, bryter forbudet i § 11 femte ledd eller vilkår satt i medhold av § 11 fjerde eller sjuende ledd
4. overtrer bestemmelser gitt i medhold av § 14
5. overtrer § 26

hvis ikke forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel VI. Sluttbestemmelser

§ 31. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
Forskrifter, herunder kommunale vedtekter, som er gitt med hjemmel i lover som oppheves i § 32 nr. 1, forblir gjeldende inntil de er erstattet med nye forskrifter såfremt de ikke strider mot bestemmelse i denne lov.
1 Fra 1 okt 1995 iflg. res. 4 aug 1995 nr. 748.

§ 32. Endring i andre lover

– – –

Lov om europeiske økonomiske foretaksgrupper ved gjennomføring av EØS-avtalens vedlegg XXII nr. 10 (rådsforordning (EØF) nr. 2137/85) (EØFG-loven)

§ 1.

EØS-avtalens vedlegg XXII nr. 10 (rådsforordning (EØF) nr. 2137/85) om europeiske økonomiske foretaksgrupper gjelder som lov med den tilpasning som følger av vedlegg XXII, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

§ 2.

For foretaksgrupper med offisiell adresse i Norge, gjelder selskapsloven kapittel 1 og 2 så langt den passer.

Det samme gjelder andre regler som gjelder for ansvarlige selskaper, herunder regnskapsloven og konkursloven.

§ 3.

Ingen kan være forretningsfører i en foretaksgruppe når vedkommende er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne, eller det inntrer slik hindring for vedkommende som nevnt i konkursloven § 142.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 4.

Tingretten skal ved kjennelse beslutte foretaksgruppen oppløst:

1. når foretaksgruppen ikke har forretningsfører,
2. når forretningsfører ikke lenger oppfyller vilkårene i § 3 eller vedkommende er ilagt dom på rettighetstap, jf. straffeloven § 56 første ledd bokstav b,
3. når det inntrer slik hindring som nevnt i konkursloven § 142 for en deltaker, eller en deltaker blir ilagt dom på rettighetstap, jf. straffeloven § 56 første ledd bokstav b, og vedkommende ikke trer ut av foretaksgruppen.

Foretaksregisteret skal gi tingretten melding når det foreligger forhold som nevnt i første ledd.

Når selskapet er besluttet oppløst i medhold av første ledd, trer tingretten i selskapsmøtets sted. Retten velger avviklingsstyre i tilfelle hvor den finner det nødvendig.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5.

Loven her trer i kraft straks.

§ 6.

De foretak som er registrert eller har levert inn førstegangsmelding til Foretaksregisteret når loven her trer i kraft skal, innen 2 år etter ikrafttredelsen, melde opplysninger som nevnt i foretaksregisterloven § 3-6 til Foretaksregisteret.

§ 7.

Fra den tiden loven trer i kraft gjøres følgende endringer i lov av 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak: – – –

Forordning (EØF) nr. 2137/85

Nedenfor gjengis EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10 (forordning nr. 2137/85) med EØS-tilpasninger foretatt av Nærings- og fiskeridepartementet og av Norges Lovers redaksjon.

EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10 (rådsforordning (EØF) nr. 2137/85 av 25 juli 1985 om europeiske økonomiske foretaksgrupper (EØFG)) – med de endringer som følger av vedlegg XXII, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig

[Rådet for De europeiske fellesskap har[1] –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske økonomiske fellesskap, særlig artikkel 235,

under henvisning til forslag fra Kommisjonen,
under henvisning til uttalelse fra Europaparlamentet,
under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité,
og ut fra følgende betraktninger:
En harmonisk utvikling av den økonomiske virksomhet og en vedvarende og avbalansert vekst i Fellesskapet som helhet avhenger av at det opprettes et felles marked som fungerer godt, og som gir vilkår som tilsvarer vilkårene på et nasjonalt marked. For å gjennomføre dette indre marked og styrke dets enhet, er det særlig ønskelig at det for fysiske personer, selskaper og andre rettssubjekter skapes en rettslig ramme som letter tilpasningen av deres virksomhet til Fellesskapets økonomiske vilkår. For dette formål er det nødvendig at disse fysiske personer, selskaper og andre rettssubjekter kan ha et reelt samarbeid over landegrensene.

Samarbeid av denne art kan støte på juridiske, skattemessige eller psykologiske vanskeligheter. Opprettelse av et egnet juridisk instrument på fellesskapsnivå i form av en europeisk økonomisk foretaksgruppe vil bidra til å oppnå ovennevnte mål, og synes derfor nødvendig.

Traktaten gir ikke den nødvendige myndighet til å opprette et slikt juridisk instrument.

Foretaksgruppens evne til å tilpasse seg økonomiske vilkår skal sikres ved at deltakerne får betydelig frihet i sine avtaleforhold og i den indre organisering av gruppen.

En gruppe skiller seg fra et selskap hovedsakelig ved sitt formål, som utelukkende er å lette eller utvikle deltakernes økonomiske virksomhet slik at de kan forbedre sine egne resultater. På grunn av denne medvirkende karakter skal gruppens aktiviteter være knyttet til deltakernes økonomiske virksomhet, men ikke erstatte den, slik at en gruppe f.eks. ikke selv kan utøve et fritt yrke overfor tredjemann, idet begrepet økonomisk virksomhet skal forstås i videste forstand.

Det skal være så bred adgang til gruppeformen som mulig for fysiske personer, selskaper og andre rettssubjekter, i samsvar med målsettingene i denne forordning. Denne forordning skal likevel ikke berøre anvendelsen på nasjonalt plan av rettsregler og/eller etiske regler om vilkår for å utøve en virksomhet eller et yrke.

Denne forordning gir ikke i seg selv rett til å delta i en gruppe, selv om forordningens vilkår er oppfylt.

Den mulighet som gis i denne forordning til å forby eller begrense deltakelse i en foretaksgruppe av hensyn til offentlige interesser, berører ikke den lovgivning i medlemsstatene som regulerer utøvelse av virksomhet, og som kan gi ytterligere forbud eller begrensninger eller på annen måte kontrollere eller føre tilsyn med deltakelse i en gruppe for alle kategorier fysiske personer,

selskaper eller andre rettssubjekter.

For at gruppens formål skal kunne oppfylles, bør det fastsettes at den gis egen rettsevne, og at et organ som rettslig sett er adskilt fra gruppens deltakere skal representere gruppen overfor tredjemann.

Vernet av tredjemann forutsetter at det sikres en høy grad av offentlighet og at foretaksgruppens deltakere har ubegrenset og solidarisk ansvar for gruppens forpliktelser, også i skatte- og trygdesaker, men likevel uten at dette prinsippet berører adgangen til gjennom en særskilt avtale mellom gruppen og tredjemann å utelukke eller begrense ansvaret for en eller flere av gruppens deltakere med hensyn til en bestemt forpliktelse.

Nasjonal lovgivning skal gjelde i spørsmål som angår fysiske personers rettsevne eller rettslige handleevne samt juridiske personers rettsevne.

Det bør gis særskilte bestemmelser om de grunner til oppløsning som gjelder spesielt for gruppen, mens det henvises til nasjonal lovgivning for gruppens avvikling og avviklingens avslutning.

Gruppen er underlagt nasjonale bestemmelser om insolvens og betalingsstans og disse bestemmelser kan fastsette andre grunner for oppløsning av gruppen.

Denne forordning fastsetter at det resultat som skriver seg fra gruppens virksomhet skal beskattes bare på deltakernes hånd. Det er ellers nasjonal skattelovgivning som skal gjelde, særlig med hensyn til fordeling av overskuddet, utligning av skatt, og alle plikter som pålegges etter nasjonal skattelovgivning.

På områder som ikke omfattes av denne forordning gjelder medlemsstatenes og Fellesskapets lovgivning, for eksempel med hensyn til:

- sosialrett og arbeidsrett,
- konkurranserett,
- åndsrett;

Foretaksgruppens virksomhet er underlagt bestemmelsene i medlemsstatenes lovgivning om utøvelse av virksomhet og tilsyn med virksomhet. Dersom en gruppe misbruker eller omgår en medlemsstats lovgivning, kan medlemsstaten ilegge egnede sanksjoner.

Medlemsstatene kan fritt anvende eller vedta enhver lov eller forskrift som ikke er i strid med denne forordnings virkeområde eller formål.

Denne forordning skal umiddelbart tre i kraft i alle deler. Gjennomføringen av enkelte bestemmelser må likevel utsettes for å gi medlemsstatene anledning til på forhånd å innføre de nødvendige ordninger for registrering av gruppene på sitt territorium og for offentliggjøring av gruppenes dokumenter. Med virkning fra den dag da denne forordning er gjennomført, kan de stiftede grupper fungere uten territoriale begrensninger –

Vedtatt denne forordning:]
1 Ordlyden i innledningen (fortalen) til de rettsakter som EØS-avtalens vedlegg omhandler, er ikke tilpasset til EØS, jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 1. I protokoll 1 heter det at innledningen bare er relevant i den utstrekning den kan bidra til en riktig fortolkning og anvendelse av bestemmelsene i rettsakten innenfor rammen av EØS-avtalen.

Art 1.

1. Europeiske økonomiske foretaksgrupper skal stiftes på de vilkår, etter de regler og med de virkninger som er fastsatt i denne forordning.
De parter som har til hensikt å opprette en gruppe, skal derfor inngå en avtale og foreta registrering som fastsatt i artikkel 6.
2. En gruppe som er stiftet på denne måten, kan fra tidspunktet for registreringen fastsatt i artikkel 6 i eget navn ha alle slags rettigheter og forpliktelser, inngå avtaler eller foreta andre juridiske disposisjoner, samt ha partsevne ved søksmål.
3. **EØS-statene**[1] skal bestemme om en gruppe som er registrert ved deres registre i samsvar med artikkel 6, skal være eget rettssubjekt.
1 Begrepet «medlemsstat» må anses også å omfatte EFTA-landene. Her er derfor ordet «EØS-statene» satt inn istedenfor «medlemsstatene».

Art 2.

1. Med forbehold for bestemmelsene i denne forordning, reguleres stiftelsesavtalen av de internrettslige bestemmelser i den stat der gruppen i henhold til stiftelsesavtalen har sin offisielle adresse, med unntak av spørsmål om fysiske personers rettsevne og rettslige handleevne, juridiske personers rettsevne og spørsmål om gruppens indre organisering.
2. Dersom en stat omfatter flere territoriale enheter som hver har sine egne rettsregler som får anvendelse på forhold som nevnt i nr. 1, skal hver territoriale enhet betraktes som en stat ved fastsettelse av hvilken lovgivning som får anvendelse etter denne artikkel.

Art 3.

1. Foretaksgruppens formål skal være å lette eller utvikle deltakernes økonomiske virksomhet og å forbedre eller øke resultatet av slik virksomhet;

formålet er ikke å oppnå økonomisk gevinst for gruppen selv.
Gruppens virksomhet skal være knyttet til deltakernes økonomiske virksomhet og skal bare være av medvirkende karakter i forhold til denne virksomheten.
2. En gruppe kan derfor ikke:

a. direkte eller indirekte ha ledelses- eller tilsynsfunksjoner i deltakernes egne virksomheter eller i et annet foretaks virksomhet, særlig ikke i spørsmål forbundet med personale, finansiering og investering,
b. på noe som helst grunnlag, direkte eller indirekte, eie aksjer eller andeler av noe slag i et foretak som deltar i gruppen; å eie aksjer eller andeler i et annet foretak er bare mulig i den utstrekning det er nødvendig for å oppfylle gruppens formål og dersom det skjer for deltakernes regning,
c. ha mer enn 500 ansatte,
d. benyttes av et selskap til å yte lån til et medlem av selskapets ledelse eller annen person med tilknytning til ham, dersom slike lån er underlagt begrensninger eller tilsyn i henhold til **EØS-statenes** selskapslovgivning. En gruppe kan heller ikke benyttes til overføring av formuesgoder mellom et selskap og et medlem av ledelsen eller annen person med tilknytning til ham, unntatt i den utstrekning dette er tillatt i henhold til **EØS-statenes** selskapslovgivning. I denne bestemmelse omfatter lån enhver transaksjon med tilsvarende virkning, og et formuesgode kan være løsøre og fast eiendom,
e. være deltaker i en annen europeisk økonomisk foretaksgruppe.

Art 4.

1. Foretaksgruppen kan bare bestå av:

a. selskaper i henhold til traktatens artikkel 58 annet ledd, og andre offentlig- eller privatrettslige rettssubjekter som er stiftet i samsvar med en **EØF-stats** lovgivning og som har sitt forretningskontor eller lovfestede sete og sin hovedadministrasjon i **EØS**;[1] dersom et selskap eller et annet rettssubjekt i henhold til en **EØF-stats** lovgivning ikke har plikt til å ha et forretningskontor eller lovfestet sete, skal det være tilstrekkelig at et slikt selskap eller annet rettssubjekt har sin hovedadministrasjon i **EØS**,
b. fysiske personer som utøver industri-, handels-, håndverks- eller landbruksvirksomhet eller et fritt yrke eller som yter andre tjenester i

EØS.

2. En gruppe skal bestå av minst:

a. to selskaper eller andre rettssubjekter i henhold til nr. 1 som har sin hovedadministrasjon i forskjellige **EØS-stater**, eller
b. to fysiske personer i henhold til nr. 1, som utøver sin hovedvirksomhet i forskjellige **EØS-stater**, eller
c. et selskap eller et annet rettssubjekt i henhold til nr. 1 og en fysisk person, der førstnevnte har sin hovedadministrasjon i en **EØS-stat** og sistnevnte utøver sin hovedvirksomhet i en annen **EØS-stat**.

3. **EØS-staten** kan bestemme at grupper som er registrert ved deres registre i samsvar med artikkel 6, ikke kan ha mer enn 20 deltakere. For dette formål kan **EØS-staten** bestemme at hver deltaker i et rettssubjekt stiftet i henhold til **EØS-statens** lovgivning, med unntak av registrerte selskaper, i henhold til denne lovgivningen skal behandles som en egen deltaker i gruppen.
4. Enhver **EØS-stat** kan med begrunnelse i offentlige interesser bestemme at deltakelse i en gruppe skal være utelukket eller begrenset for visse kategorier fysiske personer, selskaper eller andre rettssubjekter.
1 Jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 8. En henvisning til «Fellesskapets» (dvs. EUs) territorium skal forstås som en henvisning til avtalepartenes territorium. I denne sammenheng vil dette si EØS.

Art 5.

Foretaksgruppens stiftelsesavtale skal inneholde minst følgende opplysninger:

a. gruppens navn, med ordene «Europeisk økonomisk foretaksgruppe» eller initialene «EØFG» enten foran eller bak navnet, med mindre disse ordene eller initialene allerede er en del av navnet,
b. gruppens offisielle adresse,
c. formålet med stiftelse av gruppen,
d. navn, firmanavn, juridisk form, bopel eller forretningskontor, og eventuelt registreringsnummer og -sted for hver deltaker i gruppen,
e. gruppens varighet, med mindre den er på ubestemt tid.

Art 6.

En foretaksgruppe skal registreres i den stat der den har sin offisielle adresse,

ved det register som er utpekt i henhold til artikkel 39 nr. 1.

Art 7.

Foretaksgruppens stiftelsesavtale skal sendes inn til registeret nevnt i artikkel 6.

Følgende dokumenter og opplysninger skal også sendes inn til registeret:

a. enhver endring i gruppens stiftelsesavtale, herunder enhver endring i gruppens sammensetning,
b. opprettelse og nedleggelse av ethvert forretningssted for gruppen;
c. Rettsavgjørelser der det i samsvar med artikkel 15 fastslås eller besluttes at en gruppe er ugyldig,
d. utnevnelse av gruppens forretningsfører eller -førere, deres navn og alle andre personopplysninger som kreves etter loven i **EØS-staten** der registeret føres, angivelse av om de kan opptre alene eller må opptre i fellesskap, samt enhver forretningsførers fratredelse,
e. hel eller delvis overdragelse av en deltakers andel i gruppen, i samsvar med artikkel 22 nr. 1,
f. beslutning truffet av deltakerne der det i samsvar med artikkel 31 erklæres eller fastslås at gruppen oppløses, eller en rettsavgjørelse som beslutter gruppen oppløst i samsvar med artikkel 31 eller 32,
g. melding om utnevnelse av den eller de personer som skal foreta en gruppes avvikling som nevnt i artikkel 35, deres navn og alle andre personopplysninger som kreves etter loven i **EØS-staten** der registeret føres, samt deres fratredelse,
h. avslutning av en gruppes avvikling, som nevnt i artikkel 35 nr. 2,
i. forslag om å flytte den offisielle adressen, som nevnt i artikkel 14 nr. 1,
j. klausul som fritar en ny deltaker for betaling av gjeld som ble stiftet før vedkommende gikk inn i gruppen, i samsvar med artikkel 26 nr. 2.

Art 8.

Følgende opplysninger skal offentliggjøres som fastsatt i artikkel 39, i lysingsbladet nevnt i artikkelens nr. 1:

a. opplysningene som i henhold til artikkel 5 skal inngå i gruppens

stiftelsesavtale, og endringer av disse opplysninger;

b. registreringsnummer, -dato og -sted, samt melding om slettelse i registeret,

c. dokumentene og opplysningene nevnt i artikkel 7 bokstav b) til j).

Opplysningene nevnt i bokstav a) og b) skal offentliggjøres i sin helhet. Dokumentene og opplysningene nevnt i bokstav c) kan offentliggjøres enten i sin helhet eller i utdrag, eller ved henvisning til at de oppbevares ved registeret, i samsvar med gjeldende nasjonal lovgivning.

Art 9.

1. Foretaksgruppen kan påberope seg dokumentene og opplysningene som skal offentliggjøres i henhold til denne forordning overfor tredjemann på de vilkår som er fastsatt i gjeldende nasjonal lovgivning i samsvar med artikkel 3 nr. 5 og nr. 7 i rådsdirektiv 68/151/EØF av 9. mars 1968,[1] med sikte på den samordning som kreves av **EØS-statene** overfor selskaper for å gjøre garantiene innbyrdes likeverdige, slik det er definert i **EØS-avtalens** artikkel **34** annet ledd,[2] for å beskytte både medlemmenes og tredjemanns interesser.
2. Dersom det er foretatt handlinger i en gruppes navn før den er registrert i samsvar med artikkel 6 og gruppen etter registrering ikke påtar seg de forpliktelser som følger av disse handlinger, hefter de fysiske personer, selskaper eller andre rettssubjekter som foretok handlingene, ubegrenset og solidarisk for dem.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 1. Direktiv 68/151 er nå erstattet av direktiv 2009/101, også i EØS-sammenheng. Iht. til art. 16 i dir 2009/101 skal henvisninger i andre rettsakter til dir 68/151 nå leses som henvisninger til direktiv 2009/101 iht. til samsvarslisten i vedlegg II i dir 2009/101. Art. 3 nr. 5 og 7 i direktiv 68/151 tilsvares av art. 3 nr. 6 og nr. 7 tredje ledd i direktiv 2009/101.
2 Sml. TEUV art. 54 (tidl. EF-traktaten art. 48, før 1 mai 1999 § 58) annet ledd.

Art 10.

Når foretaksgruppen har et forretningssted i en annen stat enn staten der den har sin offisielle adresse, skal forretningsstedet registreres i vedkommende stat. I forbindelse med denne registreringen skal gruppen til vedkommende register i denne **EØS-staten** sende inn kopier av de dokumenter som skal sendes inn til registeret i **EØS-staten** der gruppen har sin offisielle adresse, om nødvendig

sammen med en oversettelse utført i samsvar med praksis ved registeret der forretningsstedet er registrert.

Art 11.

Melding om at en foretaksgruppe er stiftet eller at avvikling av en gruppe er avsluttet, med registreringsnummer, -dato og -sted, samt dato og sted for offentliggjøring og lysingsbladets navn, skal gis i De Europeiske Fellesskaps Tidendes **EØS-avdeling**[1] etter offentliggjøring i lysingsbladet nevnt i artikkel 39 nr. 1.

1 Jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 6. Når EUs medlemsstater i henhold til denne rettsakt skal offentliggjøre visse opplysninger om faktiske forhold, framgangsmåter og lignende i De Europeiske Fellesskaps Tidende, skal EFTA-statene kunngjøre tilsvarende informasjon i en særskilt EØS-avdeling i De Europeiske Fellesskaps Tidende (nå: Den europeiske unions tidende).

Art 12.

Den offisielle adressen angitt i foretaksgruppens stiftelsesavtale, skal være innen **EØS**.

Denne offisielle adresse skal enten være:

a. der gruppen har sin hovedadministrasjon, eller
b. der en av deltakerne i gruppen har sin hovedadministrasjon eller, når det dreier seg om en fysisk person, sin hovedvirksomhet, forutsatt at gruppen utøver reell virksomhet der.

Art 13.

En foretaksgruppes offisielle adresse kan flyttes innen **EØS**.

Når slik flytting ikke fører til at en annen lovgivning får anvendelse i henhold til artikkel 2, skal beslutning om flytting treffes i samsvar med vilkårene i gruppens stiftelsesavtale.

Art 14.

1. Når flytting av den offisielle adressen fører til at en annen lovgivning får

anvendelse i henhold til artikkel 2, skal et forslag om flytting utarbeides, sendes inn og offentliggjøres i samsvar med vilkårene i artikkel 7 og 8.
Beslutningen om flytting kan først treffes to måneder etter at forslaget er offentliggjort. Beslutningen treffes av deltakerne ved enstemmighet. Flyttingen skal tre i kraft på den dag gruppen i samsvar med artikkel 6 blir registrert ved registeret for den nye offisielle adressen. Registrering kan ikke foretas før det er dokumentert at forslaget om å flytte den offisielle adressen er offentliggjort.
2. Gruppen kan ikke slettes i registeret for den tidligere offisielle adressen før det er dokumentert at gruppen er registrert ved registeret for den nye offisielle adressen.
3. Når gruppens nye registrering er offentliggjort, kan den nye offisielle adressen påberopes overfor tredjemann i samsvar med vilkårene i artikkel 9 nr. 1; så lenge gruppens slettelse i registeret for den tidligere offisielle adressen ikke er offentliggjort, kan tredjemann likevel påberope seg den tidligere offisielle adressen, med mindre gruppen påviser at tredjemann hadde kjennskap til den nye offisielle adressen.
4. Det kan i en **EØS-stats** lovgivning fastsettes at når flytting av den offisielle adressen for en gruppe som er registrert i **EØS-staten** i samsvar med artikkel 6, fører til at en annen lovgivning får anvendelse, skal flyttingen ikke få virkning dersom vedkommende myndighet i **EØS-staten** gjør innsigelse mot det i løpet av perioden på to måneder nevnt i nr. 1. Slik innsigelse kan gjøres bare av hensyn til offentlige interesser. Det skal være mulig å prøve innsigelsen for domstolene.

Art 15.

1. Når en foretaksgruppe er ugyldig i henhold til den lovgivning som kommer til anvendelse etter artikkel 2, skal ugyldigheten fastslås eller besluttes av retten. Den domstol som har saken, skal likevel gi gruppen en tidsfrist til å bringe forholdet i orden dersom dette er mulig.
2. Når en gruppe er ugyldig, skal den avvikles på de vilkår som er fastsatt i artikkel 35.
3. En avgjørelse der det fastslås eller besluttes at en gruppe er ugyldig, kan påberopes overfor tredjemann i samsvar med vilkårene i artikkel 9 nr. 1.
En slik avgjørelse skal i seg selv ikke berøre gyldigheten av forpliktelser inngått av eller overfor gruppen før det tidspunkt da avgjørelsen kan påberopes overfor tredjemann, i samsvar med vilkårene i foregående ledd.

Art 16.

1. Foretaksgruppens organer skal bestå av deltakerne som opptrer i fellesskap

og forretningsføreren eller forretningsførerne.
Gruppens stiftelsesavtale kan inneholde bestemmelser om andre organer; den skal i så fall fastsette deres myndighet.
2. Gruppens deltakere kan når de opptrer som organ, treffe enhver beslutning med sikte på å oppfylle gruppens formål.

Art 17.

1. Hver deltaker skal ha en stemme. Gruppens stiftelsesavtale kan likevel gi visse deltakere mer enn en stemme, forutsatt at ingen av deltakerne oppnår stemmeflertall.
2. Det skal kreves enstemmighet ved beslutninger om:

a. å endre gruppens formål,
b. å endre antall stemmer hver deltaker er tildelt,
c. å endre vilkårene for å treffe beslutning,
d. å forlenge gruppens varighet utover det tidsrom som er fastsatt i stiftelsesavtalen,
e. å endre hver deltakers eller enkelte deltakeres bidrag til gruppens finansiering,
f. å endre enhver annen plikt som påhviler en deltaker, med mindre annet er fastsatt i gruppens stiftelsesavtale,
g. å foreta andre endringer i gruppens stiftelsesavtale som ikke omfattes av dette nr., med mindre annet er fastsatt i avtalen.

3. I alle tilfeller der denne forordning ikke fastsetter at beslutninger skal være enstemmige, kan gruppens stiftelsesavtale fastlegge vilkårene for den beslutningsdyktighet og for det stemmeflertall som kreves for at beslutning eller visse beslutninger, kan treffes. Med mindre annet er fastsatt i avtalen, skal en beslutning være enstemmig.
4. På initiativ fra forretningsføreren eller etter anmodning fra en deltaker skal forretningsføreren eller -førerne sørge for at deltakerne blir hørt, slik at de kan treffe en beslutning.

Art 18.

Hver deltaker skal ha rett til å få opplysninger fra forretningsførerne om gruppens forretninger, samt rett til innsyn i gruppens bøker og forretningsdokumenter.

Art 19.

1. En gruppe skal ledes av en eller flere fysiske personer som oppnevnes i gruppens stiftelsesavtale eller ved beslutning truffet av deltakerne.
Ingen kan være forretningsfører i en gruppe dersom vedkommende:

- etter den lovgivning som får anvendelse for vedkommende, eller
- etter nasjonal lovgivning i staten der gruppen har sin offisielle adresse, eller
- som følge av en rettsavgjørelse eller et forvaltningsvedtak som er truffet eller anerkjent i en **EØS-stat**,

ikke kan være medlem av et selskaps administrasjons- eller ledelsesorgan, ikke kan være forretningsfører for et foretak eller ikke kan opptre som forretningsfører i en europeisk foretaksgruppe.

2. En **EØS-stat** kan for de grupper som er registrert ved dens registre i henhold til artikkel 6, bestemme at en juridisk person kan være forretningsfører forutsatt at den utpeker en eller flere fysiske personer som representant eller representanter, som skal være omfattet av bestemmelsene i artikkel 7 bokstav d).
Dersom en **EØS-stat** benytter denne muligheten, skal den bestemme at representanten eller representantene skal ha samme ansvar som om de selv var forretningsførere for gruppen.
Begrensningene i nr. 1 skal gjelde også for disse representantene.
3. Vilkårene for oppnevnelse og avsettelse av forretningsføreren eller -førerne, og hvilken myndighet de skal ha, skal fastsettes i stiftelsesavtalen, eller dersom det ikke er fastsatt i avtalen, ved enstemmig beslutning truffet av deltakerne.

Art 20.

1. Bare forretningsføreren eller hver enkelt forretningsfører dersom det er flere, skal representere gruppen overfor tredjemann.
Når en forretningsfører opptrer på vegne av gruppen, forplikter han denne overfor tredjemann, selv når vedkommendes handlinger ikke faller inn under gruppens formål, med mindre gruppen godtgjør at tredjemann visste, eller under de omstendigheter som forelå, ikke kunne ha vært uvitende om at handlingen ikke falt inn under gruppens formål; offentliggjøring av opplysningene nevnt i artikkel 5 bokstav c) skal i seg selv ikke være tilstrekkelig som bevis.

Begrensninger i forretningsførerens eller -førernes myndighet som følger av gruppens stiftelsesavtale eller av en beslutning truffet av deltakerne, kan ikke påberopes overfor tredjemann, selv om den er offentliggjort.
2. Gruppens stiftelsesavtale kan fastsette at gruppen skal forpliktes rettslig bare dersom to eller flere forretningsførere opptrer i fellesskap. En slik bestemmelse kan påberopes overfor tredjemann i samsvar med vilkårene nevnt i artikkel 9 nr. 1 bare dersom den er offentliggjort i samsvar med artikkel 8.

Art 21.

1. Overskuddet som følger av gruppens virksomhet, skal betraktes som deltakernes utbytte og skal fordeles mellom dem i det forhold som er fastsatt i gruppens stiftelsesavtale eller, i mangel av en slik bestemmelse, i like store deler.
2. Gruppens deltakere skal bidra til å dekke differansen når kostnadene overstiger inntektene, i det forhold som er fastsatt i gruppens stiftelsesavtale eller, i mangel av en slik bestemmelse, i like store deler.

Art 22.

1. En deltaker i gruppen kan overdra sin andel i gruppen, eller en del av denne, til en annen deltaker eller til tredjemann; overdragelsen kan finne sted bare med enstemmig samtykke fra de øvrige deltakerne.
2. En gruppedeltaker kan stille sin andel i gruppen som sikkerhet dersom de øvrige deltakerne har gitt sitt enstemmige samtykke, med mindre annet er bestemt i gruppens stiftelsesavtale. Innehaveren av sikkerheten kan ikke på noe tidspunkt bli deltaker i gruppen på grunnlag av denne sikkerheten.

Art 23.

Foretaksgruppen kan ikke offentlig innby til investering.

Art 24.

1. Deltakerne i foretaksgruppen skal ha ubegrenset og solidarisk ansvar for enhver forpliktelse. Nasjonal lovgivning skal regulere følgene av slikt ansvar.
2. Inntil en gruppes avvikling er avsluttet, kan gruppens kreditorer ikke forfølge krav mot en deltaker for betaling av gjeld i samsvar med vilkårene i nr. 1, med mindre de først har anmodet gruppen om å betale og betaling ikke har funnet

sted innen en rimelig tidsfrist.

Art 25.

Brev, bestillingsblanketter og lignende dokumenter skal tydelig angi:

a. gruppens navn, med ordene «Europeisk økonomisk foretaksgruppe» eller initialene «EØFG» enten foran eller bak navnet, med mindre disse ordene eller initialene allerede er en del av navnet,
b. stedet for registeret nevnt i artikkel 6, der gruppen er registrert, samt gruppens registreringsnummer,
c. gruppens offisielle adresse,
d. eventuelt om forretningsførerne skal opptre i fellesskap,
e. eventuelt at gruppen er under avvikling i henhold til artikkel 15, 31, 32 eller 36.

Ethvert forretningssted for en gruppe skal, når det er registrert i samsvar med artikkel 10, angi ovennevnte opplysninger sammen med opplysninger om egen registrering på dokumentene nevnt i første ledd som benyttes av forretningsstedet.

Art 26.

1. Beslutning om å oppta nye deltakere skal treffes enstemmig av foretaksgruppens deltakere.
2. Hver ny deltaker skal hefte for gruppens gjeld i samsvar med vilkårene i artikkel 24, også gjeld som følger av gruppens virksomhet før vedkommende ble opptatt som deltaker.
Deltakeren kan likevel ved en bestemmelse i gruppens stiftelsesavtale eller i opptaksdokumentet fritas for betaling av gjeld som er stiftet før vedkommende ble opptatt som deltaker. En slik klausul kan påberopes overfor tredjemann på vilkårene nevnt i artikkel 9 nr. 1 bare når den er offentliggjort i samsvar med artikkel 8.

Art 27.

1. En deltaker i foretaksgruppen kan tre ut av gruppen i samsvar med vilkårene i gruppens stiftelsesavtale eller, i mangel av slike vilkår, med enstemmig samtykke fra de øvrige deltakerne.

Enhver deltaker kan i tillegg tre ut av gruppen når det foreligger vektige grunner for det.
2. Enhver deltaker kan ekskluderes fra gruppen av de grunner som er angitt i gruppens stiftelsesavtale, og under alle omstendigheter dersom vedkommende grovt misligholder sine forpliktelser, eller dersom vedkommende forårsaker eller truer med å forårsake alvorlige vanskeligheter for gruppens virksomhet. Slik eksklusjon kan bare finne sted ved en rettsavgjørelse truffet etter felles anmodning fra et flertall av de øvrige deltakerne, med mindre annet er bestemt i gruppens stiftelsesavtale.

Art 28.

1. Deltakelse i foretaksgruppen skal opphøre når deltakeren dør eller når vedkommende ikke lenger oppfyller vilkårene i artikkel 4 nr. 1.
I tillegg kan en **EØS-stat** av hensyn til sin lovgivning om avvikling, oppløsning, insolvens og betalingsstans bestemme at en deltaker skal opphøre å være deltaker på et tidspunkt fastsatt i denne lovgivning.
2. Dersom en fysisk person som er deltaker i gruppen dør, kan avdødes plass i gruppen bare overtas på de vilkår som er fastsatt i gruppens stiftelsesavtale, eller, i mangel av slike vilkår, dersom de gjenværende deltakerne enstemmig samtykker.

Art 29.

Så snart en deltaker i foretaksgruppen opphører å være deltaker, skal forretningsføreren eller -førerne underrette de øvrige deltakerne om dette; de skal også utføre de nødvendige plikter angitt i artikkel 7 og 8. I tillegg kan enhver berørt person utføre disse pliktene.

Art 30.

Med mindre annet er bestemt i foretaksgruppens stiftelsesavtale, og med forbehold for rettigheter ervervet i henhold til artikkel 22 nr. 1 og artikkel 28 nr. 2, skal en gruppe fortsatt bestå for de gjenværende deltakere etter at en deltaker i gruppen har opphørt å være deltaker, i samsvar med vilkårene fastsatt i gruppens stiftelsesavtale eller bestemt ved enstemmig beslutning truffet av de aktuelle deltakerne.

Art 31.

1. En foretaksgruppe kan oppløses ved at deltakerne treffer beslutning om at gruppen skal oppløses. Beslutningen skal være enstemmig, med mindre annet er fastsatt i gruppens stiftelsesavtale.
2. En gruppe skal oppløses ved en beslutning truffet av deltakerne der det fastslås at:

a. tidsrommet fastlagt i gruppens stiftelsesavtale har utløpt, eller at det foreligger andre avtalefestede grunner til oppløsning, eller
b. gruppens formål er oppnådd eller at det er umulig å forfølge det lenger.

Dersom deltakerne innen tre måneder etter at en av situasjonene nevnt i første ledd har oppstått, ikke har truffet beslutning om oppløsning av gruppen, kan enhver deltaker anmode retten om å beslutte gruppen oppløst.
3. En gruppe skal også oppløses ved beslutning truffet av deltakerne eller den gjenværende deltaker når vilkårene i artikkel 4 nr. 2 ikke lenger er oppfylt.
4. Etter at en gruppe er oppløst ved beslutning truffet av deltakerne, skal forretningsføreren eller -førerne utføre de nødvendige plikter angitt i artikkel 7 og 8. I tillegg kan enhver berørt person utføre disse pliktene.

Art 32.

1. På anmodning fra enhver berørt person eller fra vedkommende myndighet skal retten ved overtredelse av artikkel 3, eller 12, eller artikkel 31 nr. 3, beslutte gruppen oppløst, med mindre det er mulig å bringe dens forhold i orden før retten har avgjort sakens realitet.
2. På anmodning fra en deltaker kan retten beslutte en gruppe oppløst når det foreligger vektige grunner for det.
3. En **EØS-stat** kan bestemme at retten, etter anmodning fra vedkommende myndighet, kan beslutte en gruppe oppløst som har sin offisielle adresse i staten der myndigheten er hjemmehørende når gruppen gjennom sin virksomhet opptrer i strid med offentlige interesser i vedkommende stat, dersom statens lovgivning gir adgang til dette når det gjelder registrerte selskaper eller andre rettssubjekter som er omfattet av denne lovgivningen.

Art 33.

Når en deltaker i foretaksgruppen opphører å være deltaker av en annen grunn enn at deltakeren overdrar sine rettigheter i samsvar med vilkårene i artikkel 22 nr. 1, skal verdien av vedkommendes rettigheter og plikter bestemmes på grunnlag av gruppens eiendeler og gjeld slik de fremstår på det tidspunkt deltakelsen opphører.

Verdien av rettighetene og pliktene til en deltaker som trer ut av gruppen, kan ikke fastsettes på forhånd.

Art 34.

Med forbehold for artikkel 37 nr. 1, skal enhver deltaker i foretaksgruppen som opphører å være deltaker, fortsatt hefte for gjeld stiftet i forbindelse med gruppens virksomhet før vedkommende opphørte å være deltaker, i samsvar med vilkårene i artikkel 24.

Art 35.

1. En foretaksgruppes oppløsning skal medføre at den avvikles.
2. Avvikling av en gruppe og avviklingens avslutning skal være underlagt nasjonal lovgivning.
3. En gruppe skal opprettholde sin rettsevne i henhold til artikkel 1 nr. 2 inntil avviklingen er avsluttet.
4. Den eller de personer som forestår avviklingen skal utføre de nødvendige plikter angitt i artikkel 7 og 8.

Art 36.

Europeiske foretaksgrupper skal være underlagt nasjonal lovgivning om insolvens og betalingsstans. Om det tas rettslige skritt mot en gruppe på grunn av gruppens insolvens eller betalingsstans, skal dette ikke i seg selv medføre at det tas slike rettslige skritt mot dens deltakere.

Art 37.

1. Eventuelt lengre foreldelsesfrist i nasjonal lovgivning skal erstattes av en

foreldelsesfrist på fem år etter offentliggjøring i samsvar med artikkel 8 om at en deltaker opphører å være deltaker, når det gjelder søksmål mot vedkommende deltaker for gjeld stiftet som følge av gruppens virksomhet før vedkommende opphørte å være deltaker.
2. Eventuelt lengre foreldelsesfrist i nasjonal lovgivning skal erstattes av en foreldelsesfrist på fem år etter offentliggjøring i samsvar med artikkel 8 om avslutning av en gruppes avvikling, når det gjelder søksmål mot en deltaker for gjeld stiftet som følge av gruppens virksomhet.

Art 38.

Når en foretaksgruppe i en **EØS-stat** utøver virksomhet som er i strid med offentlige interesser, kan vedkommende myndighet i **EØS-staten** forby virksomheten. Vedkommende myndighets vedtak skal kunne prøves av domstolene.

Art 39.

1. **EØS-statene** skal utpeke registeret eller registrene som skal foreta registreringen nevnt i artikkel 6 og 10, samt fastsette hvilke regler som skal gjelde for registreringen. De skal fastsette vilkår for innsending av dokumentene nevnt i artikkel 7 og 10. De skal påse at dokumentene og opplysningene nevnt i artikkel 8 offentliggjøres i rette lysingsblad i **EØS-staten** der gruppen har sin offisielle adresse, og eventuelt fastsette hvordan dokumentene og opplysningene nevnt i artikkel 8 bokstav c) skal offentliggjøres. **EØS-statene** skal også påse at alle kan få innsyn i dokumentene nevnt i artikkel 7 ved det register som i henhold til artikkel 6 eller eventuelt artikkel 10 skal foreta registreringen, og få fullstendige eller delvise gjenparter av disse dokumentene, om nødvendig pr. post.

EØS-statene kan bestemme at det skal betales et gebyr for oppgavene nevnt i foregående ledd, men gebyrene kan ikke overstige administrasjonskostnadene.
2. **EFTA-statene** skal påse at opplysningene som skal offentliggjøres i De Europeiske Fellesskaps Tidendes **EØS-avdeling** i henhold til artikkel 11, oversendes Kontoret for De europeiske fellesskaps offisielle publikasjoner innen en måned etter offentliggjøring i det offisielle lysingsbladet nevnt i nr. 1.
3. **EØS-statene** skal fastsette egnede sanksjoner ved overtredelse av bestemmelsene om offentlighet i artikkel 7, 8 og 10 og ved overtredelse av artikkel 25.

Art 40.

Resultatet som skriver seg fra gruppens virksomhet kan beskattes bare på deltakernes hånd.

Art 41.

[1. *Medlemsstatene skal innen 1. juli 1989 treffe de tiltak som kreves i henhold til artikkel 39. De skal umiddelbart underrette Kommisjonen om dette.*][1]
2. **EFTA-statene** skal til orientering underrette **EFTAs faste komité**[2] om hvilke kategorier fysiske personer, selskaper og andre rettssubjekter som de utelukker fra deltakelse i en gruppe i henhold til artikkel 4 nr. 4. **EFTAs faste komité** skal underrette de øvrige **EØS-statene** om dette.
1 Jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 11. Rettsaktens egne regler om ikrafttredelse og gjennomføring er ikke relevant i forhold til EØS-avtalen.
2 Jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 4 og avtalen om EFTA-statenes faste komité protokoll 1 artikkel 1 bokstav a, jf. veiledende liste i St.prp. nr. 101 (1991-92) s. 45. Den orientering som EU-statene etter forordningen skal gi til Kommisjonen, skal EFTA-statene gi til EFTAs faste komité.

[Art 42.

1. *Når denne forordning er vedtatt, skal det under Kommisjonen nedsettes en kontaktkomité, som skal ha til oppgave:*

a. *med forbehold for traktatens artikkel 169 og 170, å lette gjennomføringen av denne forordning ved regelmessig samråd, særlig om praktiske problemer i forbindelse med gjennomføringen,*
b. *om nødvendig å gi Kommisjonen råd om tilleggsbestemmelser eller endringer i denne forordning.*

2. Kontaktkomiteen skal bestå av representanter for medlemsstatene og representanter for Kommisjonen. Formannen skal være en representant for Kommisjonen. Sekretariatsfunksjonene skal ivaretas av Kommisjonen.
3. Kontaktkomiteen skal innkalles av formannen, enten på eget initiativ eller etter anmodning fra et av medlemmene][1]
1 Jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 2: EØS-avtalen art. 81, 100 og 101 og protokoll 31 gjelder i stedet for EUs interne komitéprosedyrer. Etter avtalen om EFTAs

faste komité kan komiteen opprette underkomiteer og andre organer til hjelp i dens arbeid.

[Art 43.

Denne forordning trer i kraft.....]

Lov om regulering av byggje- og anleggsverksemd

§ 1.

Er det fare for vekstkonsentrasjonar som trugar den økonomiske stabiliteten og som kan føre til alvorlege samfunnsproblem, kan Kongen ved forskrift gje nærmare føresegnar om regulering av byggje- og anleggsverksemda. Det kan mellom anna fastsetjast at det ikkje kan iverksetjast nybygg eller ombygging av byggverk, anlegg m.v. utan samtykke frå Kongen. Det kan setjast vilkår for samtykke.

I forskrifta kan det fastsetjast minstegrenser for kva som går inn under lova. Minstegrensene kan fastsetjast som eit minste areal, investert kapital eller tal på sysselsette under anleggsperioden eller som ein kombinasjon av desse.

§ 2.

Det kan i forskrift fastsetjast at reguleringa berre skal gjelda i nærmare nemnde kommunar. Det kan fastsetjast strengare reglar i somme kommunar.

§ 3.

Kongen kan i forskrift påleggje fylkeskommunane og kommunane oppgåver etter lova her.

§ 4.

Den som bryt lova her eller forskrift med heimel i lova, vert straffa med bøter.
Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5.

Kongen fastset når lova skal ta til å gjelde.[1]
1 Frå 22 mars 1996 iflg. res. 22 mars 1996 nr. 288.

Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd (gravplassloven)

Kapittel 1. Gravplasser og krematorier.

Overskriften endret ved lov 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866).

§ 1. Grunnleggende bestemmelser

Gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn.

Gravlegging skal skje på offentlig gravplass eller på gravplass anlagt av et tros- eller livssynssamfunn i henhold til tillatelse etter trossamfunnsloven § 21.

Når en omkommet person ligger på havets bunn eller ute i naturen, utgjør dette en naturlig grav som ikke må berøres i annen hensikt enn å flytte hele legemet til gravplass etter annet ledd eller utsettes for direkte forstyrrende eller krenkende virksomhet.

Gravplassene er soknets eiendom, med mindre annet følger av særskilt rettsgrunnlag. Soknene i en kommune kan i fellesskap eie gravplasser.
Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 8 juni 2012 nr. 30 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 8 juni 2012 nr. 502), 23 juni 2020 nr. 97 (ikr. 30 des 2020 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2486).

§ 2. Krav til gravplasser.

I hver kommune skal det være en eller flere gravplasser av slik størrelse at det til enhver tid er ledige graver for minst 3 pst av kommunens befolkning.

Departementet gir regler om gravplassenes utforming og utstyr, jordbunnforhold, gravstørrelser, gravdybder, gravminner, gravregister og kartverk.
Endret ved lov 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866).

§ 3. Gravplassmyndigheten og kommunens ansvar.

Gravplassmyndigheten har ansvaret for at gravplasser og bygninger på gravplasser forvaltes med orden og verdighet og i samsvar med gjeldende bestemmelser.

Utgifter til anlegg, drift og forvaltning av gravplasser utredes av kommunen. Soknet fremmer budsjettforslag for kommunen så fremt statsforvalteren ikke har fastsatt at ansvaret som lokal gravplassmyndighet etter loven skal ligge til kommunen. Etter avtale med soknet kan kommunen yte tjenester i stedet for å gi tilskudd.

Kommunen kan ta opp lån for å finansiere investeringer i gravplasser og tilhørende varige driftsmidler.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 24 april 2020 nr. 31 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855), 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 898).

§ 4. Anlegg m.v. av gravplass og krematorium.

Anlegg, utvidelse, nedleggelse eller annen vesentlig endring av gravplass og bygninger på gravplass kan ikke skje uten etter tilslutning fra kommunen og med tillatelse fra statsforvalteren. Statsforvalteren kan sette vilkår for tillatelsen.

Anlegg eller vesentlig endring av krematorium kan ikke skje uten tillatelse fra departementet. Departementet kan sette vilkår for tillatelsen og ellers gi forskrifter om drift og forvaltning av krematorier.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 24 april 2020 nr. 31 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 5. Innvielse av ny gravplass

Tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet, skal gis anledning til å gjennomføre en seremoni når en ny gravplass tas i bruk. En slik høytidelighet må ikke utformes eller gjennomføres slik at den forhåner eller på en krenkende eller sårende måte viser ringeakt for de andre tros- eller livssynssamfunnene som gravlegger sine medlemmer på den samme gravplassen.

Endret ved lov 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866).

§ 6. Rett til grav.

Avdøde personer som ved dødsfallet hadde bopel i kommunen har rett til fri grav på gravplass her. Det samme gjelder dødfødte barn når moren eller faren har bopel i kommunen.

Gravplassmyndigheten kan gi tillatelse til at også personer uten bopel i kommunen gravlegges på gravplass i kommunen. Det kan da kreves dekning av kostnadene ved gravferden og avgift som ved feste av grav. Ved gravlegging i grav som er særskilt tilrettelagt for å imøtekomme religiøse og livssynsmessige minoriteters behov, dekkes kostnadene av gravplassmyndigheten i hjemkommunen når denne ikke selv har anlagt slike graver.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 24 april 2020 nr. 31 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855).

§ 7. Åpning av grav og flytting av begravet.

Gravplassmyndigheten tilviser og gir tillatelse til åpning av grav på gravplass.

Avdødes legeme eller aske kan etter gravlegging ikke flyttes uten tillatelse fra gravplassmyndigheten. Tillatelse kan bare gis dersom sterke grunner taler for flytting og det er fastsatt hvor ny gravlegging skal finne sted. Gravplassmyndigheten kan sette vilkår for slik flytting.

Ved sakkyndig likundersøkelse gjelder reglene i straffeprosessloven § 228.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 68 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 659), 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 24 april 2020 nr. 31 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855).

§ 8. Fredningstid for grav og gravplass.

En grav kan nyttes til ny gravlegging når det har gått minst 20 år siden siste gravlegging og vedtektene for gravplassen ikke fastsetter en lengre fredningstid.

Urne kan likevel nedsettes i kistegrav selv om fredningstiden etter første ledd ikke er utløpt.

Når en gravplass nedlegges, skal den være fredet i minst 40 år etter siste gravlegging.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 8 juni 2012 nr. 30 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 8 juni 2012 nr. 502).

Kapittel 2. Gravferd, kremasjon og gravlegging.

§ 9. Hvem som sørger for gravferden.

Den som har fylt 18 år, kan i skriftlig erklæring fastsette hvem som skal ha rett til å sørge for gravferden. Erklæringen skal være underskrevet og datert.

Dersom det ikke foreligger erklæring som nevnt i første ledd, har avdødes nærmeste etterlatte over 18 år i følgende rekkefølge rett til å besørge gravferden: ektefelle, barn, foreldre, barnebarn, besteforeldre, søsken, søskens barn og foreldres søsken. Ektefelles rett etter første punktum gjelder likevel ikke dersom ektefellene på tidspunktet for dødsfallet var separert ved dom eller bevilling. Ektefelles rett etter denne bestemmelsen gjelder tilsvarende for person som levde i ekteskapsliknende samboerskap med avdøde da dødsfallet fant sted.

Ved uenighet om hvem som skal sørge for gravferden, treffes nødvendig avgjørelse av kommunen på grunnlag av bestemmelsene i første og annet ledd. Avgjørelsen kan ikke påklages.

Den som besørger gravferden skal gis anledning til å være ansvarlig for graven, med mindre noen etterlatte skriftlig krever spørsmålet avgjort av kommunen.

Dersom ingen sørger for gravferd, skal denne besørges av kommunen hvor avdøde hadde bopel ved dødsfallet, eller om avdøde ikke hadde bopel her i landet, av den kommunen hvor dødsfallet fant sted. Kommunen kan kreve utgiftene ved gravferden dekket av dødsboet. Er boet ikke overtatt til privat skifte eller uskifte innen fristene etter arveloven, og det heller ikke er åpnet offentlig skifte eller utstedt fullmakt etter arveloven § 95, har tingretten fullmakt til å disponere over arvelaterens eiendeler slik at kommunen får dekket sitt krav mot boet.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 68 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 659), 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 10. Kremasjon

Kremasjon skal skje i et godkjent krematorium. Kisten skal leveres til kremasjon senest 10 virkedager etter dødsfallet.

Begjæring om kremasjon fremsettes av den som sørger for avdødes gravferd.

Minst 3 dager før kremasjonen skal finne sted, skal krematoriet varsle

politiet på dødsstedet om begjæringen. Fristen omfatter den dag da kremasjonen skal finne sted, men ikke den dag da varsel gis. Lørdag, helligdag og dag som etter lovgivningen er likestilt med helligdag, regnes ikke med i fristen.

Politiet kan kreve kremasjonen utsatt dersom det er grunn til å tro at det vil bli besluttet sakkyndig likundersøkelse i medhold av straffeprosessloven § 228.

Når kremasjonen har funnet sted, skal asken samles i en urne som deretter forsegles og merkes. Urnen skal oppbevares på en betryggende måte fram til gravleggingen. Urnen oppbevares av krematoriet eller gravplassmyndigheten i den kommunen hvor gravleggingen skal finne sted.

For kremasjon kan det kreves avgift.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 23 juni 2020 nr. 97 (ikr. 30 des 2020 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2486), 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 898).

§ 11. Begjæring om gravlegging.

Begjæring om gravlegging fremsettes av den som sørger for gravferden.

Endret ved lov 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866).

§ 12. Frist for gravlegging.

Dersom avdøde ikke er blitt kremert, skal gravlegging skje senest 10 virkedager etter dødsfallet.

Dersom avdøde er blitt kremert, skal gravlegging skje senest 6 måneder etter dødsfallet.

Endret ved lov 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866).

§ 13. Unntak fra reglene om frist for kremasjon og gravlegging

Fristene i § 10 første ledd og § 12 gjelder ikke når avdødes legeme skal nyttes i samsvar med bestemmelsene i obduksjonslova eller det er besluttet sakkyndig likundersøkelse i medhold av straffeprosessloven § 228.

Gravplassmyndigheten kan forlenge fristene i § 10 første ledd og § 12 dersom det foreligger tungtveiende grunner for det.

Dersom vilkårene for oppbevaring av kiste tilsier det, skal gravplassmyndigheten forkorte fristene i § 10 første ledd og § 12.

Gravplassmyndighetens avgjørelse etter denne paragraf kan ikke påklages.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 7 mai 2015 nr. 26 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289), 23 juni 2020 nr. 97 (ikr. 30 des 2020 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2486), 24 april 2020 nr. 31

(i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855).

Kapittel 3. Feste av grav og gravminner.

§ 14. Feste av grav.

Gravplassmyndigheten kan inngå avtale om feste av grav etter nærmere regler og vilkår fastsatt i gravplassens vedtekter. For feste av grav kan det kreves avgift.

Festerett til grav kan bare innehas av en person.

Festetiden skal ikke være lengre enn 20 år. Et feste kan fornyes dersom graven er holdt i hevd og fornyelse ikke vil vanskeliggjøre en forsvarlig drift av gravplassen.

Gravplassmyndigheten skal utstede festebrev og anmerke dette i gravregisteret.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 24 april 2020 nr. 31 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855).

§ 15. Festerens rettigheter og plikter.

Festeren har rett til å bestemme hvem som skal gravlegges i graven og forsyne graven med gravminne samt ellers rå over den, om ikke annet følger av gjeldende bestemmelser. Festeren har plikt til å holde graven i hevd.

Dersom avdøde hadde festet egen grav, kan den som etter § 9 har rett til å sørge for gravferden, utøve de rettighetene som er nødvendig for å gjennomføre gravferden.

§ 16. Overføring av feste.

Et feste kan ikke overføres uten samtykke fra gravplassmyndigheten, og det kan ikke overføres mot noen form for vederlag.

Når festeren dør, skal dødsboet gi gravplassmyndigheten melding om hvem festet ønskes overført til. Ved uenighet treffer gravplassmyndigheten avgjørelsen.

Endret ved lover 24 april 2020 nr. 31 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855), 18 juni 2021 nr. 98.

§ 17. Tiltak for å forebygge skade.

Gravplassmyndigheten har rett til å treffe de tiltak vedrørende en festet grav som er nødvendige for å forebygge skade, eller som følger av gjeldende bestemmelser.

Festeren skal om mulig varsles før tiltak settes i verk.

Endret ved lov 24 april 2020 nr. 31 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855).

§ 18. Opphør av feste.

Et feste opphører når festetiden er ute.

Når festet opphører, skal festeren om mulig gis anledning til å fjerne gravminne og lignende innretning fra gravplassen. Det som ikke er fjernet fra gravplassen innen seks måneder etter festets opphør, tilfaller gravplassen.

Gravminne av kunstnerisk eller kulturhistorisk verdi skal om mulig bli stående på gravplassen.

Endret ved lov 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866).

§ 19. Regler om fri grav.

Dersom det er en ansvarlig for graven, kan en fri grav forsynes med gravminne i samsvar med gjeldende bestemmelser. Den ansvarlige har plikt til å holde graven i hevd. Bestemmelsene i §§ 17 og 18 gjelder tilsvarende, men slik at den ansvarlige trer i stedet for festeren.

En fri grav kan nyttes til ny gravlegging og festes når fredningstiden er ute.

Kapittel 4. Forskjellige bestemmelser.

§ 20. Privat gravsted og spredning av aske.

Når særlige grunner foreligger, kan statsforvalteren gi tillatelse til at private får anlegge gravsted for gravlegging av askeurne på egnet sted. Statsforvalteren kan sette vilkår for tillatelsen.

Statsforvalteren kan etter søknad fra person som har fylt 15 år, gi tillatelse til at den som skal sørge for vedkommendes gravferd sprer asken for vinden. Tillatelse kan også gis etter vedkommendes død når det godtgjøres at avdøde ønsket askespredning. Slik tillatelse kan også gis for aske etter barn når nærmeste etterlatte ønsker det. Statsforvalteren kan sette vilkår for tillatelsen.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 68 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 659), 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 8 juni 2012 nr. 30 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 8 juni 2012 nr. 502), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 21. Vedtekter og avgifter.

Gravplassmyndigheten fastsetter vedtektene for gravplasser. Vedtektene skal godkjennes av statsforvalteren.

Avgifter for bruk av gravkapell, anonym minnelund, navnet minnelund, urnevegg, kremasjon og feste av grav fastsettes av kommunen etter forslag fra gravplassmyndigheten.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 23 juni 2020 nr. 97 (ikr. 30 des 2020 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2486), 24 april 2020 nr. 31 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 22. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter loven her, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g. Taushetsplikten omfatter også opplysninger om plasseringen av anonyme graver. Gravplassen og gravfeltet for en anonym grav kan oppgis.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 17 juni 2022 nr. 46 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1036).

§ 23. Forvaltningsansvar.

Det organet som etter Kirkemøtets beslutning opptrer på soknets vegne i saker som gjelder drift og forvaltning av gravplasser, er lokal gravplassmyndighet etter denne loven.

Etter søknad fra kommunen kan statsforvalteren fastsette at ansvaret som lokal gravplassmyndighet etter loven skal ligge til kommunen.

Den som har forvaltningsansvaret for gravlegging i kommunen, innbyr minst en gang i året de tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet, til et møte for å drøfte hvordan tros- og livssynssamfunnenes behov ved gravferd kan ivaretas. Møtet kan avholdes som et felles møte for flere kommuner.

Gravplassmyndigheten, kommunen, statsforvalteren og eiere av godkjente krematorier kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å løse oppgaver etter loven her.

Lokal gravplassmyndighet, krematorium eller i særlige tilfeller annen virksomhet med oppgaver etter loven, skal skaffe til veie opplysninger og gi slik uttalelse som departementet ber om.

Arkivlova gjelder for gravplassmyndighetens og krematoriets oppgaver etter loven her.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 22 juni 2018 nr. 54 (ikr. 1 okt 2018), 23 juni 2020 nr. 97 (ikr. 30 des 2020 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2486), 24 april 2020 nr. 31 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 17 juni 2022 nr. 46 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1036), 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 898).

§ 24. Klageadgang

Enkeltvedtak som er truffet av gravplassmyndigheten eller kommunen etter loven eller etter regler i medhold av loven, kan påklages til statsforvalteren.

Enkeltvedtak som er truffet av statsforvalteren etter loven eller etter regler i medhold av loven, kan påklages til departementet.

Endret ved lov 24 april 2020 nr. 31 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 24 april 2020 nr. 855), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 25. Digital gravferdsmelding

Statsforvalteren kan legge til rette for at etterlattes oppgaver og valg etter loven her, samt valg om gjennomføring av gravferdsseremoni, kan løses digitalt. Departementet kan gi forskrift om digital gravferdsmelding, bruk av infrastruktur og innhenting av opplysninger på vegne av brukeren.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 955).

§ 26. Behandling av personopplysninger mv.

Gravplassmyndigheten, godkjente krematorier, statsforvalteren og kommunen kan behandle personopplysninger, også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her eller for å ivareta etterlattes valg av tros- eller livssynssamfunn til å gjennomføre gravferdsseremonien. Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles

personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, og om adgangen til viderebehandling, retting og sletting.

Så langt det er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her eller for å ivareta etterlattes valg av tros- eller livssynssamfunn til å gjennomføre gravferdsseremonien, kan offentlige og private virksomheter, domstolene og forvaltningsorganer dele opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Departementet kan gi forskrift om

a. plikt til å dele opplysninger uten hinder av taushetsplikt
b. hvilke private virksomheter som er omfattet av delingsadgangen etter første punktum
c. at enkelte opplysninger ikke skal kunne deles etter første punktum
d. vilkår for deling av opplysninger etter første punktum.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 955).

§ 27. Krigsgraver

Graver for utenlandske soldater og krigsfanger (krigsgraver) fra første og andre verdenskrig skal være fredet uten tidsbegrensning, holdes i hevd og forvaltes med den verdighet som deres egenart tilsier.

Departementet kan gi nærmere regler om forvaltning og vedlikehold av krigsgraver, krigsgravplasser og krigsminnesmerker.

Tilføyd ved lov 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), endret ved lover 8 juni 2012 nr. 30 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 8 juni 2012 nr. 502), 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 955, tidligere § 23a).

§ 28. Registerføring.

Det skal for hvert krematorium føres register over avdøde som blir kremert.

For gravplassene skal det føres register over gravlagte med nødvendige opplysninger om ansvarlige eller fester til den enkelte grav.

Nærmere regler om registerføringen gis av departementet.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866) 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 955, tidligere § 25).

§ 29. Forsøk

Departementet kan etter søknad fra en gravplassmyndighet gi forskrift som tillater tidsbegrensede avvik fra regler gitt i eller i medhold av loven her. Forsøket kan ikke stride mot § 1 første ledd eller mot hensynet til gravplassenes orden og verdighet.
Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 46 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1036), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 955, tidligere § 26a).

§ 30. Utfyllende forskrifter.

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene i loven.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 955, tidligere § 26).

§ 31. Svalbard.

Loven gjelder ikke for Svalbard.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 955, tidligere § 27).

§ 32. Ikrafttredelse og opphevelse av andre lover m.v.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Fra den tid[1] loven trer i kraft, oppheves:

1. Lov 3. august 1897 nr 1 om Kirker og Kirkegaarde §§ 33-43 og
2. Lov 3. mai 1913 om likbrænding.

– – –
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 40 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 955, tidligere § 28).
1 Fra 1 jan 1997 iflg. res. 7 juni 1996 nr. 529.

Lov om statlig naturoppsyn (naturoppsynsloven)

§ 1. Lovens formål og stedlige virkeområde

For å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet kan Kongen opprette et naturoppsyn.

Oppsynets stedlige virkeområde er sammenfallende med det stedlige virkeområde til lovene nevnt i § 2 første ledd.

§ 2. Oppsynets oppgaver

Oppsynet skal føre kontroll med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av

1. lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet,
2. lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven), og eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77,
3. lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag,
4. lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner,
5. lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet,
6. lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v.,
7. lov 5. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven), og
8. lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter § 40

blir overholdt. Det samme gjelder lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall, så langt departementet bestemmer.

Departementet kan gi forskrift om at oppsynet skal føre kontroll med overholdelsen av bestemmelser gitt i medhold av plan- og bygningsloven så langt disse er gitt for å gjennomføre naturmangfoldloven kapittel VI (utvalgte naturtyper).

Oppsynet kan drive veiledning og informasjon, samtidig som det kan drive skjøtsel, registrering og dokumentasjon.

Departementet kan pålegge oppsynet andre oppgaver.

På Finnmarkseiendommens grunn skal oppsynet føre den ytterligere kontroll som departementet og Finnmarkseiendommen avtaler.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 85 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 12 mai 2006 nr. 509), 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 5 juni 2009 nr. 35 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 618), 17 sep 2010 nr. 57, 14

juni 2013 nr. 49. **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 33 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 966). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 102 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105).

§ 3. Oppsynets fullmakter

Oppsynet har rett til å ferdes med bruk av motorkjøretøy, båt eller luftfartøy når dette er nødvendig for utføring av oppsynets oppgaver. Motorferdsel skal skje så skånsomt og begrenset som forholdene tillater.

Når det er nødvendig for å føre kontroll med at reglene angitt i § 2 første og annet ledd blir overholdt og det ikke etter sakens art og forholdene ellers vil være et uforholdsmessig inngrep, kan oppsynet

a. stanse personer, kjøretøy og fartøy
b. kreve fremlagt tillatelser, dispensasjoner mv. som er påkrevet etter de lover oppsynet fører tilsyn med og som er pliktig å medbringe
c. kreve opplysninger om navn, fødselsdato, registrert adresse og nåværende bosted samt kreve opplysninger av betydning for om reglene i § 2 første og annet ledd er overholdt, såfremt opplysningene ikke er underlagt lovbestemt taushetsplikt
d. kreve adgang til private veier, og ved mistanke om overtredelse av regler nevnt i § 2 første og annet ledd kreve adgang til innmark, med unntak av hustomt og gårdsplass
e. gjennomføre lyd- og bildeopptak og andre dokumentasjonstiltak som er tilsvarende lite inngripende
f. bortvise personer eller pålegge fjerning av kjøretøy, fartøy og gjenstander for å stanse pågående ulovlig adferd i strid med bestemmelsene nevnt i § 2 første og annet ledd.

Første og annet ledd innskrenker ikke de fullmakter som følger av lovene nevnt i § 2 første og annet ledd.

Når oppsynet fører kontroll med at reglene nevnt i § 2 første og annet ledd blir overholdt, plikter den som blir kontrollert å etterkomme pålegg gitt i medhold av § 3 annet ledd.

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder straffes den som ved kontroll forsettlig eller uaktsomt unnlater å etterkomme pålegg gitt i medhold av annet ledd bokstav a til d og f.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 49.

§ 4. Forholdet til politiet

Oppsynspersonell kan gis begrenset politimyndighet etter lov av 1. oktober 1995 nr. 53[1] om politiet, og er ved utøvelse av denne myndighet underlagt politiet.

Oppsynets kontrollvirksomhet skal utføres i nært samarbeid med og supplere det lokale politi.

Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 49 (tidligere § 3).

1 Inkurie: Skal være lov 4. august 1995 nr. 53.

§ 5. Den sentrale administrasjon

Departementet har ansvar for gjennomføringen av loven. Departementet fører den nødvendige kontroll med oppsynet, gir regler om samarbeid med andre oppsynsordninger, samt instrukser det finner påkrevd av hensyn til virksomheten.

Departementet kan gi bestemmelser til utfylling og gjennomføring av reglene i loven her.

Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 49 (tidligere § 4).

§ 6. Oppsynets taushetsplikt

Enhver som utfører oppsynstjeneste etter loven her, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g. Oppsynspersonell har også taushetsplikt om sårbart natur- og kulturmiljø med særlig verneverdi som de får kjennskap til i sitt arbeid, med de begrensninger som følger av forvaltningsloven §§ 13 a til 13 e og 13 g.

Ved utøvelse av begrenset politimyndighet har oppsynspersonell i tillegg den taushetsplikt som gjelder for slik myndighetsutøvelse.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 49, tidligere § 5, 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 7. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 49, tidligere § 6.

Lov om allmenngjøring av bestemmelser i tariffavtale om europeiske samarbeidsutvalg m.v.

§ 1. Lovens formål og virkeområde

Lovens formål er å åpne adgang til å allmenngjøre bestemmelser i tariffavtale om europeiske samarbeidsutvalg eller tilsvarende samarbeidsformer, for å bedre arbeidstakernes rett til informasjon og konsultasjon i foretak og konserner som driver virksomhet i flere EØS-stater. Kongen kan fastsette forskrift om hvilke arbeidsforhold som omfattes av loven her og vedtak som er truffet i medhold av loven.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 2. Allmenngjøring av bestemmelser i tariffavtale m.v.

Kongen kan treffe vedtak om at bestemmelser i landsomfattende tariffavtale om europeiske samarbeidsutvalg eller tilsvarende samarbeidsformer skal gjelde i alle arbeidsforhold. Vilkåret er at krav om slik allmenngjøring er framsatt av en arbeidstaker- eller arbeidsgiverorganisasjon som er part i avtalen og har innstillingsrett etter arbeidstvistloven § 39.

Vedtak om allmenngjøring etter første ledd kan bare gjelde de deler av en tariffavtale som gjelder europeiske samarbeidsutvalg eller tilsvarende samarbeidsformer. Bestemmelser som omfattes av slikt vedtak kan ikke fravikes til skade for arbeidstakerne.

Innenfor rammen av bestemmelsene som Norge etter EØS-avtalen er forpliktet til å gjennomføre, kan Kongen fastsette utfyllende forskrift om gjennomføringen av arbeidstakernes og arbeidsgivernes rettigheter og plikter ved informasjon og konsultasjon i foretak og konserner som omfattes av vedtak etter loven her.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 3. Tvisteløsning m.v.

Kongen kan bestemme at en særskilt nemnd skal ha myndighet til å avgjøre tvister som knytter seg til bestemmelser i loven her, eller vedtak truffet med hjemmel i loven, og tvister som knytter seg til avtaler om europeisk samarbeidsutvalg eller tilsvarende samarbeidsformer og som gjelder slike avtalers gyldighet, forståelse eller bestånen eller krav som grunner seg på slike

avtaler.

Kongen kan gi forskrift om nemndas funksjon som tvisteløser, og herunder fastsette bestemmelser om nemndas sammensetning, saksbehandling, og kompetanse, samt bestemmelser om hvem som kan fremme saker for nemnda og på hvilken måte dette skal gjøres.

§ 4. Sanksjoner ved brudd på reglene

Ved tilsidesettelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, kan foretaket eller konsernet, medlemmer av og observatører i utvalg opprettet etter bestemmelser gitt i eller i medhold av loven og rådgivere for disse, ilegges tvangsmulkt av nemnd som nevnt i § 3.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt.

Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 5. Ikrafttredelse. Endringer i andre lover

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Loven gjelder ikke for arbeidsforhold i foretak eller konserner som før lovens ikrafttredelse har inngått avtale om informasjon og konsultasjon på tvers av landegrensene, såfremt avtalen er i overensstemmelse med lovens formål og omfatter alle arbeidstakerne i foretaket eller konsernet. Lovens bestemmelser om tvisteløsning gjelder likevel ved tvist om en slik avtales gyldighet, forståelse eller bestånen eller om krav som grunner seg på en slik avtale, med mindre avtalen inneholder egne bestemmelser om tvisteløsning. Dersom partene ikke fornyer avtalen, gjelder loven fullt ut.

1 Fra 22 sep 1996 iflg. res. 23 aug 1996 nr. 813.

Lov om skatt til Svalbard (Svalbardskatteloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Lovens virkeområde

Denne lov gjelder skatt til Svalbard av formue og inntekt, herunder fastsetting, betaling og innkreving av slik skatt.

Svalbard omfatter de områder av kongeriket Norge som er nevnt i lov om

Svalbard av 17. juli 1925 nr. 11 § 1 annet ledd.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 1-2. Skattesatser

Stortinget fastsetter for hver budsjettermin skattesatsene etter denne lov.

§ 1-3. Skattesubjekter

Med person menes i denne lov fysiske personer samt boer etter slike.

Med selskap menes aksjeselskap og allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som nevnt i skatteloven kapittel 10, samt boer etter slike.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 44 (ikr. 1 jan 1999), 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 25 juni 2024 nr. 63.

§ 1-4. Fritak for skatt

Formues- og inntektsskatt etter denne lov kan ikke pålegges institusjoner mv. som omfattes av skatteloven § 2-30 første ledd bokstavene b og d og § 2-32 første og fjerde ledd.

Den norske stat er likevel skattepliktig for formue og inntekt knyttet til statens bergverksdrift på Svalbard.
Endret ved lover 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 25 juni 2024 nr. 63.

§ 1-5. Fullmaktshjemmel

Kongen kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne lov.

Kapittel 2. Skatteplikt til Svalbard

§ 2-1. Personer bosatt på Svalbard

Personer som er bosatt på Svalbard, skal svare skatt av hele sin formue og inntekt når ikke annet følger av denne lov. En person anses som bosatt på Svalbard når vedkommende har tatt varig opphold der. Opphold av minst 12 måneders varighet regnes som bosettelse fra begynnelsen av oppholdet.

For personer som før oppholdet på Svalbard ikke har vært skattemessig

bosatt i Norge (herunder Svalbard) i løpet av de siste 10 årene, gjelder følgende:

a. De første 5 årene vedkommende anses bosatt på Svalbard, er skattepliktens omfang begrenset tilsvarende som etter § 2-2.
b. Dersom begrensningen i skatteplikt etter dette ledd leder til at et betydelig beløp unntas fra beskatning til Svalbard i et inntektsår, kan skattekontoret velge å sette begrensningen til side for det aktuelle året. Som betydelig beløp regnes 12 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Skatteplikten etter denne paragraf faller bort fra og med det inntektsår personen har oppholdt seg utenfor Svalbard mer enn 183 dager i en tolvmånedersperiode.

Lønn og annen godtgjørelse for arbeid utført utenfor Svalbard er unntatt fra skatteplikten dersom det godtgjøres at inntekten er skattepliktig ved annen norsk skattlegging eller i fremmed stat.

Det samme gjelder inntekt vunnet ved næringsvirksomhet som er utøvet utenfor Svalbard.

Skatt skal ikke svares av formue i eller inntekt av fast eiendom eller anlegg med tilbehør som ligger utenfor Svalbard.

Endret ved lover 17 des 1999 nr. 91 (f o m inntektsåret 2000), 10 des 2010 nr. 64 (f o m inntektsåret 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 25 juni 2024 nr. 63.

§ 2-2. Personer som ikke er bosatt på Svalbard

Personer som tar midlertidig opphold på Svalbard og der utfører arbeid eller utøver næringsvirksomhet, skal svare skatt til Svalbard av inntekt vunnet ved slikt arbeid eller virksomhet dersom oppholdet varer sammenhengende i minst 30 dager.

Personer som tar midlertidig opphold på Svalbard og der mottar ytelser som nevnt i skatteloven § 5-10 bokstav c, skal svare skatt til Svalbard av ytelsene dersom oppholdet varer sammenhengende i minst 30 dager, og vedkommende var i aktivt arbeid på Svalbard da retten til utbetaling oppstod. Departementet kan gi forskrift om at skatteplikten til Svalbard skal bestå ved midlertidig opphold utenfor Svalbard.

Personer hjemmehørende utenfor Svalbard skal svare skatt av formue i og inntekt av fast eiendom og anlegg med tilbehør som ligger på Svalbard. Det kan kreves fradrag for gjeld stiftet til erverv av slik formue og renter av denne gjelden.

Endret ved lover 27 mars 1998 nr. 17 (f o m inntektsåret 1998), 26 mars 1999

nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 10 des 2010 nr. 64 (f o m inntektsåret 2011), 25 juni 2024 nr. 63.

§ 2-3. Selskaper hjemmehørende på Svalbard

Selskaper som er hjemmehørende på Svalbard, skal svare skatt av hele sin inntekt når ikke annet følger av denne lov. Et selskap anses som hjemmehørende på Svalbard dersom det har kontor på Svalbard og selskapet ledes derfra.

Inntekt av næringsvirksomhet utøvet utenfor Svalbard unntas fra skatteplikt dersom det godtgjøres at inntekten er skattepliktig ved annen norsk skattlegging eller i fremmed stat.

Skatt skal ikke svares av inntekt av fast eiendom eller anlegg med tilbehør som ligger utenfor Svalbard.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 110, 10 des 2010 nr. 64 (f o m inntektsåret 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 25 juni 2024 nr. 63.

§ 2-4. Selskaper som ikke er hjemmehørende på Svalbard

Selskaper som er hjemmehørende utenfor Svalbard, skal svare skatt av inntekt vunnet ved virksomhet utøvet på Svalbard, dersom virksomheten varer sammenhengende i minst 30 dager. § 2-2 tredje ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 10 des 2010 nr. 64 (f o m inntektsåret 2011), 25 juni 2024 nr. 63.

Kapittel 3. Skatt av formue og inntekt

§ 3-1. Skattlegging ved lønnstrekk

Skatt av lønn, pensjoner og annen ytelse som nevnt i skatteloven § 12-2 bokstavene a, b, c, j og k, beregnes med en prosentvis fastsatt del av ytelsens bruttoverdi, jf. § 5-2. Skatten beregnes med en lav sats for inntekt opp til 12 ganger folketrygdens grunnbeløp, og med en høyere sats for overskytende inntekt. I det samlede inntektsgrunnlaget etter forrige punktum inngår også inntekt som nevnt i § 3-2 fjerde ledd bokstav b. Det benyttes det grunnbeløp som sist ble fastsatt for inntektsåret.

Ved utflytting fra Svalbard gjelder skatteloven § 14-3 fjerde ledd bokstav b tilsvarende.

Endret ved lover 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 14 des 2007 nr. 104 (f o m inntektsåret 2008), 10 des 2010 nr. 64 (f o m inntektsåret 2011), 19 juni 2015 nr. 51 (i kraft 19 juni 2015 med virkning fra inntektsåret 2015), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531, tidligere § 3-2), 25 juni 2024 nr. 63 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 3-2. Formue og annen inntekt enn lønn

Formue og inntekt av annen art enn nevnt i § 3-1 skattlegges etter reglene i skatteloven, med mindre annet er bestemt.

I skatteloven unntas fra anvendelse bestemmelsene om vilkår for skatteplikt til riket, om fordeling av beskatningsretten mellom kommuner, om sambeskatning av ektefeller, om minstefradrag og særfradrag, om skipsaksjeselskaper og skipsallmennaksjeselskaper og om beregning av personinntekt. Skattepliktig utdeling fra selskap og gevinst eller tap ved realisasjon av selskapsandel skal ikke oppjusteres etter reglene i skatteloven. Videre unntas §§ 2-30 til 2-32 fjerde ledd, § 4-10 annet ledd første punktum og tredje ledd første punktum, § 6-13 første ledd, §§ 6-18 til 6-20, §§ 6-42 til 6-44, §§ 6-47 til 6-49, § 6-61, § 10-12, § 10-31 første ledd annet punktum, reglene i § 10-34 gjelder bare i forhold til endring av aksjens kostpris, § 10-42 femte til tiende ledd, § 10-44 annet ledd annet punktum, § 16-10, samt kapittel 15 og 17. Ved anvendelsen av bestemmelsene om gjelds- og gjeldsrentefordeling i skatteloven §§ 4-31 og 6-91 likestilles unntak fra skattlegging på Svalbard etter denne lov med unntak fra skattlegging i Norge etter overenskomst med fremmed stat.

Departementet kan gi nærmere regler om at forretningsbygg på Svalbard og bygg med kort levetid kan avskrives med inntil dobbel prosentsats.

For enkeltpersonforetak mv. gjelder følgende:

a. Ved fastsettelsen av alminnelig inntekt fra enkeltpersonforetak gis det fradrag for renter på gjeld til finansinstitusjoner og gjeld som knytter seg til mengdegjeldsbrev. Fradrag gis i den utstrekning gjelden ikke overstiger verdien av eiendelene i virksomheten. Ved fastsettelsen av verdien av eiendelene i virksomheten, gjelder skatteloven § 12-12 annet ledd tilsvarende, med unntak av § 12-12 annet ledd bokstav c.
b. Skatt av alminnelig inntekt fra enkeltpersonforetak beregnes med en prosentvis fastsatt del av denne inntekten og med samme satser som er fastsatt for lønnsinntekt, jf. § 3-1. Slik inntekt inngår ikke ved fastsettelsen av ordinær alminnelig inntekt. Særskilt godtgjørelse etter selskapsloven § 2-26 første ledd skattlegges på tilsvarende

måte.

c. Underskudd i enkeltpersonforetak fremføres til fradrag i senere års inntekt fra enkeltpersonforetak. Når det ved opphør av virksomhet i enkeltpersonforetak er udekket underskudd, kan slikt underskudd kreves avregnet mot alminnelig inntekt ved bruk av en avregningsfaktor på 0,5.

Endret ved lover 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 17 des 1999 nr. 91 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2000 nr. 110 (f o m inntektsåret 2000 for skattytere som nevnt i § 1-3 annet ledd, f o m inntektsåret 2001 for skattytere som nevnt i § 1-3 første ledd), 9 des 2005 nr. 110 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr. 104 (f o m inntektsåret 2008), 10 des 2010 nr. 64 (f o m inntektsåret 2010), 18 des 2015 nr. 113 (f o m inntektsåret 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531, tidligere § 3-1), 18 juni 2021 nr. 104.

Kapittel 4. Skatteforvaltning mv.

Kapitlet endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-1. Skatteforvaltningslovens anvendelse på Svalbard

Skatteforvaltningsloven gjelder ved fastsetting av skatt og trygdeavgift til Svalbard jf. skatteforvaltningsloven § 1-1 bokstav b.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-2. Særlige bestemmelser for visse grupper skattepliktige

Departementet kan fastsette nærmere regler om

a. forenklet felles skatteoppgjør for prosjektgrupper mv. med kortere opphold på Svalbard,
b. krav til registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger, årsregnskap og årsberetning for næringsdrivende selskaper, eller for grupper av slike.

Endret ved lover 14 des 2007 nr. 104 (ikr. 1 jan 2008), 19 des 2014 nr. 78 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 43), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-3. (Opphevet)

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 42, 17 juni 2005 nr. 72 (ikr. 1 aug 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 780), 14 des 2007 nr. 104 (ikr. 1 jan 2008), 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-4. (Opphevet)

Endret ved lover 14 des 2007 nr. 104 (ikr. 1 jan 2008), 12 des 2008 nr. 95 (ikr. 1 jan 2009), 10 des 2010 nr. 64 (f o m inntektsåret 2011), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-5. (Opphevet)

Endret ved lover 14 des 2007 nr. 104 (ikr. 1 jan 2008), 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), 19 des 2014 nr. 78 (ikr. 1 jan 2015), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-6. (Opphevet)

Endret ved lover 14 des 2007 nr. 104 (ikr. 1 jan 2008), 19 des 2014 nr. 78 (ikr. 1 jan 2015), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-7. (Opphevet)

Endret ved lov 14 des 2007 nr. 104 (ikr. 1 jan 2008), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-8. (Opphevet)

Endret ved lov 17 des 1999 nr. 91 (ikr. 1 jan 2000), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-9. (Opphevet)

Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 10 des 2010 nr. 64 (f o m inntektsåret 2011), 19 des 2014 nr. 78 (ikr. 1 jan 2015), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 5. Betaling og innkreving av skatt

§ 5-1. Skattebetalingslovens anvendelse på Svalbard

Skattebetalingsloven gjelder ved betaling og innkreving av skatt og trygdeavgift til Svalbard, jf. skattebetalingsloven § 1-1 annet ledd b.
Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 76 (f o m inntektsåret 1998), 15 des 2000 nr. 93 (ikr. 1 jan 2001), 14 des 2007 nr. 104 (ikr. 1 jan 2008), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616) som endret ved lov 12 des 2008 nr. 100, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-2. Skatt fastsatt ved lønnstrekk

Ved utbetaling av lønn og annen godtgjørelse for arbeid skal arbeidsgiver gjøre fradrag i ytelsens verdi for skatt etter § 3-1. Arbeidsgiver trekker skatt med høy sats når samlet utbetaling fra arbeidsgiveren til den ansatte i inntektsåret overstiger 12 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Ansatte som sannsynliggjør samlet inntekt over 12 ganger folketrygdens grunnbeløp fra flere arbeidsgivere i inntektsåret, kan kreve at det fastsettes forskuddsskatt etter bestemmelsene i skattebetalingsloven på dette grunnlag.

Når den ansatte mottar naturalytelser gjøres fradrag for skatt så langt kontante ytelser rekker. Resterende skattebeløp skal innbetales fra den ansatte til arbeidsgiveren på ytelsestidspunktet.

Skattebetalingsloven kapittel 5 om forskuddstrekk får ikke anvendelse for lønnstrekk, med unntak av § 5-12.

Arbeidsgiveren skal levere melding om foretatt lønnstrekk etter reglene i skatteforvaltningsloven § 8-8 første ledd. Opplysninger om foretatt lønnstrekk skal også leveres når arbeidsgiver opphører med virksomhet på Svalbard eller aktiviteten der på annen måte opphører. Forhåndsutfylte opplysninger om arbeidsgiveren etter denne bestemmelsen kan gjøres tilgjengelig for arbeidsgiveren ved elektronisk kommunikasjon.

Er lønnstrekket for lavt, skal arbeidsgiver innbetale differansen. Arbeidsgiver som dekker en ansatts skatt etter foregående punktum, kan

motregne regresskravet i lønn og annen godtgjørelse til den ansatte. Den ansatte kan holdes ansvarlig for beløpet når kravet i forhold til arbeidsgiver må anses som uerholdelig. Er lønnstrekket for høyt, skal differansen tilbakebetales den ansatte.

Når samlet lønn og annen ytelse som omfattes av § 3-2 overstiger 12 ganger folketrygdens grunnbeløp, skjer avregning og innkreving mv. etter bestemmelsene i skattebetalingsloven, med de unntak og presiseringer som følger av § 5-1.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder tilsvarende ved utbetaling av andre ytelser som nevnt i § 3-2.

Departementet kan fastsette nærmere regler om gjennomføring av lønnstrekkordningen, herunder om lønnstrekk i naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser.

Endret ved lover 14 des 2007 nr. 104 (f o m inntektsåret 2008), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616) som endret ved lov 12 des 2008 nr. 100, 10 des 2010 nr. 64 (ikr. 10 des 2010 for femte ledd fjerde punktum, f o m inntektsåret 2011 for femte ledd tredje punktum), 19 des 2014 nr. 78 (ikr. 1 jan 2015), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 25 juni 2024 nr. 63. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 48 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1086).

§ 5-3. (Opphevet)

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), tidligere § 5-4, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 6. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

§ 6-1. Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft med virkning fra 1. januar 1998. Samtidig oppheves lov av 15. juli 1925 om skatt til Svalbard på formue og inntekt.

§ 6-2. Overgangsbestemmelser

Departementet kan i forskrift fastsette overgangsregler til denne lov.

§ 6-3. Avvikling av forenklet fellesoppgjør

Denne paragraf gjelder for ansatte i virksomhet som har fulgt særskilt praksis med forenklet felles skatteoppgjør. Bestemmelsen gjelder ikke for forenklet oppgjør etter § 4-2 bokstav a.

Ordningen med forenklet felles skatteoppgjør avvikles fra den tid Kongen bestemmer. Etter avvikling skattlegges denne gruppen etter ordinære regler og skattesatser. Overgang til ordinær beskatning skal tidligst skje for inntektsåret 2015.

Ved forenklet felles skatteoppgjør i overgangsperioden benyttes skattesatser fastsatt av Stortinget.

Tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 79 med virkning for inntektsårene 2006 og 2007, endret ved lov 10 des 2010 nr. 64 (f o m inntektsåret 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 6-4. Avvikling av særskilt praksis for pendlere

Denne paragraf gjelder for ansatte som ikke er bosatt på Svalbard, og som er ansatt i stillinger som har gått inn under særskilt praksis for skatt til Svalbard for pendlere. Gjeldende praksis videreføres ut inntektsåret 2014, og avsluttes deretter. Følgende vilkår må være oppfylt for den enkelte ansatte:

a. det første arbeidsoppholdet på Svalbard varer sammenhengende i 30 dager, og
b. påfølgende arbeidsopphold er ledd i en turnusordning med regelmessige arbeidsopphold på Svalbard, og
c. vedkommende har ikke inntekt fra selvstendige arbeidsforhold utenfor Svalbard.

Tilføyd ved lov 10 des 2010 nr. 64 (f o m inntektsåret 2011).

Lov om skattlegging av personer på Jan Mayen og i Antarktis (Jan Mayen-skatteloven)

§ 1.

Personer som oppholder seg på Jan Mayen eller i de norske bilandene i Antarktis, svarer skatt av inntekt vunnet ved arbeid der etter bestemmelsene

om lønnstrekk i lov om skatt til Svalbard. Lov om skatt til Svalbard § 2-2 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 14 des 2007 nr. 105 (f o m inntektsåret 2008).

§ 2.

Skatten beregnes etter samme satser som Stortinget for hver budsjettermin har vedtatt for Svalbard.

§ 3.

Skatten tilfaller den kommune hvor skattyteren etter reglene i skatteloven anses bosatt.
Endret ved lov 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000).

§ 4.

Denne lov trer i kraft med virkning fra 1. januar 1998. Samtidig oppheves lov av 30. november 1956 nr. 1 om skattlegging av personer på Jan Mayen.

Lov om petroleumsvirksomhet [petroleumsloven]

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Retten til undersjøiske petroleumsforekomster og ressursforvaltning

Den norske stat har eiendomsrett til undersjøiske petroleumsforekomster og eksklusiv rett til ressursforvaltning.

§ 1-2. Ressursforvaltningen

Ressursforvaltningen forestås av Kongen i samsvar med bestemmelsene i denne lov og vedtak fattet av Stortinget.

Petroleumsressursene skal forvaltes i et langsiktig perspektiv slik at de kommer hele det norske samfunn til gode. Herunder skal ressursforvaltningen gi landet inntekter og bidra til å sikre velferd, sysselsetting og et bedre miljø og å

styrke norsk næringsliv og industriell utvikling samtidig som det tas nødvendige hensyn til distriktspolitiske interesser og annen virksomhet.

§ 1-3. Krav om tillatelse m.v.

Ingen andre enn staten kan drive petroleumsvirksomhet uten de tillatelser, godkjennelser og samtykker som kreves i medhold av denne lov. Bestemmelsene for øvrig i loven og de forskrifter som gis i medhold av den, gjelder for slik virksomhet så langt de passer.

§ 1-4. Virkeområde

Loven kommer til anvendelse på petroleumsvirksomhet knyttet til undersjøiske petroleumsforekomster underlagt norsk jurisdiksjon. Loven gjelder også petroleumsvirksomhet i og utenfor riket og norsk kontinentalsokkel når det følger av folkeretten eller av overenskomst med fremmed stat.

Loven gjelder utnyttelse av utvunnet petroleum som foregår på norsk landterritorium eller sjøgrunn underlagt privat eiendomsrett, kun når slik utnyttelse er nødvendig for eller utgjør en integrert del av utvinning eller transport av petroleum.

Når en rørledning i norsk indre farvann, på norsk sjøterritorium eller kontinentalsokkelen begynner på område utenfor norsk jurisdiksjon, kan Kongen i den utstrekning det følger av folkeretten, bestemme hvilke regler i denne lov som skal gjelde for slik rørledning med tilbehør.

For erstatningsansvar for forurensningsskade etter kapittel 7 og skade som følge av forurensning og avfall etter kapittel 8, gjelder de særlige regler som er fastsatt der.

Loven gjelder ikke på Svalbard, herunder dets indre farvann og sjøterritorium.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i denne paragraf, herunder om hvilken utnyttelse som anses nødvendig for eller utgjør en integrert del av utvinning eller transport av petroleum som nevnt i annet ledd. Kongen kan i tvilstilfelle bestemme om en innretning eller virksomhet omfattes av loven eller ikke.
Endret ved lov 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797).

§ 1-5. Annen norsk rett

Annen norsk rett enn loven her, herunder bestemmelser om tillatelse, samtykke, eller godkjennelse som kreves etter lovgivningen, kommer også til anvendelse

for petroleumsvirksomhet. Dette gjelder med mindre annet følger av lov, bestemmelse gitt av Kongen, av folkeretten eller av overenskomst med fremmed stat.

Annen norsk rett gjelder likevel ikke for andre flyttbare innretninger under fremmed flagg enn de som er permanent plassert, med mindre annet er fastsatt ved lov eller ved bestemmelse av Kongen i statsråd.

§ 1-6. Definisjoner

I denne lov forstås med:

a. petroleum, alle flytende og gassformige hydrokarboner som finnes i naturlig tilstand i undergrunnen, samt andre stoffer som utvinnes i forbindelse med slike hydrokarboner.
b. petroleumsforekomst, en ansamling av petroleum i en geologisk enhet, avgrenset av bergarttyper ved strukturelle eller stratigrafiske grenser, kontaktflate mellom petroleum og vann i formasjonen, eller en kombinasjon av disse, slik at den petroleum som omfattes overalt er i trykkommunikasjon gjennom væske eller gass. Departementet bestemmer i tvilstilfelle hva som skal anses å være en petroleumsforekomst.
c. petroleumsvirksomhet, all virksomhet knyttet til undersjøiske petroleumsforekomster, herunder undersøkelse, leteboring, utvinning, transport, utnyttelse og avslutning samt planlegging av slike aktiviteter, likevel ikke transport av petroleum i bulk med skip.
d. innretning, installasjon, anlegg og annet utstyr for petroleumsvirksomhet, likevel ikke forsynings- og hjelpefartøy eller skip som transporterer petroleum i bulk. Innretning omfatter også rørledning og kabel når ikke annet er bestemt.
e. undersøkelse, geologiske, petrofysiske, geofysiske, geokjemiske og geotekniske aktiviteter, herunder grunne boringer, samt drift og bruk av innretning i den utstrekning den anvendes til undersøkelse.
f. leteboring, boring av undersøkelses- og avgrensningsbrønner, samt drift og bruk av innretning i den utstrekning den anvendes til leteboring.
g. utvinning, produksjon av petroleum, herunder boring av utvinningsbrønner, injisering, assistert utvinning, behandling og lagring av petroleum for transport, og avskipning av petroleum for transport med skip, samt bygging, plassering, drift og bruk av innretning for utvinning.
h. transport, skipning av petroleum i rørledning samt bygging,

plassering, drift og bruk av innretning for transport.

i. utnyttelse, nedkjøling for å gjøre gass flytende, raffinering og petrokjemisk virksomhet, produksjon og overføring av elektrisk kraft og annen anvendelse av utvunnet petroleum, lagring av petroleum samt bygging, plassering, drift og bruk av innretning for utnyttelse.

j. rettighetshaver, fysisk eller juridisk person, eller flere slike personer, som etter loven her eller tidligere lovgivning innehar en tillatelse til undersøkelse, utvinning, transport eller utnyttelse. Er en tillatelse gitt til flere slike personer sammen kan uttrykket rettighetshaver omfatte både rettighetshaverne samlet og den enkelte deltager.

k. operatør, den som på rettighetshavers vegne forestår den daglige ledelse av petroleumsvirksomheten.

l. kontinentalsokkelen, Norges kontinentalsokkel som fastsatt i lov 18. juni 2021 nr. 89.

m. Oppstrøms gassrørledningsnett, enhver gassrørledning eller ethvert gassrørledningsnett som drives eller opprettes innenfor rammen av et olje- eller gassproduksjonsprosjekt, eller som brukes for å overføre naturgass fra ett eller flere produksjonsanlegg av denne typen, til et behandlingsanlegg, en terminal eller en endelig ilandføringsterminal. De deler av slike nett og anlegg som brukes til lokal produksjonsvirksomhet ved en forekomst der naturgassen produseres, anses ikke som oppstrøms gassrørledningsnett.

n. Naturgassforetak, enhver fysisk eller juridisk person som ivaretar minst én av følgende funksjoner: produksjon, overføring, distribusjon, forsyning, innkjøp eller lagring av naturgass, herunder nedkjølt flytende naturgass (LNG), og som har ansvar for de forretningsmessige og tekniske oppgaver eller vedlikehold tilknyttet disse funksjonene, med unntak av sluttkunder,

o. kvalifiserte kunder, alle kunder hjemmehørende i en EØS-stat, unntatt husholdningskunder. Fra og med 1. juli 2007 alle kunder.

Endret ved lover 28 juni 2002 nr. 61 (ikr. 1 aug 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 654), 30 juni 2006 nr. 60 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 741), 18 juni 2021 nr. 89 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2009).

Kapittel 2. Undersøkelsestillatelse

§ 2-1. Tildeling av undersøkelsestillatelse m.v.

Etter åpning av et område i henhold til § 3-1 kan departementet tildele juridisk

person tillatelse til undersøkelse etter petroleum i begrensede områder av havbunnen eller i dens undergrunn. Undersøkelsestillatelse kan også tildeles fysisk person hjemmehørende i en EØS-stat.

Undersøkelsestillatelsen gir rett til undersøkelse etter petroleum. Den gir ikke enerett til undersøkelse i de områder som er nevnt i tillatelsen og heller ikke fortrinnsrett ved tildeling av utvinningstillatelse. Det kan tildeles utvinningstillatelse til andre, eller gis tillatelse etter § 4-3 i områder som omfattes av undersøkelsestillatelser, uten at ansvar kan gjøres gjeldende eller innbetalt avgift kan kreves refundert.

Undersøkelsestillatelse gis for 3 kalenderår med mindre det fastsettes en annen varighet.

Departementet kan gi rettighetshaver som innehar undersøkelsestillatelse samtykke til andre undersøkelser.

Kongen kan gi forskrifter om hva en søknad om undersøkelsestillatelse skal inneholde, hva en slik tillatelse omfatter, de nærmere vilkår for tillatelsen og om den avgift som skal betales.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 104 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 697).

§ 2-2. Området for en undersøkelsestillatelse

Undersøkelsestillatelsen skal angi det området den omfatter. Undersøkelsestillatelsen gir ikke rett til undersøkelse i områder som omfattes av utvinningstillatelser, med mindre departementet bestemmer noe annet i medhold av § 3-11.

Kapittel 3. Utvinningstillatelse m.v.

§ 3-1. Åpning av nye områder

Før åpning av nye områder med sikte på tildeling av utvinningstillatelser, skal det finne sted en avveining mellom de ulike interesser som gjør seg gjeldende på det aktuelle området. Under denne avveiningen skal det foretas en vurdering av de nærings- og miljømessige virkninger av petroleumsvirksomheten og mulig fare for forurensninger samt de økonomiske og sosiale virkninger som petroleumsvirksomheten kan ha.

Spørsmålet om åpning av nye områder skal forelegges lokale myndigheter og sentrale interesseorganisasjoner som kan antas å ha særlig interesse i saken.

Videre skal det ved offentlig kunngjøring gjøres kjent hvilke områder det foreligger planer om å åpne for petroleumsvirksomhet og arten og omfanget av

den virksomhet det gjelder. Interesserte skal gis en frist på minst 3 måneder til å uttale seg.

Departementet avgjør hvilken saksbehandling som skal følges i det enkelte tilfelle.

§ 3-2. Inndeling av kontinentalsokkelen

Sjøområdene innenfor kontinentalsokkelens yttergrense inndeles i blokker med en størrelse på 15 breddeminutter og 20 lengdeminutter, med mindre tilstøtende landområder, grenser mot andre staters kontinentalsokler eller andre forhold tilsier noe annet.

§ 3-3. Utvinningstillatelse

Kongen i statsråd kan på nærmere bestemte vilkår tildele utvinningstillatelse. En utvinningstillatelse kan omfatte en eller flere blokker eller deler av blokker.

Utvinningstillatelse kan tildeles juridisk person som er stiftet i overensstemmelse med norsk lovgivning og er registrert i Foretaksregisteret, når annet ikke følger av internasjonale avtaler. Utvinningstillatelse kan også tildeles fysisk person hjemmehørende i en EØS-stat.

En utvinningstillatelse gir enerett til undersøkelse, leteboring og utvinning av petroleumsforekomster på områder som omfattes av tillatelsen. Rettighetshaver blir eier av den petroleum som produseres.

Kongen kan sette som vilkår for tildeling av utvinningstillatelse at rettighetshaverne inngår avtaler av bestemt innhold seg imellom.

§ 3-4. Avtaler med sikte på å søke om utvinningstillatelse

Avtaler om samarbeid inngått med sikte på å søke om utvinningstillatelse skal forelegges departementet. Departementet kan kreve endringer i slike avtaler.

§ 3-5. Utlysing og tildeling

Før tildeling av utvinningstillatelse finner sted, skal departementet i alminnelighet utlyse det området som det kan søkes om utvinningstillatelse for.

Utlysing skal kunngjøres i Norsk lysingsblad og De Europeiske Fellesskaps Tidende. Kunngjøringen skal sette en søknadsfrist som ikke skal være kortere enn 90 dager, og den skal inneholde de opplysninger som departementet bestemmer.

Tildeling av utvinningstillatelse skal skje på grunnlag av saklige og objektive kriterier samt de krav og vilkår som er angitt i kunngjøringen. Kongen er ikke forpliktet til å tildele utvinningstillatelse på grunnlag av de innkomne søknader.

Kongen kan tildele utvinningstillatelse uten utlysing. Før slik tildeling skjer skal rettighetshaver til utvinningstillatelse i tilstøtende områder gis anledning til å søke om tildeling av det aktuelle området. Det skal kunngjøres i Norsk lysingsblad og De Europeiske Fellesskaps Tidende hvilke blokker det gjelder.

Kongen gir nærmere forskrifter om hva en søknad om utvinningstillatelse skal inneholde og om betaling av behandlingsgebyr.

§ 3-6. Statlig deltagelse

Kongen kan bestemme at staten skal delta i petroleumsvirksomhet etter denne lov.

§ 3-7. Operatør

Ved tildeling av utvinningstillatelse skal departementet utpeke eller godkjenne operatør.

Skifte av operatør skal godkjennes av departementet. Når særlige grunner tilsier det kan departementet foreta skifte av operatør.

Dersom departementet utpeker eller godkjenner en operatør som ikke er rettighetshaver i henhold til utvinningstillatelsen, får bestemmelsene om rettighetshavers forpliktelser gitt i eller i medhold av denne lov tilsvarende anvendelse for operatøren med mindre noe annet er uttrykkelig bestemt. En operatør som ikke er rettighetshaver i henhold til utvinningstillatelsen er likevel ikke ansvarlig etter § 5-4 annet ledd.

Denne bestemmelse får tilsvarende anvendelse i forhold til særskilt tillatelse til anlegg og drift av innretninger etter § 4-3.

Endret ved lov 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797).

§ 3-8. Arbeidsforpliktelse

Kongen kan pålegge rettighetshaver en nærmere bestemt arbeidsforpliktelse for det område utvinningstillatelsen omfatter.

§ 3-9. Varigheten av en utvinningstillatelse m.v.

Utvinningstillatelsen gis for inntil 10 år. Dersom utvinningstillatelsen gis for en

kortere periode, kan departementet senere forlenge tillatelsen innenfor rammen på 10 år.

Rettighetshaver som har oppfylt arbeidsforpliktelsen i henhold til § 3-8 og de vilkår som for øvrig gjelder for den enkelte utvinningstillatelse, kan kreve at utvinningstillatelsen forlenges utover perioden som er fastsatt i medhold av første ledd. Forlengelsesperioden skal være fastsatt i den enkelte utvinningstillatelse og skal som hovedregel være inntil 30 år, men kan i særlige tilfeller være inntil 50 år.

Kongen skal ved tildeling fastsette hvor stor del av området for utvinningstillatelsen rettighetshaver kan kreve forlengelse for etter annet ledd. Departementet kan etter søknad samtykke i at rettighetshaver beholder mer enn det området som er fastsatt ved tildeling etter bestemmelsen her.

Kongen kan gi forskrifter om hvordan de områder som tilbakeleveres etter tredje ledd skal være avgrenset.

Departementet kan etter søknad fra rettighetshaver når særlige grunner tilsier det forlenge utvinningstillatelsen utover forlengelsen i annet ledd. Søknad om forlengelse må være kommet inn senest 5 år før utvinningstillatelsens utløp, med mindre departementet samtykker i eller bestemmer noe annet. Departementet fastsetter vilkårene for slik særskilt forlengelse.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 104 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 697).

§ 3-10. Deling av området for en utvinningstillatelse

Departementet kan etter søknad fra rettighetshaver godkjenne at en del av området for utvinningstillatelsen fradeles og utstede en egen utvinningstillatelse for det fradelte området.

Kongen kan gi forskrifter om hvordan det fradelte området skal være avgrenset.

§ 3-11. Rett for andre til undersøkelser

I særlige tilfeller kan departementet gi rett for andre enn rettighetshaver til å foreta undersøkelser på område som omfattes av en utvinningstillatelse. Departementet fastsetter hvilke undersøkelser som kan foretas og varigheten av undersøkelsene.

§ 3-12. Rett for andre til å plassere innretninger m.v.

Rettighetshaver kan ikke motsette seg at andre legger rørledning, kabel eller ledning av annen art eller plasserer andre innretninger på, i eller over området som omfattes av utvinningstillatelsen. Slike innretninger må ikke volde urimelig ulempe for rettighetshaver.

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende for nødvendige trasé- og grunnundersøkelser forut for slik plassering. For grunnlagsmåling gjelder lov om eigedomsregistrering.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600).

§ 3-13. Andre naturforekomster enn petroleumsforekomster m.v.

En utvinningstillatelse er ikke til hinder for at andre enn rettighetshaver gis rett til å foreta undersøkelser etter og utvinning av andre naturforekomster enn petroleumsforekomster, når dette ikke medfører urimelig ulempe for den petroleumsvirksomhet som rettighetshaver driver i medhold av utvinningstillatelsen. Det samme gjelder vitenskapelige undersøkelser.

Dersom det er gjort funn av andre naturforekomster i et område som omfattes av en utvinningstillatelse, og fortsatt virksomhet ikke kan foregå uten å medføre urimelig ulempe for den petroleumsvirksomhet som rettighetshaver driver i medhold av utvinningstillatelsen, bestemmer Kongen hvilken av virksomhetene som skal utsettes, eventuelt i hvilket omfang. Det skal ved avgjørelsen tas hensyn til hva slags funn som er gjort, foretatte investeringer, hvilket stadium virksomheten har nådd, virksomhetens varighet og omfang og dens økonomiske og samfunnsmessige betydning m.v. sett i forhold til den petroleumsvirksomhet som drives i medhold av utvinningstillatelsen.

Den som får utsatt sin virksomhet, kan kreve tillatelsen forlenget for et tidsrom som svarer til utsettelsen. Dersom utsettelsen bare gjelder en begrenset del av den virksomhet som kan utføres i henhold til tillatelsen, kan departementet fastsette et kortere tidsrom for forlengelsen, bestemme at forlengelse ikke skal gis eller at forlengelse bare skal gis for en del av det området tillatelsen gjelder.

Dersom utsettelsen medfører at arbeidsforpliktelsen i henhold til § 3-8 ikke kan gjennomføres innen den fastsatte frist, skal fristen forlenges i nødvendig utstrekning.

Dersom petroleumsvirksomheten utsettes, skal arealavgiften for den periode utsettelsen varer frafalles eller nedsettes etter departementets skjønn. Avgift som er betalt på forskudd skal ikke tilbakebetales.

Hvis utsettelse etter annet ledd må antas å bli særlig langvarig kan vedkommende tillatelse i stedet tilbakekalles.

Kongen kan bestemme at den som tillates å opprettholde sin virksomhet helt eller delvis skal refundere påløpte omkostninger og i rimelig utstrekning dekke annet tap for den som må utsette eller innskrenke sin virksomhet.

§ 3-14. Tilbakelevering av områder

Rettighetshaver kan i perioden som nevnt i § 3-9 første ledd tilbakelevere deler av det området utvinningstillatelsen omfatter med 3 måneders varsel. Deretter kan tilbakelevering av deler av området skje ved utløpet av hvert kalenderår såfremt varsel om slik tilbakelevering er gitt minst 3 måneder i forveien. Departementet kan kreve at forpliktelsene som følger av utvinningstillatelsen og vilkårene for denne skal være oppfylt før tilbakelevering.

Kongen kan gi forskrifter om hvordan de områder som tilbakeleveres skal være avgrenset.

§ 3-15. Oppgivelse av en utvinningstillatelse

Rettighetshaver kan i perioden nevnt i § 3-9 første ledd oppgi utvinningstillatelsen i sin helhet med 3 måneders varsel. Deretter kan oppgivelse skje ved utløpet av hvert kalenderår, såfremt varsel om oppgivelse er gitt minst 3 måneder i forveien. Departementet kan kreve at forpliktelsene som følger av utvinningstillatelsen og vilkårene for denne skal være oppfylt før oppgivelse.

Kapittel 4. Utvinning m.v. av petroleum

§ 4-1. Forsvarlig utvinning

Utvinning av petroleum skal foregå på en slik måte at mest mulig av den petroleum som finnes i hver enkelt petroleumsforekomst, eller i flere petroleumsforekomster sammen, blir produsert. Utvinningen skal skje i samsvar med forsvarlige tekniske og sunne økonomiske prinsipper og slik at øding av petroleum eller reservoarenergi unngås. For å oppnå dette, skal rettighetshaver fortløpende vurdere utvinningsstrategi og tekniske løsninger og iverksette nødvendige tiltak.

§ 4-2. Plan for utbygging og drift av petroleumsforekomster

Beslutter rettighetshaver å bygge ut en petroleumsforekomst, skal

rettighetshaver forelegge for departementet til godkjennelse en plan for utbygging og drift av petroleumsforekomsten.

Planen skal inneholde en beskrivelse av økonomiske, ressursmessige, tekniske, sikkerhetsmessige, nærings- og miljømessige forhold samt opplysninger om hvordan en innretning vil kunne disponeres ved avslutning av petroleumsvirksomheten. Planen skal også inneholde opplysninger om innretninger for transport eller utnyttelse som omfattes av § 4-3. I tilfelle en innretning skal plasseres på territoriet, skal planen dessuten gi opplysninger om hvilke tillatelser m.v. som det er søkt om etter ellers gjeldende lovgivning.

Departementet kan når særlige grunner tilsier det, kreve at rettighetshaver foretar en nærmere redegjørelse for de miljømessige virkninger, mulig fare for forurensninger samt virkninger for andre berørte virksomheter for et større samlet område.

Planlegges utbygging i to eller flere trinn, skal planen så vidt mulig omfatte den samlede utbygging. Departementet kan avgrense godkjennelsen til å gjelde enkelte trinn.

Vesentlige kontraktsmessige forpliktelser må ikke inngås eller byggearbeider påbegynnes før plan for utbygging og drift er godkjent, med mindre departementet samtykker i dette.

Departementet kan etter søknad fra rettighetshaver frafalle krav om plan for utbygging og drift.

Departementet skal underrettes om og godkjenne vesentlig avvik eller endring av forutsetningene for fremlagt eller godkjent plan og vesentlige endringer av innretninger. Departementet kan kreve fremlagt ny eller endret plan for godkjennelse.

Endret ved lov 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797).

§ 4-3. Særskilt tillatelse til anlegg og drift av innretninger

Departementet kan på nærmere bestemte vilkår gi særskilt tillatelse til anlegg og drift av innretning når retten til anlegg og drift ikke følger av en godkjent plan for utbygging og drift i medhold av § 4-2.

Det skal fremlegges en søknad med plan for bygging, plassering, drift og bruk av innretninger som nevnt i første ledd, herunder avskipningsanlegg, rørledninger, nedkjølingsanlegg, anlegg for produksjon og overføring av elektrisk energi og andre innretninger for transport eller utnyttelse av petroleum.

Tillatelse kan gis for en bestemt periode, og kan etter søknad fra rettighetshaver forlenges av departementet.

Bestemmelsene i § 4-2, unntatt første og femte ledd, gjelder tilsvarende med mindre departementet bestemmer noe annet.

Endret ved lov 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797).

§ 4-4. Fastsettelse av produksjonsforløp m.v.

Departementet skal før eller samtidig med at godkjennelse gis i medhold av § 4-2 eller tillatelse gis i henhold til § 4-3 godkjenne produksjonsforløpet. Det kan fastsettes et annet produksjonsforløp enn det som følger av § 4-1 hvis hensynet til ressursforvaltning eller andre vesentlige samfunnshensyn tilsier det.

Brenning av petroleum utover det som er nødvendig av sikkerhetsmessige grunner for normal drift er ikke tillatt med mindre departementet godkjenner dette.

Etter søknad fra rettighetshaver fastsetter departementet for bestemte perioder det kvantum som til enhver tid kan produseres, injiseres eller kaldventileres. Søknad skal innsendes til de tidspunkter og ha slikt innhold som departementet bestemmer. Departementet skal ved denne fastsettelsen legge til grunn det produksjonsforløp som utbyggingsplanen er basert på, med mindre nye opplysninger om forekomsten eller andre forhold tilsier noe annet.

Når vektige samfunnshensyn gjør det nødvendig, kan Kongen i statsråd for en enkelt eller flere petroleumsforekomster fastsette andre produksjonsforløp enn de som er fastsatt eller godkjent i medhold av første og tredje ledd, herunder påby assistert utvinning. Går vedtaket etter dette ledd ut på å redusere produksjonen i forhold til det produksjonsforløp som er fastsatt eller godkjent, skal departementet i rimelig utstrekning søke å fordele reduksjonen forholdsmessig på de aktuelle petroleumsforekomster. Ved slik fordeling skal det tas særlig hensyn til langsiktige avtaler om levering av gass og til petroleumsforekomster som delvis ligger på en annen stats kontinentalsokkel.

Etter søknad fra rettighetshaver kan departementet godkjenne prøveutvinning av en petroleumsforekomst. Varighet, mengde og vilkår for øvrig for slik prøveutvinning fastsettes av departementet.

Departementet kan pålegge rettighetshaver å utarbeide en rapport om feltrelaterte forhold, herunder alternative produksjons- og eventuelt injeksjonsopplegg og den totale utvinningsgrad ved forskjellige produksjonsforløp.

§ 4-5. Utsettelse av leteboring og utbygging

Departementet kan bestemme at leteboring eller utbygging av en forekomst skal utsettes.

Bestemmelsene om forlengelse av tillatelsen, forlengelse av fristen for gjennomføring av arbeidsforpliktelsen og betaling av arealavgift i

utsettelsesperioden i § 3-13 tredje, fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende.

§ 4-6. Forberedelse, påbegynnelse og videreføring av utvinning

Departementet kan treffe vedtak om at utvinning skal forberedes, påbegynnes eller videreføres, herunder at igangværende produksjon skal fortsettes eller økes, dersom det er samfunnsøkonomisk lønnsomt, nødvendig for å kunne bygge ut et rasjonelt transportanlegg eller for å kunne sikre rasjonell utnyttelse av innretninger som omfattes av §§ 4-2 og 4-3. Slikt vedtak kan også treffes dersom det er rasjonelt av reservoartekniske hensyn, eller ønskelig at to eller flere petroleumsforekomster utvinnes i tilknytning til hverandre, eller når andre vesentlige samfunnshensyn tilsier det.

Går vedtaket etter første ledd ut på at utvinning skal forberedes eller påbegynnes, skal rettighetshaver gis en frist på to år til å legge frem en plan i henhold til § 4-2 og en fremdriftsplan. Går vedtaket ut på videreføring av utvinning, skal rettighetshaver gis en frist på minst 6 måneder til å legge frem en plan for gjennomføringen.

Dersom planen etter annet ledd ikke fremlegges innen fristens utløp, eller rettighetshaver meddeler departementet at denne ikke vil forberede, påbegynne eller videreføre utvinning av forekomsten, eller rettighetshaver uten rimelig grunn og tross pålegg ikke tar de nødvendige skritt til gjennomføring av planen, kan departementet iverksette tiltak for å igangsette eller videreføre utvinning, herunder tilbakekalle utvinningstillatelsen eller deler av området for utvinningstillatelsen så langt det anses å være nødvendig for en effektiv utvinning. Tilsvarende gjelder hvis rettighetshaver legger frem en plan som departementet ikke finner tilfredsstillende, likevel slik at rettighetshaver skal gis en frist på minst 6 måneder til å legge frem en endret plan.

Dersom utvinningstillatelsen tilbakekalles i medhold av tredje ledd, skal rettighetshavers utgifter til undersøkelse og leteboring i forbindelse med vedkommende forekomst dekkes av staten.

§ 4-7. Samordnet petroleumsvirksomhet

Strekker en petroleumsforekomst seg over flere blokker som ikke har samme rettighetshaver, eller inn på en annen stats kontinentalsokkel, skal det søkes oppnådd enighet om den mest rasjonelle samordning av petroleumsvirksomhet i tilknytning til petroleumsforekomsten og om fordeling av petroleumsforekomsten. Tilsvarende gjelder når det for flere petroleumsforekomster åpenbart er rasjonelt med samordnet petroleumsvirksomhet.

Avtaler om samordnet leteboring skal meddeles departementet. Avtaler om samordnet utvinning, transport, utnyttelse og avslutning av petroleumsvirksomhet skal forelegges departementet til godkjennelse. Hvis det ikke oppnås enighet om slike avtaler innen rimelig tid, kan departementet bestemme hvordan slik samordnet petroleumsvirksomhet skal foregå, herunder fordele forekomsten.

§ 4-8. Andres bruk av innretninger

Departementet kan bestemme at innretninger som omfattes av §§ 4-2 og 4-3 og som eies eller brukes av rettighetshaver, kan brukes av andre hvis hensynet til rasjonell drift eller samfunnsmessige hensyn tilsier det, og departementet finner at slik bruk ikke er til urimelig fortrengsel for rettighetshavers eget behov eller for en som allerede er sikret rett til bruk. Naturgassforetak og kvalifiserte kunder hjemmehørende i en EØS-stat skal likevel ha rett til adgang til oppstrøms gassrørledningsnett, herunder anlegg som yter tilknyttede tekniske tjenester i forbindelse med slik adgang. Departementet gir nærmere regler ved forskrift og kan fastsette vilkår og gi pålegg for slik adgang i det enkelte tilfelle.

Avtale om bruk av innretninger som omfattes av § 4-2 og § 4-3, skal forelegges departementet til godkjennelse med mindre departementet bestemmer noe annet. Departementet kan ved godkjennelse av avtale etter første punktum eller hvis det ikke oppnås enighet om slik avtale innen rimelig tid, samt ved pålegg etter første ledd, fastsette tariffer og andre vilkår eller senere endre de vilkårene som er blitt avtalt, godkjent eller fastsatt, for å sikre at prosjekter blir gjennomført ut fra hensynet til ressursforvaltning og at eieren av innretningen gis en rimelig fortjeneste blant annet ut fra investering og risiko.

Departementet kan, på tilsvarende vilkår som nevnt i første ledd første punktum, bestemme at innretninger kan brukes av andre i forbindelse med behandling, transport og lagring av CO_2. Annet ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 28 juni 2002 nr. 61 (ikr. 1 aug 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 654), 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797), 19 juni 2009 nr. 104 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 697).

§ 4-9. Særlig operatøransvar for den helhetlige driften av oppstrøms gassrørledningsnett m.v.

Departementet kan utpeke den som skal ha et særlig operatøransvar for den helhetlige driften av oppstrøms gassrørledningsnett og tilknyttede anlegg, herunder foreta skifte av operatør når særlige grunner tilsier det.

Den helhetlige driften av oppstrøms gassrørledningsnett og tilknyttede

anlegg skal skje i samsvar med forsvarlige tekniske og sunne økonomiske prinsipper. Den som har det særlige operatøransvar som nevnt i første ledd, skal opptre nøytralt og ikke-diskriminerende.

Kongen kan gi nærmere regler om ansvar som nevnt i første og annet ledd, herunder bestemme at den som skal ha dette ansvaret, også skal treffe avgjørelser vedrørende adgang til oppstrøms gassrørledningnett, og at denne kan gi pålegg til eiere og brukere av oppstrøms gassrørledningsnett og tilknyttede anlegg og til rettighetshavere til utvinningstillatelser hvor det utvinnes petroleum, om å tilpasse sin virksomhet. Slikt pålegg skal kunne gis for å sikre en forsvarlig ressursforvaltning og effektiv drift av det aktuelle oppstrøms gassrørledningsnett.

Kongen kan fastsette at lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker ikke skal gjelde for den som har et særlig operatøransvar etter første ledd.

Tilføyd ved lov 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797), endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 19 juni 2009 nr. 104 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 697).

§ 4-10. Arealavgift, produksjonsavgift m.v.

For utvinningstillatelser skal rettighetshaver etter utløpet av perioden fastsatt i medhold av § 3-9 første ledd første punktum betale en avgift per km^2 (arealavgift).

Rettighetshaver skal videre betale en avgift beregnet på grunnlag av mengden og verdien av produsert petroleum ved utvinningsområdets avskipningspunkt (produksjonsavgift). For petroleum som injiseres, byttes eller lagres før levering til ilandføring eller forbruk, beregnes produksjonsavgiften på grunnlag av mengden og verdien ved avskipningspunktet for det opprinnelige utvinningsområdet på det tidspunkt petroleumen kontraktsmessig leveres for ilandføring eller forbruk. Produksjonsavgift skal likevel ikke betales for petroleum produsert fra forekomster hvor utbyggingsplan godkjennes eller krav til plan for utbygging og drift frafalles etter 1. januar 1986.

Ved tildeling av utvinningstillatelse kan det kreves en engangsavgift (kontantbonus) og fastsettes en avgift som skal beregnes på grunnlag av produksjonens størrelse (produksjonsbonus).

Departementet kan med 6 måneders varsel bestemme at produksjonsavgift helt eller delvis skal betales i form av produsert petroleum. Departementet kan i slike tilfeller kreve at rettighetshaver skal sørge for at slik petroleum blir transportert, behandlet, lagret og stilt til disposisjon til priser, prioritet og vilkår for øvrig som ikke er ugunstigere enn det som gjelder for rettighetshavers petroleum fra vedkommende utvinningsområde. Departementet kan med 6

måneders varsel bestemme at avgiften igjen skal betales i penger.

Petroleum som staten har rett til å utta som produksjonsavgift og statens rett til transport, behandling og lagring av slik petroleum kan overdras til andre. Slik overdragelse kan ikke medføre ansvar for staten for fremtidige forpliktelser.

Kongen kan gi forskrifter om størrelsen av de i første, annet og tredje ledd nevnte avgifter og bonuser og om beregningsmåten, herunder bestemmelser om fastsettelsen av den verdi som skal danne grunnlaget for beregningen, om måling av petroleum herunder for skatte- og avgiftsformål og om opplysninger rettighetshaver skal gi om produksjonen. Kongen kan bestemme at avgifter som nevnt i første og annet ledd helt eller delvis ikke skal betales eller at plikten til å betale slike avgifter skal utsettes.

Avgiftskrav med tillegg av renter og omkostninger er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lov 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797, tidligere § 4-9).

§ 4-11. Ilandføring av petroleum

Kongen bestemmer hvor og på hvilken måte ilandføring av petroleum skal skje.

Endret ved lov 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797, tidligere § 4-10).

§ 4-12. Levering til nasjonalt behov

Kongen kan bestemme at rettighetshaver skal levere av sin produksjon til dekning av nasjonalt behov og besørge transport til Norge. Kongen kan videre bestemme hvem slik petroleum skal leveres til.

For den petroleum som leveres skal det betales en pris som bestemmes på samme måte som den pris som legges til grunn ved beregning av produksjonsavgift med tillegg av transportomkostninger. For transporten gjelder § 4-10 fjerde ledd tilsvarende. Såfremt det ikke oppnås enighet om de øvrige vilkår for levering, fastsettes disse av departementet.

Endret ved lover 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797, tidligere § 4-11), 24 juni 2011 nr. 38.

§ 4-13. Levering i tilfelle krig, krigsfare m.v.

I tilfelle krig, krigsfare eller andre ekstraordinære kriseforhold kan Kongen bestemme at rettighetshaver skal stille petroleum til disposisjon for norske

myndigheter.

Bestemmelsene i § 4-12 annet ledd kommer tilsvarende til anvendelse såfremt den spesielle situasjon ikke tilsier noe annet. Kongen fastsetter i en slik situasjon prisen med bindende virkning.

Endret ved lover 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797, tidligere § 4-12), 24 juni 2011 nr. 38.

Kapittel 5. Avslutning av petroleumsvirksomheten

§ 5-1. Avslutningsplan

Rettighetshaver skal legge frem en avslutningsplan for departementet før en tillatelse etter § 3-3 eller § 4-3 utløper eller oppgis, eller bruken av en innretning endelig opphører. Planen skal omfatte forslag til fortsatt produksjon eller nedstengning av produksjon og disponering av innretninger. Slik disponering kan blant annet være videre bruk i petroleumsvirksomheten, annen bruk, hel eller delvis fjerning eller etterlatelse. Planen skal inneholde de opplysninger og vurderinger som anses nødvendige for å fatte vedtak etter § 5-3. Departementet kan kreve ytterligere opplysninger og vurderinger, eller kreve ny eller endret plan.

Med mindre departementet samtykker i eller bestemmer noe annet, skal tidspunktet for å legge frem avslutningsplan være tidligst fem år, men senest to år før bruken av en innretning antas å endelig opphøre. Tilsvarende frist gjelder ved utløp av tillatelse gitt i medhold av §§ 3-3 og 4-3, såfremt tillatelsen utløper før bruken av innretningen antas å endelig opphøre.

Departementet kan frafalle kravet om å legge frem avslutningsplan.

Ved tilbakekall av tillatelse gjelder bestemmelsene i denne paragraf tilsvarende så langt de passer.

§ 5-2. Melding om opphør av bruk

Rettighetshaver skal gi departementet melding om opphørstidspunktet dersom bruken av en innretning antas å endelig opphøre før tillatelsen utløper.

§ 5-3. Vedtak om disponering

Departementet skal fatte vedtak om disponering og fastsette en frist for gjennomføring av vedtaket. I vurderingen som ligger til grunn for vedtaket skal det blant annet legges vekt på tekniske, sikkerhetsmessige, miljømessige og

økonomiske forhold og hensynet til andre brukere av havet. Departementet kan fastsette nærmere vilkår i forbindelse med vedtaket.

Rettighetshaver og eier er forpliktet til å sørge for at vedtak om disponering blir gjennomført, med mindre departementet bestemmer noe annet. Forpliktelsen til å gjennomføre disponeringsvedtaket gjelder selv om disponeringsvedtaket treffes eller skal gjennomføres etter utløpet av tillatelsen.

Dersom en tillatelse eller andel i tillatelse overdras, jf. § 10-12 første ledd, skal den overdragende rettighetshaver være subsidiært økonomisk ansvarlig overfor de øvrige rettighetshavere for kostnadene ved gjennomføringen av vedtak om disponering. Den overdragende rettighetshaver skal også være subsidiært ansvarlig overfor staten dersom utgifter knyttet til departementets vedtak om tiltak jf. sjette ledd ikke dekkes av rettighetshaver eller annen ansvarlig. Det økonomiske ansvar etter første og annet punktum beregnes på grunnlag av størrelsen på den overdratte andel og fremmes mot overdragende rettighetshaver etter fradrag for skatteverdien av kostnadene som pådras ved gjennomføringen av disponeringsvedtaket. Den overdragende rettighetshavers forpliktelser består ved senere overdragelser av andelen eller deler av denne, likevel slik at krav først skal rettes mot det selskap som sist overdro andelen. Det økonomiske ansvaret er begrenset til kostnader knyttet til innretninger, herunder brønner, som eksisterte på overdragelsestidspunktet.

Dersom en innretning er overdratt i medhold av § 10-12, er rettighetshaver og eier i fellesskap forpliktet til å sørge for at vedtak om disponering blir gjennomført, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Dersom vedtaket går ut på at innretningen skal brukes videre i petroleumsvirksomheten eller annen bruk, er rettighetshaver, eier og bruker i fellesskap forpliktet til å sørge for at fremtidige vedtak om disponering blir gjennomført, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Dersom vedtak om disponering ikke blir gjennomført innen den fastsatte frist, kan departementet iverksette nødvendige tiltak på vegne av rettighetshaver eller annen ansvarlig og for deres regning og risiko. Utgifter til slike tiltak er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bruk av innretning til annet enn petroleumsvirksomhet, hel eller delvis fjerning eller etterlatelse kan ikke vedtas etter denne lov for en innretning på land eller sjøgrunn undergitt privat eiendomsrett.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 104 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 697).

§ 5-4. Ansvar

Den som er forpliktet til å gjennomføre disponeringsvedtak etter § 5-3 er ansvarlig for skade eller ulempe som voldes forsettlig eller uaktsomt i

forbindelse med disponering av innretningen eller gjennomføring av vedtaket ellers.

Dersom vedtaket går ut på etterlatelse, er rettighetshaver eller eier ansvarlig for skade eller ulempe som voldes forsettlig eller uaktsomt i forbindelse med den etterlatte innretningen, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Dersom det er flere ansvarlige etter første eller annet ledd, hefter disse solidarisk for økonomiske forpliktelser, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Ved vedtak om etterlatelse kan det avtales mellom rettighetshaverne og eierne på den ene side og staten på den andre side at fremtidig vedlikehold og ansvar skal overtas av staten mot en avtalefestet økonomisk kompensasjon.

§ 5-5. Heftelser

Dersom staten krever en innretning fjernet, bortfaller de heftelser som hviler på den. Det samme gjelder dersom staten overtar innretningen i henhold til § 5-6, likevel slik at bruksrettigheter stiftet med departementets samtykke består.

§ 5-6. Statlig overtagelse

Staten har rett til å overta rettighetshavers faste innretning når tillatelsen utløper, oppgis eller tilbakekalles, eller når bruken av slike innretninger opphører endelig.

Kongen bestemmer med bindende virkning om og i hvilken utstrekning det skal betales vederlag for overtagelsen.

Ved overtagelse av innretning på land eller sjøgrunn undergitt privat eiendomsrett, betales vederlag i den utstrekning dette følger av ellers gjeldende regler.

Dersom staten har meddelt at den vil benytte sin rett til å overta faste innretninger, får overtagelsen virkning 6 måneder etter at tillatelsen er utløpt, bortfalt på annen måte eller bruken av innretningen er endelig opphørt, med mindre annet avtales eller departementet bestemmer noe annet.

Ved statlig overtagelse skal innretningen med tilhørende utstyr være i en slik stand som et forsvarlig vedlikehold for operasjonell funksjonsdyktighet tilsier. Tvist om dette og i tilfelle om den erstatningen som skal betales til staten for manglende vedlikehold, avgjøres ved skjønn.

Kapittel 6. Registrering og pantsettelse

§ 6-1. Registrering av tillatelser

Departementet[1] skal føre et register over alle utvinningstillatelser, Petroleumsregisteret. Departementet kan ved forskrift bestemme at registeret også skal omfatte tillatelse som omhandlet i § 4-3.

I registeret gis hver tillatelse eget blad. Departementet skal føre dagbok over de dokumenter som skal registreres. Departementet kan gi nærmere forskrifter om hvordan dagbok og register skal innrettes og føres, om meldeplikt for rettighetshaver ved overdragelse og andre endringer vedrørende tillatelsen og om fremgangsmåten for øvrig ved registreringen. Herunder kan det også gis bestemmelser om hvilke gebyrer som kan kreves.

Lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing kapitlene 2 og 3 gjelder tilsvarende så langt de passer og ikke annet følger av loven her eller forskrifter gitt i medhold av loven.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 38.

1 Etter forskrift 19 juni 1997 nr. 618 er føringen av Petroleumsregisteret delegert til Oljedirektoratet.

§ 6-2. Pantsettelse av tillatelser

Departementet kan samtykke i at rettighetshaver pantsetter hele tillatelsen eller at den enkelte rettighetshaver pantsetter sin andel i denne som ledd i finansieringen av virksomheten knyttet til tillatelsen. I særlige tilfeller kan departementet samtykke i at finansieringen omfatter virksomhet i henhold til annen tillatelse enn den som pantsettes.

Ved meddelelse av samtykke til pantsettelse etter første ledd kan departementet gi tilsagn om at tvangssalg og tvangsbruk etter lov av 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse vil kunne skje uten at vilkårene for tillatelsen endres.

Pantsettelse etter denne paragraf får rettsvern ved registrering i Petroleumsregisteret.

§ 6-3. Panterettens omfang m.v.

Ved pantsettelse av hele tillatelsen etter § 6-2, omfatter panteretten de rettigheter som til enhver tid følger av tillatelsen samt pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen.

Panteretten omfatter ikke rettigheter i innretninger som er registrert i et annet realregister eller rettigheter i innretninger plassert på land eller sjøgrunn undergitt privat eiendomsrett.

Panteretten omfatter heller ikke rettigheter i flyttbare anleggsmaskiner som kan pantsettes etter panteloven § 3-8 eller rettigheter i annet løsøre som kan registreres i et annet realregister. Reglene i panteloven § 3-4 og § 3-7 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Ved pantsettelse av en andel i en tillatelse etter § 6-2, omfatter panteretten pantsetterens ideelle andel av den formuesmasse som til enhver tid er knyttet til tillatelsen samt pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen.

§ 6-4. Panthavers rett m.v.

Departementet skal gi panthaver skriftlig varsel om tilbakekall eller oppgivelse av en tillatelse eller av en andel i denne med meddelelse om at panteretten bortfaller dersom tvangssalg ikke begjæres uten unødig opphold. Er tvangssalg begjært i rett tid, kan det ikke meddeles ny tillatelse i strid med panthavers rett.

Panterett som nevnt i første ledd, kan ikke overdras eller pantsettes uten departementets samtykke. Den kan heller ikke uten slikt samtykke være gjenstand for utlegg, arrest eller gjeldsforhandling eller inngå i panthavers konkursbo.

Kapittel 7. Erstatningsansvar for forurensningsskade

§ 7-1. Definisjon

Med forurensningsskade menes skade eller tap som skyldes forurensning som følge av utstrømming eller utslipp av petroleum fra en innretning, herunder brønn, og utgifter til rimelige tiltak for å avverge eller begrense slik skade eller slikt tap samt skade eller tap som slike tiltak medfører. Som forurensningsskade regnes også skade eller tap som en fisker har lidt på grunn av reduserte fiskemuligheter.

Skip som brukes stasjonært til boring anses som innretning. Skip som brukes til lagring av petroleum i forbindelse med produksjonsanlegg, anses som en del av innretningen. Det samme gjelder skip for transport av petroleum i den tid lasting fra innretningen pågår.

§ 7-2. Virkeområde og lovvalg

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder erstatningsansvar for forurensningsskade fra innretning når skaden inntrer i riket eller innenfor kontinentalsokkelens yttergrenser eller rammer norsk fartøy, norsk fangstredskap eller norsk innretning i tilgrensende havområder. For så vidt angår tiltak for å avverge eller begrense forurensningsskade er det tilstrekkelig at skade kan inntre på slikt område.

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder også forurensningsskade fra innretning som benyttes i petroleumsvirksomhet etter loven her, når skaden inntrer på land- eller sjøterritorium tilhørende stat som har tiltrådt Miljøvernkonvensjonen av 19. februar 1974.

Kongen kan uten hinder av bestemmelsene i denne lov ved overenskomst med fremmed stat fastsette regler om erstatningsansvar for forurensningsskade som skyldes petroleumsvirksomhet etter denne lov. Slike regler begrenser likevel ikke retten til erstatning etter denne lov for så vidt gjelder skadelidte under norsk jurisdiksjon.

§ 7-3. Den ansvarlige og ansvarets omfang

Rettighetshaver er erstatningsansvarlig for forurensningsskade uten hensyn til skyld. Bestemmelsene om rettighetshavers ansvar får tilsvarende anvendelse på en operatør som ikke er rettighetshaver når departementet ved godkjenning av operatørstatus har bestemt det.

Dersom det er flere rettighetshavere til tillatelsen og en av dem er operatør, eller departementet har truffet bestemmelse etter første ledd, skal erstatningskrav først rettes mot operatøren. I tilfelle noen del av erstatningen ikke blir dekket av operatøren ved forfall, skal den dekkes av rettighetshaverne i forhold til deres andel i tillatelsen. Hvis noen ikke dekker sin andel, fordeles denne forholdsmessig på de andre.

Dersom det godtgjøres at en uavvendelig naturhending, krigshandling, offentlig myndighetsakt eller liknende force majeure i betydelig grad har bidratt til skaden eller dennes omfang under forhold som er utenfor den ansvarliges kontroll, kan ansvaret settes ned så langt det er rimelig, særlig under hensyn til omfanget av virksomheten, skadelidtes situasjon og forsikringsmulighetene på begge sider.

Ved forurensningsskade fra innretning på område utenfor norsk kontinentalsokkel anses som rettighetshaver den som har tillatelse fra kompetent myndighet til å drive den virksomhet som innretningen er knyttet til.

§ 7-4. Kanalisering av ansvaret

Erstatningsansvar mot rettighetshaver for forurensningsskade kan bare gjøres gjeldende etter reglene i denne lov.

Ansvar for forurensningsskade kan ikke gjøres gjeldende mot:

a. den som ifølge avtale med rettighetshaver eller dennes medkontrahent har utført oppdrag eller arbeid i forbindelse med petroleumsvirksomheten.
b. den som har tilvirket eller levert utstyr til bruk under petroleumsvirksomheten.
c. den som iverksetter tiltak for å avverge eller begrense forurensningsskade, eller for å redde liv eller berge verdier som er kommet i fare i forbindelse med petroleumsvirksomheten, med mindre tiltaket utføres i strid med forbud nedlagt av offentlig myndighet eller utføres av annen enn offentlig myndighet til tross for uttrykkelig forbud av operatør eller eier av de truede verdier.
d. den som er ansatt hos rettighetshaver eller hos noen som nevnt under a, b eller c.

Dersom rettighetshaver er idømt erstatningsansvar for forurensningsskade, men ikke betaler innen den tid dommen fastsetter, kan skadelidte gå på skadevolder i samme utstrekning som rettighetshaver kan gå på skadevolder i regressomgangen, jf. § 7-5.

Rettighetshaver kan kreve erstatning av skadevolder for forurensningsskade som påføres rettighetshaveren i samme utstrekning som rettighetshaver kan gå på skadevolder i regressomgangen, jf. § 7-5.
Endret ved lov 25 juni 1999 nr. 54 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 705).

§ 7-5. Regress

Rettighetshaver kan ikke gjøre regressansvar for forurensningsskade gjeldende mot noen som er fritatt for ansvar etter reglene i § 7-4 med mindre vedkommende eller noen i hans tjeneste har handlet forsettlig eller grovt uaktsomt.

Regressansvar kan lempes for så vidt det finnes rimelig under hensyn til utvist adferd, økonomisk evne og forholdene for øvrig.

Bestemmelsene om ansvarsbegrensning i lov av 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) kommer til anvendelse for så vidt regress gjøres gjeldende overfor noen som har rett til ansvarsbegrensning etter sjølovens regler.

Avtale om videre regress mot de som det ikke kan gjøres ansvar gjeldende

mot etter § 7-4 annet ledd er ugyldig.

§ 7-6. Petroleumsvirksomhet uten tillatelse

Oppstår forurensningsskade ved petroleumsvirksomhet og denne er drevet uten tillatelse, er den som har drevet petroleumsvirksomheten ansvarlig for skaden uten hensyn til skyld. Samme ansvar påhviler andre som har tatt del i petroleumsvirksomheten og som visste eller måtte vite at virksomheten ble drevet uten tillatelse.

§ 7-7. Offentlig kunngjøring. Proklama

Med mindre departementet finner det åpenbart unødvendig skal operatøren uten ugrunnet opphold, ved offentlig kunngjøring gi opplysning om hvem erstatningskrav for forurensningsskade skal rettes mot og om foreldelsesfristens lengde.

Kunngjøring skal skje med to gangers innrykking med minst en ukes mellomrom i Norsk lysingsblad og i aviser og andre publikasjoner som er alminnelig lest på de steder hvor skade er voldt eller antas å inntre.

Med departementets samtykke kan eventuelle fordringshavere innkalles ved proklama, med den virkning at krav som ikke er anmeldt innen proklamafristens utløp faller bort. Departementet gir i tilfelle nærmere regler om innkallelsen og proklamafristens lengde og kan gi regler om oppgjørsmåten.

§ 7-8. Verneting

Søksmål om erstatning for forurensningsskade skal reises i den rettskrets der utstrømming eller utslipp av petroleum har funnet sted eller hvor skade er voldt.

Departementet bestemmer hvor søksmål skal reises dersom:

a. utstrømmingen eller utslippet har funnet sted eller skade er voldt utenfor området for noen rettskrets.
b. det ikke kan påvises innen hvilken rettskrets utstrømmingen eller utslippet har funnet sted eller skade er voldt.
c. utstrømmingen eller utslippet har funnet sted i en rettskrets og skade er voldt i en annen rettskrets.
d. skade er voldt i mer enn en rettskrets.

Kapittel 8. Særlige regler om erstatning til norske fiskere

§ 8-1. Saklig virkeområde og definisjoner

Dette kapittel gjelder erstatning for økonomisk tap som petroleumsvirksomheten påfører norske fiskere som følge av at virksomheten legger beslag på fiskefelt, eller medfører forurensning og avfall eller ved at innretning eller tiltak i forbindelse med plassering av denne volder skade.

Kapitlet gjelder ikke forurensningsskade som nevnt i § 7-1.

Med forurensning og med avfall i dette kapittel forstås forurensning og avfall som nevnt i lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall, henholdsvis § 6 første ledd nr. 1 og 2 og § 27 første ledd.

Med norske fiskere menes i dette kapittel personer registrert i fiskermanntallet og eiere av fartøy innført i registeret over merkepliktige norske fiskefarkoster.

Bestemmelsene i de øvrige kapitlene i loven kommer til anvendelse også på dette kapittel så langt de passer og ikke strider mot bestemmelse i dette kapittel.

§ 8-2. Beslagleggelse

Dersom petroleumsvirksomheten i et område helt eller delvis beslaglegger et fiskefelt, plikter staten i den utstrekning fisket blir umuliggjort eller vesentlig vanskeliggjort å yte erstatning for det økonomiske tap dette medfører.

Erstatningen kan fastsettes helt eller delvis som et engangsbeløp eller som faste årlige beløp. Tap som er oppstått mer enn 7 år etter beslagleggelsen fant sted, kan normalt ikke kreves erstattet.

Staten kan kreve regress av rettighetshaveren dersom rettighetshaveren burde ha avverget tapet.

§ 8-3. Forurensning og avfall

Rettighetshaver er erstatningsansvarlig uten hensyn til skyld for økonomisk tap som følge av forurensning og avfall fra petroleumsvirksomheten, og utgifter til rimelige tiltak for å avverge eller begrense slik skade eller slikt tap samt skade eller tap som slike tiltak medfører.

Rettighetshavers ansvar etter første ledd omfatter også skade og ulempe fra forurensning og avfall som følge av trafikk med forsynings- eller hjelpefartøy samt ved forflytning av innretning til eller fra vedkommende felt. Rettighetshaver kan gjøre gjeldende regressansvar mot den direkte

skadevolder eller rederen dersom de ellers gjeldende ansvarsvilkår er oppfylt.

For at erstatning skal kunne kreves for tapt fangsttid i forbindelse med lokalisering, merking, opptak eller ilandbringelse av gjenstander, må gjenstandene merkes forsvarlig eller bringes i land og forevises for politi eller havnemyndighet eller annen tilsvarende offentlig myndighet, med mindre det foreligger absolutte hindringer. Posisjonen må i alle fall meldes til politi eller havnemyndighet.

Det som er nevnt i tredje ledd gjelder også ved erstatning for annet tap for så vidt slik merking, posisjonsangivelse eller ilandbringelse med rimelighet kan kreves.

Erstatningsansvaret omfatter også andre fartøyer som bistår et fiskefartøy med å bringe gjenstander til land.

§ 8-4. Solidaransvar

Dersom det er voldt skade som nevnt i § 8-3 uten at skadevolder kan identifiseres, skal rettighetshaverne være solidarisk ansvarlige i den utstrekning skaden kan tenkes å være forårsaket av petroleumsvirksomhet i tilknytning til vedkommendes tillatelse.

§ 8-5. Innretning m.v. som volder skade

Dersom en innretning eller tiltak i forbindelse med plassering av denne volder skade, og skadelidte ikke har rett til erstatning etter bestemmelsene i § 8-2, er rettighetshaver erstatningsansvarlig uten hensyn til skyld for det økonomiske tap som fiskerne lider som følge av skaden.

§ 8-6. Nemnd m.v.

Krav som fremmes i medhold av dette kapittel skal behandles av en nemnd. Kongen gir forskrifter om nemndens sammensetning og saksbehandling samt regler om klagebehandling.

Klageinstansens vedtak kan innen to måneder etter at vedkommende part har fått melding om vedtaket ved stevning bringes direkte inn for tingretten.

Krav fastsatt av nemnden eller av klageinstansen er tvangsgrunnlag for utlegg etter at klagefristen eller fristen som nevnt i annet ledd er utløpt.

Ved oversittelse av fristen i annet ledd kan klageinstansen etter reglene i forvaltningsloven § 31 vedta at tingretten tar saken til behandling. Vedtak om fristoversittelsen kan ankes til tingretten.

Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr.

1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel 9. Særskilte krav til sikkerhet

§ 9-1. Sikkerhet

Petroleumsvirksomheten skal foregå slik at et høyt sikkerhetsnivå kan opprettholdes og utvikles i takt med den teknologiske utvikling.

§ 9-2. Beredskap

Rettighetshaver og andre som deltar i petroleumsvirksomheten skal til enhver tid opprettholde effektiv beredskap med sikte på å møte fare- og ulykkessituasjoner som kan medføre tap av menneskeliv eller personskade, forurensning eller stor materiell skade. Rettighetshaver plikter å påse at nødvendige tiltak iverksettes for å hindre eller minske skadevirkninger, herunder det som er nødvendig for så langt som mulig å føre miljøet tilbake til tilstanden før uhellet skjedde. Departementet kan gi regler om slik beredskap og slike tiltak, herunder påby beredskapssamarbeid mellom flere rettighetshavere.

Ved fare- og ulykkessituasjoner som nevnt i første ledd, kan departementet bestemme at andre skal stille nødvendige beredskapsmessige ressurser til rådighet for rettighetshavers regning. Departementet kan for rettighetshavers regning også iverksette tiltak for å skaffe nødvendige tilleggsressurser på annen måte.

Reglene i lov av 15. desember 1950 nr. 7 om særlige rådgjerder under krig, krigsfare og liknende forhold, kapittel 5 om tvangsavståing til det offentlige, gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 9-3. Beredskap mot bevisste anslag

Rettighetshaver skal iverksette og opprettholde sikringstiltak for å bidra til å hindre bevisste anslag mot innretninger samt til enhver tid ha beredskapsplaner for slike anslag.

Rettighetshaver skal stille innretninger til disposisjon for offentlige myndigheter til øvelser og i nødvendig grad delta i slike øvelser.

Departementet kan gi pålegg om gjennomføring av tiltak som nevnt i første og annet ledd.

Tilføyd ved lov 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797).

§ 9-4. Sikkerhetssoner m.v.

Rundt og over innretninger skal det være en sikkerhetssone med mindre departementet bestemmer noe annet. I fare- og ulykkessituasjoner kan departementet opprette eller utvide sikkerhetssoner. Utstrekning av soner som nevnt i første og annet punktum bestemmes av Kongen. Denne bestemmelse får ikke anvendelse for rørledninger og kabler.

Kongen kan bestemme at en sikkerhetssone skal gå over grenselinjen til en annen stats kontinentalsokkel. Videre kan Kongen bestemme at det skal være en sikkerhetssone på norsk kontinentalsokkel selv om vedkommende innretning ligger utenfor denne.

Departementet kan bestemme at en sone tilsvarende sikkerhetssonen skal etableres i rimelig tid forut for plassering av innretninger som nevnt i første ledd.

Departementet kan bestemme at det skal være sikkerhetssone rundt og over etterlatte eller dumpede innretninger, eller deler av slike innretninger.

Uvedkommende fartøy, luftputefartøy, luftfartøy, fiskeredskaper eller andre gjenstander må ikke befinne seg innenfor sone som nevnt i første, annet, tredje og fjerde ledd. Dersom fiske kan foregå i sonen eller deler av sonen uten å true sikkerheten eller hindre utøvelsen av petroleumsvirksomheten, kan departementet likevel bestemme at slikt fiske kan finne sted.

Departementet kan gi bestemmelser som anses nødvendige for å sikre adkomst for innretninger som nevnt i første ledd til sone som nevnt i tredje ledd.

Paragrafen her gjelder ikke for innretninger plassert på land eller sjøgrunn undergitt privat eiendomsrett.

Endret ved lov 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797, tidligere § 9-3).

§ 9-5. Stansing av petroleumsvirksomheten m.v.

Ved fare- og ulykkessituasjoner som nevnt i § 9-2 skal rettighetshaver eller andre som står for drift og bruk av innretningen i nødvendig utstrekning stanse petroleumsvirksomheten så lenge kravet til forsvarlig virksomhet tilsier det.

Endret ved lover 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797, tidligere § 9-4), 19 juni 2009 nr. 104 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 697).

§ 9-6. Krav til sikkerhetsdokumentasjon

Beslutter rettighetshaver å utarbeide planer med sikte på godkjennelse eller tillatelse etter §§ 4-2 eller 4-3, skal planene og rettighetshavers dokumentasjon for gjennomføring av dette arbeidet forelegges departementet som ledd i tilsynet med sikkerheten.
Endret ved lov 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797, tidligere § 9-5).

§ 9-7. Kvalifikasjoner

Rettighetshaver og andre som deltar i petroleumsvirksomhet skal ha de nødvendige kvalifikasjoner til å utføre arbeidet på en forsvarlig måte. Opplæring skal finne sted i nødvendig utstrekning.

Rettighetshaver plikter i tillegg å påse at enhver som utfører arbeid for seg overholder bestemmelsene i første ledd.
Endret ved lov 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797, tidligere § 9-6).

Kapittel 10. Alminnelige bestemmelser

§ 10-1. Krav til forsvarlig petroleumsvirksomhet

Petroleumsvirksomhet etter denne lov skal foregå på en forsvarlig måte og i samsvar med gjeldende regelverk for slik petroleumsvirksomhet. Petroleumsvirksomheten skal ivareta hensynet til sikkerhet for personell, miljø og de økonomiske verdier innretninger og fartøyer representerer, herunder driftstilgjengelighet.

Petroleumsvirksomheten må ikke unødvendig eller i urimelig grad vanskeliggjøre eller hindre skipsfart, fiske, luftfart eller annen virksomhet, eller volde skade eller fare for skade på rørledninger, kabler eller andre undersjøiske innretninger. Alle rimelige foranstaltninger skal tas for å unngå skade på dyre- og plantelivet i havet, kulturminner på havbunnen, og forurensning og forsøpling av havbunnen, dens undergrunn, havet, luften eller på land.

Når det foreligger særlige grunner, kan departementet påby at petroleumsvirksomheten stanses i nødvendig utstrekning eller sette særlige vilkår for fortsettelse.

Når vedtak som nevnt i tredje ledd er begrunnet i forhold som ikke skyldes rettighetshaver, kan departementet etter søknad forlenge det tidsrom som tillatelsen gjelder for og i rimelig utstrekning lempe på de forpliktelser som

påhviler rettighetshaver.
Endret ved lover 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797), 19 juni 2009 nr. 104 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 697).

§ 10-2. Ledelse av petroleumsvirksomhet, base mv.

Rettighetshaver skal påse at virksomheten kan utøves på forsvarlig måte i samsvar med gjeldende lovgivning og under ivaretakelse av hensynet til god ressursforvaltning, helse, miljø og sikkerhet. Rettighetshavers organisasjon i Norge skal ha en struktur og størrelse som gjør at rettighetshaver til enhver tid kan fatte informerte beslutninger om sin petroleumsvirksomhet etter denne lov.

For å sikre etterlevelse av første ledd kan departementet i det enkelte tilfelle, og i den grad det anses nødvendig i forhold til omfanget av rettighetshavers virksomhet, oppstille særskilte krav til rettighetshavers organisasjon i Norge. Departementet kan også, dersom hensynet til god ressursforvaltning eller helse, miljø og sikkerhet tilsier det, pålegge rettighetshaver å bruke bestemte baser.

Rettighetshaver skal påse at forholdene blir lagt til rette, slik at fagforeningsvirksomhet blant egne ansatte og entreprenørens og underentreprenørens personell kan foregå i samsvar med norsk praksis.
Endret ved lover 27 juni 2003 nr. 68 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 797), 24 juni 2011 nr. 38.

§ 10-3. Tilsyn med petroleumsvirksomheten

Departementet fører tilsyn med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov blir overholdt av alle som utøver petroleumsvirksomhet som omfattes av loven. Departementet kan gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov.

Departementet kan når det anses nødvendig gi pålegg om at fartøy eller flyttbar innretning eller del av innretning skal bringes til norsk havn eller annet sted.

Utgifter vedrørende tilsynet kan kreves dekket av rettighetshaver eller den som tilsynet i det enkelte tilfelle retter seg mot eller finner sted hos. Det kan også kreves en sektoravgift til dekning av utgifter ved andre oppfølgingsoppgaver som retter seg mot hele eller deler av petroleumsvirksomheten.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 80 (ikr. 1 jan 2013).

§ 10-4. Materiale og opplysninger vedrørende petroleumsvirksomheten

Materiale og opplysninger som rettighetshaver, operatør, entreprenør m.v. har eller utarbeider vedrørende planlegging og gjennomføring av petroleumsvirksomhet i henhold til denne lov, skal være tilgjengelige i Norge, og kan kreves vederlagsfritt overlevert departementet eller den departementet utpeker. Overleveringen skal skje på det format departementet bestemmer i den utstrekning dette finnes rimelig. Departementet kan i denne forbindelse også kreve utført analyser og studier. Ved oppgivelse av utvinningstillatelse overtar operatøren ansvar etter denne bestemmelsen for materiale og opplysninger vedrørende den oppgitte utvinningstillatelsen.

Kongen gir nærmere regler om hvilket materiale som skal være tilgjengelig for myndighetene og hva som kan kreves overlevert, samt hvilke opplysninger som skal gis offentlige myndigheter før petroleumsvirksomheten begynner og etter at den er kommet i gang.

Opplysninger som er gitt til myndighetene, skal etter nærmere bestemmelser gitt av departementet blant annet kunne brukes til utarbeidelse av oversiktskart og for statistiske formål, bl.a. i Statistisk sentralbyrå.

§ 10-5. Avtaler mellom avhengige selskaper

Når særlige grunner taler for det, kan departementet samtykke i at rettighetshaver inngår avtale om at et morselskap eller et selskap som rettighetshaver står i tilsvarende avhengighetsforhold til, forestår petroleumsvirksomheten på rettighetshavers vegne.

Det skal settes som vilkår for samtykke som nevnt at ordningen ikke medfører mindre skatt til Norge.

§ 10-6. Plikt til å etterleve loven og til å påse at bestemmelser blir overholdt

Rettighetshaver og andre som deltar i petroleumsvirksomhet som omfattes av denne lov, plikter å etterleve loven, forskrifter og enkeltvedtak gitt med hjemmel i loven gjennom iverksettelse av nødvendige systematiske tiltak.

I tillegg plikter rettighetshaver å påse at enhver som utfører arbeid for seg, enten personlig, ved ansatte eller ved entreprenører eller underentreprenører, overholder bestemmelsene gitt i eller i medhold av loven.

§ 10-7. Sikkerhetsstillelse

Departementet kan ved meddelelse av en tillatelse og senere bestemme at rettighetshaver skal stille slik sikkerhet som departementet godkjenner for oppfyllelse av de forpliktelser rettighetshaver har påtatt seg, samt for mulig ansvar i forbindelse med petroleumsvirksomheten.

Tilsvarende gjelder for annen ansvarlig etter kapittel 5.

§ 10-8. Ansvar for forpliktelser

Rettighetshavere som sammen innehar en tillatelse er solidarisk ansvarlige overfor staten for økonomiske forpliktelser som følger av petroleumsvirksomhet i henhold til tillatelsen.

§ 10-9. Ansvar for skadeforvoldelse

Dersom noen som utfører oppdrag for rettighetshaver blir erstatningsansvarlig overfor tredjemann, hefter rettighetshaver i samme omfang som og solidarisk med skadevolder og i tilfelle dennes arbeidsgiver for erstatningskravet.

For ansvar for forurensningsskade gjelder reglene i kapittel 7.

§ 10-10. Undersøkelseskommisjon

Har det skjedd en alvorlig ulykke i forbindelse med petroleumsvirksomhet som omfattes av denne lov, kan departementet nedsette en særskilt undersøkelseskommisjon. Tilsvarende gjelder for hendelser i virksomheten som har medført alvorlig fare for tap av liv eller større materiell skade eller forurensning av det marine miljø. Kommisjonens medlemmer skal representere tilstrekkelig juridisk, nautisk og teknisk sakkyndighet. Formannen skal fylle vilkårene for å være høyesterettsdommer.

Undersøkelseskommisjonen kan kreve at rettighetshaver og andre som er engasjert i ulykken eller hendelsen gir kommisjonen opplysninger som kan være av betydning for undersøkelsen og at de stiller til disposisjon dokumenter, innretninger og andre ting på et sted hvor det er hensiktsmessig at undersøkelsen foretas.

Utgifter i forbindelse med undersøkelseskommisjonens arbeid kan kreves dekket av rettighetshaver.

Reglene i sjøloven om undersøkelse av sjøulykker og forskrifter gitt med hjemmel i sjøloven kapittel 18 II gjelder tilsvarende så langt de passer.

Endret ved lov 7 jan 2005 nr. 2 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 23 feb 2007 nr. 226).

§ 10-11. Opplæring

Kongen kan gi regler om rettighetshavers plikt til å forestå opplæring av offentlig ansatte.

§ 10-12. Overdragelse m.v.

Overdragelse av en tillatelse eller andel i tillatelse til petroleumsvirksomhet, kan ikke skje uten samtykke av departementet. Det samme gjelder annen direkte eller indirekte interesseoverføring eller deltakelse i tillatelsen, herunder bl.a. overdragelse av aksjeposter og andre eierandeler som kan gi bestemmende innflytelse over en rettighetshaver som innehar andel i en tillatelse.

Overdragelse av rettighetshavergruppens eiendomsrett til faste innretninger kan ikke skje uten departementets samtykke. Det samme gjelder stiftelse av pant i innretning som i henhold til tillatelse etter denne lov er plassert på land eller sjøgrunn undergitt privat eiendomsrett.

Departementet kan i særlige tilfeller bestemme at det skal betales avgift for overdragelsen.

§ 10-13. Tilbakekall

Ved alvorlig overtredelse eller gjentatte overtredelser av denne lov, forskrifter gitt i medhold av den, fastsatte vilkår eller gitte pålegg, kan Kongen tilbakekalle tillatelse etter loven her.

Hvis det i en søknad om tillatelse er gitt uriktige opplysninger eller opplysninger av betydning er tilbakeholdt og det må antas at tillatelse ikke ville ha vært gitt om riktige eller fullstendige opplysninger hadde foreligget, kan tillatelsen tilbakekalles overfor vedkommende rettighetshaver.

En tillatelse kan tilbakekalles dersom den sikkerhet rettighetshaver plikter å stille etter § 10-7 er vesentlig svekket, eller dersom selskapet eller annen sammenslutning som innehar tillatelsen oppløses eller tas under akkord- eller konkursbehandling.

§ 10-14. Følgene av tilbakekall, oppgivelse av rettigheter eller bortfall av andre grunner

Tilbakekall av tillatelse, oppgivelse av rettigheter eller bortfall av rettigheter av

andre grunner fritar ikke for de økonomiske forpliktelser som følger av denne lov, forskrifter gitt i medhold av den eller særskilte vilkår. Hvis en arbeidsforpliktelse eller annen forpliktelse ikke er oppfylt, kan departementet kreve innbetalt helt eller delvis det beløp som oppfyllelse av forpliktelsen ville ha kostet. Beløpet fastsettes med bindende virkning av departementet.

§ 10-15. Immunitet m.v. for annen stats tjenestemenn

Kongen kan uten hinder av norsk lov innrømme en annen stats tjenestemenn immunitet og særlige privilegier i forbindelse med tiltak for å forebygge og gripe inn overfor ulovlige handlinger som innebærer en sikkerhetstrussel for petroleumsvirksomheten.

§ 10-16. Tvangsmidler

Når pålegg er gitt i eller i medhold av denne lov, kan den myndighet som har gitt pålegget fastsette en løpende tvangsmulkt for hver dag som går etter utløpet av en frist som er satt for gjennomføring av pålegget inntil dette er oppfylt. Varsel om tvangsmulkt meddeles ved rekommandert brev eller på annen like betryggende måte. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan frafalle ilagt tvangsmulkt når det finnes rimelig.

Ved alvorlig overtredelse eller gjentatte overtredelser av lover og forskrifter, fastsatte vilkår eller gitte pålegg, kan departementet pålegge midlertidig stans i virksomheten.

Departementet kan iverksette nødvendige tiltak for rettighetshavers regning og risiko dersom pålegg ikke etterkommes. Utgifter til slike tiltak er tvangsgrunnlag for utlegg.

Fartøy eller luftfartøy som overtrer bestemmelser eller pålegg gitt i eller i medhold av denne lov, kan tilrettevises, bortvises eller oppbringes til norsk havn.

§ 10-17. Straffebestemmelser

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser eller vedtak truffet i eller i medhold av denne lov straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. Under særlig skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil 2 år anvendes. Disse bestemmelser får ikke anvendelse dersom forholdet rammes av strengere straffebud.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 10-18. Myndighet til å gi forskrifter og fastsette vilkår

Kongen kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne lov, herunder bl.a. bestemmelser om arbeidsforhold, taushetsplikt, og om rettighetshavers plikt til å gjøre opplysninger om virksomhet etter loven offentlig tilgjengelig.

Kongen kan i forskrift pålegge rettighetshaver og forvaltningsorganer å gi opplysninger om betalinger. Forvaltningsorganer kan pålegges å gi slike opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Opplysningene kan offentliggjøres både av avgiver og mottaker av opplysningene.

Kongen kan gi forskrifter om opplysningsplikt for ivaretakelse av Norges plikter etter EØS-avtalen.

I forbindelse med enkeltvedtak kan det settes andre vilkår enn de som er nevnt i denne lov, når de har en naturlig tilknytning til det tiltak eller den virksomhet som enkeltvedtaket gjelder.

Departementet kan i forskrift gi pålegg om at fartøy som driver undersøkelse etter petroleum skal ha om bord og bruke utstyr som overvåker og rapporterer aktiviteten til fartøyet, som for eksempel satelittsporingsutstyr og ferdskriver.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 104 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 697), 18 juni 2010 nr. 27 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 844). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 109 (i kraft 1 jan 2026).

Kapittel 11. Forvalterordning for statens direkte økonomiske engasjement

Tilføyd ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636).

§ 11-1. Statens deltakelse i petroleumsvirksomhet

Staten deltar i petroleumsvirksomhet etter denne lov ved at staten forbeholder seg en fastsatt andel i tillatelse gitt i medhold av denne lov og i det interessentskap som opprettes ved samarbeidsavtale i henhold til tillatelsen.

Kongen kan bestemme at staten skal delta i virksomhet etter loven her på annen måte enn nevnt i første ledd, og at staten skal delta i annen virksomhet som har tilknytning til virksomhet etter loven her. I så fall gjelder bestemmelsene i kapitlet her tilsvarende så langt de passer, med mindre annet er særskilt fastsatt av Kongen.

Tilføyd ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636).

§ 11-2. Forvalterselskapet

De forretningsmessige forhold vedrørende deltakerandeler som staten eier eller forbeholder seg, skal ivaretas av et aksjeselskap som eies av staten alene.

Selskapet skal være rettighetshaver for de deltakerandeler det forvalter på vegne av staten. I det enkelte interessentskap skal selskapet ha rettigheter og plikter som deltaker i henhold til samarbeidsavtalen og for øvrig ha rettigheter og plikter som rettighetshaver etter regler gitt i eller i medhold av loven her med tilhørende forskrifter.

De inntekter forvaltningen av deltakerandelene gir, tilhører staten. De driftskostnader, investeringer og andre utgifter som belastes eller gjelder forvaltningen av deltakerandelene, dekkes ved bevilgninger fra staten. Selskapet skal føre særskilt regnskap for inntekter og utgifter som gjelder deltakerandelene.

Midler til driften av selskapet bevilges av staten.

Tilføyd ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636).

§ 11-3. Statens ansvar for selskapet

Staten er direkte ansvarlig for de forpliktelser selskapet pådrar seg ved kontrakt eller på annen måte. Krav mot staten skal rettes til selskapet.

Konkurs og gjeldsforhandling etter lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) kan ikke åpnes i selskapet.

Tilføyd ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636), endret ved lov 20 des 2002 nr. 88 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1697).

§ 11-4. Låneopptak m.v.

Selskapet kan ikke oppta lån eller stille sikkerhet uten Stortingets samtykke.

Tilføyd ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636).

§ 11-5. Forholdet til aksjelovgivningen

Selskapet er undergitt lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven), herunder bestemmelsene om statsaksjeselskaper, med mindre annet følger av loven her.

Tilføyd ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636).

§ 11-6. Styrets oppgaver

Styret skal sørge for at deltakerandelene blir undergitt forsvarlig forvaltning i samsvar med forretningsmessige prinsipper og fastsatte bevilgninger og fullmakter til selskapet og den virksomhet det forvalter. Styret skal også vurdere sammensetningen av porteføljen av deltakerandeler og eventuelt fremme forslag til generalforsamlingen om mulige endringer.

Styret kan engasjere forretningsførere til å utføre forvalteroppgavene i det enkelte interessentskap. Styret kan også engasjere særskilte forretningsførere for avgrensede forretningsområder. Styret skal sørge for tilfredsstillende tilsyn med utførelsen av de arbeidsoppgaver som overlates til forretningsførere.
Tilføyd ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636).

§ 11-7. Styrets foreleggelsesplikt

Styret skal forelegge følgende saker for generalforsamlingen:

a. planer for kommende år, samt perspektiver på mellomlang sikt og vesentlige endringer i noen av disse,
b. planer om prosjekter av vesentlig betydning for statens deltakelse i virksomhet etter loven her,
c. hovedtrekk i budsjetter for kommende år,
d. prinsipper for engasjement av forretningsførere,
e. årsberetning og årsregnskap for statens deltakerandeler som nevnt i § 11-8.

Styret skal i tillegg forelegge for generalforsamlingen alle saker som må antas å ha prinsipielle eller politiske sider av betydning eller som kan få vesentlige samfunnsøkonomiske eller samfunnsmessige virkninger.

Dersom styringskomiteen i et interessentskap skal avgjøre en sak som omfattes av særlige stemmeregler med rett for selskapet til å avgi stemme etter vedtak i generalforsamling, skal styret forelegge saken for generalforsamlingen før selskapet avgir stemme i saken. Har styringskomiteen fattet vedtak som vil være i strid med vilkår og krav i tillatelsen som gjelder statens utvinningspolitikk eller finansielle interesser, skal styret forelegge saken for generalforsamlingen.

Styret skal underrette departementet om saker som etter første til tredje ledd skal forelegges generalforsamlingen, og kreve at denne blir innkalt. Generalforsamlingen avgjør om den vil ta styrets fremlegg etter paragrafen her til etterretning eller godkjenne eller endre det.

Styret kan treffe vedtak i saker som omfattes av paragrafen her dersom det ikke har vært mulig å forelegge saken for generalforsamlingen på forhånd. Generalforsamlingen skal straks underrettes om slikt vedtak.

Tilføyd ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636).

§ 11-8. Årsberetning og årsregnskap

Styret skal avlegge regnskap for inntekter og utgifter som gjelder statens deltakerandeler. Styret skal også avgi årsberetning med oversikt over de deltakerandeler selskapet forvalter med tilhørende ressursregnskap.

Tilføyd ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636).

§ 11-9. Forholdet til forvaltningslovens bestemmelser m.v.

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) gjelder ikke for selskapet.

Tilføyd ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636), endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 11-10. Instruks. Utfyllende bestemmelser

Departementet kan fastsette instruks for selskapets utførelse av forvalteroppgaven etter loven her, herunder fastsette regler om tillitsvalgte og ansattes taushetsplikt.

Kongen kan ved enkeltvedtak eller forskrift fastsette bestemmelser til gjennomføring, utfylling og avgrensning av bestemmelsene i dette kapitlet.

Tilføyd ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636).

Kapittel 12. Ikrafttredelse og endring av lover

Endret ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr.

636), endret kapittelnummer fra 11.

§ 12-1. Ikrafttredelse m.v.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at enkelte bestemmelser i loven skal tre i kraft til ulik tid.

§ 3-9 første, annet og tredje ledd gjelder ikke utvinningstillatelser gitt i medhold av kgl.res. 9. april 1965 om utforsking og utnyttelse av undersjøiske petroleumsforekomster (1965-resolusjonen). Slike utvinningstillatelser har gyldighet for inntil 46 år fra det tidspunkt tillatelsen ble gitt.

§ 4-5 gjelder ikke utvinningstillatelser som er gitt før 1. juli 1985.

Departementet kan fravike bestemmelsene i § 4-9[2] annet ledd om utvinningsområdets avskipningspunkt overfor utvinningstillatelser som er gitt i medhold av kgl.res. 9. april 1965 om utforsking og utnyttelse av undersjøiske petroleumsforekomster (1965-resolusjonen).

Forskrifter gitt i medhold av tidligere lov av 21. juni 1963 nr. 12 om utforskning og utnyttelse av undersjøiske naturforekomster eller lov av 22. mars 1985 nr. 11 om petroleumsvirksomhet eller med hjemmel i forskrifter gitt i medhold av disse lovene gjelder for så vidt ikke annet er eller blir bestemt.

Endret ved lover 25 juni 1999 nr. 54 (ikr. 1 juli 1999 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 705), 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636), tidligere § 11-1.

1 Fra 1 juli 1997 iflg. res. 27 juni 1997 nr. 640.

2 Inkurie: Nå § 4-10.

§ 12-2. Opphevelse og endring av lover

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov av 22. mars 1985 nr. 11 om petroleumsvirksomhet.

Fra samme tidspunkt endres nedenfor nevnte lover slik: – – –

Endret ved lov 18 mai 2001 nr. 23 (ikr. 17 juni 2001 iflg. vedtak 15 juni 2001 nr. 636), tidligere § 11-2.

Lov om skatt på honorar til utenlandske artister mv (artistskatteloven)

§ 1. Virkeområde

Denne lov gjelder beregning og oppgjør av skatt på bruttoinntekter til utenlandsk artist eller foretak i forbindelse med aktivitet utøvet av artisten i riket eller på norsk registrert fartøy eller på norsk kontinentalsokkel.

Skatteplikt etter denne lov faller bort, og avløses av skatteplikt etter skatteloven, fra og med inntektsåret forut for det inntektsår da vilkårene i skatteloven § 2-1 annet ledd for å anses som bosatt, er oppfylt. I inntektsår når artist bosatt i annen EØS-stat ikke anses skattemessig bosatt i riket, kan artisten etter inntektsårets utløp uansett kreve å bli lignet etter skattelovens regler for begrenset skattepliktige. Trukket skatt etter denne lov § 7 omgjøres i tilfeller som nevnt i første og andre punktum til forskudd på skatt etter skattebetalingsloven.
Endret ved lover 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 28 mai 2004 nr. 31 (f o m inntektsåret 2004), 9 des 2005 nr. 111 (f o m inntektsåret 2006), 29 juni 2007 nr. 58 (f o m inntektsåret 2007).

§ 2. Definisjoner

Med utenlandsk artist forstås i denne lov person som er bosatt i utlandet og som utøver økonomisk aktivitet som artist, herunder aktivitet som idrettsutøver eller ved opptreden med religiøst, politisk, sosialt eller veldedig innhold.

§ 3. Skattlegging av inntekt

Av bruttoinntekt som nevnt i § 1 svares skatt til staten. Fradrag gis ikke.

Det skal likevel ikke svares skatt av bruttoinntekt så langt denne dekker dokumenterte utgifter til transport, kost og losji i forbindelse med arrangementet. Videre reduseres bruttoinntekter med agentprovisjon betalt av artisten.

Det skal ikke svares skatt av godtgjørelse til utenlandsk artist for deltakelse i film-, fjernsyns- eller lydopptak der den som dekker godtgjørelsen ikke har skattemessig eller ervervsmessig tilknytning til Norge.

§ 4. Skattesatsen

Stortinget fastsetter skattesatsen for det enkelte inntektsår.

§ 5. Skattefritak ved visse typer arrangementer

Det skal ikke svares skatt av godtgjørelse til utenlandske artister for forestillinger som er ledd i en offentlig støttet kulturutveksling med annen stat.

Med offentlig støttet kulturutveksling med annen stat menes kulturell virksomhet som har tilknytning til slik stat og som hovedsakelig er finansiert med statlige, fylkeskommunale eller kommunale midler eller med midler fra myndigheter i en annen stat.

§ 6. (Opphevet)

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 58 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 10 des 2010 nr. 65, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 7. Skattetrekk

Den som utbetaler bruttoinntekt som nevnt i § 1 skal av eget tiltak sørge for at skattetrekk foretas og innbetales.

I de tilfeller det ikke er noen norsk arrangør som står for arrangementet, er den som stiller plass til rådighet for utenlandsk arrangør eller utenlandsk artist ansvarlig for at skatt blir trukket og innbetalt. Dette gjelder likevel bare dersom den som stiller plass til rådighet har hatt tilgang til inntektene fra arrangementet gjennom billettsalg eller på annen måte.

Trekkreglene gjelder tilsvarende for artisten selv dersom det ikke foreligger noen trekkpliktig etter første eller annet ledd. Dersom den trekkpliktige etter første eller annet ledd ikke har foretatt korrekt trekk, er artisten selv ansvarlig for det manglende beløp.

Når naturalytelser inngår i skattegrunnlaget og kontantytelsen ikke dekker samlet trekk, skal differansen innbetales av den skattepliktige til den trekkpliktige.

Den som forsømmer plikten til å sørge for skattetrekk, er ansvarlig for innbetaling av det beløp som skulle ha vært trukket med tillegg av eventuelle renter og omkostninger.

§ 8. Attest om innbetalt skatt

Innkrevingsmyndigheten skal ved henvendelse fra den skattepliktige sende attest om innbetalt skatt, etter at skatten er endelig fastsatt og innbetalt.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 58 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 9. Tvangsinndrivelse av skatt m.v.

Skatten og eventuelle renter har samme fortrinnsrett ved insolvensbehandling av boer som formues- og inntektsskatt til staten etter skatteloven.
Endret ved lover 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), tidligere § 10.

§ 10. Forskriftshjemmel

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om skattlegging etter denne lov, herunder om fastsettelse av utgifter til transport, kost og losji, bruk av billetter, skattetrekk og innkreving.
Endret ved lover 12 des 2008 nr. 96 (f o m inntektsåret 2008), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), tidligere § 11, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 11. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616) som endret ved lov 12 des 2008 nr. 100, endret ved lover 10 des 2010 nr. 65, 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 12. Forholdet til annen skattelovgivning

Den øvrige skattelovgivning, herunder skatteforvaltningsloven og skattebetalingsloven, kommer til anvendelse så langt annet ikke følger av denne lov med forskrifter. Trekkplikt etter denne lov, og forsømmelse av slik plikt har samme virkning som tilsvarende plikt og forsømmelse etter de nevnte lover.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

II.

Loven trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 1998.

– – –

Lov om tomtefeste

Kapittel I. Allmenne føresegner

§ 1. Kva lova gjeld

Lova her gjeld feste (leige) av grunn til hus som festaren (leigaren) har eller får på tomta.

Inn under lova går òg bruksrett til grunn som skal nyttast til veg, bilplass, hage eller liknande i samband med hus på festetomta. Dette gjeld òg særlege bruksrettar som bortfestaren har over framand eigedom og overlet til festaren, så langt det er tale om rettshøvet mellom festaren og bortfestaren.

Om høvet til grunneigaren der bortfestaren er leigar av grunnen, gjeld føresegnene i § 42.

Lova gjeld ikkje grunnleige der hovudføremålet er anna enn hus og bruk i samband med hus.

§ 2. Særleg om tilhøvet til nye og eldre festeavtaler

Lova gjeld for festeavtaler anten dei er inngått før eller etter at lova her tek til å gjelde, om ikkje noko anna er sagt i lova eller går fram av samanhengen. Festeavtaler som er inngått etter at lova her tek til å gjelde, er kalla nye festeavtaler.

Der det er sagt i lova eller går fram av samanhengen at føresegnene berre gjeld for nye festeavtaler eller for festeavtaler inngått etter 1975, gjeld føresegnene òg for eldre festeavtaler som vert lenga med ei avtale etter desse tidspunkta.

§ 3. Utvida geografisk område

Lova gjeld for Svalbard, Jan Mayen, Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Mauds Land berre i den mon det er fastsett av Kongen ved forskrift.

§ 4. Tilhøvet mellom lova og avtaler

Ingen kan avtale eller gjere gjeldande vilkår i strid med føresegnene i lova, utan når dette er sagt i lova eller går fram av samanhengen.

§ 5. Festeavtale

Avtale om tomtefeste skal gjerast skriftleg. For nye festeavtaler skal det seiast i avtala om festet gjeld tomt til bustadhus, tomt til fritidshus eller tomt til anna føremål, og tomteverdien skal opplysast.

Partane vert likevel rekna å ha bunde seg i høve til kvarandre når det er ytt og motteke vederlag for festet, eller når festaren i samsvar med ei munnleg avtale har teke over festet utan motsegn frå bortfestaren ved å ta til med arbeid på tomta eller på annan måte. Kvar av partane har i så fall krav på å få avtala sett opp skriftleg.

Så snart partane har gjort avtale, skal bortfestaren gjera det som trengst for å setje fram krav om turvande matrikkelføring. Om kostnadane med dette og med gjennomføring av avtala elles, gjeld avhendingslova § 2-6 tilsvarande, så langt ikkje noko anna fylgjer av det som er avtalt.

Paragrafen her gjeld berre avtaler inngått etter 1975.

Endra med lov 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600).

§ 5 a. Forbod mot festehøve på utbygde eigartomter

Det kan ikkje skipast feste på utbygde eigartomter når bygningane på tomta i hovudsak skal nyttast til bustad. Dette gjeld likevel berre om avhending av tomta kan sameinast med eigarens rettsgrunnlag etter lov eller avtale.

Retten kan under omsyn til tilhøvet mellom partane, fordelinga av skuld og tilhøva elles lempe plikta festaren har til å betale festeavgift når det er skipa feste i strid med føresegnene i fyrste ledd. Partane kan avtale at slik avgjerd skal høyre under skjønn.

Føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 6. Avtale om lån og tilskott

Avtale om lån som vilkår for festeretten er ikkje bindande for festaren. Er lånet heilt eller delvis ytt, kan festaren krevje det attende.

Det same gjeld om tilskott (innfestingssum) som vilkår for festeretten. Det kan likevel avtalast at festaren skal yte tilskott svarande til påkostnaden,

dersom bortfestaren etter avtala skal opparbeide veg, leggje vatn- eller kloakkleidning eller gjere andre tiltak til nytte for festetomta, eller bortfestaren skal koste slike tiltak som er eller vert gjort av kommunen eller andre. Dette gjeld òg for tiltak som bortfestaren har gjort eller kosta i tida før avtala. Skal bortfestaren sjølv utføre arbeidet eller delar av dette, eller bortfestaren sjølv har utført det i tida før avtala, kan bortfestaren rekne inn eit rimeleg vederlag for arbeidet i tilskottet. Kongen kan i forskrift gje føresegner om fordelinga av påkostnaden der opparbeidinga eller gjennomføringa av tiltaket skjer under eitt for eit større område med fleire festetomter.

Paragrafen her gjeld berre avtaler inngått etter 1975.

§ 6 a. Bruk av elektronisk kommunikasjon

Krav i eller i medhald av lova her om at melding, oppseiing, krav eller liknande skal gjerast skriftleg, er ikkje til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon mellom partane om dei er samde om det.

Krav i eller i medhald av lova her om at ei avtale skal settast opp skriftleg, er ikkje til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon dersom partane er samde om det.

Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

Kapittel II. Festetid, oppseiing, lenging

§ 7. Festetid ved feste av tomt til bustadhus og fritidshus

For nye festeavtaler og avtaler som er lenga etter § 33 gjeld feste av tomt til bustadhus og fritidshus til festet vert sagt opp av festaren eller tomta vert innløyst.

For festeavtaler inngått etter 1975, men før lova her tek til å gjelde, er festetida 80 år, dersom det ikkje er avtalt lengre tid eller feste utan tidsavgrensing, eller avtalt at festet fell bort ved innløysing eller oppseiing frå festaren.

For festeavtaler inngått før 1976 gjeld det som er fastsett i avtala om festetid.

Endra med lov 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336. Endringane skal gjelde der krav om innløysing eller lenging fremjast på grunnlag av at innløysingstida er inne eller festetida er ute 1 jan 2006 eller seinare. Ved krav om innløysing eller lenging når festetida er ute for ei tomt som er festa bort for festaren si livstid, gjeld likevel endringane der festaren døyr 1 nov 2004 eller

seinare).

§ 8. Festetid for feste av tomt til anna enn bustadhus og fritidshus

Så langt ikkje anna fylgjer av det som er avtalt, gjeld feste av tomt til anna enn bustadhus og fritidshus utan tidsavgrensing og på oppseiing med like rett for partane.

For festeavtaler inngått etter 1975 gjeld feste av tomt til fabrikk- eller forretningsbygg for 80 år, om ikkje anna fylgjer av det som er avtalt.

§ 9. Oppseiing

Ved feste på oppseiing er oppseiingsfristen to år, om ikkje anna fylgjer av det som er avtalt. Kortare oppseiingsfrist enn seks månader er ikkje bindande for festaren. Ved feste av tomt til bustadhus eller fritidshus er kortare oppseiingsfrist enn to år ikkje bindande for festaren.

Oppseiinga skal vere skriftleg.

§ 10. Lenging av åremålsfeste til anna enn bustadhus og fritidshus

Eit åremålsfeste (feste som er skipa for eit visst åretal eller som går ut til ei fastsett tid) til anna enn bustadhus eller fritidshus som ikkje er sagt opp skriftleg seinast to år før festetida er ute, vert lengd på oppseiing med lik oppseiingsrett for partane og elles på same vilkår som før, om ikkje anna fylgjer av det som er avtalt eller må reknast å fylgje av festeføremålet. Dette gjeld òg festeavtaler der det er avtalt rett til fornying, om ikkje festaren til tid som nemnt har sagt frå skriftleg at festaren ikkje vil fornye festet eller bortfestaren skriftleg krev festevilkåra endra.

Så lenge partar i eit festehøve som nemnt i fyrste ledd tingar om nye festevilkår, gjeld dei tidlegare festevilkåra jamvel etter at festetida er ute, om ikkje anna fylgjer av det som er avtalt.

Endra med lov 19 juni 2015 nr. 63 (ikr. 1 juli 2015, sjå endringslova del II).

Kapittel III. Festeavgift

§ 11. Forbod mot urimeleg høg festeavgift

Det kan ikkje avtalast eller krevjast ei festeavgift som er urimeleg høg i høve til det som vanlegvis vert betalt på staden ved nye feste av liknande tomter på

liknande avtalevilkår.

§ 12. Forskotsbetaling av festeavgift

Er ikkje anna avtalt, kan bortfestaren krevje at festeavgifta skal betalast på forskot for eitt år om gongen.

§ 13. Fråskiljing av krav på festeavgift

Retten til bortfeste eller til å krevje festeavgift kan ikkje skiljast frå eigedomsretten til festetomta, utan når det gjeld krav på forfalne terminar og når det gjeld framfeste.

§ 14. Panterett for og innsøkjing av festeavgift

Bortfestaren har panterett i festeretten og i byggverk på tomta for skuldig festeavgift dei tre siste åra. Er det sagt i festeavtala at bortfestaren skal ha slik panterett, gjeld tinglysingslova § 21 tredje ledd tilsvarande, slik at panteretten går føre alle rettsstiftingar i tomta som skriv seg frå festaren. Pantelova § 1-4 gjeld ikkje for slik panterett.

Krav på festeavgift er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 15. Regulering av festeavgift

Ved feste av tomt til bustadhus og fritidshus kan kvar av partane krevje at festeavgifta blir regulert i samsvar med endringa i pengeverdien sidan festeavtala vart inngått. Har festeavgifta vorte regulert, er det den avgifta som lovleg vart innkrevd etter forrige regulering, som kan bli regulert i samsvar med endringa i pengeverdien sidan det tidspunktet. Har partane tvillaust avtalt at festeavgifta skal stå uendra, eller har dei avtalt ei lågare regulering enn det som fylgjer av endringa i pengeverdien, gjeld denne avtala istaden.

For andre festehøve enn tomt til bustadhus og fritidshus kan kvar av partane krevje den avtalte festeavgifta regulert i samsvar med endringa i pengeverdien i tida sidan festeavtala vart inngått, om dei ikkje tvillaust har avtalt at festeavgifta skal stå uendra eller dei har avtalt regulering på anna måte.

Avgiftsregulering etter fyrste og andre ledd kan skje kvart tiande år, om ikkje anna er avtalt. Avtala kan likevel ikkje fastsetje at reguleringa skal skje oftare enn kvart år.

Ved lenging av feste etter § 33 kan bortfestaren krevje at den årlege

festeavgifta blir regulert ein gong slik at ho svarer til 2 prosent av tomteverdet med frådrag for verdauke som festaren har tilført tomta med eigne tiltak eller tilskott til tiltak som er gjort av andre. Tomteverdet må ikkje setjast høgare enn det tomta kan seljast for om det berre er tillate å setje opp det huset eller dei husa som er på tomta. Bortfestaren kan likevel ikkje krevje avgifta regulert meir enn til eit høgstebeløp om året for kvart dekar tomt eller til det beløpet som regulering i samsvar med pengeverdien ville gje. Høgstebeløpet er 9 000 kroner justert ved kvart årsskifte etter 1. januar 2002 i samsvar med endringa i pengeverdien. Dette høgstebeløpet gjeld òg der tomta er mindre enn eitt dekar. Bortfestaren må setje fram kravet innan tre år etter at festetida er ute. Retten til å regulere festeavgifta etter leddet her gjeld ikkje om det er avtalt ein rett for festaren til lenging, og det fylgjer av avtala at bortfestaren ikkje har rett til regulering av festeavgifta utover det som fylgjer av endringa i pengeverdien.

Partane kan krevje ny regulering av festeavgifta etter fjerde ledd når det er gått 30 år frå førre regulering etter denne føresegna.

Vert partane ikkje samde om ny festeavgift, og dei ikkje har avtalt eller vert samde om annan avgjerdsmåte, høyrer avgjerda under skjønn.

Når avgiftsregulering er avhengig av at ein av partane krev det, kan kravet berre gjelde framtidige terminar.

Når ei festeavgift – eller høgstebeløpet – etter lov eller avtale skal bli regulert i samsvar med endringa i pengeverdien, skal reguleringa skje i samsvar med utviklinga i (den berekna) konsumprisindeksen frå Statistisk sentralbyrå. Ved regulering sidan festeavtala vart inngått i festehøve frå før 1865, skal ein regulere festeavgifta ut frå utviklinga i konsumprisindeksen frå 1865.

Ved regulering etter fjerde ledd kan festeavgifta setjast høgare enn høgstebeløpet i fjerde ledd tredje til femte punktum i den grad det er naudsynt av omsyn til vernet bortfestaren har etter Den europeiske menneskerettskonvensjonen fyrste tilleggsprotokoll artikkel 1. Det same gjeld ved regulering etter femte ledd.

Endra med lover 7 juli 2000 nr. 70 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 571), 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336), 17 juni 2005 nr. 89 (ikr. 17 juni 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 628), 30 juni 2006 nr. 52 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 727), 19 juni 2015 nr. 63 (ikr. 1 juli 2015, sjå endringslova del II).

Kapittel IV. Råderett

§ 16. Fysisk råderett

Ved feste av tomt til bustadhus og fritidshus har festaren same fysiske råderett

over festetomta til bruk innanfor festeføremålet som ein eigar har, så langt ikkje anna fylgjer av det som er avtalt. Er det avtalt at festaren ikkje kan hogge ned tre på tomta, kan festaren likevel krevje at bortfestaren i rimeleg mon tek bort tre som hindrar utsikt eller på annan måte er til ulempe, og setje seg imot hogst av tre som bør verte ståande for trivnaden si skuld. Er det ikkje sagt noko i avtala om storleiken på tomta (punktfeste), gjeld føresegnene i andre punktum for eit areal på eitt dekar (daa), medrekna der huset eller husa står og høveleg avrunda etter tilhøva på staden.

Ved feste av tomt til anna enn bustadhus og fritidshus har festaren rett til å bruke tomta i samsvar med føremålet med festet, slik tida og tilhøva krev. Festaren må ikkje nytte rådveldet sitt slik at det vert uturvande til skade eller ulempe for bruken av tomta etter at festet er avvikla. Er tomta festa bort på uavgrensa tid utan oppseiingsrett for bortfestaren, gjeld fyrste ledd fyrste punktum tilsvarande.

Endra med lov 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366).

§ 17. Overføring av festerett

Festaren har rett til å føre festeretten over til ein annan så langt ikkje anna fylgjer av det som er avtalt eller festeføremålet.

Har bortfestaren teke atterhald om forkjøpsrett ved overføring av festerett og bygning, gjeld lov av 9. desember 1994 nr. 64 om løysingsrettar §§ 8 og 9.

Andre ledd gjeld tilsvarande dersom bortfestaren har teke atterhald om godkjenning ved overføring av festerett til tomt til bustadhus og fritidshus. Godkjenning til overføring av festerett kan elles berre nektast når det er sakleg grunn til det. Nektinga skal grunngjevast. Har festaren ikkje motteke skriftleg grunngjeve avslag innan to månader etter at det vart søkt om godkjenning, vert samtykke rekna som gjeve.

Er det ikkje naudsynt med bortfestarens godkjenning for overføring av festeretten etter tredje ledd fyrste punktum, jf. andre ledd, skal festaren likevel varsle bortfestaren om kven festeretten er overført til. Inntil slikt varsel er gjeve, kan bortfestaren krevje den forrige festaren for festeavgift sjølv om festeavgifta gjeld for tida etter overføringa.

Føresegnene i denne paragrafen gjeld tilsvarande ved tvangssal. Tingretten set frist for bortfestaren til å kome med fråsegn, og avgjer om den nye festaren skal godkjennast.

Endra med lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 18. Pantsetjing av festerett

Festaren har rett til å pantsetje festeretten og dei byggverk festaren har eller får på tomta, så langt ikkje anna fylgjer av lovbod eller avtale om avgrensing i retten til overføring. Pantsetjinga må gjelde både festeretten og noverande og framtidige byggverk.

Avtale om avgrensing i retten til overføring av festeretten så lenge tomta står ubygd hindrar ikkje pantsetjing for byggelån eller tvangssal for slikt pant.

Vert festaren eigar av tomta, går tinglyst panterett i festet over til å gjelde panterett i tomta (grunnen) frå den tid då festaren får tinglyst eigarheimel, om ikkje anna fylgjer av det som er avtalt.

§ 19. Stifting og omskiping av råderettar

Festaren kan stifte slike særlege råderettar for andre over tomta som med omsyn til bruksmåte, omfang og tidsavgrensing ligg innanfor den råderetten festaren sjølv har, så langt ikkje anna fylgjer av det som er avtalt.

Festaren og bortfestaren kan krevje omskiping av særlege råderettar som bortfestaren eller andre har i festetomta etter føresegnene i lov av 29. november 1968 om særlege råderettar over framand eigedom §§ 5 og 6, jf § 8. Festaren kan krevje avskiping av slike rettar etter føresegnene i same lova § 7, jf § 8. For avgjerda om omskiping eller avskiping gjeld §§ 18 og 19 i same lova tilsvarande.

Kapittel V. Mishald og mishaldsverknader

§ 20. Betaling av festeavgift ved forseinka oppfylling frå bortfestaren

Får ikkje festaren råderett over tomta til avtalt tid, og dette ikkje skuldast tilhøve som festaren svarar for, pliktar ikkje festaren å betale festeavgift før frå det tidspunktet festaren får den råderetten han eller ho skal ha etter lov og avtale. Gjeld forseinkinga berre ein del av tomta, har festaren krav på høvesvis avslag i festeavgifta for den tida forseinkinga varer. Festaren pliktar likevel ikkje å betale festeavgift dersom festaren ikkje kan utnytte den delen festaren har fått råderett over til festeføremålet.

§ 21. Hevingsrett for festaren ved forseinka oppfylling frå bortfestaren

Ved vesentleg forseinka oppfylling frå bortfestaren kan festaren heve

festeavtala.

§ 22. Skadebot ved forseinka oppfylling frå bortfestaren

Festaren kan krevje skadebot for tap som fylgje av forseinking, med mindre bortfestaren godtgjer at forseinkinga ikkje skuldast feil eller forsøming frå bortfestaren eller nokon bortfestaren svarar for.

§ 23. Manglar ved tomta

Det ligg føre mangel ved tomta dersom tomta ikkje har dei eigenskapane som festaren har grunn til å rekne med ut frå festeavtala, opplysningar gjevne av bortfestaren eller nokon bortfestaren svarar for og tilhøva elles. Festaren kan likevel ikkje gjere gjeldande som mangel noko festaren burde ha oppdaga ved ei vanleg undersøkjing.

At tomta er mindre enn festaren rekna med, er ikkje nokon mangel utan når arealet er vesentleg mindre enn opplyst av bortfestaren eller bortfestaren har bore seg særs klanderverdig åt.

§ 24. Krav på retting av manglar

Festaren kan krevje at bortfestaren rettar manglar ved tomta innan rimeleg tid etter at krav om retting er sett fram, dersom mangelen kan rettast utan urimeleg kostnad eller ulempe for bortfestaren. Bortfestaren kan på si side krevje å få rette manglar som festaren har gjort gjeldande, når retting ikkje vil vere til vesentleg ulempe for festaren og vert utført innan rimeleg tid.

Når det ligg føre rettingsplikt etter fyrste punktum i fyrste ledd utan at bortfestaren oppfyller plikta, kan festaren krevje skadebot for kostnader han eller ho har hatt med å få mangelen retta.

§ 25. Avslag i festeavgifta ved manglar

Festaren kan krevje eit høvesvis avslag i festeavgifta tilsvarande verdiminken som mangelen fører til for festaren.

§ 26. Heving ved manglar

Ved vesentleg mangel kan festaren heve festeavtala. Er tomta blitt forringa etter at festaren fekk råderetten, er det eit vilkår for heving at forringinga anten

skuldast tilhøve som festaren ikkje har vågnaden for eller at festaren yter vederlag for verdiminken.

Festaren tapar retten til å heve dersom festaren ikkje gjev bortfestaren melding om heving innan rimeleg tid etter at festaren vart kjent med eller burde vorte kjent med mangelen.

§ 27. Skadebot ved manglar

Festaren kan krevje skadebot for tap festaren får på grunn av manglar ved tomta, med mindre bortfestaren godtgjer at mangelen ikkje skuldast feil eller forsøming frå bortfestaren eller nokon bortfestaren svarar for.

§ 28. Rettsmangel

Dersom festaren på grunn av rettsmanglar hjå bortfestaren ikkje får den råderetten over tomta som festaren etter lov og avtala skal ha, gjeld føresegnene i §§ 20, 24, 25, 26 og 27 tilsvarande.

Festaren kan alltid krevje skadebot for tap som skuldast rettsmanglar som var der på avtaletida og som festaren ikkje kjende til eller burde ha kjent til.

§ 29. Anna mishald frå bortfestaren

Ved anna mishald frå bortfestaren, gjeld føresegnene om manglar tilsvarande, så langt ikkje anna fylgjer av det som er avtalt.

§ 30. Mishald frå festaren

Ved vesentleg mishald frå festaren kan bortfestaren heve festeavtala, om ikkje anna fylgjer av det som er avtalt. Det kan ikkje avtalast at bortfestaren skal kunne heve utan at mishaldet er vesentleg.

Etter at festaren har bygd hus på tomt som er festa bort til bustadhus eller fritidshus, kan bortfestaren ikkje heve på grunn av at festaren forsømer å betale festeavgifta i rett tid. Det same gjeld i andre festehøve når tomta er festa bort for 99 år eller meir eller på uavgrensa tid utan oppseiingsrett for bortfestaren.

Tap og kostnader som skuldast mishald frå festaren kan bortfestaren berre krevje skadebot for når festaren har vore aktlaus.

§ 31. Reklamasjonsfrist

Når nokon av partane i ei festeavtale vil setje fram krav etter føresegnene i dette kapitlet, må det gjerast innan rimeleg tid etter at parten fekk grunn til å gjere mishaldet gjeldande. Det kan likevel ikkje gjerast gjeldande at det er reklamert for seint dersom den som har mishalde avtala har vore grovt aktlaus, uærleg eller for øvrig handla i strid med god tru.

Kapittel VI. Innløysing og lenging

§ 32. Rett til innløysing av festetomt til bustadhus og fritidshus

Festaren kan krevje å få innløyse ei festetomt til bustadhus eller fritidshus når det er gått 30 år av festetida – om ikkje kortare tid er avtalt – eller når festetida er ute. Etter at det er gått 30 år av festetida, kan festaren også krevje å få innløyse ei festetomt til bustadhus kvar gong det er gått to nye år, og ei festetomt til fritidshus kvar gong det er gått ti nye år.

Når festetida er ute for ei slik tomt som er festa bort for festaren si livstid, kan desse krevje innløysing:

a. festarens ektemake,
b. livsarving til festaren,
c. fosterbarn som står i same stilling som livsarving,
d. nokon som dei siste to åra har høyrt til same husstand som festaren.

Til innløysing av festetomter med hus som skjer etter paragrafen her eller med heimel i festeavtala, trengst det ikkje samtykke frå offentleg styresmakt dersom samtykke til bortfeste vart gjeve på bortfestingstida, eller ikkje trongst etter reglane på den tida.
Endra med lover 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336. Endringane skal gjelde der krav om innløysing eller lenging fremjast på grunnlag av at innløysingstida er inne eller festetida er ute 1 jan 2006 eller seinare. Ved krav om innløysing eller lenging når festetida er ute for ei tomt som er festa bort for festaren si livstid, gjeld likevel endringane der festaren døyr 1 nov 2004 eller seinare), 30 juni 2006 nr. 52 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 727).

§ 33. Lenging av festetomt til bustadhus og fritidshus

Når festetida er ute for festetomt til bustadhus eller fritidshus, og tomta ikkje

blir innløyst etter § 32, lauper festet vidare på same vilkår som før, likevel slik at bortfestaren kan krevje regulering etter § 15 fjerde ledd. For feste som er lenga etter fyrste punktum, gjeld § 7 fyrste ledd om festetid.
Endra med lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 1 juni 2001 nr. 28 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 560), 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336. Endringane skal gjelde der krav om innløysing eller lenging fremjast på grunnlag av at innløysingstida er inne eller festetida er ute 1 jan 2006 eller seinare. Ved krav om innløysing eller lenging når festetida er ute for ei tomt som er festa bort for festaren si livstid, gjeld likevel endringane der festaren døyr 1 nov 2004 eller seinare), 19 juni 2015 nr. 63 (ikr. 1 juli 2015, sjå endringslova del II).

§ 34. Unntak frå festarens rett til innløysing

Retten til innløysing gjeld berre så langt denne kan sameinast med bortfestarens rettsgrunnlag etter lov eller avtale. Ein tredjeperson med rett til bortfestareigedomen kan ikkje setje seg i mot at tomta seinare vert innløyst, dersom han eller ho må reknast å ha gjeve samtykke til bortfestinga utan atterhald mot innløysing.

Ved krav om innløysing av ei festetomt til bustadhus eller fritidshus som høyrer til ein bygdeallmenning, kan bortfestaren i staden tilby festaren lenging etter § 33. Det same gjeld ved krav om innløysing av ei festetomt til fritidshus som høyrer til ein statsallmenning eller til Finnmarkseigedomens grunn i Finnmark.

Kongen kan fastsetje i forskrift at det same som i andre leddet skal gjelde så lenge tomt festa bort til fritidshus høyrer til ein landbrukseigedom og inntekta frå festearealet som høyrer til bruket, tilseier at innløysing ikkje finn stad.

Unntaka i paragrafen her gjeld berre så langt innløysingsretten følgjer av § 32.
Endra med lover 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336. Endringane skal gjelde der krav om innløysing eller lenging fremjast på grunnlag av at innløysingstida er inne eller festetida er ute 1 jan 2006 eller seinare. Ved krav om innløysing eller lenging når festetida er ute for ei tomt som er festa bort for festaren si livstid, gjeld likevel endringane der festaren døyr 1 nov 2004 eller seinare), 30 juni 2006 nr. 52 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 727), 19 juni 2015 nr. 63 (ikr. 1 juli 2015).

§ 35. Avgrensing i festarens plikt til innløysing

Avtale om at bortfestaren kan krevje at festaren innløyser tomt som er festa

bort til bustadhus og fritidshus før festetida er ute, er ikkje bindande for festaren. Ei slik føresegn i ei avtale inngått før 1976 gjeld likevel dersom det etter tilhøva ville vere urimeleg andsynes bortfestaren ikkje å kunne krevje innløysing.

§ 36. Framsetjing av krav om innløysing

Krav på innløysing etter § 32 må festaren setje fram skriftleg seinast eitt år før innløysingstida er inne. I dei høve som er nemnde i § 32 andre ledd, er fristen eitt år etter at festaren døydde.

Er kravet sett fram seinare, kan Kongen gje oppfrisking om oversitjinga er orsakande. Når innløysingsvilkåra vert fastsett ved skjønn etter § 37 andre ledd, høyrer også spørsmål om oppfrisking under skjønnet.

Retten til innløysing når festetida er ute, fell ikkje bort utan når bortfestaren seinast to år før festetida er ute, har sendt skriftleg oppseiing til festaren med varsel om kva tidspunkt festetida går ut, om retten til innløysing og om fristen for å krevje det. Dette gjeld ikkje når festetida går ut for tomt festa bort for festaren si livstid.

Endra med lover 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336. Endringane i første og andre ledd skal gjelde der krav om innløysing eller lenging fremjast på grunnlag av at innløysingstida er inne eller festetida er ute 1 jan 2006 eller seinare. Regelen i tredje ledd om bortfall av retten til innløysing eller lenging gjeld der festetida går ut 1 jan 2007 eller seinare. Ved krav om innløysing eller lenging når festetida er ute for ei tomt som er festa bort for festaren si livstid, gjeld likevel endringane der festaren døyr 1 nov 2004 eller seinare), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 63 (ikr. 1 juli 2015).

§ 37. Innløysingsvilkår

Ved innløysing av tomt som er festa bort til bustadhus eller fritidshus, skal innløysingssummen vere 25 gonger årleg festeavgift etter regulering på innløysingstida, om ikkje ein mindre innløysingssum er avtalt. Ved innløysing der innløysingstida er inne ti år eller kortare før avtala kunne ha vorte lengd etter § 33, kan bortfestaren krevje regulering av festeavgifta etter § 15 fjerde ledd på innløysingstida. Om ikkje anna er avtalt, kan bortfestaren likevel krevje at innløysingssummen for andre tomter enn dei som er festa bort på uavgrensa tid utan oppseiingsrett for bortfestaren, skal vere 40 prosent av tomteverdet på innløysingstida med frådrag for verdauke som festaren har tilført tomta med eigne tiltak eller tilskott til tiltak som er gjort av andre. Tomteverdet må ikkje

setjast høgare enn det tomta kan seljast for om det berre er tillate å setje opp det eller dei husa som er på tomta.

Med mindre partane er samde om innløysingsvilkåra, eller har avtalt vilkåra fastsette på annan måte, høyrer krav om innløysing under skjønn, som avgjer retten til innløysing, fastset innløysingssummen, innløysingsvilkåra elles og avgjer spørsmål som gjeld gjennomføringa av innløysinga.

Kongen kan gje forskrift om kva som skal fylgje med ved innløysing og på kva måte innløysingsrett kan gjerast gjeldande

a. i område der det er festa bort tomter til fritidshus etter ein samla plan, og
b. ved punktfeste (§ 16 fyrste ledd tredje punktum).

Føyd til med lov 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336. Endringane skal gjelde der krav om innløysing eller lenging fremjast på grunnlag av at innløysingstida er inne eller festetida er ute 1 jan 2006 eller seinare. Ved krav om innløysing eller lenging når festetida er ute for ei tomt som er festa bort for festaren si livstid, gjeld likevel endringane der festaren døyr 1 nov 2004 eller seinare), endra med lover 30 juni 2006 nr. 52 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 727), 19 juni 2009 nr. 76 (ikr. 1 okt 2009 iflg. res. 4 sep 2009 nr. 1152), 19 juni 2015 nr. 63 (ikr. 1 juli 2015, sjå endringslova del II).

§ 38. Gjennomføring av innløysing

Når innløysingssummen og innløysingsvilkåra elles er endeleg fastsette, kan festaren krevje at bortfestaren gjer det som trengst frå bortfestarens side for å få tomta skild ut frå bortfestareigedomen og heimelen overført til festaren.

Festaren ber alle kostnader som frådeling og heimelsoverføring fører med seg, om ikkje anna fylgjer av det som er avtalt.

Seinast fire veker etter at innløysingssummen er endeleg fastsett ved skjønn, voldgift eller rettsleg avgjerd, kan festaren seie frå seg kravet om innløysing. Festaren må då dekkje bortfestaren sine naudsynte kostnader som følgje av kravet, medrekna ilagte sakskostnader til festaren. Kvar av partane kan be avgjerdsinstansen ved orskurd å fastsetje beløpet som festaren skal betale. Skjønnets eller rettens leiar eller ein annan dommar kan seie orskurden åleine. Endra med lover 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336, tidlegare § 37), 30 juni 2006 nr. 52 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 727).

Kapittel VII. Avvikling

§ 39. Borttakingsrett og ryddingsplikt

Når eit tomtefeste skal avviklast, har festaren rett og plikt til å ta bort hus og andre faste tilskipingar som festaren har på tomta. Bortfestaren kan likevel krevje at det førebels vert ståande til trygd for krav som bortfestaren meiner å ha. I så fall må bortfestaren innan rimeleg tid ta steg til å få kravet rettsleg avgjort.

Festaren pliktar å ta bort lausøyre, rydde opp etter seg på tomta og å gjennomføre naudsynte tiltak for å sikre mot skade eller fåre for skade.

Det som festaren ikkje tek bort innan rimeleg tid etter at festaren har fått skriftleg oppmoding om det, tilfell bortfestaren utan vederlag.

Føresegnene i denne paragrafen gjeld berre så langt ikkje anna fylgjer av det som er avtalt.

§ 40. Rett og plikt til overtaking av hus og faste tilskipingar

Dersom borttaking etter § 39 vil føre til at verdiar går til spille i utrengsmål, kan både festaren og bortfestaren få rett til å krevje at bortfestaren tek over hus og faste tilskipingar mot vederlag. Bortfestaren kan likevel ikkje påleggjast slik overtaking dersom festaren kan krevje tomta innløyst, eller dersom bortfestaren tilbyr festaren å løyse inn tomta mot vederlag fastsett etter føresegnene i § 37. Føresetnaden er at korkje rettsgrunnlaget til bortfestaren, avtala eller andre tilhøve er til hinder for innløysing.

Tvist om rett og plikt til overtaking etter fyrste ledd høyrer under skjønn, om partane ikkje har avtalt eller vert samde om ein annan avgjerdsmåte.
Endra med lov 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336).

§ 41. Vederlaget ved overtaking

Når bortfestaren krev overtaking, skal vederlaget setjast til det det ville koste å føre opp tilsvarande hus og tilskipingar på tomta på overtakingstida, med frådrag for verdmink på grunn av alder og bruk i festetida.

Når festaren krev overtaking, skal vederlaget setjast til det verdet husa og tilskipingane har for bortfestaren. Er årsaka til avviklinga mishald frå festaren eller ei oppseiing frå festaren som ikkje har samanheng med meir tyngjande festevilkår, kan vederlaget setjast lågare.

Festaren kan krevje ei rimeleg godtgjersle for verdauke som festaren har tilført tomta med eigne tiltak eller med tilskott til tiltak som er gjort av

bortfestaren eller andre.

Fastsetjing av vederlag etter denne paragrafen høyrer under skjønn, om partane ikkje har avtalt eller vert samde om ein annan avgjerdsmåte. Den parten som har kravd overtaking, kan gå frå kravet så framt han eller ho seier frå om det innan fire veker etter at vederlaget er endeleg fastsett.

Kapittel VIII. Framfeste

§ 42. Framfeste

Med framfeste er i lova her meint festehøve der bortfestaren berre har leigerett til tomta.

I nye festeavtaler må både grunneigaren og den som har leigerett til grunnen vere partar på bortfestarsida, dersom det skal festast bort tomt til bustadhus eller fritidshus. Tomter til andre føremål kan festast bort av den som har leigerett til grunnen, så langt det er i samsvar med rettsgrunnlaget til leigaren.

I festeavtaler inngått etter 1975, men før lova her tek til å gjelde, kan festaren ved framfeste gjere føresegnene om minste festetid gjeldande i høve til grunneigaren utan omsyn til om leigetida er ute etter leigeavtala mellom frambortfestaren og grunneigaren.

Ved feste av tomt til bustadhus eller fritidshus gjeld reglane om innløysing og lenging i kapittel VI også i høvet mellom festaren og grunneigaren.

Så langt ikkje anna fylgjer av avtale, gjeld føresegnene i §§ 40 og 41 tilsvarande mellom festaren og grunneigaren utan omsyn til når festeavtala er inngått, likevel slik at krav om at grunneigaren skal ta over hus og faste tilskipingar berre kan setjast fram når leigaren ikkje sjølv ynskjer å ta over hus og faste tilskipingar og heller ikkje har rimeleg grunn til å setje seg imot at grunneigaren får ta over.

Endra med lover 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336), 19 juni 2015 nr. 63 (ikr. 1 juli 2015).

Kapittel IX. Skjønn

§ 43. Skjønn

Skjønn etter lova her blir haldne som skjønn styrt av tingretten.

Ved skjønn etter §§ 5 a, 15 og 37 skal talet på skjønnsmedlemer alltid vere to, både ved skjønn og overskjønn. Om dekking av sakskostnader gjeld lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker § 43.

Ved skjønn etter § 37 kan saka bli delt slik at det blir forhandla og fastsett særskilt om festaren har rett til innløysing eller om kva innløysingssummen er, slik at skjønnet elles blir utsett.
Endra med lover 2 juli 2004 nr. 63 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 15 okt 2004 nr. 1336. Endringane gjeld der krav om skjønn blir sett fram 1 nov 2004 eller seinare. Gjeld skjønnet krav om innløysing, skal endringane likevel berre gjelde der endringane i 37 gjeld for kravet etter § 1 eller § 3 i forskr. 15 okt 2004 nr. 1338 overgangsreglar ved ikraftsetjing av endringslova), 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 30 juni 2006 nr. 52 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 727), 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238), 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

Kapittel X. Ikraftsetjing m.m.

§ 44. Ikraftsetjing. Overgangsføresegner

Lova tek til å gjelde frå den tida Kongen fastset.[1]

§ 10 fyrste ledd gjeld berre for åremålsfeste (feste som er skipa for eit visst åretal eller som går ut til ei fastsett tid) som går ut tidlegast tre år etter at lova her tek til å gjelde.

For festeavtaler inngått før 1976 gjeld føresegnene i kapittel VI der festetida går ut to år eller meir etter at lova har teke til å gjelde. For krav om innløysing i festehøve der festetida går ut tidlegare, gjeld lov av 30. mai 1975 nr. 20 om tomtefeste § 33 så framt søknad om innløysing er sett fram seinast to år etter at lova her har teke til å gjelde.
1 Frå 1 jan 2002 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 571.

§ 45. Oppheving av og endringar i andre lover

Frå den tida lova tek til å gjelde, vert lov av 30. mai 1975 nr. 20 om tomtefeste oppheva, med dei unnatak som fylgjer av § 44 tredje ledd.

Frå same tida skal fylgjande føresegner i andre lover endrast slik: – – –

Lov om folketrygd (folketrygdloven)

Del I. Innledende bestemmelser

Kapittel 1. Formål og definisjoner m.m.

§ 1-1. Formål

Folketrygdens formål er å gi økonomisk trygghet ved å sikre inntekt og kompensere for særlige utgifter ved arbeidsløshet, svangerskap og fødsel, aleneomsorg for barn, sykdom og skade, uførhet, alderdom og dødsfall.

Folketrygden skal bidra til utjevning av inntekt og levekår over den enkeltes livsløp og mellom grupper av personer.

Folketrygden skal bidra til hjelp til selvhjelp med sikte på at den enkelte skal kunne forsørge seg selv og klare seg selv best mulig til daglig.

§ 1-2. Vern mot private avtaler

Rettigheter etter denne loven kan ikke fraskrives ved private avtaler.

En arbeidsgiver kan ikke innskrenke arbeidstakernes rettigheter etter loven.

§ 1-3. Forholdet til EØS-avtalens hoveddel

Loven skal tolkes og anvendes i samsvar med prinsippene om fri bevegelighet og lik behandling slik de kommer til uttrykk i EØS-avtalens hoveddel.
Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 30, 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 1-3 a. Gjennomføring av trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen

EØS-avtalen vedlegg VI nr. 1 (forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering av trygdeordninger, som endret ved forordning (EF) nr. 988/2009, forordning (EU) nr. 1244/2010, forordning (EU) nr. 465/2012, forordning (EU) nr. 1224/2012, forordning (EU) nr. 517/2013, forordning (EU) nr. 1372/2013, forordning (EU) nr. 1368/2014, forordning (EU) 2017/492 og forordning (EU) 2019/1149)

(trygdeforordningen) gjelder som lov med de tilpasningene som følger av vedlegg VI, protokoll 1 og avtalen for øvrig.

EØS-avtalen vedlegg VI nr. 2 (forordning (EF) nr. 987/2009 om fastsettelse av nærmere regler for gjennomføring av forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering av trygdeordninger, som endret ved forordning (EU) nr. 1244/2010, forordning (EU) nr. 465/2012, forordning (EU) nr. 1224/2012, forordning (EU) nr. 1372/2013, forordning (EU) nr. 1368/2014 og forordning (EU) 2017/492) (gjennomføringsforordningen) gjelder som lov med de tilpasningene som følger av vedlegg VI, protokoll 1 og avtalen for øvrig.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av forordningene nevnt i første og andre ledd.

Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013), endret ved lov 10 april 2025 nr. 8.

§ 1-3 b. Andre folkerettslige bestemmelser om trygdekoordinering

Følgende folkerettslige bestemmelser gjelder som lov:

a. nordisk konvensjon om trygd av 12. juni 2012
b. EFTA-konvensjonen av 4. januar 1960 artikkel 21 og tillegg 2 til vedlegg K med endringer vedtatt 21. juni 2001, 13. juli 2004, 27. november 2007 og 12. november 2015
c. artikkel 29 til 34 i avtale om ordninger mellom Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland som følge av Det forente kongerikes uttreden fra Den europeiske union, EØS-avtalen og andre avtaler som gjelder mellom Det forente kongerike og EØS/EFTA-statene i kraft av Det forente kongerikes medlemskap i Den europeiske union av 28. januar 2020
d. EØS-avtalen vedlegg VI kapittel III (avtale mellom EU og EØS/EFTA-statene om trygdekoordinering for britiske borgere).
e. konvensjon om trygdekoordinering mellom Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det forente kongeriket Storbritannia og Nord-Irland av 30. juni 2023.

Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av avtaler som er gjennomført i eller i medhold av paragrafen her.

Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013), endret ved lov 20 des 2023 nr. 94 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2135).

§ 1-4. Grunnbeløpet

Grunnbeløpet er en beregningsfaktor som har betydning for retten til ytelser og for størrelsen på ytelser etter denne loven.

Grunnbeløpet fastsettes av Kongen og reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten.

Til grunn for reguleringen legges forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år.

Kongen gir forskrifter med nærmere regler om regulering av grunnbeløpet,[1] herunder fra hvilket tidspunkt nytt grunnbeløp får virkning for de enkelte ytelsene etter denne loven.

Endret ved lover 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011), 11 mai 2012 nr. 24, 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II).

1 Til og med 2010 fastsatt av Stortinget. Grunnbeløpet var pr 1 mai 1996 kr. 41.000, pr 1 mai 1997 kr. 42.500, pr 1 mai 1998 kr. 45.370, pr 1 mai 1999 kr. 46.950, pr 1 mai 2000 kr. 49.090, pr 1 mai 2001 kr. 51.360, pr 1 mai 2002 kr. 54.170, pr 1 mai 2003 kr. 56.861, pr 1 mai 2004 kr. 58.778, pr 1 mai 2005 kr. 60.699, pr 1 mai 2006 kr. 62.892, pr 1 mai 2007 kr. 66.812, pr 1 mai 2008 kr. 70.256, pr 1 mai 2009 kr. 72.881, pr 1 mai 2010 kr. 75.641, pr 1 mai 2011 kr. 79.216, pr 1 mai 2012 kr. 82.122, pr 1 mai 2013 kr. 85.245, pr 1 mai 2014 kr. 88.370, pr 1 mai 2015 kr. 90.068, pr 1 mai 2016 kr. 92.576, pr 1 mai 2017 kr. 93.634, pr 1 mai 2018 kr. 96.883, pr 1 mai 2019 kr. 99.858, pr 1 mai 2020 kr. 101.351, pr 1 mai 2021 kr. 106.399, pr 1 mai 2022 kr. 111.477, pr 1 mai 2023 kr. 118 620, pr 1 mai 2024 kr. 124 028, pr 1 mai 2025 kr. 130 160.

§ 1-5. Sivilstand

Når en persons rettsstilling etter denne loven er avhengig av om vedkommende er ugift, gift eller skilt, er det avgjørende om ekteskap er inngått eller oppløst etter ekteskapsloven. Likestilt med slikt ekteskap er utenlandsk ekteskap som anerkjennes i Norge.

Registrert partnerskap er likestilt med ekteskap.

Bestemmelsene for ektefeller i denne loven skal også gjelde for to ugifte personer som lever sammen (samboerpar), dersom paret

a. har eller har hatt felles barn, eller
b. tidligere har vært gift med hverandre.

To personer som bor i samme hus, regnes som samboerpar selv om de bor i hver sin del av huset. Det kan gjøres unntak for personer som bor i hver sin boenhet i et hus med mer enn fire selvstendige og klart atskilte boenheter. To personer som vanligvis har felles bolig, regnes som samboerpar selv om de midlertidig bor atskilt.
Endret ved lov 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745).

§ 1-6. Barn

Med barn menes i denne loven en person under 18 år.

§ 1-7. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), opphevet ved lov 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V).

§ 1-8. Arbeidstaker

Med arbeidstaker menes i denne loven enhver som arbeider i en annens tjeneste for lønn eller annen godtgjørelse.

§ 1-9. Frilanser

Med frilanser menes i denne loven enhver som utfører arbeid eller oppdrag utenfor tjeneste for lønn eller annen godtgjørelse, men uten å være selvstendig næringsdrivende, se § 1-10.

§ 1-10. Selvstendig næringsdrivende

Med selvstendig næringsdrivende menes i denne loven enhver som for egen regning og risiko driver en vedvarende virksomhet som er egnet til å gi nettoinntekt.

Ved avgjørelsen av om en person skal regnes som selvstendig

næringsdrivende, legges det blant annet vekt på

- om virksomheten har et visst omfang,
- om vedkommende har ansvaret for resultatet av virksomheten,
- om vedkommende har arbeidstakere i sin tjeneste eller nytter frilansere,
- om vedkommende driver virksomheten fra et fast forretningssted (kontor, verksted e.l.),
- om vedkommende har den økonomiske risikoen for virksomheten,
- om vedkommende bruker egne driftsmidler.

Kapittel 2. Medlemskap

§ 2-1. Personer som er bosatt i Norge

Personer som er bosatt i Norge, er pliktige medlemmer i folketrygden.

Som bosatt i Norge regnes den som oppholder seg i Norge, når oppholdet er ment å vare eller har vart minst 12 måneder. En person som flytter til Norge, regnes som bosatt fra innreisedatoen.

Det er et vilkår for medlemskap at vedkommende har lovlig opphold i Norge.

Ved midlertidig fravær fra Norge som ikke er ment å vare mer enn 12 måneder, regnes vedkommende fortsatt som bosatt her. Dette gjelder likevel ikke dersom vedkommende skal oppholde seg eller har oppholdt seg i utlandet mer enn seks måneder pr. år i to eller flere påfølgende år.

§ 2-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 2-2. Arbeidstakere i Norge og på kontinentalsokkelen

En person som ikke er medlem i trygden etter § 2-1, er likevel pliktig medlem i trygden dersom han eller hun er arbeidstaker (§ 1-8) i Norge eller på den norske

delen av kontinentalsokkelen i forbindelse med leting etter eller utvinning av olje, gass eller andre naturressurser. Dette gjelder bare dersom ikke noe annet er bestemt i eller i medhold av denne loven.

Det er et vilkår at vedkommende har lovlig adgang til å ta inntektsgivende arbeid i Norge eller på norsk kontinentalsokkel.

Endret ved lov 30 mars 2001 nr. 10 (ikr. 1 jan 2001, se dens III om overgangsregler).

§ 2-3. Medlemskap på Svalbard, på Jan Mayen og i norske biland

Et medlem i trygden som bosetter seg eller tar opphold på Svalbard, på Jan Mayen eller i et norsk biland, beholder medlemskapet.

En person som ikke er medlem i trygden, blir medlem dersom han eller hun tar arbeid for en norsk arbeidsgiver som driver virksomhet på Svalbard, på Jan Mayen eller i et norsk biland.

§ 2-4. Avtaler om arbeidstakere mv. på kontinentalsokkelen

Bestemmelsene i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen får tilsvarende anvendelse på en arbeidstaker mv. som er omfattet av EØS-avtalens personkrets og som arbeider med leting etter eller utvinning av olje, gass eller andre naturressurser på den norske delen av kontinentalsokkelen, som om vedkommende hadde arbeidet på norsk territorium. Avtaler som nevnt i § 1-3 b får anvendelse på kontinentalsokkelen i den utstrekning det er bestemt i den enkelte avtale.

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36, 30 mars 2001 nr. 10 (ikr. 1 jan 2001, se dens III om overgangsregler), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 2-5. Pliktig medlemskap for personer utenfor Norge

Selv om en person oppholder seg utenfor Norge, er vedkommende pliktig medlem i trygden dersom han eller hun er

a. norsk statsborger og arbeidstaker i den norske stats tjeneste,
b. norsk statsborger og arbeidstaker hos en person som nevnt i bokstav a,
c. i Forsvarets tjeneste i utlandet, herunder militært tilsatte som deltar i internasjonale operasjoner,

d. utsendt av den norske stat som fredskorpsdeltaker eller som ekspert for tjenestegjøring i et utviklingsland,
e. i tjeneste som forhåndsutskrevet av den norske stat til NATOs sivile krigstidsorganer,
f. norsk statsborger og arbeidstaker på et norskregistrert skip, se likevel § 2-12,
g. norsk statsborger og arbeidstaker i et norsk sivilt luftfartsselskap, eller
h. norsk statsborger og studerer i utlandet med lån eller stipend fra Statens lånekasse for utdanning.

Ektefelle og barn som forsørges av og oppholder seg i utlandet sammen med en person nevnt i første ledd bokstavene a til e er pliktige medlemmer i trygden. Ektefellen til en person som nevnt i første ledd bokstav a eller b, må være norsk statsborger. Ektefellen til en person som nevnt i første ledd bokstav c til e, må ha vært medlem i trygden i minst tre av de siste fem kalenderårene.
Endret ved lover 27 nov 1998 nr. 69 (med virkning fra 1 jan 1998), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778), 19 des 2017 nr. 113.

§ 2-6. Medlemskap som gir trygdedekning bare ved yrkesskade og dødsfall

En utenlandsk statsborger som ikke er bosatt i Norge, er pliktig medlem i trygden med rett til ytelser ved yrkesskade og dødsfall dersom han eller hun

a. er arbeidstaker på et norsk skip i utenriksfart som er registrert i det ordinære norske skipsregisteret, unntatt når vedkommende er arbeidstaker hos en utenlandsk arbeidsgiver som driver næringsvirksomhet om bord
b. arbeider på et norsk fiskefartøy, eller
c. er arbeidstaker i et norsk sivilt luftfartsselskap.

Ved yrkesskade (kapittel 13) har et medlem som nevnt i første ledd rett til stønad ved helsetjenester etter kapittel 5, sykepenger etter kapittel 8, arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11, tilleggsstønader etter kapittel 11 A og uføretrygd etter kapittel 12. Ved dødsfall ytes det gravferdsstønad etter kapittel 7 og omstillingsstønad til gjenlevende ektefelle etter kapittel 17 eller etterlattepensjon etter kapittel 17 A.

En utenlandsk statsborger som nevnt i første ledd er medlem i trygden under hjemreise som rederen bekoster etter at tjenesten er slutt.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg.

res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 2-7. Frivillig medlemskap for personer i Norge

En person som oppholder seg i Norge, men som ikke er pliktig medlem i trygden, kan etter søknad bli tatt opp som frivillig medlem dersom dette etter en samlet vurdering er rimelig.

Ved vurderingen av spørsmålet om en person kan tas opp som frivillig medlem, legges det vekt på

- om søkeren tidligere har vært medlem i trygden,
- om søkeren er medlem i en utenlandsk trygdeordning,
- om ektefellen er medlem i trygden,
- hvor lenge søkeren har oppholdt seg i Norge,
- hvor lenge søkeren skal oppholde seg i Norge,
- hvor sterk tilknytning søkeren ellers har til det norske samfunnet.

Medlemskapet kan

a. gi full trygdedekning etter loven, eller
b. omfatte stønad ved helsetjenester etter kapittel 5, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nærståendes sykdom etter kapittel 9, og ytelser ved fødsel og adopsjon etter kapittel 14.

Forsørget ektefelle og barn til en person som er tatt opp som medlem etter første ledd, og som oppholder seg i Norge sammen med forsørgeren, skal etter søknad tas opp som medlem med samme trygdedekning som forsørgeren med mindre særlige grunner taler imot.

Frivillig medlemskap gjelder tidligst fra det tidspunkt da Arbeids- og velferdsetaten mottok søknaden. Vedkommende kan likevel tas opp som medlem fra et tidligere tidspunkt dersom de øvrige vilkårene for rett til en ytelse fra folketrygden ennå ikke er oppfylt, og det anses rimelig.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978).

§ 2-7 a. Frivillig medlemskap for personer bosatt i Norge og som er i arbeid på skip registrert i utlandet

En person som er bosatt i Norge, og som er i arbeid på et skip registrert i en stat

utenfor EØS-området, har etter søknad rett til å bli tatt opp som frivillig medlem i trygden.

Medlemskapet kan

a. gi full trygdedekning etter loven, eller
b. omfatte stønad ved helsetjenester etter kapittel 5, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nære pårørendes sykdom etter kapittel 9 og ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon etter kapittel 14.

Frivillig medlemskap gjelder tidligst fra det tidspunkt Arbeids- og velferdsetaten mottok søknaden. Vedkommende kan likevel tas opp som medlem fra et tidligere tidspunkt, dersom de øvrige vilkårene for rett til en ytelse fra folketrygden ennå ikke er oppfylt, og det anses rimelig.
Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 123 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 2-8. Frivillig medlemskap for personer utenfor Norge

En person som oppholder seg utenfor Norge, og som ikke er pliktig medlem i trygden etter bestemmelsene i dette kapitlet, har etter søknad rett til å bli medlem dersom han eller hun

a. er arbeidstaker i utlandet og er ansatt i en virksomhet med hovedsete i Norge,
b. studerer ved universitet eller høgskole i utlandet,
c. har et offentlig oppdrag eller stipend i utlandet, eller
d. mottar pensjon i utlandet etter denne loven og har minst 30 års medlemskap i trygden etter fylte 16 år. Pensjonisten må ha minst 10 års medlemskap umiddelbart før søknaden om opptak. Tidsrom mellom 1. januar 1937 og 1. januar 1967 regnes med dersom vedkommende da ville ha fylt vilkårene for medlemskap.

Også andre personer enn de som går inn under første ledd, kan tas opp som medlemmer når særlige grunner gjør det rimelig.

Det er et vilkår for medlemskap at vedkommende har vært medlem i trygden i minst tre av de siste fem kalenderårene før søknadstidspunktet, og at han eller hun har nær tilknytning til det norske samfunnet.

Ektefelle og barn som forsørges av og oppholder seg i utlandet sammen med en person som er medlem i trygden etter første eller andre ledd, kan etter søknad bli medlemmer i trygden med samme trygdedekning som forsørgeren.

For ektefellen må vilkårene i tredje ledd være oppfylt.

Frivillig medlemskap gjelder tidligst fra det tidspunkt da Arbeids- og velferdsetaten mottok søknaden. Vedkommende kan likevel tas opp som medlem fra et tidligere tidspunkt dersom de øvrige vilkårene for rett til en ytelse fra folketrygden ennå ikke er oppfylt, og det anses rimelig.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 2-9. Trygdedekning ved frivillig medlemskap utenfor Norge

En person som er frivillig medlem etter bestemmelsene i § 2-8, kan få følgende trygdedekning:

a. stønad etter kapittel 5 (helsetjenester), kapittel 7 (gravferd), § 14-17 (engangsstønad ved fødsel og adopsjon),
b. stønad og pensjon etter kapitlene 4 (arbeidsløshet), 6 (grunnstønad og hjelpestønad), 7 (gravferd), 11 (arbeidsavklaringspenger), 11 A (tilleggsstønader til arbeidsrettede tiltak), 12 (uføretrygd), 15 (enslig mor eller far), 17 (gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier), 17 A (gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier), 18 (barnepensjon), 19 (alderspensjon) og 20 (ny alderspensjon), eller
c. alle ytelsene etter bokstavene a og b.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan samtykke i at medlemskap med dekning etter bokstavene a og c også skal omfatte sykepenger etter kapittel 8 og foreldrepenger etter kapittel 14.

Trygdedekningen etter første ledd bokstavene b og c kan omfatte særfordeler ved yrkesskade etter særskilt samtykke fra Arbeids- og velferdsdirektoratet, se kapittel 13.

Sykepenger ytes etter bestemmelsene om sykepenger for arbeidstakere. Det ytes ikke sykepenger i de første 16 dagene etter at vedkommende ble arbeidsufør. Sykepengegrunnlaget skal svare til grunnlaget for avgiftsbetalingen. Dette gjelder også for sykepenger som ytes etter hjemkomst til Norge.

En person som mottar pensjon fra folketrygden, kan gis medlemskap med dekning etter første ledd bokstavene b eller c bare for tidsrom da vedkommende har avgiftspliktig inntekt som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende.

Departementet gir forskrifter om når det kan gis samtykke etter andre og tredje ledd.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg.

res. 21 apr 2006 nr. 428) som endret ved lov 22 des 2006 nr. 95, 22 des 2006 nr. 95 (ikr. 1 jan 2007), 15 juni 2007 nr. 21, 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 nov 2011 nr. 43, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 2-10. Opptjening av rettigheter for personer med begrenset medlemskap

Tidsrom med begrenset medlemskap gir bare grunnlag for å opptjene, innvilge eller utbetale de ytelsene som medlemskapet omfatter. Dette gjelder likevel ikke dersom noe annet er bestemt i denne loven.

§ 2-11. Unntak for ambassadepersonell o.a.

En utenlandsk statsborger som er arbeidstaker hos en fremmed stat eller i en mellomfolkelig organisasjon, er unntatt fra pliktig medlemskap. Det samme gjelder en utenlandsk statsborger som er arbeidstaker hos en slik person.

Ektefelle og barn til en person som er unntatt etter første ledd, er også unntatt fra pliktig medlemskap med mindre de er norske statsborgere eller forsørger seg selv ved eget arbeid.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for en norsk statsborger som er arbeidstaker i en mellomfolkelig organisasjon i Norge, så langt grunnlaget for en slik ordning følger av en folkerettslig avtale som Norge er bundet av.

Endret ved lov 13 des 2013 nr. 105.

§ 2-12. Unntak for ansatte på turistskip

Personer som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomhet om bord på turistskip registrert i norsk internasjonalt skipsregister, er unntatt fra pliktig medlemskap. Slike personer skal heller ikke gis frivillig medlemskap i trygden.

§ 2-13. Unntak for personer med rettigheter i utenlandske trygdeordninger m.m.

For en person som har bosatt seg i Norge etter 1992, og som mottar en utenlandsk pensjonsytelse som svarer til minste pensjonsnivå for enslige (§ 19-8 sjette ledd bokstav a), omfatter medlemskapet ytelser etter kapitlene 6,

12, 17, 17 A, 18, 19 og 20 bare i perioder da vedkommende har pensjonsgivende inntekt eller mottar pensjon fra folketrygden.

Departementet gir forskrifter med nærmere regler om unntak fra medlemskap for personer som er sikret tilfredsstillende dekning fra utlandet, og for deres forsørgede familiemedlemmer.

Endret ved lover 25 nov 2011 nr. 43, 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 2-14. Opphør av pliktig medlemskap

Pliktig medlemskap etter § 2-1 opphører dersom vedkommende tar opphold i utlandet og oppholdet er ment å vare eller varer mer enn 12 måneder.

Den som er medlem i trygden etter § 2-2 og som fortsatt oppholder seg i Norge, skal være medlem i opptil en måned etter at arbeidsforholdet er slutt. Dette gjelder på tilsvarende måte for en person som er medlem i trygden etter § 2-3 andre ledd.

En person som nevnt i § 2-5 skal være medlem i trygden i opptil tre måneder etter at tjenesten eller studiene er slutt. Medlemskapet varer likevel så lenge han eller hun

a. mottar sykepenger eller foreldrepenger eller er under behandling i sykehus
b. er godtatt som arbeidssøkende hos Arbeids- og velferdsetaten eller norsk mønstringsmyndighet, eller
c. er ansatt i ny tjeneste som nevnt i § 2-5 uten å ha begynt i tjenesten.

Pliktig medlemskap i trygden opphører straks når medlemmet kommer i arbeid i utlandet eller på et skip som er registrert i utlandet. Dette gjelder ikke når vedkommende midlertidig arbeider i utlandet for lønn eller annen godtgjørelse som arbeidsgiveren plikter å betale arbeidsgiveravgift av etter § 23-2.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428).

§ 2-15. Opphør av frivillig medlemskap

Medlemskapet for et frivillig medlem i Norge opphører når han eller hun flytter fra Norge.

Medlemskapet opphører for et frivillig medlem som har fått pålegg om å

betale avgift til trygden, men ikke betaler avgiften.

§ 2-16. Forskrifter om asylsøkere

Departementet gir forskrifter om og i hvilken utstrekning personer som har søkt asyl i Norge og deres familiemedlemmer, skal være medlemmer i trygden mens asylsøknaden er under behandling.

§ 2-17. Medlemskap under fengselsopphold mv.

Vilkårene for medlemskap i trygden etter kapitlet her anses ikke oppfylt i tidsrom da en person sitter i varetekt, soner straff, utholder tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg etter straffeloven eller er anbrakt i institusjon som nevnt i barnevernsloven § 6-2. Personer som var medlemmer i trygden da frihetsberøvelsen tok til, opprettholder likevel sitt medlemskap.

Dersom de forhold som førte til frihetsberøvelsen også fører til at det fattes endelig vedtak om utvisning fra riket, kan tidsrom med medlemskap etter første ledd andre punktum ikke danne grunnlag for tilståelse eller beregning av pensjon etter loven her. Dette gjelder uansett på hvilket tidspunkt utvisningsvedtaket fattes.

Dersom en person dør før det er fattet endelig vedtak om utvisning, kan barnepensjon og omstillingsstønad eller pensjon til gjenlevende ektefelle tilstås og beregnes uten hensyn til bestemmelsene i andre ledd.

Utgifter til helsetjenester for personer som ikke er medlemmer i trygden under frihetsberøvelsen, dekkes som om vedkommende var medlem i trygden, forutsatt at utgiftene ikke dekkes av andre eller av vedkommendes egne midler.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i paragrafen her, herunder om anvendelsen av andre og tredje ledd og om omfanget av dekningen av helsetjenester etter fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 81 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 579, slik at andre ledd gis virkning bare for tidsrom etter at loven har trådt ikr., og fjerde ledd gis virkning bare for behandling gjennomført etter at loven har trådt ikr.), endret ved lover 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

Del II. Beregningsregler. Pensjonsgivende inntekt.

Overskriften endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

Kapittel 3. Visse beregningsregler, trygdetid, pensjonspoeng og pensjonsgivende inntekt

Overskriften endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 3-1. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Endret ved lov 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011), opphevet ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

I. Grunnpensjon og særtillegg

§ 3-2. Grunnpensjon

Grunnpensjonen fastsettes på grunnlag av trygdetid (§§ 3-5 og 3-7), og er uavhengig av tidligere inntekt.

Det er et vilkår for rett til grunnpensjon at vedkommende har minst fem års trygdetid. Full grunnpensjon ytes til den som har minst 40 års trygdetid. Dersom trygdetiden er kortere, blir grunnpensjonen tilsvarende mindre.

Full grunnpensjon utgjør 100 prosent av grunnbeløpet.

Full grunnpensjon utgjør likevel 90 prosent av grunnbeløpet dersom pensjonisten lever sammen med en ektefelle

a. som får uføretrygd eller alderspensjon,
b. som får avtalefestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for, se § 3-19, eller
c. som har en årlig inntekt, inkludert kapitalinntekt, som er større enn to ganger grunnbeløpet.

I tillegg til de personene som er likestilt med ektefeller etter § 1-5 skal bestemmelsene i fjerde ledd også gjelde for samboerpar som har levd sammen i 12 av de siste 18 månedene. Full grunnpensjon utgjør 90 prosent av

grunnbeløpet også når pensjonistens samboer får omstillingsstønad etter kapittel 17, pensjon eller overgangsstønad etter kapittel 17 A eller overgangsstønad etter §§ 16-7 og 17-6 slik bestemmelsene lød før 1. januar 2024.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 27 nov 1998 nr. 69, 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 20 juni 2003 nr. 54 (ikr. 1 mai 2003 med virkning for løpende tilfeller), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 mai 2004, se dens III), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 mai 2005, gjelder fjerde og femte ledd), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 14 juni 2013 nr. 33, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 sep 2016), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 3-3. Særtillegg

Særtillegg ytes til pensjonister som ikke har rett til tilleggspensjon eller har tilleggspensjon som er mindre enn særtillegget. Særtillegget faller bort i den utstrekning det ytes tilleggspensjon. Det ytes ikke særtillegg til alderspensjon gitt med virkning etter 2010 for personer født fra og med 1943, se §§ 19-8 og 19-9.

Det er et vilkår for rett til særtillegg at vedkommende har rett til grunnpensjon.

Fullt særtillegg ytes til den som har minst 40 års trygdetid. Dersom trygdetiden er kortere, blir særtillegget tilsvarende mindre.

Stortinget fastsetter særtilleggets størrelse i prosent av grunnbeløpet. Det kan fastsettes en ordinær sats og en minstesats.

Det ytes særtillegg etter minstesatsen når pensjonisten lever sammen med en ektefelle som mottar tilleggspensjon som overstiger særtillegget etter ordinær sats. Samlet tilleggspensjon og særtillegg for ektefellene skal likevel utgjøre minst to ganger særtillegget etter ordinær sats.

For en pensjonist som forsørger ektefelle over 60 år og fyller vilkårene for rett til ektefelletillegg i § 3-24 første og fjerde ledd slik bestemmelsene lød før 1. januar 2025, utgjør særtillegget to ganger ordinær sats.

Departementet gir forskrifter om beregning av særtillegg.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99, 26 nov 2010 nr. 59 (ikr. 1 jan 2011), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 13 des 2019 nr. 78 (ikr.

1 juli 2020), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), 7 mai 2021 nr. 30, 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 3-4. (Opphevet)

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 54 (ikr. 1 mai 2003 med virkning for løpende tilfeller), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 mai 2004, se dens III), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 mai 2005), 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011), opphevet ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 3-5. Trygdetid ved beregning av ytelser etter kapitlene 17, 17 A, 18 og 19

Som trygdetid etter kapitlene 17, 17 A, 18 og 19 regnes tidsrom etter 1. januar 1967 da en person fra fylte 16 år til og med det året han eller hun fylte 66 år, har vært medlem i trygden med rett til ytelser etter pensjonskapitlene. Også tidsrom mellom 1. januar 1937 og 1. januar 1967 regnes som trygdetid dersom vedkommende da ville ha fylt vilkårene for medlemskap som nevnt.

I tillegg regnes som trygdetid kalenderår da medlemmet fyller 67 til og med 75 år og opptjener pensjonspoeng.

Et kalenderår som medlemmet har opptjent pensjonspoeng i, regnes som et helt års trygdetid.

Som trygdetid regnes også

a. framtidig trygdetid for den avdøde ved beregning av omstillingsstønad, pensjon eller overgangsstønad til gjenlevende ektefelle, se § 3-7
b. framtidig trygdetid for en tidligere familiepleier i tidsrommet fra pleieforholdet opphørte, til og med det året vedkommende fyller 66 år. Bestemmelsene i § 12-12 tredje ledd andre punktum gjelder tilsvarende.

Når samlet trygdetid utgjør minst fem år, avrundes trygdetiden til nærmeste hele år.

Trygdetid i alderspensjoner medregnes fra utløpet av det året fastsettingen av formues- og inntektsskatt for det aktuelle året er ferdig.

For en alderspensjonist som ved fylte 67 år hadde rett til uføretrygd etter kapittel 12, skal trygdetiden minst svare til trygdetiden for uføretrygden.

Trygdetid etter første ledd regnes som botid, se §§ 17-3, 18-3 og 19-3. Som botid regnes også tidsrom som medlem i trygden i år da vedkommende

opptjente pensjonspoeng etter andre ledd.
Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010 med virkning for personer født fra og med 1943), 26 nov 2010 nr. 59 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 14 juni 2013 nr. 33, 17 juni 2016 nr. 25, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 3-6. (Opphevet)

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 20 juni 2003 nr. 53, opphevet ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797).

§ 3-7. Trygdetid ved beregning av omstillingsstønad, pensjon og overgangsstønad til gjenlevende ektefelle

Grunnpensjonen fastsettes ut fra den avdødes trygdetid etter følgende regler:

a. Dersom avdøde var under 67 år, fastsettes trygdetiden etter § 3-5 tillagt framtidig trygdetid regnet fra tidspunktet for dødsfallet til og med det året vedkommende ville ha fylt 66 år. Reglene i § 12-12 tredje og fjerde ledd gjelder ved fastsettelsen av framtidig trygdetid.
b. Dersom avdøde har uføretrygd, benyttes den trygdetiden som er lagt til grunn ved beregning av uføretrygden. Dersom avdødes trygdetid var fastsatt etter § 12-12 tredje ledd, skal den fastsettes på nytt dersom dette vil gi en lengre trygdetid. Opptjeningstiden regnes da fram til dødsfallstidspunktet.
c. Dersom avdøde var 67 år eller eldre, skal trygdetiden fastsettes som om den avdøde på dødsfallstidspunktet hadde fått rett til alderspensjon. Trygdetid på grunnlag av opptjente pensjonspoeng tas med, se § 3-5 tredje ledd.

Ved beregning av omstillingsstønad etter § 17-6 fastsettes trygdetiden etter reglene i første ledd.
Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 55, 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr.

907).

II. Tilleggspensjon

§ 3-8. Tilleggspensjon

Tilleggspensjonen beregnes på grunnlag av tidligere pensjonsgivende inntekt uttrykt ved sluttpoengtallet, og ut fra hvor mange poengår vedkommende har, se §§ 3-10, 3-11 og 3-15.

Det er et vilkår for rett til tilleggspensjon at vedkommende har minst fem poengår. Full tilleggspensjon ytes til den som har minst 40 poengår. Har vedkommende færre poengår, blir tilleggspensjonen tilsvarende mindre, se likevel § 3-9.

Tilleggspensjonen beregnes på følgende måte:

a. For poengår før 1992 skal 45 prosent av grunnbeløpet multipliseres med sluttpoengtallet. Resultatet multipliseres med antall poengår før 1992 og deles med 40.
b. For poengår etter 1991 skal 42 prosent av grunnbeløpet multipliseres med sluttpoengtallet. Resultatet multipliseres med antall poengår etter 1991 og deles med 40.

Antall poengår etter 1991 reduseres dersom samlet antall poengår overstiger 40. Alle poengår før 1992 tas med.

Til medlemmer som er født i årene 1923–1940, og som har tapt minst halvparten av inntektsevnen/arbeidsevnen, ytes det en minste garantert tilleggspensjon etter bestemmelsene i § 3-22.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (med virkning fra 1 juli 1997), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V).

§ 3-9. Særregler om tilleggspensjon for personer født før 1937

For personer som er født før 1937, gjelder følgende særbestemmelser for beregning av tilleggspensjon:

a. For dem som er født i et av årene 1898–1917, skal 40 poengår i § 3-8 som krav for full tilleggspensjon erstattes med 20 poengår. Det vil si at resultatet av multiplikasjonen med antall poengår i § 3-8 tredje

ledd bokstavene a og b skal deles med 20, ikke med 40.

b. For dem som er født i et av årene 1918–1936, skal 40 poengår i § 3-8 som krav for full tilleggspensjon erstattes med 20 poengår pluss 1 poengår for hvert år vedkommende er født senere enn 1917. Det vil si at resultatet av multiplikasjonen med antall poengår i § 3-8 tredje ledd bokstavene a og b skal deles med 20+1 for dem som er født i 1918, med 20+2 for dem som er født i 1919, osv.

Tilleggspensjon etter særbestemmelsene i første ledd beregnes på grunnlag av opptil 4 pensjonspoeng for det enkelte år. Tilleggspensjon for den del av poengtallet som overstiger 4, beregnes etter de vanlige bestemmelsene i § 3-8.

Det er et vilkår for rett til tilleggspensjon etter denne paragrafen at vedkommende har minst 10 års trygdetid før 1967. Dette kravet reduseres med ett år for hvert år vedkommende er født etter 1927.

Endret ved lov 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V).

§ 3-10. Poengår

Et poengår er et kalenderår etter 1966 som en person har opptjent pensjonspoeng i, har framtidige pensjonspoeng for eller er godskrevet pensjonspoeng for, se § 3-12.

§ 3-11. Sluttpoengtall

Sluttpoengtallet er gjennomsnittet av de 20 høyeste poengtallene, se § 3-12 tredje ledd. Har en person poengtall for mindre enn 20 år, er sluttpoengtallet gjennomsnittet av alle poengtallene.

§ 3-12. Pensjonspoeng

Pensjonspoeng er en faktor som brukes ved beregning av tilleggspensjon.

Ved beregningen av tilleggspensjonen regnes det med

a. faktiske pensjonspoeng som er opptjent ved pensjonsgivende inntekt, se §§ 3-13 og 3-14,

b. framtidige pensjonspoeng som benyttes ved beregning av pensjon og overgangsstønad til gjenlevende ektefelle, og som gis for hvert år

fra og med året for dødsfallet til og med året da den avdøde ville ha fylt 66 år,

c. godskrevne pensjonspoeng som gis for hvert år vedkommende har mottatt uføretrygd, se § 3-17,

d. godskrevne pensjonspoeng som gis for enkelte år vedkommende har utført omsorgsarbeid, se § 3-16.

En person får fastsatt et pensjonspoengtall for hvert år han eller hun har opptjent pensjonspoeng i (§§ 3-13 og 3-14) og/eller er godskrevet pensjonspoeng for (§§ 3-16 og 3-17). Med de begrensninger som følger av §§ 3-14 og 3-16, utgjør pensjonspoengtallet summen av opptjente og godskrevne pensjonspoeng. Det regnes bare med pensjonspoengtall opp til 7,00.
Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797).

§ 3-13. Opptjening av pensjonspoeng – hovedregler

Et medlem opptjener pensjonspoeng for hvert kalenderår vedkommende har en pensjonsgivende inntekt (§ 3-15) som overstiger grunnbeløpet.

Pensjonspoengene beregnes ved at den del av den pensjonsgivende inntekten som overstiger grunnbeløpet, divideres med grunnbeløpet, se likevel § 3-14.

Er grunnbeløpet endret i løpet av kalenderåret, skal det gjennomsnittlige grunnbeløpet legges til grunn.

Ved beregningen av pensjonspoengene skal det ses bort fra inntekt over tolv ganger grunnbeløpet. Av inntekt mellom seks og tolv ganger grunnbeløpet skal bare en tredel tas med.

Poengtallet fastsettes med to desimaler.

§ 3-14. Opptjening av pensjonspoeng for medlemmer som mottar uføretrygd

Når et medlem mottar hel uføretrygd (§ 12-10), beregnes opptjente pensjonspoeng (§ 3-13) ved at den pensjonsgivende inntekten divideres med grunnbeløpet.

Når et medlem mottar gradert uføretrygd (§ 12-10), gjøres det først et fradrag i den pensjonsgivende inntekten med en så stor prosent av grunnbeløpet som svarer til den gjenværende arbeidsevnen. Deretter beregnes pensjonspoengene ved at differansen divideres med grunnbeløpet.

For år da et medlem har mottatt hel uføretrygd, kan han eller hun få

medregnet opptil 0,50 opptjente pensjonspoeng. Det kan likevel bare medregnes en så stor del av de opptjente pensjonspoengene at summen av de opptjente pensjonspoengene og de godskrevne pensjonspoengene blir høyst 4,00.

For år da vedkommende har mottatt uføretrygd etter en uføregrad lavere enn 100 prosent, kan summen av de opptjente og de godskrevne pensjonspoengene (§§ 3-13 og 3-17) ikke overstige de fastsatte pensjonspoengene etter § 3-17. Summen kan likevel utgjøre opptil 4,00 pensjonspoeng.

For det året da inntektsevnen/arbeidsevnen ble varig nedsatt, opptjenes pensjonspoeng på grunnlag av pensjonsgivende inntekt (§§ 3-13 og 3-15) bare dersom de opptjente pensjonspoengene er høyere enn pensjonspoengene beregnet etter § 3-17.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder også for personer som mottar avtalefestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for, se § 3-19.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 3-15. Pensjonsgivende inntekt

Som pensjonsgivende inntekt regnes personinntekt etter skatteloven § 12-2.
Som pensjonsgivende inntekt regnes også inntekt som omfattes av lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard § 3-2 fjerde ledd b.

Som pensjonsgivende inntekt regnes likevel ikke

a. pensjon i og utenfor arbeidsforhold, føderåd, livrente som er ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold og engangs- og avløsningsbeløp for slike ytelser, engangsutbetaling fra pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven, engangsutbetaling fra individuell pensjonsavtale som er i samsvar med regler gitt av departementet og engangsutbetaling fra pensjonsavtale etter lov om individuell pensjonsordning.
b. overgangsstønad etter folketrygdloven § 16-7 og § 17-6 slik bestemmelsene lød før 1. januar 2024, og § 17 A-1 bokstavene b, c og d.
c. barns inntekt som inngår ved beregning av personinntekt hos barnets foreldre, jf. skatteloven § 2-14.
d. introduksjonsstønad beregnet etter integreringsloven kapittel 5.
e. støtte etter lov om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg.

f. uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12 og uføreytelser fra andre ordninger.

Pensjonsgivende inntekt fastsettes for hvert kalenderår fra og med det året medlemmet fyller 13 år, til og med det året medlemmet fyller 75 år.

Dersom medlemmet ikke betaler trygdeavgift (§ 23-3) og skatt og avgift som er utlignet sammen med trygdeavgiften, skal den pensjonsgivende inntekten nedsettes tilsvarende. Departementet gir forskrifter til utfylling og gjennomføring av første punktum.

Departementet gir forskrifter om fastsetting av pensjonsgivende inntekt for året før det året da medlemmet får rett til en trygdeytelse.

Departementet gir forskrifter om pensjonsgivende inntekt for medlemmer som ikke blir skattlagt av norske skattemyndigheter, og kan herunder fravike bestemmelsene i paragrafen her.

Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 75 (ikr. 1 mai 1997), 5 des 1997 nr. 94 (f o m inntektsåret 1997), 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 24 nov 2000 nr. 81 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1167), 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 21 des 2001 nr. 109 (ikr. 21 des 2001 med virkning fra og med 11 okt 2001), 4 juli 2003 nr. 80 (ikr. 1 sep 2003), 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 juni 2006), 16 juni 2006 nr. 28 (f o m inntektsåret 2007), 15 juni 2007 nr. 21, 14 des 2007 nr. 106 (f o m inntektsåret 2008), 12 des 2008 nr. 97 (f o m inntektsåret 2009), 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010, endringen i øvre aldersgrense i tredje ledd gis virkning for personer født fra og med 1943, endringen i nedre aldersgrense skal gjelde for inntekt opptjent fra og med 2010), 11 des 2009 nr. 121 (f o m inntektsåret 2010), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 13 des 2013 nr. 106, 13 des 2013 nr. 115 (f o m inntektsåret 2014 for enslig mor og far som får innvilget overgangsstønad etter § 15-6 tidligst fra 1 april 2014. For enslig forsørger som mottar overgangsstønad 31 mars 2014 eller tidligere, skattlegges overgangsstønaden som pensjonsinntekt og kvalifiserer til skattlegging etter skatteloven § 17-1 om skattebegrensning ved lav alminnelig inntekt. Endringen gis virkning for alle mottakere av overgangsstønad etter § 15-6 f o m inntektsåret 2017, se dens III), 7 des 2012 nr. 75 (f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1221), 18 des 2015 nr. 103, 15 des 2017 nr. 104, 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 6 nov 2020 nr. 127 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2247), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 3-16. Godskriving av pensjonspoeng for omsorgsarbeid

For år da et medlem har utført omsorgsarbeid, godskrives det tre og et halvt

pensjonspoeng i følgende tilfeller:

a. Medlemmet har minst halve året hatt den daglige omsorgen for et barn som ikke har fylt seks år innen årets utgang. For barnets fødselsår godskrives tre og et halvt pensjonspoeng selv om omsorgen har vart mindre enn et halvt år. Pensjonspoengene godskrives den som mottar barnetrygd for barnet etter barnetrygdloven, dersom ikke noe annet er bestemt i forskrift.
b. Medlemmet har minst halve året utført omsorgsarbeid for en syk, en funksjonshemmet eller en eldre person som selv er medlem i eller mottar pensjon fra folketrygden. Omsorgsarbeidet må utgjøre minst 22 timer pr. uke. Dersom omsorgsarbeidet tar slutt på grunn av varig institusjonsopphold eller dødsfall, skal det godskrives pensjonspoeng selv om omsorgsarbeidet avsluttes før halve året er gått. Det er forutsatt at det er godskrevet pensjonspoeng for omsorgsarbeidet i de tre umiddelbart foregående årene.

Det kan godskrives pensjonspoeng etter første ledd fra og med det året vedkommende fyller 17 år, til og med det året vedkommende fyller 69 år.

Poengtallet etter første ledd reduseres med poengtall som for det enkelte år er opptjent etter §§ 3-13 og 3-14 eller godskrevet etter § 3-17.

Departementet gir forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragrafen. Det kan herunder gis bestemmelser om godskriving av pensjonspoeng når foreldrene deler omsorgen for barn, om hvilke omsorgsforhold bestemmelsene i første ledd bokstav b skal gjelde for, om dokumentasjon av omsorgsforholdet, og om plikt for offentlige organer til å bistå med å skaffe dokumentasjon.

Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84 (f o m inntektsåret 1998), 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797).

III. Særregler for alderspensjon til mottakere av uføretrygd mv.

Overskriften endret ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797).

§ 3-17. Fastsetting og godskriving av pensjonspoeng for mottakere av uføretrygd

Den som mottar uføretrygd, godskrives pensjonspoeng for hvert kalenderår han eller hun har mottatt ytelsen. Dersom uføretrygden er en omregnet uførepensjon, er det et vilkår at vedkommende mottok tilleggspensjon som var beregnet med framtidige pensjonspoeng.

Pensjonspoeng fastsettes etter følgende alternativer:

a. Dersom beregningsgrunnlaget for uføretrygden er fastsatt etter reglene i § 12-11, skal det fastsettes pensjonspoeng på grunnlag av en antatt inntekt. Den antatte inntekten fastsettes på samme måte som beregningsgrunnlaget for uføretrygden, men slik at det medregnes pensjonsgivende inntekt opp til 12 ganger grunnbeløpet for hvert kalenderår. Antatt inntekt omgjøres til pensjonspoeng slik det framgår av § 3-13.
b. Dersom uføretrygden er en omregnet uførepensjon, skal pensjonspoengene tilsvare de framtidige pensjonspoengene som var fastsatt for den tidligere uførepensjonen.

Dersom vilkårene i § 12-13 tredje ledd er oppfylt, skal pensjonspoengene for år da vedkommende var medlem i folketrygden minst tilsvare 3,50.

Ved uføretrygd etter en uføregrad lavere enn 100 prosent skal de godskrevne pensjonspoengene utgjøre en så stor del av de fastsatte pensjonspoengene som svarer til uføregraden. For det året da inntektsevnen ble varig nedsatt, skal de godskrevne pensjonspoengene likevel svare til de fastsatte pensjonspoengene.

For tidsrommet fra uføretidspunktet, se § 12-8, til uføretrygd blir utbetalt, godskrives det pensjonspoeng dersom opptjente pensjonspoeng på grunnlag av pensjonsgivende inntekt etter § 3-13 er lavere, se også § 3-14 femte ledd. Det skal likevel ikke regnes med pensjonspoeng etter tredje ledd for år før medlemmet fyller 20 år.

Dersom medregning av framtidig trygdetid for uføretrygden er begrenset på grunn av utenlandsopphold etter fylte 16 år, godskrives det pensjonspoeng til og med det siste året vedkommende har fått framtidig trygdetid for.

Endret ved lover 22 des 1999 nr. 108 (ikr. 1 juli 2000), 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 3-18. Beregning av alderspensjon ved yrkesskade

Den som ved fylte 67 år mottok uføretrygd på grunn av yrkesskade, får alderspensjonen etter kapittel 19 beregnet med følgende særregler:

a. Grunnpensjonen reduseres ikke selv om vedkommende har mindre enn 40 års trygdetid, se § 3-2.
b. Tilleggspensjonen reduseres ikke selv om vedkommende har mindre enn 40 poengår, se § 3-8.
c. Antatt årlig arbeidsinntekt på skadetidspunktet omregnes til pensjonspoeng etter bestemmelsene i § 3-13. Dette poengtallet legges til grunn ved beregningen av tilleggspensjonen (§ 3-8) dersom sluttpoengtallet (§ 3-11) er mindre.

Når antatt inntekt etter første ledd bokstav c skal fastsettes, regnes godtgjørelse av midlertidig eller tilfeldig art ikke med. Naturalytelser og overskudd på utgiftsgodtgjørelser regnes med og gis den verdien som legges til grunn ved fastsetting av inntektskatt.

Dersom uføregraden på grunn av yrkesskaden var lavere enn 100 prosent, beregnes bare en tilsvarende andel av alderspensjonen etter bestemmelsene i første og andre ledd.

Departementet kan gi forskrifter om godskriving av pensjonspoeng og beregning av alderspensjon når uførhet skyldes yrkesskade.

Endret ved lover 22 des 1999 nr. 108 (ikr. 1 juli 2000), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 3-19. Godskriving av pensjonspoeng for mottakere av avtalefestet pensjon

Departementet kan gi forskrift om godskriving av pensjonspoeng for den som mottar avtalefestet pensjon etter lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse kapittel 1 eller tilsvarende ordning.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 19 feb 2010 nr. 5 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 25 juni 2010 nr. 29, 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 3-20. (Opphevet)

Endret ved lov 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2010 med virkning for tilfeller hvor uførepensjon innvilges med virkningstidspunkt fra og med 1 jan 2010), opphevet ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797).

§ 3-21. (Opphevet)

Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 88 (ikr. 1 juli 1997), 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 juli 1997), 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 27 juni 2008 nr. 49 (med virkning fra 1 mai 2008), opphevet ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797).

§ 3-22. Garantert tilleggspensjon til unge uføre født før 1941

Et medlem som er født i et av årene 1931–1940, og som før fylte 26 år har fått sin inntektsevne/arbeidsevne varig nedsatt med minst halvparten på grunn av sykdom, skade eller lyte, har rett til en minste garantert tilleggspensjon basert på full opptjeningstid. Også et medlem som er født i et av årene 1923–1930, har rett til garantert tilleggspensjon dersom vedkommende før fylte 24 år fikk inntektsevnen/arbeidsevnen nedsatt med minst halvparten.

Pensjonen beregnes etter

a. sluttpoengtall 1,60 når medlemmet er født i et av årene 1923 og 1924,
b. sluttpoengtall 2,00 når medlemmet er født i året 1925,
c. sluttpoengtall 3,00 når medlemmet er født i et av årene 1926 – 1930, og
d. sluttpoengtall 3,30 når medlemmet er født i et av årene 1931 – 1940.

Dersom grunnpensjonen er redusert på grunn av manglende trygdetid, skal den garanterte tilleggspensjonen reduseres tilsvarende.

Tilleggspensjon som er fastsatt etter de vanlige reglene, går til fradrag i den garanterte tilleggspensjonen. Dette gjelder også tilleggspensjon som er fastsatt på grunnlag av avdød ektefelles opptjening.

Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 88 (ikr. 1 juli 1997), 19 des 1997 nr. 99 (med virkning fra 1 juli 1997).

IV. Tilleggspensjon til gjenlevende ektefelle

Overskriften endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 3-23. Beregning av tilleggspensjon til gjenlevende ektefelle

Til en gjenlevende ektefelle med rett til pensjon etter kapittel 17 A eller overgangsstønad etter § 17-6 slik paragrafen lød før 1. januar 2024, ytes tilleggspensjon med 55 prosent av en tilleggspensjon beregnet på grunnlag av den avdødes opptjening etter bestemmelsene i loven her slik de lød før lov 16. desember 2011 nr. 59 om endringer i folketrygdloven trådte i kraft.

Tilleggspensjonen til en alderspensjonist som også fyller vilkårene for rett til pensjon i § 19-16 første, andre og tredje ledd, beregnes på grunnlag av det gunstigste alternativet nedenfor og utmåles deretter etter reglene i kapittel 19:

a. pensjonistens egen tilleggspensjon beregnet etter §§ 3-8 til 3-16
b. 55 prosent av summen av pensjonistens egen tilleggspensjon etter bokstav a og den avdødes tilleggspensjon beregnet etter første ledd.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 55, 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 4 juni 2010 nr. 17, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 17 juni 2016 nr. 25 (med virkning fra 1 jan 2015), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

V. (Opphevet)

Overskrift opphevet ved lov 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 3-24. (Opphevet)

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011, se dens III) som endret ved lov 26 nov 2010 nr. 59, 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 13 des 2019 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 18 des 2020 nr. 140 (ikr. 1

mars 2021 iflg. res. 19 feb 2021 nr. 469), 17 des 2021 nr. 146, opphevet 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 3-25. (Opphevet)

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 mai 1998), 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 mai 2002), 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 juni 2006), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011, se dens III), 25 nov 2011 nr. 43, 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797), 20 des 2016 nr. 105, 13 des 2019 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 18 des 2020 nr. 140 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 19 feb 2021 nr. 469), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023), opphevet ved lov 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 3-26. (Opphevet)

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 19 des 1997 for tredje ledd, ikr. 1 mai 1998 for fjerde ledd), 27 nov 1998 nr. 69, 10 des 1999 nr. 84, 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 mai 2002), 20 juni 2003 nr. 54 (ikr. 1 mai 2003 med virkning for løpende tilfeller), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 mai 2004, se dens III), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 mai 2005, gjelder femte ledd bokstav a), 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 juni 2006), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 21 des 2007 nr. 118, 27 juni 2008 nr. 49 (ikr. 27 juni 2008 med virkning fra 1 mai 2008), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011, se dens III) som endret ved lov 26 nov 2010 nr. 59, 25 nov 2011 nr. 43, 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 14 juni 2013 nr. 33, opphevet ved lov 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 3-27. (Opphevet)

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 mai 2002), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), opphevet ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 3-28. (Opphevet)

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 mai 2002), 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011, se dens III), opphevet ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 3-29. (Opphevet)

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 64 (ikr. 1 jan 2002), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), opphevet ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 3-30. (Opphevet)

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 4 juni 2010 nr. 17 (ikr. 1 jan 2011), 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011), opphevet ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797).

Del III. Stønad under arbeidsløshet

Kapittel 4. Dagpenger under arbeidsløshet

Kapitlet tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998 iflg. res. 18 juni 1998 nr. 578).

§ 4-1. Formål

Formålet med dagpenger under arbeidsløshet er å gi delvis dekning for bortfall av arbeidsinntekt ved arbeidsløshet.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998).

§ 4-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Dagpenger er en ytelse ved arbeidsløshet etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig

av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som supplerer eller legger til rette for etterlevelse av bestemmelser om ytelser ved arbeidsløshet i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.

Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 4-2. Opphold i Norge

For å ha rett til dagpenger må medlemmet oppholde seg i Norge.

Departementet kan gi forskrifter om unntak fra kravet om opphold i Norge.

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998).

§ 4-3. Tap av arbeidsinntekt og arbeidstid

For å få rett til dagpenger må medlemmet ha tapt arbeidsinntekt som arbeidstaker på grunn av arbeidsløshet. Som arbeidstaker i dette kapittel regnes også den som har inntekt utenfor tjenesteforhold når dette ikke er ledd i selvstendig næringsvirksomhet. Medlemmet anses ikke å ha tapt inntekt dersom vedkommende for det aktuelle tidsrom har krav på lønn. Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser. Forskriftene kan inneholde avvik fra bestemmelsene i dette ledd, tredje punktum.

For at medlemmet skal få rett til dagpenger, må vanlig arbeidstid være redusert med minst 50 prosent. Som vanlig arbeidstid regnes den arbeidstiden vedkommende hadde før ledigheten eller før arbeidstiden ble redusert. Vanlig arbeidstid kan likevel ikke overstige lovbestemt arbeidstid for yrket eller næringen. For medlem som bare søker deltidsarbeid (se § 4-5 annet ledd), kan vanlig arbeidstid ikke overstige ønsket arbeidstid.

En arbeidstidsreduksjon kan bare legges til grunn for én full stønadsperiode.

Departementet kan gi forskrifter om fastsetting av vanlig arbeidstid.

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 20 des 2002 nr. 90 (ikr. 1 jan 2003), 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 4-4. Krav til minsteinntekt

For å få rett til dagpenger må medlemmet

a. i de siste tolv avsluttede kalendermånedene før det søkes om stønad ha hatt utbetalt en brutto arbeidsinntekt som minst svarer til 1,5 ganger grunnbeløpet på søknadstidspunktet, eller
b. i løpet av de siste 36 avsluttede kalendermånedene før det søkes om stønad ha hatt utbetalt en brutto arbeidsinntekt som minst svarer til 3 ganger grunnbeløpet på søknadstidspunktet.

Likestilt med arbeidsinntekt etter denne bestemmelsen er svangerskapsrelaterte sykepenger etter kapittel 8 og svangerskapspenger og foreldrepenger etter kapittel 14.

Inntekt fra deltakelse i arbeidsmarkedstiltak regnes ikke med ved vurderingen av om kravet til minsteinntekt er oppfylt. Departementet gir forskrifter om hva som regnes som arbeidsmarkedstiltak i denne sammenheng.

Inntekt utbetalt i de 36 forutgående månedene før første søknadstidspunkt som har vært lagt til grunn i en full stønadsperiode, kan ikke legges til grunn for en ny periode.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hva som skal regnes som de siste avsluttede kalendermånedene før søknadstidspunktet, og om hva som skal regnes som søknadstidspunktet etter bestemmelsene i dette kapitlet. Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 20 des 2002 nr. 90 (ikr. 1 jan 2003), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 juli 2019), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 4-5. Reelle arbeidssøkere

For å ha rett til dagpenger må medlemmet være reell arbeidssøker. Som reell arbeidssøker regnes den som er arbeidsfør, er registrert som arbeidssøker hos Arbeids- og velferdsetaten og er villig til

a. å ta ethvert arbeid som er lønnet etter tariff eller sedvane,
b. å ta arbeid hvor som helst i Norge,
c. å ta arbeid uavhengig av om det er på heltid eller deltid, og
d. å delta på arbeidsmarkedstiltak.

Dersom alder eller tungtveiende sosiale hensyn knyttet til helse, omsorgsansvar for små barn eller pleietrengende i nær familie tilsier det, kan medlemmet regnes som reell arbeidssøker selv om vedkommende søker deltidsarbeid eller bare søker arbeid innenfor et begrenset geografisk område.

Departementet kan fastsette forskrift om krav til aktivitet som underbygger

at medlemmet er reell arbeidssøker.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 20 des 2002 nr. 90 (ikr. 1 jan 2003), 16 des 2005 nr. 118, 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4-6. Dagpenger under utdanning, opplæring, etablering av egen virksomhet m.v.

Det ytes ikke dagpenger til medlemmer som tar utdanning eller opplæring, eller deltar i ulønnet arbeid, med mindre det er særskilt bestemt. Departementet gir forskrift om i hvilke tilfeller det kan gis dagpenger under utdanning eller opplæring og ved ulønnet arbeid.

Departementet gir forskrift om at medlemmer som etter forskrift gitt i medhold av første ledd får dagpenger mens de tar opplæring eller utdanning, kan regnes som reelle arbeidssøkere, selv om de bare søker arbeid innenfor et begrenset geografisk område, og bare søker arbeid som lar seg forene med opplæringen eller utdanningen.

Et medlem som mottar dagpenger, kan etter søknad beholde dagpenger i inntil tolv måneder under planlegging og etablering av egen virksomhet. Departementet gir forskrifter om dagpenger til etablerere av egen virksomhet.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 4 juli 2003 nr. 80 (ikr. 1 sep 2003), 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 18 des 2009 nr. 131 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584), 17 juni 2016 nr. 25 (ikr. 1 juli 2016), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 juli 2021, fjerde ledd opphevet), 18 juni 2021 nr. 92 (ikr. 1 juli 2021, fjerde ledd tilføyd), 18 juni 2021 nr. 92 (ikr. 3 sep 2021 iflg. res. 3 sep 2021 nr. 2670), 20 des 2023 nr. 95.

§ 4-7. Dagpenger til permitterte

Det kan ytes dagpenger til medlem som er permittert på grunn av mangel på arbeid eller andre forhold som arbeidsgiver ikke kan påvirke. Med permittering menes i denne sammenheng at arbeidstaker midlertidig fritas for arbeidsplikt i forbindelse med driftsinnskrenkning eller driftsstans, enten dette bestemmes ensidig av arbeidsgiver eller ved avtale i det enkelte tilfelle.

Dagpenger kan ytes i inntil 26 uker i løpet av en periode på 18 måneder ved hel eller delvis permittering hos samme arbeidsgiver. Departementet kan gi forskrift om adgang til å forlenge perioden med rett til dagpenger.

Departementet gir forskrifter om dagpenger til permitterte. Bestemmelser fastsatt ved forskrift kan avvike fra bestemmelsene i denne lov.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 21 des 2001 nr. 99 (ikr. 1 jan 2002), 27 juni 2003 nr. 63 (ikr. 1 juli 2003), 19 des 2003 nr. 117 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1623).

§ 4-8. Meldeplikt og møteplikt

For å ha rett til dagpenger må medlemmet melde seg som arbeidssøker til Arbeids- og velferdsetaten.

Medlemmet må melde seg hver fjortende dag (meldeperioden). Arbeids- og velferdsetaten bestemmer hvordan melding skal skje.

Arbeids- og velferdsetaten kan bestemme at medlemmet skal møte utenom de fastsatte meldingsdagene.

Dersom medlemmet uten rimelig grunn unnlater å melde seg på fastsatt dag, faller retten til dagpenger bort fra og med den dag medlemmet skulle ha meldt seg og inntil han eller hun melder seg på nytt.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 4-9. Egenandel

Etter at dagpengene er innvilget, beregnes det en egenandel som tilsvarer tre ganger medlemmets dagsats medregnet eventuelt barnetillegg, jf. § 4-12. Egenandelen går til fradrag i medlemmets første dagpengeutbetalinger.

For medlemmer som får dagsatsen redusert etter §§ 4-25 og 4-26, beregnes egenandelen etter første ledd på grunnlag av den reduserte dagsatsen.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 20 des 2002 nr. 90 (ikr. 1 jan 2003), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 22 des 2006 nr. 94 (ikr. 1 jan 2007), 21 des 2007 nr. 118 (ikr. 1 jan 2008), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 20 des 2023 nr. 95 (i kraft 1 jan 2024), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4-10. Sanksjonsperiode ved selvforskyldt arbeidsløshet

Det ytes dagpenger først etter en sanksjonsperiode når medlemmet

a. har sagt opp sin stilling uten rimelig grunn,

b. har sluttet uten rimelig grunn,
c. er avskjediget eller oppsagt på grunn av forhold som kan bebreides vedkommende, eller
d. handler som beskrevet i § 4-20 første ledd bokstav a til c.

Sanksjonsperioden løper fra det tidspunkt det er søkt om stønad, og fastsettes til

a. atten uker første gang forhold som nevnt i første ledd inntreffer,
b. seks måneder dersom forhold som nevnt i første ledd eller § 4-20 har inntruffet to eller flere ganger innenfor de siste tolv månedene.

For at det skal kunne fastsettes sanksjonsperiode etter andre ledd bokstav b, må det som følge av de tidligere forholdene ha blitt fattet vedtak om sanksjonsperiode etter bestemmelsene i denne paragraf eller vedtak om tidsbegrenset bortfall av dagpenger etter bestemmelsene i § 4-20.

Sanksjonsperioden kan bare fastsettes på grunnlag av forhold som ikke ligger lenger tilbake i tid enn seks måneder. Seksmånedersfristen regnes fra det tidspunkt medlemmet ikke lenger har krav på lønn.

Medlemmet må stå tilmeldt Arbeids- og velferdsetaten og fylle vilkårene for rett til dagpenger i sanksjonsperioden.

Det skal ikke fastsettes sanksjonsperiode for medlem som har sagt opp sin stilling for å flytte med ektefelle eller samboer til nytt arbeidssted et annet sted i landet dersom vedkommende kan regnes som reell arbeidssøker etter § 4-5 andre ledd.

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4-11. Dagpengegrunnlag

Dagpengegrunnlaget er den inntekten dagpengene regnes ut etter.

Dagpengegrunnlaget fastsettes ut fra medlemmets utbetalte arbeidsinntekt de siste tolv avsluttede kalendermånedene før han eller hun søker om stønad, eller får fastsatt nytt dagpengegrunnlag etter bestemmelsene i § 4-16 første ledd, andre og tredje punktum. Dersom det gir et høyere grunnlag, fastsettes dagpengegrunnlaget i stedet ut fra den gjennomsnittlige arbeidsinntekten som er utbetalt i de siste 36 avsluttede kalendermånedene før søknadstidspunktet. Dagpenger under arbeidsløshet etter dette kapitlet, sykepenger etter kapittel 8,

omsorgspenger, pleiepenger og opplæringspenger etter kapittel 9 og svangerskapspenger og foreldrepenger etter kapittel 14 tas også med i dagpengegrunnlaget når rett til stønad er opptjent som arbeidstaker.

Inntekten per måned justeres i forhold til endringene i grunnbeløpet i tiden frem til han eller hun søker om dagpenger.

Inntekt som per tolvmånedersperiode forut for søknadstidspunktet overstiger seks ganger grunnbeløpet, regnes ikke med i dagpengegrunnlaget. Det er grunnbeløpet på søknadstidspunktet som legges til grunn ved beregningen av maksimalt dagpengegrunnlag etter dette leddet.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 15 juni 2007 nr. 21, 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 juli 2019), 17 des 2021 nr. 146, 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 4-12. Dagpengenes størrelse

Dagpengene utbetales for fem dager per uke. Dagsatsen er 2,4 promille av dagpengegrunnlaget.

Til den som forsørger barn som selv er medlem og som oppholder seg i Norge, herunder Svalbard, ytes et barnetillegg. Det gis likevel et barnetillegg under utenlandsopphold hvis oppholdet eller oppholdene til sammen ikke varer mer enn 90 dager i løpet av en tolvmånedersperiode, eller når barnet omfattes av § 5-2 andre ledd, bokstav b eller c. Departementet kan gi forskrift om barnetillegget, herunder om virkningen for retten til barnetillegg av at barnet eller forsørger har andre trygdeytelser.

Dagpenger inklusive barnetillegg, men eksklusive ferietillegg, kan ikke utgjøre mer enn 90 prosent av medlemmets dagpengegrunnlag.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 juli 2006), 19 des 2014 nr. 74 (ikr. 1 jan 2015), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 13 des 2019 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 4-13. Graderte dagpenger

Det ytes graderte dagpenger til medlem som er

a. delvis arbeidsløs og får mindre arbeidsinntekt fordi arbeidstiden per uke er blitt redusert,

b. delvis arbeidsløs fordi vedkommende ikke har fått full sysselsetting,
c. delvis permittert.

Graderte dagpenger ytes bare når vanlig arbeidstid i meldeperioden (se § 4-8) er redusert med minst 50 prosent i forhold til medlemmets vanlige arbeidstid (se § 4-3 annet ledd).

Dagpengene utgjør en så stor del av fulle dagpenger som reduksjonen i arbeidstiden utgjør i forhold til medlemmets vanlige arbeidstid (se § 4-3 andre ledd).

For medlem som har uregelmessig arbeidstid i meldeperioden, men regelmessig arbeidstid i en periode som er lengre enn en meldeperiode, beregnes dagpengene etter reduksjonen i arbeidstid i denne perioden.

Departementet kan i forskrift fastsette regler om gradering av dagpenger. Det kan for spesielle grupper fastsettes regler som fraviker bestemmelsene i denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 20 des 2002 nr. 90 (ikr. 1 jan 2003), 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 4-14. Ferietillegg

Det gis et ferietillegg til medlemmer som har mottatt dagpenger i mer enn åtte uker i løpet av et kalenderår.

Ferietillegget skal utgjøre 9,5 prosent av de utbetalte dagpengene i kalenderåret.

Departementet kan gi forskrift om beregning og utbetaling av ferietillegget.

Tilføyd ved lov 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 juli 2006), opphevet ved lov 19 des 2014 nr. 74 (ikr. 1 jan 2015, se dens IX), tilføyd ved lov 17 des 2021 nr. 146 (ikr. 1 jan 2022), endret ved lov 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 4-15. Antall stønadsuker (stønadsperiode)

Det ytes hele eller graderte dagpenger i en full stønadsperiode på til sammen 104 uker til medlem som har hatt arbeidsinntekt, jf. § 4-4, på minst 2 ganger grunnbeløpet i de siste tolv månedene eller i gjennomsnitt av de siste 36 månedene før søknadstidspunktet. Dersom inntekten har vært lavere enn 2 ganger grunnbeløpet, utgjør full stønadsperiode 52 uker.

I de tilfeller graderte dagpenger beregnes på grunnlag av lengre perioder enn en meldeperiode (se § 4-13 fjerde ledd), medregnes alle uker i beregningsperioden i forhold til bestemmelsene i første ledd.

Uker da medlemmet har fått fastsatt sanksjonsperiode etter § 4-10, eller tidsbegrenset bortfall av dagpenger etter § 4-20, likestilles med uker med stønad i forhold til bestemmelsene i denne paragraf. Dersom forholdet inntreffer så sent i en stønadsperiode at sanksjonsperioden eller det tidsbegrensede bortfallet av dagpenger ikke kan avvikles innen utløpet av stønadsperioden, overføres de gjenstående ukene til en eventuell ny stønadsperiode dersom denne påbegynnes innen 52 uker.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 20 des 2002 nr. 90 (ikr. 1 jan 2003), 19 des 2003 nr. 117 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1623), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 juli 2019), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4-16. Gjenopptak av løpende stønadsperiode

En løpende stønadsperiode som er avbrutt i inntil 52 uker, gjenopptas uten ny prøving av kravet til minsteinntekt etter § 4-4, uten ny egenandel etter § 4-9, og uten at dagpengegrunnlaget etter § 4-11 fastsettes på nytt. Et medlem som har hatt avbrudd i stønadsperioden på grunn av arbeid i 12 uker eller mer, får fastsatt dagpengegrunnlaget på nytt dersom det er til gunst for medlemmet. Dagpengene gjenopptas tidligst fra det tidspunktet da kravet om å få saken gjenopptatt ble satt fram. Antall uker før avbruddet etter bestemmelsene i denne paragraf regnes med i antall stønadsuker etter § 4-15.

For medlem som er under utdanning, gjelder bestemmelsene i første ledd bare for avbrudd i stønadsperioden i inntil 12 uker.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023), 20 des 2023 nr. 95, 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4-17. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), opphevet ved lov 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011, se dens IV) som endret ved lov 16 des 2011 nr. 58.

§ 4-18. Dagpenger til fiskere og fangstmenn

Departementet kan gi forskrifter om en særlig dagpengeordning for fiskere og fangstmenn. Særordningen kan avvike fra de bestemmelser som er fastsatt i eller med hjemmel i denne lov.

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lov 17 des 2021 nr. 146 (ikr. 1 jan 2022).

§ 4-19. Dagpenger etter avtjent verneplikt

Til medlem som i de siste 12 månedene før han eller hun søker dagpenger har utført minst tre måneders militærtjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste, ytes det dagpenger uten hensyn til vilkårene i § 4-3 om tap av arbeidsinntekt og i § 4-4 om krav til minsteinntekt.

Dagpenger ytes i opp til 26 uker. Dagpengegrunnlaget skal være tre ganger grunnbeløpet.

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lov 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

§ 4-20. Tidsbegrenset bortfall av dagpenger

Retten til dagpenger faller bort i et begrenset tidsrom dersom medlemmet uten rimelig grunn nekter

a. å motta tilbud om arbeid som er lønnet etter tariff eller sedvane,
b. å motta tilbud om arbeid hvor som helst i Norge,
c. å motta tilbud om arbeid uavhengig av om det er på heltid eller deltid,
d. å delta på arbeidsmarkedstiltak,
e. å møte til konferanse med Arbeids- og velferdsetaten etter innkalling, eller unnlater å møte etter innkalling til slik konferanse.

Retten til dagpenger faller også bort i et begrenset tidsrom dersom medlemmet selv uten rimelig grunn unnlater å skaffe seg inntekt som arbeidstaker i stønadsperioden. Det samme gjelder dersom medlemmet har begynt i arbeid, og det deretter inntreffer forhold som nevnt i § 4-10 første ledd.

Retten til dagpenger faller bort i

a. atten uker første gang et forhold som nevnt i første ledd bokstav a til d eller andre ledd inntreffer,
b. seks måneder dersom forhold som nevnt i første ledd bokstav a til d eller andre ledd, eller i § 4-10 første ledd, har inntruffet to eller flere ganger innenfor de siste tolv måneder.

Retten til dagpenger faller bort i

a. fire uker første gang et forhold som nevnt i første ledd bokstav e inntreffer,
b. åtte uker dersom forhold som nevnt i første ledd bokstav e har inntruffet to ganger innenfor de siste tolv måneder,
c. tolv uker dersom forhold som nevnt i første ledd bokstav e har inntruffet tre ganger innenfor de siste tolv måneder.

For at det skal kunne fastsettes tidsbegrenset bortfall av dagpenger etter tredje ledd bokstav b eller etter fjerde ledd bokstav b eller c, må det som følge av de tidligere forholdene ha blitt fattet vedtak om tidsbegrenset bortfall av dagpenger etter denne paragraf eller vedtak om sanksjonsperiode etter § 4-10.

Tidsbegrenset bortfall av dagpenger kan bare fastsettes på grunnlag av forhold som ikke ligger lenger tilbake i tid enn seks måneder. Bortfallsperioden regnes fra siste stønadsdag.

Medlemmet må stå tilmeldt Arbeids- og velferdsetaten og fylle vilkårene for rett til dagpenger i bortfallsperioden.

Det skal ikke fastsettes tidsbegrenset bortfall for medlem som har sagt opp sin stilling for å flytte med ektefelle eller samboer til nytt arbeidssted et annet sted i landet dersom vedkommende kan regnes som reell arbeidssøker etter § 4-5 andre ledd.

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 16 des 2005 nr. 118, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 15 juni 2007 nr. 21, 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4-21. Bortfall av retten til dagpenger

Retten til dagpenger faller bort fra det tidspunkt medlemmet ikke lenger fyller vilkårene om å være reell arbeidssøker (se § 4-5), og inntrer på nytt først fra det tidspunkt da disse vilkårene igjen er oppfylt.

Det kan fattes vedtak om stans når medlemmet ikke lenger fyller vilkårene for retten til dagpenger etter dette kapittelet og retten dermed faller bort. Departementet kan gi forskrift om stans av dagpenger, blant annet om fra hvilket tidspunkt dagpengene kan stanses etter at retten til ytelsen er bortfalt.

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lov 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4-22. Bortfall ved streik og lock-out

Det ytes ikke dagpenger til medlem som deltar i streik, eller som er omfattet av lock-out eller annen arbeidstvist. Det samme gjelder medlem som ikke deltar i arbeidstvisten, men som på grunn av arbeidstvisten blir ledig ved bedrift eller arbeidsplass som tvisten gjelder, dersom det må antas at vedkommendes lønns- eller arbeidsvilkår vil bli påvirket ved utfallet av tvisten.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998).

§ 4-23. Bortfall på grunn av alder

Retten til dagpenger faller bort ved utgangen av den måneden medlemmet fyller 67 år.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lov 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4-24. Medlem som har fulle ytelser etter folketrygdloven eller avtalefestet pensjon

Dersom et medlem har rett til dagpenger og samtidig fyller vilkårene for å få en annen folketrygdytelse som skal dekke det samme inntektstapet i det samme tidsrommet, kan medlemmet velge hvilken ytelse vedkommende skal motta.

Fulle sykepenger og svangerskapspenger av deltidsstilling skal anses som en redusert ytelse etter § 4-25. Foreldrepenger etter § 14-9 anses som en full ytelse.

Dagpengene faller ikke bort dersom medlemmet tar ut alderspensjon etter kapitlene 19 og 20. Når medlemmet får barnepensjon etter kapittel 18, reduseres dagpengene med samme beløp.

Retten til dagpenger faller også bort når medlemmet mottar ugradert avtalefestet pensjon, unntatt avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven eller lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse kapittel 2 eller tilsvarende ordning.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 22 des 2006 nr. 95 (ikr. 1 jan 2007), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 14 juni 2013 nr. 33, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 feb 2021 iflg. res. 29 jan 2021 nr. 267), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 4-25. Samordning med reduserte ytelser fra folketrygden, eller redusert avtalefestet pensjon

For medlem som har følgende reduserte ytelser fra folketrygden, reduseres dagpengene:

a. sykepenger etter lovens kapittel 8,
b. pleiepenger, omsorgspenger og opplæringspenger etter lovens kapittel 9,
c. uføretrygd etter lovens kapittel 12, når denne er gitt med virkningstidspunkt i inneværende år eller innenfor de to siste kalenderår før dagpenger tilstås,
d. foreldrepenger eller svangerskapspenger etter lovens kapittel 14.

Dagpenger reduseres krone for krone mot ytelsene som er nevnt i første ledd. Summen av dagpenger og den andre ytelsen skal likevel ikke utgjøre mindre enn fulle dagpenger. Barnetillegg etter § 4-12 andre ledd, skal holdes utenfor når dagpengene reduseres etter første punktum.

Dagpengene reduseres tilsvarende når medlemmet mottar avtalefestet pensjon som er gradert på grunnlag av arbeidsinntekt eller arbeidstid.
Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 22 des 2006 nr. 95 (ikr. 1 jan 2007), 15 juni 2007 nr. 21, 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 14 juni 2013 nr. 33, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 feb 2021 iflg. res. 29 jan 2021 nr. 267.)

§ 4-26. Samordning med ytelser utenfor folketrygden

Når medlemmet mottar følgende ytelser, reduseres dagpengene med tilsvarende beløp:

a. pensjon fra en offentlig tjenestepensjonsordning som ikke er utformet etter prinsippene om nøytralt og fleksibelt uttak, som tidligpensjon fra stillinger med lavere aldersgrense enn den alminnelige, og alderspensjon eller tidsbegrenset avtalefestet pensjon mellom fylte 65 og 67 år,
b. redusert uførepensjon fra offentlig pensjonsordning, når denne er gitt med virkningstidspunkt i inneværende år eller innenfor de to siste

avsluttede kalenderår før dagpenger tilstås,

c. vartpenger etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse,
d. ventelønn etter lov 4 mars 1983 om statens tjenestemenn m.m., § 13,
e. etterlønn,
f. garantilott fra Garantikassen for fiskere.

Ved samordning etter foregående ledd skal dagpenger likevel ikke reduseres i større utstrekning enn at summen per uke av dagpenger og de ytelser det samordnes med, minst svarer til 3 prosent av grunnbeløpet.

Departementet kan gi forskrifter om at andre økonomiske ytelser fra arbeidsgiver eller tidligere arbeidsgiver enn lønn, skal føre til at retten til dagpenger helt eller delvis skal falle bort.

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 17 des 2021 nr. 146, 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4-27. Fellesbestemmelser ved bortfall/samordning

Dersom et medlem som har mottatt dagpenger, med tilbakevirkning blir tilstått ytelser som skal føre til bortfall av retten til dagpenger etter bestemmelsene i § 4-24, eller til reduksjon i dagpengene etter reglene i § 4-25, skal dagpenger som er utbetalt for samme tidsrom, falle bort eller samordnes som om ytelsene var blitt utbetalt samtidig.

For mye utbetalte dagpenger går til fradrag i etterbetalte ytelser som gjelder samme tidsrom.

For medlem som blir tilstått ytelser som nevnt i § 4-26 som er statlig administrert, gjelder første ledd tilsvarende.

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998).

§ 4-28. Utestengning

Dersom et medlem har gitt uriktige opplysninger om forhold som har betydning for retten til dagpenger under arbeidsløshet og vedkommende var klar over eller burde vært klar over dette, kan Arbeids- og velferdsetaten fatte vedtak om å utestenge vedkommende fra retten til dagpenger i inntil tolv uker første gang og inntil 26 uker ved gjentakelser innen de siste tre årene. Det samme gjelder dersom vedkommende har unnlatt å gi opplysninger av betydning for retten til stønad.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om utestengningstidens lengde.

Tilføyd ved lov 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), endret ved lover 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Del IV. Ytelser ved sykdom m.m.

Kapittel 5. Stønad ved helsetjenester

§ 5-1. Formål m.m.

Formålet med stønad etter dette kapitlet er å gi hel eller delvis kompensasjon for medlemmers nødvendige utgifter til helsetjenester ved sykdom, skade, lyte, familieplanlegging, svangerskap, fødsel og svangerskapsavbrudd.

Det ytes ikke stønad til inngrep som vesentlig er begrunnet i kosmetiske hensyn, og heller ikke til behandling av påregnelige følger av slike inngrep.

I den utstrekning det offentlige yter stønad etter annen lovgivning, ytes det ikke stønad etter dette kapitlet.

Det ytes bare stønad etter §§ 5-4 til 5-12, 5-14 og 5-25 når den som gir behandling eller yter tjenester, har direkte oppgjør etter § 22-2.
Endret ved lov 27 nov 2020 nr. 130 (ikr. 1 jan 2021).

§ 5-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Stønad ved helsetjenester er ytelser ved sykdom etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 5-2. Medlemskap

Det er et vilkår for rett til stønad etter dette kapitlet at vedkommende er medlem i trygden.

Til et medlems forsørgede ektefelle og barn ytes det stønad etter dette kapitlet selv om de forsørgede ikke er medlemmer i trygden, dersom de oppholder seg

a. i Norge
b. på Svalbard, på Jan Mayen eller i norske biland
c. i utlandet, og forsørgeren er medlem etter bestemmelsene i § 2-5, eller
d. i utlandet, og forsørgeren er medlem etter bestemmelsene i § 2-8 med rett til utvidet stønad etter bestemmelser gitt i medhold av § 5-24 sjuende ledd andre punktum.

§ 5-3. Utgiftstak for egenandeler

Stortinget fastsetter et egenandelstak, som er det høyeste samlede beløp et medlem skal betale i godkjente egenandeler i løpet av et kalenderår for følgende helsetjenester:

a. legehjelp
b. psykologhjelp
c. viktige legemidler og spesielt medisinsk utstyr
d. reiseutgifter, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 5-5 nr. 4
e. radiologisk undersøkelse og behandling
f. laboratorieprøver
g. helsehjelp som utføres poliklinisk
h. tannlege- og tannpleierhjelp
i. fysioterapi
j. opphold ved opptreningsinstitusjoner og andre private rehabiliteringsinstitusjoner som har driftsavtale med regionalt helseforetak
k. behandlingsreiser til utlandet (klimareiser).

Når et medlem i et kalenderår har betalt godkjente egenandeler opp til egenandelstaket, dekker trygden utgiftene til godkjente egenandeler for helsetjenester som nevnt i første ledd i resten av kalenderåret.

Departementet gir forskrifter om egenandelsordningen, og kan herunder bestemme hvilke utgifter som skal medregnes under egenandelstaket.
Endret ved lover 20 des 2002 nr. 100 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1804), 28 nov 2003 nr. 96 (ikr. 1 jan 2004), 21 des 2005 nr. 127 (ikr. 1 jan 2006), 18 des 2009 nr. 137 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1583), 14 des 2012 nr. 85 (ikr. 1 jan 2013), 18 des 2020 nr. 144 (ikr. 1 jan 2021).

§ 5-4. Legehjelp

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos lege.

Stønad til legehjelp gis bare dersom legen har fastlegeavtale med kommunen, jf. lov om kommunale helse- og omsorgstjenester § 3-1 femte ledd, eller avtale om driftstilskott med regionalt helseforetak, jf. lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. § 2-1a sjette ledd. Det kreves ikke fastlegeavtale eller avtale om driftstilskott når legehjelpen gis av kommunal legevakt eller gjelder øyeblikkelig hjelp.

Stønaden ytes etter fastsatte satser.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen, herunder om tilskott til fellestiltak for leger, og kan i forskrift gjøre unntak som utvider kretsen av leger etter annet ledd.

Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 87 (ikr. 1 juli 1998 iflg. res. 19 juni 1997 nr. 617), 14 apr 2000 nr. 33 (ikr. 1 juni 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 544), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 5-5. Private laboratorier og røntgeninstitutter

Trygden yter stønad til dekning av et medlems utgifter til:

a. prøver og undersøkelser ved private medisinske laboratorier og
b. radiologiske undersøkelser og behandling ved private røntgenavdelinger eller røntgeninstitutter

som omfattes av avtale mellom virksomheten og regionalt helseforetak, jf. lov 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m. Avtalte volumbegrensninger har ikke virkning for et medlems rett til refusjon fra trygden.

Det er et vilkår for rett til stønad for prøver og undersøkelser ved private medisinske laboratorier at det foreligger rekvisisjon fra lege, tannlege eller jordmor. Det er et vilkår for rett til stønad for undersøkelser og behandling ved private røntgeninstitutter at det foreligger rekvisisjon fra lege, tannlege, kiropraktor eller manuellterapeut.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen.

Endret ved lover 27 nov 1998 nr. 69, 21 des 2000 nr. 125, 11 feb 2005 nr. 8 (ikr. 1 sep 2005 iflg. res. 11 feb 2005 nr. 126), 21 des 2005 nr. 125 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1606), 21 des 2005 nr. 127 (ikr. 1 jan 2006).

§ 5-6. Tannlegehjelp

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos tannlege for sykdom.

Stønaden ytes etter fastsatte satser.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen, herunder om tilskott til fellestiltak for tannleger.

§ 5-6 a. Tannpleierhjelp

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos tannpleier for sykdom. Stønad ytes etter fastsatte takster.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen, herunder om tilskott til fellestiltak for tannpleiere.

Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 85 (ikr. 1 jan 2013).

§ 5-7. Psykologhjelp

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos psykolog som er godkjent psykologspesialist.

Stønad til psykologhjelp gis bare dersom psykologen har avtale om driftstilskott med regionalt helseforetak, jf. lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. § 2-1a sjette ledd.

Det er et vilkår for rett til stønad at medlemmet er henvist enten fra lege, psykolog eller fra barnevernsadministrasjonens leder. Det ytes likevel stønad for opptil tre undersøkelser eller samtaler uten henvisning.

Stønaden ytes etter fastsatte satser.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen, herunder om tilskott til fellestiltak for psykologer, og kan i forskrift gjøre unntak som utvider kretsen av psykologer etter annet ledd.

Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 87 (ikr. 1 juli 1998 iflg. res. 19 juni 1997 nr. 617), 2 juli 1999 nr. 61 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1196), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 5 juni 2015 nr. 37 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 650).

§ 5-8. Fysioterapi

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos

fysioterapeut.

Stønad til fysioterapi ytes bare dersom fysioterapeuten har avtale om driftstilskott med kommunen, jf. lov om kommunale helse- og omsorgstjenester § 3-1 femte ledd.

Behandlingen må være av vesentlig betydning for medlemmets sykdom og funksjonsevne.

Stønaden ytes etter fastsatte satser.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen, herunder om tilskott til fellestiltak for fysioterapeuter, og kan i forskrift gjøre unntak som utvider kretsen av fysioterapeuter etter annet ledd.

Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 87 (ikr. 1 juli 1998 iflg. res. 19 juni 1997 nr. 617), 21 des 2001 nr. 118, 21 des 2005 nr. 125 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1606), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 16 juni 2017 nr. 55 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 777).

§ 5-9. Behandling hos kiropraktor

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos kiropraktor.

Behandlingen må være av vesentlig betydning for medlemmets funksjonsevne.

Stønaden ytes etter fastsatte satser.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen, herunder om tilskott til fellestiltak for kiropraktorer.

Endret ved lov 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004), 21 des 2005 nr. 125 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1606).

§ 5-10. Behandling hos logoped og audiopedagog

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos logoped og audiopedagog.

Det er et vilkår for rett til stønad at medlemmet er henvist fra lege. Behandlingen må være av vesentlig betydning for medlemmets sykdom og funksjonsevne.

Stønaden ytes etter fastsatte satser.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen.

Endret ved lov 17 des 2021 nr. 146 (ikr. 1 jan 2022).

§ 5-10a. Behandling hos ortoptist

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til behandling hos ortoptist. Det er et vilkår for rett til stønad at medlemmet er henvist fra spesialist i øyesykdommer. Behandling må være av vesentlig betydning for medlemmets funksjonsevne.

Stønaden ytes etter fastsatte satser.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 545).

§ 5-11. (Opphevet)

Opphevet ved lov 28 nov 2003 nr. 97 (ikr. 1 mai 2004 iflg. res. 16 apr 2004 nr. 628).

§ 5-12. Jordmorhjelp

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til kontrollundersøkelser under svangerskap som utføres av jordmor. Stønad ytes bare dersom jordmor har avtale om driftstilskott med kommunen eller er ansatt i kommunen, jf. lov om kommunale helse- og omsorgstjenester § 3-1 femte ledd.

Trygden dekker nødvendige utgifter til jordmorhjelp ved fødsel utenfor institusjon.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen, herunder om stønadssatser.

Endret ved lover 28 nov 2003 nr. 97 (ikr. 1 mai 2004 iflg. res. 16 apr 2004 nr. 628), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 5-13. Stønad ved fødsel utenfor institusjon

Ved fødsel utenfor institusjon ytes det en engangsstønad.

Stortinget fastsetter stønadens størrelse.

§ 5-14. Viktige legemidler og spesielt medisinsk utstyr m.m.

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til

a. viktige legemidler

b. spesielt medisinsk utstyr og forbruksmateriell.

Det er et vilkår for rett til stønad at medlemmet har behov for langvarig bruk av legemidlet, det medisinske utstyret eller forbruksmateriellet.

Legemidlet, det medisinske utstyret og forbruksmateriellet må være forskrevet av lege til bruk utenom sykehus.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen.

Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 52 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 692).

§ 5-15. Viktige legemidler som også brukes i sykehus

Trygden kan dekke sykehusets utgifter til et bestemt legemiddel hvis:

a. bruken av legemidlet i sykehus innleder eller er alternativ til en medisinsk behandling utenom sykehus med samme eller terapeutisk sammenlignbart legemiddel, og
b. det er fastsatt at trygden dekker utgiftene til legemidlet eller det sammenlignbare legemidlet etter § 5-14 når det anvendes utenom sykehus.

Trygdens maksimale dekning for den enkelte behandling fastsettes særskilt. Medlemmet kan ved behandlingen ikke avkreves egenandel for legemidlet.

Departementet gir forskrifter om dekning av utgifter etter denne paragraf, herunder om hvilke sykehus, behandlinger og legemidler som omfattes, og om hvordan oppgjøret skal foretas.

Opphevet ved lov 14 juni 2002 nr. 22, tilføyd igjen ved lov 28 juni 2002 nr. 52 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 692).

§ 5-16. (Opphevet)

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 55, 2 juli 1999 nr. 61 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1196), 2 juli 1999 nr. 63 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1198), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002), opphevet ved lov 28 nov 2003 nr. 96 (ikr. 1 jan 2004).

§ 5-17. (Opphevet)

Opphevet ved lov 28 nov 2003 nr. 96 (ikr. 1 jan 2004).

§ 5-18. (Opphevet)

Opphevet ved lov 28 nov 2003 nr. 96 (ikr. 1 jan 2004).

§ 5-19. (Opphevet)

Opphevet ved lov 28 nov 2003 nr. 96 (ikr. 1 jan 2004).

§ 5-20. (Opphevet)

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 90 (ikr. 1 juli 2001), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), opphevet ved lov 21 des 2005 nr. 127 (ikr. 1 jan 2006).

§ 5-21. Fastlønnstilskott

Trygden yter fastlønnstilskott som delvis skal dekke kommunens utgifter til fast ansatte fysioterapeuter.

Fastlønnstilskott ytes i stedet for stønad etter § 5-8, og utbetales til kommunen.

Departementet gir forskrifter om fastlønnstilskott.

Endret ved lov 14 apr 2000 nr. 33 (ikr. 1 juni 2001 iflg. res. 1 juni 2001 nr. 544).

§ 5-22. Bidrag til spesielle formål

Trygden kan yte bidrag til dekning av utgifter til helsetjenester når utgiftene ikke ellers dekkes etter denne loven eller andre lover.

Departementet gir forskrifter om ytelse av bidrag.

Endret ved lover 27 mars 1998 nr. 21 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 27 mars 1998 nr. 270), 12 des 2003 nr. 110 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 19 mars 2004 nr. 540).

§ 5-23. Unntak for militærpersoner

En menig som kan få helsetjenester i Forsvaret, har ikke rett til stønad etter dette kapitlet.

Endret ved lov 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

§ 5-24. Stønad til helsetjenester i utlandet

Et medlem gis stønad til nødvendige utgifter til helsetjenester i utlandet etter reglene i denne paragrafen. Utgiftene dekkes etter bestemmelsene i dette kapitlet, likevel slik at trygden også dekker reise- og oppholdsutgifter ved undersøkelse og behandling samt tilsvarende utgifter for behandlingspersonell som på grunn av pasientens helsetilstand må reise til medlemmet. For øvrig gjelder følgende særregler:

a. Utgiftene dekkes etter særskilte satser.
b. Utgiftene til ambulansetransport dekkes fullt ut.
c. Utgiftene til sykehusopphold dekkes med opptil et beløp som fastsettes av Stortinget.

En person som er medlem etter §§ 2-1 eller 2-3 har ikke rett til stønad til helsetjenester under midlertidige utenlandsopphold. Personer med vedvarende og regelmessig behov for oksygen- og dialysebehandling får likevel dekket nødvendige utgifter til slik behandling. Videre dekkes utgiftene til helsetjenester når et medlem reiser til utlandet for å føde.

Til en person som er pliktig medlem i trygden etter bestemmelsene i § 2-5, gis det utvidet stønad til enkelte helsetjenester under opphold i utlandet. Forsørget ektefelle og barn har under utenlandsopphold rett til utvidet stønad i samme utstrekning som medlemmet selv.

Utvidet stønad til helsetjenester etter tredje ledd gis også til en person som er medlem som arbeidstaker etter § 2-2. Forsørget ektefelle eller barn som ikke selv er medlemmer i trygden, gis imidlertid bare stønad i den utstrekning det følger av bestemmelsene i § 5-2 andre ledd.

Når et medlem som arbeider i utlandet, har rett til stønad til helsetjenester, skal arbeidsgiveren utbetale stønaden og få refusjon fra trygden.

Trygden dekker ikke merutgiftene ved å søke en annen lege, tannlege eller helseinstitusjon m.m. enn konsulatet kan henvise til, med mindre øyeblikkelig hjelp er nødvendig og billigere forsvarlig behandling ikke kan skaffes.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen, herunder om satser, dekningsnivå, egenandeler og egenandelstak. Dessuten kan det gis bestemmelser om utvidet stønad etter tredje ledd og om utvidet stønad til grupper som ikke er omfattet av tredje ledd.

Departementet gir forskrifter om at det ikke skal ytes stønad etter denne paragrafen til den som ifølge en avtale med et annet land om trygd har rett til tilsvarende stønad i avtalelandet.

Endret ved lov 27 mars 1998 nr. 21 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 27 mars 1998 nr. 270), som ble endret ved lov 27 nov 1998 nr. 69 (ikr. 1 jan 1999), og lover 22 des

1999 nr. 108 (ikr. 1 jan 2000), 20 des 2002 nr. 111 (ikr. 1 jan 2003), 28 nov 2003 nr. 96 (ikr. 1 jan 2004).

§ 5-24 a. Stønad til helsetjenester i et annet EØS-land

Det ytes stønad til dekning av utgifter til helsetjenester som medlemmet har hatt i et annet EØS-land etter regler fastsatt av departementet i forskrift.

Forskriften kan ha nærmere bestemmelser om blant annet:

a. hvilke helsetjenester og varer det ytes stønad til
b. hvem som har rett til stønad
c. vilkår for stønad, herunder forhåndsgodkjenning og krav til tjenesteyteren
d. beregning av stønaden
e. dekning av reise- og oppholdsutgifter
f. krav til dokumentasjon og oversettelse av dokumenter
g. forholdet til andre regler om stønad til helsehjelp mottatt i annet land.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 72 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 des 2010 nr. 1508), endret ved lov 21 juni 2013 nr. 79 (ikr. 1 mars 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1735).

§ 5-25. Stønad ved yrkesskade

Ved en skade eller sykdom som regnes som yrkesskade etter kapittel 13, ytes det full dekning for nødvendige utgifter til legehjelp, tannlegehjelp, fysikalsk behandling og legemidler, spesielt medisinsk utstyr og forbruksmateriell, og hensiktsmessige hjelpemidler som kan bøte på følgene av skaden.

Etter en yrkesskade dekkes nødvendige utgifter til hjemtransport.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen, herunder om hva som skal regnes som full dekning, om stønad i utlandet, og om stønad til personer som ikke lenger er medlemmer i trygden.

§ 5-26. Stønad ved sykdom som har oppstått i tidsrom uten stønadsrett

Det gis ikke stønad etter dette kapitlet når sykdommen har oppstått i et tidsrom da vedkommende ikke hadde rett til stønad etter dette kapitlet. Hvis det er rimelig, kan det gjøres unntak.

Bestemmelsene i første ledd gjelder ikke for et medlem som i utlandet har utvidet rett til helsetjenester etter § 5-24, eller når sykdommen ikke har gitt symptomer på ett år.

Kapittel 6. Grunnstønad og hjelpestønad

§ 6-1. Formål

Formålet med stønad etter dette kapitlet er å gi økonomisk kompensasjon til medlemmer for visse ekstrautgifter og for særskilt tilsyn eller pleie på grunn av varig sykdom, skade eller lyte.

§ 6-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Grunnstønad og hjelpestønad er ytelser ved sykdom etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 6-2. Sykdom, skade eller lyte

Det er et vilkår for rett til stønad etter dette kapitlet at medlemmet etter hensiktsmessig behandling fortsatt har varig sykdom, skade eller lyte.

Stønad kan ytes selv om behandlingen ikke er avsluttet, når det er klart at vedkommende ikke vil bli helbredet.

§ 6-3. Grunnstønad

Grunnstønad ytes til et medlem som på grunn av varig sykdom, skade eller lyte, har nødvendige ekstrautgifter

a. til drift av tekniske hjelpemidler
b. til transport, herunder drift av medlemmets bil
c. til hold av førerhund

d. – – –
e. – – –
f. på grunn av fordyret kosthold ved nødvendig spesialdiett som er vitenskapelig dokumentert og alminnelig anerkjent i medisinsk praksis for den aktuelle diagnosen
g. som følge av slitasje på klær og sengetøy
h. til hold av servicehund gitt med hjemmel i forskrift

Stortinget fastsetter satsene for grunnstønad.

Det er et vilkår for rett til grunnstønad at de ekstrautgiftene som er nevnt i første ledd, minst svarer til laveste sats. Stønad etter høyere sats gis dersom ekstrautgiftene minst svarer til den forhøyede satsen.

Grunnstønad til dekning av utgifter til transport ytes bare når vilkårene for rett til stønad er oppfylt før fylte 70 år.

Endret ved lover 22 des 1999 nr. 108 (ikr. 1 jan 2000), 15 juni 2001 nr. 90, 20 des 2002 nr. 111, 19 des 2017 nr. 113 (ikr. 1 jan 2018), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 mars 2019), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020, se dens del V), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 juni 2021).

§ 6-4. Hjelpestønad

Hjelpestønad ytes til et medlem som på grunn av varig sykdom, skade eller lyte, har behov for særskilt tilsyn og pleie. Hjelpestønad gis bare dersom det foreligger et privat pleieforhold. Likestilt med et privat pleieforhold er tilsyn og pleie av et barn som er plassert i et fosterhjem etter barnevernsloven § 5-3 første ledd.

Stortinget fastsetter satsene for hjelpestønad.

Det er et vilkår for rett til hjelpestønad at hjelpebehovet har et omfang som kan svare til et vederlag på minst samme nivå som den fastsatte satsen for hjelpestønad.

Hjelpestønad til et barn gis bare for omsorgs- og pleiebehov som friske barn i samme alder ikke har.

En person som er blind eller har så dårlig syn at vedkommende ikke kan rettlede seg ved hjelp av synet, anses for å fylle vilkårene for rett til hjelpestønad.

Dersom det kan være adgang til både hjelpestønad og kommunal omsorgsstønad, anvendes hjelpestønad først. Kommunen kan ta hensyn til hjelpestønaden ved tildeling og utmåling av omsorgsstønaden.

Endret ved lover 2 juni 2017 nr. 34 (ikr. 1 okt 2017), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 6-5. Forhøyet hjelpestønad til barn og unge

Forhøyet hjelpestønad ytes til et medlem under 18 år som har vesentlig større behov for tilsyn, pleie og annen hjelp enn det som hjelpestønad etter § 6-4 dekker. Forhøyet hjelpestønad ytes bare dersom denne stønaden gir medlemmet bedre muligheter til å bli boende i familiehjemmet.

Forhøyet hjelpestønad utgjør 2, 4 eller 6 ganger ordinær hjelpestønad for tilsyn og pleie.

Ved avgjørelsen av om det skal ytes forhøyet hjelpestønad, og i tilfelle hvilken sats stønaden skal ytes etter, legges det vekt på

- hvor mye medlemmets fysiske og psykiske funksjonsevne er nedsatt,
- hvor omfattende pleieoppgaven og tilsynet er,
- hvor stort behov medlemmet har for stimulering, opplæring og trening,
- hvor mye pleieoppgaven binder den som gjør arbeidet.

Foreldre med ansvar for tilsyn og pleie av barn som har mottatt forhøyet hjelpestønad i minst tre år gis rett til stønad med samme sats i tre måneder etter at behovet for tilsyn og pleie har opphørt fordi barnet dør.
Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 9 apr 2010 nr. 11 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 499).

§ 6-6. Reduksjon på grunn av manglende trygdetid

Når det gis grunnstønad eller hjelpestønad samtidig med en ytelse som er redusert på grunn av manglende trygdetid, skal grunnstønaden og hjelpestønaden reduseres tilsvarende.

§ 6-7. Revurdering

Skjer det vesentlige endringer i de forhold som har vært avgjørende for innvilging av grunnstønad eller hjelpestønad eller for størrelsen på slik stønad, skal saken tas opp til ny behandling, se § 21-6.

Tre år etter at et medlem er gitt forhøyet hjelpestønad, skal det vurderes om vedkommende fortsatt fyller vilkårene for rett til ytelsen.

§ 6-8. Bortfall av stønad under opphold i institusjon og andre lovregulerte boformer

Retten til grunnstønad og hjelpestønad faller bort når et medlem oppholder seg i en institusjon etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester eller lov om spesialisthelsetjenesten m.m. Det samme gjelder for et medlem som sitter i varetekt, soner straff eller utholder særreaksjon i en slik institusjon eller i en av kriminalomsorgens anstalter. Første og andre punktum gjelder også ved opphold i tilsvarende institusjon eller anstalt i utlandet, og dersom medlemmets formue er satt under forvaltning etter straffeprosessloven § 220.

Stønaden faller bort fra og med kalendermåneden etter at oppholdet eller forvaltningen av formue tar til, hvis ikke noe annet blir bestemt i medhold av fjerde til sjuende ledd. Når medlemmet blir skrevet ut fra institusjonen/boligen eller forvaltningen heves, utbetales det igjen stønad fra og med kalendermåneden etter dette tidspunkt dersom medlemmet fortsatt fyller vilkårene for rett til stønad.

Når et midlertidig opphold utenfor institusjon skal vare 30 dager eller mindre, ytes det ikke grunnstønad og hjelpestønad.

Det kan ytes grunnstønad under oppholdet dersom medlemmet har spesielle personlige ekstrautgifter som faller utenfor forpliktelsene til den som er ansvarlig for driften av institusjonen eller boligen.

Grunnstønad og ordinær hjelpestønad utbetales uendret når oppholdet er forventet å vare mindre enn tre måneder (korttidsopphold). Forhøyet hjelpestønad reduseres i forhold til den årlige avlastningen.

Et medlem under 18 år beholder hjelpestønaden uendret under opphold i en institusjon etter lov om spesialisthelsetjenesten m.m.

Under langvarige deltidsopphold kan det ytes ordinær hjelpestønad eller forhøyet hjelpestønad med lavere sats i den utstrekning det fortsatt foreligger et privat pleieforhold.

Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 61 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1196), 15 juni 2001 nr. 64 (ikr. 1 jan 2002), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 20 des 2016 nr. 105, 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641), 18 juni 2021 nr. 90 (ikr. 1 juli 2021), 17 des 2021 nr. 146.

§ 6-9. Stønad ved yrkesskade

Ved en skade eller sykdom som regnes som yrkesskade etter kapittel 13, ytes det grunnstønad og hjelpestønad etter bestemmelsene i kapitlet her selv om vedkommende ikke lenger er medlem i trygden. Det er et vilkår at han eller hun

var medlem i trygden på skadetidspunktet.

Kapittel 7. Stønad ved gravferd

§ 7-1. Formål

Formålet med stønad etter dette kapitlet er å kompensere for utgifter til gravferd.

§ 7-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Stønad ved gravferd er gravferdshjelp etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 7-2. Gravferdsstønad

Når et medlem i trygden dør, ytes det behovsprøvd gravferdsstønad med opptil et beløp som fastsettes av Stortinget (full gravferdsstønad). Stønaden kan ikke settes høyere enn de faktiske utgiftene til begravelsen.

Gravferdsstønad etter første ledd gis uten behovsprøving dersom avdøde var under 18 år. For øvrig settes stønaden ned etter følgende regler:

a. Når den avdøde ikke var gift, reduseres stønaden med formue og forsikringsbeløp utbetalt som følge av dødsfallet.
b. Når den avdøde var gift, reduseres stønaden med summen av ektefellenes finansformue og forsikringsbeløp utbetalt som følge av dødsfallet, etter at et fribeløp tilsvarende full gravferdsstønad er trukket fra.

Formue som nevnt i andre ledd bokstav a og b skal være den formue som framgår av siste fastsetting av formues- og inntektsskatt.

Når et medlem nedkommer med et eller flere dødfødte barn, ytes det stønad til dekning av nødvendige utgifter til gravlegging. Stønaden kan likevel ikke

overstige full gravferdsstønad.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder også for et medlems ektefelle og barn som blir forsørget av medlemmet og oppholder seg i Norge.

Departementet gir forskrifter om ytterligere vilkår for gravferdsstønaden.

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36 (ikr. 1 sep 1997), 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 jan 2001), 20 des 2002 nr. 111 (ikr. 1 jan 2003), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 7-3. Stønad til båretransport

Stønad til dekning av nødvendige utgifter til båretransport ytes etter denne paragrafen når et medlem dør i Norge eller i et norsk biland. Det samme gjelder når et medlem nedkommer med et dødfødt barn som blir gravlagt.

Det ytes bare stønad for transport i Norge og bilandene til nærmeste naturlige gravplass ved den avdødes bosted, inkludert transport i forbindelse med kremasjon. Stønad ytes dersom transporten overstiger 20 kilometer.

Stønaden skal dekke de nødvendige utgiftene med fradrag av en egenandel på 10 prosent av full gravferdsstønad.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen.

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 111 (ikr. 1 jan 2003).

§ 7-4. Stønad ved dødsfall utenfor Norge

Departementet gir forskrifter om dekning av utgifter ved dødsfall utenfor Norge.

§ 7-5. Stønad ved dødsfall som skyldes yrkesskade

Når et medlem dør som følge av en skade eller sykdom som går inn under kapittel 13, dekkes utgiftene til båretransport til vedkommendes bosted, selv om dødsfallet skjer i utlandet eller bostedet ligger utenfor Norge.

Stønaden skal dekke de nødvendige utgiftene med fradrag av en egenandel på 10 prosent av full gravferdsstønad.

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 111 (ikr. 1 jan 2003).

Kapittel 8. Sykepenger

§ 8-1. Formål

Formålet med sykepenger er å gi kompensasjon for bortfall av arbeidsinntekt for yrkesaktive medlemmer som er arbeidsuføre på grunn av sykdom eller skade.

§ 8-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Sykepenger er en ytelse ved sykdom etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

I. Generelle bestemmelser

§ 8-2. Opptjeningstid

For å få rett til sykepenger må medlemmet ha vært i arbeid i minst fire uker umiddelbart før han eller hun ble arbeidsufør (opptjeningstid). Fravær i et arbeidsforhold uten gyldig grunn regnes ikke med i opptjeningstiden.

Likestilt med forutgående arbeid er tidsrom da medlemmet har mottatt en ytelse til livsopphold etter kapittel 4, 8, 9 eller 14. Foreldrepenger etter kapittel 14 opptjent på grunnlag av arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11 likestilles likevel ikke med arbeid. Dersom medlemmet har vært sammenhengende yrkesaktiv (eller mottatt ytelse etter kapittel 8, 9 eller 14) i minst fire uker umiddelbart før uttaket av foreldrepenger starter, kan det likevel gis rett til sykepenger.

Likestilt med forutgående arbeid er også tidsrom da medlemmet har mottatt ytelse i medhold av midlertidig lov om kompensasjonsytelse for selvstendig næringsdrivende og frilansere som har mistet inntekt som følge av utbrudd av covid-19.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), 12 juni 2020 nr. 62.

§ 8-3. Tap av pensjonsgivende inntekt og minsteinntekt

Et medlem har rett til sykepenger etter bestemmelsene i dette kapitlet når han eller hun taper pensjonsgivende inntekt (§ 3-15) på grunn av arbeidsuførhet som nevnt i § 8-4. Det ytes ikke sykepenger til medlem som er fylt 70 år. Medlem mellom 67 og 70 år har en begrenset sykepengerett, se § 8-51 og § 8-12 fjerde ledd.

Det er et vilkår at inntektsgrunnlaget for sykepenger (sykepengegrunnlaget, se § 8-10) utgjør minst 50 prosent av grunnbeløpet. Denne inntektsgrensen gjelder ikke for sykepenger i arbeidsgiverperioden, se §§ 8-18 og 8-19.

Det ytes ikke sykepenger fra det tidspunktet det er godtgjort at yrkesaktiviteten skulle vært avsluttet fordi vedkommende har trukket seg tilbake fra yrkeslivet.

Endret ved lover 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 jan 1999), 22 des 1999 nr. 108 (ikr. 1 jan 2000), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012).

§ 8-4. Arbeidsuførhet

Sykepenger ytes til den som er arbeidsufør på grunn av en funksjonsnedsettelse som klart skyldes sykdom eller skade. Arbeidsuførhet som skyldes sosiale eller økonomiske problemer o.l., gir ikke rett til sykepenger.

I de tilfellene der medlemmet må være borte fra arbeidet, ytes sykepenger også

a. når vedkommende er innlagt i en godkjent helseinstitusjon,
b. når vedkommende er under behandling og legen erklærer at behandlingen gjør det nødvendig at vedkommende ikke arbeider,
c. når vedkommende deltar på et arbeidsrettet tiltak,
d. når vedkommende på grunn av sykdom, skade eller lyte får tilskott til opplæringstiltak etter § 10-7 tredje ledd,
e. når vedkommende er til nødvendig kontrollundersøkelse som krever minst 24 timers fravær, reisetid medregnet,
f. når vedkommende myndighet har nedlagt forbud mot at han eller hun arbeider på grunn av smittefare,
g. når vedkommende er arbeidsufør som følge av svangerskapsavbrudd,
h. når vedkommende er arbeidsufør som følge av behandling for barnløshet,
i. når vedkommende er donor eller er under vurdering som donor,

j. når vedkommende er arbeidsufør som følge av behandling i forbindelse med sterilisering.

Ved arbeidsuførhet i forbindelse med et kosmetisk inngrep ytes det sykepenger bare hvis inngrepet er medisinsk begrunnet.
Endret ved lover 18 juni 2004 nr. 41 (ikr. 1 juli 2004), 16 des 2005 nr. 118, 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011), 21 mai 2021 nr. 38 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1627, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 8-5. Sykepenger ved friskmelding til arbeidsformidling

Til et medlem som av helsemessige grunner ikke er i stand til å utføre det arbeidet vedkommende hadde på sykmeldingstidspunktet, men som ellers er arbeidsfør, kan det ytes sykepenger i en tidsbegrenset periode på opptil 12 uker.

Det er et vilkår for rett til sykepenger etter denne paragrafen at medlemmet har meldt seg som arbeidssøker hos Arbeids- og velferdsetaten, og at et eventuelt arbeidsforhold har opphørt i samsvar med arbeidsmiljølovens bestemmelser.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 8-6. Gradert sykmelding

Dersom medlemmet delvis kan utføre sine vanlige arbeidsoppgaver eller nye arbeidsoppgaver etter tilrettelegging gjennom bedriftsinterne tiltak, skal det ytes graderte sykepenger, jf. § 8-13.
Endret ved lover 22 mars 2002 nr. 7, 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 18 juni 2004 nr. 41 (ikr. 1 juli 2004), 23 feb 2007 nr. 10 (ikr. 1 mars 2007), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011).

§ 8-7. Dokumentasjon av arbeidsuførhet

For at medlemmet skal få rett til sykepenger, må arbeidsuførheten dokumenteres med legeerklæring. Dette gjelder ikke i arbeidsgiverperioden når arbeidstakeren har rett til å nytte egenmelding, se §§ 8-18, 8-19 og 8-23 til 8-27.

Legeerklæring kan ikke godtas for tidsrom før medlemmet ble undersøkt av

lege (sykmeldingstidspunktet). En legeerklæring for tidsrom før medlemmet søkte lege, kan likevel godtas dersom medlemmet har vært forhindret fra å søke lege og det er godtgjort at han eller hun har vært arbeidsufør fra et tidligere tidspunkt.

Legeerklæring utstedes etter at legen har foretatt en fysisk undersøkelse av medlemmet. Dersom fysisk undersøkelse samme dag ikke er mulig, kan legen utstede legeerklæring etter e-konsultasjon. Pasienten skal så raskt som mulig bli fysisk undersøkt av legen.

Legen kan også utstede legeerklæring etter e-konsultasjon uten etterfølgende fysisk undersøkelse dersom alle de følgende vilkårene er oppfylt:

a. pasienten er kjent for legen,
b. pasientens diagnose er kjent for legen,
c. legen kan vurdere pasientens arbeidsevne uten fysisk undersøkelse og
d. legen anser at det er faglig forsvarlig å gjennomføre konsultasjonen som en e-konsultasjon.

Selv om vilkårene i tredje eller fjerde ledd ikke er oppfylt, kan det likevel utstedes sykmelding etter e-konsultasjon dersom legen vurderer at det er overveiende sannsynlig at pasienten har en allmennfarlig smittsom sykdom etter smittevernloven § 1-3 første ledd nr. 3, og at fysisk oppmøte vil innebære risiko for smittespredning.

Vurderingen av arbeidsuførheten skal ta utgangspunkt i en funksjonsvurdering. Legen skal alltid vurdere om medlemmet kan være i arbeid eller arbeidsrelatert aktivitet. Legen og annet helsepersonell plikter i samarbeid med arbeidstakeren og eventuelt arbeidsgiveren å gi nærmere vurdering av arbeidstakerens funksjonsevne.

Senest når arbeidsuførheten har vart åtte uker uten at medlemmet er i arbeidsrelatert aktivitet, må det legges fram en legeerklæring. For at medlemmet skal få utbetalt sykepenger fra trygden, må legeerklæringen dokumentere at medisinske grunner er til hinder for at arbeidsrelaterte aktiviteter iverksettes. Erklæringen skal inneholde en redegjørelse for det videre behandlingsopplegget og en vurdering av muligheten for at vedkommende kan gjenoppta det tidligere arbeidet eller ta annet arbeid.

Sykepenger kan likevel utbetales uten slik legeerklæring som nevnt i sjuende ledd

a. dersom medlemmet er innlagt i helseinstitusjon,
b. dersom lidelsen er så alvorlig at en ikke kan regne med at medlemmet blir arbeidsfør igjen, eller
c. dersom medlemmet forventes å bli friskmeldt innen kort tid.

Departementet kan gi forskrifter om unntak fra vilkåret om legeerklæring i første og sjuende ledd for et begrenset tidsrom når arbeidsuførheten dokumenteres med erklæring fra annet helsepersonell.

Departementet kan gi forskrift om obligatorisk opplæring i sykmeldingsarbeid for sykmeldere.

Endret ved lover 22 mars 2002 nr. 7 (ikr. 1 juli 2002), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 18 juni 2004 nr. 41 (ikr. 1 juli 2004), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 21 des 2005 nr. 125 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1606), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 23 feb 2007 nr. 10 (ikr. 1 mars 2007), 12 des 2008 nr. 84 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1353), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011), 11 mai 2023 nr. 12 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 685).

§ 8-7 a. Oppfølging mv. i regi av Arbeids- og velferdsetaten

Arbeids- og velferdsetaten skal så tidlig som mulig vurdere om arbeidsrettede tiltak skal prøves dersom dokumenterte bedriftsinterne tiltak ikke fører frem eller medlemmet ikke har et arbeidsforhold.

Senest når arbeidsuførheten har vart i 26 uker, skal Arbeids- og velferdsetaten avholde et dialogmøte mellom den sykmeldte arbeidstaker og arbeidsgiver, unntatt når et slikt møte antas å være åpenbart unødvendig. Arbeidstaker, arbeidsgiver, sykmelder eller Arbeids- og velferdsetaten kan kreve at det avholdes et slikt møte på et tidligere tidspunkt. Sykmelder eller annet helsepersonell skal delta i dialogmøtet hvis Arbeids- og velferdsetaten mener det er hensiktsmessig. Dersom det foreligger ekstraordinære forhold knyttet til sykmelders arbeidssituasjon, kan sykmelder fritas fra plikten til å delta i dialogmøtet. Arbeids- og velferdsetaten skal sende innkalling til berørte parter før dialogmøtet avholdes. I innkallingen skal det opplyses om arbeidstakers, arbeidsgivers og sykmelders plikter.

Arbeidstaker, arbeidsgiver, sykmelder eller Arbeids- og velferdsetaten kan kreve at det avholdes et nytt dialogmøte mellom den sykmeldte arbeidstaker og arbeidsgiver. Bestemmelsene i annet ledd tredje til sjette punktum gjelder tilsvarende for et slikt møte.

Senest ved utløpet av sykepengeperioden skal Arbeids- og velferdsetaten igjen vurdere om arbeidsrettede tiltak skal prøves.

Departementet gir forskrifter om tilskudd til tilretteleggingstiltak på arbeidsplassen.

Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011), endret ved lover 20 juni 2014 nr. 26 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 793), 15 des 2017 nr. 104.

§ 8-8. Medlemmets medvirkning

Medlemmet har plikt til å gi opplysninger til arbeidsgiveren og Arbeids- og velferdsetaten om egen funksjonsevne og bidra til at hensiktsmessige tiltak for å tilrettelegge arbeidet og utprøving av funksjonsevnen blir utredet og iverksatt, se også § 21-3. Medlemmet plikter også å medvirke ved utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner og delta i dialogmøter som nevnt i arbeidsmiljøloven § 4-6 og folketrygdloven § 8-7 a.

Medlemmet har plikt til å være i arbeidsrelatert aktivitet, jf. § 8-7 a første ledd og arbeidsmiljøloven § 4-6 første ledd, så tidlig som mulig, og senest innen 8 uker. Dette gjelder ikke når medisinske grunner klart er til hinder for slik aktivitet, eller arbeidsrelaterte aktiviteter ikke kan gjennomføres på arbeidsplassen.

Retten til sykepenger faller bort dersom medlemmet uten rimelig grunn nekter å gi opplysninger eller medvirke til utredning, eller uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering, tilrettelegging av arbeid og arbeidsutprøving eller arbeidsrettede tiltak, se også § 21-8. Det samme gjelder dersom medlemmet uten rimelig grunn unnlater å medvirke ved utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner, unnlater å delta i dialogmøter som nevnt i første ledd, eller unnlater å være i arbeidsrelatert aktivitet som nevnt i andre ledd.

Endret ved lover 22 mars 2002 nr. 7, 18 juni 2004 nr. 41 (ikr. 1 juli 2004), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011), 21 mai 2021 nr. 38 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1627, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 8-9. Oppholdskrav

Det er et vilkår for rett til sykepenger at medlemmet oppholder seg i Norge, i et annet EØS-land eller i et land eller område der trygdeforordningen er gitt anvendelse for vedkommende ved en bi- eller multilateral trygdeavtale som nevnt i § 1-3 b. For et medlem som ikke er EØS-borger, stilles det krav om opphold i Norge, med mindre annet følger av trygdeforordningen, se § 1-3 a, eller en bi- eller multilateral trygdeavtale som nevnt i § 1-3 b.

Sykepenger ytes uten hinder av første ledd under opphold utenfor Norge til

a. en person som er medlem etter § 2-5, § 2-6 eller § 2-8,
b. et medlem som er innlagt i helseinstitusjon for norsk offentlig regning, eller som får oppholdet dekket etter avtale med et annet

land om trygd.

Et medlem kan også ellers få sykepenger uten hinder av første ledd ved opphold utenfor Norge i inntil fire uker i løpet av en tolvmånedersperiode. Det må være avklart med arbeidsgiver og sykmelder at oppholdet ikke vil være til hinder for planlagt aktivitet og behandling. Det er også et vilkår at oppholdet ikke vil hindre Arbeids- og velferdsetatens kontroll og oppfølging. Medlemmet må søke Arbeids- og velferdsetaten om godkjenning av oppholdet.

Når et medlem som arbeider i utlandet, har rett til sykepenger fra trygden, utbetaler arbeidsgiveren sykepengene og får refusjon fra trygden.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 21 mai 2021 nr. 38 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1627, se endringsloven del II for overgangsregel), 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013), 20 des 2023 nr. 95.

§ 8-10. Sykepengegrunnlag

Sykepenger ytes etter et fastsatt sykepengegrunnlag.

Sykepengegrunnlaget pr. år kan ikke overstige seks ganger grunnbeløpet. Har arbeidstakeren flere arbeidsgivere, gjelder begrensningen i arbeidsgiverperioden bare i forhold til den enkelte arbeidsgiver.

Når trygden yter sykepenger, utgjør sykepengegrunnlaget pr. dag 1/260 av sykepengegrunnlaget pr. år.

Bestemmelser om fastsetting av sykepengegrunnlaget står i §§ 8-28 til 8-30 for arbeidstakere, i § 8-35 for selvstendig næringsdrivende, i § 8-38 for frilansere, i §§ 8-40 til 8-43 for medlemmer med kombinerte inntekter, og i § 8-47 for medlemmer som midlertidig har vært ute av inntektsgivende arbeid.

Endret ved lov 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020).

§ 8-11. Sykepengedager

Trygden yter sykepenger for alle dagene i uken unntatt lørdag og søndag.

§ 8-12. Antall sykepengedager

Når en arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende eller frilanser har mottatt sykepenger fra trygden i til sammen 248 dager i de siste tre årene, opphører retten til sykepenger fra trygden. Når andre medlemmer har mottatt

sykepenger fra trygden i til sammen 250 dager i de siste tre årene, opphører retten til sykepenger fra trygden. Dersom trygden yter sykepenger i de første 16 kalenderdagene, ytes det sykepenger i opptil 260 dager.

Et medlem som har vært helt arbeidsfør i 26 uker etter at vedkommende sist fikk sykepenger fra trygden, får igjen rett til sykepenger fra trygden i 248, 250 eller 260 sykepengedager. Ved vurderingen av om medlemmet har vært helt arbeidsfør, ses det bort fra perioder der vedkommende har mottatt sykepenger i arbeidsgiverperioden eller fra forsikringen for selvstendig næringsdrivende og frilansere for de første 16 kalenderdagene.

Bestemmelsen i andre ledd gjelder tilsvarende når medlemmet mottar uføretrygd, og vedkommende har vært arbeidsfør med arbeidsinntekt i 26 sammenhengende uker etter at ytelsen begynte å løpe.

Til medlem mellom 67 og 70 år ytes sykepenger fra trygden i 60 sykepengedager, se § 8-51. Bestemmelsen i andre ledd om ny rett til sykepenger gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 apr 1998), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002 med virkning for nye tilfeller), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 18 des 2009 nr. 133 (ikr. 1 jan 2010), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 21 mai 2021 nr. 38 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1627, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 8-13. Graderte sykepenger

Dersom medlemmet er delvis arbeidsufør, kan det ytes graderte sykepenger. Det er et vilkår at evnen til å utføre inntektsgivende arbeid er nedsatt med minst 20 prosent.

Sykepengenes størrelse skal beregnes på grunnlag av reduksjon i arbeidstiden og/eller inntektstap.

Departementet gir forskrifter om sykepenger etter denne paragrafen.

§ 8-14. Tilskott til arbeidsreiser

Det kan ytes reisetilskott i stedet for sykepenger dersom et medlem midlertidig ikke kan reise på vanlig måte til og fra arbeidsstedet på grunn av sykdom eller skade. Reisetilskottet skal dekke nødvendige ekstra transportutgifter.

Reisetilskott ytes tidligst fra og med 17. dag etter at arbeidsuførheten oppstod.

Reisetilskottet begrenses til det beløp medlemmet ville ha fått utbetalt i

sykepenger for samme tidsrom.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 apr 1998), 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 jan 2001), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002 med virkning for nye tilfeller).

II. Arbeidstakere

§ 8-15. Rett til sykepenger og feriepenger som arbeidstaker

En arbeidstaker (§ 1-8) har rett til sykepenger og feriepenger etter bestemmelsene i §§ 8-15 til 8-33.

Retten til sykepenger etter dette kapitlet faller bort når arbeidsforholdet midlertidig avbrytes i mer enn 14 dager, se likevel § 8-47. Som avbrudd regnes også permisjon. Arbeidsforholdet regnes ikke som avbrutt ved opphold i arbeidet på mer enn 14 dager, dersom arbeidstakeren har en fast turnusordning eller lignende.
Endret ved lov 18 des 1998 nr. 86.

§ 8-16. Sykepengenes størrelse (kompensasjonsnivå)

Til arbeidstakere ytes det sykepenger med 100 prosent av sykepengegrunnlaget. Se §§ 8-10, 8-28 og 8-30.

Det ytes feriepenger av sykepenger fra trygden etter bestemmelsene i § 8-33.

§ 8-17. Sykepenger fra trygden

Trygden yter sykepenger

a. etter utløpet av arbeidsgiverperioden, se § 8-19,
b. når arbeidstakeren har rett til sykepenger i de første 16 kalenderdagene av sykefraværet, men arbeidsgiveren ikke er forpliktet til å yte sykepenger etter § 8-18,
c. under streik eller lockout, etter bestemmelsene i § 8-31,
d. under nødvendig kontrollundersøkelse som krever minst 24 timers fravær, se § 8-4 andre ledd bokstav e,
e. når arbeidstakeren er donor, se § 8-4 andre ledd bokstav i.

Det ytes ikke sykepenger fra trygden under lovbestemt ferie etter lov 29.

april 1988 nr. 21 om ferie § 5 og permisjon, se også § 8-3 tredje ledd.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 apr 1998), 10 des 1999 nr. 84 (ikr. 1 jan 2000 med virkning for tilfeller hvor arbeidsuførheten inntrer etter dette tidspunkt), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 8-18. Sykepenger fra arbeidsgiveren

For å få rett til sykepenger fra arbeidsgiveren må arbeidstakeren ha vært ansatt hos arbeidsgiveren i minst fire uker (opptjeningstid). Fravær uten gyldig grunn regnes ikke med i opptjeningstiden.

Dersom arbeidstakeren slutter i arbeidet, men igjen begynner å arbeide hos den samme arbeidsgiveren innen to uker, regnes det tidligere arbeidsforholdet med når opptjeningstiden skal beregnes.

Sykepenger fra arbeidsgiveren ytes tidligst fra og med den dag arbeidstakeren har gitt melding om arbeidsuførheten til arbeidsgiveren, såfremt det har vært mulig for arbeidstakeren å gi slik melding. Plikten til å gi melding gjelder også når det foreligger legeerklæring. Retten til sykepenger faller bort dersom arbeidsgiveren skal betale sykepenger på grunnlag av legeerklæring (§ 8-7), og legeerklæringen ikke er sendt til arbeidsgiveren innen 14 dager etter at arbeidsgiveren kan kreve slik erklæring, såfremt det har vært mulig for arbeidstakeren å sende legeerklæringen.

Sykepenger fra arbeidsgiveren ytes bare for dager som det skulle ha vært utbetalt lønn for.

Arbeidstakerens rett til sykepenger fra arbeidsgiveren faller bort når arbeidsforholdet opphører, dersom tidspunktet for opphøret var fastsatt før arbeidsuførheten oppstod.
Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 55, 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

§ 8-19. Beregning av arbeidsgiverperiode

Arbeidsgiveren skal betale sykepenger i et tidsrom på opptil 16 kalenderdager (arbeidsgiverperioden).

Arbeidsgiverperioden regnes fra og med første hele fraværsdag som skyldes arbeidsuførhet (sykefraværsdag), og som arbeidsgiveren plikter å betale sykepenger for, se § 8-18. Dersom arbeidstakeren er delvis sykmeldt av lege, regnes likevel arbeidsgiverperioden fra den første fraværsdag arbeidstakeren var delvis sykmeldt.

Når det er gått mindre enn 16 kalenderdager siden forrige sykefravær, skal et nytt sykefravær regnes med i samme arbeidsgiverperiode.

Når arbeidsgiveren har utbetalt sykepenger i en full arbeidsgiverperiode, skal det ikke inntre noen ny arbeidsgiverperiode ved sykdom som inntreffer innen 16 dager etter at vedkommende arbeidstaker har gjenopptatt arbeidet.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 apr 1998), 22 des 1999 nr. 108, 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 jan 2001).

§ 8-20. Risiko for særlig stort sykefravær eller svangerskapsrelatert sykefravær

Dersom en arbeidstaker har langvarig eller kronisk sykdom som medfører risiko for særlig stort sykefravær, kan arbeidstakeren selv eller arbeidsgiveren søke om at trygden dekker utgiftene til sykepenger i arbeidsgiverperioden. Det samme gjelder for en arbeidstaker som har en sykdom som medfører risiko for gjentatte sykefravær i en begrenset periode. Blir søknaden innvilget, får avgjørelsen virkning fra den dag Arbeids- og velferdsetaten mottok søknaden.

Dersom en arbeidstaker er sykmeldt på grunn av svangerskapsrelatert sykdom, og tilrettelegging eller omplassering til annet arbeid i virksomheten ikke er mulig, kan arbeidstakeren selv eller arbeidsgiveren søke om at trygden dekker utgiftene til sykepenger i arbeidsgiverperioden.

Arbeidsgiveren utbetaler sykepengene i arbeidsgiverperioden og får refusjon fra trygden.
Endret ved lover 22 mars 2002 nr. 7 (ikr. 1 apr 2002), 20 juni 2003 nr. 53, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 8-21. Forsikring mot ansvar for sykepenger i arbeidsgiverperioden

En arbeidsgiver kan forsikre seg mot ansvar for sykepenger i arbeidsgiverperioden når de samlede lønnsutbetalingene i det foregående året ikke overstiger 40 ganger grunnbeløpet.

Forsikringen skal omfatte alle ansatte.

Arbeidsgiveren utbetaler sykepengene i arbeidsgiverperioden og får refusjon fra trygden.

Forsikringen dekker arbeidsgiverens utgifter til sykepenger med feriepenger ved fravær utover tre kalenderdager i hvert tilfelle. Det er et vilkår for refusjon at fraværet i refusjonsperioden er dokumentert med legeerklæring.

Departementet gir forskrifter om forsikringsordningen, herunder hvor stor premien skal være, og hvordan den skal betales, se § 23-6.

Endret ved lov 19 des 2008 nr. 106.

§ 8-22. Trygdens ansvar når arbeidsgiveren ikke betaler

Dersom en arbeidsgiver ikke betaler sykepenger som han er forpliktet til å yte i arbeidsgiverperioden, skal trygden utbetale sykepengene. Beløpet som er utbetalt, skal trygden kreve tilbake fra arbeidsgiveren.

Beløpet, med renter, kan inndrives av Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav etter bestemmelsene i bidragsinnkrevingsloven. Vedtak om tilbakekreving er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelser om anke over sykepenger i arbeidsgiverperioden finnes i § 21-13.

Endret ved lover 14 juni 2002 nr. 22, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 8-23. Egenmelding

Med egenmelding menes det at arbeidstakeren melder fra til arbeidsgiveren om arbeidsuførhet på grunn av sykdom eller skade uten å legge fram legeerklæring.

En arbeidstaker har rett til sykepenger i arbeidsgiverperioden på grunnlag av skriftlig eller muntlig egenmelding etter bestemmelsene i §§ 8-24 til 8-27.

§ 8-24. Rett til å nytte egenmelding

For å få rett til å nytte egenmelding må arbeidstakeren ha arbeidet hos arbeidsgiveren i minst to måneder. Ved gjenansettelse innen to uker regnes tidligere arbeidsforhold med.

Dersom et arbeidsforhold blir avbrutt i mer enn to uker, kan egenmelding først nyttes etter at arbeidstakeren igjen har vært i arbeid i to måneder.

Egenmelding kan likevel nyttes når vedkommende har vært i arbeid i fire uker etter avbruddet, dersom avbruddet skyldtes

a. bedriftspermittering
b. permisjon etter arbeidsmiljøloven §§ 12-2, 12-3, 12-4, 12-5, 12-9 og 12-10.
c. permisjon etter skipsarbeidsloven §§ 7-2 til 7-5, 7-8 og 7-9, eller
d. militærtjeneste.

Egenmelding kan nyttes for opptil tre kalenderdager om gangen. Innenfor arbeidsgiverperioden kan arbeidsgiveren likevel gi rett til å bruke egenmelding utover tre kalenderdager. Arbeidsgiveren har plikt til å drøfte med de tillitsvalgte om det skal gis utvidet rett til å bruke egenmelding.

Fravær fra en arbeidsøkt som strekker seg over et døgnskille, skal regnes som en egenmeldingsdag. Ved nytt sykefravær innen 16 kalenderdager regnes tidligere fraværsdager uten legeerklæring med.

Varer arbeidsuførheten utover de kalenderdagene egenmelding er nyttet, se fjerde ledd første og andre punktum, kan arbeidsgiveren kreve legeerklæring. Dersom arbeidstakeren ikke legger fram legeerklæring, faller retten til sykepenger bort for egenmeldingsperioden. Dette gjelder likevel ikke hvis arbeidstakeren har vært forhindret fra å søke lege og det er godtgjort at han eller hun har vært arbeidsufør fra et tidligere tidspunkt.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 apr 1998), 27 nov 1998 nr. 69, 11 juni 2004 nr. 36, 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 15 juni 2007 nr. 21, 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 8-25. Unntak fra retten til å nytte egenmelding

En arbeidsgiver kan etter skriftlig melding nekte arbeidstakere retten til å få sykepenger på grunnlag av egenmelding dersom turnusordninger, reiserute eller lignende medfører at det ikke er mulig for arbeidstakerne å møte på arbeid umiddelbart etter et sykefravær.

§ 8-26. Egenerklæring

Arbeidsgiveren kan kreve at arbeidstakeren skriftlig bekrefter en muntlig egenmelding etter at han eller hun har gjenopptatt arbeidet. Dersom en slik erklæring ikke blir lagt fram, kan arbeidsgiveren bestemme at retten til sykepenger skal falle bort.

§ 8-27. Tap av retten til å nytte egenmelding

En arbeidsgiver kan bestemme at en arbeidstaker skal tape retten til å få sykepenger på grunnlag av egenmelding

a. dersom arbeidstakeren i løpet av 12 måneder har hatt minst fire fravær uten å legge fram legeerklæring,
b. dersom arbeidsgiveren har rimelig grunn til å anta at fraværet ikke skyldes sykdom.

Før arbeidsgiveren treffer sin beslutning, skal arbeidstakeren gis høve til å uttale seg. En beslutning om å ta fra en arbeidstaker retten til å nytte egenmelding skal vurderes på nytt etter seks måneder.

Dersom det foreligger begrunnet mistanke om at egenmelding nyttes som aksjonsform i en arbeidskonflikt, kan arbeidsgiveren kreve legeerklæring fra første fraværsdag så lenge aksjonen varer.

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36, 18 juni 2004 nr. 41 (ikr. 1 juli 2004).

§ 8-28. Sykepengegrunnlaget i arbeidsgiverperioden

Sykepengegrunnlaget som nevnt i § 8-10 fastsettes i arbeidsgiverperioden etter en beregnet aktuell månedsinntekt, se § 8-29.

Den aktuelle månedsinntekten skal beregnes etter den gjennomsnittlige arbeidsinntekten som arbeidstakeren har hatt i arbeidsforholdet og som rapporteres til a-ordningen etter reglene i a-opplysningsloven i en nærmere bestemt periode før han eller hun ble arbeidsufør (beregningsperioden).

Beregningsperioden fastsettes slik:

a. De tre siste kalendermånedene før arbeidstakeren ble arbeidsufør legges til grunn.
b. I et arbeidsforhold som har vart så kort tid at det ikke er rapportert inntekt til a-ordningen for tre hele kalendermåneder, skal dette kortere tidsrommet legges til grunn.
c. I et arbeidsforhold der arbeidstakeren har fått varig lønnsendring i løpet av eller etter beregningsperioden, men før arbeidsuførhetstidspunktet, skal tidsrommet etter lønnsendringen legges til grunn.

Lovlig fravær uten lønn skal holdes utenfor beregningsperioden. Dersom arbeidstakeren har hatt lovlig fravær i beregningsperioden, skal det fastsettes en inntekt i fraværsperioden som tilsvarer den inntekten arbeidstakeren ville ha hatt dersom han eller hun ikke hadde vært borte fra arbeidet.

Dersom rapporteringen til a-ordningen er mangelfull eller uriktig, fastsettes sykepengegrunnlaget ut fra den inntekten arbeidsgiver skulle ha rapportert til a-ordningen i beregningsperioden.

For timelønnede arbeidstakere med skiftende arbeidsperioder omgjøres den

aktuelle månedsinntekten til et sykepengegrunnlag per dag i arbeidsgiverperioden ved at inntekten fordeles på antall faktiske arbeidsdager i beregningsperioden.
Endret ved lover 18 des 1998 nr. 86, 10 des 1999 nr. 84, 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II).

§ 8-29. Inntekter som inngår i beregning av den aktuelle månedsinntekten

Ved vurdering av hvilke inntekter som inngår i den aktuelle månedsinntekten, skal det tas utgangspunkt i arbeidsinntekt som rapporteres til a-ordningen etter reglene i a-opplysningsloven.

Lønnsinntekt og andre godtgjørelser som er resultat av arbeidstakerens egen arbeidsinnsats tas med når den aktuelle månedsinntekten skal beregnes. Tillegg for ubekvem arbeidstid og ulempetillegg for spesielle arbeidsforhold regnes med. Det samme gjelder godtgjørelse for 1. og 17. mai og bevegelige helligdager som arbeidstakeren opparbeider som et tillegg per arbeidstime.

Godtgjørelser som helt eller delvis skal dekke utgifter i forbindelse med utførelsen av arbeidet, tas ikke med. Dette gjelder blant annet diettgodtgjørelse, bilgodtgjørelse, verktøygodtgjørelse og smussgodtgjørelse. Overskudd på utgiftsgodtgjørelser regnes med og gis den verdien som nyttes ved forskottstrekk av skatt.

Lønn for overtid tas ikke med. Overtidslønn skal likevel tas med når overtiden er pålagt i arbeidsavtalen som fast overtid og dette ikke er i strid med lovbestemmelser om arbeidstid.

Feriepenger tas ikke med. Naturalytelser tas ikke med dersom arbeidstakeren også mottar ytelsene under sykefravær. Fra det tidspunkt arbeidstakeren ikke lenger mottar ytelsene, tas de med ved beregningen med den verdi som nyttes ved forskottstrekk av skatt.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 90, 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II).

§ 8-30. Sykepengegrunnlaget når trygden yter sykepenger

Når trygden yter sykepenger, fastsettes sykepengegrunnlaget ut fra den aktuelle månedsinntekten (§§ 8-28 og 8-29), som omregnes til årsinntekt.

Dersom omregnet årsinntekt etter første ledd avviker mer enn 25 prosent fra rapportert inntekt (se § 8-29) til a-ordningen etter reglene i a-opplysningsloven de siste tolv kalendermånedene før arbeidsuførheten inntraff, skal sykepengegrunnlaget fastsettes ved skjønn ut fra den årsinntekten som kan

godtgjøres på det tidspunktet arbeidsuførheten inntraff. I sammenligningsgrunnlaget medregnes også sykepenger etter kapittel 8, omsorgspenger, pleiepenger og opplæringspenger etter kapittel 9 og svangerskapspenger og foreldrepenger etter kapittel 14, når rett til stønad er opptjent som arbeidstaker eller frilanser. Feriepenger regnes også med.

Dersom rapporteringen til a-ordningen er mangelfull eller uriktig, skal sykepengegrunnlaget fastsettes ved skjønn ut fra den årsinntekten som kan godtgjøres på det tidspunkt arbeidsuførheten inntraff.

For en arbeidstaker som blir arbeidsufør i et tidsbegrenset arbeidsforhold på under seks måneder, fastsettes sykepengegrunnlaget etter første ledd, selv om dette sykepengegrunnlaget avviker mer enn 25 prosent fra sykepengegrunnlaget etter andre ledd. Dette gjelder bare for det tidsrommet arbeidsforholdet skulle ha vart. Deretter kan det ytes sykepenger etter andre ledd dersom medlemmet kan dokumentere inntektstap.
Endret ved lov 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II).

§ 8-31. Sykepenger under streik og lockout

Til en arbeidstaker som er erklært arbeidsufør av lege før en arbeidsstans på grunn av streik eller lockout, ytes det sykepenger fra trygden under arbeidsstansen. Arbeidsgiverens plikt til å yte sykepenger opphører under arbeidsstansen, men gjenoppstår når arbeidsstansen er slutt. Når arbeidsgiverperioden blir beregnet, ses det bort fra det tidsrommet trygden har ytt sykepenger.

For arbeidsuførhet som oppstår etter at en arbeidsstans er satt i verk på grunn av streik eller lockout, ytes det ikke sykepenger så lenge arbeidsstansen varer.

Når arbeidsstansen er over, ytes det sykepenger fra og med den dag arbeidstakeren kunne ha gjenopptatt arbeidet dersom han eller hun hadde vært arbeidsfør. Arbeidsforholdets varighet før arbeidsstansen regnes med ved anvendelsen av bestemmelsene i §§ 8-2 og 8-18 om opptjeningstid. Sykepenger ytes etter sykepengegrunnlaget før arbeidsstansen. Arbeidsgiveren plikter å yte sykepenger etter §§ 8-18 og 8-19. Deretter yter trygden sykepenger, se § 8-17.
Endret ved lov 18 des 1998 nr. 86.

§ 8-32. Sykepenger under gå-sakte-aksjon

Til en arbeidstaker som er arbeidsufør under en tariffmessig hjemlet

arbeidstemponedsettelse (gå-sakte-aksjon), ytes det sykepenger ut fra arbeidsinntekten under aksjonen. Sykepengegrunnlaget før aksjonen startet legges likevel til grunn dersom vedkommende har vært arbeidsufør i minst 14 dager før aksjonen startet.

Når aksjonen er slutt, ytes det sykepenger etter sykepengegrunnlaget før aksjonen startet.

§ 8-33. Feriepenger

Trygden yter feriepenger av sykepenger som trygden har utbetalt til en arbeidstaker etter § 8-17. Feriepenger ytes bare for de første 48 sykepengedagene i opptjeningsåret, se ferieloven § 10 nr. 4.

I tillegg til feriepenger etter første ledd yter trygden feriepenger av sykepenger som arbeidsgiveren utbetaler til en arbeidstaker og får refundert etter § 8-20.

Feriepengene utgjør 10,2 prosent av de sykepengene som gir rett til feriepenger. For arbeidstakere som har fylt 59 år i opptjeningsåret, forhøyes prosentsatsen til 12,5.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 apr 1998), 18 des 1998 nr. 86, 18 des 2009 nr. 133 (ikr. 1 jan 2010).

III. Selvstendig næringsdrivende

§ 8-34. Sykepengedekning m.m.

Til en selvstendig næringsdrivende ytes det sykepenger med 80 prosent av sykepengegrunnlaget, se §§ 8-10 og 8-35.

Det ytes ikke sykepenger for de første 16 kalenderdagene regnet fra og med den dag arbeidsuførheten oppstod (ventetid). Ved ny arbeidsuførhet innen 16 kalenderdager etter at trygden har ytt sykepenger, regnes det ikke ny ventetid.

En selvstendig næringsdrivende blir regnet som arbeidsufør tidligst fra det tidspunktet melding om arbeidsuførhet ble gitt til Arbeids- og velferdsetaten, eller fra det tidspunktet vedkommende søkte lege. Det kan gjøres unntak fra denne bestemmelsen dersom vedkommende har vært forhindret fra å gi melding til Arbeids- og velferdsetaten eller å søke lege og det er godtgjort at han eller hun har vært arbeidsufør fra et tidligere tidspunkt.

Sykepenger ytes tidligst fra det tidspunktet vedkommende søkte lege, se § 8-7 første og andre ledd.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002 med virkning for nye

tilfeller), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 21 juni 2017 nr. 77 (ikr. 1 okt 2017), 21 juni 2019 nr. 27 (ikr. 1 okt 2019).

§ 8-35. Sykepengegrunnlag

Sykepengegrunnlaget som nevnt i § 8-10 fastsettes etter bestemmelsene i paragrafen her.

Sykepengegrunnlaget skal svare til den pensjonsgivende årsinntekten som beregnes på grunnlag av gjennomsnittet av den pensjonsgivende årsinntekten som er fastsatt for de tre siste årene. Den pensjonsgivende årsinntekten for det enkelte året skal reguleres i samsvar med grunnbeløpet på sykmeldingstidspunktet. Ved beregningen skal det for det enkelte året bare tas med en tredel av inntekten mellom seks og tolv ganger grunnbeløpet. Inntekt over tolv ganger grunnbeløpet tas ikke med.

Dersom medlemmets arbeidssituasjon eller virksomhet er varig endret, og denne endringen medfører at den pensjonsgivende årsinntekten avviker mer enn 25 prosent fra den inntekten som er beregnet etter andre ledd, fastsettes sykepengegrunnlaget ved skjønn ut fra den pensjonsgivende årsinntekten som kan godtgjøres på sykmeldingstidspunktet. Det gjelder også for et medlem som har blitt yrkesaktiv i løpet av de siste tre årene.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 8-36. Forsikring for tillegg til sykepenger

En selvstendig næringsdrivende kan mot særskilt premie tegne forsikring som kan omfatte

a. sykepenger med 80 prosent av sykepengegrunnlaget fra første sykedag
b. sykepenger med 100 prosent av sykepengegrunnlaget fra 17. sykedag, eller
c. sykepenger med 100 prosent av sykepengegrunnlaget fra første sykedag.

Medlemmet har ikke rett til sykepenger etter forsikringen når det gjelder arbeidsuførhet som oppstår i de første fire ukene (opptjeningstid), regnet fra den dag Arbeids- og velferdsetaten mottok søknaden om forsikring. Vilkåret om opptjeningstid gjelder ikke dersom søknaden om forsikring blir satt fram innen 16 kalenderdager etter at vedkommende var sykepengedekket som arbeidstaker, som frilanser med forsikring etter § 8-39 eller som arbeidsløs

etter § 8-49.

Sykepenger fra forsikringen ytes etter de samme bestemmelsene som ordinære sykepenger til selvstendig næringsdrivende, se §§ 8-34 og 8-35. Dette gjelder også når medlemmet har kombinerte inntekter som nevnt i §§ 8-40 til 8-43.

Spesielle yrkesgrupper kan tegne kollektiv forsikring etter denne paragrafen.

Departementet gir forskrifter om forsikringsordningen, herunder hvor stor premien skal være, og hvordan den skal betales, se § 23-6.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002, med virkning for nye tilfeller), 27 juni 2003 nr. 60 (ikr. 1 juli 2003), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 15 juni 2007 nr. 21, 27 juni 2008 nr. 52 (ikr. 1 juli 2008), 21 juni 2017 nr. 77 (ikr. 1 okt 2017), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 21 juni 2019 nr. 27 (ikr. 1 okt 2019).

§ 8-37. Opphør av forsikring for tillegg til sykepenger

Forsikringen opphører

a. ved utgangen av det halvår da Arbeids- og velferdsetaten mottok oppsigelse,
b. ved utgangen av det halvår som det er betalt premie for, hvis premien for neste halvår ikke blir betalt innen to uker etter skriftlig varsel,
c. fra den dag den selvstendige næringsvirksomheten opphører,
d. fra den dag retten til sykepenger faller bort etter § 8-12.

Et medlem kan ikke si opp forsikringen for en periode da vedkommende er sykmeldt. I en slik periode kan skyldig premie motregnes i vedkommendes krav på sykepenger.

Når forsikringen opphører, skal medlemmet ha tilbakebetalt premie som er innbetalt for hele kalenderuker etter det tidspunktet da forsikringen opphørte.

Når forsikringen opphører, kan medlemmet ikke tegne forsikring på nytt før neste termin for premieinnbetaling, dvs. 1. januar eller 1. juli.

Endret ved lover 27 juni 2003 nr. 60 (ikr. 1 juli 2003), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 27 juni 2008 nr. 52 (ikr. 1 juli 2008).

IV. Frilansere

§ 8-38. Sykepengedekning og sykepengegrunnlag

Til en frilanser (§ 1-9) ytes det sykepenger med 100 prosent av sykepengegrunnlaget. Det er et vilkår at frilanseren jevnlig har inntekt av oppdrag utenfor tjeneste.

Det ytes ikke sykepenger for de første 16 kalenderdagene regnet fra og med den dag arbeidsuførheten oppstod (ventetid). Ved ny arbeidsuførhet innen 16 kalenderdager etter at trygden har ytt sykepenger, regnes det ikke ny ventetid.

En frilanser blir regnet som arbeidsufør tidligst fra det tidspunktet melding om arbeidsuførhet ble gitt til Arbeids- og velferdsetaten, eller fra det tidspunktet vedkommende søkte lege. Det kan gjøres unntak fra denne bestemmelsen dersom vedkommende har vært forhindret fra å gi melding til Arbeids- og velferdsetaten eller å søke lege og det er godtgjort at han eller hun har vært arbeidsufør fra et tidligere tidspunkt.

Sykepenger ytes tidligst fra det tidspunktet vedkommende søkte lege, se § 8-7 første og andre ledd.

Sykepengegrunnlaget for frilansere fastsettes etter reglene i § 8-28 første, andre og tredje ledd bokstav a og b, § 8-29 og § 8-30 første til tredje ledd.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002 med virkning for nye tilfeller), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II) som endret ved lov 20 des 2018 nr. 98.

§ 8-39. Forsikring for tilleggssykepenger

En frilanser kan mot særskilt premie tegne forsikring for tilleggssykepenger for de første 16 kalenderdagene. Dette gjelder likevel ikke en frilanser som har rett til å tegne forsikring for tilleggssykepenger som selvstendig næringsdrivende ifølge § 8-36.

Medlemmet har ikke rett til sykepenger etter forsikringen når det gjelder arbeidsuførhet som oppstår i de første fire ukene (opptjeningstid), regnet fra den dag Arbeids- og velferdsetaten mottok søknaden om forsikring. Vilkåret om opptjeningstid gjelder ikke dersom søknaden om forsikring blir satt fram innen 16 kalenderdager etter at vedkommende var sykepengedekket som arbeidstaker, som næringsdrivende med forsikring etter § 8-36 første ledd bokstav c eller som arbeidsløs etter § 8-49.

Forsikringen omfatter sykepenger med 100 prosent av

sykepengegrunnlaget fra første sykedag.

Sykepengene fra forsikringen ytes på grunnlag av den inntekten som medlemmet har hatt som frilanser, fastsatt etter § 8-38 femte ledd.

Bestemmelsene om opphør i § 8-37 gjelder tilsvarende for forsikring etter paragrafen her.

Departementet gir forskrifter om forsikringsordningen, herunder hvor stor premien skal være, og hvordan den skal betales, se § 23-6.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002 med virkning for nye tilfeller), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

V. Medlemmer med kombinerte inntekter

§ 8-40. Arbeidstaker og frilanser

Til et medlem som på sykmeldingstidspunktet har inntekt både som arbeidstaker og som frilanser, ytes det sykepenger etter bestemmelsene for arbeidstakere, se §§ 8-15 til 8-33.

Endret ved lov 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II).

§ 8-41. Arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende

Til et medlem som på sykmeldingstidspunktet har inntekt både som arbeidstaker og som selvstendig næringsdrivende, ytes det sykepenger etter bestemmelsene for arbeidstakere. Se §§ 8-15 til 8-33.

Sykepengegrunnlaget fastsettes på årsbasis etter følgende alternativer:

a. Sykepengegrunnlaget fastsettes ut fra den aktuelle månedsinntekten, se §§ 8-28 til 8-30.
b. Sykepengegrunnlaget fastsettes ut fra den pensjonsgivende årsinntekten, se § 8-35.

For differansen mellom inntekt etter alternativ b) og inntekt etter alternativ a) gjelder bestemmelsene for selvstendig næringsdrivende, se § 8-34.

Endret ved lover 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II), 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

§ 8-42. Selvstendig næringsdrivende og frilanser

Til et medlem som på sykmeldingstidspunktet har inntekt både som selvstendig næringsdrivende og som frilanser, ytes det sykepenger etter bestemmelsene for et medlem som har inntekt både som arbeidstaker og selvstendig næringsdrivende, se § 8-41.
Endret ved lov 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II).

§ 8-43. Arbeidstaker, selvstendig næringsdrivende og frilanser

Til et medlem som på sykmeldingstidspunktet har inntekt både som arbeidstaker, som selvstendig næringsdrivende og som frilanser, ytes det sykepenger etter bestemmelsene for arbeidstakere. Se §§ 8-15 til 8-33.

Sykepengegrunnlaget fastsettes etter de bestemmelsene som gjelder for et medlem som har inntekt både som arbeidstaker og som selvstendig næringsdrivende, se § 8-41. Inntekt som arbeidstaker og frilanser fastsettes ut fra den aktuelle månedsinntekten etter § 8-41 andre ledd bokstav a. Inntekt som selvstendig næringsdrivende fastsettes ut fra den pensjonsgivende årsinntekten etter § 8-41 andre ledd bokstav b.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

VI. Særskilte grupper

§ 8-44. Arbeidstaker på skip

Til et medlem som er ansatt på et norsk skip i utenriksfart, ytes det sykepenger etter bestemmelsene om sykepenger til arbeidstakere i §§ 8-15 til 8-33, og etter følgende særbestemmelser:

a. Det kan ytes sykepenger til et medlem som er arbeidsufør som arbeidstaker på skip, selv om vedkommende ikke ellers er arbeidsufør.
b. Bestemmelsen om opptjeningstid for rett til sykepenger i § 8-2 gjelder ikke.

Endret ved lover 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr.

2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), 21 mai 2021 nr. 38 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1627).

§ 8-45. Fiskere

En fisker som er tatt opp på blad B i fiskermanntallet i medhold av lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjontrygd for fiskere § 4, har rett til sykepenger uten hensyn til bestemmelsene i § 8-2 om opptjeningstid.
Endret ved lover 27 mars 1998 nr. 19 (ikr. 1 juli 1998 iflg. res. 27 mars 1998 nr. 268), 10 des 1999 nr. 84.

§ 8-46. Vernepliktige

Et medlem som har utført militærtjeneste, har rett til sykepenger ved arbeidsuførhet uten hensyn til vilkårene i §§ 8-2 og 8-3 dersom arbeidsuførheten oppstår under tjenesten.

Sykepenger ytes etter de samme bestemmelsene som for arbeidstakere, men med følgende særbestemmelser:

a. Sykepenger ytes fra og med dagen etter dimittering.
b. Sykepengegrunnlaget fastsettes etter arbeids- og inntektsforholdene før vedkommende begynte i tjenesten. Dersom tjenesten har vart eller var ment å vare mer enn 28 dager, skal sykepengegrunnlaget minst svare til en årsinntekt på to ganger grunnbeløpet.

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36 (med virkning fra 1 mai 1997), 15 juni 2001 nr. 90, 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

§ 8-47. Yrkesaktive medlemmer som midlertidig har vært ute av inntektsgivende arbeid

Denne paragrafen gjelder for yrkesaktive medlemmer som på sykmeldingstidspunktet midlertidig har vært ute av inntektsgivende arbeid i mindre enn en måned, og som

a. fremdeles er ute av inntektsgivende arbeid, eller
b. er i arbeid uten å fylle vilkåret i § 8-2 om fire ukers opptjeningstid.

Likestilt med arbeid etter første ledd er tidsrom da medlemmet mottar en ytelse til livsopphold etter kapitlene 4, 8, 9 eller 14.

Likestilt med arbeid etter første ledd er også tidsrom

a. da medlemmet utfører militærtjeneste,
b. da en arbeidstaker på skip i utenriksfart avspaserer opparbeidet fritid,
c. da medlemmet har lovbestemt ferie,
d. da medlemmet har lovbestemt permisjon etter arbeidsmiljøloven §§ 12-1 til 12-5 dersom vedkommende har avtale om å gjenoppta arbeidet etter permisjonen.

Dersom et medlem mottar eller har mottatt sluttvederlag eller etterlønn i forbindelse med opphør av et arbeidsforhold, utvides fristen i første ledd til seks måneder. Ved utdanningspermisjon fra et arbeidsforhold i opptil ett år utvides fristen i første ledd til tolv måneder dersom utdanningen må avbrytes på grunn av sykdom.

Det er et vilkår for rett til sykepenger etter denne paragrafen at medlemmet kan godtgjøre inntektstap og har et sykepengegrunnlag som minst svarer til grunnbeløpet.

Sykepengene ytes fra 15. dag etter sykmeldingstidspunktet. Sykepengene utgjør 65 prosent av sykepengegrunnlaget. For personer som fyller vilkårene i første ledd bokstav b, utgjør sykepengene likevel 100 prosent av sykepengegrunnlaget. Grunnlaget fastsettes etter den pensjonsgivende årsinntekten på samme måte som for selvstendig næringsdrivende, se § 8-35.

Medlemmet blir regnet som arbeidsufør tidligst fra det tidspunktet han eller hun søkte lege (sykmeldingstidspunktet). Det kan gjøres unntak fra denne bestemmelsen dersom medlemmet har vært forhindret fra å søke lege og det er godtgjort at han eller hun har vært arbeidsufør fra et tidligere tidspunkt.

Denne paragrafen gjelder ikke for medlemmer som har rett til sykepenger etter andre bestemmelser i dette kapitlet.

Endret ved lover 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 jan 1999 med virkning for sykepengetilfeller som oppstår etter dette tidspunktet), 22 des 1999 nr. 108 (ikr. 1 jan 2000 og gis virkning for syke- og omsorgspengetilfeller som oppstår etter dette tidspunktet), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020).

VII. Medlemmer som har rett til andre ytelser fra folketrygden m.m.

§ 8-48. Forholdet mellom sykepenger og andre folketrygdytelser

Bestemmelser om forholdet mellom sykepenger på den ene siden og dagpenger under arbeidsløshet, uføretrygd, alderspensjon og avtalefestet pensjon på den andre siden står i §§ 8-49 til 8-52.

Et medlem som samtidig fyller vilkårene for sykepenger og for arbeidsavklaringspenger, skal først benytte retten til sykepenger fullt ut. Dersom sykepengegrunnlaget er mindre enn to ganger grunnbeløpet, kan medlemmet likevel velge ytelse.

Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 15 juni 2007 nr. 21, 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 21 mai 2021 nr. 38 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1627, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 8-49. Medlemmer med dagpenger under arbeidsløshet eller ventelønn m.m.

Til et medlem som mottar dagpenger under arbeidsløshet, ytes det sykepenger etter bestemmelsene i kapitlet her fra og med den dag medlemmet blir arbeidsufør. Det samme gjelder for et medlem som blir arbeidsufør i et tidsrom da han eller hun mottar ventelønn etter tjenestemannsloven § 13 nr. 6 eller vartpenger etter lov om Statens pensjonskasse § 24 tredje ledd.

Til et medlem som er oppsagt og mottar etterlønn uten arbeidsplikt og som har påfølgende rett til vartpenger etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse, ventelønn etter lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m., eller etter en særlov med tilsvarende ordning, kan det ved arbeidsuførhet ytes sykepenger fra det tidspunkt vartpengene eller ventelønnen var forutsatt å komme til utbetaling.

Sykepengegrunnlaget fastsettes lik dagpengene pr. uke, ventelønnen eller vartpengene. Til et medlem som er permittert, ytes det sykepenger etter sykepengegrunnlaget før permittering ble iverksatt fra den dagen arbeidet etter avtale skulle vært gjenopptatt. Dersom et medlem har mottatt dagpenger eller sykepenger på grunnlag av dagpenger etter denne paragrafen i mer enn åtte uker i et kalenderår, ytes det et ferietillegg på 9,5 prosent til sykepengene.

Til et medlem som har deltidsarbeid og mottar dagpenger for samme

tidsrom, ytes det sykepenger for både arbeidsinntekten og dagpengene.

Et medlem som er arbeidsløs, blir regnet som arbeidsufør tidligst fra det tidspunktet han eller hun søker lege (sykmeldingstidspunktet). Det kan gjøres unntak fra denne bestemmelsen dersom vedkommende har vært forhindret fra å søke lege og det er godtgjort at han eller hun har vært arbeidsufør fra et tidligere tidspunkt.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), 15 juni 2001 nr. 90, 21 des 2001 nr. 118, 20 des 2002 nr. 90 (ikr. 1 jan 2003), 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 juli 2006), 15 juni 2007 nr. 21, 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 19 des 2014 nr. 74 (ikr. 1 jan 2015, se dens IX), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020, se dens del V), 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309), 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023), 20 des 2024 nr. 81.

§ 8-50. Medlemmer med uføretrygd

Til et medlem som mottar uføretrygd, ytes det sykepenger etter bestemmelsene i kapitlet her ut fra den arbeidsinntekt som medlemmet har i tillegg til uføretrygden.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 55 (ikr. 1 juli 2000), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 8-51. Medlem mellom 62 og 70 år

Til et medlem mellom 62 og 70 år ytes det sykepenger etter bestemmelsene i kapitlet her uavhengig av om det er tatt ut alderspensjon.

Til et medlem mellom 67 og 70 år ytes det sykepenger etter bestemmelsene i kapitlet her dersom inntektsgrunnlaget overstiger to ganger grunnbeløpet.

Sykepenger fra trygden ytes i opptil 60 sykepengedager til medlem mellom 67 og 70 år.

Endret ved lover 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 18 des 2009 nr. 133 (ikr. 1 jan 2010), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011).

§ 8-52. Medlemmer med avtalefestet pensjon

Det ytes ikke sykepenger til et medlem som mottar ugradert avtalefestet pensjon. Til et medlem som mottar avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven eller avtalefestet pensjon etter lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse kapittel 2 eller tilsvarende ordning, ytes det likevel sykepenger etter reglene i § 8-51. Det samme gjelder et medlem over 65 år som arbeider i privat sektor og som har avtalefestet pensjon fra kommunal pensjonsordning beregnet som tjenestepensjon.

Til et medlem som mottar avtalefestet pensjon som er gradert ut fra arbeidsinntekt eller reduksjon i arbeidstid, ytes det sykepenger etter bestemmelsene i kapitlet her. Når trygden yter sykepenger, fastsettes sykepengegrunnlaget ut fra den arbeidsinntekten som medlemmet har i tillegg til den graderte pensjonen.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 23 juni 2000 nr. 55 (ikr. 1 aug 2000), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 2 juni 2023, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17, tredje ledd opphevet), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

VIII. Opphold i institusjon

§ 8-53. Sykepenger under opphold i helseinstitusjon o.l.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder for medlemmer som er innlagt i en godkjent helseinstitusjon og får fri forpleining av det offentlige.

Bestemmelsene gjelder ikke for medlemmer som forsørger ektefelle eller barn som selv er medlemmer i trygden.

Sykepengene ytes uten reduksjon for innleggelsesmåneden og de tre påfølgende månedene. Deretter blir sykepengene redusert med 50 prosent. Sykepengene skal likevel ikke være lavere enn tilsvarende et sykepengegrunnlag på 50 prosent av grunnbeløpet.

Dersom medlemmet etter innleggelsen fortsatt har faste og nødvendige utgifter til bolig o.a., kan det bestemmes at sykepengene ikke skal reduseres, eller at de skal reduseres mindre.

Når institusjonsoppholdet er slutt, ytes det sykepenger etter lovens vanlige bestemmelser fra og med dagen etter utskrivingsdagen. Kommer medlemmet innen tre måneder på nytt i institusjon, ytes det reduserte sykepenger etter

denne paragrafen fra og med innleggelsesdagen.

§ 8-54. Opphold i fengsel

Et medlem som sitter i varetekt, soner straff eller utholder særreaksjon i en av kriminalomsorgens anstalter eller tilsvarende anstalt i utlandet, har ikke rett til sykepenger. Det samme gjelder dersom medlemmets formue er satt under forvaltning etter straffeprosessloven § 220.

Det ytes likevel sykepenger etter bestemmelsene i dette kapitlet hvis vedkommende arbeider for en arbeidsgiver utenfor anstalten i medhold av straffegjennomføringsloven § 20. Sykepengene reduseres etter bestemmelsene i § 8-53 i loven her. Bestemmelsene om arbeidsgiverperioden i §§ 8-18 og 8-19 gjelder ikke.

Dersom medlemmet er arbeidsufør ved løslatelsen eller når forvaltningen heves, skal arbeids- og inntektsforholdene på innsettelsestidspunktet eller tidspunktet forvaltningen ble besluttet legges til grunn. Dette gjelder likevel ikke dersom vedkommende under fengselsoppholdet har hatt arbeids- og inntektsforhold som gir et bedre resultat.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 64 (ikr. 1 jan 2002), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 20 des 2016 nr. 105, 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641).

IX. Yrkesskade

§ 8-55. Sykepenger ved yrkesskade

Til den som er arbeidsufør på grunn av en skade eller sykdom som går inn under kapittel 13, ytes det sykepenger etter følgende særbestemmelser:

a. Vilkåret i §§ 8-2, 8-18, 8-36 og 8-39 om opptjeningstid gjelder ikke.
b. Sykepenger ytes minst ut fra det sykepengegrunnlaget vedkommende hadde på skadetidspunktet.
c. Ved arbeidsuførhet som skyldes yrkesskade medlemmet er påført som militærperson, ytes det også ved tilbakefall sykepenger etter bestemmelsene i § 8-46.
d. Sykepenger utbetales under opphold utenfor Norge uten hensyn til bestemmelsene i § 8-9.
e. Sykepenger fra trygden ytes i opptil 248, 250 eller 260 dager uten hensyn til bestemmelsene i § 8-12.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 apr 1998), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), 21 mai 2021 nr. 38 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1627, se endringsloven del II for overgangsregel).

Kapittel 9. Stønad ved barns og andre nærståendes sykdom

Hele kapitlet endret ved lov 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998). Overskriften endret ved lov 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978).

§ 9-1. Formål

Formålet med stønad etter dette kapitlet er å kompensere for bortfall av arbeidsinntekt for yrkesaktive i forbindelse med barns eller barnepassers sykdom, barns funksjonshemning og pleie av nærstående i livets sluttfase.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978).

§ 9-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Omsorgspenger, opplæringspenger og pleiepenger er ytelser ved sykdom etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

I. Generelle bestemmelser

§ 9-2. Opptjeningstid

For å få rett til stønad må medlemmet ha vært i arbeid i minst fire uker umiddelbart før fraværet fra arbeidet (opptjeningstid). For øvrig gjelder bestemmelsene i § 8-2 tilsvarende, se likevel § 8-47.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1

jan 2004, se dens III).

§ 9-3. Tap av pensjonsgivende inntekt og minsteinntekt

Et medlem som har tapt pensjonsgivende inntekt (§ 3-15) ved fravær fra arbeidet på grunn av et barns, en barnepassers eller en nærståendes sykdom, har rett til stønad etter bestemmelsene i dette kapitlet. Det ytes ikke stønad til medlem som er fylt 70 år.

Inntektsgrunnlaget for sykepenger (sykepengegrunnlaget, se § 8-10) må utgjøre minst 50 prosent av grunnbeløpet. Denne inntektsgrensen gjelder ikke for omsorgspenger fra arbeidsgiveren, se § 9-8.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 jan 1999), 22 des 1999 nr. 108 (ikr. 1 jan 2000), 16 des 2011 nr. 58, 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978).

§ 9-4. Oppholdskrav

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at medlemmet oppholder seg i Norge, i et annet EØS-land eller i et land eller område der trygdeforordningen er gitt anvendelse for vedkommende ved en bi- eller multilateral trygdeavtale som nevnt i § 1-3 b. For et medlem som ikke er EØS-borger, stilles det krav om opphold i Norge, med mindre annet følger av trygdeforordningen, se § 1-3 a, eller en bi- eller multilateral trygdeavtale som nevnt i § 1-3 b.

Ytelser etter dette kapitlet gis uten hinder av første ledd under opphold utenfor Norge til

a. en person som er medlem etter § 2-5, § 2-6 eller § 2-8,
b. et medlem som har omsorgen for et barn som er innlagt i helseinstitusjon for norsk offentlig regning, eller der barnet får oppholdet dekket etter avtale med et annet land om trygd.

Et medlem kan også ellers få ytelser etter dette kapitlet uten hinder av første ledd ved opphold utenfor Norge i inntil åtte uker i løpet av en tolvmånedersperiode. Medlemmet skal informere Arbeids- og velferdsetaten om oppholdet.

Når et medlem som arbeider i utlandet, har rett til ytelser etter kapittel 9, utbetaler arbeidsgiveren ytelsen og får refusjon fra trygden.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 11 mai 2017 nr. 25 (ikr. 1 okt 2017), 21 mai 2021 nr. 38 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1627, se

endringsloven del II for overgangsregel), 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

II. Omsorgspenger ved barns eller barnepassers sykdom

§ 9-5. Stønadssituasjonen for omsorgspenger

Til en arbeidstaker, frilanser eller selvstendig næringsdrivende som har omsorg for barn, ytes det omsorgspenger dersom han eller hun er borte fra arbeidet

a. på grunn av nødvendig tilsyn med og pleie av et sykt barn i hjemmet eller i helseinstitusjon,
b. fordi den som har det daglige barnetilsynet er syk,
c. fordi den som har det daglige barnetilsynet er forhindret fra å ha tilsyn med barnet fordi vedkommende følger et annet barn til utredning eller til innleggelse i helseinstitusjon, eller
d. fordi barnet på grunn av sykdom trenger oppfølging i form av legebesøk mv. selv om barnet ikke er sykt eller pleietrengende den aktuelle dagen.

Retten til omsorgspenger etter første ledd gjelder også fosterforeldre.

Retten til omsorgspenger gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller 12 år. Dersom barnet er kronisk eller langvarig sykt eller funksjonshemmet, og vilkårene for utvidet rett til omsorgspenger etter § 9-6 andre ledd er oppfylt, gjelder retten til og med det året barnet fyller 18 år.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 mars 1999), 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 jan 2001), 20 juni 2003 nr. 53 (ikr. 1 juli 2003), 19 des 2014 nr. 79 (ikr. 1 juli 2015), 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

§ 9-6. Antall dager med omsorgspenger

Omsorgspenger etter § 9-5 første ledd ytes til den enkelte arbeidstaker i opptil 10 stønadsdager for hvert kalenderår. Har vedkommende omsorgen for mer enn to barn, ytes det omsorgspenger i opptil 15 stønadsdager. Når arbeidstakeren er alene om omsorgen, økes antallet stønadsdager til henholdsvis 20 og 30.

Dersom en arbeidstaker har kronisk eller langvarig syke eller funksjonshemmede barn og dette fører til en markert høyere risiko for fravær

fra arbeidet for å ta seg av barnet, ytes det omsorgspenger etter reglene i første ledd med tillegg av 10 stønadsdager for hvert kronisk eller langvarig sykt eller funksjonshemmet barn. Når arbeidstakeren er alene om omsorgen, dobles antall stønadsdager.

Arbeidstakeren regnes for å være alene om omsorgen for et barn også hvis den andre av barnets foreldre i lang tid ikke kan ha tilsyn med barnet fordi han eller hun er funksjonshemmet, er innlagt i helseinstitusjon, er i fengsel, avtjener verneplikt e.l.

For at arbeidstakeren skal få utvidet rett til omsorgspenger etter andre ledd, må Arbeids- og velferdsetaten ha godtatt at barnet er kronisk eller langvarig sykt eller funksjonshemmet, og at dette fører til markert høyere risiko for fravær fra arbeidet for å ta seg av barnet.

Når den ene av foreldrene er alene om omsorgen, kan stønadsdagene etter første og andre ledd fordeles mellom foreldrene etter avtale.

Når en av foreldrene er alene om omsorgen, kan opptil 10 av stønadsdagene overføres til ektefelle, eller til samboer når samboerforholdet har vart i minst 12 måneder.

Reglene i denne paragrafen gjelder tilsvarende for frilansere og selvstendig næringsdrivende, men slik at det ytes omsorgspenger etter utløpet av ventetiden, se § 9-9 første ledd.

Arbeidsgiver kan gi rett til omsorgspenger for kortere perioder enn hele dager. Arbeidsgiver har plikt til å drøfte med de tillitsvalgte om det skal gis slik rett til å ta ut omsorgspenger for del av dag.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragrafen.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 20 juni 2003 nr. 53 (ikr. 1 juli 2003), 17 juni 2005 nr. 59 (ikr. 1 juli 2005), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 18 des 2009 nr. 133, 19 des 2014 nr. 79 (ikr. 1 juli 2015), 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

§ 9-7. Dokumentasjon av sykdom

For at arbeidstakeren skal få rett til omsorgspenger fra arbeidsgiveren, må barnets eller barnepasserens sykdom dokumenteres med egenmelding eller legeerklæring.

Med egenmelding menes det at arbeidstakeren uten å legge fram legeerklæring melder fra til arbeidsgiveren om at fraværet skyldes sykt barn eller syk barnepasser.

Arbeidstakeren kan gi skriftlig eller muntlig egenmelding for de første tre kalenderdagene i hvert enkelt tilfelle. Fravær fra en arbeidsøkt som strekker seg

over et døgnskille, skal regnes som en egenmeldingsdag. Fra den fjerde dagen kan arbeidsgiveren kreve at barnets eller barnepasserens sykdom blir dokumentert med legeerklæring.

For at arbeidstakeren, frilanseren eller den selvstendige næringsdrivende skal få rett til omsorgspenger fra trygden må barnets eller barnepasserens sykdom dokumenteres med egenmelding de første tre stønadsdagene, og deretter med legeerklæring.

Bestemmelsene i §§ 8-7 andre ledd og 8-27 første ledd bokstav b gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 27 nov 1998 nr. 69, 19 des 2014 nr. 79 (ikr. 1 juli 2015), 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

§ 9-8. Omsorgspenger fra arbeidsgiveren

Arbeidsgiveren yter omsorgspenger etter § 9-5 første ledd dersom arbeidsforholdet har vart i minst fire uker (opptjeningstid). For øvrig gjelder bestemmelsene i §§ 8-18 og 8-22 tilsvarende.

Omsorgspenger fra arbeidsgiveren beregnes etter de samme bestemmelsene som sykepenger, og utgjør 100 prosent av sykepengegrunnlaget, se §§ 8-10 og 8-28.

Når en arbeidsgiver har betalt omsorgspenger til en arbeidstaker i mer enn 10 stønadsdager i et kalenderår, kan arbeidsgiveren kreve å få refusjon fra trygden for det antall stønadsdager som overstiger 10.

Omsorgspenger til en arbeidstaker som bare har omsorg for et kronisk eller langvarig sykt eller funksjonshemmet barn over 12 år, refunderes fullt ut.

Når en arbeidstaker skifter arbeidsgiver, kan den nye arbeidsgiveren kreve at arbeidstakeren legger fram erklæring fra tidligere arbeidsgiver om hvor mange dager arbeidstakeren har fått omsorgspenger i det kalenderåret ansettelsen finner sted.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 22 des 1999 nr. 108 (ikr. 1 jan 2000 og gjøres gjeldende for nye tilfeller), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

§ 9-9. Omsorgspenger fra trygden

Trygden yter omsorgspenger dersom arbeidstakeren har vært i arbeid eller i en likestilt situasjon (§ 9-2 jf. § 8-2) i til sammen minst fire uker umiddelbart før

fraværet, men ikke har rett til omsorgspenger fra en arbeidsgiver. Til frilansere og selvstendig næringsdrivende ytes det ikke omsorgspenger fra trygden de ti første fraværsdagene (ventetid). Dersom frilanseren eller den selvstendig næringsdrivende bare har omsorg for et kronisk eller langvarig sykt eller funksjonshemmet barn over 12 år, ytes omsorgspenger fra og med 1. fraværsdag.

Omsorgspenger beregnes for øvrig etter de samme bestemmelsene som sykepenger fra trygden, se kapittel 8, men slik at det til selvstendig næringsdrivende gis ytelse med 100 prosent av grunnlaget inntil seks ganger grunnbeløpet.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 19 des 2014 nr. 79 (ikr. 1 juli 2015), 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

III. Pleiepenger og opplæringspenger

Endret ved lov 11 mai 2017 nr. 25 (ikr. 1 okt 2017).

§ 9-10. Pleiepenger til medlem med omsorg for syke barn

Et medlem som har omsorg for barn under 18 år, har rett til pleiepenger når barnet på grunn av sykdom, skade eller lyte har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie, og medlemmet derfor må være borte fra arbeidet.

Dersom barnets behov for kontinuerlig tilsyn og pleie tilsier det, kan inntil to omsorgspersoner få pleiepenger samtidig, se også § 9-16 andre ledd.

Til et medlem som har omsorg for en person med utviklingshemming som har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av en livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade, ytes det pleiepenger uten hensyn til aldersgrensen på 18 år.

Dersom barnet dør i stønadsperioden, ytes det pleiepenger i opptil 30 stønadsdager (seks uker). Til den som har mottatt fulle pleiepenger i minst tre år ytes det pleiepenger i opptil tre måneder. Ved eventuell arbeidsinntekt i denne perioden graderes pleiepengene mot arbeidsinntekten.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 mars 1999), 13 des 2002 nr. 86 (ikr. 1 juli 2003) som endret ved lov 20 juni 2003 nr. 53 (ikr. 1 juli 2003 med virkning for tilfeller når barnet blir innlagt i helseinstitusjon etter dette tidspunktet), 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 jan 2006), 15 juni 2007 nr. 21, 11 mai 2017 nr. 25 (ikr. 1 okt 2017), 19 des 2017 nr. 120 (ikr. 1 feb 2018), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan

2020).

§ 9-11. Graderte pleiepenger

Det kan ytes graderte pleiepenger når barn som nevnt i § 9-10 trenger kontinuerlig tilsyn og pleie, men hvor det er etablert tilsyns- og avlastningsordning deler av dagen eller noen dager i uken.

Ytelsen graderes ned for hver time barnet har tilsyn av andre, målt mot en normalarbeidsuke på 37,5 timer. Ytelsen kan graderes ned til 20 prosent.

Det gjøres unntak fra andre ledd første punktum når barnets sykdom, jf. § 9-10, medfører at omsorgspersonen ikke kan være i arbeid fordi barnet må ha tilsyn og pleie om natten, eller omsorgspersonen må være i beredskap.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gradert ytelse.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 mars 1999 med virkning også for tilfeller hvor barnet ble sykt før dette tidspunktet), 14 juni 2002 nr. 22, 16 des 2005 nr. 118 (ikr. 1 jan 2006 med virkning også for løpende tilfeller), 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 jan 2006), 9 apr 2010 nr. 11 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 499), 11 mai 2017 nr. 25 (ikr. 1 okt 2017, endret paragrafnummer fra § 9-11a), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 21 juni 2019 nr. 27 (ikr. 1 juli 2019), 21 mai 2021 nr. 38 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1627, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 9-11 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 jan 2006), opphevet ved lov 19 des 2017 nr. 113 (med virkning fra 1 okt 2017).

§ 9-12. (Opphevet)

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 16 des 2005 nr. 118 (ikr. 1 jan 2006), 9 apr 2010 nr. 11 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 499), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978), 11 mai 2017 nr. 25 (ikr. 1 okt 2017), 19 des 2017 nr. 120 (ikr. 1 jan 2018), opphevet ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 9-13. Pleiepenger for pleie av en nærstående i livets sluttfase

Til medlem som i hjemmet pleier en nærstående i livets sluttfase, ytes det pleiepenger i opptil 60 dager for hver pasient. Det kan ytes pleiepenger til inntil to personer samtidig for pleie av samme person.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 11 mai 2017 nr. 25 (ikr. 1 okt 2017), tidligere § 9-12, 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

§ 9-14. Opplæringspenger til et medlem som tar seg av et funksjonshemmet eller langvarig sykt barn

Til et medlem som trenger nødvendig opplæring for å ta seg av og behandle et barn med en funksjonshemning eller en langvarig sykdom, ytes det opplæringspenger dersom medlemmet gjennomgår opplæring ved en godkjent helseinstitusjon eller deltar på foreldrekurs ved et offentlig spesialpedagogisk kompetansesenter.

Stønaden kan gis selv om barnet har fylt 18 år.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 11 mai 2017 nr. 25 (ikr. 1 okt 2017), tidligere § 9-13, 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

§ 9-15. Utbetaling av pleiepenger og opplæringspenger

Trygden yter pleiepenger og opplæringspenger etter de samme bestemmelsene som sykepenger fra trygden, se kapittel 8, men slik at det til selvstendig næringsdrivende gis ytelse med 100 prosent av grunnlaget inntil seks ganger grunnbeløpet.

Beregningsgrunnlaget skal ikke fastsettes på nytt ved ny stønadsperiode dersom det er gått mindre enn fire uker siden forrige stønadsperiode. Hvis det har vært endringer i inntekten, skal det fastsettes nytt beregningsgrunnlag.

Bestemmelsene om ventetid i § 8-34 andre ledd, § 8-38 andre ledd og § 8-47 sjette ledd gjelder likevel ikke.

Til arbeidsledige gis ytelsen etter bestemmelsene i § 8-49 om sykepenger til arbeidsledige.

Endret ved lov 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), opphevet ved lov 16 des 2005 nr. 118 (ikr. 1 jan 2006 med virkning også for løpende tilfeller), tilføyd ved lov 11 mai 2017 nr. 25 (ikr. 1 okt 2017), endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 9-16. Krav til dokumentasjon

For å få rett til pleiepenger etter § 9-10 må det legges fram en legeerklæring fra lege i spesialisthelsetjenesten. Det samme gjelder ved forlengelse av pleiepengeperioden.

Det må dokumenteres at barnet har behov for kontinuerlig tilsyn og pleie på grunn av sykdom, skade eller lyte. Dersom det er behov for tilsyn og pleie av to omsorgspersoner, se § 9-10 andre ledd, må dette dokumenteres.

Dersom det er etablert tilsyns- og avlastningsordning for barnet, må den som søker om pleiepenger, dokumentere hvor mange timer i uken det gjelder.

For å få rett til pleiepenger etter § 9-13 må det legges fram legeerklæring fra den helseinstitusjonen eller den legen som har behandlet pasienten. Samme legeerklæring kan benyttes av flere pleiepengemottakere.

For å få rett til opplæringspenger etter § 9-14 må det legges fram legeerklæring om at opplæringen er nødvendig.

Tilføyd ved lov 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), endret ved lover 19 des 2008 nr. 107, 19 des 2014 nr. 79 (ikr. 1 jan 2015), 11 mai 2017 nr. 25 (ikr. 1 okt 2017), tidligere § 9-14, 21 mai 2021 nr. 38 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1627, se endringsloven del II for overgangsregel), 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

§ 9-17. Feriepenger til arbeidstakere

Til arbeidstakere yter trygden feriepenger til pleiepenger og opplæringspenger.

Til samlet utbetaling av pleiepenger og opplæringspenger i et opptjeningsår ytes det feriepenger bare for de 12 første ukene.

Feriepenger utgjør 10,2 prosent av stønaden.

Tilføyd ved lov 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), endret ved lov 11 mai 2017 nr. 25 (ikr. 1 okt 2017).

Kapittel 10. Stønad for å kompensere for utgifter til bedring av arbeidsevnen og funksjonsevnen i dagliglivet

Overskriften endret ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 10-1. Formål

Formålet med ytelser etter dette kapitlet er å kompensere for bestemte utgifter til bedring av arbeidsevnen og funksjonsevnen i dagliglivet for medlemmer som har sykdom, skade eller lyte.
Endret ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 10-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Stønadsformer etter dette kapitlet som er omfattet av trygdeforordningen, er ytelser ved sykdom etter trygdeforordningen. For slike stønader skal bestemmelsene i dette kapitlet fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som supplerer eller legger til rette for etterlevelse av bestemmelser om ytelser ved sykdom i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 10-2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 44 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 776).

§ 10-3. Opphold i Norge eller i utlandet

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at medlemmet oppholder seg i Norge.

Et medlem med rett til helsetjenester i utlandet etter § 5-24 får under opphold i utlandet dekket utgifter til høreapparat og ortopediske hjelpemidler m.m. som nevnt i § 10-7 første ledd bokstav i. For annen stønad som er nevnt i § 10-7, kan det gjøres unntak fra bestemmelsen i første ledd når særlige grunner gjør det rimelig.
Endret ved lover 14 juni 2002 nr. 22, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010

nr. 189).

§ 10-4. Alder

Det er et vilkår for rett til stønad etter § 10-5 at krav er framsatt før fylte 67 år. Stønad etter § 10-7 bokstavene e til g gitt i medhold av § 10-5 kan ytes fram til vedkommende fyller 70 år.

Stønad til anskaffelse av bil i medhold av § 10-6 gis bare når vilkårene for rett til slik stønad var oppfylt før vedkommende fylte 70 år.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 27 nov 1998 nr. 69, 10 des 1999 nr. 84, 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012).

§ 10-5. Stønad til bedring av funksjonsevnen i arbeidslivet

Det ytes stønad etter § 10-7 til et medlem som på grunn av sykdom, skade eller lyte

a. har fått sin evne til å utføre inntektsgivende arbeid varig nedsatt, eller
b. har fått sine muligheter til å velge yrke eller arbeidsplass vesentlig innskrenket.

Når det skal vurderes om vilkåret i første ledd bokstav a eller b er oppfylt, legges det vekt på alder, evner, utdanning, yrkesbakgrunn, arbeidsmuligheter på hjemstedet og arbeidsmuligheter på andre steder der det er rimelig at vedkommende tar arbeid.

Stønaden ytes i forbindelse med tiltak som er nødvendige og hensiktsmessige for at medlemmet skal bli i stand til å skaffe seg eller beholde høvelig arbeid.

Det ytes ikke stønad etter denne paragrafen til en person som mottar uføretrygd eller avtalefestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for, se § 3-19 sjette ledd. Til en person som mottar uføretrygd, kan det likevel ytes stønad dersom det er sannsynlig at stønaden vil føre til at uføretrygden faller bort eller blir redusert.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799).

§ 10-6. Stønad til bedring av funksjonsevnen i dagliglivet

Når et medlem har fått sin funksjonsevne i dagliglivet vesentlig og varig nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte, ytes det stønad etter § 10-7.

Stønaden ytes i forbindelse med tiltak som er nødvendige og hensiktsmessige for å bedre medlemmets funksjonsevne i dagliglivet eller for at vedkommende skal kunne bli pleid i hjemmet.

Departementet gir forskrift om stønad etter denne paragrafen, herunder særregler for bestemte grupper.

Endret ved lover 19 des 2003 nr. 135, 20 des 2016 nr. 105 (ikr. 1 jan 2017).

§ 10-7. Stønadsformer

Et medlem som fyller vilkårene i § 10-5 eller § 10-6, kan få stønad i form av utlån av, tilskott til eller lån til

a. hjelpemidler, herunder skolehjelpemidler med unntak av læremidler,
b. høreapparat,
c. grunnmønster til søm av klær,
d. førerhund,
e. lese- og sekretærhjelp for blinde og svaksynte,
f. tolkehjelp for hørselshemmede,
g. tolke- og ledsagerhjelp for døvblinde,
h. motorkjøretøy eller annet transportmiddel,
i. anskaffelse, vedlikehold og fornyelse av nødvendige og hensiktsmessige ortopediske hjelpemidler, brystproteser, ansiktsdefektproteser, øyeproteser og parykker.

Til et medlem som fyller vilkårene i § 10-5, kan det også ytes stønad til ombygging av maskiner og tilrettelegging av fysisk miljø på arbeidsplassen.

Til et medlem som fyller vilkårene i § 10-6, kan det også ytes tilskott til opplæringstiltak.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen, og kan herunder bestemme at hjelpemidler skal utlånes fra en hjelpemiddelsentral.

Endret ved lover 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 jan 1999), 23 juni 2000 nr. 55, 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 jan 2001), 14 juni 2002 nr. 22, 20 des 2002 nr. 111 (ikr. 1 jan 2003), 20 juni 2003 nr. 53 (ikr. 1 juli 2003), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 10-7 a. Stønad til briller til barn

Det kan gis stønad til briller til et medlem under 18 år som har behov for synskorrigering. Det er ikke et vilkår for rett til stønad at behovet for synskorrigering skyldes sykdom, skade eller lyte.

Departementet gir forskrift om stønad etter denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 100 (i kraft 1 jan 2023).

§ 10-8. Forholdet til ytelser etter annen lovgivning

Retten til ytelser etter dette kapitlet faller bort i den utstrekning ytelsene kommer inn under ansvarsområdet i annen lovgivning. Departementet gir forskrifter om avgrensningen, herunder unntak for bestemte grupper.

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragrafnummer fra § 10-15), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189, endret paragrafnummer fra § 10-17), 20 des 2016 nr. 105 (ikr. 1 jan 2017).

§ 10-9. (Opphevet)

Endret ved lov 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 10-10. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004 med virkning også for løpende tilfeller), 12 des 2008 nr. 83 (ikr. 1 mai 2008), opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 10-11. (Opphevet)

Endret ved lov 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 10-12. (Opphevet)

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragraftallet fra § 10-10), 20 juni 2003 nr. 53 (ikr. 1 juli 2003), 19 des 2003 nr. 135, opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 10-13. (Opphevet)

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragraftallet fra § 10-12), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 10-14. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 10-15. (Opphevet)

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragraftallet fra § 10-13), 15 juni 2001 nr. 64 (ikr. 1 jan 2002), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 10-16. (Opphevet)

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 10 des 1999 nr. 84, 30 juni 2000 nr. 57 som endret ved lov 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002 for nye tilfeller; for tilfeller hvor rehabiliteringspenger er samordnet med etterlatteytelser eller vilkårene for begge ytelsene er oppfylt pr. 31 des 2001 trer endringene ikr. 1 jan 2003, endret paragraftallet fra § 10-14), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 10-17. (Flyttet til § 10-8 ved lov 19 des 2008 nr. 106.)

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (i kraft 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragraftallet fra § 10-15), 19 des 2008 nr. 106 (i kraft 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189, endret paragraftallet til § 10-8).

§ 10-18. (Opphevet)

Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragraftallet fra § 10-16) som endret ved lov 21 des 2001 nr. 118, opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

Kapittel 11. Arbeidsavklaringspenger

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 118, 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11-1. Formål

Formålet med arbeidsavklaringspenger er å sikre inntekt for et medlem som på grunn av sykdom, skade eller lyte har fått nedsatt arbeidsevne og

a. får aktiv behandling, eller
b. deltar på et arbeidsrettet tiltak, eller
c. får annen oppfølging med sikte på å skaffe seg eller beholde arbeid.

Endret ved lover 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Arbeidsavklaringspenger er en ytelse ved sykdom etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som supplerer eller legger til

rette for etterlevelse av bestemmelser om ytelser ved sykdom i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 11-2. Forutgående medlemskap

Det er et vilkår for rett til arbeidsavklaringspenger at medlemmet i minst fem år umiddelbart før krav om ytelsen settes fram, har vært medlem i folketrygden. Ved vurderingen av om vilkåret er oppfylt, ses det bort fra perioder med tjeneste i internasjonale organisasjoner eller organer som staten Norge er medlem av, yter økonomisk bidrag til eller har ansvar for å bidra til bemanningen av.

Vilkåret om fem års forutgående medlemskap i første ledd gjelder likevel ikke for den som har vært medlem i folketrygden i minst ett år umiddelbart før krav om ytelsen settes fram, dersom

a. han eller hun var medlem i trygden da arbeidsevnen ble nedsatt med minst halvparten, se § 11-5, og etter fylte 16 år har perioder med medlemskap som minst tilsvarer perioder uten medlemskap, eller
b. han eller hun etter fylte 16 år har vært medlem i trygden med unntak av maksimum fem år.

Endret ved lover 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), 7 mai 2021 nr. 30.

§ 11-3. Oppholdskrav

Det er et vilkår for rett til arbeidsavklaringspenger at medlemmet oppholder seg i Norge, i et annet EØS-land eller i et land eller område der trygdeforordningen er gitt anvendelse for vedkommende ved en bi- eller multilateral trygdeavtale som nevnt i § 1-3 b. For et medlem som ikke er EØS-borger, stilles det krav om opphold i Norge, med mindre annet følger av trygdeforordningen, se § 1-3 a, eller en bi- eller multilateral trygdeavtale som nevnt i § 1-3 b.

Arbeidsavklaringspenger ytes uten hinder av første ledd til et medlem som får medisinsk behandling eller deltar på et arbeidsrettet tiltak utenfor Norge, i samsvar med aktivitetsplanen, se arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 14 a.

Et medlem kan også ellers få arbeidsavklaringspenger uten hinder av første ledd under opphold utenfor Norge i inntil fire uker per kalenderår. Det er en forutsetning at oppholdet er forenlig med gjennomføringen av den fastsatte aktiviteten og ikke hindrer Arbeids- og velferdsetatens oppfølging og kontroll. Medlemmet må på forhånd søke Arbeids- og velferdsetaten om godkjenning av oppholdet.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler for rett til å motta arbeidsavklaringspenger etter andre og tredje ledd.

Endret ved lover 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 11-4. Alder

Det er et vilkår for rett til arbeidsavklaringspenger at medlemmet har fylt 18 år. Retten til arbeidsavklaringspenger opphører ved utgangen av den måneden medlemmet fyller 67 år.

Dersom kravet settes fram etter at medlemmet har fylt 62 år, er det et vilkår at medlemmet hadde en pensjonsgivende inntekt på minst ett grunnbeløp i året før arbeidsevnen ble nedsatt med minst halvparten, se § 11-5, eller på til sammen minst tre ganger grunnbeløpet i løpet av de tre siste årene før samme tidspunkt. Dette gjelder likevel bare dersom medlemmet har rett til uttak av hel alderspensjon etter kapitlene 19 og 20.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002), 19 des 2003 nr. 116 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1622), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 17 des 2010 nr. 77, 25 nov 2011 nr. 43, 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907), 20 des 2024 nr. 81.

§ 11-5. Nedsatt arbeidsevne – krav til årsakssammenheng

Det er et vilkår for rett til arbeidsavklaringspenger at medlemmet har fått arbeidsevnen nedsatt med minst halvparten. Sykdom, skade eller lyte må være en vesentlig medvirkende årsak til den nedsatte arbeidsevnen.

Ved vurderingen av om arbeidsevnen er nedsatt, skal det blant annet legges vekt på helse, alder, evner, utdanning, yrkesbakgrunn og arbeidsmuligheter på steder der det er rimelig at medlemmet tar arbeid.

Endret ved lover 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11-6. Behov for bistand til å skaffe seg eller beholde arbeid

Det er et vilkår for rett til arbeidsavklaringspenger at medlemmet for å skaffe seg eller beholde arbeid som han eller hun kan utføre

a. har behov for aktiv behandling, eller
b. har behov for arbeidsrettet tiltak, eller
c. etter å ha prøvd tiltakene etter bokstav a eller b fortsatt anses for å ha en viss mulighet for å komme i arbeid, og får annen oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hva som skal godkjennes som et arbeidsrettet tiltak etter denne bestemmelsen.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 116 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1622), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978), 3 juni 2016 nr. 19 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 3 juni 2016 nr. 572), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11-7. Medlemmets aktivitetsplikt

Det er et vilkår for rett til arbeidsavklaringspenger at medlemmet bidrar aktivt i prosessen med å komme i arbeid.

Aktivitetskravene fastsettes i aktivitetsplanen, se arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 14 a tredje ledd. Medlemmet skal medvirke ved utarbeidelsen av aktivitetsplanen. Kravene til egenaktivitet skal tilpasses medlemmets funksjonsnivå, og aktivitetsplanen skal endres ved behov.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 90, 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), tidligere § 11-8.

§ 11-8. Fravær fra fastsatt aktivitet

Ved fravær fra fastsatt aktivitet, se § 11-7, stanses arbeidsavklaringspengene inntil vilkårene for å motta ytelsen igjen er oppfylt.

Hvis medlemmet har hatt grunn til å ikke møte på fastsatt aktivitet, se tredje og fjerde ledd, skal arbeidsavklaringspengene etterbetales.

Fravær på inntil én dag i meldeperioden og fravær som skyldes sterke

velferdsgrunner, skal ikke føre til stans av ytelsen. Arbeids- og velferdsetaten kan kreve at grunnene dokumenteres.

Fravær som skyldes sykdom eller skade, skal ikke føre til stans av ytelsen. Arbeids- og velferdsetaten kan kreve legeerklæring eller erklæring fra en annen sakkyndig som Arbeids- og velferdsetaten godkjenner.

Dersom medlemmet har gjentatte fravær, skal Arbeids- og velferdsetaten vurdere om medlemmet fortsatt oppfyller vilkårene for å motta ytelsen.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hva som er gyldig fravær, krav til dokumentasjon, hva som anses som fravær fra fastsatt aktivitet, og konsekvenser av fravær fra fastsatt aktivitet.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 90, 30 juni 2000 nr. 57 som endret ved lov 15 juni 2001 nr. 90 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragrafnummer fra § 11-7), 19 des 2003 nr. 116 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1622), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1443 og 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018, tidligere § 11-9).

§ 11-9. Reduksjon av arbeidsavklaringspenger ved brudd på nærmere bestemte aktivitetsplikter

Arbeidsavklaringspengene skal reduseres dersom medlemmet uten rimelig grunn unnlater å følge nærmere bestemte aktivitetsplikter fastsatt i forskrift, se tredje ledd.

Reduksjonen kan ikke ilegges senere enn tre måneder etter det aktuelle pliktbruddet.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hvilke pliktbrudd som fører til reduksjon, vilkår for reduksjon og størrelsen på den.

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragrafnummer fra § 11-8), 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018, tidligere § 11-8).

§ 11-10. Meldeplikt

Medlemmet må melde seg hos Arbeids- og velferdsetaten hver fjortende dag (meldeperioden) og gi opplysninger som har betydning for retten til ytelsen. Meldingen skal gis ved bruk av meldekort, ved oppmøte eller på andre måter som Arbeids- og velferdsetaten bestemmer.

Dersom medlemmet unnlater å melde seg på fastsatt dag, stanses ytelsen fra og med den dagen medlemmet skulle ha meldt seg og inntil han eller hun melder seg på nytt. Dersom medlemmet har hatt rimelig grunn til å unnlate å melde seg, skal ytelsen etterbetales.

Dersom det vil være unødig tyngende for medlemmet å overholde meldeplikten, kan Arbeids- og velferdsetaten helt eller delvis frita medlemmet fra meldeplikten.

Arbeids- og velferdsetaten skal av eget tiltak vurdere om det skal gis fritak fra meldeplikten. Fritak fra meldeplikt unntar ikke medlemmet fra den alminnelige opplysningsplikten etter § 21-3.

Dersom medlemmet gjentatte ganger unnlater å oppfylle meldeplikten, skal Arbeids- og velferdsetaten vurdere om medlemmet fortsatt oppfyller vilkårene for å motta ytelsen.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om innholdet i meldeplikten.

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), tidligere § 11-7.

§ 11-11. Oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten

Et medlem som mottar arbeidsavklaringspenger, skal få jevnlig oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten.

Det skal fastsettes individuelle oppfølgingstidspunkter ved innvilgelsen av arbeidsavklaringspenger. Medlemmet skal også følges opp etter at behandlingen eller det arbeidsrettede tiltaket er gjennomført.

På oppfølgingstidspunktet skal Arbeids- og velferdsetaten sammen med medlemmet vurdere om han eller hun har den ønskede framdriften mot målet om å komme i arbeid. Det skal også vurderes om vilkårene for retten til ytelsen fortsatt er oppfylt.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om oppfølgingen.

Tilføyd ved lov 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004 med virkning også for løpende tilfeller), 12 des 2008 nr. 83 (ikr. 1 mai 2008), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11-12. Varighet

Arbeidsavklaringspenger gis så lenge det er nødvendig for at medlemmet skal

kunne gjennomføre fastsatt aktivitet med sikte på å komme i arbeid, se § 11-7, men likevel ikke lenger enn tre år.

Stønadsperioden kan forlenges i inntil to år dersom medlemmet allerede er i arbeid og anses å være nær ved å kunne øke arbeidsevnen sin, eller anses å være nær ved å bli satt i stand til å skaffe eller gå tilbake i arbeid. Det er et vilkår at medlemmet har eller kan oppnå en arbeidsevne på mer enn 50 prosent.

Stønadsperioden kan også forlenges i inntil to år dersom medlemmet deltar på et opplæringstiltak.

Ved beregningen av den maksimale stønadsperioden inngår den tiden medlemmet har vedtak om arbeidsavklaringspenger etter §§ 11-5, 11-14, 11-15 og 11-16. Øvrige perioder hvor medlemmet har vedtak om arbeidsavklaringspenger, skal ikke inngå i beregningen av den maksimale stønadsperioden.

Departementet kan gi forskrift om særlige bestemmelser for medlemmer som før 1. juli 2022 har fått arbeidsavklaringspenger utover den ordinære stønadsperioden på tre år, slik at disse på uendrede vilkår kan motta videre arbeidsavklaringspenger i en unntaksperiode på inntil to år.
Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragrafnummer fra § 11-11), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018, tidligere § 11-10), 22 juni 2022 nr. 72 (i kraft 1 juli 2022).

§ 11-12 a. Opphevet

Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 72 (i kraft 1 juli 2022), opphevet ved lov 20 des 2023 nr. 95.

§ 11-13. Arbeidsavklaringspenger til et medlem som ikke har opparbeidet seg ny rett til sykepenger

Det kan gis arbeidsavklaringspenger i inntil seks måneder til et medlem som ikke har opparbeidet seg ny rett til sykepenger etter kapittel 8. Medlemmet skal oppfylle vilkårene i § 11-5, men det stilles likevel ikke krav til varigheten av den nedsatte arbeidsevnen. Vilkårene i § 11-6 gjelder ikke. Ett av følgende vilkår skal i tillegg være oppfylt:

a. Medlemmet har tidligere mottatt arbeidsavklaringspenger og har blitt arbeidsufør som følge av en annen sykdom innen seks måneder etter at arbeidsavklaringspengene opphørte.
b. Medlemmet har tidligere mottatt arbeidsavklaringspenger og har

blitt arbeidsufør som følge av samme sykdom innen ett år etter at arbeidsavklaringspengene opphørte.

c. Medlemmet har tidligere mottatt sykepenger etter kapittel 8 i til sammen 248, 250 eller 260 sykepengedager i løpet av de tre siste årene, se § 8-12, og har igjen blitt arbeidsufør på grunn av sykdom eller skade mens han eller hun er i arbeid.

d. Medlemmet har tidligere mottatt sykepenger etter kapittel 8 i til sammen 248, 250 eller 260 sykepengedager i løpet av de tre siste årene, se § 8-12, og er fortsatt arbeidsufør på grunn av sykdom eller skade.

e. Medlemmet har mottatt arbeidsavklaringspenger og deretter foreldrepenger og har blitt arbeidsufør på grunn av sykdom eller skade, se § 8-2 andre ledd, innen seks måneder etter at foreldrepengene opphørte.

Det gis ikke arbeidsavklaringspenger i arbeidsgiverperioden for sykepenger, se § 8-19. Kravene i §§ 8-7 og 8-8 gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), endret ved lover 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), 20 des 2024 nr. 81.

§ 11-14. Arbeidsavklaringspenger til studenter

Det kan gis arbeidsavklaringspenger til en student som har avbrutt studiet, og som har behov for aktiv behandling for å kunne gjenoppta studiet.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om rett til arbeidsavklaringspenger i denne perioden.
Tilføyd ved lov 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), endret ved lover 15 juni 2007 nr. 21, 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11-15. Arbeidsavklaringspenger til et medlem som etablerer egen virksomhet

Det kan gis arbeidsavklaringspenger under etablering av egen virksomhet når etableringen antas å føre til at medlemmet blir selvforsørget, eventuelt i kombinasjon med gradert uføretrygd. Etableringen må gjelde ny virksomhet.

Arbeidsavklaringspenger kan gis i en utviklingsfase på inntil seks måneder og/eller en oppstartfase på inntil tre måneder etter søknad før hver enkelt fase. Fasene regnes fra det tidspunktet arbeidsavklaringspenger under etablering er innvilget. Dette gjelder også i de tilfellene der det ikke er en forutgående utviklingsfase.

Medlemmet må innhente en næringsfaglig vurdering av etableringsplanen fra fylkeskommune, kommune eller annen kompetent instans. Medlemmet må selv dekke utgiftene som påløper i denne forbindelsen.

Dersom det viser seg at en påbegynt etablering åpenbart ikke lar seg gjennomføre, skal arbeidsavklaringspenger under etablering av egen virksomhet stanses.

Inntekt fra oppstartfasen skal ikke føre til reduksjon av arbeidsavklaringspengene. Inntekt fra arbeid ved siden av etableringen skal føre til reduksjon etter § 11-23.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om rett til arbeidsavklaringspenger under etablering av egen virksomhet.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragrafnummer fra § 11-12), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018, tidligere § 11-19).

§ 11-16. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015) som endret ved lov 21 des 2001 nr. 118, endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 18 des 2009 nr. 133 (ikr. 1 mai 2010), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), tidligere § 11-20, opphevet ved lov 20 des 2024 nr. 81.

§ 11-17. Arbeidsavklaringspenger i perioden som arbeidssøker

Det kan gis arbeidsavklaringspenger i seks måneder etter at medlemmet er satt i stand til å skaffe seg arbeid som han eller hun kan utføre, før han eller hun har fått arbeid eller tilbud om det. Medlemmet må fylle vilkårene i §§ 4-5 og 4-8. Bestemmelsene om tidsbegrenset bortfall av dagpenger i § 4-20 gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragrafnummer fra § 11-14), 15 juni 2001 nr. 64 (ikr. 1 jan 2002),

19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11-18. Arbeidsavklaringspenger under behandling av krav om uføretrygd

Det kan gis arbeidsavklaringspenger i inntil åtte måneder når medlemmet skal vurderes for uføretrygd.

Et medlem som er innvilget uføretrygd, gis arbeidsavklaringspenger fram til virkningstidspunktet for uføretrygden.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 30 juni 2000 nr. 57 som endret ved lov 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragrafnummer fra § 11-15), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 16 des 2005 nr. 118, 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), 18 juni 2021 nr. 90, 20 des 2024 nr. 81.

§ 11-19. Grunnlaget for beregningen av arbeidsavklaringspenger

Grunnlaget for beregningen av arbeidsavklaringspenger fastsettes ut fra medlemmets pensjonsgivende inntekt, se § 3-15, i året før arbeidsevnen ble nedsatt med minst halvparten, se § 11-5. Grunnlaget for beregningen skal likevel fastsettes ut fra gjennomsnittet av den pensjonsgivende inntekten i de tre siste kalenderårene før samme tidspunkt dersom dette gir et høyere grunnlag.

Den pensjonsgivende inntekten etter første ledd skal reguleres i samsvar med endringer i grunnbeløpet fram til søknadstidspunktet. Pensjonsgivende inntekt over seks ganger gjennomsnittlig grunnbeløp i et kalenderår regnes ikke med i grunnlaget.

Grunnlaget for arbeidsavklaringspenger blir regulert i samsvar med senere endringer i grunnbeløpet.

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragrafnummer fra § 11-16), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018, tidligere § 11-15).

§ 11-20. Arbeidsavklaringspengenes størrelse og vilkår om barnetillegg

Arbeidsavklaringspenger gis med 66 prosent av grunnlaget, se § 11-19. Minste årlige ytelse er 2,041 ganger grunnbeløpet. For medlem under 25 år er minste

årlige ytelse 2/3 av 2,041 ganger grunnbeløpet.

Arbeidsavklaringspenger gis for fem dager per uke. Dagsatsen er den årlige ytelsen delt på 260.

Til et medlem som forsørger barn, se § 1-6, ytes det et barnetillegg. Tillegget gis per dag for hvert barn fem dager i uken. Dersom begge foreldrene mottar arbeidsavklaringspenger, kan begge få barnetillegg.

Som barn regnes egne barn og fosterbarn, se barnevernsloven § 9-1, dersom medlemmet har forsørget fosterbarnet i de to siste årene før krav om barnetillegg blir satt fram. Arbeids- og velferdsetaten kan fravike kravet om at fosterbarnet skal ha blitt forsørget i de to siste årene før kravet om barnetillegg settes fram, når fosterhjemsordningen har en varig karakter.

Barnetillegg etter tredje ledd ytes kun når barnet er bosatt og oppholder seg lovlig i Norge, herunder Svalbard, i et annet EØS-land eller i et land eller område der trygdeforordningen er gitt anvendelse for medlemmet ved en bi- eller multilateral trygdeavtale som nevnt i § 1-3 b. For et medlem som ikke er EØS-borger, er det et vilkår for barnetillegg at barnet oppholder seg i Norge, med mindre annet følger av trygdeforordningen, se § 1-3 a, eller en bi- eller multilateral trygdeavtale som nevnt i § 1-3 b. Uten hinder av første og andre punktum gis det likevel barnetillegg under opphold utenfor Norge hvis oppholdet eller oppholdene til sammen ikke varer mer enn 90 dager i løpet av en tolvmånedersperiode, eller barnet er medlem i trygden etter § 2-5 andre ledd, eller barnet er med mottakeren av barnetillegg under utenlandsopphold etter § 11-3 andre ledd.

Arbeidsavklaringspenger medregnet barnetillegg kan ikke utgjøre mer enn 90 prosent av grunnlaget, se § 11-19.

Departementet kan gi forskrift om barnetilleggets størrelse, retten til å motta barnetillegget etter femte ledd og regler for avkorting av ytelsen for ulike grupper.

Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 30 juni 2000 nr. 57 som endret ved lov 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015, endret paragrafnummer fra § 11-17), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), tidligere § 11-16, 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 feb 2020, se del V nr. 2 for overgangsbestemmelse), 13 des 2019 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 20 des 2023 nr. 95 (i kraft 1 feb 2024, gjelder tredje ledd), 20 des 2023 nr. 95 (i kraft 1 juli 2024, gjelder første ledd).

§ 11-21. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr.

189), endret ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), opphevet ved lov 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 feb 2020, se del V nr. 2 for overgangsbestemmelse).

§ 11-22. Arbeidsavklaringspenger ved yrkesskade

Til et medlem som har nedsatt arbeidsevne på grunn av skade eller sykdom etter kapittel 13, gis det arbeidsavklaringspenger, men med følgende særbestemmelser:

a. Vilkåret i § 11-2 om forutgående medlemskap gjelder ikke.
b. Arbeidsavklaringspenger gis ved reduksjon av arbeidsevnen ned til 30 prosent.

Ved beregningen av den delen av nedsettelsen av arbeidsevnen som skyldes yrkesskaden eller yrkessykdommen, skal grunnlaget for arbeidsavklaringspengene, se § 11-19, ikke settes lavere enn den antatte årlige arbeidsinntekten på skadetidspunktet, justert i samsvar med endringer i grunnbeløpet fram til søknadstidspunktet.

Dersom den delen av nedsettelsen av arbeidsevnen som ikke skyldes yrkesskaden eller yrkessykdommen er under 30 prosent, beregnes hele ytelsen etter andre ledd.

Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), endret ved lover 20 des 2016 nr. 105, 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), tidligere § 11-26.

§ 11-23. Reduksjon ved delvis nedsatt arbeidsevne

Det gis fulle arbeidsavklaringspenger til et medlem som har tapt hele arbeidsevnen, se § 11-5.

Dersom et medlem har tapt en del av arbeidsevnen, reduseres arbeidsavklaringspengene medregnet barnetillegget slik at ytelsen svarer til den delen av arbeidsevnen som er tapt. Det skal alltid vurderes om medlemmet har en arbeidsevne som ikke er utnyttet.

Beregningen av den reduserte ytelsen skal ta utgangspunkt i forholdet mellom en arbeidstid på 37,5 timer per uke og det antall timer medlemmet har vært i eller kunne ha vært i inntektsgivende arbeid. Beregningen baseres på gjennomsnittlig arbeidet tid i meldeperioden, se § 11-10.

Reduserte arbeidsavklaringspenger gis når arbeidsevnen er redusert med minst 40 prosent. Ved beregningen skal det tas hensyn til om medlemmet har reduserte muligheter til å utføre inntektsgivende arbeid på grunn av at han eller

hun deltar på et arbeidsrettet tiltak eller får aktiv behandling.

Når medlemmet arbeider i et arbeidsrettet tiltak uten lønn eller med lønn inntil grunnbeløpet, kan arbeidsavklaringspengene reduseres med et lavere antall timer enn det timeantallet som er arbeidet.

Når medlemmet er nær ved å komme i fullt arbeid, kan det i inntil tolv måneder gis arbeidsavklaringspenger når han eller hun arbeider inntil 80 prosent. Det kan ikke gis mer enn én periode med arbeidsavklaringspenger etter dette leddet i løpet av en stønadsperiode, se § 11-12.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om reduksjon av arbeidsavklaringspenger på grunn av samtidig arbeid, herunder gi bestemmelser for særskilte grupper.

Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), endret ved lov 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11-24. Reduksjon av arbeidsavklaringspenger på grunn av ytelser fra en arbeidsgiver

Pensjonsgivende inntekt, se § 3-15, og økonomiske ytelser fra nåværende eller tidligere arbeidsgiver som ikke er pensjonsgivende inntekt, som gis i forbindelse med overgang til arbeidsavklaringspenger eller i forbindelse med oppsigelse, fratreden eller reduksjon av arbeidstid, skal føre til at arbeidsavklaringspengene reduseres med det samme beløpet. Ytelser fra en arbeidsgiver skal periodiseres ved at de deles på medlemmets tidligere månedslønn.

Pensjonsgivende inntekt som er erstatning fra en arbeidsgiver etter skadeserstatningsloven § 3-1 eller yrkesskadeforsikringsloven § 13, skal ikke føre til reduksjon av arbeidsavklaringspengene.

Feriepenger etter ferieloven skal ikke føre til reduksjon av arbeidsavklaringspengene.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hvordan reduksjon av arbeidsavklaringspenger på grunn av ytelser fra arbeidsgiver skal skje.

Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), endret ved lov 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), tidligere § 11-19.

§ 11-25. Arbeidsavklaringspenger under opphold i institusjon

Dersom et medlem som mottar arbeidsavklaringspenger, oppholder seg i en institusjon med fri kost og losji, blir arbeidsavklaringspengene redusert. Dette

gjelder likevel ikke for et medlem som forsørger ektefelle eller har krav på barnetillegg.

Arbeidsavklaringspengene gis uten reduksjon for innleggelsesmåneden og de tre påfølgende månedene. Deretter blir arbeidsavklaringspengene redusert med 50 prosent inntil institusjonsoppholdet avsluttes. Dersom medlemmet innen tre måneder etter utskrivelsen på nytt kommer i institusjon, gis det reduserte arbeidsavklaringspenger fra og med måneden etter at det nye oppholdet tar til.

Dersom medlemmet har faste utgifter som er nødvendige for at han eller hun skal kunne beholde bolig og annet, kan Arbeids- og velferdsetaten bestemme at arbeidsavklaringspengene ikke skal reduseres.
Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), tidligere § 11-21.

§ 11-26. Arbeidsavklaringspenger under straffegjennomføring

Et medlem som sitter i varetekt, soner straff eller er underlagt særreaksjoner i en anstalt under kriminalomsorgen eller tilsvarende anstalt i utlandet, har ikke rett til arbeidsavklaringspenger. Det samme gjelder dersom medlemmets formue er satt under forvaltning etter straffeprosessloven § 220. Det gis likevel arbeidsavklaringspenger hvis medlemmet arbeider for en arbeidsgiver utenfor anstalten i medhold av straffegjennomføringsloven § 20.

Ved straffegjennomføring i frihet beholdes arbeidsavklaringspengene dersom vilkårene for øvrig er oppfylt. Tilsvarende gjelder ved prøveløslatelse i medhold av straffegjennomføringsloven §§ 42 og følgende.
Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), endret ved lover 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), tidligere § 11-22, 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641).

§ 11-27. Forholdet til andre fulle ytelser fra folketrygden

Et medlem som har rett til arbeidsavklaringspenger og samtidig fyller vilkårene for å få en annen folketrygdytelse som skal dekke det samme inntektstapet i det samme tidsrommet, kan velge ytelse. Dette gjelder ikke i tilfeller som nevnt i § 8-48 andre ledd første punktum.

Fulle sykepenger og fulle svangerskapspenger av deltidsstilling anses som en redusert ytelse etter § 11-28. Foreldrepenger etter § 14-9 anses som en full ytelse.

Arbeidsavklaringspengene faller ikke bort dersom medlemmet tar ut alderspensjon etter kapitlene 19 og 20. Når medlemmet får barnepensjon etter

kapittel 18, reduseres arbeidsavklaringspengene med samme beløp.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), tidligere § 11-23, endret ved lov 21 mai 2021 nr. 38 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1627, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 11-28. Forholdet til andre reduserte ytelser fra folketrygden

Dersom et medlem mottar en annen redusert ytelse fra folketrygden, gis det reduserte arbeidsavklaringspenger.

Arbeidsavklaringspengene beregnes som en full ytelse og reduseres deretter med den prosentandelen som den reduserte ytelsen utgjør av full arbeidsevne.

For et medlem som er sykmeldt fra en deltidsstilling, skal arbeidsavklaringspengene reduseres med den prosentandelen som sykmeldingen utgjør av full stilling. Tilsvarende gjelder dersom medlemmet mottar svangerskapspenger av en deltidsstilling.

Dersom medlemmet mottar en gradert uføretrygd, skal grunnlaget for beregning av arbeidsavklaringspenger, se § 11-19, fastsettes ut fra medlemmets pensjonsgivende inntekt fra tiden før arbeidsevnen ble ytterligere nedsatt, dersom det gir et høyere grunnlag enn ved å fastsette grunnlaget ut fra medlemmets pensjonsgivende inntekt før arbeidsevnen ble nedsatt med minst halvparten. Medlemmets pensjonsgivende inntekt før arbeidsevnen ble ytterligere nedsatt, skal fastsettes ved at medlemmets pensjonsgivende inntekt i deltidsstilling oppjusteres til en inntekt tilsvarende full stilling. Omfanget av deltidsstillingen skal anses å utgjøre differansen mellom full stilling og den fastsatte uføregraden for uføretrygden.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), tidligere § 11-24.

§ 11-29. Forholdet til ytelser etter annen lovgivning

Arbeidsavklaringspenger utbetales ikke dersom medlemmet får dekket det samme inntektstapet under annen lovgivning.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om avgrensingen av folketrygdens ansvar.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), tidligere § 11-25.

§ 11-30. Unntak fra kravet om melding om vedtak og unntak fra kravet om forhåndsvarsel

Melding om vedtak om stans i utbetaling av arbeidsavklaringspenger kan unnlates når grunnen åpenbart er kjent for medlemmet. Det er et vilkår at Arbeids- og velferdsetaten har gitt medlemmet forhåndsvarsel om at retten til ytelsen stanses i slike tilfeller. Unntak fra kravet om melding om vedtak må skyldes ett av følgende forhold:

a. Medlemmet har fravær ut over én dag per meldeperiode som ikke skyldes sykdom eller sterke velferdsgrunner.
b. Medlemmet unnlater å melde seg hos Arbeids- og velferdsetaten, se § 11-10 andre ledd.
c. Medlemmet er kommet i fullt arbeid.
d. Medlemmet oppholder seg i utlandet ut over fire uker per kalenderår, se § 11-3 tredje ledd.
e. Medlemmet er i utlandet uten at Arbeids- og velferdsetaten har godkjent oppholdet, se § 11-3 tredje ledd.
f. Medlemmet avtjener lovbestemt tjenesteplikt (verneplikt).
g. Medlemmet er i fengsel, varetekt eller gjennomfører straff i frihet.
h. Medlemmet får fulle sykepenger eller full uføretrygd fra folketrygden.

Forhåndsvarsling etter forvaltningsloven § 16 om reduksjon av arbeidsavklaringspenger ved brudd på nærmere bestemte aktivitetsplikter etter § 11-9 kan unnlates dersom medlemmet på forhånd er orientert om konsekvensene ved eventuell manglende etterlevelse.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11-31. Nytt krav om arbeidsavklaringspenger

Dersom arbeidsavklaringspengene har vært stanset i mer enn 52 uker, må det settes fram nytt krav om arbeidsavklaringspenger. Det må også settes fram nytt krav om arbeidsavklaringspenger dersom

a. medlemmets sak om arbeidsavklaringspenger har vært opphørt, eller
b. medlemmets arbeidsevne er ferdig avklart, eller
c. medlemmet har fått innvilget arbeidsavklaringspenger i perioden som arbeidssøker, se § 11-17.

Arbeidsavklaringspengene skal ikke anses for å ha vært stanset i perioder der medlemmet mottar foreldrepenger opptjent på grunnlag av arbeidsavklaringspenger.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om når medlemmet har rett til å få innvilget en ny stønadsperiode, når medlemmet skal fortsette i den samme stønadsperioden, og når det skal framsettes nytt krav.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), endret ved lov 22 juni 2022 nr. 72 (i kraft 1 juli 2022).

Kapittel 11 A. Tilleggsstønader til arbeidsrettede tiltak

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), endret ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 11 A-1. Formål

Formålet med tilleggsstønader er å kompensere for bestemte utgifter som et medlem har i forbindelse med gjennomføringen av et arbeidsrettet tiltak.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11 A-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Tilleggsstønader etter dette kapitlet er ytelser ved sykdom etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 11 A-2. Alder

Det er et vilkår for rett til tilleggsstønader at medlemmet er mellom 18 og 67 år.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11 A-3. Nedsatt arbeidsevne – krav til årsakssammenheng

Det er et vilkår for rett til tilleggsstønader at medlemmet har fått nedsatt arbeidsevnen i en slik grad at han eller hun hindres i å beholde eller skaffe seg inntektsgivende arbeid. Sykdom, skade eller lyte må være en vesentlig medvirkende årsak til den nedsatte arbeidsevnen.

Når det vurderes om arbeidsevnen er nedsatt, skal det blant annet legges vekt på helse, alder, evner, utdanning, yrkesbakgrunn og arbeidsmuligheter på steder der det er rimelig at medlemmet tar arbeid.

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

§ 11 A-4. Tilleggsstønader til arbeidsrettede tiltak

Til et medlem som gjennomfører et arbeidsrettet tiltak, kan det ytes tilleggsstønad etter fast sats til dekning av dokumenterte utgifter til læremidler.

Et medlem som gjennomfører et arbeidsrettet tiltak, og som verken har ordinær lønn gjennom tiltaksdeltakelsen eller mottar sykepenger etter kapittel 8, kan gis tilleggsstønad til dekning av

a. utgifter til daglige reiser i forbindelse med utredning eller gjennomføring av et arbeidsrettet tiltak,
b. utgifter til hjemreiser under gjennomføring av et arbeidsrettet tiltak,
c. nødvendige utgifter til flytting fra hjemstedet i forbindelse med et arbeidsrettet tiltak eller i forbindelse med arbeid etter at tiltaket er gjennomført,
d. nødvendige utgifter til barnetilsyn i forbindelse med utredning eller gjennomføring av et arbeidsrettet tiltak,
e. nødvendige ekstrautgifter til bolig i forbindelse med utredning eller gjennomføring av et arbeidsrettet tiltak.

Til et medlem som på grunn av sykdom eller skade midlertidig ikke kan reise på vanlig måte til og fra arbeids- eller undervisningsstedet, kan det i stedet for arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11 gis tilleggsstønad til dekning av nødvendige ekstra transportutgifter til daglige reiser. Stønaden begrenses til det beløpet som medlemmet ville ha fått utbetalt i arbeidsavklaringspenger for samme tidsrom.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om vilkårene for og beregningen av tilleggsstønadene.

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018), endret ved lov 20 des 2019

nr. 84 (ikr. 1 mars 2020).

§ 11 A-5. Forholdet til ytelser etter annen lovgivning

Tilleggsstønader utbetales ikke dersom medlemmet får dekket de samme utgiftene under annen lovgivning.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om avgrensingen av folketrygdens ansvar som gjelder tilleggsstønader og utgiftsdekning etter annen lovgivning.

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018).

Kapittel 12. Uføretrygd

Overskriften endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797).

§ 12-1. Formål

Formålet med uføretrygd er å sikre inntekt for personer som har fått sin inntektsevne varig nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24.

§ 12-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Uføretrygd er en ytelse ved uførhet etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som supplerer eller legger til rette for etterlevelse av bestemmelser om ytelser ved uførhet i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.

Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 12-2. Forutgående medlemskap

Det er et vilkår for rett til uføretrygd at vedkommende har vært medlem i folketrygden i de siste fem årene fram til uføretidspunktet, se § 12-8. Ved vurderingen av om vilkåret er oppfylt, ses det bort fra perioder med tjeneste i internasjonale organisasjoner eller organer som staten Norge er medlem av, yter økonomisk bidrag til eller har ansvar for å bidra til bemanningen av.

Vilkåret om fem års forutgående medlemskap i første ledd gjelder ikke for en person som har vært medlem i trygden i minst ett år umiddelbart før han eller hun setter fram krav om uføretrygd, dersom

a. vedkommende ble ufør før fylte 26 år og da var medlem i trygden, eller
b. vedkommende etter fylte 16 år har vært medlem i trygden med unntak av maksimum fem år.

Vilkåret i første ledd gjelder ikke dersom vedkommende var medlem i folketrygden på uføretidspunktet og uføretrygd ved 100 prosent uføregrad:

a. beregnet av grunnlaget etter § 12-11 første ledd minst vil svare til halvparten av høy sats etter § 12-13 andre ledd tredje punktum, eller
b. beregnet på grunnlag av perioder med medlemskap minst vil svare til halvparten av minsteytelsen etter § 12-13 andre ledd.

Framtidig trygdetid skal ikke regnes med, se § 12-12 femte ledd.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (med virkning fra 1 juli 1997), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, 20 des 2016 nr. 105 (ikr. 1 jan 2017), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V).

§ 12-3. Fortsatt medlemskap

Det er et vilkår for rett til uføretrygd at vedkommende fortsatt er medlem i folketrygden.

Den som ikke er medlem i folketrygden, får likevel uføretrygd dersom vedkommende har minst 20 års trygdetid etter § 12-12 andre ledd (botid). Til den som har mindre enn 20 års botid, ytes det uføretrygd på grunnlag av

beregningsgrunnlaget etter § 12-11, men slik at år før uføretidspunktet da vedkommende ikke har hatt pensjonsgivende inntekt over grunnbeløpet, ikke regnes som trygdetid ved beregningen av ytelsen.

Uføretrygd etter § 12-2 andre og tredje ledd om unntak fra medlemskap i folketrygden fram til uføretidspunktet beholdes bare så lenge vedkommende er medlem i folketrygden. Det samme gjelder uføretrygd på grunnlag av § 12-13 tredje ledd om uføretrygd til unge uføre.

Ved endringer i uføretrygden etter bestemmelsene her skal tillegg til uføretrygd for gjenlevende ektefelle (gjenlevendetillegg) etter § 12-18 endres forholdsmessig.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V).

§ 12-4. Alder

Det er et vilkår for rett til uføretrygd at personen er mellom 18 og 67 år.

Dersom krav om uføretrygd settes fram etter at personen har fylt 62 år, er det et vilkår for rett til uføretrygd at vedkommende hadde en pensjonsgivende inntekt på minst folketrygdens grunnbeløp i året før uføretidspunktet (se § 12-8) eller minst tre ganger folketrygdens grunnbeløp i løpet av de tre siste årene før dette tidspunktet. Dette gjelder likevel bare dersom medlemmet har rett til uttak av hel alderspensjon etter kapitlene 19 og 20. Vilkåret i første punktum gjelder heller ikke dersom uføretrygden er gitt med virkning fra et tidspunkt før personen fylte 62 år.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2010 nr. 77, 25 nov 2011 nr. 43, 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, 19 des 2017 nr. 113, 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 12-5. Hensiktsmessig behandling og arbeidsrettede tiltak

Det er et vilkår for rett til uføretrygd at vedkommende har gjennomgått hensiktsmessig behandling for å bedre inntektsevnen. Med mindre åpenbare grunner tilsier at arbeidsrettede tiltak ikke er hensiktsmessige, kan uføretrygd bare gis dersom vedkommende har gjennomført eller har forsøkt å gjennomføre individuelle og hensiktsmessige arbeidsrettede tiltak uten at inntektsevnen er bedret.

Når det skal avgjøres om et behandlingstiltak eller et arbeidsrettet tiltak er hensiktsmessig, legges det vekt på alder, evner, utdanning, yrkesbakgrunn og arbeidsmuligheter. Det skal også legges vekt på om vedkommende kan få arbeid dersom han eller hun pendler eller flytter.

Når det fremmes krav om uføretrygd, skal det dokumenteres at funksjonsevnen har vært vurdert av lege eller annet fagpersonell.

Endret ved lover 27 mars 1998 nr. 21 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 27 mars 1998 nr. 270) som endret ved lov 27 nov 1998 nr. 69, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58, 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, 18 des 2015 nr. 103.

§ 12-6. Sykdom, skade eller lyte – krav til årsakssammenheng

Det er et vilkår for rett til uføretrygd at vedkommende har varig sykdom, skade eller lyte.

Når det skal avgjøres om det foreligger sykdom, legges det til grunn et sykdomsbegrep som er vitenskapelig basert og alminnelig anerkjent i medisinsk praksis. Sosiale eller økonomiske problemer gir ikke rett til uføretrygd.

Den medisinske lidelsen må ha medført en varig funksjonsnedsettelse av en slik art og grad at den utgjør hovedårsaken til nedsettelsen av inntektsevnen.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797), 18 des 2015 nr. 103.

§ 12-7. Nedsatt inntektsevne

Det er et vilkår for rett til uføretrygd at evnen til å utføre inntektsgivende arbeid (inntektsevnen) er varig nedsatt med minst halvparten.

For personer som mottar arbeidsavklaringspenger når krav om uføretrygd settes fram, er det tilstrekkelig at inntektsevnen er varig nedsatt med 40 prosent.

Ved vurderingen av hvor mye inntektsevnen er nedsatt, legges det vekt på alder, evner, utdanning, yrkesbakgrunn og arbeidsmuligheter på hjemstedet eller andre steder der det er rimelig at vedkommende tar arbeid.

Inntektsmulighetene i ethvert arbeid som vedkommende nå kan utføre (inntekt etter uførhet) sammenlignes med inntektsmulighetene som vedkommende hadde før uføretidspunktet (inntekt før uførhet). Dersom sykdommen, skaden eller lytet har redusert inntektsevnen gradvis over flere år, kan det tas utgangspunkt i inntektsevnen før sykdommen, skaden eller lytet oppsto.

Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 og 19 des 2014 nr. 73.

§ 12-8. Uføretidspunkt

Uføretidspunktet er tidspunktet da inntektsevnen ble varig nedsatt som nevnt i folketrygdloven § 12-7 første og andre ledd og § 12-17 første ledd bokstav c.

Dersom uføregraden økes fordi inntektsevnen er blitt ytterligere nedsatt, se § 12-10, skal det fastsettes et nytt uføretidspunkt dersom dette er til fordel for vedkommende.

Endret ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24.

§ 12-9. Fastsetting av inntekt før og etter uførhet

Inntekt før uførhet fastsettes til personens normale årsinntekt i full stilling før uføretidspunktet. For selvstendig næringsdrivende legges den gjennomsnittlige inntekten for de siste tre kalenderårene før uføretidspunktet til grunn.

Inntekt før uførhet skal ikke settes lavere enn

a. 3,3 ganger grunnbeløpet for personer som lever sammen med en ektefelle (se § 1-5) eller med en samboer i et samboerforhold som har vart i minst 12 av de siste 18 månedene.
b. 3,5 ganger grunnbeløpet for enslige,
c. 4,5 ganger grunnbeløpet for medlemmer som fyller vilkårene for rett til minsteytelse som ung ufør.

Inntekt etter uførhet fastsettes til den inntekt han eller hun forutsettes å kunne skaffe seg ved å utnytte sin restinntektsevne.

Inntekt før og etter uførhet justeres i samsvar med endring i grunnbeløpet.

Som inntekt etter paragrafen her regnes all pensjonsgivende inntekt, se § 3-15. Det kan gjøres unntak for inntekt som skriver seg fra en avsluttet aktivitet. Inntekt som ikke er uttrykk for reell inntektsevne, medregnes likevel ikke for arbeidstakere.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fastsetting av inntekt før og etter uførhet, blant annet om stillingsandelens betydning og om at visse inntekter ikke skal medregnes.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (i kraft 1 jan 2004), 16 des 2005 nr. 118 (i kraft 1 jan 2006 med virkning også for løpende tilfeller), 5 juni 2009 nr. 33 (i

kraft 5 juni 2009 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 599), opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), tilføyd igjen ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, 18 des 2015 nr. 103.

§ 12-10. Fastsetting og endring av uføregrad

Det skal fastsettes en uføregrad ved å sammenligne inntektsevne før og etter uførhet, se § 12-7. Dersom personen har tapt hele inntektsevnen, skal uføregraden settes til 100 prosent. Dersom personen har tapt en del av inntektsevnen, skal uføregraden svare til den delen av inntektsevnen som er tapt. Uførheten graderes i trinn på fem prosentpoeng. Det skal alltid vurderes om uføregraden skal settes lavere enn 100 prosent.

Den fastsatte uføregraden endres ikke selv om uføretrygden reduseres på grunn av inntekt, se § 12-14.

Dersom uføretrygden faller bort etter § 12-14 tredje ledd, kan vedkommende beholde retten til uføretrygd med opprinnelig uføregrad i inntil fem år (hvilende rett) ved å melde fra til Arbeids- og velferdsetaten. Retten til ytelsen kan etter søknad beholdes i ytterligere fem år.

Uføregraden kan økes dersom inntektsevnen blir ytterligere nedsatt og det settes fram krav om økt uføregrad. Det skal da fastsettes et nytt uføretidspunkt dersom dette er til fordel for vedkommende.
Endret ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24.

§ 12-11. Grunnlaget for beregning av uføretrygd

Uføretrygd beregnes på grunnlag av pensjonsgivende inntekt, se § 3-15, i de fem siste kalenderårene før uføretidspunktet, se § 12-8. Gjennomsnittlig inntekt i de tre beste inntektsårene legges til grunn.

For år da en person har mottatt uføretrygd, skal pensjonsgivende inntekt, og en inntekt som svarer til beregningsgrunnlaget for uføretrygden justert for fastsatt uføregrad, inngå i grunnlaget. Samlet inntekt kan likevel ikke overstige det som er høyest av beregningsgrunnlaget og den pensjonsgivende inntekten. Departementet kan gi forskrifter om hvilken inntekt som skal legges til grunn for år da en person har mottatt førepensjon.

For år da et medlem har avtjent militær eller sivil førstegangstjeneste eller frivillig slik tjeneste, skal det legges til grunn en inntekt på minst tre ganger gjennomsnittlig grunnbeløp. Dersom medlemmet hadde en høyere inntekt i året før tjenesten tok til, benyttes denne inntekten.

Det skal ses bort fra år da et medlem har fått pensjonsopptjening på grunnlag av omsorgsarbeid etter § 3-16 eller § 20-8 dersom dette er til fordel for vedkommende. Året før og året etter slike år anses da for å følge umiddelbart etter hverandre.

Pensjonsgivende inntekt over seks ganger gjennomsnittlig grunnbeløp i et kalenderår regnes ikke med i grunnlaget for uføretrygd.

Den pensjonsgivende inntekten i det enkelte kalenderåret skal reguleres i samsvar med endringer i grunnbeløpet fram til det tidspunktet uføretrygden gis virkning fra.

Grunnlaget for uføretrygden reguleres i samsvar med senere endringer i grunnbeløpet.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24.

§ 12-12. Trygdetid

Trygdetid er en faktor som brukes ved beregning av uføretrygd, se § 12-13 fjerde ledd.

Trygdetid er tidsrom fra 1. januar 1967 da en person har vært medlem i folketrygden med rett til ytelser etter kapitlene 12, 17, 19 og 20. Trygdetid regnes fra fylte 16 år til og med det året han eller hun fylte 66 år. Tidsrom før 1. januar 1967 skal også regnes som trygdetid dersom vedkommende da ville ha fylt vilkårene for medlemskap som nevnt i første punktum.

Som trygdetid regnes også framtidig trygdetid fra uføretidspunktet (se § 12-8) til og med det året vedkommende fyller 66 år. Dersom mindre enn 4/5 av tiden mellom fylte 16 år og uføretidspunktet (opptjeningstiden) kan regnes som trygdetid, skal den framtidige trygdetiden utgjøre 40 år med fradrag av 4/5 av opptjeningstiden.

Når vilkåret om forutgående medlemskap oppfylles etter § 12-2 andre ledd, regnes framtidig trygdetid tidligst fra det tidspunktet vedkommende sist ble medlem i folketrygden. Tidsrommet fram til dette tidspunktet regnes som opptjeningstid.

Framtidig trygdetid medregnes ikke når uføretrygd gis etter § 12-2 tredje ledd.

Dersom trygdetiden er fastsatt etter tredje ledd andre punktum, skal den fastsettes på nytt når det fastsettes et nytt uføretidspunkt ved økt uføregrad etter § 12-8 andre ledd.

Når den samlede trygdetiden utgjør minst fem år, avrundes den til nærmeste hele år.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 jan 2001), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1

jan 2004, endringene i andre ledd fjerde punktum gjøres kun gjeldende for nye tilfeller), 11 juni 2004 nr. 36, 16 des 2005 nr. 118 (ikr. 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 107, 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 25 nov 2011 nr. 43, 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 12-13. Uføretrygdens størrelse

Uføretrygd ytes med 66 prosent av grunnlaget etter § 12-11.

Minste årlige ytelse er 2,329 ganger grunnbeløpet (ordinær sats) for personer som lever sammen med en ektefelle (se § 1-5) eller med en samboer i et samboerforhold som har vart i minst 12 av de siste 18 månedene. Minste årlige ytelse er likevel 2,379 ganger grunnbeløpet dersom vedkommende mottar en uføretrygd som er en omregnet uførepensjon. For andre utgjør minste årlige ytelse 2,529 ganger grunnbeløpet (høy sats).

For et medlem som har blitt ufør før fylte 26 år på grunn av en alvorlig og varig sykdom, skade eller lyte som er klart dokumentert, er minsteytelsene som nevnt i andre ledd henholdsvis 2,709 og 2,959 ganger grunnbeløpet. Dette gjelder selv om et medlem har vært mer enn 50 prosent yrkesaktiv etter fylte 26 år, dersom det er klart dokumentert at vilkårene i første punktum var oppfylt før 26 år og kravet settes fram før fylte 36 år. Bestemmelsen i første punktum gjelder også når uføretrygd gis på nytt etter at ytelsen er falt bort på grunn av prøving mot inntekt etter § 12-14. Minsteytelsen etter leddet her ytes tidligst fra og med den måneden medlemmet fyller 20 år.

Når trygdetiden etter § 12-12 er kortere enn 40 år, avkortes uføretrygden tilsvarende.

Dersom uføregraden etter § 12-10 er lavere enn 100 prosent, fastsettes uføretrygden til en forholdsmessig andel av beløpet etter første til fjerde ledd. Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 11 juni 2004 nr. 36, 16 des 2005 nr. 119 (ikr. 1 juni 2006), 12 des 2008 nr. 83 (ikr. 1 mai 2008), 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58, 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 sep 2016), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), 20 des 2023 nr. 95 (i kraft 1 juli 2024).

§ 12-14. Reduksjon av uføretrygd på grunn av inntekt

Når uføregraden fastsettes etter § 12-10, skal det fastsettes en inntektsgrense, som skal svare til inntekt etter uførhet (se § 12-9 tredje ledd) tillagt 40 prosent av grunnbeløpet per kalenderår. Dersom uføretrygden er en omregnet uførepensjon, skal det for kalenderår til og med år 2018 fastsettes en inntektsgrense, som skal svare til inntekt etter uførhet (se § 12-9 tredje ledd) tillagt 60 000 kroner.

Dersom mottakeren av uføretrygd har inntekt som overstiger inntektsgrensen, skal uføretrygden reduseres. Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med en brøk der vedkommendes uføretrygd ved 100 prosent uføregrad er teller og inntekt før uførhet (se § 12-9 første og andre ledd) er nevner. Som inntekt regnes pensjonsgivende inntekt eller inntekt av samme art fra utlandet.

Det utbetales ikke uføretrygd når den pensjonsgivende inntekten utgjør mer enn 80 prosent av inntekt før uførhet.

Den uføretrygdede skal opplyse om forventet pensjonsgivende inntekt og om endringer i inntekten. Dersom det er utbetalt for lite eller for mye, skal det foretas et etteroppgjør. Dersom det er utbetalt for lite, skal differansen etterbetales som et engangsbeløp. For mye utbetalt uføretrygd kan inndrives uten hensyn til skyld og kan avregnes i framtidige ytelser som omfattes av § 22-16 tredje ledd og AFP i offentlig sektor. Krav om tilbakebetaling av for mye utbetalt uføretrygd er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet kan inndrives av Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav etter reglene i bidragsinnkrevingsloven.

Når en mottaker av uføretrygd får økonomiske ytelser som ikke er pensjonsgivende inntekt, og ytelsene ble avtalt ved fratredelse eller ved reduksjon av arbeidstiden, skal uføretrygden for den samme perioden reduseres med et beløp som svarer til disse ytelsene. Vedkommende skal melde fra ved mottak av slike ytelser.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om reduksjon av uføretrygd på grunn av inntekt og om etteroppgjør.

Tilføyd ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 og 19 des 2014 nr. 73 (tidligere § 12-14 endret paragrafnummer til § 12-21), endret ved lover 18 des 2015 nr. 103, 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 12-15. Barnetillegg

Til en person som mottar uføretrygd gis det barnetillegg for hvert barn vedkommende forsørger dersom

a. vedkommende er medlem i trygden etter § 2-1, § 2-3 første ledd eller § 2-5 første ledd, og
b. barnet er bosatt og oppholder seg lovlig i Norge, herunder Svalbard. Det gis likevel barnetillegg under utenlandsopphold hvis oppholdet eller oppholdene til sammen ikke varer mer enn 90 dager i løpet av en tolvmånedersperiode, eller barnet er medlem i trygden etter § 2-5 andre ledd.

Barnetillegg utgjør 40 prosent av grunnbeløpet for hvert forsørget barn, men avkortes tilsvarende dersom trygdetiden som legges til grunn for uføretrygden er kortere enn 40 år. Barnetillegg påvirkes ikke av at uføregraden er lavere enn 100 prosent, men prøves mot forsørgerens inntekt, se § 12-16.

Når et barn blir forsørget av flere som mottar uføretrygd, ytes tillegget til den som har rett til høyest tillegg. Dersom forsørgerne ikke bor sammen, ytes tillegget til den som har den daglige omsorgen for barnet.

Barnetillegg for fosterbarn (se barnevernsloven § 9-1) ytes dersom mottakeren har forsørget barnet i de siste to årene før krav om tillegg blir satt fram. Dette vilkåret kan fravikes når særlige grunner gjør det rimelig.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføring av bestemmelsene i denne paragrafen.

Endret ved lover 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016), 13 des 2019 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 7 mai 2021 nr. 30, 17 des 2021 nr. 146 (i kraft 1 juli 2022, endring ved lov 20 des 2019 nr. 84 utgår), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 20 des 2023 nr. 95, 20 des 2023 nr. 95 (i kraft 1 juli 2024), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 12-16. Reduksjon av barnetillegg på grunn av inntekt

Når en person har rett til barnetillegg og samtidig har inntekt som nevnt i andre ledd, skal barnetillegg reduseres med 50 prosent av inntekten over et fribeløp. Fribeløpet fastsettes etter bestemmelsene i fjerde ledd.

Personinntekt etter skatteloven § 12-2 og tilsvarende inntekter og ytelser fra utlandet kan føre til at barnetillegg blir redusert. Det skal likevel ses bort fra ytelser eller en del av ytelse fra utlandet som blir redusert på tilsvarende måte

som etter paragrafen her. Pensjon og overgangsstønad til gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier skal ikke føre til reduksjon av barnetillegget.

Når en person har rett til barnetillegg for barn som bor sammen med begge foreldrene, skal begges inntekter medregnes. For den av foreldrene som ikke mottar barnetillegg, skal summen av inntektene som regnes med etter andre ledd, med unntak av pensjonsytelser og uføretrygd fra folketrygden, reduseres med grunnbeløpet.

Fribeløpet etter første ledd utgjør 4,6 ganger grunnbeløpet for ett barn som bor sammen med begge foreldrene og 3,1 ganger grunnbeløpet for ett barn som bor sammen med én av foreldrene. Fribeløpet økes med 40 prosent av grunnbeløpet for hvert ekstra barn. Hvis uføretrygden til den som mottar barnetillegg er redusert på grunn av manglende trygdetid, skal fribeløpet reduseres tilsvarende.

Bestemmelsene om etteroppgjør i § 12-14 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om reduksjon av barnetillegg på grunn av inntekt. Det kan blant annet gis bestemmelser om at visse offentlige ytelser ikke skal tas med i inntektsgrunnlaget og om endring i fastsatte barnetillegg når inntekten endres. Endret ved lover 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), opphevet ved lov 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), tilføyd igjen ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, endret ved lover 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016), 17 juni 2016 nr. 25, 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 12-17. Uføretrygd ved yrkesskade

Til den som er arbeidsufør på grunn av en skade eller sykdom som går inn under kapittel 13, ytes det uføretrygd etter følgende særbestemmelser:

a. Vilkåret i § 12-2 om minst fem års forutgående medlemskap gjelder ikke.
b. Vilkåret i § 12-3 om fortsatt medlemskap gjelder ikke.
c. Uføretrygd ytes ved uføregrader ned til 30 prosent.

Det skal fastsettes en særskilt uføregrad for den delen av uførheten som skyldes yrkesskade eller yrkessykdom. Det ses bort fra uførhet som skyldes andre forhold enn yrkesskaden, når denne delen utgjør under 30 prosent av den totale uførheten.

Antatt årlig arbeidsinntekt på skadetidspunktet legges til grunn for beregningen av uføretrygden dersom beregningsgrunnlaget etter § 12-11

første til fjerde ledd er lavere. Godtgjørelse av midlertidig eller tilfeldig art regnes ikke med ved fastsettingen av den antatte årlige inntekten. Naturalytelser og overskudd på utgiftsgodtgjørelser regnes med og gis den verdien som legges til grunn ved utligning av inntektsskatt. Den antatte årlige arbeidsinntekten skal reguleres i samsvar med endringer i grunnbeløpet fram til det tidspunktet uføretrygden gis virking fra. Grunnlaget kan ikke settes høyere enn seks ganger grunnbeløpet. Grunnlaget reguleres i samsvar med endringer i grunnbeløpet.

Ved yrkesskade avkortes uføretrygden og barnetillegg ikke på grunn av manglende trygdetid.

Departementet kan gi forskrifter om beregning av uføretrygd når uførheten skyldes yrkesskade.

Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2012, se dens IX), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (endret paragrafnummer fra § 12-18), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 3 sep 2021 iflg. res. 3 sep 2021 nr. 2663).

§ 12-18. Tillegg til uføretrygd for gjenlevende ektefelle (gjenlevendetillegg)

Gjenlevendetillegg som er innvilget med virkning før 1. januar 2024, videreføres med den nominelle verdien. Tillegget skal ikke reguleres årlig i samsvar med senere endringer i grunnbeløpet. Dette gjelder også innvilget gjenlevendetillegg for uføre med minsteytelse som har fått innvilget gjenlevendetillegg som følge av at den avdødes trygdetid er høyere enn egen trygdetid.

Tillegget skal justeres for uføregrad. Dersom den gjenlevende har inntekt som vil gi reduksjon av uføretrygd etter § 12-14, skal gjenlevendetillegget multipliseres med forholdet mellom den reduserte uføretrygden og uføretrygden uten inntektsreduksjon. Bestemmelsene om etteroppgjør i § 12-14 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Tillegget faller bort når den gjenlevende gifter seg igjen, se § 1-5.

Tilføyd ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 og 19 des 2014 nr. 73 (tidligere § 12-18 endret paragrafnummer til § 12-17), endret ved lov 20 des 2016 nr. 105, 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 12-19. Uføretrygd under opphold i institusjon

Personer som mottar uføretrygd, får ytelsen redusert etter bestemmelsene i

denne paragrafen under opphold i en institusjon med fri kost og losji under statlig ansvar eller tilsvarende institusjon i utlandet. Uføretrygden blir ikke redusert under opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Uføretrygd gis uten reduksjon i innleggelsesmåneden og de tre påfølgende månedene. Deretter blir uføretrygden redusert og skal under oppholdet utgjøre 14 prosent av uføretrygden. Ytelsen skal likevel utgjøre minst 45 prosent av grunnbeløpet.

Uføretrygden skal ikke reduseres når vedkommende forsørger ektefelle eller barn. Dersom vedkommende har faste og nødvendige utgifter til bolig, kan arbeids- og velferdsetaten bestemme at uføretrygden ikke skal reduseres eller reduseres mindre enn nevnt i andre ledd.

Dersom vedkommende innen tre måneder etter utskrivelsen på nytt kommer i institusjon, gis det redusert uføretrygd fra og med måneden etter at det nye oppholdet tar til. Uføretrygden skal utbetales etter lovens vanlige bestemmelser fra og med utskrivingsmåneden.

Uføretrygden under opphold i institusjon må ikke overstige den uføretrygden vedkommende har rett til etter lovens vanlige bestemmelser.

Departementet kan gi forskrifter om anvendelsen av bestemmelsene i denne paragrafen, herunder om

a. beregning av redusert ytelse,
b. at bestemmelsene skal gjelde for personer innlagt i andre institusjoner,
c. at det kan gjøres unntak for visse institusjoner eller bestemte persongrupper.

Tilføyd ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lover 20 juni 2014 nr. 24 og 19 des 2014 nr. 73, endret ved lov 20 des 2016 nr. 105.

§ 12-20. Uføretrygd under straffegjennomføring

En person som utholder varetekt, straff eller særreaksjon i anstalt under kriminalomsorgen eller tilsvarende anstalt i utlandet, har ikke rett til å få utbetalt uføretrygd fra og med andre måned etter at soningen tar til. Uføretrygden skal likevel utbetales med 50 prosent når vedkommende forsørger barn. Det samme gjelder fra og med andre måned etter at en persons formue er satt under forvaltning etter straffeprosessloven § 220.

Fra og med kalendermåneden vedkommende blir løslatt eller forvaltningen heves, ytes det uføretrygd etter lovens vanlige bestemmelser.

Ved gjennomføring av samfunnsstraff, straffegjennomføring i medhold av

straffegjennomføringsloven § 16 eller 16 a eller betinget dom, utbetales uføretrygd dersom vilkårene for øvrig er oppfylt. Tilsvarende gjelder ved prøveløslatelse i medhold av straffegjennomføringsloven §§ 42 flg.

Departementet kan gi forskrifter om anvendelsen av bestemmelsene i paragrafen her.

Tilføyd ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24, endret ved lover 20 des 2016 nr. 105, 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245).

§ 12-21. Avkall på uføretrygd

En mottaker av uføretrygd kan gi avkall på retten til uføretrygd dersom

a. ektefellen mottar alderspensjon eller avtalefestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for, og
b. vedkommende enten har kortere trygdetid enn ektefellen eller får uføretrygd etter en uføregrad lavere enn 100 prosent.

Ektefellens ytelser fastsettes da etter reglene for pensjonister som forsørger den andre ektefellen.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (endret paragrafnummer fra § 12-14).

Kapittel 13. Yrkesskadedekning

Endret ved lov 6 juni 1997 nr. 36.

§ 13-1. Formål

Formålet med folketrygdens yrkesskadedekning er å gi særfordeler utover folketrygdens ordinære stønadssystem.

§ 13-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Yrkesskadedekning er ytelser ved yrkesskade og yrkessykdom etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 13-2. Særfordeler ved yrkesskade

Den som blir rammet av en yrkesskade eller likestilt yrkessykdom som går inn under dette kapitlet, har rett til ytelser etter særskilte bestemmelser.

Bestemmelser om

- stønad ved helsetjenester står i § 5-25
- grunnstønad og hjelpestønad står i § 6-9
- stønad ved gravferd står i § 7-5
- sykepenger står i § 8-55
- arbeidsavklaringspenger står i § 11-22
- uføretrygd står i § 12-17
- menerstatning ved yrkesskade står i § 13-17
- omstillingsstønad til gjenlevende ektefelle står i § 17-12
- barnepensjon står i § 18-10
- alderspensjon står i § 19-20
- ny alderspensjon står i § 20-10 fjerde ledd og 20-7 a niende ledd.

Et felles lokalt kontor i arbeids- og velferdsforvaltningen kan bare godkjenne en skade eller sykdom som yrkesskade i forhold til de særytelser som kontoret kan innvilge.
Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36, 15 juni 2001 nr. 90, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 nov 2011 nr. 43, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907), 20 des 2024 nr. 81.

§ 13-3. Yrkesskade

Med yrkesskade menes en personskade, en sykdom eller et dødsfall som skyldes en arbeidsulykke som skjer mens medlemmet er yrkesskadedekket, se §§ 13-6 til 13-13.

Som arbeidsulykke regnes en plutselig eller uventet ytre hending som medlemmet har vært utsatt for i arbeidet. Som arbeidsulykke regnes også en konkret tidsbegrenset ytre hending som medfører en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i forhold til det som er normalt i vedkommende arbeid.

Belastningslidelser som over tid har utviklet seg i muskel-/skjelett-systemet, regnes ikke som yrkesskade. Det samme gjelder lidelser som har utviklet seg som følge av psykiske påkjenninger eller belastninger over tid.

Som personskade regnes også skade på protese og støttebandasje.

§ 13-4. Yrkessykdommer som likestilles med yrkesskade

Visse yrkessykdommer som skyldes påvirkning i arbeid, klimasykdommer og epidemiske sykdommer skal likestilles med yrkesskade. Departementet gir forskrifter om hvilke sykdommer som skal likestilles med yrkesskade.

Sykdom som angitt i forskriftene skal godkjennes som yrkesskade dersom

a. sykdomsbildet er karakteristisk og i samsvar med det som den aktuelle påvirkningen kan framkalle,
b. vedkommende i tid og konsentrasjon har vært utsatt for den aktuelle påvirkningen i en slik grad at det er en rimelig sammenheng mellom påvirkningen og det aktuelle sykdomsbildet,
c. symptomene har oppstått i rimelig tid etter påvirkningen, og
d. det ikke er mer sannsynlig at en annen sykdom eller påvirkning er årsak til symptomene.

Det er et vilkår at påvirkningen som nevnt i bokstav b har skjedd mens vedkommende var yrkesskadedekket, se §§ 13-6 til 13-13.

Endres ved lov 10 juni 2025 nr. 30 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 29 aug 2025 nr. 1743). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 30 (i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 29 aug 2025 nr. 1743).

§ 13-5. Skadetidspunktet

Skadetidspunktet er det tidspunktet da en arbeidsulykke skjedde.

For en yrkessykdom settes skadetidspunktet til første besøk hos lege som fører til at sykdommen blir konstatert. Dersom den skadelige påvirkningen er opphørt når sykdommen blir konstatert, fastsettes skadetidspunktet til den siste dagen vedkommende var under skadelig påvirkning i arbeidet.

§ 13-6. Arbeidstakere

Arbeidstakere (§ 1-8) som er medlemmer i trygden, er yrkesskadedekket.

Yrkesskadedekningen gjelder for yrkesskader som oppstår mens arbeidstakeren er i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden.

For arbeidstakere på skip på 100 bruttoregistertonn eller mer regnes hele det tidsrommet de er om bord som arbeidstid. Det samme gjelder for arbeidstakere som oppholder seg på anlegg eller innretninger i oljevirksomheten til havs.

På reise til og fra arbeidsstedet gjelder yrkesskadedekningen dersom transporten skjer i arbeidsgiverens regi, eller er av en slik karakter at den medfører vesentlig økt risiko for skade. Departementet gir forskrifter med nærmere bestemmelser.

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36, 30 mars 2001 nr. 10 (ikr. 1 jan 2001, se dens III om overgangsregler).

§ 13-7. Fiskere, lottakere, fangstmenn o.a.

Følgende grupper av medlemmer er yrkesskadedekket:

a. Fiskere og fangstmenn som er tatt opp i fiskermanntallet, se lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere § 4,
b. lottakere som er knyttet til fiske- eller fangstfartøy,
c. selvstendig næringsdrivende i småskipsfart og lektertransport,
d. redere som er knyttet til fiske- eller fangstfartøy.

Yrkesskadedekningen gjelder for yrkesskade som oppstår under utøvelse av næringen. Redere som nevnt i første ledd bokstav d er yrkesskadedekket bare mens de arbeider om bord.

Endret ved lover 27 mars 1998 nr. 19 (ikr. 1 juli 1998 iflg. res. 27 mars 1998 nr. 268), 10 des 1999 nr. 84.

§ 13-8. Militærpersoner o.a.

Følgende grupper av medlemmer er yrkesskadedekket:

a. vernepliktige og frivillig tjenestegjørende etter forsvarsloven,
b. tjenestepliktige og frivillig tjenestegjørende etter lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret,
c. tjenestepliktige og frivillig tjenestegjørende etter lov 21. november 1952 nr. 3 om tjenesteplikt i politiet,
d. militære studenter etter forsvarsloven og andre personer under utdanning i Forsvaret,
e. militært tilsatte etter forsvarsloven,
f. militære lærlinger,
g. personer som etter avtale deltar i Forsvarets tjeneste som lotter.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstav a til c er yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått i tidsrommet fra de møter til tjeneste til de blir dimittert.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstav d er yrkesskadedekket etter § 13-10 så langt den passer. Medlemmene er likevel yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått under medlemmenes første utdanningsår og ellers når medlemmene deltar i manøver eller utfører oppdrag under feltmessige forhold. Medlemmer som er på opptak til utdanning i Forsvaret er yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått under opptaket.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstav e er yrkesskadedekket etter bestemmelsene som gjelder for arbeidstakere. Medlemmene er likevel yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått når de deltar i manøver eller utfører oppdrag under feltmessige forhold. Når medlemmene tjenestegjør i internasjonale operasjoner, er de yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått under opphold i utlandet.

Medlemmer som nevnt i bokstav f er yrkesskadedekket etter bestemmelsene som gjelder for arbeidstakere. Medlemmene er likevel yrkesskadedekket ved enhver skade og sykdom som er påført eller oppstått første år av læretiden og ellers når medlemmene deltar i manøver eller utfører oppdrag under feltmessige forhold.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstav g er yrkesskadedekket under kurs, øvelser og annen tjeneste for Forsvaret.

Endret ved lover 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr.

778), 16 juni 2023 nr. 55 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 877).

§ 13-9. Medlemmer som utfører branntjeneste, redningstjeneste e.l.

Følgende medlemmer er yrkesskadedekket:

a. de som er utskrevet til tjeneste i brannvesenet etter brann- og eksplosjonsvernloven § 17
b. de som på forlangende eller tilsigelse yter hjelp etter brann- og eksplosjonsvernloven § 5
c. de som er knyttet til en organisasjon, en forening eller lignende som driver redningstjeneste,
d. de som søker å redde andre menneskers liv eller avverge store kulturelle eller materielle tap.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstavene a og b er yrkesskadedekket mens de utfører pålagt tjeneste eller hjelp, eller deltar i organiserte øvelser eller vakttjeneste.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstav c er yrkesskadedekket mens de deltar i redningsaksjoner, organiserte øvelser, vakttjeneste eller lignende.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstav d er yrkesskadedekket mens de deltar i redningsvirksomheten.

Endret ved lov 14 juni 2002 nr. 20 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 14 juni 2002 nr. 536).

§ 13-10. Elever, studenter o.a.

Følgende grupper av medlemmer er yrkesskadedekket:

a. elever ved offentlige skoler eller kurs,
b. elever ved private skoler med eksamensrett eller med statlig driftsbidrag,
c. studenter ved universiteter eller offentlige høyskoler,
d. elever ved skoler eller kurs som ikke er omfattet av bokstavene a til c, såfremt det er tegnet frivillig yrkesskadetrygd for elevene,
e. elever ved statsstøttede kurs på skoleskip eller øvelsesfartøy.

Det er et vilkår for yrkesskadedekning etter denne paragrafen at skolen eller kurset har alminnelig undervisning eller høyere utdanning som formål.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstavene a til d er yrkesskadedekket for yrkesskader som de blir påført på undervisningsstedet i undervisningstiden.

For elever under 18 år ved internatskoler skal hele det tidsrommet elevene er under skolens eller internatets tilsyn, regnes som undervisningstid. Yrkesskadedekningen gjelder også under transport, skoleturer, idrettsdager, deltagelse i skolefritidsordning o.l. som skjer i skolens regi.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstav e er yrkesskadedekket mens de er om bord, og mens de deltar i undervisning eller arrangementer som skjer i kursets regi i land.

Departementet gir forskrifter om frivillig yrkesskadetrygd for elever ved skoler og kurs som nevnt i første ledd bokstav d, se også § 23-6.
Endret ved lov 19 des 1997 nr. 99.

§ 13-11. Deltakere i arbeidsrettede tiltak

Medlemmer som deltar i arbeidsrettede tiltak, kurs eller lignende i regi av Arbeids- og velferdsetaten, i kvalifiseringsprogram i kommunal regi, eller i program i henhold til integreringsloven, er yrkesskadedekket. Det er et vilkår at tiltaket har yrkesopplæring, sysselsetting eller arbeidstrening som overordnet mål.

Medlemmer som er pålagt å utføre arbeidsoppgaver etter lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen §§ 20 eller 20 a, er yrkesskadedekket under slikt arbeid.

Yrkesskadedekningen gjelder for yrkesskader som oppstår på arbeidsstedet i arbeidstiden eller på undervisningsstedet i undervisningstiden.
Endret ved lover 4 juli 2003 nr. 80 (ikr. 1 sep 2003), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 26 okt 2007 nr. 97, 18 des 2009 nr. 131 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781 med virkning fra 1 jan 2017), 20 des 2024 nr. 81.

§ 13-12. Medlemmer som oppholder seg i institusjon, utfører samfunnsstraff, ungdomsstraff, ungdomsoppfølging eller oppfølging i konfliktråd

Følgende personer er yrkesskadedekket:

a. medlemmer som er under behandling i en helseinstitusjon som er offentlig godkjent etter lov om spesialisthelsetjenesten m.m.,
b. medlemmer som er under behandling i en rehabiliteringsinstitusjon, når utgiftene til oppholdet dekkes av det offentlige,
c. medlemmer som er under opplæring i en offentlig godkjent attføringsinstitusjon,

d. medlemmer som soner frihetsstraff eller utholder særreaksjon i en av kriminalomsorgens anstalter,
e. medlemmer som utfører samfunnsstraff etter straffeloven § 48,
f. medlemmer som sitter i varetekt, og
g. medlemmer som utfører ungdomsstraff, ungdomsoppfølging eller oppfølging i konfliktråd.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstavene a, b og c er yrkesskadedekket mens de får arbeidsterapeutisk behandling eller opplæring.

Medlemmer som nevnt i første ledd bokstavene d, e, f og g er yrkesskadedekket for skader som oppstår under arbeidet på arbeidsstedet i arbeidstiden. Får medlemmene alminnelig undervisning eller høyere utdanning uten å være omfattet av § 13-10 første ledd, er de yrkesskadedekket for yrkesskader som de blir påført på undervisningsstedet i undervisningstiden. Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 61 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1196), 15 juni 2001 nr. 64 (ikr. 1 jan 2002), 18 mai 2001 nr. 21 (ikr. 1 mars 2002 iflg. res. 22 feb 2002 nr. 181), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 15 des 2017 nr. 104, 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 13-13. Selvstendig næringsdrivende og frilansere

Følgende grupper av medlemmer under 67 år kan mot særskilt premie (§ 23-6) tegne frivillig yrkesskadetrygd dersom den forventede årsinntekten utenfor tjeneste overstiger grunnbeløpet:

a. selvstendig næringsdrivende
b. frilansere.

Yrkesskadedekningen gjelder for yrkesskader som oppstår under utøvelse av virksomhet som frilanser eller selvstendig næringsdrivende.

Departementet gir forskrifter om frivillig yrkesskadetrygd, herunder om beregning av den forventede årsinntekten.

§ 13-14. Melding av yrkesskade

Arbeidsgivere, rektorer, forlegningssjefer og andre i tilsvarende stilling plikter snarest å sende skademelding til Arbeids- og velferdsetaten når en arbeidstaker, elev, student, tjenestepliktig i Forsvaret osv. blir påført en skade eller sykdom som kan gi rett til yrkesskadedekning.

Dersom en person som nevnt i første ledd ikke gir slik melding, kan

medlemmet selv melde skaden. Medlemmer som er frilansere eller selvstendig næringsdrivende, må selv melde skaden.

Kreftregisteret kan uten hinder av taushetsplikt sende melding til Arbeids- og velferdsdirektoratet om sykdomstilfeller som det er grunn til å tro vesentlig er yrkesbetinget.

Det er et vilkår for rett til yrkesskadedekning at yrkesskaden er meldt til Arbeids- og velferdsetaten innen ett år etter at arbeidsulykken skjedde. En yrkessykdom må være meldt innen ett år etter at medlemmet eller den meldepliktige ble klar over årsaken til sykdommen.

Selv om skademelding ikke er gitt innen meldefristen, kan det gjøres unntak fra fristen når det er klart at forholdet er en yrkesskade og det foreligger særlige grunner til at melding ikke er gitt i rett tid.

Bestemmelsene i § 22-13 om frist for framsetting av krav gjelder også når det er gjort unntak fra meldefristen.

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 30 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 29 aug 2025 nr. 1743).

§ 13-15. Forholdet til krigspensjonslovgivningen

En skade eller sykdom som går inn under lovgivningen om krigspensjon eller krigsskadestønad, regnes ikke som yrkesskade etter bestemmelsene i dette kapitlet.

§ 13-16. Forholdet til loven om yrkesskadetrygd og de tidligere lovene om ulykkestrygd

Det ytes ikke stønad etter særbestemmelsene om yrkesskade i denne loven for yrkesskade som kommer inn under lov av 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd og de tidligere lovene om ulykkestrygd som nevnt i yrkesskadetrygdloven § 53 bokstavene a, b og c. Folketrygden dekker likevel utgiftene til ytelser etter disse lovene.

§ 13-17. Menerstatning ved yrkesskade

Et medlem som ved en yrkesskade blir påført varig og betydelig skadefølge av medisinsk art, har rett til en årlig menerstatning som løper så lenge vedkommende lever.

Menerstatningen beregnes på grunnlag av skadens medisinske art og størrelse etter forskrifter og graderingsnormer som fastsettes av departementet.

Høyeste årlige menerstatning skal være tre firedeler av grunnbeløpet.

Dersom den skadde ønsker det, skal kapitalverdien av menerstatningen utbetales som et engangsbeløp. Engangsbeløpet fastsettes på grunnlag av grunnbeløpet på virkningstidspunktet.
Endret ved lov 6 juni 1997 nr. 36.

Del V. Ytelser knyttet til livsløp og familiesituasjon

Kapittel 14. Ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon

§ 14-1. Formål

Formålet med ytelser etter dette kapitlet er å sikre inntekt for foreldre i forbindelse med svangerskap, fødsel og adopsjon.
Endret ved lov 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428).

§ 14-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Svangerskaps- og foreldrepenger er ytelser til mor ved svangerskap og fødsel og tilsvarende ytelser til far etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 14-2. Medlemskap

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at vedkommende er medlem i trygden.
Endret ved lov 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428).

§ 14-3. Arbeidsgiverens plikt til å utbetale ytelser i utlandet

Når et medlem som arbeider i utlandet, har rett til en ytelse etter dette kapitlet, utbetaler arbeidsgiveren ytelsen og får refusjon fra trygden.
Endret ved lov 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428).

I. Svangerskapspenger

Overskriften endret ved lov 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428).

§ 14-4. Svangerskapspenger

En arbeidstaker har rett til svangerskapspenger dersom hun etter bestemmelser i lov eller forskrift blir pålagt å slutte i sitt arbeid fordi hun er gravid, og det ikke er mulig å omplassere henne til annet høvelig arbeid i bedriften.

En gravid selvstendig næringsdrivende har rett til svangerskapspenger dersom hun i sitt virke er utsatt for slike risikofaktorer som gir en gravid arbeidstaker rett til svangerskapspenger. Det er en forutsetning at risikofaktorene er dokumentert og at hun ikke har mulighet til å tilrettelegge sitt virke. Tilsvarende rett til svangerskapspenger gjelder for frilansere.

Fraværet under svangerskapet må medføre tap av pensjonsgivende inntekt. Vilkårene om opptjeningstid etter § 8-2 må være oppfylt før hun må slutte i arbeidet. Inntektsgrunnlaget for svangerskapspenger må på årsbasis utgjøre minst halvparten av grunnbeløpet, se femte ledd.

Svangerskapspenger ytes fra det tidspunktet medlemmet må slutte i arbeidet, og fram til tre uker før fødselen. Fra sistnevnte tidspunktet ytes det foreldrepenger etter bestemmelsene i §§ 14-5 til 14-16.

Svangerskapspengene beregnes etter de samme bestemmelsene som sykepenger fra trygden, se kapittel 8. Svangerskapspenger til selvstendig næringsdrivende ytes likevel med 100 prosent av beregningsgrunnlaget. Det ytes ikke svangerskapspenger for den del av inntekten som overstiger seks ganger grunnbeløpet.

Trygden yter feriepenger til arbeidstaker med 10,2 pst. av utbetalte svangerskapspenger. Feriepenger ytes for de første 64 stønadsdagene.
Endret ved lover 11 des 1998 nr. 70 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 11 des 1998 nr. 1190), 25 juni 1999 nr. 44 (ikr. 1 aug 1999), 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 27 juni 2008 nr.

52 (ikr. 1 juli 2008).

II. Foreldrepenger

Overskriften tilføyd ved lov 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428).

§ 14-5. Generelle bestemmelser

Foreldrepenger kan ytes til barnets mor og far ved fødsel og ved adopsjon av barn under 15 år.

Det kan ytes foreldrepenger som ved adopsjon til person som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av barnelova § 38 og kapittel 7. IV, såfremt vedkommende har hatt mindre samvær enn tilsvarende barnelova § 43 andre ledd.

Adopsjon av ektefellens barn gir ikke rett til foreldrepenger. Dette gjelder likevel ikke når adopsjonen finner sted mens stønadsperioden ved fødsel fortsatt løper. I slike tilfeller gis adoptivforelderen tilsvarende rettigheter som fedre i den resterende del av stønadsperioden, likevel slik at plikten til å ta ut fedrekvote ikke kommer til anvendelse.

Endret ved lover 25 juni 1999 nr. 44 (ikr. 1 aug 1999), 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428) som endret ved lov 22 des 2006 nr. 95, 21 juni 2019 nr. 28 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 803). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 14-6. Opptjening av rett til foreldrepenger

Rett til foreldrepenger opptjenes gjennom yrkesaktivitet. Både moren og faren kan opptjene rett til foreldrepenger ved å være yrkesaktiv med pensjonsgivende inntekt (§ 3-15) i minst seks av de siste ti månedene før vedkommendes uttak av foreldrepenger tar til, se §§ 14-10 første og annet ledd og 14-14 annet ledd. Ved adopsjon må moren ha opptjent rett til foreldrepenger ved omsorgsovertakelsen.

Likestilt med yrkesaktivitet er tidsrom da det er gitt en ytelse til livsopphold i form av dagpenger under arbeidsløshet etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns sykdom m.m. etter kapittel 9 eller arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11, eller enten foreldrepenger eller

svangerskapspenger etter kapitlet her.

Likestilt med yrkesaktivitet er også tidsrom med

a. lønn fra arbeidsgiver under permisjon i forbindelse med videre- og etterutdanning,
b. ventelønn etter lov av 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. § 13 nr. 6,
c. vartpenger etter lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 24 tredje ledd,
d. etterlønn fra arbeidsgiver,
e. avtjening av militærtjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste,[1]
f. ytelse i medhold av midlertidig lov om kompensasjonsytelse for selvstendig næringsdrivende og frilansere som har mistet inntekt som følge av utbrudd av covid-19.

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 27 juni 2008 nr. 52, 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778), 19 des 2017 nr. 116 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 7 des 2018 nr. 1818), 12 juni 2020 nr. 62.
1 Inkurie: Ved en inkurie ble bokstav e vedtatt som bokstav f i lov 12 aug 2016 nr. 77.

§ 14-7. Beregning av foreldrepenger

Foreldrepenger til hver av foreldrene beregnes på grunnlag av vedkommendes inntekt etter de samme reglene som for sykepenger fra trygden, se kapittel 8. Foreldrepenger til selvstendig næringsdrivende ytes likevel med 100 prosent av beregningsgrunnlaget. Beregningsgrunnlaget må utgjøre minst halvparten av grunnbeløpet. Det ytes ikke foreldrepenger for den del av inntekten som overstiger seks ganger grunnbeløpet. Foreldrepenger beregnes på tidspunktet vedkommendes uttak tar til. Foreldrepengegrunnlaget endres ikke i løpet av stønadsperioden.

Til et medlem som mottar arbeidsavklaringspenger når stønadsperioden for foreldrepenger starter, skal utbetalte arbeidsavklaringspenger inkludert barnetillegg regnes med i beregningsgrunnlaget.

For en kvinne som mottar dagpenger under arbeidsløshet eller sykepenger etter § 8-49 når stønadsperioden for foreldrepenger starter, skal beregningsgrunnlaget fastsettes ut fra inntekten i de beste seks av de siste ti

kalendermånedene før hennes uttak tar til, se § 14-10 første og andre ledd, hvis dette gir et høyere grunnlag enn etter første ledd.

Til et medlem som avtjener militærtjeneste eller obligatorisk sivilforsvarstjeneste i opptjeningstiden etter § 14-6, skal beregningsgrunnlaget minst svare til en årsinntekt på tre ganger grunnbeløpet, dersom tjenesten har vart eller var ment å vare mer enn 28 dager.

Foreldrepenger ytes for alle dagene i uken unntatt lørdag og søndag.
Endret ved lover 11 des 1998 nr. 70 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 11 des 1998 nr. 1190), 25 juni 1999 nr. 44 (ikr. 1 aug 1999), 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 17 juni 2005 nr. 66 (ikr. 1 juli 2005), 16 juni 2006 nr. 21 (ikr. 1 juli 2006), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 27 juni 2008 nr. 52 (ikr. 1 juli 2008), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778), 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II), 19 des 2017 nr. 116 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 7 des 2018 nr. 1818), 11 juni 2021 nr. 61 (ikr. 1 okt 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1868).

§ 14-8. Feriepenger av foreldrepenger

Trygden yter feriepenger til arbeidstakere med 10,2 pst. av utbetalte foreldrepenger for de første 12 ukene av hver stønadsperiode. Dersom foreldrepenger er utbetalt med redusert sats, jf. § 14-9 tredje ledd, ytes det feriepenger for de første 15 ukene.
Endret ved lover 11 des 1998 nr. 70 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 11 des 1998 nr. 1190), 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 7 jan 2005 nr. 1 (ikr. 1 jan 2005), 17 juni 2005 nr. 66 (ikr. 1 juli 2005), 16 juni 2006 nr. 21 (ikr. 1 juli 2006), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428).

§ 14-9. Stønadsperioden for foreldrepenger

Ved fødsel er stønadsperioden 245 stønadsdager (49 uker) med full sats eller 306 stønadsdager (61 uker og 1 dag) med redusert sats. Stønadsperioden etter fødselen er 230 stønadsdager (46 uker) med full sats eller 291 stønadsdager (58 uker og 1 dag) med redusert sats.

Ved adopsjon er stønadsperioden 230 stønadsdager (46 uker) med full sats eller 291 (58 uker og 1 dag) med redusert sats.

Full sats betyr at foreldrepenger utbetales med 100 pst. av beregningsgrunnlaget. Redusert sats betyr at foreldrepenger utbetales med 80 pst. av beregningsgrunnlaget. Stønadsmottaker velger sats ved stønadsperiodens begynnelse, og valget gjelder for hele stønadsperioden.

Dersom begge foreldrene mottar foreldrepenger, må de velge samme sats.

Ved tvillingfødsler, eller hvis to barn blir adoptert samtidig, blir stønadsperioden utvidet med 85 stønadsdager (17 uker) dersom full sats er valgt. Dersom redusert sats er valgt, blir utvidelsen 106 stønadsdager (21 uker og 1 dag). Ved fødsler av tre eller flere barn, eller hvis tre eller flere barn blir adoptert samtidig, blir stønadsperioden utvidet med 230 stønadsdager (46 uker) dersom full sats er valgt. Dersom redusert sats er valgt, blir utvidelsen 288 stønadsdager (57 uker og 3 dager). Bestemmelsene i § 14-10 første og sjette ledd gjelder tilsvarende.

Stønadsperioden kan deles mellom foreldrene når begge fyller vilkårene for rett til foreldrepenger etter § 14-6. Når foreldrene velger full sats, er 15 uker forbeholdt faren (fedrekvoten) og 15 uker forbeholdt moren (mødrekvoten). Disse ukene er unntatt fra deling, se § 14-12. Tilsvarende er 19 uker forbeholdt hver av foreldrene når de velger redusert sats.

Unntatt fra deling er de siste 15 stønadsdagene (3 ukene) før og de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen, som er den delen av stønadsperioden som er forbeholdt moren ved fødsel. De første 6 ukene etter fødsel som er forbeholdt moren, inngår i mødrekvoten. Mødrekvoten kan ikke tas ut før fødsel. Faren kan likevel ta ut inntil 10 stønadsdager (2 uker) i forbindelse med fødselen. Disse 10 dagene inngår i perioden som faren ellers har rett til, se paragrafen her og § 14-14.

Dersom barnet dør i stønadsperioden, kan det tas ut foreldrepenger i opptil 30 stønadsdager (6 uker) av den gjenværende del av stønadsperioden.
Endret ved lover 11 des 1998 nr. 70 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 11 des 1998 nr. 1190), 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 17 juni 2005 nr. 66 (ikr. 1 juli 2005), 16 juni 2006 nr. 21 (ikr. 1 juli 2006), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428) som endret ved lov 16 juni 2006 nr. 21, 12 juni 2009 nr. 36 (ikr. 1 juli 2009), 10 juni 2011 nr. 15 (ikr. 1 juli 2011), 15 juni 2012 nr. 32 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 15 juni 2012 nr. 525), 31 mai 2013 nr. 22 (ikr. 1 juli 2013), 6 juni 2014 nr. 20 (ikr. 1 juli 2014 med virkning for tilfeller der fødselen eller omsorgsovertakelsen skjer 1 juli 2014 eller senere), 15 juni 2018 nr. 33 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 880 med virkning for tilfeller der fødselen eller omsorgsovertakelsen skjer 1 juli 2018 eller senere), 7 des 2018 nr. 90 (ikr. 1 jan 2019 og gjelder for tilfeller der uttaket av stønadsperioden starter 1 jan 2019 eller senere), 18 mars 2022 nr. 11 (i kraft 2 aug 2022 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 416, se endringsloven del III for overgangsregler), 14 mai 2024 nr. 21 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 mai 2024 nr. 772, se endringslovens del III for overgangsregel).

§ 14-10. Generelle bestemmelser om uttak av foreldrepenger

Ved fødsel kan foreldrepenger tidligst tas ut fra 60 stønadsdager (12 uker) før fødselen. Moren kan senest påbegynne uttaket 15 stønadsdager (3 uker) før fødselen. Dette gjelder uavhengig av om det er valgt full sats eller redusert sats, se § 14-9 tredje ledd. Faren kan ikke ta ut foreldrepenger i de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen. Dette gjelder likevel ikke der bare faren fyller vilkårene for rett til foreldrepenger, se § 14-14, eller utvidelsen ved flerbarnsfødsler, se § 14-9 fjerde ledd. Faren kan ta ut inntil 10 stønadsdager (2 uker) i forbindelse med fødselen, se § 14-9 sjette ledd.

Ved adopsjon kan uttak av foreldrepenger tidligst påbegynnes når foreldrene overtar omsorgen for barnet.

Foreldrepengene må tas ut innen tre år etter fødselen eller omsorgsovertakelsen. Stønadsdager som ikke er tatt ut, faller bort når stønadsperiode for nytt barn starter. Hvis foreldrene får barn med 48 ukers mellomrom eller mindre, kan likevel en kvinne som føder barn, ta ut 22 stønadsuker før eller etter fødsel. En kvinne som adopterer barn, skal i slike tilfeller ha rett til å ta ut 8 stønadsuker. En far skal i slike tilfeller ha rett til å ta ut 8 stønadsuker.

Det er et vilkår for uttak av foreldrepenger at mottakeren har omsorgen for barnet. For moren gjelder likevel ikke dette vilkåret i de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen.

Det er videre et vilkår for uttak av foreldrepenger at mottakeren ikke er i arbeid, se likevel § 14-16.

Foreldrenes samtidige uttak av foreldrepenger kan ikke overstige 100 % av valgt sats, se § 14-9 tredje ledd. Dette gjelder likevel ikke der faren tar ut inntil 10 stønadsdager (2 uker) i forbindelse med fødselen, se § 14-9 sjette ledd, utvidelsen ved flerbarnsfødsler eller ved adopsjon av flere barn samtidig, se § 14-9 fjerde ledd eller ved uttak av kvotene, se § 14-12 annet ledd.
Endret ved lover 11 des 1998 nr. 70 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 11 des 1998 nr. 1190), 25 juni 1999 nr. 44 (ikr. 1 aug 1999), 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 7 jan 2005 nr. 1 (ikr. 1 jan 2005), 17 juni 2005 nr. 66 (ikr. 1 juli 2005), 16 juni 2006 nr. 21 (ikr. 1 juli 2006), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 15 juni 2012 nr. 32 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 15 juni 2012 nr. 525), 19 des 2017 nr. 116 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 7 des 2018 nr. 1818), 11 juni 2021 nr. 61 (ikr. 1 okt 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1868), 18 mars 2022 nr. 11 (i kraft 2 aug 2022 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 416, se endringsloven del III for overgangsregler).

§ 14-10 a. Utvidet stønadsperiode for foreldrepenger ved prematur fødsel

Ved fødsel før svangerskapsuke 33 forlenges stønadsperioden tilsvarende antallet dager fra fødselsdatoen til og med dagen før termindatoen. Antallet dager med pleiepenger etter kapittel 9 går til fradrag i forlengelsen.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 28 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 803).

§ 14-11. Utsettelse av uttak av foreldrepenger

Uttak av foreldrepenger kan utsettes. Den delen av stønadsperioden som er forbeholdt moren, se § 14-9 sjette ledd, kan likevel bare utsettes dersom moren på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller er innlagt i helseinstitusjon, eller dersom barnet er innlagt i helseinstitusjon. Forholdet må dokumenteres med legeerklæring.
Opphevet ved lov 11 des 1998 nr. 70, tilføyd igjen ved lov 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428) som endret ved lov 22 des 2006 nr. 95, 19 des 2017 nr. 116 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 7 des 2018 nr. 1818), 11 juni 2021 nr. 61 (ikr. 1 okt 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1868).

§ 14-12. Uttak av kvotene

Dersom begge foreldrene fyller vilkårene for rett til foreldrepenger, er 75 stønadsdager (15 uker) av stønadsperioden forbeholdt faren (fedrekvote) og 75 stønadsdager (15 uker) av stønadsperioden forbeholdt moren (mødrekvote) når foreldrene velger full sats. Ved redusert sats er 95 stønadsdager (19 uker) tilsvarende forbeholdt hver av foreldrene.

Faren kan ta ut fedrekvoten uten hensyn til om vilkårene i § 14-13 første ledd er oppfylt. Kvotene kan også tas ut samtidig med at den andre av foreldrene tar ut graderte foreldrepenger på opptil 50 % av valgt sats, se § 14-16.

Det kan gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd dersom forelderen som skal ta ut foreldrepenger på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet eller er innlagt i helseinstitusjon. Forhold som nevnt i første punktum må dokumenteres med legeerklæring.
Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428) som endret ved lov 16 juni 2006 nr. 21, 12 juni 2009 nr. 36 (ikr. 1 juli 2009), 11 juni 2010 nr. 22 (ikr. 1 juli 2010), 10 juni 2011 nr. 15 (ikr. 1 juli 2011), 15 juni 2012 nr. 32 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 15 juni 2012 nr. 525), 31 mai 2013 nr. 22 (ikr. 1 juli 2013), 6 juni 2014 nr. 20 (ikr. 1 juli

2014 med virkning for tilfeller der fødselen eller omsorgsovertakelsen skjer 1 juli 2014 eller senere), 15 juni 2018 nr. 33 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 880 med virkning for tilfeller der fødselen eller omsorgsovertakelsen skjer 1 juli 2018 eller senere), 7 des 2018 nr. 90 (ikr. 1 jan 2019 og gjelder for tilfeller der uttaket av stønadsperioden starter 1 jan 2019 eller senere).

§ 14-13. Generelle vilkår for farens uttak av foreldrepenger

Faren kan ta ut foreldrepenger bare dersom moren etter fødselen eller omsorgsovertakelsen

a. går ut i arbeid,
b. tar offentlig godkjent utdanning på heltid,
c. tar offentlig godkjent utdanning i kombinasjon med arbeid som i sum gir heltid,
d. på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å ta seg av barnet,
e. er innlagt i helseinstitusjon,
f. deltar på heltid i introduksjonsprogram etter integreringsloven kapittel 4,
g. deltar på heltid i kvalifiseringsprogram etter lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen,

Dersom moren arbeider deltid etter fødselen eller omsorgsovertakelsen, blir farens foreldrepenger redusert tilsvarende reduksjonen i morens arbeidstid. Utgjør morens stillingsdel minst 75 pst. av full arbeidstid, får likevel faren foreldrepenger beregnet i samsvar med sin egen stillingsdel.

Dersom moren mottar graderte foreldrepenger, se § 14-16, kan farens uttak av foreldrepenger etter bokstav a ikke utgjøre en større del av full ytelse enn tilsvarende morens stillingsdel.

Farens rett etter første ledd bokstavene d og e gjelder også i de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen.

Forhold som nevnt i bokstavene d og e må dokumenteres med legeerklæring.

Fedrekvoten, se § 14-12, og utvidelsen ved flerbarnsfødsler eller ved adopsjon av flere barn samtidig, se § 14-9 fjerde ledd, kan tas ut uten hinder av vilkårene i denne bestemmelsen.

Endret ved lover 25 juni 1999 nr. 44 (ikr. 1 aug 1999), 27 juni 2003 nr. 60 (ikr. 1 juli 2003), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 12 juni 2009 nr. 36 (ikr. 1 juli 2009), 18 des 2009 nr. 131 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584), 11 juni 2021 nr. 61 (ikr. 1 okt 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr.

1868).

§ 14-14. Særlige regler der bare faren har opptjent rett til foreldrepenger

Hvis bare faren har opptjent rett til foreldrepenger, er stønadsperioden oppad begrenset til stønadsperioden etter fødsel eller omsorgsovertakelse, jf. § 14-9. Både ved fødsel og adopsjon skal det gjøres fratrekk for den delen av stønadsperioden som er forbeholdt moren etter fødselen, jf. § 14-9 sjette ledd. Det er en forutsetning at vilkårene i § 14-13 er oppfylt under perioden og innenfor stønadsperioden etter fødselen eller omsorgsovertakelsen, se § 14-9 første og annet ledd. Farens stønadsperiode reduseres løpende når vilkårene i § 14-13 ikke er oppfylt.

Faren kan bare ta ut foreldrepenger når vilkårene i § 14-13 er oppfylt.

Faren kan uten hinder av vilkårene i § 14-13 ta ut foreldrepenger i 50 stønadsdager (10 uker). Faren kan uten hinder av vilkårene i § 14-13 ta ut foreldrepenger i samme antall stønadsdager som fedrekvoten, se § 14-12 første ledd, hvis moren mottar uføretrygd fra folketrygden.

Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 63, 11 des 1998 nr. 70, 25 juni 1999 nr. 44 (ikr. 1 aug 1999), 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428) som endret ved lov 16 juni 2006 nr. 21, 12 juni 2009 nr. 36 (ikr. 1 juli 2009), 10 juni 2011 nr. 15, 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 7 des 2018 nr. 90 (ikr. 1 jan 2019 og gjelder for tilfeller der uttaket av stønadsperioden starter 1 jan 2019 eller senere), 18 mars 2022 nr. 11 (i kraft 2 aug 2022 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 416, se endringsloven del III for overgangsregler), 25 juni 2024 nr. 59 (i kraft 2 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1219, se endringsloven for overgangsregel).

§ 14-15. Uttak der mor eller far er alene om omsorgen for barnet og ved samlivsbrudd

Hvis en av foreldrene er eller blir alene om omsorgen for barnet, kan han eller hun ta ut foreldrepenger i den gjenværende delen av stønadsperioden.

Ved et samlivsbrudd kan foreldrene avtale hvordan den gjenværende delen av stønadsperioden skal fordeles. Dersom foreldrene ikke blir enige, kan hver av dem kreve uttak av foreldrepenger for de hverdagene de har omsorgen for barnet, dersom de øvrige vilkårene for dette er oppfylt. For øvrig gjelder første ledd.

Endret ved lover 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr.

428), 22 mai 2017 nr. 27 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 22 mai 2017 nr. 619).

§ 14-16. Gradert uttak av foreldrepenger

Ved delvis arbeid ytes det graderte foreldrepenger. Uttaket skal tilsvare differansen mellom 100 prosent stilling og mottakers stillingsdel, se likevel § 14-13.

Unntatt fra gradert uttak er den delen av stønadsperioden som er forbeholdt moren, se § 14-9 sjette ledd.

Foreldrene kan ta ut graderte foreldrepenger samtidig i samsvar med bestemmelsene i § 14-10 sjette ledd og § 14-13 tredje ledd.

Dersom uttaket er mindre enn 100 pst. av valgt sats, se § 14-9 tredje ledd, forlenges uttaket tilsvarende.

Det er et vilkår for gradert uttak at det foreligger en skriftlig avtale med arbeidsgiver om delvis arbeid. Hver av foreldrene kan bare ta gradert uttak ut fra avtale med én arbeidsgiver av gangen. For selvstendig næringsdrivende og frilansere er det et vilkår for gradert uttak at det foreligger en skriftlig utbetalingsavtale med Arbeids- og velferdsetaten.
Endret ved lover 11 des 1998 nr. 70 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 11 des 1998 nr. 1190), 25 juni 1999 nr. 44 (ikr. 1 aug 1999), 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 17 juni 2005 nr. 66 (ikr. 1 juli 2005), 16 juni 2006 nr. 21 (ikr. 1 juli 2006), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428) som endret ved lov 22 des 2006 nr. 95, 7 des 2018 nr. 90 (ikr. 1 jan 2019 og gjelder for tilfeller der uttaket av stønadsperioden starter 1 jan 2019 eller senere).

III. Engangsstønad ved fødsel og adopsjon

Overskriften tilføyd ved lov 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428).

§ 14-17. Engangsstønad

Til en kvinne som føder barn eller adopterer barn under 15 år, men ikke har rett til foreldrepenger, ytes det engangsstønad for hvert barn. Til mann som adopterer alene, ytes det engangsstønad for hvert barn dersom han ikke har rett til foreldrepenger. Personer som etter første eller andre punktum har rett til foreldrepenger, kan i stedet velge å motta engangsstønad. Stønadsmottakeren kan ikke senere gjøre om på valget som er tatt. Adopsjon av

ektefellens barn gir ikke rett til engangsstønad.

Engangsstønad kan ytes også til person som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av barnelova § 38 og kapittel 7. IV, såfremt vedkommende har hatt mindre samvær enn tilsvarende barnelova § 43 andre ledd.

Dersom moren dør i forbindelse med fødselen eller omsorgsovertakelsen, har faren rett til engangsstønad. Det er et vilkår at han har omsorgen for barnet og at stønaden ikke allerede er utbetalt til moren.

Faren har rett til engangsstønad også dersom han i stønadsperioden har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven kapittel 5. Retten gjelder selv om moren har fått utbetalt engangsstønad.

Engangsstønad ytes kun til stønadsmottaker som har vært medlem i folketrygden i minst 12 måneder sammenhengende, direkte forut for tidspunktet for fødselsterminen eller omsorgsovertakelsen.

Stortinget fastsetter engangsstønadens størrelse.

Endret ved lover 11 des 1998 nr. 70 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 11 des 1998 nr. 1190), 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 7 jan 2005 nr. 1 (ikr. 1 jan 2005), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 19 des 2017 nr. 116 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 19 des 2017 nr. 2151), 21 juni 2019 nr. 28 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 803), 25 juni 2024 nr. 54 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1211, endringen i femte ledd gis ikke virkning for tilfeller hvor søker har nådd uke 22 av graviditeten på ikrafttredelsestidspunktet). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

IV. Forskrifter

Overskriften tilføyd ved lov 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428).

§ 14-18. Forskrifter

Departementet gir forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette kapitlet.

Endret ved lov 30 juni 2000 nr. 58 (ikr. 1 juli 2000), 17 juni 2005 nr. 66 (ikr. 1 juli 2005), 16 juni 2006 nr. 21 (ikr. 1 juli 2006), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428).

Kapittel 15. Stønad til enslig mor eller far

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 6 juni 1997 nr. 36 (ikr. 1 jan 1998).

§ 15-1. Formål

Formålet med stønad etter dette kapitlet er å sikre inntekt for medlemmer som har aleneomsorg for barn, og å gi disse medlemmene midlertidig hjelp til selvhjelp slik at de kan bli i stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid.

§ 15-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Stønader etter dette kapitlet er familieytelser etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 8 des 2023 nr. 87 (i kraft 12 jan 2024 iflg. res. 12 jan 2024 nr. 60).

§ 15-2. Forutgående medlemskap

Det er et vilkår for rett til stønad etter dette kapitlet at vedkommende har vært medlem i trygden i de siste fem årene før hun eller han setter fram krav om stønad.

Departementet gir forskrifter om unntak fra bestemmelsen i første ledd.
Endret ved lov 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V).

§ 15-3. Oppholdskrav

Det er et vilkår for rett til stønad etter dette kapitlet at medlemmet og barnet oppholder seg i Norge, i et annet EØS-land eller i et land eller område der trygdeforordningen er gitt anvendelse for vedkommende ved en bi- eller multilateral trygdeavtale som nevnt i § 1-3 b. For et medlem som ikke er EØS-borger, stilles det krav om opphold i Norge, med mindre annet følger av trygdeforordningen, se § 1-3 a, eller en bi- eller multilateral trygdeavtale som

nevnt i § 1-3 b.

Stønad etter dette kapitlet ytes uten hinder av første ledd under opphold utenfor Norge

a. til et medlem som oppholder seg i utlandet i mindre enn seks uker i løpet av en tolv måneders periode, eller
b. når oppholdet skyldes arbeid for en norsk arbeidsgiver.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016), 8 des 2023 nr. 87 (i kraft 12 jan 2024 iflg. res. 12 jan 2024 nr. 60).

§ 15-4. Enslig mor eller far

Stønader etter dette kapitlet kan ytes til et medlem som er enslig mor eller far og har aleneomsorg for barn.

Som mor eller far regnes også den som på grunn av dødsfall har fått foreldreansvaret etter barnelova § 38.

Med enslig mor eller far menes et medlem som er ugift, separert eller skilt. Medlem som lever sammen med en person han eller hun har barn med eller er skilt eller separert fra, eller lever i et ekteskapslignende forhold i en felles husholdning uten felles barn, regnes ikke som enslig mor eller far. Dersom medlemmet er gift, regnes vedkommende som enslig mor eller far når samlivet er opphørt og ekteskapet er krevd oppløst ved søknad om separasjon og skilsmisse hos statsforvalteren eller ved at sak er reist for domstolene. Får et medlem et nytt barn med samme partner mens vedkommende mottar stønad til enslig mor eller far for et felles barn, anses ingen av foreldrene for å være enslig mor eller far. Det samme gjelder dersom mor eller far tidligere har mottatt stønader etter dette kapittelet for felles barn.

En mor eller far har aleneomsorgen for et barn når vedkommende varig har klart mer av den daglige omsorgen enn den andre av foreldrene. Ingen av foreldrene anses å ha aleneomsorgen for barnet ved boforhold som nevnt i § 1-5 fjerde ledd eller andre nære boforhold. Departementet kan gi forskrifter om hva som anses som andre nære boforhold.

Medlemmet har selv bevisbyrden for at han eller hun er enslig mor eller far med aleneomsorg for barn.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 15-5. Overgangsstønad

Overgangsstønad ytes til et medlem som på grunn av omsorg for barn er midlertidig ute av stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid, eller først etter en tid med omstilling eller utdanning kan få et arbeid.

Stønad kan gis til enslig mor eller far som har barn under åtte år. For et medlem som er forhindret fra å arbeide på grunn av omsorg for barn som krever særlig tilsyn, kan det innvilges overgangsstønad inntil barnet fyller 18 år. Det kan gjøres unntak fra aldersgrensen i første punktum i forbindelse med forlengelser etter § 15-8 annet ledd tredje punktum, fjerde ledd og femte ledd.

Et medlem som uten rimelig grunn har sagt opp et arbeidsforhold de siste seks månedene før søknadstidspunktet, får ikke overgangsstønad.
Endret ved lover 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 18 des 1998 for fjerde ledd), 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 juli 1999 for tredje ledd), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009), 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016).

§ 15-6. Plikt til yrkesrettet aktivitet

Når det yngste barnet har fylt ett år, er det et vilkår for rett til overgangsstønad at medlemmet enten

a. er i arbeid som utgjør minst halvparten av full tid,
b. har meldt seg til arbeids- og velferdsetaten som reell arbeidssøker,
c. gjennomfører utdanning eller opplæring som utgjør minst halvparten av full tid som arbeids- og velferdsetaten vurderer er nødvendig og hensiktsmessig for at medlemmet skal kunne få eller beholde et arbeid, eller
d. etablerer egen virksomhet, se § 4-6 tredje ledd.

Arbeids- og velferdsetaten skal etter behov innkalle til samtaler for å vurdere oppfølging av medlemmet og om det skal settes i verk tiltak med sikte på overgang til arbeid.

Et medlem som er reell arbeidssøker, jf. første ledd bokstav b), må melde seg hver fjortende dag til arbeids- og velferdsetaten. Arbeids- og velferdsetaten bestemmer hvordan melding skal skje.

Aktivitetsplikten gjelder ikke hvis medlemmet er forhindret fra å arbeide på grunn av omsorg for barn som krever særlig tilsyn som nevnt i § 15-8 tredje ledd.

Om medlemmet ikke er i yrkesrettet aktivitet etter første ledd, ytes likevel

overgangsstønad i inntil seks måneder hvis barnet ikke har en tilfredsstillende tilsynsordning og dette ikke kan tilskrives medlemmet selv. Det kan gis overgangsstønad uten begrensning på seks måneder til et medlem som ikke er i yrkesrettet aktivitet, dersom den enslige moren eller faren eller barnet har en sykdom som hindrer yrkesrettet aktivitet. Sykdommen skal dokumenteres med legeerklæring.

Departementet kan gi forskrifter om hvilken utdanning som kan godkjennes og kravet om å være reell arbeidssøker.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 10 des 1999 nr. 84, 21 des 2000 nr. 125, 20 des 2002 nr. 111 (ikr. 1 jan 2003), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 15 juni 2007 nr. 21, 14 des 2012 nr. 80 (ikr. 1 jan 2013), 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016), 8 des 2023 nr. 87 (i kraft 1 feb 2024 iflg. res. 12 jan 2024 nr. 60).

§ 15-7. Overgangsstønadens størrelse

Årlig overgangsstønad utgjør 2,25 ganger grunnbeløpet.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 12 des 2008 nr. 83 (ikr. 1 mai 2008), 18 des 2009 nr. 133 (ikr. 1 mai 2010), 13 des 2013 nr. 105.

§ 15-8. Stønadsperiode

Overgangsstønad kan ytes i tre år til sammen. Et medlem som tidligere har mottatt overgangsstønad en hel stønadsperiode, kan innvilges nye stønadsperioder til og med den kalendermåneden barnet fyller fjorten måneder. I forbindelse med fødsel kan det i tillegg ytes stønad i inntil to måneder før fødselen.

Stønadstiden kan utvides med opptil to år når den enslige moren eller faren er under nødvendig og hensiktsmessig utdanning, jf. § 15-6 første ledd bokstav c). Dersom den enslige moren eller faren har aleneomsorg for flere enn to barn eller fikk aleneomsorg for barn før fylte 18 år, kan stønadstiden utvides med opptil tre år. Stønadstiden kan ytterligere forlenges til og med den måneden et påbegynt utdanningsår avsluttes. Det gis vanligvis ikke stønad etter at yrkeskompetanse er oppnådd.

Stønadstiden kan utvides inntil barnet fyller 18 år dersom medlemmet er forhindret fra å arbeide fordi barnet krever særlig tilsyn på grunn av funksjonshemming, sykdom eller store sosiale problemer. Barnets fysiske eller psykiske tilstand må dokumenteres av lege. Det må også framlegges dokumentasjon på at medlemmet er forhindret fra å arbeide som en følge av barnets tilstand.

I direkte tilknytning til en løpende stønadsperiode kan stønadstiden forlenges med inntil to år dersom medlemmet eller barnet har en forbigående sykdom som hindrer medlemmet i å arbeide. Sykdommen må dokumenteres med legeerklæring.

I direkte tilknytning til en løpende stønadsperiode kan stønadstiden i særlige tilfelle forlenges i inntil seks måneder i påvente av skolestart, barnetilsyn, et konkret arbeidstilbud eller etter at medlemmet har meldt seg som reell arbeidssøker ved arbeids- og velferdsetaten.

Departementet kan gi forskrifter om beregning av stønadsperiodens lengde, herunder om oppdeling og avkorting av stønadsperioden.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 10 des 1999 nr. 84, 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 aug 2002), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens III), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016), 17 des 2021 nr. 146, 8 des 2023 nr. 87 (i kraft 1 feb 2024 iflg. res. 12 jan 2024 nr. 60).

§ 15-9. Avkorting mot inntekt

Overgangsstønaden reduseres på grunnlag av arbeidsinntekt som medlemmet har eller kan forventes å få.

Overgangsstønaden skal ikke reduseres hvis arbeidsinntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet. Stønaden reduseres med 45 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet.

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nærståendes sykdom etter kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11 og svangerskapspenger og foreldrepenger etter kapittel 14.

Departementet gir forskrifter om fastsetting og endring av forventet arbeidsinntekt. Det kan herunder gjøres unntak fra bestemmelsene i § 22-12.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 55 (ikr. 1 jan 2002), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978), 13 des 2013 nr. 105 , 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016).

§ 15-10. Stønad til barnetilsyn til enslig mor eller far som er i arbeid mv.

Stønad til barnetilsyn ytes til et medlem som må overlate nødvendig tilsyn med barn til andre på grunn av arbeid eller at de etablerer egen virksomhet, jf. § 4-6 tredje ledd. Stønaden er uavhengig av retten til og perioden for

overgangsstønad.

Stønad kan ytes til barnet har fullført fjerde skoleår. For barn som har fullført fjerde skoleår, kan det gis stønad til tilsyn når barnet må ha vesentlig mer tilsyn enn det som er vanlig for jevnaldrende, eller når medlemmet på grunn av sitt arbeid må være borte fra hjemmet i lengre perioder eller på andre tidspunkter enn det en vanlig arbeidsdag medfører. Stønad til barnetilsyn kan også gis i inntil ett år når medlemmet har en forbigående sykdom som hindrer vedkommende i å være i arbeid.

Stønaden er 64 prosent av dokumenterte utgifter til barnetilsyn opptil de beløp som Stortinget fastsetter. Det gis ikke stønad når den pensjonsgivende inntekten er større enn seks ganger grunnbeløpet.

Departementet kan gi forskrifter om stønad til barnetilsyn.

Endret ved lov 28 feb 1997 nr. 20 (i kraft 1 jan 1998), opphevet ved lov 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78), tilføyd igjen ved lov 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016, tidligere § 15-11).

§ 15-11. Tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv.

Et medlem som gjennomfører utdanning eller opplæring etter § 15-6 første ledd bokstav c), kan gis tilleggsstønader som helt eller delvis dekker

a. utgifter til daglige reiser i forbindelse med utredning eller gjennomføring av utdanningen,
b. utgifter til hjemreiser i forbindelse med utdanningen,
c. nødvendige utgifter til flytting fra hjemstedet i forbindelse med utdanningen eller i forbindelse med arbeid etter at utdanningen er gjennomført,
d. nødvendige utgifter til tilsyn for barn i forbindelse med utredning eller gjennomføring av utdanningen,
e. nødvendige ekstrautgifter til bolig i forbindelse med utredning, eller gjennomføring av utdanningen,
f. stønad til dekning av dokumenterte utgifter til læremidler.

Stønad til flytting etter første ledd bokstav c) kan også gis til et medlem som må flytte fra hjemstedet for å starte i arbeid på et annet sted. Flyttestønad gis bare når medlemmet har flyttet i et tidsrom der han eller hun har rett til overgangsstønad eller innen seks måneder etter at overgangsstønaden falt bort.

Stønad til tilsyn for barn etter første ledd bokstav d) kan også gis til et medlem som står tilmeldt Arbeids- og velferdsetaten som reell arbeidssøker etter § 15-6 første ledd bokstav b).

Det kan gis stønad til dekning av skolepenger mv. med utgangspunkt i

satsene for skolepenger fra Statens lånekasse for utdanning. Utdanning ved private utdanningsinstitusjoner gir bare rett til stønad i særlige tilfeller.

Tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. gis bare for tidsrom den enslige moren eller faren har rett til overgangsstønad.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om tilleggsstønadene, og om skolepenger og utdanning ved private utdanningsinstitusjoner.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 10 des 1999 nr. 84, 15 juni 2001 nr. 90 (ikr. 1 aug 2001), 20 des 2002 nr. 111 (ikr. 1 jan 2003), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 20 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016, tidligere § 15-11 endret paragrafnummer til § 15-10), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 mars 2020).

§ 15-12. Sanksjonsregler

Stønad etter dette kapittelet faller bort en måned dersom medlemmet uten rimelig grunn sier opp sin stilling, nekter å ta imot tilbudt arbeid, unnlater å gjenoppta sitt arbeidsforhold etter endt foreldrepermisjon, nekter å delta i arbeidsmarkedstiltak eller unnlater å møte ved innkalling til arbeids- og velferdsetaten. Bortfallsperioden vil trekkes fra den innvilgede stønadsperioden.

Dersom medlemmet har gitt uriktige opplysninger om forhold som har betydning for retten til stønader etter dette kapittelet, og han eller hun var klar over eller burde vært klar over dette, kan medlemmet utestenges fra rett til stønad i inntil tre måneder første gang og inntil seks måneder ved gjentakelser i løpet av de siste tre årene. Det samme gjelder dersom medlemmet har unnlatt å gi opplysninger av betydning for retten til stønad.

Departementet kan gi forskrifter om utestengningstidens lengde.

Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016).

§ 15-13. Forholdet til andre folketrygdytelser m.m.

Overgangsstønad etter dette kapitlet faller bort i den utstrekning vedkommende mottar ytelser til livsopphold fra folketrygden i form av omstillingsstønad som gjenlevende ektefelle etter kapittel 17, pensjon eller overgangsstønad som gjenlevende ektefelle, uføretrygd eller tilsvarende ytelser fra utlandet. Det samme gjelder når vedkommende mottar avtalefestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for, se § 3-19.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1

okt 1997), 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 15 juni 2001 nr. 90 (ikr. 1 aug 2001), 23 juni 2000 nr. 55 (ikr. 1 jan 2002 og ikr. 1 jan 2003) som endret ved lov 21 des 2001 nr. 118, 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 14 juni 2013 nr. 33, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016, endret paragrafnummer fra § 15-14), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

Kapittel 16. (Opphevet)

Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016), 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013), opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 16-1. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 16-1 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013), opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 16-2. (Opphevet)

Endret ved lov 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 16-3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 16-4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 16-5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 16-6. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 16-7. (Opphevet)

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, se endringsloven som endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36 for overgangsregler).

§ 16-8. (Opphevet)

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 55 (ikr. 1 jan 2002), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 26 nov 2010 nr. 59 (ikr. 1 jan 2011), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978), opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 16-9. (Opphevet)

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, se endringsloven som endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36 for

overgangsregler).

§ 16-10. (Opphevet)

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 mai 1999, endringene gjelder ikke for en person som før dette tidspunktet har fylt 65 år, og har krevd og fyller vilkårene for rett til etterlattepensjon fra folketrygden og avtalefestet pensjon dersom begge pensjonene utbetales for mai 1999), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 26 nov 2010 nr. 59 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2016 nr. 105, opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 16-11. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, endret ved lov 20 des 2016 nr. 105, opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 16-12. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), endret ved lover 20 des 2016 nr. 105, 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245), opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

Kapittel 17. Ytelser til gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier

Kapittelet endret i sin helhet ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 17-1. Formål

Formålet med ytelser etter dette kapitlet er å sikre inntekt for gjenlevende

ektefeller og gi hjelp til selvhjelp, slik at den gjenlevende etter en omstillingsperiode etter dødsfallet kan bli i stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid.

Formålet er dessuten å sikre inntekt i en omstillingsperiode for enslige medlemmer som har vært familiepleiere, og som ikke kan forsørge seg selv etter at pleieforholdet er opphørt.

Endret ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 17-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Ytelser til gjenlevende ektefelle og til tidligere familiepleier er ytelser til etterlatte etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som supplerer eller legger til rette for etterlevelse av bestemmelser om ytelser til etterlatte i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.

Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013), endret ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 17-2. Forutgående medlemskap

Det er et vilkår for rett til ytelser til gjenlevende ektefelle etter dette kapitlet at den avdøde i de siste fem årene før dødsfallet

a. var medlem i trygden eller
b. mottok pensjon eller uføretrygd etter denne loven.

Ved vurderingen av om vilkåret i første ledd bokstav a er oppfylt, ses det bort fra perioder med tjeneste i internasjonale organisasjoner eller organer som staten Norge er medlem av, yter økonomisk bidrag til eller har ansvar for å bidra til bemanningen av. Vilkåret er ikke oppfylt dersom den avdøde var arbeidsufør, men ikke hadde rett til uføretrygd fordi vilkåret om forutgående medlemskap i § 12-2 første ledd ikke var oppfylt.

Vilkåret i første ledd gjelder ikke dersom den avdøde var medlem i trygden på dødsfallstidspunktet og da

a. ikke hadde fylt 26 år, eller
b. hadde vært medlem etter fylte 16 år med unntak av maksimum 5 år.

Den gjenlevende har rett til ytelser etter tredje ledd tidligst fra det tidspunktet den avdøde ville ha vært medlem i ett år dersom dødsfallet ikke hadde skjedd.

Tidsrom da avdøde hadde avtalefestet pensjon med statstilskott skal være likestilt med tidsrom med pensjon fra folketrygden ved anvendelsen av bestemmelsen i første ledd bokstav b. Det samme gjelder tidsrom med pensjon fra en lovfestet pensjonsordning som er tilpasset folketrygden ved at det ikke gis ordinær pensjon til gjenlevende ektefelle.

Vilkåret i første ledd gjelder ikke når avdøde var medlem i folketrygden ved dødsfallet og kunne tilstås en ytelse på grunnlag av tidligere opptjening minst svarende til grunnbeløpet. Med «ytelse på grunnlag av tidligere opptjening» menes en ytelse beregnet etter reglene for alderspensjon etter kapittel 3 på grunnlag av poengår og perioder som medlem av folketrygden før dødsfallet.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (med virkning fra 1 juli 1997), 18 des 1998 nr. 86, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 26 nov 2010 nr. 59, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 17 juni 2016 nr. 25 (med virkning fra 1 jan 2015), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se del V) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 138 (for overgangsbestemmelser, se loven del X nr. 7 og nr. 8), 7 mai 2021 nr. 30, 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, tidligere § 17-3).

§ 17-3. Fortsatt medlemskap

Det er et vilkår for rett til ytelser til gjenlevende ektefelle etter dette kapitlet at vedkommende er medlem i trygden.

Den som ikke fyller vilkåret i første ledd, får likevel omstillingsstønad dersom den avdøde eller den gjenlevende har minst 20 års samlet botid, se § 3-5 åttende ledd. Dersom både den avdøde og den gjenlevende har mindre enn 20 års botid, gis det omstillingsstønad etter en trygdetid som svarer til den avdødes poengår, jf. § 3-10, § 3-13 første ledd og § 3-23 første ledd.

Omstillingsstønad etter unntaksbestemmelsene i § 17-2 tredje, fjerde og sjette ledd beholdes bare så lenge den gjenlevende er medlem i trygden.
Endret ved lover 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg.

res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 138 (for overgangsbestemmelser, se loven del X nr. 7 og nr. 8), 7 mai 2021 nr. 30, 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36, tidligere § 17-4).

§ 17-4. Øvrige vilkår for ytelser

Det er et vilkår for rett til ytelser til gjenlevende ektefelle etter dette kapitlet at vedkommende på tidspunktet for dødsfallet

a. var gift med den avdøde og ekteskapet hadde vart i minst fem år,
b. har eller har hatt barn med den avdøde eller
c. har omsorg for barn under 18 år med minst halvparten av full tid.

Til en fraskilt person som helt eller i det vesentlige har vært forsørget av bidrag fra den avdøde, kan det ytes stønad etter dette kapitlet dersom ekteskapet varte i minst 25 år, eller minst 15 år hvis ektefellene hadde barn sammen.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, tidligere § 17-5).

§ 17-5. Omstillingsstønad

Til en gjenlevende som fyller vilkårene for rett til ytelser etter §§ 17-2 til 17-4, kan det ytes omstillingsstønad i inntil tre år etter dødsfallet.

Stønadsperioden kan utvides med inntil to år hvis den gjenlevende er under nødvendig og hensiktsmessig utdanning, eller har behov for tiltak for å komme i arbeid.

Dersom den gjenlevende er født i 1963 eller tidligere, kan stønaden likevel utbetales til den gjenlevende fyller 67 år, selv om det utvider stønadsperioden etter første ledd. Det er et vilkår for rett til utvidet stønadsperiode at den gjenlevende de siste fem årene før dødsfallet ikke har hatt en gjennomsnittlig årlig arbeidsinntekt som overstiger to ganger grunnbeløpet det enkelte år. Den årlige arbeidsinntekten må i tillegg ikke ha oversteget tre ganger grunnbeløpet hvert av de siste to årene før dødsfallet.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 17-6. Omstillingsstønadens størrelse

Full årlig omstillingsstønad utgjør 2,25 ganger grunnbeløpet og gis dersom den avdøde hadde minst 40 års trygdetid etter bestemmelsene i §§ 3-5 og 3-7. Dersom trygdetiden er kortere, reduseres omstillingsstønaden forholdsmessig.
Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36, se endringslovene for overgangsregler).

§ 17-7. Plikt til aktivitet med sikte på å komme i arbeid

Etter en overgangsperiode på seks måneder etter dødsfallet er det et vilkår for rett til omstillingsstønad at den gjenlevende

a. er i arbeid som utgjør minst halvparten av full tid,
b. har meldt seg til arbeids- og velferdsetaten som reell arbeidssøker,
c. gjennomfører utdanning eller opplæring som utgjør minst halvparten av full tid som arbeids- og velferdsetaten vurderer er nødvendig og hensiktsmessig for at den gjenlevende skal kunne få eller beholde et arbeid, eller
d. etablerer egen virksomhet, se § 4-6 tredje ledd.

Arbeids- og velferdsetaten skal etter behov innkalle til samtaler for å vurdere oppfølging av den gjenlevende og om det skal settes i verk tiltak med sikte på overgang til arbeid.

Når det er gått ett år etter dødsfallet, kan det stilles krav om at den gjenlevende er i arbeid eller arbeidsrettet aktivitet etter første ledd på full tid.

Departementet kan gi forskrifter om kravet til aktivitet etter denne paragrafen. Det kan blant annet gis bestemmelser om unntak fra aktivitetskravet, hvilken utdanning som kan godkjennes, kravet om å være reell arbeidssøker og hvilke krav som kan stilles for å dokumentere at vilkårene etter paragrafen er oppfylt.
Endret ved lover 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 7 mai 2021 nr. 30, 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 17-8. Sanksjoner

Dersom den gjenlevende ikke følger opp aktivitetskravet i § 17-7, skal omstillingsstønaden stanses inntil vilkårene for å motta ytelsen igjen er oppfylt.

Dersom den gjenlevende uten rimelig grunn sier opp sin stilling, nekter å ta imot tilbudt arbeid, unnlater å gjenoppta sitt arbeidsforhold etter endt foreldrepermisjon, nekter å delta i arbeidsmarkedstiltak eller unnlater å møte ved innkalling til arbeids- og velferdsetaten, faller omstillingsstønaden bort én måned.

Dersom den gjenlevende har gitt uriktige opplysninger om forhold som har betydning for retten til ytelser etter dette kapitlet, og han eller hun var klar over eller burde vært klar over dette, kan vedkommende utestenges fra rett til stønad i inntil tre måneder første gang og inntil seks måneder ved gjentakelser. Det samme gjelder dersom den gjenlevende har unnlatt å gi opplysninger av betydning for retten til ytelser.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføring av sanksjoner etter paragrafen her, utestengingsperiodens varighet og opphør av ytelse ved langvarig manglende aktivitet.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 55 (ikr. 1 jan 2002), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002 for nytt andre ledd, for etterlatte som mottar ytelser pr. 31 des 2001 trer endringen ikr. 1 jan 2003), 20 juni 2003 nr. 53, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 26 nov 2010 nr. 59 (ikr. 1 jan 2011), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 17-9. Arbeidsinntekt m.m.

Stønaden til den gjenlevende reduseres på grunnlag av arbeidsinntekt. Som arbeidsinntekt regnes også arbeidsinntekt fra utlandet.

Stønaden skal ikke reduseres hvis arbeidsinntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet. Ytelsen reduseres med 45 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet.

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nærståendes sykdom etter kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11, svangerskapspenger og foreldrepenger etter kapittel 14, pensjonsytelser som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven og avtalefestet pensjon etter lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse kapittel 2 eller tilsvarende

ordning.

Krav om tilbakebetaling av for mye utbetalt omstillingsstønad er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet kan inndrives av Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav etter reglene i bidragsinnkrevingsloven.

Departementet kan gi forskrifter om detaljer om reduksjon av stønad etter denne paragrafen, herunder innhenting og dokumentasjon av arbeidsinntekt og hvordan avkortingen skal gjennomføres når det gis omstillingsstønad samtidig med andre ytelser etter folketrygdloven.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 55 (ikr. 1 jan 2002), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002 for nytt andre ledd, for etterlatte som mottar ytelser pr. 31 des 2001 trer endringen ikr. 1 jan 2003), 20 juni 2003 nr. 53, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 26 nov 2010 nr. 59 (ikr. 1 jan 2011), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36, tidligere § 17-8, se endringslovene for overgangsregler), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 17-10. Stønad til barnetilsyn, tilleggsstønader, stønader til skolepenger m.m.

Til en gjenlevende som fyller vilkårene i § 17-4, kan det gis

a. stønad til barnetilsyn etter § 15-10,
b. tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. etter § 15-11.

Stønad til barnetilsyn etter § 15-10 eller § 15-11 første ledd bokstav d gis for barn som blir forsørget av den gjenlevende.

For fosterbarn, se barnevernsloven § 9-1, kan det ytes stønad til barnetilsyn etter § 15-10 og § 15-11 første ledd bokstav d når den gjenlevende har forsørget barnet de siste to årene eller oppfostringen tok til før dødsfallet.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36, tidligere § 17-9).

§ 17-11. Bortfall av ytelser

Retten til ytelser etter dette kapitlet faller bort når den gjenlevende

a. fyller 67 år eller tar ut alderspensjon etter loven her,
b. får rett til uføretrygd for full uførhet,
c. mottar tidsbegrenset avtalefestet pensjon i perioden mellom fylte 62 og 67 år fra en offentlig tjenestepensjonsordning eller
d. gifter seg igjen, se § 1-5.

En gjenlevende som er omfattet av unntaket fra tidsbegrensningen etter § 17-5 tredje ledd, har igjen rett til omstillingsstønad dersom det nye ekteskapet blir oppløst ved skilsmisse før det er gått to år, eller ektefellen dør.
Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 mai 1999, endringene gjelder ikke for en person som før dette tidspunktet har fylt 65 år, og har krevd og fyller vilkårene for rett til etterlattepensjon fra folketrygden og avtalefestet pensjon dersom begge pensjonene utbetales for mai 1999), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011), 26 nov 2010 nr. 59 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 17-12. Stønad etter dødsfall som skyldes yrkesskade

Ved dødsfall som skyldes en skade eller sykdom som går inn under kapittel 13, ytes det omstillingsstønad til gjenlevende ektefelle etter følgende særbestemmelser:

a. Vilkåret i § 17-2 om forutgående medlemskap gjelder ikke.
b. Vilkåret i § 17-3 om fortsatt medlemskap gjelder ikke.
c. Vilkåret i § 17-4 om ekteskapets varighet gjelder ikke.

Omstillingsstønaden avkortes ikke på grunn av redusert trygdetid.
Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 17-13. Ytelser under opphold i institusjon

Personer som mottar ytelser etter dette kapitlet, får ytelsene redusert etter bestemmelsene i denne paragrafen under opphold i en institusjon med fri kost og losji under statlig ansvar eller tilsvarende institusjon i utlandet. Ytelsene blir ikke redusert under opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Ytelser etter dette kapitlet gis uten reduksjon i innleggelsesmåneden og de tre påfølgende månedene. Deretter blir ytelsene redusert og skal under oppholdet utgjøre 45 prosent av grunnbeløpet.

Ytelsene skal ikke reduseres når vedkommende forsørger barn. Dersom vedkommende har faste og nødvendige utgifter til bolig, kan arbeids- og velferdsetaten bestemme at ytelsene ikke skal reduseres eller reduseres mindre enn nevnt i andre ledd.

Dersom vedkommende innen tre måneder etter utskrivelsen på nytt kommer i institusjon, gis det redusert ytelse fra og med måneden etter at det nye oppholdet tar til. Ytelsene skal utbetales etter lovens vanlige bestemmelser fra og med utskrivingsmåneden.

Ytelsen etter denne paragrafen må ikke overstige den ytelsen vedkommende har rett til etter lovens vanlige bestemmelser.

Departementet kan gi forskrifter om anvendelsen av bestemmelsene i denne paragrafen. Blant annet kan det gis bestemmelser om

a. beregning av redusert ytelse,
b. at bestemmelsene skal gjelde for personer innlagt i andre institusjoner,
c. at det kan gjøres unntak for visse institusjoner eller bestemte persongrupper.

Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, endret ved lov 20 des 2016 nr. 105, 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 17-14. Ytelser under straffegjennomføring

En person som utholder varetekt, straff eller særreaksjon i anstalt under kriminalomsorgen eller tilsvarende anstalt i utlandet, har ikke rett til å få utbetalt ytelser etter dette kapitlet fra og med andre måned etter at soningen tar til. Ytelsene skal likevel utbetales med 50 prosent når vedkommende forsørger barn. Det samme gjelder fra og med andre måned etter at en persons formue er satt under forvaltning etter straffeprosessloven § 220.

Fra og med kalendermåneden vedkommende blir løslatt, gis ytelser til gjenlevende ektefelle etter lovens vanlige bestemmelser.

Ved gjennomføring av samfunnsstraff, straffegjennomføring i medhold av straffegjennomføringsloven § 16 eller § 16 a eller betinget dom, utbetales ytelser til gjenlevende ektefelle dersom vilkårene for øvrig er oppfylt. Tilsvarende gjelder ved prøveløslatelse i medhold av straffegjennomføringsloven §§ 42 flg.

Departementet kan gi forskrifter om anvendelsen av bestemmelsene i paragrafen her.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), endret ved lover 20 des 2016 nr. 105, 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 17-15. Ytelser til tidligere familiepleier

En person som i minst fem år har hatt nødvendig tilsyn med og pleie av en nærstående, og som ikke kan forsørge seg selv etter at pleieforholdet er opphørt, har rett til ytelser etter dette kapitlet.

Det er et vilkår at den tidligere familiepleieren er medlem i trygden og var medlem i trygden i minst fem år fram til pleieforholdet opphørte. Dette vilkåret gjelder ikke dersom vedkommende etter fylte 16 år har vært medlem i trygden med unntak av maksimum fem år, og har vært medlem i minst ett år fram til han eller hun setter fram krav om ytelser.

For rett til ytelser etter dette kapitlet må

a. pleieren ha vært ugift i minst fem år under pleieforholdet, og være ugift når kravet om stønad settes fram,
b. den som ble pleid, ha mottatt pensjon fra folketrygden eller ha vært medlem i trygden med et medlemskap som omfattet folketrygdlovens pensjonskapitler i minst fem år fram til pleieforholdet opphørte,
c. pleieforholdet ha medført at pleieren i det vesentlige ikke har vært i stand til å forsørge seg selv ved annet arbeid,
d. pleieforholdet ha medført at pleieren ikke er i stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid etter at pleieforholdet har opphørt og
e. pleieren for øvrig ikke ha tilstrekkelige midler til livsopphold.

Full årlig omstillingsstønad utgjør 2,25 ganger grunnbeløpet og gis dersom den tidligere familiepleieren hadde minst 40 års trygdetid etter bestemmelsene i § 3-5. Dersom trygdetiden er kortere, reduseres omstillingsstønaden forholdsmessig.

Til en tidligere familiepleier kan det ytes tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. etter § 15-11 for at vedkommende kan komme i arbeid.

Bestemmelsene i §§ 17-5, 17-7, 17-8, 17-9, 17-11, 17-13 og 17-14 gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

Kapittel 17 A. Overgangsregler for gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier som har rett til ytelse med virkning før 1. januar 2024

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 17 A-1. Hvem kapitlet gjelder for

Reglene i kapitlet her gjelder for personer som med virkning før 1. januar 2024 har rett til følgende ytelser:

a. pensjon etter kapittel 16 og 17,
b. overgangsstønad etter § 17-6 første ledd bokstav a,
c. overgangsstønad etter § 17-6 første ledd bokstav b og den gjenlevende har omsorgen for barn under 18 år eller
d. overgangsstønad etter § 17-6 andre ledd.

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 17 A-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Ytelser til gjenlevende ektefelle og til tidligere familiepleier etter folketrygdloven kapitlene 16 og 17 slik de lød før 1. januar 2024, er ytelser til etterlatte etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som supplerer eller legger til rette for etterlevelse av bestemmelser om ytelser til etterlatte i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 17 A-2. Fortsatt medlemskap

Det er et vilkår for rett til ytelser etter dette kapitlet at vedkommende er

medlem i trygden.

For den som ikke fyller vilkåret i første ledd, gjelder bestemmelsene i § 17-3 andre ledd tilsvarende.

Pensjon eller overgangsstønad etter unntaksbestemmelsene i § 17-3 tredje, fjerde og sjette ledd slik de lød før 1. januar 2024, beholdes bare så lenge den gjenlevende er medlem i trygden. Det samme gjelder for pensjon og overgangsstønad med tilleggspensjon etter de tidligere bestemmelser om medregning av framtidige pensjonspoeng for unge uføre i loven her slik de lød før lov 16. desember 2011 nr. 59 om endringer i folketrygdloven trådte i kraft.

Ved dødsfall som skyldes en skade eller sykdom som går inn under kapittel 13, ytes det pensjon til gjenlevende ektefelle selv om den gjenlevende ikke er medlem i trygden.

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 17 A-3. Stønadsperiode

Pensjonen eller overgangsstønaden utbetales i tre år fra 1. januar 2024. Stønadsperioden kan utvides med inntil to år hvis den gjenlevende er under nødvendig og hensiktsmessig utdanning, eller har behov for tiltak for å komme i arbeid.

Dersom den gjenlevende er født i 1970 eller tidligere, kan pensjonen eller overgangsstønaden likevel utbetales til den gjenlevende fyller 67 år, selv om det utvider stønadsperioden etter første ledd. Det er et vilkår for rett til utvidet stønadsperiode etter leddet her at den gjenlevende de siste fem årene før 1. januar 2024 ikke har hatt en gjennomsnittlig årlig arbeidsinntekt som overstiger to ganger grunnbeløpet det enkelte år. Den årlige arbeidsinntekten må i tillegg ikke ha oversteget tre ganger grunnbeløpet hvert av de siste to årene før 1. januar 2024.

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 17 A-4. Omregning av ytelsen

Dersom den gjenlevende har rett til ytelse uten tidsbegrensning etter § 17 A-3 andre ledd, skal ytelsen fra 1. januar 2029 beregnes som en omstillingsstønad etter § 17-6. For øvrig gjelder bestemmelsene i kapitlet her.

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 17 A-5. Bortfall av pensjon eller overgangsstønad til gjenlevende ektefelle

Retten til ytelser etter dette kapitlet faller bort når den gjenlevende

a. fyller 67 år eller mottar alderspensjon etter loven her,
b. får rett til uføretrygd for full uførhet,
c. mottar tidsbegrenset avtalefestet pensjon i perioden mellom fylte 62 og 67 år fra en offentlig tjenestepensjonsordning eller
d. gifter seg igjen, se også § 1-5.

En gjenlevende som er omfattet av unntaket fra tidsbegrensningen etter § 17 A-3 andre ledd, har rett til pensjon eller overgangsstønad dersom det nye ekteskapet blir oppløst ved skilsmisse før det er gått to år, eller ektefellen dør. Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929), endret ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 17 A-6. Reduksjon av ytelse på grunn av inntekt

Pensjonen eller overgangsstønaden til den gjenlevende ektefellen reduseres på grunnlag av arbeidsinntekt som den gjenlevende har eller kan forventes å få. Ved fastsetting av forventet inntekt legges det blant annet vekt på alder, evner, utdanning, yrkesbakgrunn, arbeidsmuligheter på hjemstedet, og arbeidsmuligheter på andre steder der det er rimelig at vedkommende tar arbeid. Det legges også vekt på eventuelle barns tilsynsbehov. Som arbeidsinntekt regnes også arbeidsinntekt fra utlandet.

En gjenlevende ektefelle som ikke har fylt 55 år, forventes å få en arbeidsinntekt på minst to ganger grunnbeløpet etter en overgangsperiode på ett år etter dødsfallet. Dette gjelder likevel ikke dersom det er en rimelig grunn til at den gjenlevende ektefellen har en lavere inntekt. Kravet til forventet arbeidsinntekt gjelder ikke dersom den gjenlevende ektefellen fyller vilkårene for rett til overgangsstønad etter § 17-6 slik paragrafen lød før 1. januar 2024.

Pensjonen eller overgangsstønaden skal ikke reduseres hvis den faktiske eller forventede arbeidsinntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet. Ytelsen reduseres med 40 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet.

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nærståendes sykdom etter kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11, uføretrygd etter kapittel 12 der uføregraden er under 100 prosent, svangerskapspenger og foreldrepenger

etter kapittel 14, pensjonsytelser som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven og avtalefestet pensjon etter lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse kapittel 2 eller tilsvarende ordning.

Departementet kan gi forskrifter om fastsetting og endring av forventet arbeidsinntekt. Det kan herunder gjøres unntak fra bestemmelsene i § 22-12.
Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36), endret ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 17 A-7. Ytelser under opphold i institusjon

For ytelser til gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier som har opphold i institusjon, gjelder bestemmelsene i § 17-13 tilsvarende.
Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 17 A-8. Ytelser under straffegjennomføring

For ytelser til gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier under straffegjennomføring, gjelder bestemmelsene i § 17-14 tilsvarende.
Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

Kapittel 18. Barnepensjon

§ 18-1. Formål

Formålet med barnepensjon er å sikre inntekt for barn når en av foreldrene eller begge er døde.

§ 18-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Barnepensjon er en ytelse til etterlatte etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som supplerer eller legger til rette for etterlevelse av bestemmelser om ytelser til etterlatte i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 18-2. Forutgående medlemskap

Det er et vilkår for rett til barnepensjon

a. at den avdøde faren eller moren var medlem i trygden de siste fem årene fram til dødsfallet, eller
b. at den avdøde faren eller moren mottok pensjon eller uføretrygd fra folketrygden de siste fem årene fram til dødsfallet.

Ved vurderingen av om vilkåret i første ledd bokstav a er oppfylt, ses det bort fra perioder med tjeneste i internasjonale organisasjoner eller organer som staten Norge er medlem av, yter økonomisk bidrag til eller har ansvar for å bidra til bemanningen av. Vilkåret er ikke oppfylt dersom den avdøde faren eller moren var arbeidsufør, men ikke hadde rett til uføretrygd fordi vilkåret om forutgående medlemskap i § 12-2 første ledd ikke var oppfylt.

Vilkåret i første ledd gjelder ikke dersom den avdøde ved dødsfallet var medlem i trygden og da

a. ikke hadde fylt 26 år, eller
b. hadde vært medlem etter fylte 16 år med unntak av maksimum 5 år.

Barnet har rett til barnepensjonen etter tredje ledd tidligst fra det tidspunktet den avdøde ville ha vært medlem i ett år dersom dødsfallet ikke hadde skjedd.

Tidsrom da avdøde hadde avtalefestet pensjon med statstilskott, skal være likestilt med tidsrom med pensjon fra folketrygden ved anvendelsen av bestemmelsen i første ledd bokstav b. Det samme gjelder tidsrom med pensjon fra en lovfestet pensjonsordning som er tilpasset folketrygden ved at det ikke gis ordinær barnepensjon.

Vilkåret i første ledd gjelder ikke når den avdøde faren eller moren var medlem i folketrygden ved dødsfallet og kunne tilstås en ytelse på grunnlag av tidligere opptjening minst svarende til halvparten av full minstepensjon. Med «ytelse på grunnlag av tidligere opptjening» menes en ytelse beregnet etter reglene for alderspensjon etter kapittel 3 på grunnlag av poengår og perioder

som medlem av folketrygden før dødsfallet.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (med virkning fra 1 juli 1997), 18 des 1998 nr. 86, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 26 nov 2010 nr. 59, 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 138 (for overgangsbestemmelser, se loven del X nr. 8), 7 mai 2021 nr. 30.

§ 18-3. Fortsatt medlemskap

Det er et vilkår for at et barn skal ha rett til pensjon, at det er medlem i trygden.

Til et barn som ikke fyller vilkåret i første ledd, ytes det likevel barnepensjon dersom

a. en av foreldrene har minst 20 års samlet botid etter § 3-5 åttende ledd,
b. den avdøde har mindre enn 20 års botid, men har minimum fem år med pensjonsgivende inntekt som overstiger grunnbeløpet, eller
c. minst ett av barna i et foreldreløst barnekull er medlem i trygden. Dette gjelder selv om det barnet som er medlem i trygden, har passert aldersgrensen for rett til barnepensjon.

Barnepensjon etter unntaksbestemmelsene i § 18-2 tredje, fjerde og sjette ledd beholdes bare så lenge barnet er medlem i trygden.
Endret ved lover 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 138 (for overgangsbestemmelser, se loven del X nr. 8), 7 mai 2021 nr. 30, 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 20 des 2023 nr. 95, se endringsloven for overgangsregler).

§ 18-4. Stønadsperioden

Barnepensjon gis inntil barnet fyller 20 år.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, se endringsloven for overgangsregler).

§ 18-5. Beregning av barnepensjon

Dersom en av foreldrene er død, skal den årlige pensjonen utgjøre 1 ganger grunnbeløpet for hvert barn. Full barnepensjon gis dersom den avdøde forelderen hadde minst 40 års trygdetid etter bestemmelsene i §§ 3-5 og 3-7. Dersom trygdetiden er kortere, reduseres barnepensjonen forholdsmessig.

Dersom begge foreldrene er døde, skal den årlige pensjonen utgjøre 2,25 ganger grunnbeløpet for hvert barn. Full barnepensjon gis dersom en av foreldrene hadde minst 40 års trygdetid etter bestemmelsene i §§ 3-5 og 3-7. Dersom ingen av foreldrene hadde full trygdetid, reduseres barnepensjonen forholdsmessig tilsvarende trygdetiden til den av foreldrene som hadde lengst trygdetid.

Dersom det er fastsatt juridisk foreldreskap for kun én forelder etter bestemmelsene i barneloven kapittel 2, og denne forelderen er død, fastsettes barnepensjonen etter andre ledd.

Når det ytes barnepensjon på grunnlag av bestemmelsen i § 18-3 andre ledd bokstav b, skal trygdetiden i første og andre ledd svare til antall år med faktisk opptjent tilleggspensjon eller inntektspensjon.

Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, se endringsloven for overgangsregler).

§ 18-6. Bortfall og reduksjon av barnepensjon ved adopsjon

Retten til barnepensjon faller bort dersom barnet blir adoptert av et ektepar, eller dersom en ektefelle adopterer den andre ektefellens barn. Ved adopsjon ellers beholder barnet retten til pensjon, men pensjonen beregnes etter bestemmelsene i § 18-5 første ledd.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, se endringsloven for overgangsregler).

§ 18-7. Forholdet til andre ytelser fra folketrygden

Barnepensjonen faller bort i den utstrekning barnet har rett til uføretrygd.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res.

20 juni 2014 nr. 799), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, se endringsloven for overgangsregler).

§ 18-8. Barnepensjon under opphold i institusjon

Personer som mottar barnepensjon, får ytelsen redusert etter bestemmelsene i denne paragrafen under opphold i en institusjon med fri kost og losji under statlig ansvar eller tilsvarende institusjon i utlandet. Barnepensjonen blir ikke redusert under opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Barnepensjon gis uten reduksjon i innleggelsesmåneden og de tre påfølgende månedene. Deretter blir barnepensjonen redusert.

Dersom barnet har mistet en av foreldrene, skal barnepensjonen under oppholdet utgjøre 10 prosent av grunnbeløpet.

Dersom barnet er foreldreløst, skal den reduserte ytelsen utgjøre 45 prosent av grunnbeløpet.

Dersom barnet har faste og nødvendige utgifter til bolig, kan arbeids- og velferdsetaten bestemme at barnepensjonen ikke skal reduseres eller reduseres mindre enn nevnt i andre ledd.

Dersom barnet innen tre måneder etter utskrivelsen på nytt kommer i institusjon, gis det redusert barnepensjon fra og med måneden etter at det nye oppholdet tar til. Barnepensjonen skal utbetales etter lovens vanlige bestemmelser fra og med utskrivingsmåneden.

Barnepensjon under opphold i institusjon må ikke overstige den barnepensjonen vedkommende har rett til etter lovens vanlige bestemmelser.

Departementet kan gi forskrifter om anvendelsen av bestemmelsene i denne paragrafen, herunder om

a. beregning av redusert ytelse,
b. at bestemmelsene skal gjelde for personer innlagt i andre institusjoner,
c. at det kan gjøres unntak for visse institusjoner eller bestemte persongrupper.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 20 juni 2003 nr. 53 (ikr. 1 juli 2003). 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, 20 des 2016 nr. 105, 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, se endringsloven for overgangsregler).

§ 18-9. Barnepensjon under straffegjennomføring

En person som utholder varetekt, straff eller særreaksjon i anstalt under kriminalomsorgen eller tilsvarende anstalt i utlandet, har ikke rett til å få utbetalt barnepensjon fra og med andre måned etter at soningen tar til. Det samme gjelder fra og med andre måned etter at en persons formue er satt under forvaltning etter straffeprosessloven § 220.

Fra og med kalendermåneden vedkommende blir løslatt eller forvaltningen heves, ytes det barnepensjon etter lovens vanlige bestemmelser.

Ved gjennomføring av samfunnsstraff, straffegjennomføring i medhold av straffegjennomføringsloven § 16 eller 16 a eller betinget dom, utbetales barnepensjon dersom vilkårene for øvrig er oppfylt. Tilsvarende gjelder ved prøveløslatelse i medhold av straffegjennomføringsloven §§ 42 flg.

Departementet kan gi forskrifter om anvendelsen av bestemmelsene i paragrafen her.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 53 (ikr. 1 juli 2003), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2016 nr. 105, 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245).

§ 18-10. Barnepensjon etter dødsfall som skyldes yrkesskade

Ved dødsfall som skyldes en skade eller sykdom som går inn under kapittel 13, ytes det barnepensjon etter følgende særbestemmelser:

a. Vilkåret i § 18-2 om forutgående medlemskap gjelder ikke.
b. Vilkåret i § 18-3 om fortsatt medlemskap gjelder ikke.
c. Bestemmelsene i § 18-5 om reduksjon på grunn av manglende trygdetid gjelder ikke.

Endret ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, tidligere § 18-11, se endringsloven som endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36 for overgangsregler).

Del VI. Ytelser ved nådd pensjonsalder

Kapittel 19. Alderspensjon

§ 19-1. Formål og virkeområde

Formålet med alderspensjon er å sikre inntekt for personer i alderdommen og å legge til rette for en fleksibel og gradvis overgang fra arbeid til pensjon.

Dette kapitlet gjelder for personer født til og med 1962. For personer født i årene 1954–1962 skal alderspensjonen bestå av en forholdsmessig andel etter dette kapitlet, jf. kapittel 3, og etter kapittel 20. Se § 19-15.

Endret ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011).

§ 19-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Alderspensjon er en ytelse ved alder etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som supplerer eller legger til rette for etterlevelse av bestemmelser om ytelser ved alder i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.

Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 19-2. Forutgående medlemskap – minste trygdetid

Det er et vilkår for rett til alderspensjon at vedkommende har minst fem års trygdetid, se § 3-5.

Vilkåret om fem års trygdetid i første ledd gjelder ikke for

a. den som ved fylte 67 år hadde rett til uføretrygd ved yrkesskade, og
b. den som fyller vilkårene i §§ 19-2 a, 19-3 a og 19-16.

Endret ved lover 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2012, se dens IX), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan

2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 19-2 a. Krav til forutgående medlemskap for rett til fastsetting av pensjon etter § 19-16

For å få rett til fastsetting av pensjon etter § 19-16, må ett av følgende vilkår være oppfylt:

a. Den avdøde må i de siste fem årene fram til dødsfallet ha vært medlem i trygden. Vilkåret er likevel ikke oppfylt dersom avdøde var arbeidsufør, men ikke hadde rett til uføretrygd fordi vilkårene om forutgående medlemskap i § 12-2 første ledd ikke var oppfylt. Det ses bort fra perioder med tjeneste i internasjonale organisasjoner eller organer som staten Norge er medlem av, yter økonomisk bidrag til eller har ansvar for å bidra til bemanningen av.
b. Den avdøde må i de siste fem årene fram til dødsfallet ha mottatt pensjon eller uføretrygd etter denne loven. Tidsrom da avdøde hadde avtalefestet pensjon med statstilskott skal være likestilt med tidsrom med pensjon fra folketrygden. Det samme gjelder tidsrom med pensjon fra en lovfestet pensjonsordning som er tilpasset folketrygden ved at det ikke gis ordinær pensjon til gjenlevende ektefelle.

Vilkåret i første ledd gjelder ikke dersom den avdøde var medlem i trygden på dødsfallstidspunktet og da

a. ikke hadde fylt 26 år, eller
b. hadde vært medlem etter fylte 16 år med unntak av maksimum 5 år.

Retten etter andre ledd inntrer tidligst fra det tidspunktet den avdøde ville ha vært medlem i ett år dersom dødsfallet ikke hadde skjedd.

Vilkåret i første ledd gjelder ikke når avdøde var medlem i folketrygden ved dødsfallet og kunne tilstås en ytelse på grunnlag av tidligere opptjening minst svarende til grunnbeløpet, det vil si en ytelse etter reglene for alderspensjon etter kapittel 3 på grunnlag av poengår og perioder som medlem av folketrygden før dødsfallet.
Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929)

§ 19-3. Fortsatt medlemskap

Det er et vilkår for rett til alderspensjon at vedkommende er medlem i trygden.

Den som ikke er medlem i trygden, får likevel alderspensjon dersom vedkommende har minst 20 års samlet botid, se § 3-5 åttende ledd. Til den som har mindre enn 20 års botid, ytes det

a. tilleggspensjon,
b. grunnpensjon etter en trygdetid som svarer til det antall poengår tilleggspensjonen er beregnet etter.

Minste pensjonsnivå etter § 19-8 og pensjonstillegg etter § 19-9 beregnes på grunnlag av samme trygdetid som grunnpensjonen ytes etter.

Tilleggspensjon som grunner seg på bestemmelsene i § 12-13 tredje ledd, § 3-22 eller tidligere § 3-21 om minsteytelser til unge uføre beholdes bare så lenge pensjonisten er medlem i trygden.

Ved endring i medlemskap som påvirker pensjonen, skal pensjonen omregnes. Departementet gir forskrifter med nærmere regler om omregning.
Endret ved lover 26 nov 2010 nr. 59 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 19-3 a. Fortsatt medlemskap ved fastsetting av pensjon etter § 19-16

Dersom den gjenlevende ikke er medlem i trygden, ytes det likevel alderspensjon dersom den gjenlevende eller den avdøde har minst 20 års samlet botid, se § 3-5 åttende ledd.

Dersom både den avdøde og den gjenlevende har mindre enn 20 års botid, ytes det pensjon etter § 19-3 andre ledd bokstavene a og b.

Pensjon etter unntaksbestemmelsene i § 19-2 a andre og tredje ledd beholdes bare så lenge den gjenlevende er medlem i trygden. Bestemmelsene i § 19-3 tredje og fjerde ledd gjelder så langt de passer.
Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 19-4. Alder

En person kan tidligst ta ut alderspensjon fra fylte 62 år. Ved uttak av

alderspensjon før fylte 67 år må visse vilkår være oppfylt, se § 19-11 om vilkår for uttak før 67 år. Det gis ikke alderspensjon til en person som mottar uføretrygd etter en uføregrad på 100 prosent.
Endret ved lover 21 des 2007 nr. 118 (ikr. 1 jan 2008), 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 18 des 2009 nr. 133 (ikr. 1 jan 2010), 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 4 juni 2010 nr. 17, 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 14 juni 2013 nr. 33.

§ 19-5. Basispensjon

Grunnpensjon og tilleggspensjon beregnet etter reglene i kapittel 3 utgjør basispensjonen.

Pensjonspoeng etter §§ 3-13, 3-14 og 3-16 medregnes i tilleggspensjonen fra utløpet av det året fastsettingen av formues- og inntektsskatt for det aktuelle året er ferdig. Trygdetid medregnes etter reglene i § 3-5.

Ved uttak av alderspensjon skal basispensjonen divideres med et forholdstall, se §§ 19-7 og 19-10.
Endret ved lover 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 26 nov 2010 nr. 59, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 19-6. Levealdersjustering og nøytralt uttak

Alderspensjon skal levealdersjusteres. Levealdersjustering vil si at den enkeltes pensjon justeres ved uttakstidspunktet for endringer i befolkningens levealder.

Alderspensjon skal være nøytral i forhold til uttaksalder. Nøytralt uttak vil si at forventet nåverdi av den enkeltes samlede pensjonsutbetalinger skal være uavhengig av uttaksalder.

Levealdersjustering og nøytralt uttak gjennomføres ved hjelp av forholdstall, se § 19-7. Levealdersjusteringen kommer til uttrykk gjennom endring i forholdstall fra et årskull til det neste for en gitt uttaksalder. Nøytralt uttak kommer til uttrykk gjennom forskjeller i forholdstall ved ulike uttaksaldre innen hvert årskull.

Det fastsettes forholdstall for hvert årskull fra og med 1943-kullet til og med 1962-kullet, som gjelder for uttak av alderspensjon mellom 62 og 75 år. Det fastsettes månedlige forholdstall, som gjelder for uttaksaldre mellom hele år. Det fastsettes felles forholdstall for kvinner og menn. Ved beregning av pensjon benyttes forholdstall for alderen ved inngangen til den måneden pensjonen tas ut fra.

Levealdersjusteringen skal fases gradvis inn, se § 19-7 tredje ledd.

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36, 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 10 des 1999 nr. 84, 22 des 1999 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 11 feb 2000 nr. 98), 23 juni 2000 nr. 55 (ikr. 1 jan 2001), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002), 14 juni 2002 nr. 22, 15 juni 2007 nr. 21, 21 des 2007 nr. 118 (ikr. 1 jan 2008), 19 des 2008 nr. 107 (ikr. 1 jan 2009), 18 des 2009 nr. 133 (ikr. 1 jan 2010), 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 17 des 2010 nr. 77.

§ 19-7. Fastsetting av forholdstall

Forholdstallene fastsettes endelig det året et årskull fyller 61 år.

Forholdstallene fastsettes på bakgrunn av forventet gjenstående levetid på uttakstidspunktet beregnet ut fra gjennomsnittet av observerte dødelighetsrater for eldre årskull de siste ti årene forut for fastsettingstidspunktet. Ved fastsettingen tas det hensyn til dødelighet mellom 62 år og uttakstidspunktet. Lønnsvekst fastsatt etter § 19-14 åttende ledd med deretter fratrekk av 0,75 prosent inngår i beregningene. Som diskonteringsrente ved fastsetting av forholdstallene brukes lønnsvekst, se § 19-14. Forholdstallet normeres til 1 for 1943-kullet ved 67 år.

Dersom endringen i forholdstallet ved 67 år som følger av andre ledd er høyere enn 0,5 prosent fra ett årskull til det neste, skal forholdstall for årskullene 1944–1958 fastsettes slik:

a. For årskullene 1944–1949 skal økningen i forholdstallet ved 67 år fra ett årskull til det neste være 0,5 prosent.
b. For årskullene 1950–1958 skal økningen i forholdstallet ved 67 år fra ett årskull til det neste tilsvare en veid sum av 0,5 prosent og den prosentvise økningen i forholdstallet beregnet etter andre ledd. For 1950-kullet skal 0,5 prosent multipliseres med 0,9 og legges sammen med den prosentvise økningen i forholdstallet beregnet etter andre ledd multiplisert med 0,1. For 1951-kullet skal 0,5 prosent multipliseres med 0,8 og legges sammen med den prosentvise økningen i forholdstallet beregnet etter andre ledd multiplisert med 0,2. Vektingen endres tilsvarende for senere årskull til og med 1958-kullet der 0,5 prosent multipliseres med 0,1 og legges sammen med den prosentvise økningen i forholdstallet beregnet etter andre ledd multiplisert med 0,9.

For årskullene 1959–1962 skal endringen i forholdstallene ved 67 år fra ett årskull til det neste tilsvare endringen som følger av beregning av forholdstall i andre ledd.

Forholdstallene ved andre uttaksaldre enn 67 år fastsettes med

utgangspunkt i forholdstallene ved 67 år, slik at alderspensjonen blir nøytral i forhold til uttaksalder.

Månedlige forholdstall fastsettes ved lineær interpolering mellom de to tilstøtende forholdstallene for uttaksalder i hele år.

Forholdstallene fastsettes med tre desimaler.

Departementet gir forskrifter med nærmere regler om fastsetting av forholdstall.

Forholdstallene fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 19-7 endret paragrafnummer til § 19-16), endret ved lov 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 19-8. Minste pensjonsnivå

Det er et vilkår for rett til minste pensjonsnivå at vedkommende har minst fem års trygdetid, se § 3-5. Fullt minste pensjonsnivå ytes til den som har minst 40 års trygdetid. Dersom trygdetiden er kortere, blir minste pensjonsnivå tilsvarende mindre.

Satsene for minste pensjonsnivå for ugradert pensjon fastsettes i forbindelse med den årlige reguleringen av alderspensjoner, se § 19-14 åttende ledd. Nivået fastsettes med flere satser som avhenger av sivilstatus og størrelsen på ektefellens inntekt og pensjon. Satsene for minste pensjonsnivå i paragrafen her gjelder uavhengig av når alderspensjon ble innvilget.

Lav sats ytes til den som lever sammen med en ektefelle som mottar alderspensjon, eller avtalefestet pensjon som nevnt i § 3-19.

Ordinær sats ytes til den som lever sammen med ektefelle som har uføretrygd. Ordinær sats ytes også til den som lever sammen med ektefelle som ikke mottar ytelser som nevnt i tredje ledd og ektefellen har en årlig inntekt, inkludert kapitalinntekt, som er større enn to ganger grunnbeløpet. Det ytes også ordinær sats til den som i 12 av de siste 18 månedene har vært samboer med person

a. som mottar ytelser som nevnt i tredje ledd, uføretrygd, pensjon eller overgangsstønad etter kapittel 17 A, omstillingsstønad etter kapittel 17 eller overgangsstønad etter §§ 16-7 og 17-6 slik bestemmelsene lød før 1. januar 2024, eller
b. som har en årlig inntekt, inkludert kapitalinntekt, som er større enn to ganger grunnbeløpet.

Høy sats ytes til personer som ikke omfattes av tredje, fjerde eller sjette ledd.

Det fastsettes særskilte satser for følgende grupper:

a. Enslige alderspensjonister. Som enslig regnes her også ektefeller som ikke lever sammen.
b. Personer som forsørger ektefelle over 60 år og fyller vilkårene i § 3-24 første og fjerde ledd slik bestemmelsene lød før 1. januar 2025.

Dersom summen av grunnpensjon og tilleggspensjon er lavere enn pensjonsnivået vedkommende har rett til i henhold til denne bestemmelsen, skal differansen utbetales som et pensjonstillegg, se § 19-9.

Departementet gir forskrifter om minste samlede pensjonsnivå til pensjonistektepar og kan herunder gjøre unntak fra reglene i tredje ledd.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lover 11 des 2009 nr. 112, 26 nov 2010 nr. 59, 17 des 2010 nr. 77 (tidligere § 19-8 endret paragrafnummer til § 19-17), endret ved lover 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 18 des 2015 nr. 103, 17 juni 2016 nr. 25 (ikr. 1 sep 2016), 13 des 2019 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), 7 mai 2021 nr. 30, 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 19-9. Pensjonstillegg

Ved lav opptjening av tilleggspensjon utbetales et pensjonstillegg, som beregnes med utgangspunkt i basispensjonen, se § 19-5, og minste pensjonsnivå, se § 19-8.

Dersom pensjonen tas ut før eller ved 67 år, framgår minste pensjonsnivå av § 19-8. Dersom uttaket skjer etter 67 år, oppreguleres minste pensjonsnivå som gjaldt da vedkommende fylte 67 år med lønnsveksten fram til uttakstidspunktet.

Minste pensjonsnivå etter andre ledd multipliseres med forholdstallet ved 67 år og avkortes mot basispensjonen. Gjenstående beløp utgjør vedkommendes basispensjonstillegg.

Basispensjonstillegget divideres med forholdstallet på uttakstidspunktet og utgjør vedkommendes pensjonstillegg.

Ved gradert pensjon, se § 19-10 tredje ledd, skal den delen av basispensjonstillegget som tilsvarer uttaksgraden, divideres med forholdstallet og utbetales.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 19-9 endret paragrafnummer til § 19-18), endret ved lov 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022

iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 19-9 a. Overgang fra uføretrygd til alderspensjon for personer født i perioden 1944 til 1962

Personer som er født i perioden 1944 til 1962, og som mottok uføretrygd ved fylte 67 år, får et tillegg til alderspensjonen. Tillegget til personer som er født i perioden 1944 til 1953, skal skjerme vedkommende for 0,25 prosentpoeng av virkningen av levealdersjusteringen etter § 19-6. Prosentsatsen i tillegget for årskullene 1954 til 1962 settes lik satsen til 1953-kullet.

Ved gradert uføretrygd reduseres tillegget forholdsmessig.

Departementet kan gi forskrifter om beregning av tillegg etter denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1249 med virkning for personer som tar ut alderspensjon tidligst fra 1 jan 2011), endret ved lover 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 19-10. Uttak av alderspensjon

Grunnpensjon og tilleggspensjon fastsettes på grunnlag av basispensjonen på uttakstidspunktet, se § 19-5. Pensjonstillegget fastsettes på grunnlag av basispensjonstillegget, se § 19-9.

Basispensjon og basispensjonstillegg gjøres om til årlig pensjon ved å dividere med vedkommendes forholdstall på uttakstidspunktet, se § 19-7.

Alderspensjon kan tas ut helt eller delvis. Laveste uttaksgrad er 20 prosent. Pensjonen graderes med 20, 40, 50, 60, 80 eller 100 prosent. Dersom vedkommende mottar uføretrygd etter en uføregrad lavere enn 100 prosent, kan det gis gradert alderspensjon. Summen av uføregrad og graden av alderspensjon skal ikke overstige 100 prosent.

Pensjonsgraden kan endres eller oppdateres når det har gått ett år fra uttakstidspunktet. Tilsvarende gjelder for senere endringer. Den enkelte kan likevel ta ut full pensjon eller stanse pensjonen uten hensyn til bestemmelsene i første og andre punktum.

Ved gradert uttak overføres verdien av basispensjonen og eventuelt basispensjonstillegg som ikke tas ut, til en restpensjon.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 4 juni 2010 nr. 17 (tidligere § 19-10 endret paragrafnummer til § 19-19), endret ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797).

§ 19-11. Vilkår for uttak av alderspensjon før 67 år

For å ta ut alderspensjon før fylte 67 år må summen av grunnpensjon, tilleggspensjon og pensjonstillegg etter §§ 19-5 og 19-9 minst tilsvare minste pensjonsnivå med full trygdetid. I vurderingen skal minste pensjonsnivå med særskilt sats etter § 19-8 sjette ledd bokstav a benyttes. Grunnpensjonen i basispensjonen, se § 19-5, skal beregnes med satsen etter § 3-2 tredje ledd. Se også § 19-15 tredje ledd. Ved vurdering av om vilkåret er oppfylt, medregnes kun alderspensjon på grunnlag av vedkommendes egen opptjening.

Ved gradert pensjon skal restpensjonen, se § 19-10 femte ledd, forutsettes tatt ut ved 67 år og medregnes i beregningene etter første ledd.

Dersom vedkommende mottar avtalefestet pensjon med statstilskott, skal den delen som er livsvarig og gjenstand for regulering medregnes i beregningene etter første ledd.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 26 nov 2010 nr. 59 (tidligere § 19-11 endret paragrafnummer til § 19-20), endret ved lover 17 juni 2016 nr. 25 (ikr. 1 feb 2017 iflg. res. 14 okt 2016 nr. 1203, vedtatt som annet punktum, skal vel være tredje punktum), 15 des 2017 nr. 104, 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 19-12. Omregning av pensjon ved endring i pensjonsgrad

Dersom pensjonsgraden endres eller oppdateres, skal pensjon under utbetaling multipliseres med forholdstallet på endringstidspunktet. Dette beløpet legges sammen med eventuell restpensjon, se § 19-10. Summen multipliseres med aktuell uttaksgrad og divideres med forholdstallet på endringstidspunktet. Pensjon som ikke tas ut, utgjør ny restpensjon.

Ved stans i pensjonen skal pensjon under utbetaling multipliseres med forholdstallet på endringstidspunktet. Dette beløpet legges sammen med eventuell restpensjon, se § 19-10, og utgjør vedkommendes nye restpensjon. Ved senere uttak multipliseres restpensjonen med aktuell uttaksgrad og divideres med forholdstallet på uttakstidspunktet.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011).

§ 19-13. Omregning av pensjon på grunnlag av opptjening mv. etter pensjonsuttak

Etter at pensjonsuttaket har startet skal det beregnes ny basispensjon, se § 19-5, dersom opptjente pensjonspoeng eller økt trygdetid etter uttaket kan gi høyere pensjon. Beregningen foretas med virkning fra januar året etter at fastsettingen av formues- og inntektsskatt for det aktuelle året foreligger.

Dersom det beregnes ny basispensjon etter første ledd, skal tidligere beregnet basispensjonstillegg avkortes mot økningen i basispensjonen. Det avkortes også mot eventuell basispensjon som det ikke er avkortet mot tidligere. Ved økt trygdetid skal basispensjonstillegget først økes med endringen i minste pensjonsnivå etter § 19-9 andre ledd multiplisert med forholdstallet ved 67 år.

Økning i basispensjonen skal ved uttak av full pensjon divideres med forholdstallet på omregningstidspunktet og tillegges pensjon under utbetaling. Ved gradert uttak skal økningen i basispensjonen tillegges restpensjonen.

Ved uttak av hel pensjon skal pensjon under utbetaling endres med endringen i basispensjonstillegget etter andre ledd, dividert med forholdstallet på omregningstidspunktet. Ved gradert uttak skal restpensjonen endres tilsvarende endringen i basispensjonstillegget etter andre ledd.

Ved endring i sivilstand mv. som påvirker pensjonen, skal pensjonen og restpensjonen omregnes.

Departementet gir forskrifter om pensjonsberegning etter denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 19-14. Regulering av pensjon under opptjening og utbetaling

Pensjon under opptjening reguleres gjennom endringer i grunnbeløpet, se § 1-4. Restpensjon, se § 19-10, reguleres i samsvar med lønnsveksten.

Pensjoner under utbetaling reguleres i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

Satsene for minste pensjonsnivå, se § 19-8, reguleres i samsvar med andre ledd.

Regulering etter første til tredje ledd skjer årlig med virkning fra 1. mai.

Dersom vedkommende mottar hel alderspensjon og utbetalt pensjon blir lavere enn satsen for minste pensjonsnivå som vedkommende har rett til etter § 19-8, skal differansen utbetales som et tillegg til pensjonen. Som utbetalt pensjon etter denne bestemmelsen inngår også ytelser som kan medregnes ved

tidliguttak etter § 19-11 tredje ledd. Se også § 19-15 andre ledd.

Til grunn for reguleringen legges forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år, og forventet prisvekst i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk prisvekst året før.

Ved første regulering etter uttak eller endring av uttaksgrad, skal pensjonen eller restpensjonen reguleres etter første og andre ledd i forhold til når på året pensjonen tas ut eller endres.

Kongen fastsetter reguleringsfaktorer etter første og andre ledd og satser for minste pensjonsnivå etter tredje ledd, jf. § 19-8.

Kongen gir forskrifter med nærmere regler om regulering etter denne paragrafen.

Departementet gir forskrifter med nærmere regler om framgangsmåten ved regulering som nevnt i tredje og sjuende ledd.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lover 4 juni 2010 nr. 17 og 17 des 2010 nr. 77, endret ved lover 11 mai 2012 nr. 24, 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 19-15. Alderspensjon til årskullene 1954–1962

Personer som er født i 1954 får 9/10 av pensjonen beregnet etter dette kapitlet, og 1/10 beregnet etter kapittel 20. Andelen beregnet etter dette kapitlet reduseres med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 1/10 av pensjonen beregnet etter dette kapitlet og 9/10 beregnet etter kapittel 20.

Ved regulering av den andelen av pensjon som utbetales etter dette kapitlet, se første ledd, gjelder § 19-14 tilsvarende. Ved beregning av tillegg etter § 19-14 femte ledd skal den samlede pensjonen etter kapitlene 19 og 20 legges til grunn. Den satsen for minste pensjonsnivå som skal legges til grunn, beregnes som forholdsmessige andeler av satsen for minste pensjonsnivå etter kapittel 19 og garantipensjonssatsen etter kapittel 20. Fastsetting av andeler følger av første ledd.

Ved vurdering av vilkår for uttak av alderspensjon før 67 år etter § 19-11 skal den samlede pensjonen etter kapitlene 19 og 20 legges til grunn.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 4 juni 2010 nr. 17.

§ 19-16. Alderspensjon til gjenlevende ektefelle

Alderspensjon til en gjenlevende ektefelle som fyller vilkårene i §§ 19-2 a og 19-3 a fastsettes etter femte til åttende ledd i paragrafen her. Det er et vilkår at den gjenlevende

a. var gift med den avdøde i minst fem år,
b. har eller har hatt barn med den avdøde, eller
c. hadde omsorgen for avdødes barn (§ 1-6) på dødsfallstidspunktet. Ekteskapet og omsorgen for barnet etter dødsfallet må til sammen ha vart i minst fem år.

Alderspensjon til gjenlevende skilt person som fyller vilkårene i §§ 19-2 a og 19-3 a, fastsettes etter fjerde til sjuende ledd i denne paragrafen, dersom den tidligere ektefellen døde innen fem år etter skilsmissen og

a. ekteskapet varte i minst 25 år eller
b. ekteskapet varte i minst 15 år og ektefellene hadde felles barn.

Dersom den skilte personen var helt eller delvis forsørget av bidrag fra den avdøde, kan det gjøres unntak fra vilkåret om at det er gått mindre enn fem år mellom skilsmissen og dødsfallet. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på varigheten av ekteskapet, og alderen til den skilte gjenlevende personen.

Dersom pensjonisten gifter seg igjen, ytes det alderspensjon på grunnlag av vedkommendes egen opptjening.

Grunnpensjonen etter § 19-5 beregnes på grunnlag av den avdødes trygdetid dersom den er lenger enn den gjenlevendes trygdetid, se §§ 3-2 og 3-7.

Tilleggspensjonen etter § 19-5 beregnes etter bestemmelsene i § 3-23.

Dersom den gjenlevende mottok alderspensjon på dødsfallstidspunktet, skal grunnpensjon og tilleggspensjon omregnes.

For personer født fra og med 1944 og framover utgjør gjenlevendefordelene differansen mellom alderspensjon etter paragrafen her medregnet rettigheter som gjenlevende ektefelle, og alderspensjon etter kapittel 19 uten rettigheter som gjenlevende ektefelle. Personer født i 1944 og senere får ikke gjenlevendefordelen regulert etter § 19-14.

Departementet kan gi forskrifter om pensjonsberegning etter paragrafen her. Det kan blant annet gis bestemmelser om beregning av minste pensjonsnivå etter § 19-14 femte ledd og omregning av pensjon ved endringer i pensjonsgrad. Endret ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 11 des 2009 nr. 112 (endret paragrafnummer fra § 19-7), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan

2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929, endring endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36).

§ 19-17. Avkall på alderspensjon

En alderspensjonist kan gi avkall på sin rett til alderspensjon dersom

a. ektefellen mottar alderspensjon, uføretrygd eller avtalefestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for, se § 3-19 sjette ledd, og
b. ektefellen har lengst trygdetid.

Ektefellens ytelser fastsettes da etter reglene for pensjonister som forsørger den andre ektefellen.

Dersom avkall på rett til alderspensjon senere trekkes tilbake, skal pensjonen beregnes som om vedkommende har mottatt hel alderspensjon fra det tidspunkt det ble gitt avkall på den.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 26 nov 2010 nr. 59 (endret paragrafnummer fra § 19-8), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 14 juni 2013 nr. 33, 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

§ 19-18. Forholdet til avtalefestet pensjon tilstått før 1. januar 2011

For personer født i 1942 og tidligere år som fram til fylte 67 år hadde avtalefestet pensjon med statstilskott, skal beregningsgrunnlaget for tilleggspensjon mellom fylte 67 og 70 år være det samme som i perioden med avtalefestet pensjon. Tilleggspensjonen kan også beregnes på grunnlag av en avdød ektefelles opptjening, se § 3-23.

Fra måneden etter at pensjonisten fyller 70 år, ytes det alderspensjon også på grunnlag av pensjonspoeng som vedkommende har opptjent eller fått godskrevet i perioden med avtalefestet pensjon.

Departementet gir forskrifter om beregningsgrunnlaget for tilleggspensjon for personer født i 1943 og senere år som ble tilstått avtalefestet pensjon med statstilskott med virkningstidspunkt før 1. januar 2011.

Endret ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 19 feb 2010 nr. 5 (endret paragrafnummer fra § 19-9).

§ 19-19. Ventetillegg

Til den som ikke tok ut full alderspensjon fra fylte 67 år til fylte 70 år i tiden mellom 1. januar 1973 og 1. april 1984, ytes det ventetillegg.
Endret ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lover 19 feb 2010 nr. 5 og 4 juni 2010 nr. 17 (endret paragrafnummer fra § 19-10).

§ 19-20. Alderspensjon ved yrkesskade

Den som ved fylte 67 år mottok uføretrygd på grunn av yrkesskade, får fra 67 år basispensjonen etter § 19-5 beregnet etter bestemmelsene i § 3-18. Minste pensjonsnivå etter § 19-8 og pensjonstillegg etter § 19-9 reduseres ikke selv om vedkommende har mindre enn 40 års trygdetid.

Den som har rett til pensjon som gjenlevende ektefelle etter dødsfall på grunn av yrkesskade, får alderspensjonen beregnet etter bestemmelsene for etterlattepensjon ved yrkesskade, se § 17-12 tredje ledd slik bestemmelsen lød før 1. januar 2024, med de tillempninger som følger av bestemmelsene i § 19-16. Det samme gjelder den som har rett til omstillingsstønad som gjenlevende ektefelle etter dødsfall på grunn av yrkesskade etter § 17-12.

Departementet gir forskrifter om beregning og omregning av alderspensjon etter paragrafen her.
Endret ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 4 juni 2010 nr. 17 (endret paragrafnummer fra § 19-11), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 19-21. Alderspensjon under opphold i institusjon

Personer som mottar alderspensjon, får ytelsen redusert etter bestemmelsene i denne paragrafen under opphold i en institusjon med fri kost og losji under statlig ansvar eller tilsvarende institusjon i utlandet. Alderspensjonen blir ikke redusert under opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Alderspensjon gis uten reduksjon i innleggelsesmåneden og de tre påfølgende månedene. Deretter blir alderspensjonen redusert og skal under oppholdet utgjøre 14 prosent av alderspensjonen. Alderspensjonen skal likevel utgjøre minst 22,5 prosent av minste pensjonsnivå med høy sats, jf. § 19-8.

Alderspensjonen skal ikke reduseres når vedkommende forsørger ektefelle eller barn. Dersom vedkommende har faste og nødvendige utgifter til bolig, kan arbeids- og velferdsetaten bestemme at alderspensjonen ikke skal reduseres

eller reduseres mindre enn nevnt i andre ledd.

Dersom vedkommende innen tre måneder etter utskrivelsen på nytt kommer i institusjon, gis det redusert alderspensjon fra og med måneden etter at det nye oppholdet tar til. Alderspensjonen skal utbetales etter lovens vanlige bestemmelser fra og med utskrivingsmåneden.

Alderspensjon under opphold i institusjon må ikke overstige den alderspensjonen vedkommende har rett til etter lovens vanlige bestemmelser.

Departementet kan gi forskrifter om anvendelsen av bestemmelsene i denne paragrafen, herunder om

a. beregning av redusert ytelse,
b. at bestemmelsene skal gjelde for personer innlagt i andre institusjoner,
c. at det kan gjøres unntak for visse institusjoner eller bestemte persongrupper.

Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, endret ved lov 20 des 2016 nr. 105.

§ 19-22. Alderspensjon under straffegjennomføring

En person som utholder varetekt, straff eller særreaksjon i anstalt under kriminalomsorgen eller tilsvarende anstalt i utlandet, har ikke rett til å få utbetalt alderspensjon fra og med andre måned etter at soningen tar til. Alderspensjonen skal likevel utbetales med 50 prosent når vedkommende forsørger barn. Det samme gjelder fra og med andre måned etter at en persons formue er satt under forvaltning etter straffeprosessloven § 220.

Fra og med kalendermåneden vedkommende blir løslatt eller forvaltningen heves, ytes det alderspensjon etter lovens vanlige bestemmelser.

Ved gjennomføring av samfunnsstraff, straffegjennomføring i medhold av straffegjennomføringsloven § 16 eller 16 a eller betinget dom, utbetales alderspensjon dersom vilkårene for øvrig er oppfylt. Tilsvarende gjelder ved prøveløslatelse i medhold av straffegjennomføringsloven §§ 42 flg.

Departementet kan gi forskrifter om anvendelsen av bestemmelsene i paragrafen her.

Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), endret ved lover 20 des 2016 nr. 105, 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245).

Kapittel 20. Ny alderspensjon

Kapitlet ble opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), tilføyd igjen med ny overskrift og nytt innhold ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010).

§ 20-1. Formål og virkeområde

Formålet med alderspensjon er å sikre inntekt for personer i alderdommen og å legge til rette for en fleksibel og gradvis overgang fra arbeid til pensjon.

Dette kapitlet gjelder for personer født fra og med 1954. For personer født i årene 1954–1962 skal alderspensjonen bestå av en forholdsmessig andel beregnet etter dette kapitlet og etter kapittel 19. Se § 20-19.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010).

§ 20-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Alderspensjon er en ytelse ved alder etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som supplerer eller legger til rette for etterlevelse av bestemmelser om ytelser ved alder i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.

Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 20-2. Alder

En person kan tidligst ta ut alderspensjon fra fylte 62 år. Ved uttak av alderspensjon før fylte 67 år må visse vilkår være oppfylt, se § 20-15 om vilkår for uttak før 67 år. Det gis ikke alderspensjon til en person som mottar uføretrygd etter en uføregrad på 100 prosent.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 14 juni 2013 nr. 33.

§ 20-3. Sammensetning av alderspensjon

Alderspensjon etter dette kapitlet består av inntektspensjon beregnet ut fra en opparbeidet pensjonsbeholdning. Til personer som har opparbeidet liten eller ingen pensjonsbeholdning gis det garantipensjon.
Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010).

§ 20-4. Pensjonsbeholdning

Pensjonsbeholdningen danner grunnlag for beregning av inntektspensjon, og bygges opp ved summen av årlig pensjonsopptjening. Pensjonsopptjening skjer på grunnlag av

a. pensjonsgivende inntekt (§ 20-5)
b. førstegangstjeneste (§ 20-6)
c. mottak av dagpenger (§ 20-7)
d. antatt inntekt ved mottak av uføretrygd (§ 20-7 a)
e. omsorgsarbeid (§ 20-8).

Summen av årlig pensjonsopptjening etter første ledd bokstavene a til d kan ikke overstige 18,1 prosent av et beløp tilsvarende 7,1 ganger grunnbeløpet. Det er det gjennomsnittlige grunnbeløpet for kalenderåret som legges til grunn.

Pensjonsopptjeningen for et kalenderår oppreguleres med lønnsvekst og tilføres pensjonsbeholdningen ved utløpet av året fastsettingen av formues- og inntektsskatt for det aktuelle året er ferdig.

Pensjonsbeholdningen reguleres årlig i samsvar med lønnsveksten, se § 20-18.
Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lover 4 juni 2010 nr. 17 (ikr. 4 juni 2010 med virkning fra 1 jan 2010), 26 nov 2010 nr. 59, 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2024 nr. 81.

§ 20-5. Pensjonsopptjening på grunnlag av pensjonsgivende inntekt

Et medlem som har pensjonsgivende inntekt, se § 3-15, får hvert kalenderår en pensjonsopptjening tilsvarende 18,1 prosent av inntekten. Det regnes bare med inntekt opp til 7,1 ganger grunnbeløpet. Det er det gjennomsnittlige grunnbeløpet for kalenderåret som legges til grunn.
Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lov 26 nov 2010 nr.

59.

§ 20-6. Pensjonsopptjening ved avtjening av førstegangstjeneste

Et medlem som i en sammenhengende periode på minst seks måneder utfører militær eller sivil førstegangstjeneste eller frivillig slik tjeneste, gis pensjonsopptjening.

Pensjonsopptjeningen for et medlem med tolv måneders tjenestetid utgjør 18,1 prosent av et beløp tilsvarende 2,5 ganger grunnbeløpet. Det er det gjennomsnittlige grunnbeløpet for kalenderåret som legges til grunn.

Pensjonsopptjening gis forholdsmessig for hver måned. Påbegynt måned regnes som en hel måned.

Departementet gir forskrifter om beregning av pensjonsopptjening ved avtjening av førstegangstjeneste, herunder hva som menes med sammenhengende periode i første ledd.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010 med virkning for personer som starter sin førstegangstjeneste etter 31 des 2009), endret ved lov 26 nov 2010 nr. 59.

§ 20-7. Pensjonsopptjening for dagpengemottakere

Et medlem som mottar dagpenger etter kapittel 4, får pensjonsopptjening på grunnlag av inntekt som omfattes av § 4-11 andre ledd.

Årlig pensjonsopptjening tilsvarer 18,1 prosent av inntekt etter første ledd, opp til 7,1 ganger grunnbeløpet. Det er det gjennomsnittlige grunnbeløpet for kalenderåret som legges til grunn.

Opptjening etter § 20-5 på grunnlag av utbetalte dagpenger for samme tidsrom går til fradrag i opptjeningen etter andre ledd.

Departementet gir forskrifter om beregning av pensjonsopptjening ved mottak av dagpenger, herunder pensjonsopptjening for fiskere og fangstmenn som mottar dagpenger etter forskrift gitt i medhold av § 4-18.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lover 26 nov 2010 nr. 59, 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 20-7 a. Pensjonsopptjening for mottakere av uføretrygd

Den som mottar uføretrygd får, for hvert kalenderår han eller hun har mottatt slik ytelse, pensjonsopptjening på grunnlag av en antatt inntekt. Pensjonsopptjening etter paragrafen her gis til og med det kalenderåret

vedkommende fyller 61 år. Dersom uføretrygden er en omregnet uførepensjon, er det et vilkår at medlemmet mottok tilleggspensjon som var beregnet med framtidige pensjonspoeng.

Antatt inntekt fastsettes slik:

a. Dersom beregningsgrunnlaget for uføretrygden er fastsatt etter reglene i § 12-11, skal den antatte inntekten fastsettes på samme måte som beregningsgrunnlaget for uføretrygden. Det regnes bare med pensjonsgivende inntekt opp til 7,1 ganger grunnbeløpet for hvert kalenderår.

b. Dersom uføretrygden er en omregnet uførepensjon, skal den antatte inntekten tilsvare den pensjonsgivende inntekten som etter § 3-13 ville gitt et opptjent pensjonspoeng lik det framtidige pensjonspoenget som var fastsatt i den tidligere tilleggspensjonen. Det regnes bare med pensjonsgivende inntekt opp til 7,1 ganger grunnbeløpet for hvert kalenderår.

Dersom vilkårene i § 12-13 tredje ledd om minsteytelse for unge uføre er oppfylt, skal antatt inntekt for år da vedkommende var medlem i folketrygden minst tilsvare 4,5 ganger grunnbeløpet.

Årlig pensjonsopptjening tilsvarer 18,1 prosent av antatt inntekt.

For år da vedkommende også har hatt opptjening etter §§ 20-5 til 20-7, skal opptjening etter paragrafen her reduseres med slik opptjening.

Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, kan opptjening etter paragrafen her ikke overstige 18,1 prosent av den antatte inntekten justert for uføregraden.

For tidsrommet fra uføretidspunktet (se § 12-7 tredje ledd) til uføretrygd blir utbetalt, gis det pensjonsopptjening etter paragrafen her dersom opptjening etter §§ 20-5, 20-6 og 20-7 er lavere. Det skal likevel ikke regnes med antatt inntekt etter tredje ledd for år før medlemmet fylte 20 år.

Alderspensjon på grunnlag av inntekt som nevnt i tredje ledd utbetales bare til en pensjonist som er medlem i folketrygden.

Departementet kan gi forskrifter om fastsetting av antatt inntekt når uførheten skyldes yrkesskade.

Tilføyd ved lov 4 juni 2010 nr. 17 (ikr. 4 juni 2010 med virkning fra 1 jan 2010), endret ved lover 26 nov 2010 nr. 59, 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2010), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797).

§ 20-8. Pensjonsopptjening ved omsorgsarbeid

Et medlem som har utført omsorgsarbeid, får hvert kalenderår en

pensjonsopptjening tilsvarende 18,1 prosent av et beløp på 4,5 ganger grunnbeløpet i følgende tilfeller:

a. Medlemmet har minst halve året hatt den daglige omsorgen for et barn som ikke har fylt seks år innen årets utgang. For barnets fødselsår opptjenes det samme beløpet selv om omsorgen har vart mindre enn et halvt år. Opptjening gis den som mottar barnetrygd for barnet etter barnetrygdloven, dersom ikke noe annet er bestemt i forskrift.
b. Medlemmet har minst halve året utført omsorgsarbeid for en syk, en funksjonshemmet eller en eldre person som selv er medlem i eller mottar pensjon fra folketrygden. Omsorgsarbeidet må utgjøre minst 22 timer pr. uke. Dersom omsorgsarbeidet tar slutt på grunn av varig institusjonsopphold eller dødsfall, opptjenes det samme beløpet selv om omsorgsarbeidet avsluttes før halve året er gått. Det er forutsatt at det har vært pensjonsopptjening for omsorgsarbeidet i de tre umiddelbart foregående årene.

Det kan gis pensjonsopptjening etter første ledd fra og med det året vedkommende fyller 17 år, til og med det året vedkommende fyller 69 år.

Det er det gjennomsnittlige grunnbeløpet for kalenderåret som legges til grunn for opptjeningen. Beløpet som opptjenes etter første ledd, reduseres med pensjonsopptjening for det enkelte år etter §§ 20-5, 20-6, 20-7 og 20-7 a.

Departementet gir forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragrafen. Det kan herunder gis bestemmelser om pensjonsopptjening når foreldrene deler omsorgen for barn, om hvilke omsorgsforhold bestemmelsene i første ledd bokstav b skal gjelde for, om dokumentasjon av omsorgsforholdet, og om plikt for offentlige organer til å bistå med å skaffe dokumentasjon.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lover 4 juni 2010 nr. 17 (ikr. 4 juni 2010 med virkning fra 1 jan 2010), 26 nov 2010 nr. 59.

§ 20-9. Garantipensjon – satser

Garantipensjonen fastsettes med en ordinær og en høy sats som gjelder ved 67 år for ugradert pensjon med full trygdetid.

Ordinær sats ytes til den som lever sammen med en ektefelle

a. som får uføretrygd, alderspensjon eller avtalefestet pensjon som nevnt i § 3-19, eller
b. som har en årlig inntekt, inkludert kapitalinntekt, som er større

enn to ganger grunnbeløpet.

I tillegg til de personene som er likestilt med ektefeller etter § 1-5, skal bestemmelsen i andre ledd også gjelde for samboere som har levd sammen i 12 av de siste 18 månedene. Garantipensjon ytes også med ordinær sats når samboeren får omstillingsstønad etter kapittel 17 eller pensjon eller overgangsstønad etter kapittel 17 A. Det samme gjelder dersom pensjonistens samboer mottar overgangsstønad etter §§ 16-7 og 17-6 slik bestemmelsene lød før 1. januar 2024.

Personer som ikke omfattes av andre eller tredje ledd, skal ha garantipensjon med høy sats.

Garantipensjonssatsene fastsettes av Kongen i forbindelse med den årlige reguleringen av alderspensjon, se § 20-18.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lover 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 20-10. Garantipensjon – trygdetid

Garantipensjon fastsettes på grunnlag av trygdetid. Som trygdetid regnes tidsrom da en person fra fylte 16 år til og med det året han eller hun fylte 66 år har vært medlem av trygden med rett til ytelser etter pensjonskapitlene. Dette gjelder også når vedkommende har tatt ut hel eller delvis pensjon. Når samlet trygdetid utgjør minst fem år, avrundes trygdetiden til nærmeste hele år.

Det er et vilkår for rett til garantipensjon at vedkommende har minst fem års trygdetid. Full garantipensjon ytes til den som har minst 40 års trygdetid. Dersom trygdetiden er kortere, blir garantipensjonen tilsvarende mindre.

Trygdetid medregnes fra utløpet av det året fastsettingen av formues- og inntektsskatt for det aktuelle året er ferdig.

Den som ved fylte 67 år mottok uføretrygd på grunn av yrkesskade, får full garantipensjon uten hensyn til bestemmelsene om trygdetid i første og andre ledd, for så vidt gjelder den del av alderspensjonen som tilsvarer uføregraden på grunn av yrkesskaden.

Det er et vilkår for rett til garantipensjon at vedkommende er medlem i trygden eller har minst 20 års samlet trygdetid.

For den som ved fylte 67 år hadde rett til uføretrygd, skal trygdetiden minst svare til trygdetiden for uføretrygden.

Ved endringer i medlemskap som påvirker pensjonen, skal pensjonen omregnes. Departementet gir forskrifter med nærmere regler om omregning.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lover 26 nov 2010 nr. 59, 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015

iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797) som endret ved lov 14 juni 2013 nr. 33, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V).

§ 20-11. Garantipensjon – beholdning

Når pensjonen tas ut, regnes garantipensjonen om til en egen beholdning.

Dersom pensjonen tas ut før eller ved 67 år, framgår garantipensjonsnivået av §§ 20-9 og 20-10. Dersom uttaket skjer etter 67 år, oppreguleres garantipensjonsnivået som gjaldt da vedkommende fylte 67 år med lønnsveksten fram til uttakstidspunktet.

Garantipensjonsnivået etter andre ledd multipliseres med delingstallet ved 67 år og avkortes med 80 prosent av pensjonsbeholdningen, se § 20-4. Gjenstående beløp utgjør vedkommendes beholdning av garantipensjon.
Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lov 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 20-12. Levealdersjustering og nøytralt uttak

Alderspensjon skal levealdersjusteres. Levealdersjustering vil si at den enkeltes pensjon justeres ved uttakstidspunktet for endringer i befolkningens levealder.

Alderspensjon skal være nøytral i forhold til uttaksalder. Nøytralt uttak vil si at forventet nåverdi av den enkeltes samlede pensjonsutbetalinger skal være uavhengig av uttaksalder.

Levealdersjustering og nøytralt uttak gjennomføres ved hjelp av delingstall, se § 20-13. Levealdersjusteringen kommer til uttrykk gjennom endring i delingstall fra et årskull til det neste for en gitt uttaksalder. Nøytralt uttak kommer til uttrykk gjennom forskjeller i delingstall ved ulike uttaksaldre innen hvert årskull.

Det fastsettes delingstall for hvert årskull fra og med 1954-kullet, som gjelder for uttak av alderspensjon mellom 62 og 75 år. Det fastsettes månedlige delingstall, som gjelder for uttaksaldre mellom hele år. Det fastsettes felles delingstall for kvinner og menn. Ved beregning av pensjon benyttes delingstall for alderen ved inngangen til den måneden pensjonen tas ut fra.
Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lov 17 des 2010 nr. 77.

§ 20-13. Fastsetting av delingstall

Delingstallene fastsettes endelig det året et årskull fyller 61 år.

Delingstallene fastsettes på bakgrunn av forventet gjenstående levetid på uttakstidspunktet beregnet ut fra gjennomsnittet av observerte dødelighetsrater for eldre årskull de siste ti årene forut for fastsettingstidspunktet. Ved fastsettingen tas det hensyn til dødelighet fram til uttakstidspunktet. Lønnsvekst fastsatt etter § 20-18 åttende ledd med deretter fratrekk av 0,75 prosent inngår i beregningene. Som diskonteringsrente ved fastsetting av delingstallene brukes lønnsvekst, se § 20-18.

Månedlige delingstall fastsettes ved lineær interpolering mellom de to tilstøtende delingstallene for uttaksalder i hele år.

Delingstallene fastsettes med to desimaler.

Departementet gir forskrifter med nærmere regler om fastsetting av delingstall.

Delingstallene fastsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lov 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 20-14. Uttak av alderspensjon

Inntektspensjon fastsettes på grunnlag av pensjonsbeholdningen på uttakstidspunktet, se § 20-4. Garantipensjon fastsettes på grunnlag av beholdning etter avkorting, se § 20-11 tredje ledd.

Beholdningene gjøres om til årlig pensjon ved å dividere med vedkommendes delingstall på uttakstidspunktet, se § 20-13.

Alderspensjon kan tas ut helt eller delvis. Laveste uttaksgrad er 20 prosent. Pensjonen graderes med 20, 40, 50, 60, 80 eller 100 prosent. Dersom vedkommende mottar uføretrygd etter en uføregrad lavere enn 100 prosent, kan det gis gradert alderspensjon. Summen av uføregrad og graden av alderspensjon kan ikke overstige 100 prosent.

Pensjonsgraden kan endres eller oppdateres når det har gått ett år fra uttakstidspunktet. Tilsvarende gjelder for senere endringer. Den enkelte kan likevel ta ut full pensjon eller stanse pensjonen uten hensyn til bestemmelsene i første og andre punktum.

Deler av beholdningene som ikke tas ut, se tredje ledd, reguleres årlig i samsvar med lønnsveksten.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lov 16 des 2011 nr. 59 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797).

§ 20-15. Vilkår for uttak av alderspensjon før 67 år

For å ta ut alderspensjon før fylte 67 år må summen av inntektspensjon og garantipensjon minst tilsvare garantipensjonsnivået med full trygdetid. I vurderingen skal garantipensjonsnivå med høy sats benyttes, se § 20-9. Se også § 20-19 tredje ledd.

Ved gradert pensjon, skal den delen av pensjonsbeholdningene som ikke er tatt ut, se § 20-14, forutsettes tatt ut ved 67 år og medregnes i beregningene etter første ledd.

Dersom vedkommende mottar pensjonsytelser som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven eller avtalefestet pensjon etter lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse kapittel 2 eller tilsvarende ordning, skal den delen som er gjenstand for regulering, medregnes i beregningene etter første ledd.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lover 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 20-16. Omregning av pensjon ved endring i pensjonsgrad

Dersom pensjonsgraden endres eller oppdateres, skal inntektspensjonen gjøres om til pensjonsbeholdning ved å multiplisere den med delingstallet på endringstidspunktet. Dette beløpet legges sammen med eventuell beholdning som ikke er tatt ut, se § 20-14 femte ledd. Pensjonen beregnes deretter etter reglene i § 20-14.

Ved stans i pensjonen gjøres inntektspensjonen om til en pensjonsbeholdning etter reglene i første ledd.

Bestemmelsene i første og andre ledd gjelder tilsvarende for garantipensjon.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010).

§ 20-17. Omregning av pensjon på grunnlag av opptjening mv. etter pensjonsuttak

Ved uttak av hel alderspensjon skal pensjonsopptjening som tilføres pensjonsbeholdningen etter uttak, regnes om til årlig pensjon ved hjelp av delingstallet på omregningstidspunktet, og legges til pensjonen som allerede er tatt ut. Eventuell garantipensjon avkortes med 80 prosent av økningen i inntektspensjonen, jf. § 20-11 tredje ledd.

Ved gradert uttak av pensjon skal pensjonsopptjening som tilføres pensjonsbeholdningen etter uttak omregnes til pensjon når uttaksgraden endres, se § 20-16. Beholdning av garantipensjon, se § 20-11, avkortes med 80 prosent av økt pensjonsbeholdning.

Omregninger foretas med virkning fra januar året etter at fastsettingen av formues- og inntektsskatt foreligger.

Ved økt trygdetid beregnes ny opptjening av garantipensjon ved å multiplisere endringen i garantipensjonsnivået etter § 20-11 andre ledd med delingstallet ved 67 år. Beregnet opptjening avkortes mot eventuell pensjonsbeholdning som det ikke er avkortet mot tidligere. Ved uttak av hel alderspensjon omregnes verdien av økt trygdetid til årlig pensjon ved å dividere med delingstallet på omregningstidspunktet, og legges til garantipensjonen. Ved uttak av gradert pensjon tilføres verdien beholdningen av garantipensjon.

Ved endring i sivilstand mv. som påvirker pensjonen, skal pensjonen og eventuell restbeholdning omregnes.

Departementet gir forskrifter om gjennomføringen av denne paragrafen. Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 20-18. Regulering av pensjonsbeholdning og pensjoner

Pensjonsbeholdningen reguleres årlig i samsvar med lønnsveksten.

Pensjoner under utbetaling reguleres i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst.

Satsene for garantipensjon, se § 20-9, reguleres i samsvar med andre ledd.

Regulering etter første til tredje ledd skjer årlig med virkning fra 1. mai.

Dersom vedkommende mottar hel alderspensjon og utbetalt pensjon blir lavere enn satsen for garantipensjon som vedkommende har rett til etter §§ 20-9 og 20-10, skal differansen utbetales som et tillegg til pensjonen. Som utbetalt pensjon etter denne bestemmelsen inngår også ytelser som kan medregnes ved tidliguttak etter § 20-15 tredje ledd. Se også § 20-19 andre ledd.

Til grunn for reguleringen legges forventet lønnsutvikling i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk lønnsutvikling siste to år, og forventet prisvekst i reguleringsåret, justert for eventuelt avvik mellom forventet og faktisk prisvekst året før.

Ved første regulering etter uttak eller endring av uttaksgrad, skal pensjonen eller pensjonsbeholdningen reguleres etter første og andre ledd i forhold til når på året pensjonen tas ut eller endres.

Kongen fastsetter reguleringsfaktorer etter første og andre ledd og satser for garantipensjon etter tredje ledd, jf. § 20-9.

Kongen gir forskrifter med nærmere regler om regulering etter denne

paragrafen.

Departementet gir forskrifter med nærmere regler om framgangsmåten ved regulering som nevnt i tredje og sjuende ledd.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lover 4 juni 2010 nr. 17 (ikr. 4 juni 2010 med virkning fra 1 jan 2010), 17 des 2010 nr. 77, 11 mai 2012 nr. 24, 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 20-19. Alderspensjon til årskullene 1954–1962

Personer som er født i 1954 får 1/10 av pensjonen beregnet etter dette kapitlet, og 9/10 beregnet etter kapittel 19, jf. kapittel 3. Andelen beregnet etter dette kapitlet økes med 1/10 for hvert senere årskull, slik at personer født i 1962 får 9/10 av pensjonen beregnet etter dette kapitlet og 1/10 beregnet etter kapittel 19, jf. kapittel 3.

Ved regulering av den andelen av pensjon som utbetales etter dette kapitlet, se første ledd, gjelder § 20-18 tilsvarende. Ved beregning av tillegg etter § 20-18 femte ledd skal den samlede pensjonen etter kapitlene 19 og 20 legges til grunn. Den garantipensjonssatsen som skal legges til grunn, beregnes som forholdsmessige andeler av satsen for minste pensjonsnivå etter kapittel 19 og garantipensjonssatsen etter kapittel 20. Fastsetting av andeler følger av første ledd.

Ved vurdering av vilkår for uttak av alderspensjon før 67 år etter § 20-15 skal den samlede pensjonen etter kapitlene 19 og 20 legges til grunn.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010).

§ 20-19 a. Gjenlevendetillegg til årskullene 1954–1957 ved uttak av alderspensjon til og med 2019

Personer som er født i 1954–1957 og som fyller vilkårene etter § 19-16 om alderspensjon til gjenlevende ektefelle, har rett til et gjenlevendetillegg etter paragrafen her når pensjonen tas ut innen utgangen av 2019.

Gjenlevendetillegget beregnes med utgangspunkt i et beløp som utgjør differansen mellom

a. alderspensjon etter kapittel 19 medregnet rettigheter som gjenlevende ektefelle etter § 19-16 og
b. alderspensjon etter kapittel 19 uten rettigheter som gjenlevende ektefelle etter § 19-16.

For personer født i 1954–1957 utgjør gjenlevendetillegget henholdsvis 1/10, 2/10, 3/10 og 4/10 av beløpet beregnet etter andre ledd.

Endringer i alderspensjon etter kapittel 19 som gir økning i pensjonen, utover endringer som følger av § 19-14, skal ikke endre gjenlevendetillegget etter paragrafen her.

Gjenlevendetillegget skal ikke reguleres årlig etter § 20-18.

Gjenlevendetillegget skal reduseres med økninger i alderspensjonen etter §§ 19-14 og 20-18.

Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 41 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 669), endret ved lov 18 des 2020 nr. 139 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929).

§ 20-20. Garanti for opptjente rettigheter

Pensjonen skal ikke være lavere enn pensjon beregnet etter kapittel 19, jf. kapittel 3, på grunnlag av pensjonsrettigheter opptjent pr. 31. desember 2009, justert for effekten av levealdersjusteringen ved 67 år.

Pensjon beregnet etter denne paragrafen kommer tidligst til utbetaling fra fylte 67 år. Dersom alderspensjon er tatt ut tidligere, skal pensjonen etter første ledd sammenholdes med det pensjonen ville utgjort dersom uttak hadde skjedd ved 67 år. Eventuell differanse utbetales som et garantitillegg.

Dersom alderspensjon ikke tas ut ved 67 år, skal garantitillegget multipliseres med delingstallet ved 67 år og inngå i en egen beholdning som reguleres i takt med lønnsveksten, se § 20-18. Ved uttak divideres beholdningen med delingstallet på uttakstidspunktet. Garantitillegg tas ut i samme grad som alderspensjon og reguleres i takt med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst, se § 20-18 andre ledd.

Garantitillegget endres ikke som følge av pensjonsopptjening og økt trygdetid etter fylte 67 år.

Dersom alderspensjonen tas ut etter fylte 67 år, skal sivilstand på uttakstidspunktet legges til grunn ved beregning av garantitillegget.

Departementet gir forskrifter om gjennomføringen av denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010) som endret ved lov 11 des 2009 nr. 112, endret ved lover 14 juni 2013 nr. 33, 20 des 2022 nr. 100 (med virkning fra 1 april 2022).

§ 20-21. Pensjon opptjent før 1. januar 2010

Pensjonsgivende inntekt for tiden før 1. januar 2010 legges til grunn for fastsetting av pensjonsbeholdning pr. 1. januar 2010.

Inntekten for hvert år oppreguleres i forhold til det gjennomsnittlige grunnbeløp for det enkelte år og grunnbeløpet pr. 1. januar 2010.

For år det er godskrevet pensjonspoeng for omsorgsarbeid etter § 3-16, skal pensjonsbeholdningen tilføres 18,1 prosent av et beløp tilsvarende fire ganger grunnbeløpet. Tilsvarende skal gjøres for år før 1992 dersom vedkommende i denne perioden utførte omsorgsarbeid som nevnt i § 3-16 første ledd bokstav a.

For år der vedkommende har mottatt uførepensjon, skal summen av opptjente og godskrevne pensjonspoeng, se §§ 3-14 og 3-19, omregnes til inntekt og tilføres pensjonsbeholdningen.

Departementet gir forskrifter om gjennomføringen av denne paragrafen. Tilføyd ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lov 4 juni 2010 nr. 17 (ikr. 4 juni 2010 med virkning fra 1 jan 2010).

§ 20-22. Alderspensjon under opphold i institusjon

Personer som mottar alderspensjon, får ytelsen redusert etter bestemmelsene i denne paragrafen under opphold i en institusjon med fri kost og losji under statlig ansvar eller tilsvarende institusjon i utlandet. Alderspensjonen blir ikke redusert under opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Alderspensjon gis uten reduksjon i innleggelsesmåneden og de tre påfølgende månedene. Deretter blir alderspensjonen redusert og skal under oppholdet utgjøre 14 prosent av alderspensjonen. Alderspensjon skal likevel minst utgjøre 22,5 prosent av garantipensjon med høy sats, jf. § 20-9.

Alderspensjonen skal ikke reduseres når vedkommende forsørger ektefelle eller barn. Dersom vedkommende har faste og nødvendige utgifter til bolig, kan arbeids- og velferdsetaten bestemme at alderspensjonen ikke skal reduseres eller reduseres mindre enn nevnt i andre ledd.

Dersom vedkommende innen tre måneder etter utskrivelsen på nytt kommer i institusjon, gis det redusert alderspensjon fra og med måneden etter at det nye oppholdet tar til. Alderspensjonen skal utbetales etter lovens vanlige bestemmelser fra og med utskrivingsmåneden.

Alderspensjon under opphold i institusjon må ikke overstige den alderspensjonen vedkommende har rett til etter lovens vanlige bestemmelser.

Departementet kan gi forskrifter om anvendelsen av bestemmelsene i denne paragrafen, herunder om

a. beregning av redusert ytelse,
b. at bestemmelsene skal gjelde for personer innlagt i andre institusjoner,
c. at det kan gjøres unntak for visse institusjoner eller bestemte persongrupper.

Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, endret ved lover 17 juni 2016 nr. 25, 20 des 2016 nr. 105.

§ 20-23. Alderspensjon under straffegjennomføring

En person som utholder varetekt, straff eller særreaksjon i anstalt under kriminalomsorgen eller tilsvarende anstalt i utlandet, har ikke rett til å få utbetalt alderspensjon fra og med andre måned etter at soningen tar til. Alderspensjonen skal likevel utbetales med 50 prosent når vedkommende forsørger barn. Det samme gjelder fra og med andre måned etter at en persons formue er satt under forvaltning etter straffeprosessloven § 220.

Fra og med kalendermåneden vedkommende blir løslatt eller forvaltningen heves, ytes det alderspensjon etter lovens vanlige bestemmelser.

Ved gjennomføring av samfunnsstraff, straffegjennomføring i medhold av straffegjennomføringsloven § 16 eller 16 a eller betinget dom, utbetales alderspensjon dersom vilkårene for øvrig er oppfylt. Tilsvarende gjelder ved prøveløslatelse i medhold av straffegjennomføringsloven §§ 42 flg.

Departementet kan gi forskrifter om anvendelsen av bestemmelsene i paragrafen her.

Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), endret ved lover 20 des 2016 nr. 105, 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245).

Del VII. Forvaltningsmessige bestemmelser

Overskriften flyttet hit ved lov 5 juni 2009 nr. 32 (ikr. 1 jan 2010).

Kapittel 21. Saksbehandling i trygdesaker. Anke- og klagebehandling m.m.

§ 21-1. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder med de særlige bestemmelser som er gitt i dette kapitlet.

§ 21-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 21-2. Hvor kravet skal settes fram

Krav om ytelser etter denne loven skal settes fram for det felles lokale kontoret i arbeids- og velferdsforvaltningen der vedkommende bor, med mindre Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer noe annet.

Krav om ytelser etter kapittel 5 Stønad ved helsetjenester skal settes fram for det organ Helsedirektoratet bestemmer, jf. § 21-11a.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 20 juni 2003 nr. 53, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444).

§ 21-3. Medlemmets opplysningsplikt

En person som krever en ytelse, plikter å gi de opplysninger og levere de dokumenter som er nødvendige for at Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer, eller Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten skal kunne vurdere om vedkommende har rett til ytelsen. Den som mottar en ytelse, plikter å underrette etaten om endringer i forhold som kan være avgjørende for om vedkommende fortsatt har rett til ytelsen eller for å kunne kontrollere ytelsens størrelse.

Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer, og Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten kan kreve at den som mottar eller har mottatt en ytelse, gir de opplysninger og leverer de dokumenter som er nødvendige for å kontrollere ytelsens størrelse eller vilkårene for rett til ytelsen.

Dersom Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer finner det nødvendig, kan en person pålegges å la seg undersøke eller intervjue av den lege eller annen sakkyndig som etaten bestemmer. Dette gjelder i forbindelse med krav om ytelser og ved kontroll av

om vilkårene for en ytelse fortsatt er oppfylt eller har vært oppfylt i tilbakelagte perioder. Dersom det er forenlig med kontrollhensynet, skal det tas hensyn til personens ønsker ved valg av lege eller sakkyndig.

En person som krever eller mottar en ytelse, plikter å legitimere seg ved å framvise pass eller annen gyldig legitimasjon når arbeids- og velferdsetaten krever det. Han eller hun plikter også å legitimere seg ved kontakt med helsepersonell eller andre med sikte på erklæringer eller uttalelser mv. til etaten som grunnlag for tilståelse eller fortsatt utbetaling av ytelser.
Endret ved lover 14 juni 2002 nr. 22, 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), 19 apr 2013 nr. 14 (ikr. 19 apr 2013 iflg. res. 19 apr 2013 nr. 389), 3 mars 2023 nr. 2 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 3 mars 2023 nr. 289, se endringslovens del V for overgangsregler).

§ 21-4. Innhenting av opplysninger og uttalelser

Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer, og Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten har rett til å innhente de opplysninger som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for en ytelse er oppfylt, vil kunne være oppfylt eller har vært oppfylt i tilbakelagte perioder, eller for å kontrollere utbetalinger etter en direkte oppgjørsordning. Opplysninger kan innhentes fra helsepersonell, andre som yter tjenester forutsatt at de gjør det for trygdens regning, arbeidsgiver, tidligere arbeidsgiver, tilbyder av posttjenester, utdanningsinstitusjon, barnetilsynsordning, offentlig virksomhet, Folkeregisteret, pensjonsinnretning, forsikringsselskap og annen finansinstitusjon og regnskapsfører. Adgangen til å innhente opplysninger etter første og andre punktum omfatter også opplysninger om andre enn stønadstakeren. Arbeids- og velferdsetaten har også rett til å innhente opplysninger fra arbeidsgiver og tidligere arbeidsgiver i forbindelse med utredning og produksjon av statistikk på de områdene etaten administrerer. Den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse. Departementet kan i forskrift bestemme at opplysninger som er nødvendige for å kunne behandle saker om ytelser etter loven og som ikke skal gis uoppfordret etter reglene i a-opplysningsloven, skal gis elektronisk til Arbeids- og velferdsetaten.

Helsepersonell plikter etter krav fra Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer å undersøke eller intervjue en pasient og gi de erklæringer og uttalelser som er nødvendige for å kunne vurdere rettigheter og plikter etter loven her. Det samme gjelder andre som yter tjenester, forutsatt at de gjør det for trygdens regning, og andre

særskilt sakkyndige. I en legeerklæring om sykefravær plikter legen å oppgi om en sykdom eller skade kan ha sammenheng med arbeidssituasjonen. Arbeids- og velferdsdirektoratet fastsetter godtgjørelsen for uttalelser og erklæringer som nevnt etter drøfting med berørte organisasjoner. Det kan ikke kreves betaling fra pasienten i forbindelse med innhenting av erklæringer og uttalelser. Departementet kan gi forskrift om at erklæringer og uttalelser skal sendes elektronisk til Arbeids- og velferdsetaten.

Ved innhenting av opplysninger mv. etter første og andre ledd gjelder reglene i § 21-4 c.

Helsepersonell eller andre som avgir uttalelser eller erklæringer mv. av betydning for retten til ytelser, skal ved kontakt med stønadstakeren med sikte på slike uttalelser eller erklæringer, kreve at han eller hun legitimerer seg ved å framvise gyldig legitimasjon. Det skal gå fram av erklæringen eller uttalelsen at vedkommende har legitimert seg på gyldig måte. Det er likevel ikke nødvendig å kreve legitimasjon dersom stønadstakeren er kjent for den som skal avgi erklæring eller uttalelse.

Arbeids- og velferdsetaten kan pålegge helseinstitusjoner, fengsler og boformer for heldøgns omsorg og pleie å gi rutinemessige meldinger om innskriving og utskriving av klienter. Skoler kan pålegges å gi rutinemessige meldinger når elever har fravær som kan skyldes utenlandsopphold. Videre kan departementet ved forskrift pålegge utlendingsmyndighetene å gi rutinemessige meldinger om vedtak av avgjørende betydning for rettigheter eller medlemskapet i folketrygden.

De som blir pålagt å gi opplysninger, erklæringer og uttalelser, plikter å gjøre dette uten hinder av taushetsplikt.

Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer har videre rett til å innhente nødvendige opplysninger ved bevissikring etter reglene i tvisteloven § 28-3 tredje ledd og § 28-4 eller ved politiet. Krav om bevissikring fremmes for den tingrett hvor de som skal avhøres, bor eller oppholder seg eller realbevis skal undersøkes.

Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten er klageinstans for pålegg fra Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer om å gi opplysninger, erklæringer og uttalelser mv. etter paragrafen her og § 21-4c. Når Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten gir pålegg om å gi opplysninger, er departementet klageinstans.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 juli 1998), 10 des 1999 nr. 84, 14 juni 2002 nr. 22, 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), 7 apr 2006 nr. 7 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 393), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 22 des 2006 nr. 95, 22 des 2006 nr. 94 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1530), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og

21 des 2007 nr. 127, 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), 19 apr 2013 nr. 14 (ikr. 19 apr 2013 iflg. res. 19 apr 2013 nr. 389), 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027), 27 mai 2016 nr. 12, 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 11 nov 2016 nr. 1309), 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II), 3 mars 2023 nr. 2 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 3 mars 2023 nr. 289, se endringslovens del V for overgangsregler).

§ 21-4 a. Innhenting av opplysninger fra tredjemann – stedlig kontroll

Når det foreligger rimelig grunn til mistanke om at det er skjedd eller vil skje urettmessige utbetalinger fra trygden, kan Arbeids- og velferdsdirektoratet, Helsedirektoratet, Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten eller særskilt utpekte enheter pålegge andre enn dem som er nevnt i § 21-4, å gi de opplysninger som er nødvendige for å avdekke eller begrense urettmessige utbetalinger fra trygden. Opplysninger kan kreves også om andre enn stønadsmottakeren. Ved innhentingen av opplysninger gjelder reglene i § 21-4 c.

Arbeids- og velferdsdirektoratet eller særskilt utpekte enheter innen Arbeids- og velferdsetaten kan til enhver tid foreta stedlig kontroll i virksomheter uten forutgående varsel. Slik kontroll kan foretas i bransjer som erfaringsmessig er utsatt for trygdemisbruk, og forøvrig ved konkret mistanke om dette. Klage etter forvaltningsloven § 15 skal ikke medføre at stedlig kontroll utsettes, og det kan kreves bistand av politiet til å gjennomføre kontrollen. Under kontrollen kan det kreves at arbeidstakere identifiserer seg for å kontrollere om vedkommende er innmeldt i arbeidstakerregisteret eller mottar trygdeytelser som er uforenlige med arbeidsforholdet. Det kan også kreves innsyn i og kopi av dokumenter som kan avdekke eller hindre urettmessige utbetalinger fra trygden. Helseopplysninger kan likevel bare innhentes etter reglene i § 21-4, jf. § 21-4 c.

Den som blir pålagt å gi opplysninger eller innsyn i dokumenter mv. i medhold av paragrafen her, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt.

Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten er klageinstans for pålegg fra Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer om å gi opplysninger eller innsyn i dokumenter mv. etter paragrafen her. Når Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten gir slike pålegg, er departementet klageinstans. Tilføyd ved lov 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), endret ved lover 17 juni 2016 nr. 25, 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 11 nov 2016 nr. 1309), 3 mars 2023 nr. 2 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 3 mars 2023 nr. 289, se

endringslovens del V for overgangsregler).

§ 21-4 b. Utveksling av opplysninger med finansinstitusjoner

Pensjonsinnretninger, forsikringsselskaper og andre finansinstitusjoner kan av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt informere Arbeids- og velferdsetaten om forhold som har medført eller kan medføre urettmessig utbetaling av trygdeytelser.

Når en person ved forsett eller uaktsomhet har fått eller har søkt å oppnå utbetalinger fra Arbeids- og velferdsetaten som vedkommende ikke hadde krav på, kan etaten av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt informere en pensjonsinnretning, et forsikringsselskap eller annen finansinstitusjon om forhold som har medført eller kan medføre urettmessige utbetalinger fra denne institusjonen til denne personen.

Informasjon som nevnt i andre ledd skal ikke omfatte formidling av helseopplysninger e.l. innhentet i medhold av § 21-3, § 21-4 eller § 21-4 a første ledd. Det kan imidlertid opplyses hvilke ytelser vedkommende urettmessig er tilstått eller har søkt å oppnå og om de feilaktige eller mangelfulle opplysningene gjelder sivilstand, bosted, økonomiske eller helsemessige forhold eller annet.

Den som opplysningene gjelder, skal ikke gjøres kjent med at det er gitt informasjon etter første eller andre ledd.

Opplysninger som gis etter første eller andre ledd skal være undergitt taushetsplikt hos mottaker i samme utstrekning som i det organ som gir opplysningene, og kan bare brukes så langt nødvendig for at mottaker av opplysningene kan kreve tilbake eller hindre urettmessige utbetalinger.

Opplysninger som i god tro meddeles etter paragrafen her, gir ikke grunnlag for erstatning eller straff.

Departementet gir forskrifter om hvordan opplysningsretten etter første og andre ledd skal utøves.

Tilføyd ved lov 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII).

§ 21-4 c. Nærmere om innhenting av opplysninger

Adgangen til innhenting av opplysninger etter § 21-4 første ledd i saker om stønad etter loven her og ved rutinemessig kontroll av behandlere omfatter ikke innhenting av fullstendig pasientjournal. Det kan imidlertid kreves spesifiserte eller redigerte utdrag av journalen når dette anses nødvendig.

Dersom forhold ved en behandlers praksis gir grunnlag for å anta at det har skjedd urettmessige utbetalinger fra trygden, eventuelt ved et samarbeid

mellom behandler og stønadsmottaker, kan det kreves fullstendig og uredigert pasientjournal. Krav om dette skal framsettes av Arbeids- og velferdsdirektoratet eller Helsedirektoratet eller av særskilt utpekte enheter.

Det innhentende organ skal oppgi formålet med opplysninger og erklæringer mv. som innhentes etter § 21-4 eller § 21-4 a første ledd. Det skal videre opplyses om hjemmelen for innhentingen og om klageadgangen, se forvaltningsloven § 14. Dersom det i saker som nevnt i andre ledd i paragrafen her er fare for at kontrollhensyn motvirkes, kan formålet oppgis etter at opplysningene er utlevert. Bestemmelsene i dette leddet gjelder ikke når Arbeids- og velferdsetaten henter opplysninger fra offentlige registre.

Personopplysningslovens regler om informasjonsplikt og om behandling av opplysninger, herunder tilgang, oppbevaring, viderebefordring og sletting, gjelder for opplysninger innhentet etter reglene i loven her, med de unntak som følger av § 21-4 b.

Reglene om bevisfritak i tvisteloven §§ 22-8 og 22-9 gjelder tilsvarende ved anvendelsen av bestemmelsene i § 21-4 og § 21-4 a første ledd.

Opplysninger, uttalelser og erklæringer etter § 21-4 og § 21-4 a første ledd skal gis uten ugrunnet opphold.

Tilføyd ved lov 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), endret ved lover 18 des 2009 nr. 133, 17 juni 2016 nr. 25, 19 des 2017 nr. 113 (ikr. 1 jan 2018).

§ 21-4 d. Masseinnhenting av opplysninger i kontrolløyemed

Ved Arbeids- og velferdsetatens innhenting av registrerte opplysninger om et større antall navngitte stønadsmottakere i medhold av § 21-4 første og sjette ledd for elektronisk sammenligning med opplysninger i et annet register (masseinnhenting), gjelder følgende:

a. Masseinnhenting kan skje fra registre hos andre offentlige myndigheter eller fra arbeids- og velferdsetatens egne registre.
b. Masseinnhentingen kan gjelde opplysninger om inntekt eller andre økonomiske forhold, yrkesmessig status, bosted eller adresse, lovlig adgang til opphold eller arbeid i riket og valutatransaksjoner i utlandet. Helseopplysninger og andre opplysninger som omfattes av personvernforordningen artikkel 9 eller 10, kan ikke innhentes ved masseinnhenting.
c. Masseinnhentingen skal foretas av en særskilt utpekt enhet. Enheten kan innhente, registrere, sammenstille og lagre opplysninger så langt det er nødvendig for å avgjøre om en ytelse utbetales eller er utbetalt i strid med vilkårene for å motta ytelsen. Opplysninger om den enkelte stønadsmottaker kan videreformidles med sikte på å

korrigere eller stanse feilaktige utbetalinger, kreve tilbakebetaling av for mye utbetalt beløp og straffeforfølgning. For øvrig kan videreformidling skje når dette følger av lov eller bestemmelse gitt i medhold av lov.

d. Opplysninger innhentet ved masseinnhenting skal slettes så snart hensynet til kontroll og oppfølgning tillater det.
e. Dersom det andre offentlige organet også har opplysninger som er uten betydning for retten til vedkommende trygdeytelse, skal masseinnhenting gjennomføres slik at disse opplysningene ikke omfattes eller utleveres. Innhentingen skal heller ikke medføre at det utleveres opplysninger om andre personer enn dem som kontrollen gir grunn til å følge opp. Dersom slike opplysninger likevel skulle bli utlevert, skal de umiddelbart slettes hos arbeids- og velferdsetaten.
f. Offentlige myndigheter skal legge til rette for at opplysningene de besitter, på forespørsel gjøres elektronisk tilgjengelig for særskilt utpekt enhet i arbeids- og velferdsetaten. Det kan ikke kreves godtgjørelse for slik tilgjengeliggjøring og utlevering av opplysninger.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av masseinnhenting, herunder bestemme at masseinnhentingen skal kunne omfatte andre opplysninger enn dem som er nevnt i første ledd bokstav b, forutsatt at opplysningene er av tilsvarende art. Det kan også fastsettes i forskrift hvilke registre opplysninger kan innhentes fra.
Tilføyd ved lov 19 apr 2013 nr. 14 (ikr. 19 apr 2013 iflg. res. 19 apr 2013 nr. 389), endret ved lov 17 juni 2016 nr. 25, 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 21-5. Bistand fra barnevernstjenesten, den kommunale helse- og omsorgstjenesten, sosialtjenesten og kommunale organer etter introduksjonsloven

Barnevernstjenesten, den kommunale helse- og omsorgstjenesten, sosialtjenesten og kommunale organer etter introduksjonsloven plikter å innhente opplysninger og gi uttalelser til Arbeids- og velferdsetaten og Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer om forhold som har betydning for behandlingen av saker etter denne loven.

Departementet gir forskrifter om samarbeid mellom Arbeids- og velferdsetaten og Helsedirektoratet, barnevernstjenesten, den kommunale helse- og omsorgstjenesten, sosialtjenesten og kommunale organer etter introduksjonsloven.
Endret ved lover 4 juli 2003 nr. 80 (ikr. 1 sep 2003), 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli

2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 21-6. Endrede forhold

Det kan fattes nytt vedtak dersom det skjer en endring i forhold som er av betydning for retten til den ytelsen vedkommende mottar. Skjer det en endring i forhold som har betydning for graderingen av en ytelse til livsopphold etter kapittel 12, 15 eller 17 A, kan det fattes nytt vedtak bare hvis endringen er vesentlig. Etter nærmere retningslinjer fra Arbeids- og velferdsdirektoratet og Helsedirektoratet kan også bestemte typer saker tas opp til nærmere etterprøving for å vurdere om forholdene har endret seg. Adgangen til å fastsette nytt dagpengegrunnlag er uttømmende regulert i § 4-16.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 21 des 2000 for fjerde ledd, ikr. 1 jan 2001 for første ledd), 15 juni 2001 nr. 90, 14 juni 2002 nr. 22, 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2010), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 21-7. Uriktige opplysninger m.m. – følger for ytelser fra trygden

Et krav om en ytelse kan avslås og en innvilget ytelse kan holdes tilbake eller stanses helt eller delvis dersom vedkommende

a. mot bedre vitende gir uriktige opplysninger,
b. holder tilbake opplysninger som er viktige for rettigheter eller plikter etter denne loven, eller
c. uten rimelig grunn unnlater å etterkomme pålegg som er gitt med hjemmel i denne loven.

§ 21-8. Bortfall av rett til ytelser når mottakeren er skjødesløs med sin helse m.m.

Et krav om en ytelse som gis på grunnlag av sykdom, skade eller lyte, kan avslås, og en innvilget ytelse kan holdes tilbake eller stanses dersom medlemmet uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak.

En innvilget ytelse som nevnt i første ledd kan helt eller delvis holdes tilbake eller stanses dersom medlemmet uten rimelig grunn unnlater å rette seg etter legens råd. Det samme gjelder dersom medlemmet opptrer på en måte som han eller hun bør forstå kan forverre helsetilstanden eller forlenge arbeidsuførheten.
Endret ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189).

§ 21-9. (Opphevet)

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 35 (ikr. 1 nov 1997 iflg. res. 10 okt 1997 nr. 1088), 27 november 1998 nr. 69, 22 des 1999 nr. 108, 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21-10. Saksbehandlingstid og underretning om vedtak

Saker om ytelser etter denne loven skal forberedes og avgjøres uten ugrunnet opphold, og medlemmet skal underrettes skriftlig om vedtaket så snart som mulig.

Krav om ytelser etter kapitlene 5, 8, 9 og 14 skal så vidt mulig avgjøres straks, og underretning om vedtaket kan gis muntlig eller på annen måte. Det samme gjelder krav om nærmere bestemte enkle hjelpemidler og tolkehjelp etter § 10-7 bokstavene a, f og g. Medlemmet kan i så fall kreve å få vedtaket skriftlig bekreftet.

Departementet kan gi forskrifter om at underretning om vedtak ikke behøver å gis når vedtaket gjelder stans av dagpenger under arbeidsløshet etter kapittel 4 eller arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11 eller tilleggsstønader etter kapittel 11 A av grunner som er åpenbart kjent for medlemmet, og det er gitt forhåndsorientering om at retten til ytelsen bortfaller i slike tilfeller, eller om vedtak i etteroppgjør for uføretrygd etter kapittel 12 når vedkommende ikke har innsigelser til varselet om etteroppgjøret.
Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 21-11. Vedtak etter loven

Vedtak etter denne loven fattes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, som kan delegere vedtaksmyndighet til underliggende organer.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan omgjøre underliggende organers vedtak. Det samme gjelder for et annet overordnet organ i Arbeids- og velferdsetaten på de saksområdene som hører inn under dette.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21-11 a. Saksbehandling m.m. etter kapittel 5 Stønad ved helsetjenester

Helsedirektoratet skal forvalte kapittel 5, sikre rett ytelse til den enkelte og ha ansvaret for å følge opp og kontrollere tjenester, ytelser og utbetalinger.

Vedtak om ytelser etter kapittel 5 fattes av Helsedirektoratet. Helsedirektoratet kan delegere vedtakskompetansen til underliggende organer eller, etter godkjenning fra departementet, til Arbeids- og velferdsdirektoratet. Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten er klageinstans. Når slike vedtak er lite inngripende overfor den enkelte, kan vedtakene være utelukkende basert på automatisert behandling av helseopplysninger eller andre personopplysninger. Bestemmelsene om Helsedirektoratet i tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende for det organet Helsedirektoratet delegerer vedtakskompetanse til, og for Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.

Arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 6 og § 7 første og tredje ledd gjelder tilsvarende for Helsedirektoratet ved behandling av saker etter kapittel 5. Den særskilte taushetsplikten gjelder likevel bare for opplysninger om stønadstakere og andre privatpersoner.

Arbeids- og velferdsetaten plikter uten hinder av taushetsplikt å opplyse til Helsedirektoratet om et medlem er minstepensjonist.

Helsedirektoratet plikter å utlevere opplysninger til Kommunalt pasient- og brukerregister som bestemt i forskrift etter sjuende ledd og helseregisterloven § 11 andre ledd bokstav j. Utleveringen kan skje uten hinder av taushetsplikt.

Pasientjournalloven og helseregisterloven får ikke anvendelse på behandling av helseopplysninger i saker etter kapittel 5.

Ved behandling av personopplysninger i saker etter kapittel 5 er Helsedirektoratet behandlingsansvarlig, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 7. Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten er behandlingsansvarlig ved behandling av klage på vedtak etter kapittel 5. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om behandlingsansvaret til Helsedirektoratet og Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om behandling av

opplysningene i saker etter kapittel 5, blant annet om automatiserte vedtak, informasjonssikkerhet, internkontroll og utlevering av opplysninger til Kommunalt pasient- og brukerregister. Forskriften kan gi adgang til å fatte automatiserte vedtak selv om vedtaket ikke er lite inngripende overfor den enkelte.

Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav eller den Helsedirektoratet bestemmer, opptrer på vegne av staten ved tvangsforretning for namsmannen og annen rettslig inndriving og sikring av krav som skriver seg fra direktoratets forvaltning av kapittel 5 samt forhandlinger etter gjeldsordningsloven.

Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), endret ved lover 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), 19 juni 2009 nr. 66 (ikr. 19 juni 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 838), 18 des 2009 nr. 137 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1583), 17 juni 2016 nr. 47 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 730), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 11 nov 2016 nr. 1309), 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), lov 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026), 17 juni 2022 nr. 51 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1042), 3 mars 2023 nr. 2 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 3 mars 2023 nr. 289). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 21-11 b. Saksbehandling m.m. i saker etter kapittel 21, 22 og 25 med tilknytning til ytelser etter kapittel 5 Stønad ved helsetjenester

Bestemmelsene i § 21-11 a gjelder også når de organene som behandler saker etter kapittel 5, behandler saker etter andre bestemmelser i kapittel 21 og etter kapittel 22 og 25.

Tilføyd ved lov 3 mars 2023 nr. 2 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 3 mars 2023 nr. 289).

§ 21-12. Klage og anke i trygdesaker

Vedtak etter folketrygdloven kan påklages til nærmeste overordnede organ eller til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Vedtak etter kapittel 5 kan påklages til Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten. Etter at denne klageadgangen er benyttet, kan klageinstansens vedtak, også vedtak om å avvise en klage, ankes inn for Trygderetten etter reglene i lov 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten.

Departementet kan bestemme at visse vedtak skal kunne bringes direkte inn

for Trygderetten. Overprøving av en sak skal i sin helhet skje i Trygderetten dersom hensynet til sammenhengen i saken tilsier det.

Klage eller anke settes fram skriftlig eller muntlig for den enheten som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Klage eller anke over vedtak etter kapittel 5 settes fram for det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, med mindre Helsedirektoratet bestemmer noe annet.

Departementet kan bestemme at visse vedtak skal unntas fra anke til Trygderetten. Slike vedtak kan påklages etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI til nærmeste overordnede organ eller til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer eller til Nasjonalt klageorgan for helsetjenester.

Fristen for klage og anke er seks uker, også i saker som nevnt i fjerde ledd.

Et vedtak etter folketrygdloven kan ikke bringes inn for de alminnelige domstolene før mulighetene til å klage og anke er nyttet fullt ut.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 59, 19 des 1997 nr. 99, 10 des 1999 nr. 84, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 18 des 2009 nr. 133, 18 des 2015 nr. 105 (ikr. 1 apr 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1581), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 11 nov 2016 nr. 1309), 16 juni 2017 nr. 43 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra 1 jan 2017), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 38 (i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113).

§ 21-12A. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21-13. Ankenemnda for sykepenger i arbeidsgiverperioden

En tvist mellom arbeidsgiver og arbeidstaker eller mellom arbeidsgiver og Arbeids- og velferdsetaten om rettigheter og plikter i arbeidsgiverperioden (§ 8-19) kan bringes inn for Ankenemnda for sykepenger i arbeidsgiverperioden. Ankefristen er tre uker fra det tidspunktet meldingen om vedtaket er mottatt.

Ankenemnda skal ha tre medlemmer, som oppnevnes av departementet. Lederen av nemnda skal ha særlig innsikt i trygderettslige spørsmål. Ett medlem oppnevnes etter forslag fra Næringslivets Hovedorganisasjon og ett medlem etter forslag fra Landsorganisasjonen i Norge.

Ankenemndas vedtak kan ikke påklages til et overordnet forvaltningsorgan eller ankes til Trygderetten, men kan bringes inn for domstolene, som kan prøve

om vedtaket er i samsvar med loven.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21-14. (Opphevet)

Endret ved lover 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 19 des 2003 nr. 116 (ikr. 1 juli 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1622), 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21-15. Dagpenger under arbeidsløshet for fiskere og fangstmenn

Dagpenger under arbeidsløshet for fiskere og fangstmenn etter § 4-18 behandles av de organer og etter de regler som departementet bestemmer.

Lovhjemlet taushetsplikt er ikke til hinder for nødvendig utveksling av opplysninger i ytelsessaker mellom Arbeids- og velferdsetaten og de organer som er fastsatt med hjemmel i første ledd.
Endret ved lover 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21-16. Saksbehandling i avgiftssaker m.m.

For saker som behandles av skattemyndighetene etter kapittel 24, gjelder ikke bestemmelsene i kapitlet her, og heller ikke bestemmelsene i forvaltningsloven.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 21-17. Forskrifter

Departementet gir utfyllende forskrifter om behandling av saker etter denne loven.

Kapittel 22. Utbetaling

§ 22-1. Hovedregel om hvem ytelsen skal utbetales til

Ytelser etter denne loven utbetales til den som har rett til ytelsen.

§ 22-1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Bestemmelsene i dette kapitlet skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 22-2. Utbetaling ved direkte oppgjør

Den som gir behandling eller yter tjenester som trygden er stønadspliktig for, kan etter avtale få rett til direkte oppgjør med Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer. Stønaden blir da utbetalt direkte til behandleren eller tjenesteyteren. Medlemmets betalingsplikt blir tilsvarende redusert.

Departementet gir forskrifter om direkte oppgjør og om adgang for Arbeids- og velferdsetaten og Helsedirektoratet til å nekte direkte oppgjør. Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten er klageinstans for vedtak om å nekte direkte oppgjør fattet av Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer.
Endret ved lover 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 11 nov 2016 nr. 1309), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 22-2 a. Plikt til direkte oppgjør

Departementet kan gi forskrift om plikt til å ha direkte oppgjør for leger som har fastlegeavtale med kommunen, fysioterapeuter som har avtale med kommunen om driftstilskott, og lege- og psykologspesialister som har avtale med et regionalt helseforetak om driftstilskott.
Tilføyd ved lov 27 nov 2020 nr. 130 (ikr. 1 jan 2021).

§ 22-3. Utbetaling til arbeidsgiver

En arbeidsgiver som betaler full lønn for et tidsrom da medlemmet har rett til en ytelse som skal sikre inntekt etter kapittel 8, 9 eller 14, kan kreve å få ytelsen utbetalt til seg. Utbetalt beløp kan ikke overstige den ytelse som medlemmet kunne ha fått utbetalt når hensyn tas også til reglene i § 22-13. Tilsvarende kan arbeidsgiver som forskutterer reisetilskott for å dekke nødvendige ekstra transportutgifter etter § 8-14, kreve reisetilskottet utbetalt til seg.

En arbeidsgiver som betaler full lønn for et tidsrom som nevnt i første ledd, skal også betale feriepenger. Arbeidsgiveren kan kreve å få utbetalt til seg feriepenger som arbeidstakeren ville ha hatt krav på fra trygden for samme tidsrom.

Dersom ytelsen fra trygden er høyere enn utbetalt lønn, utbetales differansen til den som har rett til ytelsen.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 90, 9 des 2005 nr. 116 (med virkning for ytelser fra og med 1 jan 2006), 15 juni 2007 nr. 21.

§ 22-3a. Barnetillegg til bidragspliktige

Dersom en stønadsmottaker skal betale underholdsbidrag til barn som han eller hun får barnetillegg for, kan barnetillegget utbetales til Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav. Det er et vilkår at sentralen har satt fram krav om slik utbetaling. Barnetillegget går til fradrag i underholdsbidraget som stønadsmottakeren skal betale.

Tilføyd ved lov 27 nov 1998 nr. 69, endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), endret ved lov 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 22-3b. Ytelser til barn i fosterhjem

Grunnstønad og hjelpestønad til barn som er plassert i fosterhjem etter barnevernsloven § 5-3 første ledd, utbetales til fosterforeldrene. Ved plassering i midlertidig hjem i påvente av fosterhjemsplassering, skjer utbetaling til barnevernet.

Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 22-4. Disponering av ytelser til langtidspasienter i helseinstitusjon

For den som er innlagt i en helseinstitusjon for langtidspasienter, og som ikke er i stand til å disponere ytelsen selv, skal ytelsen utbetales til institusjonen. Helseinstitusjonen skal forvalte midlene til beste for den som har rett til ytelsen. Reglene i vergemålsloven får ikke anvendelse på midler som institusjonen forvalter. Statsforvalteren skal ha kopi av vedtak etter første punktum. Hvis statsforvalteren treffer vedtak om vergemål for personen etter reglene i vergemålsloven, kan statsforvalteren beslutte at midlene i stedet skal forvaltes av vergen. Er personen allerede under vergemål, må vergen samtykke til vedtak som nevnt i første punktum hvis forvaltning av midlene hører under vergens mandat.

Denne paragrafen gjelder bare for trygdemidler opptil 3/4 av grunnbeløpet.

Bestemmelsene i denne paragrafen omfatter langtidspasienter som er innlagt i en institusjon som går inn under lov om spesialisthelsetjenesten m.m. Departementet gir forskrifter om at bestemmelsene også skal omfatte langtidspasienter som er innlagt i andre institusjoner enn de som går inn under denne loven. Departementet kan gjøre unntak for institusjoner som går inn under denne loven.

Departementet gir forskrifter om hvem som skal fatte vedtak etter denne paragrafen om disponering av trygdemidler på vegne av pasienter, og om forvaltning og regnskap.

Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 61 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1196), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 22-5. Felles trivselsordninger for langtidspasienter

Ved helseinstitusjoner for langtidspasienter kan det opprettes felles trivselsordninger som blir betalt med en del av pasientenes trygdemidler. Tilskottet fra den enkelte pasient kan ikke settes høyere enn et beløp som på årsbasis svarer til 6,25 pst. av grunnbeløpet.

Bestemmelsene i denne paragrafen omfatter institusjoner som går inn under lov om spesialisthelsetjenesten m.m. Departementet gir forskrifter om at bestemmelsene også skal gjelde for langtidspasienter som er innlagt i andre institusjoner enn de som går inn under denne loven. Departementet kan gjøre unntak for institusjoner som går inn under denne loven.

Departementet gir forskrifter om felles trivselsordninger.

Endret ved lov 2 juli 1999 nr. 61 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1196).

§ 22-6. Utbetaling til Nav-kontor o.a.

Dersom en person ikke er i stand til å disponere ytelsen selv på grunn av sinnslidelse, psykisk utviklingshemning, alvorlig mental svekkelse, hjerneskade, eller misbruk av berusende eller bedøvende midler, kan ytelsen utbetales til en annen person eller til et Nav-kontor. Det samme gjelder når en person åpenbart bruker sine trygdeytelser til skade for seg selv eller en person som han eller hun forsørger eller plikter å forsørge.

Ytelsen skal disponeres til beste for den som har rett til den.

Reglene i vergemålsloven får ikke anvendelse på ytelser det er truffet vedtak om etter første ledd. Statsforvalteren skal ha kopi av vedtaket. Hvis statsforvalteren treffer vedtak om vergemål for personen etter reglene i vergemålsloven, kan statsforvalteren beslutte at ytelsen i stedet skal forvaltes av vergen. Er personen allerede under vergemål, må vergen samtykke til vedtak som nevnt i første ledd hvis forvaltning av ytelsen hører under vergens mandat.

Departementet gir forskrifter om utbetaling og forvaltning av ytelser etter denne paragrafen.

Endret ved lover 18 des 2009 nr. 131 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 22-7. Utsatt utbetaling

Er det grunn til å anta at en arbeidsgiver, en pensjonsordning eller en offentlig myndighet har krav på refusjon i en persons ytelser etter denne loven, kan trygdens organer gjøre den som har krav på refusjon, kjent med vedkommendes rettigheter uten hinder av taushetsplikten. Utbetaling av ytelsen kan i tilfelle utsettes i opptil tre uker, med mindre annet følger av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser § 28 og forskrift gitt i medhold av denne bestemmelsen. Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke for dagpenger under arbeidsløshet.

Endret ved lover 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), 23 juni 2000 nr. 55, 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 22-8. Fradrag ved etterbetaling av pensjon o.l.

Når en forsørger har fått utbetalt ektefelletillegg eller barnetillegg, og den forsørgede får etterbetalt pensjon, overgangsstønad eller

arbeidsavklaringspenger, skal etterbetalingen reduseres med et beløp som svarer til det tillegget forsørgeren har fått utbetalt for samme tidsrom. Det skal også gjøres fradrag for bidragsforskott som forsørgeren har fått utbetalt for samme tidsrom etter lov av 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott. Har forsørgeren fått utbetalt forhøyet særtillegg for ektefelle over 60 år (§ 3-3 sjette ledd), gjøres det fradrag for differansen mellom forhøyet særtillegg og ordinært særtillegg. Tilsvarende gjøres det fradrag for differansen dersom forsørgeren på grunn av forsørgelsen har fått utbetalt et høyere pensjonstillegg etter § 19-9 eller et høyere tillegg etter § 19-14 femte ledd enn vedkommende ellers ville hatt rett til.

Når det blir etterbetalt barnetillegg, gjøres det fradrag for barnetillegg som er utbetalt for barnet for samme tidsrom. Det skal likevel ikke gjøres fradrag dersom det tidligere utbetalte barnetillegget er gitt til en person som er pålagt å betale bidrag til barnet etter barneloven.

Det skal ikke gjøres fradrag for tillegg eller bidragsforskott som ikke er kommet den forsørgede til gode.

Når det etterbetales uføretrygd for en måned vedkommende har mottatt sykepenger fra trygden uten avkorting etter § 22-12 andre ledd, reduseres etterbetalingen for samme tidsrom.

Ved etterbetaling av en ytelse som etter loven kan medføre at overgangsstønad, pensjon eller omstillingsstønad etter kapittel 15, 17 eller 17 A settes ned, gjøres det fradrag i etterbetalingen når det er utbetalt overgangsstønad, pensjon eller omstillingsstønad som nevnt for samme tidsrom. Fradraget skal svare til det beløp som overgangsstønaden, pensjonen eller omstillingsstønaden skulle ha vært redusert med.

Når en ytelse er utbetalt etter arbeidsmarkedsloven, og det etterbetales en ytelse fra folketrygden som dekker samme formål, skal etterbetalingen reduseres med det beløp som svarer til utbetalt ytelse etter arbeidsmarkedsloven for samme tidsrom.

Når det er utbetalt stønad etter lov 29. april 2005 nr. 21 om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg, og det etterbetales alderspensjon eller uføretrygd fra folketrygden, skal etterbetalingen reduseres med det beløp som svarer til utbetalt supplerende stønad for samme tidsrom.

Endret ved lover 28 feb 1997 nr. 20 (ikr. 1 jan 1998), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 19 des 2014 nr. 74 (ikr. 1 jan 2015), 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for overgangsbestemmelser se loven del V), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 22-9. (Opphevet)

Endret ved lov 6 juni 1997 nr. 36 (ikr. 1 jan 1998), opphevet ved lov 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78).

§ 22-10. Utbetalingsterminer

Følgende ytelser utbetales som engangsbeløp:

a. stønad ved helsetjenester (kapittel 5)
b. gravferdsstønad, stønad til båretransport og stønad ved dødsfall i utlandet (kapittel 7)
c. engangsstønad ved fødsel og adopsjon (§ 14-17)

Følgende ytelser gis pr. dag og utbetales vanligvis etterskottsvis hver måned:

a. sykepenger (kapittel 8)
b. omsorgspenger ved barns sykdom (§§ 9-5 til 9-9)
c. opplæringspenger ved kurs for et medlem med omsorg for et funksjonshemmet barn (§ 9-14)
d. pleiepenger for pleie av barn og nærstående (§§ 9-10 til 9-13)
e. svangerskapspenger (kapittel 14)
f. foreldrepenger (kapittel 14)

Følgende ytelser gis pr. måned og utbetales innen utgangen av måneden:

a. grunnstønad og hjelpestønad (kapittel 6)
b. uføretrygd (kapittel 12)
c. overgangsstønad til enslig mor eller far (kapittel 15)
d. stønad til barnetilsyn (§§ 15-10 og 17-10)
e. omstillingsstønad til gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier (kapittel 17)
f. pensjon og overgangsstønad til gjenlevende ektefelle og tidligere familiepleier (kapittel 17 A)
g. barnepensjon (kapittel 18)
h. alderspensjon (kapittel 19 og 20)

Følgende ytelser kan utbetales enten som engangsbeløp eller som løpende ytelser:

a. stønad til bedring av funksjonsevnen (§§ 10-5 til 10-7)

b. tilleggsstønader (kapittel 11 A)
c. tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. (§§ 15-11, 17-10 og 17-15)
d. menerstatning ved yrkesskade (§ 13-17).

Feriepenger av ytelser etter kapitlene 8, 9 og 14 utbetales i andre halvdel av mai måned året etter opptjeningsåret.

Dersom pensjonisten eller stønadsmottakeren er bosatt i utlandet, kan ytelsen utbetales i andre terminer enn det som følger av denne paragrafen.

Dagpenger under arbeidsløshet (kapittel 4) og arbeidsavklaringspenger (kapittel 11) gis pr. dag og utbetales vanligvis etterskottsvis hver fjortende dag. Departementet gir forskrifter om utbetaling og kontroll av dagpenger under arbeidsløshet etter kapittel 4 og arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11. Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36, 6 juni 1997 nr. 36 (ikr. 1 jan 1998), 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 22 des 2006 nr. 95 (ikr. 1 jan 2007), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 16 des 2011 og 1 jan 2012). 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 22-11. Avrunding av ytelser

Terminbeløp og dagsatser avrundes til nærmeste hele krone.

§ 22-12. Tidspunkt for utbetaling når rett til en ytelse oppstår eller opphører

En ytelse som gis pr. måned, se § 22-10 tredje ledd, utbetales vanligvis fra og med måneden etter den måneden vedkommende fyller vilkårene for rett til ytelsen. Stønad til barnetilsyn utbetales likevel fra og med den måneden vedkommende fyller vilkårene.

Uføretrygd til en person som har rett til sykepenger, utbetales fra og med den måneden retten til sykepenger utløper. Det samme gjelder når en person som har rett til sykepenger og mottar gradert uføretrygd, får hel uføretrygd. I den måneden sykepengeperioden utløper, utbetales sykepengene med det beløp som overstiger uføretrygden. Uføretrygd til en person som i en periode

ikke har hatt utbetalingsrett etter § 12-10 tredje ledd, utbetales fra og med den måneden den pensjonsgivende inntekten blir redusert.

Uføretrygd utbetales ikke for perioder hvor medlemmet har mottatt arbeidsavklaringspenger. Til et medlem som har fått innvilget arbeidsavklaringspenger for samme måned som kravet om uføretrygd blir innvilget, utbetales uføretrygden fra og med måneden etter.

En ytelse blir satt opp fra og med den måneden vilkårene for dette er oppfylt. Pensjonen til en gjenlevende ektefelle skal likevel omregnes fra måneden etter at ektefellen døde, dersom begge ektefellene før dødsfallet mottok pensjon fra folketrygden.

En ytelse blir satt ned fra og med måneden etter den måneden vilkårene for dette er oppfylt.

Utbetalingen av en ytelse som gis pr. måned, stanses ved utgangen av den måneden retten til ytelsen faller bort. Hvis en pensjon skal avløses av en annen pensjon, stanses utbetalingen likevel først når den nye pensjonen tar til å løpe. Overgangsstønad etter kapittel 15 stanses fra utgangen av den tredje måneden etter den måneden da omsorgen for barn opphører uventet.

Endret ved lover 19 des 1997 nr. 99 (ikr. 1 jan 1998), 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 jan 2001), 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 aug 2002), 19 des 2003 nr. 135 (ikr. 1 jan 2004, se dens II), 11 juni 2004 nr. 36, 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 18 juni 2021 nr. 90.

§ 22-13. Frister for framsetting av krav, virkningstidspunkt og etterbetaling

For å få en ytelse etter denne loven må den som har rett til ytelsen, sette fram krav. Departementet kan i forskrift bestemme at frikort kan utleveres uten at det er satt fram krav. Det samme gjelder refusjon av betalte egenandeler for personer med fritak eller refusjon av betalte egenandeler ut over egenandelstaket.

Krav om en ytelse som utbetales som et engangsbeløp, se § 22-10 første ledd og fjerde ledd bokstavene a, b og c, må settes fram innen seks måneder etter at kravet tidligst kunne ha vært satt fram.

En ytelse som gis pr. dag eller pr. måned, se § 22-10 andre, tredje og fjerde ledd, gis for opptil tre måneder før den måneden da kravet ble satt fram, dersom vilkårene var oppfylt i denne perioden.

Det gjelder følgende unntak fra bestemmelsen i tredje ledd:

a. Barnepensjon etter kapittel 18 og menerstatning etter § 13-17 gis for opptil tre år før den måneden da kravet ble satt fram.

b. Overgangsstønad til enslig mor gis for tidsrommet før fødselen dersom kravet blir satt fram innen tre måneder etter barnets fødsel, se § 15-8 første ledd tredje punktum.
c. Alderspensjon etter kapitlene 19 og 20 gis tidligst fra og med måneden etter den måneden da kravet ble satt fram.

Dagpenger under arbeidsløshet etter kapittel 4 og arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11 gis tidligst fra det tidspunktet da kravet ble satt fram. Bestemmelsen i syvende ledd gjelder ikke for dagpenger under arbeidsløshet.

En arbeidsgivers refusjonskrav etter §§ 8-20, 8-21, 9-8, og 22-3 innfris for opptil tre måneder før den måneden da kravet ble satt fram.

En ytelse kan gis for opptil tre år før kravet ble satt fram, dersom den som har rett til ytelsen, åpenbart ikke har vært i stand til å sette fram krav tidligere. Det samme gjelder dersom vedkommende ikke har satt fram krav tidligere fordi trygdens organer har gitt misvisende opplysninger. Bestemmelsene i dette leddet gjelder ikke for refusjonskrav etter § 22-3.

Krav om omregning og etterbetaling av ytelse etter kapittel 8, 9 eller 14 på grunn av tariffrevisjon må settes fram innen tre måneder etter at tariffavtalen ble endret.

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36 (ikr. 1 jan 1998 for endringen i fjerde ledd bokstav b), 10 des 1999 nr. 84, 23 juni 2000 nr. 55, 17 juni 2005 nr. 57 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 627), 18 des 2009 nr. 137 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1583), 11 des 2009 nr. 112 (ikr. 1 jan 2011, se dens III), 16 des 2011 nr. 58, 5 apr 2017 nr. 15 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 591, se del II), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 22-14. Foreldelse

Lov av 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer gjelder med de særlige bestemmelser som er gitt i denne paragrafen.

Foreldelsesfristen for rett til ytelser etter folketrygdloven regnes fra tidspunktet da det endelige vedtaket ble fattet. I sak om etteroppgjør for uføretrygd etter § 12-14 fjerde ledd andre punktum regnes foreldelsesfristen fra tidspunktet for endelig vedtak om etteroppgjøret.

En fordring som en behandler, en forhandler eller andre har mot Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller underliggende organer på grunnlag av direkte oppgjør, se § 22-2, foreldes seks måneder etter at fordringen oppstod.

Dersom den som har rett til en ytelse, helt eller delvis har fått avslått et krav om ytelsen på grunn av feil som Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller underliggende organer har gjort, skal ytelsen gis fra det tidspunktet den

skulle ha vært gitt hvis kravet var blitt godtatt første gang det ble framsatt. Det samme gjelder dersom avslaget skyldes ufullstendige eller misvisende opplysninger fra andre enn den som har rett til ytelsen.

Trekk etter § 12-14, § 22-15 åttende ledd eller § 22-15 a sjette ledd eller avregning etter § 22-16 avbryter foreldelse. Det samme gjelder for trekk etter arbeidsmarkedsloven § 23. Dersom slikt trekk opphører, varer virkningen av avbrutt foreldelse i ett år etter at trekket opphørte.

Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84, 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 22-15. Tilbakekreving etter feilaktig utbetaling

En utbetaling som Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller organ underlagt Helsedirektoratet har foretatt til noen som ikke hadde krav på den, kan kreves tilbake dersom den som har fått utbetalingen (mottakeren) eller noen som opptrådte på vegne av mottakeren forsto eller burde ha forstått at utbetalingen skyldtes en feil. Det samme gjelder dersom vedkommende har forårsaket utbetalingen ved forsettlig eller uaktsomt å gi feilaktige eller mangelfulle opplysninger.

Krav etter første ledd skal rettes mot mottakeren av feilutbetalingen. Dersom kravet ikke dekkes hos mottakeren, kan det rettes mot noen som har opptrådt på vegne av mottakeren og som har utvist forsett eller uaktsomhet som angitt i første ledd. På tilsvarende vilkår kan krav om tilbakebetaling av en ytelse utbetalt til en arbeidsgiver etter § 22-3 eller etter særskilt avtale, rettes mot en arbeidstaker.

Dersom det etterbetales lønn, eller erstatning for lønn, for tidsrom som det allerede er utbetalt arbeidsavklaringspenger eller dagpenger under arbeidsløshet for, kan det for meget utbetalte kreves tilbake. Dersom ytelser etter kapitlene 4 og 11 er utbetalt som forskudd, kan det for meget utbetalte kreves tilbake.

Det skal settes fram krav om tilbakebetaling etter første til tredje ledd med mindre særlige grunner taler mot det. Det legges blant annet vekt på graden av uaktsomhet hos den som kravet retter seg mot, størrelsen av det feilutbetalte beløpet, hvor lang tid det er gått siden utbetalingen fant sted og om feilen helt eller delvis kan tilskrives Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller organ underlagt Helsedirektoratet. Tilbakebetalingskravet kan herunder settes til en del av det feilutbetalte beløpet. Når den som kravet retter seg mot har

opptrådt forsettlig, skal krav alltid fremmes, og beløpet kan ikke settes ned.

Feilutbetalte beløp som er mottatt i aktsom god tro, kan kreves tilbake, begrenset til det beløp som er i behold når vedkommende blir kjent med feilen. Ved vurderingen av om dette beløpet helt eller delvis skal kreves tilbake, legges det blant annet vekt på størrelsen av det feilutbetalte beløpet, hvor lang tid det er gått siden feilutbetalingen fant sted og om vedkommende har innrettet seg i tillit til den.

Tilbakekreving etter paragrafen her kan unnlates dersom det feilutbetalte beløpet utgjør mindre enn fire ganger rettsgebyret. Dette gjelder likevel ikke dersom den som har fått utbetalingen (mottakeren) eller noen som opptrådte på vegne av mottakeren, har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt.

Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten er klageinstans for vedtak om tilbakekreving etter paragrafen her fattet av Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer.

Vedtak om tilbakekreving etter paragrafen her er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet kan innkreves ved trekk i framtidige trygdeytelser eller inndrives etter reglene i bidragsinnkrevingsloven av Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav eller, for så vidt gjelder ytelser etter kapittel 5, av det organ som Helsedirektoratet bestemmer.

Feilutbetalinger etter direkte oppgjørsordninger kreves tilbake etter reglene i § 22-15 a.

Endret ved lover 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), 14 juni 2002 nr. 22, 10 des 2004 nr. 76 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), 17 des 2010 nr. 80 (ikr. 1 jan 2011), 19 okt 2012 nr. 68, 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 11 nov 2016 nr. 1309), 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 22-15 a. Tilbakekreving av utbetalinger etter direkte oppgjørsordning

Feilutbetalinger som Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller organ underlagt Helsedirektoratet har foretatt til behandlere, tjenesteytere eller andre etter en direkte oppgjørsordning, skal kreves tilbake med mindre annet følger av andre eller tredje ledd. Med feilutbetalinger menes blant annet utbetalinger på grunn av feil takstbruk, dobbeltregninger, overforbruk og behandling som ikke kan anses nødvendig.

I den utstrekning en feilutbetaling skyldtes behandling som ikke var nødvendig eller feil bruk av takster, kreves feilutbetalingen ikke tilbake dersom den som har fått utbetalingen (mottakeren), eller noen som opptrådte på vegne

av mottakeren, har foretatt seg det som med rimelighet kan kreves for å bringe på det rene hva som anses å være nødvendig behandling eller riktig bruk av takstene.

Dersom feilutbetalingen helt eller delvis kan tilskrives Arbeids- og velferdsetaten, Helsedirektoratet eller organ underlagt Helsedirektoratet, kan tilbakebetalingskravet settes ned eller falle bort. Når mottakeren eller noen som opptrådte på vegne av mottakeren forsto eller måtte forstå at det dreide seg om en feil, skal kravet likevel alltid fremmes, og beløpet kan ikke settes ned.

Krav etter første ledd skal rettes mot mottakeren av feilutbetalingen. Dersom kravet ikke dekkes, kan det rettes mot noen som har opptrådt på vegne av mottakeren.

Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten er klageinstans for vedtak om tilbakekreving etter paragrafen her fattet av Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer.

Vedtak om tilbakekreving etter paragrafen her er tvangsgrunnlag for utlegg. Tilbakebetalingsbeløpet kan dekkes ved trekk i framtidige oppgjør eller innkreves etter reglene i bidragsinnkrevingsloven av Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav eller, for så vidt gjelder ytelser etter kapittel 5, av det organ som Helsedirektoratet bestemmer.
Tilføyd ved lov 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), endret ved lover 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 11 nov 2016 nr. 1309), 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 22-16. Avregning av feilutbetalinger som skyldes for høy inntekt

Når en ytelse som nevnt i andre ledd utbetales med for høyt beløp fordi mottakerens inntekt er høyere enn forutsatt ved fastsettingen av ytelsen, skal det som etter reglene om inntektsprøving, meldeplikt og nedsetting av ytelser på grunn av endrede forhold er utbetalt for mye, avregnes ved trekk i framtidige ytelser. Dersom feilutbetalingen helt eller delvis kan tilskrives Arbeids- og velferdsetaten, kan kravet settes ned.

Avregningsordningen gjelder ved feilutbetaling av

a. overgangsstønad etter kapittel 15
b. uføretrygd etter kapittel 12
c. omstillingsstønad etter kapittel 17 og
d. pensjon og overgangsstønad etter kapittel 17 A.

Avregning etter første ledd skjer normalt med opptil 10 prosent av samlet månedlig ytelse, men kan settes til et høyere beløp. Trekk kan foretas i ytelser

som nevnt i andre ledd, i alderspensjon og i krigspensjon og pensjon etter yrkesskadetrygdloven. Det kan foretas trekk også etter overgang fra en av disse ytelsene til en annen, og feilutbetalte forsørgingstillegg kan avregnes i pensjon mv. etter at tilleggene er falt bort.

Avregning etter paragrafen her gjøres av Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 25 nov 2011 nr. 43 (ikr. 1 jan 2010), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 73, 19 des 2017 nr. 113, 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 22-17. Renter ved etterbetaling av ytelser

Det ytes renter ved etterbetaling i medhold av § 22-13 syvende eller § 22-14 fjerde ledd og ved etterbetaling når Arbeids- og velferdsetaten av eget tiltak retter ytelser som er gitt med for lavt beløp. Rentesatsen fastsettes av departementet og skal utgjøre om lag halvparten av rentesatsen etter § 3 i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling.

Renter regnes fra utbetalingsdato for den enkelte termin som etterbetalingen omfatter fram til den dato da utbetalingen skjer. Ytelsene for den enkelte termin i etterbetalingen renteberegnes for seg. Rentesrente beregnes ikke.

Dersom det gjøres fradrag i en eller flere av de ytelsesterminer som etterbetalingen omfatter, fordi vedkommende har mottatt andre ytelser etter folketrygdloven eller arbeidsmarkedsloven eller har fått økonomisk sosialhjelp etter sosialtjenesteloven, skal renter beregnes på grunnlag av de deler av etterbetalingen som gjenstår etter at slike fradrag er gjort.

Det ytes ikke renter for tidsrom da stønadsmottakeren eller andre som har opptrådt på vegne av ham eller henne er skyld i at ytelsen ikke er kommet til utbetaling.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av paragrafen her.

Endret ved lover 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), 17 juni 2016 nr. 25, 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020).

§ 22-17 a. Renter og rentetillegg ved tilbakekreving av feilutbetalinger

Ved tilbakekreving etter § 22-15 første og andre ledd på grunnlag av forsett eller grov uaktsomhet hos den som kravet retter seg mot, beregnes et rentetillegg på 10 prosent av det beløp som kreves tilbake.

Ved tilbakekreving etter § 22-15 a beregnes et rentetillegg på 10 prosent av det beløp som kreves tilbake. Ved betaling etter fastsatt betalingsfrist kreves det renter fra fristens utløp inntil tilbakebetaling skjer, beregnet på grunnlag av tilbakebetalingsbeløpet tillagt rentetillegg etter første punktum. Rentesatsen etter forsinkelsesrenteloven legges til grunn.
Tilføyd ved lov 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII).

§ 22-17 b. Forholdet til erstatning

Ved etterbetaling av en ytelse etter bestemmelsene i § 22-13 kan det ikke kreves erstatning etter skadeserstatningsloven eller alminnelige erstatningsrettslige regler for ytelser for tidsrom som ikke omfattes av etterbetalingen. Tilsvarende kan det ved etterbetaling av ytelser ikke gis renter eller kreves erstatning for rentetap i andre tilfelle eller i større utstrekning enn det som følger av bestemmelsene i § 22-17.
Tilføyd ved lov 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII).

§ 22-18. Utbetalingsmåten for ytelser m.m.

Utbetaling skal skje ved overføring til en bankkonto her i landet dersom mottakeren har eller oppretter en slik konto. Dersom vedkommende mottar flere ytelser som utbetales av trygdens organer, skal ytelsene utbetales til samme konto. Trygdens organer kan kreve opplysninger om kontonummer fra annet offentlig organ uten hinder av taushetsplikt og opprette et register over kontonumre. Innhentingen av kontonummer og opprettingen av et register kan omfatte også kontonumrene til personer som ikke får utbetalinger som nevnt. Har retten besluttet å sette mottakerens formue under forvaltning etter straffeprosessloven § 220, skal betaling skje til en bankkonto her i landet som er utpekt av den rettsoppnevnte tilsynsmannen, jf. straffeprosessloven § 222 første ledd.

Dersom mottakeren ikke har bankkonto her i landet, velges utbetalingsmåten under hensyn til mottakerens ønske. Det kan likevel kreves at arbeidsgivere, behandlingspersonell og andre med en yrkesmessig forbindelse med trygdens organer oppretter konto. Ved utbetaling til utlandet må mottaker

dekke merkostnadene i forhold til overføring til en bankkonto i Norge. Merkostnadene avregnes i utbetalingene.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder for alle utbetalinger som foretas av folketrygdens organer, også utbetalinger som skriver seg fra andre stønadsordninger enn folketrygden og utbetalinger som foretas på vegne av andre.

Departementet gir forskrifter om gjennomføringen av denne paragrafen, og kan bestemme at visse saker eller typer av saker skal unntas fra bestemmelsene i første og andre ledd. Det kan videre bestemmes at kontonummer innhentet med hjemmel i første ledd tredje og fjerde punktum skal kunne nyttes ved utbetaling av ytelser uten forhåndsvarsel til mottakeren.
Tilføyd ved lov 18 des 1998 nr. 86 (ikr. 1 apr 1999), endret ved lover 22 des 1999 nr. 108 (ikr. 1 jan 2000), 21 des 2001 nr. 118, 27 apr 2018 nr. 15 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 641).

§ 22-19. Utbetaling av små beløp

Dersom en stønad som gis som et engangsbeløp utgjør mindre enn 50 kroner, skal stønaden ikke utbetales. Dersom medlemmet innen 6 måneder får rett til ytterligere stønadsbeløp, og summen av stønadsbeløpene utgjør minst 50 kroner, kan vedkommende kreve at beløpene slås sammen og utbetales under ett. Bestemmelsene i første og andre punktum gjelder for alle stønader som administreres av trygdens organer eller utbetales av dem, med unntak av stønader etter kapittel 5 som administreres eller utbetales av Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer.
Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 118 (ikr. 1 jan 2002 med virkning for stønadsbeløp som ikke er utbetalt pr. 31 des 2001), endret ved lover 18 des 2009 nr. 137 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1583), 14 des 2012 nr. 87 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1206), 13 des 2013 nr. 105 (ikr. 1 jan 2014), 22 des 2021 nr. 151 (ikr. 1 jan 2022).

Del VIII. Finansielle bestemmelser

Kapittel 23. Finansiering

§ 23-1. Folketrygdens utgifter

De avgifter og tilskott som dette kapitlet omfatter, herunder tilskott fra staten, skal dekke utgiftene til ytelsene etter denne loven, til statsgaranti for lønnskrav

ved konkurs etter lov av 14. desember 1973 nr. 61, til bidragsforskott etter lov av 17. februar 1989 nr. 2 og til tilbakebetaling etter barnelova § 80.
Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 23-2. Arbeidsgiveravgift

Arbeidsgiveren skal betale arbeidsgiveravgift av lønn og annen godtgjørelse for arbeid og oppdrag i og utenfor tjenesteforhold som han plikter å innrapportere. Arbeidsgiveravgiften fastsettes i prosent av det beløp som skal innrapporteres for vedkommende år. Plikten til å betale arbeidsgiveravgift gjelder selv om beløpet fritas for innrapporteringsplikt på grunn av beløpets størrelse.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift når arbeidet eller oppdraget er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet. Av godtgjørelse til medlemmer i styrer, representantskap, utvalg, råd og lignende skal det alltid betales avgift som av lønnsinntekt.

Av naturalytelser og av godtgjørelse som skal dekke utgifter i forbindelse med utførelse av arbeid, oppdrag eller verv som nevnt i skatteloven § 5-10 bokstavene a og b, skal det betales avgift i den utstrekning naturalytelsene og godtgjørelsene skal tas med ved beregningen av forskottstrekk, se skattebetalingsloven §§ 5-6 og 5-8. Det skal likevel betales avgift for verdien av fri kost på sokkelen, jf. skatteloven § 5-15 første ledd bokstav e nr. 1, uavhengig av om verdien inngår i trekkgrunnlaget.

Det skal betales arbeidsgiveravgift av arbeidsgiveres og det offentliges tilskott til livrente- og pensjonsordninger og arbeidsgiveres tilskott til Overføringsavtalens sikringsordning. Det samme gjelder pensjon fra arbeidsgiver når pensjonen har begynt å løpe etter 1. januar 1988. Plikten til å svare arbeidsgiveravgift gjelder også engangsbeløp til avløsning av rett til pensjon i arbeidsforhold som ikke er sikret ved premie og tilskudd.

Det skal ikke svares arbeidsgiveravgift av lønn og feriepenger så langt arbeidsgiveren får lønnen eller feriepengene refundert etter reglene i § 8-20 tredje ledd, § 8-21 tredje ledd eller § 22-3. Det skal heller ikke betales arbeidsgiveravgift av introduksjonsstønad etter integreringsloven kapittel 5 eller kvalifiseringsstønad etter lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift for privat pass av barn som ikke har fylt 12 år før utgangen av inntektsåret, eller som har særlig behov for omsorg og pleie.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift for lønnet arbeid i privat hjem og fritidsbolig når lønnen ikke gir fradragsrett for arbeidsgiveren og arbeidet ikke er en del av arbeidstakerens næring. Bortfallet av avgiftsplikt etter første

punktum gjelder bare når slik lønn fra husholdningen ikke overstiger 60.000 kroner i inntektsåret. Departementet kan i forskrift avgrense avgiftsfritaket etter første og andre punktum og gi regler til utfylling og gjennomføring av det.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift for lønnet arbeid for veldedig eller allmennyttig institusjon eller organisasjon når lønnsutgiftene ikke er knyttet til institusjonens eller organisasjonens næringsvirksomhet. Fritaket etter første punktum gjelder bare dersom institusjonens eller organisasjonens totale lønnsutgifter er opp til 800 000 kroner, og bare for lønnsutbetalinger opp til 80 000 kroner per ansatt. Lønnsutgifter til næringsvirksomhet inngår ikke i grensebeløpene i forrige punktum. Departementet kan i forskrift avgrense avgiftsfritaket etter første til tredje punktum og gi regler til utfylling og gjennomføring av det.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift av godtgjørelse for arbeid i utlandet, på norsk kontinentalsokkel, i norsk territorialfarvann eller i sonene opprettet i medhold av økonomiske soneloven, når arbeidet er utført av en utenlandsk arbeidstaker som ikke er medlem i trygden. Det skal heller ikke betales arbeidsgiveravgift av godtgjørelse for religiøst, humanitært eller filantropisk arbeid utført av person utstasjonert i utlandet av misjonsselskap, menighet eller humanitær organisasjon, når oppholdet i utlandet varer i minst to år. Departementet kan i forskrift avgrense avgiftsfritaket etter andre punktum og gi regler til utfylling og gjennomføring av det.

Når det gjennomføres summarisk fellesoppgjør etter skatteforvaltningsloven § 12-4, inngår det beløp som arbeidsgiveren blir ansvarlig for etter denne bestemmelsen, i grunnlaget for arbeidsgiveravgiften.

Plikten til å betale arbeidsgiveravgift gjelder ikke for lønn og godtgjørelse til personer som etter Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem artikkel 33 og artikkel 37 er unntatt fra trygden i Norge.

Stortinget fastsetter størrelsen på arbeidsgiveravgiften. Arbeidsgiveravgiften kan være geografisk differensiert. Det kan fastsettes særbestemmelser for foretak med virksomhet innen nærmere angitte næringer. Statsstøtte i form av redusert differensiert arbeidsgiveravgift kan offentliggjøres uten hinder av taushetsplikt. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om offentliggjøringen.

Departementet gir forskrifter med nærmere bestemmelser om hva som skal regnes som avgiftspliktige ytelser etter denne paragrafen.

Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36 (med virkning fra 1 mai 1997), 5 des 1997 nr. 94 (f o m inntektsåret 1998), 17 des 1999 nr. 92 (f o m inntektsåret 1999), 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 21 des 2001 nr. 109 (ikr. 21 des 2001 med virkning fra og med 11 okt 2001), 21 des 2001 nr. 113 (ikr. 1 jan 2002). 27 sep 2002 nr. 69 (ikr. 27 sep 2002 med virkning fra og med 1 juli 2002), 27 juni 2003 nr. 63 (ikr. 1 sep 2003), 12 des 2003 nr. 106 (f o m inntektsåret 2004), 28 mai

2004 nr. 32 (ikr. 28 mai 2004 med virkning fra og med 1 jan 2004), 9 des 2005 nr. 112 (f o m inntektsåret 2006), 9 des 2005 nr. 116 (ikr. 9 des 2005 med virkning for ytelser fra og med 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 28 (ikr. 1 juli 2006), 26 okt 2007 nr. 97, 14 des 2007 nr. 106 (f o m inntektsåret 2007 for fjerde ledd, f o m inntektsåret 2007 for åttende ledd), 27 juni 2008 nr. 59 (med virkning fra inntektsåret 2008), 11 des 2009 nr. 121, 18 des 2009 nr. 131 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584), 25 juni 2010 nr. 37, 20 juni 2014 nr. 32 (ikr. 1 juli 2014), 22 juni 2012 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220), 19 des 2014 nr. 79 (f o m inntektsåret 2015), 18 des 2015 nr. 114, 20 des 2016 nr. 110, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 120 (ikr. 19 des 2017 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 101 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 22 des 2021 nr. 151, 20 des 2022 nr. 104 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2024 nr. 85 (i kraft 1 jan 2025 med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 23-2 a. Finansskatt på lønn

Arbeidsgivere med ansatte som utfører finansielle aktiviteter skal svare finansskatt på lønn mv.

Skatten fastsettes i prosent av det beløp som skal innrapporteres etter § 23-2 første ledd. Bestemmelsene i § 23-2 annet til ellevte ledd og trettende ledd, § 23-4 a og kapittel 24 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Stortinget fastsetter størrelsen på finansskatten og gir nærmere bestemmelser om hva som skal anses som finansielle aktiviteter. Stortinget kan også gi bestemmelser om unntak fra plikten til å svare finansskatt på lønn.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 110.

§ 23-3. Trygdeavgift

Trygdeavgift fastsettes i prosent av personinntekt etter skatteloven § 12-2.

Avgiften betales med:

1. Lav sats av:
    a. pensjon i og utenfor arbeidsforhold, føderåd, livrente som er ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold og engangs- og avløsningsbeløp for slike ytelser, engangsutbetaling fra pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven, engangsutbetaling fra individuell pensjonsavtale som er i

samsvar med regler gitt av departementet, engangsutbetaling fra pensjonsavtale etter lov om individuell pensjonsordning og støtte etter lov om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg til personer som har fylt 67 år.

b. overgangsstønad etter folketrygdloven kapittel 17 A,

c. personinntekt for personer under 17 år eller over 69 år.

2. Mellomsats av

a. lønn og annen godtgjørelse som nevnt i skatteloven § 12-2 bokstav a,

b. arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11, ungdomsprogramytelse, uføretrygd etter kapittel 12 og uføreytelser fra andre ordninger,

c. personinntekt fastsatt etter skatteloven § 12-10 vunnet i næring der det svares produktavgift som nevnt i § 23-5,

d. personinntekt fastsatt etter skatteloven § 12-10 for pass og stell av barn som ikke har fylt 12 år før utgangen av inntektsåret, eller som har særlig behov for omsorg og pleie, når barnepasset skjer i barnepasserens hjem,

e. kvalifiseringsstønad etter sosialtjenesteloven,

f. godtgjørelse til deltaker for arbeidsinnsats i selskap med deltakerfastsetting i næring der det svares produktavgift som nevnt i § 23-5,

g. overgangsstønad etter folketrygdloven § 15-5,

h. omstillingsstønad etter folketrygdloven kapittel 17,

i. introduksjonsstønad etter integreringsloven kapittel 5.

3. Høy sats av personinntekt som er fastsatt etter skatteloven § 12-2 og som ikke går inn under nr. 1 eller 2.

Av ytelser til livsopphold etter kapitlene 4, 8, 9 og 14 beregnes det avgift med satsene for den inntekten som ytelsene erstatter.

Det skal ikke betales avgift når inntekten er inntil 99 650 kroner. Avgiften må ikke utgjøre mer enn 25 prosent av den del av inntekten som overstiger 99 650 kroner.

Det svares også trygdeavgift med mellomsats av alminnelig inntekt fra enkeltpersonforetak og annen inntekt som er omfattet av lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard § 3-1 fjerde ledd b.

Stortinget fastsetter årlig satsene for trygdeavgift.

Endret ved lover 19 juni 1997 nr. 75 (ikr. 1 mai 1997), 18 des 1998 nr. 81 (f o m inntektsåret 1999), 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 17 des 1999 nr. 92 (f o m inntektsåret 2000), 15 des 2000 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 24 nov 2000 nr. 81 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1167), 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1

jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 21 des 2001 nr. 109 (ikr. 21 des 2001 med virkning fra og med 11 okt 2001, fjerde ledd f o m inntektsåret 2002), 4 juli 2003 nr. 80 (ikr. 1 sep 2003), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 73 (f o m inntektsåret 2005), 16 juni 2006 nr. 28 (ikr. 1 juni 2006), 15 des 2006 nr. 80 (f o m inntektsåret 2006), 16 juni 2006 nr. 28 (f o m inntektsåret 2007), 15 des 2006 nr. 80 (f o m inntektsåret 2007), 15 juni 2007 nr. 25 (f o m inntektsåret 2007), 26 okt 2007 nr. 97, 14 des 2007 nr. 106 (f o m inntektsåret 2008), 9 mai 2008 nr. 22 (f o m inntektsåret 2008), 12 des 2008 nr. 97 (f o m inntektsåret 2009), 11 des 2009 nr. 121 (f o m inntektsåret 2010), 18 des 2009 nr. 131 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 9 des 2011 nr. 55 (f o m inntektsåret 2012), 22 juni 2012 nr. 39 (f o m inntektsåret 2012), 21 juni 2013 nr. 68 (f o m inntektsåret 2013), 13 des 2013 nr. 115 (f o m inntektsåret 2014 for enslig mor og far som får innvilget overgangsstønad etter § 15-6 tidligst fra 1 april 2014. For enslig forsørger som mottar overgangsstønad 31 mars 2014 eller tidligere, skattlegges overgangsstønaden som pensjonsinntekt og kvalifiserer til skattlegging etter skatteloven § 17-1 om skattebegrensning ved lav alminnelig inntekt. Endringen gis virkning for alle mottakere av overgangsstønad etter § 15-6 f o m inntektsåret 2017, se dens III), 7 des 2012 nr. 75 (f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1221), 19 des 2014 nr. 79 (f o m inntektsåret 2015), 20 des 2016 nr. 110, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 113, 23 juni 2020 nr. 102 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 21 des 2020 nr. 163 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 151, 22 des 2021 nr. 151 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 22 juni 2022 nr. 72, 20 des 2022 nr. 104 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2023 nr. 97 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024), 25 juni 2024 nr. 62, 20 des 2024 nr. 85 (i kraft 1 jan 2025 med virkning fra inntektsåret 2025), 20 juni 2025 nr. 61 (med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 23-4. Avgifter for visse grupper

Stortinget kan gi, eller overlate til departementet å gi, særlige bestemmelser om avgifter og tilskott for visse grupper, herunder frivillige medlemmer i utlandet og utenlandske arbeidstakere som er ansatt på norske skip i utenriksfart. Endret ved lover 27 nov 1998 nr. 69, 18 des 2015 nr. 114, 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020).

§ 23-4 a. Avgifter for personer som er omfattet av norsk trygdelovgivning etter trygdeavtale mv.

Det skal svares arbeidsgiveravgift og trygdeavgift for ytelser til personer som er omfattet av norsk trygdelovgivning i henhold til EØS-avtalens trygderegler, se § 1-3 a, eller annen avtale om trygd som nevnt i § 1-3 b. Tilsvarende gjelder for ytelser til personer som har rett til helsetjenester i et annet EØS-land eller Storbritannia, når Norge er kompetent stat etter EØS-avtalens trygderegler. Det skal også svares avgifter for ytelser til personer som i henhold til § 1-3 b første ledd bokstav c eller e enten er omfattet av norsk trygdelovgivning, eller har rett til helsetjenester når Norge er kompetent stat. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i denne paragrafen. Tilføyd ved lov 9 des 2011 nr. 51, endret ved lover 18 des 2015 nr. 114, 22 des 2021 nr. 151 (med virkning fra inntektsåret 2021), 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013), 20 des 2023 nr. 94 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2135).

§ 23-5. Produktavgift ved fiske m.m.

For fiskerinæringen kan Stortinget bestemme at en produktavgift helt eller delvis skal erstatte arbeidsgiveravgift (§ 23-2), trygdeavgift (§ 23-3), premie for kollektiv forsikring for sykepenger og premie for kollektiv yrkesskadetrygd (§ 23-6), og avgift til dagpenger under arbeidsløshet for fiskere.

Stortinget fastsetter avgiftssatsene.

Departementet gir forskrifter om beregning, innkreving og kontroll av produktavgiften.

§ 23-6. Premie for frivillig forsikring for sykepenger og frivillig yrkesskadetrygd

Departementet gir forskrifter om premie og premiegrunnlag for

a. arbeidsgiverens forsikring mot ansvar for sykepenger i arbeidsgiverperioden etter § 8-21,
b. frivillig forsikring for tilleggssykepenger for selvstendig næringsdrivende etter § 8-36,
c. frivillig forsikring for tilleggssykepenger for frilansere etter § 8-39,
d. frivillig yrkesskadetrygd for elever ved skoler og kurs etter § 13-10 første ledd bokstav d,

e. frivillig yrkesskadetrygd for selvstendig næringsdrivende og frilansere etter § 13-13.

§ 23-7. Refusjon av trygdeutgifter ved trafikkskade

Eiere av motorvogn som plikter å ha forsikring etter bilansvarsloven, skal betale en særskilt premie til folketrygden som et tillegg til premien for trafikkforsikringen. Premietillegget skal finansiere folketrygdens beregnede utgifter ved trafikkskade (personskade).

Kongen fastsetter den årlige premien pr. motorvogn, og kan herunder fastsette redusert sats for enkelte kjøretøyer.

Forsikringsselskapet krever inn premietillegget og overfører det til folketrygden.

Departementet gir forskrifter om gjennomføringen av refusjonsordningen.

§ 23-8. Refusjon av trygdeutgifter ved yrkesskade

Forsikringsselskapene skal refundere trygdeutgifter ved yrkesskader med et beløp som beregnes i prosent av selskapenes erstatningsutbetalinger etter lov av 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring.

Kongen fastsetter prosentsatsen som skal benyttes ved refusjonsoppgjøret.

Forsikringsselskapenes utgifter til refusjon finansieres gjennom arbeidsgiverens premie til yrkesskadeforsikringen.

Departementet gir forskrifter om refusjonsordningen, og kan herunder gi bestemmelser om tilsvarende refusjon fra staten og fra kommuner og fylkeskommuner som har unnlatt å tegne forsikring etter samtykke som nevnt i yrkesskadeforsikringsloven § 3 andre ledd.

§ 23-9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 12 des 2008 nr. 97 (f o m inntektsåret 2009).

§ 23-10. Tilskott fra staten

Staten betaler tilskott til folketrygden.

Stortinget fastsetter størrelsen på tilskottet.

Tilskottet skal minst dekke utgiftene til ytelsene etter § 3-22, § 7-2 annet ledd, § 10-6, § 12-13 tredje ledd, §§ 14-17, 17-10, 17-15, kapitlene 6 og 15 og til

tilbakebetaling etter barnelova § 80.
Endret ved lover 6 juni 1997 nr. 36 (ikr. 1 sep 1997), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 20 des 2023 nr. 97 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 23-11. Folketrygdens midler

Arbeids- og velferdsdirektoratet skal holde folketrygdens midler regnskapsmessig skilt fra andre midler som det har.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 123 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1610), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 24. Saksbehandling i avgiftssaker m.m.

§ 24-1. Skatteetatens og Arbeids- og velferdsetatens oppgaver

(1) Pensjonsgivende inntekt fastsettes av det skattekontoret som Skattedirektoratet bestemmer. Departementet kan i forskrift bestemme at Arbeids- og velferdsetaten skal fastsette pensjonsgivende inntekt for nærmere angitte grupper av personer eller deler av deres inntekt.
(2) Skattemyndighetene kan vedta økning av pensjonsgivende inntekt når den skattepliktige forlanger det som følge av feil som i høy grad er sannsynliggjort, og som han eller hun ikke kan lastes for. Ved slik økning skal pensjonsopptjening og trygdeavgift økes tilsvarende. Trygdeavgiften kan økes uten hinder av fristene for endring av skattefastsetting etter skatteforvaltningsloven.
Endret ved lover 27 nov 1998 nr. 69, 21 des 2001 nr. 109, 29 juni 2007 nr. 59 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616) som endret ved lov 15 des 2006 nr. 85, 12 des 2008 nr. 97 (f o m inntektsåret 2009), 22 juni 2012 nr. 39, 18 des 2015 nr. 114, 20 des 2016 nr. 110 (ikr. 1 jan 2017), 17 des 2021 nr. 146.

§ 24-2. (Opphevet)

Endret ved lover 15 des 2000 nr. 94 (ikr. 1 nov 2001 iflg. res. 12 okt 2001 nr. 1186), 17 juni 2005 nr. 73 (ikr. 1 aug 2005 iflg. vedtak 30 juni 2005 nr. 780), 9 mai 2008 nr. 22, 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616) som endret ved lov 15 des 2006 nr. 85, 11 des 2009 nr. 121, 10 des 2010

nr. 66, 22 juni 2012 nr. 39 (endret paragrafnummer fra § 24-3, tidl. § 24-2 ble opphevet), 22 juni 2012 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220) som endret ved lover 20 juni 2014 nr. 23 og 19 des 2014 nr. 86, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 24-3. (Opphevet)

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 59 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 19 juni 2009 nr. 49 (ikr. 1 jan 2010), 22 juni 2012 nr. 39 (endret paragrafnummer fra § 24-4), 22 juni 2012 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 86, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 24-4. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 12 des 2008 nr. 97 (tidligere § 24-5 endret paragrafnummer til § 24-6), endret ved lover 22 juni 2012 nr. 39 (endret paragrafnummer fra § 24-5), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2016 nr. 110 (ikr. 1 jan 2017), 21 juni 2017 nr. 77, 20 des 2019 nr. 93 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181), opphevet ved lov 21 des 2020 nr. 163 (ikr. 1 juni 2021).

§ 24-4 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 25, opphevet ved lov 20 des 2016 nr. 110 (ikr. 1 jan 2017).

§ 24-5. Forskrifter

Departementet gir forskrifter til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette kapitlet.

Departementet gir forskrifter om hvor arbeidsgiveravgiften skal fastsettes og innbetales.

Departementet gir forskrifter om forenklet oppgjør for arbeidsgiveravgift fra statens forvaltningsvirksomhet.

Endret ved lover 12 des 2008 nr. 97 (endret paragrafnummer fra § 24-5), 22 juni 2012 nr. 39 (endret paragrafnummer fra § 24-6), 22 juni 2012 nr. 43 (ikr. 1 jan

2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220) som endret ved lov 19 des 2014 nr. 86.

Del IX. Avsluttende bestemmelser

Kapittel 25. Forskjellige bestemmelser

§ 25-1. Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret

Den som er arbeidsgiver eller oppdragsgiver, plikter å registrere seg i Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret etter bestemmelsene i enhetsregisterloven. Slik registrering skal skje innen fredag i uken etter at vedkommende har tatt en person i sin tjeneste, jf. § 1-8, eller gitt en person et oppdrag, jf. § 1-9.

Den som er arbeidsgiver eller oppdragsgiver, plikter å sende melding til Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret om inntak av en arbeidstaker eller frilanser og om opphør av et arbeidsforhold innen fredag i uken etter. Meldingen leveres på det stedet og på den måten som er bestemt i a-opplysningsloven § 5 med tilhørende forskrifter.

Departementet kan gi forskrift om Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret. Det kan blant annet gis bestemmelser om

a. at arbeidsgiveren og oppdragsgiveren skal gi andre meldinger og opplysninger enn nevnt i første og andre ledd
b. at bestemmelsene i første og andre ledd kan fravikes for bestemte grupper av arbeidsgivere, oppdragsgivere, arbeidstakere og frilansere
c. hvem som kan få tilgang til opplysninger fra registeret
d. vilkår for å få tilgang til opplysninger fra registeret, herunder at det skal kreves søknad
e. at det kan kreves betaling for utlevering av opplysninger fra registeret dersom særlige tilpasninger er nødvendig.

Endret ved lover 27 nov 1998 nr. 69, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 20 juni 2014 nr. 23 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220), 20 des 2019 nr. 93 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021).

§ 25-2. Arbeidsgiverens plikt til å føre statistikk over sykefravær, utarbeide oppfølgingsplan og gjennomføre dialogmøte

En arbeidsgiver plikter å føre statistikk over sykefravær og fravær ved barns sykdom.

Arbeidsgiver plikter å utarbeide oppfølgingsplan og gjennomføre dialogmøte etter arbeidsmiljøloven § 4-6 tredje og fjerde ledd og delta i dialogmøte etter folketrygdloven § 8-7 a andre og tredje ledd.

Arbeidsgiver skal sende oppdatert oppfølgingsplan til Arbeids- og velferdsetaten senest en uke før det avholdes dialogmøter etter folketrygdloven.

Etter krav fra Arbeids- og velferdsetaten skal arbeidsgiver utlevere oppfølgingsplan som eventuelt er revidert etter lovbestemte dialogmøter. Endret ved lover 30 apr 2003 nr. 27 (ikr. 30 apr 2003 iflg. res. 30 apr 2003 nr. 517), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 23 feb 2007 nr. 10 (ikr. 1 mars 2007), 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011), 20 juni 2014 nr. 26 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 793).

§ 25-3. Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt ved brudd på meldeplikten til Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret mv.

Arbeids- og velferdsetaten kan ilegge en arbeidsgiver eller en oppdragsgiver overtredelsesgebyr, tvangsmulkt eller begge deler, når arbeidsgiveren eller oppdragsgiveren ikke har etterlevd krav i § 25-1 andre ledd med tilhørende forskrifter og forskrift gitt i medhold av § 25-10.

Overtredelsesgebyr kan ilegges når korrekte opplysninger ikke er gitt innen den frist som er fastsatt i forskrift. Gebyret skal utgjøre et halvt rettsgebyr for hver forsømmelse, men kan ikke overstige 15 ganger rettsgebyret.

Tvangsmulkt kan ilegges etter at det er sendt purring og gitt en ny frist for å rette på forholdet. Det må samtidig gis varsel om at tvangsmulkt vil løpe dersom den nye fristen ikke overholdes. Mulkten skal utgjøre et halvt rettsgebyr for hver forsømmelse for hver dag etter utløpet av den nye fristen fram til korrekte opplysninger er levert. Samlet tvangsmulkt kan ikke overstige 50 ganger rettsgebyret.

Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt etter paragrafen her kan ikke ilegges samtidig som det ilegges overtredelsesgebyr eller tvangsmulkt etter a-opplysningsloven §§ 10 og 11 for samme forhold i samme tidsrom.

Ilagt overtredelsesgebyr eller tvangsmulkt kan motregnes i en arbeidsgivers eller oppdragsgivers krav etter § 22-3 på refusjon av ytelser etter kapitlene 8, 9

og 14.

Ilagt overtredelsesgebyr og tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav kan innkreve gebyret og tvangsmulkten etter reglene i bidragsinnkrevingsloven.

Ilagt overtredelsesgebyr eller tvangsmulkt kan helt eller delvis ettergis dersom det blir gjort sannsynlig at forpliktelsen ikke er overholdt som følge av forhold utenfor den opplysningspliktiges kontroll, eller dersom særlige rimelighetsgrunner tilsier det.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr og tvangsmulkt, blant annet kan det gis bestemmelser om

a. hva som skal regnes som en forsømmelse
b. forholdet mellom bruken av overtredelsesgebyr og tvangsmulkt i det enkelte tilfellet
c. ettergivelse av ilagt overtredelsesgebyr eller tvangsmulkt
d. økt overtredelsesgebyr eller tvangsmulkt i gjentakelsestilfelle.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 55 (ikr. 1 juli 2000), 23 feb 2007 nr. 10 (ikr. 1 mars 2007), 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011), 20 juni 2014 nr. 23 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220), 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 25-3 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 23, opphevet ved lov 20 juni 2014 nr. 26 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 793).

§ 25-4. Særskilt meldeplikt for samboere

En person som etter § 1-5 regnes som samboer, plikter å gi arbeids- og velferdsetaten melding om samboerskapet dersom vedkommende mottar omstillingsstønad, pensjon eller overgangsstønad fra folketrygden eller avtalefestet pensjon som nevnt i § 3-19. Også en person som har bodd sammen med en annen i 12 av de siste 18 månedene og som mottar omstillingsstønad etter kapittel 17, pensjon eller overgangsstønad etter kapittel 17 A eller avtalefestet pensjon som nevnt i § 3-19, plikter å gi arbeids- og velferdsetaten melding om samboerskapet. En person som mottar stønad etter folketrygdloven kapittel 15, plikter å gi arbeids- og velferdsetaten melding når vedkommende

ikke lenger kan regnes som enslig mor eller far etter § 15-4.

Bestemmelsene i §§ 21-3 og 21-6 om plikt til å gi opplysninger og meldinger gjelder på samme måte.

Endret ved lover 13 juni 1997 nr. 60 (ikr. 1 okt 1997), 19 juni 1997 nr. 86 (ikr. 1 okt 1997), 10 des 1999 nr. 84, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 25-5. Behandleres plikt til å delta i samarbeidsmøter

Dersom Arbeids- og velferdsetaten finner det ønskelig at en lege eller en annen som har en pasient under behandling, deltar i et møte i et rådgivende samarbeidsorgan, skal vedkommende oppfordres til å møte.

En behandler som tross oppfordring unnlater å møte, kan pålegges frammøteplikt dersom dette anses for å ha avgjørende betydning for den videre framdrift av saken. Det skal tas hensyn til behandlerens arbeidssituasjon og andre forhold av betydning som gjør det vanskelig å møte.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 23 feb 2007 nr. 10 (ikr. 1 mars 2007), 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011).

§ 25-5 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011), opphevet ved lov 19 des 2014 nr. 74.

§ 25-6. Tap av retten til å praktisere for trygdens regning (Helsedirektoratets myndighet)

Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer kan treffe vedtak om at det ikke skal ytes godtgjørelse for behandling eller tjeneste som utføres etter denne loven dersom en behandler eller tjenesteyter forsettlig eller grovt uaktsomt

a. gjør seg skyldig i uberettiget utbetaling fra trygden,
b. ikke oppfyller lovbestemte plikter, eller
c. gir misvisende opplysninger eller erklæringer som kan føre til uberettiget utbetaling av trygdeytelser.

Vedtak etter første punktum gis rettsvirkning for alle lovens stønadsområder.

Vedtaket kan gis virkning for inntil fem år.

Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer kan treffe vedtak om at det ikke skal ytes godtgjørelse for behandling eller tjeneste som utføres i henhold til folketrygdloven kapittel 5, dersom en behandler eller tjenesteyter uaktsomt gjør seg skyldig i forhold som nevnt i første ledd. Vedtaket kan gis virkning for inntil tre år.

Det ytes ikke stønad på grunnlag av erklæring eller uttalelse fra en behandler eller tjenesteyter som er fratatt retten til å praktisere for trygdens regning på det aktuelle området etter denne paragrafen eller § 25-7. Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer kan gi unntak dersom det vil være urimelig ikke å gi stønad.

Vedtak etter paragrafen er enkeltvedtak som kan påklages til Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.

Endret ved lover 14 juni 2002 nr. 22, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 11 nov 2016 nr. 1309), 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945), 3 mars 2023 nr. 2 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 3 mars 2023 nr. 289)

§ 25-6 a. Overtredelsesgebyr

Dersom en behandler uaktsomt eller forsettlig forskriver legemidler, næringsmidler eller medisinsk forbruksmateriell i strid med § 5-14 eller forskrift gitt i medhold av denne, og dette kan føre til uberettiget utbetaling av trygdeytelser, kan Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer ilegge behandleren et overtredelsesgebyr.

Departementet fastsetter i forskrift nærmere bestemmelser om utmåling og betaling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter to år. Fristen regnes fra tidspunktet overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller treffes vedtak om overtredelsesgebyr.

Vedtak fattet etter denne bestemmelsen kan påklages til Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 42 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 sep 2021 nr. 2767).

§ 25-7. Tap av retten til å praktisere for trygdens regning (Arbeids- og velferdsdirektoratets myndighet)

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan treffe vedtak om at det ikke skal ytes godtgjørelse for behandling eller tjeneste som utføres etter denne loven dersom en behandler eller tjenesteyter forsettlig eller grovt uaktsomt

a. gjør seg skyldig i uberettiget utbetaling fra trygden,
b. ikke oppfyller lovbestemte plikter, eller
c. gir misvisende opplysninger eller erklæringer som kan føre til uberettiget utbetaling av trygdeytelser.

Vedtak etter første punktum gis rettsvirkning for alle lovens stønadsområder. Vedtaket kan gis virkning for inntil fem år.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan treffe vedtak om at det ikke skal ytes godtgjørelse for behandling eller tjeneste som utføres i henhold til folketrygdloven, med unntak av kapittel 5, dersom en behandler eller tjenesteyter uaktsomt gjør seg skyldig i forhold som nevnt i første ledd. Vedtaket kan gis virkning for inntil tre år.

Det ytes ikke stønad på grunnlag av erklæring eller uttalelse fra en behandler eller tjenesteyter som er fratatt retten til å praktisere for trygdens regning på det aktuelle området etter denne paragrafen eller § 25-6. Arbeids- og velferdsdirektoratet kan gi unntak dersom det vil være urimelig ikke å gi stønad.

Vedtak etter paragrafen er enkeltvedtak som kan påklages til NAV Klageinstans eller til det organet som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer.

Endret ved lover 14 juni 2002 nr. 22, 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 18 juni 2004 nr. 41 (ikr. 1 juli 2004), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945).

§ 25-7 a. Formell advarsel

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan i de mindre alvorlige tilfellene av tillitsbrudd som nevnt i § 25-7 første eller andre ledd, treffe vedtak om å gi behandler eller tjenesteyter en formell advarsel om at retten til å praktisere for trygdens regning kan bli fratatt vedkommende.

Vedtak om formell advarsel er enkeltvedtak som kan påklages til NAV Klageinstans eller til det organet som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945).

§ 25-8. Tilbakekreving av dokumenter som er utlånt

Når saksdokumenter blir utlånt, bør det settes en tidsfrist. Dersom saksdokumentene ikke blir tilbakelevert i rett tid, er kravet om tilbakelevering særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

§ 25-9. Arbeids- og velferdsetatens opplysningsplikt om forventet arbeidsinntekt

Uten hinder av taushetsplikten og uten godtgjørelse plikter Arbeids- og velferdsetaten på forespørsel fra tjenestepensjonsordninger og forsikringsselskaper å gi opplysninger om forventet arbeidsinntekt etter § 17 A-6.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 25-10. Arbeidsgivers og oppdragsgivers opplysningsplikt

Departementet kan gi forskrift om at arbeidsgivere og oppdragsgivere uoppfordret skal gi opplysninger som nevnt i § 21-4 etter reglene i a-opplysningsloven. Det samme gjelder opplysninger som arbeidsgivere og oppdragsgivere er pålagt å gi med hjemmel i andre lover hvor oppgaver er lagt til Arbeids- og velferdsetaten.

Departementet kan gi forskrift om at arbeidsgiver eller oppdragsgiver skal opplyse om utbetalingen eller fordelen til arbeidstakeren eller frilanseren er for en avvikende periode.
Endret ved lover 18 juni 1998 nr. 38 (i kraft 1 okt 1998), 10 des 2004 nr. 76 (i kraft 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), tilføyd igjen ved lov 22 juni 2012 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 23, endret ved lover 27 mai 2016 nr. 12, 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021).

§ 25-10a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 4 juli 2003 nr. 80 (ikr. 1 sep 2003), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 25-11. Opplysningsplikt til barnevernet

Enhver som gjør tjeneste i trygdens organer, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenesten.

Enhver som gjør tjeneste i trygdens organer, skal uten hinder av taushetsplikt melde fra til barnevernstjenesten uten ugrunnet opphold

a. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,
b. når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling,
c. når det er grunn til å tro at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring,
d. når et barn har vist alvorlige atferdsvansker ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd, ved problematisk bruk av rusmidler, eller ved å ha vist annen form for utpreget normløs atferd,
e. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

Enhver som gjør tjeneste i trygdens organer, plikter også å gi opplysninger etter pålegg i samsvar med barnevernsloven § 13-4.
Endret ved lover 20 apr 2018 nr. 5 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 839), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 25-12. Straff for å gi uriktige opplysninger og for ikke å gi nødvendige opplysninger

Den som mot bedre vitende gir uriktige opplysninger, eller holder tilbake opplysninger som er viktige for rettigheter eller plikter etter denne loven, straffes med bøter hvis forholdet ikke går inn under strengere straffebud.

På samme måte straffes den som med hjemmel i denne loven er pålagt å gi opplysninger og meldinger, men som forsettlig eller uaktsomt forsømmer å gjøre dette.
Endret ved lover 18 juni 1998 nr. 38 (ikr. 1 okt 1998), 23 juni 2000 nr. 55, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 25-13. Forsøksvirksomhet – avvik fra loven

Departementet kan samtykke i avvik fra bestemmelsene i denne loven i forbindelse med forsøksvirksomhet. Forsøksvirksomheten må være faglig og økonomisk vel underbygd.

Avviket må ikke innebære at enkeltpersoner får innskrenket sine rettigheter eller blir pålagt større plikter enn det som følger av loven.

Departementet gir forskrifter om forsøksvirksomhet, og kan herunder bestemme at utgifter til både privat og offentlig behandling i forbindelse med oppfølging av sykmeldte kan dekkes av trygden.
Endret ved lover 10 des 1999 nr. 84 (ikr. 1 jan 2000), 22 des 1999 nr. 108 (ikr. 1 jan 2000), 23 juni 2000 nr. 55, 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 25-14. Forholdet til framtidig lovgivning

Rettigheter etter denne loven kan endres, innskrenkes eller oppheves ved senere lov.

§ 25-15. Forskrifter

Departementet gir forskrifter om gjennomføringen av denne loven.

Departementet gir forskrifter om beregning av kapitalverdier.

§ 25-16. Forskrifter ved allmennfarlig smittsom sykdom

Ved utbrudd eller fare for utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom kan Kongen i statsråd gi forskrift om utvidelse av trygdens ansvar for å utbetale ytelser etter folketrygdloven.

På tilsvarende vilkår som nevnt i første ledd kan departementet gi forskrift om

a. unntak fra krav til legeerklæring,
b. rett til sykepenger etter § 8-4 for personer som har eller kan antas å ha smittsom sykdom,
c. rett til omsorgspenger,
d. unntak fra pålagte plikter,
e. plikt for arbeidsgiver til å forskuttere sykepenger fra trygden når en arbeidstaker ikke kan møte på arbeid som følge av innreiserestriksjoner.

På tilsvarende vilkår som nevnt i første ledd kan departementet gi forskrift om at Arbeids- og velferdsetaten kan gis adgang til å

a. viderebehandle innhentede personopplysninger når dette er nødvendig for å sikre gode tjenester til brukerne, hensiktsmessige arbeidsprosesser og en effektiv forvaltning av tjenester og ytelser etter folketrygdloven,
b. bruke personopplysninger fra produksjonsdata til utvikling og test ved tilpasning og produksjonssetting av nye tekniske løsninger for tjenester og ytelser etter folketrygdloven,
c. treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 i forbindelse med behandling av krav om ytelser etter folketrygdloven, og
d. innhente kopier av inntektsopplysninger fra a-ordningen for å understøtte effektiv beregning og utbetaling av ytelser etter folketrygdloven.

Forskrift gitt med hjemmel i første, andre eller tredje ledd kan gis virkning så lenge utbruddet eller faren for utbrudd er til stede. Forskrift gitt med hjemmel i tredje ledd kan også gis virkning så lenge Arbeids- og velferdsetaten har uvanlig høy saksinngang eller lang saksbehandlingstid på grunn av utbruddet eller faren for utbrudd.
Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 699), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), tilføyd ved lov 20 mars 2020 nr. 7, endret ved lover 15 april 2020 nr. 19 (med virkning fra 16 mars 2020), 16 april 2021 nr. 19 (med virkning fra 29 jan 2021).

§ 25-17. Unntak fra loven ved krise i freds- og krigstid

Ved krig, eller når krig truer, og Arbeids- og velferdsetaten er satt, eller ventes å

bli satt, ute av stand til å utbetale ytelser etter denne lov med riktig beløp, kan ytelser utbetales med nedsatte beløp, holdes tilbake eller stanses. Ytelser kan også utmåles etter skjønn når beløpets størrelse ikke kan beregnes eksakt som følge av manglende tilgang på opplysninger som er nødvendige for korrekt beregning. Utbetaling av ytelser til å sikre inntekt etter kapitlene 8, 10, 11, 12, 17, 17 A, 19 og 20 skal prioriteres foran utbetaling av andre trygdeytelser.

Dersom en krisesituasjon som nevnt i første ledd fører til at Arbeids- og velferdsetaten over et lengre tidsrom ikke ventes å ville kunne behandle alle nye krav om ytelser, skal behandling etter kapitlene 8, 10, 11, 12, 17, 17 A, 19 og 20 prioriteres foran krav om andre ytelser. Dersom det er nødvendig med medisinske vurderinger eller andre opplysninger for å kunne innvilge en ytelse, og krisen har ført til at disse opplysningene ikke kan innhentes innen rimelig tid, kan Arbeids- og velferdsetaten likevel gi den aktuelle ytelsen dersom det er sannsynlig at søkeren fyller vilkårene.

I en krisesituasjon kan Arbeids- og velferdsdirektoratet gis rett til rekvisisjon av naturalytelser til erstatning for ytelser etter denne lov. Bestemmelsene i lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap kapittel 3 gjelder tilsvarende så langt de passer.

De forvaltningsmessige bestemmelsene i kapitlene 21 og 22 og de finansielle bestemmelsene i kapitlene 23 og 24 kan helt eller delvis settes til side ved Arbeids- og velferdsetatens behandling etter denne paragrafen.

Departementet bestemmer når fullmaktene etter denne paragrafen skal anvendes. Kongen i statsråd kan bestemme at bestemmelsene skal gjelde tilsvarende ved kriser og katastrofer i fredstid for et begrenset tidsrom og maksimalt for 1 måned av gangen.

Første til fjerde ledd gjelder tilsvarende for Helsedirektoratet så langt bestemmelsene passer for vedtak etter kapittel 5.

Kongen gir forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene i paragrafen her.

Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 699), endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 17 des 2010 nr. 77, 16 juni 2023 nr. 36 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 907).

§ 25-18. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 699), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 25-19. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 125 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 699), opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 26. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 26-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. mai 1997.

Fra samme dato blir følgende lover opphevet:

1. Lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd – – –
2. Lov av 19. juni 1969 nr. 61 om særtillegg til ytelser fra folketrygden.

§ 26-2. Overgangsbestemmelser

Den som når denne loven trer i kraft, mottar en løpende ytelse etter lov av 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd, beholder denne ytelsen dersom den er høyere enn den ytelsen vedkommende har rett til etter den nye loven. Krav som er satt fram før lovens ikrafttredelse, avgjøres etter den tidligere loven dersom dette er til gunst for vedkommende. Hjelpestønad til hjelp i huset (sats 0) som er innvilget etter lov 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd § 8-2 bokstav b, ytes ikke etter 1. juli 2018.

I tillegg til bestemmelsene i første ledd gjelder følgende overgangsregler: – – –

Endret ved lov 19 des 2017 nr. 113 (ikr. 1 jan 2018).

§ 26-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfundloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Formål og virkemidler

Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (NORFUND) har til formål å medvirke med egenkapital og annen risikokapital, samt yte lån og stille garantier til utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland. Hensikten er å etablere levedyktig, lønnsom virksomhet som ellers ikke vil bli igangsatt som følge av høy risiko.

Bare land som av OECD er klassifisert som lavere middelinntektsland og land med lavere inntekt pr. innbygger enn disse, samt andre land som Stortinget beslutter kan motta bistand over næringslivsordningene, er kvalifisert som mottakere.

Fondet kan samarbeide med andre for å oppnå sitt formål, herunder blant annet delta i norske og utenlandske selskaper. Fondet kan etablere og utøve sin virksomhet gjennom datterselskaper. Generalforsamlingen kan i vedtektene etter § 8 fastsette nærmere betingelser og retningslinjer for slik etablering og utøvelse av virksomhet gjennom datterselskaper.

Fondet kan også utføre andre forvalteroppgaver som det blir tillagt av departementet.

Endret ved lover 16 des 2005 nr. 117, 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), 10 juni 2022 nr. 34.

§ 2. Konsern

Fondet utgjør sammen med et datterselskap eller datterselskaper et konsern.

Fondet er morselskap hvis det på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller selskapsandeler har bestemmende innflytelse over et annet selskap. Fondet skal alltid anses å ha bestemmende innflytelse hvis fondet:

1. eier så mange aksjer eller andeler i et annet selskap at det representerer flertallet av stemmene i det andre selskapet, eller
2. har rett til å velge eller avsette et flertall av medlemmene i det andre selskapets styre.

Et selskap som står i forhold som nevnt i annet ledd til fondet anses som

datterselskap.

Ved beregningen av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette styremedlemmer skal rettigheter som fondet og fondets datterselskaper innehar, regnes med. Det samme gjelder rettigheter som innehas av noen som handler i eget navn, men for morselskapets eller et datterselskaps regning.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

§ 3. Eierforhold og ansvar

Fondet eies av staten. Staten hefter ikke for fondets forpliktelser.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 2.

§ 4. Partsstilling

Fondet har selv rettigheter og forpliktelser, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstol og andre myndigheter.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 3.

§ 5. Fondets kapital

Fondet skaffer seg midler til virksomheten ved tilskudd fra staten.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 4.

§ 6. Registrering i Foretaksregisteret

Fondet skal registreres i Foretaksregisteret.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

§ 7. Forholdet til annen lovgivning

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) gjelder ikke for fondet. Det samme gjelder enkeltvedtak som

fondet fatter på vegne av staten. Forvaltningslovens regler om ugildhet gjelder likevel for fondets tillitsvalgte, tilsatte og personer som utfører oppdrag for fondet.

Lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. (statsansatteloven) og lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister (tjenestetvistloven) gjelder ikke for fondet.

Lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern gjelder ikke for fondet.

Endret ved lover 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 5, 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 10 juni 2022 nr. 34.

§ 8. Vedtekter

Generalforsamlingen kan fastsette vedtekter for fondets saksbehandling, organisasjon og virksomhet.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

Kapittel 2. Fondets ledelse

§ 9. Fondets styre

Fondet skal ha et styre med minst tre medlemmer. Medlemmene av styret velges av generalforsamlingen, som også bestemmer om det skal velges varamedlemmer. Daglig leder kan ikke være medlem av styret.

Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende.

Styremedlemmene tjenestegjør i to år. I vedtektene kan det fastsettes kortere eller lengre tjenestetid, likevel ikke lengre enn fire år. Ved suppleringsvalg kan kortere tjenestetid fastsettes. Tjenestetiden regnes fra valget når noe annet ikke er bestemt. Den opphører ved utløpet av den ordinære generalforsamlingen i det år tjenestetiden utløper. Selv om tjenestetiden er utløpt, skal styremedlemmet bli stående i vervet inntil et nytt medlem er valgt.

Tredje ledd gjelder ikke styremedlem som er valgt etter § 10.

Et styremedlem har rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute dersom særlig grunn foreligger. Styret og den som har valgt styremedlemmet, skal gis rimelig forhåndsvarsel. Et styremedlem kan avsettes av den som har valgt

styremedlemmet. Dette gjelder ikke et styremedlem valgt etter § 10.

Godtgjørelse til styremedlemmer, varamedlemmer og observatører fastsettes av generalforsamlingen.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

§ 10. Ansattes rett til å velge styremedlemmer

Har fondet flere enn 30 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at ett styremedlem og en observatør med vararepresentanter velges av og blant de ansatte.

Har fondet flere enn 50 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredel og minst to av styrets medlemmer med vararepresentanter velges av og blant de ansatte.

Har fondet flere enn 200 ansatte, skal de ansatte velge ett styremedlem med varamedlem eller to observatører med varamedlemmer i tillegg til den representasjon som følger av annet ledd.

Kongen kan gi forskrift om beregningen av antall ansatte, herunder om bruk av gjennomsnittstall. Kongen kan også gi forskrift om valget, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten og om avgjørelse av tvister om valget. Kongen kan gjøre unntak fra første, annet eller tredje ledd.

Når fondet tilhører et konsern, kan Kongen etter søknad fra konsernet, fra fagforeninger som omfatter to tredeler av dets ansatte, eller fra et flertall av de ansatte i konsernet, bestemme at de ansatte i konsernet ved anvendelse av første, annet eller tredje ledd skal regnes som ansatt i fondet.

Kongen kan bestemme at femte ledd skal gjelde for deler av et konsern.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

§ 11. Styrets myndighet

Forvaltningen av fondet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av fondets virksomhet.

Styret skal i nødvendig utstrekning fastsette planer og budsjetter for fondets virksomhet. Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.

Styret skal holde seg orientert om fondets økonomiske stilling og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig.

Styret kan fastsette instruks for den daglige ledelse.

Styret fastsetter styreinstruks. Instruksen skal blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles og daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Instruksen skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.

Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.

Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

§ 12. Styremøter

Styrets leder sørger for at styret holder møte så ofte som det trengs. Medlem av styret og daglig leder kan kreve at styret sammenkalles. Om ikke styret for det enkelte tilfelle bestemmer noe annet, har daglig leder rett til å være tilstede og til å uttale seg på styremøtene.

Styremøtene ledes av lederen, eller i dennes fravær av en møteleder som velges av og blant styrets medlemmer.

Ved styremøtene skal det føres protokoll som underskrives av samtlige tilstedeværende styremedlemmer. Dersom styremedlem eller daglig leder er uenig i styrets beslutning, kan de kreve sin oppfatning innført i protokollen.

§ 13. Vedtaksførhet og flertallskrav

Styret er vedtaksført når mer enn halvdelen av samtlige styremedlemmer er til stede.

Som styrets beslutning gjelder det som flertallet blant de møtende har stemt for eller ved stemmelikhet det som møtelederen har stemt for.

Ved valg eller tilsetting anses den valgt eller tilsatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmene likt ved valg av møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

§ 14. Taushetsplikt

Styremedlemmer, tilsatte og personer som utfører oppdrag for fondet, har taushetsplikt om det de i stillings medfør får kjennskap til om andres

forretningsmessige eller private forhold, med mindre de etter lov har plikt til å gi opplysningene. Taushetsplikten gjelder ikke meddelelser som styret eller noen som har fullmakt fra styret, gir på vegne av fondet til departementet.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 6.

§ 15. Forbud mot å motta gaver m.m.

Styremedlemmer, tilsatte og personer som utfører oppdrag for fondet, må ikke for seg selv eller andre motta gaver, provisjoner, tjenester eller andre ytelser fra andre enn fondet som er egnet til, eller av giveren ment, å påvirke deres handlinger for fondet.

Gaver, tjenester eller andre ytelser som nevnt i første ledd må heller ikke mottas av vedkommendes ektefelle, person som vedkommende lever sammen med, noen som er beslektet eller besvogret med dem i rett opp- eller nedadstigende linje, eller av selskap hvor noen som nevnt i første ledd har en framtredende interesse.

Den som har mottatt ytelser i strid med forbudet i paragrafen her, plikter å betale fondet et beløp som tilsvarer det som urettmessig er mottatt.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 7.

§ 16. Daglig leder

Fondet skal ha en daglig leder som tilsettes av styret. Styret fastsetter daglig leders godtgjørelse.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 14.

§ 17. Daglig leders myndighet

Daglig leder står for den daglige ledelse av fondets virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt.

Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter fondets forhold er av uvanlig art eller stor betydning.

Daglig leder kan ellers avgjøre en sak etter fullmakt fra styret i det enkelte tilfellet eller når styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for fondet. Styret skal snarest underrettes om avgjørelsen.

Daglig leder skal sørge for at fondets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.

Styret kan til enhver tid kreve at daglig leder gir styret en nærmere redegjørelse om bestemte saker. Slik redegjørelse kan også kreves av det enkelte styremedlem.
Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 15.

§ 18. Fondets representasjon utad

Styret representerer fondet utad. Styret kan bestemme at styremedlem eller daglig leder alene eller flere i fellesskap kan forplikte fondet. Vedtekter etter § 8 kan begrense styrets myndighet etter annet punktum og også selv gi bestemmelser om adgangen til å forplikte fondet.

Daglig leder representerer fondet utad i saker som omfattes av daglig leders myndighet etter § 17.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 16.

§ 19. Overskridelse av representasjonsretten

Har noen som etter § 18 representerer fondet utad, ved handlinger på vegne av fondet overskredet sin myndighet, er handlingen ikke bindende for fondet dersom medkontrahenten innså eller burde innse at myndigheten er overskredet, og at det derfor ville stride mot redelighet å gjøre rett etter handlingen gjeldende.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 17.

Kapittel 3. Generalforsamling

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

§ 20. Generalforsamlingens myndighet og rett og plikt til å være til stede på generalforsamlingen

Gjennom generalforsamlingen utøver departementet den øverste myndighet i fondet.

Rett til å være til stede i generalforsamlingen og til å uttale seg har, i tillegg til departementet, fondets styre, daglig leder og revisor. Daglig leder og styrets

leder har plikt til å være til stede med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal utpekes en stedfortreder. Fondets revisor har plikt til å være til stede for så vidt de saker som skal behandles er av en slik art at hans nærvær kan anses nødvendig.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

§ 21. Ordinær generalforsamling

Ordinær generalforsamling avholdes innen 6 måneder etter utgangen av hvert regnskapsår.

På den ordinære generalforsamlingen skal følgende saker behandles og avgjøres:

1. Godkjennelse av fondets årsregnskap og årsberetning, herunder anvendelse av årsoverskudd eller dekning av årsunderskudd.
2. Godkjennelse av konsernregnskap.
3. Andre saker som etter loven eller vedtektene hører under generalforsamlingen.

Årsregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen skal vedlegges innkallingen til ordinær generalforsamling.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

§ 22. Ekstraordinær generalforsamling

Ekstraordinær generalforsamling avholdes når departementet, styret eller revisor finner det nødvendig.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

§ 23. Innkalling til generalforsamling

Departementet står for innkallingen til både ordinær og ekstraordinær generalforsamling og bestemmer innkallingsmåten. Innkallingen skal være sendt senest én uke før møtet skal avholdes, med mindre kortere varsel i særlige tilfelle er helt nødvendig.

Til møtet innkalles de som etter § 20 annet ledd har rett til å være til stede på generalforsamlingen. I tillegg innkalles Riksrevisjonen.

Innkallingen skal bestemt angi de saker som skal behandles på møtet. Saker som ikke er meddelt dem som har krav på innkalling etter annet ledd, kan bare avgjøres av generalforsamlingen når de møtende medlemmer av styret enstemmig samtykker i det. Er daglig leder eller et medlem av styret uenig i den beslutningen som treffes av departementet i generalforsamlingen, skal vedkommende kreve sin dissens tilført protokollen.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

§ 24. Møteledelse og protokollasjon

Generalforsamlingen ledes av styrets leder eller av den styret har utpekt.

Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll for generalforsamlingen. I protokollen skal generalforsamlingens beslutninger inntas. Protokollen skal underskrives av møtelederen og en annen person valgt av generalforsamlingen blant dem som er til stede.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748).

Kapittel 4. Regnskap, revisjon og kontroll

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere kapittel 3.

§ 25. Regnskap og revisjon

Fondet er regnskapspliktig etter regnskapsloven.

Fondet skal ha statsautorisert revisor som velges av generalforsamlingen. Revisors godtgjørelse skal godkjennes av generalforsamlingen.
Endret ved lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 21 des 2000 nr. 108 (ikr. 1 jan 2001), 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 18.

§ 26. Årsrapport

Fondet skal hvert år utarbeide en årsrapport om sin virksomhet, som inneholder årsregnskap og årsberetning for morselskap og konsern.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 19.

§ 27. Riksrevisjonens kontroll

Riksrevisjonen fører kontroll med forvaltningen av statens interesser og kan foreta undersøkelser mv. i fondet etter riksrevisjonsloven.
Endret ved lover 7 mai 2004 nr. 21 (i kraft 1 juli 2004), 21 juni 2013 nr. 55 (i kraft 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748, tidligere § 20), 20 juni 2025 nr. 50.

Kapittel 5. Sluttbestemmelser

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere kapittel 4.

§ 28. Oppløsning og avvikling av fondet

Oppløsning av fondet vedtas ved lov. Kongen oppnevner avviklingsstyre og gir nærmere regler om avviklingen av fondet.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 21.

§ 29. Tilbakeføring av fondets midler til staten

Ved avviklingen av fondet skal dets gjenværende midler tilbakeføres til statskassen.

Stortinget kan bestemme at deler av fondets midler skal tilbakeføres til statskassen.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 22.

§ 30. Endringer i andre lover

I lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endring: – – –
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 23.

§ 31. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] § 23 (endring i skatteloven § 26 første ledd bokstav e) skal gjelde fra og med inntektsåret 1997.

Kongen kan fastsette nærmere overgangsregler.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 55 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 748), tidligere § 24.

1 Fra 1 juni 1997 iflg. res. 9 mai 1997 nr. 437.

Lov om innførsle- og utførsleregulering

§ 1.

Kongen kan, med dei innskrenkingar som fylgjer av avtale med framand stat eller internasjonal organisasjon, gje føresegn om forbod mot eller krav om serskilt løyve for innførsle eller utførsle av varer, medreikna levande planter og dyr. Det kan fastsetjast serskilde vilkår for slikt løyve.

Føresegnen i fyrste leddet gjeld og for innførsle frå og utførsle til Svalbard, Jan Mayen og land underlagd Noreg. Føresegnen om utførsle gjeld og all levering til utlandet av varer som er vunne ved fiske eller fangst frå norsk farty.

§ 2.

Alle plikter å gje vedkomande departement dei opplysningane dette krev å få for å gjennomføre føresegnene i lova. Vert det kravt, plikter vedkomande å leggja fram rekneskapsmateriale, forretningspapir og andre dokument som departementet meiner har vekt for saka. Trengst det, kan departementet setja politiet til å granska slikt materiale.

Når departementet har fastsett det, kan offentlege styresmakter som fastset eller krev inn skatt, avgift eller tollavgift, få løyve til å gjera seg kjende med dei opplysningar som vert gjevne etter denne lova.

Så langt tenesteskyldnad ikkje er til hinder, skal alle teia med det dei fær kjennskap til i yrket sitt etter denne lova. Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g

Endra med lover 17 juli 1998 nr. 56 (ikr. 1 jan 1999), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026), 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 3.

Kongen eller den som har fullmakt frå honom kan gjeva nærare føresegner til utfylling og gjenomføring av lova.

§ 4.

Har nokon

1. ført inn eller ut, eller freista føre inn eller ut varer, medreikna levande planter og dyr, i strid med denne lova eller føresegner gjevne med heimel i lova, eller
2. brote eller freista bryte vilkår sett med heimel i denne lova, eller
3. selt innførde varer, medreikna levande dyr og planter, uten å opplysa at vilkår sett etter § 1, første leden, la band på råderetten over salsemnet, eller
4. gjeve urett opplysning, munnleg eller skriftleg,
    a. i utsegn gjeven til bruk for offentleg styresmakt eller målsmann for styresmakta i innførsle- eller utførslesak eller søknad om innførsle- eller utførsleløyve,
    b. i utsegn som skal kunna gjera at ein annan har høve til å gje slik utsegn som nemnt under punkt a,

   om tilhøve som har noko å segja for retten til å føra inn eller ut varer, eller
5. brote eller freista bryte på anna vis føresegn som lova gjev eller som er gjeven med heimel i denne,

vert han straffa med bot eller fengsel i opptil 6 månader eller med båe desse straffene dersom åtferda ikkje går inn under strengare straffebod.

Har nokon av aktløyse gjort slike brot som nemnt i første leden, vert han straffa med bot eller fengsel i opp til 3 månader.
Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5.

Denne lova tek til å gjelda straks. Lov av 13. desember 1946 nr. 29 om mellombels innførsleforbod og lov av 13. desember 1946 nr. 30 om mellombels utførsleforbod fell bort frå same tid. Føresegn gjevne og vedtak gjorde med heimel i nemde lovar skal gjelda til dei vert sette ut av kraft eller avløyste med

føresegn eller vedtak som har heimel i denne lova. For straff ved brot på slike føresegner, gjeld § 4 tilsvarande.

Lov om Oppgaveregisteret

§ 1. Formål

Oppgaveregisteret skal sørge for effektiv samordning og utnyttelse av oppgaveplikter som offentlige organer pålegger næringsdrivende. Registeret skal til enhver tid inneholde en oppdatert oversikt over alle slike oppgaveplikter og bidra med informasjon om disse og den samordning som finner sted.

§ 2. Organisasjon

Kongen har ansvar for etablering, organisering og drift av Oppgaveregisteret. Oppgaveregisteret ledes av en registerfører som utpekes av Kongen.

Departementet kan gi nærmere regler om registerets organisasjon, lokalisering og administrasjon, føring av registeret, samt betaling for registerets tjenester.

§ 3. Informasjonsinnhenting unntatt fra lovens virkeområde

Kongen kan helt eller delvis unnta offentlige organers informasjonsinnhenting fra bestemmelsene i denne lov.

§ 4. Innsendelsesplikt

Før nye oppgaveplikter settes i kraft, eller eksisterende oppgaveplikter endres, plikter ethvert offentlig organ å sende melding til Oppgaveregisteret.

Oppgaveplikten kan ikke iverksettes før den er registrert i Oppgaveregisteret.

Kongen kan gi nærmere regler om hvilke opplysninger som skal følge med meldingen etter første ledd og om prosedyrene for behandlingen av disse, herunder bestemmelser om unntak fra iverksettelsesforbudet i andre ledd, samt frister for Oppgaveregisterets behandling av meldingen.

§ 5. Samordningsplikt

Offentlige organer plikter der det er praktisk mulig å samordne oppgaveplikter når oppgavepliktene egner seg for samordning.

En oppgaveplikt egner seg for samordning når denne inneholder samme opplysning som andre oppgaveplikter og de offentlige organer hver for seg har hjemmel til å innhente disse opplysningene fra de næringsdrivende.

Samordning kan blant annet skje ved at opplysninger overføres fra et offentlig organ til et annet, eller ved at to eller flere offentlige organer går sammen om felles informasjonsinnhenting eller felles tidspunkt for innrapportering.

Ved samordning av oppgaveplikter som skjer uten bistand av Oppgaveregisteret, plikter offentlige organ straks å melde fra til Oppgaveregisteret om slik samordning. Statistisk sentralbyrås virksomhet er ikke omfattet av denne plikten.

Kongen kan gi nærmere regler om hvordan samordning skal skje og gjøre unntak fra samordningsplikten.

§ 6. Unntak fra lovbestemt taushetsplikt

Når det er fattet endelig beslutning om samordning i henhold til § 5 første, annet og tredje ledd, kan slik samordning finne sted uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

Unntaket i første ledd omfatter ikke statistikkloven § 8.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 32 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2698).

§ 7. Retting av feil

Dersom opplysninger i et offentlig organs register er uriktig ført, eller det på annen måte er gjort feil i forbindelse med registreringen, skal feilen rettes av vedkommende organ uten ugrunnet opphold.

Gjelder feilen en opplysning som er samordnet, skal øvrige registre som er omfattet av samordningen, uten ugrunnet opphold varsles om feilen av det offentlige organet som oppdager feilen.

§ 8. Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

1 Fra 1 nov 1997 iflg. res. 10 okt 1997 nr. 1088.

§ 9. Endringer i annen lovgivning

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om Kystvakten (kystvaktloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å legge forholdene til rette for at Kystvakten effektivt og best mulig kan bidra til det statlige oppsynet med kysten og havområdene utenfor, samt utføre de øvrige oppgaver som følger av denne lov.

§ 2. Definisjoner

Med «fartøy» menes i denne lov enhver flytende eller flyvende innretning som kan brukes som transportmiddel, fremkomstmiddel, oppholdssted, produksjonssted, lagersted eller til fiske eller fangst, herunder luftputefartøyer og undervannsfartøyer av enhver art, samt utstyr, herunder redskap, som hører til innretningen.

Med «fast innretning» menes i denne lov enhver innretning som ikke er fartøy og som er plassert eller på annen måte befinner seg over, under eller på havoverflaten, samt utstyr som hører til innretningen.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om hva som skal regnes som fartøy eller fast innretning i denne lov, herunder bestemme at loven ikke skal gjelde for visse fartøyer eller faste innretninger.

§ 2 a. Bruk av elektronisk kommunikasjon

Krav i eller i medhold av loven her om at beslutning, rapport eller annet skal være skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon.

Bruk av elektronisk kommunikasjon ved underretning om et vedtak er bare tillatt når den vedtaket retter seg mot uttrykkelig har godtatt dette.
Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr.

1475).

§ 3. Lovens stedlige virkeområde

Denne loven gjelder

a. i indre farvann og på sjøterritoriet, herunder i Svalbards indre farvann og sjøterritorium, samt i den tilstøtende sone etablert med hjemmel i lov om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone,
b. i jurisdiksjonsområder etablert i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone,
c. på kontinentalsokkelen, og
d. utenfor norsk jurisdiksjonsområde med de begrensninger som følger av folkeretten.

Ved kontroll som nevnt i §§ 9-12, 15 og 18, gjelder virkeområdet til vedkommende regelverk i stedet for første ledd bokstav a til c. Kontroll kan likevel ikke skje på land, med mindre dette fremstår som åpenbart nødvendig, eller kontrollen gjelder overholdelse av grenseloven for personer som har gått eller skal gå ombord i eller i land fra fartøy.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om lovens stedlige virkeområde. Endret ved lov 27 juni 2003 nr. 57 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 798), 20 apr 2018 nr. 8 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638, som endret ved lov 21 juni 2019 nr. 70).

§ 4. Folkerettslig begrensning

Loven gjelder med de begrensninger som følger av folkeretten eller overenskomst med fremmed stat.

Kapittel 2. Kystvaktens organisasjon og personell

§ 5. Kystvaktens organisasjon

Kystvakten er en del av det militære forsvar. I fredstid skal Kystvakten fortrinnsvis utføre de oppgaver som følger av denne lov. Kystvakten skal i fredstid også øves for sine krigsoppgaver.

Kystvaktens fartøyer skal være uniformert etter bestemmelser som gis av Kongen.

I den utstrekning det anses nødvendig for å utføre bestemte kystvaktoppgaver, kan Kongen bestemme at deler av det militære forsvars øvrige materiell- eller personellressurser skal kunne anvendes.

Kongen kan med Stortingets samtykke bestemme at sivile fartøyer varig eller midlertidig skal inngå i Kystvaktens organisasjon.

Øvrige bestemmelser om Kystvaktens organisasjon og størrelse fastsettes av Kongen med Stortingets samtykke.

§ 6. Kystvaktrådet

Kongen oppnevner Kystvaktrådet.

Kystvaktrådet er et samarbeids- og kontaktorgan som skal behandle og gi råd om spørsmål vedrørende Kystvaktens virksomhet i medhold av denne lov.

Rådet skal bestå av representanter for berørte offentlige etater. Kongen gir nærmere bestemmelser om rådets sammensetning og funksjoner.

§ 7. Kystvaktens personell

Vernepliktige i tjeneste og militært tilsatte i Forsvaret kan beordres til å utføre oppgaver som fremgår av denne lov, med mindre annet følger av ansettelsesvilkårene.

Kongen kan med Stortingets samtykke bestemme at andre personer enn de som er nevnt i første ledd, skal inngå i Kystvaktens organisasjon. Kongen kan bestemme hvem som skal regnes som arbeidsgiver i forhold til personer som for et bestemt tidsrom avgis til Kystvakten fra andre statsetater.
Endret ved lov 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

Kapittel 3. Kystvaktens oppgaver

§ 8. Suverenitetshevdelse m.v.

Kystvakten skal hevde norsk suverenitet og norske suverene rettigheter.

§ 9. Fiskerioppsyn, fangstoppsyn, ressurskontroll m.v.

Kystvakten kan føre kontroll med at bestemmelser gitt i eller i medhold av følgende lover blir overholdt:

a. lov av 22. mars 1957 nr. 4 om fangst av isbjørn.

b. lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven).
c. – – –
d. lov av 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone.
e. lov om forvaltning av viltlevande marine ressursar.
f. lov av 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven).

Det samme gjelder bestemmelser gitt i medhold av lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard som regulerer fiske og fangst i Svalbards indre farvann og sjøterritorium.
Endret ved lover 26 mars 1999 nr. 15 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 19 nov 1999 nr. 1178), 23 mai 2003 nr. 33 (ikr. 1 juni 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 624), 27 juni 2003 nr. 57 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 798), 19 des 2003 nr. 124 (ikr. 1 jan 2004), 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355), 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 10. Tolloppsyn

Kystvakten kan føre kontroll med at bestemmelser gitt i eller i medhold av vareførselsloven blir overholdt.
Endret ved lover 21 des 2007 nr. 119 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 7 nov 2008 nr. 1206), 11 mars 2022 nr. 9 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1574).

§ 11. Miljøoppsyn m.v.

Kystvakten kan føre kontroll med at bestemmelser gitt i eller i medhold av følgende lover blir overholdt

a. lov om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven) kapittel 5.
b. lov av 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet,
c. lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven),
d. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner,
e. lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven),
f. lov av 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt,
g. lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v.

Det samme gjelder bestemmelser gitt i og i medhold av lov om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven).
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 79 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28. juni 2002 nr.

648), 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 33 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 966). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 102 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105).

§ 12. Andre oppsynsoppgaver

Kystvakten kan føre kontroll med at bestemmelser gitt i eller i medhold av følgende lover blir overholdt

a. lov 14. juni 1884 nr. 3 om beskyttelse av undersjøiske kabler og rørledninger utenfor sjøterritoriet
b. lov 21. juni 1963 nr. 12 om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster
c. sjøloven kapittel 6 A. Politiets kompetanse etter sjøloven § 145 og regler gitt i medhold av den, gjelder tilsvarende for Kystvakten
d. lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet
e. småbåtloven kapittel 3
f. skipssikkerhetsloven, med unntak av kapittel 5
g. utlendingsloven
h. grenseloven, og
i. havne- og farvannsloven.

Det samme gjelder bestemmelser gitt i medhold av lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard som regulerer andre forhold enn de som er nevnt i §§ 9 andre ledd og 11 andre ledd.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 47 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 27 nov 1998 nr. 1094), 25 juni 2004 nr. 52 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 787), 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), 17 apr 2009 nr. 19 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 4 des 2009 nr. 1456), 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 21 juni 2019 nr. 70 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 872).

§ 13. Unntak

Kongen kan fastsette at overholdelsen av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov som er nevnt i §§ 9, 10, 11 eller 12, likevel ikke skal kunne kontrolleres av Kystvakten.

§ 14. Redningsaksjoner

Kystvakten skal delta i og gjennomføre søk og redningsaksjoner ved faresituasjoner og ulykker til sjøs, og skal så langt det er mulig yte bistand til person som er alvorlig syk eller skadet eller av andre årsaker er i åpenbar nød.

§ 15. Kontroll i forbindelse med vitenskapelige undersøkelser m.v.

Kystvakten kan føre kontroll med personer, fartøyer eller faste innretninger som driver vitenskapelige undersøkelser eller annen forskningsvirksomhet.

§ 16. Rapportering om og uskadeliggjøring av drivende gjenstander

Kystvakten skal så langt det er mulig rapportere om og eventuelt uskadeliggjøre drivende gjenstander som representerer en umiddelbar fare for betydelig skade på personer, fartøyer, faste innretninger eller det ytre miljø.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om uskadeliggjøring av drivende gjenstander.

§ 17. Bistand til politiet og andre statsetater

Kystvakten kan yte bistand til politiet, herunder i forbindelse med forebyggelse og bekjempelse av forbrytelser og ulovlige aksjoner mot personer, fartøyer eller faste innretninger.

Kystvakten kan også yte nødvendig bistand, hjelp og beskyttelse til andre statsetater som har behov for fartøyer under utførelsen av sin virksomhet.

Nærmere bestemmelser kan gis av Kongen.

Reglene i første og andre ledd gjør ingen innskrenkning i militære myndigheters plikt til å bistå statsetater i medhold av bestemmelser fastsatt i andre lover.

§ 18. Anløpskontroll

Kystvakten kan føre kontroll med at de til enhver tid gjeldende bestemmelser om fartøyers anløp av og ferdsel i sjøterritoriet og det indre farvann overholdes.

Kapittel 4. Forholdet til andre kontrollmyndigheter

§ 19. Forholdet til andre kontrollmyndigheter

Bestemmelsene i denne lov gjør ingen innskrenkning i den myndighet som ved lov eller annen bestemmelse er tillagt andre kontrollmyndigheter, politi eller påtalemyndighet.

Med mindre annet er bestemt av Kongen, skal Kystvaktens kontroll i medhold av §§ 10-12, så langt mulig skje etter anmodning fra vedkommende kontrollmyndighet.

Kontroll i Svalbards indre farvann og sjøterritorium skal i alle tilfeller skje i samsvar med direktiver gitt av Sysselmesteren på Svalbard.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 20. Meddelelse av opplysninger

Kystvaktens tjenestemenn kan uten hinder av taushetsplikt gi vedkommende kontrollmyndighet, politi eller påtalemyndighet opplysninger som har naturlig sammenheng med Kystvaktens oppgaver i medhold av denne lov.

Taushetsplikt som påhviler tjenestemenn i andre kontrollmyndigheter, politi og påtalemyndighet er ikke til hinder for at disse meddeler opplysninger som nevnt i første ledd til Kystvakten.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om utveksling av opplysninger etter første og annet ledd.

Kapittel 5. Kontroll- og tvangstiltak

§ 21. Politimyndighet og etterforskning

Kystvaktens tjenestemenn har begrenset politimyndighet når det gjelder kontroll med overholdelsen av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov eller de lovene som det er vist til i §§ 9 til 12.

Kystvaktens tjenestemenn kan foreta etterforskning ved mistanke om overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov eller de lovene som det er vist til i §§ 9 til 12, ved andre straffbare handlinger som er begått innenfor Kystvaktens jurisdiksjonsområde, jf. § 3, og ellers etter begjæring av vedkommende påtalemyndighet.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om Kystvaktens politimyndighet.

§ 22. Utøvelse av kontroll- og tvangstiltak i Svalbards indre farvann og sjøterritorium

Utøvelse av kontroll- og tvangstiltak i Svalbards indre farvann og sjøterritorium skal bare skje i samsvar med direktiver gitt av Sysselmesteren på Svalbard. Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 23. Opprettholdelse av ro og orden i redningsområder

Kystvakten kan treffe de tiltakene som er nødvendige for å opprettholde ro og orden i redningsområder, herunder sikre og skjerme områdene mot uvedkommende.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om de tiltak Kystvakten kan treffe i medhold av første ledd.

§ 24. Opprettholdelse av ro og orden på fiske- og fangstfelter

Kystvakten kan treffe de tiltakene som er nødvendige for å opprettholde ro og orden på fiske- og fangstfelter, herunder sikre og skjerme områdene mot uvedkommende.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om de tiltak som Kystvakten kan treffe i medhold av første ledd.

§ 25. Oppbringelse

Ved skjellig grunn til mistanke om straffbar handling som nevnt i § 36 eller overtredelse av bestemmelser som nevnt i § 9, kan påtalemyndigheten eller Kystvakten beordre det mistenkte fartøyet til norsk havn.

Om nødvendig kan det settes prisemannskap ombord. Prisemannskapet overtar kommandoen over fartøyet i den utstrekning det er nødvendig for å føre fartøyet til norsk havn.

§ 26. Pågripelse, ransaking og beslag

Ved mistanke som nevnt i § 25 første ledd, kan politiet eller Kystvakten foreta ransaking av person, fartøy og fast innretning.

For øvrig kan pågripelse, ransaking og beslag skje etter reglene i lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker.

§ 27. Alminnelige regler om hvordan kystvakttjenesten skal utøves

Kystvakten kan ta i bruk straffeprosessuelle tvangsmidler og foreta andre fysiske inngrep mot person, fartøy eller fast innretning, i den utstrekning det aktuelle tvangsmiddel eller inngrep fremstår som nødvendig, og står i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene forøvrig.

Beslutning om oppbringelse, pågripelse, ransaking og beslag skal være skriftlig og inneholde betegnelse av den mistenkte, en kort beskrivelse av det straffbare forhold og grunnen til inngrepet. Er det fare ved opphold, kan beslutningen gis muntlig, men skal da snarest mulig nedtegnes.

Ved anvendelse av tvangstiltak mot utenlandsk fartøy, skal flaggstaten uten opphold underrettes.

§ 28. Utfyllende bestemmelser

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om Kystvaktens bruk av kontroll- og tvangstiltak.

§ 29. Inspeksjonsrett m.v.

Ved utøvelsen av Kystvaktens kontroll i medhold av § 9, kan Kystvakten stanse fartøyer og undersøke fartøyer og faste innretninger. Kystvakten skal under sin kontrollvirksomhet gis uhindret adgang til fartøyer og faste innretninger.

Kystvakten kan pålegge ansvarshavende på fartøy å stanse fiske eller fangst og trekke trål eller annet redskap. Under sin kontrollvirksomhet kan Kystvakten selv gjennomføre aktive tiltak for å stanse fiske eller fangst, som trekking eller kutting av redskap og lignende inngrep.

Inspektører kan plasseres om bord for inspeksjonsoppdrag. Nødvendig kost og losji skal gis på fartøyets eller den faste innretningens kostnad. Inspektøren skal uten vederlag gis adgang til å benytte radio eller annet kommunikasjonsutstyr.

Ansvarshavende på fartøy eller fast innretning skal gi nødvendig bistand og opplysninger, herunder

a. legge frem relevante gjenstander og dokumenter, bl.a. dagbøker,
b. avgi og bekrefte kopi av dokumenter, datautskrifter m.m.,
c. tillate kontroll av ferdsskriver om bord,
d. tillate merknader om overtredelser i skipsdagbok, fangstdagbok, mottaksjournal eller lignende.

Ansvarshavende skal undertegne den rapport inspektøren setter opp, men kan påføre rapporten de merknader vedkommende finner nødvendig.

§ 30. Håndheving ved bevaring og forvaltning av vandrende fiskebestander m.v.

Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere bestemmelser om kontroll og håndhevelse i henhold til avtale av 4. desember 1995 om gjennomføring av bestemmelsene i De forente nasjoners havrettskonvensjon av 10. desember 1982 om bevaring og forvaltning av vandrende fiskebestander og langtmigrerende fiskebestander.

§ 31. Visitasjonsrett m.m. ved anløpskontroll

Ved utøvelsen av Kystvaktens kontroll i medhold av § 18, kan Kystvaktens tjenestemenn visitere fartøy, herunder dets papirer, last, utstyr og personer om bord.

Føreren av fartøyet skal yte all assistanse for å lette visiteringen, herunder stille fartøyets kommunikasjonsutstyr til rådighet uten vederlag. På oppfordring skal føreren gi opplysninger av interesse for norske myndigheter.

Ved overtredelse av bestemmelser som nevnt i § 18, kan Kystvakten gi fartøyet pålegg om å forlate norsk territorialfarvann straks eller innen en nærmere fastsatt og rimelig tidsfrist. Fartøyet kan bringes inn til nærmeste politimyndighet for påtale og straffeforfølging.

Reglene i denne paragraf gjelder ikke for fremmede militære fartøyer eller for andre fartøyer som utelukkende brukes til statsformål av offentligrettslig art og som en fremmed stat eier, nytter eller har befraktet i sin helhet.

§ 32. Tiltak ved kontroll med vitenskapelig undersøkelsesvirksomhet m.v.

Kystvakten kan kreve at vitenskapelige undersøkelser eller annen forskningsvirksomhet suspenderes eller stanses dersom fastsatte vilkår for å utføre slik virksomhet ikke er fulgt.

§ 33. Tiltak ved kontroll med overholdelsen av lover som nevnt i §§ 10-12

Ved utøvelsen av Kystvaktens kontroll i medhold av §§ 10, 11 eller 12, har Kystvakten, med de begrensninger som følger av § 19, samme myndighet som vedkommende kontrollmyndighet til å foreta undersøkelser, gi pålegg og

iverksette kontroll- eller tvangstiltak.

§ 34. Funksjonsfordeling mellom Kystvakten og påtalemyndigheten

Kystvakten er ved etterforskning og anvendelse av tvangsmidler underlagt påtalemyndigheten.

Har Kystvakten foretatt oppbringelse, beslag eller pågripelse, skal saken snarest overlates til vedkommende politidistrikt for videre forfølgning.

Påtalemyndigheten kan beslutte fartøy holdt tilbake til sikring av mulig formuesstraff.

Beslutning om tilbakehold etter tredje ledd eller oppbringelse skal snarest mulig bringes inn for retten, som avgjør om det skal foretas hefte i fartøyet etter reglene i § 35 eller om fartøyet skal frigis.

§ 35. Hefte

For å sikre betaling av bot, inndragning eller saksomkostninger som antas å ville bli ilagt etter § 36 eller lov som omfattes av §§ 9 til 12, kan retten på begjæring av påtalemyndigheten beslutte hefte i fartøyet for et bestemt beløp, når det er grunn til å frykte at fullbyrdingen ellers ville bli forspilt eller vesentlig vanskeliggjort. Slikt hefte kan tas selv om fartøyet ikke tilhører siktede.

Når det er tatt hefte i et fartøy, må det ikke forlate det sted hvor det ligger. Ligger fartøyet ikke i havn, skal beslutningen om hefte inneholde påbud om å gå til nærmere angitt sted.

Hefte kan avverges ved at det stilles annen tilfredsstillende sikkerhet.

Heftet faller bort når påtalemyndigheten frafaller det, eller når retten ved kjennelse beslutter det, fordi grunnlaget for heftet er falt bort.

For øvrig gjelder bestemmelsene om arrest i tvisteloven kapittel 32 og 33 tilsvarende for hefte etter denne paragraf så langt de passer.

Endret ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

Kapittel 6. Straffebestemmelser

§ 36. Straffansvar

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som:

a. unnlater å følge ordre gitt av Kystvakten,

b. unnlater å yte pliktig bistand,
c. unnlater å gi pliktige opplysninger,
d. legger frem uriktige dokumenter,
e. gir uriktige opplysninger,
f. på annen måte søker å villede Kystvakten, eller
g. som ved beskadigelse eller oppgivelse av fartøy, innretning eller redskap forspiller bevis.

Under særdeles skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil 2 år anvendes.

Uaktsom overtredelse av første ledd bokstav a til c er også straffbar.

Fengselsstraff får ikke anvendelse når overtredelsen i henhold til folkeretten bare kan straffes med bøter.

Forsøk straffes på samme måte som fullbyrdet overtredelse.

Fører av fartøy kan vedta forelegg på oppdragsgiverens vegne. Oppdragsgiveren kan også ilegges straff, inndragning og saksomkostninger i sak som reises mot fartøyføreren.

Er overtredelsen begått av besetningsmedlem på et fartøy og straffansvaret i den anledning kan gjøres gjeldende mot fartøyføreren, blir den underordnede ikke å straffe.

Bestemmelsen her får ikke anvendelse dersom forholdet rammes av en strengere straffebestemmelse.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 7. Ikrafttredelse. Endringer i andre lover

§ 37. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.

1 Fra 5 nov 1999 iflg. res. 5 nov 1999 nr. 1143.

§ 38. Endringer i annen lovgivning

Fra den tiden loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Endret ved lov 17 juli 1998 nr. 57.

Lov om avtalar med forbrukar om oppføring av ny bustad m.m. (bustadoppføringslova)

Kapittel I. Verkeområde m.m.

§ 1. Verkeområde

Lova gjeld avtalar mellom entreprenør og ein forbrukar om oppføring av ny eigarbustad. Dette omfattar

a. avtale om oppføring av bygning til bustadføremål og avtale om arbeid som vert utført direkte som ledd i slik oppføring, og
b. avtale om rett til fast eigedom med ny eigarbustad når arbeid som entreprenøren står for, enno ikkje er fullført på avtaletida. Likt med dette skal reknast avtale om vidaresal av slik rett.

Kapittel IX gjeld avtalar mellom ein konsulent og ein forbrukar om planlegging av oppføring av bygning til bustadføremål eller planlegging av arbeid som vert utført direkte som ledd i slik oppføring.

Oppføring av ny eigarbustad omfattar her i lova òg oppføring av fritidshus. Eigarseksjon vert rekna som eigarbustad. Full ombygging skal reknast likt med oppføring.

Endra med lover 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002), 10 des 2010 nr. 74 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1570, med verknad for avtalar om videresal inngått etter 1 juli 2011).

§ 1a. Burettslagbustader

Reglane om rett til fast eigedom med eigarbustad, jf. § 1 første ledd bokstav b, gjeld tilsvarande for avtale mellom forbrukar og bustadbyggjelag eller annan yrkesutøvar om rett til bustad som er knytt til eller skal knytast til andel i burettslag, dersom arbeid som er omfatta av avtalen, ikkje er fullført på avtaletida. Overføring eller teikning av andel i burettslaget skal reknast som heimelsoverføring dersom burettslaget har heimel til eigedommen.

Avtalen skal opplyse om kontantvederlag, andel fellesgjeld i burettslaget og den samla summen av desse beløpa.

Burettslaget kan gjere gjeldande krav som knyter seg til fellesareal eller felles rettar eller plikter elles.

Føyd til med lov 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr.

603), endra med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 1b. Eigarseksjonssameige

Styret i eit eigarseksjonssameige kan gjere gjeldande krav som knyter seg til fellesareal etter reglane i eierseksjonsloven § 60 første ledd tredje punktum.
Føyd til med lov 16 juni 2017 nr. 65 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1393).

§ 2. Partane

Som forbrukar vert rekna ein fysisk person som ikkje hovudsakleg handlar som ledd i næringsverksemd.

Lova gjeld berre dersom entreprenøren har gjort avtalen som ledd i næringsverksemd, medrekna tilfelle der organisasjonar eller offentleg verksemd mot godtgjersle står for yting som er ledd i oppføring av ny eigarbustad.
Endra med lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 3. Avtalen

Det kan ikkje avtalast eller gjerast gjeldande vilkår som er dårlegare for forbrukaren enn det som følgjer av føresegnene i lova her.

Partane kan krevje at avtalen vert sett opp skriftleg.

§ 4. Tilhøvet til anna lovgjeving

Føresegnene i lova her gjeld berre så langt ikkje anna følgjer av lov av 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp.

For avtale om rett til fast eigedom som ikkje er omfatta av § 1 første ledd bokstav b, gjeld lov av 3. juli 1992 nr. 93 om avhending av fast eigedom eller lov av 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste om ikkje anna går fram av lova her.

§ 5. Vågnaden for sending av melding

Dersom ein part gjev melding i samsvar med lova og sender ho på forsvarleg måte, og ikkje anna framgår, kan sendaren gjere gjeldande at meldinga er gjeven i tide sjølv om ho vert forseinka eller på annan måte ikkje kjem fram slik ho

skulle.

§ 6. Skadebotansvar

Føresegnene om skadebotansvar for entreprenøren og konsulenten gjeld ikkje for tap som følgje av personskade eller for tap i næring. For slikt tap og for tap som ikkje er følgje av avtalebrot, gjeld allmenne skadebotreglar.

Ein entreprenør kan ikkje fråskrive seg ansvar for tap utanfor næring som forbrukaren lir på grunn av tingskade.

§ 6 a. Bruk av elektronisk kommunikasjon

Krav i lova her om at avtale eller melding mv. skal vere skriftleg, er ikkje til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon om forbrukaren uttrykkeleg har godtatt dette.
Føyd til med lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

Kapittel II. Ytinga frå entreprenøren

§ 7. Utføring og materialar

Entreprenøren skal utføre arbeidet på fagleg godt vis og elles vareta forbrukarens interesser og omsynet til miljøet med tilbørleg omsut. Så langt tilhøva gjev grunn til det, skal entreprenøren samrå seg med eller rettleie forbrukaren.

Entreprenøren skal halde dei materialane som trengst, om ikkje anna går fram av avtalen eller tilhøva. Materialane skal ha vanleg god kvalitet med mindre annan kvalitet er avtalt.

§ 8. Plikt til fråråding

Må entreprenøren ut frå sin fagkunnskap sjå at forbrukaren ikkje er tent med å få arbeidet utført etter avtalen, skal entreprenøren seie frå om det. Arbeidet skal stansast til entreprenøren får samrådd seg med forbrukaren, dersom det må reknast å gagne forbrukaren.

Har entreprenøren ikkje sagt frå til forbrukaren eller ikkje stansa arbeidet i samsvar med første ledd, skal entreprenørens krav på vederlag ikkje vere større enn det sannsynleg ville ha vore dersom entreprenøren hadde oppfylt plikta

etter første ledd. Entreprenøren kan likevel få dekt kostnader ut over dette så langt det er rimeleg, når berre det samla vederlaget ikkje blir større enn verdien det utførte har for forbrukaren.

§ 9. Endringar og tilleggsarbeid

Forbrukaren kan krevje endringar i arbeidet og påleggje entreprenøren å utføre tilleggsarbeid som står i samanheng med den ytinga som er avtalt, og som ikkje i omfang eller karakter skil seg vesentleg frå denne ytinga.

Forbrukaren kan likevel ikkje krevje endringar eller tilleggsarbeid dersom dette ville føre til ulemper for entreprenøren som ikkje står i høve til forbrukarens interesse i å krevje endringa eller tilleggsarbeidet.

Det kan avtalast på førehand at forbrukaren ikkje kan krevje endringar eller tilleggsarbeid som vil endre vederlaget med 15 prosent eller meir.

Entreprenøren kan krevje at tinging på endringar eller tilleggsarbeid blir gjord skriftleg.

Føresegner om vederlaget i samband med endringar eller tilleggsarbeid står i § 42.

§ 10. Tida for utføring

Entreprenøren skal overhalde fristar som er avtalte for overtaking, for fullføring av arbeidet eller delar av det og for heimelsoverføring.

Entreprenøren skal i samråd med forbrukaren leggje opp framdrifta av arbeidet slik at det blir teke rimeleg omsyn til medverknad frå forbrukaren og til andre oppgåver som skal utførast i tilknyting til arbeidet.

Er det ikkje avtalt fristar som nemnde i første ledd, skal entreprenøren ta til med arbeidet snarast råd etter at forbrukaren har sagt frå om det. Arbeidet skal deretter utførast med rimeleg framdrift og utan unødig avbrot.

§ 11. Tilleggsfrist

Entreprenøren kan krevje lenging av avtalte fristar dersom

a. forbrukaren krev endringar eller tilleggsarbeid som seinkar arbeidet,
b. arbeidet blir seinka fordi forbrukaren eller nokon som forbrukaren svarer for, ikkje medverkar i samsvar med avtalen, eller arbeidet blir seinka på grunn av andre omstende som forbrukaren svarer for, eller
c. arbeidet blir seinka på grunn av ei hindring utanfor entreprenørens kontroll, og det ikkje er rimeleg å vente at entreprenøren kunne ha

rekna med hindringa på avtaletida, eller at entreprenøren skal unngå eller overvinne følgjene av hindringa.

Blir arbeidet seinka på grunn av ein underentreprenør som etter avtale med entreprenøren skal utføre arbeidet eller delar av det, har entreprenøren krav på tilleggsfrist dersom underentreprenøren ville ha hatt krav på tilleggsfrist etter første ledd.

Fristlenginga etter første ledd skal svare til den seinkinga som dei nemnde omstenda har medført, med tillegg for nødvendig avbrot i arbeidet, og med tillegg eller frådrag for ulemper eller føremoner entreprenøren har hatt av at arbeidet må utskuvast til ei anna årstid.

Entreprenøren har berre krav på fristlenging etter første ledd dersom melding om kravet er gjeve forbrukaren utan ugrunna opphald etter at entreprenøren vart merksam på det omstendet som gjev krav på lenging.

§ 12. Garanti for oppfylling av avtalen

Entreprenøren skal stille garanti for oppfyllinga av avtalen. Ei slik plikt gjeld likevel ikkje dersom ein på avtaletida kan rekne med at vederlaget ikkje vil overstige to gonger grunnsummen i folketrygda.

Entreprenøren skal stille garantien straks etter avtaleinngåinga. Er det i avtalen teke atterhald om opning av byggjelån, sal av eit bestemt tal bustader eller løyve om igangsetjing, er det likevel tilstrekkelig at entreprenøren stiller garantien straks etter at atterhalda fell bort. Det same gjeld ved atterhald med tilsvarande verknad frå forbrukaren si side. Entreprenøren skal i alle høve stille garantien før byggjearbeida tek til.

Garantien skal gjelde fram til fem år etter overtakinga og dekkje ein sum som minst svarer til ti prosent av vederlaget. For krav som blir gjorde gjeldande på eit seinare tidspunkt enn i samband med overtakinga, kan garantisummen likevel vere fem prosent av vederlaget.

For avtalar som omfattar rett til grunn (§ 1 første ledd bokstav b), skal garantien gjelde fram til fem år etter overtakinga og dekkje ein sum som minst svarer til fem prosent av vederlaget. For krav som blir gjorde gjeldande før overtakinga, kan garantisummen likevel vere tre prosent av vederlaget. Dessutan gjeld § 47 andre og tredje ledd om garanti for forskotsbetaling.

Ved avtalar om rett til bustad som er knytt til eller skal knytast til andel i burettslag, jf. § 1 a, skal garantisummen i andre og tredje ledd reknast på grunnlag av den samla summen av kontantvederlag og andel fellesgjeld i burettslaget.

Garantisten kan ikkje ta atterhald om avgrensing av ansvaret på grunn av manglande premiebetaling eller anna mishald frå entreprenørens side. Det kan

ikkje setjast frist for melding til garantisten om krav som er gjorde gjeldande i tide overfor entreprenøren. Har forbrukaren svart på førespurnad frå garantisten om kva krav som er gjorde gjeldande innan fristane, gjeld ansvaret berre krav som er nemnde i svaret frå forbrukaren.

Garantien kan også gjerast gjeldande av forbrukaren sine rettsetterfølgjarar. Garantisten kan ikkje ta atterhald som avgrensar denne retten.

Garanti skal gjevast i form av sjølvskuldgaranti eller tilsvarande frå eit finansføretak som har rett til å tilby slik teneste i Noreg. Likt med garanti skal reknast deponering av pengesum i finansføretak som nemnt i første punktum på tilsvarande vilkår.

Til det er dokumentert at det ligg føre garanti i samsvar med paragrafen her, har forbrukaren rett til å halde att alt vederlag.

Endra med lover 10 des 2010 nr. 74 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1570, med verknad for garantiavtalar inngått etter 1 juli 2011), 16 des 2016 nr. 94 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1585), 15 mai 2018 nr. 18 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 15 mai 2018 nr. 723).

§ 13. Særskilte krav til entreprenørens yting ved visse avtalar

Dei krava til entreprenørens yting som følgjer av paragrafen her, gjeld for avtalar om rett til fast eigedom med ny eigarbustad (§ 1 første ledd bokstav b), og elles når entreprenøren står for det hovudsaklege av både planlegging og oppføring av bustaden.

Dersom eigedomsdelar eller faste innretningar som trengst for å ta bustaden i vanleg bruk, ikkje høyrer med til det entreprenøren skal yte, skal desse delane eller innretningane nemnast særskilt i avtaledokumentet eller i eit vedlegg. Er ikkje det gjort, skal slike delar og innretningar reknast å høyre med til det entreprenøren skal yte, med unntak for delar og innretningar som forbrukaren måtte skjøne ikkje høyrde med.

Er ikkje anna avtalt, skal entreprenøren syte for tilkomst til byggjeplassen, for opplagsplass, byggjestraum, oppvarming og snørydding i byggjetida, fjerning av restar og avfall og for liknande tiltak som trengst for fullføringa av arbeidet.

Er ikkje anna avtalt, skal entreprenøren halde arbeid på forbrukarens eigedom trygda fram til overtakinga. Trygdeavtalen skal òg omfatte materialar som er tilførte eigedomen. Forbrukarens rettar som medtrygda etter lov av 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler § 7-1 andre ledd kan ikkje fråvikast i trygdeavtalen. Til det er dokumentert at det ligg føre trygd i samsvar med føresegnene her, har forbrukaren rett til å halde att alt vederlag.

§ 14. Overtaking

Overtaking skjer ved overtakingsforretning.

Er arbeidet fullført, og forbrukaren har flytta inn i bustaden, er ytinga overteke sjølv om det ikkje er halde overtakingsforretning.

Ved overtakinga

a. går vågnaden for ytinga over frå entreprenøren til forbrukaren, jf. § 45,
b. tek reklamasjonsfristane til, jf. § 30,
c. stansar eventuell dagmulkt, jf. § 18,
d. får entreprenøren krav på sluttoppgjer, jf. § 46.

§ 15. Overtakingsforretning

Etter at entreprenøren har meldt frå til forbrukaren om når arbeidet blir fullført, kan kvar av partane med minst sju dagars varsel kalle inn til overtakingsforretning med synfaring av entreprenørens yting.

Let den eine parten vere å møte til overtakingsforretning utan gyldig grunn, kan den andre parten gjennomføre overtakingsforretning åleine. Er det forbrukaren som uteblir etter innkalling frå entreprenøren, gjeld dette likevel berre dersom det i skriftleg innkalling er gjort merksam på

a. føresegna i første punktum i leddet her,
b. føresegnene i § 30 andre ledd om at manglar som forbrukaren burde ha oppdaga ved overtakingsforretninga, må gjerast gjeldande så snart råd er, og
c. at overtaking har dei verknader som elles er nemnde i § 14 tredje ledd.

Forbrukaren kan nekte å overta ytinga dersom det ligg føre mangel som gjev rimeleg grunn til nektinga.

Ved overtakingsforretninga bør det førast protokoll som begge partane får eit underskrive eksemplar av.

§ 16. Seinare synfaring

Kvar av partane kan krevje at det blir halde ei synfaring av entreprenørens yting når det er gått om lag eitt år etter overtakinga.

Vert synfaring etter krav frå entreprenøren ikkje gjennomført fordi

forbrukaren let vere å medverke, gjeld føresegnene i § 30 tredje ledd likevel, dersom forbrukaren i skriftleg melding på førehand er gjort særskilt merksam på dette.

Kapittel III. Forseinking på entreprenørens side

§ 17. Forseinking

Ytinga er forseinka dersom overtaking ikkje kan skje til den tida forbrukaren har rett til å krevje etter §§ 10 og 11. Det same gjeld dersom arbeidet eller delar av arbeidet ikkje er fullført eller heimelsoverføring ikkje skjer til dei tidene forbrukaren har rett til å krevje.

Er ytinga forseinka, kan forbrukaren

a. krevje dagmulkt etter § 18,
b. heve avtalen etter § 20,
c. krevje skadebot etter § 19 eller § 22,
d. halde attende vederlag etter § 24.

Dersom entreprenøren ikkje i tide oppfyller andre plikter etter avtalen, gjeld føresegnene om forseinking tilsvarande så langt dei høver, likevel ikkje føresegnene om dagmulkt.

§ 18. Dagmulkt

Dersom overtaking ikkje kan skje til den tida forbrukaren har rett til å krevje etter §§ 10 og 11, kan forbrukaren krevje dagmulkt for kvar dag forseinkinga varer.

Dersom ikkje høgare mulkt er avtalt, skal dagmulkta vere 1 promille av det samla vederlaget entreprenøren skal ha. Omfattar avtalen eigedomsrett til grunnen, skal lågaste sats likevel vere 0,75 promille. Dagmulkta skal ikkje i noko tilfelle vere mindre enn ein halv prosent av grunnsummen i folketrygda på det tidspunktet forseinkinga oppstod. Dagmulkt kan ikkje krevjast for meir enn 100 dagar.

Forbrukaren kan krevje dagmulkt utan omsyn til økonomisk tap.

§ 19. Skadebot

Forbrukaren kan berre krevje skadebot for tap som overstig dagmulkta, dersom

tapet kjem av at entreprenøren eller nokon som entreprenøren svarer for, har fare fram grovt aktlaust eller i strid med heider og god tru elles.

I tidsrom når det ikkje vert rekna dagmulkt, kan forbrukaren krevje skadebot

a. for tap som følgjer av at arbeidet eller delar av arbeidet ikkje er fullført til den tida forbrukaren kan krevje,
b. for tap som følgjer av at heimelsoverføring ikkje skjer til den tida forbrukaren kan krevje.

Skadebota skal dekkje økonomisk tap så langt entreprenøren rimeleg kunne rekne med tapet som ei følgje av forseinkinga. Forsømer forbrukaren å avgrense tapet gjennom rimelege tiltak, blir skadebota sett ned tilsvarande.

For skadebot i hevingstilfella gjeld § 22.

§ 20. Heving

Forbrukaren kan heve avtalen dersom forseinkinga inneber eit vesentleg avtalebrot. Forbrukaren kan òg heve avtalen dersom det er klårt at det kjem til å oppstå forseinking som nemnd i første punktum. Forbrukaren kan berre heve avtalen dersom det er gjeve melding til entreprenøren om hevingskravet før overtaking.

Vert avtalen med entreprenøren heva fordi entreprenørens yting er forseinka, kan forbrukaren òg heve avtale om rett til grunnen som er gjort med nokon annan enn entreprenøren dersom

a. planlegging og oppføring av bustaden er eit vilkår for avtalen om rett til grunnen, og
b. avtalen med entreprenøren omfattar det hovudsaklege av både planlegging og oppføring av bustaden.

I slike tilfelle kan forbrukaren jamvel heve avtalen med entreprenøren dersom avtalen om rett til grunnen blir heva på grunn av forseinking. Blir begge avtalane heva, skal hevingsoppgjeret skje etter § 21 tredje ledd.

§ 21. Verknadene av heving

Vert avtalen heva, har entreprenøren krav på vederlag for det som er utført i samsvar med avtalen. Vederlaget skal fastsetjast på grunnlag av dei prisane som er avtalt, eller dersom dette ikkje let seg gjere, etter føresegnene i § 41 andre ledd.

Etter heving skal entreprenøren i rimeleg omfang sikre utført arbeid og materialar og utstyr som finst på byggjeplassen. Forbrukaren har rett til å gjere seg nytte av utstyr og materialar som finst på byggjeplassen, og som trengst til fullføringa av arbeidet. For den bruken skal det betalast eit rimeleg vederlag.

Ved avtalar om rett til fast eigedom med ny eigarbustad (§ 1 første ledd bokstav b), kan forbrukaren krevje at hevingsoppgjeret, i staden for etter første og andre ledd, skal skje ved at kvar parts plikt til å oppfylle fell bort. Er avtalen heilt eller delvis oppfylt, har kvar part krav på å få att det som er ytt. Entreprenøren kan krevje vederlag for verdireduksjon som forbrukaren svarer for. Ein part kan likevel halde attende det som er motteke, til den andre parten gjev frå seg det mottekne. Det same gjeld når parten har krav på skadebot eller rente, og det ikkje blir gjeve fullgod trygd for kravet.

Fører hevinga til at ein bustad som er teken over, skal tilbakeførast til entreprenøren, skal forbrukaren føre slikt forsvarleg tilsyn med bustaden som er rimeleg etter tilhøva. Forbrukaren kan krevje dekt nødvendige kostnader med tilsynet.

§ 22. Skadebot ved heving

Ved heving kan forbrukaren krevje dekt nødvendige meirkostnader som følgjer av at andre må fullføre arbeidet. I tillegg kan forbrukaren krevje bøtt anna økonomisk tap som forseinkinga fører til, så langt entreprenøren rimeleg kunne rekne med tapet som ei følgje av forseinkinga. Forsømer forbrukaren å avgrense tapet gjennom rimelege tiltak, blir skadebota sett ned tilsvarande.

Forbrukaren kan ikkje krevje dagmulkt for tida etter hevinga, og pådregen dagmulkt går til frådrag i skadebot etter første ledd andre punktum.

§ 23. Lemping av ansvar

Dagmulkt eller skadebot kan setjast ned dersom det vil verke urimeleg for entreprenøren ut frå omfanget av arbeidet, storleiken av tapet og tilhøva elles.

§ 24. Forbrukarens rett til å halde attende vederlag

Har forbrukaren krav som følgje av forseinkinga, kan forbrukaren halde tilbake så mykje av vederlaget som er nødvendig for å sikre at kravet vert dekt.

Kapittel IV. Manglar ved entreprenørens yting

§ 25. Mangel

Det ligg føre mangel dersom resultatet ikkje er i samsvar med dei krava som følgjer av avtalen eller av føresegnene i §§ 7, 9 og 13. Mangel ligg likevel ikkje føre dersom avviket kjem av forhold på forbrukarens side.

Mangel ligg òg føre dersom resultatet ikkje er i samsvar med offentlegrettslege krav som er stilt i lov eller i medhald av lov. Dette gjeld likevel ikkje dersom tilhøva viser at forbrukaren for så vidt ikkje bygde på entreprenørens sakkunnskap og vurdering, eller ikkje hadde rimeleg grunn til å gjere det.

§ 26. Manglande opplysningar

Mangel ligg òg føre dersom forbrukaren før avtalen vart gjord ikkje har fått opplysningar om arbeidet, materialane eller eigedomen som entreprenøren kjende eller måtte kjenne til, og som forbrukaren hadde grunn til å rekne med å få. Dette gjeld likevel berre dersom ein kan gå ut i frå at det har verka inn på avtalen at opplysningane ikkje vart gjevne.

§ 27. Urette opplysningar

Mangel ligg òg føre dersom resultatet ikkje svarer til opplysningar om eigenskapar eller bruk som er gjevne i samband med avtaleinngåinga eller ved marknadsføring

a. av entreprenøren eller på entreprenørens vegner, eller
b. av nokan annan i eigenskap av eller på vegner av materialleverandør eller tidlegare salsledd.

Første ledd gjeld likevel berre dersom ein kan gå ut i frå at opplysningane har verka inn på avtalen, og opplysningane ikkje er retta i tide på ein tydeleg måte.

§ 28. Tidspunktet for mangelsvurderinga

Om ytinga frå entreprenøren har mangel eller ikkje, skal avgjerast ut frå tilhøva på overtakingstidspunktet sjølv om mangelen viser seg først seinare.

Entreprenøren svarer òg for feil som oppstår seinare, dersom årsaka til

feilen er eit avtalebrot frå entreprenøren. Det same gjeld dersom entreprenøren ved garanti eller på annan måte har teke på seg ansvar for eigenskapar eller anna ved ytinga fram til eit seinare tidspunkt.

§ 29. Forbrukarens krav som følgje av mangel

Ligg det føre mangel, kan forbrukaren

a. halde attende vederlag etter § 31,
b. krevje mangelen retta etter § 32, krevje prisavslag etter § 33 eller heve etter § 34,
c. krevje skadebot etter § 35.

For andre feil ved entreprenørens oppfylling gjeld føresegnene om manglar så langt dei høver.

§ 30. Reklamasjon

Forbrukaren mistar retten til å gjere ein mangel gjeldande dersom det ikkje er gjeve melding til entreprenøren om at mangelen blir gjord gjeldande innan rimeleg tid etter at forbrukaren oppdaga eller burde ha oppdaga mangelen. Ein mangel kan ikkje gjerast gjeldande seinare enn fem år etter overtakinga. Entreprenøren kan likevel ha teke på seg å svare for manglar i lengre tid.

Vil forbrukaren gjere gjeldande manglar som var eller burde ha vore oppdaga ved overtakinga, må dette gjerast så snart råd er dersom overtakinga skjer ved overtakingsforretning.

Når det blir halde seinare synfaring etter § 16, må forbrukaren gjere gjeldande manglar som var eller burde ha vore oppdaga, så snart råd er.

Entreprenøren kan ikkje gjere gjeldande at det er reklamert for seint etter denne paragrafen, om mangelen kjem av at entreprenøren eller nokon entreprenøren svarer for, har fare fram grovt aktlaust eller i strid med heider og god tru elles.

Retten til å gjere ein mangel gjeldande kan òg bli mista etter reglane om forelding i foreldingslova.

Endra med lov 15 juni 2007 nr. 36.

§ 31. Forbrukarens rett til å halde attende vederlag

Har forbrukaren krav som følgje av mangelen, kan forbrukaren halde tilbake så mykje av vederlaget som er nødvendig for å sikre at kravet vert dekt.

§ 32. Retting av mangel og skade

Forbrukaren kan krevje at entreprenøren rettar ein mangel om ikkje rettinga vil føre til kostnader eller ulemper som ikkje står i rimeleg høve til det forbrukaren oppnår. Skade som mangelen har ført til på arbeid eller eigedom som er omfatta av avtalen mellom forbrukaren og entreprenøren, skal òg rettast dersom skaden er ei nærliggjande og påreknelig følgje av mangelen.

Vil forbrukaren gjere gjeldande ein mangel, har entreprenøren krav på å få rette mangelen dersom rettinga kan skje utan vesentleg ulempe for forbrukaren, og forbrukaren heller ikkje elles har særleg grunn til å setje seg imot retting.

Retting skal skje innan rimeleg tid etter at forbrukaren har gjort mangelen gjeldande og har gjort det mogleg for entreprenøren å rette. Skal det vere synfaring etter § 16, kan retting utstå til etter synfaringa dersom det ikkje er til ulempe for forbrukaren.

Retting skjer for entreprenørens rekning. Entreprenøren skal bere tilkomstutgifter, utgifter til konstatering av mangelen og andre utgifter som er ei direkte og nødvendig følgje av rettinga. Entreprenøren kan likevel krevje pristillegg for arbeid og materialar som ikkje er omfatta av prisen, og som ville ha vore nødvendige jamvel om ytinga hadde vore utan mangel frå først av.

§ 33. Prisavslag

Dersom ein mangel ikkje blir retta i samsvar med § 32, kan forbrukaren krevje prisavslag. Dette gjeld likevel ikkje dersom forbrukaren avslår retting som entreprenøren har rett til å utføre etter § 32 andre ledd.

Prisavslaget skal vere lik kostnadene for forbrukaren med å få mangelen retta, bortsett frå slike kostnader som er nemnde i § 32 fjerde ledd tredje punktum. Blir kostnadene urimeleg høge i høve til det mangelen har å seie for forbrukaren, skal prisavslaget vere lik den verdireduksjonen som mangelen medfører. Prisavslaget skal likevel minst tilsvare det entreprenøren har spart ved ikkje å levere mangelfri yting.

§ 34. Heving

Forbrukaren kan heve avtalen dersom mangelen inneber eit vesentleg avtalebrot. Forbrukaren kan òg heve avtalen før overtakingstidspunktet dersom det er klårt at ytinga kjem til å få ein slik mangel som nemnd i første punktum.

Om verknadene av heving gjeld § 21 tilsvarande.

Vert avtalen med entreprenøren heva på grunn av mangel ved

entreprenørens yting, kan forbrukaren òg heve avtale om rett til grunnen som er gjort med nokon annan enn entreprenøren dersom

a. planlegging og oppføring av bustaden er eit vilkår for avtalen om rett til grunnen, og
b. avtalen med entreprenøren omfattar det hovudsaklege av både planlegging og oppføring av bustaden.

I slike tilfelle kan forbrukaren jamvel heve avtalen med entreprenøren dersom avtalen om rett til grunnen blir heva på grunn av mangel. Blir begge avtalane heva, skal hevingsoppgjeret skje etter § 21 tredje ledd.

§ 35. Skadebot ved mangel

Økonomisk tap som kjem av ein mangel, og som ikkje er dekt ved prisavslag etter § 33, kan forbrukaren krevje bøtt utan at det ligg føre skyld på entreprenørens side. Dette gjeld likevel ikkje så langt entreprenøren godtgjer at mangelen oppstod på grunn av ei hindring utanfor entreprenørens kontroll, og det ikkje er rimeleg å vente at entreprenøren kunne ha rekna med hindringa på avtaletida, eller at entreprenøren kunne ha overvunne eller unngått følgjene av hindringa.

Ligg årsaka til mangelen hos ein underentreprenør som etter avtale med entreprenøren skal utføre arbeidet eller delar av det, er entreprenøren ansvarsfri berre dersom underentreprenøren òg ville vere ansvarsfri etter føresegnene i første ledd.

Forbrukaren kan jamvel krevje skadebot for skade på ting som ikkje står i nokon nær og direkte samanheng med entreprenørens yting. Men dette skadebotansvaret fell bort dersom entreprenøren godtgjer at tapet ikkje kjem av feil eller forsøming på entreprenørens side.

§ 36. Omfanget av ansvaret

Skadebota skal svare til det økonomiske tapet forbrukaren har hatt (utlegg, prisskilnad, tapt arbeidsforteneste, tingskade m.m.). Dette gjeld likevel berre tap som ein rimeleg kunne ha rekna med som ei mogleg følgje av mangelen.

Forsømer forbrukaren å avgrense tapet gjennom rimelege tiltak, må forbrukaren sjølv bere den tilsvarande delen av tapet.

Ansvaret kan setjast ned dersom det vil verke urimeleg for entreprenøren. Ved vurderinga legg ein vekt på storleiken av tapet samanlikna med tap som til vanleg oppstår i liknande tilfelle, og tilhøva elles.

§ 37. Krav mot bakre ledd

Forbrukaren kan gjere sitt krav som følgje av mangel gjeldande mot ein tidlegare avtalepart som har gjort avtalen som ledd i næringsverksemd, i same mon som mangelen kan gjerast gjeldande av entreprenøren eller annan avtalepart.

Avtale som innskrenkar det kravet entreprenøren eller ein annan avtalepart har, kan ikkje gjerast gjeldande mot forbrukaren i større mon enn det som kunne ha vore avtalt mellom forbrukaren og entreprenøren.

Ved krav mot tidlegare avtalepart gjeld føresegnene om reklamasjon i § 30 tilsvarande for tilhøvet mellom forbrukaren og den tidlegare avtaleparten.

I den mon forbrukaren gjer gjeldande krav mot entreprenøren som òg kunne ha vore gjort gjeldande mot ein tidlegare avtalepart, gjeld reklamasjonsfristen i § 30 første ledd andre punktum for vidare mangelskrav frå entreprenøren mot den tidlegare avtaleparten, dersom ikkje anna følgjer av avtalen mellom entreprenøren og den tidlegare avtaleparten. Føresegna her gjeld tilsvarande for vidare krav mellom tidlegare avtalepartar som følgjer av at forbrukaren har gjort gjeldande mangelskrav.

§ 38. Tredjepersons ansvar for opplysningar

Ein person som ikkje har mangelsansvar etter § 37, svarer andsynes forbrukaren etter reglane i § 35 dersom vedkomande har gjeve slike opplysningar om ytinga som § 27 nemner, på vegner av entreprenøren eller i eigenskap av eller på vegner av tidlegare leverandørledd.

For krav som nemnt i første ledd, gjeld føresegnene om reklamasjon i § 30 tilsvarande.

§ 39. Rettsmangel

Har ein tredjeperson eigedomsrett, panterett eller annan rett i det entreprenøren skal yte, gjeld føresegnene om manglar tilsvarande, om ikkje forbrukaren etter avtalen skal overta heftet. Forbrukaren kan likevel ikkje krevje retting etter § 32.

Forbrukaren kan likevel alltid krevje skadebot for tap som følgje av at det som entreprenøren skal yte, tilhøyrde ein annan enn entreprenøren da avtalen vart inngått, dersom forbrukaren ikkje kjende eller burde kjenne til det.

Gjer ein tredjeperson krav på å ha rett i det som entreprenøren skal yte, og dette vert motsagt frå entreprenøren, gjeld føresegnene i første og andre ledd tilsvarande når kravet ikkje er klårt ugrunna.

§ 40. Offentlegrettslege rådvaldsband

For avtalar som omfattar rett til grunn (§ 1 første ledd bokstav b), gjeld føresegnene om manglar tilsvarande i høve til offentlegrettslege rådvaldsband eller offentlegrettslege tyngsler på eigedomen.

Kapittel V. Forbrukarens yting

§ 41. Fastsetjing av vederlaget

Forbrukaren skal betale det vederlaget som er avtalt.

I den mon det ikkje er avtalt kva vederlag entreprenøren har krav på, skal forbrukaren betale eit vederlag som dekkjer nødvendige kostnader og eit rimeleg påslag.

Dersom entreprenøren har gjeve eit prisoverslag, skal vederlaget ikkje overstige den oppgjevne summen vesentleg, og høgst med 15 prosent. Denne føresegna gjeld likevel ikkje dersom det uttrykkeleg er avtalt ei anna grense for vederlaget, og heller ikkje i den mon entreprenøren har krav på tilleggsvederlag etter §§ 42 eller 43.

Det er entreprenøren som må godtgjere ein påstand om at vederlaget er oppgjeve som eit prisoverslag eller som ei ikkje bindande prisopplysning.

Vederlaget skal reknast å vere oppgjeve med meirverdiavgift innrekna, om ikkje forbrukaren må ha visst at avgifta ikkje var innrekna.

Entreprenøren har ikkje krav på tillegg for prisstiging utan at det er avtalt skriftleg.

§ 42. Justering for endringar og tilleggsarbeid

Partane kan krevje justering av vederlaget som følgje av endringar og tilleggsarbeid i den mon det følgjer av den opprinnelege avtalen eller er fastsett i særskilt skriftleg avtale om endringane eller tilleggsarbeidet.

Elles kan justering av avtalt vederlag berre krevjast

a. dersom krav på tillegg eller frådrag er framsett i samband med kravet om endringar eller tilleggsarbeid, eller
b. i den mon den andre parten måtte skjøne at endringane eller tilleggsarbeidet ville føre til eit slikt krav.

Justering av vederlaget etter andre ledd skal skje på grunnlag av nødvendig kostnadsauke eller oppnåeleg innsparing for entreprenøren med tilsvarande

endring av entreprenørens påslag.

§ 43. Tilleggsvederlag i andre tilfelle

Entreprenøren kan krevje tilleggsvederlag for nødvendige kostnader som kjem av forhold på forbrukarens side, med tilsvarande endring av entreprenørens påslag. Entreprenøren kan likevel ikkje krevje tilleggsvederlag på grunn av manglande medverknad dersom forbrukaren har krav på tilleggsfrist etter § 51.

§ 44. Vederlag for førebuing m.m.

For utgreiingar, teikningar, utarbeiding av pristilbod og for liknande førebuing før ytinga er bestilt, skal forbrukaren berre betale vederlag dersom det er opplyst eller teke atterhald om det på førehand.

§ 45. Vågnaden for ytinga

Forbrukaren skal ikkje betale for arbeid eller materialar som blir skadde eller går tapt ved ei hending før overtakinga som ikkje kjem av forhold på forbrukarens side. Entreprenøren har òg vågnaden for materialar som forbrukaren har skaffa, dersom dei er overlatne til entreprenøren.

§ 46. Betalingstid

Er ikkje betalingstida avtalt, skal forbrukaren betale når entreprenøren krev det etter overtaking. Ved avtalar som omfattar rett til grunn (§ 1 første ledd bokstav b), kan entreprenøren berre krevje betaling mot heimelsoverføring.

Det kan avtalast at forbrukaren skal stille garanti eller gje trygd på annan måte for rett betaling. Blir ikkje trygd gjeven i samsvar med avtalen, skal dette reknast likt med manglande betaling.

§ 47. Forskotsbetaling

Avtale om at forbrukaren skal betale avdrag eller forskot på entreprenørens vederlag, gjeld berre så langt

a. verdien av arbeid som er utført på eigedomen, saman med materialar som er tilførte eigedomen, minst svarer til det som til kvar tid er betalt,

b. det ikkje kviler salspant eller andre hefte på materialar som er innbygde eller tilførte eigedomen, og som skal betalast ved avdraget, og
c. minst ein tiandedel av vederlaget ikkje skal betalast før overtakinga.

Ved avtalar som omfattar rett til grunn (§ 1 første ledd bokstav b), kan det berre avtalast forskotsbetaling etter første ledd dersom betalinga skal skje etter at forbrukaren har fått overført heimelen til eigedomen utan andre hefte enn dei som forbrukaren skal overta, eller det er stilt garanti som nemnd i tredje ledd.

Sjølv om vilkåra i første ledd bokstav a og b ikkje er oppfylte, kan det avtalast at forbrukaren skal betale avdrag mot sjølvskuldgaranti frå ein finansinstitusjon som har rett til å tilby slik teneste i Noreg. § 12 sjette og sjuande ledd gjeld tilsvarande.

Endra med lover 10 des 2010 nr. 74 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1570, med verknad for garantiavtalar inngått etter 1 juli 2011), 16 des 2016 nr. 94 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1585).

§ 48. Rekning, sluttoppgjer og gebyr

Forbrukaren kan setje som vilkår for betaling av avdrag og sluttoppgjer at entreprenøren legg fram rekning som kan kontrollerast. Tillegg for prisstiging, justering av vederlaget etter § 42 og tillegg etter § 43 skal gå fram særskilt.

Har forbrukaren fått rekning for sluttoppgjer, kan entreprenøren ikkje seinare krevje retting av sluttoppgjeret. Dette gjeld likevel ikkje dersom det er teke særskilt atterhald eller forbrukaren måtte forstå at det var feil i rekninga.

Rekning for sluttoppgjer utan atterhald er bindande for forbrukaren dersom innvending ikkje er reist seinast ein månad etter at rekninga er motteken. Dette gjeld likevel ikkje dersom lågare vederlag følgjer av avtalen, eller dersom kravet er urimeleg.

Entreprenøren kan ikkje krevje bestillingsgebyr, ordregebyr, ekspedisjonsgebyr, gebyr for skriving av rekning e.l. i tillegg til vederlaget.

§ 49. Deponering av omtvista vederlag

Er det avtalt at sluttoppgjeret skal vere betalt før overtaking eller før heimelsoverføring, og noko av vederlaget er omtvista, skal betalinga likevel reknast for å vere skjedd dersom den omtvista delen er deponert etter føresegnene i andre og tredje ledd og resten er betalt.

Deponering skal skje ved å setje pengesummen inn på ein konto i ein

finansinstitusjon som har rett til å tilby slik teneste i Noreg. Pengane, renter medrekna, skal berre kunne disponerast av forbrukaren og entreprenøren i lag. Finansinstitusjonen skal likevel utbetale frå kontoen i samsvar med rettskraftig dom eller anna avgjerd som har verknad som rettskraftig dom.

Er det sett vilkår om deponering av ein større sum enn entreprenøren har krav på, kan forbrukaren krevje rente og skadebot for rentetap etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om forsinket betaling m.m. frå deponeringstidspunktet for den overskytande delen. Renteinntekt på den tilsvarande delen av den deponerte summen skal gå til frådrag i kravet. Om forbrukarens plikt til å betale rente og skadebot for rentetap gjeld § 59.

§ 50. Forbrukarens medverknad

Skal forbrukaren eller nokon forbrukaren svarer for, levere teikningar, skaffe materialar eller medverke på anna vis, skal medverknaden ytast til den tida som er avtalt, og elles til slik tid at det blir teke rimeleg omsyn til utføringa av entreprenørens arbeid.

§ 51. Tilleggsfrist

Forbrukaren kan krevje lenging av fristar for betaling og medverknad dersom

a. betalinga eller medverknaden blir seinka på grunn av entreprenørens forhold, eller
b. betalinga eller medverknaden blir seinka på grunn av ei hindring utanfor forbrukarens kontroll, og det ikkje er rimeleg å vente at forbrukaren kunne ha rekna med hindringa på avtaletida, eller at forbrukaren skal unngå eller overvinne følgjene av hindringa.

Blir betalinga eller medverknaden seinka på grunn av ein tredjeperson som forbrukaren svarer for, har forbrukaren krav på tilleggsfrist dersom tredjepersonen ville ha hatt krav på tilleggsfrist etter andre leddet.

Kapittel VI. Avbestilling

§ 52. Avbestilling

Forbrukaren kan avbestille ytinga eller delar av den før overtaking.

For arbeid som er utført før avbestillinga, kan entreprenøren krevje

vederlag. Vederlaget skal fastsetjast på grunnlag av dei prisane som er avtalt, eller dersom dette ikkje let seg gjere, etter føresegnene i § 41 andre ledd.

Entreprenøren kan vidare krevje skadebot for økonomisk tap så langt forbrukaren rimeleg kunne rekne med tapet som ei følgje av avbestillinga. Dette gjeld òg tapt forteneste så langt det blir godtgjort at det ikkje var mogleg å oppnå ei tilsvarande forteneste ved oppdrag frå andre. Ved utmålinga gjeld elles føresegnene i § 36 tilsvarande.

Skadebot etter tredje ledd kan likevel ikkje krevjast dersom avbestillinga kjem av at forbrukaren ikkje kan gjere seg nytte av arbeidet, yte nødvendig medverknad eller betale på grunn av ei hindring som ligg utanfor forbrukarens kontroll, og det ikkje er rimeleg å vente at forbrukaren kunne ha rekna med hindringa på avtaletida, eller at forbrukaren skal unngå eller overvinne følgjene av hindringa.

§ 53. Avbestilling som omfattar rett til grunn

§ 52 andre til fjerde ledd gjeld ikkje når avbestillinga omfattar rett til grunn (jf. § 1 første ledd bokstav b). I slike tilfelle kan entreprenøren krevje skadebot for økonomisk tap så langt forbrukaren rimeleg kunne rekne med tapet som ei følgje av avbestillinga. Ved utmålinga gjeld føresegnene i § 36 tilsvarande.

Dersom heile ytinga etter avtalen med entreprenøren vert avbestilt, kan forbrukaren òg avbestille ytinga etter avtale om rett til grunnen som er gjort med nokon annan enn entreprenøren dersom

a. planlegging og oppføring av bustaden er eit vilkår for avtalen om rett til grunnen, og
b. avtalen med entreprenøren omfattar det hovudsaklege av både planlegging og oppføring av bustaden.

Retten til avbestilling gjeld utan omsyn til om avtalen om grunnen er oppfylt, men entreprenøren kan setje som vilkår for avbestilling at ytingane etter avtalen om rett til grunnen blir førte attende. Skadebot kan krevjast etter føresegnene i første ledd.

§ 54. Avbestillingsgebyr

I staden for skadebotansvar etter § 52 eller § 53 kan avtalen fastsetje ei normalskadebot (avbestillingsgebyr) ved avbestilling. Normalskadebota lyt verke rimeleg i lys av føresegnene i § 52 og § 53. Unntaka frå skadebotplikta i § 52 fjerde ledd gjeld tilsvarande.

Kapittel VII. Forseinking på forbrukarens side

§ 55. Entreprenørens krav ved forseinking

Dersom betaling eller medverknad frå forbrukarens side ikkje blir ytt til dei tider entreprenøren kan krevje etter §§ 46, 47, 50 og 51, kan entreprenøren

a. stanse arbeidet og krevje tilleggsvederlag etter § 56, jf. § 43,
b. heve avtalen og krevje skadebot etter §§ 57 og 58,
c. krevje rente og skadebot for rentetap etter § 59.

Omfattar avtalen rett til grunn (§ 1 første ledd bokstav b), har forbrukaren ikkje krav på overtaking eller heimelsoverføring før betaling og medverknad er ytt i samsvar med avtalen, sjå likevel § 49 om høve til deponering av omtvista beløp.

§ 56. Stansing av arbeidet

Betaler forbrukaren ikkje avtalt avdrag eller forskot på entreprenørens vederlag til rett tid, kan entreprenøren gje forbrukaren varsel om stansing. Betaler ikkje forbrukaren snarast råd etter at han har motteke eit slikt varsel, kan entreprenøren stanse arbeidet. Entreprenøren skal likevel i rimeleg omfang sikre utført arbeid og materialar og utstyr som finst på byggjeplassen. § 58 tredje ledd gjeld tilsvarande.

Blir arbeidet stansa, kan entreprenøren krevje tilleggsvederlag etter § 43.

Føresegnene i første og andre ledd gjeld tilsvarande dersom det er klårt at betalinga kjem til å bli forseinka, og forbrukaren på førespurnad ikkje gjev fullgod trygd for betalinga.

§ 57. Heving

Entreprenøren kan heve avtalen dersom forseinking med forbrukarens betaling eller medverknad inneber vesentleg avtalebrot. Entreprenøren kan òg heve avtalen dersom det er klårt at det kjem til å oppstå slik forseinking, og forbrukaren på førespurnad ikkje gjev fullgod trygd for oppfyllinga.

Entreprenøren kan ikkje heve avtalen etter overtaking eller etter at skøyte eller festedokument er tinglyst eller gjeve forbrukaren. Hevingsretten står ved lag om entreprenøren har teke atterhald om det, eller om forbrukaren ikkje held fast ved avtalen.

Når forbrukaren har betalt, kan entreprenøren ikkje heve avtalen med

mindre det er gjeve melding til forbrukaren om hevingskravet før eller straks entreprenøren fekk vete om betalinga eller medverknaden.

§ 58. Verknadene av heving

Blir avtalen heva, har entreprenøren krav på oppgjer som om forbrukaren hadde avbestilt på hevingstidspunktet (§ 52 eller § 53).

Etter heving skal entreprenøren i rimeleg omfang sikre utført arbeid og materialar og utstyr som finst på byggjeplassen.

Entreprenøren har ikkje krav på å få attende delar av arbeid som er utført på forbrukarens eigedom, eller betalte materialar som er tilførte eigedomen, om ikkje anna følgjer av gyldig atterhald.

Er avtale om rett til grunnen gjort med nokon annan enn entreprenøren, og oppføringa av bustaden er eit vilkår for avtalen om rett til grunnen, kan entreprenøren krevje at ytingane etter den avtalen blir førte attende dersom avtalen mellom entreprenøren og forbrukaren blir heva på grunn av mishald frå forbrukaren.

§ 59. Rente og skadebot for rentetap

Ved forseinka betaling kan entreprenøren krevje rente og skadebot for rentetap etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Kapittel VIII. Langvarig avbrot

§ 60. Langvarig avbrot

Kvar av partane kan seie seg løyst frå avtalen dersom arbeidet må avbrytast eller ikkje kan kome i gang på grunn av omstende som nemnde i § 11 første ledd bokstav c eller § 51 første ledd bokstav b, i så lang tid at føresetnadene for avtalen blir vesentleg endra. Likt med avbrot av arbeidet skal reknast utsetjing av overtaking eller heimelsoverføring.

Føresegnene i § 21 gjeld tilsvarande dersom ein av partane seier seg løyst frå avtalen etter første ledd. Partane har ikkje krav på skadebot.

Dersom ein av partane seier seg løyst frå avtalen etter første ledd, kan kvar av partane krevje at ytinga etter avtale om rett til grunnen som er gjort med nokon annan enn entreprenøren, går attende dersom

a. planlegging og oppføring av bustaden er eit vilkår for avtalen om

rett til grunnen, og

b. avtalen med entreprenøren omfattar det hovudsaklege av både planlegging og oppføring av bustaden.

Kapittel IX. Skadebotansvar for konsulent

§ 61. Verkeområdet for kapitlet

Føresegnene i dette kapitlet gjeld konsulentavtalar med forbrukar.

Med konsulentavtale er det meint ein avtale mellom ein sjølvstendig oppdragstakar (konsulenten) og ein oppdragsgjevar (forbrukaren, jf § 2) om planlegging av oppføring av bygning til bustadføremål eller planlegging av arbeid som vert utført direkte som ledd i slik oppføring.

Føresegnene i kapitlet gjeld berre dersom konsulenten skal utføre arbeidet som ledd i næringsverksemd, medrekna tilfelle der organisasjonar eller offentleg verksemd står for planlegging mot godtgjersle.

Endra med lov 21 juni 2002 nr. 34 (ikr. 1 juli 2002).

§ 62. Fråskriving av skadebotansvar på grunn av feil

Konsulenten kan ikkje fråskrive seg skadebotansvar som han eller ho har etter allmenne reglar på grunn av feil.

§ 63. Reklamasjon

Forbrukaren mistar retten til å krevje skadebot på grunn av feil dersom det ikkje er gjeve melding til konsulenten om kravet innan rimeleg tid etter at forbrukaren oppdaga eller burde ha oppdaga feilen. Kravet kan ikkje meldast seinare enn fem år etter overtakinga av den ytinga som oppdraget knyter seg til, om ikkje konsulenten har teke på seg å svare for feil i lengre tid.

Konsulenten kan ikkje gjere gjeldande at det er reklamert for seint etter denne paragrafen om tapet kjem av at konsulenten eller nokon konsulenten svarer for, har fare fram grovt aktlaust eller i strid med heider og god tru elles.

Kapittel X. Tvisteløysing

§ 64. Tvisteløysing

Denne føresegna gjeld avtalar med forbrukar om oppføring av eigarbustad, jf. § 1, og konsulentavtalar med forbrukar, jf. § 61.

Dersom det på grunnlag av avtale mellom entreprenørane eller konsulentane sine organisasjonar og Forbrukarrådet er skipa ei nemnd for tvistar om avtalar som går inn under lova her, og som er godkjend etter godkjenningslova, kan kvar av partane leggje fram for nemnda ein tvist der nemnda er kompetent. Så lenge tvisten er til førehaving i nemnda, kan ikkje entreprenøren reise søksmål om same tvisteemnet.

Endra med lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285).

Kapittel XI. Endringar i andre lover. Ikraftsetjing

§ 65. Endringar i andre lover

Desse føresegnene i andre lover endrast slik: – – –

§ 66. Ikraftsetjing

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1] Lova får berre verknad for avtalar som blir gjorde etter at ho tek til å gjelde.

§ 65 nr. 1 (endringar i lov av 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer), § 65 nr. 3 (endring i lov av 23. desember 1988 nr. 104 om produktansvar) og § 65 nr. 6 (endring i lov av 25. august 1995 nr. 57 om pakkereiser) tek likevel til å gjelde straks. Endringane i lov av 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer gjeld også tidlegare oppkomne krav som ikkje er forelda når lova tek til å gjelde.

1 Frå 1 juli 1998 iflg. res. 3 okt 1997 nr. 1072.

Lov om aksjeselskaper (aksjeloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

I. Lovens virkeområde. Ansvarsbegrensningen

§ 1-1. Lovens virkeområde

(1) Denne loven gjelder aksjeselskaper.
(2) Med aksjeselskap forstås ethvert selskap hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser, udelt eller for deler som til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov.
(3) Loven gjelder ikke:

1. allmennaksjeselskaper;
2. selskaper som ikke har økonomisk formål med mindre selskapet i stiftelsesgrunnlaget er betegnet som aksjeselskap;
3. Samvirkeforetak.

(4) Kongen gir forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.
Endret ved lover 29 jan 1999 nr. 5 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 22 okt 1999 nr. 1097), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 1-2. Ansvarsbegrensningen

(1) Aksjeeierne hefter ikke overfor kreditorene for selskapets forpliktelser.
(2) Aksjeeierne plikter ikke å gjøre innskudd i selskapet eller i tilfelle i selskapets konkursbo i større utstrekning enn det som følger av grunnlaget for aksjetegningen.

II. Definisjoner

§ 1-3. Konserner

(1) Et morselskap utgjør sammen med et datterselskap eller datterselskaper et konsern.

(2) Et aksjeselskap er et morselskap hvis det på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller selskapsandeler har bestemmende innflytelse over et annet selskap. Et aksjeselskap skal alltid anses å ha bestemmende innflytelse hvis selskapet:

1. eier så mange aksjer eller andeler i et annet selskap at de representerer flertallet av stemmene i det andre selskapet, eller
2. har rett til å velge eller avsette et flertall av medlemmene i det andre selskapets styre.

(3) Et selskap som står i forhold som nevnt i annet ledd til et morselskap anses som datterselskap.
(4) Ved beregningen av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette styremedlemmer skal rettigheter som morselskapet og morselskapets datterselskaper innehar, regnes med. Det samme gjelder rettigheter som innehas av noen som handler i eget navn, men for morselskapets eller et datterselskaps regning.

§ 1-4. Selskaper som er likestilt med konsernselskaper

(1) Følgende regler om morselskap gjelder også når morselskapet er allmennaksjeselskap: § 3-8, § 6-5, § 6-16 første ledd, § 8-5, §§ 8-7 til 8-10 og § 9-8.
(2) Følgende regler om datterselskap gjelder også for datterselskap med utenlandsk morselskap: § 3-8, § 4-26, § 6-16 første ledd, § 8-7 første og annet ledd, §§ 8-8 til 8-10, § 9-1 første ledd og § 9-8. Reglene i §§ 4-26 og 6-16 gjelder ikke for utenlandsk datterselskap.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 25 jan 2002 nr. 2 (ikr. 15 feb 2002 iflg. res. 25 jan 2002 nr. 65), 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 1-5. Nærstående

(1) Som noens nærstående menes i denne loven:

1. ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapsliknende forhold;
2. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken;
3. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken til en

person som nevnt i nr 1;
4. ektefelle til, og en person som bor sammen i ekteskapsliknende forhold med, noen som er nevnt i nr 2;
5. selskap der vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr 1 til 4, har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 1-3.

(2) Som noens personlig nærstående menes i denne loven:

1. ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapsliknende forhold;
2. mindreårige barn til vedkommende selv, samt mindreårige barn til en person som nevnt i nr 1 som vedkommende bor sammen med;
3. selskap der vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr 1 og 2, har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 1-3.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647).

§ 1-5 a. Møte

Med møte i denne loven menes møte hvor de som deltar enten er fysisk til stede på møtet (fysisk møte), eller deltar ved bruk av elektroniske hjelpemidler (elektronisk møte).
Tilføyd ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

III. Utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon, meldinger mv.

Overskrift tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 1-6. Utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon

(1) Dokumentasjon som kreves utarbeidet etter aksjeloven, skal utarbeides og oppbevares på betryggende måte. Dokumentasjonen skal være i lesbar form og være tilgjengelig fra Norge.
(2) Krav i denne loven om at meldinger mv. skal være eller gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektroniske løsninger.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om oppbevaringstid for bestemte dokumenttyper, hva som anses som betryggende

måte for utarbeidelse og oppbevaring, og sikkerhetsnivået for signatur.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 1-7. Meldinger mv.

(1) Selskapets meldinger mv. til aksjeeierne etter denne loven gis på den måten styret bestemmer. Styret skal informere aksjeeierne i rimelig tid før ny kommunikasjonsmåte tas i bruk. Meldinger mv. skal gis på en betryggende og hensiktsmessig måte.
(2) Aksjeeiernes meldinger mv. til selskapet etter denne loven kan alltid sendes til selskapets forretningsadresse, og til digital adresse og postadresse som selskapet har oppgitt.
(3) For meldinger mv. mellom selskapet og eiere av forvalterregistrerte aksjer gjelder allmennaksjeloven § 1-8.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om krav til meldinger mv. mellom selskapet og aksjeeierne.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), endret ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

Kapittel 2. Stiftelse av aksjeselskap

I. Stiftelsesgrunnlaget. Aksjetegning

§ 2-1. Stiftelsesdokument

(1) For å stifte et aksjeselskap skal den eller de som skal tegne aksjer i selskapet (stifterne), opprette et stiftelsesdokument. Stiftelsesdokumentet skal inneholde selskapets vedtekter (§ 2-2) og de bestemmelser som er nevnt i § 2-3. Stiftelsesdokumentet kan opprettes som et papirdokument eller gjennom elektroniske løsninger for stiftelse av aksjeselskap som er godkjent av registerfører, jf. foretaksregisterloven § 10-6. Reglene i denne loven er ikke til hinder for elektronisk stiftelse som nevnt i tredje punktum.
(2) Dersom aksjeinnskudd skal kunne gjøres med andre eiendeler enn penger, noen skal gis særskilte rettigheter i forbindelse med stiftelsen eller selskapet skal dekke utgifter ved stiftelsen, må også dette være bestemt i stiftelsesdokumentet, jf §§ 2-4 og 2-5.
(3) Stiftelsesdokumentet skal oppbevares i hele selskapets levetid.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 30 okt 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr.

1242), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

§ 2-2. Minstekrav til vedtektene

(1) Vedtektene skal minst angi:

1. selskapets foretaksnavn,
2. selskapets virksomhet,
3. aksjekapitalens størrelse, jf § 3-1,
4. aksjenes pålydende (nominelle beløp), jf § 3-1.

(2) Dersom selskapet ved sin virksomhet ikke skal ha til formål å skaffe aksjeeierne økonomisk utbytte, skal vedtektene inneholde bestemmelser om anvendelse av overskudd og av formuen ved oppløsning.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 2-3. Minstekrav til stiftelsesdokumentet ellers

Stiftelsesdokumentet skal dessuten angi:

1. stifternes navn eller foretaksnavn, adresse og fødselsnummer eller organisasjonsnummer;
2. antallet aksjer som skal tegnes av hver av stifterne;
3. det beløpet som skal betales for hver aksje (aksjeinnskudd);
4. tidspunktet for oppgjør av aksjeinnskudd, jf § 2-11;
5. hvem som skal være medlemmer av selskapets styre;
6. hvem som skal være selskapets revisor dersom selskapets årsregnskap skal revideres, jf. § 7-6 femte ledd.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 2-4. Bestemmelser om særskilte rettigheter

(1) Stiftelsesdokumentet skal inneholde enhver avtale eller annen bestemmelse om

1. at aksjer skal kunne tegnes med rett eller plikt til å gjøre innskudd med andre eiendeler enn penger, at innskuddet skal kunne gjøres opp ved motregning, eller at aksjer skal kunne tegnes på andre særlige vilkår. Det skal i så fall angis hvilke eiendeler det gjelder, innskyternes navn og adresse, hvor mange aksjer selskapet skal yte for innskuddet, og hvilke vilkår som skal gjelde;
2. at selskapet skal overta andre eiendeler enn penger mot vederlag i annet enn aksjer. Det skal i så fall angis hvilke eiendeler det gjelder, overdragerens navn og adresse, det vederlaget som selskapet skal yte, og hvilke vilkår som skal gjelde;
3. at selskapet skal bli part i en avtale, eller at noen skal ha særskilte rettigheter overfor eller fordeler av selskapet. I så fall skal det angis hvilke vilkår som skal gjelde, og navn og adresse på den som er tilgodesett.

(2) I stedet for å innta avtalen eller bestemmelsen i stiftelsesdokumentet, kan det i stiftelsesdokumentet henvises til avtalen eller bestemmelsen eller til redegjørelse etter § 2-6. I så fall skal hovedpunktene i avtalen eller redegjørelsen gjengis i stiftelsesdokumentet, og avtalen skal vedlegges stiftelsesdokumentet.
(3) En avtale eller bestemmelse som ikke er tatt inn i stiftelsesdokumentet etter første ledd eller gjengitt i stiftelsesdokumentet etter annet ledd, kan ikke gjøres gjeldende mot selskapet.

§ 2-5. Stiftelsesutgifter som dekkes av selskapet

(1) Selskapet kan dekke utgifter ved stiftelsen i den utstrekning utgiftene ikke overstiger aksjeinnskuddet. I stiftelsesdokumentet skal det angis hvilke utgifter det gjelder, hvordan de er beregnet, og navn og adresse på den som er tilgodesett.
(2) For en avtale eller bestemmelse som nevnt i første ledd gjelder § 2-4 annet og tredje ledd tilsvarende.
Endret ved lov 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260).

§ 2-6. Redegjørelse om aksjeinnskudd med andre eiendeler enn penger og særskilte rettigheter

(1) Skal selskapet overta eiendeler eller bli part i en avtale som nevnt i § 2-4, skal det utarbeides en redegjørelse som minst inneholder

1. en beskrivelse av hvert innskudd, erverv eller avtale. Hvis en bestående virksomhet skal overtas, skal årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for virksomheten for de tre siste år tas inn i eller vedlegges redegjørelsen. Det skal gis opplysning om resultatet av driften i tiden etter den seneste balansedagen. Foreligger ikke årsregnskap for virksomheten, skal det gis opplysning om resultatet av driften i de tre siste år;
2. opplysning om de prinsipper som er fulgt ved vurderingen av de eiendeler selskapet skal overta;
3. opplysning om de forhold som kan være av betydning for bedømmelsen av en avtale eller bestemmelse om at selskapet skal overta eiendeler eller bli part i en avtale;
4. erklæring om at de eiendeler selskapet skal overta, har en verdi som minst svarer til det avtalte vederlaget, herunder pålydende av de aksjer som skal utstedes som vederlag, med tillegg av eventuell overkurs. Tidspunktet for verdsettelsen kan tidligst være fire uker før stiftelsen, jf. § 2-9. Verdsetting av immaterielle eiendeler som skal overtas som aksjeinnskudd, skal særskilt begrunnes.

(2) Stifterne skal sørge for at redegjørelsen blir utarbeidet. Stifterne skal datere og signere redegjørelsen. Redegjørelsen skal være bekreftet av revisor. Reglene om revisors undersøkelsesrett mv. i revisorloven § 2-2 gjelder tilsvarende.
(3) Redegjørelsen skal vedlegges stiftelsesdokumentet.
(4) Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra første til tredje ledd for tilfeller der aksjer tegnes mot innskudd i omsettelige verdipapirer eller pengemarkedsinstrumenter eller mot innskudd med andre eiendeler enn penger når verdien av innskuddet fremgår av et revidert, lovpålagt årsregnskap.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 20 des 2022 nr. 122.

§ 2-7. Innskudd med andre eiendeler enn penger

Eiendeler som ikke kan balanseføres etter regnskapsloven, kan ikke brukes som aksjeinnskudd. En plikt til å utføre et arbeid eller en tjeneste for selskapet kan ikke i noe tilfelle brukes som aksjeinnskudd. Eiendeler som selskapet mottar som aksjeinnskudd, skal vurderes til virkelig verdi, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 2-8. (Opphevet)

Endret ved lover 25 jan 2002 nr. 2 (ikr. 15 feb 2002 iflg. res. 25 jan 2002 nr. 65), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), opphevet ved lov 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 desember 2017 eller senere).

§ 2-9. Stiftelse av selskapet

Stifterne skal datere og signere stiftelsesdokumentet. Når alle stifterne har signert stiftelsesdokumentet, er aksjene tegnet og selskapet stiftet.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 2-10. Aksjetegning som ikke er bindende

(1) Tegning av aksje på annen måte enn fastsatt i § 2-9 er ikke bindende for selskapet eller for tegneren. Det samme gjelder tegning av aksje med forbehold som ikke stemmer med tegningsgrunnlaget. Tegningen blir likevel bindende dersom selskapet blir registrert uten at selskapet eller tegneren har varslet Foretaksregisteret om at tegningen ikke anses bindende.
(2) Bestemmelsen i første ledd tredje punktum gjelder tilsvarende når aksjetegningen er ugyldig etter alminnelige regler for formuesrettslige disposisjoner. Registreringen gjør likevel ikke tegningen bindende når den er falsk, forfalsket, foretatt under grov tvang eller er i strid med vergemålsloven.

(3) Er en aksjetegning ikke bindende, kan styret nedsette aksjekapitalen og slette aksjen, med mindre dette ville være i strid med § 3-1 første ledd. Blir aksjekapitalen nedsatt etter første punktum, kan styret skaffe tilsvarende dekning for aksjekapitalen ved særskilt beslutning om nytegning. Kapittel 12 om nedsetting av aksjekapitalen gjelder ikke for styrets beslutning om å sette ned aksjekapitalen etter dette leddet.

II. Forfall og oppgjør av krav på aksjeinnskudd mv

§ 2-11. Forfallstid for selskapets krav på aksjeinnskudd

Selskapets krav på innskudd oppstår ved aksjetegningen og forfaller på det tidspunktet som er fastsatt i stiftelsesdokumentet. Dette tidspunktet kan ikke være senere enn det tidspunktet selskapet meldes til Foretaksregisteret, jf § 2-18.

§ 2-12. Oppgjør av krav på innskudd

(1) Aksjeinnskudd kan ikke være lavere enn aksjens pålydende. Blir en aksje tegnet mot et lavere vederlag, skal aksjens pålydende likevel skytes inn.
(2) Avtale om å gjøre opp kravet på innskudd på andre måter enn fastsatt i stiftelsesdokumentet frigjør ikke innskyteren. Selv om det er bestemt i stiftelsesdokumentet at kravet kan dekkes opp ved motregning, er et slikt oppgjør ikke frigjørende så langt motregningen kan være til skade for selskapet eller dets kreditorer.

§ 2-13. Forsinket oppgjør av krav på innskudd

(1) Ved forsinket oppgjør av krav på innskudd i penger plikter aksjeeieren å betale rente fra forfallstidspunktet etter lov om renter ved forsinket betaling mm.
(2) Ved forsinket oppgjør av krav på innskudd i andre eiendeler enn penger plikter aksjeeieren å erstatte selskapet rente regnet av innskuddets verdi ved stiftelsen, jf. § 2-9.
(3) Ved forsinkelse med oppgjøret av krav på innskudd skal styret gi aksjeeieren melding om at innskuddet må gjøres opp innen syv dager regnet fra avsendelsen av meldingen. Styret skal benytte en betryggende metode for å sikre at aksjeeieren mottar meldingen. I meldingen skal aksjeeieren gjøres kjent med

følgene av at fristen oversittes, jf. femte ledd. Har aksjeeieren ikke kjent adresse, skal betalingsoppfordringen kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.
(4) Vet selskapet at aksjen har skiftet eier eller er pantsatt, skal rettighetshaveren varsles på samme måte som i tredje ledd. Det samme gjelder dersom det er tatt utlegg eller arrest i aksjen.
(5) Blir oppgjør ikke foretatt innen den fastsatte fristen, kan styret la en annen tegne aksjen mot å påta seg innskuddsforpliktelsen. Dersom det ikke er rimelig utsikt til at det skyldige beløpet kan inndrives, eller inndrivingskostnadene ikke står i rimelig forhold til beløpets størrelse, kan styret i stedet nedsette aksjekapitalen og slette aksjen, med mindre sletting vil være i strid med § 3-1 første ledd. Er aksjekapitalen nedsatt etter annet punktum, kan styret innen seks måneder etter at selskapet er registrert, skaffe tilsvarende dekning for aksjekapitalen ved særskilt beslutning om nytegning. For styrets beslutning om å sette ned aksjekapitalen etter dette leddet gjelder ikke kapittel 12.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere).

§ 2-14. Mangler ved innskudd i andre eiendeler enn penger

(1) Hefter det ved overføringen en faktisk eller rettslig mangel ved et innskudd i andre eiendeler enn penger, plikter aksjeeieren å erstatte selskapet dets tap ved mangelen.
(2) Er en rettslig mangel til hinder for overføring, plikter aksjeeieren å gjøre opp innskuddet i penger.

§ 2-15. Bortfall av krav på innskudd ved preklusjon

Faller selskapets krav på innskudd bort ved preklusjon, skal styret treffe beslutning om nedsetting av aksjekapitalen og sletting av aksjen samt i tilfelle også om nytegning. Reglene i § 2-10 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 2-16. Ansvar for innskudd ved eierskifte til aksje

Skifter en aksje eier før kravet på innskudd er gjort opp, blir den nye og den tidligere eieren solidarisk ansvarlige for kravet når aksjeervervet er meldt til

selskapet.

§ 2-17. Selskapets rådighet over krav på innskudd mv

Selskapets krav på innskudd kan ikke overdras. Det kan heller ikke stilles som sikkerhet eller tas til utlegg for gjeld.

III. Melding til Foretaksregisteret

§ 2-18. Melding av selskapet til Foretaksregisteret

(1) Selskapet skal meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter at stiftelsesdokumentet er signert.
(2) Før selskapet meldes til Foretaksregisteret skal aksjeinnskudd være ytet fullt ut. Herunder skal resultatet av teknisk bistand, forsknings- og utviklingsarbeider mv være stilt til rådighet for selskapet. I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Dette skal bekreftes av revisor. Skal aksjeinnskuddene utelukkende gjøres opp i penger, kan bekreftelsen også gis av et finansforetak i Norge eller i en EØS-stat, en advokat eller en statsautorisert regnskapsfører.
(3) Er selskapet ikke meldt til Foretaksregisteret innen fristens utløp, kan registrering ikke finne sted. Forpliktelser etter stiftelsesdokumentet er da ikke lenger bindende. Det samme gjelder om registreringen nektes på grunn av feil som ikke kan rettes.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 2 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 637, gjelder annet ledd femte punktum), 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 24 nov 2023 nr. 1896).

§ 2-19. Ansvar for melding om innbetalt aksjekapital

(1) Styrets medlemmer og den som har avgitt bekreftelse etter § 2-18 annet ledd, er solidarisk ansvarlig for det som måtte mangle av aksjeinnskudd som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet innbetalt eller gjort opp på annen måte. Dette gjelder selv om det ikke er voldt skade.
(2) Ansvaret etter første ledd gjelder ikke mangler som skriver seg fra

verdsettingen av innskudd i andre eiendeler enn penger.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 2 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 637).

§ 2-20. Rettigheter og forpliktelser før registrering i Foretaksregisteret

(1) Før aksjeselskapet er registrert, kan selskapet som sådant ikke erverve andre rettigheter og pådra seg andre forpliktelser overfor tredjepersoner, enn dem som følger av stiftelsesdokumentet eller av lov.
(2) For forpliktelser som er pådratt i selskapets navn før registreringen, og som selskapet ikke hefter for etter første ledd, er de som har pådratt forpliktelsen, personlig og solidarisk ansvarlig når ikke noe annet må anses avtalt med kreditor. Ved registreringen overtar selskapet forpliktelsen.
(3) Er det før registreringen inngått en avtale som ikke binder selskapet etter første ledd, og visste den annen part i avtalen at selskapet ikke var registrert, kan denne gå fra avtalen dersom selskapet ikke er meldt til Foretaksregisteret innen fristen i § 2-18 eller meldingen blir avvist innen fristens utløp. Var parten ukjent med at selskapet ikke var registrert, kan han eller hun gå fra avtalen frem til selskapet registreres. Bestemmelsene i dette leddet kan fravikes ved avtale.

Kapittel 3. Selskapskapitalen

I. Bundet egenkapital

§ 3-1. Aksjekapital

(1) Et aksjeselskap skal ha en aksjekapital på minst 30.000 norske kroner.
(2) Aksjekapitalen skal være fordelt på én eller flere aksjer som rettighetene som aksjeeier knytter seg til. Aksjene skal lyde på like stort beløp.
Endret ved lov 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260).

§ 3-2. Fond for urealiserte gevinster

(1) Selskapet skal ha et fond for urealiserte gevinster. Dersom selskapet vurderer eiendeler til virkelig verdi, skal det sette av til fondet en positiv differanse mellom balanseført verdi av hver enkelt eiendel eller gruppe av eiendeler og deres anskaffelseskost under hensyn til effekten av utsatt skatt.

Dette gjelder tilsvarende ved vurdering av gjeld til virkelig verdi. Selskapet skal avsette til fondet på samme måte som etter annet punktum dersom det ved verdiregulering eller på annen måte regnskapsfører eiendeler til en verdi som overstiger anskaffelseskost.
(2) Plikten til å avsette til fond for urealiserte gevinster omfatter ikke differanser etter første ledd knyttet til vurdering av:

1. finansielle instrumenter i samsvar med regnskapsloven § 5-8,
2. pengeposter i utenlandsk valuta,
3. andre poster når det er fastsatt i forskrift gitt av departementet.

(3) Fondet kan løses opp når og i den grad grunnlaget for avsetningen ikke lenger er til stede.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler om beregning av differansen etter første ledd.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), tidligere § 3-3 a.

§ 3-3. Fond for vurderingsforskjeller

Selskapet skal ha et fond for vurderingsforskjeller. Dersom selskapet regnskapsfører selskapsinvesteringer i datterselskap, tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet etter egenkapitalmetoden eller bruttometoden, skal selskapet sette av til fondet en positiv differanse mellom investeringenes balanseførte verdi og deres anskaffelseskost. En forskjell som skyldes gevinst ved transaksjon mellom investor og et selskap regnskapsført etter egenkapitalmetoden, kan selskapet unnlate å avsette til fondet. En slik forskjell skal til enhver tid ikke være større enn investors gjenværende urealiserte gevinst.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 21 des 2000 nr. 108 (ikr. 1 jan 2001), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

II. Krav til egenkapitalen

§ 3-4. Krav om forsvarlig egenkapital og likviditet

Selskapet skal til enhver tid ha en egenkapital og en likviditet som er forsvarlig

ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 3-5. Handleplikt ved tap av egenkapital

(1) Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, skal styret straks behandle saken. Styret skal innen rimelig tid innkalle generalforsamlingen og gi den en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling. Dersom selskapet ikke har en forsvarlig egenkapital i samsvar med § 3-4, skal styret på generalforsamlingen foreslå tiltak for å rette på dette.
(2) Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som nevnt i første ledd tredje punktum, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal det foreslå selskapet oppløst.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

III. Utdeling

§ 3-6. Utdeling fra selskapet mv.

(1) Utdeling fra selskapet kan bare skje etter reglene om utbytte, kapitalnedsetting, fusjon eller fisjon av selskaper, og tilbakebetaling etter oppløsning.
(2) Som utdeling regnes enhver overføring av verdier som direkte eller indirekte kommer aksjeeieren til gode. Verdien skal beregnes etter virkelig verdi på dagen for overføringen.
(3) Når bestemmelser i denne loven setter beløpsmessige begrensninger for adgangen til utdeling fra selskapet, er det en eiendels balanseførte verdi som er bestemmende ved vurderingen av om verdien ligger innenfor begrensningene. Departementet kan i forskrift fastsette at en annen verdi kan legges til grunn i forhold til nærmere angitte utdelinger.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler om beregning av fri og bundet egenkapital når årsregnskapet er ført i en annen valuta enn norske kroner.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610), 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366, nytt tredje ledd gjelder når beslutningen om utdeling treffes etter at endringsloven har trådt ikr.), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 3-7. Ulovlige utdelinger

(1) Er det skjedd utdeling fra selskapet i strid med bestemmelsene i loven, skal mottakeren tilbakeføre det som er mottatt. Ved utdeling av utbytte eller tilbakebetaling etter kapitalnedsetting, fusjon, fisjon eller oppløsning gjelder dette likevel ikke dersom mottakeren, da utdelingen ble mottatt, verken forsto eller burde ha forstått at den var ulovlig.
(2) Den som på selskapets vegne medvirker til en beslutning om eller gjennomføring av ulovlig utdeling, og som forsto eller burde ha forstått at utdelingen er ulovlig, er ansvarlig for at utdelingen blir tilbakeført til selskapet. Ansvaret kan lempes etter lov om skadeserstatning § 5-2.

IV. Transaksjoner mellom selskapet og aksjeeiere mv.

Overskriften endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 3-8. Avtaler med aksjeeiere eller medlemmer av selskapets ledelse mv.

(1) Styret skal godkjenne avtaler mellom selskapet og en aksjeeier, en aksjeeiers morselskap, et styremedlem eller daglig leder der selskapets ytelse på tidspunktet for inngåelse av avtalen har en virkelig verdi som er større enn 2,5 prosent av balansesummen i selskapets sist godkjente årsregnskap. Det samme gjelder avtaler mellom selskapet og:

1. en nærstående til noen som nevnt i første punktum,
2. en som handler etter avtale med noen som nevnt i første punktum.

(2) Terskelverdien etter første ledd første punktum kan bygge på en mellombalanse etter § 8-2 a første ledd som er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret. Har selskapet ikke fastsatt et årsregnskap eller en mellombalanse, er terskelverdien 2,5 prosent av samlet pålydende og overkurs på de aksjene som selskapet har utstedt.
(3) Styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse for avtalen etter reglene i § 2-6 første og annet ledd. Styret skal avgi en erklæring om at avtalen er i selskapets interesse, at det er rimelig samsvar mellom verdien av det vederlaget selskapet skal yte og verdien av det vederlaget selskapet skal motta, og at kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet i § 3-4 vil være oppfylt. Redegjørelsen og erklæringen skal dateres og signeres av samtlige styremedlemmer, med unntak av styremedlemmer som var inhabile etter § 6-27

ved styrets behandling av saken. Har en som skal signere, innvendinger mot redegjørelsen eller erklæringen, skal vedkommende signere med påtegnet forbehold og gjøre rede for innvendingene i redegjørelsen.
(4) Redegjørelsen og erklæringen etter tredje ledd skal uten opphold sendes til alle aksjeeiere med kjent adresse og til Foretaksregisteret.
(5) Avtale inngått i strid med første ledd er ikke bindende for selskapet om selskapet godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at styret ikke har godkjent avtalen. Oppfyllelse i henhold til avtale som ikke binder selskapet, skal tilbakeføres. § 3-7 annet ledd gjelder tilsvarende.
(6) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke:

1. avtale som inngås som ledd i selskapets vanlige virksomhet og som er grunnet på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper,
2. avtale der selskapets ytelse på tidspunktet for inngåelse av avtalen har en virkelig verdi som utgjør mindre enn 100 000 kroner,
3. avtale inngått i samsvar med reglene i § 2-4, jf. § 2-6, og § 10-2,
4. avtale om lønn og godtgjørelse til daglig leder og avtale som nevnt i § 6-10,
5. avtale om overdragelse av omsettelige verdipapirer som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-4 første ledd til pris i henhold til kursnotering på et regulert marked,
6. avtale som omfattes av § 8-7 fjerde ledd første punktum nr. 2 og 3, jf. annet punktum, dersom morselskapet eller den juridiske personen eier samtlige aksjer i selskapet,
7. avtale inngått i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av § 8-10,
8. avtale som er godkjent av Finanstilsynet etter reglene i finansforetaksloven kapittel 20.

(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innsending av redegjørelse og erklæring etter tredje ledd til Foretaksregisteret, offentliggjøring av informasjon i redegjørelsen og erklæringen, gebyr for å registrere redegjørelsen og erklæringen, samt gebyr for innsyn.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648, med unntak av annet ledd), 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185, gjelder annet ledd), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-9. Konserninterne transaksjoner

(1) Transaksjoner mellom selskaper i samme konsern skal grunnes på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper. Vesentlige avtaler mellom konsernselskaper skal foreligge skriftlig.
(2) Kostnader, tap, inntekter og gevinster som ikke kan henføres til noe bestemt konsernselskap, skal fordeles mellom konsernselskapene slik god forretningsskikk tilsier.
(3) Utdeling av utbytte og konsernbidrag fra et konsernselskap til morselskapet og andre selskaper i konsernet skal i et enkelt regnskapsår samlet ikke overstige grensen etter § 8-1.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

Kapittel 4. Aksjeeierne, overgang av aksjer mv

I. Aksjeeieres rettigheter i selskapet

§ 4-1. Likhetsgrunnsetningen/aksjeklasser

(1) Alle aksjer gir lik rett i selskapet. I vedtektene kan det likevel bestemmes at det skal være aksjer av ulike slag (flere aksjeklasser). Vedtektene skal i så fall angi hva som skiller aksjeklassene, og aksjenes samlede pålydende innen hver klasse.
(2) I vedtektene kan det bestemmes at aksjer i én aksjeklasse skal kunne byttes med aksjer i en annen klasse.

§ 4-2. Innføring i aksjeeierboken som vilkår for å utøve aksjeeierrettigheter

(1) Erververen av en aksje kan bare utøve de rettigheter som tilkommer en aksjeeier når ervervet er innført i aksjeeierboken, eller når ervervet er meldt og godtgjort uten at det hindres på grunn av omsetningsbegrensninger etter vedtektene eller loven. Dette gjelder likevel ikke retten til utbytte og andre utdelinger og retten til nye aksjer ved kapitalforhøyelse.
(2) Ved eierskifte kan avhenderen utøve rettigheter som aksjeeier hvis ikke disse har gått over på erververen.
Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46.

§ 4-3. Aksjer i sameie

Eier flere en aksje i sameie, må de oppnevne en enkelt sameier til å opptre som aksjeeier overfor selskapet, hvis ikke noe annet er bestemt i vedtektene.

§ 4-4. Registrering av aksjer i en verdipapirsentral

(1) Det kan bestemmes i vedtektene at selskapets aksjer skal registreres i en verdipapirsentral som har tillatelse etter eller er anerkjent etter verdipapirsentralforordningen (forordning (EU) 909/2014). Det skal i så fall også fastsettes i vedtektene i hvilken verdipapirsentral aksjene blir registrert.
(2) Er selskapets aksjer registrert i en verdipapirsentral, gjelder allmennaksjelovens regler om slik registrering for aksjene, herunder § 4-10 om forvalterregistrering. Det samme gjelder allmennaksjeloven § 4-5 om offentlighet om aksjeeiere, likevel slik at allmennaksjeloven § 4-5 annet, tredje og femte ledd bare gjelder for selskaper med forvalterregistrerte aksjer.
(3) For gjennomføring av generalforsamling i selskaper med aksjer registrert i en verdipapirsentral gjelder følgende særregler:

a. Reglene om registreringsdato i allmennaksjeloven § 5-2 første ledd gjelder tilsvarende.
b. Reglene om forhåndsmelding til selskapet for å delta på generalforsamlingen i allmennaksjeloven § 5-3 gjelder tilsvarende.
c. Innkallingen til generalforsamlingen skal opplyse om tidspunktet for registreringsdato og frist for forhåndsmelding i samsvar med bestemmelsene i allmennaksjeloven § 5-10 første ledd tredje og fjerde punktum.
d. Innkallingen til generalforsamlingen skal være sendt senest to uker før møtet skal holdes, om ikke vedtektene setter en lengre frist.

Første punktum bokstav c og d kan fravikes etter reglene om forenklet generalforsamlingsbehandling, jf. § 5-7.

Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 16 mars 2007 nr. 11 (ikr. 16 mars 2007 iflg. res. 16 mars 2007 nr. 272), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

II. Aksjeeierboken

§ 4-5. Krav til aksjeeierbok

(1) Når et aksjeselskap er stiftet, skal styret uten opphold sørge for at det opprettes en aksjeeierbok for selskapet. Aksjeeierboken skal føres på betryggende måte og kan føres elektronisk.
(2) I aksjeeierboken skal aksjeeierne innføres i alfabetisk orden med angivelse av navn, fødselsdato, digital adresse og bostedsadresse, eller – for juridiske personer – foretaksnavn, organisasjonsnummer eller lignende identifikasjonsnummer, digital adresse, forretningsadresse og eventuelt postadresse.
(3) For hver aksjeeier skal det angis antall aksjer og nummer på aksjene. Har selskapet flere aksjeklasser, skal det angis hvilken klasse aksjene tilhører.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3657).

§ 4-6. Innsynsrett i aksjeeierboken

Opplysninger i aksjeeierboken skal være tilgjengelige for enhver. Dette gjelder likevel ikke aksjeeiernes digitale adresse. Kongen kan gi regler om innsynsrett etter første og annet punktum, og kan bestemme at selskapet etter begjæring skal gi utskrift av aksjeeierboken mot en nærmere fastsatt godtgjørelse.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 4-7. Eierskifte mv

(1) Når en ny eier har meldt og godtgjort sitt erverv av en aksje, plikter selskapet uten opphold å innføre den nye eieren i aksjeeierboken og angi dagen for innføringen. Dette gjelder ikke dersom ervervet hindres på grunn av bestemmelser som nevnt i § 4-15 annet og tredje ledd.
(2) Blir selskapet på annen måte kjent med at en aksje er overdratt, skal dette anmerkes i aksjeeierboken, så vidt mulig med opplysning om erververens navn og adresse.
(3) Selskapet skal oppbevare opplysninger om tidligere aksjeeiere i minst ti år.

§ 4-8. Pant i aksjer

(1) Aksjer kan pantsettes når annet ikke er fastsatt i vedtektene. Avtalen kan bestemme at utbytte skal utbetales til panthaveren uten de begrensninger som følger av § 8-3 annet ledd.
(2) Avtalepant i aksje får rettsvern ved at selskapet får melding om pantsettelsen. Panteloven § 1-4 gjelder ikke.
(3) Mottar selskapet melding om panterett i aksjer, skal meldingen uten opphold innføres i aksjeeierboken med angivelse av dagen for innføringen. Panthaverens navn og adresse, eller – for juridisk person – foretaksnavn, organisasjonsnummer og adresse skal angis. Når panthaveren ber om det, skal selskapet utstede erklæring om at panteretten er innført.
(4) Ved tvangssalg av aksjer påheftet panterett gjelder reglene om eierskifte i kapitlet her.
Endret ved lover 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 4-9. Kapitalforhøyelse

Ved kapitalforhøyelse skal styret sørge for at de nye aksjene innføres i aksjeeierboken fra det tidspunktet aksjene gir rettigheter i selskapet, jf § 10-11.

§ 4-10. Aksjebevis

(1) Når en aksjeeier er innført i aksjeeierboken, skal selskapet gi aksjeeieren melding om dette.
(2) Meldingen skal dateres og angi det som er innført om aksjeeieren og hans eller hennes aksjeinnehav. Blir det som er innført endret, skal aksjeeieren ha melding om dette.

§ 4-11. Overgang fra aksjeeierbok til aksjeeierregistrering i en verdipapirsentral og omvendt

(1) Dersom et aksjeselskap har besluttet at selskapets aksjer skal registreres i en verdipapirsentral, skal selskapet varsle om at den som aksjeeierboken angir som aksjeeier, vil bli registrert som eier for det antall aksjer aksjeeierboken viser, med mindre det godtgjøres at en annen er aksjeeier. Varselet skal angi tidspunktet for registreringen.

(2) Varselet etter første ledd skal senest to måneder før registreringen sendes alle som ifølge aksjeeierboken er aksjeeiere, og kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.
(3) Dersom et aksjeselskap har besluttet at selskapets aksjer ikke lenger skal være registrert i en verdipapirsentral, skal selskapet varsle om at den som er angitt som aksjeeier i aksjeeierregisteret, vil bli innført i aksjeeierboken som eier for det antall aksjer aksjeeierregisteret viser, med mindre det godtgjøres at en annen er aksjeeier. Varselet skal angi tidspunktet for innføringen. Annet ledd gjelder tilsvarende. Rettigheter i en aksje som er registrert i en verdipapirsentral, anses ved overgangen til aksjeeierboken som meldt til selskapet med den prioritet rettighetene har etter registreringen i verdipapirsentralen.
(4) Kongen kan gi forskrift om fremgangsmåten ved overgang fra aksjeeierbok til aksjeeierregister i en verdipapirsentral, og ved overgang fra aksjeeierregister i en verdipapirsentral til aksjeeierbok.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

III. Overdragelse og annet eierskifte

§ 4-12. Meldeplikt ved eierskifte

Erververen av en aksje skal straks sende melding til selskapet om sitt aksjeerverv.

§ 4-13. Legitimasjons- og rettsvernsregler ved eierskifte mv

(1) Når en aksje blir avhendet, får erververen ikke bedre rett i forhold til den som avhenderen utleder sin rett fra, enn avhenderen hadde, dersom ikke annet følger av særlige rettsregler.
(2) Blir en aksje avhendet til flere som alle er i god tro, går den retten foran som selskapet først får melding om.
(3) Blir en aksje avhendet, kan retten til aksjen bare gjøres gjeldende mot avhenderens kreditorer når selskapet har fått melding om avhendelsen fra erververen eller avhenderen.
(4) Det selskapsrettslige forholdet mellom selskapet og eieren eller erververen av en aksje bestemmes av vedtektene.

§ 4-14. Betalinger fra selskapet

(1) Erververen av en aksje får ikke bedre rett enn avhenderen til utbytte og andre utdelinger fra selskapet.
(2) Betaling til en erverver som har godtgjort sitt erverv overfor selskapet, er frigjørende selv om mottakeren ikke hadde rett til å ta imot betaling, dersom selskapet ikke vet det og opptrer så aktsomt som det bør etter forholdene.

IV. Adgangen til å omsette aksjer

§ 4-15. Aksjers omsettelighet

(1) Aksjer kan skifte eier ved overdragelse og på annen måte for så vidt annet ikke er bestemt i lov, selskapets vedtekter eller avtale mellom aksjeeierne.
(2) Erverv av aksje er betinget av samtykke fra selskapet med mindre det er fastsatt i vedtektene at samtykke ikke kreves, jf §§ 4-16 og 4-17.
(3) Aksjeeierne har rett til å overta en aksje som har skiftet eier med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene, jf §§ 4-19 til 4-23.
(4) For omsetningsbegrensninger som er fastsatt i vedtektene eller avtale mellom aksjeeierne, gjelder avtaleloven § 36 tilsvarende.
(5) Bestemmelsene i første til fjerde ledd, jf §§ 4-16 til 4-23, gjelder tilsvarende for tegningsrett til aksjer.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432, se endringslovens V).

V. Samtykkekrav ved eierskifte

§ 4-16. Selskapets beslutning

(1) Når erverv av aksje er betinget av samtykke, skal avgjørelse tas snarest mulig etter at ervervet er meldt til selskapet, jf § 4-12. Det hører under styret å avgjøre om samtykke skal gis, hvis ikke vedtektene bestemmer noe annet.
(2) Samtykke kan bare nektes når det foreligger saklig grunn for det. Samtykke kan ikke nektes ved eierskifte ved arv eller på annen måte når erververen er den tidligere eiers personlige nærstående eller slektninger i rett opp- eller nedstigende linje. I vedtektene kan det fastsettes nærmere vilkår for å nekte samtykke.
(3) Erververen skal uten opphold underrettes om avgjørelsen. Gis det ikke

samtykke, skal begrunnelsen angis, og erververen skal dessuten orienteres om hva som er påkrevet for å bringe forholdet i orden, jf § 4-17.
(4) Er erververen ikke underrettet om at samtykke er nektet innen to måneder etter at melding om ervervet kom inn til selskapet, anses samtykke å være gitt.

§ 4-17. Virkningen av at samtykke blir nektet

(1) Nekter styret å gi samtykke til ervervet, kan erververen

1. omgjøre avtalen med avhenderen, hvis ikke noe annet er fastsatt i avtalen;
2. avhende aksjen;
3. reise søksmål om gyldigheten av nektelsen;
4. kreve aksjen innløst etter reglene i tredje til sjette ledd.

(2) Tiltak etter første ledd må være iverksatt innen to måneder etter at erververen mottok underretning om at samtykke til ervervet var nektet, hvis ikke vedtektene har lengre frist. Oversittes fristen, kan styret kreve aksjen solgt gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven § 10-6, jf § 8-16 om det minste bud som kan godtas, gjelder ikke ved salget. Er det reist søksmål om gyldigheten av en nektelse, kan tvangssalg tidligst finne sted to måneder etter at rettskraftig dom foreligger. Det samme gjelder dersom det er reist søksmål med krav om innløsning etter tredje til sjette ledd.
(3) Når styret har nektet samtykke til et aksjeerverv, kan erververen kreve at selskapet innløser aksjene etter reglene om erverv av egne aksjer eller nedsetting av aksjekapitalen. Dette kan likevel ikke kreves hvis

1. selskapet utpeker en annen som er villig til å overta aksjene på samme vilkår som erververen, eller
2. innløsning vil medføre vesentlig skade for selskapets virksomhet eller for øvrig virke urimelig overfor selskapet.

(4) Krav om innløsning må fremsettes senest to måneder etter at erververen mottok underretning om at samtykke til ervervet var nektet. Er avtalen omgjort etter første ledd nr 1, kan kravet om innløsning i stedet fremsettes av avhenderen, likevel slik at avhenderens frist for å kreve innløsning tidligst utløper en måned etter omgjøringen.
(5) Innløsningssummen skal fastsettes etter aksjens virkelige verdi på det tidspunktet kravet er fremsatt. En bestemmelse i vedtektene som angir beløpet eller hvordan innløsningssummen skal beregnes, kan lempes etter avtaleloven §

36.
(6) Oppnås ikke enighet om innløsningskravet, avgjøres dette ved skjønn, hvis ikke noe annet blir avtalt.

VI. Vedtektsbestemmelser om at en erverver eller eier av en aksje skal ha visse egenskaper

§ 4-18. Særlig krav til aksjeerverver og aksjeeiere

(1) Er det fastsatt i vedtektene at aksjeerververe eller aksjeeiere skal ha visse egenskaper, skal styret nekte aksjeerverver som ikke tilfredsstiller kravene, innført i aksjeeierboken.
(2) Har erververen ikke innen tre måneder

1. omgjort avtalen,
2. avhendet aksjene, eller
3. reist søksmål for å få avgjort om kravene i vedtektene er tilfredsstilt,

gjelder reglene om tvangssalg i § 4-17 annet ledd.

(3) Dersom en aksjeeier ikke lenger tilfredsstiller kravene i vedtektene, kan styret gi aksjeeieren en frist på minst tre måneder for å bringe forholdet i orden. Reglene i annet ledd gjelder tilsvarende. Aksjeeieren kan også kreve aksjene innløst av selskapet etter reglene i § 4-17 tredje til sjette ledd.
Endret ved lov 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715).

VII. Forkjøpsrett m.v.

§ 4-19. Forkjøpsrett mv

(1) Aksjeeierne har rett til å overta en aksje som har skiftet eier med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene. Bestemmelsene i §§ 4-20 til 4-23 gjelder med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene.
(2) Det kan fastsettes i vedtektene at aksjeeierne har rett til å overta en aksje som skal avhendes eller for øvrig skifte eier, og det kan fastsettes i vedtektene at andre enn aksjeeierne har rett til å overta en aksje som har skiftet eier, eller som skal avhendes eller for øvrig skifte eier. Dersom det er fastsatt slike vedtektsbestemmelser, gjelder §§ 4-20 til 4-23 så langt de passer og hvis ikke noe annet er fastsatt i vedtektene.

Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432, se endringslovens V).

§ 4-20. Varsel til rettighetshaverne

Selskapet skal straks varsle rettighetshaverne når det mottar melding om eierskifte etter § 4-12, eller dersom en aksjeeier underretter selskapet om at en aksje er avhendet.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432, se endringslovens V).

§ 4-21. Når foreligger forkjøpsrett

(1) Forkjøpsretten utløses ved enhver form for eierskifte, når annet ikke er bestemt ved lov.
(2) Retten kan gjøres gjeldende overfor enhver erverver, unntatt en erverver som er den tidligere eiers personlig nærstående eller slektning i rett oppstigende eller nedstigende linje.
(3) Forkjøpsrett kan ikke utøves for et mindre antall aksjer enn det antall retten kan gjøres gjeldende for. Ved sammenhengende avhending av flere aksjeposter fra samme eier eller flere eiere må retten gjøres gjeldende i forhold til alle aksjene under ett.

§ 4-22. Hvem har forkjøpsrett

(1) Alle aksjeeiere har samme prioritet i forhold til retten til å overta aksjen eller aksjene.
(2) Når forkjøpsretten utøves av flere aksjeeiere i selskapet, fordeles aksjene i forhold til det antall aksjer i selskapet disse aksjeeierne har fra før. Er det flere aksjeklasser i selskapet, har aksjeeiere i samme aksjeklasse fortrinnsrett i forhold til aksjeeiere i andre klasser.
(3) Aksjer som ikke kan fordeles likelig etter reglene i første og annet ledd, skal fordeles mellom rettighetshaverne ved loddtrekning.

§ 4-23. Utøvelse av forkjøpsrett

(1) Forkjøpsrett gjøres gjeldende ved melding til selskapet. Meldingen må være kommet frem til selskapet senest to måneder etter at selskapet fikk melding om

eierskiftet som nevnt i § 4-20.
(2) Innløsningssummen fastsettes etter reglene i § 4-17 femte og sjette ledd. Rettighetshaveren må innen fristen på to måneder i første ledd ha gjort det som er nødvendig for å få innløsningssummen bindende fastsatt etter en fremgangsmåte som er angitt i vedtektene eller i tilfelle ved å kreve skjønn. Oppnås det ikke enighet om innløsningssummen, skal dette avgjøres ved skjønn om ikke annet blir avtalt.
(3) Løsningssummen skal betales innen en måned etter at kravet om forkjøpsrett ble fremsatt eller i tilfelle innen to uker etter at tvist om innløsningssummen er bindende avgjort.
(4) Fristene i denne paragrafen kan ikke forlenges ved vedtektsbestemmelse.

VIII. Uttreden og utløsning. Tvungen overføring av aksjer

§ 4-24. Rett til å tre ut av selskapet

(1) Retten skal etter søksmål fra en aksjeeier innløse aksjeeierens aksjer når tungtveiende grunner taler for at aksjeeieren gis rett til å tre ut av selskapet som følge av at

1. et selskapsorgan eller andre som representerer selskapet, har handlet i strid med §§ 5-21 og 6-28,
2. en annen aksjeeier i selskapet har misbrukt sin innflytelse i selskapet, eller
3. det har oppstått et alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjeeieren og andre aksjeeiere i selskapet vedrørende driften av selskapet.

(2) En påstand om innløsning kan ikke tas til følge dersom dette vil medføre vesentlig skade for selskapets virksomhet eller for øvrig virke urimelig overfor selskapet. Påstanden kan heller ikke tas til følge dersom selskapet utpeker en annen som er villig til å overta aksjene mot et vederlag som minst svarer til innløsningssummen. Sak med påstand om innløsning må reises innen rimelig tid.
(3) Innløsningssummen fastsettes etter reglene i § 4-17 femte ledd.
(4) Innløsningen skal gjennomføres ved at aksjene slettes etter reglene om nedsetting av aksjekapitalen. Aksjene kan likevel overtas av selskapet uten sletting og kapitalnedsetting dersom vederlaget som skal ytes for aksjene, ligger innenfor rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1. § 9-6 annet ledd gjelder tilsvarende for de aksjer selskapet overtar.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr.

635), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 4-25. Utløsning av en aksjeeier

(1) Retten skal etter søksmål fra selskapet utløse en aksjeeier fra selskapet dersom

1. aksjeeieren ved mislighold har krenket selskapsforholdet vesentlig, eller
2. det har oppstått et alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjeeieren og andre aksjeeiere i selskapet vedrørende driften av selskapet, eller det foreligger andre tungtveiende grunner som tilsier at aksjeeieren utløses.

(2) Beslutning om at selskapet skal reise sak om utløsning treffes av generalforsamlingen etter forslag fra styret.
(3) § 4-24 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende. Kravet om utløsning kan ikke tas til følge dersom aksjeeieren er villig til å overdra aksjene til en annen som selskapet utpeker mot et vederlag som minst svarer til utløsningssummen. Etter krav fra selskapet kan retten ved kjennelse bestemme at saksøkte ikke kan utøve rettighetene som aksjeeier under sakens behandling.

§ 4-26. Tvungen overføring av aksjer i datterselskap mv

(1) Eier et aksjeselskap alene eller gjennom datterselskap ni tideler eller mer av aksjene i et annet aksjeselskap og har en tilsvarende del av de stemmer som kan avgis på generalforsamlingen, kan styret i morselskapet beslutte at morselskapet skal overta de øvrige aksjene i datterselskapet. Hver av de øvrige aksjeeierne i datterselskapet har rett til å kreve at morselskapet overtar aksjene.
(2) Løsningssummen fastsettes i mangel av minnelig overenskomst eller aksept av tilbud etter tredje ledd tredje punktum ved skjønn på morselskapets kostnad. Når særlige grunner taler for det, kan det bestemmes at utgiftene helt eller delvis skal dekkes av den annen part. Skjønnsforretningen holdes i den rettskrets der selskapet har sitt forretningskontor.
(3) Morselskapet skal gi aksjeeierne et tilbud om løsningssum. Dersom tilbudet rettes skriftlig til hver enkelt aksjeeier, kan det fastsettes en frist for den enkelte aksjeeier til å komme med innsigelser mot eller avslå tilbudet. Dersom det skal fastsettes en frist som nevnt i annet punktum og ikke alle aksjeeierne har kjent

adresse, må tilbudet i tillegg kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Dersom innsigelse etter annet punktum ikke kommer frem til selskapet innen utløpet av fristen, anses aksjeeieren for å ha akseptert tilbudet. Fristen kan ikke settes kortere enn to måneder. I meldingen med tilbud om løsningssum og i kunngjøringen skal aksjeeierne gjøres oppmerksom på fristen og følgene av å oversitte den.
(4) Selv om en aksjeeier anses bundet etter tredje ledd fjerde punktum, kan retten etter påstand fra aksjeeieren sette avtalen til side etter reglene i avtaleloven § 36. Selskapet skal bære utgiftene ved saken. Annet ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.
(5) Når et morselskap har besluttet å overta aksjer etter første ledd, skal morselskapet innføres som eier av aksjene i aksjeeierboken. Samtidig skal morselskapet innbetale det samlede tilbudsbeløpet på særskilt konto i en bank som kan drive virksomhet her i riket.
(6) Er datterselskapet et allmennaksjeselskap, gjelder lov om allmennaksjeselskaper § 4-25. Det samme gjelder når morselskapet er et allmennaksjeselskap.
(7) Bestemmelsene i første til femte ledd gjelder tilsvarende når en aksjeeier som ikke er aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, eier en så stor del av aksjene i et aksjeselskap som fastsatt i første ledd.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 20 des 2022 nr. 122.

Kapittel 5. Generalforsamlingen

I. Alminnelige regler

§ 5-1. Generalforsamlingens myndighet

(1) Gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndighet i selskapet.
(2) Når selskapet har bedriftsforsamling, eller når det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, gjelder reglene i § 6-35, jf lov om allmennaksjeselskaper § 5-1 annet ledd.

§ 5-2. Aksjeeiernes rett til å delta på generalforsamlingen. Fullmektig

(1) Aksjeeierne har rett til å delta på generalforsamlingen, enten selv eller ved fullmektig etter eget valg. Retten til å delta på generalforsamlingen kan ikke begrenses i vedtektene.
(2) Fullmektigen skal legge frem skriftlig fullmakt. Fullmakten skal være signert og datert. Fullmakten anses å gjelde bare for førstkommende generalforsamling hvis det ikke går tydelig frem at noe annet er ment. Aksjeeieren kan når som helst kalle tilbake fullmakten. Første og annet punktum gjelder tilsvarende for tilbakekall av fullmakten.
(3) Aksjeeiere har rett til å delta med rådgiver, og kan gi talerett til én rådgiver.
(4) Dersom samtlige aksjeeiere samtykker til det, kan det gjøres unntak fra kravene i annet ledd første og annet punktum.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-3. Stemmerett. Inhabilitet

(1) Hver aksje gir én stemme når noe annet ikke følger av loven eller vedtektene. Vedtektene kan inneholde bestemmelser om stemmerettsbegrensning som er knyttet til person. I vedtektene kan det også fastsettes at aksjene i en aksjeklasse ikke skal gi stemmerett eller skal ha begrenset stemmevekt.
(2) En stemmerettsbegrensning som er knyttet til en aksje eller person, er uten betydning i forhold til bestemmelser i denne loven som gir rettigheter til hver aksjeeier eller til aksjeeiere som eier eller representerer en viss del av aksjekapitalen. Det samme gjelder i forhold til bestemmelser som – for at en beslutning skal være truffet – krever tilslutning fra en viss del av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen.
(3) Stemmerett kan ikke utøves for en aksje som tilhører selskapet selv eller et datterselskap. En slik aksje skal ikke regnes med når en beslutning krever samtykke fra samtlige aksjeeiere eller en viss del av aksjekapitalen, eller når en rett kan utøves bare av eierne av en viss del av selskapets aksjekapital.
(4) Ingen kan selv eller ved fullmektig eller som fullmektig delta i en avstemning på generalforsamlingen om søksmål mot seg selv eller om eget ansvar overfor selskapet, og heller ikke om søksmål mot andre eller om andres ansvar dersom han eller hun har en vesentlig interesse i saken som kan være stridende mot selskapets.

§ 5-4. Ledelsens rett og plikt til å delta på generalforsamlingen

(1) Holdes generalforsamlingen som møte, skal styrelederen og daglig leder delta. Blir generalforsamlingen holdt som fysisk møte, skal styrelederen og daglig leder delta fysisk. Ved gyldig forfall skal det utpekes en stedfortreder. Dersom samtlige aksjeeiere samtykker, kan det gjøres unntak fra første til tredje punktum. Andre styremedlemmer kan delta på generalforsamlingen når generalforsamlingen holdes som møte. Blir generalforsamlingen holdt som fysisk møte, kan slike styremedlemmer delta elektronisk.
(2) Styremedlemmene og daglig leder har rett til å uttale seg på generalforsamlingen.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-5. Ordinær generalforsamling

(1) Innen seks måneder etter utgangen av hvert regnskapsår skal selskapet holde ordinær generalforsamling.
(2) På den ordinære generalforsamlingen skal følgende saker behandles og avgjøres:

1. godkjennelse av årsregnskapet og eventuell årsberetning, herunder utdeling av utbytte;
2. andre saker som etter loven eller vedtektene hører under generalforsamlingen.

(3) Årsregnskapet og eventuell årsberetning og revisjonsberetning skal senest en uke før generalforsamlingen sendes til hver aksjeeier med kjent adresse.
Endret ved lover 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere).

§ 5-6. Ekstraordinær generalforsamling

(1) Styret kan bestemme at det skal innkalles til ekstraordinær generalforsamling.
(2) Styret skal innkalle til ekstraordinær generalforsamling når revisor som reviderer selskapets årsregnskap, eller aksjeeiere som representerer minst en tidel av aksjekapitalen, skriftlig krever det for å få behandlet et bestemt angitt

emne. Styret skal sørge for at generalforsamlingen holdes innen en måned etter at kravet er fremsatt.
(3) Dersom samtlige aksjeeiere samtykker til at det skal holdes ekstraordinær generalforsamling, kan generalforsamlingen holdes uten vedtak fra styret etter første ledd.
Endret ved lover 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

II. Forenklet generalforsamlingsbehandling

Overskriften tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 5-7. Adgang til forenklet generalforsamlingsbehandling

Dersom ingen aksjeeiere motsetter seg det, kan en sak behandles på generalforsamlingen etter reglene i bestemmelsen her. Generalforsamlingen kan holdes uten fysisk møte, herunder ved hjelp av elektroniske hjelpemidler. For gjennomføring av forenklet generalforsamling gjelder følgende regler:

1. Samtlige aksjeeiere skal gis mulighet til å delta i behandlingen av saken på egnet måte.
2. Styremedlemmene og eventuelt daglig leder skal gis mulighet til å uttale seg om saken. Det samme gjelder revisor, dersom saken er av en slik art at dette må anses som nødvendig. Styremedlemmene kan kreve at saken blir behandlet av generalforsamlingen i møte.
3. Styreleder eller den som generalforsamlingen velger til å lede generalforsamlingsbehandlingen, skal sørge for at det føres protokoll, jf. § 5-7 a.
4. Generalforsamlingen kan holdes uten å følge kravene i §§ 5-8 til 5-16.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), endret ved lover 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-7 a. Protokoll ved forenklet generalforsamlingsbehandling

(1) Protokollen skal angi at saken er behandlet etter § 5-7, og tidspunktet for

behandlingen.
(2) Generalforsamlingens beslutning skal inntas i protokollen. I selskap med flere enn én aksjeeier skal protokollen angi antallet avgitte stemmer og hvor mange aksjer som har stemt for og imot beslutningen. I den utstrekning dette er relevant, skal det også angis hvilken andel av aksjekapitalen de avgitte stemmer representerer. En fortegnelse over hvilke aksjeeiere som har deltatt i behandlingen av saken, skal inntas i eller vedlegges protokollen.
(3) Protokollen skal dateres og signeres av den som er styrets leder på signeringstidspunktet eller av den som generalforsamlingen utpeker. Protokollen skal sendes til samtlige aksjeeiere.
(4) Protokollen og fortegnelse over aksjeeiere som nevnt i annet ledd fjerde punktum, skal oppbevares i hele selskapets levetid. Protokollen skal holdes tilgjengelig for aksjeeierne hos selskapet.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

III. Avholdelse av generalforsamling

Overskriften tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 5-8. Gjennomføring av generalforsamling

(1) Generalforsamlingen skal holdes som møte. Styret bestemmer møteformen. Styrets myndighet etter annet punktum kan begrenses i vedtektene.
(2) Styret skal sørge for en forsvarlig gjennomføring av generalforsamlingen.
(3) Blir generalforsamlingen holdt som fysisk møte, gjelder følgende regler:

a. Generalforsamlingen skal holdes i den kommune der selskapet har sitt forretningskontor, med mindre annet er fastsatt i vedtektene. Generalforsamlingen kan holdes et annet sted hvis det er nødvendig av særlige grunner.
b. Aksjeeierne har rett til å delta elektronisk, med mindre styret finner at det foreligger saklig grunn for å nekte. Reglene i fjerde ledd gjelder tilsvarende.

(4) Blir generalforsamlingen holdt som elektronisk møte, skal styret sørge for at det foreligger systemer som sikrer at lovens krav til generalforsamling er oppfylt. Systemene må sikre at deltakelsen og stemmegivningen kan

kontrolleres på en betryggende måte, og det må benyttes en betryggende metode for å autentisere avsenderen. I vedtektene kan det fastsettes nærmere krav til elektronisk deltakelse på generalforsamlingen.
(5) Innkaller tingretten eller annen offentlig myndighet til generalforsamling, bestemmer disse møteformen.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om elektronisk deltakelse på generalforsamlingen.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), tidligere § 5-9, 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), tidligere § 5-7, 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-9. Myndighet til å innkalle til generalforsamling

(1) Generalforsamlingen innkalles av styret.
(2) Dersom styret ikke innkaller generalforsamling som skal holdes etter loven, vedtektene eller tidligere beslutning av generalforsamlingen, skal tingretten gjøre dette snarest når det kreves av et styremedlem, daglig leder, revisor som reviderer selskapets årsregnskap, eller en aksjeeier. Utgiftene dekkes av selskapet.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), tidligere § 5-8, 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400).

§ 5-10. Krav til innkallingen

(1) Generalforsamlingen innkalles ved skriftlig henvendelse til alle aksjeeiere med kjent adresse. Innkallingen skal angi tid og sted for møtet. Selskapet kan ikke kreve noen form for godtgjøring for utsendelsen av innkallingen.
(2) Innkalling til generalforsamlingen skal være sendt senest en uke før møtet skal holdes, om ikke vedtektene setter en lengre frist. En slik vedtektsbestemmelse gjelder ikke ved innkalling som foretas på bakgrunn av krav etter § 5-6 annet ledd.
(3) Innkallingen skal opplyse om møteformen, og eventuelt om fremgangsmåten for å delta og stemme elektronisk. I selskaper som åpner for stemmegivning før generalforsamlingen etter § 5-11 b, skal innkallingen opplyse om fremgangsmåten for dette.
(4) Innkallingen skal i et forslag til dagsorden bestemt angi de saker som skal behandles på generalforsamlingen. Forslag om å endre vedtektene skal gjengis i innkallingen. Styret skal utarbeide forslag til dagsorden i samsvar med det som

er bestemt i loven og vedtektene.
(5) I selskaper med vedtektsbestemmelse som nevnt i § 5-11 a skal innkallingen opplyse om internettadressen og annen informasjon aksjeeierne må ha for å få tilgang til dokumentene på selskapets internettsider, samt informasjon om hvor aksjeeierne kan henvende seg for å få tilsendt dokumentene.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-11. Aksjeeiernes rett til å få saker behandlet på generalforsamlingen

En aksjeeier har rett til å få behandlet spørsmål på generalforsamlingen. Spørsmålet skal meldes skriftlig til styret innen syv dager før fristen for innkalling til generalforsamling sammen med et forslag til beslutning eller en begrunnelse for at spørsmålet settes på dagsordenen. Har innkallingen allerede funnet sted, skal det foretas en ny innkalling dersom fristen for innkalling til generalforsamling ikke er ute. En aksjeeier har også rett til å fremsette forslag til beslutning.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876).

§ 5-11 a. Unntak fra krav om utsendelse for dokumenter som er lagt ut på selskapets internettsider

Det kan fastsettes i vedtektene at når dokumenter som gjelder saker som skal behandles på generalforsamlingen, er gjort tilgjengelige for aksjeeierne på selskapets internettsider, gjelder ikke lovens krav om at dokumentene skal sendes til aksjeeierne. Dette gjelder også dokumenter som etter lov skal inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen. En aksjeeier kan likevel kreve å få tilsendt dokumenter som gjelder saker som skal behandles på generalforsamlingen. Selskapet kan ikke kreve noen form for godtgjøring for å sende dokumentene til aksjeeierne.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876).

§ 5-11 b. Adgang til å bruke forhåndsstemme

Det kan fastsettes i vedtektene at aksjeeierne skal kunne avgi sin stemme skriftlig, herunder ved bruk av elektronisk kommunikasjon, i en periode før generalforsamlingen. For slik stemmegivning skal det benyttes en betryggende metode for å autentisere avsenderen. I vedtektene kan det fastsettes nærmere krav til slik stemmegivning.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), endret ved lover 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-12. Åpning av møtet. Møteleder

(1) Generalforsamlingen åpnes av styrets leder eller av den styret har utpekt. Er det fastsatt i vedtektene hvem som skal være møteleder, jf annet ledd annet punktum, åpnes generalforsamlingen i stedet av møtelederen. Er generalforsamlingen innkalt av tingretten, utpeker tingretten den som skal åpne møtet. Rettens avgjørelse etter tredje punktum kan ikke ankes. Blir generalforsamlingen holdt som fysisk møte, skal den som åpner møtet delta fysisk.
(2) Generalforsamlingen skal velge en møteleder, som ikke behøver å være aksjeeier. Vedtektene kan fastsette hvem som skal være møteleder. Blir generalforsamlingen holdt som fysisk møte, skal møtelederen delta fysisk. Velger generalforsamlingen møteleder, må denne velges blant dem som er fysisk til stede på generalforsamlingen.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-13. Fortegnelse over aksjeeierne på møtet

Den som åpner møtet, skal før første avstemning opprette en fortegnelse over de aksjeeiere som deltar, enten selv eller ved fullmektig. Fortegnelsen skal angi hvor mange aksjer og stemmer hver av dem representerer. Fortegnelsen skal anvendes inntil den måtte bli endret av generalforsamlingen.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-14. Saker utenfor dagsordenen

(1) Saker som ikke er meddelt aksjeeierne etter reglene om innkalling av generalforsamlingen, kan ikke avgjøres på møtet uten at alle aksjeeiere samtykker.
(2) At saken ikke er angitt i innkallingen, er likevel ikke til hinder for at

1. den ordinære generalforsamling avgjør saker som etter loven eller vedtektene skal behandles på møtet;
2. den ordinære generalforsamling avgjør forslag om gransking etter § 5-25 første ledd eller forslag om forenklet revisorkontroll etter § 7-7;
3. det vedtas å innkalle til ny generalforsamling for å avgjøre forslag fremsatt i møtet.

Endret ved lov 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400).

§ 5-15. Ledelsens opplysningsplikt

(1) En aksjeeier kan kreve at styremedlemmer og daglig leder på generalforsamlingen gir tilgjengelige opplysninger om forhold som kan innvirke på bedømmelsen av

1. godkjennelsen av årsregnskapet og årsberetningen;
2. saker som er forelagt aksjeeierne til avgjørelse;
3. selskapets økonomiske stilling, herunder om virksomheten i andre selskaper som selskapet deltar i, og andre saker som generalforsamlingen skal behandle, med mindre de opplysninger som kreves, ikke kan gis uten uforholdsmessig skade for selskapet.

(2) Dersom det må innhentes opplysninger, slik at svar ikke kan gis på generalforsamlingen, skal det utarbeides skriftlig svar innen to uker etter møtet. Svaret skal sendes til alle aksjeeiere med kjent adresse.

§ 5-16. Protokoll

(1) Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll for generalforsamlingen.
(2) Protokollen skal angi tid for generalforsamlingen og møteform. I protokollen skal generalforsamlingens beslutning inntas med angivelse av utfallet av avstemningene. Protokollen skal angi antallet avgitte stemmer, og hvor mange aksjer og hvilken andel av aksjekapitalen de avgitte stemmene representerer, samlet og for og mot den enkelte beslutningen, i den utstrekning dette er relevant for utfallet av avstemningen. Fortegnelse over aksjeeiere som nevnt i § 5-13 skal inntas i eller vedlegges protokollen.
(3) Protokollen skal signeres av møtelederen og minst en annen person valgt av generalforsamlingen blant dem som deltar. Protokollen og fortegnelse over aksjeeiere som nevnt i § 5-13, skal oppbevares på betryggende måte i hele selskapets levetid. Protokollen skal holdes tilgjengelig for aksjeeierne hos

selskapet.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

IV. Flertallskrav mv

Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), endret avsnittsnummer fra V.

§ 5-17. Alminnelig flertallskrav

(1) En beslutning av generalforsamlingen krever flertall av de avgitte stemmer, om ikke noe annet er bestemt i loven. Står stemmetallet likt, gjelder det som møtelederen slutter seg til, også når denne ikke har stemmerett.
(2) Ved valg eller ansettelse anses den eller de valgt som får flest stemmer. Generalforsamlingen kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmetallet likt, treffes avgjørelsen ved loddtrekning.
(3) I vedtektene kan det fastsettes flertallskrav som avviker fra det som følger av paragrafen her, og gis avvikende regler om følgen av stemmelikhet.

§ 5-18. Vedtektsendring

(1) Beslutning om å endre vedtektene treffes av generalforsamlingen, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov. Beslutningen krever tilslutning fra minst to tredeler så vel av de avgitte stemmer som av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen.
(2) Beslutning om vedtektsendring som forringer en hel aksjeklasses rett, må tiltres av eiere av to tredeler av den representerte kapital i denne klassen. Dessuten må minst halvdelen av stemmene fra de aksjeeiere som ikke eier aksjer i noen annen klasse, være avgitt for forslaget.
(3) I vedtektene kan det fastsettes strengere flertallskrav enn det som følger av paragrafen her.

§ 5-19. Kvalifisert flertallskrav

(1) Det kreves tilslutning fra eiere av aksjer som utgjør mer enn ni tideler av den

aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, og dessuten flertall som for vedtektsendring, for en beslutning som for utgitte aksjer innebærer at aksjeeiernes rett til utbytte eller til selskapets formue reduseres på annen måte enn ved bestemmelse som nevnt i § 2-2 annet ledd.
(2) I et selskap hvor aksjene kan skifte eier uten samtykke fra selskapet etter § 4-15 annet ledd, kreves det flertall som nevnt i første ledd også for en beslutning som innebærer at utgitte aksjer bare kan erverves med samtykke fra selskapet. I et selskap hvor aksjene kan skifte eier uhindret av regler om forkjøpsrett etter § 4-15 tredje ledd, gjelder det samme flertallskravet for en beslutning som for utgitte aksjer innebærer at aksjeeierne skal ha rett til å overta en aksje som har skiftet eller skal skifte eier (forkjøpsrett).
Flertallskravet i annet ledd gjelder dessuten for en beslutning som for utgitte aksjer innebærer at aksjeerververe eller aksjeeiere skal ha visse egenskaper, jf. § 4-18.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647).

§ 5-20. Krav om enstemmighet mv

(1) En beslutning krever tilslutning fra samtlige aksjeeiere når den for utgitte aksjer innebærer

1. at aksjeeiernes forpliktelser i forhold til selskapet økes;
2. at det i et selskap skal innføres andre begrensninger i adgangen til å overdra eller erverve aksjer enn slike begrensninger som er nevnt i § 5-19 annet ledd;
3. at aksjer kan være gjenstand for tvungen innløsning;
4. at rettsforholdet mellom tidligere likestilte aksjer endres;
5. at aksjeeiernes rett til utbytte eller til selskapets formue reduseres ved bestemmelse som nevnt i § 2-2 annet ledd.

(2) Dersom en slik beslutning bare berører en del av aksjeeierne, krever beslutningen tilslutning fra samtlige berørte aksjeeiere og dessuten flertall som for vedtektsendring.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715).

§ 5-21. Misbruk av generalforsamlingens myndighet

Generalforsamlingen kan ikke treffe noen beslutning som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning.

V. Søksmål om ugyldige beslutninger

Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), endret avsnittsnummer fra VI.

§ 5-22. Myndighet til å reise søksmål om ugyldighet

En aksjeeier, et styremedlem eller daglig leder kan reise søksmål med påstand om at en beslutning av generalforsamlingen er ugyldig, fordi den er blitt til på ulovlig måte eller for øvrig er i strid med loven eller selskapets vedtekter. Slikt søksmål kan også reises av et flertall av de ansatte eller alternativt fagforeninger som omfatter to tredeler av de ansatte.

§ 5-23. Frist for å reise søksmål

(1) Søksmål om gyldigheten av en beslutning etter § 5-22 må reises innen tre måneder etter at den ble truffet. Ellers er beslutningen gyldig. Er beslutningen truffet utenfor møte, regnes fristen fra den dag protokollen ble sendt til aksjeeierne.
(2) Reglene i første ledd gjelder ikke når

1. beslutningen er av en slik art at den ikke kan treffes selv med samtykke av alle aksjeeierne;
2. lov eller vedtekter krever at samtlige eller visse aksjeeiere må samtykke i beslutningen og slikt samtykke ikke er gitt;
3. innkalling til generalforsamlingen ikke har skjedd, eller reglene om innkalling har vært vesentlig satt til side;
4. søksmål reises innen to år etter utløpet av fristen i første ledd og retten finner at saksøkeren har hatt rimelig grunn for sin fristforsømmelse, og at det ville føre til åpenbart urimelig resultat om beslutningen måtte anses gyldig.

§ 5-24. Dom om ugyldighet

(1) En dom som fastslår at en beslutning av generalforsamlingen er ugyldig, eller som endrer beslutningen, har virkning for alle som har rett til å reise søksmål etter § 5-22.
(2) Dommen kan bare gå ut på endring av beslutningen dersom det nedlegges påstand om det, og retten kan fastslå det innhold beslutningen skulle ha hatt.
(3) Er beslutningen meldt til Foretaksregisteret, skal dommen meldes og registreres der. Selskapet bærer utgiftene.

VI. Gransking

Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), endret avsnittsnummer fra VII.

§ 5-25. Forslag om gransking

(1) En aksjeeier kan fremsette forslag om gransking av selskapets stiftelse, forvaltning eller nærmere angitte forhold ved forvaltningen eller regnskapene. Forslaget kan fremsettes på en ordinær generalforsamling eller på en generalforsamling der det fremgår av innkallingen at sak om slik gransking skal behandles.
(2) Får forslaget tilslutning av aksjeeiere som har minst en tidel av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, kan enhver aksjeeier innen en måned etter generalforsamlingen kreve at tingretten ved kjennelse beslutter gransking.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 5-26. Tingrettens avgjørelse

(1) Tingretten skal ta til følge et krav om gransking etter § 5-25 annet ledd, dersom retten finner at det har saklig grunn.
(2) Før avgjørelsen treffes, skal retten gi selskapet og i tilfelle den som granskingen ellers vil omfatte, anledning til å uttale seg.
(3) Retten oppnevner én eller flere granskere. Det som er bestemt om revisor i revisorloven § 8-1 til § 8-7 og § 10-1 første og tredje til femte ledd, samt annet ledd bokstav a, c og d, gjelder tilsvarende for granskere.
(4) Retten fastsetter godtgjørelse for granskerne ved kjennelse. Kostnadene ved

granskingen bæres av selskapet. Retten bestemmer ved kjennelse om granskeren kan kreve at selskapet på forhånd skal deponere et passende beløp. Retten bestemmer i tilfelle også beløpets størrelse.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 5-27. Granskeres rett til opplysninger

(1) Selskapets ledende ansatte, medlemmer av styre og bedriftsforsamling, revisor og eventuelle statsautoriserte regnskapsførere etter regnskapsførerloven skal på forespørsel og uten hinder av taushetsplikt gi granskeren alle opplysninger de er kjent med, som kan være av betydning for de temaene som granskes. Opplysningsplikten etter denne bestemmelsen gjelder tilsvarende for personer som tidligere har hatt stillinger eller verv som nevnt i første punktum.
(2) Selskapet skal gi granskeren adgang til å foreta de undersøkelser granskeren finner nødvendig, og skal utlevere de opplysninger denne krever for utførelsen av sitt oppdrag. Krav om utlevering av opplysninger skal fremsettes skriftlig overfor selskapet, og selskapet skal gis en oppfyllelsesfrist på minst én uke.
(3) Granskerens krav etter annet ledd som gjelder dokumenter eller andre gjenstander som kan inneholde informasjon av betydning for granskingen, og som selskapet ved lov er pålagt å utarbeide eller oppbevare, er særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 første ledd.
(4) Selskapets bankforbindelser skal uten hinder av taushetsplikt gi granskeren adgang til opplysninger om selskapets kundeforhold i banken.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), endret ved lover 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255).

§ 5-28. Granskingsberetningen

(1) Granskerne skal avgi skriftlig beretning om granskingen til tingretten.
(2) Retten innkaller generalforsamlingen til behandling av granskingsberetningen. Beretningen skal senest en uke før møtet sendes til hver aksjeeier med kjent adresse.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), tidligere § 5-27.

Kapittel 6. Selskapets ledelse

I. Krav om styre og daglig leder. Valg av styret, tjenestetid mv

§ 6-1. Styret

(1) Selskapet skal ha et styre med ett eller flere medlemmer.
(2) Styret velger selv sin leder når denne ikke er valgt av generalforsamlingen. Har styret ett medlem, anses han eller hun som styreleder.
(3) Har selskapet bedriftsforsamling, skal styret ha minst fem medlemmer. Styrets leder velges da av bedriftsforsamlingen. Er det avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf § 6-35 annet ledd, skal styret alltid velge sin leder.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 6-2. Daglig leder

(1) Selskapet kan ha en daglig leder. Skal selskapet ha flere daglige ledere, eller skal styret eller bedriftsforsamlingen kunne bestemme at selskapet skal ha flere daglige ledere, skal dette angis i vedtektene. Det skal i så fall angis om flere daglige ledere skal fungere som kollektivt organ.
(2) Daglig leder tilsettes av styret hvis ikke det er bestemt i vedtektene at dette skal gjøres av generalforsamlingen.
(3) Har selskapet bedriftsforsamling, kan vedtektene bestemme at daglig leder skal tilsettes av bedriftsforsamlingen. Er det avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf § 6-35 annet ledd, skal daglig leder alltid tilsettes av styret.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 6-3. Valg av styremedlemmer

(1) Medlemmene av styret velges av generalforsamlingen, som også bestemmer om det skal velges varamedlemmer.
(2) Første ledd gjelder ikke styremedlemmer som de ansatte i selskapet skal velge etter § 6-4, eller som skal velges av bedriftsforsamlingen, hvis selskapet har bedriftsforsamling.
(3) Det kan fastsettes i vedtektene at generalforsamlingens valgrett etter første ledd skal overføres til andre. Mer enn halvdelen av styrets medlemmer skal likevel velges av generalforsamlingen, hvis ikke valgretten overføres til et

vedtektsfestet selskapsorgan. Valgrett kan ikke overføres til styret eller til et medlem av styret.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 6-4. Ansattes rett til å velge styremedlemmer

(1) Når et selskap med flere enn 30 ansatte ikke har bedriftsforsamling (jf § 6-35), kan et flertall av de ansatte kreve at ett styremedlem og en observatør med varamedlemmer velges av og blant de ansatte.
(2) Når et selskap med flere enn 50 ansatte ikke har bedriftsforsamling (jf § 6-35), kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredel og minst to av styrets medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte.
(3) Når et selskap har flere enn 200 ansatte og det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling (jf § 6-35 annet ledd), skal de ansatte velge ett styremedlem med varamedlem eller to observatører med varamedlemmer i tillegg til den representasjon som følger av annet ledd.
(4) Kongen kan gi forskrift om beregningen av antall ansatte, herunder om bruk av gjennomsnittstall. Kongen kan også gi forskrift om valget, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten og om avgjørelse av tvister om valget, samt om bortfall av verv som styremedlem. Kongen kan gjøre unntak fra første, annet eller tredje ledd.
Endret ved lov 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715).

§ 6-5. Ansattes rett til å velge styremedlemmer i konsernforhold

(1) Når et selskap tilhører et konsern, kan det inngås skriftlig avtale mellom konsernet og et flertall av dets ansatte, eller mellom konsernet og én eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte i konsernet, om at de ansatte i konsernet ved anvendelse av § 6-4 skal regnes som ansatt i selskapet.
(2) Når et selskap tilhører et konsern, og det ikke er inngått avtale etter første ledd, kan Kongen etter søknad fra konsernet, et flertall av dets ansatte eller én eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte i konsernet, bestemme at de ansatte i konsernet ved anvendelse av § 6-4 skal regnes som ansatt i selskapet.
(3) Første og andre ledd gjelder tilsvarende når et selskap tilhører en gruppe av foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse.
(4) Kongen kan bestemme at paragrafen her skal gjelde for deler av et konsern eller slik gruppe.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 25 (ikr. 1 juli 2014).

§ 6-6. Styremedlemmers tjenestetid

(1) Styremedlemmer tjenestegjør i to år. I vedtektene kan det fastsettes kortere eller lengre tjenestetid, herunder at styremedlemmene tjenestegjør på ubestemt tid. Ved suppleringsvalg kan kortere tjenestetid fastsettes.
(2) Tjenestetiden regnes fra valget når noe annet ikke er bestemt. Den opphører ved avslutningen av den ordinære generalforsamlingen i det året tjenestetiden utløper, dersom ikke noe annet er bestemt.
(3) Selv om tjenestetiden er utløpt, skal styremedlemmet bli stående i vervet inntil nytt medlem er valgt.
(4) Første og annet ledd gjelder ikke styremedlem som er valgt etter § 6-4, jf § 6-5.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 6-7. Tilbaketreden og avsetting før tjenestetiden opphører

(1) Et styremedlem har rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Styret og den som har valgt styremedlemmet, skal gis rimelig forhåndsvarsel.
(2) Et styremedlem kan avsettes av den som har valgt styremedlemmet. Dette gjelder ikke et styremedlem som er valgt etter § 6-4, jf § 6-5.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 6-8. Suppleringsvalg

(1) Opphører vervet for et styremedlem før tjenestetiden er ute, og det ikke finnes varamedlem, skal resten av styret sørge for valg av nytt styremedlem for resten av tjenestetiden. Det samme gjelder hvis et styremedlem blir fratatt rettslig handleevne eller blir satt i konkurskarantene etter konkursloven §§ 142 og 143.
(2) Hører valget under generalforsamlingen, kan det utstå til neste ordinære generalforsamling dersom styret fortsatt er vedtaksført.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 6-9. Varamedlemmer og observatører

Lovens bestemmelser om styremedlemmer gjelder tilsvarende for varamedlemmer og observatører så langt de passer.

§ 6-10. Godtgjørelse

Godtgjørelse til styremedlemmer, varamedlemmer og observatører fastsettes av generalforsamlingen. Ved konkurs bortfaller retten til godtgjørelse fra konkursåpningen.

§ 6-11. Krav til styremedlemmer og daglig leder

(1) Daglig leder og minst halvdelen av styrets medlemmer skal være bosatt i en EØS-stat, Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland eller Konføderasjonen Sveits. Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra første punktum.
(2) Bare myndige personer kan være styremedlemmer.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 des 2021 iflg. meddelelse 1 des 2021 nr. 3309, jf. res. 23. juni 2021 nr. 2064), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 6-11 a. Krav til kjønnssammensetning i styret

(1) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder for aksjeselskaper som på balansedagen for årsregnskapet enten har driftsinntekter og finansinntekter som samlet er større enn 50 millioner kroner, eller som har flere enn 30 ansatte. Antall ansatte etter første punktum skal beregnes på samme måte som etter § 6-4.
(2) Har styret tre eller flere medlemmer, skal kjønnssammensetningen i styret oppfylle følgende krav:

1. Har styret tre eller fire medlemmer, kan maksimalt to styremedlemmer ha samme kjønn.
2. Har styret fem eller seks medlemmer, kan maksimalt tre styremedlemmer ha samme kjønn.
3. Har styret syv medlemmer, kan maksimalt fire styremedlemmer ha

samme kjønn.
4. Har styret åtte medlemmer, kan maksimalt fem styremedlemmer ha samme kjønn.
5. Har styret ni eller flere medlemmer, kan maksimalt 60 prosent av styremedlemmene ha samme kjønn.

(3) Annet ledd gjelder tilsvarende for varamedlemmer.
(4) Når det for et selskap inntrer en plikt til å oppfylle kravene til kjønnssammensetning, skal styret senest én måned etter første etterfølgende ordinære generalforsamling oppfylle kravene til kjønnssammensetning i annet og tredje ledd.
(5) For styremedlemmer som de ansatte skal velge etter § 6-4, gjelder kravene til kjønnssammensetning i § 6-11 b.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hva som regnes som driftsinntekter og finansinntekter etter første ledd første punktum.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 6-11 b. Krav til kjønnssammensetning for styremedlemmer valgt av og blant de ansatte

(1) Dersom det skal velges tre eller flere styremedlemmer av og blant de ansatte etter § 6-4, kan ikke alle disse styremedlemmene ha samme kjønn. Det samme gjelder for varamedlemmer. Første og annet punktum gjelder ikke dersom mer enn 80 prosent av samlet antall ansatte i selskapet på det tidspunkt valget skjer har samme kjønn.
(2) For selskaper med flere enn 200 ansatte, skal kjønnssammensetningen blant styremedlemmer som velges av og blant de ansatte etter § 6-4 eller blant de ansatte etter § 6-35, jf. allmennaksjeloven § 6-37 første ledd, oppfylle kravene i § 6-11 a annet og tredje ledd. Antall ansatte etter første punktum skal beregnes på samme måte som etter § 6-4.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

II. Ledelsens oppgaver og saksbehandling mv

§ 6-12. Forvaltningen av selskapet

(1) Forvaltningen av selskapet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten.
(2) Styret skal i nødvendig utstrekning fastsette planer og budsjetter for

selskapets virksomhet. Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.
(3) Styret skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.
(4) Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.
(5) Hvis det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf § 6-35 annet ledd, gjelder lov om allmennaksjeselskaper § 6-37 fjerde ledd tilsvarende.
Endret ved lov 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715).

§ 6-13. Styrets tilsynsansvar

(1) Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig.
(2) Styret kan fastsette instruks for den daglige ledelse.
(3) I selskaper som bare har én aksjeeier, skal styret sørge for at avtaler mellom selskapet og aksjeeieren nedtegnes skriftlig.

§ 6-14. Daglig ledelse

(1) Daglig leder står for den daglige ledelse av selskapets virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt. Har selskapet ikke daglig leder, står styret for den daglige ledelse.
(2) Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning.
(3) Daglig leder kan ellers avgjøre en sak etter fullmakt fra styret i det enkelte tilfellet eller når styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for selskapet. Styret skal snarest underrettes om avgjørelsen.
(4) Daglig leder skal sørge for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 6-15. Daglig leders plikter overfor styret

(1) Daglig leder skal minst hver fjerde måned gi styret underretning om

selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling.
(2) Styret kan til enhver tid kreve at daglig leder gir styret en nærmere redegjørelse om bestemte saker. Slik redegjørelse kan også kreves av det enkelte styremedlem.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 6-16. Datterselskaps forhold til morselskapet

(1) Styret i et datterselskap plikter å gi styret i morselskapet opplysninger som er nødvendige for å kunne vurdere konsernets stilling og resultatet av konsernets virksomhet.
(2) Morselskapet skal underrette styret i et datterselskap om forhold som kan ha betydning for konsernet som helhet. Morselskapet skal også underrette datterselskapets styre om beslutninger som kan ha betydning for datterselskapet, før endelig beslutning treffes.

§ 6-17. Godtgjørelse fra andre enn selskapet

(1) Et styremedlem, daglig leder eller noen ansatt i selskapet må ikke i anledning av rettshandel for selskapet ta imot godtgjørelse fra andre enn selskapet. Dette gjelder også godtgjørelse som en medkontrahent eller hans eller hennes representant har betinget seg hos selskapet.
(2) Godtgjørelse som styremedlem eller daglig leder ikke kan motta, kan heller ikke mottas av deres nærstående.
(3) Godtgjørelse som er avtalt eller mottatt i strid med forbudet i første eller annet ledd, tilfaller selskapet. Det samme gjelder avkastning av og eiendeler som er kommet i stedet for godtgjørelsen.
(4) Paragrafen her er ikke til hinder for at styremedlem som ikke deltar i den daglige ledelse, kan opptre som mellommann overfor selskapet mot vanlig mellommannsgodtgjørelse dersom

1. styremedlemmet ikke også representerer selskapet, og
2. forretningen inngår i mellommannsvirksomhet som styremedlemmet driver som næring.

Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 6-18. Begjæring om gjelds- og konkursbehandling

(1) Begjæring om gjeldsforhandling eller konkursbehandling for selskapet kan bare fremsettes av styret.
(2) Under konkursbehandling representerer styret selskapet som konkursskyldner.

§ 6-19. Styrets saksbehandling

(1) Styret skal behandle saker i møte, med mindre styrets leder finner at saken kan forelegges skriftlig eller behandles på annen måte. Behandlingsmåten skal være betryggende.
(2) Styrets leder skal sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan delta i en samlet behandling av de saker som blir behandlet. Hvert styremedlem og daglig leder kan kreve at saken blir behandlet i møte. Dersom en sak skal behandles i møte, bestemmer styrets leder møteformen. Mer enn halvdelen av styrets medlemmer kan likevel kreve at møtet blir holdt som fysisk eller elektronisk møte.
(3) Styrebehandlingen ledes av styrelederen. Deltar verken styrelederen eller varalederen, velger styret en leder for styrebehandlingen.
(4) Daglig leder har rett og plikt til å delta i styrets behandling av saker og til å uttale seg, med mindre annet er bestemt av styret i den enkelte sak.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 6-20. Krav om styrebehandling mv

(1) Styrelederen skal sørge for behandling av aktuelle saker som hører inn under styret.
(2) Styremedlemmene og daglig leder kan kreve at styret behandler bestemte saker.

§ 6-21. Forberedelsen av saker

(1) Daglig leder forbereder saker som skal behandles av styret i samråd med styrets leder.
(2) En sak skal forberedes og fremlegges slik at styret har et tilfredsstillende

behandlingsgrunnlag.

§ 6-22. Varsel om styrebehandling

Styrebehandling varsles på hensiktsmessig måte og med nødvendig frist.

§ 6-23. Styreinstruks

(1) I selskaper hvor de ansatte har representasjon i styret, skal styret fastsette en styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling.
(2) Instruksen skal blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles og daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Instruksen skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.
(3) Kongen kan gi forskrift om styreinstruks.

§ 6-24. Når kan styret treffe beslutning

(1) Styret kan treffe beslutning når mer enn halvdelen av medlemmene er til stede eller deltar i styrebehandlingen, om ikke strengere krav er fastsatt i vedtektene.
(2) Styret kan likevel ikke treffe beslutning uten at alle styremedlemmene så vidt mulig er gitt anledning til å delta i behandlingen av saken.
(3) Har noen forfall og det finnes varamedlem, skal varamedlemmet innkalles.

§ 6-25. Alminnelig flertallskrav

(1) En beslutning av styret krever at flertallet av de styremedlemmer som deltar i behandlingen av en sak, har stemt for. Ved stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for. De som har stemt for et forslag som innebærer en endring, må likevel alltid utgjøre mer enn en tredel av samtlige styremedlemmer.
(2) Strengere stemmeregler kan fastsettes i vedtektene.

§ 6-26. Flertallskrav ved valg og ansettelser

(1) Ved valg og ansettelser anses den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer.

(2) Står stemmetallet likt ved valg av styreleder eller møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfeller av stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for.
(3) Strengere stemmeregler kan fastsettes i vedtektene.

§ 6-27. Inhabilitet

(1) Et styremedlem må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for egen del eller for noen nærstående at medlemmet må anses for å ha fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Det samme gjelder for daglig leder.
(2) Et styremedlem eller daglig leder må heller ikke delta i en sak om lån eller annen kreditt til seg selv eller om sikkerhetsstillelse for egen gjeld.

§ 6-28. Misbruk av posisjon i selskapet mv

(1) Styret og andre som etter §§ 6-30 til 6-32 representerer selskapet, må ikke foreta noe som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning.
(2) Styret og daglig leder må ikke etterkomme noen beslutning av generalforsamlingen eller et annet selskapsorgan hvis beslutningen strider mot lov eller mot selskapets vedtekter.

§ 6-29. Styreprotokoll

(1) Det skal føres protokoll over styrebehandlingen. Den skal minst angi tid og sted, deltakerne, behandlingsmåten og styrets beslutninger. Det skal fremgå at saksbehandlingen oppfyller kravene i § 6-24.
(2) Er styrets beslutning ikke enstemmig, skal det angis hvem som har stemt for og imot. Styremedlem og daglig leder som ikke er enig i en beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen.
(3) Protokollen skal signeres av alle de medlemmer som har deltatt i styrebehandlingen. Har styret minst fem medlemmer, og er beslutning truffet i møte, kan styret velge to til å signere. I så fall skal kopi av protokollen sendes samtlige styremedlemmer med frist for merknader, som i tilfelle kan kreves inntatt i protokollen.
(4) Protokollen skal oppbevares i hele selskapets levetid.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

III. Selskapets forhold utad

§ 6-30. Representasjon utad

Styret representerer selskapet utad og tegner dets firma.

§ 6-31. Fullmakt til å tegne selskapets firma

(1) Styret kan gi styremedlemmer, daglig leder eller navngitte ansatte rett til å tegne selskapets firma. Slik fullmakt kan fastsettes i vedtektene, som også kan begrense styrets myndighet til å gi rett til å tegne selskapets firma.
(2) Retten til å tegne selskapets firma kan når som helst tilbakekalles. Vedtektsfestet fullmakt kan tilbakekalles av styret når generalforsamlingens beslutning ikke kan avventes uten skade for selskapet.
(3) Bestemmelsene om daglig leder i § 6-27 gjelder tilsvarende for firmategner som ikke er daglig leder eller medlem av styret.

§ 6-32. Daglig leders representasjon utad

Daglig leder representerer selskapet utad i saker som inngår i den daglige ledelse.

§ 6-33. Overskridelse av myndighet

Har noen som representerer selskapet utad etter reglene i §§ 6-30 til 6-32 ved disposisjon på selskapets vegne gått ut over sin myndighet, er disposisjonen ikke bindende for selskapet når selskapet godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at myndigheten ble overskredet, og det ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

§ 6-34. Mangler ved valg av styremedlem eller tilsetting av daglig leder

Etter at valg av styremedlem eller tilsetting av daglig leder er registrert i Foretaksregisteret, kan mangler ved valget eller tilsettingen ikke påberopes overfor en tredjeperson, med mindre selskapet godtgjør at tredjepersonen kjente til mangelen.

IV. Bedriftsforsamling

§ 6-35. Bedriftsforsamling

(1) I selskaper med flere enn 200 ansatte skal det velges en bedriftsforsamling på 12 medlemmer eller et høyere antall, delelig med tre, som fastsettes av generalforsamlingen. Bestemmelsene om bedriftsforsamling i lov om allmennaksjeselskaper gjelder tilsvarende.
(2) Det kan avtales mellom selskapet og et flertall av de ansatte eller lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte, at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf. § 6-4 tredje ledd. Kongen kan gi nærmere regler om inngåelse av en slik avtale og avtalens innhold. Bestemmelsene om slik avtale i lov om allmennaksjeselskaper gjelder tilsvarende.
(3) Det kan bestemmes i vedtektene at selskapet skal ha bedriftsforsamling selv om vilkårene i første ledd ikke foreligger. Bestemmelsene om bedriftsforsamlingen i lov om allmennaksjeselskaper gjelder i så fall tilsvarende, hvis ikke vedtektene fastsetter noe annet.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945).

Kapittel 7. Revisor

I. Valg av revisor

§ 7-1. Generalforsamlingens valg av revisor

(1) Generalforsamlingen skal velge én eller flere revisorer, og kan velge én eller flere vararevisorer.
(2) Revisors godtgjørelse skal godkjennes av generalforsamlingen.

§ 7-2. Opphør av revisors oppdrag

(1) Revisor tjenestegjør inntil en annen revisor er valgt.
(2) Selskapet kan ikke avsette revisor før utløpet av tjenestetiden uten saklig grunn. Uenighet vedrørende regnskapsmessig behandling eller revisjonshandlinger anses ikke som saklig grunn for avsettelse.
(3) Opphører revisors oppdrag før utløpet av tjenestetiden, skal styret uten opphold sørge for valg av ny revisor. Det samme gjelder dersom revisor ikke lenger fyller vilkårene for å kunne velges til revisor i selskapet.

(4) Selskapet skal uten ugrunnet opphold gi melding til Foretaksregisteret om at revisors oppdrag er avsluttet. Hvis oppdraget opphørte før utløpet av tjenestetiden, skal selskaper av allmenn interesse, jf. revisorloven § 1-2 sjette ledd, sende melding om dette til Finanstilsynet. Departementet kan i forskrift fastsette regler om at melding om begrunnelse for avslutning av revisjonsoppdrag etter andre punktum også skal gjelde andre revisjonspliktige aksjeselskaper.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), tidligere § 7-3, 19 juni 2009 nr. 60 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 706), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 20 des 2022 nr. 122.

§ 7-3. Nyvalg av revisor

(1) Generalforsamlingen kan bare foreta nytt valg av revisor når det i innkallingen er sagt at forslag til nyvalg vil bli fremsatt. Revisor har rett til å redegjøre for generalforsamlingen for sitt syn på forslaget.
(2) Har generalforsamlingen forkastet forslag om nyvalg av revisor, kan aksjeeiere som representerer minst en tidel av aksjekapitalen, innen en måned etter generalforsamlingen begjære at tingretten ved kjennelse oppnevner en revisor i tillegg til selskapets øvrige revisorer. Begjæringen skal tas til følge om den finnes å ha rimelig grunn.
(3) Retten fastsetter tjenestetid og godtgjørelse for revisor som den har oppnevnt. Vil revisor tre tilbake før tjenestetiden er ute, skal retten gis rimelig forhåndsvarsel.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), tidligere § 7-4, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 7-4. Revisjonsberetning

(1) Revisor skal for hvert regnskapsår avgi revisjonsberetning til generalforsamlingen. Revisjonsberetningen skal være styret i hende senest to uker før den ordinære generalforsamlingen.
Endret ved lov 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), tidligere § 7-8.

§ 7-5. Revisor deltar i generalforsamlingen

(1) Revisor skal delta i generalforsamlingen når de saker som skal behandles, er av en slik art at dette må anses som nødvendig. For øvrig har revisor rett til å delta i generalforsamlingen.
(2) Revisor kan delta elektronisk på generalforsamlingen. Blir generalforsamlingen holdt som fysisk møte, kan styret kreve at revisor deltar fysisk.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), tidligere § 7-10, 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 7-5 a. Møte mellom styret og revisor

(1) Styret i selskaper som er mellomstore eller store foretak etter regnskapsloven, skal hvert år ha et møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede. Dersom et flertall av styrets medlemmer også inngår i selskapets daglige ledelse skal likevel hele styret delta i møtet, med unntak av daglig leder.
(2) Formålet med møtet skal være at styret og revisor drøfter sentrale regnskapsmessige forhold og andre forhold som revisor mener styret bør informeres om, herunder regnskapsmessige forhold der revisor ser vesentlige svakheter og mangler ved de vurderingene den daglige ledelsen har gjort.
(3) Kravet etter første ledd gjelder ikke for:

1. datterselskaper som har samme revisor som morselskapet dersom morselskapet er omfattet av kravet i første ledd,
2. datterselskaper som har samme revisor som morselskapet, dersom morselskapet uten å være omfattet av kravet i første ledd likevel avholder et slikt møte med revisor som nevnt der.

(4) Møtet skal gjennomføres som et fysisk eller elektronisk møte. Revisor deltar i møtet på samme måte som styremedlemmene. Dersom møtet avholdes som et fysisk møte, kan revisor delta elektronisk om dette godkjennes av styremedlemmene.
Tilføyd ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

II. Unntak fra revisjonsplikten

Avsnitt tilføyd ved lov 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400).

§ 7-6. Beslutning om å unnlate revisjon

(1) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring beslutte at selskapets årsregnskaper for inneværende regnskapsår eller senere ikke skal revideres etter revisorloven dersom

1. driftsinntektene av den samlede virksomheten er mindre enn en terskelverdi fastsatt av departementet i forskrift,
2. selskapets balansesum er mindre enn en terskelverdi fastsatt av departementet i forskrift, og
3. gjennomsnittlig antall ansatte ikke overstiger ti årsverk.

Et morselskap kan bare beslutte å unnlate revisjon dersom vilkårene etter første punktum er oppfylt for konsernet sett som en enhet. Beslutning om å unnlate revisjon kan ikke treffes hvis selskapet er revisjonspliktig etter annen lov eller forskrift gitt med hjemmel i lov.

(2) Terskelverdiene etter første ledd nr. 1 og 2 skal baseres på årsregnskapet for siste regnskapsår. Har selskapet ikke fastsatt sitt første årsregnskap, kan beslutning som nevnt i første ledd treffes hvis selskapets ansatte ikke overstiger ti på tidspunktet for generalforsamlingens beslutning og aksjeinnskuddene i forbindelse med stiftelsen er mindre enn en terskelverdi fastsatt av departementet i forskrift.
(3) Viser et årsregnskap driftsinntekter, balansesum eller årsverk som overstiger terskelverdiene i første ledd, skal selskapets årsregnskap for påfølgende regnskapsår revideres. For morselskap gjelder første punktum for konsernet sett som en enhet.
(4) Beslutning som nevnt i første ledd kan omgjøres av en senere generalforsamling dersom forslaget får tilslutning fra mer enn en tredel av den aksjekapitalen eller av de stemmene som er representert på generalforsamlingen, eventuelt av en slik andel av aksjekapitalen eller stemmene som etter vedtektsbestemmelse som nevnt i § 5-18 tredje ledd kreves for å hindre vedtektsendring. Dersom beslutning som nevnt omgjøres, skal selskapets årsregnskap for påfølgende regnskapsår revideres.
(5) Stifterne kan i stiftelsesdokumentet unnlate å velge revisor dersom

vilkårene i første ledd er oppfylt. Annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(6) Selskapet skal straks gi melding til Foretaksregisteret dersom generalforsamlingen har truffet beslutning som nevnt i første ledd. Beslutning som nevnt i første ledd får ikke virkning før den er registrert til Foretaksregisteret.
(7) Dersom vilkårene for fritak fra revisjon ikke lenger er til stede, skal selskapet straks gi melding til Foretaksregisteret. Styret skal straks sørge for å innkalle generalforsamlingen og foreslå valg av revisor. Det samme gjelder dersom generalforsamlingen har stilt krav om revisjon etter fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), endret ved lover 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2044, gjelder første ledd første punktum nr. 1 og 2), 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 7-7. Forenklet revisorkontroll

(1) I selskap hvor det i medhold av § 7-6 er truffet beslutning om at selskapets regnskaper ikke skal revideres, kan en aksjeeier fremsette forslag om forenklet revisorkontroll av selskapets årsregnskap for forrige regnskapsår. Forslaget kan fremsettes på en ordinær generalforsamling eller på en generalforsamling der det fremgår av innkallingen at slik sak skal behandles.
(2) Får forslaget tilslutning av aksjeeiere som har minst en tidel av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, skal tingretten på begjæring fra én eller flere aksjeeiere ved kjennelse beslutte at det skal foretas forenklet revisorkontroll.
(3) Forenklet revisorkontroll skal gjennomføres av en statsautorisert revisor, jf. revisorloven § 3-7, utpekt av tingretten. § 5-27 gjelder tilsvarende for revisorer som utfører forenklet revisorkontroll.
(4) Retten fastsetter revisors godtgjørelse ved kjennelse. Kostnadene ved den forenklede revisorkontrollen bæres av selskapet. Retten bestemmer ved kjennelse om revisor kan kreve at selskapet på forhånd skal deponere et passende beløp. Retten bestemmer i tilfelle også beløpets størrelse.
Tilføyd ved lov 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), endret ved lov 20 des 2022 nr. 122.

§ 7-8. Den forenklede revisorkontrollens innhold

(1) Revisor skal vurdere om det er forhold som gir grunn til å tro at regnskapet ikke er utarbeidet og fastsatt i samsvar med lov og forskrifter. Gjennom den forenklede revisorkontrollen skal revisor bidra til å avdekke misligheter og feil.
(2) Revisor skal utføre den forenklede revisorkontrollen etter beste skjønn, herunder vurdere risikoen for at det kan foreligge feilinformasjon i årsregnskapet som følge av misligheter og feil. Revisor skal utføre den forenklede revisorkontrollen i samsvar med revisorloven § 1-1 tredje ledd og god revisjonsskikk for slike oppdrag.
Tilføyd ved lov 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400).

§ 7-9. Uttalelse om forenklet revisorkontroll

(1) Revisor skal avgi skriftlig uttalelse om det som er avdekket gjennom den forenklede revisorkontrollen til tingretten. Uttalelsen skal settes opp i samsvar med god revisjonsskikk for slike uttalelser.
(2) Retten innkaller generalforsamlingen til behandling av uttalelsen. Uttalelsen skal senest en uke før møtet sendes til hver aksjeeier med kjent adresse. § 7-5 gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400).

III. Bærekraftsrapportering

Avsnitt tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-9 a. Bærekraftsrapportering

(1) I selskap som har plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering etter regnskapsloven § 2-3, skal revisor attestere bærekraftsrapporteringen. Generalforsamlingen kan i stedet velge en annen revisor til å attestere bærekraftsrapporteringen eller en uavhengig tilbyder av attestasjonstjenester dersom det er adgang til dette etter revisorloven § 1-3. Godtgjørelsen skal godkjennes av generalforsamlingen.
(2) Den som attesterer bærekraftsrapporteringen, skal hvert regnskapsår avgi en attestasjonsuttalelse om bærekraftsrapportering etter revisorloven § 9-7 a til generalforsamlingen. Uttalelsen skal være styret i hende senest to uker før

den ordinære generalforsamlingen.
(3) §§ 7-2, 7-3 og 7-5 gjelder tilsvarende for den som er valgt til å attestere bærekraftsrapporteringen etter første ledd.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 8. Utdeling av utbytte og annen anvendelse av selskapets midler

I. Utbytte og konsernbidrag

§ 8-1. Hva som kan deles ut som utbytte

(1) Selskapet kan bare dele ut utbytte så langt det etter utdelingen har tilbake netto eiendeler som gir dekning for selskapets aksjekapital og øvrig bundet egenkapital etter §§ 3-2 og 3-3. Beregningen skal foretas på grunnlag av balansen i selskapets sist godkjente årsregnskap, likevel slik at det er den registrerte aksjekapitalen på beslutningstidspunktet som skal legges til grunn.
(2) I beløpet som kan deles ut etter første ledd, skal det gjøres fradrag for kreditt og sikkerhetsstillelse mv. etter §§ 8-7 til 8-10 fra før balansedagen som etter disse bestemmelsene skal ligge innenfor rammen av de midler selskapet kan dele ut som utbytte. Det skal likevel ikke gjøres fradrag for kreditt og sikkerhetsstillelse mv. som er tilbakebetalt eller avviklet før beslutningstidspunktet, eller kreditt til en aksjeeier i den grad kreditten avvikles ved en avregning i utbyttet. I beløpet som kan deles ut etter første ledd, skal det også gjøres fradrag for egne aksjer som selskapet har ervervet avtalepant i før balansedagen, med et beløp som tilsvarer fordringen pantet skal sikre. Dette gjelder likevel ikke hvis det er gjort fradrag for fordringen etter første punktum.
(3) Ved beregningen etter første ledd skal det gjøres fradrag for andre disposisjoner etter balansedagen som etter loven skal ligge innenfor rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte, eller som omfattes av § 12-1 første ledd nr 2.
(4) Selskapet kan bare dele ut utbytte så langt det etter utdelingen har en forsvarlig egenkapital og likviditet, jf. § 3-4.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 8-2. Beslutning om utbytte

(1) Beslutning om utdeling av utbytte treffes av generalforsamlingen etter at styret har lagt frem forslag om utdeling eller annen anvendelse av overskudd. Det kan ikke besluttes utdelt høyere utbytte enn styret har foreslått eller godtar.
(2) Generalforsamlingen kan etter at den har godkjent årsregnskapet for siste regnskapsår, gi styret fullmakt til å beslutte utdeling av utbytte på grunnlag av selskapets årsregnskap. Fullmakten kan ikke gjelde for lengre tid enn frem til førstkommende ordinære generalforsamling. Generalforsamlingens beslutning om styrefullmakt skal uten opphold meldes til Foretaksregisteret. Styret kan ikke gjøre bruk av fullmakten før den er registrert.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 8-2 a. Utbytteutdeling på grunnlag av en mellombalanse

(1) Selskapet kan dele ut ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse som er fastsatt og revidert etter reglene for årsregnskap. Balansedagen kan ikke ligge lenger tilbake i tid enn seks måneder før dagen det treffes beslutning om ekstraordinært utbytte. Kravet i første punktum om at mellombalansen skal være revidert, gjelder ikke for selskaper som har registrert beslutning i Foretaksregisteret om å unnlate revisjon etter § 7-6.
(2) Bestemmelsene i § 8-1 om hva som kan deles ut som utbytte, gjelder tilsvarende for utdeling av ekstraordinært utbytte.
(3) Beslutning om ekstraordinært utbytte treffes av generalforsamlingen. § 8-2 første ledd gjelder tilsvarende.
(4) Besluttes det å dele ut ekstraordinært utbytte, skal mellombalansen sendes til Regnskapsregisteret.
(5) Utdeling til aksjeeierne kan foretas først når mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 8-2 b. Innsending av mellombalanser til Regnskapsregisteret

(1) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om innsending av mellombalanser til Regnskapsregisteret og bestemmelser som pålegger selskapet elektronisk innsending.
(2) Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som pålegger gebyr for å

registrere mellombalanser i Regnskapsregisteret og om gebyrets størrelse og innkreving.
Tilføyd ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 8-2 c. Innsynsrett i mellombalanser registrert i Regnskapsregisteret

(1) Enhver har rett til å gjøre seg kjent med innholdet av mellombalansen hos Regnskapsregisteret.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvordan innholdet av mellombalanser skal gjøres tilgjengelig og om betaling av gebyr for innsyn.
Tilføyd ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 8-3. Utbetaling av utbytte

(1) Utbyttet tilfaller de aksjeeiere som er aksjeeiere på det tidspunktet beslutningen treffes, om ikke noe annet fremgår av beslutningen.
(2) Retten til utbytte kan ikke skilles fra eierretten for lenger tid enn to år.
(3) Utbetalingsdagen kan ikke settes senere enn seks måneder etter beslutningen.

§ 8-4. Klage til tingretten

(1) Aksjeeiere som eier minst en tidel av aksjekapitalen, kan anmode tingretten om å fastsette et høyere utbytte enn fastsatt etter § 8-2. Retten skal ved kjennelse fastsette et høyere utbytte dersom det er urimelig lavt ut fra hensynet til aksjeeierne, selskapets likviditet og forholdene ellers.
(2) Retten kan ikke beslutte å utdele mer enn fem prosent av selskapets egenkapital etter balansen og ikke mer enn tillatt etter § 8-1 og selskapets vedtekter.
(3) Retten kan avvise anmodningen dersom aksjeeierne ikke på forhånd har gjort rimelig forsøk på å få styret og i tilfelle generalforsamlingen med på beslutning om høyere utbytte.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 8-5. Konsernbidrag

(1) Selskapet kan utdele konsernbidrag til annet konsernselskap, jf. skatteloven

§§ 10-2 til 10-4. Som konsernselskap regnes også foretak som inngår i et konsern etter samvirkeloven § 5.
(2) Bestemmelsene i §§ 8-1 til 8-4 gjelder tilsvarende for utdeling av konsernbidrag. Summen av utbytte og konsernbidrag kan i et enkelt år ikke overstige grensen etter § 8-1.
Endret ved lover 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

II. Gaver

§ 8-6. Gaver

(1) Generalforsamlingen kan beslutte å gi leilighetsgaver, og dessuten gaver til allmennyttig eller liknende formål som må anses rimelige ut fra gavens formål, selskapets stilling og omstendighetene for øvrig.
(2) Styret kan til samme formål gi gaver som i forhold til selskapets stilling er av liten betydning.
(3) Andre gaver kan bare gis med tilslutning fra samtlige aksjeeiere og bare dersom gaven ligger innenfor rammen av de midler som kan benyttes til utdeling av utbytte.

III. Kreditt og sikkerhetsstillelse mv

§ 8-7. Kreditt til aksjeeiere mv

(1) Selskapet kan bare gi kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for en aksjeeier eller noen av aksjeeierens nærstående innenfor rammen av de midler som selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1. Det skal stilles betryggende sikkerhet for kravet på tilbakebetaling eller tilbakesøkning.
(2) Beregningen av selskapets frie egenkapital etter første ledd første punktum kan foretas på grunnlag av en mellombalanse. I så fall gjelder § 8-2 a første og fjerde ledd tilsvarende. Er beregningen foretatt på grunnlag av en mellombalanse, kan kredittgivningen eller sikkerhetsstillelsen foretas av selskapet først når mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
(3) Forbudet i første ledd gjelder tilsvarende ved kreditt til eller sikkerhetsstillelse til fordel for en aksje- eller andelseier i annet selskap i samme konsern eller noen av dennes nærstående.
(4) Forbudet i første og tredje ledd gjelder ikke

1. kreditt med vanlig løpetid i forbindelse med forretningsavtaler,
2. kreditt eller sikkerhet til fordel for morselskapet eller annet selskap i samme konsern,
3. kreditt eller sikkerhet til fordel for en juridisk person som har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 1-3 over selskapet, eller til fordel for datterselskap av en slik juridisk person, forutsatt at kreditten eller sikkerhetsstillelsen skal tjene foretaksgruppens økonomiske interesser.

Første punktum nr. 3 gjelder ikke når den juridiske personen er stat, kommune eller fylkeskommune.

Endret ved lover 21 juni 2002 nr. 43 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 569), 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 8-8. Kreditt til ansatt som er aksjeeier mv

(1) Bestemmelsene i § 8-7 er ikke til hinder for at selskapet gir kreditt til eller stiller sikkerhet til fordel for en aksje- eller andelseier eller noen av dennes nærstående når

1. skyldneren er ansatt i hovedstilling i selskapet eller i et annet selskap i samme konsern, og
2. kreditten ytes i samsvar med det som er vanlig ved finansiell bistand til ansatte.

(2) Første ledd gjelder ikke dersom aksjeeieren eier mer enn fem prosent av aksjekapitalen i selskapet eller i et annet selskap i samme konsern. Like med aksjeeierens egne aksjer regnes her aksjer som eies av aksjeeierens personlig nærstående.

§ 8-9. Kreditt til tillitsvalgte mv

(1) Bestemmelsene i § 8-7 gjelder tilsvarende for selskapets adgang til å gi kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for et styremedlem, daglig leder eller et medlem av bedriftsforsamlingen i selskapet eller i annet selskap i samme konsern, eller noen av disses nærstående.

(2) Første ledd er ikke til hinder for at selskapet gir kreditt til eller stiller sikkerhet til fordel for en ansatt eller noen av den ansattes nærstående når

1. den ansatte er valgt som de ansattes representant i styret eller bedriftsforsamlingen etter regler i loven her eller i vedtektsbestemmelsene, og
2. skyldneren er ansatt i hovedstilling i selskapet eller i et annet selskap i samme konsern, og
3. kreditten ytes i samsvar med det som er vanlig ved finansiell bistand til ansatte.

§ 8-10. Kreditt og annen finansiell bistand til erverv av aksjer i selskapet mv.

(1) Selskapet kan stille midler til rådighet eller gi kreditt eller stille sikkerhet i forbindelse med en tredjepersons erverv av aksjer eller rett til erverv av aksjer i selskapet eller selskapets morselskap innenfor rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1.
(2) Beregningen av det beløp som kan ytes etter første ledd kan bygge på en mellombalanse. I så fall gjelder § 8-2 a første og fjerde ledd tilsvarende. Bistanden kan ytes av selskapet først når mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
(3) Selskapets bistand skal ytes på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper. Det kan bare ytes bistand til erverv av aksjer som er fullt innbetalt.
(4) Begrensningen i første ledd gjelder ikke der erverver er hjemmehørende i en EØS-stat og erverver inngår i samme konsern som selskapet eller ervervet fører til at det dannes et konsern. Likestilt med konsern etter første punktum er foretaksgruppe som nevnt i § 8-7 tredje ledd nr. 3.
(5) Styrets vedtak om finansiell bistand skal godkjennes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring før bistanden ytes.
(6) Styret skal sørge for at det foretas en kredittvurdering av den part eller de parter som mottar finansiell bistand og at det utarbeides en redegjørelse for bistanden. Redegjørelsen skal minst inneholde:

1. bakgrunnen for forslaget om finansiell bistand,
2. vilkår som er knyttet til gjennomføringen av disposisjonen,
3. prisen som tredjepersonen skal betale for aksjene eller retten til aksjene,
4. en vurdering av selskapets interesse i å gjennomføre en slik disposisjon, og
5. en vurdering av de konsekvenser disposisjonen får for selskapets egenkapital og likviditet, jf. § 3-4.

Styret skal avgi en erklæring om at det er i selskapets interesse å yte bistanden, og at kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet i § 3-4 vil være oppfylt.
(7) Redegjørelsen og erklæringen skal dateres og signeres av samtlige styremedlemmer, med unntak av styremedlemmer som var inhabile etter § 6-27 ved styrets behandling av saken. Har en som skal signere, innvendinger mot redegjørelsen eller erklæringen, skal vedkommende signere med påtegnet forbehold og gjøre rede for innvendingene i redegjørelsen. Redegjørelsen og erklæringen skal vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.
(8) Når styret har fattet vedtak om finansiell bistand skal redegjørelsen og erklæringen etter sjette ledd uten opphold og før bistanden ytes, sendes til Foretaksregisteret. Innsideinformasjon etter markedsmisbruksforordningen artikkel 7, jf. verdipapirhandelloven § 3-1, skal ikke sendes Foretaksregisteret.
(9) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke:

1. utdeling av utbytte og konsernbidrag etter reglene i kapittel 8,
2. gave etter reglene i § 8-6,
3. kapitalnedsetting etter reglene i kapittel 12, og
4. fisjon etter reglene i kapittel 14.

(10) Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra reglene i første til åttende ledd og §§ 8-8 og 8-9 for erverv av aksjer av eller for ansatte i selskapet. Tilsvarende gjelder for erverv av aksjer av eller for ansatte i selskap i samme konsern eller foretaksgruppe som nevnt i § 8-7 fjerde ledd nr. 3.
(11) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innsending av redegjørelse og erklæring etter sjette ledd til Foretaksregisteret, offentliggjøring av informasjon i redegjørelsen og erklæringen, gebyr for å registrere redegjørelsen og erklæringen, samt gebyr for innsyn.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648), 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185, gjelder annet ledd), 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 8-11. Ulovlig kreditt og sikkerhetsstillelse mv

(1) Har selskapet gitt kreditt eller for øvrig handlet i strid med reglene i §§ 8-7 til 8-10, er disposisjonen ugyldig. Er det stilt sikkerhet, kan ugyldighet likevel ikke gjøres gjeldende overfor en medkontrahent som var i aktsom god tro da sikkerheten ble stilt.
(2) Midler som er overført fra selskapet, eller et beløp tilsvarende verdien av

midlene, skal straks føres tilbake til selskapet. Den som på selskapets vegne har foretatt eller godkjent en ulovlig disposisjon, er ansvarlig etter reglene i § 3-7 annet ledd.

Kapittel 9. Egne aksjer

I. Tegning av egne aksjer

§ 9-1. Forbud mot at selskapet tegner egne aksjer

(1) Et aksjeselskap kan ikke tegne egne aksjer. Et datterselskap kan heller ikke tegne aksjer i morselskapet. Er en aksje i selskapet tegnet av andre enn selskapet, men for selskapets regning, anses aksjen tegnet av den som har opptrådt som aksjetegner.
(2) Dersom aksjer i forbindelse med stiftelsen tegnes i strid med reglene i første ledd første punktum, anses stifterne for å ha tegnet aksjen for egen regning. Dersom aksjer i forbindelse med kapitalforhøyelse tegnes i strid med reglene i første ledd første og annet punktum, anses styret for å ha tegnet aksjene for egen regning. Stifterne eller styremedlemmene hefter solidarisk for det beløpet som skal betales for aksjen. Stiftere og styremedlemmer som har stemt imot aksjetegningen, eller som kan godtgjøre at de på beslutningstidspunktet verken kjente til eller burde ha kjent til den ulovlige aksjetegningen, er likevel ikke ansvarlige etter reglene i første, annet og tredje punktum.
Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46.

II. Erverv av egne aksjer på annen måte enn ved tegning

§ 9-2. Selskapets adgang til å erverve egne aksjer

(1) Et aksjeselskap kan erverve egne aksjer på annen måte enn ved tegning etter reglene i dette kapitlet.
(2) Selskapets erverv av egne aksjer må ikke medføre at aksjekapitalen med fradrag av det samlede pålydende av beholdningen av egne aksjer blir mindre enn minste tillatte aksjekapital etter § 3-1 første ledd. Beholdningen av egne aksjer omfatter aksjer som selskapet eier eller har avtalepant i. Aksjer ervervet til eie eller pant av andre enn selskapet, men for selskapets regning, regnes som ervervet av selskapet. Et morselskaps beholdning av egne aksjer omfatter også de aksjer som et datterselskap eier eller har avtalepant i.

(3) Selskapet kan bare erverve aksjer som er fullt innbetalt.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 9-3. Krav til fri egenkapital mv

(1) Et aksjeselskap kan bare erverve egne aksjer dersom vederlaget som skal ytes for aksjene, ligger innenfor rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1.
(2) Beregningen av selskapets frie egenkapital etter første ledd kan foretas på grunnlag av en mellombalanse. I så fall gjelder § 8-2 a første og fjerde ledd tilsvarende. Er beregningen foretatt på grunnlag av en mellombalanse, kan aksjene erverves av selskapet først når mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 9-4. Fullmakt fra generalforsamlingen

(1) Selskapet kan bare erverve egne aksjer dersom generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring har gitt styret fullmakt til å foreta slike erverv.
(2) Fullmakten skal gjelde for et bestemt tidsrom, som ikke kan være lenger enn to år. Fullmakten skal angi den høyeste pålydende verdien av de aksjer som selskapet i alt kan erverve, og det minste og høyeste beløp som kan betales for aksjene.
(3) Generalforsamlingen skal også angi på hvilke måter erverv og avhendelse av egne aksjer kan skje.
(4) Generalforsamlingens beslutning skal meldes til Foretaksregisteret og må være registrert før aksjer kan erverves i henhold til fullmakten.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 9-5. Avtalepant i egne aksjer

Bestemmelsene i §§ 9-2 til 9-4 gjelder tilsvarende for selskapets erverv av avtalepant i egne aksjer. Ved anvendelsen av §§ 9-3 og 9-4 regnes den fordring avtalepantet skal sikre, som vederlag fra selskapet.

§ 9-6. Unntak fra §§ 9-2 til 9-5

(1) Bestemmelsene i §§ 9-2 til 9-5 er ikke til hinder for at egne aksjer erverves som gave, ved tvangsinndrivelse til dekning av selskapets fordring, ved overtakelse av annen virksomhet gjennom fusjon, fisjon eller på annen måte eller ved innløsning etter §§ 4-24 og 4-25 og § 16-19.
(2) Hvis aksjekapitalen etter fradrag av den samlede pålydende verdien av beholdningen av egne aksjer (jf § 9-2 annet ledd annet til fjerde punktum og første ledd i paragrafen her) er mindre enn minste tillatte aksjekapital etter § 3-1 første ledd, skal en aksje ervervet etter første ledd så snart som mulig og senest innen to år etter ervervet avhendes eller slettes ved nedsetting av aksjekapitalen.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 9-7. Virkning av ulovlig erverv av egne aksjer

(1) Har selskapet inngått en avtale om erverv av en aksje eller avtalepant i strid med reglene i §§ 9-2 til 9-5, er avtalen ugyldig dersom den andre avtaleparten innså eller burde ha innsett at selskapet handlet i strid med reglene. Dersom ugyldighet blir konstatert etter at selskapet har oppfylt sin del av avtalen, kan selskapet holde tilbake aksjen inntil vederlaget betales tilbake.
(2) Dersom en aksje er ervervet i strid med reglene i §§ 9-2 til 9-5 og avtalen er bindende for selskapet etter første ledd, skal de aksjer ervervet gjelder, så snart som mulig og senest innen tre måneder etter ervervet avhendes eller slettes ved nedsetting av aksjekapitalen. Kan aksjen ikke avhendes innen fristens utløp uten tap for selskapet, skal de som ervervet aksjen på selskapets vegne, overta aksjen på samme vilkår som selskapet. Styremedlemmer som har stemt imot ervervet, eller som kan godtgjøre at de på beslutningstidspunktet verken kjente til eller burde ha kjent til det ulovlige aksjeervervet, er likevel ikke ansvarlige etter reglene i annet punktum.
(3) Har selskapet i strid med bestemmelsene i § 9-5 ervervet pant i egne aksjer, og avtalen ikke anses ugyldig etter første ledd, skal pantsettelsen bringes til opphør innen utløpet av fristen i annet ledd.

§ 9-8. Datterselskaps erverv av aksjer i morselskapet

Reglene i §§ 9-2 til 9-7 gjelder tilsvarende for et datterselskaps erverv av eller avtalepant i aksjer i morselskapet.

Kapittel 10. Forhøyelse av aksjekapitalen

I. Kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer

§ 10-1. Beslutning av generalforsamlingen

(1) Beslutning om å forhøye aksjekapitalen ved nytegning av aksjer treffes av generalforsamlingen hvis ikke noe annet er bestemt i denne loven. Slik beslutning kan ikke treffes før selskapet er registrert. Bare aksjeeierne eller bestemte navngitte personer kan innbys til å tegne nye aksjer.
(2) En beslutning om å forhøye aksjekapitalen skal minst angi:

1. det beløp aksjekapitalen skal forhøyes med. Det kan i stedet fastsettes en øvre og en nedre grense for forhøyelsen;
2. aksjenes pålydende (nominelle beløp);
3. det beløp som skal betales for hver aksje;
4. hvem som kan tegne de nye aksjene;
5. fristen for å tegne aksjene, som ikke kan være lenger enn tre måneder fra tidspunktet for generalforsamlingens beslutning. Fristen for tegning av aksjer på grunnlag av fortrinnsrett etter § 10-4 må ikke være kortere enn to uker fra avgivelsen av underretningen etter tredje ledd;
6. tid og sted for oppgjør av aksjeinnskudd;
7. fra hvilket tidspunkt de nye aksjene gir rett til utbytte;
8. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre;
9. anslåtte utgifter ved kapitalforhøyelsen, herunder hvor mye som i tilfelle skal betales i provisjon for garanti for tegning av aksjer. Det skal redegjøres for innholdet av garantien.

(3) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha rett til å tegne de nye aksjene, skal gis skriftlig underretning, med mindre adressen er ukjent. Dette gjelder ikke når alle aksjene tegnes på møte i generalforsamlingen hvor kapitalforhøyelsen besluttes. Underretningen skal angi hva man skal gjøre dersom man vil bruke fortrinnsretten, og hvilken frist som gjelder for å benytte den.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 10-2. Aksjeinnskudd i annet enn penger og andre særlige tegningsvilkår

(1) Generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelse skal inneholde enhver avtale eller bestemmelse om

1. at aksjer skal kunne tegnes med rett eller plikt til å gjøre innskudd med andre eiendeler enn penger (jf § 10-12 første ledd), at aksjeinnskuddsforpliktelsen skal kunne gjøres opp ved motregning (jf § 10-12, jf § 2-12 annet ledd annet punktum), eller at aksjer skal kunne tegnes på andre særlige vilkår. Det skal angis hvilke eiendeler det gjelder, innskyterens navn og adresse, hvor mange aksjer selskapet skal yte for innskuddet, og hvilke vilkår som skal gjelde;
2. at selskapet skal overta andre eiendeler enn penger mot vederlag i annet enn aksjer. Det skal angis hvilke eiendeler det gjelder, overdragerens navn og adresse, det vederlaget som selskapet skal yte, og hvilke vilkår som skal gjelde;
3. at selskapet skal bli part i en avtale, eller at noen skal ha særskilte rettigheter overfor eller fordeler av selskapet. Det skal i så fall angis hvilke vilkår som skal gjelde, og navn og adresse på den som er tilgodesett.

(2) I stedet for å gjengi avtalen eller bestemmelsen i generalforsamlingens beslutning kan det henvises til en skriftlig avtale etter reglene i § 2-4 annet ledd.
(3) Styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse etter reglene i § 2-6 første og annet ledd. Tidspunktet for verdsettelsen av eiendeler selskapet skal overta, kan tidligst være fire uker før generalforsamlingens beslutning. § 2-6 fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(4) Redegjørelsen og skriftlig avtale som nevnt i annet ledd skal inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.
(5) En avtale eller bestemmelse som ikke er tatt inn i eller angitt i generalforsamlingens beslutning slik det kreves i denne paragrafen, kan ikke gjøres gjeldende mot selskapet.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 10-3. Styrets forslag

(1) Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelse, jf §§ 10-1 og 10-2, samt forslag til de vedtektsendringer som er påkrevd.
(2) Forslaget skal begrunnes. Det skal gis en kort redegjørelse for forhold som

må tillegges vekt når det gjelder å tegne nye aksjer. Dersom generalforsamlingen ikke samtidig skal behandle årsregnskapet, skal redegjørelsen også omfatte hendinger som er inntruffet etter siste balansedag, og som er av vesentlig betydning for selskapet.
(3) Dersom det foreslås at generalforsamlingen skal treffe beslutning etter § 10-5 om å fravike aksjeeiernes rett til å tegne de nye aksjene, skal dette særskilt angis og begrunnes.
(4) Styrets forslag skal inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.
(5) Avskrift av seneste årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning skal utlegges på selskapets kontor samtidig med innkallingen, hvis ikke generalforsamlingen samtidig skal behandle årsregnskapet. Innkallingen skal opplyse om dette.

§ 10-4. Aksjeeiernes fortrinnsrett

(1) Ved forhøyelse av aksjekapitalen ved aksjetegning mot innskudd i penger har aksjeeierne fortrinnsrett til de nye aksjene i samme forhold som de fra før eier aksjer i selskapet.
(2) Aksjeeiernes fortrinnsrett kan ikke settes til side i vedtektene. Har selskapet flere aksjeklasser, kan vedtektene likevel bestemme at aksjeeierne ved forholdsmessig kapitalforhøyelse innen hver aksjeklasse bare skal ha fortrinnsrett til aksjer innen den aksjeklasse de fra før har aksjer i.
(3) Blir fortrinnsretten ikke nyttet fullt ut, har de aksjeeiere som har brukt sin fortrinnsrett, og som vil overta en større andel av aksjene, rett til å tegne den andelen av kapitalforhøyelsen som ikke er tegnet. De aksjer det gjelder, skal i så fall fordeles mellom disse aksjeeierne mest mulig i forhold til det antall tegningsretter hver av dem har nyttet. Styret kan likevel beslutte at ubrukte tegningsretter skal selges til de øvrige aksjeeierne slik at verdien kommer de aksjeeiere til gode som ikke har nyttet sin tegningsrett. Dersom selskapet har vedtektsbestemmelse som nevnt i annet ledd annet punktum, gjelder bestemmelsen i dette ledds første og annet punktum for hver aksjeklasse, likevel slik at aksjer som ikke er tegnet av aksjeeierne i én aksjeklasse, også kan tegnes av aksjeeierne i andre aksjeklasser.
(4) En fortrinnsrett ved kapitalforhøyelse som er knyttet til en aksje, kan ikke av aksjeeieren skilles fra aksjen før kapitalforhøyelsen er besluttet.

§ 10-5. Tilsidesettelse av aksjeeiernes fortrinnsrett

Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring beslutte å

fravike det som er bestemt om aksjeeiernes fortrinnsrett i § 10-4 eller i vedtektene. Generalforsamlingen kan likevel ikke beslutte større avvik fra aksjeeiernes fortrinnsrett enn det som er angitt i styrets forslag, med mindre de aksjeeiere som vil få sin rett forringet, samtykker i dette.

§ 10-6. Bevis for fortrinnsretten

(1) Enhver aksjeeier kan for hver aksje kreve å få utferdiget et bevis for fortrinnsretten med angivelse av hvor mange slike bevis som kreves for tegning av en ny aksje, dersom det ikke er bestemt at en kupong som er tilknyttet aksjebeviset, skal brukes ved utøvelse av aksjeeiernes fortrinnsrett.
(2) Et bevis som nevnt i første ledd skal inneholde selskapets navn og organisasjonsnummer og nummeret på aksjen som beviset er knyttet til. Er det når beviset utstedes, ulike aksjeklasser i selskapet, skal beviset angi hvilke særregler som gjelder for aksjene. Er aksjenes omsettelighet innskrenket ved vedtektsbestemmelse, skal aksjene kunne innløses uten aksjeeierens samtykke, eller er det knyttet særlige forpliktelser til aksjene utover plikten til å betale aksjeinnskuddet, skal dette tydelig angis på beviset. Beviset skal signeres av minst to styremedlemmer eller av den styret gir fullmakt.
(3) Når bevis som nevnt i første ledd eller en kupong blir avhendet særskilt etter at det er truffet beslutning om kapitalforhøyelse, gjelder bestemmelsene i gjeldsbrevloven § 14, jf § 13, tilsvarende, hvis det ikke er tatt tydelig forbehold.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 10-7. Tegning

(1) Tegningen av de nye aksjene skjer i protokollen for generalforsamlingen. Aksjer som ikke tegnes på møte i generalforsamlingen, tegnes på et dokument som gjengir beslutningen om kapitalforhøyelsen. Annet punktum er ikke til hinder for at aksjer tegnes på et elektronisk dokument, forutsatt at det også tilbys tegning på fysisk dokument, dersom en aksjetegner krever det.
(2) Tegningsdokumentet skal angi hvor selskapets vedtekter, innkallingen til generalforsamlingen med vedlegg som nevnt i §§ 10-2 og 10-3 samt årsregnskapet og årsberetningen for de to siste år, holdes tilgjengelig.
(3) Tegning av aksje på annen måte enn det som er fastsatt i paragrafen her, eller med forbehold som ikke stemmer med generalforsamlingens beslutning, er ikke bindende for selskapet eller tegneren. Bestemmelsene i § 2-10 gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 10-8. Utilstrekkelig tegning

Blir det minstebeløpet som er fastsatt av generalforsamlingen ikke tegnet innen tegningsfristens utløp, bortfaller kapitalforhøyelsen.

§ 10-9. Melding til Foretaksregisteret

(1) Er det minstebeløpet som er fastsatt av generalforsamlingen tegnet, skal kapitalforhøyelsen meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter tegningsfristens utløp. Meldingen skal angi beløpet for kapitalforhøyelsen.
(2) Før kapitalforhøyelsen meldes til Foretaksregisteret, skal aksjeinnskudd være ytet fullt ut, herunder skal resultatet av teknisk bistand, forsknings- og utviklingsarbeider mv være stilt til rådighet for selskapet. I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Dette skal bekreftes av revisor. Skal aksjeinnskuddene utelukkende gjøres opp i penger, kan bekreftelsen også gis av et finansforetak i Norge eller i en EØS-stat, en advokat eller en statsautorisert regnskapsfører. § 2-19 gjelder tilsvarende.
(3) Er kapitalforhøyelsen ikke meldt til Foretaksregisteret innen fristens utløp, kan registrering ikke finne sted. Tegningene av aksjer er da ikke lenger bindende. Det samme gjelder om registrering nektes på grunn av feil som ikke kan rettes.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 2 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 637), 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 24 nov 2023 nr. 1896).

§ 10-10. Registrering av kapitalforhøyelsen

(1) Aksjekapitalen anses forhøyd med det beløp som er angitt i meldingen etter § 10-9 når kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret.
(2) Kapitalforhøyelsen kan ikke registreres dersom det samlede beløp av aksjer som er bindende tegnet og tildelt, etter fradrag av aksjer som er slettet etter reglene i § 10-12 fjerde ledd, jf § 2-13 femte ledd, er mindre enn den fastsatte kapitalforhøyelsen eller det minstebeløpet som må tegnes etter generalforsamlingens beslutning.

§ 10-11. Rettigheter etter de nye aksjene

De nye aksjene gir rettigheter i selskapet fra registreringen av kapitalforhøyelsen, om ikke noe annet er fastsatt i generalforsamlingens beslutning. Retten til å møte på generalforsamlingen og andre rettigheter som enhver aksjeeier har, inntrer i alle tilfelle senest ved registreringen.

§ 10-12. Aksjeinnskudd, forfall og oppgjør mv

(1) Eiendeler som ikke kan balanseføres etter regnskapsloven, kan ikke brukes som aksjeinnskudd. En plikt til å utføre et arbeid eller en tjeneste for selskapet kan ikke i noe tilfelle brukes som aksjeinnskudd. Eiendeler som selskapet mottar som aksjeinnskudd, skal vurderes til virkelig verdi, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier.
(2) Selskapet kan dekke utgifter ved kapitalforhøyelsen i den utstrekning utgiftene ikke overstiger aksjeinnskuddet. Overstiger utgiftene aksjeinnskuddet, kan utgiftene likevel dekkes i den utstrekning de ligger innenfor rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1.
(3) Selskapets krav på innskudd stiftes ved aksjetegningen og forfaller på det tidspunktet som er fastsatt i generalforsamlingens beslutning. Dette tidspunktet kan ikke være senere enn det tidspunktet kapitalforhøyelsen meldes til Foretaksregisteret, jf § 10-9.
(4) §§ 2-12 til 2-17 gjelder tilsvarende for oppgjøret av aksjeinnskuddet.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 10-13. Særskilt innbetalingskonto for aksjeinnskudd

(1) Aksjeinnskudd i penger skal innbetales på særskilt konto i en kredittinstitusjon i Norge eller i en EØS-stat. Kontoen kan ikke disponeres av selskapet før kapitalforhøyelsen er registrert. Den kan heller ikke overdras, stilles som sikkerhet eller tas som utlegg for gjeld. Dersom kapitalforhøyelsen faller bort, skal det beløp som er innbetalt på aksjene, uten opphold betales tilbake til aksjetegnerne. Det samme gjelder dersom en aksjetegning ikke godtas eller ikke er bindende.
(2) Reglene i første ledd gjelder ikke når generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelse fastsetter at aksjeinnskuddene skal betales direkte til selskapet, og at innskuddene kan disponeres av selskapet før kapitalforhøyelsen

er registrert.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 24 nov 2023 nr. 1896).

II. Styrefullmakt om kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer

§ 10-14. Generalforsamlingens beslutning om tildeling av styrefullmakt

(1) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring gi styret fullmakt til å forhøye aksjekapitalen ved nytegning av aksjer.
(2) Generalforsamlingens beslutning om styrefullmakt skal angi:

1. det beløp aksjekapitalen i alt skal kunne forhøyes med;
2. hvor lang tid fullmakten skal gjelde for;
3. om aksjeeiernes fortrinnsrett etter § 10-4 skal kunne fravikes;
4. om fullmakten omfatter kapitalforhøyelse mot innskudd i andre eiendeler enn penger eller rett til å pådra selskapet særlige plikter, jf § 10-2;
5. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre. Skal de nye aksjene utgjøre en egen klasse, skal også hovedtrekkene ved de rettighetene som skal gjelde for den nye aksjeklassen, angis;
6. om fullmakten omfatter beslutning om fusjon etter § 13-5.

(3) Styrefullmakten kan ikke gjelde et større beløp enn at det samlede pålydende av aksjer som kan utstedes etter fullmakten, ligger innenfor halvdelen av aksjekapitalen på den tid da fullmakten ble registrert. Fullmakten kan ikke gis for mer enn to år om gangen.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 10-15. Styrets forslag til generalforsamlingens beslutning

Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om tildeling av styrefullmakt, jf § 10-14. Bestemmelsene i § 10-3 gjelder tilsvarende.

§ 10-16. Melding til Foretaksregisteret

Generalforsamlingens beslutning om styrefullmakt skal uten opphold meldes til

Foretaksregisteret. Styret kan ikke gjøre bruk av fullmakten før den er registrert.

§ 10-17. Styrets beslutning om kapitalforhøyelse

(1) For styrets beslutning om å forhøye aksjekapitalen gjelder § 10-1 tilsvarende.
(2) Skal nye aksjer kunne tegnes mot innskudd i andre eiendeler enn penger, eller skal det for øvrig gjelde andre særlige tegningsvilkår, skal vilkårene fastsettes av styret. § 10-2 gjelder tilsvarende.
(3) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha fortrinnsrett til å tegne de nye aksjene, skal gis underretning etter reglene i § 10-1 tredje ledd.

§ 10-18. Tegningen

Tegningen av de nye aksjene skal skje på et dokument som gjengir generalforsamlingens beslutning om styrefullmakt og styrets beslutning om kapitalforhøyelse. § 10-7 første ledd tredje punktum gjelder tilsvarende. Selskapets vedtekter, årsregnskap og årsberetning for de to siste år og i tilfelle redegjørelse etter § 10-2 skal holdes tilgjengelig på ett eller flere steder som skal angis i tegningsdokumentet. § 10-7 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 10-19. Gjennomføringen av kapitalforhøyelsen

(1) Bestemmelsene i §§ 10-8 til 10-13 gjelder tilsvarende for kapitalforhøyelse i henhold til styrebeslutning.
(2) Styret kan foreta de vedtektsendringer som kapitalforhøyelsen gjør påkrevd.

III. Kapitalforhøyelse ved fondsemisjon

§ 10-20. Generalforsamlingens beslutning om fondsemisjon

(1) Forhøyelse av aksjekapitalen ved fondsemisjon kan skje ved overføring til aksjekapitalen fra midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1.

(2) Beregningen av selskapets frie egenkapital etter første ledd kan foretas på grunnlag av en mellombalanse. I så fall gjelder § 8-2 a første og fjerde ledd tilsvarende.
(3) Beslutning om fondsemisjon treffes av generalforsamlingen. Beslutningen kan ikke treffes før selskapet er registrert i Foretaksregisteret.
(4) Generalforsamlingens beslutning skal angi

1. det beløp aksjekapitalen forhøyes med;
2. om kapitalforhøyelsen skal gjennomføres ved at aksjenes pålydende forhøyes eller ved utstedelse av nye aksjer;
3. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre.

Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 10-21. Forslag om fondsemisjon

Styret skal utarbeide forslag til beslutning om fondsemisjon samt forslag til de vedtektsendringer som er påkrevd. Forslaget skal begrunnes. § 10-3 gjelder tilsvarende.

§ 10-22. Melding til Foretaksregisteret

(1) Generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelsen skal meldes til Foretaksregisteret. Meldingen skal inneholde opplysninger om hvorvidt beslutningen er basert på sist godkjente årsregnskap eller en mellombalanse og datoen for fastsettelsen av årsregnskapet eller mellombalansen.
(2) Aksjekapitalen anses forhøyd med det meldte beløp når kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret. Er beslutningen om kapitalforhøyelse basert på en mellombalanse, kan kapitalforhøyelsen tidligst registreres i Foretaksregisteret når mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 10-23. Tildeling av aksjene

(1) Dersom kapitalforhøyelsen skal skje ved utstedelse av nye aksjer, skal de nye

aksjene tildeles selskapets aksjeeiere i samme forhold som de fra før eier aksjer i selskapet.
(2) Er det flere aksjeklasser i selskapet, skal aksjeeierne bare tildeles aksjer innen den aksjeklassen de fra før har aksjer i, dersom ikke noe annet er fastsatt i vedtektene. For øvrig kan første ledd ikke fravikes i vedtektene.
(3) § 10-11 gjelder tilsvarende.

Kapittel 11. Finansielle instrumenter

Overskriften endret ved lov 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647).

I. Lån med rett til å kreve utstedt aksjer

§ 11-1. Adgangen til å ta opp lån hvor fordringen gir rett til å kreve utstedt aksjer

(1) Et aksjeselskap kan ved avtale om lån gi fordringshaveren rett til å kreve utstedt aksjer mot innskudd i penger eller mot at fordringen nyttes til motregning.
(2) Retten til å kreve utstedt aksjer kan ikke skilles fra fordringen.

§ 11-2. Beslutning av generalforsamlingen

(1) Opptak av lån som nevnt i § 11-1 besluttes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring. Ved bruk av retten til å kreve utstedt aksjer etter en slik låneavtale kan aksjekapitalen forhøyes uten ytterligere beslutning av generalforsamlingen.
(2) Bare aksjeeierne eller bestemte navngitte personer kan innbys til å tegne lånene.
(3) Generalforsamlingen skal for hvert enkelt lån fastsette lånevilkårene. Beslutningen skal angi:

1. det samlede lånebeløp. Det kan fastsettes en øvre og en nedre grense for beløpet;
2. hvem som kan tegne lånet;
3. fristen for tegning av lånet. Fristen for tegning på grunnlag av § 11-4 må ikke være kortere enn to uker fra avgivelsen av underretningen etter fjerde ledd;

4. fordringens pålydende (nominelle beløp) og rente;
5. kursen ved tegningen av lånet;
6. tid og sted for når lån skal være innbetalt til selskapet;
7. vilkår for å kunne kreve utstedt aksjer, herunder hva som skal ytes som vederlag for de nye aksjene;
8. fristen for å bruke retten til å kreve utstedt aksjer. Fristen må ikke være lengre enn fem år fra generalforsamlingens beslutning ble truffet;
9. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre;
10. hvilken stilling rettighetshaverne skal ha ved selskapets beslutning om forhøyelse eller nedsetting av aksjekapitalen, ved ny beslutning om opptak av lån som omhandlet i dette kapitlet, eller ved oppløsning, fusjon eller fisjon. Det kan bestemmes at rettighetshaverne ved slike beslutninger skal ha samme rettigheter som en aksjeeier;
11. fra hvilket tidspunkt de nye aksjene gir rett til utbytte.

(4) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha rett til å tegne lånene, skal gjøres kjent med beslutningen etter reglene i § 10-1 tredje ledd.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 11-3. Styrets forslag

Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om opptak av lån som nevnt i § 11-1, jf § 11-2 tredje ledd. § 10-3 gjelder tilsvarende.

§ 11-4. Aksjeeiernes fortrinnsrett

Aksjeeierne har fortrinnsrett til tegning av lån som nevnt i § 11-1.
Bestemmelsene i §§ 10-4 og 10-5 gjelder tilsvarende. § 10-4 gjelder likevel ikke for aksjer som utstedes på grunnlag av tegningsretten.

§ 11-5. Tegning av lån

For tegning av lån som nevnt i § 11-1, gjelder § 10-7 tilsvarende.

§ 11-6. Melding til Foretaksregisteret om beslutningen om låneopptaket mv

(1) Blir det minstebeløpet som er fastsatt av generalforsamlingen ikke tegnet innen tegningsfristens utløp, bortfaller beslutningen om låneopptaket. Beløp som er innbetalt, skal i så fall uten opphold betales tilbake.
(2) Er beløpet som er fastsatt av generalforsamlingen tegnet, skal beslutningen uten opphold meldes til Foretaksregisteret. Meldingen skal inneholde opplysning om det beløpet aksjekapitalen kan forhøyes med, og om fristen for å bruke retten til å kreve utstedt aksjer i selskapet.
(3) § 10-13 gjelder tilsvarende for innbetaling av lån.

§ 11-7. Gjennomføring av kapitalforhøyelsen ved utstedelse av nye aksjer

(1) Når fristen for å bruke retten til å kreve utstedt aksjer i selskapet er utløpt, skal kapitalforhøyelsen straks meldes til Foretaksregisteret. Varer fristen lengre enn 12 måneder, skal styret senest en måned etter utløpet av hvert regnskapsår melde det beløpet som aksjekapitalen er forhøyd med i løpet av året. Når registrering har funnet sted, anses aksjekapitalen forhøyd og aksjer utstedt med det beløpet som er meldt.
(2) Endringer i selskapets vedtekter som kapitalforhøyelsen gjør nødvendige, kan meldes uten ytterligere beslutning av generalforsamlingen.
(3) De nye aksjene gir rettigheter i selskapet etter reglene i § 10-11. Utstedes aksjene mot innskudd, gjelder reglene om innbetaling av aksjeinnskudd i §§ 2-12 til 2-17 og §§ 10-12 og 10-13 tilsvarende. Selskapets krav på innskudd stiftes ved aksjetegningen og forfaller på det tidspunkt som er fastsatt i generalforsamlingens beslutning.

§ 11-8. Generalforsamlingens beslutning om tildeling av styrefullmakt

(1) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring gi styret fullmakt til å treffe beslutning om opptak av lån som nevnt i § 11-1.
(2) Generalforsamlingens beslutning skal angi:

1. det samlede beløp for lån som kan tas opp;
2. det beløp aksjekapitalen i alt skal kunne forhøyes med;
3. hvor lang tid fullmakten skal gjelde for;
4. om aksjeeiernes fortrinnsrett ved tegning av lånene etter § 11-4, jf §§ 10-4 og 10-5, skal kunne fravikes;
5. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken

aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre. Skal de nye aksjene utgjøre en egen klasse, skal også hovedtrekkene ved de rettighetene som skal gjelde for den nye aksjeklassen, angis.

(3) Styrefullmakten kan ikke gjelde et større beløp enn at det samlede pålydende av de aksjer som kan utstedes i henhold til låneavtale på bakgrunn av fullmakten, ligger innenfor halvdelen av aksjekapitalen på den tid da fullmakten ble registrert. Fullmakten kan ikke gis for mer enn to år om gangen.
(4) Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om styrefullmakt. Forslaget skal begrunnes. Bestemmelsene i § 10-3 gjelder tilsvarende.
(5) § 10-16 gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 11-9. Styrets beslutning om låneopptak i henhold til fullmakt mv

(1) For styrets beslutning om opptak av lån som nevnt i § 11-1, gjelder § 11-2 tilsvarende.
(2) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha fortrinnsrett til å tegne lånene, skal gjøres kjent med beslutningen etter reglene i § 10-1 tredje ledd.
(3) For tegning av lånene gjelder § 10-18 tilsvarende. § 11-7 gjelder tilsvarende.

II. Tegningsrettsaksjer

Overskriften tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 11-10. Beslutning av generalforsamlingen om utstedelse av tegningsrettsaksjer

(1) I beslutning om kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer etter § 10-1 kan generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring bestemme at de aksjer som tegnes i forbindelse med kapitalforhøyelsen, skal gi aksjetegneren rett til senere å kreve utstedt én eller flere nye aksjer mot innskudd. Ved bruk av retten til å kreve utstedt aksjer etter en slik beslutning kan aksjekapitalen forhøyes uten ytterligere beslutning av generalforsamlingen.
(2) Retten til å kreve utstedt nye aksjer kan ikke skilles fra aksjen.
(3) Allmennaksjeloven § 11-10 annet ledd nr 1 til 5 gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 11-11. Fortrinnsrett, melding til Foretaksregisteret mv.

(1) Reglene i § 10-4 om aksjeeiernes fortrinnsrett gjelder ikke for aksjer som utstedes på grunnlag av rettigheter som nevnt i § 11-10.
(2) Beslutningen om å utstede aksjer etter § 11-10 skal meldes til Foretaksregisteret, jf § 10-9. Meldingen skal angi at de aksjer som kapitalforhøyelsen gjelder, gir rett til å kreve utstedt nye aksjer i selskapet, det beløpet aksjekapitalen kan forhøyes med ved bruk av tegningsrettene og fristen for å bruke retten til å kreve utstedt aksjer. § 11-7 gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

III. Frittstående tegningsretter

Overskriften tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 11-12. Beslutning av generalforsamlingen om utstedelse av frittstående tegningsretter

(1) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring beslutte at det skal utstedes tegningsretter som gir rettighetshaveren rett til senere å kreve utstedt én eller flere nye aksjer i selskapet. Ved bruk av retten til å kreve utstedt aksjer etter en slik beslutning kan aksjekapitalen forhøyes uten ytterligere beslutning av generalforsamlingen.
(2) Bare aksjeeierne eller bestemte navngitte personer kan innbys til å tegne tegningsrettene.
(3) Generalforsamlingens beslutning skal angi:

1. antallet tegningsretter som skal utstedes;
2. hvem som skal tegne tegningsrettene;
3. fristen for tegning av tegningsrettene. Fristen for tegning på grunnlag av fortrinnsrett må ikke være kortere enn to uker fra avgivelsen av underretningen etter fjerde ledd;
4. det vederlaget som skal ytes for tegningsrettene;
5. vilkår for å kunne kreve utstedt aksjer, herunder hva som skal ytes som vederlag for de nye aksjene;
6. fristen for å bruke retten til å kreve utstedt aksjer. Fristen må ikke

være lengre enn fem år fra generalforsamlingens beslutning ble truffet;
7. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre;
8. hvilken stilling rettighetshaverne skal ha ved selskapets beslutning om forhøyelse eller nedsetting av aksjekapitalen, ved ny beslutning om utstedelse av tegningsretter som omhandlet i dette kapitlet, eller ved oppløsning, fusjon, fisjon eller omdanning. Det kan bestemmes at rettighetshaverne ved slike beslutninger skal ha samme rettigheter som en aksjeeier;
9. fra hvilket tidspunkt de nye aksjene gir rett til utbytte.

(4) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha fortrinnsrett til tegning, skal gjøres kjent med beslutningen etter reglene i § 10-1 tredje ledd.
(5) Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om utstedelse av tegningsretter som nevnt i første til tredje ledd. § 10-3 gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 11-13. Fortrinnsrett, melding til Foretaksregisteret mv.

(1) Aksjeeierne har fortrinnsrett til tegning av tegningsrettene. Bestemmelsene i §§ 10-4 og 10-5 gjelder tilsvarende. § 10-4 gjelder likevel ikke for aksjer som utstedes på grunnlag av tegningsretter som nevnt i § 11-12.
(2) Den som er rettighetshaver til en tegningsrett, kan kreve å få utferdiget et bevis for tegningsretten. § 10-6 gjelder tilsvarende.
(3) § 10-7 om tegning, § 11-6 om melding til Foretaksregisteret og § 11-7 om gjennomføring av kapitalforhøyelsen ved utstedelse av nye aksjer gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

IV. Lån med særlige vilkår

Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), tidligere del II.

§ 11-14. Lån med særlige vilkår

Opptak av lån med rente som helt eller delvis avhenger av det utbyttet som utdeles til aksjeeierne eller av selskapets resultat, må besluttes av generalforsamlingen eller av styret etter fullmakt fra generalforsamlingen. Generalforsamlingens beslutning om lånopptak eller fullmakt til lånopptak krever flertall som for vedtektsendring.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), tidligere § 11-10.

Kapittel 12. Nedsetting av aksjekapitalen

§ 12-1. Beslutning av generalforsamlingen

(1) Beslutning om å nedsette aksjekapitalen treffes av generalforsamlingen. Det beløpet nedsettingen gjelder (nedsettingsbeløpet) kan bare brukes til:

1. dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte;
2. utdeling til aksjeeierne eller sletting av selskapets egne aksjer etter kapittel 9;
3. avsetning til fond som skal brukes etter generalforsamlingens beslutning.

(2) Beslutningen skal angi nedsettingsbeløpet og hva det skal brukes til. Det skal også angis om kapitalnedsettingen skal gjennomføres ved innløsning av aksjer eller ved nedsetting av aksjenes pålydende. Beslutning som nevnt i første ledd nr 2 eller 3 kan bare treffes etter forslag fra styret eller med styrets samtykke.
(3) Dersom det i forbindelse med nedsettingen skal skje utdelinger til aksjeeierne med større beløp enn nedsettingsbeløpet, skal generalforsamlingens beslutning angi dette høyere beløpet og hvordan det skal dekkes.
(4) Bestemmelsene i §§ 12-1 til 12-7 gjelder ikke nedsetting av aksjekapitalen etter § 2-10 tredje ledd, § 2-13 femte ledd, § 2-15, § 10-7, jf § 2-10 tredje ledd, § 10-12 fjerde ledd, jf § 2-13 femte ledd og § 2-15.

§ 12-2. Beregning av tap. Krav til egenkapital mv

(1) Ved beregningen av selskapets tap etter § 12-1 første ledd nr 1, skal balansen i selskapets sist godkjente årsregnskap legges til grunn.

(2) Beslutning som nevnt i § 12-1 første ledd nr 2 og 3 kan ikke gjelde større beløp enn at selskapet etter nedsettingen har tilbake netto eiendeler som gir dekning for selskapets aksjekapital og øvrig bundet egenkapital etter §§ 3-2 og 3-3. Beregningen skal foretas på grunnlag av balansen i selskapets sist godkjente årsregnskap, likevel slik at det er den registrerte aksjekapitalen på beslutningstidspunktet som skal legges til grunn. § 8-1 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(3) Beregningen av selskapets tap etter første ledd og krav til fri egenkapital etter annet ledd kan foretas på grunnlag av en mellombalanse. I så fall gjelder § 8-2 a første og fjerde ledd tilsvarende.
Endret ved lover 25 jan 2002 nr. 2 (ikr. 15 feb 2002 iflg. res. 25 jan 2002 nr. 65), 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 12-3. Styrets forslag om å nedsette aksjekapitalen

(1) Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om å nedsette aksjekapitalen, samt forslag til de vedtektsendringer som er nødvendige. Forslagene skal inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.
(2) Forslagene skal begrunnes. Det skal gis en kort redegjørelse for forhold som må tillegges vekt ved kapitalnedsettingen. Dersom generalforsamlingen ikke samtidig skal behandle årsregnskapet, skal redegjørelsen også omfatte hendelser som er inntruffet etter siste balansedag, og som er av vesentlig betydning for selskapet.
(3) Innkallingen skal opplyse at siste fastsatte årsregnskap med revisjonsberetning er utlagt på selskapets kontor til gjennomsyn, hvis ikke generalforsamlingen samtidig skal behandle årsregnskapet.

§ 12-4. Melding til Foretaksregisteret

(1) Generalforsamlingens beslutning om å nedsette aksjekapitalen skal meldes til Foretaksregisteret. Meldingen skal inneholde opplysninger om hvorvidt beregningen etter § 12-2 er basert på sist godkjente årsregnskap eller en mellombalanse og datoen for fastsettelsen av årsregnskapet eller mellombalansen. Er beslutningen om kapitalnedsetting basert på en mellombalanse, kan beslutningen tidligst registreres i Foretaksregisteret når

mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
(2) Er kapitalnedsettingen ikke meldt til Foretaksregisteret innen to måneder etter at beslutningen ble truffet, bortfaller kapitalnedsettingen.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 12-5. Ikrafttredelse uten kreditorvarsel

(1) Skal hele nedsettingsbeløpet brukes til dekning av tap etter § 12-1 første ledd nr 1, trer kapitalnedsettingen i kraft når meldingen etter § 12-4 er registrert. Utdeling av utbytte kan i så fall ikke besluttes før det har gått tre år fra registreringen i Foretaksregisteret, med mindre aksjekapitalen igjen er blitt forhøyd med et beløp som minst svarer til nedsettingen, eller reglene i § 12-6 er blitt fulgt.
(2) Kapitalnedsettingen trer også i kraft når meldingen etter § 12-4 er registrert dersom selskapet samtidig med meldingen om kapitalnedsettingen melder at aksjekapitalen er forhøyd ved nytegning av aksjer mot innskudd slik at selskapets bundne egenkapital blir minst like høy som tidligere.

§ 12-6. Ikrafttredelse etter kreditorvarsel

Skal nedsettingsbeløpet helt eller delvis brukes som nevnt i § 12-1 første ledd nr 2 eller 3, gjelder følgende regler:

1. Foretaksregisteret skal, så snart beslutningen om kapitalnedsetting er registrert, kunngjøre beslutningen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og varsle selskapets kreditorer om at innsigelse mot at nedsettingen settes i kraft, må meldes til selskapet innen seks uker fra kunngjøringen. Det skal fremgå av kunngjøringen om hvorvidt beslutningen om kapitalnedsetting er basert på sist godkjente årsregnskap eller en mellombalanse. Kunngjøringen skal angi datoen for fastsettelsen av årsregnskapet eller mellombalansen.
2. Gjør en kreditor med uomtvistet og forfalt fordring innsigelse før fristen etter nr 1 er utløpt, kan beslutningen om kapitalnedsetting ikke settes i kraft før fordringen er betalt. En kreditor med omtvistet eller ikke forfalt fordring kan kreve at betryggende sikkerhet blir stilt, dersom fordringen ikke fra før er betryggende sikret. Tingretten avgjør tvist om det foreligger en fordring og om sikkerheten er betryggende. Retten kan forkaste krav om sikkerhet etter annet

punktum når det er klart at det ikke foreligger noen fordring eller at kapitalnedsettingen ikke vil forringe kreditors mulighet til å få dekket fordringen. Krav om rettens avgjørelse må være fremsatt innen to uker etter at kreditor fremsatte kravet om betaling eller sikkerhetsstillelse.

3. Når fristen etter nr 1 er utløpt og forholdet til de kreditorer som i tilfelle har fremsatt innsigelse er avklart etter nr 2, trer beslutningen om kapitalnedsettingen i kraft når melding om dette blir registrert i Foretaksregisteret. En bekreftelse signert av styret om at forholdet til selskapets kreditorer ikke er til hinder for at beslutningen trer i kraft, skal følge med meldingen.
4. Utdeling til aksjeeierne kan først finne sted når nedsettingen av aksjekapitalen er trådt i kraft.
5. Kapitalnedsettingen faller bort dersom melding etter nr 3 ikke er sendt senest ett år etter at nedsettingen ble besluttet.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 12-7. Vedtektsbestemt innløsning av aksjer

(1) I selskapets vedtekter kan det gis bestemmelser om innløsning av aksjer ved nedsetting av aksjekapitalen. Både selskapet og aksjeeieren kan gis rett til å kreve innløsning.
(2) Innløsning etter bestemmelse i vedtektene kan gjennomføres uten kreditorvarsel etter § 12-6 dersom

1. innløsningen gjelder aksjer som er utstedt etter at eller samtidig med at innløsningsregelen ble registrert i Foretaksregisteret, og
2. aksjene innløses uten utdeling, eller utdelingen ligger innenfor rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1.

(3) Har selskapet plikt til å etterkomme krav om innløsning fra en aksjeeier, kan kapitalnedsettingen og nødvendige vedtektsendringer gjennomføres av styret, med mindre annet er fastsatt i vedtektene.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

Kapittel 13. Fusjon (sammenslåing av aksjeselskaper)

I. Virkeområde mv

§ 13-1. Hvilke selskaper omfattes

Bestemmelsene i kapitlet her gjelder fusjon mellom aksjeselskaper. Ved fusjon mellom ett eller flere aksjeselskaper og ett eller flere allmennaksjeselskaper og ved fusjon hvor vederlaget i aksjer skal ytes av et allmennaksjeselskap (jf § 13-2 annet ledd), gjelder bestemmelsene i kapittel 13 i lov om allmennaksjeselskaper. Endret ved lover 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 13-2. Fusjonsreglenes virkeområde

(1) Sammenslåing av selskaper er undergitt reglene om fusjon i kapitlet her når et selskap (det overtakende selskapet) skal overta et annet selskaps (det overdragende selskapets) eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet mot at aksjeeierne i dette selskapet får som vederlag

1. aksjer i det overtakende selskapet, eller
2. slike aksjer med et tillegg som ikke må overstige 20 prosent av det samlede vederlaget.

(2) Tilhører det overtakende selskapet et konsern, og har ett eller flere av konsernselskapene samlet mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen i det overtakende selskapet, kan vederlaget i aksjer i stedet være aksjer i morselskapet, eller aksjer i et annet datterselskap hvor morselskapet alene eller gjennom datterselskap har mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen. Kapitalforhøyelsen i morselskapet eller datterselskapet kan gjennomføres ved at en fordring som utstedes av det overtakende selskapet, og som tilsvarer den egenkapitalen det overtakende selskapet tilføres ved fusjonen, nyttes som aksjeinnskudd. Fordringen står tilbake for det overtakende selskapets øvrige fordringshavere. Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46.

II. Beslutning om fusjon

§ 13-3. Godkjenning av fusjonsplanen

(1) Styrene i de selskapene som skal fusjonere, skal utarbeide en felles fusjonsplan. Planen skal utarbeides etter reglene i §§ 13-6 til 13-8 og signeres av styrene.
(2) I det enkelte selskap treffes beslutningen om fusjon ved at generalforsamlingen godkjenner fusjonsplanen med flertall som for vedtektsendring. I et overdragende selskap kan slik beslutning treffes selv om selskapet allerede er besluttet oppløst for avvikling, med mindre utlodning til aksjeeierne er påbegynt.
(3) I et overdragende selskap har godkjenningen også virkning som tegning av de aksjene som skal mottas som vederlag fra det overtakende selskapet.
(4) Styret i hvert av selskapene som skal fusjonere, skal gi opplysninger til generalforsamlingen i selskapet og til styret i de andre selskapene som deltar i fusjonen, om vesentlige endringer i eiendeler, rettigheter og forpliktelser som har funnet sted i tiden mellom signeringen av fusjonsplanen og behandlingen av fusjonsplanen i generalforsamlingene som skal treffe beslutning om fusjon.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 13-4. Utstedelse av aksjer i det overtakende selskapet

De aksjene som det overtakende selskapet skal utstede som vederlag til aksjeeiere i et overdragende selskap, utstedes etter reglene om kapitalforhøyelse i kapittel 10 (fusjon ved overtakelse) eller etter reglene om stiftelse i kapittel 2 (fusjon ved stiftelse av nytt selskap), med de særreglene som følger av kapitlet her.

§ 13-5. Styrebeslutning i det overtakende selskapet

(1) Kan kapitalforhøyelsen i det overtakende selskapet gjennomføres i henhold til styrefullmakt etter reglene i §§ 10-14 til 10-19 som angir at den omfatter fusjon, kan beslutningen om fusjon treffes av styret. Har selskapet bedriftsforsamling, kan beslutningen likevel ikke treffes av styret uten at fusjonsplanen er godtatt av bedriftsforsamlingen.
(2) Eier et aksjeselskap ni tideler eller mer av aksjene i et annet aksjeselskap og

har en tilsvarende del av de stemmer som kan avgis på generalforsamlingen, kan beslutningen i morselskapet om fusjon med datterselskapet, treffes av styret.
Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

III. Fusjonsplanen og øvrige saksdokumenter

§ 13-6. Fusjonsplanens innhold

(1) En fusjonsplan skal minst angi:

1. selskapenes foretaksnavn, forretningskommuner, adresser og organisasjonsnummer;
2. fra hvilket tidspunkt transaksjoner i et overdragende selskap regnskapsmessig skal anses å være foretatt for det overtakende selskapets regning;
3. det vederlaget som skal ytes til aksjeeierne i det eller de overdragende selskapene;
4. vilkår for utøvelse av rettigheter som aksjeeier i det overtakende selskapet og for innføring i aksjeeierboken;
5. hvilke rettigheter aksjeeiere med særlige rettigheter og innehavere av tegningsrett som nevnt i §§ 11-1, 11-10 og 11-12 i det eller de overdragende selskapene skal ha i det overtakende selskapet;
6. enhver særlig rett eller fordel som skal tilfalle medlemmer av styret eller daglig leder ved fusjonen.

(2) I fusjonsplanen kan det fastsettes at det overtakende selskapet skal overta forvaltningen av det eller de overdragende selskapene så snart planen er godkjent av alle selskapene som deltar i fusjonen.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere).

§ 13-7. Forslag i fusjonsplanen vedrørende utstedelse av aksjer i det overtakende selskapet mv

(1) Fusjonsplanen skal også inneholde forslag til beslutning om kapitalforhøyelse og vedtektsendringer i det overtakende selskapet i henhold til reglene i § 10-21 eller § 10-3, jf § 10-17. Nye særlige bestemmelser om aksjeeiernes rettsstilling skal angis.
(2) Ved fusjon ved stiftelse av nytt selskap skal planen i stedet inneholde forslag til stiftelsesdokument for det overtakende selskapet. Reglene i §§ 2-1 til 2-5 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 13-8. Vedlegg til fusjonsplanen

Som vedlegg til fusjonsplanen skal følge:

1. det overtakende selskapets vedtekter;
2. siste årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de selskapene som deltar i fusjonen.

§ 13-9. Rapport om fusjonen

(1) Når fusjonsplanen er ferdig, skal styret i hvert selskap utarbeide en skriftlig rapport om fusjonen og hva den vil bety for selskapet. Rapporten skal redegjøre for begrunnelsen for forslaget om fusjon og den betydning fusjonen kan få for de ansatte i selskapet.
(2) Kravene i første ledd gjelder ikke dersom samtlige aksjeeiere i selskapet samtykker til dette. Styret skal likevel utarbeide en skriftlig rapport om den betydning fusjonen kan få for de ansatte i selskapet.
Endret ved lover 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

§ 13-10. Redegjørelse for fusjonsplanen

(1) Styret i hvert selskap skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse for fusjonsplanen. Bestemmelsene i § 2-6 annet ledd gjelder tilsvarende.
(2) Redegjørelsen skal minst angi:

1. hvilke fremgangsmåter som er brukt ved fastsettelsen av vederlaget

til aksjeeierne i det overdragende selskapet og om fremgangsmåtene har vært hensiktsmessige. Er flere fremgangsmåter brukt, skal aksjeverdien ved hver beregningsmåte og hvilken betydning hver av dem har hatt for vederlaget opplyses;
2. en omtale av særlige vanskeligheter ved fastsettelsen av vederlaget;
3. om vederlaget til aksjeeierne er rimelig og saklig begrunnet.

(3) Redegjørelsen for det overtakende selskapet skal også fylle kravene som følger av § 2-6 første ledd eller § 10-2 tredje ledd, likevel slik at tidspunktet for verdsettelsen tidligst kan være åtte uker før generalforsamlingens beslutning.
(4) Kravene i første og annet ledd gjelder ikke dersom samtlige aksjeeiere i selskapet samtykker til dette.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487, men slik at en fusjon som er besluttet i ett av de selskaper som deltar i fusjonen før endringen trådte ikr., kan gjennomføres etter de regler som gjaldt tidligere), 19 des 2008 nr. 113 (ikr. 19 des 2008 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1529), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 13-11. Forholdet til de ansatte og bedriftsforsamlingen

(1) Tillitsvalgte i de selskapene som skal fusjonere, skal ha informasjon og har rett til drøfting i samsvar med reglene i arbeidsmiljøloven § 16-5.
(2) Fusjonsplanen med vedlegg og rapporten fra styret skal alltid gjøres kjent for de ansatte i selskapene.
(3) Har selskapet bedriftsforsamling, skal fusjonsplanen og øvrige saksdokumenter forelegges for bedriftsforsamlingen.
(4) En uttalelse fra bedriftsforsamlingen skal inngå i saksdokumentene ved den videre behandlingen av fusjonsplanen i selskapet. Det samme gjelder innkomne skriftlige uttalelser fra de ansatte eller representanter for de ansatte.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609).

§ 13-12. Underretning til aksjeeierne

(1) Fusjonsplanen og øvrige saksdokumenter (jf §§ 13-6 til 13-11) skal sendes til hver enkelt aksjeeier senest to uker før generalforsamlingen skal behandle planen.
(2) Skal beslutningen i det overtakende selskapet treffes av styret etter § 13-5, skal dokumentene sendes til aksjeeierne senest to uker før generalforsamlingen i hvert av de overdragende selskapene. Har selskapet vedtektsbestemmelse

som nevnt i § 5-11 a, kan dokumentene i stedet gjøres tilgjengelige for aksjeeierne på det overtakende selskapets internettsider og på selskapets forretningskontor. I så fall skal aksjeeierne innen fristen etter første punktum underrettes om at dokumentene er tilgjengelige på denne måten ved skriftlig henvendelse til hver enkelt aksjeeier. I underretningen skal aksjeeierne gjøres oppmerksom på at de kan kreve å få tilsendt dokumentene vederlagsfritt.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876).

IV. Gjennomføringen av fusjonen

§ 13-13. Melding av fusjonsbeslutningene til Foretaksregisteret

Senest en måned etter at fusjonsplanen er godkjent av generalforsamlingene, og eventuelt av styret, i alle de selskapene som deltar i fusjonen, skal beslutningene meldes til Foretaksregisteret. Oversittes fristen, bortfaller beslutningen.

§ 13-14. Kreditorvarsel

Foretaksregisteret skal kunngjøre beslutningene om fusjon i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og varsle selskapenes kreditorer om at innsigelse mot fusjonen må meldes til selskapet innen seks uker fra kunngjøringen.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 13-15. Innsigelse fra kreditorer

(1) Gjør en kreditor med uomtvistet og forfalt fordring innsigelse før fristen etter § 13-14 er utløpt, kan fusjonen ikke gjennomføres før fordringen er betalt.
(2) En kreditor med omtvistet eller ikke forfalt fordring kan kreve at betryggende sikkerhet blir stilt, dersom fordringen ikke fra før er betryggende sikret. Tingretten avgjør tvist om det foreligger en fordring og om sikkerheten er betryggende.
(3) Retten kan forkaste krav om sikkerhet etter annet ledd når det er klart at det ikke foreligger noen fordring eller at fusjonen ikke vil forringe kreditors mulighet til å få dekket fordringen.
(4) Krav om rettens avgjørelse må være fremsatt innen to uker etter at kreditor fremsatte kravet om betaling eller sikkerhetsstillelse.

Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 13-16. Ikrafttredelse av fusjonen

(1) Når fristen for innsigelse etter § 13-14 er utløpt for alle selskapene som deltar i fusjonen, og forholdet til de kreditorer som i tilfelle har fremsatt innsigelse etter § 13-15, er avklart, skal det overtakende selskapet gi melding til Foretaksregisteret for alle selskapene som deltar, om at fusjonen skal tre i kraft. Når fusjonen er registrert, inntrer følgende virkninger av fusjonen:

1. det overdragende selskapet er oppløst;
2. det overtakende selskapet er stiftet eller aksjekapitalen i selskapet er forhøyet;
3. det overdragende selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser er overført til det overtakende selskapet;
4. aksjene i det overdragende selskapet er byttet om med aksjer i det overtakende selskapet. Aksjer i det overdragende selskapet som eies av det overdragende selskapet selv eller det overtakende selskapet, eller som eies av noen som opptrer i eget navn, men for det overdragende eller overtakende selskapets regning, kan ikke byttes om med aksjer i det overtakende selskapet;
5. krav på vederlag i annet enn aksjer er forfalt, med mindre annet er fastsatt;
6. andre virkninger som er bestemt i fusjonsplanen.

(2) Selv om forholdet til kreditorer som har fremsatt innsigelse etter § 13-15, ikke er avklart, kan tingretten etter krav fra det selskapet fordringene gjelder, beslutte at fusjonen kan gjennomføres og meldes til Foretaksregisteret.
(3) Ved fusjon etter § 13-2 annet ledd skal meldingen til Foretaksregisteret vedlegges en erklæring fra styret i det overtakende selskapet om at eierforholdene i konsernet ved ikrafttredelsen oppfyller kravene etter bestemmelsen.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 13-17. Forvaltningen av overdragende selskap

(1) Når fusjonen er registrert i Foretaksregisteret, kan det overtakende selskapet etter alminnelige regler overføre formelle posisjoner som eier eller rettighetshaver til eiendeler som har tilhørt et overdragende selskap.

(2) Fastsetter fusjonsplanen at det overtakende selskapet skal overta forvaltningen av et overdragende selskap så snart planen er godkjent av alle selskapene, jf § 13-6 annet ledd, skal det overtakende selskapet sørge for at det overdragende selskapets eiendeler og saker holdes atskilt inntil fusjonen trer i kraft.
(3) Det overtakende selskapet skal oppbevare det eller de overdragende selskapenes selskapsdokumentasjon i minst ti år etter regnskapsårets slutt det året fusjonen er registrert i Foretaksregisteret, jf. § 1-6.
(4) Det overtakende selskapet skal oppbevare det eller de overdragende selskapenes oppbevaringspliktige regnskapsmateriale i samsvar med bokføringslovens bestemmelser.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 13-18. Særlige rettigheter i et overdragende selskap

(1) Aksjeeier eller andre som har tegningsrett etter §§ 11-1, 11-10 eller 11-12 eller andre særlige rettigheter i et overdragende selskap, kan kreve rettighetene innløst av det overdragende eller det overtakende selskapet dersom rettighetene i det overtakende selskapet ikke minst tilsvarer rettighetene vedkommende hadde i det overdragende selskapet.
(2) Innløsningssummen skal fastsettes etter rettighetenes virkelige verdi. Oppnås ikke enighet, fastsettes innløsningssummen ved skjønn, med mindre en annen fremgangsmåte blir avtalt.
Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647).

V. Ugyldig fusjon

§ 13-19. Søksmål om ugyldighet

Søksmål med påstand om at et selskaps beslutning om fusjon skal kjennes ugyldig, må reises før fusjonen er registrert i Foretaksregisteret etter § 13-16. Søksmål som reises etter utløpet av fristen, skal avvises.

§ 13-20. Frist for å avhjelpe mangler

Reises søksmål om ugyldighet, skal retten gi selskapet en frist på tre måneder

for å bringe i orden det forholdet søksmålet bygger på.

§ 13-21. Dom om ugyldighet

(1) Dom som kjenner beslutningen om fusjon ugyldig, har virkning for alle med søksmålsrett i selskapet.
(2) Er beslutningen om fusjonen meldt til Foretaksregisteret etter § 13-13, skal retten uten opphold melde dommen til Foretaksregisteret, som kunngjør dommen på selskapets kostnad i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 13-22. Selskapets ansvar

Når generalforsamlingens beslutning kjennes ugyldig, hefter selskapet solidarisk med de øvrige selskaper som deltar i fusjonen, for de forpliktelser som er oppstått etter at virkningene av fusjonen skulle ha inntrådt, men før kunngjøringen av dommen etter § 13-21 annet ledd.

VI. Fusjon mellom konsernselskaper

§ 13-23. Fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap

(1) Eier et aksjeselskap samtlige aksjer i et annet aksjeselskap, kan selskapenes styrer vedta en fusjonsplan som går ut på at datterselskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet skal overføres til morselskapet uten vederlag.
(2) For gjennomføringen av fusjonen gjelder følgende regler:

1. Styrene skal utarbeide en felles fusjonsplan etter reglene i § 13-6. Kravene i § 13-6 første ledd nr 3 og 4 gjelder ikke.
2. § 13-11 gjelder tilsvarende.
3. Senest en måned før styrets beslutning i morselskapet skal hver aksjeeier i dette selskapet sendes fusjonsplanen, jf. nr. 1. Det samme gjelder siste årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de selskapene som deltar i fusjonen. Dokumenter som nevnt i annet punktum kan i stedet legges ut til ettersyn for aksjeeierne på

morselskapets forretningskontor eller internettsider. Aksjeeierne skal i så fall innen fristen etter første punktum underrettes om at dokumentene er tilgjengelige på denne måten ved skriftlig henvendelse til hver enkelt aksjeeier. I underretningen skal aksjeeierne gjøres oppmerksom på at de kan kreve å få tilsendt dokumentene vederlagsfritt.

4. Senest en måned etter at fusjonsplanen er vedtatt av styrene i alle de selskapene som deltar i fusjonen, skal beslutningene meldes til Foretaksregisteret. §§ 13-13 til 13-15 gjelder tilsvarende.
5. §§ 13-16 til 13-18 gjelder tilsvarende.

(3) Eier et aksjeselskap samtlige aksjer i et allmennaksjeselskap, gjelder lov om allmennaksjeselskaper § 13-24. Det samme gjelder når et allmennaksjeselskap eier samtlige aksjer i et aksjeselskap.
Endret ved lover 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

§ 13-24. Fusjon mellom selskaper med samme eier

(1) Har to aksjeselskaper samme eier, som eier samtlige aksjer i selskapene, kan disse vedta en fusjonsplan som går ut på at det ene selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet skal overføres til det andre selskapet uten vederlag.
(2) Ved gjennomføringen av fusjonen gjelder reglene i § 13-3 annet ledd og § 13-23 annet ledd nr 1, 2, 4 og 5.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

VII. Fusjon over landegrensene

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 13-25. Fusjon over landegrensene

Ved fusjon mellom ett eller flere aksjeselskaper og ett eller flere utenlandske selskaper med begrenset ansvar som har sitt registrerte forretningskontor eller sitt hovedkontor i en annen EØS-stat, og som er underlagt lovgivningen i en annen EØS-stat enn Norge, gjelder bestemmelsene i §§ 13-25 til 13-36 i lov om allmennaksjeselskaper tilsvarende. Et aksjeselskap kan bare fusjoneres med et utenlandsk selskap etter første punktum som har en selskapsform som etter sin

stats selskapslovgivning svarer til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

Kapittel 14. Fisjon (deling av aksjeselskap)

I. Virkeområde mv

§ 14-1. Hvilke selskaper omfattes

(1) Bestemmelsene i kapitlet her gjelder fisjon av aksjeselskap.
(2) Er et allmennaksjeselskap overtakende selskap, eller skal vederlaget i aksjer ytes av et allmennaksjeselskap (jf § 14-2 tredje ledd), gjelder likevel lov om allmennaksjeselskaper kapittel 14.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 14-2. Fisjonsreglenes virkeområde

(1) Deling av et selskap er undergitt reglene om fisjon i kapitlet her når selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal fordeles på selskapet selv (det overdragende selskapet) og ett eller flere overtakende selskaper mot at aksjeeierne i det overdragende selskapet får som vederlag

1. aksjer i selskapet eller i ett eller alle av de overtakende selskaper, eller
2. slike aksjer med et tillegg som ikke må overstige 20 prosent av det samlede vederlaget.

(2) Fisjon er også undergitt reglene i kapitlet her når det overdragende selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal fordeles på to eller flere overtakende selskaper mot at aksjeeierne i det overdragende selskapet får vederlag som angitt i første ledd.
(3) Tilhører et overtakende selskap et konsern, og har ett eller flere av konsernselskapene samlet mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen i det overtakende selskapet, kan vederlaget i aksjer i stedet være aksjer i morselskapet, eller aksjer i et annet datterselskap hvor morselskapet alene eller gjennom datterselskap har mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen. Kapitalforhøyelsen i morselskapet eller datterselskapet kan gjennomføres ved at en fordring som utstedes av det overtakende selskapet, og som tilsvarer den egenkapitalen det overtakende selskapet tilføres ved fisjonen, nyttes som aksjeinnskudd.

Fordringen står tilbake for det overtakende selskapets øvrige fordringshavere.
Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46.

II. Fremgangsmåte og virkning

§ 14-3. Gjennomføring av fisjonen

(1) I det selskapet som skal deles (det overdragende selskapet), gjennomføres fisjonen etter reglene i §§ 14-4 til 14-11.
(2) I det eller de overtakende selskapene gjennomføres fisjonen etter reglene om stiftelse i kapittel 2 (fisjon ved stiftelse av nytt selskap) eller etter reglene om kapitalforhøyelse i kapittel 10 (fisjon ved overføring til et eksisterende selskap), med de særregler som følger av §§ 14-4 til 14-11.
(3) Når det overdragende selskapet fortsetter, gjelder § 12-2 tilsvarende.

§ 14-4. Fisjonsplan mv

(1) Styret i det selskapet som skal deles, skal utarbeide og signere en fisjonsplan som minst inneholder opplysning om forhold som angitt i § 13-6 første ledd. I tillegg skal fisjonsplanen angi:

1. fordelingen av selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser på de selskapene som deltar i fisjonen;
2. fordeling av aksjer og annet vederlag på aksjeeierne i det overdragende selskapet.

(2) Ved fisjon ved overføring til eksisterende selskap skal styrene i de selskapene som deltar, utarbeide en felles fisjonsplan.
(3) Bestemmelsene i §§ 13-7 til 13-12 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 14-5. Opplysningsplikt

Styret i det selskapet som skal deles, skal gi opplysninger til sin generalforsamling og til styret i et overtakende selskap om vesentlige endringer i eiendeler, rettigheter og forpliktelser som har funnet sted i tiden mellom signeringen av fisjonsplanen og vedtakelsen av fisjonsplanen.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr.

646), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 14-6. Beslutning om fisjon

(1) I selskapet som skal deles, treffes beslutningen om fisjon ved at generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendringer godkjenner fisjonsplanen. § 13-3 tredje ledd gjelder tilsvarende.
(2) Ved fisjon ved overføring til et eksisterende selskap treffes beslutning på tilsvarende måte i det overtakende selskapet. § 13-5 gjelder tilsvarende.
(3) Skal aksjeeierne i det overdragende selskapet ikke kunne delta i samme forhold i alle selskapene som deltar i fisjonen, kreves det tilslutning fra alle de avgitte stemmer og fra hele den aksjekapital som er representert i generalforsamlingen.

§ 14-7. Melding til Foretaksregisteret, kreditorvarsel

Bestemmelsene i §§ 13-13 til 13-15 gjelder tilsvarende.

§ 14-8. Ikrafttredelse mv

(1) Bestemmelsene i § 13-16 og § 13-17 første, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(2) Er det flere overtakende selskaper, skal hvert av disse gi melding til Foretaksregisteret om ikrafttredelsen. Virkningene av fisjonen inntrer når melding fra alle overtakende selskaper er registrert.
(3) Er det overdragende selskapet oppløst ved fisjonen, skal minst ett av de overtakende selskapene melde oppløsningen til Foretaksregisteret.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 14-9. Særlige rettigheter i det overdragende selskapet

Bestemmelsene i § 13-18 gjelder tilsvarende.

§ 14-10. Ugyldig fisjon

Bestemmelsene i §§ 13-19 til 13-22 gjelder tilsvarende. § 13-22 gjelder likevel slik at hvis det er flere overtakende selskaper som deltar i fisjonen, er et

overtakende selskap ikke ansvarlig for forpliktelser som er pådratt av andre overtakende selskaper.
Endret ved lov 25 jan 2002 nr. 2 (ikr. 15 feb 2002 iflg. res. 25 jan 2002 nr. 65).

§ 14-11. Fordeling av eiendeler og forpliktelser

(1) Hvis det ut fra fisjonsplanen ikke lar seg gjøre å bestemme hvilket selskap som skal eie en eiendel, eies denne i sameie mellom selskapene etter forholdet mellom de nettoverdier som har tilfalt selskapene ved fisjonen.
(2) Hvis det ut fra fisjonsplanen ikke lar seg gjøre å bestemme hvilket selskap som skal hefte for en forpliktelse som var oppstått før virkningen av fisjonen inntrer, hefter de selskapene som har deltatt i fisjonen, solidarisk for forpliktelsen.
(3) Hvis det selskapet som skal hefte for en forpliktelse etter fisjonsplanen, ikke oppfyller forpliktelsen, hefter de selskapene som har deltatt i fisjonen, solidarisk for forpliktelsen. Heftelsen er likevel for hvert av de øvrige selskapene begrenset til et beløp tilsvarende den nettoverdien som tilfalt selskapet ved fisjonen.

§ 14-11 a. Særlige regler om likedelingsfisjon

Når en fisjon skjer ved overføring til ett eller flere nystiftede selskaper, og aksjene i det eller de nystiftede selskapene skal tildeles aksjeeierne i selskapet som deles, i samme forhold som de eide aksjer i det delte selskapet, gjelder ikke §§ 13-9 og 13-10, jf. § 14-4 tredje ledd.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

§ 14-11 b. Fisjon når de overtakende selskapene eier samtlige aksjer i det overdragende selskapet

Dersom fisjonen skal gjennomføres ved at det overdragende selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal fordeles på to eller flere overtakende selskaper som til sammen eier samtlige aksjer i det overdragende selskapet, kan fisjonen gjennomføres ved at beslutningen etter § 14-6 i selskapet som skal deles treffes av styret og uten at det ytes vederlag.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

III. Fisjon over landegrensene

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 14-12. Fisjon over landegrensene

Ved fisjon hvor de deltakende selskapene er eller skal være underlagt lovgivningen i minst to forskjellige EØS-stater, gjelder bestemmelsene i lov om allmennaksjeselskaper § 14-12 tilsvarende.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

Kapittel 15. Omdanning av aksjeselskap til allmennaksjeselskap

§ 15-1. Omdanningsvedtaket

(1) Et aksjeselskap kan omdannes til allmennaksjeselskap med flertall som for vedtektsendring, dersom generalforsamlingen i samme beslutning treffer vedtak om at selskapet etter at det er omdannet til allmennaksjeselskap, skal innby andre enn aksjeeierne eller bestemte navngitte personer til å tegne nye aksjer i selskapet.
(2) Selskapet må ved omdanningen ha en egenkapital som minst svarer til den aksjekapitalen selskapet skal ha som allmennaksjeselskap. Allmennaksjelovens regler om redegjørelse i § 2-6 gjelder tilsvarende, likevel slik at tidspunktet for verdsettelsen tidligst kan være åtte uker før generalforsamlingens beslutning.
(3) Styret skal utarbeide forslaget til omdanningsvedtak og vedtektsendring. Forslaget skal begrunnes og inneholde oversikt over virkningene av omdanningen.
(4) Dokumenter som nevnt i annet og tredje ledd skal vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 25 jan 2002 nr. 2 (ikr. 15 feb 2002 iflg. res. 25 jan 2002 nr. 65), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere).

§ 15-2. Melding til Foretaksregisteret

(1) Omdanningsvedtaket skal meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter at vedtaket ble truffet.

(2) Er vedtaket ikke meldt til Foretaksregisteret innen fristens utløp, kan registrering ikke finne sted. Vedtaket er da ikke lenger bindende. Det samme gjelder om registrering nektes på grunn av feil som ikke kan rettes.

§ 15-3. Omdanningstidspunktet mv

Selskapet anses som et allmennaksjeselskap fra det tidspunktet omdanningsvedtaket er registrert i Foretaksregisteret.

Kapittel 16. Oppløsning og avvikling

I. Oppløsning og avvikling etter beslutning av generalforsamlingen

§ 16-1. Beslutning om oppløsning

(1) Beslutning om å oppløse selskapet treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring når ikke noe annet er bestemt i lov.
(2) Er det inntrådt forhold som etter vedtektene skal medføre oppløsning av selskapet, eller skal selskapet oppløses som følge av bestemmelse i lov, skal generalforsamlingen så snart som mulig treffe beslutning om oppløsning av selskapet. Beslutningen treffes med flertall av de avgitte stemmer.
(3) Generalforsamlingen kan ikke treffe beslutning om oppløsning etter at selskapet er besluttet oppløst ved dom eller kjennelse etter reglene i kapitlet her.

§ 16-2. Styrets ansvar for å avvikle selskapet. Selskapets øvrige organer

(1) Avviklingen av selskapet hører under styret.
(2) Når selskapet er besluttet oppløst, trer styret i stedet for daglig leder.
(3) Bestemmelsene om styret i kapittel 6, herunder reglene om ansattes rett til å velge medlemmer av styret, gjelder tilsvarende under avviklingen.
(4) Reglene om generalforsamlingen og bedriftsforsamlingen gjelder under avviklingen så langt de passer.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-3. Melding til Foretaksregisteret

Beslutning om å oppløse selskapet skal straks meldes til Foretaksregisteret.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-4. Kreditorvarsel

(1) Ved registrering av meldingen om oppløsning skal Foretaksregisteret kunngjøre beslutningen om å oppløse selskapet i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. I kunngjøringen skal selskapets kreditorer varsles om at de må melde sine krav til styrets leder innen seks uker fra kunngjøringen. Navn og adresse til styrets leder skal fremgå av kunngjøringen.
(2) Alle kreditorer med kjent adresse skal så vidt mulig varsles særskilt av selskapet.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-5. Selskapets stilling under avviklingen

(1) Når oppløsning er besluttet, skal selskapet ved sitt foretaksnavn på brev, kunngjøringer og andre dokumenter tilføye ordene «under avvikling».
(2) Selskapets virksomhet kan fortsette under avviklingen i den utstrekning det er ønskelig for en hensiktsmessig gjennomføring av avviklingen.
(3) Under avviklingen skal årsregnskap avlegges, revideres og sendes til Regnskapsregisteret etter samme regler som ellers. Kravet om at årsregnskap under avviklingen skal revideres, gjelder ikke for selskap som har registrert beslutning i Foretaksregisteret om å unnlate revisjon etter § 7-6.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-6. Avviklingsbalanse mv

(1) Styret skal lage en oversikt over selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser, og gjøre opp en balanse med henblikk på avviklingen.

(2) Oversikten og balansen skal revideres. Dette gjelder likevel ikke for selskap som har registrert beslutning i Foretaksregisteret om å unnlate revisjon etter § 7-6.
(3) Oversikten og balansen skal legges ut på selskapets kontor til ettersyn for aksjeeierne. Skal oversikten og balansen revideres etter annet ledd, skal disse legges ut i revidert stand. Det samme gjelder dersom oversikten og balansen er revidert.
(4) Kopi av balansen skal sendes til alle aksjeeiere med kjent adresse. Det samme gjelder revisors erklæring dersom balansen skal revideres etter annet ledd eller den er revidert.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-7. Dekning av selskapets forpliktelser

(1) Styret skal sørge for at selskapets forpliktelser dekkes i den utstrekning ikke kreditor har frafalt sitt krav eller samtykker i å ta en annen som debitor i stedet.
(2) Kan en kreditor ikke finnes, eller nekter han eller hun å motta sitt tilgodehavende, skal beløpet deponeres i Norges Bank etter reglene i lov 17 februar 1939 nr 2 om deponering i gjeldshøve.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-8. Omgjøring av selskapets eiendeler til penger

Selskapets eiendeler skal omgjøres i penger så langt dette er nødvendig for å dekke dets forpliktelser. For øvrig skal eiendelene omgjøres i penger med mindre aksjeeierne er enige om naturalutdeling.

§ 16-9. Utdeling til aksjeeierne

(1) Utdeling til aksjeeierne av annet overskudd enn utbytte etter § 8-1 kan ikke finne sted før selskapets forpliktelser er dekket og det er gått minst seks uker siden kunngjøringen av kreditorvarselet i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon etter § 16-4.
(2) Utdeling kan likevel foretas når det bare gjenstår uvisse eller omtvistede forpliktelser og det avsettes et tilstrekkelig beløp til dekning av dem. Med mindre annet er avtalt, skal beløpet settes inn på felleskonto for selskapet og den kreditor det gjelder, slik at uttak ikke kan skje uten begge parters skriftlige

samtykke eller endelig dom.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 16-10. Endelig oppløsning

(1) Etter avsluttet utdeling, skal styret legge frem et revidert sluttoppgjør for generalforsamlingen. Kravet om at sluttoppgjøret skal være revidert, gjelder ikke for selskap som har registrert beslutning i Foretaksregisteret om å unnlate revisjon etter § 7-6.
(2) Når sluttoppgjøret er godkjent av generalforsamlingen, skal det meldes til Foretaksregisteret at selskapet er endelig oppløst.
(3) Bestemmelsene i §§ 17-3 til 17-5 gjelder også etter endelig oppløsning.
(4) Styret skal sørge for at selskapsdokumentasjonen oppbevares i minst ti år etter regnskapsårets slutt det året selskapet er endelig oppløst, jf. § 1-6.
(5) Styret skal sørge for at selskapets oppbevaringspliktige regnskapsmateriale oppbevares i samsvar med bokføringslovens bestemmelser.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-11. Etterutlodning

Det som måtte tilfalle selskapet av beløp som er avsatt etter § 16-9 annet ledd, utdeling til aksjeeiere som ikke blir hevet, og det som for øvrig måtte vise seg å tilhøre det oppløste selskapet, utloddes etterskuddsvis. Er beløpet så lite at en etterutlodning ville medføre uforholdsmessig ulempe eller kostnad, kan styret i stedet anvende det til veldedige, humanitære eller miljømessige formål.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-12. Ansvar for udekkede forpliktelser

(1) Overfor kreditorer som ikke har fått dekning etter § 16-7 og heller ikke er tilstrekkelig sikret ved avsetning etter § 16-9 annet ledd, hefter aksjeeierne solidarisk inntil verdien av det som vedkommende har mottatt som utdeling etter § 16-9. Overfor slik kreditor hefter dessuten styrets medlemmer solidarisk uten begrensning, hvis det ikke godtgjøres at de har opptrådt med tilbørlig aktsomhet.

(2) I regressomgangen skal fordeling skje mellom aksjeeierne i forhold til hva hver enkelt har fått utdelt. Lov 17 februar 1939 nr 1 om gjeldsbrev § 2 tredje ledd gjelder tilsvarende.
(3) Kreditors krav etter første ledd foreldes tre år etter at selskapets endelige oppløsning ble registrert i Foretaksregisteret.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-13. Omgjøring av beslutning om oppløsning

(1) Beslutning om å oppløse selskapet kan omgjøres av generalforsamlingen med det flertall som var nødvendig for beslutningen om oppløsning. Er selskapet oppløst på grunn av bestemmelser i lov eller vedtekter, kan beslutningen bare omgjøres når oppløsningsgrunnen ikke lenger er til stede.
(2) Omgjøring kan ikke besluttes dersom selskapet har foretatt utdeling til aksjeeierne av annet enn utbytte. Er egenkapitalen mindre enn aksjekapitalen, må aksjekapitalen dessuten være nedsatt til det beløpet som er i behold. Er den egenkapital som er i behold, mindre enn minstekravet etter § 3-1, må den bringes opp til minst dette beløpet.
(3) Omgjøringen av en beslutning om oppløsning skal straks meldes til Foretaksregisteret.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-14. Tingretten overtar ansvaret for avviklingen

(1) Tingretten kan ved kjennelse beslutte å overta ansvaret for avviklingen av selskapet når særlige grunner taler for det dersom

1. selskapet ikke er meldt endelig oppløst til Foretaksregisteret senest ett år etter registreringen av melding etter § 16-3, eller
2. aksjeeiere som representerer minst en femdel av aksjekapitalen krever det.

(2) Styret skal gis anledning til å uttale seg før avgjørelsen treffes. Foretaksregisteret skal gi tingretten melding om at fristen etter første ledd nr 1 er utløpt.
(3) Har retten overtatt avviklingen, skal den videre avvikling skje etter reglene i § 16-18. Rettens kjennelse har virkning som en kjennelse om konkursåpning etter konkursloven kapittel VIII.

(4) Er selskapet oppløst på grunn av bestemmelsene i lov eller vedtekter, kan boet bare leveres tilbake til selskapet etter konkursloven § 136 dersom oppløsningsgrunnen ikke lenger er til stede. § 16-13 annet ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

II. Oppløsning og avvikling etter kjennelse fra tingretten

Overskriften endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 16-15. Oppløsning etter kjennelse fra tingretten

(1) Hvis ikke generalforsamlingen treffer beslutning om oppløsning, skal tingretten ved kjennelse beslutte selskapet oppløst i følgende tilfeller:

1. når selskapet skal oppløses som følge av bestemmelse i lov eller vedtekter;
2. når selskapet ikke har meldt til Foretaksregisteret et styre som fyller de vilkår som følger av bestemmelsene gitt i eller i medhold av lov;
3. når selskapet etter loven eller etter vedtak fra skatte- og avgiftsmyndighetene i medhold av lov skal ha revisor, og selskapet ikke har meldt til Foretaksregisteret en revisor som fyller de vilkår som er fastsatt i lov;
4. når årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetningen som selskapet skal sende til Regnskapsregisteret etter regnskapsloven § 8-2, ikke er innsendt innen seks måneder etter fristen for slik innsendelse, eller når Regnskapsregisteret ved fristens utløp ikke kan godkjenne innsendt materiale som årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning.

(2) Retten kan bare beslutte selskapet oppløst som følge av bestemmelse i vedtektene når en aksjeeier har fremsatt krav om det og generalforsamlingen har unnlatt å treffe beslutning om oppløsning etter § 16-1.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 16-16. Behandling av saker om oppløsning etter § 16-15

(1) Når vilkårene i § 16-15 første ledd nr. 1 til 3 er oppfylt, skal Foretaksregisteret sende selskapet varsel om dette. I tilfelle som nevnt i § 16-15 første ledd nr. 4 sendes varsel av Regnskapsregisteret. Selskapet skal gis en frist på en måned til å bringe forholdet i orden og underrettes om følgene av at fristen oversittes.
(2) Har selskapet ikke brakt forholdet i orden ved fristens utløp, skal Foretaksregisteret eller Regnskapsregisteret gjenta varselet ved kunngjøring i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. I kunngjøringen skal det angis at vilkårene for oppløsning av selskapet er oppfylt, og at selskapet har en frist på fire uker fra kunngjøringen til å bringe forholdet i orden. Følgene av at fristen oversittes, skal også angis.
(3) Dersom det finnes hensiktsmessig, kan varsel etter denne bestemmelsen i stedet gis av tingretten.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 16-17. Tingrettens kjennelse

(1) Er varsel til selskapet kunngjort etter § 16-16 annet ledd og selskapet har oversittet fristen i kunngjøringen, skal Foretaksregisteret eller Regnskapsregisteret varsle tingretten om dette.
(2) Retten skal uten ytterligere varsel ved kjennelse beslutte selskapet oppløst etter § 16-15, med mindre beslutning om oppløsning allerede er truffet av generalforsamlingen. Kjennelsen har virkning som kjennelse om konkursåpning etter konkursloven kapittel VIII.
(3) Dersom vesentlige samfunnsmessige hensyn tilsier det, kan Kongen av eget tiltak treffe vedtak om at selskapet tillates å drive videre, og at saken likevel ikke skal oversendes tingretten for tvangsoppløsning, men at selskapet skal gis en ytterligere frist før tvangsoppløsning gjennomføres. Kongen skal treffe vedtak om at selskapet i så fall skal betale en løpende tvangsmulkt til staten fra en frist som fastsettes og frem til forholdet er rettet.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 9 feb 2007 iflg. res. 9 feb 2007 nr. 154), 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647).

§ 16-18. Avvikling av selskapet

(1) Når tingretten har besluttet selskapet oppløst, skal selskapet avvikles etter reglene i konkursloven og dekningsloven.
(2) Boet kan bare leveres tilbake til selskapet etter konkursloven § 136 dersom oppløsningsgrunnen ikke lenger er tilstede.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

III. Oppløsning og avvikling ved dom etter krav fra aksjeeier

§ 16-19. Oppløsning ved dom

(1) En aksjeeier kan kreve selskapet oppløst ved dom når et selskapsorgan eller andre som representerer selskapet, har handlet i strid med §§ 5-21 og 6-28 og særlig tungtveiende grunner taler for oppløsning som følge av dette.
(2) Når selskapet har nedlagt påstand om det, kan dommen i stedet gå ut på at aksjeeierens aksjer skal innløses av selskapet. Innløsningssummen fastsettes i dommen under hensyn til selskapets økonomiske stilling og muligheter. Er innløsningen ikke gjennomført innen den frist som følger av dommen, og dette ikke skyldes aksjeeierens forhold, kan aksjeeieren kreve at tingretten ved kjennelse beslutter selskapet oppløst.
(3) Går dommen ut på oppløsning av selskapet, gjelder § 16-18 tilsvarende. Dommen har virkning som en kjennelse om konkursåpning etter konkursloven kapittel VIII.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Kapittel 17. Erstatning mv

§ 17-1. Erstatningsansvar

(1) Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, gransker eller aksjeeier erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende.
(2) Selskapet, aksjeeier eller andre kan også kreve erstatning av den som forsettlig eller uaktsomt har medvirket til skadevolding som nevnt i første ledd. Erstatning kan kreves av medvirkeren selv om skadevolderen ikke kan holdes ansvarlig fordi han eller hun ikke har utvist forsett eller uaktsomhet.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 17-2. Lemping

Erstatningsansvar etter § 17-1 kan lempes etter lov om skadeserstatning § 5-2.

§ 17-3. Selskapets beslutning om å fremme krav

(1) Generalforsamlingen avgjør om erstatningskrav på selskapets vegne mot dem som er nevnt i § 17-1, skal fremmes. Er det åpnet gjeldsforhandling eller konkurs, gjelder reglene i konkursloven.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for inngåelse av forhåndsavtale mellom selskapet og noen som er nevnt i § 17-1 som regulerer eller begrenser deres erstatningsansvar.

§ 17-4. Krav på selskapets vegne

(1) Har selskapets generalforsamling truffet beslutning om ansvarsfrihet eller forkastet forslag om å kreve erstatning mot noen som er nevnt i § 17-1, kan aksjeeiere som eier minst en tidel av aksjekapitalen, gjøre erstatningsansvar gjeldende på selskapets vegne og i dets navn. Har selskapet 100 eller flere aksjeeiere, kan kravet også gjøres gjeldende av aksjeeiere som utgjør minst 10 prosent av det samlede antall. Er erstatningssøksmål reist, kan det fortsette selv om enkelte aksjeeiere trekker seg eller avhender sine aksjer.
(2) Erstatningssøksmålet må anlegges ved felles fullmektig innen tre måneder etter generalforsamlingens beslutning. Er det begjært gransking etter §§ 5-25 til 5-28, regnes fristen fra den dag begjæringen er endelig avslått eller i tilfelle granskingen er avsluttet.
(3) Kostnadene ved erstatningssøksmålet er selskapet uvedkommende. Kostnadene kan likevel kreves dekket av selskapet med inntil det beløp som er kommet selskapet til gode ved søksmålet.
(4) Paragrafen her gjelder ikke når beslutningen nevnt i første ledd er truffet med flertall som for vedtektsendring. Det samme gjelder ved inngått forlik.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 17-5. Beslutning om ansvarsfrihet

Har generalforsamlingen truffet beslutning om ansvarsfrihet eller om at ansvar ikke skal gjøres gjeldende, kan selskapet likevel fremme krav grunnet på forhold som generalforsamlingen på vesentlige punkter ikke fikk riktige og fullstendige opplysninger om da beslutningen ble truffet.

§ 17-6. Konkurrerende krav

Aksjeeiere, kreditorer eller andre som har lidt tap fordi selskapet er påført tap, er bundet av selskapets skadeoppgjør, og deres krav står tilbake for selskapets krav.

§ 17-7. Andre krav på selskapets vegne

Bestemmelsene i §§ 17-4 og 17-5 gjelder tilsvarende for selskapets krav på tilbakeføring etter §§ 3-7, 3-8 og 8-11, samt selskapets krav på godtgjørelse etter § 6-17.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kapittel 18. Rettergangsregler mv

§ 18-1. Rettssak mellom selskapet og styret

(1) I tilfelle av rettssak mellom selskapet og styret eller enkelte av styrets medlemmer, skal styret innkalle generalforsamlingen for valg av én eller flere personer som skal opptre for selskapet under saken. Dette gjelder ikke hvis slikt valg er foretatt da saksanlegg ble besluttet.
(2) Foretar generalforsamlingen ikke valg som nevnt, kan forkynning for selskapet skje overfor en av aksjeeierne.
(3) Har selskapet bedriftsforsamling, fører bedriftsforsamlingen saken for selskapet. Forkynning for selskapet skjer overfor lederen av bedriftsforsamlingen.
(4) Paragrafen her gjelder ikke sak etter § 17-4.

§ 18-2. Rettssak mellom selskapet og bedriftsforsamlingen

I tilfelle av rettssak mellom selskapet og selskapets bedriftsforsamling eller flertallet i bedriftsforsamlingen, gjelder § 18-1 første og annet ledd tilsvarende.

§ 18-3. Tingrettens saksbehandling mv

(1) Når tingretten behandler saker etter loven her, gjelder reglene om saksbehandling i arveloven § 169 når noe annet ikke fremgår av loven her.

(2) Kjennelser og beslutninger som tingretten treffer etter denne loven, kan ankes.
(3) Anke etter annet ledd kan ikke grunnes på at avgjørelsen er uhensiktsmessig eller uheldig. Dette gjelder ikke kjennelse etter §§ 5-25 til 5-28 og § 8-4.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 18-4. Beregning av frister

(1) Ved beregning av frister som er regnet i dager, telles ikke med den dag da fristen begynner å løpe. Derimot medregnes møtedagen eller den dag da den handlingen fristen gjelder, tidligst kan foretas eller senest må være foretatt.
(2) Frister som er regnet i uker, måneder eller år, ender på den dag i den siste uke eller den siste måned som etter sitt navn eller tall svarer til den dag da fristen begynner å løpe. Har ikke måneden dette tallet, ender fristen på den siste dag i måneden.
(3) Ender en handlingsfrist på en lørdag, helgedag eller dag som etter lovgivningen er likestilt med helgedag, forlenges fristen til den nærmest følgende virkedag.

§ 18-5. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

Kapittel 19. Straff

§ 19-1. Overtredelse av loven med forskrifter

(1) Stifter, medlem av styret eller bedriftsforsamlingen, daglig leder, firmategner og revisor som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her, straffes med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel i inntil ett år.
(2) Ledende ansatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på selskapets vegne innenfor avgrensede saksområder, og som forsettlig eller uaktsomt

overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her under utøvelsen av sin myndighet, straffes med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel i inntil ett år.
(3) Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 19-2. Grov uforstand

(1) Medlem av styret, daglig leder og revisor som viser grov uforstand under utførelsen av sitt verv for selskapet, straffes med bøter eller under skjerpende forhold fengsel i inntil ett år. Det samme gjelder en ledende ansatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på selskapets vegne innenfor avgrensede saksområder, og som viser grov uforstand under utøvelsen av sin myndighet.
(2) Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 20. Særlige selskaper

I. Skipsaksjeselskaper

§ 20-1. Særregler for skipsaksjeselskaper

Kan selskapet utelukkende drive skipsfart og virksomhet med boreplattformer eller liknende flyttbare innretninger, gjelder følgende særregler:

1. Et ansvarlig selskap kan velges til styremedlem eller tilsettes som daglig leder.
2. I vedtektene kan det bestemmes at én eller flere bestemte personer eller et ansvarlig selskap på ubestemt tid skal være medlem av styret eller daglig leder, enten alene eller sammen med andre. I så fall kan vedkommende sies opp av generalforsamlingen med minst to tredeler av de avgitte stemmer, dersom det ikke er tatt forbehold om oppsigelse med mindre stemmetall.

Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 20-2. Skipsaksjeselskaper med et ansvarlig selskap som styremedlem eller daglig leder

Er et ansvarlig selskap styremedlem eller daglig leder etter § 20-1 nr 1, gjelder følgende:

1. De enkelte deltakere i det ansvarlige selskapet anses som styremedlemmer eller daglige ledere, men de utøver vervet i egenskap av deltakere i det ansvarlige selskapet og som et selskapsanliggende i dette.
2. Har styret andre medlemmer enn det ansvarlige selskapet, har deltakerne i dette bare én stemme i styret.
3. Beslutning om å fjerne eller si opp det ansvarlige selskap som styremedlem eller daglig leder må treffes under ett for alle medlemmene av det ansvarlige selskapet og kan lyde på dette selskapet.
4. Når en ny deltaker trer inn i det ansvarlige selskapet, går vervet også over på den nye deltakeren. Ved uttreden bortfaller vervet for den som trer ut. Ved uttreden av den siste som var deltaker på valgtiden, bortfaller vervet også for de øvrige deltakerne i det ansvarlige selskapet.
5. Inntrer det etter valget for én av deltakerne i det ansvarlige selskapet en hindring som nevnt i § 6-11, får det virkning også for de øvrige deltakerne. Vervet faller likevel ikke bort for de øvrige deltakerne dersom den som hindringen gjelder, trer ut av det ansvarlige selskapet innen tre måneder.
6. Er det ikke andre styremedlemmer enn deltakerne i det ansvarlige selskapet, representeres aksjeselskapet av den som har rett til å tegne det ansvarlige selskapets firma.

§ 20-3. Utenlandsk statsborger som styremedlem

Valg av styremedlem i et selskap som eier norsk skip, krever tilslutning fra samtlige aksjeeiere dersom valget av styremedlemmet vil medføre at skipet ikke lenger er norsk.

II. Statsaksjeselskaper

§ 20-4. Særbestemmelser for statsaksjeselskaper

I selskaper der staten eier alle aksjer, gjelder følgende særregler:

1. Styret velges av generalforsamlingen, selv om selskapet har bedriftsforsamling. § 6-4 gjelder likevel for de ansattes rett til å velge medlemmer og observatører til styret. Det kan bestemmes i vedtektene at samtlige medlemmer og observatører til styret skal velges av bedriftsforsamlingen.
2. Kongen kan overprøve bedriftsforsamlingens beslutning etter § 6-35 første ledd, jf lov om allmennaksjeselskaper § 6-37 fjerde ledd, eller styrets beslutning etter § 6-12 femte ledd dersom vesentlige samfunnsmessige hensyn tilsier det.
3. Ekstraordinær generalforsamling kan kreves holdt av det departementet som selskapet hører under, av styret eller av to medlemmer av bedriftsforsamlingen.
4. Generalforsamlingen er ikke bundet av styrets eller bedriftsforsamlingens forslag om utdeling av utbytte.

§ 20-5. Generalforsamling i statsaksjeselskaper

(1) I selskaper der staten eier alle aksjer, står departementet for innkallingen til både ordinær og ekstraordinær generalforsamling og bestemmer innkallingsmåten. Innkallingen skal skje med minst det varsel som er bestemt i § 5-10 annet ledd, med mindre kortere varsel i særlige tilfeller er helt nødvendig. Til møtet innkalles daglig leder og medlemmer av styret og bedriftsforsamlingen, og dessuten den revisor som reviderer selskapets årsregnskap dersom de saker som skal behandles er av en slik art at hans eller hennes nærvær kan anses ønskelig. Revisor skal ellers innkalles når Riksrevisjonen krever det.
(2) Saker som ikke er meddelt dem som har krav på innkalling etter de regler som gjelder for innkalling til generalforsamling, kan bare avgjøres av generalforsamlingen når de møtende medlemmer av styret og bedriftsforsamlingen enstemmig samtykker i det. Er daglig leder eller et medlem av styret eller bedriftsforsamlingen uenig i den beslutningen som treffes av den som representerer selskapets aksjer, skal vedkommende kreve sin dissens tilført protokollen.
Endret ved lov 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr.

711).

§ 20-6. Krav til kjønnssammensetning i styret i statsaksjeselskaper

(1) Reglene i § 6-11 a annet og tredje ledd gjelder tilsvarende for styret i statsaksjeselskaper.
(2) Dersom det skal velges to eller flere styremedlemmer av og blant de ansatte etter § 6-4, kan ikke alle disse styremedlemmene ha samme kjønn. Det samme gjelder for varamedlemmer. Første og annet punktum gjelder ikke dersom mer enn 80 prosent av samlet antall ansatte i selskapet på det tidspunkt valget skjer har samme kjønn.
(3) For selskaper med flere enn 200 ansatte, skal kjønnssammensetningen blant styremedlemmer som velges av og blant de ansatte etter § 6-4 eller blant de ansatte etter § 6-35, jf. allmennaksjeloven § 6-37 første ledd, oppfylle kravene i § 6-11 a annet og tredje ledd, likevel slik at dersom det skal velges to styremedlemmer av og blant de ansatte, kan ikke disse styremedlemmene ha samme kjønn. Antall ansatte etter første punktum skal beregnes på samme måte som etter § 6-4.
(4) Første, annet og tredje ledd gjelder tilsvarende for aksjeselskap som er heleid datterselskap til statsaksjeselskap eller statsallmennaksjeselskap, eller til statsforetak.
Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 20-7. Riksrevisjonens kontroll

Riksrevisjonen fører kontroll med forvaltningen av statens interesser og kan foreta undersøkelser mv. i selskaper der staten eier alle aksjene og heleide datterselskaper til slike selskaper etter riksrevisjonsloven.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), tidligere § 20-6, 7 mai 2004 nr. 21 (ikr. 1 juli 2004, endringsloven henviser, formentlig ved en inkurie, til § 20-6), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 20 juni 2025 nr. 49.

Kapittel 21. Ikrafttredelses- og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 21-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] De enkelte bestemmelser kan settes i kraft til ulik tid.
1 Fra 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 615.

§ 21-2. Overgangsregler

1. Et aksjeselskap som er stiftet før loven trer i kraft, regnes som aksjeselskap og følger reglene i loven her, hvis ikke selskapet før loven trer i kraft er registrert i Foretaksregisteret som allment aksjeselskap.

– – –

5. Kravet i § 3-1 annet ledd annet punktum om at aksjene skal lyde på like stort beløp, gjelder ikke for selskaper som hadde aksjer med ulikt pålydende da lov 4 juni 1976 nr 59 om aksjeselskaper trådte i kraft. Ved kapitalforhøyelse kan det ikke utstedes aksjer som lyder på andre beløp enn de tidligere aksjene. I generalforsamlingen gir aksjene med lavest pålydende én stemme og de øvrige aksjer tilsvarende flere stemmer når annet ikke er fastsatt i vedtektene.
6. §§ 2-11 til 2-18 gjelder bare når selskapet stiftes etter at loven er trådt i kraft. Har selskapet holdt konstituerende generalforsamling før loven trer i kraft, gjelder de regler som gjaldt tidligere.

– – –

16. Forhøyelse av aksjekapitalen som er besluttet før loven trer i kraft, kan gjennomføres og registreres i Foretaksregisteret etter de regler som gjaldt tidligere.
17. §§ 10-12 og 10-13 gjelder bare når beslutning om kapitalforhøyelse treffes etter at loven er trådt i kraft. Er beslutningen truffet før loven trer i kraft, gjelder de regler som gjaldt tidligere.

– – –

24. Forskrifter gitt i medhold av lov 4 juni 1976 nr 59 om aksjeselskaper gjelder også etter at loven her er trådt i kraft.
25. For selskaper som er stiftet før loven trer i kraft, gjelder § 4-15 annet ledd bare for så vidt selskapets vedtekter inneholder bestemmelser om at overdragelse eller annet eierskifte er betinget av samtykke fra selskapet. Har selskapet slik vedtektsbestemmelse, gjelder §§ 4-16 og 4-17 for eierskifter som finner sted etter lovens ikrafttredelse.

    For selskaper som er stiftet før loven trer i kraft, gjelder § 4-15

tredje ledd bare for så vidt selskapets vedtekter inneholder bestemmelser om forkjøpsrett ved overdragelse eller annet eierskifte. Har selskapet slik vedtektsbestemmelse, gjelder §§ 4-19 til 4-23 for eierskifter som finner sted etter lovens ikrafttredelse.

26. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 18 juni 1999 nr. 41 (ikr. 18 juni 1999 iflg. res. 18 juni 1999 nr. 985), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 21-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 15 mai 1998 nr. 27 (ikr. 1 jan 1999 iflg. res. 15 mai 1998 nr. 478).

Lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

I. Lovens virkeområde. Ansvarsbegrensningen

§ 1-1. Lovens virkeområde

(1) Denne loven gjelder allmennaksjeselskaper.
(2) Med allmennaksjeselskap forstås ethvert selskap

1. hvor ikke noen av deltakerne har personlig ansvar for selskapets forpliktelser, udelt eller for deler som til sammen utgjør selskapets samlede forpliktelser, og
2. som i vedtektene er betegnet som allmennaksjeselskap, og
3. som er registrert som allmennaksjeselskap i Foretaksregisteret.

(3) Kongen gir forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 1-2. Ansvarsbegrensningen

(1) Aksjeeierne hefter ikke overfor kreditorene for selskapets forpliktelser.
(2) Aksjeeierne plikter ikke å gjøre innskudd i selskapet eller i tilfelle i selskapets konkursbo i større utstrekning enn det som følger av grunnlaget for aksjetegningen.

II. Definisjoner

§ 1-3. Konserner

(1) Et morselskap utgjør sammen med et datterselskap eller datterselskaper et konsern.
(2) Et allmennaksjeselskap er et morselskap hvis det på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller selskapsandeler har bestemmende innflytelse over et annet selskap. Et allmennaksjeselskap skal alltid anses å ha bestemmende innflytelse hvis selskapet:

1. eier så mange aksjer eller andeler i et annet selskap at de representerer flertallet av stemmene i det andre selskapet, eller
2. har rett til å velge eller avsette et flertall av medlemmene i det andre selskapets styre.

(3) Et selskap som står i forhold som nevnt i annet ledd til et morselskap anses som datterselskap.
(4) Ved beregningen av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette styremedlemmer skal rettigheter som morselskapet og morselskapets datterselskaper innehar, regnes med. Det samme gjelder rettigheter som innehas av noen som handler i eget navn, men for morselskapets eller et datterselskaps regning.

§ 1-4. Selskaper som er likestilt med konsernselskaper

(1) Følgende regler om morselskap gjelder også når morselskapet er aksjeselskap: § 3-8, § 6-5, § 6-16 første ledd, § 6-35 femte ledd, § 8-5, §§ 8-7 til 8-10 og § 9-8.
(2) Følgende regler om datterselskap gjelder også for datterselskap med utenlandsk morselskap: § 3-8, § 4-25, § 6-16 første ledd, § 8-7 første og tredje ledd, §§ 8-8 til 8-10, § 9-1 første ledd og § 9-8. Reglene i §§ 4-25 og 6-16 gjelder

ikke for utenlandsk datterselskap.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 25 jan 2002 nr. 2 (ikr. 15 feb 2002 iflg. res. 25 jan 2002 nr. 65), 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986).

§ 1-5. Nærstående

(1) Som noens nærstående menes i denne loven:

1. ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapsliknende forhold;
2. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken;
3. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i nr 1;
4. ektefelle til, og en person som bor sammen i ekteskapsliknende forhold med, noen som er nevnt i nr 2;
5. selskap der vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr 1 til 4, har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 1-3.

(2) Som noens personlig nærstående menes i denne loven:

1. ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapsliknende forhold;
2. mindreårige barn til vedkommende selv, samt mindreårige barn til en person som nevnt i nr 1 som vedkommende bor sammen med;
3. selskap der vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr 1 og 2, har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 1-3.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647).

§ 1-5 a. Møte

Med møte i denne loven menes møte hvor de som deltar enten er fysisk til stede på møtet (fysisk møte), eller deltar ved bruk av elektroniske hjelpemidler (elektronisk møte).
Tilføyd ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

III. Utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon mv.

Overskrift tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760). **Endres** ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 1-6. Utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon mv.

(1) Dokumentasjon som kreves utarbeidet etter allmennaksjeloven, skal utarbeides og oppbevares på betryggende måte. Dokumentasjonen skal være i lesbar form og være tilgjengelig fra Norge.
(2) Krav i denne loven om at meldinger mv. skal være eller gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektroniske løsninger.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om oppbevaringstid for bestemte dokumenttyper, hva som anses som betryggende måte for utarbeidelse og oppbevaring, og sikkerhetsnivået for signatur.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 1-7. Meldinger mv.

(1) Selskapets meldinger mv. til aksjeeierne etter denne loven gis på den måten styret bestemmer. Styret skal informere aksjeeierne i rimelig tid før ny kommunikasjonsmåte tas i bruk. Meldinger mv. skal gis på en betryggende og hensiktsmessig måte.
(2) Aksjeeiernes meldinger mv. til selskapet etter denne loven kan alltid sendes til selskapets forretningsadresse, og til digital adresse og postadresse som selskapet har oppgitt.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om krav til meldinger mv. mellom selskapet og aksjeeierne.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3657).

§ 1-8. Meldinger mv. til eiere av forvalterregistrerte aksjer

(1) Selskapets meldinger mv. til eiere av forvalterregistrerte aksjer etter denne loven skal sendes forvalteren. Dette gjelder ikke dersom meldingen er sendt direkte til slik eier. Tredjepersoner som etter denne loven plikter å sende melding mv. til eiere av forvalterregistrerte aksjer, kan kreve at selskapet bistår

med dette.
(2) Forvaltere og andre formidlere som definert i verdipapirsentralloven § 4-5 første ledd, skal uten opphold videreformidle meldinger mv. mellom selskapet og eiere av forvalterregistrerte aksjer.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om krav til meldinger mv. mellom selskapet og eiere av forvalterregistrerte aksjer, herunder om format og tidsfrister, samt om videreformidling av meldinger mv. etter annet ledd.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

Kapittel 2. Stiftelse av allmennaksjeselskap

I. Stiftelsesgrunnlaget. Aksjetegning

§ 2-1. Stiftelsesdokument

(1) For å stifte et allmennaksjeselskap skal den eller de som skal tegne aksjer i selskapet (stifterne), opprette et stiftelsesdokument. Stiftelsesdokumentet skal inneholde selskapets vedtekter (§ 2-2) og de bestemmelser som er nevnt i § 2-3.
(2) Dersom aksjeinnskudd skal kunne gjøres med andre eiendeler enn penger, noen skal gis særskilte rettigheter i forbindelse med stiftelsen eller selskapet skal dekke utgifter ved stiftelsen, må også dette være bestemt i stiftelsesdokumentet, jf §§ 2-4 og 2-5.
(3) Stiftelsesdokumentet skal oppbevares i hele selskapets levetid.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 2-2. Minstekrav til vedtektene

(1) Vedtektene skal minst angi:

1. at selskapet skal være et allmennaksjeselskap;
2. selskapets foretaksnavn;
3. den kommune i riket hvor selskapet skal ha sitt forretningskontor;
4. selskapets virksomhet;
5. aksjekapitalens størrelse, jf § 3-1;
6. aksjenes pålydende (nominelle beløp), jf § 3-1;
7. antallet aksjer;
8. antallet eller laveste og høyeste antall styremedlemmer, jf § 6-1;

9. om selskapet skal ha flere daglige ledere eller om styret eller bedriftsforsamlingen skal kunne bestemme at selskapet skal ha flere daglige ledere, samt i så fall om flere daglige ledere skal fungere som kollektivt organ;
10. hvilke saker som skal behandles på den ordinære generalforsamlingen, jf § 5-6.
11. hvilken verdipapirsentral aksjene er registrert i

(2) Dersom selskapet ved sin virksomhet ikke skal ha til formål å skaffe aksjeeierne økonomisk utbytte, skal vedtektene inneholde bestemmelser om anvendelse av overskudd og av formuen ved oppløsning.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 2-3. Minstekrav til stiftelsesdokumentet ellers

Stiftelsesdokumentet skal dessuten angi:

1. stifternes navn eller foretaksnavn, adresse og fødselsnummer eller organisasjonsnummer;
2. antallet aksjer som skal tegnes av hver av stifterne;
3. det beløpet som skal betales for hver aksje (aksjeinnskudd);
4. tidspunktet for oppgjør av aksjeinnskudd, jf § 2-11;
5. hvem som skal være medlemmer av selskapets styre, og hvem som skal være selskapets revisor.

Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 2-4. Bestemmelser om særskilte rettigheter

(1) Stiftelsesdokumentet skal inneholde enhver avtale eller annen bestemmelse om

1. at aksjer skal kunne tegnes med rett eller plikt til å gjøre innskudd med andre eiendeler enn penger, at innskuddet skal kunne gjøres opp ved motregning, eller at aksjer skal kunne tegnes på andre særlige vilkår. Det skal i så fall angis hvilke eiendeler det gjelder, innskyternes navn og adresse, hvor mange aksjer selskapet skal yte for innskuddet, og hvilke vilkår som skal gjelde;

2. at selskapet skal overta andre eiendeler enn penger mot vederlag i annet enn aksjer. Det skal i så fall angis hvilke eiendeler det gjelder, overdragerens navn og adresse, det vederlaget som selskapet skal yte, og hvilke vilkår som skal gjelde;
3. at selskapet skal bli part i en avtale, eller at noen skal ha særskilte rettigheter overfor eller fordeler av selskapet. I så fall skal det angis hvilke vilkår som skal gjelde, og navn og adresse på den som er tilgodesett.

(2) I stedet for å innta avtalen eller bestemmelsen i stiftelsesdokumentet, kan det i stiftelsesdokumentet henvises til avtalen eller bestemmelsen eller til redegjørelse etter § 2-6. I så fall skal hovedpunktene i avtalen eller redegjørelsen gjengis i stiftelsesdokumentet, og avtalen skal vedlegges stiftelsesdokumentet.
(3) En avtale eller bestemmelse som ikke er tatt inn i stiftelsesdokumentet etter første ledd eller gjengitt i stiftelsesdokumentet etter annet ledd, kan ikke gjøres gjeldende mot selskapet.

§ 2-5. Stiftelsesutgifter som dekkes av selskapet

(1) Selskapet kan dekke utgifter ved stiftelsen i den utstrekning utgiftene ikke overstiger aksjeinnskuddet. I stiftelsesdokumentet skal det angis hvilke utgifter det gjelder, hvordan de er beregnet, og navn og adresse på den som er tilgodesett.
(2) For en avtale eller bestemmelse som nevnt i første ledd gjelder § 2-4 annet og tredje ledd tilsvarende.
Endret ved lov 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260).

§ 2-6. Redegjørelse om aksjeinnskudd med andre eiendeler enn penger og særskilte rettigheter

(1) Skal selskapet overta eiendeler eller bli part i en avtale som nevnt i § 2-4, skal det utarbeides en redegjørelse som minst inneholder

1. en beskrivelse av hvert innskudd, erverv eller avtale. Hvis en bestående virksomhet skal overtas, skal årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for virksomheten for de tre siste år tas inn i eller vedlegges redegjørelsen. Det skal gis opplysning om resultatet av driften i tiden etter den seneste balansedagen. Foreligger ikke årsregnskap for virksomheten, skal det gis opplysning om resultatet

av driften i de tre siste år;
2. opplysning om de prinsipper som er fulgt ved vurderingen av de eiendeler selskapet skal overta;
3. opplysning om de forhold som kan være av betydning for bedømmelsen av en avtale eller bestemmelse om at selskapet skal overta eiendeler eller bli part i en avtale;
4. erklæring om at de eiendeler selskapet skal overta, har en verdi som minst svarer til det avtalte vederlaget, herunder pålydende av de aksjer som skal utstedes som vederlag, med tillegg av eventuell overkurs. Tidspunktet for verdsettelsen kan tidligst være fire uker før stiftelsen, jf. § 2-9. Verdsetting av immaterielle eiendeler som skal overtas som aksjeinnskudd, skal særskilt begrunnes.

(2) Stifterne skal sørge for at redegjørelsen blir utarbeidet av én eller flere uavhengige sakkyndige. Som uavhengig sakkyndig skal benyttes revisor. Departementet kan i forskrift bestemme at også andre yrkesgrupper kan benyttes som uavhengige sakkyndige. Reglene om revisors undersøkelsesrett mv. i revisorloven § 2-2 gjelder tilsvarende.
(3) Redegjørelsen skal vedlegges stiftelsesdokumentet.
(4) Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra første til tredje ledd for tilfeller der aksjer tegnes mot innskudd i omsettelige verdipapirer eller pengemarkedsinstrumenter eller mot innskudd med andre eiendeler enn penger når verdien av innskuddet fremgår av et revidert, lovpålagt årsregnskap.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 20 des 2022 nr. 122.

§ 2-7. Innskudd med andre eiendeler enn penger

Eiendeler som ikke kan balanseføres etter regnskapsloven, kan ikke brukes som aksjeinnskudd. En plikt til å utføre et arbeid eller en tjeneste for selskapet kan ikke i noe tilfelle brukes som aksjeinnskudd. Eiendeler som selskapet mottar som aksjeinnskudd, skal vurderes til virkelig verdi, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 2-8. (Opphevet)

Endret ved lover 25 jan 2002 nr. 2 (ikr. 15 feb 2002 iflg. res. 25 jan 2002 nr. 65), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), opphevet ved lov 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 desember 2017 eller senere).

§ 2-9. Stiftelse av selskapet

Stifterne skal datere og signere stiftelsesdokumentet. Når alle stifterne har signert stiftelsesdokumentet, er aksjene tegnet og selskapet stiftet.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 2-10. Aksjetegning som ikke er bindende

(1) Tegning av aksje på annen måte enn fastsatt i § 2-9 er ikke bindende for selskapet eller for tegneren. Det samme gjelder tegning av aksje med forbehold som ikke stemmer med tegningsgrunnlaget. Tegningen blir likevel bindende dersom selskapet blir registrert uten at selskapet eller tegneren har varslet Foretaksregisteret om at tegningen ikke anses bindende.
(2) Bestemmelsen i første ledd tredje punktum gjelder tilsvarende når aksjetegningen er ugyldig etter alminnelige regler for formuesrettslige disposisjoner. Registreringen gjør likevel ikke tegningen bindende når den er falsk, forfalsket, foretatt under grov tvang eller er i strid med vergemålsloven.
(3) Er en aksjetegning ikke bindende, kan styret nedsette aksjekapitalen og slette aksjen, med mindre dette ville være i strid med § 3-1 første ledd. Blir aksjekapitalen nedsatt etter første punktum, kan styret skaffe tilsvarende dekning for aksjekapitalen ved særskilt beslutning om nytegning. Kapittel 12 om nedsetting av aksjekapitalen gjelder ikke for styrets beslutning om å sette ned aksjekapitalen etter dette leddet.

§ 2-10 a. Avtale om etterfølgende erverv av eiendeler fra stifter mv.

(1) En avtale om erverv av eiendeler fra en aksjeeier eller stifter som ikke er

angitt i stiftelsesdokumentet etter reglene i § 2-4, jf. § 2-6, skal godkjennes av generalforsamlingen dersom:

1. ervervet skjer etter stiftelsen og innen to år etter at selskapet er registrert i Foretaksregisteret, og
2. selskapets ytelse har en virkelig verdi som utgjør over en tidel av samlet pålydende og overkurs på de aksjene som selskapet har utstedt på tidspunktet for ervervet.

(2) Likestilt med en aksjeeier eller stifter etter første ledd er:

1. nærstående til en aksjeeier eller stifter,
2. noen som handler etter avtale med en aksjeeier eller stifter.

(3) Styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse for avtalen etter reglene i § 2-6 første og annet ledd. Styret skal avgi en erklæring om at avtalen er i selskapets interesse, at det er rimelig samsvar mellom verdien av det vederlaget selskapet skal yte og verdien av det vederlaget selskapet skal motta, og at kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet i § 3-4 vil være oppfylt. Erklæringen skal dateres og signeres av samtlige styremedlemmer, med unntak av styremedlemmer som var inhabile etter § 6-27 ved styrets behandling av saken. Har en som skal signere, innvendinger mot erklæringen, skal vedkommende signere med påtegnet forbehold og gjøre rede for innvendingene i erklæringen.
(4) Redegjørelsen og erklæringen etter tredje ledd skal vedlegges innkallingen til generalforsamlingen og skal uten opphold sendes til Foretaksregisteret.
(5) Avtale inngått i strid med første og annet ledd er ikke bindende for selskapet om selskapet godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at generalforsamlingen ikke har godkjent avtalen. Oppfyllelse i henhold til avtale som ikke binder selskapet, skal tilbakeføres. § 3-7 annet ledd gjelder tilsvarende.
(6) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke:

1. avtale som inngås som ledd i selskapets vanlige virksomhet og som er grunnet på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper,
2. avtale om overdragelse av omsettelige verdipapirer som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-4 første ledd til pris i henhold til kursnotering på et regulert marked,
3. avtale som er godkjent av Finanstilsynet etter reglene i finansforetaksloven kapittel 20.

(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innsending av

redegjørelse og erklæring etter tredje ledd til Foretaksregisteret, offentliggjøring av informasjon i redegjørelsen og erklæringen, gebyr for å registrere redegjørelsen og erklæringen, samt gebyr for innsyn.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648).

II. Forfall og oppgjør av krav på aksjeinnskudd m.v.

§ 2-11. Forfallstid for selskapets krav på aksjeinnskudd

Selskapets krav på innskudd oppstår ved aksjetegningen og forfaller på det tidspunktet som er fastsatt i stiftelsesdokumentet. Dette tidspunktet kan ikke være senere enn det tidspunktet selskapet meldes til Foretaksregisteret, jf § 2-18.

§ 2-12. Oppgjør av krav på innskudd

(1) Aksjeinnskudd kan ikke være lavere enn aksjens pålydende. Blir en aksje tegnet mot et lavere vederlag, skal aksjens pålydende likevel skytes inn.
(2) Avtale om å gjøre opp kravet på innskudd på andre måter enn fastsatt i stiftelsesdokumentet frigjør ikke innskyteren. Selv om det er bestemt i stiftelsesdokumentet at kravet kan dekkes opp ved motregning, er et slikt oppgjør ikke frigjørende så langt motregningen kan være til skade for selskapet eller dets kreditorer.

§ 2-13. Forsinket oppgjør av krav på innskudd

(1) Ved forsinket oppgjør av krav på innskudd i penger plikter aksjeeieren å betale rente fra forfallstidspunktet etter lov om renter ved forsinket betaling mm.
(2) Ved forsinket oppgjør av krav på innskudd i andre eiendeler enn penger plikter aksjeeieren å erstatte selskapet rente regnet av innskuddets verdi ved stiftelsen, jf. § 2-9.
(3) Ved forsinkelse med oppgjøret av krav på innskudd skal styret gi aksjeeieren melding om at innskuddet må gjøres opp innen syv dager regnet fra avsendelsen av meldingen. Styret skal benytte en betryggende metode for å sikre at aksjeeieren mottar meldingen. I meldingen skal aksjeeieren gjøres kjent med følgene av at fristen oversittes, jf. femte ledd. Har aksjeeieren ikke kjent adresse, skal betalingsoppfordringen kunngjøres i Brønnøysundregistrenes

elektroniske kunngjøringspublikasjon.
(4) Vet selskapet at aksjen har skiftet eier eller er pantsatt, skal rettighetshaveren varsles på samme måte som i tredje ledd. Det samme gjelder dersom det er tatt utlegg eller arrest i aksjen.
(5) Blir oppgjør ikke foretatt innen den fastsatte fristen, kan styret la en annen tegne aksjen mot å påta seg innskuddsforpliktelsen. Dersom det ikke er rimelig utsikt til at det skyldige beløpet kan inndrives, eller inndrivingskostnadene ikke står i rimelig forhold til beløpets størrelse, kan styret i stedet nedsette aksjekapitalen og slette aksjen, med mindre sletting vil være i strid med § 3-1 første ledd. Er aksjekapitalen nedsatt etter annet punktum, kan styret innen seks måneder etter at selskapet er registrert, skaffe tilsvarende dekning for aksjekapitalen ved særskilt beslutning om nytegning. For styrets beslutning om å sette ned aksjekapitalen etter dette leddet gjelder ikke kapittel 12.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere).

§ 2-14. Mangler ved innskudd i andre eiendeler enn penger

(1) Hefter det ved overføringen en faktisk eller rettslig mangel ved et innskudd i andre eiendeler enn penger, plikter aksjeeieren å erstatte selskapet dets tap ved mangelen.
(2) Er en rettslig mangel til hinder for overføring, plikter aksjeeieren å gjøre opp innskuddet i penger.

§ 2-15. Bortfall av krav på innskudd ved preklusjon

Faller selskapets krav på innskudd bort ved preklusjon, skal styret treffe beslutning om nedsetting av aksjekapitalen og sletting av aksjen samt i tilfelle også om nytegning. Reglene i § 2-10 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 2-16. Ansvar for innskudd ved eierskifte til aksje

Skifter en aksje eier før kravet på innskudd er gjort opp, blir den nye og den tidligere eieren solidarisk ansvarlige for kravet når aksjeervervet er meldt til selskapet.

§ 2-17. Selskapets rådighet over krav på innskudd mv

Selskapets krav på innskudd kan ikke overdras. Det kan heller ikke stilles som sikkerhet eller tas til utlegg for gjeld.

III. Melding til Foretaksregisteret

§ 2-18. Melding av selskapet til Foretaksregisteret

(1) Selskapet skal meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter at stiftelsesdokumentet er signert.
(2) Før selskapet meldes til Foretaksregisteret skal aksjeinnskudd være ytet fullt ut. Herunder skal resultatet av teknisk bistand, forsknings- og utviklingsarbeider mv være stilt til rådighet for selskapet. I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Dette skal bekreftes av revisor. Skal aksjeinnskuddene utelukkende gjøres opp i penger, kan bekreftelsen også gis av et finansforetak i Norge eller i en EØS-stat, en advokat eller en statsautorisert regnskapsfører.
(3) Er selskapet ikke meldt til Foretaksregisteret innen fristens utløp, kan registrering ikke finne sted. Forpliktelser etter stiftelsesdokumentet er da ikke lenger bindende. Det samme gjelder om registreringen nektes på grunn av feil som ikke kan rettes.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 2 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 637, gjelder annet ledd femte punktum), 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 24 nov 2023 nr. 1896).

§ 2-19. Ansvar for melding om innbetalt aksjekapital

(1) Styrets medlemmer og den som har avgitt bekreftelse etter § 2-18 annet ledd, er solidarisk ansvarlig for det som måtte mangle av aksjeinnskudd som i meldingen til Foretaksregisteret er oppgitt og bekreftet innbetalt eller gjort opp på annen måte. Dette gjelder selv om det ikke er voldt skade.
(2) Ansvaret etter første ledd gjelder ikke mangler som skriver seg fra verdsettingen av innskudd i andre eiendeler enn penger.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015

nr. 350), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 2 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 637).

§ 2-20. Rettigheter og forpliktelser før registrering i Foretaksregisteret

(1) Før allmennaksjeselskapet er registrert, kan selskapet som sådant ikke erverve andre rettigheter og pådra seg andre forpliktelser overfor tredjepersoner, enn dem som følger av stiftelsesdokumentet eller av lov.
(2) For forpliktelser som er pådratt i selskapets navn før registreringen, og som selskapet ikke hefter for etter første ledd, er de som har pådratt forpliktelsen, personlig og solidarisk ansvarlig når ikke noe annet må anses avtalt med kreditor. Ved registreringen overtar selskapet forpliktelsen.
(3) Er det før registreringen inngått en avtale som ikke binder selskapet etter første ledd, og visste den annen part i avtalen at selskapet ikke var registrert, kan denne gå fra avtalen dersom selskapet ikke er meldt til Foretaksregisteret innen fristen i § 2-18 eller meldingen blir avvist innen fristens utløp. Var parten ukjent med at selskapet ikke var registrert, kan han eller hun gå fra avtalen frem til selskapet registreres. Bestemmelsene i dette leddet kan fravikes ved avtale.

Kapittel 3. Selskapskapitalen

I. Bundet egenkapital

§ 3-1. Aksjekapital

(1) Et allmennaksjeselskap skal ha en aksjekapital på minst en million norske kroner.
(2) Aksjekapitalen skal være fordelt på én eller flere aksjer som rettighetene som aksjeeier knytter seg til. Aksjene skal lyde på like stort beløp.

§ 3-2. Fond for urealiserte gevinster

(1) Selskapet skal ha et fond for urealiserte gevinster. Dersom selskapet vurderer eiendeler til virkelig verdi, skal det sette av til fondet en positiv differanse mellom balanseført verdi av hver enkelt eiendel eller gruppe av eiendeler og deres anskaffelseskost under hensyn til effekten av utsatt skatt. Dette gjelder tilsvarende ved vurdering av gjeld til virkelig verdi. Selskapet skal avsette til fondet på samme måte som etter annet punktum dersom det ved verdiregulering eller på annen måte regnskapsfører eiendeler til en verdi som

overstiger anskaffelseskost.
(2) Plikten til å avsette til fond for urealiserte gevinster omfatter ikke differanser etter første ledd knyttet til vurdering av:

1. finansielle instrumenter i samsvar med regnskapsloven § 5-8,
2. pengeposter i utenlandsk valuta,
3. andre poster når det er fastsatt i forskrift gitt av departementet.

(3) Fondet kan løses opp når og i den grad grunnlaget for avsetningen ikke lenger er til stede.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler om beregning av differansen etter første ledd.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), tidligere § 3-3 a.

§ 3-3. Fond for vurderingsforskjeller

Selskapet skal ha et fond for vurderingsforskjeller. Dersom selskapet regnskapsfører selskapsinvesteringer i datterselskap, tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet etter egenkapitalmetoden eller bruttometoden, skal selskapet sette av til fondet en positiv differanse mellom investeringenes balanseførte verdi og deres anskaffelseskost. En forskjell som skyldes gevinst ved transaksjon mellom investor og et selskap regnskapsført etter egenkapitalmetoden, kan selskapet unnlate å avsette til fondet. En slik forskjell skal til enhver tid ikke være større enn investors gjenværende urealiserte gevinst.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 21 des 2000 nr. 108 (ikr. 1 jan 2001), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

II. Krav til egenkapitalen

§ 3-4. Krav om forsvarlig egenkapital og likviditet

Selskapet skal til enhver tid ha en egenkapital og en likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 3-5. Handleplikt ved tap av egenkapital

(1) Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, skal styret straks behandle saken. Det samme gjelder hvis det må antas at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen. Styret skal innen rimelig tid innkalle generalforsamlingen og gi den en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling. Dersom selskapet ikke har en forsvarlig egenkapital i samsvar med § 3-4, skal styret på generalforsamlingen foreslå tiltak for å rette på dette. I tilfeller som nevnt i annet punktum, skal generalforsamlingen innkalles senest innen seks måneder.
(2) Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som nevnt i første ledd fjerde punktum, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal det foreslå selskapet oppløst.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

III. Utdeling

§ 3-6. Utdeling fra selskapet mv.

(1) Utdeling fra selskapet kan bare skje etter reglene om utbytte, kapitalnedsetting, fusjon eller fisjon av selskaper, og tilbakebetaling etter oppløsning.
(2) Som utdeling regnes enhver overføring av verdier som direkte eller indirekte kommer aksjeeieren til gode. Verdien skal beregnes etter virkelig verdi på dagen for overføringen.
(3) Når bestemmelser i denne loven setter beløpsmessige begrensninger for adgangen til utdeling fra selskapet, er det en eiendels balanseførte verdi som er bestemmende ved vurderingen av om verdien ligger innenfor begrensningene. Departementet kan i forskrift fastsette at en annen verdi kan legges til grunn i forhold til nærmere angitte utdelinger.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler om beregning av fri og bundet egenkapital når årsregnskapet er ført i en annen valuta enn norske kroner.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610), 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 1 mai 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366, nytt tredje ledd gjelder når beslutningen om utdeling treffes etter at endringsloven har trådt i kraft), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 3-7. Ulovlige utdelinger

(1) Er det skjedd utdeling fra selskapet i strid med bestemmelsene i loven, skal mottakeren tilbakeføre det som er mottatt. Ved utdeling av utbytte eller tilbakebetaling etter kapitalnedsetting, fusjon, fisjon eller oppløsning gjelder dette likevel ikke dersom mottakeren, da utdelingen ble mottatt, verken forsto eller burde ha forstått at den var ulovlig.
(2) Den som på selskapets vegne medvirker til en beslutning om eller gjennomføring av ulovlig utdeling, og som forsto eller burde ha forstått at utdelingen er ulovlig, er ansvarlig for at utdelingen blir tilbakeført til selskapet. Ansvaret kan lempes etter lov om skadeserstatning § 5-2.

IV. Transaksjoner mellom selskapet og aksjeeiere mv.

Overskriften endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 3-8. Avtaler mellom unoterte selskaper og aksjeeiere eller medlemmer av selskapets ledelse mv.

(1) Denne paragrafen gjelder for selskap som ikke har aksjer tatt opp til handel på regulert marked. Departementet kan i forskrift fastsette at paragrafen ikke skal gjelde for selskaper med aksjer tatt opp til handel på tilsvarende marked utenfor EØS eller på andre typer handelsplasser.
(2) Styret skal godkjenne avtaler mellom selskapet og en aksjeeier, en aksjeeiers morselskap, et styremedlem eller daglig leder der selskapets ytelse på tidspunktet for inngåelse av avtalen har en virkelig verdi som er større enn 2,5 prosent av balansesummen i selskapets sist godkjente årsregnskap. Det samme gjelder avtaler mellom selskapet og:

1. en nærstående til noen som nevnt i første punktum,
2. en som handler etter avtale med noen som nevnt i første punktum.

(3) Terskelverdien etter annet ledd første punktum kan bygge på en mellombalanse etter § 8-2 a første ledd som er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret. Har selskapet ikke fastsatt et årsregnskap eller en mellombalanse, er terskelverdien 2,5 prosent av samlet pålydende og overkurs på de aksjene som selskapet har utstedt.
(4) Styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse for avtalen etter reglene i aksjeloven § 2-6 første og annet ledd. Styret skal avgi en erklæring om

at avtalen er i selskapets interesse, at det er rimelig samsvar mellom verdien av det vederlaget selskapet skal yte og verdien av det vederlaget selskapet skal motta, og at kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet i § 3-4 vil være oppfylt. Redegjørelsen og erklæringen skal dateres og signeres av samtlige styremedlemmer, med unntak av styremedlemmer som var inhabile etter § 6-27 ved styrets behandling av saken. Har en som skal signere, innvendinger mot redegjørelsen eller erklæringen, skal vedkommende signere med påtegnet forbehold og gjøre rede for innvendingene i redegjørelsen.
(5) Redegjørelsen og erklæringen etter fjerde ledd skal uten opphold sendes til alle aksjeeiere med kjent adresse og til Foretaksregisteret.
(6) Avtale inngått i strid med annet ledd er ikke bindende for selskapet om selskapet godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at styret ikke har godkjent avtalen. Oppfyllelse i henhold til avtale som ikke binder selskapet, skal tilbakeføres. § 3-7 annet ledd gjelder tilsvarende.
(7) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke:

1. avtale som inngås som ledd i selskapets vanlige virksomhet og som er grunnet på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper,
2. avtale der selskapets ytelse på tidspunktet for inngåelse av avtalen har en virkelig verdi som utgjør mindre enn 100 000 kroner,
3. avtale inngått i samsvar med reglene i § 2-4, jf. § 2-6, § 2-10 a og § 10-2,
4. avtale om lønn og godtgjørelse til daglig leder og avtale som nevnt i § 6-10,
5. avtale om overdragelse av omsettelige verdipapirer som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-4 første ledd til pris i henhold til kursnotering på et regulert marked,
6. avtale som omfattes av § 8-7 fjerde ledd første punktum nr. 2 og 3, jf. annet punktum, dersom morselskapet eller den juridiske personen eier samtlige aksjer i selskapet,
7. avtale inngått i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av § 8-10,
8. avtale som er godkjent av Finanstilsynet etter reglene i finansforetaksloven kapittel 20.

(8) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innsending av redegjørelse og erklæring etter fjerde ledd til Foretaksregisteret, offentliggjøring av informasjon i redegjørelsen og erklæringen, gebyr for å registrere redegjørelsen og erklæringen, samt gebyr for innsyn.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648, med unntak av tredje ledd), 6 des 2019

nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185, gjelder tredje ledd), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-9. Konserninterne transaksjoner

(1) Transaksjoner mellom selskaper i samme konsern skal grunnes på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper. Vesentlige avtaler mellom konsernselskaper skal foreligge skriftlig.
(2) Kostnader, tap, inntekter og gevinster som ikke kan henføres til noe bestemt konsernselskap, skal fordeles mellom konsernselskapene slik god forretningsskikk tilsier.
(3) Utdeling av utbytte og konsernbidrag fra et konsernselskap til morselskapet og andre selskaper i konsernet skal i et enkelt regnskapsår samlet ikke overstige grensen etter § 8-1.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

V. Vesentlige avtaler mellom noterte selskaper og tilknyttede parter

Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648).

§ 3-10. Virkeområde

Bestemmelsene i §§ 3-11 til 3-18 gjelder når et selskap med aksjer tatt opp til handel på regulert marked i eller med virksomhet i EØS skal inngå en vesentlig avtale med en tilknyttet part. Departementet kan i forskrift fastsette at bestemmelsene også skal gjelde for selskaper med aksjer tatt opp til handel på tilsvarende marked utenfor EØS eller på andre typer handelsplasser.
Bestemmelsene i § 3-19 gjelder når et datterselskap til et selskap som nevnt i første punktum eller i forskrift inngår en vesentlig avtale med en tilknyttet part til morselskapet.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648).

§ 3-11. Hva som er en vesentlig avtale

(1) Med vesentlig avtale menes avtale der selskapets ytelse på tidspunktet for inngåelse av avtalen har en virkelig verdi som er større enn 2,5 prosent av balansesummen i selskapets sist godkjente årsregnskap.

(2) Terskelverdien etter første ledd kan bygge på en mellombalanse etter § 8-2 a første ledd som er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret. Har selskapet ikke fastsatt et årsregnskap eller en mellombalanse, er terskelverdien 2,5 prosent av samlet pålydende og overkurs på de aksjene som selskapet har utstedt.
(3) Ved vurderingen av om en avtale er vesentlig etter første ledd skal avtaler som selskapet eller et annet foretak i samme konsern eller foretaksgruppe, jf. § 8-7 fjerde ledd nr. 3, har inngått med samme tilknyttet part i samme regnskapsår, regnes sammen. Avtale som nevnt i § 3-16 nr. 1 og nr. 3 til 10 som selskapet eller foretak som nevnt i første punktum har inngått, skal ikke regnes med.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648, unntatt annet ledd), endret ved lover 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185, gjelder annet ledd), 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986).

§ 3-12. Hvem som er tilknyttet part

Med tilknyttet part menes noen som er angitt som nærstående part i regnskapsloven § 7-30b eller i forskrift gitt i medhold av bestemmelsen.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648).

§ 3-13. Godkjenning av avtalen

En vesentlig avtale mellom selskapet og en tilknyttet part skal godkjennes av generalforsamlingen. Ved avstemningen kan stemmerett ikke utøves for aksjer som eies av den tilknyttede parten eller av et annet foretak i samme konsern eller foretaksgruppe, jf. § 8-7 fjerde ledd nr. 3, som den tilknyttede parten.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986).

§ 3-14. Redegjørelse for avtalen mv.

(1) Styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse for avtalen etter reglene i § 2-6 første og annet ledd. Styret skal avgi en erklæring om at avtalen er i selskapets interesse, at det er rimelig samsvar mellom verdien av det vederlaget selskapet skal yte og verdien av det vederlaget selskapet skal motta, og at kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet i § 3-4 vil være oppfylt.

Erklæringen skal dateres og signeres av samtlige styremedlemmer, med unntak av styremedlemmer som var inhabile etter § 6-27 ved styrets behandling av saken. Har en som skal signere, innvendinger mot erklæringen, skal vedkommende signere med påtegnet forbehold og gjøre rede for innvendingene i erklæringen.
(2) Redegjørelsen og erklæringen etter første ledd skal vedlegges innkallingen til generalforsamlingen, og skal uten opphold sendes til Foretaksregisteret.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innsending av redegjørelse og erklæring etter første ledd til Foretaksregisteret, offentliggjøring av informasjon i redegjørelsen og erklæringen, gebyr for å registrere redegjørelsen og erklæringen, samt gebyr for innsyn.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-15. Offentliggjøring av melding om avtalen

(1) Styret skal sørge for at det utarbeides en melding om avtalen som minst skal opplyse om:

1. den tilknyttede parts navn, relasjonen mellom selskapet og den tilknyttede part, datoen for inngåelse av avtalen og verdien av avtalen,
2. forhold som kan være av betydning for å vurdere om avtalen er i selskapets interesse, og
3. forhold som kan være av betydning for å vurdere om avtalen er rimelig for aksjeeiere som ikke er part i avtalen.

Meldingen skal dateres og signeres av samtlige styremedlemmer, med unntak av styremedlem som var inhabil etter § 6-27 ved styrets behandling av saken. Har en som skal signere innvendinger mot meldingen, skal vedkommende signere med påtegnet forbehold.
(2) Meldingen skal offentliggjøres på selskapets nettsider uten opphold etter at avtalen er inngått. Selskapet kan utsette offentliggjøringen av meldingen etter reglene i verdipapirhandelloven § 5-3. Meldingen skal forbli offentlig på nettsiden så lenge avtalen varer, men likevel ikke kortere enn fem år. I stedet for offentliggjøring på selskapets nettsider kan meldingen offentliggjøres etter reglene i verdipapirhandelloven kapittel 5 avsnitt I.
(3) Dersom melding etter første og annet ledd skyldes at avtaler er regnet sammen etter § 3-11 tredje ledd, skal meldingen inneholde opplysninger om samtlige av disse avtalene. Dette gjelder likevel ikke avtale som tidligere er offentliggjort etter annet ledd.

Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648).

§ 3-16. Unntak

Bestemmelsene i §§ 3-13 til 3-15 gjelder ikke for:

1. avtale som inngås som ledd i selskapets vanlige virksomhet og som er grunnet på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper,
2. avtale der selskapets ytelse på tidspunktet for inngåelse av avtalen har en virkelig verdi som utgjør mindre enn 250 000 kroner,
3. avtale inngått i samsvar med reglene i § 2-4, jf. § 2-6, § 2-10 a og § 10-2,
4. avtale som nevnt i §§ 6-10 og 6-16 a,
5. avtale om overdragelse av omsettelige verdipapirer som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-4 første ledd til pris i henhold til kursnotering på et regulert marked,
6. avtale som omfattes av § 8-7 fjerde ledd første punktum nr. 2 og 3, jf. annet punktum, dersom morselskapet eller den juridiske personen eier samtlige aksjer i selskapet,
7. avtale inngått i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av § 8-10,
8. avtale inngått med et heleid datterselskap,
9. avtale inngått med et deleid datterselskap, dersom ingen av selskapets tilknyttede parter har en interesse i datterselskapet,
10. avtale som er godkjent av Finanstilsynet etter reglene i finansforetaksloven kapittel 20.

Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986).

§ 3-17. Periodisk vurdering av avtaler som inngås som ledd i selskapets vanlige virksomhet

Styret skal i årsrapporten og halvårsrapporten etter verdipapirhandelloven §§ 5-5 og 5-6 opplyse om en avtale som var omfattet av § 3-16 nr. 1 ved inngåelse av avtalen, ikke lenger oppfyller vilkårene for unntak.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648).

§ 3-18. Rettsvirkning av overtredelse

(1) Avtale inngått i strid med § 3-13 er ikke bindende for selskapet om selskapet godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at generalforsamlingen ikke har godkjent avtalen.
(2) Oppfyllelse i henhold til avtale som ikke binder selskapet etter første ledd, skal tilbakeføres. § 3-7 annet ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648).

§ 3-19. Offentliggjøring av melding om vesentlige avtaler inngått mellom selskapets datterselskaper og selskapets tilknyttede parter

(1) Denne paragrafen gjelder der datterselskap til et selskap med aksjer tatt opp til handel på regulert marked inngår vesentlig avtale med tilknyttet part til morselskapet som nevnt i § 3-12. Departementet kan i forskrift fastsette at paragrafen også skal gjelde for datterselskaper til et selskap med aksjer tatt opp til handel på tilsvarende marked utenfor EØS eller på andre typer handelsplasser.
(2) Med vesentlig avtale i denne paragrafen menes avtale der datterselskapets ytelse på tidspunktet for inngåelse av avtalen har en virkelig verdi som er større enn 2,5 prosent av balansesummen i morselskapets sist godkjente årsregnskap. Terskelverdien etter første punktum kan bygge på mellombalanse som morselskapet har fått utarbeidet i henhold til reglene i § 8-2 a første ledd og som er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret. Har morselskapet ikke fastsatt et årsregnskap eller en mellombalanse, er terskelverdien 2,5 prosent av samlet pålydende og overkurs på de aksjene som morselskapet har utstedt.
(3) Ved vurderingen av om en avtale er vesentlig etter annet ledd skal avtaler som datterselskapet eller et annet foretak i samme konsern eller foretaksgruppe, jf. § 8-7 fjerde ledd nr. 3, har inngått med samme tilknyttet part i samme regnskapsår, regnes sammen. Avtale som nevnt i § 3-16 nr. 1 og nr. 3 til 10 som datterselskapet eller foretak som nevnt i første punktum har inngått, skal ikke regnes med.
(4) Styret i morselskapet skal sørge for at det utarbeides en melding om avtalen, som minst skal opplyse om:

1. hvem som er avtaleparter, relasjonen mellom morselskapet og den tilknyttede parten, datoen for inngåelse av avtalen og verdien av avtalen,
2. forhold som kan være av betydning for å vurdere om avtalen er i morselskapets interesse, og

3. forhold som kan være av betydning for å vurdere om avtalen er rimelig for aksjeeiere i morselskapet som ikke er part i avtalen.

Meldingen skal dateres og signeres av samtlige styremedlemmer i morselskapet, med unntak av styremedlem som var inhabil etter § 6-27 ved styrets behandling av saken. Har en som skal signere, innvendinger mot meldingen, skal vedkommende signere med påtegnet forbehold.
(5) Meldingen skal offentliggjøres på morselskapets nettsider uten opphold etter at avtalen er inngått. Morselskapet kan utsette offentliggjøringen av meldingen etter reglene i verdipapirhandelloven § 5-3. Meldingen skal forbli offentlig på nettsiden så lenge avtalen varer, men likevel ikke kortere enn fem år. I stedet for offentliggjøring på morselskapets nettsider, kan meldingen offentliggjøres av morselskapet etter reglene i verdipapirhandelloven kapittel 5 avsnitt I.
(6) Dersom melding etter fjerde og femte ledd skyldes at avtaler er regnet sammen etter tredje ledd, skal meldingen inneholde opplysninger om samtlige av disse avtalene. Dette gjelder likevel ikke avtale som tidligere er offentliggjort etter femte ledd.
(7) Fjerde og femte ledd gjelder ikke for avtale som nevnt i § 3-16 som datterselskapet inngår.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648, unntatt annet ledd annet og tredje punktum), endret ved lover 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185, gjelder annet ledd annet og tredje punktum), 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986).

Kapittel 4. Aksjeeierne, overgang av aksjer mv

I. Aksjeeieres rettigheter i selskapet

§ 4-1. Likhetsgrunnsetningen/aksjeklasser

(1) Alle aksjer gir lik rett i selskapet. I vedtektene kan det likevel bestemmes at det skal være aksjer av ulike slag (flere aksjeklasser). Vedtektene skal i så fall angi hva som skiller aksjeklassene, og aksjenes samlede pålydende innen hver klasse.
(2) I vedtektene kan det bestemmes at aksjer i én aksjeklasse skal kunne byttes med aksjer i en annen klasse.

§ 4-2. Innføring i aksjeeierregisteret som vilkår for å utøve aksjeeierrettigheter

(1) Erververen av en aksje kan bare utøve de rettigheter som tilkommer en aksjeeier når ervervet er innført i aksjeeierregisteret, eller når ervervet er meldt og godtgjort uten at det hindres på grunn av bestemmelsene i §§ 4-16 til 4-23. Dette gjelder likevel ikke retten til utbytte og andre utdelinger og retten til nye aksjer ved kapitalforhøyelse.
(2) Ved eierskifte kan erververen og avhenderen avtale at avhenderen kan utøve rettigheter som aksjeeier frem til disse går over til erververen.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

§ 4-3. Aksjer i sameie

Eier flere en aksje i sameie, må de oppnevne en enkelt sameier til å opptre som aksjeeier overfor selskapet, hvis ikke noe annet er bestemt i vedtektene.

II. Aksjeeierregisteret

§ 4-4. Krav til aksjeeierregister

(1) Når et allmennaksjeselskap er stiftet, skal styret uten opphold sørge for at det opprettes et aksjeeierregister for selskapet i en verdipapirsentral som har tillatelse etter eller er anerkjent etter verdipapirsentralforordningen (forordning (EU) nr. 909/2014). Opprettes aksjeeierregisteret før selskapet er registrert i Foretaksregisteret, skal dette angis. Når selskapet er registrert i Foretaksregisteret, skal styret straks melde dette til verdipapirsentralen.
(2) Aksjeeierregisteret skal inneholde opplysning om:

1. selskapets navn;
2. selskapets aksjekapital;
3. aksjenes pålydende;
4. aksjeeiernes navn, fødselsdato, digital adresse og bostedsadresse, eller – for juridiske personer – foretaksnavn, organisasjonsnummer eller lignende identifikasjonsnummer, digital adresse, forretningsadresse og eventuelt postadresse;
5. antall aksjer som eies av den enkelte aksjeeier, og i tilfelle hvilken

aksjeklasse aksjene tilhører;
6. dersom det er flere aksjeklasser i selskapet, hvilke særregler som gjelder for aksjene i de klasser som er undergitt særregler;
7. om retten til å omsette eller pantsette aksjer er innskrenket ved vedtektsbestemmelse;
8. om aksjene kan innløses uten aksjeeierens samtykke;
9. om det er særlige plikter knyttet til aksjene ut over betaling av aksjeinnskuddet.

(3) Den som er innført i aksjeeierregisteret har rett til å kreve at ufullstendige eller uriktige opplysninger blir rettet.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3657).

§ 4-5. Innsynsrett i aksjeeierregisteret

(1) Aksjeeierregisteret skal være tilgjengelig for enhver. Dette gjelder likevel ikke opplysninger om digitale adresser.
(2) Enhver kan be selskapet om innsyn i hvem som er eiere av forvalterregistrerte aksjer i selskapet, og hvor mange aksjer hver enkelt eier. Selskapet kan kreve å få dekket sine faktiske kostnader i forbindelse med innsynskravet.
(3) Selskapet skal oppbevare opplysninger om aksjeeiere som er innhentet for å oppfylle innsynsretten etter annet ledd, i ti år. Dersom en offentlig myndighet krever det, plikter selskapet å utlevere opplysningene.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om innsynsrett etter første og annet ledd, herunder om frist for å gi innsyn og om betaling av gebyr. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om oppbevaring av opplysninger etter tredje ledd.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om plikt for selskaper til periodisk å offentliggjøre en oversikt over aksjeeiere i selskapet som skal være kostnadsfritt tilgjengelig for allmennheten. I forskriften kan det blant annet gis regler om hvilke opplysninger som skal offentliggjøres, hvordan og hvor ofte disse skal offentliggjøres, varighet for offentliggjøringen, begrensninger i offentliggjøringsplikten, samt oppbevaring av opplysninger.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3657, gjelder første, tredje, fjerde og femte ledd), 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 feb 2025 iflg. res. 10 jan 2025 nr. 19, gjelder annet ledd).

§ 4-6. Opplysningsplikt ved vedtektsendringer

Blir vedtektene endret slik at det som er registrert, blir villedende på en måte som kan føre til tap eller ulempe, skal styret straks sørge for at opplysningene blir endret.

§ 4-7. Eierskifte

Tidligere eier skal sørge for at det straks etter eierskifte sendes melding til verdipapirsentralen om dette.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 4-8. Kapitalforhøyelse

(1) Ved kapitalforhøyelse skal de nye aksjene registreres fra det tidspunktet de gir rettigheter i selskapet.
(2) Er kapitalforhøyelsen ikke registrert i Foretaksregisteret, skal aksjeeierregisteret angi dette. Når registrering i Foretaksregisteret er foretatt, skal styret straks melde dette til verdipapirsentralen.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 4-9. Aksjebevis

(1) Når en aksjeeier er registrert i aksjeeierregisteret, skal selskapet gi aksjeeieren melding om dette.
(2) Meldingen skal dateres og angi det som er registrert om aksjeeieren og dennes aksjeinnehav. Blir det som er registrert endret, skal aksjeeieren ha melding om dette.
(3) Mottar aksjeeieren meldingen direkte fra den verdipapirsentralen hvor aksjen er registrert, er melding fra selskapet som nevnt i første og annet ledd ikke nødvendig.
Endret ved lov 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 4-10. Forvalterregistrering

(1) En bank eller annen forvalter som er godkjent av Kongen, kan føres inn i aksjeeierregisteret i stedet for en utenlandsk aksjeeier når aksjene er tatt opp til handel på norsk regulert marked. Som utenlandsk aksjeeier regnes selskap registrert i utlandet, med mindre selskapets hovedkontor befinner seg her i riket, samt utenlandsk statsborger som ikke er bosatt her i riket. Kongen kan samtykke i forvalterregistrering av aksjer som tilhører utenlandske aksjeeiere også i andre tilfeller enn nevnt i første punktum. En annen verdipapirsentral kan etter forskrift gitt av Kongen opprette et delregister som føres inn i aksjeeierregisteret på vegne av aksjeeier. § 4-5 gjelder tilsvarende for delregisteret. Selskapet kan vedtektsfeste at aksjene i selskapet ikke skal kunne forvalterregistreres.
(2) Aksjeeierregisteret skal inneholde opplysninger om forvalterens navn, organisasjonsnummer eller lignende identifikasjonsnummer, digitale adresse, forretningsadresse og eventuelt postadresse og at denne er forvalter av aksjene. Det skal også fremgå hvor mange aksjer forvalteroppdraget til enhver tid omfatter.
(3) En forvalter kan ikke utøve andre rettigheter i selskapet enn retten til å motta utbytte eller andre utdelinger på de aksjer forvalteroppdraget omfatter, herunder tildeling av nye aksjer ved kapitalforhøyelse. Forvalteren har fullmakt til å motta slike utdelinger.
(4) Dersom selskapet eller en offentlig myndighet krever det, plikter forvalteren uten opphold å innhente og utlevere opplysninger om:

a. aksjeeiernes navn, digital adresse og bostedsadresse, eller – for juridiske personer – foretaksnavn, organisasjonsnummer eller lignende identifikasjonsnummer, digital adresse, forretningsadresse og eventuelt postadresse;
b. antall aksjer som eies av den enkelte aksjeeier; og
c. i den utstrekning det anmodes om det, eventuell aksjeklasse og ervervsdato.

Dersom det er flere ledd med formidlere, skal anmodning og opplysninger etter første punktum videreformidles uten opphold mellom formidlerne. Selskapet og offentlige myndigheter kan i anmodningen kreve at opplysningene utleveres direkte av den formidleren som besitter opplysningene.

(5) Selskapet, forvaltere og formidlere kan oppbevare personopplysninger som er innhentet etter fjerde ledd, i inntil tolv måneder etter at de ble klar over at vedkommende ikke lenger er aksjeeier, med mindre annet følger av lov eller

forskrift med hjemmel i lov. Aksjeeiere som er juridiske personer, kan kreve innsyn i opplysninger selskapet har innhentet etter fjerde ledd, og kan kreve at ufullstendige eller uriktige opplysninger blir rettet. For aksjeeiere som er fysiske personer, gjelder personopplysningslovens bestemmelser om innsyn og retting.
(6) Kongen kan gi forskrift om forvalterregistrering, herunder om forvalterens plikt til å gi selskapet og offentlig myndighet opplysning om eierforholdene til de aksjer som forvaltes, og plikt til å rapportere periodisk om eierforholdene til selskapet, offentlig myndighet eller til andre. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om formidleres plikter etter fjerde ledd, herunder format, tidsfrister og gebyr.
(7) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om tvangssalg av finansielle instrumenter registrert på en forvalterkonto der kontoen forvaltes av noen uten godkjennelse etter første ledd, eller der forvalteren ikke oppfyller sin plikt til å gi opplysninger etter fjerde ledd eller etter forskrift gitt i medhold av sjette ledd.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 16 mars 2007 nr. 11 (ikr. 16 mars 2007 iflg. res. 16 mars 2007 nr. 272), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

III. Tegningsrettsregister

§ 4-11. Tegningsrettsregister

(1) Selskapet skal ha et tegningsrettsregister i den verdipapirsentralen selskapets aksjer er registrert i.
(2) I tegningsrettsregisteret skal innføres:

1. fortrinnsrett som tilkommer en aksjeeier når aksjekapitalen skal forhøyes ved nytegning;
2. rett til å kreve utstedt aksje som tilkommer en fordringshaver i henhold til avtale om lån til selskapet;
3. rett til å kreve utstedt aksje som tilkommer en aksjeeier som følge av nytegning av aksje i selskapet;
4. rett til å kreve utstedt aksje som tilkommer innehaveren av særskilt tegningsrett utstedt av selskapet.

(3) Tegningsrett som nevnt skal også registreres på konto som rettighetshaveren har i en verdipapirsentral. § 4-10 gjelder tilsvarende.
(4) Tegningsrettsregisteret skal inneholde opplysninger om:

1. selskapets navn;
2. rettighetshaverens navn, fødselsdato og adresse, eller – for juridiske personer – foretaksnavn, organisasjonsnummer og adresse;
3. antall aksjer tegningsretten omfatter, eller hvor mange tegningsretter som kreves for tegning av en aksje;
4. den aksjeklasse de nye aksjer skal tilhøre dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet;
5. hvorvidt tegningsretten er knyttet til aksje eller fordring, og om rettighetshaveren i så fall skal kunne skille tegningsretten fra aksjen eller fordringen.

(5) Innsynsretten etter § 4-5 gjelder tilsvarende for tegningsrettsregisteret.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

IV. Overdragelse og annet eierskifte

§ 4-12. Særlig meldeplikt for styret, ledende ansatte mv

(1) De enkelte medlemmer av styret, revisor, daglig leder og andre ledende ansatte skal omgående gi styret melding om både egne og personlig nærståendes salg eller erverv av aksjer eller andre verdipapirer i selskapet. Meldingen skal innføres i en særskilt protokoll.
(2) Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for salg og erverv av aksjer eller andre verdipapirer i andre selskaper i samme konsern.
(3) Kongen kan gi nærmere regler om meldeplikt etter denne paragrafen.

§ 4-13. Legitimasjons- og rettsvernsregler ved eierskifte

(1) Om rettsvirkninger av registrering i en verdipapirsentral med Norge som hjemstat, jf. verdipapirsentralloven § 1-2 første ledd, gjelder reglene i verdipapirsentralloven §§ 7-3, 7-4 og 7-6. Dersom aksjene er registrert i en verdipapirsentral som ikke knytter rettsvernsvirkninger til registrering i verdipapirsentralen, gjelder reglene i aksjeloven § 4-13 om legitimasjons- og rettsvernsvirkninger ved eierskifte tilsvarende.
(2) Erververen av en aksje får ikke bedre rett enn avhenderen til utbetaling av utbytte og andre utdelinger fra selskapet. Annen utdeling enn utbytte er likevel bare frigjørende i forhold til en senere godtroende erverver dersom den er

registrert på aksjeeierens konto i en verdipapirsentral.
(3) Vedtektene er bindende for erververen selv om aksjeeierregisteret inneholder uriktige eller ufullstendige opplysninger. Begrensning i retten til å omsette eller pantsette aksjer som ikke er registrert, kan likevel bare gjøres gjeldende mot erververen dersom:

1. erververen kjente eller burde ha kjent til begrensningen da ervervet ble registrert, eller
2. unnlatt registrering skyldes feil i en verdipapirsentral.

(4) Opplysninger som gjelder rettsvirkninger av registrering, skal være offentlig tilgjengelig. Det samme gjelder fremgangsmåten for å få registrert rettigheter til aksjene.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 4-14. Tegningsrett til aksjer

Bestemmelsene i §§ 4-7, 4-12 og 4-13 gjelder tilsvarende for tegningsrett til aksjer.
Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46.

V. Adgangen til å omsette og pantsette aksjer

Overskriften endret ved lov 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487).

§ 4-15. Adgangen til å omsette aksjer

(1) Aksjer kan skifte eier ved overdragelse og på annen måte for så vidt annet ikke er bestemt i lov, selskapets vedtekter eller avtale mellom aksjeeierne.
(2) Er det fastsatt i vedtektene at erverv av aksje er betinget av samtykke, at aksjeeier eller erverver av aksje skal ha bestemte egenskaper, eller at en aksjeeier eller annen skal ha rett til å overta en aksje som har skiftet eier eller som ønskes overført, gjelder bestemmelsene i §§ 4-16 til 4-23.
(3) For omsetningsbegrensninger som er fastsatt i vedtektene eller avtale mellom aksjeeierne, gjelder avtaleloven § 36 tilsvarende.
(4) Bestemmelsene i første til tredje ledd, jf §§ 4-16 til 4-23, gjelder tilsvarende

for tegningsrett til aksjer.
(5) Det kan ikke vedtektsfestes andre begrensninger i aksjeeiernes rett til å overdra aksjer i perioden fra registreringsdatoen etter § 5-2 første ledd og frem til generalforsamlingen enn det som gjelder ellers.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

§ 4-15a. Pantsettelse av aksjer

Aksjer kan pantsettes når annet ikke er fastsatt i vedtektene. Pant i aksjer registrert i verdipapirsentral med Norge som hjemstat får rettsvern etter reglene i verdipapirsentralloven. Avtalen kan bestemme at utbytte skal utbetales til panthaveren uten de begrensninger som følger av § 8-3 annet ledd. Dersom aksjene er registrert i en verdipapirsentral som ikke knytter rettsvernsvirkninger til registrering i verdipapirsentralen, gjelder reglene i aksjeloven § 4-8 annet og tredje ledd om pant i aksjer tilsvarende.
Tilføyd ved lov 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), endret ved lov 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

VI. Vedtektsbestemmelser om samtykkekrav ved eierskifte

§ 4-16. Styrets beslutning

(1) Dersom erverv av aksje etter vedtektene er betinget av samtykke, hører det under styret å avgjøre om samtykke skal nektes, hvis ikke vedtektene bestemmer noe annet. Styret skal snarest mulig etter at ervervet er meldt til verdipapirsentralen, avgjøre om samtykke skal gis.
(2) Samtykke kan ikke nektes ved eierskifte ved arv når erververen er den tidligere eiers nærstående. For øvrig kan samtykke bare nektes når det foreligger saklig grunn for det. I vedtektene kan det fastsettes nærmere vilkår for å nekte samtykke.
(3) Erververen skal uten opphold underrettes om avgjørelsen. Gis det ikke samtykke, skal begrunnelsen angis, og erververen skal dessuten orienteres om hva som er påkrevd for å bringe forholdet i orden, jf § 4-17.
(4) Er erververen ikke underrettet om at samtykke er nektet, innen to måneder etter at melding om ervervet kom inn til verdipapirsentralen, anses samtykke å være gitt.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 4-17. Virkningen av at samtykke blir nektet

(1) Nekter styret å gi samtykke til ervervet, kan erververen

1. omgjøre avtalen med avhenderen, hvis ikke noe annet er fastsatt i avtalen;
2. avhende aksjen;
3. reise søksmål om gyldigheten av nektelsen.

(2) Tiltak etter første ledd må være iverksatt innen to måneder etter at erververen mottok underretning om at samtykke til ervervet var nektet, hvis ikke vedtektene har lengre frist. Oversittes fristen, kan styret kreve aksjen solgt gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven § 10-6, jf § 8-16 om det minste bud som kan godtas, gjelder ikke ved salget. Er det reist søksmål om gyldigheten av en nektelse, kan tvangssalg tidligst finne sted to måneder etter at rettskraftig dom foreligger.

VII. Vedtektsbestemmelser om at en erverver eller eier av en aksje skal ha visse egenskaper

§ 4-18. Vedtektsbestemmelser om at en erverver eller eier av en aksje skal ha visse egenskaper

Er det fastsatt i vedtektene at en erverver eller eier av en aksje skal ha visse egenskaper, kan styret gi en erverver eller eier som ikke tilfredsstiller vilkårene, en frist på minst tre måneder for å bringe forholdet i orden. Har eieren ikke innen fristen

1. omgjort avtalen,
2. avhendet aksjene, eller
3. reist søksmål for å få avgjort om kravene i vedtektene er tilfredsstilt,

gjelder reglene om tvangssalg i § 4-17 annet ledd.

VIII. Vedtektsbestemmelser om forkjøpsrett

§ 4-19. Forkjøpsrett

Det kan fastsettes i vedtektene at en aksjeeier eller en annen skal ha rett til å

overta en aksje som har skiftet eier, eller som ønskes overført. Er det fastsatt slike vedtektsbestemmelser, gjelder bestemmelsene i §§ 4-20 til 4-23, hvis ikke noe annet er fastsatt i vedtektene.

§ 4-20. Varsel til rettighetshaverne

Når verdipapirsentralen mottar melding etter § 4-7, skal den straks varsle selskapet. Selskapet skal straks varsle rettighetshaverne skriftlig. Det samme gjelder dersom en aksjeeier underretter selskapet om at aksjer er avhendet eller ønskes avhendet.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 4-21. Når foreligger forkjøpsrett

(1) Forkjøpsretten utløses ved enhver form for eierskifte, når annet ikke er bestemt ved lov.
(2) Retten kan gjøres gjeldende overfor enhver erverver, unntatt en erverver som er den tidligere eiers personlig nærstående eller slektning i rett oppstigende eller nedstigende linje.
(3) Forkjøpsrett kan ikke utøves for et mindre antall aksjer enn det antall retten kan gjøres gjeldende for. Ved sammenhengende avhending av flere aksjeposter fra samme eier eller flere eiere må retten gjøres gjeldende i forhold til alle aksjene under ett.

§ 4-22. Hvem har forkjøpsrett

(1) Alle aksjeeiere har samme prioritet i forhold til retten til å overta aksjen eller aksjene.
(2) Når forkjøpsretten utøves av flere aksjeeiere i selskapet, fordeles aksjene i forhold til det antall aksjer i selskapet disse aksjeeierne har fra før. Er det flere aksjeklasser i selskapet, har aksjeeiere i samme aksjeklasse fortrinnsrett i forhold til aksjeeiere i andre klasser.
(3) Aksjer som ikke kan fordeles likelig etter reglene i første og annet ledd, skal fordeles mellom rettighetshaverne ved loddtrekning.

§ 4-23. Utøvelse av forkjøpsrett

(1) Forkjøpsrett gjøres gjeldende ved melding til selskapet. Meldingen må være kommet frem til selskapet senest to måneder etter at verdipapirsentralen eller i tilfelle selskapet fikk melding om eierskiftet som nevnt i § 4-20.
(2) Innløsningssummen skal fastsettes etter aksjens virkelige verdi på det tidspunktet kravet er fremsatt. En bestemmelse i vedtektene som angir beløpet eller hvordan innløsningssummen skal beregnes, kan lempes etter avtaleloven § 36. Rettighetshaveren må innen fristen på to måneder i første ledd ha gjort det som er nødvendig for å få innløsningssummen bindende fastsatt etter en fremgangsmåte som er angitt i vedtektene eller i tilfelle ved å kreve skjønn. Oppnås det ikke enighet om innløsningssummen, skal dette avgjøres ved skjønn om ikke annet blir avtalt.
(3) Innløsningssummen skal betales innen en måned etter at kravet om forkjøpsrett ble fremsatt eller i tilfelle innen to uker etter at tvist om innløsningssummen er bindende avgjort.
(4) Fristene i denne paragrafen kan ikke forlenges ved vedtektsbestemmelse.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

IX. Tvungen overføring av aksjer

§ 4-24. Innløsning av små aksjeposter

(1) Selskapet kan fremsette tilbud om å overta de aksjene som eies av aksjeeiere som hver for seg har så få aksjer i selskapet at den samlede verdi av aksjene regnet etter kursen på tilbudsdagen ikke overstiger fem hundre kroner. Tilbud som angir løsningssummen pr aksje og fristen til å godta tilbudet, skal sendes skriftlig til alle aksjeeiere med kjent adresse som omfattes av tilbudet. Ervervet skjer etter reglene om erverv av egne aksjer i §§ 9-2 til 9-8.
(2) Har selskapet fremsatt tilbud etter første ledd uten at alle aksjer tilbudet omfatter, er blitt overtatt av selskapet, kan departementet gi selskapet tillatelse til tvungen overtakelse av resten av aksjene.
(3) Når selskapet har truffet beslutning om tvungen overtakelse i henhold til tillatelse fra departementet, skal selskapet innføres som eier av aksjene i verdipapirsentralen. Dette gjelder likevel ikke aksjene til aksjeeiere som etter at tilbudet etter første ledd er fremsatt, har fått registrert erverv av så mange aksjer at de ikke lenger omfattes av tilbudet.
(4) § 4-25 annet, tredje og fjerde ledd om fastsettelse av løsningssummen

gjelder tilsvarende.
(5) Skjønnet holdes i den rettskrets hvor selskapet har sitt forretningskontor. Alle aksjeeiere skjønnet angår kan innstevnes som part. Kostnadene ved skjønnet dekkes av selskapet.
Endret ved lov 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 4-25. Tvungen overføring av aksjer i datterselskap mv

(1) Eier et allmennaksjeselskap alene eller gjennom datterselskap ni tideler eller mer av aksjene i et datterselskap og har en tilsvarende del av de stemmer som kan avgis på generalforsamlingen, kan styret i morselskapet beslutte at morselskapet skal overta de øvrige aksjene i datterselskapet. Hver av de øvrige aksjeeierne i datterselskapet har rett til å kreve at morselskapet overtar aksjene.
(2) Løsningssummen fastsettes i mangel av minnelig overenskomst eller aksept av tilbud etter tredje ledd tredje punktum ved skjønn på morselskapets kostnad. Når særlige grunner taler for det, kan det bestemmes at utgiftene helt eller delvis skal dekkes av den annen part. Skjønnsforretningen holdes i den rettskrets der selskapet har sitt forretningskontor.
(3) Morselskapet skal gi aksjeeierne et tilbud om løsningssum. Dersom tilbudet rettes skriftlig til hver enkelt aksjeeier, kan det fastsettes en frist for den enkelte aksjeeier til å komme med innsigelser mot eller avslå tilbudet. Dersom det skal fastsettes en frist som nevnt i annet punktum og ikke alle aksjeeierne har kjent adresse, må tilbudet i tillegg kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Dersom innsigelse etter annet punktum ikke kommer frem til selskapet innen utløpet av fristen, anses aksjeeieren for å ha akseptert tilbudet. Fristen kan ikke settes kortere enn to måneder. I meldingen med tilbudet om løsningssum og i kunngjøringen skal aksjeeierne gjøres oppmerksom på fristen og følgene av å oversitte den.
(4) Selv om en aksjeeier anses bundet etter tredje ledd fjerde punktum, kan retten etter påstand fra aksjeeieren sette avtalen til side etter reglene i avtaleloven § 36. Selskapet skal bære utgiftene ved saken. Annet ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.
(5) Når et morselskap har besluttet å overta aksjer etter første ledd, skal morselskapet innføres som eier av aksjene i verdipapirsentralen. Samtidig skal morselskapet innbetale det samlede tilbudsbeløpet på særskilt konto i en bank som kan drive virksomhet her i riket.
(6) Bestemmelsene i første til femte ledd gjelder tilsvarende når en aksjeeier som ikke er allmennaksjeselskap, eier en så stor del av aksjene i et allmennaksjeselskap som fastsatt i første ledd.
(7) Ved tvungen innløsning i forbindelse med tilbudsplikt og frivillig tilbud etter

verdipapirhandelloven kapittel 6 gjelder det særlige regler i verdipapirhandelloven § 6-22.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 29 juni 2007 nr. 75 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 752), 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

Kapittel 5. Generalforsamlingen

I. Alminnelige regler

§ 5-1. Generalforsamlingens myndighet

(1) Gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndighet i selskapet.
(2) Generalforsamlingen kan likevel ikke overprøve bedriftsforsamlingens beslutning etter § 6-37 første og fjerde ledd eller styrets beslutning etter § 6-37 fjerde ledd annet punktum. Kongen kan i det enkelte tilfellet gjøre unntak fra første punktum når selskapet er et datterselskap og de ansatte i datterselskapet har rett til representasjon i styret eller bedriftsforsamlingen etter beslutning som nevnt i § 6-5 eller § 6-35 femte ledd, eller en vedtektsbestemmelse med tilsvarende innhold.

§ 5-2. Aksjeeiernes rett til å delta på generalforsamlingen. Fullmektig

(1) Bare den som er aksjeeier fem virkedager før generalforsamlingen (registreringsdatoen), har rett til å delta og stemme på generalforsamlingen.
(2) Aksjeeieren har rett til å delta selv eller ved fullmektig etter eget valg. Retten til å delta på generalforsamlingen kan ikke begrenses i vedtektene.
(3) Fullmektigen skal legge frem skriftlig fullmakt. Fullmakten skal være signert og datert. Fullmakten anses å gjelde bare for førstkommende generalforsamling hvis det ikke går tydelig frem at noe annet er ment. Aksjeeieren kan når som helst kalle tilbake fullmakten. Første og annet punktum gjelder tilsvarende for tilbakekall av fullmakten.
(4) Aksjeeiere har rett til å delta med rådgiver, og kan gi talerett til én rådgiver.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

§ 5-3. Forhåndsmelding til selskapet for å delta på generalforsamlingen

(1) Eiere av forvalterregistrerte aksjer som vil delta på generalforsamlingen, må gi selskapet melding om dette på forhånd. I vedtektene kan det fastsettes at også øvrige aksjeeiere som vil delta på generalforsamlingen, må gi selskapet slik melding.
(2) Melding etter første ledd må være mottatt av selskapet senest to virkedager før generalforsamlingen. Styret kan, før det er sendt innkalling til generalforsamlingen, fastsette en senere frist for meldingen.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om melding etter første ledd, herunder krav til format og innhold.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

§ 5-4. Stemmerett. Inhabilitet

(1) Hver aksje gir én stemme når noe annet ikke følger av loven eller vedtektene. Vedtektene kan inneholde bestemmelser om stemmerettsbegrensning som er knyttet til person. I vedtektene kan det også fastsettes at aksjene i en aksjeklasse ikke skal gi stemmerett eller skal ha begrenset stemmevekt. Slik vedtektsbestemmelse skal godkjennes av departementet dersom det samlede pålydende av aksjer i selskapet med slike stemmerettsbegrensninger skal utgjøre mer enn halvparten av aksjekapitalen i selskapet.
(2) En stemmerettsbegrensning som er knyttet til en aksje eller person, er uten betydning i forhold til bestemmelser i denne loven som gir rettigheter til hver aksjeeier eller til aksjeeiere som eier eller representerer en viss del av aksjekapitalen. Det samme gjelder i forhold til bestemmelser som – for at en beslutning skal være truffet – krever tilslutning fra en viss del av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen.
(3) Stemmerett kan ikke utøves for en aksje som tilhører selskapet selv eller et datterselskap. En slik aksje skal ikke regnes med når en beslutning krever samtykke fra samtlige aksjeeiere eller en viss del av aksjekapitalen, eller når en rett kan utøves bare av eierne av en viss del av selskapets aksjekapital.
(4) Ingen kan selv eller ved fullmektig eller som fullmektig delta i en avstemning på generalforsamlingen om søksmål mot seg selv eller om eget ansvar overfor

selskapet, og heller ikke om søksmål mot andre eller om andres ansvar dersom han eller hun har en vesentlig interesse i saken som kan være stridende mot selskapets.

§ 5-5. Ledelsens rett og plikt til å delta på generalforsamlingen

(1) Styrelederen, daglig leder og lederen for bedriftsforsamlingen skal delta på generalforsamlingen. Blir generalforsamlingen holdt som fysisk møte, skal disse delta fysisk. Ved gyldig forfall skal det utpekes en stedfortreder. Andre styremedlemmer og andre medlemmer av bedriftsforsamlingen kan delta på generalforsamlingen. Disse kan delta elektronisk dersom generalforsamlingen blir holdt som fysisk møte.
(2) Styremedlemmene, daglig leder og medlemmene av bedriftsforsamlingen har rett til å uttale seg på generalforsamlingen.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

II. Generalforsamlingens møter mv.

Overskriften endret ved lov 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876).

§ 5-6. Ordinær generalforsamling

(1) Innen seks måneder etter utgangen av hvert regnskapsår skal selskapet holde ordinær generalforsamling.
(2) På den ordinære generalforsamlingen skal følgende saker behandles og avgjøres:

1. godkjennelse av årsregnskapet og årsberetningen, herunder utdeling av utbytte;
2. andre saker som etter loven eller vedtektene hører under generalforsamlingen.

(3) I allmennaksjeselskaper som plikter å utarbeide retningslinjer om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende personer etter § 6-16 a, skal den ordinære generalforsamlingen godkjenne retningslinjene.
(4) I allmennaksjeselskaper som plikter å utarbeide rapport om lønn og annen godtgjørelse til ledende personer etter § 6-16 b, skal den ordinære

generalforsamlingen også behandle denne rapporten. Det skal holdes en rådgivende avstemning over rapporten.
(5) I allmennaksjeselskaper som plikter å gi en redegjørelse for foretaksstyring etter regnskapsloven § 3-3 b, skal den ordinære generalforsamlingen også behandle denne redegjørelsen.
(6) Årsregnskapet, årsberetningen, revisjonsberetningen, bedriftsforsamlingens uttalelse etter § 6-37 tredje ledd, rapporten etter § 6-16 b og eventuelt forslag til retningslinjer etter § 6-16 a skal senest en uke før generalforsamlingen sendes til hver aksjeeier med kjent adresse.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2712).

§ 5-7. Ekstraordinær generalforsamling

(1) Styret, bedriftsforsamlingen eller lederen for bedriftsforsamlingen kan bestemme at det skal innkalles til ekstraordinær generalforsamling.
(2) Styret skal innkalle til ekstraordinær generalforsamling når revisor som reviderer selskapets årsregnskap eller aksjeeiere som representerer minst en tjuedel av aksjekapitalen, skriftlig krever det for å få behandlet et bestemt angitt emne. Styret skal sørge for at generalforsamlingen holdes innen en måned etter at kravet er fremsatt.
Endret ved lov 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400).

§ 5-8. Gjennomføring av generalforsamling

(1) Generalforsamlingen skal holdes som møte. Styret bestemmer møteformen. Styrets myndighet etter annet punktum kan begrenses i vedtektene.
(2) Styret skal sørge for en forsvarlig gjennomføring av generalforsamlingen.
(3) Blir generalforsamlingen holdt som fysisk møte, gjelder følgende regler:

a. Generalforsamlingen skal holdes i den kommune der selskapet har sitt forretningskontor, med mindre annet er fastsatt i vedtektene. Generalforsamlingen kan holdes et annet sted hvis det er nødvendig av særlige grunner.
b. Aksjeeierne har rett til å delta elektronisk, med mindre styret finner at det foreligger saklig grunn for å nekte. Reglene i fjerde ledd gjelder tilsvarende.

(4) Blir generalforsamlingen holdt som elektronisk møte, skal styret sørge for at

det foreligger systemer som sikrer at lovens krav til generalforsamling er oppfylt. Systemene må sikre at deltakelsen og stemmegivningen kan kontrolleres på en betryggende måte, og det må benyttes en betryggende metode for å autentisere avsenderen. I vedtektene kan det fastsettes nærmere krav til elektronisk deltakelse på generalforsamlingen.
(5) Innkaller tingretten eller annen offentlig myndighet til generalforsamling, bestemmer disse møteformen.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om elektronisk deltakelse på generalforsamlingen.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), tidligere § 5-9, 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-8 a. Bekreftelse av elektronisk stemmegivning

(1) Ved elektronisk stemmegivning på generalforsamlingen skal selskapet elektronisk bekrefte mottak av stemmen til den som har avgitt stemmen. En aksjeeier kan innen fire uker etter generalforsamlingen kreve bekreftelse fra selskapet på at stemmen er gyldig registrert og medregnet, med mindre opplysningene allerede er tilgjengelige for aksjeeieren.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om bekreftelse av elektronisk stemmegivning, herunder format og tidsfrister.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-8 b. Skriftlig stemmegivning før generalforsamlingen

Det kan fastsettes i vedtektene at aksjeeierne skal kunne avgi sin stemme skriftlig, herunder ved bruk av elektronisk kommunikasjon, i en periode før generalforsamlingen. For slik stemmegivning skal det benyttes en betryggende metode for å autentisere avsenderen. I vedtektene kan det fastsettes nærmere krav til slik stemmegivning. Reglene i § 5-8 a gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

III. Innkalling til og informasjon til aksjeeierne i forbindelse med generalforsamling

Overskriften endret ved lov 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876).

§ 5-9. Myndighet til å innkalle til generalforsamling

(1) Generalforsamlingen innkalles av styret. I selskap med bedriftsforsamling kan det bestemmes i vedtektene at generalforsamlingen skal innkalles av bedriftsforsamlingens leder.
(2) Dersom styret eller bedriftsforsamlingens leder ikke innkaller generalforsamling som skal holdes etter loven, vedtektene eller tidligere beslutning av generalforsamlingen, skal tingretten gjøre dette snarest når det kreves av et styremedlem, et medlem av bedriftsforsamlingen, daglig leder, revisor som reviderer selskapets årsregnskap eller en aksjeeier. Utgiftene dekkes av selskapet.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), tidligere § 5-8, 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400).

§ 5-10. Krav til innkallingen

(1) Generalforsamlingen innkalles ved skriftlig henvendelse til alle aksjeeiere med kjent adresse. Innkallingen skal angi tid og sted for møtet. Det skal opplyses om tidspunktet for registreringsdato, jf. § 5-2 første ledd, og at det bare er de som er aksjeeiere på registreringsdatoen, som har rett til å delta og stemme på generalforsamlingen. Frist for forhåndsmelding etter § 5-3 skal fremgå av innkallingen. Selskapet kan ikke kreve noen form for godtgjøring for utsendelsen av innkallingen.
(2) Innkalling til generalforsamlingen skal være sendt senest to uker før møtet skal holdes, om ikke vedtektene setter en lengre frist. En slik vedtektsbestemmelse gjelder ikke ved innkalling som foretas på bakgrunn av krav etter § 5-7 annet ledd.
(3) Innkallingen skal opplyse om møteformen, og eventuelt om fremgangsmåten for å delta og stemme elektronisk.
(4) Innkallingen skal i et forslag til dagsorden bestemt angi de saker som skal behandles på generalforsamlingen. Innkallingen skal også angi hvem styret har utpekt til å åpne generalforsamlingen, eller hvem som skal åpne

generalforsamlingen etter bestemmelse i vedtektene, jf. § 5-12 første ledd. Forslag om å endre vedtektene skal gjengis i innkallingen. Styret skal utarbeide forslag til dagsorden i samsvar med det som er bestemt i loven og vedtektene.
(5) I selskaper som åpner for stemmegivning før generalforsamlingen etter § 5-8 b, skal innkallingen opplyse om fremgangsmåten for dette. I selskaper med vedtektsbestemmelse som nevnt i § 5-11 a skal innkallingen opplyse om internettadressen og annen informasjon aksjeeierne må ha for å få tilgang til dokumentene på selskapets internettsider, samt informasjon om hvor aksjeeierne kan henvende seg for å få tilsendt dokumentene.
(6) For selskaper som omfattes av verdipapirhandelloven § 5-4, gjelder i tillegg kravene i verdipapirhandelloven § 5-9 annet og tredje ledd.
(7) Når endringen gjelder i hvilken verdipapirsentral aksjene registreres, skal forslaget inneholde opplysninger om de viktigste virkningene endringen vil ha, herunder hvordan aksjeeierne får etablert konto i den foreslåtte verdipapirsentralen, og hvilke rettsvernsregler som vil gjelde etter et skifte av verdipapirsentral.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 75 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 752), 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667), 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

§ 5-11. Aksjeeieres rett til å få saker behandlet på generalforsamlingen

En aksjeeier har rett til å få behandlet spørsmål på generalforsamlingen. Spørsmålet skal meldes skriftlig til styret innen syv dager før fristen for innkalling til generalforsamling sammen med et forslag til beslutning eller en begrunnelse for at spørsmålet settes på dagsordenen. Har innkallingen allerede funnet sted, skal det foretas en ny innkalling dersom fristen for innkalling til generalforsamling ikke er ute. En aksjeeier har også rett til å fremsette forslag til beslutning.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876).

§ 5-11 a. Unntak fra krav om utsendelse for dokumenter som er lagt ut på selskapets internettsider

Det kan fastsettes i vedtektene at når dokumenter som gjelder saker som skal behandles på generalforsamlingen, er gjort tilgjengelige for aksjeeierne på selskapets internettsider, gjelder ikke lovens krav om at dokumentene skal

sendes til aksjeeierne. Dette gjelder også dokumenter som etter lov skal inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen. En aksjeeier kan likevel kreve å få tilsendt dokumenter som gjelder saker som skal behandles på generalforsamlingen. Selskapet kan ikke kreve noen form for godtgjøring for å sende dokumentene til aksjeeierne.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876).

§ 5-11 b. Særregler om innkalling og informasjon til aksjeeierne om generalforsamlingen i selskaper med aksjer tatt opp til handel på regulert marked mv.

For selskaper med aksjer tatt opp til handel på regulert marked, jf. verdipapirhandelloven § 2-7 fjerde ledd, som ligger i eller har virksomhet i EØS-området, gjelder følgende særregler:

1. Innkallingsfristen etter § 5-10 annet ledd første punktum er 21 dager, om ikke vedtektene setter en lengre frist, jf. likevel verdipapirhandelloven § 6-17 sjette ledd.
2. Innkallingen skal i tillegg til kravene etter § 5-10 oppfylle kravene etter forskrift fastsatt av Kongen til gjennomføring av direktiv 2007/36/EF artikkel 5 nr. 3.
3. Informasjon og skjemaer som gjelder generalforsamlingen, skal være tilgjengelig for aksjeeierne på selskapets internettsider etter regler i forskrift fastsatt av Kongen til gjennomføring av direktiv 2007/36/EF artikkel 5 nr. 4 og artikkel 14 nr. 2.
4. Selskapet skal innen 15 dager etter generalforsamlingen offentliggjøre fortegnelsen over aksjeeiere som har deltatt på generalforsamlingen, jf. § 5-13, på sine internettsider. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om offentliggjøring av fortegnelsen.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), endret ved lover 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3657).

IV. Møteregler

§ 5-12. Åpning av møtet. Møteleder

(1) Generalforsamlingen åpnes av styrets leder eller av den styret har utpekt. Har selskapet bedriftsforsamling, åpnes generalforsamlingen av bedriftsforsamlingens leder eller en annen person som er utpekt av bedriftsforsamlingen. Er det fastsatt i vedtektene hvem som skal være møteleder, jf tredje ledd annet punktum, åpnes generalforsamlingen i stedet av møtelederen. Blir generalforsamlingen holdt som fysisk møte, skal den som åpner møtet delta fysisk.
(2) Tingretten skal utpeke den som skal åpne generalforsamlingen dersom dette senest sju dager før generalforsamlingen kreves av aksjeeiere som representerer mer enn en tjuedel av aksjekapitalen. Det samme gjelder når generalforsamlingen er innkalt av retten. Rettens avgjørelse kan ikke ankes.
(3) Generalforsamlingen skal velge en møteleder, som ikke behøver å være aksjeeier. Vedtektene kan fastsette hvem som skal være møteleder. Blir generalforsamlingen holdt som fysisk møte, skal møtelederen delta fysisk. Velger generalforsamlingen møteleder, må denne velges blant dem som er fysisk til stede på generalforsamlingen.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-13. Fortegnelse over aksjeeierne på møtet

Den som åpner møtet, skal før første avstemning opprette en fortegnelse over de aksjeeiere som deltar, enten selv eller ved fullmektig. Fortegnelsen skal angi hvor mange aksjer og stemmer hver av dem representerer. Fortegnelsen skal anvendes inntil den måtte bli endret av generalforsamlingen.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 5-14. Saker utenfor dagsordenen

(1) Saker som ikke er meddelt aksjeeierne etter reglene om innkalling av generalforsamlingen, kan ikke avgjøres på møtet uten at alle aksjeeiere samtykker.

(2) At saken ikke er angitt i innkallingen, er likevel ikke til hinder for at

1. den ordinære generalforsamling avgjør saker som etter loven eller vedtektene skal behandles på møtet;
2. den ordinære generalforsamling avgjør forslag om gransking etter § 5-25 første ledd;
3. det vedtas å innkalle til ny generalforsamling for å avgjøre forslag fremsatt i møtet.

§ 5-15. Ledelsens opplysningsplikt

(1) En aksjeeier kan kreve at styremedlemmer, medlemmer av bedriftsforsamlingen og daglig leder på generalforsamlingen gir tilgjengelige opplysninger om forhold som kan innvirke på bedømmelsen av

1. godkjennelsen av årsregnskapet og årsberetningen;
2. saker som er forelagt aksjeeierne til avgjørelse;
3. selskapets økonomiske stilling, herunder om virksomheten i andre selskaper som selskapet deltar i, og andre saker som generalforsamlingen skal behandle, med mindre de opplysninger som kreves, ikke kan gis uten uforholdsmessig skade for selskapet.

(2) Dersom det må innhentes opplysninger, slik at svar ikke kan gis på generalforsamlingen, skal det utarbeides skriftlig svar innen to uker etter møtet. Svaret skal holdes tilgjengelig for aksjeeierne på selskapets kontor og sendes alle aksjeeiere som har bedt om opplysningen. Dersom svaret må anses å være av vesentlig betydning for bedømmelsen av forhold som nevnt i første ledd, skal svaret sendes alle aksjeeiere med kjent adresse.

§ 5-16. Protokoll

(1) Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll for generalforsamlingen.
(2) Protokollen skal angi tid for generalforsamlingen og møteform. I protokollen skal generalforsamlingens beslutning inntas med angivelse av utfallet av avstemningene. Protokollen skal angi antallet avgitte stemmer, og hvor mange aksjer og hvilken andel av aksjekapitalen de avgitte stemmene representerer, samlet og for og mot den enkelte beslutningen, i den utstrekning dette er relevant for utfallet av avstemningen. Fortegnelse over aksjeeiere som nevnt i § 5-13 skal inntas i eller vedlegges protokollen.
(3) Protokollen skal signeres av møtelederen og minst en annen person valgt av

generalforsamlingen blant dem som deltar. Protokollen og fortegnelse over aksjeeiere som nevnt i § 5-13, skal oppbevares på betryggende måte i hele selskapets levetid. Protokollen skal holdes tilgjengelig for aksjeeierne hos selskapet.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

V. Flertallskrav mv

§ 5-17. Alminnelig flertallskrav

(1) En beslutning av generalforsamlingen krever flertall av de avgitte stemmer, om ikke noe annet er bestemt i loven. Står stemmetallet likt, gjelder det som møtelederen slutter seg til, også når denne ikke har stemmerett.
(2) Ved valg eller ansettelse anses den eller de valgt som får flest stemmer. Generalforsamlingen kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmetallet likt, treffes avgjørelsen ved loddtrekning.
(3) I vedtektene kan det fastsettes flertallskrav som avviker fra det som følger av paragrafen her, og gis avvikende regler om følgen av stemmelikhet.

§ 5-18. Vedtektsendring

(1) Beslutning om å endre vedtektene treffes av generalforsamlingen, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov. Beslutningen krever tilslutning fra minst to tredeler så vel av de avgitte stemmer som av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen.
(2) Beslutning om vedtektsendring som forringer en hel aksjeklasses rett, må tiltres av eiere av to tredeler av den representerte kapital i denne klassen. Dessuten må minst halvdelen av stemmene fra de aksjeeiere som ikke eier aksjer i noen annen klasse, være avgitt for forslaget.
(3) I vedtektene kan det fastsettes strengere flertallskrav enn det som følger av paragrafen her.

§ 5-19. Kvalifisert flertallskrav

(1) Det kreves tilslutning fra eiere av aksjer som utgjør mer enn ni tideler av den

aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, og dessuten flertall som for vedtektsendring, for en beslutning som for utgitte aksjer innebærer at aksjeeiernes rett til utbytte eller til selskapets formue reduseres på annen måte enn ved bestemmelse som nevnt i § 2-2 annet ledd.
(2) I et selskap hvor aksjene kan skifte eier uten samtykke fra selskapet etter § 4-15 annet ledd, jf §§ 4-16 og 4-17, kreves det flertall som nevnt i første ledd også for en beslutning som innebærer at utgitte aksjer bare kan erverves med samtykke fra selskapet. I et selskap hvor aksjene kan skifte eier uhindret av regler om forkjøpsrett etter § 4-15 annet ledd, jf. §§ 4-19 til 4-23, gjelder det samme flertallskravet for en beslutning som for utgitte aksjer innebærer at aksjeeierne skal ha rett til å overta en aksje som har skiftet eller skal skifte eier (forkjøpsrett). Flertallskravet i annet ledd gjelder dessuten for en beslutning som for utgitte aksjer innebærer at aksjeerververe eller aksjeeiere skal ha visse egenskaper, jf. § 4-18.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647).

§ 5-20. Krav om enstemmighet mv

(1) En beslutning krever tilslutning fra samtlige aksjeeiere når den for utgitte aksjer innebærer

1. at aksjeeiernes forpliktelser i forhold til selskapet økes;
2. at retten til å overdra eller erverve aksjer i selskapet innskrenkes på annen måte enn nevnt i § 5-19 annet ledd;
3. at aksjer kan være gjenstand for tvungen innløsning;
4. at rettsforholdet mellom tidligere likestilte aksjer endres;
5. at aksjeeiernes rett til utbytte eller til selskapets formue reduseres ved bestemmelse som nevnt i § 2-2 annet ledd.

(2) Dersom en slik beslutning bare berører en del av aksjeeierne, krever beslutningen tilslutning fra samtlige berørte aksjeeiere og dessuten flertall som for vedtektsendring.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715).

§ 5-21. Misbruk av generalforsamlingens myndighet

Generalforsamlingen kan ikke treffe noen beslutning som er egnet til å gi visse

aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning.

VI. Søksmål om ugyldige beslutninger

§ 5-22. Myndighet til å reise søksmål om ugyldighet

En aksjeeier, et styremedlem, et medlem av bedriftsforsamlingen eller daglig leder kan reise søksmål med påstand om at en beslutning av generalforsamlingen er ugyldig, fordi den er blitt til på ulovlig måte eller for øvrig er i strid med loven eller selskapets vedtekter. Slikt søksmål kan også reises av et flertall av de ansatte eller alternativt fagforeninger som omfatter to tredeler av de ansatte.

§ 5-23. Frist for å reise søksmål

(1) Søksmål om gyldigheten av en beslutning etter § 5-22 må reises innen tre måneder etter at den ble truffet. Ellers er beslutningen gyldig.
(2) Reglene i første ledd gjelder ikke når

1. beslutningen er av en slik art at den ikke kan treffes selv med samtykke av alle aksjeeierne;
2. lov eller vedtekter krever at samtlige eller visse aksjeeiere må samtykke i beslutningen og slikt samtykke ikke er gitt;
3. innkalling til generalforsamlingen ikke har skjedd, eller reglene om innkalling har vært vesentlig satt til side;
4. søksmål reises innen to år etter utløpet av fristen i første ledd og retten finner at saksøkeren har hatt rimelig grunn for sin fristforsømmelse, og at det ville føre til åpenbart urimelig resultat om beslutningen måtte anses gyldig.

§ 5-24. Dom om ugyldighet

(1) En dom som fastslår at en beslutning av generalforsamlingen er ugyldig, eller som endrer beslutningen, har virkning for alle som har rett til å reise søksmål etter § 5-22.
(2) Dommen kan bare gå ut på endring av beslutningen dersom det nedlegges påstand om det, og retten kan fastslå det innhold beslutningen skulle ha hatt.

(3) Er beslutningen meldt til Foretaksregisteret, skal dommen meldes og registreres der. Selskapet bærer utgiftene.

VII. Gransking

§ 5-25. Forslag om gransking

(1) En aksjeeier kan fremsette forslag om gransking av selskapets stiftelse, forvaltning eller nærmere angitte forhold ved forvaltningen eller regnskapene. Forslaget kan fremsettes på en ordinær generalforsamling eller på en generalforsamling der det fremgår av innkallingen at sak om slik gransking skal behandles.
(2) Får forslaget tilslutning av aksjeeiere som har minst en tidel av den aksjekapital som er representert på generalforsamlingen, kan enhver aksjeeier innen en måned etter generalforsamlingen kreve at tingretten ved kjennelse beslutter gransking.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 5-26. Tingrettens avgjørelse

(1) Tingretten skal ta til følge et krav om gransking etter § 5-25 annet ledd, dersom retten finner at det har saklig grunn.
(2) Før avgjørelsen treffes, skal retten gi selskapet og i tilfelle den som granskingen ellers vil omfatte, anledning til å uttale seg.
(3) Retten oppnevner én eller flere granskere. Det som er bestemt om revisor i revisorloven § 8-1 til § 8-7 og § 10-1 første og tredje til femte ledd, samt andre ledd bokstav a, c og d, gjelder tilsvarende for granskere.
(4) Retten fastsetter godtgjørelse for granskerne ved kjennelse. Kostnadene ved granskingen bæres av selskapet. Retten bestemmer ved kjennelse om granskeren kan kreve at selskapet på forhånd skal deponere et passende beløp. Retten bestemmer i tilfelle også beløpets størrelse.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 5-27. Granskeres rett til opplysninger

(1) Selskapets ledende ansatte, medlemmer av styre og bedriftsforsamling, revisor og eventuelle statsautoriserte regnskapsførere etter regnskapsførerloven skal på forespørsel og uten hinder av taushetsplikt gi granskeren alle opplysninger de er kjent med, som kan være av betydning for de temaene som granskes. Opplysningsplikten etter denne bestemmelsen gjelder tilsvarende for personer som tidligere har hatt stillinger eller verv som nevnt i første punktum.
(2) Selskapet skal videre gi granskeren adgang til å foreta de undersøkelser granskeren finner nødvendig, og skal utlevere de opplysninger denne krever for utførelsen av sitt oppdrag. Krav om utlevering av opplysninger skal fremsettes skriftlig overfor selskapet, og selskapet skal gis en oppfyllelsesfrist på minst én uke.
(3) Granskerens krav etter annet ledd som gjelder dokumenter eller andre gjenstander som kan inneholde informasjon av betydning for granskingen, og som selskapet ved lov er pålagt å utarbeide eller oppbevare, er særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 første ledd.
(4) Selskapets bankforbindelser skal uten hinder av taushetsplikt gi granskeren adgang til opplysninger om selskapets kundeforhold i banken.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), endret ved lover 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255).

§ 5-28. Granskingsberetningen

(1) Granskerne skal avgi skriftlig beretning om granskingen til tingretten.
(2) Retten innkaller generalforsamlingen til behandling av granskingsberetningen. Beretningen skal senest en uke før møtet sendes til hver aksjeeier med kjent adresse.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), tidligere § 5-27.

Kapittel 6. Selskapets ledelse

I. Krav om styre og daglig leder. Valg av styret, tjenestetid mv

§ 6-1. Styret

(1) Selskapet skal ha et styre med minst tre medlemmer. I et selskap som har bedriftsforsamling, skal styret ha minst fem medlemmer.
(2) Styret velger selv sin leder når denne ikke er valgt av generalforsamlingen, jf likevel § 6-37. Styret skal alltid velge sin leder hvis det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf § 6-35 annet ledd.
(3) Daglig leder kan ikke være medlem av styret.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980).

§ 6-2. Daglig leder

(1) Selskapet skal ha en daglig leder.
(2) Daglig leder tilsettes av styret. I vedtektene kan styrets myndighet likevel legges til bedriftsforsamlingen, eller til generalforsamlingen dersom selskapet ikke har bedriftsforsamling. Dersom det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf § 6-35 annet ledd, skal myndigheten ligge hos styret.

§ 6-3. Valg av styremedlemmer

(1) Medlemmene av styret velges av generalforsamlingen, som også bestemmer om det skal velges varamedlemmer.
(2) Første ledd gjelder ikke styremedlemmer som de ansatte i selskapet skal velge etter § 6-4, eller som skal velges av bedriftsforsamlingen etter § 6-37.
(3) Det kan fastsettes i vedtektene at generalforsamlingens valgrett etter første ledd skal overføres til andre. Mer enn halvdelen av styrets medlemmer skal likevel velges av generalforsamlingen, hvis ikke valgretten overføres til et vedtektsfestet selskapsorgan. Valgrett kan ikke overføres til styret eller til et medlem av styret.
Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46.

§ 6-4. Ansattes rett til å velge styremedlemmer

(1) Når et selskap med flere enn 30 ansatte ikke har bedriftsforsamling (jf § 6-35), kan et flertall av de ansatte kreve at ett styremedlem og en observatør med varamedlemmer velges av og blant de ansatte.
(2) Når et selskap med flere enn 50 ansatte ikke har bedriftsforsamling (jf § 6-35), kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredel og minst to av styrets medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte.
(3) Når et selskap har flere enn 200 ansatte og det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling (jf § 6-35 annet ledd), skal de ansatte velge ett styremedlem med varamedlem eller to observatører med varamedlemmer i tillegg til den representasjon som følger av annet ledd.
(4) Kongen kan gi forskrift om beregningen av antall ansatte, herunder om bruk av gjennomsnittstall. Kongen kan også gi forskrift om valget, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten og om avgjørelse av tvister om valget, samt om bortfall av verv som styremedlem. Kongen kan gjøre unntak fra første, annet eller tredje ledd.
Endret ved lov 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715).

§ 6-5. Ansattes rett til å velge styremedlemmer i konsernforhold

(1) Når et selskap tilhører et konsern, kan det inngås skriftlig avtale mellom konsernet og et flertall av dets ansatte, eller mellom konsernet og én eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte i konsernet, om at de ansatte i konsernet ved anvendelse av § 6-4 skal regnes som ansatt i selskapet.
(2) Når et selskap tilhører et konsern, og det ikke er inngått avtale etter første ledd, kan Kongen etter søknad fra konsernet, et flertall av dets ansatte eller én eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte i konsernet, bestemme at de ansatte i konsernet ved anvendelse av § 6-4 skal regnes som ansatt i selskapet.
(3) Første og andre ledd gjelder tilsvarende når et selskap tilhører en gruppe av foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse.
(4) Kongen kan bestemme at paragrafen her skal gjelde for deler av et konsern eller slik gruppe.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 25 (ikr. 1 juli 2014).

§ 6-6. Styremedlemmers tjenestetid

(1) Styremedlemmer tjenestegjør i to år. I vedtektene kan tjenestetiden settes kortere eller lengre, men ikke til mer enn fire år. Ved suppleringsvalg kan kortere tjenestetid fastsettes.
(2) Tjenestetiden regnes fra valget når noe annet ikke er bestemt. Den opphører ved avslutningen av den ordinære generalforsamling i det året tjenestetiden utløper.
(3) Selv om tjenestetiden er utløpt, skal styremedlemmet bli stående i vervet inntil nytt medlem er valgt.
(4) Første og annet ledd gjelder ikke styremedlem som er valgt etter § 6-4, jf § 6-5.

§ 6-7. Tilbaketreden og avsetting før tjenestetiden opphører

(1) Et styremedlem har rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Styret og den som har valgt styremedlemmet, skal gis rimelig forhåndsvarsel.
(2) Et styremedlem kan avsettes av den som har valgt styremedlemmet. Dette gjelder ikke et styremedlem som er valgt etter § 6-4, jf § 6-5.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 6-8. Suppleringsvalg

(1) Opphører vervet for et styremedlem før tjenestetiden er ute, og det ikke finnes varamedlem, skal resten av styret sørge for valg av nytt styremedlem for resten av tjenestetiden. Det samme gjelder hvis et styremedlem blir fratatt rettslig handleevne eller blir satt i konkurskarantene etter konkursloven §§ 142 og 143.
(2) Hører valget under generalforsamlingen, kan det utstå til neste ordinære generalforsamling dersom styret fortsatt er vedtaksført.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 6-9. Varamedlemmer og observatører

Lovens bestemmelser om styremedlemmer gjelder tilsvarende for varamedlemmer og observatører så langt de passer.

§ 6-10. Godtgjørelse

Godtgjørelse til styremedlemmer, varamedlemmer og observatører fastsettes av generalforsamlingen, men av bedriftsforsamlingen for styremedlemmer valgt av denne. Ved konkurs bortfaller retten til godtgjørelse fra konkursåpningen.

§ 6-11. Krav til styremedlemmer og daglig leder

(1) Daglig leder og minst halvdelen av styrets medlemmer skal være bosatt i en EØS-stat, Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland eller Konføderasjonen Sveits. Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra første punktum.
(2) Bare myndige personer kan være styremedlemmer.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 des 2021 iflg. meddelelse 1 des 2021 nr. 3309, jf. res. 23. juni 2021 nr. 2064), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 6-11 a. Krav til kjønnssammensetning i styret

(1) Kjønnssammensetningen i styret skal oppfylle følgende krav:

1. Har styret tre eller fire medlemmer, kan maksimalt to styremedlemmer ha samme kjønn.
2. Har styret fem eller seks medlemmer, kan maksimalt tre styremedlemmer ha samme kjønn.
3. Har styret syv medlemmer, kan maksimalt fire styremedlemmer ha samme kjønn.
4. Har styret åtte medlemmer, kan maksimalt fem styremedlemmer ha samme kjønn.
5. Har styret ni eller flere medlemmer, kan maksimalt 60 prosent av styremedlemmene ha samme kjønn.

(2) Første ledd gjelder tilsvarende for varamedlemmer.
(3) For styremedlemmer som de ansatte skal velge etter § 6-4 eller som skal velges blant de ansatte etter § 6-37 første ledd, gjelder kravene til kjønnssammensetning i § 6-11 b.
Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 9 des 2005 nr. 1429, for allmennaksjeselskaper som er stiftet og registrert i Foretaksregisteret før 1

jan 2006, skal styret være sammensatt i samsvar med loven innen to år), endret ved lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 6-11 b. Krav til kjønnssammensetning for styremedlemmer valgt av og blant de ansatte

(1) Når det skal velges to eller flere styremedlemmer etter § 6-4, kan ikke alle disse styremedlemmene ha samme kjønn. Det samme gjelder for varamedlemmer. Første og annet punktum gjelder ikke dersom mer enn 80 prosent av samlet antall ansatte i selskapet på det tidspunkt valget skjer, har samme kjønn.
(2) For selskaper med flere enn 200 ansatte, skal kjønnssammensetningen blant styremedlemmer som velges av og blant de ansatte etter § 6-4 eller blant de ansatte etter § 6-37 første ledd, oppfylle kravene i § 6-11 a første og annet ledd, likevel slik at dersom det skal velges to styremedlemmer av og blant de ansatte, kan ikke disse styremedlemmene ha samme kjønn. Antall ansatte etter første punktum skal beregnes på samme måte som etter § 6-4.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

II. Ledelsens oppgaver og saksbehandling mv

§ 6-12. Forvaltningen av selskapet

(1) Forvaltningen av selskapet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten.
(2) Styret skal fastsette planer og budsjetter for selskapets virksomhet. Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.
(3) Styret skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.
(4) Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.
(5) Hvis det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf § 6-35 annet ledd, har styret den myndighet som fremgår av § 6-37 fjerde ledd.

§ 6-13. Styrets tilsynsansvar

(1) Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig.
(2) Styret kan fastsette instruks for den daglige ledelse.
(3) I selskaper som bare har én aksjeeier, skal styret sørge for at avtaler mellom selskapet og aksjeeieren nedtegnes skriftlig.

§ 6-14. Daglig ledelse

(1) Daglig leder står for den daglige ledelse av selskapets virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt.
(2) Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning.
(3) Daglig leder kan ellers avgjøre en sak etter fullmakt fra styret i det enkelte tilfellet eller når styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for selskapet. Styret skal snarest underrettes om avgjørelsen.
(4) Daglig leder skal sørge for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.

§ 6-15. Daglig leders plikter overfor styret

(1) Daglig leder skal minst hver måned gi styret underretning om selskapets virksomhet, stilling og resultatutvikling.
(2) Styret kan til enhver tid kreve at daglig leder gir styret en nærmere redegjørelse om bestemte saker. Slik redegjørelse kan også kreves av det enkelte styremedlem.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 6-16. Datterselskaps forhold til morselskapet

(1) Styret i et datterselskap plikter å gi styret i morselskapet opplysninger som er nødvendige for å kunne vurdere konsernets stilling og resultatet av konsernets virksomhet.
(2) Morselskapet skal underrette styret i et datterselskap om forhold som kan ha betydning for konsernet som helhet. Morselskapet skal også underrette datterselskapets styre om beslutninger som kan ha betydning for datterselskapet, før endelig beslutning treffes.

§ 6-16 a. Retningslinjer om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende personer i noterte selskaper

(1) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder for selskaper med aksjer tatt opp til handel på regulert marked. Departementet kan i forskrift fastsette at bestemmelsene også skal gjelde for selskaper med aksjer tatt opp til handel på tilsvarende marked utenfor EØS eller på andre typer handelsplasser.
(2) Styret skal utarbeide retningslinjer om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til de enkelte medlemmene av styret og bedriftsforsamlingen, daglig leder og andre ledende personer. I vedtektene kan det fastsettes at retningslinjene skal utarbeides av et annet organ.
(3) Retningslinjene skal være tydelige og forståelige, og bidra til selskapets forretningsstrategi, langsiktige interesser og økonomiske bæreevne.
(4) Styret kan under særlige omstendigheter midlertidig fravike retningslinjene, forutsatt at retningslinjene angir de prosessuelle betingelsene for å fravike retningslinjene og hvilke deler av retningslinjene det er adgang til å fravike. Første punktum gjelder tilsvarende ved generalforsamlingens fastsettelse av godtgjørelse til styrets medlemmer etter § 6-10.
(5) Retningslinjene skal behandles og godkjennes av generalforsamlingen ved enhver vesentlig endring og minst hvert fjerde år. Dersom generalforsamlingen ikke godkjenner retningslinjene, skal ytelse utbetales i samsvar med gjeldende godkjente retningslinjer, eller om slike ikke finnes, i samsvar med selskapets praksis. Styret skal senest ved neste generalforsamling fremme forslag til retningslinjer.
(6) Retningslinjer som er godkjent av generalforsamlingen og resultatet av avstemningen samt dato, skal uten opphold offentliggjøres på selskapets nettside. Gjeldende retningslinjer skal være gratis og offentlig tilgjengelig.
(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet i retningslinjene.
Tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), endret ved lover 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2712), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

§ 6-16 b. Rapport om lønn og annen godtgjørelse til ledende personer i noterte selskaper

(1) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder for selskaper med aksjer tatt opp til handel på regulert marked. Departementet kan i forskrift fastsette at bestemmelsene også skal gjelde for selskaper med aksjer tatt opp til handel på tilsvarende marked utenfor EØS eller på andre typer handelsplasser.

(2) Styret skal for hvert regnskapsår sørge for at det utarbeides en rapport som gir en samlet oversikt over utbetalt og innestående lønn og godtgjørelse som omfattes av retningslinjene i § 6-16 a. Generalforsamlingen skal avholde en rådgivende avstemning over rapporten.
(3) Styret skal i rapporten for det etterfølgende regnskapsår forklare hvordan resultatet fra generalforsamlingens avstemning etter § 5-6 fjerde ledd er hensyntatt.
(4) Revisor skal før rapporten behandles i generalforsamlingen kontrollere at rapporten inneholder opplysninger som kreves etter denne bestemmelsen og forskrift gitt i medhold av bestemmelsen.
(5) Rapporten skal uten opphold offentliggjøres på selskapets nettside etter at ordinær generalforsamling er avholdt. Rapporten skal forbli offentlig tilgjengelig og gratis i en periode på ti år. Dersom selskapet velger å la rapporten være offentlig tilgjengelig ut over dette, skal personopplysninger tas ut av rapporten.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet i rapporten etter annet ledd.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2712).

§ 6-17. Godtgjørelse fra andre enn selskapet

(1) Et styremedlem, daglig leder eller noen ansatt i selskapet må ikke i anledning av rettshandel for selskapet ta imot godtgjørelse fra andre enn selskapet. Dette gjelder også godtgjørelse som en medkontrahent eller hans eller hennes representant har betinget seg hos selskapet.
(2) Godtgjørelse som styremedlem eller daglig leder ikke kan motta, kan heller ikke mottas av deres nærstående.
(3) Godtgjørelse som er avtalt eller mottatt i strid med forbudet i første eller annet ledd, tilfaller selskapet. Det samme gjelder avkastning av og eiendeler som er kommet i stedet for godtgjørelsen.
(4) Paragrafen her er ikke til hinder for at styremedlem som ikke deltar i den daglige ledelse, kan opptre som mellommann overfor selskapet mot vanlig mellommannsgodtgjørelse dersom

1. styremedlemmet ikke også representerer selskapet, og
2. forretningen inngår i mellommannsvirksomhet som styremedlemmet driver som næring.

Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 6-18. Begjæring om gjelds- og konkursbehandling

(1) Begjæring om gjeldsforhandling eller konkursbehandling for selskapet kan bare fremsettes av styret.
(2) Under konkursbehandling representerer styret selskapet som konkursskyldner.

§ 6-19. Styrets saksbehandling

(1) Styret skal behandle saker i møte, med mindre styrets leder finner at saken kan forelegges skriftlig eller behandles på annen måte. Behandlingsmåten skal være betryggende.
(2) Styrets leder skal sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan delta i en samlet behandling av de saker som blir behandlet. Hvert styremedlem og daglig leder kan kreve at saken blir behandlet i møte. Dersom en sak skal behandles i møte, bestemmer styrets leder møteformen. Mer enn halvdelen av styrets medlemmer kan likevel kreve at møtet blir holdt som fysisk eller elektronisk møte.
(3) Styrebehandlingen ledes av styrelederen. Deltar verken styrelederen eller varalederen, velger styret en leder for styrebehandlingen.
(4) Daglig leder har rett og plikt til å delta i styrets behandling av saker og til å uttale seg, med mindre annet er bestemt av styret i den enkelte sak.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 6-20. Krav om styrebehandling mv

(1) Styrelederen skal sørge for behandling av aktuelle saker som hører inn under styret.
(2) Styremedlemmene og daglig leder kan kreve at styret behandler bestemte saker.

§ 6-21. Forberedelsen av saker

(1) Daglig leder forbereder saker som skal behandles av styret i samråd med styrets leder.
(2) En sak skal forberedes og fremlegges slik at styret har et tilfredsstillende behandlingsgrunnlag.

§ 6-22. Varsel om styrebehandling

Styrebehandling varsles på hensiktsmessig måte og med nødvendig frist.

§ 6-23. Styreinstruks

(1) I selskaper hvor de ansatte har representasjon i styret, skal styret fastsette en styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling.
(2) Instruksen skal blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles og daglig leders arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Instruksen skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.
(3) Kongen kan gi forskrift om styreinstruks.

§ 6-24. Når kan styret treffe beslutning

(1) Styret kan treffe beslutning når mer enn halvdelen av medlemmene er til stede eller deltar i styrebehandlingen, om ikke strengere krav er fastsatt i vedtektene.
(2) Styret kan likevel ikke treffe beslutning uten at alle styremedlemmene så vidt mulig er gitt anledning til å delta i behandlingen av saken.
(3) Har noen forfall og det finnes varamedlem, skal varamedlemmet innkalles.

§ 6-25. Alminnelig flertallskrav

(1) En beslutning av styret krever at flertallet av de styremedlemmer som deltar i behandlingen av en sak, har stemt for. Ved stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for. De som har stemt for et forslag som innebærer en endring, må likevel alltid utgjøre mer enn en tredel av samtlige styremedlemmer.
(2) Strengere stemmeregler kan fastsettes i vedtektene.

§ 6-26. Flertallskrav ved valg og ansettelser

(1) Ved valg og ansettelser anses den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer.
(2) Står stemmetallet likt ved valg av styreleder eller møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfeller av stemmelikhet gjelder det som møtelederen

har stemt for.
(3) Strengere stemmeregler kan fastsettes i vedtektene.

§ 6-27. Inhabilitet

(1) Et styremedlem må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for egen del eller for noen nærstående at medlemmet må anses for å ha fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Det samme gjelder for daglig leder.
(2) Et styremedlem eller daglig leder må heller ikke delta i en sak om lån eller annen kreditt til seg selv eller om sikkerhetsstillelse for egen gjeld.

§ 6-28. Misbruk av posisjon i selskapet mv

(1) Styret og andre som etter §§ 6-30 til 6-32 representerer selskapet, må ikke foreta noe som er egnet til å gi visse aksjeeiere eller andre en urimelig fordel på andre aksjeeieres eller selskapets bekostning.
(2) Styret og daglig leder må ikke etterkomme noen beslutning av generalforsamlingen eller et annet selskapsorgan hvis beslutningen strider mot lov eller mot selskapets vedtekter.

§ 6-29. Styreprotokoll

(1) Det skal føres protokoll over styrebehandlingen. Den skal minst angi tid og sted, deltakerne, behandlingsmåten og styrets beslutninger. Det skal fremgå at saksbehandlingen oppfyller kravene i § 6-24.
(2) Er styrets beslutning ikke enstemmig, skal det angis hvem som har stemt for og imot. Styremedlem og daglig leder som ikke er enig i en beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen.
(3) Protokollen skal signeres av alle de medlemmer som har deltatt i styrebehandlingen. Har styret minst fem medlemmer, og er beslutning truffet i møte, kan styret velge to til å signere. I så fall skal kopi sendes samtlige styremedlemmer med frist for merknader, som i tilfelle kan kreves inntatt i protokollen.
(4) Protokollen skal oppbevares i hele selskapets levetid.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

III. Selskapets forhold utad

§ 6-30. Representasjon utad

Styret representerer selskapet utad og tegner dets firma.

§ 6-31. Fullmakt til å tegne selskapets firma

(1) Styret kan gi styremedlemmer, daglig leder eller navngitte ansatte rett til å tegne selskapets firma. Slik fullmakt kan fastsettes i vedtektene, som også kan begrense styrets myndighet til å gi rett til å tegne selskapets firma.
(2) Retten til å tegne selskapets firma kan når som helst tilbakekalles. Vedtektsfestet fullmakt kan tilbakekalles av styret når generalforsamlingens beslutning ikke kan avventes uten skade for selskapet.
(3) Bestemmelsene om daglig leder i § 6-27 gjelder tilsvarende for firmategner som ikke er daglig leder eller medlem av styret.

§ 6-32. Daglig leders representasjon utad

Daglig leder representerer selskapet utad i saker som inngår i den daglige ledelse.

§ 6-33. Overskridelse av myndighet

Har noen som representerer selskapet utad etter reglene i §§ 6-30 til 6-32 ved disposisjon på selskapets vegne gått ut over sin myndighet, er disposisjonen ikke bindende for selskapet når selskapet godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at myndigheten ble overskredet, og det ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

§ 6-34. Mangler ved valg av styremedlem eller tilsetting av daglig leder

Etter at valg av styremedlem eller tilsetting av daglig leder er registrert i Foretaksregisteret, kan mangler ved valget eller tilsettingen ikke påberopes overfor en tredjeperson, med mindre selskapet godtgjør at tredjepersonen kjente til mangelen.

IV. Bedriftsforsamling. Særregler for selskaper som har bedriftsforsamling

§ 6-35. Bedriftsforsamling. Valg av medlemmer til bedriftsforsamlingen

(1) I selskaper med flere enn 200 ansatte skal det velges en bedriftsforsamling på 12 medlemmer eller et høyere antall, delelig med tre, som fastsettes av generalforsamlingen.
(2) Det kan avtales mellom selskapet og et flertall av de ansatte eller lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte, at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf. § 6-4 tredje ledd. Kongen kan gi nærmere regler om inngåelse av en slik avtale og avtalens innhold.
(3) To tredeler av bedriftsforsamlingens medlemmer med varamedlemmer velges av generalforsamlingen. I vedtektene kan valgretten overføres til andre, også til de ansatte i selskapet eller i et konsern eller en gruppe som selskapet tilhører. Valgrett etter annet punktum kan ikke overføres til bedriftsforsamlingen selv eller styret, eller til medlemmer av disse organene. Mer enn halvdelen av bedriftsforsamlingens medlemmer skal velges av generalforsamlingen.
(4) En tredel av bedriftsforsamlingens medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte. Et flertall av de ansatte eller lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte, kan beslutte at det i tillegg skal velges observatører og varamedlemmer. Antallet observatører kan utgjøre inntil en halvdel av de ansattes medlemmer.
(5) Tilhører et selskap et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, kan det inngås skriftlig avtale mellom konsernet eller gruppen og et flertall av de ansatte, eller mellom konsernet eller gruppen og én eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte i konsernet eller gruppen, om at de ansatte i konsernet eller gruppen ved anvendelse av første ledd skal regnes som ansatt i selskapet, og at valg etter fjerde ledd skal foretas av og blant de ansatte i konsernet eller gruppen.
(6) Tilhører et selskap et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, og det ikke er inngått avtale etter femte ledd, kan Kongen etter søknad fra konsernet eller gruppen, eller et flertall av de ansatte i konsernet eller gruppen eller én eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av de ansatte i konsernet eller gruppen, bestemme at de ansatte i konsernet eller gruppen ved anvendelse av første ledd skal regnes som ansatt i selskapet, og at valg etter fjerde ledd skal foretas av og blant de ansatte i konsernet eller gruppen.
(7) Kongen kan ved forskrift, eller ved vedtak i det enkelte tilfelle, gjøre unntak fra bestemmelsene i første og fjerde ledd eller bestemme at sjette ledd skal

anvendes overfor deler av konsernet eller gruppen. Kongen kan også gi utfyllende forskrifter til første, fjerde, femte og sjette ledd, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten, om avgjørelse av tvister om valget og om bortfall av verv som medlem av bedriftsforsamlingen. Kongen kan dessuten gi forskrifter om beregning av antallet ansatte og om bruk av gjennomsnittstall.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 25 (ikr. 1 juli 2014), 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945).

§ 6-36. Krav til bedriftsforsamlingens medlemmer mv

(1) Om tjenestetid og opphør av verv som medlem av bedriftsforsamlingen gjelder §§ 6-6, 6-7 og § 6-8 tilsvarende. § 6-6 første og annet ledd om tjenestetidens lengde og § 6-7 annet ledd første punktum om avsetting av et medlem gjelder ikke for et medlem som er valgt av de ansatte etter § 6-35 fjerde og femte ledd.
(2) Medlemmer av og observatører i styret og daglig leder kan ikke være medlem av eller observatør i bedriftsforsamlingen. Minst halvdelen av bedriftsforsamlingens medlemmer skal være bosatt i en EØS-stat, Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland eller Konføderasjonen Sveits. Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra annet punktum.
(3) Lovens bestemmelser om bedriftsforsamlingens medlemmer gjelder for observatører og varamedlemmer så langt de passer.
(4) Bedriftsforsamlingen velger selv en leder blant sine medlemmer.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 des 2021 iflg. meddelelse 1 des 2021 nr. 3309, jf. res. 23. juni 2021 nr. 2064), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 6-37. Bedriftsforsamlingens oppgaver

(1) Det hører under bedriftsforsamlingen å velge medlemmer til styret og styrets leder. En tredel av bedriftsforsamlingens medlemmer kan kreve nyvalg av medlemmer til styret og at valg til styret skal skje som forholdstallsvalg. Inntil en tredel, likevel minst to av styrets medlemmer med varamedlemmer, skal velges blant selskapets ansatte dersom en tredel av bedriftsforsamlingens medlemmer krever det. Halvdelen av de medlemmene som er valgt av og blant de ansatte, kan kreve at styrets medlemmer velges av de aksjonærvalgte og de ansattevalgte gruppevis. Dersom særlige grunner tilsier det, kan Kongen i det enkelte tilfellet gjøre unntak fra bestemmelsene i dette leddet. Kongen kan også gi utfyllende regler om styrevalget.

(2) Bedriftsforsamlingen skal føre tilsyn med styrets og daglig leders forvaltning av selskapet. Hvert av medlemmene og observatørene kan på møte i bedriftsforsamlingen kreve opplysninger om selskapets drift i den utstrekning de finner det nødvendig. Bedriftsforsamlingen kan selv eller ved utvalg iverksette undersøkelser.
(3) Bedriftsforsamlingen skal gi uttalelse til generalforsamlingen om styrets forslag til resultatregnskap og balanse, eventuelt også konsernresultatregnskap og konsernbalanse, bør godkjennes, og om styrets forslag om anvendelse av overskudd eller dekning av tap. Styrets forslag og revisjonsberetningen skal sendes bedriftsforsamlingens medlemmer senest en uke før saken skal behandles. Bedriftsforsamlingen kan også gi uttalelse til generalforsamlingen om styrets erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte etter § 6-16 a. Annet punktum gjelder tilsvarende for erklæringen.
(4) Etter forslag fra styret treffer bedriftsforsamlingen avgjørelse i saker som gjelder:

1. Investeringer av betydelig omfang i forhold til selskapets ressurser.
2. Rasjonalisering eller omlegging av driften som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken.

Dersom det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, skal styret treffe avgjørelser som nevnt i første punktum, jf § 6-12 femte ledd. Vedtektene kan dessuten bestemme at det til visse arter forretninger som ikke hører under den daglige ledelse, skal kreves samtykke av bedriftsforsamlingen. Kongen kan gi forskrifter om den nærmere avgrensning av bedriftsforsamlingens myndighet etter første punktum og om saksbehandlingen i bedriftsforsamlingen.
(5) Bedriftsforsamlingen kan vedta anbefalinger til styret om hvilken som helst sak.
(6) Andre beføyelser kan ikke legges til bedriftsforsamlingen uten at loven gir særlig hjemmel for det.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 6-38. Saksbehandlingsregler mv

(1) Bedriftsforsamlingens leder skal innkalle til møte så ofte som nødvendig, og dessuten når minst en seksdel av medlemmene eller styret krever det. Behandlingsmåten skal være betryggende. Om ikke bedriftsforsamlingen for det enkelte tilfellet bestemmer noe annet, har styremedlemmer, observatører og daglig leder rett til å delta og til å uttale seg på møter i bedriftsforsamlingen. Styrets leder og daglig leder har plikt til å delta hvis ikke dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I det sistnevnte tilfellet skal det

utpekes en stedfortreder. Om møteledelse og protokollering gjelder § 6-19 tredje ledd og § 6-29 tilsvarende. Om vedtaksførhet og avstemninger gjelder §§ 6-24 til 6-26 tilsvarende.
(2) § 6-27 om inhabilitet og § 6-28 om misbruk av posisjon i selskapet gjelder også for medlemmene av og observatørene i bedriftsforsamlingen.
(3) Godtgjørelsen fastsettes av generalforsamlingen. Om godtgjørelse som mellommann mv gjelder § 6-17 tilsvarende.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 6-39. Gransking

De ansattes representanter i bedriftsforsamlingen kan be om at tingretten ved kjennelse oppnevner én eller flere granskere for å bringe på det rene om opplysningsplikten etter § 6-37 annet ledd er oppfylt og for å få frem de rette opplysningene. § 5-26 gjelder tilsvarende. Når beretningen er avgitt til retten, skal den sendes til bedriftsforsamlingens leder. Bedriftsforsamlingen skal innkalles til møte hvor beretningen deles ut og leses opp.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 6-40. Bedriftsforsamling etter bestemmelse i vedtektene

(1) Det kan bestemmes i vedtektene at selskapet skal ha bedriftsforsamling selv om vilkårene i § 6-35 ikke foreligger. Bestemmelser om bedriftsforsamlingen som er gitt i eller i medhold av loven, gjelder da tilsvarende, hvis ikke vedtektene fastsetter noe annet.
(2) Tilhører selskapet et konsern eller en gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, kan det bestemmes i vedtektene at ansatte i konsernet eller gruppen skal ha stemmerett og være valgbare ved valg av medlemmer til bedriftsforsamlingen.

V. Revisjonsutvalg

Overskriften tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 60 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 706).

§ 6-41. Revisjonsutvalg

(1) I selskaper som er foretak av allmenn interesse etter revisorloven § 1-2 sjette ledd, skal det velges et revisjonsutvalg. Revisjonsutvalget er et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret.
(2) Første ledd gjelder ikke selskaper som siste regnskapsår oppfylte minst to av følgende tre kriterier:

1. gjennomsnittlig antall ansatte på under 250,
2. balansesum på mindre enn 300 millioner kroner ved utgangen av regnskapsåret,
3. nettoomsetning på mindre enn 350 millioner kroner.

I selskaper som er unntatt fra kravet om revisjonsutvalg etter første punktum, skal styret utføre de oppgavene som er lagt til revisjonsutvalget. Når styret utfører slike oppgaver, kan styreleder som er ledende ansatt i selskapet ikke delta i møtet.

(3) Første ledd gjelder ikke for heleid datterselskap dersom det i morselskapet er etablert et revisjonsutvalg som oppfyller de kravene som stilles til revisjonsutvalg i datterselskapet.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 60 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 706), endret ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 6-42. Valg av revisjonsutvalg og dets sammensetning

(1) Revisjonsutvalgets medlemmer velges av og blant styrets medlemmer. Styremedlemmer som er ledende ansatte i selskapet kan ikke velges til medlemmer av revisjonsutvalget.
(2) Revisjonsutvalget skal samlet ha den kompetanse som ut fra selskapets organisasjon og virksomhet er nødvendig for å ivareta sine oppgaver. Minst ett av medlemmene i revisjonsutvalget skal være uavhengig av virksomheten og ha kvalifikasjoner innen regnskap eller revisjon.
(3) Det kan i vedtektene fastsettes at det samlede styret skal fungere som selskapets revisjonsutvalg dersom styret til enhver tid oppfyller kravene etter første ledd annet punktum og annet ledd.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 60 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 706).

§ 6-43. Revisjonsutvalgets oppgaver

(1) Revisjonsutvalget skal:

a. informere styret om resultatet av den lovfestede revisjonen og attestasjonen av pliktig bærekraftsrapportering, forklare hvordan revisjonen og attestasjonen bidro til regnskapsrapportering og bærekraftsrapportering med integritet og revisjonsutvalgets rolle i den prosessen,
b. forberede styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen og prosessen for bærekraftsrapporteringen, inkludert den digitale rapporteringsprosessen og prosessen for å identifisere informasjonen som er rapportert i henhold til standardene for bærekraftsrapportering, og komme med anbefalinger eller forslag for å sikre dens integritet,
c. for så vidt gjelder selskapets regnskapsrapportering og bærekraftsrapportering, overvåke systemene for internkontroll, risikostyring og internrevisjon uten at det bryter med revisjonsutvalgets uavhengige rolle,
d. ha løpende kontakt med selskapets valgte revisorer om revisjonen av årsregnskapet og attestasjonen av bærekraftsrapporteringen, herunder særlig overvåke revisjonsutførelsen i lys av forhold Finanstilsynet har påpekt i henhold til revisjonsforordningen artikkel 26 nr. 6,
e. vurdere og overvåke revisors uavhengighet etter revisorloven og revisjonsforordningen, særlig at tjenester er levert i samsvar med revisjonsforordningen artikkel 5 og revisorloven § 12-4 a,
f. vurdere revisors bekreftelse av uavhengighet og gjennomføre drøfting, som angitt i revisjonsforordningen artikkel 6 nr. 2,
g. ha ansvaret for å forberede selskapets valg av revisor og gi sin anbefaling i samsvar med revisjonsforordningen artikkel 16.

(2) Første ledd gjelder tilsvarende der en uavhengig tilbyder av attestasjonstjenester er valgt til å attestere bærekraftsrapporteringen, jf. § 7-6 første ledd.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 60 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 706), endret ved lover 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 7. Revisor

I. Valg av revisor

§ 7-1. Generalforsamlingens valg av revisor

(1) Generalforsamlingen skal velge en eller flere revisorer, og kan velge en eller flere vararevisorer. Bedriftsforsamlingen skal fremsette forslag. Dersom foretaket plikter å ha revisjonsutvalg etter § 6-41, skal revisjonsutvalgets uttalelse om forslaget til revisor forelegges generalforsamlingen før valget.
(2) Revisors godtgjørelse skal godkjennes av generalforsamlingen.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 60 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 706).

§ 7-1 a. Særlige plikter ved revisjon av foretak av allmenn interesse – revisjonsforordningen

For selskaper som er foretak av allmenn interesse etter revisorloven § 1-2 sjette ledd, gjelder reglene i revisjonsforordningen, jf. revisorloven § 12-1.
Tilføyd ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 7-2. Opphør av revisors oppdrag

(1) Revisor tjenestegjør inntil en annen revisor er valgt. Selskaper som er foretak av allmenn interesse etter revisorloven § 1-2 sjette ledd, kan etter revisjonsforordningen artikkel 17 nr. 1 annet avsnitt velge et bestemt revisjonsselskap for en sammenhengende oppdragsperiode på høyst ti år. Oppdragsperioden kan utvides til høyst:

a. 20 år på de vilkår om gjennomføring av en anbudsprosess som er angitt i revisjonsforordningen artikkel 17 nr. 4 bokstav a, jf. revisorloven § 12-1.
b. 24 år på de vilkår om valg av flere revisorer som er angitt i revisjonsforordningen artikkel 17 nr. 4 bokstav b, jf. revisorloven § 12-1.

(2) Selskapet kan ikke avsette revisor før utløpet av tjenestetiden uten saklig grunn. Uenighet vedrørende regnskapsmessig behandling eller

revisjonshandlinger anses ikke som saklig grunn for avsettelse.
(3) Opphører revisors oppdrag før utløpet av tjenestetiden, skal styret uten opphold sørge for valg av ny revisor. Det samme gjelder dersom revisor ikke lenger fyller vilkårene for å kunne velges til revisor i selskapet.
(4) Selskapet skal uten ugrunnet opphold gi melding til Foretaksregisteret om at revisors oppdrag er avsluttet. Hvis foretaket valgte ny revisor på ekstraordinær generalforsamling eller oppdraget på annen måte opphørte før utløpet av tjenestetiden, skal selskaper som er foretak av allmenn interesse etter revisorloven § 1-2 sjette ledd, sende begrunnelse for dette til Finanstilsynet. Departementet kan i forskrift fastsette regler om at melding om begrunnelse for avslutning av revisjonsoppdrag etter andre punktum også skal gjelde andre revisjonspliktige allmennaksjeselskaper.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), tidligere § 7-3, 19 juni 2009 nr. 60 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 706), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 7-3. Nyvalg av revisor

(1) Generalforsamlingen kan bare foreta nytt valg av revisor når det i innkallingen er sagt at forslag til nyvalg vil bli fremsatt. Revisor har rett til å redegjøre for generalforsamlingen for sitt syn på forslaget.
(2) Har generalforsamlingen forkastet forslag om nyvalg av revisor, kan aksjeeiere som representerer minst en tjuedel av aksjekapitalen, innen en måned etter generalforsamlingen begjære at tingretten ved kjennelse oppnevner en revisor i tillegg til selskapets øvrige revisorer. Begjæringen skal tas til følge om den finnes å ha rimelig grunn.
(3) Retten fastsetter tjenestetid og godtgjørelse for revisor som den har oppnevnt. Vil revisor tre tilbake før tjenestetiden er ute, skal retten gis rimelig forhåndsvarsel.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), tidligere § 7-4, 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 7-4. Revisjonsberetning

(1) Revisor skal for hvert regnskapsår avgi revisjonsberetning til generalforsamlingen. Revisjonsberetningen skal være styret i hende senest to uker før den ordinære generalforsamling. I selskaper som nevnt i § 5-11 b skal

revisjonsberetningen være styret i hende senest 22 dager før generalforsamlingen.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), tidligere § 7-8, 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876).

§ 7-5. Revisor deltar i generalforsamlingen

(1) Revisor skal delta i generalforsamlingen når de saker som skal behandles, er av en slik art at dette må anses som nødvendig. For øvrig har revisor rett til å delta i generalforsamlingen.
(2) Revisor kan delta elektronisk på generalforsamlingen. Blir generalforsamlingen holdt som fysisk møte, kan styret kreve at revisor deltar fysisk.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), tidligere § 7-10, 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 7-5 a. Møte mellom styret og revisor

(1) Styret i selskaper som er mellomstore eller store foretak etter regnskapsloven, skal hvert år ha et møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede. Dersom et flertall av styrets medlemmer også inngår i selskapets daglige ledelse, skal likevel hele styret delta i møtet, med unntak av daglig leder.
(2) Formålet med møtet skal være at styret og revisor drøfter sentrale regnskapsmessige forhold og andre forhold som revisor mener styret bør informeres om, herunder regnskapsmessige forhold der revisor ser vesentlige svakheter og mangler ved de vurderingene den daglige ledelsen har gjort.
(3) Kravet etter første ledd gjelder ikke for:

1. datterselskaper som har samme revisor som morselskapet dersom morselskapet er omfattet av kravet i første ledd,
2. datterselskaper som har samme revisor som morselskapet, dersom morselskapet uten å være omfattet av kravet i første ledd likevel avholder et slikt møte med revisor som nevnt der.

(4) Møtet skal gjennomføres som et fysisk eller elektronisk møte. Revisor deltar i møtet på samme måte som styremedlemmene. Dersom møtet avholdes som et fysisk møte, kan revisor delta elektronisk om dette godkjennes av

styremedlemmene.
Tilføyd ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

II. Bærekraftsrapportering

Avsnitt tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-6. Bærekraftsrapportering

(1) I selskap som har plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering etter regnskapsloven § 2-3, skal revisor attestere bærekraftsrapporteringen. Generalforsamlingen kan i stedet velge en annen revisor til å attestere bærekraftsrapporteringen eller en uavhengig tilbyder av attestasjonstjenester dersom det er adgang til dette etter revisorloven § 1-3. Godtgjørelsen skal godkjennes av generalforsamlingen.
(2) Den som attesterer bærekraftsrapporteringen, skal hvert regnskapsår avgi en attestasjonsuttalelse om bærekraftsrapportering etter revisorloven § 9-7 a til generalforsamlingen. Uttalelsen skal være styret i hende senest to uker før den ordinære generalforsamlingen. I selskaper som nevnt i § 5-11 b skal uttalelsen være styret i hende senest 22 dager før generalforsamlingen.
(3) §§ 7-2, 7-3 og 7-5 gjelder tilsvarende for den som er valgt til å attestere bærekraftsrapporteringen etter første ledd.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 8. Utdeling av utbytte og annen anvendelse av selskapets midler

I. Utbytte og konsernbidrag

§ 8-1. Hva som kan deles ut som utbytte

(1) Selskapet kan bare dele ut utbytte så langt det etter utdelingen har tilbake netto eiendeler som gir dekning for selskapets aksjekapital og øvrig bundet egenkapital etter §§ 3-2 og 3-3. Beregningen skal foretas på grunnlag av balansen i selskapets sist godkjente årsregnskap, likevel slik at det er den

registrerte aksjekapitalen på beslutningstidspunktet som skal legges til grunn.
(2) I beløpet som kan deles ut etter første ledd, skal det gjøres fradrag for kreditt og sikkerhetsstillelse mv. etter §§ 8-7 til 8-10 fra før balansedagen som etter disse bestemmelsene skal ligge innenfor rammen av de midler selskapet kan dele ut som utbytte. Det skal likevel ikke gjøres fradrag for kreditt og sikkerhetsstillelse mv. som er tilbakebetalt eller avviklet før beslutningstidspunktet, eller kreditt til en aksjeeier i den grad kreditten avvikles ved en avregning i utbyttet. I beløpet som kan deles ut etter første ledd, skal det også gjøres fradrag for egne aksjer som selskapet har ervervet avtalepant i før balansedagen, med et beløp som tilsvarer fordringen pantet skal sikre. Dette gjelder likevel ikke hvis det er gjort fradrag for fordringen etter første punktum.
(3) Ved beregningen etter første ledd skal det gjøres fradrag for andre disposisjoner etter balansedagen som etter loven skal ligge innenfor rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte, eller som omfattes av § 12-1 første ledd nr 2.
(4) Selskapet kan bare dele ut utbytte så langt det etter utdelingen har en forsvarlig egenkapital og likviditet, jf. § 3-4.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 8-2. Beslutning om utbytte

(1) Beslutning om utdeling av utbytte treffes av generalforsamlingen etter at styret har lagt frem forslag om utdeling eller annen anvendelse av overskudd. Har selskapet bedriftsforsamling, kan det bestemmes i vedtektene at beslutning om utdeling av utbytte skal treffes av bedriftsforsamlingen med forbehold for generalforsamlingens fastsetting av årsregnskapet og årsberetningen. Det kan ikke besluttes utdelt høyere utbytte enn styret har foreslått eller godtar. Innenfor rammene av styrets forslag kan bedriftsforsamlingen fastsette det høyeste beløpet som kan utdeles som utbytte.
(2) Generalforsamlingen kan etter at den har godkjent årsregnskapet for siste regnskapsår, gi styret fullmakt til å beslutte utdeling av utbytte på grunnlag av selskapets årsregnskap. Fullmakten kan ikke gjelde for lengre tid enn frem til førstkommende ordinære generalforsamling. Generalforsamlingens beslutning om styrefullmakt skal uten opphold meldes til Foretaksregisteret. Styret kan ikke gjøre bruk av fullmakten før den er registrert.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 8-2 a. Utbytteutdeling på grunnlag av en mellombalanse

(1) Selskapet kan dele ut ekstraordinært utbytte på grunnlag av en mellombalanse som er fastsatt og revidert etter reglene for årsregnskap. Balansedagen kan ikke ligge lenger tilbake i tid enn seks måneder før dagen det treffes beslutning om ekstraordinært utbytte.
(2) Bestemmelsene i § 8-1 om hva som kan deles ut som utbytte, gjelder tilsvarende for utdeling av ekstraordinært utbytte.
(3) Beslutning om ekstraordinært utbytte treffes av generalforsamlingen. § 8-2 første ledd gjelder tilsvarende.
(4) Besluttes det å dele ut ekstraordinært utbytte, skal mellombalansen sendes til Regnskapsregisteret.
(5) Utdeling til aksjeeierne kan foretas først når mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 8-2 b. Innsending av mellombalanser til Regnskapsregisteret

(1) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om innsending av mellombalanser til Regnskapsregisteret og bestemmelser som pålegger selskapet elektronisk innsending.
(2) Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som pålegger gebyr for å registrere mellombalanser i Regnskapsregisteret og om gebyrets størrelse og innkreving.
Tilføyd ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 8-2 c. Innsynsrett i mellombalanser registrert i Regnskapsregisteret

(1) Enhver har rett til å gjøre seg kjent med innholdet av mellombalansen hos Regnskapsregisteret.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvordan innholdet av mellombalanser skal gjøres tilgjengelig og om betaling av gebyr for innsyn.
Tilføyd ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 8-3. Utbetaling av utbytte

(1) Utbyttet tilfaller de aksjeeiere som er aksjeeiere på det tidspunktet beslutningen treffes, om ikke noe annet fremgår av beslutningen.
(2) Retten til utbytte kan ikke skilles fra eierretten for lenger tid enn to år.
(3) Utbetalingsdagen kan ikke settes senere enn seks måneder etter beslutningen.

§ 8-4. Klage til tingretten

(1) Aksjeeiere som eier minst en tjuedel av aksjekapitalen, kan anmode tingretten om å fastsette et høyere utbytte enn fastsatt etter § 8-2. Retten skal ved kjennelse fastsette et høyere utbytte dersom det er urimelig lavt ut fra hensynet til aksjeeierne, selskapets likviditet og forholdene ellers.
(2) Retten kan ikke beslutte å utdele mer enn fem prosent av selskapets egenkapital etter balansen og ikke mer enn tillatt etter § 8-1 og selskapets vedtekter.
(3) Retten kan avvise anmodningen dersom aksjeeierne ikke på forhånd har gjort rimelig forsøk på å få styret og i tilfelle generalforsamlingen med på beslutning om høyere utbytte.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 8-5. Konsernbidrag

(1) Selskapet kan utdele konsernbidrag til annet konsernselskap, jf. skatteloven §§ 10-2 til 10-4. Som konsernselskap regnes også foretak som inngår i et konsern etter samvirkeloven § 5.
(2) Bestemmelsene i §§ 8-1 til 8-4 gjelder tilsvarende for utdeling av konsernbidrag. Summen av utbytte og konsernbidrag kan i et enkelt år ikke overstige grensen etter § 8-1.
Endret ved lover 26 mars 1999 nr. 14 (ikr. 1 jan 2000), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

II. Gaver

§ 8-6. Gaver

(1) Generalforsamlingen kan beslutte å gi leilighetsgaver, og dessuten gaver til

allmennyttig eller liknende formål som må anses rimelige ut fra gavens formål, selskapets stilling og omstendighetene for øvrig.
(2) Styret kan til samme formål gi gaver som i forhold til selskapets stilling er av liten betydning.
(3) Andre gaver kan bare gis med tilslutning fra samtlige aksjeeiere og bare dersom gaven ligger innenfor rammen av de midler som kan benyttes til utdeling av utbytte.

III. Kreditt og sikkerhetsstillelse mv

§ 8-7. Kreditt til aksjeeiere mv

(1) Selskapet kan bare gi kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for en aksjeeier eller noen av aksjeeierens nærstående innenfor rammen av de midler som selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1. Det skal stilles betryggende sikkerhet for kravet på tilbakebetaling eller tilbakesøkning.
(2) Beregningen av selskapets frie egenkapital etter første ledd første punktum kan foretas på grunnlag av en mellombalanse. I så fall gjelder § 8-2 a første og fjerde ledd tilsvarende. Er beregningen foretatt på grunnlag av en mellombalanse, kan kredittgivningen eller sikkerhetsstillelsen foretas av selskapet først når mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
(3) Forbudet i første ledd gjelder tilsvarende ved kreditt til eller sikkerhetsstillelse til fordel for en aksje- eller andelseier i annet selskap i samme konsern eller noen av dennes nærstående.
(4) Forbudet i første og tredje ledd gjelder ikke

1. kreditt med vanlig løpetid i forbindelse med forretningsavtaler,
2. kreditt eller sikkerhet til fordel for morselskapet eller annet selskap i samme konsern,
3. kreditt eller sikkerhet til fordel for en juridisk person som har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 1-3 over selskapet, eller til fordel for datterselskap av en slik juridisk person, forutsatt at kreditten eller sikkerhetsstillelsen skal tjene foretaksgruppens økonomiske interesser.

Første punktum nr. 3 gjelder ikke når den juridiske personen er stat, kommune eller fylkeskommune.

Endret ved lover 21 juni 2002 nr. 43 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr.

569), 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 8-8. Kreditt til ansatt som er aksjeeier mv

(1) Bestemmelsene i § 8-7 er ikke til hinder for at selskapet gir kreditt til eller stiller sikkerhet til fordel for en aksje- eller andelseier eller noen av dennes nærstående når

1. skyldneren er ansatt i hovedstilling i selskapet eller i et annet selskap i samme konsern, og
2. kreditten ytes i samsvar med det som er vanlig ved finansiell bistand til ansatte.

(2) Første ledd gjelder ikke dersom aksjeeieren eier mer enn en prosent av aksjekapitalen i selskapet eller i et annet selskap i samme konsern. Like med aksjeeierens egne aksjer regnes her aksjer som eies av aksjeeierens personlig nærstående.

§ 8-9. Kreditt til tillitsvalgte mv

(1) Bestemmelsene i § 8-7 gjelder tilsvarende for selskapets adgang til å gi kreditt til eller stille sikkerhet til fordel for et styremedlem, daglig leder eller et medlem av bedriftsforsamlingen i selskapet eller i annet selskap i samme konsern, eller noen av disses nærstående.
(2) Første ledd er ikke til hinder for at selskapet gir kreditt til eller stiller sikkerhet til fordel for en ansatt eller noen av den ansattes nærstående når

1. den ansatte er valgt som de ansattes representant i styret eller bedriftsforsamlingen etter regler i loven her eller i vedtektsbestemmelsene, og
2. skyldneren er ansatt i hovedstilling i selskapet eller i et annet selskap i samme konsern, og
3. kreditten ytes i samsvar med det som er vanlig ved finansiell bistand til ansatte.

§ 8-10. Kreditt og annen finansiell bistand til erverv av aksjer i selskapet mv.

(1) Selskapet kan stille midler til rådighet eller gi kreditt eller stille sikkerhet i forbindelse med en tredjepersons erverv av aksjer eller rett til erverv av aksjer i selskapet eller selskapets morselskap innenfor rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1.
(2) Beregningen av det beløp som kan ytes etter første ledd kan bygge på en mellombalanse. I så fall gjelder § 8-2 a første og fjerde ledd tilsvarende. Bistanden kan ytes av selskapet først når mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
(3) Finansiell bistand skal ytes på vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper. Det kan bare ytes bistand til erverv av aksjer som er fullt innbetalt.
(4) Styrets vedtak om finansiell bistand skal godkjennes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring før den ytes.
(5) Styret skal sørge for at det foretas en kredittvurdering av den part eller de parter som mottar finansiell bistand og at det utarbeides en redegjørelse for bistanden. Redegjørelsen skal minst inneholde:

1. bakgrunnen for forslaget om finansiell bistand,
2. vilkår som er knyttet til gjennomføringen av disposisjonen,
3. prisen som tredjepersonen skal betale for aksjene eller retten til aksjene,
4. en vurdering av selskapets interesse i å gjennomføre en slik disposisjon, og
5. en vurdering av de konsekvenser disposisjonen får for selskapets egenkapital og likviditet, jf. § 3-4.

Styret skal avgi en erklæring om at det er i selskapets interesse å yte bistanden, og at kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet i § 3-4 vil være oppfylt.
(6) Redegjørelsen og erklæringen skal dateres og signeres av samtlige styremedlemmer, med unntak av styremedlemmer som var inhabile etter § 6-27 ved styrets behandling av saken. Har en som skal signere, innvendinger mot redegjørelsen eller erklæringen, skal vedkommende signere med påtegnet forbehold og gjøre rede for innvendingene i redegjørelsen. Redegjørelsen og erklæringen skal vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.
(7) Når styret har fattet vedtak om finansiell bistand etter denne bestemmelsen skal redegjørelsen og erklæringen etter femte ledd uten opphold og før bistanden ytes sendes til Foretaksregisteret. Innsideinformasjon etter markedsmisbruksforordningen artikkel 7, jf. verdipapirhandelloven § 3-1, skal ikke sendes Foretaksregisteret.
(8) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke:

1. utdeling av utbytte og konsernbidrag etter reglene i kapittel 8,
2. gave etter reglene i § 8-6,
3. kapitalnedsetting etter reglene i kapittel 12, og
4. fisjon etter reglene i kapittel 14.

(9) Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra reglene i første til syvende ledd for erverv av aksjer av eller for ansatte i selskapet. Tilsvarende gjelder for erverv av aksjer av eller for ansatte i selskap i samme konsern eller foretaksgruppe som nevnt i § 8-7 fjerde ledd nr. 3.
(10) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innsending av redegjørelse og erklæring etter femte ledd til Foretaksregisteret, offentliggjøring av informasjon i redegjørelsen og erklæringen, gebyr for å registrere redegjørelsen og erklæringen, samt gebyr for innsyn.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1648, med unntak av annet ledd), 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185, gjelder annet ledd), 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 8-11. Ulovlig kreditt og sikkerhetsstillelse mv

(1) Har selskapet gitt kreditt eller for øvrig handlet i strid med reglene i §§ 8-7 til 8-10, er disposisjonen ugyldig. Er det stilt sikkerhet, kan ugyldighet likevel ikke gjøres gjeldende overfor en medkontrahent som var i aktsom god tro da sikkerheten ble stilt.
(2) Midler som er overført fra selskapet, eller et beløp tilsvarende verdien av midlene, skal straks føres tilbake til selskapet. Den som på selskapets vegne har foretatt eller godkjent en ulovlig disposisjon, er ansvarlig etter reglene i § 3-7 annet ledd.

Kapittel 9. Egne aksjer

I. Tegning av egne aksjer

§ 9-1. Forbud mot at selskapet tegner egne aksjer

(1) Et allmennaksjeselskap kan ikke tegne egne aksjer. Et datterselskap kan heller ikke tegne aksjer i morselskapet. Er en aksje i selskapet tegnet av andre enn selskapet, men for selskapets regning, anses aksjen tegnet av den som har opptrådt som aksjetegner.
(2) Dersom aksjer i forbindelse med stiftelsen tegnes i strid med reglene i første ledd første punktum, anses stifterne for å ha tegnet aksjen for egen regning. Dersom aksjer i forbindelse med kapitalforhøyelse tegnes i strid med reglene i første ledd første og annet punktum, anses styret for å ha tegnet aksjene for egen regning. Stifterne eller styremedlemmene hefter solidarisk for det beløpet som skal betales for aksjen. Stiftere og styremedlemmer som har stemt imot aksjetegningen, eller som kan godtgjøre at de på beslutningstidspunktet verken kjente til eller burde ha kjent til den ulovlige aksjetegningen, er likevel ikke ansvarlige etter reglene i første, annet og tredje punktum.
Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46.

II. Erverv av egne aksjer på annen måte enn ved tegning

§ 9-2. Selskapets adgang til å erverve egne aksjer

(1) Et allmennaksjeselskap kan erverve egne aksjer dersom den samlede pålydende verdi av beholdningen av egne aksjer etter ervervet ikke overstiger ti prosent av aksjekapitalen. Ervervet må ikke medføre at aksjekapitalen med fradrag av det samlede pålydende av beholdningen av egne aksjer blir mindre enn minste tillatte aksjekapital etter § 3-1 første ledd.
(2) Beholdningen av egne aksjer omfatter aksjer som selskapet eier eller har avtalepant i. Aksjer ervervet til eie eller pant av andre enn selskapet, men for selskapets regning, regnes som ervervet av selskapet. Et morselskaps beholdning av egne aksjer omfatter også de aksjer som et datterselskap eier eller har avtalepant i.
(3) Selskapet kan bare erverve aksjer som er fullt innbetalt.

§ 9-3. Krav til fri egenkapital mv

(1) Et allmennaksjeselskap kan bare erverve egne aksjer dersom vederlaget som skal ytes for aksjene, ligger innenfor rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1.
(2) Beregningen av selskapets frie egenkapital etter første ledd kan foretas på grunnlag av en mellombalanse. I så fall gjelder § 8-2 a første og fjerde ledd tilsvarende. Er beregningen foretatt på grunnlag av en mellombalanse, kan aksjene erverves av selskapet først når mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 9-4. Fullmakt fra generalforsamlingen

(1) Selskapet kan bare erverve egne aksjer dersom generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring har gitt styret fullmakt til å foreta slike erverv.
(2) Fullmakten skal gjelde for et bestemt tidsrom, som ikke kan være lenger enn to år. Fullmakten skal angi den høyeste pålydende verdien av de aksjer som selskapet i alt kan erverve, og det minste og høyeste beløp som kan betales for aksjene.
(3) Generalforsamlingen skal også angi på hvilke måter erverv og avhendelse av egne aksjer kan skje.
(4) Generalforsamlingens beslutning skal meldes til Foretaksregisteret og må være registrert før aksjer kan erverves i henhold til fullmakten.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 9-5. Avtalepant i egne aksjer

Bestemmelsene i §§ 9-2 til 9-4 gjelder tilsvarende for selskapets erverv av avtalepant i egne aksjer. Ved anvendelsen av §§ 9-3 og 9-4 regnes den fordring avtalepantet skal sikre, som vederlag fra selskapet.

§ 9-6. Unntak fra §§ 9-2 til 9-5

(1) Bestemmelsene i §§ 9-2 til 9-5 er ikke til hinder for at egne aksjer erverves som gave, ved tvangsinndrivelse til dekning av selskapets fordring, ved

overtakelse av annen virksomhet gjennom fusjon, fisjon eller på annen måte eller ved innløsning etter § 16-19.
(2) Hvis den samlede pålydende verdi av beholdningen av egne aksjer (jf § 9-2 annet ledd og første ledd i paragrafen her) overstiger ti prosent av aksjekapitalen, skal en aksje ervervet etter første ledd så snart som mulig og senest innen to år etter ervervet avhendes eller slettes ved nedsetting av aksjekapitalen.
Endret ved lov 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715).

§ 9-7. Virkning av ulovlig erverv av egne aksjer

(1) Har selskapet inngått en avtale om erverv av en aksje eller avtalepant i strid med reglene i §§ 9-2 til 9-5, er avtalen ugyldig dersom den andre avtaleparten innså eller burde ha innsett at selskapet handlet i strid med reglene. Dersom ugyldighet blir konstatert etter at selskapet har oppfylt sin del av avtalen, kan selskapet holde tilbake aksjen inntil vederlaget betales tilbake.
(2) Dersom en aksje er ervervet i strid med reglene i §§ 9-2 til 9-5 og avtalen er bindende for selskapet etter første ledd, skal de aksjer ervervet gjelder, så snart som mulig og senest innen tre måneder etter ervervet avhendes eller slettes ved nedsetting av aksjekapitalen. Kan aksjen ikke avhendes innen fristens utløp uten tap for selskapet, skal de som ervervet aksjen på selskapets vegne, overta aksjen på samme vilkår som selskapet. Styremedlemmer som har stemt imot ervervet, eller som kan godtgjøre at de på beslutningstidspunktet verken kjente til eller burde ha kjent til det ulovlige aksjeervervet, er likevel ikke ansvarlige etter reglene i annet punktum.
(3) Har selskapet i strid med bestemmelsene i § 9-5 ervervet pant i egne aksjer, og avtalen ikke anses ugyldig etter første ledd, skal pantsettelsen bringes til opphør innen utløpet av fristen i annet ledd.

§ 9-8. Datterselskaps erverv av aksjer i morselskapet

Reglene i §§ 9-2 til 9-7 gjelder tilsvarende for et datterselskaps erverv av eller avtalepant i aksjer i morselskapet.

Kapittel 10. Forhøyelse av aksjekapitalen

I. Kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer

§ 10-1. Beslutning av generalforsamlingen

(1) Beslutning om å forhøye aksjekapitalen ved nytegning av aksjer treffes av generalforsamlingen hvis ikke noe annet er bestemt i denne loven. Slik beslutning kan ikke treffes før selskapet er registrert.
(2) En beslutning om å forhøye aksjekapitalen skal minst angi:

1. det beløp aksjekapitalen skal forhøyes med. Det kan i stedet fastsettes en øvre og en nedre grense for forhøyelsen;
2. aksjenes pålydende (nominelle beløp);
3. det beløp som skal betales for hver aksje, eller en fullmakt for styret til senere å fastsette tegningskursen innenfor en øvre og nedre grense som skal angis i beslutningen;
4. hvem som kan tegne de nye aksjene;
5. fristen for å tegne aksjene. Fristen for tegning av aksjer på grunnlag av fortrinnsrett etter § 10-4 må ikke være kortere enn to uker fra avgivelsen av underretningen etter tredje ledd;
6. tid og sted for oppgjør av aksjeinnskudd;
7. de regler som ved overtegning skal gjelde for fordelingen av aksjer som ikke er tegnet på grunnlag av fortrinnsrett, hvis ikke fordelingen er overlatt til styret;
8. fra hvilket tidspunkt de nye aksjene gir rett til utbytte;
9. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre;
10. anslåtte utgifter ved kapitalforhøyelsen, herunder hvor mye som i tilfelle skal betales i provisjon for garanti for tegning av aksjer. Det skal redegjøres for innholdet av garantien.

(3) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha rett til å tegne de nye aksjene, skal gis skriftlig underretning, med mindre adressen er ukjent. Underretningen skal angi hva man skal gjøre dersom man vil bruke fortrinnsretten, og hvilken frist som gjelder for å benytte den.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 10-2. Aksjeinnskudd i annet enn penger og andre særlige tegningsvilkår

(1) Generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelse skal inneholde enhver avtale eller bestemmelse om

1. at aksjer skal kunne tegnes med rett eller plikt til å gjøre innskudd med andre eiendeler enn penger (jf § 10-12 første ledd), at aksjeinnskuddsforpliktelsen skal kunne gjøres opp ved motregning (jf § 10-12, jf § 2-12 annet ledd annet punktum), eller at aksjer skal kunne tegnes på andre særlige vilkår. Det skal angis hvilke eiendeler det gjelder, innskyterens navn og adresse, hvor mange aksjer selskapet skal yte for innskuddet, og hvilke vilkår som skal gjelde;
2. at selskapet skal overta andre eiendeler enn penger mot vederlag i annet enn aksjer. Det skal angis hvilke eiendeler det gjelder, overdragerens navn og adresse, det vederlaget som selskapet skal yte, og hvilke vilkår som skal gjelde;
3. at selskapet skal bli part i en avtale, eller at noen skal ha særskilte rettigheter overfor eller fordeler av selskapet. Det skal i så fall angis hvilke vilkår som skal gjelde, og navn og adresse på den som er tilgodesett.

(2) I stedet for å gjengi avtalen eller bestemmelsen i generalforsamlingens beslutning kan det henvises til en skriftlig avtale etter reglene i § 2-4 annet ledd.
(3) Styret skal sørge for at det utarbeides en redegjørelse etter reglene i § 2-6 første og annet ledd. Tidspunktet for verdsettelsen av eiendeler selskapet skal overta, kan tidligst være fire uker før generalforsamlingens beslutning. § 2-6 fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(4) Redegjørelsen og skriftlig avtale som nevnt i annet ledd skal inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.
(5) En avtale eller bestemmelse som ikke er tatt inn i eller angitt i generalforsamlingens beslutning slik det kreves i denne paragrafen, kan ikke gjøres gjeldende mot selskapet.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 10-3. Styrets forslag

(1) Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelse, jf §§ 10-1 og 10-2, samt forslag til de vedtektsendringer som er påkrevd.
(2) Forslaget skal begrunnes. Det skal gis en kort redegjørelse for forhold som

må tillegges vekt når det gjelder å tegne nye aksjer. Dersom generalforsamlingen ikke samtidig skal behandle årsregnskapet, skal redegjørelsen også omfatte hendinger som er inntruffet etter siste balansedag, og som er av vesentlig betydning for selskapet.
(3) Dersom det foreslås at generalforsamlingen skal treffe beslutning etter § 10-5 om å fravike aksjeeiernes rett til å tegne de nye aksjene, skal dette særskilt angis og begrunnes.
(4) Styrets forslag skal inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.
(5) Avskrift av seneste årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning skal utlegges på selskapets kontor samtidig med innkallingen, hvis ikke generalforsamlingen samtidig skal behandle årsregnskapet. Innkallingen skal opplyse om dette.

§ 10-4. Aksjeeiernes fortrinnsrett

(1) Ved forhøyelse av aksjekapitalen ved aksjetegning mot innskudd i penger har aksjeeierne fortrinnsrett til de nye aksjene i samme forhold som de fra før eier aksjer i selskapet.
(2) Aksjeeiernes fortrinnsrett kan ikke settes til side i vedtektene. Har selskapet flere aksjeklasser, og forskjellen gjelder stemmerett, rett til utbytte eller rettigheter ved utlodning av selskapets eiendeler ved oppløsning av selskapet, kan vedtektene likevel bestemme at aksjeeierne ved forholdsmessig kapitalforhøyelse innen hver aksjeklasse bare skal ha fortrinnsrett til aksjer innen den aksjeklasse de fra før har aksjer i.
(3) Blir fortrinnsretten ikke nyttet fullt ut, har de aksjeeiere som har brukt sin fortrinnsrett, og som vil overta en større andel av aksjene, rett til å tegne den andelen av kapitalforhøyelsen som ikke er tegnet. De aksjer det gjelder, skal i så fall fordeles mellom disse aksjeeierne mest mulig i forhold til det antall tegningsretter hver av dem har nyttet. Styret kan likevel beslutte at ubrukte tegningsretter skal selges slik at verdien kommer de aksjeeiere til gode som ikke har nyttet sin tegningsrett. Dersom selskapet har vedtektsbestemmelse som nevnt i annet ledd annet punktum, gjelder bestemmelsen i dette ledds første og annet punktum for hver aksjeklasse, likevel slik at aksjer som ikke er tegnet av aksjeeierne i én aksjeklasse, også kan tegnes av aksjeeierne i andre aksjeklasser.
(4) En fortrinnsrett ved kapitalforhøyelse som er knyttet til en aksje, kan ikke av aksjeeieren skilles fra aksjen før kapitalforhøyelsen er besluttet.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 10-5. Tilsidesettelse av aksjeeiernes fortrinnsrett

Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring beslutte å fravike det som er bestemt om aksjeeiernes fortrinnsrett i § 10-4 eller i vedtektene. Generalforsamlingen kan likevel ikke beslutte større avvik fra aksjeeiernes fortrinnsrett enn det som er angitt i styrets forslag, med mindre de aksjeeiere som vil få sin rett forringet, samtykker i dette.

§ 10-6. Innføring av fortrinnsretten i tegningsrettsregisteret

Fortrinnsrett til å tegne nye aksjer skal innføres i tegningsrettsregisteret i verdipapirsentralen etter reglene i § 4-11.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 10-7. Tegning mv.

(1) Tegningen av nye aksjer skal skje på et særskilt tegningsformular som er inntatt i eller vedlagt tegningsinnbydelse eller prospekt som er utformet i samsvar med de krav som følger av lov eller forskrift. Første punktum er ikke til hinder for at aksjer tegnes på et elektronisk dokument, forutsatt at det også tilbys tegning på fysisk dokument, dersom en aksjetegner krever det. Nye aksjer kan også tegnes i protokollen for generalforsamlingen som beslutter kapitalforhøyelsen.
(2) Tegningsformularet skal angi hvor den som tegner nye aksjer kan gjøre seg kjent med beslutningen om kapitalforhøyelse, innkallingen til generalforsamlingen med vedlegg som nevnt i §§ 10-2 og 10-3, selskapets vedtekter, årsregnskapet og årsberetningen for de to siste år og annet tegningsmateriale. Tegningsformularet skal også angi hvordan tegningskursen skal fastsettes dersom denne skal fastsettes av styret etter § 10-1 annet ledd nr 3.
(3) Tegning av aksje på annen måte enn det som er fastsatt i paragrafen her, eller med forbehold som ikke stemmer med generalforsamlingens beslutning, er ikke bindende for selskapet eller tegneren. Bestemmelsene i § 2-10 gjelder tilsvarende.
(4) Bestemmelser i denne loven er ikke til hinder for at selskapet kan bli ansvarlig etter en skadesløserklæring som utstedes i forbindelse med kapitalforhøyelsen til noen som på forretningsmessig basis gjennomfører eller tilrettelegger kapitalforhøyelsen. Ansvaret etter første punktum er begrenset

til det samlede beløpet av aksjeinnskudd regnet netto etter fradrag for utgifter til kapitalforhøyelsen.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 10-8. Utilstrekkelig tegning

Blir det minstebeløpet som er fastsatt av generalforsamlingen ikke tegnet innen tegningsfristens utløp, bortfaller kapitalforhøyelsen.

§ 10-9. Melding til Foretaksregisteret

(1) Er det minstebeløpet som er fastsatt av generalforsamlingen tegnet, skal kapitalforhøyelsen meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter tegningsfristens utløp. Meldingen skal angi beløpet for kapitalforhøyelsen.
(2) Før kapitalforhøyelsen meldes til Foretaksregisteret, skal aksjeinnskudd være ytet fullt ut, herunder skal resultatet av teknisk bistand, forsknings- og utviklingsarbeider mv være stilt til rådighet for selskapet. I meldingen til Foretaksregisteret skal det opplyses om at selskapet har mottatt aksjeinnskuddene. Dette skal bekreftes av revisor. Skal aksjeinnskuddene utelukkende gjøres opp i penger, kan bekreftelsen også gis av et finansforetak i Norge eller i en EØS-stat, en advokat eller en statsautorisert regnskapsfører. § 2-19 gjelder tilsvarende.
(3) Er kapitalforhøyelsen ikke meldt til Foretaksregisteret innen fristens utløp, kan registrering ikke finne sted. Tegningene av aksjer er da ikke lenger bindende. Det samme gjelder om registrering nektes på grunn av feil som ikke kan rettes.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 16 des 2011 nr. 63 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1260), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 2 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 637), 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 24 nov 2023 nr. 1896).

§ 10-10. Registrering av kapitalforhøyelsen

(1) Aksjekapitalen anses forhøyd med det beløp som er angitt i meldingen etter § 10-9 når kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret.
(2) Kapitalforhøyelsen kan ikke registreres dersom det samlede beløp av aksjer

som er bindende tegnet og tildelt, etter fradrag av aksjer som er slettet etter reglene i § 10-12 fjerde ledd, jf § 2-13 femte ledd, er mindre enn den fastsatte kapitalforhøyelsen eller det minstebeløpet som må tegnes etter generalforsamlingens beslutning.

§ 10-11. Rettigheter etter de nye aksjene

De nye aksjene gir rettigheter i selskapet fra registreringen av kapitalforhøyelsen, om ikke noe annet er fastsatt i generalforsamlingens beslutning. Retten til å møte på generalforsamlingen og andre rettigheter som enhver aksjeeier har, inntrer i alle tilfelle senest ved registreringen.

§ 10-12. Aksjeinnskudd, forfall og oppgjør mv

(1) Eiendeler som ikke kan balanseføres etter regnskapsloven, kan ikke brukes som aksjeinnskudd. En plikt til å utføre et arbeid eller en tjeneste for selskapet kan ikke i noe tilfelle brukes som aksjeinnskudd. Eiendeler som selskapet mottar som aksjeinnskudd, skal vurderes til virkelig verdi, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier.
(2) Selskapet kan dekke utgifter ved kapitalforhøyelsen i den utstrekning utgiftene ikke overstiger aksjeinnskuddet. Overstiger utgiftene aksjeinnskuddet, kan utgiftene likevel dekkes i den utstrekning de ligger innenfor rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1.
(3) Selskapets krav på innskudd stiftes ved aksjetegningen og forfaller på det tidspunktet som er fastsatt i generalforsamlingens beslutning. Dette tidspunktet kan ikke være senere enn det tidspunktet kapitalforhøyelsen meldes til Foretaksregisteret, jf § 10-9.
(4) §§ 2-12 til 2-17 gjelder tilsvarende for oppgjøret av aksjeinnskuddet. Hvis tilbud om tegning av aksjer ved kapitalforhøyelsen rettes til 100 personer eller flere og gjelder et beløp på minst 100 000 euro, kan en annen enn aksjetegneren gjøre opp et forfalt aksjeinnskudd på aksjetegnerens vegne etter følgende regler:

1. Slike aksjer skal foreløpig registreres på en egen konto i verdipapirsentralen. Aksjene gir ikke rettigheter i selskapet før tegneren har gjort opp aksjeinnskuddet eller en annen enn tegneren har overtatt rettighetene etter reglene i nr 2 og 3, jf § 4-2.
2. Dersom aksjetegneren ikke har gjort opp aksjeinnskuddet innen syv dager etter at vedkommende er gitt oppfordring om dette, kan den

som har gjort opp på vegne av aksjetegneren, etter registreringen av kapitalforhøyelsen overta aksjen selv ved å melde dette til selskapet innen to dager etter at fristen i oppfordringen har gått ut, eller selge den for tegnerens regning og risiko. For den nevnte oppfordringen gjelder § 2-13 tredje ledd tilsvarende. Salget skal foretas til børskurs eller en kurs som etter markedets stilling er rimelig.

3. Dersom en slik adgang fremgår av tegningsgrunnlaget, kan aksjen overtas eller selges etter reglene i nr 2 etter tre dager fra forfallstidspunktet og uten særskilt betalingsoppfordring. Skal aksjen overtas, må dette meldes til selskapet innen to dager etter at aksjene tidligst kunne vært overtatt.

Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 10-13. Særskilt innbetalingskonto for aksjeinnskudd

Aksjeinnskudd i penger skal innbetales på særskilt konto i en kredittinstitusjon i Norge eller i en EØS-stat. Kontoen kan ikke disponeres av selskapet før kapitalforhøyelsen er registrert. Den kan heller ikke overdras, stilles som sikkerhet eller tas som utlegg for gjeld. Dersom kapitalforhøyelsen faller bort, skal det beløp som er innbetalt på aksjene, uten opphold betales tilbake til aksjetegnerne. Det samme gjelder dersom en aksjetegning ikke godtas eller ikke er bindende.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 24 nov 2023 nr. 1896).

II. Styrefullmakt om kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer

§ 10-14. Generalforsamlingens beslutning om tildeling av styrefullmakt

(1) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring gi styret fullmakt til å forhøye aksjekapitalen ved nytegning av aksjer.
(2) Generalforsamlingens beslutning om styrefullmakt skal angi:

1. det beløp aksjekapitalen i alt skal kunne forhøyes med;
2. hvor lang tid fullmakten skal gjelde for;

3. om aksjeeiernes fortrinnsrett etter § 10-4 skal kunne fravikes;
4. om fullmakten omfatter kapitalforhøyelse mot innskudd i andre eiendeler enn penger eller rett til å pådra selskapet særlige plikter, jf § 10-2;
5. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre. Skal de nye aksjene utgjøre en egen klasse, skal også hovedtrekkene ved de rettighetene som skal gjelde for den nye aksjeklassen, angis;
6. om fullmakten omfatter beslutning om fusjon etter § 13-5.

(3) Styrefullmakten kan ikke gjelde et større beløp enn at det samlede pålydende av aksjer som kan utstedes etter fullmakten, ligger innenfor halvdelen av aksjekapitalen på den tid da fullmakten ble registrert. Fullmakten kan ikke gis for mer enn to år om gangen.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 10-15. Styrets forslag til generalforsamlingens beslutning

Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om tildeling av styrefullmakt, jf § 10-14. Bestemmelsene i § 10-3 gjelder tilsvarende.

§ 10-16. Melding til Foretaksregisteret

Generalforsamlingens beslutning om styrefullmakt skal uten opphold meldes til Foretaksregisteret. Styret kan ikke gjøre bruk av fullmakten før den er registrert.

§ 10-17. Styrets beslutning om kapitalforhøyelse

(1) For styrets beslutning om å forhøye aksjekapitalen gjelder § 10-1 tilsvarende.
(2) Skal nye aksjer kunne tegnes mot innskudd i andre eiendeler enn penger, eller skal det for øvrig gjelde andre særlige tegningsvilkår, skal vilkårene fastsettes av styret. § 10-2 gjelder tilsvarende.
(3) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha fortrinnsrett til å tegne de nye aksjene, skal gis underretning etter reglene i § 10-1 tredje ledd.

§ 10-18. Tegningen

Ved tegningen av nye aksjer gjelder reglene i § 10-7 tilsvarende, likevel slik at nye aksjer kan tegnes i protokollen for styremøtet.

§ 10-19. Gjennomføringen av kapitalforhøyelsen

(1) Bestemmelsene i §§ 10-8 til 10-13 gjelder tilsvarende for kapitalforhøyelse i henhold til styrebeslutning.
(2) Styret kan foreta de vedtektsendringer som kapitalforhøyelsen gjør påkrevd.

III. Kapitalforhøyelse ved fondsemisjon

§ 10-20. Generalforsamlingens beslutning om fondsemisjon

(1) Forhøyelse av aksjekapitalen ved fondsemisjon kan skje ved overføring til aksjekapitalen fra midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1.
(2) Beregningen av selskapets frie egenkapital etter første ledd kan foretas på grunnlag av en mellombalanse. I så fall gjelder § 8-2 a første og fjerde ledd tilsvarende.
(3) Beslutning om fondsemisjon treffes av generalforsamlingen. Beslutningen kan ikke treffes før selskapet er registrert i Foretaksregisteret.
(4) Generalforsamlingens beslutning skal angi

1. det beløp aksjekapitalen forhøyes med;
2. om kapitalforhøyelsen skal gjennomføres ved at aksjenes pålydende forhøyes eller ved utstedelse av nye aksjer;
3. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 10-21. Forslag om fondsemisjon

Styret skal utarbeide forslag til beslutning om fondsemisjon samt forslag til de vedtektsendringer som er påkrevd. Forslaget skal begrunnes. § 10-3 gjelder

tilsvarende.

§ 10-22. Melding til Foretaksregisteret

(1) Generalforsamlingens beslutning om kapitalforhøyelsen skal meldes til Foretaksregisteret. Meldingen skal inneholde opplysninger om hvorvidt beslutningen er basert på sist godkjente årsregnskap eller en mellombalanse og datoen for fastsettelsen av årsregnskapet eller mellombalansen.
(2) Aksjekapitalen anses forhøyd med det meldte beløp når kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret. Er beslutningen om kapitalforhøyelse basert på en mellombalanse, kan kapitalforhøyelsen tidligst registreres i Foretaksregisteret når mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 10-23. Tildeling av aksjene

(1) Dersom kapitalforhøyelsen skal skje ved utstedelse av nye aksjer, skal de nye aksjene tildeles selskapets aksjeeiere i samme forhold som de fra før eier aksjer i selskapet.
(2) Er det flere aksjeklasser i selskapet, skal aksjeeierne bare tildeles aksjer innen den aksjeklassen de fra før har aksjer i, dersom ikke noe annet er fastsatt i vedtektene. For øvrig kan første ledd ikke fravikes i vedtektene.
(3) § 10-11 gjelder tilsvarende.

Kapittel 11. Finansielle instrumenter

I. Lån med rett til å kreve utstedt aksjer

§ 11-1. Adgangen til å ta opp lån hvor fordringen gir rett til å kreve utstedt aksjer

Et allmennaksjeselskap kan ved avtale om lån gi fordringshaveren rett til å kreve utstedt aksjer mot innskudd i penger eller mot at fordringen nyttes til motregning.

§ 11-2. Beslutning av generalforsamlingen

(1) Opptak av lån som nevnt i § 11-1 besluttes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring. Ved bruk av retten til å kreve utstedt aksjer etter en slik låneavtale kan aksjekapitalen forhøyes uten ytterligere beslutning av generalforsamlingen.
(2) Generalforsamlingen skal for hvert enkelt lån fastsette lånevilkårene. Beslutningen skal angi:

1. det samlede lånebeløp. Det kan fastsettes en øvre og en nedre grense for beløpet;
2. hvem som kan tegne lånet;
3. fristen for tegning av lånet. Fristen for tegning på grunnlag av § 11-4 må ikke være kortere enn to uker fra avgivelsen av underretningen etter tredje ledd;
4. fordringens pålydende (nominelle beløp) og rente;
5. kursen ved tegningen av lånet. Generalforsamlingen kan overlate til styret å fastsette tegningskursen innenfor en øvre og en nedre grense som fastsettes av generalforsamlingen;
6. tid og sted for når lån skal være innbetalt til selskapet;
7. de regler som ved overtegning skal gjelde for fordelingen av lån som ikke er tegnet på grunnlag av fortrinnsrett, hvis ikke fordelingen er overlatt til styret;
8. vilkår for å kunne kreve utstedt aksjer, herunder hva som skal ytes som vederlag for de nye aksjene;
9. fristen for å bruke retten til å kreve utstedt aksjer. Fristen må ikke være lengre enn fem år fra generalforsamlingens beslutning ble truffet;
10. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre;
11. hvilken stilling rettighetshaverne skal ha ved selskapets beslutning om forhøyelse eller nedsetting av aksjekapitalen, ved ny beslutning om utstedelse av tegningsretter som omhandlet i dette kapitlet, eller ved oppløsning, fusjon, fisjon eller omdanning. Det kan bestemmes at rettighetshaverne ved slike beslutninger skal ha samme rettigheter som en aksjeeier;
12. fra hvilket tidspunkt de nye aksjene gir rett til utbytte;
13. om tegningsretten av fordringshaveren skal kunne skilles fra fordringen og utnyttes uavhengig av denne.

(3) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha rett til å tegne lånene,

skal gjøres kjent med beslutningen etter reglene i § 10-1 tredje ledd.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 11-3. Styrets forslag

Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om opptak av lån som nevnt i § 11-1, jf § 11-2 annet ledd. § 10-3 gjelder tilsvarende.

§ 11-4. Aksjeeiernes fortrinnsrett

Aksjeeierne har fortrinnsrett til tegning av lån som nevnt i § 11-1.
Bestemmelsene i §§ 10-4 og 10-5 gjelder tilsvarende. § 10-4 gjelder likevel ikke for aksjer som utstedes på grunnlag av tegningsretten.

§ 11-5. Tegning av lån, innføring i tegningsrettsregister

(1) For tegning av lån som nevnt i § 11-1, gjelder § 10-7 tilsvarende.
(2) Rettighetene til å kreve utstedt aksjer skal innføres i et tegningsrettsregister, jf § 4-11.

§ 11-6. Melding til Foretaksregisteret om beslutningen om låneopptaket mv

(1) Blir det minstebeløpet som er fastsatt av generalforsamlingen ikke tegnet innen tegningsfristens utløp, bortfaller beslutningen om låneopptaket. Beløp som er innbetalt, skal i så fall uten opphold betales tilbake.
(2) Er beløpet som er fastsatt av generalforsamlingen tegnet, skal beslutningen uten opphold meldes til Foretaksregisteret. Meldingen skal inneholde opplysning om det beløpet aksjekapitalen kan forhøyes med, og om fristen for å bruke retten til å kreve utstedt aksjer i selskapet.
(3) § 10-13 gjelder tilsvarende for innbetaling av lån.

§ 11-7. Gjennomføring av kapitalforhøyelsen ved utstedelse av nye aksjer

(1) Når fristen for å bruke retten til å kreve utstedt aksjer i selskapet er utløpt, skal kapitalforhøyelsen straks meldes til Foretaksregisteret. Varer fristen lengre enn 12 måneder, skal styret senest en måned etter utløpet av hvert regnskapsår melde det beløpet som aksjekapitalen er forhøyd med i løpet av året. Når

registrering har funnet sted, anses aksjekapitalen forhøyd og aksjer utstedt med det beløpet som er meldt.
(2) Endringer i selskapets vedtekter som kapitalforhøyelsen gjør nødvendige, kan meldes uten ytterligere beslutning av generalforsamlingen.
(3) De nye aksjene gir rettigheter i selskapet etter reglene i § 10-11. Utstedes aksjene mot innskudd, gjelder reglene om innbetaling av aksjeinnskudd i §§ 2-12 til 2-17 og §§ 10-12 og 10-13 tilsvarende. Selskapets krav på innskudd stiftes ved aksjetegningen og forfaller på det tidspunkt som er fastsatt i generalforsamlingens beslutning.

§ 11-8. Generalforsamlingens beslutning om tildeling av styrefullmakt

(1) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring gi styret fullmakt til å treffe beslutning om opptak av lån som nevnt i § 11-1.
(2) Generalforsamlingens beslutning skal angi:

1. det samlede beløp for lån som kan tas opp;
2. det beløp aksjekapitalen i alt skal kunne forhøyes med;
3. hvor lang tid fullmakten skal gjelde for;
4. om aksjeeiernes fortrinnsrett ved tegning av lånene etter § 11-4, jf §§ 10-4 og 10-5, skal kunne fravikes;
5. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre. Skal de nye aksjene utgjøre en egen klasse, skal også hovedtrekkene ved de rettighetene som skal gjelde for den nye aksjeklassen, angis.

(3) Styrefullmakten kan ikke gjelde et større beløp enn at det samlede pålydende av de aksjer som kan utstedes i henhold til låneavtale på bakgrunn av fullmakten, ligger innenfor halvdelen av aksjekapitalen på den tid da fullmakten ble registrert. Fullmakten kan ikke gis for mer enn to år om gangen.
(4) Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om styrefullmakt. Forslaget skal begrunnes. Bestemmelsene i § 10-3 gjelder tilsvarende.
(5) § 10-16 gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 11-9. Styrets beslutning om låneopptak i henhold til fullmakt mv

(1) For styrets beslutning om opptak av lån som nevnt i § 11-1, gjelder § 11-2

tilsvarende.
(2) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha rett til å tegne lånene, skal gjøres kjent med beslutningen etter reglene i § 10-1 tredje ledd.
(3) For tegning av lånene gjelder § 10-18 tilsvarende. § 11-7 gjelder tilsvarende.

II. Tegningsrettsaksjer

§ 11-10. Beslutning av generalforsamlingen om utstedelse av tegningsrettsaksjer

(1) I beslutning om kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer etter § 10-1 kan generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring bestemme at de aksjer som tegnes i forbindelse med kapitalforhøyelsen, skal gi aksjetegneren rett til senere å kreve utstedt én eller flere nye aksjer mot innskudd. Ved bruk av retten til å kreve utstedt aksjer etter en slik beslutning kan aksjekapitalen forhøyes uten ytterligere beslutning av generalforsamlingen.
(2) Generalforsamlingens beslutning skal i tillegg til det som følger av § 10-1, angi:

1. vilkår for å kunne kreve utstedt aksjer, herunder hva som skal ytes som vederlag for de nye aksjene;
2. fristen for å bruke retten til å kreve utstedt aksjer. Fristen må ikke være lengre enn fem år fra generalforsamlingens beslutning ble truffet;
3. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre;
4. hvilken stilling rettighetshaverne skal ha ved selskapets beslutning om forhøyelse eller nedsetting av aksjekapitalen, ved ny beslutning om utstedelse av tegningsretter som omhandlet i dette kapitlet, eller ved oppløsning, fusjon, fisjon eller omdanning. Det kan bestemmes at rettighetshaverne ved slike beslutninger skal ha samme rettigheter som en aksjeeier;
5. fra hvilket tidspunkt de nye aksjene gir rett til utbytte;
6. om tegningsretten av aksjeeieren skal kunne skilles fra aksjen og utnyttes uavhengig av denne.

Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 11-11. Fortrinnsrett, tegningsrettsregister, melding til Foretaksregisteret

(1) Reglene i § 10-4 om aksjeeiernes fortrinnsrett gjelder ikke for aksjer som utstedes på grunnlag av rettigheter som nevnt i § 11-10.
(2) Rettighetene til å kreve utstedt aksjer skal innføres i et tegningsrettsregister, jf § 4-11.
(3) Beslutningen om å utstede aksjer etter § 11-10 skal meldes til Foretaksregisteret, jf § 10-9. Meldingen skal angi at de aksjer som kapitalforhøyelsen gjelder, gir rett til å kreve utstedt nye aksjer i selskapet, det beløpet aksjekapitalen kan forhøyes med ved bruk av tegningsrettene og fristen for å bruke retten til å kreve utstedt aksjer. § 11-7 gjelder tilsvarende.

III. Frittstående tegningsretter

§ 11-12. Beslutning av generalforsamlingen om utstedelse av frittstående tegningsretter

(1) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring beslutte at det skal utstedes tegningsretter som gir rettighetshaveren rett til senere å kreve utstedt én eller flere nye aksjer i selskapet. Ved bruk av retten til å kreve utstedt aksjer etter en slik beslutning kan aksjekapitalen forhøyes uten ytterligere beslutning av generalforsamlingen.
(2) Generalforsamlingens beslutning skal angi:

1. antallet tegningsretter som skal utstedes. Det kan fastsettes en øvre og en nedre grense for antallet;
2. hvem som skal tegne tegningsrettene;
3. fristen for tegning av tegningsrettene. Fristen for tegning på grunnlag av fortrinnsrett må ikke være kortere enn to uker fra avgivelsen av underretningen etter tredje ledd;
4. det vederlaget som skal ytes for tegningsrettene. Generalforsamlingen kan overlate til styret å fastsette vederlaget innenfor en øvre og en nedre grense som fastsettes av generalforsamlingen;
5. de regler som ved overtegning skal gjelde for fordelingen av tegningsretter som ikke er tegnet på grunnlag av fortrinnsrett, hvis ikke fordelingen er overlatt til styret;
6. vilkår for å kunne kreve utstedt aksjer, herunder hva som skal ytes som vederlag for de nye aksjene;
7. fristen for å bruke retten til å kreve utstedt aksjer. Fristen må ikke

være lengre enn fem år fra generalforsamlingens beslutning ble truffet;
8. dersom det er eller skal være aksjer av ulike slag i selskapet, hvilken aksjeklasse de nye aksjene skal tilhøre;
9. hvilken stilling rettighetshaverne skal ha ved selskapets beslutning om forhøyelse eller nedsetting av aksjekapitalen, ved ny beslutning om utstedelse av tegningsretter som omhandlet i dette kapitlet, eller ved oppløsning, fusjon, fisjon eller omdanning. Det kan bestemmes at rettighetshaverne ved slike beslutninger skal ha samme rettigheter som en aksjeeier;
10. fra hvilket tidspunkt de nye aksjene gir rett til utbytte.

(3) Aksjeeiere eller andre som etter beslutningen skal ha fortrinnsrett til tegning, skal gjøres kjent med beslutningen etter reglene i § 10-1 tredje ledd.
(4) Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om utstedelse av tegningsretter som nevnt i første og annet ledd. § 10-3 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 11-13. Fortrinnsrett, tegningsrettsregister, melding til Foretaksregisteret mv

(1) Aksjeeierne har fortrinnsrett til tegning av tegningsrettene. Bestemmelsene i §§ 10-4 og 10-5 gjelder tilsvarende. § 10-4 gjelder likevel ikke for aksjer som utstedes på grunnlag av tegningsretter som nevnt i § 11-12.
(2) Rettighetene til å kreve utstedt aksjer skal innføres i et tegningsrettsregister, jf § 4-11.
(3) § 10-7 om tegning, § 11-6 om melding til Foretaksregisteret og § 11-7 om gjennomføring av kapitalforhøyelsen ved utstedelse av nye aksjer gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

IV. Lån med særlige vilkår

§ 11-14. Lån med særlige vilkår

Opptak av lån med rente som helt eller delvis avhenger av det utbyttet som utdeles til aksjeeierne eller av selskapets resultat, må besluttes av generalforsamlingen eller av styret etter fullmakt fra generalforsamlingen.

Generalforsamlingens beslutning om lånopptak eller fullmakt til lånopptak krever flertall som for vedtektsendring.

Kapittel 12. Nedsetting av aksjekapitalen

§ 12-1. Beslutning av generalforsamlingen

(1) Beslutning om å nedsette aksjekapitalen treffes av generalforsamlingen. Det beløpet nedsettingen gjelder (nedsettingsbeløpet) kan bare brukes til:

1. dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte;
2. utdeling til aksjeeierne eller sletting av selskapets egne aksjer etter kapittel 9;
3. avsetning til fond som skal brukes etter generalforsamlingens beslutning.

(2) Beslutningen skal angi nedsettingsbeløpet og hva det skal brukes til. Det skal også angis om kapitalnedsettingen skal gjennomføres ved innløsning av aksjer eller ved nedsetting av aksjenes pålydende. Beslutning som nevnt i første ledd nr 2 eller 3 kan bare treffes etter forslag fra styret eller med styrets samtykke.
(3) Dersom det i forbindelse med nedsettingen skal skje utdelinger til aksjeeierne med større beløp enn nedsettingsbeløpet, skal generalforsamlingens beslutning angi dette høyere beløpet og hvordan det skal dekkes.
(4) Bestemmelsene i §§ 12-1 til 12-7 gjelder ikke nedsetting av aksjekapitalen etter § 2-10 tredje ledd, § 2-13 femte ledd, § 2-15, § 10-7, jf § 2-10 tredje ledd, § 10-12 fjerde ledd, jf § 2-13 femte ledd og § 2-15.

§ 12-2. Beregning av tap. Krav til egenkapital mv

(1) Ved beregningen av selskapets tap etter § 12-1 første ledd nr 1, skal balansen i selskapets sist godkjente årsregnskap legges til grunn.
(2) Beslutning som nevnt i § 12-1 første ledd nr 2 og 3 kan ikke gjelde større beløp enn at selskapet etter nedsettingen har tilbake netto eiendeler som gir dekning for selskapets aksjekapital og øvrig bundet egenkapital etter §§ 3-2 og 3-3. Beregningen skal foretas på grunnlag av balansen i selskapets sist godkjente årsregnskap, likevel slik at det er den registrerte aksjekapitalen på beslutningstidspunktet som skal legges til grunn. § 8-1 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende. Revisor skal bekrefte at det etter nedsettingen vil være full dekning for selskapets bundne egenkapital.

(3) Beregningen av selskapets tap etter første ledd og krav til fri egenkapital etter annet ledd kan foretas på grunnlag av en mellombalanse. I så fall gjelder § 8-2 a første og fjerde ledd tilsvarende.
Endret ved lover 25 jan 2002 nr. 2 (ikr. 15 feb 2002 iflg. res. 25 jan 2002 nr. 65), 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 12-3. Styrets forslag om å nedsette aksjekapitalen

(1) Styret skal utarbeide forslag til generalforsamlingens beslutning om å nedsette aksjekapitalen, samt forslag til de vedtektsendringer som er nødvendige. Forslagene skal inntas i eller vedlegges innkallingen til generalforsamlingen.
(2) Forslagene skal begrunnes. Det skal gis en kort redegjørelse for forhold som må tillegges vekt ved kapitalnedsettingen. Dersom generalforsamlingen ikke samtidig skal behandle årsregnskapet, skal redegjørelsen også omfatte hendelser som er inntruffet etter siste balansedag, og som er av vesentlig betydning for selskapet.
(3) Innkallingen skal opplyse at siste fastsatte årsregnskap med revisjonsberetning er utlagt på selskapets kontor til gjennomsyn, hvis ikke generalforsamlingen samtidig skal behandle årsregnskapet.

§ 12-4. Melding til Foretaksregisteret

(1) Generalforsamlingens beslutning om å nedsette aksjekapitalen skal meldes til Foretaksregisteret. Meldingen skal inneholde opplysninger om hvorvidt beregningen etter § 12-2 er basert på sist godkjente årsregnskap eller en mellombalanse og datoen for fastsettelsen av årsregnskapet eller mellombalansen. Er beslutningen om kapitalnedsetting basert på en mellombalanse, kan beslutningen tidligst registreres i Foretaksregisteret når mellombalansen er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
(2) Er kapitalnedsettingen ikke meldt til Foretaksregisteret innen to måneder etter at beslutningen ble truffet, bortfaller kapitalnedsettingen.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 12-5. Ikrafttredelse uten kreditorvarsel

(1) Skal hele nedsettingsbeløpet brukes til dekning av tap etter § 12-1 første ledd nr 1, trer kapitalnedsettingen i kraft når meldingen etter § 12-4 er registrert. Utdeling av utbytte kan i så fall ikke besluttes før det har gått tre år fra registreringen i Foretaksregisteret, med mindre aksjekapitalen igjen er blitt forhøyd med et beløp som minst svarer til nedsettingen, eller reglene i § 12-6 er blitt fulgt.
(2) Kapitalnedsettingen trer også i kraft når meldingen etter § 12-4 er registrert dersom selskapet samtidig med meldingen om kapitalnedsettingen melder at aksjekapitalen er forhøyd ved nytegning av aksjer mot innskudd slik at selskapets bundne egenkapital blir minst like høy som tidligere.

§ 12-6. Ikrafttredelse etter kreditorvarsel

Skal nedsettingsbeløpet helt eller delvis brukes som nevnt i § 12-1 første ledd nr 2 eller 3, gjelder følgende regler:

1. Foretaksregisteret skal, så snart beslutningen om kapitalnedsetting er registrert, kunngjøre beslutningen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og varsle selskapets kreditorer om at innsigelse mot at nedsettingen settes i kraft, må meldes til selskapet innen seks uker fra kunngjøringen. Det skal fremgå av kunngjøringen om hvorvidt beslutningen om kapitalnedsetting er basert på sist godkjente årsregnskap eller en mellombalanse. Kunngjøringen skal også angi datoen for fastsettelsen av årsregnskapet eller mellombalansen.
2. Gjør en kreditor med uomtvistet og forfalt fordring innsigelse før fristen etter nr 1 er utløpt, kan beslutningen om kapitalnedsetting ikke settes i kraft før fordringen er betalt. En kreditor med omtvistet eller ikke forfalt fordring kan kreve at betryggende sikkerhet blir stilt, dersom fordringen ikke fra før er betryggende sikret. Tingretten avgjør tvist om det foreligger en fordring og om sikkerheten er betryggende. Retten kan forkaste krav om sikkerhet etter annet punktum når det er klart at det ikke foreligger noen fordring eller at kapitalnedsettingen ikke vil forringe kreditors mulighet til å få dekket fordringen. Krav om rettens avgjørelse må være fremsatt innen to uker etter at kreditor fremsatte kravet om betaling eller sikkerhetsstillelse.
3. Når fristen etter nr 1 er utløpt og forholdet til de kreditorer som i tilfelle har fremsatt innsigelse er avklart etter nr 2, trer beslutningen

om kapitalnedsettingen i kraft når melding om dette blir registrert i Foretaksregisteret. En bekreftelse underskrevet av styret og revisor om at forholdet til selskapets kreditorer ikke er til hinder for at beslutningen trer i kraft, skal følge med meldingen.

4. Utdeling til aksjeeierne kan først finne sted når nedsettingen av aksjekapitalen er trådt i kraft. Utdelinger som skjer i forbindelse med kapitalnedsettingen, skal registreres på aksjeeierens konto i verdipapirsentralen.
5. Kapitalnedsettingen faller bort dersom melding etter nr 3 ikke er sendt senest ett år etter at nedsettingen ble besluttet.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 12-7. Vedtektsbestemt innløsning av aksjer

(1) I selskapets vedtekter kan det gis bestemmelser om innløsning av aksjer ved nedsetting av aksjekapitalen. Både selskapet og aksjeeieren kan gis rett til å kreve innløsning.
(2) Innløsning etter krav fra selskapet i medhold av bestemmelse i vedtektene kan gjennomføres uten kreditorvarsel etter § 12-6 dersom

1. innløsningen gjelder aksjer som er utstedt etter at eller samtidig med at innløsningsregelen ble registrert i Foretaksregisteret.
2. aksjene innløses uten utdeling, eller utdelingen ligger innenfor rammen av de midler selskapet kan benytte til utdeling av utbytte etter § 8-1, og
3. et beløp tilsvarende de innløste aksjenes pålydende avsettes til et bundet fond.

Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

Kapittel 13. Fusjon (sammenslåing av selskaper)

I. Virkeområde mv

§ 13-1. Hvilke selskaper omfattes

Bestemmelsene i kapitlet her gjelder fusjon mellom allmennaksjeselskaper, samt fusjon mellom ett eller flere allmennaksjeselskaper og ett eller flere aksjeselskaper. Bestemmelsene i kapitlet her gjelder også fusjon mellom aksjeselskaper hvis vederlaget i aksjer skal ytes av et allmennaksjeselskap, jf § 13-2 annet ledd.
Endret ved lover 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 13-2. Fusjonsreglenes virkeområde

(1) Sammenslåing av selskaper er undergitt reglene om fusjon i kapitlet her når et selskap (det overtakende selskapet) skal overta et annet selskaps (det overdragende selskapets) eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet mot at aksjeeierne i dette selskapet får som vederlag

1. aksjer i det overtakende selskapet, eller
2. slike aksjer med et tillegg som ikke må overstige 20 prosent av det samlede vederlaget.

(2) Tilhører det overtakende selskapet et konsern, og har ett eller flere av konsernselskapene samlet mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen i det overtakende selskapet, kan vederlaget i aksjer i stedet være aksjer i morselskapet, eller aksjer i et annet datterselskap hvor morselskapet alene eller gjennom datterselskap har mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen. Kapitalforhøyelsen i morselskapet eller datterselskapet kan gjennomføres ved at en fordring som utstedes av det overtakende selskapet, og som tilsvarer den egenkapitalen det overtakende selskapet tilføres ved fusjonen, nyttes som aksjeinnskudd. Fordringen står tilbake for det overtakende selskapets øvrige fordringshavere.
Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46.

II. Beslutning om fusjon

§ 13-3. Godkjenning av fusjonsplanen

(1) Styrene i de selskapene som skal fusjonere, skal utarbeide en felles fusjonsplan. Planen skal utarbeides etter reglene i §§ 13-6 til 13-8 og signeres av styrene.
(2) I det enkelte selskap treffes beslutningen om fusjon ved at generalforsamlingen godkjenner fusjonsplanen med flertall som for vedtektsendring. I et overdragende selskap kan slik beslutning treffes selv om selskapet allerede er besluttet oppløst for avvikling, med mindre utlodning til aksjeeierne er påbegynt.
(3) I et overdragende selskap har godkjenningen også virkning som tegning av de aksjene som skal mottas som vederlag fra det overtakende selskapet.
(4) Styret i hvert av selskapene som skal fusjonere, skal gi opplysninger til generalforsamlingen i selskapet og til styret i de andre selskapene som deltar i fusjonen, om vesentlige endringer i eiendeler, rettigheter og forpliktelser som har funnet sted i tiden mellom signeringen av fusjonsplanen og behandlingen av fusjonsplanen i generalforsamlingene som skal treffe beslutning om fusjon.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 13-4. Utstedelse av aksjer i det overtakende selskapet

De aksjene som det overtakende selskapet skal utstede som vederlag til aksjeeiere i et overdragende selskap, utstedes etter reglene om kapitalforhøyelse i kapittel 10 (fusjon ved overtakelse) eller etter reglene om stiftelse i kapittel 2 (fusjon ved stiftelse av nytt selskap) med de særreglene som følger av kapitlet her.

§ 13-5. Styrebeslutning i det overtakende selskapet

(1) Kan kapitalforhøyelsen i det overtakende selskapet gjennomføres i henhold til styrefullmakt etter reglene i §§ 10-14 til 10-19 som angir at den omfatter fusjon, kan beslutningen om fusjon treffes av styret. Har selskapet bedriftsforsamling, kan beslutningen likevel ikke treffes av styret uten at fusjonsplanen er godtatt av bedriftsforsamlingen.
(2) Eier et allmennaksjeselskap ni tideler eller mer av aksjene i et annet

allmennaksjeselskap eller aksjeselskap og har en tilsvarende del av de stemmer som kan avgis på generalforsamlingen, kan beslutningen i morselskapet om fusjon med datterselskapet treffes av styret. Det samme gjelder dersom et aksjeselskap eier ni tideler eller mer av aksjene i et allmennaksjeselskap og har en tilsvarende del av de stemmer som kan avgis på generalforsamlingen.
(3) Beslutningen kan ikke treffes av styret dersom aksjeeiere som representerer minst fem prosent av aksjekapitalen, krever det innen to uker etter at underretning til aksjeeierne er utsendt etter § 13-12 annet ledd. Styret skal i så fall sørge for at møte i generalforsamlingen holdes innen en måned etter at kravet er fremsatt.
Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

III. Fusjonsplanen og øvrige saksdokumenter

§ 13-6. Fusjonsplanens innhold

(1) En fusjonsplan skal minst angi:

1. selskapenes foretaksnavn, forretningskommuner, adresser og organisasjonsnummer;
2. fra hvilket tidspunkt transaksjoner i et overdragende selskap regnskapsmessig skal anses å være foretatt for det overtakende selskapets regning;
3. det vederlaget som skal ytes til aksjeeierne i det eller de overdragende selskapene;
4. vilkår for utøvelse av rettigheter som aksjeeier i det overtakende selskapet, og for registrering i aksjeeierregisteret;
5. hvilke rettigheter aksjeeiere med særlige rettigheter og innehavere av tegningsrett som nevnt i §§ 11-1, 11-10 og 11-12 i det eller de overdragende selskapene skal ha i det overtakende selskapet;
6. enhver særlig rett eller fordel som skal tilfalle medlemmer av styret eller daglig leder ved fusjonen.

(2) I fusjonsplanen kan det fastsettes at det overtakende selskapet skal overta forvaltningen av det eller de overdragende selskapene så snart planen er godkjent av alle selskapene som deltar i fusjonen.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 15 des 2017 nr. 105

(ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere).

§ 13-7. Forslag i fusjonsplanen vedrørende utstedelse av aksjer i det overtakende selskapet mv

(1) Fusjonsplanen skal også inneholde forslag til beslutning om kapitalforhøyelse og vedtektsendringer i det overtakende selskapet i henhold til reglene i § 10-21 eller § 10-3, jf § 10-17. Nye særlige bestemmelser om aksjeeiernes rettsstilling skal angis.
(2) Ved fusjon ved stiftelse av nytt selskap skal planen i stedet inneholde forslag til stiftelsesdokument for det overtakende selskapet. Reglene i §§ 2-1 til 2-5 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 13-8. Vedlegg til fusjonsplanen

Som vedlegg til fusjonsplanen skal følge:

1. vedtektene for de selskapene som deltar i fusjonen;
2. de deltakende selskapenes årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de siste tre regnskapsår og eventuell halvårsrapport etter verdipapirhandelloven § 5-6 som har balansedag senere enn balansedagen i siste årsregnskap;
3. mellombalanser for de deltakende selskaper, dersom planen undertegnes mer enn seks måneder etter balansedagen for det senest fastsatte årsregnskapet, og det ikke følger en halvårsrapport som nevnt i nr. 2 som vedlegg til fusjonsplanen. Kravet i første punktum gjelder ikke dersom samtlige aksjeeiere i selskapet som deltar i fusjonen, samtykker til dette. Mellombalansen skal være utarbeidet og revidert etter reglene for årsregnskap, og balansedagene må ikke ligge lenger tilbake i tid enn tre måneder før dagen for undertegningen av planen. Mellombalansene skal sendes til Regnskapsregisteret. Kongen kan ved forskrift fastsette unntak fra og gi nærmere regler om kravet til mellombalanser, og kan fastsette andre krav til revisjon av mellombalanser enn det som følger av tredje punktum.

Endret ved lover 25 jan 2002 nr. 2 (ikr. 15 feb 2002 iflg. res. 25 jan 2002 nr. 65), 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646), 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1

jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 13-9. Rapport om fusjonen

(1) Når fusjonsplanen er ferdig, skal styret i hvert selskap utarbeide en utførlig skriftlig rapport om fusjonen og hva den vil bety for selskapet.
(2) Rapporten skal i det minste:

1. forklare og begrunne fusjonen, rettslig såvel som økonomisk;
2. forklare og begrunne, rettslig såvel som økonomisk, vederlaget til aksjeeierne i overdragende selskap(er);
3. omtale særlige vanskeligheter ved fastsettelsen av vederlaget;
4. redegjøre for den betydning fusjonen kan få for de ansatte i selskapet.

§ 13-10. Sakkyndig redegjørelse for fusjonsplanen

(1) Styret i hvert selskap skal sørge for at det utarbeides en sakkyndig redegjørelse for fusjonsplanen. Bestemmelsene i § 2-6 annet ledd gjelder tilsvarende.
(2) Redegjørelsen skal minst angi:

1. hvilke fremgangsmåter som er brukt ved fastsettelsen av vederlaget til aksjeeierne i det overdragende selskapet og om fremgangsmåtene har vært hensiktsmessige. Er flere fremgangsmåter brukt, skal aksjeverdien ved hver beregningsmåte og hvilken betydning hver av dem har hatt for vederlaget opplyses;
2. en omtale av særlige vanskeligheter ved fastsettelsen av vederlaget;
3. om vederlaget til aksjeeierne er rimelig og saklig begrunnet.

(3) Redegjørelsen for det overtakende selskapet skal også fylle kravene som følger av § 2-6 første ledd eller § 10-2, likevel slik at tidspunktet for verdsettelsen tidligst kan være åtte uker før generalforsamlingens beslutning.
(4) Kravene i første og annet ledd gjelder ikke dersom samtlige aksjeeiere i selskapene som deltar i fusjonen, samtykker til dette.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 19 des 2008 nr. 113 (ikr. 19 des 2008 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1529), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 13-11. Forholdet til de ansatte og bedriftsforsamlingen

(1) Tillitsvalgte i de selskapene som skal fusjonere, skal ha informasjon og har rett til drøfting i samsvar med reglene i arbeidsmiljøloven § 16-5.
(2) Fusjonsplanen med vedlegg og rapporten fra styret skal alltid gjøres kjent for de ansatte i selskapene.
(3) Har selskapet bedriftsforsamling, skal fusjonsplanen og øvrige saksdokumenter forelegges for bedriftsforsamlingen.
(4) En uttalelse fra bedriftsforsamlingen skal inngå i saksdokumentene ved den videre behandlingen av fusjonsplanen i selskapet. Det samme gjelder innkomne skriftlige uttalelser fra de ansatte eller representanter for de ansatte.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609).

§ 13-12. Underretning til aksjeeierne

(1) Senest en måned før generalforsamlingen skal behandle fusjonsplanen og frem til og med dagen for generalforsamlingen skal fusjonsplanen og øvrige saksdokumenter (jf. §§ 13-6 til 13-11) gjøres tilgjengelige for aksjeeierne på selskapets forretningskontor eller på selskapets internettsider. En aksjeeier kan kreve å få tilsendt dokumentene, med mindre dokumentene kan lastes ned og skrives ut fra selskapets internettsider i hele den perioden som er nevnt i første punktum. Selskapet kan ikke kreve noen form for godtgjøring for å sende dokumentene til aksjeeierne. Innkallingen til generalforsamling skal opplyse om hvor dokumentene er tilgjengelige, eventuell annen informasjon aksjeeierne må ha for å få tilgang til selskapets internettsider, og informasjon om aksjeeiernes rettigheter etter annet og tredje punktum.
(2) Skal beslutningen i det overtakende selskapet treffes av styret, skal dokumentene gjøres tilgjengelige for aksjeeierne etter reglene i første ledd senest en måned før generalforsamlingen i hvert av de overdragende selskapene. Aksjeeierne i det overtakende selskapet skal innen fristen etter første punktum underrettes om at dokumentene er tilgjengelige ved skriftlig henvendelse til hver enkelt aksjeeier. Første ledd annet til fjerde punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

§ 13-13. Melding av fusjonsplanen til Foretaksregisteret

(1) Et allmennaksjeselskap som omfattes av fusjonsplanen, skal melde planen til

Foretaksregisteret.
(2) Foretaksregisteret skal kunngjøre planen gjennom Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.
(3) Generalforsamlingen som skal behandle fusjonsplanen, kan tidligst avholdes en måned etter at planen er kunngjort. Skal beslutningen treffes av styret i det overtakende selskapet, må kunngjøringen for dette selskapet skje senest en måned før generalforsamlingen i det eller de overdragende selskapene.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

IV. Gjennomføringen av fusjonen

§ 13-14. Melding av fusjonsbeslutningene til Foretaksregisteret

(1) Senest en måned etter at fusjonsplanen er godkjent av generalforsamlingene, og eventuelt av styret, i alle de selskapene som deltar i fusjonen, skal beslutningene meldes til Foretaksregisteret. Oversittes fristen, bortfaller beslutningen.
(2) I meldingen til Foretaksregisteret etter første ledd skal det opplyses om hvorvidt det er utarbeidet mellombalanser etter § 13-8 nr. 3 og datoen for fastsettelsen av mellombalansene. Er det utarbeidet mellombalanser, kan melding av fusjonsbeslutningene etter første ledd tidligst registreres i Foretaksregisteret når mellombalansene er registrert i og kunngjort av Regnskapsregisteret.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 13-15. Kreditorvarsel

Foretaksregisteret skal kunngjøre beslutningene om fusjon i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og varsle selskapenes kreditorer om at innsigelse mot fusjonen må meldes til selskapet innen seks uker fra kunngjøringen. Det skal fremgå av kunngjøringen om hvorvidt det er utarbeidet mellombalanser etter § 13-8 nr. 3. Kunngjøringen skal i så fall også angi datoen for fastsettelsen av mellombalansene.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2185).

§ 13-16. Innsigelse fra kreditorer

(1) Gjør en kreditor med uomtvistet og forfalt fordring innsigelse før fristen etter § 13-15 er utløpt, kan fusjonen ikke gjennomføres før fordringen er betalt.
(2) En kreditor med omtvistet eller ikke forfalt fordring kan kreve at betryggende sikkerhet blir stilt, dersom fordringen ikke fra før er betryggende sikret. Tingretten avgjør tvist om det foreligger en fordring og om sikkerheten er betryggende.
(3) Retten kan forkaste krav om sikkerhet etter annet ledd når det er klart at det ikke foreligger noen fordring eller at fusjonen ikke vil forringe kreditors mulighet til å få dekket fordringen.
(4) Krav om rettens avgjørelse må være fremsatt innen to uker etter at kreditor fremsatte kravet om betaling eller sikkerhetsstillelse.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 13-17. Ikrafttredelse av fusjonen

(1) Når fristen for innsigelse etter § 13-15 er utløpt for alle selskapene som deltar i fusjonen, og forholdet til de kreditorer som i tilfelle har fremsatt innsigelse etter § 13-16, er avklart, skal det overtakende selskapet gi melding til Foretaksregisteret for alle selskapene som deltar, om at fusjonen skal tre i kraft. Når fusjonen er registrert, inntrer følgende virkninger av fusjonen:

1. det overdragende selskapet er oppløst;
2. det overtakende selskapet er stiftet eller aksjekapitalen i selskapet er forhøyet;
3. det overdragende selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser er overført til det overtakende selskapet;
4. aksjene i det overdragende selskapet er byttet om med aksjer i det overtakende selskapet. Aksjer i det overdragende selskapet som eies av det overdragende selskapet selv eller det overtakende selskapet, eller som eies av noen som opptrer i eget navn, men for det overdragende eller det overtakende selskapets regning, kan ikke byttes om med aksjer i det overtakende selskapet;
5. krav på vederlag i annet enn aksjer er forfalt, med mindre annet er fastsatt;
6. andre virkninger som er bestemt i fusjonsplanen.

(2) Selv om forholdet til kreditorer som har fremsatt innsigelse etter § 13-16, ikke er avklart, kan tingretten etter krav fra det selskapet fordringene gjelder,

beslutte at fusjonen kan gjennomføres og meldes til Foretaksregisteret.
(3) Ved fusjon etter § 13-2 annet ledd skal meldingen til Foretaksregisteret vedlegges en erklæring fra styret i det overtakende selskapet om at eierforholdene i konsernet ved ikrafttredelsen oppfyller kravene etter bestemmelsen.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 13-18. Forvaltningen av overdragende selskap

(1) Når fusjonen er registrert i Foretaksregisteret, kan det overtakende selskapet etter alminnelige regler overføre formelle posisjoner som eier eller rettighetshaver til eiendeler som har tilhørt et overdragende selskap.
(2) Fastsetter fusjonsplanen at det overtakende selskapet skal overta forvaltningen av et overdragende selskap så snart planen er godkjent av alle selskapene, jf § 13-6 annet ledd, skal det overtakende selskapet sørge for at det overdragende selskapets eiendeler og saker holdes atskilt inntil fusjonen trer i kraft.
(3) Utbetaling av vederlag i annet enn aksjer til aksjeeiere i selskap som er registrert i en verdipapirsentral, skal registreres på aksjeeierens konto i verdipapirsentralen.
(4) Det overtakende selskapet skal oppbevare det eller de overdragende selskapenes selskapsdokumentasjon i minst ti år etter regnskapsårets slutt det året fusjonen er registrert i Foretaksregisteret, jf. § 1-6. Har det eller de overdragende selskapenes aksjer vært registrert i en verdipapirsentral, skal det overtakende selskapet også oppbevare en kopi av aksjeeierregisteret i minst ti år, slik dette er ved registreringen av fusjonen.
(5) Det overtakende selskapet skal oppbevare det eller de overdragende selskapenes oppbevaringspliktige regnskapsmateriale i samsvar med bokføringslovens bestemmelser.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 13-19. Særlige rettigheter i et overdragende selskap

(1) Aksjeeier eller andre som har tegningsrett etter §§ 11-1, 11-10 eller 11-12 eller andre særlige rettigheter i et overdragende selskap, kan kreve rettighetene innløst av det overdragende eller det overtakende selskapet

dersom rettighetene i det overtakende selskapet ikke minst tilsvarer rettighetene vedkommende hadde i det overdragende selskapet.
(2) Innløsningssummen skal fastsettes etter rettighetenes virkelige verdi. Oppnås ikke enighet, fastsettes innløsningssummen ved skjønn, med mindre en annen fremgangsmåte blir avtalt.

V. Ugyldig fusjon

§ 13-20. Søksmål om ugyldighet

Søksmål med påstand om at et selskaps beslutning om fusjon skal kjennes ugyldig, må reises før fusjonen er registrert i Foretaksregisteret etter § 13-17. Søksmål som reises etter utløpet av fristen, skal avvises.

§ 13-21. Frist for å avhjelpe mangler

Reises søksmål om ugyldighet, skal retten gi selskapet en frist på tre måneder for å bringe i orden det forholdet søksmålet bygger på.

§ 13-22. Dom om ugyldighet

(1) Dom som kjenner beslutningen om fusjon ugyldig, har virkning for alle med søksmålsrett i selskapet.
(2) Er beslutningen om fusjonen meldt til Foretaksregisteret etter § 13-14, skal retten uten opphold melde dommen til Foretaksregisteret, som kunngjør dommen på selskapets kostnad i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 13-23. Selskapets ansvar

Når generalforsamlingens beslutning kjennes ugyldig, hefter selskapet solidarisk med de øvrige selskaper som deltar i fusjonen, for de forpliktelser som er oppstått etter at virkningene av fusjonen skulle ha inntrådt, men før kunngjøringen av dommen etter § 13-22 annet ledd.

VI. Fusjon mellom konsernselskaper

§ 13-24. Fusjon mellom morselskap og heleid datterselskap

(1) Eier et allmennaksjeselskap samtlige aksjer i et annet allmennaksjeselskap eller aksjeselskap, kan selskapenes styrer vedta en fusjonsplan som går ut på at datterselskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet skal overføres til morselskapet uten vederlag. Det samme gjelder dersom et aksjeselskap eier samtlige aksjer i et allmennaksjeselskap.
(2) For gjennomføringen av fusjonen gjelder følgende regler:

1. Styrene skal utarbeide en felles fusjonsplan etter reglene i § 13-6. § 13-6 første ledd nr 3 og 4 gjelder ikke.
2. § 13-11 gjelder tilsvarende.
3. Senest en måned før og frem til styrets beslutning i morselskapet skal følgende dokumenter gjøres tilgjengelige for aksjeeierne på selskapets forretningskontor eller på selskapets internettsider:
    a. fusjonsplanen, jf. nr. 1;
    b. de deltakende selskapenes årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for de tre siste regnskapsår og eventuell halvårsrapport etter verdipapirhandelloven § 5-6 som har balansedag senere enn balansedagen i siste årsregnskap;
    c. mellombalanser for de deltakende selskapene. § 13-8 nr. 3 gjelder tilsvarende.

   Aksjeeierne i morselskapet skal innen en måned før styrets beslutning underrettes om at dokumentene er tilgjengelige ved skriftlig henvendelse til hver enkelt aksjeeier. § 13-12 første ledd annet til fjerde punktum gjelder tilsvarende.
4. Senest en måned før styrets beslutning i morselskapet skal allmennaksjeselskaper som deltar i fusjonen, melde fusjonsplanen til Foretaksregisteret. § 13-13 gjelder tilsvarende.
5. Senest en måned etter at fusjonsplanen er vedtatt av styrene i alle de selskapene som deltar i fusjonen, skal beslutningene meldes til Foretaksregisteret. §§ 13-14 til 13-16 gjelder tilsvarende.
6. §§ 13-17 til 13-19 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 25 apr 2003 nr. 25 (ikr. 25 apr 2003 iflg. res. 25 apr 2003 nr. 487), 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

VII. Fusjon over landegrensene

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 13-25. Virkeområde mv.

(1) Bestemmelsene i §§ 13-25 til 13-36 gjelder fusjon mellom ett eller flere allmennaksjeselskaper og ett eller flere utenlandske selskaper med begrenset ansvar som har sitt registrerte forretningskontor eller sitt hovedkontor i en annen EØS-stat, og som er underlagt lovgivningen i en annen EØS-stat enn Norge. Et allmennaksjeselskap kan bare fusjoneres med et utenlandsk selskap etter første punktum som har en selskapsform som etter sin stats selskapslovgivning svarer til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Også aksjeselskap kan delta i en fusjon som nevnt i første og annet punktum, og reglene i §§ 13-25 til 13-36 gjelder i så fall også for aksjeselskapet.
(2) Ved fusjon etter første ledd gjelder følgende regler tilsvarende for det norske selskapet så langt de passer og med de tilpasninger som følger av §§ 13-25 til 13-36:

1. § 13-2 første ledd. Begrensningen i § 13-2 første ledd nr. 2 gjelder likevel ikke dersom det etter lovgivningen som et av de deltakende selskapene er underlagt, er adgang til å gjennomføre fusjon med et tillegg til vederlaget i aksjer som overstiger 20 prosent av det samlede vederlaget,
2. § 13-3 annet til fjerde ledd,
3. §§ 13-4 og 13-5,
4. § 13-8 nr. 1 og 2 og § 13-9,
5. §§ 13-11 til 13-16,
6. § 13-17 annet ledd,
7. § 13-18 første, tredje og fjerde ledd,
8. § 13-19,
9. §§ 13-21 til 13-23.

Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129, endret ved lov 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

§ 13-26. Utarbeidelse av fusjonsplan

(1) Styret i allmennaksjeselskapet skal sammen med de kompetente organer i de

utenlandske selskapene som deltar i fusjonen, utarbeide en felles fusjonsplan. Planen skal signeres av styret.
(2) Fusjonsplanen skal minst angi:

1. selskapenes selskapsform, foretaksnavn og registrerte forretningskontor, herunder forslag om dette for det overtakende selskapet etter fusjonen,
2. bytteforholdet mellom aksjer eller selskapsandeler og eventuelt vederlag i tillegg til aksjer eller selskapsandeler som skal ytes til aksjeeierne i det overdragende selskapet,
3. regler om tildeling av aksjer eller selskapsandeler i det overtakende selskapet,
4. sannsynlige virkninger av fusjonen for sysselsettingen i selskapene,
5. fra hvilket tidspunkt aksjene eller selskapsandelene gir rett til utbytte i det overtakende selskapet, og alle særlige vilkår som gjelder for å utøve denne retten,
6. fra hvilket tidspunkt transaksjoner i et overdragende selskap regnskapsmessig skal anses å være foretatt for det overtakende selskapets regning,
7. hvilke rettigheter aksjeeiere med særlige rettigheter og innehavere av tegningsrett som nevnt i §§ 11-1, 11-10 og 11-12 i det eller de overdragende selskapene skal ha i det overtakende selskapet eller hvilke tiltak som foreslås til fordel for slike rettighetshavere,
8. enhver særlig rett eller fordel som skal tilfalle de uavhengige sakkyndige, medlemmer av selskapets kontroll- eller tilsynsorganer, medlemmer av styret, daglig leder eller tilsvarende beslutningstakere,
9. vedtekter for det overtakende selskapet etter fusjonen,
10. fremgangsmåten for fastsettelse av nærmere regler for arbeidstakernes innflytelse i det overtakende selskapet, der dette er relevant,
11. opplysninger om vurderingen av de eiendeler og forpliktelser som overføres til det overtakende selskapet,
12. datoen for de deltakende selskapenes årsregnskap som har dannet grunnlag for fastsettelsen av vilkårene for fusjonen.

Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129, endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 13-27. Rapport om fusjonen

(1) I tillegg til det som er fastsatt i § 13-9, skal styrets rapport om fusjonen redegjøre for den betydning fusjonen kan få for kreditorene og aksjeeierne i selskapet.
(2) Rapporten skal gjøres tilgjengelig for aksjeeierne og de tillitsvalgte, eller for de ansatte i selskapet, senest en måned før generalforsamlingen skal behandle fusjonsplanen.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 13-28. Sakkyndig redegjørelse for fusjonsplanen

(1) Styret i hvert selskap som deltar i fusjonen, skal sørge for at det utarbeides en sakkyndig redegjørelse for fusjonsplanen. Redegjørelsen skal utarbeides av en eller flere uavhengige sakkyndige. Selskapene kan likevel i fellesskap anmode den ansvarlige myndighet i en EØS-stat hvor et av de deltakende selskapene er registrert, om å oppnevne en eller flere uavhengige sakkyndige, eller i fellesskap engasjere en eller flere uavhengige sakkyndige som er godkjent av en slik myndighet, til å gjennomgå den felles fusjonsplanen og utarbeide en felles skriftlig redegjørelse til alle aksjeeierne i de deltakende selskapene.
(2) Som uavhengig sakkyndig etter første ledd annet punktum skal benyttes en revisor. Det samme gjelder der selskapene engasjerer norsk uavhengig sakkyndig etter reglene i første ledd tredje punktum. Departementet kan i forskrift bestemme at også andre yrkesgrupper kan benyttes som uavhengige sakkyndige etter første ledd.
(3) Redegjørelsen skal minst ha det innhold som følger av § 13-10. Redegjørelsen skal gjøres tilgjengelig for aksjeeierne senest en måned før generalforsamlingen skal behandle fusjonsplanen. Dersom felles skriftlig redegjørelse etter første ledd tredje punktum er utarbeidet på et annet språk enn norsk, svensk eller dansk, skal en autorisert oversettelse av redegjørelsen til norsk gjøres tilgjengelig for aksjeeierne innen fristen i annet punktum.
(4) Kravet om sakkyndig redegjørelse etter første til tredje ledd gjelder ikke dersom samtlige aksjeeiere i selskapene som deltar i fusjonen, samtykker til dette.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129, endret ved lov 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400).

§ 13-29. Melding og kunngjøring av fusjonsplanen

I tillegg til det som er fastsatt i § 13-13, skal meldingen til Foretaksregisteret og Foretaksregisterets kunngjøring inneholde opplysninger om:

1. selskapsform, foretaksnavn og registrert forretningskontor for hvert av selskapene som deltar i fusjonen,
2. registeret der hvert av selskapene er registrert, og selskapenes registreringsnummer,
3. fremgangsmåten for utøvelse av rettigheter som tilkommer kreditorer og mindretallsaksjeeiere, der dette er relevant, i hvert av selskapene, samt adressen hvor fullstendige opplysninger om reglene for denne fremgangsmåten kan fås kostnadsfritt.

Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 13-30. Vilkår for godkjenning av fusjonsplanen

Generalforsamlingen kan sette som vilkår for å godkjenne fusjonsplanen at en etterfølgende generalforsamling i selskapet uttrykkelig godkjenner de ordninger som fastsettes for arbeidstakernes innflytelse i det overtakende selskapet.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 13-31. Fusjonsattest

(1) Når fristen for innsigelse etter § 13-15, jf. § 13-25 annet ledd nr. 5, er utløpt for et allmennaksjeselskap som deltar i fusjonen, og forholdet til de kreditorer som har fremsatt innsigelse etter § 13-16 er avklart, skal selskapet gi melding til Foretaksregisteret om at det har oppfylt vilkårene for å gjennomføre fusjonen. Foretaksregisteret skal utstede en attest som bekrefter at de dokumenter og formaliteter som kreves forut for fusjonen, er utarbeidet og gjennomført.
(2) Dersom det overtakende selskapet skal være underlagt lovgivningen i en annen EØS-stat enn Norge, skal et allmennaksjeselskap som deltar i fusjonen, sende attesten etter første ledd sammen med en kopi av fusjonsplanen som er godkjent av generalforsamlingen, til den ansvarlige myndighet i denne EØS-staten innen seks måneder etter tidspunktet for utstedelse av attesten.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 13-32. Registrering av fusjonen

(1) Skal det overtakende selskapet være underlagt lovgivningen i Norge, skal fusjonen registreres i Foretaksregisteret når følgende vilkår er oppfylt:

1. alle utenlandske selskaper som deltar i fusjonen, har meldt fusjonsattesten fra den ansvarlige myndigheten i den EØS-staten selskapet er registrert, innen seks måneder etter tidspunktet for utstedelse av attesten, sammen med en kopi av fusjonsplanen som er godkjent av generalforsamlingen i selskapet,
2. alle selskapene som deltar i fusjonen, har godkjent fusjonsplanen på samme vilkår,
3. ordninger for arbeidstakernes innflytelse er fastsatt i samsvar med § 13-34, der dette er relevant,
4. det overtakende selskapet er lovlig stiftet der fusjonen gjennomføres ved stiftelse av nytt selskap,
5. lovgivningen for øvrig ikke er til hinder for å registrere fusjonen.

(2) Ved fusjoner som nevnt i første ledd skal Foretaksregisteret uten opphold underrette registreringsmyndighetene i de EØS-statene der de deltakende selskapene er registrert, om at fusjonen har trådt i kraft.
(3) Dersom det overtakende selskapet skal være underlagt lovgivningen i en annen EØS-stat enn Norge, skal fusjonen registreres i Foretaksregisteret når Foretaksregisteret har mottatt melding fra registreringsmyndigheten hvor det overtakende selskapet er registrert, om at fusjonen har trådt i kraft.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129, endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 11 feb 2022 iflg. res. 11 feb 2022 nr. 193).

§ 13-33. Rettsvirkninger av fusjonen

(1) En fusjon over landegrensene skal ha de rettsvirkninger som følger av § 13-17 første ledd nr. 1 til 6. I tillegg skal fusjonen ha som virkning at de deltakende selskapenes rettigheter og plikter som følger av arbeidsavtaler eller arbeidsforhold og som gjelder på det tidspunkt fusjonen trer i kraft, overføres til det overtakende selskapet.
(2) Rettsvirkningene av fusjonen inntrer på det tidspunkt som er fastsatt i lovgivningen som regulerer det overtakende selskapet. Dersom det overtakende selskapet skal være underlagt norsk rett, inntrer rettsvirkningene når fusjonen blir registrert i samsvar med § 13-32 første ledd.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 13-34. Arbeidstakernes innflytelse

Kongen gir i forskrift nærmere regler om arbeidstakernes innflytelse i det overtakende selskapet, herunder om avgjørelse av tvister. Reglene i forskriften gjelder i stedet for tilsvarende regler i denne lov eller annen lovgivning om arbeidstakernes rett til representasjon i styrende organer.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 13-35. Ugyldighet

(1) Søksmål med påstand om at et allmennaksjeselskaps beslutning om fusjon over landegrensene skal kjennes ugyldig, må reises før Foretaksregisteret har utstedt fusjonsattest etter § 13-31. Søksmål som reises etter utløpet av fristen, skal avvises.
(2) Retten som et søksmål etter første ledd er brakt inn for, kan beslutte at søksmålet skal ha oppsettende virkning for utstedelse av fusjonsattesten etter § 13-31 eller for registrering av fusjonen etter § 13-32.
(3) En fusjon over landegrensene kan ikke kjennes ugyldig etter at fusjonen har trådt i kraft.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 13-36. Fusjon over landegrensene mellom morselskap og heleid datterselskap

Ved fusjon over landegrensene der et selskap eier samtlige aksjer i et eller flere andre selskap som deltar i fusjonen, gjelder §§ 13-25 til 13-35 med følgende tilpasninger:

1. Fusjonsplanen skal inneholde de opplysninger som følger av § 13-26 annet ledd nr. 1, nr. 4 og nr. 6 til 12.
2. § 13-28 om sakkyndig redegjørelse gjelder ikke.
3. § 13-3 annet ledd (jf. § 13-25 annet ledd nr. 2) om generalforsamlingens godkjennelse av fusjonsplanen gjelder ikke for det overdragende selskapet.

Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

Kapittel 14. Fisjon (deling av selskaper)

I. Virkeområde mv

§ 14-1. Hvilke selskaper omfattes

(1) Bestemmelsene i kapitlet her gjelder fisjon av allmennaksjeselskap.
(2) Bestemmelsene i kapitlet her gjelder også ved fisjon av et aksjeselskap når et allmennaksjeselskap er overtakende selskap eller skal yte vederlaget i aksjer (jf § 14-2 tredje ledd).
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 14-2. Fisjonsreglenes virkeområde

(1) Deling av et selskap er undergitt reglene om fisjon i kapitlet her når selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal fordeles på selskapet selv (det overdragende selskapet) og ett eller flere overtakende selskaper mot at aksjeeierne i det overdragende selskapet får som vederlag

1. aksjer i selskapet eller i ett eller alle av de overtakende selskaper, eller
2. slike aksjer med et tillegg som ikke må overstige 20 prosent av det samlede vederlaget.

(2) Fisjon er også undergitt reglene i kapitlet her når det overdragende selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal fordeles på to eller flere overtakende selskaper mot at aksjeeierne i det overdragende selskapet får vederlag som angitt i første ledd.
(3) Tilhører et overtakende selskap et konsern, og har ett eller flere av konsernselskapene samlet mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen i det overtakende selskapet, kan vederlaget i aksjer i stedet være aksjer i morselskapet, eller aksjer i et annet datterselskap hvor morselskapet alene eller gjennom datterselskap har mer enn 90 prosent av både aksjene og stemmene på generalforsamlingen. Kapitalforhøyelsen i morselskapet eller datterselskapet kan gjennomføres ved at en fordring som utstedes av det overtakende selskapet, og som tilsvarer den egenkapitalen det overtakende selskapet tilføres ved fisjonen, nyttes som aksjeinnskudd. Fordringen står tilbake for det overtakende selskapets øvrige fordringshavere.
Endret ved lov 26 juni 1998 nr. 46.

II. Fremgangsmåte og virkning

§ 14-3. Gjennomføring av fisjonen

(1) I det selskapet som skal deles (det overdragende selskapet), gjennomføres fisjonen etter reglene i §§ 14-4 til 14-11.
(2) I det eller de overtakende selskapene gjennomføres fisjonen etter reglene om stiftelse i kapittel 2 (fisjon ved stiftelse av nytt selskap) eller etter reglene om kapitalforhøyelse i kapittel 10 (fisjon ved overføring til et eksisterende selskap), med de særregler som følger av §§ 14-4 til 14-11.
(3) Når det overdragende selskapet fortsetter, gjelder § 12-2 tilsvarende.

§ 14-4. Fisjonsplan mv

(1) Styret i det selskapet som skal deles, skal utarbeide og signere en fisjonsplan som minst inneholder opplysning om forhold som angitt i § 13-6 første ledd. I tillegg skal fisjonsplanen angi:

1. fordelingen av selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser på de selskapene som deltar i fisjonen;
2. fordeling av aksjer og annet vederlag på aksjeeierne i det overdragende selskapet.

(2) Ved fisjon ved overføring til et eksisterende selskap skal styrene i de selskapene som deltar, utarbeide en felles fisjonsplan.
(3) Bestemmelsene i §§ 13-7 til 13-13 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 14-5. Opplysningsplikt

Styret i det selskapet som skal deles, skal gi opplysninger til sin generalforsamling og til styret i et overtakende selskap om vesentlige endringer i eiendeler, rettigheter og forpliktelser som har funnet sted i tiden mellom signeringen av fisjonsplanen og vedtakelsen av fisjonsplanen.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 14-6. Beslutning om fisjon

(1) I selskapet som skal deles, treffes beslutningen om fisjon ved at generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendringer godkjenner fisjonsplanen. § 13-3 tredje ledd gjelder tilsvarende.
(2) Ved fisjon ved overføring til et eksisterende selskap treffes beslutning på tilsvarende måte i det overtakende selskapet. § 13-5 gjelder tilsvarende.
(3) Skal aksjeeierne i det overdragende selskapet ikke kunne delta i samme forhold i alle selskapene som deltar i fisjonen, kreves det tilslutning fra alle de avgitte stemmer og fra hele den aksjekapital som er representert i generalforsamlingen.

§ 14-7. Melding til Foretaksregisteret, kreditorvarsel

Bestemmelsene i §§ 13-14 til 13-16 gjelder tilsvarende.

§ 14-8. Ikrafttredelse mv

(1) Bestemmelsene i § 13-17 og § 13-18 første, tredje, fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende.
(2) Er det flere overtakende selskaper, skal hvert av disse gi melding til Foretaksregisteret om ikrafttredelsen. Virkningene av fisjonen inntrer når melding fra alle overtakende selskaper er registrert.
(3) Er det overdragende selskapet oppløst ved fisjonen, skal minst ett av de overtakende selskapene melde oppløsningen til Foretaksregisteret.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760).

§ 14-9. Særlige rettigheter i det overdragende selskapet

Bestemmelsene i § 13-19 gjelder tilsvarende.

§ 14-10. Ugyldig fisjon

Bestemmelsene i §§ 13-20 til 13-23 gjelder tilsvarende. § 13-23 gjelder likevel slik at hvis det er flere overtakende selskaper som deltar i fisjonen, er et overtakende selskap ikke ansvarlig for forpliktelser som er pådratt av andre overtakende selskaper.

Endret ved lov 25 jan 2002 nr. 2 (ikr. 15 feb 2002 iflg. res. 25 jan 2002 nr. 65).

§ 14-11. Fordeling av eiendeler og forpliktelser

(1) Hvis det ut fra fisjonsplanen ikke lar seg gjøre å bestemme hvilket selskap som skal eie en eiendel, eies denne i sameie mellom selskapene etter forholdet mellom de nettoverdier som har tilfalt selskapene ved fisjonen.
(2) Hvis det ut fra fisjonsplanen ikke lar seg gjøre å bestemme hvilket selskap som skal hefte for en forpliktelse som var oppstått før virkningen av fisjonen inntrer, hefter de selskapene som har deltatt i fisjonen, solidarisk for forpliktelsen.
(3) Hvis det selskapet som skal hefte for en forpliktelse etter fisjonsplanen, ikke oppfyller forpliktelsen, hefter de selskapene som har deltatt i fisjonen, solidarisk for forpliktelsen. Heftelsen er likevel for hvert av de øvrige selskapene begrenset til et beløp tilsvarende den nettoverdien som tilfalt selskapet ved fisjonen.

§ 14-11 a. Særlige regler for likedelingsfisjon

Når en fisjon skjer ved overføring til ett eller flere nystiftede selskaper, og aksjene i det eller de nystiftede selskapene skal tildeles aksjeeierne i selskapet som deles, i samme forhold som de eide aksjer i det delte selskapet, gjelder ikke § 13-8 nr. 3, § 13-9 og § 13-10, jf. § 14-4 tredje ledd.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

§ 14-11 b. Fisjon når de overtakende selskapene eier samtlige aksjer i det overdragende selskapet

Dersom fisjonen skal gjennomføres ved at det overdragende selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal fordeles på to eller flere overtakende selskaper som til sammen eier samtlige aksjer i det overdragende selskapet, kan fisjonen gjennomføres ved at beslutningen etter § 14-6 i selskapet som skal deles, treffes av styret og uten at det ytes vederlag.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 31 (ikr. 30 juni 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 646).

III. Fisjon over landegrensene

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 14-12. Fisjon over landegrensene

(1) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder fisjon hvor de deltakende selskapene er eller skal være underlagt lovgivningen i minst to forskjellige EØS-stater.
(2) Et allmennaksjeselskap kan delta i en fisjon etter første ledd dersom følgende vilkår er oppfylt:

1. lovgivningen som de øvrige deltakende selskapene er eller skal være underlagt, er ikke til hinder for å gjennomføre fisjonen,
2. lovgivningen som det eller de overtakende selskapene er eller skal være underlagt, gir de ansatte minst like gode representasjonsrettigheter som det som følger av rådsdirektiv 2005/56/EF artikkel 16.

(3) I et norsk overdragende selskap gjennomføres fisjonen etter reglene i fjerde ledd. I et norsk overtakende selskap gjennomføres fisjonen etter reglene om stiftelse i kapittel 2 (fisjon ved stiftelse av nytt selskap) eller etter reglene om kapitalforhøyelse i kapittel 10 (fisjon ved overføring til et eksisterende selskap), med de særregler som følger av fjerde ledd.
(4) For gjennomføringen av en fisjon over landegrensene gjelder følgende regler tilsvarende så langt de passer:

1. § 14-1, § 14-2 første og annet ledd og § 14-3 tredje ledd,
2. § 13-26, jf. § 14-4 første ledd annet punktum nr. 1 og 2, og § 13-7 og § 13-8 nr. 1 og 2,
3. § 13-9, jf. § 13-27, og § 13-10,
4. § 13-11 og forskrift fastsatt i medhold av § 13-34,
5. §§ 13-12 og 13-13, jf. § 13-29,
6. § 13-30,
7. §§ 14-5 og 14-6,
8. §§ 13-14 til 13-16 og §§ 13-31 og 13-32,
9. § 13-17, jf. § 13-33,
10. §§ 14-8, 14-9 og 14-11,
11. § 13-35.

Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 129.

Kapittel 15. Omdanning av allmennaksjeselskap til aksjeselskap

§ 15-1. Omdanningsvedtaket

(1) Et allmennaksjeselskap kan omdannes til aksjeselskap med flertall som for vedtektsendring. Medfører omdanningen at retten til å avhende eller erverve aksjer begrenses etter reglene i aksjeloven § 4-15 annet og tredje ledd, gjelder § 5-19 annet ledd tilsvarende.
(2) Styret skal utarbeide forslaget til omdanningsvedtak og vedtektsendring. Dokumentene skal vedlegges innkallingen til generalforsamlingen. Forslaget skal begrunnes og inneholde oversikt over virkningene av omdanningen.
Endret ved lov 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715).

§ 15-2. Melding til Foretaksregisteret

(1) Omdanningsvedtaket skal meldes til Foretaksregisteret innen tre måneder etter at vedtaket ble truffet.
(2) Er vedtaket ikke meldt til Foretaksregisteret innen fristens utløp, kan registrering ikke finne sted. Vedtaket er da ikke lenger bindende. Det samme gjelder om registrering nektes på grunn av feil som ikke kan rettes.

§ 15-3. Omdanningstidspunkt mv

Selskapet anses som et aksjeselskap fra det tidspunktet omdanningsvedtaket er registrert i Foretaksregisteret.

Kapittel 16. Oppløsning og avvikling

I. Oppløsning og avvikling etter beslutning av generalforsamlingen

§ 16-1. Beslutning om oppløsning

(1) Beslutning om å oppløse selskapet treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring når ikke noe annet er bestemt i lov.
(2) Er det inntrådt forhold som etter vedtektene skal medføre oppløsning av selskapet, eller skal selskapet oppløses som følge av bestemmelse i lov, skal generalforsamlingen så snart som mulig treffe beslutning om oppløsning av selskapet. Beslutningen treffes med flertall av de avgitte stemmer.

(3) Generalforsamlingen kan ikke treffe beslutning om oppløsning etter at selskapet er besluttet oppløst ved dom eller kjennelse etter reglene i kapitlet her.

§ 16-2. Styrets ansvar for å avvikle selskapet. Selskapets øvrige organer

(1) Avviklingen av selskapet hører under styret.
(2) Når selskapet er besluttet oppløst, trer styret i stedet for daglig leder.
(3) Bestemmelsene om styret i kapittel 6, herunder reglene om ansattes rett til å velge medlemmer av styret, gjelder tilsvarende under avviklingen.
(4) Reglene om generalforsamlingen og bedriftsforsamlingen gjelder under avviklingen så langt de passer.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-3. Melding til Foretaksregisteret

Beslutning om å oppløse selskapet skal straks meldes til Foretaksregisteret.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-4. Kreditorvarsel

(1) Ved registrering av meldingen om oppløsning skal Foretaksregisteret kunngjøre beslutningen om å oppløse selskapet i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. I kunngjøringen skal selskapets kreditorer varsles om at de må melde sine krav til styrets leder innen seks uker fra kunngjøringen. Navn og adresse til styrets leder skal fremgå av kunngjøringen.
(2) Alle kreditorer med kjent adresse skal så vidt mulig varsles særskilt av selskapet.
Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-5. Selskapets stilling under avviklingen

(1) Når oppløsning er besluttet, skal selskapet ved sitt foretaksnavn på brev, kunngjøringer og andre dokumenter tilføye ordene «under avvikling».
(2) Selskapets virksomhet kan fortsette under avviklingen i den utstrekning det er ønskelig for en hensiktsmessig gjennomføring av avviklingen.
(3) Under avviklingen skal årsregnskap avlegges, revideres og sendes til Regnskapsregisteret etter samme regler som ellers.
Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 16-6. Avviklingsbalanse mv

(1) Styret skal lage en oversikt over selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser, og gjøre opp en balanse med henblikk på avviklingen.
(2) Oversikten og balansen skal revideres.
(3) Oversikten og balansen skal i revidert stand legges ut på selskapets kontor til ettersyn for aksjeeierne.
(4) Kopi av balansen med revisors erklæring skal sendes til alle aksjeeiere med kjent adresse.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-7. Dekning av selskapets forpliktelser

(1) Styret skal sørge for at selskapets forpliktelser dekkes i den utstrekning ikke kreditor har frafalt sitt krav eller samtykker i å ta en annen som debitor i stedet.
(2) Kan en kreditor ikke finnes, eller nekter han eller hun å motta sitt tilgodehavende, skal beløpet deponeres i Norges Bank etter reglene i lov 17 februar 1939 nr 2 om deponering i gjeldshøve.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-8. Omgjøring av selskapets eiendeler til penger

Selskapets eiendeler skal omgjøres i penger så langt dette er nødvendig for å dekke dets forpliktelser. For øvrig skal eiendelene omgjøres i penger med mindre aksjeeierne er enige om naturalutdeling.

§ 16-9. Utdeling til aksjeeierne

(1) Utdeling til aksjeeierne av annet overskudd enn utbytte etter § 8-1 kan ikke finne sted før selskapets forpliktelser er dekket og det er gått minst seks uker siden kunngjøringen av kreditorvarselet i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon etter § 16-4.
(2) Utdeling kan likevel foretas når det bare gjenstår uvisse eller omtvistede forpliktelser og det avsettes et tilstrekkelig beløp til dekning av dem. Med mindre annet er avtalt, skal beløpet settes inn på felleskonto for selskapet og den kreditor det gjelder, slik at uttak ikke kan skje uten begge parters skriftlige samtykke eller endelig dom.
(3) Utdelingen skal registreres på aksjeeierens konto i verdipapirregisteret.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 16-10. Endelig oppløsning

(1) Etter avsluttet utdeling, skal styret legge frem et revidert sluttoppgjør for generalforsamlingen.
(2) Når sluttoppgjøret er godkjent av generalforsamlingen, skal det meldes til Foretaksregisteret at selskapet er endelig oppløst.
(3) Bestemmelsene i §§ 17-3 til 17-5 gjelder også etter endelig oppløsning.
(4) Styret skal sørge for at selskapsdokumentasjonen oppbevares i minst ti år etter regnskapsårets slutt det året selskapet er endelig oppløst, jf. § 1-6. Styret skal også sørge for at kopi av aksjeeierregisteret oppbevares i minst ti år etter regnskapsårets slutt det året selskapet er endelig oppløst, slik dette er når selskapet registreres som endelig oppløst.
(5) Styret skal sørge for at selskapets oppbevaringspliktige regnskapsmateriale oppbevares i samsvar med bokføringslovens bestemmelser.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 16 juni 2017 nr. 71 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 760), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-11. Etterutlodning

Det som måtte tilfalle selskapet av beløp som er avsatt etter § 16-9 annet ledd, utdeling til aksjeeiere som ikke blir hevet, og det som for øvrig måtte vise seg å tilhøre det oppløste selskapet, utloddes etterskuddsvis. Er beløpet så lite at en

etterutlodning ville medføre uforholdsmessig ulempe eller kostnad, kan styret i stedet anvende det til veldedige, humanitære eller miljømessige formål.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-12. Ansvar for udekkede forpliktelser

(1) Overfor kreditorer som ikke har fått dekning etter § 16-7 og heller ikke er tilstrekkelig sikret ved avsetning etter § 16-9 annet ledd, hefter aksjeeierne solidarisk inntil verdien av det som vedkommende har mottatt som utdeling etter § 16-9. Overfor slik kreditor hefter dessuten styrets medlemmer solidarisk uten begrensning, hvis det ikke godtgjøres at de har opptrådt med tilbørlig aktsomhet.
(2) I regressomgangen skal fordeling skje mellom aksjeeierne i forhold til hva hver enkelt har fått utdelt. Lov 17 februar 1939 nr 1 om gjeldsbrev § 2 tredje ledd gjelder tilsvarende.
(3) Kreditors krav etter første ledd foreldes tre år etter at selskapets endelige oppløsning ble registrert i Foretaksregisteret.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-13. Omgjøring av beslutning om oppløsning

(1) Beslutning om å oppløse selskapet kan omgjøres av generalforsamlingen med det flertall som var nødvendig for beslutningen om oppløsning. Er selskapet oppløst på grunn av bestemmelser i lov eller vedtekter, kan beslutningen bare omgjøres når oppløsningsgrunnen ikke lenger er til stede.
(2) Omgjøring kan ikke besluttes dersom selskapet har foretatt utdeling til aksjeeierne av annet enn utbytte. Er egenkapitalen mindre enn aksjekapitalen, må aksjekapitalen dessuten være nedsatt til det beløpet som er i behold. Er den egenkapital som er i behold, mindre enn minstekravet etter § 3-1, må den bringes opp til minst dette beløpet.
(3) Omgjøringen av en beslutning om oppløsning skal straks meldes til Foretaksregisteret.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 16-14. Tingretten overtar ansvaret for avviklingen

(1) Tingretten kan ved kjennelse beslutte å overta ansvaret for avviklingen av selskapet når særlige grunner taler for det dersom

1. selskapet ikke er meldt endelig oppløst til Foretaksregisteret senest ett år etter registreringen av melding etter § 16-3, eller
2. aksjeeiere som representerer minst en femdel av aksjekapitalen krever det.

(2) Styret skal gis anledning til å uttale seg før avgjørelsen treffes. Foretaksregisteret skal gi tingretten melding om at fristen etter første ledd nr 1 er utløpt.
(3) Har retten overtatt avviklingen, skal den videre avvikling skje etter reglene i § 16-18. Rettens kjennelse har virkning som en kjennelse om konkursåpning etter konkursloven kapittel VIII.
(4) Er selskapet oppløst på grunn av bestemmelsene i lov eller vedtekter, kan boet bare leveres tilbake til selskapet etter konkursloven § 136 dersom oppløsningsgrunnen ikke lenger er til stede. § 16-13 annet ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 mars 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

II. Oppløsning og avvikling etter kjennelse fra tingretten

Overskriften endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 16-15. Oppløsning etter kjennelse fra tingretten

(1) Hvis ikke generalforsamlingen treffer beslutning om oppløsning, skal tingretten ved kjennelse beslutte selskapet oppløst i følgende tilfeller:

1. når selskapet skal oppløses som følge av bestemmelse i lov eller vedtekter;
2. når selskapet ikke har meldt til Foretaksregisteret et styre som fyller de vilkår som følger av bestemmelsene gitt i eller i medhold av lov;
3. når selskapet ikke har meldt til Foretaksregisteret en daglig leder som fyller de vilkår som er fastsatt i lov;
4. når selskapet ikke har meldt til Foretaksregisteret en revisor som

fyller de vilkår som er fastsatt i lov;

5. når årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetningen som selskapet skal sende til Regnskapsregisteret etter regnskapsloven § 8-2, ikke er innsendt innen seks måneder etter fristen for slik innsendelse, eller når Regnskapsregisteret ved fristens utløp ikke kan godkjenne innsendt materiale som årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning.

(2) Retten kan bare beslutte selskapet oppløst som følge av bestemmelse i vedtektene når en aksjeeier har fremsatt krav om det og generalforsamlingen har unnlatt å treffe beslutning om oppløsning etter § 16-1.
Endret ved lover 2 juli 1999 nr. 59 (ikr. 1 aug 1999 iflg. res. 2 juli 1999 nr. 715), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

§ 16-16. Behandling av saker om oppløsning etter § 16-15

(1) Når vilkårene i § 16-15 første ledd nr 1 til 4 er oppfylt, skal Foretaksregisteret sende selskapet varsel om dette. I tilfelle som nevnt i § 16-15 første ledd nr 5 sendes varsel av Regnskapsregisteret. Selskapet skal gis en frist på en måned til å bringe forholdet i orden og underrettes om følgene av at fristen oversittes.
(2) Har selskapet ikke brakt forholdet i orden ved fristens utløp, skal Foretaksregisteret eller Regnskapsregisteret gjenta varselet ved kunngjøring i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. I kunngjøringen skal det angis at vilkårene for oppløsning av selskapet er oppfylt, og at selskapet har en frist på fire uker fra kunngjøringen til å bringe forholdet i orden. Følgene av at fristen oversittes, skal også angis.
(3) Dersom det finnes hensiktsmessig, kan varsel etter denne bestemmelsen i stedet gis av tingretten.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 16-17. Tingrettens kjennelse

(1) Er varsel til selskapet kunngjort etter § 16-16 annet ledd og selskapet har oversittet fristen i kunngjøringen, skal Foretaksregisteret eller Regnskapsregisteret varsle tingretten om dette.
(2) Retten skal uten ytterligere varsel ved kjennelse beslutte selskapet oppløst

etter § 16-15, med mindre beslutning om oppløsning allerede er truffet av generalforsamlingen. Kjennelsen har virkning som kjennelse om konkursåpning etter konkursloven kapittel VIII.
(3) Dersom vesentlige samfunnsmessige hensyn tilsier det, kan Kongen av eget tiltak treffe vedtak om at selskapet tillates å drive videre, og at saken likevel ikke skal oversendes tingretten for tvangsoppløsning, men at selskapet skal gis en ytterligere frist før tvangsoppløsning gjennomføres. Kongen skal treffe vedtak om at selskapet i så fall skal betale en løpende tvangsmulkt til staten fra en frist som fastsettes og frem til forholdet er rettet.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 9 feb 2007 iflg. res. 9 feb 2007 nr. 154), 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647).

§ 16-18. Avvikling av selskapet

(1) Når tingretten har besluttet selskapet oppløst, skal selskapet avvikles etter reglene i konkursloven og dekningsloven.
(2) Boet kan bare leveres tilbake til selskapet etter konkursloven § 136 dersom oppløsningsgrunnen ikke lenger er tilstede.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

III. Oppløsning og avvikling ved dom etter krav fra aksjeeier

§ 16-19. Oppløsning ved dom

(1) En aksjeeier kan kreve selskapet oppløst ved dom når et selskapsorgan eller andre som representerer selskapet, har handlet i strid med §§ 5-21 og 6-28 og særlig tungtveiende grunner taler for oppløsning som følge av dette.
(2) Når selskapet har nedlagt påstand om det, kan dommen i stedet gå ut på at aksjeeierens aksjer skal innløses av selskapet. Innløsningssummen fastsettes i dommen under hensyn til selskapets økonomiske stilling og muligheter. Er innløsningen ikke gjennomført innen den frist som følger av dommen, og dette ikke skyldes aksjeeierens forhold, kan aksjeeieren kreve at tingretten ved kjennelse beslutter selskapet oppløst.
(3) Går dommen ut på oppløsning av selskapet, gjelder § 16-18 tilsvarende. Dommen har virkning som en kjennelse om konkursåpning etter konkursloven kapittel VIII.
Endret ved lov 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Kapittel 17. Erstatning mv

§ 17-1. Erstatningsansvar

(1) Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, uavhengig sakkyndig, gransker eller aksjeeier erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende.
(2) Selskapet, aksjeeier eller andre kan også kreve erstatning av den som forsettlig eller uaktsomt har medvirket til skadevolding som nevnt i første ledd. Erstatning kan kreves av medvirkeren selv om skadevolderen ikke kan holdes ansvarlig fordi han eller hun ikke har utvist forsett eller uaktsomhet.
Endret ved lover 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432).

§ 17-2. Lemping

Erstatningsansvar etter § 17-1 kan lempes etter lov om skadeerstatning § 5-2.

§ 17-3. Selskapets beslutning om å fremme krav

(1) Generalforsamlingen avgjør om erstatningskrav på selskapets vegne mot dem som er nevnt i § 17-1, skal fremmes. Er det åpnet gjeldsforhandling eller konkurs, gjelder reglene i konkursloven.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for inngåelse av forhåndsavtale mellom selskapet og noen som er nevnt i § 17-1 som regulerer eller begrenser deres erstatningsansvar.

§ 17-4. Krav på selskapets vegne

(1) Har selskapets generalforsamling truffet beslutning om ansvarsfrihet eller forkastet forslag om å kreve erstatning mot noen som er nevnt i § 17-1, kan aksjeeiere som eier minst en tidel av aksjekapitalen, gjøre erstatningsansvar gjeldende på selskapets vegne og i dets navn. Har selskapet 100 eller flere aksjeeiere, kan kravet også gjøres gjeldende av aksjeeiere som utgjør minst 10 prosent av det samlede antall. Er erstatningssøksmål reist, kan det fortsette selv om enkelte aksjeeiere trekker seg eller avhender sine aksjer.
(2) Erstatningssøksmålet må anlegges ved felles fullmektig innen tre måneder etter generalforsamlingens beslutning. Er det begjært gransking etter §§ 5-25 til

5-28, regnes fristen fra den dag begjæringen er endelig avslått eller i tilfelle granskingen er avsluttet.
(3) Kostnadene ved erstatningssøksmålet er selskapet uvedkommende. Kostnadene kan likevel kreves dekket av selskapet med inntil det beløp som er kommet selskapet til gode ved søksmålet.
(4) Paragrafen her gjelder ikke når beslutningen nevnt i første ledd er truffet med flertall som for vedtektsendring. Det samme gjelder ved inngått forlik.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635).

§ 17-5. Beslutning om ansvarsfrihet

Har generalforsamlingen truffet beslutning om ansvarsfrihet eller om at ansvar ikke skal gjøres gjeldende, kan selskapet likevel fremme krav grunnet på forhold som generalforsamlingen på vesentlige punkter ikke fikk riktige og fullstendige opplysninger om da beslutningen ble truffet.

§ 17-6. Konkurrerende krav

Aksjeeiere, kreditorer eller andre som har lidt tap fordi selskapet er påført tap, er bundet av selskapets skadeoppgjør, og deres krav står tilbake for selskapets krav.

§ 17-7. Andre krav på selskapets vegne

Bestemmelsene i §§ 17-4 og 17-5 gjelder tilsvarende for selskapets krav på tilbakeføring etter §§ 3-7, 3-8 og 8-11, samt selskapets krav på godtgjørelse etter § 6-17.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kapittel 18. Rettergangsregler mv

§ 18-1. Rettssak mellom selskapet og styret

(1) I tilfelle av rettssak mellom selskapet og styret eller enkelte av styrets medlemmer, skal styret innkalle generalforsamlingen for valg av én eller flere personer som skal opptre for selskapet under saken. Dette gjelder ikke hvis slikt valg er foretatt da saksanlegg ble besluttet.
(2) Foretar generalforsamlingen ikke valg som nevnt, kan forkynning for

selskapet skje overfor en av aksjeeierne.
(3) Har selskapet bedriftsforsamling, fører bedriftsforsamlingen saken for selskapet. Forkynning for selskapet skjer overfor lederen av bedriftsforsamlingen.
(4) Paragrafen her gjelder ikke sak etter § 17-4.

§ 18-2. Rettssak mellom selskapet og bedriftsforsamlingen

I tilfelle av rettssak mellom selskapet og selskapets bedriftsforsamling eller flertallet i bedriftsforsamlingen, gjelder § 18-1 første og annet ledd tilsvarende.

§ 18-3. Tingrettens saksbehandling mv

(1) Når tingretten behandler saker etter loven her, gjelder reglene om saksbehandling i arveloven § 169 når noe annet ikke fremgår av loven her.
(2) Kjennelser og beslutninger som tingretten treffer etter denne loven, kan ankes.
(3) Anke etter annet ledd kan ikke grunnes på at avgjørelsen er uhensiktsmessig eller uheldig. Dette gjelder ikke kjennelse etter §§ 5-25 til 5-28 og § 8-4.
Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 18-4. Beregning av frister

(1) Ved beregning av frister som er regnet i dager, telles ikke med den dag da fristen begynner å løpe. Derimot medregnes møtedagen eller den dag da den handlingen fristen gjelder, tidligst kan foretas eller senest må være foretatt. For frister som regnes i virkedager, skal lørdag, helgedag eller dag som etter lovgivningen er likestilt med helgedag, ikke medregnes.
(2) Frister som er regnet i uker, måneder eller år, ender på den dag i den siste uke eller den siste måned som etter sitt navn eller tall svarer til den dag da fristen begynner å løpe. Har ikke måneden dette tallet, ender fristen på den siste dag i måneden.
(3) Ender en handlingsfrist på en lørdag, helgedag eller dag som etter lovgivningen er likestilt med helgedag, forlenges fristen til den nærmest følgende virkedag.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr.

3657).

§ 18-5. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), opphevet ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3657).

Kapittel 19. Straff

§ 19-1. Overtredelse av loven med forskrifter

(1) Stifter, medlem av styret eller bedriftsforsamlingen, daglig leder, firmategner, uavhengig sakkyndig og revisor som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her, straffes med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel i inntil ett år.
(2) Ledende ansatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på selskapets vegne innenfor avgrensede saksområder, og som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her under utøvelsen av sin myndighet, straffes med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel i inntil ett år.
(3) Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 19-2. Grov uforstand

(1) Medlem av styret, daglig leder, revisor og uavhengig sakkyndig som viser grov uforstand under utførelsen av sitt verv for selskapet, straffes med bøter eller under skjerpende forhold fengsel i inntil ett år. Det samme gjelder en ledende ansatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på selskapets vegne innenfor avgrensede saksområder, og som viser grov uforstand under utøvelsen av sin myndighet.
(2) Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 20. Særlige selskaper

I. Skipsallmennaksjeselskaper

§ 20-1. Særregler for skipsallmennaksjeselskaper

Kan selskapet utelukkende drive skipsfart og virksomhet med boreplattformer eller liknende flyttbare innretninger, gjelder følgende særregler:

1. Et ansvarlig selskap kan velges til styremedlem eller tilsettes som daglig leder.
2. I vedtektene kan det bestemmes at et ansvarlig selskap skal være daglig leder. I så fall kan oppsigelse vedtas av generalforsamlingen med minst to tredeler av de avgitte stemmer, dersom det ikke er tatt forbehold om oppsigelse med mindre stemmetall.

§ 20-2. Skipsallmennaksjeselskaper med et ansvarlig selskap som styremedlem eller daglig leder

Er et ansvarlig selskap styremedlem eller daglig leder etter § 20-1 nr 1, gjelder følgende:

1. De enkelte deltakere i det ansvarlige selskapet anses som styremedlemmer eller daglige ledere, men de utøver vervet i egenskap av deltakere i det ansvarlige selskapet og som et selskapsanliggende i dette.
2. Deltakerne i det ansvarlige selskapet har bare én stemme i styret.
3. Beslutning om å fjerne eller si opp det ansvarlige selskap som styremedlem eller daglig leder må treffes under ett for alle medlemmene av det ansvarlige selskapet og kan lyde på dette selskapet.
4. Når en ny deltaker trer inn i det ansvarlige selskapet, går vervet også over på den nye deltakeren. Ved uttreden bortfaller vervet for den som trer ut. Ved uttreden av den siste som var deltaker på valgtiden, bortfaller vervet også for de øvrige deltakerne i det ansvarlige selskapet.
5. Inntrer det etter valget for én av deltakerne i det ansvarlige selskapet en hindring som nevnt i § 6-11, får det virkning også for de øvrige deltakerne. Vervet faller likevel ikke bort for de øvrige deltakerne

dersom den som hindringen gjelder, trer ut av det ansvarlige selskapet innen tre måneder.

§ 20-3. Utenlandsk statsborger som styremedlem

Valg av styremedlem i et selskap som eier norsk skip, krever tilslutning fra samtlige aksjeeiere dersom valget av styremedlemmet vil medføre at skipet ikke lenger er norsk.

II. Statsallmennaksjeselskaper

§ 20-4. Særbestemmelser for statsallmennaksjeselskaper

I selskaper der staten eier alle aksjer, gjelder følgende særregler:

1. Styret velges av generalforsamlingen, selv om selskapet har bedriftsforsamling. § 6-4 gjelder likevel for de ansattes rett til å velge medlemmer og observatører til styret. Det kan bestemmes i vedtektene at samtlige medlemmer og observatører til styret skal velges av bedriftsforsamlingen.
2. Kongen kan overprøve bedriftsforsamlingens beslutning etter § 6-37 fjerde ledd eller styrets beslutning etter § 6-12 femte ledd, jf § 6-37 fjerde ledd, dersom vesentlige samfunnsmessige hensyn tilsier det.
3. Ekstraordinær generalforsamling kan kreves holdt av det departementet som selskapet hører under, av styret eller av to medlemmer av bedriftsforsamlingen.
4. Generalforsamlingen er ikke bundet av styrets eller bedriftsforsamlingens forslag om utdeling av utbytte.

§ 20-5. Generalforsamling i statsallmennaksjeselskaper

(1) I selskaper der staten eier alle aksjer, står departementet for innkallingen til både ordinær og ekstraordinær generalforsamling og bestemmer innkallingsmåten. Innkallingen skal skje med minst det varsel som er bestemt i § 5-10 annet ledd, med mindre kortere varsel i særlige tilfeller er helt nødvendig. Til møtet innkalles daglig leder og medlemmer av styret og bedriftsforsamlingen, og dessuten den revisor som reviderer årsregnskapet dersom de saker som skal behandles er av en slik art at hans eller hennes

nærvær kan anses ønskelig. Revisor skal ellers innkalles når Riksrevisjonen krever det.
(2) Saker som ikke er meddelt dem som har krav på innkalling etter de regler som gjelder for innkalling til generalforsamling, kan bare avgjøres av generalforsamlingen når de møtende medlemmer av styret og bedriftsforsamlingen enstemmig samtykker i det. Er daglig leder eller et medlem av styret eller bedriftsforsamlingen uenig i den beslutningen som treffes av den som representerer selskapets aksjer, skal vedkommende kreve sin dissens tilført protokollen.
Endret ved lov 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711).

§ 20-6. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), opphevet ved lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 20-7. Riksrevisjonens kontroll

Riksrevisjonen fører kontroll med forvaltningen av statens interesser og kan foreta undersøkelser mv. i selskaper der staten eier alle aksjene og heleide datterselskaper til slike selskaper etter riksrevisjonsloven.
Endret ved lover 26 juni 1998 nr. 46, 15 jan 1999 nr. 2 (ikr. 1 aug 1999 iflg. vedtak 25 juni 1999 nr. 711), 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), tidligere § 20-6, 7 mai 2004 nr. 21 (ikr. 1 juli 2004, endringsloven henviser, formentlig ved en inkurie, til § 20-6), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 20 juni 2025 nr. 52.

Kapittel 21. Ikrafttredelses- og overgangsregler

§ 21-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] De enkelte bestemmelser kan settes i kraft til ulik tid.
1 Fra 1 jan 1999 iflg. res. 17 juli 1998 nr. 616.

§ 21-2. Overgangsregler

1. Et aksjeselskap som er stiftet før loven trer i kraft, regnes som allmennaksjeselskap når selskapet før lovens ikrafttredelse er registrert som allment aksjeselskap i Foretaksregisteret.

– – –

3. Kravet i § 3-1 annet ledd annet punktum om at aksjene skal lyde på like stort beløp, gjelder ikke for selskaper som hadde aksjer med ulikt pålydende da lov 4 juni 1976 nr 59 om aksjeselskaper trådte i kraft. Ved kapitalforhøyelse kan det ikke utstedes aksjer som lyder på andre beløp enn de tidligere aksjene. I generalforsamlingen gir aksjene med lavest pålydende en stemme og de øvrige aksjer tilsvarende flere stemmer når annet ikke er fastsatt i vedtektene.
4. §§ 2-11 til 2-18 gjelder bare når selskapet stiftes etter at loven er trådt i kraft. Har selskapet holdt konstituerende generalforsamling før loven trer i kraft, gjelder de regler som gjaldt tidligere.

– – –

6. Innskudd i forbindelse med stiftelse og innskudd i forbindelse med kapitalforhøyelse som ikke er fullt innbetalt før loven trer i kraft, skal være innbetalt til selskapet senest ett år etter registreringen av stiftelsen eller kapitalforhøyelsen.
7. § 3-8 gjelder ikke avtaler om erverv som inngås før loven trer i kraft.
8. § 3-9 gjelder ikke avtaler mellom konsernselskaper som inngås før loven trer i kraft.

– – –

14. §§ 10-12 og 10-13 gjelder bare når beslutning om kapitalforhøyelse treffes etter at loven er trådt i kraft. Er beslutningen truffet før loven trer i kraft, gjelder de regler som gjaldt tidligere.

– – –

21. Har et allmennaksjeselskap utstedt verdipapirer som gir annen rett til å tegne aksjer ved kapitalforhøyelse enn det er adgang til etter kapittel 10 i loven her, kan generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring beslutte å innløse verdipapirene med tilhørende tegningsretter. Rettighetshavere med kjent adresse skal gis skriftlig underretning om beslutningen, og den skal kunngjøres i to landsdekkende aviser. Beslutningen skal registreres i Foretaksregisteret og i tilfelle i Verdipapirsentralen. Etter at beslutningen er registrert i Foretaksregisteret, kan tegningsrettene ikke gjøres gjeldende ved kapitalforhøyelse i selskapet. Innløsningssummen fastsettes etter verdipapirenes virkelige verdi på den dag registreringen fant sted. Oppstår det tvist om

innløsningssummen, fastsettes denne ved skjønn i den rettskrets hvor selskapet har sitt forretningskontor. Kostnadene ved skjønnet dekkes av selskapet. Det samlede innløsningsbeløp skal innbetales på særskilt konto i bank som kan drive virksomhet her i riket. Beløpet foreldes etter reglene i lov om foreldelse av fordringer § 4 første ledd.

22. Forskrifter gitt i medhold av lov 4 juni 1976 nr 59 om aksjeselskaper gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.
23. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Endret ved lover 18 juni 1999 nr. 41 (ikr. 18 juni 1999 iflg. res. 18 juni 1999 nr. 985), 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938).

Lov om gjennomføring av europarådsavtale 31. januar 1995 om ulovlig håndtering av og handel med narkotika og psykotrope stoffer til sjøs

§ 1. Tillatelse til bording av fartøy og bruk av tvangsmidler m.v.

Påtalemyndigheten kan gi tillatelse til at utenlandske myndigheter border et norsk fartøy og gjør bruk av tvangsmidler m.v. i samsvar med europarådsavtale 31. januar 1995 om ulovlig håndtering av og handel med narkotika og psykotrope stoffer til sjøs art. 6 og art. 4 jf. art. 7-12 eller FN-konvensjon 20. desember 1988 om ulovlig håndtering av og handel med narkotika og psykotrope stoffer art. 17. Tillatelse bør normalt ikke gis hvis de aktuelle bestemmelser om bruk av tvangsmidler i vedkommende stat er vesentlig mindre betryggende enn de tilsvarende norske bestemmelsene. Det kan stilles vilkår for tillatelsen.

Påtalemyndigheten avgjør også om det skal gjøres gjeldende primær jurisdiksjon etter europarådsavtalen art. 14 jf. art. 17, og vurderer om Norge skal opptre som inngripende stat etter avtalen art. 6 og som anmodet stat etter avtalen art. 4 eller etter FN-konvensjonen art. 17.

Kongen bestemmer hvem som skal anses som påtalemyndighet etter denne bestemmelsen og kan gi nærmere regler om den kompetente myndighetens arbeid og oppgaver.

§ 2. Tilbakeføring av pågrepne personer

Når Norge opptrer som inngripende stat etter europarådsavtalen art. 6 eller

som anmodet stat etter art. 4, og flaggstaten gjør gjeldende primær jurisdiksjon etter europarådsavtalen art. 14, skal pågrepne personer tilbakeføres til flaggstaten uten at det legges til grunn alminnelige utleveringsprosedyrer.

§ 3. Kystvaktens bistandsfunksjon

Kystvakten kan etter anmodning fra politi og påtalemyndighet bistå under aksjoner etter europarådsavtalen og FN-konvensjonen art. 17.

§ 4. Jurisdiksjon

Norsk straffelov får anvendelse på handlinger som nevnt i europarådsavtalen art. 1 bokstav c, begått ombord på et fartøy som har nasjonaliteten til en annen av partene i europarådsavtalen eller på et statsløst fartøy, dersom handlingen hører til dem som omfattes av straffeloven §§ 231, 232, § 332 om heleri i den grad utbyttet har tilknytning til narkotikavirksomhet, eller lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. § 31, jf. §§ 22-24.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5. Erstatning

Skade som skjer i forbindelse med en aksjon som norske myndigheter foretar ombord på et utenlandsk fartøy i medhold av europarådsavtalen, skal erstattes av norske myndigheter dersom:

a. norske myndigheter har opptrådt uaktsomt når det treffes tiltak etter avtalen art. 9 og 10,
b. tiltak er gjennomført på en måte som ikke er hjemlet i avtalen, eller
c. mistanken om narkotikatrafikk viser seg å være ugrunnet, forutsatt at fartøyet, rederen eller besetningen ikke har foretatt seg noe som gir grunn til mistanken.

Dersom utenlandske myndigheter har anmodet om Norges bistand for å hindre narkotikatrafikk på statens fartøy i samsvar med europarådsavtalen art. 4, er norske myndigheter erstatningsansvarlig for uaktsomt voldt skade.

§ 6. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft[1] når Kongen bestemmer.
1 Fra 1 mai 2000 – samtidig med ikrafttredelse for Norge av europarådsavtale 31 jan 1995.

§ 7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Lov om serveringsvirksomhet (serveringsloven)

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å sikre forsvarlig drift av serveringssteder av hensyn til næringen, gjestene og samfunnet for øvrig. Loven skal bidra til å gi serveringssteder stabile og forutsigbare rammevilkår og til å hindre illojal konkurranse.

§ 2. Lovens virkeområde

Loven gjelder etablering og drift av alle serveringssteder der det foregår servering av mat og/eller drikke og hvor forholdene ligger til rette for fortæring på stedet.

Loven gjelder ikke for:

a. servering som ikke skjer i næring,
b. serveringssteder ved helseinstitusjoner, skoler og barnehager når disse må godkjennes av offentlig myndighet etter annen lov eller forskrift, og serveringen skjer i institusjonens regi,
c. serveringssteder som drives av staten til bruk for ansatte og annet personell i offentlig tjeneste, og for andre som har adgang etter gjeldende bestemmelser for virksomheten,
d. servering i kantine som et foretak driver etter selvkostprinsippet og som er til bruk for egne ansatte,

e. servering i tog, fly og båter i rutetrafikk,
f. serveringssteder på flyttbare innretninger og faste installasjoner i forbindelse med undersøkelser etter eller utnyttelse av undersjøiske petroleumsforekomster på norsk kontinentalsokkel,
g. serveringssteder som drives av lag, foreninger o l, hvor formålet med serveringen utelukkende er å skaffe inntekter til drift av laget, foreningen o l.

Departementet kan i forskrift bestemme at også andre grupper serveringssteder helt eller delvis skal unntas fra loven.

Departementet kan i forskrift bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen.

Endret ved lov 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710).

Kapittel 2. Tillatelse til å etablere serveringssted

§ 3. Bevilling

Den som vil gjøre seg næring av å drive serveringssted må ha serveringsbevilling gitt av kommunen.

Bevilling skal gis dersom kravene i §§ 4 til 6, jf § 7, er oppfylt, og det ikke foreligger forhold som av politimessige hensyn gjør det utilrådelig at serveringsbevilling gis. Bevilling gis til den for hvis regning serveringsstedet drives. Den gjelder for det serveringssted som er nevnt i bevillingen.

Kommunen kan sette som vilkår for bevillingen at krav i §§ 3 og 5 oppfylles innen en nærmere fastsatt tidsfrist.

Endret ved lov 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710, men nytt tredje ledd gjelder ikke for serveringssteder som før ikrafttredelsen av endringsloven ikke var omfattet av lovens virkeområde, jf. § 2).

§ 4. Daglig leder

Serveringsstedet skal ha en daglig leder som har det reelle ansvar for den daglige drift av serveringsstedet. Daglig leder må være myndig.

Endret ved lov 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710).

§ 5. Krav om etablererprøve

Serveringsstedets daglige leder må ha gjennomført en etablererprøve.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet i og gjennomføringen av etablererprøven, samt om kommunens adgang til å kreve gebyr for prøveavleggelsen.

Endret ved lover 22 des 1999 nr. 104 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 22 des. 1999 nr. 1372), 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710, men kravet om etablererpøve gjelder ikke for daglig leder i virksomhet som er i drift ved ikrafttredelsen av endringsloven).

§ 6. Krav til vandel

Bevillingshaver, daglig leder og personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten, må ha utvist uklanderlig vandel i forhold til straffelovgivningen, skatte- og avgiftslovgivningen, regnskapslovgivningen og likestillings- og diskrimineringsloven. Personer som nevnt i første punktum må heller ikke ha brutt annen lovgivning på en måte som vil være uforenlig med drift av serveringssted.

Person som eier en vesentlig del av virksomheten eller av selskap som driver virksomheten eller som oppebærer en vesentlig del av dens avkastning eller i kraft av sin stilling som leder har vesentlig innflytelse på den, vil alltid anses å ha vesentlig innflytelse på virksomheten.

Ved vurderingen av bevillingshavers og andre personers vandel etter første ledd kan det ikke tas hensyn til forhold som er eldre enn fem år.

Endret ved lover 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710), 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776).

§ 7. Konsolidering av eierandeler

I vurderingen av om en person har vesentlig innflytelse på virksomheten, regnes vedkommendes eierandeler eller stemmer sammen med eierandeler eller stemmer som tilhører følgende personer:

1. ektefelle eller person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold,
2. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje samt søsken,
3. ektefelle til person som nevnt i nr. 2 eller person som bor i ekteskapslignende forhold sammen med person som nevnt i nr. 2.

Endret ved lov 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710).

§ 8. Krav til søknaden

Den som vil etablere et serveringssted skal sende skriftlig søknad til kommunen. Søknaden skal inneholde følgende opplysninger:

a. navn og adresse på den for hvis regning serveringsstedet skal drives. Dersom serveringsstedet drives av en juridisk person, skal det også gis opplysninger om organisasjonsnummer og eiersammensetning,
b. angivelse av det sted hvor serveringsstedet skal drives,
c. navn og adresse på daglig leder og personer som etter § 6 har vesentlig innflytelse på virksomheten,
d. dokumentasjon av faglige kvalifikasjoner i henhold til § 5,
e. skatteattest for den for hvis regning serveringsstedet skal drives.

I tillegg kan kommunen, når den finner det påkrevet, kreve fremlagt:

a. leiekontrakt,
b. finansieringsplan,
c. driftbudsjett og
d. likviditetsbudsjett.

Opplysningene som nevnt i andre ledd må kreves uten ugrunnet opphold etter at kommunen har mottatt søknad om serveringsbevilling.

Serveringssteder som er børsnoterte eller notert på annet regulert marked, plikter ikke å legge frem informasjon som er taushetsbelagt etter verdipapirhandelloven med forskrifter.

Endret ved lover 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 9. Innhenting av uttalelser

Før søknaden avgjøres skal kommunen innhente uttalelse fra politiet om det foreligger forhold som nevnt i § 6, jf § 7, eller forhold som av politimessige hensyn gjør det utilrådelig at serveringsbevilling gis.

Kommunen kan også innhente uttalelser fra andre offentlige myndigheter i sakens anledning.

Kommunen kan sette tidsfrister for uttalelser fra andre offentlige myndigheter.

§ 10. Behandlingsfrist

Kommunene skal ta stilling til bevillingssøknaden så raskt som mulig og senest innen 60 dager.

Kommunen skal så raskt som mulig gi søkeren et foreløpig svar med opplysning om den frist som gjelder for saksbehandlingen og om klagerett.

Saksbehandlingsfristen regnes fra det tidspunkt da søkeren har gitt kommunen all nødvendig dokumentasjon. Mangler nødvendig dokumentasjon fra søkere, skal denne så snart som mulig oppfordres til å gi fullstendig dokumentasjon og opplyses om at saksbehandlingsfristen først løper fra det er gjort.

Fristen kan forlenges én gang dersom sakens kompleksitet gjør det nødvendig. Fristforlengelsen skal begrunnes og skal meddeles søkeren før den opprinnelige fristen er ute.

Bevilling anses ikke for gitt selv om fristen er ute.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 11. Opplysnings- og meldeplikt

Politiet, skatte- og avgiftsmyndighetene, tollmyndighetene, Mattilsynet, Arbeidstilsynet, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda plikter uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysninger som kommunen anser nødvendige for behandling av saker etter denne lov.

Dersom politiet, skatte- og avgiftsmyndighetene, tollmyndighetene, Mattilsynet, Arbeidstilsynet, Likestillings- og diskrimineringsombudet eller Diskrimineringsnemnda avdekker forhold som de har grunn til å anta har vesentlig betydning for bevillingsspørsmålet eller i vurderingen av om stedet bør stenges etter §§ 18 eller 19, plikter de av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt, å informere kommunen om dette.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om opplysnings- og meldeplikten.

Endret ved lover 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710), 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776).

Kapittel 3. Krav til drift av serveringssted

§ 12. Krav som skal være oppfylt i driftsfasen

Kravene som fremgår av §§ 4 til 6, jf § 7, skal til enhver tid være oppfylt.

§ 13. Kontroll

Kommunen kan til enhver tid kreve dokumentasjon for at kravene som fremgår av §§ 4 til 6, jf § 7, er oppfylt.

Kommunen kan foreta den inspeksjon ved serveringsstedet som er nødvendig for å kontrollere at lovens krav er oppfylt, og at de opplysninger som er gitt av bevillingshaver er korrekte og fullstendige.

Politiet kan foreta nødvendig inspeksjon av serveringssteder ved mistanke om lovbrudd knyttet til serveringsvirksomheten.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utøvelse av kontroll ved serveringssteder.

Endret ved lov 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710).

§ 14. Melding om endringer ved serveringsstedet

Bevillingshaveren plikter uten ugrunnet opphold å sende melding til kommunen ved:

a. skifte av daglig leder,
b. andre endringer i den personkrets som er nevnt i § 6, jf § 7,
c. innstilt drift av serveringsstedet.

Melding om forhold som nevnt i bokstav a og b skal inneholde slik dokumentasjon som kreves etter § 8.

Endret ved lov 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710).

§ 15. Åpningstider

Kommunen kan i forskrift fastsette åpningstider for de serveringsstedene som ligger i kommunen.

Kommunen kan, når særlige grunner foreligger, gjøre unntak fra gjeldende

åpningstidsbestemmelser for det enkelte serveringssted.

Vedtak om å innskrenke åpningstidene fastsatt etter kommunale forskrifter kan tidligst tre i kraft tre måneder etter at vedtaket er truffet.

Kommunen kan ved enkeltstående anledninger gi tillatelse til å lukke senere eller åpne tidligere enn til de tider som er fastsatt etter første eller andre ledd. Når en innehaver av skjenkebevilling får innvilget søknad om utvidet skjenketid ved enkeltanledninger etter alkohollovens § 4-4, innebærer dette samtidig at åpningstiden er utvidet tilsvarende.

Åpningstider fastsatt etter første, andre eller fjerde ledd gjelder ikke servering ved overnattingssteder til overnattingsgjester.

Endret ved lover 22 des 1999 nr. 104 (ikr. 1 jan 2000 iflg. res. 22 des. 1999 nr. 1372), 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710, men slik at gjeldende åpningstidsbestemmelser gis virkning inntil det er fastsatt kommunale forskrifter, dog ikke lenger enn ett år).

§ 16. Ordensvakter og bortvisning av gjester

Når politiet finner det påkrevet, skal det ved serveringssteder holdes ordensvakter i henhold til lov 5. januar 2001 nr. 1 om vaktvirksomhet.

Personer som gjentagne ganger har brutt serveringsstedets ordensregler eller forstyrrer ro og orden i virksomheten, kan i særlige tilfeller nektes adgang for kortere eller lengre tid. Beslutning om bortvisning skal være skriftlig, begrunnet og angi hvor lenge utestengingen skal vare. Beslutning om bortvisning foretas av politiet.

Endret ved lover 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710), 19 juni 2009 nr. 85 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 690).

Kapittel 4. Midlertidig stenging av serveringssted, suspensjon, tilbakekalling av bevilling og straff

§ 17. Politiets adgang til midlertidig stenging av serveringssted

Politiet kan stenge et serveringssted for inntil syv dager dersom det er nødvendig:

a. for å stanse forstyrrelser av den offentlige ro og orden eller når omstendighetene gir grunn til frykt for slike forstyrrelser,
b. for å ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet,
c. for å avverge eller stanse lovbrudd.

Politiet skal uten ugrunnet opphold gi melding til kommunen om stenging av serveringssted.
Endret ved lov 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710).

§ 18. Suspensjon av bevilling

Kommunen kan straks sette en serveringsbevilling ut av kraft inntil videre dersom dette er nødvendig for å avverge eller stanse lovbrudd, og det er skjellig grunn til å tro at bevillingen vil bli kalt tilbake etter § 19, eller at bevillingshaveren vil bli fradømt retten til å drive serveringsstedet etter straffeloven § 56 første ledd bokstav b.

Kommunen kan straks stenge et serveringssted inntil videre dersom dette er nødvendig for å stanse brudd på lovgivning som nevnt i § 6 første ledd. Slik stenging skal opphøre når forholdene som lå til grunn for stengingsvedtaket, er rettet.
Endret ved lover 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 19. Tilbakekall av serveringsbevilling

Dersom lovens krav i §§ 4 til 6, jf § 7, ikke lenger er oppfylt eller spesielle grunner i tilknytning til serveringsstedet eller driften av dette gjør det utilrådelig at serveringsstedet drives, kan kommunen tilbakekalle bevillingen etter at det er gitt varsel med rimelig frist til å rette opp forholdene.

I vurderingen av om serveringsbevilling bør tilbakekalles skal det blant annet legges vekt på overtredelsens art, overtredelsens grovhet, om det foreligger gjentagelser, om noen tilknyttet serveringsstedet, jf. § 6 første ledd, kan klandres for overtredelsen og hva som er gjort for å rette opp forholdet.
Endret ved lov 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710).

§ 20. Politiets stenging av serveringssted

Politiet skal stenge et serveringssted som mangler serveringsbevilling eller som fortsetter å drive etter at det er fattet vedtak om suspensjon etter § 18 eller tilbakekall av bevilling etter § 19. Det samme gjelder dersom serveringsbevillingen er falt bort etter §§ 22 til 25.

§ 21. Straff

Med bøter straffes den som forsettlig eller uaktsomt:

a. driver serveringssted uten serveringsbevilling som kreves i henhold til § 3,
b. overtrer §§ 4 og 5 jf § 12,
c. ikke overholder åpningstidene som er fastsatt i medhold av § 15,
d. ikke oppfyller politiets pålegg i medhold av § 16 om å holde godkjent ordensvakt.
e. unnlater å melde endringer til kommunen etter § 14.

Endret ved lover 21 des 2007 nr. 133 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1710), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 5. Overdragelse av serveringssted, konkurs, død og innstilt drift

§ 22. Overdragelse av serveringssted

Ved overdragelse av serveringssted faller serveringsbevillingen bort såfremt det ikke søkes om ny bevilling innen 30 dager etter at det ble inngått avtale om overdragelse.

Overdragelse av eierandeler i selskaper som driver serveringssted likestilles med overdragelse av serveringsstedet etter første ledd dersom erververen derved blir innehaver av mer enn halvparten av samtlige eierandeler i selskapet.

Dersom søknad om serveringsbevilling er sendt kommunen i samsvar med første ledd, kan driften av serveringsstedet fortsette inntil søknaden er avgjort av kommunen.

Kommunen kan i særlige tilfeller gi utsettelse med innsendelse av søknad om ny bevilling.

§ 23. Bortfall av bevilling ved konkurs

Går bevillingshaver konkurs, faller serveringsbevillingen bort såfremt konkursboet ikke velger å fortsette driften av serveringsstedet. Konkursboet skal uten ugrunnet opphold melde fra til kommunen dersom det fortsetter driften.

Kravene i §§ 5 og 6 gjelder ikke i den perioden serveringsstedet drives av konkursboet.

§ 24. Bortfall av bevilling ved død

Ved bevillingshavers død faller serveringsbevillingen bort såfremt dødsboet ikke velger å fortsette driften av serveringsstedet. Dødsboet må uten ugrunnet opphold melde fra til kommunen dersom det fortsetter driften. Dødsboet kan drive serveringsstedet videre inntil ett år etter dødsfallet. Kommunen kan gi tillatelse til fortsatt drift ut over denne fristen.

Kravet i § 5 gjelder ikke i den perioden serveringsstedet drives av dødsboet. Det gjøres unntak for kravene i § 6 for forhold som var til stede før arvefallet.

Ved overdragelse av serveringsstedet gjelder § 22 tilsvarende. For bevillingshavers arvinger gjøres det unntak fra kravene i § 6 for forhold som var til stede før arvefallet.

§ 25. Bortfall av bevilling ved innstilt eller manglende drift

Dersom serveringsstedet er ute av drift i mer enn ett år, faller serveringsbevillingen bort. Det samme gjelder dersom serveringsstedet ikke er kommet i drift ett år etter at bevillingen ble gitt.

Kapittel 6. Forskjellige bestemmelser

§ 26. Tilbakeholdsrett

Serveringsstedet har tilbakeholdsrett i gjenstander en gjest har med seg når gjesten ikke gjør opp for seg eller stiller fullgod sikkerhet for den sum gjesten skylder.

Dersom gjelden ikke blir gjort opp innen 60 dager, skal serveringsstedet overlate de tilbakeholdte gjenstander til politiet. Politiet følger reglene i lov av 29. mai 1953 nr. 3 om hittegods så langt disse passer.

§ 27. Klage

Kommunens vedtak etter denne lov kan påklages til statsforvalteren.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 28. Lovens ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra det tidspunkt[1] Kongen bestemmer.

Fra samme tidspunkt gjøres følgende endringer:

– – –

1 Fra 1 jan 1998 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 579.

§ 29. Overgangsbestemmelse

Loven gjelder også for den som har serveringsbevilling gitt med hjemmel i lov av 3. juni 1983 nr. 52 om overnattings- og serveringssteder (hotelloven).[1] Vedkommende kan fortsette virksomheten uten å søke om ny bevilling fra kommunen.

For den person som er styrer ved et igangværende serveringssted ved denne lovs ikrafttredelse[2] gjøres det unntak fra kravet i § 5. For øvrig må lovens krav om gjennomført etablererprøve i § 5 være oppfylt senest seks måneder etter ikrafttredelsestidspunktet, med mindre departementet bestemmer noe annet.

1 Inkurie: Opphevet.

2 1 jan 1998 iflg. res. 13 juni 1997 nr. 579.

Lov om familievernkontorer

§ 1. Familievernkontorenes oppgaver

Familievernet er en spesialtjeneste som har familierelaterte problemer som sitt fagfelt. Familievernkontorene skal gi et tilbud om behandling og rådgivning der det foreligger vansker, konflikter eller kriser i familien. Familievernkontorene skal foreta mekling etter lov om ekteskap § 26 og barneloven § 51. Familievernkontorene skal bistå der retten oppnevner en ansatt fra familievernet etter barnelova § 65 a.

Familievernkontorene bør også drive utadrettet virksomhet om familierelaterte tema. Dette kan bestå av veiledning, informasjon og undervisning rettet mot hjelpeapparatet og publikum.

Familier, par eller enkeltpersoner kan henvende seg direkte til et familievernkontor. Lege, psykolog, medisinsk eller sosial institusjon eller offentlig myndighet kan henvise klienter til familievernkontor.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 38 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 613), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 31 mars 2017 nr. 13 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1395). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 1 a. Samarbeid og samordning

Familievernkontoret skal samarbeide med andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi brukeren et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Kommunen skal samordne tjenestetilbudet etter første ledd. Ved behov skal kommunen bestemme hvilken kommunal tjenesteyter som skal ivareta samordningen. Dersom det er oppnevnt barnekoordinator etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a, skal koordinatoren sørge for samordning av tjenestetilbudet.

Familievernkontoret skal, i tillegg til å følge opp enkelte brukere, samarbeide med andre tjenesteytere slik at familievernkontoret og de andre tjenesteyterne kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

Med tjenesteytere menes kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenesteytere, private tjenesteytere som utfører oppgaver på vegne av slike tjenesteytere, barnehager som får tilskudd etter barnehageloven § 19 og skoler som får statstilskudd etter privatskolelova § 6-1.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 78 som endret ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 2. Statlig regional familievernmyndighets oppgaver

Familievernkontorene drives av den statlige regionale familievernmyndigheten eller den som statlig regional familievernmyndighet inngår avtale med om drift av familievernkontor. De kontorer det inngås slik avtale med, faller inn under denne loven.

Statlig regional familievernmyndighet skal sørge for at familieverntjenesten finnes i regionen, og på forsvarlig måte planlegge, dimensjonere og organisere tjenesten.

Endret ved lov 9 mai 2003 nr. 29 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 9 mai 2003 nr. 596).

§ 2 a. Politiattest

Den som skal ansettes ved et familievernkontor, skal fremlegge politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39. Dette gjelder kun personer som skal utføre oppgaver som forutsetter et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 42 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 899).

§ 3. Tilsyn

Statsforvalteren fører tilsyn med virksomheten ved familievernkontorene i fylket.

Statsforvalteren har rett til innsyn i nødvendige opplysninger i forbindelse med utøvelse av tilsynsoppgaven.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 4. Legers selvstendige beslutningsansvar

I tilfeller der faglig leder ikke er psykiater eller annen lege, og det er ansatt lege/psykiater ved kontoret, berører ikke dette legens selvstendige beslutningsansvar etter helsepersonelloven § 4 tredje ledd.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 38 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 613).

§ 5. Taushetsplikt

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for et familievernkontor har taushetsplikt etter helsepersonelloven §§ 21 og 23 med mindre noe annet fremgår av loven her.

Overtredelse av taushetsplikt etter denne bestemmelsen kan straffes etter straffeloven § 209.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 38 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 613), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5 a. Taushetsplikt og opplysningsplikt ved mekling

Den som foretar mekling etter lov om ekteskap § 26 og barneloven § 51 og § 61 første ledd nr. 2 har taushetsplikt om det som kommer fram om personlige forhold i forbindelse med oppdraget. §§ 6, 7, 9 og 10 i loven her gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 38 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 613), endret ved lov 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6. Taushetsplikt – samtykke

Taushetsplikt er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for dem

opplysningene direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning de som har krav på taushet samtykker.

For barn under 16 år, skal samtykke gis av foreldre eller foresatte. Etter hvert som barnet utvikles og modnes skal barnets foreldre høre hva barnet har å si før samtykke gis. Det skal legges vekt på hva barnet mener. Er barnet mellom 12 og 16 år, skal det legges stor vekt på hva barnet mener.

Dersom et barns interesser tilsier det kan statsforvalteren eller departementet bestemme at opplysningene skal være undergitt taushetsplikt selv om det foreligger samtykke etter annet ledd.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 38 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 613), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 7. Taushetsplikt i forhold til samarbeidende personell

Taushetsplikt er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for annet personell ved det enkelte kontor av hensyn til klientbehandlingen med mindre klienten motsetter seg dette, og det etter forholdene kan og bør respekteres.

§ 8. Forskning og statistikk

Departementet kan bestemme at opplysninger kan eller skal gis til bruk for forskning og statistikk, og at det kan skje uten hinder av taushetsplikt. Opplysningene skal gis uten individualiserende kjennetegn.

Til vedtak som nevnt i første ledd kan knyttes vilkår. Den som mottar opplysningene har taushetsplikt og straffansvar etter denne lov.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om bruk av taushetsbelagte opplysninger i forskning og statistikk.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 38 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 613).

§ 9. Opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten og sosialtjenesten

Fagpersonell ved familievernkontor skal i sitt arbeid være oppmerksomme på forhold som bør føre til tiltak fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten eller sosialtjenesten, og skal av eget tiltak gi den kommunale helse- og omsorgstjenesten og sosialtjenesten opplysninger om slike forhold. Opplysninger kan likevel bare gis etter samtykke fra klienten, eller så langt opplysningene ellers kan gis uten hinder av taushetsplikt.

Uten hinder av taushetsplikt etter § 5 skal fagpersonell ved

familievernkontorer av eget tiltak gi opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av helse- og omsorgstjenesteloven, plikter fagpersonell ved familievernkontorer å gi slike opplysninger.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 38 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 613), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 10. Opplysningsplikt til barnevernet

Fagpersonell ved familievernkontor skal i sitt arbeid være oppmerksomme på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenesten.

Fagpersonellet skal uten hinder av taushetsplikt melde fra til barnevernstjenesten uten ugrunnet opphold

a. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,
b. når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling,
c. når det er grunn til å tro at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring,
d. når et barn har vist alvorlige atferdsvansker ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd, ved problematisk bruk av rusmidler, eller ved å ha vist annen form for utpreget normløs atferd,
e. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

Fagpersonellet plikter også å gi opplysninger etter pålegg i samsvar med barnevernsloven § 13-4.
Endret ved lover 20 apr 2018 nr. 5 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 839), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 11. Klientjournal m.m.

Ansvarlig behandler plikter å føre ordnede opptegninger over sin virksomhet. Det skal føres journal over hver klientenhet; par, familier og enkeltklienter. Helsepersonell som fører journal etter denne bestemmelsen plikter derfor ikke å føre journal for den enkelte klienten etter helsepersonelloven § 39.

Departementet gir forskrifter om hva klientjournalen skal inneholde og hvordan klientjournal skal føres, herunder regler om supplering, retting og sletting samt oppbevaring og videre behandling.

Plikten til å føre journal gjelder ikke ved mekling etter lov om ekteskap § 26 og barneloven § 51.

Endret ved lover 14 apr 2000 nr. 31 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 30 juni 2000 nr. 641), 15 juni 2001 nr. 38 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 613), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 12. Klienters rett til innsyn i journal

Enhver har rett til innsyn i klientjournal for de opplysninger som direkte bare gjelder ham eller henne. Innsyn utover dette er avhengig av samtykke fra den eller de opplysningene direkte gjelder.

Innsyn kan nektes dersom det av hensyn til vedkommendes helse, eller forhold til personer som står klienten nær, må anses utilrådelig.

Klienten kan, dersom innsyn nektes, be om at opplysningene gjøres kjent for en representant han eller hun utpeker.

Foreldre eller foresatte for barn under 16 år har innsynsrett i opplysninger som gjelder barnet. Foreldre eller foresatte til barn mellom 12 og 16 år har likevel ikke innsynsrett i opplysninger som gjelder barnet dersom barnet av grunner fagpersonellet mener bør respekteres ikke ønsker at opplysningene gis.

§ 13. Saksbehandling

Der ikke annet fremgår av loven gjelder forvaltningslovens regler. For kontorer som ikke går inn under definisjonen i forvaltningsloven § 1 annet punktum, får ikke forvaltningsloven § 2 annet ledd anvendelse.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 38 (ikr. 1 sep 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 613).

§ 14. Lovens anvendelse på Svalbard

Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard.

§ 15. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven trer i kraft 1. januar 1998.

De eksisterende kontorer har rett til avtale med fylkeskommunen i to år fra lovens ikrafttredelse.

§ 16. Endringer i andre lover

Med virkning fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endring: – – –

Lov om pass (passloven)

§ 1. Rett til pass

Norsk statsborger har etter søknad rett til pass etter regler gitt i eller i medhold av denne lov.

Med unntak av § 8 og § 8 a gjelder loven ikke diplomatpass, spesialpass og tjenestepass utstedt i medhold av utenrikstjenesteloven § 1.

Kongen kan bestemme at § 6 annet ledd (innhenting og lagring av biometrisk personinformasjon i passet) og § 6 a (innhenting av biometrisk personinformasjon til gjennomføring av passkontroll) også skal omfatte diplomatpass, spesialpass og tjenestepass utstedt i medhold av utenrikstjenesteloven, samt utlendingspass og reisebevis for flyktninger utstedt i medhold av utlendingsloven.

Endret ved lover 3 mai 2002 nr. 13 (ikr. 1 sep 2002 iflg. res. 3 mai 2002), 17 juni 2005 nr. 93, 19 juni 2009 nr. 86, 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 17 des 2010 nr. 87 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1608), 21 juni 2013 nr. 87 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 713), 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008).

§ 2. Ansvarlig myndighet

Politiet er ansvarlig myndighet for utstedelse av pass (passmyndighet).

Som passmyndighet anses også norsk utenriksstasjon som er bemyndiget til å utstede pass. Kongen gir forskrift om behandling og avgjørelse av søknad om pass som fremmes ved norsk utenriksstasjon.

Politidirektoratet er klageinstans for avgjørelser om pass etter loven.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 93 som endret ved lov 12 juni 2020 nr. 65 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008).

§ 3. Vilkår for pass

Vilkår for rett til pass etter denne lov er at søkeren godtgjør sin identitet og sitt norske statsborgerskap.

Departementet kan gi forskrifter om krav til fotografi og fingeravtrykk.

Søkeren plikter å gi korrekte opplysninger. Med mindre det foreligger særlige grunner, skal søkeren møte personlig for å undertegne nytt pass og innlevere tidligere pass for makulering før nytt mottas.

Endret ved lover 22 des 1999 nr. 100 (ikr. 1 jan 2000), 19 jan 2001 nr. 5 (ikr. 1 feb 2001), 20 des 2002 nr. 105 (ikr. 1 jan 2003), 19 des 2003 nr. 128 (ikr. 1 jan 2004), 25 juni 2004 nr. 55 (ikr. 1 juli 2004), 21 des 2005 nr. 133, 15 juni 2007 nr. 35 (ikr. 15 juni 2007), 21 des 2007 nr. 124 (ikr. 1 jan 2008), 20 des 2019 nr. 106 (ikr. 1 jan 2020), 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008).

§ 4. Pass til mindreårige og personer som er fratatt rettslig handleevne

Til mindreårige under 18 år utstedes ikke pass uten samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret. Har foreldrene felles foreldreansvar for den mindreårige, må begge samtykke, med mindre barneloven gir adgang for en av foreldrene til å reise ut av landet med barnet uten den andres samtykke. I tilfeller som omfattes av barnevernsloven § 5-6 om forbud mot å ta med barnet ut av Norge, skal samtykke kun innhentes fra barnevernstjenesten.

Til person som er fratatt rettslig handleevne, utstedes ikke pass uten samtykke fra vergen.

Pass kan i særlige tilfeller utstedes til person som nevnt i første og annet ledd uten samtykke dersom det er fare for personens liv eller helse, eller det av andre grunner er åpenbart ubetenkelig.

Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 20 des 2019 nr. 107 (ikr. 1 feb 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1931), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 5. Passhindring

Pass skal ikke utstedes

a. dersom søkeren er etterlyst, er besluttet pågrepet eller varetektsfengslet eller har samtykket i innlevering av pass etter straffeprosessloven kapittel 14;
b. når utreiseforbud følger av tvisteloven § 33-11 eller konkursloven § 102;
c. når det foreligger lovhjemlet beslutning av offentlig myndighet som innebærer at utreise vil være ulovlig;
d. dersom søkeren ikke kan reise ut av landet fordi det følger av innskrenkninger pålagt i henhold til straffeloven §§ 45 og 46 eller straffegjennomføringsloven § 43.

Pass kan nektes utstedt dersom søkeren ikke kan reise ut av riket fordi det følger av

a. dom, kjennelse eller annen lovhjemlet beslutning av offentlig myndighet som pålegger frihetsberøvelse;
b. innskrenkninger pålagt i henhold til straffeloven §§ 34, 39, 48, 52 og 62 (jf. psykisk helsevernloven § 5-3) eller straffeprosessloven § 69 tredje ledd.

Også ellers kan pass nektes utstedt dersom

a. søkeren tidligere har forfalsket pass, brukt falsk pass, rettsstridig har overlatt pass til tredjemann eller på annen måte har misbrukt pass;
b. omstendighetene gir skjellig grunn til å tro at formålet med reisen er ulovlig virksomhet. Det samme gjelder dersom det er grunn til å tro at søkeren på grunn av sin vandel og omstendighetene for øvrig vil pådra det offentlige kostnader;
c. søkeren har fått lån til hjemreise fra en norsk representasjon i utlandet mot sikkerhet i søkers pass, og tilbakebetaling av lånet ikke har funnet sted;
d. søkeren er alvorlig sinnslidende eller psykisk utviklingshemmet og ikke vil være i stand til å ta vare på seg selv i utlandet;
e. vilkårene for innlevering av tidligere utstedt pass etter § 7 første ledd bokstav e første alternativ er til stede;
f. det er grunn til å tro at formålet med reisen er å begå en handling

som rammes av bestemmelsene i straffeloven §§ 101 til 107 om folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser eller straffeloven §§ 131 til 145 om terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger;

g. søkeren er mindreårig, og det er grunn til å tro at søkeren vil bli utsatt for straffbare forhold i utlandet eller forhold der som kan medføre fare for liv eller helse.

Pass må ikke nektes uten at tungtveiende hensyn taler for det. Ved avgjørelsen skal det tas i betraktning hvilken betydning pass vil ha for søkeren. Etter annet ledd skal det vurderes om søkeren vil unndra seg iverksettelse av den lovhjemlede forpliktelse.

Personer som omfattes av passhindringer etter annet og tredje ledd kan i særlige tilfeller få utstedt pass med begrenset gyldighetsområde og begrenset gyldighetstid.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 apr 2017 nr. 16 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 21 apr 2017 nr. 486), 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008), 20 des 2019 nr. 107 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008).

§ 6. Passets innhold og oppbevaring

Pass skal bare inneholde opplysninger om en enkelt person.

Til bruk for senere verifisering eller kontroll av passinnehaverens identitet, kan det innhentes og lagres i passet biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk (to fingre). Informasjonen lagres elektronisk eller på annen måte i passet slik at hensynet til informasjonens ekthet, integritet og konfidensialitet blir ivaretatt.

Passet gjelder for alle stater med mindre gyldighetsområdet er begrenset etter § 5 femte ledd.

Passinnehaveren må ikke endre passets utseende eller innhold. Det skal oppbevares på en betryggende måte. Dersom det kommer bort, skal passinnehaver straks gi melding til passmyndigheten. Pass som er meldt tapt må ikke på ny tas i bruk.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 93, 19 juni 2009 nr. 86, 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008).

§ 6 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 93, endret ved lover 19 juni 2009 nr. 86, 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008), opphevet ved lov 20 apr 2018 nr. 8 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638).

§ 7. Tilbakekall, innlevering og beslag

Pass kan tilbakekalles når

a. vilkårene etter §§ 3 og 4 ikke er til stede
b. vilkårene for nektelse etter § 5 er til stede
c. passets utseende eller innhold er endret
d. passet er skadet eller slitt eller av andre årsaker ikke er tjenlig som legitimasjonsdokument
e. passet ikke oppbevares betryggende av passinnehaveren eller finnes i uvedkommendes besittelse

Pass som er tilbakekalt etter første ledd skal innleveres. Hvis passet ikke innleveres frivillig, kan politiet ta det fra besitteren.

Politiet kan ta beslag i pass som forevises ved grensekontroll i inntil 3 uker når vilkårene i første ledd antas oppfylt. Passet skal tilbakeleveres hvis passmyndigheten ikke har vedtatt tilbakekall innen tre uker. Straffeprosessloven § 208 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008).

§ 7 a. Underretningsplikt til kommunens barnevernstjeneste

Passmyndigheten skal straks underrette kommunens barnevernstjeneste om vedtak om nektelse eller tilbakekall av pass etter § 5 tredje ledd bokstav g, jf. § 7 første ledd bokstav b.
Tilføyd ved lov 20 des 2019 nr. 107 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 8. Passregister

Det kan opprettes et sentralt passregister. Registeret kan kobles mot ID-

kortregisteret. Også utlendingspass og reisebevis for flyktninger kan registreres i passregisteret.

Registeret kan inneholde passøkers navn, signatur, fødselsnummer, biometrisk ansiktsfoto, høyde, øyenfarge, hårfarge, fødested, utsendelsesadresse, samt passnummer, utstedende myndighet, utstedelsesdato og utløpsdato. Ved endring av navn eller lignende, og ved utstedelse av nytt pass, kan også tidligere data beholdes i registeret. Ved søknad om pass til mindreårige og personer uten rettslig handleevne kan biometrisk ansiktsfoto av foresatte eller verge inntas i registeret.

I registeret inntas for øvrig slike opplysninger som er nødvendig for forvaltning av registeret og utstedelse av pass.

Kongen gir forskrift om

a. hvilke opplysninger som kan registreres
b. hvem som er behandlingsansvarlig
c. innsyn, begrensning av behandling, retting og sletting av opplysninger

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 86, 21 juni 2013 nr. 87 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 713), 5 juni 2015 nr. 39 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008), 21 juni 2017 nr. 93 som endret ved lov 12 juni 2020 nr. 65 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008).

§ 9. Tilgang (rett til søk)

Passmyndigheten, ID-kortmyndigheten, Kripos og ansatte i norsk grensekontroll kan gis tilgang til opplysningene i passregisteret, eller opplysningene kan på annen måte gjøres tilgjengelig for dem, når det er tjenestemessig behov for opplysningene for utstedelse, forvaltning, innlevering eller beslag av pass og nasjonalt ID-kort, eller for utførelse av grensekontroll. Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 93 som endret ved lov 12 juni 2020 nr. 65 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008).

§ 10. Utlevering av opplysninger

Opplysninger fra passregisteret kan utleveres når det er nødvendig for å kontrollere et pass eller innehaverens identitet. Opplysninger om utstedte pass kan utleveres til registermyndigheten for Folkeregisteret. Ansiktsfoto kan utleveres til utlendingsmyndighetene når det er nødvendig i forbindelse med opptak og registrering av ansiktsfoto etter utlendingsloven § 100.

Utlevering av opplysninger etter første ledd kan skje ved direkte søk som går ut på treff eller ikke treff.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008), endret ved lov 28 april 2023 nr. 10 (i kraft 14 mars 2025 iflg. res. 14 mars 2025 nr. 446).

§ 11. Utlevering av opplysninger til andre formål

Opplysninger fra passregisteret kan utleveres til politiet til bruk

a. i arbeid med å finne en savnet person eller med å identifisere en død person eller en person som det hører under politiets oppgaver å hjelpe
b. i arbeid med å identifisere en person som kan innbringes eller skal pågripes eller anbringes i politiarrest
c. ved forebygging eller etterforskning av en handling som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i seks måneder
d. i arbeid etter utlendingsloven med å avklare identiteten til en person som har plikt til å gi opplysninger om egen identitet
e. ved kontroll av opplysninger som skal føres inn i det sentrale registeret over strafferettslige reaksjoner
f. når den som opplysningene gjelder har gitt et uttrykkelig samtykke som er basert på frivillighet og informasjon.

Uthenting etter første ledd kan skje ved direkte tilgang.

Opplysninger som er hentet fra passregisteret på grunnlag av bestemmelsen her, skal ikke lagres ut over det som er nødvendig for å oppfylle formålet med behandlingen av opplysningene eller dokumentere behandlingen av den saken som opplysningene er innhentet for.

Til oppgaver nevnt i første ledd kan opplysninger fra passregisteret utleveres til utenlandske samarbeidende politimyndigheter og sikkerhetstjenester når utleveringen ikke anses uforholdsmessig. Utleveringen skal besluttes av den som Politidirektoratet utpeker. Første og annet punktum innebærer ingen begrensning i adgangen til å utlevere opplysninger på annet grunnlag.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 87 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 713), endret ved lov 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008, tidligere § 8 a).

§ 12. Forskrifter

Kongen gir forskrifter om

a. søknaden og søknadsbehandlingen, blant annet om godtgjøring av identitet, statsborgerskap og avgivelse av biometri
b. passets alminnelige gyldighetstid og om begrenset eller forlenget gyldighetstid
c. fastsetting og betaling av gebyr ved søknad om pass

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av denne loven, herunder om

a. passets form og innhold
b. hvem som kan få utlevert opplysninger fra passregisteret
c. overgangsbestemmelser

Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008).

§ 13. Forholdet til folkeretten

Loven skal anvendes i samsvar med internasjonale regler Norge er bundet av.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008, tidligere § 10).

§ 14. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

Bestemmelser gitt i medhold av passinstruksen av 4. april 1952 gjelder inntil videre så langt de passer til de blir endret eller opphevet i medhold av denne lov.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008, tidligere § 11).

§ 15. Endring i andre lover

– – –
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008, tidligere § 12).

Lov om kontantstøtte til småbarnsforeldre (kontantstøtteloven)

Kapittel 1. Formålet med kontantstøtten og forholdet til trygdekoordinering

Kapitteloverskrift endret ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 1. Formålet med loven

Formålet med denne loven er å bidra til at familiene får mer tid til selv å ta omsorgen for egne barn, at familiene gis reell valgfrihet når det gjelder omsorgsform for barn og at det blir mer likhet i overføringene den enkelte familie mottar til barneomsorg fra staten, uavhengig av hvordan tilsynet ordnes.

§ 1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Kontantstøtte er en familieytelse etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i loven her skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

Kapittel 2. Vilkår for kontantstøtte

§ 2. Vilkår knyttet til barnet

Kontantstøtte ytes for barn mellom 12 og 20 måneder som er bosatt i riket, og som ikke eller bare delvis gjør bruk av barnehageplass som det ytes offentlig driftstilskudd for, jf. § 7 tredje ledd.

Et barn anses som bosatt i riket når det har oppholdt seg eller skal oppholde seg i riket i mer enn 12 måneder. Et midlertidig utenlandsopphold på opptil 3 måneder avbryter ikke et bostedsforhold.

Loven gjelder for barn som oppholder seg på Svalbard og som er medlem i folketrygden etter folketrygdloven § 2-3.

Endret ved lover 2 juli 2004 nr. 58 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1047), 6 jan 2012 nr. 1 (ikr. 1 aug 2012), 19 juni 2020 nr. 73, 19 juni 2020 nr. 73 (ikr. 1 jan 2021), 14 mai 2024 nr. 21 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 14 mai 2024 nr. 772), 20 des 2024 nr. 82 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3327, se endringsloven for overgangsregel).

§ 3. Vilkår knyttet til støttemottaker

Kontantstøtte ytes til den som barnet bor fast hos. Støttemottakeren må være bosatt i riket, og ha vært medlem i folketrygden i minst fem år. Dersom barnet bor sammen med begge foreldrene, må begge foreldrene ha vært medlem i folketrygden i fem år. Regelen i § 2 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 44 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 776).

§ 3 a. Arbeidstakere på kontinentalsokkelen

Bestemmelsene i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen, jf. folketrygdloven § 1-3 a, får tilsvarende anvendelse på en arbeidstaker mv. som arbeider med leting etter eller utvinning av olje, gass eller andre naturressurser på den norske delen av kontinentalsokkelen, som om vedkommende hadde arbeidet på norsk territorium. Avtaler som nevnt i § 22 første ledd og folketrygdloven § 1-3 b første ledd, får anvendelse på kontinentalsokkelen i den utstrekning det er bestemt i den enkelte avtale.
Tilføyd ved lov 2 juli 2004 nr. 58 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1047, men med virkning fra 1 aug 1998), endret ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 4. Barn av tilsatt ved utenlandsk representasjon eller annen administrativ tjenestegren

Det gis ikke kontantstøtte for barn som har fast bosted hos tilsatt ved utenlandsk representasjon eller annen administrativ tjenestegren her i riket, med mindre vedkommende tilsatt er norsk statsborger eller er fast bosatt her og betaler skatt til Norge av sin arbeidsinntekt. Det gis likevel kontantstøtte for barn av ektefelle eller samboer til utsendt tilsatt ved utenlandsk representasjon eller annen administrativ tjenestegren her i riket når ektefellen eller samboeren helt eller delvis forsørger barnet og betaler skatt i Norge av sin årlige arbeidsinntekt som overstiger to ganger folketrygdens grunnbeløp.

§ 5. Unntak ved rettigheter i utenlandske trygdeordninger m.m.

Departementet gir forskrifter med nærmere regler om unntak fra retten til kontantstøtte for barn i tilfeller hvor det foreligger tilfredsstillende dekning fra utlandet.

§ 6. Barn i fosterhjem eller institusjon

Det ytes ikke kontantstøtte for barn som i medhold av barnevernsloven har opphold i fosterhjem eller institusjon.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

Kapittel 3. Kontantstøttens størrelse og utbetaling

§ 7. Kontantstøttens størrelse

Kontantstøtte ytes med de beløp som fastsettes av Stortinget.

Det ytes full kontantstøtte dersom barnet ikke gjør bruk av barnehageplass som det ytes offentlig driftstilskudd for.

Dersom barnet gjør bruk av barnehageplass som det ytes offentlig driftstilskudd for og det er skriftlig avtalt redusert oppholdstid, ytes delvis kontantstøtte som følger:

a. med 80 prosent av full kontantstøtte når det er avtalt oppholdstid til og med 8 timer per uke
b. med 60 prosent av full kontantstøtte når det er avtalt oppholdstid fra og med 9 til og med 16 timer per uke
c. med 40 prosent av full kontantstøtte når det er avtalt oppholdstid fra og med 17 til og med 24 timer per uke
d. med 20 prosent av full kontantstøtte når det er avtalt oppholdstid fra og med 25 til og med 32 timer per uke.

Det ytes ikke kontantstøtte hvis det er avtalt oppholdstid på 33 timer eller mer per uke.

Bestemmelsen i tredje ledd gjelder ikke i tilfeller hvor foreldrene har inngått avtale om deling av kontantstøtte etter § 9 andre ledd.
Endret ved lover 25 juni 1999 nr. 44 (ikr. 1 aug 1999), 2 juli 2004 nr. 58 (ikr. 1 nov 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1047), 6 jan 2012 nr. 1 (ikr. 1 aug 2012), 15 juni 2018 nr. 33 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 880).

§ 8. Støtteperiode

Kontantstøtte ytes fra og med kalendermåneden etter at retten til kontantstøtte inntrer, til og med kalendermåneden før retten til kontantstøtte faller bort. Kontantstøtte ytes likevel ikke lenger enn til og med kalendermåneden barnet fyller 19 måneder.

Kontantstøtte gis for opptil tre måneder før den måneden da søknad ble framsatt, dersom vilkårene for rett til støtte var oppfylt i denne perioden.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 122 (ikr. 1 jan 2006), 6 jan 2012 nr. 1 (ikr. 1 aug 2012), 18 mars 2022 nr. 11 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 416), 14 mai 2024 nr. 21 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 14 mai 2024 nr. 772), 20 des 2024 nr. 82 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3327, se endringsloven for overgangsregel).

§ 9. Utbetaling av kontantstøtte

Kontantstøtte utbetales månedlig av det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Kontantstøtte utbetales til søkeren, jf § 14. Hvis foreldrene bor sammen og begge søker om kontantstøtte, utbetales støtten til moren.

Hvis foreldrene ikke bor sammen og skriftlig har avtalt delt bosted i samsvar med barneloven § 36 første ledd, kan foreldrene få utbetalt kontantstøtte med en halvpart på hver dersom de er enige om en slik deling. Det er ikke adgang til deling av delvis kontantstøtte som utbetales i medhold av § 7 tredje ledd.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10. Utbetaling av kontantstøtte for adopterte barn

Kontantstøtte for adopterte barn utbetales fra og med kalendermåneden etter at stønadsperioden for fulle foreldrepenger etter folketrygdloven § 14-9 annet ledd er utløpt.

Dersom det er gitt engangsstønad etter folketrygdloven § 14-17, utbetales kontantstøtte fra samme tidspunkt som om det var gitt fulle foreldrepenger etter samme lov § 14-9 annet ledd.

Uavhengig av aldersgrensen i § 2 første ledd, kan kontantstøtte for adopterte barn utbetales i syv måneder, forutsatt at barnet er under opplæringspliktig alder og heller ikke har startet grunnskoleopplæring, jf. opplæringslova § 2-1.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 66 (ikr. 1 juli 2005), 21 des 2005 nr. 122 (ikr. 1 jan 2006), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 6 jan 2012 nr. 1 (ikr. 1 aug 2012), 14 mai 2024 nr. 21 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 14 mai 2024 nr. 772).

§ 11. Tilbakekreving etter feilaktig utbetaling

Dersom noen har mottatt kontantstøtte etter denne loven i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt. Kontantstøtte kan også kreves tilbake når støttemottaker eller noen som har handlet på hans eller hennes vegne, uaktsomt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra Arbeids- og velferdsetatens side og støttemottakeren burde ha forstått dette.

I andre tilfeller enn nevnt i første ledd kan det som er utbetalt for mye, kreves tilbake dersom særlige grunner gjør det rimelig. Ved vurderingen av om det foreligger særlige grunner, skal det blant annet legges vekt på hvor lang tid det er gått siden den feilaktige utbetalingen fant sted og om vedkommende har innrettet seg i tillit til utbetalingen. Kravet om tilbakebetaling etter dette leddet er begrenset til det beløp som er i behold når vedkommende blir kjent med at utbetalingen var feilaktig.

Et beløp som blir krevd tilbake etter første ledd, kan enten dekkes ved trekk i fremtidig kontantstøtte eller innkreves etter bestemmelsene i bidragsinnkrevingsloven. Vedtak om tilbakekreving er tvangsgrunnlag for utlegg.

Trekk etter tredje ledd avbryter foreldelse. Dersom slikt trekk opphører, varer virkningen av avbrutt foreldelse i ett år etter at trekket opphørte.
Endret ved lover 14 juni 2002 nr. 22, 7 apr 2006 nr. 7 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 393), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 4. Støttemottakers plikter

§ 12. Støttemottakers opplysningsplikt

Støttemottaker plikter straks, og senest innen 14 dager, å underrette Arbeids- og velferdsetaten om alle endringer som kan ha betydning for retten til kontantstøtte og størrelsen på denne.

Støttemottaker skal straks, og senest innen 14 dager, sende melding om flytting til det organ som har utbetalt støtten fram til flyttingen.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 13. Avslag på søknad. Stans i utbetalingen

En søknad om kontantstøtte kan avslås og en løpende kontantstøtte kan stanses dersom:

a. det ikke blir gitt opplysninger som blir krevd, eller det blir gitt uriktige opplysninger eller fortiet opplysninger av betydning,
b. mottaker ikke retter seg etter pålegg som er hjemlet i denne loven.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 5. Saksbehandling m.m.

§ 14. Søknad om kontantstøtte

Søknad om kontantstøtte settes frem av den barnet bor fast sammen med. Når barnet bor fast sammen med begge foreldrene, settes søknaden frem av en av disse.

Med mindre Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer noe annet, skal søknaden settes fram skriftlig for det felles lokale kontoret i arbeids- og velferdsforvaltningen på søkerens bosted, eller søkerens oppholdssted dersom vedkommende ikke har fast bosted. Har søkeren ikke fast bosted, settes søknaden fram for det lokale kontoret på søkerens oppholdssted. Det felles lokale kontoret som søkeren henvender seg til, plikter å gi ham eller henne nødvendig veiledning.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 15. Hvem avgjør søknad om kontantstøtte

Søknad om kontantstøtte avgjøres av det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Avgjørelse om kontantstøtte er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 16. Opplysningsplikt

Søkeren plikter å gi de opplysninger og levere de erklæringer og attester som er

nødvendige for at Arbeids- og velferdsetaten skal kunne avgjøre om vedkommende har rett til kontantstøtte. Arbeids- og velferdsetaten fører kontroll med de opplysninger søkeren har gitt, jf. barnehageloven § 8.[1]
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 122 (ikr. 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).
1 Inkurie: Skal vel vise til § 10 etter endring 1 jan 2021.

§ 17. Saksbehandling

Ved behandlingen av saker etter loven her gjelder reglene i forvaltningsloven, likevel slik at reglene i folketrygdloven § 21-4, § 21-10 første ledd og § 21-11 gjelder så langt de passer.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 122 (ikr. 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 6. Administrative bestemmelser

§ 18. Administrasjon

Kontantstøtteordningen administreres av Arbeids- og velferdsetaten.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 19. Forholdet mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunene

Overføring av informasjon fra kommunale registre til Arbeids- og velferdsetaten, jf. barnehageloven § 10, skjer hver måned. Arbeids- og velferdsdirektoratet kan gi nærmere regler om dette.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 122 (ikr. 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 14 mai 2024 nr. 21 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 14 mai 2024 nr. 772).

Kapittel 7. Kontantstøttens finansiering

§ 20. Finansiering

Arbeids- og velferdsetatens utgifter til utbetaling av kontantstøtten og til administrasjon av kontantstøtteordningen dekkes av statskassen.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21. Hvem som disponerer tilskuddet på vegne av staten

Staten stiller forskuddsvis og senest på betalingstidspunktet de nødvendige midler til rådighet for Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Arbeids- og velferdsetaten skal holde kontantstøttens midler regnskapsmessig adskilt fra andre midler som etaten har til rådighet.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 8. Forskjellige bestemmelser

§ 22. Folkerettslige forpliktelser om trygdekoordinering

Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel, bilaterale avtaler som nevnt i første ledd og forordninger og avtaler som nevnt i folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.

Endret ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 23. Straff for å gi uriktige opplysninger og for ikke å gi nødvendige opplysninger

Den som mot bedre vitende gir uriktige opplysninger, eller holder tilbake opplysninger som er viktige for rettigheter eller plikter etter denne loven, straffes med bøter hvis forholdet ikke går inn under strengere straffebud.

På samme måte straffes den som unnlater i rett tid å gi slike meldinger og opplysninger som er krevd i eller med hjemmel i denne loven.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 55, 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 24. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføringen av bestemmelsene i denne loven.

Kapittel 9. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 25. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. august 1998.

§ 26. Overgangsbestemmelser

– – –

§ 27. Endringer i andre lover

– – –

Lov om fritids- og småbåter (småbåtloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Definisjoner

I loven her menes med:

1. småbåt, enhver flytende innretning som er beregnet på og i stand til å bevege seg på vann, og som har en største lengde på inntil 15 meter;
2. fritidsbåt, enhver flytende innretning som er beregnet på og i stand til å bevege seg på vann med en største lengde på inntil 24 meter, og som brukes utenfor næringsvirksomhet.

Endret ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

Kapittel 2. Registrering av småbåter

Kapitlet er i praksis opphevet, idet § 6, § 7, § 14, § 16, § 17, § 18 og § 19 er opphevet ved lov 20 des 2002 nr. 98 (ikr. 1 jan 2003), og § 2, § 3, § 4, § 5, § 8, § 9, § 10, § 11, § 12, § 13 og § 15 er opphevet ved lov 17 juni 2005 nr. 77.

Kapittel 3. Krav til fritidsbåter og utrustningen av dem

§ 20. Kapitlets virkeområde

Kapitlet her gjelder fritidsbåter.

Kongen kan gi forskrift om i hvilken utstrekning loven og forskrifter gitt i medhold av loven skal få anvendelse på utenlandske fritidsbåter i Norges territorialfarvann, herunder ved Svalbard og Jan Mayen, i Norges økonomiske sone og på norsk kontinentalsokkel, med de begrensninger som følger av folkeretten.

Endret ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

§ 21. Krav til konstruksjon, tilvirkning, innførsel og omsetning av fritidsbåter

For å forebygge at bruk av fritidsbåter skal forårsake helseskade eller miljøforstyrrelser, kan Kongen i medhold av lov av 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrolloven) gi forskrifter om konstruksjon, tilvirkning, innførsel og omsetning av fritidsbåter.

§ 22. Beskyttelse av sikkerheten og helsen til personer om bord

På enhver fritidsbåt skal det finnes slikt utstyr og slike innretninger, samt være truffet slike forholdsregler, som er nødvendig for å beskytte sikkerheten og helsen til personer om bord. Det skal særlig sørges for at fare for brann og eksplosjon forebygges, og at tekniske innretninger og utstyr om bord på fartøyet er konstruert, oppstilt og forsynt med verneinnretninger slik at personer om bord er vernet mot skade på liv og helse.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om de krav som stilles i første ledd.

§ 23. Utstyr

Alle fritidsbåter skal under seilas være utstyrt med egnet rednings- og flyteutstyr til alle om bord.

Kongen kan gi forskrifter om rednings- og flyteutstyr og om krav til annet utstyr, herunder om:

1. kommunikasjonsutstyr;
2. brannslokningsutstyr;
3. annet sikkerhetsutstyr.

Endret ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

§ 23 a. Bruk av egnet flyteutstyr om bord

I fritidsbåt med lengde mindre enn åtte meter skal alle ha på seg egnet flyteutstyr ved utendørs opphold i båten når båten er i fart. Ansvar etter første punktum, jf. § 27 og § 28, påhviler den enkelte som har plikt til å ha på seg flyteutstyr. For barn under 15 år påhviler ansvaret båtfører.

Kongen kan i forskrift fastsette unntak fra kravet i første ledd, herunder i situasjoner der sikkerheten generelt er ivaretatt på annet vis.

Tilføyd ved lov 24 apr 2015 nr. 24 (ikr. 1 mai 2015).

§ 24. Navigering

En fritidsbåt skal navigeres slik at det ikke oppstår fare for liv og helse, miljø eller materielle verdier.

Kongen kan gi forskrifter om:

1. at fritidsbåter skal være utstyrt med navigasjonshjelpemidler og utstyr til bruk i navigeringen,
2. de kravene som skal stilles til slikt utstyr, og
3. de kravene som skal stilles til utstyrets plassering og betjening.
4. faremeldinger, nødmeldinger og nødsignaler,
5. sjøveisregler

Endret ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

§ 25. Godkjenning av utstyr m.m. Forbud mot overdragelse av utstyr m.m. som ikke er godkjent

Kongen kan i forskrift bestemme at utstyr som nevnt i §§ 22 til 24 må være godkjent for å kunne brukes om bord. I forskriften kan Kongen gi nærmere regler om godkjenning av slikt utstyr.

Det kan i forskriften nedlegges forbud mot eller stilles vilkår for overdragelse av slikt utstyr, dersom godkjenning mangler eller utstyret ikke lenger kan brukes om bord. Like med overdragelse regnes at utstyret utbys til salgs eller leies ut eller lånes ut til bruk om bord i fritidsbåt eller annet sted.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende for slike innretninger som nevnt i § 22.

§ 26. Besiktigelse m.m.

Kongen utpeker en offentlig myndighet som skal påse at bestemmelser gitt i eller i medhold av kapitlet her blir overholdt.

Vedkommende myndighet kan gå om bord i en fritidsbåt for å besiktige den. Om nødvendig kan også båter i fart stanses og bordes for besiktigelse.

Båtens eier eller fører skal medvirke til gjennomføringen av besiktigelsen.

Kongen kan gi nærmere regler om besiktigelsen.

§ 26 a. Måling av fritidsbåter

Kongen kan gi forskrift om måling av fritidsbåter, herunder om

a. hvilke fritidsbåter som er målepliktige,
b. hvem som skal foreta målingen,
c. dokumentasjon vedrørende måling,
d. båteierens medvirkningsplikt ved målingen,
e. gebyr.

Tilføyd ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

§ 26 b. Krav til fører av fritidsbåt

Kongen kan gi forskrift om at fører av fritidsbåt må oppfylle krav til minstealder, helsetilstand, opplæring og andre kvalifikasjonskrav, herunder båtførerprøve. Forskriften fastsetter bestemmelser om kontroll med at kravene oppfylles, båtførerregister og om gebyr.
Tilføyd ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), endret ved lov 27 juni 2008 nr. 72 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 743).

§ 27. Båteiers og båtførers ansvar

Båteier og båtfører er ansvarlig for å overholde bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, for så vidt ikke annet følger av den enkelte bestemmelse eller sammenhengen.

§ 28. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold

av kapitlet her, straffes med bøter.

Kapittel 3 A. Tap av førerett m.v.

Kapitlet tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 50 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 946).

§ 28 a. Tap av retten til å føre båtførerbevispliktig fritidsbåt m.v.

Blir en person som har rett til å føre båtførerbevispliktig fritidsbåt ilagt straff, kan det i dommen eller forelegget fastsettes at personen ikke lenger skal ha slik førerett dersom lovbruddet er grovt og dersom hensynet til sjøsikkerheten, miljøet eller allmenne hensyn ellers krever det. Beslutning som nevnt i første punktum kan gå ut på at båtførerbevis inndras, eller at person som ikke har plikt til å ha båtførerbevis, gis et kjøreforbud.

Tap av førerett skal settes til minst ett år. Det kan likevel besluttes tap av føreretten for en kortere periode dersom tapet ellers får urimelige virkninger eller det foreligger andre særlige forhold.

Den som taper retten til å føre båtførerbevispliktig fritidsbåt, skal ha bestått båtførerprøven før vedkommende kan føre slik båt igjen.

Finner politiet at føreren eller eieren av en fritidsbåt, eller den som på eierens vegne har rådigheten over fritidsbåten, med skjellig grunn er mistenkt for et straffbart forhold som kan medføre tap av retten til å føre båtførerbevispliktig fritidsbåt, kan en polititjenestemann midlertidig tilbakekalle føreretten ved å ta beslag av båtførerbeviset eller ved å ilegge kjøreforbud til person som ikke har plikt til å ha båtførerbevis. Spørsmålet om å opprettholde midlertidig tap av føreretten skal snarest mulig forelegges for en tjenestemann som hører til påtalemyndigheten. Beslutningen skal være skriftlig. Dersom den mistenkte ikke samtykker i det midlertidige tilbakekallet av føreretten, må spørsmålet innen tre uker oversendes tingretten til avgjørelse.

Når tap av førerett er rettskraftig avgjort, eller det er truffet vedtak om midlertidig tilbakekall av retten til å føre fritidsbåt og midlertidig beslag av båtførerbevis, plikter rettighetshaveren straks å levere båtførerbeviset til politiet.

Kongen gir forskrift med nærmere regler om fastsetting av tap eller midlertidig tilbakekall av førerett, herunder hva som skal anses som grove lovbrudd, hvilke overtredelser som gir grunnlag for tap av førerett utover ett år, og under hvilke omstendigheter føreretten kan tapes for mindre enn ett år. Kongen kan også gi forskrift om anvendelse av kapitlet på Svalbard og Jan Mayen.

Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 50 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 946).

§ 28 b. Tilbakekall av retten til å føre fritidsbåt m.v. på grunn av særlige forhold

Dersom innehaveren av føreretten ikke er edruelig eller hans vandel for øvrig er slik at han ikke anses skikket til å føre fritidsbåt, kan politimesteren eller den han gir myndighet, tilbakekalle retten til å føre båtførerbevispliktig fritidsbåt for en bestemt tid, hvis hensynet til sjøsikkerheten, miljøet eller allmenne hensyn ellers krever det.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 50 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 946).

§ 28 c. Sperrefrist for retten til å føre båtførerbevispliktig fritidsbåt

Blir en person som ikke har førerett, ilagt straff for en overtredelse som ville ha ført til tap av retten til å føre fritidsbåt i medhold av § 28 a, skal det i dommen eller forelegget fastsettes en sperrefrist for å kunne gi personen førerett. § 28 a annet ledd gjelder tilsvarende for sperrefristens lengde.

Er personen yngre enn den lovlige minstealderen for slik førerett, løper sperrefristen til det er gått minst ett år fra den dagen vedkommende oppnår minstealderen.

Blir en som ikke har førerett, med skjellig grunn mistenkt for et straffbart forhold som kan ha betydning for adgangen til å få båtførerbevis, kan politimesteren eller den han gir myndighet, bestemme at førerett ikke kan erverves før saken er endelig avgjort, likevel ikke ut over tre måneder uten kjennelse av tingretten.

Kongen gir forskrift med nærmere regler om fastsetting av sperrefrist.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 50 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 946).

Kapittel 4. Krav til eiere og førere av småbåter

§ 29. Kapitlets saklige virkeområde

Kapitlet her gjelder eiere og førere av småbåter.

§ 30. Kapitlets stedlige virkeområde

Kapitlet her gjelder bare føring eller forsøk på føring av småbåt innenfor rikets grenser.

Forskrifter gitt i medhold av § 31 gjelder på Svalbard og Jan Mayen bare når

det er uttrykkelig bestemt i forskriftene.

§ 31. Kvalifikasjonskrav m.m.

Bestemmelsen i § 26 b gjelder tilsvarende for småbåter.
Endret ved lover 7 juli 2000 nr. 72 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 7 juli 2000 nr. 731), 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

§ 32. Generell skikkethet

Ingen som på grunn av sin tilstand må anses uskikket til det, må føre eller forsøke å føre en småbåt. Dette gjelder uansett om tilstanden skyldes påvirkning av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel, sykdom, tretthet eller andre omstendigheter.

§ 33. Alkoholpåvirkning av småbåtfører

Under påvirkning av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel må ingen føre eller forsøke å føre en småbåt som har:

1. motor som fremdriftsmiddel,
2. seil som fremdriftsmiddel og en største lengde på 4,5 meter eller mer, eller
3. brukes til passasjertransport i næring.

Føreren av en småbåt som nevnt i første ledd regnes alltid som påvirket når han eller hun:

1. har en alkoholkonsentrasjon i blodet som er større enn 0,8 promille eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet, eller
2. har en større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluft enn 0,4 milligram per liter luft.

Villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse fritar ikke for straff.

En båtfører som forstår eller må forstå at det kan bli politietterforskning på grunn av føringen, må ikke nyte alkohol eller ta annet berusende eller bedøvende middel i de første seks timene etter at føringen er avsluttet. Dette forbudet gjelder likevel ikke etter at blodprøve eller utåndingsprøve er tatt,

eller politiet har avgjort at slik prøve ikke skal tas.

Om bord på småbåter som brukes til passasjertransport i næring, gjelder bestemmelsen her også for andre som utfører eller forsøker å utføre tjeneste som er av vesentlig betydning for sikkerheten til sjøs. Sjøloven § 144 har regler om pliktmessig avhold om bord på slike båter.

Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 52 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 787).

§ 34. Nødrett

Bestemmelsene i §§ 31 til 33 gjelder ikke for den som fører eller forsøker å føre en småbåt for å redde noens person eller gods fra alvorlig fare, når omstendighetene berettiget båtføreren til å anse denne faren som særdeles betydelig i forhold til den faren som båtføringen ville medføre.

§ 35. Bruk av småbåt

Eieren av en småbåt plikter å forvisse seg om at den som han eller hun lar bruke båten, fyller vilkårene for å føre den. Det samme gjelder for den som har rådigheten over båten på eierens vegne.

§ 36. Alkotest, utåndingsprøve, blodprøve

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) av en båtfører når:

1. det er grunn til å tro at båtføreren har overtrådt bestemmelsene i § 33,
2. båtføreren med eller uten egen skyld er innblandet i en ulykke, eller
3. båtføreren er blitt stanset som ledd i kontroll av båttrafikken.

Dersom resultatet av alkotesten eller andre forhold gir grunn til å tro at båtføreren har overtrådt bestemmelsene i § 33, kan politiet fremstille båtføreren for utåndingsprøve, blodprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted når føreren nekter å medvirke til alkotest.

Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve kan tas av lege, offentlig godkjent sykepleier eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller når andre særlige grunner taler for det.

Kongen gir nærmere bestemmelser om undersøkelser som nevnt i paragrafen her.

Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 52.

§ 37. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av kapitlet her, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

Medvirkning straffes ikke.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 52 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 787), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 5. Forurensning

Kapitlet tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 72 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 7 juli 2000 nr. 731). Overskriften endret ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

§ 38. Forbud mot forurensning mv.

Forurensning av det ytre miljø ved utslipp eller dumping fra fritidsbåt eller ved forbrenning av skadelige stoffer eller på annen måte i forbindelse med fritidsbåten er forbudt, med mindre annet fremgår av lov eller av forskrift fastsatt med hjemmel i lov.

Båteieren og båtføreren skal sørge for at det ikke skjer forurensning av det ytre miljø i strid med første ledd, og skal treffe rimelige tiltak for å begrense virkningene av forurensning.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om forbudet mot forurensning og om pliktene etter annet ledd, herunder om:

a. hva som skal anses som skadelige stoffer og som utslipp, dumping og forbrenning,
b. hvordan fritidsbåter skal håndteres for å unngå forurensning,
c. hvilke tiltak som skal settes i verk dersom forurensning oppstår,
d. levering av skadelige stoffer til mottaksanlegg.

Tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 72 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 7 juli 2000 nr. 731), endret ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170).

§ 39. Tekniske innretninger og utstyr

Kongen kan gi forskrifter om hvordan fritidsbåter skal være innrettet og utstyrt, slik at det ikke skjer forurensning i strid med § 38 første ledd.
Tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 72 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 7 juli 2000 nr. 731), endret ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), da tidligere § 39 annet til fjerde ledd ble flyttet til nytt fjerde til sjette ledd i § 40.

§ 40. Bruk av vannscootere og liknende mindre fartøyer

Denne bestemmelsen gjelder vannscooter og liknende motordrevne mindre fartøy som er konstruert for å føre personer, og som etter alminnelig språkbruk ikke kan betegnes som båter.

Sjøfartsdirektoratet avgjør i tvilstilfeller om fartøy av en viss type omfattes av første ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler for bruk av fartøyer som nevnt i første ledd, herunder bestemme at bruk av slike fartøyer av hensyn til miljø eller sikkerhet ikke er tillatt i en bestemt avstand fra land, i verneområder og i en bestemt avstand fra verneområder. Departementet kan bestemme at det for avgrensede områder likevel er tillatt med organisert vannscooterkjøring i forbindelse med trening og konkurranse innenfor forbudsområder fastsatt i medhold av første punktum.

I særlige tilfeller der hensynet til natur, næring, sikkerhet eller støy tilsier det, kan departementet i forskrift forby eller begrense bruk av fartøyer som nevnt i første ledd i andre områder enn de som er nevnt i tredje ledd første punktum. Departementets myndighet etter tredje ledd annet punktum og fjerde ledd kan delegeres til kommunen.

Uten hinder av bestemmelser i forskrift gitt i medhold av tredje og fjerde ledd er bruk av fartøy som nevnt i første ledd tillatt i forbindelse med:

a. politi-, rednings- og ambulansetjeneste, samt oppsyns- og tilsynstjeneste etablert med hjemmel i lov,
b. Forsvarets øvelser, forflytninger og transporter, og
c. marinarkeologiske og andre vitenskapelige undersøkelser.

Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelser i forskrift gitt i medhold av tredje og fjerde ledd for bruk av fartøy som nevnt i første ledd til andre transportformål.
Endret ved lover 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), 21 juni 2013 nr. 101 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 699).

§ 40 a. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i § 40 tredje eller fjerde ledd eller bestemmelser i forskrift fastslått med hjemmel i § 40 tredje eller fjerde ledd, straffes med bøter.
Tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 72 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 7 juli 2000 nr. 731), endret ved lover 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), tidligere § 40, 21 juni 2013 nr. 101 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 699), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 6. Avsluttende bestemmelser

Endret ved lov 7 juli 2000 nr. 72 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 7 juli 2000 nr. 731), tidligere kapittel 5.

§ 41. Utfyllende forskrifter

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utfylling og gjennomføring av loven her.
Endret ved lov 7 juli 2000 nr. 72 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 7 juli 2000 nr. 731), tidligere § 38.

§ 41 a. Forvaltningstiltak

Er krav fastsatt i eller i medhold av kapittel 3 og 5 ikke etterkommet, kan eieren eller føreren pålegges å gjennomføre nødvendige tiltak innen en bestemt tidsfrist.

Er pålegg etter første ledd ikke etterkommet innen fristen, kan det treffes vedtak om tvangsmulkt for å sikre at pålegget blir etterkommet. Mulkten begynner å løpe når en ny frist for å oppfylle pålegget etter første ledd er utløpt uten at det er oppfylt.

Tvangsmulkten kan fastsettes som et enkeltbeløp eller som en løpende mulkt. Ved fastsettelse av tvangsmulktens størrelse skal det blant annet ses hen til hvor viktige sikkerhets- og miljøhensyn pålegget skal ivareta, og kostnadene ved å oppfylle pålegget.

Tvangsmulkt tilfaller statskassen. Når sterke hensyn tilsier det, kan påløpt mulkt reduseres eller frafalles.

Når Statens innkrevingssentral er pålagt å inndrive tvangsmulkt som nevnt i annet ledd, kan den inndrive det ved trekk i lønn og andre lignende ytelser etter

reglene i dekningsloven § 2-7. Innkrevingssentralen kan også inndrive tvangsmulkt ved å stifte utleggspant for kravet dersom panteretten får rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til en tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretningen kan holdes på innkrevingssentralens kontor etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-9 første ledd.

Kongen gir forskrifter med nærmere bestemmelser om tvangsmulkt, herunder om tvangsmulktens størrelse og varighet og hvem som kan fatte vedtak om tvangsmulkt.

I særlige tilfeller kan det nedlegges forbud mot at en fritidsbåt forlater havn eller fastsettes andre nødvendige tiltak dersom båten klart utgjør en fare for liv og helse eller miljø. Kongen gir nærmere forskrifter om slike tvangstiltak, herunder om hvem som kan fatte vedtak.

Tilføyd ved lov 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), endret ved lover 26 mars 2010 nr. 10, 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 42.

Kongen kan gi forskrift om at bøteleggelse på stedet eller i ettertid for båttrafikklovbrudd av nærmere angitt art kan skje ved forenklet forelegg etter faste bøtesatser. I slike forelegg kan straffebudet og det straffbare forhold betegnes ved stikkord eller på lignende måte.

Forelegg utskrevet på stedet faller bort dersom det ikke straks vedtas. For forelegg utskrevet i ettertid gjelder straffeprosessloven § 256 nr. 5 tilsvarende. Slikt forelegg faller bort dersom det ikke vedtas innen fristen. Departementet kan gi nærmere regler om fremgangsmåten når forelegget utskrives i ettertid.

Påtalemyndigheten kan til gunst for siktede oppheve vedtatte forelegg.

Polititjenestemann eller tolltjenestemann som ellers ikke har foreleggsmyndighet, kan gis myndighet til å utferdige forenklet forelegg.

Departementet gir nærmere regler om bruk av forenklet forelegg og fastsetter bøtesatser og subsidiær fengselsstraff for de forskjellige lovbrudd som ordningen skal omfatte.

Tilføyd ved lov 12 jan 2001 nr. 2 (ikr. 1 jan 2001), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 43. Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Kongen kan gi nærmere overgangsbestemmelser.
Endret ved lover 7 juli 2000 nr. 72 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 7 juli 2000 nr. 731), tidligere § 39, 12 jan 2001 nr. 2 (ikr. 1 jan 2001), tidligere § 42.
1 Fra 1 jan 1999 iflg. res. 27 nov 1998 nr. 1094.

§ 44. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lover 7 juli 2000 nr. 72 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 7 juli 2000 nr. 731), tidligere § 40, 12 jan 2001 nr. 2 (ikr. 1 jan 2001), tidligere § 43.

Lov om gjennomføring av Konvensjonen om forbud mot bruk, lagring, produksjon og overføring av antipersonellminer og om ødeleggelse av slike miner

§ 1.

Det er forbudt å bruke, utvikle, produsere, erverve, lagre eller overføre antipersonellminer i strid med Konvensjon av 18. september 1997 om forbud mot bruk, lagring, produksjon og overføring av antipersonellminer og om ødeleggelse av slike miner.

Kongen kan gi nærmere regler for å oppfylle Norges forpliktelser etter konvensjonen.

§ 2.

De personer som etter konvensjonen skal ha immunitet og privilegier, får uten hinder av norsk lov immunitet og privilegier i samsvar med bestemmelsene i denne konvensjonen.

Kongen kan gi nærmere regler for hvordan bestemmelsene om immunitet og privilegier skal gjennomføres.

§ 3.

Det kan settes i verk undersøkelser av områder og anlegg så langt det er

nødvendig for å oppfylle Norges forpliktelser etter konvensjonen.

Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av slike stedlige undersøkelser.

§ 4.

Denne loven gjelder også for Svalbard, Jan Mayen og de norske bilandene.

§ 5.

Den som bryter denne loven eller forskrifter som er gitt med hjemmel i loven, blir straffet med bøter eller fengsel i opptil 2 år. Uaktsomme handlinger blir straffet med bøter eller fengsel i opptil 6 måneder.

Kongen kan i særlige tilfeller gi nærmere regler om unntak fra straffeforfølgning i henhold til denne lov og militær straffelov av 22. mai 1902,[1] § 107.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

1 Lov nr. 13.

§ 6.

Loven trer i kraft på det tidspunkt konvensjonen trer i kraft for Norge.[1]

1 Fra 1 mars 1999 etter å ha bli ratifisert av 65 land.

§ 7.

Fra den tid denne lov trer i kraft, gjøres følgende endring i lov av 22. mai 1902 nr. 10: – – –

Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)

Kapittel 1. Virkeområde, regnskapspliktige, definisjoner

§ 1-1. Lovens virkeområde

(1) Loven gjelder regnskapspliktige som nevnt i § 1-2 første ledd nr. 1 til 12 som

er hjemmehørende i Norge, samt regnskapspliktige som nevnt i § 1-2 første ledd nr. 13.
(2) Kongen fastsetter regler om denne lovs anvendelse for Norges økonomiske sone og for Svalbard, Jan Mayen og bilandene og kan fastsette særlige regler under hensyn til forholdene der.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 59 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 19 nov 2004 nr. 1489), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 1-2. Regnskapspliktige

(1) Regnskapspliktige etter denne loven er:

1. aksjeselskaper,
2. allmennaksjeselskaper,
3. statsforetak,
4. selskap som definert i selskapsloven § 1-2 første ledd bokstav a, med unntak av
    - interkommunale selskaper
    - selskap som ikke er partrederi og som i året har hatt mindre enn fem millioner kroner i salgsinntekt og et gjennomsnittlig antall ansatte færre enn fem årsverk dersom antallet deltakere ikke overstiger fem og ingen av deltakerne er juridisk person med begrenset ansvar,
5. finansforetak og andre foretak som det føres tilsyn med etter finanstilsynsloven § 1-2,
6. verdipapirfond,
7. samvirkeforetak og økonomiske foreninger som i året har hatt salgsinntekter over to millioner kroner,
8. boligbyggelag, borettslag og eierseksjonssameier som nevnt i eierseksjonsloven § 64 annet ledd.
9. andre foreninger som i året har hatt eiendeler med verdi over 20 millioner kroner eller et gjennomsnittlig antall ansatte høyere enn 20 årsverk,
10. stiftelser,
11. enhver som driver enkeltpersonforetak og som i året samlet har hatt eiendeler med verdi over 20 millioner kroner eller et gjennomsnittlig antall ansatte høyere enn 20 årsverk,
12. andre som etter særskilt bestemmelse i eller i medhold av lov har regnskapsplikt etter regnskapsloven.
13. utenlandsk foretak som utøver eller deltar i virksomhet her i riket

eller på norsk kontinentalsokkel, og som er skattepliktig til Norge etter norsk intern lovgivning,

(2) Foretak som er omfattet av første ledd nr. 4, 7, 9 eller 11 og som har drevet virksomhet i mer enn ett år, er regnskapspliktig først når vilkår om å overskride beløpsgrenser eller grense for antall ansatte er oppfylt to år på rad.
(3) Foretak som har hatt regnskapsplikt etter første ledd nr. 4, 7, 9 eller 11, men som ett år ikke oppfyller vilkår om beløpsgrense eller antall ansatte, har fortsatt regnskapsplikt fram til vilkårene ikke er oppfylt to år på rad.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler om beregning av salgsinntekter og eiendelenes verdi etter første ledd nr. 4, 7, 9 og 11.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 93 (ikr. 1 jan 2000), 16 juni 2000 nr. 41 (ikr. 1 juli 2000), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 15 juni 2001 nr. 59 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 19 nov 2004 nr. 1489), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 19 nov 2004 nr. 73 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 1 des 2004 nr. 1531) som endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46, 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 16 juni 2017 nr. 65 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1393), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 1-2a. Regnskapspliktige med plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering

(1) Bestemmelsene i §§ 2-3 til 2-8 gjelder for følgende regnskapspliktige:

1. aksjeselskaper,
2. allmennaksjeselskaper,
3. selskaper som nevnt i § 1-2 nr. 4 hvis alle deltakerne som har ubegrenset ansvar, er selskaper med begrenset ansvar,
4. banker,
5. kredittforetak,
6. forsikringsforetak,
7. statsforetak,
8. filialer som nevnt i § 2-8 annet ledd,
9. andre regnskapspliktige når det er fastsatt i forskrift gitt av departementet.

(2) Bestemmelsene i §§ 2-3 til 2-8 gjelder likevel ikke for alternative investeringsfond.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 1-3. Konsern

(1) Et morselskap utgjør sammen med et datterselskap eller datterselskaper et konsern.
(2) Regnskapspliktig etter § 1-2 som ikke faller inn under § 1-2 første ledd nr. 11 eller 13, er morselskap hvis vedkommende på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller andeler har bestemmende innflytelse over et annet foretak. En regnskapspliktig skal anses å ha bestemmende innflytelse hvis vedkommende:

1. eier så mange aksjer eller andeler i et annet foretak at de representerer flertallet av stemmene i det andre foretaket, med mindre det i særlige unntakstilfeller klart kan påvises at slikt eierskap likevel ikke gir bestemmende innflytelse, eller
2. har rett til å velge eller avsette et flertall av medlemmene i det andre foretakets styre.

(3) Et foretak som står i forhold som nevnt i annet ledd til et morselskap, anses som datterselskap.
(4) Ved beregningen av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette medlemmer til styret skal rettigheter som morselskapet og morselskapets datterselskaper innehar, regnes med. Det samme gjelder rettigheter som innehas av noen som handler i eget navn, men for morselskapets eller et datterselskaps regning.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 59 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 19 nov 2004 nr. 1489), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 1-4. Tilknyttet selskap

Som tilknyttet selskap regnes foretak hvor den regnskapspliktige har betydelig innflytelse, men som ikke er datterselskap eller felles kontrollert virksomhet, jf. § 5-17 første ledd. Betydelig innflytelse skal normalt anses å foreligge når den regnskapspliktige eier så mange aksjer eller andeler at de representerer minst 20 prosent av stemmene i foretaket.
Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 1-5. Kategorier av foretak og konsern

(1) Som mikroforetak regnes regnskapspliktige som på balansedagen overskrider én eller ingen av følgende tre terskler:

a. balansesum: 5 millioner kroner
b. salgsinntekter: 10 millioner kroner
c. gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 10 årsverk

Med mindre noe annet er fastsatt, skal mikroforetak følge reglene for små foretak.

(2) Som små foretak regnes regnskapspliktige som på balansedagen overskrider én eller ingen av følgende tre terskler:

a. balansesum: 84 millioner kroner
b. salgsinntekter: 168 millioner kroner
c. gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk

(3) Som mellomstore foretak regnes regnskapspliktige som ikke er mikroforetak, små foretak eller store foretak.
(4) Som store foretak regnes regnskapspliktige som på balansedagen overskrider minst to av følgende tre terskler:

a. balansesum: 290 millioner kroner
b. salgsinntekter: 580 millioner kroner
c. gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 250 årsverk

(5) Som små konsern regnes konsern som på balansedagen oppfyller vilkårene for små foretak i annet ledd, beregnet etter reglene i tolvte ledd. Med mindre noe annet er fastsatt, skal små konsern følge reglene for små foretak.
(6) Som mellomstore konsern regnes konsern som ikke er små konsern eller store konsern. Med mindre noe annet er fastsatt, skal mellomstore konsern følge reglene for mellomstore foretak.
(7) Som store konsern regnes konsern som på balansedagen oppfyller vilkårene for store foretak i fjerde ledd, beregnet etter reglene i tolvte ledd. Med mindre noe annet er fastsatt, skal store konsern følge reglene for store foretak.
(8) Når en regnskapspliktig eller et konsern på balansedagen overskrider eller ikke lenger overskrider grensene for to av de tre tersklene for balansesum, salgsinntekter og gjennomsnittlig antall ansatte, skal dette forholdet få virkning for hvilken størrelseskategori den regnskapspliktige eller konsernet tilhører først for det andre av to regnskapsår etter hverandre hvor forholdet har inntruffet.
(9) Inntektene fra den regnskapspliktiges hovedaktiviteter skal anses som salgsinntekt ved vurdering av om terskelverdiene i første til syvende ledd er overskredet.
(10) Balansesummen er summen av alle eiendelspostene, jf. § 6-2 A og B.

(11) Morselskap i mellomstore konsern regnes som mellomstore foretak. Morselskap i store konsern regnes som store foretak. Morselskap i små konsern regnes bare som mikroforetak hvis vilkårene er oppfylt for konsernet.
(12) I konsern skal balansesum, salgsinntekter og gjennomsnittlig antall ansatte beregnes enten for konsernet sett som en enhet (konsolidert grunnlag) eller samlet for konsernet uten noen form for eliminering av konserninterne transaksjoner og mellomværende. Hvis beregningen gjøres samlet for konsernet uten elimineringer, økes grensene for balansesum og salgsinntekter med 20 prosent.
(13) Departementet kan i forskrift gi regler om beregningen av balansesum og salgsinntekter for enkelte regnskapspliktige og om regnskapsføringen ved overgang fra en foretakskategori til en annen.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 10 des 2004 med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2004 eller senere iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 1-6. Foretak av allmenn interesse og noterte foretak

(1) Som foretak av allmenn interesse regnes

a. noterte foretak,
b. banker,
c. kredittforetak,
d. forsikringsforetak.

(2) Som noterte foretak regnes regnskapspliktige som har utstedt omsettelige verdipapirer som er tatt opp til handel på et regulert marked i EØS.
(3) Med mindre noe annet er fastsatt, skal foretak av allmenn interesse følge reglene for store foretak uavhengig av balansesum, salgsinntekter og gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret. Med mindre noe annet er fastsatt, skal morselskap i konsern hvor minst ett av selskapene i konsernet er et foretak av allmenn interesse, følge reglene for store konsern uavhengig av konsernets balansesum, salgsinntekter og gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret.
(4) Noterte foretak som er små eller mellomstore foretak, kan følge reglene for små og mellomstore foretak i §§ 2-3 til 2-8. Reglene i §§ 2-3 til 2-8 gjelder ikke banker, kredittforetak og forsikringsforetak som er små eller mellomstore foretak og som ikke er noterte foretak.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 10 des 2004 med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2004 eller senere iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610), 10

juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 1-7. Regnskapsåret

(1) Regnskapsåret er kalenderåret. Avvikende regnskapsår kan benyttes dersom dette på grunn av sesongmessig virksomhet øker årsregnskapets informasjonsverdi. Regnskapspliktig som er filial eller datterselskap av utenlandsk foretak, kan benytte avvikende regnskapsår for å ha samme regnskapsår som det utenlandske foretaket. Departementet kan i særlige tilfeller ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra bestemmelsen i første punktum.
(2) Den regnskapspliktiges første regnskapsår, første avvikende regnskapsår eller siste avvikende regnskapsår kan være kortere eller lengre enn 12 måneder. Regnskapsåret kan likevel ikke i noe tilfelle være lengre enn 18 måneder.
(3) Ved oppløsning slutter regnskapsåret på oppløsningstidspunktet.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 30 juni 2006 nr. 38 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 773), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 1-8. Styre og tilsvarende ledelsesorgan

De bestemmelser som omhandler et styre og dets medlemmer gjelder også for tilsvarende ledelsesorganer og medlemmer av slikt ledelsesorgan.

§ 1-9. Fusjon

Som fusjon regnes sammenslåing som nevnt i aksjeloven § 13-2 og allmennaksjeloven § 13-2, samt sammenslåing som omfatter annen regnskapspliktig og som gjennomføres på tilsvarende måte. Som fusjon regnes også en sammenslåing som nevnt i allmennaksjeloven §§ 13-25 til 13-36, jf. aksjeloven § 13-25, om fusjoner over landegrensene når kontantvederlaget som ytes til aksjeeierne i det overdragende selskapet ikke overstiger 20 prosent av det samlede vederlaget.
Endret ved lov 21 des 2007 nr. 129.

§ 1-10. Vesentlig opplysning

En opplysning er vesentlig dersom utelatelsen eller feil i slike opplysninger med rimelighet kan forventes å påvirke beslutninger som brukere tar på grunnlag av foretakets årsregnskap. Enkeltposters vesentlighet skal vurderes i sammenheng med andre tilsvarende poster.
Tilføyd ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 1-11. Bærekraftsforhold

Med bærekraftsforhold menes miljømessige, sosiale og styringsmessige forhold, inkludert forhold som gjelder arbeidstakere, respekt for menneskerettigheter og bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 2 Årsberetning og bærekraftsrapportering

Kapittelet med § 2-1 til § 2-8 opphevet ved lov 19 nov 2004 nr. 73 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 1 des 2004 nr. 1531), tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 2-1. Plikt til å utarbeide årsberetning

(1) Regnskapspliktige som er mellomstore eller store foretak, skal for hvert regnskapsår utarbeide årsberetning i samsvar med bestemmelsene i denne loven.
(2) Regnskapspliktige som utarbeider konsernregnskap, skal i årsberetningen også dekke virksomheten i konsernet. Informasjonen om virksomheten i konsernet skal gi grunnlag for å vurdere morselskapet og datterselskapene som en enhet.
(3) Årsberetningen skal fastsettes samtidig med årsregnskapet, jf. § 3-1 annet ledd.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 2-2. Årsberetningens innhold

(1) I årsberetningen skal det gis opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives, inkludert opplysning om eventuelle filialer.
(2) Årsberetningen skal minst omfatte en rettvisende oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risikoer og usikkerhetsfaktorer den regnskapspliktige står overfor. Oversikten skal være en balansert og fyllestgjørende analyse av utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling, hensyntatt virksomhetens størrelse og kompleksitet. Det skal gis opplysninger om forsknings- og utviklingsaktiviteter.
(3) I den grad det er nødvendig for å forstå den regnskapspliktiges utvikling, resultat eller stilling, skal analysen nevnt i annet ledd inneholde både finansielle og ikke-finansielle sentrale resultatindikatorer relevante for den aktuelle virksomheten, inkludert opplysninger om miljøforhold og forhold som gjelder arbeidstakere.
(4) I sin analyse skal årsberetningen, der det passer, inneholde henvisninger og tilleggsforklaringer til beløp oppført i årsregnskapet.
(5) Det skal gis en redegjørelse i årsberetningen som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges framtidige utvikling. Regnskapspliktig som i foregående årsberetning eller årsregnskap har angitt resultatmål eller gitt andre opplysninger om forventet utvikling, skal opplyse om forventningene er i samsvar med årets resultat og begrunne eventuelle avvik.
(6) Det skal gis opplysninger om finansiell risiko som er av betydning for å bedømme foretakets eiendeler, gjeld, finansiell stilling og resultat. Opplysningene skal omfatte mål og strategier som er fastsatt for styring av finansiell risiko, herunder strategien for sikring av hver hovedtype av planlagte transaksjoner der sikringsvurdering er benyttet. Det skal gjøres rede for foretakets eksponering mot markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko.
(7) Regnskapspliktige som nevnt i § 2-3 første ledd skal opplyse om sentrale immaterielle ressurser. Det skal forklares på hvilken måte foretakets forretningsmodell grunnleggende er avhengig av slike ressurser, og på hvilken måte slike ressurser er en kilde til verdiskaping for virksomheten. Med sentrale immaterielle ressurser menes ressurser uten fysisk substans som foretakets forretningsmodell grunnleggende er avhengig av, og som er en kilde til verdiskaping for foretaket.
(8) I årsberetningen skal det gis følgende opplysninger om forutsetningen om fortsatt drift, jf. § 4-5:

1. Dersom forutsetning om fortsatt drift legges til grunn for årsregnskapet, skal det bekreftes at forutsetningen er til stede.

2. Dersom det er tvil om den regnskapspliktige kan fortsette virksomheten, skal det redegjøres for usikkerheten.
3. Dersom styrets handleplikt ved tap av egenkapital har inntrådt i henhold til aksjeloven eller allmennaksjeloven § 3-5, skal det opplyses om det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet.
4. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet, skal det redegjøres for hvordan virkelig verdi ved avvikling er beregnet dersom dette ikke framgår i note til årsregnskapet.

(9) Årsberetningen skal inneholde forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap dersom dette ikke framgår av årsregnskapet.
(10) Det skal gis opplysninger om arbeidsmiljøet og en oversikt over iverksatte tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet. Det skal opplyses særskilt om skader og ulykker. Regnskapspliktig som i regnskapsåret har sysselsatt minst 5 årsverk, skal i tillegg opplyse særskilt om sykefravær.
(11) Det skal gis opplysninger om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning på miljøforhold. Opplysningene skal omfatte hvilke negative virkninger virksomheten har eller kan ha på klima, natur og miljø, samt hvilke tiltak som er iverksatt eller planlegges iverksatt for å forhindre eller redusere slike negative virkninger.
(12) Det skal gis opplysninger om det er tegnet forsikring for styrets medlemmer og daglig leder for deres mulige ansvar overfor foretaket og tredjepersoner og i tilfelle om forsikringsdekningen.
(13) Regnskapspliktige som er noterte foretak, skal gi følgende opplysninger om aksjeeierforhold i selskapet:

1. en beskrivelse av vedtektsbestemmelser som begrenser retten til å omsette selskapets aksjer,
2. en beskrivelse av hvem som utøver rettighetene til aksjer i eventuelle ansatteaksjeordninger når myndigheten ikke utøves direkte av de ansatte som er omfattet av ordningen,
3. avtaler mellom aksjeeiere selskapet er kjent med som begrenser mulighetene til å omsette eller utøve stemmerett for aksjer,
4. vesentlige avtaler selskapet er part i hvis vilkår trer i kraft, endres eller opphører som følge av et overtakelsestilbud, samt en redegjørelse for vilkårene. I den grad det vil medføre urimelig forretningsmessig ulempe at en avtale blir kjent, kan foretaket la være å opplyse om avtalen. Dette gjelder likevel ikke dersom selskapet er forpliktet til å offentliggjøre opplysninger om avtalen i henhold til annen lovgivning.

Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 2-3. Plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering

(1) Store foretak skal innta bærekraftsrapportering for foretaket i årsberetningen i samsvar med § 2-4. Dette gjelder også for små og mellomstore foretak som er noterte foretak, men ikke for mikroforetak.
(2) Morselskap i store konsern skal innta konsolidert bærekraftsrapportering for konsernet i årsberetningen i samsvar med § 2-5.
(3) Et morselskap som utarbeider konsolidert bærekraftsrapportering for konsernet i samsvar med § 2-5, skal anses å ha oppfylt plikten etter første ledd.
(4) Et datterselskap er unntatt fra plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering etter første ledd hvis datterselskapet med sine datterselskaper er inkludert i årsberetningen til et morselskap, og morselskapets årsberetning er utarbeidet i samsvar med § 2-1 annet ledd, § 2-2 og § 2-5, og det avgis en attestasjonsuttalelse i samsvar med revisorloven § 9-7 a. Et morselskap som selv er datterselskap, er på samme vilkår unntatt fra plikt til å utarbeide konsolidert bærekraftsrapportering for konsernet etter annet ledd.
(5) Et datterselskap er unntatt fra plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering etter første ledd hvis datterselskapet med sine datterselskaper er inkludert i den konsoliderte bærekraftsrapporteringen til et morselskap som er etablert utenfor EØS, og denne bærekraftsrapporteringen er utarbeidet i samsvar med standardene for bærekraftsrapportering som er nevnt i § 2-6 nr. 1, eller på en likeverdig måte i samsvar med beslutninger om likeverdige standarder om bærekraftsrapportering fastsatt i forskrift i medhold av verdipapirhandelloven § 5-7. Et morselskap som selv er datterselskap, er på samme vilkår unntatt fra plikt til å utarbeide konsolidert bærekraftsrapportering for konsernet etter annet ledd.
(6) Unntakene i fjerde og femte ledd gjelder bare hvis følgende vilkår er oppfylt:

1. Årsberetningen til datterselskapet inneholder navnet og forretningskontoret til morselskapet som rapporterer på konsernnivå, nettlenkene til den konsoliderte bærekraftsrapporteringen og attestasjonsuttalelsen, jf. nr. 2, og opplysning om at datterselskapet er unntatt fra kravene til bærekraftsrapportering.
2. Den konsoliderte bærekraftsrapporteringen og attestasjonsuttalelsen til revisor eller uavhengig tilbyder av attestasjonstjenester, og i tilfelle oversettelsene som nevnt i nr. 3, er publisert og tilgjengelig på internett.

3. Den konsoliderte bærekraftsrapporteringen og attestasjonsuttalelsen er på eller oversatt til norsk, svensk, dansk eller engelsk. Hvis en oversettelse ikke er sertifisert, skal oversettelsen inneholde en erklæring om dette.

(7) Er morselskapet etablert utenfor EØS, gjelder fjerde og femte ledd dessuten bare hvis opplysninger etter taksonomiforordningen artikkel 8 inntas i årsberetningen til datterselskapet eller i den konsoliderte bærekraftsrapporteringen, og den konsoliderte bærekraftsrapporteringen og en attestasjonsuttalelse avgitt av en person eller et foretak med godkjenning i hjemlandet til å attestere bærekraftsrapporteringen, sendes inn til Regnskapsregisteret, jf. § 8-2 tredje ledd.
(8) Unntakene i fjerde og femte ledd gjelder ikke for store foretak som er noterte foretak.
(9) Der forordning (EU) nr. 575/2013 (kapitalkravsforordningen) artikkel 10 gjelder, skal en bank eller et kredittforetak som er knyttet til og overvåket av et sentralt organ som angitt i forordningen artikkel 10, behandles som et datterselskap av dette sentrale organet ved anvendelsen av fjerde og femte ledd. Et forsikringsforetak som er del av et konsern på grunnlag av finansielle forbindelser som angitt i direktiv 2009/138/EF (Solvens II-direktivet) artikkel 212 nr. 1 bokstav c punkt ii, og som er underlagt konsernovervåking i samsvar med direktivet artikkel 213 nr. 2 bokstav a til c, skal behandles som et datterselskap av morselskapet i dette konsernet ved anvendelsen av fjerde og femte ledd.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 2-4. Bærekraftsrapportering

(1) Bærekraftsrapporteringen i årsberetningen etter § 2-3 første ledd skal gi informasjon som er nødvendig for å forstå den regnskapspliktiges innvirkning på bærekraftsforhold og informasjon som er nødvendig for å forstå hvordan bærekraftsforhold påvirker den regnskapspliktiges utvikling, stilling og resultat. Bærekraftsrapporteringen skal være tydelig identifiserbar og gis i en egen del av årsberetningen.
(2) Bærekraftsrapporteringen skal inneholde:

1. en kort beskrivelse av foretakets forretningsmodell og strategi, inkludert:
    a. hvor motstandsdyktig forretningsmodellen og strategien er mot risiko knyttet til bærekraftsforhold,

   b. mulighetene for foretaket knyttet til bærekraftsforhold,
   c. foretakets planer for å sikre at forretningsmodellen og strategien er forenlig med overgangen til en bærekraftig økonomi og med begrensning av global oppvarming til 1,5 °C i tråd med Parisavtalen, målet om å oppnå klimanøytralitet innen 2050 og foretakets eventuelle eksponering for kull-, olje- og gassrelaterte aktiviteter. Beskrivelsen skal omfatte gjennomføringstiltak og tilknyttede planer for investeringer og finansiering,
   d. hvordan forretningsmodellen og strategien tar hensyn til foretakets interessenter og til innvirkningen foretaket har på bærekraftsforhold, og
   e. hvordan strategien har blitt gjennomført når det gjelder bærekraftsforhold.
2. en beskrivelse av de tidsbestemte målene knyttet til bærekraftsforhold som foretaket har satt, herunder, der det er relevant, mål om reduksjon i klimagassutslipp minst for 2030 og 2050, av fremgangen foretaket har hatt med å oppnå målene og en erklæring om hvorvidt foretakets miljørelaterte mål er vitenskapelig fundert,
3. en beskrivelse av rollen til foretakets styrende organer når det gjelder bærekraftsforhold, og deres kompetanse til å utføre denne rollen eller tilgangen de har på slik kompetanse,
4. en beskrivelse av foretakets retningslinjer knyttet til bærekraftsforhold,
5. informasjon om eventuelle insentivordninger knyttet til bærekraftsforhold som tilbys medlemmer av foretakets styrende organer,
6. en beskrivelse av
   a. den regnskapspliktiges aktsomhetsvurderinger som gjelder bærekraftsforhold, inkludert aktsomhetsvurderinger i samsvar med lovkrav,
   b. de viktigste faktiske eller potensielle negative virkningene knyttet til foretakets virksomhet og verdikjede, inkludert foretakets produkter og tjenester, forretningsforhold og forsyningskjeden, gjennomførte tiltak for å identifisere og overvåke disse virkningene, samt andre virkninger foretaket er forpliktet til å identifisere etter andre EØS-regler om å gjøre aktsomhetsvurderinger, og
   c. tiltak som er iverksatt for å forhindre, begrense og utbedre faktiske eller potensielle skadevirkninger, og resultatet av

slike tiltak.

7. en beskrivelse av de viktigste risikoene for foretaket knyttet til bærekraftsforhold, inkludert en beskrivelse av bærekraftsforholdene som foretaket er mest avhengig av, og hvordan foretaket håndterer disse risikoene, og
8. indikatorer som er relevante for opplysningene ovenfor.

Den regnskapspliktige skal beskrive prosessen som er utført for å identifisere informasjonen som er inkludert i årsberetningen i henhold til første ledd. Der det passer skal opplysningene som nevnt i nr. 1 til 8 inkludere informasjon som beskriver forholdene på kort, mellomlang og lang sikt.

(3) Der det passer skal bærekraftsrapporteringen inneholde:

1. informasjon om foretakets egen virksomhet og verdikjede, inkludert foretakets produkter og tjenester, dets forretningsforbindelser og leverandørkjede, og
2. referanser til annen informasjon i årsberetningen og beløp som er rapportert i årsregnskapet med utdypende forklaringer.

(4) Opplysninger om kommende utvikling eller forhandlinger kan utelates i særlige unntakstilfeller, når det etter styrets eller tilsvarende foretaksorgans forsvarlig begrunnede oppfatning vil være til alvorlig forretningsmessig skade for den regnskapspliktige om opplysningene ble offentliggjort. Opplysningene kan likevel bare utelates hvis dette ikke forhindrer en rimelig og balansert forståelse av foretakets utvikling, stilling og resultat og hvordan virksomheten påvirker omgivelsene. Begrunnelsen skal inntas i styreprotokollen eller dokumenteres på tilsvarende måte.
(5) Den regnskapspliktige skal utarbeide bærekraftsrapportering som angitt i første til fjerde ledd i samsvar med standardene for bærekraftsrapportering som er fastsatt i medhold av § 2-6 nr. 1.
(6) Små og mellomstore foretak som er noterte foretak, kan begrense bærekraftsrapporteringen etter første ledd til følgende informasjon:

1. en kort beskrivelse av foretakets forretningsmodell og strategi,
2. en beskrivelse av foretakets retningslinjer når det gjelder bærekraftsforhold,
3. de viktigste faktiske eller potensielle negative virkningene knyttet til foretakets virksomhet og verdikjede, inkludert foretakets produkter og tjenester, forretningsforhold og leverandørkjeden, gjennomførte tiltak for å identifisere og overvåke, forhindre, begrense og avhjelpe disse virkningene,

4. de viktigste risikoene for foretaket knyttet til bærekraftsforhold og hvordan foretaket håndterer disse risikoene, og
5. sentrale indikatorer som er nødvendige for rapporteringen i nr. 1 til 4.

(7) Sjette ledd gjelder tilsvarende for følgende store foretak:

1. mindre og ikke-komplekse foretak, jf. finansforetaksloven § 1-5 ellevte ledd,
2. egenforsikringsforetak og
3. egenforsikringsforetak for gjenforsikring.

(8) Regnskapspliktige som benytter adgangen i sjette og syvende ledd, skal utarbeide bærekraftsrapportering i samsvar med standardene for bærekraftsrapportering for små og mellomstore foretak som er fastsatt i medhold av § 2-6 nr. 2.
(9) Den regnskapspliktiges ledelse og arbeidstakernes tillitsvalgte skal drøfte hvilken informasjon som er relevant, og hvordan bærekraftsinformasjonen innhentes og verifiseres. Synspunktene til arbeidstakernes tillitsvalgte skal formidles til arbeidsgivers styre.
(10) Regnskapspliktige som utarbeider bærekraftsrapportering i samsvar med første til niende ledd, skal anses å ha oppfylt opplysningskravene i § 2-2 tredje ledd om å innta finansielle og ikke-finansielle sentrale resultatindikatorer i årsberetningen, tiende ledd om arbeidsmiljøet og ellevte ledd om påvirkning på miljøforhold.
(11) Bærekraftsrapporteringen skal inneholde informasjon som beskrevet i artikkel 8 i taksonomiforordningen, jf. lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer § 3.
(12) Departementet kan fastsette forskrift om oppbevaring av dokumentasjon som underbygger bærekraftsrapporteringen og behandling av særlige kategorier personopplysninger i forbindelse med utarbeidelse av bærekraftsrapportering.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 2-5. Konsolidert bærekraftsrapportering

(1) Den konsoliderte bærekraftsrapporteringen i årsberetningen, jf. § 2-3 annet ledd, skal utarbeides i samsvar med bestemmelsene i § 2-4 første til femte ledd. Den konsoliderte bærekraftsrapporteringen skal gi grunnlag for å vurdere morselskapet og alle datterselskapene som en enhet. Den konsoliderte

bærekraftsrapporteringen skal være tydelig identifiserbar og gis i en egen del av årsberetningen.
(2) Der hvor den regnskapspliktige identifiserer betydelige forskjeller mellom konsernets og ett eller flere konsernselskapers innvirkning på eller risiko knyttet til bærekraftsforhold, skal det gis opplysninger som gir en tilstrekkelig forståelse også av disse konsernselskapenes innvirkning på eller risiko knyttet til bærekraftsforhold.
(3) Den regnskapspliktige skal angi hvilke datterselskaper som er unntatt fra kravene til bærekraftsrapportering fordi de inngår i den konsoliderte bærekraftsrapporteringen.
(4) Morselskapets ledelse og arbeidstakernes tillitsvalgte skal drøfte hvilken informasjon som er relevant, og hvordan bærekraftsinformasjonen innhentes og verifiseres. Synspunktene til arbeidstakernes tillitsvalgte skal formidles til arbeidsgivers styre.
(5) Morselskap som utarbeider bærekraftsrapportering i samsvar med første til fjerde ledd, skal anses å ha oppfylt opplysningskravene i § 2-2 tredje ledd om å innta finansielle og ikke-finansielle sentrale resultatindikatorer i årsberetningen, tiende ledd om arbeidsmiljøet og ellevte ledd om påvirkning på miljøforhold.
(6) Den konsoliderte bærekraftsrapporteringen skal inneholde informasjon som beskrevet i artikkel 8 i taksonomiforordningen, jf. lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer § 3.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454), endret ved lov 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 2-6. Standarder for bærekraftsrapportering

Departementet kan fastsette forskrifter som svarer til kommisjonsforordninger fastsatt i medhold av følgende bestemmelser i regnskapsdirektivet (direktiv 2013/34/EU):

1. artikkel 29b om standarder for bærekraftsrapportering,
2. artikkel 29c om standarder for bærekraftsrapportering for små og mellomstore foretak,
3. artikkel 40b om standarder for bærekraftsrapportering for tredjelandsforetak.

Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 2-7. Elektronisk rapporteringsformat

(1) Foretak som etter § 2-3 skal utarbeide bærekraftsrapportering, skal utarbeide årsberetningen i et elektronisk rapporteringsformat.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilket elektronisk rapporteringsformat som skal benyttes, og om offentliggjøring og innsending av årsberetningen i det elektroniske rapporteringsformatet.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 2-8. Bærekraftsrapportering for foretak fra land utenfor EØS (tredjelandsforetak)

(1) Store foretak som er datterselskap i konsern hvor konsernspissen er et morselskap som er etablert utenfor EØS, skal publisere en bærekraftsrapport som dekker det konsernet som datterselskapet inngår i. Plikten gjelder også for små og mellomstore foretak som er noterte foretak med slik konserntilknytning. Mikroforetak er unntatt. Rapporteringsplikten gjelder bare hvis konsernet som datterselskapet inngår i har hatt salgsinntekter på over 150 millioner euro innenfor EØS i hvert av de siste to regnskapsårene.
(2) En norsk filial av et foretak som er etablert utenfor EØS, skal, hvis filialen hadde salgsinntekter tilsvarende 40 millioner euro eller mer i det foregående regnskapsåret, publisere en bærekraftsrapport som dekker konsernet som filialen er en del av. Hvis foretaket som filialen er en del av ikke inngår i et konsern, skal bærekraftsrapporten dekke dette foretaket. Rapporteringsplikten gjelder bare hvis foretaket som filialen er en del av:

1. har en selskapsform som tilsvarer aksjeselskap eller allmennaksjeselskap,
2. enten ikke inngår i et konsern eller inngår i et konsern hvor konsernspissen er et morselskap som er etablert utenfor EØS, og
3. inngår i et konsern som har hatt salgsinntekter på over 150 millioner euro innenfor EØS i hvert av de siste to regnskapsårene, eller selv har hatt slike salgsinntekter.

Rapporteringsplikten gjelder ikke hvis foretaket som filialen er en del av har et datterselskap som har rapporteringsplikt etter første ledd eller tilsvarende regler i en annen EØS-stat. Med filial menes regnskapspliktig etter § 1-2 første ledd nr. 13 som har et fast forretningssted her i riket.

(3) Bærekraftsrapport som nevnt i første og annet ledd skal inneholde

opplysningene angitt i § 2-5 første ledd, jf. § 2-4 annet ledd nr. 1 bokstav c til e, nr. 2 til 6 og, der det passer, nr. 7.
(4) Bærekraftsrapporten skal utarbeides i samsvar med standardene for bærekraftsrapportering for tredjelandsforetak som er fastsatt i forskrifter i medhold av § 2-6 nr. 3. Alternativt kan bærekraftsrapporten utarbeides i samsvar med de alminnelige standardene for bærekraftsrapportering som er fastsatt i medhold av § 2-6 nr. 1, eller på en likeverdig måte i samsvar med Europakommisjonens beslutninger om likeverdige standarder om bærekraftsrapportering fastsatt i forskrift i medhold av verdipapirhandelloven § 5-7.
(5) Hvis informasjonen som kreves etter tredje ledd ikke er fullt ut tilgjengelig, skal datterselskapet eller filialen anmode konsernspissen eller foretaket som filialen er en del av (tredjelandsforetaket) om å gi all informasjon som er nødvendig for å sette datterselskapet eller filialen i stand til å oppfylle sine forpliktelser. Hvis ikke all nødvendig informasjon er gitt, skal datterselskapet eller filialen utarbeide og publisere en bærekraftsrapport som inneholder all den informasjonen datterselskapet eller filialen har innhentet, sammen med en erklæring om at tredjelandsforetaket ikke gjorde den nødvendige informasjonen tilgjengelig.
(6) Bærekraftsrapporten skal publiseres sammen med en attestasjonsuttalelse fra en eller flere personer eller foretak som er autorisert til å attestere bærekraftsrapportering i henhold til lovgivningen i det aktuelle tredjelandet eller i en EØS-stat. Hvis tredjelandsforetaket ikke har lagt frem en slik attestasjonsuttalelse, skal datterselskapet eller filialen avgi en erklæring om at tredjelandsforetaket ikke har lagt frem en attestasjonsuttalelse om bærekraftsrapporten.
(7) Bærekraftsrapporten og attestasjonsuttalelsen skal være på, eller oversettes til, norsk, svensk, dansk eller engelsk.
(8) Med salgsinntekter menes for tredjelandsforetak som nevnt i første og annet ledd inntektene slik de er definert av de regnskapsreglene som foretakets årsregnskap er utarbeidet etter.
(9) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om at datterselskaper og filialer som nevnt i første og annet ledd skal sende inn opplysninger om de samlede salgsinntektene i filialen og i EØS.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 2-9. Redegjørelse om foretaksstyring

(1) Noterte foretak skal i årsberetningen eller i dokument det er henvist til i årsberetningen, redegjøre for sine prinsipper og praksis vedrørende

foretaksstyring.
(2) Redegjørelsen for prinsipper og praksis vedrørende foretaksstyring etter første ledd skal minst inneholde følgende opplysninger:

1. en angivelse av anbefalinger og regelverk om foretaksstyring som foretaket er omfattet av eller for øvrig velger å følge,
2. opplysninger om hvor anbefalinger og regelverk som nevnt i nr. 1 er offentlig tilgjengelige,
3. en begrunnelse for eventuelle avvik fra anbefalinger og regelverk som nevnt i nr. 1,
4. en beskrivelse av hovedelementene i foretakets, og for regnskapspliktige som utarbeider konsernregnskap eventuelt også konsernets, systemer for internkontroll og risikostyring knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen,
5. vedtektsbestemmelser som helt eller delvis utvider eller fraviker bestemmelser i allmennaksjeloven kapittel 5,
6. sammensetningen til styre, bedriftsforsamling, representantskap og kontrollkomité; eventuelle arbeidsutvalg for disse organene, samt en beskrivelse av hovedelementene i gjeldende instrukser og retningslinjer for organenes og eventuelle utvalgs arbeid,
7. vedtektsbestemmelser som regulerer oppnevning og utskifting av styremedlemmer,
8. vedtektsbestemmelser og fullmakter som gir styret adgang til å beslutte at foretaket skal kjøpe tilbake eller utstede egne aksjer eller egenkapitalbevis, og
9. en beskrivelse av foretakets retningslinjer for likestilling og mangfold med hensyn til kjønn og andre forhold slik som alder, funksjonsnedsettelse og utdannings- og yrkesbakgrunn for sammensetning av styre, ledelses- og kontrollorganer og deres eventuelle underutvalg. Mål for retningslinjene, hvordan de har blitt gjennomført og virkningen av dem i rapporteringsperioden skal opplyses. Hvis foretaket ikke har slike retningslinjer, skal dette begrunnes.

(3) Annet ledd nr. 1, 2, 3, 5 og 6 gjelder ikke for regnskapspliktige som ikke har utstedt aksjer eller egenkapitalbevis som er notert på et regulert marked eller på en multilateral handelsfasilitet, jf. verdipapirhandelloven § 2-7 femte ledd.
(4) Regnskapspliktig som utarbeider bærekraftsrapportering etter §§ 2-3 til 2-7, skal anses å ha oppfylt annet ledd nr. 9 hvis informasjonen er gitt i bærekraftsrapporteringen og det er tatt inn en henvisning til informasjonen i redegjørelsen om foretaksstyring.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om avleggelse og

oppdatering av opplysninger i redegjørelsen om foretaksstyring, når redegjørelsen er gitt som dokument det er henvist til i årsberetningen etter første ledd, samt om revisors plikter i forbindelse med opplysningene i dokumentet.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 2-10. Rapportering om betalinger til myndigheter mv.

(1) Regnskapspliktige som driver virksomhet innen utvinningsindustrien, skal utarbeide og offentliggjøre en årlig rapport med opplysninger om sine betalinger til myndigheter på land- og prosjektnivå. Det samme gjelder regnskapspliktige som driver skogsdrift innen ikke-beplantet skog. Det skal i årsberetningen opplyses om hvor rapporten er offentliggjort.
(2) Plikten til å utarbeide en årlig rapport etter første ledd første og annet punktum gjelder ikke for regnskapspliktige som utarbeider en årlig rapport etter tilsvarende utenlandsk regelverk. Det samme unntaket gjelder dersom opplysninger etter første ledd første punktum er tatt inn i morselskapets årlige rapport om konsernets betalinger til myndigheter utarbeidet som konsernrapportering etter reglene i denne paragraf med tilhørende forskrift eller etter tilsvarende utenlandsk regelverk.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette at rapporteringsplikten etter første ledd bare skal gjelde for regnskapspliktige over en gitt størrelse og betalinger over gitte terskelverdier, samt fastsette andre unntak fra første ledd. Departementet kan i forskrift også fastsette at rapporten skal inneholde andre opplysninger enn betalinger til myndigheter, hva som anses som tilsvarende utenlandsk regelverk, samt gi nærmere regler om definisjoner, offentliggjøring og konsernrapportering.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 2-11. Språk i årsberetningen mv.

(1) Årsberetningen skal være på norsk. Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak bestemme at årsberetningen kan være på et annet språk.
(2) Første ledd gjelder også for redegjørelsen om foretaksstyring som nevnt i § 2-9 og rapporteringen om betalinger til myndigheter mv. som nevnt i § 2-10.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 2-12. Signering av årsberetningen mv.

(1) Bestemmelsene i § 3-5 om signering av årsregnskapet og påtegnet forbehold gjelder også for årsberetningen.
(2) Signering av årsberetningen og påtegnet forbehold skal anses å omfatte redegjørelsen om foretaksstyring som nevnt i § 2-9 og rapport om betaling til myndigheter mv. som nevnt i § 2-10, når det er henvist til slike redegjørelser eller slik rapport i årsberetningen.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 3 Årsregnskap

Overskriften endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-1. Plikt til å utarbeide årsregnskap

(1) Regnskapspliktige skal for hvert regnskapsår utarbeide årsregnskap i samsvar med bestemmelsene i denne loven. Små foretak kan ved utarbeidelse av årsregnskap følge de unntaksbestemmelser som fremgår av loven.
(2) Årsregnskapet og årsberetningen skal fastsettes senest seks måneder etter regnskapsårets slutt.
(3) For konsernregnskap eller selskapsregnskap utarbeidet i samsvar med § 3-9, gjelder ikke bestemmelsene i denne lov § 1-4, § 1-9, § 3-2 første og tredje ledd samt annet ledd annet og tredje punktum, § 3-2a, § 3-4 første og annet ledd, § 3-6, § 3-8, kapittel 4, kapittel 5, kapittel 6, §§ 7-1 til 7-14, § 7-15 fjerde og femte ledd, § 7-16, § 7-17, §§ 7-19 til 7-25, § 7-28, § 7-29, § 7-30b, § 7-33, § 7-34, § 7-35, § 7-36 fjerde til niende ledd og §§ 7-37 til 7-41.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610, med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2005 eller senere), 30 juni 2006 nr. 38 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 773), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454), 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 3-2. Årsregnskapets innhold

(1) Årsregnskapet skal inneholde resultatregnskap, balanse og noteopplysninger. Mellomstore og store foretak skal utarbeide kontantstrømoppstilling. Årsregnskapet kan i tillegg inneholde en oppstilling av endringer i egenkapitalen.
(2) For morselskap i mellomstore og store konsern består årsregnskapet av selskapsregnskap og konsernregnskap. Konsernregnskapet skal omfatte morselskapet og alle datterselskapene. Konsernregnskapet skal vise disse foretakene som en enhet (konsolidering). Transaksjoner mellom konsoliderte foretak skal ikke regnskapsføres i konsernregnskapet.
(3) Morselskap i små konsern kan unnlate å utarbeide konsernregnskap. Dette gjelder ikke dersom et av selskapene i konsernet er et foretak av allmenn interesse.
(4) Et morselskap kan unnlate å utarbeide konsernregnskap hvis samtlige av selskapets datterselskaper både hver for seg og samlet er av uvesentlig betydning, eller samtlige av foretakets datterforetak kan utelates fra konsolidering etter § 3-8.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610, med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2005 eller senere), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 19 apr 2013 nr. 15 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 19 apr 2013 nr. 395), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454), 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 3-2a. Rettvisende bilde

(1) Årsregnskapet skal gi et rettvisende bilde av den regnskapspliktiges og konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.
(2) Hvis anvendelsen av en bestemmelse i kapittel 4 til 7 i særlige unntakstilfeller er uforenlig med plikten etter første ledd, skal bestemmelsen fravikes for å gi et rettvisende bilde som fastsatt i første ledd.
Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610, med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2005 eller senere), endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-2b. Utarbeidelse av årsregnskap etter regel om begrenset regnskapsplikt

(1) Regnskapspliktige enkeltpersonforetak og ansvarlige selskaper som

oppfyller vilkårene for små foretak i § 1-5, kan utarbeide årsregnskap basert på skatterapporteringen av årsresultat og balanse samt tilpassede tilleggsopplysninger når dette kan anses som god regnskapsskikk for slike regnskapspliktige. Første punktum gjelder ikke for ansvarlige selskaper der en eller flere av deltagerne er en juridisk person med begrenset ansvar.
(2) For årsregnskap som utarbeides etter første ledd, skal regnskapsvalutaen være i norske kroner.
(3) Vedtak om å utarbeide årsregnskap etter første ledd krever i et ansvarlig selskap tilslutning fra samtlige medlemmer av selskapsmøtet og dessuten fra samtlige styremedlemmer hvis selskapet har styre. Vedtaket skal gjøres kjent for deltagere som ikke er medlemmer av selskapsmøtet, før regnskapsåret begynner eller ved stiftelsen. Samtlige deltagere og styremedlemmer kan kreve at årsregnskapet ikke skal utarbeides etter reglene i første ledd. Et slikt krav må fremsettes skriftlig senest to måneder før regnskapsårets utgang.
Tilføyd ved lov 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere), endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-3. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610), endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 16 juni 2017 nr. 51 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 751) som endret ved lov 19 des 2017 nr. 115 (endring opphevet), opphevet ved lov 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere).

§ 3-3a. (Opphevet)

Endret ved lover 14 juni 2002 nr. 21 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 14 juni 2002 nr. 535), 20 juni 2003 nr. 43 (ikr. 13 aug 2003 iflg. forskr. 13 aug 2003 nr. 1044), 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610, med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2005 eller senere, tidligere § 3-3), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 16 juni 2017 nr. 51 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 751) som endret ved lov 19 des 2017 nr. 115 (endring opphevet), 19 des 2017 nr. 115 (ikr. 1 jan 2018), 21 juni 2019 nr.

57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), opphevet ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-3b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), endret ved lover 19 apr 2013 nr. 15 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 19 apr 2013 nr. 395), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), opphevet ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-3 c. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 apr 2013 nr. 15 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 19 apr 2013 nr. 395 med virkning for regnskapsår påbegynt etter 31 des 2012), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 22 des 2021 nr. 161 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2293), opphevet ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-3d. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 13 des 2013 nr. 116 (ikr. 1 jan 2014 med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2014 og senere), endret ved lov 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), opphevet ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-4. Regnskapsvaluta, presentasjonsvaluta og språk

(1) Regnskapsvaluta for årsregnskapet skal være norske kroner eller den valuta virksomheten i hovedsak er knyttet til (funksjonell valuta). Morselskap kan anvende funksjonell valuta i konsernregnskapet og norske kroner i selskapsregnskapet. Ved endring av regnskapsvaluta kan omregning skje til kursen på gjennomføringstidspunktet.
(2) Årsregnskapet kan presenteres i norske kroner, euro eller regnskapsvalutaen.
(3) Årsregnskapet og årsberetningen skal være på norsk. Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak bestemme at årsregnskapet og/eller

årsberetningen kan være på et annet språk.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-5. Signering av årsregnskapet

(1) For regnskapspliktige som har styre, skal årsregnskapet signeres av samtlige styremedlemmer. For regnskapspliktige som har daglig leder, skal også daglig leder signere. For regnskapspliktige som verken har styre eller daglig leder, skal deltakerne eller medlemmene signere.
(2) Har en som skal signere innvendinger mot årsregnskapet eller årsberetningen, skal vedkommende signere med påtegnet forbehold og gi en nærmere redegjørelse.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 19 apr 2013 nr. 15 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 19 apr 2013 nr. 395 med virkning for regnskapsår påbegynt etter 31 des 2012), 13 des 2013 nr. 116 (ikr. 1 jan 2014 med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2014 og senere), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-6. Konsernregnskap

(1) Konsernregnskapet skal bygge på de konsoliderte foretakenes selskapsregnskaper.
(2) Selskapsregnskap som ikke er avlagt i samsvar med anvendte prinsipper i konsernregnskapet, skal for konsolideringsformål omarbeides i samsvar med de prinsipper som er anvendt i konsernregnskapet.
(3) Dersom datterselskap følger et annet regnskapsår enn morselskapet, skal konsernregnskapet bygge på et delårsregnskap som avgis ved regnskapsårets slutt. Er avviket tre måneder eller mindre, er det tilstrekkelig at datterselskapets årsregnskap korrigeres for vesentlige transaksjoner og hendelser i den mellomliggende perioden.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-7. Unntak fra konsernregnskapsplikt for morselskap i underkonsern

(1) Plikten til å utarbeide konsernregnskap gjelder ikke for regnskapspliktig som selv er datterselskap dersom den regnskapspliktiges morselskap hører hjemme i en EØS-stat og utarbeider konsernregnskap som omfatter den regnskapspliktige og dennes datterselskaper, og dette konsernregnskapet er

utarbeidet og revidert i samsvar med lovgivningen i denne staten. Dette konsernregnskapet skal være på norsk, med mindre departementet ved forskrift eller enkeltvedtak bestemmer noe annet. Bestemmelsene i kapittel 8 gjelder tilsvarende for dette konsernregnskapet.
(2) Dersom den regnskapspliktige er foretak hvor én aksje- eller andelseier eier mer enn 90 prosent av selskapskapitalen gjelder adgangen til ikke å utarbeide konsernregnskap bare dersom de øvrige aksje- eller andelseierne godkjenner dette.
(3) Aksje- eller andelseiere som eier minst 10 prosent av selskapskapitalen kan kreve at det utarbeides konsernregnskap i tilfeller som omfattes av første ledd. Slikt krav må framsettes senest seks måneder før regnskapsårets slutt. Kravet kan sendes ved bruk av elektronisk kommunikasjon til den e-postadressen eller på den måten selskapet har oppgitt til dette formålet dersom det er benyttet en betryggende metode som autentiserer avsender og sikrer kravets innhold.
(4) Departementet kan i enkeltvedtak gjøre tilsvarende unntak fra konsernregnskapsplikten når morselskapet hører hjemme i annen stat enn EØS-stat.
(5) Regnskapspliktige som er noterte foretak, kan ikke anvende unntaksbestemmelsene i første til fjerde ledd.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-8. Utelatelse av datterselskap fra konsolidering

(1) Et datterselskap skal utelates fra konsolideringen etter § 3-2 annet ledd hvis aksjene eller andelene i datterselskapet er anskaffet med sikte på midlertidig eie og holdes i påvente av salg. Et datterselskap kan utelates fra konsolidering hvis det er særlig vanskelig og uforholdsmessig kostbart å hente inn informasjon om datterselskapet innen en rimelig frist, eller det foreligger alvorlige og langvarige begrensninger som i vesentlig grad er til hinder for morselskapets utøvelse av sine rettigheter.
(2) Datterselskap kan utelates fra konsolideringen dersom utelatelsen ikke har betydning for å bedømme konsernets stilling og resultat. Når det er flere datterselskaper som hver for seg kan utelates etter første punktum, skal de likevel tas med i konsolideringen dersom de samlet er av betydning for å bedømme konsernets stilling og resultat.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454), 20 juni 2025 nr. 47 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1110).

§ 3-9. Anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder

(1) EØS-avtalen vedlegg XXII punkt 10b (forordning (EF) nr. 1606/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder med tilpasninger til EØS-avtalen) gjelder som lov med de endringer og tillegg som følger av protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Departementet fastsetter forskrifter som svarer til kommisjonsforordninger fastsatt i medhold av forordning (EF) nr. 1606/2002 artikkel 3.
(3) Regnskapspliktig som omfattes av forordning (EF) nr. 1606/2002 artikkel 4, har anledning til også å utarbeide selskapsregnskap i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter annet ledd, jf. forordningen artikkel 5 bokstav a. Regnskapspliktig som omfattes av forordning (EF) nr. 1606/2002 artikkel 4, men som ikke har konsernregnskapsplikt etter IFRS, skal utarbeide årsregnskap i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter annet ledd, jf. forordningen artikkel 5 bokstav a.
(4) Regnskapspliktig som ikke omfattes av forordning (EF) nr. 1606/2002 artikkel 4, har anledning til å utarbeide konsernregnskap i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter annet ledd, jf. forordningen artikkel 5 bokstav b. Slik regnskapspliktig har anledning til å utarbeide selskapsregnskap på samme måte, jf. forordningen artikkel 5 bokstav b.
(5) Departementet kan gi forskrift om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder etter forskrifter fastsatt i medhold av annet ledd. I forskriften kan det gjøres unntak fra opplysningskrav i de internasjonale regnskapsstandardene. Forskriften kan i særlige tilfeller tillate avvik fra bestemmelser i de internasjonale regnskapsstandardene om innregning og måling, og om nødvendig fastsette alternativ regnskapsføring. Unntaket i § 3-1 tredje ledd fra kapittel 6 gjelder ikke. Forskriften kan fastsette at også andre unntak etter § 3-1 tredje ledd ikke skal gjelde.
Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 10 des 2004, for første og annet ledd, ikr. 1 jan 2005 for fjerde ledd første punktum med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2005 eller senere, ikr. 1 jan 2006 for tredje ledd og fjerde ledd annet punktum med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2005 eller senere, iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610), endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 30 juni 2006 nr. 38 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 773), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 1 jan 2011 for regnskapsår som begynner 1 jan 2011 eller senere, iflg. res. 19 juni 2009 nr. 693), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 4. Grunnleggende regnskapsprinsipper og god regnskapsskikk

§ 4-1. Grunnleggende regnskapsprinsipper

(1) Årsregnskapet skal utarbeides i samsvar med følgende grunnleggende regnskapsprinsipper:

1. Transaksjoner skal regnskapsføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet (transaksjonsprinsippet).
2. Inntekt skal resultatføres når den er opptjent (opptjeningsprinsippet).
3. Utgifter skal kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt (sammenstillingsprinsippet).
4. Urealisert tap skal resultatføres (forsiktighetsprinsippet).
5. Ved sikring skal gevinst og tap resultatføres i samme periode.

(2) Små foretak kan fravike de grunnleggende prinsippene om opptjening og sammenstilling, jf. første ledd nr. 2 og 3, når dette kan anses som god regnskapsskikk for små foretak. Små foretak kan fravike det grunnleggende prinsippet om sikring, jf. første ledd nr. 5.
(3) Regnskapspliktig som nevnt i § 1-2 nr. 9, 10 eller 11 og som ikke har økonomisk vinning som formål, kan fravike de grunnleggende prinsippene om transaksjon, opptjening og sammenstilling, jf. første ledd nr. 1, 2 og 3, når dette kan anses som god regnskapsskikk for slike regnskapspliktige.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 4-2. Regnskapsestimater

(1) Ved usikkerhet skal det brukes beste estimat, på bakgrunn av den informasjon som er tilgjengelig når årsregnskapet avlegges.
(2) Ved endring av regnskapsestimat skal virkningen resultatføres i den perioden estimatet endres, med mindre resultatføringen kan utsettes i samsvar med god regnskapsskikk.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 4-3. Kongruensprinsippet

(1) Alle inntekter og kostnader skal resultatføres.
(2) Virkning av endring av regnskapsprinsipp og korrigering av feil i tidligere

årsregnskap skal føres direkte mot egenkapitalen. Andre unntak fra kongruensprinsippet skal gjøres når det er i samsvar med god regnskapsskikk.
(3) Små foretak kan uten hinder av bestemmelsen i annet ledd resultatføre virkning av endring av regnskapsprinsipp og korrigering av feil i tidligere årsregnskap.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 4-4. Prinsippanvendelse

Årsregnskapet skal utarbeides etter ensartede prinsipper, som skal anvendes konsistent over tid. Prinsippanvendelsen i konsernregnskapet og selskapsregnskapet kan være forskjellig.
Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 4-5. Forutsetningen om fortsatt drift

Årsregnskapet skal utarbeides under forutsetning om fortsatt drift så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet. Dersom det er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet, skal eiendeler og gjeld vurderes til virkelig verdi ved avvikling.

§ 4-6. God regnskapsskikk

Utarbeidelse av årsregnskap skal foretas i samsvar med god regnskapsskikk.
Endret ved lov 19 nov 2004 nr. 73 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 1 des 2004 nr. 1531).

Kapittel 5. Vurderingsregler

I. Generelle vurderingsregler

§ 5-1. Klassifisering av eiendeler

(1) Anleggsmidler er eiendeler bestemt til varig eie eller bruk. Andre eiendeler er omløpsmidler.
(2) Fordringer som skal tilbakebetales innen ett år, kan ikke klassifiseres som anleggsmidler.

(3) Dersom hensikten med en eiendel endres, skal den omklassifiseres. Før omklassifisering skal vurderingen fullføres.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 5-2. Omløpsmidler

Omløpsmidler skal vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi.

§ 5-3. Anleggsmidler

(1) Anleggsmidler skal vurderes til anskaffelseskost.
(2) Anleggsmidler som har begrenset økonomisk levetid, skal avskrives etter en fornuftig avskrivningsplan.
(3) Anleggsmidler skal nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Nedskrivningen skal reverseres i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 5-4. Anskaffelseskost

(1) Anskaffelseskost ved kjøp er kjøpspris med tillegg av kjøpsutgifter.
(2) Anskaffelseskost ved tilvirkning omfatter variable og faste tilvirkningskostnader. Distribusjonsutgifter inngår ikke i anskaffelseskost ved tilvirkning. Små foretak kan likevel unnlate å medta faste tilvirkningskostnader ved beregning av anskaffelseskost.
(3) Finansieringsutgifter på kapital som kan knyttes til tilvirkning av et anleggsmiddel kan kostnadsføres når de påløper.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 5-5. Tilordning av anskaffelseskost

Eiendeler skal tilordnes anskaffelseskost spesifikt. Varer kan tilordnes anskaffelseskost ved FIFO-metoden (først inn, først ut) eller gjennomsnittlig anskaffelseskost dersom spesifikk tilordning ikke er praktisk eller

hensiktsmessig. Ombyttbare finansielle eiendeler skal tilordnes gjennomsnittlig anskaffelseskost. Små foretak kan likevel tilordne ombyttbare finansielle eiendeler anskaffelseskost etter FIFO-metoden.

II. Spesielle vurderingsregler

§ 5-6. Forskning og utvikling

Utgifter til egen forskning skal kostnadsføres. Utgifter til egen utvikling kan kostnadsføres. Balanseførte utviklingsutgifter skal vurderes etter vurderingsregelen for anleggsmidler i § 5-3. Dersom den økonomiske levetiden for balanseførte utviklingsutgifter ikke kan anslås pålitelig, skal balanseførte utviklingsutgifter avskrives over maksimalt ti år.
Endret ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 5-7. Goodwill

Goodwill er differansen mellom anskaffelseskost ved kjøp av en virksomhet og virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og gjeld i virksomheten. Goodwill skal vurderes etter vurderingsregelen for anleggsmidler i § 5-3. Dersom den økonomiske levetiden for goodwill ikke kan anslås pålitelig, skal goodwill avskrives over maksimalt ti år. Nedskriving av goodwill skal ikke reverseres.
Endret ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 5-8. Finansielle instrumenter og varederivater

(1) Finansielle instrumenter og varederivater skal vurderes til virkelig verdi dersom de

1. er klassifisert som omløpsmiddel,
2. inngår i en handelsportefølje med henblikk på videresalg,
3. omsettes på regulert marked i EØS eller tilsvarende markedsplass utenfor EØS, og
4. har god eierspredning og likviditet.

(2) Små foretak kan uten hinder av bestemmelsen i første ledd vurdere

markedsbaserte finansielle omløpsmidler etter vurderingsregelen for omløpsmidler i § 5-2.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om regnskapsføring av finansielle instrumenter og varederivater, herunder om hvilke finansielle instrumenter og varederivater som ikke kan vurderes til virkelig verdi.
Endret ved lover 17 november 2000 nr. 80 (ikr. 31 mars 2001 iflg. vedtak 30 mars 2001 nr. 319), 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 5-9. Utenlandsk valuta

Pengeposter i utenlandsk valuta skal vurderes etter kursen ved regnskapsårets slutt.

§ 5-9a. Aksjeverdibasert betaling

(1) Aksjeverdibasert betaling skal regnskapsføres til virkelig verdi på transaksjonstidspunktet.
(2) Små foretak kan unnlate å kostnadsføre aksjeverdibasert avlønning.
Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610, med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2005 eller senere), endret ved lover 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 5-10. Pensjonskostnader for små foretak

Små foretak kan unnlate å balanseføre pensjonsforpliktelser som er forsikret. Premien skal i tilfelle anses som pensjonskostnad.

§ 5-11. Leieavtaler for små foretak

Små foretak kan unnlate å balanseføre leieavtaler.

§ 5-12. Langsiktige tilvirkningskontrakter for små foretak

Små foretak kan inntektsføre langsiktige tilvirkningskontrakter når kontrakten er fullført.

III. Gjeld

§ 5-13. Vurdering av gjeld

(1) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder tilsvarende for gjeld.
(2) Kravene til resultatføring av urealisert tap, jf. § 4-1 nr. 4, § 5-2 og § 5-3 tredje ledd, gjelder ikke urealisert tap som følge av renteendring på annen langsiktig gjeld og kortsiktig gjeld, jf. § 6-2 første ledd D II og III.
(3) Første års avdrag på langsiktig gjeld kan klassifiseres som kortsiktig gjeld.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

IV. Fusjon

§ 5-14. Fusjon

Fusjon skal regnskapsføres som egenkapitaltransaksjon med overdratte eiendeler og gjeld som tingsinnskudd i det overtakende foretaket. Ved fusjon ved stiftelse av nytt foretak skal eiendeler og gjeld i et overdragende foretak som i realiteten må anses som et overtakende foretak, likevel videreføres til balanseførte verdier.
Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 5-15. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 5-16. Fusjon og fisjon av små foretak

Ved fusjon mellom eller fisjon av små foretak kan eiendeler og gjeld i de fusjonerende eller fisjonerte foretakene videreføres til balanseførte verdier.

Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

V. Vurderingsregler som ikke er obligatoriske for små foretak som ikke utarbeider konsernregnskap

§ 5-17. Investering i tilknyttet selskap og datterselskap

(1) Investering i tilknyttet selskap skal vurderes etter egenkapitalmetoden eller generelle vurderingsregler i selskapsregnskapet. Investering i tilknyttet selskap skal vurderes etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. Egenkapitalmetoden kan likevel ikke anvendes for midlertidig investering i tilknyttet selskap.
(2) Investering i datterselskap skal vurderes etter egenkapitalmetoden eller generelle vurderingsregler i selskapsregnskapet. Egenkapitalmetoden kan likevel ikke anvendes for midlertidig investering i datterselskap.
(3) Vurdering etter egenkapitalmetoden innebærer at:

1. Investeringen skal vurderes til den regnskapspliktiges andel av egenkapitalen, og resultatandelen skal inntektsføres eller kostnadsføres.
2. På kjøpstidspunktet skal investeringen vurderes til anskaffelseskost.
3. Resultatandelen fratrukket utdelinger fra selskapet skal tillegges investeringen i balansen. Ved beregning av resultatandelen skal det tas hensyn til mer- eller mindreverdier på kjøpstidspunktet og interngevinster.

Endret ved lover 18 juni 1999 nr. 41 (ikr. 1 okt 1999 iflg. res. 24 sep 1999), 21 des 2000 nr. 108 (ikr. 1 jan 2001), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 5-18. Deltakelse i felleskontrollert virksomhet

(1) Dersom to eller flere deltakere ved avtale i fellesskap kontrollerer en virksomhet (felleskontrollert virksomhet), skal deltakelse i virksomheten regnskapsføres etter generelle vurderingsregler, bruttometoden eller egenkapitalmetoden i selskapsregnskapet. Deltakelse i felleskontrollert virksomhet skal regnskapsføres etter bruttometoden eller egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. Midlertidig deltakelse i felleskontrollert virksomhet kan

likevel ikke regnskapsføres etter egenkapitalmetoden eller bruttometoden.
(2) Regnskapsføring etter bruttometoden innebærer at deltakeren regnskapsfører sin andel av inntekter, kostnader, eiendeler og gjeld.
Endret ved lover 18 juni 1999 nr. 41 (ikr. 1 okt 1999 iflg. res. 24 sep 1999), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 5-19. Konserndannelse

Ved konserndannelse som gjennomføres ved kjøp av aksjer eller andeler m.v., skal investeringens anskaffelseskost i konsernregnskapet tilordnes datterselskapets identifiserbare eiendeler og gjeld samt goodwill.
Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 5-20. (Opphevet)

Endret ved lov 18 juni 1999 nr. 41 (i kraft 1 okt 1999 iflg. vedtak 24 sep 1999 nr. 1066 som også gir overgangsbestemmelser), opphevet ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

Kapittel 6. Resultatregnskap, balanse og kontantstrømoppstilling

§ 6-1. Resultatregnskap etter art

(1) Resultatregnskapet etter art skal ha følgende oppstillingsplan:

1. Salgsinntekt
2. Annen driftsinntekt
3. Endring i beholdning av varer under tilvirkning og ferdig tilvirkede varer
4. Endring i beholdning av egentilvirkede anleggsmidler
5. Varekostnad
6. Lønnskostnad
7. Avskrivning på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler
8. Nedskrivning av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler
9. Annen driftskostnad
10. Driftsresultat
11. Inntekt på investering i datterselskap og tilknyttet selskap
12. Inntekt på andre investeringer

13. Renteinntekt fra foretak i samme konsern
14. Annen finansinntekt
15. Verdiendring av finansielle instrumenter vurdert til virkelig verdi
16. Nedskrivning av finansielle eiendeler
17. Rentekostnad til foretak i samme konsern
18. Annen finanskostnad
19. Resultat før skattekostnad
20. Skattekostnad
21. Årsresultat

(2) Salgsinntekt etter første ledd nr. 1 skal ikke omfatte skatter og avgifter direkte knyttet til salget. Første ledd nr. 11 og 12 skal spesifisere resultatandel fra investering vurdert etter egenkapitalmetoden eller bruttometoden.
Endret ved lover 18 juni 1999 nr. 41 (ikr. 1 okt 1999 iflg. res. 24 sep 1999), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 6-1a. Resultatregnskap etter funksjon

(1) Resultatregnskapet etter funksjon skal ha følgende oppstillingsplan:

1. Salgsinntekt
2. Kostnad solgte varer
3. Brutto resultat
4. Distribusjonskostnader
5. Administrative kostnader
6. Driftsresultat
7. Inntekt på investering i datterselskap og tilknyttet selskap
8. Inntekt på andre investeringer
9. Renteinntekt fra foretak i samme konsern
10. Rentekostnad til foretak i samme konsern
11. Annen finansinntekt
12. Annen finanskostnad
13. Verdiendring av finansielle instrumenter vurdert til virkelig verdi
14. Resultat før skattekostnad
15. Skattekostnad
16. Årsresultat

(2) Salgsinntekt etter første ledd nr. 1 skal ikke omfatte skatter og avgifter direkte knyttet til salget. Første ledd nr. 7 og 8 skal spesifisere resultatandel fra

investering vurdert etter egenkapitalmetoden eller bruttometoden.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), endret ved lover 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 6-2. Balanse

(1) Balansen skal ha følgende oppstillingsplan:
EIENDELER

A. Anleggsmidler
    I. Immaterielle eiendeler
        1. Utvikling
        2. Konsesjoner, patenter, lisenser, varemerker og lignende rettigheter
        3. Utsatt skattefordel
        4. Goodwill
    II. Varige driftsmidler
        1. Tomter, bygninger og annen fast eiendom
        2. Maskiner og anlegg
        3. Skip, rigger, fly og lignende
        4. Driftsløsøre, inventar, verktøy, kontormaskiner og lignende
    III. Finansielle anleggsmidler
        1. Investeringer i datterselskap
        2. Investeringer i annet foretak i samme konsern
        3. Lån til foretak i samme konsern
        4. Investeringer i tilknyttet selskap
        5. Lån til tilknyttet selskap og felles kontrollert virksomhet
        6. Investeringer i aksjer og andeler
        7. Obligasjoner
        8. Andre fordringer
B. Omløpsmidler
    I. Varer
    II. Fordringer
        1. Kundefordringer
        2. Andre fordringer
        3. Krav på innbetaling av selskapskapital
    III. Investeringer
        1. Aksjer og andeler i foretak i samme konsern

2. Markedsbaserte aksjer
3. Markedsbaserte obligasjoner
4. Andre markedsbaserte finansielle instrumenter
5. Andre finansielle instrumenter

IV. Bankinnskudd, kontanter og lignende

EGENKAPITAL OG GJELD

C. Egenkapital

I. Innskutt egenkapital

1. Selskapskapital
2. Overkurs
3. Annen innskutt egenkapital

II. Opptjent egenkapital

1. Fond
2. Annen egenkapital

D. Gjeld

I. Avsetning for forpliktelser

1. Pensjonsforpliktelser
2. Utsatt skatt
3. Andre avsetninger for forpliktelser

II. Annen langsiktig gjeld

1. Konvertible lån
2. Obligasjonslån
3. Gjeld til kredittinstitusjoner
4. Øvrig langsiktig gjeld

III. Kortsiktig gjeld

1. Konvertible lån
2. Sertifikatlån
3. Gjeld til kredittinstitusjoner
4. Leverandørgjeld
5. Betalbar skatt
6. Skyldige offentlige avgifter
7. Annen kortsiktig gjeld

(2) Beholdning av egne aksjer skal føres opp til pålydende på egen linje under posten selskapskapital eller spesifiseres i note eller i oppstillingen av endringer i egenkapitalen.
(3) Som pensjonsforpliktelser etter første ledd D I nr. 1 regnes differansen mellom verdien av påløpte pensjonsforpliktelser og verdien av midler avsatt til dekning av forpliktelsene.
(4) I stedet for en oppstillingsplan etter første ledd kan den regnskapspliktige

inndele eiendeler og gjeld etter likviditet dersom opplysningene er spesifisert på tilsvarende måte som etter første ledd, og dette gir mer relevante og pålitelige opplysninger.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 14 juni 2013 nr. 40 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 635), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 6-3. Oppdeling eller sammenslåing av poster

(1) Når den regnskapspliktiges forhold tilsier det, skal det i resultatregnskap og balanse foretas en ytterligere oppdeling av poster, tilføyelser av poster og tilføyelse av delsummer som ikke inngår i oppstillingsplanene.
(2) Poster, unntatt poster under egenkapital, skal slås sammen hvis sammenslåingen fører til et mer oversiktlig årsregnskap.
(3) Regnskapspliktige som nevnt i § 1-2 første ledd nr. 9, 10 eller 11, og som ikke har økonomisk vinning som formål, kan avvike fra oppstillingsplanene i § 6-1, § 6-1 a og § 6-2, dersom dette anses som god regnskapsskikk for slike regnskapspliktige.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 6-4. Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen skal gi en oversikt over innbetalinger og utbetalinger og forklare likviditetsendringer.

§ 6-5. Konsernregnskapets oppstillingsplan

Dersom aksjer eller andeler i et datterselskap eies av andre enn de konsoliderte selskapene, skal deres andel av egenkapitalen og årets resultat oppføres som minoritetsinteresser. Minoritetsinteresser oppføres under egenkapital i balansen og som fradrag i årsresultatet i resultatregnskapet. I resultatregnskapet vises årsresultat før og etter minoritetsinteresser. For øvrig gjelder §§ 6-1 og 6-2 så langt de passer.
Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 6-6. Sammenligning med foregående årsregnskap

(1) For hver post i resultatregnskapet, balansen og kontantstrømoppstillingen skal det vises tilsvarende tall fra foregående årsregnskap. Tallene skal om nødvendig omarbeides for å bli sammenlignbare, med mindre annet følger av god regnskapsskikk.
(2) Små foretak kan unnlate å omarbeide sammenligningstallene.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 7. Noteopplysninger

§ 7-1. Opplysningsplikt

(1) I noter til årsregnskapet skal det gis opplysninger som nevnt i §§ 7-2 til 7-34. Små foretak kan i stedet gi opplysninger som nevnt i §§ 7-35 til 7-46.
(2) I tillegg til opplysninger som nevnt i første ledd skal det gis opplysninger som er nødvendige for å bedømme den regnskapspliktiges eller konsernets stilling og resultat og som ikke fremgår av årsregnskapet for øvrig. Små foretak som ikke utarbeider konsernregnskap kan unnlate å gi slike tilleggsopplysninger om forhold knyttet til konsernets stilling og resultat.
(3) Opplysninger kan utelates når de ikke er av betydning for å bedømme den regnskapspliktiges eller i tilfelle, konsernets stilling og resultat. Det skal likevel alltid gis opplysninger som nevnt i §§ 7-26, 7-27 og 7-30 til 7-32. Små foretak skal alltid gi opplysninger som nevnt i §§ 7-42 til 7-45.
(4) Hvis anvendelsen av bestemmelsene i denne lov ikke er tilstrekkelig for å gi et rettvisende bilde som nevnt i § 3-2a første ledd, skal det gis tilleggsopplysninger.
(5) Dersom foretak som ikke er små er engasjert i aktiviteter med vesentlig risiko eller vesentlige fordeler som ikke er innregnet i balansen, skal tilleggsopplysningene etter fjerde ledd omfatte en beskrivelse av aktivitetenes finansielle virkning og formålet med dem.
(6) Ethvert fravik som nevnt i § 3-2 a annet ledd skal angis. Fraviket skal begrunnes konkret og fullstendig med opplysning om betydningen fraviket har for den regnskapspliktiges og konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610, med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2005 eller senere), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår

avsluttet 31 des 2017 eller senere), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-1 a. Rekkefølge

Noteopplysninger for poster i balanse og resultatregnskap skal ha samme rekkefølge som postene i oppstillingen for balanse og resultatregnskap.
Tilføyd ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

I. Noteopplysninger som ikke er obligatoriske for små foretak

§ 7-2. Regnskapsprinsipper

Det skal gis opplysninger om anvendte regnskapsprinsipper, herunder prinsipper for inntektsføring og omregning av utenlandsk valuta. Endringer i hvilke prinsipper som anvendes skal begrunnes. Forskjellig prinsippanvendelse i selskapsregnskap og konsernregnskap skal opplyses og begrunnes i konsernregnskapet. Det skal gis opplysninger om og begrunnelse for sikringsvurdering, jf. § 4-1 nr. 5. Tilsvarende gjelder eventuell porteføljevurdering. Kontinuitet ved regnskapsføring av konserndannelse eller fusjon skal opplyses og begrunnes.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 7-2a. Regnskapsvaluta og presentasjonsvaluta

Dersom årsregnskapet presenteres i en annen valuta enn regnskapsvalutaen, skal regnskapsvalutaen og omregningskurser opplyses. I selskapsregnskapet skal det opplyses om tilsvarende omregningskurser til norske kroner.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 7-3. Virkning av endring av regnskapsprinsipp m.v.

Det skal opplyses om virkningen av endring av regnskapsprinsipp. Det samme gjelder feil i tidligere årsregnskap og korrigering av slike feil, samt omklassifiseringer. Sammenligningstall og omarbeiding av disse skal forklares.

§ 7-4. Virkning av endring i konsernsammensetningen

Ved endring i konsernsammensetningen skal det gis opplysninger som muliggjør sammenligning med tidligere årsregnskap.

§ 7-5. Finansiell markedsrisiko

(1) Det skal gis opplysninger om egenskaper ved og omfang av finansielle derivater fordelt på klasser av derivater. Opplysningene skal omfatte vesentlige betingelser og forhold som kan påvirke beløpsstørrelse, tidfesting og usikkerhet ved fremtidige kontantstrømmer.
(2) Foretak av allmenn interesse skal gi opplysninger om finansiell markedsrisiko fordelt på arter av risiko.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-6. Enkelttransaksjoner

Det skal gis opplysninger om store enkelttransaksjoner.

§ 7-7. Sammenslåing av poster i oppstillingsplanen

(1) Poster i oppstillingsplanen som er slått sammen etter § 6-3 annet ledd, skal spesifiseres.
(2) § 6-6 om sammenligningstall gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-7 a. Bruttopresentasjon

Det skal opplyses om bruttobeløp for eiendeler og forpliktelser, samt inntekter og kostnader som presenteres netto i resultat- eller balanseoppstilling.
Tilføyd ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 7-7 b. Hendelser etter balansedagen

Det skal opplyses om arten og den økonomiske virkningen av vesentlige hendelser som har inntruffet etter balansedagen, og som ikke er regnskapsført i resultatregnskap eller balanse.
Tilføyd ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 7-8. Salgsinntekter

Salgsinntekter skal spesifiseres på virksomhetsområde og geografisk marked.

§ 7-8b. Spesifisering av driftskostnader etter art

(1) Dersom driftskostnadene ikke er spesifisert etter sin art i resultatregnskapet, skal spesifikasjon foretas etter følgende oppstilling:

1. Endring i beholdning av varer under tilvirkning og ferdig tilvirkede varer
2. Endring i beholdning av egentilvirkede anleggsmidler
3. Varekostnad
4. Lønnskostnad
5. Avskrivning på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler
6. Nedskrivning på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler
7. Annen driftskostnad.

(2) § 6-6 om sammenligningstall gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-9. Langsiktige tilvirkningskontrakter

Det skal opplyses om igangværende langsiktige tilvirkningskontrakter.

§ 7-10. Varer

Varer skal spesifiseres på råvarer, varer under tilvirkning og ferdigvarer. § 6-6 om sammenligningstall gjelder tilsvarende.

§ 7-11. Lønnskostnader

Lønnskostnader skal spesifiseres på lønninger, folketrygdavgift, pensjonskostnader og andre ytelser. § 6-6 om sammenligningstall gjelder tilsvarende. Det skal opplyses om beregning av pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser.

§ 7-11a. Aksjeverdibasert betaling

Det skal redegjøres for bruken av aksjeverdibasert betaling. Det skal opplyses om kostnadsført aksjeverdibasert betaling minst spesifisert på de aktuelle postene i resultatregnskapet. Det skal opplyses hvordan kostnadene er beregnet, herunder de forutsetningene som er lagt til grunn for beregningen. Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 81 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1610, med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2005 eller senere), endret ved lov 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980).

§ 7-12. Anleggsmidler

(1) For hver post under varige driftsmidler og immaterielle eiendeler skal det opplyses om:

1. anskaffelseskost med spesifikasjon av balanseførte finansieringsutgifter knyttet til egentilvirkede anleggsmidler.
2. tilgang og avgang i løpet av regnskapsåret,
3. samlede avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger, og
4. avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger i regnskapsåret.

(2) Det skal opplyses om endring i avskrivningsplan.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-13. Varige driftsmidler

(1) For hver post under varige driftsmidler skal det opplyses om økonomisk levetid og valg av avskrivningsplan. For hver post skal det opplyses om balanseførte leieavtaler. Det skal opplyses om årets tilgang av egentilvirkede varige driftsmidler.
(2) Det skal opplyses om hvilke forutsetninger som er lagt til grunn for nedskrivning og reversering av nedskrivning.
(3) Ved leie av varig driftsmiddel som ikke er balanseført skal det opplyses om årlig leie med tilsvarende spesifikasjon som i oppstillingsplanen for balansen.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-14. Immaterielle eiendeler

(1) For hver post under immaterielle eiendeler skal økonomisk levetid og valg av avskrivningsplan opplyses.
(2) Det skal opplyses om utgifter som har gått med til forskning og utvikling i regnskapsåret. Det skal videre opplyses om forventet samlet inntjening av pågående forskning og utvikling motsvarer medgåtte samlede utgifter. Arten av forskning og utvikling som drives skal angis.
(3) Goodwill skal spesifiseres for hvert enkelt virksomhetskjøp. Avskrivningsplan for goodwill som er lenger enn fem år, skal begrunnes.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-15. Datterselskap, tilknyttet selskap m.v.

(1) Det skal opplyses om foretaksnavn, forretningskontor, eierandel og stemmeandel for datterselskap, tilknyttet selskap og felles kontrollert virksomhet.
(2) For datterselskap og tilknyttet selskap skal det gis opplysninger om egenkapitalen og resultatet ifølge siste årsregnskap. Dette gjelder likevel ikke datterselskap som er konsolidert eller er regnskapsført etter egenkapitalmetoden i selskapsregnskapet, eller tilknyttet selskap som er regnskapsført etter egenkapitalmetoden.
(3) Regnskapspliktig som er datterselskap, skal opplyse om foretaksnavn og forretningskontor for morselskap som utarbeider konsernregnskap der den regnskapspliktige inngår i konsolideringen. Det skal opplyses hvor en kan få

utlevert konsernregnskapene.
(4) Dersom datterselskap er utelatt fra konsolideringen etter § 3-8, skal dette opplyses og begrunnes.
(5) I konsernregnskapet skal det opplyses om navnet på foretak der den regnskapspliktige selv eller gjennom datterselskaper eier så mange aksjer eller andeler at de representerer flertallet av stemmene i foretaket, men som ikke er datterselskap fordi det klart kan påvises at slikt eierskap likevel ikke gir bestemmende innflytelse, jf. § 1-3 annet ledd nr. 1. Det skal opplyses om de forhold som påviser at slikt eierskap likevel ikke gir bestemmende innflytelse.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 108 (ikr. 1 jan 2001), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-16. Investering som regnskapsføres etter egenkapitalmetoden

For investering som regnskapsføres etter egenkapitalmetoden, skal det opplyses om anskaffelseskost og balanseført egenkapital på anskaffelsestidspunktet. For hver investering skal det opplyses om inngående balanse, inntektsført resultat, andre endringer i løpet av året og utgående balanse. Det skal opplyses om merverdier og goodwill samt avskrivning av merverdier og goodwill.

§ 7-17. Virkelig verdi av finansielle instrumenter

(1) For hver kategori av finansielle instrumenter og varederivater som er vurdert etter § 5-8, skal det opplyses om anskaffelseskost, virkelig verdi og periodens resultatførte verdiendring. Det skal i tillegg gis opplysninger om vesentlige forutsetninger som ligger til grunn for vurderingen.
(2) For finansielle derivater som ikke er vurdert til virkelig verdi etter § 5-8, skal det opplyses om virkelig verdi såfremt virkelig verdi kan fastsettes etter en markedsverdi eller en rimelig tilnærming til markedsverdien. Opplysningene skal gis separat for hver klasse av finansielle derivater.
(3) For finansielle anleggsmidler vurdert etter § 5-3 der balanseført verdi er høyere enn virkelig verdi, skal det opplyses om balanseført verdi og virkelig verdi av den enkelte eiendelen eller en hensiktsmessig gruppering av eiendelene. Det skal gis en begrunnelse for hvorfor nedskrivning ikke er foretatt. Begrunnelsen skal inkludere holdepunktene for at verdifallet er forbigående.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1

juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531 og ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-18. Aksjer og andeler i andre selskaper

Aksjer og andeler i selskaper hvor den regnskapspliktiges eierandel er over 10 prosent eller investeringen utgjør mer enn 50 prosent av den regnskapspliktiges egenkapital, skal spesifiseres etter selskap dersom investeringen ikke omfattes av §§ 7-15 og 7-16. Det skal opplyses om balanseført verdi, eventuell markedsverdi og eierandel i hvert selskap.

§ 7-19. Fordringer

For hver post under eiendeler skal det opplyses om fordringer som forfaller senere enn ett år etter regnskapsårets slutt. § 6-6 om sammenligningstall gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 7-20. Obligasjoner

(1) Obligasjoner skal spesifiseres etter debitorkategori og pålydende valuta. Det skal opplyses om balanseført verdi og markedsverdi.
(2) Foretak av allmenn interesse skal gi en oversikt over rentereguleringstidspunkter og gjennomsnittlig rente.
Endret ved 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-21. Gjeld

(1) For hver post innledet med arabertall under gjeld, skal den del av gjelden som forfaller til betaling mer enn fem år etter regnskapsårets slutt, spesifiseres. § 6-6 om sammenligningstall gjelder tilsvarende.
(2) Er den regnskapspliktiges gjeld sikret ved pant eller lignende sikkerhet i den regnskapspliktiges eiendeler, skal det gis opplysninger om den gjeld sikkerheten gjelder og om balanseført verdi av de pantsatte eiendeler. Utlegg skal angis særskilt.
(3) Det skal opplyses hvilke forpliktelser som er dekket av andre avsetninger som nevnt i § 6-2 D I nr. 3.
(4) Foretak av allmenn interesse skal for obligasjonslån, konvertible lån og

langsiktig gjeld til kredittinstitusjoner opplyse om avdragsstruktur, gjennomsnittlig rente og særlige vilkår.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-22. Mellomværende med foretak i samme konsern m.v.

(1) For hver post under fordringer, annen langsiktig gjeld og kortsiktig gjeld skal det angis det samlede beløp som gjelder foretak i samme konsern, tilknyttet selskap og felles kontrollert virksomhet. § 6-6 om sammenligningstall gjelder tilsvarende.
(2) Det skal opplyses om samlet forpliktelse i form av pantstillelse, annen sikkerhetsstillelse og garantier til fordel for foretak i samme konsern.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-23. Skattekostnad

Det skal opplyses om beregning av skattekostnad og utsatt skatt eller utsatt skattefordel.

§ 7-24. Ekstraordinære inntekter og kostnader

Det skal opplyses om størrelsen og arten av ekstraordinære inntekter og kostnader.

§ 7-25. Egenkapital

(1) Opptjent egenkapital skal spesifiseres.
(2) Det skal opplyses om endringer i egenkapitalen i løpet av regnskapsåret. Det skal gis opplysning om innholdet i hver enkelt egenkapitaltransaksjon. Opplysningene kan i stedet gis i oppstillingen av endringer i egenkapitalen.
(3) Samvirkeforetak som har medlemskapitalkonti i samsvar med lov om samvirkeforetak § 29, skal gi opplysninger om årets utbetaling og avsetning. Det skal også opplyses om eventuelle vedtektsbestemmelser og årsmøtevedtak eller forslag til vedtak knyttet til medlemskapitalkonti.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 21 juni

2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-26. Antall aksjer, aksjeeiere m.v.

(1) Aksjeselskap og allmennaksjeselskap skal opplyse om aksjekapitalen og aksjenes pålydende fordelt på hver aksjeklasse. Det skal opplyses om vedtektsbestemmelser om stemmerett. Det skal opplyses om alle rettigheter som kan medføre at det blir utstedt nye aksjer med angivelse av hovedtrekkene i de vilkår som gjelder for retten.
(2) Aksjeselskap og allmennaksjeselskap skal opplyse om selskapets 20 største aksjeeiere og deres eierandeler. Opplysning om aksjeeiere som eier under 1 prosent av aksjene kan utelates.
(3) Det skal opplyses om aksjer eller andeler i selskapet samt rettigheter til slike, som eies av henholdsvis daglig leder og medlemmer av styret og bedriftsforsamlingen.
(4) Foretak av allmenn interesse skal gi opplysninger som nevnt i tredje ledd spesifisert på de enkelte medlemmer av styret og deres personlig nærstående samt de enkelte ledende ansatte og deres personlig nærstående. Som personlig nærstående regnes:

1. ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold,
2. mindreårige barn til vedkommende selv, samt mindreårige barn til en person som nevnt i nr. 1 som vedkommende bor sammen med, og
3. foretak der vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr. 1 og 2 har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 1-3 annet ledd.

(5) Regnskapspliktige som er utstedere med Norge som hjemstat etter verdipapirhandelloven § 5-4, skal opplyse om vesentlige indirekte aksjebesittelser i selskapet. Aksjebesittelser som representerer minst 10 prosent av stemmerettene i selskapet, regnes som vesentlige etter første punktum.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-27. Egne aksjer

(1) Dersom egne aksjer ikke vises på egen linje under selskapskapital i balansen, må spesifikasjon gis i note eller i oppstillingen av endringer i egenkapitalen.
(2) Aksjeselskap og allmennaksjeselskap som har en beholdning av egne aksjer

etter aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 9, skal opplyse om antallet, aksjenes pålydende verdi og den andel aksjene utgjør av aksjekapitalen.
(3) Det skal opplyses om endringer i beholdning av egne aksjer og datterselskapenes beholdning av aksjer i morselskapet i løpet av regnskapsåret. Det skal minst opplyses om:

1. bakgrunnen for erverv som har funnet sted,
2. antall aksjer som er ervervet, vederlag for disse og den andel de utgjør av aksjekapitalen,
3. antall aksjer som er avhendet, vederlag for disse og den andel de utgjør av aksjekapitalen.

Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-28. Garantiforpliktelser

Det skal opplyses om summen av garantiforpliktelser som ikke er regnskapsført. Det skal opplyses særskilt dersom slike garantiforpliktelser er sikret ved pant.

§ 7-29. Andre forpliktelser

Det skal opplyses om andre forpliktelser enn nevnt i § 7-28 som ikke er regnskapsført. Det skal opplyses særskilt dersom slike forpliktelser er sikret ved pant.

§ 7-30. Antall ansatte

Det skal opplyses om antall årsverk som den regnskapspliktige har sysselsatt i regnskapsåret.
Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 7-30a. Obligatorisk tjenestepensjon

Det skal opplyses om foretaket er pliktig til å ha tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon og om foretaket har pensjonsordning som

oppfyller kravene etter denne loven.
Tilføyd ved lov 21 des 2005 nr. 124 (ikr. 1 jan 2006).

§ 7-30b. Transaksjoner med nærstående parter

(1) Det skal opplyses om vesentlige transaksjoner med nærstående parter. Opplysningene skal omfatte transaksjonenes beløp, en beskrivelse av hva slags forhold det er mellom selskapet og den nærstående part, samt andre opplysninger om transaksjonene som er nødvendige for å forstå den regnskapspliktiges og konsernets stilling.
(2) Transaksjoner mellom konsoliderte foretak kan unnlates opplyst i konsernregnskapet. Transaksjoner mellom heleide konsoliderte foretak kan unnlates opplyst i selskapsregnskapet dersom selskapet er unntatt fra dokumentasjonsplikten etter skatteforvaltningsloven § 8-9 annet ledd.
(3) Opplysninger om individuelle transaksjoner etter første ledd kan grupperes etter typen av transaksjoner, med mindre særskilte opplysninger er nødvendige for å forstå virkningene av transaksjonene for den regnskapspliktiges og konsernets stilling.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om definisjonen av nærstående parter og bestemmelser om at regnskapspliktige som direkte eller indirekte eies helt eller delvis av offentlig myndighet, kan unnlate å gi opplysninger som kreves etter første ledd.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-31. Ytelser til ledende personer mv. i foretak som ikke er foretak av allmenn interesse

(1) Regnskapspliktige som ikke er foretak av allmenn interesse skal opplyse om samlede utgifter til henholdsvis lønn, pensjonsforpliktelser og annen godtgjørelse til daglig leder og medlemmer av styret og bedriftsforsamlingen.
(2) Det skal opplyses om arten og omfanget av forpliktelser til å gi daglig leder eller leder av styret særskilt vederlag ved opphør eller endring av ansettelsesforholdet eller vervet. Tilsvarende gjelder avtaler om bonuser, overskuddsdelinger og lignende til fordel for daglig leder eller leder av styret.
(3) Når en eller flere opplysninger som nevnt i første eller annet ledd ikke gis fordi den regnskapspliktige ikke har hatt slike utgifter eller forpliktelser skal det opplyses særskilt om dette.

(4) Det skal opplyses om forpliktelser knyttet til aksjeverdibaserte godtgjørelser til fordel for ansatte og tillitsvalgte. Det skal opplyses om arten og omfanget av de enkelte avtaler om aksjeverdibaserte godtgjørelser til fordel for de enkelte ledende ansatte og de enkelte medlemmer av styre, kontrollkomité og andre valgte selskapsorganer med unntak av bedriftsforsamlingen. Opplysningene om avtaler som nevnt i annet punktum skal minst omfatte en beskrivelse av på hvilken måte utviklingen av verdien til aksjene eller egenkapitalbevisene i selskapet eller i andre selskaper i samme konsern, har påvirket beregningen av den godtgjørelsen som er utbetalt i i regnskapsåret. For avtaler om aksjeverdibaserte godtgjørelser som ikke er avsluttet ved regnskapsårets slutt skal det opplyses om avtalens løpetid og det skal gis en beskrivelse av på hvilken måte det er avtalt at utviklingen i aksjenes verdi vil påvirke beregningen av fremtidige utbetalinger.
(5) For aksjeverdibaserte godtgjørelser som utelukkende gjelder utdeling av aksjer, egenkapitalbevis eller opsjoner, skal det istedenfor opplysninger som nevnt i fjerde ledd tredje og fjerde punktum, gis følgende opplysninger:

1. antall opsjoner som er tildelt samt aksjer eller egenkapitalbevis som er gitt av foretaket i løpet av regnskapsåret, og vilkårene for å benytte disse,
2. antall opsjoner som er innløst i løpet av regnskapsåret. For hver av disse skal det opplyses om antall aksjer eller egenkapitalbevis som eventuelt er utdelt, innløsningskursen og eventuelle utbetalinger fra selskapet knyttet til innløsningen,
3. antall opsjoner som ikke er innløst ved regnskapsårets slutt, innløsningskursen, forfallstidspunktet og hovedbetingelsene for å utøve rettighetene,
4. endringer i vilkår knyttet til eksisterende aksjeverdibaserte godtgjørelser i løpet av regnskapsåret.

(6) Fjerde ledd annet til fjerde punktum og femte ledd gjelder ikke heleide datterselskaper i konsern.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-31a. Godtgjørelse til revisor

Det skal opplyses om godtgjørelse til revisor og hvordan godtgjørelsen er fordelt på lovpålagt revisjon, andre attestasjonstjenester, skatterådgivning og andre tjenester utenfor revisjonen. Honorarer for andre tjenester utenfor

revisjonen skal spesifiseres for vesentlig forskjellige tjenester. Opplysningene skal også omfatte godtgjørelse til foretak som revisor har et særskilt samarbeid med.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 7-31b. Ytelser til ledende personer mv. i foretak av allmenn interesse

(1) Foretak av allmenn interesse skal opplyse om samlet godtgjørelse og andre fordeler som er gitt til de enkelte ledende ansatte og de enkelte medlemmene av henholdsvis styret, kontrollkomiteen og andre valgte selskapsorganer med unntak av bedriftsforsamlingen.
(2) Det skal opplyses om forpliktelser knyttet til aksjeverdibaserte godtgjørelser til fordel for ansatte og tillitsvalgte.
(3) Det skal videre gis opplysninger for hver person omfattet av første ledd som har hatt ansettelsesforhold eller verv for selskapet i løpet av regnskapsåret spesifisert i samsvar med fjerde til niende ledd.
(4) Opplysninger om godtgjørelse eller honorarer skal minst omfatte:

1. den totale lønn vedkommende har mottatt eller opptjent for tjenester ytt i løpet av regnskapsåret, herunder eventuelle møtehonorarer vedtatt av generalforsamlingen,
2. godtgjørelse og fordeler vedkommende har mottatt fra foretak i samme konsern,
3. godtgjørelse i form av overskuddsdeling eller bonusutbetalinger og grunnen til at slike ytelser er gitt,
4. betydelig eller vesentlig tilleggsgodtgjørelse for spesielle tjenester utenfor de normale funksjoner for en leder,
5. betalt eller skyldig vederlag til hver tidligere administrerende direktør og styreleder i regnskapsåret i forbindelse med avslutning av vedkommendes ansettelsesforhold eller verv, og
6. beregnet verdi av totale fordeler i annet enn kontanter som anses som godtgjørelse.

(5) Opplysninger om aksjeverdibaserte godtgjørelser skal minst omfatte en beskrivelse av på hvilken måte utviklingen av verdien til aksjene eller egenkapitalbevisene i selskapet eller i andre selskaper i samme konsern, har påvirket beregningen av den godtgjørelsen som er utbetalt i regnskapsåret. For avtaler om aksjeverdibaserte godtgjørelser som ikke er avsluttet ved regnskapsårets slutt skal det opplyses om avtalens løpetid og det skal gis en beskrivelse av på hvilken måte det er avtalt at utviklingen i aksjenes verdi vil påvirke beregningen av fremtidige utbetalinger.

(6) For aksjeverdibaserte godtgjørelser som utelukkende gjelder utdeling av aksjer, egenkapitalbevis eller opsjoner, skal det istedenfor opplysninger som nevnt i femte ledd, gis opplysninger om:

1. antall opsjoner som er tildelt samt aksjer eller egenkapitalbevis som er gitt av foretaket i løpet av regnskapsåret, og vilkårene for å benytte disse,
2. antall opsjoner som er innløst i løpet av regnskapsåret. For hver av disse skal det opplyses om antall aksjer eller egenkapitalbevis som eventuelt er utdelt, innløsningskursen og eventuelle utbetalinger fra selskapet knyttet til innløsningen,
3. antall opsjoner som ikke er innløst ved regnskapsårets slutt, innløsningskursen, forfallstidspunktet og hovedbetingelsene for å utøve rettighetene,
4. endringer i vilkår knyttet til eksisterende aksjeverdibaserte godtgjørelser i løpet av regnskapsåret.

(7) For ytelsesbaserte pensjonsordninger skal det minst opplyses om endringer i den enkeltes opptjente rettigheter etter ordningen i løpet av regnskapsåret. For innskuddsbaserte pensjonsordninger skal det minst gis opplysninger om innskudd i ordningen som foretaket i løpet av regnskapsåret har betalt eller er blitt skyldig for hver person som er omfattet av første ledd.
(8) Det skal opplyses om arten og omfanget av forpliktelser til å gi særskilt vederlag ved fratredelse, opphør eller endring av ansettelsesforholdet eller vervet.
(9) Det skal opplyses om lån, forskuddsbetalinger og sikkerhetsstillelser selskapet eller andre selskap i konsernet har gitt til personer som omfattet av første ledd, herunder hvilke vilkår som gjelder, avdragsplan, utestående beløp og rentesatsen.
(10) Allmennaksjeselskaper som skal utarbeide retningslinjer om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende personer etter allmennaksjeloven § 6-16 a, skal opplyse om innholdet i retningslinjene.
(11) Opplysningene etter paragrafen her og i tilfelle også opplysningene etter § 7-32 første ledd, kan i stedet for i noter gis i en rapport om godtgjørelse til ledende personer. Rapporten skal inngå i årsberetningen.
(12) Når en eller flere opplysninger som nevnt i femte eller niende ledd ikke gis fordi den regnskapspliktige ikke har hatt slike utgifter eller forpliktelser, skal det opplyses særskilt om dette.
(13) For allmennaksjeselskaper med aksjer tatt opp til handel på regulert marked, kan opplysninger etter denne paragrafen og eventuelt § 7-32 første ledd i stedet for i noter til årsregnskapet, gis i rapport etter allmennaksjeloven § 6-16 b.

Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2712), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-32. Lån og sikkerhetsstillelse til ledende personer, aksjeeiere m.v.

(1) Lån til eller sikkerhetsstillelse til fordel for daglig leder og leder av styret skal spesifiseres. For hvert lån skal det opplyses om hvilke vilkår som gjelder, herunder rentesatsen og avdragsplanen.
(2) Det skal opplyses om samlede lån til og samlet sikkerhetsstillelse til fordel for ansatte, aksjeeiere og medlemmer av styret og bedriftsforsamlingen. I aksjeselskap og allmennaksjeselskap skal opplysningene også omfatte lån til eller sikkerhetsstillelse til fordel for nærstående til aksjeeiere, og medlemmer av styret og bedriftsforsamlingen. Det skal opplyses om hvilke vilkår som gjelder for slike lån eller sikkerhetsstillelser. Lån eller sikkerhetsstillelser som utgjør mer enn 5 prosent av egenkapitalen etter balansen, skal spesifiseres. Som nærstående etter denne paragraf regnes:

1. ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold,
2. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken,
3. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i nr. 1,
4. ektefelle til, og en person som bor sammen i ekteskapslignende forhold med, noen som er nevnt i nr. 2,
5. foretak der vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr. 1 til 4, har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 1-3 annet ledd.

Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-33. Betingede utfall

Det skal opplyses om forhold ved regnskapsårets slutt med betinget utfall.

§ 7-34. Utvinning av petroleum, kraftproduksjon m.v.

Regnskapspliktig som har betydelig virksomhet innen utvinning av petroleum, kraftproduksjon eller gruvedrift, skal gi opplysning om antatte reserver og gjenværende utvinnings- eller utnyttelsesperiode, konsesjonsperiode og andre økonomiske betingelser. Det skal opplyses særskilt om framtidige utgifter til disponering og opprydding.

II. Noteopplysninger for små foretak

§ 7-35. Regnskapsprinsipper m.v.

(1) Det skal gis opplysninger om anvendte regnskapsprinsipper.
(2) Det skal opplyses om sammenligningstallene er omarbeidet. Dersom de omarbeides skal omarbeidingen forklares, jf. § 6-6.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-36. Konsern, tilknyttet selskap mv.

(1) Regnskapspliktig som er datterselskap, skal opplyse om foretaksnavn og forretningskontor for morselskap som utarbeider konsernregnskap der den regnskapspliktige inngår i konsolideringen.
(2) Dersom datterselskap er utelatt fra konsolideringen etter § 3-8, skal dette opplyses og begrunnes.
(3) For investering som regnskapsføres etter egenkapitalmetoden, skal det opplyses om anskaffelseskost og balanseført egenkapital på anskaffelsestidspunktet. For hver investering skal det opplyses om inngående balanse, inntektsført resultat, andre endringer i løpet av året og utgående balanse. Det skal opplyses om merverdier og goodwill samt avskriving av merverdier og goodwill.
(4) Morselskap som ikke utarbeider konsernregnskap, skal opplyse om transaksjoner med datterselskaper og interngevinst på disse.
(5) For fordringer, annen langsiktig gjeld og kortsiktig gjeld skal det angis det samlede beløp som gjelder foretak i samme konsern, tilknyttet selskap og felles kontrollert virksomhet. § 6-6 annet ledd om sammenligningstall gjelder tilsvarende.
(6) Det skal opplyses om samlet forpliktelse i form av pantstillelse, annen

sikkerhetsstillelse og garantier til fordel for foretak i samme konsern.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 108 (ikr. 1 jan 2001), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-37. Virkelig verdi av finansielle instrumenter

For hver kategori av finansielle instrumenter og varederivater som er vurdert etter § 5-8, skal det opplyses om virkelig verdi og periodens resultatførte verdiendring. Det skal i tillegg gis opplysninger om vesentlige opplysninger som ligger til grunn for vurderingen.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531, og ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 7-37a. Finansielle derivater

Det skal gis opplysninger om egenskaper ved og omfang av finansielle derivater som er vurdert til virkelig verdi etter § 5-8 første ledd, fordelt på klasser av derivater. Opplysningene skal omfatte vesentlige betingelser og forhold som kan påvirke beløpsstørrelse, tidfesting og usikkerhet ved framtidige kontantstrømmer.
Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 7-38. Spesifisering av resultatregnskapet

(1) Poster i oppstillingsplanen for resultatregnskapet som er slått sammen etter § 6-3 annet ledd, skal spesifiseres. Lønnskostnader skal spesifiseres på lønninger, folketrygdavgift, pensjonskostnader og andre ytelser. § 6-6 annet ledd om sammenligningstall gjelder tilsvarende.
(2) § 6-6 om sammenligningstall gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-39. Anleggsmidler

(1) For varige driftsmidler og immaterielle eiendeler skal det opplyses om:

1. anskaffelseskost med spesifikasjon av balanseførte lånekostnader knyttet til egentilvirkede anleggsmidler,
2. tilgang og avgang i løpet av regnskapsåret,
3. samlede avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger, og
4. avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger i regnskapsåret.

(2) Det skal opplyses om økonomisk levetid og valg av avskrivningsplan for immaterielle eiendeler.
(3) Goodwill skal spesifiseres for hvert enkelt virksomhetskjøp. Avskrivningsplan for goodwill som er lenger enn fem år, skal begrunnes.
Endret ved lover 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-40. Fordringer, gjeld, garantiforpliktelser

(1) Det skal opplyses hvor stor del av den regnskapspliktiges fordringer som forfaller senere enn ett år etter regnskapsårets slutt.
(2) Det skal opplyses hvor stor del av den regnskapspliktiges gjeld som forfaller til betaling mer enn fem år etter regnskapsårets slutt, hvor stor del av den regnskapspliktiges gjeld som er sikret ved pant eller lignende sikkerhet i den regnskapspliktiges eiendeler, og balanseført verdi av de pantsatte eiendeler.
(3) Det skal opplyses om summen av garantiforpliktelser som ikke er regnskapsført. Det skal opplyses særskilt dersom slike garantiforpliktelser er sikret ved pant.
Endret ved lover 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-41. Ekstraordinære inntekter og kostnader

Det skal opplyses om størrelsen og arten av ekstraordinære inntekter og kostnader.

§ 7-42. Antall aksjer, aksjeeiere m.v.

(1) Har selskapet en beholdning av egne aksjer etter aksjeloven kapittel 9, skal det opplyses om antallet, aksjenes pålydende verdi og den andel aksjene utgjør av aksjekapitalen.
(2) Det skal opplyses om endringer i beholdning av egne aksjer og datterselskapenes beholdning av aksjer i morselskapet i løpet av regnskapsåret. Det skal minst opplyses om:

1. bakgrunnen for erverv som har funnet sted,
2. antall aksjer som er ervervet, vederlag for disse og den andel de utgjør av aksjekapitalen,
3. antall aksjer som er avhendet, vederlag for disse og den andel de utgjør av aksjekapitalen.

(3) Samvirkeforetak som har medlemskapitalkonti i samsvar med lov om samvirkeforetak § 29, skal gi opplysninger om årets utbetaling og avsetning. Det skal også opplyses om eventuelle vedtektsbestemmelser og årsmøtevedtak eller forslag til vedtak knyttet til medlemskapitalkonti.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-43. Antall ansatte

Det skal opplyses om antall årsverk som den regnskapspliktige har sysselsatt i regnskapsåret.
Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

§ 7-43a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 des 2005 nr. 124 (ikr. 1 jan 2006), opphevet ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 7-44. (Opphevet)

Opphevet ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 7-45. Lån og sikkerhetsstillelse til ledende personer, aksjeeiere m.v.

Det skal opplyses om samlede lån til og samlet sikkerhetsstillelse til fordel for medlemmer av styret med angivelse av rentesats, hovedvilkår og eventuelle tilbakebetalte, avskrevne eller frafalte beløp. Det samme gjelder for medlemmer av annet administrasjons-, ledelses- eller kontrollorgan.
Endret ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 7-46. Fortsatt drift

Dersom det er usikkerhet om fortsatt drift, skal det opplyses om usikkerheten.
Tilføyd ved lov 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere).

Kapittel 8. Offentlighet, innsendelse av regnskap, straff

§ 8-1. Offentlighet

(1) Årsregnskapet, årsberetningen, revisjonsberetningen og attestasjonsuttalelsen om bærekraftsrapporteringen er offentlige. Enhver har rett til å gjøre seg kjent med innholdet av denne rapporteringen hos den regnskapspliktige eller hos Regnskapsregisteret. Regnskapspliktig som etter § 2-3 skal utarbeide bærekraftsrapportering, skal gjøre årsberetningen tilgjengelig på sin nettside. Første og annet punktum gjelder tilsvarende for bærekraftsrapporten, attestasjonsuttalelsen og erklæringene som nevnt i § 8-2 fjerde ledd.
(2) Årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning utarbeidet på grunnlag av regnskapsplikt etter § 1-2 første ledd nr. 13 (filialregnskap) er ikke offentlige. Dette gjelder også for regnskapspliktig etter § 1-2 første ledd nr. 13 som i tillegg er regnskapspliktig på annet grunnlag. Regnskapsregisteret kan ikke gjøre innholdet i dokumentene kjent for andre enn kontrollmyndigheter og myndigheter som utarbeider offisiell statistikk. Første til tredje punktum gjelder

ikke dersom den regnskapspliktige ikke har fastsatt et årsregnskap som er utarbeidet, revidert og offentliggjort i samsvar med lovgivningen i hjemstaten. Første til tredje punktum gjelder heller ikke dersom dette årsregnskapet ikke er utarbeidet i samsvar med reglene i regnskapsdirektivet (direktiv 2013/34/EU med senere endringer) eller på tilsvarende måte. Det samme gjelder dersom den regnskapspliktige ikke har oppfylt innsendingsplikten etter § 8-2 annet ledd.
(3) Departementet kan gi nærmere regler om hvordan innholdet av dokumentene skal gjøres tilgjengelige, og kan fastsette bestemmelser om betaling av gebyr. Dersom det begjæres innsyn hos den regnskapspliktige selv, skal gebyret ikke overstige den regnskapspliktiges kostnader ved innsynet. Slik begjæring kan avvises dersom dokumentene er tilgjengelige i Regnskapsregisteret.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 30 juni 2006 nr. 38 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 773), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 8-2. Innsending til Regnskapsregisteret

(1) Senest én måned etter fastsetting av årsregnskapet skal regnskapspliktige sende et eksemplar av årsregnskapet, årsberetningen, revisjonsberetningen, attestasjonsuttalelsen om bærekraftsrapporteringen og eventuelt rapport om betalinger til myndigheter mv. etter § 2-10 til Regnskapsregisteret, vedlagt et oversendelsesbrev. Det skal opplyses når årsregnskapet er fastsatt.
(2) Regnskapspliktig som nevnt i § 1-2 første ledd nr. 13 skal sende inn et eksemplar av årsregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen for det foretaket filialen er en del av slik disse regnskapsdokumentene er utarbeidet, revidert og offentliggjort i henhold til lovgivningen i hjemstaten senest samtidig med at dette årsregnskapet skal offentliggjøres etter lovgivningen i hjemstaten, vedlagt et oversendelsesbrev. Det skal opplyses når årsregnskapet er fastsatt, og når det skal offentliggjøres etter lovgivningen i hjemstaten. Regnskapsdokumentene skal være utarbeidet på eller oversatt til norsk, dansk, svensk eller engelsk.
(3) Datterselskap som er unntatt fra plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering fordi datterselskapet er omfattet av den konsoliderte bærekraftsrapporteringen til et morselskap som er etablert utenfor EØS, jf. § 2-3 femte ledd, skal sende inn den konsoliderte bærekraftsrapporteringen, jf. § 2-3 syvende ledd.
(4) Regnskapspliktig som er datterselskap eller filial som nevnt i § 2-8, skal sende inn bærekraftsrapporten som nevnt i § 2-8 første til femte ledd,

attestasjonsuttalelsen som nevnt i § 2-8 sjette ledd og i tilfelle erklæringene som nevnt i § 2-8 femte og sjette ledd.
(5) Regnskapsregisteret føres av den Kongen bestemmer. Innholdet av de innsendte dokumentene skal holdes tilgjengelig ved Regnskapsregisteret i 10 år.
(6) Departementet kan gi forskrifter om at visse regnskapspliktige skal være fritatt fra plikten etter første ledd. Departementet kan fastsette nærmere regler om innsending til Regnskapsregisteret og krav til innholdet i oversendelsesbrevet som nevnt i første ledd og kan gi regler som pålegger de regnskapspliktige elektronisk innsending. Departementet kan videre gi regler om at bestemmelser fastsatt i eller i medhold av § 8-1, skal gjelde tilsvarende for opplysninger den regnskapspliktige har sendt til Regnskapsregisteret i oversendelsesbrevet eller på annen måte.
(7) Foretaksregisterloven § 6-3 om registrering og kunngjøring av selskapsopplysninger og dokumenter på Unionens offisielle språk gjelder tilsvarende for innsending av oversettelser av årsregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen. Foretaksregisterloven § 8-3 om utveksling av opplysninger etter direktiv (EU) 2017/1132 gjelder tilsvarende for opplysninger i Regnskapsregisteret.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), 30 juni 2006 nr. 38 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 773), 30 juni 2006 nr. 58 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 878), 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 13 des 2013 nr. 116 (ikr. 1 jan 2014 med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2014 og senere), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

§ 8-3. Forsinkelsesgebyr

(1) Dersom årsregnskap, årsberetning, revisjonsberetning eller oversendelsesbrev som skal sendes til Regnskapsregisteret, ikke er avsendt før 1. august i året etter regnskapsåret, eller dersom det etter denne fristen hefter mangler ved innsendte dokumenter som nevnt etter nærmere regler fastsatt av departementet, skal den regnskapspliktige betale forsinkelsesgebyr inntil innsendingsplikten er oppfylt eller mangler er rettet, men ikke for mer enn 26 uker. Er regnskapsåret avsluttet på en dato fra 1. januar til 30. juni, er fristen etter første punktum 1. februar. Forsinkelsesgebyr ved innsendingsplikt etter § 8-2 annet ledd påløper ikke før tidligst en måned etter at det utenlandske foretaket skal offentliggjøre årsregnskapet i henhold til reglene for dette i hjemstaten. Departementet kan i forskrift utsette fristene etter første og annet punktum med inntil en måned, og gi andre regler om forsinkelsesgebyr.

(2) Dersom påløpt forsinkelsesgebyr ikke betales innen tre uker etter påkrav fra Regnskapsregisteret, svarer den regnskapspliktiges styremedlemmer solidarisk for påløpt gebyr. Har ikke den regnskapspliktige styre, svarer deltakerne eller medlemmene og daglig leder solidarisk for gebyret. Solidarskyldners ansvar etter dette ledd er begrenset til gebyr påløpt fram til vedkommende fratrådte sitt verv.
(3) Regnskapsregisteret kan helt eller delvis ettergi forsinkelsesgebyret, dersom det blir gjort sannsynlig at innsendingsplikten ikke er overholdt som følge av forhold utenfor den regnskapspliktiges kontroll eller dersom særlige rimelighetsgrunner tilsier det. Regnskapsregisteret kan helt eller delvis frita personer fra solidaransvar etter annet ledd i samsvar med reglene for ettergivelse av gebyr.
(4) Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Ileggelse av forsinkelsesgebyr regnes ikke som et enkeltvedtak etter forvaltningsloven.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 10 juni 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 17 juni 2005 nr. 78 (ikr. 17 juni 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 625), 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 8-4. Innkreving av gebyr

Krav som nevnt i § 8-3 innkreves av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet.
Endret ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 8-5. Straff

Den som overtrer bestemmelser om bokføring eller regnskap, straffes etter straffeloven §§ 392 til 394.
Endret ved lover 18 juni 1999 nr. 41 (ikr. 1 okt 1999 iflg. res. 24 sep 1999), 25 juni 2004 nr. 50 (ikr. 1 okt 2004 iflg. res. 25 juni 2004 nr. 977), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2018 nr. 114.

Kapittel 9. Forskjellige bestemmelser

Tilføyd ved lov 7 juni 2002 nr. 17.

§ 9-1. Plikt til å utarbeide adskilte regnskaper mv.

(1) For å bidra til kontroll med at bestemmelsene i EØS-avtalen artikkel 59 blir overholdt, kan Kongen fastsette i forskrift at foretak som offentlige myndigheter har gitt særlige eller eksklusive rettigheter eller som er tillagt oppgaven å utføre tjenester av allmenn økonomisk betydning og mottar statsstøtte uansett form, herunder subsidier, stønad eller kompensasjon, knyttet til denne tjenesten og som dessuten driver andre former for virksomhet, for hvert regnskapsår skal utarbeide en oppgave med resultatoppstilling for de forskjellige deler av virksomheten. Kongen kan gi nærmere regler om utforming, revisjon, registrering, dokumentasjon og oppbevaring av slike oppgaver. Kongen kan også gi regler om innsendingsplikt til offentlige myndigheter av oppgaver som nevnt i første punktum og om innsyn for offentlige myndigheter og andre i registrerte regnskapsopplysninger og regnskapsmateriale.
(2) Plikten etter første ledd gjelder uavhengig av om foretaket er regnskapspliktig etter denne lov.
Tilføyd ved lov 7 juni 2002 nr. 17, endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-2. Resultat- og balanseoppstilling til bruk for offentlig kontroll og statistikk

(1) Regnskapspliktig som i henhold til § 3-9 tredje eller fjerde ledd utarbeider selskapsregnskap i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder fastsatt i medhold av § 3-9 annet ledd, skal utarbeide en egen resultatoppstilling og balanseoppstilling utenfor årsregnskapet i samsvar med kapittel 6 og i tilfelle spesifikasjon av driftskostnadene i samsvar med § 7-8 b.
(2) Kravet etter første ledd gjelder ikke dersom den regnskapspliktige i selskapsregnskapet har stilt opp resultatregnskapet og balansen i samsvar med bestemmelsene i kapittel 6 og i tilfelle i samsvar med § 7-8 b.
(3) Bestemmelsene i § 8-2 første ledd, § 8-3 og § 8-4 gjelder tilsvarende for resultat- og balanseoppstilling som skal utarbeides etter denne paragraf. Regnskapsregisteret kan ikke gjøre innholdet kjent for andre enn kontrollmyndigheter og myndigheter som utarbeider offisiell statistikk.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-3. Offentlig organs opplysningsplikt til Regnskapsregisteret

Departementet kan ved forskrift bestemme at forvaltningsorgan skal gi opplysninger til Regnskapsregisteret som er egnet til å fastslå regnskapsplikt etter § 1-2 første til fjerde ledd. Forskriftene kan fastsette at opplysningene skal gis uten hinder av taushetsplikt.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), endret ved lov 12 des 2008 nr. 98 (ikr. 1 jan 2009).

Kapittel 10. Sluttbestemmelser

Endret ved lov 7 juni 2002 nr. 17, endret kapittelnummer fra kap 9.

§ 10-1. Regler som utfyller eller fraviker loven

For regnskapspliktig som nevnt i § 1-2 første ledd nr. 5 til 11 eller 13, kan departementet gi forskrift som utfyller eller fraviker kapittel 2 til 7 og som unntar regnskapspliktig som nevnt i § 1-2 første ledd nr. 13 fra regnskapsplikt.
Endret ved lover 7 juni 2002 nr. 17, tidligere § 9-1, 15 juni 2001 nr. 59 som endret ved lov 29 apr 2005 nr. 22 (ikr. 29 apr 2005 iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 19 nov 2004 nr. 73 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 1 des 2004 nr. 1531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 10-2. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. januar 1999.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 108 (ikr. 1 jan 2001), 7 juni 2002 nr. 17, tidligere § 9-2, 19 nov 2004 nr. 73 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 1 des 2004 nr. 1531).

§ 10-3. Overgangsbestemmelser

(1) For selskaper som har reservefond ved lovens ikrafttredelse, skal det overføres til overkursfondet et beløp lik summen av overkursavsetninger de siste ti år, jf. aksjeloven § 12-1 annet ledd nr. 3. Gjenværende reservefond anses som annen egenkapital.
(2) For regnskapspliktige som har oppskrivningsfond ved lovens ikrafttredelse, anses oppskrivningsfondet som overkursfond.

(3) For regnskapspliktige som har tilbakeføringsfond ved lovens ikrafttredelse, anses tilbakeføringsfondet som annen egenkapital.
(4) For selskaper som har innløsningsfond ved lovens ikrafttredelse, anses innløsningsfondet som overkursfond.
(5) Regnskapspliktige som følger et annet regnskapsår enn kalenderåret, skal legge om regnskapsåret i samsvar med § 1-7 senest to år etter lovens ikrafttredelse.
(6) Kongen kan gi nærmere overgangsbestemmelser.
Endret ved lover 10 mars 2000 nr. 15, 21 des 2000 nr. 108 (ikr. 1 jan 2001), 7 juni 2002 nr. 17, tidligere § 9-3, 19 des 2003 nr. 122 (ikr. 1 jan 2004), 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531), 19 nov 2004 nr. 73 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 1 des 2004 nr. 1531), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 10-4. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 7 juni 2002 nr. 17, tidligere § 9-4.

EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10b (Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1606/2002 av 19. juli 2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder)

Merknad fra redaksjonen i Norges Lover: Det følger av EØS-avtalen protokoll 1 nr. 1 at innledningen (fortalen) til de rettsakter som EØS-avtalens vedlegg omhandler ikke er tilpasset EØS, og at innledningen bare er relevant i den grad den kan bidra til en korrekt tolkning av rettsakten innen rammen av EØS-avtalen. Dette er markert ved å sette innledningen i kursiv innenfor hakeparenteser.
[Europaparlamentet og Rådet for Den europeiske union har –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 95 nr. 1,
under henvisning til forslag fra Kommisjonen,[1]
under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité,[2]
etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 251[3] og
ut fra følgende betraktninger:

1. Under sitt møte i Lisboa 23. og 24. mars 2000 understreket Det europeiske råd behovet for å påskynde gjennomføringen av det indre

marked for finansielle tjenester, fastsatte 2005 som frist for gjennomføringen av Kommisjonens handlingsplan for finansielle tjenester og framholdt at det bør iverksettes tiltak for å gjøre det lettere å sammenligne finansregnskap som utarbeides av selskaper med offentlig omsatte verdipapirer.

2. Med henblikk på å bedre det indre markeds virkemåte bør selskaper med offentlig omsatte verdipapirer være forpliktet til å anvende felles internasjonale regnskapsstandarder av høy kvalitet når de utarbeider sitt konsernregnskap. Det er dessuten viktig at de standarder for finansiell rapportering som anvendes av selskaper i Fellesskapet som deltar i finansmarkeder, er internasjonalt aksepterte og virkelig er felles for hele verden. Dette forutsetter en stadig større samordning av de regnskapsstandarder som for tiden brukes internasjonalt, der det endelige målet er ett enkelt sett med regnskapsstandarder for hele verden.
3. Rådsdirektiv 78/660/EØF av 25. juli 1978 om årsregnskapene for visse selskapsformer,[4] rådsdirektiv 83/349/EØF av 13. juni 1983 om konsoliderte regnskaper,[5] rådsdirektiv 86/635/EØF av 8. desember 1986 om bankers og andre finansinstitusjoners årsregnskaper og konsoliderte regnskaper[6] og rådsdirektiv 91/674/EØF av 19. desember 1991 om forsikringsforetaks årsregnskaper og konsoliderte regnskaper[7] er også rettet mot selskaper i Fellesskapet med offentlig omsatte verdipapirer. Rapporteringskravene i disse direktivene kan ikke sikre den høye graden av innsyn og sammenlignbarhet med hensyn til finansiell rapportering for alle selskaper i Fellesskapet med offentlig omsatte verdipapirer som er et nødvendig vilkår for å kunne bygge et integrert kapitalmarked som fungerer effektivt, smidig og rasjonelt. Det er derfor nødvendig å utfylle den rettslige rammen som gjelder for selskaper med offentlig omsatte verdipapirer.
4. Denne forordning har som mål å bidra til en rasjonell og kostnadseffektiv virkemåte for kapitalmarkedet. Vern av investorer og opprettholdelse av tillit til finansmarkedene er også et viktig aspekt ved fullføringen av det indre marked på dette område. Forordningen styrker den frie bevegelighet for kapital i det indre marked og bidrar til at selskaper i Fellesskapet kan konkurrere på like vilkår om tilgjengelige finansielle midler i Fellesskapets kapitalmarkeder samt i verdenskapitalmarkedene.
5. Det er viktig for konkurranseevnen til Fellesskapets kapitalmarkeder å oppnå tilnærming av standardene som brukes i Europa ved

utarbeidingen av finansregnskap, til internasjonale regnskapsstandarder som kan brukes over hele verden, for transaksjoner over landegrenser eller for børsnotering hvor som helst i verden.

6. 13. juni 2000 offentliggjorde Kommisjonen meldingen «Den europeiske unions strategi for finansiell rapportering: veien framover» der den foreslo at alle selskaper i Fellesskapet med offentlig omsatte verdipapirer innen 2005 skal utarbeide sitt konsernregnskap i henhold til ett enkelt sett med regnskapsstandarder, nemlig de internasjonale regnskapsstandardene IAS («International Accounting Standards»).
7. De internasjonale regnskapsstandardene «International Accounting Standards» (IAS) utarbeides av International Accounting Standards Committee (IASC), hvis mål er å utarbeide ett enkelt sett med regnskapsstandarder for hele verden. I forbindelse med omorganiseringen av IASC vedtok det nye styret 1. april 2001, som en av sine første beslutninger, å endre navnet på IASC til International Accounting Standards Board (IASB), og når det gjelder framtidige internasjonale regnskapsstandarder, å endre navnet på IAS til «International Financial Reporting Standards» (IFRS). Dersom det er mulig, og under forutsetning av at det sikrer en høy grad av innsyn og sammenlignbarhet med hensyn til finansiell rapportering i Fellesskapet, bør disse standardene gjøres obligatoriske for alle selskaper i Fellesskapet med offentlig omsatte verdipapirer.
8. De tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av denne forordning, bør vedtas i samsvar med rådsbeslutning 1999/468/EF av 28. juni 1999 om fastsettelse av nærmere regler for utøvelsen av den gjennomføringsmyndighet som er tillagt Kommisjonen[8] og med behørig hensyn til Kommisjonens erklæring i Europaparlamentet 5. februar 2002 om gjennomføring av regelverket om finansielle tjenester.
9. For å kunne vedta at en internasjonal regnskapsstandard skal anvendes i Fellesskapet, er det for det første nødvendig at den oppfyller det grunnleggende krav i ovennevnte rådsdirektiver, det vil si at dens anvendelse resulterer i et rettvisende bilde av et foretaks økonomiske stilling og resultat, idet dette prinsippet ses i lys av ovennevnte rådsdirektiver uten at det krever nøyaktig samsvar med alle bestemmelsene i direktivene. For det andre er det nødvendig at den, i samsvar med Rådets konklusjoner av 17. juli 2000, fremmer den europeiske offentlighetens interesse, og endelig at den oppfyller grunnleggende kriterier når det gjelder kvaliteten på informasjonen

som kreves for at finansregnskaper skal være til nytte for brukerne.

10. En regnskapsfaglig komité vil bistå Kommisjonen med støtte og sakkunnskap ved vurderingen av internasjonale regnskapsstandarder.
11. Godkjenningsordningen for internasjonale regnskapsstandarder bør sikre rask behandling av forslag til internasjonale standarder, og bør også være et hjelpemiddel for de viktigste berørte parter til å drøfte, overveie og utveksle opplysninger om internasjonale regnskapsstandarder, særlig for nasjonale organer som fastsetter regnskapsstandarder, tilsynsmyndigheter innenfor områdene verdipapirer, bankvirksomhet og forsikring, sentralbanker, herunder Den europeiske sentralbank, regnskapsbransjen samt de som bruker og utarbeider regnskap. Ordningen bør være et hjelpemiddel til å frambringe en felles forståelse av vedtatte internasjonale regnskapsstandarder i Fellesskapet.
12. I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet er de tiltak som fastsettes i denne forordning, som krever at ett enkelt sett internasjonale regnskapsstandarder pålegges selskaper med offentlig omsatte verdipapirer, nødvendige for å nå målet om å bidra til at kapitalmarkeder i Fellesskapet fungerer rasjonelt og kostnadseffektivt, og dermed til gjennomføringen av det indre marked.
13. I samsvar med samme prinsipp er det med hensyn til årsregnskap nødvendig å la medlemsstatene velge om de vil tillate eller kreve av selskaper med offentlig omsatte verdipapirer å utarbeide dette i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder vedtatt etter framgangsmåten fastsatt i denne forordning. Medlemsstatene kan videre beslutte å utvide denne tillatelsen eller dette kravet til andre selskaper med hensyn til utarbeidingen av deres konsernregnskap og/eller årsregnskap.
14. For å fremme utveksling av synspunkter og gjøre det mulig for medlemsstatene å samordne sine standpunkter bør Kommisjonen jevnlig underrette komiteen for regnskapsregulering om igangsatte prosjekter, diskusjonsnotater, rapporter og høringsutkast som er utferdiget av IASB, og om det etterfølgende arbeidet til den regnskapsfaglige komiteen. Det er også viktig at komiteen for regnskapsregulering blir underrettet på et tidlig tidspunkt dersom Kommisjonen akter å foreslå at en internasjonal regnskapsstandard ikke skal vedtas.
15. I forbindelse med at Kommisjonen overveier og tar stilling til dokumenter og forslag som IASB har utferdiget i forbindelse med

utarbeidingen av internasjonale regnskapsstandarder (IFRS og SIC/IFRIC), bør Kommisjonen ta hensyn til betydningen av å unngå konkurransemessige ulemper for europeiske selskaper som driver virksomhet på verdensmarkedet, samt i størst mulig grad til synspunktene som delegasjonene i komiteen for regnskapsregulering har framsatt. Kommisjonen vil være representert i IASBs organer.

16. En egnet og streng håndhevingsordning er avgjørende for å sikre investorenes tillit til finansmarkedene. Medlemsstatene er i samsvar med traktatens artikkel 10 forpliktet til å treffe tiltak som er egnet til å sikre at internasjonale regnskapsstandarder overholdes. Kommisjonen akter å samarbeide med medlemsstatene, særlig gjennom Den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn (CESR), for å utarbeide en felles tilnærming til håndheving.
17. Det er dessuten nødvendig å gi medlemsstatene adgang til å utsette anvendelsen av visse bestemmelser til 2007 for selskaper hvis verdipapirer omsettes offentlig både i Fellesskapet og i et regulert marked i en tredjestat, og som allerede anvender et annet sett med internasjonalt aksepterte standarder som grunnlag for sitt konsernregnskap samt for selskaper som bare har offentlig omsatte gjeldsinstrumenter. Det er likevel svært viktig at ett enkelt sett med verdensomspennende internasjonale regnskapsstandarder, IAS, innen 2007 får anvendelse på alle selskaper i Fellesskapet hvis verdipapirer blir offentlig omsatt i et regulert marked i Fellesskapet.
18. For at medlemsstatene og selskapene skal kunne gjennomføre de tilpasninger som er nødvendige for å kunne anvende internasjonale regnskapsstandarder, kan visse bestemmelser ikke anvendes før i 2005. Det bør utarbeides egnede bestemmelser om hvordan selskapene skal anvende IAS første gang etter denne forordnings ikrafttredelse. Bestemmelsene bør utformes på internasjonalt plan for å sikre internasjonal anerkjennelse av de løsninger som vedtas –

1 EFT C 154 E av 29.5.2001, s. 285.
2 EFT C 260 av 17.9.2001, s. 86.
3 Europaparlamentsuttalelse av 12. mars 2002 (ennå ikke offentliggjort i EFT) og rådsbeslutning av 7. juni 2002.
4 EFT L 222 av 14.8.1978, s. 11. Direktivet sist endret ved europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/65/EF (EFT L 283 av 27.10.2001, s. 28).
5 EFT L 193 av 18.7.1983, s. 1. Direktivet sist endret ved europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/65/EF.
6 EFT L 372 av 31.12.1986, s. 1. Direktivet sist endret ved europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/65/EF.
7 EFT L 374 av 31.12.1991, s. 7.

8 EFT L 184 av 17.7.1999, s. 23.
Vedtatt denne forordning:]

Art 1. Mål

Målet med denne forordning er å vedta og anvende internasjonale regnskapsstandarder i Fellesskapet [EØS] med sikte på å harmonisere den finansielle informasjon som framlegges av selskapene omhandlet i artikkel 4 for å sikre en høy grad av innsyn i og sammenlignbarhet mellom finansregnskaper og dermed en rasjonell virkemåte for kapitalmarkedet i Fellesskapet [EØS] og det indre marked.*
* Merknad fra redaksjonen i Norges Lover 1 jan 2018: Det følger av EØS-avtalen protokoll 1 nr. 8 at henvisninger til «Fellesskapet» som territorium må leses som henvisning til territoriet til avtalepartene i EØS. Dette er her markert ved å sette inn [EØS] i teksten.

Art 2. Definisjoner

I denne forordning menes med «internasjonale regnskapsstandarder» International Accounting Standards (IAS) og International Financial Reporting Standards (IFRS) og tilhørende tolkninger (SIC/IFRIC-tolkninger), etterfølgende endringer av disse standardene og tilhørende tolkninger samt framtidige standarder og tilhørende tolkninger som utgis eller vedtas av International Accounting Standards Board (IASB).

*Art 3. Vedtakelse og anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder**

1. Etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 6 nr. 2 skal Kommisjonen avgjøre hvordan de internasjonale regnskapsstandardene skal få anvendelse i Fellesskapet.
2. De internasjonale regnskapsstandardene kan bare vedtas dersom

- de ikke strider mot prinsippet fastsatt i artikkel 2 nr. 3 i direktiv 78/660/EØF og artikkel 16 nr. 3 i direktiv 83/349/EØF og dersom de er i den europeiske offentlighetens interesse,
- de oppfyller kriteriene med hensyn til lettfattelighet, relevans, pålitelighet og sammenlignbarhet for den finansielle informasjon som er nødvendig for å treffe økonomiske beslutninger og vurdere selskapsledelsens arbeid.

3. Kommisjonen skal, etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 6 nr. 2 og senest 31. desember 2002 treffe beslutning om anvendelsen i Fellesskapet av de internasjonale regnskapsstandardene som foreligger ved ikrafttredelsen av denne forordning.
4. Vedtatte internasjonale regnskapsstandarder skal offentliggjøres i sin helhet på hvert av Fellesskapets offisielle språk som kommisjonsforordninger i *De Europeiske Fellesskaps Tidende*.
* Merknad fra redaksjonen i Norges Lover 1 jan 2018: Det følger av EØS-avtalen protokoll 1 nr. 3 at i forhold til rettsaktenes bestemmelser om fremgangsmåter for endring mv. av rettsaktene, får den relevante beslutningsprosessen i EØS-avtalen anvendelse. Se her EØS-avtalen art. 98 og 102-103. Kommisjonens vedtak gjøres til del av EØS-avtalen gjennom vedtak i EØS-komiteen.

Art 4. Konsernregnskap for selskaper med offentlig omsatte verdipapirer

For hvert regnskapsår som starter 1. januar 2005 eller senere skal selskaper som er underlagt en medlemsstats [EØS-stat] lovgivning, utarbeide sitt konsernregnskap i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 6 nr. 2, dersom deres verdipapirer på balansedagen er notert i et regulert marked i en medlemsstat [EØS-stat] i henhold til artikkel 1 nr. 13 i rådsdirektiv 93/22/EØF av 10. mai 1993 om investeringstjenester i forbindelse med verdipapirer.[1] *
1 EFT L 141 av 11.6.1993, s. 27. Direktivet sist endret ved europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/64/EF (EFT L 290 av 17.11.2000, s. 27).
* Merknad fra redaksjonen i Norges Lover 1 jan 2018: Det følger av EØS-avtalen protokoll 1 nr. 7 at rettigheter og plikter som EUs medlemsstater eller deres offentlige institusjoner, foretak eller enkeltpersoner har i forhold til hverandre, skal forstås som tilsvarende rettigheter og plikter i forhold til partene i EØS-avtalen, deres offentlige myndigheter, foretak eller enkeltpersoner. Dette er markert ved å sette [EØS-stat] inn i teksten. Dir 93/22 er nå erstattet av dir 2004/39, jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31ba.

Art 5. Valgmuligheter med hensyn til årsregnskap og selskaper hvis verdipapirer ikke omsettes offentlig

Medlemsstatene [EØS-statene] kan tillate eller kreve at

a. selskapene omhandlet i artikkel 4 utarbeider sitt årsregnskap,
b. selskaper som ikke er omhandlet i artikkel 4, utarbeider sitt konsernregnskap og/eller årsregnskap,

i samsvar med de internasjonale regnskapsstandarder som er vedtatt etter framgangsmåten fastsatt i artikkel 6 nr. 2.

*Art 6. Framgangsmåte med komité**

1. Kommisjonen skal bistås av en komité for regnskapsregulering, heretter kalt «komiteen».
2. Når det vises til dette nummer, får artikkel 5 og 7 i beslutning 1999/468/EF anvendelse, samtidig som det tas hensyn til bestemmelsene i beslutningens artikkel 8.
Tidsrommet fastsatt i artikkel 5 nr. 6 i beslutning 1999/468/EF skal være tre måneder.
3. Komiteen fastsetter sin forretningsorden.
* Merknad fra redaksjonen i Norges Lover 1 jan 2018: Det følger av EØS-avtalen protokoll 1 nr. 2 at det her er EØS-avtalen art. 100 som regulerer EFTA-statenes adgang til å delta i komiteens arbeid.

*Art 7. Rapportering og samordning**

1. Kommisjonen skal jevnlig være i kontakt med komiteen om spørsmål som angår igangsatte IASB-prosjekter og deres status samt ethvert tilknyttet dokument utferdiget av IASB for å samordne standpunkter og fremme drøftinger om vedtakelsen av de standarder som nevnte prosjekter og dokumenter kan gi opphav til.
2. Kommisjonen skal underrette komiteen på behørig måte og i rett tid dersom Kommisjonen akter å foreslå at en standard ikke skal vedtas.
* Se merknad til art. 6 fra redaksjonen i Norges Lover.

*Art 8. Underretning**

Dersom medlemsstater vedtar tiltak i henhold til artikkel 5, skal de umiddelbart underrette Kommisjonen og de øvrige medlemsstater om dette.
* Merknad fra redaksjonen i Norges Lover 1 jan 2018: Det følger av EØS-avtalen protokoll 1 nr. 4 at EFTA-statene skal sende tilsvarende opplysninger til EFTAs overvåkingsorgan, EFTA-statenes faste komite og de øvrige EFTA-statene.

Art 9. Overgangsbestemmelser

Som unntak fra artikkel 4 kan medlemsstatene [EØS-statene] fastsette at kravene i artikkel 4 får anvendelse bare for regnskapsår som starter i januar 2007 eller senere for de selskaper

a. hvis gjeldsinstrumenter bare er tatt opp til notering i et regulert marked i en medlemsstat i henhold til artikkel 1 nr. 13 i direktiv 93/22/EØF,* eller
b. hvis verdipapirer er tatt opp til notering for offentlig handel i en tredjestat og som for det formål har anvendt internasjonalt aksepterte standarder fra og med et regnskapsår som startet før denne forordning ble kunngjort i *De Europeiske Fellesskaps Tidende*.

* Merknad fra redaksjonen i Norges Lover 1 jan 2018: Dir 93/22 er nå erstattet av dir 2004/39, jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31ba.

*Art 10. Opplysninger og gjennomgåelse**

Kommisjonen skal gjennomgå denne forordnings virkemåte og framlegge en rapport om dette for Europaparlamentet og Rådet innen 1. juli 2007.
* Merknad fra redaksjonen i Norges Lover 1 jan 2018: Det følger av EØS-avtalen protokoll 1 nr. 5 at EFTAs overvåkingsorgan eller EFTA-statenes faste komité kan utarbeide en tilsvarende rapport i samarbeid med Kommisjonen.

*Art 11. Ikrafttredelse**

Denne forordning trer i kraft den tredje dag etter at den er kunngjort i *De Europeiske Fellesskaps Tidende.*

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Utferdiget i Brussel, 19. juli 2002.
* Merknad fra redaksjonen i Norges Lover 1 jan 2018: Det følger av EØS-avtalen protokoll 1 nr. 11 at bestemmelser i rettsaktene om ikrafttredelse og gjennomføring ikke er relevante i en EØS-sammenheng. Forordning (EF) nr. 1606/2002 ble gjort til del av EØS-avtalen ved EØS-komiteens beslutning nr. 37/2003 av 14 mars 2003. Ettersom det fra EFTA-landene ble angitt at forfatningsmessige prosedyrer (f.eks. for Norges vedkommende Stortingets samtykke) må gjennomføres før beslutningene om å gjøre rettsaktene til del av

EØS-avtalen kunne tre i kraft, reguleres ikrafttredelsen av EØS-avtalen art. 103. EØS-komiteens beslutning 37/2003 trådte ikr. 1 mai 2014.

Lov om pensjonsordning for ballettdansere, sangsolister og korsangere ved Den Norske Opera & Ballett [operapensjonsloven]

§ 1. Hvem loven gjelder for

Denne loven gjelder for ballettdansere, sangsolister og korsangere som er ansatt ved Den Norske Opera & Ballett.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 79 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2. Pensjonsordning

Ballettdansere, sangsolister og korsangere er medlem i Statens pensjonskasse, med de rettigheter og de plikter som følger av lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse, men med de unntakene som følger av loven her.

Bestemmelsen her gjelder bare for den som er fast ansatt eller midlertidig ansatt for minst ett år, og som arbeider minst 50 prosent av arbeidstiden i en hel stilling.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3. Aldersgrense og pensjonsalder

Aldersgrensen er det tidspunktet når ballettdanserens, sangsolistens eller korsangerens ansettelse ved Den Norske Opera & Ballett opphører uten oppsigelse. For ballettdansere er denne grensen lik utgangen av den sesongen når vedkommende fyller 41 år, mens den for sangsolister og korsangere er lik utgangen av den sesongen når vedkommende fyller henholdsvis 52 og 56 år. Kunstneren kan likevel fortsette i aktiv, lønnet tjeneste ved Den Norske Opera & Ballett i inntil tre sesonger etter at aldersgrensen er nådd, når kunstneren og Operaen blir enige om det.

Pensjonsalderen er det tidspunktet når ballettdanseren, sangsolisten eller korsangeren tidligst kan ta ut alderspensjon. For ballettdansere og sangsolister er denne alderen lik aldersgrensen, mens den for korsangere er lik utgangen av den sesongen når vedkommende fyller 53 år.

Endret ved lov 17 des 2010 nr. 79 (ikr. 1 jan 2011).

§ 4. Beregning av pensjon

Beregning av pensjon skal skje etter reglene i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse, med unntak av kapittel 5 a. Alderspensjon beregnes etter kapittel 5. Kravet til tjenestetid for rett til full pensjon for den som står i stilling ved pensjonering, er 20 år for ballettdansere og 23 år for sangsolister og korsangere.

For den som har rett til oppsatt pensjon, skal den oppsatte pensjonen utgjøre en så stor del av full pensjon som forholdet mellom opptjent tjenestetid og den tjenestetiden vedkommende ville fått fra den dagen han eller hun ble medlem i pensjonsordningen og fram til aldersgrensen, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 20 år for ballettdansere og 23 år for sangsolister og korsangere.

Et medlem kan ha krav på et garantert pensjonsnivå etter reglene i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse §§ 24 b og 24 c, likevel slik at kravet til full tjenestetid fastsettes etter første og andre ledd i bestemmelsen her.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011), 17 des 2010 nr. 79 (ikr. 1 jan 2011), 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 5. Forskrifter

Departementet kan gi utfyllende bestemmelser til §§ 2 til 4.

Kongen kan gi forskrifter om utbetalingstidspunktet for oppsatt pensjon som avviker fra bestemmelsene i lov av 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 6. Ikrafttredelse. Overgangsregler

Denne loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.[1] Den tiden ballettdanseren, sangsolisten eller korsangeren har vært omfattet av den tidligere avtalebaserte pensjonsordningen for det kunstneriske personalet ved Den Norske Opera & Ballett, regnes som pensjonsgivende tjenestetid etter denne loven. Loven griper ikke inn i rettigheter opptjent før loven trer i kraft. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 79 (ikr. 1 jan 2011).

1 Fra 1 jan 1999 iflg. res. 21 aug 1998 nr. 820.

Lov om pensjonsordning for ledsagere i utenrikstjenesten

§ 1. Virkekrets

Denne lov gjelder ektefeller som ledsager utsendte utenrikstjenesteansatte. Loven gjelder også samboere som ledsager utsendte utenrikstjenesteansatte, når paret lever sammen og har, eller har hatt, felles barn eller tidligere har vært gift med hverandre.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 105 (i kraft 1 jan 2017), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 2. Varighet

Pensjonen utbetales fra den 1. i den måned pensjonssøkeren fyller vilkårene for slik pensjon. Pensjonen løper ut dødsmåneden.

§ 3. Vilkår og beregningsgrunnlag

Ledsager som har fulgt med utsendt utenrikstjenesteansatt under dennes tjenestegjøring ved norske utenriksstasjoner i minst 10 år, har rett til pensjon som omhandlet i denne loven, med de begrensninger som følger av § 5.

Når ledsager har hatt egen stilling ved utenriksstasjonen som hovedsysselsetting og med en inntekt som for det enkelte inntektsår overstiger gjennomsnittet av folketrygdens grunnbeløp for dette året, skal denne tjenestetiden ikke regnes med i opptjeningstiden for pensjonen.

Dersom ledsageren under en tjenesteperiode i utlandet har tatt midlertidig opphold i Norge eller et annet land over et tidsrom som sammenhengende strekker seg ut over tre måneder og oppholdet ikke har sammenheng med tjenesten, familiens sykebehandling eller andre vektige velferdsgrunner, skal denne tiden ikke medregnes.

Pensjonens størrelse settes til 30 prosent av grunnbeløpet i folketrygden multiplisert med tallet fem. Full pensjon ytes ledsager som har fulgt med utsendt utenrikstjenesteansatt til utlandet som nevnt i første ledd, i til sammen minst 20 år. Dersom opptjeningstiden er kortere enn 20 år, blir pensjonen å

avkorte forholdsmessig.

Rett til pensjon inntrer ved fylte 67 år.

Pensjon etter denne loven skal ikke samordnes med folketrygden. Det skal ikke svares medlemsavgift.

Pensjon under utbetaling reguleres årlig fra 1. mai i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fratrekket forholdsmessig ned ut fra når i perioden pensjonen ble tatt ut. Ved regulering benyttes de reguleringsfaktorene Kongen fastsetter etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd.

Endret ved lover 15 jan 2010 nr. 1 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 54 med virkning også for dem som er pensjonister, men bare for fremtidig utbetaling), 17 des 2010 nr. 79 (ikr. 1 jan 2011), 20 des 2016 nr. 105 (i kraft 1 jan 2017), 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 3 a. Behandling av personopplysninger

Bestemmelsene i lov om Statens pensjonskasse § 45 b om behandling av personopplysninger gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 132.

§ 4. Administrasjon

Pensjonsordningen administreres av Statens pensjonskasse.

Pensjonen utbetales etterskuddsvis hver måned. Terminbeløpet avrundes til nærmeste hele krone.

Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 5. Overgangsbestemmelser og ikrafttredelse

Denne loven trer i kraft straks.[1]

Rett til pensjon etter loven har ledsager som fyller vilkårene i § 3 og som ikke har fylt 70 år på det tidspunkt ordningen trer i kraft.

For ektefeller medregnes også ledsagertid opparbeidet før loven trer i kraft ved beregning av pensjonen. Det gjelder likevel en sperrefrist på 15 år ved ordningens ikrafttreden, slik at for å få rett til pensjon, må ektefellen da ha minst 15 års ledsagertid i utlandet. Denne sperregrensen reduseres med ett år pr. år

fra ordningens ikrafttreden, inntil man når en karenstid på 10 år, jf. § 3.
Endret ved lov 20 des 2016 nr. 105 (i kraft 1 jan 2017).
1 Med virkning fra 1 jan 1999 iflg. res. 15 jan 1999 nr. 20.

Lov om interkommunale selskaper (IKS-loven)

§ 1. Lovens virkeområde

Loven gjelder for interkommunalt selskap. Med interkommunalt selskap menes et selskap hvor alle deltakerne er kommuner, fylkeskommuner eller interkommunale selskaper. Loven gjelder likevel ikke for selskap hvor samtlige deltakere har et begrenset ansvar for selskapsforpliktelsene.

§ 2. Partsstilling

Interkommunalt selskap kan ha rettigheter, forpliktelser og partsstilling overfor domstol og andre myndigheter.

§ 3. Deltakeransvar

Den enkelte deltaker hefter ubegrenset for en prosent- eller brøkdel av selskapets forpliktelser. Til sammen skal delene utgjøre selskapets samlede forpliktelser. Den enkelte deltakers ansvar for selskapsforpliktelser svarer til deltakerens eierandel i selskapet med mindre annet fremgår av selskapsavtalen.

En selskapskreditor må først gjøre sitt krav gjeldende mot selskapet. Dersom kreditor ikke oppnår dekning av selskapet innen 14 dager regnet fra påkrav, kan kreditor kreve den enkelte deltakeren direkte for deltakerens andel av forpliktelsen.

En deltaker som helt eller delvis har dekket en fordring på selskapet, kan straks søke tilbake sitt utlegg av selskapet.

§ 4. Selskapsavtale

For interkommunalt selskap skal det opprettes en skriftlig selskapsavtale. For de enkelte deltakere skal kommunestyret eller fylkestinget selv vedta avtalen. For deltaker som er interkommunalt selskap, vedtas selskapsavtalen av representantskapet. Vedtaket krever tilslutning fra samtlige medlemmer av

representantskapet med mindre annet er fastsatt i selskapsavtalen for det deltakende selskap.

Endringer i selskapsavtalen som gjelder forhold som omtalt i tredje ledd, skal skje på samme måte. Andre endringer vedtas av representantskapet med tilslutning fra minst to tredeler av de avgitte stemmer med mindre det er avtalt at også slike endringer skal vedtas i samsvar med regelen i første punktum.

Selskapsavtalen skal i det minste angi følgende:

1. selskapets foretaksnavn
2. angivelse av deltakerne
3. selskapets formål
4. den kommunen der selskapet har sitt hovedkontor
5. antallet eller laveste og høyeste antall styremedlemmer
6. deltakernes innskuddsplikt og plikt til å foreta andre ytelser overfor selskapet
7. den enkelte deltakers eierandel i selskapet og den enkelte deltakers ansvarsandel i selskapet dersom denne avviker fra eierandelen
8. antall medlemmer av representantskapet og hvor mange medlemmer den enkelte deltaker oppnevner
9. annet som etter lov skal fastsettes i selskapsavtalen.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 5. Deltakernes innskuddsplikt

Den enkelte deltaker plikter ikke å gjøre innskudd i selskapet i større utstrekning enn det som følger av selskapsavtalen eller av loven her.

Når ikke annet er avtalt, forfaller forpliktelser til å yte innskudd straks.

§ 6. Representantskapet og dets sammensetning

Selskapet skal ha et representantskap hvor samtlige deltakere er representert med minst én representant. Vedkommende kommunestyre eller fylkesting oppnevner selv sine representanter. Er et interkommunalt selskap deltaker, oppnevner selskapets representantskap dets representanter. Det skal oppnevnes minst to varamedlemmer for hvert faste medlem. Hvis ikke annet er fastsatt i selskapsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. Godtgjøringen til lederen og nestlederen fastsettes av representantskapet selv.

Kommunestyret eller fylkestinget bestemmer selv om dets representanter skal velges ved forholdsvalg, avtalevalg eller flertallsvalg. Det samme gjelder når representantskapet i et interkommunalt selskap skal velge sine representanter.

Daglig leder kan ikke velges til medlem av representantskapet.

Representantskapets medlemmer velges for fire år om ikke annet er fastsatt i selskapsavtalen. Den enkelte deltaker kan foreta nyvalg av sine representantskapsmedlemmer i valgperioden. Nyvalg skjer for den gjenværende del av valgperioden.

Endret ved lover 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769), 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769). **Endres** ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 7. Representantskapets myndighet

Deltakerne utøver sin myndighet i selskapet gjennom representantskapet. Representantskapet er selskapets øverste myndighet og behandler selskapets økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning og andre saker som etter loven eller selskapsavtalen skal behandles i representantskapet.

Det kan fastsettes i selskapsavtalen at visse arter saker som ellers vil høre under styret, jf. § 13, må godkjennes av representantskapet. Slik bestemmelse kan bare gjøres gjeldende overfor en tredjeperson når bestemmelsen er registrert i Foretaksregisteret, eller når tredjepersonen kjente eller burde kjent bestemmelsen.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 8. Innkalling til møte i representantskapet

Representantskapets leder innkaller til møte i representantskapet når det er nødvendig for behandling av en sak som etter loven her eller selskapsavtalen skal behandles av representantskapet, og når det ellers er nødvendig for behandling av en bestemt sak. Representantskapets leder plikter å innkalle representantskapet til møte når styret, revisor, minst en av deltakerne eller minst en tredel av representanskapets medlemmer krever det for behandling av en bestemt angitt sak.

Møter i representantskapet i et interkommunalt selskap som er omfattet av offentleglova, skal kunngjøres på en hensiktsmessig måte, også hvis det antas at møte vil bli helt eller delvis lukket etter § 8 a første ledd.

Innkallingen til et representantskapsmøte skal skje med minst fire ukers varsel og skal inneholde sakliste. De enkelte deltakerne skal med samme frist varsles om innkallingen og saklisten.

Representantskapets leder kan innkalle representantskapet med kortere frist i tilfeller hvor dette er påtrengende nødvendig.

Saklisten og andre møtedokumenter som ikke er unntatt fra offentlighet, skal være tilgjengelige for allmennheten hos interkommunale selskaper som er omfattet av offentleglova.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 8a. Møte i representantskapet

Reglene om møteoffentlighet i kommuneloven §§ 11-5 og 11-6 gjelder tilsvarende for representantskapsmøter i interkommunale selskaper som er omfattet av offentleglova. Hvis det blir vedtatt at et møte skal lukkes ved behandlingen av en sak, skal hjemmelen for lukkingen tas inn i protokollen.

Representantskapet kan treffe vedtak om at møter kan gjennomføres som fjernmøter. Fjernmøter innebærer at deltakerne ikke sitter i samme lokale, men at de via tekniske hjelpemidler likevel kan se, høre og kommunisere med hverandre. Kravene som ellers gjelder for representantskapsmøte, gjelder også for fjernmøter.

Tilføyd ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 9. Saksbehandlingen i representantskapet

Hver representant har én stemme med mindre annet er fastsatt i selskapsavtalen. Representantskapet er beslutningsdyktig når minst halvdelen av medlemmene er til stede, og disse representerer minst to tredeler av stemmene.

Saker som ikke er meddelt representantene etter de regler som gjelder for innkalling, kan ikke behandles av representantskapet med mindre samtlige representanter samtykker. Foruten de som har rett til å kreve representantskapet innkalt etter § 8 første ledd annet punktum, kan styrets leder og daglig leder foreslå en sak tatt opp til behandling etter første punktum.

Representantskapsmøtet ledes av leder eller, i dennes fravær, av nestleder. Dersom ingen av disse er til stede, velges en møteleder.

Med mindre annet er fastsatt i loven her eller i selskapsavtalen, gjelder som representantskapets vedtak det som flertallet av stemmene er avgitt for. Ved stemmelikhet er møtelederens stemme avgjørende.

Ved valg eller ansettelse anses den eller de valgt eller ansatt som får flest stemmer. Representantskapet kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmetallet likt, treffes avgjørelse om ansettelse av møtelederen, mens valg avgjøres ved

loddtrekning.

Om ikke representantskapet for den enkelte sak bestemmer noe annet, har styrets medlemmer og daglig leder rett til å være til stede i representantskapets møter og til å uttale seg. Styrets leder og daglig leder har plikt til å være til stede med mindre det er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal det utpekes en stedfortreder.

Endret ved lover 28 mai 2021 nr. 47 (ikr. 1 juni 2021), 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 9a. Protokoll

Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll fra møtet. Protokollen skal underskrives av møtelederen og to av representantskapets medlemmer som velges ved møtets begynnelse. Medlemmene kan benytte elektronisk signatur for å signere protokollen. Styrets medlemmer og daglig leder har rett til å få sitt syn på en sak innført i protokollen.

Med unntak av delene som er unntatt fra offentlighet, skal protokoller fra møter i representantskapet i interkommunale selskaper som er omfattet av offentleglova, være tilgjengelige for allmennheten.

Tilføyd ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 10. Styret og styrets sammensetning

Selskapet skal ha et styre på minst tre medlemmer. Dersom de ansatte skal velge styremedlemmer etter åttende eller niende ledd i paragrafen her, skal styret ha minst fem medlemmer. Dersom de ansatte skal velge styremedlemmer etter tiende ledd i paragrafen her, skal styret ha minst syv medlemmer. Dersom selskapsavtalen angir laveste og høyeste antall styremedlemmer, bestemmer representantskapet antallet styremedlemmer innenfor intervallet, jf. § 4 nr. 5. Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende. Representantskapet fastsetter selv godtgjøringen til styremedlemmene.

Styremedlemmene velges av representantskapet med de unntak som er nevnt i denne paragrafen. Representantskapet kan når som helst fjerne et styremedlem som det selv har valgt.

Representantskapet velger styrets leder og nestleder med mindre det er fastsatt i selskapsavtalen at valget foretas av styret selv.

Daglig leder eller representantskapsmedlem kan ikke være medlem av styret.

Styremedlemmene velges for to år med mindre annet er avtalt. Valgperioden

kan ikke settes lengre enn til fire år. Styremedlemmer tjenestegjør inntil nye medlemmer er valgt, selv om tjenestetiden er gått ut. Bestemmelsene i første og annet punktum gjelder ikke for styremedlemmer som er valgt av de ansatte etter åttende, niende eller tiende ledd i paragrafen her.

Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre tilbake før valgperioden er ute. Om tilbaketreden skal det gis rimelig forhåndsvarsel til styret og til representantskapet.

I selskap som har 30 eller færre ansatte, har representanter for de ansatte i selskapet tilsvarende møterett i styret som etter kommuneloven § 13-4 første ledd.

I selskap som har flere enn 30 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at ett styremedlem og en observatør med varamedlemmer velges av og blant de ansatte.

I selskap som har flere enn 50 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredel, men minst to, av styrets medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte.

Har selskapet flere enn 200 ansatte, skal de ansatte velge et styremedlem og varamedlem i tillegg til den representasjon som følger av niende ledd. Det kan inngås avtale mellom selskapet og fagforening som omfatter to tredeler av de ansatte eller et flertall av de ansatte, om at de ansatte istedenfor dette styremedlemmet skal velge to observatører og varamedlemmer.

Hvis selskapet har myndighet til å treffe enkeltvedtak eller fastsette forskrifter, jf. forvaltningsloven § 2, skal de ansattes representanter i styret ikke delta i behandlingen av disse sakene.

Kongen kan gi forskrift om beregningen av antall ansatte, herunder om bruk av gjennomsnittstall. Kongen kan også gi forskrift om valget, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten og om avgjørelse av tvister om valget, samt om bortfall av verv som styremedlem. Kongen kan gjøre unntak fra syvende, åttende, niende og tiende ledd.

Endret ved lover 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 11. Innkalling til styremøte

Styrets leder sørger for at styret holder møter så ofte som det trengs. Medlem av styret og daglig leder kan kreve at styret sammenkalles. Om styret ikke for det enkelte tilfelle bestemmer noe annet, har daglig leder rett til å være til stede og til å uttale seg på styremøtene.

Styrets leder innkaller til styremøte. Innkallingen skal skje med rimelig varsel og skal, så langt mulig, inneholde en sakliste utarbeidet av styrelederen.

§ 12. Saksbehandlingen i styret

Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av medlemmene er tilstede.

Styremøtet ledes av leder eller, i dennes fravær, av nestleder. Dersom ingen av disse er til stede, velges en møteleder.

Styret kan treffe vedtak om at møter kan gjennomføres som fjernmøter i samsvar med reglene i § 8 a andre ledd. Kravene som ellers gjelder for styremøter, gjelder også for fjernmøter.

Som styrets beslutning gjelder det som flertallet av de møtende har stemt for dersom ikke annet er fastsatt i selskapsavtalen. De som stemmer for et forslag, må likevel utgjøre mer enn en tredel av samtlige styremedlemmer for at forslaget skal anses som vedtatt. Ved stemmelikhet er møtelederens stemme avgjørende.

Det skal føres protokoll fra møtet. Protokollen skal underskrives av samtlige tilstedeværende styremedlemmer. Medlemmene kan benytte elektronisk signatur for å signere protokollen. Styremedlem eller daglig leder som er uenig i styrets beslutning, kan kreve å få sin oppfatning innført i protokollen.
Endret ved lover 28 mai 2021 nr. 47 (ikr. 1 juni 2021), 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 13. Styrets myndighet

Forvaltningen av selskapet hører under styret. Styret skal

1. sørge for en forsvarlig organisering av selskapets virksomhet
2. se til at virksomheten drives i samsvar med selskapets formål, selskapsavtalen, selskapets økonomiplan og årsbudsjett og andre vedtak og retningslinjer fastsatt av representantskapet
3. holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling
4. se til at selskapets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Styret skal føre tilsyn med daglig leders ledelse av virksomheten.
Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 14. Daglig leder

Selskapet skal ha en daglig leder som ansettes av styret med mindre det er fastsatt i selskapsavtalen at daglig leder ansettes av representantskapet.

Daglig leder forestår den daglige ledelse av selskapet og skal følge de

retningslinjer og pålegg som styret har gitt.

Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller av stor betydning. Slike saker kan den daglige leder bare avgjøre når styret i den enkelte sak har gitt daglig leder myndighet til det, eller når styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for selskapets virksomhet. Styret skal i så fall snarest mulig underrettes om saken.

Daglig leder er ansvarlig for internkontroll med lovpålagte oppgaver som selskapet utfører på vegne av kommuner. Kommuneloven § 25-1 gjelder på tilsvarende måte så langt den passer.

Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 15. Inhabilitet og taushetsplikt

Om inhabilitet for selskapets ansatte og medlemmer av selskapets styrende organer gjelder kommuneloven § 13-3 og § 11-10 tilsvarende.

Taushetsplikten etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 g gjelder tilsvarende for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et interkommunalt selskap som er omfattet av offentleglova.

Endret ved lover 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 81 (i kraft fra den tiden Kongen bestemmer).

§ 15 a. Forholdet til forvaltningsloven

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 81 (i kraft fra den tiden Kongen bestemmer).

§ 16. Selskapets representasjon

Styret representerer selskapet utad og tegner dets firma.

Styret kan gi styremedlem eller daglig leder rett til å tegne selskapets firma og kan bestemme at de som har slik rett, må utøve den i fellesskap.

Daglig leder representerer selskapet utad i saker som faller inn under dennes myndighet etter § 14.

§ 17. Overskridelse av representasjonsretten

Bestemmelse om signaturrett som nevnt i § 16 annet ledd kan bare gjøres gjeldende overfor en tredjeperson når opplysning om beslutningen er registrert

i Foretaksregisteret eller når tredjepersonen kjente eller burde kjent begrensningen.

Har noen som representerer selskapet utad ved handling på vegne av selskapet overskredet sin myndighet, er handlingen ikke bindende for selskapet dersom medkontrahenten innså eller burde innsett at myndigheten ble overskredet, og det derfor ville stride mot redelighet og god tro å gjøre rett etter handlingen gjeldende.

§ 18. Økonomiplan og årsbudsjett

Representantskapet skal selv vedta selskapets økonomiplan for de fire neste årene og selskapets årsbudsjett for det kommende året. Vedtaket skal treffes før årsskiftet.
Endret ved lover 8 feb 2013 nr. 7 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 8 feb 2013 nr. 144), 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 19. Årsbudsjettets bindende virkning. Vesentlige budsjettavvik

Årsbudsjettet er bindende for representantskapet og underordnete organer. Dette gjelder likevel ikke for utbetalinger som selskapet har en rettslig plikt til å foreta. Første punktum er heller ikke til hinder for at representantskapet kan gi et underordnet organ myndighet til å avgjøre at deler av en bevilgning til drift skal benyttes til å finansiere investeringer. Styret fastsetter den nærmere fordelingen av de økonomiske rammene i årsbudsjettet.

Hvis utviklingen tilsier at inntektene eller kostnadene vil avvike vesentlig sammenholdt med årsbudsjettet, skal styret straks gi melding til representantskapet. Styret skal deretter legge frem et forslag til endringer i årsbudsjettet. Forslaget skal behandles av representantskapet.
Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 20. Innholdet i økonomiplanen og årsbudsjettet

Økonomiplanen skal vise hvordan selskapets formål og strategier for selskapet skal følges opp.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise

1. selskapets prioriteringer og økonomiske rammer for virksomheten
2. målene og premissene som økonomiplanen og årsbudsjettet

bygger på

3. utviklingen i selskapets økonomi og utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser.

Vedtaket om årsbudsjett skal angi hvor mye lån som skal tas opp i budsjettåret.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal

1. være realistiske, fullstendige og oversiktlige
2. settes opp i balanse slik at all bruk av midler i budsjettåret har dekning i årets tilgang på midler
3. dekke inn negativ egenkapital i årsregnskapet etter § 27 femte ledd tredje punktum.

Økonomiplanen, årsbudsjettet og årsregnskapet skal stilles opp på samme måte.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i økonomiplanen og årsbudsjettet og om innholdet i kravet om budsjettbalanse.

Endret ved lover 8 feb 2013 nr. 7 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 8 feb 2013 nr. 144), 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 21. Realiserte verdier

Midler som innkommer ved salg av eiendeler som nevnt i § 25, kan ikke brukes til å dekke løpende utgifter.

Endret ved lov 8 feb 2013 nr. 7 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 8 feb 2013 nr. 144).

§ 22. Lån og avdrag på lån

Selskapet kan bare ta opp lån dersom dette er fastsatt i selskapsavtalen. Dersom selskapet skal kunne ta opp lån, skal avtalen inneholde et tak for selskapets samlede låneopptak. En avtale som er inngått i strid med første eller andre punktum er ugyldig.

Selskapet kan ta opp lån for å finansiere investeringer i varige driftsmidler som skal eies av selskapet selv. Det kan ikke tas opp lån for den delen av anskaffelseskost som blir kompensert etter merverdiavgiftskompensasjonsloven.

Selskapet kan ta opp lån for å finansiere kjøp av alle aksjene i et eiendomsselskap som skal eies av selskapet selv, hvis eiendomsselskapet ikke har

1. annen virksomhet enn å eie fast eiendom og å drifte denne
2. vesentlige forpliktelser som gjelder annet enn eiendommen
3. andre ansatte enn daglig leder.

Selskapet kan inngå avtale om driftskreditt eller ta opp likviditetslån. Eksisterende lån kan refinansieres.

Selskapets samlede lånegjeld til formål som nevnt i andre og tredje ledd skal avdras årlig. Avdragene skal samlet være minst lik størrelsen på selskapets avskrivninger i regnskapsåret, justert for forholdet mellom størrelsen på lånegjelden og størrelsen på selskapets avskrivbare anleggsmidler. Justeringen etter andre punktum skal gjøres ut fra lånegjeldens og anleggsmidlenes bokførte verdi ved inngangen av regnskapsåret. Departementet kan gi forskrift om nedbetaling av lån og om beregning av minimumsavdraget.
Endret ved lover 8 feb 2013 nr. 7 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 8 feb 2013 nr. 144), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 22 a. Godkjenning av vedtak om lån og leieavtaler

Dersom en av deltakerne er registrert i ROBEK etter kommuneloven § 28-1, er selskapets vedtak om å ta opp lån ikke gyldig før det er godkjent av departementet. Det samme gjelder for vedtak om å inngå en avtale om leie av varige driftsmidler hvor leieavtalen kan påføre selskapet utgifter ut over de fire neste budsjettårene. En avtale som er inngått i strid med første eller andre punktum er ugyldig.
Tilføyd ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 22 b. Garantier og finans- og gjeldsforvaltning

Selskapet kan ikke stille garanti eller pantsette sine eiendeler til sikkerhet for andres økonomiske forpliktelser. En avtale om slik garanti eller pantsettelse er ugyldig.

Selskapet skal forvalte finansielle midler og gjeld på en måte som ikke innebærer vesentlig finansiell risiko, blant annet slik at betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall.
Tilføyd ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 23. Utlegg, arrest, konkurs m.v.

Selskapets eiendeler kan ikke være gjenstand for utlegg eller arrest. Konkurs og gjeldsforhandling etter lov av 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs kan ikke åpnes i selskapet.

§ 24. Betalingsvansker

Har styret grunn til å tro at selskapet ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, skal det straks sende representantskapet melding om forholdet. Tilsvarende melding skal sendes deltakerne. Med mindre representantskapet fremlegger en plan for fortsatt drift som vil gi fordringshaverne dekning ved forfall, og som deltakerne slutter seg til, skal selskapet oppløses og virksomheten avvikles, jf. §§ 32 flg.

I de første seks måneder etter at melding etter første ledd er sendt til representantskapet og deltakerne, kan det ikke avholdes tvangssalg eller gjennomføres annen tvangsrealisasjon av selskapets eiendeler.

§ 25. Salg av selskapets faste eiendommer m.v.

Vedtak om

1. å avhende eller pantsette fast eiendom eller andre større kapitalgjenstander eller
2. å foreta investeringer som er av vesentlig betydning for selskapet eller en eller flere av deltakerne,

må treffes av representantskapet etter forslag fra styret.

§ 26. Eierskifte

Selskapsandel kan bare overdras til ny deltaker med samtykke fra alle de øvrige deltakerne.

Ved eierskifte trer erververen inn i overdragerens samtlige rettigheter og forpliktelser overfor de øvrige deltakere. Erververen er på samme måte som overdrageren bundet av de beslutninger og disposisjoner som selskapet har truffet før eierskiftet, og selskapet og de øvrige deltakere kan bringe i motregning mot erververen fordringer som de ifølge selskapsforholdet har på overdrageren.

For forpliktelser som påhvilte selskapet ved eierskiftet, hefter overdrageren og erververen en for begge og begge for en inntil kreditor må anses å ha fritatt overdrageren for ansvar. Dersom overdrageren må oppfylle en selskapsforpliktelse, kan han straks søke sitt utlegg dekket av selskapet i tråd med bestemmelsen i § 3. Dersom overdrageren ikke oppnår dekning av selskapet innen 14 dager etter påkrav, kan han søke sitt utlegg dekket av erververen, dersom avtalen mellom dem ikke er til hinder for det.

Overdrageren kan skriftlig anmode selskapets kreditorer om å bli fritatt for ansvar. Svarer en kreditor ikke på en slik anmodning innen 3 måneder etter at anmodningen er kommet frem, anses kreditor for å ha fritatt overdrageren for ansvar.

§ 27. Selskapets regnskap

Selskapet har regnskapsplikt etter regnskapsloven. Årsberetningen skal også redegjøre for

1. vesentlige beløpsmessige avvik mellom årsbudsjettet og årsregnskapet og vesentlige avvik fra representantskapets premisser for bruken av de økonomiske rammene
2. selskapets måloppnåelse og andre ikke-økonomiske forhold som er av vesentlig betydning for deltakerne eller innbyggerne.

Det kan bestemmes i selskapsavtalen at selskapet i stedet skal utarbeide årsregnskap og årsberetning etter kommuneloven § 14-6 andre til fjerde ledd og § 14-7 andre ledd.

Selskapet har bokføringsplikt etter bokføringsloven.

Daglig leder skal utarbeide årsregnskapet senest 22. februar året etter regnskapsåret. Styret skal avlegge årsregnskapet og årsberetningen senest 31. mars. Årsregnskapet og årsberetningen skal revideres av regnskapsrevisor. Revisjonsberetningen skal avgis til representantskapet med kopi til styret senest 15. mai. Styret legger frem forslag til vedtak om årsregnskap og årsberetning for representantskapet.

Årsregnskapet og årsberetningen skal fastsettes av representantskapet senest 30. juni. Vedtaket skal angi hvordan et overskudd skal disponeres eller negativ egenkapital skal dekkes inn. Negativ egenkapital skal dekkes inn senest det andre året etter at det oppsto.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet i årsregnskapet og årsberetningen. I forskrift kan det også gis nærmere regler om innholdet i plikten til å dekke inn negativ egenkapital.
Endret ved lover 8 feb 2013 nr. 7 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 8 feb 2013 nr. 144), 2

juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 28. Selskapets revisjon

Selskapet skal ha revisor som velges av representantskapet. Revisorloven gjelder ikke.
Endret ved lov 20 des 2002 nr. 108.

§ 29. Utdelinger

Utdeling av selskapets midler besluttes av representantskapet etter forslag fra styret eller med styrets samtykke etter at regnskapet for siste regnskapsår er fastsatt.

Utdeling kan bare besluttes dersom midlene ikke trengs til betaling av selskapsforpliktelser eller til selskapets virksomhet. Utdeling kan ikke foretas til deltaker med forfalt innskuddsforpliktelse.

§ 30. Uttreden

Den enkelte deltaker kan med ett års skriftlig varsel si opp sitt deltakerforhold i selskapet og kreve seg utløst av dette. I selskapsavtalen kan det fastsettes en annen oppsigelsestid. Det kan også bestemmes i selskapsavtalen at partene ikke skal kunne si den opp i et nærmere angitt tidsrom.

Den enkelte deltaker kan tre ut med øyeblikkelig virkning når deltakerens rett er blitt krenket ved vesentlig mislighold av selskapsforholdet.

Utløsningssummen fastsettes til andelens nettoverdi ved oppsigelsesfristens utløp. Utløsningssummen kan likevel ikke overstige verdien av deltakerens innskudd. Utløsningssummen skal utbetales straks. Bestemmelsen i dette ledd kan fravikes ved avtale.

Hvor utløsning er krevd etter annet ledd, fastsettes utløsningssummen til andelens nettoverdi umiddelbart før utløsningsgrunnen forelå. Bestemmelsen i dette ledd kan fravikes ved avtale.

Er deltakerens andel negativ, er dette deltakerens tap som skal innbetales, om ikke annet er avtalt.

Den uttredende deltaker fortsetter å hefte overfor kreditorene for sin andel av selskapsforpliktelsene på uttredelsestidspunktet inntil den uttredende deltaker må anses for å være fritatt av kreditor, jf. § 26 fjerde ledd som gjelder tilsvarende ved uttreden. For deltaker som må innfri andel av selskapsforpliktelser etter uttreden, gjelder § 3 siste ledd tilsvarende.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 31. Utelukkelse

Dersom en deltaker vesentlig misligholder sine forpliktelser i selskapsforholdet, kan de øvrige deltakere enstemmig beslutte at vedkommende deltaker skal utelukkes fra selskapet. Den som er besluttet utelukket, skal underrettes skriftlig, og deltakerens representanter i representantskapet må umiddelbart fratre.

Deltakere som det er truffet vedtak om betalingsinnstilling for, jf. kommuneloven § 29-2, kan så lenge betalingsinnstillingen er i kraft, ikke utelukkes på grunn av mislighold av betalingsforpliktelser overfor selskapet.

Den deltaker som utelukkes, har krav på utløsning i selskapet etter reglene i § 30 tredje ledd. Verdien av deltakerens andel skal i tilfelle fastsettes på grunnlag av selskapets nettoverdi umiddelbart før det forhold oppsto som førte til krav om utelukkelse. Er andelens verdi negativ, er dette deltakerens tapsandel som skal innbetales. Bestemmelsen i dette ledd kan fravikes ved avtale.

Den utelukkede deltaker fortsetter å hefte for sin andel av forpliktelser som påhviler selskapet på det tidspunkt kravet om utelukkelse ble reist, inntil deltakeren eventuelt er fritatt eller kan anses fritatt av kreditor, jf. § 26 fjerde ledd som får tilsvarende anvendelse.

Endret ved lover 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 32. Oppløsning

Selskapet kan oppløses dersom deltakerne er enige om det. Det enkelte kommunestyre eller fylkesting treffer selv vedtak i saken. Er et interkommunalt selskap deltaker, treffes vedtaket av dets representantskap.

Den enkelte deltaker kan kreve selskapet oppløst dersom deltakerens rett er blitt krenket ved vesentlig mislighold av selskapsforholdet og henvisning til uttreden etter § 30 ikke ville være rimelig.

Selskapet skal oppløses dersom deltakerantallet blir redusert til én på grunn av uttreden eller utelukkelse.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 33. Avviklingsstyre

Når det er vedtatt at selskapet skal oppløses i tråd med § 32, skal representantskapet straks oppnevne et avviklingsstyre. Selskapets styre trer ut av funksjon når avviklingsstyret er valgt.

Avviklingsstyret velges med ubestemt tjenestetid, men med en oppsigelsesfrist på tre måneder eller annen frist som representantskapet eller departementet fastsetter.

Avviklingsstyret velger selv sin leder og nestleder.

Straks avviklingsstyret er oppnevnt, plikter det å sende melding om oppløsningsvedtaket og oppnevningen av avviklingsstyre til Foretaksregisteret. Foretaksregisteret skal samtidig med at registreringen finner sted, kunngjøre beslutningen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og varsle selskapets kreditorer om at de må melde seg til selskapet innen seks uker fra kunngjøringen.

Avviklingsstyret har myndighet til å foreta de disposisjoner som trengs for å avvikle selskapet.

Avviklingsstyret representerer selskapet utad.

Om innkalling og saksbehandlingen i avviklingsstyret gjelder §§ 11 og 12 tilsvarende.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 34. Avviklingen

Avviklingsstyret skal oppta fortegnelse over selskapets eiendeler og forpliktelser og gjøre opp balanse med sikte på avviklingen.

Selskapets virksomhet kan fortsettes i den utstrekning avviklingsstyret finner det hensiktsmessig.

Selskapets midler skal omgjøres i penger om ikke samtlige deltakere er enige om naturaldeling eller annet følger av bestemmelse departementet har fastsatt for avviklingen, jf. § 32 tredje ledd.

Dersom midlene skal omgjøres i penger, kan den enkelte deltaker kreve at tingretten avgjør hvordan dette skal skje. Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse som kan ankes.

Avviklingsstyret skal sørge for at selskapets forfalte og uomtvistede fordringer betales av selskapets midler for så vidt ikke kreditor frafaller sitt krav eller samtykker i å ta en annen debitor i stedet. Andre forpliktelser sikres ved at det avsettes et tilstrekkelig beløp til dekning av forpliktelsene.

Når selskapets forpliktelser er betalt eller sikret etter forrige ledd, skal avviklingsstyret utarbeide forslag til avviklingsoppgjør som legges frem for representantskapet til godkjennelse. Forslaget skal også inneholde forslag til fordeling av eventuelt likvidasjonsutbytte. Deltaker hvis representanter ikke representerer flertallet i sak om fordeling av likvidasjonsutbytte, kan bringe spørsmålet om fordelingen inn for tingretten som fastsetter fordelingen i kjennelse som kan ankes.

Når avviklingsoppgjør er vedtatt og utbetaling av likvidasjonsoppgjør er foretatt, skal avviklingsstyret straks sende melding til Foretaksregisteret om at selskapet er avviklet.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 35. Sikrede midler

Dersom det er avsatt midler til dekning av fremtidige forpliktelser, bestemmer avviklingsstyret med representantskapets godkjennelse hvem som skal forvalte og utbetale de avsatte midler på deltakernes vegne.

§ 36. Deltakernes ansvar etter avvikling

Dersom det er avsatt midler til dekning av selskapets forpliktelser, jf. § 34 femte ledd, skal kreditor først søke dekning av disse midler. Overfor kreditor som ikke har fått dekning, har deltakerne samme ansvar som tidligere. Bestemmelsen i § 3 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 37. Foreldelse

Alle krav foreldes etter senest 3 år regnet fra det tidspunkt da selskapets avvikling ble registrert i Foretaksregisteret, jf. § 34 syvende ledd. Bestemmelsen i første punktum gjelder bare krav som forfaller før utløpet av denne foreldelsesfristen. Slike krav foreldes likevel ikke før seks måneder etter forfall.

§ 38. Erstatningsansvar

Deltaker, medlem av representantskapet, styremedlem, daglig leder og medlem av avviklingsstyret, plikter å erstatte skade som vedkommende forsettlig eller

uaktsomt volder selskapet, den enkelte deltaker eller andre.

Erstatningsansvar etter første ledd kan lempes for såvidt dette finnes rimelig under hensyn til utvist skyld, skadens størrelse, økonomisk evne og forholdene ellers.

§ 39. Ikraftsetting

Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 jan 2000 iflg. res. 22 okt 1999 nr. 1098.

§ 40. (Opphevet)

Endret ved lov 12 des 2003 nr. 114, opphevet ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 41. (Opphevet)

Endret ved lover 22 des 1999 nr. 102, 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034), opphevet ved lov 2 juni 2023 nr. 22 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769).

§ 42. Informasjon om ressursbruk og tjenesteytelser

Departementet kan i forskrift gi regler om at interkommunale selskaper skal gi departementet løpende informasjon om ressursbruk og tjenesteytelser til bruk i nasjonale informasjonssystemer og regler om hvorledes slik informasjon skal frembringes, stilles opp og avgis.
Tilføyd ved lov 7 juli 2000 nr. 71 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 7 juli 2000 nr. 730).

Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven)

Kapittelinndeling

Kap 1. Alminnelige bestemmelser
Kap 2. Skattesubjektene og skattepliktens omfang
Kap 3. Skattested

Kap 4. Formue
Kap 5. Alminnelig inntekt – bruttoinntekter
Kap 6. Alminnelig inntekt – fradrag
Kap 7. Særregler om fastsettelse av inntekt fra egen bolig- eller fritidseiendom
Kap 8. Særregler om fastsettelse av inntekt i visse næringer
Kap 9. Særregler om fastsettelse av inntekt ved realisasjon m.v. (gevinstbeskatning og tapsfradrag)
Kap 10. Særregler om inntektsbeskatning av selskaper, selskapsdeltakere og samvirkeforetak
Kap 11. Omdanning
Kap 12. Personinntekt
Kap 13. Skjønnsfastsettelse av formue og inntekt
Kap 14. Tidfesting av inntekt og fradrag i inntekt
Kap 15. Skattesatser
Kap 16. Fradrag i skatt og refusjon
Kap 17. Skattebegrensning
Kap 18. Særregler ved skattlegging av kraftforetak
Kap 19. Ikrafttredelses- og overgangsregler. Endringer i andre lover

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Virkeområde

(1) Denne lov gjelder

a. formuesskatt til stat og kommune
b. inntektsskatt til stat, fylkeskommune og kommune
c. grunnrenteskatt til staten og naturressursskatt til fylkeskommune og kommune
d. tonnasjeskatt til staten

(2) Stortinget kan fastsette unntak fra denne lov for skatt til staten som nevnt i første ledd.

§ 1-2. Hvem som pålegger skatt

(1) Kommunestyret pålegger skatt til kommunen.
(2) Fylkestinget pålegger skatt til fylkeskommunen.
(3) Stortinget pålegger skatt til staten.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (med virkning for skatt f o m inntektsåret

2005), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009).

§ 1-3. Forbud mot særinnrømmelser

Kommunestyre og fylkesting kan ikke

a. gjøre unntak fra loven eller forskrifter gitt med hjemmel i loven,
b. pålegge skatt for noen skattyter etter lavere eller høyere satser enn for andre,
c. nedsette eller frafalle lovlig fastsatt skatt, uten særlig hjemmel i denne lov.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 1-4. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven skal ikke gjelde for behandling av saker etter denne lov.

Kapittel 2. Skattesubjektene og skattepliktens omfang

Hvem som har skatteplikt og skattepliktens omfang

§ 2-1. Person bosatt i riket

(1) Plikt til å svare skatt har enhver person som er bosatt i riket.
(2) Person som

a. i en eller flere perioder oppholder seg mer enn 183 dager i riket i løpet av enhver tolvmånedersperiode, eller
b. i en eller flere perioder oppholder seg mer enn 270 dager i riket i løpet av enhver trettiseksmånedersperiode,

anses som bosatt i riket, men først i det inntektsår oppholdet i riket overstiger antallet dager som nevnt i henholdsvis a og b.

Bestemmelsen i b gjelder ikke for person bosatt på Svalbard.

(3)

a. For person som tar fast opphold i utlandet, opphører bostedet i riket for det inntektsår det godtgjøres at personen ikke har oppholdt seg i riket i en eller flere perioder som overstiger 61 dager i inntektsåret og at personen eller dennes nærstående ikke har disponert bolig i riket. Bostedet opphører uansett ikke før det tidspunkt personen eller dennes nærstående ikke lenger disponerer bolig i riket.
b. For person som har vært bosatt i riket i minst ti år før det inntektsår vedkommende tar fast opphold i utlandet, opphører bosted i riket etter utløpet av det tredje inntektsåret etter det inntektsår vedkommende tar slikt fast opphold i utlandet, men bare hvis det for hvert av de tre inntektsårene godtgjøres at personen ikke har oppholdt seg i riket i en eller flere perioder som overstiger 61 dager i inntektsåret og at personen eller dennes nærstående ikke har disponert bolig i riket.

(4) Med nærstående menes en persons ektefelle, samboer eller mindreårige barn.
(5) Med å disponere bolig menes å direkte eller indirekte eie, leie eller på annet grunnlag ha rett til å bruke bolig.
(6) Med bolig menes:

a. boenhet med innlagt helårs vann og avløp, med mindre boenheten i henhold til reguleringsplan, kommuneplanens arealdel eller andre offentligrettslige regler på utflyttingstidspunktet ikke kan benyttes som bolig, og
b. enhver boenhet som faktisk er benyttet som bolig.

Som bolig anses likevel ikke boenhet som er anskaffet minst fem år før det inntektsår det tas opphold i utlandet og som i denne perioden ikke har vært benyttet som bolig av skattyteren eller dennes nærstående.

(7) Plikten til å svare formuesskatt er betinget av at skattyteren bor i riket 1. januar i det år skatten fastsettes.
(8) Utsendt utenrikstjenesteansatt som har stilling ved en norsk utenriksstasjon, anses som bosatt i Norge. Det samme gjelder for arbeidstaker som tjenestegjør i Atlanterhavspaktens organisasjon med fast tjenestested i utlandet.
(9) Skatteplikten gjelder all formue og inntekt her i riket og i utlandet.
(10)

a. En person som nevnt i første ledd som har et arbeidsopphold utenfor riket av minst tolv måneders sammenhengende varighet, kan kreve

den samlede skatt nedsatt med et beløp som tilsvarer den delen av skatten som faller på lønnsinntekt ved arbeid utført utenfor riket under arbeidsoppholdet der. Når det gjelder lønn mottatt fra den norske stat, unntatt lønn i anledning tjenester som er ytet i forbindelse med forretningsvirksomhet, kan nedsettelse etter forrige punktum også kreves når personen har flere arbeidsopphold utenfor riket, som hver er av minst seks måneders sammenhengende varighet, og som til sammen utgjør minst tolv måneder innenfor en periode på 30 måneder.

b. Kortvarige opphold i riket anses ikke å avbryte et sammenhengende arbeidsopphold etter bokstav a. Slike opphold i riket må ikke overstige seks dager i gjennomsnitt per hele måned i inntektsåret. Skyldes oppholdet i riket forhold som var upåregnelige da arbeidsoppholdet ble påbegynt og som verken personen eller dennes arbeidsgiver rår over, er den tilsvarende grense ni dager. For utreise- og hjemreiseår skal antall dager beregnes ut fra antall hele måneder personen har arbeidsopphold i utlandet i inntektsåret.

c. Bestemmelsen i bokstav a kommer ikke til anvendelse for:
    1. inntekt som i henhold til overenskomst med annen stat bare kan skattlegges i Norge.
    2. inntekt ved arbeidsopphold som hovedsakelig finner sted utenfor andre staters territorium. Opphold på annen stats kontinentalsokkel i forbindelse med arbeid knyttet til undersøkelse av eller utnyttelse av ressurser knyttet til havbunnen eller undergrunnen på denne kontinentalsokkel, likestilles med arbeidsopphold på annen stats territorium.

d. For så vidt gjelder lønn mottatt fra den norske stat, unntatt lønn i anledning tjenester som er ytet i forbindelse med forretningsvirksomhet, gjelder bestemmelsen i bokstav a bare skatt til kommune og fylkeskommune.

e. Med riket og Norge menes i dette ledd norsk territorium, norsk kontinentalsokkel som fastsatt i kontinentalsokkelloven og sonene opprettet i medhold av økonomiske soneloven.

(11) Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler for gjennomføringen av bestemmelsen i tiende ledd og bestemmelser om fritak fra skattlegging i Norge i skatteavtaler med andre stater.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 111 (f o m inntektsåret 2001), 21 juni 2002 nr. 31 (f o m inntektsåret 2002), 21 juni 2002 nr. 31 (f o m inntektsåret 2003), 6 juni 2003 nr. 36 (f o m inntektsåret 2004, se dens IX for overgangsregler), 15 des 2006 nr. 81, 29 juni 2007 nr. 60, 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008), 27

mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023, se endringslovens del X for overgangsregler), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 2-2. Selskap m.v. hjemmehørende i riket

(1) Plikt til å svare skatt har følgende selskaper m.v. såfremt de er hjemmehørende i riket:

a. aksjeselskap og allmennaksjeselskap,
b. sparebank og annet selveiende finansieringsforetak,
c. gjensidig forsikringsselskap,
d. samvirkeforetak,
e. selskap eller sammenslutning som noen eier formuesandeler i eller mottar inntektsandeler fra, når ansvaret for selskapets eller sammenslutningens forpliktelser er begrenset til selskapets eller sammenslutningens kapital,
f. statsforetak etter statsforetaksloven,
g. interkommunalt selskap, jf lov om interkommunale selskaper,
h. innretning eller forening under selvstendig bestyrelse, herunder
    1. stiftelser
    2. døds-, konkurs- og administrasjonsbo
    3. allmenningskasser.

(2) Følgende selskaper er ikke egne skattesubjekter:

a. ansvarlig selskap, herunder ansvarlig selskap med delt ansvar, jf. selskapsloven § 1-2 første ledd b,
b. kommanditselskap, jf. selskapsloven § 1-2 første ledd e,
c. indre selskap, jf. selskapsloven § 1-2 første ledd c,
d. partrederi, jf. sjøloven kapittel 5,
e. andre selskaper som omfattes av selskapsloven § 1-1 første ledd.

(3) Deltakerne i selskap som nevnt i annet ledd skattlegges hver for seg for sin andel i selskapets formue og inntekt, jf. §§ 4-40 og 10-40 til 10-45.
(4) Skattlegging gjennomføres selv om selskapet eller innretningen er oppløst eller boet er sluttet og midlene utdelt til parthaverne før utgangen av inntektsåret.
(5) For selskap m.v. som har plikt til å svare formuesskatt, er

formuesskatteplikten betinget av at selskapet, innretningen eller boet ikke er oppløst eller sluttet 1. januar i skattefastsettingsåret.
(6) Skatteplikten gjelder all formue og inntekt her i riket og i utlandet.
(7) Som hjemmehørende i riket etter første ledd anses selskaper m.v. som:

a. er stiftet i henhold til norsk selskapsrett, eller
b. har reell ledelse i Norge. I vurderingen av om reell ledelse er i Norge, skal det ses hen til hvor ledelse på styrenivå og daglig ledelse utøves, men også til øvrige omstendigheter ved selskapets organisering og virksomhet.

(8) Et selskap m.v. som nevnt i syvende ledd, skal likevel ikke anses som hjemmehørende i riket, dersom selskapet etter skatteavtale er hjemmehørende i en annen stat.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 117 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2000 nr. 111 (f o m inntektsåret 2001), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019, se dens VI for overgangsregler). **Endres** ved lov 10 april 2025 nr. 9 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 april 2025 nr. 644).

§ 2-3. Person som ikke er bosatt og selskap m.v. som ikke er hjemmehørende i riket

(1) Person, selskap eller innretning, som ikke har skatteplikt etter §§ 2-1 eller 2-2, plikter å svare skatt av

a. formue i og inntekt av fast eiendom eller løsøre som vedkommende eier eller rår over her i riket,
b. formue i og inntekt av virksomhet som vedkommende utøver eller deltar i og som drives her eller bestyres herfra, herunder virksomhet hvor arbeidstaker stilles til rådighet for andre innen riket,
c. utbytte på aksjer og renter av egenkapitalbevis i selskap som er hjemmehørende i riket, etter reglene i § 10-13,
d. vederlag som skriver seg fra herværende kilder for personlig arbeid i tjeneste utført i riket under midlertidig opphold her,
e. vederlag, herunder pensjon, som direktør eller medlem av styre, kontrollkomité eller lignende organ i selskap m.v. hjemmehørende i riket,
f. gratiale, tantieme eller lignende ytelse fra selskap m.v. hjemmehørende i riket,

g. lønn fra den norske stat begrenset etter § 2-36 tredje ledd,
h. inntekt ved arbeid om bord på skip m.v. etter følgende regler:
    1. Skatteplikten omfatter inntekt vunnet ved arbeid om bord i tjeneste hos rederi eller hos arbeidsgiver som driver virksomhet på norsk registrert fartøy, begrenset etter § 2-36 fjerde ledd. Dette gjelder ikke når det godtgjøres at vedkommende er skattepliktig til bostedsstaten av hele sin hyreinntekt og dobbeltbeskatning ikke er forebygget gjennom skatteavtale med vedkommende stat.
    2. For person bosatt i Norden gjelder skatteplikten etter nr. 1 også ved tjenestegjøring på utenlandsregistrert fartøy som eies eller drives av norsk rederi, eller ved tjeneste hos norsk rederi eller hos norsk arbeidsgiver som driver virksomhet ombord på slikt fartøy.
    3. Skatteplikten etter nr. 1 og 2 gjelder likevel ikke for person som er bosatt utenfor Norden og ansatt på skip registrert i Det Norske Internasjonale Skipsregister (NIS) eller er ansatt i tjeneste hos utenlandsk arbeidsgiver som driver virksomhet om bord. Skatteplikten gjelder heller ikke for person som er skattepliktig etter første ledd bokstav k, l, m eller n eller petroleumsskatteloven § 1 første ledd.
i. renter etter bestemmelsene i § 10-80,
j. vederlag for bruk av eller retten til å bruke immaterielle rettigheter eller skip, fartøy, rigger mv., fly og helikopter, etter bestemmelsene i § 10-81.
k. formue knyttet til og inntekt av undersøkelse og utvinning av mineralforekomster, og dertil knyttet virksomhet og arbeid, på norsk kontinentalsokkel som fastsatt i kontinentalsokkelloven. Departementet kan i forskrift unnta visse typer skipstransport fra skatteplikten etter denne bokstav,
l. formue knyttet til og inntekt av undersøkelse og utnyttelse av fornybare energiressurser, og dertil knyttet virksomhet og arbeid, i sonene opprettet i medhold av økonomiske soneloven. Skatteplikten gjelder også omforming og overføring av elektrisk energi utenfor sonene, og virksomhet og arbeid i tilknytning til dette. Forrige punktum gjelder bare i den utstrekning Norges rett til å skattlegge virksomhet og arbeid som nevnt, følger av folkeretten eller av særskilt avtale med fremmed stat. Kongen kan bestemme at skatteplikten etter denne bokstav skal gjelde på norsk kontinentalsokkel som fastsatt i kontinentalsokkelloven,
m. formue knyttet til og inntekt av undersøkelse og utøvelse av

karbonhåndtering, og dertil knyttet virksomhet og arbeid, i sonene opprettet i medhold av økonomiske soneloven og på norsk kontinentalsokkel som fastsatt i kontinentalsokkelloven. Skatteplikten gjelder også transport av CO_2 og utnyttelse av undersjøiske reservoarer til lagring av CO_2 utenfor norsk kontinentalsokkel, og virksomhet og arbeid i tilknytning til dette. Forrige punktum gjelder bare i den utstrekning Norges rett til å skattlegge virksomhet og arbeid som nevnt, følger av folkeretten eller av særskilt avtale med fremmed stat. Departementet kan i forskrift unnta visse typer skipstransport fra skatteplikten etter denne bokstav,

n. formue knyttet til og inntekt av undersøkelse og produksjon av akvatiske organismer (akvakultur) i sonene opprettet i medhold av økonomiske soneloven og sedentære arter på norsk kontinentalsokkel som fastsatt i kontinentalsokkelloven, og dertil knyttet virksomhet og arbeid. Departementet kan i forskrift unnta visse typer skipstransport fra skatteplikten etter denne bokstav.

(2) Arbeidstaker som er bosatt i utlandet og stilles til rådighet for andre for å utføre arbeid her i riket, plikter å svare skatt av inntekt av dette arbeidet.
(3) Person bosatt i annen EØS-stat som er skattepliktig etter første eller annet ledd, som gis fradrag for gjeldsrenter etter § 6-71 annet ledd, skal skattlegges for renteinntekter og andre finansielle inntekter fra debitor bosatt eller hjemmehørende her i riket, eller debitor hjemmehørende i utlandet som har begrenset skatteplikt etter § 2-3 første ledd b.
(4) Person som ikke har skatteplikt etter § 2-1, plikter å svare skatt av pensjon, føderåd, livrente og lignende utbetalinger, herunder uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12 og uføreytelser fra andre ordninger, som er skattepliktig inntekt etter § 5-1 første ledd, § 5-40 eller § 5-42 bokstav a, når

a. utbetalingen skjer fra folketrygden eller fra offentlig tjenestepensjonsordning,
b. mottaker har opptjent pensjonspoeng eller opparbeidet pensjonsbeholdning i folketrygden og utbetalingen skjer på grunnlag av forpliktelse som påhviler person, selskap eller innretning hjemmehørende i riket eller person, selskap eller innretning hjemmehørende i utlandet som er skattepliktig til Norge etter første ledd bokstav b, eller
c. utbetalingen skjer for å oppfylle forpliktelse som påhviler annen person, selskap eller innretning på grunnlag av tilskudd mv. som det er gitt fradrag for etter §§ 6-46, 6-47 og 6-72.

(5) For inntektsåret 2020 får bestemmelsen i første ledd bokstav b ikke anvendelse for virksomhet som vedkommende utøver mv. her i riket som følge av Covid-19-pandemien, og som under ordinære omstendigheter ikke ville blitt utøvd her i riket. Departementet kan i forskrift bestemme at foregående punktum også skal gjelde for inntektsåret 2021.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2006, tredje og fjerde ledd opphevet, nytt tredje ledd, som siden ble fjerde ledd, tilføyd med virkning fra 13 juni 2006 t o m inntektsåret 2008), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009 for nytt tredje ledd), 6 mars 2009 nr. 14 (f o m inntektsåret 2010 for nytt fjerde ledd), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1221), 19 juni 2015 nr. 52 (f o m inntektsåret 2015), 19 des 2017 nr. 121, 21 juni 2017 nr. 78 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 21 des 2020 nr. 164, 21 des 2020 nr. 164 (gjelder for inntektsårene 2020 og 2021), 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 juli 2021, se endringsloven del V for overgangsregler), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 2-4. Eier av norsk-kontrollert selskap m.v. i lavskattland

Eier av norsk-kontrollert aksjeselskap og likestilt selskap og sammenslutning i lavskattland er skattepliktig for andel av selskapets resultat etter bestemmelsene i §§ 10-60 til 10-68. Det samme gjelder for skattyter som kontrollerer annen selvstendig innretning og formuesmasse i lavskattland, og som skattyteren har fordeler av.

§ 2-5. Fylkeskommune og kommune

(1) Fylkeskommunene har plikt til å svare skatt av

a. inntekt knyttet til produksjon, omsetning, overføring eller distribusjon av vannkraft utover omsetning av konsesjonskraft. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsen i forrige punktum, herunder om fordeling av inntekter og kostnader mellom den skattefrie og den skattepliktige delen av kraftomsetningen,
b. gevinst ved realisasjon av aksjer og andeler i aksjeselskap, allmennaksjeselskap eller annet selskap som er eget skattesubjekt og som på tidspunktet for fylkeskommunens erverv eller senere driver

virksomhet som nevnt i a eller direkte eller indirekte eier aksjer og andeler i selskap som driver slik virksomhet.

c. rederivirksomhet. Det skal likevel ikke svares skatt av rederivirksomhet som drives til lettelse for trafikken til og fra fylket eller innenfor fylket, når fylkeskommunen ikke oppebærer direkte utbytte av virksomheten,
d. eiendom eller innretning utenfor fylkeskommunens område.

(2) Kommunene har plikt til å svare skatt av

a. inntekt og gevinst som nevnt i første ledd a og b som gjelder tilsvarende,
b. eiendom eller innretning utenfor kommunens område. Det skal likevel ikke svares skatt av
    1. vannledning med tilhørende dammer og bassenger,
    2. gravplass, krematorium med urnelund og urnehall, sykehus og feriekoloni, unntatt formue i og inntekt av virksomhet som kommunen driver i tilknytning til slik eiendom og som går ut over eiendommens egentlige formål.
c. inntekt knyttet til avfallshåndtering, herunder innsamling, transport, mottak, oppbevaring, behandling, etterkontroll av avfall mv., samt inntekt fra omsetning og levering av produkter av avfall, herunder elektrisk energi og fjernvarme mv. Dette gjelder likevel ikke håndtering av husholdningsavfall fra kommunens egne innbyggere, som utgjør kommunens lovpålagte plikt etter forurensningsloven §§ 29, 30 og 31, jf. § 34. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i første og annet punktum, herunder gi regler om definisjon av avfallshåndtering og om den nærmere fordeling av inntekter og kostnader mellom den skattefrie og den skattepliktige delen av avfallshåndteringen, samt om begrensning av fradragsrett for renter etter skatteloven § 6-40 fjerde ledd.

(3) Skatteplikten etter denne paragraf gjelder ikke så langt inntekten er fritatt etter skatteloven § 2-38.
(4) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsen i første ledd b og annet ledd a.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 15 juni 2001 nr. 46 (f o m inntektsåret 2001), 9 des 2005 nr. 113, 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014, se dens IX).

Ektefeller og barn m.v.

§ 2-10. Skattlegging av ektefellers formue under ett

Ektefeller skattlegges under ett for begges formue når ikke annet er bestemt i denne lov.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 21 juni 2019 nr. 34 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020).

§ 2-11. Særskilt skattlegging av ektefellers inntekt

(1) Ektefeller skattlegges særskilt for inntekt når ikke annet er bestemt i denne lov.
(2) Ved inntekt av bedrift som tilhører den ene eller begge ektefeller, kan ektefellene etter nærmere dokumentasjon skattlegges for en forholdsmessig andel av overskuddet som svarer til arbeidsinnsats og deltakelse i virksomheten. Departementet kan gi forskrift om dokumentasjon.
Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 42 (f o m inntektsåret 2004), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 21 juni 2019 nr. 34 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020).

§ 2-12. Skattlegging av ektefeller hver for seg

Ektefellene skattlegges hver for seg

a. det inntektsåret ekteskapet inngås.
b. når de ved utløpet av inntektsåret var separert eller levde varig adskilt. Ektefellene skal ikke anses å leve varig adskilt der den ene ektefellen bor på institusjon.

Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 21 juni 2019 nr. 34 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020).

§ 2-13. Fordeling av skatt mellom ektefeller

(1) Ektefeller som skattlegges under ett for begges formue, jf. § 2-10, skal ha

skatt av formue fordelt etter størrelsen av den nettoformue hver ektefelle har.
(2) Endret skatt ved endring av skattefastsetting senere enn to år etter utløpet av inntektsåret, skal i sin helhet tilregnes den ektefellen som endringen gjelder. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd.
Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 42 (f o m inntektsåret 2004), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020).

§ 2-14. Skattlegging av barns formue og inntekt

(1) Når barn er 16 år eller yngre ved utløpet av inntektsåret, skattlegges barnets inntekt og formue med en halvpart på hver av foreldrene hvis foreldrene lever sammen ved utgangen av året. Foreldrene kan kreve en annen fordeling.
(2) Lever ikke foreldrene sammen ved utgangen av året, skattlegges barnets inntekt og formue hos den av foreldrene som barnet er folkeregistrert sammen med på dette tidspunkt. Hvis denne av foreldrene ikke har hatt omsorgen for barnet det meste av året, kan vedkommende kreve at barnets formue og inntekt skattlegges hos den annen hvis sistnevnte har hatt omsorgen for barnet det meste av året.
(3) Særkullsbarns formue og inntekt skattlegges med en halvpart hos hver av ektefellene. Den av ektefellene som ikke er barnets biologiske mor eller far og som heller ikke har adoptert barnet, kan kreve at barnets formue og inntekt skattlegges hos den andre ektefellen.
(4) Barn som i inntektsåret er 13 år eller eldre, skattlegges likevel særskilt for sin arbeidsinntekt.
(5) Barn som skattlegges sammen med foreldre etter reglene i første ledd, og som har mottatt engangserstatning eller annen ytelse som omfattes av § 4-22, kan skattlegges særskilt for formue og avkastning av ytelsen. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i første punktum.
Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 42 (f o m inntektsåret 2004), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 11 des 2009 nr. 123 (f o m inntektsåret 2009), 5 apr 2013 nr. 10 (f o m inntektsåret 2012), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 2-15. Skattlegging etter dødsfall

(1) Ved dødsfall i inntektsåret skattlegges boet eller arving som har overtatt boet udelt, for sin egen og avdødes samlede inntekt i dette året. Arving kan likevel kreve skattlegging av sin og avdødes inntekt hver for seg.
(2) Gjenlevende ektefelle eller samboer som sitter i uskiftet bo, skattlegges for

boets formue og inntekt. Har dødsfallet funnet sted i inntektsåret, og den gjenlevende har overtatt boet uskiftet, gjelder §§ 2-10, 2-11 og 2-13 tilsvarende for avdødes og gjenlevendes inntekt og skatt.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 38 (f o m inntektsåret 2009), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 2-16. Meldepliktige samboere

(1) Bestemmelsene i §§ 2-10 til 2-15 gjelder tilsvarende for samboere hvor den ene er pensjonist med meldeplikt i henhold til folketrygdloven § 25-4 første ledd første punktum.
(2) Første ledd omfatter ikke tilfeller hvor samboerskapet er etablert og begge hadde folketrygdpensjon før 1. januar 1994.
Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 42 (f o m inntektsåret 2004).

Eierskifte

§ 2-20. Fordeling av inntekt ved eierskifte

Når eiendom eller virksomhet skifter eier i inntektsåret, skattlegges hver av eierne for den inntekten som etter tidfestingsreglene faller i vedkommendes eiertid, jf. likevel § 2-15 om skattlegging etter dødsfall og § 10-41 om realisasjon av andel i selskap med deltakerfastsetting m.v.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

Fritak for og begrensninger i skatteplikt

§ 2-30. Fritak for skatteplikt for visse personer og institusjoner

(1) Fritatt for skatteplikt er

a. Kongen, Dronningen, den nærmeste arveberettigede til tronen i hvert etterfølgende slektsledd og disse personers ektefeller, samt disses felles barn som ikke er fylt 20 år ved utgangen av inntektsåret
b. staten – herunder statlig institusjon, innretning eller fond
c. fylkeskommuner og kommuner, med de unntak som følger av § 2-5
d. universitetene og offentlige skoler

e. følgende banker mv.:
    1. Norges Bank
    2. Statens lånekasse for utdanning
    3. Innovasjon Norge
    4. Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland
    5. Folketrygdfondet
f. folketrygden
g. følgende offentlige bedrifter:
    1. Petoro a.s.
    2. Norsk Tipping A/S
    3. Stiftelsen Norsk Rikstoto
    4. Regionalt helseforetak og helseforetak. Helseforetak skal likevel svare skatt av inntekt knyttet til sykehusapotekenes publikumsutsalg og salg av non-invasiv prenatal test (NIPT). Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av forrige punktum, herunder nærmere definisjon av publikumsutsalg og salg av NIPT, og om fordeling av inntekter og kostnader mellom skattefri og skattepliktig del.
    5. Norges sjømatråd AS
h. selveiende finansieringsforetak og samvirkeforetak av låntakere, unntatt
    1. sparebanker
    2. finansieringsforetak og samvirkeforetak av låntakere som driver virksomhet som har konsesjon etter lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner
    3. finansinstitusjoner og foretak som driver leasingvirksomhet.
i. Verdipapirsentralen
j. følgende sikringsfond mv.:
    1. Bankenes sikringsfond
    2. Verdipapirforetakenes sikringsfond
    3. Samvirkelagenes Garantifond A/L når vedtektene er godkjent av departementet
    4. Boligbyggelagenes sikringsfond
    5. Overføringsavtalens sikringsordning
k. følgende pris- og markedsutjevningsfond m.v.:
    1. Pelsdyrnæringens Markedsutjevningsfond
    2. sammenslutning av melkeprodusenter i prisregulerende øyemed (melkesentral)

l. fiskerhjem
m. organ som nevnt i AFP-tilskottsloven § 18.

(2) Utlending som oppholder seg i Norge for å studere, skal ikke svare skatt av formue i og inntekt fra utlandet.
(3) Departementet kan i forskrift helt eller delvis frita andre staters diplomater og konsulære tjenestemenn med familie og tjenere for plikt til å svare skatt.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 22 des 1999 nr. 103 (ikr. 1 jan 2000), 14 apr 2000 nr. 30 (f o m inntektsåret 2000), 15 juni 2001 nr. 46 (f o m inntektsåret 2000 for første ledd, e, nr. 8, f o m inntektsåret 2001 for første ledd , g, nr. 7), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 669), 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2001, første ledd, a, f o m inntektsåret 2002), 7 juni 2002 nr. 17 (ikr. 1 apr 2003 iflg. vedtak 19 mars 2003 nr. 347), 19 des 2003 nr. 130 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1598), 12 des 2003 nr. 107 (ikr. 20 feb 2004, med virkning fra 15 okt 2003 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 398), 25 juni 2004 nr. 42 (f o m inntektsåret 2004), 10 des 2004 nr. 77, 9 des 2005 nr. 113, 16 juni 2006 nr. 29 (f o m inntektsåret 2006). 29 juni 2007 nr. 60 (f o m inntektsåret 2005), 29 juni 2007 nr. 44 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 937), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009, men f o m inntektsåret 2008 for gjensidig brann- og husdyrforsikringsselskaper som har levert selvangivelse for 2007, se dens XI), 19 juni 2009 nr. 54 (f o m inntektsåret 2006), 19 feb 2010 nr. 5 (ikr. 1 jan 2011), 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 22 juni 2012 nr. 36, 21 juni 2013 nr. 69, 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015, se dens XI), 23 juni 2020 nr. 103, 20 des 2024 nr. 86 (med virkning fra inntektsåret 2024), 20 juni 2025 nr. 58 (i kraft 1 juli 2025).

§ 2-31. Fritak for skatteplikt for visse anlegg, innretninger og virksomheter

(1) Det svares ikke skatt av

a. det offentlige veivesen,
b. kanal,
c. område og naturforekomst vernet etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77,
d. bureisningsbruk med tilhørende hus, innbo, redskap, besetning og beholdninger samt inntekt som bureiseren og familien vinner av, eller ved arbeid med disse. Dette gjelder for det år bureiseren bosetter seg på bruket eller fører opp nødvendige driftsbygninger, og de neste fire år.

(2) Departementet kan gi forskrift om hvem som skal anses som bureiser etter første ledd d.
Endret ved lov 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371).

§ 2-32. Begrensning av skatteplikt for institusjon eller organisasjon som ikke har erverv til formål m.v.

(1) Mild stiftelse, kirkesamfunn, menighet, selskap eller innretning som ikke har erverv til formål, er fritatt for formues- og inntektsskatt.
(2) Driver institusjon eller organisasjon som omfattes av første ledd økonomisk virksomhet – herunder bortleie av fast eiendom, også i tilfelle eiendommen delvis er benyttet til egen bruk – vil formue i og inntekt av den økonomiske virksomheten være skattepliktig. Økonomisk virksomhet er unntatt fra skatteplikt når omsetningen av denne virksomheten i inntektsåret ikke overstiger 70.000 kroner. For veldedige og allmennyttige institusjoner og organisasjoner er den tilsvarende beløpsgrensen 140.000 kroner.
(3) For institusjon eller organisasjon som har skatteplikt etter annet ledd, skal gevinst ved realisasjon av driftsmiddel benyttet i den økonomiske virksomheten ikke regnes som inntekt med høyere beløp enn det som er kommet til fradrag i inntekten som avskrivninger.
(4) Selveiende institusjon som eier privat skole, er fritatt for skattlegging av skolevirksomheten dersom skolen mottar lovbestemt offentlig tilskudd. Institusjonen er likevel skattepliktig for formue i og inntekt av økonomisk virksomhet utenom undervisning og forskning.
(5) Familiestiftelse og andre formuesmasser hvor avkastningen fortrinnsvis tilfaller medlemmer av en bestemt slekt, skattlegges for formue.

§ 2-33. Begrensning av skatteplikt for visse bo m.v.

(1) Konkursbo og insolvent døds- og administrasjonsbo er bare skattepliktig for inntekt av virksomhet som drives for boets regning. Ved siden av boet kan skyldneren skattlegges for inntekt som skyldneren eller ektefellen erverver, og som ikke tilflyter boet. Skyldneren skal skattlegges for formue som skyldneren eller ektefellen eier ved utløpet av inntektsåret, som ikke er inndratt i boet. Underholdsbidrag som boet betaler skyldneren, fradras i boets inntekt, men skattlegges hos skyldneren.
(2) Besitteren av Stamhuset Jarlsberg skattlegges som om vedkommende forpaktet eiendommen.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr.

531), 21 juni 2017 nr. 78, 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020).

§ 2-34. Begrensning av skatteplikt for utenlandsk eid skip under norsk drift

(1) Person, selskap eller innretning som ikke har skatteplikt etter §§ 2-1 første eller annet ledd eller 2-2 første eller annet ledd, skal ikke svare skatt av formue i og inntekt vunnet ved eie og drift av

a. eget eller innleid skip i internasjonal fart, eller
b. eget eller innleid bore- og entreprenørfartøy i internasjonal virksomhet.

(2) Første ledd gjelder ikke for tilfeller hvor Norge i skatteavtale er tillagt eksklusiv rett til å skattlegge formue og inntekt som nevnt i første ledd, eller virksomhet som er skattepliktig etter § 2-3 første ledd bokstav k, l, m eller n eller petroleumsskatteloven.
(3) Første ledd gjelder for utenlandsk selskap med begrenset ansvar eller utenlandsk innretning bare når skattytere som har skatteplikt etter §§ 2-1 første eller annet ledd eller 2-2 første eller annet ledd (innenlandske skattytere)

a. til sammen er direkte eller indirekte deltakere i selskapet eller innretningen med 34 prosent eller mindre, eller
b. er skattepliktige for sine forholdsmessige andeler av selskapets eller innretningens overskudd etter § 2-4, jf. § 10-61.

(4) Første og tredje ledd gjelder bare dersom skattyter

a. godtgjør at vilkårene er oppfylt, og
b. fremlegger de opplysningene som er nødvendige for å kunne ta standpunkt til anvendelse av bestemmelsen. Herunder skal norske myndigheter
    1. ha tilgang på alle opplysninger vedrørende selskapets eller innretningens eierforhold, og
    2. i tilfelle et annet selskap er eier, kunne kreve fremlagt de opplysninger som er nødvendige for å klarlegge eierforholdene til alle selskaper i eierkjeden.

Endret ved lover 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 2-35. Begrensning av skatteplikt etter denne lov ved skatteplikt etter andre lover

(1) Det skal ikke svares skatt etter denne lov av inntekt som omfattes av lov om skatt på honorarer til utenlandske artister m.v.
(2) For skatt til Svalbard gjelder bestemmelser i egen lov. Ved anvendelse av denne lov skal

a. personer bosatt på Svalbard og selskaper hjemmehørende på Svalbard likestilles med personer som er bosatt i utlandet, eller selskaper som er hjemmehørende i utlandet. Foregående punktum gjelder likevel ikke § 2-3 fjerde ledd, § 2-38, § 10-13 og §§ 10-60 til 10-68.
b. § 10-70 gis tilsvarende anvendelse for personer som tar opphold på Svalbard og anses bosatt der, og ved overføring av eiendel som nevnt i § 10-70 annet ledd til person, selskap eller innretning som er bosatt eller hjemmehørende på Svalbard. Svalbard likestilles med stat innenfor EØS ved anvendelsen av § 10-70. Departementet gir forskrift til utfylling og gjennomføring av denne bokstav.
c. personer bosatt på fastlandet og selskaper hjemmehørende på fastlandet ikke skattlegges for inntekt og formue som er skattlagt til Svalbard.

Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 17 juni 2005 nr. 74 (ikr. 17 juni 2005 med virkning for utbytter som innvinnes fra inntektsåret 2004 og for gevinster og tap som realiseres fra og med 26 mars 2004), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008), 11 des 2009 nr. 123 (med virkning fra 13 okt 2009), 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2010), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 20 des 2024 nr. 86 (med virkning for utflyttinger og overføringer som skjer 20. mars 2024 eller senere).

§ 2-36. Fritak for enkelte skatter

(1) Fritatt for skatt på formue er

a. aksjeselskap og allmennaksjeselskap
b. selskap eller sammenslutning som nevnt i § 2-2 første ledd e og g
c. verdipapirfond

d. statsforetak etter statsforetaksloven

(2) Fritatt for skatt til kommune og fylkeskommune er norske og utenlandske selskaper og innretninger som er selvstendige skattesubjekter, jf. § 2-2 første ledd. Dette gjelder likevel ikke dødsbo.
(3) Fritatt for skatt til kommune og fylkeskommune er person som er skattepliktig etter § 2-3 første ledd g, for så vidt gjelder lønn mottatt fra den norske stat. Det samme gjelder utsendt utenrikstjenesteansatt som har stilling ved en norsk utenriksstasjon, og arbeidstaker som tjenestegjør i Atlanterhavspaktens organisasjon med fast tjenestested i utlandet, jf. § 2-1 åttende ledd.
(4) Fritatt for skatt til kommune, fylkeskommune og fellesskatt til staten er person som er skattepliktig etter § 2-3 første ledd h, for så vidt gjelder inntekt ved arbeid om bord i tjeneste hos rederi eller hos arbeidsgiver som driver virksomhet på norsk registrert fartøy.
(5) Fritatt for skatt til kommune og fylkeskommune er eierinntekt til personlig skattyter. Som eierinntekt anses utbytte og annen inntekt som skal oppreguleres etter § 5-22 annet ledd tredje punktum, § 10-11 første ledd annet punktum, § 10-21 fjerde ledd tredje punktum, § 10-21 åttende ledd tredje punktum, § 10-31 første ledd fjerde punktum, § 10-31 annet ledd annet punktum, § 10-42 tredje ledd bokstav b og § 10-44 første ledd tredje punktum.
(6) Fritatt for skatt på formue er forskningsstiftelse som mottar basisbevilgning fra staten, jf. Retningslinjer for statlig finansiering av forskningsinstitutter. Fritaket omfatter formuesskatt på eiendeler som hovedsakelig benyttes i instituttets forskningsaktiviteter. Et beløp som svarer til det fritatte skattebeløpet etter forrige punktum skal overføres fra forskningsinstituttets økonomiske aktiviteter til instituttets ikke-økonomiske aktiviteter.
(7) Stiftelse som eier aksjer i forskningsinstitutt som mottar basisbevilgning, jf. femte ledd, er fritatt for formuesskatt på aksjer i forskningsinstituttet. Fritaket er begrenset til et beløp som svarer til en beregnet formuesskatt på eiendeler som hovedsakelig benyttes i instituttets forskningsaktiviteter. Fritaket er betinget av at et beløp tilsvarende det fritatte skattebeløpet etter forrige punktum overføres fra stiftelsen til forskningsinstituttet og anvendes i instituttets ikke-økonomiske aktiviteter.
(8) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i tredje, sjette og syvende ledd.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025). **Endres** ved lov 10 april 2025 nr. 9 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 april 2025 nr. 644).

§ 2-37. Begrensning av skatteplikt for å unngå internasjonal dobbeltbeskatning

(1) Skatteplikt etter denne lov kan begrenses ved bestemmelse i avtale inngått i medhold av lov om adgang for Kongen til inngå overenskomst med fremmede stater til forebyggelse av dobbeltbeskatning mv.
(2) Person som ikke er bosatt eller selskap m.v. som ikke er hjemmehørende i Norge, kan fritas for skatteplikt for skip ved fart på havn i Norge eller mellom norske havner. Fritaket forutsetter at person som er bosatt eller selskap m.v. som er hjemmehørende i Norge, er fritatt for skattlegging av tilsvarende virksomhet i vedkommende stat. Dersom vilkåret om gjensidighet ikke er oppfylt, kan departementet i forskrift bestemme at utenlandske personer, selskaper og innretninger skal svare skatt av formue i og/eller inntekt av virksomhet som nevnt. Tilsvarende gjelder for fly som trafikkerer norske lufthavner.
(3) Etter begjæring av vedkommende kommune kan departementet inngå avtale med annen stat om fordeling av beskatningen når en skattyter driver virksomhet som medfører skatteplikt for inntekt både her i riket og i utlandet.
(4) Innehar person eller selskap m.v. som er skattepliktig etter § 2-1 første ledd eller § 2-2 første ledd, minst 95 prosent av aksjekapitalen i utenlandsk selskap som eier fast eiendom eller anlegg med tilbehør i utlandet, og dobbeltbeskatning ikke er forebygd i skatteavtale, kan departementet samtykke i at skattyteren anses som eier av vedkommende eiendom eller anlegg med tilbehør og som deltaker i tilknyttet næringsdrift med så stor del som svarer til skattyterens andel av aksjekapitalen. Det samme gjelder når inntil ti slike skattytere til sammen innehar minst 95 prosent av aksjekapitalen i selskap som omhandlet i første punktum, og aksjene er ervervet i anledning av et interessefellesskap i vedkommende stat.
Endret ved lov 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000).

§ 2-38. Skattefritak for visse selskaper mv. for inntekt på aksjer og andre eierandeler

(1) Følgende skattytere er fritatt for skatteplikt av inntekt og har ikke fradragsrett for tap etter bestemmelsene i denne paragraf:

a. selskap mv. som nevnt i § 2-2 første ledd a til d og tilsvarende selskap stiftet i utlandet som er hjemmehørende i Norge,
b. verdipapirfond,
c. interkommunalt selskap,

d. selskap mv. som er heleid av staten,
e. forening,
f. stiftelse,
g. kommune og fylkeskommune,
h. konkurs- og administrasjonsbo etter debitor som omfattes av dette ledd,
i. selskap mv. hjemmehørende i utlandet som tilsvarer selskap mv. som omfattes av dette ledd.

(2) Inntekter og tap som omfattes av første ledd er:

a. gevinst eller tap ved realisasjon eller uttak av eierandel i selskap mv. som nevnt i første ledd a til c eller tilsvarende selskap mv. hjemmehørende i utlandet, samt lovlig utdelt utbytte som nevnt i § 10-11 annet ledd, jf. tredje ledd på slik eierandel,
b. gevinst eller tap ved realisasjon eller uttak av eierandel i selskap som nevnt i § 10-40 første ledd.
c. gevinst eller tap ved realisasjon eller uttak av finansielt instrument med eierandel i selskap mv. som nevnt i dette ledd a som underliggende objekt.

(3) Følgende inntekter og tap er likevel ikke omfattet av første ledd:

a. inntekt eller tap på eierandel i selskap mv. som er hjemmehørende i lavskatteland utenfor EØS, jf. § 10-63, og inntekt på eierandel i selskap mv. som er hjemmehørende i lavskatteland innenfor EØS, jf. § 10-63 og som på tilsvarende vilkår som fastsatt i § 10-64 bokstav b ikke er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet i et EØS-land, samt finansielt instrument med slike eierandeler som underliggende objekt,
b. gevinst på eierandel i selskap mv. hjemmehørende i land utenfor EØS eller finansielt instrument med slik eierandel som underliggende objekt, dersom skattyteren ikke sammenhengende de to siste årene frem til innvinningstidspunktet har eid minst 10 prosent av kapitalen og hatt minst 10 prosent av stemmene som kan avgis på generalforsamlingen i selskapet mv.,
c. tap på eierandel i selskap mv. hjemmehørende i land utenfor EØS eller finansielt instrument med slik eierandel som underliggende objekt, dersom skattyteren og hans nærstående til sammen ikke på noe tidspunkt de to siste årene frem til oppofrelsestidspunktet har eid 10 prosent eller mer av kapitalen eller hatt 10 prosent eller mer av stemmene som kan avgis på generalforsamlingen i selskapet mv.,

d. utbytte på eierandel i selskap mv. hjemmehørende i land utenfor EØS, dersom skattyteren ikke sammenhengende i en periode på to år som omfatter innvinningstidspunktet eier minst 10 prosent av kapitalen og har minst 10 prosent av stemmene som kan avgis på generalforsamlingen i selskapet mv.
e. gevinst ved realisasjon eller uttak av eierandel i selskap som nevnt i § 10-40 første ledd, dersom selskapets samlede verdi av aksjer mv. som faller inn under a-d i dette ledd, på noe tidspunkt de to siste årene frem til innvinningstidspunktet har oversteget 10 prosent av selskapets totale verdier av aksjer mv.
f. tap ved realisasjon eller uttak av eierandel i selskap som nevnt i § 10-40 første ledd, dersom selskapets samlede verdi av aksjer mv. som faller inn under a-d i dette ledd, i en periode på to år forut for oppofrelsestidspunktet sammenhengende har oversteget 10 prosent av selskapets totale verdier av aksjer mv.
g. gevinst eller tap ved realisasjon eller uttak av eierandel i boligselskap, jf. § 7-3 annet ledd, eller tilsvarende selskap hjemmehørende i utlandet.
h. utbytte på eierandel i selskap mv. i den utstrekning selskapet gis fradrag for utdelingen.

(4) Som nærstående etter tredje ledd c regnes:

a. selskap mv. som skattyteren har en betydelig direkte eller indirekte eierinteresse i,
b. person eller selskap mv. som har en betydelig direkte eller indirekte eierinteresse i skattyteren,
c. selskap mv. som nærstående etter b har en betydelig direkte eller indirekte eierinteresse i,
d. nærstående person etter b sine foreldre, søsken, barn, barnebarn, ektefelle, samboer, ektefelles foreldre og samboers foreldre, samt selskap mv. som disse har betydelig eierinteresse i, og
e. selskap mv. som nærstående etter d har en betydelig direkte eller indirekte eierinteresse i.

Betydelig eierinteresse foreligger ved eie av minst 10 prosent av kapitalen eller innehavelse av minst 10 prosent av stemmene som kan avgis på generalforsamlingen i selskapet mv.

(5) Første ledd fritar for skatteplikt etter § 10-13 bare dersom skattyter er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet i et EØS-land på tilsvarende vilkår som fastsatt i § 10-64 bokstav b.

(6)

a. For skattytere som nevnt i første ledd bokstav a til h, skal tre prosent av utbytte nevnt i annet ledd bokstav a som er fritatt for skatt etter de foregående ledd, likevel anses som skattepliktig inntekt. Første punktum gjelder tilsvarende ved utdeling fra selskap som nevnt i § 10-40 første ledd. Ved inntektsføring etter forrige punktum gjelder § 10-42 tredje ledd a tilsvarende.
b. Bestemmelsene i bokstav a gjelder på samme måte for skattytere hjemmehørende i utlandet som er skattepliktige til riket etter § 2-3 første ledd bokstav b.
c. Bestemmelsene i bokstav a gjelder ikke for utbytte mottatt av selskap mv. som tilhører samme konsern som det utdelende selskap, jf. aksjeloven § 1-3 og allmennaksjeloven § 1-3, dersom vilkår som fastsatt i § 10-4 første ledd er oppfylt. § 10-2 første ledd tredje punktum gjelder tilsvarende. Bestemmelsene i første og annet punktum i denne bokstav gjelder på samme vilkår så langt de passer for utbytte mottatt fra selskap mv. hjemmehørende i land innenfor EØS, og for utbytte betalt til slikt selskap. For selskaper som nevnt i tredje punktum i denne bokstav, gjelder vilkårene fastsatt i § 10-64 b tilsvarende.

(7) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i tredje og fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 10 des 2004 med virkning f o m inntektsåret 2004, og gevinster og tap som realiseres fra og med 26 mars 2004, se endringsloven del XIX for overgangsregler), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 9 mai 2008 nr. 23 (f o m inntektsåret 2008), 27 juni 2008 nr. 60 (f o m inntektsåret 2008), 12 des 2008 nr. 99 (ikr. 7 okt 2008 for nytt sjette ledd), 25 juni 2010 nr. 38 (f o m inntektsåret 2010), 10 des 2010 nr. 67 (ikr. 11 juni 2010 for ny f, nå g, med virkning for eierandeler i boligselskap som realiseres), 24 juni 2011 nr. 23 (f o m 13 mai 2011 for nye e og f med virkning for gevinster og tap realisert), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 22 juni 2012 nr. 36 (f o m inntektsåret 2012), 22 juni 2012 nr. 40 (f o m inntektsåret 2012), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2012), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016, se dens VII), 20 des 2018 nr. 102 (med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 2-39. Fritak for skatteplikt for inntekt ved utvinning av petroleum i utlandet

(1) Som skattepliktig inntekt regnes ikke inntekt ved utvinning av petroleum i

utlandet utenfor det geografiske området som er angitt i petroleumsskatteloven § 1.
(2) Det gis ikke fradrag for kostnader og tap som er pådratt for å erverve, sikre eller vedlikeholde inntekt som nevnt i første ledd. For gjeldsrenter gjelder § 6-91 tilsvarende.
(3) Renteinntekter, samt gevinster og tap på valuta og andre finansielle poster, omfattes ikke av første og annet ledd.
Tilføyd ved lov 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2013, se dens VII for overgangsregel: «Selve innføringen av skattefritaket i § 2-39 medfører ikke at driftsmiddel, eiendel eller forpliktelse anses tatt ut av norsk beskatningsområde etter § 9-14 eller § 14-60»).

§ 2-40. Begrensning av skatteplikt for visse selskap eid av Norges Bank

Aksjeselskap som er direkte eller indirekte heleid av Norges Bank og tilsvarende selskap stiftet i utlandet som er hjemmehørende i Norge, skal ikke svare skatt på inntekt fra kapital som forvaltes i Statens pensjonsfond utland, jf. lov 21. desember 2005 nr. 123 om Statens pensjonsfond § 2 annet ledd annet punktum, herunder avkastning i form av gevinst, utbytte, renter og valutagevinst.
Tilføyd til ved lov 21 juni 2017 nr. 78 (med virkning fra inntektsåret 2017), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 34.

Kapittel 3. Skattested

§ 3-1. Personlig skattyter og dødsbo

(1) Personlig skattyter svarer skatt til bostedskommunen med de unntak som følger av bestemmelsene i dette kapittel.
(2) Bostedskommunen er den kommunen hvor skattyteren er bosatt ved utløpet av 1. januar i inntektsåret. Skattyter som er flyttet fra sitt tidligere bosted, anses fortsatt som bosatt i sin tidligere bostedskommune dersom skattyteren ikke er kommet til sitt nye bosted på dette tidspunktet. Skattyter som ikke har vært bosatt i noen kommune her i landet 1. januar i inntektsåret, skal svare skatt av formue og inntekt til den kommunen hvor vedkommende først bosatte seg eller tok opphold.
(3) Dødsbo svarer skatt av formue og inntekt til den kommunen som ville blitt ansett som avdødes bostedskommune, hvis ikke formue eller inntekt etter annen bestemmelse i dette kapittel skal skattlegges i noen annen kommune her

i riket.
(4) Personlig skattyter anses som bosatt i den kommunen hvor vedkommende har sitt hjem. Opphold utenfor hjemmet som følge av arbeid eller av andre grunner endrer ikke bosted med mindre forholdene ellers er slike at skattyteren må regnes å ha sitt hjem på det nye oppholdsstedet.
(5) Person som bor sammen med ektefelle eller barn, anses å ha sitt hjem der ektefelle eller barn er bosatt. For skattyter som forsørger og bor sammen med søsken, regnes deres felles bolig som hjem.
(6) Person uten fast oppholdssted anses som bosatt i den kommunen hvor vedkommende etter sine øvrige forhold må antas å ha sitt hjem. Person som faktisk har flyttet fra riket, men som fortsatt er skattemessig bosatt her, anses som bosatt i den kommunen hvor vedkommende var skattepliktig på utflyttingstidspunktet. Norsk sjømann som faktisk har flyttet fra riket, men som fortsatt er skattemessig bosatt her, anses som bosatt i rederiets kontorkommune dersom vedkommende ble overført til ligning i denne kommunen for inntektsåret 2003 eller tidligere.
(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om skattemessig bosted for personlige skattytere.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2005), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 21 juni 2019 nr. 34 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024), 20 juni 2025 nr. 56 (i kraft 1 okt 2025).

§ 3-2. Upersonlig skattyter (aksjeselskap, allmennaksjeselskap m.v.)

Selskaper og innretninger svarer kun skatt til staten, jf. § 2-36 annet ledd.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 29 juni 2007 nr. 60 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370).

§ 3-3. Stedbunden skattlegging av fast eiendom og virksomhet

(1) Formue i og inntekt av fast eiendom eller anlegg, samt virksomhet knyttet til fast eiendom eller anlegg, skattlegges i den kommunen hvor eiendommen eller anlegget ligger.
(2) Stedbunden skattlegging etter første ledd omfatter blant annet:

a. bolighus, leiegård, fritidshus,
b. forretningsgård, butikk, kiosk, hotell, bevertningssted,

c. fabrikk, industrielt anlegg, verksted, skipsverft, lager,
d. personlig skattyters virksomhet som er knyttet til kontor som er åpent i vesentlig samme tid som er vanlig for slik virksomhet, eller til regelmessige tider som er bekjentgjort på forhånd, dersom ikke formuen eller inntekten skattlegges etter noen annen bestemmelse i denne paragraf,
e. elektrisitetsverk, jf. § 18-7,
f. jordbruk, skog, tomt, annet grunnområde,
g. Fiskevær, akvakulturinnretning, opplagsinnretning for hummer o.l.,
h. anlegg for utnyttelse av naturforekomster (gruve, steinbrudd, grus- og sandtak o.l.),
i. vannfall.

(3) Stedbunden skattlegging etter første og annet ledd omfatter også

a. gevinst ved realisasjon av fast eiendom og rettigheter knyttet til fast eiendom,
b. panthavers overtakelse av fast eiendom til brukelighet,
c. føderåd (kår), grunnleie eller fast grunnavgift som er påheftet fast eiendom.

(4) Inntekt av virksomhet ved omsetning av egne tilvirkede varer skattlegges i tilvirkningskommunen. Foregår det omsetning fra lager i annen kommune, skattlegges 1/10 av inntekten i lagerkommunen. Formue i råstoffbeholdning og tilvirkede varer skattlegges i tilvirkningskommunen.
(5) Selskap hvor virksomheten består i lagring og omsetning av petroleum eller lignende, skattlegges med 1/3 av inntekten i kontorkommunen og med 2/3 av inntekten i den eller de kommuner hvor lageret ligger. Mellom flere lagerkommuner fordeles inntekten til skattlegging i forhold til den varemengde som i årets løp er uttatt av lageret innen hver kommune. Formue i lagerbeholdning skattlegges på basis av beholdningen i den enkelte kommune.
(6) Inntekt ved avvirkning i egen skog skattlegges fullt ut i den kommunen hvor eiendommen ligger. Skogavgiftsmidler som godkjennes overført til investering i skog i annen kommune, tas til inntekt der.
(7) Hører det til fast eiendom rettighet i allmenning i annen kommune (eiendoms- eller bruksrett, herunder seterrett) med tilknyttet anlegg, skattlegges formue i og inntekt av rettigheten med 3/4 i den kommunen hvor den berettigede eiendommen ligger, og med 1/4 i den kommunen hvor allmenningen ligger. Departementet kan gi tillatelse til at de berørte kommunene avtaler en annen fordelingsmåte med virkning for de bruksberettigede. Avtalen skal gjelde for begrenset tid eller inntil utgangen av det første budsjettåret etter at avtalen er sagt opp av en av partene.

(8) Skattlegging skjer etter bestemmelsene i denne paragraf, uansett om virksomheten foregår i et lengre eller kortere tidsrom, og uten hensyn til om virksomheten er opphørt ved utløpet av inntektsåret.
(9) Denne paragraf gjelder ikke for inntekt fra selskap med deltakerfastsetting og formue i slikt selskap, jf. §§ 10-40 til 10-49.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 21 juni 2019 nr. 34.

§ 3-4. Utlending og utenlandsk selskap eller innretning

(1) Person som ikke er bosatt, og selskap eller innretning som ikke er hjemmehørende i riket, som har begrenset skatteplikt etter § 2-3 første ledd a og b, skattlegges i den kommunen som følger av § 3-3. Hvis § 3-3 ikke er anvendelig, skal skattlegging finne sted til den kommunen hvor næringsdriften eller virksomheten foregår.
(2) Skattyter som er skattepliktig etter § 2-3 første ledd d og annet ledd, svarer skatt til den kommunen hvor vedkommende oppholdt seg 1. januar i inntektsåret. Har slik skattyter ikke oppholdt seg i noen kommune her i landet på dette tidspunktet, svares skatten til den kommunen hvor vedkommende oppholdt seg da skatteplikten etter § 2-3 første ledd d og annet ledd oppstod.
(3) Skattyter som er skattepliktig etter § 2-3 første ledd e og f, skattlegges for mottatt godtgjørelse mv. til den kommunen eller de kommunene hvor vedkommende selskaps produksjonsvirksomhet foregår eller hvis selskapet ikke driver produksjonsvirksomhet, til den kommunen hvor kontoret er eller bestyrelsen foregår. Foretas det fordeling av generalkostnadene mellom flere aksjeselskaper eller allmennaksjeselskaper, skal godtgjørelse som nevnt i første punktum fordeles på de samme selskapene og på samme måte.
(4) Skattyter som er skattepliktig etter § 10-70, svarer skatt til den kommunen hvor selskapet har sitt kontor (hovedkontor).
(5) Person som ikke er bosatt i riket og som regelmessig driver berging med sammenhengende virksomhet på norsk territorium, skattlegges for formue i og inntekt av den virksomheten som drives her, til den kommunen hvor vedkommende skip lengst har vært stasjonert i inntektsåret.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000, tidligere § 3-7), 29 juni 2007 nr. 60 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 22 juni 2012 nr. 36 (f o m inntektsåret 2012), 21 juni 2019 nr. 34 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020).

§ 3-5. Særregler for medlemmer av Stortinget og regjeringen mv.

(1) Medlemmer av Stortinget og regjeringen som må oppholde seg utenfor hjemmet som følge av det politiske vervet, kan beholde denne boligen som bosted. Det samme gjelder for statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og ved Statsministerens kontor. Denne boligen må ligge minst 40 kilometer fra arbeidsstedet, være fullverdig og disponeres gjennom et reelt eie- eller leieforhold på alminnelige vilkår.
(2) Ektefelle og barn i personens husstand skal anses bosatt samme sted, med mindre de har særlig svak tilknytning til boligen.
(3) Ved flytting til en annen bolig som også oppfyller avstandskravet, kan personen med husstand anses bosatt der på samme vilkår. Personer nevnt i første ledd som i løpet av funksjonsperioden etablerer seg i en slik bolig som oppfyller avstandskravet, kan på nærmere vilkår anses bosatt der.
(4) Opphold i statsministerboligen endrer ikke bostedet så lenge statsministeren også disponerer en egen privat bolig gjennom et reelt eie- eller leieforhold. Ektefelle og barn i statsministerens husstand skal anses bosatt samme sted, med mindre de har særlig svak tilknytning til den private boligen.
(5) Departementet kan gi forskrift om kravene til å disponere bolig, herunder besøkshyppighet, kravene til fullverdig bolig og vilkårene for adgangen etter tredje ledd andre punktum til å etablere bosted under funksjonsperioden.
(6) Departementet kan gi forskrift om at personer som nevnt i første og tredje ledd kan frasi seg skattefordeler som gjelder for bosatte i Finnmark eller Nord-Troms.
Opphevet ved lov 17 des 1999 nr. 94, tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 56 (i kraft 1 okt 2025).

§ 3-6. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 des 1999 nr. 94.

Kapittel 4. Formue

Fellesregler for formue

§ 4-1. Hovedregel om formue

(1) Skattepliktig formue fastsettes til omsetningsverdien pr. 1. januar i skattefastsettingsåret av skattyterens eiendeler med økonomisk verdi, med

fradrag for gjeld som skattyteren hefter for.
(2) For skattyter med avvikende regnskapsår etter forskriftsbestemmelse vedtatt med hjemmel i skatteforvaltningsloven § 8-16 skal formuesfastsettelsen omfatte formuen ved utløpet av siste regnskapsår før 1. januar i skattefastsettingsåret.
Endret ved lover 15 des 2000 nr. 95, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 12 jan 2024 nr. 4 (i kraft 1 jan 2024).

§ 4-2. Eiendeler som ikke medregnes

(1) Ved fastsettelse av skattepliktig formue unntas følgende eiendeler:

a. rettighet som er avhengig av at en betingelse inntrer,
b. tidsbegrenset bruksrett,
c. tidsbegrenset rett til periodisk ytelse,
d. krav på lønn, rentetermin eller utbytte av aksje, andel i verdipapirfond og annet verdipapir, så lenge kravet ikke er forfalt til betaling,
e. rett til åndsverk eller patent, så lenge retten ikke er gått ut av opphaverens eller oppfinnerens eie,
f. forretningsverdi,
g. teknisk, merkantil eller annen kunnskap,
h. avling som er nødvendig for gårdsdriften,
i. eierandelskapital, samt overkursfond og utjevningsfond i sparebanker,
j. livsforsikringspolise som er tegnet for å oppfylle kravet til tvungent innskudd i pensjonskasse eller enkekasse.
k. Fordring på gevinst som nevnt i § 5-50 annet ledd som ikke er forfalt til betaling.

(2) Uten hensyn til bestemmelsen i første ledd c, skal livrenteforsikring som nevnt i forsikringsavtaleloven § 10-2 bokstav d, medtas ved fastsettelse av skattepliktig formue, forutsatt at forsikringen er tegnet i selskap som har eller har hatt tillatelse til å drive forsikringsvirksomhet her i landet. Dette omfatter likevel ikke rettigheter etter folketrygdloven, foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og tjenestepensjonsloven, samt rettigheter etter offentlige tjenestepensjonsordninger og andre pensjonsordninger som er pålagt i lov eller i medhold av lov. Det samme gjelder kollektiv livrenteforsikring som nevnt i forsikringsavtaleloven § 10-2 bokstav f, samt uforfalt krav i tilknytning til uførepensjon under utbetaling.
(3) Departementet kan gi forskrift om at også andre arter av livsforsikring og

pensjonsspareprodukter enn nevnt under første ledd j ikke skal tas med i formuen.
Endret ved lover 14 apr 2000 nr. 30 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2000 nr. 111 (f o m inntektsåret 2000), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007, se dens XI), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444), 19 des 2017 nr. 121, 21 juni 2019 nr. 34, 20 des 2022 nr. 105.

§ 4-3. Forpliktelser som det ikke gis fradrag for

(1) Ved fastsettelse av skattepliktig formue gis det ikke fradrag for

a. forpliktelse som er avhengig av at en betingelse inntrer,
b. tidsbegrenset bruksrett som hviler på skattyterens formue,
c. kapitalverdien av føderåd påheftet fast eiendom og verdien av tidsbegrenset plikt til periodisk ytelse,
d. rentetermin eller utbytte av verdipapir så lenge betalingsforpliktelsen ikke er forfalt,
e. forskuddsskatt og terminskatt som ikke er forfalt, samt restskatt som ikke er fastsatt ved utløpet av inntektsåret,
f. skatt, trygdeavgift eller tilleggsskatt og renter som fastsettes ved endring av skattefastsettingen etter utløpet av inntektsåret.

(2) Uten hensyn til bestemmelsen i første ledd c, gis det fradrag for verdien av plikt til å yte livrente som er skattepliktig formue etter § 4-2 annet ledd.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 16 juni 2023 nr. 47.

§ 4-4. Forpliktelse etter avtale om verdipapirlån

Ved fastsettelse av skattepliktig formue gis det fradrag for forpliktelse til å levere tilbake identisk verdipapir etter avtale om verdipapirlån som nevnt i § 9-11.
Tilføyd ved lov 6 juni 2003 nr. 36 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1588).

Særlige verdsettelsesregler

§ 4-10. Fast eiendom, herunder andel i boligselskap

(1) Verdien av fast eiendom kan settes lavere enn omsetningsverdien.
(2) Verdien av primærbolig settes til 25 prosent av en beregnet omsetningsverdi. Hvis skattyter krever det, skal verdien settes ned til 25 prosent av eiendommens dokumenterte omsetningsverdi. Prosentandelen skal likevel være 70 for den delen av den beregnede eller dokumenterte omsetningsverdien som overstiger 10 000 000 kroner.
(3) Verdien av sekundærbolig settes til 100 prosent av en beregnet omsetningsverdi. Hvis skattyter krever det, skal verdien settes ned til 100 prosent av eiendommens dokumenterte omsetningsverdi.
(4) Beregnet omsetningsverdi etter annet og tredje ledd settes til produktet av boligens areal og en kvadratmetersats. Kvadratmetersatsen settes til en beregnet omsetningsverdi per kvadratmeter, hvor det tas hensyn til boligtype, byggeår, areal og geografisk beliggenhet. Kvadratmetersatsene fastsettes årlig av Skattedirektoratet på grunnlag av beregninger fra Statistisk sentralbyrå.
(5) Verdsetting av boenhet i boligselskap som omfattes av § 7-3, følger reglene i annet og tredje ledd. Øvrig verdi av andel i slikt selskap settes til andelshavers andel av boligselskapets netto formue utenom boenhetene. Innskudd fra andelshaverne kommer ikke til fradrag ved beregningen av boligselskapets formue.
(6) Verdien av fritidsbolig skal settes ned etter krav fra skattyter dersom den overstiger 30 prosent av eiendommens dokumenterte omsetningsverdi.
(7) Verdien av næringseiendom settes til 80 prosent av eiendommens beregnede utleieverdi. Verdsetting etter første punktum kan foretas ved bruk av differensierte kvadratmetersatser. Hvis skattyter krever det, skal verdien settes ned til 80 prosent av eiendommens dokumenterte omsetningsverdi.
(8) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2005), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009, se dens XII), 11 des 2009 nr. 123 (f o m inntektsåret 2010, se dens IX for overgangsregler), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2013), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 21 juni 2017 nr. 78 (med virkning fra inntektsåret 2017), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 100 (med virkning fra inntektsåret 2020), 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan

2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 4-11. Jordbrukseiendom, skog og reinflokk

(1) Jordbrukseiendom verdsettes under ett med bygninger og rettigheter som hører til eiendommen.
(2) Verdien av skog settes til den avkastningsverdien skogen har på lengre sikt ved rasjonell skjøtsel og drift etter forskrift, jf. skatteforvaltningsloven § 9-8 tredje ledd.
(3) Reinflokk verdsettes ut fra antall kalver under ett år og dyr på ett år eller mer til henholdsvis 15 og 30 prosent av den slakteprisen som ble oppnådd i landsgjennomsnitt for dyr på ett år eller mer i året før inntektsåret.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-12. Aksje, egenkapitalbevis og andel i verdipapirfond

(1) Børsnotert aksje verdsettes i alminnelighet til 80 prosent av kursverdien 1. januar i skattefastsettingsåret.
(2) Ikke-børsnotert aksje verdsettes til 80 prosent av aksjens forholdsmessige andel av aksjeselskapets eller allmennaksjeselskapets samlede skattemessige formuesverdi 1. januar året før skattefastsettingsåret fordelt etter pålydende.
(3) Ikke-børsnotert aksje i utenlandsk selskap verdsettes til 80 prosent av aksjens antatte salgsverdi 1. januar i skattefastsettingsåret. Aksjen skal verdsettes etter annet ledd når skattyteren krever dette og kan sannsynliggjøre selskapets skattemessige formuesverdi.
(4) Departementet kan

a. gi forskrift om beregning av aksjeverdien i annet ledd, og om dokumentasjonskrav etter tredje ledd,
b. fastsette skjema til bruk ved beregningen,
c. ved forskrift bestemme at ikke-børsnoterte aksjer som er undergitt annen kursnotering, verdsettes som bestemt i første ledd,
d. ved forskrift gi bestemmelser om samordning av verdsettelse av ikke-børsnoterte aksjer i utenlandske selskaper mellom forskjellige skattekontorer.

(5) Egenkapitalbevis i sparebank, gjensidig forsikringsselskap, kreditt- og hypotekforening og selveiende finansieringsforetak verdsettes til 80 prosent av kursverdien 1. januar i skattefastsettingsåret. Er kursen ikke notert eller kjent,

settes verdien til den antatte salgsverdi.
(6) Andel i verdipapirfond verdsettes til andelsverdien 1. januar i skattefastsettingsåret. Aksjeandel i verdipapirfond, jf. skatteloven § 10-20, verdsettes til 80 prosent av aksjeandelens verdi.
(7) Ved fastsetting av ikke-børsnotert selskaps skattemessige formuesverdi, medregnes eiendeler og gjeld til full verdi, uten prosentvis reduksjon etter bestemmelser i dette kapittel. Dette gjelder likevel ikke for akvakulturtillatelser, jf. § 4-17 tredje ledd.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2001), 21 juni 2002 nr. 32 (f o m inntektsåret 2003), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 74, 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2006), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 29 juni 2007 nr. 60 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120 (se lovens del VI), 21 juni 2017 nr. 78 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 121 (med virkning fra inntektsåret 2017, se del VIII), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 100 (med virkning fra inntektsåret 2020), 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023), 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 4-13. Særskilt verdsettelsestidspunkt for visse aksjer

(1) For aksjeselskap eller allmennaksjeselskap hvor aksjekapitalen i året før skattefastsettingsåret er forhøyet eller satt ned ved innbetaling fra eller utbetaling til aksjonærene, legges verdien 1. januar i skattefastsettingsåret til grunn ved skattefastsettingen. Det samme gjelder såfremt selskapet det forutgående år har ervervet egne aksjer uten nedskrivning av aksjekapitalen, eller aksjen i året før skattefastsettingsåret er strøket fra notering på børs. For øvrig gjelder § 4-12 annet ledd.
(2) For aksjer i ikke-børsnoterte selskap eid av formuesskattepliktig skattyter, skal verdsettelsestidspunktet være den 1. januar i skattefastsettingsåret dersom selskapet i løpet av inntektsåret:

a. er stiftet,

b. har vært det overtakende selskap i en forenklet fusjon etter aksjeloven § 13-24, eller
c. har vært det overtakende selskap i en omvendt mor-datterfusjon etter aksjeloven eller allmennaksjeloven §§ 13-2 flg.

Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 17 juni 2005 nr. 74, 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 121 (med virkning fra inntektsåret 2017, se del VIII), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2019), 18 juni 2021 nr. 105.

§ 4-14. Ihendehaverobligasjon, obligasjon registrert i en verdipapirsentral og lignende verdipapir

Ihendehaverobligasjon, obligasjon registrert i en verdipapirsentral og lignende verdipapir verdsettes til kursverdien, eller til antatt omsetningsverdi dersom kursen ikke er notert.
Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 4-15. Pantobligasjon, gjeldsbrev, bankinnskudd og annet utestående krav

Pantobligasjon, gjeldsbrev, bankinnskudd og annet utestående krav verdsettes til pålydende. Krav som ikke ventes innfridd helt eller delvis, verdsettes til det kravet med rimelig sikkerhet vil innbringe.

§ 4-16. Livsforsikringspolise mv.

(1) Verdien av livsforsikringspolise som ikke omfattes av § 4-2 første ledd j, jf. § 4-2 tredje ledd, samt livrenteforsikring som nevnt i § 4-2 annet ledd, settes til gjenkjøpsverdien. Det tas ikke hensyn til avtale eller forsikringsvilkår om at forsikringen ikke kan kreves gjenkjøpt. Er gjenkjøpsverdien ikke tilfredsstillende opplyst, fastsettes den ved skjønn.
(2) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

§ 4-17. Varebeholdning og driftsmidler

(1) Beholdning av varer og råstoffer i virksomhet verdsettes til samme verdi som legges til grunn ved skattefastsettingen, jf. § 14-5 annet ledd.
(2) Driftsmidler, unntatt eiendom som nevnt i skatteloven § 4-10 tredje og syvende ledd og akvakulturtillatelser, verdsettes til 70 prosent av skattemessig formuesverdi.
(3) Akvakulturtillatelser verdsettes til 25 prosent av omsetningsverdien.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120 (se lovens del VI), 21 juni 2017 nr. 78, 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 100 (med virkning fra inntektsåret 2020), 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023), 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 4-18. Utenlandsk forsikringsselskaps formue

For utenlandsk forsikringsselskap som er skattepliktig her i riket etter § 2-3 første ledd a og b, verdsettes formuen til det tidobbelte av selskapets beregnede årsinntekt, med mindre verdien av selskapets faste eiendommer eller anlegg innen riket, etter fradrag av gjeld, utgjør et større beløp.

§ 4-19. Gjeldsreduksjon for eiendel med verdsettelsesrabatt

(1) Når skattyter har eiendel som nevnt i:

a. § 4-10 tredje ledd (sekundærbolig) og § 4-10 syvende ledd (næringseiendom),
b. § 4-12 første til tredje og femte til sjette ledd,
c. § 4-17 annet og tredje ledd,
d. § 4-40 første punktum,

skal skattyters fradrag for gjeld reduseres etter reglene i annet og tredje ledd.

(2) Den del av skattyters gjeld som svarer til forholdet mellom verdien av eiendel som gir grunnlag for reduksjon etter første ledd og verdien av skattyters

samlede eiendeler, verdsettes med samme prosentsats som eiendelen. For ektefeller beregnes gjeldsreduksjonen på grunnlag av ektefellenes samlede eiendeler og gjeld.
(3) Ved beregning av forholdet etter annet ledd medregnes primærbolig og eiendelene nevnt i første ledd uten prosentvis reduksjon.
(4) Ved beregning av verdien av ikke-børsnotert aksje etter § 4-12 annet og tredje ledd og andel i selskap med deltakerfastsetting etter § 4-40, hvor selskapet eier akvakulturtillatelser som verdsettes etter § 4-17 tredje ledd, skal den delen av selskapets gjeld som svarer til forholdet mellom omsetningsverdien av akvakulturtillatelsen og verdien av selskapets øvrige eiendeler, verdsettes med 25 prosent.
Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), endret ved lov 21 juni 2017 nr. 78 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 121 (med virkning fra inntektsåret 2017, se del VIII), 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2019), 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2023 nr. 98.

Skattefri formue

§ 4-20. Fribeløp i kontanter og privat innbo m.v.

(1) Personlig skattyters formue i

a. kontanter, sjekker, bankremisser eller andre likvide midler medregnes bare med den del som overstiger 3.000 kroner,
b. privat innbo og løsøre, unntatt motorkjøretøy, campingvogn og lystfartøy, medregnes bare med den del av samlet verdi som overstiger 100.000 kroner.

(2) Personer som skattlegges under ett, har ett felles fribeløp etter første ledd.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 4-21. Skattefrihet for innskuddskonti med småbeløp

Departementet kan bestemme at innskuddskonti med småbeløp skal unntas ved fastsettelse av skattepliktig formue, og kan fastsette hvilke beløp og antall konti som fritaket skal omfatte.

§ 4-22. Skattefrihet for visse engangserstatnings- og forsikringsutbetalinger til barn

(1) Skattyter som fyller 21 år eller mindre i inntektsåret, er fritatt for formuesskatt på:

a. engangserstatning for personskade og tap av forsørger som i hovedsak utmåles etter prinsippene i skadeserstatningsloven kapittel 3 og yrkesskadeforsikringsloven.
b. engangserstatning for personskade og tap av forsørger etter en annen stats erstatningsrett, så langt erstatningen er fastsatt etter hovedsakelig tilsvarende prinsipper som i norsk erstatningsrett.
c. engangsutbetaling av ulykkes-, sykdoms- eller uføreforsikring ved skade, sykdom eller lyte.
d. engangsutbetaling av ulykkesforsikring eller dødsfallsforsikring ved tap av forsørger.

(2) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Tilføyd ved lov 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), endret ved lover 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 5 apr 2013 nr. 10 (f o m inntektsåret 2012).

Fordeling av gjeldsfradrag

§ 4-30. Fordeling av gjeldsfradrag mellom kommuner

(1) Har skattyter formue i flere kommuner, fratrekkes gjelden forholdsmessig etter størrelsen av bruttoformuen i hver kommune.
(2) Hvis skattyterens formue i en kommune bare består av formue i egen fritidsbolig, skal denne formuen ikke tas med i grunnlaget for gjeldsfordelingen så langt skattyteren får dekket gjeldsfradraget i formue i andre kommuner. Foregående punktum gjelder ikke for utleiehytter.
(3) Første og annet ledd gjelder særskilt for hver ektefelle når ektefellene får skatten fordelt etter § 2-13. Overstiger den ene ektefellens samlede gjeld vedkommendes samlede bruttoformue, skal det overskytende beløp overføres til fradrag på den andre ektefellens hånd og tas med ved en eventuell fordeling av denne ektefellens gjeld mellom flere kommuner.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2005).

§ 4-31. Fordeling av gjeldsfradrag mellom Norge og utlandet

(1) Når skattyter som nevnt i § 2-1 og § 2-2 har fast eiendom, eller utøver eller deltar i virksomhet i utlandet, og formue i slik fast eiendom eller virksomhet er unntatt fra skattlegging i Norge etter overenskomst med fremmed stat, skal skattyters fradrag for gjeld begrenses etter reglene i annet til fjerde ledd. For personlig skattyter som har alminnelig skatteplikt til Norge etter § 2-1, skal fradrag for gjeld ikke reduseres som følge av at skattyter eier bolig eller fritidsbolig i annen EØS-stat der skatteavtalen mellom Norge og den annen stat bygger på unntaksmetoden for unngåelse av dobbeltbeskatning. Når skattyter har krav på og helt eller delvis krever fradrag for gjelden i den annen EØS-stat, avkortes gjeldsfradraget i Norge tilsvarende, likevel begrenset oppad til en andel som svarer til forholdet mellom samlet verdi av skattyters faste eiendom og eiendeler som nevnt i første punktum, og verdien av skattyters samlede eiendeler.
(2) Regnskapspliktig skattyter gis ikke fradrag for gjeld som svarer til forholdet mellom verdien av fast eiendom og eiendeler i virksomhet som nevnt i første ledd og verdien av skattyters samlede eiendeler, basert på bokført verdi i regnskap oppgjort i samsvar med regnskapsloven. Ved fordeling av gjeld etter forrige punktum, skal eiendom som nevnt i første ledd annet punktum bare tas med i verdien av skattyters samlede eiendeler.
(3) Andre skattytere enn nevnt i annet ledd gis ikke fradrag for gjeld som svarer til forholdet mellom verdien av fast eiendom og eiendeler i virksomhet som nevnt i første ledd og verdien av skattyters samlede eiendeler, basert på verdien ved skattefastsettingen. Ved fordeling av gjeld etter forrige punktum, skal eiendom som nevnt i første ledd annet punktum bare tas med i verdien av skattyters samlede eiendeler.
(4) Når § 2-37 fjerde ledd anvendes, tas ved beregningen i betraktning den delen av det utenlandske selskapets gjeld som etter forholdsmessig beregning faller på verdien av vedkommende eiendom eller anlegg m.v., i den utstrekning skattyteren regnes som eier av disse.
(5) Skattyter som er skattepliktig etter § 2-3, gis fradrag bare for gjeld stiftet til fremme av virksomhet som det skal svares skatt av her i riket. Utenlandsk forsikringsselskap som får formuen fastsatt etter § 4-18, gis ikke fradrag for gjeld.
(6) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i første til tredje ledd.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 111 (f o m inntektsåret 2000 for selskaper, f o m inntektsåret 2001 for personer), 19 nov 2004 nr. 73 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 1 des 2004 nr. 1531), 16 juni 2006 nr. 29 (f o m inntektsåret 2006), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2013), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017

iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

Selskaper med deltakerfastsetting

Overskrift endret ved lov 21 juni 2017 nr. 78.

§ 4-40. Fastsetting av formue for deltaker i selskap med deltakerfastsetting

For deltaker i selskap med deltakerfastsetting som omfattes av § 10-40, settes verdien av deltakerens selskapsandel ved formuesfastsettingen til en andel av selskapets nettoformue beregnet som om selskapet var skattyter. Ved fastsettelsen av selskapets nettoformue medregnes eiendeler og gjeld til full verdi, uten prosentvis reduksjon etter bestemmelser i dette kapittel. Dette gjelder likevel ikke for akvakulturtillatelser, jf. § 4-17 tredje ledd. Verdien av deltakerens selskapsandel settes til 80 prosent av andelen av nettoformuen beregnet etter denne paragraf.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120 (se lovens del VI), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 100 (med virkning fra inntektsåret 2020), 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023), 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 4-41. Fradragsbegrensning for kommandittister og stille deltakere

Kommandittister og stille deltakere gis fradrag for andel av negativ formue innenfor den delen av innskuddsforpliktelsen som ikke er innkalt.

Forskjellige bestemmelser

§ 4-50. Skattlegging av formue for inntekts- eller bruksnyter

Er det ved testament eller annen gyldig disposisjon bestemt at inntektsnytelsen av en kapital eller bruksnytelsen av en eiendom i kortere eller lengre tid skal tilkomme en person, men at selve kapitalen eller eiendommen skal tilfalle en

annen person, stiftelse eller innretning, skattlegges rente- eller bruksnyteren for formue av kapitalen eller eiendommen så lenge denne retten vedvarer.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 4-51. Forsømmelse av meldeplikt ved realisasjon av aksje og egenkapitalbevis mv.

Er det i innsendt aksjonæroppgave oppført noen som har forsømt å gi melding til selskapets eller innretningens styre om at aksje eller egenkapitalbevis m.v. er realisert, skal vedkommende skattlegges som eier av aksjen eller egenkapitalbeviset mv., med mindre vedkommende påviser hvem som er den virkelige eieren.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 19 des 2017 nr. 121.

§ 4-52. Fondsfradrag for forsikrings- og livrenteselskap

Forsikrings- og livrenteselskap gis fradrag for premiereserven og for andre fond som skal dekke eller sikre forpliktelser selskapet har påtatt seg i avtaler med de forsikrede. Bonusfond kommer til fradrag bare ved forsikring som omfattes av § 6-46 annet ledd og § 6-47 første ledd bokstav c.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 105.

§ 4-53. Gjeldsfradrag for stat, helseforetak, fylkeskommune og kommune

(1) Stat, helseforetak, fylkeskommune og kommune gis fradrag for gjeld med et beløp som svarer til halvparten av den skattepliktige bruttoformuen.
(2) Når det i tilknytning til kommunal eiendom som nevnt i § 2-5 annet ledd b nr. 2 drives skattepliktig virksomhet, gis det ikke fradrag for gjeld.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015, se dens XI).

§ 4-54. Akvakultur- og fiskeritillatelser

(1) Akvakulturtillatelser og fiskeritillatelser som er skattepliktig etter §§ 4-1 flg., regnes med til den skattepliktige formuen uten hensyn til når tillatelsen ble ervervet.

(2) Ved verdsetting av ikke-børsnotert aksje etter § 4-12 annet ledd for inntektsåret 2022, tas det ved fastsetting av formuesverdien av akvakulturtillatelser utgangspunkt i oppnådde auksjonspriser per tonn MTB (maksimal tillatt biomasse) for vedkommende produksjonsområde i 2022. Tilsvarende gjelder for akvakulturtillatelser i produksjonsområde uten auksjon eller uten omsetning, der det tas utgangspunkt i auksjonspriser i nærliggende områder eller gjennomsnittlig auksjonspris vektet på total tonn MTB for alle områder.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), endret ved lov 20 des 2022 nr. 112 (med virkning for inntektsåret 2022).

§ 4-55. Erstatningsbeløp for tap av primærbolig

Erstatningsbeløp for tap av primærbolig etter brann eller naturskade verdsettes til samme prosentandel av omsetningsverdien som gjelder for primærboliger. Slik verdsettelse gjelder bare det inntektsåret erstatningen utbetales.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 152 (med virkning fra inntektsåret 2021).

Kapittel 5. Alminnelig inntekt – bruttoinntekter

Fellesregler for inntekt

§ 5-1. Hovedregel om inntekt

(1) Som skattepliktig inntekt anses enhver fordel vunnet ved arbeid, kapital eller virksomhet samt pensjon, føderåd og livrente.
(2) Som skattepliktig inntekt anses gevinst ved realisasjon av formuesobjekt utenfor virksomhet, sml. § 5-30. Ved realisasjon av formuesobjekt gjelder særregler i kapittel 9, herunder om begrensning av skatteplikten etter forrige punktum.
(3) Som skattepliktig inntekt anses underkurs som långiver godtgjør låntaker ved førtidig innfrielse av fastrentelån.
Endret ved lov 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 1 jan 2005).

§ 5-2. Uttak

(1) Som skattepliktig inntekt anses fordel ved uttak til egen bruk og gaveoverføring – herunder også fra aksjeselskap og allmennaksjeselskap – av

formuesgjenstand, vare eller tjeneste. Ved uttak fra enkeltpersonforetak eller sameie, gjelder skatteplikten bare hvor kostprisen helt eller delvis er kommet til fradrag ved skattefastsettingen. Skatteplikten gjelder ikke slik gave som er nevnt i § 9-7 fjerde ledd. Fordelen settes til det beløpet som ville ha blitt regnet som skattepliktig inntekt ved en gjennomføring av transaksjonen til omsetningsverdi, jf. kapittel 9.
(2) Skatteplikten etter første ledd gjelder ikke gave hvor mottaker trer inn i givers inngangsverdi, skjermingsgrunnlag, ubenyttet skjermingsfradrag og øvrige skattemessige posisjoner tilknyttet aksjen eller andelen etter reglene i § 10-33 eller § 10-46.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 17 juni 2005 nr. 74 (ikr. 17 juni 2005 med virkning for uttak foretatt i perioden 26 des 2004 til 31 des 2005), 9 des 2005 nr. 116 (ikr. 8 okt 2005 til 31 des 2005 for nytt fjerde ledd), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006 for nytt annet ledd), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 19 juni 2009 nr. 54, 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014, se dens VIII), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 5-3. Verdsettelse av inntektsposter

Fordel som består i annet enn norsk mynt, verdsettes til omsetningsverdi.

Arbeidsinntekt

§ 5-10. Fordel vunnet ved arbeid

Fordel vunnet ved arbeid omfatter blant annet:

a. lønn, honorar, feriepenger og annen godtgjørelse vunnet ved arbeid i og utenfor tjenesteforhold, men ikke i virksomhet. Som annen godtgjørelse anses blant annet tantieme, gratiale, ventepenger, tips, provisjon, premier, priser, stipend og lignende ytelser, samt ytelser som omfattes av §§ 5-11 til 5-14,
b. godtgjørelse som medlem av styre, representantskap, utvalg, råd og lignende,
c. ytelser som trer i stedet for arbeidsinntekt, herunder
    1. dagpenger under arbeidsløshet etter folketrygdloven kapittel 4

2. sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8 og stønad etter kapittel 9
3. foreldrepenger etter folketrygdloven kapittel 14
4. dagpenger i privat syke- og ulykkesforsikring, se likevel unntak i § 5-15 første ledd j nr. 4,

d. vederlag til arbeidstaker i forbindelse med opphør av arbeidsforhold ved avskjed, oppsigelse eller avtale med arbeidsgiver,
e. erstatning for ikke-økonomisk skade ved usaklig oppsigelse eller urettmessig avskjed, jf. arbeidsmiljøloven § 15-12 og § 15-14, så langt erstatningen overstiger 1 1/2 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 19 juni 2009 nr. 54 (f o m inntektsåret 2009), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016, se dens VII), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019).

§ 5-11. Utgiftsgodtgjørelse

(1) Med utgiftsgodtgjørelse menes ytelser som en arbeidstaker mottar til dekning av kostnader i forbindelse med utførelse av arbeid.
(2) Utgiftsgodtgjørelse er skattepliktig så langt den

a. gir overskudd etter dekning av kostnader i forbindelse med arbeid, eller
b. dekker private kostnader, selv om kostnadene er fradragsberettigede.

(3) Reglene for forskuddstrekk i utgiftsgodtgjørelser gis tilsvarende anvendelse ved skattefastsettingen, jf. skattebetalingsloven § 5-8 tredje ledd.
(4) Departementet kan gi forskrift til utfylling av første ledd.
Endret ved lover 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020).

§ 5-12. Naturalytelse

(1) Med naturalytelse menes enhver økonomisk fordel som ytes i annet enn kontanter, sjekker og lignende betalingsmidler.
(2) Verdien av naturalytelser fastsettes etter § 5-3 med mindre annet er særskilt

bestemt.
(3) Ved helt eller delvis fri kost og losji settes fordelen til den verdien som er fastsatt for beregning av forskuddstrekk etter skattebetalingsloven § 5-8 annet ledd.
(4) Fordel ved rimelig lån i arbeidsforhold fastsettes til differansen mellom en normrentesats og lånets faktiske rentesats. Departementet fastsetter normrentesats til bruk ved beregning av fordel ved rimelig lån i arbeidsforhold. Fordel ved rimelig lån fra arbeidsgiver regnes ikke som inntekt når lånet – når det blir gitt – ikke overstiger 3/5 av grunnbeløpet i folketrygden og tilbakebetalingstiden er høyst ett år. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
(5) Fordel ved privat bruk av elektronisk kommunikasjon dekket av arbeidsgiver beregnes etter satser som fastsettes av departementet. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av første punktum.
(6) Fordel ved arbeidsgivers premiebetaling til kollektiv livrente fastsettes til det enkelte medlems andel av den årlige premien til ordningen. Fordel etter første punktum regnes ikke som inntekt når det gis fradrag for premiebetalingen etter §§ 6-45 og 6-72.
(7) Departementet gir forskrift om verdsettelsen av fordelen ved fri eller rimelig bolig på tjenestested i utlandet og utfyllende regler om avgrensning av skatteplikten.
Endret ved lov 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008, men likevel slik at det frem til utgangen av inntektsåret 2010 bare skal fastsettes fordel etter syvende ledd for skattytere som sendes ut til eller tildeles nytt tjenestested i utlandet etter 31 des 2007), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 19 juni 2015 nr. 52 (f o m inntektsåret 2015).

§ 5-13. Særlig om privat bruk av arbeidsgivers bil

(1) Fordel ved privat bruk av arbeidsgivers bil fastsettes til 30 prosent av bilens listepris som ny, inntil et beløp fastsatt av departementet i forskrift, og 20 prosent av overskytende listepris. For biler eldre enn 3 år pr. 1. januar i inntektsåret, regnes det bare med 75 prosent av bilens listepris. Vederlag for bruk av arbeidsgivers bil påvirker ikke fordelsfastsettelsen. Tilsvarende gjelder når arbeidstaker selv dekker bilkostnader.
(2) For privat bruk av arbeidsgivers bil som faller utenfor standardreglene, eller hvor listeprisen ikke står i forhold til fordelen ved den private bruken, gis reglene for forskuddstrekk tilsvarende anvendelse ved skattefastsettingen, jf.

skattebetalingsloven § 5-8 annet ledd.
(3) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf. Herunder kan det gis forskrift om særregler for biler med særlig omfattende yrkeskjøring og for el-biler.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020).

§ 5-14. Særlig om opsjoner og aksjer ervervet ved opsjoner i arbeidsforhold

(1) For fordel ved opsjon mv. i arbeidsforhold gjelder:

a. Fordel ved innløsning eller salg av rett til erverv av eller salg av aksje eller egenkapitalbevis i arbeidsforhold, regnes som fordel vunnet ved arbeid etter § 5-10. Som slik rett anses både rett til erverv av eksisterende aksje eller egenkapitalbevis og rett til å tegne aksje eller egenkapitalbevis ved en senere emisjon. Dette gjelder også dersom retten er knyttet til fordring eller verdipapir. Fordelen fastsettes slik:
    1. Ved innløsning av rett til erverv av aksje eller egenkapitalbevis settes fordelen til differansen mellom aksjens eller egenkapitalbevisets omsetningsverdi og innløsningsprisen, fratrukket skattyters kostpris for retten. Ved innløsning av rett til salg av aksje eller egenkapitalbevis settes fordelen til differansen mellom innløsningsprisen og aksjens eller egenkapitalbevisets omsetningsverdi, fratrukket kostprisen.
    2. Ved salg av retten settes fordelen til differansen mellom salgssum og kostpris. Overføring av slik rett til nærstående regnes ikke som salg etter denne bokstav. Som nærstående regnes i alle tilfelle personer som skattyteren er i slekt eller svogerskap med i opp- eller nedstigende linje, samt første og andre sidelinje. Innløsning fra den nærstående til annen ikke nærstående regnes som innløsning eller salg fra skattyteren.
b. Departementet gir forskrift om tidfesting av og beregning av det enkelte års skattepliktige inntekt etter bokstav a.
c. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av skattlegging etter dette ledd.

(2) Fordel ved opsjon i arbeidsforhold i selskap i oppstarts- og vekstfasen, samt erverv av aksjer ved innløsning av slik opsjon, anses ikke som fordel vunnet ved

arbeid. Inngangsverdi på aksjer som erverves ved innløsning av slike opsjoner, settes til summen av det skattyter har betalt for opsjonen og aksjen, tillagt eventuelle kostnader skattyter har hatt i forbindelse med anskaffelsen av opsjonen og aksjen. Departementet gir forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd, herunder om nærmere vilkår knyttet til selskapet, den ansatte og opsjonen.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 23 juni 2000 nr. 45 (f o m inntektsåret 2000), 15 des 2000 nr. 95 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2000 nr. 117 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2001 nr. 113 (f o m inntektsåret 2002), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 121, 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018 iflg. res. 19 des 2017 nr. 2152), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 2141), 23 juni 2020 nr. 100 (med virkning fra inntektsåret 2020), 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 152 (med virkning fra 12 okt 2021), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 5-15. Skattefri arbeidsinntekt

(1) Som inntekt regnes ikke

a. arbeidsgivers dekning av kostnader til tillitsvalgtes utøvelse av sitt verv i en arbeidstakerorganisasjon,
b. tiltakspenger mv. under deltakelse i arbeidsrettede tiltak etter forskrift gitt med hjemmel i lov om arbeidsmarkedstjenester § 13,
c. lønn eller annen inntekt som er fritatt for skattlegging i medhold av gjensidig overenskomst inngått med hjemmel i lov om immunitet og privilegier for internasjonale organisasjoner mv.,
d. godtgjørelse til dekning av økte levekostnader som utbetales til norsk tjenestemann i utlandet. Departementet kan gi forskrift om hva som skal regnes å være godtgjørelse til dekning av kostnader som nevnt,
e. følgende ytelser til sjøfolk m.v.:
    1. inntekt om bord på skip i form av
        - verdien av fritt opphold om bord, med unntak for fri kost på sokkelinnretning til arbeidstaker med samlet personinntekt på over 600 000 kroner,
        - ekstrahyre, effektgodtgjørelse og annen godtgjørelse ved forlis,
        - krigsrisikotillegg opptjent under fart i erklært krigssone,

2. ytelse fra Nortraships Sjømannsfond og utbetaling i henhold til Stortingets vedtak av 27. april 1972 vedrørende norske sjømenn som seilte for Nortraship i tiden 1. juli 1940 til 30. juni 1945,

f. følgende ytelser til tjenestepliktige i Forsvaret og sivile tjenestepliktige: dagpenger, dimisjonsgodtgjørelse, utdanningsbonus av samme størrelse og forsørgertillegg m.v. til tjenestepliktige som ikke er tilsatt samt lagførere og mannskap i Sivilforsvaret etter offentlig regulativ,

g. ettergivelse av utdanningslån i Statens lånekasse for utdanning i medhold av lov om utdanningsstøtte § 10 tredje ledd,

h. følgende erstatninger i og utenfor tjenesteforhold:
    1. menerstatning etter lov om skadeserstatning § 3-2 og erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art etter samme lov §§ 3-5 og 3-6
    2. menerstatning ved yrkesskade etter folketrygdloven § 13-17,

i. arbeidsvederlag som ikke er virksomhetsinntekt, når beløpet er under grensen for opplysningsplikt etter forskrift gitt med hjemmel i skatteforvaltningsloven § 7-13, jf. § 7-2,

j. Følgende inntekter utenfor tjenesteforhold:
    1. kunstnerlønn bevilget av Stortinget
    2. kultur- og ærespriser utdelt av stat, fylkeskommune eller kommune
    3. vitenskapelig hedersgave og belønning utdelt gjennom universitet, høyskole, vitenskapelig fond og lignende
    4. dagpenger som utbetales i privat syke- og ulykkesforsikring med inntil 20 kroner pr. dag
    5. bidrag fra fagorganisasjon til lønnstaker
    6. verdi av fritidsarbeid på egen bolig, hytte eller bygg tilhørende boligbyggelag til opptjening av eget innskudd i laget
    7. verdi av eget husstell og av håndverks- og husflidsarbeid i hjemmet til eget behov,

k. fordel vunnet ved skadevolders arbeid for skadelidte, utført etter skriftlig avtale inngått ved mekling i konfliktråd eller etter ungdomsplan eller plan, jf. konfliktrådsloven.

l. fordel ved leie av Forsvarets tjenesteboliger.

m. utbetalinger fra statens kompensasjons- og oppreisningsordning for pionerdykkere.

n. arbeidsinntekt inntil 10.000 kroner til barn som ved inntektsårets

utgang er 12 år eller yngre.

o. standardisert inntektstaperstatning til barn etter skadeerstatningsloven § 3-2 a annet ledd.

p. arbeidsgivers dekning av følgende merkostnader for skattyter som av hensyn til arbeidet har opphold utenfor hjemmet:

    1. Kostutgifter opp til satser fastsatt av departementet eller høyere kostutgifter dersom disse dokumenteres. Det gis ikke skattefritak for dekning av kost dersom det kan oppbevares og tilberedes mat i pendlerboligen.
    2. Dokumenterte utgifter til losji.
    3. Utgifter til besøksreiser til hjemmet etter tilsvarende regler som i skatteloven § 6-44. Øvre beløpsgrense gjelder ikke for arbeidsgivers dekning av faktisk dokumenterte utgifter til besøksreiser med rutegående fly til hjem innenfor EØS.

    Skattefritaket gjelder ikke arbeidsgivers dekning av utgifter til kost, losji og besøksreiser til hjemmet for arbeidstaker som er pendler, og som får standardfradrag for utenlandsk arbeidstaker eller som skattlegges etter særreglene for utenlandske arbeidstakere i skatteloven kapittel 20.

q. vederlag og betalinger som Politiets sikkerhetstjeneste yter til kilder og kontakter som ledd i sikkerhetstjenestens skjermede etterretningsvirksomhet.

(2) Departementet kan bestemme at mindre naturalytelser og andre mindre fordeler skal være skattefrie innenfor fastsatte rammer, og kan herunder fastsette beløpsgrenser. Departementet kan også gi forskrift om skattefritak for arbeidsgivers dekning av kostnad til barnehave for ansattes barn. Ytelse i form av utdanning i arbeidsforhold er skattefri etter nærmere regler gitt av departementet. Departementet kan gi nærmere regler og fastsette vilkår for at sikkerhetstiltak finansiert av arbeidsgiver mv. kan mottas skattefritt. Departementet kan gi utfyllende regler og fastsette satser for skattefrie ytelser som kan mottas av ansatte som av hensyn til arbeidet må bo utenfor hjemmet. Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000, første ledd ny bokstav l med virkning for inntektsåret 2000), 23 juni 2000 nr. 45 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2000 nr. 117 (f o m inntektsåret 2001, første ledd, l, videreføres), 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 6 juni 2003 nr. 36 (f o m inntektsåret 2002), 25 juni 2004 nr. 42 (f o m inntektsåret 2004), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 16 juni 2006 nr. 29 (ikr. 1 juli 2006), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2006), 15 juni

2007 nr. 23 (ikr. 1 juli 2006 for første ledd bokstav e nr. 1 første strekpunkt), 29 juni 2007 nr. 60 (f o m inntektsåret 2007), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 9 mai 2008 nr. 23 (f o m inntektsåret 2008), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), 19 feb 2010 nr. 5 (f o m inntektsåret 2010), 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 20 juni 2014 nr. 23 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016, se dens VII), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017 for endringen i første ledd, a), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 18 des 2015 nr. 124 (ikr. 1 mars 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 235), 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 103, 22 juni 2022 nr. 73, 20 des 2023 nr. 98, 20 des 2024 nr. 86, 20 juni 2025 nr. 56 (i kraft 1 okt 2025).

§ 5-16. Fri bolig for medlemmer av Stortinget og regjeringen mv.

(1) Som inntekt regnes ikke fordel ved fri bolig til medlemmer av Stortinget og regjeringen, statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og ved Statsministerens kontor. Fritaket gjelder bare så lenge personen har en annen bolig som utgjør bosted etter § 3-5. Ved utleie av denne boligen gjelder fritaket bare så lenge inntekten er skattefri etter § 7-2 første ledd bokstav a.
(2) Som inntekt regnes ikke fordel ved statsministerens private bruk av statsministerboligen.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 56 (i kraft 1 okt 2025).

Kapitalinntekt

§ 5-20. Fordel vunnet ved kapital

(1) Fordel vunnet ved kapital omfatter blant annet avkastning utenfor virksomhet av

a. fast eiendom og løsøre
b. finansgjenstander (betalingsmidler, fordringer og verdipapirer m.v.)
c. immaterielle rettigheter (opphavsrettigheter og patentrettigheter m.v.)
d. rettigheter i kapital som nevnt under a til c.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd.

(2) Som fordel vunnet ved kapital regnes

a. årlig avkastning på sparedelen av en livsforsikring (kapitalforsikring) med garantert avkastning, for forsikringstakeren,
b. avkastning på sparedelen av en livsforsikring (kapitalforsikring) med investeringsvalg uten garantert avkastning.
c. utbetaling fra avtaler om individuell sparing til pensjon, jf. § 6-47 første ledd bokstav d. Som kapitalinntekt regnes likevel ikke utbetaling av uføreytelser fra slike avtaler.

Departementet kan gi forskrift om beregning av avkastning. Dette ledd gjelder livsforsikring (kapitalforsikring) i forsikringsselskap hjemmehørende i en stat innenfor EØS-området.

(3) Som skattepliktig inntekt anses vederlagsfri bruk av andres eiendeler.
Endret ved lover 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004, se dens IX), 25 juni 2004 nr. 42 (f o m inntektsåret 2004), 21 juni 2017 nr. 78 (ikr. 1 nov 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 836), 19 des 2017 nr. 121, 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 juli 2021, se endringsloven del V for overgangsregler).

§ 5-21. Skattefri kapitalinntekt

(1) Forbruksgjenstander som klær, innbo, personbiler, lystbåter o.l., regnes ikke som inntektsgivende når de brukes av eieren eller eierens familie.
(2) Utbetaling av livsforsikring (kapitalforsikring) regnes ikke som inntekt, unntatt

a. ved utbetaling fra forsikringsselskap hjemmehørende i en stat utenfor EØS-området, eller
b. hvor forsikringen er tegnet av arbeidsgiver til fordel for ansatt, medeier, aksjonær eller disses nærmeste familie, jf. § 10-11 annet ledd, i den utstrekning disse ikke tidligere er skattlagt for innbetalt premie.
c. hvor skattlegging skjer ved utbetaling etter § 5-20 annet ledd.

(3) Departementet kan bestemme at avkastning på innskuddskonti med små beløp ikke skal regnes som inntekt, og kan fastsette hvilke beløp og hvor mange konti som fritaket skal omfatte.
(4) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av

bestemmelsen i annet ledd bokstav a.
Endret ved lover 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004, se dens IX), 25 juni 2004 nr. 42 (f o m inntektsåret 2004).

§ 5-22. Skattlegging av renteinntekter på lån fra personlig skattyter til selskaper mv.

(1) Bestemmelsene i denne paragraf gjelder for renter på lån fra personlig skattyter til aksjeselskap, allmennaksjeselskap, likestilt selskap og sammenslutning etter § 10-1, tilsvarende utenlandsk selskap, samt til selskap med deltakerfastsetting, jf. § 10-40. Bestemmelsen gjelder ikke for lån knyttet til mengdegjeldsbrev som er gjenstand for omsetning i organiserte marked innen seks måneder etter utstedelse, og innskudd i bank. Skatteplikten etter denne paragraf kommer i tillegg til den alminnelige skatteplikten for renteinntekter, jf. § 5-20.
(2) Renteinntekter etter første ledd er skattepliktige for mottaker. Skattepliktig inntekt settes til faktisk påløpte renter som reduseres med mottakerens skattesats for alminnelig inntekt før det gjøres fradrag for skjerming. Skattepliktig inntekt etter denne bestemmelsen skal oppjusteres med 1,72.
(3) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, og herunder fastsette nærmere regler om beregning av skjerming og skattepliktig renteinntekt.
Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023).

Virksomhetsinntekt

§ 5-30. Fordel vunnet ved virksomhet

(1) Fordel vunnet ved virksomhet omfatter blant annet fordel vunnet ved omsetning av varer eller tjenester, realisasjon av andre formuesobjekter i virksomheten og avkastning av kapital i virksomheten.
(2) Ved realisasjon av formuesobjekt gjelder særregler i kapittel 9.
(3) Inntekt vunnet ved virksomhet omfatter også ytelser som nevnt i § 5-10 bokstav c, som erstatter virksomhetsinntekt.

(4) Som inntekt vunnet ved virksomhet regnes også midler overført fra premiefond i medhold av lov om foretakspensjon §§ 10-4 og 15-3 tredje ledd siste punktum og midler overført fra innskuddsfond i medhold av innskuddspensjonsloven §§ 9-4 og 13-3 annet ledd. Tilsvarende gjelder for midler overført fra premiefond i en kommunal pensjonsordning i medhold av forsikringsvirksomhetsloven § 4-12.
Endret ved lover 24 mars 2000 nr. 16 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 25 aug 2000 nr. 879), 24 nov 2000 nr. 81 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1167), 19 des 2003 nr. 121 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1767), 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776), 20 des 2022 nr. 105.

§ 5-31. Skattefri virksomhetsinntekt

Som inntekt regnes ikke

a. følgende tilskudd innenfor det geografiske området for distriktsrettet investeringsstøtte:
    1. distriktsrettet investeringsstøtte etter regelverk under Kommunal- og distriktsdepartementet, og
    2. tilskudd til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr etter forskrift om midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket av 19. desember 2014 nr. 1816, jf. likevel § 14-44 første ledd siste punktum.
b. bidrag fra næringsorganisasjon hvor den næringsdrivende er medlem.
c. skattefradrag etter § 16-40.

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2002 iflg. vedtak 22 okt 2008 nr. 1138), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 19 des 2014 nr. 80 (ikr. 1 juli 2014), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2015), 22 juni 2022 nr. 73 (med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105, 16 juni 2023 nr. 47 (med virkning fra inntektsåret 2023).

Pensjon, periodiske ytelser m.v.

§ 5-40. Pensjon mv.

(1) Skatteplikten etter § 5-1 omfatter etterlønn ved arbeidstakers død og etterpensjon ved pensjonists død, i den utstrekning beløpet overstiger 1 1/2

ganger folketrygdens grunnbeløp på det tidspunkt dødsfallet inntraff.
(2) Som skattepliktig inntekt anses engangs- og avløsningsbeløp og andre kapitalytelser fra pensjonsordning, føderåd og livrente som er ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold.
(3) Bestemmelsen i annet ledd og § 5-41 gjelder tilsvarende for ytelser fra annen pensjonsordning i arbeidsforhold enn pensjonsforsikring og for individuelle pensjonsavtaler eller fripoliser utgått fra slike avtaler.
(4) Dersom utbetaling fra individuell pensjonsavtale eller fripolise utgått fra slik avtale, eller utbetaling fra innskuddspensjonsordning i arbeidsforhold ikke er skattepliktig for mottaker etter § 12-2, skal beløpet skattlegges med en skattesats som Stortinget fastsetter, og etter nærmere regler gitt av departementet.
Endret ved lover 24 nov 2000 nr. 81 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1167), 21 des 2001 nr. 112 (med virkning f o m 11 okt 2001), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 29 juni 2007 nr. 60 (f o m inntektsåret 2007).

§ 5-41. Livrente

(1) For livrente som er tegnet i selskap som har eller har hatt tillatelse til å drive forsikringsvirksomhet her i landet, er skatteplikten etter § 5-1 begrenset til den del av livrenten som anses å gå ut over tilbakebetalingen av premie for forsikringen. Det gjelder under forutsetning av at det ikke er gitt fradrag for premien ved skattefastsettingen. Departementet kan gi forskrift om størrelsen av den skattepliktige delen, om vilkår for begrensning av skatteplikten og om hel eller delvis skatteplikt ved brudd på vilkår.
(2) Departementet kan gi forskrift om beskatning av utbetalinger fra individuelle pensjonsavtaler hvor sparebeløpet eller premien er innbetalt før 12. mai 2006 og kollektive livrenter hvor premien er innbetalt før 1. januar 2007.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 5-42. Understøttelser og trygdeytelser m.v.

Som skattepliktig inntekt anses

a. stønad, omsorgspenger og annen utbetaling fra omsorgs- og trygdeinnretning, herunder arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11, uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12, ungdomsprogramytelse, uføreytelser fra andre ordninger,

overgangsstønad etter folketrygdloven § 15-5 og kapittel 17 A og omstillingsstønad etter folketrygdloven kapittel 17.

b. utdeling fra legat, understøttelsesforening o.l.,
c. bidrag som etter konkursloven § 106 ytes konkursskyldner eller konkursskyldners familie under bobehandlingen.
d. introduksjonsstønad beregnet etter integreringsloven kapittel 5 og kvalifiseringsstønad etter sosialtjenesteloven.

Endret ved lover 4 juli 2003 nr. 80 (ikr. 1 sep 2003), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 26 okt 2007 nr. 97 (som etter sin ordlyd, formentlig ved en inkurie, endrer § 5-24), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1221), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020), 22 des 2021 nr. 152, 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024, se endringsloven for overgangsregel), 25 juni 2024 nr. 61 (med virkning fra inntektsåret 2024), 20 juni 2025 nr. 58 (med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 5-43. Skattefrie pensjoner, understøttelser og trygdeytelser mv.

(1) Som inntekt regnes ikke

a. barnetrygd etter lov om barnetrygd,
b. kontantstøtte etter kontantstøtteloven,
c. bidrag til livsopphold etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen,
d. følgende ytelser etter folketrygdloven:
    1. stønad ved helsetjenester etter kapittel 5
    2. grunnstønad og hjelpestønad etter kapittel 6
    3. gravferdsstønad etter § 7-2
    4. stønad etter § 10-5, jf. § 10-7
    5. tilleggsstønader etter § 11 A-4
    6. engangsstønad ved fødsel eller adopsjon etter § 14-17
    7. stønad til barnetilsyn etter §§ 15-10 og 17-10
    8. tilleggsstønader og stønad til skolepenger mv. etter §§ 15-11, 17-10 og 17-15
e. tillegg til hjelp i huset og hjelpeløshetsbidrag etter henholdsvis
    1. §§ 6 og 7 i lov om krigspensjonering for militærpersoner
    2. §§ 12 og 13 i lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner,
f. husleiestøtte etter lov om bustøtte og kommunal bostøtte utenfor

arbeidsforhold,

g. følgende ytelser ved ikke-økonomisk skade:
    1. invaliderenter etter lov om ulykkestrygding for fiskarar, lov om ulykkestrygd for industriarbeidere mv. og lov om ulykkestrygd for sjømenn, jf. §§ 53 og 54 i lov om yrkesskadetrygd
    2. invaliderenter etter lov om ulykkestrygd for militærpersoner, jf lov av 9. juni 1961 om endring i lov om yrkesskadetrygd del II
    3. invalidepensjon etter lov om krigspensjonering for militærpersoner og lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner, når ytelsen ikke ble omregnet ved den ervervsmessige omvurdering pr. 1. juli 1962, jf lov av 18. desember 1964 nr. 13 del B
    4. invalidepensjon for øvrig med inntil 20 prosent av full invalidepensjon etter samme lover som nevnt i nr. 3 og tilleggslov til disse av 22. mars 1968 nr. 2
    5. 25 prosent årlig uførepensjon etter lov om yrkesskadetrygd.

h. Barnebidrag og særtilskudd etter barneloven kapittel 8, oppfostringsbidrag etter barnevernsloven og bidragsforskudd etter forskotteringsloven.

i. kompensasjonstillegg etter AFP-tilskottsloven § 9.

(2) Samordning av helt eller delvis skattefri inntekt etter første ledd d eller g med ytelse som nevnt i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser, skal ikke medføre reduksjon av den skattefrie delen.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om unntak fra skatteplikt for premiefritak i tilknytning til pensjonsforsikring og om skattlegging av premie som tilbakeføres til forsikringstaker.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 15 juni 2001 nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78), 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 17 juni 2005 nr. 65 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 614), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2011), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 22 juni 2012 nr. 36 (f o m inntektsåret 2012), 21 juni 2013 nr. 69, 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016), 22 juni 2018 nr. 57, 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024, se endringsloven for overgangsregel), 20 juni 2025 nr. 58. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Tilfeldig inntekt

§ 5-50. Tilfeldig inntekt

(1) Som skattepliktig inntekt anses tilfeldige gevinster, herunder gevinst ved konkurranse, spill, lotteri og lignende når verdien overstiger 10.000 kroner, og tilfeldig gevinst ved funn av malm og mineraler m.v.
(2) Som inntekt regnes ikke, uansett om utbetaling skjer samlet eller oppdelt over en periode, gevinst fra

a. pengespill som omfattes av pengespilloven
b. pengespill og lotterier i en annen EØS-stat som godtgjøres å tilsvare de pengespill som lovlig kan tilbys i Norge, og som er underlagt offentlig tilsyn og kontroll i hjemstaten
c. offentlig tilgjengelige tiltak arrangert av massemedier

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bokstav b og c.

(3) Som inntekt regnes ikke formuesforøkelse ved arv eller gave.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 14 apr 2000 nr. 30 (f o m inntektsåret 2000), 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2003 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1760), 21 juni 2013 nr. 69, 18 mars 2022 nr. 12 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 414).

Bestemmelser med tilknytning til flere inntektstyper

§ 5-60. Tilbakebetaling av skatt etter avregning

Som inntekt regnes ikke rente ved tilbakebetaling av skatt etter avregning. Forrige punktum omfatter ikke renter ved tilbakebetaling av skatt på formue i og inntekt av virksomhet etter petroleumsskatteloven § 5.
Endret ved lover 12 des 2008 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009), 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2019).

Kapittel 6. Alminnelig inntekt – fradrag

Fellesregler for fradrag

§ 6-1. Hovedregel om fradrag

(1) Det gis fradrag for kostnad som er pådratt for å erverve, vedlikeholde eller sikre skattepliktig inntekt. Bestemmelser som presiserer, utvider eller innskrenker fradragsretten for kostnader som nevnt i forrige punktum er gitt i §§ 6-10 til 6-32.
(2) Det gis ikke fradrag for private kostnader for skattyteren selv eller dennes familie, herunder kostnader til bolig, mat og underhold.

§ 6-2. Tap

(1) Det gis fradrag for tap ved realisasjon av formuesobjekt i og utenfor virksomhet, etter de nærmere regler og med de begrensninger som følger av kapittel 9.
(2) Det gis også fradrag for annet tap i virksomhet, herunder endelig konstatert tap på utestående fordring. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd.
(3) Skattyter som nevnt i § 2-38 første ledd, gis ikke fradrag for tap på utestående fordring i virksomhet, dersom skyldneren er et selskap som nevnt i § 2-38 annet ledd a og b og selskapene må anses som nærstående. Det samme gjelder for selskap som nevnt i § 10-40, ved fastsettelse av overskudd eller underskudd etter § 10-41. Første og annet punktum gjelder ikke når skattyters eierandel i skyldner er omfattet av § 2-38 tredje ledd a såfremt fordringens skyldner har vært hjemmehørende i lavskatteland i hele fordringens levetid, eller er omfattet av tredje ledd g. Departementet kan gi forskrift til utfylling, gjennomføring og avgrensning av dette ledd.
Endret ved lover 9 des 2011 nr. 52 (f o m 6 okt 2011), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2012).

§ 6-3. Underskudd

(1) Når fradragsberettigede kostnader overstiger inntekter fra samme inntektskilde, gis det fradrag for underskuddet i inntekt fra andre inntektskilder.
(2) Fradrag etter første ledd gis i den kommunen hvor underskuddet er oppstått.

Dersom fradraget overstiger inntektene i kommunen, kan fradraget gis i andre kommuner etter § 6-90 første ledd b.
(3) Dersom den ene ektefellens fradragsberettigede kostnader overstiger inntekten, overføres det udekkede beløpet til fradrag i den andre ektefellens inntekt.
(4) Udekket underskudd ved årets skattefastsetting kan fremføres til fradrag etter § 14-6. Foreldrefradrag etter § 6-48 og særfradrag etter §§ 6-80 til 6-85 tas ikke i betraktning ved fastsettelse av underskudd til fremføring.
(5) Når det i skatteavtale med fremmed stat er bestemt at inntekt skal være unntatt fra skattlegging i Norge, kommer tilhørende kostnad eller tilsvarende tap ikke for noen del til fradrag her i landet.
Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 42, 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2013), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

Fradrag for kostnader til erverv, vedlikehold eller sikring av inntekt

§ 6-10. Avskrivning

(1) Det gis fradrag for avskrivning for verdiforringelse ved slit eller elde på betydelige driftsmidler, jf. §§ 14-30 flg.
(2) Det gis fradrag for avskrivning av forretningsverdi som er ervervet ved

a. kjøp av virksomhet, eller
b. overtakelse av virksomhet ved arv eller gave når det er betalt arveavgift av verdien.

(3) Fradrag for avskrivning av annet immaterielt driftsmiddel enn forretningsverdi gis bare hvis verdifallet er åpenbart. Er det immaterielle driftsmidlet en tidsbegrenset rettighet kan avskrivninger likevel kreves i samsvar med § 14-50.
Endret ved lover 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2005), 20 des 2018 nr. 102 (med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 6-11. Vedlikehold og forsikring av hus, skip og annet driftsmiddel

Det gis fradrag for kostnad til vedlikehold og forsikring av hus samt lignende kostnad for skip, fiskebåt og annet driftsmiddel. Det gis ikke fradrag ved

skattefri bruk av egen bolig eller fritidsbolig, jf. kapittel 7.
Endret ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005).

§ 6-12. Bilhold

(1) Fradrag for kostnad ved bilhold reduseres med det beløp som faller på bruk av bilen til privatkjøring. Reduksjonsbeløpet fastsettes etter § 5-13.
(2) Reduksjon etter første ledd skal ikke overstige 75 prosent av de beregnede samlede kostnadene ved bilholdet. Kostnadene fastsettes til driftskostnader med et tillegg for verdiforringelse beregnet ut fra 17 prosent årlige saldoavskrivninger med utgangspunkt i bilens listepris som ny.
(3) Departementet kan gi forskrift om beregningen etter annet ledd.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005).

§ 6-13. Opphold utenfor hjemmet

(1) Skattyter som av hensyn til arbeidet må bo utenfor hjemmet, gis fradrag for merkostnader på grunn av fraværet med de begrensninger som følger av denne paragraf. Fradrag for kost og losji gis for en periode på inntil 24 måneder. Departementet kan gi nærmere regler om tidsbegrensningen i forskrift, herunder unntak for pendlere som bor på brakke. Dersom skattyteren kan oppbevare og tilberede mat i tilknytning til pendlerboligen, gis det ikke fradrag for kost.
(2) Fradrag for merkostnader etter første ledd gis etter satser som fastsettes av departementet med mindre skattyteren godtgjør og krever fradrag for større kostnader. Fradrag for reisekostnader ved besøk i hjemmet gis etter § 6-44.
(3) I virksomhet skal fradrag for kostutgifter som påføres ved yrkesreise med overnatting ikke reduseres med kostbesparelsen i hjemmet.
(4) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder gi regler om fradrag for merutgifter for personer med hjem i utlandet.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018, se lovens del VIII for overgangsbestemmelse for første ledd annet punktum), 20 des 2024 nr. 86, 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 6-14. Elektronisk kommunikasjonskostnad

Fradrag for kostnad til elektronisk kommunikasjon reduseres med det beløp som faller på privatbruken. Reduksjonsbeløpet fastsettes etter § 5-12 femte ledd. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Tilføyd ved lov 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006).

§ 6-15. Skatt og avgift på fast eiendom, virksomhet eller yrke m.v.

(1) Det gis fradrag for skatt og avgift på fast eiendom eller særskilt virksomhet eller yrke.
(2) Det gis ikke fradrag

a. ved skattefri bruk av egen bolig eller fritidsbolig, jf. kapittel 7,
b. for avgift til statskassen etter Stortingets vedtak om avgift på kraftproduksjon, og
c. for suppleringsskatt ilagt av utenlandsk skattemyndighet etter en kvalifisert skatteinkluderingsregel eller en kvalifisert skattefordelingsregel basert på Inclusive Framework sitt modellregelverk, jf. suppleringsskatteloven.

Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 20 des 2022 nr. 105 (med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2024 nr. 86 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 6-16. Arveavgift

Når krav på en fordel er ervervet ved arv eller gave og fordelen regnes som inntekt, gis fradrag for arveavgift som er betalt av fordelen.

§ 6-17. Utnyttelse av naturforekomst

Ved fastsettelse av fradrag for kostnad ved utnyttelse av naturforekomst tas det hensyn til forårsaket jordskade. Kan det antas at forekomsten har bevirket en økning av eiendommens kostpris ved ervervet, gis det forholdsmessig fradrag i inntekten.

§ 6-18. Foreningskontingenter

Fradrag gis ikke for foreningskontingent utenom de tilfellene som omfattes av § 6-19 og § 6-20.

§ 6-19. Kontingent til arbeidsgiverforening og til visse yrkes- og næringsorganisasjoner

(1) Det gis fradrag for kontingent til arbeidsgiverforening. Fradraget kan ikke settes høyere enn til to promille av samlet utbetalt lønn. Departementet kan samtykke i helt eller delvis fradrag for særkontingent til bransjeforening eller landssammenslutning som er tilsluttet en arbeidsgiverforening. Hvis en arbeidsgiver nekter å inngå tariffavtale med en ansatt som er organisert og som fremsetter krav om tariffavtale, bortfaller arbeidsgiverens fradragsrett. Departementet kan i tvilstilfelle avgjøre om en sammenslutning skal regnes som arbeidsgiverforening.
(2) Det gis fradrag for kontingent til landsomfattende yrkes- og næringsorganisasjon når foreningen har som hovedformål å ivareta de økonomiske interessene for den ervervsgruppen skattyteren tilhører. Den delen av kontingenten som går til forsikringspremie eller andre formål utenfor foreningsvirksomheten, er ikke fradragsberettiget. Fradrag gis kun til aktiv yrkesutøver eller næringsdrivende og er betinget av at det senest ved utløpet av fristen for å levere skattemelding legges frem attest for innbetalt kontingent. Fradrag kan enten gis med inntil 8 250 kroner eller med inntil to promille av samlet utbetalt lønn. Fradrag gis ikke dersom skattyter krever fradrag for fagforeningskontingent etter § 6-20. Departementet avgjør i tvilstilfelle om en sammenslutning skal regnes som yrkes- eller næringsorganisasjon. Når særlige grunner foreligger, kan departementet bestemme at kontingent til slik organisasjon skal være fradragsberettiget selv om organisasjonen ikke er landsomfattende.
(3) Samlet fradrag etter første og annet ledd kan ikke overstige to promille av samlet utbetalt lønn.
(4) Departementet kan gi nærmere regler om gjennomføring av fradragsretten etter denne paragraf, herunder regler om organisasjonenes opplysnings- og oppgaveplikt, avrundingsregler m.v.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 27 juni 2003 nr. 63 (f o m inntektsåret 2003), 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009),

11 des 2009 nr. 123 (f o m inntektsåret 2010), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2013), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 6-20. Fagforeningskontingent

(1) Det gis fradrag for kontingent til landsomfattende arbeidstakerorganisasjon som har forhandlingsrett etter lov om offentlige tjenestetvister eller har inngått tariffavtale på vegne av medlemmene. Det samme gjelder kontingent til Norges Fiskarlag.
(2) Departementet kan bestemme at kontingent til enkelte organisasjoner skal kunne trekkes fra selv om vedkommende organisasjon ikke er landsomfattende.
(3) Fradrag er betinget av at skattyter er lønnstaker eller aktiv fisker og betaler slik kontingent. Fradrag kan samlet gis med inntil 8 250 kroner eller med en forholdsmessig del av dette beløpet når fradragsberettiget kontingent er betalt bare for en del av året.
(4) Innbefatter kontingent som nevnt i første ledd forsikringspremie, kommer også denne delen av kontingenten til fradrag innenfor beløpsgrensen i tredje ledd i den utstrekning premien ikke overstiger grenser som fastsettes av departementet.
(5) Departementet kan gi nærmere regler om gjennomføring av fradragsretten etter denne paragraf, herunder regler om organisasjonenes opplysnings- og oppgaveplikt, avrundingsregler m.v.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 27 juni 2003 nr. 63 (f o m inntektsåret 2003), 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), 11 des 2009 nr. 123 (f o m inntektsåret 2010), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2013), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2013), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 6-21. Representasjon

Fradrag gis ikke for kostnad ved representasjon. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder om hvordan kostnad ved representasjon skal avgrenses i forhold til kostnad som kan føres til fradrag i inntekt.

§ 6-22. Bestikkelse m.v.

Fradrag gis ikke for bestikkelse og annen ytelse som er vederlag for urettmessig motytelse, eller som tar sikte på å oppnå en slik motytelse. Motytelsen er urettmessig både når den strider mot den alminnelige forretningsmoral eller forvaltningsskikk på det stedet motytelsen skjer eller skulle ha skjedd, og når den ville stride mot den alminnelige forretningsmoral eller forvaltningsskikk i Norge.

§ 6-23. Utbyttekompensasjon

Det gis ikke fradrag for utbyttekompensasjon som nevnt i § 10-11 tredje ledd.
Tilføyd ved lov 6 juni 2003 nr. 36 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1588).

§ 6-24. Kostnader med tilknytning til skattefri aksjeinntekt mv.

(1) Det gis fradrag for kostnad som pådras for å erverve inntekt som er fritatt for skatteplikt etter § 2-38.
(2) Det gis likevel ikke fradrag for ervervs- og realisasjonskostnader, uavhengig av om erverv eller realisasjon gjennomføres.
Tilføyd ved lov 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2005), endret ved lov 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016).

§ 6-25. Kostnader til forskning og utvikling

Kostnader til egen forskning og utvikling knyttet til konkrete prosjekter som kan bli eller er blitt til driftsmidler, skal behandles som del av kostprisen for vedkommende driftsmiddel.
Tilføyd ved lov 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2005).

Minstefradrag

§ 6-30. Hva minstefradraget omfatter

(1) Fradrag for kostnader som er pådratt for å erverve, vedlikeholde eller sikre arbeidsinntekt og annen inntekt som omfattes av § 6-31, gis som minstefradrag med mindre skattyteren har hatt større faktiske kostnader. Minstefradraget omfatter likevel ikke fradrag etter §§ 6-13 og 6-20.
(2) For øvrig omfatter minstefradraget fradrag for forsikringspremie mv. etter § 6-47 første ledd e til g. Det samme gjelder fradragsberettiget forsikringspremie som inngår i ikke fradragsberettiget fagforeningskontingent.
Endret ved lover 24 mars 2000 nr. 16 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 25 aug 2000), 9 mai 2008 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007), 25 juni 2010 nr. 38 (f o m inntektsåret 2010), 22 juni 2018 nr. 57.

§ 6-31. Hvilke inntekter det gis minstefradrag i

(1) Minstefradrag gis i skattepliktig

a. arbeidsinntekt etter § 5-10,
b. pensjon, periodiske ytelser m.v. etter §§ 5-40 til 5-42,
c. godtgjørelse til medlem av styre, representantskap, utvalg, råd og lignende,
d. godtgjørelse til selvstendig næringsdrivende for pass og stell av barn som ikke er fylt 12 år før utgangen av inntektsåret eller har særlig behov for omsorg og pleie, når barnepasset skjer i barnepassers hjem. Departementet kan gi forskrift om hva som skal regnes som næringsvirksomhet, samt fastsette sats for utgiftsgodtgjørelse som ikke skal regnes som næringsinntekt.

(2) Minstefradrag i vederlag fra forlegger til forfatter og oversetter gis bare når vederlaget er beregnet på annen måte enn etter salg (royalty).
(3) Det gis ikke minstefradrag i barnepensjon fra folketrygden eller i barnepensjon fra andre ordninger, som gir rett til særskilt fradrag etter § 6-49.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2023 nr. 102 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 6-32. Beregning av minstefradrag

(1) Minstefradrag fastsettes på følgende måte:

a. Minstefradrag i lønnsinntekt, jf. skatteloven § 6-31 første ledd bokstav a, c, d og annet ledd, gis med 46 prosent av summen av slik inntekt. Tilsvarende gjelder for minstefradrag i arbeidsavklaringspenger, ungdomsprogramytelse, uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12 og uføreytelser fra andre ordninger samt minstefradrag i overgangsstønad etter folketrygdloven § 15-5, omstillingsstønad etter folketrygdloven kapittel 17, kvalifiseringsstønad etter sosialtjenesteloven og introduksjonsstønad etter integreringsloven kapittel 5.
b. Minstefradrag i pensjonsinntekt, jf. § 6-31 første ledd bokstav b, gis med 40 prosent av summen av slik inntekt.
c. Stortinget fastsetter øvre grenser for minstefradrag etter bokstav a og b.
d. Skattyter som både har inntekt som nevnt i bokstav a og b, skal ha summen av minstefradrag i lønnsinntekt og pensjonsinntekt. Summen av minstefradrag skal ikke overstige øvre grense for minstefradrag i lønnsinntekt.

(2) Minstefradrag beregnes særskilt for foreldre og barn som skattlegges under ett etter § 2-14 første ledd. Det gis særskilt fradrag i ektefelletillegg etter folketrygdloven, unntatt i ektefelletillegg som er skattefritt etter § 5-43 første ledd bokstav j.
(3) Ektefelle som har inntekt av virksomhet som tilhører den andre ektefellen eller begge ektefellene, kan ikke kreve minstefradrag av denne inntekten. Bestemmelsen gjelder tilsvarende for samboere som omfattes av § 2-16.
(4) Har skattyter bodd i riket i bare en del av inntektsåret, avkortes øvre grense for minstefradraget etter det antall hele eller påbegynte måneder av inntektsåret skattyteren har vært bosatt i riket. Tilsvarende gjelder for skattyter som har hatt midlertidig opphold i riket bare en del av året uten å være bosatt her, jf. § 2-3 første ledd bokstav d og annet ledd og for utenlandsk arbeidstaker som er skattepliktig etter § 2-3 første ledd bokstav h, k, l, m eller n, bare en del av året. For skattyter bosatt i utlandet, jf. § 2-3 første ledd e og f, kan fradrag ikke overstige 4 000 kroner.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 14 apr 2000 nr. 30 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2000 nr. 111 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2000 nr. 117 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002), 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 15 juni 2001

nr. 37 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 31 jan 2003 nr. 78), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 29 juni 2007 nr. 60 (f o m inntektsåret 2007), 19 juni 2009 nr. 54 (f o m inntektsåret 2009), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2011), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2013), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014 for enslig mor og far som får innvilget overgangsstønad etter ftrl § 15-6 tidligst fra 1 apr 2014. For enslig forsørger som mottar overgangsstønad 31 mars 2014 eller tidligere, skattlegges overgangsstønaden som pensjonsinntekt og kvalifiserer til skattlegging etter § 17-1 om skattebegrensning ved lav alminnelig inntekt. Endringene under IV gis virkning for alle mottakere av overgangsstønad etter ftrl § 15-6 fra inntektsåret 2017, se dens VIII), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1221), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1400), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 21 juni 2017 nr. 78 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 23 juni 2020 nr. 103, 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 18 juni 2021 nr. 105 (med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 152, 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024, se endringsloven for overgangsregel), 20 des 2023 nr. 102 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024), 25 juni 2024 nr. 61 (med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025), 20 juni 2025 nr. 58 (med virkning fra inntektsåret 2025).

Særlige bestemmelser om fradrag

§ 6-40. Gjeldsrenter

(1) Det gis fradrag for renter av skattyters gjeld.
(2) Det gis fradrag for renter som er betalt i inntektsåret ved kjøp av løsøre på kreditt. Departementet kan gi forskrift om begrensning av og vilkår for fradragsretten etter dette ledd.
(3) Det gis fradrag for renter av fondsobligasjoner som kan likestilles med kjernekapital etter de vilkår som er fastsatt i lov eller i medhold av lov.

(4) I tilfelle skattyter skal gis begrenset eller fast fradrag for gjeld etter §§ 4-31 femte ledd og 4-53, gis det fradrag bare for rente av den gjeld som kommer til fradrag ved formuesfastsettelsen.
(5) Det gis ikke fradrag for

a. renter som sparebank og gjensidige forsikringsselskap, samvirkeforetak av låntakere og selveiende finansieringsforetak har utbetalt på egenkapitalbevis, jf. finansforetaksloven §§ 10-9 flg.
b. rentetillegg som omfattes av skattebetalingsloven § 11-5, og tilsvarende rente beregnet etter andre lands lovgivning, ved for lite innbetalt skatt. Fradrag gis likevel for renter ved for lite innbetalt skatt på formue i og inntekt av virksomhet etter petroleumsskatteloven § 5,
c. renter som omfattes av skattebetalingsloven § 11-2, og tilsvarende rente beregnet etter andre lands lovgivning, ved for lite innbetalt skatt. Fradrag gis likevel for renter ved for lite innbetalt skatt på formue i og inntekt av virksomhet etter petroleumsskatteloven § 5.

(6) Ved fradrag for rente av gjeld til utenlandsk fordringshaver skal rentekostnaden dokumenteres på den måten departementet har bestemt.
(7) Rentekompensasjon etter avtale om verdipapirlån som nevnt i § 9-11, regnes som renter på gjeld. Som rentekompensasjon regnes et beløp som motsvarer den rente som i låneperioden er utdelt på et utlånt verdipapir. Bestemmelsen i § 10-11 tredje ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.
(8) Renter og andre kostnader til finansiering ved egentilvirkning av driftsmidler kan behandles som del av kostprisen for vedkommende driftsmiddel.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2001), 27 juni 2003 nr. 63 (f o m inntektsåret 2003), 6 juni 2003 nr. 36 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1588), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2005), 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616) som endret ved lov 12 des 2008 nr. 100, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 121, 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 103.

§ 6-41. Begrensning av rentefradrag i konsern og mellom nærstående

(1) Reglene i denne paragraf om begrensning av fradrag for netto rentekostnader gjelder for

a. selskap mv. som nevnt i § 2-2 første ledd,
b. selskap som nevnt i § 10-40 ved fastsettelse av overskudd og underskudd etter § 10-41,
c. selskap mv. som nevnt i § 10-60 ved fastsettelse av overskudd og underskudd etter § 10-65 og
d. selskap mv. som ikke er hjemmehørende i riket, men er begrenset skattepliktig etter § 2-3 eller petroleumsskatteloven § 1, jf. § 2.

(2) I netto rentekostnader etter denne paragraf inngår rentekostnader som nevnt i § 6-40, fratrukket renteinntekter. Gevinst og tap på sammensatte obligasjoner som ikke skal dekomponeres i en obligasjonsdel og en derivatdel for skattemessige formål, regnes i sin helhet som renteinntekt eller rentekostnad. Det samme gjelder for gevinst og tap på fordring som er utstedt til høyere eller lavere kurs enn innløsningskursen. Gevinst og tap som nevnt i foregående punktum regnes ikke som renteinntekt eller rentekostnad for innehaver som har ervervet fordringen i annenhåndsmarkedet.
(3) Netto rentekostnader kan ikke fradras for den delen som overstiger 25 prosent av alminnelig inntekt eller årets udekkede underskudd før begrensning av fradrag etter denne paragraf, tillagt rentekostnader og skattemessige avskrivninger, og redusert med renteinntekter. For selskap mv. i konsern avskjæres rentefradrag etter første punktum i netto rentekostnader på gjeld til nærstående og ikke-nærstående part. For selskap mv. som ikke er i konsern, avskjæres rentefradrag etter første punktum bare for et beløp inntil størrelsen på netto rentekostnader på gjeld til nærstående part. Det gis ikke fradrag for ytterligere fremført underskudd, jf. § 14-6, eller konsernbidrag, jf. § 10-4, etter at det er foretatt avskjæring av rentefradrag etter dette ledd.
(4) Avskjæring av rentefradrag etter tredje ledd foretas bare dersom netto rentekostnader overstiger et terskelbeløp. For selskap mv. i konsern er terskelbeløpet 25 millioner kroner fastsatt samlet for den norske delen av konsernet. For selskap mv. som ikke er i konsern er terskelbeløpet 5 millioner kroner.
(5) Med selskap mv. i konsern menes i denne paragraf selskap mv. som regnskapsåret før inntektsåret er konsolidert linje for linje i utgående balanse i et konsernregnskap som er utarbeidet etter regnskapsspråk nevnt i åttende ledd b. nr. 2, eller som regnskapsåret før inntektsåret kunne ha vært konsolidert linje for linje i utgående balanse i et konsernregnskap dersom International Financial Reporting Standards (IFRS) hadde vært anvendt. Med selskap mv. i konsern menes i denne paragraf også selskap som er stiftet i inntektsåret når vilkårene nevnt i første punktum er oppfylt på stiftelsestidspunktet.
Med nærstående menes i denne paragraf

a. selskap mv. som låntakeren, direkte eller indirekte, eier eller

kontrollerer med minst 50 prosent,

b. person eller selskap mv. som, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer låntaker med minst 50 prosent,
c. selskap mv. som nærstående etter b, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent, og
d. nærstående person etter b sine foreldre, søsken, barn, barnebarn, ektefelle, samboer, ektefelles foreldre og samboers foreldre, samt selskap mv. som disse, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent.

Hvis flere fylkeskommuner og kommuner eier eller kontrollerer låntaker, skal eier- eller kontrollandel beregnes samlet for disse fylkeskommunene og kommunene ved vurderingen av om de er nærstående etter dette ledd b.

Person eller selskap mv. regnes som nærstående etter tredje ledd dersom kravet til eierskap eller kontroll etter dette ledd har vært oppfylt på noe tidspunkt i inntektsåret.

(6) For selskap mv. som er begrenset skattepliktig etter skatteloven § 2-3 eller petroleumskatteloven § 1, jf. § 2, skal ved anvendelsen av denne paragraf de samlede faktiske gjeldsrentene i den norske virksomheten regnes som renter på gjeld til nærstående og renter på gjeld til ikke-nærstående i samme forhold som forholdet mellom selskapet eller innretningens gjeld til nærstående og gjeld til ikke-nærstående vurdert etter femte og syvende ledd på selskapets eller innretningens hånd. Gjeld til nærstående etter foregående punktum settes til gjennomsnittet av slik gjeld per 1. januar og 31. desember i inntektsåret. Tilsvarende settes gjeld til ikke-nærstående til gjennomsnittet av slik gjeld per 1. januar og 31. desember i inntektsåret.

(7) Om den gjelden som ligger til grunn for rentekostnaden er opptatt hos en part som ikke er nærstående, anses gjelden likevel som opptatt hos en nærstående part så langt

a. en nærstående part har stilt sikkerhet for gjelden, eller
b. den part som er nærstående har en fordring på en ikke-nærstående part, og fordringen har sammenheng med gjelden.

(8) Egenkapitalbasert unntaksregel

a. Selskap mv. i konsern kan uten hensyn til tredje ledd kreve fullt fradrag for sine rentekostnader hvis det godtgjøres at
    1. forholdstallet mellom selskapets egenkapital og balansesum (egenkapitalandelen) svarer til eller er høyere enn tilsvarende forholdstall i konsernregnskapet, eller
    2. forholdstallet mellom egenkapital og balansesum

(egenkapitalandelen) i konsolidert balanseoppstilling for den norske delen av konsernet svarer til eller er høyere enn tilsvarende forholdstall i konsernregnskapet.

Sammenligningen av egenkapitalandeler skal skje på grunnlag av utgående balanse i regnskap for året før inntektsåret. Med den norske delen av konsernet menes selskap mv. som er konsolidert linje for linje i konsernregnskapet som benyttes som grunnlag for beregning av konsernets egenkapitalandel, jf. b., for så vidt de på noe tidspunkt i løpet av inntektsåret er skattepliktige til Norge, jf. første ledd. Selskap mv. som nevnt i §§ 10-40 og 10-60 regnes med forholdsmessig etter norske eierandeler. For begrenset skattepliktig medregnes bare regnskapet for den norske virksomheten. Norsk selskaps virksomhet med begrenset skatteplikt til utlandet regnes med dersom Norge anvender kreditmetoden for å unngå dobbeltbeskatning.

Selskap som er stiftet i inntektsåret kan ikke kreve fradrag etter nr. 1, men kan kreve fradrag etter nr. 2 dersom vilkårene for slikt unntak er oppfylt for den norske delen av konsernet selskapet stiftes inn i. Selskap mv. som er overtakende selskap ved fusjon i inntektsåret, kan ikke kreve fradrag etter nr. 1.

b. Konsernregnskapet som benyttes som grunnlag for beregning av konsernets egenkapitalandel, skal gjelde året før inntektsåret og må oppfylle følgende vilkår:
    1. Selskapet mv. som påberoper seg unntaksregelen er konsolidert linje for linje.
    2. Konsernregnskapet er utarbeidet etter NGAAP, IFRS, IFRS for SME, GAAP i et EØS-land, UK GAAP, US GAAP eller japansk GAAP.
    3. Konsernregnskapet er utarbeidet av det øverste selskapet i konsernet, eller av et direkte underliggende selskap når det følger av regler nevnt i nr. 2 at det øverste selskapet ikke skal utarbeide konsernregnskap eller at selskapet mv. som benytter unntaksregelen ikke skal konsolideres.

c. Ved anvendelse av bestemmelsene i dette ledd må selskapsregnskapet, eller den konsoliderte balanseoppstillingen for den norske delen av konsernet, være utarbeidet etter de samme regnskapsprinsippene som konsernregnskapet. Er det anvendt ulike prinsipper mv., må selskapsregnskapet, eller den konsoliderte balanseoppstillingen for den norske delen av konsernet, omarbeides i samsvar med de regnskapsprinsippene som konsernregnskapet er utarbeidet etter. For begrenset skattepliktig skal regnskapet for den norske virksomheten anses som selskapsregnskap.

d. Ved beregningen av egenkapitalandelen i selskapet mv., jf. a nr. 1, skal det, etter eventuell omarbeiding i samsvar med c, gjøres følgende justeringer i selskapsregnskapet:

1. Positiv forretningsverdi i konsernregnskapet som kan tilskrives selskapet, legges til balansesum og egenkapital. Negativ forretningsverdi i konsernregnskapet som kan tilskrives selskapet, trekkes fra balansesum og egenkapital.
2. Merverdier i konsernregnskapet som kan tilskrives selskapet, legges til balansesum og egenkapital. Mindreverdier i konsernregnskapet som kan tilskrives selskapet, trekkes fra balansesum og egenkapital.
3. Utsatt skatteforpliktelse knyttet til merverdiene som legges til egenkapital og balansesum, trekkes fra egenkapitalen. Utsatt skattefordel knyttet til mindreverdier som trekkes fra egenkapital og balansesum, legges til egenkapitalen.
4. Er selskapets gjeld verdsatt høyere i konsernregnskapet enn i selskapsregnskapet, legges differansen til balansesum og gjeld. Er selskapets gjeld verdsatt lavere i konsernregnskapet enn i selskapsregnskapet, trekkes differansen fra balansesum og gjeld.
5. Aksjer og andeler i selskap mv. som er konsolidert linje for linje i konsernregnskapet som benyttes som grunnlag for beregning av konsernets egenkapitalandel, jf. b., trekkes fra balansesum og egenkapital.
6. Fordringer mot selskap mv. som er konsolidert linje for linje i konsernregnskapet som benyttes som grunnlag for beregning av konsernets egenkapitalandel, jf. b, trekkes fra balansesum og gjeld.

e. For beregningen av egenkapitalandelen i den norske delen av konsernet, jf. a nr. 2, skal det utarbeides en konsolidert balanseoppstilling for den norske delen av konsernet for året før inntektsåret etter samme regnskapsprinsipper som konsernregnskapet som benyttes som grunnlag for beregning av konsernets egenkapitalandel. Den konsoliderte balanseoppstillingen for den norske delen av konsernet skal utarbeides som om konsernet bare består av den norske delen. I den konsoliderte balanseoppstillingen skal det gjøres tilsvarende justeringer for den norske delen av konsernet som i selskapsregnskapet etter d.

f. Egenkapital eller balansesum som etter justeringer, jf. d og e, er negativ, skal settes til null ved beregning av egenkapitalandelen.

Settes balansesummen til null, skal egenkapitalandelen settes til 100 prosent dersom egenkapitalen er større enn null. Dersom egenkapital og balansesum fastsettes til null, settes egenkapitalandelen til null prosent. Tilsvarende gjelder ved fastsettelse av egenkapitalandel i konsernregnskapet.

g. Egenkapitalandelen til selskapet mv., eller den norske delen av konsernet, anses for å svare til egenkapitalandelen i konsernregnskapets balanse hvis den ikke avviker med mer enn to prosentenheter.

h. Unntak etter a forutsetter at selskapets regnskap, omarbeiding etter c, justert regnskap etter d, konsolidert balanseoppstilling for den norske delen av konsernet etter e og konsernregnskapet etter b samt tilknyttede opplysninger i skattemeldingen er godkjent av revisor. Den skattepliktige må kunne dokumentere at egenkapitalandelen beregnet etter d eller e svarer til eller er høyere enn egenkapitalandelen i konsernregnskapet.

(9) Uten hensyn til unntaksregelen i åttende ledd og terskelbeløpet i fjerde ledd annet punktum, gjelder bestemmelsen i tredje ledd tredje punktum tilsvarende for selskap mv. i konsern som har netto rentekostnader på gjeld til nærstående part utenfor samme konsern. Ved anvendelsen av forrige punktum skal netto rentekostnader som har en overstigende del som ikke kan fradras, tillegges selskapets netto konserninterne renteinntekter. Avskjæring av rentefradraget etter første punktum foretas bare for et beløp inntil størrelsen på netto rentekostnader til slik nærstående part, og bare dersom netto rentekostnader tillagt netto konserninterne renteinntekter overstiger 5 millioner kroner.
(10) Netto rentekostnader som etter tredje ledd ikke er fradragsberettiget, kan fradras i alminnelig inntekt i påfølgende ti år. Fradrag etter foregående punktum gis bare så langt netto rentekostnader ligger innenfor grensen for fradrag etter tredje eller åttende ledd. For selskap mv. som nevnt i § 10-40 og § 10-60, fremføres netto rentekostnader etter første punktum til fradrag i påfølgende ti år ved fastsettelse av overskudd og underskudd etter §§ 10-41 eller 10-65. For selskap mv. som nevnt i foregående punktum skal netto rentekostnad til fremføring reduseres med 25 prosent av årets underskudd i selskapet mv., etter begrensning av fradrag etter denne paragraf. Netto rentekostnader til fremføring etter dette ledd anses å komme til fradrag før årets netto rentekostnader. Dette gjelder også for selskap mv. som benytter unntaksregelen i åttende ledd.
(11) Denne paragraf gjelder ikke for finansforetak etter finansforetaksloven § 1-3 første ledd. Gjeld til finansforetak som midlertidig er nærstående til låntaker etter finansforetaksloven § 13-2 annet ledd, skal ikke regnes som gjeld til nærstående ved anvendelse av denne paragraf. Foregående punktum

omfatter bare låneavtaler inngått før finansforetaket og låntaker ble nærstående.
(12) Denne paragraf gjelder ikke for selskap som er omfattet av petroleumsskatteloven § 3 d.
(13) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, og herunder gi nærmere regler om hva som skal anses som renteinntekter og rentekostnader, og hva som skal inngå ved beregningen av alminnelig inntekt og årets udekkede underskudd i tredje ledd. Departementet kan i forskrift også gi regler om hvilke nærstående parter som skal omfattes av syvende ledd bokstav a. Videre kan departementet gi forskrift om hvilke selskap som er i konsern, herunder norsk del av konsern, og hvilke poster som skal inngå ved beregningen av egenkapitalandel etter åttende ledd.
Tilføyd ved lov 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), tidligere § 6-41 endret paragrafnummer til § 6-52, endret ved lover 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 19 des 2017 nr. 121 (med virkning fra inntektsåret 2017, se del VIII), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 94, 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2019), 22 des 2021 nr. 152 (med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 152, 22 juni 2022 nr. 73 (med virkning fra inntektsåret 2022), 22 juni 2022 nr. 73 (i kraft 1 jan 2023 med virkning for leveringen av skattemeldingen for 2022), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 6-42. Tilskudd til vitenskapelig forskning og yrkesopplæring

(1) Det gis fradrag for tilskudd til institutt som under medvirkning av staten forestår

a. vitenskapelig forskning,
b. yrkesopplæring som kan ha betydning for skattyters virksomhet.

(2) Utgjør tilskuddet mer enn 10.000 kroner, kan fradraget ikke overstige ti prosent av skattyters inntekt før fradrag for tilskuddet.

§ 6-43. Opphevet

Opphevet ved lov 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 6-44. Reise mellom hjem og arbeidssted mv.

(1) For reiser til hjem innenfor EØS-området gis fradrag for reise mellom hjem og arbeidssted og besøksreiser etter § 6-13 etter forskrift fastsatt av departementet med utgangspunkt i reiseavstand og reisehyppighet. Fradrag er begrenset til den del av beløpet som overstiger 15 250 kroner, og gis ikke for beløp som overstiger 100 880 kroner i året.
(2) For reiser til hjem utenfor EØS-området gis fradrag for dokumenterte utgifter til transport med andre transportmidler enn privatbil. Når skattyter kan dokumentere bruk av privatbil til hjemreisen, gis fradrag for utgiftene ved dette etter satser fastsatt av departementet i forskrift. Beløpsgrensene i første ledd gjelder tilsvarende.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om hva som skal anses som reise mellom hjem og arbeidssted, og hva som skal anses som yrkesreise.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 15 des 2000 nr. 95 (f o m inntektsåret 2001), 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2011), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020), 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 6-45. Sikring av pensjoner

Fradrag for kostnad til sikring av pensjoner gis bare etter reglene i §§ 6-46, 6-47 og 6-72 når kostnaden ikke er pålagt i eller i medhold av lov. Det gis fradrag for kostnad til sikring av pensjon i offentlig pensjonsordning i arbeidsforhold og for tilskudd til Overføringsavtalens sikringsordning. Departementet kan gi forskrift om vilkår for fradrag m.v. etter annet punktum.
Endret ved lover 24 mars 2000 nr. 16 (f o m inntektsåret 2000), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007), 19 juni 2015 nr. 52 (f o m inntektsåret 2015).

§ 6-46. Tilskudd til pensjonsordninger etter lov om foretakspensjon, lov om innskuddspensjon og lov om tjenestepensjon fra arbeidsgiver, selvstendig næringsdrivende mv.

(1) Arbeidsgiver gis fradrag for tilskudd til foretakspensjonsordning etter lov om foretakspensjon. Fradraget omfatter

a. den skattepliktiges andel av årets premie,
b. den skattepliktiges tilskudd til pensjonistenes overskuddsfond,
c. tilskudd til premiefond med inntil 50 prosent av gjennomsnittet av det beløp som er nevnt under a og den skattepliktiges andel av årets premie i de to foregående årene, likevel bare så langt fondet ikke overstiger seks ganger gjennomsnittet av det beløp som er nevnt under a og den skattepliktiges andel av premien i de to foregående år.
d. pliktig tilskudd i henhold til lov om foretakspensjon § 11-1 fjerde ledd.
e. kostnad i henhold til lov om foretakspensjon § 11-5 tredje ledd.
f. kostnad i henhold til lov om foretakspensjon §§ 2-12 fjerde ledd, 15-5 syvende ledd og 15-6 femte ledd.

(2) Arbeidsgiver gis fradrag for tilskudd til innskuddspensjonsordning etter innskuddspensjonsloven. Fradraget omfatter

a. den skattepliktiges andel av årets innskudd,
b. tilskudd til innskuddsfond med inntil 50 prosent av gjennomsnittet av det beløp som er nevnt under a og den skattepliktiges andel av årets innskudd i de to foregående årene, likevel bare så langt fondet ikke overstiger seks ganger gjennomsnittet av det beløp som er nevnt under a og den skattepliktiges andel av innskuddet i de to foregående år.
c. tilskudd og kostnad i henhold til innskuddspensjonsloven § 3-4 femte ledd.
d. kostnad i henhold til innskuddspensjonsloven § 14-1 fjerde ledd.

(3) Arbeidsgiver gis fradrag for tilskudd til tjenestepensjonsordninger etter tjenestepensjonsloven. Fradraget omfatter:

a. den skattepliktiges andel av årlig innskudd og premie,
b. tilskudd til premiefond med inntil 50 prosent av gjennomsnittet av det beløp som er nevnt under bokstav a og den skattepliktiges andel av årets premie i de to foregående årene, likevel bare så langt fondet ikke overstiger seks ganger gjennomsnittet av det beløp som er nevnt

under a og den skattepliktiges andel av premie i de to foregående år,

c. den skattepliktiges andel av tilskudd til regulering av pensjonsbeholdningen etter tjenestepensjonsloven § 4-6 tredje ledd og til regulering av pensjoner under utbetaling etter § 4-14 første ledd,
d. årlige kostnader og risikopremier i henhold til tjenestepensjonsloven § 4-8.

(4) Det gis fradrag etter annet ledd for tilskudd til pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven § 2-3 annet ledd for selvstendig næringsdrivende, deltakere som nevnt i § 10-40 og person som nevnt i innskuddspensjonsloven § 2-3 annet ledd annet punktum. Det gis fradrag etter første ledd bokstav a for premie til risikoytelser etter lov om foretakspensjon knyttet til pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven § 2-3 annet ledd.
(5) Fradrag kan kreves når premien, tilskuddet eller innskuddet etter første, annet og tredje ledd er endelig betalt til pensjonsordningen innen tre måneder etter utgangen av vedkommende inntektsår.
(6) Fradrag etter første, annet, tredje og femte ledd gis bare hvis arbeidsgiver har avtale med det selskapet mv. der pensjonsordningen er tegnet, om at dette ukrevet innberetter opplysninger om utbetalinger fra pensjonsordningen til skattemyndighetene i henhold til skatteforvaltningsloven.
Endret ved lover 24 mars 2000 nr. 16 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 25 aug 2000 nr. 879, se dens § 16-3 for overgangsregler), 24 nov 2000 nr. 81 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1167), 15 des 2000 nr. 95 (f o m inntektsåret 2001), 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000), 15 juni 2001 nr. 41 (f o m inntektsåret 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), 7 juni 2002 nr. 17 (ikr. 1 des 2003 iflg. vedtak 3 nov 2003 nr. 1293), 16 juni 2006 nr. 29 (f o m inntektsåret 2006), 16 mars 2007 nr. 11 (ikr. 16 mars 2007 iflg. res. 16 mars 2007 nr. 272, med tilbakevirkende kraft for frilansere for innskuddsåret 2006), 14 mars 2008 nr. 6 (f o m inntektsåret 2007), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 633), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 22 des 2021 nr. 152.

§ 6-47. Trygdedes tilskudd m.v. til forsikrings- og pensjonsordninger

(1) Det gis fradrag for

a. den trygdedes tilskudd til offentlig pensjonsordning i arbeidsforhold,
b. den trygdedes tilskudd til pensjonsordning i arbeidsforhold, som omhandlet i § 6-46 første ledd a og e, § 6-46 annet ledd bokstav a, §

6-46 tredje ledd bokstav a og § 6-46 femte ledd.

c. premie, innskudd og kostnader knyttet til administrasjon av individuell pensjonsavtale etter lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning, herunder kostnader til forvaltning av årets premie eller innskudd til individuell pensjonsavtale.
d. premie, innskudd og kostnader knyttet til administrasjon av avtaler om individuell sparing til pensjon herunder kostnader til forvaltning av årets premie eller innskudd til slike avtaler. Samlet fradrag etter bokstav c og d kan ikke overstige 15 000 kroner per år. Departementet kan gi forskrift om vilkår for fradrag etter første punktum.
e. premie til frivillig syke- og ulykkesforsikring og til syke- og ulykkesforsikring etablert ved tariff- eller arbeidsavtale med til sammen inntil 700 kroner. Ektefeller kan til sammen ikke kreve større fradrag enn bestemt i forrige punktum,
f. premie til frivillig trygd som nevnt i folketrygdloven §§ 8-36, 8-39 og 13-13,
g. tvungne innskudd i vikarkasse.

(2) Det gis fradrag for tap på sparedelen ved utbetaling fra en individuell livrente etter § 5-41 første ledd og livsforsikring (kapitalforsikring) i forsikringsselskap hjemmehørende i en stat innenfor EØS-området. Departementet kan i forskrift gi regler til utfylling og gjennomføring av første punktum.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 24 mars 2000 nr. 16 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 25 aug 2000 nr. 879), 24 nov 2000 nr. 81 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1167), 15 des 2000 nr. 95 (f o m inntektsåret 2001), 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000), 15 juni 2001 nr. 41 (f o m inntektsåret 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), 25 juni 2004 nr. 42 (f o m inntektsåret 2004), 10 juni 2005 nr. 45 (f o m inntektsåret 2005 iflg. res. 7 okt 2005 nr. 1115), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007, se dens XI), 27 juni 2008 nr. 62, 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444), 21 juni 2017 nr. 78 (ikr. 1 nov 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 836), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022).

§ 6-48. Foreldrefradrag

(1) Det gis foreldrefradrag for legitimerte kostnader til pass og stell av hjemmeværende barn som er under 12 år i inntektsåret. Foreldrefradraget begrenses oppad til beløp som fastsettes av Stortinget for det enkelte

inntektsår. Begrensningen er felles for ektefeller, og for samboere med felles barn. Fradrag gis med en halvpart hos hver av ektefellene eller samboerne, dersom de ikke er enige om en annen fordeling.
(2) For barn som på grunn av handikap e.l. har særskilt behov for omsorg og pleie, kan det gis foreldrefradrag for legitimerte kostnader, også om barnet er 12 år eller eldre.
Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 42 (f o m inntektsåret 2004).

§ 6-49. Særskilt fradrag i barnepensjon

Det gis særskilt fradrag i barnepensjon fra folketrygden og i barnepensjon fra andre ordninger med inntil 31 350 kroner i året. Fradraget skal ikke overstige mottatt barnepensjon.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 23 juni 2020 nr. 103, 20 des 2023 nr. 102 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 6-50. Gaver til visse frivillige organisasjoner mv.

(1) Det gis fradrag for pengegave til selskap, stiftelse eller sammenslutning som har sete her i landet eller i en annen EØS-stat og som ikke har erverv til formål og som driver

a. omsorgs- og helsefremmende arbeid for barn eller ungdom, og for eldre, syke, funksjonshemmede eller andre svakstilte grupper,
b. barne- og ungdomsrettet arbeid innen musikk, teater, litteratur, dans, idrett, friluftsliv o.l.,
c. religiøs eller annen livssynsrettet virksomhet,
d. virksomhet til vern av menneskerettigheter eller utviklingshjelp,
e. katastrofehjelp og virksomhet til forebygging av ulykker og skader, eller
f. kulturvern, miljøvern, naturvern eller dyrevern. Departementet kan i forskrift gi nærmere regulering og begrensning av hvilke områder innenfor kulturvern som skal være omfattet.

(2) Selskapet eller sammenslutningen må ha nasjonalt omfang 1. januar i det år gaven gis. Stiftelser må i det år gaven gis motta offentlig støtte.
(3) Ved grove brudd på vilkårene kan skattekontoret for en periode på inntil tre år frata mottaker retten til å motta gaver med fradragsrett etter denne paragraf.

(4) For å sikre norsk oppfølging av vedtak av FNs sikkerhetsråd, kan departementet bestemme at en organisasjon som oppfyller vilkårene i første og annet ledd ikke kan motta gaver med rett til fradrag for giver. Det gis ikke fradragsrett for giver for pengegaver ytet etter at departementet har truffet bestemmelse etter forrige punktum. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innhenting av opplysninger fra organisasjonen til bruk for departementets vurdering etter første punktum, samt om anledning for organisasjonen til å kreve ny vurdering etter tre år.
(5) Fradrag etter reglene i denne paragraf gis bare når gaven utgjør minst 500 kroner i det året da gaven er gitt. Det gis maksimalt fradrag for gaver etter denne paragraf med til sammen 25 000 kroner årlig.
(6) En stats alminnelige statskirke likestilles i denne paragraf med sammenslutning etter første ledd.
(7) Skattedirektoratet utarbeider så langt som mulig en årlig liste over alle organisasjonene som har mottatt fradragsberettiget gave etter denne paragraf, med oversikt over samlet gavebeløp for den enkelte organisasjon. Listen skal være offentlig tilgjengelig.
(8) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, og kan herunder gi regler om krav til vedtekter, regnskap, revisjon, registrering i Enhetsregisteret, maskinell innberetning, forhåndsgodkjenning og særlige krav til utenlandske selskaper, sammenslutninger og stiftelser, herunder registrering i offentlig register i hjemstaten, nærmere regulering av stiftelser med sete innenfor EØS-området, krav til dokumentasjon, utstedelse av kvittering for mottatt gave og nærmere regulering av innberetning.
Tilføyd ved lov 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), endret ved lover 21 des 2000 nr. 117 (f o m inntektsåret 2000), 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004), 15 juni 2001 nr. 59 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 19 nov 2004 nr. 1489), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 29 juni 2007 nr. 60 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2010 men (1) f nytt annet punktum og oppghevelsen av (2) tredje punktum f o m inntektsåret 2011), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 13 des 2013 nr. 127 (f o m inntektsåret 2014), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 9 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022).

§ 6-51. Betaling via bank som vilkår for fradragsrett

(1) Fradrag gis bare for kostnader etter dette kapittel når betaling skjer via bank

eller foretak med rett til å drive betalingsformidling, med mindre betalingen samlet utgjør mindre enn 10.000 kroner. Flere betalinger som gjelder samme leveranse, tjeneste, kontrakt eller lignende skal vurderes som én betaling ved anvendelse av beløpsgrensen i forrige punktum. Ved løpende eller periodiske ytelser skal flere betalinger ses samlet for kostnader som kommer til fradrag samme år. Når det ikke foreligger rett til fradrag på grunn av betalingsmåten skal beløpet det ikke gis fradrag for, ikke inngå i en eiendels skattemessige avskrivningsgrunnlag, eller i dens skattemessige inngangsverdi ved senere realisasjon.
(2) Er det fradragsført en kostnad ved skattefastsettingen, men fradragsrett for kostnaden likevel ikke foreligger som følge av denne bestemmelsen, skal tidligere fradragsført beløp tas til inntekt det år betalingen skjer.
(3) Når sterke samfunnsmessige hensyn gjør det nødvendig, kan departementet bestemme at første ledd ikke kommer til anvendelse.
(4) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder nærmere bestemmelser om at andre betalingsmåter skal likestilles med betaling via bank, gjøre unntak fra kravet om betaling via bank i særlige tilfeller, anvendelse av beløpsgrensen og om krav til dokumentasjon.
Tilføyd ved lov 11 des 2009 nr. 123 (ikr. 1 jan 2011), endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531). 21 juni 2017 nr. 78.

§ 6-52. Leie-, bruks- eller forpaktningsavgift, understøttelse m.v.

Det gis fradrag for leie-, bruks- og forpaktningsavgift, og for pensjon, føderåd eller annen regelmessig ytelse som avtales i forbindelse med overdragelse av fast eiendom eller andre formuesobjekter.
Endret ved lover 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014, tidligere § 6-41), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020), 22 des 2021 nr. 152.

§ 6-53. Aksjeinnskudd i oppstartsselskap

(1) Personlig skattyter gis fradrag med inntil 1 million kroner for aksjeinnskudd i forbindelse med stiftelse eller kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer, jf. aksjeloven kapittel 2 og 10. Det gis bare fradrag for aksjeinnskudd på minst 30 000 kroner for den personlige aksjonæren i det enkelte selskap. Aksjeselskap som nevnt i annet ledd kan ikke motta mer enn 5 millioner kroner årlig i fradragsberettigede aksjeinnskudd.
(2) Mottaker av aksjeinnskuddet må være norsk aksjeselskap. Selskapet må oppfylle følgende vilkår:

a. Selskapet kan ikke være eldre enn seks år, medregnet stiftelsesåret, det året kapitalforhøyelsen registreres i Foretaksregisteret. For selskap stiftet ved skattefri omdanning fra en selskapsform til en annen, beregnes alderen fra stiftelsesåret til det opprinnelige selskapet. For selskap stiftet ved fisjon gjelder annen setning tilsvarende. For selskap stiftet ved fusjon benyttes alderen til det eldste selskapet. Selskapet kan ikke være notert på børs.
b. Ved utgangen av året selskapet eller kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret må selskapet oppfylle følgende vilkår:
    - selskapets gjennomsnittlige antall ansatte utgjør mindre enn 25 årsverk,
    - både selskapets samlede driftsinntekter og balansesum er lavere enn 40 millioner kroner,
    - ett eller flere offentlige organer kan ikke alene eller til sammen kontrollere mer enn 24 prosent av kapital- eller stemmerettsandelene i selskapet.

    Dersom selskapet inngår i et konsern, jf. aksjeloven § 1-3, skal grenseverdiene beregnes ut fra samtlige selskap i konsernet.
c. Ved utgangen av det året selskapet eller kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret, eller det etterfølgende kalenderåret, må selskapet ha en årlig lønnskostnad som danner grunnlag for arbeidsgiveravgift, jf. folketrygdloven kapittel 23 første ledd, på minst 400 000 kroner.
d. Selskapet må hovedsakelig drive annen aktivitet enn passiv kapitalforvaltning.
e. Selskapet kan ikke være i økonomiske vanskeligheter, jf. forordning (EU) nr. 651/2014 artikkel 2 (18), på tidspunktet for kapitalforhøyelsen.
f. Selskapet må ha oppfylt krav om tilbakebetaling av tidligere mottatt statsstøtte som er erklært ulovlig og uforenlig med det indre markedet.

(3) Personlig skattyter gis fradrag som nevnt i første ledd for aksjeinnskudd fra aksjeselskap der den personlige skattyteren er aksjonær, til selskap som nevnt i annet ledd. Dersom aksjeselskapet som yter aksjeinnskudd har flere aksjonærer, gis den enkelte aksjonær fradrag basert på sin eierandel i selskapet.
(4) Det gis ikke fradrag som nevnt i første ledd dersom skattyter eller skattyters nærstående, jf. aksjeloven § 1-5 første ledd,

a. er eller har vært aksjonær eller ansatt i selskapet eller i et annet selskap i samme konsern, jf. aksjeloven § 1-3, på tidspunktet for et aksjeinnskudd i selskap som nevnt i annet ledd,

b. har vært aksjonær, ansatt eller eier i tidligere selskap eller annet selskap i samme konsern, jf. aksjeloven § 1-3, dersom selskapet er stiftet i forbindelse med fusjon, fisjon eller skattefri omdanning, eller
c. blir ansatt i selskapet eller i annet selskap i samme konsern, jf. aksjeloven § 1-3, i løpet av eiertiden som nevnt i femte ledd første setning.
d. Begrensningene for ansatte eller ansattes nærstående under bokstavene a), b) og c) gjelder ikke når aksjeinnskuddet er gjort i inntektsårene 2020 og 2021.

Ved aksjeinnskudd som nevnt i tredje ledd gjelder fjerde ledd første setning bokstav a tilsvarende så langt den passer for aksjeselskapet som foretar aksjeinnskuddet.

(5) Fradrag etter første ledd er betinget av at den personlige skattyteren beholder alle aksjene i minst tre kalenderår etter utløpet av det kalenderåret aksjeselskapet eller kapitalforhøyelsen er registrert i Foretaksregisteret. Realiserer skattyteren aksjer i selskapet i eiertiden som nevnt i første setning, anses aksjer med krav til eiertid å være realisert sist. Fradrag etter første ledd er også betinget av at skattyter eller skattyters nærstående i eiertiden nevnt i første punktum ikke mottar utdeling fra selskapet i forbindelse med kapitalnedsetting, jf. aksjeloven § 12-1 første ledd nr. 2, eller utbytte fra selskapet, jf. skatteloven § 10-11 første ledd. Ved aksjeinnskudd som nevnt i tredje ledd gjelder kravet til eiertid i første punktum tilsvarende for skattyters eierandeler i aksjeselskapet som foretok aksjeinnskuddet. Annet og tredje punktum gjelder tilsvarende for aksjeselskap som foretar aksjeinnskudd etter tredje ledd.
(6) Fradrag etter første ledd er betinget av at aksjeselskapet gir skattemyndighetene opplysninger om hvilke personlige skattytere som har foretatt fradragsberettigede aksjeinnskudd som nevnt i første eller tredje ledd.
(7) For kumulering av støtte gjelder § 3 i forskrift 4. desember 1992 nr. 907 om offentlig støtte.
(8) Bestemmelsene i (1) til (6) gjelder tilsvarende for aksjeinnskudd i utenlandske selskap som tilsvarer aksjeselskap, forutsatt at det utenlandske selskapet er hjemmehørende i et land innenfor EØS og er skattepliktig etter § 2-3 første ledd bokstav b.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 78 (med virkning fra 1 juli 2017), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 34, 23 juni 2020 nr. 100 (med virkning fra inntektsåret 2020), 23 juni 2020 nr. 100 (med virkning for inntektsårene 2020 og 2021, gjelder (4) bokstav d), 23 juni 2020 nr. 103.

Særskilte fradrag for bestemte yrkesgrupper

§ 6-60. Særskilte fradrag for fiskere og fangstfolk

(1) Skattyter som i minst 130 dager av inntektsåret personlig har drevet eller deltatt i fiske eller fangst på havet eller langs kysten, gis fradrag med inntil 30 prosent av netto arbeidsinntekt av fisket eller fangsten, begrenset til 154 000 kroner.
(2) Fradrag etter første ledd kan ikke gis samtidig med fradrag etter § 6-61.
(3) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av første og annet ledd.
(4) Det gis fradrag for kostnad til kosthold under fiske og fangst.
Endret ved lover 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 27 juni 2008 nr. 60 (f o m inntektsåret 2008), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022).

§ 6-61. Særskilt fradrag for sjøfolk

(1) Sjøfolk gis fradrag med inntil 30 prosent av inntekten om bord, begrenset til 83 000 kroner.
(2) Sjøfolk er personer som har arbeid om bord på skip i fart som hovedbeskjeftigelse såfremt arbeidet varer til sammen minst 130 dager i samme inntektsår. Statsloser anses ikke som sjøfolk etter denne paragraf. Fradraget gis ikke for inntekt ved arbeid om bord på ferger eller passasjerfartøy i rutetrafikk mellom norske havner når rutens distanse mellom første og siste anløp er under 300 nautiske mil.
(3) Inntekt om bord omfatter

a. enhver godtgjørelse som utbetales av arbeidsgiver, samt serveringspenger, tips m.v.,
b. fortjeneste ved salgsvirksomhet om bord,
c. sykepenger, hyre og likestilt ytelse ved sykdom eller skade og som trer i stedet for inntekt om bord.

(4) Skattyter som har minst 130 dagers arbeid, dels ved arbeid om bord som omfattes av annet ledd, dels som fisker, gis fradrag etter første ledd selv om kravet om 130 dagers arbeid om bord i samme inntektsår etter annet ledd ikke er oppfylt.
(5) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022).

Særlige bestemmelser om fradrag for utenlandske arbeidstakere mv. og begrenset skattepliktige

Overskriften endret ved lover 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 19 juni 2015 nr. 52 (f o m inntektsåret 2015).

§ 6-70. Standardfradrag for utenlandsk arbeidstaker

(1) Skattyter som har begrenset skatteplikt etter § 2-3 første ledd h, skal ha standardfradrag etter denne paragraf. Har personen utelukkende skatteplikt etter § 2-3 første ledd bokstav h, k, l, m eller n, skal han ha standardfradrag uansett hvor lenge denne skatteplikten består.
(2) Standardfradraget utgjør 10 prosent av samme beregningsgrunnlag som minstefradrag, jf. § 6-31. Fradraget kan ikke settes høyere enn 40.000 kroner.
(3) Standardfradraget trer i stedet for andre fradrag enn

a. fagforeningskontingent, jf. § 6-20
b. minstefradrag, jf. § 6-30
c. tilskudd til pensjonsordning, jf. §§ 6-47 første ledd a og b og 6-72.
d. særskilt fradrag for sjøfolk, jf. § 6-61.

(4) Valg av standardfradrag må gjelde begge ektefeller.
Endret ved lover 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 19 juni 2015 nr. 52 (f o m inntektsåret 2015), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 103, 22 juni 2022 nr. 73, 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 6-71. Fradrag for personlig skattyter med begrenset skatteplikt

(1) Personlig skattyter med begrenset skatteplikt etter § 2-3 kan kreve fradrag som om skatteplikten gjaldt all formue og inntekt etter § 2-1 niende ledd, når skattyteren er bosatt i annen EØS-stat og hele eller tilnærmet hele skattyterens

inntekt av arbeid, pensjon, uføreytelser eller virksomhet i inntektsåret skattlegges i Norge. – – –. For ektefeller legges ektefellenes samlede inntekt til grunn ved avgjørelsen av om inntektskravet er oppfylt.
(2) Personlig skattyter med begrenset skatteplikt etter § 2-3 kan kreve fradrag for gjeldsrenter som om skatteplikten gjaldt all formue og inntekt etter § 2-1 niende ledd, når skattyteren er bosatt i annen EØS-stat og hele eller tilnærmet hele skattyterens inntekt i inntektsåret skattlegges i Norge. Skattyter må dokumentere at vilkårene for fradragsrett etter første punktum er oppfylt.
(3) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Tilføyd ved lov 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), endret ved lover 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), 19 juni 2015 nr. 52 (f o m inntektsåret 2015).

§ 6-72. Fradrag for tilskudd til utenlandsk pensjonsordning

(1) Skattyter som har inntekt fra arbeid, gis fradrag for tilskudd til utenlandsk pensjonsordning vedkommende er medlem av ved etablering av skatteplikt til Norge. Arbeidsgiver gis fradrag for tilskudd til utenlandsk pensjonsordning som nevnt i første punktum. Fradrag for tilskudd til utenlandsk pensjonsordning etter denne bestemmelsen kan ikke overstige grensene for innskudd etter tjenestepensjonsloven § 4-7 første og annet ledd.
(2) Skattyter som har inntekt fra virksomhet, gis fradrag for tilskudd til utenlandsk pensjonsordning vedkommende er medlem av ved etablering av skatteplikt til Norge. Fradrag for tilskudd til utenlandsk pensjonsordning etter denne bestemmelsen kan ikke overstige grensene for innskudd etter innskuddspensjonsloven § 2-3 annet ledd.
(3) For personlig skattyter med begrenset skatteplikt etter § 2-3 gis det bare fradrag etter denne paragraf hvis hele eller tilnærmet hele skattyters inntekt fra arbeid eller virksomhet i inntektsåret skattlegges i Norge.
(4) Der medlemskap i en utenlandsk pensjonsordning etter første eller annet ledd kombineres med medlemskap i en norsk tjenestepensjonsordning, gis kun fradrag for tilskudd til den norske ordningen, jf. §§ 6-46 og 6-47.
(5) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 52 (f o m inntektsåret 2015), endret ved lov 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

Særfradrag i alminnelig inntekt

§ 6-80. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), tilføyd ved lov 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2013), opphevet ved lov 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 mars 2023).

§ 6-81. (Opphevet)

Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 30 juni 2000 nr. 57 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 31 aug. 2001 nr. 1015), 21 des 2001 nr. 113 (f o m inntektsåret 2002), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 des 2004 nr. 85 (ikr. 1 jan 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 16 juni 2006 nr. 29 (f o m inntektsåret 2006), 16 juni 2006 nr. 29 (f o m inntektsåret 2007, men f o m inntektsåret 2010 for skattyter som ved utgangen av 2006 allerede mottar rehabiliteringspenger eller attføringspenger fra folketrygden i kombinasjon med uførepensjon), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2011), 24 juni 2011 nr. 23 (f o m inntektsåret 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), opphevet ved lov 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1221, se endringslovens VIII. Se også lov 19 des 2014 nr. 87 for overgangsregel.)

§ 6-82. Særfradrag for lettere nedsatt ervervsevne

Skattyter som på grunn av sykdom eller annen varig svakhet har varig nedsatt ervervsevne av så lett karakter at det ikke gir rett til uføretrygd eller annen offentlig stønad, kan gis særfradrag i alminnelig inntekt etter en samlet vurdering av skattyterens økonomiske situasjon. Særfradraget skal ikke overstige 9 180 kroner.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 23 juni 2020 nr. 103.

§ 6-83. Særfradrag for usedvanlig store kostnader ved sykdom

Opphevet ved lov 9 des 2011 nr. 52, se overgangsregler i loven del V (f o m inntektsåret 2012, men slik at skattyter som har fått særfradrag etter § 6-83 for

inntektsårene 2010 og 2011, gis særfradrag for store sykdomsutgifter på tilsvarende vilkår fra inntektsårene 2012. Departementet kan i forskrift gi regler om begrensning av fradragsretten). Paragrafen lød før oppheving:

1. Skattyter som i inntektsåret har hatt usedvanlig store kostnader på grunn av egen eller forsørget persons sykdom eller annen varig svakhet, gis særfradrag i alminnelig inntekt så langt kostnadene kan dokumenteres og minst utgjør 9.180 kroner. Kravet til minste kostnads- og fradragsnivå gjelder ikke tilsynskostnader på grunn av forsørget barns sykdom eller annen varig svakhet.
2. Kostnader ved behandling, pleie eller opphold i institusjon eller hos privatpraktiserende helsepersonell utenfor offentlig norsk helse- og sosialvesen, gir bare rett til særfradrag dersom tilsvarende behandling, pleie eller opphold ikke tilbys av offentlig norsk helse- og sosialvesen og helsemyndighetene vurderer det oppsøkte helsetilbud som faglig forsvarlig. Departementet avgjør om vilkårene i dette ledd er oppfylt i det enkelte tilfelle og kan bestemme hva som skal regnes som offentlig helsevesen.
3. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av første og annet ledd.
4. Det gis ikke fradrag for kostnader til opphold i alders- og sykehjem eller for kostnader i forbindelse med helsereiser, jf. § 6-1 annet ledd.

§ 6-84. (Opphevet)

Endret ved lov 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), opphevet ved lov 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2011).

§ 6-85. Begrensning av særfradrag ved bopel i riket en del av året

Har skattyter vært bosatt i riket bare en del av året, reduseres særfradraget slik at det bare gis særfradrag svarende til det antall hele eller påbegynte måneder skattyter har vært bosatt i riket.

Fordeling og begrensning av fradrag

§ 6-90. Fordeling av fradrag mellom kommuner

(1) Har skattyter inntekt i flere kommuner, skal følgende fradrag fordeles forholdsmessig etter størrelsen av inntekten i hver kommune:

a. fradrag for gjeldsrenter og andre kostnader som ikke har tilknytning til noen bestemt inntektskilde,
b. fradrag for underskudd som ikke dekkes av inntekt i den kommunen hvor underskuddet er oppstått,
c. særfradrag etter §§ 6-80 til 6-83,
d. personfradrag etter § 15-4.

(2) Har skattyter inntekt fra reindrift i flere kommuner, skal fradrag for avsetning til avviklings- og omstillingsfond for reineiere etter § 8-3 fordeles i forhold til inntekten fra slik virksomhet i hver kommune.
(3) Ved overføring av underskudd mellom ektefeller etter § 6-3 tredje ledd, skal det overførte beløpet fordeles etter reglene i første ledd hos den ektefellen det er overført til.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2005), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2013), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 23 juni 2020 nr. 103.

§ 6-91. Fordeling av fradrag mellom Norge og utlandet

(1) Når skattyter som nevnt i § 2-1 og § 2-2 har fast eiendom, eller utøver eller deltar i virksomhet i utlandet, og inntekt fra slik fast eiendom eller virksomhet er unntatt fra skattlegging i Norge etter overenskomst med fremmed stat, skal skattyters fradrag for gjeldsrenter begrenses etter reglene i annet til fjerde ledd. For personlig skattyter som har alminnelig skatteplikt til Norge etter § 2-1, skal fradrag for gjeldsrenter ikke reduseres som følge av at skattyter eier bolig eller fritidsbolig i annen EØS-stat der skatteavtalen mellom Norge og den annen stat bygger på unntaksmetoden for unngåelse av dobbeltbeskatning. Når skattyter har krav på og krever helt eller delvis fradrag for gjeldsrentene i den annen EØS-stat, avkortes fradraget i Norge tilsvarende, likevel begrenset oppad til en andel som svarer til forholdet mellom samlet verdi av skattyters faste eiendom og eiendeler som nevnt i første punktum, og verdien av skattyters samlede eiendeler.

(2) Regnskapspliktig skattyter gis ikke fradrag for gjeldsrenter som svarer til forholdet mellom verdien av fast eiendom og eiendeler i virksomhet som nevnt i første ledd og verdien av skattyters samlede eiendeler, basert på bokført verdi i regnskap oppgjort i samsvar med regnskapsloven Ved fordeling av gjeldsrenter etter forrige punktum, skal eiendom som nevnt i første ledd annet punktum bare tas med i verdien av skattyters samlede eiendeler.
(3) Andre skattytere enn nevnt i annet ledd har ikke krav på fradrag for gjeldsrenter som svarer til forholdet mellom verdien av fast eiendom og eiendeler i virksomheten som nevnt i første ledd og verdien av skattyters samlede eiendeler, basert på verdien ved skattefastsettingen. Ved fordeling av gjeldsrenter etter forrige punktum, skal eiendom som nevnt i første ledd annet punktum bare tas med i verdien av skattyters samlede eiendeler.
(4) Når det foreligger samtykke fra departementet som omhandlet i § 2-37 fjerde ledd, medtas ved fradragsberegningen rente av den delen av det utenlandske selskapets gjeld som etter forholdsmessig fordeling faller på verdien av selskapets eiendeler eller anlegg m.v., i den utstrekning skattyteren anses som eier av disse, jf § 4-31 fjerde ledd.
(5) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i denne bestemmelse.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2000 nr. 111 (f o m inntektsåret 2000 for selskaper, f o m inntektsåret 2001 for personer), 19 nov 2004 nr. 73 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 1 des 2004 nr. 1531), 16 juni 2006 nr. 29 (f o m inntektsåret 2006), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2013), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 6-92. Begrensning av fradrag ved bopel i riket en del av året

Har skattyter vært bosatt i riket bare en del av året, gis det fullt fradrag for kostnad til erverv av inntekt som er opptjent i den del av året skattyter er bosatt i riket og som skattlegges her. For andre kostnader gis fradrag med en forholdsmessig del svarende til hvor lenge skattyteren har vært bosatt i riket.

Kapittel 7. Særregler om inntekt fra egen bolig eller fritidsbolig

Overskriften endret ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005).

Skattefri fordel ved bruk av egen bolig eller fritidsbolig

§ 7-1. Skattefritak for egen bruk

(1) Fordel ved at eier helt eller delvis bruker eiendom som egen bolig er ikke skattepliktig. Fritaket omfatter:

a. selveid enebolig, to- eller flermannsbolig, rekkehus, leilighet, mv.,
b. boenhet i boligselskap, jf. § 7-3,
c. våningshus på gårdsbruk.

(2) Fordel ved at eier helt eller delvis bruker fritidsbolig selv er ikke skattepliktig. Det samme gjelder for andelshavere i boligselskap, jf. § 7-3.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005).

§ 7-2. Utleieinntekt mv.

(1) Utleieinntekt fra egen bolig er skattepliktig, unntatt når leieforholdet varer sammenhengende minst 30 dager og

a. eieren benytter minst halvparten av boligen til egen bruk, regnet etter utleieverdien.
b. hele eller en større del av boligen leies ut for inntil 20 000 kroner i inntektsåret.

(2) For fritidseiendom som har vært delvis utleid eller utleid i deler av året, regnes 85 prosent av utleieinntekten som overstiger 15 000 kroner, som inntekt. Det samme gjelder utleieinntekt fra egen bolig når leieforholdet er kortere enn 30 dager.
(3) Flermannsboliger og utleiehytter omfattes ikke av denne paragrafen. Det samme gjelder når utleie av egen bolig regnes som virksomhet.
Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), endret ved lover 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2005), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 7-3. Andelshavere i boligselskaper

(1) Boligselskaper skattlegges ikke som selskaper. I stedet skattlegges andelshaverne etter denne paragraf.
(2) Boligselskap (borettslag og boligaksjeselskap) er selskap med delt eller begrenset ansvar og med hovedformål å gi andelshaverne bolig eller fritidsbolig i hus eid av selskapet.
(3) Bestemmelsene i denne paragraf gjelder for boligselskap hvor enten

a. minst 85 prosent av leieinntektene og dekning av felleskostnader kommer fra
    - andelshavere eller aksjonærer, eller
    - elever og studenter som er tildelt bolig gjennom elev- eller studentsamskipnad, eller
    - leietaker i boligselskap opprettet som ledd i organisert fornyelse av tettbygd strøk.
b. en kommune
    - sammen med personer som har bolig i vedkommende eiendom, innehar minst 85 prosent av andelskapitalen, eller
    - alene innehar over 50 prosent av andelskapitalen.

(4) Med andelshaver eller aksjonær etter tredje ledd bokstav a forstås

- personlig andelshaver eller aksjonær,
- juridisk person som eier andel etter burettslagslova § 4-2 første og annet ledd og § 4-3,
- boligbyggelag og annen yrkesutøver som nevnt i burettslagslova § 2-12, som skal stå for erverv eller oppføring av boliger for boligselskapet og som leier ut boenheter til personer som innenfor en bestemt tidsperiode gis rett til å kjøpe andelen (leie til eie). Departementet kan gi nærmere bestemmelser i forskrift, herunder om innholdet av kjøpsretten og hvor stor andel av leieinntektene som kan komme fra yrkesutøver som beskrevet i første punktum.

(5) Bestemmelsene i denne paragraf gjelder selv om vilkårene i tredje ledd ikke er oppfylt, når skattemyndighetene finner at dette vil gi et resultat som stemmer bedre med det virkelige forhold enn skattlegging etter regnskap ville gjøre. Departementet kan gi nærmere regler om gjennomføring av forrige punktum, herunder gi nærmere regler om beregning av leieinntekt.
(6) Inntekt fastsettes på den enkelte andelshaverens hånd, med skattefritak for

egen bruk etter § 7-1 første ledd b og annet ledd annet punktum. Den skattepliktige inntekten beregnes slik:

a. Bruttoinntekt fastsettes til summen av andel av
    - selskapets renteinntekter
    - andre inntekter som ikke har tilknytning til selve eiendommen
    - gevinst ved realisasjon av selskapets eiendommer.
b. Til fradrag i inntekt kommer andel av
    - selskapets rentekostnader
    - tilskudd til privat tjenestepensjonsordning for ansatte i hovedstilling i selskapet
    - selskapets kostnader som ikke har tilknytning til selve eiendommen
    - tap ved realisasjon av selskapets eiendommer.
c. Departementet gir nærmere regler om hvordan den enkelte andelshavers andel av selskapets inntekter og kostnader fastsettes.
d. I tillegg til inntekt som nevnt foran, skattlegges andelshaverne for netto utleieinntekt mv. av egen boenhet når inntekten ikke er fritatt for skatt etter § 7-2. Det samme gjelder for skattepliktig inntekt ved salg og overføring av strøm.

Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), endret ved lover 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 11 des 2009 nr. 123 (f o m inntektsåret 2010 iflg. vedtak 6 aug 2010 nr. 1167), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2024 nr. 86 (med virkning fra inntektsåret 2024).

Forskjellige bestemmelser

§ 7-10. Fradrag for kostnad ved overgang fra skattefritak til skatteplikt

Ved overgang fra skattefritak til skatteplikt for leieinntekter mv., jf. § 7-2, gis det fullt fradrag for vedlikeholdskostnader inntil 10.000 kroner. Fradrag for overskytende beløp reduseres med ti prosent for hvert år det ikke har vært skattepliktig utleieinntekt de siste fem årene. Ved utleie mindre enn halve inntektsåret gis det ikke fradrag for vedlikeholdskostnader. Denne bestemmelsen gjelder ikke når utleien skattlegges etter § 7-2 andre ledd. Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 9 des 2005 nr.

113 (f o m inntektsåret 2005), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 7-11. Inntekter fra energiproduksjon mv.

(1) Ved salg og overføring av strøm fra anlegg for produksjon av fornybar energi tilknyttet egen bolig og fritidsbolig etter § 7-1, regnes 85 prosent av inntekten som overstiger 15 000 kroner, som inntekt. Dette gjelder kun når energiproduksjonen har til hovedformål å forsyne egen bolig og fritidsbolig med energi.
(2) Anlegg for produksjon av fornybar energi omfattes ikke av denne paragraf når produksjonen krever konsesjon eller er omfattet av skatteloven kapittel 18.
(3) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder regler for tidfesting av inntekt.
Tilføyd ved forskrift 20 des 2024 nr. 86 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 7-12. Forskrift

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette kapittel, herunder om skattlegging i boligsameier og levering av opplysninger fra slike.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2024 nr. 86 (med virkning fra inntektsåret 2024, tidligere § 7-11).

Kapittel 8. Særregler om fastsettelse av inntekt i visse næringer

Fastsettelse av inntekt i forskjellige næringer

§ 8-1. Jordbruk, fiske, akvakultur m.v.

(1) Som inntekt regnes ikke

a. tilvekst i beholdning av fisk, akvatiske organismer i akvakultur, pelsdyr og rein,
b. tilskudd bevilget av Stortinget til kondemnering av eldre, uhensiktsmessig fiske- og fangstfartøy i den utstrekning tilskuddet

overstiger fartøyets nedskrevne verdi. Utbetaling av tilskudd hvor Statens Fiskarbank har overtatt eiendomsretten til fartøyet for alternativ anvendelse, regnes som kondemneringstilskudd,

c. tilskudd som stat, kommune eller selskap med offentlig støtte yter til bureising, planering, nydyrking eller overflatedyrking,

d. formuesforøkelse vunnet ved planering, nydyrking eller overflatedyrking av jord.

(2) Det gis fradrag for innbetaling til medlemskonto i Pelsdyrnæringens Markedsutjevningsfond. Utbetaling fra medlemskontoen er skattepliktig inntekt. Departementet kan gi forskrift om den skattemessige virkningen av inn- og utbetalinger på slikt fond.
(3) Det gis fradrag for kostnad ved planering for jordbruksformål og ved nydyrking og overflatedyrking på landbrukseiendom, herunder ikke medregnet verdien av skattyterens eget arbeid. Fradrag gis bare når planering og dyrking er gjennomført i samsvar med forskrift gitt av departementet. Fradrag gis ikke for den delen av kostnaden som er dekket ved offentlig tilskudd. Overstiger fradragsberettigede kostnader til planering 10 000 kroner, skal fradraget fordeles etter § 14-84.
(4) Dyr som inngår i buskap på gårdsbruk, reinflokk i reindriftsnæringen eller bestand i pelsdyrnæringen, anses som omløpsmidler i virksomhet. Det samme gjelder akvatiske organismer i akvakultur.
(5) Ved fastsettelsen av årets positive alminnelige inntekt fra jord- og hagebruk, herunder biinntekt fra slik virksomhet, gis produsenten et jordbruksfradrag på inntil 95 800 kroner per driftsenhet per år. I tillegg til jordbruksinntekten kan det i fradragsgrunnlaget velges å ta med nettoinntekt fra produksjon av biomasse til energiformål, herunder vedproduksjon. For inntekt over 95 800 kroner gis i tillegg et fradrag på 38 prosent av inntekten opp til samlet fradrag på 200 850 kroner. Fradraget kan bare kreves av bruker som har bodd på og drevet jordbruksvirksomhet på driftsenheten over halvparten av inntektsåret. Personer som deler inntekten fra samme næringsoppgave mellom seg, skal dele fradraget forholdsmessig. Minst en av de personer som får fradrag må være registrert som bosatt på en av de landbrukseiendommene som driftsenheten består av. Hver skattyter kan til sammen ikke gjøre krav på mer enn ett helt fradrag. Ektefeller med bopel på samme driftsenhet kan ikke kreve fradrag for annen driftsenhet. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd.
(6) Ved fastsettelsen av årets positive næringsinntekt fra reindrift gis produsenten et inntektsfradrag på inntil 95 800 kroner per år. For inntekt over 95 800 kroner gis i tillegg et fradrag på 38 prosent av den overskytende inntekten opp til et samlet fradrag på 200 850 kroner. Fradraget kan bare kreves av reineier som har drevet reindriftsvirksomhet over halvparten av

inntektsåret. Personer som deler inntekten fra samme næringsoppgave mellom seg, skal dele fradraget forholdsmessig. Ektefeller kan til sammen ikke kreve mer enn ett fradrag. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd.
(7) Ved fastsettelsen av årets positive næringsinntekt fra skiferproduksjon i Finnmark fylke eller kommunene Karlsøy, Kvænangen, Kåfjord, Lyngen, Nordreisa, Skjervøy og Storfjord i Troms fylke gis produsenten et inntektsfradrag på inntil 54 200 kroner per år. For inntekt over 54.200 kroner gis i tillegg et fradrag på 32 prosent av inntekten opp til et samlet fradrag på 142.000 kroner. Fradraget kan bare kreves av skiferdriver som har drevet virksomhet over halvparten av inntektsåret. Personer som deler inntekten fra samme næringsoppgave mellom seg, skal dele fradraget forholdsmessig. Ektefeller kan til sammen ikke kreve mer enn ett fradrag. Dersom fordelen av fradraget sammen med fordel av eventuell annen støtte etter EØS-reglene om bagatellmessig støtte overstiger 530.000 kroner, skal fradraget reduseres slik at den samlede støtten ikke overskrider 530.000 kroner. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd.
(8) Fradrag etter § 8-1 femte, sjette eller syvende ledd kan til sammen ikke overskride 200 850 kroner.
(9) Den kapitaliserte verdi av føderådsytelser anses ikke som en del av kostprisen ved erverv av fast eiendom og eiendeler knyttet til denne ved fordeling av inngangsverdi på de enkelte eiendeler som følger overdragelsen.
(10) Underskudd ved drift av våningshus i jordbruk oppstått i inntektsåret 2004 eller tidligere kan fremføres til fradrag bare i inntekt av jordbruk, skogbruk eller pelsdyrnæring.
Endret ved lover 15 des 2000 nr. 95, 20 des 2002 nr. 99, 27 juni 2003 nr. 63 (f o m inntektsåret 2003), 25 juni 2004 nr. 42 (f o m inntektsåret 2004), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 16 juni 2006 nr. 29 (f o m inntektsåret 2006), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020), 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025), 20 juni 2025 nr. 58 (med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 8-2. Skogsdrift

(1) Offentlige tilskudd til nyanlegg av varig art inntektsbeskattes ikke dersom

tilskuddet brukes til nedskrivning av det nye anleggets kostpris, uten tilsvarende fradrag ved inntektsfastsettelsen.
(2) Tidligere avsatte skogfondsmidler som utbetales, er skattepliktig inntekt. Ved utbetalingen gjelder følgende særregler:

a. Frigitte skogfondsmidler som brukes til skogkultur, bygging og opprusting av skogsveier, sommervedlikehold av skogsbilvei, miljøtiltak, skogbruksplanlegging med miljøregistrering, forsikring mot stormskader og brann på skog, kompetansehevende tiltak, oppmerking av eiendomsgrenser og nødvendige håndlangerutgifter i forbindelse med jordskifte av skog, samt investeringer i bioenergitiltak i tilknytning til bruket og som bidrar til varmeleveranser basert på eget råstoff eller lokale skogressurser, tas til inntekt med 15 prosent.
b. Skogfondsmidler som utbetales til investering i avskrivbart driftsmiddel, skal ikke gå til fradrag i driftsmidlets kostpris (avskrivningsgrunnlag). Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd.

(3) Når skog er kjøpt til uthogst, fastsettes kjøperens inntekt til det faktiske utbyttet i det enkelte inntektsår. Utbyttet fastsettes ved at de påløpne driftskostnadene og den delen av kjøpesummen som antas å falle på det tømmeret som er hogd i året, trekkes fra tømmerets salsgssum eller antatte salgsverdi.
(4) Det gis fradrag for kostnad til skogkultur og bygging av skogsveier.
(5) Skattyter som i en kommune enten ikke har skog eller bare har skog som ennå ikke er inntektsgivende, gis fradrag for kostnad til skogreising på egen eiendom med inntil ti prosent av nettoinntekten ved skattleggingen i samme kommune. Fradrag gis bare for skogreising i område som etter departementets bestemmelse skal anses som skogløst eller skogfattig.
Endret ved lover 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003, se endringslovens VI for overgangsregler), 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007, se dens XI), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 8-3. Avviklings- og omstillingsfond for reineiere

(1) Dersom beholdningen av rein er redusert i inntektsåret med minst en tredjedel som følge av salg til slakt, salg av livdyr eller tap av dyr, gis reineier fradrag i inntekt av reindrift for avsetning til avviklings- og omstillingsfond.

Fradrag på grunn av salg av livdyr gis bare når områdestyret etter reindriftsloven har gitt skriftlig underretning om at salget vil fremme nødvendig omstilling i reindriftsnæringen.
(2) Avsetningsbeløpet kan for det enkelte år sammen med andre fradragsberettigede fondsavsetninger utgjøre høyst 80 prosent av det beløp inntekten av reindrift eventuelt ved gjennomsnittsfastsetting etter § 14-83 fastsettes til. Avsetningsbeløpet kan ikke være mindre enn 30 000 kroner.
(3) Fradrag for avsetning gis bare dersom skattyteren innen utløpet av fristen for å levere skattemelding har satt avsetningsbeløpet inn på særskilt konto i innenlandsk bank. Fradraget skal dokumenteres med erklæring fra banken om at skattekontoret vil få skriftlig underretning når det skjer bevegelse på kontoen eller innskuddet stilles som sikkerhet for gjeld.
(4) Fører skattleggingen til at skattyteren kunne ha foretatt større avsetning enn det beløp skattyteren regnet med som maksimum, er det adgang til å øke fradraget tilsvarende, forutsatt at økningen utgjør minst 5 000 kroner.
(5) Beløp som det er gitt fradrag for etter bestemmelsene foran, skal legges til skattyterens inntekt – eventuelt ved gjennomsnittsfastsetting etter § 14-83 – for det året eller de årene midlene på bankkontoen heves. Skattlegging skal skje senest ved skattefasttingen for det syvende året etter at det ble gitt fradrag for beløpet. Rentebeløp som godskrives fondskontoen, behandles på samme måte. Innestående midler anses som hevet dersom de stilles som sikkerhet for gjeld. Skattyteren anses for å ha disponert over fondsmidlene i samme rekkefølge som beløpene ble avsatt. Ved skattlegging av fondsmidler gjelder bestemmelsen i § 6-90 annet ledd tilsvarende.
(6) Disponerte avsetningsbeløp som legges til skattyterens inntekter etter femte ledd, kan ikke danne grunnlag for ny avsetning etter første ledd.
(7) Ved skattyterens død skal avsatte midler på fondskontoen skattlegges i dødsåret. Dødsboet eller gjenlevende ektefelle eller arving som overtar reindriftsvirksomheten udelt, trer likevel inn i avdødes rettigheter og plikter etter denne paragraf.
(8) Ved skattyterens konkurs skal avsatte midler på fondskontoen skattlegges i det året konkursen åpnes.
(9) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 29 juni 2007 nr. 60 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 21 juni 2019 nr. 34, 20 juni 2025 nr. 58 (med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 8-4. Bankvirksomhet mv.

Det gis fradrag for beløp som finansforetak tilfører innskuddsgarantifondet og krisetiltaksfondet etter finansforetaksloven §§ 19-10 og 20-51.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 8-5. Forsikringsvirksomhet

(1) Forsikrings- og pensjonsforetak gis fradrag for avsetninger til forsikringsforpliktelser etter følgende regler:

a. Skadeforsikringsforetak gis fradrag for
    1. avsetning for ikke opptjent bruttopremie etter forskrift 18. desember 2015 nr. 1775 om årsregnskap for skadeforsikringsforetak § 3-5 første ledd,
    2. avsetning for ikke avløpt risiko etter forskrift 18. desember 2015 nr. 1775 om årsregnskap for skadeforsikringsforetak § 3-5 annet ledd og
    3. erstatningsavsetning etter forskrift 18. desember 2015 nr. 1775 om årsregnskap for skadeforsikringsforetak § 3-5 tredje ledd.
b. Livsforsikringsforetak og pensjonsforetak gis fradrag for
    1. avsetning til forsikringsfond eller annet fond som tilsvarer midler i investeringsvalg- og kollektivportefølje og
    2. avsetninger som nevnt i a.

(2) Gjensidig livsforsikringsselskap kan skattefritt overføre sikkerhetsfond som det har pr. 31. desember 1987, til egenkapitalfondet. Tilsvarende gjelder for livsforsikringsaksjeselskap og forsikringsallmennaksjeselskap der aksjonærene i selskapet eller holdingselskap er interesseorganisasjon eller samvirkeforetak.
(3) Ved omdanning av gjensidig livsforsikringsselskap til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap plikter selskapet å inntektsføre de midlene som er overført skattefritt fra sikkerhetsfond til egenkapitalfond. Tilsvarende gjelder dersom aksjer i selskapet overdras eller utstedes til andre enn interesseorganisasjoner og samvirkeforetak.
(4) Regnskapslovgivningens regler legges til grunn ved skattlegging av inntekter og fradrag for kostnader, herunder gevinst og tap, knyttet til eiendeler som forvaltes i investeringsvalg- og kollektivportefølje i livsforsikringsforetak og pensjonsforetak. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring

av reglene i dette ledd.
(5) Mottatt konsernbidrag i livsforsikringsforetak og pensjonsforetak, jf. §§ 10-2 til 10-4, er ikke skattepliktig inntekt, for så vidt eierandelen i det avgivende selskapet forvaltes i investeringsvalg- eller kollektivporteføljen. Avgitt konsernbidrag i livsforsikringsforetak og pensjonsforetak er ikke fradragsberettiget for giveren eller skattepliktig inntekt for mottakeren for så vidt eierandelen i det mottakende selskapet forvaltes i investeringsvalg- eller kollektivporteføljen.
(6) Ved fusjon og fisjon fastsettes skattemessige verdier i tråd med regnskapsreglene for overtakende selskap, for så vidt gjelder eiendeler som forvaltes i investeringsvalg- og kollektivporteføljen i livsforsikringsforetak og pensjonsforetak. Differanse mellom verdiene fastsatt etter forrige punktum og skattemessige verdier i overdragende selskap er skattepliktig eller fradragsberettiget for overtakende selskap i året for virkningstidspunktet. Forrige punktum gjelder ikke ved innfusjonering av datterselskaper i livsforsikrings- eller pensjonsforetak som forvaltes i investeringsvalg- eller kollektivporteføljen, i den grad eierandelene i datterselskapet er ført etter egenkapitalmetoden.
(7) Ved overføring av eiendeler etter § 11-21 til investeringsvalg- og kollektivporteføljen i livsforsikringsforetak og pensjonsforetak, fastsettes skattemessige verdier i tråd med regnskapsreglene for overtakende selskap. Differanse mellom verdiene fastsatt etter forrige punktum og skattemessige verdier i overdragende selskap er skattepliktig eller fradragsberettiget for overtakende selskap i året for overdragelsen.
(8) Ved endring av regnskapsprinsipp som får virkning for investeringsvalg- og kollektivporteføljen i livsforsikringsforetak og pensjonsforetak, skal endring av balansestørrelse som er regnskapsført mot egenkapitalen være skattepliktig eller fradragsberettiget i det året prinsippendringen implementeres.
Endret ved lover 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 20 des 2018 nr. 102 (med virkning fra inntektsåret 2018, se overgangsbestemmelse i del VI), 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 8-6. Avsetning til fond for selvassuranse av skip

For avsetning til fond for selvassuranse av skip gjelder:

a. Det gis fradrag for avsetning til fond til dekning av selvassuranse ved kaskoforsikring av skip på minst 50 tonnasjeenheter/registertonn brutto. Har skattyter to eller flere skip, skal det foretas særskilt avsetning for hvert skip.
b. Når ikke annet er bestemt, gis det fradrag med inntil forskjellen

mellom premie for full forsikring og den premien skattyter skal svare ifølge polisen. Krever skattyteren fradrag for kostnad vedrørende skipet til dekning av tap som skyldes selvassuranse, gis det fradrag for avsetning til fond som nevnt bare i den utstrekning det beløpet som følger av forrige punktum, overstiger vedkommende kostnad.

c. Avsetning for de enkelte år som i løpet av de følgende ti år ikke er brukt til dekning av tap som skyldes selvassuranse, tilbakeføres som inntekt senest det året da tiårsfristen utløper.
d. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

Skipsaksjeselskaper og skipsallmennaksjeselskaper

§ 8-10. Anvendelsesområde for særreglene for skipsaksjeselskaper og skipsallmennaksjeselskaper

(1) Bestemmelsene i §§ 8-11 til 8-20 gjelder for aksjeselskap som er stiftet i henhold til aksjeloven og allmennaksjeselskap som er stiftet i henhold til allmennaksjeloven, og som skattlegges etter den særskilte beskatningsordningen i henhold til bestemmelsene i §§ 8-11 til 8-20.
(2) Bestemmelsene i §§ 8-11 til 8-20 gjelder også for selskap hjemmehørende i annen EØS-stat, som tilsvarer selskap som nevnt i første ledd, og som kun driver virksomhet som nevnt i § 8-13 med skatteplikt etter § 2-3 første ledd bokstav b eller petroleumsskatteloven § 2, jf. § 1.
Endret ved lover 14 apr 2000 nr. 30 (f o m inntektsåret 2000), 29 mai 2009 nr. 29 (f o m inntektsåret 2008), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 8-11. Krav til eiendeler i selskapet

(1) Aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet kan kun eie følgende eiendeler:

a. skip i fart,
b. skip som driver transport av personell eller forsyninger, taubåter, entreprenørskip eller andre hjelpefartøy i petroleumsvirksomhet,
c. finansaktiva, unntatt
    1. aksjer i ikke-børsnoterte selskaper hvor inntekten ikke fastsettes etter § 8-15
    2. andeler i selskaper med deltakerfastsetting m.v. som nevnt i

§ 10-40 hvor inntekten ikke fastsettes etter § 8-15

3. finansielle instrumenter som gir rett til kjøp og salg av slike aksjer eller andeler,

d. aksjer eller andeler i poolsamarbeid, når poolsamarbeidet kun eier eiendeler som nevnt under c, og tilfredsstiller vilkårene i § 8-13. Som poolsamarbeid anses samarbeidsformer hvor to eller flere selskaper inngår avtale om felles drift av fartøy som nevnt i a, b og i, og hvor samarbeidet utgjør et selskap etter selskapsloven, aksjeloven eller allmennaksjeloven,
e. andel i selskap med deltakerfastsetting mv. som nevnt i § 10-40, som kun eier eiendeler som nevnt under a-f samt h og i, og hvor inntekten fastsettes etter § 8-15,
f. aksjer i selskap som nevnt i § 10-60, som kun eier eiendeler som nevnt under a-f samt h og i, og hvor inntekten fastsettes etter § 8-15,
g. aksjer i selskap som nevnt i § 8-10, som kun eier eiendeler som nevnt under a-f samt h og i, og aksjer i selskap som nevnt i denne bokstav,
h. driftsmidler i virksomhet som nevnt i § 8-13 første ledd a og b, unntatt driftsmidler som nevnt i § 14-41 h og i og annen fast eiendom og
i. fartøy som brukes i virksomhet knyttet til oppsetting, reparasjon, vedlikehold og demontering av vindmøller til havs.

(2) Eierandel i selskap som nevnt i første ledd e-g må være minst tre prosent gjennom hele inntektsåret. Vilkåret i første punktum gjelder bare aksjonærer og deltakere som er selskaper innenfor ordningen.
(3) Aksjeselskapet, allmennaksjeselskapet og selskap som nevnt i første ledd g, må eie fartøy som nevnt i første ledd a, b og i eller andel eller aksje i selskap som nevnt i første ledd e-g. Selskap som nevnt i første ledd e-f må eie fartøy som nevnt i første ledd a, b og i eller andel eller aksje i selskap som nevnt i første ledd e-f.
(4) Realiserer aksjeselskapet, allmennaksjeselskapet eller selskapet som nevnt i første ledd g eiendel slik at kravet i tredje ledd ikke er oppfylt, må nytt fartøy som nevnt i første ledd a, b og i, eller andel eller aksje i selskap som nevnt i første ledd e-g, anskaffes senest ett år etter realisasjonen. Alternativt kan selskapet innen samme frist inngå bindende kontrakt om bygging av nytt fartøy som nevnt i første ledd a, b og i. Oppfylles ikke kravet i første eller annet punktum, anses selskapet som trådt ut 1. januar i realisasjonsåret.
(5) Realiserer selskap som nevnt i første ledd e-f eiendel slik at kravet i tredje ledd ikke er oppfylt, må nytt fartøy som nevnt i første ledd a, b og i, eller andel eller aksje i selskap som nevnt i første ledd e-f, anskaffes senest ett år etter realisasjonen. Alternativt kan selskapet innen samme frist inngå bindende kontrakt om bygging av nytt fartøy som nevnt i første ledd a, b og i. Oppfylles

ikke kravet i første eller annet punktum, anses selskapet som trådt ut 1. januar i realisasjonsåret.
(6) Etter anskaffelse som nevnt i fjerde ledd, må selskapet eie fartøy som nevnt i første ledd a, b og i eller andel eller aksje i selskap som nevnt i første ledd e-g i minst to år. Etter anskaffelse som nevnt i femte ledd, må selskapet eie fartøy som nevnt i første ledd a, b og i eller andel eller aksje i selskap som nevnt i første ledd e-f i minst to år. Kravet i første og annet punktum kommer ikke til anvendelse dersom realisasjonen i fjerde eller femte ledd er en ufrivillig realisasjon, jf. § 14-70. Oppfylles ikke kravet i første eller annet punktum, anses selskapet som trådt ut 1. januar i realisasjonsåret etter fjerde eller femte ledd.
(7) Ufrivillig realisasjon etter § 14-70 skal ikke anses som brudd på vilkårene i sjette ledd. Etter slik realisasjon løper en ny ettårsfrist etter fjerde og femte ledd.
(8) Selskap innenfor ordningen må opprettholde eller øke sin andel EØS-registrert tonnasje i forhold til andelen EØS-registrert tonnasje selskapet eide per 1. juli 2005. Dersom selskapet trer inn i ordningen etter 1. juli 2005, skal måletidspunktet settes til tidspunktet for inntreden i ordningen. Med tonnasje forstås nettotonnasje slik denne til enhver tid er fastsatt i målebrev som er gyldige her i riket i henhold til forskrift 30. juni 2015 nr. 823 om måling av skip og flyttbare innretninger. Kravet om at selskapet må opprettholde eller øke andelen EØS-registrert tonnasje gjelder ikke så lenge selskapet har minst 60 prosent EØS-registrert tonnasje. Dersom selskap innenfor ordningen har bestemmende innflytelse over et annet selskap innenfor ordningen i henhold til regnskapsloven § 1-3, skal andelen EØS-registrert tonnasje beregnes samlet på morselskapets og datterselskapets hånd. Taubåter og fartøyer som frakter utvunnet materiale fra mudringsvirksomhet må være EØS-registrert. Departementet kan gi nærmere regler om beregning av flaggandel ved fusjon og fisjon av selskaper.
(9) Kravet om at selskapet må opprettholde eller øke andelen EØS-registrert tonnasje gjelder ikke for inneværende år dersom den samlede andelen EØS-registrert tonnasje innenfor ordningen per 31. desember i det foregående året er økt eller opprettholdt sammenlignet med den samlede andelen EØS-registrert tonnasje innenfor ordningen per 31. desember året før. Departementet kan gi nærmere regler om selskapenes plikt til å innrapportere opplysninger til skattemyndighetene.
(10) Departementet kan gi nærmere regler om hvilke fartøyer som skal omfattes av første ledd a, b og i.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2002), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005, kravene til EØS-registrering må være oppfylt fra og med 1 juli 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret

2006, se dens VII), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007, se dens IX), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2007), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2016 nr. 111 (ikr. 26 jan 2018 med virkning f o m inntektsåret 2017 iflg. res. 26 jan 2018 nr. 107), 20 des 2018 nr. 102, 20 des 2019 nr. 94.

§ 8-12. Bindingstid og valg om å tre inn i ordningen for selskap som tilhører samme konsern

(1) Valg om å tre inn i ordningen er bindende for det enkelte selskap for en periode på 10 år. Trer et selskap ut av ordningen før utløpet av 10-årsperioden, kan det tidligst tre inn igjen i ordningen etter utløpet av 10-årsperioden.
(2) Valg om å tre inn i ordningen skal skje samlet for alle kvalifiserende selskap som tilhører samme konsern, jf. aksjeloven § 1-3 og allmennaksjeloven § 1-3, på det tidspunkt selskapene leverer skattemeldingen.
Opphevet ved lov 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2007), tilføyd igjen ved lov 29 mai 2009 nr. 29 (f o m inntektsåret 2007 for første ledd, f o m inntektsåret 2009 for annet ledd), endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 8-13. Krav til virksomhet i selskap innenfor ordningen

(1) Selskap innenfor ordningen kan ikke drive annen virksomhet enn utleie og drift av egne og innleide skip eller hjelpefartøy som nevnt i § 8-11 første ledd a, b og i. Departementet kan likevel gi forskrift om at selskap innenfor ordningen kan drive virksomhet i form av:

a. strategisk og kommersiell ledelse samt daglig teknisk drift og vedlikehold av egne og innleide fartøyer, samt fartøyer i konsernforbundet selskap og poolsamarbeid som nevnt i § 8-11 første ledd d
b. annen virksomhet med nær tilknytning til sjøtransportvirksomheten som drives av det aktuelle selskapet eller konsernforbundet selskap som skattlegges etter bestemmelsene i §§ 8-10 til 8-20.

(2) Arbeidsinnsats i selskap innenfor ordningen kan bare gjelde virksomhet som nevnt i første ledd.
(3) Selskap innenfor ordningen kan ikke ha inntekt som oppebæres ved drift av entreprenørskip, når slik virksomhet omfattes av petroleumsskatteloven § 1.
(4) Selskap innenfor ordningen kan ikke ha inntekt som oppebæres ved drift i

norsk territorialfarvann av fartøy som nevnt i § 8-11 første ledd i, når tilsvarende virksomhet ville medført skatteplikt etter § 2-3 første ledd b for selskap som ikke er hjemmehørende i riket.
(5) For selskaper innenfor ordningen gjelder begrensninger i adgangen til å leie ut fartøyer på bareboat-vilkår etter bestemmelsene i sjette til niende ledd nedenfor.
(6) Som utleie på bareboat-vilkår regnes utleie der ansvaret for å bemanne fartøyet ikke påhviler uteieren eller et nærstående selskap. Som nærstående selskap etter dette ledd regnes

a. selskap der utleieren har direkte eller indirekte interesse i form av eierskap eller stemmerettigheter på 25 prosent eller mer eller rett til å motta 25 prosent eller mer av overskuddet og
b. selskap som har direkte eller indirekte interesse i utleieren i form av eierskap eller stemmerettigheter på 25 prosent eller mer eller rett til å motta 25 prosent eller mer av overskuddet.

Hvis et selskap har direkte eller indirekte interesse i utleieren og en eller flere andre enheter på 25 prosent eller mer, anses alle selskapene for nærstående. Som nærstående regnes også norske og utenlandske selskaper som utgjør et konsern i henhold til regnskapsloven § 1-3.

(7) Ved beregning av tonnasjeandel som er leid ut på bareboat-vilkår etter denne paragraf medtas den samlede innleide og eide tonnasjen i en selskapsgruppe som er omfattet av skatteordningen etter §§ 8-10 til 8-20. Med tonnasje forstås nettotonnasje slik denne til enhver tid er fastsatt i målebrev som er gyldige her i riket i henhold til forskrift 30. juni 2015 nr. 823 om måling av skip og flyttbare innretninger. I selskapsgruppe etter dette ledd inngår norske og utenlandske selskaper som per 31. desember i inntektsåret utgjør et konsern i henhold til regnskapsloven § 1-3. Tonnasje som leies inn til et selskap på bareboat-vilkår og som leies ut igjen på bareboat-vilkår medtas ikke. Det samme gjelder tonnasje som leies inn til et selskap på time charter- eller voyage charter-vilkår og som leies ut igjen på time charter- eller voyage charter-vilkår, jf. tiende ledd annet punktum, unntatt når tonnasjen inngår i selskapets virksomhet knyttet til salg av transporttjenester. Tonnasje i underliggende selskap som beskattes etter §§ 8-10 til 8-20, jf. § 8-11 første ledd g, medregnes bare dersom det underliggende selskapet tilhører selskapsgruppen. Tonnasjeandelen for inntektsåret beregnes som et vektet snitt av andelene for alle årets dager. Det enkelte selskap kan likevel velge at tonnasjeandelen for inntektsåret skal beregnes som et vektet snitt av alle dager i inntektsåret og de tre siste årene forut for inntektsåret. Tonnasje i underliggende selskap med deltakerfastsetting og NOKUS-selskap, jf. § 8-11 første ledd e og f, medregnes

med en forholdsmessig andel. Ved endring i eierandel i løpet av et år medregnes tonnasje i underliggende selskap med deltakerfastsetting og NOKUS-selskap slik at selskapets samlede tonnasje for hele året fordeles i forhold til eierandel og dager andelen har vært eiet.
(8) Selskap innenfor ordningen kan ikke leie ut fartøy på bareboat-vilkår dersom:

a. leieavtalen overfører eierskapet til fartøyet til leietaker eller en tredjepart ved utløpet av leieperioden, unntatt når prisen skal tilsvare markedspris vurdert på tidspunktet for utløp av leieperioden,
b. leietaker eller en tredjepart har rett til å kjøpe fartøyet ved utløpet av leieperioden, unntatt når prisen skal tilsvare markedspris vurdert på tidspunktet for utløp av leieperioden,
c. andre forhold gjør det sannsynlig at leietaker eller en tredjepart vil overta fartøyet i løpet av avtaleperioden eller senere, unntatt når prisen skal tilsvare markedspris vurdert på tidspunktet for overtakelse,
d. nåverdien av minimum leiebetalinger tilsvarer mer enn 90 prosent av markedsverdien for fartøyet ved inngåelse av leieavtalen,
e. hele eller deler av gevinst og tap som følge av variasjoner i restmarkedsverdien av fartøyet tilfaller leietaker,
f. leietaker har etter utløpet av den opprinnelige avtalen rett til å fornye denne, til en leie som ligger under markedsleie for et tilsvarende fartøy eller
g. leieperioden går over mer enn 50 prosent av fartøyets totale økonomiske levetid, estimert ved leieperiodens begynnelse.

Andelen av selskapsgruppens tonnasje som er utleid på bareboat-vilkår kan ikke overstige 40 prosent av gruppens totale tonnasje.

(9) Oppfylles ikke vilkårene som nevnt under åttende ledd kan selskap som leier ut hjelpefartøyer i petroleumsvirksomhet mv. på bareboat-vilkår, og som ikke leier ut andre typer fartøyer på slike vilkår, likevel skattlegges etter §§ 8-10 til 8-20 dersom andelen av selskapsgruppens tonnasje som er utleid på bareboat-vilkår ikke overstiger 50 prosent av gruppens totale tonnasje. Departementet gir forskrift om hvilke typer fartøy som omfattes av foregående punktum. Den strategiske ledelsen for fartøy som nevnt i første punktum må utøves av et selskap som er hjemmehørende i en EØS-stat og leieperioden kan være maksimalt fem år, med tillegg på inntil tre år dersom det foreligger avtale om adgang til å forlenge perioden.
(10) Andelen av selskapsgruppens tonnasje som er leid inn på time charter- eller voyage charter-vilkår og som ikke er EØS-registrert kan ikke overstige 90

prosent av den totale tonnasjen i selskapsgruppen som er omfattet av skatteordningen etter §§ 8-10 til 8-20. Fartøyer anses som leid inn på time charter- eller voyage charter-vilkår dersom verken innleier eller et selskap i samme selskapsgruppe har overtatt ansvaret for bemanning av fartøyet. Med tonnasje forstås nettotonnasje slik denne til enhver tid er fastsatt i målebrev som er gyldige her i riket i henhold til forskrift 30. juni 2015 nr. 823 om måling av skip og flyttbare innretninger. I selskapsgruppe etter dette ledd inngår norske og utenlandske selskaper som utgjør et konsern i henhold til regnskapsloven § 1-3 per 31. desember i inntektsåret. Tonnasje som leies inn til et selskap på bareboat-vilkår og som leies ut igjen på bareboat-vilkår medtas ikke. Tonnasje i underliggende selskap som beskattes etter §§ 8-10 til 8-20, jf. § 8-11 første ledd g, medregnes bare dersom det underliggende selskapet tilhører selskapsgruppen. Andelen beregnes som et vektet snitt av andelen for alle inntektsårets dager. Tonnasje i underliggende selskap med deltakerfastsetting og NOKUS-selskap, jf. § 8-11 første ledd e og f, medregnes med en forholdsmessig andel. Ved endring i eierandel i løpet av året medregnes tonnasje i underliggende selskap med deltakerfastsetting og NOKUS-selskap slik at selskapets samlede tonnasje for hele året fordeles i forhold til eierandel og dager andelen har vært eiet.
Endret ved lover 14 apr 2000 nr. 30 (f o m inntektsåret 2000), 17 juni 2005 nr. 74, 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007, se dens IX), 9 mai 2008 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2016 nr. 111 (ikr. 26 jan 2018 med virkning f o m inntektsåret 2017 iflg. res. 26 jan 2018 nr. 107), 14 des 2018 nr. 93 (med virkning for inntekståret 2018), 20 des 2018 nr. 102.

§ 8-14. Inntreden i ordningen

(1) Vilkårene i §§ 8-11 til 8-19 må være oppfylt gjennom hele inntektsåret.
(2) Selskap som trer inn i ordningen etter fisjon med skattemessig kontinuitet, kan ikke tre inn før 1. januar i inntektsåret etter at slik fisjon er gjennomført.
(3) Ved inntreden skal det foretas et inntektsoppgjør. Utgangsverdien ved dette inntektsoppgjøret settes til summen av kostpris for selskapets finansielle eiendeler og aksjer i selskaper som nevnt i § 8-11 første ledd d og g som er fritatt fra beskatning ved realisasjon etter § 2-38, skattemessig verdi av øvrige finansaktiva, og markedsverdien av selskapets øvrige eiendeler, fratrukket skattemessig verdi av gjeld. Inngangsverdien settes lik selskapets totale egenkapital, korrigert for egenkapitalandelen av netto midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier, herunder fremførbart underskudd. Underskudd kan ikke fremføres til fradrag i senere finansinntekt i

selskapet.
(4) Ved realisasjon av andel i selskap som nevnt i §§ 10-40 og 10-60, som omfattes av § 2-38, til selskap som skattlegges etter bestemmelsene i §§ 8-10 til 8-20 fra selskap med direkte eller indirekte eierinteresser i det overtakende selskapet, skal det foretas et inntektsoppgjør slik at en positiv differanse mellom skattemessig verdi og markedsverdi for andelen på realisasjonstidspunktet kommer til beskatning i det overtakende selskapet. Tilsvarende gjelder når realisasjonen skjer fra selskap som slikt selskap har direkte eller indirekte eierinteresser i. Inntektsoppgjør etter dette ledd skal ikke foretas ved realisasjon fra selskap som skattlegges etter bestemmelsene i §§ 8-10 til 8-20.
(5) Inntekt etter tredje ledd skal også fastsettes når en eiendel overføres til et selskap innenfor ordningen etter reglene i § 11-21. Inntekten skal skattlegges i det mottakende selskapet i transaksjonsåret.
(6) Inngår andel i selskap som nevnt i §§ 10-40 eller 10-60 i inntektsoppgjør etter reglene i de tre foregående ledd, og andelen før inntredenen eller realisasjonen er overført ved realisasjon eller uttak fra selskap med direkte eller indirekte eierinteresser i det overtakende selskapet, eller selskap som slikt selskap har direkte eller indirekte eierinteresser i, og eventuell gevinst ved overføringen er fritatt for skatteplikt etter § 2-38, skal inngangsverdien ved inntektsoppgjøret korrigeres ned med en positiv endring i over- eller underpris ved denne overføringen. Dersom andelen er overført mellom flere selskaper som nevnt, og eventuell gevinst ved disse overføringene er fritatt for skatteplikt etter § 2-38, skal inngangsverdien korrigeres ned med en positiv sum av endringer i over- eller underpris ved alle overføringene. Det skal ikke korrigeres for endringer i over- eller underpris ved overføringer som er gjennomført tidligere enn tre inntektsår før året for inntredenen eller realisasjonen.
(7) Gevinst beregnet etter reglene i de fire foregående ledd føres på gevinst- og tapskonto.
(8) Departementet kan gi forskrift om beregning av markedsverdier etter tredje til femte ledd, herunder pålegge selskapene plikt til å fremlegge dokumentasjon av markedsverdi.
Endret ved lover 14 apr 2000 nr. 30 (f o m inntektsåret 2000), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007, se dens X), 27 juni 2008 nr. 60 (f o m inntektsåret 2007 for fjerde ledd, likevel slik at inntektsoppgjør skal gjennomføres ved realisasjon av part f o m 5 okt 2007, f o m inntektsåret 2008 for femte til syvende ledd), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 8-15. Fastsettelse av skattepliktig inntekt for selskap innenfor ordningen

(1) Selskap innenfor ordningen er fritatt for skatteplikt på alminnelig inntekt

med de unntak som følger av annet til åttende ledd.
(2) Renteinntekter, gevinster ved realisasjon av aksjer, gevinster som følge av kurssvingninger på valuta og andre finansielle inntekter er skattepliktige, med mindre skattefritak følger av § 2-38. Tilsvarende kostnader og tap er fradragsberettiget. Skatteplikten eller fradragsretten gjelder likevel ikke gevinst eller tap ved realisasjon av aksje eller andel som nevnt i § 8-11 første ledd d-g. Inntekter fra aktivitet i forbindelse med solidaransvar som nevnt i skipsarbeidsloven § 2-4 tredje ledd og omsorgsplikter som nevnt i skipsarbeidsloven kapittel 8 skattlegges som finansinntekt etter dette ledd. Forrige punktum gjelder ikke inntekter fra aktivitet i forbindelse med rederiers plikter og ansvar overfor arbeidstakere og oppdragstakere i virksomhet som nevnt i § 8-13 om bord på fartøy som nevnt i § 8-11 første ledd a og b.
(3) En andel av gevinster som følge av kurssvingninger på fordringer og gjeld i utenlandsk valuta tilsvarende forholdet mellom selskapets balanseførte finanskapital og totalkapital er skattepliktig. En tilsvarende andel kostnader og tap som følge av kurssvingninger på fordringer og gjeld i utenlandsk valuta er fradragsberettiget. Ved beregningen skal eiendelenes verdi fastsettes til gjennomsnittet av verdien ved inntektsårets begynnelse og verdien ved inntektsårets avslutning. Dette ledd gjelder tilsvarende for gevinster og tap ved realisasjon av finansiell kontrakt der innehaveren har rett (opsjon) til å kjøpe eller selge valuta, samt finansiell kontrakt om å kjøpe, selge eller bytte valuta (terminkontrakt), men slik at ved beregningen skal eiendelenes verdi fastsettes til verdien ved inntektsårets avslutning.
(4) Det gis kun fradrag for en andel av selskapets faktiske renteutgifter tilsvarende forholdet mellom selskapets balanseførte finanskapital og totalkapital. Ved beregning av rentefradraget skal eiendelenes verdi fastsettes til gjennomsnittet av verdien ved inntektsårets begynnelse og verdien ved inntektsårets avslutning. Bestemmelsen i § 6-41 om begrensning av rentefradrag for nærstående gjelder tilsvarende for fradragsberettiget del av faktisk rentekostnad.
(5) Underskudd fastsatt etter reglene i annet til fjerde ledd kommer ikke til fradrag i inntekt fastsatt etter § 8-14 tredje til femte ledd, men kan fremføres mot senere inntekt fastsatt etter annet til fjerde ledd og sjuende ledd etter reglene i § 14-6.
(6) Bestemmelsen i § 10-43 om fradragsbegrensning kommer ikke til anvendelse ved fastsettelse av inntekt som nevnt i annet ledd første punktum for kommandittister og stille deltakere innenfor ordningen.
(7) Dersom selskap som nevnt i § 8-10 har en egenkapitalandel som utgjør mer enn 70 prosent av summen av gjeld og egenkapital i henhold til balansen ved det regnskapsmessige årsoppgjør, skal den delen av egenkapitalen som overstiger 70 prosent, multiplisert med en normrente, anses som skattepliktig inntekt

etter annet ledd første punktum. Eiendelenes verdi fastsettes til gjennomsnittet av verdien ved inntektsårets begynnelse og verdien ved inntektsårets avslutning. Aksjer i selskap som nevnt i § 8-11 første ledd g skal ikke medtas som en del av selskapets balanseførte kapital ved beregningen foran. Ved verdsettelsen av eierselskapets andeler og aksjer i selskaper som omfattes av § 8-11 første ledd e og f som er ført etter egenkapitalmetoden, skal det ikke tas hensyn til slike selskapers balanseførte gjeld. Hvor andeler eller aksjer som nevnt i foregående punktum er ført etter kostmetoden, er det den forholdsmessige andel av dette selskapets balanseførte kapital som skal legges til grunn for beregningen i eierselskapet. Departementet fastsetter normrente i forskrift.
(8) Selskap som utarbeider selskapsregnskap etter regnskapsloven § 3-9 tredje eller fjerde ledd skal korrigere for elementer i fond for urealiserte gevinster etter aksjeloven § 3-3 a eller allmennaksjeloven § 3-3 a, i følgende tilfeller:

a. ved beregning av forholdet mellom selskapets balanseførte finanskapital og totalkapital etter bestemmelsene i tredje ledd første og annet punktum
b. ved beregning av maksimalt rentefradrag etter (4)
c. ved beregning av inntektstillegg etter sjuende ledd første punktum.

Ved beregningene som nevnt i bokstav a og b skal det bare korrigeres for elementer i fond for urealiserte gevinster som knytter seg til eiendeler. Ved beregningen som nevnt i bokstav c skal det ikke korrigeres for elementer i fond for urealiserte gevinster som knytter seg til eiendeler som ikke medtas som en del av selskapets balanseførte kapital.

(9) Selskap som ikke har ført foreslått utbytte etter aksjeloven § 8-2 eller allmennaksjeloven § 8-2 som gjeld i regnskapet, skal medregne foreslått utbytte som gjeld ved beregning av inntektstillegg etter sjuende ledd første punktum.
(10) Departementet kan gi overgangsbestemmelser til bestemmelsene i § 8-15 tredje ledd om skatteplikt for valutagevinst og om fradragsrett for valutatap, herunder gi bestemmelser om at kurssvingninger på valuta før 1. januar 2000 ikke får innvirkning på beregningen av gevinst eller tap ved skattleggingen.
(11) Departementet kan gi overgangsregler til bestemmelsene i tredje ledd om skattemessig behandling av gevinster og tap på langsiktige valutaposter omfattet av skatteloven § 14-5 femte ledd som er påløpt men ikke realisert per 1. januar 2005.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 14 apr 2000 nr. 30 (f o m inntektsåret 2000), 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2002), 27 juni 2003 nr. 63 (f o m inntektsåret 2003), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2004, gevinster og tap som realiseres fra og med 26 mars 2004, tredje ledd

syvende til tiende punktum fra 6 okt 2004, se endringsloven del XIX for overgangsregler, annet ledd nytt fjerde, femte og sjette punktum og syvende ledd første punktum f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2005), 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007, se dens X), 11 des 2009 nr. 123 (med virkning for finansielle kontrakter som inngås fra 1 jan 2010), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), 20 juni 2014 nr. 33 (f o m inntektsåret 2014).

§ 8-16. Tonnasjeskatt

(1) Selskap innenfor ordningen skal svare en årlig skatt til staten for skip og hjelpefartøy selskapet eier, beregnet av nettotonnasje, etter satser som fastsettes av Stortinget i det årlige skattevedtak. Departementet kan gi bestemmelser om reduksjon i satsene for skip og hjelpefartøy som tilfredsstiller miljøkrav fastsatt av Sjøfartsdirektoratet. Skatt etter første og annet punktum skal også svares for innleid skip og hjelpefartøy når eieren ikke er skattepliktig til Norge for inntekten ved utleie av skipet eller hjelpefartøyet. Bestemmelsene i §§ 10-41 og 10-65 gjelder tilsvarende.
(2) Departementet kan gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av denne paragraf, herunder bestemme at tonnasjeskatt ikke skal svares når skipet i et sammenhengende tidsrom av mer enn tre måneder i inntektsåret er i opplag eller ute av drift. Departementet kan også bestemme at leietaker ikke skal svare tonnasjeskatt dersom annen leietaker innenfor ordningen er pliktig til å svare tonnasjeskatt for samme skip eller hjelpefartøy i samme tidsrom.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008).

§ 8-17. Uttreden av ordningen

(1) Selskapet anses som trådt ut av ordningen fra og med det inntektsåret da

a. det fremsettes krav om skattlegging etter alminnelige regler, eller
b. vilkårene etter §§ 8-11 til 8-13 brytes.

(2) Bestemmelsene i § 8-14 tredje ledd annet punktum legges til grunn ved fastsettelse av skattemessige verdier etter uttreden fra ordningen. I tilfeller der det oppstår en forskjell mellom virkelig verdi og andel skattemessig verdi i selskap som nevnt i § 10-40, skal forskjellen føres på en egen konto som kan avregnes i fremtidig andel av overskudd eller underskudd fra samme selskap

som skyldes forskjellen. Det samme gjelder aksjer i selskap som nevnt i § 10-60 som omfattes av § 2-38. For aksjer i selskap som nevnt i § 10-60 som ikke omfattes av § 2-38, skal regulering av kostpris ved senere realisasjon av aksjen som nevnt i § 10-68 første ledd bare omfatte deltakerens eiertid etter uttreden. Departementet kan gi forskrift om beregning av markedsverdier etter annet punktum, herunder pålegge selskapene å fremlegge dokumentasjon av markedsverdi.
(3) Selskapet anses ikke trådt ut etter første ledd b dersom brudd på vilkårene etter § 8-11 og § 8-13 første og annet ledd rettes innen to måneder etter at bruddet oppsto. Dersom bruddet er uvesentlig eller skyldes forhold utenfor selskapets kontroll, anses ikke selskapet trådt ut av ordningen dersom bruddet rettes innen to måneder etter det tidspunktet selskapet burde ha oppdaget bruddet. Skattekontoret kan forlenge fristen for retting dersom selskapet godtgjør at det vil medføre særlige ulemper å rette bruddet innen fristen. Første og annet punktum gjelder ikke ved gjentatt brudd på vilkår i § 8-13 første og annet ledd innen tre år regnet fra det tidspunktet forrige brudd ble rettet. Denne bestemmelse forlenger ikke fristene etter § 8-11 fjerde og femte ledd. Rettingsadgangen etter dette ledd gjelder ikke ved brudd på vilkåret etter § 8-13 åttende ledd om at andelen av selskapsgruppens tonnasje som er utleid på bareboat-vilkår ikke kan overstige 40 prosent av gruppens totale tonnasje eller ved brudd på vilkåret etter § 8-13 niende ledd om at andelen av selskapsgruppens tonnasje som er utleid på bareboat-vilkår ikke kan overstige 50 prosent av gruppens totale tonnasje. Rettingsadgangen gjelder heller ikke ved brudd på vilkåret i § 8-13 tiende ledd.
Endret ved lover 14 apr 2000 nr. 30 (f o m inntektsåret 2000), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2004, tredje ledd f o m inntektsåret 2005), 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007, se dens X), 29 juni 2007 nr. 60 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 11 des 2009 nr. 123, 10 des 2010 nr. 67, 14 des 2018 nr. 93 (med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 8-18. Forholdet til andre regler

(1) Selskaper innenfor ordningen kan yte og motta konsernbidrag forutsatt at vilkårene for å yte og motta konsernbidrag etter § 10-4 er oppfylt. Konsernbidrag hvor yter eller mottaker er innenfor ordningen skal ikke være fradragsberettiget for yter eller skattepliktig for mottaker.
(2) Konsernbidrag avgitt til selskap som har trådt ut av ordningen er ikke skattepliktig inntekt for mottaker og ikke fradragsberettiget for giver i uttredelsesåret og de to påfølgende årene.
Endret ved lover 14 apr 2000 nr. 30 (f o m inntektsåret 2000), 10 des 2004 nr.

77 (f o m inntektsåret 2005), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007, se dens IX).

§ 8-19. Særlige regler om beregning av endring i skattlagt kapital (RISK) for aksjer i selskap innenfor ordningen

Tilføyd ved lov 14 apr 2000 nr. 30 (f o m inntektsåret 2000), opphevet ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2004).

§ 8-20. Forskrift

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i §§ 8-10 til 8-18.
Endret ved lov 14 apr 2000 nr. 30 – tidligere § 8-19 (f o m inntektsåret 2000).

Kapittel 9. Særregler om gevinst og tap ved realisasjon m.v.

§ 9-1. Anvendelsesområde

Med mindre annet er bestemt eller følger av sammenhengen, gjelder bestemmelsene i dette kapittel fastsettelse av gevinst og tap ved realisasjon av formuesobjekt

a. utenfor virksomhet, jf. § 5-1 annet ledd og § 6-2
b. i virksomhet, jf. § 5-30 og § 6-2.

§ 9-2. Hva realisasjon omfatter

(1) Realisasjon omfatter overføring av eiendomsrett mot vederlag og opphør av eiendomsrett, herunder blant annet:

a. salg og gavesalg
b. tvangsavståelse ved blant annet ekspropriasjon, odelsløsning og tvangssalg
c. makeskifte og bytte
d. innfrielse eller bortfall av fordring
e. endelig avkall på rettighet
f. tap, ødeleggelse og tilintetgjørelse

g. utrangering
h. innløsning av aksje og oppgivelse av aksje ved likvidasjon etter § 10-37
i. – – –.

(2) Likestilt med realisasjon er:

a. stiftelse av varig rettighet i formuesobjekt mot engangsvederlag
b. overføring av eierandeler og finansielle instrumenter mellom kundeportefølje og selskapsportefølje i selskaper mv. som driver forsikringsvirksomhet etter lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv.

(3) Realisasjon omfatter ikke blant annet:

a. gaveoverføring
b. arveovergang ved dødsfall
c. skifte av dødsbo
d. overdragelse mellom ektefeller
e. skifte av felleseie mellom ektefeller
f. oppløsning av tingsrettslig sameie (uten utløsning av eller mellomlag til noen sameier)
g. jordskifte etter jordskiftelova
h. overføring av konkursdebitors eiendeler til konkursboet.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 7 des 2012 nr. 76 (ikr. 8 okt 2012), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 20 des 2018 nr. 102 (med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 9-3. Skattefritak for visse realisasjonsgevinster

(1) Gevinst ved realisasjon av følgende formuesobjekter er unntatt fra skatteplikt utenfor virksomhet:

a. innbo eller annet løsøre som har vært brukt i eierens eller vedkommendes families bopel eller husholdning,
b. utenlandsk betalingsmiddel til personlig forbruk. Departementet kan gi forskrift om hva som kan anses som utenlandsk betalingsmiddel til personlig forbruk,
c. 1. muntlige fordringer og andre gjeldsbrev enn

mengdegjeldsbrev,
2. mengdegjeldsbrev anskaffet før 10. mai 1990 og rettigheter til mengdegjeldsbrev,
3. gevinst ved realisasjon av fordring som nevnt i nr. 1 og 2, vil likevel være skattepliktig dersom verdien av fordringen tidligere har vært regnet som skattepliktig inntekt eller har inngått i et gevinst/tapsoppgjør med skatterettslig virkning for fordringshaver.

(2) Gevinst ved realisasjon av boligeiendom, herunder våningshus på gårdsbruk, selveierleilighet, andelsleilighet, aksjeleilighet og obligasjon med tilhørende borett, er unntatt fra skatteplikt når følgende betingelser er oppfylt:

a. Eieren har eid eiendommen (andelen m.v.) i mer enn ett år når realisasjonen finner sted eller avtales. Er huset oppført av eieren, løper ettårsfristen fra huset ble tatt i bruk eller ifølge ferdigattest var oppført, og
b. eieren har brukt hele eiendommen som egen bolig i minst ett av de to siste årene før realisasjonen. Når eieren på grunn av sitt arbeid eller av helsemessige eller lignende grunner er forhindret fra å bruke boligen, skal den tid slik brukshindring foreligger, regnes med som botid hvis eieren på ervervstidspunktet ikke kjente til eller burde ha kjent til brukshindringen. Realiseres tidligere felles bolig etter separasjon eller skilsmisse, skal også den ektefellen som er flyttet ut av boligen, godskrives den andre ektefellens botid ved bruk av reglene ovenfor. Tilsvarende gjelder etter samlivsbrudd for tidligere samboere som har eller har hatt felles barn.

(3) Annet ledd gjelder tilsvarende for

a. boligeiendom når eieren har brukt minst halvparten av bygningen – regnet etter utleieverdien – som egen bolig og den øvrige delen har vært utleid til boligformål,
b. den forholdsmessige delen av gevinsten som faller på eierens leilighet ved realisasjon av annen bygning hvor en del har vært benyttet av eieren som egen bolig, herunder bygning som delvis har vært brukt i virksomhet.

(4) Gevinst ved realisasjon av fritidsbolig, herunder andel i boligselskap, er unntatt fra skatteplikt når eieren har brukt eiendommen som egen fritidsbolig i minst fem av de siste åtte år før realisasjonen, forutsatt at realisasjonen finner sted eller avtales mer enn fem år etter ervervet og mer enn fem år etter at

fritidseiendommen ble tatt i bruk eller ifølge ferdigattest var oppført.
(5) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av annet til (4).
(6) Gevinst ved realisasjon av alminnelig gårdsbruk eller skogbruk er fritatt for skatteplikt på nærmere vilkår i § 9-13.
(7) Gevinst ved samlet realisasjon av særskilte driftsmidler i kraftanlegg som nevnt i § 18-6 første ledd og fallrettigheter eller andel i slike, er unntatt fra skatteplikt dersom overtaker viderefører de skattemessige verdiene og ervervstidspunktene for eiendeler, rettigheter og forpliktelser som overføres. Det samme gjelder ved samlet realisasjon av driftsmidler som nevnt i § 19-6 første ledd bokstav c og akvakulturtillatelse som nevnt i § 19-1 for grunnrenteskattepliktig havbruksvirksomhet, og ved samlet realisasjon av driftsmidler i grunnrenteskattepliktig vindkraftvirksomhet.
(8) Gevinst ved erstatning etter lov om forbud mot hold av pelsdyr § 3, er fritatt for skatteplikt. Gevinst ved erstatning etter første punktum for selskap med deltakerfastsetting, er ikke skattepliktig for deltaker ved utdeling etter § 10-42.
(9) Annet til sjette ledd gjelder ikke gevinst ved

a. realisasjon av tomt. Som tomt regnes også hel eller større del av en eiendom, også bebygd areal, når grunnen etter sin beliggenhet og naturlige beskaffenhet finnes egnet for bygging av boliger, fritidsboliger m.v., eller for utnyttelse til industrielt eller annet forretningsmessig formål o.l., og det må antas at vederlaget i vesentlig grad er bestemt ved muligheten til å bruke grunnen til formål som nevnt,
b. realisasjon av vannfall og vannfallsrettighet, strandrettighet, torvtak, steinbrudd, skiferbrudd, mineralforekomst, grustak, sandtak og lignende,
c. overføring av rett til å ta ut sand, grus, torv og lignende,
d. overføring av varig bruksrett til fast eiendom eller ved stiftelse av rett som varig innskrenker rådigheten over slik eiendom, når vederlaget er fastsatt på grunnlag av at eiendommen har tomteverdi eller omfatter forekomst som nevnt.

Endret ved lover 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004, men annet ledd bokstav b nytt fjerde punktum med virkning for samlivsbrudd som finner sted i 2004 eller senere), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2005, se dens XII), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2005), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2013), 18 juni 2021 nr. 105 (med virkning fra inntektsåret 2019), 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023), 12 jan 2024 nr. 2 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 9-4. Fradragsrett for tap

(1) Det gis fradrag for tap ved realisasjon i samme utstrekning som en gevinst er skattepliktig etter bestemmelsene i dette kapittel.
(2) Når det i skatteavtale med fremmed stat er bestemt at gevinst skal være unntatt fra skattlegging i Norge, gis det ikke fradrag for tilsvarende tap her i landet.
Endret ved lov 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000).

§ 9-5. Beregning av gevinst eller tap ved realisasjon av andel i boligselskap

Ved beregning av gevinst eller tap ved realisasjon av andel i boligselskap, jf. § 7-3, tas det hensyn til endring i selskapets gjeld i eierens eiertid etter bestemmelser som fastsettes av departementet.
Endret ved lov 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2005).

§ 9-6. Inngangsverdi ved varig rettighetsstiftelse i formuesobjekt

Inngangsverdien ved varig rettighetsstiftelse i formuesobjekt settes til en forholdsmessig andel av inngangsverdien for formuesobjektet.

§ 9-7. Inngangsverdi mv. for formuesobjekt ervervet ved arv eller gave

(1) Dødsbo og enearving skal tre inn i arvelaters inngangsverdier, skjermingsgrunnlag, negativ beregnet personinntekt og øvrige skattemessige posisjoner (skattemessig kontinuitet). Det samme gjelder for gjenlevende ektefelle og samboer som overtar boet uskiftet i den utstrekning boets eiendeler skal anses som arvet.
(2) Den som erverver et formuesobjekt ved utlodning av dødsbo, trer inn i de inngangsverdier og skatteposisjoner knyttet til formuesobjektet som gjaldt for dødsboet. Rettigheter og plikter i henhold til regler om skjermingsgrunnlag, negativ beregnet personinntekt, negativ saldo, tom positiv saldo, positiv og negativ gevinst- og tapskonto, betinget skattefrie gevinster, skattemessig underskudd og andre skatteposisjoner som er knyttet til virksomhet, skal overtas av den som overtar avdødes virksomhet i den grad skatteposisjonene er knyttet til denne virksomheten. Skattemessig underskudd i virksomhet kan likevel bare gå over på arving som har overtatt ansvaret for avdødes gjeld i virksomheten. Hvor slike skatteposisjoner som nevnt i annet punktum ikke er knyttet til et formuesobjekt eller virksomhet, skal hver skatteposisjon overtas

av arvingene i samme utstrekning som de er arvinger i boet når de overtar ansvaret for avdødes gjeld.
(3) Gavemottaker skal tre inn i givers inngangsverdier og øvrige skatteposisjoner som er knyttet til formuesobjekter overført ved gave. Gavemottaker som overtar giverens virksomhet, skal også tre inn i de skattemessige posisjoner som er nevnt i annet ledd annet punktum og som er knyttet til virksomheten. Skattemessig underskudd kan likevel bare overtas når gavemottakeren har overtatt ansvaret for giverens gjeld i virksomheten.
(4) Ved gave, herunder gavesalg og arveforskudd, av formuesgjenstand eller varebeholdning knyttet til giverens virksomhet, gjelder § 5-2 ikke når gavemottakeren er arveberettiget etter lov om arv og dødsboskifte kapittel 2, 3 og 4, og vedkommende overtar hele eller deler av virksomheten. Når fordel ved uttak til gaveoverføring regnes som skattepliktig inntekt etter § 5-2, skal gavemottakers inngangsverdi settes til den utgangsverdi som giver blir skattlagt for.
(5) Bestemmelsene i første til tredje ledd gjelder ikke for bolig, fritidsbolig og alminnelig gårdsbruk eller skogbruk, når arvelater eller giver kunne realisert slike eiendommer uten gevinstbeskatning på dødsfalls- eller gavetidspunktet etter § 9-3 annet, tredje eller fjerde ledd eller etter § 9-13. Når fritak for gevinstbeskatning som nevnt gjelder en del av en eiendom, gjelder første punktum kun for denne del. Inngangsverdien for slik eiendom som er ervervet ved arv eller gave eller på skifte med medarvinger, settes til antatt salgsverdi på ervervstidspunktet. For alminnelig gårdsbruk eller skogbruk settes inngangsverdien til tre fjerdedeler av antatt salgsverdi.
(6) Ved overdragelse av formuesobjekter i næring mot delvis vederlag (gavesalg) til en som er arveberettiget etter lov om arv og dødsboskifte kapittel 2, 3 og 4 og vedkommende overtar hele eller deler av virksomheten, kan overdrager velge å unnlate inntektsoppgjør og i stedet la reglene i tredje ledd komme til anvendelse. Skattepliktig gevinst på givers hånd som følge av gavesalg til mottaker i andre tilfeller enn dem som er nevnt i foregående punktum, legges til den inngangsverdi mottaker trer inn i etter første ledd. Fradragsberettiget tap på givers hånd som følge av gavesalg til mottaker trekkes fra den inngangsverdi mottaker trer inn i etter første ledd.
(7) Ved arv og gave av aksjer og andeler i selskap som nevnt i § 10-10, jf. 10-1, fra person omfattet av § 10-12 til arving eller gavemottaker som omfattes av § 10-12, gjelder § 10-33. Ved arv og gave av andel i selskap med deltakerfastsetting gjelder § 10-46, jf. § 10-33.
(8) Departementet kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder om opplysningsplikt ved erverv av formuesobjekt som nevnt i femte ledd og valgadgang som nevnt i sjette ledd.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 13 des 2013 nr.

117 (f o m inntektsåret 2014, se dens VIII), 20 juni 2014 nr. 33 (f o m inntektsåret 2014), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2014), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 9-8. Oppregulering av inngangsverdi

Departementet kan fastsette regler om oppregulering av inngangsverdien for

a. arvet eiendom hvor skattyteren pr. 31. desember 1991 oppfylte vilkårene for skattefrihet etter dagjeldende § 43 annet ledd g i skatteloven
b. tomt og annen fast eiendom som pr. 31. desember 1991 falt inn under reglene om oppregulering av kostpris i dagjeldende § 43 femte ledd i skatteloven.

§ 9-9. Valutagevinst

Valutagevinst utenfor virksomhet som fremkommer ved realisasjon av muntlig fordring eller annen fordring enn mengdegjeldsbrev, regnes som inntekt. Valutagevinst ved innfrielse av gjeld regnes tilsvarende som inntekt. Denne paragraf gjelder for fordringer og gjeld som er etablert etter 12. april 1991.

§ 9-10. Finansiell opsjon

(1) Gevinst ved realisasjon, innløsning eller bortfall av finansiell opsjon regnes som inntekt.
(2) Som finansiell opsjon regnes kontrakt der utstederen gir innehaveren rett, men ikke plikt, til å kjøpe eller selge følgende underliggende objekt:

a. aksje
b. mengdegjeldsbrev
c. valuta
d. kursnotert finansielt instrument
e. variabel referansestørrelse.

(3) Beregning av gevinst og tap for innehaver (kjøper):

a. Utgangsverdien settes til:
    1. Opsjon som er avhendet i inntektsåret:

Avhendelsesvederlaget
2. Kjøpsopsjon som er innløst i inntektsåret: Omsetningsverdien av det underliggende objekt på innløsningstidspunktet fratrukket innløsningsprisen
3. Salgsopsjon som er innløst i inntektsåret: Innløsningsprisen fratrukket omsetningsverdien av det underliggende objekt på innløsningstidspunktet
4. Opsjon som er bortfalt i inntektsåret: Null

b. Inngangsverdien settes til premien.

(4) Beregning av gevinst og tap for utsteder (selger):

a. Utgangsverdien settes til premien.
b. Inngangsverdien settes til:
    1. Kjøpsopsjon som er innløst i inntektsåret: Omsetningsverdien av det underliggende objekt på innløsningstidspunktet fratrukket innløsningsprisen.
    2. Salgsopsjon som er innløst i inntektsåret: Innløsningsprisen fratrukket omsetningsverdien av det underliggende objekt på innløsningstidspunktet.
    3. Opsjon som er bortfalt i inntektsåret: Null.

(5) Transaksjonskostnader forbundet med opsjonen kan føres til fradrag når gevinst skattlegges eller tap fradras.
(6) Innløses opsjon ved levering av opsjonens underliggende objekt, settes kjøperens anskaffelsesverdi og selgerens utgangsverdi på det underliggende objekt til objektets omsetningsverdi på innløsningstidspunktet.
(7) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

§ 9-11. Lån av verdipapirer

(1) Gevinst anses ikke realisert ved etablering og innfrielse av verdipapirlån. Slik gevinst anses likevel realisert når vilkårene nedenfor i denne paragraf ikke er oppfylt.
(2) Tap anses ikke realisert ved etablering og innfrielse av verdipapirlån.
(3) Med verdipapirlån forstås en avtale hvor eieren av et verdipapir (utlåneren), mot annet vederlag enn kjøpesummen for dette, overdrar verdipapiret til den annen avtalepart (innlåneren), og hvor den annen avtalepart er forpliktet til å tilbakeføre et identisk verdipapir til den opprinnelige eieren mot annet vederlag enn kjøpesummen for dette.

(4) Bestemmelsen i første ledd første punktum gjelder når det er inngått en skriftlig avtale om verdipapirlån, og

a. lånet gjelder aksje, egenkapitalbevis eller ihendehaverobligasjon, tatt opp til notering på regulert marked som definert i verdipapirhandelloven § 2-7 fjerde ledd, eller tilsvarende notering på utenlandsk børs, og
b. innlåneren påtar seg en forpliktelse til å kompensere utlåneren for all avkastning som i låneperioden utdeles på det utlånte verdipapiret, og
c. transaksjonen registreres som lånetransaksjon i vedkommende verdipapirsentral, når lånet omfatter verdipapir som er registrert i verdipapirsentral som omfattes av opplysningsplikt etter skatteforvaltningsloven § 7-3 første ledd bokstav i.

(5) Ved utlån av aksje i aksjeselskap og allmennaksjeselskap hjemmehørende i Norge og egenkapitalbevis i sparebanker, skal bestemmelsen i første ledd første punktum bare gjelde dersom lånet er innfridd ved tilbakeføring av et identisk verdipapir til utlånerens verdipapirkonto 1. januar i året etter utlånsåret.
(6) Verdipapiret anses realisert, og gevinst tas til inntekt og tap kommer til fradrag, når det anses klart at verdipapirlånet ikke vil bli innfridd med tilbakeføring av et identisk verdipapir til utlåneren.
(7) Departementet kan gi bestemmelsen i første ledd første punktum anvendelse for andre finansielle instrumenter enn nevnt i (4) a.
Tilføyd ved lov 6 juni 2003 nr. 36 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1588), endret ved lover 29 juni 2007 nr. 74 (ikr. 1 nov 2007 iflg. vedtak 29 juni 2007 nr. 749), 19 des 2017 nr. 121, 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 9-12. Realisasjon av verdipapir dekket ved lån (dekket shortsalg)

(1) Verdipapir som skattyter har fått tilgang til etter en avtale om verdipapirlån som nevnt i § 9-11 tredje ledd, anses realisert når skattyter erverver et identisk verdipapir (dekningskjøp). Verdipapiret anses likevel realisert senest på det tidspunkt skattyter gjør opp sin forpliktelse etter låneavtalen.
(2) Gevinst og tap skal beregnes etter følgende regler:

a. Utgangsverdien settes til vederlaget ved realisasjonen.
b. Inngangsverdien settes til summen av:
    1. anskaffelseskostnaden ved dekningskjøpet, eventuelt beløp som trer i stedet for tilbakelevering av lånt verdipapir,

2. premie (vederlag for lånet) betalt til utlåneren, og
3. kompensasjon for annen avkastning enn utbytte utdelt på utlånt verdipapir i låneperioden.

Tilføyd ved lov 6 juni 2003 nr. 36 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1588), endret ved lov 11 des 2009 nr. 123 (f o m inntektsåret 2009).

§ 9-13. Skattefritak ved realisasjon av alminnelig gårdsbruk eller skogbruk

(1) Gevinst ved realisasjon av alminnelig gårdsbruk eller skogbruk til personer som er arveberettiget etter lov om arv og dødsboskifte kapittel 2, 3 og 4, er fritatt for skatteplikt når vederlaget ikke overstiger tre fjerdedeler av antatt salgsverdi, og eieren har eid eiendommen i minst ti år når realisasjonen finner sted eller avtales. Gevinstskattefritaket etter første punktum omfatter realisasjon til arveberettiget slektning av selgerens ektefelle.
(2) Fritaket gjelder også landbrukseiendom eiet i sameie mellom personer som alle er innenfor familiekretsen som nevnt i første ledd, når eiendommen overdras til en av sameierne eller til annet familiemedlem innenfor kretsen.
(3) Fritaket gjelder også ved overdragelse av andel i selskap som nevnt i § 10-40 innenfor familiekretsen som nevnt i første ledd, men bare for den forholdsmessige del av gevinsten som gjelder alminnelig gårdsbruk eller skogbruk som landbruksvirksomheten er basert på. Ved realisasjon etter foregående punktum anses eiertidskravet etter første ledd oppfylt av andelseieren i den grad denne gjennom selskapet eller på annen måte har eiet eiendommen i minst ti år.
(4) Fritaket gjelder også for selskap med deltakerfastsetting ved overdragelse av landbrukseiendom eiet av selskapet i minst ti år, hvor alle deltakerne er slektninger som nevnt, og hvor eiendommen overdras til en av deltakerne eller et annet familiemedlem innenfor kretsen. Overdras en landbrukseiendom fra et selskap med deltakerfastsetting etter foregående punktum til en av deltakerne eller til en av deltakernes ektefelle eller til person innenfor familiekretsen, anses forskjellen mellom antatt salgsverdi og vederlaget ikke som skattepliktig utdeling fra selskapet i henhold til § 10-42 første og annet ledd.
(5) Ved oppløsning av selskap med deltakerfastsetting i landbruket blir gevinst som skriver seg fra salg av landbrukseiendom som for seg ville vært skattefri for deltakeren etter første ledd, å holde utenfor ved beregning av over- eller underskudd på deltakerens andel.
(6) Skattefritaket i første ledd omfatter også melkekvote som realiseres sammen med det alminnelige gårdsbruket.
(7) Gjenstår det ved realisasjonen mindre enn fem år av fristen, fritas en femtedel av gevinsten for skattlegging for hvert år eieren har eid eiendommen

mer enn fem år. Gjenstående tid avrundes oppover til nærmeste antall hele år.
(8) Gevinst ved vern av skog i forbindelse med etablering eller utvidelse av verneområde etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, er fritatt for skatteplikt. Det samme gjelder ved vern etter markaloven. Gevinst ved vern som er fritatt for skatt etter første og annet punktum for selskap med deltakerfastsetting, er ikke skattepliktig for deltaker ved utdeling etter § 10-42.
Tilføyd ved lov 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2005), endret ved lover 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 9-14. Skatteplikt for gevinst på eiendeler mv. som tas ut av norsk beskatningsområde

(1) Gevinst på eiendel eller forpliktelse som nevnt i tredje ledd, og som tas ut av norsk beskatningsområde, er skattepliktig som om eiendelen eller forpliktelsen var realisert siste dag før dette tidspunktet. Skatteplikt etter dette ledd omfatter ikke gevinst ved overføringer som innebærer realisasjon eller uttak til egen bruk eller gaveoverføring som medfører skatteplikt etter § 5-2. Skatteplikt etter dette ledd omfatter heller ikke gevinst knyttet til forpliktelser som blir realisert ved oppfyllelse, ettergivelse, overføring mv.
(2) Med eiendel eller forpliktelse som tas ut av norsk beskatningsområde menes blant annet:

a. eiendel som tilhører eller forpliktelse som påhviler skattepliktig etter § 2-1 eller § 2-2, når skatteplikten opphører etter disse bestemmelser eller etter skatteavtale med fremmed stat,
b. eiendel som tilhører eller forpliktelse som påhviler skattepliktig etter § 2-3, når skattyterens skatteplikt opphører etter denne bestemmelsen eller etter skatteavtale med fremmed stat, eller når eiendelens eller forpliktelsens tilknytning til riket eller til virksomhet i riket som nevnt i § 2-3 opphører, og
c. eiendel som tilhører eller forpliktelse som påhviler utenlandsk selskap eller innretning hvor deltakerne skattlegges etter § 10-61, når norsk kontroll av selskapet eller innretningen opphører.

Med skatteplikt som nevnt under a og b likestilles skatteplikt etter petroleumsskatteloven § 2. Selv om vilkårene under a, b eller c er oppfylt, anses

en eiendel eller forpliktelse ikke for tatt ut av norsk beskatningsområde dersom den samtidig får slik tilknytning til Norge at norsk skattelovgivning får virkning for inntekter og kostnader knyttet til eiendelen eller forpliktelsen. Eiendel som tilhører eller forpliktelse som påhviler selskap som nevnt i § 10-40 anses tatt ut av norsk beskatningsområde

a. ved overføring av andel i selskapet fra deltaker som har skatteplikt etter §§ 2-1 eller 2-2, til deltaker som ikke har slik skatteplikt og
b. når eiendelen eller forpliktelsen på annen måte mister tilknytning til Norge slik at norsk skattelovgivning ikke får virkning for inntekter og kostnader knyttet til eiendelen eller forpliktelsen.

Eiendel eller forpliktelse som nevnt i foregående punktum anses tatt ut av beskatningsområdet med en forholdsmessig del, svarende til den overførte andelen. Den forholdsmessige delen av gevinsten eller tapet skal tas med ved beregning av årets overskudd eller underskudd på andelen uten fordeling mellom overdrager og erverver etter § 10-41 tredje ledd.

(3) Skatteplikt etter denne paragraf omfatter gevinst på

a. fysiske driftsmidler som nevnt i § 14-41 første ledd a samt c til j,
b. finansielle eiendeler,
c. forpliktelser,
d. omsetningsgjenstander, og
e. immaterielle eiendeler.

(4) Skatteplikt etter denne paragraf omfatter ikke

a. gevinst på eiendeler som er nevnt i tredje ledd b, og som ved uttaket tilhører person som er bosatt i riket etter § 2-1 første ledd,
b. gevinst som på tidspunktet som nevnt i første ledd første punktum ville vært fritatt for skatteplikt etter § 2-38. Det samme gjelder gevinst som ville vært fritatt etter § 10-20 annet ledd, når utflyttingen er resultat av skattefri fusjon etter § 11-11 åttende ledd, eller
c. gevinst på eiendeler som nevnt i § 9-3 første ledd c.

(5) Skatteplikt etter denne paragraf omfatter bare gevinst på eiendeler og forpliktelser som nevnt i tredje ledd a samt c til e, dersom gevinsten ved en realisasjon på tidspunktet som nevnt i første ledd første punktum ville ha vært skattepliktig etter bestemmelsen i § 5-30 første ledd.
(6) Tap på eiendel eller forpliktelse som nevnt i tredje ledd, og som tas ut av

norsk beskatningsområde, er fradragsberettiget for skattyter som er skattepliktig til riket etter §§ 2-1 eller 2-2 eller som anses skattemessig hjemmehørende i annen EØS-stat på tidspunktet som nevnt i første ledd første punktum. Det gis ikke fradrag for tap som har kommet til fradrag i annen stat. Tapet fastsettes ved skattleggingen for det året realisasjonen anses å ha funnet sted, jf. § 14-27.
(7) Det kan kreves fradrag i norsk skatt etter denne paragraf for skatt på gevinst på eiendeler og forpliktelser som nevnt i tredje ledd, som det godtgjøres ville blitt utløst til en annen EØS-stat ved en realisasjon på tidspunktet som nevnt i første ledd første punktum. Skatteverdien av tapsfradrag reduseres tilsvarende. Departementet kan gi nærmere regler om beregning av fradraget.
(8) Ved gevinstberegningen fastsettes utgangsverdien til markedsverdien på det tidspunkt realisasjon anses å ha funnet sted. Bestemmelsene i §§ 10-30 til 10-36 og § 10-44 gjelder så langt de passer. Når det ikke foreligger en kjent markedsverdi, fastsettes denne ved skjønn. Utgangsverdien skal reduseres med eventuell inntektsføring etter § 14-64 ved uttaket fra norsk beskatningsområde.
(9) Skattyter kan kreve utsettelse med innbetaling av fastsatt og forfalt skatt dersom skattyter er hjemmehørende i riket etter §§ 2-1 eller 2-2 eller anses skattemessig hjemmehørende i annen EØS-stat. Skatten skal likevel innbetales med en syvendedel av opprinnelig skattebeløp for hvert inntektsår fra og med uttaksåret. Retten til utsettelse etter denne paragraf begrenses til årets netto fastsatte skatt på inntekten. Det skal beregnes renter som nevnt i skattebetalingsloven § 11-6 annet ledd, fra det tidspunkt restskatt knyttet til fastsatt skatt etter denne paragraf skulle vært betalt etter bestemmelsene i skattebetalingsloven § 10-21. Det må stilles betryggende sikkerhet for skatteforpliktelsen og påløpte renter dersom det ved uttaket eller på et senere tidspunkt foreligger en reell risiko for at skatte- og rentekravet ikke kan inndrives. Avgjørelsen av om det foreligger reell risiko som nevnt i femte punktum, treffes med endelig virkning av Skattedirektoratet. Dersom det ikke lenger foreligger reell risiko som nevnt i femte punktum, skal Skattedirektoratet etter krav fra skattyteren treffe avgjørelse om at sikkerhetsstillelse ikke er påkrevet. Foreldelsesfristen for skattekravet og påløpte renter, jf. skattebetalingsloven § 12-1, løper fra tidspunktet for opphør av retten til utsettelse med betaling av skatten.
(10) Retten til utsettelse med betaling av skatten med renter etter bestemmelsen i forrige ledd opphører ved realisasjon, ved uttak til egen bruk, ved gaveoverføring og ved opphør av virksomhet i selskap med andel som nevnt i § 10-70 første ledd, jf. § 10-70 annet ledd b. Retten til utsettelse opphører også når skattyteren ikke lenger er hjemmehørende i riket etter §§ 2-1 eller 2-2 og ikke anses skattemessig hjemmehørende i annen EØS-stat, samt når det ikke

lenger foreligger betryggende sikkerhet etter niende ledd fjerde punktum.
(11) Hvis eiendel eller forpliktelse som nevnt i tredje ledd a til c igjen får slik tilknytning til Norge at norsk skattelovgivning får virkning for inntekter og kostnader knyttet til eiendelen eller forpliktelsen, settes inngangsverdien til markedsverdien på tilknytningstidspunktet.
(12) Dersom gevinst ved inntak i norsk beskatningsområde av eiendel eller forpliktelse som nevnt i tredje ledd er skattepliktig til annen stat, gis fradrag i skatt etter denne paragraf etter reglene i skatteloven § 16-20 til § 16-29 så langt de passer. Det gis bare fradrag i skatt etter dette ledd for skatt til utlandet på del av gevinst på eiendel ved inntak som svarer til differansen mellom utgangsverdien som er lagt til grunn ved gevinstberegningen i utlandet og den skattemessige verdi som er fastsatt ved inntaket til norsk beskatningsområde. Fradrag i norsk skatt etter dette ledd gis ikke der eiendelen eller forpliktelsen ikke samtidig med uttaket fra norsk beskatningsområde får tilknytning til en etablering i en EØS-stat som nevnt i § 10-64 b. Fradrag i norsk skatt etter dette ledd gis bare dersom skattyter er skattepliktig til riket etter §§ 2-1 eller 2-2 eller anses skattemessig hjemmehørende i annen EØS-stat på tidspunktet som nevnt i første ledd første punktum.
(13) Departementet kan gi regler til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder om plikt til å levere oppgave med beregning av gevinst eller tap.
Tilføyd ved lov 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008 for uttak fra norsk beskatningsområde etter 6 okt 2008), endret ved lover 22 juni 2012 nr. 40 (ikr. 22 juni 2012 for (4), (5), (6), (7), (9), (10), (11) og (12) med virkning for uttak f o m 15 mai 2012, ikr. 22 juni 2012 for (2) og (3)), 7 des 2012 nr. 76, 21 juni 2013 nr. 69 (ikr. 21 juni 2013, (2) med virkning for uttak f o m 22 juni 2012, (9) med virkning for uttak f o m 15 mai 2012), 13 des 2013 nr. 117 (ikr. 13 des 2013, (9) med virkning for uttak f o m 15 mai 2012), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2014, (3) a til c med virkning for uttak f o m 19 juni 2014), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 25 juni 2024 nr. 61.

Kapittel 10. Særregler om inntektsbeskatning av selskaper, selskapsdeltakere og samvirkeforetak

Skattlegging av aksjeselskap og allmennaksjeselskap m.v.

§ 10-1. Anvendelsesområde for bestemmelsene om skattlegging av aksjeselskap, allmennaksjeselskap m.v

(1) Bestemmelsen i §§ 10-2 til 10-4 gjelder for aksjeselskap og allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning. Som likestilt med aksjeselskap regnes selskap mv. som nevnt i § 2-2 første ledd b til e. For selskap mv. som nevnt i § 2-2 første ledd f og g, gjelder bestemmelsene så langt de passer.
(2) Bestemmelsene gjelder ikke for boligselskap som får inntekten fastsatt etter § 7-3.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2005), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016, se dens VII), 23 juni 2020 nr. 103.

§ 10-2. Fradrag for konsernbidrag

(1) Aksjeselskap og allmennaksjeselskap har krav på fradrag for konsernbidrag ved skattleggingen så langt dette, før nedjustering etter annet punktum, ligger innenfor den ellers skattepliktige alminnelige inntekt, og for så vidt konsernbidraget ellers er lovlig etter aksjelovens og allmennaksjelovens regler. For selskap som svarer finansskatt på lønn, jf. folketrygdloven § 23-2 a, skal fradragsberettiget konsernbidrag til selskap som ikke svarer finansskatt på lønn, nedjusteres med en faktor som settes til skattesatsen på alminnelig inntekt delt på skattesatsen på alminnelig inntekt for selskap som svarer finansskatt på lønn. Likestilt selskap og sammenslutning kan kreve fradrag for konsernbidrag i den utstrekning aksjeselskap og allmennaksjeselskap kan gjøre det. Bestemmelsen i § 10-4 første ledd annet punktum gjelder likevel ikke når et samvirkeforetak yter konsernbidrag til et foretak som inngår i samme føderative samvirke, jf. samvirkeloven § 32.
(2) Det kan ikke kreves fradrag i inntekt som skattlegges etter reglene i petroleumsskatteloven. Det kan ikke kreves fradrag for konsernbidrag til dekning av underskudd i virksomhet som nevnt i petroleumsskatteloven §§ 3 og 5. Det kan ikke kreves fradrag for konsernbidrag til dekning av underskudd som etter § 14-6 femte ledd ikke kan fremføres til fradrag i senere år.

Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2012), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78 (med virkning fra inntektsåret 2017).

§ 10-3. Skatteplikt for mottatt konsernbidrag

(1) Konsernbidrag regnes som skattepliktig inntekt for mottakeren i samme inntektsår som det er fradragsberettiget for giveren. For selskap som svarer finansskatt på lønn, jf. folketrygdloven § 23-2 a, skal skattepliktig konsernbidrag fra selskap som ikke svarer finansskatt på lønn, nedjusteres med en faktor som settes til skattesatsen på alminnelig inntekt delt på skattesatsen på alminnelig inntekt for selskap som svarer finansskatt på lønn. Den del av konsernbidraget som giveren ikke får fradrag for på grunn av reglene i § 10-2 annet ledd eller fordi det overstiger den ellers skattepliktige alminnelige inntekt, er ikke skattepliktig for mottakeren.
(2) Konsernbidrag regnes ikke som utbytte i forhold til reglene i §§ 10-10 til 10-13.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 19 juni 2009 nr. 54 (f o m inntektsåret 2009), 21 juni 2017 nr. 78 (med virkning fra inntektsåret 2017).

§ 10-4. Vilkår for rett til å yte og motta konsernbidrag

(1) Giver og mottaker må være norske selskaper eller sammenslutninger. Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper må tilhøre samme konsern, jf. aksjeloven § 1-3 og allmennaksjeloven § 1-3, og morselskapet må eie mer enn ni tideler av aksjene i datterselskapet samt ha en tilsvarende del av stemmene som kan avgis på generalforsamlingen, jf. aksjeloven § 4-26 og allmennaksjeloven § 4-25. Kravene må være oppfylt ved utgangen av inntektsåret. Det kan ytes konsernbidrag mellom selskaper hjemmehørende i Norge selv om morselskapet er hjemmehørende i en annen stat, dersom selskapene ellers tilfredsstiller kravene.
(2) Utenlandsk selskap hjemmehørende i land innenfor EØS anses likestilt med norsk selskap hvis:

a. det utenlandske selskapet tilsvarer et norsk selskap eller sammenslutning som nevnt i § 10-2 første ledd,
b. selskapet er skattepliktig etter § 2-3 første ledd b eller petroleumsskatteloven § 2, jf. § 1, og

c. det mottatte konsernbidrag er skattepliktig inntekt i Norge for mottakeren.

(3) Det kan også ytes konsernbidrag til utenlandsk selskap som nevnt i annet ledd a, begrenset til mottakers underskudd til fremføring, jf. § 14-6.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2005), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 10-5. Konsernbidrag til utenlandsk datterselskap

(1) Et morselskap kan kreve fradrag for konsernbidrag til utenlandsk datterselskap når morselskapet dokumenterer at vilkårene i denne paragrafen er oppfylt, og konsernbidraget i tillegg oppfyller vilkårene for fradrag i § 10-2.
(2) Datterselskapet må

a. tilsvare selskap mv. som omfattes av § 10-1 første ledd, og
b. være hjemmehørende, reelt etablert og ha drevet reell økonomisk aktivitet i en annen EØS-stat.

(3) Morselskapet må ved utgangen av inntektsåret konsernbidraget ytes for, eie mer enn ni tideler av aksjene i datterselskapet og ha en tilsvarende del av stemmene som kan avgis på generalforsamlingen. Fradrag for konsernbidrag gis ikke dersom morselskapet eier datterselskapet gjennom selskap som er hjemmehørende i en annen utenlandsk stat enn datterselskapet.
(4) Konsernbidraget må dekke et endelig underskudd hos datterselskapet. Et underskudd anses endelig når følgende vilkår er oppfylt:

a. Det er ikke, har ikke vært, og kan ikke bli mulig for datterselskapet eller noen annen å få fradrag for underskuddet i den staten datterselskapet er hjemmehørende.
b. Grunnen til at underskuddet ikke kan fradras av datterselskapet, er en annen enn at det mangler en rettslig mulighet til dette, eller at muligheten til å fradra underskuddet er tidsmessig begrenset.
c. Virksomheten i datterselskapet er opphørt, og det er satt i gang en prosess for å likvidere datterselskapet umiddelbart etter utgangen av det inntektsåret konsernbidraget ytes for.
d. Datterselskapet er likvidert innen utgangen av året etter det inntektsåret konsernbidraget ytes for.

Vurderingen i bokstav a og b skal gjøres på grunnlag av situasjonen ved utgangen av det inntektsåret konsernbidraget ytes for. Muligheten til å utnytte underskuddet skal vurderes fra det tidspunktet underskuddet oppstod.
(5) Fradraget kan ikke overstige det laveste beløpet av underskuddet beregnet etter henholdsvis norske skatteregler og skattereglene i datterselskapets hjemstat. Beregningen skal gjøres på grunnlag av situasjonen ved utgangen av det inntektsåret konsernbidraget ytes for. Underskudd oppstått etter dette tidspunktet, regnes ikke med. Ved beregningen skal det ses bort fra underskudd, herunder latent tap, som er oppstått før eiervilkårene i tredje ledd ble oppfylt.
(6) Det endelige underskuddet reduseres når det i løpet av de siste fem inntektsårene medregnet det inntektsåret konsernbidraget ytes for, har skjedd følgende overføringer mellom datterselskapet og selskap mv. som det er i interessefellesskap med:

a. Datterselskapet har overført eiendel eller forpliktelse med latent gevinst, og den latente gevinsten er ikke skattlagt hos datterselskapet. Det endelige underskuddet reduseres da med et beløp tilsvarende den latente gevinsten på overføringstidspunktet.
b. Datterselskapet har blitt tilført eiendel eller forpliktelse med latent tap, og det latente tapet er fradratt hos datterselskapet innen utgangen av det inntektsåret konsernbidraget ytes for. Det endelige underskuddet reduseres da med et beløp tilsvarende det latente tapet på overføringstidspunktet.
c. Datterselskapet har overført eiendel eller forpliktelse og fått fradrag i forbindelse med overføringen innen utgangen av det inntektsåret konsernbidraget ytes for. Det endelige underskuddet reduseres da med et beløp tilsvarende det fradragsførte beløpet.

(7) Fradraget gis med virkning for det inntektsåret konsernbidraget ytes for.
(8) Oppstår det netto skattepliktig inntekt i datterselskapet etter utgangen av det inntektsåret konsernbidraget ytes for, skal denne inntektsføres hos morselskapet i det inntektsåret inntekten oppstod. Tilsvarende inntektsføring skal skje dersom det etter utgangen av det inntektsåret konsernbidraget ytes for er foretatt overføring som nevnt i sjette ledd. Ved beregningen av netto skattepliktig inntekt etter første punktum skal det ses bort fra det mottatte konsernbidraget. Inntektsføringen etter dette leddet skal ikke overstige fradraget for konsernbidrag.
(9) Retten til fradrag faller bort dersom datterselskapet ikke er likvidert innen utgangen av året etter det inntektsåret konsernbidraget ytes for. Dette gjelder likevel ikke dersom offentligrettslig regulering eller andre tvingende hensyn tilsier at likvidasjonen tar lengre tid, og likvidasjonen gjennomføres uten unødig opphold. Bortfall etter dette leddet skjer ved endring av skattefastsettingen for

det inntektsåret morselskapet fikk fradrag for konsernbidraget.
(10) Dersom det gjennomføres en endelig endring av datterselskapets skattefastsetting i hjemstaten som medfører at hele eller deler av underskuddet ikke kan anses som endelig, skal fradraget for konsernbidrag reduseres tilsvarende.
Endret ved lov 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012, tidligere § 10-6), opphevet ved lov 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 152 (med virkning fra inntektsåret 2021).

Skattlegging av utbytte

§ 10-10. Anvendelsesområde for bestemmelsene om skattlegging av utbytte

(1) Bestemmelsene i §§ 10-11 til 10-13 gjelder for aksjonærer og deltakere i likestilt selskap og sammenslutning etter § 10-1, samt i tilsvarende utenlandske selskaper mv. Bestemmelsene i §§ 10-11 til 10-13 gjelder også for skattyter som oppebærer utbyttekompensasjon som nevnt i § 10-11 tredje ledd fra selskap mv. som nevnt i § 10-1.
(2) Med aksjonær likestilles i §§ 10-10 til 10-13 eier av egenkapitalbevis og deltaker i selskap eller sammenslutning som omfattes av § 10-1.
(3) Med aksje likestilles i §§ 10-10 til 10-13 egenkapitalbevis, medlemskap og andre andeler i selskap og sammenslutning som omfattes av § 10-1.
(4) Med aksjekapital likestilles i dette kapittel andre former for innskuddskapital i selskap og annen sammenslutning som omfattes av § 10-1.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 117 (f o m inntektsåret 2000), 6 juni 2003 nr. 36 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1588), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006), 19 des 2017 nr. 121.

§ 10-11. Skatteplikt for utbytte

(1) Utbytte fra selskaper som omfattes av § 10-1, regnes som skattepliktig inntekt, jf. §§ 5-20 og 5-30. For personlig aksjonær skal skattepliktig utbytte etter fradrag for skjerming etter § 10-12, oppjusteres med 1,72. Forrige punktum gjelder tilsvarende for dødsbo, administrasjonsbo dersom boet tilhører en fysisk person, samt for konkursbo der konkursdebitor er en fysisk person.
(2) Som utbytte regnes enhver utdeling som innebærer en vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til aksjonær. Dette gjelder ikke for tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital, herunder overkurs, eller utbetaling ved

likvidasjon av aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, jf. 10-37. – – –. Avkastning på fondsobligasjoner nevnt i § 6-40 tredje ledd anses ikke som utbytte. Som utbytte til vedkommende aksjonær regnes også vederlagsfri overføring til aksjonærens ektefelle eller til personer som aksjonæren er i slekt eller svogerskap med i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinjen så nær som onkel eller tante.
(3) Mottatt utbyttekompensasjon etter en avtale om verdipapirlån som nevnt i § 9-11, regnes som utbytte på utlånt aksje. Som utbyttekompensasjon regnes et beløp som motsvarer det utbyttet som i låneperioden er utdelt på en utlånt aksje. Slik utbyttekompensasjon skal anses å være betalt mellom partene i en avtale om verdipapirlån, uavhengig av om avtalen inneholder en egen bestemmelse om slik betaling.
(4) Kreditt eller sikkerhetsstillelse som ytes direkte eller indirekte fra selskap som omfattes av § 10-1, samt tilsvarende utenlandsk selskap, til personlig skattyter som direkte eller indirekte eier aksjer eller andeler i selskapet, skal regnes som utbytte for skattyter. Det samme gjelder dersom det ytes kreditt eller sikkerhetsstillelse til personlig skattyter fra annet selskap i samme konsern, jf. aksjeloven § 1-3 og allmennaksjeloven § 1-3, som selskapet den personlige skattyteren direkte eller indirekte er aksjonær i. Som kreditt eller sikkerhetsstillelse til vedkommende skattyter regnes også kreditt eller sikkerhetsstillelse som gis til skattyterens ektefelle eller til person som skattyteren er i slekt eller svogerskap med i opp eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som onkel eller tante. Departementet kan ved forskrift bestemme at enkelte typer kreditt eller sikkerhetsstillelse ikke skal anses som utbytte.
(5) Besluttet utbytte som motregnes mot kreditt som tidligere er regnet som utbytte etter reglene i fjerde ledd, anses ikke som skattepliktig utbytte for aksjonæren.
(6) Tilbakebetaling av kreditt som tidligere er ansett som utbytte for aksjonær etter reglene i fjerde ledd, skal anses som innbetalt kapital for aksjonæren. Tilbakebetalingsbeløpet skal også legges til aksjonærens inngangsverdi på aksjene i selskapet.
(7) Som innbetalt aksjekapital etter reglene i annet ledd regnes ikke aksjer som er utstedt ved forhøyelse av aksjekapitalen uten nytegning, og tilskrivning på aksjer.
(8) Ved utbetaling til aksjonærene i forbindelse med en nedskrivning av aksjekapitalen skal denne utbetalingen i tilfelle avregnes mot den forhøyelsen av kapitalen uten nytegning som er foretatt sist.
(9) Etterbetalinger som nevnt i § 10-50 første ledd, samt utbetalinger fra medlemskapitalkonti som nevnt i § 10-50 femte ledd, regnes ikke som utbytte etter §§ 10-11 til 10-13.

(10) Bestemmelsen i § 4-51 får tilsvarende anvendelse ved forsømmelse av meldeplikt ved realisasjon av aksje, egenkapitalbevis m.v.
(11) Departementet kan ved forskrift bestemme at mindre beløp som utdeles fra samvirkeforetak ikke skal skattlegges som utbytte.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2001), 28 juni 2002 nr. 49, 6 juni 2003 nr. 36 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1588), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 18 des 2015 nr. 115 (ikr. 7 okt 2015), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 17 juni 2016 nr. 40 (med virkning fra 11 mai 2016), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 121, 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018). 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (med virkning fra 6 okt 2022), 20 des 2023 nr. 102 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 10-12. Fradrag for skjerming

(1) Personlig skattyter som har alminnelig skatteplikt til Norge for mottatt utbytte, gis fradrag for skjerming i fastsatt alminnelig inntekt. Dette gjelder bare dersom utbyttet er lovlig utdelt fra selskapet. Fradraget kan ikke overstige aksjonærens utbytte for det aktuelle år, knyttet til den enkelte aksje. Dersom skjermingen overstiger årets utbytte, kan ubenyttet skjerming fremføres til fradrag i senere års utbytte på samme aksje. Fremføringsretten omfatter ikke skjermingsfradrag som ikke er benyttet som følge av at utbyttet er fritatt for skatteplikt etter § 10-11 syvende ledd.
(2) Skjermingen beregnes for den enkelte aksje, og settes til aksjens skjermingsgrunnlag multiplisert med en skjermingsrente. Skjermingsgrunnlaget settes til aksjens inngangsverdi, jf. § 10-32 annet ledd, tillagt aksjens ubenyttede skjermingsfradrag fra tidligere år. Skjermingsrenten fastsettes av departementet i forskrift. Skjermingen tilordnes eier av aksjen 31. desember i inntektsåret.
(3) Første ledd gjelder tilsvarende for dødsbo, administrasjonsbo dersom boet tilhører en fysisk person, samt for konkursbo der konkursdebitor er en fysisk person.
(4) Departementet kan ved forskrift bestemme at andelskapital i samvirkeforetak under en viss beløpsgrense, ikke kan danne grunnlag for skjerming etter denne bestemmelsens første og annet ledd.
Endret ved lover 15 des 2000 nr. 95 (med virkning f o m 5 sep 2000), 21 des 2001 nr. 113 (f o m inntektsåret 2002), 17 juni 2005 nr. 74 (med virkning for inntektsåret 2005), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006), 17 juni 2005

nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016, se dens VII).

§ 10-13. Utenlandsk aksjonær

(1) Av utbytte som utdeles til aksjonær som er hjemmehørende i utlandet, svares skatt til staten etter en sats som fastsettes av Stortinget i det årlige skattevedtak, jf. kapittel 15. Tilsvarende gjelder utbytte som tas ut fra aksjesparekonto av kontohaver som er hjemmehørende i utlandet. Utbyttet skal ikke oppjusteres etter § 10-11 første ledd annet punktum. Ansvaret for skatt på utbyttekompensasjon som nevnt i § 10-11 tredje ledd påhviler innlåner som etter avtale om verdipapirlån, jf. § 9-11, svarer slik kompensasjon til kontraktsmotpart hjemmehørende i utlandet. Reglene i denne paragraf gjelder ikke for den delen av utdeling fra verdipapirfond som behandles som rente etter § 10-20 første ledd annet punktum.
(2) Personlig aksjonær bosatt i en annen EØS-stat som har svart skatt etter første ledd, gis etter søknad fradrag for skjerming etter § 10-12 ved endring av skatteberegningen.
Endret ved lover 6 juni 2003 nr. 36 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1588), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 29 juni 2007 nr. 60 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016, se dens VII), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 121, 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2019).

Verdipapirfond og aksjesparekonto

Overskriften tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016, se dens VII), endret ved lov 20 des 2016 nr. 111 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 833).

§ 10-20. Skattlegging av verdipapirfond og andelseiere

(1) Verdipapirfond kan kreve fradrag i inntekten for beløp som deles ut til andelseierne. Fradrag kan kreves for den delen av utdelingen som skattlegges som rente hos andelseierne etter tredje ledd.
(2) Verdipapirfond er fritatt for skatteplikt på gevinst og har ikke fradragsrett for tap ved realisasjon av aksjer i selskaper hjemmehørende i land utenfor EØS.
(3) Ved utdeling fra fondet skattlegges andelseierne på følgende måte:

a. Utdeling fra verdipapirfond med mer enn 80 prosent aksjeandel skattlegges som aksjeutbytte.
b. Utdeling fra verdipapirfond med mindre enn 20 prosent aksjeandel skattlegges som renteinntekt.
c. Utdeling fra verdipapirfond med mellom 20 og 80 prosent aksjeandel splittes i en del som skattlegges som aksjeutbytte og en del som skattlegges som rente, beregnet forholdsmessig etter fjerde ledd.

(4) Aksjeandelen beregnes ut i fra forholdet mellom verdien av aksjer og andre verdipapirer ved inntektsårets begynnelse. For fond som er etablert i inntektsåret, beregnes andelen ut i fra forholdet ved inntektsårets slutt. Aksjer i underliggende fond inngår i beregningen, med en tilsvarende forholdsmessig del. Likt med aksjer regnes annen andel i selskap som omfattes av § 10-10 tredje ledd, og andel i selskap hvor deltakerne skattlegges etter § 10-40 til § 10-49.
(5) Bare den delen av andelens inngangsverdi som tilsvarer aksjeandelen i ervervsåret, er skjermingsgrunnlag etter § 10-12. Tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende ved beregning av aksjeandelen i ervervsåret.
(6) Utdeling som skattlegges som renteinntekt etter tredje ledd, gir ikke rett til fradrag for skjerming eller skattefritak etter § 2-38.
(7) Gevinst ved realisasjon av andel i verdipapirfond skattlegges etter § 10-30 flg. For andelseiere i fond med andre verdipapirer enn aksjer, begrenses skattefritak for gevinst etter § 2-38 forholdsmessig til den beregnede aksjeandelen i fondet. Tilsvarende gjelder for tap. Gjennomsnittet av aksjeandelen i ervervsåret og i salgsåret legges til grunn. Tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende ved beregning av aksjeandelen i ervervsåret og i salgsåret. Bare den beregnede aksjeandelen oppjusteres etter § 10-11 første ledd annet punktum.
(8) Syvende ledd får ikke anvendelse på andeler i verdipapirfond når disse er eid i forbindelse med individuell pensjonsavtale etter § 6-47 første ledd c når avtalen er inngått mellom andelseier og forvaltningsselskap. Tilsvarende gjelder for andel i verdipapirfond som er eid i forbindelse med innskuddspensjon etter innskuddspensjonsloven.
(9) Dersom fondet ikke har innrapportert opplysninger som er nødvendige for å fastsette aksjeandel etter fjerde ledd, må andelseier dokumentere dette. Dersom tilfredsstillende dokumentasjon ikke foreligger, skattlegges utdelingen som rente. Ved beregning av aksjeandel i slike fond inngår andeler i andre fond dersom de til sammen utgjør mer enn 25 prosent av samlet verdi ved inntektsårets begynnelse. Ved slik beregning medtas bare aksjer som underliggende fond eier direkte, med en tilsvarende forholdsmessig del. Dersom dokumentasjon kun mangler for andel i underliggende fond, anses andelen i fondet som andre verdipapirer enn aksjer.
(10) Investering i verdipapir gjennom kapitalforsikring skattlegges på

tilsvarende måte, når det ved forsikringstakers død eller uførhet vil bli utbetalt mindre enn 50 prosent tillegg til gjenstående sparebeholdning på forsikringskontoen. Det samme gjelder når det ved forsikringstakers død eller uførhet blir utbetalt et fast beløp som utgjør mindre enn 100 prosent tillegg til innbetalte sparebeløp. Fradrag for skjerming gis hos forsikringstaker, og beregnes ut fra aksjeandelen ved det enkelte års begynnelse. Helt eller delvis gjenkjøp av slik kapitalforsikring er å anse som realisasjon og følger reglene i syvende ledd, men slik at gjennomsnittlig aksjeandel for hvert år i eierperioden legges til grunn.
Opphevet ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), tilføyd igjen ved lov 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016, se dens VII), endret ved lov 17 juni 2016 nr. 40 (f o m inntektsåret 2016), 19 des 2017 nr. 121, 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019, se dens VIII).

§ 10-21. Skattlegging av aksjesparekonto og kontohaver

(1) Med aksjesparekonto menes en investeringskonto som kan opprettes av personlig skattyter bosatt i EØS, hos tilbyder av aksjesparekonto. Departementet kan gi forskrift om hvem som kan tilby aksjesparekonto og hvilke tjenester som må inngå i ordningen.
(2) Midler på aksjesparekonto kan bare benyttes til å investere i børsnoterte aksjer og egenkapitalbevis i selskap hjemmehørende i land innenfor EØS og andeler i aksjefond hjemmehørende i land innenfor EØS. Med aksjefond menes i denne paragraf verdipapirfond med mer enn 80 prosent aksjeandel ved inntektsårets begynnelse, jf. § 10-20 tredje ledd bokstav a. Det kan ikke opptjenes renter på kontoen.
(3) Gevinst ved realisasjon av aksjer, egenkapitalbevis og andeler knyttet til aksjesparekontoen er fritatt for skatt. Det samme gjelder utbytte på slike eierandeler. Tap gir ikke rett til fradrag.
(4) Ved uttak fra aksjesparekonto anses uttak først å være tilbakebetaling av innskudd. Uttak ut over tilbakebetaling av innskudd på kontoen regnes som skattepliktig inntekt. Skattepliktig uttak etter fradrag for skjerming etter femte ledd, skal oppjusteres med 1,72. For kontohavere bosatt i utlandet anses uttak ut over tilbakebetaling av innskudd på kontoen som utbytte.
(5) Kontohaver gis fradrag for skjerming i fastsatt alminnelig inntekt. Fradraget kan ikke overstige kontohaverens skattepliktige uttak fra kontoen tillagt utbytte for det aktuelle år fra aksjer, egenkapitalbevis og andeler knyttet til kontoen. Dersom skjermingen overstiger skattepliktig uttak og utbytte fra aksjer, egenkapitalbevis og andeler knyttet til kontoen, kan ubenyttet skjerming fremføres til fradrag i senere års uttak og utbytter. Skjermingen beregnes til kontoens skjermingsgrunnlag multiplisert med en skjermingsrente, jf. § 10-12

annet ledd tredje punktum. Skjermingsgrunnlaget settes til kontohavers laveste innskudd på kontoen i løpet av inntektsåret, tillagt ubenyttet skjerming fra tidligere år. Skjermingen tilordnes kontohaver 31. desember i inntektsåret.
(6) Overføring av aksje, egenkapitalbevis eller andel i aksjefond fra kontohaver til aksjesparekonto anses som innskudd på kontoen. Innskuddet settes til aksjens, egenkapitalbevisets eller aksjefondsandelens verdi på overføringstidspunktet. Overføringen skattlegges som realisasjon hos kontohaveren, jf. § 10-31. Ved beregningen av gevinst og tap settes vederlaget til aksjen, egenkapitalbeviset eller aksjefondsandelens verdi på overføringstidspunktet. Overføring av aksje, egenkapitalbevis eller andel fra aksjesparekonto til kontohaver anses som uttak fra kontoen. Uttaket settes til aksjens, egenkapitalbevisets eller aksjefondsandelens verdi på overføringstidspunktet. For kontohavere bosatt i utlandet, anses gevinst ved realisasjon av aksjer, egenkapitalbevis eller aksjefondsandeler knyttet til kontoen som innskudd på kontoen, og tap reduserer innskuddet.
(7) Kontohaver kan overføre aksjer, egenkapitalbevis og andeler i aksjefond mellom egne aksjesparekontoer uten beskatning. Ved overføring av aksjer, egenkapitalbevis, andeler i aksjefond og kontanter mellom egne aksjesparekontoer, overføres samtidig en andel av kontohavers innskudd og ubenyttet skjerming fra tidligere år på den avgivende kontoen til den mottakende kontoen. Innskudd og ubenyttet skjerming overføres i samme forhold som overføring av verdier fra den avgivende kontoen. Det samme gjelder ved overføring til arvings aksjesparekonto i forbindelse med utlodning fra dødsbo og overføring til ektefelles aksjesparekonto i forbindelse med skilsmisse.
(8) Ved opphør av aksjesparekonto skattlegges innestående på kontoen fratrukket innskudd på kontoen på samme måte som uttak fra kontoen, jf. fjerde og femte ledd. Er innestående på kontoen lavere enn innskudd på kontoen, anses differansen som tap på aksjer. Tapet skal oppjusteres med 1,72 og kan føres til fradrag i kontohavers inntekt.
Opphevet ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 111 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 833, se lovens del VIII for overgangsregler), endret ved lover 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (med virkning fra 6 okt 2022).

§ 10-22. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005).

§ 10-23. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005).

§ 10-24. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005).

§ 10-25. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005).

Gevinstbeskatning av aksjer m.v.

§ 10-30. Anvendelsesområde for bestemmelsene om gevinstbeskatning av aksjer m.v.

(1) Bestemmelsene i §§ 10-31 til 10-37 gjelder for aksjer i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Likt med aksje regnes egenkapitalbevis, medlemskap og andre andeler i selskap og sammenslutning som omfattes av § 10-1, samt i tilsvarende utenlandske selskaper mv. Bestemmelsen gjelder ikke for aksje i boligselskap som nevnt i § 7-3.
(2) Bestemmelsene i § 10-31 og § 10-32 første ledd får anvendelse på fortrinnsrett til tegning av aksje og tildelingsbevis.
Endret ved lover 15 des 2000 nr. 95 (f o m inntektsåret 2000), 24 nov 2000 nr. 81 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1167), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016, se dens VII), 19 des 2017 nr. 121.

§ 10-31. Skatteplikt for gevinst og fradragsrett for tap

(1) Gevinst ved realisasjon av aksje regnes som skattepliktig inntekt, jf. §§ 5-20, 5-30 og kapittel 9. Ubenyttet skjerming, jf. § 10-12, kan føres til fradrag i fastsatt alminnelig inntekt. Fradraget kan ikke være større enn gevinsten ved realisasjon av aksjen. For personlig aksjonær skal skattepliktig gevinst etter fradrag for ubenyttet skjerming, oppjusteres med 1,72.
(2) Tap ved realisasjon av aksje kan føres til fradrag i skattyters inntekt, jf. § 6-2

og kapittel 9. For personlig aksjonær skal tapet oppjusteres med 1,72.
(3) Første ledd siste punktum og annet ledd siste punktum gjelder tilsvarende for dødsbo, administrasjonsbo dersom boet tilhører en fysisk person, samt for konkursbo der konkursdebitor er en fysisk person.
Endret ved lover 16 juni 2000 nr. 40 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 16 juni 2000 nr. 577), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016, se dens VII), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (med virkning fra 6 okt 2022), 20 des 2023 nr. 102 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 10-32. Beregning av gevinst og tap

(1) Gevinst eller tap etter § 10-31 settes til vederlaget ved realisasjonen, fratrukket aksjens inngangsverdi.
(2) Dersom ikke annet er bestemt, settes aksjens inngangsverdi til det beløp skattyter har betalt for aksjen, tillagt eventuelle kostnader som skattyter har hatt til mekler eller lignende ved anskaffelse av aksjen.
(3) Inngangsverdien på fondsaksje settes til en forholdsmessig del av inngangsverdien på den eller de aksjer som fondsaksjen knytter seg til. Inngangsverdien på de sistnevnte aksjene reduseres tilsvarende. Fordeling av kostprisen skjer på grunnlag av antall aksjer før og etter fondsemisjonen.
(4) Når det i skatteavtale med fremmed stat er bestemt at utbytte skal være unntatt fra skattlegging i Norge, skal et beregnet tap ved realisasjon reduseres med mottatt utbytte de siste ti år.
Endret ved lover 15 des 2000 nr. 95, 15 juni 2001 nr. 46 (f o m inntektsåret 2001), 21 des 2001 nr. 113 (f o m inntektsåret 2002), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006), 19 des 2017 nr. 121 (med virkning fra 12 okt 2017).

§ 10-33. Skattemessig kontinuitet ved arv og gave av visse aksjer og andeler

(1) Ved arv eller gave av aksje og andel i selskap som nevnt i § 10-10, jf. § 10-1, fra person omfattet av § 10-12 til arving eller gavemottaker som omfattes av § 10-12, trer arvingen eller gavemottakeren inn i arvelaters eller givers inngangsverdi, skjermingsgrunnlag, ubenyttet skjermingsfradrag og øvrige skattemessige posisjoner tilknyttet aksjen eller andelen.
(2) Dødsbo skal tre inn i arvelaters inngangsverdi, skjermingsgrunnlag,

ubenyttet skjermingsfradrag og øvrige skattemessige posisjoner tilknyttet aksjen eller andelen. Det samme gjelder for gjenlevende ektefelle som overtar boet uskiftet, i den utstrekning aksjene eller andelene skal anses som arvet. Den som erverver aksje eller andel ved utlodning av dødsbo, trer inn i inngangsverdi, skjermingsgrunnlag, ubenyttet skjermingsfradrag og øvrige skattemessige posisjoner tilknyttet aksjen eller andelen som gjaldt for dødsboet.
(3) Gevinst på givers hånd som følge av gavesalg til mottaker, legges til den inngangsverdi og det skjermingsgrunnlag mottaker trer inn i etter reglene i første og annet ledd. Fradragsberettiget tap på givers hånd som følge av gavesalg til mottaker trekkes fra den inngangsverdi og det skjermingsgrunnlag mottaker trer inn i etter reglene i første og annet ledd. Blir skjermingsgrunnlaget etter regelen i første og annet punktum lavere enn det vederlag mottaker betalte for aksjen eller andelen, skal skjermingsgrunnlaget være lik vederlaget.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 22 juni 2018 nr. 57 (med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 10-34. Omfordeling av aksjers kostpris og ubenyttet skjerming

(1) Den enkelte aksjes kostpris og ubenyttet skjerming fra tidligere år skal endres i følgende tilfeller:

a. ved fondsemisjon med økning av antall aksjer i selskapet,
b. når antall aksjer i selskapet økes ved at den enkelte aksje splittes i flere aksjer,
c. når antall aksjer i selskapet reduseres ved at et antall aksjer gjøres om til en ny aksje,
d. ved skattefri fusjon for så vidt gjelder kostpris og skjerming for aksjene i det overdragende selskapet, som skal omfordeles på vederlag i form av aksjer i det overtakende selskap eller i det overtakende selskaps morselskap,
e. ved skattefri fisjon for så vidt gjelder kostpris og skjerming for innløste aksjer i det overdragende (fisjonerende) selskapet, som skal omfordeles på vederlag i form av aksjer i det eller de overtakende (utfisjonerte) selskap eller i overtakende selskaps morselskap,
f. for skattefri fisjon som gjennomføres uten innløsning av aksjer, for så vidt gjelder kostpris og skjerming for aksjene i det overdragende selskap som skal omfordeles på vederlag i form av aksjer i det eller de overtakende selskap eller i overtakende selskaps morselskap.

(2) Når det har skjedd en slik omfordeling skal selskapet uten ugrunnet opphold, og senest ved utgangen av omfordelingsåret, sende melding om omfordelingen til skattekontoret. Dette gjelder likevel ikke selskap som omfattes av skatteforvaltningsloven § 7-7 første og annet ledd. Departementet kan gi nærmere regler om omfordelingsmelding etter denne bestemmelse.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om omfordeling av aksjers kostpris og ubenyttet skjerming fra tidligere år.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 15 des 2000 nr. 95 (f o m inntektsåret 2000, tredje ledd fjerde punktum ikr. 1 jan 2001), 28 juni 2002 nr. 49, 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. vedtak 20 des 2002 nr. 1627), 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2003, tredje ledd nytt femte punktum og (4) nytt annet punktum ikr. 1 jan 2004), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2004, opphevelsen av annet ledd sjette og syvende punktum med virkning for realisasjoner som skjer fra og med 26 mars 2004, se endringsloven del XVIII for ikrafttredelse), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2004), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 29 juni 2007 nr. 60 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 10-35. Nedsetting av selskapets aksjekapital

Nedsetting av selskapets aksjekapital med minsking av aksjens pålydende og tilbakebetaling til aksjonæren skal redusere inngangsverdien på aksjen fra det tidspunkt beløpet er tilbakebetalt. Det samme gjelder tilbakebetaling av innbetalt overkurs.

§ 10-36. Først inn, først ut-prinsippet (FIFU)

(1) Dersom skattyter eier flere aksjer fra samme aksjeklasse i et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, anses den aksjen som var først anskaffet, for å være realisert først. Dette gjelder tilsvarende når aksjer overføres som gave.
(2) Aksjer og egenkapitalbevis ervervet før 1. januar 1992 anses for å være ervervet 1. januar 1992.
(3) Foreligger det ikke opplysninger om når en aksje er anskaffet, anses denne aksjen som realisert først dersom den har lavere inngangsverdi enn den av aksjene med kjent anskaffelsestidspunkt som ble anskaffet først.
(4) Første til tredje ledd gjelder innenfor hver portefølje som nevnt i forsikringsvirksomhetsloven § 3-11.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 24 juni 2011 nr.

23 (ikr. 13 mai 2011), 7 des 2012 nr. 76 (ikr. 8 okt 2012), 19 des 2017 nr. 121, 23 juni 2020 nr. 103.

§ 10-37. Likvidasjon og innløsning

(1) Som realisasjon av aksje regnes registrering av utdeling av likvidasjonsoverskudd på aksjeeierens konto i Verdipapirsentralen eller tilsvarende oppgivelse av aksjen ved selskapets likvidasjon. Utdeling etter aksjeloven § 16-9 og allmennaksjeloven § 16-9 regnes som vederlag for aksjen.
(2) Som realisasjon regnes også innløsning av enkelt aksje.
(3) Ved utflytting av selskap mv., jf. § 10-71, anses aksje mv. i selskapet mv. realisert på det tidspunkt skatteplikten til riket opphører etter § 2-2 første ledd eller da selskapet mv. skal anses som hjemmehørende i en annen stat etter skatteavtale, dersom selskapet mv. blir hjemmehørende i stat utenfor EØS eller i lavskatteland innenfor EØS og etter utflyttingen ikke er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet der, på tilsvarende vilkår som fastsatt i § 10-64 bokstav b.
(4) Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke der et utflyttet selskap mv., jf. § 10-71, likvideres etter norsk selskapslovgivning. Ved likvidasjon av et utflyttet selskap mv. etter norsk selskapslovgivning skal inngangsverdi, ervervstidspunkter og øvrige skatteposisjoner knyttet til aksjene mv. i det utflyttede selskapet videreføres uendret.
(5) Ved flytting av selskap mv. hjemmehørende i en annen EØS-stat gjelder fjerde ledd tilsvarende, unntatt når selskapet blir hjemmehørende i stat utenfor EØS eller i lavskatteland innenfor EØS og etter flyttingen ikke er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet der, på tilsvarende vilkår som fastsatt i § 10-64 bokstav b.
(6) Gevinst eller tap fastsettes etter reglene i §§ 10-31 til 10-36 så langt de passer.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 29 (f o m inntektsåret 2006), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008), 10 juni 2011 nr. 16.

Skattlegging av deltakere i ansvarlig selskap, kommandittselskap mv.

Overskriften endret ved lov 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006).

§ 10-40. Anvendelsesområde for bestemmelsene om skattlegging av deltakere i ansvarlig selskap, kommandittselskap mv.

(1) Bestemmelsene i §§ 10-41 til 10-48 gjelder for deltakere i ansvarlig selskap, kommandittselskap, indre selskap, partrederi og for stille deltakere.
(2) Bestemmelsene gjelder ikke for samarbeidsavtaler i petroleumsvirksomheten som nevnt i selskapsloven § 1-1 fjerde ledd. Bestemmelsene gjelder heller ikke for selskaper og sameier som driver produksjon av vannkraft eller vindkraft, når deltakerne selger det vesentlige av kraftproduksjonen på selvstendig basis.
Endret ved lover 3 des 1999 nr. 81 (ikr. 1 jan 2000), 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006, se dens XI), 25 juni 2024 nr. 61 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 10-41. Fastsettelse av alminnelig inntekt

(1) Ved fastsettelse av alminnelig inntekt settes deltakers overskudd eller underskudd på deltakelsen til en andel av selskapets overskudd eller underskudd fastsatt etter reglene i skattelovgivningen som om selskapet var skattyter. Andel av underskudd i utenlandsk selskap kommer bare til fradrag dersom deltakeren uttrykkelig erklærer at alt underlagsmateriale til selskapets regnskap vil bli fremlagt på skattemyndighetenes begjæring.
(2) Inntekter og tap som nevnt i § 2-38 annet ledd, inngår ikke i inntekten som fastsettes etter denne paragraf. Bestemmelsene i § 2-38 tredje, fjerde og syvende ledd gjelder tilsvarende. Det skal likevel inntektsføres 3 prosent av utbytte som nevnt i § 2-38 annet ledd a, og av utdeling fra selskap som nevnt i § 10-40 første ledd.
(3) Ved realisasjon av andel i løpet av inntektsåret skal årets overskudd eller underskudd på andelen fordeles forholdsmessig mellom overdrager og erverver av andelen etter antall måneder av året hver av dem har vært eier av andelen. Overdragelsesmåneden henføres til erververen.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 16 juni 2006 nr. 29 (ikr. 12 mai 2006), 12 des 2008 nr. 99 (ikr. 7 okt 2008), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2012), 13 des 2013 nr. 117 (med virkning fra inntektsåret 2013), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 23 juni 2020 nr. 103.

§ 10-42. Tillegg i alminnelig inntekt ved utdeling

(1) Når personlig deltaker mottar utdeling fra selskapet, skal det beregnes tillegg i alminnelig inntekt etter denne paragraf. Tilsvarende gjelder når personlig deltakers konkursbo, dødsbo eller administrasjonsbo mottar utdeling fra selskapet.
(2) Som utdeling regnes enhver vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til deltaker. Bestemmelsen i § 10-11 annet ledd siste punktum gjelder tilsvarende.
(3) Tillegget fastsettes slik:

a. I verdien av utdelingen gjøres det fradrag for overskuddsandel etter § 10-41 multiplisert med deltakerens skattesats for alminnelig inntekt, og skjerming etter femte ledd.
b. Nettoverdien av bokstav a oppjusteres med 1,72.

(4) Som utdeling regnes ikke tilbakebetaling av innbetalt kapital. For selskap med bestemt selskapskapital, er tilbakebetaling av innbetalt kapital betinget av særskilt vedtak om kapitalnedsettelse. I innbetalt kapital etter dette ledd medregnes korreksjoner i skjermingsgrunnlaget etter syvende ledd.
(5) Skjerming settes til skjermingsgrunnlaget etter sjette ledd multiplisert med en skjermingsrente. Skjermingsrenten fastsettes av departementet i forskrift.
(6) Skjermingsgrunnlaget er summen av netto kostpris for selskapsandelen, anskaffelseskostnader og deltakerens innskudd i selskapet, tillagt ubenyttet skjerming for tidligere år. Innskuddet fastsettes til verdien ved utgangen av året. Tilbakebetaling av innbetalt kapital etter (4) reduserer skjermingsgrunnlaget.
(7) Er årets utdeling mindre enn inntektskatt etter § 10-41, skal differansen tillegges skjermingsgrunnlaget. Ved underskudd etter § 10-41 reduseres skjermingsgrunnlaget med deltakerens underskuddsandel, multiplisert med deltakerens skattesats på alminnelig inntekt.
(8) Skjermingen tilkommer den som er deltaker ved årets utgang.
(9) Dersom skjermingen overstiger årets utdeling fratrukket inntektskatt etter § 10-41, kan ubenyttet skjerming fremføres til fradrag i senere års utdeling fra samme selskap. Departementet kan gi forskrift om at ubenyttet skjerming skal kunne overføres mellom virksomheter med høy grad av økonomisk og innholdsmessig nærhet.
(10) Ved negativt skjermingsgrunnlag settes årets skjerming til null.
(11) Bestemmelsene i § 10-11 fjerde til sjette ledd får tilsvarende anvendelse for lån fra selskapet til personlig deltaker.
(12) Departementet kan i forskrift bestemme at det skal gis fradrag etter tredje ledd også for naturressursskatt og grunnrenteskatt, jf. §§ 18-2 og 18-3, og fastsette nærmere regler om dette.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2006), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 17 juni 2016 nr. 40 (med virkning fra 11 mai 2016 for nytt (11)), 17 juni 2016 nr. 40, 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (med virkning fra 6 okt 2022), 20 des 2023 nr. 102 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 10-43. Underskudd for kommandittister og stille deltakere

Kommandittister og stille deltakere må fremføre andel av underskudd i selskapet til fradrag i senere års overskudd fra selskapet eller i gevinst ved realisasjon av andel i samme selskap. Reglene i § 14-6 gis tilsvarende anvendelse så langt de passer.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015).

§ 10-44. Gevinst og tap ved realisasjon av andel

(1) Gevinst ved realisasjon av andel, herunder innløsning av enkeltandeler eller oppløsning av selskapet, er skattepliktig som alminnelig inntekt. Tilsvarende tap er fradragsberettiget i annen alminnelig inntekt. For personlig deltaker skal gevinst og tap etter fradrag for ubenyttet skjerming oppjusteres med 1,72. Tilsvarende gjelder for personlig deltakers konkursbo, dødsbo eller administrasjonsbo. Departementet kan gi nærmere regler om skattemessig oppløsning av selskap.
(2) Gevinst eller tap settes til netto vederlag ved realisasjonen, fratrukket realisasjonskostnader og inngangsverdi etter tredje ledd. Ubenyttet skjerming, jf. § 10-42 niende ledd, kan føres til fradrag i gevinst ved realisasjon av andelen.
(3) Andelens inngangsverdi er netto kostpris for andelen og anskaffelseskostnader, tillagt deltakerens netto innskudd i selskapet og korrigert for endring i skjermingsgrunnlaget i eierperioden etter § 10-42 syvende ledd.
(4) Gevinst inntektsføres og tap fradragsføres i realisasjonsåret.
(5) Departementet kan gi forskrift om hvordan inntekt skal fastsettes for deltakere som har endret ligningsmåte fra brutto- til nettoligning, og som pr. 31. desember 1991 hadde rett til

1. oppregulering av inngangsverdien på eiendeler som tilhørte selskapet, eller
2. skattefritak etter dagjeldende skattelov av 18. august 1911 nr. 8 § 43 annet ledd c-f for gevinst knyttet til selskapets eiendom.

Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 19 des 2014 nr. 80, 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 17 juni 2016 nr. 40, 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 20 des 2022 nr. 105 (med virkning fra 6 okt 2022), 20 des 2023 nr. 102 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 10-45. Disposisjoner mellom deltaker og selskap

I forhold til § 10-41 og § 10-42 anses disposisjoner mellom deltaker og selskap som foretatt mellom selvstendige skattesubjekter.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006).

§ 10-46. Skattemessig kontinuitet ved arv og gave av andel i selskap med deltakerfastsetting

Skatteloven § 10-33 gjelder tilsvarende ved arv og gave av andel i selskap med deltakerfastsetting.
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 10-47. Særlig om utenlandsforhold

(1) Personlig deltaker som på grunn av skatteavtale med fremmed stat eller på grunn av begrenset skatteplikt til riket, jf. § 2-3, ikke kan skattlegges her for hele sin del av selskapets inntekt i inntektsåret eller noen av de fire forutgående årene, kan kreve at tillegg i alminnelig inntekt etter § 10-42 begrenses forholdsmessig etter nærmere regler som departementet fastsetter i forskrift.
(2) Personlig deltaker kan kreve at tillegg i alminnelig inntekt etter § 10-42 begrenses forholdsmessig også i andre tilfeller enn nevnt i første ledd, når det er åpenbart at utdelingen må anses tatt fra virksomhet som ikke er skattlagt i riket på grunn av skatteavtale med fremmed stat eller deltakerens begrensede

skatteplikt til riket, jf. § 2-3.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende når personlig deltakers dødsbo eller konkursbo mottar utdeling fra selskapet.
(4) Krav etter første og annet ledd må dokumenteres på den måten departementet fastsetter i forskrift.
(5) Krav etter første og annet ledd må fremsettes før utløpet av fristen for å levere skattemelding, eller om kravet ikke kan godtgjøres da, senest seks måneder etter at kravet kan godtgjøres. Kravet kan ikke under noen omstendighet fremsettes senere enn tre år etter inntektsåret.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fradrag for skjerming i utenlandsforhold, jf. § 10-42 tredje og femte ledd.
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), endret ved lover 9 mai 2008 nr. 23 (f o m inntektsåret 2008), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 10-48. Ektefeller

Departementet kan gi bestemmelser om at ektefeller skal anses som selvstendige deltakere i selskap med deltakerfastsetting på nærmere vilkår, og gi nærmere regler om fordeling av selskapets overskudd, underskudd, eiendeler og gjeld mellom ektefellene.
Tilføyd ved lov 19 des 2014 nr. 80 (tidligere § 10-48 endret paragrafnummer til § 10-49), endret ved lov 20 des 2016 nr. 111 (ikr. 1 jan 2017).

§ 10-49. Overgangsbestemmelse

Deltakeres skjermingsgrunnlag, inngangsverdi og innbetalt kapital pr. 1. januar 2006 beregnes på grunnlag av selskapets skattemessige verdier. Departementet gir nærmere regler om fastsettelse av skjermingsgrunnlag, inngangsverdi og innbetalt kapital etter denne paragraf.
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), endret ved lov 19 des 2014 nr. 80 (tidligere § 10-48).

Samvirkeforetak

§ 10-50. Etterbetaling fra samvirkeforetak

(1) Samvirkeforetak kan kreve fradrag i inntekten for etterbetalinger til

medlemmene etter samvirkeloven § 27. Fradrag gis bare i inntekt av omsetning med medlemmene. Omsetning med medlemmene og likestilt omsetning må fremgå av regnskapet og kunne legitimeres.
(2) Første ledd omfatter følgende samvirkeforetak:

a. Forbrukersamvirke med fast utsalgssted, når mer enn halvparten av den regulære omsetning skjer til foretakets medlemmer.
b. Innkjøpsforetak som fordeler forutbestilte varer blant sine medlemmer.
c. Foretak som utelukkende eller hovedsakelig
    1. kjøper inn råemner eller driftsmidler til bruk i jordbruk, skogbruk eller fiske,
    2. forhandler produkter fra medlemmenes jordbruks-, skogbruks- eller fiskerivirksomhet, eller
    3. foredler produkter fra medlemmenes jordbruks- eller fiskerivirksomhet.

(3) Likestilt med kjøp fra egne medlemmer er:

a. fiskesalgslags innkjøp fra medlem av annet fiskesalgslag hvis leveransen gir fiskeren rett til etterbetaling på lik linje med lagets egne medlemmer,
b. innkjøp som salgssamvirkeforetak i jordbrukets tjeneste foretar fra et tilsvarende samvirkeforetak i markedsregulerende hensikt,
c. kjøp etter pålegg fra statlig myndighet.

(4) Som jordbruksvirksomhet regnes også hagebruk, gartneri, biavl og pelsdyravl som blir drevet i forbindelse med jordbruk.
(5) Utbetalinger fra medlemskapitalkonti etter samvirkeloven § 29 likestilles i denne paragraf med etterbetalinger til medlemmene etter første ledd. Fradrag for utbetaling fra medlemskapitalkonto gis bare i den utstrekning midlene ved avsetning kunne ha vært utbetalt til medlemmet som etterbetaling med fradragsrett for foretaket etter første ledd.
(6) Departementet kan gi forskrift om hvordan inntekt fra medlemmene skal fastsettes, og om kravene til legitimasjon.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008). **Endres** ved lov 15 des 2006 nr. 81 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer). **Endres** ved lov 12 des 2008 nr. 99 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-51. (Opphevet)

Endret ved lov 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), opphevet ved lov 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005).

Skattlegging av eiere av norsk-kontrollerte selskaper m.v. hjemmehørende i lavskattland

§ 10-60. Anvendelsesområde for bestemmelsene om skattlegging av eiere av norsk-kontrollerte selskaper m.v. hjemmehørende i lavskattland

Bestemmelsene i §§ 10-61 til 10-68 gjelder for deltaker i norsk-kontrollert aksjeselskap og likestilt selskap eller sammenslutning, jf. § 10-1, som er hjemmehørende i lavskattland. Reglene gjelder videre for skattyter som alene eller sammen med andre direkte eller indirekte kontrollerer annen selvstendig innretning eller formuesmasse hjemmehørende i lavskattland, og som skattyteren direkte eller indirekte har fordeler av.

§ 10-61. Skatteplikt/fradragsrett for andel av selskapets eller innretningens resultat

Eier m.v. som direkte eller indirekte eier eller kontrollerer selskap eller innretning som nevnt i § 10-60, er skattepliktig for sin forholdsmessige andel av selskapets eller innretningens overskudd, fastsatt etter reglene i § 10-65, uten hensyn til utdeling av verdier fra selskapet eller innretningen, jf. likevel § 10-64. Underskudd fastsatt etter de samme reglene, kan fremføres til fradrag i senere års inntekt fra selskapet. Reglene i § 14-6 gis anvendelse så langt de passer.
Endret ved lov 27 juni 2003 nr. 63 (f o m inntektsåret 2003).

§ 10-62. Norsk kontroll

(1) Norsk kontroll av utenlandsk selskap eller innretning anses å foreligge hvor minst halvparten av selskapets eller innretningens andeler eller kapital direkte eller indirekte eies eller kontrolleres av norske skattytere både ved inntektsårets begynnelse og utgang.
(2) Norsk kontroll foreligger også dersom selskapet eller innretningen ble ansett som norsk-kontrollert i året før inntektsåret, unntatt dersom mindre enn halvparten av andelene eller kapitalen direkte eller indirekte kontrolleres av

norske skattytere både ved inntektsårets begynnelse og utgang.
(3) Dersom norske skattytere eier eller kontrollerer mer enn 60 prosent av andelene eller kapitalen ved inntektsårets utgang, foreligger norsk kontroll uavhengig av bestemmelsene i første og annet ledd. Tilsvarende foreligger ikke norsk kontroll dersom norske skattytere eier eller kontrollerer mindre enn 40 prosent av andelene eller kapitalen ved inntektsårets utgang.

§ 10-63. Lavskattland

Som lavskattland regnes land hvor den alminnelige inntektsskatt på selskapets eller innretningens samlede overskudd utgjør mindre enn to tredjedeler av den skatten selskapet eller innretningen ville ha blitt ilagt dersom det/den hadde vært hjemmehørende i Norge.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 10-64. Begrensning i skatteplikten/fradragsretten som følge av skatteavtale eller EØS-avtalen

Skattlegging etter reglene i §§ 10-61 til 10-68 foretas ikke når

a. selskapet eller innretningen er omfattet av avtale Norge har inngått med annen stat til unngåelse av dobbeltbeskatning, og selskapets eller innretningens inntekter ikke hovedsakelig er av passiv karakter, eller
b. deltakeren dokumenterer at selskapet eller innretningen reelt er etablert i en EØS-stat og driver reell økonomisk aktivitet der, og Norge i medhold av skatteavtale eller annen folkerettslig overenskomst kan kreve utlevert opplysninger fra etableringsstaten. Dersom det ikke foreligger slik overenskomst, gjelder tilsvarende når deltakeren legger fram erklæring fra skattemyndighetene i etableringsstaten som bekrefter at dokumentasjonen er riktig.

Endret ved lover 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007), 9 mai 2008 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007).

§ 10-65. Fastsettelse av alminnelig inntekt

(1) Eiers inntekt settes til vedkommendes andel av selskapets eller

innretningens overskudd eller underskudd fastsatt etter reglene i norsk skattelovgivning som om selskapet eller innretningen var skattyter.
(2) Inntekter og tap som nevnt i § 2-38 annet ledd, inngår ikke i inntekten som fastsettes etter denne paragraf. Bestemmelsene i § 2-38 tredje, fjerde og syvende ledd gjelder tilsvarende. For deltaker som omfattes av § 10-67 annet ledd, skal likevel 22 prosent inntektsføres. Det skal også inntektsføres 3 prosent av utbytte som nevnt i § 2-38 annet ledd a. Bestemmelsen i § 2-38 sjette ledd c gjelder tilsvarende. Videre skal det også inntektsføres 3 prosent av utdeling fra selskap som nevnt i § 10-40 første ledd.
(3) Skattyter som indirekte eier eller kontrollerer andel i selskap eller innretning som nevnt i § 10-60, skal skattlegges direkte for vedkommendes andel av selskapets eller innretningens overskudd eller underskudd. Skattlegging etter forrige punktum skal bare skje når indirekte eie eller kontroll av andel skjer gjennom norsk-kontrollert utenlandsk selskap eller innretning hvor overskuddet ikke skattlegges løpende i Norge.
Endret ved lover 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2013), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 103.

§ 10-66. Fradragsbegrensning for underskudd

Underskudd kan bare fremføres dersom det uttrykkelig erklæres at alt underlagsmateriale til selskapets regnskap vil bli fremlagt på skattemyndighetenes begjæring.
Endret ved lover 27 juni 2003 nr. 63 (f o m inntektsåret 2003), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 10-67. Skattlegging av utdelt overskudd

(1) For deltaker som ikke omfattes av § 10-12 første og tredje ledd, er mottatt utbytte ikke skattepliktig i den utstrekning det samlede utbyttet ligger innenfor den samlede inntekten som er skattlagt i medhold av § 10-65 eller er unntatt beskatning etter § 10-65 annet ledd.
(2) For deltaker som nevnt i § 10-12 første og tredje ledd, skal 78 prosent av mottatt utbytte, etter at utbyttet er økt med den andel av aksjonærens fradrag etter § 16-20 annet ledd som vedrører utbyttet, legges til grunn som utbytte og oppjusteres etter § 10-11 første ledd annet punktum.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr.

107 (f o m inntektsåret 2007), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2013), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018). 20 des 2018 nr. 102 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019).

§ 10-68. Gevinst og tap ved realisasjon av aksje

(1) Ved realisasjon av aksje skal aksjens inngangsverdi opp- eller nedreguleres med endring i selskapets beskattede inntekt gjennom deltakerens eiertid. Aksjens inngangsverdi skal også oppreguleres med inntekt som er unntatt beskatning etter § 10-65 annet ledd. Det skal kun foretas regulering i år deltakerne skattlegges etter reglene i dette kapittel.
(2) Første ledd gjelder ikke deltaker som nevnt i § 10-12 første og tredje ledd.
Endret ved lover 27 juni 2003 nr. 63 (f o m inntektsåret 2003), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2013).

Skatteplikt for gevinst og fradragsrett for tap ved utflytting mv.

Overskriften tilføyd ved lov 14 des 2007 nr. 107, endret ved lov 20 des 2024 nr. 86 (med virkning for utflyttinger og overføringer som skjer 20. mars 2024 eller senere).

§ 10-70. Skatteplikt for gevinst på aksjer og andeler mv. ved utflytting og ved overføring

(1) Gevinst på eiendel som nevnt i annet ledd, og som personlig skattyter eier på det tidspunkt skatteplikten til riket opphører etter § 2-1 tredje ledd eller da skattyter skal anses bosatt i en annen stat etter skatteavtale, er skattepliktig som om eiendelen var realisert siste dag før dette tidspunktet, jf. § 14-25. Tilsvarende gjelder ved overføring av eiendel som nevnt i annet ledd til person, selskap eller innretning som ikke har skatteplikt etter §§ 2-1 eller 2-2 eller som skal anses bosatt eller hjemmehørende i en annen stat etter skatteavtale. Ved utlodning av eiendel fra dødsbo til mottaker som nevnt i foregående punktum skal skjæringstidspunktet være dagen før utlodningen.
(2) Skatteplikt etter denne paragraf omfatter gevinst på:

a. aksje, andel og egenkapitalbevis i norsk selskap mv. som nevnt i § 2-2

første ledd a-e,

b. aksjesparekonto som nevnt i § 10-21,
c. andel i norsk selskap som nevnt i § 2-2 annet ledd,
d. aksje og andel i tilsvarende utenlandsk selskap mv. som nevnt i bokstav a til c og f,
e. tegningsrett til aksje, opsjon og annet finansielt instrument hvor det underliggende objektet er eiendel som nevnt i bokstav a til d eller f, og
f. kapitalforsikring som omfattes av § 10-20 tiende ledd.

(3) Tap er fradragsberettiget ved utflytting og overføring til annen EØS-stat, i samme utstrekning og på samme vilkår som gevinst er skattepliktig etter denne paragraf. Retten til fradrag etter første punktum faller bort hvis skattyter eller mottaker innen utløpet av fristen i syvende ledd flytter til en stat utenfor EØS. Tilsvarende gjelder hvis eiendelen som det knytter seg utflyttingsskatt til, overføres til mottaker bosatt eller hjemmehørende utenfor EØS. Departementet kan gi forskrift om vilkår for rett til tapsfradrag.
(4) Skatteplikt ved utflytting etter første ledd første punktum er begrenset til den delen av skattyters samlede gevinst som, fratrukket fradragsberettigede tap, overstiger 3 millioner kroner. Skatteplikt ved overføring som nevnt i første ledd annet punktum, gjelder for samlet gevinst, fratrukket fradragsberettiget tap, når netto gevinst eller tap overstiger 100 000 kroner i inntektsåret. Skjer utflytting og overføring i samme inntektsår, skal samlet gevinst, fratrukket fradragsberettiget tap, på overførte eiendeler som ikke er skattlagt etter denne paragraf, medregnes ved utflyttingen.
(5) Ved gevinstberegningen fastsettes utgangsverdien til markedsverdien på det tidspunkt realisasjon anses å ha funnet sted. Bestemmelsene i §§ 10-30 til 10-36 og § 10-44 gjelder så langt de passer. Når det ikke foreligger en kjent markedsverdi, fastsettes denne ved skjønn. Departementet kan gi forskrift om verdsettelsen. Gevinst på aksjesparekonto settes til differansen mellom innskudd på kontoen og markedsverdien av kontoen på det tidspunkt realisasjon anses å ha funnet sted. § 10-21 fjerde ledd tredje punktum og femte ledd om skjermingsfradrag og oppjustering gjelder tilsvarende.
(6) Ved beregning av skatt etter denne paragraf skal inngangsverdien for eiendeler som skattyter eide ved innflyttingen, fastsettes til markedsverdien på det tidspunkt skattyteren ble bosatt i riket etter § 2-1 første ledd eller da skattyter skal anses bosatt i riket etter skatteavtale med annen stat. Dersom skattyter tidligere har vært bosatt i riket, skal inngangsverdien etter første punktum reduseres med et beløp tilsvarende gevinst opparbeidet i en tidligere periode som bosatt her, og som ikke er skattlagt her. Tilsvarende gjelder ved tap, slik at beløpet tillegges inngangsverdien etter første punktum. Departementet kan gi forskrift til utfylling av dette ledd.
(7) Skattyter kan gis 12 års utsettelse med innbetaling av fastsatt skatt, regnet

fra utløpet av det året utflyttingsskatten skal tidfestes til, jf. første ledd og § 14-25. Det er et vilkår for utsettelse at det blir stilt betryggende sikkerhet for skatteforpliktelsen og eventuelt renter. Ved flytting og overføring til annen EØS-stat kreves sikkerhetsstillelse likevel bare dersom det er en reell risiko for at skatte- og eventuelt rentekravet ikke kan inndrives. Ved utsettelse kan skattyter velge mellom følgende betalingsmåter:

a. Fastsatt skatt betales med en tolvtedel hvert år. Ved delvis oppgjør av skatteforpliktelsen som følge av opphør av retten til fortsatt utsettelse, jf. åttende ledd, reduseres fremtidige årlige avdrag med en forholdsmessig andel.
b. Fastsatt skatt betales ved utløpet av utsettelsesperioden. Det skal svares renter fra det tidspunktet utflyttingsskatten skulle vært betalt hvis utsatt forfall ikke hadde vært gitt, til betaling skjer.

Departementet kan gi forskrift til gjennomføring av dette ledd, og om vilkår for utsettelse, herunder om sikkerhetsstillelse og renter.

(8) Retten til utsettelse med betaling av skatten etter forrige ledd bortfaller ved realisasjon, skattyters død, overføring til person mv. som nevnt i første ledd annet punktum, og ved opphør av virksomhet i selskap som nevnt i annet ledd bokstav c. Retten til utsettelse bortfaller likevel ikke ved skattyters død dersom personlige arvinger påtar seg pliktene avdøde hadde etter denne paragraf. Ved uttak ut over tilbakebetaling av innskudd på aksjesparekonto som det knytter seg utflyttingsskatt til, bortfaller retten til utsettelse for et forholdsmessig beløp. Ved utdeling av utbytte mv. på andre eiendeler som det knytter seg utflyttingsskatt til, bortfaller retten til utsettelse for et beløp tilsvarende utdelingen multiplisert med 0,7. Departementet kan gi forskrift til utfylling av dette ledd, herunder gi regler om at bortfall av rett til utsettelse ved utdelinger på nærmere vilkår kan begrenses, slik at summen av skatt på utdelingen og det beløpet som det ikke lenger gis utsettelse for, ikke overstiger 100 prosent av utdelingen.
(9) Hvis skattyteren igjen blir bosatt i riket etter § 2-1 eller skal anses bosatt i Norge etter skatteavtale innen 12 år etter utgangen av det året utflyttingsskatten skal tidfestes til, bortfaller skattleggingen etter denne paragraf for de eiendelene skattyter eier på tilbakeflyttingstidspunktet. Det samme gjelder påløpte renter. Hvis skattyter igjen blir bosatt i riket senere enn 12 år etter utgangen av det året utflyttingsskatten skal tidfestes til, og da har gjort opp utflyttingsskatten i sin helhet, skal opprinnelig inngangsverdi på eiendeler som er i behold, justeres med den verdiendringen som er utflyttingsbeskattet etter første til åttende ledd. Innskudd på aksjesparekonto skal justeres på tilsvarende måte. Har skattyter delvis gjort opp

utflyttingsskatten som følge av utdeling som nevnt i åttende ledd fjerde punktum, skal opprinnelig inngangsverdi på eiendeler som er i behold, justeres. Justeringen skal skje med et beløp tilsvarende den andelen av latent gevinst eller tap som er endelig gjort opp som følge av utdelingen. Har skattyter mottatt tilbakebetaling av innbetalt kapital, skal inngangsverdien reduseres, jf. §§ 10-35, 10-42 sjette ledd tredje punktum og 10-44 tredje ledd. Departementet kan gi forskrift til utfylling av dette ledd.
(10) For overføringer ved arv som nevnt i åttende ledd annet punktum, gjelder skatteloven § 9-7 tilsvarende. Det samme gjelder for overføringer ved arv som nevnt i første ledd annet punktum.
(11) Skattyter skal uoppfordret og uten unødig opphold gi skattemyndighetene alle opplysninger som har betydning for rettigheter og plikter etter denne paragraf. Dette gjelder tilsvarende for arving som har overtatt eiendeler som har vært skattlagt etter denne paragraf. Retten til utsettelse med betaling av utflyttingsskattekravet opphører ved brudd på opplysningsplikten. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd, herunder frister for å gi opplysninger.
Tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 19 des 2017 nr. 121, 20 des 2022 nr. 105 (med virkning for overføringer og utflyttinger som skjer 29. november 2022 eller senere, se endringslovens del X for overgangsregler), 20 des 2023 nr. 98 (med virkning fra 3 des 2023), 20 des 2024 nr. 86 (med virkning for utflyttinger og overføringer som skjer 20. mars 2024 eller senere), 20 des 2024 nr. 86 (med virkning for utflyttinger og overføringer som skjer 7. oktober 2024 eller senere), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning for utlodninger som skjer fra 1. januar 2025).

§ 10-71. Skatteplikt for gevinst på eiendeler mv. ved utflytting av selskap

(1) Gevinst og tap på eiendel som selskap mv. som nevnt i § 2-2 første ledd eier på det tidspunkt skatteplikten til riket opphører etter § 2-2 første ledd eller da selskapet skal anses som hjemmehørende i en annen stat etter skatteavtale, er skattepliktig eller fradragsberettiget som om eiendelen var realisert siste dag før dette tidspunktet. Tilsvarende skal gevinst og tap på forpliktelse som selskapet har, være skattepliktig eller fradragsberettiget som om gevinsten eller tapet var realisert siste dag før skatteplikten til riket opphører som nevnt. Ved gevinst- og tapsberegningen fastsettes utgangsverdien til markedsverdien på det tidspunkt realisasjon anses å ha funnet sted.
(2) Skatteplikt etter første ledd gjelder bare i tilfeller der selskapet mv. blir hjemmehørende i stat utenfor EØS, eller blir hjemmehørende i et lavskatteland, jf. § 10-63, innenfor EØS og selskapet mv. etter utflyttingen ikke er reelt etablert

og driver reell økonomisk aktivitet der, på tilsvarende vilkår som fastsatt i § 10-64 bokstav b.
(3) Ved skattefri utflytting etter annet ledd gjelder § 9-14 for eiendeler og forpliktelser som tas ut av norsk beskatningsområde ved utflyttingen.
(4) Likvidasjon etter norsk selskapslovgivning av selskap mv. som tidligere er utflyttet, jf. første ledd, anses ikke som realisasjon. Ved likvidasjon av et utflyttet selskap mv. etter norsk selskapslovgivning skal skattemessige verdier og ervervstidspunkter for eiendeler og forpliktelser videreføres uendret.
(5) Ved flytting av selskap mv. hjemmehørende i en annen EØS-stat gjelder fjerde ledd tilsvarende, unntatt når selskapet blir hjemmehørende i stat utenfor EØS eller i lavskatteland innenfor EØS og etter flyttingen ikke er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet der, på tilsvarende vilkår som fastsatt i § 10-64 bokstav b.
Tilføyd ved lov 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007 for selskaper som opphører å være skattemessig hjemmehørende i riket etter skatteloven § 2-2 eller skatteavtale med annen stat etter 4 okt 2007), endret ved lover 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008), 10 juni 2011 nr. 16.

Kildeskatt på renter og royalty mv.

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 juli 2021).

§ 10-80. Kildeskatt på renter

(1) Selskap eller innretning hjemmehørende i et lavskatteland, jf. § 10-63, skal svare skatt til staten av renter av gjeld mottatt fra nærstående selskap eller innretning

a. som nevnt i § 2-2 første ledd,
b. som nevnt i § 10-40, eller tilsvarende utenlandsk selskap eller innretning, når minst en av deltakerne skattlegges i Norge etter reglene i §§ 10-40 til 10-49,
c. som er skattepliktig etter petroleumsskatteloven § 1, jf. § 2,
d. som er skattepliktig etter skatteloven § 2-3 første ledd bokstav b, når betalingen tilordnes virksomhet som er skattepliktig til Norge, eller
e. som er skattepliktig etter § 2-3 første ledd bokstav k, l, m eller n, når betalingen tilordnes virksomhet som er skattepliktig til Norge.

Nærstående etter denne bestemmelsen er regulert i § 10-82.

(2) Skatteplikt etter første ledd gjelder ikke for

a. selskap eller innretning som er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet i et EØS-land på tilsvarende vilkår som fastsatt i § 10-64 bokstav b,
b. selskap eller innretning der alle deltakerne oppfyller vilkårene for å svare skatt for deltakelse i selskapet etter reglene i §§ 10-60 til 10-68,
c. renter som skattlegges etter § 2-3 første ledd bokstav b, k, l, m eller n eller petroleumsskatteloven § 1, jf. § 2,
d. rentebetalinger ved leasing av fysiske eiendeler for selskaper som skattlegges etter §§ 8-10 til 8-20, eller
e. andel av rentebetaling når deltaker i selskap med deltakerfastsetting, jf. første ledd bokstav b, ikke kan skattlegges i Norge for sin del av selskapets inntekt. Skatteplikten reduseres forholdsmessig.

Tilføyd ved lov 21 des 2020 nr. 164 som endret ved lov 18 juni 2021 nr. 113 (ikr. 1 juli 2021, se endringsloven del V etter endringen for overgangsregler), endret ved lov 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 10-81. Kildeskatt på vederlag for bruk eller rett til å bruke immaterielle rettigheter og visse fysiske eiendeler

(1) Selskap eller innretning hjemmehørende i et lavskatteland, jf. § 10-63, skal svare skatt til staten av vederlag for bruk av eller retten til å bruke immaterielle rettigheter, jf. § 5-20 første ledd, eller for bruk av eller retten til å bruke skip, fartøy, rigger mv., fly og helikopter, mottatt fra nærstående selskap eller innretning

a. som nevnt i § 2-2 første ledd,
b. som nevnt i § 10-40, eller tilsvarende utenlandsk selskap eller innretning, når minst en av deltakerne skattlegges i Norge etter reglene i §§ 10-40 til 10-49,
c. som er skattepliktig etter petroleumsskatteloven § 1, jf. § 2,
d. som er skattepliktig etter § 2-3 første ledd bokstav b, når betalingen tilordnes virksomhet som er skattepliktig til Norge, eller
e. som er skattepliktig etter § 2-3 første ledd bokstav k, l, m eller n, når betalingen tilordnes virksomhet som er skattepliktig til Norge.

Nærstående etter denne bestemmelsen er regulert i § 10-82.

(2) Skatteplikt etter første ledd gjelder ikke for

a. selskap eller innretning som er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet i et EØS-land på tilsvarende vilkår som fastsatt i § 10-64 bokstav b,
b. selskap eller innretning der alle deltakerne oppfyller vilkårene for å svare skatt for deltakelse i selskapet etter reglene i §§ 10-60 til 10-68,
c. vederlag som skattlegges etter § 2-3 første ledd bokstav a, b, k, l, m eller n eller petroleumsskatteloven § 1, jf. § 2,
d. vederlag for bruk eller retten til å bruke skip og fartøyer mottatt fra selskap som skattlegges etter bestemmelsene i §§ 8-10 til 8-20, eller
e. andel av vederlag når deltaker i selskap med deltakerfastsetting, jf. første ledd bokstav b, ikke kan skattlegges i Norge her for sin del av selskapets inntekt. Skatteplikten reduseres forholdsmessig.

Tilføyd ved lov 21 des 2020 nr. 164 som endret ved lov 18 juni 2021 nr. 113 (ikr. 1 juli 2021, se endringsloven del V etter endringen for overgangsregler), endret ved lov 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 10-82. Nærstående selskap eller innretning

(1) Som nærstående etter §§ 10-80 og 10-81 regnes:

a. selskap eller innretning som betaleren direkte eller indirekte eier eller kontrollerer med minst 50 prosent,
b. selskap eller innretning som, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer betaleren med minst 50 prosent,
c. selskap eller innretning som nærstående etter b, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent.

(2) Selskap mv. regnes som nærstående etter første ledd dersom kravet til eierskap eller kontroll er eller har vært oppfylt på noe tidspunkt i inntektsåret før betalingen er tidfestet.
Tilføyd ved lov 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 juli 2021, se endringsloven del V som endret ved lov 18 juni 2021 nr. 113 for overgangsregler).

Fullmaktshjemmel

§ 10-90. Forskrift

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette kapittel.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007, tidligere § 10-70), 21 des 2020 nr. 164 som endret ved lov 18 juni 2021 nr. 113 (ikr. 1 juli 2021, tidligere § 10-80, se endringsloven del V for overgangsregler).

Kapittel 11. Omorganisering

Overskriften endret ved lov 10 juni 2011 nr. 16.

Fusjon og fisjon av selskaper

§ 11-1. Anvendelsesområde for bestemmelsene om fusjon og fisjon av selskaper

(1) For fusjon (sammenslutning) og fisjon (deling) av selskaper gjelder alminnelige regler om inntektsbeskatning med de fritak og begrensninger som følger av dette kapittel.
(2) Bestemmelsene i § 11-2 til 11-10 gjelder hvor selskapene som inngår i fusjonen eller fisjonen, er hjemmehørende i Norge. Bestemmelsen i § 11-11 gjelder for grenseoverskridende fusjon, fisjon og aksjebytte.
Endret ved lover 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 10 juni 2011 nr. 16 (f o m inntektsåret 2011).

§ 11-2. Skattefri fusjon av aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper m.v.

(1) To eller flere aksjeselskaper eller allmennaksjeselskaper kan fusjoneres uten skattlegging av selskapene og aksjonærene når fusjonen skjer etter kapittel 13 i aksjeloven eller kapittel 13 i allmennaksjeloven. Skattefritaket omfatter likevel ikke fusjon i konsern etter nevnte lovers § 13-2 annet ledd der vederlaget er aksjer i annet datterselskap.
(2) To eller flere samvirkeforetak kan fusjoneres uten skattlegging av foretakene eller deltakerne når fusjonen skjer etter reglene i samvirkeloven kapittel 8.
(3) Selskaper og sammenslutninger som er skattemessig likestilt med

aksjeselskap og allmennaksjeselskap etter bestemmelsene i § 10-1, kan fusjoneres uten skattlegging etter de samme prinsipper og vilkår som gjelder for aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, jf. første ledd. Overtakende selskap eller sammenslutning må være likeartet med overdragende selskap eller sammenslutning. Er overdragende selskap en sparebank, skal vederlag i form av egenkapitalbevis som utstedes eller overføres til en sparebankstiftelse opprettet av den overdragende sparebanken i forbindelse med sammenslåingen, likestilles med vederlag til eier av et overdragende selskap.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 20 des 2023 nr. 98 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 11-3. Skattefri fusjon av selskap med deltakerfastsetting

To eller flere selskaper hvor deltakerne skattlegges etter §§ 10-40 til 10-45, kan fusjoneres uten skattlegging ved at ett eller flere selskaper overdrar sine samlede eiendeler, rettigheter, og forpliktelser til et annet selskap med samme selskaps- og ansvarsform, eller ved at et selskap erverver alle andeler i et annet selskap med samme selskaps- og ansvarsform, når deltakerne som vederlag mottar andeler i det overtakende selskapet eller andeler med et tillegg som ikke overstiger 20 prosent av det samlede vederlaget.
Endret ved lover 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 11-4. Skattefri fisjon av aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper m.v.

(1) Et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap kan fisjoneres uten skattlegging av selskapet og aksjonærene når fisjonen skjer etter kapittel 14 i aksjeloven eller kapittel 14 i allmennaksjeloven. Skattefritaket omfatter likevel ikke fisjon i konsern etter de nevnte lovene § 14-2 tredje ledd der vederlaget er aksjer i annet datterselskap.
(2) Et samvirkeforetak kan fisjoneres uten skattlegging av foretakene eller deltakerne når fisjonen skjer etter reglene i samvirkeloven kapittel 9.
(3) Selskaper og sammenslutninger som er skattemessig likestilt med aksjeselskap og allmennaksjeselskap etter § 10-1, kan fisjoneres uten skattlegging etter de samme prinsipper og vilkår som gjelder for aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper, jf. første ledd. Overtakende selskap eller sammenslutning må være likeartet med overdragende selskap eller sammenslutning. Er overdragende selskap en sparebank, skal vederlag i form av egenkapitalbevis som overføres til en sparebankstiftelse opprettet av den overdragende sparebanken i forbindelse med delingen, likestilles med vederlag

til eier av et overdragende selskap.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 20 des 2023 nr. 98 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 11-5. Skattefri fisjon av selskap med deltakerfastsetting

Et selskap som nevnt i § 10-40, kan fisjoneres uten skattlegging ved at det overdrar en del av sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser til annet selskap med samme selskaps- og ansvarsform, eller ved at det overdrar sine samlede eiendeler, rettigheter og forpliktelser til to eller flere andre selskaper med samme selskaps- og ansvarsform, når deltakerne som vederlag mottar andeler i det overdragende eller det overtakende selskapet eller andeler med et tillegg som ikke overstiger 20 prosent av det samlede vederlaget.
Endret ved lover 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 11-6. Skatteplikt for annet vederlag enn aksjer og andeler

(1) Skattefritak ved fusjon og fisjon omfatter ikke annet vederlag til aksjonær eller deltaker enn aksjer eller andeler i selskap som direkte deltar i fusjonen eller fisjonen.
(2) Skattefritaket omfatter heller ikke gavedisposisjoner ved fusjon eller fisjon.

§ 11-7. Rett og plikt til skattemessig kontinuitet

(1) Når fusjon eller fisjon gjennomføres etter dette kapittel, skal overtakende selskap videreføre de skattemessige verdiene og ervervstidspunktene for eiendeler, rettigheter og forpliktelser som overføres. Overdragende selskaps øvrige skatteposisjoner overtas på samme måte uendret av overtakende selskap.
(2) Ved fusjon i konsern etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 13-2 annet ledd og fisjon i konsern etter aksjeloven og allmennaksjeloven § 14-2 tredje ledd, der vederlaget er aksjer i overtakende selskaps morselskap, og der kapitalforhøyelsen i morselskapet gjennomføres ved at en fordring utstedt av overtakende selskap nyttes som aksjeinnskudd, skal skattemessig verdi på fordringen settes lik fordringens pålydende.
(3) Gevinst ved realisasjon av fordring som nevnt i annet ledd, anses som skattepliktig inntekt for morselskapet. Det gis fradrag for tap. Tap eller gevinst som følge av at fordringen innfris til en annen verdi enn skattemessig verdi, er

fradragsberettiget eller skattepliktig for det overtakende selskap.
(4) Samlet inngangsverdi og ervervstidspunkt for skattyters vederlag i form av aksjer og andeler settes lik skattyters samlede inngangsverdi og ervervstidspunkt for aksjer og andeler i overdragende selskap. Samlet inngangsverdi for vederlag i form av egenkapitalbevis som utstedes eller overføres til en sparebankstiftelse opprettet av den overdragende sparebanken i forbindelse med en sammenslåing eller deling av sparebanker, settes lik verdien av egenkapitalbevisene.
(5) Reglene i første og annet ledd påvirkes ikke av øvrige regler av betydning for den enkelte skatteposisjon.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 10 des 2004 med virkning f o m 6 okt 2004), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 10 juni 2011 nr. 16 (f o m inntektsåret 2011), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 19 des 2017 nr. 121, 20 des 2023 nr. 98 (med virkning fra inntektsåret 2023, se endringsloven for overgangsregel, endring endret ved lov 25 juni 2024 nr. 65 (gjelder overgangsregelen)).

§ 11-8. Fordeling ved skattefri fisjon

(1) Ved fisjon av aksjeselskap eller allmennaksjeselskap fordeles nominell og innbetalt aksjekapital i samme forhold som nettoverdiene fordeles imellom selskapene.
(2) Ved fisjon av selskap med deltakerfastsetting hvor deltakerne eier andeler i flere av de fisjonerte selskapene, skal over- og underpris på selskapsandeler fordeles i samme forhold som selskapets nettoverdier. Det samme gjelder tillegg til fradragsramme i henhold til overgangsregler til skattereformen, fremførbart underskudd etter oppfylt fradragsramme i kommandittselskapet, jf. § 10-43 (4), differansesaldoer knyttet til driftsmidler som nevnt i § 14-41 første ledd a-d og differanse som nevnt i § 11-7 (4) første punktum.
(3) Skatteposisjoner som ikke er knyttet til overførte eiendeler og gjeld i det overdragende selskapet overføres til det selskapet som fortsetter den virksomheten som skatteposisjonene skriver seg fra. Kan ikke dette sannsynliggjøres, fordeles posisjonene mellom selskapene i samme forhold som nettoverdiene i selskapet fordeles i. Avsetning etter § 14-70 skal overtas av ett selskap.
(4) Ved fisjon overføres skatteposisjoner knyttet til eiendeler og gjeld i det overdragende selskapet til det selskapet som overtar eiendelene og gjelden. Samlesaldo i det overdragende selskapet fordeles i samme forhold som omsetningsverdien på fisjonstidspunktet for driftsmidler som inngår på saldo.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 10 des 2004 med virkning f o m 6 okt 2004), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 11-9. Avvikling av overdragende selskap

Når en fusjon eller fisjon innebærer at et selskap overdrar samtlige eiendeler, rettigheter og forpliktelser til andre selskaper, skal det overdragende selskapet oppløses og avvikles straks etter overdragelsen. For aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper gjelder aksjelovens og allmennaksjelovens regler om slik oppløsning og avvikling.

§ 11-10. Virkningstidspunkt for fusjon og fisjon

(1) Skattefri fusjon og fisjon av selskaper som nevnt i § 10-40 får virkning fra det tidspunktet det overdragende selskapet foretar innskudd i det overtakende selskapet.
(2) Fusjon av aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper etter dette kapittel får virkning fra det tidspunkt da virkningene av fusjonen selskapsrettslig er inntrådt i henhold til aksjeloven § 13-16 eller allmennaksjeloven § 13-17.
(3) Fisjon av aksjeselskap og allmennaksjeselskap etter dette kapittel får virkning fra det tidspunkt da virkningene av fisjonen selskapsrettslig er inntrådt i henhold til aksjeloven § 14-8 eller allmennaksjeloven § 14-8.

§ 11-11. Grenseoverskridende fusjon, fisjon og aksjebytte

(1) Ett eller flere aksjeselskaper eller allmennaksjeselskaper hjemmehørende i Norge kan

a. fusjonere med overtakende selskap med begrenset ansvar hjemmehørende i annen EØS-stat uten skattlegging av selskapene og aksjonærene når fusjonen skjer etter kapittel 13 i aksjeloven eller kapittel 13 i allmennaksjeloven,
b. utfisjoneres til overtakende selskap med begrenset ansvar hjemmehørende i annen eller andre EØS-stater uten skattlegging av selskapene og aksjonærene når fisjonen skjer etter kapittel 14 i aksjeloven eller kapittel 14 i allmennaksjeloven.

Annet vederlag enn aksjer i selskap som direkte deltar i fusjonen eller fisjonen, må ikke overstige 20 prosent av det samlede vederlaget. Bestemmelsene i §§ 11-6 til 11-10 gjelder tilsvarende.

(2) Stiftelse av europeisk samvirkeforetak (SCE-foretak) ved fusjon etter § 5 i

SCE-loven kan gjennomføres skattefritt på de samme vilkår som gjelder for fusjon etter første ledd.
(3) Ved skattefri fusjon og fisjon som nevnt i første og annet ledd gjelder §§ 9-14 og 14-27 for eiendeler, rettigheter og forpliktelser i det overdragende selskapet som tas ut av norsk beskatningsområde ved fusjonen eller fisjonen, jf. § 9-14 annet ledd.
(4) Aksjebytte ved overføring av minst 90 prosent av aksjene i overdragende aksjeselskap eller allmennaksjeselskap hjemmehørende i Norge mot aksjer i overtakende selskap med begrenset ansvar hjemmehørende i annen stat kan gjennomføres uten skattlegging av aksjonærene. Tilsvarende gjelder der overtakende aksjeselskap eller allmennaksjeselskap er hjemmehørende i Norge og overdragende selskap med begrenset ansvar er hjemmehørende i annen stat. Annet vederlag enn aksjer i selskap som direkte deltar i aksjebyttet, må ikke overstige 20 prosent av det samlede vederlaget. Bestemmelsene i §§ 11-6 og 11-10 gjelder tilsvarende. Norske skatteposisjoner videreføres med kontinuitet etter § 11-7.
(5) Fusjon og fisjon av selskaper med begrenset ansvar hjemmehørende i en eller flere andre stater gjennomføres uten beskatning av selskapet og aksjonærene når transaksjonen gjennomføres med kontinuitet for norske skatteposisjoner etter § 11-7. Tilsvarende kan aksjebytte som nevnt i fjerde ledd mellom selskaper hjemmehørende i en eller flere andre stater, gjennomføres uten beskatning av aksjonærene. Dersom overdragende selskap i fusjon eller fisjon som nevnt i første punktum har eiendeler, rettigheter og forpliktelser tilknyttet norsk beskatningsområde, gjelder tredje ledd tilsvarende.
(6) Fusjon mellom overtakende aksjeselskap eller allmennaksjeselskap hjemmehørende i Norge og selskap med begrenset ansvar hjemmehørende i annen EØS-stat gjennomføres uten skattlegging av selskapene og aksjonærene når fusjonen skjer etter kapittel 13 i aksjeloven eller kapittel 13 i allmennaksjeloven. Bestemmelsene i §§ 11-6 til 11-10 gjelder tilsvarende. Norske skatteposisjoner videreføres med kontinuitet etter § 11-7. Annet vederlag enn aksjer i selskap som direkte deltar i fusjonen, må ikke overstige 20 prosent av det samlede vederlaget. Tilsvarende gjelder ved fisjon av selskap med begrenset ansvar hjemmehørende i annen EØS-stat når overtakende aksjeselskap eller allmennaksjeselskap er hjemmehørende i Norge og fisjonen skjer etter kapittel 14 i aksjeloven eller kapittel 14 i allmennaksjeloven.
(7) Skattefritak etter denne paragraf gjelder ikke når ett eller flere av selskapene som deltar i fusjonen, fisjonen eller aksjebyttet er hjemmehørende i et lavskatteland utenfor EØS, jf. § 10-63. Det samme gjelder når ett eller flere selskaper er hjemmehørende i et lavskatteland innenfor EØS dersom selskapet eller selskapene ikke er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet i den

EØS-staten, jf. § 10-64 bokstav b.
(8) Første, tredje, femte, sjette og syvende ledd gjelder tilsvarende ved fusjon av verdipapirfond. Skattefrihet etter dette ledd gjelder bare for fusjon som gjennomføres i samsvar med verdipapirfondloven kapittel fem eller annen lovgivning i en EØS-stat basert på direktiv 2009/65/EF. Bestemmelsene i §§ 11-6 og 11-7 gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 10 juni 2011 nr. 16 (f o m inntektsåret 2011), 20 des 2022 nr. 105 (med virkning fra inntektsåret 2022, se endringslovens del X for overgangsregler), 20 des 2023 nr. 98 (med virkning fra inntektsåret 2023).

Omdanning mv.

Overskriften endret ved lov 10 juni 2011 nr. 16.

§ 11-20. Skattefri omdanning av virksomhet

(1) Departementet kan gi forskrift om at følgende selskap eller foretak kan omdannes til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap uten å utløse skattlegging:

a. enkeltpersonforetak,
b. virksomhet drevet av kommune eller fylkeskommune,
c. interkommunalt selskap,
d. selskap med deltakerfastsetting som omfattes av § 10-40,
e. samvirkeforetak,
f. statsforetak,
g. norskregistrert utenlandsk foretak skattepliktig etter § 2-2 første ledd e.

Departementet kan også gi forskrift om omdanning fra enkeltpersonforetak til selskap med deltakerfastsetting som omfattes av 10-40.

(2) Ved omdanning etter foregående ledd skal skattemessige inngangsverdier og ervervstidspunkt videreføres, og skatteposisjoner knyttet til virksomheten overføres uendret til selskapet.
Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 10 juni 2011 nr. 16 (f o m inntektsåret 2011), 7 des 2012 nr. 76, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 11-21. Skattefri overføring av eiendeler mv. mellom selskaper

(1) Departementet kan gi forskrift om at eiendeler og forpliktelser i virksomhet kan overføres uten å utløse skattlegging i følgende tilfeller:

a. Fra et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap til et annet, forutsatt at selskapene tilhører samme konsern og forutsatt at morselskapet på transaksjonstidspunktet eier mer enn 90 prosent av aksjene i datterselskapene og har en tilsvarende del av stemmene som kan avgis på generalforsamlingen. Dette gjelder også når morselskapet ikke er hjemmehørende i riket, og når selskap eller sammenslutning som nevnt i § 10-1 første ledd er morselskap.
b. Mellom selskap med deltakerfastsetting som omfattes av § 10-40, forutsatt at selskapene i det vesentlige har samme eiere.
c. Fra et selskap som nevnt i første ledd bokstav a, b eller e til et tilsvarende selskap hjemmehørende i en stat Norge har inngått skatteavtale med. Ved overføring etter denne bestemmelsen fra selskap som nevnt i bokstav e, er det et vilkår at Norge etter folkerettslig overenskomst med den andre staten kan kreve bistand til innfordring.
d. Når et selskap med begrenset ansvar hjemmehørende i en stat Norge har inngått skatteavtale med, som gir Norge rett til å kreve utlevert opplysninger om skattyterens inntekts- og formuesforhold samt få bistand til innfordring, overfører eiendeler og forpliktelser med tilknytning til virksomhet skattepliktig til Norge etter § 2-3 til selskap med begrenset ansvar i samme konsern hjemmehørende i Norge.
e. Når et selskap med begrenset ansvar overfører eiendeler og forpliktelser med tilknytning til virksomhet som er skattepliktig til Norge etter § 2-3 til annet konsernselskaps virksomhet med tilsvarende skatteplikt til Norge og konsernselskapene er hjemmehørende i en stat Norge har inngått skatteavtale med.

I tilfeller som nevnt i bokstav d og e kan det gis bestemmelser om at skatteposisjoner knyttet til virksomheten, skal overføres.

(2) Ved overføring etter første ledd skal skatteposisjoner knyttet til eiendelene følge eiendelene uendret. Overdragende skattyters fastsatte naturressursskatt til fremføring etter skatteloven § 18-2 fjerde ledd siste punktum og negative grunnrenteinntekt til fremføring etter skatteloven § 18-3 fjerde ledd på tidspunktet for overføring av kraftverk, kan overføres tilsvarende.
(3) Departementet kan i konkrete saker samtykke i overføring av eiendeler i

virksomhet mellom selskaper som omfattes av første ledd a. Det kan settes vilkår for samtykket etter denne bestemmelsen.
(4) Bestemmelsen i tredje ledd gjelder tilsvarende ved realisasjon etter uttak av eiendeler fra norsk beskatningsområde, jf. § 9-14 tiende ledd.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2001 nr. 112 (med virkning fra 1 jan 2001, se dens VI), 28 juni 2002 nr. 49, 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008), 10 juni 2011 nr. 16, 19 juni 2015 nr. 52 (f o m inntektsåret 2015), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 11-22. Skattefritak ved realisasjon som ledd i rasjonalisering av virksomhet

(1) Departementet kan samtykke i at inntekt ved realisasjon av

a. fast eiendom
b. virksomhet
c. aksjer, eller
d. andeler i selskap med deltakerfastsetting etter § 10-40,

skal være fritatt for skattlegging, eller skattlegges etter lavere satser enn fastsatt i Stortingets og kommunestyrets skattevedtak, når realisasjonen er ledd i omorganisering eller omlegging av virksomhet med sikte på å gjøre den mer rasjonell og effektiv.

(2) Fritak eller nedsettelse kan bare gis når særlige grunner taler for det, og fritaket eller nedsettelsen klart vil lette omorganiseringen eller omleggingen.
(3) Til fritaket eller nedsettelsen kan det knyttes vilkår, herunder med hensyn til bruken av vederlaget eller deler av det. Overdragende skattyters fastsatte naturressursskatt til fremføring etter skatteloven § 18-2 fjerde ledd siste punktum og negative grunnrenteinntekt til fremføring etter skatteloven § 18-3 fjerde ledd på tidspunktet for overføring av kraftverk, kan tillates overført. Overdragende sparebanks og gjensidige livsforsikringsselskaps skatteposisjoner, herunder fremførbare underskudd etter skatteloven § 14-6 og ubenyttede godtgjørelsesfradrag etter skatteloven § 10-12 fjerde ledd på tidspunktet for overføring, kan tillates overført.
(4) Første til tredje ledd gjelder tilsvarende for skattepliktig tilskudd som ytes til skattyter mot at virksomheten helt eller delvis blir nedlagt som ledd i strukturrasjonalisering eller lignende.
(5) Første til tredje ledd gjelder tilsvarende ved realisasjon etter uttak av eiendeler og forpliktelser fra norsk beskatningsområde, jf. § 9-14 tiende ledd.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 112 (med virkning fra 1 jan 2001, se dens VI),

21 juni 2002 nr. 32 (ikr. 21 juni 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 571), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008), 10 juni 2011 nr. 16 (f o m inntektsåret 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 12. Personinntekt

Fellesregler for personinntekt

§ 12-1. Anvendelsesområde

Dette kapittel gjelder fastsettelse av personinntekt. Personinntekt er grunnlag for fastsetting av trinnskatt til staten og trygdeavgift til folketrygden.
Endret ved lover 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2019 nr. 34.

§ 12-2. Hva personinntekt omfatter

Personinntekt omfatter:

a. fordel vunnet ved arbeid etter § 5-10,
b. pensjon i og utenfor arbeidsforhold, føderåd, livrente som er ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold og engangs- og avløsningsbeløp for slike ytelser. Som personinntekt regnes likevel ikke barnepensjon fra folketrygden eller barnepensjon fra andre ordninger og etterlønn og etterpensjon etter § 5-40 første ledd. Som personinntekt regnes heller ikke utbetaling fra kollektiv livrente i arbeidsforhold opprettet etter inntektsåret 2006, der premien er tatt til inntekt etter § 5-12 sjette ledd og § 12-2 første ledd bokstav a.
c. arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11, ungdomsprogramytelse og overgangsstønad etter folketrygdloven § 15-5 og kapittel 17 A.
d. engangsutbetaling fra individuell pensjonsavtale som er i samsvar med regler gitt av departementet og engangsutbetaling fra pensjonsavtale etter lov om individuell pensjonsordning.
e. engangsutbetaling fra pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven.
f. godtgjørelse til deltaker for arbeidsinnsats i selskap med deltakerfastsetting,
g. beregnet personinntekt etter §§ 12-10 til 12-13.

h. introduksjonsstønad beregnet etter integreringsloven kapittel 5 og kvalifiseringsstønad etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen.
i. støtte etter lov om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg.
j. uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12 og uføreytelser fra andre ordninger.
k. omstillingsstønad etter folketrygdloven kapittel 17.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 111 (f o m inntektsåret 2000), 24 nov 2000 nr. 81 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1167), 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2001 nr. 112 (med virkning f o m 11 okt 2001), 4 juli 2003 nr. 80 (ikr. 1 sep 2003), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), 16 juni 2006 nr. 29 (f o m inntektsåret 2007), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007, se dens XI), 26 okt 2007 nr. 97, 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), 11 des 2009 nr. 123 (f o m inntektsåret 2010), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 des 2012 nr. 76, 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1221 for ny j), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2019 nr. 34, 22 des 2021 nr. 152, 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024, se endringsloven for overgangsregel), 20 des 2023 nr. 102 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024), 20 juni 2025 nr. 58 (med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 12-3. Personinntekt for ektefeller

Har begge ektefellene personinntekt, skal personinntekten fastsettes særskilt for hver av dem.

Beregnet personinntekt

§ 12-10. Vilkår for beregning av personinntekt

(1) Det skal beregnes personinntekt for eier av enkeltpersonforetak.
(2) Beregnet personinntekt fastsettes bare når et foretak driver virksomhet. Det skal beregnes personinntekt av inntekt som er innvunnet i virksomheten, selv om inntekten tidfestes etter at virksomheten har opphørt.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006).

§ 12-11. Beregning av personinntekt

(1) Alminnelig inntekt fra virksomheten før fradrag for fremførbart underskudd er utgangspunkt for beregning av personinntekt, jf. § 12-2 g. I den alminnelige inntekten gjøres de tillegg og fradrag som fremgår av denne og etterfølgende paragrafer.
(2) Følgende poster legges til:

a. faktiske kapitalkostnader og -tap. Tap på kundefordringer skal likevel ikke legges til, heller ikke renter på gjeld som nevnt i § 12-12 annet ledd c, i den utstrekning gjelden ikke overstiger skjermingsgrunnlaget før fradrag etter § 12-12 annet ledd c,
b. særskilt fradrag for fiskere og fangstfolk etter § 6-60, særskilt fradrag for sjøfolk etter § 6-61, jordbruksfradrag fastsatt etter § 8-1 femte ledd, reindriftsfradrag fastsatt etter § 8-1 sjette ledd og skiferfradrag fastsatt etter § 8-1 sjuende ledd.

(3) Følgende poster trekkes fra:

a. faktiske kapitalinntekter som avkastning av aksjer, bankinnskudd, obligasjoner, gjeldsbrev, utestående fordringer og lignende. Inntekt av kundefordringer skal likevel ikke trekkes fra,
b. gevinst ved realisasjon av formuesobjekter som nevnt under a,
c. beregnet skjermingsfradrag i virksomheten fastsatt etter § 12-12.

(4) For enkeltpersonforetak beregnes ikke personinntekt av gevinst ved realisasjon av alminnelig gårdsbruk, melkekvote eller skogbruk.
Endret ved lover 15 des 2000 nr. 95 (f o m inntektsåret 2000), 27 juni 2003 nr. 63 (f o m inntektsåret 2003), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006, tidligere § 12-12), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 19 juni 2009 nr. 54, 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 16 juni 2023 nr. 47, 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 12-12. Skjermingsfradrag

(1) Skjermingsfradraget er lik skjermingsgrunnlaget etter annet ledd

multiplisert med skjermingsrenten etter tredje ledd.
(2) Skjermingsgrunnlaget fastsettes etter følgende regler:

a. Skjermingsgrunnlaget omfatter følgende eiendeler, forutsatt at de har virket i virksomheten:
    1. varige og betydelige driftsmidler, jf. § 14-40 første ledd,
    2. varer,
    3. kundefordringer,
    4. ervervet forretningsverdi og annet ervervet immaterielt formuesobjekt. Skjermingsgrunnlaget kan tillegges forsknings- og utviklingskostnader i den utstrekning de ikke er skattemessig fradratt.
b. Eiendeler som benyttes til velferdstiltak som for det vesentligste brukes utenom arbeidstid, skal ikke regnes med i skjermingsgrunnlaget.
c. Ved fastsettelsen av skjermingsgrunnlaget gjøres det fradrag for gjeld til finansinstitusjoner og gjeld som knytter seg til mengdegjeldsbrev.
d. Ved fastsettelsen av skjermingsgrunnlaget fradras verdien av leverandørkreditter og forskuddsbetalinger fra kunder.
e. Skjermingsgrunnlaget skal verdsettes til middelverdien av de inngående og utgående verdier. Skattemessig verdi legges til grunn ved verdsettelsen, med følgende unntak:
    1. Ikke-avskrivbar eiendel skal verdsettes til den høyeste verdi av eiendelens historiske kostpris og verdien ved skattefastsettingen.
    2. Eiendel kan verdsettes til bokført verdi i regnskap oppgjort etter reglene i regnskapsloven dersom slik verdsettelse er lagt til grunn for eiendelen ved fastsettelsen av kapitalavkastningsgrunnlaget i inntektsåret 1999. Skattyteren kan frafalle fortsatt verdsettelse etter dette nummer, til fordel for verdsettelse til skattemessig verdi eller etter nr. 1.
    3. Driftsmidler som etter sin art skal regnes med i skjermingsgrunnlaget, men som har en uforholdsmessig høy verdi, skal regnes med kun for et beløp som anses alminnelig i den aktuelle type virksomhet.
f. Den verdsettelsesmetoden som er lagt til grunn det første året for eiendelen, er bindende for senere år.

(3) Departementet fastsetter i forskrift den maksimale skjermingsrenten for det enkelte inntektsår.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 15 des 2000 nr.

95 (f o m inntektsåret 2000), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006, tidligere § 12-13), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 12-13. Fremføring av negativ beregnet personinntekt

(1) Beregnet negativ personinntekt kan ikke trekkes fra i personinntekt utenfor virksomheten, men kan kreves fremført mot positiv beregnet personinntekt i senere år fra den samme virksomheten.
(2) Adgangen til å fremføre negativ beregnet personinntekt faller bort i den utstrekning skattyteren unnlater fremføring det første året vedkommende har anledning til det.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2006), endret paragrafnummer fra § 12-16, 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012, tidligere § 12-14).

Fullmaktshjemmel

§ 12-20. Forskrift

Departementet kan gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette kapittel.

Kapittel 13. Interessefellesskap og omgåelse

Overskrift endret ved lov 29 nov 2019 nr. 73 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra 1 jan 2020).

§ 13-1. Interessefellesskap

(1) Det kan foretas fastsettelse ved skjønn hvis skattyters formue eller inntekt er redusert på grunn av direkte eller indirekte interessefellesskap med annen person, selskap eller innretning.
(2) Er den andre personen, selskapet eller innretningen som er nevnt i første ledd, bosatt eller hjemmehørende i en stat utenfor EØS, og det er grunn til å anta at formuen eller inntekten er redusert, skal reduksjonen anses for å være en følge av interessefellesskap med mindre skattyteren godtgjør at det ikke er tilfelle. Første punktum får tilsvarende anvendelse når den andre personen,

selskapet eller innretningen er bosatt eller hjemmehørende i en stat innenfor EØS, dersom Norge ikke kan kreve opplysninger om vedkommendes formues- og inntektsforhold i medhold av folkerettslig overenskomst.
(3) Ved skjønnet skal formue eller inntekt fastsettes som om interessefellesskap ikke hadde foreligget.
(4) Når det foreligger interessefellesskap mellom foretak hjemmehørende i Norge og utlandet, og deres kommersielle eller finansielle samkvem er underlagt armlengdebetingelser nedfelt i skatteavtale mellom de respektive stater, skal det ved avgjørelsen av om formue eller inntekt er redusert etter første ledd og ved skjønnsmessig fastsettelse av formue eller inntekt etter tredje ledd, tas hensyn til retningslinjer for internprising for flernasjonale foretak og skattemyndigheter som er vedtatt av Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD). Disse retningslinjer bør, så langt de passer, tas tilsvarende hensyn til i andre tilfeller enn foran nevnt. Det foranstående gjelder bare i den utstrekning Norge har sluttet seg til retningslinjene og så fremt departementet ikke har bestemt noe annet.
Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 72 (ikr. 1 jan 2008).

§ 13-2. Omgåelse

(1) Ved omgåelse kan skattlegging gjennomføres etter denne paragraf.
(2) En omgåelse foreligger når det er foretatt en disposisjon eller flere sammenhengende disposisjoner som

a. tilsier at hovedformålet var å oppnå en skattefordel, og
b. etter en totalvurdering ikke kan legges til grunn for beskatningen, jf. tredje ledd.

(3) Ved totalvurderingen skal det blant annet legges vekt på følgende:

a. forretningsmessig egenverdi og andre virkninger av disposisjonen enn skattefordeler i Norge eller i utlandet,
b. skattefordelens størrelse og graden av skatteformål,
c. om disposisjonen er en uhensiktsmessig vei frem til det økonomiske formål med disposisjonen,
d. om samme resultat kunne vært oppnådd på en måte som ikke rammes av denne paragraf,
e. de aktuelle skattereglenes rettstekniske utforming, herunder om en regel er skarpt avgrenset tidsmessig, kvantitativt eller på annen måte,
f. om skatteregler er utnyttet i strid med sitt formål eller grunnleggende skatterettslige hensyn.

(4) Skattlegging etter denne paragraf skal finne sted som om disposisjonen eller disposisjonene var gjennomført på en måte som reflekterer det økonomiske innholdet.
(5) Hvis skattlegging på grunnlag av disposisjonens økonomiske innhold ikke lar seg gjennomføre, kan skattlegging skje ved analogisk anvendelse av aktuelle skatteregler som er ufordelaktige for skattyteren, eller ved innskrenkende tolkning av aktuelle skatteregler som er fordelaktige for skattyteren.
(6) Skattlegging etter fjerde og femte ledd gjennomføres bare så langt det er nødvendig for å hindre at det oppnås en slik skattefordel som omtalt i annet ledd.
(7) Denne paragraf får også anvendelse for trygdeavgift, arbeidsgiveravgift og finansskatt.
Tilføyd ved lov 29 nov 2019 nr. 73 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra 1 jan 2020).

§ 13-3. Bortfall eller oppgjør av generelle skatteposisjoner ved skattemotiverte transaksjoner

Denne paragraf gjelder selskap eller sammenslutning som nevnt i § 2-2 første og annet ledd, og som har skatteposisjon uten tilknytning til eiendel eller gjeldspost. Dette omfatter blant annet skatteposisjoner som underskudd, tom positiv saldo og saldo på gevinst- og tapskonto. Når slikt selskap mv. er part i omorganisering etter kapittel 11 eller får endret eierforhold som følge av slik omorganisering eller annen transaksjon, og det er sannsynlig at utnyttelse av den generelle skatteposisjonen er det overveiende motiv for transaksjonen, skal skatteposisjonen

a. falle bort dersom den representerer en skattefordel, eller
b. inntektsføres uten rett til avregning mot underskudd dersom den representerer en skatteforpliktelse. Inntektsføringen kan heller ikke danne grunnlag for konsernbidrag.

Tilføyd ved lov 29 nov 2019 nr. 73 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra 1 jan 2020).

Kapittel 14. Tidfesting av inntekt og fradrag i inntekt

Inntektsperioder og alminnelige regler for tidfesting

§ 14-1. Inntektsperioder

(1) Med mindre annet er bestemt, er inntektsperioden kalenderåret.
(2) Er skatteplikten avhengig av bostedet og skattyteren anses som bosatt i riket bare en del av inntektsåret, jf. § 2-1 annet til sjette ledd, fastsettes inntekten til det beløpet som etter bestemmelsene i dette kapittel skal tas til inntekt i vedkommende tidsrom.
(3) For næringsdrivende regnskapspliktig skattyter som etter regnskapsloven § 1-7 første ledd annet og tredje punktum benytter et annet regnskapsår enn kalenderåret (avvikende regnskapsår), fastsettes inntekten til det beløpet den har utgjort i det siste regnskapsåret som er utløpt før 1. januar det året skatten fastsettes.
(4) Tredje ledd gjelder tilsvarende når staten, Opplysningsvesenets fond eller en kommune skal skattlegges og det foreligger regnskap som ikke følger kalenderåret.
(5) Går skattyteren over til å benytte et annet regnskapsår enn tidligere, skal inntekten i tidsrommet mellom det forrige regnskapsårets avslutning og det nye regnskapsårets begynnelse skattlegges særskilt. Det gis fradrag for avskrivninger i denne perioden med en forholdsmessig del etter hvor mange påbegynte måneder skattyteren har benyttet det nye regnskapsåret.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 15 des 2006 nr. 81 (ikr. 1 juli 2005), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 14-2. Hovedregel om tidfesting

(1) Med mindre annet er bestemt, skal en fordel tas til inntekt i det året da fordelen tilflyter skattyteren. Fordeler som innvinnes ved overføring fra andre, tas til inntekt når skattyteren får en ubetinget rett til ytelsen.
(2) Med mindre annet er bestemt, skal en kostnad fradras i det året da det oppstår en ubetinget forpliktelse for skattyteren til å dekke eller innfri kostnaden. Det ses bort fra plikt til å utføre, unnlate eller tåle noe i framtiden.
(3) Uttak eller overføring av verdier til endret bruk etter § 5-2 inntektsføres på uttaks- eller overføringstidspunktet.

Endret ved lov 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2005).

§ 14-3. Tidfesting av arbeidsinntekt m.v.

(1) Arbeidsinntekt, pensjonsinntekt, underholdsbidrag o.l. tas til inntekt i det året da beløpet utbetales eller ytelsen erlegges, eller i tilfelle på det tidligere tidspunkt da det oppstår adgang til å få beløpet utbetalt eller ytelsen erlagt. Fordel ved arbeidsgivers premie til kollektiv livrente som nevnt i § 5-12 sjette ledd tas til inntekt i det året arbeidsgiver innbetaler premien.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for inntekt ved salg av egenproduserte kunstverk som nevnt i merverdiavgiftsloven § 3-7 fjerde ledd.
(3) Kostnad til erverv av inntekt som nevnt i første og annet ledd fradras i det inntektsåret da kostnaden betales eller utredes. Det samme gjelder for kostnad til underholdsbidrag og annen ytelse som nevnt i §§ 5-40 til 5-42.
(4) Ved inn- og utflytting i riket gjelder:

a. Forskudd på godtgjørelse for arbeid her i landet som er utbetalt til skattyteren før innflytting, skattlegges som om det var utbetalt på innflyttingstidspunktet.
b. Opptjent godtgjørelse for arbeid her i landet som skattyteren på utflyttingstidspunktet ikke har fått utbetalt eller fått oppgjør for, men som vedkommende før utflytting har ervervet en ubetinget rett til, skattlegges som om den var utbetalt på utflyttingstidspunktet.
c. Bokstav a og b gjelder tilsvarende for arbeidsinntekt som omfattes av § 2-3 første ledd bokstav d, h, k, l, m eller n og annet ledd, og for arbeidsinntekt som er skattepliktig etter lov om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster mv. så langt bestemmelsene passer.
d. Kostnad til erverv av inntekt som nevnt i a og b fradras på det tidspunkt skattyteren trer ut av norsk beskatningsområde. Er slik kostnad utredet før innflytting, fradras den på innflyttingstidspunktet.

(5) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf. Departementet kan også gi forskrift om tidfesting av og beregning av det enkelte års skattepliktige inntekt for

a. etterbetaling av offentlig eller privat pensjon, samt av trygdeytelse som utbetales av trygdemyndighetene i henhold til lov,
b. åremålstilsatte i Forsvaret og flygere som kontraktsmessig tjenestegjør i Luftforsvaret ut over plikttjenesten.

Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007), 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 14-4. Tidfesting for regnskapspliktige

(1) Denne paragraf gjelder for virksomhet som det er fastsatt regnskapsplikt for i lov eller med hjemmel i lov.
(2) Regnskapslovgivningens regler om vurdering etter kursen ved regnskapsårets slutt, legges til grunn ved tidfestingen av gevinst og tap på kortsiktige fordringer og gjeld i utenlandsk valuta, jf. § 14-5 femte ledd.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2005), 19 nov 2004 nr. 73 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 1 des 2004 nr. 1531), 16 juni 2006 nr. 29 (f o m inntektsåret 2006), 20 des 2018 nr. 102 (med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 14-5. Nærmere om tidfesting av varekostnad, opp- og nedskriving av fordringer m.v.

(1) Denne paragraf gjelder for virksomhet som det er fastsatt bokføringsplikt for i lov eller med hjemmel i lov.
(2) Varebeholdning vurderes etter følgende regler:

a. Verdien settes til anskaffelsesverdi, eller tilvirkningsverdi for vare som er tilvirket av skattyteren, herunder vare som er tilvirket etter bestilling. Til tilvirkningsverdi regnes kostpris for råstoff, halvfabrikata, hjelpestoff og produksjonslønn.
b. Ved verdsettelse av ikke-individualiserbare varer anses de først anskaffede varer å være realisert først.
c. Ved fastsettelse av inntekten skal det ikke tas hensyn til opp- eller nedskrivning av verdien av beholdning av varer og varekontrakter.
d. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd og kan herunder gi bestemmelser som avviker fra reglene i c for
    1. bokhandler- og forlagsbransjen,
    2. kunstnere som tilvirker kunstverk uten fysisk bruksformål,
    3. innkjøpt buskap, herunder verpehøner og kyllinger.

(3) Tilvirkningskontrakt som ikke er fullført, verdsettes etter reglene for tilvirkning etter bestilling, jf. annet ledd a. Bestemmelsen i foregående punktum

gjelder uavhengig av den tidsmessige plassering av inntekter og fradrag på slik tilvirkningskontrakt i skattyterens årsregnskap.
(4) For opp- eller nedskrivning av fordringer gjelder:

a. Ved fastsettelse av inntekten skal det – bortsett fra unntakene i b, c og f – ikke tas hensyn til opp- eller nedskrivning av verdien av fordringer.
b. Tap på utestående kundefordringer kan nedskrives med virkning for inntektsfastsettelsen. Nedskrivningen beregnes ved hjelp av en nedskrivningsfaktor som settes lik forholdet mellom
    1. endelig konstatert tap på kundefordringer fratrukket merverdiavgift i løpet av det inntektsåret nedskrivningen gjelder og i det foregående året, og
    2. de siste to års kredittsalg, fratrukket merverdiavgift,

multiplisert med et faktortall som fastsettes av departementet.
c. Nedskrivningsbeløpet etter b beregnes ved å multiplisere nedskrivningsfaktoren med kundefordringsmassen ved årets utløp, medregnet merverdiavgift. Andre avgifter som skattyteren vil få refundert av det offentlige ved tap på kundefordringer, skal ikke medregnes.
d. I stedet for fradrag etter b gis det i ny virksomhet fradrag med to prosent av fordringsmassen ved utgangen av etableringsåret og de to påfølgende inntektsårene.
e. Nedskrivningsbeløp etter b, c og d tas til inntekt ved utløpet av det påfølgende inntektsåret, i den utstrekning beløpet ikke motsvarer tap i inntektsåret. Ny avsetning foretas i tilfelle etter forholdene på dette tidspunkt.
f. Dette ledd omfatter ikke finansforetak som etter finansforetaksloven har konsesjon til å yte kreditt og stille garantier for egen regning.
g. Institusjoner som nevnt under f, kan føre til fradrag tap på utlån og garantier som er ført til kostnad i årsregnskapet i samsvar med regnskapslovgivningens regler. Departementet kan gi forskrift om overgangsregler og om utfylling og gjennomføring av bestemmelsen i første punktum ved anvendelse av endrede regnskapsregler om behandling av utlån og garantier i årsregnskapet, herunder gi bestemmelser om at beregnede og resultatførte renteinntekter etter nevnte regnskapsregler, skal legges til grunn ved beskatningen.
h. For institusjoner nevnt under f som kan føre til fradrag tap på utlån og garantier som er ført til kostnad i årsregnskapet i samsvar med regnskapslovgivningens regler i g, som går over til anvendelse av IFRS 9 og der det oppstår en differanse i utgående tapsavsetninger beregnet etter IAS 39 eller utlånsforskriften, sammenlignet med de

inngående tapsavsetningene beregnet etter IFRS 9, gjelder følgende:

1. Økte tapsavsetninger knyttet til tap på utlån og garantier som føres direkte mot egenkapitalen i forbindelse med implementering av IFRS 9, jf. regnskapsloven § 4-3 annet ledd og IAS 8, kan fradras i sin helhet i overgangsåret.
2. Reduserte tapsavsetninger knyttet til tap på utlån og garantier som føres direkte mot egenkapitalen i forbindelse med implementering av IFRS 9, jf. regnskapsloven § 4-3 annet ledd og IAS 8, skal inntektsføres i sin helhet i overgangsåret.
3. Institusjoner som gikk over til IFRS 9 i regnskapsåret 2018, kan fradra økte tapsavsetninger og skal inntektsføre reduserte tapsavsetninger i inntektsåret 2019.

i. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd og kan herunder bestemme at d ikke skal gjelde i nærmere bestemte tilfeller hvor det erfaringsmessig er ubetydelige tap på utestående kundefordringer.

(5)

a. Fordring og gjeld i utenlandsk valuta som forfaller mer enn ett år etter utløpet av det regnskapsåret fordringen eller gjeldsposten er ervervet i, vurderes etter følgende regler:
    1. Fordringen kan ikke vurderes etter lavere kurs enn den laveste av kursene på årsoppgjørstidspunktet og ervervstidspunktet.
    2. Gjeld kan ikke vurderes etter høyere kurs enn den høyeste av kursene på [års]oppgjørstidspunktet og tidspunktet for låneopptak.
    3. Urealisert valutatap motregnes mot urealisert valutagevinst.
b. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd.

(6) Departementet kan gi forskrift om at grupper av skattytere uavhengig av regnskapsloven og bokføringsloven skal ta hensyn til endringer i varebeholdning, utestående fordringer og gjeld.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2000 nr. 111 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2000 nr. 117 (f o m inntektsåret 2000), 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2005), 19 nov 2004 nr. 73 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 1 des 2004 nr. 1531), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2005), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 20 des 2018

nr. 102, 20 des 2018 nr. 102 (med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2019 nr. 94 som endret ved lov 23 juni 2020 nr. 109 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2019).

§ 14-6. Fremføring av underskudd

(1) Det gis fradrag for underskudd som omfattes av § 6-3 første ledd, som skattyteren har hatt i et forutgående år. Underskudd i et tidligere år skal være fratrukket i sin helhet før det gis fradrag for underskudd i et senere år.
(2) Hvis skattyter åpner offentlig akkordforhandling eller oppnår underhåndsakkord med en eller flere av sine kreditorer, kan underskudd for inntektsåret og tidligere år bare kreves fratrukket for den del som overstiger det ettergitte gjeldsbeløpet.
(3) Blir skattyters bo behandlet som konkursbo, kan underskudd for inntektsåret og tidligere år bare kreves fratrukket med inntil det beløp skattyter tilbakebetaler til kreditorene av udekket gjeld etter konkursen.
(4) Det gis ikke fradrag i et senere år for underskudd ved virksomhet som nevnt i § 2-39 oppstått i inntektsåret 2012. Første punktum gjelder likevel ikke den delen av underskuddet som skyldes tap pådratt ved realisasjon av formuesobjekt før 15. juni 2012.
(5) Retten til fradrag for underskudd faller bort for den del det er mottatt konsernbidrag for etter § 10-4 tredje ledd.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2012), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015, se dens X), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 14-7. Tilbakeføring av underskudd

(1) Når det ved opphør av en virksomhet er et udekket underskudd som er oppstått i det året da virksomheten opphører, skal skattefastsettingen for det foregående, og om nødvendig også for det nest foregående, året endres, idet det i inntekten for disse år gis fradrag for det udekkede underskuddet. Er underskuddet oppstått i året forut for opphørsåret, skal skattefastsettingen for det foregående året endres tilsvarende.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende når et underskudd står udekket ved oppløsning av et selskap eller annen skattepliktig innretning.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015, se

dens X), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 14-8. Tidfesting av inntekt ved uforklart formuesøkning

Uforklart formuesøkning kan regnes som inntekt for det året da det er konstatert at den er til stede, hvis skattyteren ikke godtgjør at økningen er lagt opp av inntekt som skal skattlegges i tidligere år.
Endret ved lov 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006, tidligere § 14-9).

Særregler om tidfesting

§ 14-20. Gjeldsrenter

(1) Denne paragraf gjelder ikke for virksomhet som det er fastsatt bokføringsplikt for i lov eller med hjemmel i lov.
(2) For påløpte renter som ikke er betalt ved forfall gjelder følgende unntak fra § 14-2:

a. For fordringshaveren:
    1. Renter som er forfalt og ikke betalt i det år rentene er påløpt inntektsbeskattes i det år betaling skjer.
    2. Fordringshavere som er skattlagt for påløpte renter som forfaller i senere år, gis fradrag i forfallsåret for rentebeløp som ikke er betalt ved utløpet av forfallsåret. Beløpet skattlegges i det senere år når betaling skjer.
b. For skyldneren:
    1. Renter som er forfalt og ikke betalt i det år rentene er påløpt kommer til fradrag i det år betaling skjer.
    2. Skyldnere som har fått fradrag for påløpte renter som forfaller i senere år, gis et inntektstillegg i forfallsåret for rentebeløp som ikke er betalt ved utløpet av forfallsåret. Beløpet kommer til fradrag i det senere år når betaling skjer.
c. Dette ledd gjelder tilsvarende for fordringshaverens og skyldnerens dødsbo.

(3) For renter av gjeld til Statens lånekasse for utdanning gjelder § 14-3 tredje ledd tilsvarende.

Endret ved lov 19 nov 2004 nr. 73 (ikr. 1 jan 2006 iflg. vedtak 1 des 2004 nr. 1531).

§ 14-21. Inntekt av sparedelen av livsforsikring

Avkastning av sparedelen av livsforsikring (kapitalforsikring) skattlegges i året etter opptjeningsåret.

§ 14-22. Inntekt av pelsdyroppdrett

Drives oppdrett av pelsdyr av en enkelt eier eller av ansvarlig selskap, regnes inntekt ved salg av pelsdyr eller skinn for oppebåret i det året da salget fant sted eller skinnet ble markedsført. Dyr eller skinn regnes som solgt for deres antatte verdi når de blir overført til en annen kommune.

§ 14-23. Renteelement ved mengdegjeldsbrev

(1) Innehaver av mengdegjeldsbrev inntekts- eller fradragsfører renteelement som ligger i at mengdegjeldsbrevet skal innfris til en høyere eller lavere kurs enn kursen på ervervstidspunktet i det året mengdegjeldsbrevet er realisert.
(2) Utsteder av mengdegjeldsbrev inntekts- eller fradragsfører renteelement som nevnt i første ledd i det året mengdegjeldsbrevet er innfridd.
Endret ved lov 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014 for mengdegjeldsbrev utstedt fra og med 1 jan 2014).

§ 14-24. Gevinst og tap ved realisasjon av verdipapir dekket ved lån

Gevinst og tap ved realisasjon av verdipapir dekket ved lån (dekket shortsalg) inntektsføres eller fradragsføres når verdipapiret anses realisert etter § 9-12 første ledd.
Tilføyd ved lov 6 juni 2003 nr. 36 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1588).

§ 14-25. Gevinst og tap på aksjer og andeler mv. ved utflytting

Gevinst og tap på eiendel som nevnt i § 10-70 annet ledd tas til inntekt eller fradras siste dag før skatteplikten til riket opphører etter bestemmelsene i § 2-1 tredje ledd eller da skattyter skal anses bosatt i en annen stat etter skatteavtale.

Tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007).

§ 14-26. Gevinst og tap på eiendeler og forpliktelser ved utflytting av selskap

Gevinst og tap på eiendel og forpliktelse som nevnt i § 10-71 tas til inntekt eller fradras siste dag før skatteplikten til riket opphører etter § 2-2 første ledd eller da selskapet skal anses som hjemmehørende i en annen stat etter skatteavtale.
Tilføyd ved lov 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007 for selskaper som opphører å være skattemessig hjemmehørende i riket etter skatteloven § 2-2 eller skatteavtale med annen stat etter 4 okt 2007), endret ved lov 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008).

§ 14-27. Gevinst og tap på eiendeler mv. som tas ut av norsk beskatningsområde

Gevinst og tap på eiendel eller forpliktelse som nevnt i § 9-14 tredje ledd tas til inntekt eller fradras siste dag før eiendelen eller forpliktelsen er tatt ut av norsk beskatningsområde etter bestemmelsene i § 9-14 annet ledd.
Tilføyd ved lov 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008).

§ 14-28. Tidfesting for forsikringsforetak og pensjonsforetak

(1) Regnskapslovgivningens regler legges til grunn ved tidfestingen av inntekter og kostnader, herunder gevinst og tap, knyttet til investeringsvalg- og kollektivportefølje i livsforsikringsforetak og pensjonsforetak, jf. § 8-5 fjerde ledd.
(2) Fradrag for premie til skadeforsikring skal tidfestes til det inntektsåret forsikringsdekningen gjelder for.
(3) Premieinntekt i skadeforsikringsforetak inntektsføres ved forfall.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 102 (med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 14-29. Tilskudd og erstatninger ved produksjon av mat og fôr i jordbruk og hagebruk

(1) Tilskudd eller erstatning knyttet til produksjon av mat og fôr i jordbruk og hagebruk som skal dekke inntektsbortfall, kan fordeles til beskatning med et likt beløp over de årene inntekten bortfaller.
(2) Skal slike ytelser benyttes til å dekke kostnader, kan skattlegging utsettes til

kostnaden påløper.
(3) Tilskudd til driftsomstilling eller erstatning som benyttes til investeringer, kan nedskrives på disse investeringene. Skattlegging kan utsettes til investeringene skjer og nedskrivning kan foretas.
(4) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 105 (med virkning fra inntektsåret 2022).

Fellesregler for avskrivning

§ 14-30. Tidspunkt for erverv av driftsmiddel

Driftsmiddel som avskrives etter bestemmelsene i dette kapittel anses som ervervet ved levering. Driftsmiddel som skattyteren selv tilvirker, anses som ervervet når det er ferdig.

Saldoavskrivning

§ 14-40. Hvilke driftsmidler som kan saldoavskrives

(1) Følgende driftsmidler avskrives etter §§ 14-41 til 14-48:

a. Varige og betydelige driftsmidler. Et driftsmiddel regnes som varig når det ved ervervet antas å ha en brukstid på minst tre år. Det regnes som betydelig når kostpris er 30 000 kroner eller høyere, inkludert merverdiavgift dersom det ikke foreligger fradragsrett.
b. Ervervet forretningsverdi med kostpris på 30 000 kroner eller høyere.

(2) Driftsmiddel med kortere brukstid enn tre år eller lavere kostpris enn 30 000 kroner kan fradragsføres i anskaffelsesåret eller avskrives.
(3) Påkostning på driftsmiddel som avskrives, skal føres inn på saldo selv om påkostningen er mindre enn 30 000 kroner.
Endret ved lover 6 juni 2003 nr. 36 (f o m inntektsåret 2003), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 14-41. Avskrivningsgrupper (saldogrupper)

(1) Driftsmidler som avskrives etter § 14-40, inndeles i følgende saldogrupper:

a. kontormaskiner o.l.
b. ervervet forretningsverdi
c. vogntog, lastebiler, busser, varebiler, drosjebiler og kjøretøy for transport av funksjonshemmede
d. personbiler, traktorer, maskiner, redskap, instrumenter, inventar m.v.
e. skip, fartøyer, rigger m.v.
f. fly, helikopter
g. anlegg for overføring og distribusjon av elektrisk kraft og elektroteknisk utrustning i kraftforetak, og slike driftsmidler benyttet i annen virksomhet
h. bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder m.v. Som anlegg regnes blant annet tekniske hjelpe- og tilleggsinstallasjoner i industrianlegg mv., herunder renseanlegg, trykkluftanlegg, kjølesystem og lignende. Som anlegg regnes også frukt- og bærfelt.
i. forretningsbygg.
j. fast teknisk installasjon i bygninger, herunder varmeanlegg, kjøle- og fryseanlegg, elektrisk anlegg, sanitæranlegg, heisanlegg o.l. Departementet kan gi forskrift om avgrensning av fast teknisk installasjon.

(2) Når de enkelte delene av et bygg kan henføres til forskjellige avskrivningsgrupper eller ikke er avskrivbare (kombinerte bygg), bedømmes bygget under ett i forhold til spørsmålet om avskrivning på grunnlag av leieverdien for de forskjellige delene. Er bygget delt opp i eierseksjoner, bedømmes hver eierseksjon for seg.
(3) Bygningsmessig arbeid ved montering av produksjonsmaskineri kan avskrives sammen med dette i gruppe d.
(4) Driftsmidler som inngår i gruppe a, b, c og d avskrives under ett. Grupperingen foretas for hver av skattyterens næringer, jf. § 14-42 første ledd, og for hver kommune når samme næring drives i flere kommuner, jf. § 14-45 første ledd. I gruppene e, f, g, h og i føres hvert enkelt driftsmiddel på egen saldo. Driftsmidler som inngår i gruppe j skal avskrives under ett for hver bygning.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009, se dens X), 19 juni 2009 nr. 54 (f o m inntektsåret 2009), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020).

§ 14-42. Grunnlag for avskrivning og inntektsføring av negativ saldo

(1) Hver saldo, jf. § 14-41, er ett avskrivningsgrunnlag eller grunnlag for inntektsføring av negativ saldo.
(2) Saldoen består av saldo etter foregående års avskrivninger eller inntektsføring av negativ saldo, med

a. tillegg av summen av kostpris for driftsmidler m.v. som er ervervet i løpet av inntektsåret. Bidrag til erverv av driftsmiddel fra staten, en kommune eller et selskap med offentlig støtte, skal trekkes fra i kostprisen. Det samme gjelder beløp som skal fradras etter særskilt bestemmelse i lov eller forskrift. Fradrag skal likevel ikke gjøres for følgende tilskudd innenfor det geografiske området for distriktsrettet investeringsstøtte:
    1. distriktsrettet investeringsstøtte etter regelverk under Kommunal- og distriktsdepartementet, og
    2. tilskudd til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr etter forskrift om midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket av 19. desember 2014 nr. 1816,
b. fradrag for nedskrivning etter § 14-44 annet ledd,
c. korreksjon for inntekts- og kostnadsføring etter § 14-47.

(3) I kombinerte bygg holdes eierens egen boligdel utenfor saldo. Ved utskillelsen settes verdien til den del av byggets nedskrevne verdi som svarer til forholdet mellom leieverdiene.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 46, 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 19 des 2014 nr. 80 (ikr. 1 juli 2014), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2015), 22 juni 2022 nr. 73 (med virkning fra inntektsåret 2022), 16 juni 2023 nr. 47 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 14-43. Avskrivningssatser

(1) Saldo for driftsmidler m.v. som nevnt i § 14-41 første ledd kan avskrives med inntil følgende sats:

a. kontormaskiner og lignende – 30 prosent
b. ervervet forretningsverdi – 20 prosent
c. vogntog, lastebiler, busser, varebiler, drosjebiler og kjøretøyer for transport av funksjonshemmede – 24 prosent

d. personbiler, traktorer, maskiner, redskap, instrumenter, inventar, mv. – 20 prosent.
e. skip, fartøyer, rigger m.v. – 14 prosent
f. fly, helikopter – 12 prosent
g. anlegg for overføring og distribusjon av elektrisk kraft og elektroteknisk utrustning i kraftforetak, og slike driftsmidler benyttet i annen virksomhet – 5 prosent
h. bygg og anlegg, hoteller, losjihus, bevertningssteder mv. – 4 prosent
i. forretningsbygg – 2 prosent
j. fast teknisk installasjon i bygninger – 10 prosent.

(2) Forhøyet avskrivningssats gjelder for bygg med en så enkel konstruksjon at det må anses å ha en brukstid på ikke over 20 år fra oppføringen. Saldo for slikt bygg kan avskrives med inntil 10 prosent. Det samme gjelder for anlegg med en brukstid på ikke over 20 år fra det er nytt.
(3) Forhøyet avskrivningssats gjelder for saldo for husdyrbygg i jord- og skogbruk. Saldo for slikt bygg kan avskrives med inntil 6 prosent. Når de enkelte delene av et bygg kan henføres til forskjellige avskrivningsgrupper eller avskrivningssatser, eller ikke er avskrivbare, kan bygget avskrives med forhøyet sats for husdyrbygg dersom 50 prosent eller mer av bygningens areal benyttes til dette formål. Departementet kan gi forskrift om avgrensning av husdyrbygg i jord- og skogbruk. Forhøyet avskrivningssats gjelder også for frukt- og bærfelt. Fruktfelt kan avskrives med 10 prosent. Bærfelt kan avskrives med 20 prosent.
(4) – – –
(5) Driftsmiddel som nevnt i saldogruppe d, som er ervervet fra og med det tidspunktet Kongen bestemmer og ut inntektsåret 2020, kan i tillegg til avskrivning etter første ledd, avskrives med inntil 10 prosent av kostpris i inntektsåret 2020. Tilsvarende gjelder påkostning på driftsmiddel i saldogruppe d, jf. § 14-40 tredje ledd. Avskrivning etter første punktum gjelder ikke ved erverv av driftsmidler fra nærstående part. Som nærstående part anses part definert som nærstående etter skatteloven § 6-41 femte ledd. Departementet kan i forskrift gi regler om utfylling og gjennomføring av dette ledd.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler, herunder regler om utfylling, gjennomføring og ikraftsetting, om hvilke skip som kan føres på ny midlertidig skattemessig saldo for skip i nærskipsfart med virkning for inntektsåret 2020. Ny midlertidig skattemessig saldo for skip i nærskipsfart kan ikke gjelde for skip ervervet fra nærstående part. Som nærstående part anses part definert som nærstående etter skatteloven § 6-41 femte ledd.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 15 des 2000 nr. 95 (f o m inntektsåret 2000), 15 juni 2001 nr. 44 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002), 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2003), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009). 27 feb 2009

nr. 9 (for inntektsåret 2009), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), 19 des 2014 nr. 80, 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015, se dens XIII), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 20 des 2016 nr. 111 som endret ved lov 19 des 2017 nr. 129 (ikr. 26 jan 2018 med virkning f o m inntektsåret 2017 iflg. res. 26 jan 2018 nr. 107), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020), 23 juni 2020 nr. 103 (med virkning for inntektsåret 2020), 23 juni 2020 nr. 103 (i kraft 20 juli 2020 iflg. forskrift 29 sep 2020 nr. 1900 med virkning for inntektsåret 2020), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 14-44. Gevinst og tap ved realisasjon m.v. av driftsmiddel som saldoavskrives

(1) Ved realisasjon av driftsmiddel som saldoavskrives, kan skattyteren ta hele eller deler av vederlaget til inntekt i realisasjonsåret. Følgende tilskudd innenfor det geografiske området for distriktsrettet investeringsstøtte regnes som en del av vederlaget ved realisasjon av driftsmidlet innen fem år etter at det ble ervervet:

a. distriktsrettet investeringsstøtte etter regelverk under Kommunal- og distriktsdepartementet, og
b. tilskudd til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr etter forskrift om midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket av 19. desember 2014 nr. 1816.

(2) Ved realisasjon av driftsmiddel mv. i saldogruppe a til d, samt j, jf. § 14-41 første ledd, skal vederlaget så langt det ikke er inntektsført, nedskrives på saldoen for driftsmidlet. Ved realisasjon av egenutviklet forretningsverdi nedskrives vederlaget på saldoen for ervervet forretningsverdi så langt beløpet ikke er inntektsført.
(3) Ved realisasjon av driftsmiddel i saldogruppe e til i skal gevinst eller tap føres på gevinst- og tapskontoen, jf § 14-45. Også negativ saldo på saldogruppe b føres på gevinst- og tapskontoen. Ved beregning av gevinst eller tap holdes beløp inntektsført etter første ledd utenfor.
(4) For gevinst på driftsmiddel i saldogruppe e til i realisert ved brann eller annen ulykke eller ved ekspropriasjon m.v. gjelder § 14-70 så langt den passer. For driftsmidler i saldogruppe j gjelder reglene om betinget skattefritak så langt de passer for eventuell negativ saldo som oppstår som følge av nedskrivning av saldo for driftsmidlene. Hvis skattyteren ikke oppfyller vilkårene for gjenanskaffelse, skal 20 prosent av gevinsten (evt. negativ saldo i saldogruppe j), eller en forholdsmessig del av den, skattlegges i det inntektsåret fristen løper ut.

Den resterende gevinsten (evt. negativ saldo i saldogruppe j) skal i samme inntektsår føres på gevinst- og tapskontoen, jf. § 14-45.
(5) Første til (4) gjelder tilsvarende ved uttak av driftsmiddel som avskrives etter §§ 14-40 til 14-48 og 18-6.
(6) Gevinst ved realisasjon av hel buskap på gårdsbruk ved opphør av driftsgren kan legges til gevinst- og tapskontoen etter reglene i § 14-45.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), 19 juni 2009 nr. 54 (f o m inntektsåret 2009), 9 des 2011 nr. 52 (f o m inntektsåret 2012), 19 des 2014 nr. 80 (ikr. 1 juli 2014), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2015), 22 juni 2022 nr. 73 (med virkning fra inntektsåret 2022), 16 juni 2023 nr. 47 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 14-45. Gevinst- og tapskonto

(1) Skattyteren skal føre gevinst- og tapskonto særskilt for hver næring og for hver kommune som skattyteren er skattepliktig til, og som skal tilordnes gevinst eller tap undergitt stedbunden skattlegging etter § 3-3.
(2) Grunnlaget for årets inntekts- eller kostnadsføring er saldo fra forrige år etter inntekts- eller kostnadsføring, tillagt gevinster ved realisasjon av driftsmidler i gruppe e til i i inntektsåret, jf § 14-44 tredje ledd, samt den delen av gevinst som ikke skal inntektsføres direkte etter § 14-44 (4). Tilsvarende skal tap ved realisasjon av driftsmidler i gruppe e til i i året fradras i saldoen. Er vederlaget inntektsført direkte, skal resterende saldo for driftsmidlet fradras. Saldoen skal videre korrigeres med inntekts- og fradragsføring etter § 14-47. Saldoen tillegges også gevinst i form av negativ saldo fra saldogruppe b, jf. § 14-44 tredje ledd annet punktum.
(3) Saldoen skal tillegges gevinster som ikke er inntektsført og fradras tap på driftsmidler som nevnt i § 14-53.
(4) Er saldoen positiv skal minst 20 prosent av saldoen inntektsføres. Er saldoen negativ skal inntil 20 prosent fradragsføres.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002), 9 mai 2008 nr. 23 (f o m inntektsåret 2008), 19 juni 2015 nr. 52 (ikr. 9 sep 2016 med virkning fra inntektsåret 2015, iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1049).

§ 14-46. Inntektsføring av negativ saldo

For inntektsår hvor saldo i gruppe a, c, d og j, fastsatt i henhold til § 14-42, er negativ, skal en andel minst tilsvarende gruppens maksimale avskrivningssats inntektsføres.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 54 (f o m inntektsåret 2009).

§ 14-47. Rest på saldo

(1) Avskrivningsgrunnlag og tapssaldo på gevinst- og tapskonto som ved utløpet av inntektsåret, før reduksjon med årets fradragsføring, er mindre enn 30 000 kroner, kan i sin helhet fradragsføres i dette året.
(2) Negativ saldo i gruppe a, c, d og j og gevinstsaldo på gevinst- og tapskonto som ved utløpet av inntektsåret, før årets inntektsføring, er mindre enn 30 000 kroner, skal i sin helhet inntektsføres dette året.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 54 (f o m inntektsåret 2009), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 14-48. Oppgjør ved dødsfall eller ved oppløsning (likvidasjon) av selskap

(1) Før dødsbo under offentlig skifte sluttes, skal negativ saldo i gruppe a, c, d og j, samt gevinstsaldo på gevinst- og tapskonto, føres til inntekt. Tilsvarende skal tapssaldo på gevinst- og tapskonto og positiv saldo i gruppe a, c, d og j hvor tilhørende driftsmiddel er realisert, føres til fradrag. Første og annet punktum gjelder ikke så langt skatteposisjoner som nevnt er overtatt av arving etter reglene i § 9-7.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende ved fullstendig likvidasjon av aksjeselskap, allmennaksjeselskap og annet skattepliktig selskap eller innretning, og ved oppløsning av selskap som nevnt i § 2-2 annet ledd. Første ledd gjelder ikke for negativ saldo i gruppe a, c, d og j eller gevinstsaldo på gevinst- og tapskonto, ved likvidasjon etter norsk selskapsrett av selskap mv. som tidligere er utflyttet, jf. skatteloven § 10-71 første ledd.
(3) Første ledd gjelder også tilsvarende ved opphør av skatteplikt etter bestemmelsene i §§ 2-1 til 2-4. Gjelder opphøret deltaker som omfattes av § 2-2 annet ledd, skal inntekts- og fradragsføring skje med slik andel som etter det underliggende rettsforhold må tilordnes deltakeren. Inntekts- og fradragsføring etter det foregående punktum påvirker ikke grunnlaget for fastsettelse av alminnelig inntekt etter § 10-41. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette ledd, herunder om avregning dersom skatteplikt inntrer på nytt.
(4) Tredje ledd gjelder ikke for negativ saldo i gruppe a, c, d og j, og heller ikke for gevinstsaldo på gevinst- og tapskonto, når skattyter er eller blir hjemmehørende i annen stat i EØS, unntatt for selskap mv. som er eller blir hjemmehørende i lavskatteland innenfor EØS og som etter flyttingen ikke er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet der, på tilsvarende vilkår som fastsatt i § 10-64 bokstav b. Bestemmelsene i §§ 14-45 til 14-47 gjelder for inntektsføring av negativ saldo i gruppe a, c, d og j og gevinstsaldo på gevinst- og

tapskonto etter utflyttingen. Det må stilles sikkerhet svarende til skatteforpliktelsen, i form av bankgaranti, pant i verdipapirer eller annen betryggende sikkerhet, dersom det ved flyttingen eller på et senere tidspunkt foreligger en reell risiko for at skattekravet ikke kan inndrives. Kravet til sikkerhetsstillelse fastsettes av Skattedirektoratet. Avgjørelsen av om det foreligger reell risiko som nevnt i tredje punktum, treffes med endelig virkning av Skattedirektoratet. Dersom det ikke lenger foreligger reell risiko som nevnt i tredje punktum, skal Skattedirektoratet etter krav fra skattyteren treffe avgjørelse om at sikkerhetsstillelse ikke er påkrevet. Dersom kravet om betryggende sikkerhet i et senere inntektsår ikke lenger er oppfylt, skal negativ saldo i gruppe a, c, d og j og gevinstsaldo på gevinst- og tapskonto inntektsføres i sin helhet dette året. Tredje ledd gjelder tilsvarende for skattyter som tidligere er utflyttet, og som blir hjemmehørende utenfor EØS, samt for selskap mv. som er eller blir hjemmehørende i lavskatteland innenfor EØS og ikke er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet der, på tilsvarende vilkår som fastsatt i § 10-64 bokstav b.
(5) Tredje ledd gjelder ikke ved fusjon og fisjon som nevnt i § 11-11 første ledd, unntatt når ett eller flere av selskapene som deltar i fusjonen eller fisjonen er hjemmehørende utenfor EØS, eller hjemmehørende i et lavskatteland innenfor EØS og ikke er reelt etablert og driver reell økonomisk aktivitet der, på tilsvarende vilkår som fastsatt i § 10-64 bokstav b. Bestemmelsene i fjerde ledd annet til sjuende punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 117 (f o m inntektsåret 2000), 19 juni 2009 nr. 54 (f o m inntektsåret 2009), 24 juni 2011 nr. 23 (f o m inntektsåret 2011), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014, se dens VIII), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2014).

Annen avskrivning

§ 14-50. Avskrivning av tidsbegrensede rettigheter

Tidsbegrenset rettighet avskrives med like store årlige beløp over driftsmidlets levetid. Høyere årlig avskrivningsfradrag gis bare hvis verdifallet åpenbart skjer hurtigere.

§ 14-51. Avskrivning av vindkraftverk

Driftsmidler i vindkraftverk ervervet fra og med 19. juni 2015 til og med inntektsåret 2021, avskrives med like store årlige beløp over fem år, når arbeid

på prosjektet ikke er påbegynt før 19. juni 2015. Det samme gjelder for internt nettanlegg og betongfundament for vindkraftverk. Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsen, herunder presisere hvilke driftsmidler bestemmelsen skal gjelde for.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 52 (ikr. 9 sep 2016 med virkning fra inntektsåret 2015, iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1049), tidligere § 14-51 endret paragrafnummer til § 14-52, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 40 (ikr. 9 sep 2016 med virkning fra inntektsåret 2015, iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1049).

§ 14-52. Driftsmidler i bergverksvirksomhet

Ved bergverksdrift gis avskrivning med en passende prosent av den kapitalen som er nedlagt i virksomheten, iberegnet det som er betalt for mineralforekomsten.

Ved fastsettelsen av avskrivningsprosenten tas det hensyn til hvor langt tidsrom som antas å ville gå før forekomsten er uttømt.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 52 (ikr. 9 sep 2016 iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1049, tidligere § 14-51).

§ 14-53. Gevinst og tap ved realisasjon m.v. av driftsmidler som ikke kan saldoavskrives

Gevinst ved realisasjon og uttak av driftsmidler i virksomhet som ikke kan saldoavskrives, kan helt eller delvis tas til inntekt i realisasjonsåret. I den grad gevinsten ikke er inntektsført, legges den til gevinst- og tapskontoen etter reglene i § 14-45, med mindre annet følger av særlig lov eller forskrift. Tap ved realisasjon kommer til fradrag i gevinst- og tapskontoen. Dette ledd omfatter ikke verdipapirer, fordringer eller andre finansielle eiendeler.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 52 (ikr. 9 sep 2016 iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1049, tidligere § 14-52).

Driftsmiddel som tas inn i og ut av norsk beskatningsområde

§ 14-60. Anvendelsesområde for bestemmelsene om driftsmiddel som tas inn i og ut av norsk beskatningsområde

(1) Bestemmelsene i §§ 14-60 til 14-66 får virkning for driftsmiddel som tas inn i og ut av norsk beskatningsområde. Bestemmelsene gjelder ikke for driftsmiddel

som omfattes av petroleumsskatteloven § 3 første ledd b.
(2) Med driftsmiddel som tas inn i norsk beskatningsområde, menes driftsmiddel som etter anskaffelsen får slik tilknytning til Norge at norsk skattelovgivning får virkning for inntekter og kostnader knyttet til driftsmidlet.
(3) Med driftsmiddel som tas ut av norsk beskatningsområde, menes blant annet:

a. driftsmiddel som tilhører skattepliktig etter § 2-1 eller § 2-2, når skatteplikten opphører etter disse bestemmelser eller etter skatteavtale med fremmed stat,
b. driftsmiddel som tilhører skattepliktig etter § 2-3, når skattyterens skatteplikt opphører etter denne bestemmelsen eller etter skatteavtale med fremmed stat, eller når driftsmidlets tilknytning til riket eller til virksomhet i riket som nevnt i § 2-3 opphører, og
c. driftsmiddel som tilhører utenlandsk selskap eller innretning hvor deltakerne skattlegges etter § 10-61, når norsk kontroll av selskapet eller innretningen opphører.

Med skatteplikt som nevnt under a og b likestilles skatteplikt etter petroleumsskatteloven § 2. Selv om vilkårene under a, b eller c er oppfylt, anses et driftsmiddel ikke for tatt ut av norsk beskatningsområde dersom det samtidig gis slik tilknytning som nevnt i annet ledd.

Driftsmiddel som tilhører selskap som nevnt i § 10-40 anses tatt ut av norsk beskatningsområde

a. ved overføring av andel i selskapet fra deltaker som har skatteplikt etter §§ 2-1 eller 2-2, til deltaker som ikke har slik skatteplikt og
b. når driftsmidlet på annen måte mister tilknytning til Norge slik at norsk skattelovgivning ikke får virkning for inntekter og kostnader knyttet til driftsmidlet.

Driftsmiddel som nevnt i foregående punktum anses tatt ut av beskatningsområdet med en forholdsmessig del, svarende til den overførte andelen.
(4) Bestemmelsene i §§ 14-62 til 14-64 gjelder bare for driftsmidler som omfattes av §§ 14-40 til 14-48.
(5) For driftsmiddel tilhørende skattytere som er skattepliktige til riket etter skatteloven §§ 2-1 eller 2-2, eller som anses hjemmehørende i en annen EØS-stat etter skatteavtale, gjelder bestemmelsene i §§ 14-60 til 14-62 og § 14-65 med følgende unntak:

a. Inntaksverdi etter § 14-61 første ledd beregnes ut fra eierens anskaffelsesverdi og maksimale saldoavskrivninger etter bestemmelsene i § 14-43 over skattyters eiertid frem til 1. januar i inntaksåret.
b. Avskrivning etter inntak i norsk beskatningsområde beregnes etter bestemmelsene i §§ 14-40 til 14-43. Avskrivning beregnes forholdsmessig for den del av inntaks- og uttaksår som driftsmidlet er i norsk beskatningsområde.
c. Ikke-varige og ubetydelig driftsmidler, jf. § 14-40 annet ledd, kan bare fradragsføres i anskaffelsesåret.

(6) Bestemmelsene i § 14-63 og § 14-64 gjelder ikke for driftsmiddel tilhørende skattytere som er skattepliktige til riket etter skatteloven §§ 2-1 eller 2-2, eller som anses hjemmehørende i en annen EØS-stat etter skatteavtale.
Endret ved lover 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 22 juni 2012 nr. 40, 21 juni 2013 nr. 69 (ikr. 21 juni 2013 med virkning for uttak fra norsk beskatningsområde fra og med 22 juni 2012).

§ 14-61. Fastsetting av inntaksverdi

(1) For driftsmiddel som tas inn i norsk beskatningsområde settes inntaksverdien til eierens anskaffelsespris, redusert med beregnede avskrivninger etter § 14-62 første ledd for eiertiden frem til inntakstidspunktet. Anskaffelsesprisen omregnes etter valutakursen på anskaffelsestidspunktet. Har driftsmidlet tidligere vært avskrevet i norsk beskatningsområde, medregnes i stedet disse faktiske avskrivninger for et slikt tidsrom.
(2) Inntaksverdien utgjør den nedskrevne verdi som er gjenstand for videre avskrivning i norsk beskatningsområde.

§ 14-62. Lineær avskrivning

(1) Avskrivning med sikte på å fastsette inntaksverdi etter § 14-61 første ledd beregnes lineært ut fra eierens anskaffelsesverdi. Avskrivning beregnes forholdsmessig for del av inntaksår som driftsmidlet ikke er i norsk beskatningsområde.
(2) Avskrivning etter inntak i norsk beskatningsområde beregnes lineært. Avskrivning beregnes forholdsmessig for den del av inntaks- og uttaksår som driftsmidlet er i norsk beskatningsområde.
(3) Departementet gir forskrift med nærmere regler og satser for lineær avskrivning etter første og annet ledd.

§ 14-63. Overgang til saldoavskrivning

(1) Driftsmiddel som avskrives etter bestemmelsene i § 14-62 skal avskrives etter bestemmelsene i §§ 14-40 til 14-48 fra og med det fjerde hele inntektsår som driftsmidlet uten avbrudd er i norsk beskatningsområde. Departementet kan fastsette avvikende minsteperiode etter første punktum for særskilte typer driftsmidler.
(2) Dersom skattyteren på forhånd sannsynliggjør at driftsmidlet vil bli i norsk beskatningsområde ut over det fjerde hele inntektsår etter inntakstidspunktet, kan skattyteren kreve at driftsmidlet avskrives etter §§ 14-40 til 14-48 fra og med det inntektsår slik sannsynliggjøring foreligger for. Opplysninger til slik sannsynliggjøring må senest være gitt innen skattyters frist for å levere skattemelding for vedkommende inntektsår.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 14-64. Inntektsoppgjør ved uttak fra norsk beskatningsområde

(1) Ved uttak av driftsmiddel fra norsk beskatningsområde skal det foretas et inntektsoppgjør etter bestemmelsene i annet til (4) nedenfor. Dette gjelder ikke for driftsmiddel som er avskrevet etter bestemmelsene i § 14-62 annet ledd.
(2) Inntektsoppgjør foretas dersom driftsmidlet tas ut innen fire år fra utgangen av det år driftsmidlet ble påbegynt avskrevet av skattyteren etter norske regler, og ikke senere er tatt ut av norsk beskatningsområde. For skip, fartøy, rigger m.v. etter § 14-43 første ledd e er fristen åtte år. Inntektsoppgjør unnlates dersom driftsmidlet tas inn igjen i norsk beskatningsområde av samme eier innen ett år etter uttakstidspunktet.
(3) Ved inntektsoppgjøret regnes differansen mellom foretatte avskrivninger i perioden og beregnede avskrivninger etter § 14-62 annet ledd som skattepliktig inntekt for uttaksåret, og inntektsføres for dette året. Negativ differanse gir ikke rett til inntektsfradrag. Ved uttak av driftsmiddel gjennom overføring av andel i selskap som nevnt i § 10-40, jf. § 14-60 tredje ledd fjerde punktum bokstav a, skal inntekten ved inntektsoppgjøret tas med ved beregning av årets overskudd eller underskudd på andelen uten fordeling mellom overdrager og erverver etter § 10-41 tredje ledd.
(4) Skattyteren kan pålegges å stille sikkerhet for skatt av inntekten etter tredje ledd. Departementet gir nærmere bestemmelser om slik sikkerhetsstillelse.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 69.

§ 14-65. Andel i selskap med deltakerfastsetting

(1) For andel i selskap med deltakerfastsetting som tas inn i norsk beskatningsområde, får reglene i §§ 14-61 til 14-63 anvendelse for den forholdsmessige del av selskapets driftsmidler som andelen representerer.
(2) For andel i selskap med deltakerfastsetting som tas ut av norsk beskatningsområde, får reglene i § 14-64 anvendelse for den forholdsmessige del av selskapets driftsmidler som andelen representerer. Fristen etter § 14-64 annet ledd regnes fra utgangen av det år driftsmidlet ble påbegynt avskrevet av selskapet. Ved inntektsoppgjøret etter § 14-64 tredje ledd skal bare medregnes foretatte avskrivninger i vedkommende deltakers eiertid.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 14-66. Forskrift

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av §§ 14-60 til 14-65.

Betinget skattefritak

§ 14-70. Betinget skattefritak ved ufrivillig realisasjon

(1) Gevinst ved realisasjon av formuesobjekt kan på de vilkårene som er nevnt i annet ledd, kreves fritatt for inntektsskatt når objektet

a. er gått tapt ved brann eller annen ulykke,
b. er ekspropriert eller solgt til erverver som kunne krevd det ekspropriert. Likestilt med ekspropriasjon er odelsløsning og makeskifte i tilfelle hvor erververen kunne krevd objektet avstått ved ekspropriasjon.

(2) Gevinst ved realisasjon som nevnt i første ledd kan kreves fritatt for inntektsskatt så langt skattyteren bruker vederlaget til å erverve nytt objekt av samme art.
(3) Nytt formuesobjekt må være ervervet eller bindende avtale om erverv må være inngått innen utløpet av det tredje året etter realisasjonsåret. Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om sikkerhetsstillelse i de tilfeller der reinvestering ikke har funnet sted innen utløpet av året etter realisasjonsåret. Gevinsten skal fradras det nye objektets kostpris uten å

komme til fradrag ved skattefastsettingen.
(4) Oppfylles ikke vilkårene for fritak som nevnt under annet ledd, skal endring av skattefastsettingen foretas for gevinsten eller en forholdsmessig del av den etter skatteforvaltningsloven § 12-1. For gevinst på driftsmiddel i saldogruppe e til h og negativ saldo i saldogruppe j gjelder § 14-44 fjerde ledd tredje og fjerde punktum.
(5) Fritaket gjelder ikke for

a. varer
b. andre omløpsmidler
c. avskrivbare driftsmidler som omfattes av § 14-41 første ledd saldogruppe a til d.

(6) Omfatter realisasjonen minst 25 prosent av beholdningen regnet etter omsetningsverdi, gjelder fritaket likevel for

a. buskap på gårdsbruk
b. rein i reindriftsnæring
c. pelsdyr i pelsdyrnæring
d. akvatiske organismer i akvakultur.

(7) Nedslakting av buskap på gårdsbruk som omfattes av sjette ledd, anses som ufrivillig realisasjon når den pålegges av veterinærmyndighet eller er ansett som ønskelig ifølge attest fra slik myndighet. Når fjøs eller annet anlegg for slik buskap av veterinærmyndigheten er pålagt å stå tomt en periode etter pålagt nedslakting på grunn av smittefaren etter sykdom, forlenges reinvesteringsfristen etter tredje ledd med lengden av nevnte stengningsperiode. Eventuell resterende skattepliktig gevinst i tilfeller som nevnt i dette ledd kan legges til gevinst- og tapskonto etter reglene i § 14-45.
(8) Ved opphør av skatteplikt gjelder § 14-48 tredje ledd tilsvarende for gevinst som er fritatt for skattlegging etter denne paragraf.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 17 juni 2005 nr. 79 (ikr. 1 jan 2006), 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2006), 16 juni 2006 nr. 29 (f o m inntektsåret 2006), 19 juni 2009 nr. 54 (f o m inntektsåret 2009), 20 des 2016 nr. 111, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78.

§ 14-71. Betinget skattefritak ved makeskifte med offentlig myndighet m.v.

(1) Gevinst ved realisasjon av fast eiendom som ikke omfattes av §§ 14-40 til 14-48 eller § 14-53, kan kreves fritatt for inntektsbeskatning i det året da

realisasjonen finner sted, så langt skattyteren som vederlag har mottatt ny fast eiendom som ledd i makeskifte med kommune, fylkeskommune, staten eller selskap hvor kommune eller fylkeskommune eier minst 50 prosent av aksjene.
(2) Gevinsten tas til beskatning ved overdragelse av den nye eiendommen hvis realisasjon av den frabyttede eiendommen på dette tidspunktet ville ha medført skatteplikt for gevinsten.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 52 (ikr. 21 okt 2016 med virkning f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 21 okt 2016 nr. 1220).

§ 14-72. Betinget skattefritak ved innløsning av festet tomt

(1) Gevinst av vederlag ved innløsning av festetomt, kan kreves fritatt for beskatning så langt skattyteren bruker vederlaget til erverv av annen tomt som bortfestes, eller i erverv av eller påkostning på areal, bygg eller anlegg som brukes i skattyterens næringsvirksomhet eller annen inntektsgivende aktivitet. Dette gjelder likevel ikke bolig- og fritidseiendom. Departementet kan i forskrift gi regler til presisering og avgrensning av reinvesteringsområdet etter første og annet punktum.
(2) § 14-70 tredje, fjerde og åttende ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 9 des 2005 nr. 113 (f o m inntektsåret 2005), endret ved lover 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2007), 29 juni 2007 nr. 60 (f o m inntektsåret 2007).

§ 14-73. Betinget skattefritak ved ufrivillig realisasjon av landbrukseiendom

(1) Gevinst ved realisasjon av landbrukseiendom eller del av slik eiendom som følge av ekspropriasjon, brann eller annen ulykke kan kreves fritatt for beskatning så langt skattyter bruker vederlaget til erverv av eller påkostning på areal, bygg eller anlegg som brukes i skattyterens næringsvirksomhet eller annen inntektsgivende aktivitet. Det kan etter denne bestemmelsen ikke reinvesteres i bolig- eller fritidseiendom. Bestemmelsen gjelder tilsvarende for salg og makeskifte i tilfeller der erververen kunne krevd objektet avstått ved ekspropriasjon og ved odelsløsning. Departementet kan i forskrift gi regler om presisering og avgrensning av reinvesteringsområdet etter første og annet punktum.
(2) § 14-70 tredje, fjerde og åttende ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), endret ved lov 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016).

Inntektsutjevning, gjennomsnittsfastsetting

Overskrift endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 14-80. Utjevning av åndsverksinntekt

Opphaver til åndsverk (herunder patentert oppfinnelse) kan, når personinntekten i det sist forløpne året i vesentlig grad overstiger personinntekten i de to forutgående årene, kreve å få den samlede personinntekten for disse tre årene fordelt med like stort beløp hvert år. Fordelingen av inntekt etter første punktum legges til grunn for beregning av trinnskatt etter Stortingets årlige skattevedtak, for beregning av pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15, og for beregning av trygdeavgift etter folketrygdloven § 23-3. Endring av skattefastsettingen skal i tilfelle foretas for de to forutgående årene. Kravet må fremsettes innen den fristen som gjelder for innlevering av skattemeldingen.
Endret ved lover 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 20 des 2022 nr. 105.

§ 14-81. Utjevning av skogbruksinntekt i enkeltpersonforetak

(1) Årets overskudd fra skogbruksvirksomhet, herunder uttak av tømmer til eget bruk, som ikke er inntektsført direkte i inntektsåret, skal føres på tømmerkonto. Årets underskudd fra skogbruk skal føres på tømmerkonto. Er saldoen positiv, skal minst 20 prosent av saldoen inntektsføres. Er saldoen negativ, skal inntil 20 prosent fradragsføres. Negativ saldo på tømmerkonto kan alltid føres mot årets overskudd fra skogbruksvirksomhet. Bestemmelsene om gevinst- og tapskonto, jf. § 14-45, gjelder tilsvarende så langt de passer for tømmerkonto.
(2) Inntekter fra jakt, fiske, torvuttak og lignende, leieinntekter fra slike aktiviteter og ikke skattepliktig del av uttak fra skogfondskonto, skal ikke omfattes av tømmerkonto.
(3) Føring på tømmerkonto foretas før fradrag for gjeldsrenter.
(4) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), tidligere § 14-81 endret paragrafnummer til § 14-82, endret ved lover 9 des 2005 nr. 113 (f o m

inntektsåret 2005), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015, se dens X), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 17 juni 2016 nr. 40 (f o m inntektsåret 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120 (se lovens del VII).

§ 14-82. Utjevning av jordbruksinntekt i enkeltpersonforetak

(1) Årets overskudd fra jord- og hagebruksvirksomhet som ikke er inntektsført direkte i inntektsåret, føres på jordbrukskonto. Inntekt fra jord- og hagebruksvirksomhet etter denne paragraf skal forstås tilsvarende som inntekt som kan danne grunnlag for jordbruksfradrag, jf. § 8-1 femte ledd. Årets underskudd fra jord- og hagebruksvirksomhet føres på jordbrukskonto. Positiv saldo inntektsføres med minst 85 prosent. Negativ saldo fradragsføres med inntil 85 prosent. Negativ saldo på jordbrukskonto kan føres mot årets overskudd fra jordbruksvirksomhet. Bestemmelsene om gevinst- og tapskonto, jf. § 14-45, gjelder tilsvarende så langt de passer for jordbrukskonto.
(2) Inntekter fra utnyttelse av jakt- og fiskerettigheter, uttak av jord, sand, stein, utleie av bygninger og driftsmidler, utføring av tjenester for andre med slike mv., jf. Finansdepartementets forskrift til skatteloven § 8-1-11 bokstav a nr. 3, 4 og 6, og bokstav b, omfattes ikke av jordbrukskonto.
(3) Føring på jordbrukskonto foretas før fradrag for gjeldsrenter.
(4) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 58 (med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 14-83. Gjennomsnittsfastsetting for reindrift

(1) Inntekt fra enkeltpersonforetak av reindrift og bierverv knyttet til denne, fastsettes på følgende måte:

a. Når skattyteren har drevet næringen i tre hele år, fastsettes inntekten til gjennomsnittet av de beløp årsinntektene utgjorde i det siste og de to foregående årene. Det foretas likevel ikke gjennomsnittsfastsetting for tredje og fjerde år dersom årsinntekten ligger mer enn 15 prosent under gjennomsnittsinntekten for vedkommende år. Når det før gjennomsnittsfastsettingen er påbegynt, fremkommer et underskudd som overføres eller fremføres til fradrag i annen inntekt skattyteren har, skal årsinntekten ved gjennomsnittsfastsetting for senere år settes til 0 kroner.
b. Gjennomsnittsberegning foretas før fradrag for gjeldsrenter. Dersom

kostprisen ved kjøp og inngangsverdien ved arv eller arveforskudd av livdyr overstiger den summen som er fastsatt for direkte kostnadsføring av avskrivbare driftsmidler, skal kostnadsfordelingen skje over tre år med like store årlige beløp.

c. Vedtak om endret skattefastsetting som treffes før skattefastsettingen for det påfølgende året legges ut, skal det tas hensyn til ved gjennomsnittsfastsettingen. Senere endring tilregnes det året endringen gjelder.

(2) Ved opphør eller realisasjon av virksomheten og dersom skattyteren går konkurs, avbrytes gjennomsnittsfastsettingen. Gjennomsnittsfastsetting foretas ikke for dette året. Gjennomsnittsfastsettingen avbrytes likevel ikke

a. når virksomheten innen utgangen av skattyterens dødsår overtas udelt av arving eller av gjenlevende ektefelle i uskifte, og vedkommende skattlegges under ett med avdøde og dennes dødsbo for dødsåret,
b. når avdøde og skattyterens dødsbo skattlegges under ett for dødsåret.

(3) Dersom det ved avbrudd av gjennomsnittsfastsettingen viser seg at gjennomsnittsinntekten i det siste eller nest siste året avviker mer enn ti prosent fra det beløpet årsinntekten utgjorde, legges årsinntekten til grunn for inntektsfastsettelsen gjennom endring av skattefastsettingen for vedkommende inntektsår.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005, endret paragrafnummer fra § 14-82, tidligere § 14-81 ble opphevet), 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005, endret paragrafnummer fra § 14-81), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015, se dens X), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 20 des 2018 nr. 102, 20 juni 2025 nr. 58 (med virkning fra inntektsåret 2025, tidligere § 14-82).

§ 14-84. Fordeling av fradrag for kostnad ved planering til jordbruksformål

Kostnad ved planering til jordbruksformål som er fradragsberettiget etter § 8-1 og som overstiger 10.000 kroner, skal i sin helhet føres til fradrag med 1/10 for det året da arbeidet er ferdig, og med 1/10 for hvert av de ni følgende årene uavhengig av om eiendommen overdras.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005, endret paragrafnummer fra § 14-83 til § 14-82), 17 juni 2005 nr. 74 (endret paragrafnummer fra § 14-82 til § 14-83), 20 juni 2025 nr. 58 (med virkning fra

inntektsåret 2025, tidligere § 14-83).

§ 14-90. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 10 des 2004 med virkning f o m 6 okt 2004), endret ved lov 10 juni 2011 nr. 16 (f o m inntektsåret 2012), opphevet ved lov 29 nov 2019 nr. 73 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra 1 jan 2020).

Kapittel 15. Skattesatser

§ 15-1. Satser for statsskatt

Stortinget fastsetter hvert år satser for skatt til staten av formue og inntekt, herunder skatt av utbytte betalt til aksjonær bosatt i utlandet etter § 10-13.

§ 15-2. Satser for kommunal og fylkeskommunal skatt

(1) Stortinget fastsetter hvert år maksimumssatser for

a. skatt til kommunene av formue og inntekt
b. skatt til fylkeskommunene av inntekt

Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004), 10 des 2004 nr. 77 (med virkning for skatt f o m inntektsåret 2005), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009).

§ 15-3. Kommunale og fylkeskommunale skattevedtak

(1) Kommunestyrer og fylkesting skal i forbindelse med budsjettet vedta satser for inntektsskatt til kommune og fylkeskommune. Disse satsene skal gjelde ved utskriving av forskuddstrekk og forskuddsskatt for personlige skattytere for det kommende inntektsåret for skattytere som plikter å betale forskudd på skatt etter skattebetalingsloven kapitlene 4 til 6. Vedtak må gjøres senest 1. november i året før inntektsåret. Departementet kan i forskrift forlenge denne fristen og gi nærmere regler om gjennomføringen av fristforlengelsen.
(2) Er vedtak etter første ledd ikke gjort innen den fastsatte fristen, skal foregående års vedtak gjelde ved utskrivning av forskudd på skatt.
(3) De skattesatsene som gjelder ved utskrivning av forskudd på skatt, skal

gjelde også ved skattefastsettingen. Kommunestyre og fylkesting kan likevel innen utgangen av april måned i året etter inntektsåret vedta andre skattesatser som skal gjelde ved skattefastsettingen. Vedtaket må godkjennes av statsforvalteren for å bli gyldig.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 15-4. Personfradrag i alminnelig inntekt

(1) Personlig skattyter skal ha personfradrag i alminnelig inntekt. Stortinget fastsetter personfradrag i klasse 1 for det enkelte inntektsår.
(2) Er en av ektefellene avgått ved døden i inntektsåret, og ektefellens inntekt skattlegges særskilt etter § 2-11 første og annet ledd, gis personfradrag i avdødes inntekt. Det samme gjelder når arving som har overtatt boet uskiftet, krever sin og avdødes inntekt skattlagt særskilt. Dødsbo skal for det inntektsåret dødsfallet fant sted, ha samme personfradrag som avdøde ville ha hatt i live. Hvis gjenlevende ektefelle er eller sannsynligvis vil bli skattlagt særskilt, skal boet ha personfradrag. Boet skal ikke ha personfradrag for de etterfølgende inntektsårene. Reglene om ektefeller i dette ledd gjelder tilsvarende for gjenlevende samboer som overtar boet uskiftet i medhold av lov om arv og dødsboskifte § 32.
(3) Reglene om ektefeller i denne paragraf gjelder tilsvarende for samboere som omfattes av § 2-16.
(4) Personfradrag gis bare når skattyteren enten

a. er bosatt i riket,
b. har begrenset skatteplikt for arbeid utført i riket etter § 2-3 første ledd bokstav d og annet ledd, eller
c. er skattepliktig for arbeidsinntekt etter § 2-3 første ledd bokstav h, k, l, m eller n.

(5) Har skattyteren vært bosatt i riket bare en del av året, reduseres personfradraget slik at det gis personfradrag svarende til det antall hele eller påbegynte måneder skattyteren har vært bosatt i riket. Tilsvarende gjelder for person som har begrenset skatteplikt for arbeid utført i riket etter § 2-3 første ledd d og annet ledd ved opphold i riket en del av året, og for utenlandsk arbeidstaker som er skattepliktig etter § 2-3 første ledd bokstav h, k, l, m eller n, bare en del av året.
(6) Personer og boer som ikke har krav på personfradrag, skal settes i skatteklasse 0.

Endret ved lover 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), 25 juni 2010 nr. 38 (f o m inntektsåret 2009), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2013), 19 juni 2015 nr. 52, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 15-5. Særskilt fradrag i alminnelig inntekt i Finnmark og Nord-Troms

(1) Personlig skattyter som etter § 3-1 er skattemessig bosatt i en kommune i Finnmark fylke eller kommunene Karlsøy, Kvænangen, Kåfjord, Lyngen, Nordreisa, Skjervøy og Storfjord i Troms fylke, og som får fastsatt personfradrag etter § 15-4, skal ha et særskilt fradrag i alminnelig inntekt. Fradrag gis likevel ikke til barn som ikke er fylt 17 år ved utløpet av inntektsåret.
(2) Fradraget gis ved skatteberegningen med 30 000 kroner, men får ikke virkning ved beregning av trygdeavgift og trinnskatt.
(3) Fradraget skal ikke påvirke alminnelig inntekt fastsatt etter skattelovgivningens øvrige bestemmelser.
(4) Ved beregningen av skatter får reglene om personfradrag tilsvarende anvendelse for fradrag etter denne paragraf, jf. likevel skattebetalingsloven § 8-2 annet ledd.
(5) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, og kan gi særlige regler for grupper av skattytere.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 67 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616), 22 juni 2012 nr. 36 (f o m inntektsåret 2012), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020), 22 des 2021 nr. 152 (ikr. 1 jan 2022 med virkning fra inntektsåret 2022), 22 juni 2022 nr. 73, 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

Kapittel 16. Fradrag i skatt og refusjon

Fradrag i skatt for pensjonsinntekt

Overskriften tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 23.

§ 16-1. Skattefradrag for pensjonsinntekt

(1) Det gis fradrag i inntektsskatt og trygdeavgift med et beløp som fastsettes av Stortinget, for skattyter som

a. mottar alderspensjon etter folketrygdloven,
b. mottar avtalefestet pensjon (AFP) etter lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse kapittel 1 eller andre tilsvarende avtaler eller lovfestede ordninger,
c. mottar stønad etter lov 29. april 2005 nr. 21 om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg og har fylt 67 år, eller
d. er skattepliktig hit for tilsvarende pensjonsinntekt som angitt i bokstav a, b og c, fra annen EØS-stat.

(2) Fradraget reduseres

a. tilsvarende pensjonsgraden ved uttak av gradert alderspensjon etter folketrygdloven,
b. tilsvarende prosentvis reduksjon i avtalefestet pensjon når slik pensjon er redusert mot arbeidsinntekt, og
c. tilsvarende antall måneder i løpet av inntektsåret som skattyter har mottatt pensjon som nevnt i første ledd. Det samme gjelder for skattyter som har vært bosatt i riket bare en del av inntektsåret.

(3) Fradraget nedtrappes når skattyters samlede pensjonsinntekt mv. etter § 12-2 bokstav b, i og j overstiger fastsatte beløpsgrenser. Beløpsgrensene fastsettes årlig av Stortinget i to trinn. Fradraget nedtrappes med 16,7 prosent av pensjonsinntekt mv. som overstiger beløpsgrensen i trinn 1, og med 6 prosent av pensjonsinntekt mv. som overstiger beløpsgrensen i trinn 2. Beløpsgrensene reduseres tilsvarende som etter annet ledd. Pensjonsinntekt fra utlandet som ikke er skattepliktig hit, inngår i samlet pensjonsinntekt mv. etter dette ledd. I samlet pensjonsinntekt mv. etter dette ledd inngår ikke ytelser som nevnt i skatteloven § 12-2 bokstav j og § 17-1 første ledd forut for overgang fra slike ytelser til alderspensjon i løpet av inntektsåret.
(4) Skattyter som oppfyller vilkårene for skattefradrag etter denne paragrafen og for skattebegrensning etter §§ 17-1 eller 17-4 i samme inntektsår, får skatten fastsatt etter den bestemmelsen som gir lavest skatt.
(5) Skattyter med begrenset skatteplikt etter § 2-3 fjerde ledd kan kreve skattefradrag etter denne paragraf dersom

a. skattyteren er bosatt i annen EØS-stat,

b. Norge i medhold av folkerettslig overenskomst kan kreve utlevert opplysninger fra denne staten om skattyterens inntekts- og formuesforhold, og
c. hele eller tilnærmet hele skattyterens alminnelige inntekt i inntektsåret skattlegges i Norge.

(6) Skattefradraget fastsettes ikke med høyere beløp enn summen av fastsatte inntektsskatter og trygdeavgift.
(7) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Opphevet ved lov 15 des 2000 nr. 95 (f o m inntektsåret 2001), tilføyd igjen ved lov 24 juni 2011 nr. 23 (f o m inntektsåret 2011), endret ved lover 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1221), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020), 23 juni 2020 nr. 103 (ikr. 1 okt 2020), 22 des 2021 nr. 152, 25 juni 2024 nr. 61 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

Fradrag i skatt ved visse spareformer

§ 16-10. Skattefradrag ved boligsparing for ungdom (BSU)

(1) Personlig skattyter gis til og med det inntektsåret vedkommende fyller 33 år, fradrag i inntektsskatt og trygdeavgift for innskudd på boligsparekonto i innenlandsk bank, samvirkeforetak eller fast organisert innenlandsk spareforening, eller i tilsvarende spareinstitusjon i annen EØS-stat, når innskuddet skal brukes til erverv av egen bolig. Tilsvarende gjelder når innskuddet skal brukes til påkostninger på eller vedlikehold av egen bolig. Det gis ikke fradrag når skattyter per 31. desember i inntektsåret helt eller delvis eier primær- eller sekundærbolig. Foregående punktum gjelder både direkte og indirekte eie. Fra og med det år skattyteren disponerer over sparebeløpet etter denne bestemmelsen gis det ikke skattefradrag. En person får fradrag bare for innskudd på en konto.
(2) Skattefradrag for boligsparing gis med 10 prosent av innbetalt sparebeløp.
(3) Innbetalt sparebeløp kan ikke overstige 27 500 kroner per inntektsår. Samlet innbetalt sparebeløp på kontoen kan ikke overstige 300.000 kroner. For ektefeller gjelder beløpsgrensene i dette ledd for hver av dem. Sparebeløp fra barn som skattlegges under ett med foreldrene, jf. § 2-14, kommer bare til fradrag i skatt på inntekt som skattlegges særskilt.
(4) Skattefradrag gis ikke med høyere beløp enn summen av fastsatte

inntektsskatter og trygdeavgift. Det overskytende beløpet kan ikke fremføres til senere fradrag.
(5) Fødselsnummer skal registreres når boligsparekonto opprettes. Fradrag gis på grunnlag av melding fra vedkommende spareinstitusjon. Ved sparing på boligsparekonto i annen EØS-stat gis fradrag på grunnlag av dokumentasjon fra skattyter.
(6) Når det er gitt skattefradrag etter første ledd, og vilkårene for boligsparing anses brutt, skal det gjøres et tillegg i fastsatt skatt for det året vilkårene anses brutt. Tillegget skal svare til det skattebeløpet som det tidligere er gitt fradrag for.
(7) Departementet kan gi regler om adgangen til å disponere over avkastningen på kontoen.
(8) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Endret ved lover 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), 24 juni 2011 nr. 23 (f o m inntektsåret 2011), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 23 juni 2020 nr. 103, 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), lov 18 juni 2021 nr. 105 (med virkning fra inntektsåret 2021), 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 16-11. Skattefradrag ved aksjesparing (AMS)

– – –
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002).

Fradrag i norsk skatt for skatt betalt til fremmed stat

§ 16-20. Skattefradrag for skatt betalt i fremmed stat

(1) Skattyter som nevnt i §§ 2-1 og 2-2 som her i riket må svare skatt av

a. inntekt med kilde i fremmed stat, eller
b. formue i fremmed stat,

kan kreve fradrag i norsk skatt for endelig fastsatt inntektsskatt eller formuesskatt eller tilsvarende skatt som godtgjøres å være ilagt skattyteren og betalt i vedkommende fremmede stat hvor inntekten har kilde eller formuen er. I norsk skatt ilagt virksomhet som er skattepliktig etter petroleumsskatteloven §§ 3 og 5, kan det bare kreves fradrag for skatt ilagt og betalt i fremmed stat av inntekt som er skattepliktig i Norge etter de nevnte bestemmelsene. Det gis ikke fradrag for skatt betalt i fremmed stat av inntekt som er skattepliktig etter § 2-38 sjette ledd. Skattyter som etter skatteavtale skal anses som skattemessig bosatt eller hjemmehørende i fremmed stat, kan ikke kreve fradrag i norsk skatt etter bestemmelsene i denne paragraf.

(2) Skattyter som nevnt i første ledd som må svare skatt av inntekt eller formue for deltakelse i selskap som nevnt i §§ 10-40 til 10-47 og 10-60 til 10-68, kan kreve fradrag i norsk skatt for en forholdsmessig del av den skatten som selskapet har betalt. For så vidt gjelder skatt som selskapet har betalt til andre stater enn den staten selskapet er hjemmehørende i, gis det ikke fradrag for et større beløp enn det Norge ville vært forpliktet til å gi fradrag for ved direkte anvendelse av skatteavtale mellom Norge og vedkommende tredjestat.
(3) Skattyter som nevnt i annet ledd kan kreve fradrag i norsk inntektsskatt for kildeskatt av utbytte fra selskapet som godtgjøres å være ilagt skattyteren og betalt i vedkommende fremmede stat hvor selskapet er hjemmehørende.
(4) Første ledd gjelder ikke suppleringsskatt ilagt av utenlandsk skattemyndighet etter en kvalifisert skatteinkluderingsregel eller en kvalifisert skattefordelingsregel basert på Inclusive Framework sitt modellregelverk, jf. suppleringsskatteloven.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007), 19 juni 2009 nr. 54 (med virkning fra 1 jan 2009), 20 des 2024 nr. 86 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 16-21. Begrensninger i fradragsretten – maksimalt kreditfradrag

(1) Fradrag i norsk inntektsskatt etter § 16-20 kan ikke overstige den delen av norsk skatt på samlet skattepliktig inntekt, beregnet før fradraget, som forholdsmessig faller på hver av de to kategoriene utenlandsinntekt:

a. inntekt ved virksomhet i lavskatteland, jf. § 10-63, og inntekt skattlagt etter reglene i §§ 10-60 til 10-68,
b. annen utenlandsinntekt.

Fradraget er også begrenset til den inntektsskatten som skattyteren har betalt i kildestaten innenfor hver av inntektskategoriene a og b. Utenlandsk

inntektsskatt kan bare komme til fradrag i norsk inntektsskatt. Ved fastsettelse av samlet skattepliktig inntekt etter første punktum, medtas ikke oppjustering etter § 10-11, § 10-21, § 10-31, § 10-42 og § 10-44.

(2) Fradrag i norsk formuesskatt etter § 16-20 kan ikke overstige den delen av norsk skatt på samlet skattepliktig formue, beregnet før fradraget, som forholdsmessig faller på utenlandsformuen. Fradraget er også begrenset til den formuesskatten som skattyteren har betalt i den staten hvor formuen er. Utenlandsk formuesskatt kan bare komme til fradrag i norsk formuesskatt.
(3) Med utenlandsinntekt og utenlandsformue menes inntekt med kilde i utlandet og formue i utlandet, som skattlegges i utlandet og som inngår i skattyterens samlede inntekt eller formue som er skattepliktig i Norge.
(4) Utenlandsk skatt kan bare fradras i norsk skatt i det inntektsåret som den utenlandske skatten må henføres til etter reglene i vedkommende stat.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2013), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 16-22. Frem- og tilbakeføring av skattefradraget

(1) Utenlandsk skatt som ikke kommer til fradrag ved dette årets skatteoppgjør, kan fremføres til fradrag i skatt i de inntil fem påfølgende årene innenfor hver av inntektskategoriene i § 16-21 første ledd a og b. Skatt betalt i utlandet i et tidligere år fradras i sin helhet før det gis fradrag for skatt betalt i utlandet i et senere år. Fremført fradrag gis etter at det er gitt fradrag for utenlandsk skatt som knytter seg til vedkommende inntektsår. Samlet fradrag for det enkelte år, innenfor hver av inntektskategoriene i § 16-21 første ledd a og b, kan ikke overstige det maksimale kreditfradraget for dette året.
(2) Utenlandsk skatt som ikke kommer til fradrag ved dette årets skatteoppgjør, kan tilbakeføres til fradrag i skatt i foregående år innenfor hver av inntektskategoriene i § 16-21 første ledd a og b. Samlet fradrag for foregående år, innenfor hver av inntektskategoriene i § 16-21 første ledd a og b, kan ikke overstige det maksimale kreditfradraget for dette året. Tilbakeføring etter dette ledd er, innenfor hver av inntektskategoriene i § 16-21 første ledd a og b, betinget av at skattyter kan sannsynliggjøre at vedkommende i løpet av de fem påfølgende årene ikke vil bli skattepliktig her i riket for slik inntekt med kilde i utlandet.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007 og f o m inntektsåret 2008), 24 juni 2011 nr. 23 (f o m inntektsåret 2011), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2013), 16 juni 2023 nr. 47.

§ 16-23. Bestemmelser om kilde

(1) Inntekt av arbeid om bord på norske skip i utenriks fart anses ikke å ha kilde i fremmed stat.
(2) Inntekt vunnet ved og formue som knytter seg til virksomhet som nevnt i petroleumsskatteloven § 1 første ledd i område som nevnt i petroleumsskatteloven § 1 første ledd a, b og d, anses ikke som inntekt med kilde i eller formue i fremmed stat. Inntekt vunnet ved og formue som knytter seg til virksomhet som nevnt i petroleumsskatteloven § 1 første ledd i område som nevnt i petroleumsskatteloven § 1 første ledd c, anses som inntekt med kilde i eller formue i fremmed stat.
Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007), tidligere § 16-23 endret paragrafnummer til § 16-24.

§ 16-24. Fradrag etter andre regler

Ved fradrag i skatten etter §§ 16-20 til 16-29 gis det ikke fradrag for den utenlandske skatten etter andre regler.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007, tidligere § 16-23).

§ 16-25. Frist for fremsetting av krav om skattefradrag

Krav om fradrag etter §§ 16-20 til 16-29 må fremsettes før utløpet av fristen for å levere skattemelding for det året inntekten fra utlandet er skattepliktig her i riket, eller om kravet ikke kan godtgjøres før, senest seks måneder etter at endelig skatt er fastsatt i utlandet. Kravet kan ikke under noen omstendighet fremsettes senere enn ti år etter utløpet av det året inntekten fra utlandet er skattepliktig her i riket.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007, tidligere § 16-24), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-26. Særskilt skatteordning i fremmed stat

Departementet kan i særlige tilfelle samtykke i at det gis fradrag i norsk skatt etter § 16-20 for beløp som anses å være skatt som er belastet skattyteren i fremmed stat.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007, tidligere § 16-25).

§ 16-27. Skattefradrag i henhold til overenskomst med fremmed stat

Bestemmelsene i §§ 16-20 til 16-26 gis anvendelse så langt de passer, når det ved overenskomst med fremmed stat er bestemt at begge stater kan skattlegge inntekt eller formue som oppebæres av en person bosatt eller et selskap hjemmehørende i Norge. Det gis ikke fradrag for et større beløp enn det Norge i henhold til overenskomsten er forpliktet til å gi fradrag for.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007, tidligere § 16-26).

§ 16-28. Inntektsføring av tidligere inntektsfradrag

(1) Ved hel eller delvis avhendelse av virksomhet i utlandet til et utenlandsk selskap eller innretning som undergis selvstendig skattlegging, og som eies eller kontrolleres av den eller de samme skattepliktige, skal et beløp svarende til hva som måtte være fradragsført i inntekt fra andre kilder når realisasjonsåret og fire forutgående år ses under ett, tas til inntekt i realisasjonsåret eller senest i løpet av de to påfølgende årene.
(2) Det utenlandske selskapet eller innretningen anses som eid eller kontrollert av den eller de samme skattepliktige dersom minst halvparten av selskapets eller innretningens andeler eller kapital direkte eller indirekte eies eller kontrolleres av den eller de samme skattepliktige. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om når selskapet eller innretningen anses eid eller kontrollert av den eller de samme skattepliktige.
(3) Skattyteren kan kreve utsettelse med inntektsbeskatningen så lenge han fortsatt skattlegges som eier av de enkelte eiendeler etter bestemmelsene i § 2-37 fjerde ledd eller §§ 10-60 til 10-68.
(4) Beløp som føres tilbake til beskatning etter første ledd, skal regnes med i kostprisen for skattyterens andel i selskapet.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007, tidligere § 16-27), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 23 juni 2020 nr. 103.

§ 16-29. Forskrift

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av §§ 16-20 til 16-28.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 21 juni 2002 nr. 31 (f o m inntektsåret 2002), 15 juni 2007 nr. 23 (f o m inntektsåret 2007, tidligere § 16-28).

Fradrag i norsk skatt ved skattlegging av utbytte m.v. fra utenlandsk datterselskap

§ 16-30. Fradrag i norsk skatt for skatt betalt i utlandet av utbytte eller overskudd fra utenlandsk datterselskap

(1) I riket hjemmehørende aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper og likestilte selskaper og sammenslutninger (morselskaper) etter § 10-1, som eier minst ti prosent av kapitalen og har minst ti prosent av stemmene som kan avgis på generalforsamlingen i tilsvarende selskap eller sammenslutning som ikke har skatteplikt etter § 2-2 (utenlandsk selskap eller sammenslutning), kan kreve fradrag i norsk skatt etter denne paragraf. Eier- og stemmekravet må være oppfylt sammenhengende i en periode på to år som omfatter tidspunktet morselskapet innvinner utbytte fra datterselskapet.
(2) Selskap som nevnt i første ledd kan kreve fradrag i norsk skatt for

a. skatt av utbytte som godtgjøres å være betalt til annen stat,
b. endelig fastsatt inntektsskatt av datterselskaps overskudd, eller annen tilsvarende skatt som godtgjøres å være betalt av datterselskapet til den staten datterselskapet er hjemmehørende i, for det inntektsåret som utbyttet kan henføres til. Det kan bare kreves fradrag for en forholdsmessig del som tilsvarer den andelen av datterselskapets overskudd etter skatt som er mottatt av det norske selskapet som utbytte i inntektsåret. Det gis ikke fradrag for suppleringsskatt ilagt av utenlandsk skattemyndighet etter en kvalifisert skatteinkluderingsregel eller en kvalifisert skattefordelingsregel basert på Inclusive Framework sitt modellregelverk, jf. suppleringsskatteloven.

(3) Morselskapet kan i det året datterselskapet mottar utbytte fra et datterdatterselskap kreve at endelig fastsatt og betalt inntektsskatt i datterdatterselskapet for det inntektsåret utbyttet kan henføres til, regnes som betalt av datterselskapet. Dette gjelder bare når datterdatterselskapet er hjemmehørende i samme stat som datterselskapet. Datterdatterselskapets skatt som skal regnes som betalt av datterselskapet er begrenset til den andelen av datterdatterselskapets skatt som svarer til den andelen av datterdatterselskapets overskudd etter skatt som er mottatt som utbytte av datterselskapet. Overskudd etter skatt i datterselskapet settes i tilfelle til skattlagt overskudd fastsatt av datterselskapets hjemstat, fratrukket skatt betalt av datterselskapet og fratrukket eventuelt inntektsført godtgjørelse knyttet til utbytte fra datterdatterselskapet. Dersom utbytte fra

datterdatterselskapet ikke inngår i datterselskapets skattepliktige overskudd, skal dette utbyttet tillegges. Vilkåret for at datterdatterselskapets skatt skal regnes som betalt av datterselskapet er at morselskapet gjennom det datterselskapet som morselskapet mottar utbytte fra indirekte eier minst 25 prosent av datterdatterselskapet. Eierkravet må være oppfylt ved utgangen av det inntektsåret morselskapet mottar utbytte fra datterselskapet.
(4) Selskapet kan kreve at endelig fastsatt og betalt inntektsskatt i datterselskapet i inntil fire år forut for det året utbyttet skal henføres til, skal regnes som betalt det året det kreves fradrag i den utstrekning morselskapet ikke tidligere har krevet fradrag for denne skatten, og at inntekt etter skatt i samme periode skal regnes som opptjent dette året. For hvert av årene kan det kreves at skatt som vedkommer utbytte fra datterdatterselskapet som datterselskapet har mottatt i vedkommende år, regnes som betalt av datterselskapet. Skatt og overskudd etter skatt i datterdatterselskapet ses under ett for det året utbyttet skal henføres til og inntektsår forut for utbytteutdelingen innen samme periode som nevnt ovenfor. Dersom det kreves fradrag for skatt betalt i tidligere år, må kravene til eier- og stemmeandel ved utgangen av hvert inntektsår være oppfylt i datter- og eventuelt datterdatterselskapet fra og med det året det kreves kredit for, til og med det året utbytte utdeles til det norske morselskapet.
(5) Et beløp tilsvarende det som fradras etter annet ledd b, regnes som inntekt for det innenlandske selskapet eller sammenslutningen.
(6) Fradrag i norsk skatt etter første ledd er begrenset til den norske skatten som faller på det mottatte utbyttet og det beløpet som inntektsføres etter femte ledd. Det beløpet som inntektsføres etter femte ledd, reduseres tilsvarende.
(7) Godtgjørelse som det norske morselskapet mottar fra den andre staten for selskapsskatt betalt av datterselskapet, reduserer skattefradraget uten å redusere det beløpet som skal inntektsføres etter femte ledd.
(8) Det gis ikke fradrag etter andre ledd bokstav a for skatt betalt til annen stat av inntekt som er skattepliktig etter § 2-38 sjette ledd.
(9) Det gis ikke fradrag for skatt som datterselskap eller datterdatterselskap betaler til en annen stat enn hjemstaten.
(10) Ved beregning av eierkrav etter denne paragraf medregnes ikke aksjer som er utlånt eller innlånt etter avtale om verdipapirlån som nevnt i § 9-11 tredje ledd.
(11) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Endret ved lover 6 juni 2003 nr. 36 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1588), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 19 juni 2009 nr. 54 (med virkning fra 1 jan 2009), 20 des 2023 nr. 102, 20 des 2024 nr. 86 (med virkning

fra inntektsåret 2024).

§ 16-31. Fremføring av skattefradrag etter § 16-30

Fradrag beregnet etter § 16-30 som ikke kan utnyttes av selskapet, kan fremføres til fradrag i skatt for et senere år, forutsatt at fradraget er inntektsført i samsvar med § 16-30 annet ledd. Bestemmelsene i § 14-6 gis anvendelse så langt de passer.

§ 16-32. Frist for å fremsette krav om skattefradrag etter § 16-30

Krav om fradrag etter § 16-30 må fremsettes så snart som mulig og senest seks måneder etter at endelig skatt for vedkommende år er fastsatt i utlandet.

§ 16-33. Fradrag etter andre regler

Ved fradrag i skatt etter bestemmelsene i §§ 16-30 til 16-32 gis det ikke fradrag for den utenlandske skatten etter andre regler.

Fradrag i skatt for kostnader til forskning og utvikling

Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 113 (f o m inntektsåret 2002).

§ 16-40. Skattefradrag for kostnader til forskning og utvikling (FoU-fradrag)

(1) Skattyter som driver virksomhet, gis fradrag i skatt og trygdeavgifter for 19 prosent av kostnader til forsknings- og utviklingsprosjekt etter bestemmelsene i denne paragraf.
(2) Det gis fradrag for skattyters kostnader til egenutført og innkjøpt forsknings- og utviklingsprosjekt, begrenset til 25 millioner kroner i inntektsåret. Prosjektet må være godkjent av Norges forskningsråd. Kostnadene må være fradragsberettiget etter kapittel 6.
(3) Det kan også gis fradrag etter annet ledd ved samarbeidsprosjekter mellom flere skattytere når prosjektet er godkjent av Norges forskningsråd. Ved slike prosjekter gjelder kostnadsrammen pr. prosjekt, fordelt på deltakerne etter deltakerandel.
(4) For selskap som nevnt i § 2-2 annet ledd gjelder kostnadsrammen også for

selskapet.
(5) I konsern etter aksjeloven § 1-3 og allmennaksjeloven § 1-3 skal prosjekter med innbyrdes sammenheng behandles som ett prosjekt. Fradragsgrunnlaget behandles da som i tredje ledd annet punktum.
(6) Overstiger fastsatt fradrag den utliknede skatt, skal det overskytende beløp utbetales ved avregningsoppgjøret etter skattebetalingsloven.
(7) Det gis kun fradrag for kostnader ved kjøp av FoU-tjenester fra foretak innenfor EØS og land som Norge har skatteavtale eller informasjonsutvekslingsavtale med.
(8) Departementet kan gi forskrift til gjennomføring og utfylling av denne paragraf, herunder gi regler om godkjennelse av prosjekter og institusjoner, om hva som regnes som forsknings- og utviklingskostnader og om saksbehandlings- og klageregler for godkjenningsordningen. Departementet kan gi forskrift om utveksling av opplysninger tilknyttet et forsknings- og utviklingsprosjekt mellom Norges forskningsråd og skattemyndighetene uavhengig av taushetsplikt, og gi forskrift om sanksjoner ved brudd på vilkårene for godkjenning av prosjekt.
Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 113 (f o m inntektsåret 2002. Tidligere § 16-40 ble § 16-50), endret ved lover 20 des 2002 nr. 99 (f o m inntektsåret 2002, og ny ordlyd f o m inntektsåret 2003), 27 feb 2009 nr. 9 (ikr. 19 aug 2009 iflg. vedtak 19 aug 2009 nr. 1079), 24 juni 2011 nr. 23 (ikr. 1 juli 2011), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 20 des 2016 nr. 111 (med virkning fra inntektsåret 2017), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2019 nr. 94 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2020).

§ 16-41. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2008 iflg. vedtak 22 okt 2008 nr. 1138), opphevet ved lov 20 des 2022 nr. 105.

Refusjon av toppskatt og trygdeavgift

Overskriften opphevet ved lov 18 des 2015 nr. 115.

§ 16-50. (Opphevet)

Endret ved lov 21 des 2001 nr. 113 (ikr. 21 des 2001 med virkning f o m inntektsåret 2002), tidligere § 16-40, opphevet ved lov 18 des 2015 nr. 115 (f o

m inntektsåret 2016).

Fradrag i skatt for underskudd for inntektsåret 2020

Tilføyd ved lov 27 feb 2009 nr. 9 (med virkning for inntektsårene 2008 og 2009), endret ved lov 27 mars 2020 nr. 9 (med virkning for inntektsåret 2020).

§ 16-60. Anvendelsesområde for bestemmelsene om skattefradrag for underskudd for inntektsåret 2020

(1) Bestemmelsene i §§ 16-61 til 16-64 gjelder for selskap mv. som nevnt i § 2-2 første ledd.
(2) Bestemmelsene gjelder også for selskap mv. som tilsvarer selskap mv. som nevnt i § 2-2 første ledd, og som er skattepliktig etter § 2-3 første ledd bokstav b eller etter petroleumsskatteloven § 2, jf. § 1.
(3) Bestemmelsene gjelder ikke for selskap som er stiftet i inntektsåret etter bestemmelsene om skattefri omdanning av virksomhet, jf. § 11-20.
(4) Bestemmelsene gjelder ikke for selskap mv. som er oppløst i inntektsåret.
Tilføyd ved lov 27 feb 2009 nr. 9 (med virkning for inntektsårene 2008 og 2009), tilføyd igjen ved lov 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2011, se dens VI for overgangsregel), endret ved lover 24 juni 2011 nr. 23 (f o m inntektsåret 2011), 27 mars 2020 nr. 9 (med virkning for inntektsåret 2020).

§ 16-61. Skattefradrag for underskudd for inntektsåret 2020

(1) Det gis fradrag i skatt for 22 prosent av underskudd for inntektsåret 2020 som omfattes av § 6-3 første ledd, dersom skattyter ikke krever unntak fra denne bestemmelsen.
(2) Hvis skattyter åpner offentlig akkordforhandling eller oppnår underhåndsakkord med én eller flere av sine kreditorer, skal skattefradrag som nevnt i første ledd bare gis for den del av underskuddet som overstiger det ettergitte gjeldsbeløpet.
(3) Det gis ikke fradrag i skatt som nevnt i første ledd for underskudd fastsatt etter bestemmelsene i § 10-65.
(4) Det gis ikke fradrag i skatt som nevnt i første ledd for udekket underskudd i virksomhet som er oppstått i året for opphør av denne virksomheten.
(5) For selskap som svarer finansskatt, jf. Stortingets skattevedtak for inntektsåret 2020 § 3-3 annet ledd, gis fradrag i skatt for 25 prosent av underskudd for inntektsåret 2020 som omfattes av § 6-3 første ledd, dersom

skattyter ikke krever unntak fra denne bestemmelsen.
Tilføyd ved lov 27 feb 2009 nr. 9 (med virkning for inntektsårene 2008 og 2009), endret ved lov 27 mars 2020 nr. 9 (med virkning for inntektsåret 2020).

§ 16-62. Maksimalt fradragsbeløp

(1) Det gis ikke fradrag i skatt for underskudd som overstiger samlet positiv alminnelig inntekt for det forutgående året og det nest forutgående året.
(2) Det gis ikke fradrag i skatt for del av underskudd som overstiger 30 millioner kroner.
(3) Når fusjon er gjennomført i inntektsåret, skal det ved beregning av beløpsgrensen etter første ledd gjøres tillegg for det overdragende selskapets alminnelige inntekt for det forutgående året og det nest forutgående året. Når fusjon er gjennomført i året forut for inntektsåret, skal det ved beregning av beløpsgrensen etter første ledd gjøres tillegg for det overdragende selskapets alminnelige inntekt for det nest forutgående året.
(4) Når fisjon er gjennomført i inntektsåret, foretas en fordeling av det overdragende selskapets alminnelige inntekt for det forutgående året og det nest forutgående året ved beregning av beløpsgrensen etter første ledd. Inntekten fordeles i samme forhold som nominell og innbetalt selskapskapital er fordelt mellom selskapene. Beløpsgrensen for tilbakeføring på 30 millioner kroner per underskuddsår, jf. annet ledd, fordeles mellom selskapene i samme forhold.
(5) Når fisjon er gjennomført i året forut for inntektsåret, foretas en fordeling av det overdragende selskapets alminnelige inntekt for det nest forutgående året i samme forhold som nominell og innbetalt selskapskapital er fordelt mellom selskapene.
Tilføyd ved lov 27 feb 2009 nr. 9 (med virkning for inntektsårene 2008 og 2009), endret ved lov 27 mars 2020 nr. 9 (med virkning for inntektsåret 2020).

§ 16-63. Skatteavregning, endring av skattefastsetting mv.

(1) Til gode skatt som følge av fastsatt fradrag skal utbetales ved skatteoppgjøret etter skattebetalingsloven. Rentegodtgjørelse gis etter skattebetalingsloven § 11-5 tredje ledd.
(2) Underskudd til fremføring fra 2020 til senere år, jf. § 14-6, reduseres med et beløp tilsvarende det beløpet som ligger til grunn for skattefradraget.
(3) Ved beregning av maksimalt kreditfradrag, jf. § 16-21, for inntektsårene fra og med 2020 til og med 2023, skal det ses bort fra reduksjon av underskudd til fremføring etter annet ledd.

(4) Det kan ikke tas opp spørsmål om endring av fastsetting, jf. skatteforvaltningsloven kapittel 13, som gjelder skattefradrag for underskudd i 2020, i tilfeller der skattyter som følge av endring av fastsettingen for et år forut for inntektsåret får redusert eller økt grunnlag for skattefradrag, jf. § 16-62 første ledd.
Tilføyd ved lov 27 feb 2009 nr. 9 (med virkning for inntektsårene 2008 og 2009, likevel slik at bestemmelsen tredje ledd skal gjelde ved beregning av maksimalt kreditfradrag for inntektsårene fra og med 2009 til og med 2012), endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 27 mars 2020 nr. 9 (med virkning for inntektsåret 2020).

§ 16-64. Forskrift

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av §§ 16-60 til 16-63.
Tilføyd ved lov 27 feb 2009 nr. 9 (med virkning for inntektsårene 2008 og 2009).

Fradrag i inntektsskatt for kildeskatt på renter og royalty mv. betalt av NOKUS-selskap

Deloverskrift tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 105.

§ 16-70. Skattefradrag for kildeskatt på renter og royalty mv. betalt av NOKUS-selskap

(1) Skattyter som her i riket er skattepliktig for deltakelse i selskap som nevnt i §§ 10-60 til 10-68, kan kreve fradrag i inntektsskatt for en forholdsmessig del av den skatten selskapet har betalt etter reglene i §§ 10-80 til 10-82. Det gis ikke fradrag for et større beløp enn skattyterens forholdsmessige andel av den skatten som Norge i henhold til skatteavtale mellom Norge og selskapets hjemstat har rett til å ilegge.
(2) Fradrag etter denne paragraf og § 16-71 skal foretas etter at eventuelt fradrag etter §§ 16-20 til 16-29 og §§ 16-30 til 16-33 er foretatt.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 105, endret ved lov 22 des 2021 nr. 152 (med virkning fra inntektsåret 2021).

§ 16-71. Frem- og tilbakeføring av skattefradraget

(1) Ubenyttet skattefradrag etter § 16-70 kan kreves fradratt i inntektsskatt i de fem påfølgende årene. Skattefradrag etter § 16-70 for et tidligere år fradras i sin helhet før det gis fradrag for senere år. Fremført skattefradrag gis etter at det er gitt fradrag for skatt som knytter seg til vedkommende inntektsår.
(2) Ubenyttet skattefradrag etter § 16-70 kan tilbakeføres til fradrag i skatt i det foregående året. Tilbakeføring etter dette ledd er betinget av at skattyter sannsynliggjør at vedkommende i løpet av de fem påfølgende årene ikke vil bli skattepliktig her i riket.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 105.

Kapittel 17. Skattebegrensning

Begrensning ved lav alminnelig inntekt eller liten skatteevne

§ 17-1. Begrensning ved lav alminnelig inntekt

(1) Hvis alminnelig inntekt med tillegg etter tredje ledd, fradratt tillegg i alminnelig inntekt etter § 10-42, ikke overstiger et beløp fastsatt av Stortinget, skal det for skattyter som mottar pensjon eller overgangsstønad etter folketrygdloven kapittel 17 A, ikke fastsettes skatt eller trygdeavgift.
(2) Hvis alminnelig inntekt med tillegg etter tredje ledd, fradratt tillegg i alminnelig inntekt etter § 10-42, overstiger de fastsatte grensebeløpene, skal summen av

a. inntektsskatt til kommunen,
b. inntektsskatt til fylkeskommunen,
c. fellesskatt til staten,
d. trinnskatt til staten fastsatt etter de to laveste prosentsatsene,
e. trygdeavgift,

ikke utgjøre mer enn 55 prosent av overstigende beløp. Ved anvendelsen av dette ledd tas det ikke hensyn til lovbestemte fradrag i skatt.

(3) Ved anvendelsen av første og annet ledd skal alminnelig inntekt tillegges en og en halv prosent av skattyters nettoformue ved statsskattefastsettingen, utover 200 000 kroner for enslige og 100 000 kroner for hver ektefelle. Bolig brukt som egen primærbolig holdes utenfor ved beregningen av nettoformue.

(4) Har skattyter hatt opphold i riket bare en del av inntektsåret, skal alminnelig inntekt – med tillegg etter tredje ledd – omregnes til årsinntekt på grunnlag av det antall hele måneder oppholdet har vart før det foretas skattebegrensning. Skattebegrensningen skal deretter reduseres forholdsmessig.
(5) Skattyter med begrenset skatteplikt etter § 2-3 fjerde ledd kan kreve skattebegrensning etter denne paragraf dersom

a. skattyteren er bosatt i annen EØS-stat
b. Norge i medhold av folkerettslig overenskomst kan kreve utlevert opplysninger fra denne staten om skattyterens inntekts- og formuesforhold og
c. hele eller tilnærmet hele skattyterens alminnelige inntekt i inntektsåret skattlegges i Norge.

(6) Ved bruk av alminnelig inntekt etter denne paragraf medtas ikke oppjustering etter § 10-11, § 10-21, § 10-31, § 10-42 og § 10-44.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 20 juni 2003 nr. 55 (ikr. 1 jan 2004), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), 19 juni 2009 nr. 54 (f o m inntektsåret 2009), 6 mars 2009 nr. 14 (f o m inntektsåret 2010), 11 des 2009 nr. 123 (f o m inntektsåret 2010), 19 feb 2010 nr. 5 (f o m inntektsåret 2010), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2011), 24 juni 2011 nr. 23 (f o m inntektsåret 2011), 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 13 des 2013 nr. 117 (f o m inntektsåret 2014 for enslig mor og far som får innvilget overgangsstønad etter ftrl § 15-6 tidligst fra 1 apr 2014. For enslig forsørger som mottar overgangsstønad 31 mars 2014 eller tidligere, skattlegges overgangsstønaden som pensjonsinntekt og kvalifiserer til skattlegging etter § 17-1 om skattebegrensning ved lav alminnelig inntekt. Endringene under IV gis virkning for alle mottakere av overgangsstønad etter ftrl § 15-6 fra inntektsåret 2017, se dens VIII), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1221, se lov 19 des 2014 nr. 87 for overgangsregel), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2016), 17 juni 2016 nr. 40 (f o m inntektsåret 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 121 (ikr. 1 jan 2018 med virkning fra inntektsåret 2018), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024, se endringsloven for overgangsregel).

§ 17-2. Særlig om begrensning ved lav alminnelig inntekt for ektefeller

(1) Ved skattebegrensning etter § 17-1 skal ektefellers inntekt fastsettes hver for seg. Ved denne beregningen fordeles formue og inntekter og fradrag som

kan fordeles fritt mellom ektefeller, med en halvpart på hver av ektefellene.
(2) Ektefellers inntekt skal fastsettes under ett for ektefeller som får skattebegrensning ved liten skatteevne etter § 17-4. Skattenedsettelsen fordeles forholdsmessig på hver ektefelles andel av skatten før nedsettelsen.
(3) Reglene om ektefeller i denne paragrafen gjelder tilsvarende for samboere som omfattes av § 2-16.
Endret ved lover 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2011, se dens VI), 7 des 2012 nr. 76 (f o m inntektsåret 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1221), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 21 juni 2019 nr. 34, 23 juni 2020 nr. 103.

§ 17-3. Særlig om begrensning ved lav alminnelig inntekt for dødsbo

Dødsbo skal for det inntektsåret dødsfallet fant sted, ha den skattebegrensningen som avdøde ville hatt krav på etter § 17-1. For ektefeller som omfattes av § 17-2 annet ledd, skal gjenlevende ektefelle for dette året vurderes sammen med avdøde ved anvendelsen av skattebegrensningsregelen i § 17-1.
Endret ved lov 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2011).

§ 17-4. Begrensning ved liten skatteevne

(1) Hvis skattyter har så lav inntekt at den sammen med andre fordeler som er tilflytt skattyteren, eller som denne har hatt adgang til å få utbetalt eller erlagt, ikke kan anses tilstrekkelig til et nødvendig, nøkternt underhold for vedkommende selv og i tilfelle de personene som denne har plikt til å forsørge, kan skatten beregnes etter § 17-1. Slik skatteberegning kan bare foretas når skattyterens økonomiske stilling også ellers er slik at det foreligger et påtakelig behov for skattenedsettelse.
(2) Ved avgjørelsen etter første ledd skal det tas hensyn til formue og inntekt hos ektefellen og hos andre husholdningsmedlemmer. Som inntekt regnes også skattefrie inntekter, unntatt sosiale stønader.
(3) Skattebegrensning skal i alminnelighet ikke gis når

a. skattyters inntekt og formue er fastsatt ved skjønn,
b. skattyter har rett til lån i Statens lånekasse for utdanning for en større del av året,
c. inntektsnedgangen er forbigående,
d. den lave inntekt skyldes deltidsarbeid, kortvarig opphold i riket e.l.

(4) Ved utøvelse av skjønn etter første til tredje ledd skal det ses bort fra fradrag for kostnader som reelt sett ikke bidrar til skattyterens evne til å sørge for underhold for seg selv eller andre som vedkommende plikter å forsørge.
(5) For inntektsåret 2018 kan skattebegrensning etter denne bestemmelsen kun gis til skattytere med tilsvarende rett til skattebegrensning for inntektsåret 2017. For etterfølgende inntektsår kreves det at skattyter hadde rett på skattebegrensning det foregående inntektsår.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2018 nr. 102 (med virkning fra inntektsåret 2018).

§ 17-5. Forskrift

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av §§ 17-1 til 17-4.

Begrensning av kildeskatt

Overskriften med § 17-10 og § 17-11 opphevet ved lov 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), tilføyd ved lov 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2019).

§ 17-10. Begrensning av kildeskatt på pensjon, uføretrygd og andre uføreytelser

(1) Kildeskatt på pensjon, uføretrygd og andre uføreytelser fastsatt for skattepliktige etter § 2-3 fjerde ledd, kan kreves nedsatt dersom skattyteren:

a. er bosatt i annen EØS-stat,
b. har opptjent rett til pensjon, uføretrygd eller andre uføreytelser i Norge ved fri bevegelighet for arbeidstakere innen EØS-området, og
c. ikke får utnyttet retten til personlige fradrag i bostedsstaten.

(2) Kildeskatten skal settes ned til skatten på pensjon, uføretrygd og andre uføreytelser som ville blitt beregnet etter satsene som gjelder for skattepliktige etter § 2-1. Ved beregningen gis fradrag etter §§ 6-30 til 6-32 og § 15-4 første ledd. Fradragene beregnes etter forholdet mellom inntekt som er skattepliktig til Norge etter § 2-3 fjerde ledd og skattyterens samlede inntekt i Norge og i utlandet. Tilsvarende skal innslagspunktene for trinnskatten settes ned forholdsmessig. For pensjon gis også forholdsmessig fradrag etter § 16-1.
(3) Skattyter må dokumentere at vilkårene etter første ledd er oppfylt.

Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 6 juni 2003 nr. 36 (f o m inntektsåret 2003), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008), opphevet ved lov 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009), tilføyd ved lov 20 des 2019 nr. 94 (med virkning fra inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 103 (med virkning fra inntektsåret 2019).

§ 17-11. (Opphevet)

Opphevet ved lov 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2009).

Kapittel 18. Særregler ved skattlegging av kraftforetak

§ 18-1. Anvendelsesområde

(1) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder for skattlegging av inntekt knyttet til produksjon, omsetning, overføring eller distribusjon av vannkraft og vindkraft på land i Norge.
(2) Definisjoner:

a. Med kraftanlegg menes kraftstasjonen med tilhørende reguleringsanlegg eller andel i slike, men unntatt fjernledninger og fordelingsanlegg. Produksjonslinjer skal likevel regnes som en del av kraftanlegget.
b. Med kraftverk menes selve kraftstasjonen.
c. Med reguleringsanlegg menes anlegg for regulering av vannføringen i et vassdrag med tilhørende rettigheter.
d. Med kraftforetak menes bedrift som driver produksjon, omsetning, overføring eller distribusjon av vannkraft.
e. Med vindkraftanlegg menes en eller flere vindturbiner, med tilhørende elektrisk utrustning for produksjon av elektrisk energi fra vindenergi, herunder interne elektriske anlegg (kabler eller luftledninger), interne transformatoranlegg og produksjonslinjer, samt andre bygningstekniske konstruksjoner, styrings- og overvåkningsanlegg mv. som hører til anlegget.

Endret ved lover 19 des 2017 nr. 121 (med virkning fra inntektsåret 2017, se del VIII), 12 jan 2024 nr. 2 (med virkning fra inntektsåret 2024).

Skattlegging av vannkraft

Overskrift tilføyd ved lov 12 jan 2024 nr. 2 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 18-2. Naturressursskatt til kommunen og fylkeskommunen

(1) Eier av kraftverk skal svare naturressursskatt til de kommunene og fylkeskommunene som er tilordnet kraftanleggsformuen i henhold til § 3-3, jf. § 18-7.
(2) Naturressursskatten fastsettes for hvert kraftverk på grunnlag av 1/7 av kraftverkets samlede produksjon av elektrisk kraft for inntektsåret og de seks foregående årene. Av produksjon i kraftverk med generatorer som i inntektsåret har en samlet påstemplet merkeytelse under 10.000 kVA, fastsettes ikke naturressursskatt.
(3) Naturressursskatt til kommunen beregnes etter en sats på 1,13 øre pr. kilowattime. Naturressursskatt til fylkeskommunen beregnes etter en sats på 0,21 øre pr. kilowattime.
(4) Naturressursskatt kan ikke kreves som fradrag i alminnelig inntekt. Naturressursskatt kan kreves fratrukket i fastsatt fellesskatt til staten. Selskaper og innretninger som nevnt i § 2-36 annet ledd kan kreve naturressursskatt fratrukket i fastsatt skatt til staten av alminnelig inntekt. Dersom naturressursskatten overstiger fellesskatt eller fastsatt inntektsskatt til staten for inntektsåret, kan det overskytende fremføres til fradrag senere år med rente som departementet fastsetter i forskrift.
(5) Ved fastsetting og betaling av naturressursskatt gjelder skatteforvaltningsloven og skattebetalingsloven.
(6) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 21 des 2000 nr. 117 (f o m inntektsåret 2000), 12 des 2003 nr. 104, 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004), 18 des 2015 nr. 115 (f o m inntektsåret 2015), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 18-3. Grunnrenteskatt til staten

(1) Eier av kraftverk skal svare skatt til staten på grunnlag av grunnrenteinntekt beregnet ved det enkelte kraftverk og som fastsettes etter bestemmelsene i annet til ellevte ledd. Skatt på grunnrenteinntekt beregnes etter en sats som for

det enkelte år vedtas av Stortinget.
(2) Beregningsgrunnlaget for grunnrenteinntekt av løpende inntekt fra kraftvirksomhet er brutto salgsinntekter som fastsettes på følgende måte:

a. Årlige brutto salgsinntekter settes til summen av årets spotmarkedspriser pr. time multiplisert med faktisk produksjon ved kraftverket i de tilhørende tidsavsnitt, med følgende unntak:
    1. Kraft som tas ut av kraftverket i henhold til vilkår for konsesjon, verdsettes til oppnådde priser.
    2. Kraft som leveres i henhold til langsiktig kjøpekontrakt eller leieavtale inngått før 1. januar 1996 med uavhengig kjøper eller leietaker og med varighet på syv år eller mer, verdsettes til kontraktsprisen. Dette gjelder tilsvarende for kraft levert i henhold til tilsvarende fremtidige kontrakter på vilkår fastsatt av Stortinget, leieavtaler og andre kontrakter som nevnt i samsvar med avgrensninger og retningslinjer fastsatt av departementet i forskrift. I tillegg skal kraft levert i henhold til langsiktig kjøpekontrakt med uavhengig kjøper inngått fra og med 1. januar 2024, som ikke er levert i henhold til vilkår fastsatt av Stortinget, verdsettes til kontraktsprisen når kontrakten har varighet på fra og med tre år og inntil syv år. Departementet fastsetter avgrensninger og retningslinjer i forskrift.
    3. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om verdsetting av kraft som forbrukes i skattyters produksjonsvirksomhet, og kraft som tas ut av eier og forbrukes i egen produksjonsvirksomhet, herunder selskap i samme konsern, til markedspris.
    4. Kraft som leveres til en strømleverandør i henhold til langsiktig fastpriskontrakt, og som leveres videre i henhold til standard fastprisavtaler i sluttbrukermarkedet, verdsettes til kontraktsprisen. Den nærmere avgrensningen og retningslinjene for unntaket fastsettes av departementet i forskrift. Bestemmelsene i dette nummer gjelder ikke konsesjonskraft eller kraft som forbrukes i produksjonsvirksomhet.
b. Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel som benyttes i kraftproduksjon tillegges brutto salgsinntekter. Skattemessig verdi for driftsmidler som omfattes av § 18-3 tredje ledd bokstav a nr. 5 første punktum, inngår ikke ved beregningen av gevinst etter foregående punktum. Bestemmelsene i §§ 14-44 til 14-46 gjelder tilsvarende ved inntektsføring av gevinst som nevnt.

c. Driftsstøtte til produksjon av ny vannkraft tillegges brutto salgsinntekter.
d. Inntekt fra utstedte elsertifikater tillegges brutto salgsinntekter.
e. Inntekt fra utstedte opprinnelsesgarantier tillegges brutto salgsinntekter.

(3) Grunnrenteinntekten for løpende inntekt fra kraftvirksomhet fremkommer ved at det i beregningsgrunnlaget gis følgende fradrag:

a. I brutto salgsinntekter etter annet ledd fradras følgende påløpte kostnader som har eller vil få sammenheng med produksjonen ved kraftverket:
    1. Driftskostnader som regulært følger av kraftproduksjonen, herunder arbeidslønn og andre personalkostnader, kostnader til vedlikehold, forsikring, administrasjon, erstatninger til grunneiere, pumping, tap ved realisasjon av driftsmidler som fradragsføres etter bestemmelsene i §§ 14-44 til 14-46, og andre produksjonskostnader som er henførbare til kraftverket. Det gis ikke fradrag for salgs-, overførings- eller finanskostnader. Det gis likevel fradrag for kostnader som påløper ved innmating av kraft til nettet. Kostnader som etter sin art faller inn under første punktum, og som er til nytte ved produksjonen i flere kraftverk som skattyter driver, skal fordeles på en måte som er egnet til å gi samsvar mellom kostnadsandel og nytte for hvert kraftverk. Tilsvarende fordeling skal foretas for kostnader som er til nytte både for kraftproduksjon og annen virksomhet som skattyter driver. Det gis ikke fradrag for kostnader til leie av fallrettighet.
    2. Konsesjonsavgift samt eiendomsskatt for kraftverket.
    3. Inntektsårets skattemessige avskrivninger av driftsmidler som er knyttet til kraftproduksjonen. Det gis ikke fradrag for avskrivning av tidsbegrenset fallrettighet. Det ses bort fra avskrivninger for driftsmidler som omfattes av § 18-3 tredje ledd bokstav a nr. 5 første punktum.
    4. Kostnader etter denne bokstav som er pådratt i byggetiden fra og med inntektsåret 2008 kan føres til fradrag i inntektsåret forutsatt at det foreligger kostnader knyttet til kraftverket som skal behandles som en del av kostprisen etter bokstav b annet punktum.
    5. I beregningsgrunnlaget for grunnrenteinntekt kan inntektsårets kostnader som ellers er aktiveringspliktige,

fradragsføres umiddelbart i stedet for å avskrives. Kostnader til erverv av kraftanlegg kan ikke fradragsføres umiddelbart. Det samme gjelder kostnader til erverv av fallrettighet. Dersom kraftanlegget endres slik at det ikke skal fastsettes grunnrenteinntekt, jf. tiende ledd, skal skattemessige verdier for driftsmidler som har blitt fradragsført umiddelbart etter første punktum, tilbakeføres som inntekt i grunnlaget for grunnrenteskatt for det året tiende ledd får anvendelse.

b. I tillegg gis det fradrag for en friinntekt, tilsvarende gjennomsnittet av de skattemessige verdier av driftsmidlene pr. 1. januar og 31. desember i inntektsåret, herunder ervervet forretningsverdi og immaterielle rettigheter knyttet til kraftproduksjonen i kraftverket, multiplisert med en normrente fastsatt av departementet i forskrift. Kostnader til driftsmidler som omfattes av § 18-3 tredje ledd bokstav a nr. 5 første punktum, inngår ikke ved beregningen av fradrag etter første punktum. Ved beregning av fradrag etter første punktum blir kostnader som skal behandles som en del av kostprisen for driftsmidler som nevnt, å hensynta fra og med det inntektsår det oppstår en ubetinget forpliktelse til å dekke eller innfri kostnaden. Det ses bort fra skattemessig verdi av fallrettighet ved beregning av friinntekt etter denne bokstav. Forrige punktum gjelder ikke ervervede fallrettigheter som før 5. oktober 2010 er tilknyttet utbygde kraftverk.

c. I beregningsgrunnlaget for grunnrenteinntekt skal en særlig beregnet selskapsskatt for den delen av virksomheten som er grunnrenteskattepliktig, føres til fradrag. Ved beregningen medtas de samme inntekts- og kostnadsstørrelsene som brukes ved fastsettelse av grunnrenteskatten. Kostnader til driftsmidler knyttet til kraftproduksjon som utgiftsføres umiddelbart etter bokstav a nr. 5 første punktum, skal likevel avskrives etter skattelovens alminnelige regler, og fradras i grunnlaget for beregnet selskapsskatt. Beregnet underskudd etter denne bokstav fremføres til fradrag i beregnet selskapsskatt for senere inntektsår uten rente.

(4) Dersom fradragene i brutto salgsinntekter fører til at grunnrenteinntekten blir negativ, skal differansen beregnet for inntektsår forut for 2007 fremføres til fradrag i neste års grunnrenteinntekt beregnet ved kraftverket. Differansen fremføres med rente fastsatt av departementet i forskrift. Slik negativ grunnrenteinntekt ved et kraftverk kan ikke trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt ved et annet kraftverk som skattyteren eier, eller i skattyterens øvrige inntekter. Slik negativ grunnrenteinntekt kan likevel

trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt ved et annet kraftverk skattyter har en eierandel i som anses etablert som ledd i opprusting og utvidelse knyttet til det kraftverk den negative grunnrenteinntekt er beregnet ved, fra det tidspunkt det er adgang til å aktivere kostnader for beregning av friinntektsgrunnlaget for det nye kraftverket, jf. § 18-3 tredje ledd bokstav b annet punktum, med virkning for inntektsåret 2008 eller senere år.
(5) Negativ grunnrenteinntekt ved et kraftverk beregnet for inntektsåret 2007 eller senere år skal trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt etter fradrag for negativ grunnrenteinntekt etter reglene i fjerde ledd første punktum, ved et annet kraftverk skattyteren eier. Dersom beregningen av grunnrenteinntekt etter samordning etter foregående punktum blir negativ, utbetales fra staten skatteverdien av den negative grunnrenteinntekten ved avregningsoppgjøret for inntektsåret etter skattebetalingsloven. Dersom beregning av grunnrenteinntekt etter samordning etter første punktum blir positiv for aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning, jf. § 10-1 første ledd, kan selskapets positive grunnrenteinntekt samordnes mot negativ grunnrenteinntekt beregnet for inntektsåret som nevnt i annet punktum, i annet selskap som tilhører samme konsern, jf. § 10-4, ved utgangen av inntektsåret. Dersom beregningen av grunnrenteinntekt etter tredje punktum blir negativ, utbetales fra staten skatteverdien av den negative grunnrenteinntekten ved avregningsoppgjøret for inntektsåret etter skattebetalingsloven.
(6) Beregnet grunnrenteinntekt for skattyter etter femte ledd fordeles mellom skattyters enkelte kraftverk i samsvar med det enkelte kraftverks forholdsmessige bidrag. Positiv grunnrenteinntekt etter samordning og fremføring etter femte ledd fordeles mellom de kraftverk som har positiv grunnrenteinntekt det aktuelle inntektsår etter størrelsen på de for verkene beregnede positive inntektsbeløp.
(7) Endring av grunnrenteinntekt fastsatt etter annet til femte ledd, skal påvirke fordelingen av beregnet positiv grunnrenteinntekt mellom de enkelte kraftverk etter sjette ledd annet punktum med virkning fra 1. januar det året vedtak om endring treffes.
(8) Underskudd eller tap i andre inntektskilder kan ikke trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt ved et kraftverk.
(9) Beregningsgrunnlaget for grunnrenteinntekt ved realisasjon av kraftverk og fallrettighet fastsettes på følgende måte:

a. For overdrager skal det i realisasjonsåret beregnes grunnrenteinntekt tilsvarende vederlaget, fratrukket summen av skattemessig verdi av driftsmidler som benyttes i kraftproduksjonen, aktiverte kostnader til erverv av vannfall og eventuell negativ grunnrenteinntekt til fremføring, jf. fjerde ledd. Skattemessig verdi

for driftsmidler som omfattes av § 18-3 tredje ledd bokstav a nr. 5 første punktum, inngår ikke ved beregningen av fradrag etter første punktum. Positiv differanse etter første punktum omfattes av reglene om samordning av grunnrenteinntekt etter femte ledd. Negativ differanse kan tilbakeføres og fradras med tillegg av rente fastsatt av departementet i forskrift i grunnrenteinntekt beregnet for det realiserte kraftverk for samme eller tidligere inntektsår. Negativ differanse som overstiger fradrag for negativ grunnrenteinntekt til fremføring etter første punktum, kan trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt beregnet for kraftverk skattyter eier for realisasjonsåret. Negativ differanse som ikke nøytraliseres ved fradrag etter foregående punktum, behandles etter reglene i fjerde punktum.

b. Kraftverk og fallrettighet kan realiseres uten beskatning som nevnt i dette ledd bokstav a. Slik overdragelse kan bare skje dersom kraftverk og fallrettighet overføres samlet og overtaker viderefører de skattemessige verdiene og ervervstidspunktene for eiendeler, rettigheter og forpliktelser som overføres. Kostnader til driftsmidler som omfattes av § 18-3 tredje ledd bokstav a nr. 5 første punktum, inngår ikke i skattemessige verdier etter første punktum. Ved slik realisasjon kan negativ grunnrenteinntekt knyttet til kraftverket etter fjerde ledd på overdragelsestidspunktet overdras til overtaker.

c. Ved bortfall av skattemessig eierskap til kraftverk i forbindelse med hjemfall til staten, gjelder reglene i dette ledd bokstav a tilsvarende.

d. Når kraftverk og fallrettighet overdras til ny eier i løpet av inntektsåret, skal grunnrenteinntekt fastsettes særskilt for overdrager og erverver på grunnlag av den enkeltes forhold. Fradrag for friinntekt etter tredje ledd reduseres forholdsmessig etter hvor stor del av året den enkelte har eid kraftverket.

(10) Av produksjon i kraftverk med generatorer som i inntektsåret har en samlet påstemplet merkeytelse under 10 000 kVA, fastsettes ikke grunnrenteinntekt.
(11) I kraftverk som skattlegges etter en bruttometode, jf. § 10-40 annet ledd, fastsettes grunnrenteinntekt for hver deltaker.
(12) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Endret ved lover 12 des 2003 nr. 104, 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004), 10 des 2004 nr. 77 (f o m inntektsåret 2005), 15 des 2006 nr. 81 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2008, se dens XI), 9 mai 2008 nr. 23 (f o m inntektsåret 2008), 12 des 2008 nr. 99 (f o m inntektsåret 2008), 10 des 2010 nr. 67 (f o m inntektsåret 2011), 19 des 2014 nr. 80 (f o m inntektsåret 2015 iflg.

res. 18 sep 2015 nr. 1056), 19 juni 2015 nr. 52 (f o m inntektsåret 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 des 2020 nr. 164 (ikr. 1 jan 2021 med virkning fra inntektsåret 2021), 22 des 2021 nr. 152 (med virkning fra inntektsåret 2021, se endringsloven del V for overgangsregler), 20 des 2022 nr. 105, 20 des 2022 nr. 105 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra inntektsåret 2023, se endringsloven del X for overgangsregel til annet ledd bokstav a nr. 4), 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024), 25 juni 2024 nr. 61 (med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 86 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 18-4. Skattlegging av kommunalt eide kraftforetak

Bestemmelsen i § 10-45 gjelder tilsvarende for låneforhold mellom kommunalt eid kraftforetak og eierkommunen når låneforholdet er vedtatt av kommunestyret.
Opphevet ved lov 12 des 2003 nr. 107 (f o m inntektsåret 2004), tilføyd igjen ved lov 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2004).

§ 18-5. Verdsettelse av kraftanlegg

(1) Kraftanlegg verdsettes til antatt salgsverdi pr. 1. januar i fastsettingsåret ved taksering av fremtidige inntekter og utgifter over ubegrenset tid. Ved takseringen kapitaliseres brutto salgsinntekter fastsatt etter bestemmelsene i annet ledd, fratrukket kostnadene som nevnt i § 18-3 tredje ledd a nr. 1 og nr. 2 og pliktig skatt på grunnrenteinntekt for kraftverket fastsatt etter bestemmelsene i tredje ledd. Deretter fratrekkes nåverdien av fremtidige kostnader til utskifting av driftsmidler fastsatt etter bestemmelsene i (4).
(2) Brutto salgsinntekter settes til gjennomsnittet av summen av hver av de siste fem årenes spotmarkedspriser pr. time multiplisert med faktisk produksjon ved kraftverket i de tilhørende tidsavsnittene i de enkelte år, med unntak for kraft som tas ut av kraftverket i henhold til vilkår for konsesjon, som verdsettes til oppnådde priser. Har kraftverket vært omfattet av denne bestemmelsen i færre enn fem år, legges gjennomsnittet av disse årene til grunn. Omsetningsverdien av produksjonen fra de foregående årene justeres med den årlige gjennomsnittlige endringen i konsumprisindeksen til og med inntektsåret.
(3) Fradraget etter første ledd for kostnader settes til gjennomsnittet av summen for hver av de siste fem årenes kostnader for verket som nevnt i § 18-3 tredje ledd a nr. 1 og nr. 2, eller de færre årene verket har vært omfattet av reglene i § 18-3. Fradraget for pliktig skatt på grunnrenteinntekt for kraftverket fastsatt etter bestemmelsene i § 18-3 for inntektsår til og med 2006 og deretter

kraftverkets andel fastsatt etter § 18-3 sjette ledd annet punktum, settes til gjennomsnittet av summen av slik skatt for verket for hver av de siste fem årene, eller de færre årene verket har vært omfattet av reglene om beregning av slik inntekt. Kostnader og grunnrenteskatt fra de foregående årene justeres med den årlige gjennomsnittlige endringen i konsumprisindeksen til og med inntektsåret.
(4) Fradraget etter første ledd for fremtidige kostnader til utskifting av driftsmidler gis for driftsmidler som er knyttet til kraftproduksjonen, jf. § 18-3 tredje ledd, bokstav a. nr. 3, når disse i henhold til skattemessige avskrivningsregler må anses å ha begrenset levetid. Driftsmiddel som nevnt i foregående punktum kan bare verdsettes særskilt med den andel av driftsmiddelet som ikke er knyttet til kraftproduksjonen. Dette gjelder likevel ikke for driftsmiddel som ligger i en annen kommune enn kraftanlegget. Gjenstående levetid for driftsmiddel som er i bruk i kraftanlegget, settes til gjenstående skattemessig levetid for driftsmidlet som følger av §§ 18-6 første ledd og 14-43 første ledd. Gjenstående levetid fastsatt etter bestemmelsen i annet punktum kan fravikes dersom skattemyndighetene på bakgrunn av befaring finner å måtte legge til grunn en annen gjenstående levetid for driftsmidlet. Minste gjenstående levetider for driftsmidler som avskrives etter § 18-6 settes til 40 år for avskrivningsgruppe a og 15 år for avskrivningsgruppe b. For driftsmidler som avskrives etter §§ 14-41 og 14-43 settes minste gjenstående levetid til 10 år for avskrivningsgruppe g og 10 år for avskrivningsgruppe i.
(5) Formue i kraftanlegg med generatorer som i inntektsåret har en samlet påstemplet merkeytelse under 10 000 kVA, settes til skattemessig verdi pr. 1. januar i skattefastsettingsåret.
(6) Formue i et kraftanleggs anleggsdeler som ikke er satt i drift, settes lik investert kapital pr. 1. januar i skattefastsettingsåret.
(7) I kraftanlegg som skattlegges etter en bruttometode, jf. § 10-40 annet ledd, verdsettes formuen for hver deltaker.
(8) Formue i anlegg for overføring og distribusjon av elektrisk kraft settes til skattemessig verdi pr. 1. januar i skattefastsettingsåret.
(9) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i denne paragraf. Rentesats ved kapitalisering bestemmes av departementet i forskrift.
Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), 23 juni 2000 nr. 46 (f o m inntektsåret 2000), 6 juni 2003 nr. 36 (f o m inntektsåret 2002), 14 des 2007 nr. 107 (f o m inntektsåret 2007), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 78, 19 des 2017 nr. 121 (med virkning fra inntektsåret 2017, se del VIII).

§ 18-6. Lineær avskrivning for særskilte driftsmidler i kraftanlegg

(1) Følgende særskilte driftsmidler som benyttes i kraftproduksjon skal avskrives lineært over lovforutsatt levetid med inntil angitt andel av anskaffelsesverdi som årlig avskrivningsbeløp:

a. dammer, tunneler, rørgater (unntatt rør), kraftstasjoner (inkludert atkomsttunneler): 1,5 prosent årlig over 67 år,
b. maskinteknisk utrustning i kraftstasjon, generatorer, rør, foring i sjakt/tunnel, luker, rister, etc.: 2,5 prosent årlig over 40 år.

(2) Driftsmidler i kraftverk som hjemfaller til staten, kan avskrives med en høyere sats i den grad det er nødvendig for at driftsmidlene skal være helt avskrevet ved konsesjonstidens utløp. Avskrivningene skal i så fall foretas med like store beløp fra ervervsåret eller det året avskrivningene endres, frem til året for hjemfall.
(3) For hvert driftsmiddel føres egen konto.
(4) For påkostninger på driftsmiddel føres egen konto. Påkostning på driftsmiddel avskrives med samme sats og over en like lang periode som angitt i første ledd for driftsmidlet.
(5) Ved realisasjon av driftsmidler som nevnt i første ledd, gjelder tilsvarende bestemmelser som for driftsmidler som nevnt i § 14-41 første ledd e – i, jf § 14-44.
Endret ved lov 21 des 2001 nr. 112 (f o m inntektsåret 2002).

§ 18-7. Skattested

(1) Formue i kraftanlegg som helt eller delvis nytter reguleringsanlegg å øke vassdragets naturlige lavvannføring, skattlegges i den eller de kommuner som berøres av reguleringen. Denne delen av formuen fastsettes til:

a. den tekniske verdien av reguleringsanlegget,
b. den samlede verdien av erstatninger m.v. for reguleringen ovenfor reguleringsanlegget eller – hvis erstatningen ikke kan bringes på det rene eller erstatning ikke er ytet – den tilsvarende verdien,
c. ti prosent av den del av bruttoformuen i kraftanlegget – fratrukket verdiene etter a og b – som forholdsmessig svarer til den kraftøkningen som er innvunnet ved reguleringen sammenlignet med den samlede kraftmengden.

(2) Verdien etter første ledd a skattlegges i den eller de kommuner hvor reguleringsanlegget ligger. Verdien etter første ledd b skattlegges i vedkommende kommuner, mens verdien etter første ledd c fordeles til skattlegging mellom de kommunene som støter til reguleringsanlegget, i forhold til verdien etter første ledd b. Hvis eieren av kraftverket ikke er medeier i reguleringen, skal verdiene etter første ledd a og b skattlegges hos eieren av reguleringen, mens verdien etter første ledd c skattlegges hos eieren av kraftverket.
(3) Når kraftverket helt eller delvis ligger i en annen kommune enn vannfallet, skal 60 prosent av formuen i kraftverket – formuen i kraftanlegget fratrukket verdiene etter første ledd a-c – skattlegges i den eller de kommuner der vannfallet ligger. De resterende 40 prosent av formuen i kraftverket skattlegges i kraftverkskommunen. Dersom kraftverket ligger i flere kommuner fordeles de resterende 40 prosent mellom disse iht. de alminnelige reglene om stedbundet skattlegging. De berørte kommunene kan etter godkjenning fra departementet avtale en annen fordeling.
(4) Nytter kraftverket vann fra to eller flere vassdrag, skal den del av formuen som faller på vannfallskommunene fordeles mellom vassdragskommunene i forhold til vassdragenes bidrag til den samlede utnyttbare vannføringen i kraftanlegget multiplisert med de utnyttede fallhøydene. Ligger et vassdrag i to eller flere kommuner, skal den delen av formuen som faller på vassdragskommunen, fordeles mellom vedkommende kommuner i forhold til de utnyttede fallhøyder. Gjelder det et overført vassdrag, skjer fordeling som nevnt i foregående punktum mellom samtlige kommuner som berøres av overføringen, i forhold til fallhøydene innen hver kommune.
(5) Formue i kraftanlegg som ble prosentlignet før 1. januar 1997, eller som ble tilordnet skattegrunnlag i 1996 i henhold til reglene om stedbundet skattlegging, skal fordeles til skattlegging mellom regulerings-, vannfalls- og kraftverkskommuner i samme forhold som formuen ble fordelt ved ligningen for inntektsåret 1996 etter reglene i første til (4).
(6) Bruttoinntekt ved produksjon og omsetning av elektrisk kraft tilordnes det enkelte kraftverk på følgende måte:

a. Bruttoinntekt som kan henføres til et bestemt kraftverk, tilordnes dette kraftverket.
b. Bruttoinntekt som ikke kan henføres til et bestemt kraftverk, fordeles på det enkelte kraftverk etter den andelen kraftverkets brutto salgsinntekter etter § 18-3 annet ledd fratrukket inntekt etter a utgjør av kraftforetakets totale brutto salgsinntekter etter § 18-3 annet ledd fratrukket inntekt etter a tillagt brutto kraftkjøpskostnad.

(7) Inntekten fra kraftverket fordeles til skattlegging i forhold til de

skattemessige formuesverdiene i hver kommune, jf. femte ledd. Tilsvarende gjelder for inntekt ved overføring og distribusjon av elektrisk kraft i henholdsvis sentral-, regional- og distribusjonsnett. Fordeling skjer i alle tilfeller før fradrag for gjeldsrenter og generalkostnader (jf. § 6-90).
(8) I kraftanlegg som ble prosentlignet før 1. januar 1997 eller som ble tilordnet skattegrunnlag i 1996 i henhold til reglene om stedbunden skattlegging, fordeles naturressursskatt etter § 18-2 mellom berettigede kommuner i forhold til fordelingen av formuen i kraftanlegget, jf femte ledd. I kraftanlegg som ble regnskapslignet før 1. januar 1997, men som ikke ble tilordnet skattegrunnlag i 1996, fordeles naturressursskatt etter § 18-2 mellom berettigede kommuner i forhold til fordelingen av formue i kraftanlegget etter reglene i første til (4). Mellom berettigede fylkeskommuner fordeles naturressursskatten i forhold til skattemessige formuesverdier i hver fylkeskommune.
Endret ved lov 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000).

§ 18-8. Skattemessig inngangsverdi for avskrivbare fysiske driftsmidler som er særskilte for kraftforetak

For driftsmidler som pr. 1. januar 1997 inngikk i skattyters åpningsbalanse med skattemessig inngangsverdi fastsatt etter lov 28. juni 1996 nr. 41 om endringer i lov 18. august 1911 om skatt på formue og inntekt Overgangsregel til §§ 19 e, 26 c, 136 annet ledd A nr. 1 første ledd eller B, skal gjenanskaffelsesverdi beregnet av Norges vassdrags- og energidirektorat tilsvare de verdier som ble fastsatt og rapportert av direktoratet i 1997 etter § 2-7 i forskrift 20. januar 1997 nr. 79 om fastsettelse av skattemessige inngangsverdier pr. 1. januar 1997 for særskilte driftsmidler i kraftforetak.
Tilføyd ved lov 31 mai 2002 nr. 16 (f o m inntektsåret 2001).

Skattlegging av landbasert vindkraft

Overskrift tilføyd ved lov 12 jan 2024 nr. 2 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 18-10. Grunnrenteskatt til staten for vindkraftanlegg

(1) Eier av vindkraftanlegg skal svare skatt til staten på grunnlag av grunnrenteinntekt beregnet ved det enkelte vindkraftanlegget. Grunnrenteinntekten fastsettes etter bestemmelsene i annet til åttende ledd. Skatt på grunnrenteinntekt beregnes etter en sats som for det enkelte år vedtas av Stortinget.

(2) Grunnrenteskatt ilegges kraft som er produsert i landbaserte vindkraftanlegg. Skatteplikten omfatter også kraft produsert utenfor vindkraftanleggets ordinære drift, for eksempel ved prøvedrift, testkjøring og liknende. Kraft som er forbrukt i eventuelt hjelpeutstyr i forbindelse med produksjon av elektrisk energi, kraft tapt i hovedtransformatoren ved produksjon i vindkraftanlegget og energi fra eventuell hjelpegenerator omfattes ikke av skatteplikten. Beregningsgrunnlaget for grunnrenteskatt av løpende inntekt fra vindkraftvirksomhet er brutto salgsinntekter som fastsettes på følgende måte:

a. Årlige brutto salgsinntekter settes til summen av årets spotmarkedspriser per time multiplisert med faktisk produksjon ved vindkraftanlegget i de tilhørende tidsavsnitt, med følgende unntak:
    1. Kraft som leveres i henhold til kjøpekontrakt mellom uavhengige parter inngått før 28. september 2022, verdsettes til kontraktsprisen. Kraft som leveres til spotmarkedspris, der det før 28. september 2022 er inngått avtale med uavhengig part om finansiell sikring mot spotmarkedsprisen i prisområdet der kraften er levert, eller mot nordisk systempris, verdsettes til sikret pris. Første og annet punktum omfatter avtaler om sikring som er inngått av konsernforbundet selskap, jf. § 10-4. Ved avtale om sikring som omfattes av annet punktum, skal gevinst eller tap knyttet til markedsutviklingen for elektrisk kraft for inntektsåret inngå i grunnrenteinntekten. Dette nummer gjelder avtaler som er inngått med formål om å prissikre leveranser av kraft fra vindkraftanlegg. Avtaler som har vært omfattet av § 18-3 annet ledd bokstav a nr. 2, omfattes ikke av dette nummer. Med uavhengig part menes kontraktspart som ikke har direkte eller indirekte interessefellesskap med selger, jf. § 13-1. Ved oppgjør før tiden av kjøpekontrakt som nevnt i første punktum, skal gevinsten eller tapet ved oppgjøret inngå i grunnlaget for grunnrenteskatt. Forrige punktum gjelder også ved oppgjør før tiden av avtale om sikring som nevnt i annet punktum, for så vidt gjelder gevinst eller tap for inntektsåret og gjenstående sikringsperiode. Den nærmere avgrensningen og retningslinjene for unntaket fastsettes av departementet i forskrift.
    2. Kraft som leveres til en strømleverandør i henhold til langsiktig fastpriskontrakt, og som leveres videre i henhold til standard fastprisavtaler i sluttbrukermarkedet,

verdsettes til kontraktsprisen. Den nærmere avgrensningen og retningslinjene for unntaket fastsettes av departementet i forskrift.

3. Kraft som leveres i henhold til kjøpekontrakt mellom uavhengige parter inngått i perioden 2024 til 2030, verdsettes til kontraktsprisen. Dette nummer gjelder avtaler som er inngått i perioden 2024 til 2030 med formål om å prissikre leveranser av kraft fra vindkraftanlegg for prosjekter som etableres i perioden 2024 til 2030. Avtaler som har vært omfattet av § 18-3 annet ledd bokstav a nr. 2 omfattes ikke av dette nummer. Med uavhengig part menes i dette nummer kontraktspart som ikke har direkte eller indirekte interessefellesskap med selger, jf. § 13-1. Ved oppgjør før tiden av avtaler som nevnt i første og annet punktum, skal gevinsten eller tapet ved oppgjøret inngå i grunnlaget for grunnrenteskatt. Den nærmere avgrensningen og retningslinjene for unntaket fastsettes av departementet i forskrift.

b. Gevinst ved realisasjon av driftsmiddel som benyttes i vindkraftproduksjon, tillegges brutto salgsinntekter. For driftsmidler som nevnt i tredje ledd bokstav a nr. 6 første punktum, inntektsføres gevinsten i realisasjonsåret. For øvrige driftsmidler gjelder reglene i §§ 14-44 til 14-46.
c. Driftsstøtte til produksjon av ny vindkraft tillegges brutto salgsinntekter.
d. Inntekt fra utstedte elsertifikater tillegges brutto salgsinntekter.
e. Inntekt fra utstedte opprinnelsesgarantier tillegges brutto salgsinntekter.

(3) Grunnrenteinntekten for løpende inntekt fra vindkraftvirksomhet fremkommer ved at det i beregningsgrunnlaget gis følgende fradrag:

a. I brutto salgsinntekter etter annet ledd fradras følgende påløpte kostnader som har eller vil få sammenheng med produksjonen ved vindkraftanlegget:
    1. Driftskostnader som regulært følger av vindkraftproduksjonen, herunder arbeidslønn og andre personalkostnader, kostnader til vedlikehold, forsikring, administrasjon, erstatninger til grunneiere og rettighetshavere for tap av inntekt fra virksomhet som må opphøre helt eller delvis ved etablering av vindkraftanlegget og tap ved realisasjon av driftsmidler

som ikke omfattes av nr. 6 første punktum. Tap ved realisasjon av driftsmidler som nevnt i forrige punktum fradragsføres etter reglene i §§ 14-44 til 14-46. Det gis ikke fradrag for ervervskostnader til grunn eller andre ytelser til grunneier, kommuner mv. Det gis heller ikke fradrag for salgs-, overførings- eller finanskostnader. Det gis likevel fradrag for kostnader som påløper ved innmating av kraft til nettet. Kostnader som etter sin art faller inn under første punktum, og som er til nytte ved produksjonen i flere vindkraftanlegg som den skattepliktige driver, skal fordeles på en måte som er egnet til å gi samsvar mellom kostnadsandel og nytte for hvert vindkraftanlegg. Tilsvarende fordeling skal foretas for kostnader som er til nytte for både vindkraftproduksjon og annen virksomhet som den skattepliktige driver. Pådratte kostnader til fjerning av vindkraftanlegg og tilbakeføring av område etter vilkår i konsesjon, kan føres til fradrag.

2. Eiendomsskatt for vindkraftanlegget.
3. Inntektsårets skattemessige avskrivninger, jf. kapittel 14, for driftsmidler som er knyttet til vindkraftproduksjonen:
    a. For skattepliktig som for inntektsåret 2023 eller tidligere inntektsår ikke har avskrevet driftsmidlene etter §§ 14-40 til 14-43 med maksimale satser, reduseres grunnlaget for avskrivninger som om maksimale satser var benyttet.
    b. For driftsmidler ervervet fra og med 19. juni 2015 til og med inntektsåret 2021, som har vært avskrevet etter de særskilte bestemmelsene i § 14-51, skal grunnlaget for avskrivninger etter første punktum fastsettes som om driftsmidlene ikke har vært avskrevet etter § 14-51, men som om driftsmidlene var avskrevet med maksimale satser etter §§ 14-40 til 14-43.
    c. Beregnet grunnlag for avskrivninger etter denne paragraf kan multipliseres med 1,4. Ved oppjustering etter første punktum kan samlet grunnlag for avskrivninger likevel ikke overstige 85 prosent av anskaffelsesverdien for anleggets fysiske avskrivbare driftsmidler. Departementet kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift.

d. Beregnet grunnlag for avskrivninger etter denne paragraf avskrives med like store årlige beløp over fem år.
e. Det ses bort fra avskrivninger for driftsmidler som omfattes av bokstav a nr. 6 første punktum.
f. Det gis ikke fradrag for avskrivninger av ervervskostnader til grunn eller andre ytelser til grunneier, kommuner mv.

4. I tillegg gis et fradrag tilsvarende gjennomsnittet av de skattemessige verdiene i grunnrenteinntekten av driftsmidlene knyttet til kraftproduksjonen pr. 1. januar og 31. desember i inntektsåret, herunder ervervet forretningsverdi og immaterielle rettigheter, multiplisert med en normrente fastsatt av departementet i forskrift. Kostnader til driftsmidler som omfattes av tredje ledd bokstav a nr. 6 første punktum, inngår ikke ved beregningen av fradrag etter første punktum. Ved beregning av fradrag etter første punktum blir kostnader som skal behandles som en del av kostprisen for driftsmidler som nevnt, å hensynta fra og med inntektsåret det oppstår en ubetinget forpliktelse til å dekke eller innfri kostnaden. Det ses bort fra aktiverte kostnader til erverv av grunn, ytelser til kommuner mv. ved beregning av fradrag etter denne bokstav.
5. Kostnader etter denne bokstav som er pådratt i byggetiden kan føres til fradrag fra tidspunktet den skattepliktige begynner å aktivere investeringskostnader for anlegget for fastsetting av alminnelig inntekt.
6. Inntektsårets kostnader som ellers er aktiveringspliktige, fradras umiddelbart i beregningsgrunnlaget for grunnrenteinntekt. Kostnader til erverv av vindkraftanlegg kan ikke fradras umiddelbart.

b. I beregningsgrunnlaget for grunnrenteinntekt skal en særlig beregnet selskapsskatt for det grunnrenteskattepliktige vindkraftanlegget, føres til fradrag. Ved beregningen medtas de samme inntekts- og kostnadsstørrelsene som brukes ved fastsettelse av grunnrenteskatten. Kostnader til driftsmidler skal likevel avskrives etter skattelovens alminnelige regler, og fradras i grunnlaget for beregnet selskapsskatt. Grunnlaget for avskrivninger for driftsmidler ervervet før 1. januar 2024 fastsettes på samme måte som i bokstav a nr. 3 a. til c. Driftsmidler som avskrives etter § 14-51 i alminnelig

inntektsskatt skal likevel avskrives med samme beløp som i alminnelig inntektsskatt, mens den oppjusterte delen etter bokstav a nr. 3 b. og c. avskrives etter skattelovens alminnelige regler. Beregnet negativ selskapsskatt fremføres til fradrag i beregnet selskapsskatt for senere inntektsår uten rente.

(4) Dersom fradragene i brutto salgsinntekter fører til at grunnrenteinntekten for vindkraftanlegget blir negativ, skal differansen fremføres til fradrag i neste års grunnrenteinntekt beregnet ved vindkraftanlegget. Differansen fremføres med rente fastsatt av departementet i forskrift.
(5) Ved opphør av driften, med fjerning av vindkraftanlegg og tilbakeføring av området i samsvar med konsesjon, skal det foretas et inntektsoppgjør for driftsmidler som er knyttet til kraftproduksjonen. Dersom årets grunnrenteinntekt, inkludert fremført, negativ grunnrenteinntekt fra tidligere inntektsår, blir negativ, utbetales skatteverdien av den negative grunnrenteinntekten fra staten ved avregningsoppgjøret for inntektsåret etter skattebetalingsloven.
(6) Underskudd eller tap i andre inntektskilder kan ikke trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt ved et vindkraftanlegg.
(7) Beregningsgrunnlaget for grunnrenteinntekt ved realisasjon av vindkraftanlegg fastsettes på følgende måte:

a. For overdrager skal det i realisasjonsåret beregnes grunnrenteinntekt tilsvarende vederlaget, fratrukket summen av skattemessig verdi i grunnrenteinntekten av driftsmidler som benyttes i kraftproduksjonen ved vindkraftanlegget, aktiverte kostnader til erverv av grunn, ytelser til kommuner mv. og eventuell negativ grunnrenteinntekt til fremføring, jf. fjerde ledd. Skattemessig verdi for driftsmidler som omfattes av tredje ledd bokstav a nr. 6 første punktum, inngår ikke ved beregningen av fradrag etter første punktum. Negativ differanse kan tilbakeføres og fradras i grunnrenteinntekt beregnet for det realiserte vindkraftanlegget for samme eller tidligere inntektsår, med tillegg av rente fastsatt av departementet i forskrift.
b. Vindkraftanlegg kan realiseres uten beskatning som nevnt i bokstav a. Slik overdragelse kan bare skje dersom vindkraftanlegget overføres samlet og overtaker viderefører de skattemessige verdiene og ervervstidspunktene for eiendeler, rettigheter og forpliktelser som overføres. Kostnader til driftsmidler som omfattes av tredje ledd bokstav a nr. 6 første punktum, inngår ikke i skattemessige verdier etter første punktum. Ved slik realisasjon kan negativ grunnrenteinntekt etter fjerde ledd og fremført produksjonsavgift

etter § 18-10 femte ledd, på overdragelsestidspunktet, overdras til overtaker.

c. Når vindkraftanlegg overdras til ny eier i løpet av inntektsåret, skal grunnrenteinntekt fastsettes særskilt for overdrager og erverver på grunnlag av den enkeltes forhold.

(8) Av produksjon i vindkraftanlegg med generatorer som har en samlet maksimal installert effekt i henhold til konsesjon under 1 MW, fastsettes ikke grunnrenteinntekt. For vindkraftanlegg med mer enn fem vindturbiner fastsettes likevel grunnrenteinntekt.
(9) I kraftverk som skattlegges etter en bruttometode, jf. § 10-40 annet ledd, fastsettes grunnrenteinntekt for hver deltaker.
(10) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Tilføyd ved lov 12 jan 2024 nr. 2 (med virkning fra inntektsåret 2024), endret ved lover 25 juni 2024 nr. 61 (med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 86. **Endres** ved lov 12 jan 2024 nr. 2 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 18-11. Avgift på landbasert vindkraft

(1) Avgift etter Stortingets vedtak om avgift på landbasert vindkraft, kan kreves fratrukket i fastsatt grunnrenteskatt som kan henføres til vindkraftanlegget. Dersom eier av vindkraftanlegget ikke er innehaver av konsesjonen, må eieren av vindkraftanlegget kunne dokumentere at avgiften ikke inngår i fradragsberettiget vederlag til driftsoperatøren. Dersom avgiften overstiger grunnrenteskatt for inntektsåret, kan det overskytende fremføres til fradrag i senere inntektsår med rente som departementet fastsetter i forskrift.
(2) Avgift etter Stortingets vedtak om avgift på landbasert vindkraft, kan ikke fradras i alminnelig inntekt. Forrige punktum gjelder ikke avgift for vindkraftanlegg som den avgiftspliktige ikke eier.
Tilføyd ved lov 12 jan 2024 nr. 2 (med virkning fra inntektsåret 2024).

Kapittel 19. Særregler ved skattlegging av havbruksvirksomhet

Kapittel tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 19-1. Anvendelsesområde

Bestemmelsene i dette kapittelet gjelder for skattlegging av grunnrenteinntekt

fra virksomhet basert på tillatelse som nevnt i akvakulturloven §§ 6 og 7, jf. § 4, jf. laksetildelingsforskriften kapittel 3.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 19-2. Skattesubjekt

Innehaver av akvakulturtillatelser som nevnt i § 19-1 skal svare grunnrenteskatt til staten etter reglene i dette kapittelet. Dette gjelder selv om innehaveren har leid ut tillatelsen etter akvakulturloven § 19 tredje ledd.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 19-3. Definisjoner

I dette kapittelet gjelder følgende definisjoner:

a. Et morselskap utgjør sammen med ett eller flere datterselskap et konsern.
b. Et foretak er et morselskap hvis det på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller andeler har bestemmende innflytelse over et annet foretak. Det andre foretaket anses som datterselskap. Dersom ett konsernselskap eller flere konsernselskaper sammen har bestemmende innflytelse over et annet foretak, anses også dette foretaket som et datterselskap.
c. Dersom en personlig eier, alene eller sammen med nærstående, har bestemmende innflytelse over to eller flere foretak eller morselskap, skal disse foretakene og deres datterselskap også anses som et konsern.
d. En personlig eier eller et foretak skal alltid anses å ha bestemmende innflytelse hvis personen eller foretaket eier så mange aksjer eller andeler i et foretak at de representerer flertallet av stemmene i det andre foretaket, eller hvis personen eller foretaket har rett til å velge eller avsette et flertall av medlemmene i det andre foretakets styre. Ved beregningen av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette styremedlemmer skal rettigheter som morselskapet og morselskapets datterselskap har, regnes med. Det samme gjelder rettigheter som innehas av noen som handler i eget navn, men for morselskapets eller et datterselskaps regning.
e. Som noens nærstående menes:
    1. ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapsliknende forhold;

2. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken;
3. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i nr. 1 og nr. 2;
4. ektefelle til, og en person som bor sammen i ekteskapsliknende forhold med, noen som er nevnt i nr. 2 og 3;
5. foretak der vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr. 1 til 4, har slik bestemmende innflytelse som nevnt i bokstav d.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 19-4. Fastsettelse av grunnrenteskatt

(1) Skattepliktig grunnrenteinntekt beregnes på følgende måte:

a. Til fradrag i samlet årlig brutto inntekt fastsatt etter § 19-5 kommer kostnader etter § 19-6 og fremført negativ grunnrenteinntekt fra tidligere år, jf. § 19-7 annet ledd. Negativ grunnrenteinntekt i et tidligere år skal fradras i sin helhet før det gis fradrag for negativ grunnrenteinntekt i et senere år.
b. I beregningsgrunnlaget etter bokstav a kan negativ og positiv grunnrenteinntekt samordnes som beskrevet i § 19-7 første ledd.
c. I beregningsgrunnlaget etter bokstav a og b kan det trekkes fra et bunnfradrag som beskrevet i § 19-8.

(2) Grunnrenteskatt på skattepliktig grunnrenteinntekt fastsettes etter første ledd og en sats som for det enkelte år vedtas av Stortinget.
(3) I fastsatt grunnrenteskatt etter annet ledd kan produksjonavgiften trekkes fra som beskrevet i § 19-9.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 19-5. Brutto inntekt og skatteavregningspriser

(1) I samlet årlig brutto inntekt inngår følgende:

a. Årlige brutto inntekter av salg av laks, ørret og regnbueørret. Brutto inntekt i forrige punktum settes til markedsverdien ved merdkanten av solgt laks, ørret og regnbueørret multiplisert med slaktevolum.
b. Inntekt fra salg av levende fisk i sjøfasen.

c. Gevinst ved realisasjon og uttak av driftsmiddel som benyttes i den grunnrenteskattepliktige virksomheten. For driftsmidler som nevnt i § 19-6 bokstav c inntektsføres gevinsten i realisasjonsåret. For øvrige driftsmidler tidfestes gevinsten etter reglene i kapittel 14, og gevinsten fordeles i henhold til vurderingen i annet ledd, i det foregående inntektsåret. Ved samlet realisasjon av havbruksvirksomhet gjelder § 9-3 syvende ledd.
d. Inntekter fra avtaler om finansiell sikring mot spotmarkedsprisen, dersom disse er inngått med uavhengig part og rapportert til prisrådet, jf. tredje ledd.

(2) Inntekter vunnet også ved virksomhet som ikke er skattepliktig etter dette kapittelet, skal fordeles på en måte som er egnet til å gi samsvar mellom inntektsandel og nytte for hver virksomhet.
(3) Til bruk ved fastsettingen av brutto inntekt etter første ledd bokstav a og d kan et prisråd for havbruk, felles for flere eller for et enkelt salg, med bindende virkning fastsette en skatteavregningspris for laks, ørret og regnbueørret som produseres i henhold til akvakulturtillatelse som nevnt i § 19-1. Skatteavregningsprisen skal svare til markedsverdien ved merdkanten av laks, ørret og regnbueørret. Departementet kan bestemme at prisrådet ikke skal fastsette skatteavregningspriser for nærmere angitte salg, og kan fastsette nærmere retningslinjer for metode som prisrådet skal følge ved fastsettingen av skatteavregningspris. Departementet oppnevner medlemmer av prisrådet. Prisrådet kan ikke instrueres, verken generelt eller i enkeltsaker. Forvaltningsloven gjelder for behandling av saker om fastsetting av skatteavregningspris etter dette ledd. Departementet kan i forskrift fravike forvaltningslovens bestemmelser.
(4) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av reglene i denne paragraf. Det kan gis forskrift om oppnevning og organisering av et prisråd for havbruk. Videre kan det gis forskrift om at grunnrenteskattepliktig etter § 19-2 har opplysnings- og dokumentasjonsplikt overfor prisrådet om salgs- og avtalevilkår ved kjøp og salg av laks, ørret og regnbueørret, taushetsplikt og unntak fra taushetsplikt og deling av slike opplysninger mellom prisrådet og andre offentlige myndigheter uten hinder av taushetsplikt. Departementet kan gi forskrift om at prisrådet kan ilegge tvangsmulkt for å sikre etterlevelse av opplysnings- og dokumentasjonsplikt. Forskriften kan inneholde bestemmelser om klage- og søksmålsrett for grunnrenteskattepliktig som nevnt, og om at klageorganet ikke kan instrueres, verken generelt eller i enkeltsaker.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023), endret ved lover 16 juni 2023 nr. 44 (i kraft 24 nov 2023 iflg. res. 24 nov 2023 nr. 1904), 20 des 2023 nr. 102 (i kraft 20 des 2023 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2136), 20 des

2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 19-6. Fradragsberettigede kostnader

(1) I brutto inntekt fastsatt etter § 19-5 kommer følgende kostnader til fradrag:

a. Pådratte driftskostnader som regulært følger av havbruksproduksjonen, herunder kostnader til innkjøp eller produksjon av settefisk, fôr, røkting, forebygging og behandling av sykdommer o.l., arbeidskostnader og andre personalkostnader, kostnader til vedlikehold, forsikring og administrasjon.
b. Vederlag for kjøp av levende fisk i sjøfasen.
c. Inntektsårets kostnader knyttet til flytende oppdrettsanlegg i sjø, som ellers er aktiveringspliktige, kan fradras det året kostnadene pådras. Til slikt anlegg regnes fysiske installasjoner som merder, flytemodul, fôringsmaskin, fôringslager, oppholdsrom, sanitæranlegg og lignende, samt anker, lodd og lignende til forankring, og andre fysiske innretninger knyttet til anlegget som utelukkende er til bruk i den grunnrenteskattepliktiges virksomhet etter § 19-1. Dette gjelder likevel ikke slike driftsmidler som nevnt i dette ledd bokstav f.
d. Årets avskrivning av driftsmidler som ikke inngår i bokstav c, til bruk i den grunnrenteskattepliktiges virksomhet etter § 19-1, kan fradras i grunnrenteinntekten etter skattelovens alminnelige regler når de helt eller delvis benyttes som innsatsfaktor i grunnrentevirksomheten.
e. Årets avskrivning av skattemessig gjenstående verdi på driftsmiddel som nevnt i bokstav c anskaffet før 1. januar 2023, skal fradras etter reglene i kapittel 14. Det gis likevel ikke fradrag for avskrivning av tidsubegrenset akvakulturtillatelse.
f. Årets avskrivning på driftsmiddel som er overdratt til skattyter etter § 19-2 fra selskap som nevnt i § 19-3. Årets avskrivning fastsettes med utgangspunkt i det overdragende selskapets skattemessige verdier på de overdratte driftsmidlene på overdragelsestidspunktet. Driftsmidlene avskrives etter bokstav e.
g. Tap ved realisasjon og uttak av driftsmiddel som benyttes i den grunnrenteskattepliktige virksomheten. Tapet tidfestes etter reglene i kapittel 14.
h. Tap fra avtaler om finansiell sikring mot spotmarkedsprisen, dersom disse er inngått med uavhengig part og rapportert til prisrådet, jf. § 19-5 tredje ledd.
i. 40 prosent av betalt vederlag for kjøp av tillatelser og kapasitet på auksjonene i 2018 og 2020 og fastpristildelingen i 2020, fordelt over

årene 2023–2027 med like beløp og nedjustert med skattesatsen på alminnelig inntekt. Fradraget tilkommer den som innehar tillatelse som nevnt i første punktum for det inntektsår fradraget kan kreves.

j. Eiendomsskatt på flytende oppdrettsanlegg i sjø, jf. eigedomsskattelova § 4 tredje ledd, og øvrig eiendomsskatt på havbruksanlegg som helt eller delvis anvendes til matfiskoppdrett av laks, ørret og regnbueørret i sjøfasen.
k. Forskningsavgift som fastsatt i medhold av lov 7. juli 2000 nr. 68.

(2) Kostnader som etter sin art faller inn under første ledd, og som også er til nytte i virksomhet som ikke er skattepliktig etter dette kapittelet, skal fordeles på en måte som er egnet til å gi samsvar mellom kostnadsandel og nytte for hver virksomhet.
(3) En beregnet selskapsskatt for den delen av virksomheten som er grunnrenteskattepliktig fradras i grunnrenteinntekten. Skattesatsen settes til satsen for alminnelig inntekt i inntektsåret. I beregningen inngår de samme inntektsstørrelsene og kostnadsstørrelsene som inngår i grunnrenteinntekten. Utgifter til driftsmidler som fradras etter første ledd bokstav c skal likevel avskrives etter skattelovens alminnelige regler i grunnlaget for beregnet selskapsskatt. Gevinst som nevnt i § 19-5 første ledd bokstav c annet punktum skal inntektsføres etter skattelovens alminnelige regler i grunnlaget for beregnet selskapsskatt. Beregnet negativ selskapsskatt fremføres til fradrag i beregnet selskapsskatt for senere inntektsår.
(4) Det gis ikke fradrag for følgende kostnader:

a. Salgs- og markedsføringskostnader.
b. Finanskostnader.
c. Vederlag ved erverv av akvakulturtillatelser, unntatt for tillatelser som nevnt i første ledd bokstav i. Det gis heller ikke fradrag for vederlag ved konvertering av utviklingstillatelser.
d. Kostnader i tilknytning til erverv av akvakulturtillatelser.
e. Kostnader til leie av akvakulturtillatelser der det er gitt dispensasjon til leie etter akvakulturloven § 19 tredje ledd.
f. Vederlag ved erverv av driftsmidler som er utviklet på grunnlag av skattyters utviklingstillatelse.
g. Ytelser til kommuner, lokalsamfunn mv.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023), endret ved lover 20 des 2023 nr. 98 (i kraft 1 jan 2024 med virkning fra inntektsåret 2024), 20 juni 2025 nr. 58.

§ 19-7. Samordning og fremføring av negativ grunnrenteinntekt

(1) Dersom et aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning, jf. § 10-1 første ledd, har negativ grunnrenteinntekt etter beregningen i § 19-4 første ledd bokstav a, kan inntil hele den negative grunnrenteinntekten trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt i et annet selskap som tilhører samme konsern etter samme bestemmelser som i § 10-4, ved utgangen av inntektsåret. Slik samordning kan likevel ikke medføre at selskapet med negativ grunnrenteinntekt får positiv grunnrenteinntekt som følge av samordningen.
(2) Dersom grunnrenteinntekten for et foretak blir negativ etter beregningen i § 19-4 første ledd bokstav a og b kan negativ grunnrenteinntekt fremføres til fradrag i senere års grunnrenteinntekt beregnet for det grunnrenteskattepliktige foretaket. Negativ grunnrenteinntekt fremføres med rente fastsatt av departementet i forskrift. Negativ grunnrenteinntekt kan ikke trekkes fra i den grunnrenteskattepliktiges øvrige inntekter.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 19-8. Bunnfradrag

Stortinget vedtar hvert år et bunnfradrag. Ved beregningen av grunnrenteinntekten nedjusteres bunnfradraget med skattesatsen på alminnelig inntekt. Bunnfradraget kan trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt beregnet for inntektsåret. Bunnfradraget kan kun komme til fradrag én gang på konsernnivå, jf. § 19-3. Bunnfradrag i konsern fordeles forholdsmessig mellom selskapene med matfisktillatelser ut fra maksimalt tillatt biomasse som innehas av hvert selskap i konsernet. Ubenyttet bunnfradrag kan ikke fremføres til fradrag i fremtidig grunnrenteinntekt.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 19-9. Produksjonsavgift

Produksjonsavgift på produksjon av fisk fastsatt i medhold av særavgiftsloven kan kreves fratrukket i fastsatt grunnrenteskatt til staten. Ubenyttet produksjonsavgift til fratrekk for aksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning, jf. § 10-1 første ledd, kan trekkes fra i fastsatt grunnrenteskatt etter samme bestemmelser som i § 10-4, i et annet selskap som tilhører samme konsern, ved utgangen av inntektsåret. En grunnrenteskattepliktig kan ikke få negativt fastsatt grunnrenteskatt som følge av fratrukket produksjonsavgift. Produksjonsavgift som ikke kan trekkes fra i inntektsårets grunnrenteskatt, kan ikke kreves fratrukket i grunnrenteskatt i et fremtidig inntektsår.

Produksjonsavgift kan ikke trekkes fra i alminnelig inntekt.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 19-10. Behandling av underskudd eller tap i andre inntektskilder

Underskudd eller tap i andre inntekter kan ikke trekkes fra i positiv grunnrenteinntekt beregnet etter dette kapittelet.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 19-11. Realisasjon eller opphør av grunnrenteskattepliktig havbruksvirksomhet

Beregningsgrunnlaget for grunnrenteinntekt ved realisasjon eller opphør av havbruksvirksomhet fastsettes på følgende måte:

a. For overdrager skal det i realisasjonsåret beregnes grunnrenteinntekt svarende til vederlaget, fratrukket summen av skattemessig verdi av driftsmidler som benyttes i den grunnrenteskattepliktige virksomheten. Vederlag som kan henføres til akvakulturtillatelser, skal likevel ikke inngå ved fastsettingen av grunnrenteinntekten. Eventuell negativ grunnrenteinntekt til fremføring kommer til fradrag, jf. § 19-7 annet ledd.
b. For havbruksvirksomhet som overdras til ny eier i løpet av inntektsåret, skal grunnrenteinntekt fastsettes forholdsmessig for overdrager og erverver etter den enkeltes forhold og eiertid.
c. Dersom det ved opphør av grunnrenteskattepliktig virksomhet foreligger negativ grunnrenteinntekt, kan grunnrenteskattepliktig kreve skatteverdien utbetalt fra staten.

Kapittel 20. Særregler om skattlegging av utenlandske arbeidstakere mv. (kildeskatteordning)

Kapittel tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere kapittel 19, med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 20-1. Anvendelsesområde

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder beskatning av person for inntekt som er

skattepliktig etter § 2-3 første ledd d-f eller § 2-3 annet ledd.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere § 19-1, med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 20-2. Fradrag

Det gis ingen fradrag i inntekt som skattlegges etter bestemmelsene i dette kapittel. Det gis heller ingen fradrag i fastsatt skatt.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere § 19-2, med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 20-3. Inntektstak

Har skattyter årlig brutto arbeidsinntekt, jf. § 20-1, over et fastsatt inntektstak, skal skattlegging skje etter skattelovens alminnelige regler for hele inntekten.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere § 19-3, med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2023 nr. 98.

§ 20-4. Andre inntekter

Har skattyter andre skattepliktige inntekter enn nevnt i § 20-1, skal vedkommende skattlegges etter skattelovens alminnelige regler for alle inntekter. Skattlegging etter bestemmelsene i dette kapittel kan likevel kombineres med skatteplikt for kildeskatt på pensjon mv. jf. § 2-3 fjerde ledd, kildeskatt på utbytte jf. § 10-13 og med inntekt som skattlegges etter artistskatteloven.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), endret ved lover 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere § 19-4, med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2023 nr. 98.

§ 20-5. Forholdet til bostedsreglene

Skattyter i ordningen som blir bosatt i riket jf. § 2-1, skattlegges etter skattelovens alminnelige regler, men først for inntektsåret etter det inntektsår vilkårene i § 2-1 er oppfylt. Første punktum gjelder ikke hvis skattyter har kapitalinntekt over et fastsatt beløp.

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere § 19-5, med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 20-6. Valgadgang

Skattyter kan i stedet velge å bli skattlagt etter skattelovens alminnelige regler.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere § 19-6, med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 20-7. Forskrift

Departementet kan gi forskrift om skattesubjektene i ordningen, jf. § 20-1, inntektstak for arbeidsinntekt, jf. § 20-3, inntektstak for kapitalinntekt, jf. § 20-5 annet punktum og vilkår for valgadgang, jf. § 20-6.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere § 19-7, med virkning fra inntektsåret 2023), 20 des 2023 nr. 98.

Kapittel 21. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

Overskriften endret ved lov 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), endret ved lov 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019, tidligere kapittel 19), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere kapittel 20, med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 21-1. Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft 1. januar 2000. Fra samme dato blir lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt av formue og inntekt opphevet.
Endret ved lover 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019, tidligere § 19-1), 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere § 20-1, med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 21-2. Overgangsbestemmelser

(1) Til bestemmelsene i kapittel 9 Særregler om gevinst og tap ved realisasjon

mv., gjelder følgende overgangsbestemmelser:

a. For egenkapitalbevis i sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper, kreditt- og hypotekforeninger og selveiende finansieringsforetak som kunne vært avhendet skattefritt etter lov av 23. desember 1988 nr. 98 § 3 fram til 1. januar 1992, kan skattyter kreve at inngangsverdien pr. 1. januar 1992 fastsettes på følgende måte:
    1. Inngangsverdien for egenkapitalbevis notert på norsk børs settes til et gjennomsnitt av kursnotert verdi i tidsrommet 1. november 1991 til 31. desember 1991.
    2. For andre egenkapitalbevis settes inngangsverdien til den antatte salgsverdien.
b. – – –

(2) Til bestemmelsene i kapittel 10 Særregler om inntektsbeskatning av selskaper, selskapsdeltakere og samvirkeforetak, gjelder følgende overgangsbestemmelser:

a. Realisasjon av aksje hvor inngangsverdien er oppregulert med hjemmel i den tidligere selskapsskatteloven av 20. juli 1991 nr. 65 § 10-2 nr. 4 annet og tredje ledd, behandles på følgende måte:
    1. Ved realisasjon kommer tap bare til fradrag i den utstrekning realisasjonsverdien er lavere enn den høyeste av:
        - aksjens andel av selskapets samlede skattemessige formuesverdi pr. 1. januar 1992, eller
        - aksjens historiske kostpris.
    2. Er aksjens inngangsverdi regulert i henhold til § 10-34 slik den lød frem til 1. januar 2006 før endring i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 77, og § 10-35, skal verdiene under strekpunktene ovenfor reguleres tilsvarende.
    3. Skattemyndighetene er bundet av den oversikt over aksjer som kan oppreguleres som skattyter rettidig har gitt melding om, dersom skattyter ikke har fått annen beskjed innen 1. januar 2002.
b. – – –
c. – – –
d. – – –
e. Departementet kan gi overgangsregler for deltakere i norsk-kontrollerte selskaper mv. hjemmehørende i lavskatteland.

(3) Til bestemmelsene i kapittel 14 Tidfesting av inntekt og fradrag i inntekt, gjelder følgende overgangsbestemmelser:

a. – – –
b. – – –
c. Avskrivning på forretningsverdi etter reglene i §§ 14-40 til 14-48 kan bare kreves for forretningsverdi ervervet fra og med 1. januar 1992.
d. – – –
e. Skattyter som hadde gjenværende negativ saldo etablert i inntektsåret 1991 eller et tidligere inntektsår i medhold av dagjeldende skattelov av 18. august 1911 nr. 8 § 44 A-6 første og annet ledd, kunne anvende deler av saldomassen til blant annet erverv av aksjer og egenkapitalbevis i banker mv. og aksjer i børsnoterte selskaper som driver norsk landbasert virksomhet, jf regler i tidligere overgangslov av 20. juli 1991 nr. 54 § 44 A.

   Ved realisasjon av aksje, andel eller egenkapitalbevis som er ervervet etter de nevnte reglene, kommer 70 prosent av det investerte beløpet til fradrag i inngangsverdien på de ervervede aksjene mv. Ble aksjene mv. tegnet i selskap som i 1992 var skattepliktig til en kommune i Nord-Norge eller til Namdalen, jf tidligere lov av 19. juni 1969 nr. 72 om særlige skatteregler til fremme av distriktsutbygging § 10 første ledd annet punktum, kommer 50 prosent av det investerte beløpet til fradrag i inngangsverdien på de ervervede aksjene mv.

(4) – – –
(5) – – –
(6) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av overgangsbestemmelsene.
Tilføyd ved lov 17 des 1999 nr. 94 (f o m inntektsåret 2000), endret ved lover 23 juni 2000 nr. 45 (f o m inntektsåret 2000), 15 des 2000 nr. 95 (f o m inntektsåret 2000), 15 juni 2001 nr. 46 (opphevet (4), ikr. 15 juni 2001, annet ledd, a, nr. 1 f o m inntektsåret 2001), 21 des 2001 nr. 113 (f o m inntektsåret 2002), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 121. 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019, tidligere § 19-2), 20 des 2022 nr. 105, 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere § 20-2, med virkning fra inntektsåret 2023).

§ 21-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Endret ved lover 17 des 1999 nr. 94 (tidligere § 19-2), 22 juni 2018 nr. 57 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019, tidligere § 19-3), 16 juni 2023 nr. 44 (tidligere § 20-3, med virkning fra inntektsåret 2023).

Lov om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven)

Kapittel I. Lovens formål og virkeområde

§ 1. Lovens formål

Formålet med denne lov er:

a. å tilpasse fiskeflåtens fangstkapasitet til ressursgrunnlaget for å sikre en rasjonell og bærekraftig utnyttelse av de marine ressurser,
b. å øke lønnsomheten og verdiskapingen i næringen og gjennom dette trygge bosetting og arbeidsplasser i kystdistriktene, og
c. å legge til rette for at høstingen av de marine ressurser fortsatt skal komme kystbefolkningen til gode.

§ 1 a. Forholdet til folkeretten

Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter. Tilføyd ved lov 21 sep 2012 nr. 66 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 913).

§ 2. Virkeområde

Loven regulerer adgangen til å drive ervervsmessig fiske og fangst og annen høsting av viltlevende marine ressurser med fartøy som er norsk etter reglene i sjøloven §§ 1 til 4 og fartøy som eies av utlending bosatt i Norge når fartøyets største lengde er mindre enn 15 meter. Fartøy som er norsk etter sjøloven § 1 tredje ledd, er likevel ikke omfattet av loven her, med mindre fartøyet eies av person bosatt i Norge og fartøyets største lengde er mindre enn 15 meter. Som norsk fartøy regnes i loven her fartøy som er omfattet av første og annet punktum.

Loven gjelder likevel ikke høsting av anadrome laksefisker slik det er definert i lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk mv. § 5 bokstav a. Departementet kan i forskrift bestemme at hele eller deler av loven her ikke

skal gjelde for høsting av én eller flere arter som ikke er fisk, krepsdyr, bløtdyr eller sjøpattedyr.
Endret ved lover 21 jan 2000 nr. 8, 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355), 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

§ 3. Ervervsmessig fiske og fangst – definisjon

Med ervervsmessig fiske og fangst menes i denne lov all høsting av viltlevende marine ressurser når vedkommende yrkesutøver har dette til levevei alene eller sammen med annen næring og hvor fartøy nyttes.

Vitenskapelige undersøkelser eller praktiske fiskeforsøk som gjennomføres etter tillatelse av Fiskeridirektoratet, jf. lov om forvaltning av viltlevande marine ressursar § 66, er ikke å anse som ervervsmessig fiske og fangst etter loven her.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om når fiske og fangst skal anses for å være ervervsmessig, herunder regler om krav til inntekt opptjent ved fiske og fangst.
Endret ved lover 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355). 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

Kapittel II. Ervervstillatelse

§ 4. Krav om ervervstillatelse

Et fartøy kan ikke nyttes til ervervsmessig fiske eller fangst uten at det er gitt ervervstillatelse av departementet. Det kan fastsettes vilkår for slik tillatelse.

Ervervstillatelse gis til fartøyets eier for ett bestemt fartøy. Tillatelsen gir ikke rett til å benytte annet fartøy. Andre enn den fysiske eller juridiske person som innehar tillatelsen, kan ikke uten egen tillatelse drive fiske eller fangst med fartøyet.

En ervervstillatelse gir bare rett til å utøve fiske eller fangst i samsvar med de bestemmelser som til enhver tid er fastsatt i eller i medhold av lov om forvaltning av viltlevande marine ressursar eller loven her.
Endret ved lov 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355).

§ 5. Nasjonalitetskrav

Ervervstillatelse kan bare gis til den som er norsk statsborger eller likestilt med norsk statsborger. Som likestilt med norsk statsborger regnes utlending bosatt i

Norge. Utlending bosatt i Norge kan bare bli tildelt ervervstillatelse når fartøyets største lengde er mindre enn 15 meter.

Følgende selskaper og sammenslutninger anses som likestilt med norsk statsborger:

a. aksjeselskap, allmennaksjeselskap og annet selskap med begrenset ansvar når selskapets hovedkontor og styrets sete er i Norge, når styrets flertall, herunder styrelederen, består av norske statsborgere som er bosatt i Norge og har bodd her i de to siste år, og når norske statsborgere eier aksjer eller andeler svarende til minst 6/10 av selskapets kapital og kan utøve stemmerett i selskapet med minst 6/10 av stemmene.
b. partrederi eller annet norsk selskap når medlemmene hefter ubegrenset for selskapets forpliktelser, og når norske statsborgere er medeiere for minst 6/10.
c. kommanditselskap når norske statsborgere eier minst 6/10 av den ansvarlige kapital, og når norske statsborgere eier minst 6/10 av kommanditkapitalen.

Ved anvendelsen av denne paragraf skal likt med det som eies av norske statsborgere, regnes det som eies av den norske stat, institusjon eller fond som styres av den norske stat og norske kommuner.
Endret ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

§ 5 a. Krav til bosted

Det er forbudt å nytte fartøy til ervervsmessig fiske eller fangst dersom ikke minst halvparten av mannskapet og lottfiskerne samt fartøyføreren er bosatt i en kystkommune eller i en nabokommune til en kystkommune. Kravet til fartøyførers bosted gjelder ikke hvis fartøyfører også er fartøyeier. Det kan etter søknad gis dispensasjon fra bostedskravet for fartøyfører med bosted annet sted i Norge, eller i Norden eller EØS-området for øvrig.

Kongen kan ved forskrift gjøre unntak fra forbudet i første ledd for fartøy som nyttes til ervervsmessig fiske eller fangst i farvann som er utenfor norsk eller annen stats nasjonale jurisdiksjon, og som er regulert av internasjonale organisasjoner eller avtaler som Norge er part i og som gir Norge adgang til fiske og fangst.

Kravet i første ledd gjelder ikke i den utstrekning det er gitt tillatelse som unntar fra første ledd i medhold av havressurslova § 23 b fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), endret ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3629).

§ 6. Krav om tidligere aktivitet i fiske eller fangst

Ervervstillatelse kan bare gis til den som har drevet ervervsmessig fiske eller fangst på eller med norsk fartøy i minst tre av de siste fem årene og fortsatt er knyttet til fiske- og fangstyrket.

For selskap eller sammenslutning kan ervervstillatelse bare gis dersom personer som oppfyller kravet i første ledd innehar mer enn 50 pst. av eierinteressene og faktisk har tilsvarende kontroll over virksomheten.

Departementet kan i særlig tilfelle, når næringsmessige og regionale hensyn tilsier det, ved enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet i første og annet ledd om tidligere aktivitet i fiske eller fangst. Kongen kan ved forskrift gjøre unntak fra kravet om tidligere aktivitet, herunder for fartøy under en viss størrelse.

Når det er nødvendig til gjennomføring av overenskomst med fremmed stat, kan Kongen ved forskrift fastsette ytterligere regler, herunder andre regler enn de som er fastsatt i første ledd, for tillatelse etter § 4.

§ 7. Særlige bestemmelser om ervervstillatelse

Søknad om ervervstillatelse kan avslås dersom:

a. innvilgelse ikke er ønskelig ut fra hensynet til fiskeflåtens distriktsmessige fordeling, hensynet til ressursgrunnlaget eller lovens formål for øvrig. Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om når søknad om ervervstillatelse kan avslås.
b. fartøyet tidligere er tatt ut av fisket i medhold av en kondemnerings- eller strukturkvoteordning eller liknende ordning.
c. fartøyeieren eller andre som har drevet et fartøy på fartøyeierens vegne, grovt eller gjentatte ganger har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov eller annen fiskerilovgivning.

Når et fartøy skal overtas ved arv etter reglene i arveloven kapittel 2, 3 eller 4, skal den nye eieren gis tidsbegrenset ervervstillatelse i inntil fem år inntil aktivitetskravet i § 6 første ledd er oppfylt. Slik tidsbegrenset ervervstillatelse kan også gis ved overføring av fartøyet som ledd i generasjonsskifte til fordel for personer som kan få arverett etter arveloven kapittel 2. Gjenlevende ektefelle eller samboer i uskiftet bo, jf. arveloven kapittel 5 og 6, kan gis en tidsubegrenset ervervstillatelse så lenge uskifteboet består dersom fartøyet inngår i formuen som overtas uskiftet.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om tildeling av ervervstillatelse ved erverv av fartøy i tilfeller som nevnt i annet ledd, ved tvangssalg og konkurs, og om fremgangsmåten ved tvangssalg av fiskefartøy der

det er en ervervstillatelse knyttet til fartøy. Selskaper og sammenslutninger som er omfattet av finansforetaksloven § 1-3, og som har rett til å drive finansieringsvirksomhet i Norge, kan i medhold av slike forskrifter bli tildelt midlertidig ervervstillatelse ved tvangssalg og konkurs uten hensyn til § 5.
Endret ved lover 17 des 2004 nr. 88, 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 8. Krav til fartøy

Ervervstillatelse skal ikke gis dersom fartøyet ikke er utrustet for eller egnet til å drive fiske eller fangst. Kongen kan ved forskrift gi regler om krav til fartøyet, herunder regler om at fartøyet ikke kan føres inn i registeret over norske fiskefartøy dersom det ikke oppfyller de krav som stilles av sjøfartsmyndighetene eller andre myndigheter.
Endret ved lov 17 des 2004 nr. 88.

§ 9. Overdragelse av aksjer, eierandeler m.v.

Aksje eller part i selskap eller sammenslutning som direkte eller indirekte eier merkeregistrert fartøy, må ikke overdras til annen eier uten at departementet på forhånd har gitt tillatelse til endring i eiersammensetningen.

Kongen kan ved forskrift gi regler om meldeplikt ved eierendringer. Når det er innført slik meldeplikt, gjelder ikke forbudet mot overdragelse før det er gitt tillatelse. Reglene om meldeplikt kan likevel inneholde forbud mot overdragelse før en viss frist etter at meldingen er sendt.
Endret ved lov 17 des 2004 nr. 88.

§ 10. Bortfall av ervervstillatelse

En ervervstillatelse faller bort når eieren taper eiendomsretten til fartøyet, herunder ved tvangssalg, kondemnering og forlis.

§ 11. Tilbakekall av ervervstillatelse

En ervervstillatelse skal tilbakekalles når fartøyeieren:

a. ikke lenger oppfyller kravene i § 5,

b. ikke har drevet ervervsmessig fiske eller fangst i minst tre av de siste fem år på eller med norsk fartøy og heller ikke er knyttet til fiske- og fangstyrket.

En ervervstillatelse kan tilbakekalles når:

a. fartøyet ikke har vært benyttet i ervervsmessig fiske eller fangst en nærmere bestemt tid fastsatt av departementet i forskrift eller i ervervstillatelsen,
b. fartøyet eller fartøyeieren ikke lenger fyller vilkår som er fastsatt i eller i medhold av loven her,
c. forutsetningene som tillatelsen bygger på er vesentlig endret,
d. fartøyeieren mot bedre vitende har gitt uriktige opplysninger eller fortiet forhold av vesentlig betydning for vedtaket om å gi slik tillatelse,
e. fartøyeieren eller andre som har drevet fartøyet, grovt eller gjentatte ganger har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov eller annen fiskerilovgivning, eller
f. adgang til tilbakekall følger av alminnelige forvaltningsrettslige regler.

I mindre alvorlige tilfeller kan departementet bestemme at en ervervstillatelse skal tilbakekalles for et bestemt tidsrom.

Kongen kan gi utfyllende regler for tilbakekall av tillatelser.

Kapittel III. Spesiell tillatelse

Overskrift **endres** ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 12. Krav om spesiell tillatelse til enkelte former for fiske og fangst

Ingen må uten spesiell tillatelse nytte havfiskefartøy til ervervsmessig fiske og fangst. Det kan fastsettes vilkår for en slik tillatelse. Bestemmelsene i §§ 7 og 8 gjelder tilsvarende for tildeling av spesiell tillatelse.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om hva som er å regne som havfiskefartøy og fastsette krav om spesiell tillatelse for å nytte andre fartøy enn havfiskefartøy til ervervsmessig fiske og fangst.

Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere regler for tildeling av spesielle tillatelser.

Endret ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

Endres ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 13. Forholdet til ervervstillatelse

Ervervstillatelse må foreligge for at spesiell tillatelse kan gis.
Endres ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 14. Unntak fra kravet om spesiell tillatelse

Kongen kan ved forskrift gjøre unntak fra kravet om spesiell tillatelse for fartøy under en viss størrelse, og for fiske og fangst etter bestemte arter, med bestemte redskaper eller i bestemte områder.
Endres ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 15. Rekkevidden av en spesiell tillatelse

En spesiell tillatelse i medhold av § 12 gis til fartøyets eier for ett bestemt fartøy. Tillatelsen gir ikke rett til å benytte annet fartøy. Andre enn den fysiske eller juridiske person som innehar tillatelsen, kan ikke uten egen tillatelse drive fiske eller fangst med fartøyet.

§ 4 tredje ledd og § 7 tredje ledd gjelder tilsvarende for spesielle tillatelser.
Endres ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 16. Tildeling av nye spesielle tillatelser til enkelte former for fiske og fangst

Når departementet ved en vurdering ut fra lovens formål finner at det totale antallet spesielle tillatelser til en form for fiske eller fangst skal økes, og at departementet derfor skal foreta tildeling av nye tillatelser, skal departementet fatte særskilt beslutning om at slik tildeling skal skje. Nye tillatelser skal lyses ut offentlig.

Når særlige grunner tilsier det, kan tildeling av ny tillatelse skje uten offentlig utlysning.

Tildeling etter første ledd skal foretas etter en samlet vurdering av søkerne ut fra lovens formål, herunder regler gitt i medhold av § 12 tredje ledd.
Oppheves ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 17. Tildeling av spesiell tillatelse til erstatning for tilsvarende spesiell tillatelse

Departementet kan i følgende tilfeller tildele spesiell tillatelse til fartøyeier for et bestemt fartøy til erstatning for tilsvarende spesiell tillatelse som oppgis:

a. Fartøyeier skifter ut sitt gamle fartøy med et brukt fartøy eller nybygg.
b. Fartøyeier kjøper eller overtar på annen måte fartøyet for fortsatt drift.
c. Fartøyeier eller eier av et annet fartøy oppgir tilsvarende spesiell tillatelse.

Departementet kan gi tilsagn til fartøyeier om tildeling av ny spesiell tillatelse etter første ledd bokstav a for et ubestemt erstatningsfartøy dersom fartøyet er forlist i løpet av de siste seks månedene, eller fartøyet planlegges solgt uten at eieren har anskaffet nytt fartøy.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tildeling av spesiell tillatelse etter første ledd og tilsagn etter annet ledd, herunder om begrensninger i adgangen til å tildele tillatelse etter første ledd og gi tilsagn etter annet ledd, og om varighet av tilsagn etter annet ledd. Kongen kan i enkeltfiskerier åpne for tildeling av spesiell tillatelse i flere tilfeller enn det som følger av første ledd.

Opphevet ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 78 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 692). **Oppheves** ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 18. Bortfall og tilbakekall av en spesiell tillatelse

En spesiell tillatelse faller bort dersom ervervstillatelsen for fartøyet bortfaller eller tilbakekalles.

Bestemmelsene i § 10 om bortfall av ervervstillatelse og § 11 om tilbakekall av ervervstillatelse gjelder tilsvarende for spesiell tillatelse.

Endres ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 19. Tilbakekall og avgrensning av en hel gruppe spesielle tillatelser

Kongen kan tilbakekalle alle spesielle tillatelser som er gitt for en bestemt type fiske eller fangst. Kongen kan også avgrense alle spesielle tillatelser for en bestemt type fiske eller fangst til et snevrere geografisk område eller til et

mindre omfang av typer fiske eller fangst enn tillatelsene omfatter.
Endres ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel IV. Særlige begrensninger i fiske og fangst m.v.

§ 20. Tillatelse til å fiske i farvann utenfor Norges økonomiske sone

Departementet kan fastsette begrensninger i deltakelsen eller andre reguleringstiltak for norske fartøyer som driver fiske i farvann under andre staters fiskerijurisdiksjon eller i farvann utenfor noen stats fiskerijurisdiksjon.

§ 21. Årlige begrensninger i adgangen til å delta i enkelte fiskerier

Når hensynet til ressursforvaltningen, avviklingen av fisket eller lønnsomheten i fisket gjør det nødvendig, kan Kongen ved forskrift med virkning for inntil ett år av gangen, fastsette bestemmelser om vilkår for adgangen til å delta i et bestemt fiske. Det kan herunder stilles krav om at fartøyeieren, fartøyets fører eller høvedsmannen er registrert i fiskermanntallet eller krav om tidligere deltakelse i det aktuelle fisket. Videre kan det stilles krav til faglige og tekniske forutsetninger, herunder fartøy og utstyr, og til eiers og mannskaps behov for å kunne drive fiske. Det kan også fastsettes et største antall fartøy som skal gis adgang til fisket.

Bestemmelser fastsatt etter første ledd kan begrenses til bestemte fartøystørrelser, bestemte fiskemetoder, bestemte geografiske områder eller i bestemte tidsrom. For fangst av kongekrabbe kan det også skilles etter hvor fartøyet er registrert.

I forskrift etter første ledd som stiller krav om tidligere deltakelse i det aktuelle fisket, kan det gis tilsvarende bestemmelser som i § 17 første og annet ledd.

Uten hinder av bestemmelser fastsatt i medhold av første ledd har personer som er bosatt i Finnmark, kommunene Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa, Kvænangen, Karlsøy, Lyngen og Storfjord og de områder med sjøsamisk innslag i resten av Troms og Nordland som Kongen fastsetter, rett til å fiske torsk, hyse og sei med konvensjonelle redskaper. Retten etter første punktum gjelder bare for den som står i fiskermanntallet og eier et merkeregistrert fartøy under 11 meter. Kongen kan ved forskrift fastsette at bestemmelsen i første punktum også gjelder andre fiskerier.
Endret ved lover 18 apr 2008 nr. 10, 21 sep 2012 nr. 66 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 913), 19 juni 2015 nr. 78 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 692). **Endres** ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel V. Registrering og merking av fartøy

§ 22. Registrering av fartøy

Fartøy som det er gitt ervervstillatelse for etter § 4, skal føres inn i et register over norske fiskefartøy. Registrering kan ikke foretas før det foreligger ervervstillatelse.

Departementet kan gi bestemmelser om hvilke register som skal føres over norske fiskefartøy, hvilke opplysninger som skal registreres om det enkelte fartøyet samt bestemmelser om hvilke opplysninger som skal gis i forbindelse med søknad om ervervstillatelse og spesiell tillatelse. Departementet kan også fastsette bestemmelser om administrasjonen av registrene.
Endret ved lov 17 des 2004 nr. 88.

§ 23. Registrering i skipsregisteret

Fartøy som skal nyttes til ervervsmessig fiske eller fangst, kan ikke registreres i skipsregisteret, jf. lov av 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten §§ 11 flg., før det foreligger ervervstillatelse etter loven her.

§ 24. Merking av fartøy

Fartøy som skal nyttes til ervervsmessig fiske eller fangst, skal merkes slik departementet bestemmer.

§ 25. Gebyr

Departementet kan bestemme at det skal betales et gebyr ved innføring i merkeregisteret og en årlig avgift så lenge fartøyet står i merkeregisteret. Gebyret og avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lov 18 apr 2008 nr. 10.

§ 26. Sletting i merkeregisteret

Fartøy skal slettes i merkeregisteret ved permanent eller midlertidig tilbakekall eller bortfall av ervervstillatelsen.

Kapittel VI. Sanksjoner m.v.

§ 27. Administrativ inndragning av fangst

Dersom et fartøy overskrider den fangstmengde pr. tur som er fastsatt i den enkelte tillatelse, tilfaller merfangsten eller dens verdi den salgsorganisasjon som førstehåndsomsetningen er lagt til. Dette gjelder uten hensyn til om forholdet medfører straffansvar.

Departementet kan ved særskilt forskrift tillate at det ilandføres større fangstmengder pr. tur enn det tillatelsen gir adgang til.

Salgsorganisasjonen skal inngi oppgaver over levert merfangst til Fiskeridirektoratet. Inndragning etter første ledd besluttes av Fiskeridirektoratet som foretar beregning av merfangsten og dens verdi.
Endret ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

§ 28. Overtredelsesgebyr

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan det ilegges overtredelsesgebyr. Ved overtredelse av bestemmelser gitt i medhold av denne loven, kan det bare ilegges overtredelsesgebyr når dette går fram av forskriften.

Hvis noen som handler på vegne av et foretak har overtrådt en bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven, kan foretaket ilegges et overtredelsesgebyr. Det gjelder selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyr.

Overtredelsesgebyret kan ilegges etter faste satser eller utmåles i hvert enkelt tilfelle. Ved fastsettelsen av gebyret kan det blant annet tas hensyn til fortjenesten eller den potensielle fortjenesten som den ansvarlige har hatt ved overtredelsen, hvor alvorlig overtredelsen er og ekstra kostnader som kontrolltiltak og behandling av saken har medført.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om fastsettelse av overtredelsesgebyr og bestemmelser om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Overtredelsesgebyr kan også kreves inn gjennom salgslaget ved motregning i fangstoppgjør. Domstolene kan prøve størrelsen på gebyret.
Tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 88, endret ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

§ 29. Tvangsmulkt

For å sikre at reglene gitt i eller i medhold av denne loven, eller plikt fastsatt i medhold av denne loven, blir oppfylt, kan det ilegges tvangsmulkt.

Tvangsmulkten er en løpende mulkt som går fra en særskilt fastsatt frist for oppfyllelse av et pålegg, dersom denne fristen er utløpt uten at pålegget er oppfylt. Departementet kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt mulkt.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om fastsettelse, gjennomføring og tidsrom tvangsmulkten skal gjelde for, og bestemmelser om rente og tilleggsgebyr dersom tvangsmulkten ikke blir betalt ved forfall.

Tvangsmulkt kan kreves inn gjennom salgslaget ved motregning i fangstoppgjør.

Tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 88, endret ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

§ 30. Gjennomføring

Kongen kan gi nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lov.

Endret ved lov 17 des 2004 nr. 88 (tidligere § 28).

§ 30 a. Tilgang til opplysninger i Folkeregisteret

Fiskeridirektoratet skal, uten hinder av taushetsplikt, ha tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven. Direktoratet skal også ha tilgang til opplysninger i Folkeregisteret til utredning og produksjon av statistikk.

Tilføyd ved lov 21 april 2023 nr. 6 (i kraft 21 april 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 527).

§ 31. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 4, 5 a, 7 tredje ledd, 9, 12, 15, 20, 21 og 24 straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år.

Grov overtredelse av bestemmelsene nevnt i første ledd, som er gjort med grov uaktsomhet eller med forsett, kan straffes med fengsel i inntil seks år. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den økonomiske eller potensielle økonomiske verdien av overtredelsen er stor, om

overtredelsen har skjedd systematisk og over tid, om overtredelsen er av grenseoverskridende art, og om overtredelsen har skjedd som ledd i organisert virksomhet.

Når straffansvar etter første ledd kan gjøres gjeldende mot fartøyføreren for en handling noen av mannskapet på et fartøy står for, kan den underordnede bare straffes dersom han har overtrådt bestemmelsen med forsett. Ved avgjørelsen av om en underordnet skal straffes, skal det særlig tas hensyn til den preventive virkningen av straffen, hvor grov overtredelsen er, og om vedkommende har hatt eller kunne ha oppnådd fordel ved overtredelsen.

Fartøyføreren kan vedta forelegg på vegne av oppdragsgiveren. Oppdragsgiveren kan også straffes i sak som reises mot fartøyføreren.
Endret ved lover 17 des 2004 nr. 88 (tidligere § 29), 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015). **Endres** ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 31 a. Straffeprosessuell inndragning

Ved overtredelse av bestemmelser nevnt i § 31 første ledd, kan fangst inndras. Det samme gjelder redskap, gjenstander eller fartøy som er benyttet ved lovovertredelsen. Dette gjelder uten hensyn til hvem som er eier. I stedet for tingen kan verdien helt eller delvis inndras hos den skyldige eller den det er handlet på vegne av, eller hos eieren.

Det kan fastsettes at panterett og andre rettigheter i ting som blir inndratt, helt eller delvis faller bort. Bestemmelsene i straffeloven § 74 gjelder tilsvarende.

Når lovlig og ulovlig fangst er blandet sammen, kan hele fangsten inndras.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel VII. Ikrafttredelse og endring i andre lover

§ 32. Ikrafttredelse m.v.

1. Denne lov trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
2. Fra samme tid oppheves følgende lover:
    - Lov av 16. juni 1939 nr. 7 om fangst av hval.
    - Lov av 20. april 1951 om fiske med trål.
    - Lov av 14. desember 1951 nr. 1 om fangst av sel.
    - Lov av 16. juni 1972 nr. 57 om regulering av deltagelsen i fisket.

3. Forskrifter og vedtak fastsatt i medhold av lover nevnt i nr. 2, gjelder inntil noe annet blir bestemt i medhold av loven her.
4. Bestemmelser gitt i medhold av mellombels lov av 29. juni 1956 nr. 8 om eigedomsretten til fiske- og fangstfarkoster, skal fortsatt gjelde inntil de oppheves eller avløses av bestemmelser gitt i medhold av denne lov.
5. Lov av 5. desember 1917 nr. 1 om registrering og merking av fiskefartøyer §§ 1 og 2 oppheves. Lovens §§ 3 flg. gjelder inntil de oppheves av Kongen.[2]
6. Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Endret ved lov 17 des 2004 nr. 88 (tidligere § 30).
1 Fra 1 jan 2000 iflg. res. 19 nov 1999 nr. 1178.
2 Fra 1 jan 2013 iflg. forskr. 7 des 2012 nr. 1144.

Lov om husleieavtaler (husleieloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Lovens virkeområde m.v.

Loven gjelder avtaler om bruksrett til husrom mot vederlag.

Loven gjelder selv om bruksrett til bolig har grunnlag i en arbeidsavtale. For øvrig gjelder loven ikke hvor annet enn bruksrett til husrom er det vesentlige i avtaleforholdet.

Loven gjelder selv om vederlaget helt eller delvis er fastsatt til annet enn penger.

Loven gjelder ikke avtaler mellom hoteller, pensjonater og liknende overnattingssteder og deres gjester. Loven gjelder heller ikke avtaler om leie av husrom til ferie- og fritidsbruk.

Med bolig menes i denne loven husrom som fullt ut eller for en ikke helt ubetydelig del skal brukes til beboelse. Med lokale menes i denne loven annet husrom enn bolig.

§ 1-2. Ufravikelighet

Det kan ikke avtales eller gjøres gjeldende vilkår som er mindre gunstige for leieren enn det som følger av bestemmelsene i loven her.

Ved leie av lokale kan loven fravikes i avtale, med unntak av §§ 1-1 til 1-4, 4-1, 4-4, 4-6, 9-7, 9-8, 9-10, 12-3 og 12-4 og kapittel 13.

§ 1-3. Standardvilkår

Er leieavtalen inngått på grunnlag av eller med henvisning til standardvilkår som er utarbeidet etter forhandlinger mellom organisasjoner for leierne og utleierne, skal det senest ved inngåelsen av avtalen opplyses skriftlig om eventuelle avvik fra standardvilkårene. Er dette ikke gjort, gjelder standardvilkårene.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for at leier av bolig påberoper seg avtale som stiller leieren gunstigere enn det som følger av standardvilkårene.

§ 1-4. Avtaleform

Avtale om leie av husrom kan gjøres skriftlig eller muntlig. Er avtalen muntlig, skal den settes opp skriftlig dersom en av partene krever det.

§ 1-5. Risikoen for sending av meldinger

Dersom en part gir melding i samsvar med loven og sender den på en måte som etter forholdene er forsvarlig, og ikke annet framgår, kan avsenderen gjøre gjeldende at meldingen er gitt i tide selv om den blir forsinket eller ikke kommer riktig fram.

§ 1-6. Beregning av frister

Ved beregning av frister etter denne loven gjelder reglene i domstolsloven §§ 146, 148 og 149 tilsvarende.

§ 1-7. Erstatningsansvar for skade på person m.v.

Tap som følge av skade på person faller utenfor bestemmelsene om erstatningsansvar i loven her. For slikt tap og for tap som ikke er følge av mislighold, gjelder de alminnelige erstatningsregler.

§ 1-8. Forbud mot diskriminering

Ved utleie av husrom kan det ikke tas hensyn til kjønn, graviditet, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller alder. Slike omstendigheter kan ikke regnes som saklig grunn til å nekte opptak i husstand, framleie, personskifte eller tillegges vekt ved opphør av leieforholdet. Ved diskriminering gjelder likestillings- og diskrimineringsloven.
Tilføyd ved lov 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1766), endret ved lover 3 juni 2005 nr. 33 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 608), 10 juni 2005 nr. 40 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 528), 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631), 21 juni 2013 nr. 61 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 707), 16 juni 2017 nr. 51 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 751).

Kapittel 2. Overlevering og krav til husrommet

§ 2-1. Tidspunkt for overlevering

Utleieren skal stille husrommet med tilbehør til leierens disposisjon til avtalt tid.

Er ikke annet avtalt, regnes overlevering for skjedd når leieren har fått nøkler og ellers uhindret atkomst til husrommet. Leieren kan nekte å overta husrommet dersom det er i vesentlig dårligere stand enn leieren kan kreve etter avtalen og bestemmelsene i dette kapittel, og overlevering skal i så fall ikke regnes for skjedd.

Er overleveringstidspunktet ikke fastsatt i avtalen, kan leieren kreve å overta bruken av husrommet ved tredje månedsskifte etter at avtalen ble bindende.

§ 2-2. Generelle krav til tilstand

Husrommet skal ved overleveringen være i samsvar med de krav som følger av leieavtalen. Er ikke annet avtalt, skal husrommet med tilbehør ved overleveringen være ryddet, rengjort og i vanlig god stand.

Er ikke annet avtalt, har husrommet dessuten en mangel dersom det ikke

a. passer til de formål tilsvarende husrom vanligvis blir brukt til, eller
b. passer til de særlige formål som leieren etter avtalen skulle bruke husrommet til, med mindre forholdene viser at leieren for så vidt ikke bygde på utleierens sakkunnskap eller vurdering eller ikke hadde

rimelig grunn til å gjøre det.

§ 2-3. Uriktige opplysninger om husrommet

Det foreligger en mangel dersom husrommet ikke er i samsvar med opplysninger som er gitt av utleieren eller på utleierens vegne. Dette gjelder likevel bare dersom det kan antas at opplysningene har virket inn på avtalen, og de ikke i tide er rettet på en tydelig måte.

§ 2-4. Manglende opplysninger om husrommet

Det foreligger en mangel dersom leieren ikke har fått opplysning om forhold ved husrommet som utleieren kjente eller måtte kjenne til, og som leieren hadde grunn til å regne med å få. Dette gjelder likevel bare når det kan antas at unnlatelsen har virket inn på avtalen.

§ 2-5. Husrom leid «som det er» e.l.

Selv om husrommet er leid «som det er» eller med liknende alminnelig forbehold, har det mangel dersom utleieren eller noen utleieren svarer for, har tilsidesatt sine plikter etter §§ 2-3 eller 2-4. Husrommet har også mangel dersom det er i vesentlig dårligere stand enn leieren hadde grunn til å regne med etter leiens størrelse og forholdene ellers.

§ 2-6. Forundersøkelse m.v.

Det som leieren kjente eller måtte kjenne til ved avtaleinngåelsen, kan ikke gjøres gjeldende som mangel.

Har leieren før avtaleinngåelsen undersøkt husrommet eller uten rimelig grunn unnlatt å etterkomme utleierens oppfordring om å undersøke det, kan leieren ikke gjøre gjeldende som mangel noe som burde ha vært oppdaget ved undersøkelsen. Dette gjelder likevel ikke dersom utleieren har handlet grovt uaktsomt eller i strid med redelighet og god tro.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjør ingen innskrenking i § 2-4 om manglende opplysninger om husrommet.

§ 2-7. Tiden for mangelsbedømmelsen

Om husrommet har en mangel, skal bedømmes ut fra forholdene på tidspunktet

for overleveringen, jf. § 2-1.

Skjer overleveringen senere enn avtalt, og dette beror på forhold på leierens side, skal bedømmelsen skje ut fra forholdene på det tidspunkt leieren kunne ha fått overtatt bruken av husrommet.

§ 2-8. Reklamasjon

Leieren taper sin rett til å gjøre en mangel gjeldende dersom det ikke er gitt melding til utleieren om at mangelen påberopes, innen rimelig tid etter at leieren burde oppdaget den. Dette gjelder likevel ikke dersom utleieren har opptrådt grovt uaktsomt eller i strid med redelighet og god tro.

§ 2-9. Leierens rett til å fastholde avtalen ved forsinkelse

Stilles ikke husrommet til leierens disposisjon til riktig tid, kan leieren fastholde avtalen og kreve oppfyllelse dersom dette kan skje uten å volde utleieren urimelig kostnad eller ulempe. Leieren taper sin rett til å kreve oppfyllelse dersom leieren venter urimelig lenge med å fremme kravet.

§ 2-10. Krav på retting av mangel

Leieren kan kreve at utleieren for egen regning retter en mangel ved husrommet eller tilbehøret dersom dette kan skje uten en urimelig kostnad eller ulempe for utleieren.

Vil leieren gjøre en mangel gjeldende, har utleieren krav på å få rette mangelen dersom retting kan skje uten vesentlig ulempe for leieren, og leieren heller ikke ellers har særlig grunn til å motsette seg retting.

Retting skal skje innen rimelig tid etter at det er framsatt krav om det.

Oppfyller ikke utleieren sin plikt til å rette mangelen, kan leieren kreve erstattet sine forsvarlige utgifter ved å få mangelen rettet. Medfører rettingen arbeid, kan leieren kreve en rimelig godtgjørelse for det.

§ 2-11. Avslag i leie

Stilles ikke husrommet til leierens disposisjon til riktig tid, er ikke leieren forpliktet til å betale leie for den tid forsinkelsen varer. Gjelder forsinkelsen bare en del av husrommet, kan leieren kreve et leieavslag for den tiden forsinkelsen varer som svarer til forholdet mellom leieverdien av husrommet og av den forsinkede delen.

I den tid husrommet lider av en mangel, kan leieren kreve avslag i leien slik at forholdet mellom nedsatt og avtalt leie svarer til forholdet mellom husrommets leieverdi i mangelfull og kontraktsmessig stand. Dette gjelder likevel ikke i tiden etter at leieren har avslått et tilbud om retting som leieren pliktet å motta.

§ 2-12. Heving av leieavtalen

Leieren kan heve leieavtalen dersom forsinkelsen eller mangelen medfører vesentlig mislighold.

Er det klart at det vil inntre mislighold som gir leieren hevingsrett, kan leieren heve allerede før tidspunktet for overlevering. Hevingen kan avverges dersom utleieren straks stiller betryggende sikkerhet for at avtalen vil bli oppfylt.

Leieren kan ikke heve leieavtalen på grunn av forsinkelse etter at husrommet er overtatt, eller på grunn av mangler når disse er rettet etter bestemmelsene i § 2-10.

§ 2-13. Erstatning

Leieren kan kreve erstatning for tap som følge av forsinkelse eller mangel. Dette gjelder likevel ikke så langt utleieren godtgjør at forsinkelsen eller mangelen skyldes en hindring utenfor utleierens kontroll som utleieren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å ha unngått eller overvunnet følgene av.

Skyldes forsinkelsen eller mangelen en tredjeperson som utleieren har gitt i oppdrag helt eller delvis å oppfylle leieavtalen, er utleieren fri for ansvar bare om også tredjepersonen ville være fritatt etter regelen i første ledd.

Ansvarsfriheten gjelder så lenge hindringen virker. Faller hindringen bort, kan ansvar gjøres gjeldende dersom utleieren da plikter å oppfylle, men ikke gjør dette.

Reglene i første til tredje ledd omfatter ikke slikt indirekte tap som nevnt i § 2-14 annet ledd.

Leieren kan i alle tilfeller kreve erstatning dersom

a. forsinkelsen, mangelen eller tapet skyldes feil eller forsømmelse på utleierens side, eller
b. husrommet alt på avtaletiden avvek fra det som er tilsikret fra utleieren.

Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

§ 2-14. Erstatningsansvarets omfang

Erstatningen skal svare til det økonomiske tap leieren har lidt som følge av forsinkelsen eller mangelen. Dette gjelder likevel bare tap som utleieren med rimelighet kunne ha forutsett som en mulig følge av misligholdet.

Som indirekte tap regnes:

a. tap som følge av minsket eller bortfalt produksjon eller omsetning (driftsavbrudd),
b. tapt fortjeneste som følge av at en kontrakt med tredjemann faller bort for så vidt leieren uten rimelig grunn lar være å leie annet husrom eller treffe andre tiltak for å unngå eller minske tapet, og
c. tap som følge av tingskade.

Reglene i annet ledd gjelder ikke kostnader ved vanlige tiltak som kompenserer at husrommet overtas forsinket eller har mangler, og tiltak som begrenser annet tap enn det som annet ledd omfatter.

Forsømmer leieren å begrense tapet gjennom rimelige tiltak, må leieren bære den tilsvarende del av tapet.

Ansvaret kan settes ned dersom det vil virke urimelig for utleieren ut fra størrelsen på tapet i forhold til det tap som vanligvis oppstår i liknende tilfelle, og ut fra forholdene ellers.

Det kan avtales at det ikke skal betales erstatning for indirekte tap som går inn under annet ledd.

§ 2-15. Rett til å holde leie tilbake

Leieren kan holde tilbake så mye av leien at det sikrer de kravene leieren har mot utleieren som følge av mangel eller forsinkelse.

§ 2-16. Rettsmangler

Bestemmelsene om mangler gjelder tilsvarende dersom tredjemanns rett i husrommet er til hinder for den avtalte bruk.

Leieren kan alltid kreve erstatning for tap som følge av rettsmangel som forelå ved avtaleinngåelsen, og som leieren ikke kjente eller burde ha kjent til.

Gjør tredjemann krav på å ha en rett i husrommet som er til hinder for den avtalte bruk, og dette bestrides, gjelder reglene i første og annet ledd tilsvarende når kravet ikke er klart ugrunnet. Heving kan avverges dersom utleieren straks stiller betryggende sikkerhet for at avtalen vil bli oppfylt.

§ 2-17. Offentligrettslige rådighetsinnskrenkinger

Bestemmelsene om mangler gjelder tilsvarende dersom den avtalte bruk hindres av bestemmelser i lovgivningen eller offentlig vedtak i medhold av lov.

Kapittel 3. Leie og andre ytelser

§ 3-1. Leien

Leien skal fastsettes til et bestemt beløp. Det kan likevel avtales at utleierens utgifter ved forbruk av elektrisitet og brensel skal fordeles forholdsmessig mellom brukerne av eiendommen, jf. § 3-4. Det samme gjelder utleierens utgifter til vann og avløp når disse utgiftene skal betales etter målt forbruk.

Er leiens størrelse ikke avtalt, kan utleieren kreve en leie som svarer til det som vanligvis oppnås på avtaletidspunktet ved ny utleie av liknende husrom på liknende avtalevilkår. Blir partene ikke enige om leiens størrelse, kan hver av dem kreve at den blir fastsatt etter bestemmelsene i § 12-2.
Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

§ 3-2. Forfallstid

Er ikke annet avtalt, kan utleieren kreve at leien betales forskuddsvis for hver måned eller annen avtalt betalingstermin. Det kan ikke avtales forskuddsbetaling for lengre tid enn én måned.

Forfaller leien på en lørdag eller søndag, en helligdag, eller den 1. eller 17. mai, utskytes forfallsdagen til den nærmest påfølgende virkedag.

Forfallsdagen utskytes også så lenge betalingen hindres av stans i samferdselen eller betalingsformidlingen eller annet forhold utenfor leierens kontroll og som leieren ikke kan overvinne.

§ 3-3. Oppgjørsmåte

Utleieren kan gi anvisning om overføringsmåten av leien dersom dette ikke medfører merutgifter eller vesentlig ulempe for leieren. Leieren har likevel alltid rett til å betale leie gjennom finansinstitusjon som har rett til å tilby slik tjeneste i Norge. Leieren plikter ikke å overføre leie til utlandet.

Betaler leieren gjennom finansinstitusjon, skal betaling i forhold til forfallsreglene anses for skjedd når

a. beløpet er mottatt av finansinstitusjon i Norge, eller
b. et betalingsoppdrag er mottatt av finansinstitusjon i Norge, forutsatt at det er dekning for oppdraget.

Endret ved lover 25 juni 1999 nr. 46 (ikr. 25 juni 1999 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 702), 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

§ 3-4. Betaling for elektrisitet og brensel mv.

Er det avtalt at leieren skal bidra særskilt til utleierens utgifter ved forbruk av elektrisitet eller brensel i eiendommen, kan leieren kreve at utleieren hvert år legger fram regnskap som viser størrelsen på kostnadene og fordelingen av disse på eiendommens husrom. Det samme gjelder hvis leieren skal bidra særskilt til utleierens utgifter ved forbruk av vann og avløp i eiendommen.

I eiendom med felles anlegg for levering av varme eller varmt vann kan et flertall på to tredjedeler av leierne kreve at det blir installert apparat for måling av den enkeltes forbruk. Det samme flertall av leierne kan kreve at det blir installert apparat for måling av den enkeltes forbruk av vann og avløp. Utleieren kan i så fall over et tidsrom på ett år utlikne omkostningene ved slike installasjoner på samtlige leiere i eiendommen.

I forhold til reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13 regnes krav som nevnt i første og annet ledd som leie.
Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

§ 3-5. Depositum

Det kan avtales at leieren til sikkerhet for skyldig leie, skader på husrommet, utgifter ved fraviking og for andre krav som reiser seg av leieavtalen, skal deponere et beløp oppad begrenset til summen av seks måneders leie. Det kan avtales at depositumet skal endres i takt med endringer i leien.

Det deponerte beløp skal settes på særskilt konto i leierens navn med vanlige rentevilkår i finansinstitusjon som har rett til å tilby slik tjeneste i Norge.

Så lenge leieforholdet varer, kan ingen av partene disponere over beløpet på egen hånd. Leieren kan likevel kreve opptjente renter utbetalt fra finansinstitusjonen.

Etter leieforholdets opphør skal finansinstitusjonen etter krav fra utleieren med frigjørende virkning utbetale skyldig leie fra kontoen dersom:

a. partene skriftlig har avtalt at leien skal godskrives annen konto i den samme finansinstitusjonen,

b. utleieren har dokumentert skyldig leie, og
c. leieren ikke dokumenterer å ha reist søksmål innen fem uker etter at varselet etter femte ledd er sendt.

Krever utleieren utbetaling etter fjerde ledd, skal finansinstitusjonen varsle leieren om kravet og opplyse om at beløpet vil bli utbetalt til utleieren hvis leieren ikke innen fem uker etter at varselet er sendt, dokumenterer å ha reist søksmål. Varselet skal sendes til leierens oppgitte adresse og til en eventuell oppgitt elektronisk postadresse.

Hver av partene kan kreve utbetaling av det deponerte beløpet i samsvar med den annen parts skriftlige samtykke, rettskraftig dom eller annen avgjørelse som har virkning som rettskraftig dom. Krever leieren utbetaling av depositum ut over opptjente renter, skal finansinstitusjonen varsle utleieren skriftlig om kravet og opplyse om at beløpet vil bli utbetalt til leieren hvis utleieren ikke innen fem uker etter at varselet ble sendt, fremmer krav etter bestemmelsene i fjerde ledd eller dokumenterer å ha reist søksmål. Mottar ikke finansinstitusjonen slikt krav eller dokumentasjon innen fristen, og leieren ikke har trukket kravet tilbake, skal finansinstitusjonen med frigjørende virkning utbetale beløpet til leieren.

Utleieren dekker kostnadene med å opprette depositumskonto. Utleieren kan anvise i hvilken finansinstitusjon depositumskontoen skal opprettes så sant dette ikke er til vesentlig ulempe for leieren. Leieren plikter ikke å opprette depositumskonto i utlandet.

Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelsene i paragrafen her.

Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641 og gjelder for depositumskontoer opprettet etter 1 sep 2009).

§ 3-6. Garanti

Det kan avtales at leieren til sikkerhet for krav på skyldig leie, skader på husrommet, utgifter ved fraviking og for andre krav som reiser seg av leieavtalen, skal stille garanti. Garantibeløpet kan sammen med depositum etter § 3-5 ikke overstige summen av seks måneders leie. Det kan ikke avtales med virkning for leierens regressansvar at garantisten skal ha rett til å utbetale garantien uten hensyn til leierens innsigelser mot utleierens krav.

§ 3-7. Forbud mot andre ytelser ved leie av bolig

Det kan ikke avtales at leier av bolig skal betale andre eller større pengebeløp

enn angitt i §§ 3-1 og 3-4 til 3-6.

Den som har betalt beløp i strid med første ledd, kan alltid kreve beløpet tilbakebetalt eller erstattet av utleieren. Avtalen for øvrig er bindende selv om tilbakebetaling eller erstatning blir krevd.

Kravet etter annet ledd forrentes etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 fra den dag beløpet ble betalt, med mindre betaleren må anses i vesentlig grad medansvarlig for overtredelsen.

§ 3-8. Deponering av omtvistet leie

Er partene uenige om hvilken leie som skal betales, kan avtalen ikke sies opp eller heves på grunn av manglende leiebetaling hvis leieren deponerer den omtvistede delen av leien i samsvar med annet ledd. Det samme gjelder hvis leieren vil motregne med krav som reiser seg av leieavtalen, og utleieren ikke godtar motregningen. Leieren skal gi utleieren melding om begrunnelsen for deponeringen og gi utleieren fjorten dagers frist til å medvirke til deponeringen. Fristen regnes fra meldingen er sendt.

Deponering etter første ledd skjer ved at beløpet settes inn på konto i finansinstitusjon som har rett til å tilby slik tjeneste i Norge. Beløpet, herunder renter, skal bare kunne disponeres av leieren og utleieren i fellesskap. Finansinstitusjonen skal likevel kunne utbetale beløpet i samsvar med rettskraftig dom eller annen avgjørelse som har virkning som rettskraftig dom.

Er utleierens manglende medvirkning eneste grunn til at deponering etter annet ledd ikke kan skje, kan avtalen ikke sies opp eller heves på grunn av manglende leiebetaling hvis leieren setter beløpet inn på egen konto atskilt fra leierens øvrige midler. Hvis utleieren på et senere tidspunkt vil medvirke til deponering etter annet ledd, plikter leieren innen rimelig tid å overføre beløpet til konto som nevnt i annet ledd.

Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

Kapittel 4. Leieprisvern

§ 4-1. Det alminnelige leieprisvern

Det kan ikke avtales en leie som er urimelig i forhold til det som vanligvis oppnås på avtaletidspunktet ved ny utleie av liknende husrom på liknende avtalevilkår.

§ 4-2. Indeksregulering

Hver av partene kan kreve leien endret uten oppsigelse av leieforholdet med følgende begrensninger:

a. endringen må ikke tilsvare mer enn endringen i konsumprisindeksen i tiden etter siste leiefastsetting,
b. endringen kan tidligst settes i verk ett år etter at siste leiefastsetting ble satt i verk, og
c. den annen part må gis skriftlig varsel med minst én måneds frist før endringen kan settes i verk.

§ 4-3. Tilpassing til gjengs leie

Har leieforholdet vart i minst to år og seks måneder uten annen endring av leien enn den som kan kreves etter § 4-2, kan begge parter uten oppsigelse sette fram krav om at leien blir satt til gjengs leie på iverksettingstidspunktet ved utleie av liknende husrom på liknende avtalevilkår. Ved leiefastsetting etter første punktum skal det gjøres fradrag for den del av leieverdien som skyldes leierens forbedringer og innsats.

Tilpassing av leien etter første ledd kan tidligst settes i verk seks måneder etter at det er framsatt skriftlig krav om det, og tidligst ett år etter at tidligere endring av leien ble satt i verk.

Blir partene ikke enige om hva som er gjengs leie, kan hver av dem kreve at den blir fastsatt etter bestemmelsene i § 12-2.

§ 4-4. Tilbakebetaling av ulovlig leie

Den som har betalt høyere leie enn lovlig, kan kreve tilbakebetalt forskjellen mellom det som er betalt og lovlig vederlag, med mindre betaleren i vesentlig grad må anses medansvarlig for overtredelsen. Avtalen for øvrig er bindende selv om tilbakebetaling blir krevd.

Kravet etter første ledd forrentes etter lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 fra den dag beløpet ble betalt.

§ 4-5. Unntak fra leieprisvernet

Bestemmelsen i § 4-2 gjelder ikke for særskilt betaling av en forholdsmessig andel av utgiftene ved forbruk av elektrisitet, brensel, vann eller avløp i

eiendommen, jf. § 3-4. Dette vederlaget kan reguleres slik at utleieren får dekket de nødvendige omkostningene med ytelsene.

Bestemmelsene i §§ 4-2 og 4-3 gjelder ikke for den del av leien som er avtalt i et bestemt forhold til omsetningen i eller resultatet av leierens virksomhet. Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

§ 4-6. Forskrifter

Dersom forholdene gjør det nødvendig, kan Kongen for bestemte perioder, bestemte områder eller bestemte leieforhold fastsette leiestopp og maksimalsatser for leie. Kongen kan også gi forskrifter om hva som skal regnes som gjengs leie.

Kapittel 5. Partenes plikter i leietiden

§ 5-1. Leierens bruk m.v.

Utleieren plikter i leietiden å stille husrommet til leierens disposisjon i samsvar med avtalen.

Leieren plikter å behandle husrommet med tilbørlig aktsomhet og for øvrig i samsvar med leieavtalen.

Leieren kan ikke bruke husrommet til annet formål enn avtalt. Leier av lokale kan likevel drive annen beslektet virksomhet, forutsatt at dette ikke er til vesentlig ulempe for utleieren eller de øvrige brukerne av eiendommen.

Leier av lokale for butikk eller serveringssted plikter å holde virksomheten åpen og i vanlig daglig drift unntatt når midlertidig stenging er nødvendig.

§ 5-2. Ro og orden

Er ikke annet avtalt, plikter utleieren i leietiden å opprettholde vanlig ro og orden i eiendommen.

Leieren plikter å følge vanlige ordensregler og rimelige påbud som utleieren har fastsatt til sikring av god husorden. Selv om utleieren har fastsatt forbud mot dyrehold i eiendommen, kan leieren holde dyr dersom gode grunner taler for det, og dyreholdet ikke er til ulempe for utleieren eller de øvrige brukerne av eiendommen.

§ 5-3. Vedlikehold

Er ikke annet avtalt, plikter utleieren i leietiden å holde utleid husrom og eiendommen for øvrig i den stand som leieren har krav på etter reglene i lovens kapittel 2.

Er ikke annet avtalt, plikter leieren å vedlikeholde dørlåser, kraner, vannklosetter, elektriske kontakter og brytere, varmtvannsbeholdere og inventar og utstyr i husrommet som ikke er en del av den faste eiendommen. Leieren plikter også å foreta nødvendig funksjonskontroll, rengjøring, batteriskift, testing og lignende av røykvarsler og brannslukkingsutstyr. Må gjenstander som tilhører utleieren skiftes ut, påhviler dette utleieren hvis annet ikke er avtalt.

Utbedring av tilfeldig skade regnes ikke som vedlikehold etter annet ledd.
Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

§ 5-4. Forandringer i husrommet og på eiendommen for øvrig

Leieren må finne seg i forandringer av husrommet dersom arbeidet kan utføres uten nevneverdig ulempe for leieren, og forandringen ikke reduserer husrommets verdi for leieren. Andre forandringer kan bare utføres med leierens samtykke.

Leieren kan ikke uten utleierens samtykke foreta forandringer i husrommet eller på eiendommen for øvrig.

Leier av bolig kan med utleierens godkjenning gjennomføre tiltak på eiendommen som er nødvendige på grunn av leierens eller husstandsmedlemmers nedsatte funksjonsevne. Leier av lokale kan med utleierens godkjenning sette opp vanlige skilter, markiser o.l. Godkjenning etter første og annet punktum kan ikke nektes uten saklig grunn.

Om leierens plikt til å sette husrommet tilbake i opprinnelig stand gjelder § 10-2.
Endret ved lov 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631).

§ 5-5. Skade på husrommet

Oppdager leieren skade på husrommet som må utbedres uten opphold, plikter leieren straks å sende melding om det til utleieren. Andre skader på husrommet som oppdages, plikter leieren å sende melding om innen rimelig tid.

Leieren plikter å gjøre det som med rimelighet kan kreves for å avverge økonomisk tap for utleieren som følge av skade som nevnt i første ledd første punktum. Er leieren ikke ansvarlig for skaden, kan leieren kreve erstattet sine

forsvarlige utgifter ved tiltaket og en rimelig godtgjørelse for utført arbeid.

§ 5-6. Utleierens adgang til husrommet

Leieren plikter i nødvendig utstrekning å gi utleieren eller utleierens representant adgang til husrommet for tilsyn.

Leieren plikter å gi utleieren eller andre adgang til husrommet i den utstrekning det trengs for å gjennomføre pliktig vedlikehold, lovlige forandringer eller andre arbeider som må utføres for å hindre skade på husrommet eller eiendommen for øvrig. Medfører arbeidene ulempe for leieren, kan leieren kreve avslag i leien etter § 2-11 annet ledd forutsatt at ulempen ikke er ubetydelig. Bestemmelsen i forrige punktum gjelder ikke dersom mangelen beror på forhold på leierens side.

Leieren skal ha melding i rimelig tid før det foretas tilsyn eller vedlikeholdsarbeider. Før arbeider som nevnt i § 5-4 påbegynnes, skal leieren ha melding med frist som nevnt i § 9-6 første ledd. Bestemmelsene i første punktum gjelder ikke hvis det er nødvendig med tiltak for å hindre skade på husrommet eller eiendommen for øvrig, og det ikke er mulig å varsle leieren.

§ 5-7. Leierens krav på grunn av mangler som oppstår i leietiden

Oppfyller ikke utleieren sine plikter etter §§ 5-1 til 5-6 og mangelen ikke beror på forhold på leierens side, kan leieren kreve retting etter § 2-10, avslag i leien etter § 2-11 annet ledd forutsatt at mangelen ikke er ubetydelig, heve leieavtalen etter § 2-12, kreve erstatning etter §§ 2-13 og 2-14, og holde tilbake leie etter § 2-15.

Selv om mangelen beror på forhold på leierens side, plikter utleieren å rette mangelen etter § 2-10. Er leieren ansvarlig for økonomisk tap som følge av skaden, jf. § 5-8, kan utleieren stille som vilkår for retting at leieren erstatter tapet først.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende dersom tredjemanns rett i husrommet eller bestemmelser i lovgivningen eller offentlig vedtak i medhold av lov er til hinder for den avtalte bruk.

Om hovedleierens ansvar overfor framleieren ved bortfall av hovedleieavtalen, gjelder bestemmelsene i § 7-7.

§ 5-8. Leierens erstatningsansvar

Utleieren kan kreve erstatning for tap som følge av at leieren ikke oppfyller sine plikter etter §§ 5-1 til 5-6. Dette gjelder likevel ikke så langt leieren godtgjør at

misligholdet skyldes en hindring utenfor leierens kontroll som leieren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å ha unngått eller overvunnet følgene av.

Skyldes misligholdet en tredjemann, som leieren har gitt i oppdrag helt eller delvis å oppfylle leieavtalen, er leieren fri for ansvar bare om også tredjemann ville være fritatt etter regelen i første ledd.

Ansvarsfriheten gjelder så lenge hindringen virker. Faller hindringen bort, kan ansvar gjøres gjeldende dersom leieren da plikter å oppfylle men ikke gjør dette.

Reglene i første ledd omfatter ikke slikt indirekte tap som nevnt i § 2-14 annet ledd, likevel slik at tap som følge av skade på husrommet med tilbehør regnes som direkte tap.

Utleieren kan i alle tilfeller kreve erstatning dersom misligholdet eller tapet skyldes feil eller forsømmelse fra leierens side. For utmålingen av erstatningen gjelder bestemmelsene i § 2-14 første, fjerde, femte og sjette ledd tilsvarende.

Kapittel 6. Beboerrepresentasjon i visse boligleieforhold

§ 6-1. Felles representasjon

I hus der utleieren har utleid flere enn fire boliger, kan boligleierne i møte med vanlig flertall av de avgitte stemmer velge en tillitsvalgt til å representere dem overfor utleieren. Den tillitsvalgte skal straks sende melding til utleieren om den vedtatte ordning og hvem som er valgt.

Den tillitsvalgte velges for ett år om gangen. Vervet som tillitsvalgt opphører først når ny tillitsvalgt er valgt, selv om tjenestetiden er utløpt.

Når særlige grunner foreligger, har den tillitsvalgte rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute.

Den tillitsvalgte kan i møte besluttes fjernet med vanlig flertall av de avgitte stemmer. Ordningen med felles representasjon kan oppheves på samme måte.

§ 6-2. Den tillitsvalgtes plikter

Den tillitsvalgte skal ivareta boligleiernes interesser overfor utleieren, og kan kreve å få drøfte med utleieren alle spørsmål av betydning for boligleierne i huset.

Den tillitsvalgte skal minst én gang årlig innkalle alle boligleierne, herunder framleiere, til møte på hensiktsmessig måte.

Den tillitsvalgte er bundet av beslutninger som er truffet i møte med vanlig flertall av de avgitte stemmer. Ved avstemninger har hvert boligleieforhold en

stemme. Framleiere har ikke stemmerett.

§ 6-3. Informasjon til tillitsvalgt m.v.

Utleieren plikter å underrette den tillitsvalgte om større vedlikeholdsarbeider og andre tiltak som i vesentlig grad berører boligleierne. Tiltak som nevnt i første punktum kan tidligst settes i verk én måned etter at utleieren har sendt underretning til den tillitsvalgte. Bestemmelsen i annet punktum gjelder likevel ikke dersom tiltaket ikke kan vente uten å utsette eiendommen for vesentlig skade.

Utleieren skal straks sende underretning til den tillitsvalgte dersom eiendommen overdras.

Kapittel 7. Opptak i husstand og framleie

§ 7-1. Opptak i husstand

Leieren har rett til å ta opp i sin husstand sin ektefelle eller samboer, sine egne eller ektefellens eller samboerens slektninger i rett opp- eller nedstigende linje og fosterbarn. Opptak av andre personer i husstanden krever godkjenning fra utleieren. Godkjenning kan bare nektes dersom vedkommende persons forhold gir saklig grunn til det eller husrommet klart blir overbefolket.
Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

§ 7-2. Den alminnelige regelen om framleie

Leieren har ikke adgang til å framleie eller på annen måte overlate sin bruksrett til andre uten samtykke fra utleieren, med mindre annet følger av avtale eller lovbestemmelse.

§ 7-3. Framleie av del av bolig

Leier av bolig som selv skal bo i boligen, kan framleie en del av boligen med godkjenning fra utleieren. Godkjenning kan bare nektes dersom framleierens forhold gir saklig grunn til det eller husrommet klart blir overbefolket.
Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

§ 7-4. Framleie av bolig ved midlertidig fravær

Leier av bolig kan framleie med godkjenning fra utleieren i inntil to år ved midlertidig fravær på grunn av arbeid, utdanning, militærtjeneste, sykdom eller andre tungtveiende grunner. Godkjenning kan bare nektes dersom framleierens forhold gir saklig grunn til det eller husrommet klart blir overbefolket.
Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

§ 7-5. Framleie ved tidsbestemte leieavtaler

Er leieavtalen inngått for en bestemt tid, kan leieren framleie for resten av leietiden med godkjenning fra utleieren. Blir godkjenning nektet uten at framleierens forhold gir saklig grunn til det eller husrommet klart blir overbefolket, kan leieren si opp med varsel som nevnt i § 9-6.
Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

§ 7-6. Godkjenning ved passivitet

Svarer ikke utleieren på en skriftlig søknad om godkjenning etter bestemmelsene i §§ 7-1 til 7-5 innen én måned etter at søknaden er mottatt, skal dette regnes som godkjenning.

§ 7-7. Framleierens stilling ved opphør av hovedleieavtalen

Sier utleieren opp hovedleieavtalen, har hovedleieren overfor framleieren plikt til å protestere etter § 9-8. Hovedleieren har likevel ikke plikt til å protestere dersom hovedleieren underretter framleieren om oppsigelsen senest 15 dager før fristen for å protestere etter reglene i § 9-8 løper ut.

Framleieren har en selvstendig rett til å protestere mot oppsigelsen etter § 9-8, innen den fristen som gjelder for hovedleieren. Har utleieren godkjent framleieren, skal utleieren samtidig sende gjenpart av oppsigelsen til framleieren. Oppsigelsen skal opplyse om at framleieren kan protestere mot oppsigelsen innen én måned etter at hovedleieren har mottatt den. Har framleieren protestert innen fristen, skal eventuelt søksmål rettes også mot hovedleieren. Er reglene i annet og tredje punktum ikke fulgt, er oppsigelsen ugyldig.

Framleieren kan kreve erstatning av hovedleieren for det økonomiske tapet som er en følge av bortfallet av hovedleieavtalen. Dette gjelder likevel ikke så langt hovedleieren godtgjør at bortfallet eller tapet skyldes forhold utenfor

hovedleierens kontroll, som hovedleieren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning da framleieavtalen ble inngått, eller unngå eller overvinne følgene av. Bestemmelsene i §§ 2-13 annet til femte ledd og 2-14 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

Kapittel 8. Personskifte

§ 8-1. Den alminnelige regelen om overføring

Leieren har ikke adgang til å overføre sine rettigheter eller plikter etter leieavtalen til andre uten samtykke fra utleieren, med mindre annet følger av avtale eller lovbestemmelse.

§ 8-2. Leierens død

Dør leieren av bolig, har følgende personer rett til å tre inn i leieavtalen:

a. ektefelle som bor i boligen,
b. leierens slektninger i rett nedstigende linje som hadde felles husstand med leieren i de siste seks måneder før dødsfallet, og
c. andre som ved dødsfallet hadde felles husstand med leieren, forutsatt at de fyller vilkårene i lov av 4. juli 1991 nr. 45 om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører § 1.

Gjenlevende ektefelle har fortrinnsrett til å tre inn i avtalen. De øvrige berettigede har innbyrdes lik rett til å tre inn.

Sier utleieren opp leieavtalen etter dødsfallet, må de som ønsker å nytte sin rett etter første ledd, sende skriftlig melding om det til utleieren innen én måned regnet fra den dagen de har mottatt skriftlig melding om oppsigelsen, med opplysning om fristen for å gjøre rettigheten gjeldende og om at melding om inntreden skal være skriftlig. Sender den berettigede slik melding, regnes det som en protest mot oppsigelsen etter bestemmelsene i § 9-8. Utleieren plikter ikke å sende melding til husstandsmedlemmer som nevnt i første ledd bokstav c med mindre utleieren har godkjent dem etter reglene i § 7-1.

Sier dødsboet opp leieavtalen, må de som ønsker å nytte sin rett etter første ledd, sende melding om det til utleieren innen én måned regnet fra den dagen utleieren mottok dødsboets oppsigelse.

§ 8-3. Samlivsbrudd, separasjon, skilsmisse og opphør av husstandsfellesskap

Forlater leieren ektefellenes felles bolig, har den andre ektefellen rett til å tre inn i leieavtalen.

Den ordning av bruksretten til ektefellenes felles bolig som blir fastsatt eller avtalt ved separasjon eller skilsmisse, er bindende for utleieren.

Husstandsmedlem har rett til å tre inn i leieavtalen dersom vilkårene i § 3 første ledd nr. 1, jf. § 1 i lov av 4. juli 1991 nr. 45 om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører, er oppfylt. Ektefellenes slektninger i rett nedstigende linje har tilsvarende rett til å tre inn leieavtalen som et husstandsmedlem, dersom begge ektefellene forlater den felles boligen.

§ 8-4. Overføring av leierett til lokale

Leier av lokale kan med utleierens godkjenning overføre sin leierett i forbindelse med en overføring av den virksomhet som drives i lokalet.

Var en avdød leier deltaker i et ansvarlig selskap, har de gjenværende deltakerne i selskapet med utleierens godkjenning rett til å tre inn i leieretten til de lokaler der selskapets virksomhet drives.

Godkjenning etter første og annet ledd kan bare nektes dersom den nye leierens forhold gir saklig grunn til det. Svarer ikke utleieren på en søknad om godkjenning etter første og annet ledd innen én måned etter at søknaden er mottatt, skal dette regnes som godkjenning til overføring.

§ 8-5. Gjennomføring av leierskifte

Krever leierskiftet godkjenning fra utleieren, overføres leieretten i forhold til utleieren fra det tidspunkt melding om godkjenning kommer fram til leieren, hvis ikke et senere tidspunkt er oppgitt i søknaden. Er leierskiftet godkjent ved utleierens passivitet, overføres leieretten i forhold til utleieren ved utløpet av svarfristen etter § 8-4 tredje ledd annet punktum, hvis ikke et senere tidspunkt er oppgitt i søknaden. Kan leierskiftet gjennomføres uten utleierens godkjenning, overføres bruksretten i forhold til utleieren fra det tidspunkt melding om leierskiftet kom fram til utleieren, hvis ikke et senere tidspunkt er oppgitt i meldingen.

For krav som forfaller etter det tidspunkt som er angitt i første ledd, hefter bare den nye leieren. Krever overføringen godkjenning fra utleieren, kan utleieren stille som vilkår for godkjenning at den nye leieren påtar seg personlig ansvar for krav som er forfalt de siste seks månedene, regnet fra det tidspunkt som er angitt i første ledd. Kravets størrelse skal angis.

Det at den tidligere leieren har misligholdt sine plikter etter lov eller avtale, gir ikke utleieren rett til å gjøre misligholdsbeføyelser gjeldende mot den nye leieren. Etter at søknad om godkjenning av overføring er kommet fram til utleieren, kan heving på grunn av at leieavtalen er misligholdt før dette tidspunktet, bare skje hvis godkjenning av overføringen kan nektes.

§ 8-6. Eierskifte

Ved eierskifte kan utleieren overføre til erververen rettigheter og forpliktelser etter leieavtalen.

Gir erververens forhold saklig grunn til det, kan leieren kreve at avhenderen er ansvarlig sammen med erververen for riktig oppfyllelse av forpliktelsene etter avtalen, med mindre det stilles betryggende sikkerhet. Leierens krav om at avhenderen skal hefte for oppfyllelsen, må settes fram overfor avhenderen innen seks måneder etter at leieren fikk eller burde ha fått kjennskap til eierskiftet.

Kapittel 9. Leieforholdets varighet – opphør

§ 9-1. Tidsbestemte og tidsubestemte leieavtaler

En husleieavtale kan inngås for bestemt eller ubestemt tid. Er ikke opphørstidspunktet fastsatt i leieavtalen, er den tidsubestemt.

§ 9-2. Tidsbestemte leieavtaler

En leieavtale som er inngått for bestemt tid, opphører uten oppsigelse ved utløpet av den avtalte leietid. Ved utleie av bolig må utleieren skriftlig opplyse at leieavtalen ikke kan sies opp i den avtalte leietid.

En tidsbestemt leieavtale kan sies opp i leietiden i samsvar med bestemmelsene i §§ 9-4 til 9-8, dersom det er avtalt, eller dersom utleieren har forsømt sin opplysningsplikt etter første ledd annet punktum.

Fortsetter leieforholdet i mer enn tre måneder etter utløpet av den avtalte leietid uten at utleieren skriftlig har oppfordret leieren til å flytte, er leieavtalen gått over til å være tidsubestemt.

Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641 og gjelder for tidsbestemt avtale inngått etter 1 sep 2009, se lovens II).

§ 9-3. Adgangen til å inngå tidsbestemt leieavtale for bolig

Det er ikke adgang til å inngå tidsbestemt leieavtale for bolig for kortere tid enn tre år. Minstetiden kan likevel settes til ett år hvis avtalen gjelder lofts- eller sokkelbolig i enebolig eller bolig i tomannsbolig, og utleieren bor i samme hus. Bestemmelsene i første og annet punktum gjelder ikke dersom:

a. husrommet skal brukes som bolig av utleieren selv eller noen som hører til husstanden, eller
b. utleieren har en annen saklig grunn for tidsavgrensningen.

Utleieren kan bare påberope seg unntakene i første ledd bokstav a og b dersom leieren senest ved inngåelsen av avtalen skriftlig ble gjort kjent med grunnen for tidsavgrensningen, og husrommet ved utløpet av den avtalte leietid skal brukes i samsvar med den oppgitte grunnen. Utsettes tidspunktet for når husrommet skal brukes i samsvar med den oppgitte grunnen, kan leieavtalen forlenges fram til dette tidspunktet dersom utsettelsen skyldes en uforutsett omstendighet som har inntrådt etter at avtalen ble inngått.

Er tidsbestemt leieavtale for bolig inngått i strid med bestemmelsene i denne paragrafen, skal avtalen anses som tidsubestemt.

§ 9-3 a. Midlertidig unntak ved utleie av fritidsbolig som bolig

For bygning hvor det er gitt unntak for tidsbestemt bruksendring fra fritidsbolig til bolig etter plan- og bygningsloven §§ 20-9 og 20-10, kan det inngås tidsbestemt leieavtale med minstetid på ned til ett år.
Tilføyd ved lov 2 juni 2023 nr. 17 (endringslov til lov 10 juni 2022 nr. 35), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, midlertidig lov endret ved 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 9-4. Leierens oppsigelse av tidsubestemt leieavtale

Er ikke annet avtalt, kan tidsubestemt leieavtale sies opp av leieren.

§ 9-5. Utleierens oppsigelse av tidsubestemt leieavtale

Er ikke annet avtalt eller annet følger av loven her, kan tidsubestemt leieavtale sies opp av utleieren.

En tidsubestemt leieavtale om bolig kan bare sies opp av utleieren dersom:

a. husrommet skal brukes som bolig av utleieren selv eller noen som hører til husstanden,
b. riving eller ombygging av eiendommen gjør at husrommet må fravikes,
c. leieren har misligholdt leieavtalen, eller
d. det foreligger en annen saklig grunn til å si opp leieavtalen.

Tidsubestemt leieavtale om enkelt beboelsesrom der leieren etter leieavtalen har adgang til en annens bolig, kan sies opp av utleieren uten hinder av bestemmelsene i annet ledd.

§ 9-6. Oppsigelsesfrist

Oppsigelsesfristen skal være tre måneder til opphør ved utløpet av en kalendermåned.

For leieavtale om enkelt beboelsesrom der leieren etter avtalen har adgang til en annens bolig, skal oppsigelsesfristen være én måned. Det samme gjelder for selvstendig leie av garasje eller bod.

For leieavtale om lokale der leien er avtalt pr. dag, skal oppsigelsesfristen være én dag.

Bestemmelsene i denne paragraf kan fravikes i avtale.

§ 9-7. Formkrav til utleierens oppsigelse

Oppsigelse fra utleier skal være skriftlig.

Oppsigelsen skal begrunnes. Oppsigelsen skal også opplyse om at leieren kan protestere skriftlig til utleieren innen én måned etter at oppsigelsen er mottatt. Oppsigelsen skal dessuten opplyse om at dersom leieren ikke protesterer innen fristen, taper leieren sin rett til å påberope seg at oppsigelsen er i strid med loven, jf. § 9-8 første ledd annet punktum, og at utleieren i så fall kan begjære tvangsfravikelse etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c.

En oppsigelse som ikke fyller kravene i første og annet ledd, er ugyldig. Har leieren flyttet i henhold til oppsigelsen, anses den som godtatt.

Bestemmelsene i annet og tredje ledd gjelder ikke for oppsigelse av tidsubestemt leieavtale om enkelt beboelsesrom der leieren etter leieavtalen har adgang til en annens bolig. Det samme gjelder for leie av lokale der leien er avtalt pr. dag og for selvstendig leie av garasje eller bod.

§ 9-8. Tilsidesettelse av oppsigelse

Leieren kan innen én måned etter at oppsigelsen er mottatt, protestere skriftlig til utleieren mot oppsigelsen. Har leieren ikke protestert mot oppsigelsen i samsvar med første punktum, kan leieren ikke påberope seg at oppsigelsen er i strid med loven her. Har leieren protestert i samsvar med første punktum, faller oppsigelsen bort om ikke utleieren har reist søksmål mot leieren innen tre måneder etter at leierens frist løp ut.

Retten skal prøve om oppsigelsen er lovlig, og om den eventuelt skal settes til side. Oppsigelsen skal settes til side dersom retten ut fra en vurdering av begge parters forhold finner at den vil virke urimelig. Retten kan likevel ikke sette oppsigelsen til side dersom den kommer til at oppsigelsen skyldes vesentlig mislighold fra leierens side, jf. § 9-9 første ledd annet punktum.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder ikke for oppsigelse av tidsubestemt leieavtale om enkelt beboelsesrom der leieren etter leieavtalen har adgang til en annens bolig. Det samme gjelder for leie av lokale der leien er avtalt pr. dag, og selvstendig leie av garasje eller bod.

§ 9-9. Utleierens hevingsrett

Utleieren kan heve leieavtalen på grunn av vesentlig mislighold fra leierens side. Vesentlig mislighold foreligger dersom:

a. leieren vesentlig misligholder sin plikt til å betale leie eller oppfylle andre krav som reiser seg av leieavtalen,
b. leieren tross skriftlig advarsel fra utleieren i vesentlig grad forsømmer sin vedlikeholdsplikt eller fortsetter å opptre på en måte som er til alvorlig skade eller sjenanse for utleieren, eiendommen eller øvrige brukere,
c. leieren uten å ha rett til det helt eller delvis overlater bruken av husrommet til andre og tross skriftlig advarsel fra utleieren ikke bringer forholdet til opphør,
d. leieren uten å ha rett til det bruker husrommet på annen måte eller til andre formål enn avtalt og tross skriftlig advarsel fra utleieren ikke bringer forholdet til opphør, eller
e. leieren for øvrig misligholder sine plikter på en måte som gjør det nødvendig å bringe leieavtalen til opphør.

En erklæring om at utleieren hever leieavtalen, skal være skriftlig. Den kan pålegge leieren straks å flytte og levere husrommet tilbake. I erklæringen skal grunnen til å heve leieavtalen oppgis.

Blir leieavtalen hevet, er leieren ansvarlig for utlegg, tapt leie o.l. etter bestemmelsene i § 5-8.

§ 9-10. Leierens død

Dør leieren før leieforholdet er slutt, har både utleieren og dødsboet rett til å si opp leieavtalen med varsel som nevnt i § 9-6, selv om avtalen er inngått for lengre tid eller med lengre oppsigelsesfrist.

Har leieren rett til å overføre bruksretten, har utleieren ikke rett til å si opp leieavtalen etter første ledd. Vil dødsboet i dette tilfelle si opp etter første ledd, må oppsigelse gis innen tre måneder regnet fra dødsfallet.

Oppsigelse etter første ledd skal være skriftlig. For øvrig gjelder ikke bestemmelsene i §§ 9-5 til 9-9 for oppsigelsen.

§ 9-11. Varsel om fravikelse

Når det er grunnlag for å begjære fravikelse av husrommet kan utleier, dersom det er grunn til det, sende skriftlig varsel til sosialtjenesten i kommunen om misligholdet. En eventuell begjæring om tvangsfravikelse bør tidligst fremsettes for namsmyndigheten to uker etter at skriftlig varsel er sendt til sosialtjenesten. Utleier kan gi andre fullmakt til å sende slikt varsel. Leier kan i skriftlig melding til utleier reservere seg mot at slikt varsel blir sendt til sosialtjenesten.

Utleier skal senest samtidig med oversendelse av varsel til sosialtjenesten i kommunen etter første ledd, sende kopi av varselet eller annen melding om innholdet til leier.

Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 39 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 648).

Kapittel 10. Tilbakelevering av husrommet ved leieforholdets opphør

§ 10-1. Visning før flytting

I tiden før fraflytting plikter leieren i rimelig utstrekning å gi leiesøkende adgang for å se på husrommet.

§ 10-2. Tilbakelevering

Den dagen leieforholdet opphører, skal leieren stille husrommet med tilbehør til utleierens disposisjon. Er ikke annet avtalt, regnes tilbakelevering for skjedd når utleieren har fått nøkler og ellers uhindret atkomst til husrommet. Forlater

leieren husrommet på en slik måte at leieforholdet klart må anses oppgitt, kan utleieren igjen straks disponere over det.

Er ikke annet avtalt, skal husrommet med tilbehør være ryddet, rengjort og i samme stand som ved overtakelsen, bortsett fra den forringelse som skyldes alminnelig slit og elde, og de mangler som utleieren selv plikter å utbedre.

Utleieren kan ikke uten særlig avtale kreve at leieren setter husrommet tilbake til opprinnelig stand så langt det gjelder endringer som leieren hadde rett til å utføre. Utleieren kan ikke i noe tilfelle kreve husrommet satt tilbake til opprinnelig stand dersom dette ville medføre uforholdsmessige omkostninger eller urimelig verditap, men utleieren kan kreve erstattet den verdireduksjon endringene har medført, hvis det gjelder endringer leieren ikke hadde rett til å utføre.

Fast inventar som leieren har brakt inn i husrommet, tilfaller utleieren hvis utskilling ville medføre uforholdsmessige omkostninger eller urimelig verditap.

Har leieren plikt til å vedlikeholde husrommet eller tilbehøret, skal vedlikeholdet være forsvarlig utført, men utleieren kan ikke uten særlig avtale kreve at husrommet eller tilbehøret er i bedre stand enn det var ved overleveringen.

Om leierens krav på vederlag gjelder § 10-5.

§ 10-3. Erstatning for forsinkelse og mangel

Stilles ikke husrommet til utleierens disposisjon den dagen leieforholdet er opphørt, kan utleieren kreve vederlag tilsvarende avtalt leie inntil leierens bruk opphører.

Er husrommet i dårligere stand enn hva som er avtalt eller fastsatt i § 10-2, kan utleieren kreve dekket nødvendige utgifter til utbedring. Kravet må være framsatt innen rimelig tid etter at utleieren burde ha oppdaget mangelen. Regelen i annet punktum gjelder ikke dersom leieren har opptrådt grovt uaktsomt eller i strid med redelighet og god tro.

Utleieren kan kreve erstatning for annet tap som følge av leierens mislighold. Dette gjelder likevel ikke så langt leieren godtgjør at misligholdet skyldes en hindring utenfor leierens kontroll, som leieren ikke med rimelighet kunne forventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å ha unngått eller overvunnet følgene av.

Skyldes misligholdet en tredjeperson som leieren har gitt i oppdrag helt eller delvis å sette husrommet i stand, er leieren fri for ansvar bare om også tredjemann ville være fritatt etter reglene i tredje ledd.

Ansvarsfriheten gjelder så lenge hindringen virker. Faller hindringen bort, kan ansvar gjøres gjeldende dersom leieren da plikter å oppfylle, men ikke gjør dette.

Reglene i tredje, fjerde og femte ledd omfatter ikke slikt indirekte tap som er nevnt i § 5-8 fjerde ledd.

Utleieren kan i alle tilfeller kreve erstatning dersom misligholdet eller tapet skyldes feil eller forsømmelse fra leierens side. For utmålingen av erstatningen gjelder bestemmelsene i § 2-14 første, femte og sjette ledd tilsvarende.

§ 10-4. Etterlatt løsøre

Finnes det i husrommet etterlatt løsøre som må antas å tilhøre leieren eller noen i leierens husstand, skal utleieren for leierens regning ta hånd om dette. Rent skrot kan likevel kastes umiddelbart. Medfører omsorgsplikten arbeid, kan utleieren kreve en rimelig godtgjørelse for dette.

Utleieren skal så vidt mulig skriftlig oppfordre leieren til å hente løsøret. Utleieren kan holde løsøret tilbake inntil kostnadene med oppbevaringen dekkes eller betryggende sikkerhet stilles.

Utleieren kan selge løsøret for leierens regning dersom kostnadene eller ulempene med oppbevaringen blir urimelige, eller dersom leieren venter urimelig lenge med å betale kostnadene eller med å overta løsøret. Er det grunn til å tro at salgssummen ikke vil dekke salgskostnadene, kan utleieren i stedet rå over tingen på annen hensiktsmessig måte.

§ 10-5. Vederlag for forbedringer

Har leieren med utleierens samtykke gjort vesentlige forbedringer i husrommet, kan leieren kreve vederlag for den fordel utleieren oppnår som følge av forbedringene, med mindre annet ble avtalt da samtykket ble gitt.

Blir partene ikke enige om vederlaget etter første ledd, kan begge parter kreve tvisten avgjort etter bestemmelsen i § 12-2. Vederlaget fastsettes likevel av retten når utleieren har gått til sak mot leieren etter reglene i § 9-8, og oppsigelsen ikke settes til side.

§ 10-6. Vederlag for kundekrets

Er leieren av lokale oppsagt, og oppsigelsen ikke settes til side etter reglene i § 9-8, kan leieren kreve vederlag for den fordel utleieren oppnår som følge av den kundekrets leieren har opparbeidet. Når vederlag tilkjennes, skal retten som regel fastsette at utleieren kan kreve hele eller en bestemt del av vederlaget tilbake, dersom leieren innen en fastsatt frist på inntil tre år på ny starter tilsvarende virksomhet innenfor et område som fastsettes av retten.

Vederlag kan ikke tilkjennes dersom leieren har gjort seg skyldig i vesentlig

mislighold.

Kapittel 11. Særregler for visse boligleieforhold

§ 11-1. Boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder utleie av offentlig disponert bolig som skal brukes av vanskeligstilte på boligmarkedet. Bestemmelsene gjelder også utleie av annen bolig som er forbeholdt vanskeligstilte på boligmarkedet etter vedtak av organ for stat, fylkeskommune eller kommune. Med vanskeligstilte på boligmarkedet menes personer som trenger hjelp til å skaffe seg bolig på grunn av dårlig økonomi, nedsatt funksjonsevne, helsemessige eller sosiale problemer, dårlige kunnskaper om det norske boligmarkedet eller liknende forhold.

Bestemmelsene gjelder bare dersom leieren har fått opplyst skriftlig at avtalen gjelder bolig som skal brukes av vanskeligstilte på boligmarkedet, og hvilke unntak som er avtalt etter paragrafen her.

Det kan avtales at opptak av husstandsmedlem som nevnt i § 7-1 første punktum bare kan skje med utleierens godkjenning. Godkjenning kan i så fall bare nektes dersom forhold knyttet til boligens utforming eller formål tilsier det.

Det kan avtales at opptak av husstandsmedlem som nevnt i § 7-1 annet punktum og framleie av del av bolig som nevnt i § 7-3 bare kan skje med utleierens godkjenning. Godkjenning kan i så fall bare nektes dersom husrommet klart blir overbefolket, eller dersom det er nødvendig på grunn av forhold ved vedkommende person, eller forhold knyttet til boligens utforming eller formål.

Det kan avtales at framleie ved midlertidig fravær som nevnt i § 7-4 kan nektes dersom utleieren tilbyr seg å disponere boligen under leierens fravær, og leieren gis rett til å ta boligen i bruk igjen etter fraværet.

Dersom det foreligger særlige grunner, kan det inngås tidsbestemt leieavtale for kortere tid enn tre år uten hinder av § 9-3. Det er ikke adgang til å inngå mer enn én tidsbestemt avtale for samme bolig mellom de samme partene av kortere varighet enn det som følger av § 9-3. Dersom det foreligger tungtveiende grunner, kan det likevel inngås flere tidsbestemte leieavtaler av kortere varighet enn det som følger av § 9-3. En tidsbestemt leieavtale inngått i strid med bestemmelsene her, skal anses som tidsubestemt.

Uten hinder av bestemmelsene i § 3-7 kan det avtales at leier av bolig som nevnt i første ledd skal yte et lån til utleieren, dersom stat, fylkeskommune eller kommune er utleier.

Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641 og

gjelder for avtaler som er inngått etter 1 sep 2009).

§ 11-2. Elev- og studentboliger

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder utleie av bolig som etter vedtak av organ for stat, fylkeskommune eller kommune skal brukes av elever og studenter. Bestemmelsene gjelder bare dersom leieren har fått opplyst skriftlig at avtalen gjelder slik bolig, og at dette gir leieren færre rettigheter enn ved leie av annen bolig.

Det kan avtales at opptak av husstandsmedlem som nevnt i § 7-1 første punktum bare kan skje med utleierens godkjenning. Godkjenning kan i så fall bare nektes dersom forhold knyttet til boligens utforming eller formål tilsier det.

Det kan avtales at opptak av husstandsmedlem som nevnt i § 7-1 annet punktum og framleie av del av bolig som nevnt i § 7-3 bare kan skje med utleierens godkjenning. Godkjenning kan i så fall bare nektes dersom husrommet klart blir overbefolket, eller dersom det er nødvendig på grunn av forhold ved vedkommende person, eller knyttet til boligens utforming eller formål.

Framleie etter § 7-4 ved midlertidig fravær kan nektes dersom utleieren tilbyr seg å disponere boligen under leierens fravær, og leieren gis rett til å ta boligen i bruk igjen etter fraværet.

Uten hinder av bestemmelsene i kapittel 9 om opphør kan det avtales at leieavtalen skal falle bort uten oppsigelse ved endt semester, endt studieår eller endt utdannelse. Uten hinder av § 9-3 kan partene også inngå en tidsbestemt leieavtale for kortere tid enn tre år. Er leieavtalen ikke inngått for bestemt tid, har leieren før fraflytting alltid krav på varsel med frist som nevnt i § 9-6.

Uten hinder av § 3-5 tredje ledd kan det avtales at rentene av konto for depositum skal godskrives utleieren.

Uten hinder av § 3-2 første ledd annet punktum kan det avtales forskuddsbetaling for inntil tre måneder.

Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641).

§ 11-3. Tjenestebolig

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder ved utleie av bolig som leieren har leid i egenskap av arbeidstaker, når leieren har fått opplyst skriftlig at avtalen gjelder bolig som her nevnt, og at dette gir leieren færre rettigheter enn ved leie av annen bolig.

Retten til å tre inn i leieavtalen etter § 8-2 gjelder ikke når leieren, eller noen

som har fortsatt leieforholdet, dør. Før begjæring om fraflytting kan settes fram, har hustandsmedlem krav på varsel med frist som nevnt i § 9-6.

Skal leieren tre ut av arbeidsforholdet eller bli forflyttet, kan oppsigelse av leieforholdet bare settes til side av retten etter § 9-8 når særlige grunner gjør det rimelig. Retten skal påse at oppsigelsen ikke blir brukt som kampmiddel i arbeidstvist. Dette gjelder også når leieren eller husstandsmedlem etter arbeidsforholdets opphør har fortsatt leieforholdet eller i stedet leid annen bolig av arbeidsgiveren.

Retten til å heve leieavtalen ved forsinkelse etter § 2-12 og bestemmelsene i § 7-4 og § 8-3 gjelder ikke for bolig som leieren har plikt til å bebo, og boplikten er nødvendig for utføringen av arbeidet. For slik bolig faller leieavtalen bort uten hinder av bestemmelsene i kapittel 9 når leieren trer ut av arbeidsforholdet, eller blir forflyttet.

Bestemmelsene i fjerde ledd gjelder tilsvarende for:

a. bolig som staten har stilt til disposisjon for medlemmer og varamedlemmer til Stortinget eller for departementenes politiske ledelse,
b. bolig som kommune, Opplysningsvesenets fond eller lovbestemt kirkelig organ har stilt til disposisjon for embets- eller tjenestemann i Den norske kirke, og
c. bolig som forsvaret har stilt til disposisjon for eget personell.

For boliger som nevnt i femte ledd gjelder ikke §§ 4-2 og 4-3.

§ 11-4. Utleie av egen bolig

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder utleie av bolig som utleieren selv har brukt som egen bolig, og som blir leid ut ved midlertidig fravær på inntil fem år. Bestemmelsene gjelder bare dersom leieren har fått opplyst skriftlig at avtalen gjelder bolig som her nevnt, og at dette gir leieren færre rettigheter enn ved leie av annen bolig.

Bestemmelsen i § 7-3 om framleie av del av bolig og § 7-4 om framleie ved midlertidig fravær gjelder ikke.

Av bestemmelsene i kapittel 9 skal bare § 9-10 om leierens død gjelde. Er leieavtalen ikke inngått for bestemt tid, har leieren før fraflytting alltid krav på varsel med frist som nevnt i § 9-6.

Har utleieren ikke sagt opp leieavtalen eller oppfordret leieren til å flytte før utleierens fravær har vart i fem år, gjelder lovens bestemmelser fullt ut for leieavtalen.

Kapittel 12. Prosessuelle bestemmelser

§ 12-1. Voldgift

Avtale om at tvister mellom utleier og leier som gjelder leie av bolig skal avgjøres ved voldgift, er bare bindende dersom avtalen om voldgiftsavgjørelse er inngått etter at tvisten oppstod.

§ 12-2. Takstnemnd

Kommer ikke partene til enighet om hva som er markedsleie etter § 3-1 eller gjengs leie etter § 4-3, kan hver av partene kreve tvisten avgjort av en takstnemnd. Det samme gjelder dersom partene ikke kommer til enighet om vederlag for forbedringer etter § 10-5.

Takstnemnda skal bestå av tre medlemmer og oppnevnes av tingretten i den rettskrets hvor eiendommen ligger. For takstnemnda gjelder bestemmelsene i domstolsloven §§ 106 og 108 så langt de passer. Hver av partene kan sette fram krav om ny takstnemnd innen fjorten dager etter at takstnemndas skriftlige og begrunnede avgjørelse er mottatt. Tingretten skal ta kravet til følge hvis:

a. avgjørelsen bygger på uforsvarlig saksbehandling eller uriktig oppfatning av faktiske omstendigheter, og dette må antas å ha påvirket verdsettelsen i vesentlig grad, eller
b. verdsettelsen åpenbart er uriktig.

Hver av partene kan bringe saken inn for tingretten ved stevning. Stevningen må være inngått til retten innen én måned etter at takstnemndas skriftlige og begrunnede avgjørelse er mottatt. På samme måte kan saken bringes inn for tingretten dersom takstnemndas avgjørelse ikke foreligger to måneder etter oppnevningen. En avgjørelse som ikke er brakt inn for retten innen fristen nevnt i annet punktum, har virkning som en rettskraftig dom. Retten kan gi oppfriskning for oversittelse av frist som nevnt i annet punktum.

Retten skal fastsette godtgjørelsen for medlemmene av takstnemnda. Retten kan bestemme at den som har krevd takst skal betale inn et beløp til sikkerhet for godtgjørelsen. Utleieren skal bære kostnadene dersom takstnemnda fastsetter et lavere beløp enn det utleieren har krevd i leie, eller høyere vederlag enn det utleieren har vært villig til å betale for påkostningene. Ellers skal leieren betale kostnadene. Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse og skal begrunnes. Partene kan anke kjennelsen innen én måned.

Blir saken brakt inn for retten etter tredje ledd, kan retten avgjøre

spørsmålet om ansvar for kostnadene med takstnemnd etter tvisteloven kapittel 20.
Endret ved lover 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641 og gjelder for avgjørelser som er truffet av takstnemnda etter 1 sep 2009).

§ 12-3. Midlertidig bruksrett

Når søksmål om godkjenning etter reglene i kapitlene 7, 8 eller 11 er reist, kan retten ved kjennelse etter begjæring fra saksøkeren, mot eller uten sikkerhetsstillelse, beslutte at den som kreves godkjent som framleier, husstandsmedlem eller ny leier, skal ha bruksrett til husrommet inntil saken er rettskraftig avgjort. Saksbehandlingsreglene i tvisteloven kapittel 32 og 34 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 12-4. Foregrepet tvangskraft

Når det er avsagt dom i sak som nevnt i § 9-8 og oppsigelsen ikke er satt til side, kan retten etter begjæring fra utleieren, mot eller uten sikkerhetsstillelse, i særlige tilfelle ved kjennelse gi samtykke til at fraviking gjennomføres før dommen er rettskraftig. Er dommen påanket, kan samtykke gis av ankedomstolen.

§ 12-5. Husleietvistutvalget

Husleietvistutvalget er et partssammensatt tvisteløsningsorgan som behandler tvister etter loven her og etter lov 16. juni 1939 nr. 6 om husleie.

Husleietvistutvalget er et faglig uavhengig forvaltningsorgan som ikke kan instrueres om behandlingen av enkeltsaker eller om den faglige virksomheten for øvrig.

Husleietvistutvalget kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra folkeregisteret som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter loven her og forskrifter fastsatt med hjemmel i loven her.

Tvister om leie av bolig må behandles av Husleietvistutvalget før de kan bringes inn for tingretten hvis det følger av rettergangslovgivningen at behandling i forliksrådet ellers ville vært nødvendig. Forliksrådet kan ikke

behandle tvister om leie av bolig.

Innbringelse av en sak for Husleietvistutvalget skal likestilles med søksmål etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-11 første ledd annet punktum.

Departementet kan gi forskrift om Husleietvistutvalget.

Endret ved lover 11 mai 2001 nr. 19 (ikr. 15 mai 2001 iflg. res. 11 mai 2001 nr. 481), 16 juni 2006 nr. 34 (ikr. 1 juli 2006, men slik at nytt annet ledd ikke gjelder for saker som er brakt inn for forliksrådet før 1 juli 2006), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3 og 21 des 2007 nr. 127, 16 jan 2009 nr. 6 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 641), 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 6 mai 2022 nr. 27 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 758, se endringslov del III for overgangsregel).

Kapittel 13. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 13-1. Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

1 Fra 1 jan 2000 iflg. res. 26 mars 1999 nr. 248.

§ 13-2. Overgangsbestemmelser

Loven gjelder fullt ut for leieavtale som er inngått etter lovens ikrafttredelse.

For tidsubestemt leieavtale som er inngått før lovens ikrafttredelse gjelder loven fra utløpet av den lengste oppsigelsesfristen, regnet fra lovens ikrafttredelse, med følgende unntak eller endringer:

a. Bestemmelsene i § 3-1 første ledd om leien skal gjelde fra det tidspunkt leien etter lov eller avtale skal fastsettes på ny. Bestemmelsen i § 3-6 annet punktum om garantibeløp skal ikke gjelde garantiavtale inngått før lovens ikrafttredelse. Det samme skal gjelde ved fornyelse av slik avtale, dersom leieren etter leieavtalen som gjaldt ved lovens ikrafttredelse var forpliktet til dette.
b. Bestemmelsene i kapittel 9 om oppsigelse skal gjelde for oppsigelse som gis etter lovens ikrafttredelse.
c. Bestemmelsene i § 10-5 om vederlag for forbedringer skal gjelde dersom utleierens samtykke er gitt etter lovens ikrafttredelse.
d. Bestemmelsene i kapittel 11 skal ikke gjelde for avtale som er inngått før lovens ikrafttredelse.

e. Bestemmelsene i § 12-1 om voldgift skal gjelde for voldgiftsavtale som er inngått etter lovens ikrafttredelse. Bestemmelsene i § 12-3 om midlertidig bruksrett skal gjelde dersom søksmål er reist etter lovens ikrafttredelse. Bestemmelsene i § 12-4 om foregrepet tvangskraft skal gjelde dersom dommen er avsagt etter lovens ikrafttredelse. For dommer forkynt etter lovens ikrafttredelse gjelder ankefristene i tvisteloven § 29-5.

Som tidsubestemt etter bestemmelsen her regnes også leieavtale mellom borettslag eller boligaksjeselskap og selskapsmedlem med bruksrett.

Bestemmelsene i lovens kapittel 1 til 11 skal ikke gjelde for tidsbestemt leieavtale som er inngått før lovens ikrafttredelse. Bestemmelsene i annet ledd bokstav e skal likevel gjelde tilsvarende for tidsbestemt leieavtale som er inngått før lovens ikrafttredelse. Leieavtale som bare kan sies opp av en av partene, og leieavtale som bare kan sies opp dersom det foreligger vesentlig mislighold, regnes som tidsbestemt i forhold til reglene her, jf. likevel tredje ledd.

Reglene om bortleie av bolig mot lån i kapittel 9 i lov av 16. juni 1939 nr. 6 om husleie fortsetter å gjelde for avtaler som er inngått før loven her har trådt i kraft.

Endret ved lover 28 apr 2000 nr. 34 (ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 28 apr 2000 nr. 366), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 13-3. Opphevelse og endringer av andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, oppheves lov av 16. juni 1939 nr. 6 om husleie.

Fra samme tidspunkt gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

§ 1.

Lovens formål er å styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett.

§ 2.

Følgende konvensjoner skal gjelde som norsk lov i den utstrekning de er

bindende for Norge:

1. Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter som endret ved femtende protokoll 24. juni 2013, med følgende tilleggsprotokoller:
    a. Protokoll 20. mars 1952
    b. Fjerde protokoll 16. september 1963 om beskyttelse av visse rettigheter og friheter som ikke allerede omfattes av konvensjonen og av første tilleggsprotokoll til konvensjonen
    c. Sjette protokoll 28. april 1983 om opphevelse av dødsstraff
    d. Syvende protokoll 22. november 1984
    e. Trettende protokoll 3. mai 2002 om avskaffelse av dødsstraff under enhver omstendighet
2. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 16. desember 1966 om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter,
3. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter med følgende tilleggsprotokoller:
    a. Valgfri protokoll 16. desember 1966,
    b. Annen valgfri protokoll 15. desember 1989 om avskaffelse av dødsstraff.
4. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 20. november 1989 om barnets rettigheter med følgende tilleggsprotokoller:
    a. Valgfri protokoll 25. mai 2000 om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi,
    b. Valgfri protokoll 25. mai 2000 om barn i væpnet konflikt
5. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 18. desember 1979 om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner med tilleggsprotokoll 6. oktober 1999.

Endret ved lover 1 aug 2003 nr. 86 (ikr. 1 okt 2003 iflg. res. 1 aug 2003 nr. 991), 10 juni 2005 nr. 49 (protokoll nr. 13 til EMK ikr. 1 des 2005 iflg. res. 2 sep 2005 nr. 965; protokoll nr. 14 til EMK ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846), 19 juni 2009 nr. 80 (ikr. 19 juni 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 696), 9 mai 2014 nr. 14 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 611), 9 mai 2014 nr. 14 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1966).

§ 3.

Bestemmelsene i konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2 skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen lovgivning.

§ 4.

De konvensjoner og protokoller som er nevnt i § 2, kunngjøres i Norsk Lovtidend på ett originalspråk og i norsk oversettelse.

§ 5.

Loven gjelder også for Svalbard og Jan Mayen.

§ 6.

Loven trer i kraft straks.

Vedlegg 1. Den europeiske menneskerettskonvensjon med protokoller (autentisk engelsk tekst)

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms[1]

1 Teksten er for Norges del endret i samsvar med bestemmelsene i protokoll 15, som trådte ikr. 1 august 2021. (Protokoll 15 har tatt opp i seg tidligere endringsprotokoller, herunder protokollene 2, 3, 5, 8, 9, 11 og 14).
Rome, 4 November 1950
Entry into force 3 September 1953
The governments signatory hereto, being members of the Council of Europe,
Considering the Universal Declaration of Human Rights proclaimed by the General Assembly of the United Nations on 10th December 1948;

Considering that this Declaration aims at securing the universal and effective recognition and observance of the Rights therein declared;

Considering that the aim of the Council of Europe is the achievement of greater unity between its members and that one of the methods by which that aim is to be pursued is the maintenance and further realisation of human rights and fundamental freedoms;

Reaffirming their profound belief in those fundamental freedoms which are the foundation of justice and peace in the world and are best maintained on the one hand by an effective political democracy and on the other by a common understanding and observance of the human rights upon which they depend;

Being resolved, as the governments of European countries which are like-minded and have a common heritage of political traditions, ideals, freedom and

the rule of law, to take the first steps for the collective enforcement of certain of the rights stated in the Universal Declaration,

Affirming that the High Contracting Parties, in accordance with the principle of subsidiarity, have the primary responsibility to secure the rights and freedoms defined in this Convention and the Protocols thereto, and that in doing so they enjoy a margin of appreciation, subject to the supervisory jurisdiction of the European Court of Human Rights established by this Convention,

Have agreed as follows:

Art 1. Obligation to respect human rights

The High Contracting Parties shall secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms defined in Section I of this Convention.

Section I – Rights and freedoms

Art 2. Right to life

1. Everyone's right to life shall be protected by law. No one shall be deprived of his life intentionally save in the execution of a sentence of a court following his conviction of a crime for which this penalty is provided by law.
2. Deprivation of life shall not be regarded as inflicted in contravention of this article when it results from the use of force which is no more than absolutely necessary:

    a. in defence of any person from unlawful violence;
    b. in order to effect a lawful arrest or to prevent the escape of a person lawfully detained;
    c. in action lawfully taken for the purpose of quelling a riot or insurrection.

Art 3. Prohibition of torture

No one shall be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment.

Art 4. Prohibition of slavery and forced labour

1. No one shall be held in slavery or servitude.
2. No one shall be required to perform forced or compulsory labour.
3. For the purpose of this article the term «forced or compulsory labour» shall not include:

a. any work required to be done in the ordinary course of detention imposed according to the provisions of Article 5 of this Convention or during conditional release from such detention;
b. any service of a military character or, in case of conscientious objectors in countries where they are recognised, service exacted instead for compulsory military service;
c. any service exacted in case of an emergency or calamity threatening the life or well-being of the community;
d. any work or service which forms part of normal civic obligations.

Art 5. Right to liberty and security

1. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be deprived of his liberty save in the following cases and in accordance with a procedure prescribed by law:

a. the lawful detention of a person after conviction by a competent court;
b. the lawful arrest or detention of a person for non-compliance with the lawful order of a court or in order to secure the fulfilment of any obligation prescribed by law;
c. the lawful arrest or detention of a person effected for the purpose of bringing him before the competent legal authority on reasonable suspicion of having committed an offence or when it is reasonably considered necessary to prevent his committing an offence or fleeing after having done so;
d. the detention of a minor by lawful order for the purpose of educational supervision or his lawful detention for the purpose of bringing him before the competent legal authority;
e. the lawful detention of persons for the prevention of the spreading of infectious diseases, of persons of unsound mind, alcoholics or drug addicts or vagrants;
f. the lawful arrest or detention of a person to prevent his effecting an

unauthorised entry into the country or of a person against whom action is being taken with a view to deportation or extradition.

2. Everyone who is arrested shall be informed promptly, in a language which he understands, of the reasons for his arrest and of any charge against him.
3. Everyone arrested or detained in accordance with the provisions of paragraph 1.c of this article shall be brought promptly before a judge or other officer authorised by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release pending trial. Release may be conditioned by guarantees to appear for trial.
4. Everyone who is deprived of his liberty by arrest or detention shall be entitled to take proceedings by which the lawfulness of his detention shall be decided speedily by a court and his release ordered if the detention is not lawful.
5. Everyone who has been the victim of arrest or detention in contravention of the provisions of this article shall have an enforceable right to compensation.

Art 6. Right to a fair trial

1. In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice.
2. Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.
3. Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights:

a. to be informed promptly, in a language which he understands and in detail, of the nature and cause of the accusation against him;
b. to have adequate time and facilities for the preparation of his defence;
c. to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing or, if he has not a sufficient means to pay for legal assistance, to be given it free when the interests of justice so require;
d. to examine or have examined witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him;

e. to have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court.

Art 7. No punishment without law

1. No one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence under national or international law at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time the criminal offence was committed.
2. This article shall not prejudice the trial and punishment of any person for any act or omission which, at the time when it was committed, was criminal according to the general principles of law recognised by civilised nations.

Art 8. Right to respect for private and family life

1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.
2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

Art 9. Freedom of thought, conscience and religion

1. Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief and freedom, either alone or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief, in worship, teaching, practice and observance.
2. Freedom to manifest one's religion or beliefs shall be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary in a democratic society in the interests of public safety, for the protection of public order, health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.

Art 10. Freedom of expression

1. Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. This article shall not prevent States from requiring the licensing of broadcasting, television or cinema enterprises.
2. The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary.

Art 11. Freedom of assembly and association

1. Everyone has the right to freedom of peaceful assembly and to freedom of association with others, including the right to form and to join trade unions for the protection of his interests.
2. No restrictions shall be placed on the exercise of these rights other than such as are prescribed by law and are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals or for the protection of the rights and freedoms of others. This article shall not prevent the imposition of lawful restrictions on the exercise of these rights by members of the armed forces, of the police or of the administration of the State.

Art 12. Right to marry

Men and women of marriageable age have the right to marry and to found a family, according to the national laws governing the exercise of this right.

Art 13. Right to an effective remedy

Everyone whose rights and freedoms as set forth in this Convention are violated shall have an effective remedy before a national authority notwithstanding that

the violation has been committed by persons acting in an official capacity.

Art 14. Prohibition of discrimination

The enjoyment of the rights and freedoms set forth in this Convention shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status.

Art 15. Derogation in time of emergency

1. In time of war or other public emergency threatening the life of the nation any High Contracting Party may take measures derogating from its obligations under this Convention to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with its other obligations under international law.
2. No derogation from Article 2, except in respect of deaths resulting from lawful acts of war, or from Articles 3, 4 (paragraph 1) and 7 shall be made under this provision.
3. Any High Contracting Party availing itself of this right of derogation shall keep the Secretary General of the Council of Europe fully informed of the measures which it has taken and the reasons therefor. It shall also inform the Secretary General of the Council of Europe when such measures have ceased to operate and the provisions of the Convention are again being fully executed.

Art 16. Restrictions on political activity of aliens

Nothing in Articles 10, 11 and 14 shall be regarded as preventing the High Contracting Parties from imposing restrictions on the political activity of aliens.

Art 17. Prohibition of abuse of rights

Nothing in this Convention may be interpreted as implying for any State, group or person any right to engage in any activity or perform any act aimed at the destruction of any of the rights and freedoms set forth herein or at their limitation to a greater extent than is provided for in the Convention.

Art 18. Limitation on use of restrictions on rights

The restrictions permitted under this Convention to the said rights and freedoms shall not be applied for any purpose other than those for which they have been prescribed.

Section II – European Court of Human Rights

Art 19. Establishment of the Court

To ensure the observance of the engagements undertaken by the High Contracting Parties in the Convention and the Protocols thereto, there shall be set up a European Court of Human Rights, hereinafter referred to as «the Court». It shall function on a permanent basis.

Art 20. Number of judges

The Court shall consist of a number of judges equal to that of the High Contracting Parties.

Art 21. Criteria for office

1. The judges shall be of high moral character and must either possess the qualifications required for appointment to high judicial office or be jurisconsults of recognised competence.
2. Can didates shall be less than 65 years of age at the date by which the list of three candidates has been requested by the Parliamentary Assembly, further to Article 22.
3. The judges shall sit on the Court in their individual capacity.
4. During their term of office the judges shall not engage in any activity which is incompatible with their independence, impartiality or with the demands of a full-time office; all questions arising from the application of this paragraph shall be decided by the Court.
Amended by Protocol No. 15 to the ECHR (act 9 May 2014 No 14, in force 1 Aug 2021 re. res. 18 June 2021 No 1966).

Art 22. Election of judges

1. The judges shall be elected by the Parliamentary Assembly with respect to each High Contracting Party by a majority of votes cast from a list of three candidates nominated by the High Contracting Party.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 23. Terms of office and dismissal

1. The judges shall be elected for a period of nine years. They may not be re-elected.
2. The judges shall hold office until replaced. They shall, however, continue to deal with such cases as they already have under consideration.
3. No judge may be dismissed from office unless the other judges decide by a majority of two-thirds that that judge has ceased to fulfil the required conditions.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004, Protocol No. 15 to the ECHR (act 9 May 2014 No 14, in force 1 Aug 2021 re. res. 18 June 2021 No 1966).

Art 24. Registry and rapporteurs

1. The Court shall have a registry, the functions and organisation of which shall be laid down in the rules of the Court.
2. When sitting in a single-judge formation, the Court shall be assisted by rapporteurs who shall function under the authority of the President of the Court. They shall form part of the Court's registry.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 25. Plenary Court

The plenary Court shall

a. elect its President and one or two Vice-Presidents for a period of three years; they may be re-elected;
b. set up Chambers, constituted for a fixed period of time;
c. elect the Presidents of the Chambers of the Court; they may be re-elected;
d. adopt the rules of the Court;

e. elect the Registrar and one or more Deputy Registrars;
f. make any request under Article 26, paragraph 2.

Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 26. Single-judge formation, committees, Chambers and Grand Chamber

1. To consider cases brought before it, the Court shall sit in a single-judge formation, in committees of three judges, in Chambers of seven judges and in a Grand Chamber of seventeen judges. The Court's Chambers shall set up committees for a fixed period of time.
2. At the request of the plenary Court, the Committee of Ministers may, by a unanimous decision and for a fixed period, reduce to five the number of judges of the Chambers.
3. When sitting as a single judge, a judge shall not examine any application against the High Contracting Party in respect of which that judge has been elected.
4. There shall sit as an ex officio member of the Chamber and the Grand Chamber the judge elected in respect of the High Contracting Party concerned. If there is none or if that judge is unable to sit, a person chosen by the President of the Court from a list submitted in advance by that Party shall sit in the capacity of judge.
5. The Grand Chamber shall also include the President of the Court, the Vice-Presidents, the Presidents of the Chambers and other judges chosen in accordance with the rules of the Court. When a case is referred to the Grand Chamber under Article 43, no judge from the Chamber which rendered the judgment shall sit in the Grand Chamber, with the exception of the President of the Chamber and the judge who sat in respect of the High Contracting Party concerned.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 27. Competence of single judges

1. A single judge may declare inadmissible or strike out of the Court's list of cases an application submitted under Article 34, where such a decision can be taken without further examination.
2. The decision shall be final.
3. If the single judge does not declare an application inadmissible or strike it out, that judge shall forward it to a committee or to a Chamber for further

examination.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 28. Competence of committees

1. In respect of an application submitted under Article 34, a committee may, by a unanimous vote,

a. declare it inadmissible or strike it out of its list of cases, where such decision can be taken without further examination; or
b. declare it admissible and render at the same time a judgment on the merits, if the underlying question in the case, concerning the interpretation or the application of the Convention or the Protocols thereto, is already the subject of well-established case-law of the Court.

2. Decisions and judgments under paragraph 1 shall be final.
3. If the judge elected in respect of the High Contracting Party concerned is not a member of the committee, the committee may at any stage of the proceedings invite that judge to take the place of one of the members of the committee, having regard to all relevant factors, including whether that Party has contested the application of the procedure under paragraph 1.b.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 29. Decisions by Chambers on admissibility and merits

1. If no decision is taken under Article 27 or 28, or no judgment rendered under Article 28, a Chamber shall decide on the admissibility and merits of individual applications submitted under Article 34. The decision on admissibility may be taken separately.
2. A Chamber shall decide on the admissibility and merits of inter-State applications submitted under Article 33. The decision on admissibility shall be taken separately unless the Court, in exceptional cases, decides otherwise.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 30. Relinquishment of jurisdiction to the Grand Chamber

Where a case pending before a Chamber raises a serious question affecting the

interpretation of the Convention or the protocols thereto, or where the resolution of a question before the Chamber might have a result inconsistent with a judgment previously delivered by the Court, the Chamber may, at any time before it has rendered its judgment, relinquish jurisdiction in favour of the Grand Chamber.
Amended by Protocol No. 15 to the ECHR (act 9 May 2014 No 14, in force 1 Aug 2021 re. res. 18 June 2021 No 1966).

Art 31. Powers of the Grand Chamber

The Grand Chamber shall

a. determine applications submitted either under Article 33 or Article 34 when a Chamber has relinquished jurisdiction under Article 30 or when the case has been referred to it under Article 43;
b. decide on issues referred to the Court by the Committee of Ministers in accordance with Article 46, paragraph 4; and
c. consider requests for advisory opinions submitted under Article 47.

Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 32. Jurisdiction of the Court

1. The jurisdiction of the Court shall extend to all matters concerning the interpretation and application of the Convention and the protocols thereto which are referred to it as provided in Articles 33, 34, 46 and 47.
2. In the event of dispute as to whether the Court has jurisdiction, the Court shall decide.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 33. Inter-State cases

Any High Contracting Party may refer to the Court any alleged breach of the provisions of the Convention and the protocols thereto by another High Contracting Party.

Art 34. Individual applications

The Court may receive applications from any person, non-governmental organisation or group of individuals claiming to be the victim of a violation by one of the High Contracting Parties of the rights set forth in the Convention or the protocols thereto. The High Contracting Parties undertake not to hinder in any way the effective exercise of this right.

Art 35. Admissibility criteria

1. The Court may only deal with the matter after all domestic remedies have been exhausted, according to the generally recognised rules of international law, and within a period of four[1] months from the date on which the final decision was taken.
2. The Court shall not deal with any application submitted under Article 34 that

a. is anonymous; or
b. is substantially the same as a matter that has already been examined by the Court or has already been submitted to another procedure of international investigation or settlement and contains no relevant new information.

3. The Court shall declare inadmissible any individual application submitted under Article 34 if it considers that:

a. the application is incompatible with the provisions of the Convention or the Protocols thereto, manifestly ill-founded, or an abuse of the right of individual application; or
b. the applicant has not suffered a significant disadvantage, unless respect for human rights as defined in the Convention and the Protocols thereto requires an examination of the application on the merits.

4. The Court shall reject any application which it considers inadmissible under this Article. It may do so at any stage of the proceedings.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004, Protocol No. 15 to the ECHR (act 9 May 2014 No 14, in force 1 Aug 2021 re. res. 18 June 2021 No 1966), Protocol No. 15 to the ECHR (act 9 May 2014 No 14, in force 1 Feb 2022 re. res. 18 June 2021 No 1966).
1 According to article 8, paragraph 3 of Protocol No. 15 to the ECHR, the

reduction of the deadline from six months to four shall not apply to applications in respect of which the final decision within the meaning of Article 35, paragraph 1 of the ECHR was taken prior to the date of entry into force of Article 4 of the Protocol, i.e. prior to 1. February 2022.

Art 36. Third party intervention

1. In all cases before a Chamber or the Grand Chamber, a High Contracting Party one of whose nationals is an applicant shall have the right to submit written comments and to take part in hearings.
2. The President of the Court may, in the interest of the proper administration of justice, invite any High Contracting Party which is not a party to the proceedings or any person concerned who is not the applicant to submit written comments or take part in hearings.
3. In all cases before a Chamber or the Grand Chamber, the Council of Europe Commissioner for Human Rights may submit written comments and take part in hearings.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 37. Striking out applications

1. The Court may at any stage of the proceedings decide to strike an application out of its list of cases where the circumstances lead to the conclusion that

a. the applicant does not intend to pursue his application; or
b. the matter has been resolved; or
c. for any other reason established by the Court, it is no longer justified to continue the examination of the application.

However, the Court shall continue the examination of the application if respect for human rights as defined in the Convention and the protocols thereto so requires.

2. The Court may decide to restore an application to its list of cases if it considers that the circumstances justify such a course.

Art 38. Examination of the case

The Court shall examine the case together with the representatives of the

parties and, if need be, undertake an investigation, for the effective conduct of which the High Contracting Parties concerned shall furnish all necessary facilities.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 39. Friendly settlements

1. At any stage of the proceedings, the Court may place itself at the disposal of the parties concerned with a view to securing a friendly settlement of the matter on the basis of respect for human rights as defined in the Convention and the Protocols thereto.
2. Proceedings conducted under paragraph 1 shall be confidential.
3. If a friendly settlement is effected, the Court shall strike the case out of its list by means of a decision which shall be confined to a brief statement of the facts and of the solution reached.
4. This decision shall be transmitted to the Committee of Ministers, which shall supervise the execution of the terms of the friendly settlement as set out in the decision.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 40. Public hearings and access to documents

1. Hearings shall be in public unless the Court in exceptional circumstances decides otherwise.
2. Documents deposited with the Registrar shall be accessible to the public unless the President of the Court decides otherwise.

Art 41. Just satisfaction

If the Court finds that there has been a violation of the Convention or the protocols thereto, and if the internal law of the High Contracting Party concerned allows only partial reparation to be made, the Court shall, if necessary, afford just satisfaction to the injured party.

Art 42. Judgments of Chambers

Judgments of Chambers shall become final in accordance with the provisions of

Article 44, paragraph 2.

Art 43. Referral to the Grand Chamber

1. Within a period of three months from the date of the judgment of the Chamber, any party to the case may, in exceptional cases, request that the case be referred to the Grand Chamber.
2. A panel of five judges of the Grand Chamber shall accept the request if the case raises a serious question affecting the interpretation or application of the Convention or the protocols thereto, or a serious issue of general importance.
3. If the panel accepts the request, the Grand Chamber shall decide the case by means of a judgment.

Art 44. Final judgments

1. The judgment of the Grand Chamber shall be final.
2. The judgment of a Chamber shall become final

    a. when the parties declare that they will not request that the case be referred to the Grand Chamber; or
    b. three months after the date of the judgment, if reference of the case to the Grand Chamber has not been requested; or
    c. when the panel of the Grand Chamber rejects the request to refer under Article 43.

3. The final judgment shall be published.

Art 45. Reasons for judgments and decisions

1. Reasons shall be given for judgments as well as for decisions declaring applications admissible or inadmissible.
2. If a judgment does not represent, in whole or in part, the unanimous opinion of the judges, any judge shall be entitled to deliver a separate opinion.

Art 46. Binding force and execution of judgments

1. The High Contracting Parties undertake to abide by the final judgment of the

Court in any case to which they are parties.
2. The final judgment of the Court shall be transmitted to the Committee of Ministers, which shall supervise its execution.
3. If the Committee of Ministers considers that the supervision of the execution of a final judgment is hindered by a problem of interpretation of the judgment, it may refer the matter to the Court for a ruling on the question of interpretation. A referral decision shall require a majority vote of two thirds of the representatives entitled to sit on the Committee.
4. If the Committee of Ministers considers that a High Contracting Party refuses to abide by a final judgment in a case to which it is a party, it may, after serving formal notice on that Party and by decision adopted by a majority vote of two thirds of the representatives entitled to sit on the Committee, refer to the Court the question whether that Party has failed to fulfil its obligation under paragraph 1.
5. If the Court finds a violation of paragraph 1, it shall refer the case to the Committee of Ministers for consideration of the measures to be taken. If the Court finds no violation of paragraph 1, it shall refer the case to the Committee of Ministers, which shall close its examination of the case.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.

Art 47. Advisory opinions

1. The Court may, at the request of the Committee of Ministers, give advisory opinions on legal questions concerning the interpretation of the Convention and the protocols thereto.
2. Such opinions shall not deal with any question relating to the content or scope of the rights or freedoms defined in Section I of the Convention and the protocols thereto, or with any other question which the Court or the Committee of Ministers might have to consider in consequence of any such proceedings as could be instituted in accordance with the Convention.
3. Decisions of the Committee of Ministers to request an advisory opinion of the Court shall require a majority vote of the representatives entitled to sit on the Committee.

Art 48. Advisory jurisdiction of the Court

The Court shall decide whether a request for an advisory opinion submitted by the Committee of Ministers is within its competence as defined in Article 47.

Art 49. Reasons for advisory opinions

1. Reasons shall be given for advisory opinions of the Court.
2. If the advisory opinion does not represent, in whole or in part, the unanimous opinion of the judges, any judge shall be entitled to deliver a separate opinion.
3. Advisory opinions of the Court shall be communicated to the Committee of Ministers.

Art 50. Expenditure of the Court

The expenditure of the Court shall be borne by the Council of Europe.

Art 51. Privileges and immunities of judges

The judges shall be entitled, during the exercise of their functions, to the privileges and immunities provided for in Article 40 of the Statute of the Council of Europe and in the agreements made thereunder.

Section III – Miscellaneous provisions

Art 52. Inquiries by the Secretary General

On receipt of a request from the Secretary General of the Council of Europe any High Contracting Party shall furnish an explanation of the manner in which its internal law ensures the effective implementation of any of the provisions of the Convention.

Art 53. Safeguard for existing human rights

Nothing in this Convention shall be construed as limiting or derogating from any of the human rights and fundamental freedoms which may be ensured under the laws of any High Contracting Party or under any other agreement to which it is a Party.

Art 54. Powers of the Committee of Ministers

Nothing in this Convention shall prejudice the powers conferred on the Committee of Ministers by the Statute of the Council of Europe.

Art 55. Exclusion of other means of dispute settlement

The High Contracting Parties agree that, except by special agreement, they will not avail themselves of treaties, conventions or declarations in force between them for the purpose of submitting, by way of petition, a dispute arising out of the interpretation or application of this Convention to a means of settlement other than those provided for in this Convention.

Art 56. Territorial application

1. Any State may at the time of its ratification or at any time thereafter declare by notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe that the present Convention shall, subject to paragraph 4 of this Article, extend to all or any of the territories for whose international relations it is responsible.
2. The Convention shall extend to the territory or territories named in the notification as from the thirtieth day after the receipt of this notification by the Secretary General of the Council of Europe.
3. The provisions of this Convention shall be applied in such territories with due regard, however, to local requirements.
4. Any State which has made a declaration in accordance with paragraph 1 of this article may at any time thereafter declare on behalf of one or more of the territories to which the declaration relates that it accepts the competence of the Court to receive applications from individuals, non-governmental organisations or groups of individuals as provided by Article 34 of the Convention.

Art 57. Reservations

1. Any State may, when signing this Convention or when depositing its instrument of ratification, make a reservation in respect of any particular provision of the Convention to the extent that any law then in force in its territory is not in conformity with the provision. Reservations of a general character shall not be permitted under this article.

2. Any reservation made under this article shall contain a brief statement of the law concerned.

Art 58. Denunciation

1. A High Contracting Party may denounce the present Convention only after the expiry of five year from the date on which it became a party to it and after six months' notice contained in a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe, who shall inform the other High Contracting Parties.
2. Such a denunciation shall not have the effect of releasing the High Contracting Party concerned from its obligations under this Convention in respect of any act which, being capable of constituting a violation of such obligations, may have been performed by it before the date at which the denunciation became effective.
3. Any High Contracting Party which shall cease to be a member of the Council of Europe shall cease to be a Party to this Convention under the same conditions.
4. The Convention may be denounced in accordance with the provisions of the preceding paragraphs in respect of any territory to which it has been declared to extend under the terms of Article 56.

Art 59. Signature and ratification

1. This Convention shall be open to the signature of the members of the Council of Europe. It shall be ratified. Ratifications shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
2. The European Union may accede to this Convention.
3. The present Convention shall come into force after the deposit of ten instruments of ratification.
4. As regards any signatory ratifying subsequently, the Convention shall come into force at the date of the deposit of its instrument of ratification.
5. The Secretary General of the Council of Europe shall notify all the members of the Council of Europe of the entry into force of the Convention, the names of the High Contracting Parties who have ratified it, and the deposit of all instruments of ratification which may be effected subsequently.
Amended by Protocol No. 14 of 13 May 2004.
Done at Rome this 4th day of November 1950, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall remain deposited in the

archives of the Council of Europe. The Secretary General shall transmit certified copies to each of the signatories.

Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 4 November 1950

Paris, 20 March 1952
Entry into force 18 May 1954
The governments signatory hereto, being members of the Council of Europe,
Being resolved to take steps to ensure the collective enforcement of certain rights and freedoms other than those already included in Section I of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4 November 1950 (hereinafter referred to as «the Convention»),

Have agreed as follows:

Art 1. Protection of property

Every natural or legal person is entitled to the peaceful enjoyment of his possessions. No one shall be deprived of his possessions except in the public interest and subject to the conditions provided for by law and by the general principles of international law.

The preceding provisions shall not, however, in any way impair the right of a State to enforce such laws as it deems necessary to control the use of property in accordance with the general interest or to secure the payment of taxes or other contributions or penalties.

Art 2. Right to education

No person shall be denied the right to education. In the exercise of any functions which it assumes in relation to education and to teaching, the State shall respect the right of parents to ensure such education and teaching in conformity with their own religious and philosophical convictions.

Art 3. Right to free elections

The High Contracting Parties undertake to hold free elections at reasonable intervals by secret ballot, under conditions which will ensure the free

expression of the opinion of the people in the choice of the legislature.

Art 4. Territorial application

Any High Contracting Party may at the time of signature or ratification or at any time thereafter communicate to the Secretary General of the Council of Europe a declaration stating the extent to which it undertakes that the provisions of the present Protocol shall apply to such of the territories for the international relations of which it is responsible as are named therein.

Any High Contracting Party which has communicated a declaration in virtue of the preceding paragraph may from time to time communicate a further declaration modifying the terms of any former declaration or terminating the application of the provisions of this Protocol in respect of any territory.

A declaration made in accordance with this article shall be deemed to have been made in accordance with paragraph 1 of Article 56 of the Convention.

Art 5. Relationship to the Convention

As between the High Contracting Parties the provisions of Articles 1, 2, 3 and 4 of this Protocol shall be regarded as additional articles to the Convention and all the provisions of the Convention shall apply accordingly.

Art 6. Signature and ratification

This Protocol shall be open for signature by the members of the Council of Europe, who are the signatories of the Convention; it shall be ratified at the same time as or after the ratification of the Convention. It shall enter into force after the deposit of ten instruments of ratification. As regards any signatory ratifying subsequently, the Protocol shall enter into force at the date of the deposit of its instrument of ratification.

The instruments of ratification shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe, who will notify all members of the names of those who have ratified.

Done at Paris on the 20th day of March 1952, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General shall transmit certified copies to each of the signatory governments.

Protocol no. 4 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Securing Certain Rights and Freedoms other than those already included in the Convention and in the First Protocol Thereto

Strasbourg, 16 September 1963
Entry into force 2 May 1968
The Governments signatory hereto, being Members of the Council of Europe,
Being resolved to take steps to ensure the collective enforcement of certain rights and freedoms other than those already included in Section I of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4th November 1950 (hereinafter referred to as «the Convention») and in Articles 1 to 3 of the First Protocol to the Convention, signed at Paris on 20th March 1952,
Have agreed as follows:

Art 1. Prohibition of imprisonment for debt

No one shall be deprived of his liberty merely on the ground of inability to fulfil a contractual obligation.

Art 2. Freedom of movement

1. Everyone lawfully within the territory of a State shall, within that territory, have the right to liberty of movement and freedom to choose his residence.
2. Everyone shall be free to leave any country, including his own.
3. No restrictions shall be placed on the exercise of these rights other than such as are in accordance with law and are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, for the maintenance of *ordre public,* for the prevention of crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.
4. The rights set forth in paragraph 1 may also be subject, in particular areas, to restrictions imposed in accordance with law and justified by the public interest in a democratic society.

Art 3. Prohibition of expulsion of nationals

1. No one shall be expelled, by means either of an individual or of a collective measure, from the territory of the State of which he is a national.

2. No one shall be deprived of the right to enter the territory of the State of which he is a national.

Art 4. Prohibition of collective expulsion of aliens

Collective expulsion of aliens is prohibited.

Art 5. Territorial application

1. Any High Contracting Party may, at the time of signature or ratification of this Protocol, or at any time thereafter, communicate to the Secretary General of the Council of Europe a declaration stating the extent to which it undertakes that the provisions of this Protocol shall apply to such of the territories for the international relations of which it is responsible as are named therein.
2. Any High Contracting Party which has communicated a declaration in virtue of the preceding paragraph may, from time to time, communicate a further declaration modifying the terms of any former declaration or terminating the application of the provisions of this Protocol in respect of any territory.
3. A declaration made in accordance with this Article shall be deemed to have been made in accordance with paragraph 1 of Article 56 of the Convention.
4. The territory of any State to which this Protocol applies by virtue of ratification or acceptance by that State, and each territory to which this Protocol is applied by virtue of a declaration by that State under this Article, shall be treated as separate territories for the purpose of the references in Articles 2 and 3 to the territory of a State.
5. Any State which has made a declaration in accordance with paragraph 1 or 2 of this Article may at any time thereafter declare on behalf of one or more of the territories to which the declaration relates that it accepts the competence of the Court to receive applications from individuals, non-governmental organisations or groups of individuals as provided in Article 34 of the Convention in respect of all or any of Articles 1 to 4 of this Protocol.

Art 6. Relationship to the Convention

As between the High Contracting Parties the provisions of Articles 1 to 5 of this Protocol shall be regarded as additional Articles to the Convention, and all the provisions of the Convention shall apply accordingly.

Art 7. Signature and ratification

1. This Protocol shall be open for signature by the Members of the Council of Europe who are the signatories of the Convention; it shall be ratified at the same time as or after the ratification of the Convention. It shall enter into force after the deposit of five instruments of ratification. As regards any signatory ratifying subsequently, the Protocol shall enter into force at the date of the deposit of its instrument of ratification.
2. The instruments of ratification shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe, who will notify all Members of the names of those who have ratified.
In witness whereof, the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.
Done at Strasbourg, this 16th day of September 1963, in English and in French, both texts being equally authoritative, in a single copy which shall remain deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General shall transmit certified copies to each of the signatory States.

Protocol no. 6 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Concerning the Abolition of the Death Penalty

Strasbourg, 28 April 1983
Entry into force 1 March 1985.
The member States of the Council of Europe, signatory to this Protocol to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, signed at Rome on 4 November 1950 (hereinafter referred to as «the Convention»),
Considering that the evolution that has occurred in several member States of the Council of Europe expresses a general tendency in favour of abolition of the death penalty,
Have agreed as follows:

Art 1. Abolition of the death penalty

The death penalty shall be abolished. No one shall be condemned to such penalty or executed.

Art 2. Death penalty in time of war

A State may make provision in its law for the death penalty in respect of acts committed in time of war or of imminent threat of war; such penalty shall be applied only in the instances laid down in the law and in accordance with its provisions. The State shall communicate to the Secretary General of the Council of Europe the relevant provisions of that law.

Art 3. Prohibition of derogations

No derogation from the provisions of this Protocol shall be made under Article 15 of the Convention.

Art 4. Prohibition of reservations

No reservation may be made under Article 57 of the Convention in respect of the provisions of this Protocol.

Art 5. Territorial application

1. Any State may at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance or approval, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply.
2. Any State may at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the date of receipt of such a declaration by the Secretary General.
3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Art 6. Relationship to the Convention

As between the States Parties the provisions of Articles 1 to 5 of this Protocol

shall be regarded as additional Articles to the Convention and all the provisions of the Convention shall apply accordingly.

Art 7. Signature and ratification

This Protocol shall be open for signature by the member States of the Council of Europe, signatories to the Convention. It shall be subject to ratification, acceptance or approval. A member State of the Council of Europe may not ratify, accept or approve this Protocol unless it has, simultaneously or previously, ratified the Convention. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Art 8. Entry into force

1. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the date on which five member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of Article 7.
2. In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Art 9. Depositary functions

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of:

a. any signature;
b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval;
c. any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 5 and 8;
d. any other act, notification or communication relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.
Done at Strasbourg, this 28th day of April 1983, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the

archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe.

Protocol no. 7 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms

Strasbourg, 22 November 1984
Entry into force 1 November 1988
The member States of the Council of Europe signatory hereto,
Being resolved to take further steps to ensure the collective enforcement of certain rights and freedoms by means of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4 November 1950 (hereinafter referred to as «the Convention»),
Have agreed as follows:

Art 1. Procedural safeguards relating to expulsion of aliens

1. An alien lawfully resident in the territory of a State shall not be expelled therefrom except in pursuance of a decision reached in accordance with law and shall be allowed:

a. to submit reasons against his expulsion,
b. to have his case reviewed, and
c. to be represented for these purposes before the competent authority or a person or persons designated by that authority.

2. An alien may be expelled before the exercise of his rights under paragraph 1.a, b and c of this Article, when such expulsion is necessary in the interests of public order or is grounded on reasons of national security.

Art 2. Right of appeal in criminal matters

1. Everyone convicted of a criminal offence by a tribunal shall have the right to have his conviction or sentence reviewed by a higher tribunal. The exercise of this right, including the grounds on which it may be exercised, shall be governed by law.
2. This right may be subject to exceptions in regard to offences of a minor character, as prescribed by law, or in cases in which the person concerned was

tried in the first instance by the highest tribunal or was convicted following an appeal against acquittal.

Art 3. Compensation for wrongful conviction

When a person has by a final decision been convicted of a criminal offence and when subsequently his conviction has been reversed, or he has been pardoned, on the ground that a new or newly discovered fact shows conclusively that there has been a miscarriage of justice, the person who has suffered punishment as a result of such conviction shall be compensated according to the law or the practice of the State concerned, unless it is proved that the non-disclosure of the unknown fact in time is wholly or partly attributable to him.

Art 4. Right not to be tried or punished twice

1. No one shall be liable to be tried or punished again in criminal proceedings under the jurisdiction of the same State for an offence for which he has already been finally acquitted or convicted in accordance with the law and penal procedure of that State.
2. The provisions of the preceding paragraph shall not prevent the reopening of the case in accordance with the law and penal procedure of the State concerned, if there is evidence of new or newly discovered facts, or if there has been a fundamental defect in the previous proceedings, which could affect the outcome of the case.
3. No derogation from this Article shall be made under Article 15 of the Convention.

Art 5. Equality between spouses

Spouses shall enjoy equality of rights and responsibilities of a private law character between them, and in their relations with their children, as to marriage, during marriage and in the event of its dissolution. This Article shall not prevent States from taking such measures as are necessary in the interests of the children.

Art 6. Territorial application

1. Any State may at the time of signature or when depositing its instrument of

ratification, acceptance or approval, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply and state the extent to which it undertakes that the provisions of this Protocol shall apply to such territory or territories.
2. Any State may at any later day, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of two months after the date of receipt by the Secretary General of such declaration.
3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn or modified by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal or modification shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of two months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.
4. A declaration made in accordance with this Article shall be deemed to have been made in accordance with paragraph 1 of Article 56 of the Convention.
5. The territory of any State to which this Protocol applies by virtue of ratification, acceptance or approval by that State, and each territory to which this Protocol is applied by virtue of a declaration by that State under this Article, may be treated as separate territories for the purpose of the reference in Article 1 to the territory of a State.
6. Any State which has made a declaration in accordance with paragraph 1 or 2 of this Article may at any time thereafter declare on behalf of one or more of the territories to which the declaration relates that it accepts the competence of the Court to receive applications from individuals, non-governmental organisations or groups of individuals as provided in Article 34 of the Convention in respect of Articles 1 to 5 of the Protocol.

Art 7. Relationship to the Convention

As between the States Parties, the provisions of Articles 1 to 6 of this Protocol shall be regarded as additional Articles to the Convention, and all the provisions of the Convention shall apply accordingly.

Art 8. Signature and ratification

This Protocol shall be open for signature by member States of the Council of Europe which have signed the Convention. It is subject to ratification, acceptance or approval. A member State of the Council of Europe may not

ratify, accept or approve this Protocol without previously or simultaneously ratifying the Convention. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Art 9. Entry into force

1. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of two months after the date on which seven member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of Article 8.
2. In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of two months after the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Art 10. Depositary functions

The Secretary General of the Council of Europe shall notify all the member States of the Council of Europe of:

a. any signature;
b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval;
c. any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 6 and 9;
d. any other act, notification or declaration relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.
Done at Strasbourg, this 22nd day of November 1984, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe.

Protocol No. 13 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, concerning the Abolition of the Death Penalty in All Circumstances

Vilnius, 3.V.2002

The member States of the Council of Europe signatory hereto,
Convinced that everyone's right to life is a basic value in a democratic society and that the abolition of the death penalty is essential for the protection of this right and for the full recognition of the inherent dignity of all human beings;

Wishing to strengthen the protection of the right to life guaranteed by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms signed at Rome on 4 November 1950 (hereinafter referred to as «the Convention»);

Noting that Protocol No. 6 to the Convention, concerning the Abolition of the Death Penalty, signed at Strasbourg on 28 April 1983, does not exclude the death penalty in respect of acts committed in time of war or of imminent threat of war;

Being resolved to take the final step in order to abolish the death penalty in all circumstances,

Have agreed as follows:

Art 1. Abolition of the death penalty

The death penalty shall be abolished. No one shall be condemned to such penalty or executed.

Art 2. Prohibition of derogations

No derogation from the provisions of this Protocol shall be made under Article 15 of the Convention.

Art 3. Prohibition of reservations

No reservation may be made under Article 57 of the Convention in respect of the provisions of this Protocol.

Art 4. Territorial application

1. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance or approval, specify the territory or territories to which this Protocol shall apply.
2. Any State may at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Protocol to any

other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.
3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn or modified by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal or modification shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Art 5. Relationship to the Convention

As between the States Parties the provisions of Articles 1 to 4 of this Protocol shall be regarded as additional articles to the Convention, and all the provisions of the Convention shall apply accordingly.

Art 6. Signature and ratification

This Protocol shall be open for signature by member States of the Council of Europe which have signed the Convention. It is subject to ratification, acceptance or approval. A member State of the Council of Europe may not ratify, accept or approve this Protocol without previously or simultaneously ratifying the Convention. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Art 7. Entry into force

1. This Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which ten member States of the Council of Europe have expressed their consent to be bound by the Protocol in accordance with the provisions of Article 6.
2. In respect of any member State which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Art 8. Depositary functions

The Secretary General of the Council of Europe shall notify all the member States of the Council of Europe of:

a. any signature;
b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance or approval;
c. any date of entry into force of this Protocol in accordance with Articles 4 and 7;
d. any other act, notification or communication relating to this Protocol.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Protocol.
Done at Vilnius, this 3 May 2002, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe.

Vedlegg 2. Den europeiske menneskerettskonvensjon med protokoller (norsk oversettelse)[1]

1 Teksten er for Norges del endret i samsvar med bestemmelsene i protokoll 15, som trådte ikr. 1 august 2021. (Protokoll 15 har tatt opp i seg tidligere endringsprotokoller, herunder protokollene 2, 3, 5, 8, 9, 11 og 14).

Konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter

Roma 4. november 1950
I kraft 3. september 1953
Undertegnede regjeringer, medlemmer av Europarådet,
som tar i betraktning Verdenserklæringen om menneskerettighetene, kunngjort av De forente nasjoners generalforsamling den 10. desember 1948;
som tar i betraktning at denne erklæringen har som mål å sikre at de rettigheter den fastslår, blir universelt og effektivt anerkjent og etterlevd;
som tar i betraktning at Europarådet har som mål å skape større enhet blant sine medlemmer, og at en av måtene dette mål kan nås på, er å opprettholde og videreføre menneskerettighetene og de grunnleggende friheter;
som på ny bekrefter sin oppriktige tro på disse grunnleggende friheter, som danner grunnlaget for rettferdighet og fred i verden, og som best kan

opprettholdes gjennom et effektivt politisk demokrati, og på den annen side gjennom en felles forståelse og etterlevelse av de menneskerettighetene de avhenger av;

idet de som regjeringer i likesinnede europeiske stater med en felles arv av politiske tradisjoner, idealer, frihet og rettsstatsprinsipper, har besluttet å ta de første skritt til en felles gjennomføring av visse av de rettigheter som er uttrykt i Verdenserklæringen;

som bekrefter at de høye Kontraherende Parter, i samsvar med subsidiaritetsprinsippet, har hovedansvaret for å sikre de rettigheter og friheter som er fastlagt i denne konvensjon og dens protokoller, og at de i den forbindelse har en viss skjønnsmargin, underlagt Den europeiske menneskeretsdomstols kontrolljurisdiksjon;

er blitt enige om følgende:

Art 1. Forpliktelse til å respektere menneskerettighetene

De høye Kontraherende Parter skal sikre enhver innen sitt myndighetsområde de rettigheter og friheter som er fastlagt i del I i denne konvensjon.

Del I – Rettigheter og friheter

Art 2. Retten til liv

1. Retten for enhver til livet skal beskyttes ved lov. Ingen må med hensikt bli berøvet livet unntatt ved fullbyrdelse av en dom avsagt av en domstol etter å være funnet skyldig i en forbrytelse som loven bestemmer denne straff for.
2. Berøvelse av liv skal ikke anses å være skjedd i strid med denne artikkel når den er en følge av en bruk av makt som ikke går lenger enn absolutt nødvendig:

a. for å forsvare en person mot ulovlig vold;
b. for å foreta en lovlig pågripelse eller for å hindre en person som holdes i lovlig forvaring i å flykte;
c. å slå ned opptøyer eller opprør på lovlig måte.

Art 3. Forbud mot tortur

Ingen må bli utsatt for tortur eller for umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff.

Art 4. Forbud mot slaveri og tvangsarbeid

1. Ingen må bli holdt i slaveri eller trelldom.
2. Ingen må bli pålagt å utføre tvangsarbeid eller påtvunget arbeid.
3. I denne artikkel skal uttrykket «tvangsarbeid eller påtvunget arbeid» ikke omfatte:

a. arbeid som kreves utført under det vanlige forløp av frihetsberøvelse iverksatt i samsvar med bestemmelsene i artikkel 5 i denne konvensjon eller under betinget løslatelse fra slik frihetsberøvelse;
b. tjeneste av militær art eller, i land hvor nekting av samvittighetsgrunner er anerkjent, tjeneste som er pålagt istedenfor tvungen militærtjeneste;
c. tjeneste som blir pålagt i tilfelle av en nødstilstand eller ulykke som truer samfunnets liv eller velferd;
d. arbeid eller tjeneste som hører til vanlige borgerplikter.

Art 5. Retten til frihet og sikkerhet

1. Enhver har rett til personlig frihet og sikkerhet. Ingen må bli berøvet sin frihet unntatt i følgende tilfelle og i samsvar med en framgangsmåte foreskrevet ved lov:

a. lovlig frihetsberøvelse av en person som er domfelt av en kompetent domstol;
b. lovlig pågripelse eller frihetsberøvelse av en person som ikke har etterkommet et lovlig pålegg av en domstol eller for å sikre at en forpliktelse foreskrevet ved lov, blir oppfylt;
c. lovlig pågripelse eller frihetsberøvelse av en person for å stille ham for den kompetente rettslige myndighet på grunn av rimelig mistanke om at han har begått en straffbar handling, eller når det er rimelig grunn til å anse dette nødvendig for å hindre ham i å begå en straffbar handling eller i å flykte etter å ha gjort det;
d. frihetsberøvelse av en mindreårig ved lovlig pålegg for å føre tilsyn med hans oppdragelse, eller for å bringe ham for den kompetente rettslige myndighet;
e. lovlig frihetsberøvelse av personer for å hindre spredning av smittsomme sykdommer, av sinnslidende, alkoholister, narkomane eller løsgjengere;
f. lovlig pågripelse eller frihetsberøvelse av en person for å hindre at

han kommer inn i landet uten tillatelse, eller av en person som det treffes tiltak mot med sikte på utsendelse eller utlevering.

2. Enhver som blir pågrepet, skal straks bli underrettet på et språk han forstår, om grunnene til pågripelsen og om eventuell siktelse mot ham.
3. Enhver som blir pågrepet eller berøvet friheten i samsvar med bestemmelsene i avsnitt 1.c. i denne artikkel, skal straks bli stilt for en dommer eller annen embetsmann som ved lov er bemyndiget til å utøve domsmyndighet, og skal ha rett til hovedforhandling innen rimelig tid eller til løslatelse under saksforberedelsen. Løslatelse kan gjøres betinget av sikkerhet for frammøte ved hovedforhandling.
4. Enhver som er pågrepet eller berøvet sin frihet, skal ha rett til å anlegge sak slik at lovligheten av frihetsberøvelsen raskt skal bli avgjort av en domstol, og at hans løslatelse blir beordret dersom frihetsberøvelsen er ulovlig.
5. Enhver som har vært offer for pågripelse eller frihetsberøvelse i strid med bestemmelsene i denne artikkel, skal ha rett til erstatning som kan inndrives.

Art 6. Retten til en rettferdig rettergang

1. For å få avgjort sine borgerlige rettigheter og plikter eller en straffesiktelse mot seg, har enhver rett til en rettferdig og offentlig rettergang innen rimelig tid ved en uavhengig og upartisk domstol opprettet ved lov. Dommen skal avsis offentlig, men pressen og offentligheten kan bli utelukket fra hele eller deler av rettsforhandlingene av hensyn til moralen, den offentlige orden eller den nasjonale sikkerhet i et demokratisk samfunn, når hensynet til ungdom eller partenes privatliv krever det, eller i den utstrekning det etter rettens mening er strengt nødvendig under spesielle omstendigheter der offentlighet ville skade rettferdighetens interesser.
2. Enhver som blir siktet for en straffbar handling, skal antas uskyldig inntil skyld er bevist etter loven.
3. Enhver som blir siktet for en straffbar handling, skal ha følgende minsterettigheter:

a. å bli underrettet straks, i et språk han forstår og i enkeltheter, om innholdet i og grunnen til siktelsen mot ham;
b. å få tilstrekkelig tid og muligheter til å forberede sitt forsvar;
c. å forsvare seg personlig eller med rettslig bistand etter eget valg eller, dersom han ikke har tilstrekkelige midler til å betale for rettslig bistand, å motta den vederlagsfritt når dette kreves i rettferdighetens interesse;
d. å avhøre eller la avhøre vitner som blir ført mot ham, og få innkalt og

avhørt vitner på hans vegne under samme vilkår som vitner ført mot ham;

e. å ha vederlagsfri bistand av en tolk hvis han ikke kan forstå eller tale det språk som blir brukt i retten.

Art 7. Ingen straff uten lov

1. Ingen skal bli funnet skyldig i en straffbar handling på grunn av noen gjerning eller unnlatelse som ikke utgjorde en straffbar handling etter nasjonal eller internasjonal rett på den tid da den ble begått. Heller ikke skal en strengere straff bli idømt enn den som gjaldt på den tid da den straffbare handling ble begått.
2. Denne artikkel skal ikke være til hinder for dom og straff over en person for gjerning eller unnlatelse som, da den ble begått, var straffbar etter de alminnelige rettsprinsipper anerkjent av siviliserte nasjoner.

Art 8. Retten til respekt for privatliv og familieliv

1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.
2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlige trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.

Art 9. Tanke-, samvittighets- og religionsfrihet

1. Enhver har rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet; denne rett omfatter frihet til å skifte sin religion eller overbevisning, og frihet til enten alene eller sammen med andre og såvel offentlig som privat å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning, ved tilbedelse, undervisning, praksis og etterlevelse.
2. Frihet til å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning skal bare bli undergitt slike begrensninger som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den offentlige trygghet, for å beskytte den offentlige orden, helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.

Art 10. Ytringsfrihet

1. Enhver har rett til ytringsfrihet. Denne rett skal omfatte frihet til å ha meninger og til å motta og meddele opplysninger og ideer uten inngrep av offentlig myndighet og uten hensyn til grenser. Denne artikkel skal ikke hindre stater fra å kreve lisensiering av kringkasting, fjernsyn eller kinoforetak.
2. Fordi utøvelsen av disse friheter medfører plikter og ansvar, kan den bli undergitt slike formregler, vilkår, innskrenkninger eller straffer som er foreskrevet ved lov og som er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, territoriale integritet eller offentlige trygghet, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, for å verne andres omdømme eller rettigheter, for å forebygge at fortrolige opplysninger blir røpet, eller for å bevare domstolenes autoritet og upartiskhet.

Art 11. Forsamlings- og foreningsfrihet

1. Enhver har rett til fritt å delta i fredelige forsamlinger og til frihet til forening med andre, herunder rett til å danne og slutte seg til fagforeninger for å verne sine interesser.
2. Utøvelsen av disse rettigheter skal ikke bli undergitt andre innskrenkninger enn de som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet eller offentlige trygghet, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral eller for å beskytte andres rettigheter og friheter. Denne artikkel skal ikke hindre at lovlige innskrenkninger blir pålagt utøvelsen av disse rettigheter for medlemmene av de væpnede styrker, av politiet og av statsforvaltningen.

Art 12. Retten til å inngå ekteskap

Menn og kvinner i gifteferdig alder har rett til å gifte seg og til å stifte familie, i samsvar med de nasjonale lover som regulerer utøvelsen av denne rettighet.

Art 13. Retten til et effektivt rettsmiddel

Enhver hvis rettigheter og friheter fastlagt i denne konvensjon blir krenket, skal ha en effektiv prøvningsrett ved en nasjonal myndighet uansett om krenkelsen er begått av personer som handler i offisiell egenskap.

Art 14. Forbud mot diskriminering

Utøvelsen av de rettigheter og friheter som er fastlagt i denne konvensjon skal bli sikret uten diskriminering på noe grunnlag slik som kjønn, rase, farge, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, tilknytning til en nasjonal minoritet, eiendom, fødsel eller annen status.

Art 15. Fravikelser i krisesituasjoner

1. Under krig eller annen offentlig nødstilstand som truer nasjonens liv, kan enhver høy Kontraherende Part treffe tiltak som fraviker dens plikter ifølge denne konvensjon i den utstrekning situasjonens krav gjør det strengt nødvendig, forutsatt at slike tiltak ikke er uforenlige med dens andre plikter etter internasjonal rett.
2. Intet fravik fra artikkel 2, unntatt med hensyn til død som følger av lovlige krigshandlinger, eller fra artiklene 3, 4 (avsnitt 1) og 7 skal bli gjort etter denne bestemmelse.
3. Enhver høy Kontraherende Part som benytter seg av denne rett til å gjøre fravik, skal holde Europarådets Generalsekretær fullt underrettet om de tiltak som den har truffet og om grunnene til dette. Den skal også underrette Europarådets Generalsekretær når slike tiltak er brakt til opphør og konvensjonens bestemmelser igjen blir fullt ut oppfylt.

Art 16. Begrensninger i utlendingers politiske virksomhet

Intet i artiklene 10, 11 og 14 skal bli ansett å være til hinder for at de høye Kontraherende Parter fastsetter innskrenkninger i utlendingers politiske virksomhet.

Art 17. Forbud mot misbruk av rettigheter

Intet i denne konvensjon skal kunne bli tolket slik at det innebærer at noen stat, gruppe eller person har noen rett til å ta opp noen virksomhet eller foreta noen handling som tar sikte på å ødelegge noen av de rettigheter og friheter som er fastsatt her, eller til å begrense dem i større utstrekning enn konvensjonen gir anledning til.

Art 18. Begrensninger i bruken av innskrenkninger i rettigheter

De innskrenkninger som denne konvensjon tillater i de nevnte rettigheter og friheter, skal ikke bli brukt til noe annet formål enn de er bestemt for.

Del II – Den europeiske menneskerettsdomstol

Art 19. Opprettelse av Domstolen

For å sikre at de forpliktelser de høye Kontraherende Parter har påtatt seg i konvensjonen og dens protokoller blir overholdt, skal det opprettes en europeisk menneskerettsdomstol, i det følgende kalt «Domstolen». Den skal fungere på permanent basis.

Art 20. Antall dommere

Domstolen skal bestå av et antall dommere som tilsvarer antall høye Kontraherende Parter.

Art 21. Embetskrav

1. Dommerne skal ha høy moralsk karakter og må enten sitte inne med de kvalifikasjoner som kreves for å bli utnevnt til høye juridiske embeter, eller være rettskyndige personer med anerkjent kompetanse.
2. Kandidatene skal være under 65 år på den dato Parlamentarikerforsamlingen har satt som frist for å motta listen med de tre kandidatene, i henhold til artikkel 22.
3. Dommerne skal ta sete i Domstolen som privatpersoner.
4. I sin embetsperiode skal dommerne ikke delta i noen virksomhet som er uforenlig med deres uavhengige og upartiske stilling, eller med de krav et heltidsembete medfører. Alle spørsmål som oppstår ved anvendelsen av dette avsnitt skal avgjøres av Domstolen.
Endret ved protokoll nr. 15 til EMK (lov 9 mai 2014 nr. 14, ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1966).

Art 22. Valg av dommere

1. Parlamentarikerforsamlingen skal med alminnelig flertall velge en dommer fra hver høy Kontraherende Part ut fra en liste på tre kandidater som den høye Kontraherende Parten nominerer.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846).

Art 23. Embetsperioder og avskjedigelse

1. Dommerne velges for et tidsrom på ni år. De kan ikke gjenvelges.
2. Dommerne skal sitte i sine embeter til de skiftes ut. De skal imidlertid fortsatt behandle saker som de allerede har til vurdering.
3. En dommer kan ikke avskjediges fra embetet med mindre de øvrige dommerne med to tredjedels flertall avgjør at vedkommende ikke lenger oppfyller de fastsatte krav.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846), protokoll nr. 15 til EMK (lov 9 mai 2014 nr. 14, ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1966).

Art 24. Justissekretariat og rapportører

1. Domstolen skal ha et justissekretariat hvis funksjoner og organisering skal fastsettes i Domstolens forretningsorden.
2. Når Domstolen settes med enedommere, skal den bistås av rapportører som ved utøvelsen av sine funksjoner skal være underlagt Domstolens president. De skal utgjøre en del av Domstolens justissekretariat.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846), endret artikkelnummer fra 25, tidligere artikkel 24 ble samtidig opphevet.

Art 25. Domstolen i plenum

Domstolen i plenum skal

a. velge sin president og en eller to visepresidenter for en periode på tre år; de kan gjenvelges;
b. opprette kamre som skal konstitueres for et bestemt tidsrom;

c. velge presidenter for Domstolens kamre; de kan gjenvelges;
d. vedta forretningsorden for Domstolen;
e. velge justissekretær og en eller flere visejustissekretærer;
f. rette eventuelle anmodninger i henhold til artikkel 26, avsnitt 2.

Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846), endret artikkelnummer fra 26.

Art 26. Enedommere, komiteer, kamre og storkammer

1. Når Domstolen skal vurdere saker som er brakt inn for den, settes den med enedommere, komiteer på tre dommere, kamre på syv dommere og et storkammer på sytten dommere. Domstolens kamre skal nedsette komiteer for et fast tidsrom.
2. På anmodning fra Domstolen i plenum kan Ministerkomiteen, ved enstemmig vedtak og for et fast tidsrom, redusere antall dommere i kamrene til fem.
3. Når en dommer sitter som enedommer, skal vedkommende ikke behandle klager fremsatt mot den høye Kontraherende Part som vedkommende er valgt for.
4. Ex-officio-medlem av kammeret og storkammeret skal være den valgte dommer for den høye Kontraherende Part saken angår. Dersom ingen finnes eller vedkommende ikke kan møte, skal en person som Domstolens president har valgt fra en liste fremlagt på forhånd av vedkommende part, møte i egenskap av dommer.
5. Storkammeret skal også omfatte presidenten for Domstolen, visepresidentene, presidentene for kamrene og andre dommere valgt i samsvar med forretningsordenen. Når en sak er henvist til storkammeret i henhold til artikkel 43, skal ingen dommer som satt i kammeret som avsa dommen, sitte i storkammeret, med unntak av kammerets president og den dommer som var valgt for vedkommende høye Kontraherende Part.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846), endret artikkelnummer fra 27.

Art 27. Enedommeres kompetanse

1. En enedommer kan beslutte å avvise eller stryke fra Domstolens saksliste en individklage innbrakt i henhold til artikkel 34 når slik beslutning kan treffes uten videre behandling.
2. Beslutningen skal være endelig.

3. Dersom enedommeren beslutter ikke å avvise en individklage eller stryke den fra sakslisten, skal vedkommende videresende den til en komité eller et kammer til videre behandling.
Tilføyd ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846), tidligere art 27 endret artikkelnummer til 26.

Art 28. Komiteers kompetanse

1. Ved individklager innbrakt i henhold til artikkel 34 kan en komité ved enstemmig vedtak

a. beslutte å avvise klagen eller stryke den fra sakslisten når slikt vedtak kan fattes uten videre behandling; eller
b. beslutte at klagen kan prøves og samtidig avsi dom om realitetsspørsmålene i saken dersom sakens underliggende spørsmål om tolkningen eller anvendelsen av konvensjonen eller dens protokoller, allerede er gjenstand for etablert rettspraksis ved Domstolen.

2. Vedtak og dommer i henhold til avsnitt 1 skal være endelige.
3. Dersom den valgte dommer for den høye Kontraherende Part saken angår, ikke er medlem av komiteen, kan komiteen på et hvilket som helst stadium i saksbehandlingen be vedkommende om å ta en av komitémedlemmenes plass, idet det tas hensyn til alle relevante faktorer, herunder om vedkommende part har hatt innsigelser mot å anvende fremgangsmåten i avsnitt 1.b.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846).

Art 29. Avgjørelse i kamre om hvorvidt saker kan prøves, og om realitetsspørsmålene i sakene

1. Dersom det ikke er fattet vedtak i henhold til artikkel 27 eller 28 eller avsagt dom i henhold til artikkel 28,skal et kammer avgjøre om individklager fremsatt i henhold til artikkel 34 kan prøves for Domstolen, og realitetene i saken. Vedtaket om hvorvidt saken kan prøves, kan fattes separat.
2. Et kammer skal avgjøre om statsklager fremsatt i henhold til artikkel 33 kan prøves og realitetsspørsmålene i saken. Vedtak om hvorvidt saker kan prøves, skal fattes separat med mindre Domstolen unntaksvis bestemmer noe annet.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846).

Art 30. Avståelse av jurisdiksjon til storkammeret

Når en sak som verserer for et kammer reiser et alvorlig spørsmål angående tolkningen av konvensjonen og dens protokoller, eller når avgjørelsen av et spørsmål i kammeret kan få et resultat som er uforenlig med en tidligere dom avsagt av Domstolen, kan kammeret på et hvilket som helst tidspunkt før den har avsagt sin dom avstå jurisdiksjon til fordel for storkammeret.
Endret ved protokoll nr. 15 til EMK (lov 9 mai 2014 nr. 14, ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1966).

Art 31. Storkammerets fullmakter

Storkammeret skal

a. avgjøre klager fremsatt i henhold til enten artikkel 33 eller artikkel 34 når et kammer har avstått jurisdiksjon i henhold til artikkel 30, eller når saken er forelagt for storkammeret i henholdt til artikkel 43;
b. avgjøre saker som Ministerkomiteen har forelagt for Domstolen i samsvar med artikkel 46, avsnitt 4; og
c. vurdere begjæringer om rådgivende uttalelser fremsatt i henhold til artikkel 47.

Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846).

Art 32. Domstolens jurisdiksjon

1. Domstolens jurisdiksjon skal omfatte alle saker angående tolkning og anvendelse av konvensjonen og dens protokoller som bringes inn for den som fastsatt i artiklene 33, 34, 46 og 47.
2. I tilfelle tvist om hvorvidt Domstolen har jurisdiksjon, skal Domstolen avgjøre spørsmålet.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846).

Art 33. Statsklager

Enhver høy Kontraherende Part kan bringe inn for Domstolen ethvert påstått

brudd av en annen høy Kontraherende Part på bestemmelsene i konvensjonen og dens protokoller.

Art 34. Individklager

Domstolen kan motta klager fra enhver person, frivillig organisasjon eller gruppe av enkeltpersoner som hevder å ha vært utsatt for en overtredelse av de rettigheter som er fastsatt i konvensjonen og dens protokoller fra en av de høye Kontraherende Parters side. De høye Kontraherende Parter forplikter seg til ikke på noen måte å hindre utøvelsen av denne rettighet.

Art 35. Saker som kan prøves

1. Domstolen kan bare behandle en sak etter at alle nasjonale rettsmidler er uttømt, i samsvar med allment anerkjente folkerettslige regler, og innen et tidsrom på fire[1] måneder etter at siste avgjørelse ble tatt.
2. Domstolen skal ikke behandle en individklage som er innbrakt i samsvar med artikkel 34 og som

a. er anonym, eller
b. i det vesentlige er lik en sak som allerede er behandlet av Domstolen eller allerede har vært gjenstand for annen internasjonal undersøkelse eller avgjørelse og ikke inneholder nye relevante opplysninger.

3. Domstolen skal avvise en individklage fremsatt i samsvar med artikkel 34 dersom den finner at

a. klagen er uforenlig med bestemmelsene i konvensjonen eller dens protokoller, er åpenbart grunnløs eller innebærer et misbruk av retten til å fremsette individklage; eller
b. klageren ikke har lidd noen ulempe av betydning, med mindre respekt for menneskerettighetene som definert i konvensjonen og dens protokoller krever at realitetsspørsmålene i saken blir behandlet.

4. Domstolen skal avvise enhver klage som den ut fra denne artikkelen finner ikke å kunne prøve. Den kan gjøre dette på et hvilket som helst stadium i saksbehandlingen.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg.

res. 18 juni 2010 nr. 846), protokoll nr. 15 til EMK (lov 9 mai 2014 nr. 14, ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1966), protokoll nr. 15 til EMK (lov 9 mai 2014 nr. 14, ikr. 1 feb 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1966).
1 Etter protokoll 15 til EMK artikkel 8(3) får endringen i klagefristen fra seks til fire måneder ikke anvendelse på klager der siste avgjørelse etter EMK artikkel 35(1) ble truffet før den dag protokollens artikkel 4 trådte i kraft, det vil si før 1. februar 2022.

Art 36. Tredjepersoners adgang til å opptre i saken

1. I alle saker som er til behandling i et kammer eller i storkammeret, skal en høy Kontraherende Part som en klager er statsborger av, ha rett til å legge frem skriftlige kommentarer og til å ta del i rettsmøtene.
2. Domstolens president kan av hensyn til rettspleien invitere enhver høy Kontraherende Part som ikke er part i rettsforhandlingene, eller enhver berørt person som ikke er klageren, til å legge frem skriftlige kommentarer eller å ta del i rettsmøtene.
3. alle saker som er til behandling i et kammer eller i storkammeret, kan Europarådets kommissær for menneskerettigheter legge frem skriftlige kommentarer og ta del i rettsmøter.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846).

Art 37. Stryking av klager

1. Domstolen kan når som helst i saksbehandlingen vedta å stryke en klage fra sakslisten når det ut fra omstendighetene må sluttes at

a. klageren ikke har til hensikt å følge opp klagen; eller
b. saken er løst; eller
c. Domstolen av andre grunner som den har fastslått, ikke lenger kan forsvare en videre behandling av klagen.

Domstolen skal imidlertid fortsette behandlingen av klagen dersom respekten for menneskerettighetene som definert i konvensjonen og dens protokoller krever det.

2. Domstolen kan beslutte å gjeninnsette en klage på sakslisten dersom den finner at omstendighetene rettferdiggjør en slik fremgangsmåte.

Art 38. Behandling av saken

Domstolen skalbehandle saken sammen med representantene for partene, og om nødvendig sette i verk en granskning, som de berørte høye Kontraherende Parter skal medvirke til ved å stille alle nødvendige hjelpemidler til disposisjon.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846).

Art 39. Forlik

1. Domstolen kan på et hvilket som helst stadium i forhandlingene stille seg til disposisjon for de berørte parter med henblikk på å oppnå forlik i saken på grunnlag av respekt for menneskerettighetene som definert i konvensjonen og dens protokoller.
2. Forhandlinger i henhold til avsnitt 1 skal være konfidensielle.
3. Dersom det inngås forlik, skal Domstolen stryke saken fra sakslisten gjennom et vedtak som skal være begrenset til en kort redegjørelse for kjensgjerningene og den oppnådde løsning.
4. Dette vedtak skal overleveres Ministerkomiteen, som skal ha tilsyn med gjennomføringen av forliksvilkårene fastsatt i vedtaket.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846).

Art 40. Åpne rettsmøter og dokumentinnsyn

1. Rettsmøtene skal være åpne med mindre Domstolen i særskilte tilfeller bestemmer noe annet.
2. Dokumenter innlevert hos justissekretæren skal være åpne for offentlig innsyn med mindre presidenten for Domstolen bestemmer noe annet.

Art 41. Rimelig erstatning

Dersom Domstolen finner at brudd på konvensjonen eller dens protokoller har funnet sted, og dersom vedkommende høye Kontraherende Parts nasjonale lovverk bare tillater en delvis gjenopprettelse, skal Domstolen om nødvendig tilkjenne den krenkede part rimelig erstatning.

Art 42. Dommer avsagt i kamrene

Dommer avsagt i kamrene skal bli endelige i henhold til bestemmelsene i Artikkel 44, avsnitt 2.

Art 43. Oversendelse til storkammeret

1. Innen et tidsrom på tre måneder etter datoen for kammerets dom, kan en part i saken i særskilte tilfeller kreve saken oversendt til storkammeret.
2. Et panel på fem dommere i storkammeret skal akseptere anmodningen dersom saken reiser et alvorlig spørsmål vedrørende tolkning eller anvendelse av konvensjonen og dens protokoller, eller et alvorlig spørsmål av allmenn betydning.
3. Dersom panelet aksepterer kravet, skal storkammeret avgjøre saken ved dom.

Art 44. Endelige dommer

1. Storkammerets dom skal være endelig.
2. Dom i et kammer skal bli endelig

    a. når partene erklærer at de ikke vil kreve at saken oversendes storkammeret; eller
    b. tre måneder etter domsavsigelsen, dersom det ikke er krevd oversendelse av saken til storkammeret; eller
    c. når panelet i storkammeret avviser kravet om oversendelse etter artikkel 43.

3. Den endelige dom skal offentliggjøres.

Art 45. Begrunnelser for dommer og vedtak

1. Det skal gis begrunnelser for dommer og for vedtak om hvorvidt en klage kan prøves for Domstolen eller ikke.
2. Dersom en dom helt eller delvis ikke er enstemmig, skal hver dommer ha rett til å avlegge særvotum.

Art 46. Dommers bindende kraft og deres iverksettelse

1. De høye Kontraherende Parter forplikter seg til å rette seg etter Domstolens endelige dom i enhver sak de er part i.
2. Domstolens endelige dom skal overleveres Ministerkomiteen, som skal ha tilsyn med fullbyrdelsen av dommen.
3. Dersom Ministerkomiteen finner at problemer med tolkningen av en endelig dom er til hinder for at den kan føre tilsyn med fullbyrdelsen av dommen, kan den oversende saken til Domstolen for å få avgjort tolkningsspørsmålet. Vedtak om å oversende saken krever to tredjedels stemmeflertall blant de representanter som har rett til å ta sete i Komiteen.
4. Dersom Ministerkomiteen finner at en høy Kontraherende Part nekter å rette seg etter en endelig dom i en sak den er part i, kan den etter å ha gitt vedkommende part formelt varsel og ved vedtak fattet med to tredjedels stemmeflertall blant de representanter som har rett til å ta sete i Komiteen, forelegge spørsmålet om parten har unnlatt å oppfylle sin forpliktelse etter avsnitt 1, for Domstolen.
5. Dersom Domstolen finner at det har funnet sted et brudd på avsnitt 1, skal den oversende saken til Ministerkomiteen, som skal vurdere hvilke tiltak som skal treffes. Dersom Domstolen finner at det ikke har funnet sted et brudd på avsnitt 1, skal den oversende saken til Ministerkomiteen, som skal avslutte behandlingen av saken.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846).

Art 47. Rådgivende uttalelser

1. Domstolen kan på Ministerkomiteens oppfordring avgi rådgivende uttalelser om juridiske spørsmål vedrørende tolkningen av konvensjonen og dens protokoller.
2. Slike uttalelser skal ikke omhandle noe spørsmål i tilknytning til innhold i eller omfang av de rettigheter eller friheter som er definert i konvensjonens del I, eller noe annet spørsmål som Domstolen eller Ministerkomiteen vil kunne få til vurdering som følge av eventuelle saker som kan bli reist i henhold til konvensjonen.
3. Vedtak i Ministerkomiteen om å be om rådgivende uttalelse fra Domstolen, skal kreve stemmeflertall blant de representanter som har rett til å ta sete i Komiteen.

Art 48. Domstolens rådgivende jurisdiksjon

Domstolen skal avgjøre om et krav om rådgivende uttalelse fremsatt av Ministerkomiteen, ligger innenfor Domstolens kompetanse i henhold til artikkel 47.

Art 49. Begrunnelser for rådgivende uttalelser

1. Domstolens rådgivende uttalelser skal begrunnes.
2. Dersom den rådgivende uttalelsen helt eller delvis ikke er enstemmig, skal hver dommer ha rett til å avgi særvotum.
3. Domstolens rådgivende uttalelser skal overleveres Ministerkomiteen.

Art 50. Domstolens utgifter

Domstolens utgifter skal bæres av Europarådet.

Art 51. Dommernes privilegier og immunitet

Dommerne skal under utøvelsen av sine funksjoner ha rett til privilegier og immunitet som fastsatt i artikkel 40 i Europarådets vedtekter og i de avtaler som er inngått i henhold dertil.

Del III – Diverse bestemmelser

Art 52. Forespørsler fra generalsekretæren

På anmodning fra Generalsekretæren i Europarådet skal enhver høy Kontraherende Part gi opplysning om hvordan dens interne rett sikrer den effektive gjennomføring av en eller flere av bestemmelsene i denne konvensjon.

Art 53. Sikring av eksisterende menneskerettigheter

Intet i denne konvensjon skal bli tolket slik at det begrenser eller fraviker noen av de menneskerettigheter og grunnleggende friheter som måtte være sikret

ved noen høy Kontraherende Parts lover eller ved noen andre avtaler den er part i.

Art 54. Ministerkomiteens fullmakter

Intet i denne konvensjon skal innskrenke den myndighet som er tillagt Ministerkomiteen ved traktaten om Europarådet.

Art 55. Utelukkelse av andre midler til tvisteløsninger

De høye Kontraherende Parter er enige om at de ikke uten særlig avtale vil benytte seg av traktater, konvensjoner eller erklæringer som er i kraft mellom dem, til å reise klage i noen tvist som oppstår om tolkningen og anvendelsen av denne konvensjon, for å få den avgjort på noen annen måte enn de som er hjemlet i denne konvensjon.

Art 56. Territorial anvendelse

1. Enhver stat kan når den ratifiserer konvensjonen eller når som helst deretter, erklære ved meddelelse rettet til Generalsekretæren i Europarådet, at denne konvensjon med forbehold om denne artikkels avsnitt 4 skal omfatte alle eller enkelte av de territorier hvis internasjonale forbindelser den er ansvarlig for.
2. Konvensjonen skal gjelde for det eller de territorier som er angitt i meddelelsen fra den trettiende dag etter at Generalsekretæren i Europarådet har mottatt meddelelsen.
3. Bestemmelsene i denne konvensjon skal imidlertid i slike territorier anvendes under tilbørlig hensyn til de lokale forholds krav.
4. Enhver stat som har avgitt erklæring i samsvar med avsnitt 1 i denne artikkel, kan når som helst deretter erklære, på vegne av ett eller flere av de territorier erklæringen gjelder for, at den godtar Domstolens kompetanse til å motta klager fra individer, ikke-statlige organisasjoner eller grupper av individer som fastsatt i konvensjonens artikkel 34.

Art 57. Forbehold

1. Enhver stat kan ved undertegningen av denne konvensjon eller når den deponerer sitt ratifikasjonsdokument, ta forbehold med hensyn til en særskilt

bestemmelse i konvensjonen, i den utstrekning en lov som da er gjeldende i dens territorium, ikke er i samsvar med bestemmelsen. Forbehold av generell karakter er ikke tillatt etter denne artikkel.
2. Forbehold som blir tatt etter denne artikkel, skal inneholde en kort redegjørelse for vedkommende lov.

Art 58. Oppsigelse

1. En høy Kontraherende Part kan bare si opp denne konvensjon etter at det er gått fem år fra den dag den ble part i den, og med en oppsigelsesfrist på seks måneder etter meddelelse til Generalsekretæren i Europarådet, som skal underrette de andre høye Kontraherende Parter.
2. En slik oppsigelse skal ikke kunne løse vedkommende høye Kontraherende Part fra sine forpliktelser under konvensjonen med hensyn til noen handling som kan være en krenkelse av slike forpliktelser og som den har utført før den dag da oppsigelsen ble virksom.
3. En høy Kontraherende Part som opphører å være medlem av Europarådet, skal opphøre å være part i denne konvensjon på de samme betingelser.
4. Konvensjonen kan sies opp i samsvar med bestemmelsene i de foregående avsnitt for ethvert territorium den er blitt erklært gjeldende for i henhold til artikkel 56.

Art 59. Undertegning og ratifikasjon

1. Denne konvensjon skal være åpen for undertegning av medlemmene av Europarådet. Den skal ratifiseres. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos Generalsekretæren i Europarådet.
2. Den europeiske union kan tiltre denne konvensjon.
3. Denne konvensjon skal tre i kraft etter at ti ratifikasjonsdokumenter er deponert.
4. For en signatarstat som ratifiserer senere, skal konvensjonen tre i kraft den dag ratifikasjonsdokumentet blir deponert.
5. Generalsekretæren i Europarådet skal underrette alle medlemmer av Europarådet om konvensjonens ikrafttreden, om navnene på de høye Kontraherende Parter som har ratifisert den, og om deponeringen av alle ratifikasjonsdokumenter som finner sted senere.
Endret ved protokoll nr. 14 til EMK (lov 10 juni 2005 nr. 49, ikr. 18 juni 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 846).
Utferdiget i Roma den 4. november 1950 i ett eksemplar i engelsk og fransk

tekst, som begge har samme gyldighet og som skal deponeres i Europarådets arkiv. Generalsekretæren skal oversende bekreftede kopier til hver av signatarstatene.

Protokoll til Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter av 4. november 1950

Paris 20. mars 1952
I kraft 18. mai 1954
Undertegnede regjeringer, medlemmer av Europarådet,
som har besluttet å ta skritt til å sikre den felles håndheving av visse rettigheter og friheter utover dem som allerede er tatt med i del I av Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, undertegnet i Roma 4. november 1950 (heretter kalt «Konvensjonen»),
er blitt enige om følgende:

Art 1. Vern om eiendom

Enhver fysisk eller juridisk person har rett til å få nyte sin eiendom i fred. Ingen skal bli fratatt sin eiendom unntatt i det offentliges interesse og på de betingelser som er hjemlet ved lov og ved folkerettens alminnelige prinsipper.

Bestemmelsene ovenfor skal imidlertid ikke på noen måte svekke en stats rett til å håndheve slike lover som den anser nødvendige for å kontrollere at eiendom blir brukt i samsvar med allmennhetens interesse eller for å sikre betaling av skatter eller andre avgifter eller bøter.

Art 2. Rett til utdanning

Ingen skal bli nektet retten til utdanning. Funksjoner staten påtar seg i utdanning og undervisning, skal den utøve med respekt for foreldres rett til å sikre slik utdanning og undervisning i samsvar med deres egen religiøse og filosofiske overbevisning.

Art 3. Rett til frie valg

De høye Kontraherende Parter forplikter seg til å holde frie valg med rimelige mellomrom ved hemmelig avstemning, under forhold som sikrer at folket fritt får uttrykke sin mening ved valget av den lovgivende forsamling.

Art 4. Territorial anvendelse

Enhver høy Kontraherende Part kan ved undertegningen eller ratifikasjonen eller når som helst deretter oversende Generalsekretæren i Europarådet en erklæring som fastslår i hvilken utstrekning den forplikter seg til å la bestemmelsene i denne protokoll gjelde i territorier hvis internasjonale forbindelser den er ansvarlig for, og som er nevnt der.

Hver høy Kontraherende Part som har avgitt en slik erklæring med grunnlag i forrige avsnitt, kan fra tid til annen oversende en ytterligere erklæring som endrer en tidligere erklærings innhold, eller bringer til opphør anvendelsen av denne protokolls bestemmelser på slikt territorium.

En erklæring avgitt i samsvar med denne artikkel skal anses for å være avgitt i samsvar med avsnitt 1 i artikkel 56 i Konvensjonen.

Art 5. Tilknytning til Konvensjonen

Mellom de høye Kontraherende Parter skal bestemmelsene i artiklene 1, 2, 3 og 4 i denne protokoll anses for tilleggsartikler til Konvensjonen og alle Konvensjonens bestemmelser skal gjelde tilsvarende.

Art 6. Undertegning og ratifikasjon

Denne protokoll skal være åpen for undertegning av medlemmer av Europarådet som har undertegnet Konvensjonen. Den skal ratifiseres samtidig med eller etter ratifikasjonen av Konvensjonen. Den skal tre i kraft etter at ti ratifikasjonsdokumenter er deponert. For en signatarstat som ratifiserer senere, skal Protokollen tre i kraft den dag dens ratifikasjonsdokument blir deponert.

Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos Generalsekretæren i Europarådet, som skal underrette alle medlemsstater om hvem som har ratifisert.

Utferdiget i Paris den 20. mars 1952, i ett eksemplar i engelsk og fransk tekst, som begge har samme gyldighet og som skal forbli deponert i Europarådets arkiver. Generalsekretæren skal oversende bekreftede kopier til hver av de undertegnede regjeringer.

Protokoll nr. 4 til Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, om beskyttelse av visse rettigheter og friheter som ikke allerede er omfattet av konvensjonen og av første tilleggsprotokoll til Konvensjonen

Strasbourg 16. september 1963
I kraft 2. mai 1968
Undertegnede Regjeringer, medlemmer av Europarådet,
som har besluttet å ta skritt til å sikre den felles håndheving av visse rettigheter og friheter utover dem som allerede er tatt med i del I av Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter undertegnet i Roma 4. november 1950 (heretter kalt «Konvensjonen») og i artiklene 1 til 3 i den Første Protokoll til Konvensjonen, undertegnet i Paris 20. mars 1952,
er blitt enige om følgende:

Art 1. Forbud mot gjeldsfengsel

Ingen skal bli berøvet sin frihet bare på grunn av manglende evne til å oppfylle en kontraktmessig forpliktelse.

Art 2. Bevegelsesfrihet

1. Enhver som lovlig befinner seg på en stats territorium, skal ha rett til bevegelsesfrihet innenfor dette territorium og til fritt å velge sitt bosted.
2. Enhver skal være fri til å forlate ethvert land, også sitt eget.
3. Utøvelsen av disse rettigheter skal ikke bli pålagt andre innskrenkninger enn slike som er i samsvar med lov og er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til nasjonal sikkerhet eller offentlig trygghet, for å opprettholde samfunnsordenen *(ordre public),* for å forebygge forbrytelser, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.
4. De rettighetene som er slått fast i avsnitt 1 kan også i bestemte områder bli pålagt innskrenkninger i samsvar med lov og begrunnet med samfunnsmessige hensyn i et demokratisk samfunn.

Art 3. Forbud mot utvisning av egne statsborgere

1. Ingen skal bli utvist fra territoriet til den stat han er borger av, verken ved en

individuell eller en kollektiv forholdsregel.
2. Ingen skal bli berøvet retten til adgang til territoriet til den stat han er borger av.

Art 4. Forbud mot kollektiv utvisning av utlendinger

Kollektiv utvisning av utlendinger er forbudt.

Art 5. Territorial anvendelse

1. Enhver høy Kontraherende Part kan ved undertegningen eller ratifikasjonen av denne protokoll eller når som helst deretter oversende Generalsekretæren i Europarådet en erklæring som fastslår i hvilken utstrekning den forplikter seg til å la bestemmelsene i denne protokoll gjelde i territorier hvis internasjonale forbindelser den er ansvarlig for, og som er nevnt der.
2. Hver høy Kontraherende Part som har avgitt en slik erklæring med grunnlag i forrige avsnitt, kan fra tid til annen oversende en ytterligere erklæring som endrer en tidligere erklærings innhold, eller bringer til opphør anvendelsen av denne protokolls bestemmelser på slikt territorium.
3. En erklæring avgitt i samsvar med denne artikkel skal anses for å være avgitt i samsvar med avsnitt 1 i artikkel 56 i Konvensjonen.
4. Territoriet til en stat som denne protokoll gjelder for i kraft av denne stats ratifikasjon eller godkjenning, og ethvert territorium som denne protokoll skal gjelde for i kraft av en erklæring fra denne stat etter denne artikkel, skal bli behandlet som atskilte territorier med hensyn til henvisningene til en stats territorium i artiklene 2 og 3.
5. Enhver stat som har avgitt erklæring i samsvar med avsnitt 1 eller 2 i denne artikkelen, kan på et hvilket som helst senere tidspunkt erklære på vegne av ett eller flere av de territorier som erklæringen gjelder, at den godtar Domstolens kompetanse til å motta klager fra enkeltpersoner, ikke-statlige organisasjoner eller grupper av enkeltpersoner slik det er fastsatt i Konvensjonens artikkel 34 med hensyn til alle eller hvilke som helst av denne protokollens artikler 1 til 4.

Art 6. Tilknytning til Konvensjonen

Mellom de høye Kontraherende Parter skal bestemmelsene i artiklene 1 til 5 i denne protokoll anses som tilleggsartikler til Konvensjonen, og alle Konvensjonens bestemmelser skal gjelde tilsvarende.

Art 7. Undertegning og ratifikasjon

1. Denne protokoll skal være åpen for undertegning av medlemmer av Europarådet som har undertegnet Konvensjonen. Den skal ratifiseres samtidig med eller etter ratifikasjonen av Konvensjonen. Den skal tre i kraft etter at ti ratifikasjonsdokumenter er deponert. For en signatarstat som ratifiserer senere, skal Protokollen tre i kraft den dag dens ratifikasjonsdokument blir deponert.
2. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos Generalsekretæren i Europarådet, som skal underrette alle medlemsstater om hvem som har ratifisert.
Utferdiget i Strasbourg den 16. september 1963, i ett eksemplar i engelsk og fransk tekst, som begge har samme gyldighet og som skal forbli deponert i Europarådets arkiver. Generalsekretæren skal oversende bekreftede kopier til hver av de undertegnede regjeringer.

Protokoll nr. 6 til Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, om avskaffelse av dødsstraffen

Strasbourg 28. april 1983
I kraft 1. mars 1985
De medlemsstater i Europarådet som har undertegnet denne protokoll til Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, undertegnet i Roma 4. november 1950 (heretter kalt «Konvensjonen»), som tar i betraktning at utviklingen i flere av medlemsstatene i Europarådet uttrykker en generell tendens i favør av avskaffelse av dødsstraffen;
er blitt enige om følgende:

Art 1. Avskaffelse av dødsstraff

Dødsstraffen skal bli avskaffet. Ingen må bli dømt til slik straff eller henrettet.

Art 2. Dødsstraff i krigstid

En stat kan i sin lov ha dødsstraff for handlinger begått i krigstid eller når krig umiddelbart truer; slik straff skal bare bli anvendt i de tilfelle som er hjemlet i loven og i samsvar med dens bestemmelser. Staten skal meddele vedkommende bestemmelser i loven til Generalsekretæren i Europarådet.

Art 3. Forbud mot innskrenkninger

Bestemmelsene i denne protokoll kan ikke bli fraveket etter artikkel 15 i Konvensjonen.

Art 4. Forbud mot forbehold

Bestemmelsene i denne protokoll kan ikke være gjenstand for forbehold etter artikkel 57 i Konvensjonen.

Art 5. Territorial anvendelse

1. Enhver stat kan ved undertegningen eller når den deponerer sitt dokument om ratifikasjon, vedtakelse eller godkjenning, angi det territorium eller de territorier denne protokoll skal gjelde for.
2. Enhver stat kan når som helst deretter ved erklæring til Generalsekretæren i Europarådet utvide området for Protokollen til et hvilket som helst annet territorium angitt i erklæringen. For et slikt territorium skal Protokollen tre i kraft den første dag i måneden etter at Generalsekretæren har mottatt erklæringen.
3. Enhver erklæring som er avgitt i henhold til de to foregående avsnitt, kan trekkes tilbake i forhold til et territorium angitt i erklæringen ved en meddelelse til Generalsekretæren. Tilbaketrekningen skal få virkning den første dag i måneden etter at Generalsekretæren har mottatt meddelelsen.

Art 6. Tilknytning til Konvensjonen

Mellom de stater som er parter, skal bestemmelsene i artiklene 1 til 5 i denne protokoll anses som tilleggsartikler til Konvensjonen, og alle Konvensjonens bestemmelser gjelde tilsvarende.

Art 7. Undertegning og ratifikasjon

Denne protokoll skal være åpen for undertegning av medlemsstater av Europarådet som har undertegnet Konvensjonen. Den kan bli ratifisert, vedtatt eller godkjent. En medlemsstat i Europarådet kan ikke ratifisere, vedta eller godkjenne denne protokoll med mindre den samtidig eller tidligere har ratifisert

Konvensjonen. Ratifikasjons-, vedtakelses- eller godkjenningsdokumenter skal bli deponert hos Generalsekretæren i Europarådet.

Art 8. Ikrafttredelse

1. Denne protokoll skal tre i kraft den første dag i den måned som følger etter den dag da fem av medlemsstatene i Europarådet har gitt sitt samtykke til å være bundet av Protokollen i samsvar med bestemmelsene i artikkel 7.
2. For en medlemsstat som senere gir sitt samtykke til å være bundet av Protokollen, skal den tre i kraft den første dag i måneden etter den dag vedkommende stats ratifikasjons-, vedtakelses- eller godkjenningsdokument er blitt deponert.

Art 9. Depositarfunksjoner

Generalsekretæren i Europarådet skal underrette medlemsstatene i Rådet om:

a. enhver undertegning;
b. deponering av ethvert ratifikasjons-, vedtakelses- eller godkjenningsdokument;
c. enhver dato da denne protokoll trer i kraft i samsvar med artiklene 5 og 8;
d. enhver annen handling, meddelelse eller erklæring som gjelder denne protokoll.

Til bekreftelse på dette har de undertegnede, som har behørig fullmakt til det, undertegnet denne Protokoll.
Utferdiget i Strasbourg den 28. april 1983, i ett eksemplar i engelsk og fransk tekst, som begge har samme gyldighet og som skal bli deponert i Europarådets arkiver. Generalsekretæren i Europarådet skal oversende bekreftede kopier til hver medlemsstat i Europarådet.

Protokoll nr. 7 til Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettigheter og grunnleggende friheter

Strasbourg 22. november 1984
I kraft 1. november 1988
Undertegnede medlemsstater av Europarådet,
som har besluttet å ta ytterligere skritt for å sikre den felles håndheving av visse

rettigheter og friheter ved hjelp av Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, undertegnet i Roma 4. november 1950 (heretter kalt «Konvensjonen»),

er blitt enige om følgende:

Art 1. Prosessuelle garantier i forbindelse med utvisning av utlendinger

1. En utlending som er lovlig bosatt på en stats territorium, skal ikke bli utvist derfra unntatt i medhold av en avgjørelse truffet i samsvar med lov, og skal ha adgang til:

a. å fremlegge grunner som taler mot utvisning,
b. å få sin sak prøvd på nytt, og
c. å være representert for disse formål overfor den kompetente myndighet eller en person eller personer utpekt av denne myndighet.

2. En utlending kan bli utvist før hans rettigheter under avsnitt 1, a, b og c i denne artikkel er utøvd, når slik utvisning er nødvendig for å vareta den offentlige orden eller er begrunnet av hensyn til nasjonal sikkerhet.

Art 2. Ankerett i straffesaker

1. Enhver som er kjent skyldig av en domstol i en straffbar handling, skal ha rett til å få skyldspørsmålet eller straffeutmålingen overprøvd av en høyere domstol. Utøvelsen av denne rett, herunder de grunner som må foreligge for at den kan bli utøvd, skal være regulert ved lov.
2. Det kan bli gjort unntak fra denne rettighet for straffbare handlinger av mindre art, slik det er foreskrevet ved lov, eller i tilfeller hvor en person fikk sin sak prøvd av den høyeste domstol i første instans eller ble kjent skyldig etter anke over en frifinnelse.

Art 3. Erstatning for uriktig domfellelse

Når en person ved endelig dom er blitt domfelt for en straffbar handling og når domfellelsen senere er blitt omgjort, eller han er blitt benådet, på grunn av at en ny eller nyoppdaget omstendighet på avgjørende måte har vist at det har forekommet en rettsfornektelse, skal den person som har måttet tåle straff som følge av en slik domfellelse, få erstatning i samsvar med vedkommende stats lov eller praksis, hvis det ikke blir bevist at det helt eller delvis må bli tilregnet ham

selv at den ukjente omstendighet ikke kom for dagen i rett tid.

Art 4. Rett til ikke å bli stilt for retten eller straffet to ganger

1. Ingen skal kunne bli stilt for retten eller straffet på ny i en straffesak under den samme stats domsmyndighet, for en straffbar handling som han allerede er blitt endelig frikjent eller domfelt for i samsvar med loven og rettergangsordningen i straffesaker i denne stat.
2. Bestemmelsene i forrige avsnitt skal ikke være til hinder for å gjenoppta en sak i samsvar med vedkommende stats lov og rettergangsordning i straffesaker, hvis det foreligger bevis for nye eller nyoppdagede omstendigheter eller hvis det i den tidligere rettergangen har vært en grunnleggende feil, som kunne påvirke utfallet av saken.
3. Denne artikkel kan ikke bli fraveket etter artikkel 15 i Konvensjonen.

Art 5. Likhet mellom ektefeller

Ektefeller skal i sitt innbyrdes forhold og i forhold til sine barn ha like rettigheter og likt ansvar av privatrettslig art med hensyn til ekteskap, under ekteskapet og i tilfelle av oppløsning av ekteskapet. Denne artikkel skal ikke hindre statene i å treffe de tiltak som er nødvendige av hensyn til barnas interesser.

Art 6. Territorial anvendelse

1. Enhver stat kan ved undertegningen eller når den deponerer sitt dokument om ratifikasjon, vedtakelse eller godkjenning, angi det territorium eller de territorier denne protokoll skal gjelde for og oppgi i hvilken utstrekning den forplikter seg til at bestemmelsene i denne protokoll skal gjelde for territoriet eller territoriene.
2. Enhver stat kan når som helst deretter ved erklæring til Generalsekretæren i Europarådet utvide området for Protokollen til et hvilket som helst annet territorium angitt i erklæringen. For et slikt territorium skal Protokollen tre i kraft den første dag i måneden etter utløpet av en periode på to måneder etter den dag Generalsekretæren har mottatt erklæringen.
3. Enhver erklæring som er avgitt i henhold til de to foregående avsnitt, kan bli trukket tilbake eller endret i forhold til et territorium angitt i erklæringen ved en meddelelse til Generalsekretæren. Tilbaketrekningen eller endringen skal få virkning den første dag i måneden etter utløpet av en periode på to måneder etter den dag Generalsekretæren har mottatt meddelelsen.

4. En erklæring avgitt i samsvar med denne artikkel skal anses for å være avgitt i samsvar med avsnitt 1 i artikkel 56 i Konvensjonen.
5. Territoriet til en stat som denne protokoll gjelder for i kraft av denne stats ratifikasjon, vedtakelse eller godkjenning, og ethvert territorium som denne protokoll skal gjelde for i kraft av en erklæring fra denne stat etter denne artikkel, kan bli behandlet som atskilte territorier med hensyn til henvisningen til en stats territorium i artikkel 1.
6. Enhver stat som har avgitt erklæring i samsvar med avsnitt 1 eller 2 i denne artikkel, kan på et hvilket som helst senere tidspunkt erklære på vegne av ett eller flere av de territorier som erklæringen gjelder, at den godtar Domstolens kompetanse til å motta klager fra enkeltpersoner, ikke-statlige organisasjoner eller grupper av enkeltpersoner slik det er fastsatt i Konvensjonens artikkel 34 med hensyn til artiklene 1 til 5 i denne protokollen.

Art 7. Tilknytning til Konvensjonen

Mellom de stater som er parter, skal bestemmelsene i artiklene 1 til 6 i denne protokoll anses som tilleggsartikler til Konvensjonen, og alle Konvensjonens bestemmelser skal gjelde tilsvarende.

Art 8. Undertegning og ratifikasjon

Denne protokoll skal være åpen for undertegning av medlemsstater av Europarådet som har undertegnet Konvensjonen. Den kan bli ratifisert, vedtatt eller godkjent. En medlemsstat i Europarådet kan ikke ratifisere, vedta eller godkjenne denne Protokoll uten tidligere eller samtidig å ha ratifisert Konvensjonen. Ratifikasjons-, vedtakelses- eller godkjenningsdokumenter skal bli deponert hos Generalsekretæren i Europarådet.

Art 9. Ikrafttredelse

1. Denne protokoll skal tre i kraft den første dag i måneden etter utløpet av en periode på to måneder etter den dag da sju av medlemsstatene i Europarådet har gitt sitt samtykke til å være bundet av Protokollen i samsvar med bestemmelsene i artikkel 8.
2. For en medlemsstat som senere gir sitt samtykke til å være bundet av Protokollen, skal den tre i kraft den første dag i måneden etter utløpet av en periode på to måneder etter den dag da vedkommende stats ratifikasjons-, vedtakelses- eller godkjenningsdokument er blitt deponert.

Art 10. Depositarfunksjoner

Generalsekretæren i Europarådet skal underrette alle medlemsstatene i Rådet om:

a. enhver undertegning;
b. deponeringen av ethvert ratifikasjons-, vedtakelses- eller godkjenningsdokument;
c. enhver dato da denne protokoll trer i kraft i samsvar med artiklene 6 og 9;
d. enhver annen handling, meddelelse eller erklæring som gjelder denne protokoll.

Til bekreftelse på dette har de undertegnede, som har behørig fullmakt til det, undertegnet denne protokoll.
Utferdiget i Strasbourg den 22. november 1984, i ett eksemplar i engelsk og fransk tekst, som begge har samme gyldighet og som skal bli deponert i Europarådets arkiver. Generalsekretæren i Europarådet skal oversende bekreftede kopier til hver medlemsstat i Europarådet.

Protokoll nr. 13 til Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, om avskaffelse av dødsstraff under enhver omstendighet

Vilnius, 3. mai 2002
Undertegnede medlemsstater av Europarådet,
som er overbevist om at alles rett til liv er en grunnleggende verdi i et demokratisk samfunn, og at avskaffelse av dødsstraff er av vesentlig betydning for å kunne verne om denne retten og for å oppnå full anerkjennelse for alle menneskers iboende verdighet,

som ønsker å styrke vernet om retten til liv som er garantert i Konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, undertegnet i Roma 4. november 1950 (heretter kalt «Konvensjonen»),

som konstaterer at protokoll nr. 6 til Konvensjonen, om avskaffelse av dødsstraffen, undertegnet i Strasbourg 28. april 1983, ikke utelukker dødsstraff for handlinger begått i krigstid eller når krig umiddelbart truer,

som er fast bestemt på å ta det endelige skritt for å avskaffe dødsstraff under enhver omstendighet,

er blitt enige om følgende:

Art 1. Avskaffelse av dødsstraff

Dødsstraffen skal bli avskaffet. Ingen må bli dømt til slik straff eller henrettet.

Art 2. Forbud mot fravikelser

Bestemmelsene i denne protokoll kan ikke bli fraveket etter artikkel 15 i Konvensjonen.

Art 3. Forbud mot forbehold

Bestemmelsene i denne protokoll kan ikke være gjenstand for forbehold etter artikkel 57 i Konvensjonen.

Art 4. Territorial anvendelse

1. Enhver stat kan ved undertegning eller når den deponerer sitt dokument om ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning angi det territorium eller de territorier denne protokoll skal gjelde for.
2. Enhver stat kan når som helst deretter ved erklæring til Generalsekretæren i Europarådet utvide området for protokollen anvendelsesområde til et hvilket som helst annet territorium angitt i erklæringen. For et slikt territorium skal protokollen tre i kraft den første dag i måneden etter utløpet av en periode på tre måneder etter den dag Generalsekretæren har mottatt erklæringen.
3. Enhver erklæring som er avgitt i henhold til de to foregående avsnitt, kan bli trukket tilbake eller endret i forhold til et territorium angitt i erklæringen ved meddelelse til Generalsekretæren. Tilbaketrekkingen eller endringen skal få virkning den første dag i måneden etter utløpet av en periode på tre måneder etter den dag Generalsekretæren har mottatt meddelelsen.

Art 5. Tilknytning til Konvensjonen

Mellom de stater som er parter, skal bestemmelsene i artiklene 1 til 4 i denne protokoll anses som tilleggsartikler til Konvensjonen, og alle Konvensjonens bestemmelser gjelde tilsvarende.

Art 6. Undertegning og ratifikasjon

Denne protokoll skal være åpen for undertegning av medlemsstater i Europarådet som har undertegnet Konvensjonen. Den skal ratifiseres, godtas eller godkjennes. En medlemsstat i Europarådet kan ikke ratifisere, godta eller godkjenne denne protokoll med mindre den samtidig eller tidligere har ratifisert Konvensjonen. Ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsdokumenter skal bli deponert hos Generalsekretæren i Europarådet. generalsekretær.

Art 7. Ikrafttredelse

1. Denne protokoll skal tre i kraft den første dag i måneden etter utløpet av en periode på tre måneder etter den dag da ti av medlemsstatene i Europarådet har gitt sitt samtykke til å være bundet av protokollen i samsvar med bestemmelsene i artikkel 6.
2. For en medlemsstat som senere gir sitt samtykke til å være bundet av protokollen, skal den tre i kraft den første dag i måneden etter utløpet av en periode på tre måneder etter den dag da vedkommende stats ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsdokument er blitt deponert.

Art 8. Depositarfunksjoner

Europarådets generalsekretær skal underrette alle medlemsstatene i Europarådet om:

a. enhver undertegning;
b. deponering av ethvert ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsdokument;
c. enhver dato da denne protokoll trer i kraft i samsvar med artiklene 4 og 7;
d. enhver annen handling, meddelelse eller erklæring som gjelder denne protokoll.

Som bekreftelse på dette har de undertegnede, som har fått behørig fullmakt til det, undertegnet denne protokoll.
Utferdiget i Vilnius 3. mai 2002, i ett eksemplar på engelsk og fransk tekst, som begge har samme gyldighet og som skal bli deponert i Europarådets arkiver. Generalsekretæren i Europarådet skal oversende bekreftede kopier til hver medlemsstat i Europarådet.

Vedlegg 3. Den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (autentisk engelsk tekst)

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights

Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly Resolution 2200 A (XXI) of 16 December 1966.
Entry into force 3 January 1976
Preamble
The States Parties to the present Covenant,
Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,

Recognizing that these rights derive from the inherent dignity of the human person,

Recognizing that, in accordance with the Universal Declaration of Human Rights, the ideal of free human beings enjoying freedom from fear and want can only be achieved if conditions are created whereby everyone may enjoy his economic, social and cultural rights, as well as his civil and political rights,

Considering the obligation of States under the Charter of the United Nations to promote universal respect for, and observance of, human rights and freedoms,

Realizing that the individual, having duties to other individuals and to the community to which he belongs, is under a responsibility to strive for the promotion and observance of the rights recognized in the present Covenant,

Agree upon the following Articles:

Part I

Art 1.

1. All peoples have the right of self-determination. By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.
2. All peoples may, for their own ends, freely dispose of their natural wealth and resources without prejudice to any obligations arising out of international economic co-operation, based upon the principle of mutual benefit, and international law. In no case may a people be deprived of its own means of

subsistence.
3. The States Parties to the present Covenant, including those having responsibility for the administration of Non-Self-Governing and Trust Territories, shall promote the realization of the right of self-determination, and shall respect that right, in conformity with the provisions of the Charter of the United Nations.

Part II

Art 2.

1. Each State Party to the present Covenant undertakes to take steps, individually and through international assistance and co-operation, especially economic and technical, to the maximum of its available resources, with a view to achieving progressively the full realization of the rights recognized in the present Covenant by all appropriate means, including particularly the adoption of legislative measures.
2. The States Parties to the present Covenant undertake to guarantee that the rights enunciated in the present Covenant will be exercised without discrimination of any kind as to race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.
3. Developing countries, with due regard to human rights and their national economy, may determine to what extent they would guarantee the economic rights recognized in the present Covenant to non-nationals.

Art 3.

The States Parties to the present Covenant undertake to ensure the equal right of men and women to the enjoyment of all economic, social and cultural rights set forth in the present Covenant.

Art 4.

The States Parties to the present Covenant recognize that, in the enjoyment of those rights provided by the State in conformity with the present Covenant, the State may subject such rights only to such limitations as are determined by law only in so far as this may be compatible with the nature of these rights and solely for the purpose of promoting the general welfare in a democratic society.

Art 5.

1. Nothing in the present Covenant may be interpreted as implying for any State, group or person any right to engage in any activity or to perform any act aimed at the destruction of any of the rights or freedoms recognized herein, or at their limitation to a greater extent than is provided for in the present Covenant.
2. No restriction upon or derogation from any of the fundamental human rights recognized or existing in any country in virtue of law, conventions, regulations or customs shall be admitted on the pretext that the present Covenant does not recognize such rights or that it recognizes them to a lesser extent.

Part III

Art 6.

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right to work, which includes the right of everyone to the opportunity to gain his living by work which he freely chooses or accepts, and will take appropriate steps to safeguard this right.
2. The steps to be taken by a State Party to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include technical and vocational guidance and training programmes, policies and techniques to achieve steady economic social and cultural development and full and productive employment under conditions safeguarding fundamental political and economic freedoms to the individual.

Art 7.

The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to the enjoyment of just and favourable conditions of work which ensure, in particular:

a. remuneration which provides all workers, as a minimum, with:
    i. fair wages and equal remuneration for work of equal value without distinction of any kind, in particular women being guaranteed conditions of work not inferior to those enjoyed by men, with equal pay for equal work;
    ii. a decent living for themselves and their families in

accordance with the provisions of the present Covenant;

b. safe and healthy working conditions;
c. equal opportunity for everyone to be promoted in his employment to an appropriate higher level, subject to no considerations other than those of seniority and competence;
d. rest, leisure and reasonable limitation of working hours and periodic holidays with pay, as well as remuneration for public holidays.

Art 8.

1. The States Parties to the present Covenant undertake to ensure:

a. the right of everyone to form trade unions and join the trade union of his choice, subject only to the rules of the organization concerned, for the promotion and protection of his economic and social interests. No restrictions may be placed on the exercise of this right other than those prescribed by law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public order or for the protection of the rights and freedoms of others;
b. the right of trade unions to establish national federations or confederations and the right of the latter to form or join international trade-union organizations;
c. the right of trade unions to function freely subject to no limitations other than those prescribed by law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public order or for the protection of the rights and freedoms of others;
d. the right to strike, provided that it is exercised in conformity with the laws of the particular country.

2. This Article shall not prevent the imposition of lawful restrictions on the exercise of these rights by members of the armed forces or of the police or of the administration of the State.
3. Nothing in this Article shall authorize States Parties to the International Labour Organisation Convention of 1948 concerning Freedom of Association and Protection of the Right to Organize to take legislative measures which would prejudice, or apply the law in such a manner as would prejudice, the guarantees provided for in that Convention.

Art 9.

The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to social security, including social insurance.

Art 10.

The States Parties to the present Covenant recognize that:
1. The widest possible protection and assistance should be accorded to the family, which is the natural and fundamental group unit of society, particularly for its establishment and while it is responsible for the care and education of dependent children. Marriage must be entered into with the free consent of the intending spouses.
2. Special protection should be accorded to mothers during a reasonable period before and after childbirth. During such period working mothers should be accorded paid leave or leave with adequate social security benefits.
3. Special measures of protection and assistance should be taken on behalf of all children and young persons without any discrimination for reasons of parentage or other conditions. Children and young persons should be protected from economic and social exploitation. Their employment in work harmful to their morals or health or dangerous to life or likely to hamper their normal development should be punishable by law. States should also set age limits below which the paid employment of child labour should be prohibited and punishable by law.

Art 11.

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to an adequate standard of living for himself and his family, including adequate food, clothing and housing, and to the continuous improvement of living conditions. The States Parties will take appropriate steps to ensure the realization of this right, recognizing to this effect the essential importance of international co-operation based on free consent.
2. The States Parties to the present Covenant, recognizing the fundamental right of everyone to be free from hunger, shall take, individually and through international co-operation, the measures, including specific programmes, which are needed:

a. to improve methods of production, conservation and distribution of

food by making full use of technical and scientific knowledge, by disseminating knowledge of the principles of nutrition and by developing or reforming agrarian systems in such a way as to achieve the most efficient development and utilization of natural resources;

b. taking into account the problems of both food-importing and food-exporting countries, to ensure an equitable distribution of world food supplies in relation to need.

Art 12.

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health.
2. The steps to be taken by the States Parties to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include those necessary for:

a. the provision for the reduction of the stillbirth-rate and of infant mortality and for the healthy development of the child;
b. the improvement of all aspects of environmental and industrial hygiene;
c. the prevention, treatment and control of epidemic, endemic, occupational and other diseases;
d. the creation of conditions which would assure to all medical service and medical attention in the event of sickness.

Art 13.

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone to education. They agree that education shall be directed to the full development of the human personality and the sense of its dignity, and shall strengthen the respect for human rights and fundamental freedoms. They further agree that education shall enable all persons to participate effectively in a free society, promote understanding, tolerance and friendship among all nations and all racial, ethnic or religious groups, and further the activities of the United Nations for the maintenance of peace.
2. The States Parties to the present Covenant recognize that, with a view to achieving the full realization of this right:

a. primary education shall be compulsory and available free to all;
b. secondary education in its different forms, including technical and vocational secondary education, shall be made generally available and

accessible to all by every appropriate means, and in particular by the progressive introduction of free education;

c. higher education shall be made equally accessible to all, on the basis of capacity, by every appropriate means, and in particular by the progressive introduction of free education;
d. fundamental education shall be encouraged or intensified as far as possible for those persons who have not received or completed the whole period of their primary education;
e. the development of a system of schools at all levels shall be actively pursued, an adequate fellowship system shall be established, and the material conditions of teaching staff shall be continuously improved.

3. The States Parties to the present Covenant undertake to have respect for the liberty of parents and, when applicable, legal guardians to choose for their children schools, other than those established by the public authorities, which conform to such minimum educational standards as may be laid down or approved by the State and to ensure the religious and moral education of their children in conformity with their own convictions.
4. No part of this Article shall be construed so as to interfere with the liberty of individuals and bodies to establish and direct educational institutions, subject always to the observance of the principles set forth in paragraph 1 of this Article and to the requirement that the education given in such institutions shall conform to such minimum standards as may be laid down by the State.

Art 14.

Each State Party to the present Covenant which, at the time of becoming a Party, has not been able to secure in its metropolitan territory or other territories under its jurisdiction compulsory primary education, free of charge, undertakes, within two years, to work out and adopt a detailed plan of action for the progressive implementation, within a reasonable number of years, to be fixed in the plan, of the principle of compulsory education free of charge for all.

Art 15.

1. The States Parties to the present Covenant recognize the right of everyone:

a. to take part in cultural life;
b. to enjoy the benefits of scientific progress and its applications;
c. to benefit from the protection of the moral and material interests

resulting from any scientific, literary or artistic production of which he is the author.

2. The steps to be taken by the States Parties to the present Covenant to achieve the full realization of this right shall include those necessary for the conservation, the development and the diffusion of science and culture.
3. The States Parties to the present Covenant undertake to respect the freedom indispensable for scientific research and creative activity.
4. The States Parties to the present Covenant recognize the benefits to be derived from the encouragement and development of international contacts and co-operation in the scientific and cultural fields.

Part IV

Art 16.

1. The States Parties to the present Covenant undertake to submit in conformity with this part of the Covenant reports on the measures which they have adopted and the progress made in achieving the observance of the rights recognized herein.
2.

a. All reports shall be submitted to the Secretary General of the United Nations, who shall transmit copies to the Economic and Social Council for consideration in accordance with the provisions of the present Covenant;
b. The Secretary General of the United Nations shall also transmit to the specialized agencies copies of the reports, or any relevant parts therefrom, from States Parties to the present Covenant which are also members of these specialized agencies in so far as these reports, or parts therefrom, relate to any matters which fall within the responsibilities of the said agencies in accordance with their constitutional instruments.

Art 17.

1. The States Parties to the present Covenant shall furnish their reports in stages, in accordance with a programme to be established by the Economic and Social Council within one year of the entry into force of the present Covenant

after consultation with the States Parties and the specialized agencies concerned.
2. Reports may indicate factors and difficulties affecting the degree of fulfilment of obligations under the present Covenant.
3. Where relevant information has previously been furnished to the United Nations or to any specialized agency by any State Party to the present Covenant, it will not be necessary to reproduce that information, but a precise reference to the information so furnished will suffice.

Art 18.

Pursuant to its responsibilities under the Charter of the United Nations in the field of human rights and fundamental freedoms, the Economic and Social Council may make arrangements with the specialized agencies in respect of their reporting to it on the progress made in achieving the observance of the provisions of the present Covenant falling within the scope of their activities. These reports may include particulars of decisions and recommendations on such implementation adopted by their competent organs.

Art 19.

The Economic and Social Council may transmit to the Commission on Human Rights for study and general recommendation or, as appropriate, for information the reports concerning human rights submitted by States in accordance with Articles 16 and 17, and those concerning human rights submitted by the specialized agencies in accordance with Article 18.

Art 20.

The States Parties to the present Covenant and the specialized agencies concerned may submit comments to the Economic and Social Council on any general recommendation under Article 19 or reference to such general recommendation in any report of the Commission on Human Rights or any documentation referred to therein.

Art 21.

The Economic and Social Council may submit from time to time to the General Assembly reports with recommendations of a general nature and a summary of the information received from the States Parties to the present Covenant and the specialized agencies on the measures taken and the progress made in achieving general observance of the rights recognized in the present Covenant.

Art 22.

The Economic and Social Council may bring to the attention of other organs of the United Nations, their subsidiary organs and specialized agencies concerned with furnishing technical assistance any matters arising out of the reports referred to in this part of the present Covenant which may assist such bodies in deciding, each within its field of competence, on the advisability of international measures likely to contribute to the effective progressive implementation of the present Covenant.

Art 23.

The States Parties to the present Covenant agree that international action for the achievement of the rights recognized in the present Covenant includes such methods as the conclusion of conventions, the adoption of recommendations, the furnishing of technical assistance and the holding of regional meetings and technical meetings for the purpose of consultation and study organized in conjunction with the Governments concerned.

Art 24.

Nothing in the present Covenant shall be interpreted as impairing the provisions of the Charter of the United Nations and of the constitutions of the specialized agencies which define the respective responsibilities of the various organs of the United Nations and of the specialized agencies in regard to the matters dealt with in the present Covenant.

Art 25.

Nothing in the present Covenant shall be interpreted as impairing the inherent right of all peoples to enjoy and utilize fully and freely their natural wealth and resources.

Part V

Art 26.

1. The present Covenant is open for signature by any State member of the United Nations or member of any of its specialized agencies, by any State Party to the Statute of the International Court of Justice, and by any other State which has been invited by the General Assembly of the United Nations to become a party to the present Covenant.
2. The present Covenant is subject to ratification. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary General of the United Nations.
3. The present Covenant shall be open to accession by any State referred to in paragraph 1 of this Article.
4. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary General of the United Nations.
5. The Secretary General of the United Nations shall inform all States which have signed the present Covenant or acceded to it of the deposit of each instrument of ratification or accession.

Art 27.

1. The present Covenant shall enter into force three months after the date of the deposit with the Secretary General of the United Nations of the thirty-fifth instrument of ratification or instrument of accession.
2. For each State ratifying the present Covenant or acceding to it after the deposit of the thirty-fifth instrument of ratification or instrument of accession, the present Covenant shall enter into force three months after the date of the deposit of its own instrument of ratification or instrument of accession.

Art 28.

The provisions of the present Covenant shall extend to all parts of federal States without any limitations or exceptions.

Art 29.

1. Any State Party to the present Covenant may propose an amendment and file it with the Secretary General of the United Nations. The Secretary General shall thereupon communicate any proposed amendments to the States Parties to the present Covenant with a request that they notify him whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposals. In the event that at least one third of the States Parties favours such a conference, the Secretary General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of the States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly of the United Nations for approval.
2. Amendments shall come into force when they have been approved by the General Assembly of the United Nations and accepted by a two-thirds majority of the States Parties to the present Covenant in accordance with their respective constitutional processes.
3. When amendments come into force they shall be binding on those States Parties which have accepted them, other States Parties still being bound by the provisions of the present Covenant and any earlier amendment which they have accepted.

Art 30.

Irrespective of the notifications made under Article 26, paragraph 5, the Secretary General of the United Nations shall inform all States referred to in paragraph 1 of the same Article of the following particulars:

a. signatures, ratifications and accessions under Article 26;
b. the date of the entry into force of the present Covenant under Article 27 and the date of the entry into force of any amendments under Article 29.

Art 31.

1. The present Covenant, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.
2. The Secretary General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Covenant to all States referred to in Article 26.

Vedlegg 4. Den internasjonale konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (norsk oversettelse)

Internasjonal konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter

Vedtatt og åpnet for signatur, ratifikasjon og tiltredelse ved FNs generalforsamlings resolusjon 2200 A (XXI) 16. desember 1966
I kraft 3. januar 1976
De stater som er parter til denne konvensjon,
som tar i betraktning, i samsvar med de prinsipper som er fastslått i De forente nasjoners pakt, at erkjennelsen av den iboende verdighet hos alle medlemmer av menneskeslekten og av deres like og umistelige rettigheter er grunnlaget for frihet, rettferd og fred i verden,

som erkjenner at disse rettigheter har sitt grunnlag i menneskets iboende verdighet,

som erkjenner, i samsvar med Verdenserklæringen om menneskerettighetene, at det bare er mulig å nå fremtidsmålet med frie mennesker som nyter frihet fra frykt og nød, dersom det blir skapt slike forhold at enhver kan nyte sine økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, så vel som sine sivile og politiske rettigheter,

som tar i betraktning statens forpliktelse etter De forente nasjoners pakt til å fremme den allmenne respekt for og overholdelse av menneskerettighetene og frihetene,

som innser at det enkelte mennesket har plikt til å arbeide for at de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjon, fremmes og overholdes, idet det enkelte menneske har forpliktelser overfor andre mennesker og overfor det samfunn det tilhører,

er blitt enige om følgende artikler:

Del I

Art 1.

1. Alle folk har selvbestemmelsesrett. I kraft av denne rett bestemmer de fritt sin politiske stilling og fremmer fritt sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.
2. Alle folk kan for sine egne formål fritt råde over sine naturrikdommer og -forekomster, så lenge dette ikke setter til side forpliktelser som følger av internasjonalt økonomisk samarbeid, basert på prinsippet om gjensidig nytte og folkerettens regler. Ikke i noe tilfelle må et folk bli berøvet sitt eget eksistensgrunnlag.
3. Konvensjonspartene, deriblant de stater som har ansvaret for administreringen av ikke-selvstyrte områder og tilsynsområder, skal arbeide for å virkeliggjøre folkenes selvbestemmelsesrett, og skal respektere denne rett i overensstemmelse med bestemmelsene i De forente nasjoners pakt.

Del II

Art 2.

1. Hver konvensjonspart forplikter seg til så vel hver for seg som gjennom internasjonal bistand og internasjonalt samarbeid, særlig på det økonomiske og tekniske område, å sette alt inn på at de rettigheter som anerkjennes av denne konvensjon, gradvis blir gjennomført fullt ut med alle egnede midler, og da særlig ved lovgivningstiltak.
2. Konvensjonspartene forplikter seg til å garantere at de rettigheter som anerkjennes i konvensjonen, blir utøvet uten forskjellsbehandling av noe slag på grunn av rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller status forøvrig.
3. Utviklingsland kan, under tilbørlig hensyn til menneskerettighetene og sin nasjonale økonomi, bestemme i hvilken utstrekning de skal garantere ikke-statsborgere de økonomiske rettigheter som er anerkjent i denne konvensjon.

Art 3.

Konvensjonspartene forplikter seg til å sikre menn og kvinner lik rett til å nyte

alle de økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon.

Art 4.

Konvensjonspartene erkjenner at en stat bare kan underkaste de rettigheter som staten har gjennomført i samsvar med denne konvensjon, slike begrensninger som følger av lov, og bare i den utstrekning dette er forenlig med rettighetenes natur og utelukkende med det formål å fremme den allmenne velferd i et demokratisk samfunn.

Art 5.

1. Intet i denne konvensjon skal kunne tolkes som å innebære rett for noen stat, gruppe eller person til å ta del i noen virksomhet eller å utføre noen handling som tar sikte på å tilintetgjøre noen av de rettigheter eller friheter som er anerkjent i denne konvensjon, eller å begrense disse i større utstrekning enn konvensjonen gir adgang til.
2. Ingen innskrenkning i eller avvik fra noen av de grunnleggende menneskerettighetene som i kraft av lov, overenskomster, forskrifter eller sedvane anerkjennes eller gjelder i noen konvensjonsstat, skal kunne gjennomføres under påberopelse av at denne konvensjon ikke anerkjenner slike rettigheter eller anerkjenner dem i mindre utstrekning.

Del III

Art 6.

1. Konvensjonspartene anerkjenner retten til arbeid, som omfatter mulighet for enhver til å tjene sitt levebrød ved arbeid som han fritt har valgt eller godtatt; og skal treffe de nødvendige tiltak for å trygge denne rettighet.
2. De tiltak som skal iverksettes av en konvensjonspart for å oppnå den fulle virkeliggjørelse av denne rettighet, skal omfatte teknisk og yrkesmessig veiledning, fastsettelse av retningslinjer og fremgangsmåter for å sikre en jevn økonomisk, sosial og kulturell utvikling, samt full og produktiv sysselsetting under forhold som trygger grunnleggende politiske og økonomiske friheter for den enkelte.

Art 7.

Konvensjonspartene anerkjenner retten for enhver til rettferdige og gode arbeidsvilkår som særlig sikrer:

a. Godtgjørelse som skal gi alle arbeidere som et minimum:
    i. Rettferdige lønninger og lik lønn for arbeid av lik verdi uten forskjellsbehandling av noe slag, særlig skal kvinnen sikres arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn mannens, med lik lønn for likt arbeid,
    ii. En anstendig tilværelse for dem selv og deres familie i samsvar med bestemmelsene i denne konvensjon,
b. Trygge og sunne arbeidsforhold,
c. Samme mulighet for alle til å bli forfremmet i sitt arbeid til en passende høyere stilling uten hensyn til andre forhold enn ansiennitet og dyktighet,
d. Hvile, fritid, en rimelig begrensning av arbeidstiden og periodiske fridager med lønn, samt godtgjørelse for offentlige fridager.

Art 8.

1. Konvensjonspartene forplikter seg til å sikre:

a. Rett for enhver til, for å fremme og beskytte sine interesser på det økonomiske og sosiale område, å danne fagforeninger og slutte seg til en fagforening etter eget valg bare avhengig av vedkommende forenings vedtekter. Utøvelsen av denne rett må ikke underkastes andre innskrenkninger enn dem som følger av lov, og som er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet eller den alminnelige samfunnsorden eller for å verne andres rettigheter og friheter,
b. Rett for fagforeninger til å danne nasjonale forbund eller gruppevise sammenslutninger og rett for disse til å danne eller slutte seg til internasjonale fagforeningsorganisasjoner,
c. Rett for fagforeninger til fritt å utøve sin virksomhet uten andre begrensninger enn dem som følger av lov, og som er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet eller den alminnelige samfunnsorden eller for å verne andres rettigheter og friheter,
d. Rett til å streike, forutsatt at streikeretten blir utøvet i samsvar med

lovene i det enkelte land.

2. Denne artikkel skal ikke være til hinder for at det fastsettes lovlige innskrenkninger i utøvelsen av disse rettigheter for personer som tjenestegjør i de væpnede styrker, politiet eller statsforvaltningen.
3. Intet i denne artikkel skal gi stater som er parter i Den internasjonale arbeidsorganisasjonens konvensjon av 1948 om foreningsfrihet og vern av organisasjonsretten, adgang til å treffe lovgivningstiltak, eller anvende loven på en måte som innebærer inngrep i de garantier som er fastsatt i nevnte konvensjon.

Art 9.

Konvensjonstatene anerkjenner retten for enhver til sosial trygghet innbefattet sosialtrygd.

Art 10.

Konvensjonspartene anerkjenner at:
1. Vern og bistand bør i størst mulig utstrekning ytes familien, som er den naturlige og grunnleggende samfunnsenhet, og da særlig i forbindelse med dens stiftelse og mens den er ansvarlig for omsorgen for og utdanningen av barn som ikke forsørger seg selv. Ekteskap må bare inngås med de fremtidige ektefellers frie samtykke.
2. Særskilt vern bør ytes mødre i en rimelig tid før og etter fødsler. I slike perioder bør arbeidende mødre tilstås permisjon med lønn eller med tilfredsstillende sosiale trygdeytelser.
3. Særskilte tiltak bør treffes til vern og bistand for alle barn og all ungdom uten forskjellsbehandling på grunn av herkomst eller andre forhold. Barn og ungdom bør beskyttes mot økonomisk og sosial utnytting. Det bør være straffbart ved lov å anvende dem i arbeid som er skadelig for deres moral eller helse, som setter deres liv i fare, eller som sannsynligvis vil hemme deres normale utvikling. Statene bør også fastsette aldersgrenser og forby, og gjøre straffbart ved lov, å ansette barn under disse grensene i lønnet arbeid.

Art 11.

1. Konvensjonspartene anerkjenner retten for enhver til en tilfredsstillende

levestandard for seg selv og sin familie, herunder tilfredsstillende mat, klær og bolig, samt til stadig bedring av sine leveforhold. Konvensjonspartene skal treffe de nødvendige tiltak for å sikre virkeliggjørelsen av denne rett, og erkjenner i den anledning den vesentlige betydning av internasjonalt samarbeid grunnet på frivillighet.
2. Konvensjonspartene, som anerkjenner den grunnleggende rett for alle til å være trygget mot sult, skal, hver for seg og gjennom internasjonalt samarbeid, treffe de tiltak, innbefattet utarbeidelsen av konkrete programmer, som er nødvendige,

a. For å forbedre metodene for fremstilling, oppbevaring og distribusjon av matvarer ved fullt ut å utnytte den tekniske og vitenskapelige kunnskap, ved å spre opplysning om ernæringsprinsippene og ved å utvikle eller forbedre jordbruksmetoder slik at naturrikdommene skal utvikles og utnyttes så effektivt som mulig,
b. For å sikre en i forhold til behovet rimelig fordeling av verdens matvareforsyning, idet det tas hensyn til så vel matvareimporterende som matvareeksporterende lands problemer.

Art 12.

1. Konvensjonspartene anerkjenner retten for enhver til den høyest oppnåelige helsestandard både fysisk og psykisk.
2. De tiltak som konvensjonspartene treffer for å oppnå full virkeliggjørelse for denne rettighet, skal omfatte tiltak som er nødvendige for å:

a. Minske foster- og spebarndødeligheten og fremme barnets sunne utvikling,
b. Forbedre alle sider ved hygienen i miljø og industri,
c. Forebygge, behandle og kontrollere epidemiske, endemiske, yrkesmessige og andre sykdommer,
d. Skape vilkår som trygger alle legebehandling og pleie under sykdom.

Art 13.

1. Konvensjonspartene anerkjenner retten for enhver til utdanning. De er enige om at utdanningen skal ta sikte på full utvikling av menneskets karakter og forståelse av dets verdighet, og skal styrke respekten for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. De er videre enige om at utdanning skal sette alle i stand til å delta på en nyttig måte i et fritt samfunn, fremme forståelse,

toleranse og vennskap mellom alle nasjoner og alle rasegrupper, etniske og religiøse grupper, samt fremme De forente nasjoners arbeid for å bevare freden.
2. Konvensjonspartene erkjenner at for å oppnå den fulle virkeliggjørelse av denne rettighet, må følgende iakttas:

a. Grunnskoleundervisningen skal være tvungen og kostnadsfritt tilgjengelig for alle,
b. Den utdanning som i ulike former følger etter grunnskoleutdanningen, herunder teknisk og yrkesmessig utdanning, skal ved alle egnede midler gjøres tilgjengelig for alle, særlig ved gradvis innføring av gratis undervisning,
c. Høyere utdanning skal ved alle egnede midler, særlig ved gradvis innføring av gratis undervisning, gjøres likt tilgjengelig for alle på grunnlag av evner,
d. Grunnleggende utdanning av personer som ikke har gjennomgått eller fullført hele grunnskoleutdanningen, skal i størst mulig utstrekning støttes og intensiveres,
e. Det skal arbeides aktivt for utviklingen av et system med skoler på alle trinn, en tilfredsstillende stipendieordning skal opprettes, og lærepersonalets materielle vilkår skal fortløpende forbedres.

3. Konvensjonspartene forplikter seg til å respektere foreldres og, når det er aktuelt, vergers frihet til å velge andre skoler for sine barn enn dem som er opprettet av offentlige myndigheter, forutsatt at skolene oppfyller eventuelle minstekrav til undervisningen fastsatt eller godkjent av staten, og til å sikre sine barn en religiøs og moralsk undervisning i samsvar med deres egen overbevisning.
4. Intet i denne artikkel må tolkes som innskrenkninger i enkeltpersoners eller organisasjoners frihet til å opprette og drive undervisningsinstitusjoner, forutsatt at de prinsippene fastsatt i denne artikkels første paragraf alltid iakttas, og at den undervisning som gis i slike institusjoner, er i overensstemmelse med eventuelle statlige minstekrav.

Art 14.

Enhver stat som på det tidspunkt den blir part i konvensjonen, ikke har vært i stand til innen sitt eget territorium eller andre områder som er underlagt dens jurisdiksjon, å innføre tvungen og gratis grunnskoleundervisning, forplikter seg til innen to år å utarbeide og vedta en detaljert arbeidsplan for gradvis å gjennomføre, innen et rimelig antall år som skal angis i planen, prinsippet om tvungen utdanning, gratis for alle.

Art 15.

1. Konvensjonspartene anerkjenner retten til for enhver til:

    a. Å delta i det kulturelle liv,
    b. Å nyte godt av vitenskapens fremskritt og anvendelse av disse,
    c. Å nyte godt av beskyttelse av de åndelige og materielle interesser som stammer fra ethvert vitenskapelig, litterært eller kunstnerisk verk som han er opphavsmann til.

2. De tiltak som skal iverksettes av konvensjonspartene for å oppnå den fulle virkeliggjørelse av denne rettighet, skal omfatte slike tiltak som er nødvendige for å bevare, utvikle og utbre vitenskap og kultur.
3. Konvensjonspartene forplikter seg til å respektere den frihet som er uunnværlig for vitenskapelig forskning og skapende virksomhet.
4. Konvensjonspartene erkjenner de fordeler som følger av at internasjonale forbindelser og internasjonalt samarbeid på de vitenskapelige og kulturelle områder støttes og videreføres.

Del IV

Art 16.

1. Konvensjonspartene forplikter seg til i samsvar med denne del av konvensjonen å avgi rapporter om de tiltak som de har truffet og den fremgang som er gjort når det gjelder gjennomføringen av de rettigheter som er anerkjent i konvensjonen.
2.

    a. Alle rapporter skal sendes De forente nasjoners generalsekretær som skal oversende Det økonomiske og sosiale råd kopier til behandling i samsvar med bestemmelsene i denne konvensjon.
    b. De forente nasjoners generalsekretær skal også oversende særorganisasjonene kopier av rapportene, eller av utvalgte deler av disse, når de er avgitt av konvensjonsparter som også er medlem av vedkommende særorganisasjon, i den utstrekning disse rapporter eller deler av disse angår spørsmål som etter særorganisasjonens vedtekter hører under dens fagområde.

Art 17.

1. Konvensjonspartene skal avgi sine rapporter etappevis i samsvar med et program som innen et år etter ikrafttredelsen av denne konvensjon skal fastsettes av Det økonomiske og sosiale råd etter samråd med konvensjonspartene og de berørte særorganisasjoner.
2. Rapportene kan angi forhold og vanskeligheter som er av betydning for oppfyllelsen av forpliktelsene etter denne konvensjon.
3. Dersom en konvensjonspart tidligere har gitt De forente nasjoner eller en særorganisasjon de nødvendige opplysninger, skal det ikke være nødvendig å sende disse opplysninger på ny, men være tilstrekkelig med en nøyaktig henvisning til de tidligere innsendte opplysninger.

Art 18.

I overensstemmelse med sitt ansvar etter De forente nasjoners pakt på menneskerettighetenes og de grunnleggende friheters område, kan Det økonomiske og sosiale råd treffe avtaler med særorganisasjonene om rapporter fra disse til Rådet om den fremgang som er gjort i gjennomføringen av de bestemmelser i konvensjonen som faller inn under deres virkefelt. Disse rapporter kan omfatte nærmere redegjørelser om avgjørelser og anbefalinger vedtatt av særorganisasjonenes rette organer om denne gjennomføring.

Art 19.

Det økonomiske og sosiale råd kan sende Menneskerettighetskommisjonen de rapporter om menneskerettighetene som statene har gitt i henhold til artikkel 16 og 17, samt rapporter om samme emne avgitt til særorganisasjonene i henhold til artikkel 18, slik at Kommisjonen kan granske disse og gi anbefalinger av allmenn karakter, eller eventuelt til dem til underretning.

Art 20.

Konvensjonspartene og de berørte særorganisasjoner kan sende Det økonomiske og sosiale råd merknader til enhver anbefaling av allmenn karakter, avgitt i henhold til artikkel 19, og til enhver omtale av slike anbefalinger i rapporter fra Menneskerettighetskommisjonen eller i eventuelle utredninger som det er henvist til i rapportene.

Art 21.

Det økonomiske og sosiale råd kan fra tid til annen sende Generalforsamlingen rapporter med anbefalinger av allmenn karakter, og et sammendrag av opplysninger mottatt fra konvensjonspartene og særorganisasjonene om tiltak som er iverksatt og fremgang som er gjort i gjennomføringen av de rettigheter som er anerkjent i denne konvensjon.

Art 22.

Det økonomiske og sosiale råd kan underrette De forente nasjoners øvrige organer, deres underordnete organer og særorganisasjoner som arbeider med ytelse av teknisk bistand, om ethvert spørsmål som oppstår i forbindelse med de rapporter som er omtalt i denne del av konvensjonen, og som kan være til hjelp for disse organer, når de, hvert på sitt fagområde, treffer beslutninger om tilrådeligheten av internasjonale tiltak som er egnet til å bidra til en effektiv og gradvis gjennomføring av bestemmelsene i denne konvensjon.

Art 23.

Konvensjonspartene er enige om at internasjonale tiltak med sikte på gjennomføring av de rettigheter som er anerkjent i denne konvensjon, skal omfatte avslutning av konvensjoner, vedtakelse av anbefalinger, ytelse av teknisk bistand, samt avholdelse av regionale og tekniske møter i samarbeid med de berørte regjeringer og med sikte på rådslagning og studier.

Art 24.

Intet i denne konvensjon skal tolkes som innskrenkninger i de bestemmelser i De forente nasjoners pakt og i særorganisasjonenes vedtekter som angår ansvarsområdet for De forente nasjoners ulike organisasjoner og særorganisasjonene når det gjelder spørsmål som behandles i denne konvensjon.

Art 25.

Intet i denne konvensjon skal tolkes som innskrenkninger i den iboende rett hos

alle folk til fullt ut og fritt å dra fordel av og utnytte sine naturrikdommer og -forekomster.

Del V

Art 26.

1. Denne konvensjon er åpen for undertegning av alle stater som er medlemmer av De forente nasjoner eller noen av særorganisasjonene, av alle stater som er parter i Den internasjonale domstols statutter, og av enhver annen stat som av De forente nasjoners generalforsamling er blitt innbudt til å bli part i konvensjonen.
2. Denne konvensjon skal ratifiseres. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.
3. Denne konvensjon skal kunne tilltres av enhver stat som nevnt i denne artikkels første paragraf.
4. Tiltredelse skjer ved deponering av tiltredelsesdokument hos De forente nasjoners generalsekretær.
5. De forente nasjoners generalsekretær skal underrette alle stater som har undertegnet eller tiltrådt konvensjonen, om deponeringen av hvert ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.

Art 27.

1. Denne konvensjon skal tre i kraft tre måneder etter den dag det trettifemte ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.
2. For hver stat som ratifiserer eller tiltrer konvensjonen etter at det trettifemte ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument er deponert, skal konvensjonen tre i kraft tre måneder etter at vedkommende stat har deponert sitt ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.

Art 28.

Bestemmelsene i denne konvensjon skal uten begrensning eller unntak få anvendelse for alle deler av forbundsstater.

Art 29.

1. Enhver av konvensjonspartene kan overfor De forente nasjoners generalsekretær foreslå endringer i konvensjonen. Generalsekretæren skal oversende endringsforslag til konvensjonspartene med anmodning om å meddele ham om de ønsker at partene skal sammenkalles for å behandle og stemme over forslagene. Dersom minst en tredjedel av konvensjonspartene ønsker det, skal Generalsekretæren sammenkalle til et slikt møte i De forente nasjoners regi. Endringsforslag vedtatt av et flertall av de konvensjonsparter som er til stede og avgir stemme skal forelegges De forente nasjoners generalforsamling til godkjennelse.
2. Endringer trer i kraft når de er blitt vedtatt av De forente nasjoners generalforsamling og godkjent av et flertall på to tredjedeler av konvensjonspartene i overensstemmelse med deres konstitusjonelle bestemmelser.
3. Når endringer trer i kraft, er de bindende for de konvensjonsparter som har godkjent dem, mens de øvrige konvensjonsparter fortsatt skal være bundet av bestemmelsene i denne konvensjon og av eventuelle tidligere endringer som de har godkjent.

Art 30.

Foruten de meddelelser som avgis i henhold til artikkel 26, avsnitt 5, skal De forente nasjoners generalsekretær underrette alle stater som det er henvist til i samme artikkel, avsnitt 1, om følgende:

a. Undertegninger, ratifikasjoner og tiltredelser i henhold til artikkel 26,
b. Datoen for konvensjonens ikrafttredelse i henhold til artikkel 27 og datoen for ikrafttredelsen av enhver endring i henhold til artikkel 29.

Art 31.

1. Denne konvensjon, hvis engelske, franske, kinesiske, russiske og spanske tekst har samme gyldighet, skal deponeres i De forente nasjoners arkiv.
2. De forente nasjoners generalsekretær skal sende bekreftede kopier av konvensjonen til alle stater som det er henvist til i artikkel 26.
Til bekreftelse herav har de undertegnede som har fått behørig fullmakt av sine respektive regjeringer, undertegnet denne konvensjon, som ble lagt fram til undertegning i New York den nittende dag i desember

nittenhundreogsekstiseks.

Vedlegg 5. Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter med protokoller (autentisk engelsk tekst)

International Covenant on Civil and Political rights

Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly Resolution 2200 A (XXI) of 16 December 1966
Entry into force 23 March 1976, in accordance with Article 49
Preamble
The States Parties to the present Covenant,
Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,

Recognizing that these rights derive from the inherent dignity of the human person,

Recognizing that, in accordance with the Universal Declaration of Human Rights, the ideal of free human beings enjoying civil and political freedom and freedom from fear and want can only be achieved if conditions are created whereby everyone may enjoy his civil and political rights, as well as his economic, social and cultural rights,

Considering the obligation of States under the Charter of the United Nations to promote universal respect for, and observance of, human rights and freedoms,

Realizing that the individual, having duties to other individuals and to the community to which he belongs, is under a responsibility to strive for the promotion and observance of the rights recognized in the present Covenant,

Agree upon the following Articles:

Part I

Art 1.

1. All peoples have the right of self-determination. By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.
2. All peoples may, for their own ends, freely dispose of their natural wealth and

resources without prejudice to any obligations arising out of international economic co-operation, based upon the principle of mutual benefit, and international law. In no case may a people be deprived of its own means of subsistence.
3. The States Parties to the present Covenant, including those having responsibility for the administration of Non-Self-Governing and Trust Territories, shall promote the realization of the right of self-determination, and shall respect that right, in conformity with the provisions of the Charter of the United Nations.

Part II

Art 2.

1. Each State Party to the present Covenant undertakes to respect and to ensure to all individuals within its territory and subject to its jurisdiction the rights recognized in the present Covenant, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.
2. Where not already provided for by existing legislative or other measures, each State Party to the present Covenant undertakes to take the necessary steps, in accordance with its constitutional processes and with the provisions of the present Covenant, to adopt such legislative or other measures as may be necessary to give effect to the rights recognized in the present Covenant.
3. Each State Party to the present Covenant undertakes:

    a. to ensure that any person whose rights or freedoms as herein recognized are violated shall have an effective remedy, notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity;
    b. to ensure that any person claiming such a remedy shall have his right thereto determined by competent judicial, administrative or legislative authorities, or by any other competent authority provided for by the legal system of the State, and to develop the possibilities of judicial remedy;
    c. to ensure that the competent authorities shall enforce such remedies when granted.

Art 3.

The States Parties to the present Covenant undertake to ensure the equal right of men and women to the enjoyment of all civil and political rights set forth in the present Covenant.

Art 4.

1. In time of public emergency which threatens the life of the nation and the existence of which is officially proclaimed, the States Parties to the present Covenant may take measures derogating from their obligations under the present Covenant to the extent strictly required by the exigencies of the situation, provided that such measures are not inconsistent with their other obligations under international law and do not involve discrimination solely on the ground of race, colour, sex, language, religion or social origin.
2. No derogation from Articles 6, 7, 8 (paragraphs 1 and 2), 11, 15, 16 and 18 may be made under this provision.
3. Any State Party to the present Covenant availing itself of the right of derogation shall immediately inform the other States Parties to the present Covenant, through the intermediary of the Secretary-General of the United Nations, of the provisions from which it has derogated and of the reasons by which it was actuated. A further communication shall be made, through the same intermediary, on the date on which it terminates such derogation.

Art 5.

1. Nothing in the present Covenant may be interpreted as implying for any State, group or person any right to engage in any activity or perform any act aimed at the destruction of any of the rights and freedoms recognized herein or at their limitation to a greater extent than is provided for in the present Covenant.
2. There shall be no restriction upon or derogation from any of the fundamental human rights recognized or existing in any State Party to the present Covenant pursuant to law, conventions, regulations or custom on the pretext that the present Covenant does not recognize such rights or that it recognizes them to a lesser extent.

Part III

Art 6.

1. Every human being has the inherent right to life. This right shall be protected by law. No one shall be arbitrarily deprived of his life.
2. In countries which have not abolished the death penalty, sentence of death may be imposed only for the most serious crimes in accordance with the law in force at the time of the commission of the crime and not contrary to the provisions of the present Covenant and to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. This penalty can only be carried out pursuant to a final judgment rendered by a competent court.
3. When deprivation of life constitutes the crime of genocide, it is understood that nothing in this Article shall authorize any State Party to the present Covenant to derogate in any way from any obligation assumed under the provisions of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide.
4. Anyone sentenced to death shall have the right to seek pardon or commutation of the sentence. Amnesty, pardon or commutation of the sentence of death may be granted in all cases.
5. Sentence of death shall not be imposed for crimes committed by persons below eighteen years of age and shall not be carried out on pregnant women.
6. Nothing in this Article shall be invoked to delay or to prevent the abolition of capital punishment by any State Party to the present Covenant.

Art 7.

No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. In particular, no one shall be subjected without his free consent to medical or scientific experimentation.

Art 8.

1. No one shall be held in slavery; slavery and the slave-trade in all their forms shall be prohibited.
2. No one shall be held in servitude.
3.

a. No one shall be required to perform forced or compulsory labour;
b. Paragraph 3.a shall not be held to preclude, in countries where imprisonment with hard labour may be imposed as a punishment for a crime, the performance of hard labour in pursuance of a sentence to such punishment by a competent court;
c. For the purpose of this paragraph the term «forced or compulsory labour» shall not include:
    i. any work or service, not referred to in subparagraph b, normally required of a person who is under detention in consequence of a lawful order of a court, or of a person during conditional release from such detention;
    ii. any service of a military character and, in countries where conscientious objection is recognized, any national service required by law of conscientious objectors;
    iii. any service exacted in cases of emergency or calamity threatening the life or well-being of the community;
    iv. any work or service which forms part of normal civil obligations.

Art 9.

1. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be subjected to arbitrary arrest or detention. No one shall be deprived of his liberty except on such grounds and in accordance with such procedure as are established by law.
2. Anyone who is arrested shall be informed, at the time of arrest, of the reasons for his arrest and shall be promptly informed of any charges against him.
3. Anyone arrested or detained on a criminal charge shall be brought promptly before a judge or other officer authorized by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release. It shall not be the general rule that persons awaiting trial shall be detained in custody, but release may be subject to guarantees to appear for trial, at any other stage of the judicial proceedings, and, should occasion arise, for execution of the judgment.
4. Anyone who is deprived of his liberty by arrest or detention shall be entitled to take proceedings before a court, in order that that court may decide without delay on the lawfulness of his detention and order his release if the detention is not lawful.
5. Anyone who has been victim of unlawful arrest or detention shall have an enforceable right to compensation.

Art 10.

1. All persons deprived of their liberty shall be treated with humanity and with respect for the inherent dignity of the human person.
2.

a. Accused persons shall, save in exceptional circumstances, be segregated from convicted persons and shall be subject to separate treatment appropriate to their status as unconvicted persons;
b. Accused juvenile persons shall be separated from adults and brought as speedily as possible for adjudication.

3. The penitentiary system shall comprise treatment of prisoners the essential aim of which shall be their reformation and social rehabilitation. Juvenial offenders shall be segregated from adults and be accorded treatment appropriate to their age and legal status.

Art 11.

No one shall be imprisoned merely on the ground of inability to fulfil a contractual obligation.

Art 12.

1. Everyone lawfully within the territory of a State shall, within that territory, have the right to liberty of movement and freedom to choose his residence.
2. Everyone shall be free to leave any country, including his own.
3. The above-mentioned rights shall not be subject to any restrictions except those which are provided by law, are necessary to protect national security, public order (*ordre public*), public health or morals or the rights and freedoms of others, and are consistent with the other rights recognized in the present Covenant.
4. No one shall be arbitrarily deprived of the right to enter his own country.

Art 13.

An alien lawfully in the territory of a State Party to the present Covenant may be expelled therefrom only in pursuance of a decision reached in accordance

with law and shall, except where compelling reasons of national security otherwise require, be allowed to submit the reasons against his expulsion and to have his case reviewed by, and be represented for the purpose before, the competent authority or a person or persons especially designated by the competent authority.

Art 14.

1. All persons shall be equal before the courts and tribunals. In the determination of any criminal charge against him, or of his rights and obligations in a suit at law, everyone shall be entitled to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal established by law. The press and the public may be excluded from all or part of a trial for reasons of morals, public order (*ordre public*) or national security in a democratic society, or when the interest of the private lives of the Parties so requires, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice; but any judgment rendered in a criminal case or in a suit at law shall be made public except where the interest of juvenile persons otherwise requires or the proceedings concern matrimonial disputes of the guardianship of children.
2. Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proved guilty according to law.
3. In the determination of any criminal charge against him, everyone shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality:

a. to be informed promptly and in detail in a language which he understands of the nature and cause of the charge against him;
b. to have adequate time and facilities for the preparation of his defence and to communicate with counsel of his own choosing;
c. to be tried without undue delay;
d. to be tried in his presence, and to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing; to be informed, if he does not have legal assistance, of this right; and to have legal assistance assigned to him, in any case where the interests of justice so require, and without payment by him in any such case if he does not have sufficient means to pay for it;
e. to examine, or have examined, the witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him;
f. to have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court;

g. not to be compelled to testify against himself or to confess guilt.

4. In the case of juvenile persons, the procedure shall be such as will take account of their age and the desirability of promoting their rehabilitation.
5. Everyone convicted of a crime shall have the right to his conviction and sentence being reviewed by a higher tribunal according to law.
6. When a person has by a final decision been convicted of a criminal offence and when subsequently his conviction has been reversed or he has been pardoned on the ground that a new or newly discovered fact shows conclusively that there has been a miscarriage of justice, the person who has suffered punishment as a result of such conviction shall be compensated according to law, unless it is proved that the non-disclosure of the unknown fact in time is wholly or partly attributable to him.
7. No one shall be liable to be tried or punished again for an offence for which he has already been finally convicted or acquitted in accordance with the law and penal procedure of each country.

Art 15.

1. No one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence, under national or international law, at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time when the criminal offence was committed. If, subsequent to the commission of the offence, provision is made by law for the imposition of the lighter penalty, the offender shall benefit thereby.
2. Nothing in this Article shall prejudice the trial and punishment of any person for any act or omission which, at the time when it was committed, was criminal according to the general principles of law recognized by the community of nations.

Art 16.

Everyone shall have the right to recognition everywhere as a person before the law.

Art 17.

1. No one shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his honour and reputation.
2. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

Art 18.

1. Everyone shall have the right to freedom of thought, conscience and religion. This right shall include freedom to have or to adopt a religion or belief of his choice, and freedom, either individually or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief in worship, observance, practice and teaching.
2. No one shall be subject to coercion which would impair his freedom to have or to adopt a religion or belief of his choice.
3. Freedom to manifest one's religion or beliefs may be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary to protect public safety, order, health, or morals or the fundamental rights and freedoms of others.
4. The States Parties to the present Covenant undertake to have respect for the liberty of parents and, when applicable, legal guardians to ensure the religious and moral education of their children in conformity with their own convictions.

Art 19.

1. Everyone shall have the right to hold opinions without interference.
2. Everyone shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of his choice.
3. The exercise of the rights provided for in paragraph 2 of this Article carries with it special duties and responsibilities. It may therefore be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary:

    a. for respect of the rights or reputations of others;
    b. for the protection of national security or of public order (*ordre public*), or of public health or morals.

Art 20.

1. Any propaganda for war shall be prohibited by law.
2. Any advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discrimination, hostility or violence shall be prohibited by law.

Art 21.

The right of peaceful assembly shall be recognized. No restrictions may be placed on the exercise of this right other than those imposed in conformity with the law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, public order (*ordre public*), the protection of public health or morals or the protection of the rights and freedoms of others.

Art 22.

1. Everyone shall have the right to freedom of association with others, including the right to form and join trade unions for the protection of his interests.
2. No restrictions may be placed on the exercise of this right other than those which are prescribed by law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, public order (*ordre public*), the protection of public health or morals or the protection of the rights and freedoms of others. This Article shall not prevent the imposition of lawful restrictions on members of the armed forces and of the police in their exercise of this right.
3. Nothing in this Article shall authorize States Parties to the International Labour Organisation Convention of 1948 concerning Freedom of Association and Protection of the Right to Organize to take legislative measures which would prejudice, or to apply the law in such a manner as to prejudice the guarantees provided for in that Convention.

Art 23.

1. The family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the State.
2. The right of men and women of marriageable age to marry and to found a family shall be recognized.
3. No marriage shall be entered into without the free and full consent of the

intending spouses.
4. States Parties to the present Covenant shall take appropriate steps to ensure equality of rights and responsibilities of spouses as to marriage, during marriage and at its dissolution. In the case of dissolution, provision shall be made for the necessary protection of any children.

Art 24.

1. Every child shall have, without any discrimination as to race, colour, sex, language, religion, national or social origin, property or birth, the right to such measures of protection as are required by his status as a minor, on the part of his family, society and the State.
2. Every child shall be registered immediately after birth and shall have a name.
3. Every child has the right to acquire a nationality.

Art 25.

Every citizen shall have the right and the opportunity, without any of the distinctions mentioned in Article 2 and without unreasonable restrictions:

a. to take part in the conduct of public affairs, directly or through freely chosen representatives;
b. to vote and to be elected at genuine periodic elections which shall be by universal and equal suffrage and shall be held by secret ballot, guaranteeing the free expression of the will of the electors;
c. to have access, on general terms of equality, to public service in his country.

Art 26.

All persons are equal before the law and are entitled without any discrimination to the equal protection of the law. In this respect, the law shall prohibit any discrimination and guarantee to all persons equal and effective protection against discrimination on any ground such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

Art 27.

In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities exist, persons belonging to such minorities shall not be denied the right, in community with the other members of their group, to enjoy their own culture, to profess and practise their own religion, or to use their own language.

Part IV

Art 28.

1. There shall be established a Human Rights Committee (hereafter referred to in the present Covenant as the Committee). It shall consist of eighteen members and shall carry out the functions hereinafter provided.
2. The Committee shall be composed of nationals of the States Parties to the present Covenant who shall be persons of high moral character and recognized competence in the field of human rights, consideration being given to the usefulness of the participation of some persons having legal experience.
3. The members of the Committee shall be elected and shall serve in their personal capacity.

Art 29.

1. The members of the Committee shall be elected by secret ballot from a list of persons possessing the qualifications prescribed in Article 28 and nominated for the purpose by the States Parties to the present Covenant.
2. Each State Party to the present Covenant may nominate not more than two persons. These persons shall be nationals of the nominating State.
3. A person shall be eligible for renomination.

Art 30.

1. The initial election shall be held not later than six months after the date of the entry into force of the present Covenant.
2. At least four months before the date of each election to the Committee, other than an election to fill a vacancy declared in accordance with Article 34, the Secretary General of the United Nations shall address a written invitation to the

States Parties to the present Covenant to submit their nominations for membership of the Committee within three months.
3. The Secretary General of the United Nations shall prepare a list in alphabetical order of all the persons thus nominated, with an indication of the States Parties which have nominated them, and shall submit it to the States Parties to the present Covenant no later than one month before the date of each election.
4. Elections of the members of the Committee shall be held at a meeting of the States Parties to the present Covenant convened by the Secretary General of the United Nations at the Headquarters of the United Nations. At that meeting, for which two thirds of the States Parties to the present Covenant shall constitute a quorum, the persons elected to the Committee shall be those nominees who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of States Parties present and voting.

Art 31.

1. The Committee may not include more than one national of the same State.
2. In the election of the Committee, consideration shall be given to equitable geographical distribution of membership and to the representation of the different forms of civilization and of the principal legal systems.

Art 32.

1. The members of the Committee shall be elected for a term of four years. They shall be eligible for re-election if renominated. However, the terms of nine of the members elected at the first election shall expire at the end of two years; immediately after the first election, the names of these nine members shall be chosen by lot by the Chairman of the meeting referred to in Article 30, paragraph 4.
2. Elections at the expiry of office shall be held in accordance with the preceding Articles of this part of the present Covenant.

Art 33.

1. If, in the unanimous opinion of the other members, a member of the Committee has ceased to carry out his functions for any cause other than absence of a temporary character, the Chairman of the Committee shall notify

the Secretary General of the United Nations, who shall then declare the seat of that member to be vacant.
2. In the event of the death or the resignation of a member of the Committee, the Chairman shall immediately notify the Secretary General of the United Nations, who shall declare the seat vacant from the date of death or the date on which the resignation takes effect.

Art 34.

1. When a vacancy is declared in accordance with Article 33 and if the term of office of the member to be replaced does not expire within six months of the declaration of the vacancy, the Secretary General of the United Nations shall notify each of the States Parties to the present Covenant, which may within two months submit nominations in accordance with Article 29 for the purpose of filling the vacancy.
2. The Secretary General of the United Nations shall prepare a list in alphabetical order of the persons thus nominated and shall submit it to the States Parties to the present Covenant. The election to fill the vacancy shall then take place in accordance with the relevant provisions of this part of the present Covenant.
3. A member of the Committee elected to fill a vacancy declared in accordance with Article 33 shall hold office for the remainder of the terms of the member who vacated the seat on the Committee under the provisions of that Article.

Art 35.

The members of the Committee shall, with the approval of the General Assembly of the United Nations, receive emoluments from United Nations resources on such terms and conditions as the General Assembly may decide, having regard to the importance of the Committee's responsibilities.

Art 36.

The Secretary General of the United Nations shall provide the necessary staff and facilities for the effective performance of the functions of the Committee under the present Covenant.

Art 37.

1. The Secretary General of the United Nations shall convene the initial meeting of the Committee at the Headquarters of the United Nations.
2. After its initial meeting, the Committee shall meet at such times as shall be provided in its rules of procedure.
3. The Committee shall normally meet at the Headquarters of the United Nations or at the United Nations Office at Geneva.

Art 38.

Every member of the Committee shall, before taking up his duties, make a solemn declaration in open committee that he will perform his functions impartially and conscientiously.

Art 39.

1. The Committee shall elect its officers for a term of two years. They may be re-elected.
2. The Committee shall establish its own rules of procedure, but these rules shall provide, *inter alia,* that:

    a. twelve members shall constitute a quorum;
    b. decisions of the Committee shall be made by a majority vote of the members present.

Art 40.

1. The States Parties to the present Covenant undertake to submit reports on the measures they have adopted which give effect to the rights recognized herein and on the progress made in the enjoyment of those rights:

    a. within one year of the entry into force of the present Covenant for the States Parties concerned;
    b. thereafter whenever the Committee so requests.

2. All reports shall be submitted to the Secretary General of the United Nations, who shall transmit them to the Committee for consideration. Reports shall

indicate the factors and difficulties, if any, affecting the implementation of the present Covenant.
3. The Secretary General of the United Nations may, after consultation with the Committee, transmit to the specialized agencies concerned copies of such parts of the reports as may fall within their field of competence.
4. The Committee shall study the reports submitted by the States Parties to the present Covenant. It shall transmit its reports, and such general comments as it may consider appropriate, to the States Parties. The Committee may also transmit to the Economic and Social Council these comments along with the copies of the reports it has received from States Parties to the present Covenant.
5. The States Parties to the present Covenant may submit to the Committee observations on any comments that may be made in accordance with paragraph 4 of this Article.

Art 41.

1. A State Party to the present Covenant may at any time declare under this Article that it recognizes the competence of the Committee to receive and consider communications to the effect that a State Party claims that another State Party is not fulfilling its obligations under the present Covenant. Communications under this Article may be received and considered only if submitted by a State Party which has made a declaration recognizing in regard to itself the competence of the Committee. No communication shall be received by the Committee if it concerns a State Party which has not made such a declaration. Communications received under this Article shall be dealt with in accordance with the following procedure:

a. If a State Party to the present Covenant considers that another State Party is not giving effect to the provisions of the present Covenant, it may, by written communication, bring the matter to the attention of that State Party. Within three months after the receipt of the communication the receiving State shall afford the State which sent the communication an explanation, or any other statement in writing clarifying the matter which should include, to the extent possible and pertinent, reference to domestic procedures and remedies taken, pending, or available in the matter.
b. If the matter is not adjusted to the satisfaction of both States Parties concerned within six months after the receipt by the receiving State of the initial communication, either State shall have the right to refer the matter to the Committee, by notice given to the Committee and

to the other State.

c. The Committee shall deal with a matter referred to it only after it has ascertained that all available domestic remedies have been invoked and exhausted in the matter, in conformity with the generally recognized principles of international law. This shall not be the rule where the application of the remedies is unreasonably prolonged.
d. The Committee shall hold closed meetings when examining communications under this Article.
e. Subject to the provisions of subparagraph c, the Committee shall make available its good offices to the States Parties concerned with a view to a friendly solution of the matter on the basis of respect for human rights and fundamental freedoms as recognized in the present Covenant.
f. In any matter referred to it, the Committee may call upon the States Parties concerned, referred to in subparagraph b, to supply any relevant information.
g. The States Parties concerned, referred to in subparagraph b, shall have the right to be represented when the matter is being considered in the Committee and to make submissions orally and/or in writing.
h. The Committee shall, within twelve months after the date of receipt of notice under subparagraph b, submit a report:
    i. If a solution within the terms of subparagraph e is reached, the Committee shall confine its report to a brief statement of the facts and of the solution reached;
    ii. If a solution within the terms of subparagraph e is not reached, the Committee shall confine its report to a brief statement of the facts; the written submissions and record of the oral submissions made by the States Parties concerned shall be attached to the report.

In every matter, the report shall be communicated to the States Parties concerned.

2. The provisions of this Article shall come into force when ten States Parties to the present Covenant have made declarations under paragraph 1 of this Article. Such declarations shall be deposited by the States Parties with the Secretary General of the United Nations, who shall transmit copies thereof to the other States Parties. A declaration may be withdrawn at any time by notification to the Secretary General. Such a withdrawal shall not prejudice the consideration of any matter which is the subject of a communication already transmitted under this Article; no further communication by any State Party shall be received after the notification of withdrawal of the declaration has been received by the Secretary General, unless the State Party concerned has made a

new declaration.

Art 42.

1.

a. If a matter referred to the Committee in accordance with Article 41 is not resolved to the satisfaction of the States Parties concerned, the Committee may, with the prior consent of the States Parties concerned, appoint an *ad hoc* Conciliation Commission (hereafter referred to as the Commission). The good offices of the Commission shall be made available to the States Parties concerned with a view to an amicable solution of the matter on the basis of respect for the present Covenant.
b. The Commission shall consist of five persons acceptable to the States Parties concerned. If the States Parties concerned fail to reach agreement within three months on all or part of the composition of the Commission, the members of the Commission concerning whom no agreement has been reached shall be elected by secret ballot by a two-thirds majority vote of the Committee from among its members.

2. The members of the Commission shall serve in their personal capacity. They shall not be nationals of the States Parties concerned, or of a State not Party to the present Covenant, or of a State Party which has not made a declaration under Article 41.
3. The Commission shall elect its own Chairman and adopt its own rules of procedure.
4. The meetings of the Commission shall normally be held at the Headquarters of the United Nations or at the United Nations Office at Geneva. However, they may be held at such other convenient places as the Commission may determine in consultation with the Secretary General of the United Nations and the States Parties concerned.
5. The secretariat provided in accordance with Article 36 shall also service the commissions appointed under this Article.
6. The information received and collated by the Committee shall be made available to the Commission and the Commission may call upon the States Parties concerned to supply any other relevant information.
7. When the Commission has fully considered the matter, but in any event not later than twelve months after having been seized of the matter, it shall submit to the Chairman of the Committee a report for communication to the States Parties concerned:

a. if the Commission is unable to complete its consideration of the matter within twelve months, it shall confine its report to a brief statement of the status of its consideration of the matter;
b. if an amicable solution to the matter on the basis of respect for human rights as recognized in the present Covenant is reached, the Commission shall confine its report to a brief statement of the facts and of the solution reached;
c. if a solution within the terms of subparagraph b is not reached, the Commission's report shall embody its findings on all questions of fact relevant to the issues between the States Parties concerned, and its views on the possibilities of an amicable solution of the matter. This report shall also contain the written submissions and a record of the oral submissions made by the States Parties concerned;
d. if the Commission's report is submitted under subparagraph c, the States Parties concerned shall, within three months of the receipt of the report, notify the Chairman of the Committee whether or not they accept the contents of the report of the Commission.

8. The provisions of this Article are without prejudice to the responsibilities of the Committee under Article 41.
9. The States Parties concerned shall share equally all the expenses of the members of the Commission in accordance with estimates to be provided by the Secretary General of the United Nations.
10. The Secretary General of the United Nations shall be empowered to pay the expenses of the members of the Commission, if necessary, before reimbursement by the States Parties concerned, in accordance with paragraph 9 of this Article.

Art 43.

The members of the Committee, and of the *ad hoc* conciliation commissions which may be appointed under Article 42, shall be entitled to the facilities, privileges and immunities of experts on mission for the United Nations as laid down in the relevant sections of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations.

Art 44.

The provisions for the implementation of the present Covenant shall apply

without prejudice to the procedures prescribed in the field of human rights by or under the constituent instruments and the conventions of the United Nations and of the specialized agencies and shall not prevent the States Parties to the present Covenant from having recourse to other procedures for settling a dispute in accordance with general or special international agreements in force between them.

Art 45.

The Committee shall submit to the General Assembly of the United Nations, through the Economic and Social Council, an annual report on its activities.

Part V

Art 46.

Nothing in the present Covenant shall be interpreted as impairing the provisions of the Charter of the United Nations and of the constitutions of the specialized agencies which define the respective responsibilities of the various organs of the United Nations and of the specialized agencies in regard to the matters dealt with in the present Covenant.

Art 47.

Nothing in the present Covenant shall be interpreted as impairing the inherent right of all peoples to enjoy and utilize fully and freely their natural wealth and resources.

Part VI

Art 48.

1. The present Covenant is open for signature by any State Member of the United Nations or member of any of its specialized agencies, by any State Party to the Statute of the International Court of Justice, and by any other State which has been invited by the General Assembly of the United Nations to

become a Party to the present Covenant.
2. The present Covenant is subject to ratification. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary General of the United Nations.
3. The present Covenant shall be open to accession by any State referred to in paragraph 1 of this Article.
4. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary General of the United Nations.
5. The Secretary General of the United Nations shall inform all States which have signed this Covenant or acceded to it of the deposit of each instrument of ratification or accession.

Art 49.

1. The present Covenant shall enter into force three months after the date of the deposit with the Secretary General of the United Nations of the thirty-fifth instrument of ratification or instrument of accession.
2. For each State ratifying the present Covenant or acceding to it after the deposit of the thirty-fifth instrument of ratification or instrument of accession, the present Covenant shall enter into force three months after the date of the deposit of its own instrument of ratification or instrument of accession.

Art 50.

The provisions of the present Covenant shall extend to all parts of federal States without any limitations or exceptions.

Art 51.

1. Any State Party to the present Covenant may propose an amendment and file it with the Secretary General of the United Nations. The Secretary General of the United Nations shall thereupon communicate any proposed amendments to the States Parties to the present Covenant with a request that they notify him whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposals. In the event that at least one third of the States Parties favours such a conference, the Secretary General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of the States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly of the United

Nations for approval.
2. Amendments shall come into force when they have been approved by the General Assembly of the United Nations and accepted by a two-thirds majority of the States Parties to the present Covenant in accordance with their respective constitutional processes.
3. When amendments come into force, they shall be binding on those States Parties which have accepted them, other States Parties still being bound by the provisions of the present Covenant and any earlier amendment which they have accepted.

Art 52.

Irrespective of the notifications made under Article 48, paragraph 5, the Secretary General of the United Nations shall inform all States referred to in paragraph 1 of the same Article of the following particulars:

a. signatures, ratifications and accessions under Article 48;
b. the date of the entry into force of the present Covenant under Article 49 and the date of the entry into force of any amendments under Article 51.

Art 53.

1. The present Covenant, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.
2. The Secretary General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Covenant to all States referred to in Article 48.

Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights

Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly Resolution 2200 A (XXI) of 16 December 1966
Entry into force: 23 March 1976, in accordance with Article 9
The States Parties to the present Protocol,
Considering that in order further to achieve the purposes of the International Covenant on Civil and Political Rights (hereinafter referred to as the Covenant) and the implementation of its provisions it would be appropriate to enable the Human Rights Committee set up in part IV of the Covenant (hereinafter

referred to as the Committee) to receive and consider, as provided in the present Protocol, communications from individuals claiming to be victims of violations of any of the rights set forth in the Covenant,

Have agreed as follows:

Art 1.

A State Party to the Covenant that becomes a Party to the present Protocol recognizes the competence of the Committee to receive and consider communications from individuals subject to its jurisdiction who claim to be victims of a violation by that State Party of any of the rights set forth in the Covenant. No communication shall be received by the Committee if it concerns a State Party to the Covenant which is not a Party to the present Protocol.

Art 2.

Subject to the provisions of Article 1, individuals who claim that any of their rights enumerated in the Covenant have been violated and who have exhausted all available domestic remedies may submit a written communication to the Committee for consideration.

Art 3.

The Committee shall consider inadmissible any communication under the present Protocol which is anonymous, or which it considers to be an abuse of the right of submission of such communications or to be incompatible with the provisions of the Covenant.

Art 4.

1. Subject to the provisions of Article 3, the Committee shall bring any communications submitted to it under the present Protocol to the attention of the State Party to the present Protocol alleged to be violating any provision of the Covenant.
2. Within six months, the receiving State shall submit to the Committee written explanations or statements clarifying the matter and the remedy, if any, that may have been taken by that State.

Art 5.

1. The Committee shall consider communications received under the present Protocol in the light of all written information made available to it by the individual and by the State Party concerned.
2. The Committee shall not consider any communication from an individual unless it has ascertained that:

a. the same matter is not being examined under another procedure of international investigation or settlement;
b. the individual has exhausted all available domestic remedies. This shall not be the rule where the application of the remedies is unreasonably prolonged.

3. The Committee shall hold closed meetings when examining communications under the present Protocol.
4. The Committee shall forward its views to the State Party concerned and to the individual.

Art 6.

The Committee shall include in its annual report under Article 45 of the Covenant a summary of its activities under the present Protocol.

Art 7.

Pending the achievement of the objectives of Resolution 1514 (XV) adopted by the General Assembly of the United Nations on 14 December 1960 concerning the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, the provisions of the present Protocol shall in no way limit the right of petition granted to these peoples by the Charter of the United Nations and other international conventions and instruments under the United Nations and its specialized agencies.

Art 8.

1. The present Protocol is open for signature by any State which has signed the Covenant.

2. The present Protocol is subject to ratification by any State which has ratified or acceded to the Covenant. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary General of the United Nations.
3. The present Protocol shall be open to accession by any State which has ratified or acceded to the Covenant.
4. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary General of the United Nations.
5. The Secretary General of the United Nations shall inform all States which have signed the present Protocol or acceded to it of the deposit of each instrument of ratification or accession.

Art 9.

1. Subject to the entry into force of the Covenant, the present Protocol shall enter into force three months after the date of the deposit with the Secretary General of the United Nations of the tenth instrument of ratification or instrument of accession.
2. For each State ratifying the present Protocol or acceding to it after the deposit of the tenth instrument of ratification or instrument of accession, the present Protocol shall enter into force three months after the date of the deposit of its own instrument of ratification or instrument of accession.

Art 10.

The provisions of the present Protocol shall extend to all parts of federal States without any limitations or exceptions.

Art 11.

1. Any State Party to the present Protocol may propose an amendment and file it with the Secretary General of the United Nations. The Secretary General shall thereupon communicate any proposed amendments to the States Parties to the present Protocol with a request that they notify him whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposal. In the event that at least one third of the States Parties favours such a conference, the Secretary General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of the States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly of the United Nations for approval.

2. Amendments shall come into force when they have been approved by the General Assembly of the United Nations and accepted by a two-thirds majority of the States Parties to the present Protocol in accordance with their respective constitutional processes.
3. When amendments come into force, they shall be binding on those States Parties which have accepted them, other States Parties still being bound by the provisions of the present Protocol and any earlier amendment which they have accepted.

Art 12.

1. Any State Party may denounce the present Protocol at any time by written notification addressed to the Secretary General of the United Nations. Denunciation shall take effect three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.
2. Denunciation shall be without prejudice to the continued application of the provisions of the present Protocol to any communication submitted under Article 2 before the effective date of denunciation.

Art 13.

Irrespective of the notifications made under Article 8, paragraph 5, of the present Protocol, the Secretary General of the United Nations shall inform all States referred to in Article 48, paragraph 1, of the Covenant of the following particulars:

a. signatures, ratifications and accessions under Article 8;
b. the date of the entry into force of the present Protocol under Article 9 and the date of the entry into force of any amendment under Article 11;
c. denunciations under Article 12.

Art 14.

1. The present Protocol, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.
2. The Secretary General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Protocol to all States referred to in Article 48 of the Covenant.

Second optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights, Aiming at the Abolition of the Death Penalty

Adopted and opened for signature, ratification and acceptance by General Assembly Resolution 44/128 of 15 December 1989
Entry into force: 11 July 1991
The States Parties to the present Protocol,
Believing that abolition of the death penalty contributes to enhancement of human dignity and progressive development of human rights,

Recalling Article 3 of the Universal Declaration of Human Rights adopted on 10 December 1948 and Article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights adopted on 16 December 1966,

Noting that Article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights refers to abolition of the death penalty in terms that strongly suggest that abolition is desirable,

Convinced that all measures of abolition of the death penalty should be considered as progress in the enjoyment of the right to life,

Desirous to undertake hereby an international commitment to abolish the death penalty,

Have agreed as follows:

Art 1.

1. No one within the jurisdiction of a State Party to the present Protocol shall be executed.
2. Each State Party shall take all necessary measures to abolish the death penalty within its jurisdiction.

Art 2.

1. No reservation is admissible to the present Protocol, except for a reservation made at the time of ratification or accession that provides for the application of the death penalty in time of war pursuant to a conviction for a most serious crime of a military nature committed during wartime.
2. The State Party making such a reservation shall at the time of ratification or accession communicate to the Secretary General of the United Nations the relevant provisions of its national legislation applicable during wartime.
3. The State Party having made such a reservation shall notify the Secretary General of the United Nations of any beginning or ending of a state of war

applicable to its territory.

Art 3.

The States Parties to the present Protocol shall include in the reports they submit to the Human Rights Committee, in accordance with Article 40 of the Covenant, information on the measures that they have adopted to give effect to the present Protocol.

Art 4.

With respect to the States Parties to the Covenant that have made a declaration under Article 41, the competence of the Human Rights Committee to receive and consider communications when a State Party claims that another State Party is not fulfilling its obligations shall extend to the provisions of the present Protocol, unless the State Party concerned has made a statement to the contrary at the moment of ratification or accession.

Art 5.

With respect to the States Parties to the first Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights adopted on 16 December 1966, the competence of the Human Rights Committee to receive and consider communications from individuals subject to its jurisdiction shall extend to the provisions of the present Protocol, unless the State Party concerned has made a statement to the contrary at the moment of ratification or accession.

Art 6.

1. The provisions of the present Protocol shall apply as additional provisions to the Covenant.
2. Without prejudice to the possibility of a reservation under Article 2 of the present Protocol, the right guaranteed in Article 1, paragraph 1, of the present Protocol shall not be subject to any derogation under Article 4 of the Covenant.

Art 7.

1. The present Protocol is open for signature by any State that has signed the Covenant.
2. The present Protocol is subject to ratification by any State that has ratified the Covenant or acceded to it. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary General of the United Nations.
3. The present Protocol shall be open to accession by any State that has ratified the Covenant or acceded to it.
4. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary General of the United Nations.
5. The Secretary General of the United Nations shall inform all States that have signed the present Protocol or acceded to it of the deposit of each instrument of ratification or accession.

Art 8.

1. The present Protocol shall enter into force three months after the date of the deposit with the Secretary General of the United Nations of the tenth instrument of ratification or accession.
2. For each State ratifying the present Protocol or acceding to it after the deposit of the tenth instrument of ratification or accession, the present Protocol shall enter into force three months after the date of the deposit of its own instrument of ratification or accession.

Art 9.

The provisions of the present Protocol shall extend to all parts of federal States without any limitations or exceptions.

Art 10.

The Secretary General of the United Nations shall inform all States referred to in Article 48, paragraph 1, of the Covenant of the following particulars:

a. reservations, communications and notifications under Article 2 of the present Protocol;
b. statements made under Articles 4 or 5 of the present Protocol;

c. signatures, ratifications and accessions under Article 7 of the present Protocol;
d. the date of the entry into force of the present Protocol under Article 8 thereof.

Art 11.

1. The present Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.
2. The Secretary General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Protocol to all States referred to in Article 48 of the Covenant.

Vedlegg 6. Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter med protokoller (norsk oversettelse)

Internasjonal konvensjon om sivile og politiske rettigheter

Vedtatt og åpnet for signatur, ratifikasjon og tiltredelse ved FNs generalforsamlings resolusjon 2200 A (XXI) 16. desember 1966
I kraft 23. mars 1976
De stater som er parter til denne konvensjonen,
som tar i betraktning, i samsvar med de prinsipper som er fastslått i De forente nasjoners pakt, at erkjennelsen av den iboende verdighet hos alle medlemmer av menneskeslekten og av deres like og umistelige rettigheter er grunnlaget for frihet, rettferd og fred i verden,

som erkjenner at disse rettigheter har sitt grunnlag i menneskets iboende verdighet,

som erkjenner, i samsvar med Verdenserklæringen om menneskerettighetene, at det bare er mulig å nå fremtidsmålet med frie mennesker som nyter frihet fra frykt og nød dersom det blir skapt slike forhold at enhver kan nyte sine sivile og politiske rettigheter, såvel som sine økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter,

som tar i betraktning statenes forpliktelser etter De forente nasjoners pakt til å fremme den allmenne respekt for og overholdelse av menneskerettighetene og frihetene,

som innser at det enkelte menneske har plikt til å arbeide for de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjon, fremmes og overholdes, idet det enkelte menneske er forpliktet overfor andre mennesker og overfor det samfunn som

han tilhører,
er blitt enige om følgende artikler:

Del I

Art 1.

1. Alle folk har selvbestemmelsesrett. I kraft av denne rett bestemmer de fritt sin politiske stilling, og fremmer fritt sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling.
2. Alle folk kan for sine egne formål fritt råde over sine naturrikdommer og -forekomster, så langt dette ikke setter tilside forpliktelser som følger av internasjonalt økonomisk samarbeid, basert på prinsippet om gjensidig nytte og folkerettens regler. I intet tilfelle må et folk bli berøvet sitt eget eksistensgrunnlag.
3. Konvensjonspartene, deriblant de stater som har ansvaret for administrasjonen av ikke-selvstyrte områder og tilsynsområder, skal arbeide for å virkeliggjøre folkenes selvbestemmelsesrett, og skal respektere denne rett, i overensstemmelse med bestemmelsene i De forente nasjoners pakt.

Del II

Art 2.

1. Hver konvensjonspart forplikter seg til å respektere de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjon, og å sikre dem for alle som befinner seg på dens territorium og er undergitt dens jurisdiksjon, uten forskjellsbehandling av noe slag slik som på grunn av rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller status for øvrig.
2. Hver konvensjonspart forplikter seg til, i samsvar med sine konstitusjonelle bestemmelser og med bestemmelsene i denne konvensjon, å treffe slike lovgivningsmessige eller andre tiltak som vil være nødvendige for å gjennomføre de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjon, når slike tiltak ikke allerede er i kraft.
3. Hver konvensjonspart forplikter seg til:

    a. Å sikre at enhver, hvis rettigheter og friheter etter denne konvensjon

blir krenket, skal ha adgang til effektive rettsmidler, uansett om krenkelsen er foretatt av personer som har handlet i offentlig tjeneste,

b. Å sikre at enhver som gjør krav på slike rettsmidler skal få sin rett til dette prøvet av kompetente judisielle, administrative eller lovgivende myndigheter, eller av en annen myndighet som er kompetent i henhold til statens rettsordning, samt å utvikle mulighetene for overprøving for domstolene,
c. Å sikre at de kompetente myndigheter tar en klage til følge dersom den er funnet å være berettiget.

Art 3.

Konvensjonspartene forplikter seg til å sikre menn og kvinner lik rett til å nyte alle de sivile og politiske rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon.

Art 4.

1. I tilfelle av offentlig kunngjort nødstilstand som truer nasjonens liv, kan konvensjonspartene ta forholdsregler som avviker fra deres forpliktelser etter denne konvensjon, i den utstrekning det er strengt nødvendig på grunn av forholdene, og under forutsetning av at disse forholdsregler ikke er i strid med deres øvrige forpliktelser etter folkeretten, og ikke innebærer forskjellsbehandling bare på grunn av rase, hudfarge, kjønn, språk, religion eller sosial opprinnelse.
2. Ingen avvikelse fra artiklene 6, 7, 8 (paragraf 1 og 2), 11, 15, 16 og 18 kan gjøres med hjemmel i bestemmelsen i foregående paragraf.
3. Konvensjonspart som benytter seg av retten til å avvike fra konvensjonen skal omgående gjennom De forente nasjoners generalsekretær underrette de andre konvensjonsparter om hvilke bestemmelser som det avvikes fra og om grunnene for avvikelsene. Ny meddelelse skal gis ad samme vei den dag da slike avvikelser blir opphevet.

Art 5.

1. Intet i denne konvensjon skal kunne tolkes som å innebære rett for noen stat, gruppe eller person til å ta del i noen virksomhet eller utføre noen handling som tar sikte på å tilintetgjøre noen av de rettigheter eller friheter som er anerkjent i

denne konvensjon, eller å begrense disse i større utstrekning enn konvensjonen gir adgang til.
2. Ingen innskrenkning i eller avvikelse fra noen av de grunnleggende menneskerettigheter som anerkjennes eller gjelder i en konvensjonsstat i kraft av lov, overenskomster, forskrifter eller sedvane, skal kunne foretas under påberopelse av at denne konvensjon ikke anerkjenner slike rettigheter eller anerkjenner dem i mindre utstrekning.

Del III

Art 6.

1. Ethvert menneske har en iboende rett til livet. Denne rett skal beskyttes ved lov. Ingen skal vilkårlig berøves livet.
2. I stater hvor dødsstraffen ikke er avskaffet, må dødsdom bare idømmes for de mest alvorlige forbrytelser, i samsvar med den lov som gjaldt da forbrytelsen ble begått. Denne lov må ikke være i strid med bestemmelsene i denne konvensjon og konvensjonen om forebyggelse og avstraffelse av folkemord. Dødsstraff kan bare fullbyrdes etter endelig dom avsagt av en kompetent domstol.
3. Når berøvelse av liv utgjør folkemord, er det forutsatt at intet i denne artikkel skal berettige en konvensjonspart til på noen måte å avvike fra forpliktelser som den har påtatt seg i henhold til bestemmelsene i konvensjonen om forebyggelse og avstraffelse av folkemord.
4. Enhver som er dømt til døden, skal ha rett til å søke benådning eller omgjøring av straffen. Amnesti, benådning eller omgjøring av straffen skal kunne tilstås i alle tilfelle.
5. Dødsdom må ikke idømmes for forbrytelser begått av personer under 18 år, og må ikke fullbyrdes mot gravide kvinner.
6. Intet i denne artikkel skal kunne påberopes for å forsinke eller forhindre avskaffelse av dødsstraffen i noen konvensjonsstat.

Art 7.

Ingen må utsettes for tortur eller for grusom, umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff. I særdeleshet må ingen, uten sitt frie samtykke, utsettes for medisinske eller vitenskapelige eksperimenter.

Art 8.

1. Ingen må holdes i slaveri; slaveri og slavehandel i enhver form skal være forbudt.
2. Ingen må holdes i trelldom.
3.

    a. Ingen må pålegges å utføre tvangsarbeid eller annet påtvunget arbeid.
    b. I land hvor frihetsberøvelse med straffarbeid kan idømmes som straff for en forbrytelse skal bestemmelsen i punkt a ikke være til hinder for å la noen utføre straffarbeid i samsvar med en dom på tvangsarbeid som er avsagt av en kompetent domstol.
    c. Uttrykket «tvangsarbeid eller annet påtvunget arbeid» i denne bestemmelse omfatter ikke:
        i. Arbeid eller tjeneste, som ikke er nevnt under punkt b og som normalt kreves av den som er berøvet friheten i henhold til en lovlig beslutning truffet av en domstol, eller av den som er betinget løslatt fra slik frihetsberøvelse.
        ii. Tjeneste av militær karakter og, i land som anerkjenner militærnekting av samvittighetsgrunner, annen samfunnstjeneste som i medhold av lov kreves av den som nekter militærtjeneste av samvittighetsgrunner.
        iii. Tjeneste som kreves når nødstilstand eller ulykker truer samfunnets liv eller velferd.
        iv. Arbeid eller tjeneste som inngår i vanlige borgerplikter.

Art 9.

1. Enhver har rett til frihet og personlig sikkerhet. Ingen må utsettes for vilkårlig arrest eller annen vilkårlig frihetsberøvelse. Ingen må berøves friheten uten av slike grunner og i overensstemmelse med slik fremgangsmåte som er fastsatt i lov.
2. Den som arresteres, skal ved pågripelsen underrettes om grunnene til denne, og skal straks underrettes om enhver siktelse mot ham.
3. Den som arresteres eller tilbakeholdes på grunn av siktelse for en straffbar handling, skal omgående fremstilles for en dommer eller en annen øvrighetsperson som ved lov er gitt domsmyndighet, og skal ha rett til rettergang innen rimelig tid eller til løslatelse. Det skal ikke være den alminnelige regel at personer som avventer rettergang skal holdes i varetekt,

men løslatelse kan gjøres betinget av garantier for at vedkommende fremstiller seg under rettsforhandlingene, ved ethvert annet trinn av rettergangen og, i påkommende tilfelle, til fullbyrdelse av dommen.
4. Den som berøves friheten ved arrest eller på annen måte, skal ha rett til å bringe saken inn for en domstol, for at denne uten opphold kan ta stilling til lovligheten av frihetsberøvelsen, og beordre ham løslatt dersom frihetsberøvelsen ikke er lovlig.
5. Den som har vært utsatt for ulovlig arrest eller annen frihetsberøvelse, skal ha rett til erstatning.

Art 10.

1. Alle som er berøvet friheten, skal behandles humant, og med respekt for menneskets iboende verdighet.
2.

a. Personer som det er reist tiltale mot skal, hvis det ikke foreligger ekstraordinære forhold, holdes adskilt fra dømte personer, og skal gis særskilt behandling avpasset deres stilling som ikke domfelte personer.
b. Unge personer som det er reist tiltale mot, skal holdes adskilt fra voksne, og deres sak skal avgjøres så raskt som mulig.

3. I straffesystemet skal det inngå en behandling av fangene som har til hovedformål å forbedre dem og bringe dem tilbake til samfunnet. Unge lovovertredere skal holdes adskilt fra voksne, og skal gis en behandling som er avpasset deres alder og rettsstilling.

Art 11.

Ingen må settes i fengsel bare på grunn av manglende evne til å oppfylle en kontraktmessig forpliktelse.

Art 12.

1. Enhver som lovlig befinner seg på en stats territorium, skal ha rett til å bevege seg fritt der og til fritt å velge sitt bosted.
2. Enhver skal ha rett til å forlate et hvilket som helst land, også sitt eget.

3. I de forannevnte rettigheter skal det ikke gjøres andre begrensninger enn slike som er fastsatt ved lov, som er nødvendige for å beskytte den nasjonale sikkerhet, den offentlige orden *(ordre public),* den offentlige helse eller moral eller andres friheter og rettigheter, og som er forenlige med de andre rettigheter som anerkjennes i denne konvensjon.
4. Ingen skal vilkårlig berøves retten til å reise inn i sitt eget land.

Art 13.

Utlending som lovlig oppholder seg på en konvensjonsparts territorium, kan bare utvises derfra i medhold av en avgjørelse truffet i samsvar med lov, og skal, med mindre tvingende nasjonale sikkerhetshensyn er til hinder for det, ha adgang til å legge frem sine innsigelser mot utvisningen og til å få sin sak prøvet påny av den kompetente myndighet eller av den eller de personer som er særskilt utpekt av denne myndighet, og til å være representert for dette formål.

Art 14.

1. Alle skal være like for domstolene. Enhver har ved behandlingen av en siktelse mot ham for en straffbar handling eller av spørsmål om hans rettigheter og forpliktelser i et tvistemål, rett til upartisk og offentlig rettergang ved en kompetent, uavhengig og upartisk domstol som er opprettet i henhold til lov. Pressen og offentligheten kan utelukkes fra hele eller en del av rettergangen av hensyn til sedelighet, den offentlige orden (*ordre public*), eller den nasjonale sikkerhet i et demokratisk samfunn, eller hvis hensynet til partenes privatliv krever det, eller i den utstrekning retten finner det strengt nødvendig når offentlighet på grunn av ekstraordinære forhold vil skade rettferdighetens interesser; dog skal enhver dom i en straffesak eller i et tvistemål offentliggjøres med mindre hensynet til mindreårige krever at dette ikke skjer, eller rettergangen gjelder ekteskapssaker eller saker om foreldremyndighet eller vergemål for barn.
2. Enhver som er siktet for en straffbar handling skal anses uskyldig inntil hans skyld er bevist etter loven.
3. Enhver har ved behandlingen av en siktelse mot ham for en straffbar handling, rett til følgende minimumsgarantier, uten forskjellsbehandling:

a. Å bli underrettet omgående, utførlig og på et språk som han forstår om innholdet av og grunnen til siktelsen mot ham.
b. Å få tilstrekkelig tid og anledning til å forberede sitt forsvar og til å

rådføre seg med en forsvarer som han selv har valgt.

c. Å få sin sak pådømt uten unødig opphold.
d. Å være tilstede i retten, og å forsvare seg personlig eller ved en forsvarer han selv har valgt; å bli underrettet om sin rett til dette dersom han ikke har forsvarer, og, hvis rettferdshensyn krever det, å få oppnevnt en forsvarer; og da uten omkostninger for ham selv dersom han ikke har tilstrekkelige midler.
e. Å avhøre eller få avhørt vitner som føres mot ham og å innkalle og avhøre egne vitner på de samme betingelser som de vitner som føres mot ham.
f. Å få gratis bistand av tolk, dersom han ikke forstår eller taler det språk som brukes i retten.
g. Ikke å bli tvunget til å vitne mot seg selv eller til å erkjenne seg skyldig.

4. I saker mot unge mennesker skal rettergangen avpasses hensynet til vedkommendes alder og ønskeligheten av å fremme deres rehabilitering.
5. Enhver som er domfelt for en forbrytelse skal ha rett til å få domfellelsen og straffutmålingen overprøvet av en høyere instans i overensstemmelse med lov.
6. Når noen er blitt dømt for en straffbar handling ved endelig dom og når dommen senere er blitt omgjort eller han er blitt benådet på grunn av en ny eller nyoppdaget omstendighet, som på avgjørende måte viser at dommen var feilaktig, skal den som har måttet utstå straff som følge av en slik dom, ha erstatning i overensstemmelse med lov, med mindre det bevises at det helt eller delvis skyldes ham selv at sakens fakta ikke ble kjent i tide.
7. Ingen skal kunne tiltales eller straffes på ny for en lovovertredelse som han allerede er blitt endelig dømt eller frifunnet for i overensstemmelse med loven og rettergangsordningen i det enkelte land.

Art 15.

1. Ingen må kjennes straffskyldig på grunnlag av en handling eller unnlatelse som på den tid den ble begått ikke var straffbar etter nasjonal eller internasjonal rett. Heller ikke kan det idømmes strengere straff enn den som var anvendelig på den tid da den straffbare handling ble begått. Dersom det er innført mildere straffebestemmelser etter at lovovertredelsen ble begått skal lovovertrederen nyte godt av disse.
2. Intet i denne artikkel skal være til hinder for at noen tiltales eller straffes for en handling eller unnlatelse som på den tid da den ble begått, var straffbar etter de alminnelige rettsprinsipper som anerkjennes av folkerettssamfunnet.

Art 16.

Enhver skal ha rett til overalt å anerkjennes som en person i rettslig henseende.

Art 17.

1. Ingen må utsettes for vilkårlige eller ulovlige inngrep i privat- eller familieliv, hjem eller korrespondanse, eller ulovlige inngrep på ære eller omdømme.
2. Enhver har rett til lovens beskyttelse mot slike inngrep eller angrep.

Art 18.

1. Enhver skal ha rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet. Denne rett skal omfatte frihet til å bekjenne seg til eller anta en religion eller tro etter eget valg, og frihet til alene eller sammen med andre, offentlige eller private, å utøve sin religion eller tro gjennom gudstjeneste, iakttagelse av religiøse skikker, andaktsøvelser og undervisning.
2. Ingen må utsettes for tvang som vil kunne innskrenke hans frihet til å bekjenne seg til eller å anta en religion eller tro etter eget valg.
3. Friheten til å utøve en religion eller tro skal ikke være gjenstand for andre begrensninger enn slike som er foreskrevet i lov og som er nødvendig for å beskytte den offentlige sikkerhet, orden, helse eller moral, eller andres grunnleggende rettigheter og friheter.
4. Konvensjonspartene forplikter seg til å respektere foreldres, og i tilfelle vergers, frihet til å sørge for sine barns religiøse og moralske oppdragelse i samsvar med deres egen overbevisning.

Art 19.

1. Enhver skal ha rett til meningsfrihet uten inngrep.
2. Enhver skal ha rett til ytringsfrihet; denne rett omfatter frihet til å søke, motta og meddele opplysninger og tanker av alle slag, uten hensyn til landegrenser, enten i muntlig, skriftlig eller trykt form, eller ved kunstneriske eller andre uttrykksmidler etter eget valg.
3. Utøvelsen av de rettigheter som er fastsatt i denne artikkels paragraf 2 medfører særlige forpliktelser og et særlig ansvar. Den kan derfor gjøres til gjenstand for visse begrensninger, som dog må være fastsatt ved lov, og være nødvendige av hensyn til:

a. Respekten for andres rettigheter eller omdømme.
b. Beskyttelsen av den nasjonale sikkerhet, den alminnelige samfunnsorden (*ordre public*), eller den offentlige helse eller moral.

Art 20.

1. Enhver krigspropaganda skal forbys ved lov.
2. Enhver form for fremme av nasjonalhat, rasehat eller religiøst hat som innebærer tilskyndelse til diskriminering, fiendskap eller vold, skal forbys ved lov.

Art 21.

Retten til fredelige sammenkomster skal anerkjennes. Utøvelsen av denne rett skal ikke være underkastet andre begrensninger enn slike som er fastsatt i samsvar med loven og som er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale eller offentlige sikkerhet, den alminnelige samfunnsorden (*ordre public*), til beskyttelse av den offentlige helse eller moral eller beskyttelse av andres rettigheter og friheter.

Art 22.

1. Enhver skal ha rett til foreningsfrihet, heri innbefattet retten til å danne og slutte seg til fagforeninger til beskyttelse av egne interesser.
2. Utøvelsen av denne rettighet skal ikke være underkastet andre begrensninger enn slike som er foreskrevet i lov, og som er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale eller offentlige sikkerhet, den alminnelige samfunnsorden (*ordre public*), til beskyttelse av den offentlige helse eller moral eller beskyttelse av andres rettigheter og friheter. Denne artikkel skal ikke være til hinder for at det for medlemmer av de væpnete styrker og politiet gjøres lovlige begrensninger i utøvelsen av denne rettighet.
3. Intet i denne artikkel skal gi stater som er parter til Den internasjonale arbeiderorganisasjons konvensjon av 1948 om foreningsfrihet og vern av organisasjonsretten adgang til å treffe lovgivningstiltak eller anvende loven på en måte som innebærer inngrep i de garantier som er fastsatt i den nevnte konvensjon.

Art 23.

1. Familien er den naturlige og grunnleggende samfunnsenhet og har krav på beskyttelse av samfunnet og staten.
2. Retten for menn og kvinner i gifteferdig alder til å inngå ekteskap og stifte familie skal anerkjennes.
3. Intet ekteskap må inngås uten de fremtidige ektefellers frie og uforbeholdne samtykke.
4. Konvensjonspartene skal ta passende forholdsregler for å sikre ektefellene likestilling med hensyn til rettigheter og plikter ved inngåelse av ekteskap, under ekteskapet og ved dets oppløsning. I tilfelle av oppløsning av ekteskapet, skal barna sikres nødvendig beskyttelse.

Art 24.

1. Ethvert barn skal uten forskjellsbehandling av hensyn til rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom eller fødsel, ha rett til slike beskyttelsestiltak fra familiens, samfunnets og statens side som dets stilling som mindreårig krever.
2. Ethvert barn skal registreres umiddelbart etter fødselen og skal ha et navn.
3. Ethvert barn har rett til å erverve et statsborgerskap.

Art 25.

Enhver borger skal, uten noen form for forskjellsbehandling som nevnt i artikkel 2 og uten urimelige begrensninger, ha rett og anledning til:

a. Å ta del i varetakelsen av offentlige anliggender, direkte eller gjennom fritt valgte representanter.
b. Å avgi stemme og bli valgt ved frie periodiske valg som skal bygge på alminnelig og lik stemmerett og hemmelig avstemning, som sikrer at velgernes vilje kommer fritt til uttrykk.
c. På alminnelige og like vilkår å ha adgang til offentlig tjeneste i sitt land.

Art 26.

Alle er like for loven og har uten noen form for forskjellsbehandling rett til lik

beskyttelse av loven. I dette øyemed skal lovgivningen forby enhver form for forskjellsbehandling og sikre alle likeverdig og effektiv beskyttelse mot forskjellsbehandling på noe slikt grunnlag som rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendom, fødsel eller stilling forøvrig.

Art 27.

I de stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter, skal de som tilhører slike minoriteter ikke nektes retten til, sammen med andre medlemmer av sin gruppe, å dyrke sin egen kultur, bekjenne seg til og utøve sin egen religion, eller bruke sitt eget språk.

Del IV

Art 28.

1. Det skal opprettes en komité for menneskerettighetene (heretter betegnet «Komiteen» i denne konvensjon). Den skal bestå av 18 medlemmer og skal utføre de funksjoner som er fastsatt nedenfor.
2. Komiteen skal bestå av statsborgere av de stater som er parter til denne konvensjon. De skal være personer av høy moralsk karakter og med anerkjent sakkunnskap i menneskerettighetsspørsmål. Det skal legges vekt på betydningen av at noen av Komiteens medlemmer har juridisk erfaring.
3. Komiteens medlemmer velges og utfører sine funksjoner i personlig egenskap.

Art 29.

1. Komiteens medlemmer skal velges ved hemmelig avstemning fra en liste over personer som er i besittelse av de kvalifikasjoner som er foreskrevet i artikkel 28 og som er foreslått i dette øyemed av konvensjonspartene.
2. Hver konvensjonspart kan foreslå høyst to personer. Disse skal være statsborgere i den stat som foreslår dem.
3. En person skal kunne foreslås flere ganger.

Art 30.

1. Det første valg skal holdes senest seks måneder etter at denne konvensjon er trådt i kraft.
2. Senest fire måneder før tidspunktet fra ethvert valg til Komiteen, med unntak av valg som finner sted i henhold til artikkel 34 i anledning av at en plass er blitt ledig, skal De forente nasjoners generalsekretær sende en skriftlig oppfordring til konvensjonspartene om innen tre måneder å sette frem forslag til medlemmer av Komiteen.
3. De forente nasjoners generalsekretær skal utarbeide en alfabetisk liste over kandidatene, med angivelse av hvilken stat som har foreslått dem, og skal oversende listen til konvensjonspartene senest en måned før tidspunktet for ethvert valg.
4. Valg av Komiteens medlemmer skal finne sted på et møte av konvensjonspartene sammenkalt av De forente nasjoners generalsekretær i De Forente nasjoners hovedkvarter. På dette møtet, som er beslutningsdyktig når to tredjedeler av konvensjonspartene er representert, skal de kandidater anses valgt som oppnår det høyeste stemmetall og et absolutt flertall av stemmene fra de representanter for konvensjonspartene som er til stede og avgir stemme.

Art 31.

1. I Komiteen skal det ikke være mer enn en statsborger fra en og samme stat.
2. Ved valgene til Komiteen skal det tas hensyn til ønskeligheten av en rettferdig geografisk fordeling av medlemsskapet og til at de forskjellige sivilisasjonsformer og viktigste rettssystemer blir representert.

Art 32.

1. Komiteens medlemmer velges for en periode av fire år. De kan gjenvelges dersom de blir foreslått på nytt. Dog skal funksjonstiden for ni av de medlemmer som velges ved det første valg utløpe etter to år. Umiddelbart etter det første valg skal navnene på disse ni medlemmer bestemmes ved loddtrekning av formannen for det møte som er nevnt i artikkel 30, paragraf 4.
2. Valg ved funksjonstidens utløp skal holdes i overensstemmelse med bestemmelsene i de foregående artikler i denne del av konvensjonen.

Art 33.

1. Dersom et av Komiteens medlemmer, etter de øvrige medlemmers enstemmige oppfatning, ikke lenger utfører sine funksjoner av en annen grunn enn midlertidig fravær, skal Komiteens formann underrette De forente nasjoners generalsekretær. Denne skal deretter erklære vedkommende medlems plass for ledig.
2. I tilfelle av at et medlem avgår ved døden eller nedlegger vervet, skal formannen straks underrette De forente nasjoners generalsekretær, som skal erklære plassen ledig fra dødsfallet eller fra det tidspunkt da nedleggelsen av vervet trer i kraft.

Art 34.

1. Når en plass erklæres ledig i overensstemmelse med artikkel 33 og vedkommende medlems funksjonstid ikke utløper innen seks måneder etter at ledigheten oppstår, skal De forente nasjoners generalsekretær underrette konvensjonspartene. Disse kan innen to måneder fremsette forslag i overensstemmelse med artikkel 29 med henblikk på å besette den ledige plass.
2. De forente nasjoners generalsekretær skal utarbeide en alfabetisk liste over de foreslåtte personer, og skal forelegge den for konvensjonspartene. Valgene til den ledige plass skal deretter finne sted i overensstemmelse med de angjeldende bestemmelser i denne del av konvensjonen.
3. Et medlem av Komiteen som er valgt til en plass som er erklært ledig i overensstemmelse med artikkel 33, skal inneha vervet i den resterende del av funksjonstiden for det medlem hvis plass i Komiteen ble ledig i henhold til bestemmelsene i den nevnte artikkel.

Art 35.

Komiteens medlemmer skal, med godkjennelse av De forente nasjoners generalforsamling, gis en godtgjørelse av De forente nasjoner. De nærmere vilkår for denne godtgjørelse bestemmes av Generalforsamlingen under hensyntagen til betydningen av de oppgaver som er tillagt Komiteen.

Art 36.

De forente nasjoners generalsekretær skal sørge for nødvendig personale og

andre hjelpemidler som er nødvendig for at Komiteen effektivt skal kunne utføre sine oppgaver etter konvensjonen.

Art 37.

1. De forente nasjoners generalsekretær skal sammenkalle Komiteens første møte i De forente nasjoners hovedkvarter.
2. Senere møter skal holdes på slike tidspunkter som bestemmes i Komiteens forretningsorden.
3. Komiteen skal som regel holde sine møter i De forente nasjoners hovedkvarter eller ved De forente nasjoners kontor i Genève.

Art 38.

Ethvert komitémedlem skal, før han trer i funksjon, i et åpent møte i Komiteen avgi en høytidelig erklæring om at han vil utføre sitt verv upartisk og samvittighetsfullt.

Art 39.

1. Komiteen skal velge personer til tillitsverv i Komiteen for en periode av to år. Disse kan gjenvelges.
2. Komiteen skal utarbeide sin egen forretningsorden, men denne skal bl.a. bestemme at:

    a. Komiteen er beslutningsdyktig når 12 medlemmer er tilstede.
    b. Komiteens avgjørelser skal treffes med flertall av de tilstedeværende medlemmers stemmer.

Art 40.

1. Konvensjonspartene forplikter seg til å avgi rapporter om de tiltak som de har truffet for å gjennomføre de rettigheter som er anerkjent i konvensjonen og om den fremgang som er gjort med hensyn til iverksettelsen av disse rettigheter,

    a. Innen et år etter at konvensjonen er trådt i kraft for vedkommende stat.

b. Deretter når som helst Komiteen anmoder om det.

2. Rapportene skal sendes De forente nasjoners generalsekretær som skal videresende dem til Komiteen til behandling. Rapportene skal nevne de omstendigheter og mulige vanskeligheter som kan ha innvirket på gjennomføringen av bestemmelsene i denne konvensjon.
3. I samråd med Komiteen kan De forente nasjoners generalsekretær oversende til de berørte særorganisasjoner kopier av de deler av rapportene som måtte angå deres fagområde.
4. Komiteen skal granske de rapporter som avgis av konvensjonspartene. Den skal sende sine egne rapporter, og slike alminnelige bemerkninger som den finner passende, til konvensjonspartene. Komiteen kan likeledes oversende disse bemerkninger, sammen med kopier av de rapporter som den har mottatt fra konvensjonspartene, til Det økonomiske og sosiale råd.
5. Konvensjonspartene kan selv avgi uttalelser til Komiteen i anledning av eventuelle bemerkninger fra Komiteen i henhold til denne artikkels paragraf 4.

Art 41.

1. En konvensjonspart kan til enhver tid i henhold til denne artikkel avgi erklæring om at den anerkjenner Komiteens kompetanse til å motta og undersøke henvendelser fra en konvensjonspart om at en annen konvensjonspart ikke oppfyller sine forpliktelser i henhold til denne konvensjon. Henvendelser i henhold til denne artikkel skal bare kunne mottas og behandles dersom de kommer fra en konvensjonspart som har avgitt erklæring om at den anerkjenner Komiteens kompetanse med virkning for seg selv. Komiteen skal ikke kunne ta imot noen henvendelse som gjelder en konvensjonspart som ikke har avgitt slik erklæring. Henvendelser som mottas i henhold til denne artikkel skal behandles på følgende måte:

a. Dersom en konvensjonspart mener at en annen konvensjonspart ikke oppfyller bestemmelsene i konvensjonen, kan den ved skriftlig henvendelse gjøre vedkommende konvensjonspart oppmerksom på dette forhold. Mottakerstaten skal innen tre måneder etter mottakelsen gi senderstaten en forklaring eller en skriftlig uttalelse til belysning av saken. Denne redegjørelse skal så vidt det er mulig og hensiktsmessig inneholde opplysninger om de interne regler og rettsmidler som allerede er anvendt, som er under anvendelse, eller som står til rådighet i saken,
b. Dersom saken ikke er brakt til en tilfredsstillende avslutning for begge de berørte parter innen seks måneder etter mottakelsen av

den opprinnelige henvendelse, har hver av partene rett til å henvise saken til Komiteen ved å avgi meddelelse til Komiteen og til den annen part,

c. Komiteen skal først behandle en sak som er henvist til den etter at den har forvisset seg om at alle tilgjengelige interne rettsmidler er blitt påberopt og uttømt i overensstemmelse med folkerettens alminnelige anerkjente prinsipper. Dette gjelder likevel ikke når anvendelsen av rettsmidlene tar urimelig lang tid,
d. Komiteens møter skal holdes for lukkede dører når den behandler henvendelser i henhold til denne artikkel,
e. Med forbehold for bestemmelsene i punkt c skal Komiteen stille seg til rådighet for de berørte konvensjonsparter med sikte på å få i stand en vennskapelig løsning av saken på grunnlag av respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter slik som disse er anerkjent i denne konvensjon,
f. I enhver sak som er innbrakt for den kan Komiteen anmode de konvensjonsparter som er nevnt i punkt b om å tilveiebringe alle opplysninger av betydning for saken,
g. De berørte konvensjonsparter som er nevnt under punkt b, skal ha rett til å være representert når saken behandles i Komiteen og til å avgi muntlige og/eller skriftlige innlegg,
h. Komiteen skal innen tolv måneder etter mottakelsen av en meddelelse i henhold til punkt b, avgi rapport,
    i. Dersom det er kommet i stand en løsning som nevnt under punkt e, skal Komiteen begrense rapporten til en kort redegjørelse for de faktiske forhold og for den løsning som er kommet i stand,
    ii. Dersom det ikke er kommet i stand noen løsning som nevnt under punkt e, skal Komiteen begrense rapporten til en kort redegjørelse for de faktiske forhold: Skriftlige innlegg og et referat av de muntlige innlegg som de berørte konvensjonsparter har avgitt skal vedlegges rapporten.

I enhver sak skal rapporten sendes til de berørte konvensjonsparter.
2. Bestemmelsene i denne artikkel skal tre i kraft når ti stater som er parter i denne konvensjon har avgitt erklæringer i henhold til denne artikkels paragraf 1. Konvensjonspartene skal deponere disse erklæringer hos De forente nasjoners generalsekretær, som skal sende kopier til de andre konvensjonsparter. En erklæring kan til enhver tid tilbakekalles ved meddelelse til generalsekretæren. Slik tilbakekallelse skal ikke berøre behandlingen av en sak som allerede er gjenstand for en henvendelse i henhold til denne artikkel. Ingen ytterligere henvendelse fra noen konvensjonspart skal kunne mottas etter at

generalsekretæren har mottatt meddelelsen om tilbakekallelse, med mindre den berørte konvensjonspart har avgitt en ny erklæring.

Art 42.

1.

a. Dersom en sak som er henvist til Komiteen i overensstemmelse med artikkel 41 ikke løses til vedkommende konvensjonsparters tilfredshet, kan Komiteen med disse parters samtykke, nedsette en *ad hoc* forlikskommisjon (heretter betegnet «Kommisjonen»). Kommisjonen skal stille seg til rådighet for de berørte konvensjonsparter med sikte på å få istand en vennskapelig løsning av saken på grunnlag av respekt for denne konvensjon.
b. Kommisjonen skal bestå av fem personer som er godkjent av de berørte konvensjonsparter. Dersom det ikke lykkes partene innen tre måneder å komme til enighet om sammensetningen av Kommisjonen helt eller delvis, skal de medlemmer av Kommisjonen som partene ikke er blitt enige om, velges av Komiteen blant dens egne medlemmer ved hemmelig avstemning og med to tredjedels flertall.

2. Kommisjonens medlemmer utøver sine funksjoner i personlig egenskap. De må ikke være statsborgere av de berørte parter, av en stat som ikke er konvensjonspart eller av en konvensjonspart som ikke har avgitt erklæring i henhold til artikkel 41.
3. Kommisjonen skal selv velge sin formann og vedta sin forretningsorden.
4. Kommisjonens møter skal som regel holdes i De forente nasjoners hovedkvarter eller ved De forente nasjoners kontor i Genève. Møtene kan imidlertid også holdes på andre hensiktsmessige steder som Kommisjonen måtte bestemme i samråd med De forente nasjoners generalsekretær og de berørte parter.
5. Det sekretariatet som er nevnt i artikkel 36, skal også stå til disposisjon for de kommisjoner som nedsettes i medhold av denne artikkel.
6. De opplysninger som Komiteen har mottatt og samlet, skal stilles til rådighet for Kommisjonen, og Kommisjonen kan anmode de berørte parter om å skaffe ytterligere opplysninger av betydning for saken.
7. Når Kommisjonen har ferdigbehandlet saken, men ikke i noe tilfelle senere enn tolv måneder etter at saken ble innbragt for den, skal Kommisjonen avgi en rapport til Komiteens formann for oversendelse til de berørte parter.

a. Dersom Kommisjonen er ute av stand til å avslutte behandlingen av

saken innen tolv måneder skal den begrense sin rapport til en kort redegjørelse for sakens behandling til da.

b. Dersom det lykkes å få i stand en vennskapelig løsning av saken på grunnlag av respekt for menneskerettighetene slik de er anerkjent i denne konvensjon, skal Kommisjonen begrense sin rapport til en kort redegjørelse for sakens faktiske forhold og for den løsning som er kommet i stand.

c. Dersom det ikke lykkes å få i stand en løsning slik som nevnt under punkt b, skal Kommisjonens rapport inneholde resultatene av Kommisjonens undersøkelser av alle de faktiske forhold av betydning for tvisten mellom partene og Kommisjonens syn på mulighetene for en vennskapelig løsning. Denne rapport skal også inneholde de skriftlige innlegg og et referat av de muntlige innlegg som de berørte konvensjonsparter har avgitt.

d. Dersom Kommisjonens rapport avgis i medhold av punkt c, skal de berørte parter innen tre måneder etter mottakelsen av rapporten underrette Komiteens formann om hvorvidt de godtar innholdet av rapporten.

8. Bestemmelsene i denne artikkel berører ikke Komiteens plikter i henhold til artikkel 41.
9. Utgiftene til Kommisjonens medlemmer deles likt mellom de berørte parter i samsvar med beregninger foretatt av De forente nasjoners generalsekretær.
10. De forente nasjoners generalsekretær er bemyndiget til, om nødvendig, å betale kommisjonsmedlemmenes utgifter før de berørte parter har dekket dem etter denne artikkels paragraf 9.

Art 43.

Medlemmene av Komiteen og av de *ad hoc* forlikskommisjoner som måtte nedsettes i henhold til artikkel 42, skal være berettiget til de lettelser, privilegier og immuniteter som tilkommer eksperter på oppdrag for De forente nasjoner, i henhold til vedkommende bestemmelser i konvensjonen om De forente nasjoners privilegier og immuniteter.

Art 44.

Bestemmelsene til gjennomføringen av denne konvensjon berører ikke andre fremgangsmåter på menneskerettighetenes område som er vedtatt i eller i

medhold av De forente nasjoners og særorganisasjonenes statutter og konvensjoner, og skal ikke hindre konvensjonspartene i å benytte andre fremgangsmåter for å løse en tvist i overensstemmelse med generelle eller spesielle internasjonale avtaler som gjelder mellom dem.

Art 45.

Komiteen skal, gjennom Det økonomiske og sosiale råd, hvert år fremlegge for De forente nasjoners generalforsamling en rapport om sin virksomhet.

Del V

Art 46.

Intet i denne konvensjon må tolkes som noen innskrenkning i de bestemmelser i De forente nasjoners pakt og i særorganisasjonenes vedtekter som angir ansvarsområdet for De forente nasjoners ulike organer og særorganisasjonene når det gjelder spørsmål som behandles i denne konvensjon.

Art 47.

Intet i denne konvensjon skal tolkes som noen innskrenkning i den iboende rett hos alle folk til fullt ut og fritt å dra fordel av og utnytte sine naturrikdommer og -forekomster.

Del VI

Art 48.

1. Denne konvensjon er åpen for undertegning av alle stater som er medlem av De forente nasjoner eller noen av særorganisasjonene, av alle stater som er parter i Den internasjonale domstols statutter, og av enhver annen stat som av De forente nasjoners generalforsamling er blitt innbudt til å bli part i konvensjonen.
2. Denne konvensjon skal ratifiseres. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

3. Denne konvensjon skal kunne tiltres av enhver stat som er nevnt i denne artikkels første paragraf.
4. Tiltredelse skjer ved deponering av tiltredelsesdokument hos De forente nasjoners generalsekretær.
5. De forente nasjoners generalsekretær skal underrette alle stater som har undertegnet eller tiltrådt konvensjonen, om deponeringen av hvert ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.

Art 49.

1. Denne konvensjon skal tre i kraft tre måneder etter den dag da det trettifemte ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.
2. For hver stat som ratifiserer eller tiltrer konvensjonen etter det trettifemte ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument er deponert, skal konvensjonen tre i kraft tre måneder etter at vedkommende stat har deponert sitt ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.

Art 50.

Bestemmelsene i denne konvensjon skal uten begrensninger eller unntak få anvendelse for alle deler av forbundsstater.

Art 51.

1. Enhver av konvensjonspartene kan overfor De forente nasjoners generalsekretær foreslå endringer i konvensjonen. Generalsekretæren skal oversende endringsforslag til konvensjonspartene med anmodning om å meddele ham om de ønsker at partene skal sammenkalles for å behandle og stemme over forslagene. Dersom minst en tredjedel av konvensjonspartene ønsker det, skal generalsekretæren sammenkalle til et slikt møte i De forente nasjoners regi. Endringsforslag vedtatt av et flertall av de konvensjonsparter som er til stede og avgir stemme, skal forelegges De forente nasjoners generalforsamling til godkjennelse.
2. Endringer trer i kraft når de er blitt vedtatt av De forente nasjoners generalforsamling og godkjent av et flertall på to tredjedeler av konvensjonspartene i overensstemmelse med deres konstitusjonelle bestemmelser.

3. Når endringer trer i kraft, er de bindende for de konvensjonspartene som har godkjent dem, mens de øvrige konvensjonsparter fortsatt skal være bundet av bestemmelsene i denne konvensjon og av eventuelle tidligere endringer som de har godkjent.

Art 52.

Foruten de meddelelser som avgis i henhold til artikkel 48, paragraf 5, skal De forente nasjoners generalsekretær underrette alle stater som det er henvist til i samme artikkels paragraf 1 om følgende:

a. Undertegninger, ratifikasjoner og tiltredelser i henhold til artikkel 48,
b. Datoen for konvensjonens ikrafttredelse i henhold til artikkel 49, og datoen for ikrafttredelsen av enhver endring i henhold til artikkel 51.

Art 53.

1. Denne konvensjon, hvis engelske, franske, kinesiske, russiske og spanske tekst har samme gyldighet, skal deponeres i De forente nasjoners arkiv.
2. De forente nasjoners generalsekretær skal sende bekreftede kopier av konvensjonen til alle stater som det er henvist til i artikkel 48.
Til bekreftelse herav har de undertegnede som har fått behørig fullmakt av sine respektive regjeringer, undertegnet denne konvensjon, som ble lagt fram til undertegning i New York den nittende dag i desember nittenhundreogsekstiseks.

Valgfri protokoll til den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter

Vedtatt og åpnet for signatur, ratifikasjon og tiltredelse ved FNs generalforsamlings resolusjon 2200 A (XXI) 16. desember 1966
Ikrafttredelse 23. mars 1976
De stater som er parter til denne protokoll,
som anser at det for å fremme formålet med konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (heretter kalt «konvensjonen») og gjennomføringen av dens bestemmelser, ville være hensiktsmessig å gi den komité for menneskerettighetene som er opprettet i henhold til del IV i konvensjonen (heretter betegnet «Komiteen»), adgang til, i samsvar med bestemmelsen i denne protokoll, å motta og behandle henvendelser fra enkeltpersoner som

hevder å ha vært utsatt for krenkelser av noen av de rettigheter som er fastsatt i konvensjonen,

er blitt enige om følgende:

Art 1.

Konvensjonsstat som tiltrer denne protokoll, anerkjenner Komiteens kompetanse til å motta og behandle henvendelser fra enkeltpersoner som er undergitt dens jurisdiksjon og som hevder å være utsatt for krenkelse fra denne stats side av noen av de rettigheter som er fastsatt i konvensjonen. Henvendelser som gjelder en konvensjonsstat som ikke er part til denne protokoll, skal ikke mottas av Komiteen.

Art 2.

Med forbehold for bestemmelsene i artikkel 1, kan enkeltpersoner som hevder å være utsatt for en krenkelse av noen av de rettigheter som er fastsatt i konvensjonen, og som har uttømt alle tilgjengelige innenlandske rettsmidler, fremsette en skriftlig henvendelse for Komiteen til behandling.

Art 3.

Komiteen skal avvise henvendelse i henhold til denne protokoll når henvendelsen er anonym eller når Komiteen anser den for å være et misbruk av retten til å foreta slike henvendelser eller for å være uforenlig med bestemmelsene i konvensjonen.

Art 4.

1. Med forbehold av bestemmelsen i artikkel 3, skal Komiteen gjøre den konvensjonsstat som påstås å ha krenket noen bestemmelse i konvensjonen, kjent med henvendelser som den mottar i henhold til denne protokoll.
2. Vedkommende stat skal innen seks måneder sende Komiteen en skriftlig redegjørelse eller erklæring til belysning av saken og de tiltak som staten måtte ha satt i verk.

Art 5.

1. Komiteen skal behandle henvendelser som mottas i henhold til denne protokoll under hensyntagen til alle skriftlige opplysninger som klageren og den berørte konvensjonspart har lagt frem.
2. Komiteen skal ikke kunne prøve en henvendelse fra en klager før den har forsikret seg om at:

a. samme sak ikke er gjenstand for annen internasjonal undersøkelse eller bileggelse,
b. klageren har uttømt alle tilgjengelige innenlandske rettsmidler. Dette gjelder likevel ikke når anvendelsen av rettsmidler tar urimelig lang tid.

3. Komiteen skal møte for lukkede dører når den behandler henvendelser i henhold til protokollen.
4. Komiteen underretter den berørte konvensjonspart og klageren om sine synspunkter.

Art 6.

Komiteen skal i sin årlige rapport, som avgis i henhold til konvensjonens artikkel 45, gi en kort redegjørelse for sin virksomhet i henhold til denne protokoll.

Art 7.

Inntil de mål som er satt i De forente nasjoners generalforsamlings resolusjon 1514 (XV) av 14. desember 1960 vedrørende Erklæringen om uavhengighet for koloniland og folk er gjennomført, skal bestemmelsene i denne protokoll ikke på noen måte begrense den klagerett disse folk har i medhold av De forente nasjoners pakt og andre internasjonale overenskomster og dokumenter inngått innenfor De forente nasjoner eller særorganisasjonene.

Art 8.

1. Denne protokoll er åpen for undertegning av enhver stat som har undertegnet konvensjonen.
2. Denne protokoll kan ratifiseres av enhver stat som har ratifisert eller tiltrådt

konvensjonen. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.
3. Denne protokoll er åpen for tiltredelse av enhver stat som har ratifisert eller tiltrådt konvensjonen.
4. Tiltredelse skjer ved deponering av tiltredelsesdokument hos De forente nasjoners generalsekretær.
5. De forente nasjoners generalsekretær skal underrette alle stater som har undertegnet eller tiltrådt denne protokoll om deponeringen av ethvert ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.

Art 9.

1. Med forbehold for konvensjonens ikrafttreden skal denne protokoll tre i kraft tre måneder etter den dag da det tiende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument er deponert hos De forente nasjoners generalsekretær.
2. I forhold til stat som ratifiserer eller tiltrer protokollen etter at det tiende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument er deponert, skal protokollen tre i kraft tre måneder etter den dag da ratifikasjons- eller tiltredelsesdokumentet ble deponert.

Art 10.

Bestemmelsene i denne protokoll skal uten begrensninger eller unntak av noe slag få anvendelse for alle deler av forbundsstater.

Art 11.

1. Enhver stat som er part til denne protokoll, kan foreslå endringer i denne; slike endringsforslag sendes De forente nasjoners generalsekretær. Generalsekretæren skal deretter oversende endringsforslagene til de stater som er parter til protokollen, med anmodning om å meddele ham om de ønsker at partene skal sammenkalles til en konferanse for å behandle og stemme over forslagene. Dersom minst en tredjedel av statene ønsker det, skal generalsekretæren sammenkalle til en slik konferanse i De forente nasjoners regi. Endringsforslag som vedtas av et flertall av de stater som er til stede på konferansen og avgir stemme, skal forelegges De forente nasjoners generalforsamling til godkjennelse.
2. Endringer trer i kraft når de er blitt godkjent av De forente nasjoners generalforsamling og godkjent av et flertall på to tredjedeler av de stater som er

parter til protokollen i overensstemmelse med deres konstitusjonelle bestemmelser.
3. Når endringer trer i kraft, er de bindende for de stater som har vedtatt dem, mens de øvrige stater fortsatt skal være bundet av bestemmelsene i denne protokoll og av eventuelle tidligere endringer som de har godkjent.

Art 12.

1. Enhver stat som er part til denne protokoll kan når som helst oppsi denne ved skriftlig underretning til De forente nasjoners generalsekretær. Oppsigelsen trer i kraft tre måneder etter den dag generalsekretæren mottok underretningen.
2. Oppsigelsen er uten virkning på den fortsatte anvendelse av bestemmelsene i denne protokoll på henvendelser som er foretatt i henhold til artikkel 2 før oppsigelsen trer i kraft.

Art 13.

Foruten de meddelelser som er nevnt i artikkel 8, paragraf 5, i denne protokoll, skal De forente nasjoners generalsekretær underrette alle de stater som er nevnt i konvensjonens artikkel 48, paragraf 1, om følgende:

a. undertegninger, ratifikasjoner og tiltredelser i henhold til artikkel 8,
b. datoen for denne protokolls ikrafttredelse i henhold til artikkel 9, og datoen for ikrafttredelsen av enhver endring i henhold til artikkel 11,
c. oppsigelser i henhold til artikkel 12.

Art 14.

1. Denne protokoll, hvis engelske, franske, kinesiske, russiske og spanske tekst har samme gyldighet, skal deponeres i De forente nasjoners arkiv.
2. De forente nasjoners generalsekretær skal sende bekreftede kopier av denne protokoll til alle stater som er nevnt i konvensjonens artikkel 48.
Til bekreftelse herav har de undertegnede som har fått behørig fullmakt av sine respektive regjeringer, undertegnet denne protokoll, som ble lagt fram til undertegning i New York den nittende dag i desember nittenhundreogsekstiseks.

Den andre tilleggsprotokoll om avskaffelse av dødsstraff til den internasjonale konvensjon av 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter

Vedtatt og åpnet for signatur, ratifikasjon og tiltredelse ved FNs generalforsamlings resolusjon 44/128 av 15. desember 1989
Ikrafttredelse 11. juli 1991
De stater som er parter til denne protokoll,
som mener at avskaffelse av dødsstraff bidrar til å øke menneskets verdighet og til å videreutvikle menneskerettighetene,

som minner om artikkel 3 i Verdenserklæringen om menneskerettigheter, vedtatt 10. desember 1948, og artikkel 6 i Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter, vedtatt 16. desember 1966,

som merker seg at artikkel 6 i Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter omtaler avskaffelse av dødsstraff på en måte som sterkt antyder at avskaffelse er ønskelig,

som er overbevist om at alle tiltak for å avskaffe dødsstraff bør betraktes som fremskritt når det gjelder retten til liv,

som hermed ønsker å inngå en internasjonal forpliktelse om å avskaffe dødsstraff,

er blitt enige om følgende:

Art 1.

1. Ingen skal bli henrettet innenfor jurisdiksjonen til en stat som er part til denne frivillige protokoll.
2. Hver part skal treffe alle nødvendige tiltak for å avskaffe dødsstraff innenfor sin jurisdiksjon.

Art 2.

1. Intet forbehold mot bestemmelsene i denne protokollen er tillatt, med unntak av forbehold som tas ved ratifikasjon eller tiltredelse og som hjemler anvendelse av dødsstraff i krigstid som følge av dom for en meget alvorlig forbrytelse av militær art begått i krigstid.
2. Den part som tar et slikt forbehold, skal ved ratifikasjon eller tiltredelse meddele De forente nasjoners generalsekretær de relevante bestemmelsene i sin nasjonale lovgivning som får anvendelse i krigstid.
3. Den part som har tatt et slikt forbehold, skal underrette De forente nasjoners generalsekretær om enhver krigstilstand som innledes eller avsluttes på dens

territorium.

Art 3.

Partene til denne protokoll skal inkludere informasjon om de tiltak de har truffet for å gjennomføre denne protokoll i sine rapporter til Menneskerettighetskomiteen i samsvar med artikkel 40 i konvensjonen.

Art 4.

Når det gjelder de konvensjonsparter som har avgitt en erklæring i henhold til artikkel 41, skal Menneskerettighetskomiteens kompetanse til å motta og behandle henvendelser når en konvensjonspart hevder at en annen konvensjonspart ikke oppfyller sine forpliktelser, også gjelde bestemmelsene i denne protokoll, med mindre vedkommende konvensjonspart har uttalt noe annet ved ratifikasjon eller tiltredelse.

Art 5.

Når det gjelder partene til den første frivillige protokoll til Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter vedtatt 16. desember 1966, skal Menneskerettighetskomiteens kompetanse til å motta og behandle henvendelser fra enkeltpersoner underlagt dens jurisdiksjon, også gjelde bestemmelsene i denne protokoll, med mindre vedkommende part har uttalt noe annet ved ratifikasjon eller tiltredelse.

Art 6.

1. Bestemmelsene i denne protokoll skal gjelde som tilleggsbestemmelser til konvensjonen.
2. Uten å prejudisere muligheten for å ta forbehold i henhold til artikkel 2 i denne protokoll, skal den rettighet som sikres i artikkel 1 paragraf 1 i denne protokoll, ikke kunne avvikes i henhold til artikkel 4 i konvensjonen.

Art 7.

1. Denne protokoll er åpen for undertegning av enhver stat som har

undertegnet konvensjonen.
2. Denne protokoll kan ratifiseres av enhver stat som har ratifisert eller tiltrådt konvensjonen. Ratifikasjonsdokumenter skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.
3. Denne protokoll er åpen for tiltredelse av enhver stat som har ratifisert eller tiltrådt konvensjonen.
4. Tiltredelse skjer ved deponering av et tiltredelsesdokument hos De forente nasjoners generalsekretær.
5. De forente nasjoners generalsekretær skal underrette alle stater som har undertegnet eller tiltrådt denne protokoll, om deponering av hvert ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.

Art 8.

1. Denne protokoll skal tre i kraft tre måneder etter datoen for deponering av det tiende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument hos De forente nasjoners generalsekretær.
2. For hver stat som ratifiserer eller tiltrer denne protokoll etter deponeringen av det tiende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument, skal denne protokoll tre i kraft tre måneder etter datoen for deponering av dens eget ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.

Art 9.

Bestemmelsene i denne protokoll skal få anvendelse for alle deler av forbundsstater uten begrensninger eller unntak.

Art 10.

De forente nasjoners generalsekretær skal underrette alle de stater som er nevnt i artikkel 48 paragraf 1 i konvensjonen om følgende:

a. forbehold, meddelelser og underretninger i henhold til artikkel 2 i denne protokoll,
b. uttalelser avgitt i henhold til dens artikkel 4 eller 5,
c. undertegninger, ratifikasjoner og tiltredelser i henhold til dens artikkel 7,
d. datoen for denne protokolls ikrafttredelse i henhold til dens artikkel 8.

Art 11.

1. Denne protokoll, hvis arabiske, kinesiske, engelske, franske, russiske og spanske tekst har samme gyldighet, skal deponeres i De forente nasjoners arkiv.
2. De forente nasjoners generalsekretær skal sende bekreftede kopier av denne protokoll til alle stater som er nevnt i artikkel 48 i konvensjonen.

Vedlegg 7. FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller (autentisk engelsk tekst)

Convention on the Rights of the Child

Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 44/25 of 20 November 1989 *entry into force* 2 September 1990, in accordance with article 49

Preamble

The States Parties to the present Convention,

Considering that, in accordance with the principles proclaimed in the Charter of the United Nations, recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,

Bearing in mind that the peoples of the United Nations have, in the Charter, reaffirmed their faith in fundamental human rights and in the dignity and worth of the human person, and have determined to promote social progress and better standards of life in larger freedom,

Recognizing that the United Nations has, in the Universal Declaration of Human Rights and in the International Covenants on Human Rights, proclaimed and agreed that everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth therein, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status,

Recalling that, in the Universal Declaration of Human Rights, the United Nations has proclaimed that childhood is entitled to special care and assistance,

Convinced that the family, as the fundamental group of society and the natural environment for the growth and well-being of all its members and particularly children, should be afforded the necessary protection and assistance so that it can fully assume its responsibilities within the community,

Recognizing that the child, for the full and harmonious development of his or her personality, should grow up in a family environment, in an atmosphere of happiness, love and understanding,

Considering that the child should be fully prepared to live an individual life in society, and brought up in the spirit of the ideals proclaimed in the Charter of the United Nations, and in particular in the spirit of peace, dignity, tolerance, freedom, equality and solidarity,

Bearing in mind that the need to extend particular care to the child has been stated in the Geneva Declaration of the Rights of the Child of 1924 and in the Declaration of the Rights of the Child adopted by the General Assembly on 20 November 1959 and recognized in the Universal Declaration of Human Rights, in the International Covenant on Civil and Political Rights (in particular in articles 23 and 24), in the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (in particular in article 10) and in the statutes and relevant instruments of specialized agencies and international organizations concerned with the welfare of children,

Bearing in mind that, as indicated in the Declaration of the Rights of the Child, «the child, by reason of his physical and mental immaturity, needs special safeguards and care, including appropriate legal protection, before as well as after birth»,

Recalling the provisions of the Declaration on Social and Legal Principles relating to the Protection and Welfare of Children, with Special Reference to Foster Placement and Adoption Nationally and Internationally; the United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules); and the Declaration on the Protection of Women and Children in Emergency and Armed Conflict,

Recognizing that, in all countries in the world, there are children living in exceptionally difficult conditions, and that such children need special consideration,

Taking due account of the importance of the traditions and cultural values of each people for the protection and harmonious development of the child,

Recognizing the importance of international co-operation for improving the living conditions of children in every country, in particular in the developing countries,

Have agreed as follows:

Part I

Art 1.

For the purposes of the present Convention, a child means every human being below the age of eighteen years unless under the law applicable to the child, majority is attained earlier.

Art 2.

1. States Parties shall respect and ensure the rights set forth in the present Convention to each child within their jurisdiction without discrimination of any kind, irrespective of the child's or his or her parent's or legal guardian's race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national, ethnic or social origin, property, disability, birth or other status.
2. States Parties shall take all appropriate measures to ensure that the child is protected against all forms of discrimination or punishment on the basis of the status, activities, expressed opinions, or beliefs of the child's parents, legal guardians, or family members.

Art 3.

1. In all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, the best interests of the child shall be a primary consideration.
2. States Parties undertake to ensure the child such protection and care as is necessary for his or her well-being, taking into account the rights and duties of his or her parents, legal guardians, or other individuals legally responsible for him or her, and, to this end, shall take all appropriate legislative and administrative measures.
3. States Parties shall ensure that the institutions, services and facilities responsible for the care or protection of children shall conform with the standards established by competent authorities, particularly in the areas of safety, health, in the number and suitability of their staff, as well as competent supervision.

Art 4.

States Parties shall undertake all appropriate legislative, administrative, and other measures for the implementation of the rights recognized in the present Convention. With regard to economic, social and cultural rights, States Parties shall undertake such measures to the maximum extent of their available resources and, where needed, within the framework of international co-operation.

Art 5.

States Parties shall respect the responsibilities, rights and duties of parents or, where applicable, the members of the extended family or community as provided for by local custom, legal guardians or other persons legally responsible for the child, to provide, in a manner consistent with the evolving capacities of the child, appropriate direction and guidance in the exercise by the child of the rights recognized in the present Convention.

Art 6.

1. States Parties recognize that every child has the inherent right to life.
2. States Parties shall ensure to the maximum extent possible the survival and development of the child.

Art 7.

1. The child shall be registered immediately after birth and shall have the right from birth to a name, the right to acquire a nationality and, as far as possible, the right to know and be cared for by his or her parents.
2. States Parties shall ensure the implementation of these rights in accordance with their national law and their obligations under the relevant international instruments in this field, in particular where the child would otherwise be stateless.

Art 8.

1. States Parties undertake to respect the right of the child to preserve his or her identity, including nationality, name and family relations as recognized by law without unlawful interference.
2. Where a child is illegally deprived of some or all of the elements of his or her identity, States Parties shall provide appropriate assistance and protection, with a view to speedily re-establishing his or her identity.

Art 9.

1. States Parties shall ensure that a child shall not be separated from his or her

parents against their will, except when competent authorities subject to judicial review determine, in accordance with applicable law and procedures, that such separation is necessary for the best interests of the child. Such determination may be necessary in a particular case such as one involving abuse or neglect of the child by the parents, or one where the parents are living separately and a decision must be made as to the child's place of residence.
2. In any proceedings pursuant to paragraph 1 of the present article, all interested parties shall be given an opportunity to participate in the proceedings and make their views known.
3. States Parties shall respect the right of the child who is separated from one or both parents to maintain personal relations and direct contact with both parents on a regular basis, except if it is contrary to the child's best interests.
4. Where such separation results from any action initiated by a State Party, such as the detention, imprisonment, exile, deportation or death (including death arising from any cause while the person is in the custody of the State) of one or both parents or of the child, that State Party shall, upon request, provide the parents, the child or, if appropriate, another member of the family with the essential information concerning the whereabouts of the absent member(s) of the family unless the provision of the information would be detrimental to the well-being of the child. States Parties shall further ensure that the submission of such a request shall of itself entail no adverse consequences for the person(s) concerned.

Art 10.

1. In accordance with the obligation of States Parties under article 9, paragraph 1, applications by a child or his or her parents to enter or leave a State Party for the purpose of family reunification shall be dealt with by States Parties in a positive, humane and expeditious manner. States Parties shall further ensure that the submission of such a request shall entail no adverse consequences for the applicants and for the members of their family.
2. A child whose parents reside in different States shall have the right to maintain on a regular basis, save in exceptional circumstances personal relations and direct contacts with both parents. Towards that end and in accordance with the obligation of States Parties under article 9, paragraph 2, States Parties shall respect the right of the child and his or her parents to leave any country, including their own, and to enter their own country. The right to leave any country shall be subject only to such restrictions as are prescribed by law and which are necessary to protect the national security, public order *(ordre public),* public health or morals or the rights and freedoms of others and are consistent

with the other rights recognized in the present Convention.

Art 11.

1. States Parties shall take measures to combat the illicit transfer and non-return of children abroad.
2. To this end, States Parties shall promote the conclusion of bilateral or multilateral agreements or accession to existing agreements.

Art 12.

1. States Parties shall assure to the child who is capable of forming his or her own views the right to express those views freely in all matters affecting the child, the views of the child being given due weight in accordance with the age and maturity of the child.
2. For this purpose, the child shall in particular be provided the opportunity to be heard in any judicial and administrative proceedings affecting the child, either directly, or through a representative or an appropriate body, in a manner consistent with the procedural rules of national law.

Art 13.

1. The child shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of the child's choice.
2. The exercise of this right may be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary:

    a. For respect of the rights or reputations of others; or
    b. For the protection of national security or of public order *(ordre public),* or of public health or morals.

Art 14.

1. States Parties shall respect the right of the child to freedom of thought, conscience and religion.

2. States Parties shall respect the rights and duties of the parents and, when applicable, legal guardians, to provide direction to the child in the exercise of his or her right in a manner consistent with the evolving capacities of the child.
3. Freedom to manifest one's religion or beliefs may be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary to protect public safety, order, health or morals, or the fundamental rights and freedoms of others.

Art 15.

1. States Parties recognize the rights of the child to freedom of association and to freedom of peaceful assembly.
2. No restrictions may be placed on the exercise of these rights other than those imposed in conformity with the law and which are necessary in a democratic society in the interests of national security or public safety, public order *(ordre public),* the protection of public health or morals or the protection of the rights and freedoms of others.

Art 16.

1. No child shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his or her privacy, family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his or her honour and reputation.
2. The child has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

Art 17.

States Parties recognize the important function performed by the mass media and shall ensure that the child has access to information and material from a diversity of national and international sources, especially those aimed at the promotion of his or her social, spiritual and moral well-being and physical and mental health. To this end, States Parties shall:

a. Encourage the mass media to disseminate information and material of social and cultural benefit to the child and in accordance with the spirit of article 29;
b. Encourage international co-operation in the production, exchange and dissemination of such information and material from a diversity

of cultural, national and international sources;

c. Encourage the production and dissemination of children's books;
d. Encourage the mass media to have particular regard to the linguistic needs of the child who belongs to a minority group or who is indigenous;
e. Encourage the development of appropriate guidelines for the protection of the child from information and material injurious to his or her well-being, bearing in mind the provisions of articles 13 and 18.

Art 18.

1. States Parties shall use their best efforts to ensure recognition of the principle that both parents have common responsibilities for the upbringing and development of the child. Parents or, as the case may be, legal guardians, have the primary responsibility for the upbringing and development of the child. The best interests of the child will be their basic concern.
2. For the purpose of guaranteeing and promoting the rights set forth in the present Convention, States Parties shall render appropriate assistance to parents and legal guardians in the performance of their child-rearing responsibilities and shall ensure the development of institutions, facilities and services for the care of children.
3. States Parties shall take all appropriate measures to ensure that children of working parents have the right to benefit from child-care services and facilities for which they are eligible.

Art 19.

1. States Parties shall take all appropriate legislative, administrative, social and educational measures to protect the child from all forms of physical or mental violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation, including sexual abuse, while in the care of parent(s), legal guardian(s) or any other person who has the care of the child.
2. Such protective measures should, as appropriate, include effective procedures for the establishment of social programmes to provide necessary support for the child and for those who have the care of the child, as well as for other forms of prevention and for identification, reporting, referral, investigation, treatment and follow-up of instances of child maltreatment described heretofore, and, as appropriate, for judicial involvement.

Art 20.

1. A child temporarily or permanently deprived of his or her family environment, or in whose own best interests cannot be allowed to remain in that environment, shall be entitled to special protection and assistance provided by the State.
2. States Parties shall in accordance with their national laws ensure alternative care for such a child.
3. Such care could include, *inter alia,* foster placement, *kafalah* of Islamic law, adoption or if necessary placement in suitable institutions for the care of children. When considering solutions, due regard shall be paid to the desirability of continuity in a child's upbringing and to the child's ethnic, religious, cultural and linguistic background.

Art 21.

States Parties that recognize and/or permit the system of adoption shall ensure that the best interests of the child shall be the paramount consideration and they shall:

a. Ensure that the adoption of a child is authorized only by competent authorities who determine, in accordance with applicable law and procedures and on the basis of all pertinent and reliable information, that the adoption is permissible in view of the child's status concerning parents, relatives and legal guardians and that, if required, the persons concerned have given their informed consent to the adoption on the basis of such counselling as may be necessary;
b. Recognize that inter-country adoption may be considered as an alternative means of child's care, if the child cannot be placed in a foster or an adoptive family or cannot in any suitable manner be cared for in the child's country of origin;
c. Ensure that the child concerned by inter-country adoption enjoys safeguards and standards equivalent to those existing in the case of national adoption;
d. Take all appropriate measures to ensure that, in inter-country adoption, the placement does not result in improper financial gain for those involved in it;
e. Promote, where appropriate, the objectives of the present article by concluding bilateral or multilateral arrangements or agreements, and endeavour, within this framework, to ensure that the placement of

the child in another country is carried out by competent authorities or organs.

Art 22.

1. States Parties shall take appropriate measures to ensure that a child who is seeking refugee status or who is considered a refugee in accordance with applicable international or domestic law and procedures shall, whether unaccompanied or accompanied by his or her parents or by any other person, receive appropriate protection and humanitarian assistance in the enjoyment of applicable rights set forth in the present Convention and in other international human rights or humanitarian instruments to which the said States are Parties.
2. For this purpose, States Parties shall provide, as they consider appropriate, co-operation in any efforts by the United Nations and other competent intergovernmental organizations or non-governmental organizations co-operating with the United Nations to protect and assist such a child and to trace the parents or other members of the family of any refugee child in order to obtain information necessary for reunification with his or her family. In cases where no parents or other members of the family can be found, the child shall be accorded the same protection as any other child permanently or temporarily deprived of his or her family environment for any reason, as set forth in the present Convention.

Art 23.

1. States Parties recognize that a mentally or physically disabled child should enjoy a full and decent life, in conditions which ensure dignity, promote self-reliance and facilitate the child's active participation in the community.
2. States Parties recognize the right of the disabled child to special care and shall encourage and ensure the extension, subject to available resources, to the eligible child and those responsible for his or her care, of assistance for which application is made and which is appropriate to the child's condition and to the circumstances of the parents or others caring for the child.
3. Recognizing the special needs of a disabled child, assistance extended in accordance with paragraph 2 of the present article shall be provided free of charge, whenever possible, taking into account the financial resources of the parents or others caring for the child, and shall be designed to ensure that the disabled child has effective access to and receives education, training, health care services, rehabilitation services, preparation for employment and

recreation opportunities in a manner conducive to the child's achieving the fullest possible social integration and individual development, including his or her cultural and spiritual development
4. States Parties shall promote, in the spirit of international cooperation, the exchange of appropriate information in the field of preventive health care and of medical, psychological and functional treatment of disabled children, including dissemination of and access to information concerning methods of rehabilitation, education and vocational services, with the aim of enabling States Parties to improve their capabilities and skills and to widen their experience in these areas. In this regard, particular account shall be taken of the needs of developing countries.

Art 24.

1. States Parties recognize the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health and to facilities for the treatment of illness and rehabilitation of health. States Parties shall strive to ensure that no child is deprived of his or her right of access to such health care services.
2. States Parties shall pursue full implementation of this right and, in particular, shall take appropriate measures:

a. To diminish infant and child mortality;
b. To ensure the provision of necessary medical assistance and health care to all children with emphasis on the development of primary health care;
c. To combat disease and malnutrition, including within the framework of primary health care, through, *inter alia,* the application of readily available technology and through the provision of adequate nutritious foods and clean drinking-water, taking into consideration the dangers and risks of environmental pollution;
d. To ensure appropriate pre-natal and post-natal health care for mothers;
e. To ensure that all segments of society, in particular parents and children, are informed, have access to education and are supported in the use of basic knowledge of child health and nutrition, the advantages of breastfeeding, hygiene and environmental sanitation and the prevention of accidents;
f. To develop preventive health care, guidance for parents and family planning education and services.

3. States Parties shall take all effective and appropriate measures with a view to

abolishing traditional practices prejudicial to the health of children.
4. States Parties undertake to promote and encourage international co-operation with a view to achieving progressively the full realization of the right recognized in the present article. In this regard, particular account shall be taken of the needs of developing countries.

Art 25.

States Parties recognize the right of a child who has been placed by the competent authorities for the purposes of care, protection or treatment of his or her physical or mental health, to a periodic review of the treatment provided to the child and all other circumstances relevant to his or her placement.

Art 26.

1. States Parties shall recognize for every child the right to benefit from social security, including social insurance, and shall take the necessary measures to achieve the full realization of this right in accordance with their national law.
2. The benefits should, where appropriate, be granted, taking into account the resources and the circumstances of the child and persons having responsibility for the maintenance of the child, as well as any other consideration relevant to an application for benefits made by or on behalf of the child.

Art 27.

1. States Parties recognize the right of every child to a standard of living adequate for the child's physical, mental, spiritual, moral and social development.
2. The parent(s) or others responsible for the child have the primary responsibility to secure, within their abilities and financial capacities, the conditions of living necessary for the child's development.
3. States Parties, in accordance with national conditions and within their means, shall take appropriate measures to assist parents and others responsible for the child to implement this right and shall in case of need provide material assistance and support programmes, particularly with regard to nutrition, clothing and housing.
4. States Parties shall take all appropriate measures to secure the recovery of maintenance for the child from the parents or other persons having financial

responsibility for the child, both within the State Party and from abroad. In particular, where the person having financial responsibility for the child lives in a State different from that of the child, States Parties shall promote the accession to international agreements or the conclusion of such agreements, as well as the making of other appropriate arrangements.

Art 28.

1. States Parties recognize the right of the child to education, and with a view to achieving this right progressively and on the basis of equal opportunity, they shall, in particular:

a. Make primary education compulsory and available free to all;
b. Encourage the development of different forms of secondary education, including general and vocational education, make them available and accessible to every child, and take appropriate measures such as the introduction of free education and offering financial assistance in case of need;
c. Make higher education accessible to all on the basis of capacity by every appropriate means;
d. Make educational and vocational information and guidance available and accessible to all children;
e. Take measures to encourage regular attendance at schools and the reduction of drop-out rates.

2. States Parties shall take all appropriate measures to ensure that school discipline is administered in a manner consistent with the child's human dignity and in conformity with the present Convention.
3. States Parties shall promote and encourage international cooperation in matters relating to education, in particular with a view to contributing to the elimination of ignorance and illiteracy throughout the world and facilitating access to scientific and technical knowledge and modern teaching methods. In this regard, particular account shall be taken of the needs of developing countries.

Art 29.

1. States Parties agree that the education of the child shall be directed to:

a. The development of the child's personality, talents and mental and

physical abilities to their fullest potential;

b. The development of respect for human rights and fundamental freedoms, and for the principles enshrined in the Charter of the United Nations;
c. The development of respect for the child's parents, his or her own cultural identity, language and values, for the national values of the country in which the child is living, the country from which he or she may originate, and for civilizations different from his or her own;
d. The preparation of the child for responsible life in a free society, in the spirit of understanding, peace, tolerance, equality of sexes, and friendship among all peoples, ethnic, national and religious groups and persons of indigenous origin;
e. The development of respect for the natural environment.

2. No part of the present article or article 28 shall be construed so as to interfere with the liberty of individuals and bodies to establish and direct educational institutions, subject always to the observance of the principle set forth in paragraph 1 of the present article and to the requirements that the education given in such institutions shall conform to such minimum standards as may be laid down by the State.

Art 30.

In those States in which ethnic, religious or linguistic minorities or persons of indigenous origin exist, a child belonging to such a minority or who is indigenous shall not be denied the right, in community with other members of his or her group, to enjoy his or her own culture, to profess and practise his or her own religion, or to use his or her own language.

Art 31.

1. States Parties recognize the right of the child to rest and leisure, to engage in play and recreational activities appropriate to the age of the child and to participate freely in cultural life and the arts.
2. States Parties shall respect and promote the right of the child to participate fully in cultural and artistic life and shall encourage the provision of appropriate and equal opportunities for cultural, artistic, recreational and leisure activity.

Art 32.

1. States Parties recognize the right of the child to be protected from economic exploitation and from performing any work that is likely to be hazardous or to interfere with the child's education, or to be harmful to the child's health or physical, mental, spiritual, moral or social development.
2. States Parties shall take legislative, administrative, social and educational measures to ensure the implementation of the present article. To this end, and having regard to the relevant provisions of other international instruments, States Parties shall in particular:

a. Provide for a minimum age or minimum ages for admission to employment;
b. Provide for appropriate regulation of the hours and conditions of employment;
c. Provide for appropriate penalties or other sanctions to ensure the effective enforcement of the present article.

Art 33.

States Parties shall take all appropriate measures, including legislative, administrative, social and educational measures, to protect children from the illicit use of narcotic drugs and psychotropic substances as defined in the relevant international treaties, and to prevent the use of children in the illicit production and trafficking of such substances.

Art 34.

States Parties undertake to protect the child from all forms of sexual exploitation and sexual abuse. For these purposes, States Parties shall in particular take all appropriate national, bilateral and multilateral measures to prevent:

a. The inducement or coercion of a child to engage in any unlawful sexual activity;
b. The exploitative use of children in prostitution or other unlawful sexual practices;
c. The exploitative use of children in pornographic performances and materials.

Art 35.

States Parties shall take all appropriate national, bilateral and multilateral measures to prevent the abduction of, the sale of or traffic in children for any purpose or in any form.

Art 36.

States Parties shall protect the child against all other forms of exploitation prejudicial to any aspects of the child's welfare.

Art 37.

States Parties shall ensure that:

a. No child shall be subjected to torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. Neither capital punishment nor life imprisonment without possibility of release shall be imposed for offences committed by persons below eighteen years of age;
b. No child shall be deprived of his or her liberty unlawfully or arbitrarily. The arrest, detention or imprisonment of a child shall be in conformity with the law and shall be used only as a measure of last resort and for the shortest appropriate period of time;
c. Every child deprived of liberty shall be treated with humanity and respect for the inherent dignity of the human person, and in a manner which takes into account the needs of persons of his or her age. In particular, every child deprived of liberty shall be separated from adults unless it is considered in the child's best interest not to do so and shall have the right to maintain contact with his or her family through correspondence and visits, save in exceptional circumstances;
d. Every child deprived of his or her liberty shall have the right to prompt access to legal and other appropriate assistance, as well as the right to challenge the legality of the deprivation of his or her liberty before a court or other competent, independent and impartial authority, and to a prompt decision on any such action.

Art 38.

1. States Parties undertake to respect and to ensure respect for rules of international humanitarian law applicable to them in armed conflicts which are relevant to the child.
2. States Parties shall take all feasible measures to ensure that persons who have not attained the age of fifteen years do not take a direct part in hostilities.
3. States Parties shall refrain from recruiting any person who has not attained the age of fifteen years into their armed forces. In recruiting among those persons who have attained the age of fifteen years but who have not attained the age of eighteen years, States Parties shall endeavour to give priority to those who are oldest.
4. In accordance with their obligations under international humanitarian law to protect the civilian population in armed conflicts, States Parties shall take all feasible measures to ensure protection and care of children who are affected by an armed conflict.

Art 39.

States Parties shall take all appropriate measures to promote physical and psychological recovery and social reintegration of a child victim of: any form of neglect, exploitation, or abuse; torture or any other form of cruel, inhuman or degrading treatment or punishment; or armed conflicts. Such recovery and reintegration shall take place in an environment which fosters the health, self-respect and dignity of the child.

Art 40.

1. States Parties recognize the right of every child alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law to be treated in a manner consistent with the promotion of the child's sense of dignity and worth, which reinforces the child's respect for the human rights and fundamental freedoms of others and which takes into account the child's age and the desirability of promoting the child's reintegration and the child's assuming a constructive role in society.
2. To this end, and having regard to the relevant provisions of international instruments, States Parties shall, in particular, ensure that:

    a. No child shall be alleged as, be accused of, or recognized as having

infringed the penal law by reason of acts or omissions that were not prohibited by national or international law at the time they were committed;

b. Every child alleged as or accused of having infringed the penal law has at least the following guarantees:
    i. To be presumed innocent until proven guilty according to law;
    ii. To be informed promptly and directly of the charges against him or her, and, if appropriate, through his or her parents or legal guardians, and to have legal or other appropriate assistance in the preparation and presentation of his or her defence;
    iii. To have the matter determined without delay by a competent, independent and impartial authority or judicial body in a fair hearing according to law, in the presence of legal or other appropriate assistance and, unless it is considered not to be in the best interest of the child, in particular, taking into account his or her age or situation, his or her parents or legal guardians;
    iv. Not to be compelled to give testimony or to confess guilt; to examine or have examined adverse witnesses and to obtain the participation and examination of witnesses on his or her behalf under conditions of equality;
    v. If considered to have infringed the penal law, to have this decision and any measures imposed in consequence thereof reviewed by a higher competent, independent and impartial authority or judicial body according to law;
    vi. To have the free assistance of an interpreter if the child cannot understand or speak the language used;
    vii. To have his or her privacy fully respected at all stages of the proceedings.

3. States Parties shall seek to promote the establishment of laws, procedures, authorities and institutions specifically applicable to children alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law, and, in particular:

a. The establishment of a minimum age below which children shall be presumed not to have the capacity to infringe the penal law;
b. Whenever appropriate and desirable, measures for dealing with such children without resorting to judicial proceedings, providing that human rights and legal safeguards are fully respected.

4. A variety of dispositions, such as care, guidance and supervision orders; counselling; probation; foster care; education and vocational training programmes and other alternatives to institutional care shall be available to ensure that children are dealt with in a manner appropriate to their well-being and proportionate both to their circumstances and the offence.

Art 41.

Nothing in the present Convention shall affect any provisions which are more conducive to the realization of the rights of the child and which may be contained in:

a. The law of a State party; or
b. International law in force for that State.

Part II

Art 42.

States Parties undertake to make the principles and provisions of the Convention widely known, by appropriate and active means, to adults and children alike.

Art 43.

1. For the purpose of examining the progress made by States Parties in achieving the realization of the obligations undertaken in the present Convention, there shall be established a Committee on the Rights of the Child, which shall carry out the functions hereinafter provided.
2. The Committee shall consist of eighteen experts of high moral standing and recognized competence in the field covered by this Convention. The members of the Committee shall be elected by States Parties from among their nationals and shall serve in their personal capacity, consideration being given to equitable geographical distribution, as well as to the principal legal systems.
3. The members of the Committee shall be elected by secret ballot from a list of persons nominated by States Parties. Each State Party may nominate one person from among its own nationals.
4. The initial election to the Committee shall be held no later than six months

after the date of the entry into force of the present Convention and thereafter every second year. At least four months before the date of each election, the Secretary-General of the United Nations shall address a letter to States Parties inviting them to submit their nominations within two months. The Secretary-General shall subsequently prepare a list in alphabetical order of all persons thus nominated, indicating States Parties which have nominated them, and shall submit it to the States Parties to the present Convention.

5. The elections shall be held at meetings of States Parties convened by the Secretary-General at United Nations Headquarters. At those meetings, for which two thirds of States Parties shall constitute a quorum, the persons elected to the Committee shall be those who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of States Parties present and voting.

6. The members of the Committee shall be elected for a term of four years. They shall be eligible for re-election if renominated. The term of five of the members elected at the first election shall expire at the end of two years; immediately after the first election, the names of these five members shall be chosen by lot by the Chairman of the meeting.

7. If a member of the Committee dies or resigns or declares that for any other cause he or she can no longer perform the duties of the Committee, the State Party which nominated the member shall appoint another expert from among its nationals to serve for the remainder of the term, subject to the approval of the Committee.

8. The Committee shall establish its own rules of procedure.

9. The Committee shall elect its officers for a period of two years.

10. The meetings of the Committee shall normally be held at United Nations Headquarters or at any other convenient place as determined by the Committee. The Committee shall normally meet annually. The duration of the meetings of the Committee shall be determined, and reviewed, if necessary, by a meeting of the States Parties to the present Convention, subject to the approval of the General Assembly.

11. The Secretary-General of the United Nations shall provide the necessary staff and facilities for the effective performance of the functions of the Committee under the present Convention.

12. With the approval of the General Assembly, the members of the Committee established under the present Convention shall receive emoluments from United Nations resources on such terms and conditions as the Assembly may decide.

Amended by General Assembly resolution 50/155 of 21 December 1995 (in force 18 November 2002).

Art 44.

1. States Parties undertake to submit to the Committee, through the Secretary-General of the United Nations, reports on the measures they have adopted which give effect to the rights recognized herein and on the progress made on the enjoyment of those rights:

a. Within two years of the entry into force of the Convention for the State Party concerned;
b. Thereafter every five years.

2. Reports made under the present article shall indicate factors and difficulties, if any, affecting the degree of fulfilment of the obligations under the present Convention. Reports shall also contain sufficient information to provide the Committee with a comprehensive understanding of the implementation of the Convention in the country concerned.
3. A State Party which has submitted a comprehensive initial report to the Committee need not, in its subsequent reports submitted in accordance with paragraph 1 (b) of the present article, repeat basic information previously provided.
4. The Committee may request from States Parties further information relevant to the implementation of the Convention.
5. The Committee shall submit to the General Assembly, through the Economic and Social Council, every two years, reports on its activities.
6. States Parties shall make their reports widely available to the public in their own countries.

Art 45.

In order to foster the effective implementation of the Convention and to encourage international co-operation in the field covered by the Convention:

a. The specialized agencies, the United Nations Children's Fund, and other United Nations organs shall be entitled to be represented at the consideration of the implementation of such provisions of the present Convention as fall within the scope of their mandate. The Committee may invite the specialized agencies, the United Nations Children's Fund and other competent bodies as it may consider appropriate to provide expert advice on the implementation of the Convention in areas falling within the scope of their respective mandates. The

Committee may invite the specialized agencies, the United Nations Children's Fund, and other United Nations organs to submit reports on the implementation of the Convention in areas falling within the scope of their activities;

b. The Committee shall transmit, as it may consider appropriate, to the specialized agencies, the United Nations Children's Fund and other competent bodies, any reports from States Parties that contain a request, or indicate a need, for technical advice or assistance, along with the Committee's observations and suggestions, if any, on these requests or indications;
c. The Committee may recommend to the General Assembly to request the Secretary-General to undertake on its behalf studies on specific issues relating to the rights of the child;
d. The Committee may make suggestions and general recommendations based on information received pursuant to articles 44 and 45 of the present Convention. Such suggestions and general recommendations shall be transmitted to any State Party concerned and reported to the General Assembly, together with comments, if any, from States Parties.

Part III

Art 46.

The present Convention shall be open for signature by all States.

Art 47.

The present Convention is subject to ratification. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Art 48.

The present Convention shall remain open for accession by any State. The instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Art 49.

1. The present Convention shall enter into force on the thirtieth day following the date of deposit with the Secretary-General of the United Nations of the twentieth instrument of ratification or accession.
2. For each State ratifying or acceding to the Convention after the deposit of the twentieth instrument of ratification or accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after the deposit by such State of its instrument of ratification or accession.

Art 50.

1. Any State Party may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate the proposed amendment to States Parties, with a request that they indicate whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposals. In the event that, within four months from the date of such communication, at least one third of the States Parties favour such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly for approval.
2. An amendment adopted in accordance with paragraph 1 of the present article shall enter into force when it has been approved by the General Assembly of the United Nations and accepted by a two-thirds majority of States Parties.
3. When an amendment enters into force, it shall be binding on those States Parties which have accepted it, other States Parties still being bound by the provisions of the present Convention and any earlier amendments which they have accepted.

Art 51.

1. The Secretary-General of the United Nations shall receive and circulate to all States the text of reservations made by States at the time of ratification or accession.
2. A reservation incompatible with the object and purpose of the present Convention shall not be permitted.
3. Reservations may be withdrawn at any time by notification to that effect addressed to the Secretary-General of the United Nations, who shall then

inform all States. Such notification shall take effect on the date on which it is received by the Secretary-General

Art 52.

A State Party may denounce the present Convention by written notification to the Secretary-General of the United Nations. Denunciation becomes effective one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

Art 53.

The Secretary-General of the United Nations is designated as the depositary of the present Convention.

Art 54.

The original of the present Convention, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

IN WITNESS THEREOF the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective governments, have signed the present Convention.

Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict, United Nations 25 May 2000

The States Parties to the present Protocol,

Encouraged by the overwhelming support for the Convention on the Rights of the Child, demonstrating the widespread commitment that exists to strive for the promotion and protection of the rights of the child,

Reaffirming that the rights of children require special protection, and calling for continuous improvement of the situation of children without distinction, as well as for their development and education in conditions of peace and security,

Disturbed by the harmful and widespread impact of armed conflict on children and the long-term consequences this has for durable peace, security and development,

Condemning the targeting of children in situations of armed conflict and direct attacks on objects protected under international law, including places

generally having a significant presence of children, such as schools and hospitals,

Noting the adoption of the Statute of the International Criminal Court and, in particular, its inclusion as a war crime of conscripting or enlisting children under the age of 15 years or using them to participate actively in hostilities in both international and non-international armed conflicts,

Considering, therefore, that to strengthen further the implementation of rights recognized in the Convention on the Rights of the Child there is a need to increase the protection of children from involvement in armed conflict,

Noting that article 1 of the Convention on the Rights of the Child specifies that, for the purposes of that Convention, a child means every human being below the age of 18 years unless, under the law applicable to the child, majority is attained earlier,

Convinced that an optional protocol to the Convention raising the age of possible recruitment of persons into armed forces and their participation in hostilities will contribute effectively to the implementation of the principle that the best interests of the child are to be a primary consideration in all actions concerning children,

Noting that the twenty-sixth international Conference of the Red Cross and Red Crescent in December 1995 recommended, *inter alia,* that parties to conflict take every feasible step to ensure that children under the age of 18 years do not take part in hostilities,

Welcoming the unanimous adoption, in June 1999, of International Labour Organization Convention No. 182 on the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour, which prohibits, *inter alia,* forced or compulsory recruitment of children for use in armed conflict,

Condemning with the gravest concern the recruitment, training and use within and across national borders of children in hostilities by armed groups distinct from the armed forces of a State, and recognizing the responsibility of those who recruit, train and use children in this regard,

Recalling the obligation of each party to an armed conflict to abide by the provisions of international humanitarian law,

Stressing that this Protocol is without prejudice to the purposes and principles contained in the Charter of the United Nations, including Article 51, and relevant norms of humanitarian law,

Bearing in mind that conditions of peace and security based on full respect of the purposes and principles contained in the Charter and observance of applicable human rights instruments are indispensable for the full protection of children, in particular during armed conflicts and foreign occupation,

Recognizing the special needs of those children who are particularly vulnerable to recruitment or use in hostilities contrary to this Protocol owing to

their economic or social status or gender,

Mindful of the necessity of taking into consideration the economic, social and political root causes of the involvement of children in armed conflicts,

Convinced of the need to strengthen international cooperation in the implementation of this Protocol, as well as the physical and psychosocial rehabilitation and social reintegration of children who are victims of armed conflict,

Encouraging the participation of the community and, in particular, children and child victims in the dissemination of informational and educational programmes concerning the implementation of the Protocol,

Have agreed as follows:

Art 1.

States Parties shall take all feasible measures to ensure that members of their armed forces who have not attained the age of 18 years do not take a direct part in hostilities.

Art 2.

States Parties shall ensure that persons who have not attained the age of 18 years are not compulsorily recruited into their armed forces.

Art 3.

1. States Parties shall raise in years the minimum age for the voluntary recruitment of persons into their national armed forces from that set out in article 38, paragraph 3, of the Convention on the Rights of the Child, taking account of the principles contained in that article and recognizing that under the Convention persons under 18 are entitled to special protection.
2. Each State Party shall deposit a binding declaration upon ratification of or accession to this Protocol that sets forth the minimum age at which it will permit voluntary recruitment into its national armed forces and a description of the safeguards that it has adopted to ensure that such recruitment is not forced or coerced.
3. States Parties that permit voluntary recruitment into their national armed forces under the age of 18 shall maintain safeguards to ensure, as a minimum, that:

a. Such recruitment is genuinely voluntary;
b. Such recruitment is done with the informed consent of the person's parents or legal guardians;
c. Such persons are fully informed of the duties involved in such military service;
d. Such persons provide reliable proof of age prior to acceptance into national military service.

4. Each State Party may strengthen its declaration at any time by notification to that effect addressed to the Secretary-General of the United Nations, who shall inform all States Parties. Such notification shall take effect on the date on which it is received by the Secretary-General.
5. The requirement to raise the age in paragraph 1 of the present article does not apply to schools operated by or under the control of the armed forces of the States Parties, in keeping with articles 28 and 29 of the Convention on the Rights of the Child.

Art 4.

1. Armed groups that are distinct from the armed forces of a State should not, under any circumstances, recruit or use in hostilities persons under the age of 18 years.
2. States Parties shall take all feasible measures to prevent such recruitment and use, including the adoption of legal measures necessary to prohibit and criminalize such practices.
3. The application of the present article under this Protocol shall not affect the legal status of any party to an armed conflict.

Art 5.

Nothing in the present Protocol shall be construed as precluding provisions in the law of a State Party or in international instruments and international humanitarian law that are more conducive to the realization of the rights of the child.

Art 6.

1. Each State Party shall take all necessary legal, administrative and other measures to ensure the effective implementation and enforcement of the

provisions of this Protocol within its jurisdiction.
2. States Parties undertake to make the principles and provisions of the present Protocol widely known and promoted by appropriate means, to adults and children alike.
3. States Parties shall take all feasible measures to ensure that persons within their jurisdiction recruited or used in hostilities contrary to this Protocol are demobilized or otherwise released from service. States Parties shall, when necessary, accord to these persons all appropriate assistance for their physical and psychological recovery and their social reintegration.

Art 7.

1. States Parties shall cooperate in the implementation of the present Protocol, including in the prevention of any activity contrary to the Protocol and in the rehabilitation and social reintegration of persons who are victims of acts contrary to this Protocol, including through technical cooperation and financial assistance. Such assistance and cooperation will be undertaken in consultation with concerned States Parties and relevant international organizations.
2. States Parties in a position to do so shall provide such assistance through existing multilateral, bilateral or other programmes, or, *inter alia,* through a voluntary fund established in accordance with the rules of the General Assembly.

Art 8.

1. Each State Party shall submit, within two years following the entry into force of the Protocol for that State Party, a report to the Committee on the Rights of the Child providing comprehensive information on the measures it has taken to implement the provisions of the Protocol, including the measures taken to implement the provisions on participation and recruitment.
2. Following the submission of the comprehensive report, each State Party shall include in the reports they submit to the Committee on the Rights of the Child, in accordance with article 44 of the Convention, any further information with respect to the implementation of the Protocol. Other States Parties to the Protocol shall submit a report every five years.
3. The Committee on the Rights of the Child may request from States Parties further information relevant to the implementation of this Protocol.

Art 9.

1. The present Protocol is open for signature by any State that is a party to the Convention or has signed it.
2. The present Protocol is subject to ratification and is open to accession by any State. Instruments of ratification or accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.
3. The Secretary-General, in his capacity as depositary of the Convention and the Protocol, shall inform all States Parties to the Convention and all States that have signed the Convention of each instrument of declaration pursuant to article 13.

Art 10.

1. The present Protocol shall enter into force three months after the deposit of the tenth instrument of ratification or accession.
2. For each State ratifying the present Protocol or acceding to it after its entry into force, the present Protocol shall enter into force one month after the date of the deposit of its own instrument of ratification or accession.

Art 11.

1. Any State Party may denounce the present Protocol at any time by written notification to the Secretary-General of the United Nations, who shall thereafter inform the other States Parties to the Convention and all States that have signed the Convention. The denunciation shall take effect one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General. If, however, on the expiry of that year the denouncing State Party is engaged in armed conflict, the denunciation shall not take effect before the end of the armed conflict.
2. Such a denunciation shall not have the effect of releasing the State Party from its obligations under the present Protocol in regard to any act that occurs prior to the date on which the denunciation becomes effective. Nor shall such a denunciation prejudice in any way the continued consideration of any matter that is already under consideration by the Committee prior to the date on which the denunciation becomes effective.

Art 12.

1. Any State Party may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate the proposed amendment to States Parties, with a request that they indicate whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposals. In the event that, within four months from the date of such communication, at least one third of the States Parties favour such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly for approval.
2. An amendment adopted in accordance with paragraph 1 of the present article shall enter into force when it has been approved by the General Assembly of the United Nations and accepted by a two-thirds majority of States Parties.
3. When an amendment enters into force, it shall be binding on those States Parties that have accepted it, other States Parties still being bound by the provisions of the present Protocol and any earlier amendments that they have accepted.

Art 13.

1. The present Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.
2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Protocol to all States Parties to the Convention and all States that have signed the Convention.

Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography, United Nations, 25 May 2000

The States Parties to the present Protocol,
Considering that, in order further to achieve the purposes of the Convention on the Rights of the Child and the implementation of its provisions, especially articles 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 and 36, it would be appropriate to extend the measures that States Parties should undertake in order to guarantee the protection of the child from the sale of children, child prostitution and child

pornography,

Considering also that the Convention on the Rights of the Child recognizes the right of the child to be protected from economic exploitation and from performing any work that is likely to be hazardous or to interfere with the child's education, or to be harmful to the child's health or physical, mental, spiritual, moral or social development,

Gravely concerned at the significant and increasing international traffic of children for the purpose of the sale of children, child prostitution and child pornography,

Deeply concerned at the widespread and continuing practice of sex tourism, to which children are especially vulnerable, as it directly promotes the sale of children, child prostitution and child pornography,

Recognizing that a number of particularly vulnerable groups, including girl children, are at greater risk of sexual exploitation, and that girl children are disproportionately represented among the sexually exploited,

Concerned about the growing availability of child pornography on the Internet and other evolving technologies, and recalling the International Conference on Combating Child Pornography on the Internet, held in Vienna in 1999, in particular its conclusion calling for the worldwide criminalization of the production, distribution, exportation, transmission, importation, intentional possession and advertising of child pornography, and stressing the importance of closer cooperation and partnership between Governments and the Internet industry,

Believing that the elimination of the sale of children, child prostitution and child pornography will be facilitated by adopting a holistic approach, addressing the contributing factors, including underdevelopment, poverty, economic disparities, inequitable socio-economic structure, dysfunctioning families, lack of education, urban-rural migration, gender discrimination, irresponsible adult sexual behaviour, harmful traditional practices, armed conflicts and trafficking of children,

Believing also that efforts to raise public awareness are needed to reduce consumer demand for the sale of children, child prostitution and child pornography, and believing further in the importance of strengthening global partnership among all actors and of improving law enforcement at the national level,

Noting the provisions of international legal instruments relevant to the protection of children, including the Hague Convention on the Protection of Children and Cooperation in Respect of Inter-Country Adoption, the Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction, the Hague Convention on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Cooperation in Respect of Parental Responsibility and Measures for the

Protection of Children, and International Labour Organization Convention No. 182 on the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour,

Encouraged by the overwhelming support for the Convention on the Rights of the Child, demonstrating the widespread commitment that exists for the promotion and protection of the rights of the child,

Recognizing the importance of the implementation of the provisions of the Programme of Action for the Prevention of the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography and the Declaration and Agenda for Action adopted at the World Congress against Commercial Sexual Exploitation of Children, held at Stockholm from 27 to 31 August 1996, and the other relevant decisions and recommendations of pertinent international bodies,

Taking due account of the importance of the traditions and cultural values of each people for the protection and harmonious development of the child,

Have agreed as follows:

Art 1.

States Parties shall prohibit the sale of children, child prostitution and child pornography as provided for by the present Protocol.

Art 2.

For the purposes of the present Protocol:

a. Sale of children means any act or transaction whereby a child is transferred by any person or group of persons to another for remuneration or any other consideration;
b. Child prostitution means the use of a child in sexual activities for remuneration or any other form of consideration;
c. Child pornography means any representation, by whatever means, of a child engaged in real or simulated explicit sexual activities or any representation of the sexual parts of a child for primarily sexual purposes.

Art 3.

1. Each State Party shall ensure that, as a minimum, the following acts and activities are fully covered under its criminal or penal law, whether these

offences are committed domestically or transnationally or on an individual or organized basis:

a. In the context of sale of children as defined in article 2:
    i. Offering, delivering or accepting, by whatever means, a child for the purpose of:
        a. Sexual exploitation of the child;
        b. Transfer of organs of the child for profit;
        c. Engagement of the child in forced labour;
    ii. Improperly inducing consent, as an intermediary, for the adoption of a child in violation of applicable international legal instruments on adoption;
b. Offering, obtaining, procuring or providing a child for child prostitution, as defined in article 2;
c. Producing, distributing, disseminating, importing, exporting, offering, selling or possessing for the above purposes child pornography as defined in article 2.

2. Subject to the provisions of the national law of a State Party, the same shall apply to an attempt to commit any of these acts and to complicity or participation in any of these acts.
3. Each State Party shall make these offences punishable by appropriate penalties that take into account their grave nature.
4. Subject to the provisions of its national law, each State Party shall take measures, where appropriate, to establish the liability of legal persons for offences established in paragraph 1 of the present article. Subject to the legal principles of the State Party, such liability of legal persons may be criminal, civil or administrative.
5. States Parties shall take all appropriate legal and administrative measures to ensure that all persons involved in the adoption of a child act in conformity with applicable international legal instruments.

Art 4.

1. Each State Party shall take such measures as may be necessary to establish its jurisdiction over the offences referred to in article 3, paragraph 1, when the offences are committed in its territory or on board a ship or aircraft registered in that State.
2. Each State Party may take such measures as may be necessary to establish its jurisdiction over the offences referred to in article 3, paragraph 1, in the following cases:

a. When the alleged offender is a national of that State or a person who has his habitual residence in its territory;
b. When the victim is a national of that State.

3. Each State Party shall also take such measures as may be necessary to establish its jurisdiction over the afore mentioned offences when the alleged offender is present in its territory and it does not extradite him or her to another State Party on the ground that the offence has been committed by one of its nationals.
4. This Protocol does not exclude any criminal jurisdiction exercised in accordance with internal law.

Art 5.

1. The offences referred to in article 3, paragraph 1, shall be deemed to be included as extraditable offences in any extradition treaty existing between States Parties and shall be included as extraditable offences in every extradition treaty subsequently concluded between them, in accordance with the conditions set forth in such treaties.
2. If a State Party that makes extradition conditional on the existence of a treaty receives a request for extradition from another State Party with which it has no extradition treaty, it may consider the present Protocol to be a legal basis for extradition in respect of such offences. Extradition shall be subject to the conditions provided by the law of the requested State.
3. States Parties that do not make extradition conditional on the existence of a treaty shall recognize such offences as extraditable offences between themselves subject to the conditions provided by the law of the requested State.
4. Such offences shall be treated, for the purpose of extradition between States Parties, as if they had been committed not only in the place in which they occurred but also in the territories of the States required to establish their jurisdiction in accordance with article 4.
5. If an extradition request is made with respect to an offence described in article 3, paragraph 1, and the requested State Party does not or will not extradite on the basis of the nationality of the offender, that State shall take suitable measures to submit the case to its competent authorities for the purpose of prosecution.

Art 6.

1. States Parties shall afford one another the greatest measure of assistance in

connection with investigations or criminal or extradition proceedings brought in respect of the offences set forth in article 3, paragraph 1, including assistance in obtaining evidence at their disposal necessary for the proceedings.
2. States Parties shall carry out their obligations under paragraph 1 of the present article in conformity with any treaties or other arrangements on mutual legal assistance that may exist between them. In the absence of such treaties or arrangements, States Parties shall afford one another assistance in accordance with their domestic law.

Art 7.

States Parties shall, subject to the provisions of their national law:

a. Take measures to provide for the seizure and confiscation, as appropriate, of:
    i. Goods, such as materials, assets and other instrumentalities used to commit or facilitate offences under the present Protocol;
    ii. Proceeds derived from such offences;
b. Execute requests from another State Party for seizure or confiscation of goods or proceeds referred to in subparagraph (a) (i) and (ii);
c. Take measures aimed at closing, on a temporary or definitive basis, premises used to commit such offences.

Art 8.

1. States Parties shall adopt appropriate measures to protect the rights and interests of child victims of the practices prohibited under the present Protocol at all stages of the criminal justice process, in particular by:

a. Recognizing the vulnerability of child victims and adapting procedures to recognize their special needs, including their special needs as witnesses;
b. Informing child victims of their rights, their role and the scope, timing and progress of the proceedings and of the disposition of their cases;
c. Allowing the views, needs and concerns of child victims to be presented and considered in proceedings where their personal interests are affected, in a manner consistent with the procedural rules of national law;
d. Providing appropriate support services to child victims throughout

the legal process;

e. Protecting, as appropriate, the privacy and identity of child victims and taking measures in accordance with national law to avoid the inappropriate dissemination of information that could lead to the identification of child victims;
f. Providing, in appropriate cases, for the safety of child victims, as well as that of their families and witnesses on their behalf, from intimidation and retaliation;
g. Avoiding unnecessary delay in the disposition of cases and the execution of orders or decrees granting compensation to child victims.

2. States Parties shall ensure that uncertainty as to the actual age of the victim shall not prevent the initiation of criminal investigations, including investigations aimed at establishing the age of the victim.
3. States Parties shall ensure that, in the treatment by the criminal justice system of children who are victims of the offences described in the present Protocol, the best interest of the child shall be a primary consideration.
4. States Parties shall take measures to ensure appropriate training, in particular legal and psychological training, for the persons who work with victims of the offences prohibited under the present Protocol.
5. States Parties shall, in appropriate cases, adopt measures in order to protect the safety and integrity of those persons and/or organizations involved in the prevention and/or protection and rehabilitation of victims of such offences.
6. Nothing in the present article shall be construed as prejudicial to or inconsistent with the rights of the accused to a fair and impartial trial.

Art 9.

1. States Parties shall adopt or strengthen, implement and disseminate laws, administrative measures, social policies and programmes to prevent the offences referred to in the present Protocol. Particular attention shall be given to protect children who are especially vulnerable to these practices.
2. States Parties shall promote awareness in the public at large, including children, through information by all appropriate means, education and training, about the preventive measures and harmful effects of the offences referred to in the present Protocol. In fulfilling their obligations under this article, States Parties shall encourage the participation of the community and, in particular, children and child victims, in such information and education and training programmes, including at the international level.
3. States Parties shall take all feasible measures with the aim of ensuring all

appropriate assistance to victims of such offences, including their full social reintegration and their full physical and psychological recovery.
4. States Parties shall ensure that all child victims of the offences described in the present Protocol have access to adequate procedures to seek, without discrimination, compensation for damages from those legally responsible.
5. States Parties shall take appropriate measures aimed at effectively prohibiting the production and dissemination of material advertising the offences described in the present Protocol.

Art 10.

1. States Parties shall take all necessary steps to strengthen international cooperation by multilateral, regional and bilateral arrangements for the prevention, detection, investigation, prosecution and punishment of those responsible for acts involving the sale of children, child prostitution, child pornography and child sex tourism. States Parties shall also promote international cooperation and coordination between their authorities, national and international non-governmental organizations and international organizations.
2. States Parties shall promote international cooperation to assist child victims in their physical and psychological recovery, social reintegration and repatriation.
3. States Parties shall promote the strengthening of international cooperation in order to address the root causes, such as poverty and underdevelopment, contributing to the vulnerability of children to the sale of children, child prostitution, child pornography and child sex tourism.
4. States Parties in a position to do so shall provide financial, technical or other assistance through existing multilateral, regional, bilateral or other programmes.

Art 11.

Nothing in the present Protocol shall affect any provisions that are more conducive to the realization of the rights of the child and that may be contained in:

a. The law of a State Party;
b. International law in force for that State.

Art 12.

1. Each State Party shall, within two years following the entry into force of the Protocol for that State Party, submit a report to the Committee on the Rights of the Child providing comprehensive information on the measures it has taken to implement the provisions of the Protocol.
2. Following the submission of the comprehensive report, each State Party shall include in the reports they submit to the Committee on the Rights of the Child, in accordance with article 44 of the Convention, any further information with respect to the implementation of the Protocol. Other States Parties to the Protocol shall submit a report every five years.
3. The Committee on the Rights of the Child may request from States Parties further information relevant to the implementation of this Protocol.

Art 13.

1. The present Protocol is open for signature by any State that is a party to the Convention or has signed it.
2. The present Protocol is subject to ratification and is open to accession by any State that is a party to the Convention or has signed it. Instruments of ratification or accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Art 14.

1. The present Protocol shall enter into force three months after the deposit of the tenth instrument of ratification or accession.
2. For each State ratifying the present Protocol or acceding to it after its entry into force, the present Protocol shall enter into force one month after the date of the deposit of its own instrument of ratification or accession.

Art 15.

1. Any State Party may denounce the present Protocol at any time by written notification to the Secretary-General of the United Nations, who shall thereafter inform the other States Parties to the Convention and all States that have signed the Convention. The denunciation shall take effect one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General of the United

Nations.
2. Such a denunciation shall not have the effect of releasing the State Party from its obligations under the present Protocol in regard to any offence that occurs prior to the date on which the denunciation becomes effective. Nor shall such a denunciation prejudice in any way the continued consideration of any matter that is already under consideration by the Committee prior to the date on which the denunciation becomes effective.

Art 16.

1. Any State Party may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate the proposed amendment to States Parties, with a request that they indicate whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposals. In the event that, within four months from the date of such communication, at least one third of the States Parties favour such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly of the United Nations for approval.
2. An amendment adopted in accordance with paragraph 1 of the present article shall enter into force when it has been approved by the General Assembly and accepted by a two-thirds majority of States Parties.
3. When an amendment enters into force, it shall be binding on those States Parties that have accepted it, other States Parties still being bound by the provisions of the present Protocol and any earlier amendments that they have accepted.

Art 17.

1. The present Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.
2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Protocol to all States Parties to the Convention and all States that have signed the Convention.

Vedlegg 8. FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller (norsk oversettelse)

FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989

Vedtatt og åpnet for undertegning, ratifikasjon og tiltredelse av FNs generalforsamlings resolusjon 44/25, 20. november 1989, i kraft 2. september 1990, i samsvar med artikkel 49
Innledning
De stater som er part i denne konvensjon,

- som tar i betraktning at anerkjennelsen av den iboende verdighet hos alle medlemmer av menneskeslekten og av deres like og uavhendelige rettigheter, i samsvar med prinsippene fastslått i De forente nasjoners pakt, er grunnlaget for frihet, rettferdighet og fred i verden,
- som tar hensyn til at De forente nasjoners folk i Pakten har bekreftet sin tro på de grunnleggende menneskerettigheter og på det enkelte menneskets verdighet og verdi, og at de har besluttet å fremme sosiale fremskritt og bedre levevilkårunder større frihet,
- som erkjenner at De forente nasjoner i Verdenserklæringen om menneskerettighetene og i de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene har fastslått og er blitt enige om at alle har krav på de rettigheter og friheter som er fastsatt i disse, uten forskjellsbehandling av noe slag på grunn av rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, eiendomsforhold, fødsel eller annen stilling,
- som minner om at De forente nasjoner i Verdenserklæringen om menneskerettighetene har fastslått at barn har rett til spesiell omsorg og hjelp,
- som er overbevist om at familien, som den grunnleggende enhet i samfunnet og den naturlige ramme for alle sine medlemmers og særlig barns vekst og trivsel, bør gis den nødvendige beskyttelse og hjelp slik at den fullt ut kan påta seg sine forpliktelser i samfunnet,
- som erkjenner at barn bør vokse opp i et familiemiljø, i en atmosfære av glede, kjærlighet og forståelse for å sikre full og harmonisk utvikling av deres personlighet,
- som mener at barn fullt ut bør forberedes til å leve sitt eget liv i samfunnet, og oppdras i pakt med idealene fastslått i De forente nasjoners pakt og særlig i en ånd av fred, verdighet, toleranse, frihet, likhet og solidaritet,
- som tar hensyn til at behovet for å gi barn særlig omsorg er fastslått i

Genève-erklæringen om barnets rettigheter av 1924 og i Erklæringen om barnets rettigheter vedtatt av De forente nasjoners hovedforsamling 20. november 1959, og er anerkjent i Verdenserklæringen om menneskerettighetene, i Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter (særlig i artikkel 23 og 24), i Den internasjonale konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (særlig i artikkel 10) og i vedtektene og relevante instrumenter for særorganisasjoner og internasjonale organisasjoner som er opptatt av barns velferd,

- som tar hensyn til – som angitt i Erklæringen om barnets rettigheter – at «barn på grunn av sin fysiske og psykiske umodenhet har behov for spesielle beskyttelsestiltak og særlig omsorg, herunder egnet lovfestet beskyttelse både før og etter fødselen»,
- som minner om bestemmelsene i Erklæringen om sosiale og rettslige prinsipper for beskyttelse av barns velferd særlig med henblikk på plassering i fosterhjem og adopsjon innenlands og utenlands, De forente nasjoners standard minimumsregler for rettspleie angående mindreårige (Beijingreglene) og Erklæringen om beskyttelse av kvinner og barn i nødssituasjoner og under væpnet konflikt,
- som erkjenner at det i alle land i verden finnes barn som lever under særdeles vanskelige forhold, og at det må tas særlig hensyn til slike barn,
- som tar tilbørlig hensyn til den betydning hvert folks tradisjoner og kulturelle verdier har for barns beskyttelse og harmoniske utvikling,
- som erkjenner betydningen av internasjonalt samarbeid for å bedre barns levekår i alle land, særlig i utviklingslandene,
- er blitt enige om følgende:

Del I

Art 1.

I denne konvensjonen menes med barn ethvert menneske under 18 år, hvis ikke barnet blir myndig tidligere etter den lovgivning som gjelder for barnet.

Art 2.

1. De stater som er part i denne konvensjon, skal respektere og sikre de rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon for ethvert barn innenfor deres

jurisdiksjon, uten diskriminering av noe slag og uten hensyn til barnets, dets foreldres eller verges rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politiske eller annen oppfatning, nasjonale, etniske eller sosiale opprinnelse, eiendomsforhold, funksjonshemming, fødsel eller annen stilling.
2. Partene skal treffe alle egnede tiltak for å sikre at barnet beskyttes mot enhver form for diskriminering eller straff på grunn av sine foreldres, sin verges eller familiemedlemmers stilling, virksomhet, meningsytringer eller tro.

Art 3.

1. Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.
2. Partene påtar seg å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel, idet det tas hensyn til rettighetene og forpliktelsene til barnets foreldre, verger eller andre enkeltpersoner som har det juridiske ansvaret for ham eller henne, og skal treffe alle egnede, lovgivningsmessige og administrative tiltak for dette formål.
3. Partene skal sikre at de institusjoner og tjenester som har ansvaret for barns omsorg eller beskyttelse, retter seg etter de standarder som er fastsatt av de kompetente myndigheter, særlig med hensyn til sikkerhet, helse, personalets antall og kvalifikasjoner samt kvalifisert tilsyn.

Art 4.

Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative og andre tiltak for å gjennomføre de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjon. Når det gjelder økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, skal partene treffe slike tiltak i størst mulig utstrekning innenfor de ressurser de har til rådighet, om nødvendig innenfor rammen av internasjonalt samarbeid.

Art 5.

Partene skal respektere det ansvar og de rettigheter og forpliktelser som foreldre, eventuelt slektninger eller medlemmer av lokalsamfunnet ifølge stedlig skikk, verger eller andre med juridisk ansvar for barnet har, for å gi det veiledning og støtte, tilpasset dets gradvise utvikling av evner og anlegg, under barnets utøvelse av rettighetene anerkjent i denne konvensjonen.

Art 6.

1. Partene erkjenner at hvert barn har en iboende rett til livet.
2. Partene skal så langt det er mulig sikre at barnet overlever og vokser opp.

Art 7.

1. Barnet skal registreres umiddelbart etter fødselen og skal fra fødselen ha rett til et navn, rett til å erverve et statsborgerskap, og, så langt det er mulig, rett til å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem.
2. Partene skal sikre gjennomføringen av disse rettighetene i samsvar med sin nasjonale lovgivning og sine forpliktelser i henhold til relevante internasjonale instrumenter på dette området, særlig når barnet ellers ville blitt statsløs.

Art 8.

1. Partene forplikter seg til å respektere barnets rett til å bevare sin identitet, herunder statsborgerskap, navn og familieforhold som anerkjent av loven, uten ulovlig innblanding.
2. Dersom et barn ulovlig blir fratatt sin identitet helt eller delvis, skal partene yte egnet bistand og beskyttelse med henblikk på hurtig gjenoppretting av hans eller hennes identitet.

Art 9.

1. Partene skal sikre at et barn ikke blir skilt fra sine foreldre mot deres vilje, unntatt når kompetente myndigheter, som er underlagt rettslig prøving, i samsvar med gjeldende lover og saksbehandlingsregler, beslutter at slik atskillelse er nødvendig av hensyn til barnets beste. Slik beslutning kan være nødvendig i særlige tilfeller som f.eks. ved foreldres mishandling eller vanskjøtsel av barnet, eller dersom foreldrene lever atskilt og det må treffes en avgjørelse om hvor barnet skal bo.
2. Under behandling av en sak i henhold til nr. 1 skal samtlige berørte parter gis anledning til å delta i saksbehandlingen og fremføre sine synspunkter.
3. Partene skal respektere den rett et barn som er atskilt fra en eller begge foreldre har til å opprettholde personlig forbindelse og direkte kontakt med begge foreldrene regelmessig, med mindre dette er i strid med barnets beste.
4. Dersom slik atskillelse skyldes en handling iverksatt av en part, som f.eks.

pågripelse, fengsling, eksil, utvisning eller død, (herunder dødsfall av en hvilken som helst årsak mens vedkommende er i denne partens varetekt), av en eller begge foreldre eller barnet, skal parten etter anmodning gi foreldrene, barnet, eller, når det er hensiktsmessig, et annet familiemedlem de vesentlige opplysninger om det eller de fraværende familiemedlemmenes oppholdssted, med mindre dette er til skade for barnet. Partene skal dessuten påse at fremleggelse av en slik anmodning ikke i seg selv vil få negative følger for vedkommende person eller personer.

Art 10.

1. I samsvar med partenes forpliktelse etter artikkel 9 nr. 1 skal søknader fra et barn eller dets foreldre om å reise inn i eller ut av en parts territorium med henblikk på familiegjenforening, behandles av partene på en positiv, human og rask måte. Partene skal dessuten sikre at fremleggelse av en slik søknad ikke vil få negative følger for søkerne og for medlemmene av deres familie.
2. Hvis foreldrene til et barn bor i forskjellige land, skal barnet ha rett til, unntatt under særlige omstendigheter, å opprettholde regelmessige, personlige forbindelser og direkte kontakt med begge foreldrene. For dette formål og i samsvar med partenes forpliktelse etter artikkel 9 nr. 1 skal partene respektere barnets og dets foreldres rett til å forlate ethvert land, herunder sitt eget, og til å reise inn i sitt eget land. Retten til å forlate ethvert land skal bare være underlagt begrensninger som er fastsatt ved lov og som er nødvendige for å beskytte nasjonal sikkerhet, offentlig orden (ordre public), offentlig helse eller moral eller andres rettigheter og friheter, og som er forenlige med de øvrige rettigheter som er anerkjent i denne konvensjon.

Art 11.

1. Partene skal treffe tiltak for å bekjempe at barn ulovlig føres ut av landet og ikke føres tilbake fra utlandet.
2. For dette formål skal partene fremme inngåelse av bilaterale eller multilaterale avtaler eller tiltredelse til eksisterende avtaler.

Art 12.

1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som

vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.
2. For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.

Art 13.

1. Barnet skal ha rett til ytringsfrihet; denne rett skal omfatte frihet til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer av ethvert slag uten hensyn til grenser, enten det skjer muntlig, skriftlig eller på trykk, i kunstnerisk form eller gjennom en hvilken som helst uttrykksmåte barnet måtte velge.
2. Utøvelsen av denne rett kan undergis visse begrensninger, men bare begrensninger som er fastsatt ved lov og som er nødvendige:

a. av hensyn til andres rettigheter eller omdømme, eller
b. for å beskytte nasjonal sikkerhet, offentlig orden (ordre public) eller offentlig helse eller moral.

Art 14.

1. Partene skal respektere barnets rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet.
2. Partene skal respektere foreldrenes, eventuelt vergenes, rett og plikt til å veilede barnet om utøvelsen av hans eller hennes rettigheter på en måte som er i samsvar med barnets gradvise utvikling.
3. Frihet til å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning kan bare undergis de begrensninger som er fastsatt ved lov og som er nødvendige for å beskytte offentlig trygghet, orden, helse eller moral eller andres grunnleggende rettigheter og friheter.

Art 15.

1. Partene anerkjenner barnets rett til organisasjonsfrihet og frihet til å delta i fredelige forsamlinger.
2. Det kan ikke legges andre begrensninger på utøvelsen av disse rettigheter enn de som pålegges etter loven og som er nødvendige i et demokratisk

samfunn av hensyn til nasjonal sikkerhet eller offentlig trygghet, offentlig orden (ordre public), beskyttelse av offentlig helse eller moral eller beskyttelse av andres rettigheter og friheter.

Art 16.

1. Ingen barn skal utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv, sin familie, sitt hjem eller sin korrespondanse, eller for ulovlige angrep mot sin ære eller sitt omdømme.
2. Barnet har rett til lovens beskyttelse mot slik innblanding eller slike angrep.

Art 17.

Partene erkjenner massemedienes viktige rolle og skal sikre at barnet har tilgang til informasjon og stoff fra forskjellige nasjonale og internasjonale kilder, særlig de som har som formål å fremme barnets sosiale, åndelige og moralske velferd og fysiske og psykiske helse. For dette formål skal partene:

a. oppmuntre massemediene til å spre informasjon og stoff som er av sosial og kulturell verdi for barnet og er i pakt med ånden i artikkel 29,
b. oppmuntre internasjonalt samarbeid om produksjon, utveksling og spredning av slik informasjon og slikt stoff fra forskjellige kulturelle, nasjonale og internasjonale kilder,
c. oppmuntre produksjon og spredning av barnebøker,
d. oppmuntre massemediene til å ta særlig hensyn til de språklige behov hos barn som tilhører en minoritetsgruppe eller et urfolk,
e. oppmuntre utviklingen av egnede retningslinjer for å beskytte barn mot informasjon og stoff som er skadelig for barns velferd, idet bestemmelsene i artiklene 13 og 18 tas i betraktning.

Art 18.

1. Partene skal bestrebe seg på å sikre anerkjennelse av prinsippet om at begge foreldre har et felles ansvar for barnets oppdragelse og utvikling. Foreldre, eventuelt verger, har hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling. Barnets beste skal for dem komme i første rekke.
2. For å garantere og fremme de rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon, skal partene yte egnet bistand til foreldre og verger når de utfører sine plikter

som barneoppdragere, og de skal sørge for utvikling av institusjoner, ordninger og tjenester innen barneomsorg.
3. Partene skal treffe alle egnede tiltak for å sikre at barn av yrkesaktive foreldre får rett til å nyte godt av omsorgstjenester og – ordninger for barn når de oppfyller vilkårene for dette.

Art 19.

1. Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet.
2. Slike beskyttelsestiltak bør omfatte effektive prosedyrer for utforming av sosiale programmer som yter nødvendig støtte til barnet og til dem som har omsorgen for barnet, samt andre former for forebygging, påpeking, rapportering, viderehenvisning, undersøkelse, behandling og oppfølging av tilfeller av barnemishandling som tidligere beskrevet og, om nødvendig, for rettslig oppfølging.

Art 20.

1. Et barn som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø, eller som i egen interesse ikke kan tillates å bli værende i et slikt miljø, skal ha rett til særlig beskyttelse og bistand fra staten.
2. I samsvar med sin nasjonale lovgivning skal partene sikre alternativ omsorg for et slikt barn.
3. Slik omsorg kan f.eks. omfatte plassering i fosterhjem, Kafala etter islamsk lov, adopsjon eller, om nødvendig, plassering i institusjon egnet for omsorg for barn. Når mulige løsninger overveies, skal det tas tilbørlig hensyn til ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

Art 21.

Parter som anerkjenner og/eller tillater adopsjon, skal sikre at barnets beste skal være det overordnede hensynet, og de skal:

a. sikre at tillatelse til adopsjon bare blir gitt av kompetente myndigheter som i samsvar med gjeldende lover og saksbehandlingsregler og på grunnlag av alle relevante og pålitelige opplysninger beslutter at adopsjon kan tillates på bakgrunn av barnets situasjon i forhold til foreldre, slektninger og verger og at de berørte personer, om nødvendig, har gitt sitt samtykke til adopsjonen etter å ha fått full informasjon og den rådgivning som måtte være nødvendig,
b. erkjenne at adopsjon fra et land til et annet kan betraktes som en alternativ form for omsorg for et barn, dersom barnet ikke kan plasseres i en fosterfamilie eller adopteres bort, eller det ikke på noen egnet måte er mulig å dra omsorg for barnet i hjemlandet,
c. sikre at barn som adopteres til et annet land, nyter godt av de samme beskyttelsestiltak og regler som gjelder for adopsjon innenlands,
d. treffe alle egnede tiltak for å sikre at utenlandsadopsjon ikke fører til utilbørlig økonomisk fortjeneste for dem som har medvirket ved adopsjonen,
e. når det er hensiktsmessig, fremme formålet med denne artikkel ved å inngå bilaterale eller multilaterale ordninger eller avtaler, og innenfor denne ramme bestrebe seg på å sikre at plassering av barnet i et annet land blir utført av kompetente myndigheter eller organer.

Art 22.

1. Partene skal treffe egnede tiltak for å sikre at et barn som søker flyktningestatus eller som anses som flyktning i samsvar med gjeldende internasjonal eller nasjonal rett og praksis, enten de kommer alene eller er ledsaget av sine foreldre eller av en annen person, får behørig beskyttelse og humanitær hjelp i av utøvelsen rettighetene anerkjent i denne konvensjon og i andre internasjonale instrumenter om menneskerettigheter eller humanitære forhold som vedkommende stater er part i.
2. For dette formål skal partene på den måte de finner hensiktsmessig, samarbeide i forbindelse med alle bestrebelser iverksatt av De forente nasjoner og andre kompetente mellomstatlige eller ikke-statlige organisasjoner som samarbeider med De forente nasjoner, for å beskytte og hjelpe et slikt barn og for å oppspore et flyktningebarns foreldre eller andre familiemedlemmer for å skaffe til veie de opplysninger som er nødvendige for at barnet kan gjenforenes med sin familie. Dersom det ikke er mulig å finne foreldre eller andre familiemedlemmer, skal barnet gis samme beskyttelse som ethvert annet barn som av en eller annen grunn permanent eller midlertidig er berøvet sitt

familiemiljø, som fastsatt i denne konvensjon.

Art 23.

1. Partene anerkjenner at et barn som er psykisk eller fysisk utviklingshemmet, bør ha et fullverdig og anstendig liv under forhold som sikrer verdighet, fremmer selvstendighet og bidrar til barnets aktive deltakelse i samfunnet.
2. Partene anerkjenner at barn med funksjonshemminger har rett til særlig omsorg og skal, innenfor rammen av de midler som er til rådighet, oppmuntre til og sikre at barn som oppfyller vilkårene og barns omsorgspersoner får den hjelp de har søkt om og som er rimelig i forhold til barnets tilstand og foreldrenes eller andre omsorgspersoners situasjon.
3. Idet det anerkjennes at funksjonshemmede barn har særlige behov, skal hjelp som ytes i samsvar med nr. 2 gis gratis når dette er mulig, samtidig som foreldrenes eller andre omsorgspersoners økonomi tas i betraktning, og hjelpen skal innrettes slik at funksjonshemmede barn har effektiv adgang til og mottar undervisning, opplæring, helsetjenester, rehabiliteringstjenester, forberedelse til arbeidslivet og rekreasjonsmuligheter på en måte som best mulig fremmer barnets sosiale integrering og personlige utvikling, herunder dets kulturelle og åndelige utvikling.
4. I det internasjonale samarbeids ånd skal partene fremme utveksling av egnet informasjon om forebyggende helsearbeid og om medisinsk, psykologisk og fysikalsk behandling av funksjonshemmede barn, herunder spredning av og tilgang til informasjon om rehabiliteringsmetoder, undervisning og yrkesveiledningstjenester, for at partene skal kunne forbedre sin kapasitet og kompetanse og å utvide sine erfaringer på disse områder. I denne sammenheng skal det tas særlig hensyn til utviklingslandenes behov.

Art 24.

1. Partene anerkjenner barnets rett til å nyte godt av den høyest oppnåelige helsestandard og til behandlingstilbud for sykdom og rehabilitering. Partene skal bestrebe seg på å sikre at ingen barn fratas sin rett til adgang til slike helsetjenester.
2. Partene skal arbeide for full gjennomføring av denne rettighet og skal særlig treffe egnede tiltak for å:

a. redusere spedbarns- og barnedødelighet,
b. sikre at det ytes nødvendig legehjelp og helseomsorg til alle barn, med

vekt på utviklingen av primærhelsetjenesten,

c. bekjempe sykdom og feilernæring, også innenfor rammen av primærhelsetjenesten, ved bl.a. å anvende allerede tilgjengelig teknologi og gjennom å stille tilstrekkelig næringsrike matvarer og rent drikkevann til rådighet, idet farene og risikoen knyttet til miljøforurensning tas i betraktning,
d. sikre egnet helseomsorg for mødre før og etter fødselen,
e. sikre at alle grupper i samfunnet, særlig foreldre og barn, er informert om, har tilgang til undervisning om og støttes i bruken av grunnleggende kunnskaper om barns helse og ernæring, fordelene ved amming, hygiene, miljøhygiene og forebygging av ulykker,
f. utvikle forebyggende helseomsorg, foreldreveiledning, og undervisning og tjenester innen familieplanlegging.

3. Partene skal treffe alle effektive og egnede tiltak for å avskaffe tradisjonsbunden praksis som er skadelig for barns helse.
4. Partene forplikter seg til å fremme og oppmuntre internasjonalt samarbeid med henblikk på gradvis å virkeliggjøre fullt ut rettighetene anerkjent i denne artikkel. I denne sammenheng skal det tas spesielt hensyn til utviklingslandenes behov.

Art 25.

Partene anerkjenner at et barn som er blitt plassert av kompetente myndigheter for å få omsorg, beskyttelse eller fysisk eller psykisk behandling, har rett til periodisk vurdering av den behandling barnet får og av alle andre forhold som har betydning for plasseringen av barnet.

Art 26.

1. Partene skal anerkjenne ethvert barns rett til sosiale trygdeytelser, inkludert sosial forsikring, og skal treffe de nødvendige tiltak for at barnet oppnår fulle rettigheter i samsvar med landets lovgivning.
2. Slike ytelser bør, når det er hensiktsmessig, gis under hensyn til ressursene og forholdene til barnet og de personer som har ansvaret for barnets underhold, samt til andre forhold som har betydning for søknad om ytelser inngitt av eller på vegne av barnet.

Art 27.

1. Partene anerkjenner ethvert barns rett til en levestandard som er tilstrekkelig for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sosiale utvikling.
2. Foreldre eller andre som er ansvarlige for barnet, har det grunnleggende ansvaret for å sikre, innen sine evner og økonomiske muligheter, de levevilkår som er nødvendige for barnets utvikling.
3. I samsvar med nasjonale forhold og innenfor rammen av sine midler, skal partene treffe egnede tiltak for å hjelpe foreldre og andre som har ansvaret for barnet til å virkeliggjøre denne rettighet, og de skal ved behov sørge for materiell hjelp og støttetiltak, særlig med hensyn til mat, klær og bolig.
4. Partene skal treffe alle egnede tiltak for å sikre inndriving av underholdsbidrag for barnet fra foreldrene eller andre personer som har økonomisk ansvar for barnet, enten de bor i vedkommende stat eller i utlandet. Særlig når personen som har økonomisk ansvar for barnet bor i en annen stat enn barnet, skal partene fremme tilslutning til internasjonale avtaler eller inngåelse av slike avtaler så vel som utarbeidelse av andre egnede ordninger.

Art 28.

1. Partene anerkjenner barnets rett til utdanning, og med sikte på å oppnå denne rett gradvis og på grunnlag av like muligheter skal de særlig:

a. gjøre grunnutdanningen obligatorisk og gratis tilgjengelig for alle,
b. oppmuntre utviklingen av forskjellige former for videregående opplæring, herunder allmennfaglig og yrkesfaglig opplæring, gjøre dem tilgjengelige og oppnåelige for ethvert barn, og treffe egnede tiltak som f.eks. innføring av gratis undervisning og tilbud om økonomisk støtte ved behov,
c. med alle egnede midler gjøre høyere utdanning tilgjengelig for alle på grunnlag av den enkeltes evner,
d. gjøre informasjon og veiledning om undervisning og fagopplæring tilgjengelig og oppnåelig for alle barn,
e. treffe tiltak for å oppmuntre til regelmessig skolegang og for å redusere antallet av dem som ikke fullfører skolegangen.

2. Partene skal treffe alle egnede tiltak for å sikre at skolens disiplin utøves på en måte som er forenlig med barnets menneskeverd og i samsvar med denne konvensjon.
3. Partene skal fremme og oppmuntre internasjonalt samarbeid om forhold som

angår utdanning, særlig med henblikk på å bidra til å avskaffe uvitenhet og analfabetisme over hele verden og å lette tilgangen til vitenskapelig og teknologisk kunnskap og moderne undervisningsmetoder. I denne sammenheng skal det tas særlig hensyn til utviklingslandenes behov.

Art 29.

1. Partene er enige om at barnets utdanning skal ta sikte på:

a. å utvikle barnets personlighet, talenter og psykiske og fysiske evner så langt det er mulig,
b. å utvikle respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter og for prinsippene nedfelt i De forente nasjoners pakt,
c. å utvikle respekt for barnets foreldre, dets egen kulturelle identitet, språk og verdier, for de nasjonale verdier i det land barnet bor, landet hvor han eller hun eventuelt kommer fra og for kulturer som er forskjellige fra barnets egen kultur,
d. å forberede barnet til et ansvarlig liv i et fritt samfunn i en ånd av forståelse, fred, toleranse, likestilling mellom kjønnene og vennskap mellom alle folkeslag, etniske, nasjonale og religiøse grupper og personer som tilhører urbefolkningen,
e. å fremme respekten for det naturlige miljø.

2. Ingen del av denne artikkel eller artikkel 28 skal fortolkes slik at det gripes inn i personers og organisasjoners frihet til å opprette og lede utdanningsinstitusjoner, under forutsetning av at prinsippene fastsatt i nr. 1 i denne artikkel overholdes, og at den undervisningen som blir gitt i slike institusjoner er i samsvar med de minimumskrav vedkommende stat eventuelt har fastsatt.

Art 30.

I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk.

Art 31.

1. Partene anerkjenner barnets rett til hvile og fritid og til å delta i lek og fritidsaktiviteter som passer for barnets alder og til fritt å delta i kulturliv og kunstnerisk virksomhet.
2. Partene skal respektere og fremme barnets rett til fullt ut å delta i det kulturelle og kunstneriske liv og skal oppmuntre tilgangen til egnede og like muligheter for kulturelle, kunstneriske, rekreasjons- og fritidsaktiviteter.

Art 32.

1. Partene anerkjenner barnets rett til beskyttelse mot økonomisk utbytting og mot å utføre ethvert arbeid som kan være farlig eller til hinder for barnets utdanning, eller skadelig for barnets helse eller fysiske, psykiske, åndelige, moralske eller sosiale utvikling.
2. Partene skal treffe lovgivningsmessige, administrative, sosiale og undervisningsmessige tiltak for å sikre gjennomføringen av denne artikkel. For dette formål og idet det tas hensyn til relevante bestemmelser i andre internasjonale instrumenter skal partene særlig:

a. fastsette minstealder eller -aldre for adgang til sysselsetting,
b. sørge for passende regulering av arbeidstid og arbeidsforhold, og
c. fastsette passende straffer eller andre sanksjoner for å sikre effektiv håndheving av denne artikkel.

Art 33.

Partene skal treffe alle egnede tiltak, herunder lovgivningsmessige, administrative, sosiale og undervisningsmessige tiltak, for å beskytte barnet mot ulovlig bruk av narkotiske eller psykotrope stoffer, slik disse er definert i de relevante internasjonale traktater, og for å hindre at barn blir brukt i ulovlig produksjon og handel med slike stoffer.

Art 34.

Partene påtar seg å beskytte barnet mot alle former for seksuell utnytting og seksuelt misbruk. For dette formål skal partene særlig treffe alle egnede nasjonale, bilaterale og multilaterale tiltak for å hindre at noen:

a. tilskynder eller tvinger et barn til å delta i enhver form for ulovlig seksuell aktivitet,
b. utnytter barn ved å bruke dem til prostitusjon eller andre ulovlige seksuelle handlinger ,
c. utnytter barn ved å bruke dem i pornografiske opptredener eller i pornografisk materiale.

Art 35.

Partene skal treffe alle egnede nasjonale, bilaterale og multilaterale tiltak for å hindre bortføring og salg av eller handel med barn til noe som helst formål og på noen som helst måte.

Art 36.

Partene skal beskytte barnet mot alle andre former for utnytting som på noen måte kan være til skade for barnets ve og vel.

Art 37.

Partene skal sikre at:

a. intet barn utsettes for tortur eller annen grusom, umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff. Verken dødsstraff eller livsvarig fengsel uten mulighet til løslatelse skal idømmes for lovovertredelser begått av personer under 18 år,
b. intet barn ulovlig eller vilkårlig berøves sin frihet. Pågripelse, frihetsberøvelse eller fengsling av et barn skal skje på lovlig måte og skal bare benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom,
c. ethvert barn som er berøvet friheten, skal behandles med menneskelighet og med respekt for menneskets iboende verdighet og på en måte som tar hensyn til barnets behov i forhold til dets alder. Særlig skal ethvert barn som er berøvet sin frihet, holdes atskilt fra voksne, med mindre det motsatte anses å være det beste for barnet, og det skal ha rett til å opprettholde forbindelsen med sin familie gjennom brevveksling og besøk, unntatt under særlige omstendigheter,
d. ethvert barn som er berøvet sin frihet, skal ha rett til omgående

juridisk og annen egnet bistand, samt rett til å prøve lovligheten av frihetsberøvelsen for en domstol eller annen kompetent, uavhengig og upartisk myndighet og til å få en rask avgjørelse på en slik sak.

Art 38.

1. Partene forplikter seg til å respektere og sikre respekten for de bestemmelser i internasjonal humanitærrett som gjelder for dem i væpnede konflikter og som berører barnet.
2. Partene skal treffe alle gjennomførbare tiltak for å sikre at personer under 15 år ikke deltar direkte i fiendtligheter.
3. Partene skal avstå fra å rekruttere personer som ikke har fylt 15 år til sine væpnede styrker. Ved rekruttering blant de personer som er fylt 15, men ikke 18 år, skal partene bestrebe seg på først å velge ut de eldste.
4. I samsvar med sine forpliktelser i henhold til internasjonal humanitærrett til å beskytte sivilbefolkningen under væpnede konflikter, skal partene treffe alle gjennomførbare tiltak for å sikre beskyttelse av og omsorg for barn som berøres av en væpnet konflikt.

Art 39.

Partene skal treffe alle egnede tiltak for å fremme fysisk og psykisk rehabilitering og sosial reintegrering av et barn som har vært utsatt for: enhver form for vanskjøtsel, utnytting eller misbruk; tortur eller enhver annen form for grusom, umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff; eller væpnede konflikter. Slik rehabilitering og reintegrering skal finne sted i et miljø som fremmer barnets helse, selvrespekt og verdighet.

Art 40.

1. Partene anerkjenner at ethvert barn som beskyldes for, anklages for eller finnes å ha begått et straffbart forhold, har rett til å bli behandlet på en måte som fremmer barnets følelse av verdighet og egenverd, som styrker barnets respekt for andres menneskerettigheter og grunnleggende friheter og som tar hensyn til barnets alder og ønskeligheten av å fremme barnets reintegrering, slik at det påtar seg en konstruktiv rolle i samfunnet.
2. For dette formål og idet det tas hensyn til relevante bestemmelser i internasjonale instrumenter, skal partene særlig sikre at:

a. intet barn beskyldes for, anklages for eller er funnet å ha begått et straffbart forhold på grunn av handlinger eller unnlatelser som ikke var forbudt etter nasjonal eller internasjonal rett på det tidspunkt de ble begått,
b. ethvert barn som beskyldes for eller anklages for å ha begått et straffbart forhold, i det minste har følgende garantier:
    i. å bli ansett som uskyldig inntil det motsatte er bevist i henhold til loven,
    ii. å bli underrettet straks og direkte om anklagene mot ham eller henne, eventuelt gjennom hans eller hennes foreldre eller verge, og til å få juridisk eller annen egnet bistand under forberedelsen og fremføringen av hans eller hennes forsvar,
    iii. å få saken avgjort uten forsinkelse av en kompetent, uavhengig og upartisk myndighet eller rettsinstans i en rettferdig rettergang i henhold til loven, med juridisk eller annen egnet bistand, og med hans eller hennes foreldre eller verger til stede, med mindre dette ikke anses å være det beste for barnet, idet barnets alder eller situasjon særlig tas i betraktning,
    iv. ikke å bli tvunget til å avgi vitneforklaring eller til å innrømme skyld; til å avhøre eller få avhørt motpartens vitner og til å føre og få avhørt sine egne vitner på samme vilkår,
    v. dersom et straffbart forhold anses å ha funnet sted, å få denne avgjørelse og eventuelle tiltak truffet som følge av dette, prøvet av en høyere kompetent, uavhengig og upartisk myndighet eller rettsinstans i henhold til loven,
    vi. å få gratis bistand av tolk hvis barnet ikke forstår eller snakker det språk som blir brukt,
    vii. at barnets privatliv fullt ut respekteres under hele saksgangen.

3. Partene skal søke å fremme innføringen av lover, prosedyrer, opprettelse av myndigheter og institusjoner som er særlig tilpasset barn som beskyldes for, anklages for eller er funnet å ha begått et straffbart forhold, og særlig:

a. fastsette en lavalder under hvilken barnet anses ikke å være i stand til å begå et straffbart forhold,
b. når det er hensiktsmessig og ønskelig, innføre tiltak for å ta seg av slike barn uten å gå til rettslige skritt, forutsatt at menneskerettighetene og de rettslige garantier fullt ut respekteres.

4. Forskjellige ordninger, som f.eks. omsorg, veiledning og pålegg om tilsyn; rådgivning, friomsorg, plassering i fosterhjem; allmennfaglige og yrkesfaglige opplæringsprogrammer og andre løsninger enn plassering i institusjon, skal være tilgjengelige for å sikre at barn blir behandlet på en måte som tjener barnets ve og vel og som står i forhold til omstendighetene og til lovovertredelsen.

Art 41.

Intet i denne konvensjon skal berøre en bestemmelse som i større grad bidrar til virkeliggjøring av barnets rettigheter og som eventuelt inngår i:

a. en parts nasjonale lovgivning, eller
b. folkeretten som gjelder for vedkommende part.

Del II

Art 42.

Partene forplikter seg, gjennom egnede og aktive tiltak, til å gjøre konvensjonens prinsipper og bestemmelser alminnelig kjent både for voksne og barn.

Art 43.

1. For å vurdere de fremskritt partene har gjort i retning av å virkeliggjøre de forpliktelser de har påtatt seg i denne konvensjon, skal det opprettes en Komité for barnets rettigheter, som skal utføre oppgavene fastsatt nedenfor.
2. Komiteen skal bestå av atten sakkyndige med høy moralsk anseelse og med anerkjent kompetanse på det området som omfattes av konvensjonen. Komiteens medlemmer skal velges av partene blant deres statsborgere, og de skal tjenestegjøre i personlig egenskap, idet det tas hensyn til en rettferdig geografisk fordeling så vel som til de viktigste rettssystemer.
3. Komiteens medlemmer skal velges ved hemmelig avstemning fra en liste over personer som partene har innstilt. Hver part kan innstille en person blant sine statsborgere.
4. Det innledende valg til komiteen skal avholdes senest seks måneder etter datoen for denne konvensjons ikrafttredelse og deretter hvert annet år. Minst

fire måneder før dagen for det enkelte valg skal De forente nasjoners generalsekretær sende et brev til partene og oppfordre dem til å sende inn sine innstillinger innen to måneder. Generalsekretæren skal deretter utarbeide en oversikt i alfabetisk rekkefølge over alle personer som er innstilt på denne måten, med angivelse av de parter som har innstilt dem, og skal oversende den til de stater som er part i denne konvensjon.
5. Partene skal avholde valgene på sine møter ved De forente nasjoners hovedsete, sammenkalt av generalsekretæren. På disse møtene, som for å være beslutningsdyktig krever at to tredjedeler av partene deltar, innvelges de personene i komiteen som oppnår det høyeste antall stemmer og et absolutt flertall av stemmene fra de parter som er til stede og avgir stemme.
6. Komiteens medlemmer skal velges for et tidsrom på fire år. De skal kunne gjenvelges hvis de blir innstilt på nytt. Etter to år utløper perioden for fem av de medlemmene som ble valgt ved det første valg; umiddelbart etter det første valget skal navnene på disse fem medlemmer utvelges av møtelederen ved loddtrekning.
7. Hvis et medlem av komiteen dør eller trekker seg eller erklærer at han eller hun av en eller annen grunn ikke lenger kan utføre sine plikter som medlem av komiteen, skal den part som innstilte medlemmet, utnevne en annen sakkyndig blant sine statsborgere til å tjenestegjøre for den resterende del av perioden, under forutsetning av at komiteen gir sin godkjenning.
8. Komiteen fastsetter sine egne prosedyreregler.
9. Komiteen velger sine tjenestemenn for et tidsrom av to år.
10. Komiteens møter skal normalt holdes ved De forente nasjoners hovedsete, eventuelt på et annet egnet sted som komiteen bestemmer. Komiteen møtes normalt en gang i året. Komitémøtenes lengde bestemmes, og endres om nødvendig, av et møte mellom partene i denne konvensjon, under forutsetning av at Hovedforsamlingen gir sin godkjenning.
11. De forente nasjoners generalsekretær skal stille til rådighet det personale og de hjelpemidler som er nødvendig for en effektiv utføring av komiteens oppgaver i henhold til denne konvensjon.
12. Med godkjenning fra Hovedforsamlingen skal medlemmene av komiteen opprettet i henhold til denne konvensjon, motta godtgjørelse fra De forente nasjoners midler, på de vilkår og betingelser Hovedforsamlingen beslutter.
Endret ved Generalforsamlingens resolusjon 50/155 av 21 des 1995 (ikr. 18 nov 2002).

Art 44.

1. Partene forplikter seg til å oversende til komiteen gjennom De forente

nasjoners generalsekretær rapporter over de tiltak som de har vedtatt og som iverksetter rettighetene anerkjent i konvensjonen, og om den fremgang som er gjort når det gjelder å nyte godt av disse rettigheter

a. innen to år etter at konvensjonen trådte i kraft for vedkommende part, og
b. deretter hvert femte år.

2. Rapporter som blir oversendt i samsvar med denne artikkel, skal angi eventuelle forhold og vanskeligheter som innvirker på oppfyllelsen av forpliktelsene i henhold til denne konvensjon. Rapportene skal også inneholde tilstrekkelig informasjon til å gi komiteen en bred oversikt over konvensjonens gjennomføring i den aktuelle stat.
3. En part som har innsendt en omfattende førstegangsrapport til komiteen, behøver ikke i sine følgende rapporter som innsendes i samsvar med nr. 1 b), gjenta den grunnleggende informasjon som tidligere er gitt.
4. Komiteen kan be partene om ytterligere opplysninger som har betydning for gjennomføringen av konvensjonen.
5. Komiteen skal hvert annet år gjennom Det økonomiske og sosiale råd oversende til De forente nasjoners hovedforsamling rapporter over sin virksomhet.
6. Partene skal gjøre sine rapporter lett tilgjengelige for allmennheten i sine egne land.

Art 45.

For å fremme en effektiv gjennomføring av konvensjonen og for å oppmuntre til internasjonalt samarbeid på det området konvensjonen dekker:

a. skal FNs særorganisasjoner, UNICEF og andre FN-organer ha rett til å være representert under drøftelsen av gjennomføringen av de bestemmelser i konvensjonen som faller innenfor deres mandatområde. Komiteen kan innby særorganisasjonene, UNICEF og andre kvalifiserte organer som den måtte anse egnet, til å gi sakkyndig råd om gjennomføringen av konvensjonen på felter som ligger innenfor deres respektive mandatområder. Komiteen kan oppfordre FNs særorganisasjoner, UNICEF og andre FN-organer til å sende inn rapporter om gjennomføringen av konvensjonen på felter som ligger innenfor deres virksomhetsområde,
b. skal komiteen, på den måten den finner hensiktsmessig, oversende til særorganisasjonene, UNICEF og andre kompetente organer alle

rapporter fra parter som inneholder forespørsler eller påpeker behov for faglig råd eller bistand, sammen med komiteens eventuelle observasjoner og forslag til disse forespørsler eller behov,

c. kan komiteen anbefale Hovedforsamlingen å anmode generalsekretæren om å foreta undersøkelser på komiteens vegne av særlige spørsmål som gjelder barnets rettigheter,

d. kan komiteen fremsette forslag og generelle anbefalinger på bakgrunn av opplysninger som er mottatt i henhold til artikkel 44 og 45 i denne konvensjon. Slike forslag og generelle anbefalinger skal sendes videre til alle berørte parter og innberettes til Hovedforsamlingen sammen med partenes eventuelle kommentarer.

Del III

Art 46.

Denne konvensjon skal være åpen for undertegning av alle stater.

Art 47.

Denne konvensjon skal ratifiseres. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

Art 48.

Denne konvensjon skal forbli åpen for tiltredelse for alle stater. Tiltredelsesdokumentene skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

Art 49.

1. Denne konvensjon skal tre i kraft den trettiende dag som følger etter den dag det tjuende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument er deponert hos De forente nasjoners generalsekretær.
2. For hver stat som ratifiserer eller tiltrer konvensjonen etter at det tjuende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument er deponert, skal konvensjonen tre i

kraft den trettiende dag etter at denne stat har deponert sitt ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.

Art 50.

1. Enhver part kan foreslå en endring og sende forslaget til De forente nasjoners generalsekretær. Generalsekretæren skal deretter meddele endringsforslaget til partene med anmodning om at de tilkjennegir om de ønsker en partskonferanse for å drøfte og å stemme over forslagene. Hvis minst en tredjedel av partene innen fire måneder fra datoen for meddelelsen ønsker en slik konferanse, skal generalsekretæren kalle sammen konferansen i De forente nasjoners regi. Enhver endring som vedtas av et flertall av de parter som er til stede og avgir stemme, skal oversendes De forente nasjoners hovedforsamling til godkjenning.
2. En endring som er vedtatt i samsvar med nr. 1 i denne artikkel, skal tre i kraft når den er godkjent av De forente nasjoners hovedforsamling og godtatt av partene med to tredjedels flertall.
3. Når en endring trer i kraft, er den bindende for de parter som har godtatt den, mens de øvrige parter fremdeles er bundet av bestemmelsene i denne konvensjon og eventuelle tidligere endringer som de har godtatt.

Art 51.

1. De forente nasjoners generalsekretær skal ta imot og videresende til alle stater de forbehold som stater har tatt ved ratifikasjon eller tiltredelse.
2. Et forbehold skal ikke tillates hvis det er uforenlig med konvensjonens formål og hensikt.
3. Forbehold kan når som helst trekkes tilbake ved underretning om dette til De forente nasjoners generalsekretær, som deretter skal underrette alle stater. Slik underretning får virkning fra den dag generalsekretæren mottar den.

Art 52.

En part kan si opp denne konvensjon ved skriftlig underretning til De forente nasjoners generalsekretær. Oppsigelsen får virkning ett år etter den dag generalsekretæren mottar underretningen.

Art 53.

De forente nasjoners generalsekretær er utpekt som depositar for denne konvensjon.

Art 54.

Konvensjonens originaleksemplar, hvis arabiske, kinesiske, engelske, franske, russiske og spanske tekst har samme gyldighet, skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

Til bekreftelse på dette har de undertegnede, med behørig fullmakt fra sine respektive regjeringer, undertegnet denne konvensjon.

Valgfri protokoll til konvensjonen om barns rettigheter om barn i væpnet konflikt, 25. mai 2000

De stater som er part i denne protokoll,

som er oppmuntret av den overveldende støtten Konvensjonen om barnets rettigheter har fått, noe som viser det vidtrekkende engasjement som finnes for å fremme og verne om barnets rettigheter,

som bekrefter på ny at barns rettigheter krever særskilt vern, og oppfordrer til stadig forbedring av barns kår uten forskjellsbehandling, og for deres utvikling og utdanning under fredelige og trygge forhold,

som er foruroliget over de skadelige og omfattende følger væpnet konflikt har på barn og de langsiktige konsekvenser dette har for varig fred, sikkerhet og utvikling,

som fordømmer det faktum at barn er skyteskiver under væpnede konflikter og at det rettes direkte angrep mot mål som er beskyttet etter folkeretten, herunder steder som vanligvis samler et betydelig antall barn, som f.eks. skoler og sykehus,

som merker seg vedtakelsen av Vedtektene for Den internasjonale straffedomstol, og særlig at de definerer det å utskrive eller verve barn under femten år eller å bruke dem til å delta aktivt i fiendtligheter både i internasjonale og ikke-internasjonale væpnede konflikter, som en krigsforbrytelse,

som derfor mener at for å ytterligere styrke gjennomføringen av de rettigheter som er anerkjent i Konvensjonen om barnets rettigheter, er det nødvendig å gi barn bedre beskyttelse mot å bli trukket inn i væpnet konflikt,

som merker seg at artikkel 1 i Konvensjonen om barnets rettigheter

presiserer at for så vidt angår den konvensjonen, menes med barn et hvert menneske under 18 år, med mindre myndighetsalder nås tidligere ved lovgivning som gjelder barnet,

som er overbevist om at en valgfri protokoll til konvensjonen som hever aldersgrensen for mulig rekruttering av personer til de væpnede styrker og deres deltakelse i fiendtligheter, vil bidra effektivt til å gjennomføre prinsippet om at ved alle handlinger som vedrører barn skal det først og fremst tas hensyn til hva som gavner barnet best,

som merker seg at Røde Kors og Røde halvmånes tjuesjette internasjonale konferanse i desember 1995 blant annet anbefalte at parter i konflikter skal ta alle gjennomførbare skritt for å sikre at barn under 18 år ikke tar del i fiendtligheter,

som gleder seg over den enstemmige vedtakelsen i juni 1999 av ILO-konvensjon nr. 182 om forbud mot og umiddelbare tiltak for å avskaffe de verste former for barnearbeid, som blant annet forbyr tvungen eller obligatorisk rekruttering av barn for bruk i væpnet konflikt,

som med største uro fordømmer det faktum at væpnede grupper utenfor en stats væpnede styrker rekrutterer, trener og bruker barn i fiendtligheter innenfor og på tvers av nasjonale grenser, og som erkjenner ansvaret som påhviler dem som rekrutterer, trener og bruker barn for dette formål,

som minner om den forpliktelse hver av partene i en væpnet konflikt har til å følge bestemmelsene i internasjonal humanitærrett,

som understreker at denne protokoll ikke har innvirkning på formålene og prinsippene nedfelt i De forente nasjoners pakt, herunder artikkel 51 og relevante normer i humanitærretten,

som er klar over at fred og sikkerhet basert på full respekt for formålene og prinsippene i De forente nasjoners pakt og etterlevelse av gjeldende menneskerettighetsinstrumenter, er helt nødvendig for å sikre barn full beskyttelse, særlig under væpnede konflikter og fremmed okkupasjon,

som erkjenner de særskilte behovene til barn som er særlig utsatt for rekruttering til eller bruk i fiendtligheter i strid med denne protokoll, på grunn av deres økonomiske og sosiale status eller kjønn,

som også er klar over at det er nødvendig å ta i betraktning de økonomiske, sosiale og politiske underliggende årsakene til at barn trekkes inn i væpnede konflikter,

som er overbevist om behovet for å styrke internasjonalt samarbeid ved gjennomføringen av denne protokoll, samt fysisk og psykisk rehabilitering og sosial integrasjon av barn som er offer for væpnede konflikter.

som oppmuntrer samfunnet og særlig barn, og barn som har vært offer for slike handlinger, til å bidra til å spre informasjon og holdningsskapende programmer om gjennomføringen av protokollen,

er blitt enige om følgende:

Art 1.

Partene skal treffe alle gjennomførbare tiltak for å sikre at personer i deres væpnede styrker som ikke er fylt 18 år, ikke deltar direkte i fiendtligheter.

Art 2.

Partene skal sikre at personer som ikke er fylt 18 år, ikke tvangsrekrutteres til deres væpnede styrker.

Art 3.

1. Partene skal heve den nedre aldersgrensen, med hele år, for rekruttering av personer til frivillig tjeneste i deres nasjonale væpnede styrker i forhold til den som er nedfelt i artikkel 38 nr. 3 i Konvensjonen om barnets rettigheter, idet det tas hensyn til prinsippene i nevnte artikkel, og i erkjennelse av at i henhold til konvensjonen har personer under 18 år rett til særlig beskyttelse.
2. Hver part skal deponere en bindende erklæring ved ratifikasjon eller tiltredelse til denne protokoll, som angir den nedre aldersgrensen for rekruttering til frivillig tjeneste i dens nasjonale væpnede styrker, samt en beskrivelse av de beskyttelsestiltak den har innført for å sikre at slik rekruttering ikke skjer under tvang.
3. Parter som tillater frivillig rekruttering av personer under 18 år til sine nasjonale væpnede styrker, skal opprettholde beskyttelsestiltak for i det minste å sikre at:

    a. slik rekruttering virkelig er frivillig,
    b. slik rekruttering skjer med informert samtykke fra denne personens foreldre eller verge,
    c. slike personer er fullt informert om pliktene forbundet med slik militærtjeneste,
    d. slike personer gir pålitelig bevis på sin alder før de tas inn i nasjonal militærtjeneste.

4. Hver part kan styrke sin erklæring på ethvert tidspunkt ved å gi underretning om dette til De forente nasjoners generalsekretær, som skal informere samtlige parter. Underretningen får virkning fra den dag den mottas av

Generalsekretæren.
5. Kravet om å heve aldersgrensen i nr. 1 gjelder ikke for skoler som drives av partenes væpnede styrker eller er under deres kontroll, i samsvar med artikkel 28 og 29 i Konvensjonen om barnets rettigheter.

Art 4.

1. Væpnede grupper utenfor en stats væpnede styrker bør ikke under noen omstendigheter rekruttere eller bruke i fiendtligheter personer som er under 18 år.
2. Partene skal treffe alle gjennomførbare tiltak for å hindre slik rekruttering og bruk, herunder innføring av rettslige tiltak som er nødvendige for å forby og kriminalisere slik praksis.
3. Anvendelsen av denne artikkel i protokollen skal ikke berøre den rettslige stillingen til noen part i en væpnet konflikt.

Art 5.

Ikke noe i denne protokoll skal tolkes på en slik måte at det utelukker bestemmelser i en parts nasjonale rett eller i internasjonale instrumenter og i den internasjonale humanitærretten som bedre kan virkeliggjøre barnets rettigheter.

Art 6.

1. Hver part skal treffe alle nødvendige rettslige, administrative og andre tiltak for å sikre effektiv gjennomføring og håndheving av bestemmelsene i denne protokoll innenfor sin jurisdiksjon.
2. Partene forplikter seg til å gjøre prinsippene og bestemmelsene i denne protokoll vidt kjent og fremme dem med hensiktsmessige midler både blant voksne og barn.
3. Partene skal treffe alle gjennomførbare tiltak for å sikre at personer innenfor deres jurisdiksjon som er rekruttert eller brukt under fiendtligheter i strid med denne protokoll, blir dimittert eller på annen måte tatt ut av tjeneste. Partene skal, om nødvendig, gi disse personer all hensiktsmessig støtte med henblikk på fysisk og psykisk rehabilitering og sosial reintegrering.

Art 7.

1. Partene skal samarbeide ved gjennomføringen av denne protokoll, herunder hindring av enhver virksomhet som er i strid med protokollen og rehabilitering og sosial integrering av personer som er offer for handlinger som er i strid med denne protokoll, også gjennom faglig samarbeid og økonomisk bistand. Slik bistand og samarbeid skal iverksettes i samråd med de berørte parter og aktuelle internasjonale organisasjoner.
2. Parter som er stand til det, skal yte slik bistand gjennom eksisterende multilaterale, bilaterale og andre programmer, eller blant annet gjennom et frivillig fond opprettet i samsvar med Generalforsamlingens regler.

Art 8.

1. Innen to år etter at protokollen er trådt i kraft for en part skal parten oversende en rapport til Komiteen for barnets rettigheter med fullstendig informasjon om de tiltak som er truffet for å gjennomføre protokollens bestemmelser, herunder tiltak truffet for å gjennomføre bestemmelsene om deltakelse og rekruttering.
2. Etter at denne fullstendige rapporten er lagt fram, skal hver part inkludere i rapporter som de forelegger for Komiteen for barnets rettigheter i samsvar med artikkel 44 i konvensjonen, enhver ny opplysning om gjennomføringen av protokollen. Andre protokollparter skal legge fram rapport hvert femte år.
3. Komiteen for barnets rettigheter kan be partene om ytterligere opplysninger som er relevante for gjennomføringen av denne protokoll.

Art 9.

1. Denne protokoll er åpen for undertegning av enhver stat som er part i konvensjonen eller som har undertegnet den.
2. Denne protokoll skal ratifiseres eller er åpen for tiltredelse av enhver stat. Ratifikasjons- eller tiltredelsesdokumenter skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.
3. De forente nasjoners generalsekretær skal som depositar for konvensjonen og protokollen, underrette alle partene i konvensjonen og alle stater som har undertegnet konvensjonen om enhver erklæring i henhold til artikkel 3.

Art 10.

1. Denne protokoll skal tre i kraft tre måneder etter at det tiende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument er deponert.
2. For hver stat som ratifiserer denne protokoll eller som tiltrer protokollen etter at den er trådt i kraft, skal protokollen tre i kraft én måned etter den dato vedkommende stat deponerte sitt eget ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.

Art 11.

1. Enhver part kan si opp denne protokoll når som helst med skriftlig underretning til De forente nasjoners generalsekretær, som deretter skal informere de øvrige parter i konvensjonen og alle stater som har undertegnet konvensjonen. Oppsigelsen får virkning ett år etter den dato De forente nasjoners generalsekretær mottok underretningen. Hvis imidlertid den part som har gitt oppsigelse, er involvert i en væpnet konflikt ved utgangen av den ovennevnte fristen på ett år, får oppsigelsen ikke virkning før den væpnede konflikten er avsluttet.
2. En slik oppsigelse skal ikke medføre at vedkommende part fritas fra sine forpliktelser etter denne protokoll med hensyn til handlinger som inntreffer før den dato oppsigelsen får virkning. En slik oppsigelse skal heller ikke på noen måte berøre fortsatt behandling av en sak som allerede er tatt opp til behandling i komiteen før den dato oppsigelsen får virkning.

Art 12.

1. Enhver part kan foreslå en endring og oversende forslaget til De forente nasjoners generalsekretær. Generalsekretæren skal deretter meddele endringsforslaget til partene, med anmodning om at de opplyser om de ønsker at det holdes en partskonferanse for å behandle og stemme over forslagene. Dersom minst en tredel av partene innen fire måneder etter datoen for meddelelsen ønsker en slik konferanse, skal Generalsekretæren sammenkalle konferansen i De forente nasjoners regi. Enhver endring som er vedtatt av et flertall av de parter som er til stede og avgir stemme ved konferansen, skal forelegges Generalforsamlingen for godkjenning.
2. En endring som er vedtatt i samsvar med nr. 1 i denne artikkel, skal tre i kraft når den er godkjent av De forente nasjoners generalforsamling og godtatt med to tredels flertall av partene.

3. Når en endring trer i kraft, skal den være bindende for partene som har godtatt den, mens de øvrige partene fremdeles er bundet av bestemmelsene i denne protokoll og eventuelle tidligere endringer som de har godtatt.

Art 13.

1. Denne protokoll, utferdiget på arabisk, kinesisk, engelsk, fransk, russisk og spansk der alle tekstene har samme gyldighet, skal deponeres i De forente nasjoners arkiver.
2. De forente nasjoners generalsekretær skal oversende bekreftede kopier av denne protokoll til alle partene i konvensjonen og til alle stater som har undertegnet konvensjonen.

Valgfri protokoll til konvensjon om barnets rettigheter om salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi, 25. mai 2000

De stater som er part i denne protokoll,
som tar i betraktning at for i enda større grad å oppnå formålene med Konvensjonen om barnets rettigheter og styrke gjennomføringen av konvensjonens bestemmelser, særlig artiklene 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 og 36, ville det være hensiktsmessig å utvide de tiltak som partene må iverksette for å sikre at barn vernes mot salg, prostitusjon og pornografi,

som også tar i betraktning at Konvensjonen om barnets rettigheter anerkjenner barnets rett til vern mot økonomisk utbytting og mot å utføre ethvert arbeid som kan være farlig eller til hinder for barnets utdanning, eller skadelig for barnets helse eller fysiske, mentale, åndelige, moralske eller sosiale utvikling.

som er alvorlig bekymret over den betydelige og stigende internasjonale handel med barn med henblikk på salg, prostitusjon og pornografi,

som er dypt bekymret over den omfattende og fortsatte praktiseringen av sexturisme, noe som gjør barn spesielt sårbare fordi den direkte bidrar til salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi,

som erkjenner at enkelte spesielt sårbare grupper, herunder jentebarn, står i større fare for å bli seksuelt utnyttet, og at jentebarn utgjør en uforholdsmessig stor andel av dem som blir seksuelt utnyttet,

som er bekymret over at barnepornografi stadig blir mer tilgjengelig på Internett og annen ny teknologi, og som minner om den internasjonale konferansen om bekjempelse av barnepornografi på Internett (Wien, 1999) og særlig dens konklusjon som ber om en kriminalisering i hele verden av produksjon, distribusjon, eksport, overføring, import, forsettelig besittelse og

annonsering av barnepornografi, og som understreker betydningen av et tettere samarbeid og partnerskap mellom regjeringene og Internett-industrien,

som tror det vil bli lettere å eliminere salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi dersom det benyttes en mer helhetlig tilnærming som setter fokus på medvirkende faktorer, herunder underutvikling, fattigdom, økonomiske skjevheter, urettferdig samfunnsøkonomisk struktur, vanskelige familieforhold, mangel på utdanning, migrasjon mellom byer og landdistrikter, kjønnsdiskriminering, uansvarlig seksuell atferd hos voksne, skadelig tradisjonsbestemt praksis, væpnede konflikter og handel med barn,

som tror at for å minske forbrukeres etterspørsel når det gjelder salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi, er det nødvendig å gjøre en innsats for å øke bevisstgjøringen blant folk, og som også tror at det er viktig å styrke globalt partnerskap mellom alle aktører, samt å bedre håndhevingen av lovgivningen på nasjonalt nivå,

som merker seg bestemmelsene i internasjonale rettslige instrumenter om vern av barn, herunder Haag-konvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonal adopsjon, Haag-konvensjonen om sivile sider ved internasjonal barnebortføring, Haag-konvensjonen om jurisdiksjon, anvendelig rett, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid med hensyn til foreldreansvar og tiltak for vern av barn, samt ILO-konvensjon nr. 182 om forbud mot og umiddelbare tiltak for å avskaffe de verste former for barnearbeid,

som er oppmuntret av den overveldende støtten Konvensjonen om barnets rettigheter har fått, noe som viser det vidtrekkende engasjement som finnes for å fremme og verne om barnets rettigheter,

som erkjenner viktigheten av å gjennomføre bestemmelsene i handlingsprogrammet for forebygging av salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi samt erklæringen og handlingsplanen fra Stockholm-kongressen 1996 mot kommersiell seksuell utnyttelse av barn, og andre relevante beslutninger og anbefalinger fra relevante internasjonale organer,

som tar tilbørlig hensyn til den betydning hvert folks tradisjoner og kulturelle verdier har for barnets beskyttelse og harmoniske utvikling,

er blitt enige om følgende:

Art 1.

Partene skal forby salg av barn, barneprostitusjon og barnepornografi slik det er fastsatt i denne protokoll.

Art 2.

I denne protokoll betyr:

a. Salg av barn: enhver handling eller transaksjon der et barn overføres fra en person eller gruppe personer til en annen mot betaling eller enhver annen motytelse.
b. Barneprostitusjon: bruk av et barn i seksuelle aktiviteter mot betaling eller enhver annen form for motytelse.
c. Barnepornografi: enhver fremstilling, uansett med hvilket middel, av et barn som er involvert i reelle eller simulerte eksplisitte seksuelle aktiviteter, eller enhver fremstilling av et barns ulike kjønnskarakteriske kroppsdeler, for hovedsaklig seksuelle formål.

Art 3.

1. Hver part skal minimum sikre at følgende handlinger og aktiviteter fullt ut omfattes av dens straffelovgivning, enten overtredelsene er begått innenlands eller internasjonalt, av enkeltpersoner eller gjennom organisert virksomhet:

a. når det gjelder salg av barn som definert i artikkel 2:
    i. å tilby, levere eller motta et barn, uansett med hvilke midler, med henblikk på:
        a. seksuell utnyttelse av barnet,
        b. overføring av barns organer mot fortjeneste,
        c. bruk av barnet i tvangsarbeid.
    ii. å medvirke på utilbørlig måte, som mellomledd, for å innhente samtykke til adopsjon av et barn i strid med gjeldende internasjonale rettslige instrumenter om adopsjon,
b. å tilby, få tak i eller skaffe til veie et barn eller stille det til disposisjon for barneprostitusjon, som definert i artikkel 2, og
c. å produsere, distribuere, spre, importere, eksportere, tilby, selge eller være i besittelse av for overnevnte formål barnepornografi som definert i artikkel 2.

2. I samsvar med bestemmelser i partens nasjonale lovgivning, skal det samme gjelde for forsøk på å begå slike handlinger og medvirkning til eller deltakelse i slike handlinger.
3. Hver part skal sørge for at slike overtredelser kan straffes med passende

straffereaksjoner som tar hensyn til handlingenes alvorlige karakter.
4. I samsvar med bestemmelser i sin nasjonale lovgivning, skal hver part treffe tiltak, når det er hensiktsmessig, for å fastslå juridiske personers ansvar for overtredelser fastsatt i nr. 1 i denne artikkel. I samsvar med partens rettsprinsipper, kan juridiske personers ansvar være av strafferettslig, sivilrettslig eller administrativ art.
5. Partene skal iverksette alle egnede rettslige og administrative tiltak for å sikre at alle personer som medvirker ved adopsjon av et barn, opptrer i samsvar med gjeldende internasjonale rettslige instrumenter.

Art 4.

1. Hver part skal treffe de tiltak som måtte være nødvendige for at den skal kunne utøve jurisdiksjon over straffbare handlinger som nevnt i artikkel 3 nr. 1, når de straffbare handlinger er begått innenfor dens territorium eller om bord på et skip eller luftfartøy registrert i vedkommende stat.
2. Hver part kan treffe de tiltak som måtte være nødvendige for at den skal kunne utøve jurisdiksjon over straffbare handlinger som nevnt i artikkel 3 nr. 1 i følgende tilfeller:

a. når den påståtte gjerningsmann er statsborger av vedkommende stat eller har sin vanlige bopel på dens territorium,
b. når offeret er statsborger av vedkommende stat.

3. Hver part skal også treffe de tiltak som måtte være nødvendige for at den skal kunne utøve jurisdiksjon over ovennevnte straffbare handlinger når den påståtte gjerningsmann befinner seg på partens territorium og parten ikke utleverer ham til en annen part av den grunn at overtredelsen er begått av en av dens statsborgere.
4. Denne protokoll utelukker ikke noen strafferettslig jurisdiksjon som utøves i samsvar med intern lovgivning.

Art 5.

1. De straffbare handlinger som er nevnt i artikkel 3 nr. 1 skal anses å være inkludert som utleveringsgrunnlag i eksisterende utleveringsavtaler mellom partene, og skal inkluderes blant de straffbare handllinger som gir grunnlag for utlevering i enhver fremtidig utleveringsavtale mellom dem, i samsvar med vilkårene fastsatt i disse avtalene.
2. Hvis en part som gjør utlevering betinget av at det foreligger en inngått

avtale, mottar en anmodning om utlevering fra en annen part som den ikke har noen utleveringsavtale med, kan den betrakte denne protokoll som rettslig grunnlag for utlevering når det gjelder slike straffbare handlinger. Utlevering skal skje i samsvar med de vilkår som er fastsatt i den anmodede stats lovgivning.
3. Parter som ikke gjør utlevering avhengig av inngått avtale, skal seg imellom anse slike straffbare handlinger som utleveringsgrunnlag, i samsvar med de vilkår som er fastsatt i den anmodete stats lovgivning.
4. Slike straffbare handlinger skal behandles, for så vidt angår spørsmålet om utlevering mellom parter, som om de var blitt begått ikke bare der hvor de fant sted, men også på territoriet til de stater som er forpliktet til å etablere jurisdiksjon etter artikkel 4.
5. Dersom det fremsettes en utleveringsanmodning for en straffbar handling som nevnt i artikkel 3 nr. 1, og dersom den anmodede part ikke utleverer eller ikke vil utlevere, på grunnlag av gjerningsmannens nasjonalitet, skal denne staten treffe egnede tiltak for å forelegge saken for sine kompetente myndigheter med henblikk på rettslig forfølgning.

Art 6.

1. Partene skal gi hverandre størst mulig bistand i forbindelse med etterforskning, straffesak eller utleveringsprosess knyttet til straffbare handlinger som nevnt i artikkel 3 nr. 1, herunder bistand til innhenting av bevis som de har rådighet over, og som er nødvendige for behandlingen av saken.
2. Partene skal gjennomføre sine forpliktelser etter nr. 1 i denne artikkel i samsvar med enhver avtale eller andre ordninger om gjensidig rettslig bistand som eksisterer dem imellom. Dersom det ikke foreligger slike avtaler eller ordninger, skal partene gi hverandre bistand i samsvar med sin nasjonale lovgivning.

Art 7.

I samsvar med bestemmelsene i sin nasjonale lovgivning skal partene:

a. treffe tiltak for å muliggjøre beslag og inndragning, når det er hensiktsmessig, av:
    i. gods som f.eks. materiell, formuesmidler og andre midler som er brukt til å begå eller legge til rette for straffbare handlinger etter denne protokoll,
    ii. fortjeneste som stammer fra slike straffbare handlinger,

b. gjennomføre anmodninger fra en annen part om beslag eller inndragning av gods eller fortjeneste nevnt i bokstav a) i) og ii),
c. treffe tiltak for å lukke midlertidig eller definitivt lokaler som er benyttet ved slike straffbare handlinger.

Art 8.

Partene skal treffe egnede tiltak for å verne om rettighetene og interessene til barn som er offer for handlinger som er forbudt etter denne protokoll, på alle trinn i den strafferettslige prosessen, særlig ved å:

a. erkjenne de berørte barnas sårbarhet og tilrettelegge saksbehandlingen slik at deres særlige behov blir ivaretatt, herunder deres særlige behov som vitne,
b. informere de berørte barna om deres rettigheter, deres rolle og om saksgangens omfang, beramming og fremdrift samt om avgjørelse i deres sak.
c. tillate at de berørte barnas synspunkter, behov og bekymringer blir lagt fram og vurdert under saksgangen dersom deres personlige interesser er berørt, på en måte som er forenlig med prosessreglene i nasjonal rett,
d. tilby de berørte barna hensiktsmessige støttetjenester gjennom hele den strafferettslige prosessen,
e. beskytte, der det er hensiktsmessig, de berørte barnas privatliv og identitet, samt treffe tiltak i samsvar med nasjonal rett for å unngå utilbørlig spredning av informasjon som vil kunne føre til at barna blir identifisert,
f. ved behov sørge for at berørte barn, samt deres familie og vitner i deres favør, skjermes mot trusler eller hevnaksjoner,
g. unngå unødige forsinkelser når det gjelder å treffe avgjørelse i saker, og når det gjelder fullbyrdelsen av kjennelse eller vedtak som gir erstatning til barn som er offer for slike handlinger.

2. Partene skal sikre at usikkerhet om offerets faktiske alder ikke skal hindre at det innledes etterforskning, herunder etterforskning for å fastslå offerets alder.
3. Partene skal sikre at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn under rettssystemets behandling av barn som er offer for de straffbare handlinger som er beskrevet i denne protokoll.
4. Partene skal treffe tiltak for å sørge for egnet opplæring, særlig opplæring i juss og psykologi, for personer som arbeider med barn som er offer for de straffbare handlinger som er forbudt etter denne protokoll.

5. Statene skal, når det er hensiktsmessig, treffe tiltak for å beskytte sikkerheten og integriteten til de personer og/eller organisasjoner som driver med forebygging og/eller vern og rehabilitering av barn som har vært offer for slike straffbare handlinger.
6. Ikke noe i denne artikkel skal tolkes slik at det er til skade for eller uforenlig med den tiltaltes rett til en rettferdig og upartisk rettssak.

Art 9.

1. Partene skal vedta eller styrke, gjennomføre og informere om lover, administrative tiltak, sosial politikk og sosiale ordninger, for å hindre de straffbare handlinger som er omhandlet i denne protokoll. Det skal legges særlig vekt på å beskytte barn som er spesielt sårbare for slike handlinger.
2. Partene skal arbeide for større bevisstgjøring av allmenheten i sin alminnelighet, herunder barn, ved hjelp av informasjon med alle egnede midler, utdanning og opplæring, om forebyggende tiltak og om skadevirkningene av de straffbare handlinger som er omhandlet i denne protokoll. Når partene oppfyller sine forpliktelser etter denne artikkel, skal de oppmuntre samfunnet, og særlig barn og barn som er offer for slike handlinger, til å delta i slike informasjons-, utdannings- og opplæringsprosjekter, også internasjonalt.
3. Partene skal treffe alle gjennomførbare tiltak for å sikre at ofre for slike handlinger får all hensiktsmessig hjelp, herunder full sosial reintegrering og full fysisk og psykisk rehabilitering.
4. Partene skal sikre at alle barn som er offer for de straffbare handlinger som er beskrevet i denne protokoll, har tilgang til adekvate ordninger for å søke skadeserstatning, uten diskriminering, fra de som er rettslig ansvarlige.
5. Partene skal treffe egnede tiltak for effektivt å forby produksjon og spredning av materiell som driver reklame for straffbare handlinger som er beskrevet i denne protokoll.

Art 10.

1. Partene skal ta alle nødvendige skritt for å styrke internasjonalt samarbeid gjennom multilaterale, regionale og bilaterale ordninger for å hindre, avdekke, etterforske, straffeforfølge og straffe personer som er ansvarlige for handlinger vedrørende salg av barn, barneprostitusjon, barnepornografi og barnesexturisme. Partene skal også fremme internasjonalt samarbeid og samordning mellom sine myndigheter, nasjonale og internasjonale ikke-statlige organisasjoner og internasjonale organisasjoner.
2. Partene skal fremme internasjonalt samarbeid for å bidra til fysisk og psykisk

rehabilitering, sosial reintegrering og repatriering av barn som er offer for slike handlinger.
3. Partene skal fremme et sterkere internasjonalt samarbeid for å bekjempe de underliggende årsakene, som fattigdom og underutvikling, som bidrar til barns sårbarhet når det gjelder salg av barn, barneprostitusjon, barnepornografi og barnesexturisme.
4. Parter som er i stand til det, skal yte økonomisk, teknisk og annen bistand gjennom eksisterende multilaterale, regionale, bilaterale eller andre programmer.

Art 11.

Ikke noe i denne protokoll skal berøre bestemmelser som bedre kan bidra til å virkeliggjøre barnets rettigheter og som er nedfelt i:

a. en parts nasjonale rett, eller
b. internasjonal rett som vedkommende stat er bundet av.

Art 12.

1. Innen to år etter at protokollen er trådt i kraft for en part skal parten oversende en rapport til Komiteen for barnets rettigheter med fullstendig informasjon om de tiltak som er truffet for å gjennomføre protokollens bestemmelser.
2. Etter at denne fullstendige rapporten er lagt fram, skal hver part inkludere i rapporter som de forelegger for Komiteen for barnets rettigheter i samsvar med artikkel 44 i konvensjonen, enhver ny opplysning om gjennomføringen av protokollen. Andre protokollparter skal legge fram rapport hvert femte år.
3. Komiteen for barnets rettigheter kan be partene om ytterligere opplysninger som er relevante for gjennomføringen av denne protokoll.

Art 13.

1. Denne protokoll er åpen for undertegning av enhver stat som er part i konvensjonen eller som har undertegnet den.
2. Denne protokoll skal ratifiseres eller er åpen for tiltredelse av enhver stat som er part i konvensjonen eller som har undertegnet den. Ratifikasjons- eller tiltredelsesdokumenter skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

Art 14.

1. Denne protokoll skal tre i kraft tre måneder etter at det tiende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument er deponert.
2. For hver stat som ratifiserer denne protokoll eller som tiltrer protokollen etter at den er trådt i kraft, skal protokollen tre i kraft én måned etter den dato vedkommende stat deponerte sitt eget ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.

Art 15.

1. Enhver part kan si opp denne protokoll når som helst ved skriftlig underretning til De forente nasjoners generalsekretær, som deretter skal informere de øvrige parter i konvensjonen og alle stater som har undertegnet konvensjonen. Oppsigelsen får virkning ett år etter den dato De forente nasjoners generalsekretær mottok underretningen.
2. En slik oppsigelse skal ikke medføre at vedkommende part fritas fra sine forpliktelser etter denne protokoll med hensyn til overtredelser som inntreffer før den dato oppsigelsen får virkning. En slik oppsigelse skal heller ikke på noen måte berøre fortsatt behandling av en sak som allerede er tatt opp til behandling av komiteen før den dato denne oppsigelsen får virkning.

Art 16.

1. Enhver part kan foreslå en endring og oversende forslaget til De forente nasjoners generalsekretær. Generalsekretæren skal deretter meddele endringsforslaget til partene, med anmodning om at de opplyser om de ønsker at det holdes en partskonferanse for å behandle og stemme over forslagene. Dersom minst en tredel av partene innen fire måneder etter datoen for meddelelsen ønsker en slik konferanse, skal Generalsekretæren sammenkalle konferansen i De forente nasjoners regi. Enhver endring som er vedtatt av et flertall av de parter som er til stede og avgir stemme ved konferansen, skal forelegges Generalforsamlingen for godkjenning.
2. En endring som er vedtatt i samsvar med nr. 1 i denne artikkel, skal tre i kraft når den er godkjent av De forente nasjoners generalforsamling og godtatt med to tredels flertall av partene.
3. Når en endring trer i kraft, skal den være bindende for partene som har godtatt den, mens de øvrige partene fremdeles er bundet av bestemmelsene i denne protokoll og eventuelle tidligere endringer som de har godtatt.

Art 17.

1. Denne protokoll, utferdiget på arabisk, kinesisk, engelsk, fransk, russisk og spansk der alle tekstene har samme gyldighet, skal deponeres i De forente nasjoners arkiver.
2. De forente nasjoners generalsekretær skal oversende bekreftede kopier av denne protokoll til alle partene i konvensjonen og til alle stater som har undertegnet konvensjonen.

Vedlegg 9. Konvensjon om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner med protokoll (autentisk engelsk tekst)

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 18 December 1979

The States Parties to the present Convention,
Noting that the Charter of the United Nations reaffirms faith in fundamental human rights, in dignity and worth of the human person and in the equal rights of men and women,

Noting that the Universal Declaration of Human Rights affirms the principle of the inadmissibility of discrimination and proclaims that all human beings are born free and equal in dignity and rights and that everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth therein, without distinction of any kind, including distinction based on sex,

Noting that the States Parties to the International Covanants on Human Rights have the obligation to ensure the equal right of men and women to enjoy all economic, social, cultural, civil and political rights,

Considering the international conventions concluded under the auspices of the United Nations and the specialized agencies promoting equality of rights of men and women,

Noting also the resolutions, declarations, and recommendations adopted by the United Nations and the specialized agencies promoting equality of rights of men and women,

Concerned, however, that despite these various instruments extensive discrimination against women continues to exist,

Recalling that discrimination against women violates the principles of equality of rights and respect for human dignity, is an obstacle to the participation of women, on equal terms with men, in the political, social, economic and cultural life of their countries, hampers the growth of the prosperity of society and the family and makes more difficult the full

development of the potentialities of women in the service of their countries and of humanity,

Concerned that in situations of poverty women have the least access to food, health, education, training and opportunities for employment and other needs,

Convinced that the establishment of the new international economic order based on equity and justice will contribute significantly towards the promotion of equality between men and women,

Emphasizing that the eradication of apartheid, of all forms of racism, racial discrimination, colonialism, neo-colonialism, aggression, foreign occupation and domination and interference in the internal affairs of States is essential to the full enjoyment of the rights of men and women,

Affirming that the strengthening of international peace and security, relaxation of international tension, mutual co-operation among all States irrespective of their social and economic systems, general and complete disarmament, and in particular nuclear disarmament under strict and effective international control, the affirmation of the principles of justice, equality and mutual benefit in relations among countries and the realization of the right of peoples under alien and colonial domination and foreign occupation to selfdetermination and independence, as well as respect for national sovereignty and territorial integrity, will promote social progress and development and as a consequence will contribute to the attainment of full equality between men and women.

Convinced that the full and complete development of a country, the welfare of the world and the cause of peace require the maximum participation of women on equal terms with men in all fields,

Bearing in mind the great contribution of women to the welfare of the family and to the development of society, so far not fully recognized, the social significance of maternity and the role of both parents in the family and in the upbringing of children, and aware that the role of women in procreation should not be a basis for discrimination but that the upbringing of children requires a sharing of responsibility between men and women and society as a whole,

Aware that a change in the traditional role of men as well as the role of women in society and in the family is needed to achieve full equality between men and women,

Determined to implement the principles set forth in the declaration on the Elimination of Discrimination against Women and, for that purpose, to adopt the measures required for the elimination of such discrimination in all its forms and manifestations,

Have agreed on the following:

Part I

Art 1.

For the purposes of the present Convention, the term «discrimination against women» shall mean any distinction, exclusion or restriction made on the basis of sex which has the effect or purpose of impairing or nullifying the recognition, enjoyment or exercise by women, irrespective of their marital status, on a basis of equality of men and women, of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural, civil or any other field.

Art 2.

States Parties condemn discrimination against women in all its forms, agree to pursue by all appropriate means and without delay a policy of eliminating discrimination against women, to this end, undertake:

a. To embody the principle of the equality of men and women in their national constitutions or other appropriate legislation if not yet incorporated therein and to ensure, through law other appropriate means, the practical realization of this principle;
b. To adopt appropriate legislative and other measures, including sanctions where appropriate, prohibiting all discrimination against women;
c. To establish legal protection of the rights of women on an equal basis with men and to ensure through competent national tribunals and other public institutions the effective protection of women against any act of discrimination;
d. To refrain from engaging in any act or practice of discrimination against women and to ensure that public authorities and institutions shall act in conformity with this obligation;
e. To take all appropriate measures to eliminate discrimination against women by any person, organization or enterprise;
f. To take all appropriate measures, including legislation, to modify or abolish existing laws, regulations, customs and practices which constitute discrimination against women;
g. To repeal all national penal provisions which constitute discrimination against women.

Art 3.

States Parties shall take in all fields, in particular in the political, social, economic and cultural fields, all appropriate measures, including legislation, to ensure the full development and advancement of women, for the purpose of guaranteeing them the exercise and enjoyment of human rights and fundamental freedoms on a basis of equality with men.

Art 4.

1. Adoption by States Parties of temporary special measures aimed at accelerating *defacto* equality between men and women shall not be considered discrimination as defined in the present Convention, but shall in no way entail as a consequence the maintenance of unequal or separate standards; these measures shall be discontinued when the objectives of equality of opportunity and treatment have been achieved.
2. Adoption by States Parties of special measures, including those measures contained in the present Convention, aimed at protecting maternity shall not be considered discriminatory.

Art 5.

States Parties shall take all appropriate measures:

a. To modify the social and cultural patterns of conduct of men and women, with a view to achieving the elimination of prejudices and customary and all other practices which are based on the idea of the inferiority or the superiority of either of the sexes or on stereotyped roles for men and women;
b. To ensure that family education includes a proper understanding of maternity as, a social function and the recognition of the common responsibility of men and women in the upbringing and development of their children, it being understood that the interest of the children is the primordial consideration in all cases.

Art 6.

States Parties shall take all appropriate measures, including legislation; to

suppress all forms of traffic in women and exploitation of prostitution of women.

Part II

Art 7.

States Parties shall take all appropriate measures to eliminate discrimination against women in the political and public life of the country and, in particular, shall ensure to women, on equal terms with men, the right:

a. To vote in all elections and public referenda and to be eligible for election to all publicly elected bodies;
b. To participate in the formulation of government policy and the implementation thereof and to hold public office and perform all public functions at all levels of government;
c. To participate in non-governmental organizations and associations concerned with the public and political life of the country.

Art 8.

States Parties shall take all appropriate measures to ensure to women, on equal terms with men and without any discrimination, the opportunity to represent their Governments at the international level and to participate in the work of international organizations.

Art 9.

1. States Parties shall grant women equal rights with men to acquire, change or retain their nationality. They shall ensure in particular that neither marriage to an alien nor change of nationality by the husband during marriage shall automatically change the nationality of the wife, render her stateless or force upon her the nationality of the husband.
2. States Parties shall grant women equal rights with men with respect to the nationality of their children.

Part III

Art 10.

States Parties shall take all appropriate measures to eliminate discrimination against women in order to ensure to them equal rights with men in the field of education and in particular to ensure, on a basis of equality of men and women:

a. The same conditions for career and vocational guidance, for access to studies and for the achievement of diplomas in educational establishments of all categories in rural as well as in urban areas; this equality shall be ensured in pre-school, general, technical, professional and higher technical education, as well as in all types of vocational training;
b. Access to the same curricula, the same examinations, teaching staff with qualifications of the same standard and school premises and equipment of the same quality;
c. The elimination of any stereotyped concept of the roles of men and women at all levels and in all forms of education by encouraging coeducation and other types of education which will help to achieve this aim and, in particular, by the revision of textbooks and school programmes and the adaptation of teaching methods;
d. The same opportunities to benefit from scholarships and other study grants;
e. The same opportunities for access to programmes of continuing education, including adult and functional literacy programmes, particularly those aimed at reducing, at the earliest possible time, any gap in education existing between men and women;
f. The reduction of female student drop-out rates and the organization of programmes for girls and women who have left school prematurely;
g. The same opportunities to participate actively in sports and physical education;
h. Access to specific educational information to help to ensure the health and well-being of families, including information and advice on family planning.

Art 11.

1. States Parties shall take all appropriate measures to eliminate discrimination against women in the field of employment in order to ensure, on a basis of equality of men and women, the same rights, in particular:

a. The right to work as an inalienable right of all human beings;
b. The right to the same employment opportunities, including the application of the same criteria for selection in matters of employment;
c. The right to free choice of profession and employment, the right to promotion, job security and all benefits and conditions of service and the right to receive vocational training and retraining, including apprenticeships, advanced vocational training and recurrent training;
d. The right to equal remuneration, including benefits, and to equal treatment in respect of work of equal value, as well as equality of treatment in the evaluation of the quality of work;
e. The right to social security, particularly in cases of retirement, unemployment, sickness, invalidity and old age and other incapacity to work, as well as the right to paid leave;
f. The right to protection of health and to safety in working conditions, including the safeguarding of the function of reproduction.

2. In order to prevent discrimination against women on the grounds of marriage or maternity and to ensure their effective right to work, States Parties shall take appropriate measures:

a. To prohibit, subject to the imposition of sanctions, dismissal on the grounds of pregnancy or of maternity leave and discrimination in dismissals on the basis of marital status;
b. To introduce maternity leave with pay or with comparable social benefits without loss of former employment, seniority or social allowances;
c. To encourage the provision of the necessary supporting social services to enable parents to combine family obligations with work responsibilities and participation in public life, in particular through promoting the establishment and development of a network of child-care facilities;
d. To provide special protection to women during pregnancy in types of work proved to be harmful to them.

3. Protective legislation relating to matters covered in this article shall be reviewed periodically in the light of scientific and technological knowledge and shall be revised, repealed or extended as necessary.

Art 12.

1. States Parties shall take all appropriate measures to eliminate discrimination against women in the field of health care in order to ensure, on a basis of equality of men and women, access to health care services, including those related to family planning.
2. Notwithstanding the provisions of paragraph 1 of this article, States Parties shall ensure to women appropriate services in connexion with pregnancy, confinement and the post-natal period, granting free services where necessary, as well as adequate nutrition during pregnancy and lactation.

Art 13.

States Parties shall take all appropriate measure to eliminate discrimination against women in other areas of economic and social life in order to ensure, on a basis of equality of men and women, the same rights in particular:

a. The right to family benefits;
b. The right to bank loans, mortgages and other forms of financial credit;
c. The right to participate in recreational activities, sports and all aspect of cultural life.

Art 14.

1. States Parties shall take into account the particular problems faced by rural women and the significant roles which rural women play in the economic survival of their families, including their work in the non-monetized sectors of the economy, and shall take all appropriate measures to ensure the application of the provisions of this Convention to women in rural areas.
2. States Parties shall take all appropriate measures to eliminate discrimination against women in rural areas in order to ensure, on a basis of equality of men and women, that they participate in and benefit from rural development and, in particular, shall ensure to such women the right:

a. To participate in the elaboration and implementation of development planning at all levels;
b. To shave access to adequate health care facilities, including information, counselling and services in family planning;
c. To benefit directly from social security programmes;
d. To obtain all types of training and education, formal and non-formal, including that relating to functional literacy, as well as, *inter alia*, the benefit of all community and extension services, in order to increase their technical proficiency;
e. To organize self-help groups and co-operatives in order to obtain equal access to economic opportunities through employment or self-employment;
f. To participate in all community activities;
g. To have access to agricultural credit and loans, marketing facilities, appropriate technology and equal treatment in land and agrarian reform as well as in land resettlement schemes;
h. To enjoy adequate living conditions, particularly in relation to housing, sanitation, electricity and water supply, transport and communications.

Part IV

Art 15.

1. States Parties shall accord to women equality with men before the law.
2. States Parties shall accord to women, in civil matters, a legal capacity identical to that of men and the same opportunities to exercise that capacity. In particular, they shall give women equal rights to conclude contracts and to administer property and shall treat them equally in all stages of procedure in courts and tribunals.
3. States Parties agree that all contracts and all other private instruments of any kind with a legal effect which is directed at restricting the legal capacity of women shall be deemed null and void.
4. States Parties shall accord to men and women the same rights with regard to the law relating to the movement of persons and the freedom to choose their residence and domicile.

Art 16.

1. States Parties shall take all appropriate measures to eliminate discrimination against women in all matters relating to marriage and family relations and in particular shall ensure, on a basis of equality of men and women:

a. The same right to enter into marriage;
b. The same right freely to choose a spouse and to enter into marriage only with their free and full consent;
c. The same rights and responsibilities during marriage and at its dissolution;
d. The same rights and responsibilities as parents, irrespective of their marital status, in matters relating to their children; in all cases the interests of the children shall be paramount;
e. The same rights to decide freely and responsibly on the number and spacing of their children and to have access to the information, education and means to enable them to exercise these rights;
f. The same rights and responsibilities with regard to guardianship, wardship, trusteeship and adoption of children, or similar institutions where these concepts exist in national legislation; in all cases the interests of the children shall be paramount;
g. The same personal rights as husband and wife, including the right to choose a family name, a profession and an occupation;
h. The same rights for both spouses in respect of the ownership, acquisition, management, administration, enjoyment and disposition of property, whether free of charge or for a valuable consideration.

2. The betrothal and the marriage of a child shall have no legal effect, and all necessary action, including legislation, shall be taken to specify a minimum age for marriage and to make the registration of marriages in an official registry compulsory.

Part V

Art 17.

1. For the purpose of considering the progress made in the implementation of the present Convention, there shall be established a Committee on the Elimination of Discrimination against Women (hereinafter referred to as the

Committee) consisting, at the time of entry into force of the Convention, of eighteen and, after ratification of or accession to the Convention by the thirty-fifth State Party, of twenty-three experts of high moral standing and competence in the field covered by the Convention. The experts shall be elected by States Parties from among their nationals and shall serve in their personal capacity, consideration being given to equitable geographical distribution and to the representation of the different forms of civilization as well as the principal legal systems.
2. The members of the Committee shall be elected by secret ballot from a list of persons nominated by States Parties. Each State Party may nominate one person from among its own nationals.
3. The initial election shall be held six months after the date of the entry into force of the present Convention. At least three months before the date of each election the Secretary-General of the United Nations shall address a letter to the States Parties inviting them to submit their nominations within two months. The Secretary-General shall prepare a list in alphabetical order of all persons thus nominated, indicating the States Parties which have nominated them, and shall submit it to the States Parties.
4. Elections of the members of the Committee shall be held at a meeting of States Parties convened by the Secretary-General at United Nations Headquarters. At that meeting, for which two thirds of the States Parties shall constitute a quorum, the persons elected to the Committee shall be those nominees who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of States Parties present and voting.
5. The members of the Committee shall be elected for a term of four years. However, the terms of nine of the members elected at the first election shall expire at the end of two years; immediately after the first election the names of these nine members shall be chosen by lot by the Chairman of the Committee.
6. The election of the five additional members of the Committee shall be held in accordance with the provisions of paragraphs 2, 3 and 4 of this article, following the thirty-fifth ratification or accession. The terms of two of the additional members elected on this occasion shall expire at the end of two years, the names of these two members having been chosen by lot by the Chairman of the Committee.
7. For the filling of casual vacancies, the State Party whose expert has ceased to function as a member of the Committee shall appoint another expert from among its nationals, subject to the approval of the Committee.
8. The members of the Committee shall, with the approval of the General Assembly, receive emoluments from United Nations resources on such terms and conditions as the Assembly may decide, having regard to the importance of the Committee's responsibilities.

9. The Secretary-General of the United Nations shall provide the necessary staff and facilities for the effective performance of the functions of the Committee under the present Convention.

Art 18.

1. States Parties undertake to submit to the Secretary-General of the United Nations, for consideration by the Committee, a report on the legislative, judicial, administrative or other measures which they have adopted to give effect to the provisions of the present Convention and on the progress made in this respect:

a. Within one year after the entry into force for the State concerned; and
b. Thereafter at least every four years and further whenever the Committee so requests.

2. Reports may indicate factors and difficulties affecting the degree of fulfilment of obligations under the present Convention.

Art 19.

1. The Committee shall adopt its own rules of procedure.
2. The Committee shall elect its officers for a term of two years.

Art 20.

1. The Committee shall normally meet for a period of not more than two weeks annually in order to consider the reports submitted in accordance with article 18 of the present Convention.
2. The meetings of the Committee shall normally be held at United Nations Headquarters or at any other convenient place as determined by the Committee.

Art 21.

1. The Committee shall, through the Economic and Social Council, report annually to the General Assembly of the United Nations on its activities and

may make suggestions and general recommendations based on the examination of reports and information received from the States Parties. Such suggestions and general recommendations shall be included in the report of the Committee together with comments, if any, from States Parties.
2. The Secretary-General shall transmit the reports of the Committee to the Commission on the Status of Women for its information.

Art 22.

The specialized agencies shall be entitled to be represented at the consideration of the implementation of such provisions of the present Convention as fall within the scope of their activities. The Committee may invite the specialized agencies to submit reports on the implementation of the Convention in areas falling within the scope of their activities.

Part VI

Art 23.

Nothing in this Convention shall affect any provisions that are more conducive to the achievement of equality between men and women which may be contained:

a. In the legislation of a State Party; or
b. In other international convention, treaty or agreement in force for that State.

Art 24.

States Parties undertake to adopt all necessary measures at the national level aimed at achieving the full realization of the rights recognized in the present Convention.

Art 25.

1. The present Convention shall be open for signature by all States.
2. The Secretary-General of the United Nations is designated as the depositary

of the present Convention.
3. The present Convention is subject to ratification. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.
4. The present Convention shall be open to accession by all State. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

Art 26.

1. A request for the revision of the present Convention may be made at any time by any State Party by means of a notification in writing addressed to the Secretary-General of the United Nations.
2. The General Assembly of the United Nations shall decide upon the steps, if any, to be taken in respect of such a request.

Art 27.

1. The present Convention shall enter into force on the thirtieth day after the date of deposit with the Secretary-General of the United Nations of the twentieth instrument of ratification or accession.
2. For each State ratifying the present Convention or acceding to it after the deposit of the twentieth instrument of ratification or accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after the date of the deposit of its own instrument of ratification or accession.

Art 28.

1. The Secretary-General of the United Nations shall receive and circulate to all States the text of reservations made by States at the time of ratification or accession.
2. A reservation incompatible with the object and purpose of the present Convention shall not be permitted.
3. Reservations may be withdrawn at any time by notification to this effect addressed to the Secretary-General of the United Nations, who shall then inform all States thereof. Such notification shall take effect on the date on which it is received.

Art 29.

1. Any dispute between two or more States Parties concerning the interpretation or application of the present Convention which is not settled by negotiation shall, at the request of one of them, be submitted to arbitration. If within six months from the date of the request for arbitration the parties are unable to agree on the organization of the arbitration, any one of those parties may refer the dispute to the International Court of Justice by request in conformity with the Statute of the Court.
2. Each State Party may at the time of signature or ratification of this Convention or accession thereto declare that it does not consider itself bound by paragraph 1 of this article. The other States Parties shall not be bound by that paragraph with respect to any State Party which has made such a reservation.
3. Any State Party which has made a reservation in accordance with paragraph 2 of this article may at any time withdraw that reservation by notification to the Secretary-General of the United Nations.

Art 30.

The present Convention, the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts of which are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.
In witness whereof the undersigned, duly authorized, duly authorized, have signed the present Convention.

Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 6 October 1999

The States Parties to the present Protocol,
Noting that the Charter of the United Nations reaffirms faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person and in the equal rights of men and women,

Also noting that the Universal Declaration of Human Rights (Resolution 217 A (III)) proclaims that all human beings are born free and equal in dignity and rights and that everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth therein, without distinction of any kind, including distinction based on sex,

Recalling that the International Covenants on Human Rights (Resolution 2200 A (XXI)) and other international human rights instruments prohibit discrimination on the basis of sex,

Also recalling the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women («the Convention»), in which the States Parties thereto condemn discrimination against women in all its forms and agree to pursue by all appropriate means and without delay a policy of eliminating discrimination against women,

Reaffirming their determination to ensure the full and equal enjoyment by women of all human rights and fundamental freedoms and to take effective action to prevent violations of these rights and freedoms,

Have agreed as follows:

Art 1.

A State Party to the present Protocol («State Party») recognizes the competence of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women («the Committee») to receive and consider communications submitted in accordance with article 2.

Art 2.

Communications may be submitted by or on behalf of individuals or groups of individuals, under the jurisdiction of a State Party, claiming to be victims of a violation of any of the rights set forth in the Convention by that State Party. Where a communication is submitted on behalf of individuals or groups of individuals, this shall be with their consent unless the author can justify acting on their behalf without such consent.

Art 3.

Communications shall be in writing and shall not be anonymous. No communication shall be received by the Committee if it concerns a State Party to the Convention that is not a party to the present Protocol.

Art 4.

1. The Committee shall not consider a communication unless it has ascertained that all available domestic remedies have been exhausted unless the application of such remedies is unreasonably prolonged or unlikely to bring effective relief.
2. The Committee shall declare a communication inadmissible where:

a. The same matter has already been examined by the Committee or has been or is being examined under another procedure of international investigation or settlement;
b. It is incompatible with the provisions of the Convention;
c. It is manifestly ill-founded or not sufficiently substantiated;
d. It is an abuse of the right to submit a communication;
e. The facts that are the subject of the communication occurred prior to the entry into force of the present Protocol for the State Party concerned unless those facts continued after that date.

Art 5.

1. At any time after the receipt of a communication and before a determination on the merits has been reached, the Committee may transmit to the State Party concerned for its urgent consideration a request that the State Party take such interim measures as may be necessary to avoid possible irreparable damage to the victim or victims of the alleged violation.
2. Where the Committee exercises its discretion under paragraph 1 of the present article, this does not imply a determination on admissibility or on the merits of the communication.

Art 6.

1. Unless the Committee considers a communication inadmissible without reference to the State Party concerned, and provided that the individual or individuals consent to the disclosure of their identity to that State Party, the Committee shall bring any communication submitted to it under the present Protocol confidentially to the attention of the State Party concerned.
2. Within six months, the receiving State Party shall submit to the Committee written explanations or statements clarifying the matter and the remedy, if any, that may have been provided by that State Party.

Art 7.

1. The Committee shall consider communications received under the present Protocol in the light of all information made available to it by or on behalf of individuals or groups of individuals and by the State Party concerned, provided that this information is transmitted to the parties concerned.
2. The Committee shall hold closed meetings when examining communications

under the present Protocol.
3. After examining a communication, the Committee shall transmit its views on the communication, together with its recommendations, if any, to the parties concerned.
4. The State Party shall give due consideration to the views of the Committee, together with its recommendations, if any, and shall submit to the Committee, within six months, a written response, including information on any action taken in the light of the views and recommendations of the Committee.
5. The Committee may invite the State Party to submit further information about any measures the State Party has taken in response to its views or recommendations, if any, including as deemed appropriate by the Committee, in the State Party's subsequent reports under article 18 of the Convention.

Art 8.

1. If the Committee receives reliable information indicating grave or systematic violations by a State Party of rights set forth in the Convention, the Committee shall invite that State Party to cooperate in the examination of the information and to this end to submit observations with regard to the information concerned.
2. Taking into account any observations that may have been submitted by the State Party concerned as well as any other reliable information available to it, the Committee may designate one or more of its members to conduct an inquiry and to report urgently to the Committee. Where warranted and with the consent of the State Party, the inquiry may include a visit to its territory.
3. After examining the findings of such an inquiry, the Committee shall transmit these findings to the State Party concerned together with any comments and recommendations.
4. The State Party concerned shall, within six months of receiving the findings, comments and recommendations transmitted by the Committee, submit its observations to the Committee.
5. Such an inquiry shall be conducted confidentially and the cooperation of the State Party shall be sought at all stages of the proceedings.

Art 9.

1. The Committee may invite the State Party concerned to include in its report under article 18 of the Convention details of any measures taken in response to an inquiry conducted under article 8 of the present Protocol.
2. The Committee may, if necessary, after the end of the period of six months

referred to in article 8.4, invite the State Party concerned to inform it of the measures taken in response to such an inquiry.

Art 10.

1. Each State Party may, at the time of signature or ratification of the present Protocol or accession thereto, declare that it does not recognize the competence of the Committee provided for in articles 8 and 9.
2. Any State Party having made a declaration in accordance with paragraph 1 of the present article may, at any time, withdraw this declaration by notification to the Secretary-General.

Art 11.

A State Party shall take all appropriate steps to ensure that individuals under its jurisdiction are not subjected to ill treatment or intimidation as a consequence of communicating with the Committee pursuant to the present Protocol.

Art 12.

The Committee shall include in its annual report under article 21 of the Convention a summary of its activities under the present Protocol.

Art 13.

Each State Party undertakes to make widely known and to give publicity to the Convention and the present Protocol and to facilitate access to information about the views and recommendations of the Committee, in particular, on matters involving that State Party.

Art 14.

The Committee shall develop its own rules of procedure to be followed when exercising the functions conferred on it by the present Protocol.

Art 15.

1. The present Protocol shall be open for signature by any State that has signed, ratified or acceded to the Convention.
2. The present Protocol shall be subject to ratification by any State that has ratified or acceded to the Convention. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.
3. The present Protocol shall be open to accession by any State that has ratified or acceded to the Convention.
4. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

Art 16.

1. The present Protocol shall enter into force three months after the date of the deposit with the Secretary-General of the United Nations of the tenth instrument of ratification or accession.
2. For each State ratifying the present Protocol or acceding to it after its entry into force, the present Protocol shall enter into force three months after the date of the deposit of its own instrument of ratification or accession.

Art 17.

No reservations to the present Protocol shall be permitted.

Art 18.

1. Any State Party may propose an amendment to the present Protocol and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate any proposed amendments to the States Parties with a request that they notify her or him whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting on the proposal. In the event that at least one third of the States Parties favour such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of the States Parties present and voting at the conference shall be submitted to the General Assembly of the United Nations for approval.
2. Amendments shall come into force when they have been approved by the

General Assembly of the United Nations and accepted by a two-thirds majority of the States Parties to the present Protocol in accordance with their respective constitutional processes.
3. When amendments come into force, they shall be binding on those States Parties that have accepted them, other States Parties still being bound by the provisions of the present Protocol and any earlier amendments that they have accepted.

Art 19.

1. Any State Party may denounce the present Protocol at any time by written notification addressed to the Secretary-General of the United Nations.
2. Denunciation shall take effect six months after the date of receipt of the notification by the Secretary-General. Denunciation shall be without prejudice to the continued application of the provisions of the present Protocol to any communication submitted under article 2 or any inquiry initiated under article 8 before the effective date of denunciation.

Art 20.

The Secretary-General of the United Nations shall inform all States of:

a. Signatures, ratifications and accessions under the present Protocol;
b. The date of entry into force of the present Protocol and of any amendment under article 18;
c. Any denunciation under article 19.

Art 21.

1. The present Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.
2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Protocol to all States referred to in article 25 of the Convention.

Vedlegg 10. Konvensjon om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner med protokoll (norsk oversettelse)

Konvensjon om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner, 18 des 1979

De stater som er part i denne konvensjon,
som merker seg at De forente nasjoners pakt på ny bekrefter troen på de grunnleggende menneskerettigheter, på det enkelte menneskets verdighet og verdi og på like rettigheter for menn og kvinner,

som merker seg at Verdenserklæringen om menneskerettigheter bekrefter prinsippet om at diskriminering er utillatelig og fastslår at alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter, og at enhver har krav på alle de rettigheter og friheter som er nevnt i erklæringen, uten forskjell av noen art, heller ikke på grunn av kjønn,

som merker seg at partene i de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene er forpliktet til å sikre menn og kvinner lik rett til å nyte alle økonomiske, sosiale, kulturelle, sivile og politiske rettigheter,

som tar i betraktning de internasjonale konvensjoner som er inngått innenfor rammen av De forente nasjoner og særorganisasjonene med sikte på å fremme like rettigheter for menn og kvinner,

som også merker seg de resolusjoner, erklæringer og anbefalinger som De forente nasjoner og særorganisasjonene har vedtatt med sikte på å fremme like rettigheter for menn og kvinner,

som imidlertid er urolige over at kvinner fortsatt er utsatt for betydelig diskriminering, til tross for alle disse ulike instrumentene,

som minner om at diskrimineringen av kvinner bryter med prinsippene om like rettigheter og respekt for menneskeverdet, hindrer kvinner i å delta på lik linje med menn i det politiske, sosiale, økonomiske og kulturelle liv i sine land, er til hinder for økt velferd i samfunn og familie og gjør det vanskeligere for kvinner å utnytte alle sine muligheter, i tjeneste for sitt land og menneskeheten,

som er urolige over det faktum at kvinner i fattige forhold har minimal tilgang til mat, helsetjenester, utdanning, opplæring og sysselsetting, og til å få ivaretatt andre behov,

som er overbevist om at innføringen av den nye økonomiske verdensordning basert på likhet og rettferd i betydelig grad vil bidra til å fremme likestillingen mellom menn og kvinner,

som understreker at det er helt nødvendig å avskaffe apartheid, alle former for rasisme, rasediskriminering, kolonialisme, ny-kolonialisme, aggresjon, fremmed okkupasjon og herredømme og innblanding i staters indre anliggender, for at menn og kvinner skal kunne nyte sine rettigheter fullt ut,

som bekrefter at en styrking av internasjonal fred og sikkerhet, internasjonal avspenning, gjensidig samarbeid mellom alle stater, uavhengig av deres sosiale og økonomiske systemer, generell og fullstendig nedrustning, særlig kjernefysisk nedrustning under streng og effektiv internasjonal kontroll, stadfestelse av prinsippene om rettferd, likhet og gjensidig nytte i forholdet landene imellom, samt virkeliggjøring av retten til selvbestemmelse og uavhengighet for folk som lever under fremmed og kolonialt herredømme og utenlandsk okkupasjon, såvel som respekt for nasjonal suverenitet og territoriell integritet, vil fremme sosial framgang og utvikling, og vil som en følge av dette bidra til full likestilling mellom menn og kvinner,

som er overbevist om at en fullstendig og gjennomgripende utvikling av et land, verdens velferd og fredens sak krever at kvinner deltar maksimalt på alle områder, på lik linje med menn.

som er oppmerksom på kvinnens viktige bidrag til familiens velferd og til samfunnets utvikling, noe som hittil ikke har vært fullt ut anerkjent, morsrollens sosiale betydning og begge foreldres rolle i familien og i oppfostringen av barna, og er klar over at kvinnens rolle i forplantningen ikke bør gi grunnlag for diskriminering, og at oppfostringsansvaret for barn må deles mellom menn og kvinner og samfunnet for øvrig,

som er oppmerksom på at den tradisjonelle manns- og kvinnerollen i samfunn og familie må endres for å oppnå full likestilling mellom menn og kvinner,

som er fast bestemt på å gjennomføre de prinsipper som er nedfelt i erklæringen om avskaffelse av diskriminering av kvinner, og for det formål å vedta de tiltak som er nødvendige for å kunne avskaffe alle former for og utslag av slik diskriminering,

er enige om følgende:

Del I

Art 1.

I denne konvensjon menes med uttrykket «diskriminering av kvinner», enhver forskjellsbehandling, utestengning eller begrensning på grunnlag av kjønn som har som virkning eller formål å oppheve eller svekke anerkjennelsen, nytelsen eller utøvelsen av kvinners menneskerettigheter og grunnleggende friheter på det politiske, økonomiske, sosiale, kulturelle, sivile eller ethvert annet område, uavhengig av sivilstatus og med likestilling mellom menn og kvinner som utgangspunkt.

Art 2.

Konvensjonspartene fordømmer alle former for kvinnediskriminering og er enige om å føre en politikk, uten opphold og med alle egnede midler, som tar sikte på å avskaffe alle former for kvinnediskriminering, og for dette formål forplikter de seg til:

a. å nedfelle prinsippet om likestilling mellom menn og kvinner i sin forfatning eller annen egnet lovgivning dersom dette ennå ikke er gjort, og å sikre at dette prinsippet blir gjennomført i praksis, ved lovgivning eller på annen hensiktsmessig måte,
b. å vedta egnede tiltak, i lovs form eller på annen måte, herunder sanksjoner når det er nødvendig, som forbyr all diskriminering av kvinner,
c. å innføre et rettsvern for kvinners rettigheter på lik linje med menns, og å sikre kvinner effektiv beskyttelse, via kompetente nasjonale domstoler og andre offentlige institusjoner, mot enhver diskriminerende handling,
d. å avstå fra alle handlinger og all praksis som diskriminerer kvinner, og å sørge for at offentlige myndigheter og offentlige institusjoner handler i tråd med denne forpliktelse,
e. å treffe alle tiltak som er nødvendige for å hindre at personer, organisasjoner eller foretak diskriminerer kvinner,
f. å treffe alle tiltak som er nødvendige, også i lovs form, for å endre eller oppheve eksisterende lover, forskrifter, sedvane og praksis som innebærer diskriminering av kvinner,
g. å oppheve alle nasjonale straffebestemmelser som innebærer diskriminering av kvinner.

Art 3.

Konvensjonspartene skal på alle områder, særlig på det politiske, sosiale, økonomiske og kulturelle området, treffe alle tiltak som er nødvendige, også i lovs form, for å sikre kvinnene fulle utviklingsmuligheter og framgang, med garanti for å kunne utøve og nyte menneskerettighetene og de grunnleggende friheter på lik linje med menn.

Art 4.

1. Dersom konvensjonspartene vedtar midlertidige særtiltak som tar sikte på å fremme faktisk likestilling mellom menn og kvinner, skal det ikke anses som en diskriminerende handling etter denne konvensjon, men skal ikke på noen måte føre til at det opprettholdes ulike eller atskilte standarder; disse tiltakene skal opphøre når målene om like muligheter og lik behandling er nådd.
2. Dersom konvensjonspartene vedtar særlige tiltak, herunder de tiltak som er omhandlet i denne konvensjon, for å gi vern i forbindelse med svangerskap og fødsel, skal dette ikke anses som en diskriminerende handling.

Art 5.

Konvensjonspartene skal treffe alle tiltak som er nødvendige

a. for å endre menns og kvinners sosiale og kulturelle atferdsmønstre, med sikte på å avskaffe fordommer og hevdvunnen og all annen praksis som bygger på stereotype manns- og kvinneroller, eller på forestillingen om at et av kjønnene er det andre underlegent eller overlegent,
b. for å sikre at familieoppdragelsen gir en riktig forståelse av moderskapet som en samfunnsoppgave, og en erkjennelse av at menn og kvinner har et felles ansvar for oppfostringen og utviklingen av sine barn, forutsatt at hensynet til barna alltid kommer i første rekke.

Art 6.

Konvensjonspartene skal treffe alle tiltak som er nødvendige, også i lovs form, for å bekjempe alle former for handel med kvinner og utnyttelse av kvinner gjennom prostitusjon.

Del II

Art 7.

Konvensjonspartene skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å avskaffe diskriminering av kvinner i landets politiske og offentlige liv, og skal særlig sikre

kvinnene retten til, på lik linje med menn,

a. å stemme ved alle valg og offentlige folkeavstemninger, og kunne stille til valg til alle folkevalgte organer,
b. å delta i utformingen og gjennomføringen av offentlig politikk, og å inneha offentlige stillinger og utføre alle offentlige oppgaver på alle nivåer i forvaltningen,
c. å delta i frivillige organisasjoner og foreninger som er opptatt av landets offentlige og politiske liv.

Art 8.

Konvensjonspartene skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å sikre kvinner muligheten til å representere sine regjeringer på internasjonalt nivå og delta i arbeidet i internasjonale organisasjoner, på lik linje med menn og uten noen diskriminering.

Art 9.

1. Konvensjonspartene skal gi kvinner de samme rettigheter som menn til å erverve, endre eller beholde statsborgerskap. De skal især sikre at verken ekteskap med en utlending, eller ektemannens skifte av statsborgerskap under ekteskapet, automatisk skal endre kvinnens statsborgerskap, gjøre henne statsløs eller påtvinge henne ektemannens statsborgerskap.
2. Konvensjonspartene skal gi kvinnene de samme rettigheter som menn med hensyn til deres barns statsborgerskap.

Del III

Art 10.

Konvensjonspartene skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å avskaffe diskriminering av kvinner slik at de kan sikres den samme rett til utdanning som menn, og særlig for å sikre, på grunnlag av likestilling mellom menn og kvinner:

a. de samme vilkår med hensyn til karriere- og yrkesveiledning, adgang til studier og oppnåelse av vitnemål i alle typer utdanningsinstitusjoner, både på landsbygda og i byene; denne

likestillingen skal sikres i førskole, allmennutdanning, teknisk opplæring, yrkesrettet opplæring, høyere teknisk utdanning og i alle andre typer yrkeskompetansegivende opplæring,

b. adgang til de samme læreplaner og fagplaner, til de samme eksamener, til undervisningspersonale med det samme faglige nivå og til skolelokaler og undervisningsutstyr av samme kvalitet,
c. avskaffelse av alle stereotype forestillinger om manns- og kvinneroller på alle nivåer i opplæringen i alle typer undervisning, ved å oppmuntre til fellesundervisning og andre undervisningsformer som kan bidra til å nå dette målet, og særlig ved å revidere lærebøker og undervisningsplaner og tilpasse undervisningsmetodene,
d. de samme muligheter til å få tildelt stipend og andre relevante tilskuddsordninger,
e. de samme muligheter til å delta i etter- og videreutdanningsprogrammer, herunder alfabetisering av voksne og funksjonell alfabetisering, spesielt med sikte på å redusere utdanningsgapet mellom menn og kvinner så raskt som mulig,
f. lavere frafallsprosent for kvinnelige studenter/elever og tilrettelegging av oppfølgingsprogrammer for jenter og kvinner som har sluttet for tidlig på skolen,
g. de samme muligheter til å delta aktivt i idrett og fysisk fostring,
h. tilgang til opplysningsmateriell som kan bidra til å sikre familiens helse og velvære, herunder informasjon og rådgivning om familieplanlegging.

Art 11.

1. Konvensjonspartene skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å avskaffe diskriminering av kvinner i arbeidslivet, for å sikre de samme rettigheter, på grunnlag av likestilling mellom menn og kvinner, særlig:

a. retten til arbeid, som en umistelig rettighet for alle mennesker,
b. retten til de samme sysselsettingsmuligheter, herunder bruk av de samme utvelgelseskriterier ved ansettelse,
c. retten til fritt valg av yrke og arbeid, retten til forfremmelse, jobbsikkerhet og alle ytelser og vilkår knyttet til arbeidet, samt retten til yrkesopplæring og omskolering, herunder lærlingavtale, videregående yrkesrettet utdanning og livslang læring,
d. retten til lik lønn, ytelser inkludert, og til lik behandling for arbeid av lik verdi, såvel som lik behandling når kvaliteten på arbeidet skal vurderes,

e. retten til trygd, særlig i forbindelse med pensjonering, arbeidsledighet, sykdom, uførhet, alder og andre grunner til manglende arbeidsevne, samt retten til ferie med lønn,
f. retten til vern om sikkerhet og helse på arbeidsplassen, herunder trygging av forplantningsfunksjonen.

2. Med sikte på å hindre at kvinner diskrimineres på grunn av ekteskap, svangerskap og fødsel, og for å sikre dem en reell rett til arbeid, skal konvensjonspartene treffe de tiltak som er nødvendige for

a. å nedlegge forbud, belagt med sanksjoner, mot oppsigelse på grunn av svangerskap eller fødselspermisjon, og diskriminering i oppsigelsessaker på grunnlag av sivilstand,
b. å innføre fødselspermisjon med lønn, eller tilsvarende sosiale ytelser, uten at dette fører til tap av tidligere stilling, ansiennitet eller sosiale goder,
c. å oppmuntre til nødvendige sosiale støtteordninger som gjør det mulig for foreldre å kombinere sine familieforpliktelser med yrkesutøvelse og deltakelse i det offentlige liv, særlig ved å arbeide for at det opprettes og bygges ut et nett av ordninger for barnetilsyn,
d. å gi kvinner et særskilt vern under svangerskapet i yrker som har vist seg å være til skade for dem.

3. Lovbestemmelser som gir kvinner vern på områder omhandlet i denne artikkel, skal gjennomgås jevnlig på bakgrunn av vitenskapelig og teknologisk viten, og skal endres, oppheves eller utvides etter behov.

Art 12.

1. Konvensjonspartene skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å avskaffe diskriminering av kvinner på helseområdet, for å sikre tilgang til helsetjenester, herunder hjelp til familieplanlegging, på grunnlag av likestilling mellom menn og kvinner.
2. Uten hensyn til bestemmelsene i nr. 1 i denne artikkel skal konvensjonspartene sørge for at kvinner får et hensiktsmessig, og om nødvendig gratis, tjenestetilbud i forbindelse med svangerskap, fødsel og barsel, samt tilfredsstillende ernæring under svangerskap og amming.

Art 13.

Konvensjonspartene skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å avskaffe diskriminering av kvinner på andre økonomiske og sosiale områder, for å sikre de samme rettigheter, på grunnlag av likestilling mellom menn og kvinner, særlig:

a. retten til familieytelser,
b. retten til banklån, pantelån og andre former for kreditt,
c. retten til å delta i fritidsaktiviteter, idrett og alle deler av kulturlivet.

Art 14.

1. Konvensjonspartene skal ta i betraktning at kvinner på landsbygda møter spesielle problemer, og at de funksjoner disse kvinner fyller, er viktige for at familiene skal overleve økonomisk, også på grunn av arbeidet de utfører på områder utenom pengeøkonomien, og de skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å sikre at bestemmelsene i denne konvensjon kommer til anvendelse for kvinner på landsbygda.
2. Konvensjonspartene skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å avskaffe diskriminering av kvinner på landsbygda, slik at de kan delta i og dra nytte av utviklingen på landsbygda, med likestilling mellom menn og kvinner som utgangspunkt, og de skal særlig sikre disse kvinner retten til:

a. å være med på å utforme og gjennomføre utviklingsplaner på alle trinn,
b. å få tilgang til tilfredsstillende helsetjenester, herunder informasjon, rådgivning og tjenester i forbindelse med familieplanlegging,
c. å dra direkte nytte av trygdeordninger,
d. å få alle typer formell og uformell opplæring og utdanning, herunder funksjonell alfabetisering, samt blant annet å nyttiggjøre seg ulike studie- og opplæringstilbud i lokalmiljøet med sikte på å øke sin faglige kompetanse,
e. å opprette selvhjelpsgrupper og kooperativer med sikte på å få de samme økonomiske muligheter, gjennom lønnsarbeid eller egen næring,
f. å delta i alle aktiviteter i lokalmiljøet,
g. å få tilgang til landbrukskreditter og landbrukslån, markedsføringsmuligheter, egnet teknologi og lik behandling i forbindelse med reformer innenfor landbruk, jordbruk og bosetting,

h. å nyte godt av tilfredsstillende levekår, særlig med hensyn til bolig, sanitære forhold, elektrisitets- og vannforsyning, transport og kommunikasjoner.

Del IV

Art 15.

1. Konvensjonspartene skal stille menn og kvinner likt i forhold til loven.
2. Konvensjonspartene skal i sivile saker gi kvinner den samme rettslige handleevne som menn, og de samme muligheter til å utøve denne evnen. De skal især gi kvinner de samme rettigheter til å inngå avtaler og forvalte eiendom, og skal behandle dem likt på alle trinn i rettergangen.
3. Konvensjonspartene er enige om at alle avtaler og alle andre privatrettslige dokumenter av enhver art hvis rettsvirkning tar sikte på å begrense kvinners rettslige handleevne, skal anses som ugyldige.
4. Konvensjonspartene skal gi menn og kvinner de samme rettigheter i forhold til lovverk om personers bevegelsesfrihet og friheten til å velge bosted og bopel.

Art 16.

1. Konvensjonspartene skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å avskaffe diskriminering av kvinner i alle saker som gjelder ekteskap og familieforhold og skal, med likestilling mellom menn og kvinner som utgangspunkt, især sikre

a. den samme retten til å inngå ekteskap,
b. den samme retten til fritt å velge ektefelle og å inngå ekteskap bare når det skjer på fritt grunnlag og med fullt samtykke,
c. de samme rettigheter og det samme ansvar i ekteskapet og ved ekteskapsoppløsning,
d. de samme rettigheter og det samme ansvar som foreldre i spørsmål som gjelder barna, uavhengig av sivilstand; hensynet til barna skal i alle tilfeller komme i første rekke,
e. de samme rettigheter til på fritt grunnlag å treffe en ansvarlig beslutning om antall barn og avstand mellom barnefødsler, og å ha tilgang til opplysning, opplæring og midler som setter dem i stand til å utøve disse rettighetene,
f. de samme rettigheter og det samme ansvar i forbindelse med vergemål, formynderskap, omsorg for og adopsjon av barn, eller

liknende institutter når disse begreper finnes i intern lovgivning; hensynet til barna skal i alle tilfeller komme i første rekke,

g. de samme personlige rettigheter som ektefeller, herunder retten til å velge familienavn, yrke og stilling,

h. de samme rettigheter for begge ektefeller hva angår å inneha, erverve, styre, forvalte, nyte godt av og råde over eiendom, enten det er vederlagsfritt eller mot betaling.

2. Barns forlovelse og ekteskapsinngåelse skal ikke ha noen rettsvirkning, og alle nødvendige tiltak, også i lovs form, skal treffes med sikte på å fastsette en minstealder for inngåelse av ekteskap og for å gjøre registrering av ekteskap i et offisielt register obligatorisk.

Del V

Art 17.

1. For å kunne vurdere den framgang som finner sted i gjennomføringen av denne konvensjon, skal det opprettes en komité for avskaffelse av diskriminering av kvinner (heretter kalt komiteen), som skal bestå av atten eksperter på tidspunktet da konvensjonen trer i kraft, og av tjuetre eksperter etter at den trettifemte konvensjonspart har ratifisert eller tiltrådt konvensjonen, alle med godt omdømme og stor kompetanse på det område som hører under denne konvensjon. Konvensjonspartene skal velge ekspertene blant sine statsborgere, og de skal fungere i personlig egenskap, samtidig som det tas hensyn til en rettferdig geografisk fordeling, og til at de ulike kulturer og de viktigste rettsystemer blir representert.
2. Komiteens medlemmer skal velges ved hemmelig avstemning, fra en liste over personer som konvensjonspartene har utpekt. Hver konvensjonspart kan utpeke én person blant sine egne statsborgere.
3. Det første valget skal holdes seks måneder etter at denne konvensjon er trådt i kraft. Minst tre måneder før et valg finner sted, skal De forente nasjoners generalsekretær henvende seg skriftlig til konvensjonspartene og oppfordre dem til å presentere sine utpekte kandidater innen to måneder. Generalsekretæren skal sette opp en liste i alfabetisk rekkefølge over alle personer som er utpekt på denne måten, med angivelse av hvilke konvensjonsparter som har utpekt dem, og skal oversende den til konvensjonspartene.
4. Komiteens medlemmer skal velges på et møte mellom konvensjonspartene som er sammenkalt av Generalsekretæren, ved De forente nasjoners sete. På

dette møtet, som er beslutningsdyktig når to tredjedeler av konvensjonspartene er til stede, er de kandidater valgt som får flest stemmer og et absolutt flertall av stemmene fra de representanter for konvensjonspartene som er til stede og avgir stemme.
5. Komiteens medlemmer skal velges for en periode på fire år. For ni av medlemmene som blir valgt ved det første valget, skal imidlertid mandatet utløpe etter to år; umiddelbart etter det første valget skal navnene på disse ni medlemmene bestemmes ved loddtrekning foretatt av komiteens leder,
6. Valget av de fem nye medlemmene av komiteen skal gjennomføres i samsvar med bestemmelsene i nr. 2, 3 og 4 i denne artikkel, etter at den trettifemte ratifikasjon eller tiltredelse har funnet sted. Mandatet for to av de nye medlemmene som da blir valgt, skal utløpe etter to år, og navnene på disse to medlemmene bestemmes ved loddtrekning foretatt av komiteens leder.
7. For å fylle plasser som blir ledige utenom tur, skal den konvensjonspart hvis ekspert ikke lenger utfører sine oppgaver som komitémedlem, oppnevne en annen ekspert blant sine statsborgere, med forbehold om komiteens godkjenning.
8. Medlemmene av komiteen skal, med Generalforsamlingens godkjenning, motta en godtgjørelse fra De forente nasjoner, på de vilkår og på den måte som Generalforsamlingen bestemmer, idet det tas hensyn til betydningen av de oppgaver som er tillagt komiteen.
9. De forente nasjoners generalsekretær skal sørge for det personale og de hjelpemidler som må til for at komiteen effektivt skal kunne utføre sine oppgaver etter denne konvensjon.

Art 18.

1. Konvensjonspartene forplikter seg til å forelegge en rapport for De forente nasjoners generalsekretær, med sikte på gjennomgang i komiteen, om de lovgivningsmessige, rettslige, administrative eller andre tiltak som de har vedtatt til gjennomføring av bestemmelsene i denne konvensjon, og om den framgang som har funnet sted i denne forbindelse,

a. innen ett år etter at konvensjonen er trådt i kraft for vedkommende stat,
b. deretter minst hvert fjerde år, og for øvrig på anmodning fra komiteen.

2. I rapportene kan det angis hvilke faktorer og vanskeligheter som er av betydning for i hvilken grad forpliktelsene etter denne konvensjon er oppfylt.

Art 19.

1. Komiteen skal selv vedta sin forretningsorden.
2. Komiteen skal velge sine tillitsmenn for en periode på to år.

Art 20.

1. Komiteen skal vanligvis komme sammen i høyst to uker hvert år for å gjennomgå rapporter som er forelagt den i samsvar med artikkel 18 i denne konvensjon.
2. Komiteens møter skal vanligvis holdes ved De forente nasjoners sete eller på et annet egnet sted som komiteen bestemmer.

Art 21.

1. Komiteen skal hvert år gi De forente nasjoners generalforsamling, via Det økonomiske og sosiale råd, en rapport om sin virksomhet, og den kan legge fram forslag og generelle anbefalinger på grunnlag av gjennomgang av rapporter og opplysninger som er mottatt fra konvensjonspartene. Slike forslag og generelle anbefalinger skal inntas i komiteens rapport, sammen med eventuelle kommentarer fra konvensjonspartene.
2. De forente nasjoners generalsekretær skal oversende komiteens rapporter til Kvinnekommisjonen, til orientering.

Art 22.

Særorganisasjonene skal ha rett til å være representert når gjennomføringen av de bestemmelser i denne konvensjon som faller inn under deres virkefelt, blir gjennomgått. Komiteen kan oppfordre særorganisasjonene til å legge fram rapporter om gjennomføringen av konvensjonen på områder som faller inn under deres virkefelt.

Art 23.

Ingen bestemmelse i denne konvensjon skal berøre bestemmelser som i større grad kan bidra til å oppnå likestilling mellom menn og kvinner, og som kan inngå i:

a. en konvensjonsparts lovgivning, eller
b. i en annen internasjonal konvensjon, traktat eller avtale som er i kraft for vedkommende stat.

Art 24.

Konvensjonspartene forplikter seg til å vedta på nasjonalt nivå alle tiltak som er nødvendige for at de rettigheter som er nedfelt i denne konvensjon, skal kunne virkeliggjøres fullt ut.

Art 25.

1. Denne konvensjon skal være åpen for undertegning av alle stater.
2. De forente nasjoners generalsekretær utpekes til depositar for denne konvensjon.
3. Denne konvensjon skal ratifiseres. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.
4. Denne konvensjon skal være åpen for tiltredelse av alle stater. Tiltredelse skal skje ved deponering av et tiltredelsesdokument hos De forente nasjoners generalsekretær.

Art 26.

1. Enhver konvensjonspart kan på ethvert tidspunkt anmode om endringer i denne konvensjon ved skriftlig underretning til De forente nasjoners generalsekretær.
2. De forente nasjoners generalforsamling skal treffe beslutning om hvilke tiltak som eventuelt skal treffes i forbindelse med en slik anmodning.

Art 27.

1. Denne konvensjon skal tre i kraft den trettiende dagen etter den dag det tjuende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokumentet er deponert hos De forente nasjoners generalsekretær.
2. For hver stat som ratifiserer denne konvensjon eller tiltrer den etter at det tjuende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokumentet er deponert, skal konvensjonen tre i kraft den trettiende dagen etter den dag vedkommende stats

ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument er deponert.

Art 28.

1. De forente nasjoners generalsekretær skal motta tekstene til de forbehold som statene har tatt på ratifikasjons- eller tiltredelsestidspunktet, og oversende dem til alle stater.
2. Det kan ikke tas forbehold som er uforenlig med denne konvensjons formål og mål.
3. Forbehold kan på ethvert tidspunkt trekkes tilbake ved underretning til De forente nasjoners generalsekretær, som så skal informere alle stater om dette. Underretningen får virkning fra den dag den er mottatt.

Art 29.

1. En tvist mellom to eller flere konvensjonsparter om fortolkningen eller anvendelsen av denne konvensjon som ikke løses ved forhandlinger, skal på anmodning fra en av dem henvises til voldgift. Dersom partene ikke blir enige om organiseringen av voldgiften innen seks måneder fra datoen for anmodning om voldgift, kan hver av partene henvise tvisten til Den internasjonale domstol ved stevning i samsvar med Domstolens vedtekter.
2. Hver konvensjonspart kan når den undertegner eller ratifiserer denne konvensjon, eller når den tiltrer konvensjonen, erklære at den ikke anser seg bundet av nr. 1 i denne artikkel. De øvrige konvensjonsparter skal ikke være bundet av nr. 1 i forhold til en konvensjonspart som har tatt et slikt forbehold.
3. En konvensjonspart som har tatt et forbehold i samsvar med nr. 2 i denne artikkel, kan på ethvert tidspunkt trekke forbeholdet tilbake ved underretning til De forente nasjoners generalsekretær.

Art 30.

1. Denne konvensjon, hvis arabiske, engelske, franske, kinesiske, russiske og spanske tekst har samme gyldighet, skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.
Som en bekreftelse på dette har de nedenstående, som er gitt behørig fullmakt til det, undertegnet denne konvensjon.

Valgfri protokoll til FNs konvensjon om å avskaffe alle former for diskriminering mot kvinner, 6 okt 1999

De stater som er parter i denne protokoll,
merker seg at FN-pakten bekrefter troen på de grunnleggende menneskerettigheter, på menneskets verdighet og verdi og på like rettigheter for menn og kvinner,

merker seg at Verdenserklæringen om menneskerettighetene (Res 217 A (III)) kunngjør at alle mennesker er født frie og like hva angår verdighet og rettigheter og at enhver er berettiget til alle de rettigheter og friheter som er nedfelt i erklæringen, uten noen som helst forskjell, heller ikke forskjell på grunnlag av kjønn,

minner om at de internasjonale pakter om menneskerettigheter (Res 2200 A (XXI)) og andre internasjonale menneskerettsinstrumenter forbyr diskriminering på grunnlag av kjønn,

minner også om Konvensjonen om å avskaffe alle former for diskriminering mot kvinner («Konvensjonen»), der statene som er parter i den fordømmer diskriminering mot kvinner i alle dens former og er enige om uten opphold å ta alle tjenlige midler i bruk i en politikk for å avskaffe diskriminering mot kvinner,

bekrefter på ny sin vilje til å sikre kvinner den fulle og likeverdige utøvelse av alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter og til å treffe effektive tiltak for å hindre brudd på disse rettighetene og frihetene,

er blitt enige om følgende:

Art 1.

En stat som er part i denne protokoll («statspart») anerkjenner at Komiteen for avskaffelse av diskriminering mot kvinner («komiteen») har kompetanse til å motta og behandle henvendelser fremsatt i samsvar med artikkel 2.

Art 2.

Henvendelser kan fremsettes av eller på vegne av enkeltpersoner eller grupper av enkeltpersoner, under en statsparts jurisdiksjon, som hevder å være offer for brudd av statsparten på noen av rettighetene nevnt i Konvensjonen. Dersom en henvendelse er fremsatt på vegne av enkeltpersoner eller grupper av enkeltpersoner, skal dette skje med deres samtykke med mindre representanten kan rettferdiggjøre at hun handler på deres vegne uten slikt samtykke.

Art 3.

Henvendelser skal være skriftlige og de skal ikke være anonyme. Ingen henvendelse skal mottas av komiteen dersom den gjelder en statspart i Konvensjonen som ikke er part i denne protokoll.

Art 4.

1. Komiteen skal ikke behandle en henvendelse uten å ha forsikret seg om at alle tilgjengelige nasjonale rettsmidler er uttømt med mindre anvendelse av slike rettsmidler tar urimelig lang tid eller det er usannsynlig at de vil medføre effektiv hjelp.
2. Komiteen skal avvise en henvendelse når:

a. Samme sak allerede er undersøkt av komiteen eller har vært eller er gjenstand for annen internasjonal undersøkelse eller avgjørelse,
b. Den er uforenlig med bestemmelsene i Konvensjonen,
c. Den er åpenbart grunnløs eller ikke tilstrekkelig underbygget,
d. Den er en misbruk av retten til å fremsette henvendelser,
e. De faktiske forhold som er gjenstand for henvendelsen inntraff før ikrafttredelsen av denne protokoll for vedkommende statspart, med mindre forholdene fortsatte etter denne dato.

Art 5.

1. Komiteen kan når som helst etter at den har mottatt en henvendelse og før den har truffet noen beslutning om sakens gjenstand, oversende til vedkommende statspart til umiddelbar vurdering en anmodning om at statsparten treffer slike midlertidige tiltak som måtte være nødvendige for å unngå mulig ubotelig skade på offeret eller ofrene for den påståtte krenkelsen.
2. Når komiteen utøver sitt skjønn under nr. 1, innebærer ikke dette noen avgjørelse av hvorvidt henvendelsen er tatt til behandling eller om sakens gjenstand.

Art 6.

1. Med mindre komiteen avviser en henvendelse uten å henvise til vedkommende statspart, og under forutsetning av at enkeltpersonen eller

enkeltpersonene samtykker i at deres identitet bekjentgjøres overfor statsparten, skal komiteen konfidensielt gjøre vedkommende statspart oppmerksom på enhver henvendelse fremsatt i henhold til denne protokoll.
2. Innen seks måneder skal vedkommende statspart avgi til komiteen sine skriftlige forklaringer eller erklæringer som klargjør saken og det eventuelle opprettende tiltaket som denne statsparten har truffet.

Art 7.

1. Komiteen skal behandle henvendelser fremsatt i henhold til denne protokoll i lys av alle opplysninger som er gjort tilgjengelige for den av eller på vegne av enkeltpersoner eller grupper av enkeltpersoner og av vedkommende statspart, så sant disse opplysningene blir oversendt de berørte parter.
2. Komiteen skal møte for lukkede dører når den behandler henvendelser etter denne protokoll.
3. Etter å ha behandlet en henvendelse skal komiteen underrette de berørte parter om sine synspunkter på henvendelsen sammen med eventuelle anbefalinger.
4. Statsparten skal ta tilbørlig hensyn til komiteens synspunkter, sammen med dens eventuelle anbefalinger, og skal innen seks måneder avgi et skriftlig svar til komiteen, herunder gi opplysninger om ethvert tiltak som er truffet i lys av komiteens synspunkter og anbefalinger.
5. Komiteen kan be statsparten om å avgi ytterligere opplysninger om ethvert tiltak statsparten har truffet som svar på komiteens eventuelle synspunkter eller anbefalinger, herunder slik komiteen finner det passende, i statspartens periodiske rapporter i henhold til Konvensjonens artikkel 18.

Art 8.

1. Dersom komiteen mottar pålitelig informasjon som indikerer at en statspart alvorlig eller systematisk krenker rettighetene omhandlet i Konvensjonen, skal komiteen anmode statsparten om å samarbeide i granskningen av informasjonen og i den hensikt avgi sine merknader til denne informasjonen.
2. Etter å ha tatt hensyn til eventuelle merknader som kan være avgitt av vedkommende statspart samt enhver annen pålitelig opplysning som den har, kan komiteen utpeke ett eller flere av sine medlemmer til å foreta en undersøkelse og raskt rapportere tilbake til komiteen. Der det er nødvendig, og med statspartens samtykke, kan undersøkelsen omfatte et besøk på dens territorium.
3. Etter å ha gransket resultatene av en slik undersøkelse, skal komiteen

oversende disse resultatene til vedkommende statspart sammen med eventuelle kommentarer og anbefalinger.
4. Innen seks måneder etter å ha mottatt resultatene, kommentarene og anbefalingene oversendt fra komiteen, skal vedkommende statspart legge fram sine merknader for komiteen.
5. En slik undersøkelse skal foretas konfidensielt og statspartens samarbeid skal søkes på alle trinn i prosessen.

Art 9.

1. Komiteen kan be vedkommende statspart om å inkludere detaljer om eventuelle tiltak som er truffet som svar på en undersøkelse som er foretatt under denne protokolls artikkel 8 i sin rapport avgitt i henhold til Konvensjonens artikkel 18.
2. Komiteen kan, om nødvendig, ved utløpet av perioden på seks måneder nevnt i artikkel 8 nr. 4, be vedkommende statspart om å opplyse om hvilke tiltak som er truffet som svar på en slik undersøkelse.

Art 10.

1. Enhver statspart kan, på tidspunktet for undertegning eller ratifikasjon av denne protokoll eller ved tiltredelse til denne, erklære at den ikke anerkjenner komiteens kompetanse etter artikkel 8 og 9.
2. Enhver statspart som har avgitt erklæring i samsvar med denne artikkels nr. 1 kan på ethvert tidspunkt trekke tilbake denne erklæringen gjennom meddelelse til Generalsekretæren.

Art 11.

En statspart skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at enkeltpersoner under dens jurisdiksjon ikke utsettes for mishandling eller trusler som følge av kontakt med komiteen i henhold til denne protokoll.

Art 12.

Komiteen skal ta med et sammendrag av dens aktiviteter i henhold til denne protokoll i sin årlige rapport avgitt etter Konvensjonens artikkel 21.

Art 13.

Enhver statspart påtar seg å gjøre allment kjent og skape oppmerksomhet omkring Konvensjonen og denne protokoll og lette tilgangen til opplysninger om komiteens synspunkter og anbefalinger, særlig i saker som vedrører vedkommende statspart.

Art 14.

Komiteen skal utarbeide sin egen forretningsorden som skal følges når den utøver oppgavene som den er tillagt i henhold til denne protokoll.

Art 15.

1. Denne protokoll skal være åpen for undertegning av enhver stat som har undertegnet, ratifisert eller tiltrådt Konvensjonen.
2. Denne protokoll skal kunne ratifiseres av enhver stat som har ratifisert eller tiltrådt Konvensjonen. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos De Forente Nasjoners Generalsekretær.
3. Denne protokoll er åpen for tiltredelse av enhver stat som har ratifisert eller tiltrådt Konvensjonen.
4) Tiltredelse skjer ved deponering av tiltredelsesdokument hos De Forente Nasjoners Generalsekretær.

Art 16.

1. Denne protokoll skal tre i kraft tre måneder etter at De Forente Nasjoners Generalsekretær har mottatt det tiende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.
2. For enhver stat som ratifiserer eller tiltrer denne protokoll etter at den er trådt i kraft, skal protokollen tre i kraft tre måneder etter datoen for deponering av dens eget ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument.

Art 17.

Ingen forbehold til denne protokoll skal være tillatt.

Art 18.

1. Enhver statspart kan foreslå endringer i denne protokoll og sende dem til De Forente Nasjoners Generalsekretær. Generalsekretæren skal deretter oversende endringsforslagene til statspartene med anmodning om å meddele henne/ham om de ønsker at statspartene skal sammenkalles til en konferanse for å behandle og stemme over forslagene. Dersom minst en tredel av statspartene ønsker det, skal Generalsekretæren sammenkalle til en slik konferanse i De Forente Nasjoners regi. Endringsforslag som vedtas av et flertall av statspartene som er til stede på konferansen og avgir stemme skal forelegges De Forente Nasjoners Generalforsamling til godkjennelse.
2. Endringer trer i kraft når de er blitt godkjent av De Forente Nasjoners Generalforsamling og godkjent av et flertall på to tredeler av statspartene til denne protokoll i overensstemmelse med deres konstitusjonelle prosedyrer.
3. Når endringer trer i kraft, er de bindende for de statsparter som har vedtatt dem, mens de øvrige statsparter fortsatt skal være bundet av bestemmelsene i denne protokoll og av eventuelle tidligere endringer som de har godkjent.

Art 19.

1. Enhver statspart kan når som helst si opp denne protokoll ved skriftlig meddelelse til De Forente Nasjoners Generalsekretær. Oppsigelsen trer i kraft seks måneder etter den dag Generalsekretæren mottok meddelelsen.
2. Oppsigelsen er uten virkning på den fortsatte anvendelse av bestemmelsene i denne protokoll overfor enhver henvendelse som er fremsatt i henhold til artikkel 2 eller enhver undersøkelse innledet i henhold til artikkel 8 før oppsigelsen trer i kraft.

Art 20.

De Forente Nasjoners Generalsekretær skal underrette alle stater om:

a. undertegninger, ratifikasjoner og tiltredelser til denne protokoll,
b. datoen for denne protokolls ikrafttredelse og for ikrafttredelsen av enhver endring i henhold til artikkel 18,
c. enhver oppsigelse i henhold til artikkel 19.

Art 21.

1. Denne protokoll, hvis arabiske, kinesiske, engelske, franske, russiske og spanske tekst har samme gyldighet, skal deponeres i De Forente Nasjoners arkiv.
2. De Forente Nasjoners Generalsekretær skal sende bekreftede kopier av denne protokoll til alle stater som er referert til i Konvensjonens artikkel 25.

Vedlegg 11. Den europeiske menneskerettskonvensjonen med protokoller (nordsamisk oversettelse)[1]

Dán Eurohpá olmmošvuoigatvuođakonvenšuvnna jorgalusas leat ođđaseamos rievdadusat maid jorgaluvvon, gitta ja oktan 15 protokollain.
(Denne oversettelsen av Den europeiske menneskerettskonvensjonen er à jour til og med endringer ved protokoll 15.)
Se her for å lese konvensjonen på nordsamisk: pdf-lenke.
1 Konvensjonen er oversatt av Inger-Marie Oskal. Oversettelsen ble tilføyd som vedlegg 9. juni 2023 av Lovdata.

Vedlegg 12. FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller (nordsamisk oversettelse)[1]

ON´ konvenšuvdna máná vuoigatvuođaid birra.
(FNs konvensjon om barns rettigheter.)
Mearriduvvon Ovttastuvvon našuvnnain skábmamánu 20.b. 1989.
Dohkkehuvvon Norgga bealis ođđajagimánu 8.b. 1991. Divoduvvon jorgaleapmi borgemánu 2006 oktan lassiprotokollaiguin.
(Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989. Ratifisert av Norge 8. januar 1991. Korrigert oversettelse august 2006 med tilleggsprotokoller.)
Se her for å lese konvensjonen på nordsamisk: pdf-lenke.
1 Oversettelsen ble hentet fra regjeringen.no og tilføyd som vedlegg 12. mars 2025 av Lovdata.

Lov om gjennomføring av Traktat om totalforbod mot kjernefysiske prøvesprengingar

§ 1.

Det er forbode å gjennomføre prøvesprenging av kjernevåpen eller anna kjernefysisk sprenging i strid med Traktat om totalforbod mot kjernefysiske prøvesprengingar av 10. september 1996.

Kongen får fullmakt til å gje nærare føresegner og einskildvedtak for å oppfylle Noreg sine plikter etter traktaten.

§ 2.

Dei personane som etter traktaten skal ha immunitet og privilegier, får utan hinder av norsk lov immunitet og privilegier i samsvar med føresegnene i denne traktaten.

Kongen kan gje nærare reglar for korleis føresegnene om immunitet og privilegier skal gjennomførast.

§ 3.

Det kan setjast i verk inspeksjonar ovafor private, i samsvar med føresegnene i traktaten, herunder gjennomførast boring i grunnen.

Kongen kan leggje på grunneigaren eller andre rettshavarar slike plikter som trengst for at ein inspeksjon skal kunne gjennomførast.

§ 4.

Denne lova gjeld også for Svalbard, Jan Mayen og dei norske bilanda.

§ 5.

Den som bryt denne lova eller føresegner eller påbod som er gjeve med heimel i lova, vert straffa med bøter eller fengsel i opptil fem år. Aktlause handlingar vert straffa med bøter eller fengsel i opptil to år.
Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6.

Lova trer i kraft på det tidspunkt som traktaten trer i kraft.[1]
1 Traktaten trer i kraft når 44 av dei statene som er særskilt nemnde i traktaten («nøkkellanda») har ratifisert. I oktober 2018 hadde i alt 167 stater ratifisert, av desse høyrer 36 til «nøkkellanda».

§ 7.

Frå den tid denne lova tek til å gjelde, vert det gjort følgjande endringar i Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10:[1]
§ 12 fyrste ledd nr. 3 bokstav f, g og i skal lyde:

f. skal være straffbar i henhold til FNs Havrettskonvensjon 10. desember 1982 artikkel 113 (skade på undersjøiske kabler og rørledninger),
g. er straffbar etter lov 17. juli 1998 nr. 54 om gjennomføring av Konvensjonen om forbud mot bruk, lagring og produksjon og overføring av antipersonellminer og om ødeleggelse av slike miner § 5, eller
i. er straffbar etter lov 18. juni 1999 nr. 40 om gjennomføring av Traktat om totalforbud mot kjernefysiske prøvesprengninger § 5;

Endra med lov 8 des 2000 nr. 84 (endra bokstav h til bokstav i).
1 Inkurie: Loven er opphevet, se nå lov 20 mai 2005 nr. 28.

Lov om omdanning av Postbanken BA til aksjeselskap

§ 1. Formål

Formålet med loven er å regulere forholdet til forretningsbankloven,[1] aksjeloven, postbankloven[2] og visse overgangsspørsmål i forbindelse med omdanning av Postbanken BA til aksjeselskap (Postbanken AS).
1 Inkurie: Opphevet, se nå lov 10 apr 2015 nr. 17.
2 Inkurie: Opphevet jf § 9 nr. 1.

§ 2. Omdanning

Postbanken BA kan oppløses ved at bankens eiendeler, rettigheter og forpliktelser som en helhet overføres til Postbanken AS som statens innskudd i selskapet mot at staten erverver samtlige aksjer i det. Postbankloven[1] § 10-1, jf. aksjeloven kapittel 16, gjelder ikke ved oppløsning av Postbanken BA etter første punktum.
1 Inkurie: Opphevet jf § 9 nr. 1.

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 25 juni 1999 nr. 55 (ikr. 1 des 1999 iflg. res. 12 nov 1999 nr. 1168).

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 25 juni 1999 nr. 55 (ikr. 1 des 1999 iflg. res. 12 nov 1999 nr. 1168).

§ 5. Overføring av offentlige rettigheter m.v.

Offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser m.v. som gjelder Postbanken BA, blir ved omdanningen av banken til aksjeselskap overført til Postbanken AS.

§ 6. Overføring av forpliktelser

Ved omdanningen av Postbanken BA til aksjeselskap overføres Postbanken BAs forpliktelser til Postbanken AS med frigjørende virkning for Postbanken BA. Slike forpliktelser kan som følge av oppløsning av Postbanken BA heller ikke gjøres gjeldende mot staten.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføring etter første ledd eller gjøre gjeldende at overføringene utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

§ 7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 25 juni 1999 nr. 55 (ikr. 1 des 1999 iflg. res. 12 nov 1999 nr.

1168).

§ 8. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks, med unntak av § 9 nr. 1 til 12 som trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan gi overgangsregler.
1 Iflg. res. 18 juni 1999 nr. 665 trådte § 9 nr. 1 til 12 ikr. fra 22 juni 1999.

§ 9. Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt som fremgår av § 8 gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om registrering av import og leveranser av råolje i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde

§ 1.

EØS-avtalen vedlegg IV nr. 5 (forordning (EF) nr. 2964/95 av 20. desember 1995) om registrering av import og leveranser av råolje i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av Vedlegg IV, Protokoll 1 til avtalen og avtalen forøvrig.

§ 2.

I lov av 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet gjøres følgende endringer: – – –

§ 3.

Loven trer i kraft straks med unntak av endringene i petroleumsloven, som trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 juli 1999 iflg. res. 25 juni 1999 nr. 705.

Forordninger[1]

Nedenfor gjengis – etter Ot.prp. nr. 54 (1998-99) s. 5-6 – EØS-avtalen vedlegg IV nr. 5 (forordning nr. 2964/95) slik Olje- og energidepartementet tolker denne del av EØS-avtalen med de tilpasninger som følger av vedlegg IV, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig. Noter markert med notetall og * er Olje- og energidepartementets noter til gjengivelsen i Ot.prp. nr. 54 (likevel slik at «EF» er erstattet med «EU»).
1 Overskrift tilføyd av Lovdata.

EØS-avtalen vedlegg IV nr. 5 (rådsforordning (EF) nr. 2964/95 av 20. desember 1995 om registrering av import og leveranser av råolje i Fellesskapet)

[RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION –
Med henvisning til traktaten om etablering av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 213.

Med henvisning til Kommisjonens forslag.

Idet etablering av en felles energipolitikk er en av målsettingene Fellesskapet har satt seg. Det er Kommisjonens oppgave å fremsette forslag om hvilke tiltak som skal iverksettes for å nå denne målsettingen.

Idet ett av de viktigste målene for denne politikken er å sikre forsyninger til stabile priser.

Idet det er ønskelig med oversikt i markedet.

Ut fra forsyningssituasjonen, og for å stabilisere EF-markedet og hindre at unormale svingninger i verdensmarkedet får en uheldig innvirkning på EF-markedet, bør medlemsstatene og Kommisjonen få jevnlige opplysninger om kostnadene ved forsyning av råolje.

Ved forordning (EØF) nr. 1893/79[1] innførte Rådet ordninger for registrering av import av råolje til Fellesskapet.

Ved forordning (EØF) nr. 2592/79[2] fastsatte Rådet regler for registrering av import av råolje til Fellesskapet.

Disse forordningene opphørte å gjelde 31. desember 1991, derfor bør de reglene som derved ble fastsatt gjeninnføres og samtidig tilpasses de handelsvilkår som gjelder på de internasjonale oljemarkedene, og ta sikte på å bedre og verne kvaliteten på miljøet og såvidt mulig tilpasses rapporteringskravene til nasjonale myndigheter og Det internasjonale energibyrå –

har vedtatt denne forordning:][3*]
1 TEF nr. L 220 av 30.8.1979, s. 1. Forordningen sist endret ved forordning

(EØF) nr. 1370/90 (TEF nr. L 133 av 24.5.1990, s. 1)
2 TEF nr. L 297 av 24.11.1979, s.1. Forordningen sist endret ved forordning (EØF) nr. 1370/90 (TEF nr. L 133 av 24.5.1990, s. 1).
3* Se EØS-avtalen protokoll 1. Preambler er ikke tilpasset EØS-formål, og er følgelig bare relevante i den grad de kan tjene til støtte for tolkning av reglene innenfor rammen av EØS-avtalen.

Art 1.

Alle personer eller foretak som importerer råolje fra tredjeland eller som mottar leveranser av råolje fra en *kontraherende part,* skal være forpliktet til å sende opplysninger om karakteristika ved importen eller leveransene til den *kontraherende part* der de er etablert.

Art 2.[4*]

På grunnlag av de opplysninger som er nevnt i artikkel 1 skal *EFTA-landene* jevnlig sende *EFTAs overvåkningsorgan* opplysninger som kan gi et reelt bilde av utviklingen av de vilkår importen eller leveransene har funnet sted under.

Disse opplysningene skal sendes videre til *EFTA-landene.*

4* Her er teksten gjengitt slik den skal lyde for EFTA-landene, jf. EØS-avtalen protokoll 1 punkt 4. For EU-landene vil plikten til å underrette Kommisjonen etc. bestå som idag. Etter protokoll 1 punkt 4 skal det imidlertid også skje et informasjonsbytte mellom Kommisjonen og EFTA.

Art 3.

De opplysninger som innsamles og videresendes i medhold av denne forordningen, skal være fortrolige.

Denne forutsetningen skal ikke være til hinder for offentliggjøring av generell informasjon eller sammenfattende opplysninger som ikke inneholder informasjon om enkeltforetak.

Art 4.

1. De opplysninger som personer eller foretak plikter å sende til den *kontraherende part* de er etablert i, skal gjelde all import eller alle leveranser av

råolje til en fastsatt pris.
2. «Import» betyr hvert parti råolje som innføres til *Det europeiske økonomiske samarbeidsområdets* tollområde for andre formål enn transitt. «Leveranse» betyr hvert parti råolje som kommer fra en annen *kontraherende part* for andre formål enn transitt. Import eller leveranser som finner sted for egen regning av selskap som er etablert utenfor importstaten, og som er ment for raffinering eller kontrakt og deretter ekporteres samlet i form av raffinerte produkter, omfattes ikke.
3. Innføring til *Det europeiske økonomiske samarbeidsområdets* tollområde av olje som er utvunnet fra havbunn som en kontraherende part utøver eksklusive rettigheter til utnyttelse over, skal ikke anses som import slik den er definert i nr. 2.

Art 5.

I forhold til artikkel 1 skal karakteristika for hvert parti råolje som importeres eller leveres til en *kontraherende part* omfatte

- betegnelsen på råoljen, inklusive API-tetthet,
- volum angitt i fat,
- prisen cif pr. fat,
- svovelinnholdet i prosent.

Art 6.

De opplysningene som nevnes i artikkel 4 og 5 skal sendes til de *kontraherende parter* det gjelder for hver periode som ikke må være på mer enn en måned.

Art 7.[5*]

De opplysningene *EFTA-landene* skal gi til *EFTAs overvåkningsorgan* i medhold av artikkel 2, skal sendes senest en måned etter utløpet av hver måned som nevnt i artikkel 6. Disse opplysningene skal, for hver type råolje, inneholde en sammenfatning av de opplysninger som *EFTA-landene* innhenter fra personer og foretak. For hver type råolje skal det opplyses om:

- betegnelsen på råoljen, inklusive gjennomsnittlig API-tetthet,
- volum angitt i fat,

- den gjennomsnittlige prisen cif pr. fat,
- antall selskaper som rapporterer,
- svovelinnholdet i prosent.

5* Her er teksten gjengitt slik den skal lyde for EFTA-landene, jf. EØS-avtalen protokoll 1 punkt 4. For EU-landene vil plikten til å underrette Kommisjonen etc. bestå som idag. Etter protokoll 1 punkt 4 skal det imidlertid også skje et informasjonsbytte mellom Kommisjonen og EFTA.

Art 8.[6*]

1. *EFTAs overvåkningsorgan* skal analysere de opplysningene som er innsendt i medhold av artikkel 7 og videreformidle dem til *EFTA-landene* hver måned.
2. *EFTA-landene* og *EFTAs overvåkningsorgan* skal konsultere hverandre med jevne mellomrom, enten på anmodning fra et *EFTA-land* eller på initiativ fra *EFTAs overvåkningsorgan.* Slike konsultasjoner skal særlig gjelde de meldinger fra *EFTAs overvåkningsorgan* som er nevnt i nr. 1.
Det kan avholdes konsultasjoner med internasjonale organisasjoner og tredjestater som har etablert lignende rapporteringssystemer.
6* Her er teksten gjengitt slik den skal lyde for EFTA-landene, jf. EØS-avtalen protokoll 1 punkt 4. For EU-landene vil plikten til å underrette Kommisjonen etc. bestå som idag. Etter protokoll 1 punkt 4 skal det imidlertid også skje et informasjonsbytte mellom Kommisjonen og EFTA.

Art 9.[7*]

1. De opplysninger som sendes i medhold av artikkel 4, og de opplysninger som følger av artikkel 7 skal være fortrolige. Dette skal likevel ikke være til hinder for at opplysninger sendes videre på en slik måte at detaljopplysninger om enkeltforetak ikke gjøres kjent, det vil si at opplysningene må omfatte minst tre foretak.
2. De opplysninger som sendes *EFTAs overvåkningsorgan* på grunnlag av artikkel 7, og de meldinger som er nevnt i artikkel 8 nr. 1, kan bare benyttes for det formål som nevnt i artikkel 8 nr. 2.
3. Dersom *EFTAs overvåkningsorgan* i de opplysninger som sendes den fra *EFTA-landene* etter artikkel 7 finner avvik eller mangler på samsvar som er til hinder for å gi et reelt bilde av de vilkår importen eller leveransene har funnet sted under, kan det be *EFTA-landene* om å få tilgang til relevante enkeltopplysninger fra foretakene, samt til de utregnings- eller vurderingsmåter

som ble benyttet til å sammenfatte opplysningene.
7* Her er teksten gjengitt slik den skal lyde for EFTA-landene, jf. EØS-avtalen protokoll 1 punkt 4. For EU-landene vil plikten til å underrette Kommisjonen etc. bestå som idag. Etter protokoll 1 punkt 4 skal det imidlertid også skje et informasjonsbytte mellom Kommisjonen og EFTA.

Art 10.[8*]

EFTAs overvåkningsorgan skal i samråd med *EFTA-landene* vedta gjennomføringsregler for denne forordningen.
8* Her er teksten gjengitt slik den skal lyde for EFTA-landene, jf. EØS-avtalen protokoll 1 punkt 4. For EU-landene vil plikten til å underrette Kommisjonen etc. bestå som idag. Etter protokoll 1 punkt 4 skal det imidlertid også skje et informasjonsbytte mellom Kommisjonen og EFTA.

Art 11.

Denne forordningen skal tre ikraft den dagen den kunngjøres i De Europeiske Fellesskaps Tidende.

Denne forordningen er bindende i alle deler og gjelder direkte i samtlige *kontraherende parter.*

Lov om spesialisthelsetjenesten m.m. (spesialisthelsetjenesteloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1-1. Lovens formål

Lovens formål er særlig å:

1. fremme folkehelsen og å motvirke sykdom, skade, lidelse og funksjonshemning,
2. bidra til å sikre tjenestetilbudets kvalitet,
3. bidra til et likeverdig tjenestetilbud,
4. bidra til at ressursene utnyttes best mulig,
5. bidra til at tjenestetilbudet blir tilpasset pasientenes behov, og

6. bidra til at tjenestetilbudet blir tilgjengelig for pasientene.

§ 1-2. Lovens virkeområde

Loven gjelder for spesialisthelsetjenester som tilbys eller ytes i riket av staten og private, når ikke annet følger av de enkelte bestemmelser i loven.

Departementet kan ved forskrift eller i det enkelte tilfelle bestemme hva som er spesialisthelsetjeneste.

Kongen gir forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold. Kongen kan bestemme om og i hvilken utstrekning bestemmelser som er gitt i denne lov skal gjelde på norske skip i utenriksfart, i norske sivile luftfartøyer i internasjonal trafikk, og på installasjoner og fartøy i arbeid på norsk kontinentalsokkel.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417).

§ 1-3. Folkerettslige forpliktelser om trygdekoordinering

Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel, bilaterale avtaler som nevnt i første ledd og forordninger og avtaler som nevnt i folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

Kapittel 2. Ansvarsfordeling og generelle oppgaver

§ 2-1. Statens ansvar for spesialisthelsetjenester

Staten har det overordnede ansvar for at befolkningen gis nødvendig spesialisthelsetjeneste.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417).

§ 2-1 a. De regionale helseforetakenes ansvar for spesialisthelsetjenester

Det regionale helseforetaket skal sørge for at personer med fast bopel eller

oppholdssted innen helseregionen tilbys spesialisthelsetjeneste i og utenfor institusjon, herunder

1. sykehustjenester,
2. medisinske laboratorietjenester og radiologiske tjenester,
3. akuttmedisinsk beredskap,
4. medisinsk nødmeldetjeneste, luftambulansetjeneste og ambulansetjeneste med bil og eventuelt med båt,
5. tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengighet, herunder institusjonsplasser som kan ta imot rusmiddelavhengige med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 til 10-4,
6. transport til undersøkelse eller behandling i helse- og omsorgstjenesten og
7. transport av behandlingspersonell.

Det regionale helseforetaket skal innrette sitt tjenestetilbud i tråd med følgende prioriteringskriterier:

a. nytten av tiltak i pasientbehandling,
b. ressursbruk som tiltak legger beslag på og
c. alvorlighetsgraden av de tilstander som skal behandles.

Det regionale helseforetaket skal sørge for at helseinstitusjoner som det eier, eller som mottar tilskudd fra de regionale helseforetakene til sin virksomhet, bidrar til å fremme folkehelsen og forebygge sykdom og skade, og innretter sitt tjenestetilbud i samsvar med vilkårene i andre ledd.

De regionale helseforetakenes ansvar etter første ledd innebærer en plikt til å planlegge, gjennomføre, evaluere og korrigere virksomheten slik at tjenestenes omfang og innhold er i samsvar med krav fastsatt i lov eller forskrift. Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om pliktens innhold.

De regionale helseforetakene skal peke ut institusjoner i det enkelte helseforetak som kan ta imot rusmiddelavhengige med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 til 10-4.

Det regionale helseforetaket plikter å yte hjelp ved ulykker og andre akutte situasjoner i helseregionen.

Tjenester som nevnt i første ledd kan ytes av de regionale helseforetakene selv, eller ved at de inngår avtale med andre tjenesteytere.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om krav til tjenester som omfattes av denne loven.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 56 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 698), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 2-1), 28 nov 2003 nr. 96 (ikr. 1 jan 2004), 28 nov 2003 nr. 99 (ikr. 1 jan 2004

iflg. res. 28 nov 2003 nr. 1403), 25 juni 2004 nr. 46, 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 20 des 2019 nr. 103 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1933).

§ 2-1b. Beredskapsplan

Det regionale helseforetaket skal utarbeide beredskapsplan etter lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap for institusjoner og tjenester som det regionale helseforetaket skal sørge for, jf. § 2-1a i denne lov. Beredskapsplanen skal samordnes med kommunenes, fylkeskommunenes og de andre regionale helseforetakenes beredskapsplaner.
Tilføyd ved lov 23 juni 2000 nr. 56 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 698), endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 2-1a).

§ 2-1c. Bistand ved ulykker og andre akutte situasjoner

Dersom forholdene tilsier det, skal helsetjenesten til det regionale helseforetaket yte bistand til andre regionale helseforetak ved ulykker og andre akutte situasjoner. Anmodning om bistand fremmes av det regionale helseforetaket som har bistandsbehovet.

Det regionale helseforetaket som mottar bistand etter første ledd, skal yte kompensasjon for utgifter som pådras til det regionale helseforetaket som bidrar med hjelp, med mindre noe annet er avtalt.
Tilføyd ved lov 23 juni 2000 nr. 56 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 698), endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 2-1b).

§ 2-1d. Det regionale helseforetakets adgang til å disponere helsepersonell i enkelte akutte situasjoner

Ved ulykker og andre akutte situasjoner som forårsaker ekstraordinær pågang av pasienter, kan det regionale helseforetaket pålegge helsepersonell som tjenestegjør i det regionale helseforetaket og institusjoner som det regionale helseforetaket eier, å utføre nærmere tilvist arbeid.

Departementet kan pålegge lege å delta i lokal redningssentral.
Tilføyd ved lov 23 juni 2000 nr. 56 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 698), endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 2-1c).

§ 2-1 e. Samarbeid

Det regionale helseforetaket skal sørge for at virksomheter som yter spesialisthelsetjenester som nevnt i § 2-1 a, samarbeider med andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi pasienten et helhetlig og samordnet tjenestetilbud, og samarbeider med barnekoordinator dersom dette er oppnevnt etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a.

Det regionale helseforetaket skal, i tillegg til å følge opp enkelte pasienter, sørge for nødvendig samarbeid mellom ulike helseforetak innad i det regionale helseforetaket, med andre regionale helseforetak og andre tjenesteytere, slik at helseforetaket og de andre tjenesteyterne kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

Med tjenesteytere etter første og andre ledd menes kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenesteytere, private tjenesteytere som yter tjenester på vegne av slike tjenesteytere, barnehager som får tilskudd etter barnehageloven § 19 og skoler som får statstilskudd etter privatskolelova § 6-1.

De regionale helseforetakene skal sørge for at det inngås samarbeidsavtaler som nevnt i helse- og omsorgstjenesteloven § 6-1. Det regionale helseforetaket kan beslutte at ett eller flere av helseforetakene det eier, skal inngå og være part i slike avtaler.

Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), endret ved lov 11 juni 2021 nr. 78 som endret ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 2-1 f. De regionale helseforetakenes ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep

De regionale helseforetakene skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot at pasienter kan være utsatt for, eller kan stå i fare for å bli utsatt for, vold eller seksuelle overgrep. De regionale helseforetakene skal legge til rette for at spesialisthelsetjenesten blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep.

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 55 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 777).

§ 2-2. Plikt til forsvarlighet

Helsetjenester som tilbys eller ytes i henhold til denne loven skal være forsvarlige. Spesialisthelsetjenesten skal tilrettelegge sine tjenester slik at personell som utfører tjenestene, blir i stand til å overholde sine lovpålagte plikter, og slik at den enkelte pasient eller bruker gis et helhetlig og koordinert

tjenestetilbud.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 2-3), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 2-3. Departementets bestemmelser om nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten og markedsføring av spesialisthelsetjenester

Departementet kan ved forskrift eller i det enkelte tilfelle gi bestemmelser om:

1. nasjonale tjenester i spesialisthelsetjenesten og
2. markedsføring av tjenester som omfattes av denne loven, herunder forbud mot visse former for markedsføring.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 2-4), 4 mai 2012 nr. 23.

§ 2-4. Ventelisteregistrering

Departementet kan gi forskrifter om

1. føring av ventelister over pasienter som søker og har behov for helsehjelp som omfattes av denne loven,
2. ansvar for å skaffe registrerte pasienter innenfor visse prioriterte pasientgrupper helsehjelp på offentlig institusjon, samt pasienters rett til selv å skaffe slik helsehjelp, og
3. plikt for regionale helseforetak til å rapportere aktivitetstall for de virksomhetene de eier og de private helsetjenestene de har avtaler med.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 2-5), 12 des 2003 nr. 110 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 19 mars 2004 nr. 540).

§ 2-4 a. Klinisk etikkomité

Helseforetaket skal opprette en klinisk etikkomité. Andre virksomheter som omfattes av denne loven, kan opprette en klinisk etikkomité.

Den kliniske etikkomiteen skal bidra til å øke helsepersonellets kompetanse i å identifisere, analysere og avklare etiske verdispørsmål i forbindelse med

pasientbehandling og ved prioritering av ressurser. På forespørsel fra helsepersonell eller pasienter skal den kliniske etikkomiteen bistå med råd om hvordan konkrete etiske utfordringer ved behandlingen av den enkelte pasient kan løses. Pasientens nærmeste pårørende kan også be om bistand fra den kliniske etikkomiteen dersom dette antas å være i samsvar med pasientens ønske.

Den kliniske etikkomiteen skal være tverrfaglig sammensatt og ha medisinsk og helsefaglig kompetanse. Den kliniske etikkomiteen skal også ha brukerrepresentant. Komiteen skal så langt det er mulig, ha kompetanse i medisinsk etikk og helserett.

Den kliniske etikkomiteen skal utføre sine oppgaver uavhengig og selvstendig.

Tilføyd ved lov 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444).

§ 2-5. Individuell plan

Helseforetaket skal utarbeide en individuell plan for pasienter med behov for langvarige og koordinerte tilbud. Helseforetaket skal samarbeide med andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhetlig tilbud for pasientene.

Dersom en pasient har behov for tjenester både etter loven her og etter helse- og omsorgstjenesteloven, skal kommunen sørge for at arbeidet med planen settes i gang og koordineres. Helseforetaket skal så snart som mulig varsle kommunen når det ser at det er behov for en individuell plan som omfatter tjenester både fra spesialisthelsetjenesten og kommunen, og skal i slike tilfeller medvirke i kommunens arbeid med individuell plan.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke pasientgrupper plikten omfatter etter første ledd, og om innholdet i individuelle planer.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 2-6), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 2-5 a. Koordinator

For pasienter med behov for komplekse eller langvarige og koordinerte tjenester etter loven her, skal det oppnevnes koordinator. Koordinatoren skal sørge for nødvendig oppfølging av den enkelte pasient, sikre samordning av tjenestetilbudet i forbindelse med institusjonsopphold og overfor andre tjenesteytere samt sikre fremdrift i arbeidet med individuell plan.

Koordinatoren skal samarbeide med barnekoordinator dersom dette er

oppnevnt etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a.

Koordinatoren skal være helsepersonell.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke oppgaver koordinatoren skal ha.

Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), endret ved lover 11 des 2015 nr. 97 (ikr. 15 sep 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 727), 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 2-5 b. Koordinerende enhet

Helseforetaket skal ha en koordinerende enhet som skal ha en generell oversikt over habiliterings- og rehabiliteringstiltak i helseregionen. Enheten skal ha oversikt over, og nødvendig kontakt med, habiliterings- og rehabiliteringsvirksomheten i kommunen. I tillegg skal enheten ha overordnet ansvar for arbeidet med individuell plan og for oppnevning, opplæring og veiledning av koordinator, jf. §§ 2-5 og 2-5 a.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om hvilket ansvar den koordinerende enheten skal ha.

Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 2-5 c. Kontaktlege

Helseinstitusjon som omfattes av denne loven skal oppnevne kontaktlege for pasienter som har alvorlig sykdom, skade eller lidelse, og som har behov for behandling eller oppfølging av spesialisthelsetjenesten av en viss varighet. Kontaktlegen skal være involvert i behandlingen eller oppfølgingen av pasienten.

Helseinstitusjon som omfattes av denne loven, skal peke ut kontaktlege for pasienten så snart som mulig etter at det er vurdert at pasienten har rett til kontaktlege, senest første virkedag etter innleggelse eller poliklinisk undersøkelse. Pasienten skal så snart som mulig få vite hvem som er hans eller hennes kontaktlege, og skal orienteres om hvilket ansvar og hvilke oppgaver kontaktlegen har.

Kontaktlegen skal være pasientens faste medisinskfaglige kontakt. For å sikre kontinuitet i pasientforløpet skal helseinstitusjon som omfattes av denne loven vurdere om kontaktlegen også skal være informasjonsansvarlig etter helsepersonelloven § 10 og journalansvarlig etter helsepersonelloven § 39.

For tjenester i det psykiske helsevernet kan kontaktpsykolog utnevnes i

stedet for kontaktlege dersom det er mest hensiktsmessig ut fra den behandling eller oppfølging som skal gis. Det samme gjelder tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengighet, jf. § 2-1 a første ledd nr. 5.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke pasientgrupper som omfattes og hvilke oppgaver og hvilket ansvar kontaktlegen eller kontaktpsykologen skal ha.

Tilføyd ved lov 11 des 2015 nr. 97 (ikr. 15 sep 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 727), endret ved lov 16 juni 2017 nr. 55 (ikr. 16 juni 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 777).

§ 2-5 d. Midlertidige unntak fra plikter

Når det som følge av et høyt antall ankomster til Norge av personer fordrevet fra Ukraina er nødvendig å foreta omstillinger eller prioriteringer for å bidra til å sikre at spesialisthelsetjenestens kapasitet ikke overskrides, kan departementet gi forskrift om helt eller delvis unntak fra følgende bestemmelser:

a. § 2-5 om individuell plan
b. § 2-5 a om koordinator
c. § 2-5 c om kontaktlege.

Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), oppheva ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endra med lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 2-6. Utskrivningsklare pasienter

Regionalt helseforetak skal inngå samarbeidsavtale med kommunene om utskrivningsklare pasienter, jf. § 2-1 e annet ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om ordningens omfang og innhold og kriterier for når en pasient er utskrivningsklar, herunder kriterier for samarbeid mellom kommunen og spesialisthelsetjenesten om utskrivningsklare pasienter, og betalingssatser etter første ledd.

Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

Kapittel 3. Særlige plikter og oppgaver

§ 3-1. Øyeblikkelig hjelp

Sykehus og fødestuer skal straks motta pasienter som trenger somatisk helsehjelp, når det etter de foreliggende opplysninger må antas at den hjelp institusjonen eller avdelingen kan gi er påtrengende nødvendig. Institusjonen eller avdelingen skal motta pasientene for undersøkelse og om nødvendig behandling.

Regionale helseforetak skal utpeke det nødvendige antall helseinstitusjoner eller avdelinger i slike institusjoner innen helseregionen med tilsvarende plikt overfor pasienter som trenger psykiatrisk helsehjelp, og pasienter som trenger tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelmisbruk.

Plikten til å yte øyeblikkelig hjelp etter denne bestemmelsen inntrer ikke dersom institusjonen eller avdelingen vet at nødvendig hjelp vil bli ytet av andre som etter forholdene er nærmere til å yte den i tide.

Arbeidsgiver kan pålegge helsepersonell ansatt i institusjoner nevnt i første og annet ledd, å rykke ut til person som trenger øyeblikkelig hjelp.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innhold i plikten til å yte øyeblikkelig hjelp.

Endret ved lover 23 juni 2000 nr. 56 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 698), 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 21 des 2007 nr. 123 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1574).

§ 3-1 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 28 nov 2003 nr. 99 (i kraft 1 jan 2004 iflg. res. 28 nov 2003 nr. 1403), opphevet ved lov 21 des 2007 nr. 123 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1574).

§ 3-2. Journal- og informasjonssystemer

Helseinstitusjon som omfattes av denne loven, skal sørge for at journal- og informasjonssystemene ved institusjonen er forsvarlige. Den skal ta hensyn til behovet for effektiv elektronisk samhandling ved anskaffelse og videreutvikling av sine journal- og informasjonssystemer.

Departementet kan gi forskrift om drift, innhold og opprettelse av journal- og informasjonssystemer.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om bruk av elektronisk journal, og kan herunder oppstille krav om opplæring og tiltak som

skal sikre at utenforstående ikke får kjennskap eller tilgang til journalen.
Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 3-2 a. Plikt til bevaring, kassasjon og avlevering av pasientarkiv

Virksomheter i spesialisthelsetjenesten som omfattes av bevarings-, kassasjons- og avleveringsbestemmelsene i arkivlova kapittel II, skal avlevere sitt pasientjournalarkiv til Norsk helsearkiv, jf. arkivlova § 4.

Private virksomheter i spesialisthelsetjenesten plikter å bevare sitt pasientjournalarkiv og avlevere dette til Norsk helsearkiv etter at forskriftsmessig kassasjon er utført.

Taushetsplikt er ikke til hinder for avlevering etter første og andre ledd.

Bevaring, kassasjon og avlevering etter første og andre ledd skal skje i samsvar med bestemmelser gitt i forskrift med hjemmel i arkivlova § 12 og helseregisterloven § 12.
Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 47 (ikr. 22 juni 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 578), endret ved lov 22 juni 2018 nr. 76. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 3-3. (Opphevet)

Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252) som endret ved lov 22 juni 2012 nr. 46, 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 15 mai 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473).

§ 3-3 a. Varsel om alvorlige hendelser

Virksomheter som er omfattet av loven her, skal straks varsle Statens helsetilsyn og Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen eller ved at en pasient eller bruker skader en annen, jf. helsetilsynsloven § 6 og lov 16. juni 2017 nr. 56 om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten § 7. Varslingsplikten gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), endret ved lover 16 juni 2017 nr. 56 (ikr. 1 mai 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541), 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541), 7 mai

2021 nr. 31 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-4. Kvalitets- og pasientsikkerhetsutvalg

Helseinstitusjon som omfattes av denne lov, skal opprette kvalitets- og pasientsikkerhetsutvalg som ledd i det systematiske arbeidet institusjonen skal utføre i henhold til § 2-1 a tredje ledd og § 3-4 a.

Utvalgene kan uten hinder av taushetsplikt kreve opplysninger som er nødvendige for utførelse av deres arbeid.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om utvalgenes arbeid, herunder om informasjon til pasienter og om habilitet for utvalgets medlemmer.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 3-4 a. Kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet

Enhver som yter helsetjenester etter denne lov, skal sørge for at virksomheten arbeider systematisk for kvalitetsforbedring og pasientsikkerhet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om plikten etter første ledd.

Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 3-5. Om deltakelse i undervisning og opplæring

De regionale helseforetakene skal sørge for at behovet for undervisning og opplæring av helsefaglige elever, lærlinger, studenter, turnuskandidater og spesialister dekkes innen helseregionen.

Departementet kan gi forskrifter om plikten til å delta i undervisning og opplæring, herunder om private helseinstitusjoners plikt.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417).

§ 3-6. Særlige plikter i forbindelse med barns institusjonsopphold

Departementet kan gi forskrift om helseinstitusjonenes særlige plikter i forhold til barn som oppholder seg i institusjonen, herunder bestemmelser om dekning

av pårørendes utgifter til mat, reise og overnatting når de av hensyn til barnet oppholder seg i institusjonen store deler av døgnet.

§ 3-7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 3-7 a. Om barneansvarlig personell mv.

Helseinstitusjoner som omfattes av denne loven, skal i nødvendig utstrekning ha barneansvarlig personell. Barneansvarlig personell skal ha ansvar for å fremme og koordinere helsepersonells oppfølging av mindreårige som er pårørende barn eller søsken av psykisk syke, rusmiddelavhengige og alvorlig somatisk syke eller skadde pasienter, eller er etterlatte barn eller søsken etter slike pasienter.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om barneansvarlig personell i forskrift.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 70 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 11 des 2009 nr. 1501), endret ved lov 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951).

§ 3-8. Sykehusenes oppgaver

Sykehus skal særlig ivareta følgende oppgaver:

1. pasientbehandling,
2. utdanning av helsepersonell,
3. forskning, og
4. opplæring av pasienter og pårørende.

§ 3-8 a. Beskyttelse av betegnelsen sykehus

Departementet kan i forskrift stille vilkår for bruk av betegnelsen sykehus.

Departementet kan fastsette regler om overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt bruker betegnelsen sykehus i strid med vilkår fastsatt i forskrift etter første ledd.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 72 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1122).

§ 3-9. Ledelse i sykehus

Sykehus skal organiseres slik at det er en ansvarlig leder på alle nivåer. Departementet kan i forskrift kreve at lederen skal ha bestemte kvalifikasjoner.

Dersom kravet til forsvarlighet gjør det nødvendig, skal det pekes ut medisinskfaglige rådgivere.

§ 3-10. Opplæring, etterutdanning og videreutdanning

Virksomheter som yter helsetjenester som omfattes av denne loven, skal sørge for at ansatt helsepersonell gis slik opplæring, etterutdanning og videreutdanning som er påkrevet for at den enkelte skal kunne utføre sitt arbeid forsvarlig.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 2-7).

§ 3-11. Om informasjon

Helseinstitusjoner som omfattes av loven her, har plikt til å gi videre den informasjon som er nødvendig for at allmennheten skal kunne ivareta sine rettigheter, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-2, § 2-2 a, § 2-3, § 2-4, § 2-4 a annet ledd bokstav a og § 2-5.

Helseinstitusjoner som omfattes av loven her, har plikt til å sørge for at det gis slik informasjon som pasienten har rett til å motta etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2. Tilsvarende gjelder for informasjon til pasientens nærmeste pårørende etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-3 tredje ledd.

Virksomheter som er omfattet av loven her, har plikt til å besvare henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra pasienter eller den som opptrer på vegne av pasienten. Bestemmelsen gjelder også henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra nærmeste pårørende til avdød pasient eller fra nærmeste pårørende til pasient over 18 år uten samtykkekompetanse.

Henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet skal besvares på egnet måte og blant annet oppfylle krav til informasjon i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 3.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innhold i informasjonsplikten etter første til fjerde ledd.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 2-8), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 juni 2013 nr. 29 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1398), 4 des 2020 nr. 134 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2622), 20 mai 2022 nr. 29 (i

kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887), 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 3-12. Henvisning fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten og sosialtjenesten

Helseinstitusjon som omfattes av denne loven skal vurdere henvisning fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten og sosialtjenesten om behandling som nevnt i § 2-1 a første ledd nr. 5.

Kongen kan fastsette nærmere forskrifter om den kommunale helse- og omsorgstjenestens og sosialtjenestens adgang til å henvise til behandling som nevnt i § 2-1 a første ledd nr. 5.

Tilføyd ved lov 28 nov 2003 nr. 99 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 28 nov 2003 nr. 1403), endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 3-13. Varsel til tilsynsmyndigheten

Helseinstitusjon som omfattes av denne loven skal uten ugrunnet opphold varsle statsforvalteren ved innleggelse med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 og 10-3. Varsel skal også gis ved innleggelse med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven § 10-4 dersom samtykket er gitt ved direkte overgang fra opphold med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 og 10-3.

Tilføyd ved lov 28 nov 2003 nr. 99 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 28 nov 2003 nr. 1403), endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 3-14. Adgang til tilbakeføring ved rømming fra behandling for rusmiddelavhengighet m.m.

Er en person plassert i en institusjon med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2, 10-3 eller 10-4, kan institusjonen begrense adgangen til å forlate institusjonen i den utstrekning det er nødvendig etter vedtakets formål.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av opphold ved institusjoner som tilbyr behandling for rusmiddelavhengighet. Det kan herunder gis regler om fastsettelse av husordensregler, rusmiddeltesting av pasientens biologiske materiale, forvaltning av pasientens midler, pasientens rettigheter og plikter,

saksbehandling og klage og vern om pasientens personlige integritet. Det kan dessuten gis regler om følgende tvangstiltak:

a. kontroll av pasientens post
b. forbud mot rusmidler, legemidler, skadelige stoffer og farlige gjenstander i institusjonen
c. beslaglegging og tilintetgjøring av rusmidler, legemidler, skadelige stoffer og farlige gjenstander
d. kroppsvisitasjon, undersøkelse av munnhulen og undersøkelse av pasientens rom og eiendeler når dette er nødvendig for å oppnå formålet med oppholdet, herunder rutinekontroll ved innleggelse eller etter opphold utenfor institusjonen
e. adgang til å nekte besøk
f. adgang til å nekte permisjoner og annet fravær
g. beslag av pasientens egne elektroniske kommunikasjonsmidler dersom kamera- eller lydopptaksfunksjon gjør beslag nødvendig av hensyn til andre pasienters eller ansattes personvern
h. adgang til å kreve biologisk materiale av pasient innlagt i medhold av helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 og 10-3 når rusmiddeltesting er nødvendig for å oppnå formålet med oppholdet
i. bruk av tvang i nødssituasjoner i tråd med alminnelige nødretts- og nødvergebetraktninger.

Tilføyd ved lov 28 nov 2003 nr. 99 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 28 nov 2003 nr. 1403), endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 20 mai 2016 nr. 10 (ikr. 1 nov 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1002 – endring ved lov 22 juni 2012 nr. 46 opphevet fra 1 nov 2016).

§ 3-15. Varsel til kommunen ved utskrivning

Når utskrivning fra tjeneste som nevnt i § 2-1 a første ledd nr. 5 bør medføre tiltak fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og pasienten ønsker det, skal kommunen varsles om utskrivningen i god tid på forhånd. Utskrivning skal planlegges og forberedes i samarbeid mellom berørte parter. Ved utskrivning etter innleggelse med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 og 10-3 skal kommunen alltid varsles.
Tilføyd ved lov 28 nov 2003 nr. 99 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 28 nov 2003 nr. 1403), endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 3-16. Legemiddelassistert rehabilitering av personer med rusmiddelavhengighet

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om legemiddelassistert rehabilitering av personer med rusmiddelavhengighet og kan blant annet gi regler om:

a. formål med legemiddelassistert rehabilitering
b. kriterier for inntak og utskrivning
c. krav om at det skal utarbeides individuell plan for alle pasienter i legemiddelassistert rehabilitering
d. når individuell plan skal utarbeides og konsekvenser for behandlingen dersom individuell plan ikke foreligger
e. ansvarsgrupper
f. hvem som beslutter inntak og utskrivning fra legemiddelassistert rehabilitering
g. adgang til å kreve urinprøver og blodprøver for kontrollformål.

Regler etter første ledd bokstav b og d kan gjøre unntak fra reglene i pasient- og brukerrettighetsloven § 2-2 andre og tredje ledd, § 2-2 a andre og tredje ledd og 2-2 b første ledd første punktum.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 123 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1574), endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746).

§ 3-17. Politiattest

Helseinstitusjoner som omfattes av denne loven, skal innhente politiattest fra helsepersonell i samsvar med helsepersonelloven § 20 a.
Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 100 (ikr. 1 apr 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1527), endret ved lov 21 des 2007 nr. 123 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1574, tidligere § 3-16).

Kapittel 4. Godkjenning av helseinstitusjoner og helsetjenester. Legefordeling

Overskriften endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417).

§ 4-1. Godkjenning av virksomheter og helsetjenester

Departementet kan gi forskrift om krav til godkjenning av virksomheter og helsetjenester som omfattes av denne loven når hensyn til tjenestetilbudets kvalitet, pasientsikkerhet, samfunnssikkerhet eller beredskap tilsier det. Bruk av betegnelsen universitetssykehus skal godkjennes av departementet.

Departementet kan gi forskrift om krav til godkjenning av private virksomheter og helsetjenester som omfattes av denne loven, for å sikre nødvendige helsepersonellressurser for et forsvarlig offentlig tilbud av spesialisthelsetjenester eller kommunale helse- og omsorgstjenester.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om vilkår for tildeling av godkjenning som kreves i medhold av første og andre ledd.

Departementet kan tilbakekalle godkjenning når virksomheten som er tildelt godkjenningen ikke fyller kravene som er satt i forskrift.

Den som er tildelt godkjenning plikter å gi departementet de opplysningene som departementet krever for å kunne utføre sine oppgaver. Departementet kan utføre gransking i form av stedlig undersøkelse (inspeksjon).
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 7 des 2018 nr. 91 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 7 des 2018 nr. 1851), 20 juni 2025 nr. 72 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1122).

§ 4-2. Legefordeling

Departementet kan hvert år fastsette:

1. antall nye spesialistlegestillinger innen hver medisinsk spesialitet som kan opprettes ved helseinstitusjoner og helsetjenester som mottar tilskudd til drift og vedlikehold fra et regionalt helseforetak eller fra staten,
2. antall nye hjemler for avtaler om drift av privat spesialistpraksis som kan opprettes av hvert enkelt regionale helseforetak og
3. antall nye spesialistlegestillinger innen hver medisinsk spesialitet som kan opprettes ved statlige helseinstitusjoner og helsetjenester.

Antall nye stillinger og avtalehjemler som nevnt i første ledd angis som en samlet ramme for hver enkelt helseregion fordelt på de ulike medisinske spesialiteter.

De regionale helseforetakene fordeler stillingene som nevnt i første ledd. Departementet kan sette vilkår for fordelingen.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne bestemmelsen. Departementet kan gi forskrifter med

nærmere bestemmelser om tildeling av avtalehjemmel til lege- og psykologspesialister.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 5-5), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 4-3. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 32 (ikr. 1 nov 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1241), opphevet ved lov 16 des 2022 nr. 92 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2249, se endringsloven del III for overgangsregler).

§ 4-4. Felles system for å beslutte hvilke metoder som kan tilbys i spesialisthelsetjenesten

De regionale helseforetakene skal sørge for et felles system for å beslutte hvilke metoder som kan tilbys i spesialisthelsetjenesten.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om organiseringen av og saksbehandlingen i systemet.

Beslutningene som nevnt i første ledd regnes ikke som vedtak, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav a.
Tilføyd ved lov 20 des 2019 nr. 103 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1933).

Kapittel 5. Finansiering

Overskriften endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417).

§ 5-1. Pasientens bostedsregion

Som bostedsregion skal regnes den helseregion der pasienten har sin faste bopel. Dersom pasienten ikke har fast bopel, skal den helseregion hvor vedkommende har sitt faste oppholdssted regnes som bostedsregion.

For pasient som oppholder seg i institusjon eller privat forpleiningssted hvor oppholdsutgiftene helt eller delvis dekkes av det offentlige etter denne loven, skal forholdene på den tid da vedkommende ble mottatt i institusjon eller forpleiningssted legges til grunn.

Inntil et barn fyller 16 år har barnet samme bostedsregion som foreldrene

eller som den av foreldrene barnet lever hos eller senest levde hos. For barn som fyller 16 år under opphold i institusjon eller forpleiningssted som nevnt i annet ledd, skal det ved fortsatt opphold legges til grunn samme bostedsregion som før barnet fylte 16 år.

Departementet avgjør i tvilstilfeller hvor en pasient har bostedsregion. Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 6-5).

§ 5-2. Refusjonskrav mot det regionale helseforetaket i pasientens bostedsregion

Det regionale helseforetakets behandlings- og forpleiningsutgifter og reiseutgifter til behandling skal dekkes av det regionale helseforetaket i pasientens bostedsregion, jf. § 5-1. Det samme gjelder utgifter til behandling, forpleining og reise som ytes av andre tjenesteytere etter avtale med det regionale helseforetaket i pasientens bostedsregion, jf. § 2-1a. Til gjennomføring av psykisk helsevern dekkes også andre utgifter av det regionale helseforetaket i pasientens bostedsregion.

Det regionale helseforetaket i pasientens bostedsregion skal dekke utgifter til behandling og forpleining når det i henhold til internasjonal overenskomst foreligger rett til å reise til utlandet for å få nødvendig behandling. Dette gjelder også når andre norske myndigheter har forskottert beløpet overfor utenlandsk tjenesteyter.

Det regionale helseforetaket i pasientens bostedsregion skal dekke utgifter til behandling, forpleining, reise og opphold og reise og opphold for nødvendig ledsager når en pasient har rett til nødvendig helsehjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-2 b første ledd eller § 2-4 a annet ledd bokstav a, og en annen norsk myndighet har forskuttert beløpet overfor norske eller utenlandske tjenesteytere.

Det regionale helseforetaket i pasientens bostedsregion skal dekke utgifter til spesialisthelsetjenester mottatt i et annet EØS-land i den utstrekning helsehjelpen gir rett til stønad etter regler fastsatt i forskrift i medhold av folketrygdloven § 5-24 a. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utgiftsdekningen.

Departementet kan gi forskrift om beregning av utgifter som nevnt i første og annet ledd, og kan fastsette samme refusjonssatser for en eller flere grupper av institusjoner.

Utgifter til laboratorie- og røntgentjenester dekkes bare av det regionale helseforetaket i pasientens bostedsregion, jf. § 5-1, dersom dette følger av avtale mellom det regionale helseforetaket i bostedsregionen og den som yter slike tjenester. De regionale helseforetakene skal gjøre kjent hvilke medisinske

laboratorier og røntgeninstitutt de har avtale med. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om finansieringen av laboratorie- og røntgentjenester, herunder overgangsordninger.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 6-6), 28 nov 2003 nr. 96 (ikr. 1 jan 2004), 12 des 2003 nr. 110 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 19 mars 2004 nr. 540), 19 juni 2009 nr. 72 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 des 2010 nr. 1508), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 4 des 2020 nr. 134 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2622), 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746).

§ 5-3. Dekning av utgifter for pasient som ikke har bosted i riket

Pasient som ikke har bosted i riket, skal dekke behandlings- og forpleiningsutgiftene selv. Før planlagt spesialisthelsetjeneste ytes, kan helseinstitusjonen eller tjenesteyteren kreve dokumentasjon på at pasienten kan dekke behandlings- og forpleiningsutgiftene. Helseinstitusjonen eller tjenesteyteren skal sørge for at pasienten mottar en spesifisert regning som viser hvilke ytelser pasienten har mottatt, og hvilken pris som er beregnet for ytelsene. Dersom pasienten ikke kan dekke utgiftene selv, skal de dekkes av vedkommende helseinstitusjon eller tjenesteyter.

Folketrygden skal dekke behandlings- og forpleiningsutgifter for pasient som ikke har bosted i riket dersom vedkommende er trygdet etter folketrygdloven eller er stønadsberettiget i henhold til gjensidig avtale med annen stat.

Utgifter til gjennomføring av tvungent psykisk helsevern skal dekkes av staten.

Departementet kan gi forskrift om beregning av behandlings- og forpleiningsutgifter som nevnt i første ledd.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 6-7), 21 juni 2013 nr. 79 (ikr. 1 mars 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1735).

§ 5-4. Dekning av utgifter til kontrollkommisjonenes virksomhet

Staten dekker utgiftene til kontrollkommisjonenes virksomhet, jf. lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern § 6-1.

Departementet kan gi forskrift om hvilke utgifter som omfattes av første ledd.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 6-8).

§ 5-5. Pasienters egenbetaling

Departementet kan gi forskrift om:

1. pasienters betaling for poliklinisk helsehjelp i spesialisthelsetjenesten,
2. pasienters betaling for reservert time som ikke benyttes og som gjelder poliklinisk helsehjelp i spesialisthelsetjenesten,
3. adgang til å bestemme at pasienter som oppholder seg i langtidsinstitusjoner helt eller delvis skal dekke 25 prosent av forpleiningsutgiftene når dette finnes rimelig etter pasientens økonomiske kår. Det kan ikke tas refusjon i kontantytelser som pasienten oppebærer etter folketrygdloven og heller ikke i midler som skriver seg fra slike ytelser,
4. pasienters betaling for reise til undersøkelse og behandling, herunder fritak for betaling for enkelte pasientgrupper,
5. pasienters betaling for opphold i opptreningsinstitusjoner og andre private rehabiliteringsinstitusjoner som har driftsavtale med regionalt helseforetak, herunder om fritak for betaling for enkelte pasientgrupper.

For inngrep omfattet av lov om rituell omskjæring av gutter skal det kreves egenbetaling. Egenbetaling skal kreves uavhengig av om inngrepet skjer i forbindelse med innleggelse i sykehus eller ved poliklinisk behandling ved institusjon. Egenbetaling skal kreves uavhengig av om inngrepet foretas av helseforetaket eller av spesialist med avtale med det regionale helseforetaket om å utføre inngrepet på vegne av helseforetaket.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om innholdet etter annet ledd, herunder fastsette størrelsen på egenbetalingen.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 6-9), 28 nov 2003 nr. 96 (ikr. 1 jan 2004), 21 des 2005 nr. 127 (ikr. 1 jan 2006), 20 juni 2014 nr. 40 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 5 des 2014 nr. 1512), 17 juni 2016 nr. 48 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 706).
Endres ved lov 20 des 2019 nr. 103 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 5-6. Innhenting av driftsopplysninger

Departementet kan kreve seg forelagt budsjett, regnskap og andre opplysninger om drift av offentlig finansiert spesialisthelsetjeneste.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 6-2).

Kapittel 6. Taushetsplikt, opplysningsplikt og veiledningsplikt

Overskriften endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417).

§ 6-1. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for en helseinstitusjon som omfattes av denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g.

Taushetsplikten gjelder også pasientens fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Opplysning om en pasients oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til helseinstitusjonen. Opplysning om en pasients navn, transportbehov og om pasienten skal betale egenandel og eventuelt beløpet kan gis til transportør i forbindelse med transport etter § 2-1a første ledd nr. 6.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 7-1), 18 des 2009 nr. 137 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1583), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 6-2. Opplysningsplikt til Statens helsetilsyn og statsforvalteren

Bestemmelsene i helsetilsynsloven § 7 om plikt til å gi tilsynsmyndigheten opplysninger og adgang til virksomheten på anmodning, og adgang til å gi tilsynsmyndigheten opplysninger av eget tiltak uten hinder av taushetsplikt, gjelder for enhver som utfører tjeneste eller arbeid som angår helsetjenester som omfattes av denne loven.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 7-2), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 6-3. Veiledningsplikt overfor den kommunale helse- og omsorgstjenesten

Helsepersonell som er ansatt i statlige helseinstitusjoner som omfattes av denne loven, eller som mottar tilskudd fra regionale helseforetak til sin virksomhet, skal gi den kommunale helse- og omsorgstjenesten råd, veiledning og opplysninger om helsemessige forhold som er påkrevet for at den kommunale helse- og omsorgstjenesten skal kunne løse sine oppgaver etter lov

og forskrift.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 7-4), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 6-4. Bistand fra politiet

Helsepersonell kan uten hinder av taushetsplikt gi ut taushetsbelagte opplysninger når dette er nødvendig for å innhente bistand fra politiet til fullbyrdelse av tvangsvedtak overfor rusmiddelavhengige etter helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 og 10-3 eller vilkår etter helse- og omsorgstjenesteloven § 10-4. Politiet har plikt til å yte slik bistand.
Tilføyd ved lov 28 nov 2003 nr. 99 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 28 nov 2003 nr. 1403), endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

Kapittel 7. Forskjellige bestemmelser

Overskriften endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 7-1. Pålegg og tvangsmulkt

Tilsynsmyndighetene kan gi pålegg om retting. Statens helsetilsyn kan gi pålegg om stenging og fastsette tvangsmulkt etter reglene i helsetilsynsloven §§ 8 og 9. Hvis statsforvalteren mener at det bør ilegges tvangsmulkt etter § 9, skal saken oversendes Statens helsetilsyn.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 8-1), 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541), 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1101).

§ 7-2. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 13 des 2002 nr. 78 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1600), opphevet ved lov 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541).

§ 7-3. Nasjonale faglige retningslinjer, veiledere og kvalitetsindikatorer

Helsedirektoratet skal utvikle, formidle og vedlikeholde nasjonale faglige retningslinjer og veiledere som understøtter de mål som er satt for helse- og omsorgstjenesten. Departementet kan bestemme på hvilke områder direktoratet skal utarbeide slike retningslinjer og veiledere. Retningslinjer og veiledere skal baseres på kunnskap om god praksis og skal bidra til kontinuerlig forbedring av virksomhet og tjenester.

Helsedirektoratet skal utvikle, formidle og vedlikeholde nasjonale kvalitetsindikatorer som hjelpemiddel for ledelse og kvalitetsforbedring i spesialisthelsetjenesten, og som grunnlag for at pasienter kan ivareta sine rettigheter. Kvalitetsindikatorene skal gjøres offentlig tilgjengelige.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), endret ved lov 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128).

Kapittel 8. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser, endringer i andre lover m.m.

Overskriften endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417).

§ 8-1. Oppfyllelse av internasjonal overenskomst

Kongen kan gi forskrifter i den utstrekning det er nødvendig for å oppfylle internasjonale overenskomster.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 9-1).

§ 8-2. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelser i loven skal tre i kraft til forskjellig tid.

Fra tidspunktet for ikrafttredelse blir følgende lover opphevet: Lov av 19. juni 1969 nr. 57 om sykehus m.v., lov av 28. april 1961 nr. 2 om psykisk helsevern kapittel I, V og §§ 21 a, 21 b og 22.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 9-2).
1 Fra 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1196 med unntak av § 2-6 og § 9-4 nr. 3

som ble satt ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 595.

§ 8-3. (Opphevet)

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 9-3), 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), opphevet ved lov 22 juni 2018 nr. 76.

§ 8-4. Endringer i andre lover

– – –
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417, tidligere § 9-4).

Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Formål

Formålet med loven her er å sikre at etablering og gjennomføring av psykisk helsevern skjer på en forsvarlig måte og i samsvar med menneskerettighetene og grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper. Det er et formål med reglene å forebygge og begrense bruk av tvang.

Helsehjelpen skal tilrettelegges med respekt for den enkeltes fysiske og psykiske integritet og så langt som mulig være i overensstemmelse med pasientens behov og selvbestemmelsesrett og respekten for menneskeverdet.
Endret ved lov 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 1-1 a. Virkeområde

Bestemmelsene i loven her gjelder for undersøkelse og behandling i det psykiske helsevernet, samt for forutgående undersøkelse med sikte på etablering av tvungent psykisk helsevern.

Dersom en institusjon i det psykiske helsevernet er ansvarlig for et opphold som skjer i medhold av en annen lov, gjelder bestemmelsene i kapittel 4 med unntak av §§ 4-4, 4-4 a, 4-5 annet ledd, 4-7 a annet ledd, 4-9 og 4-10 for gjennomføringen av oppholdet. For pasienter innlagt i medhold av helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 og 10-3, skal § 4-7 a annet ledd i loven her likevel gjelde tilsvarende.
Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), endret ved lover 20 mai 2016 nr. 10 (ikr. 1 nov 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1002), 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146).

§ 1-2. Psykisk helsevern

Med psykisk helsevern menes spesialisthelsetjenestens undersøkelse og behandling av mennesker på grunn av psykisk lidelse, samt den pleie og omsorg dette krever.

Med tvungen observasjon menes slik undersøkelse, pleie og omsorg som nevnt i første ledd, med sikte på å klarlegge om vilkårene for tvungent psykisk helsevern foreligger uten at det er gitt samtykke etter bestemmelsene i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4.

Med tvungent psykisk helsevern menes slik undersøkelse, behandling, pleie og omsorg som nevnt i første ledd uten at det er gitt samtykke etter bestemmelsene i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422). 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 1-3. Offentlig myndighet

Med offentlig myndighet forstås i loven her kommunelegen eller dennes stedfortreder, den kommunale helse- og omsorgstjenesten, sosialtjenesten, politiet eller kriminalomsorgen.

Kongen kan gi forskrifter om hvem som skal anses som offentlig myndighet, samt om utøvelsen av deres kompetanse etter loven her.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 1-4. Den faglig ansvarlige for vedtak

Den faglig ansvarlige for å treffe vedtak samt beslutte nærmere angitte tiltak

etter loven her, skal være lege med relevant spesialistgodkjenning eller klinisk psykolog med relevant praksis og videreutdanning som fastsatt i forskrift.

Kongen kan gi forskrifter om hvem som er den faglig ansvarlige etter første ledd og om delegasjon av dennes myndighet. Kongen kan i forskrifter gjøre unntak fra første ledd.

Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422).

§ 1-5. Forholdet til pasient- og brukerrettighetsloven

Ved etablering og gjennomføring av psykisk helsevern gjelder pasient- og brukerrettighetsloven.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 1-6. Forholdet til forvaltningsloven

For behandlingen av saker etter loven her gjelder forvaltningsloven. Forvaltningsloven § 12 gjelder likevel bare der dette er uttrykkelig nevnt.

§ 1-7. Rett til å bruke advokat eller annen fullmektig

Ved klage til kontrollkommisjonen eller statsforvalteren over vedtak etter loven her, har pasienten rett til å la seg bistå av advokat eller annen fullmektig. Om fullmektig og fullmakt gjelder forvaltningsloven § 12 annet og fjerde ledd tilsvarende.

Alle henvendelser i en klagesak kan gjøres ved fullmektig, og alle meddelelser og henvendelser fra forvaltningsorganet skal skje til pasientens fullmektig forsåvidt forholdet dekkes av fullmakten. Når det finnes hensiktsmessig, kan pasienten også underrettes direkte. Pasienten kan kreve å bli underrettet i tillegg til eller i stedet for fullmektigen.

Ved saker om tvungen observasjon, etablering, opprettholdelse eller opphør av tvungent psykisk helsevern, saker om overføringer, saker som nevnt i §§ 2-1 annet ledd og 2-2 fjerde ledd og ved klage til statsforvalteren over vedtak om undersøkelse og behandling etter § 4-4, har pasienten rett til fri rettshjelp etter lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp.

Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146 for endringen i tredje ledd), 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146 for

endringen av overskriften), 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 1-8. Bruk av elektronisk kommunikasjon

Bestemmelser i eller i medhold av loven her som krever eller forutsetter skriftlighet eller underskrift, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon. Dette gjelder også meldinger, varsel og lignende til pasient eller dennes nærmeste pårørende, såfremt vedkommende uttrykkelig har godtatt bruk av elektronisk kommunikasjon.
Tilføyd ved lov 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), endret ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422).

Kapittel 2. Særlige samtykkebestemmelser

Overskriften endret ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422).

§ 2-1. Hovedregelen om samtykke

Psykisk helsevern ytes på bakgrunn av samtykke etter bestemmelsene i pasient- og brukerrettighetsloven, med mindre annet følger av loven her.

Ved undersøkelse eller behandling med opphold i institusjon for barn som har fylt 12 år og ikke selv er enig i tiltaket, skal spørsmålet om etablering av psykisk helsevern bringes inn for kontrollkommisjonen.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 2-2. Samtykke til å være undergitt reglene om tvungent psykisk helsevern i § 3-5

Person som søker psykisk helsevern kan, etter at den faglig ansvarlige har begjært det, samtykke i å være undergitt reglene etter § 3-5 i inntil tre uker fra etableringen av vernet. Samtykket innebærer ikke samtykke til anvendelse av § 4-4 eller § 4-5 annet ledd.

For barn under 16 år kreves slikt samtykke etter bestemmelsene i pasient- og brukerrettighetsloven § 4-4.

Grunnen til begjæringen om slikt samtykke og selve samtykket skal nedtegnes i et dokument som undertegnes av pasienten og den faglig ansvarlige. Gjelder det personer som på grunn av fysiske eller psykiske forstyrrelser, senil demens eller psykisk utviklingshemning åpenbart ikke er i stand til å forstå hva samtykket omfatter, undertegner den faglig ansvarlige og den som eventuelt handler på pasientens vegne, med de begrensninger som følger av pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3. Gjelder det barn under 16 år, undertegner den faglig ansvarlige og den eller de som samtykker på vegne av barnet.

Den faglig ansvarliges beslutning om å kreve samtykke, kan bringes inn for kontrollkommisjonen av pasienten, den nærmeste pårørende eller den som handler på pasientens vegne. Gjelder beslutningen barn som har fylt 12 år, og barnet selv ikke er enig i tiltaket, skal beslutningen bringes inn for kontrollkommisjonen.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 2-3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422).

Kapittel 3. Etablering og opphør av tvungent psykisk helsevern

Overskriften endret ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422). Hele kapitlet ble gitt på ny, hvilket medførte at tidligere § 3-11, § 3-12 og § 3-13 bortfalt.

§ 3-1. Legeundersøkelse

Tvungent psykisk helsevern kan ikke etableres uten at en lege personlig har undersøkt vedkommende for å bringe på det rene om lovens vilkår for slikt vern er oppfylt. Legen som foretar undersøkelsen, skal gi skriftlig uttalelse.

Foreligger behov for legeundersøkelse som nevnt i første ledd, men vedkommende unndrar seg slik undersøkelse, kan kommunelegen etter eget tiltak eller etter begjæring fra annen offentlig myndighet eller fra vedkommendes nærmeste pårørende, vedta at det skal foretas en slik legeundersøkelse. Om nødvendig kan vedkommende avhentes og undersøkes med tvang.

Kommunelegens vedtak om tvungen undersøkelse skal straks nedtegnes

skriftlig. Vedtaket kan påklages til statsforvalteren uten oppsettende virkning.

Kongen gir forskrifter om delegering av kommunelegens myndighet.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 3-2. Vilkår for vedtak om tvungen observasjon

På bakgrunn av opplysninger fra legeundersøkelsen etter § 3-1, foretar den faglig ansvarlige en vurdering av om de følgende vilkårene for tvungen observasjon er oppfylt:

1. Frivillig psykisk helsevern har vært forsøkt, uten at dette har ført fram, eller det er åpenbart formålsløst å forsøke dette.
2. Pasienten er undersøkt av to leger, hvorav en skal være uavhengig av den ansvarlige institusjon, jf. § 3-1.
3. Pasienten mangler samtykkekompetanse, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3. Dette vilkåret gjelder ikke ved nærliggende og alvorlig fare for eget liv eller andres liv eller helse.
4. Det er overveiende sannsynlig at pasienten fyller vilkårene for tvungent psykisk helsevern etter § 3-3 nr. 3.
5. Institusjonen er faglig og materielt i stand til å tilby pasienten tilfredsstillende behandling og omsorg og er godkjent i henhold til § 3-5.
6. Pasienten er gitt anledning til å uttale seg, jf. § 3-9.
7. Selv om lovens vilkår ellers er oppfylt, kan tvungen observasjon bare finne sted hvor dette etter en helhetsvurdering framtrer som den klart beste løsning for vedkommende, med mindre han eller hun utgjør en nærliggende og alvorlig fare for andres liv eller helse. Ved vurderingen skal det legges særlig vekt på hvor stor belastning det tvangsmessige inngrepet vil medføre for vedkommende.

Tvungen observasjon kan ikke vare ut over 10 dager fra undersøkelsens begynnelse uten pasientens samtykke. Dersom pasientens tilstand tilsier at det er strengt nødvendig, kan fristen forlenges inntil 10 dager etter samtykke fra kontrollkommisjonens leder. Overføring til tvungent psykisk helsevern kan skje før eller ved utløpet av denne fristen, dersom vilkårene for slikt vern er til stede.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 3-3. Vilkår for vedtak om tvungent psykisk helsevern

På bakgrunn av opplysninger fra legeundersøkelsen etter § 3-1 og eventuell tvungen observasjon etter § 3-2, foretar den faglig ansvarlige en vurdering av om de følgende vilkårene for tvungent psykisk helsevern er oppfylt:

1. Frivillig psykisk helsevern har vært forsøkt, uten at dette har ført fram, eller det er åpenbart formålsløst å forsøke dette.
2. Pasienten er undersøkt av to leger, hvorav en skal være uavhengig av den ansvarlige institusjon, jf. § 3-1.
3. Pasienten har en alvorlig sinnslidelse og etablering av tvungent psykisk helsevern er nødvendig for å hindre at vedkommende på grunn av sinnslidelsen enten
    a. får sin utsikt til helbredelse eller vesentlig bedring i betydelig grad redusert, eller det er stor sannsynlighet for at vedkommende i meget nær framtid får sin tilstand vesentlig forverret, eller
    b. utgjør en nærliggende og alvorlig fare for eget eller andres liv eller helse.
4. Pasienten mangler samtykkekompetanse, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3. Dette vilkåret gjelder ikke ved nærliggende og alvorlig fare for eget liv eller andres liv eller helse.
5. Institusjonen er faglig og materielt i stand til å tilby pasienten tilfredsstillende behandling og omsorg og er godkjent i henhold til § 3-5.
6. Pasienten er gitt anledning til å uttale seg, jf. § 3-9.
7. Selv om lovens vilkår ellers er oppfylt, kan tvungent psykisk helsevern bare finne sted hvor dette etter en helhetsvurdering framtrer som den klart beste løsning for vedkommende, med mindre han eller hun utgjør en nærliggende og alvorlig fare for andres liv eller helse. Ved vurderingen skal det legges særlig vekt på hvor stor belastning det tvangsmessige inngrepet vil medføre for vedkommende.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 3-3 a. Vedtak om tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern

Den faglig ansvarlige treffer vedtak etter §§ 3-2 og 3-3 på grunnlag av foreliggende opplysninger og egen undersøkelse av pasienten.

Vedtaket skal treffes snarest og senest innen 24 timer etter at pasienten er kommet til institusjonen. Vedtaket skal straks nedtegnes.

I vedtaket skal det opplyses om:

1. hvordan vilkårene for vedtaket, jf. §§ 3-2 og 3-3, er vurdert,
2. vedtaket innebærer en overføring fra frivillig vern, jf. § 3-4,
3. hvordan fordelene og ulempene ved tvangsinngrepet, herunder forventet behandlingsmessig effekt og risiko for varig skade som følge av tvangsinngrepet, er vurdert,
4. pasientens holdning til og erfaringer med bruk av tvang og
5. pasientens syn på frivillige tiltak.

Pasienten, samt hans eller hennes nærmeste pårørende og eventuelt den myndighet som har framsatt begjæring etter § 3-6, kan påklage vedtak etter paragrafen her til kontrollkommisjonen. Pasienten kan påklage vedtaket i inntil 3 måneder etter at observasjonen eller vernet er opphørt.

Kongen i statsråd gir forskrifter om vedtak og klage etter paragrafen her.
Tilføyd ved lov 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 3-4. Forbud mot overføring fra frivillig til tvungent psykisk helsevern

Den som er under psykisk helsevern etter eget samtykke, kan ikke overføres til tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern mens det frivillige vernet pågår.

Forbudet i første ledd gjelder likevel ikke hvor utskrivning innebærer at pasienten utgjør en nærliggende og alvorlig fare for eget eller andres liv eller helse. I forbindelse med kontroll etter § 3-8 første ledd skal kontrollkommisjonen ved skriftlig redegjørelse gjøres særskilt oppmerksom på at det er truffet en beslutning om overføring.
Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 3-5. Hva tvungen observasjon og tvungent psykisk helsevern kan omfatte

Tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern kan gis ved døgnopphold i institusjon som er godkjent for disse formålene. Pasienten kan holdes tilbake mot sin vilje og hentes tilbake ved unnvikelse, om nødvendig med tvang.

Dersom det er nødvendig av hensyn til forsvarlig helsehjelp, kan tvungent psykisk helsevern gis ved midlertidig døgnopphold i institusjon som ikke er godkjent etter første ledd. Den godkjente institusjonen skal i slike tilfeller være ansvarlig for det tvungne vernet.

Tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern kan også skje uten døgnopphold i institusjon hvor dette er et bedre alternativ for pasienten. Ved vurderingen skal det også tas tilbørlig hensyn til pårørende som pasienten bor sammen med. Tvungen observasjon og tvungent psykisk helsevern kan da bare omfatte pålegg overfor pasienten om frammøte til undersøkelse (tvungen observasjon) eller behandling (tvungent psykisk helsevern). Pasienten kan om nødvendig avhentes. Dersom det er nødvendig kan avhentingen gjennomføres med tvang.

Tvungent psykisk helsevern uten døgnopphold kan bare skje under ansvar av en institusjon som er godkjent for den aktuelle behandlingsformen.

Kongen i statsråd gir forskrifter om tvungen observasjon og tvungent psykisk helsevern med og uten døgnopphold i institusjon.

Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 3-6. Varslings- og bistandsplikt for offentlig myndighet

Offentlig myndighet skal ved varsling av helse- og omsorgstjenesten og ved nødvendig bistand som beskrevet i loven her, bidra til at personer som må antas å fylle vilkårene for tvungent psykisk helsevern, og som ikke selv søker behandling, blir undersøkt av lege. Om nødvendig skal det fremmes begjæring om tvungen undersøkelse, tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern.

Offentlig myndighet skal gi nødvendig bistand for å få vedkommende til tvungen undersøkelse eller tvungen observasjon eller bringe vedkommende under tvungent psykisk helsevern. Offentlig myndighet skal også gi nødvendig bistand i forbindelse med avhenting eller tilbakehenting etter bestemmelsene i loven her. Offentlig myndighet kan om nødvendig anvende tvang.

Kongen kan gi forskrift om innholdet i offentlige myndigheters plikter etter første og annet ledd.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 3-7. Vedtak om opphør av tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern

Ingen kan beholdes under tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern etter § 3-5 uten at vilkårene i § 3-2 første ledd eller § 3-3 første ledd fremdeles er oppfylt.

Den faglig ansvarlige vurderer om tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern skal opprettholdes, og treffer vedtak om opphør av vernet dersom vedkommende finner at de krav og vilkår som nevnt i første ledd ikke lenger er tilstede.

Pasienten, samt dennes nærmeste pårørende, kan når som helst be om at tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern opphører. Den faglig ansvarlige treffer vedtak i saken.

Pasienten eller vedkommendes nærmeste pårørende eller eventuelt den myndighet som har begjært tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern, kan påklage den faglig ansvarliges vedtak etter annet og tredje ledd til kontrollkommisjonen. Pasienten kan påklage vedtak om opprettholdelse av tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern i inntil 3 måneder etter at observasjonen eller vernet er opphørt. Dersom klage fremsettes, kan kontrollkommisjonens leder beslutte utsatt iverksetting av vedtak som nevnt i annet ledd inntil klagesaken er avgjort.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146).

§ 3-8. Etterprøving uten klage samt opphør og forlengelse av tvungent psykisk helsevern

Når noen blir undergitt tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern, skal underretning sendes kontrollkommisjonen sammen med kopi av underlagsdokumentene. Kontrollkommisjonen skal så snart som mulig forvisse seg om at riktig framgangsmåte er fulgt og at vedtaket bygger på en vurdering av vilkårene i §§ 3-2 eller 3-3.

Dersom det ikke klages over etableringen av tvungent psykisk helsevern, skal likevel kontrollkommisjonen, når det har gått tre måneder etter vedtaket, av eget tiltak vurdere om det er behov for tvungent vern og kontrollere at det foreligger en individuell plan for pasienten, jf. § 4-1.

Tvungent psykisk helsevern opphører etter ett år hvis ikke kontrollkommisjonen samtykker i at vernet forlenges. Kommisjonen kan samtykke i forlengelse av vernet med inntil ett år av gangen, regnet fra årsdagen for etableringen.

Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr.

1422).

§ 3-9. Rett til å uttale seg

Før vedtak fattes etter dette kapittel, skal den person saken direkte gjelder, gis anledning til å uttale seg. Retten til å uttale seg gjelder blant annet spørsmålet om etablering av tvungen observasjon og tvungent psykisk helsevern, samt hvilken institusjon som skal ha ansvaret for det tvungne vernet. Også vedkommendes nærmeste pårørende og offentlig myndighet som er direkte engasjert i saken, har rett til å uttale seg.

Opplysningene etter første ledd skal nedtegnes og ligge til grunn for vedtaket. Det skal legges særlig vekt på uttalelser om tidligere erfaring med bruk av tvang.

Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422).

§ 3-10. Forskrifter om tvungent psykisk helsevern

Kongen kan gi nærmere forskrifter om hvordan etablering av tvungen observasjon og tvungent psykisk helsevern gjennomføres.

Kongen i statsråd kan dessuten gi forskrifter om godkjenning av institusjoner som kan anvende eller være ansvarlige for tvungen observasjon og tvungent psykisk helsevern etter § 3-5 og om de nærmere vilkårene for slik godkjenning.

Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422).

Kapittel 4. Gjennomføring av psykisk helsevern

§ 4-1. Individuell plan

Institusjonen skal utarbeide en individuell plan for pasienter med behov for langvarige og koordinerte tilbud. Institusjonen skal samarbeide med andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhetlig tilbud for pasientene.

Dersom en person har behov for tilbud både etter loven her og etter helse- og omsorgstjenesteloven, skal kommunen sørge for at arbeidet med planen settes i gang og koordineres. Institusjonen skal så snart som mulig varsle kommunen når den ser at det er behov for en individuell plan som også omfatter kommunale helse- og omsorgstjenester, og skal i slike tilfeller medvirke i

kommunens arbeid med individuell plan.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke pasientgrupper plikten omfatter etter første ledd, og om innholdet i individuelle planer.

Ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 595, endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 4-2. Vern om personlig integritet

Restriksjoner og tvang skal innskrenkes til det strengt nødvendige, og det skal så langt det er mulig tas hensyn til pasientens syn på slike tiltak. Det kan bare benyttes tiltak som gir en så gunstig virkning at den klart oppveier ulempene med tiltaket. Er mindre inngripende tiltak tilstrekkelig, skal disse benyttes.

Før det treffes vedtak etter lovens kapittel 4, skal pasienten gis anledning til å uttale seg der dette er mulig. Opplysningene skal nedtegnes og ligge til grunn for vedtaket. Det skal legges særlig vekt på pasientens uttalelser om tidligere erfaring med bruk av tvang.

Bruk av følgende tiltak skal evalueres sammen med pasienten så snart som mulig etter at tiltaket er avsluttet:

1. skjerming som pasienten motsetter seg, jf. § 4-3,
2. undersøkelse og behandling uten eget samtykke, jf. § 4-4,
3. undersøkelse av rom og eiendeler og kroppsvisitasjon etter § 4-6 første ledd og undersøkelse etter § 4A-4 andre og tredje ledd,
4. rusmiddeltesting uten pasientens samtykke, jf. § 4-7a andre ledd og
5. bruk av tvangsmidler, jf. § 4-8.

Pasienten skal tilbys minst én samtale om hvordan vedkommende har opplevd tvangsbruken. Pasientens syn på iverksatte tiltak skal journalføres.

Ved psykisk helsevern i institusjon skal oppholdet så langt det er forenlig med formålet og den enkeltes tilstand gjennomføres slik at pasientens mulighet til å bestemme over seg selv blir ivaretatt.

Med de begrensninger som er nevnt, skal forholdene legges til rette for at pasientene får:

a. delta i utformingen av institusjonens daglige liv og andre forhold

som berører den enkelte pasient,

b. anledning til å dyrke sine private interesser og hobbyer,
c. tilgang til aktivitetstilbud innen rammen av husordensreglene,
d. anledning til daglige uteaktiviteter.

Det skal også tas hensyn til den enkeltes livssyn og kulturelle bakgrunn.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om husordensreglement for institusjoner for psykisk helsevern.

Endret ved lov 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146).

§ 4-2 a. Løpende vurdering av om lovens vilkår er oppfylt

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 4-3. Skjerming

Dersom en pasients psykiske tilstand eller utagerende adferd under oppholdet gjør skjerming nødvendig, kan den faglig ansvarlige bestemme at pasienten av behandlingsmessige grunner eller av hensyn til andre pasienter skal holdes helt eller delvis atskilt fra medpasienter og fra personell som ikke deltar i undersøkelse og behandling av og omsorg for pasienten.

Det skal fattes vedtak hvis pasienten motsetter seg skjerming, eller hvis skjerming opprettholdes ut over 24 timer. Dersom pasienten overføres til skjermet enhet eller liknende som innebærer en betydelig endring av vedkommendes omgivelser eller bevegelsesfrihet, skal det treffes vedtak dersom skjerming opprettholdes ut over 12 timer. Vedtak om skjerming skal nedtegnes uten ugrunnet opphold. Vedtak kan bare treffes for inntil to uker om gangen.

Vedtak om skjerming og om forlengelse av skjerming kan påklages til kontrollkommisjonen av pasienten og hans eller hennes nærmeste pårørende.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om vilkårene for skjerming og gjennomføringen av den.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146).

§ 4-4. Vilkår for vedtak om undersøkelse og behandling uten eget samtykke

Pasient som er under tvungent psykisk helsevern, kan uten eget samtykke undergis slik undersøkelse og behandling som klart er i overensstemmelse med

faglig anerkjent psykiatrisk metode og forsvarlig klinisk praksis. Det er et vilkår at pasienten mangler samtykkekompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3. Vilkår om manglende samtykkekompetanse gjelder ikke ved nærliggende og alvorlig fare for eget liv eller andres liv eller helse.

Det kan ikke gjennomføres undersøkelse og behandling som innebærer et alvorlig inngrep, likevel med følgende unntak:

a. Pasienten kan behandles med legemidler. Slik legemiddelbehandling kan bare gjennomføres med preparater som er registrert her i landet og med vanlig brukte doser. Legemiddelbehandling kan bare gjennomføres med legemidler som har en gunstig virkning som klart oppveier ulempene ved eventuelle bivirkninger.
b. Som ledd i behandling av pasient med alvorlig spiseforstyrrelse, kan det gis ernæring såfremt dette fremstår som et strengt nødvendig behandlingsalternativ.

Undersøkelse og behandling kan bare skje når det er forsøkt å oppnå samtykke til undersøkelsen eller behandlingen, eller det er åpenbart at samtykke ikke kan eller vil bli gitt. Dersom det ikke er åpenbart umulig, skal det også vurderes om det kan tilbys andre frivillige tiltak som alternativ til undersøkelse og behandling.

Behandlingstiltak kan først benyttes etter at pasienten har vært tilstrekkelig undersøkt til å gi grunnlag for å bedømme tilstanden og behovet for behandling. Behandlingstiltak kan bare igangsettes og gjennomføres når de med stor sannsynlighet kan føre til helbredelse eller vesentlig bedring av pasientens tilstand, eller at pasienten unngår en vesentlig forverring av sykdommen.

Vedtak om legemiddelbehandling uten eget samtykke kan ikke fattes før pasienten er observert og forsøkt hjulpet i minst fem døgn fra etableringen av vernet. Dette gjelder ikke hvis pasienten ved utsettelse vil lide vesentlig helseskade, eller hvis pasienten gjennom tidligere behandlingsopphold er godt kjent av institusjonen som vedtar behandlingen.

Kongen i statsråd gir forskrifter om undersøkelse og behandling uten eget samtykke.

Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 4-4 a. Vedtak om undersøkelse og behandling uten eget samtykke

Den faglig ansvarlige treffer vedtak om undersøkelse og behandling uten eget samtykke etter samråd med annet kvalifisert helsepersonell.

Vedtaket skal straks nedtegnes. I vedtaket skal det opplyses om:

1. hvordan vilkårene for vedtaket, jf. § 4-4 første til fjerde ledd, er vurdert,
2. hvilke virkemidler som skal kunne brukes for å gjennomføre behandlingen,
3. vedtak om legemiddelbehandling uten eget samtykke er fattet før utløpet av den obligatoriske undersøkelsestiden på fem døgn, jf. § 4-4 femte ledd, og hva som i så fall er begrunnelsen,
4. hvilken type og dosering av legemidler eller ernæring som skal kunne brukes,
5. hvilken behandlingsmessig effekt legemiddelet forventes å ha og når effekten forventes å inntre,
6. forventede bivirkninger og eventuelt risiko for varig skade som følge av legemidlene,
7. hvordan den samlede tvangsbruken forventes å påvirke pasienten og samarbeidet framover,
8. forhåndserklæringer eller uttalelser om tidligere erfaring med bruk av tvang,
9. pasientens syn på aktuelle frivillige tiltak,
10. oppfatningen til annet kvalifisert helsepersonell og
11. institusjonens opplegg for fortløpende evaluering av effekter og bivirkninger av behandlingstiltaket.

Pasienten og hans eller hennes nærmeste pårørende kan påklage vedtak etter paragrafen her til statsforvalteren.

Kongen i statsråd gir forskrifter om vedtak og klage etter paragrafen her. Tilføyd ved lov 10 feb 2017 nr. 6 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 10 feb 2017 nr. 146), endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 4-4 b. Elektrokonvulsiv behandling uten eget samtykke

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 4-5. Forbindelse med omverdenen

Den som har døgnopphold i institusjon for psykisk helsevern, har rett til å motta besøk og benytte telefon, samt sende og motta brev og pakker.

For den som er under tvungent psykisk helsevern i form av døgnopphold i institusjon, kan den faglig ansvarlige vedta innskrenkninger i retten som nevnt i første ledd for inntil 14 dager, i den utstrekning sterke behandlingsmessige eller sterke velferdsmessige hensyn eller sterke hensyn til nærstående person gjør dette nødvendig. Er det vedtatt slike restriksjoner, skal institusjonen sørge for at pasienten får nødvendig informasjon om sine pårørende og forhold utenfor institusjonen som er av betydning for pasienten.

Utover det som følger av rimelige begrensninger i husordensreglement, kan det ikke vedtas restriksjoner i retten til å kommunisere med kontrollkommisjonen, departementet, Statens helsetilsyn, statsforvalteren, Sivilombudet, pasient- og brukerombud, prest eller tilsvarende sjelesørger, juridisk rådgiver eller den som opptrer på pasientens vegne i en klagesak.

Ved begrunnet mistanke om at rusmidler, legemidler, skadelige stoffer, rømningshjelpemidler eller farlige gjenstander vil bli forsøkt innført til en pasient, kan den faglig ansvarlige vedta at pasientens post skal åpnes og kontrolleres med henblikk på dette. Om mulig skal dette skje i pasientens nærvær.

Vedtak om inngrep som er nevnt i annet og fjerde ledd, skal nedtegnes uten ugrunnet opphold. Pasienten eller hans eller hennes nærmeste pårørende kan påklage vedtaket til kontrollkommisjonen.

Kongen i statsråd gir forskrifter om adgangen til å foreta slike inngrep som er omtalt i paragrafen her.

Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 10 juni 2016 nr. 21 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 10 juni 2016 nr. 614), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 20 des 2022 nr. 115.

§ 4-6. Undersøkelse av rom og eiendeler samt kroppsvisitasjon

Ved begrunnet mistanke om at rusmidler, legemidler, skadelige stoffer, rømningshjelpemidler eller farlige gjenstander vil bli forsøkt innført eller er innført i en institusjon i psykisk helsevern, kan den faglig ansvarlige vedta at pasientens rom eller eiendeler skal undersøkes og at det skal foretas kroppsvisitasjon av pasienten. Vedtaket skal nedtegnes uten opphold. Pasienten og pasientens nærmeste pårørende kan påklage vedtaket til

kontrollkommisjonen.

Den enkelte døgninstitusjon eller enhet for døgnopphold kan innføre rutinekontroll av pasienter ved innleggelse og etter opphold utenfor institusjonen eller enheten for å hindre innføring av rusmidler, legemidler, skadelige stoffer, rømningshjelpemidler eller farlige gjenstander. Kontrollen kan omfatte undersøkelse av pasientens eiendeler og kroppsvisitasjon uten avkledning av pasienten. Rutinekontroll kan bare innføres når det er nødvendig for å ivareta sikkerheten eller hensynet til helsehjelpen. Mindre inngripende tiltak skal være vurdert. Institusjonen skal dokumentere at vilkårene for å innføre rutinekontroll er oppfylt.

Kontroll etter første og andre ledd skal gjennomføres så skånsomt som mulig. Intensiteten i kontrollen må stå i et rimelig forhold til det en kan oppnå. Kroppsvisitasjon skal foretas av en person av samme kjønn som pasienten. Undersøkelse av kroppens hulrom er ikke tillatt.

Dersom det er mulig, skal undersøkelse av pasientens rom og eiendeler skje i pasientens nærvær eller i nærvær av den nærmeste pårørende eller en annen person som pasienten har utpekt.

Kongen i statsråd kan gi nærmere forskrift om undersøkelse av rom, eiendeler og kroppsvisitasjon.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 10 juni 2016 nr. 21 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 10 juni 2016 nr. 614).

§ 4-7. Beslag

Den faglig ansvarlige kan vedta at rusmidler, legemidler, skadelige stoffer, rømningshjelpemidler og farlige gjenstander som blir funnet ved inngrep som nevnt i §§ 4-5 fjerde ledd og 4-6, skal beslaglegges. Den faglig ansvarlige kan dessuten vedta at rusmidler, legemidler, skadelige stoffer eller farlige gjenstander som vedkommende ikke rettmessig kan inneha, skal tilintetgjøres.

Vedtaket skal nedtegnes uten opphold. Pasienten eller hans eller hennes nærmeste pårørende kan påklage vedtaket til kontrollkommisjonen. Vedtak om tilintetgjøring kan ikke gjennomføres før klagesaken er avgjort.

Kongen i statsråd gir nærmere forskrifter om adgangen til å bruke tiltak som nevnt i paragrafen her.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 10 juni 2016 nr. 21 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 10 juni 2016 nr. 614).

§ 4-7 a. Rusmiddeltesting av biologisk materiale

Ved mistanke om at en pasient misbruker rusmidler, kan pasienten etter

begjæring fra den faglig ansvarlige gi samtykke til at det kan tas prøver av pasientens biologiske materiale for å avdekke rusmiddelmisbruk i forbindelse med et behandlingsforløp. Slik begjæring kan bare fremsettes dersom dette fremstår som strengt nødvendig av hensyn til helsehjelpen. Begrunnelsen for begjæringen om slikt samtykke og selve samtykket skal nedtegnes i et dokument som undertegnes av pasienten og den faglig ansvarlige.

Ved mistanke om at en pasient under tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern misbruker rusmidler, kan den faglig ansvarlige treffe vedtak om at det kan tas prøver av pasientens biologiske materiale for å avdekke rusmiddelmisbruk i forbindelse med et behandlingsforløp. Slikt vedtak kan bare treffes såfremt dette fremstår som strengt nødvendig av hensyn til helsehjelpen. Vedtaket kan påklages av pasienten eller av pasientens nærmeste pårørende til kontrollkommisjonen.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om gjennomføring av rusmiddeltesting av biologisk materiale, herunder gjennomføring i det psykiske helsevernet av slike vedtak truffet med hjemmel i annen lov.

Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), endret ved lov 20 mai 2016 nr. 10 (ikr. 1 nov 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1002).

§ 4-8. Bruk av tvangsmidler i institusjon for døgnopphold

Tvangsmidler skal bare brukes overfor pasienten når dette er uomgjengelig nødvendig for å hindre ham i å skade seg selv eller andre, eller for å avverge betydelig skade på bygninger, klær, inventar eller andre ting. Tvangsmidler skal bare brukes når lempeligere midler har vist seg å være åpenbart forgjeves eller utilstrekkelige.

Som tvangsmiddel kan anvendes:

a. mekaniske tvangsmidler som hindrer pasientens bevegelsesfrihet, herunder belter og remmer samt skadeforebyggende spesialklær.
b. kortvarig anbringelse bak låst eller stengt dør uten personale til stede.
c. enkeltstående bruk av korttidsvirkende legemidler i beroligende eller bedøvende hensikt.
d. kortvarig fastholding.

For pasienter under 16 år er det ikke adgang til å bruke tvangsmidler som nevnt i bokstavene a og b i foregående ledd.

Pasient som underkastes tvangsmiddel skal ha kontinuerlig tilsyn av pleiepersonale. Ved fastspenning i seng eller stol skal pleiepersonell oppholde

seg i samme rom som pasienten hvis ikke pasienten motsetter seg dette.

Tvangsmiddel kan bare benyttes etter vedtak av den faglig ansvarlige, dersom ikke annet er fastsatt i forskrift. Vedtaket skal nedtegnes uten opphold. Vedtaket kan påklages til kontrollkommisjonen av pasienten eller hans eller hennes nærmeste pårørende.

Kongen i statsråd gir nærmere forskrifter om bruk av tvangsmiddel.

Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422).

§ 4-8 a. Legemiddelbehandling uten eget samtykke på sykehjem

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 4-9. Kontrollundersøkelser

Når pasient er under tvungent psykisk helsevern, skal den faglig ansvarlige sørge for at det minst en gang hver tredje måned ved undersøkelse vurderes om vilkårene for vernet etter § 3-3 fremdeles er til stede. Vurderingene skal nedtegnes i journalen.

Kongen kan gi forskrifter om slike kontrollundersøkelser.

Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422).

§ 4-10. Overføring uten samtykke

Den faglig ansvarlige kan treffe vedtak om overføring av en pasient under tvungent psykisk helsevern til opphold i eller andre tiltak under ansvar av institusjon som nevnt i § 3-5. Det treffes likevel ikke vedtak ved overføring mellom ulike former for døgnopphold innen samme institusjon.

Overføringsvedtaket kan påklages til kontrollkommisjonen innen en uke av pasienten eller vedkommendes nærmeste pårørende. Kontrollkommisjonen prøver om vedtaket ut fra hensynet til pasienten, plasseringsalternativer og forholdene ellers fremstår som urimelig.

Vedtak om overføring settes ikke i verk før klagefristen er ute eller klagesaken er avgjort, med mindre umiddelbar overføring er strengt nødvendig eller det er klart at vedtaket ikke vil bli påklaget.

Endret ved lov 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422).

Kap. 4 A. Sikkerhetstiltak i regionale sikkerhetsavdelinger og i enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå

Kapitlet tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

I. Alminnelige bestemmelser

Overskriften tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 4A-1. Formål

Formålet med bestemmelsene i kapittelet er å sørge for tilstrekkelig sikkerhet for pasienter, medpasienter og personell i regionale sikkerhetsavdelinger, herunder i enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå. Bestemmelsene skal også ivareta samfunnsvernet.
Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 4A-2. Virkeområde

Bestemmelsene i kapittelet får anvendelse i regionale sikkerhetsavdelinger, herunder i enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå. Bestemmelsene i §§ 4A-8 til 4A-14 gjelder bare i enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå.

Med regional sikkerhetsavdeling menes avdeling som på regionalt nivå behandler og utreder pasienter med alvorlig sinnslidelse eller mistanke om dette, og hvor det foreligger aktuell risiko for alvorlig voldelig atferd.

Med enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå menes enhet innenfor regional sikkerhetsavdeling som kan ta imot pasienter der det på grunn av særlig risiko for rømning, gisseltaking, alvorlig voldelig atferd eller angrep mot pasienten selv, medpasienter eller personell, er nødvendig med særlig forhøyet sikkerhet.

Departementet bestemmer om en enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå skal etableres ved en regional sikkerhetsavdeling.
Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 4A-3. Forholdet til bestemmelsene i kapittel 4

Bestemmelsene i kapittel 4 gjelder så langt de passer, med unntak av § 4-6. I

enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå gjelder § 4-3 kun så langt det er nødvendig med skjerming innenfor enheten.

Bestemmelsen om beslag i § 4-7 gjelder tilsvarende for gjenstander som blir funnet ved tiltak som nevnt i §§ 4A-4, 4A-5, 4A-10 og 4A-12 i kapittelet her.

Regionale sikkerhetsavdelinger skal regnes som en egen institusjon etter §§ 4-10 og 5-4. Vedtak om overføring til regional sikkerhetsavdeling kan settes i verk uten hinder av at vedtaket er påklaget til kontrollkommisjonen.
Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

II. Sikkerhetstiltak i regionale sikkerhetsavdelinger

Overskriften tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 4A-4. Undersøkelse av pasientens person, rom og eiendeler

Det kan foretas rutinekontroll av pasientens person, rom og eiendeler ved innleggelse og før og etter opphold utenfor avdelingen, for å hindre innføring av farlige gjenstander, rusmidler, legemidler, skadelige stoffer eller rømningshjelpemidler, herunder mobiltelefon og andre kommunikasjonsmidler. Undersøkelsen kan skje ved bruk av teknisk utstyr eller hund, eller ved kroppsvisitasjon.

Den faglig ansvarlige kan i tillegg vedta undersøkelse som nevnt i første ledd når det er grunn til mistanke om at slike gjenstander eller stoffer, er tilgjengelig i eller vil bli forsøkt innført i avdelingen.

Dersom det foreligger en begrunnet og sterk mistanke om at en pasient i kroppen skjuler slike gjenstander eller stoffer som nevnt i første ledd, kan faglig ansvarlig vedta at det skal foretas kroppslig undersøkelse eller annet tiltak for å bringe gjenstanden eller stoffet frem. Tiltaket kan bare utføres av helsepersonell.

Vedtak etter annet og tredje ledd skal nedtegnes uten opphold og begrunnes. Pasienten eller hans eller hennes nærmeste pårørende kan påklage vedtaket til kontrollkommisjonen.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføringen av tiltak som er omtalt i paragrafen her.
Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575), endret ved lov 10 juni 2016 nr. 21 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 10 juni 2016 nr. 614).

§ 4A-5. Undersøkelse av personer og gjenstander

Enhver som skal inn og ut av regional sikkerhetsavdeling kan pålegges kontroll, herunder passering av metalldetektor og visitasjon.

Det er ikke tillatt å ta med gjenstander, herunder mobiltelefon eller andre kommunikasjonsmidler, inn og ut av regional sikkerhetsavdeling uten tillatelse fra kontrollerende personell.

Undersøkelse av gjenstander tilhørende offentlig myndighetsrepresentant, diplomatisk eller konsulær representant, advokat og den som opptrer på pasientens vegne i klagesak, må ikke medføre at konfidensielt innhold i brev eller dokumenter avsløres eller ødelegges.

Nektelse av kontrolltiltak, unndragelse eller forsøk på unndragelse fra kontrolltiltak, kan medføre avvisning.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 4A-6. Forbindelse med omverdenen

Den som har døgnopphold i regional sikkerhetsavdeling har rett til å motta besøk, benytte telefon, samt sende og motta brev og pakker.

Den faglig ansvarlige kan vedta innskrenkninger i pasientens forbindelse med omverdenen i inntil fire uker dersom det er risiko for rømning, alvorlig voldsutøvelse, innføring av rusmidler, legemidler, skadelige stoffer, rømningshjelpemidler eller farlige gjenstander eller risiko for angrep mot pasienten.

Innskrenkningene må stå i rimelig forhold til hva som er nødvendig for å ivareta sikkerheten.

Innskrenkninger kan gå ut på at:

a. besøk må foregå med personell til stede eller med glassvegg som skiller pasient og besøkende,
b. telefonsamtaler må forhåndsgodkjennes, kan avlyttes og avbrytes,
c. bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler må forhåndsgodkjennes, kan overvåkes og avbrytes,
d. post åpnes, kontrolleres og helt eller delvis kan inndras,
e. godkjent tolk oversetter kommunikasjon, dersom denne er på et annet språk enn det personellet behersker.

Det kan i husordensreglementet fastsettes begrensninger med hensyn til hvilke tider og med hvilken varighet kommunikasjon kan finne sted.

Det kan ikke vedtas innskrenkninger i retten til å kommunisere med offentlig myndighetsrepresentant, diplomatisk eller konsulær representant, pasientens advokat, den som opptrer på vegne av pasienten i klagesak eller prest eller tilsvarende sjelesørger.

Vedtak om tiltak som nevnt i annet ledd skal nedtegnes uten opphold og begrunnes. Pasienten eller hans eller hennes nærmeste pårørende kan påklage vedtaket til kontrollkommisjonen.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføringen av tiltak som er omtalt i paragrafen her.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575), endret ved lov 10 juni 2016 nr. 21 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 10 juni 2016 nr. 614).

§ 4A-6 a. Nattelåsing av pasientrom

Etter tillatelse fra departementet kan enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå og regionale sikkerhetsavdelinger gis adgang til å låse dør til pasientrom i tiden fra kl. 23.00 til kl. 06.00 etter en individuell vurdering av pasientens tilstand.

Tillatelse etter første ledd skal være tidsbegrenset.

Tiltak etter første ledd kan bare benyttes hvis det er uomgjengelig nødvendig for å hindre pasienten i å skade andre, eller for å avverge betydelig skade på bygninger, inventar eller andre ting. Tiltaket kan bare benyttes overfor pasienter under tvungent psykisk helsevern og bare når lempeligere midler har vist seg å være åpenbart forgjeves eller utilstrekkelige.

For pasienter under 16 år er det ikke adgang til å benytte nattelåsing.

Tiltak etter første ledd kan bare benyttes etter vedtak av den faglig ansvarlige, dersom ikke annet er fastsatt i forskrift. Vedtaket skal nedtegnes uten opphold. Vedtaket kan påklages til kontrollkommisjonen av pasienten eller hans eller hennes nærmeste pårørende.

Pasient som underkastes tiltak etter første ledd, skal ha forsvarlig tilsyn av pleiepersonale.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om nattelåsing av pasientrom.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 37 (ikr. 14 juni 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 621).

§ 4A-7. Krav om politiattest

Regional sikkerhetsavdeling skal kreve fremleggelse av ordinær politiattest som nevnt i politiregisterloven § 40 av person som utfører eller skal utføre arbeid ved avdelingen.

Personer som utfører eller skal utføre arbeid ved enhet med særlig høyt

sikkerhetsnivå, skal i tillegg legge fram utvidet politiattest i samsvar med politiregisterloven § 41.

Politiattesten skal ikke være eldre enn tre måneder.

Fornyet vandelskontroll kan foretas i samsvar med politiregisterloven § 43.

Person med anmerkning på politiattesten kan ikke tilsettes ved, overføres til eller arbeide ved regionale sikkerhetsavdelinger eller enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå, dersom anmerkningen kan skape tvil om vedkommende er egnet for arbeidet.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

III. Særskilte sikkerhetstiltak i enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå

Overskriften tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 4A-8. Vedtak om overføring til enhet for særlig høyt sikkerhetsnivå

I særskilte tilfelle hvor det er særlig risiko for rømning, gisseltaking, alvorlig voldelig atferd eller angrep mot pasienten selv, medpasienter eller personell, kan den faglig ansvarlige vedta at pasienten skal overføres til enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå. I vurderingen skal det både legges vekt på sannsynligheten for en uønsket hendelse og konsekvensene av en slik hendelse, samt om en overføring står i rimelig forhold til hva som er nødvendig for å ivareta sikkerheten.

Faglig ansvarlig skal innhente politiets vurdering av sikkerheten før vedtak om overføring treffes og før pasienten tilbakeføres fra enhet for særlig høyt sikkerhetsnivå til et lavere sikkerhetsnivå.

Vedtak om overføring skal nedtegnes uten opphold og begrunnes og kan bare treffes for inntil 6 måneder om gangen.

Pasienten eller hans eller hennes nærmeste pårørende kan påklage vedtaket til kontrollkommisjonen. Klageretten gjelder også vedtak om forlengelse.

Vedtak om overføring kan settes i verk uten hinder av at vedtaket er påklaget til kontrollkommisjonen.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om vilkårene for overføring til enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå og gjennomføringen av sikkerhetstiltak etter §§ 4A-10 til 4A-13.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 4A-9. Samvær med andre pasienter

Pasienter i enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå skal holdes adskilt fra pasienter i enheter med lavere sikkerhetsnivå.

Dersom oppholdet innebærer at pasienten holdes helt eller delvis adskilt fra medpasienter og fra personell som ikke deltar i undersøkelse eller behandling av og omsorg for pasienten, skal dette kompenseres med kontakt med personell og andre aktivitetstilbud.

Adskillelse som nevnt i annet ledd må stå i rimelig forhold til hva som er nødvendig for å ivareta sikkerheten.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 4A-10. Undersøkelse av pasientens person, rom og eiendeler

I enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå skal undersøkelse av pasientens person og eiendeler som pasienten bringer med seg, alltid foretas ved overføring, samt før og etter utganger.

Når det er grunn til mistanke om at farlige gjenstander, rusmidler, legemidler, skadelige stoffer eller rømningshjelpemidler, herunder mobiltelefon eller andre kommunikasjonsmidler, er tilgjengelig i eller vil bli forsøkt innført i institusjonen, skal det foretas nødvendige undersøkelser av pasientens person, rom og eiendeler.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575), endret ved lov 10 juni 2016 nr. 21 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 10 juni 2016 nr. 614).

§ 4A-11. Politiets utlevering av opplysninger om personer som ønsker tilgang til enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå

Personer som skal utføre arbeid ved enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå er underlagt vandelskontroll etter § 4A-7.

Regional sikkerhetsavdeling skal innhente uttalelse fra politiet om andre personer som ønsker tilgang til enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå, med unntak av diplomater og konsulære representanter og offentlig myndighetsperson som i lov er tillagt et særskilt ansvar for å føre tilsyn og kontroll med tvungent psykisk helsevern.

Etter anmodning fra regional sikkerhetsavdeling, skal politiet gi opplysninger om personen er siktet, tiltalt eller ilagt straff for lovbrudd med en strafferamme på fengsel i mer enn ett år, med mindre dette kan skade arbeidet med kriminalitetsbekjempelse.

Politiet kan gi tilsvarende opplysninger om straffbare forhold som er blitt utlevert av en annen stats politi- eller justismyndighet.

Personer som etter politiets opplysninger er siktet, tiltalt eller ilagt straff for lovbrudd med en strafferamme på fengsel i mer enn ett år, skal nektes adgang, med mindre anmerkningen gjelder forhold som åpenbart ikke har noen relevans for sikkerhetsvurderingen.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 4A-12. Undersøkelse av personer og gjenstander

Enhver som skal inn og ut av enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå skal kontrolleres ved passering av metalldetektor og visiteres ved behov.

Det er ikke tillatt å ta med gjenstander, herunder mobiltelefon eller andre kommunikasjonsmidler, inn og ut av enheten uten tillatelse fra kontrollerende personell.

Undersøkelse av gjenstander tilhørende offentlig myndighetsrepresentant, diplomatisk eller konsulær representant, advokat og den som opptrer på vegne av pasienten i klagesak, må ikke medføre at konfidensielt innhold i brev eller dokumenter avsløres eller ødelegges.

Nektelse av kontrolltiltak, unndragelse eller forsøk på unndragelse fra kontrolltiltak, skal medføre avvisning.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 4A-13. Forbindelse med omverdenen

Opphold i enhet for særlig høyt sikkerhetsnivå innebærer følgende innskrenkninger i pasientens forbindelse med omverdenen:

a. besøk skal alltid foregå med personell til stede eller med glassvegg som skiller pasient og besøkende
b. telefonsamtaler skal forhåndsgodkjennes og kan avlyttes og avbrytes
c. bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler skal forhåndsgodkjennes, skal overvåkes og kan avbrytes
d. post skal åpnes og kontrolleres og kan helt eller delvis inndras
e. godkjent tolk oversetter kommunikasjon, dersom denne er på et annet språk enn det personellet behersker.

Innskrenkninger som nevnt i første ledd gjelder ikke retten til å

kommunisere med offentlig myndighetsrepresentant, diplomatisk eller konsulær representant, pasientens advokat, den som opptrer på vegne av pasienten i klagesak og prest eller tilsvarende sjelesørger.

Vedtak om telefonavlytting og vedtak om inndragelse av post skal nedtegnes uten opphold og begrunnes. Pasienten eller hans eller hennes nærmeste pårørende kan påklage vedtaket til kontrollkommisjonen.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 4A-14. Avvik eller lettelser i sikkerhetstiltakene

Faglig ansvarlig kan unntaksvis beslutte lettelser i tiltak som reguleres i §§ 4A-10 til 4A-13. Utover dette er bestemmelsene i kapittel 4 A om sikkerhetstiltak i enhet med særlig høyt sikkerhetsnivå ufravikelige.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

Kapittel 5. Dom på overføring til tvungent psykisk helsevern

§ 5-1. Forholdet til de øvrige bestemmelsene i loven her

Ved dom på overføring til tvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 62 gjelder bestemmelsene i loven her så langt de passer, med unntak av §§ 3-1 til 3-4 og §§ 3-7 til 3-9.

Straffeloven § 65 gir regler om opphør av reaksjonen.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5-2. Vedtak om behandlingsansvaret

Det regionale helseforetaket i domfeltes bostedsregion avgjør hvilken institusjon som skal ha behandlingsansvaret for den domfelte. Kongen kan ved forskrift overføre kompetansen etter denne bestemmelsen til en annen myndighet.

Det regionale helseforetaket har ansvaret for at det tvungne psykiske helsevernet settes i verk umiddelbart etter at dommen er rettskraftig.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417).

§ 5-2a. Nasjonal koordineringsenhet

Nasjonal koordineringsenhet for dom til tvungent psykisk helsevern skal:

a. utarbeide og oppdatere retningslinjer for å sikre nødvendig samhandling og oppfølging mellom helse- og omsorgstjenesten og justissektoren,
b. veilede helseforetakene ved valg av behandlingssted og
c. føre oversikt som beskrevet i § 5-2b.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 5-2b. Nasjonal administrativ oversikt over tiltalte og domfelte til tvungent psykisk helsevern

Det skal etableres en nasjonal oversikt over tiltalte og domfelte til tvungent psykisk helsevern. Opplysningene kan registreres og på annen måte behandles uten samtykke fra den registrerte. Formålet med oversikten er å:

a. gi helse- og omsorgstjenesten nødvendig informasjon for å kunne planlegge tjenestetilbudet til de domfelte,
b. gi nødvendige opplysninger om de tiltalte og domfelte, slik at helse- og omsorgstjenesten og justissektoren kan ivareta sine lovpålagte plikter, herunder ansvaret for samfunnsvernet og
c. gi koordineringsenheten nødvendig informasjon om tiltalte og domfelte for bedre å sikre nødvendig samhandling mellom helse- og omsorgstjenesten og justissektoren.

Det skal bare registreres opplysninger som er nødvendige og relevante for å oppfylle formålet.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om den nasjonale oversikten, herunder om opprettelsen, behandlingsansvaret og hvilke opplysninger som skal registreres.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575).

§ 5-3. Gjennomføring

Den som er overført til tvungent psykisk helsevern, skal de første tre ukene ha døgnopphold i en institusjon. Den faglig ansvarlige bør i denne perioden rådføre seg med de rettspsykiatrisk sakkyndige som har observert den domfelte.

Den faglig ansvarlige bestemmer deretter hvordan det tvungne psykiske helsevernet til enhver tid skal gjennomføres. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på hensynet til behandling av den domfelte og på behovet for å beskytte samfunnet mot faren for nye lovbrudd. Dersom den domfelte er dømt etter Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 § 39 nr. 1 eller 2 eller straffeloven § 62 første ledd, skal det legges særlig vekt på behovet for samfunnsbeskyttelse.

Dersom særlige hensyn tilsier det, skal faglig ansvarlig konsultere påtalemyndigheten før domfelte overføres mellom ulike sikkerhetsnivåer innen samme institusjon eller får permisjon.

Endret ved lover 29 apr 2016 nr. 7 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1045), 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 5-4. Klage til kontrollkommisjonen

Etter at tre ukers døgnopphold i institusjon etter § 5-3 er gjennomført, kan alle vedtak om overføring til opphold i eller til andre tiltak under ansvar av institusjon som nevnt i § 3-5, påklages til kontrollkommisjonen. Kontrollkommisjonen prøver om vedtaket fremstår som urimelig ut fra hensynet til den domfelte, andres liv, helse og frihet, plasseringsalternativene og forholdene ellers. Vedtakene meddeles de klageberettigede, som er den domfelte selv, hans eller hennes nærmeste pårørende samt påtalemyndigheten.

Vedtak om overføring fra døgnopphold i en institusjon til psykisk helsevern uten døgnopphold eller til døgnopphold i en annen institusjon, settes ikke i verk før klagefristen er ute eller det er klart at vedtaket ikke vil bli påklaget. Vedtaket gjennomføres ikke før klagesaken er avgjort, med mindre den domfeltes tilstand gjør det uomgjengelig nødvendig at overføring skjer raskt.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 5-5. Begjæring om endring i gjennomføringen

De klageberettigede etter § 5-4 kan begjære slike endringer i gjennomføringen som er nevnt der. Er det tidligere gitt avslag på en slik begjæring etter klage til kontrollkommisjonen, kan ingen av de klageberettigede sette fram ny klage på grunnlag av de samme faktiske omstendigheter før seks måneder etter at det forrige vedtaket var endelig.

§ 5-6. (Opphevet)

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 64 (ikr. 1 jan 2002), 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 5-6a. Opplysninger til påtalemyndigheten og retten

Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt skal den faglig ansvarlige gi påtalemyndigheten og retten de opplysninger som er nødvendige for å vurdere om tvungent psykisk helsevern skal opprettholdes, jf. straffeloven § 65, og om besøksforbud bør nedlegges, jf. straffeprosessloven § 222a.

Den domfelte skal informeres, om mulig på forhånd, om hvilke opplysninger som gis etter første ledd.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575), endret ved lover 14 juni 2013 nr. 37 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 621), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 5-6b. Opplysninger til nasjonal koordineringsenhet

Den faglig ansvarlige og påtalemyndigheten skal uten hinder av taushetsplikt gi koordineringsenheten opplysninger som skal registreres i henhold til § 5-2b.

Den tiltalte eller domfelte skal informeres, om mulig på forhånd, om hvilke opplysninger som gis etter første ledd.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 48 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 575), endret ved lov 22 juni 2018 nr. 76.

§ 5-6 c. Varsel til fornærmede og etterlatte

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte, skal den faglig ansvarlige gi fornærmede eller etterlatte informasjon om vedtak som nevnt i §§ 5-2 og 5-4. Varslingsplikten omfatter også informasjon om overføring mellom ulike sikkerhetsnivåer innen samme institusjon. Dersom det er av særlig betydning for fornærmede eller etterlatte, skal den faglig ansvarlige også varsle om tidspunkt for enkeltpermisjoner.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til at domfelte unndrar seg gjennomføring av dom på overføring til tvungent psykisk helsevern, skal den faglig ansvarlige så snart som

mulig varsle fornærmede eller dennes etterlatte om unndragelsen.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til tidspunktet for opphør av dom på tvungent psykisk helsevern, skal den faglig ansvarlige varsle fornærmede eller dennes etterlatte på forhånd.

Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at den faglig ansvarlige gir opplysninger etter første til tredje ledd til den fornærmede eller dennes etterlatte. Lovbestemt taushetsplikt er heller ikke til hinder for at den faglig ansvarlige og påtalemyndigheten utveksler nødvendige opplysninger av betydning for varsling etter første til tredje ledd.

Bestemmelsene i første til tredje ledd gjelder bare så langt fornærmede eller dennes etterlatte ønsker slik varsling, og så langt hensynet til domfeltes sikkerhet blir tilstrekkelig ivaretatt.

Domfelte, fornærmede og dennes etterlatte kan påklage vedtak om varsling etter første og tredje ledd til statsforvalteren.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om varslingsplikten etter første til fjerde ledd.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 37 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 621), endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 5-7. (Opphevet)

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 5-8. (Opphevet)

Endret ved lover 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 22 juni 2018 nr. 76, opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 5-9. Forskrifter

Kongen kan gi forskrifter om gjennomføringen av dom på overføring til tvungent psykisk helsevern etter dette kapitlet.

Kapittel 6. Kontroll og etterprøving

§ 6-1. Kontrollkommisjonen

Hvor noen er under psykisk helsevern etter loven her, skal det være en kontrollkommisjon som etter nærmere regler gitt av departementet treffer de avgjørelser som særlig er tillagt den.

I den utstrekning det er mulig, skal kontrollkommisjonen også føre den kontroll den finner nødvendig for pasientenes velferd. Den kan ta opp saker etter eget initiativ eller etter henvendelse fra pasienten, pasientens nærmeste pårørende eller personalet. Finner den forhold den vil påpeke, skal den ta saken opp med den faglig ansvarlige og eventuelt statsforvalteren.

Kontrollkommisjonen oppnevnes av departementet, som også bestemmer hvilket område som skal være tillagt hver kommisjon.

Departementet har det overordnede ansvar for at det i hvert område er en fungerende kommisjon.

Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 6-2. Kontrollkommisjonens sammensetning

Kontrollkommisjonen skal ledes av en jurist som er kvalifisert til å gjøre tjeneste som dommer, og ellers bestå av en lege og to andre medlemmer, alle med personlige varamedlemmer. Av de to sistnevnte faste medlemmer skal det oppnevnes en person som selv har vært under psykisk helsevern eller er eller har vært nærstående til pasient eller som har representert pasientinteresser i stilling eller verv.

Medlemmene oppnevnes for 4 år om gangen. Ved første oppnevning etter lovens ikrafttredelse oppnevnes to av medlemmene for 2 år. Ingen kan gjenoppnevnes mer enn en gang i samme kontrollkommisjon.

Ingen kan være medlem av en kontrollkommisjon som skal føre tilsyn med tiltak og institusjoner for psykisk helsevern som vedkommende har noe ansvar for i sin vanlige stilling.

§ 6-3. Kontrollkommisjonens uavhengighet

Kontrollkommisjonen er uavhengig i sin virksomhet.

Lederen skal påse at kommisjonen ikke følger arbeidsrutiner som

undergraver kommisjonens uavhengighet.

§ 6-4. Særlige saksbehandlingsregler

Før kontrollkommisjonen avgjør sak om tvungen observasjon, etablering, opprettholdelse eller opphør av tvungent psykisk helsevern, samt sak om overføring, skal pasienten eller den som handler på hans eller hennes vegne, gis adgang til å uttale seg.

Kontrollkommisjonen skal sørge for at saken blir best mulig opplyst. Enhver har plikt til å møte for kommisjonen som vitne eller sakkyndige etter reglene i tvisteloven kapittel 24 og 25.

Kontrollkommisjonen kan begjære bevisopptak ved tingretten, hvis et vitne ikke har møteplikt for kommisjonen eller hvis frammøte for kommisjonen ville være forbundet med uforholdsmessig omkostning eller ulempe, eller hvis et slikt bevisopptak av andre grunner må anses særlig praktisk.

Advokater har rett til å bli kjent med alle opplysninger i saken og til å være til stede under parts- og vitneavhør. I den utstrekning kontrollkommisjonen finner det tilrådelig, gjelder dette også pasienten selv eller den som handler på hans eller hennes vegne.

Kontrollkommisjonen skal prøve alle sider av saken.

Kommisjonen skal om mulig treffe sitt vedtak innen to uker etter at saken ble brakt inn for den. Kan denne frist ikke overholdes, skal grunnen til dette opplyses i vedtaket.

Vedtaket treffes i møte av fulltallig kommisjon. I tilfelle av stemmelikhet gjør lederens stemme utslaget. Reglene om ugildhet i domstolsloven kapittel 6 gjelder tilsvarende for kommisjonens medlemmer. Lederen fastsetter godtgjørelsen til oppnevnt advokat.

Er en klage blitt avslått av kontrollkommisjonen, kan ikke tilsvarende klage framsettes før minst seks måneder er gått. Har saken vært prøvd for retten etter reglene i tvisteloven kapittel 36, kan det ikke framsettes slik klage for kontrollkommisjonen før det er gått minst seks måneder etter at dommen ble rettskraftig.

For utskrifter og attester som gis av kontrollkommisjonen eller av tingretten, betales ikke gebyr. Heller ikke betales gebyr for bevisopptak. Den som i medhold av paragrafen her møter for å forklare seg for kontrollkommisjonen, har krav på samme godtgjøring som vitner og sakkyndige.

Ved underretning om vedtaket skal kontrollkommisjonen gjøre pasienten, eller den som handler på hans eller hennes vegne, kjent med reglene om domstolprøving, jf. § 7-1 i loven her.

Endret ved lov 14 des 2001 nr. 98 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1416), 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 17 juni 2005

nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 6-5. Forskrifter om saksbehandlingen

Kongen kan gi forskrifter om den nærmere saksbehandlingen i kontrollkommisjonen.

Kapittel 7. Domstolprøving

§ 7-1. Domstolprøving

Kontrollkommisjonens vedtak i sak om tvungen observasjon, etablering eller opprettholdelse av tvungent psykisk helsevern etter §§ 3-2, 3-3 og 3-7, kan av pasienten eller vedkommendes nærmeste pårørende bringes inn for tingretten etter reglene i tvisteloven kapittel 36. Det samme gjelder kontrollkommisjonens vedtak om overføring til døgnopphold i institusjon, jf. §§ 4-10 og 5-4.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444).

Kapittel 8. Forskjellige bestemmelser

§ 8-1. Forskrifter

Kongen gir forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 8-2. Ikrafttredelse

Loven her trer i kraft fra den tid[1] Kongen i statsråd bestemmer. Kongen i statsråd kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven skal tre i kraft til forskjellig tid. Kapittel 5 trer i kraft i henhold til egen lov.

Fra lovens ikrafttredelse oppheves lov av 28. april 1961 nr. 2 om psykisk helsevern.

1 Fra 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1197, med unntak av § 4-1 som ble satt

ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 595. ved lov 15 juni 2001 nr. 64 er kapittel 5 satt ikr. 1 jan 2002.

§ 8-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Formål

Lovens formål er å bidra til å sikre befolkningen lik tilgang på tjenester av god kvalitet ved å gi pasienter og brukere rettigheter overfor helse- og omsorgstjenesten.

Lovens bestemmelser skal bidra til å fremme tillitsforholdet mellom pasient og bruker og helse- og omsorgstjenesten, fremme sosial trygghet og ivareta respekten for den enkelte pasients og brukers liv, integritet og menneskeverd. Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 1-2. Virkeområde

Loven gjelder for alle som oppholder seg i riket. Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra lovens kapittel 2 for personer som ikke er norske statsborgere eller ikke har fast opphold i riket.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold. I den utstrekning det bestemmes av Kongen i forskrift gjelder loven for personer på norske skip i utenriksfart, i norske sivile luftfartøyer i internasjonal trafikk og på installasjoner og fartøy i arbeid på norsk kontinentalsokkel.

§ 1-3. Definisjoner

I loven her menes med

a. pasient: en person som henvender seg til helse- og omsorgstjenesten med anmodning om helsehjelp, eller som helse- og omsorgstjenesten gir eller tilbyr helsehjelp i det enkelte tilfelle;
b. pasientens og brukerens pårørende: den pasienten eller brukeren oppgir som pårørende og nærmeste pårørende. Dersom pasienten eller brukeren er ute av stand til å oppgi pårørende, skal nærmeste pårørende være den som i størst utstrekning har varig og løpende kontakt med pasienten eller brukeren, likevel slik at det tas utgangspunkt i følgende rekkefølge: ektefelle, registrert partner[1], personer som lever i ekteskapslignende eller partnerskapslignende samboerskap med pasienten eller brukeren, barn over 18 år, foreldre eller andre som har foreldreansvaret, søsken over 18 år, besteforeldre, andre familiemedlemmer som står pasienten eller brukeren nær, verge eller fremtidsfullmektig med kompetanse på det personlige området. Ved tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern har den som i størst utstrekning har hatt varig og løpende kontakt med pasienten tilsvarende rettigheter som den nærmeste pårørende etter psykisk helsevernloven og loven her, dersom ikke særlige grunner taler mot dette.
c. helsehjelp: handlinger som har forebyggende, diagnostisk, behandlende, helsebevarende, rehabiliterende eller pleie- og omsorgsformål, og som er utført av helsepersonell;
d. helse- og omsorgstjenesten: den kommunale helse- og omsorgstjenesten, spesialisthelsetjenesten, tannhelsetjenesten og private tilbydere av helse- og omsorgstjenester;
e. helsepersonell: personer som nevnt i lov om helsepersonell § 3;
f. bruker: en person som anmoder om eller mottar tjenester omfattet av helse- og omsorgstjenesteloven som ikke er helsehjelp etter bokstav c.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951).
1 Jf. lov 30 apr 1993 nr. 40 (opph.). Se nå el. § 111.

§ 1-4. Folkerettslige forpliktelser om trygdekoordinering

Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i

den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel, bilaterale avtaler som nevnt i første ledd og forordninger og avtaler som nevnt i folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

Kapittel 2. Rett til helse- og omsorgstjenester og transport

Overskriften endret ved lover 28 nov 2003 nr. 96 (ikr. 1 jan 2004), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 2-1. Rett til nødvendig hjelp fra kommunens helse- og omsorgstjeneste

Pasient og bruker har rett til øyeblikkelig hjelp fra kommunen, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-5.

Pasient og bruker har rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester fra kommunen.

Pasient og bruker har rett til et verdig tjenestetilbud i samsvar med helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1 første ledd, bokstav b.

Kommunen skal gi den som søker eller trenger helse- og omsorgstjenester, de helse- og behandlingsmessige opplysninger vedkommende trenger for å ivareta sin rett.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om hva som skal anses som helse- og omsorgstjenester som pasient og bruker kan ha rett til.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), endret ved lov 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746, tidligere § 2-1a).

§ 2-1 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), endret ved lover 21 juni 2013 nr. 79 (ikr. 1 nov 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1240), 22 mai 2015 nr. 32 (ikr. 1 nov 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1241), 20 des 2019 nr. 103 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1933), 20 des 2019 nr. 104 (ikr. 1 mars 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1919), opphevet ved lov 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746).

§ 2-1 c. Pasientrettigheter i fastlegeordningen

Enhver som er bosatt i en norsk kommune, har rett til å stå på liste hos lege med fastlegeavtale. Det samme gjelder asylsøkere og deres familie når de er medlem av folketrygden.

Personer som står på fastleges liste har rett til å skifte fastlege inntil to ganger i året, og rett til å få en ny vurdering av sin helsetilstand hos en annen lege med fastlegeavtale.

Rettigheter i første og annet ledd gjelder ikke i de kommuner der plikten til å ha fastlegeordning er suspendert etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 tredje ledd.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om gjennomføring og utfylling av pasientrettighetene i fastlegeordningen, herunder om barns plassering på liste og om rett til å bytte fastlege.

Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 2-1 d. Rett til brukerstyrt personlig assistanse

Personer under 67 år med langvarig og stort behov for personlig assistanse etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 første ledd nr. 6 bokstav b har rett til å få slike tjenester organisert som brukerstyrt personlig assistanse. Retten omfatter avlastningstiltak etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-6 første ledd nr. 2 for personer med foreldreansvar for hjemmeboende barn under 18 år med nedsatt funksjonsevne. Helsetjenester i avlastningstiltak omfattes ikke. Retten omfatter også personer over 67 år som før fylte 67 år har fått innvilget brukerstyrt personlig assistanse etter første punktum.

Rettigheten omfatter ikke tjenester som krever flere enn én tjenesteyter til stede eller nattjenester, med mindre brukeren kontinuerlig har behov for slike tjenester.

Med langvarig behov i første ledd menes behov ut over 2 år.

Med stort behov i første ledd menes et tjenestebehov på minst 32 timer per uke. Brukere med tjenestebehov på minst 25 timer per uke har likevel rett til å få tjenester organisert som brukerstyrt personlig assistanse, med mindre kommunen kan dokumentere at slik organisering vil medføre vesentlig økt kostnad for kommunen.

Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 41 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 14 nov 2014 nr. 1406), endret ved lover 2 juni 2017 nr. 34 (ikr. 1 okt 2017), 19 juni 2020 nr. 79 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1237).

§ 2-1 e. Rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester

Pasient eller bruker har rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester dersom dette etter en helse- og omsorgsfaglig vurdering er det eneste tilbudet som kan sikre pasienten eller brukeren nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester.

Pasient eller bruker som med forsvarlig hjelp kan bo hjemme i påvente av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester, men som oppfyller kriteriene for tildeling av langtidsopphold etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 a andre ledd, har rett til vedtak om dette.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 45 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 729 for første ledd, 1 juli 2017 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 745 for annet ledd).

§ 2-2. Rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten

Pasienten har rett til øyeblikkelig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 3-1.

Pasienten har rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten når pasienten kan ha forventet nytte av helsehjelpen og den forventede ressursbruken står i et rimelig forhold til den forventede nytten av helsehjelpen.

Retten til nødvendig helsehjelp gjelder de tjenestene som spesialisthelsetjenesten har ansvaret for å yte og finansiere, jf. spesialisthelsetjenesteloven §§ 2-1 a og 4-4.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om hva som skal anses som helsehjelp som pasienten kan ha rett til.

Endret ved lover 12 des 2003 nr. 110 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 19 mars 2004 nr. 540), 21 des 2005 nr. 125 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1606), 21 des 2007 nr. 123 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1574), 22 juni 2012 nr. 46, 21 juni 2013 nr. 79 (ikr. 1 nov 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1240), 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746).

§ 2-2 a. Rett til vurdering, tidsfrist, tidspunkt og informasjon om nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten

Helse- og omsorgstjenesten skal gi den som søker eller trenger helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, de helse- og behandlingsmessige opplysninger personen trenger for å kunne ivareta sin rett.

Pasient som henvises til spesialisthelsetjenesten, har innen 10 virkedager

etter at spesialisthelsetjenesten har mottatt henvisningen rett til å få en vurdering fra spesialisthelsetjenesten av om pasienten har rett til nødvendig helsehjelp, jf. § 2-2 andre ledd. Vurderingen skal skje på grunnlag av henvisningen. Pasient som vurderes å ha rett til nødvendig helsehjelp, har samtidig rett til å få fastsatt en faglig forsvarlig tidsfrist for når helsehjelpen senest skal være påbegynt og rett til å få fastsatt tidspunkt for oppstart av helsehjelpen innenfor denne tidsfristen. Pasienten har deretter rett til et faglig forsvarlig pasientforløp.

Innen 10 virkedager etter at spesialisthelsetjenesten har mottatt henvisningen, har pasienten rett til å få informasjon fra spesialisthelsetjenesten om:

a. vurderingen av retten til nødvendig helsehjelp
b. det fastsatte tidspunktet for oppstart av helsehjelpen
c. den fastsatte tidsfristen for når helsehjelpen senest skal være påbegynt
d. klageadgangen, klagefristen og den nærmere fremgangsmåten ved klage.

Henvisende instans skal få samme informasjon som pasienten.

Ved mistanke om alvorlig eller livstruende sykdom har pasienten rett til vurdering av retten til nødvendig helsehjelp, fastsettelse av tidsfrist og tidspunkt og informasjon raskere enn etter andre og tredje ledd.

De regionale helseforetakene kan bestemme hvilke institusjoner som skal fastsette tidsfristen og tidspunktet etter andre ledd når pasienten er henvist til tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengighet. De regionale helseforetakene kan også bestemme at private virksomheter som har avtale med et regionalt helseforetak, skal ha adgang til å vurdere om pasienten har rett til nødvendig helsehjelp og fastsette tidsfrist og tidspunkt etter andre ledd.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om fastsettelse av, og informasjon om, tidsfristen etter andre ledd, herunder tidsfristen for barn og unge under 23 år med psykiske lidelser eller rusmiddelavhengighet. Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om fastsettelse av tidspunktet etter andre ledd og om at visse pasientgrupper skal ha rett til vurdering raskere enn innen 10 virkedager. Departementet kan også gi forskrifter med nærmere bestemmelser om hvilke private virksomheter som skal ha adgang til å vurdere retten til nødvendig helsehjelp og fastsette tidsfristen og tidspunktet etter andre ledd.
Tilføyd ved lov 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746).

§ 2-2 b. Rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten ved fristbrudd eller fare for fristbrudd

Dersom det regionale helseforetaket ikke sørger for at pasienten får helsehjelpen påbegynt innen den fastsatte tidsfristen etter § 2-2 a, har pasienten rett til å få den påbegynt uten opphold, om nødvendig hos en privat tjenesteyter. Dersom spesialisthelsetjenesten ikke kan fastsette et tidspunkt for oppstart av helsehjelpen før den fastsatte tidsfristen etter § 2-2 a, eller tidspunktet senere må endres slik at tidsfristen ikke kan overholdes, skal spesialisthelsetjenesten umiddelbart kontakte Helfo. Spesialisthelsetjenesten kan uten hinder av taushetsplikten gi nødvendige helseopplysninger til Helfo dersom det er nødvendig for å sikre at pasienten får nødvendig helsehjelp innen forsvarlig tid.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om organiseringen av, og oppgjøret for, tjenester pasienten har rett til å motta fra privat tjenesteyter eller tjenesteyter utenfor riket.

Tilføyd ved lov 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746).

§ 2-3. Rett til fornyet vurdering

Etter henvisning fra allmennlege har pasienten rett til fornyet vurdering av sin helsetilstand av spesialisthelsetjenesten. Retten gjelder bare én gang for samme tilstand. Ved behov for tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengighet, gjelder retten til fornyet vurdering også etter henvisning fra helse- og omsorgstjenesten i kommunen og sosialtjenesten.

Endret ved lover 21 des 2007 nr. 123 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1574), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 2-4. Rett til valg av behandlingssted

Pasienten har rett til å velge ved hvilken offentlig eller privat virksomhet henvisningen skal vurderes, jf. § 2-2 a. Pasienten kan bare velge virksomheter som har rett til å tildele pasient- og brukerrettigheter etter § 2-2.

Pasient som har rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, jf. § 2-2 andre ledd, kan velge ved hvilken virksomhet helsehjelpen skal ytes. Pasientens rett til å velge etter første punktum omfatter kun virksomheter som eies av eller har avtale med et regionalt helseforetak.

Pasienten kan ikke velge behandlingsnivå.

For pasienter under tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern

etter psykisk helsevernloven kapittel 3, gjelder ikke retten etter første og andre ledd dersom dette vil være uforsvarlig eller i betydelig grad er egnet til å svekke formålet med det tvungne vernet. Tilsvarende gjelder for pasienter som tas inn på institusjon med hjemmel i helse- og omsorgstjenesteloven §§ 10-2 og 10-3, dersom dette vil være uforsvarlig eller i betydelig grad er egnet til å svekke formålet med inntaket. Retten etter første og andre ledd gjelder ikke valg av senter for legemiddelassistert rehabilitering i spesialisthelsetjenesten dersom dette vil være uforsvarlig eller i betydelig grad egnet til å svekke formålet med behandlingen.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om innholdet og gjennomføringen av valgretten etter bestemmelsen her.

Endret ved lover 12 des 2003 nr. 110 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 19 mars 2004 nr. 540), 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 21 des 2007 nr. 123 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1574), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210), 21 juni 2013 nr. 79 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 9 aug 2013 nr. 969), 22 mai 2015 nr. 32 (ikr. 1 nov 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1241), 17 juni 2016 nr. 48 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 22 mai 2017 nr. 622), 16 des 2022 nr. 92 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2249), 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746).

§ 2-4 a. Helsehjelp i utlandet

Pasient har rett til å få utgifter til helsehjelp som mottas i et annet EØS-land, helt eller delvis dekket

a. etter folketrygdloven § 5-24 a med forskrifter som gjennomfører pasientrettighetsdirektivet i norsk rett. Dette gjelder når den aktuelle helsehjelpen tilsvarer helsehjelp som pasienten hadde fått tilbud om i den offentlige helse- og omsorgstjenesten i Norge.
b. etter rådsforordning (EF) nr. 883/2004 og 987/2009, som blant annet gir rett til å få dekket utgifter til nødvendig helsehjelp under midlertidig opphold og til planlagt helsehjelp i andre EØS-land dersom helsehjelpen ikke ytes innen forsvarlig tid i Norge.

Pasient har rett til å få utgifter til helsehjelp som mottas i utlandet helt eller delvis dekket

a. dersom pasienten har rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten etter § 2-2, og det ikke finnes et tilbud i riket, eller helsehjelpen i utlandet er dokumentert mer virkningsfull enn

den helsehjelpen som tilbys av det offentlige i Norge.

b. etter folketrygdloven § 5-24 og bestemmelser gitt i medhold av den, som blant annet gir rett til å få stønad til helsetjenester for medlemmer av folketrygden som oppholder seg i utlandet over tid.

Utgifter til helsehjelp som er besluttet ikke innført i Norge, dekkes ikke, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 4-4. Dette gjelder likevel ikke helsehjelp under midlertidig opphold etter første ledd bokstav b.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om hvilke typer helsehjelp som omfattes av utgiftsdekningen, vilkår for å få dekket utgiftene og beregningen av utgiftsdekningen.

Tilføyd ved lov 20 des 2019 nr. 104 (ikr. 1 mars 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1919), endret ved lov 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746).

§ 2-5. Rett til individuell plan

Pasient og bruker som har behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester, har rett til å få utarbeidet individuell plan i samsvar med bestemmelsene i helse- og omsorgstjenesteloven, spesialisthelsetjenesteloven og lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern.

Ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 595, endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 2-5 a. Rett til kontaktlege

Pasient som har alvorlig sykdom, skade eller lidelse, og som har behov for behandling eller oppfølging av spesialisthelsetjenesten av en viss varighet, har rett til å få oppnevnt kontaktlege i samsvar med spesialisthelsetjenesteloven § 2-5 c.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke pasientgrupper rettigheten omfatter.

Tilføyd ved lov 11 des 2015 nr. 97 (ikr. 15 sep 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 727).

§ 2-5 b. Rett til koordinator

Pasient og bruker som har behov for komplekse eller langvarige og koordinerte tjenester, har rett til koordinator i samsvar med bestemmelsene i helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 og spesialisthelsetjenesteloven § 2-5 a.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 2-5 c. Rett til barnekoordinator

Familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester, har rett til barnekoordinator i samsvar med helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 2-5 d. Midlertidige unntak fra rettigheter

Når det som følge av et høyt antall ankomster til Norge av personer fordrevet fra Ukraina er nødvendig å kunne foreta omstillinger eller prioriteringer for å bidra til å sikre at helse- og omsorgstjenestens kapasitet ikke overskrides, kan departementet gi forskrift om helt eller delvis unntak fra følgende bestemmelser:

a. § 2-2 a andre ledd tredje punktum om fastsettelse av tidsfrist for når pasienten senest skal få nødvendig helsehjelp
b. § 2-2 b første ledd om rett til nødvendig helsehjelp uten opphold ved brudd på tidsfrist fastsatt etter § 2-2 a andre ledd tredje punktum
c. § 2-2 a andre ledd bokstav a om informasjon om rett til nødvendig helsehjelp
d. § 2-2 a andre ledd bokstav b om informasjon om tidspunkt for oppstart av helsehjelpen
e. § 2-2 b første ledd om plikt til å kontakte HELFO
f. § 2-3 om rett til fornyet vurdering
g. § 2-4 om rett til valg av behandlingssted
h. § 2-5 om rett til individuell plan
i. § 2-5 a om rett til kontaktlege
j. § 2-5 b om rett til koordinator
k. § 2-5 c om rett til barnekoordinator.

Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), endret ved lover 2 juni 2023 nr. 17, 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr.

53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 2-6. Dekning av utgifter til pasientreiser

Pasienten og ledsageren har rett til dekning av nødvendige utgifter når pasienten må reise i forbindelse med en helsetjeneste som omfattes av spesialisthelsetjenesteloven og som dekkes av helseforetak etter helseforetaksloven. Det samme gjelder helsetjenester som omfattes av folketrygdloven kapittel 5 og helsetjenester som ytes ved familievernkontor og helsestasjon. Departementet kan i forskrift bestemme at retten til dekning av nødvendige utgifter også skal gjelde når pasienten må reise til og fra en annen helsetjeneste som omfattes av helse- og omsorgstjenesteloven.

Stønad ytes til dekning av reiseutgifter til det nærmeste stedet der helsetjenesten kan gis, når ikke annet følger av forskrift gitt i medhold av femte ledd.

Ved beregning av stønaden skal en sats per kilometer fastsatt av departementet legges til grunn, uavhengig av om pasienten eller ledsageren har hatt faktiske utgifter. Reiser pasienten lenger enn 300 kilometer én vei, skal taksten for den billigste reisemåten med rutegående transportmiddel legges til grunn. Gjør pasientens helsetilstand det nødvendig å bruke drosje eller bil, eller går det ikke rutegående transport, skal nødvendige faktiske utgifter til drosje og tilleggsutgifter ved å bruke bil legges til grunn.

Retten til dekning av utgifter etter første ledd faller bort dersom pasienten får tilbud om transport med transportør som har avtale med regionalt helseforetak eller tilbud om gratis offentlig transport. Retten til dekning av utgifter faller også bort i den utstrekning utgiftene dekkes etter annen lovgivning.

Departementet kan gi forskrifter om dekning av reise- og oppholdsutgifter for pasienter og pårørende og utgifter til nødvendig ledsager, herunder dekning av utgifter til andre steder enn det geografisk nærmeste stedet, egenbetaling, minste reiseavstand, kjøregodtgjørelse, rett til dekning av faktiske reiseutgifter i særlige tilfeller, utbetaling av refusjon og frister for fremsetting av krav.
Tilføyd ved lov 28 nov 2003 nr. 96 (ikr. 1 jan 2004), endret ved lover 11 feb 2005 nr. 8 (ikr. 1 mars 2005 iflg. res. 11 feb 2005 nr. 126), 19 juni 2009 nr. 70 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 11 des 2009 nr. 1501), 22 mai 2015 nr. 32 (ikr. 1 nov 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1241), 19 juni 2015 nr. 62 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 16 sep 2016 nr. 1069), 16 des 2022 nr. 92 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2249).

§ 2-6 a. Tilbakekreving etter feilaktig utbetaling

Er stønad etter § 2-6 utbetalt til noen som ikke hadde krav på den, kan stønaden kreves tilbake dersom mottakeren eller noen som opptrådte på vegne av mottakeren, forsto eller burde ha forstått at utbetalingen skyldtes en feil. Det samme gjelder dersom vedkommende har forårsaket utbetalingen ved forsettlig eller uaktsomt å gi feilaktige eller mangelfulle opplysninger.

Krav etter første ledd skal rettes mot mottakeren av feilutbetalingen. Dekkes ikke kravet hos mottakeren, kan det rettes mot noen som har opptrådt på vegne av mottakeren og som har utvist forsett eller uaktsomhet etter første ledd.

Det skal settes fram krav om tilbakebetaling etter første og andre ledd, med mindre særlige grunner taler mot det. Det legges blant annet vekt på graden av uaktsomhet hos den som kravet retter seg mot, størrelsen av det feilutbetalte beløpet, hvor lang tid det er gått siden utbetalingen og om feilen helt eller delvis kan tilskrives et regionalt helseforetak eller en underliggende virksomhet. Tilbakebetalingskravet kan settes til en del av det feilutbetalte beløpet. Har den som kravet retter seg mot opptrådt forsettlig, skal krav alltid fremmes, og beløpet kan ikke settes ned.

Feilutbetalte beløp som er mottatt i aktsom god tro, kan kreves tilbake, begrenset til det beløpet som er i behold når mottakeren blir kjent med feilen. Ved vurderingen av om dette beløpet helt eller delvis skal kreves tilbake, legges det blant annet vekt på størrelsen av det feilutbetalte beløpet, hvor lang tid det er gått siden feilutbetalingen og om mottakeren har innrettet seg i tillit til den.

Vedtak om tilbakekreving etter denne paragrafen er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet kan innkreves ved trekk i senere dekning av utgifter etter § 2-6 med forskrifter, eller inndrives etter reglene i lov 11. januar 2013 nr. 3 om Statens innkrevingssentral. Krav inndrives av Statens innkrevingssentral, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Ved tilbakekreving etter første og andre ledd på grunnlag av forsett eller grov uaktsomhet hos den som kravet retter seg mot, beregnes et rentetillegg på 10 prosent av det beløpet som kreves tilbake.

Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 62 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 16 sep 2016 nr. 1069). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 2-7. Forvaltningslovens anvendelse

Forvaltningsloven kapittel IV og V gjelder for vedtak som treffes etter § 2-6 a, men ikke for andre vedtak etter kapitlet her.

For vedtak om tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven §§ 3-2 første

ledd nr. 6 bokstavene a til c, 3-6 og 3-8, som forventes å vare lenger enn to uker, gjelder likevel reglene i forvaltningsloven kapittel IV og V med de særlige bestemmelsene som følger av loven her. Tilsvarende gjelder for vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 a.

Er det flere som samtidig søker en tjeneste det er knapphet på, regnes de ikke som parter i samme sak. En søker som mener seg forbigått, kan ikke klage over at en annen har fått ytelsen.

Tilføyd ved lov 12 des 2003 nr. 110 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 19 mars 2004 nr. 540), endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 19 juni 2015 nr. 62 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 16 sep 2016 nr. 1069), 17 juni 2016 nr. 45 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 745), 2 juni 2017 nr. 34 (ikr. 1 okt 2017), 21 juni 2019 nr. 43 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 793).

§ 2-8. Tiltak ved særlig tyngende omsorgsoppgaver

De som har særlig tyngende omsorgsarbeid, kan kreve at den kommunale helse- og omsorgstjenesten treffer vedtak om at det skal settes i verk tiltak for å lette omsorgsbyrden og hva tiltakene i tilfelle skal bestå i.

Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

Kapittel 3. Rett til medvirkning og informasjon

§ 3-1. Pasientens eller brukerens rett til medvirkning

Pasient eller bruker har rett til å medvirke ved gjennomføring av helse- og omsorgstjenester. Pasient eller bruker har blant annet rett til å medvirke ved valg mellom tilgjengelige og forsvarlige tjenesteformer og undersøkelses- og behandlingsmetoder. Medvirkningens form skal tilpasses den enkeltes evne til å gi og motta informasjon. Barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal gis informasjon og høres. Det skal legges vekt på hva barnet mener, i samsvar med barnets alder og modenhet.

Tjenestetilbudet skal så langt som mulig utformes i samarbeid med pasient eller bruker. Det skal legges stor vekt på hva pasienten eller brukeren mener ved utforming av tjenestetilbud etter helse- og omsorgstjenesteloven §§ 3-2 første ledd nr. 6, 3-6 og 3-8.

Dersom pasienten ikke har samtykkekompetanse, har pasientens nærmeste pårørende rett til å medvirke sammen med pasienten.

Ønsker pasient eller bruker at andre personer skal være til stede når helse-

og omsorgstjenester gis, skal dette som hovedregel imøtekommes.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 3-2. Pasientens og brukerens rett til informasjon

Pasienten skal ha den informasjon som er nødvendig for å få innsikt i sin helsetilstand og innholdet i helsehjelpen. Pasienten skal også informeres om mulige risikoer og bivirkninger.

Informasjon skal ikke gis mot pasientens uttrykte vilje, med mindre det er nødvendig for å forebygge skadevirkninger av helsehjelpen, eller det er bestemt i eller i medhold av lov.

Informasjon kan unnlates dersom det er påtrengende nødvendig for å hindre fare for liv eller alvorlig helseskade for pasienten selv. Informasjon kan også unnlates dersom det er klart utilrådelig av hensyn til personer som står pasienten nær, å gi slik informasjon.

Dersom pasienten eller brukeren blir påført skade eller alvorlige komplikasjoner, skal pasienten eller brukeren informeres om dette. Det skal samtidig informeres om adgangen til å søke erstatning hos Norsk pasientskadeerstatning, til å henvende seg til pasient- og brukerombudet og adgangen til å anmode tilsynsmyndigheten om vurdering av eventuelt pliktbrudd etter § 7-4.

Dersom pasienten eller brukeren blir påført skade eller alvorlige komplikasjoner, og utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko, skal pasienten eller brukeren også informeres om hvilke tiltak helse- og omsorgstjenesten vil iverksette for at lignende hendelse ikke skal skje igjen.

Dersom skade eller komplikasjon som nevnt i femte ledd er svært alvorlig, skal pasienten eller brukeren gis tilbud om møte med helse- og omsorgstjenesten så snart som mulig etter hendelsen, og senest ti dager etter hendelsen. Slike møter skal ha til formål å gi pasienten eller brukeren informasjon etter fjerde og femte ledd og svar på spørsmål knyttet til hendelsen og den videre oppfølgingen av denne. Ved dødsfall som følge av alvorlig hendelse, skal nærmeste pårørende tilbys tilsvarende møte.

Dersom det etter at behandlingen er avsluttet, oppdages at pasienten kan ha blitt påført betydelig skade som følge av helsehjelpen, skal pasienten om mulig informeres om dette.

Brukere skal ha den informasjon som er nødvendig for å få tilstrekkelig innsikt i tjenestetilbudet og for å kunne ivareta sine rettigheter.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 juni 2013 nr. 29 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1398), 22 juni

2018 nr. 76, 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 948). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-3. Informasjon til pasientens eller brukerens nærmeste pårørende

Dersom pasienten eller brukeren samtykker til det eller forholdene tilsier det, skal pasientens eller brukerens nærmeste pårørende ha informasjon om pasientens eller brukerens helsetilstand og den helsehjelp som ytes.

Er pasienten eller brukeren over 16 år og åpenbart ikke kan ivareta sine interesser på grunn av fysiske eller psykiske forstyrrelser, demens eller psykisk utviklingshemning, har både pasienten eller brukeren og dennes nærmeste pårørende rett til informasjon etter reglene i § 3-2.

Dersom en pasient eller bruker dør og utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko, har pasientens eller brukerens nærmeste pårørende rett til informasjon etter § 3-2 fjerde til og med sjette ledd, så langt taushetsplikten ikke er til hinder for dette.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 juni 2013 nr. 29 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1398), 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951), 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 948). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 3-4. Informasjon når pasienten eller brukeren er under 18 år

Er pasienten eller brukeren under 16 år, skal både pasienten eller brukeren og foreldrene eller andre som har foreldreansvaret informeres.

Er pasienten eller brukeren mellom 12 og 16 år, skal informasjon ikke gis til foreldrene eller andre som har foreldreansvaret når pasienten eller brukeren av grunner som bør respekteres, ikke ønsker dette.

Uavhengig av pasientens eller brukerens alder, skal informasjon ikke gis til foreldrene eller andre som har foreldreansvaret, dersom tungtveiende hensyn til pasienten eller brukeren taler mot det.

Informasjon som er nødvendig for å oppfylle foreldreansvaret, skal likevel gis til foreldrene eller andre som har foreldreansvaret, når pasienten eller brukeren er under 18 år. Pasienten eller brukeren skal orienteres om at informasjonen gis.

Dersom det kan bli aktuelt å unnta informasjon fra foreldrene eller andre som har foreldreansvaret etter andre eller tredje ledd, skal pasienten eller brukeren så tidlig som mulig orienteres om retten til informasjon for foreldrene eller andre som har foreldreansvaret og unntakene fra denne retten.

Har barnevernstjenesten overtatt omsorgen for en pasient eller bruker under 18 år etter barnevernsloven § 4-2 eller 5-1, gjelder første til femte ledd tilsvarende for barnevernstjenesten.
Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-5. Informasjonens form

Informasjonen skal være tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger, som alder, modenhet, erfaring og kultur- og språkbakgrunn. Informasjonen skal gis på en hensynsfull måte.

Personellet skal så langt som mulig sikre seg at mottakeren har forstått innholdet og betydningen av informasjonen.

Opplysning om den informasjon som er gitt, skal nedtegnes i pasientens eller brukerens journal.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951).

§ 3-6. Rett til vern mot spredning av opplysninger

Opplysninger om legems- og sykdomsforhold samt andre personlige opplysninger skal behandles i samsvar med gjeldende bestemmelser om taushetsplikt. Opplysningene skal behandles med varsomhet og respekt for integriteten til den opplysningene gjelder.

Taushetsplikten faller bort i den utstrekning den som har krav på taushet, samtykker.

Dersom helsepersonell tilgjengeliggjør opplysninger som er undergitt lovbestemt opplysningsplikt, skal den opplysningene gjelder, så langt forholdene tilsier det, informeres om at opplysningene er gjort tilgjengelige og hvilke opplysninger det dreier seg om.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 3-7. Pasientens, brukerens og pårørendes rett til svar på henvendelser

Pasienten, brukeren eller pårørende skal få svar på henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet.
Tilføyd ved lov 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887).

Kapittel 4. Samtykke til helsehjelp

§ 4-1. Hovedregel om samtykke

Helsehjelp kan bare gis med pasientens samtykke, med mindre det foreligger lovhjemmel eller annet gyldig rettsgrunnlag for å gi helsehjelp uten samtykke. For at samtykket skal være gyldig, må pasienten ha fått nødvendig informasjon om sin helsetilstand og innholdet i helsehjelpen.

Pasienten kan trekke sitt samtykke tilbake. Trekker pasienten samtykket tilbake, skal den som yter helsehjelp gi nødvendig informasjon om betydningen av at helsehjelpen ikke gis.

§ 4-2. Krav til samtykkets form

Samtykke kan gis uttrykkelig eller stilltiende. Stilltiende samtykke anses å foreligge dersom det ut fra pasientens handlemåte og omstendighetene for øvrig er sannsynlig at hun eller han godtar helsehjelpen.

Departementet kan gi forskrifter om krav til skriftlighet eller andre formkrav ved visse former for helsehjelp.

§ 4-3. Hvem som har samtykkekompetanse

Rett til å samtykke til helsehjelp har

a. personer over 18 år, med mindre annet følger av § 4-7 eller annen særlig lovbestemmelse
b. personer mellom 16 og 18 år, med mindre annet følger av særlig lovbestemmelse eller av tiltakets art
c. personer mellom 12 og 16 år, når det gjelder helsehjelp for forhold som foreldrene eller andre som har foreldreansvaret, ikke er informert om, jf. § 3-4 annet eller tredje ledd, eller det følger av tiltakets art.

Samtykkekompetansen kan bortfalle helt eller delvis dersom pasienten på grunn av fysiske eller psykiske forstyrrelser, senil demens eller psykisk utviklingshemming åpenbart ikke er i stand til å forstå hva samtykket omfatter.

Den som yter helsehjelp avgjør om pasienten mangler kompetanse til å samtykke etter annet ledd. Helsepersonellet skal ut fra pasientens alder, psykiske tilstand, modenhet og erfaringsbakgrunn legge forholdene best mulig til rette for at pasienten selv kan samtykke til helsehjelp, jf. § 3-5.

Avgjørelse som gjelder manglende samtykkekompetanse skal være begrunnet og skriftlig, og om mulig straks legges frem for pasienten og dennes nærmeste pårørende. Mangler pasienten nærmeste pårørende, skal avgjørelsen legges frem for annet kvalifisert helsepersonell.

Undersøkelse og behandling av psykiske lidelser hos personer som mangler samtykkekompetanse etter annet ledd og som har eller antas å ha en alvorlig sinnslidelse eller motsetter seg helsehjelpen, kan bare skje med hjemmel i psykisk helsevernloven kapittel 3.

Når det følger av § 3-4 tredje ledd at informasjon ikke skal gis til foreldrene eller andre som har foreldreansvaret og personen er under 12 år, kan den som yter helsehjelp, ta avgjørelse om helsehjelp som er strengt nødvendig, og som ikke er inngripende med hensyn til omfang og varighet. En slik avgjørelse kan bare tas i en begrenset periode frem til det kan innhentes samtykke.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 4-4. Samtykke på vegne av barn

Foreldrene eller andre som har foreldreansvaret har rett til å samtykke til helsehjelp for pasienter under 16 år. Dette gjelder likevel ikke for pasienter mellom 12 og 16 år som kan samtykke etter § 4-3 første ledd bokstav c.

Det er tilstrekkelig at én av foreldrene, eller andre som har foreldreansvaret, samtykker til helsehjelp som regnes som del av den daglige og ordinære omsorgen for barnet, jf. barnelova §§ 37 og 42 andre ledd. For en forelder gjelder dette uavhengig av om vedkommende har foreldreansvaret for barnet. Ved vaksinasjon etter barnevaksinasjonsprogrammet må likevel den som skal samtykke, ha foreldreansvaret for barnet.

Det er tilstrekkelig at én av foreldrene, eller andre som har foreldreansvaret, samtykker til helsehjelp som kvalifisert helsepersonell mener er nødvendig for at barnet ikke skal ta skade. Før slik helsehjelp gis, skal begge foreldrene, eller andre som har foreldreansvaret, så langt som mulig få si sin mening. En beslutning om slik helsehjelp kan påklages til statsforvalteren etter kapittel 7. Statsforvalteren kan vedta at helsehjelpen skal avsluttes inntil det er fattet vedtak på grunnlag av klage fra den andre forelderen eller andre som har foreldreansvaret.

Har barnevernstjenesten overtatt omsorgen for et barn under 16 år etter barnevernsloven § 4-2 eller 5-1, har barnevernstjenesten rett til å samtykke til

helsehjelp.

Når barnet er fylt 7 år, og når et yngre barn er i stand til å danne seg egne synspunkter på det samtykket dreier seg om, skal foreldrene, andre som har foreldreansvaret eller barnevernstjenesten gi barnet informasjon og anledning til å si sin mening før de avgjør spørsmål om å samtykke til helsehjelp. Det skal legges vekt på hva barnet mener, i samsvar med barnets alder og modenhet. Er barnet fylt 12 år, skal det legges stor vekt på hva barnet mener.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 9 apr 2010 nr. 13 (ikr. 1 mai 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 500), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 4-5. Samtykke på vegne av ungdom som ikke har samtykkekompetanse

Foreldrene eller andre med foreldreansvaret har rett til å samtykke til helsehjelp for pasienter mellom 16 og 18 år som ikke har samtykkekompetanse.

Dersom barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for barn mellom 16 og 18 år etter barnevernsloven § 5-1, har barnevernstjenesten rett til å samtykke til helsehjelp.

Helsehjelp kan ikke gis dersom pasienten motsetter seg dette, med mindre annet følger av særlige lovbestemmelser.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 4-5 a. Aldersgrense for kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandling uten medisinsk eller odontologisk begrunnelse

Pasienter under 18 år kan ikke avgi gyldig samtykke til kosmetiske inngrep, injeksjoner eller behandling uten medisinsk eller odontologisk begrunnelse, jf. helsepersonelloven § 4 b. Foreldre eller andre som har foreldreansvaret for pasienten, kan heller ikke avgi gyldig samtykke til slikt inngrep, injeksjon eller behandling.

Tilføyd ved lov 1 april 2022 nr. 18 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 518).

§ 4-6. Om pasienter over 18 år som ikke har samtykkekompetanse

Dersom en pasient over 18 år ikke har samtykkekompetanse etter § 4-3 annet ledd, kan den som yter helsehjelp, ta avgjørelse om helsehjelp som er av lite inngripende karakter med hensyn til omfang og varighet.

Helsehjelp som innebærer et alvorlig inngrep for pasienten, kan gis dersom det anses å være i pasientens interesse, og det er sannsynlig at pasienten ville ha gitt tillatelse til slik hjelp. Der det er mulig skal det innhentes informasjon fra pasientens nærmeste pårørende om hva pasienten ville ha ønsket. Slik helsehjelp kan besluttes av den som er ansvarlig for helsehjelpen, etter samråd med annet kvalifisert helsepersonell. Det skal fremgå av journalen hva pasientens nærmeste pårørende har opplyst, og hva annet kvalifisert helsepersonell har hatt av oppfatninger.

Helsehjelp etter første og annet ledd kan ikke gis dersom pasienten motsetter seg dette, med mindre annet følger av særlige lovbestemmelser.
Endret ved lover 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 mai 2008 iflg. res. 4 apr 2008 nr. 323), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 4-6 a. Bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi

Helse- og omsorgstjenesten kan treffe vedtak om bruk av tekniske innretninger for varsling og lokalisering som ledd i helse- og omsorgstjenester til pasient eller bruker over 18 år som ikke har samtykkekompetanse. Bruk av medisinsk teknisk utstyr for varsling reguleres av § 4-6. Reglene i § 4-1 til § 4-3 gjelder tilsvarende for vurdering av samtykkekompetansen til bruker.

Tiltaket må være nødvendig for å hindre eller begrense risiko for skade på pasienten eller brukeren og skal være i pasientens eller brukerens interesse. Det skal blant annet legges vekt på om tiltaket står i rimelig forhold til den aktuelle risikoen, om tiltaket fremstår som det minst inngripende alternativet, og om det er sannsynlig at pasienten eller brukeren ville ha gitt tillatelse til tiltaket. Der det er mulig, skal det innhentes informasjon fra pasientens eller brukerens nærmeste pårørende om hva pasienten eller brukeren ville ha ønsket.

Denne bestemmelsen kommer ikke til anvendelse dersom pasienten eller brukeren motsetter seg tiltaket.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 36 (ikr. 1 sep 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 637). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 4-7. Om pasienter som er fratatt rettslig handleevne på det personlige området

Pasient som er fratatt rettslig handleevne på det personlige området etter vergemålsloven § 22 tredje ledd, skal i så stor utstrekning som mulig selv samtykke til helsehjelp. Dersom dette ikke er mulig, kan vergen samtykke på vegne av pasienten.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 4-8. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444).

§ 4-9. Pasientens rett til å nekte helsehjelp i særlige situasjoner

Pasienten har på grunn av alvorlig overbevisning rett til å nekte å motta blod eller blodprodukter eller til å nekte å avbryte en pågående sultestreik.

En døende pasient har rett til å motsette seg livsforlengende behandling. Er en døende pasient ute av stand til å formidle et behandlingsønske, skal helsepersonellet unnlate å gi helsehjelp dersom pasientens nærmeste pårørende tilkjennegir tilsvarende ønsker, og helsepersonellet etter en selvstendig vurdering finner at dette også er pasientens ønske og at ønsket åpenbart bør respekteres.

Helsepersonell må forsikre seg om at pasient som nevnt i første og annet ledd er over 18 år og ikke er fratatt rettslig handleevne på det personlige området, og at vedkommende er gitt tilfredsstillende informasjon og har forstått konsekvensene for egen helse ved behandlingsnektelsen.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

Kapittel 4 A. Helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse som motsetter seg helsehjelpen mv.

Kapitlet tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140).

§ 4A-1. Formål

Formålet med reglene i dette kapitlet er å yte nødvendig helsehjelp for å hindre vesentlig helseskade samt å forebygge og begrense bruk av tvang.

Helsehjelpen skal tilrettelegges med respekt for den enkeltes fysiske og psykiske integritet, og så langt som mulig være i overensstemmelse med pasientens selvbestemmelsesrett.

Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140).

§ 4A-2. Virkeområde

Kapitlet kommer til anvendelse når helsepersonell yter helsehjelp til pasienter over 16 år som mangler samtykkekompetanse, jf. kapittel 4, og som motsetter seg helsehjelpen.

Undersøkelse og behandling av psykisk lidelse uten eget samtykke kan likevel bare skje med hjemmel i lov 2. juli 1999 nr. 62 om psykisk helsevern.

Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 4A-3. Adgang til å gi helsehjelp som pasienten motsetter seg

Før det kan ytes helsehjelp som pasienten motsetter seg, må tillitskapende tiltak ha vært forsøkt, med mindre det er åpenbart formålsløst å prøve dette.

Opprettholder pasienten sin motstand, eller vet helsepersonellet at vedkommende med stor sannsynlighet vil opprettholde sin motstand, kan det treffes vedtak om helsehjelp dersom

a. en unnlatelse av å gi helsehjelp kan føre til vesentlig helseskade for pasienten, og
b. helsehjelpen anses nødvendig, og
c. tiltakene står i forhold til behovet for helsehjelpen.

Selv om vilkårene i første og andre ledd er oppfylt, kan helsehjelp bare gis der dette etter en helhetsvurdering framtrer som den klart beste løsningen for pasienten. I vurderingen av om slik helsehjelp skal gis, skal det blant annet legges vekt på graden av motstand samt om det i nær fremtid kan forventes at pasienten vil kunne gjenvinne sin samtykkekompetanse.

Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr.

1109).

§ 4A-4. Gjennomføring av helsehjelpen

Dersom vilkårene i § 4A-3 er oppfylt, kan helsehjelp gjennomføres med tvang eller andre tiltak for å omgå motstand hos pasienten.

Pasienten kan blant annet legges inn ved helseinstitusjon og holdes tilbake der dersom det er nødvendig for å få gjennomført helsehjelpen.

Dersom lovens vilkår er oppfylt, kan videre varslings- og lokaliseringssystemer med tekniske innretninger og bevegelseshindrende tiltak som belter og lignende anvendes.

Helsehjelpen skal vurderes fortløpende og avbrytes straks lovens vilkår ikke lenger er til stede. Det skal særlig legges vekt på om helsehjelpen viser seg å ikke ha ønsket virkning, eller har uforutsette negative virkninger.

Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140), endret ved lov 14 juni 2013 nr. 36 (ikr. 1 sep 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 637).

§ 4A-5. Vedtak om helsehjelp som pasienten motsetter seg

Vedtak om helsehjelp etter dette kapitlet treffes av det helsepersonellet som er ansvarlig for helsehjelpen. Vedtak kan bare treffes for inntil ett år av gangen.

Dersom helsehjelpen innebærer et alvorlig inngrep for pasienten, skal det treffes vedtak av helsepersonell som nevnt i første ledd, etter samråd med annet kvalifisert helsepersonell. I vurderingen av hva som er et alvorlig inngrep for pasienten, skal det blant annet tas hensyn til om tiltaket innebærer inngrep i kroppen, bruk av reseptbelagte legemidler og graden av motstand. Dersom pasienten motsetter seg at helsehjelpen blir gjennomført ved innleggelse eller tilbakeholdelse i helseinstitusjon, eller motsetter seg bruk av bevegelseshindrende tiltak, skal det alltid regnes som alvorlig inngrep.

Vedtak om undersøkelse og behandling omfatter den pleie og omsorg som er nødvendig for å gjennomføre undersøkelsen og behandlingen. Dersom hovedformålet med helsehjelpen er pleie og omsorg, skal det treffes eget vedtak om dette.

Der det er mulig, skal det innhentes informasjon fra pasientens nærmeste pårørende om hva pasienten ville ha ønsket, før vedtak etter § 4A-5 første og annet ledd treffes.

Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140).

§ 4A-6. Underretning

Pasienten og pasientens nærmeste pårørende skal snarest mulig underrettes om vedtak truffet etter § 4A-5. Etterfølgende underretning til pasienten er likevel tilstrekkelig dersom underretningen vil medføre fare for at helsehjelpen ikke kan gjennomføres.

Underretningen skal opplyse om adgangen til å klage og til å uttale seg i saken.

Kopi av underretningen skal sendes den som har det overordnede faglige ansvaret for helsehjelpen. Videre skal kopi av vedtak etter § 4A-5 sendes til statsforvalteren.

Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140), endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 4A-7. Klage

Vedtak om helsehjelp etter § 4A-5 kan påklages til statsforvalteren av pasienten eller pasientens nærmeste pårørende.

Bestemmelsene i § 7-3 gjelder tilsvarende for klage etter paragrafen her.

Fristen for å klage til statsforvalteren er tre uker fra vedkommende fikk eller burde ha fått kjennskap til vedtaket.

Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140), endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 22 juni 2012 nr. 46, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 4A-8. Overprøving og etterfølgende kontroll

Statsforvalteren kan av eget tiltak overprøve vedtak som er truffet etter § 4A-5.

Dersom et vedtak om helsehjelp etter dette kapitlet ikke er påklaget og helsehjelpen vedvarer, skal statsforvalteren, når det har gått tre måneder fra vedtaket ble truffet, av eget tiltak vurdere om det fortsatt er behov for helsehjelpen.

Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140), endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 4A-9. Forvaltningslovens anvendelse

Forvaltningsloven gjelder så langt den passer for vedtak etter § 4A-5, med de særlige bestemmelser som er gitt i dette kapitlet.
Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140).

§ 4A-10. Domstolsprøving

Vedtak i klagesak etter § 4A-7 som innebærer innleggelse og tilbakeholdelse i institusjon, eller helsehjelp som strekker seg ut over tre måneder, kan av pasienten eller pasientens nærmeste pårørende bringes inn for retten etter reglene i lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) kapittel 36. Tilsvarende gjelder for statsforvalterens vedtak om helsehjelp som innebærer innleggelse og tilbakeholdelse, eller som strekker seg ut over tre måneder, jf. § 4A-8.
Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140) som endret ved lov 19 des 2008 nr. 109, endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 4A-11. Forskrift

Departementet kan gi nærmere regler om gjennomføringen av helsehjelpen etter dette kapitlet og om saksbehandlingen, herunder hvilke krav som skal stilles til dokumentasjon av vedtak om helsehjelp.
Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 99 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1140).

Kapittel 5. Rett til journalinnsyn

§ 5-1. Rett til innsyn i journal

Pasienten og brukeren har rett til innsyn i journalen sin med bilag og har etter særskilt forespørsel rett til kopi, jf. personvernforordningen artikkel 15. Pasienten og brukeren har etter forespørsel rett til en enkel og kortfattet forklaring av faguttrykk eller lignende.

Pasienten og brukeren kan nektes innsyn i opplysninger i journalen dersom dette er påtrengende nødvendig for å hindre fare for liv eller alvorlig helseskade for pasienten eller brukeren selv, eller innsyn er klart utilrådelig av hensyn til personer som står vedkommende nær.

En representant for pasienten eller brukeren har rett til innsyn i opplysningene som pasienten eller brukeren nektes innsyn i, med mindre representanten anses uskikket for dette. En lege eller advokat kan ikke nektes innsyn, med mindre særlige grunner taler for dette.

Reglene i § 3-3 og § 3-4 om andres rett til informasjon gjelder tilsvarende for innsyn i journal.

Nærmeste pårørende har rett til innsyn i journal etter en pasients eller brukers død, om ikke særlige grunner taler mot dette.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om retten til innsyn i journal, herunder bestemmelser om betaling for kopier.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 5-2. Retting og sletting av journal

Pasienten, brukeren eller den som opplysningene gjelder, kan kreve at opplysningene i journalen rettes eller slettes etter reglene i helsepersonelloven § 42 til § 44.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 5-3. Overføring og tilgjengeliggjøring av journal

Pasienten og brukeren har rett til å motsette seg overføring og tilgjengeliggjøring av journal eller opplysninger i journal. Opplysningene kan heller ikke overføres eller tilgjengeliggjøres dersom det er grunn til å tro at pasienten eller brukeren ville motsette seg det ved forespørsel. Overføring og tilgjengeliggjøring kan likevel skje dersom tungtveiende grunner taler for det. Overføring og tilgjengeliggjøring av journal eller opplysninger i journal skal skje i henhold til bestemmelsene i lov om helsepersonell.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

Kapittel 6. Barns særlige rettigheter

§ 6-1. Barns rett til helsekontroll

Barn har rett til nødvendig helsehjelp også i form av helsekontroll i den kommunen barnet bor eller midlertidig oppholder seg, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2.

Foreldrene plikter å medvirke til at barnet deltar i helsekontroll.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 6-2. Barnas rett til samvær med foreldrene i helseinstitusjon

Barn har rett til samvær med minst en av foreldrene eller andre med foreldreansvaret under hele oppholdet i helseinstitusjon, med mindre dette er utilrådelig av hensyn til barnet, eller samværsretten er bortfalt etter reglene i barneloven eller barnevernsloven.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 6-3. Barns rett til aktivitet i helseinstitusjon

Barn har rett til å bli aktivisert og stimulert under opphold i helseinstitusjon, så langt dette er forsvarlig ut fra barnets helsetilstand.

§ 6-4. Barns rett til undervisning i helseinstitusjon

Barn i skolepliktig alder har rett til undervisning under opphold i helseinstitusjon, i den grad dette følger av opplæringslova.

Ungdom har rett til undervisning under opphold i helseinstitusjon, i den grad dette følger av opplæringslova.

Førskolebarn har rett til spesialpedagogisk hjelp under opphold i helseinstitusjon, i den grad dette følger av opplæringslova.

Endret ved lov 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359).

§ 6-5. Barns partsrettigheter

Et barn kan opptre som part i en sak og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom det har fylt 12 år og forstår hva saken gjelder. I en sak som gjelder tiltak overfor rusmiddelavhengige under 18 år, jf. helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 10, skal barnet alltid regnes som part.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

Kapittel 7. Klage mv.

Overskriften endret ved lov 11 des 2015 nr. 97 (ikr. 15 sep 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 727).

§ 7-1. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 7-2. Klage mv.

Pasient eller bruker eller dennes representant som mener at bestemmelsene i kapittel 2 med unntak av § 2-4 a, kapitlene 3 og 4, samt § 5-1, § 6-2 og § 6-3 er brutt, kan klage til statsforvalteren. Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten er klageinstans for enkeltvedtak etter § 2-4 a. Klagen sendes til den som har truffet enkeltvedtaket eller avgjørelsen.

Første ledd gjelder tilsvarende for andre som mener de ikke har fått sine selvstendige rettigheter etter kapitlene 3 til 6 oppfylt.

Pasientens eller brukerens representant etter første ledd er den som har fullmakt til å klage på pasientens eller brukerens vegne, eller som har samtykkekompetanse etter kapittel 4. Fullmektig som ikke er advokat, skal legge frem skriftlig fullmakt.
Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 12 des 2003 nr. 110 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 19 mars 2004 nr. 540), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 11 des 2015 nr. 97 (ikr. 15 sep 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 727), 11 des 2015 nr. 97 (ikr. 1 nov 2016 for nytt tredje og fjerde ledd iflg. res. 17 juni 2016 nr. 727), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 6 apr 2018 nr. 553), 4 des 2020 nr. 134 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2622), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7

mai 2021 nr. 1416), 3 mars 2023 nr. 2 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 3 mars 2023 nr. 289, se endringslovens del V for overgangsregler), 16 juni 2023 nr. 56 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 945), 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 7-3. Klagens form og innhold

Klage til statsforvalteren skal være skriftlig. Klagen skal være undertegnet av pasienten eller brukeren eller den som representerer pasienten eller brukeren. Klagen bør nevne det forhold som det klages over og gi opplysninger som kan være av betydning for behandlingen av klagen. Inneholder klagen feil eller mangler, setter statsforvalteren en kort frist for rettelse eller utfylling.
Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 7-4. Anmodning om tilsyn

Pasienten, brukeren, eller andre som har rett til det, kan be tilsynsmyndigheten om en vurdering dersom vedkommende mener bestemmelser om plikter fastsatt i eller i medhold av helsepersonelloven, spesialisthelsetjenesteloven, helse- og omsorgstjenesteloven og tannhelsetjenesteloven er brutt til ulempe for seg eller den hun eller han opptrer på vegne av. Tilsvarende rett gjelder for nærmeste pårørende til avdød pasient eller bruker og for nærmeste pårørende til pasient eller bruker over 18 år uten samtykkekompetanse.

Tilsynsmyndigheten kan eventuelt ilegge en administrativ reaksjon etter helsepersonelloven kapittel 11 og gi pålegg til virksomhet etter helsetilsynsloven § 8 og spesialisthelsetjenesteloven § 7-1.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 juni 2013 nr. 29 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1398), 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887), 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 28 april 2023 iflg. res. 28 april 2023 nr. 613). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 7-4 a. Saksbehandling ved anmodning om tilsyn

Statsforvalteren skal vurdere de synspunkter som er fremsatt i anmodningen

etter § 7-4 første ledd, og kan også ta opp forhold som ikke er berørt i anmodningen.

Statsforvalteren skal vurdere hvordan anmodningen skal følges opp. Dersom det er grunn til å anta at det foreligger forhold som er til fare for pasient- og brukersikkerheten, skal statsforvalteren snarest mulig undersøke forholdet.

Hvis statsforvalteren mener at det bør ilegges en reaksjon som nevnt i § 7-4 andre ledd, skal saken oversendes Statens helsetilsyn. Dette gjelder likevel ikke når statsforvalteren selv vil gi faglig pålegg etter helsepersonelloven § 56. Første og andre ledd gjelder tilsvarende for behandlingen av saken hos Statens helsetilsyn.

Statsforvalteren skal gi den som har fremsatt en anmodning, innsyn i relevante saksdokumenter og anledning til å uttale seg til disse, så langt taushetsplikt ikke er til hinder for dette. Det samme gjelder i saker hvor Statens helsetilsyn behandler varsler etter spesialisthelsetjenesteloven § 3-3 a, helsetilsynsloven § 6, helse- og omsorgstjenesteloven § 12-3 a og pasient- og brukerrettighetsloven § 7-6.

Statens helsetilsyn eller statsforvalteren skal gi den som har fremsatt en anmodning informasjon om hvordan tilsynsmyndigheten har fulgt opp henvendelsen.

Reglene om klage i dette kapitlet kommer ikke til anvendelse på anmodninger om tilsyn.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om Statens helsetilsyn og statsforvalterens saksbehandling, herunder fastsette regler om frist for fremsettelse av anmodning etter paragrafen her.
Tilføyd ved lov 7 juni 2013 nr. 29 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1398), endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 7-5. Frist for klage

Fristen for klage etter § 7-2 er fire uker etter at vedkommende fikk eller burde ha fått tilstrekkelig kunnskap til å fremme en klage.
Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 7-6. Varsel om alvorlige hendelser

En pasient, bruker eller nærmeste pårørende kan varsle Statens helsetilsyn og

Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av ytelse av helse- og omsorgstjenester eller ved at en pasient eller bruker skader en annen. Adgangen til å varsle gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko.

Departementet kan gi forskrift om varsling etter første ledd, også om innholdet i varslene.

Tilføyd ved lov 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 april 2019 nr. 541), endret ved lov 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 7-7. Forvaltningslovens anvendelse

Forvaltningslovens regler om behandling av klager over enkeltvedtak gjelder så langt de passer, med de særlige bestemmelser som er gitt i dette kapitlet. Statsforvalteren skal ved prøving av kommunale vedtak om helsetjenester legge vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønn. For øvrige kommunale vedtak skal klageinstansen legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyre ved prøving av det frie skjønn, jf. forvaltningsloven § 34 andre ledd tredje punktum.

Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 12 des 2003 nr. 110 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 19 mars 2004 nr. 540), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 16 juni 2017 nr. 63 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 757), 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541), tidligere § 7-6, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 21 juni 2024 nr. 43 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1101).

§ 7-8. Oppfyllelse av enkeltvedtak som er kjent ugyldig

En kommune må oppfylle et vedtak fra et statlig forvaltningsorgan som gir en privat part rett til tjenester etter loven her, selv om kommunen får vedtaket kjent ugyldig gjennom søksmål etter tvisteloven § 1-4 a. Vedtak kan i tilfeller som nevnt i første punktum bare omgjøres til skade for den private parten etter forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c dersom det er ugyldig fordi den private parten, eller noen som handlet på den private partens vegne, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller holdt tilbake opplysninger.

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 63 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 757), endret ved lover 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr.

541), tidligere § 7-7, 21 juni 2019 nr. 43 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 792).

Kapittel 8. Pasient- og brukerombud

Overskriften endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-1. Formål

Pasient- og brukerombudet skal arbeide for å ivareta pasientens og brukerens behov, interesser og rettssikkerhet overfor den statlige spesialisthelsetjenesten, den fylkeskommunale tannhelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og for å bedre kvaliteten i disse tjenestene.
Endret ved lover 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 21 juni 2019 nr. 43 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 793).

§ 8-2. Arbeidsområde og ansvar for ordningen

Staten skal sørge for at det er et pasient- og brukerombud i hvert fylke. Pasient- og brukerombudets arbeidsområde omfatter statlige spesialisthelsetjenester, fylkeskommunale tannhelsetjenester og kommunale helse- og omsorgstjenester.

Ett av pasient- og brukerombudene skal ha en koordinerende rolle for alle ombudene. Dette ombudet skal bidra til å utvikle felles arbeidsmetodikk, bistå de øvrige ombudene med systematisk kompetanseutvikling og veiledning, gi råd i enkeltsaker, bidra til felles løsning og forståelse av prinsipielle saker og følge med på hvordan ulike grupper av pasienter og brukere prioriteres ved tildeling av tjenester.

Ombudet skal utføre sin virksomhet selvstendig og uavhengig.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102), 18 des 2009 nr. 131 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 21 juni 2019 nr. 43 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 793).

§ 8-3. Rett til å henvende seg til pasient- og brukerombudet

Pasient- og brukerombudet kan ta saker som gjelder forhold i den statlige spesialisthelsetjenesten, den fylkeskommunale tannhelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten, opp til behandling enten på grunnlag av en muntlig eller skriftlig henvendelse eller av eget tiltak.

Enhver kan henvende seg til pasient- og brukerombudet og be om at en sak tas opp til behandling. Den som henvender seg til pasient- og brukerombudet, har rett til å være anonym.

Endret ved lover 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 21 juni 2019 nr. 43 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 793)

§ 8-4. Behandling av henvendelser

Pasient- og brukerombudet avgjør selv om en henvendelse gir tilstrekkelig grunn til å ta en sak opp til behandling. Dersom pasient- og brukerombudet ikke tar saken opp til behandling, skal den som har henvendt seg gis underretning og en kort begrunnelse for dette.

Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-5. Pasient- og brukerombudets rett til å få opplysninger

Offentlige myndigheter og andre organer som utfører tjenester for forvaltningen, skal gi ombudet de opplysninger som trengs for å utføre ombudets oppgaver. Reglene i tvisteloven kapittel 22 får tilsvarende anvendelse for ombudets rett til å kreve opplysninger.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-6. Pasient- og brukerombudets adgang til helse- og omsorgstjenestens lokaler

Pasient- og brukerombudet skal ha fri adgang til alle lokaler hvor det ytes statlige spesialisthelsetjenester, fylkeskommunale tannhelsetjenester og kommunale helse- og omsorgstjenester.

Endret ved lover 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr.

1102), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 21 juni 2019 nr. 43 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 793).

§ 8-7. Pasient- og brukerombudets oppgaver

Pasient- og brukerombudet skal i rimelig utstrekning gi den som ber om det informasjon, råd og veileding om forhold som hører under ombudets arbeidsområde.

Pasient- og brukerombudet skal gi den som har henvendt seg til ombudet, underretning om resultatet av sin behandling av en sak og en kort begrunnelse for resultatet.

Pasient- og brukerombudet har rett til å uttale sin mening om forhold som hører under ombudets arbeidsområde, og til å foreslå konkrete tiltak til forbedringer. Pasient- og brukerombudet bestemmer selv hvem uttalelsene skal rettes til. Uttalelsene er ikke bindende.

Pasient- og brukerombudet skal underrette tilsynsmyndighetene om tilstander som det er påkrevet at disse følger opp.

Pasient- og brukerombudet skal sørge for å gjøre ordningen kjent.
Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

§ 8-8. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene om pasient- og brukerombud.
Endret ved lov 22 aug 2008 nr. 74 (ikr. 1 sep 2009 iflg. res. 21 aug 2009 nr. 1102).

Kapittel 9. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 9-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven skal tre i kraft til forskjellig tid.
1 Fra 1 jan 2001 iflg. res. 1 des 2000 nr. 1198 med unntak av § 2-5 som ble satt ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 8 juni 2001 nr. 595.

§ 9-2. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: –

Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven)

Kapittel 1. Lovens formål, virkeområde og definisjoner

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å bidra til sikkerhet for pasienter og kvalitet i helse- og omsorgstjenesten samt tillit til helsepersonell og helse- og omsorgstjenesten. Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 2. Lovens virkeområde

Loven gjelder helsepersonell og virksomheter som yter helsehjelp i riket.

Kongen gir forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

I den utstrekning Kongen bestemmer i forskrift, gjelder loven for personer på norske skip i utenriksfart, i norske sivile luftfartøyer i internasjonal trafikk, på installasjoner og fartøy i arbeid på norsk kontinentalsokkel og på norsk redningsansvarsområde.

§ 3. Definisjoner

Med helsepersonell menes i denne lov:

1. personell med autorisasjon etter § 48 a eller lisens etter § 49,
2. personell i helse- og omsorgstjenesten eller i apotek som utfører handlinger som nevnt i tredje ledd,
3. elever og studenter som i forbindelse med helsefaglig opplæring utfører handlinger som nevnt i tredje ledd.

Departementet kan i forskrift bestemme at loven eller enkelte bestemmelser i loven skal gjelde for nærmere angitt personell som ikke omfattes av første ledd, herunder personell som Norge etter folkerettslige

regler er forpliktet til å gi rett til å utøve yrke som helsepersonell midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning.[1]

Med helsehjelp menes enhver handling som har forebyggende, diagnostisk, behandlende, helsebevarende, rehabiliterende eller pleie- og omsorgsformål og som utføres av helsepersonell.

Med helseinstitusjon menes institusjon som hører under spesialisthelsetjenesteloven og helse- og omsorgstjenesteloven. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om hvilke institusjoner som skal omfattes.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 9 mai 2008 nr. 33 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1125), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 19 juni 2015 nr. 59 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 678).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg VII nr. 1 (direktiv 2005/36/EF).

Kapittel 2. Krav til helsepersonells yrkesutøvelse

§ 4. Forsvarlighet

Helsepersonell skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellets kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig.

Helsepersonell skal innrette seg etter sine faglige kvalifikasjoner, og skal innhente bistand eller henvise pasienter videre der dette er nødvendig og mulig. Dersom pasientens behov tilsier det, skal yrkesutøvelsen skje ved samarbeid og samhandling med annet kvalifisert personell. Helsepersonell har plikt til å delta i arbeid med individuell plan når en pasient eller bruker har rett til slik plan etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5.

Ved samarbeid med annet helsepersonell, skal legen og tannlegen ta beslutninger i henholdsvis medisinske og odontologiske spørsmål som gjelder undersøkelse og behandling av den enkelte pasient.

Departementet kan i forskrift bestemme at visse typer helsehjelp bare kan gis av personell med særskilte kvalifikasjoner.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 4 a. Kompetansekrav for kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandling

Kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandling som kan påføre pasienten alvorlig skade, sykdom, komplikasjon eller bivirkning, kan bare utføres av

helsepersonell.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva slags behandling som omfattes av første punktum.

Tilføyd ved lov 1 april 2022 nr. 18 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 518).

§ 4 b. Aldersgrense for kosmetiske inngrep, injeksjoner og behandling uten medisinsk eller odontologisk begrunnelse

Kosmetiske inngrep, injeksjoner eller behandling etter § 4 a, eller som utføres av helsepersonell, uten medisinsk eller odontologisk begrunnelse skal ikke foretas på pasienter under 18 år. For mindre risikofylte former for kosmetisk behandling som ikke kan påføre pasienten alvorlig skade, sykdom, komplikasjoner eller bivirkninger, typisk hudpleie o.l., vil det ikke være 18-årsgrense dersom behandlingen utføres av andre enn helsepersonell.

Med kosmetisk inngrep, injeksjoner eller behandling uten medisinsk eller odontologisk begrunnelse menes inngrep, injeksjon eller behandling hvor kosmetiske eller estetiske hensyn er den avgjørende begrunnelsen for inngrepet, injeksjonen eller behandlingen.

Første ledd gjelder ikke korrektive inngrep eller annen behandling ved misdannelser, skade eller sykdom, eller etter behandling av slike tilstander, samt tannregulering eller annen tannbehandling som er odontologisk begrunnet, men som samtidig har en kosmetisk betydning.

Tilføyd ved lov 1 april 2022 nr. 18 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 518).

§ 5. Bruk av medhjelpere

Helsepersonell kan i sin virksomhet overlate bestemte oppgaver til annet personell hvis det er forsvarlig ut fra oppgavens art, personellets kvalifikasjoner og den oppfølgning som gis. Medhjelpere er underlagt helsepersonells kontroll og tilsyn.

Elever og studenter skal som regel bare gis oppgaver ut fra hensynet til opplæring.

§ 6. Ressursbruk

Helsepersonell skal sørge for at helsehjelpen ikke påfører pasient, helseinstitusjon, trygden eller andre unødvendig tidstap eller utgift.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 762).

§ 7. Øyeblikkelig hjelp

Helsepersonell skal straks gi den helsehjelp de evner når det må antas at hjelpen er påtrengende nødvendig. Med de begrensninger som følger av pasient- og brukerrettighetsloven § 4-9, skal nødvendig helsehjelp gis selv om pasienten ikke er i stand til å samtykke, og selv om pasienten motsetter seg helsehjelpen.

Ved tvil om helsehjelpen er påtrengende nødvendig, skal helsepersonell foreta nødvendige undersøkelser.

Plikten gjelder ikke i den grad annet kvalifisert helsepersonell påtar seg ansvaret for å gi helsehjelpen.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 8. Pliktmessig avhold

Helsepersonell skal ikke innta eller være påvirket av alkohol eller andre rusmidler i arbeidstiden.

Legemidler som er nødvendige på grunn av sykdom, regnes ikke som rusmidler etter første ledd. Helsepersonell som inntar slike legemidler, skal snarest orientere sin arbeidsgiver om dette.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om:

1. at helsepersonell skal kunne pålegges å avgi utåndingsprøve, blodprøve eller lignende prøve ved mistanke om overtredelse av første ledd,
2. forbud mot inntak av rusmidler i et nærmere bestemt tidsrom før tjenestetiden begynner, og
3. at helsepersonell skal kunne bli fremstilt for prøvetaking med bistand fra politiet i de tilfellene helsepersonell nekter, eller på annen måte unndrar seg, å avgi prøve.

Endret ved lov 4 mai 2012 nr. 23.

§ 9. Forbud mot gaver m.v. i tjenesten

Helsepersonell må verken på egne eller andres vegne motta gave, provisjon, tjeneste eller annen ytelse som er egnet til å påvirke helsepersonells tjenestlige handlinger på en utilbørlig måte.

Helsepersonell må heller ikke motta fra pasient eller bruker gave, provisjon, tjeneste eller annen ytelse som har mer enn en ubetydelig verdi.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke ytelser som er omfattet av første og annet ledd.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 46.

§ 10. Informasjon til pasienter m.v.

Den som yter helse- og omsorgstjenester, skal gi informasjon til den som har krav på det etter reglene i pasient- og brukerrettighetsloven §§ 3-2 til 3-4. I helseinstitusjoner skal informasjon etter første punktum gis av den som helseinstitusjonen utpeker.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om plikten til informasjon.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 22 juni 2012 nr. 46.

§ 10 a. Helsepersonells plikt til å bidra til å ivareta mindreårige barn som er pårørende til foreldre eller søsken

Helsepersonell skal bidra til å ivareta det behovet for informasjon og nødvendig oppfølging som mindreårige barn kan ha som følge av at barnets forelder eller søsken er pasient med psykisk sykdom, rusmiddelavhengighet eller alvorlig somatisk sykdom eller skade.

Helsepersonell som yter helsehjelp til pasient som nevnt i første ledd, skal søke å avklare om pasienten har mindreårige barn eller mindreårige søsken og vedkommendes informasjons- eller oppfølgingsbehov.

Når det er nødvendig for å ivareta behovet til pasientens mindreårige barn, skal helsepersonellet blant annet

a. samtale med pasienten om barnets informasjons- eller oppfølgingsbehov og tilby informasjon og veiledning om aktuelle tiltak. Innenfor rammene av taushetsplikten skal helsepersonellet også tilby barnet og andre som har omsorg for barnet, å ta del i en slik samtale
b. innhente samtykke til å foreta oppfølging som helsepersonellet anser som hensiktsmessig
c. bidra til at barnet og personer som har omsorg for barnet, i overensstemmelse med reglene om taushetsplikt, gis informasjon om pasientens sykdomstilstand, behandling og mulighet for samvær. Informasjonen skal gis i en form som er tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger.

Når det er nødvendig for å ivareta behovet til pasientens mindreårige søsken, skal helsepersonellet blant annet tilby informasjon og veiledning om aktuelle tiltak. Så langt det er mulig, skal det gjøres i samråd med foreldre eller andre som har omsorgen for søskenet. Tredje ledd bokstav b og c gjelder tilsvarende.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om innholdet i helsepersonellets plikter etter denne bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 70 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 11 des 2009 nr. 1501), endret ved lov 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951).

§ 10 b. Helsepersonells plikt til å bidra til å ivareta mindreårige barn som er etterlatte etter foreldre eller søsken

Helsepersonell skal bidra til å ivareta det behovet for informasjon og nødvendig oppfølging som mindreårige barn kan ha som følge av at en forelder eller et søsken dør.

Helsepersonell skal, så langt det er mulig i samråd med foreldre eller andre med omsorgen for barnet, søke å avklare barnets informasjons- eller oppfølgingsbehov og tilby informasjon og veiledning om aktuelle tiltak. Når det er nødvendig for å ivareta barnets behov, skal helsepersonell innhente samtykke til å foreta oppfølging som helsepersonellet anser som hensiktsmessig.

Informasjonen skal gis i en form som er tilpasset mottakerens individuelle forutsetninger, og opplysninger om avdøde skal gis innenfor rammene som følger av § 24.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om innholdet i helsepersonellets plikter etter denne bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951).

§ 11. Rekvirering av reseptbelagte legemidler

Bare leger og tannleger kan rekvirere reseptbelagte legemidler. Departementet kan i forskrift bestemme at annet helsepersonell med autorisasjon eller lisens kan få begrenset rekvireringsrett.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om rekvirering av legemidler, herunder om utforming og utfylling av resept og rekvisisjonsblankett. Det kan også bestemmes at bestemte legemidler eller kategorier av legemidler helt eller delvis kan unntas fra denne retten.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 762).

§ 12. Undersøkelser i forbindelse med straffbare forhold

Lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør skal etter anmodning fra politiet ta blodprøve eller foreta lignende undersøkelse av personer som er mistenkt for straffbart forhold under påvirkning av alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel når dette er hjemlet i lov og kan skje uten fare.

Lege skal etter anmodning fra påtalemyndigheten foreta kroppslig undersøkelse av mistenkte i straffesak når slik undersøkelse er besluttet etter straffeprosessloven §§ 157 eller 157 a. Videre skal lege etter anmodning fra kriminalomsorgen foreta kroppslig undersøkelse av en innsatt i fengselsanstalt når slik undersøkelse er besluttet etter reglene i straffegjennomføringsloven § 29.

Ved anmodning om rusprøve fra politiet, ved vilkår for påtaleunnlatelse, fra kriminalomsorgen, ved vilkår for betinget dom, og fra konfliktrådet, ved gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, skal lege, sykepleier, helsesekretær og bioingeniør ta blodprøve eller lignende rusprøve av personer som var under 18 år på handlingstidspunket. Plikten inntrer når personen møter opp til prøvetaking

Lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør har ingen plikt til å foreta undersøkelser etter første til tredje ledd av:

1. ektefelle, samboer, registrert partner, forlovede eller av slektninger i rett opp- eller nedstigende linje, søsken eller like nær besvogrede. Likt med slektskap regnes adoptiv- og fosterforhold.
2. person som helsepersonellet har til behandling.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om plikten til å foreta undersøkelser etter denne paragrafen, og herunder fastsette bestemmelser om begrensninger i plikten og om fritak.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 6 feb 2015 nr. 8 (som etter sin ordlyd endrer tredje ledd, her er endringen innført i fjerde ledd), 19 juni 2015 nr. 60 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 674), 21 juni 2017 nr. 90 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 821), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 12 a. Undersøkelser mv. etter pålegg fra Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten

Helsepersonell skal medvirke til eller underkaste seg utåndingsprøve, blodprøve og klinisk legeundersøkelse som pålegges av undersøkelseskommisjonen etter lov om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten § 9 andre ledd.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 56 (ikr. 1 mai 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541).

§ 13. Markedsføring

Markedsføring av helse- og omsorgstjenester skal være forsvarlig, nøktern og saklig.

Ved markedsføring av virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester, gjelder første ledd tilsvarende.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om markedsføring av helse- og omsorgstjenester, og kan herunder fastsette forbud mot visse former for markedsføring.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 46.

§ 14. Beordring av helsepersonell til vaktordninger

Departementet kan bestemme at helsepersonell skal delta i vaktordning på det sted der de bor eller arbeider.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om gjennomføring m.v. av vaktordninger.

§ 15. Krav til attester, erklæringer o.l.

Den som utsteder attest, erklæring o.l. skal være varsom, nøyaktig og objektiv. Attest, erklæring o.l. skal være korrekt og bare inneholde opplysninger som er nødvendige for formålet. Attest, erklæring o.l. skal inneholde alle opplysninger som helsepersonellet bør forstå er av betydning for mottageren og for formålet med attesten, erklæringen o.l. Helsepersonellet skal gjøre det klart dersom attesten, erklæringen o.l. bare bygger på en begrenset del av de relevante opplysningene helsepersonellet har. Helsepersonell som er inhabil etter forvaltningsloven § 6, skal ikke utstede attest, erklæring o.l.

Når helsepersonell forstår at det kan ha særlig betydning hvordan spesielt sensitive faktiske forhold beskrives i en attest, erklæring o.l. til et

forsikringsselskap, skal han eller hun ta dette opp med pasienten.

Når det skal utleveres helseopplysninger til et forsikringsselskap, og selskapet kan forstå disse opplysningene som uttrykk for en alvorlig sykdom, skal pasienten orienteres om dette først, dersom det må antas at han eller hun er ukjent med forholdet.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om utforming av og innhold i attester, erklæringer o.l.

Endret ved lover 9 mai 2008 nr. 34 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1143), 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750) som endret ved lov 14 nov 2008 nr. 80.

Kapittel 3. Krav til organisering av virksomhet

§ 16. Organisering av virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester

Virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester, skal organiseres slik at helsepersonellet blir i stand til å overholde sine lovpålagte plikter.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om ordinering av legemidler gjennom virksomhetens prosedyrer som skal kunne erstatte leges eller tannleges individuelle ordinering til enkeltpasienter.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 22 juni 2012 nr. 46.

§ 17. Opplysninger om forhold som kan medføre fare for pasienter eller brukere

Helsepersonell skal av eget tiltak gi tilsynsmyndighetene informasjon om forhold som kan medføre fare for pasienters eller brukeres sikkerhet. Det skal ikke gis informasjon om taushetsbelagte opplysninger.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 762).

Kapittel 4. Særskilte regler i tilknytning til autorisasjon, krav om politiattest m.v.

Overskriften endret ved lov 22 des 2006 nr. 100 (ikr. 1 apr 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1527).

§ 18. Melding om helsepersonells virksomhet

Helsepersonell med autorisasjon eller lisens i privat virksomhet skal gi melding til kommune eller regionalt helseforetak når de åpner, overtar eller trer inn i virksomhet som er omfattet av loven. Melding skal også gis ved virksomhetens opphør.

Dersom helsepersonell skal yte tjenester til barn eller personer med utviklingshemning, skal politiattest som nevnt i § 20 a vedlegges meldingen. Inneholder meldingen en politiattest med merknader, skal den straks oversendes statsforvalteren.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke opplysninger som skal gis etter første ledd, når disse skal gis og hvordan de skal registreres og formidles videre til et sentralt register.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 22 des 2006 nr. 100 (ikr. 1 apr 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1527), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 19. Melding til arbeidsgiver om bierverv og andre engasjement i annen virksomhet

Helsepersonell med autorisasjon eller lisens skal av eget tiltak gi arbeidsgiveren opplysninger om bierverv og engasjement, eierinteresser o.l. i annen virksomhet som vil kunne komme i konflikt med hovedarbeidsgivers interesser.

Arbeidsgiveren kan i tillegg kreve at helsepersonell med autorisasjon eller lisens gir opplysninger om all helsefaglig virksomhet som helsepersonellet utfører som selvstendig næringsdrivende, for andre arbeids- eller oppdragsgivere i Norge eller i utlandet, og om eierinteresser, samarbeidsforhold o.l.

Det skal gis opplysning om virksomhetens navn og arten og omfanget av helsepersonells bierverv eller engasjement.

Denne bestemmelsen begrenser ikke plikten til å opplyse om bierverv som følger av avtale eller andre rettsregler.

§ 20. Plikter etter pasientskadeloven

Den som utenfor den offentlige helse- og omsorgstjenesten yter helsehjelp som nevnt i pasientskadeloven § 1, skal melde fra og yte tilskudd til Norsk Pasientskadeerstatning etter pasientskadeloven § 8.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr.

1611), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 20 a. Krav om politiattest

Den som skal yte spesialisthelsetjenester og tannhelsetjenester til barn, skal fremlegge politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd ved tilbud om stilling, ved inngåelse av avtale etter tannhelsetjenesteloven § 4-2 første ledd og spesialisthelsetjenesteloven § 2-1 a syvende ledd, samt ved melding om åpning, overtagelse og inntreden i privat virksomhet, jf. § 18.

Den som skal yte spesialisthelsetjenester og tannhelsetjenester til personer med utviklingshemming skal i tilfeller som nevnt i første ledd fremlegge politiattest som viser om vedkommende er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for brudd på overtredelse av straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 203 eller 204 a og straffeloven 2005 §§ 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 309, 310, 311, 312 og 314. Overtredelsen skal anmerkes i samsvar med politiregisterloven § 41 nr. 1.

Plikten etter første og annet ledd omfatter ikke den som bare sporadisk yter slike tjenester og som i alminnelighet ikke vil være alene med barn eller personer med utviklingshemming.

Politiattest som nevnt i første og annet ledd skal ikke være eldre enn tre måneder.

Den som har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelser av straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 203 eller 204 a eller straffeloven 2005 §§ 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 309, 310, 311, 312 og 314, er utelukket fra å yte helse- og omsorgstjenester til barn eller personer med utviklingshemming.

Den som yter tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven skal fremlegge politiattest som nevnt i helse- og omsorgstjenesteloven § 5-4.

Tilføyd ved lov 22 des 2006 nr. 100 (ikr. 1 apr 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1527), endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 11 des 2015 nr. 98 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1438), 17 juni 2016 nr. 49 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 9 des 2016 nr. 1460), 3 mars 2023 nr. 2 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 3 mars 2023 nr. 289).

Kapittel 5. Taushetsplikt og opplysningsrett

§ 21. Hovedregel om taushetsplikt

Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.

§ 21 a. Forbud mot urettmessig tilegnelse av taushetsbelagte opplysninger

Det er forbudt å lese, søke etter eller på annen måte tilegne seg, bruke eller besitte opplysninger som nevnt i § 21 uten at det er begrunnet i helsehjelp til pasienten, administrasjon av slik hjelp eller har særskilt hjemmel i lov eller forskrift.
Tilføyd ved lov 9 mai 2008 nr. 34 (ikr. 9 mai 2008 iflg. res. 9 mai 2008 nr. 442).

§ 22. Samtykke til å gi informasjon

Taushetsplikt etter § 21 er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for den opplysningene direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning den som har krav på taushet samtykker. Et forsikringsselskap kan likevel ikke få adgang eller kjennskap til opplysninger som den opplysningene direkte gjelder, kan nektes innsyn i etter pasient- og brukerrettighetsloven § 5-1 annet ledd.

For personer under 16 år gjelder reglene i pasient- og brukerrettighetsloven § 4-4 tilsvarende for samtykke etter første ledd.

For personer over 16 år som ikke er i stand til å vurdere spørsmålet om samtykke av grunner som nevnt i pasient- og brukerrettighetsloven § 3-3 annet ledd, kan nærmeste pårørende gi samtykke etter første ledd.
Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 65 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 750), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 23. Begrensninger i taushetsplikten

Taushetsplikt etter § 21 er ikke til hinder for:

1. at opplysninger gis den som fra før er kjent med opplysningene,
2. at opplysninger gis når ingen berettiget interesse tilsier

hemmelighold,
3. at opplysninger gis videre når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at individualiserende kjennetegn er utelatt,
4. at opplysninger gis videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre,
5. at opplysninger gis videre når helsepersonell gjennom sin yrkesutøvelse har grunn til å tro at dyr blir utsatt for slik mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell at det anses rettmessig å gi opplysningene videre til Mattilsynet eller politiet eller
6. at opplysningene gis videre etter regler fastsatt i lov eller i medhold av lov når det er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 97 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 703).

§ 24. Opplysninger etter en persons død

Taushetsplikt etter § 21 er ikke til hinder for at opplysninger om en avdød person gis videre dersom vektige grunner taler for dette. I vurderingen av om opplysninger skal gis, skal det tas hensyn til avdødes antatte vilje, opplysningenes art og de pårørende og samfunnets interesser.

Nærmeste pårørende har rett til innsyn i journal etter en persons død hvis ikke særlige grunner taler mot det.

§ 25. Opplysninger til samarbeidende personell

Med mindre pasienten motsetter seg det, kan taushetsbelagte opplysninger gis til samarbeidende personell når dette er nødvendig for å kunne gi forsvarlig helsehjelp.

Taushetsplikt etter § 21 er heller ikke til hinder for at personell som bistår med elektronisk bearbeiding av opplysningene, eller som bistår med service og vedlikehold av utstyr, får tilgang til opplysninger når slik bistand er nødvendig for å oppfylle lovbestemte krav til dokumentasjon.

Med mindre pasienten motsetter seg det, kan taushetsbelagte opplysninger gis til samarbeidende personell når dette er nødvendig for å ivareta behovene til pasientens mindreårige barn eller mindreårige søsken, jf. § 10 a.

Personell som nevnt i første, andre og tredje ledd har samme taushetsplikt som helsepersonell.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 68, 19 juni 2009 nr. 70 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 11 des 2009 nr. 1501), 20 juni 2014 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014

nr. 1732), 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 25 a. Opplysninger i helsefaglige arbeidsfellesskap

Helsepersonell kan dele taushetsbelagte opplysninger i helsefaglige arbeidsfellesskap. Formålet skal være å støtte helsepersonell i å treffe beslutninger om helsehjelp til en pasient, å sikre forsvarlig opplæring av helsepersonell eller å gjennomføre helsehjelp i virksomheten. Pasienten kan motsette seg slik deling av opplysninger.

Det kan ikke gjøres oppslag i journaler på grunnlag av først ledd.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 67 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1869).

§ 25 b. Opplysninger for å yte helsehjelp til en annen pasient

Lege og tannlege virksomheten utpeker kan etter anmodning og uten hinder av taushetsplikt, tilgjengeliggjøre opplysninger om en pasient til lege eller tannlege for ytelse av helsehjelp til en annen pasient, i en konkret behandlingssituasjon. Det kan bare deles opplysninger som er relevante og nødvendige for ytelse av helsehjelp til den andre pasienten.

Virksomheten skal til enhver tid ha en oppdatert liste over utpekt personell etter første ledd.

Det skal dokumenteres i pasientens journal hvem opplysninger etter første ledd har blitt utlevert til, og hvilke opplysninger som har blitt utlevert.

Pasienten kan motsette seg deling av opplysninger etter første ledd.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 67 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1869).

§ 26. Opplysninger til virksomhetens ledelse og til administrative systemer

Den som yter helsehjelp, kan gi opplysninger til virksomhetens ledelse når dette er nødvendig for å kunne gi helsehjelp, eller for internkontroll og kvalitetssikring av tjenesten. Opplysningene skal så langt det er mulig, gis uten individualiserende kjennetegn.

Ved samarbeid om behandlingsrettede helseregistre etter pasientjournalloven § 9 kan slike opplysninger også gis til ledelsen i samarbeidende virksomhet.

Den som yter helsehjelp, skal uten hinder av taushetsplikten i § 21 gi

vedkommende virksomhets pasientadministrasjon pasientens personnummer og opplysninger om diagnose, eventuelle hjelpebehov, tjenestetilbud, innskrivnings- og utskrivningsdato samt relevante administrative data.

Reglene om taushetsplikt gjelder tilsvarende for personell i pasientadministrasjonen.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1732).

§ 27. Opplysninger som sakkyndig

Taushetsplikt etter § 21 er ikke til hinder for at helsepersonell som opptrer som sakkyndig gir opplysninger til oppdragsgiver, dersom opplysningene er mottatt under utførelse av oppdraget og har betydning for dette.

Den som opptrer som sakkyndig, skal gjøre pasienten oppmerksom på oppdraget og hva dette innebærer.

§ 28. Opplysninger til arbeidsgiver

Departementet kan gi forskrift om adgangen til å gi opplysninger om en arbeidstakers helseforhold videre til arbeidsgiveren, i den grad opplysningene gjelder arbeidstakerens skikkethet til et bestemt arbeid eller oppdrag.

§ 29. Dispensasjon fra taushetsplikt

Departementet kan etter søknad bestemme at opplysninger fra pasientjournaler og andre behandlingsrettede helseregistre skal tilgjengeliggjøres uten hinder av taushetsplikt etter § 21, når

a. opplysningene skal brukes til et uttrykkelig angitt formål knyttet til statistikk, helseanalyser, forskning, utvikling og bruk av klinisk beslutningsstøtteverktøy, kvalitetsforbedring, planlegging, styring eller beredskap for å fremme helse, forebygge sykdom og skade eller gi bedre helse- og omsorgstjenester,
b. mottakeren har gjort rede for hvilke egnede tekniske og organisatoriske tiltak som skal settes i verk for å ivareta informasjonssikkerheten, og
c. behandlingen av opplysningene er av vesentlig interesse for samfunnet.

Det skal ikke tilgjengeliggjøres flere opplysninger enn det som er nødvendig

for formålet. Opplysningene skal tilgjengeliggjøres uten navn, fødselsnummer eller andre direkte personentydige kjennetegn med mindre slike opplysninger av særlige grunner er nødvendige.

Departementet kan sette som vilkår for tilgjengeliggjøring at mottakeren setter i verk særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

Opplysningene kan bare tilgjengeliggjøres dersom det er ubetenkelig ut fra etiske, medisinske og helsefaglige hensyn. For tilgjengeliggjøring til medisinsk og helsefaglig forskning skal mottakeren ha fått forhåndsgodkjenning fra den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, jf. helseforskningsloven § 33.

Når noen mottar taushetsbelagte opplysninger etter denne paragrafen, gjelder taushetsplikten etter § 21 tilsvarende for mottakeren.

Myndigheten etter første ledd kan delegeres til underordnet forvaltningsorgan eller legges til den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

Departementet kan gi forskrift om bruk av taushetsbelagte opplysninger i forskning og om helsepersonells adgang til tilgjengeliggjøring og bruk av taushetsbelagte opplysninger til formål som ikke gjelder helsehjelp, og som pasienten samtykker til.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 73 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 866), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578), 11 juni 2021 nr. 67 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1869). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 29 a. Opplysninger om særreaksjonsdømte utlendinger

Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at det gis nødvendige opplysninger om særreaksjonsdømte utlendinger til utlendingsmyndighetene til bruk i en utvisningssak.

Ved utvisning av en utlending som utholder en strafferettslig særreaksjon, er lovbestemt taushetsplikt ikke til hinder for at det til helse- og omsorgstjenesten i mottakerstaten gis opplysninger som er nødvendige for at mottakerstaten skal kunne vurdere vedkommendes behov for helsemessig oppfølging eller behov for å underlegges en behandling som kan beskytte samfunnet der mot gjentakelsesfare som nevnt i straffeloven § 62.

Tilføyd ved lov 24 apr 2015 nr. 22 (ikr. 1 mai 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 405), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 29 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 9 apr 2010 nr. 14, endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 20 juni 2014 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1732), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), opphevet ved lov 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578). **Tilføyes** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 29 c. Opplysninger til bruk i læringsarbeid og kvalitetssikring

Med mindre pasienten motsetter seg det, kan taushetsbelagte opplysninger gjøres tilgjengelige for helsepersonell som tidligere har ytt helsehjelp til pasienten i et konkret behandlingsforløp. Opplysningene må være nødvendige og relevante for helsepersonellets egen læring eller for kvalitetssikring av helsehjelpen. Helsepersonellet må ha autorisasjon eller lisens etter §§ 48 og 49.

Tilgjengeliggjøring etter første ledd skal dokumenteres. Den dataansvarlige skal minst dokumentere informasjon om:

a. identitet og organisatorisk tilhørighet til den som helseopplysninger har blitt gjort tilgjengelige for
b. at grunnlaget for tilgjengeliggjøringen er læring og kvalitetssikring knyttet til tidligere pasient
c. tidsperioden for tilgjengeliggjøringen
d. hvilke opplysninger som blir tilgjengeliggjort.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 39 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 641), endret ved lover 20 juni 2014 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1732), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 4 des 2020 nr. 134 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2622).

§ 29 d. Opplysninger til klinisk etikkomité

Helsepersonell kan uten hinder av taushetsplikten etter § 21 gjøre opplysninger tilgjengelige for en klinisk etikkomité når opplysningene er nødvendige for at komiteen skal kunne bistå helsepersonellet med råd eller drøftelse av etiske utfordringer i et konkret tilfelle, og det ikke er praktisk mulig eller klart uhensiktsmessig å innhente samtykke fra pasienten. Tilgjengeliggjøring etter første punktum kan bare skje dersom pasienten ikke har motsatt seg slik tilgjengeliggjøring, og hensynet til pasientens integritet og velferd er ivaretatt.

Det skal ikke gjøres tilgjengelig direkte personidentifiserbare opplysninger som for eksempel navn eller fødselsnummer. Det skal registreres i pasientjournalen hvorfor samtykke ikke er innhentet.

Personidentifikasjon skal ikke skje i større utstrekning enn det som er nødvendig for å ivareta det aktuelle formålet. Reglene om taushetsplikt etter denne loven gjelder tilsvarende for den som mottar opplysningene etter første ledd.

Tilføyd ved lov 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444).

§ 29 e. Oppslag i journal for undervisningsformål

For å finne opplysninger som egner seg i undervisning som kan sikre forsvarlig opplæring av helsepersonell eller helsefaglige studenter, kan taushetsbelagte opplysninger om en pasient gjøres tilgjengelige for en lege eller tannlege som arbeider ved en sykehusavdeling eller tannklinikk der pasienten er eller har vært for å få helsehjelp.

Pasienten kan motsette seg tilgjengeliggjøring av opplysninger etter første ledd. Det kan bare tilgjengeliggjøres opplysninger som er relevante og nødvendige for å oppnå formålet.

Tilgjengeliggjøring etter første ledd skal dokumenteres. Den dataansvarlige skal alltid dokumentere informasjon om:

a. identiteten og den organisatoriske tilhørigheten til den som får helseopplysningene
b. grunnlaget for tilgjengeliggjøringen
c. tidsperioden for tilgjengeliggjøringen
d. hvilke opplysninger som blir tilgjengeliggjort.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 67 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1869).

Kapittel 6. Opplysningsplikt m.v.

§ 30. Opplysningsplikt til Statens helsetilsyn og statsforvalteren

Bestemmelsene i helsetilsynsloven § 7 om plikt til å gi tilsynsmyndigheten opplysninger og adgang til virksomheten på anmodning og adgang til å gi tilsynsmyndigheten opplysninger av eget tiltak uten hinder av taushetsplikt, gjelder for alt helsepersonell og annet personell som yter helse- og omsorgstjenester.

Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 30 a. Opplysninger til Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten

Helsepersonell skal gi undersøkelseskommisjonen adgang til virksomhetens lokaler og opplysninger etter lov om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten § 9.

Helsepersonell skal forklare seg for Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten etter lov om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten § 10.

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 56 (ikr. 1 mai 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541).

§ 31. Opplysninger til nødetater

Helsepersonell skal varsle politi og brannvesen dersom dette er nødvendig for å avverge alvorlig skade på person eller eiendom.

§ 32. Opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten

Den som yter helsehjelp, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som bør føre til tiltak fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og skal av eget tiltak gi den kommunale helse- og omsorgstjenesten opplysninger om slike forhold etter å ha innhentet samtykke fra pasienten, eller så langt opplysningene ellers kan gis uten hinder av taushetsplikt etter § 21.

Uten hinder av taushetsplikt etter § 21 skal helsepersonell av eget tiltak gi opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten, når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3. Også etter pålegg fra de organer som er ansvarlige for gjennomføringen av den kommunale helse- og omsorgstjenesteloven, skal helsepersonell gi slike opplysninger.

I helseinstitusjoner skal det utpekes en person som skal ha ansvaret for utleveringen av slike opplysninger.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 33. Opplysningsplikt til barnevernet

Den som yter helsehjelp, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenesten.

Helsepersonell skal uten hinder av taushetsplikt etter § 21 melde fra til barnevernstjenesten uten ugrunnet opphold

a. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,
b. når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling,
c. når det er grunn til å tro at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring,
d. når et barn har vist alvorlige atferdsvansker ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd, ved problematisk bruk av rusmidler, eller ved å ha vist annen form for utpreget normløs atferd,
e. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

Helsepersonell plikter også å gi opplysninger etter pålegg i samsvar med barnevernsloven § 13-4.

I helseinstitusjoner skal det utpekes en person som skal ha ansvaret for videreformidling av opplysninger etter annet og tredje ledd. Denne personen skal uten ugrunnet opphold gi melder tilbakemelding på om melding etter annet ledd er videreformidlet. Dersom meldingen ikke er videreformidlet, skal det begrunnes. Melder har fortsatt et ansvar for å melde, dersom melder mener at vilkårene etter annet ledd er oppfylt. Personen som har ansvaret for videreformidling av opplysningene skal også påse at barnevernstjenestens tilbakemeldinger etter barnevernsloven § 13-3, uten ugrunnet opphold videreformidles til melder.

Endret ved lover 20 apr 2018 nr. 5 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 839), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 34. Plikt til å gi opplysninger i forbindelse med førerkort og sertifikat

Lege, psykolog eller optiker som finner at en pasient med førerkort for motorvogn eller sertifikat for luftfartøy eller som arbeider som flygeleder, ikke

oppfyller de helsemessige kravene som stilles, skal gjøre pasienten oppmerksom på at det er forbudt å føre motorvogn eller luftfartøy eller være i tjeneste som flygeleder så lenge disse kravene ikke er oppfylt. Dersom pasientens helsetilstand antas ikke å være kortvarig, skal helsepersonell som nevnt gi melding til offentlige myndigheter.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser til gjennomføring og utfylling av første ledd, og kan gi reglene i første ledd tilsvarende anvendelse i forhold til pasienter som har tjeneste utenfor luftfartøy, dersom tjenesten har betydning for luftfartens sikkerhet.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 116 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 326).

§ 34 a. Adgang til å gi opplysninger i forbindelse med helsesvekkelse av betydning for øvrig trafikksikkerhet

Lege, psykolog eller optiker kan uten hinder av taushetsplikt gi melding til offentlige myndigheter når det er grunn til å tro at en pasient som fører skinnegående kjøretøy eller fartøy på sjøen eller utfører tjeneste som los, har en helsesvekkelse som kan føre til skade på person. Første punktum gjelder kun dersom føreretten forutsetter helseerklæring. Pasienten skal få beskjed om at melding er gitt.

Departementet kan gi forskrift om hvordan meldinger etter første ledd skal gis og behandles av mottakeren. Departementet kan også gi forskrift om at første ledd skal gjelde tilsvarende for andre som utfører tjeneste av betydning for sikkerheten på sjøen eller på skinnegående kjøretøy.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 116 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 326).

Kapittel 7. Meldeplikt

§ 35. Melding om fødsler

Lege eller jordmor skal gi melding om fødsel til folkeregistermyndigheten. I meldingen skal det opplyses hvem som er far til barnet etter reglene i barneloven §§ 3 og 4, eller hvem moren har oppgitt som far til barnet i tilfeller der farskapet ikke er klarlagt. Departementet kan i forskrift bestemme at slike meldinger også skal inneholde andre opplysninger.

Dersom farskapet ikke er klarlagt eller foreldrene ikke lever sammen, skal fødselsmeldingen sendes til både folkeregistermyndigheten og bidragsfogden.

Det skal gis fødselsmelding selv om barnet er dødfødt.

Lege eller jordmor skal gi melding om fødsel eller svangerskapsavbrudd etter tolvte uke til Medisinsk fødselsregister i samsvar med forskrift gitt i medhold av helseregisterloven.
Endret ved lover 18 mai 2001 nr. 24 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 18 mai 2001 nr. 502), 29 juni 2007 nr. 61 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 36. Melding om dødsfall

Leger skal gi erklæring om dødsfall som de blir kjent med i sin virksomhet. Departementet gir forskrifter om erklæringene.

Leger som har gitt legeerklæring om dødsfall, eller som har gitt helsehjelp til en person før vedkommende døde, skal gi nødvendige opplysninger om dødsfallet og dødsårsaken etter forskrift fastsatt av departementet.

Er det grunn til å tro at dødsfallet er unaturlig, skal legen underrette politiet i samsvar med forskrift fastsatt av departementet.

Er etterforskning iverksatt for å avklare om døden er voldt ved straffbar handling, skal legen gi retten opplysninger av betydning for saken, dersom retten ber om dette.
Endret ved lov 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 1 okt 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 794).

§ 37. Melding til helseregistre m.v.

Kongen kan pålegge helsepersonell med autorisasjon eller lisens å gi opplysninger til helseregistre i samsvar med forskrift gitt i medhold av helseregisterloven.
Endret ved lov 18 mai 2001 nr. 24 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 18 mai 2001 nr. 502).

§ 38. (Opphevet)

Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 762).

§ 38 a. Melding om behov for individuell plan og koordinator

Helsepersonell skal snarest mulig gi melding om pasienters og brukeres behov for individuell plan og koordinator, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5,

helse- og omsorgstjenesteloven §§ 7-1 og 7-2, samt spesialisthelsetjenesteloven § 2-5 a. Helsepersonell som yter spesialisthelsetjenester, skal gi melding til koordinerende enhet for habiliterings- og rehabiliteringsvirksomhet i spesialisthelsetjenesten. Annet helsepersonell skal gi melding til koordinerende enhet for habiliterings- og rehabiliteringsvirksomhet i kommunen.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

Kapittel 8. Dokumentasjonsplikt

§ 39. Plikt til å føre journal

Den som yter helsehjelp, skal nedtegne eller registrere opplysninger som nevnt i § 40 i en journal for den enkelte pasient. Plikten til å føre journal gjelder ikke for samarbeidende helsepersonell som gir hjelp etter instruksjon eller rettledning fra annet helsepersonell.

I helseinstitusjoner skal det utpekes en person som skal ha det overordnede ansvaret for den enkelte journal, og herunder ta stilling til hvilke opplysninger som skal stå i pasientjournalen.

Departementet kan i forskrift pålegge helsepersonell som nevnt i første ledd å føre egen journal som pasienten oppbevarer selv (egenjournal).

§ 40. Krav til journalens innhold m.m.

Journalen skal føres i samsvar med god yrkesskikk og skal inneholde relevante og nødvendige opplysninger om pasienten og helsehjelpen, samt de opplysninger som er nødvendige for å oppfylle meldeplikt eller opplysningsplikt fastsatt i lov eller i medhold av lov. Journalen skal være lett å forstå for annet kvalifisert helsepersonell.

Det skal fremgå hvem som har ført opplysningene i journalen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om pasientjournalens innhold og ansvar for journalen etter denne bestemmelse, herunder om oppbevaring, overdragelse, opphør, avlevering og tilintetgjøring av journal.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541).

§ 41. Plikt til å gi pasienter innsyn i journal

Den som yter helsehjelp, skal gi innsyn i journalen til den som har krav på det

etter reglene i pasient- og brukerrettighetsloven § 5-1.

I helseinstitusjoner skal den som har det overordnede ansvaret for journalen etter § 39, sørge for at det gis innsyn etter første ledd.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 42. Retting av journal

Helsepersonell som nevnt i § 39 skal etter krav fra den opplysningen gjelder, eller av eget tiltak, rette uriktige eller ufullstendige opplysninger, jf. personvernforordningen artikkel 16. Opplysningene skal etter krav fra den opplysningen gjelder, eller av eget tiltak, også rettes dersom de er utilbørlige. Retting skal skje ved at journalen føres på nytt, eller ved at en datert rettelse tilføyes i journalen. Retting skal ikke skje ved at opplysninger eller utsagn slettes.

Dersom et krav om retting avslås, skal kravet om retting og begrunnelse for avslaget nedtegnes i journalen. Avslag på krav om retting kan påklages til statsforvalteren, som avgjør om retting kan foretas.

Departementet kan gi forskrift om fremgangsmåten ved retting.

Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 17 juni 2016 nr. 47 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 730), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 43. Sletting av journalopplysninger

Etter krav fra den journalopplysningene gjelder, eller av eget tiltak, skal helsepersonell som nevnt i § 39 slette opplysninger eller utsagn i journalen, dersom dette er ubetenkelig ut fra allmenne hensyn, ikke strider mot bestemmelsene i eller i medhold av arkivloven §§ 9 eller 18 og:

1. opplysningene er feilaktige eller misvisende og føles belastende for den de gjelder eller
2. opplysningene åpenbart ikke er nødvendige for å gi pasienten helsehjelp.

Dersom krav om sletting avslås, skal kravet om sletting og begrunnelse for avslaget nedtegnes i journalen.

Avslag på krav om sletting kan påklages til statsforvalteren. Dersom

statsforvalteren mener at sletting kan være i strid med arkivlova §§ 9 eller 18, skal det innhentes uttalelse fra Riksarkivaren.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om sletting etter denne bestemmelse.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 22 juni 2012 nr. 46, 17 juni 2016 nr. 47 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 730), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 44. Journal på feil person

Etter krav fra den opplysningene gjelder, eller av eget tiltak, skal helsepersonell som nevnt i § 39 slette journal, eller opplysninger eller utsagn i en journal, som er ført på feil person, med mindre allmenne hensyn tilsier at sletting ikke bør foretas. Reglene i § 43 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 45. Utlevering av og tilgang til journal og journalopplysninger

Med mindre pasienten motsetter seg det, skal helsepersonell som skal yte eller yter helsehjelp til pasient etter denne lov, gis nødvendige og relevante helseopplysninger i den grad dette er nødvendig for å kunne gi helsehjelp til pasienten på forsvarlig måte. Det skal fremgå av journalen at annet helsepersonell er gitt helseopplysninger.

Helseopplysninger som nevnt i første ledd kan gis av den dataansvarlige for opplysningene eller det helsepersonellet som har dokumentert opplysningene, jf. § 39.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser til utfylling av første ledd, og kan herunder bestemme at annet helsepersonell kan gis tilgang til journalen også i de tilfeller som faller utenfor første ledd.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 68, 20 juni 2014 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1732), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 45 a. Epikrise

Pasienten bør gis anledning til å opplyse hvem epikrise skal sendes til. Med mindre pasienten motsetter seg det, skal det ved utskrivning fra

helseinstitusjon oversendes epikrise til innleggende eller henvisende helsepersonell, til det helsepersonellet som trenger opplysningene for å kunne gi pasienten forsvarlig oppfølging, og til pasientens faste lege. Det skal også sendes epikrise ved poliklinisk behandling eller behandling hos spesialist.

Dersom det ikke er mulig å sende epikrise samtidig med utskrivning, skal epikrise uansett sendes innen forsvarlig tid etter at helsehjelpen er avsluttet.

Med epikrise menes sammendrag av tilgjengelige journalopplysninger i tilknytning til undersøkelse eller behandling av en pasient som er nødvendige for at videre behandling eller oppfølging av pasienten innenfor helse- og omsorgstjenesten kan skje på en forsvarlig måte. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om plikten etter første og andre ledd, herunder hvem epikrise skal sendes til, hvilke opplysninger epikrisen skal inneholde, og når epikrisen skal være sendt.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 39 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 641).

§ 46. (Opphevet)

Endret ved lov 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 60 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 674).

§ 47. Opptegnelser og journal som bevis

I rettssak eller forvaltningssak om helsepersonells yrkesutøvelse, kan opptegnelser, journal og journalmateriale kreves lagt fram som bevis i original eller bekreftet fotokopi eller utskrift.

Kapittel 9. Vilkår for autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning

§ 48. Autorisasjon

Autorisasjonsordningen etter denne lov omfatter følgende grupper helsepersonell:

1. ambulansearbeider
2. apotektekniker
3. audiograf
4. bioingeniør
5. ergoterapeut

6. fotterapeut
7. fysioterapeut
8. helsefagarbeider
9. helsesekretær
10. hjelpepleier
11. jordmor
12. kiropraktor
13. klinisk ernæringsfysiolog
14. lege
15. manuellterapeut
16. naprapat
17. omsorgsarbeider
18. optiker
19. ortopediingeniør
20. ortoptist
21. osteopat
22. paramedisiner
23. perfusjonist
24. provisorfarmasøyt
25. psykolog
26. radiograf
27. reseptarfarmasøyt
28. sykepleier
29. tannhelsesekretær
30. tannlege
31. tannpleier
32. tanntekniker
33. vernepleier

Departementet kan i forskrift bestemme at helsepersonellgrupper som ikke omfattes av første ledd, kan gis autorisasjon etter søknad. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på hensynet til pasientsikkerhet, innhold og formålet med utdanningen, i hvilken utstrekning yrket utøves selvstendig og hensynet til harmonisering med andre land.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 22 des 2006 nr. 100 (ikr. 1 apr 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1527), 27 juni 2008 nr. 64, 14 nov 2008 nr. 80, 19 juni 2015 nr. 59 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 678 – skulle vært endret ved lov 19 juni 2015 nr. 61, som endret annet ledd bokstav c, dette leddet ble opphevet av lov 19 juni 2015 nr. 59), 25 mars 2022 nr. 14 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 25 mars 2022 nr. 467, se endringslovens del II for overgangsregler), 25 mars 2022 nr. 14 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2251, se endringslovens del II for

overgangsregler).

§ 48 a. Vilkår for autorisasjon etter § 48

Rett til autorisasjon etter søknad har den som

a. har bestått eksamen i vedkommende fag ved norsk universitet, høgskole eller videregående opplæring,
b. har bestått utenlandsk eksamen som er anerkjent etter avtale om gjensidig godkjenning etter § 52,
c. har gjennomført utdanning og bestått utenlandsk eksamen som anerkjennes som jevngod med tilsvarende norsk utdanning og eksamen, eller
d. har godtgjort å ha den nødvendige kyndighet ved bestått eksamen i helsefaglig utdanning, og tilleggsutdanning eller yrkeserfaring.

Søkeren må i tillegg

a. være under 80 år,
b. ikke være uegnet for yrket, og
c. ha gjennomført praktisk tjeneste eller oppfylle tilleggskrav dersom dette er fastsatt i forskrift etter tredje ledd.

Departementet kan i forskrift fastsette krav om praktisk tjeneste og tilleggskrav for autorisasjon for den enkelte helsepersonellgruppe og gjennomføring av slike krav. Departementet kan også bestemme at kravene skal gjelde for dem som allerede har autorisasjon eller offentlig godkjenning når forskriften trer i kraft.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 59 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 678).

§ 49. Lisens

Helsepersonell som ikke har rett til autorisasjon etter § 48 a, kan gis lisens etter søknad. Lisens kan bare gis til helsepersonell som er skikket ut fra lisensens art og omfang.

Lisens kan også gis til helsepersonell med utenlandsk eksamen som er anerkjent etter avtale om gjensidig godkjenning etter § 52.

Lisensen kan begrenses i tid, til en bestemt stilling, til visse typer helsehjelp eller på annen måte.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om betingelsene for å få lisens og de vilkår som kan knyttes til den, herunder at kravene skal gjelde for dem som

allerede har lisens ved forskriftens ikrafttredelse.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 59 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 678).

§ 50. Grenselisens

Offentlig ansatt og autorisert helsepersonell i Sverige og Finland i arbeid langs grensen til Norge, kan utøve virksomhet i tilgrensende norske kommuner uten norsk autorisasjon eller lisens etter §§ 48 og 49.

§ 51. Spesialistutdanning og etterutdanning for spesialister

Departementet kan gi forskrifter om spesialistutdanning for helsepersonell og om etterutdanning for spesialister. Det kan blant annet gis bestemmelser om

a. utdanningens innhold og lengde
b. utdanningsinstitusjonene, inkludert godkjenning av utdanningsinstitusjoner
c. organisering av utdanningsstillinger
d. godkjenning av utdanning
e. godtgjørelse ved vedtak om godkjenning
f. at vilkårene skal gjelde for dem som allerede har spesialistgodkjenning ved forskriftens ikrafttredelse.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 60 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 674), 10 juni 2022 nr. 37.

§ 52. Internasjonale avtaler

På grunnlag av folkerettslige regler som Norge er forpliktet av kan autorisasjon, lisens, spesialistgodkjenning og rett til å utøve yrke som helsepersonell midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, gis til norsk eller utenlandsk statsborger.

Departementet kan i forskrifter gi nærmere bestemmelser til utfylling av første ledd, og kan herunder fastsette særlige vilkår for godkjenning som er nødvendige for å oppfylle internasjonale avtaler.
Endret ved lov 9 mai 2008 nr. 33 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1125).

Kapittel 10. Tildeling og bortfall av autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning

§ 53. Tildeling av autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning

Helsedirektoratet eller den det bemyndiger gir autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning mot nærmere fastsatt godtgjørelse. Helsedirektoratet eller den det bemyndiger gir også rett til å utøve yrke som helsepersonell midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, jf. § 52 første ledd. Departementet kan i forskrift pålegge den enkelte utdanningsinstitusjon og andre med utdanningsansvar å gi autorisasjon for utdanninger der det ikke kreves praktisk tjeneste, jf. § 48 a andre ledd bokstav c og 48 a tredje ledd.

Helsedirektoratet eller den det bemyndiger kan nekte en søker autorisasjon, lisens, spesialistgodkjenning eller rett til å utøve yrke som helsepersonell midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, hvis det foreligger omstendigheter som ville gitt grunnlag for tilbakekall etter § 57.

Vedtak etter bestemmelsens første og andre ledd er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Hvis det er grunn til å tro at tilbakekallsgrunn foreligger, kan Helsedirektoratet eller den det bemyndiger pålegge helsepersonell å underkaste seg undersøkelser som omtalt i § 60.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 21 des 2001 nr. 119 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1524), 28 juni 2002 nr. 62 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 638), 9 mai 2008 nr. 33 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1125), 19 juni 2009 nr. 110 (ikr. 1 okt 2011 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 950), 19 juni 2015 nr. 59 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 678).

§ 54. Bortfall av autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning bortfaller når vedkommende fyller 80 år. Yrkestittelen kan likevel benyttes.

Personer over 80 år kan likevel gis lisens og spesialistgodkjenning på visse vilkår, jf. § 49 fjerde ledd og § 51.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 19 juni 2015 nr. 61 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 680).

Kapittel 11. Reaksjoner m.v. ved brudd på lovens bestemmelser

Overskriften endret ved lov 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359).

§ 55. (Opphevet)

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), opphevet ved lov 7 juni 2013 nr. 29 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1398).

§ 56. Faglig pålegg til helsepersonell

Tilsynsmyndighetene kan gi pålegg til helsepersonell om å gjennomføre tiltak for å heve sin kompetanse. Pålegget kan gis når helsepersonell forsettlig eller uaktsomt overtrer plikter etter denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den, hvis pliktbruddet er egnet til å medføre fare for sikkerheten i helse- og omsorgstjenesten, til å påføre pasienter eller brukere en betydelig belastning eller til i vesentlig grad å svekke tilliten til helsepersonell eller helse- og omsorgstjenesten.

Pålegget må være nødvendig for å forebygge at helsepersonellet foretar nye overtredelser.

Faglig pålegg er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 9 mai 2008 nr. 34 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1143), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887).

§ 57. Tilbakekall av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning

Statens helsetilsyn kan kalle tilbake autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning dersom innehaveren er uegnet til å utøve sitt yrke forsvarlig på grunn av alvorlig sinnslidelse, psykisk eller fysisk svekkelse, langt fravær fra yrket, bruk av alkohol, narkotika eller midler med lignende virkning, vesentlig mangel på faglig innsikt, uforsvarlig virksomhet, vesentlige pliktbrudd etter denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den, eller på grunn av atferd som anses uforenlig med yrkesutøvelsen.

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning kan kalles tilbake for alltid

dersom

a. vilkårene for tilbakekall etter første ledd er oppfylt, og
b. innehaveren for fremtiden kan utgjøre en alvorlig fare for pasientsikkerheten eller alvorlig svekke tilliten til helsepersonell eller helse- og omsorgstjenesten.

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning kan kalles tilbake dersom innehaveren til tross for faglig pålegg etter § 56 unnlater å innrette seg etter lovbestemte krav, eller ved brudd på vilkårene for en begrenset autorisasjon etter § 59.

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning kan kalles tilbake også dersom vilkår fastsatt i forskrift etter §§ 48 a, 49 eller 51 ikke er oppfylt.

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning gitt på grunnlag av tilsvarende godkjenning i et annet land, kan kalles tilbake dersom godkjenningen i dette landet mister sin gyldighet.

Tilbakekall er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 59 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 678), 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541), 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887), 21 juni 2024 nr. 44 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1100).

§ 57 a. Forbud mot å yte helsehjelp for tidligere autorisert helsepersonell mv.

Dersom helsepersonell som ikke lenger har autorisasjon eller lisens er til alvorlig fare for pasientsikkerheten eller alvorlig svekker tilliten til helse- og omsorgstjenesten, kan Statens helsetilsyn gi forbud mot å yte helsehjelp. Forbudet skal fremgå av helsepersonellregisteret.

Dersom helsepersonell ikke etterlever forbud etter første ledd, kan Statens helsetilsyn fastsette tvangsmulkt i samsvar med helsetilsynsloven § 9.

Forbudet oppheves dersom Statens helsetilsyn innvilger søknad om ny autorisasjon eller lisens etter § 62.

Forbud er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Departementet kan gi forskrift om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt.

Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 44 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1100).

§ 58. Begrenset suspensjon og full suspensjon av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning

Statens helsetilsyn kan gi helsepersonell forbud mot utøvelse av bestemt virksomhet inntil det er tatt endelig beslutning i saken (begrenset suspensjon), dersom det er nødvendig for å stanse virksomhet som kan være til fare for sikkerheten i og tilliten til helse- og omsorgstjenesten.

Hvis det er grunn til å tro at vilkårene for tilbakekall etter § 57 er tilstede og helsepersonellet anses å være til fare for sikkerheten i helse- og omsorgstjenesten, kan Statens helsetilsyn midlertidig tilbakekalle en autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning (full suspensjon) inntil det er tatt endelig beslutning i saken.

Suspensjon etter første og andre ledd kan gjøres gjeldende i seks måneder, og kan forlenges en gang med ytterligere seks måneder.

Suspensjon er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 46, 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887).

§ 58 a. Suspensjon av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning ved brudd på opplysningsplikten

Statens helsetilsyn kan suspendere autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning dersom innehaveren ikke oppfyller pålegg om å gi opplysninger til tilsynsmyndighetene etter § 30, jf. helsetilsynsloven § 7, innen fristen for å oppfylle pålegget. Vedtaket om suspensjon skal oppheves når opplysningene er overlevert til tilsynsmyndigheten.

Suspensjon er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Tilføyd ved lov 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887).

§ 59. Begrensning av autorisasjon

Statens helsetilsyn kan begrense autorisasjonen til å gjelde utøvelse av bestemt virksomhet under bestemte vilkår.

Slik begrensning kan fastsettes i tilfeller der det er nødvendig for å gripe inn i yrkesutøvelse som kan være til fare for sikkerheten i og tilliten til helse- og omsorgstjenesten og faglig pålegg etter § 56 ikke fremstår tilstrekkelig.

Statens helsetilsyn kan etter søknad oppheve begrensninger etter første ledd hvis helsepersonellet godtgjør at det ikke lenger er grunnlag for slike begrensninger eller at vilkårene som ble stilt er oppfylt.

Vedtak om begrensning av autorisasjon og avslag på søknad om opphevelse av fastsatte begrensninger er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.
Endret ved lover 9 mai 2008 nr. 34 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1143), 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887).

§ 59 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 9 mai 2008 nr. 34 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1143), opphevet ved lov 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887).

§ 60. Pålegg om sakkyndig undersøkelse

I saker der tilbakekall av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning skal vurderes, kan Statens helsetilsyn pålegge helsepersonell å underkaste seg medisinsk eller psykologisk undersøkelse av sakkyndige.

Statens helsetilsyn kan suspendere autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning så lenge pålegg etter første ledd ikke etterkommes.

§ 61. Frivillig avkall på autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning

Helsepersonell kan selv gi avkall på autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning ved skriftlig erklæring til statsforvalteren. Autorisasjons-, lisens- eller spesialistgodkjenningsdokumentet skal så vidt mulig innleveres samtidig.
Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 22 juni 2012 nr. 46, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 62. Ny autorisasjon eller lisens

Statens helsetilsyn kan gi helsepersonell som har mistet autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning ved tilbakekall eller frivillig avkall, ny autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning hvis vedkommende godtgjør at han/hun er skikket. Ny autorisasjon kan begrenses etter § 59.

Søknad om ny autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning kan fremsettes tidligst to år etter vedtak om tilbakekall. Det samme gjelder ved frivillig avkall som er gitt under en pågående tilsynssak. Statens helsetilsyn kan gjøre unntak fra karantenetiden på to år når særlige grunner tilsier det.

Hvis autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning er tilbakekalt etter § 57 andre ledd, kan ny søknad fremsettes tidligst ti år etter vedtak om tilbakekall.

Avslag på søknad om ny autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 762), 21 juni 2024 nr. 44 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1100).

§ 62 a. Pålegg om innlevering av pasientjournalarkiv

Statens helsetilsyn kan ved tilbakekall og suspensjon av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning pålegge helsepersonell å levere inn sitt pasientjournalarkiv til Helsedirektoratet.

Hvis det ved vedtak om tilbakekall av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning for alltid etter § 57 andre ledd ikke er aktuelt å overføre pasientjournalarkivet til et bestemt helsepersonell eller til en bestemt virksomhet, skal helsepersonellet straks levere inn sitt pasientjournalarkiv til Helsedirektoratet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om vilkår for å gi pålegg om innlevering, innsyn i og bruk av arkivene og arkivenes depotstatus.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 47 (ikr. 22 juni 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 578), endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 okt 2021 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 871), 21 juni 2024 nr. 44 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1100).

§ 63. Tap av retten til å rekvirere legemidler i gruppe A og B

Hvis legers eller tannlegers rekvirering av legemidler i gruppe A og B anses uforsvarlig, kan Statens helsetilsyn helt eller delvis kalle tilbake retten til å rekvirere slike legemidler for en bestemt tid eller for alltid. Det samme gjelder for annet helsepersonell som i forskrift fastsatt i medhold av § 11 er gitt begrenset rett til å rekvirere legemidler.

Rett til å rekvirere legemidler i gruppe A og B gitt på grunnlag av tilsvarende godkjenning i et annet land, kan kalles tilbake av Statens helsetilsyn dersom godkjenningen i det andre landet mister sin gyldighet.

Helsepersonell kan selv gi avkall på retten til å rekvirere legemidler som nevnt i første ledd ved skriftlig erklæring til statsforvalteren. Et avkall er bindende i den perioden det er gitt for.

Hvis vilkårene for tilbakekallet fortsatt er oppfylt ved utløpet av fristen etter første ledd, kan Statens helsetilsyn treffe nytt vedtak etter første ledd.

Når leger eller tannleger ikke selv har rett til å rekvirere legemidler i gruppe

A og B, skal kommunelegen, avdelingsoverlegen eller fylkestannlegen rekvirere legemidler som er nødvendige i vedkommendes virksomhet. Disse kan også godta at et annet helsepersonell foretar rekvireringen.

Vedtak om tilbakekall av rett til rekvirering er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Endret ved lover 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 22 des 2006 nr. 100 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1527), 22 juni 2012 nr. 46, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 64. Suspensjon av rekvireringsrett

Hvis det er grunn til å tro at vilkårene for å kalle tilbake rekvireringsretten er oppfylt og helsepersonell ansees å være til fare for sikkerheten i helse- og omsorgstjenesten, kan Statens helsetilsyn suspendere retten til å rekvirere legemidler som nevnt i § 63 inntil saken er avgjort, men ikke utover seks måneder. Hvis helsepersonellet forhaler saken, kan suspensjonen forlenges en gang med ytterligere seks måneder.

Vedtak om suspensjon av rekvireringsrett er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 65. Forkortelse av frist for tap av rekvireringsretten

Hvis det finnes forsvarlig, kan Statens helsetilsyn etter søknad gi helsepersonellet tilbake retten til å rekvirere legemidler i gruppe A og B før utløpet av den frist som er fastsatt.

Avslag på slik søknad er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 65 a. Reaksjoner overfor midlertidige yrkesutøvere

Tilsynsmyndighetene kan ilegge følgende reaksjoner til helsepersonell som utøver yrket midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, jf. § 52 første ledd:

a. faglig pålegg
b. tilbakekall av retten til å utøve yrket midlertidig
c. suspensjon av retten til å utøve yrket midlertidig
d. begrensning av retten til å utøve yrket midlertidig
e. hel eller delvis tilbakekall av retten til å rekvirere legemidler i gruppe

A og B.

f. suspensjon av retten til å rekvirere legemidler i gruppe A og B.

Reaksjonene ilegges på samme vilkår og etter samme regler som ileggelse av tilsvarende reaksjoner i §§ 56-59 a og §§ 63-64.
Tilføyd ved lov 9 mai 2008 nr. 33 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1125), endret ved lov 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887).

§ 66. Informasjon til arbeidsgiver og til andre land

Tilsynsmyndighetene skal varsle arbeidsgiver ved faglig pålegg, tilbakekall, frivillig avkall eller suspensjon av autorisasjon, lisens, spesialistgodkjenning eller rekvireringsrett, begrensning av autorisasjon eller forbud mot å yte helsehjelp. Med arbeidsgiver menes også offentlig myndighet som har driftsavtale med helsepersonellet.

Hvis helsepersonellet driver selvstendig praksis med driftsavtale, skal Statens helsetilsyn gi rett offentlig myndighet et forhåndsvarsel når det foreligger berettiget mistanke om at vilkårene for nevnte vedtak foreligger, og vedtaket vil få betydning for muligheten til å oppfylle driftsavtalen.

Ved tilbakekall, frivillig avkall eller suspensjon av autorisasjon, lisens, spesialistgodkjenning eller rekvireringsrett, ved begrensning av autorisasjon, ved gitt faglig pålegg til helsepersonell og forbud mot å yte helsehjelp, skal Statens helsetilsyn uten hinder av taushetsplikten underrette de landene Norge er folkerettslig forpliktet til å informere.
Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444), 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887), 21 juni 2024 nr. 44 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1100).

§ 67. Straff

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelser i loven eller i medhold av den, straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570). **Endres** ved lov 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 67 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr.

1252), endret ved lov 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 15 mai 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473), tilføyd igjen ved lov 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 april 2019 nr. 541), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), opphevet ved lov 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887).

Kapittel 12. Statens helsepersonellnemnd og Apotekklagenemnda

Overskriften endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 68. Statens helsepersonellnemnd og Apotekklagenemnda

Det opprettes en Statens helsepersonellnemnd (HPN). I saker etter apotekloven skal nemnda kalle seg Apotekklagenemnda (AKN).

Statens helsepersonellnemnd er klageorgan for vedtak etter §§ 53, 56-59 a og 62-65 a. Apotekklagenemnda er klageorgan for vedtak som fastsatt i medhold av apotekloven § 9-1 første ledd.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 9 mai 2008 nr. 33 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1125), 9 mai 2008 nr. 34 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1143).

§ 69. Organisering av Statens helsepersonellnemnd

Statens helsepersonellnemnd skal være et uavhengig organ med høy helsefaglig og juridisk ekspertise som oppnevnes av departementet for tre år av gangen.

Statens helsepersonellnemnd skal bestå av tre jurister, hvorav en er leder av nemnda, samt tre personer med helsefaglig bakgrunn og en legrepresentant.

Nemndas leder kan bestemme at sekretariatet kan treffe avgjørelser på vegne av nemnda.

Statens helsepersonellnemnd kan oppnevne to sakkyndige for bistand i den enkelte sak.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om organiseringen av Statens helsepersonellnemnd.

Endret ved lov 3 mars 2023 nr. 2 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 3 mars 2023 nr. 289).

§ 70. Statens helsepersonellnemnds virksomhet

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om saksbehandlingen i Statens helsepersonellnemnd.

§ 71. Domstolskontroll

Vedtak i Statens helsepersonellnemnd etter §§ 53, 56 til 59 a og 62 til 65 a kan bringes inn for retten, som kan prøve alle sider av saken. Søksmål rettes mot staten ved Statens helsepersonellnemnd. I slike saker har staten alminnelig verneting i Bergen. Departementet kan i enkeltsaker overta utøvelsen av statens partsstilling.

Søksmål etter første ledd må reises innen seks måneder fra det tidspunkt vedtak i Statens helsepersonellnemnd har kommet fram til den som har klaget til nemnda. Søksmål kan likevel i alle tilfelle reises når det er gått seks måneder fra klage første gang ble framsatt, og det ikke skyldes forsømmelse fra klagerens side at nemndas avgjørelse ikke foreligger.

Retten kan ved kjennelse beslutte at vedtak etter bestemmelsene i første ledd ikke skal ha virkning før det er truffet endelig vedtak i saken eller før endelig dom foreligger.

Når fristene etter andre ledd er utløpt uten at søksmål er reist, har vedtaket samme virkning som rettskraftig dom.

Bestemmelsen er ikke til hinder for at vedtak kan bringes inn for Sivilombudet.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 9 mai 2008 nr. 33 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1125), 9 mai 2008 nr. 34 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 24 okt 2008 nr. 1143), 11 des 2015 nr. 97 (ikr. 15 sep 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 727), 11 des 2015 nr. 97 (ikr. 1 nov 2016 for nytt andre og fjerde ledd iflg. res. 17 juni 2016 nr. 727), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 6 apr 2018 nr. 553), 20 des 2022 nr. 115, 28 april 2023 nr. 8.

§ 72. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359).

Kapittel 13. Forskjellige bestemmelser

§ 73. Erstatning for tap ved suspensjon og tilbakekall

Dersom vedtak om suspensjon eller tilbakekall viser seg å være ugyldig eller blir omgjort av annen grunn, kan det kreves erstatning for lidt tap etter vanlige erstatningsrettslige regler.

§ 74. Bruk av beskyttet tittel

Bare den som har norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning etter § 53, har rett til å benytte slik yrkesbetegnelse som kjennetegner vedkommende gruppe helsepersonell. Dette gjelder også for den som hadde autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning frem til bortfall på grunn av alder, jf. § 54 første ledd.

Personell som har rett til å utøve yrke som helsepersonell midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, kan benytte den yrkesbetegnelsen de benytter i det landet de er etablert, på en slik måte at tittelen ikke forveksles med tilsvarende norsk tittel. Personell som har rett til å utøve yrke som lege, legespesialist, tannlege, tannlegespesialist, sykepleier, jordmor eller provisorfarmasøyt midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, kan bruke norsk yrkesbetegnelse.

Rett til å bruke norsk tittel har også annet personell som har rett til å utøve yrke som helsepersonell midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, dersom norsk autorisasjonsmyndighet har kontrollert vedkommendes yrkeskvalifikasjoner.

Ingen må uriktig benytte titler eller annonsere virksomhet på en slik måte at det kan gis inntrykk av at vedkommende har autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke titler som er beskyttet etter denne paragraf.

Endret ved lover 9 mai 2008 nr. 33 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1125), 19 juni 2015 nr. 61 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 680), 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 762).

§ 75. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven skal tre i kraft til forskjellig tid.

1 Fra 1 jan 2001 unntatt § 38 (opph.) iflg. res. 1 des 2000 nr. 1199. § 77 (2) nr. 2, ny § 1-3a i lov 19 nov 1982 nr. 66 (kommunehelseloven), ble satt ikr. 14 apr 2000 iflg. res. 14 apr 2000 nr. 325.

§ 76. Overgangsordninger

Forskrifter o.l. gitt med hjemmel i lover som oppheves eller endres når loven her trer i kraft, gjelder i den utstrekning de ikke strider mot loven her eller forskrifter fastsatt med hjemmel i loven.

Den som ved lovens ikrafttredelse har autorisasjon, offentlig godkjenning som helsepersonell, lisens eller spesialistgodkjenning, beholder sin autorisasjon, godkjenning, lisens eller spesialistgodkjenning etter denne lov.

Personer mellom 75 og 80 år som hadde autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning som bortfalt da de fylte 75 år, kan gi melding til Helsedirektoratet eller den det bemyndiger om gjenerverv frem til de fyller 80 år. Helsedirektoratet eller den det bemyndiger skal uten godtgjørelse gi slik autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning. Bestemmelsene i § 53 andre, tredje og fjerde ledd og § 68 andre ledd første punktum gjelder tilsvarende.

Departementet kan fastsette forskrifter til gjennomføring av loven, herunder overgangsbestemmelser.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 127 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1359), 19 juni 2015 nr. 61 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 680).

§ 77. Opphevelse av og endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft oppheves følgende lover:

– – –

Fra samme tid gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om Schengen informasjonssystem (SIS) [SIS-loven]

Kapittel 1 Generelle bestemmelser

Kapitteloverskrift tilføyd ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 1. Gjennomføring av forordninger om Schengen informasjonssystem (SIS)

Følgende forordninger gjelder som lov:

1. Forordning (EU) 2018/1862 om opprettelse, drift og bruk av Schengen-informasjonssystem (SIS) innenfor politisamarbeid og strafferettslig samarbeid (politisamarbeidsforordningen), som endret ved forordning (EU) 2019/818, forordning (EU) 2021/1133 og forordning (EU) 2021/1150
2. Forordning (EU) 2018/1861 om opprettelse, drift og bruk av Schengen-informasjonssystem (SIS) på området inn- og utreisekontroll (grensekontrollforordningen), som endret ved forordning (EU) 2019/817, forordning (EU) 2021/1134 og forordning (EU) 2021/1152
3. Forordning (EU) 2018/1860 om bruk av Schengen-informasjonssystem i forbindelse med retur av tredjestatsborgere med ulovlig opphold (returforordningen), som endret ved forordning (EU) 2021/1134 og forordning (EU) 2021/1152.

Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 66 (ikr. 9 apr 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 337), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173), 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1876).

§ 2. SIS og SIRENE

SIS er et informasjonssystem knyttet til Schengen-samarbeidet.

SIRENE-kontoret er det nasjonale kontaktpunktet for utveksling av supplerende opplysninger, som Kripos har ansvaret for.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 47 (ikr. 30 juni 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 746) 27 juni 2008 nr. 66 (ikr. 9 apr 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 337), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 3. Geografisk virkeområde

Loven gjelder ikke for Svalbard.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173, tidligere § 26).

Kapittel 2 Behandlingsansvar, informasjonssikkerhet og internkontroll

Kapitteloverskrift tilføyd ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 4. Behandlingsansvar

Kripos er behandlingsansvarlig for behandling av opplysninger etter politisamarbeidsforordningen og grensekontrollforordningen.

Utlendingsdirektoratet er behandlingsansvarlig for behandling av opplysninger etter returforordningen.

Tilføyd ved lov 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 5. Informasjonssikkerhet

Reglene om informasjonssikkerhet i politiregisterloven § 15 gjelder for behandling av opplysninger etter politisamarbeidsforordningen.

For behandling av opplysninger etter grensekontrollforordningen og returforordningen gjelder reglene om informasjonssikkerhet i personvernforordningen kapittel IV.

Endret ved lover 14 apr 2000 nr. 31 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 30 juni 2000 nr. 641), 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173, tidligere § 3).

§ 6. Internkontroll

Reglene om internkontroll i politiregisterloven § 16 gjelder for behandling av opplysninger etter politisamarbeidsforordningen.

For behandling av opplysninger etter grensekontrollforordningen og returforordningen gjelder reglene om internkontroll i personvernforordningen kapittel IV.

Endret ved lover 14 apr 2000 nr. 31 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 30 juni 2000 nr. 641), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173, tidligere § 4).

Kapittel 3 Behandling av opplysninger

Kapitteloverskrift tilføyd ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res.

10 feb 2023 nr. 173).

§ 7. Opplysninger som kan behandles

Det kan behandles opplysninger om personer som nevnt i:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 20
2. grensekontrollforordningen artikkel 20
3. returforordningen artikkel 4.

Om gjenstander kan det behandles opplysninger som nevnt i politisamarbeidsforordningen artikkel 38 eller annet betalingsmiddel som nevnt i artikkel 36 nr. 1.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 47 (ikr. 30 juni 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 746), 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 20 juni 2014 nr. 47 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 792), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 22 juni 2018 nr. 78 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 5 okt 2018 nr. 1547), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 8. Vilkår for å behandle opplysninger om personer og gjenstander

Behandling av opplysninger om personer skal skje på de vilkår som fremgår av:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 26, 32, 34, 36 og 40
2. grensekontrollforordningen artikkel 24, 25 og 26
3. returforordningen artikkel 3.

Det kan behandles opplysninger om gjenstander som ettersøkes for beslag eller som bevis i en straffesak, jf. politisamarbeidsforordningen artikkel 38, eller på vilkår som nevnt i artikkel 26 nr. 5, artikkel 32 nr. 8, artikkel 34 nr. 2 eller artikkel 36.

Registreringen av opplysninger i SIS må være besluttet av kompetent myndighet.
Endret ved lover 28 apr 2006 nr. 11 (ikr. 28 apr 2006 iflg. res. 28 apr 2006 nr. 451), 27 juni 2008 nr. 66 (ikr. 9 apr 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 337), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 9. Kobling mellom meldinger

Det kan opprettes koblinger mellom meldinger på vilkår som nevnt i:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 63
2. grensekontrollforordningen artikkel 48
3. returforordningen artikkel 19.

Tilføyd ved lov 27 juni 2008 nr. 66 (ikr. 9 apr 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 337), endret ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173, tidligere § 9a).

§ 10. Behandling av opplysninger til andre formål

Opplysningene som behandles i SIS, kan ikke behandles for andre formål enn de som er fastsatt for den enkelte behandling, med mindre det er adgang til dette i samsvar med:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 56 nr. 5
2. grensekontrollforordningen artikkel 41 nr. 5
3. returforordningen artikkel 19.

Endret ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 11. Utveksling av opplysninger som ikke formidles via SIS (supplerende opplysninger)

Opplysninger som ikke formidles via SIS (supplerende opplysninger), skal utveksles via SIRENE-kontoret. Supplerende opplysninger skal bare brukes for det formålet opplysningene er gitt for, med mindre det er innhentet forutgående samtykke fra den innmeldende staten som nevnt i:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 8 nr. 2
2. grensekontrollforordningen artikkel 8 nr. 2
3. returforordningen artikkel 19.

For behandlingen av supplerende opplysninger etter politisamarbeidsforordningen gjelder politiregisterloven. For behandlingen av supplerende opplysninger etter grensekontrollforordningen og

returforordningen gjelder personopplysningsloven, med mindre det er fastsatt i eller i medhold av politiregisterloven at opplysningene som skal utveksles, reguleres av politiregisterloven.

Supplerende opplysninger skal slettes i samsvar med:

1. politisamarbeidsforordningen artikkel 64
2. grensekontrollforordningen artikkel 49
3. returforordningen artikkel 19.

Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712), 28 apr 2006 nr. 11 (ikr. 28 apr 2006 iflg. res. 28 apr 2006 nr. 451), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

Kapittel 4 Tilgang, utlevering og taushetsplikt

Kapitteloverskrift tilføyd ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 12. Tilgang til SIS

Følgende myndigheter skal ha tilgang (adgang til direkte søk) til SIS:

1. politi- og tollmyndighet samt Kystvakten når de utøver grensekontroll og annen kontroll
2. påtale- og politimyndighet
3. utlendingsmyndighet, for formål som nevnt i politisamarbeidsforordningen artikkel 44 nr. 1 bokstav d og nr. 2, grensekontrollforordningen artikkel 34 nr. 1 bokstav d og f og nr. 2 og returforordningen artikkel 19
4. myndighet med ansvar for registrering av kjøretøyer, til formål og opplysninger som nevnt i politisamarbeidsforordningen artikkel 45
5. myndighet med ansvar for å utstede registreringsbevis eller sikre trafikkstyring for båter og luftfartøyer mv., til formål og opplysninger som nevnt i politisamarbeidsforordningen artikkel 46
6. myndighet med ansvar for å utstede løyve for skytevåpen til formål og opplysninger som nevnt i politisamarbeidsforordningen artikkel 47.

Tilgang til registeret skal kun gis til personer som har fått særskilt

bemyndigelse. Brukerne kan bare søke etter opplysninger som er nødvendige for å ivareta deres oppgaver.
Endret ved lover 28 apr 2006 nr. 11 (ikr. 28 apr 2006 iflg. res. 28 apr 2006 nr. 451), 30 juni 2006 nr. 47 (ikr. 30 juni 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 746), 27 juni 2008 nr. 66 (ikr. 9 apr 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 337), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 13. Utlevering av opplysninger fra SIS

Opplysninger om personer og gjenstander kan etter begjæring utleveres fra registeret til:

1. politi- og tollmyndighet samt Kystvakten når de utøver grensekontroll
2. politi- og tollmyndighet når den foretar annen kontroll enn grensekontroll, samt Kystvakten når den utøver oppgaver som ellers er tillagt politi- og tollmyndighet
3. påtale- og politimyndighet
4. utlendingsmyndighet i saker som nevnt i § 12 første ledd nr. 3
5. veimyndighet i saker som nevnt i § 12 første ledd nr. 4
6. myndighet med ansvar for å utstede registreringsbevis eller sikre trafikkstyring for båter og luftfartøyer mv. i saker som nevnt i § 12 første ledd nr. 5
7. myndighet med ansvar for å utstede løyve for skytevåpen i saker som nevnt i § 12 første ledd nr. 6
8. myndigheter som kan ha oppgaver i tilknytning til politisamarbeidsforordningen artikkel 32
9. departementet og Politidirektoratet i forbindelse med utøvelse av overordnet myndighet.

Det kan bare utleveres opplysninger som er nødvendige for å ivareta mottakerens oppgaver.
Endret ved lover 28 apr 2006 nr. 11 (ikr. 28 apr 2006 iflg. res. 28 apr 2006 nr. 451), 30 juni 2006 nr. 47 (ikr. 30 juni 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 746), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 14. Taushetsplikt

Enhver som under utøvelse av tjeneste eller arbeid får adgang eller kjennskap til opplysninger fra SIS, plikter å hindre at uvedkommende får kjennskap til disse.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet.

Forvaltningsloven §§ 13 til 13 d og 13 g gjelder ikke.

Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

Kapittel 5 Innsyn, retting og sletting

Kapitteloverskrift tilføyd ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 15. Innsyn

Rett til innsyn i opplysninger som er registrert i medhold av politisamarbeidsforordningen, reguleres av politiregisterloven § 49.

Rett til innsyn i opplysninger som er registrert i medhold av grensekontrollforordningen og returforordningen, reguleres av grensekontrollforordningen artikkel 53.

Endret ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 16. Sletting av opplysninger om personer og gjenstander

Opplysninger som er registrert i medhold av politisamarbeidsforordningen, skal slettes etter fristene i forordningen artikkel 53, 54, og 55.

Opplysninger som er registrert i medhold av grensekontrollforordningen, skal slettes etter fristene i forordningen artikkel 39 og 40.

Opplysninger som er registrert i medhold av returforordningen, skal slettes etter fristene i forordningen artikkel 6, 8 til 12 og 14.

Tilføyd ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 17. Retting og sletting av uriktige opplysninger mv.

For retting og sletting av uriktige eller mangelfulle opplysninger som er registrert i medhold av politisamarbeidsforordningen, gjelder politiregisterloven §§ 51 og 53.

For retting og sletting av uriktige eller mangelfulle opplysninger som er registrert i medhold av grensekontrollforordningen og returforordningen,

gjelder personvernforordningen artikkel 16 og 17. Den behandlingsansvarlige skal så vidt mulig sørge for at feilen ikke får betydning for den registrerte.

Dersom registrerte opplysninger som nevnt i første og annet ledd er lagt inn av en annen stat, skal den behandlingsansvarlige uten opphold underrette denne staten med anmodning om å rette, supplere eller slette opplysningene.
Endret ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173, tidligere § 16).

§ 18. Saksbehandlingsregler ved begjæring om innsyn, retting og sletting

Begjæring om innsyn, retting eller sletting fremsettes for den behandlingsansvarlige eller den myndighet som har besluttet registrering, men avgjøres av den behandlingsansvarlige. Dersom meldingen det begjæres innsyn i, er lagt inn av en annen stat, plikter den behandlingsansvarlige å gi denne staten anledning til å uttale seg før innsyn gis.

Den registrerte kan pålegges å legge frem en skriftlig og undertegnet begjæring.

Begjæringer om innsyn, retting eller sletting skal besvares skriftlig uten ugrunnet opphold og senest innen 30 dager fra den dagen henvendelsen kom inn. Dersom det er uforholdsmessig vanskelig å svare på henvendelsen innen 30 dager, kan gjennomføringen utsettes i inntil to måneder. Det skal i så fall gis et foreløpig svar med angivelse av sannsynlig tidspunkt for når svar kan gis.

Dersom begjæring om innsyn i opplysninger som er registrert i medhold av politisamarbeidsforordningen, ikke tas til følge, gjelder politiregisterloven § 54 tredje ledd tilsvarende. Begjæring om retting og sletting i slike opplysninger skal bare behandles dersom den registrerte tidligere har fått innsyn i eller underretning om den registreringen begjæringen gjelder.

Den registrerte skal informeres om sine rettigheter etter § 21 samt adgangen til å bringe saken inn for en domstol.
Endret ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173, tidligere § 17).

Kapittel 6 Erstatning

Kapitteloverskrift tilføyd ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 19. Erstatning

En person har krav på erstatning for skade som er påført som følge av at

opplysninger er registrert eller brukt i strid med reglene for behandling av opplysninger i SIS. Dette gjelder uten hensyn til om det er utvist skyld av den behandlingsansvarlige eller dennes databehandler eller av noen annen som har truffet beslutning eller lagt inn melding om registrering.

Erstatningen skal svare til det økonomiske tap som den registrerte er påført ved den ulovlige registreringen eller bruken av opplysningene. Erstatningen kan også omfatte erstatning for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art (oppreisning) i den utstrekning dette finnes rimelig.

Krav om erstatning fremsettes for den behandlingsansvarlige eller den myndighet som har besluttet registrering, men behandles av den behandlingsansvarlige. Krav om erstatning må fremsettes senest ett år etter at den skadelidte er blitt kjent med registreringen. Når krav fremsettes etter at den skadelidte har vært siktet i en straffesak, gjelder likevel behandlingsreglene i straffeprosessloven kapittel 31. Straffeprosessloven § 444, § 445 og § 446 gjelder ikke for krav om erstatning etter bestemmelsen her.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173, tidligere § 18).

§ 20. Klageadgang

Avgjørelser om erstatning som knytter seg til behandling av opplysninger etter politisamarbeidsforordningen eller grensekontrollforordningen, kan påklages til Politidirektoratet av den registrerte eller eieren av en registrert gjenstand. Avgjørelser om erstatning som knytter seg til behandling av opplysninger etter returforordningen, kan påklages til departementet av den registrerte.

Forvaltningsloven kapittel VI gjelder tilsvarende så langt det passer.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 47 (ikr. 30 juni 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 746), 27 juni 2008 nr. 66 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1611), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173, tidligere § 19).

Kapittel 7 Tilsyn

Kapitteloverskrift tilføyd ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 21. Datatilsynets tilsyn og kontroll mv.

For behandling av personopplysninger etter politisamarbeidsforordningen gjelder politiregisterloven §§ 58 første punktum, 59, 60 og 61 om Datatilsynets tilsyn og kontroll mv.

Datatilsynets tilsyn og kontroll med behandling av personopplysninger etter grensekontrollforordningen og returforordningen reguleres av personvernforordningen kapittel VI til VIII og personopplysningsloven kapittel 6 og 7.

Dersom opplysningene er lagt inn av en annen stat, skal kontrollen foretas i samråd med denne statens kontrollorgan. Saksbehandlingsreglene i § 18 gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 66 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1611), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 22. Særregler om meldinger lagt inn av en annen stat

Dersom Datatilsynets pålegg gjelder en melding som er lagt inn av en annen stat, skal den behandlingsansvarlige oversende avgjørelsen til denne staten med anmodning om fullbyrdelse.

Den behandlingsansvarlige skal fullbyrde endelige avgjørelser truffet av andre staters myndigheter som gjelder meldinger lagt inn av norske myndigheter.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 47 (ikr. 30 juni 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 746), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173, tidligere § 24).

Kapittel 8 Forskrifter

Kapitteloverskrift tilføyd ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 23. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne loven, herunder om behandlingsansvaret etter § 4.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173, tidligere § 25).

Kapittel 9 Sluttbestemmelser

Kapitteloverskrift tilføyd ved lov 8 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173).

§ 24. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173, tidligere § 27).
1 Fra 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1347.

Lov om omdanning av Noregs Kommunalbank til aksjeselskap

§ 1. Føremål

Føremålet med denne lova er å regulere forholdet til aksjelovgivinga og visse overgangsspørsmål i samband med omdanning av forvaltningsbedrifta Noregs Kommunalbank til aksjeselskap.

§ 2. Forholdet til aksjelovgivinga

Når denne lova trer i kraft, blir Noregs Kommunalbank omdanna til aksjeselskap.

§ 3. Om retten til å bruke ordet «bank» i namn (foretaksnavn)

Aksjeselskapet Kommunalbanken kan utan hinder av lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker § 2[1] bruke ordet «bank», med eller utan tillegg, i sitt namn (foretaksnavn) og ved omtale av si verksemd.
Endra med lov 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).
1 Inkurie: Opphevet, sjå no lov 10 apr 2015 nr. 17 § 2-19.

§ 4. Overføring av offentlege rettar m.v.

Ved omdanning av Noregs Kommunalbank til aksjeselskap blir eigedelar, rettar, under det offentlege løyve osv., og skyldnader overførte til aksjeselskapet.

Omregistrering i grunnbok og andre offentlege register i samband med omdanninga skjer ved namneendring.

§ 5. Overføring av skyldnader

Overføring til aksjeselskapet av skyldnader knytt til forvaltningsbedrifta Noregs Kommunalbank har frigjerande verknad for staten.

Kravshavarar og andre rettshavarar kan ikkje setje seg imot overføringa eller gjere gjeldande at den er ein bortfallsgrunn for rettsforholdet.

§ 6. Førerett til anna statsstilling og venteløn

Lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tenestemenn m.m.[1] § 13 nr. 2 til 6 om førerett til anna statsstilling og venteløn skal framleis gjelde for tidlegare arbeidstakarar i forvaltningsbedrifta Noregs Kommunalbank som blir sagde opp av grunn som nemnd i tenestemannslova § 13 nr. 1 bokstavene a, b og c, og som var omfatta av desse reglane før omdanninga. Føreretten til anna statsstilling og retten til venteløn etter førre punktum opphøyrer 3 år etter at lova her tek til å gjelde. Føresegna her gjer inga innskrenking i arbeidstakars rettar etter lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidarvern og arbeidsmiljø m.v.[2] §§ 60 nr. 2 og 67.

1 Inkurie: Lova er opphevd. Sjå no lov 16 juni 2017 nr. 67.
2 Inkurie: Lova er opphevd. Sjå no lov 17 juni 2005 nr. 62.

§ 7. Overgangsreglar

Kongen kan gi overgangsreglar.

§ 8. Iverksetting

Lova her tek til å gjelde frå den tid Kongen fastset.[1]

1 Frå 1 nov 1999 iflg. res. 29 okt 1999 nr. 1137.

§ 9. Endring av andre lover

Frå den tid lova tek til å gjelde, skal desse føresegnene i andre lover endrast slik:
– – –

Lov om betalingssystemer m.v.

Kapittel 1. Definisjoner

§ 1-1. Betalingssystemer

Med betalingssystem menes systemer for overføring av midler med formelle og standardiserte ordninger og felles regler for behandling, avregning eller oppgjør av betalingstransaksjoner. I et betalingssystem inngår interbanksystem eller systemer for betalingstjenester.

Som interbanksystem regnes systemer basert på felles regler for avregning, oppgjør eller overføring av penger mellom kredittinstitusjoner.

Som systemer for betalingstjenester regnes systemer basert på standardvilkår for overføring av penger fra eller mellom kundekonti i banker eller andre som kan yte betalingstjenester etter finansforetaksloven § 2-3 første ledd når overføringene bygger på bruk av betalingskort, tallkoder eller annen form for selvstendig brukerlegitimasjon utstedt til en ubestemt krets.
Endret ved lover 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125).

§ 1-2. Verdipapiroppgjørssystemer

Som verdipapiroppgjørssystem regnes systemer basert på felles regler for avregning, oppgjør eller overføring av finansielle instrumenter som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-2.

Verdipapiroppgjørssystemene skal ha en operatør som er ansvarlig for etablering og drift, og som er organisert som nevnt i § 2-4 første ledd i denne lov.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 75 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 752), 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107).

§ 1-3. Andre definisjoner

Med deltaker menes avregningssentral, oppgjørsbank, sentral motpart, operatør for annet system og annen institusjon eller foretak som deltar i et interbanksystem eller verdipapiroppgjørssystem.

Med avregningssentral menes foretak som foretar avregning.

Med oppgjørsbank menes kontobank for deltakere i et interbanksystem eller verdipapiroppgjørssystem.

Med sentral motpart menes institusjon som trer inn som part eller på annen

måte garanterer for at andre deltakere oppfyller sine forpliktelser.

Med avregning menes omregning av ordrer mellom to eller flere deltakere til en samlet nettoforpliktelse eller nettofordring.

Med oppgjør menes endelig overføring av penger eller finansielle instrumenter mellom deltakere i interbanksystemer eller verdipapiroppgjørssystemer.

Med oppdrag menes deltakers ordre om å overføre betalinger eller finansielle instrumenter til en annen deltaker i systemet.

Med innledning av insolvensbehandling menes tidspunkt for åpning av gjeldsforhandling etter lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) § 4 fjerde ledd, tidspunkt for åpning av konkurs etter konkursloven § 74 første ledd, eller tidspunkt for vedtak om offentlig administrasjon etter lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern § 21-11.

Med betalingskort menes uttaks-, debet- og kredittkort eller lignende kort for uttak eller overføring av penger.

Med EØS menes Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet.

Med samvirkende system menes to eller flere system der operatørene har gjort avtale med hverandre om utføring av oppdrag på tvers av systemene. En ordning som er innført mellom samvirkende systemer, utgjør ikke et system.
Endret ved lover 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107), 20 des 2018 nr. 103 (ikr. 1 jan 2019).

Kapittel 2. Interbanksystemer

§ 2-1. Formål

Formålet med bestemmelsene i dette kapittel er å bidra til at interbanksystemer organiseres slik at hensynet til finansiell stabilitet blir ivaretatt. Det skal særlig legges vekt på å motvirke risiki som følge av likviditets- eller soliditetssvikt hos deltakere i slike systemer.

§ 2-2. Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder for etablering og drift av interbanksystemer her i riket.

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder ikke for Norges Bank.

§ 2-3. Konsesjon

Et interbanksystem kan ikke etableres eller drives uten tillatelse av Norges Bank.

Norges Bank kan gjøre unntak fra kravet til tillatelse for systemer som har et så begrenset omfang at det ikke antas å ville ha betydning for den finansielle stabiliteten.

§ 2-4. Vilkår for konsesjon

Et interbanksystem skal ha en operatør som er ansvarlig for etablering og drift. Operatøren kan være en av de deltakende banker, annet selskap, selveiende institusjon eller forening.

Daglig leder av operatørens virksomhet skal oppfylle nødvendige krav til hederlig vandel og erfaring. Tilsvarende gjelder for styremedlemmene.[1]

Avtalen mellom deltakerne i et interbanksystem skal angi hvilke rettigheter og plikter deltakerne skal ha overfor hverandre, samt angi operatør.

Norges Bank kan fastsette nærmere krav til virksomheten, herunder kapitalkrav til og krav til sikkerhet overfor operatør, oppgjørsbank eller sentral motpart.

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 14 (direktiv 2006/48, vil bli erstattet av direktiv 2013/36).

§ 2-5. Søknad om konsesjon

Søknaden om konsesjon skal opplyse om:

a. eier- og deltakerforhold samt plan for systemets organisering og drift, herunder om oppgavefordelingen mellom banker og andre institusjoner som deltar i systemet,
b. de kriterier som er fastsatt for tilslutning til og deltakelse i systemet. Er deltakelse i systemet betinget av medlemskap eller kapitalinnskudd, skal det opplyses om dette,
c. tiltak for å sikre den tekniske driften, herunder beredskap for driftsavbrudd dersom det ordinære systemet ikke fungerer,
d. tiltak for å begrense risiki i systemet som følge av likviditets- eller soliditetssvikt hos deltakere i slike systemer,
e. prinsipper for tilknytning av systemer for betalingstjenester og annen overføring av penger mellom kundekonti.

Avtale som nevnt i § 2-4 tredje ledd skal vedlegges søknaden.

§ 2-6. Endringsavtaler og nye avtaler

Operatøren skal gi melding til Norges Bank før det foretas endring av betydning når det gjelder eier-, organisasjons- og driftsforhold m.v. som nevnt i §§ 2-4 til 2-5.

Endring kan iverksettes dersom Norges Bank ikke har truffet annen beslutning innen 2 måneder etter at melding er mottatt.

Norges Bank kan fastsette nærmere regler om endringer som omfattes av paragrafen her, herunder regler om fritak for meldeplikt.

§ 2-7. Adgangen til å delta i interbanksystemer

Kredittinstitusjoner som har adgang til å drive virksomhet her i riket har rett til å bli medlem i interbanksystemer og til å bruke disse i samsvar med fastsatte tariffer og alminnelige forretningsvilkår. Dette gjelder ikke hvis konsesjon er gitt og avtalen for interbanksystemet fastsetter at det skal gjelde særlige vilkår for tilknytning til eller deltakelse i systemet.

§ 2-8. Suspensjon av deltakere

Operatøren skal suspendere en deltaker fra systemet dersom fortsatt deltakelse vil være i strid med § 2-1. Før vedtak om suspensjon treffes, skal saken såvidt mulig forelegges Norges Bank.

§ 2-9. Tilsyn m.v.

Norges Bank kan kreve at operatøren gir de opplysninger som Norges Bank anser nødvendige for å påse at systemet innrettes og drives i samsvar med bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her.

Finner Norges Bank at systemet ikke er innrettet eller drives i samsvar med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av lov, kan Norges Bank gi operatøren de pålegg som er nødvendige for å rette på forholdet.

Norges Bank kan kreve at det utpekes ny operatør dersom operatøren ikke lenger anses egnet til å forestå virksomheten.

§ 2-10. Tilbakekall av konsesjon

Norges Bank kan trekke tillatelsen etter § 2-3 helt eller delvis tilbake dersom:

a. operatøren har gjort seg skyldig i grov eller vedvarende overtredelse av sine plikter gitt i eller i medhold av lov,
b. det ellers forekommer misligheter hos operatøren eller andre omstendigheter som gir grunn til å frykte at systemet ikke virker som angitt i § 2-1,
c. operatøren ikke lenger driver aktiv virksomhet knyttet til den konsesjonspliktige virksomheten.

Kapittel 3. Systemer for betalingstjenester

§ 3-1. Formål

Formålet med bestemmelsene i dette kapittel er å bidra til at systemer for betalingstjenester innrettes og drives slik at hensynet til sikker og effektiv betaling og til rasjonell og samordnet utførelse av betalingstjenester ivaretas.

§ 3-2. Meldeplikt

Det skal uten unødig opphold gis melding til Finanstilsynet om etablering og drift av system for betalingstjenester.

Meldingen skal inneholde opplysninger om:

a. avtalene mellom deltakende institusjoner om overføring eller uttak av betalingsmidler,
b. avtalene om tilknytning av brukersteder,
c. avtalene mellom systemer for betalingstjenester,
d. bruk av betalingskort, tallkoder eller annen form for selvstendig brukerlegitimasjon som skal benyttes ved betaling.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 3-3. Alminnelige systemkrav

Systemer for betalingstjenester skal innrettes og drives i samsvar med formålet

i § 3-1. Finanstilsynet kan gi nærmere regler om standardisering av avtaler, vilkår, tekniske forhold m.v. for systemer for betalingstjenester.

Finner Finanstilsynet at et system ikke innrettes eller drives i samsvar med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av lov, kan Finanstilsynet gi den institusjonen som driver systemet de pålegg som er nødvendige for å rette på forholdet.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

Kapittel 4. Rettsvern og sikkerhet for avregnings- og oppgjørsavtaler

§ 4-1. Virkeområde

Bestemmelse i dette kapitlet gjelder for interbanksystemer med tillatelse etter § 2-3, Norges Bank, og for verdipapiroppgjørssystemer etter særskilt godkjenning av Finanstilsynet.

Bestemmelsene i dette kapitlet kan etter særskilt godkjenning gis anvendelse for interbanksystemer og verdipapiroppgjørssystemer som er etablert i annen EØS-stat. Godkjenning skal kun gis dersom systemets regler anses formålstjenlige. Godkjenning til interbanksystemer gis av Norges Bank. Godkjenning til verdipapiroppgjørssystemer gis av Finanstilsynet.

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder bare systemer med minst tre deltakere, i tillegg til operatør, eventuell oppgjørsbank, eventuell sentral motpart og eventuell avregningssentral, som har avtalt at norsk lovgivning skal anvendes for systemet i samsvar med § 4-3 og som er meldt til EFTAs overvåkingsorgan i samsvar med § 4-5.

Bestemmelsene i §§ 4-2 første og tredje ledd og 4-4 gjelder også for norske deltakere i interbanksystemer eller verdipapiroppgjørssystemer som har valgt lovgivningen i annen EØS-stat for systemet og som er meldt til EFTAs overvåkingsorgan eller EU-kommisjonen i samsvar med rådsdirektiv 98/26/EF om endeleg oppgjer i betalingssystem og i oppgjerssystem for verdipapir. Det samme gjelder for norske deltakere i interbanksystemer eller verdipapiroppgjørssystemer som har valgt lovgivningen i en stat utenfor EØS for systemet, som har meldt inn deltakelsen til Norges Bank eller Finanstilsynet, og der deltakelsen er publisert på Norges Banks eller Finanstilsynets internettsider.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107), 20 des 2018 nr. 103 (ikr. 1 jan 2019).

§ 4-2. Rettsvern for avtaler om avregning og oppgjør

Avtaler om avregning og oppgjør kan gjøres gjeldende etter sitt innhold selv om det innledes insolvensbehandling hos en deltaker i det aktuelle systemet, i et samvirkende system, eller en systemansvarlig for et samvirkende system som ikke selv er en deltaker, når oppdraget er lagt inn i systemet før det er innledet insolvensbehandling.

Tidspunktet for når et oppdrag skal anses lagt inn i systemet skal avtales mellom deltakerne i systemet. Det samme gjelder tidspunktet for når retten til å tilbakekalle ordrer er bortfalt. Norges Bank kan for interbanksystemer fastsette nærmere regler om når oppdrag skal anses lagt inn i systemet etter første ledd. Finanstilsynet kan fastsette slike regler for verdipapiroppgjørssystemer.

Dersom et oppdrag blir lagt inn i systemet etter at det er innledet insolvensbehandling etter første ledd, og oppdraget gjennomføres i løpet av virkedagen insolvensbehandlingen innledes, gjelder første ledd tilsvarende dersom operatøren kan godtgjøre at operatøren ikke hadde eller burde hatt kunnskap om at insolvensbehandlingen var innledet på det tidspunktet retten til å tilbakekalle ordren bortfalt. Systemet skal i sine regler fastsette hva som menes med virkedag, og som dekker oppgjør både på dagen og på natten og omfatte alle hendelser i løpet av syklusen til systemet.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser, herunder unntak fra dekningsloven, om bruk av en deltakers disponible midler til å gjennomføre oppgjør på oppgjørsdagen i forbindelse med innledelse av insolvensbehandling hos deltakeren.

Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 5 juli 2002 iflg. res. 5 juli 2002 nr. 719), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107).

§ 4-3. Lovvalg

Deltakerne kan bare velge lovgivningen i en annen stat der minst én av deltakerne har hovedkontor.

Lovgivningen i den stat som deltakerne har valgt for systemet etter første ledd avgjør hvilke rettigheter og forpliktelser en insolvent deltaker har som deltaker i systemet.

Endret ved lov 20 des 2018 nr. 103 (ikr. 1 jan 2019).

§ 4-4. Sikkerhet

Sikkerhet som er stilt overfor en sentralbank innenfor EØS-området, en

operatør, eller en deltaker i interbanksystem eller verdipapiroppgjørssystem, kan ikke omstøtes etter dekningsloven § 5-7. Det samme gjelder sikkerhet stilt overfor en sentralbank i forbindelse med deltakelse i interbanksystemer eller verdipapiroppgjørssystemer som har valgt lovgivningen i en stat utenfor EØS for systemet, som er meldt og offentliggjort i samsvar med § 4-1 fjerde ledd.

En operatørs rett til sikkerhet stilt overfor en annen operatør i forbindelse med et samvirkende system skal ikke påvirkes av insolvensbehandling hos mottakende operatør. Ved insolvensbehandling har operatøren rett til å få dekket sin fordring på tilbakeføring av sikkerheten før andre fordringer med unntak av massefordringer. Fortrinnsretten er begrenset til den del av sikkerheten som overstiger den mottatte operatørens krav mot vedkommende. Fordringen skal dekkes uten ugrunnet opphold.

Dersom finansielle instrumenter som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-2 er stilt som sikkerhet etter første ledd, og retten til de finansielle instrumentene er registrert i et register, en konto eller i en verdipapirsentral i en EØS-stat, skal lovgivningen i dette landet være bestemmende for rettighetene til innehaver av sikkerhetsstillelsen.[1] For sikkerhet stilt i forbindelse med deltakelse i interbanksystemer eller verdipapiroppgjørssystemer som har valgt lovgivningen i en stat utenfor EØS for systemet, må systemet være meldt og offentliggjort i samsvar med § 4-1 fjerde ledd.

Endret ved lover 5 juli 2002 nr. 64 (ikr. 1 jan 2003 iflg. forskr. 20 des 2002 nr. 1627), 29 juni 2007 nr. 75 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 752), 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 20 des 2018 nr. 103 (ikr. 1 jan 2019), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 21 des 2020 nr. 165.

1 Inkurie: Ved en inkurie ble endring i tredje ledd ved lov 20 des 2018 nr. 103 delvis overskrevet ved endring 15 mars 2019 nr. 6 slik at annet punktum ikke ble videreført.

§ 4-5. Meldeplikt

Operatøren for interbanksystemer som nevnt i § 4-1 skal gi melding til Norges Bank om hvem som er deltaker i systemet, og om endringer med hensyn til deltakerne. Operatøren for et verdipapiroppgjørssystem som nevnt i § 4-1 skal gi tilsvarende melding til Finanstilsynet.

Norges Bank skal gi melding til EFTAs overvåkingsorgan om systemer og operatører for systemene som omfattes av kapitlet her, og gi melding om innledning av insolvensbehandling hos en deltaker i et slikt system.

En deltaker i systemet skal opplyse enhver tredjepart som har begrunnet interesse i opplysningene, om hvilke systemer deltakeren er medlem av og om

hovedreglene for systemets virksomhet.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107).

Kapittel 5. Adgang til betalingssystemer

Kapitlet tilføyd ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), tidligere kapittel 5 byttet kapittelnummer til 6.

§ 5-1. Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder betalingsforetaks adgang til å delta i betalingssystemer i Norge. Bestemmelsene får tilsvarende anvendelse for andre ytere av betalingstjenester som nevnt i finansforetaksloven § 2-3.

Med betalingsforetak menes foretak med tillatelse til å drive betalingstjenestevirksomhet etter reglene i eller i medhold av finansforetaksloven § 2-10.

Med betalingstjenester menes aktiviteter som nevnt i finansavtaleloven § 1-5 første ledd med unntak for tjenester som det er gjort unntak for etter forskrift fastsatt med hjemmel i finansforetaksloven § 2-3 femte ledd første punktum.
Tilføyd ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), endret ved lov 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528).

§ 5-2. Vilkår for deltakelse betalingssystemer mv.

Vilkår for deltakelse i betalingssystemer skal være objektive, ikke-diskriminerende og forholdsmessige, slik at vilkårene ikke hindrer tilgang og deltakelse i større utstrekning enn det som er nødvendig for å beskytte seg mot særlige former for risiko, så som oppgjørsrisiko, operasjonell risiko og forretningsmessig risiko, samt for å beskytte den finansielle og driftsmessige stabilitet.

Betalingssystemer skal ikke pålegge ytere av betalingstjenester, brukere av betalingstjenester eller andre betalingssystemer:

a. restriktive regler vedrørende effektiv deltakelse i andre betalingssystemer,
b. regler som forskjellsbehandler betalingsforetak og andre ytere betalingstjenester når det gjelder deltakernes rettigheter, plikter og

fortrinnsretter, eller

c. restriksjoner på grunnlag av institusjonell status.

Tilføyd ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771).

§ 5-3. Unntak

Reglene i § 5-2 gjelder ikke for

a. betalingssystemer som omfattes av rådsdirektiv 98/26/EF om endelig oppgjør i betalingssystem og i oppgjørssystem for verdipapir,
b. betalingssystemer som utelukkende er sammensatt av ytere av betalingstjenester innenfor et finanskonsern.

Deltaker i et betalingssystem som omfattes av rådsdirektiv 98/26/EF om endelig oppgjør i betalingssystem og i oppgjørssystem for verdipapir som gir én betalingstjenestetilbyder adgang til å sende transaksjoner gjennom systemet, skal på anmodning gi andre betalingstjenestetilbydere tilsvarende tilgang i samsvar med § 5-2. Deltaker i det notifiserte systemet som avslår å gi betalingstjenestetilbyderen mulighet til å sende betalingsordre gjennom systemet, skal gi betalingstjenestetilbyderen begrunnelse for avslaget.
Tilføyd ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), endret ved lov 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125).

Kapittel 6. Øvrige bestemmelser

Endret ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), endret kapittelnummer fra 5.

§ 6-1. Tilgang til kredittinstitusjoners betalingskontotjenester

En kredittinstitusjon skal gi betalingsforetak adgang til sine betalingskontotjenester på objektive, ikke-diskriminerende og forholdsmessige vilkår. Slik tilgang skal gis i den utstrekning som kreves for at betalingsforetaket uhindret og effektivt skal kunne tilby betalingstjenester.

Dersom en kredittinstitusjon gir et betalingsforetak avslag på tilgang til institusjonens betalingskontotjenester etter første ledd, skal institusjonen melde fra til tilsynsmyndighetene og begrunne avslaget.
Tilføyd ved lov 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125).

§ 6-2. Forskrifter

Departementet kan fastsette nærmere regler om:

a. norske finansforetaks deltakelse i utenlandske betalingssystemer og verdipapiroppgjørssystemer,
b. avregning, oppgjør og overføring av betalingsmidler til og fra utlandet,
c. systemer for betalinger som ikke er knyttet til kundekonti i banker og finansieringsforetak,
d. Dersom det oppstår tvist mellom betalingsmottakere og deres tilbydere av betalingstjenester om bestemmelser i forordning (EU) 2015/751, kan hver av partene kreve å få behandlet denne av kompetent organ som fastsatt i forskrift av departementet. I forskriften kan departementet fastsette nærmere bestemmelser om organets virksomhet, herunder bestemmelser om at utgifter til organets virksomhet skal utliknes på foretakene eller dekkes av partene. Så lenge tvisten er til behandling i organet, kan ingen av partene bringe tvisten inn for domstolene. En sak som er realitetsbehandlet av organet, kan bringes direkte inn for domstolene.
e. utfylling og avgrensning av bestemmelsene i loven her.

Endret ved lover 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), tidligere § 5-1, 20 des 2018 nr. 103 (ikr. 1 jan 2019), 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125), tidligere § 6-1, 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 6-3. Taushetsplikt

Ansatte og tillitsvalgte i en institusjon som omfattes av denne lov, har taushetsplikt med hensyn til opplysninger de får om andres forretningsmessige eller private forhold, med mindre annet følger av lov. Tilsvarende gjelder andre som utfører oppdrag for institusjonen.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at styret eller noen som har fullmakt fra styret gir andre finansforetak opplysninger som er mottatt i egenskap av operatør.

Endret ved lover 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), tidligere § 5-2, 20 des 2018 nr. 103 (ikr. 1 jan 2019), 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125), tidligere § 6-2.

§ 6-4. Straffebestemmelser og tvangsmulkt

Ansatte eller tillitsvalgte i institusjoner som omfattes av denne lov og som forsettlig eller uaktsomt overtrer loven eller bestemmelser eller pålegg gitt med hjemmel i loven, straffes med bøter eller under særlig skjerpende omstendigheter med fengsel inntil 1 år, dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebestemmelse.

Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er 5 år.

Hvis pålegg i medhold av loven ikke blir etterkommet, kan departementet bestemme at de personer eller den institusjon som skal oppfylle pålegget, skal betale en daglig løpende mulkt til forholdet er rettet. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), tidligere § 5-3, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125), tidligere § 6-3.

§ 6-5. Lovens anvendelse på Svalbard

Kongen gir forskrift om denne lovs anvendelse for Norges økonomiske sone og for Svalbard, Jan Mayen og bilandene, og kan fastsette særlige regler under hensyn til forholdene der.

Endret ved lover 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), tidligere § 5-4, 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125), tidligere § 6-4.

Kapittel 7. Ikrafttredelse. Overgangsregler. Endringer i andre lover

Endret ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), endret kapittelnummer fra 6.

§ 7-1. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] De enkelte bestemmelser kan settes i kraft til ulik tid.

Departementet[1] kan fastsette nærmere overgangsregler.

Endret ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), tidligere § 6-1.

1 Finansdepartementet iflg. res. 17 des 1999 nr. 1344, som ved forskr. 13 apr 2000 nr. 324 satte loven ikr. fra 14 apr 2000.

§ 6-2.[1] Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
1 Inkurie: Ved endringslov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771) endret kapittel 6 kapittelnummer til 7, og § 6-1 endret paragrafnummer til § 7-1. § 6-2 ble ikke nevnt.

Lov om handelsverksemd med brukte og kasserte ting (brukthandellova)

§ 1. Verkeområde, formål m.v.

Denne lova gjeld handelsverksemd med brukte og kasserte

1. varer av edelt metall,
2. edelsteinar og perler,
3. kulturgjenstandar,
4. kunstverk, samleobjekt og antikvitetar,
5. motorvogner og tilhengjarar til motorvogner.

Departementet fastset nærare forskrifter om kva for varer og gjenstandar som skal reknast for omfatta av verkeområdet etter punkt 1 til 5.

Som handelsverksemd vert rekna handel med varer i næring for eiga eller framand rekning og i eige eller i framand namn. Opptak av bestilling av varer i næring for seinare levering vert òg rekna som handelsverksemd.

Handelsverksemd skal drivast i samsvar med god forretningsskikk.

Formålet med lova er å førebyggje omsetning av stolne eller ulovleg mottekne gjenstandar og å lette politiets arbeid med å oppspore slike gjenstandar.

Kongen gir forskrift om bruken av lova på Svalbard og kan fastsetje særlege reglar med omsyn til dei stadlege tilhøva.
Endra ved lov 14. juni 2024 nr. 38 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 957).

§ 2. Krav om løyve frå politiet

Handelsverksemd med og oppkjøp med sikte på sal av brukte og kasserte varer

og gjenstandar som nemnt i § 1 første ledd krev løyve frå politiet. Ein må ha løyve alle stader der verksemda vert driven, både på innkjøpsstad og salsstad.

Løyve som nemnt i første ledd kan bli nekta og kan trekkjast attende dersom måten verksemda vert driven på, eller andre forhold, gir grunn til å frykte misbruk. Slike vedtak kan klagast inn for departementet etter reglane i forvaltningslova §§ 28-34.

Endra ved lov 14. juni 2024 nr. 38 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 957).

§ 3. Unnatak frå politiløyve

Føresegnene i § 2 gjeld ikkje for auksjonsverksemd som vert driven av advokatar.

Endra med lov 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901).

§ 4. Forskriftsheimel

Departementet kan gi forskrifter om verksemd som nemnt i § 2, og verksemd som nemnt i § 3.

Departementet kan òg gi forskrifter om meldeplikt til politiet og om føring av protokoll osv., for foretak som skaffar seg brukte og kasserte ting til bruk i eiga bedrift.

§ 5. Straff

Den som forsettleg eller aktlaust bryt føresegner gitt i eller i medhald av denne lova, vert straffa med bøter eller under skjerpande forhold med fengsel i inntil tre månader.

Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6. Ikraftsetjings- og overgangsreglar

Lova gjeld frå den tid[1] Kongen fastset. Frå same tidspunkt vert lov av 6. juni 1980 nr. 21 om handelsvirksomhet oppheva.

Løyve frå politiet gitt med heimel i lov av 6. juni 1980 nr. 21 om handelsvirksomhet gjeld òg etter ikraftsetjinga av lova her.

1 Frå 1 jan 2000 iflg. res. 22 des 1999 nr. 1373.

§ 7. Endringar i andre lover

Frå den tid lova trer i kraft vert det gjort følgjande endringar i andre lover: – – –

Lov om kornforvaltning m.v.

§ 1. Formål

Denne loven har til formål å sikre at omsetningen av korn, mel og kraftfôr skjer på en måte som ivaretar samfunnsmessige behov og bidrar til oppfyllelse av de mål og retningslinjer for slik omsetning som til enhver tid er vedtatt av Stortinget.

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2001 nr. 74 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 715).

§ 3. Prisutjevningsbeløp kraftfôr

Kongen kan bestemme at det skal svares et prisutjevningsbeløp på omsetning og bruk av kraftfôr eller råvarer som kan anvendes til kraftfôr.

§ 4. Utførselsavgift

Kongen kan bestemme at det skal oppkreves en avgift ved utførsel av korn, mel og kraftfôr.

§ 5. Opplysningsplikt

Den som omsetter eller eksporterer varer som omfattes av denne lov, plikter å gi de opplysninger som finnes nødvendig for å gjennomføre de enkelte bestemmelser. Opplysningene skal gis til den myndighet som Kongen utpeker, og plikten omfatter også fremleggelse av forretningsbøker og lignende dokumenter.

Personer eller virksomheter som omfattes av første ledd plikter å gi de

opplysninger som er nødvendige for å kunne fastslå hvilken sammensetning varene har, og skal om nødvendig stille prøver av varene til rådighet uten vederlag.

§ 6. Gjennomføringsbestemmelser

Kongen fastsetter størrelsen på prisutjevningsbeløp og avgift som kan innkreves i medhold av denne loven. Kongen kan videre fastsette at det skal betales renter av slike avgiftsbeløp som ikke betales i rett tid. Skyldig prisutjevningsbeløp og utførselsavgift er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om gjennomføringen av denne loven, herunder om innkreving av prisutjevningsbeløp og eksportavgift, opplysningsplikt for de som eksporterer eller omsetter varer som omfattes av loven, og kontroll av disse varene.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 74 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 715).

§ 7. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i denne loven eller forskrifter gitt i medhold av loven, straffes med bøter, for så vidt forholdet ikke rammes av en strengere straffebestemmelse.

På samme måte straffes den som forsettlig eller uaktsomt gir uriktige eller ufullstendige opplysninger eller dokumentasjon.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 8. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra det tidspunkt[1] Kongen bestemmer.

Fra samme tid oppheves lov 22. juni 1928 nr. 27 om landets kornforsyning.

1 Loven trådte ikr. 1 juli 2000 iflg. res. 21 jan 2000 nr. 95.

§ 9. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om foretakspensjon (foretakspensjonsloven)

Del I. Innledende bestemmelser

Kapittel 1. Virkeområde. Definisjoner

§ 1-1. Virkeområde

(1) Loven gjelder foretakspensjonsordning og foretak som har eller oppretter slik pensjonsordning.
(2) Pensjonsordning etter loven her kan opprettes ved avtale med:

a. selskap som har tillatelse fra norske myndigheter til å drive livsforsikringsvirksomhet her i riket,
b. pensjonskasse som har tillatelse fra norske myndigheter til her i riket å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring,
c. selskap som er etablert i en annen stat innenfor EØS-området og som her i riket har adgang til å drive livsforsikringsvirksomhet,
d. pensjonskasse som er etablert i annen stat innenfor EØS-området, og som har adgang til her i riket å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring.

(3) Loven gjelder også for Svalbard, jf. lov om Svalbard av 17. juli 1925 nr. 11 § 1 annet ledd.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 124 (ikr. 1 jan 2006), 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 633), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 1-2. Definisjoner

(1) I loven betyr:

a. Pensjonsordning: Foretakspensjonsordning som nevnt i § 1-1 (2).
b. Regelverket: Pensjonsforsikringsavtalen med tilhørende vilkår og pensjonsplan.
c. Pensjonsplan: Den del av regelverket som gjelder fastsettelsen av pensjonsytelsene.
d. Premiereserve: Avsetning til dekning av kontraktsmessige

forpliktelser overfor de forsikrede, inklusive administrasjonsreserve til dekning av fremtidige kostnader.

e. Pensjonistenes overskuddsfond: Fond for overskudd tilordnet premiereserve knyttet til pensjoner under utbetaling.
f. Beregningsgrunnlag: Det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen.
g. Folketrygdens grunnbeløp (G): Det til enhver tid gjeldende grunnbeløpet i folketrygden.
h. Lønn: Skattepliktig lønnsinntekt, beregnet personinntekt og godtgjørelse til deltaker for arbeidsinnsats i selskap med deltakerfastsetting.
i. Ytelsesbasert alderspensjon: Alderspensjon som gir rett til ytelser fastsatt etter § 5-2 første ledd a, b eller c, beregnet i samsvar med bestemmelser i regelverket.
j. Engangsbetalt alderspensjon: Alderspensjon tilsvarende de rettigheter som angitt i § 5-2 annet ledd, beregnet i samsvar med bestemmelser i regelverket.
k. Innskuddspremie: Premie som foretaket etter innskuddspremieplanen skal innbetale for de enkelte medlemmer og som årlig skal benyttes til å gi medlemmene rett til alderspensjon i samsvar med bestemmelser i regelverket.
l. Innskuddspremieplan: Plan som angir hvordan de årlige innskuddspremier for medlemmene skal beregnes.
m. Opptjeningsalder: Den alder som er fastsatt i regelverket etter § 4-1 og som angir når medlemmenes rett til alderspensjon etter regelverket vil være opptjent.

(2) I loven betyr:

a. Foretak: Aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap, enkeltpersonforetak og ethvert annet rettssubjekt som har arbeidstaker i sin tjeneste.
b. Konsern: Konsern som nevnt i aksjeloven § 1-3 og allmennaksjeloven § 1-3, likevel slik at morselskapet ikke må være aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
c. Medlemmer: Arbeidsgiveren og de arbeidstakere som oppfyller opptaksvilkårene i regelverket for pensjonsordningen. Som medlem regnes også alderspensjonist som har tatt ut alderspensjon fra ordningen rett etter avsluttet arbeidsforhold, samt arbeidstaker som er blitt ufør mens han var i foretakets tjeneste og som det betales premie eller innskudd for i henhold til forsikring av premie- eller innskuddsfritak ved uførhet.

d. Barn: Medlemmets barn, herunder stebarn og fosterbarn.
e. Registrert partner: Partner i registrert partnerskap der partnerne ikke har samtykket til å omgjøre partnerskapet til ekteskap.
f. Samboer: Person som medlemmet:
    1. har felles bolig og felles barn med, eller
    2. lever sammen med i ekteskaps- eller partnerskapslignende forhold når det godtgjøres at forholdet har bestått uavbrutt i de siste fem årene før dødsfallet, og det ikke forelå forhold som ville hindre at lovlig ekteskap eller partnerskap ble inngått.
g. Forsikrede: Pensjonsordningens medlemmer, deres ektefelle, barn, registrert partner og samboer når de er sikret eller mottar pensjon etter regelverket.

Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 16 juni 2006 nr. 30, 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 1-3. Forskrifter

(1) Kongen kan fastsette nærmere regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven her.

Del 2. Pensjonsordningen

Kapittel 2. Opprettelse av pensjonsordninger

I. Pensjonsordning med foretakspensjon

Overskriften tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742).

§ 2-1. Adgang til å opprette pensjonsordning

(1) Et foretak kan opprette pensjonsordning i samsvar med reglene i loven her

for å sikre arbeidstakere i foretaket og andre forsikrede pensjonsytelser i tillegg til de ytelser som til enhver tid utbetales i henhold til lov om folketrygd. Regelverket for pensjonsordningen skal i sin helhet være i samsvar med bestemmelsene i loven her med tilhørende forskrifter.
(2) Pensjonsordningen skal gi rett til alderspensjon utformet enten som ytelsesbasert alderspensjon eller som engangsbetalt alderspensjon. Foretaket skal tegne forsikring som gir rett til premie- eller innskuddsfritak ved uførhet i samsvar med uføregraden etter reglene i § 6-6.
(3) Pensjonsordningen kan i tillegg til alderspensjon gi rett til uførepensjon etter tjenestepensjonsloven til medlemmer som helt eller delvis mister inntektsevnen. Pensjonsordningen kan også gi rett til pensjon til etterlatt barn, ektefelle, registrert partner og samboer. Det kan opprettes særskilt pensjonsordning for rett til uførepensjon etter tjenestepensjonsloven og særskilt pensjonsordning for rett til pensjoner til etterlatte etter kapittel 7 i loven her.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 2-2. Minstekrav til foretakspensjonsordninger

(1) Et foretak kan opprette pensjonsordning i henhold til loven her dersom foretaket har:

a. minst to personer i foretaket som begge har en arbeidstid og lønn som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling,
b. minst én arbeidstaker uten eierinteresse i foretaket som har en arbeidstid og lønn i foretaket som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling, eller
c. personer i foretaket som hver har en arbeidstid og lønn som utgjør 20 prosent eller mer av full stilling, og som til sammen utfører arbeid som tilsvarer minst to årsverk.

(2) Pensjonsordning kan også opprettes i pensjonskasse som er i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av forsikringsvirksomhetsloven. Skal pensjonskassen ha mindre enn 50 medlemmer, skal vedtektene for pensjonskassen inneholde særlige bestemmelser om gjenforsikring av forsikringsrisiko og begrensning av risiko knyttet til kapitalforvaltningen slik at medlemmenes rett til pensjon er betryggende sikret. Finanstilsynet fastsetter nærmere regler om dette.
(3) Dersom foretaket ved utløpet av et kalenderår ikke oppfyller vilkårene i

første ledd, og foretaket heller ikke i løpet av et kalenderår igjen oppfyller vilkårene, skal pensjonsordningen opphøre og avvikles etter reglene i kapittel 15. Pensjonsordning i pensjonskasse som i en periode på seks måneder ikke oppfyller vilkårene i annet ledd, skal opphøre og avvikles etter reglene i kapittel 15 eller videreføres som pensjonsforsikring i samsvar med første ledd.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 124 (ikr. 1 jan 2006), 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 693), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 2-3. Pensjonsplan

(1) Det skal fastsettes en pensjonsplan som angir vilkårene for og omfanget av pensjonsytelsene. Har pensjonsordningen engangsbetalt alderspensjon, skal pensjonsplanen også inneholde en innskuddspremieplan i samsvar med § 5-2 fjerde ledd.
(2) Ytelser opptjent etter pensjonsplanen skal være garantert av forsikringsselskapet for så vidt annet ikke følger av reglene om kollektivt investeringsvalg i § 11-1 a eller investeringsvalg for det enkelte medlem i § 11-2. For fripolise tilknyttet egen investeringsportefølje gjelder reglene i §§ 4-7 a og 4-7 b.
(3) Pensjonsplanen skal gjelde for alle arbeidstakere og andre forsikrede som omfattes av pensjonsordningen, med mindre annet følger av loven her med tilhørende forskrift.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 653), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 14 des 2012 nr. 84 (ikr. 1 sep 2014 iflg. vedtak 2 juli 2014 nr. 932).

§ 2-4. Styringsgruppe

(1) Foretak som har pensjonsordning som omfatter 15 eller flere medlemmer eller har pensjonsordning med kollektivt investeringsvalg etter § 11-1 a, skal opprette en styringsgruppe for pensjonsordningen på minst tre personer. Minst en av personene skal velges av og blant medlemmene.
(2) Styringsgruppen skal uttale seg om saker som gjelder forvaltningen og praktiseringen av pensjonsordningen. Regelverket skal behandles av styringsgruppen før det vedtas eller endres.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr.

1353), 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 653).

§ 2-5. Livsforsikringsselskapets plikter

(1) Et livsforsikringsselskap kan bare tegne «Foretakspensjonsordning med skattefordel» når forsikringsavtalen og pensjonsordningen er i samsvar med loven her med tilhørende forskrifter.
(2) Livsforsikringsselskapet skal påse at foretaket avgir skriftlig erklæring om at foretaket ikke har opprettet eller er tilsluttet annen pensjonsordning. Oversendelse kan skje ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom det er benyttet en betryggende metode som autentiserer avsender og sikrer kravets innhold. Dersom foretaket har annen pensjonsordning må forsikringsselskapet påse at samtlige pensjonsordninger sett i sammenheng, er i samsvar med loven her med tilhørende forskrifter.
(3) Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder så langt de passer for pensjonskasser.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475).

§ 2-6. Skatteforhold

(1) Det skal fremgå av regelverket for pensjonsordningen, premiekvitteringer og meldinger til skattemyndighetene at dokumentene gjelder foretakspensjonsordning etter loven her.
(2) Premiekvitteringer og meldinger til skattemyndighetene skal inneholde spesifiserte opplysninger om de innbetalinger som foretaket har foretatt av årets premie, tilskudd til premiefond og tilskudd til pensjonistenes overskuddsfond.
(3) Er årets premie betalt ved overføring fra premiefondet, skal dette angis særskilt. Tilsvarende gjelder ved tilbakeføring av premiefondsmidler til foretaket.
(4) Forsikringsselskapet, pensjonskassen og foretaket er ansvarlig for at opplysninger som nevnt i denne bestemmelsen er riktige. Det samme gjelder institusjon som forvalter premiefond.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 2-7. Tilsyn

(1) Finanstilsynet fører tilsyn med foretakspensjonsordninger.
(2) Finner Finanstilsynet at en pensjonsordning er eller forvaltes i strid med lov eller forskrift, kan Finanstilsynet pålegge forsikringsselskapet eller pensjonskassen å rette på forholdet innen en fastsatt frist.
(3) Finner Finanstilsynet at en beregning eller fordeling av midler er foretatt i strid med gjeldende regler, kan Finanstilsynet kreve at beregningen eller fordelingen endres innen en fastsatt frist.
(4) Dersom frist gitt i medhold av annet og tredje ledd ikke overholdes, kan Finanstilsynet gi nærmere retningslinjer for virksomheten, oppnevne nytt styre eller styringsgruppe for pensjonsordningen, eller bestemme at pensjonsordningen skal opphøre og avvikles etter bestemmelsene i kapittel 15.
(5) Bestemmer Finanstilsynet at pensjonsordningen skal opphøre, skal tilsynet gi melding om vedtaket til Skattedirektoratet.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 2-8. Informasjon til arbeidstakerne

(1) Foretaket skal gi arbeidstakerne en skriftlig oversikt over regelverket for pensjonsordningen. Det skal legges vekt på å gi arbeidstakerne et godt bilde av medlemmenes rettigheter, premiene og hvilken alderspensjon disse kan ventes å gi. Tilsvarende gjelder opplysninger om forsikring som vil gi uføreytelser eller ytelser til etterlatte.
(2) Foretaket skal gi arbeidstakerne skriftlig opplysning om endringer i regelverket av betydning. Krav om skriftlighet i eller i medhold av loven her er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon. Opplysninger som har betydning for arbeidstakers pensjonsrettigheter kan likevel bare gis ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom den enkelte arbeidstaker har gitt uttrykkelig samtykke til dette.
(3) Foretaket skal på anmodning fra en arbeidstaker gi informasjon om vilkårene for opptjening av rett til pensjon, hvilken betydning det har for pensjonsrettighetene å avslutte arbeidsforholdet, verdien av de opptjente pensjonsrettigheter og vilkårene for forvaltning og regulering av opptjente pensjonsrettigheter.
(4) Kongen kan fastsette regler om hvilken informasjon som skal gis fra institusjon eller foretak i tilknytning til ordningen.
Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), endret ved lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des

2001 nr. 1475), 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

II. Parallelle pensjonsordninger

Overskriften tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742).

§ 2-9. Adgang til å ha parallelle pensjonsordninger

(1) Et foretak med pensjonsordning etter loven her kan samtidig ha en pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven og pensjonsordning etter tjenestepensjonsloven (parallelle pensjonsordninger). Et foretak kan også ha to pensjonsordninger etter loven her dersom den ene har ytelsesbasert og den andre engangsbetalt alderspensjon.
(2) For et foretak som etter første ledd har flere pensjonsordninger, gjelder følgende:

a. ingen arbeidstaker kan på samme tid være medlem av mer enn en av ordningene,
b. regelverket i ordningene skal utformes slik at alderspensjonsytelsene står i et rimelig forhold til hverandre og slik at urimelig forskjellsbehandling av grupper av arbeidstakere unngås,
c. rett til ytelser ved uførhet og til etterlatte skal være utformet på samme måte i ordningene.

(3) Bestemmelsene i annet ledd gjelder tilsvarende ved endring av regelverket for en eller flere av pensjonsordningene.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

§ 2-10. Arbeidstakernes valgrett

(1) Når et foretak oppretter parallelle ordninger, skal hver enkelt arbeidstaker ha rett til å velge hvilken pensjonsordning vedkommende skal være medlem av. Det kan likevel fastsettes i regelverket at arbeidstakerorganisasjoner som har medlemmer ansatt i foretaket kan velge ordning for sine medlemmer. Det skal

fastsettes i regelverket hvilken ordning arbeidstaker som ikke foretar noe valg etter første punktum skal være medlem av.
(2) Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende for arbeidstaker som blir ansatt i foretaket.
(3) En arbeidstaker kan ikke velge å bli medlem av en pensjonsordning dersom reglene om medlemskap som gjelder for ordningen er til hinder for at arbeidstakeren opptas som medlem.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742).

§ 2-11. Flytting av medlemskap

(1) Regelverket skal inneholde bestemmelser om i hvilke tilfeller en arbeidstaker kan flytte sitt medlemskap til en av de andre pensjonsordningene.
(2) En arbeidstaker skal i alle tilfelle ha rett til flytting av medlemskap ved vesentlig endring av innskudds- eller ytelsesplan eller av regelverket for øvrig i en av pensjonsordningene, dersom endringen er av betydning for fremtidige rettigheter i ordningen.
(3) Ved flytting av medlemskap gjelder bestemmelsene om opphør av medlemskap tilsvarende. Grensen på 12 måneder i § 4-6 annet ledd gjelder samlet medlemskap i de to ordningene.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), endret ved lov 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

III. Kombinerte pensjonsordninger

Overskriften tilføyd ved lov 7 juni 2002 nr. 17 (ikr. 1 des 2003 iflg. vedtak 3 nov 2003 nr. 1293).

§ 2-12. Adgang til å ha kombinerte pensjonsordninger

(1) Et foretak som har ordning med ytelsesbasert alderspensjon etter loven her, kan supplere denne med en pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven, en pensjonsordning etter tjenestepensjonsloven eller en pensjonsordning med engangsbetalt alderspensjon etter loven her (kombinerte pensjonsordninger).
(2) For kombinerte pensjonsordninger etter første ledd gjelder følgende:

a. samtlige ansatte som omfattes av regelverkets bestemmelser om medlemskap i pensjonsordningen med ytelsesbasert alderspensjon, skal være medlem av begge pensjonsordningene,
b. innskuddspensjonen, tjenestepensjonen eller den engangsbetalte alderspensjonen skal utgjøre et tillegg til ytelsene i den ytelsesbaserte alderspensjonsordningen,
c. regelverket i pensjonsordningene skal utformes med sikte på at forskjellsbehandling mellom arbeidstakere unngås så langt det er mulig når det gjelder samlet pensjon sett i forhold til lønn og tjenestetid i foretaket,
d. et foretak kan ikke samtidig ha kombinerte pensjonsordninger og parallelle pensjonsordninger etter § 2-9, tjenestepensjonsloven § 2-10 eller innskuddspensjonsloven § 2-10.

(3) Kongen kan fastsette nærmere regler om utformingen av kombinerte pensjonsordninger. Det kan fastsettes regler om at innskuddene det enkelte år til sikring av innskuddspensjon eller engangsbetalt alderspensjon ikke skal overstige en fastsatt prosent av lønn sett i forhold til pensjonsnivået i den ytelsesbaserte pensjonsordningen.
(4) Dersom pensjonsordningens administrasjonsreserve ikke er tilstrekkelig til å dekke kostnadene knyttet til utstedelse av fripoliser ved opprettelse av kombinerte pensjonsordninger etter paragrafen her, skal de resterende kostnadene først dekkes av midler i premiefondet og deretter ved innbetaling fra foretaket dersom midlene i premiefondet ikke er tilstrekkelige.
(5) Foretaket kan tegne uførepensjon enten i tilknytning til den ytelsesbaserte pensjonsordningen eller i tilknytning til begge pensjonsordningene i den kombinerte ordningen. Den samlede kombinerte ordningen skal legges til grunn ved fastsettelse av uførepensjonens størrelse etter § 6-3[1] første ledd. Dersom uførepensjonen er tegnet kun i tilknytning til foretakets ytelsesbaserte pensjonsordning, skal det fastsettes i regelverket at det skal ytes et tillegg til den uførepensjon som fastsettes på grunnlag av størrelsen på den ytelsesbaserte alderspensjonen.
(6) Forsikring av rett til premie- eller innskuddsfritak ved uførhet etter reglene i § 6-6 skal knyttes til begge pensjonsordningene.
(7) Foretaket kan tegne pensjon til etterlatte enten i tilknytning til den ytelsesbaserte pensjonsordningen eller i tilknytning til begge pensjonsordningene i den kombinerte ordningen. Den samlede kombinerte ordningen kan legges til grunn ved fastsettelse av etterlattepensjonens størrelse etter kapittel 7. Dersom etterlattepensjonen er tegnet kun i tilknytning til foretakets ytelsesbaserte pensjonsordning, kan det fastsettes i regelverket at det skal ytes et tillegg til den etterlattepensjon som fastsettes på

grunnlag av størrelsen på den ytelsesbaserte alderspensjonen. Innskuddspensjonsloven § 7-4 femte ledd gjelder tilsvarende ved kombinerte pensjonsordninger dersom etterlatt ektefelle, registrert partner eller samboer gis pensjon etter reglene i innskuddspensjonsloven § 7-4 tredje ledd.
(8) Bestemmelsen i annet ledd gjelder likevel ikke pensjonsordning for arbeidstakere som omfattes av foretakspensjonsloven § 3-9 annet ledd.
Tilføyd ved lov 7 juni 2002 nr. 17 (ikr. 1 des 2003 iflg. vedtak 3 nov 2003 nr. 1293) som endret ved lov 13 des 2002 nr. 75, endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).
1 Inkurie: Paragrafen er opphevet.

Kapittel 3. Medlemskap i pensjonsordningen

§ 3-1. Krav til regelverket

(1) Regelverket skal inneholde bestemmelser om medlemskap og opptak av medlemmer.
(2) I regelverket kan det gjøres unntak eller fastsettes særlige vilkår for særlige grupper av arbeidstakere for så vidt bestemmelsene er i samsvar med loven her med tilhørende forskrifter.

§ 3-2. Alminnelige regler om medlemskap

(1) Arbeidstakere i foretaket kan opptas i dets pensjonsordning.
(2) Pensjonsordningen kan også omfatte arbeidsgiveren og annen person som må anses som innehaver av foretaket. Bestemmelsen i § 3-5 gjelder tilsvarende. Finanstilsynet kan gi nærmere regler om hvilke personer som skal omfattes av dette ledd.
(3) Personer som ikke er pliktig medlem i folketrygden med medlemskap som omfatter opptjening av pensjonsrettigheter, kan ikke være medlem av pensjonsordningen med mindre annet følger av forskrift fastsatt av Kongen.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

I. Rett og plikt til medlemskap

§ 3-3. Hvem skal være medlem

(1) Pensjonsordningen skal omfatte alle arbeidstakere i foretaket som har fylt 13 år, med mindre annet er fastsatt i loven her eller i forskrifter fastsatt av Kongen.
(2) En arbeidstaker skal være medlem selv om det for tiden ikke opptjenes rett til pensjon i tillegg til ytelsene etter lov om folketrygd.
(3) Arbeidstakere som er medlemmer av en annen pensjonsordning som foretaket betaler premie eller avgift til og som gir ytelser av minst tilsvarende verdi, skal ikke være medlemmer av pensjonsordningen, med mindre annet er fastsatt i regelverket.
Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

§ 3-4. Nye arbeidstakere

(1) En arbeidstaker som ansettes av foretaket og som fyller de øvrige vilkårene for medlemskap i pensjonsordningen, opptas som medlem når arbeidstakeren har mottatt samlet lønn fra foretaket med et beløp som tilsvarer rapporteringspliktig lønn i a-meldingen, med mindre annet følger av forskrift fastsatt av departementet. I regelverket for pensjonsordningen kan det fastsettes lavere eller ingen minstekrav til lønn for opptak i pensjonsordningen. Dersom pensjonsordningen ikke har minstekrav til lønn, skal arbeidstakeren opptas som medlem fra første arbeidsdag i foretaket.
(2) Forsikringsvirksomhetsloven kapittel 6 gjelder ved flytting til pensjonsordningen av premiereserve og andre midler knyttet til fripolise for opptjent pensjon.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776), 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

§ 3-5. Arbeidstakere i deltidsstilling

Opptjent pensjon for arbeidstaker i deltidsstilling skal utgjøre en forholdsmessig del av den pensjon som ville være opptjent dersom arbeidstakeren hadde hatt fulltidsstilling.

Endret ved lov 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

§ 3-6. Arbeidstakere med permisjon

(1) Arbeidstaker som har permisjon for et fastsatt tidsrom og som forutsettes å gjenoppta arbeid i foretaket etter endt permisjon, skal være medlem av pensjonsordningen i permisjonstiden.
(2) Bestemmelsene i første ledd kan fravikes for permisjon i henhold til avtale ved at det i regelverket fastsettes:

a. særlige regler om opptjening av pensjon mens permisjonen varer, eller
b. at medlemskapet skal opphøre fra permisjonstidspunktet.

Det samme gjelder for permisjon i henhold til lov dersom arbeidstakeren er medlem av en annen pensjonsordning i permisjonstiden.

(3) Regelverket kan fastsette at arbeidstakere som er permitterte som følge av driftsinnskrenkninger m.v. skal være medlemmer av pensjonsordningen.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652), 17 april 2020 nr. 20, 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), tidligere § 3-7, 17 april 2020 nr. 20 (i kraft 1 mars 2022. Forlenget til og med 30 juni 2021 iflg. res 9 okt 2020 nr. 2004, forlenget til og med 30. september 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2029, forlenget til og med 31. oktober 2021 iflg. res. 24 sep 2021 nr. 2842, forlenget til og med 31. desember 2021 iflg. res. 29 okt 2021 nr. 3105, forlenget til og med 28. februar 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3812, fjerde og femte ledd ble opphevet).

§ 3-7. Arbeidstakere som ikke er arbeidsføre

(1) Arbeidstaker som ikke er arbeidsfør på den tid arbeidstakeren ellers skulle opptas som medlem, skal først bli medlem av pensjonsordningen når arbeidstakeren begynner å arbeide i stillingen, med mindre annet er fastsatt i regelverket.
Endret ved lov 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), tidligere § 3-8.

II. Eldre og pensjonerte arbeidstakere

§ 3-8. Eldre arbeidstakere

(1) En arbeidstaker skal tas opp som medlem av pensjonsordningen etter bestemmelsene i §§ 3-3 til 3-7 selv om arbeidstakeren ved ansettelsen har mindre enn 10 år igjen til opptjeningsalderen etter § 4-1.
(2) I regelverket kan det for slike arbeidstakere eller for bestemte grupper av slike arbeidstakere likevel bestemmes at de som har mindre enn et fastsatt antall år igjen til opptjeningsalderen etter § 4-1, ikke skal tas opp som medlemmer eller bare skal opptas på særskilte vilkår. Arbeidstakere som ikke opptas som medlemmer i foretakspensjonsordningen, skal sikres alderspensjon ved engangsbetalt alderspensjon eller etter innskuddspensjonsloven.
(3) Bestemmelser i regelverket om medregning av tidligere tjenestetid skal ikke gjelde for arbeidstakere som har mindre enn 10 år igjen til opptjeningsalderen etter § 4-1 når de opptas, med mindre annet er fastsatt i regelverket.
(4) Bestemmelsene i annet og tredje ledd gjelder ikke ordning med engangsbetalt alderspensjon.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), tidligere § 3-9.

§ 3-9. Arbeidstakere som har nådd opptjeningsalderen

(1) Arbeidstakere som blir ansatt i stilling i foretaket etter å ha nådd opptjeningsalderen etter § 4-1, har ikke rett til å bli medlem i pensjonsordning med ytelsesbasert alderspensjon.
(2) Slike arbeidstakere skal sikres alderspensjon ved engangsbetalt alderspensjon eller etter innskuddspensjonsloven, med mindre de tas opp som medlem på særlige vilkår.
Endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), tidligere § 3-10.

§ 3-10. Arbeidstakere som tar ut alderspensjon

(1) Arbeidstaker som etter uttak av alderspensjon fra pensjonsordningen fortsatt har fulltids- eller deltidsstilling i foretaket, har krav på at årlig premie

innbetales til pensjonsordningen inntil arbeidstakeren når opptjeningsalderen etter § 4-1.
(2) Etter at arbeidstakeren har nådd opptjeningsalderen, gjelder reglene om opptjening av rett til pensjon i § 4-5.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), tidligere § 3-11.

Kapittel 4. Opptjening av pensjon

I. Alminnelige regler

§ 4-1. Opptjeningsalder

(1) I regelverket for pensjonsordningen skal det legges til grunn at de rettigheter til alderspensjon som medlemmene erverver i samsvar med regelverket, vil være opptjent når medlemmene fyller 67 år (opptjeningsalderen). Opptjeningsalderen kan settes høyere enn 67 år.
(2) I regelverket for pensjonsordning med ytelsesbasert alderspensjon skal det legges til grunn at retten til full alderspensjon vil være opptjent av medlemmer som ved nådd opptjeningsalder har en pensjonsgivende tjenestetid som oppfyller minstekravet til tjenestetid fastsatt etter § 4-3 første ledd.
(3) Kongen kan fastsette lavere opptjeningsalder enn 67 år for stillinger som:

a. medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning for de ansatte, eller
b. krever at de ansatte har særlige fysiske eller psykiske egenskaper for at arbeidet skal bli tilfredsstillende utført på forsvarlig måte.

Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 4-2. Opptjent pensjon

(1) Opptjent ytelsesbasert alderspensjon for et medlem skal til enhver tid utgjøre en så stor del av full alderspensjon for medlemmet i henhold til pensjonsplanen, som medlemmets pensjonsgivende tjenestetid fra medlemmet er opptatt i pensjonsordningen og til beregningstidspunktet utgjør i forhold til den tjenestetid ved nådd opptjeningsalder som kreves for rett til full pensjon (lineær opptjening). Den pensjonsgivende tjenestetiden som kreves for at et

medlem skal ha rett til full alderspensjon, beregnes for det enkelte medlem og utgjør tiden fra medlemmet er opptatt i pensjonsordningen og og til medlemmet vil nå den opptjeningsalder som er fastsatt i regelverket, likevel slik at det i alle tilfelle skal kreves en tjenestetid ved nådd opptjeningsalder som minst tilsvarer kravet til tjenestetid fastsatt i regelverket etter § 4-3 første ledd.
(2) Har pensjonsordningen engangsbetalt alderspensjon, skal opptjent pensjon til enhver tid utgjøre summen av de rettigheter til pensjon som medlemmet har ervervet i samsvar med regelverket og beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen. Avkastning i tillegg til midler tilført etter beregningsgrunnlaget skal hvert år benyttes som engangspremie for forhøyelse av opptjent pensjon. Forvaltes midler knyttet til alderspensjon med kollektivt investeringsvalg etter § 11-1 a eller med investeringsvalg for det enkelte medlem etter § 11-2, skal opptjent pensjon likevel ikke overstige den rett til pensjon som etter beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen motsvarer den premiereserven medlemmet har opptjent til enhver tid.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), tidligere § 4-3, 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 653), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

II. Ytelsesbasert pensjon

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 4-3. Krav til tjenestetid

(1) I regelverket skal det kreves en tjenestetid i foretaket på minst 30 år ved den opptjeningsalder som er fastsatt etter § 4-1, men ikke mer enn 40 år, for å ha rett til fulle pensjonsytelser.
(2) Tjenestetiden regnes fra første arbeidsdag i foretaket. Det skal sees bort fra tjenestetid før opprettelsen av pensjonsordningen når ikke annet er fastsatt i regelverket.
(3) Ved beregning av etterlattepensjon og av uførepensjon regnes tjenestetiden fram til det tidspunkt medlemmet ville ha nådd opptjeningsalderen.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), tidligere § 4-2, 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 4-4. Skifte av stilling i foretaket

(1) Dersom en arbeidstaker før fastsatt opptjeningsalder går over fra fulltidsstilling til deltidsstilling, skal pensjon opptjent som følge av tjenestetid etter endringstidspunktet utgjøre en forholdsmessig del av den pensjon som ville være opptjent i full stilling. Har en arbeidstaker ved nådd opptjeningsalder en samlet tjenestetid i det samme foretaket på mer enn kravet til tjenestetid etter § 4-3 første ledd, kan det ses bort fra at tjenestetid ut over det fastsatte minste antall år er i deltidsstilling.
(2) Dersom lønnen til en arbeidstaker blir satt ned som følge av skifte av stilling eller annen endring av arbeidsoppgavene, gjelder følgende fra og med endringstidspunktet:

a. pensjonen skal beregnes ut fra den nye lønnen. I regelverket kan det likevel fastsettes at høyere lønn skal legges til grunn dersom skifte av stilling som medfører lønnsreduksjon skjer i løpet av de siste 10 årene før nådd opptjeningsalder,
b. tjenestetiden før endringstidspunktet skal medregnes ved beregning av pensjonen, og
c. det skal utstedes fripolise etter reglene i §§ 4-7 til 4-9 som sikrer arbeidstakerens rett til den del av opptjent pensjon på endringstidspunktet som overstiger den pensjon som da ville vært opptjent om lønnen etter bokstav a legges til grunn ved beregningen.

(3) Dersom en arbeidstaker skifter stilling i foretaket og dette fører til endring av opptjeningsalderen, skal opptjent pensjon beregnes særskilt for den tjenestetid arbeidstakeren har i hver av stillingene. I regelverket kan det likevel fastsettes at opptjent pensjon skal beregnes ut fra samlet tjenestetid i foretaket og opptjeningsalderen i den nye stillingen.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 4-5. Medlem som har nådd opptjeningsalderen

(1) Opptjening av ytelsesbasert foretakspensjon opphører når arbeidstakere har fylt 75 år.
(2) Medlem som ved nådd opptjeningsalder ikke har opptjent full pensjon etter § 4-2 første ledd annet punktum, og som fortsatt har stilling i foretaket, skal godskrives etterfølgende tjenestetid. Ved beregningen av pensjonsopptjening etter nådd opptjeningsalder skal det ses bort fra endringer i lønn og beregnet

folketrygd for medlemmet etter nådd opptjeningsalder. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 4-4 tilsvarende.
(3) For medlem som har opptjent rett til full pensjon, og som fortsatt har stilling i foretaket, gjelder § 3-9 annet ledd tilsvarende.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

III. Opphør av medlemskap. Fripolise

Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), endret avsnittsnummeret fra II.

§ 4-6. Opphør av medlemskap

(1) Et medlem som slutter i foretaket uten samtidig å ta ut alderspensjon fra ordningen, opphører ved fratredelsen å være medlem av pensjonsordningen.
(2) Medlemmet beholder sin rett til opptjent pensjon og tilhørende premiereserve ved fratredelsen, samt en forholdsmessig andel av pensjonsordningens bufferfond. Dette gjelder likevel ikke dersom tjenestetiden ved fratredelsen er kortere enn 12 måneder.
(3) Premiereserven kan ikke utbetales til medlemmet.
Endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 4-7. Rett til fripolise

(1) Når et medlem slutter i foretaket med rett til opptjent pensjon, skal pensjonsinnretningen sørge for at det utstedes fripolise som sikrer medlemmet rett til opptjent pensjon og tilhørende premiereserve og en forholdsmessig andel av bufferfond. Tilsvarende gjelder for medlem av ordning etter § 11-2 som slutter med rett til straks begynnende alderspensjon. Er opptjent premiereserve knyttet til alderspensjon mindre enn 50 prosent av folketrygdens grunnbeløp, har medlemmet likevel bare rett til at premiereserven og en forholdsmessig andel av bufferfond blir overført til annen foretakspensjonsordning eller individuell pensjonsavtale etter lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning. Er opptjent premiereserve knyttet til alderspensjon mellom 50 og 150 prosent av folketrygdens grunnbeløp, kan medlemmet kreve at

premiereserven og en forholdsmessig andel av bufferfond blir overført til annen foretakspensjonsordning eller individuell pensjonsavtale etter lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning.
(2) Fripolise i henhold til foretakspensjonsforsikring skal utstedes av livsforsikringsselskapet som har tegnet forsikringen. Er pensjonsordningen i en pensjonskasse, utstedes fripolise etter reglene i § 4-8. Fripolise kan utstedes elektronisk dersom arbeidstakeren uttrykkelig godtar dette.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 27 juni 2008 nr. 62 (ikr. 31 des 2008), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 4-7 a. Fripolise med investeringsvalg

(1) Ved utstedelse av fripolise kan fripoliseinnehaveren og pensjonsinnretningen avtale at midler som angitt i tredje punktum skal forvaltes som en egen investeringsportefølje tilordnet fripolisen. Avtalen skal angi hvordan porteføljen skal settes sammen og hvilken adgang fripoliseinnehaveren har til å endre sammensetningen. En slik avtale kan bare omfatte midler tilsvarende premiereserven knyttet til alderspensjon med tilhørende bufferfond og administrasjonsreserve knyttet til fripolisen.
(2) Avtale etter første ledd kan også omfatte kompensasjon fra pensjonsinnretningen til fripoliseinnehaveren for bortfall av rentegarantien. Kompensasjonen skal reflektere verdien av rentegarantien på avtaletidspunktet, basert på realistiske forutsetninger om fremtidig renteutvikling. Kompensasjonen skal tilføres investeringsporteføljen tilknyttet fripoliseinnehaveren.
(3) Fripolisekontoen skal tilordnes avkastningen av investeringsporteføljen. Fripoliseinnehaveren bærer risikoen for at verdien av investeringsporteføljen blir redusert, hvis ikke noe annet er fastsatt i avtale med pensjonsinnretningen.
(4) Pensjonsinnretningen kan kreve vederlag for administrasjon og forvaltning av fripolisen, for fripoliseinnehaverens bruk av rett til å endre investeringsporteføljen, samt for eventuell avkastningsgaranti knyttet til fripolisen. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om vederlag knyttet til fripolisen og om dekning av vederlag ved belastning av fripolisekontoen.
(5) Ved uttak av alderspensjon gjelder reglene i §§ 5-7 a til 5-7 d. Årlig alderspensjon beregnes med utgangspunkt i investeringsporteføljens verdi på uttakstidspunktet. Midlene knyttet til fripolisen skal på uttakstidspunktet overføres til alminnelig forvaltning i kollektivporteføljen, med mindre

fripoliseinnehaveren krever at midlene knyttet til fripolisen fortsatt skal forvaltes som egen investeringsportefølje. Hvis fripolisen fortsatt skal forvaltes som egen investeringsportefølje, skal årlig alderspensjon beregnes ut fra investeringsporteføljens verdi ved hver utbetaling. Kongen kan gi nærmere regler om beregning og utbetaling av årlig alderspensjon fra fripolisen i forskrift.
(6) Før det inngås avtale om utstedelse av fripolise tilordnet egen investeringsportefølje, skal pensjonsinnretningen skriftlig opplyse fripoliseinnehaveren om at:

a. investeringsporteføljen tilordnet fripolisen vil bli forvaltet for fripoliseinnehaverens regning og risiko,
b. pensjonsytelsene bestemmes ut fra verdien av porteføljen på tidspunktet for uttak av pensjon,
c. pensjonsinnretningens ansvar for avkastningsresultatet og verdiutviklingen over tid bortfaller med mindre annet er avtalt, og at
d. pensjonsinnretningen har rett til vederlag som nevnt i fjerde ledd.

For hvert forhold det opplyses om etter bokstav a til d skal det samtidig opplyses skriftlig om hvilke vilkår som gjelder for en fripolise som undergis alminnelig forvaltning. Hvis avtalen omfatter kompensasjon etter annet ledd skal det gis skriftlig informasjon om hvordan kompensasjonen er beregnet.

(7) Pensjonsinnretningen har plikt til å kartlegge fripoliseinnehaverens behov og ønske om risiko og til å opplyse om eventuelle forhold som tilsier at en avtale om forvaltning av fripolisen i en egen investeringsportefølje ikke vil være i fripoliseinnehaverens interesse. Før det inngås avtale om utstedelse av fripolise tilordnet en egen investeringsportefølje, skal pensjonsinnretningen i alle tilfelle gi fripoliseinnehaveren råd om sammensetningen av investeringsporteføljen tilpasset blant annet gjenstående tid til uttak av alderspensjon og størrelsen av midlene knyttet til fripolisen. Når fripoliseinnehaveren har nådd en alder med få år igjen til uttak av pensjon, skal pensjonsinnretningen gi råd om risikoreduserende tiltak. En skriftlig sammenfatning av de opplysninger og råd som pensjonsinnretningen gir etter leddet her, skal sendes fripoliseinnehaveren. Kongen kan gi nærmere regler om pliktig informasjon og rådgivning i forskrift.
Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 84 (ikr. 1 sep 2014 iflg. vedtak 27 juni 2014 nr. 884), endret ved lover 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 4-7 b. Investeringsvalg knyttet til utstedte fripoliser

(1) Er det utstedt fripolise med kontraktsfastsatte ytelser, kan fripoliseinnehaveren og pensjonsinnretningen avtale at midler som angitt i tredje punktum skal forvaltes som en egen investeringsportefølje tilordnet fripolisen. Avtalen skal angi hvordan porteføljen skal settes sammen og hvilken adgang fripoliseinnehaveren har til å endre sammensetningen. En slik avtale kan bare omfatte midler tilsvarende premiereserven knyttet til alderspensjon med tilhørende bufferfond og administrasjonsreserve knyttet til fripolisen.
(2) Bestemmelsene i § 4-7 a annet til syvende ledd gjelder tilsvarende for en fripolise utstedt etter paragrafen her.
Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 84 (ikr. 1 sep 2014 iflg. vedtak 27 juni 2014 nr. 884), endret ved lover 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 4-8. Særregler for pensjonskasser

(1) En pensjonskasse kan inngå avtale med et livsforsikringsselskap som nevnt i § 1-1 annet ledd om at selskapet skal utstede fripolise til medlemmer som slutter i foretaket. Et medlems premiereserve ved fratredelsen skal i tilfelle beregnes etter selskapets beregningsgrunnlag.
(2) Pensjonskassen skal inngå slik avtale om utstedelse av fripolise til medlemmer som slutter i foretaket dersom pensjonskassen etter sin tillatelse ikke har adgang til å utstede fripoliser.
(3) Når fripolise ikke skal utstedes av et livsforsikringsselskap, utstedes fripolisen av pensjonskassen. Bestemmelsene i § 4-7 første ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 4-9. Forsikringsforholdet etter fripolise

(1) Fripolisen utgjør et eget rettsforhold mellom den som har mottatt fripolisen og livsforsikringsselskapet eller pensjonskassen som har utstedt den.
(2) Fortsettelsesforsikring som nevnt i forsikringsavtaleloven § 19-7 skal tegnes på samme vilkår som fripolisen, likevel slik at det kan avtales at forsikringen utvides til å omfatte uførepensjon og pensjoner til etterlatte etter kapittel 6 og 7 i loven her. Årlig premie for fortsettelsesforsikring for engangsbetalt

alderspensjon kan likevel ikke overstige det beløp, justert for utviklingen i folketrygdens grunnbeløp, som ble innbetalt til alderspensjonskontoen siste år arbeidstakeren var medlem av pensjonsordningen.
(3) Reglene om uttak av alderspensjon i §§ 5-1, 5-7 a til 5-7 c gjelder tilsvarende for fripoliser. Det er adgang til å ta ut mindre enn full alderspensjon fra fripoliser etter reglene om gradert uttak i § 5-7 b annet og tredje ledd dersom pensjonsinnretningen samtykker til dette.
(4) Midlene knyttet til en fripolise kan overføres til annet livsforsikringsselskap eller pensjonskasse etter reglene i forsikringsloven[1] kapittel 11.[2] Midlene kan ikke overføres til annet livsforsikringsselskap enn nevnt i § 1-1 annet ledd.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).
1 Inkurie: Lovens korttittel er nå forsikringsvirksomhetsloven, se lov 27 juni 2008 nr. 65.
2 Inkurie: Opphevet, se lov 10 juni 2005 nr. 44 kapittel 6.

§ 4-10. Utenlandske statsborgere

Utenlandske statsborgere som har hatt bopel her i riket i mindre enn tre år, og som slutter i foretaket med rett til opptjent pensjon og som deretter bosetter seg i utlandet, kan bruke tilhørende premiereserve til å sikre pensjonsrettigheter i utenlandsk pensjonsinnretning som ikke omfattes av § 1-1 annet ledd.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

IV. Medregning av tjenestetid i annet foretak

Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), endret avsnittsnummeret fra III.

§ 4-11. Adgang til medregning

(1) Regelverket kan inneholde bestemmelser om medregning av tjenestetid og opptjent pensjon fra medlemskap i annen privat pensjonsordning. For eldre arbeidstakere gjelder § 3-8 tredje ledd.
(2) Medregningen skal gjennomføres ved at arbeidstakeren gis et tillegg i den pensjonsgivende tjenestetid.

(3) I regelverket for en pensjonsordning som har regler om medregning, skal det fastsettes som vilkår for medregning at midler knyttet til pensjon opptjent på grunnlag av tidligere tjenestetid i annet foretak blir overført til pensjonsordningen etter reglene i forsikringsloven[1] kapittel 11.[2]
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 19 des 2003 nr. 121 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1767), 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).
1 Inkurie: Lovens korttittel er nå forsikringsvirksomhetsloven, se lov 27 juni 2008 nr. 65.
2 Inkurie: Opphevet, se lov 10 juni 2005 nr. 44 kapittel 6.

§ 4-12. Regler for medregning

(1) Ved medregning av tjenestetid for medlemskap i annen pensjonsordning skal tillegget i tjenestetid settes lik tjenestetiden i den tidligere ordningen dersom premiereserven for den pensjon som er opptjent der, er minst like stor som premiereserven ville være i den nye ordningen etter like lang opptjeningstid. Ved beregningen av premiereserven i den nye ordningen legges de ytelser som gjelder for arbeidstakeren ved opptaket i den nye ordningen til grunn. Er premiereserven fra den tidligere ordningen mindre, avkortes tillegget i tjenestetid slik at det svarer til den overførte premiereserve.
(2) Foretaket kan likevel beslutte at ved medregning av tjenestetid for medlemskap i annen pensjonsordning skal tillegget i tjenestetid settes lik tjenestetiden i den tidligere ordningen.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 19 des 2003 nr. 121 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1767).

§ 4-13. Overføring av premiereserve

(1) Midler som overstiger den premiereserve som etter § 4-12 medgår for å sikre full medregning av tidligere tjenestetid, herunder midler knyttet til rett til ytelser som ikke kan videreføres i pensjonsordningen, skal sikres ved fripolise etter § 5-9 annet ledd.

V. Fripoliseregister m.v.

Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr.

1353), endret avsnittsnummeret fra IV.

§ 4-14. Registrering av fripoliser

(1) Fripoliser utstedt i henhold til reglene i loven her skal registreres i Fripoliseregisteret. Registeret skal så vidt mulig omfatte fripoliser utstedt i henhold til tidligere gjeldende regler om private tjenestepensjonsordninger.
(2) Kongen gir nærmere regler om opprettelsen av Fripoliseregisteret og om føringen av registeret, samt om adgangen til å innhente opplysninger fra registerføreren. Kongen kan også gi regler om foretakenes, pensjonsinnretningenes og de forsikredes plikt til å gi opplysninger til Fripoliseregisteret.

§ 4-15. Sammenslåing av fripoliser

(1) Arbeidstaker som har flere fripoliser utstedt av samme pensjonsinnretning, kan kreve at rettighetene etter polisene blir slått sammen og at ny fripolise blir utstedt på grunnlag av de samlede rettigheter. Dette gjelder også i tilfelle av flytting som nevnt i § 4-9 femte ledd.
(2) Ved sammenslåing av fripoliser som gir ulike rettigheter, skal det foretas omregning av alderspensjon på grunnlag av premiereserver for alderspensjon på omregningstidspunktet. Samlet forsikringsteknisk kontantverdi skal være den samme før og etter omregningen. Det kan ikke legges til grunn en lavere opptjeningsalder enn 67 år med mindre opptjeningsalderen etter alle fripolisene er lavere enn 67 år.
(3) Kongen kan fastsette nærmere regler om omregning av rettigheter etter fripoliser som slås sammen, herunder regler som gjelder sammenslåing av fripoliser knyttet til uførepensjon og etterlattepensjoner.
(4) Fripolise som gir rett til utbetaling av pensjon når krav om sammenslåing fremsettes, omfattes ikke av sammenslåing etter paragrafen her, med mindre pensjonsinnretningen samtykker.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

Kapittel 5. Alderspensjon

I. Alminnelige regler

§ 5-1. Retten til alderspensjon

(1) Alderspensjon skal ytes fra uttak av alderspensjon etter § 5-7 a og så lenge arbeidstakeren lever.
(2) Det kan fastsettes i regelverket at alderspensjon skal opphøre eller settes ned ved fylte 77 år eller senere, men ikke i noe tilfelle før alderspensjon har vært utbetalt minst i 10 år. Utbetalingstiden for opphørende og livsvarige ytelser kan settes ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig alderspensjon utgjør om lag 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Medlemmet kan kreve at utbetalingstiden for opphørende og livsvarige ytelser settes ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig alderspensjon utgjør om lag 50 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Medlemmet og pensjonsinnretningen kan avtale at opphørende og livsvarige ytelser settes ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig alderspensjon utgjør om lag 100 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Ved omregning etter annet og tredje punktum gjelder § 5-6 annet ledd annet punktum tilsvarende. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om pliktig informasjon og rådgivning som skal gis før det inngås avtale etter fjerde punktum.
(3) For stillinger med rett til uttak av alderspensjon før 62 år kan det likevel fastsettes i regelverket at pensjonen bare skal løpe fram til, eller settes ned ved, fylte 67 år.
(4) Kongen kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra første og annet ledd.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 14 des 2012 nr. 84 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1230), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

§ 5-2. Alderspensjonens størrelse

(1) Ytelsesbasert alderspensjon kan fastsettes til:

a. et beløp fastsatt ut fra lønn og beregnet folketrygd etter § 5-5,
b. en bestemt del av medlemmets lønn, beregnet etter regler angitt i regelverket,

c. et bestemt beløp pr. medlem, fastsatt i forhold til og ikke høyere enn folketrygdens grunnbeløp.

(2) Engangsbetalt alderspensjon tilsvarer summen av de pensjonsrettigheter som et medlem etter regelverket hvert år erverver som følge av innbetaling av årlig innskuddspremie tillagt årlig avkastning.
(3) Endring i lønn som følge av særskilt avtale eller av den alminnelige lønnsutvikling i foretaket, skal tillegges virkning fra det tidspunkt endringen trer i kraft. Det samme gjelder når pensjonen er fastsatt som en bestemt del av folketrygdens grunnbeløp. Ved opptjening av pensjon etter nådd opptjeningsalder gjelder reglene i § 4-5.
(4) I pensjonsordning med engangsbetalt alderspensjon skal innskuddspremieplanen utformes i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av lov om innskuddspensjon kapittel 5. Innskuddspremieplanen skal angi hvor stor del av årlig avkastning som skal tilføres premiereserven og benyttes som engangspremie for tillegg til pensjonsrettighetene. Forvaltes midler knyttet til alderspensjon med kollektivt investeringsvalg etter § 11-1 a eller med investeringsvalg for det enkelte medlem etter § 11-2, skal årlig avkastning i sin helhet benyttes som engangspremie for tillegg til pensjonsrettighetene.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 653), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

II. Ytelsesbasert alderspensjon

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 5-3. Forholdsmessighetsprinsippet

(1) I pensjonsplanen skal ytelsene fastsettes slik at forholdet mellom de enkelte medlemmers samlede pensjonsytelser fra pensjonsordningen og beregnet folketrygd blir rimelig ut fra lønn og tjenestetid i foretaket. Det kan likevel fastsettes at alle medlemmer uten hensyn til lønn skal ha rett til en minsteytelse på inntil grunnbeløpet i folketrygden opptjent forholdsmessig etter tjenestetiden.
(2) De samlede pensjonsytelser fra pensjonsordningen og beregnet folketrygd skal ikke utgjøre en større prosentdel av lønnen for medlemmer med høyere lønn enn for medlemmer med lavere lønn.

(3) For medlemmer som omfattes av andre pensjonsordninger som foretaket har betalt eller betaler premie til, skal ytelser fra slike ordninger også inngå ved beregningen av de samlede pensjonsytelser.
(4) Ved beregningen av ytelsene fra folketrygden gjelder reglene i § 5-5.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 5-4. Beregning av lønn

(1) Ved beregning av pensjonsytelsene skal som et medlems lønn regnes den lønn som medlemmet mottar fra foretaket.
(2) Regelverket kan fastsette at:

a. det skal ses bort fra godtgjørelse for overtid, skattepliktige naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser eller andre varierende eller midlertidige tillegg,
b. siste års lønn, eller gjennomsnittet av de to eller tre siste års lønn før medlemmet starter uttak av alderspensjon, skal legges til grunn,
c. det skal benyttes et normert lønnsgrunnlag for en eller flere grupper av medlemmer, med mindre dette gir et vesentlig annet resultat enn om det enkelte medlems lønn ble lagt til grunn,
d. det skal ses bort fra en andel av lønn etter første ledd. Andelen skal ikke overstige 10 prosent av lønn. Hvis regelverket inneholder denne bestemmelse, kan det ikke inneholde regler etter bokstav a.

Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 5-5. Beregnet folketrygd

(1) Forutsetter pensjonsplanen at pensjonsytelsene for de enkelte medlemmer skal utgjøre et beløp fastsatt ut fra lønn og beregnet folketrygd, skal folketrygdens ytelser beregnes etter følgende regler:

a. grunnpensjonen for samtlige medlemmer settes til grunnbeløpet eller tre firedeler av dette,
b. tilleggspensjonen beregnes for hvert medlem etter folketrygdens regler på grunnlag av den lønn som er pensjonsgivende i ordningen. Dersom den beregnede tilleggspensjonen er mindre enn folketrygdens særtillegg, skal beregnet tilleggspensjon settes lik særtillegget,
c. senere endringer i folketrygdens regelverk skal være uten betydning

for rett til opptjent pensjon.

(2) I regelverket kan det fastsettes at arbeidstakere som på grunn av alder ikke har rett til full tilleggspensjon etter folketrygden, skal gis et tillegg til pensjonsytelsen som tilsvarer den manglende tilleggspensjon etter folketrygden.
(3) Skal det ved fastsettelse av pensjonsytelsen tas hensyn til deltidsansettelse, beregnes ytelsen fra folketrygden på grunnlag av lønn i full stilling og reduseres forholdsmessig på samme måte som ved beregningen av pensjonsgrunnlaget for deltidsstilling.
(4) Ved beregningen av ytelsene fra folketrygden i samsvar med bestemmelsene i første til tredje ledd skal det regelverk som gjaldt for folketrygdloven kapittel 19 pr. 31. desember 2010 legges til grunn. Som folketrygdens grunnbeløp benyttes likevel det til enhver tid gjeldende grunnbeløp i folketrygden.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 5-6. Særlige regler om beregning av pensjonsytelser

(1) I regelverket kan det fastsettes at:

a. det ved endringer i lønn som går ut over den alminnelige lønnsutvikling i foretaket, ikke skal tas hensyn til tidligere tjenestetid,
b. pensjonsgrunnlaget de siste 10 år før et medlem når opptjeningsalderen, bare skal reguleres etter den alminnelige lønnsutvikling i foretaket,
c. grupper av arbeidstakere som etter reglene i kapittel 3 ikke har rett til medlemskap i pensjonsordningen, skal ha lavere ytelser enn andre medlemmer.

(2) For livsvarige ytelser kan regelverket fastsette at pensjonens løpetid skal settes ned til det antall hele år som er nødvendig for at årlig pensjon kommer opp på et nivå tilsvarende om lag 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Forsikringsteknisk kontantverdi av pensjonen skal være den samme før og etter omregningen.
Endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 14 des 2012 nr. 84 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1230).

§ 5-7. Grense for samlede pensjonsytelser

(1) Pensjonsytelsene skal fastsettes slik at de samlede pensjonsytelser fra

pensjonsordningen og beregnet folketrygd for hvert medlem ikke vil overstige:

a. 100 prosent av medlemmets lønn inntil 6 G, og
b. 70 prosent av den del av medlemmets lønn som ligger mellom 6 G og 12 G, og
c. 0 prosent av den del av medlemmets lønn som overstiger 12 G.

(2) For medlemmer som ikke har full stilling i foretaket, skal grensen for de samlede pensjonsytelser utgjøre en forholdsmessig del av den grense som ville gjelde dersom medlemmet hadde hatt fulltidsstilling.
(3) I de siste to år før et medlem vil nå opptjeningsalderen og i det år dette skjer, kan grensen for medlemmets samlede pensjonsytelser etter paragrafen her ikke beregnes på grunnlag av høyere lønn enn gjennomsnittet av medlemmets årslønn i disse tre årene.
(4) Ved beregningen av ytelsene fra folketrygden gjelder reglene i § 5-5.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

II a. Uttak av alderspensjon mv.

Avsnittet tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler).

§ 5-7 a. Alder ved uttak av alderspensjon

(1) En arbeidstaker kan tidligst ta ut alderspensjon ved fylte 62 år. Kongen kan fastsette regler om uttak av alderspensjon før fylte 62 år for stillinger som:

a. medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning for de ansatte, eller
b. krever at de ansatte har særlige fysiske eller psykiske egenskaper for at arbeidet skal bli tilfredsstillende utført på forsvarlig måte.

(2) Det kan ikke stilles som vilkår i regelverket at alderspensjon bare kan eller må tas ut samtidig med uttak av alderspensjon fra folketrygden. Det kan heller ikke stilles som vilkår at arbeidstakeren ikke har heltids- eller deltidsstilling i foretaket eller hos annen arbeidsgiver.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler).

§ 5-7 b. Uttak av alderspensjon

(1) Medlem skal gi pensjonsinnretningen melding som angir fra hvilket tidspunkt alderspensjon skal utbetales. Dersom det ikke er sendt melding om uttak av alderspensjon innen fylte 75 år, skal pensjonen uansett utbetales.
(2) Medlem kan i meldingen bestemme at uttaket av alderspensjon bare skal gjelde en del av pensjonsytelsen. Graden av uttak kan likevel ikke være mindre enn det som er nødvendig for at samlet årlig pensjon utgjør om lag 20 prosent av folketrygdens grunnbeløp.
(3) Uttaksgraden kan på ethvert tidspunkt etter uttak fram til fylte 75 år endres til fullt uttak av pensjon. Uttaksgraden kan for øvrig endres ved nådd opptjeningsalder og deretter på tidspunkter fastsatt i regelverket. Ved fylte 75 år skal uttaket uansett endres til fullt uttak.
(4) Medlem som mottar uførepensjon etter § 6-1,[1] kan ikke samtidig ta ut alderspensjon i den utstrekning samlet uførepensjon og alderspensjon overstiger en pensjonsgrad på 100 prosent. Blir arbeidstaker ufør etter uttak av alderspensjon, reduseres alderspensjonsutbetalingen slik at pensjonsgraden ikke overskrider 100 prosent.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler).
1 Inkurie: Paragrafen er opphevet.

§ 5-7 c. Forsikringsteknisk omregning av pensjonsytelser

(1) Dersom et medlem tar ut alderspensjon enten før eller etter nådd opptjeningsalder, skal alderspensjonen omregnes på forsikringsteknisk grunnlag ut fra beregningsgrunnlaget på uttakstidspunktet og lengden av utbetalingsperioden.
(2) Dersom uttaksgraden, utbetalingstiden eller opphørstidspunktet senere endres av medlemmet, skal alderspensjonen omregnes på forsikringsteknisk grunnlag ut fra beregningsgrunnlaget på endringstidspunktet. Endringer i utbetalingstiden og opphørstidspunktet kan ikke gjøres etter fylte 75 år. Alderspensjon som skal ytes så lenge medlemmet lever, kan heller ikke omdannes av medlemmet til opphørende alderspensjonsytelse.
(3) Ved omregning av alderspensjon etter første eller annet ledd skal forsikringsteknisk kontantverdi av ytelsene være den samme før og etter omregningen. Ved uttak av pensjon før opptjeningsalder kan likevel institusjonen gjøre et standardfradrag i premiereserven. Standardfradraget kan i tilfelle være inntil 0,5 prosent av premiereserven ved uttak ved 62 år og skal reduseres forholdsmessig per år ved senere uttak fram til opptjeningsalder, med

mindre Kongen ved forskrift har fastsatt andre regler for beregning av standardsatser for fradraget.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler).

§ 5-7 d. Opplysningsplikt om pensjonsytelser

(1) Pensjonsinnretningen skal i løpet av det året en arbeidstaker fyller 61 år gi vedkommende informasjon om beregnet årlig pensjonsytelse ved uttak av pensjon fra hvert av årene fra fylte 62 år til opptjeningsalder, henholdsvis med og uten fortsatt opptjening fram til opptjeningsalder. Det skal også gis informasjon om retten til pensjonsopptjening ved arbeid etter opptjeningsalder.
(2) Dersom pensjonsinnretningen krever et standardfradrag i henhold til § 5-7 c tredje ledd, skal det opplyses om størrelsen på fradraget og betydningen av dette.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende når pensjonsinnretningen mottar melding etter § 5-7 b om uttak av pensjon før nådd opptjeningsalder. Er utbetalingstiden for pensjonen redusert i forhold til pensjonsplanen, skal pensjonsinnretningen gi fripoliseinnehaveren skriftlig informasjon om eventuelle muligheter til å redusere uttaket fra andre pensjonsleverandører, herunder adgangen til å redusere uttaksgraden for alderspensjonen fra folketrygden frem til fylte 75 år.
(4) Informasjonen etter denne bestemmelsen skal gis skriftlig og på en oversiktlig og lett forståelig måte.
(5) Kongen kan gi nærmere regler om opplysningsplikt for pensjonsinnretninger.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler), endret ved lov 14 des 2012 nr. 84 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1230).

III. Endringer i pensjonsplanen m.v.

Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), endret avsnittsnummeret fra II.

§ 5-8. Endring av pensjonsytelsene

(1) Regulering av pensjonsytelsene kan skje ved endring av pensjonsplanen i samsvar med bestemmelsene i loven her.

(2) Det kan ikke gjennomføres endringer i pensjonsytelsene som medfører reduksjon av medlemmers rett til opptjent pensjon eller av premiereserve knyttet til opptjent pensjon på tidspunktet for endringen.
(3) Det kan ikke foretas endring av beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen som medfører reduksjon av medlemmers rett til opptjent pensjon eller av premiereserve knyttet til opptjent pensjon på tidspunktet for endringen.
Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 5-9. Nedsettelse av ytelsesbasert pensjon

(1) Endres pensjonsplanen ved at pensjonsytelsene settes ned fra og med tidspunktet for endringen, skal tjenestetiden på endringstidspunktet medregnes ved fastsettelsen av den enkelte arbeidstakers rett til pensjon etter den nye pensjonsplanen.
(2) Det skal utstedes fripolise etter reglene i §§ 4-7 til 4-9 som sikrer arbeidstakerens rett til den del av opptjent pensjon som overstiger det som ut fra lønn og tjenestetid på endringstidspunktet ville være opptjent etter den nye pensjonsplanen.
Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

IV. Regulering av løpende pensjoner

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 5-10. Årlig regulering

(1) Midler tilført pensjonistenes overskuddsfond skal hvert år benyttes som engangspremie for tillegg til alderspensjoner under utbetaling. Alle pensjoner skal gis samme prosentvise årlige tillegg.
(2) Omfatter pensjonsordningen uførepensjon eller etterlattepensjoner i tillegg til alderspensjon, skal slike pensjoner gis samme prosentvise tillegg som i tilfelle gis til alderspensjon under utbetaling.
(3) Det kan i regelverket fastsettes at midler i pensjonistenes overskuddsfond også skal benyttes som engangspremie for årlig tillegg til rett til alderspensjon

for medlemmer som mottar uførepensjon. I det enkelte år skal det i tilfelle gis samme prosentvise tillegg som for pensjoner under utbetaling, jf. første ledd. Tillegget beregnes med utgangspunkt i den pensjon medlemmet vil ha rett til etter § 4-3 tredje ledd.
(4) Tillegg til pensjoner kan i et enkelt år prosentvis ikke overstige den prosentvise økning av folketrygdens grunnbeløp i året. Det kan likevel gis høyere tillegg for at reguleringen av pensjonene i året og de to foregående år til sammen skal svare til den prosentvise økning av grunnbeløpet i disse tre årene.
Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), endret ved lov 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652).

§ 5-11. Tilskudd til pensjonistenes overskuddsfond

(1) Er midlene i pensjonistenes overskuddsfond i et år ikke tilstrekkelige til å dekke engangspremien for tillegg etter § 5-10 i samsvar med den prosentvise økningen av folketrygdens grunnbeløp i året, kan foretaket bestemme at de nødvendige midler skal overføres fra premiefondet eller foretaket til overskuddsfondet.
Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 5-12. Overskudd i pensjonistenes overskuddsfond

(1) Overstiger midlene i pensjonistenes overskuddsfond i et år det beløp som trengs til engangspremie for tillegg til pensjoner fastsatt etter § 5-10, skal resten av midlene tilføres premiefondet, senest ved utgangen av året.
Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

V. Utbetaling av pensjon

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 5-13. Grense for årlig utbetaling av engangsbetalt alderspensjon

(1) Dersom institusjonen ikke garanterer alderspensjonen, skal pensjonen i ett enkelt år ikke være større enn at samme alderspensjon etter beregningsgrunnlaget vil kunne utbetales hvert år i gjenværende utbetalingsperiode.
Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

Kapittel 6. Uførepensjon. Premiefritak ved uførhet

§ 6-1. (Opphevet)

Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), opphevet ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 6-2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 6-3. (Opphevet)

Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), opphevet ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 6-4. (Opphevet)

Endret ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), opphevet ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 6-5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 6-6. Premie- og innskuddsfritak ved uførhet

(1) Foretaket skal tegne forsikring som gir rett til premie- og innskuddsfritak under uførhet i samsvar med den faktiske graden av uførhet, tilsvarende premiefritak etter tjenestepensjonsloven § 2-1 annet ledd. Forsikringen skal omfatte alle medlemmer som ikke har fylt 67 år, og den skal gi premiefritak i samsvar med uførheten fram til medlemmet har fylt 67 år. Samlet opptjening av rett til alderspensjon på grunnlag av arbeidsinntekt og premiefritak skal ikke på noe tidspunkt overstige opptjening svarende til 100 prosent av full stilling.
Endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 6-7. Alminnelige regler

(1) Bestemmelsene i §§ 5-2 til 5-9 gjelder tilsvarende for uførepensjoner så langt de passer.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), tidligere § 6-8.

Kapittel 7. Pensjoner til etterlatte

§ 7-1. Barnepensjon

(1) Omfatter pensjonsordningen barnepensjon, skal det i regelverket fastsettes regler om vilkårene for slik pensjon. Pensjonsordningen kan gi rett til barnepensjon til barn som medlemmet ved sin død pliktet å forsørge eller forsørget.
(2) Barnepensjonen skal løpe fra medlemmets død og skal senest opphøre når barnet fyller 21 år. Er barnet blitt ufør før opphørstidspunktet, utbetales barnepensjon så lenge uførheten varer.
(3) Barnepensjonen skal fastsettes som en del av medlemmets alderspensjon eller lønn ved medlemmets død. Dør medlemmet før nådd opptjeningsalder, skal den tjenestetid som følger av § 4-3 tredje ledd legges til grunn. Det kan likevel fastsettes regler om minstebeløp for pensjon til hvert barn, beregning av

ytelsene etter antall barn, og høyere ytelser til foreldreløse barn.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 7-2. Ektefellepensjon

(1) Omfatter pensjonsordningen ektefellepensjon, skal det i regelverket fastsettes regler om vilkårene for slik pensjon. Det kan ikke fastsettes forskjellige regler for ektefeller av ulike kjønn.
(2) Ektefellepensjon skal løpe fra medlemmets død og skal opphøre senest ved ektefellens død. Det kan i regelverket fastsettes at ektefellepensjonen skal opphøre når det er utbetalt ektefellepensjon i minst 10 år. Dersom det også utbetales barnepensjon, skal ektefellepensjon likevel løpe inntil retten til barnepensjon opphører i henhold til § 7-1 annet ledd første punktum.
Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 7-3. Fraskilt ektefelle

(1) Fraskilt ektefelles rett til etterlattpensjon bestemmes av reglene i ekteskapslovgivningen.

§ 7-4. Ektefellepensjonens størrelse

(1) Ektefellepensjonen skal fastsettes som en del av medlemmets alderspensjon eller lønn ved medlemmets død. Dør medlemmet før nådd opptjeningsalder, skal den tjenestetid som følger av § 4-3 tredje ledd legges til grunn.
(2) I regelverket kan det fastsettes at det skal gjøres fradrag i ektefellepensjonen etter reglene om forventet og faktisk ervervsinntekt i §§ 7-5 og 7-6.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 7-5. Ektefelle som ikke har fylt 67 år

(1) I etterlattpensjon til ektefelle som ikke har fylt 67 år, skal fradrag ved ervervsprøving utgjøre 40 prosent av den del av forventet årlig ervervsinntekt som overstiger 8 ganger grunnbeløpet i folketrygden. Det skal likevel ikke gjøres

fradrag i årlig pensjon for beløp som er mindre enn 10 prosent av grunnbeløpet.
(2) Er forventet årlig ervervsinntekt fastsatt i folketrygden, skal denne legges til grunn. For øvrig skal ervervsinntekten settes til det beløp som ektefellen ut fra alder, ervervsevne, foreliggende ervervsmuligheter og omstendighetene ellers må antas å kunne skaffe seg. Endrer forholdene seg vesentlig, skal forventet ervervsinntekt fastsettes på nytt.

§ 7-6. Ektefelle som er mellom 67 og 70 år

I etterlattepensjon til ektefelle som har fylt 67 år, men ikke 70 år, skal fradrag ved ervervsprøving utgjøre 40 prosent av den del av årlig faktisk ervervsinntekt som overstiger 8 ganger grunnbeløpet i folketrygden. Det skal likevel ikke gjøres fradrag i årlig pensjon for beløp som er mindre enn 10 prosent av grunnbeløpet.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 7-7. Etterlattpensjon til registrert partner

(1) Omfatter pensjonsordningen ektefellepensjon, skal den også omfatte etterlattpensjon til registrert partner.
(2) Reglene i §§ 7-2 til 7-6 gjelder tilsvarende for etterlattpensjon til registrert partner.

§ 7-8. Samboerpensjon

(1) Pensjonsordningen kan omfatte etterlattpensjon til samboer på det tidspunkt medlemmet dør. Reglene i §§ 7-2 til 7-6 gjelder i tilfelle tilsvarende for etterlattpensjon til samboer.
(2) Retten til etterlattpensjon for ektefelle eller registrert partner går foran rett til samboerpensjon.
(3) Hadde medlemmet ved sin død fraskilt ektefelle eller partner, ytes samboerpensjon med det beløp som samboeren ville hatt rett til om ekteskap eller registrert partnerskap var inngått med medlemmet da samboerforholdet ble etablert. Dette gjelder også når ekteskap eller registrert partnerskap er inngått under samboerforholdet.

§ 7-9. Alminnelige regler

(1) Bestemmelsene i §§ 5-2 til 5-9 gjelder tilsvarende for etterlattpensjon så

langt de passer.
(2) Pensjonsordningen kan omfatte barnepensjon selv om den ikke omfatter ektefellepensjon m.v.

Del 3. Pensjonsordningens midler

Kapittel 8. Alminnelige regler

§ 8-1. Midler knyttet til pensjonsordningen

(1) En pensjonsordnings midler omfatter premiereserve til sikring av opptjent pensjon til enhver tid, premiefond og pensjonistenes overskuddsfond. Bufferfond knyttet til pensjonsordningen inngår også i pensjonsordningens midler.
(2) Midler knyttet til fripolise omfattes ikke av pensjonsordningens midler.
Endret ved lover 7 juni 2002 nr. 17 (ikr. 1 des 2003 iflg. vedtak 3 nov 2003 nr. 1293), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 8-2. Rådighet over pensjonsordningens midler

(1) Pensjonsordningens midler skal disponeres i samsvar med regler gitt i eller i medhold av loven her.
(2) Midlene kan ikke benyttes til å utbetale pensjoner eller andre ytelser til arbeidstakere som ikke er opptatt som medlem.

§ 8-3. Forholdet til foretaket

(1) Pensjonsordningens midler skal holdes atskilt fra foretakets midler.
(2) Midlene hefter ikke for foretakets forpliktelser. Midlene kan ikke ved pantsettelse eller på annen måte benyttes til å sikre eller å dekke foretakets kreditorer.
(3) Midler i premiefond kan likevel tilbakeføres til foretaket etter reglene i § 10-4.

§ 8-4. Kapitalforvaltningen

(1) Pensjonsordningens midler skal forvaltes i samsvar med de regler for kapitalforvaltning i livsforsikringsselskaper og pensjonskasser som gjelder til enhver tid med mindre det i samsvar med bestemmelse i regelverket avtales forvaltning med investeringsvalg etter reglene i kapittel 11.
(2) Renten på lån til foretaket eller medlemmer skal settes lik vanlig markedsrente for tilsvarende lån. Lånevilkårene skal gi adgang til å endre renten i samsvar med utviklingen av markedsrenten.
(3) Avkastningen på midler knyttet til premiefond skal årlig tilføres premiefondet. Avkastning på midler knyttet til pensjonistenes overskuddsfond skal tilføres overskuddsfondet.
Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 8-5. Fordeling av overskudd

(1) Midler som tilføres pensjonsordningen som overskudd etter forsikringsvirksomhetsloven § 8-1 med tilhørende forskrifter, unntatt overskudd som nevnt i annet ledd, skal godskrives foretaket og overføres til premiefondet.
(2) Overskudd på premiereserve knyttet til pensjoner under hel eller delvis utbetaling, skal tilføres pensjonistenes overskuddsfond. Inneholder regelverket bestemmelse som nevnt i § 5-10 tredje ledd, skal også overskudd på premiereserve knyttet til rett til alderspensjon for medlemmer som mottar uførepensjon, tilføres fondet.
(3) Bestemmelsene i paragrafen her gjelder ikke for så vidt annet følger av regler gitt med hjemmel i § 9-7 eller av reglene om avkastning av investeringsportefølje i kapittel 11.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 8-6. Særregler for pensjonskasser

(1) Avkastningen på midler som er tilført en pensjonskasse som ansvarlig kapital, skal ikke overstige en rente som står i rimelig forhold til størrelsen av innskutt kapital og den risiko som knytter seg til innskuddet.
(2) Vedtektene for en pensjonskasse kan fastsette at en del av overskuddet

etter § 8-1 i lov om forsikringsvirksomhet av 10. juni 1988 nr. 39,[1] skal tilbakeholdes i pensjonskassen.
(3) Bestemmelsene i § 8-3 første og annet ledd gjelder tilsvarende for forholdet mellom foretaket og risikoutjevningsfond og egenkapital i pensjonskassen.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).
1 Inkurie: Opphevet, se nå lov 10 juni 2005 nr. 44.

§ 8-7. Flytting av pensjonsordningen

Midler knyttet til en foretakspensjonsordning kan overføres til annen pensjonsinnretning etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 6.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 121 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1767), 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652), 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

Kapittel 9. Premie. Premiereserve

§ 9-1. Premiereserve

(1) Premiereserven for en pensjonsordning skal til enhver tid være så stor at den etter beregningsgrunnlaget for ordningen er tilstrekkelig til å sikre den rett til pensjon som medlemmene har opptjent, herunder rett til uførepensjon og etterlattpensjon.

I. Pensjonsordning med ytelsesbasert alderspensjon

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 9-2. Årets premie

(1) Pensjonsordningen skal hvert år tilføres en premie som etter beregningsgrunnlaget for ordningen vil være tilstrekkelig til å sikre den rett til pensjon som medlemmene opptjener i løpet av året, med tillegg av årets risikopremier og kostnader etter beregningsgrunnlaget. I beregningsgrunnlaget skal opptjeningsalderen fastsatt i regelverket etter § 4-1 legges til grunn.

(2) Er årets premie som følge av lønnsøkning høyere enn to ganger gjennomsnittet av premiene i de tre foregående år, kan en firedel av det beløp som overstiger premiefondet, innbetales neste år.
(3) Fastsettes det ved opprettelsen av en pensjonsordning regler om medregning av tidligere tjenestetid i foretaket, kan den premiereserve som trengs for å sikre den rett til pensjon slik medregning innebærer, innbetales som premietillegg med en tredel i hvert år deretter.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 9-3. Premieberegningen

(1) Årets premie for pensjonsordningen skal beregnes etter de retningslinjer (beregningsgrunnlaget) som selskapet eller pensjonskassen har meddelt Finanstilsynet. Grunnlagsrenten for ordningen skal være i samsvar med regler fastsatt av departementet.
(2) Er opptjeningsalderen for en gruppe medlemmer satt høyere enn den laveste tillatte opptjeningsalder, kan premien beregnes slik at premiebetaling opphører ved den laveste tillatte opptjeningsalder. Omfatter pensjonsordningen premiefritak ved uførhet, skal premien beregnes slik at det ikke skal betales premie for medlemmer som blir uføre, likevel slik at premiefritaket skal reduseres forholdsmessig etter uføregraden.
(3) Omfatter pensjonsordningen uførepensjon, skal premien beregnes slik at det ikke skal betales premie for medlemmer som får utbetalt uførepensjon. For medlemmer som får utbetalt delvis uførepensjon, reduseres premiefritaket forholdsmessig.
(4) Omfatter pensjonsordningen etterlattepensjon, skal det legges til grunn at foretaket ikke skal betale premie for etterlattepensjon for medlemmer som dør før nådd opptjeningsalder.
(5) Skal tidligere tjenestetid fra annen pensjonsordning medregnes etter reglene i §§ 4-11 og 4-12, regnes tidspunktet for medlemskap fra et tilsvarende tidligere tidspunkt.
Endret ved lover 19 des 2003 nr. 121 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1767), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 9-4. Arbeidstakernes tilskudd

(1) Skal arbeidstakerne betale tilskudd til pensjonsordningen, kan det årlige tilskudd for hver arbeidstaker ikke settes høyere enn 4 prosent av

arbeidstakerens lønn beregnet etter § 5-4.
(2) Tilskudd fra en arbeidstaker skal ikke i noe tilfelle utgjøre mer enn halvparten av den premie uten omkostningstillegg som skal betales for arbeidstakeren.

§ 9-5. Endring av beregningsgrunnlaget

(1) Finanstilsynet kan kreve at beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen endres dersom beregningsgrunnlaget ikke gir betryggende sikkerhet for medlemmenes opptjente pensjon.
(2) Det nye beregningsgrunnlaget skal legges til grunn ved beregning av premier som forfaller etter Finanstilsynets vedtak. Inndekning av manglende premiereserve etter det nye beregningsgrunnlaget kan fordeles over tre år med en tredel hvert år.
(3) Regelverket skal inneholde forbehold om rett til endring av premien eller andre vilkår dersom vesentlige forutsetninger for beregningsgrunnlaget blir endret. For øvrig gjelder forsikringsvirksomhetsloven § 9-4.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

II. Pensjonsordning med engangsbetalt alderspensjon

Overskriften tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 9-6. Innskuddspremie m.v.

(1) Pensjonsordningen skal tilføres innskuddspremie for medlemmene i samsvar med det som er fastsatt i innskuddspremieplanen. Ved beregningen av opptjent pensjon legges den opptjeningsalder som er fastsatt i regelverket etter § 4-1, til grunn.
(2) Omfatter pensjonsordningen også uførepensjon og etterlattpensjon, skal pensjonsordningen hvert år også tilføres årets premier for slike ytelser, jf. § 9-2 første ledd. § 9-3 tredje og fjerde ledd og § 9-4 gjelder tilsvarende.
(3) Kostnader etter beregningsgrunnlaget skal dekkes i tillegg til premie etter første og annet ledd.
Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), endret ved lover 10 juni 2005 nr. 45 (ikr. 7 okt 2005 iflg. res. 7 okt 2005

nr. 1115), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 9-7. Avkastning

(1) Kongen kan fastsette at premiereserven for opptjent alderspensjon, i tillegg til midler tilført etter beregningsgrunnlaget, årlig skal tilføres en bestemt del av overskudd eller annen avkastning som tilføres pensjonsordningen.
Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 9-8. Grense for innskuddspremie

(1) Kongen kan fastsette nærmere regler om at innskuddspremie for alderspensjon ikke skal overstige et fastsatt beløp for hvert medlem eller en fastsatt prosent av medlemmets lønn. Det kan fastsettes ulike prosentsatser for lønn inntil 6 G og for de deler av lønnen som ligger mellom 6 G og 12 G.
(2) Ved beregning av innskuddspremie etter innskuddspremieplanen kan det ikke benyttes høyere beløp eller prosentsatser enn det som til enhver tid er fastsatt av Kongen i henhold til paragrafen her.
Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

Kapittel 10. Premiefond

§ 10-1. Premiefond for pensjonsordningen

(1) Foretaket skal ha et premiefond for pensjonsordningen.
(2) Midlene i premiefondet skal forvaltes og disponeres i samsvar med bestemmelsene i loven her.
(3) Midler i premiefond opprettet av samme foretak skal anses som ett fond knyttet til alle pensjonsordninger foretaket har opprettet eller sluttet seg til.

§ 10-2. Midler i premiefondet

(1) Premiefondet skal tilføres:

a. alle tilskudd til premiefondet som omfattes av skatteloven § 6-46

første ledd bokstav c,
b. avkastning på midlene i premiefondet etter § 8-4 tredje ledd,
c. overskudd som etter § 8-5 eller § 5-12 tilordnes foretaket,
d. midler knyttet til pensjoner som ikke kommer til utbetaling, og
e. for meget betalt forskuddspremie for medlemmer som slutter i foretaket i løpet av året.

Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 10-3. Bruk av premiefondet

(1) Premiefondet kan bare brukes til dekning av:

a. årets premie for pensjonsordning etter § 9-2 og § 9-6,
b. overføring til pensjonistenes overskuddsfond etter § 5-11,
c. overføring som nevnt i § 11-1 fjerde ledd,
d. kostnad i henhold til §§ 15-5 syvende ledd og 15-6 femte ledd,
e. kostnad i henhold til § 2-12 fjerde ledd.

(2) Foretaket kan ikke bruke midler i premie-fondet til formål som nevnt i første ledd bokstav b, d og e, med mindre premiefondet fortsatt vil være tilstrekkelig til å sikre at årets premie og premien for neste år blir betalt.
(3) Har en pensjonskasse tapt sin ansvarlige kapital, kan midler i premiefondet også benyttes til å dekke manglende premiereserve.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), 7 juni 2002 nr. 17 (ikr. 1 des 2003 iflg. vedtak 3 nov 2003 nr. 1293), 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 10-4. Overføring til foretaket

(1) Er premiefondet ved årets utgang større enn seks ganger gjennomsnittet av årets premie og premiene for de to foregående år for den eller de pensjonsordninger foretaket har, skal foretaket sørge for at det overskytende beløp tilbakeføres til foretaket.
(2) Foretaket kan bestemme at midler i premiefondet som overstiger halvparten av grensen etter første ledd, skal overføres til foretaket. Før beslutning om overføring treffes av foretaket, skal spørsmålet forelegges styringsgruppen for

pensjonsordningen eller styret i pensjonskassen til uttalelse.
Endret ved lov 15 des 2000 nr. 97 (ikr. 1 jan 2001).

Kapittel 11. Pensjonsordning med investeringsvalg

Overskriften endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 11-1. Ytelsesbasert foretakspensjon med investeringsvalg

(1) Foretaket kan i samsvar med bestemmelser i regelverket avtale med institusjonen at midler tilsvarende pensjonsordningens premiereserve for alderspensjon eller for ytelser som nevnt i kapitlene 6 og 7, skal forvaltes som en investeringsportefølje tilordnet pensjonsordningen. Avtalen skal angi hvordan porteføljen skal sammensettes og hvilken adgang foretaket skal ha til å endre sammensetningen.
(2) Før foretaket inngår avtale etter første ledd eller endrer sammensetningen av investeringsporteføljen, skal styringsgruppen gis anledning til å uttale seg.
(3) Avkastning ut over det som er lagt til grunn i ordningens beregningsgrunnlag overføres premiefondet. Er avkastningen på den del av investeringsporteføljen som motsvarer premiereserve knyttet til pensjoner under utbetaling høyere enn lagt til grunn i ordningens beregningsgrunnlag tilføres overskytende avkastning pensjonistenes overskuddsfond.
(4) Er avkastningen på investeringsporteføljen i en regnskapsperiode ikke så stor som forutsatt i beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen, skal institusjonen straks kreve at differansen blir dekket ved overføring fra premiefondet eller ved tilskudd fra foretaket, med mindre differansen dekkes under avkastningsgaranti som nevnt i § 11-5 tredje ledd. Institusjonen svarer overfor de forsikrede for at differansen blir dekket.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 653).

§ 11-1a. Engangsbetalt foretakspensjon med kollektivt investeringsvalg

(1) Er det fastsatt i regelverket at midler tilsvarende pensjonsordningens premiereserve for alderspensjon skal forvaltes med kollektivt investeringsvalg, skal foretaket inngå avtale med institusjonen om hvordan investeringsporteføljen skal sammensettes og hvilken adgang foretaket skal ha til å endre sammensetningen. Før foretaket gjør dette, skal styringsgruppen gis

anledning til å uttale seg.
(2) Avkastning og tap ved forvaltningen av investeringsporteføljen skal årlig tilordnes porteføljen og fordeles mellom medlemmene etter opptjent premiereserve.
(3) Det kan i regelverket fastsettes at medlemmenes premiereserve for alderspensjon skal forvaltes i ulike eller i samme investeringsportefølje. Utskillingen skal i tilfelle foretas på bakgrunn av medlemmets alder slik at opptjent premiereserve for medlemmer med få år igjen til rett til uttak av pensjon blir forvaltet på en særlig betryggende måte.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 653), endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 11-2. Individuell investeringsportefølje

(1) Når pensjonsordningen har engangsbetalt alderspensjon, kan foretaket i samsvar med bestemmelse i regelverket avtale at det skal opprettes egen pensjonskonto for hvert medlem og at hver pensjonskonto skal tilordnes en investeringsportefølje tilsvarende premiereserven for den alderspensjon medlemmet har opptjent.
(2) Kontohaveren skal ha adgang til å endre investeringsporteføljen. Kostnadene ved endring belastes pensjonskontoen eller dekkes av kontohaveren.
(3) Avkastningen på investeringsporteføljen skal hvert år tilføres pensjonskontoen. Kontohaveren bærer risikoen for at verdien av investeringsporteføljen blir redusert, når annet ikke er fastsatt i regelverket eller ved avtale med institusjonen.
(4) Midler knyttet til egen pensjonskonto kan bare flyttes til en annen institusjon etter reglene i § 8-7.
(5) Når medlemmet slutter i foretaket med rett til straks begynnende alderspensjon, skal rett til opptjent pensjon med tilhørende premiereserve og en forholdsmessig andel av bufferfond sikres ved fripolise etter reglene i §§ 4-7 til 4-10.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 14 des 2012 nr. 84 (ikr. 1 sep 2014 iflg. vedtak 2 juli 2014 nr. 932), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 11-3. Premiefond med investeringsportefølje

(1) Foretaket kan avtale at midler i premiefondet skal forvaltes som en investeringsportefølje. Foretaket skal ha adgang til å endre

investeringsporteføljen.
(2) Avkastningen på investeringsporteføljen skal hvert år tilføres premiefondet. Foretaket bærer risikoen for at verdien av investeringsporteføljen blir redusert, når annet ikke er avtalt med institusjonen.
Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 11-4. Krav til investeringsportefølje

(1) En investeringsportefølje kan bestå av

a. andeler i verdipapirfond,
b. andeler i en særskilt investeringsportefølje, og
c. kontanter og tilsvarende likvider.

(2) En særskilt investeringsportefølje sammensettes av institusjonen i samsvar med retningslinjene for kapitalforvaltningen i livsforsikringsselskaper og pensjonsforetak.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 20 juni 2003 nr. 43 (ikr. 13 aug 2003 iflg. forskr. 13 aug 2003 nr. 1044), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 11-5. Registrering og endring av investeringsportefølje

(1) Eiendeler tilordnet den enkelte investeringsportefølje skal registreres slik at det til enhver tid er klart hvilke eiendeler som inngår i porteføljen.
(2) Ved endring av en investeringsporteføljes sammensetning skal markedsverdien av eiendelene legges til grunn ved avregningen.
(3) Knytter institusjonen avkastningsgaranti til en investeringsportefølje, skal institusjonen kreve særskilt godtgjørelse for dekning av garantirisikoen.
Tilføyd ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

Del 4. Konsernforhold. Selskapsendringer. Opphør

Kapittel 12. Konsernforhold m.v.

§ 12-1. Felles pensjonsordning for konsernforetak

(1) Flere foretak i samme konsern kan opprette felles pensjonsordning dersom de til sammen fyller minstekravene i § 2-2. Et foretak i konsernet kan også slutte seg til pensjonsordning som er opprettet av ett eller flere andre konsernforetak.
(2) Finanstilsynet kan samtykke i at andre foretak som har tilsvarende nær tilknytning til hverandre, har felles pensjonsordning.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 12-2. Gruppeinndeling

(1) Arbeidstakerne i hvert av foretakene skal utgjøre en egen gruppe innenfor pensjonsordningen. Finanstilsynet avgjør i tvilstilfelle hvilken gruppe en arbeidstaker skal tilhøre.
(2) Bestemmelsene i kapitlene 3 til 7 og 9 til 11 gjelder i forhold til medlemmene av hver gruppe. Det kan fastsettes særskilt pensjonsplan for hver gruppe.
(3) Bestemmelsene i første og annet ledd er ikke til hinder for at:

a. det fastsettes felles pensjonsplan og benyttes samme beregningsgrunnlag for alle medlemmene i den felles pensjonsordning,
b. det fastsettes at tjenestetiden for medlemmene av den felles pensjonsordning skal beregnes som samlet tjenestetid ved sammenhengende ansettelse i foretak som inngår eller har inngått i konsernet.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 12-3. Premie, overskudd m.v.

(1) Årlig premie og andre tilskudd til pensjonsordningen skal fordeles mellom foretakene på grunnlag av de beløp som trengs for å sikre opptjent pensjon for

de medlemmer som inngår i hver gruppe.
(2) Ingen av foretakene kan belastes med en større andel av premien enn fastsatt i første ledd.
(3) Avkastning og overskudd, samt andre inntekter og kostnader knyttet til pensjonsordningen skal fordeles mellom gruppene etter gjeldende regler.

§ 12-4. Fellesfond

(1) Pensjonsordningen kan ha ett felles premiefond og ett felles pensjonistenes overskuddsfond.
(2) Ved disponeringen av midler i et fellesfond gjelder reglene i § 12-3 tilsvarende. Det skal føres regnskap for fellesfond som sikrer at bestemmelsene i § 12-3 blir overholdt.

§ 12-5. Opphør av konsernforholdet

(1) Selges et konsernforetak eller opphører konsernforholdet på annen måte, skal foretaket og dets gruppe av medlemmer skilles ut fra den felles pensjonsordning. Tilsvarende gjelder dersom tilknytningsforhold som nevnt i § 12-1 annet ledd opphører.

§ 12-6. Tilordning av midler til det utskilte foretaket

(1) Ved utskillelsen skal den del av den felles pensjonsordnings midler som knytter seg til medlemmene i foretakets gruppe, tilordnes foretaket. Er foretaket solgt eller konsernforholdet opphørt på annen måte, kan premiefondet unntas fra fordeling dersom foretakets gruppe av arbeidstakere med medlemskap utgjør mindre enn en tredel av de arbeidstakere som er medlemmer i den felles pensjonsordningen.
(2) Skal foretaket utskilles fra felles pensjonsordning i pensjonskasse, skal foretaket også tilordnes

a. en del av risikoutjevningsfondet beregnet etter forholdet mellom premiereserven for medlemmene i foretakets gruppe og premiereserven for de øvrige medlemmene i pensjonsordningen
b. egenkapital som det utskilte foretaket har tilført pensjonskassen, samt en del av den egenkapital i pensjonskassen som ikke er innskutt egenkapital, beregnet etter forholdet mellom premiereserven for medlemmene i foretakets gruppe og premiereserven for de øvrige

medlemmene i pensjonsordningen, med mindre foretaket er solgt eller konsernforholdet opphørt på annen måte og foretakets gruppe av arbeidstakere med medlemskap utgjør mindre enn en tredel av de arbeidstakere som er medlemmer i pensjonsordningen.

Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 12-7. Anvendelsen av midler tilordnet det utskilte foretaket

(1) De midler som er tilordnet det utskilte foretaket etter reglene i § 12-6, skal anvendes for å sikre medlemmene av foretakets gruppe tilsvarende rett til pensjon etter reglene i paragrafen her.
(2) Skal medlemmene av foretakets gruppe sikres rett til pensjon i ny pensjonsordning i annen pensjonsinnretning, skal de tilordnede midlene overføres til pensjonsinnretningen etter reglene i § 8-7. Er den nye pensjonsordningen opprettet i livsforsikringsselskap og er foretaket tilordnet midler etter § 12-6 annet ledd, skal likevel

a. tilordnet del av risikoutjevningsfondet overføres til premiefond
b. tilordnet egenkapital tilbakeføres til foretaket.

(3) Skal pensjonsordningen for medlemmene i foretakets gruppe opphøre, skal medlemmene sikres rett til pensjon etter reglene i § 15-3. Er foretaket tilordnet midler etter § 12-6 annet ledd, gjelder annet ledd annet punktum tilsvarende.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

Kapittel 13. Sammenslåing av foretak

§ 13-1. Virkeområde

(1) Bestemmelsene i kapitlet her gjelder ved sammenslåing av foretak når minst ett av foretakene har pensjonsordning på tidspunktet for sammenslåingen.
(2) Bestemmelsene i kapitlet her er ikke til hinder for at det sammenslåtte foretaket kan ha parallelle pensjonsordninger.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742).

I. Foretaket skal ha pensjonsordning

§ 13-2. Opprettelse av ny pensjonsordning

(1) Skal foretaket etter sammenslåing ha pensjonsordning, må ny egen pensjonsordning opprettes etter reglene i loven her.
(2) Den nye pensjonsordningen skal overta forpliktelsene i henhold til tidligere ordninger i de foretak som slås sammen, med mindre alle tidligere ordninger skal opphøre og avvikles etter reglene i loven her.
(3) Fastsetter pensjonsplanen for den nye ordningen lavere ytelser enn pensjonsplanen for en tidligere ordning, kan den tidligere pensjonsplanen videreføres etter reglene i § 13-3. Blir pensjonsplanen ikke videreført, gjelder §§ 5-8 og 5-9 tilsvarende.
(4) Tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende dersom beregningsgrunnlaget for den nye pensjonsordningen innebærer endring som nevnt i § 5-8 tredje ledd.
Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

§ 13-3. Videreføring av tidligere pensjonsplan

(1) Videreføring av pensjonsplan etter § 13-2 tredje ledd kan bare skje når samtlige pensjonsplaner for foretak som deltar i sammenslåingen, blir videreført. En pensjonsplan som videreføres, skal gjelde for medlemmene av den tidligere ordningen på tidspunktet for sammenslåingen.
(2) Er pensjonsordningen opprettet mindre enn tre år før tidspunktet for sammenslåingen, kan pensjonsplanen bare videreføres med samtykke fra Finanstilsynet. Det samme gjelder for endring i pensjonsplanen eller andre vesentlige endringer av regelverket foretatt mindre enn tre år før sammenslåingen.
(3) Finanstilsynet skal gis melding om videreføring av tidligere pensjonsplan, vedlagt redegjørelse og dokumentasjon som viser at vilkårene for videreføring er oppfylt.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 13-4. Midler knyttet til tidligere pensjonsordning

(1) Når den nye pensjonsordningen overtar forpliktelsene i henhold til tidligere ordninger i de foretak som slås sammen, skal midlene knyttet til de tidligere ordningene overføres til den nye pensjonsordningen. Reglene i § 8-7 gjelder så langt de passer. Før overføringen skal overskudd i en tidligere ordning være fordelt etter reglene i §§ 5-10, 5-12 og 8-5.
(2) Premiereserve knyttet til løpende pensjoner, samt premiefond og andre midler og avsetninger fra tidligere ordninger skal likevel behandles som særskilte deler av den nye pensjonsordningens midler i en periode på tre år fra tidspunktet for sammenslåingen. Adgangen for foretaket til å tilbakeføre premiefondsmidler etter § 10-4 annet ledd gjelder i forhold til de særskilte delene i denne perioden. Inntil utløpet av tre-årsperioden gjelder reglene i § 12-4 om disponering av fellesfond tilsvarende.
(3) Opphører den nye pensjonsordningen før perioden på tre år er utløpt, skal hver del av premiefondet, pensjonistenes overskuddsfond og andre midler og avsetninger disponeres særskilt etter reglene i loven her. Det samme gjelder når foretaket blir delt eller dets virksomhet delt eller delvis avviklet.
(4) Har det sammenslåtte foretaket opprettet ny pensjonsordning i livsforsikringsselskap og har foretak som deltar i sammenslåingen hatt pensjonsordning i pensjonskasse, gjelder første til tredje ledd ved overføringen av pensjonsordningens midler til den nye pensjonsordningen. For øvrig skal slik pensjonskasse avvikles etter § 15-4.
(5) Skal de tidligere pensjonsordningene i foretak som deltar i sammenslåingen opphøre og avvikles fordi den nye pensjonsordningen ikke overtar forpliktelsene i henhold til de tidligere ordningene, gjelder reglene i §§ 15-3 og 15-4, likevel slik at

a. fordeling av premiefond etter § 15-3 tredje ledd bare foretas for så vidt det trengs midler fra premiefondet for å sikre rett til opptjent pensjon i samsvar med §§ 5-8 og 5-9,
b. øvrige midler i premiefondet overføres til premiefondet for den nye pensjonsordningen i samsvar med første til tredje ledd.

Endret ved lov 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353).

II. Foretaket skal ikke ha pensjonsordning

§ 13-5. Videreføring av tidligere pensjonsordning

(1) Skal det nye foretaket ikke ha egen pensjonsordning, kan pensjonsordningen for et foretak som omfattes av sammenslåingen, videreføres for medlemmene av ordningen på tidspunktet for sammenslåingen. Videreføring kan bare skje når samtlige ordninger blir videreført.
(2) Er pensjonsordningen opprettet eller endret mindre enn tre år før tidspunktet for sammenslåingen, gjelder § 13-3 annet ledd tilsvarende.
(3) Finanstilsynet skal gis melding som nevnt i § 13-3 tredje ledd.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 13-6. Midler knyttet til tidligere ordninger

(1) Skal to eller flere tidligere pensjonsordninger videreføres etter § 13-5, kan midlene knyttet til de tidligere ordninger slås sammen og i tilfelle behandles etter reglene i § 13-4.

§ 13-7. Avvikling av tidligere pensjonsordninger

(1) En pensjonsordning som ikke videreføres etter § 13-5, skal opphøre og avvikles etter reglene i loven her.

Kapittel 14. Deling av foretak m.v.

§ 14-1. Deling av foretaket

(1) Blir et foretak delt opp i to eller flere nye foretak, skal pensjonsordningen deles på samme måte etter reglene i paragrafen her, med mindre pensjonsordningen videreføres som felles pensjonsordning for de nye foretakene etter reglene i kapittel 12. De medlemmer som skal overføres til hvert av foretakene, skal anses som en egen gruppe.
(2) Pensjonsordningens midler skal fordeles og overføres til pensjonsordningene for de nye foretakene på grunnlag av premiereserven for hver gruppes rett til pensjon. Før delingen av midlene skal overskudd i

pensjonsordningen være fordelt etter reglene i §§ 5-10, 5-12 og 8-5. Premiefondet skal fordeles forholdsmessig etter gjennomsnittet for hver av gruppene av årspremiene i delingsåret og de tre følgende år, beregnet ut fra pensjonsytelsene og lønnsforholdene ved delingen.
(3) Har det foretak som deles pensjonsordning i pensjonskasse, skal pensjonskassen avvikles etter § 15-4, likevel slik at risikoutjevningsfond og egenkapital deles og tilordnes hvert av de nye foretakene på grunnlag av premiereserven for hvert foretaks gruppe av medlemmer.
(4) Hvert av de nye foretakene skal benytte midler tilordnet foretaket og dens gruppe av medlemmer for å sikre medlemmene tilsvarende pensjonsordning i annen pensjonsinnretning. Medlemmer i pensjonsordningen som ikke skal overføres til de nye foretakene, skal sikres rett til opptjent pensjon etter reglene i §§ 4-7 til 4-9. Blir en del av foretakets virksomhet avviklet i forbindelse med delingen, gjelder § 14-3 tilsvarende.
(5) Blir et foretak etablert ved delingen og deretter sluttet sammen med et annet foretak, gjelder reglene i kapittel 13.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 14-2. Utskilling av en del av foretaket

(1) Blir en del av foretaket utskilt til eget foretak, og skal en del av medlemmene i pensjonsordningen overføres til det nye foretaket, gjelder § 14-1 tilsvarende. Er det mindre enn en tredel av de arbeidstakere som er medlemmer i foretakets pensjonsordning som skal overføres til det nye foretaket, kan likevel

a. premiefondet unntas fra fordeling etter § 14-1 annet ledd,
b. fordeling etter § 14-1 tredje ledd unnlates.

(2) Blir virksomhet i foretaket utskilt og overført til annet foretak, og skal en del av medlemmene i foretakets pensjonsordning overføres til dette foretaket, gjelder første ledd tilsvarende. Har dette foretaket egen pensjonsordning, gjelder reglene i §§ 13-2 til 13-4 tilsvarende. For øvrig skal midlene tilordnet denne gruppen av medlemmer benyttes til å sikre rett til pensjon etter § 13-5 eller §§ 4-7 til 4-9.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652).

§ 14-3. Avvikling av virksomhet i foretaket

(1) Blir en virksomhet i foretaket utskilt og avviklet, skal midlene knyttet til

pensjonsordningen fordeles mellom den gruppe av medlemmer som må slutte i foretaket, og den gruppe av medlemmer som blir tilbake i foretaket, etter reglene i § 14-1 annet ledd. Er pensjonsordningen i pensjonskasse, skal risikoutjevningsfondet fordeles etter reglene § 14-1 tredje ledd.
(2) Medfører avviklingen av virksomhet at mindre enn to tredeler av de arbeidstakere som er medlemmer i pensjonsordningen må slutte i foretaket, skal likevel

a. premiefondet ikke inngå i fordelingen etter første ledd,
b. fordeling etter § 14-1 tredje ledd unnlates.

(3) Midlene tildelt den gruppe som skal slutte i foretaket, skal benyttes til å sikre medlemmenes rett til pensjon etter reglene i §§ 4-7 til 4-9. § 15-3 tredje ledd tredje og fjerde punktum gjelder tilsvarende.
(4) Paragrafen her gjelder tilsvarende dersom virksomheten i foretaket innskrenkes i løpet av to år på en slik måte at det må likestilles med en avvikling av en virksomhet. Finanstilsynet avgjør i tvilstilfelle om dette er tilfellet.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

Kapittel 15. Opphør og avvikling

§ 15-1. Opphør av pensjonsordningen

(1) Foretaket kan bestemme at pensjonsordningen skal opphøre. Før beslutning treffes skal spørsmålet om opphør forelegges styringsgruppen for pensjonsordningen eller styret i pensjonskassen.
(2) Pensjonsordningen skal opphøre når det treffes vedtak om at virksomheten i foretaket skal avvikles. Det samme gjelder når det følger av bestemmelse i loven her at pensjonsordningen skal opphøre.
(3) Slutter foretaket å betale premie til pensjonsordningen, og det ikke foreligger midler i premiefondet til dekning av premien, skal ordningen opphøre.

§ 15-2. Avvikling av foretaket

(1) Skal foretaket avvikles fordi dets virksomhet overføres til annet foretak, gjelder reglene i kapittel 13 tilsvarende så langt de passer dersom minst to tredeler av de arbeidstakere som er medlemmer i foretakets pensjonsordning

samtidig overføres til det andre foretaket. Medlemmer som ikke overføres, skal sikres rett til pensjon i samsvar med reglene i §§ 4-7 til 4-9.
(2) Skal mindre enn to tredeler av de arbeidstakere som er medlemmer i foretakets pensjonsordning overføres til det andre foretaket, skal pensjonsordningen opphøre og avvikles etter reglene i §§ 15-3 og 15-4.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652).

§ 15-3. Avvikling av pensjonsordningen

(1) Når en pensjonsordning opphører, skal midlene knyttet til ordningen fordeles og anvendes i samsvar med bestemmelsene i paragrafen her, med mindre annet er særskilt fastsatt i loven. Fordelingen av midlene skal fastsettes på grunnlag av beregninger foretatt av ansvarshavende aktuar.
(2) Midlene knyttet til ordningen skal fordeles på medlemmene på tidspunktet for opphør av ordningen. Før fordelingen skal overskudd være fordelt etter reglene i §§ 5-10, 5-12 og 8-5.
(3) Pensjonsordningens midler skal fordeles på grunnlag av premiereserven for hvert medlem. Premiefondet fordeles mellom de medlemmer som på opphørstidspunktet ikke har rett til løpende pensjon, etter gjennomsnittet av årspremiene i opphørsåret og de tre følgende år for hvert medlem, beregnet ut fra pensjonsytelsene og lønnsforholdene på opphørstidspunktet. Ingen skal likevel tildeles mer fra premiefondet enn det som trengs for å sikre fortsatt premiebetaling i inntil fem år eller i tilfelle en kortere periode fram til nådd opptjeningsalder. Resten av premiefondet skal i tilfelle overføres til foretaket.
(4) Midler tildelt et medlem skal benyttes til å sikre medlemmets rett til pensjon etter reglene i §§ 4-7 til 4-9 og fortsatt premiebetaling.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 15-4. Særregler for pensjonskasser

(1) Når en pensjonskasse opphører og avvikles, skal midler i risikoutjevningsfondet overføres til premiefondet.
(2) Egenkapitalen i pensjonskassen etter sluttregnskapet skal anvendes som fastsatt i vedtektene. For øvrig kan egenkapitalen med Finanstilsynets samtykke utbetales til foretaket.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 15-5. Omdanning til annen foretakspensjonsordning og lukking

(1) Omdanning av pensjonsordning med ytelsesbasert alderspensjon til en ordning med engangsbetalt alderspensjon, eller omvendt, gjennomføres ved at det blir foretatt nødvendige endringer i regelverket og pensjonsplanen.
(2) Premiereserve for rett til pensjon opptjent før omdanningen skal benyttes til å sikre rett til pensjon etter den nye pensjonsplanen. §§ 5-8 og 5-9 gjelder tilsvarende. Skal pensjonsordningen etter omdanningen ha ytelsesbasert alderspensjon, gjelder reglene om medregning av tjenestetid i § 4-12 tilsvarende ved beregningen av medlemmenes rett til pensjon etter den nye pensjonsplanen.
(3) Er premiereserven for rett til pensjon opptjent før omdanningen ikke tilstrekkelig til å sikre retten til pensjon etter den nye pensjonsplanen, dekkes det manglende ved overføring fra premiefondet eller ved tilskudd fra foretaket.
(4) Omdanning av en pensjonsordning er uten innvirkning på de rettigheter som tilkommer personer som får utbetalt pensjon.
(5) Ved opprettelse av ordning med engangsbetalt alderspensjon kan foretaket velge å videreføre ytelsesbasert foretakspensjonsordning for arbeidstakere som er medlem av denne ordningen på tidspunktet for opprettelsen. Arbeidstakerne skal kunne velge å gå over til ny ordning med engangsbetalt alderspensjon. Den videreførte ordningen kan ikke endres slik at utformingen av rett til alderspensjon, uførepensjon og etterlattepensjon i de to ordningene gir ytelser som står i et mindre rimelig forhold til hverandre enn på tidspunktet for opprettelsen av ny ordning.
(6) Foretaket kan velge å kun videreføre ytelsesbasert foretakspensjonsordning for arbeidstakere som er medlem av ordningen på tidspunktet for opprettelse av ny foretakspensjonsordning med engangsbetalt alderspensjon, og som da har 15 år eller mindre igjen til opptjeningsalderen. Ved slik videreføring av foretakspensjonsordning, omfattes ikke disse arbeidstakere av femte ledd annet punktum. Femte ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.
(7) Dersom pensjonsordningens administrasjonsreserve ikke er tilstrekkelig til å dekke kostnadene knyttet til utstedelse av fripoliser ved omdanning og lukking etter paragrafen her, skal de resterende kostnadene først dekkes av midler i premiefondet og deretter ved innbetaling fra foretaket dersom midlene i premiefondet ikke er tilstrekkelige.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 15-6. Omdanning til innskuddspensjonsordning eller tjenestepensjonsordning og lukking

(1) Et foretak som har pensjonsordning etter loven her og som i stedet vil opprette pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven eller tjenestepensjonsloven, skal avvikle pensjonsordningen etter reglene i kapitlet her. Premiefond knyttet til pensjonsordningen kan likevel overføres som innskuddsfond for den nye pensjonsordningen.
(2) Foretaket kan velge å videreføre ytelsesbasert foretakspensjonsordning for arbeidstakere som er medlem av denne ordningen på tidspunktet for opprettelsen av ny innskuddspensjonsordning eller tjenestepensjonsordning. Arbeidstakerne skal kunne velge å gå over til ny innskuddspensjonsordning eller tjenestepensjonsordning. § 15-5 femte ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.
(3) Foretaket kan velge å kun videreføre ytelsesbasert foretakspensjonsordning for arbeidstakere som er medlem av ordningen på tidspunktet for opprettelse av ny innskuddspensjonsordning eller tjenestepensjonsordning, og som da har 15 år eller mindre igjen til opptjeningsalderen. I så fall skal også medlemmer som er uføre eller arbeidsuføre med rett til sykepenger inngå i den videreførte ordningen. Ved slik videreføring av foretakspensjonsordning, omfattes ikke disse arbeidstakere av annet ledd annet punktum. Medlemmer som nevnt i annet punktum skal ved friskmelding uten rett til uførepensjon gå over til innskuddspensjonsordningen eller tjenestepensjonsordningen. § 15-5 femte ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.
(4) Foretaket kan etter avtale med arbeidstakerne eller deres organisasjoner videreføre ytelsesbasert foretakspensjonsordning for medlemmer som er uføre eller arbeidsuføre med rett til sykepenger på tidspunktet for opprettelse av ny innskuddspensjonsordning eller tjenestepensjonsordning. Medlemmer med rett til uførepensjon med en uføregrad på 100 prosent skal likevel sikres ved fripolise. Medlemmer som nevnt i første punktum skal ha rett til å velge å gå over til ny innskuddspensjonsordning eller tjenestepensjonsordning. De skal gå over til innskuddspensjonsordningen eller tjenestepensjonsordningen ved friskmelding uten rett til uførepensjon, og det skal da utstedes fripolise fra den videreførte ytelsesbaserte foretakspensjonsordningen. § 15-5 femte ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.
(5) Dersom pensjonsordningens administrasjonsreserve ikke er tilstrekkelig til å dekke kostnadene knyttet til utstedelse av fripoliser ved omdanning og lukking etter paragrafen her, skal de resterende kostnadene først dekkes av midler i premiefondet og deretter ved innbetaling fra foretaket dersom midlene i premiefondet ikke er tilstrekkelig.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), endret ved lover 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007

nr. 652), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

Kapittel 16. Ikrafttreden. Overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 16-1. Ikrafttreden

(1) Loven trer i kraft fra den dag Kongen bestemmer.[1] De enkelte deler av loven kan settes i kraft til ulik tid.
1 Fra 1 jan 2001 iflg. res. 25 aug 2000 nr. 879.

§ 16-2. Overgangsregler

(1) Regelverket for pensjonsordninger som er opprettet før loven er trådt i kraft, skal være endret i samsvar med kravet i § 2-1 fjerde ledd senest to år etter at loven trådte i kraft.
(2) Pensjonsordning som er opprettet før loven er trådt i kraft, og som ikke fyller minstekravene i § 2-2 første og annet ledd, kan ikke kreves avviklet etter § 2-2 tredje ledd før fem år etter at loven trådte i kraft.
(3) I forhold til reglene om medlemskap i §§ 3-3 til 3-11 gjelder følgende overgangsregler:

a. Bestemmelsene i §§ 3-3 første ledd, 3-5 første ledd og 3-6 trer i kraft syv år etter at loven er trådt i kraft. I tiden inntil disse bestemmelser er trådt i kraft gjelder i stedet de tilsvarende bestemmelser i § 4 nr. 1 annet punktum og § 4 nr. 2 bokstav a og b i forskrift 28. juni 1968 nr. 3 om private tjenestepensjonsordninger i henhold til skatteloven § 44 første ledd bokstav k.
b. Når annet ikke følger av bokstav a, skal reglene om rett til medlemskap gjelde i forhold til pensjonsordning opprettet før loven trådte i kraft fra det tidspunkt regelverket for pensjonsordningen er endret som nevnt i første ledd, eller, for pensjonsordninger opprettet av foretak med arbeidstakere som er medlem av Pensjonstrygden for sjømenn, senest ti år etter at loven trådte i kraft. Bestemmelsene i § 3-11 og § 5-1 tredje ledd første punktum gjelder arbeidstakere som har nådd pensjonsalderen etter det tidspunkt som er nevnt i første punktum.
c. Utvidelser som følge av bestemmelsene i bokstav a eller b skal ikke ha virkning på den grunnlagsrente som den opprinnelige

livsforsikringsavtalen la til grunn.

(4) For pensjonsordninger opprettet før loven trådte i kraft, gjelder § 4-2 første ledd bare opptjening av pensjon på grunnlag av tjenestetid etter at regelverket er endret som nevnt i første ledd. Pensjon opptjent ved tjenestetid før dette tidspunkt, beregnes etter tidligere gjeldende regelverk.
(5) Bestemmelsene i § 4-4 gjelder ved skifte av stilling etter at regelverket er endret som nevnt i første ledd.
(6) Bestemmelsene i § 4-5 gjelder arbeidstakere som når pensjonsalderen etter at regelverket er endret som nevnt i første ledd.
(7) Bestemmelsene i §§ 4-6 og 4-7 gjelder medlemmer som slutter i foretaket etter at regelverket er endret som nevnt i første ledd, likevel slik at § 4-7 første ledd tredje punktum om adgang til overføring av premiereserve til individuell pensjonsforsikringsavtale etter skatteloven, også gjelder for fripolise utstedt i henhold til tidligere gjeldende regler.
(8) I forhold til pensjonsordning opprettet før loven er trådt i kraft, gjelder §§ 4-11 til 4-13 bare personer som er blitt medlemmer etter at regelverket er endret som nevnt i første ledd.
(9) For pensjonsordning opprettet før loven trådte i kraft gjelder §§ 5-1 til 5-6 fra det tidspunkt regelverket er endret i henhold til første ledd. Bestemmelsen i § 5-1 tredje ledd gjelder arbeidstakere som har nådd pensjonsalderen etter dette tidspunkt.
(10) Bestemmelsene i § 5-7 er ikke til hinder for at pensjonsordning som er opprettet før loven er trådt i kraft, viderefører bestemmelser i pensjonsplanen som vil være i strid med § 5-7, for så vidt gjelder personer som var medlem av pensjonsordningen da loven trådte i kraft. Regulering av pensjoner etter §§ 5-10 til 5-12 foretas første gang etter at pensjonistenes overskuddsfond er tilført overskudd etter § 8-5 annet ledd.
(11) For pensjonsordning opprettet før loven trådte i kraft, gjelder bestemmelsene i kapitlene 6 og 7 fra det tidspunkt regelverket er endret i henhold til første ledd.
(12) Bestemmelsene i § 8-2 annet ledd er ikke til hinder for utbetaling av pensjon til arbeidstakere eller deres etterlatte som har mottatt slik utbetaling før loven er trådt i kraft, likevel ikke ut over en periode på tre år fra dette tidspunkt.
(13) Bestemmelsene i § 8-5 gjelder fordeling av overskudd som blir tilført pensjonsordningen fra og med det første kalenderår etter at loven er trådt i kraft.
(14) Dersom en pensjonsordning opprettet før loven trådte i kraft, har premiereserve etter § 9-1 som ikke er tilstrekkelig dersom opptjent pensjon for alle medlemmene beregnes etter § 4-2 første ledd på grunnlag av samlet tjenestetid i foretaket, skal manglende premiereserve tilføres fra premiefondet

eller fra foretaket innen 10 år etter at loven er trådt i kraft. Minst 20 prosent av manglende premiereserve skal være dekket innen 3 år, minst 40 prosent innen 5 år og minst 80 prosent innen 8 år. Er ikke minst halvparten av denne manglende premiereserve dekket innen 5 år etter at loven trådte i kraft, skal overskudd som omfattes av § 8-5 første ledd tilføres premiereserven inntil den manglende premiereserve er dekket, med mindre annet fastsettes av Finanstilsynet etter § 2-7.
(15) § 9-2 tredje ledd gjelder tilsvarende ved opptak av nye grupper av arbeidstakere som følge av bestemmelsene i kapittel 3.
(16) For pensjonsordning opprettet før loven trådte i kraft, skal premie etter § 9-2 beregnes på grunnlag av tjenestetid etter at regelverket er endret som nevnt i første ledd.
(17) Midler i premiefondet som overstiger grensen i § 10-4 første ledd skal innen to år etter at loven er trådt i kraft benyttes til å dekke opp manglende premiereserve som nevnt i 14. ledd og for øvrig overføres til foretaket.
(18) Tilbakeføring av midler i premiefondet i henhold til § 10-4 annet ledd kan ikke foretas før manglende premiereserve som nevnt i 14. ledd er dekket.
(19) Ved anvendelse av § 10-4 første og annet ledd i de ti første årene etter at loven er trådt i kraft, skal grensen for premiefondets størrelse beregnes på grunnlag av gjennomsnittet av årets premie og premien for de fire foregående år, men slik at premien for et enkelt år ikke settes lavere enn halvparten av premien i det av disse fem årene hvor premien er høyest.
(20) For pensjonsordninger som er opprettet før loven er trådt i kraft, gjelder §§ 11-1 og 11-3 fra det tidspunkt regelverket for pensjonsordninger er endret i samsvar med første ledd.
(21) Bestemmelsene i kapitlene 13 til 15 gjelder ikke avtale eller beslutning vedrørende sammenslåing, deling eller avvikling inngått eller truffet før loven er trådt i kraft. Avtalen eller beslutningen må være gjennomført senest to år etter at loven trådte i kraft. Fristen på to år i § 14-3 fjerde ledd regnes fra det tidspunkt loven trådte i kraft. Før fordeling av midlene i premiefondet i henhold til § 15-3 tredje ledd skal premiefondet først benyttes til å dekke opp manglende premiereserve som nevnt i 14. ledd. Det samme gjelder ved omdanning etter § 15-6.
(22) Midler i premiefond som nevnt i § 16 punkt 6 i forskrift av 28. juni 1968 nr. 3 om private tjenestepensjonsordninger i henhold til skatteloven[1] § 44 første ledd bokstav k, skal være overført til pensjonsordningens premiefond innen fem år etter at loven trådte i kraft. Forskriften § 17 gjelder tilsvarende.
(23) For pensjonsfond opprettet før 1. juli 1968 gjelder bestemmelsene i § 16 punkt 7 og § 17 i forskrift av 28. juni 1968 nr. 3 om private tjenestepensjonsordninger i henhold til skatteloven[1] § 44 første ledd bokstav k. For pensjonsfond som er suppleringsfond etter § 9 i forskriften gjelder

bestemmelsene i § 17.
(24) Innen 5 år etter det år lov om foretakspensjon er trådt i kraft, skal pensjonsreguleringsfond etter skatteloven[1] avvikles ved at midlene i fondet benyttes til pensjonsregulering i samsvar med regelverket for pensjonsordningen, eller overføres til premiefond knyttet til foretakets foretakspensjonsordning.
(25) Kongen fastsetter øvrige overgangsregler.
Endret ved lover 21 des 2000 nr. 107 (ikr. 1 jan 2001 iflg. res. 21 des 2000 nr. 1353), 19 des 2003 nr. 121 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1767), 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).
1 Lov 18 aug 1911 nr. 8 (opph.).

§ 16-3. Endringer i andre lover

A
Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
1 I lov av 26. mars 1999 nr. 14 om skatt på formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer: – – –
§ 6-46 skal lyde: – – –
2. Overgangsregler til § 6-46 skal lyde:
(1) Dersom premiereserven knyttet til en foretakspensjonsordning ved lovens ikrafttredelse ikke er tilstrekkelig til å sikre opptjent pensjon som følge av at denne beregnes etter det regelverket som gjelder etter at loven er trådt i kraft, og tjenestetid fra tiden før loven trådte i kraft[1] medregnes ved beregningen, gjelder følgende: Foretaket kan i disse tilfeller benytte midler i premiefondet til å dekke opp manglende premiereserve, eller dekke denne ved tilskudd fra foretaket dersom dette gjøres før utløpet av ti år etter det år lov om foretakspensjon trådte i kraft. For slike tilskudd kan foretaket kreve fradrag som premie etter lov av 26. mars 1999 om skatt på formue og inntekt § 6-46.
(2) Pensjonsfond etter lov av 18. august 1911 nr. 8 om skatt på formue og inntekt § 44 første ledd bokstav k som er oppsamlingsfond som nevnt i § 10 i forskrift av 28. juni 1968 nr. 3 om private tjenestepensjonsordninger etter skatteloven av 1911, skal tilbakeføres til foretaket dersom foretakspensjonsordning ikke er opprettet innen tre år etter at lov om foretakspensjon er trådt i kraft.[1] Beløp som tilbakeføres til foretaket, skal tas til inntekt i tilbakeføringsåret.
(3) Pensjonsfond etter skatteloven av 18. august 1911 nr. 8 § 44 første ledd bokstav k som er suppleringsfond etter § 9 i forskrift av 28. juni 1968 nr. 3 om private tjenestepensjonsordninger etter skatteloven av 1911, og tilsvarende

pensjonsfond opprettet før 1968, skal avvikles innen tre år etter at lov om foretakspensjon er trådt i kraft[1] dersom foretaket har foretakspensjonsordning. Midlene i suppleringsfondet skal i tilfelle tilføres pensjonsordningen. Fradragsretten etter lov av 26. mars 1999 om skatt på formue og inntekt § 6-46 gjelder tilsvarende for tilskudd til suppleringsfond som ikke skal avvikles, likevel ikke i mer enn tre år fra og med det inntektsår lov om foretakspensjon trer i kraft.[2]
(4) Departementet kan fastsette øvrige overgangsregler i forbindelse med gjennomføringen av lov om foretakspensjon.
1 Den trådte ikr. 1 jan 2001.
2 Inntektsåret 2001.

Lov om strålevern og bruk av stråling [strålevernloven]

Kapittel I. Formål, virkeområde og definisjoner

§ 1. Lovens formål

Formålet med denne loven er å forebygge skadelige virkninger av stråling på menneskers helse og bidra til vern av miljøet.

§ 2. Lovens saklige virkeområde

Loven kommer til anvendelse på enhver tilvirkning, import, eksport, transport, overdragelse, besittelse, installasjon, bruk, håndtering og avfallsdisponering av strålekilder.

Loven kommer videre til anvendelse på menneskelig aktivitet som medfører forhøyet naturlig ioniserende stråling fra omgivelsene.

Loven gjelder også planlegging og beredskap mot uhell, ulykker og andre hendelser.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 82.

§ 3. Definisjoner

I denne loven betyr

a. stråling: Ioniserende og ikke-ioniserende stråling.
b. ioniserende stråling: Stråling fra radioaktivt stoff, røntgenstråling og partikkelstråling.
c. ikke-ioniserende stråling: Optisk stråling, radiofrekvent stråling, elektriske og magnetiske felt eller annen stråling med tilsvarende biologiske effekter samt ultralyd.
d. strålekilder: Radioaktive stoffer, varer eller utstyr inneholdende slike stoffer, samt anlegg, apparater eller utstyr som kan avgi stråling.
e. medisinsk strålebruk: Anvendelse av stråling på mennesker ved medisinsk undersøkelse og behandling, i forskning og ved undersøkelser i rettslig sammenheng.
f. avfallsdisponering: Enhver disponering av strålekilder etter endt bruk, herunder lagring, utslipp, deponering, returordning eller behandling som ordinært avfall.

§ 4. Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder for Norge, herunder Svalbard og Jan Mayen. Forskrifter til loven gjelder likevel bare når det er fastsatt i forskriftene. Kongen kan i forskrift fastsette særlige regler av hensyn til stedlige forhold.

Loven gjelder på innretning og ethvert anlegg plassert på den norske delen av kontinentalsokkelen og på norske skip og luftfartøy i områder som ikke er undergitt noen annen stats høyhetsrett.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908).

Kapittel II. Generelle bestemmelser

§ 5. Forsvarlighetskrav og grunnprinsipper for bruk av stråling

Enhver tilvirkning, import, eksport, transport, overdragelse, besittelse, installasjon, bruk, håndtering og avfallsdisponering av strålekilder skal være forsvarlig, slik at det ikke oppstår risiko for dem som utøver virksomheten, andre personer eller miljøet. Også menneskelig aktivitet som medfører forhøyet naturlig ioniserende stråling fra omgivelsene, skal være forsvarlig. Ved vurdering av forsvarligheten skal det blant annet legges vekt på om fordelene ved virksomheten overstiger de risiki som strålingen kan medføre, og om virksomheten er innrettet slik at akutt helseskade unngås og risikoen for senskade holdes så lav som med rimelighet kan oppnås. Stråledoser skal ikke overstige fastsatte grenser.

Apparat eller innretning som kan avgi stråling, skal ha en forsvarlig

utforming og funksjon.

§ 6. Godkjenning og melding

Departementet kan i forskrift fastsette krav om godkjenning eller melding for tilvirkning, import, eksport, transport, overdragelse, besittelse, installasjon, bruk, håndtering og avfallsdisponering av strålekilder. Godkjennings- eller meldingskrav kan også omfatte menneskelig aktivitet som medfører forhøyet naturlig ioniserende stråling. I forskriftene kan det fastsettes krav til innholdet i søknader og meldinger.

Dersom godkjennings- eller meldingskrav er fastsatt, kan virksomhet underlagt slikt krav ikke igangsettes før godkjenning foreligger, eller melding er behandlet. En virksomhet kan ikke utvides eller endres vesentlig i forhold til bestående godkjenning eller melding.

§ 6 a. Saksbehandlingsregler

Departementet kan i forskrift fastsette saksbehandlingsfrister for tillatelser. Tjenesteloven § 11 annet ledd gjelder ikke for tillatelser etter loven her.

Departementet kan gi forskrifter om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for godkjenning og andre tillatelser i loven her. Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i forvaltningsloven.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908).

§ 7. Opplæring og utdanning

I virksomhet som omfattes av loven, skal de ansatte og andre tilknyttede personer i nødvendig utstrekning ha utdanning eller opplæring, som sikrer at de har tilstrekkelige kvalifikasjoner eller kunnskap innen strålevern og sikker bruk av stråling.

Besøkende og andre med tilgang til virksomheten skal, dersom det er nødvendig av hensyn til strålevern, gis opplysning om hvilke forholdsregler som må overholdes.

Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter om utdanning, kvalifikasjonskrav og opplæring for personer som anvender eller kommer i kontakt med stråling.

§ 8. Vernetiltak

Virksomhet som omfattes av loven, skal treffe nødvendige tiltak for å verne de ansatte, andre tilknyttede personer, og miljøet mot stråling. Personer som pga. lav alder, graviditet eller av andre årsaker er særlig følsomme for stråling, skal enten gis arbeidsoppgaver som ikke medfører eksponering for stråling, eller vernes gjennom andre egnede beskyttelsestiltak.

Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter om forhold omtalt i første ledd, herunder om aldersgrenser for arbeid med stråling, samt om legeundersøkelse for personer som utsettes for stråling.

§ 9. Særskilt om radioaktivt avfall og stråleavgivende apparater som tas ut av bruk

For å sikre en strålevernmessig trygg disponering av radioaktivt avfall, kan departementet fastsette utfyllende forskrifter om lagring, deponering, utslipp, returordninger og behandling som alminnelig avfall. I forskriftene kan det fastsettes plikt for leverandører av radioaktive stoffer til å etablere returordninger for radioaktivt avfall, og likeledes plikt for virksomheter til å etablere og benytte slike returordninger. Bestemmelsene i dette ledd gjelder også avfall, utstyr eller emballasje som inneholder eller er forurenset av radioaktive stoffer.

Når apparater eller utstyr som kan avgi stråling, kasseres eller settes endelig ut av drift, skal eieren eller den ansvarlige hindre senere skadelig bruk ved å sørge for at apparater eller utstyr ikke lenger kan avgi stråling.

§ 10. Naturlig ioniserende stråling

Departementet kan ved forskrift fastsette begrensninger, herunder dosegrenser, for arbeid eller opphold på steder hvor strålenivåer fra naturlig forekommende ioniserende stråling er forhøyet som følge av menneskelig aktivitet.

§ 11. Internkontroll

Kongen kan gi nærmere forskrifter om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne loven overholdes.

§ 12. Forskrifter om forsvarlig strålevern og bruk av stråling m.v.

For å fremme lovens formål og sikre forsvarlig strålevern og bruk av stråling kan departementet fastsette forskrifter til utfylling av bestemmelsene i denne loven. I forskriftene kan det blant annet stilles krav til

a. organisering av strålevernet, herunder utpeking av strålevernsansvarlig, samt krav til registrering av nødvendige opplysninger for internkontroll eller tilsynsformål.
b. skjermingstiltak i form av konstruksjon og innretning av lokaler og arbeidsplass, arbeidsprosedyrer og bruk av persontilpasset verneutstyr. Det kan også stilles krav til stråleavgivende utstyrs utforming og funksjon.
c. merking av strålekilder og opplysning om anvendelse, håndtering og lagring av strålekilder. Det kan videre stilles krav om advarselsskilting i lokaler eller områder der det befinner seg strålekilder eller radioaktivt avfall som kan medføre en risiko for helsen. Likeledes kan det stilles krav til å opplyse berørte personer og allmennheten om strålebruk og strålevern.
d. måling av strålenivåer, herunder persondosimetri.
e. dosegrenser for relevante typer stråling.
f. transport av strålekilder, herunder radioaktivt avfall og utstyr inneholdende slike kilder.
g. oppfølging av vernetiltak i forbindelse med gjennomføring av reparasjon, vedlikehold eller endring av strålekilde eller anlegg.

Kapittel III. Særskilte bestemmelser om medisinsk strålebruk

§ 13. Berettigelse og optimalisering

Medisinsk strålebruk skal utføres i samsvar med medisinsk anerkjente og forsvarlige undersøkelses- og behandlingsmetoder, herunder ivaretagelse av strålevern.

Ved medisinsk strålebruk skal den faglig ansvarlige vurdere om bruken av stråling er berettiget. Ved vurderingen skal det blant annet tas hensyn til om nytteverdien overstiger den skadelige virkning strålingen kan ha. Det skal tas hensyn til den enkeltes nytte, samfunnets nytte og muligheten for å anvende alternative teknikker. Stråling skal unngås dersom man uten vesentlig ulempe kan oppnå samme resultat på annen måte, f.eks. ved bruk av andre metoder eller ved å fremskaffe resultater fra tidligere undersøkelser.

Når stråling anvendes, skal den faglig ansvarlige for undersøkelsen eller behandlingen sikre at de stråledoser som gis, er så lave som med rimelighet kan oppnås, sett på bakgrunn av formålet med bestrålingen, tilgjengelig utstyr og ressurser, og lignende forhold.

Virksomheten skal jevnlig kontrollere at den beregnede stråledose er i samsvar med den som faktisk avgis. Dette gjelder ikke ved undersøkelse eller behandling som består i at radioaktive stoffer tilføres pasienten.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om krav til medisinsk strålebruk.

§ 14. Plikt til å opplyse om strålevernmessige forholdsregler

Dersom det ved medisinsk strålebruk treffes stråleverntiltak som forutsetter en bestemt opptreden fra den person som blir undersøkt eller behandlet, skal den faglig ansvarlige eller den som er bemyndiget, opplyse hvordan vedkommende skal forholde seg for å ha full nytte av tiltakene. Det samme gjelder overfor ledsagere som bistår personen ved behandlingen eller undersøkelsen. Opplysninger som nevnt kan unnlates, dersom det ikke er grunn til å regne med at personen kan nyttiggjøre seg dem.

Tilføres pasienter radioaktive stoffer, skal den faglig ansvarlige opplyse om forholdsregler som bør iakttas for å verne andre personer mot stråling.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om plikten til å opplyse om strålevernmessige forholdsregler.

Kapittel IV. Planlegging av uhells- og ulykkeshåndtering. Beredskap

§ 15. Planleggings- og informasjonsplikt

Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak pålegge virksomheter som omfattes av loven, en planleggingsplikt for håndtering av uhell og ulykker, samt krav til avholdelse av øvelser. Vedtak kan omfatte plikt til å gi melding til etater i redningstjenesten og tilsynsmyndigheten om særskilte risiki som redningstjenesten og tilsynsmyndigheten bør være kjent med, for å håndtere uhell eller ulykker.

Virksomhetene kan pålegges å gi melding til fysiske og juridiske personer i virksomhetens nære omgivelser om særskilte risiki som kan oppstå. Fysiske og juridiske personer som ikke selv utøver en virksomhet som omfattes av denne loven, men som kan bli rammet av inntrådte uhell eller ulykker, kan pålegges en selvstendig plikt til å planlegge hvordan mulige skadevirkninger kan begrenses.

Ved ulykke eller hendelse ved atomanlegg eller under transport av

atomsubstans som medfører nær forestående trussel mot folkehelsen eller miljøet, skal det organ som har ansvar for atomberedskapen eller Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet sikre at befolkningen straks gis informasjon som gjør det mulig å treffe tiltak for å forebygge eller redusere skade. Dersom det oppstår konflikt mellom informasjonsplikt etter denne bestemmelse og taushetsplikt etter lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet § 53, går informasjonsplikten foran. I slike tilfeller skal taushetsplikten opprettholdes i den utstrekning dette ikke er til hinder for at informasjonsplikten oppfylles. Departementet kan treffe vedtak om gjennomføring av informasjonsplikten.
Endret ved lover 12 apr 2002 nr. 9 (ikr. 1 juli 2002 iflg. res. 12 apr 2002 nr. 356), 17 juni 2005 nr. 82, 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 16. Atomberedskap

Kongen organiserer en beredskap mot atomulykker og andre hendelser som kan innebære ioniserende stråling eller spredning av radioaktivitet, for å beskytte liv, helse, miljø eller andre viktige samfunnsinteresser.

I akuttfasen av en hendelse som beskrevet i første ledd, kan Kongen, uten hinder av myndighetstildeling i andre lover, pålegge statlige og kommunale organer å gjennomføre evakuering, adgangsbegrensning til områder, samt tiltak knyttet til sikring av næringsmidler, herunder drikkevann og beskyttelse av dyr. Kongen kan videre pålegge private og offentlige virksomheter å gjennomføre analyser og innhente opplysninger for vurdering av situasjonen.

Kongen kan videre, uten hinder av myndighetstildeling i annen lovgivning, delegere sin myndighet etter annet ledd til særskilt statlig organ for atomberedskap.

Etater med oppgaver i atomberedskapen plikter å følge samordnet planverk.

Kongen kan pålegge personer med sentrale beredskapsoppgaver å være tilgjengelige i tilfelle en beredskapssituasjon inntrer.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 82.

§ 17. Særskilte unntak ved rednings- og sivile beredskapssituasjoner og av forsvarshensyn

Kongen kan i forskrift fastsette unntak fra dosegrenser og andre krav fastsatt i eller i medhold av denne loven for situasjoner der gjennomføringen av rednings- eller sivil beredskapsoperasjon gjør dette nødvendig. Personell skal ikke beordres til oppgaver som medfører fare for akutt stråleskade.

Kongen kan likeledes gjøre unntak fra bestemmelser fastsatt i eller i

medhold av denne loven i tilfeller der det er nødvendig av hensyn til forsvarsberedskapen.

Kapittel V. Administrative bestemmelser, straff og ikrafttredelse

§ 18. Tilsyn og vedtak. Tilsynsmyndighetens rett til adgang, opplysninger og gjennomføring av målinger

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet fører tilsyn med at bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne loven overholdes, og kan for dette formål fatte de nødvendige enkeltvedtak.

Kongen kan for nærmere avgrensede områder i forskrift fastsette at andre statlige tilsynsorganer eller kommuner skal føre tilsyn og treffe de nødvendige enkeltvedtak i medhold av denne loven. Offentlige organer som er tildelt myndighet i medhold av første punktum, kan anvende lovens håndhevingsbestemmelser på de vilkår som fremgår i den enkelte bestemmelse.

Tilsynsmyndigheten skal gis fri adgang til å foreta tilsyn, og skal gis de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne ivareta sine gjøremål etter denne loven.

Tilsynsmyndigheten skal gis adgang til å foreta målinger og undersøkelser. Virksomheten skal avstå prøver til tilsynsformål vederlagsfritt. Dersom det påvises overtredelse av bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne loven, kan virksomheten pålegges å dekke utgifter til tilsynsoppgaver som følger av overtredelsen.

Departementet kan i forskrift fastsette avgifter til dekning av bestemte tilsynsoppgaver.

Endret ved lover 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 19. Retting og stansing

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan kreve retting av virksomhet som strider mot bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne loven.

Foreligger det vesentlig helsefare, kan Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet stanse virksomheten, beslaglegge stoffer eller utstyr helt eller delvis, eller på annen måte sikre at fortsatt bruk ikke er mulig. Direktoratet kan kreve en virksomhet stengt dersom ikke nødvendig godkjenning eller melding foreligger.

Politiet plikter etter anmodning å bistå ved stansing og beslag.

Endret ved lover 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 19 a. Beslag og destruksjon av ulovlige laserpekere

Laserpekere som importeres i strid med § 6 med forskrifter, kan tilbakeholdes, beslaglegges og destrueres. Det samme gjelder ulovlige laserpekere som er i Norge.

Ved tilbakehold skal mottakeren varsles om at laserpekeren vil bli vurdert beslaglagt og destruert. Mottaker skal gis mulighet til å uttale seg i saken innen en nærmere angitt frist.

Dersom mottakeren ikke avgir uttalelse innen fristen, kan laserpekeren beslaglegges og destrueres. Forvaltningsloven §§ 23, 24, 25 og 27 kommer ikke til anvendelse der mottaker ikke har gitt tilbakemelding innen fristen.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av denne bestemmelsen, herunder fastsette frister for å gi tilbakemelding på varsel gitt etter andre ledd.

Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra klagerett over vedtak fattet i medhold av denne bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 123 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1587), endret ved lov 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908).

§ 20. Import- og omsetningsforbud

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan nekte import eller omsetning av ethvert produkt eller stoff og enhver vare som kan medføre en helse- eller miljørisiko på grunn av stråling, forutsatt at dette ikke strider mot internasjonale avtaler som Norge er tilsluttet.

Endret ved lover 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 21. Tvangsmulkt

Tilsynsmyndigheten kan ilegge en virksomhet tvangsmulkt i form av engangsmulkt eller løpende dagsmulkt, dersom den oversitter en frist for å etterkomme et pålegg. Tvangsmulkten skal fastsettes enten samtidig med pålegget eller i forbindelse med fastsettelse av ny tidsfrist for oppfyllelse.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om ileggelse og beregning av

tvangsmulkt.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 76 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2066).

§ 22. Klage

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak truffet av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet i medhold av denne loven. Statsforvalteren er klageinstans for enkeltvedtak truffet av kommunen i medhold av denne loven.
Endret ved lover 13 des 2002 nr. 78 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1600), 29 aug 2003 nr. 87 (ikr. 1 sep 2003 iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1092), 17 juni 2005 nr. 82, 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 23. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller pålegg gitt i eller i medhold av denne loven, straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

Dersom overtredelsen har eller kunne ha medført alvorlig fare for helse eller miljø, kan fengsel i inntil 2 år anvendes.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 23 a. Overtredelsesgebyr

Tilføyes ved lov 22 juni 2018 nr. 76 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lov 20 juni 2025 nr. 70).

§ 24. Ikrafttredelse m.v.

Denne loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Fra samme tidspunkt oppheves lov 18. juni 1938 nr. 1 om bruk av røntgenstråler og radium m.v.

Forskrifter samt andre bestemmelser og vedtak som er gitt med hjemmel i lov 18. juni 1938 nr. 1 om bruk av røntgenstråler og radium m.v., gjelder også etter at loven her er trådt i kraft, så langt de ikke strider mot bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

1 Fra 1 juli 2000 iflg. res. 12 mai 2000 nr. 432.

§ 25. Endringer i andre lover

– – –

Lov om apotek (apotekloven)

Kap. 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Formål

Denne lov har til formål å sikre forsvarlig utlevering av legemidler til sluttbruker. Den skal medvirke til riktig legemiddelbruk i befolkningen og til god tilgjengelighet i alle deler av landet til legemidler og farmasøytiske tjenester som har god kvalitet og rimelig pris.

§ 1-2. Virkeområde

Loven gjelder apotek.

Forsvarets apotek kommer ikke inn under denne loven, med mindre noe annet fastsettes av Kongen. Kongen kan gi forskrift om deres virksomhet.

Kongen kan bestemme at visse apotek eid og drevet av staten skal unntas fra enkelte bestemmelser i denne loven.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 1-3. Definisjoner

I denne lov menes med:

a. apotek: salgssted for legemidler til sluttbruker hvor det gis legemiddelfaglig veiledning, som er fysisk tilgjengelig for publikum;
b. hovedapotek: det apotek hvor apotekeren har den stedlige ledelsen når driftskonsesjonen også omfatter filialapotek;
c. filialapotek: apotek under samme apotekkonsesjon og driftskonsesjon som et hovedapotek;
d. sykehusapotek: apotek i samlokalisering med offentlig sykehus eller

privat sykehus som inngår i offentlige helseplaner, som har legemiddelforsyning til sykehuset som sin primæroppgave;

e. medisinutsalg: separat utleveringssted for legemidler som er underlagt et bestemt apotek;
f. apoteker: person med driftskonsesjon til apotek etter § 3-2;
g. legemiddel: stoffer, droger eller preparater som nevnt i legemiddelloven § 2 første ledd jf. forskrift gitt i medhold av legemiddelloven § 2 annet ledd;
h. tilvirkning: fremstilling, pakking, ompakking, etikettering, ometikettering og frigivelse av legemidler samt de nødvendige kontroller i forbindelse med disse aktivitetene;
i. resept: rekvirering av legemidler til bruk for bestemte personer eller dyr fra person med rekvireringsrett;
j. rekvisisjon: rekvirering av legemidler fra person med rekvireringsrett på annen måte enn ved resept;
k. ekspedisjon: farmasøytisk kontroll og istandgjøring av legemiddel i henhold til resept eller rekvisisjon.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 1-4. Krav om konsesjon

For å eie og drive apotek kreves offentlig godkjenning i form av konsesjon til eierskap til apoteket etter kap. 2 (apotekkonsesjon) og konsesjon til drift av apoteket etter kap. 3 (driftskonsesjon).

§ 1-5. Bruk av kjennetegn

Apotek skal betegne seg utad med ordet apotek. Sykehusapotek kan betegne seg utad som sykehusapotek. Apotekets egennavn skal være godkjent av departementet, som kan nekte spesielle navn brukt.

Ordet apotek og sammensetninger som inneholder dette ordet, må ikke brukes som betegnelse for noen virksomhet som ikke er offentlig godkjent apotek etter loven. Slike ord må heller ikke brukes som betegnelse på og reklame for produkter som ikke omfattes av apotekenes forhandlingsplikt.

Tittelen apoteker må ikke brukes av noen som ikke er apoteker etter denne loven. Kommersiell bruk av ordsammensetninger som inneholder denne tittelen, er ikke tillatt.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 1-6. Erstatningsansvar

For pasientskader gjelder reglene i pasientskadeloven.

Apotekenes ansvar ved tilvirkning av legemidler reguleres i produktansvarsloven kapittel 3.

For øvrig gjelder alminnelige erstatningsregler.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

Kap. 2. Konsesjon til eierskap til apotek

§ 2-1. Konsesjonsmyndighet

Konsesjon til eierskap til apotek (apotekkonsesjon) gis av departementet.

§ 2-2. Apotekkonsesjon

Med de begrensninger som følger av § 2-3, har en søker rett til apotekkonsesjon hvis følgende krav er oppfylt:

a. Søker må dokumentere økonomisk evne til å drive faglig forsvarlig, i samsvar med krav til apotekvirksomhet fastsatt i lov og forskrift, herunder økonomisk evne til å tilby nødvendige ikkelønnsomme farmasøytiske tjenester.
b. Søker må dokumentere sannsynlighet for at apotekets faglige virksomhet får et omfang som er stort nok til at apotekets kompetanse som faghandel og tilvirker av legemidler sikres og holdes ved like. Kravet kan dokumenteres i fellesskap med annet eller andre nærliggende apotek med samme eier, eller i forpliktende samarbeid.

Departementet kan i forskrift fastsette regler som begrenser retten til konsesjon etter denne paragraf dersom konkurransepolitiske hensyn tilsier det.

Departementet kan i forskrift fastsette regler som begrenser retten til konsesjon etter denne paragraf dersom hensynet til en geografisk forsvarlig fordeling av farmasøytisk personell tilsier det. Slike regler kan ikke begrense erververens rett til apotekkonsesjon ved erverv av et eksisterende apotek og eierens rett til ny konsesjon for eksisterende apotek ved omdannelse av eierform.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 94 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 665), 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 2-3. Søkere som ikke kan gis apotekkonsesjon

Apotekkonsesjon etter § 2-2 kan ikke gis dersom:

a. Søkeren har rekvireringsrett for legemidler, er industriell tilvirker av legemidler eller er tilknyttet slik tilvirker eller foretak som tar syke i behandling. Det samme gjelder dersom søkeren har slike nærstående, med mindre departementet gjør unntak i det enkelte tilfellet.
b. Søker er et foretak som tar syke i behandling eller et industriforetak som tilvirker legemidler. Det samme gjelder dersom søkeren er et foretak som ledes av person med rekvireringsrett for legemidler. Med mindre departementet gjør unntak i det enkelte tilfellet, gjelder kravet foretakets daglige leder, medlemmene av styret og deres nærstående, samt alle selskapsdeltakerne og deres nærstående hvis foretaket er et ansvarlig selskap.
c. Søker er et foretak som direkte eller indirekte eies med 10 prosent eller mer av person med rekvireringsrett for legemidler eller av nærstående til denne eller av foretak som tar syke i behandling eller av foretak som har kontroll over slikt foretak. Grensen gjelder tilsvarende for samarbeidende grupper av slike personer. Departementet kan i det enkelte tilfellet gjøre unntak fra grensen i første punktum for nærstående til person med rekvireringsrett.
d. Søker kontrolleres av en eller flere industrielle tilvirkere av legemidler eller av foretak som direkte eller indirekte eier 10 prosent eller mer av slike tilvirkere.
e. Søker har kontroll over et foretak som tar syke i behandling.

Et foretak har kontroll over et annet foretak når det tar plass før dette i en ubrutt rekke av foretak som har bestemmende innflytelse over en blokkerende minoritetsandel eller en tredjedel eller mer av stemmene eller aksjekapitalen i det neste foretaket i rekken.

Hvis søkerne tidligere har hatt apotekkonsesjon som er kalt tilbake etter § 2-13, kan ny konsesjon gis bare hvis departementet finner det ubetenkelig. Tilsvarende gjelder hvis søkeren eller hans representanter eller eiere med bestemmende innflytelse, har hatt bestemmende innflytelse over apotekkonsesjonær som har mistet konsesjonen på grunn av tilbakekall eller bortfall.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 94 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 665), 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 2-4. Apotekkonsesjon til kommuner og fylkeskommuner

I særlige tilfeller kan apotekkonsesjon gis til kommuner og fylkeskommuner, og til foretak som eies helt av en kommune eller fylkeskommune.

§ 2-5. Apotekkonsesjon til sykehusapotek

Apotekkonsesjon til sykehusapotek kan gis til staten, kommuner, fylkeskommuner og til foretak som eies helt av stat, kommune eller fylkeskommune. Konsesjon til sykehusapotek kan også gis til privat søker.

Søkere må oppfylle kravene i § 2-2 jf. § 2-3 første ledd bokstav a, b og d.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 94 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 665), 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 2-6. (Opphevet)

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 94 (i kraft 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 665), opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 2-7. Apotekkonsesjonens omfang

En apotekkonsesjon omfatter et bestemt apotek i et bestemt geografisk område.

Apotekkonsesjonen kan ellers inneholde:

a. Tillatelse til etablering av medisinutsalg i områder uten apotek. Tillatelse til å ha medisinutsalg kan kalles tilbake med 6 måneders varsel, og skal kalles tilbake hvis det etableres et apotek på stedet.
b. Tilvirkertillatelse etter § 7-1 og tillatelse etter § 7-3 tredje ledd til salg til apotek og grossist av legemidler som er tilvirket til lager.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 94 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 665), 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 2-8. Vilkår for apotekkonsesjon

Det kan settes vilkår for apotekkonsesjonen når det finnes påkrevd av hensyn til de mål loven skal fremme, herunder vilkår om:

a. samarbeid med den lokale helse- og omsorgstjenesten
b. utføring av farmasøytisk kvalitetskontroll i den lokale helse- og omsorgstjenesten
c. utføring av helsetjenester som står i nær sammenheng med utlevering og bruk av legemidler
d. sikring av tilgjengeligheten til legemidler gjennom særlige åpningstider eller funksjon som vaktapotek
e. sikring av legemiddelforsyningen gjennom opprettelse og drift av apotek eller medisinutsalg i område uten apotektilbud, eller gjennom overtakelse av apotek eller medisinutsalg i område som står i fare for å miste apotektilbudet
f. medvirkning til forsvarlig legemiddelberedskap
g. tilvirkning og leveringsplikt av viktige legemidler av hensyn til den nasjonale legemiddelforsyningen.

I stedet for naturaloppfyllelse av vilkår som er pålagt etter første ledd, kan departementet godkjenne at vilkåret blir oppfylt gjennom tilbud om økonomisk kompensasjon til andre apotek i området som er pålagt det samme vilkåret.

Vilkår som nevnt i første ledd kan settes også etter at konsesjonen er gitt.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 2-9. Rettsvirkninger av apotekkonsesjon

Apotekkonsesjon innebærer rett og plikt til å etablere og drive apotek, medisinutsalg og tilvirkning av legemidler som angitt i konsesjonen, jf. § 2-7 og § 2-8.

Rettsvirkningene faller bort hvis driften av apoteket ikke er i gang 12 måneder etter at konsesjonen er gitt og ny frist ikke er satt.

§ 2-10. Opplysningsplikt og særlige meldeplikter

Apotekkonsesjonæren skal gi departementet melding om vesentlige endringer av de opplysningene som ligger til grunn for konsesjonsvedtaket.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 2-11. Overtakelse av apotekkonsesjon m.v.

Apotekkonsesjon kan ikke overdras.

Ved konsesjonærens død og konkurs og ved overdragelse av apoteket faller

konsesjonen bort. Døds- eller konkursboet kan ved melding til departementet likevel overta rettighetene og pliktene etter apotekkonsesjonen for en periode på inntil 6 måneder. Perioden kan forlenges etter søknad.

§ 2-12. Avkall på apotekkonsesjon

Apotekkonsesjonæren kan gi avkall på konsesjonen og på tillatelser gitt i tilknytning til konsesjonen. Ved avkall faller konsesjonen eller tillatelsen bort 3 uker etter at avkallet er gitt, bortsett fra ved vedtak etter annet ledd, hvor bortfallet inntrer først ved utløpet av avviklingsperioden.

Departementet kan forlenge rettsvirkningene etter konsesjonen eller tillatelsene i inntil 12 måneder etter at konsesjonæren har gitt avkall på den. Slikt vedtak må treffes senest 3 uker etter at avkallet er gitt. Departementet svarer for økonomisk tap som driften har påført konsesjonæren i avviklingsperioden.

§ 2-13. Tilbakekall og endring av apotekkonsesjon

Departementet kan kalle tilbake apotekkonsesjonen hvis vilkårene etter § 2-2 jf. § 2-3 ikke lenger foreligger.

Apotekkonsesjonen kan også kalles tilbake:

a. ved mislighold av vilkår som er satt etter § 2-8
b. ved mislighold av innrapporteringsplikter som tilligger apotekkonsesjonæren ifølge lov, forskrift eller vedtak
c. ved mangelfull medvirkning under tilsyn, jf. § 8-2
d. ved stenging av apoteket etter § 8-5 eller ved annet driftsopphør som eieren svarer for
e. ved avkall på driftskonsesjonen, hvis avkallet er begrunnet i uforsvarlige rammevilkår for driften
f. ved mangelfull oppfyllelse i apoteket av krav til kvalitet og sikkerhet som følger av lov, forskrift eller vedtak eller av god apotek- eller tilvirkningspraksis.

Hvis tilbakekallsgrunnen i første og annet ledd bare gjelder medisinutsalg eller apotekets tilvirkning av legemidler, kan tilbakekallet begrenses til å gjelde denne delen av apotekkonsesjonen.

Apotekkonsesjon kan også kalles tilbake hvis det gjør seg gjeldende forhold ved apotekkonsesjonæren som må antas å gjøre vedkommende uskikket til å eie eller utøve eierrådighet i apotek. Ved rettskraftig dom om bortfall av rett til å

eie apotek skal konsesjonen tilbakekalles.

§ 2-14. Forskrifter

Departementet kan gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av reglene i dette kapittel.

Kap. 3. Konsesjon til drift av apotek

§ 3-1. Konsesjonsmyndighet

Konsesjon til drift av apotek (driftskonsesjon) gis av departementet.

§ 3-2. Rett til driftskonsesjon

Søker har rett til driftskonsesjon til et bestemt apotek hvis følgende krav er oppfylt:

a. Søker har autorisasjon som provisorfarmasøyt.
b. Søker har minst 2 års farmasøytisk praksis etter eksamen, hvorav minst 12 måneder ved apotek fra EØS-området eller Sveits. Apotekpraksis fra land utenfor EØS-området og Sveits kan legges til grunn dersom den vurderes som relevant for norske forhold.
c. Søker har hederlig vandel i henhold til politiattest.
d. Søker skal være daglig leder for apoteket.
e. Søker ikke er uskikket til å drive apotek.

Samme person kan ikke ha mer enn én driftskonsesjon på samme tid. I særlige tilfeller kan det tillates at samme person kan opprettholde en driftskonsesjon i inntil 6 måneder etter at personen har begynt å fungere som apoteker på grunnlag av ny driftskonsesjon.
Endret ved lover 22 des 2006 nr. 100 (ikr. 1 apr 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1527), 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689), 19 juni 2015 nr. 59 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 678), 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 762).

§ 3-3. Krav til apotekvirksomheten

Før driftskonsesjonen gis må apotekkonsesjonæren godtgjøre at apoteket fyller

de kravene som gjelder for apotekvirksomheten, herunder at det kan dokumenteres tilfredsstillende leveringsevne av apotekfremstilte legemidler. Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 3-4. Filialapotek

I tillegg til hovedapoteket kan det gis tillatelse til drift av inntil tre filialapotek, som hver skal være under stedlig ledelse av en person med autorisasjon som provisorfarmasøyt eller reseptarfarmasøyt, hvis apotekkonsesjonæren godtgjør at:

a. Person med kvalifikasjoner som nevnt i § 3-2 første ledd ikke lar seg ansette som apoteker av årsaker som ikke kan lastes apotekkonsesjonæren.
b. Apoteket tilbyr apotektjenester som stedets befolkning ikke kan skaffe seg på annen måte uten urimelig kostnad eller ulempe. I særlige tilfeller kan dette kravet fravikes.

Kravene i første ledd bokstav a og b gjelder ikke hvis apoteket på søknadstidspunktet er i drift som filialapotek. I dette tilfellet bør tillatelsen tidsbegrenses til varigheten av arbeidsforholdet til filialapotekets stedlige leder. Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 3-5. Vilkår for driftskonsesjon

Det kan settes slike vilkår for driftskonsesjon som anses nødvendig for at apotekeren skal kunne utøve sin daglige ledelse av apotekets virksomhet forsvarlig. Slike vilkår kan settes også etter at konsesjonen er gitt.

§ 3-6. Forholdet mellom konsesjonærene

Apotekeren skal sørge for at virksomheten til enhver tid oppfyller faglige krav til apotekvirksomhet som følger av lov, forskrift, vedtak og god apotek- og tilvirkningspraksis.

Apotekeren skal følge apotekkonsesjonærens retningslinjer og pålegg i sin daglige ledelse av apoteket så langt de faglige krav som gjelder for virksomheten ikke er til hinder for det. Om et pålegg eller en retningslinje er i strid med faglige krav for apoteket, avgjøres i tvilstilfelle av departementet.

Saker som etter virksomhetens forhold er av uvanlig art eller av stor betydning, skal apotekeren forelegge apotekkonsesjonæren for avgjørelse, med

mindre saken ikke kan utsettes uten betydelig ulempe for apoteket eller kunden.

Saker om ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og forflytting av apotekets personale avgjøres alltid av apotekkonsesjonæren etter innstilling fra apotekeren, med mindre beslutningsmyndigheten i slike saker fullt ut er lagt til apotekeren.

§ 3-7. Driftskonsesjonsansvaret ved apotekers fravær

Ved sykdom, permisjon og annet midlertidig fravær over 1 måned skal virksomhetens daglige ledelse overlates til en person med rett til å utøve yrke som provisorfarmasøyt eller med autorisasjon som reseptarfarmasøyt. Vedkommende skal ha tilstrekkelig apotekpraksis til å overta driftsansvaret. Ved sammenhengende fravær over 3 måneder skal det sendes melding til departementet. Perioden kan normalt ikke overstige 12 måneder, men departementet kan i særlige tilfeller godkjenne at den forlenges.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 3-8. Overtakelse av driftskonsesjon m.v.

Driftskonsesjon kan ikke overdras.

Konsesjonen faller bort når apotekers arbeidsforhold avsluttes. Rettighetene og pliktene etter konsesjonen kan ved melding til departementet likevel overføres for en periode på inntil 6 måneder til en annen person som fyller vilkårene i § 3-2 eller til en person som fyller kravene til å overta driftsansvaret etter § 3-7.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 3-9. Tilbakekall og endring av driftskonsesjon

Departementet kan endelig eller midlertidig kalle tilbake driftskonsesjonen hvis kravene for å ha den etter § 3-2 første ledd ikke lenger foreligger.

Det samme gjelder:

a. ved mislighold av vilkår som er satt etter § 3-5
b. ved mislighold av innrapporteringsplikter som tilligger apotekeren ifølge lov, forskrift eller vedtak
c. ved mangelfull medvirkning under tilsyn, jf. § 8-2
d. ved uforsvarlig personlig utøvelse av rettigheter og plikter som apoteker.

Hvis tilbakekallsgrunnen bare gjelder filialapotek eller medisinutsalg, kan tilbakekallet begrenses til å gjelde denne delen av driftskonsesjonen.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 3-10. Samtidig bortfall av apotek- og driftskonsesjon

Ved avkall, tilbakekall og bortfall av apotekkonsesjonen faller driftskonsesjonen bort samtidig som apotekkonsesjonen.

§ 3-11. Forskrifter

Departementet kan gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av reglene i dette kapittel.

Kap. 4. Apotekets personale

§ 4-1. Apotekets faglige personale

Apotekets farmasøytiske personale er de ansatte med rett til å utøve yrke som provisorfarmasøyt eller reseptarfarmasøyt.

Apotekets tekniske personale er de ansatte med rett til å utøve yrke som apotekteknikere.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 4-2. (Opphevet)

Endret ved lov 22 des 2006 nr. 100 (i kraft 1 april 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1527), opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 4-3. Personalkrav

Apoteket skal ha et faglig personale som i antall og kompetanse er tilstrekkelig til å sikre god kvalitet på og sikkerhet ved apotekets oppbevaring, tilvirkning, ekspedisjon og utlevering av legemidler. Apotekkonsesjonæren skal medvirke til nødvendig videre- og etterutdanning.

Minst en person tilhørende apotekets farmasøytiske personale skal være til stede i hele åpningstiden.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om personalkrav i apotek og om apotekkonsesjonærens medvirkning til videre- og etterutdanning.

§ 4-4. Ekspedisjon og håndtering av legemidler

Bare apotekets farmasøytiske personale har rett til selvstendig å ekspedere legemidler etter resept og rekvisisjon som etter gjeldende utleveringsbestemmelser skal være undergitt farmasøytisk kontroll.

All håndtering av legemidler skal foregå under tilsyn av apotekets farmasøytiske personale. Det skal påses at gjeldende bestemmelser blir fulgt og at arbeidet for øvrig blir utført faglig forsvarlig.

§ 4-5. Samarbeid med helsepersonell

Dersom kundens behov tilsier det, skal yrkesutøvelsen i apotek skje ved samarbeid og samhandling med annet kvalifisert helsepersonell.

§ 4-6. Praktisk opplæring i praksisapotek

Elever ved teknikerutdanningen i videregående skole, reseptar- og farmasistudenter samt farmasøyter med utenlandsk utdannelse som skal ta norsk tilleggsprøve, har rett til praktisk opplæring i apotek som departementet har godkjent som praksisapotek.

Departementet fastsetter hvilke apotek som er praksisapotek og som plikter å motta elever og studenter til praktisk opplæring. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om opplæringens lengde og innhold.

Kap. 5. Grunnkrav til apotekvirksomhet

§ 5-1. Lokaler, innredning og utstyr

Apotekets lokaler skal være utformet, innredet og utstyrt godt nok til å ivareta god kvalitet og høy sikkerhet i apotekets oppbevaring, tilvirkning, ekspedisjon og utlevering av legemidler. Lokalenes utforming, innredning og utstyr skal være tilpasset den faglige og tekniske utviklingen.

Apotekets publikumssone skal være entydig avgrenset og egnet til å ivareta publikums behov for diskresjon. Apotekkonsesjonæren har adgang til de deler av apoteket som ikke er publikumssone etter tillatelse fra apotekeren eller apotekbestyreren.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om apotekets lokaler, innredning og utstyr og om sikring av lokalene m.v. samt regler om varsling og godkjenning ved ombygging av lokalene.

§ 5-2. Åpnings- og lukningstider

Apoteket skal være åpent for ekspedisjon og utlevering av legemidler til publikum innenfor sine åpningstider. Dersom ikke annet er fastsatt i medhold av annet ledd, står apoteket fritt til å bestemme sine åpnings- og lukningstider.

Departementet kan ved forskrift bestemme minste åpningstider for apotek, og kan også fastsette lukningstider på søndager. I forskrift kan det også gis bestemmelser om plikt til rapportering og kunngjøring av åpningstidene.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 5-3. Forhandlingsplikt

Apoteket har plikt til å forhandle:

a. alle legemidler som er tillatt solgt her i landet
b. vanlig medisinsk utstyr som benyttes av forbrukere.

Departementet kan gi forskrift som fastsetter nærmere hvilke artikler eller varegrupper som omfattes av første ledd. Departementet kan også gi bestemmelser som innskrenker og utvider forhandlingsplikten.

§ 5-4. Vareleveranser, varelager og leveringsgrad

Apoteket skal ha rutiner for tilførsel av varer som sikrer rask levering til lager av varer som omfattes av forhandlingsplikten. Apotekets legemidler kan bare leveres fra godkjent grossist eller fra annen virksomhet som har departementets tillatelse til å selge legemidler til apotek. Apotek med samme apotekkonsesjonær kan levere legemidler til hverandre, med mindre departementet bestemmer noe annet i forskrift.

Den alminnelige lagerbeholdningen skal stå i forhold til arten og omfanget av apotekets omsetning. Apoteket skal alltid ha beholdning av forhandlingspliktige varer som jevnlig rekvireres eller etterspørres av leger, tannleger, veterinærer og annet helsepersonell på stedet.

Apotek plikter å gi departementet elektronisk tilgang til opplysninger om lagerstatus ved fare for tilgangen til legemidler i Norge. Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av første punktum.

Apoteket skal registrere etterspørsel og utlevering av legemidler ved apoteket, slik at leveringsgraden går fram.

Departementet kan gi forskrift om hvilke varer et apotek alltid skal ha på lager og stille minstekrav til leveringsgrad for legemidler og om apotekenes plikter ved mottak av legemidler fra leverandør og om adgangen for apotek til å levere legemidler til hverandre.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 5-5. Regnskap og annen virksomhetsregistrering

Apoteket skal ha eget budsjett og regnskap. Regnskapet skal føres ordentlig og fullstendig i henhold til den regnskapsplikt som gjelder for virksomheten.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om regnskapsplikten og kan fastsette de tillegg til regnskapsplikten som finnes påkrevd. Apoteket kan også pålegges å føre andre oppgaver over sin virksomhet enn de som følger av regnskapsplikten.

Regnskapet og andre opplysninger som apoteket plikter å registrere, skal gjøres tilgjengelig for departementet. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om hvordan apoteket skal oppbevare opplysningene og gjøre dem tilgjengelige.

§ 5-5 a. Dokumentasjon av reseptekspedisjon

Apoteket skal oppbevare opplysninger om ekspedisjon og utlevering av legemidler og handelsvarer etter resept og rekvisisjon. Departementet gir nærmere bestemmelser om slik registrering, herunder krav til oppbevaringsperioder og hva som skal registreres.

For pasienters innsynsrett i lagrede opplysninger gjelder pasient- og brukerrettighetsloven.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689), endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 5-6. Internkontroll

Apoteket skal etablere internkontroll for virksomheten og må kunne dokumentere at virksomhet og tjenester planlegges, utføres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i lov og forskrift.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om internkontroll i apotek.

§ 5-7. Formidling av offentlig informasjon

Apoteket plikter å bistå i formidlingen av offentlig informasjon om legemidler, medisinsk utstyr og lignende.

§ 5-8. Nedlegging av apotek

Ved nedlegging skal apotekets eier sikre forsvarlig behandling av legemidler, relevant dokumentasjon og personopplysninger som oppbevares eller lagres i apoteket. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om krav i forbindelse med nedlegging.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

Kap. 6. Salg og markedsføring fra apotek

§ 6-1. Leveringsrett for apotekets varer m.v.

Apoteket har med de begrensninger som følger av lov og forskrift rett til å levere forhandlingspliktige varer og yte de tjenester som følger av forhandlingsplikten. Apotek kan også levere og yte andre varer og tjenester hvis det naturlig og hensiktsmessig lar seg forene med apotekets salg av forhandlingspliktige varer. Departementet kan likevel gi forskrift som innskrenker adgangen til å selge varer og varegrupper som ikke omfattes av forhandlingsplikten, og kan gi bestemmelser som innskrenker adgangen til å yte andre tjenester enn farmasøytiske tjenester.

Departementet kan gi forskrift som begrenser apotekets adgang til forsendelse av legemidler.

Departementet kan ved forskrift og i det enkelte tilfellet helt eller delvis unnta sykehusapotek fra leveringsrett for forhandlingspliktige varer til andre kunder enn sykehuset og sykehusets ansatte og brukere.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 6-2. Leveringsplikt for forhandlingspliktige varer m.v.

Apotek skal så snart som mulig levere varer og yte tjenester som etterspørres og som omfattes eller følger av forhandlingsplikten.

Apotek har ikke adgang til å levere når utlevering innebærer brudd på gjeldende utleveringsbestemmelser og det ikke er adgang til å gjøre unntak. Det samme gjelder når:

a. reseptpliktig legemiddel kreves utlevert på grunnlag av mangelfull resept og vilkårene for nødekspedisjon etter gjeldende utleveringsbestemmelser ikke foreligger
b. legemidlet etterspørres av person som i henhold til melding fra myndighetene ikke skal utleveres bestemte legemidler eller
c. apoteket har grunn til å tro at legemidlet kan misbrukes eller utgjøre en fare hvis det utleveres.

Leveringsplikten gjelder selv om betaling ikke medfølger og sikkerhet ikke stilles, hvis apoteket på resepten eller på annen måte er underrettet av behandlende lege eller tannlege om at legemidlet behøves straks.

§ 6-3. Levering av legemidler fra medisinutsalg

Legemidler kan leveres fra medisinutsalg i den utstrekning det er bestemt i forskrift. Departementet gir forskrift om hvilke legemidler dette gjelder, og kan gi nærmere regler for medisinutsalg med krav til lokaler, personale, bestyrelse, utlevering m.v.

§ 6-4. Prisopplysningsplikt

Hvis flere forhandlingspliktige legemidler er likeverdige, skal apoteket informere kunden om billigste alternativ, med mindre prisforskjellen er ubetydelig. Likeverdige reseptpliktige legemidler er legemidler som er byttbare etter § 6-6 annet ledd.

§ 6-5. Legemiddelinformasjon

All legemiddelinformasjon gitt i, fra og på vegne av apotek til kunder, helsepersonell og publikum ellers skal ivareta hensynet til forsvarlig og medisinsk riktig legemiddelbruk. Det er forbudt å utforme, gi og på annen måte formidle informasjon om legemidler som kan bidra til misbruk, feilbruk eller overforbruk.

§ 6-6. Utlevering av legemidler etter resept og rekvisisjon

Legemidler skal utleveres nøyaktig etter resept og rekvisisjon.

Apoteket kan, uten hinder av første ledd, bytte rekvirert legemiddel med generisk likeverdig legemiddel, biotilsvarende likeverdig legemiddel eller

parallellimportert legemiddel, hvis departementet har godkjent legemidlene som byttbare. Slikt bytte kan ikke skje i strid med rekvirentens eller kundens uttrykkelige ønske. Dersom rekvirenten ber om det, skal apoteket meddele rekvirenten om at slikt bytte er foretatt.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om at rekvirenten i det enkelte tilfelle skal journalføre en begrunnelse for at bytte etter annet ledd er uønsket.

Ved utlevering mot resept skal apoteket bidra til at kunden får tilstrekkelig informasjon om legemidlet til at det kan brukes riktig.

Endret ved lover 20 des 2002 nr. 101 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1732), 21 mai 2021 nr. 40 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1653).

§ 6-7. Utlevering av legemidler uten resept

Ved salg til publikum av legemidler som kan utleveres uten resept, skal apoteket bidra til at kunden får nødvendig informasjon om legemidlet, herunder kontrollere at:

a. legemidlet er forsynt med tilstrekkelige opplysninger om bruk, oppbevaring og holdbarhet
b. kunden har tilstrekkelige opplysninger om legemidlet til at det kan brukes riktig og
c. kunden er opplyst om mulige skadelige effekter.

§ 6-8. Utleveringsbestemmelser

Departementet gir forskrift med nærmere bestemmelser om utlevering av legemidler fra apotek.

§ 6-9. Reklamasjoner og varslingsplikt ved feil og kvalitetsmangler

Apoteket skal føre oversikt over alle reklamasjoner på legemidler som apoteket har utlevert. Reklamasjonen skal straks undersøkes, og nødvendige skritt skal foretas:

a. Ved feil og kvalitetsmangler på videresolgte preparater skal melding gis til legemidlets tilvirker eller importør.
b. Hvis det kan antas at bruken av et apotektilvirket legemiddel kan føre eller har ført til helseskade, skal tilsynsmyndigheten straks varsles, og nødvendige skritt for å avverge eller begrense skaden skal tas.

Første ledd gjelder tilsvarende dersom feil eller kvalitetsmangler på legemidler avdekkes i apoteket før utlevering.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 6-10. Returmedisin

Apotek plikter i forbrukerkjøp å ta i retur legemidler for kassasjon uten kostnad for kunden.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om mottak, oppbevaring og kassasjon av returmedisin.

§ 6-11. Markedsføring

Apotekets eksponering av varer overfor publikum skal domineres av varer som hører inn under apotekets forhandlingsplikt.

Apoteket kan med de begrensninger som er gitt i lov og forskrifter, markedsføre sine varer, tjenester, priser, rabatter og leveringsbetingelser.

Bare varer som omfattes av forhandlingsplikten, kan markedsføres generelt som varer som fås på apotek. Andre varer kan bare knyttes til apotek sammen med angivelse av hvilket eller hvilke apotek som forhandler varen.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om markedsføring av apoteks varer og tjenester, herunder bestemmelser som innskrenker adgangen til markedsføring etter denne paragrafen.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 6-12. Restriksjoner på salg og utlevering av legemidler

Dersom det er fare for tilgangen til legemidler i Norge, kan departementet pålegge apotek restriksjoner på salg og utlevering av legemidler.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av første ledd.
Opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

Kap. 7. Tilvirkning av legemidler i apotek

§ 7-1. Rett til tilvirkning

Departementet kan gi apotekkonsesjonær tilvirkertillatelse for apotek som

oppfyller vilkårene for slik tillatelse. For tilvirkning utenfor apotek kan det gis tillatelse til andre enn apotekkonsesjonær dersom tilvirkningen skjer på oppdrag fra apoteket. Departementet gir forskrift med nærmere bestemmelser om hvilke krav som må være oppfylt for å få tilvirkertillatelse, og om tilbakekall av tillatelsen.

Departementet kan forby tilvirkning eller lagring av visse legemidler og varer i apotek.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 7-2. Tilvirkningsstandard

Tilvirkning av legemidler etter dette kapitlet skal være forsvarlig og i samsvar med god tilvirkningspraksis. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kvalitets- og sikkerhetskrav.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 7-3. Salg av apotektilvirkede legemidler

Apotek har rett til å selge egentilvirkede legemidler til sluttbruker i apotek som omfattes av driftskonsesjon.

Legemidler som er tilvirket etter den enkelte resepten, kan selges til eller gjennom apotek av virksomhet med tilvirkertillatelse som leieprodusent for resepturproduksjon. Hvis ikke annet følger av avtale, svarer leieprodusenten for legemidlets sammensetning, holdbarhet, emballasje og for leveringen til mottagende apotek.

Legemidler som er tilvirket til lager, kan bare selges til apotek og til grossist på grunnlag av særskilt tillatelse fra departementet. Tillatelsen kan gis for et begrenset tidsrom og på nærmere vilkår, som kan endres etter at tillatelse er gitt. Apotek med tillatelse til salg av lagerproduksjon etter dette ledd kan pålegges leveringsplikt til apotek og grossist for legemidler som omfattes av tillatelsen.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om salg, herunder om bestilling, mottak og levering, av apotektilvirkede legemidler.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

Kap. 8. Tilsyn med apotek

§ 8-1. Tilsynsmyndighet

Departementet er tilsynsmyndighet og fører tilsyn med at krav til apotekvirksomhet i lov og forskrifter er oppfylt.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 94 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 665).

§ 8-2. Plikt til medvirkning

Den som er gjenstand for tilsyn, plikter å sørge for at tilsynsmyndigheten har uhindret tilgang til apotek. Tilsynsmyndigheten skal videre gis nødvendig tilgang til den delen av apotekkonsesjonærens virksomhet som er knyttet til drift av apotek.

Tilsynsmyndigheten kan pålegge apotekkonsesjonæren, apotekeren og apotekets stedlige leder, eller representanter for disse, å være tilstede under tilsynet.

Tilsynsmyndigheten skal ha tilgang til nødvendig dokumentasjon og kan vederlagsfritt ta ut legemidler og andre varer til nærmere undersøkelse og kontroll.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 8-3. Pålegg om retting

Hvis apoteket eller apotekkonsesjonæren ikke oppfyller krav til virksomheten fastsatt i lov og forskrifter, kan tilsynsmyndigheten gi pålegg om retting innen en fastsatt frist.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 8-4. Advarsel

Ved mangelfull eller uforsvarlig drift kan tilsynsmyndigheten gi advarsel, selv om forholdet er rettet på eller har vært av forbigående karakter.

Beslutning om advarsel regnes som enkeltvedtak og rettes både til apotekkonsesjonæren og til apotekeren. Når særlige grunner foreligger, kan advarselen rettes kun til apotekkonsesjonæren.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 8-5. Stenging

Tilsynsmyndigheten kan stenge apotek og medisinutsalg hvis det ikke foreligger slik konsesjon eller tillatelse som loven påbyr, eller hvis virksomheten kan medføre vesentlig fare for helse og sikkerhet. Ved stenging kan det kreves at lokalene forsegles.

Tilsynsmyndigheten kan om nødvendig kreve bistand fra politiet for å gjennomføre stenging og forsegling.

Kap. 9. Administrative bestemmelser og straff

§ 9-1. Klageinstans i visse saker

Kongen kan fastsette at Statens helsepersonellnemnd skal være klageinstans for vedtak etter kap. 3 til 9 som er fattet av underordnet organ i kraft av loven eller etter delegasjon fra departementet.

I slike saker kaller nemnda seg Apotekklagenemnda. For øvrig gjelder §§ 69 og 70 i lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven) om nemndas organisering og virksomhet.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689).

§ 9-2. Gebyrer

Departementet kan gi forskrifter om gebyr for behandling av søknad om apotekkonsesjon etter kap. 2 og driftskonsesjon etter kap. 3.

§ 9-3. Tvangsmulkt

For å sikre at vilkår gitt etter § 2-8, plikter etter § 5-4 tredje ledd og § 5-5 og pålegg gitt etter § 8-3 oppfylles, kan tilsynsmyndigheten bestemme at apoteket skal betale en løpende tvangsmulkt for hver dag som går etter utløpet av fristen som er satt for oppfylling av forholdet, inntil det er oppfylt. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 94 (ikr. 1 juli 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 665), 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423, tidligere § 9-4), 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

§ 9-4. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 110 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1423), opphevet ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).

§ 9-5. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 1-4, 1-5, 2-10, 3-7, 5-5, 6-5 annet punktum, 6-9, 6-11, 7-2 første ledd og 8-2, straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 22 juni 2018 nr. 76.

§ 9-6. Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge foretak eller fysiske personer som bryter meldeplikten etter § 3-8 andre ledd og pålegg etter § 6-12, overtredelsesgebyr. Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Departementet kan gi forskrift om utmåling og betaling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes to år etter at overtredelsen opphørte. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller treffes vedtak om overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 42 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 sep 2021 nr. 2767), endret ved lov 25 juni 2024 nr. 68 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1268).

Kap. 10. Ikrafttredelse. Overgangsregler

§ 10-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven skal tre i kraft til forskjellig tid.

Fra samme tid oppheves lov 21. juni 1963 nr. 17 om drift av apotek m.v.

1 Iflg. res. 2 juni 2000 nr. 565 Helse- og omsorgsdepartementet, som ved forskr. 4 sep 2000 nr. 894 har bestemt at loven, med unntak av § 8-1, trer i kraft 1 mars 2001.

§ 10-2. Eldre forskrifter

Forskrifter gitt i medhold av lov 21. juni 1963 nr. 17 om drift av apotek m.v. gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

§ 10-3. Eldre bevillinger

Bevillingshavere til apotek som var lovlig etablert som selvstendig apotek ved denne lovens ikrafttredelse, gis uten ny søknadsbehandling apotekkonsesjon og driftskonsesjon på de vilkår som er knyttet til bevillingen. Tilsvarende gjelder for medisinutsalg og for tilvirkertillatelse gitt i tilknytning til bevillingen. For bevilling gitt til kommune, fylkeskommune og stat skal driftskonsesjonen anses å ligge hos den tilsatte apotekeren.

Bevillingshavere til apotek som var lovlig etablert som filialapotek ved denne lovens ikrafttredelse, gis uten ny søknadsbehandling apotekkonsesjon på de vilkår som er knyttet til bevillingen. Den tilsatte bestyreren skal anses som apoteker for filialapoteket og ha tittelen apoteker, dersom vilkårene i § 3-2 første ledd er oppfylt. Hvis filialapotekets bestyrer ikke oppfyller vilkårene for egen driftskonsesjon, skal filialapoteket anses å ligge under driftskonsesjonen til den apoteker som ved lovens ikrafttredelse var bevillingshaver til filialapoteket, og bestyreren skal ha tittelen apotekbestyrer.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 71 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 689), 22 juni 2018 nr. 76.

§ 10-4. Eldre apotek og medisinutsalg

– – –

§ 10-5. Endringer i andre lover

Med virkning fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om helsemessig og sosial beredskap (helseberedskapsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens formål og virkemidler

Formålet med loven er å verne befolkningens liv og helse og bidra til at nødvendig helsehjelp, helse- og omsorgstjenester og sosiale tjenester kan tilbys befolkningen under krig og ved kriser og katastrofer i fredstid.

For å ivareta lovens formål, skal virksomheter loven omfatter kunne fortsette og om nødvendig legge om og utvide driften under krig og ved kriser og katastrofer i fredstid, på basis av den daglige tjeneste, oppdaterte planverk og regelmessige øvelser, slik det er bestemt i eller i medhold av loven.
Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 1-2. Lovens stedlige virkeområde

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen og fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold. Kongen kan gi forskrift om og i hvilken utstrekning loven skal gjelde på norske skip i utenriksfart, i norske sivile luftfartøyer i internasjonal trafikk, og på installasjoner og fartøy i arbeid på norsk kontinentalsokkel.

§ 1-3. Virksomheter loven gjelder for

Denne lov gjelder for:

a. den offentlige helse- og omsorgstjeneste og sosialtjeneste og kommunens folkehelsearbeid etter folkehelseloven kapittel 2 og 3,
b. private som i henhold til lov eller avtale tilbyr helse- og omsorgstjenester eller sosialtjenester til befolkningen,
c. private som uten formell tilknytning til kommune, fylkeskommune, regionalt helseforetak eller staten tilbyr helse- og omsorgstjenester eller sosialtjenester,
d. Mattilsynet,
e. offentlige næringsmiddellaboratorier,

f. private næringsmiddellaboratorier,
g. vannverk,
h. apotek, grossister og tilvirkere av legemidler,
i. bandasjister, tilvirkere og andre omsettere av medisinsk utstyr.

Departementet kan i forskrift bestemme at også andre virksomheter som tilbyr materiell, utstyr og tjenester av betydning for helse- og omsorgstjenesten og sosialtjenesten, skal omfattes av loven.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 24 juni 2011 nr. 29 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 637), 17 juni 2016 nr. 48 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 706), 12 jan 2024 nr. 3 (i kraft 12 jan 2024 iflg. res. 12 jan 2024 nr. 59).

§ 1-4. Personell loven gjelder for

Denne lov gjelder for personell som tjenestegjør i virksomheter loven omfatter. Departementet kan i forskrift bestemme at personell som har tjenestegjort i slike virksomheter, og særskilt kvalifisert personell, skal omfattes av loven.

§ 1-5. Når fullmaktsbestemmelsene i loven gjelder

§§ 3-1, 4-1, 5-1 og 5-2 får anvendelse:

1. når riket er i krig eller når krig truer,
2. ved kriser eller katastrofer i fredstid etter beslutning av Kongen. Dersom det er nødvendig for å sikre liv og helse, kan departementet treffe en foreløpig beslutning om anvendelse. En slik beslutning skal bekreftes av Kongen så snart som mulig. En beslutning om anvendelse gis for et begrenset tidsrom og maksimalt for 1 måned. Beslutningen kan gjentas for inntil 1 måned av gangen.

Kapittel 2. Ansvar for forberedelser og gjennomføring

§ 2-1. Ansvarsprinsippet

Den som har ansvaret for en tjeneste, har også ansvaret for nødvendige beredskapsforberedelser og for den utøvende tjeneste, herunder finansiering, under krig og ved kriser og katastrofer i fredstid, med mindre noe annet er bestemt i eller i medhold av lov. Tilsvarende skal den som fører tilsyn med en

virksomhet, også føre tilsyn med virksomhetens beredskap.

§ 2-2. Planlegging og krav til beredskapsforberedelser og beredskapsarbeid

Kommuner, fylkeskommuner, regionale helseforetak og staten plikter å utarbeide en beredskapsplan for de helse- og omsorgstjenester eller sosialtjenester de skal sørge for et tilbud av eller er ansvarlige for. Kommuner skal også utarbeide beredskapsplan for sine oppgaver etter folkehelseloven kapittel 3. Beredskapsplanen skal også omfatte tjenester som etter lov eller avtale tilbys av private virksomheter som en del av de respektive tjenester. Det skal også i nødvendig utstrekning utarbeides delplaner for aktuelle institusjoner og tjenesteområder.

Sykehus som omfattes av § 1-3 første ledd bokstavene a og b, og virksomheter nevnt i bokstavene d, e, f og g, plikter å utarbeide beredskapsplan for virksomheten.

Departementet kan gi forskrift om at virksomheter nevnt i § 1-3 første ledd bokstavene c og h, samt virksomheter omfattet av loven etter § 1-3 annet ledd, skal ha plikt til å utarbeide beredskapsplan for virksomheten. Departementet kan bestemme at virksomheter som nevnt skal inngå i beredskapsplan som nevnt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om krav til beredskapsforberedelsene og beredskapsarbeidet, herunder sette krav til driftssikkerhet, lagring av materiell og utstyr, og til øvelser og opplæring av personell.

Departementet kan gi forskrift om plikt for virksomheter etter loven til å kvalitetssikre beredskapsforberedelsene og beredskapsarbeidet.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 14 juni 2013 nr. 39 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 641), 7 mai 2020 nr. 37 (ikr. 7 mai 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 949). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 2-3. Varsel og rapportering

Virksomheter loven omfatter, plikter å varsle om forhold innen helse- og omsorgstjenesten eller sosialtjenesten som kan gi grunnlag for tiltak etter denne lov. Varsel gis til departementet eller den myndighet departementet bestemmer.

Departementet kan pålegge virksomheter som nevnt i første ledd formell rapportering om forhold av betydning for helse- og omsorgstjenesten eller sosialtjenesten. Departementet kan gi forskrift om rapporteringsplikten.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 2-4. Beredskapsregistre

Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet og Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan etablere registre med helseopplysninger for å håndtere beredskapssituasjoner. Slike registre kan etableres for å gi oversikt og kunnskap om utbredelse, årsakssammenhenger og konsekvenser ved miljøhendelser, ved mistanke om utbrudd av sykdom relatert til eksponering for helseskadelige miljøfaktorer og ved andre typer kriser og beredskapssituasjoner. Det kan også etableres registre for å ivareta internasjonale rapporteringsplikter og administrative oppgaver i en beredskapssituasjon. Organet som etablerer registeret, er dataansvarlig.

Ved etableringen av registre skal den dataansvarlige dokumentere at helseopplysningene behandles i samsvar med helseregisterloven § 6, herunder beskrive formålet med behandlingen og hvilke helseopplysninger som behandles. Beredskapsregistre kan inneholde helseopplysninger med direkte personidentifiserende kjennetegn.

Opplysningene kan behandles uten samtykke fra den registrerte og tilgjengeliggjøres uten hinder av lovbestemt taushetsplikt dersom det er nødvendig for å oppnå registerets formål. Opplysningene skal behandles i samsvar med helseregisterloven.

Den dataansvarlige kan uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kreve opplysninger som er nødvendige for registerets formål fra helsepersonell, fra virksomheter i helse- og omsorgstjenesten og fra personell og virksomheter som nevnt i folkehelseloven § 29 andre og tredje ledd.

Opplysningene skal slettes eller anonymiseres når hendelsen er avklart og evaluert. Departementet kan bestemme at helseopplysninger likevel kan behandles etter at hendelsen er avklart. Dette kan bestemmes når det er nødvendig for å gi kunnskap om langtidseffekter og samfunnets interesse i den videre behandlingen klart overstiger ulempene som kan påføres den enkelte. Tilføyd ved lov 3 mars 2017 nr. 8 (ikr. 3 mars 2017 iflg. res. 3 mars 2017 nr. 242), endret ved lover 21 juni 2017 nr. 89 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 908), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

Kapittel 3. Rekvisisjon av fast eiendom, rettigheter og løsøre

§ 3-1. Rekvisisjon

Når betingelsene i § 1-5 er oppfylt, kan departementet med de begrensninger som følger av annet ledd mot erstatning kreve avstått til staten til eie, bruk eller annen særlig rådighet fast eiendom, rettigheter og løsøre av ethvert slag som trengs til bruk for helse- og omsorgstjenester eller sosiale tjenester, til bolig for personell eller lagring av materiell og utstyr. Avståelse til bruk omfatter rett til å foreta de endringer ved gjenstanden eller den faste eiendom som anses nødvendig.

Eiendomsrett til fast eiendom kan bare kreves avstått i medhold av denne lov når riket er i krig eller når krig truer, og avståelsens formål ikke kan oppnås gjennom tidsbegrenset bruksrett eller annen særlig rådighet over eiendommen.

Departementet kan gi tillatelse til at også andre kan kreve slik avståelse som nevnt i første ledd. Annet ledd gjelder i så fall tilsvarende. Departementet kan bestemme at den som får tillatelse som nevnt i første punktum, skal dekke utgiftene ved avståelsen helt eller delvis.

Departementet kan gi eier eller bruker av løsøre pålegg om at tingen skal stilles til rådighet på angitt sted.

Avståelsen kan kreves gjennomført straks, selv om erstatning ikke er betalt eller fastsatt. Rekvirerende myndighet skal i så fall sørge for å innhente de beskrivelser og opplysninger som er nødvendig for fastsetting av erstatning. Skjønn etter § 3-3 skal holdes så snart som mulig. Når det er nødvendig, kan avståelsen gjennomføres ved politiets hjelp.

Krav om avståelse skal fremsettes skriftlig. Når avståelse har funnet sted, skal det utstedes skriftlig kvittering med nøyaktig angivelse av det som er avstått, samt tid og sted for avståelsen.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 3-2. Forberedende tiltak med sikte på rekvisisjon

Som ledd i forberedende tiltak kan de myndigheter som Kongen bestemmer, peke ut fast eiendom og løsøre som skal avstås etter § 3-1, og gi eier og bruker av løsøre pålegg om at tingen i nærmere angitte tilfelle skal stilles til rådighet på angitt sted.

Eier og bruker av fast eiendom eller løsøre plikter etter krav fra myndighetene å erkjenne mottakelse av melding om tiltak eller pålegg som nevnt, samt å gi opplysninger og å gi adgang til inspeksjon. Løsøre kan om

nødvendig pålegges brakt til bestemt sted for inspeksjon. Slike pålegg skal oppfylles uten erstatning, med mindre annet er bestemt av Kongen.

Fast eiendom og løsøre kan etter avgjørelse av de myndigheter Kongen bestemmer, utbedres eller på annen måte forandres for å gjøres tjenlig for det påtenkte formål.

§ 3-3. Erstatningsutmåling

Erstatning for avståelse etter § 3-1 og for tap og utgifter ved å etterkomme pålegg etter § 3-2 fastsettes i mangel av minnelig overenskomst ved skjønn etter lov om skjønn og ekspropriasjonssaker 1. juni 1917 nr. 1, med mindre noe annet bestemmes i eller i medhold av denne lov.

Kongen kan bestemme at skjønn skal avgis av de nemnder som oppnevnes etter lov 29. juni 1951 nr. 19 om militære rekvisisjoner § 13, jf. § 14.

§ 3-4. Om fastsettelse av takster

Departementet kan fastsette takster for bruk av husrom, lagerrom og løsøre og for utgifter ved å etterkomme pålegg etter § 3-1 og § 3-2 første ledd. Takstene kan fastsettes for hele riket eller for deler av det.

§ 3-5. Samordning av rekvisisjoner

Når militære myndigheter har rekvisisjonsrett etter lov 29. juni 1951 nr. 19 om militære rekvisisjoner, får § 8 i samme lov tilsvarende anvendelse ved krav om avståelse etter loven her i den utstrekning Kongen bestemmer.

Kapittel 4. Tjenesteplikt, beordring og registrering

§ 4-1. Tjenesteplikt og beordring

Når betingelsene i § 1-5 er oppfylt, kan personell som er beordringspliktig etter § 1-4 pålegges av arbeidsgiver å forbli i tjeneste ut over ordinær arbeidstid. På samme vilkår kan departementet pålegge personell som nevnt å møte frem på nærmere angitt sted og utføre nærmere tilvist arbeid innen virksomheter loven omfatter.

Den som gir pålegg etter første ledd annet punktum, har instruksjonsmyndighet over den som får pålegget. Pålegg etter første ledd skal ikke ha andre virkninger i forholdet mellom arbeidstaker og arbeidsgiver.

Arbeidsmiljøloven § 15-10 gjelder tilsvarende for fravær på grunn av bestemmelser i denne loven.

Pålegg etter første ledd kan ikke gis til gravide eller til personer under 18 eller over 65 år.

Ved kriser eller katastrofer i fredstid kan pålegg etter første ledd ikke gis til personer som alene har omsorgen for barn under 16 år eller for funksjonshemmede. I krig eller når krig truer, bør de samme personer så langt det er mulig fritas for pålegg som nevnt. Dersom pålegg likevel gis, er den som gir pålegget ansvarlig for å skaffe nødvendig omsorgsavlastning.

Tjenesteplikt etter paragrafen her gjelder bare i den utstrekning styrkeoppbygging i Forsvaret ikke er til hinder, med mindre noe annet er bestemt i lov.

Plikten etter første ledd gjelder uavhengig av bestemmelsene om arbeidstid i arbeidsmiljøloven.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

§ 4-2. Forberedende tiltak, registrerings- og øvelsesplikt

Personell som er beordringspliktig etter § 1-4 plikter å la seg registrere, samt å stille seg til disposisjon for gjennomføring av tiltak etter loven. Vedkommende personell plikter å medvirke til at nødvendige opplysninger for registrering og disponering kan skaffes til veie. Personell som ikke er styrkedisponert i Forsvaret, kan i fredstid pålegges å delta på kurs og øvelser av inntil 3 ukers varighet.

Bestemmelsene i § 4-1 annet ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende for deltakelse på kurs og øvelser etter denne paragraf. Det samme gjelder bestemmelsen i arbeidsmiljøloven § 12-12.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av registreringen.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 12 aug 2016 nr. 77 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778).

Kapittel 5. Øvrige fullmakter

§ 5-1. Ansvars-, oppgave- og ressursfordeling

Når betingelsene i § 1-5 er oppfylt, kan departementet pålegge en eller flere virksomheter som omfattes av loven å ta imot og å gi nødvendige helse- og omsorgstjenester eller sosiale tjenester til personer, uten hensyn til hvor disse bor eller oppholder seg. Departementet kan videre bestemme at en slik

virksomhets ressurser innen helse- og omsorgstjenesten eller sosialtjenesten, herunder personellressurser, skal stilles til rådighet for en kommune, en fylkeskommune, et regionalt helseforetak eller staten.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 5-2. Omlegging og omsetningsrestriksjoner

Når betingelsene i § 1-5 er oppfylt, kan departementet pålegge virksomheter som omfattes av loven helt eller delvis å legge om driften, utvide driften eller flytte virksomheten. Virksomheter som omfattes av § 1-3 første ledd bokstav g, h og i, kan på samme vilkår pålegges å innføre restriksjoner på omsetningen og rasjonere sine varer.
Endret ved lover 7 mai 2020 nr. 37 (ikr. 7 mai 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 949), 26 mai 2020 nr. 45, 26 mai 2020 nr. 45 (ikr. 1 jan 2021, annet ledd opphevet), 18 des 2020 nr. 145 (ikr. 1 jan 2021), 18 des 2020 nr. 145 (ikr. 1 juni 2021, andre ledd opphevet), 28 mai 2021 nr. 44 (ikr. 1 juni 2021), 28 mai 2021 nr. 44 (i kraft 1 juli 2023, endring endret ved lover 29 nov 2021 nr. 143, 17 juni 2022 nr. 53), 12 jan 2024 nr. 3 (i kraft 12 jan 2024 iflg. res. 12 jan 2024 nr. 59).

§ 5-3. Forberedende tiltak med sikte på omlegging og omsetningsrestriksjoner

For å kunne gjennomføre tiltak etter § 5-2, kan departementet pålegge virksomhetene å utføre nærmere bestemte forberedelser.

Kapittel 6. Forskjellige bestemmelser

§ 6-1. Finansiering

Utgifter ved påbud etter §§ 3-1, 4-1, 5-1 og 5-2 utredes av staten.
Departementet kan pålegge kommuner, fylkeskommuner og regionale helseforetak å yte hel eller delvis refusjon av utgifter etter første ledd.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 93 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417).

§ 6-2. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne loven, herunder om tilsyn med planlegging og gjennomføring av tiltak etter loven og

om administrasjon og drift av helse- og omsorgstjenesten og sosialtjenesten under krig, samt ved kriser og katastrofer i fredstid.

Når betingelsene i § 1-5 er oppfylt, kan Kongen gi forskrifter om drift, organisering og ansvarsforhold som fraviker gjeldende helse- og sosiallovgivning.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 26 mai 2020 nr. 45, 26 mai 2020 nr. 45 (ikr. 1 jan 2021, tredje og fjerde ledd opphevet), 18 des 2020 nr. 145 (ikr. 1 jan 2021), 18 des 2020 nr. 145 (ikr. 1 juni 2021, tredje og fjerde ledd opphevet), 28 mai 2021 nr. 44 (ikr. 1 juni 2021), 28 mai 2021 nr. 44 (i kraft 1 juli 2023, endring endret ved lov 29 nov 2021 nr. 143 og lov 17 juni 2022 nr. 53).

§ 6-3. Forholdet til forvaltningsloven

Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker gjelder for behandling av saker etter denne lov, med mindre noe annet er bestemt i eller med hjemmel i lov. Under krig eller ved kriser eller katastrofer i fredstid kan forhåndsvarsel til sakens parter unnlates dersom forhåndsvarsel kan medføre at saken forsinkes på en uheldig måte. Kongen kan bestemme at vedtak etter denne lov ikke kan kreves grunngitt og ikke skal kunne påklages under krig eller ved kriser eller katastrofer i fredstid.

§ 6-4. Rettsvirkninger ved ikke å etterkomme pålegg etter loven

Dersom pålegg etter denne lov som staten ikke skal utrede utgiftene ved etter § 6-1, ikke etterkommes i løpet av en rimelig fastsatt frist, kan det som pålegget går ut på utføres for eiers regning.

Krav om refusjon for utgift er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 6-5. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne lov eller forskrifter eller pålegg som er gitt med hjemmel i loven, straffes med bøter eller fengsel i inntil 6 måneder, hvis forholdet ikke rammes av et strengere straffebud.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 7. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 7-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelser i loven skal tre i kraft til forskjellig tid.

Fra samme dato oppheves lov 2. desember 1955 nr. 2 om helsemessig beredskap.

1 Fra 1 juli 2001 iflg. res. 22 juni 2001 nr. 698.

§ 7-2. Overgangsbestemmelser

Kongen kan i forskrift fastsette overgangsordninger i forbindelse med at loven trer i kraft, herunder at krav og pålegg i eller i medhold av loven skal oppfylles innen en bestemt frist.

§ 7-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen

§ 1. Formål

Formålet med loven er å styrke finansieringen av forskning og utvikling (FoU), for å legge til rette for økt verdiskaping, miljøtilpasning, omstilling og nyskaping i fiskeri- og havbruksnæringen.

§ 2. Avgift

Departementet kan gi forskrift om at den som eksporterer fisk og fiskevarer eller andre marine ressurser, samt varer hvor marine ressurser utgjør en vesentlig del, skal betale en avgift beregnet av verdien ved eksport.

Departementet gir nærmere bestemmelser om avgiften, herunder om plikten til å svare avgift, størrelsen på avgiften, beregning av avgiften,

innkreving av avgiften og anvendelse av avgiftsmidlene.

Skyldig avgift er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 3. Forvaltning

Avgiftsmidlene forvaltes av et aksjeselskap hvor staten eier alle aksjene. Aksjeselskapet skal utføre de oppgaver som er fastsatt i eller i medhold av loven.

Utgifter til forvaltning og administrasjon av aksjeselskapet dekkes av avgiftsmidlene.

Forvaltningsloven gjelder for aksjeselskapet. Enkeltvedtak som selskapet treffer, kan ikke påklages, og vedtakene kan bare omgjøres av selskapet selv.

Arkivlova kapittel II om offentlige arkiv gjelder for selskapet.

Endret ved lover 9 des 2011 nr. 56 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 9 des 2011 nr. 1221), 25 mai 2018 nr. 20 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 756. Selskapet skal treffe avgjørelse i saker som ikke er endelig avgjort på det tidspunktet loven begynner å gjelde). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 4. Opplysningsplikt

Den som eksporterer varer som omfattes av loven plikter å gi de opplysninger som er nødvendige for at forvaltningen skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

§ 5. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift om aksjeselskapets organisering og saksbehandling, oppløsning av selskapet, saksbehandlingen i saker om vedtak etter § 2 og omfanget av opplysningsplikten etter § 4.

Endret ved lov 25 mai 2018 nr. 20 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 756. Selskapet skal treffe avgjørelse i saker som ikke er endelig avgjort på det tidspunktet loven begynner å gjelde).

§ 6. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen[1] bestemmer.

1 Fra 1 jan 2001 iflg. res. 7. juli 2000 nr. 728.

Lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven)

Kapittel 1. Virkeområde. Definisjoner

§ 1-1. Virkeområde

(1) Loven gjelder innskuddspensjonsordning og foretak som har eller oppretter slik pensjonsordning.
(2) Loven gjelder også for Svalbard, jf. lov av 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard § 2 annet ledd.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 124 (ikr. 1 jan 2006), 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652).

§ 1-2. Definisjoner

I loven betyr:

a. Barn: medlemmets barn, herunder stebarn og fosterbarn.
b. Folketrygdens grunnbeløp (G): det til enhver tid gjeldende grunnbeløpet i folketrygden.
c. Foretak: aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap, enkeltpersonforetak og ethvert annet rettssubjekt som har arbeidstaker i sin tjeneste.
d. Foretakspensjon: pensjonsordning i arbeidsforhold undergitt lov av 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon eller forskrift av 28. juni 1968 nr. 3[1] om private tjenestepensjonsordninger.
e. Frilanser: person som utfører arbeid eller oppdrag utenfor tjeneste for lønn eller annen godtgjørelse, uten å være selvstendig næringsdrivende.
f. Fripoliseregisteret: register nevnt i lov av 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon § 4-14.
g. Innskuddsplan: den del av regelverket som fastsetter de innskudd som skal foretas for å sikre medlemmene alderspensjon.
h. Institusjon: institusjon og filial av institusjon som omfattes av § 2-2.
i. Konsern: konsern som nevnt i aksjeloven § 1-3 og allmennaksjeloven § 1-3, likevel slik at morselskapet ikke må være aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
j. Lønn: Skattepliktig lønnsinntekt, beregnet personinntekt og

godtgjørelse til deltaker for arbeidsinnsats i selskap med deltakerfastsetting.

k. Medlemmer: arbeidsgiveren og de arbeidstakere som oppfyller opptaksvilkårene i regelverket for pensjonsordningen. Som medlem regnes også arbeidstaker som er blitt ufør mens han var i foretakets tjeneste, og som det innbetales innskudd for i henhold til forsikring av innskuddsfritak ved uførhet.

l. Pensjonskapital: innskudd foretatt i samsvar med innskuddsplanen med tillegg av tilført avkastning, samt tilført innskudd i henhold til forsikring av innskuddsfritak ved uførhet. Pensjonskapital i livsforsikringsselskap eller pensjonskasse omfatter i tilfelle også andel av bufferfond.

m. Pensjonskapitalbevis: kontrakt mellom institusjonen og medlem som har trådt ut av en innskuddspensjonsordning som angir medlemmets rett til opptjent pensjonskapital i henhold til regelverket.

n. Pensjonsordning: pensjonsordning opprettet i samsvar med reglene i loven her.

o. Regelverket: alle regler og vilkår for pensjonsordningen og medlemmenes rettigheter som er fastsatt i avtale mellom foretaket og en institusjon samt tilhørende innskuddsplan.

p. Samboer: person som medlemmet
    1. har felles bolig og felles barn med, eller
    2. lever sammen i ekteskaps- eller partnerskapsliknende forhold når det godtgjøres at forholdet har bestått uavbrutt de siste fem år før dødsfallet, og det ikke foreligger forhold som ville hindre at lovlig ekteskap eller partnerskap ble inngått.

q. Ytelsesplan: den del av regelverket som fastsetter ytelser til medlemmer som helt eller delvis mister ervervsevnen, eller ytelser til barn og andre etterlatte ved medlemmets død.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 10 juni 2005 nr. 45 (ikr. 7 okt 2005 iflg. res. 7 okt 2005 nr. 1115), 16 juni 2006 nr. 31, 14 mars 2008 nr. 6 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).
1 Inkurie: Forskriften er opphevet.

§ 1-3. Forskrifter

Kongen kan fastsette nærmere regler til utfylling og gjennomføring av

bestemmelsene i loven her.

Kapittel 2. Opprettelse av pensjonsordning

I. Pensjonsordning med innskuddspensjon

Overskriften tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742).

§ 2-1. Pensjonsordning for alderspensjon

(1) Et foretak kan opprette pensjonsordning i samsvar med reglene i loven her for å sikre arbeidstakerne i foretaket alderspensjon i tillegg til de ytelser som til enhver tid utbetales i henhold til lov om folketrygd.
(2) Retten til alderspensjon skal sikres ved årlige innskudd i samsvar med innskuddsplanen fastsatt i regelverket. Medlemmenes pensjonskapital skal forvaltes i institusjonen hvor foretaket har opprettet pensjonsordning. Det enkelte medlem kan likevel velge å forvalte sin tidligere opptjente pensjonskapital og opptjening i nåværende arbeidsforhold i en annen institusjon etter reglene i § 3-7.
(3) Pensjonskapital kan bare disponeres og anvendes som fastsatt i loven her.
Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 45 (ikr. 7 okt 2005 iflg. res. 7 okt 2005 nr. 1115), 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2270).

§ 2-2. Krav til institusjonen

Pensjonsordning etter loven her kan opprettes ved avtale med

a. institusjon som har tillatelse fra norske myndigheter til å drive virksomhet her i riket som bank, livsforsikringsselskap, pensjonskasse, innskuddspensjonsforetak eller forvaltningsselskap for verdipapirfond,
b. kredittinstitusjon, livsforsikringsselskap, pensjonsforetak eller forvaltningsselskap for verdipapirfond som er hjemmehørende i en annen stat innenfor EØS-området og som har adgang til å drive tilsvarende virksomhet som nevnt i bokstav a her i riket.[1]

Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr.

776), 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 633), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 1 (dir 2009/138), nr. 14 (dir 2006/48, vil bli erstattet av dir 2013/36), nr. 30 (dir 2009/65) og nr. 31d (dir 2003/41), jf. lov 10 apr 2015 nr. 17 kap. 5.

§ 2-3. Minstekrav til pensjonsordningen

(1) Et foretak kan opprette pensjonsordning i henhold til loven her dersom foretaket har:

a. minst to personer i foretaket som begge har en arbeidstid og lønn som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling,
b. minst én arbeidstaker uten eierinteresse i foretaket som har en arbeidstid og lønn i foretaket som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling, eller
c. personer i foretaket som hver har en arbeidstid og lønn som utgjør 20 prosent eller mer av full stilling, og som til sammen utfører arbeid som tilsvarer minst to årsverk.

(2) Et foretak som ikke omfattes av første ledd kan opprette pensjonsordning for selvstendig næringsdrivende, for personlig deltaker i selskaper med deltakerfastsetting eller for ansatt eier av aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Tilsvarende gjelder for frilanser. Årlig innskudd til ordning som nevnt i første og annet punktum kan ikke overstige 7 prosent av vedkommende persons samlede beregnede personinntekt fra næringsvirksomhet, godtgjørelse til deltaker for arbeidsinnsats i selskaper med deltakerfastsetting eller lønn inntil 12 G. Dersom et foretak som nevnt i første punktum oppretter pensjonsordning, gjelder bestemmelsene i kapittel 4 om medlemskap for arbeidstakere og i kapittel 5 om innskudd for arbeidstakere tilsvarende så langt de passer.
(3) Dersom foretaket ved utløpet av et kalenderår ikke oppfyller vilkårene i første ledd, og foretaket heller ikke i løpet av et kalenderår igjen oppfyller vilkårene, skal pensjonsordningen opphøre og avvikles etter reglene i kapittel 13 eller videreføres etter reglene i annet ledd. Pensjonsordning etter annet ledd skal opphøre og avvikles etter reglene i kapittel 13, dersom den i en periode på seks måneder ikke oppfyller vilkårene i annet ledd.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 124 (ikr. 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 31, 16 mars 2007 nr. 11 (ikr. 16 mars 2007 iflg. res. 16 mars 2007 nr. 272, med tilbakevirkende kraft for frilansere for innskuddsåret 2006), 14 mars 2008 nr. 6, 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 693), 21 juni 2017

nr. 79 (med virkning fra inntektsåret 2017), 20 des 2018 nr. 104 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2022 nr. 106 (i kraft 1 jan 2023 med virkning fra og med inntektsåret 2023).

§ 2-4. Uføreytelser. Ytelser til etterlatte

(1) Foretak som har alderspensjonsordning etter § 2-1, kan etter tjenestepensjonsloven tegne særskilt forsikring som kan gi uførepensjon til medlemmer som helt eller delvis mister inntektsevnen. Foretaket kan videre etter foretakspensjonsloven tegne særskilt forsikring som kan gi ytelser til barn og andre etterlatte av medlemmer som dør.
(2) Foretaket skal tegne forsikring som ved uførhet gir rett til innskuddsfritak i samsvar med den faktiske graden av uførhet, tilsvarende innskuddsfritak etter tjenestepensjonsloven § 2-1 annet ledd. Forsikringen skal omfatte alle medlemmer som ikke har fylt 67 år, og den skal gi innskuddsfritak i samsvar med den faktiske graden av uførhet fram til medlemmet har fylt 67 år. Samlet opptjening av rett til alderspensjon på grunnlag av arbeidsinntekt og innskuddsfritak skal ikke på noe tidspunkt overstige opptjening svarende til 100 prosent av full stilling.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende for foretak og frilansere som omfattes av § 2-3 annet ledd. Forsikring som gir innskuddsfritak i alderspensjonsordningen etter § 2-3 annet ledd, kan likevel ikke gi rett til innskudd som overstiger innskuddsgrensen i § 2-3 annet ledd.
Endret ved lover 14 mars 2008 nr. 6, 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 2-5. Krav til regelverket

(1) Regelverket skal fastsette reglene om medlemskap, medlemmenes rettigheter i pensjonsordningen, innskuddsplanen og forvaltningen av pensjonskapitalen.
(2) I regelverket skal det fastsettes om pensjonskapitalen knyttet til pensjonskapitalbevis i utbetalingsperioden skal:

a. forvaltes i spareavtale med institusjon som nevnt i § 2-2, eller
b. konverteres til pensjonsforsikring basert på forutsetninger om dødelighet i livsforsikringsselskap eller i pensjonskasse som oppfyller kravene i lov om foretakspensjon § 2-2 annet ledd.

(3) Har foretaket tegnet særskilt forsikring for uføreytelser og ytelser til

etterlatte etter § 2-4, skal regelverket inneholde ytelsesplanen.
(4) Regelverket for pensjonsordningen skal i sin helhet være i samsvar med bestemmelsene i loven her med tilhørende forskrifter.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2-6. Styringsgruppe

(1) Foretak som har pensjonsordning som omfatter 15 eller flere medlemmer eller har pensjonsordning med kollektivt investeringsvalg, skal opprette en styringsgruppe for pensjonsordningen på minst tre personer. Minst en av personene skal velges av og blant medlemmene.
(2) Styringsgruppen skal uttale seg i saker som gjelder forvaltningen og praktiseringen av pensjonsordningen. Regelverket skal behandles av styringsgruppen før det vedtas eller endres.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 653).

§ 2-7. Informasjon til arbeidstakerne

(1) Foretaket skal gi arbeidstakerne en skriftlig oversikt over regelverket for pensjonsordningen. Det skal legges vekt på å gi arbeidstakerne et godt bilde av medlemmenes rettigheter, pensjonsinnskuddene og hvilken alderspensjon disse kan ventes å gi. Tilsvarende gjelder opplysninger om forsikring som vil gi uføreytelser eller ytelser til etterlatte.
(2) Foretaket skal før medlemmet tas opp i pensjonsordningen og gjennom medlemstiden gi medlemmet informasjon om det investeringsvalget som er gjort for pensjonsordningen, herunder om risiko, forventet avkastning og kostnader. I tillegg skal medlemmene før opptak i pensjonsordningen og gjennom medlemstiden gis tilstrekkelig informasjon til at de kan foreta velfunderte investeringsvalg. Det skal bl.a. gis informasjon om betydningen av gjenstående tid til uttak av alderspensjon. Når medlemmet har få år igjen til uttak av pensjon, skal foretaket gi informasjon om risikoreduserende tiltak. Institusjonen skal på anmodning fra medlemmet gi råd om sammensetningen av investeringsporteføljen.
(3) Før overføring av medlemmets pensjonskapitalbevis til foretakets pensjonsordning etter reglene i § 3-6 skal foretaket skriftlig opplyse medlemmet om:

a. at overføringen vil bli gjennomført med mindre medlemmet reserverer seg mot dette innen fristen i § 3-6,

b. hvilke pensjonskapitalbevis som vil bli overført, størrelsen på midlene og den institusjon de forvaltes i,
c. virkningene av overføringen for medlemmet, herunder om kostnader og mulige investeringsvalg for den del av midlene som knytter seg til tidligere opptjent pensjonskapital,
d. at medlemmet får informasjon om sine kostnader, investeringsvalg mv. knyttet til pensjonskapitalbevisene fra institusjonene som forvalter disse,
e. at medlemmet har adgang til å inngå avtale med en selvvalgt institusjon etter § 3-7,
f. adgangen til å flytte midlene knyttet til tidligere opptjent pensjonskapital etter § 3-6 fjerde ledd.

(4) Foretaket skal gi arbeidstakerne skriftlig opplysning om endringer i regelverket av betydning. Krav om skriftlighet etter loven her er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon.
(5) Informasjon og råd til arbeidstaker fra foretaket eller institusjonen kan sendes eller gjøres tilgjengelig for arbeidstaker ved bruk av elektronisk kommunikasjon, forutsatt at dette gjøres på en betryggende måte og at arbeidstaker ikke har reservert seg mot slik kommunikasjon. Når elektronisk kommunikasjon benyttes første gang, skal arbeidstaker få tydelig informasjon om muligheten for å reservere seg mot slik kommunikasjon og om rettsvirkningene av valget. Elektroniske meldinger anses mottatt når de er kommet til arbeidstakers kunnskap. Foretaket eller institusjonen må på forsvarlig vis forsikre seg om at arbeidstaker har fått kunnskap om meldingen.
(6) Departementet kan fastsette nærmere regler i forskrift om hvilken informasjon som skal gis fra institusjon eller foretak i tilknytning til ordningen.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 16 okt 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2065), 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2270).

§ 2-8. Skatteforhold

(1) Det skal fremgå av regelverket for pensjonsordningen, innskuddskvitteringer og meldinger til skattemyndighetene at dokumentene gjelder pensjonsordning etter loven her.
(2) Innskuddskvitteringer og meldinger til skattemyndighetene skal inneholde spesifiserte opplysninger om de innbetalinger foretaket har foretatt, herunder tilskudd til innskuddsfondet.
(3) Er årets innskudd betalt ved overføring fra innskuddsfondet, skal dette angis

særskilt. Tilsvarende gjelder for tilbakeføring til foretaket av midler i innskuddsfondet.
(4) Institusjonen og foretaket er ansvarlig for at opplysninger som nevnt i paragrafen her er riktige. Det samme gjelder institusjon som forvalter innskuddsfond.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 2-9. Tilsyn

(1) Finanstilsynet fører tilsyn med pensjonsordninger etter loven her.
(2) Finner Finanstilsynet at en pensjonsordning er eller forvaltes i strid med lov eller forskrift, kan Finanstilsynet pålegge institusjonen og foretaket å rette på forholdet innen en fastsatt frist. Lov om foretakspensjon § 2-7 fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

II. Parallelle pensjonsordninger

Overskriften tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742).

§ 2-10. Adgang til å ha parallelle pensjonsordninger

(1) Et foretak med pensjonsordning etter loven her kan samtidig ha ytelsesbasert eller engangsbetalt foretakspensjonsordning og pensjonsordning etter tjenestepensjonsloven (parallelle pensjonsordninger).
(2) For foretak som har parallelle pensjonsordninger etter første ledd gjelder følgende:

a. ingen arbeidstaker kan på samme tid være medlem av mer enn en av ordningene,
b. regelverket i ordningene skal utformes slik at alderspensjonsytelsene står i et rimelig forhold til hverandre og slik at urimelig forskjellsbehandling av grupper av arbeidstakere unngås,
c. rett til ytelser ved uførhet og til etterlatte skal være utformet på samme måte i pensjonsordningene.

(3) Bestemmelsene i annet ledd gjelder tilsvarende ved endring av regelverket

for en eller flere av pensjonsordningene.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

§ 2-11. Arbeidstakernes valgrett

(1) Når et foretak oppretter parallelle ordninger, skal hver enkelt arbeidstaker ha rett til å velge hvilken pensjonsordning vedkommende skal være medlem av. Det kan likevel fastsettes i regelverket at arbeidstakerorganisasjoner som har medlemmer ansatt i foretaket kan velge ordning for sine medlemmer. Det skal fastsettes i regelverket hvilken ordning arbeidstaker som ikke foretar noe valg etter første punktum skal være medlem av.
(2) Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende for arbeidstaker som blir ansatt i foretaket.
(3) En arbeidstaker kan ikke velge å bli medlem av en pensjonsordning dersom reglene om medlemskap som gjelder for ordningen er til hinder for at arbeidstakeren opptas som medlem.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742).

§ 2-12. Flytting av medlemskap

(1) Regelverket skal inneholde bestemmelser om i hvilke tilfeller en arbeidstaker kan flytte sitt medlemskap til en av de andre pensjonsordningene.
(2) En arbeidstaker skal i alle tilfelle ha rett til flytting av medlemskap ved vesentlig endring av innskudds- eller ytelsesplan eller av regelverket for øvrig i en av pensjonsordningene, dersom endringen er av betydning for fremtidige rettigheter i ordningen.
(3) Ved flytting av medlemskap gjelder bestemmelsene om opphør av medlemskap tilsvarende.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), endret ved lover 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444), 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2270).

III. Kombinerte pensjonsordninger

Overskriften tilføyd ved lov 7 juni 2002 nr. 17 (ikr. 1 des 2003 iflg. vedtak 3 nov 2003 nr. 1293).

§ 2-13. Adgang til å ha kombinerte pensjonsordninger

Et foretak som har ordning med ytelsesbasert alderspensjon etter foretakspensjonsloven eller tjenestepensjonsordning etter tjenestepensjonsloven, kan supplere denne med pensjonsordning etter loven her i samsvar med bestemmelsene gitt i medhold av foretakspensjonsloven § 2-12 eller tjenestepensjonsloven § 2-9.
Tilføyd ved lov 7 juni 2002 nr. 17 (ikr. 1 des 2003 iflg. vedtak 3 nov 2003 nr. 1293), endret ved lov 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

Kapittel 3. Alderspensjonskapitalen

§ 3-1. Forvaltning av pensjonskapitalen

Pensjonskapitalen knyttet til pensjonsordningen kan forvaltes

a. som kollektivordning i samsvar med de regler for felles kapitalforvaltning som gjelder for den institusjonen der ordningen er opprettet, etter reglene i § 3-2, eller
b. som ordning med kollektivt investeringsvalg etter reglene i § 3-2 a.
c. som ordning med egen alderspensjonskonto for hver arbeidstaker og med investeringsvalg for egen konto for hvert medlem etter reglene i § 3-3.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 653).

§ 3-2. Alminnelig forvaltning av pensjonskapitalen

(1) Er det avtalt at pensjonsordningen opprettes som en kollektivordning der institusjonen har forvalteransvaret, skal pensjonskapitalen i sin helhet forvaltes i samsvar med de regler for kapitalforvaltning som gjelder for den institusjonen der ordningen er opprettet.
(2) Kongen kan fastsette en høyeste avkastningsprosent for hvor stor del av oppnådd avkastning av pensjonskapitalen i et år som etter regelverket tillegges pensjonskapitalen. Kongen kan også fastsette at en bestemt del av årets avkastning skal tillegges pensjonskapitalen. Avkastning som ikke tillegges pensjonskapitalen, skal tilføres innskuddsfondet.

§ 3-2a. Kollektiv investeringsportefølje

(1) Er det fastsatt i regelverket at pensjonskapitalen knyttet til pensjonsordningen skal forvaltes som kollektiv investeringsportefølje, skal foretaket inngå avtale med institusjonen om hvordan porteføljen skal sammensettes og hvilken adgang foretaket skal ha til å endre sammensetningen. Før foretaket gjør dette, skal styringsgruppen gis anledning til å uttale seg.
(2) Avkastning og tap ved forvaltningen av investeringsporteføljen skal årlig tilordnes pensjonskapitalen og fordeles mellom medlemmene etter opptjent pensjonskapital.
(3) Det kan i regelverket fastsettes at medlemmenes pensjonskapital skal forvaltes i ulike eller i samme investeringsportefølje. Utskillingen skal i tilfelle foretas på bakgrunn av medlemmets alder slik at pensjonskapitalen for medlemmer med få år igjen til rett til uttak av pensjon blir forvaltet på en særlig betryggende måte.
Tilføyd ved lov 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 653), endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3-3. Investeringsvalg for egen pensjonskonto

(1) Er det opprettet egen alderspensjonskonto for hver arbeidstaker i pensjonsordningen, kan det i samsvar med bestemmelse i regelverket også avtales at hver pensjonskonto skal tilordnes en egen investeringsportefølje. Kontohaveren skal ha adgang til å endre investeringsporteføljen.
(2) Avkastningen av investeringsporteføljen skal hvert år tilføres pensjonskontoen. Kontohaveren bærer risikoen for at verdien av investeringsporteføljen blir redusert, når annet ikke er fastsatt i regelverket eller ved avtale med institusjonen.
(3) Pensjonskapital knyttet til egen pensjonskonto kan bare flyttes til annen institusjon etter reglene i §§ 3-7 eller 8-5.
Endret ved lov 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2270).

§ 3-4. Krav til investeringsportefølje

(1) En investeringsportefølje kan bestå av

a. andeler i verdipapirfond,
b. andeler i en særskilt investeringsportefølje, og
c. kontanter og tilsvarende likvider.

(2) En særskilt investeringsportefølje sammensettes av institusjonen i samsvar med retningslinjene for kapitalforvaltningen i livsforsikringsselskaper og pensjonsforetak.
(3) Ved endring av en investeringsporteføljes sammensetning skal markedsverdien av eiendelene legges til grunn ved avregningen.
(4) Eiendeler i den enkelte investeringsportefølje skal registreres slik at det til enhver tid er klart hvilke eiendeler som inngår i porteføljen.
(5) Knytter institusjonen avkastningsgaranti til en investeringsportefølje, skal institusjonen kreve særskilt godtgjørelse for dekning av garantirisikoen.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 43 (ikr. 13 aug 2003 iflg. forskr. 13 aug 2003 nr. 1044), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3-5. Opptjent pensjonskapital

(1) Et medlem i en ordning med alminnelig forvaltning av pensjonskapitalen har til enhver tid en pensjonskapital tilsvarende summen av de innskudd som er innbetalt for medlemmet, og en forholdsmessig del av avkastning tilført pensjonsordningen i medlemskapsperioden. Hvis ordningen er opprettet i livsforsikringsselskap eller pensjonskasse, omfattes i tilfelle også andel av bufferfond.
(2) Et medlem i en pensjonsordning som forvalter pensjonskapitalen med investeringsvalg har til enhver tid opptjent en pensjonskapital lik summen av de innskudd som er innbetalt for medlemmet med tillegg og fradrag for medlemmets avkastning og tap. Hvis ordningen er opprettet i livsforsikringsselskap eller pensjonskasse omfattes i tilfelle også andel av bufferfond.
(3) Endringer i innskuddsplanen påvirker ikke størrelsen av opptjent pensjonskapital på tidspunktet for endringen.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 653), 10 juni 2005 nr. 45 (ikr. 7 okt 2005 iflg. res. 7 okt 2005 nr. 1115), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 3-6. Egen pensjonskonto hos arbeidsgiver

(1) Medlemmets pensjonskapitalbevis fra annen innskuddspensjonsordning eller fra individuell pensjonsspareavtale etter lov om individuell pensjonsordning skal overføres til medlemmets pensjonskonto i arbeidsgivers pensjonsordning dersom denne forvaltes i henhold til §§ 3-2a eller 3-3. Medlemmet kan reservere seg mot slik overføring. Medlemmet kan også velge

forvaltning hos en annen institusjon etter § 3-7. Dersom medlemmet ikke har reservert seg innen tre måneder etter at informasjon er mottatt etter § 2-7, gjennomføres overføringen i henhold til frist fastsatt av departementet i forskrift. Medlemmet kan fremskynde fristen på tre måneder ved å gi aktivt samtykke til overføring til arbeidsgivers pensjonsordning. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om at medlemmets reservasjon mot overføring av pensjonsmidler eller valg av forvaltning hos en annen institusjon skal gjelde også for fremtidige arbeidsforhold.
(2) Kostnader til forvaltning av tidligere opptjent pensjonskapital dekkes av medlemmet. Foretaket dekker kostnader til forvaltning av den pensjonskapital medlemmet har opptjent i arbeidsforholdet. Det kan avtales en annen fordeling av forvaltningskostnadene for tidligere opptjent pensjonskapital. Foretaket dekker kostnader til administrasjon av ordningen.
(3) Institusjonen som forvalter arbeidsgivers pensjonsordning, skal innhente informasjon om hvilke pensjonskapitalbevis medlemmet har, størrelsen på midlene og hvilken institusjon som forvalter dem. Institusjonen skal også be institusjonen som forvalter pensjonskapitalbeviset, om å gjøre informasjon om kostnader, investeringsvalg mv. knyttet til pensjonskapitalbeviset tilgjengelig for arbeidstaker. Institusjonen som forvalter pensjonskapitalbeviset plikter å utlevere informasjon etter første og annet punktum.
(4) Medlemmet kan flytte den del av midlene som knytter seg til tidligere opptjent pensjonskapital, til en annen institusjon.
(5) Dersom medlemmet har flere arbeidsgivere med ordning som nevnt i første ledd, skal pensjonskapitalbevisene overføres til den ordningen hvor medlemmets opptjente pensjonskapital er størst.
(6) Departementet kan gi nærmere regler i forskrift om overføring av pensjonsmidler etter bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2270), endret ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

§ 3-7. Egen pensjonskonto hos selvvalgt institusjon

(1) Medlem i pensjonsordning som forvaltes i henhold til §§ 3-2a eller 3-3 kan inngå avtale med en selvvalgt institusjon om at denne institusjonen skal forvalte medlemmets tidligere opptjente pensjonskapital og opptjening i nåværende arbeidsforhold.
(2) Før avtale inngås skal institusjonen kartlegge medlemmets behov og ønske om risiko og opplyse om den risiko medlemmet påtar seg. Institusjonen skal opplyse om samtlige kostnader knyttet til avtalen og om binding av pensjonskapitalen i avtaleperioden. Før avtale inngås og gjennom

avtaleperioden skal institusjonen gi råd om sammensetningen av investeringsporteføljen tilpasset blant annet gjenstående tid til uttak av alderspensjon. Når medlemmet har få år igjen til uttak av alderspensjon, skal institusjonen gi råd om risikoreduserende tiltak. En skriftlig sammenfatning av de opplysninger og råd som institusjonen har gitt etter leddet her, skal sendes medlemmet. § 3-4 gjelder tilsvarende for den institusjonen medlemmet inngår avtale med.
(3) Kostnader til forvaltning av midlene og administrasjon av avtalen dekkes av medlemmet. Departementet kan gi nærmere regler i forskrift om standardisert kompensasjon fra foretak til medlem for kostnader til forvaltning av den pensjonskapital medlemmet har opptjent i arbeidsforholdet.
(4) Den selvvalgte institusjonen plikter på forespørsel fra institusjonen som forvalter arbeidsgivers pensjonsordning, å opplyse om størrelsen på den pensjonskapitalen medlemmet har opptjent i arbeidsforholdet.
(5) Departementet kan gi nærmere regler i forskrift om overføring av pensjonsmidler etter bestemmelsen her, herunder om frist for overføring av medlemmets tidligere opptjente pensjonskapital til institusjonen.
Tilføyd ved lov 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2270), endret ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

Kapittel 4. Medlemskap

§ 4-1. Alminnelige regler om medlemskap

(1) Arbeidstakere i foretaket kan opptas i pensjonsordningen.
(2) Pensjonsordningen kan også omfatte arbeidsgiveren og annen person som må anses som innehaver av foretaket. Bestemmelsene i § 4-2 gjelder tilsvarende. Finanstilsynet kan gi nærmere regler om hvilke personer som skal omfattes av dette ledd.
(3) Personer som ikke er pliktig medlem i folketrygden med medlemskap som omfatter opptjening av pensjonsrettigheter, kan være medlem av pensjonsordningen etter regler i forskrift fastsatt av Kongen.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 4-2. Hvem skal være medlem

(1) Pensjonsordningen skal omfatte alle arbeidstakere i foretaket som har fylt 13 år, med mindre annet er fastsatt i loven her eller i forskrifter fastsatt av

Kongen. I regelverket kan det fastsettes at arbeidstakere som har fylt 75 år, ikke skal opptas som medlem.
(2) En arbeidstaker som ansettes av foretaket og som fyller de øvrige vilkårene for medlemskap i pensjonsordningen, opptas som medlem når arbeidstakeren har mottatt samlet lønn fra foretaket med et beløp som tilsvarer rapporteringspliktig lønn i a-meldingen, med mindre annet følger av forskrift fastsatt av departementet. I regelverket for pensjonsordningen kan det fastsettes lavere eller ingen minstekrav til lønn for opptak i pensjonsordningen. Dersom pensjonsordningen ikke har minstekrav til lønn, skal arbeidstakeren opptas som medlem fra første arbeidsdag i foretaket.
Endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

§ 4-3. Arbeidstakere med permisjon

(1) Arbeidstaker som har permisjon for et fastsatt tidsrom og som forutsettes å gjenoppta arbeid i foretaket etter endt permisjon, skal være medlem av pensjonsordningen i permisjonstiden.
(2) Bestemmelsene i første ledd kan fravikes for permisjon i henhold til avtale ved at det i regelverket fastsettes:

a. særlige regler om opptjening av pensjon mens permisjonen varer, eller
b. at medlemskapet skal opphøre fra permisjonstidspunktet.

Det samme gjelder for permisjon i henhold til lov dersom arbeidstakeren er medlem av en annen pensjonsordning i permisjonstiden.

(3) Regelverket kan fastsette at arbeidstakere som er permitterte følge av driftsinnskrenkninger m.v. skal være medlemmer av pensjonsordningen.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652), 17 april 2020 nr. 21, 17 april 2020 nr. 21 (i kraft 1 mars 2022. Forlenget til og med 30 juni 2021 iflg. res 9 okt 2020 nr. 2005, forlenget til og med 30. september 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2030, forlenget til og med 31. oktober 2021 iflg. res. 24 sep 2021 nr. 2840, forlenget til og med 31. desember 2021 iflg. res. 29 okt 2021 nr. 3103, forlenget til og med 28. februar 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3811, fjerde og femte ledd ble opphevet).

§ 4-4. Uttak av pensjon i kombinasjon med fortsatt arbeid

Arbeidstakere som kombinerer uttak av pensjon fra pensjonsordningen med

full- eller deltidsstilling i foretaket, beholder sitt medlemskap i pensjonsordningen og har krav på fortsatt innbetaling av innskudd og premie for forsikring av innskuddsfritak ved uførhet. Premie for innskuddsfritak betales likevel bare til fylte 67 år.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler).

§ 4-5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

Kapittel 5. Innskuddsplanen

§ 5-1. Alminnelige regler

(1) Innskuddsplanen fastsettes av foretaket i samsvar med regler gitt i eller i medhold av loven her. Innskuddsplanen skal gjelde for alle arbeidstakere som omfattes av pensjonsordningen.
(2) Foretaket skal hvert år innbetale innskudd for medlemmene av pensjonsordningen i samsvar med det som er fastsatt i innskuddsplanen. Dersom innskuddsplanen inneholder bestemmelser om dette, kan innskuddene i et bestemt år settes 25 prosent høyere eller lavere enn det som ellers er fastsatt i innskuddsplanen.
(3) Det kan i innskuddsplanen fastsettes at medlemmene skal betale innskudd til pensjonsordningen etter § 5-6.
(4) Innskuddsplanen kan endres etter reglene om endring av regelverket.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), 10 juni 2005 nr. 45 (ikr. 7 okt 2005 iflg. res. 7 okt 2005 nr. 1115).

§ 5-2. Forholdsmessighetsprinsippet

(1) Innskuddsplanen skal fastsettes slik at pensjonsinnskuddene ikke utgjør en større del av lønn for høytlønte enn for lavtlønte. Det kan likevel fastsettes at innskudd som andel av lønn for hvert medlem kan beregnes på grunnlag av en prosentsats for lønn inntil 12 G og et tilleggsinnskudd i prosent av lønn for lønn mellom 7,1 og 12 G.
(2) Er det i ordningens regelverk fastsatt at pensjonskapitalen ved utbetalingsperiodens start skal konverteres til pensjonsforsikring etter § 2-5 annet ledd bokstav b, skal det ved anvendelsen av bestemmelsene i første ledd

tas hensyn til at dødeligheten er ulik for kvinner og menn.
(3) Innskudd for medlem i deltidsstilling skal utgjøre en forholdsmessig del av innskuddet dersom medlemmet hadde fulltidsstilling.
Endret ved lover 13 des 2002 nr. 75 (ikr. 1 juni 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1499), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

§ 5-3. Innskuddenes størrelse

(1) Innskudd for medlemmene kan fastsettes som

a. et bestemt beløp per medlem uavhengig av lønn,
b. en bestemt prosent av medlemmets lønn,
c. en bestemt prosent av et lønnsgrunnlag beregnet etter regler fastsatt i regelverket,
d. et beløp for hvert medlem beregnet på grunnlag av ulike prosentsatser for medlemmets lønnsgrunnlag for henholdsvis lønn inntil 7,1 G og de deler av lønnen som ligger mellom 7,1 og 12 G.

(2) Er det i ordningens regelverk fastsatt at pensjonskapitalen ved utbetalingsperiodens start skal konverteres til pensjonsforsikring etter § 2-5 annet ledd bokstav b, skal det ved anvendelsen av reglene i første ledd fastsettes et høyere beløp eller en høyere prosentsats for kvinner enn for menn, slik at den årlige pensjon innskuddene ventes å gi er uavhengig av medlemmets kjønn. Kongen kan gi nærmere regler om beregning av slike høyere beløp eller prosentsatser.
Endret ved lover 13 des 2002 nr. 75 (ikr. 1 juni 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1499), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

§ 5-4. Innskuddsgrenser

(1) Kongen kan fastsette nærmere regler om at innskuddene i et år ikke skal overstige et fastsatt beløp for hvert medlem eller en fastsatt prosent av medlemmets lønn. Det kan fastsettes ulike prosentsatser for medlemmets lønn inntil 12 G og for tilleggsinnskudd for lønn mellom 7,1 og 12 G.
(2) Ved beregning av innskudd etter innskuddsplanen kan det ikke benyttes høyere beløp eller prosentsatser enn det som til enhver tid er fastsatt av Kongen i henhold til paragrafen her.
Endret ved lov 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr.

1444).

§ 5-5. Beregning av lønn

(1) Ved anvendelsen av reglene i §§ 5-2 til 5-4 skal som et medlems lønn regnes den lønn medlemmet mottar fra foretaket i løpet av innskuddsåret. Det skal ses bort fra lønn over 12 G.
(2) I innskuddsplanen kan det fastsettes at

a. det for alle medlemmers lønn skal ses bort fra godtgjørelse for overtid, skattepliktige naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser eller andre varierende eller midlertidige tillegg,
b. siste års lønn skal legges til grunn,
c. det skal brukes et normert lønnsgrunnlag for en eller flere grupper av medlemmer, med mindre dette gir et vesentlig annet resultat enn om hvert enkelt medlems lønn legges til grunn,
d. det skal ses bort fra en andel av lønnen på inntil 10 prosent, med mindre innskuddsplanen inneholder bestemmelse som nevnt i bokstav a.

§ 5-6. Innskudd fra medlemmene

Det årlige innskuddet medlemmene i pensjonsordningen skal betale i henhold til innskuddsplanen, kan for hvert medlem ikke settes høyere enn 4 prosent av medlemmets lønn beregnet etter § 5-5. Innskudd fra et medlem skal ikke overstige innskuddet foretaket innbetaler for vedkommende medlem i henhold til innskuddsplanen. Det skal i innskuddsplanen fastsettes hvordan innskudd fra medlemmene skal betales.
Tilføyd ved lov 10 juni 2005 nr. 45 (ikr. 7 okt 2005 iflg. res. 7 okt 2005 nr. 1115).

§ 5-7. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), opphevet ved lov 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2270).

Kapittel 6. Opphør av medlemskap. Pensjonskapitalbevis

§ 6-1. Opphør av medlemskap

(1) En arbeidstaker som slutter i foretaket, opphører å være medlem av pensjonsordningen. Dette gjelder ikke arbeidstaker som har sluttet i foretaket som følge av uførhet mens han var i foretakets tjeneste, og som har opptjening etter forsikring for innskuddsfritak.
(2) Ved opphør av medlemskap beholder medlemmet sin rett til den pensjonskapital som er opptjent ved fratredelsen.
(3) Opptjent pensjonskapital kan ikke utbetales til medlemmet annet enn som ytelser etter § 7-4.
Endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2065).

§ 6-2. Bevis for opptjent pensjonskapital m.v.

(1) Når medlemskapet for en arbeidstaker opphører, skal institusjonen sørge for at det utstedes bevis for opptjent pensjonskapital i henhold til § 3-5 (pensjonskapitalbevis). Pensjonskapitalbeviset utgjør et eget rettsforhold mellom institusjonen og den dokumentet er utstedt til. Bestemmelsene i loven her gjelder for pensjonskapitalbevis så langt de passer. Pensjonskapitalbeviset kan utstedes elektronisk dersom arbeidstakeren uttrykkelig godtar dette.
(2) Institusjon som utsteder pensjonskapitalbevis skal overføre opptjent pensjonskapital til egen alderspensjonskonto som forvaltes i samsvar med det som er fastsatt i regelverket, med mindre annet avtales mellom kontohaveren og institusjonen i samsvar med § 3-3 første og annet ledd.
(3) Institusjonen dekker kostnadene ved utstedelse av pensjonskapitalbevis. Innehaver av pensjonskapitalbevis dekker administrative kostnader og forvaltningskostnader. Hvis pensjonskapitalbeviset skal forvaltes etter reglene i § 3-2, skal det knyttes administrasjonsreserve til pensjonskapitalbeviset for dekning av kostnader fram til 67 år.
(4) Utenlandske statsborgere som har hatt bopel her i riket i mindre enn tre år ved opphør av medlemskapet, og som deretter bosetter seg i utlandet, kan benytte opptjent pensjonskapital til å sikre rett til pensjon i utenlandsk pensjonsinnretning som ikke omfattes av § 1-1 annet ledd.
(5) Pensjonskapitalbevis utstedt i henhold til reglene i loven her, skal registreres i Fripoliseregisteret.
Endret ved lover 21 des 2001 nr. 117 (ikr. 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1475), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg.

res. 16 okt 2020 nr. 2065).

§ 6-3. Flytting av pensjonskapital

(1) Pensjonskapital i henhold til pensjonskapitalbevis kan overføres til egen pensjonskonto hos ny arbeidsgiver etter § 3-6 eller hos selvvalgt institusjon etter § 3-7. Institusjonen skal gi innehaveren informasjon om reglene for slik overføring.
(2) Ved overføring av pensjonskapitalen til annen innskuddspensjonsordning skal opptjent pensjonskapital etter § 3-5 forhøyes med det overførte beløp.
Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 62 (ikr. 31 des 2008), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2270).

§ 6-4. Sammenslåing av pensjonskapitalbevis

(1) Arbeidstakeren kan kreve at pensjonskapital knyttet til flere konto i samme institusjon blir slått sammen og at nytt pensjonskapitalbevis utstedes av institusjonen. Dette gjelder også etter flytting etter § 6-3. Institusjonen skal gi innehaveren informasjon om adgangen til å slå sammen pensjonskapitalbevis og fremgangsmåten for dette.
(2) Kongen kan gi nærmere regler om sammenslåing av pensjonskapitalbevis.
Endret ved lover 13 des 2002 nr. 75 (ikr. 1 juni 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1499), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2270).

§ 6-5. Fortsatt pensjonssparing

(1) Arbeidstaker som etter at medlemskapet er opphørt ikke er medlem av annen innskudds- eller foretakspensjonsordning, har rett til å fortsette å betale årlige innskudd til alderspensjonskonto opprettet i henhold til §§ 6-2 til 6-4.
(2) Institusjonen skal i skriftlig melding eller på annen forsvarlig måte gi arbeidstaker som opphører å være medlem, informasjon om adgang til å fortsette å betale årlige innskudd etter første ledd. Arbeidstaker må benytte seg av denne adgangen innen seks måneder etter at medlemskapet er opphørt.
(3) Årlige innskudd kan ikke overstige det beløp, justert for utviklingen i folketrygdens grunnbeløp, som ble innbetalt til alderspensjonskontoen siste år arbeidstakeren var medlem av pensjonsordningen.

Kapittel 7. Bruk av pensjonskapital til alderspensjon

§ 7-1. Alder ved uttak av alderspensjon

(1) Alderspensjon kan tidligst tas ut ved fylte 62 år. Kongen kan fastsette regler om uttak av alderspensjon før fylte 62 år for stillinger som:

a. medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning for de ansatte, eller
b. krever at de ansatte har særlige fysiske eller psykiske egenskaper for at arbeidet skal bli tilfredsstillende utført på forsvarlig måte.

(2) Det kan ikke stilles som vilkår i regelverket at alderspensjon bare kan eller må tas ut samtidig med uttak av alderspensjon fra folketrygden. Det kan heller ikke stilles som vilkår at arbeidstaker ikke har heltids- eller deltidsstilling i foretaket eller hos annen arbeidsgiver.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler).

§ 7-2. Uttak av alderspensjon

(1) Medlem eller innehaver av pensjonskapitalbevis utstedt etter § 6-2 skal gi pensjonsinnretningen melding som angir fra hvilket tidspunkt alderspensjon skal utbetales. Det er adgang til å ta ut mindre enn full alderspensjon. Alderspensjon kommer uansett til utbetaling ved fylte 75 år, med mindre medlemmet eller innehaveren av pensjonskapitalbeviset gir særskilt melding om at pensjon ikke skal utbetales.
(2) Arbeidstakere som kombinerer uttak av alderspensjon fra pensjonsordningen med full- eller deltidsstilling i foretaket, mottar pensjonskapitalbevis bare for den delen av pensjonskapitalen som skal tas ut.
(3) Graden av uttak av pensjonskapitalen kan likevel ikke være mindre enn det som er nødvendig for at årlig alderspensjon utgjør om lag 20 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Uttaksgraden kan endres ved fylte 67 år og deretter på tidspunkter fastsatt i regelverket. Innehaver av pensjonskapitalbevis kan uansett på ethvert tidspunkt etter uttak endre uttaksgraden til fullt uttak av pensjon.
(4) Innskudd som innbetales for medlemmet etter uttak av pensjon, tilføres pensjonskapitalen. Det samme gjelder avkastning tilført medlemmets pensjonskapital. Etter endring av uttaksgraden etter annet ledd skal det foretas omregning av årlig pensjonsytelse.
(5) For medlem som mottar uførepensjon og skal ta ut alderspensjon, gjelder

foretakspensjonsloven § 5-7 b fjerde ledd tilsvarende.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler).

§ 7-3. Forvaltning av pensjonskapitalsbevis med rett til straks begynnende alderspensjon

(1) Innehaver av pensjonskapitalbevis med rett til straks begynnende alderspensjon kan kreve at pensjonskapitalbeviset slås sammen med annet pensjonskapitalbevis som gir rett til straks begynnende alderspensjon, forutsatt at pensjonskapitalbevisene forvaltes av samme institusjon. Ved sammenslåing skal institusjonen utstede pensjonskapitalbevis for samlet pensjonskapital. Innehaveren kan også velge å benytte pensjonskapital knyttet til pensjonskapitalbevis med rett til straks begynnende alderspensjon til engangspremie for tillegg til alderspensjonsytelsen i henhold til individuell pensjonsforsikringsavtale etter lov om individuell pensjonsordning eller fripolise utgått fra ytelsesbasert tjenestepensjonsordning etter foretakspensjonsloven, dersom den institusjon det gjelder samtykker.
(2) Medlem eller innehaver av pensjonskapitalbevis skal uten hensyn til det som er bestemt i regelverket etter § 2-5 annet ledd, i melding om uttak av alderspensjon velge om pensjonskapitalen knyttet til pensjonskapitalbevis i utbetalingsperioden skal:

a. forvaltes ved pensjonsspareavtale i institusjon som nevnt i § 2-2, eller
b. konverteres til pensjonsforsikringsavtale basert på forutsetninger om dødelighet i livsforsikringsselskap eller i pensjonskasse som oppfyller kravene i lov om foretakspensjon § 2-2 annet ledd.

Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), 13 des 2002 nr. 75 (ikr. 1 juni 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1499), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler).

§ 7-4. Utbetaling av alderspensjon

(1) Alderspensjon skal utbetales i et fastsatt antall år fra uttak av pensjon og minst til fylte 77 år, men ikke i noe tilfelle i mindre enn 10 år. Medlem eller innehaver av pensjonskapitalbevis kan kreve at alderspensjon skal utbetales i en lengre periode. Både institusjonen og medlem eller innehaver av pensjonskapitalbevis kan likevel kreve at utbetalingstiden settes ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig alderspensjon utgjør om lag

20 prosent av folketrygdens grunnbeløp.
(2) Pensjonsforsikringsavtale kan likevel gi rett til livsvarige alderspensjonsytelser.
(3) Er alderspensjonen garantert av institusjonen, kan pensjonsytelsen ikke settes ned før etter 10 år. Dersom institusjonen ikke garanterer alderspensjonen, skal pensjonen i et enkelt år ikke utgjøre en større andel av pensjonskapitalen enn dette året utgjør av gjenværende utbetalingsperiode. Ved beregning av gjenværende utbetalingsperiode skal det tas utgangspunkt i at pensjonen skal løpe fram til minst fylte 77 år og i alle tilfelle i minst 10 år.
Endret ved lover 7 juni 2002 nr. 17 (ikr. 1 des 2003 iflg. vedtak 3 nov 2003 nr. 1293), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler).

§ 7-5. Forsikringsteknisk omregning av pensjonsforsikring

(1) Dersom tidspunktet for utbetaling, størrelsen av pensjonsytelsen, utbetalingsperioden eller opphørstidspunktet endres, skal alderspensjon i henhold til pensjonsforsikringsavtale omregnes på forsikringsteknisk grunnlag ut fra beregningsgrunnlaget på endringstidspunktet. Slike endringer kan ikke gjøres etter fylte 75 år.
(2) Pensjonsforsikringsavtale etter § 7-3 annet ledd bokstav b kan ikke senere omdannes til pensjonsspareavtale. Pensjonsforsikringsavtale med rett til livsvarige alderspensjonsytelser kan ikke kreves omdannet til pensjonsforsikringsavtale med annet bestemt opphørstidspunkt.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011, se dens VII om overgangsregler).

§ 7-6. Opplysningsplikt om pensjonsytelser mv.

(1) Pensjonsinnretningen skal i løpet av det året en arbeidstaker fyller 61 år gi vedkommende informasjon om beregnet årlig pensjonsytelse ved uttak av pensjon fra hvert av årene fra fylte 62 til 67 år, henholdsvis med og uten fortsatt opptjening av alderspensjon fram til fylte 67 år. Det skal også gis informasjon om retten til pensjonsopptjening ved arbeid etter fylte 67 år.
(2) Det skal samtidig gis informasjon om retten til å velge om pensjonskapitalen knyttet til pensjonskapitalbevis i utbetalingsperioden skal forvaltes som en spareavtale eller konverteres til en forsikring, og betydningen av dette.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende når pensjonsinnretningen mottar melding om uttak av pensjon etter § 7-2 før fylte 67 år.
(4) Informasjon etter denne bestemmelsen skal gis skriftlig, og på en oversiktlig og lett forståelig måte.

(5) Kongen kan gi nærmere regler om opplysningsplikt for pensjonsinnretninger.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 7-7. Gjenværende pensjonskapital ved dødsfall

(1) Når medlem eller innehaver av pensjonskapitalbevis dør skal pensjonskapital, med unntak for pensjonskapital som er konvertert til pensjonsforsikringsavtale, benyttes til barnepensjon til de barn medlemmet ved sin død forsørget eller pliktet å forsørge og pensjon til ektefelle, samboer eller registrert partner i samsvar med reglene i annet til femte ledd.
(2) Barnepensjon utbetales etter reglene i § 7-4. Pensjonen skal opphøre når barnet fyller 21 år.
(3) Er pensjonskapitalen større enn det som trengs for å sikre hvert barn en årlig pensjon etter annet ledd på 1 G, benyttes gjenværende kapital til å gi ektefelle, samboer eller registrert partner pensjon i minst 10 år. Bestemmelsen i § 7-4 tredje ledd annet punktum og bestemmelsene i lov om foretakspensjon §§ 7-3 og 7-8 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende for etterlattepensjon etter bestemmelsen her.
(4) Overstiger pensjonskapitalen det som trengs for å gi barna pensjon etter paragrafen her, og har ingen rett til pensjon etter tredje ledd, utbetales gjenværende pensjonskapital som engangsbeløp til dødsboet.
(5) Har etterlatt ektefelle, registrert partner eller samboer som gis pensjon etter reglene i tredje ledd også rett til pensjon etter forsikring tegnet etter § 2-4 første ledd, gjelder reglene om ervervsprøving i lov om foretakspensjon §§ 7-5 og 7-6. I så fall anses pensjon etter reglene i tredje ledd som ervervsinntekt.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

Kapittel 8. Pensjonsordningens midler

§ 8-1. Midler knyttet til pensjonsordningen

(1) Pensjonsordningens midler omfatter pensjonskapitalen til enhver tid og innskuddsfond. Er pensjonsordningen opprettet i livsforsikringsselskap eller pensjonskasse, inngår også bufferfond tilordnet pensjonsordningen.
(2) Er pensjonsordningen opprettet med investeringsvalg for pensjonskapitalen, gjelder første ledd tilsvarende i forhold til de midler som er knyttet til samtlige medlemmer som inngår i pensjonsordningen.
(3) Pensjonskapital knyttet til pensjonskapitalbevis utstedt etter §§ 6-2 og 7-2 inngår ikke i pensjonsordningens midler.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr.

653), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 8-2. Rådighet over pensjonsordningens midler

(1) Pensjonsordningens midler skal disponeres i samsvar med regler gitt i eller i medhold av loven her.
(2) Midlene kan ikke benyttes til å utbetale ytelser til arbeidstakere som ikke er medlem av pensjonsordningen.

§ 8-3. Forholdet til foretaket m.v.

(1) Pensjonsordningens midler skal holdes atskilt fra foretakets midler.
(2) Midlene hefter ikke for foretakets forpliktelser. Midlene kan ikke ved pantsettelse eller på annen måte benyttes til å dekke foretakets eller medlemmenes kreditorer.
(3) Midler i innskuddsfond kan likevel tilbakeføres til foretaket etter reglene i § 9-4.

§ 8-4. Kapitalforvaltningen

(1) Pensjonsordningens midler skal forvaltes i samsvar med de regler for kapitalforvaltningen som gjelder til enhver tid for så vidt annet ikke følger av regler om forvaltning av egen investeringsportefølje fastsatt i eller i samsvar med §§ 3-2 til 3-4.
(2) Renten på lån til foretaket eller medlemmer skal settes lik vanlig markedsrente for tilsvarende lån. Lånevilkårene skal gi adgang til å endre renten i samsvar med utviklingen i rentemarkedet.
(3) Avkastningen og overskudd på midler i innskuddsfondet skal årlig tilføres innskuddsfondet. Det kan fastsettes at midler i innskuddsfondet skal forvaltes som egen investeringsportefølje i samsvar med § 3-4. Foretaket skal ha adgang til å endre den investeringsportefølje som er tilordnet innskuddsfondet.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742).

§ 8-5. Flytting av pensjonsordningen m.v.

Pensjonsordningens midler kan flyttes til annen institusjon som nevnt i § 2-2 i henhold til ellers gjeldende regler. Før foretaket gjør dette, skal styringsgruppen

gis anledning til å uttale seg.

Kapittel 9. Innskuddsfond

§ 9-1. Innskuddsfond for pensjonsordningen

(1) Foretaket skal ha et innskuddsfond for pensjonsordningen. Dette gjelder selv om pensjonsordningen har egen alderspensjonskonto hver arbeidstaker.
(2) Midler i innskuddsfondet opprettet av samme foretak skal anses som et fond knyttet til alle pensjonsordninger foretaket har opprettet eller sluttet seg til.

§ 9-2. Midler i innskuddsfondet

Innskuddsfondet skal tilføres:

a. alle tilskudd til innskuddsfondet som omfattes av skatteloven § 6-46
b. avkastning på midlene i innskuddsfondet etter § 8-4 tredje ledd
c. avkastning på pensjonskapitalen i samsvar med § 3-2 annet ledd
d. for meget forskuddsbetalt innskudd for medlemmer som slutter i foretaket i løpet av året.

Endret ved lov 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2270).

§ 9-3. Bruk av midler i innskuddsfond

(1) Innskuddsfondet kan brukes til dekning av:

a. årets innskudd i henhold til innskuddsplanen for pensjonsordningen
b. premie for forsikring av innskuddsfritak ved uførhet og uførepensjon etter reglene i foretakspensjonsloven § 6-1.[1]
c. kostnad i henhold til § 14-1 fjerde ledd.

(2) Foretaket kan ikke bruke midler i innskuddsfondet til formål som nevnt i første ledd bokstav b og c, med mindre innskuddsfondet fortsatt vil være tilstrekkelig til å sikre at forpliktelser som nevnt i første ledd bokstav a blir dekket for inneværende og neste år.
(3) Har en pensjonskasse tapt sin ansvarlige kapital, kan midler i innskuddsfondet også benyttes til å dekke manglende pensjonskapital.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr.

653), 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), 7 juni 2002 nr. 17 (ikr. 1 des 2003 iflg. vedtak 3 nov 2003 nr. 1293), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).
1 Inkurie: Paragrafen er opphevet.

§ 9-4. Overføring til foretaket

(1) Er innskuddsfondet ved årets utgang større enn seks ganger gjennomsnittet av årets innskudd etter innskuddsplanen og tilsvarende innskudd for de to foregående år, skal foretaket sørge for at det overskytende beløp overføres til foretaket.
(2) Foretaket kan bestemme at midler i innskuddsfondet som overstiger halvparten av grensen etter første ledd, skal overføres til foretaket. Før dette gjøres skal styringsgruppen gis anledning til å uttale seg.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742).

Kapittel 10. Konsernforhold

§ 10-1. Felles pensjonsordning for konsernforetak

(1) Flere foretak i samme konsern kan opprette felles pensjonsordning dersom de til sammen fyller minstekravene i § 2-3. Et foretak i konsernet kan også slutte seg til pensjonsordning som er opprettet av ett eller flere andre konsernforetak.
(2) Finanstilsynet kan samtykke i at andre foretak som har tilsvarende nær tilknytning til hverandre, har felles pensjonsordning.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 10-2. Gruppeinndeling

(1) Arbeidstakerne i hvert av foretakene skal utgjøre en egen gruppe innenfor pensjonsordningen. Finanstilsynet avgjør i tvilstilfelle hvilken gruppe en arbeidstaker skal tilhøre.
(2) Bestemmelsene i kapitlene 4 til 7 og 9 gjelder i forhold til medlemmene av hver gruppe. Det kan fastsettes særskilt innskuddsplan for hver gruppe.
(3) Bestemmelsene i første og annet ledd er ikke til hinder for at det fastsettes felles innskuddsplan for alle medlemmene i pensjonsordningen.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr.

1603), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 10-3. Tilskudd til pensjonsordningen m.v.

(1) Årlige innskudd, premier og andre tilskudd til pensjonsordningen skal fordeles mellom foretakene på grunnlag av de beløp som trengs for å sikre rettighetene for de medlemmer som inngår i hver gruppe.
(2) Ingen av foretakene kan belastes med en større andel av tilskuddene enn fastsatt i første ledd.
(3) Avkastning og overskudd, samt andre inntekter og kostnader knyttet til pensjonsordningen, skal fordeles mellom gruppene etter gjeldende regler.

§ 10-4. Fellesfond m.v.

(1) Pensjonsordningen kan ha felles ordning for forvaltning av pensjonskapitalen i samsvar med reglene i §§ 3-2 til 3-4. Pensjonsordningen kan ha felles innskuddsfond.
(2) Ved disponeringen av felles innskuddsfond gjelder reglene i § 10-3 tilsvarende.
(3) Det skal føres regnskap for midler under felles forvaltning som sikrer at bestemmelsene i § 10-3 blir overholdt.

§ 10-5. Opphør av konsernforholdet

(1) Selges et konsernforetak eller opphører konsernforholdet på annen måte, skal foretaket og dets gruppe av medlemmer skilles ut fra den felles pensjonsordning. Tilsvarende gjelder dersom tilknytningsforhold som nevnt i § 10-1 annet ledd opphører.
(2) Ved utskillelsen skal den del av den felles pensjonsordnings midler som knytter seg til foretakets gruppe, tilordnes foretaket. Er foretaket solgt eller konsernforholdet opphørt på annen måte, kan innskuddsfondet unntas fra fordeling dersom foretakets gruppe av arbeidstakere med medlemskap utgjør mindre enn en tredel av de arbeidstakere som er medlemmer i den felles pensjonsordning.
(3) Er det for det utskilte foretakets gruppe tegnet forsikringer som nevnt i § 2-4, skal også avsetninger knyttet til slike forsikringer fordeles med mindre foretakets gruppe av arbeidstakere med medlemskap utgjør mindre enn en tredel av de arbeidstakere som er medlemmer i den felles pensjonsordning.
(4) Skal medlemmene av foretakets gruppe sikres pensjon i ny pensjonsordning i annen institusjon, skal tilordnede midler overfører til institusjonen etter § 8-5.

For øvrig skal pensjonsordningen avvikles etter reglene i loven her.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652).

Kapittel 11. Sammenslåing av foretak

§ 11-1. Virkeområde

(1) Bestemmelsene i kapitlet her gjelder ved sammenslåing av foretak når minst ett av foretakene har pensjonsordning etter loven her på tidspunktet for sammenslåingen. Dette gjelder selv om foretak som omfattes av sammenslåingen har pensjonsordning etter lov om foretakspensjon.
(2) Bestemmelsene i kapitlet her er ikke til hinder for at det sammenslåtte foretaket kan ha parallelle pensjonsordninger.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742).

§ 11-2. Opprettelse av ny pensjonsordning etter loven her

(1) Skal foretaket etter sammenslåingen ha pensjonsordning etter loven her, må ny pensjonsordning opprettes. Pensjonskapital og innskuddsfond knyttet til tidligere ordninger overføres til den nye ordningen.
(2) Fastsetter innskuddsplanen for den nye ordningen lavere innskudd enn innskuddsplanen for en tidligere ordning, kan den tidligere innskuddsplanen videreføres for medlemmene av den tidligere ordningen på tidspunktet for sammenslåingen.
(3) Har et foretak som deltar i sammenslåingen pensjonsordning etter foretakspensjonsloven eller tjenestepensjonsloven, kan den tidligere ordningen videreføres for medlemmene av ordningen på tidspunktet for sammenslåingen.
(4) Videreføring etter annet eller tredje ledd kan bare finne sted dersom samtlige tidligere innskuddsplaner eller foretakspensjonsordninger blir videreført.
Endret ved lov 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

§ 11-3. Foretaket som skal ha foretakspensjonsordning eller tjenestepensjonsordning

(1) Skal foretaket etter sammenslåingen ha pensjonsordning etter foretakspensjonsloven eller tjenestepensjonsloven, gjelder reglene i

henholdsvis foretakspensjonsloven kapittel 13 eller tjenestepensjonsloven kapittel 10.
(2) Har foretak som omfattes av sammenslåingen pensjonsordning etter loven her, skal pensjonsordningen omdannes etter reglene i § 14-1.
Endret ved lov 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

§ 11-4. Videreføring av tidligere pensjonsordning

(1) Skal det nye foretaket ikke ha egen pensjonsordning etter loven her eller etter lov om foretakspensjon, kan pensjonsordning for et foretak som omfattes av sammenslåingen videreføres for medlemmene av ordningen på tidspunktet for sammenslåingen. § 11-2 fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(2) Pensjonsordning som ikke blir videreført, skal opphøre og avvikles etter reglene i loven her eller i lov om foretakspensjon.

Kapittel 12. Deling av foretak m.v.

§ 12-1. Deling av foretak

(1) Blir et foretak delt opp i to eller flere nye foretak, skal pensjonsordningen deles på samme måte, med mindre pensjonsordningen videreføres som felles pensjonsordning for de nye foretakene etter reglene i kapittel 10. De medlemmer som skal overføres til hvert av foretakene skal anses som egen gruppe.
(2) Pensjonskapitalen knyttet til pensjonsordningen skal fordeles mellom medlemmene på grunnlag av opptjent pensjonskapital etter § 3-5 for hvert medlem. Avkastning frem til tidspunktet for deling av foretaket skal være tilført pensjonskapitalen før fordelingen. Innskuddsfondet skal fordeles og overføres til pensjonsordningene for de nye foretakene på grunnlag av innskuddet for hvert medlem i delingsåret.
(3) Hvert av de nye foretakene skal benytte midler tilordnet foretaket og dets gruppe av medlemmer for å sikre medlemmene tilsvarende pensjonsordning. Blir et foretak etablert ved delingen og deretter sluttet sammen med et annet foretak, gjelder reglene i kapittel 11.
(4) Medlemmer i pensjonsordningen som ikke skal overføres til de nye foretakene skal sikres rett til pensjonskapital etter reglene i kapittel 6. Blir en del av foretakets virksomhet avviklet i forbindelse med delingen, gjelder § 12-3 tilsvarende.
(5) Har det foretak som deles pensjonsordning i pensjonskasse skal

pensjonskassen avvikles etter § 13-3 fjerde ledd, likevel slik at egenkapital deles og tilordnes hvert av de nye foretakene på grunnlag av opptjent pensjonskapital for hvert foretaks gruppe av medlemmer.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 12-2. Utskilling av en del av foretaket

(1) Blir en del av foretaket utskilt til eget foretak, og skal en del av medlemmene i pensjonsordningen overføres til det nye foretaket, gjelder § 12-1 første til fjerde ledd tilsvarende. Er det mindre enn en tredel av de arbeidstakere som er medlemmer i foretakets pensjonsordning som skal overføres til det nye foretaket, kan innskuddsfondet unntas fra fordeling.
(2) Blir virksomhet i foretaket utskilt og overført til annet foretak, og skal en del av medlemmene i foretakets pensjonsordning overføres til dette foretaket, gjelder første ledd tilsvarende. Har dette foretaket egen pensjonsordning, gjelder reglene i kapittel 11 tilsvarende. For øvrig gjelder reglene i § 11-4 eller kapittel 6.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652).

§ 12-3. Avvikling av virksomhet i foretaket

(1) Blir en virksomhet i foretaket utskilt og avviklet, skal midlene knyttet til pensjonsordningen fordeles mellom den gruppe av medlemmer som må slutte og den gruppe som blir tilbake i foretaket, etter reglene i § 12-1 annet ledd. Er det mindre enn to tredeler av de arbeidstakere som er medlemmer i foretakets pensjonsordning som må slutte i foretaket, skal innskuddsfondet unntas fra fordeling.
(2) Midler tildelt den gruppe som skal slutte i foretaket disponeres etter reglene i § 13-3 første til tredje ledd.
(3) Paragrafen her gjelder tilsvarende dersom virksomheten i foretaket innskrenkes i løpet av to år på en slik måte at det må likestilles med en avvikling av en virksomhet. Finanstilsynet avgjør i tvilstilfelle om dette er tilfelle.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

Kapittel 13. Opphør og avvikling

§ 13-1. Opphør av pensjonsordningen

(1) Foretaket kan bestemme at pensjonsordningen skal opphøre. Før beslutning treffes skal spørsmålet om opphør forelegges styringsgruppen og styret i pensjonskassen.
(2) Pensjonsordningen skal opphøre når det treffes vedtak om at virksomheten i foretaket skal avvikles. Det samme gjelder når det følger av bestemmelse i loven her at pensjonsordningen skal opphøre.
(3) Slutter foretaket å betale innskudd til pensjonsordningen, og foreligger det ikke midler i innskuddsfondet til dekning av innskuddene, skal ordningen opphøre.

§ 13-2. Avvikling av foretaket

(1) Skal foretaket avvikles fordi dets virksomhet overføres til annet foretak, gjelder reglene i kapittel 11 tilsvarende så langt de passer dersom minst to tredeler av de arbeidstakere som er medlemmer i foretakets pensjonsordning samtidig overføres til det andre foretaket. Medlemmer som ikke overføres, skal sikres rett til pensjonskapital etter reglene i kapittel 6.
(2) Skal mindre enn to tredeler av de arbeidstakere som er medlemmer i foretakets pensjonsordning overføres til det andre foretaket, skal pensjonsordningen opphøre og avvikles etter reglene i § 13-3.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 28 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 652).

§ 13-3. Avvikling av pensjonsordningen

(1) Når pensjonsordningen opphører, skal pensjonskapitalen knyttet til ordningen fordeles mellom medlemmene på grunnlag av opptjent pensjonskapital etter § 3-5 for hvert medlem. Avkastning frem til opphørstidspunktet skal være tilført pensjonskapitalen før fordelingen.
(2) Innskuddsfondet fordeles mellom medlemmene på grunnlag av innskuddet for hvert medlem i opphørsåret. Ingen skal likevel tildeles mer fra innskuddsfondet enn det som trengs for å sikre fortsatt innbetaling av innskudd i inntil 5 år eller i tilfelle en kortere periode fram til uttak av alderspensjon fra pensjonsordningen ved fylte 67 år. Resten av innskuddsfondet tilbakeføres til foretaket.
(3) Reglene i kapittel 6 gjelder tilsvarende. Midler tildelt et medlem fra innskuddsfondet tillegges opptjent pensjonskapital.

(4) Ved avvikling av pensjonskasse skal egenkapitalen etter sluttregnskapet anvendes som fastsatt i vedtektene. For øvrig kan egenkapitalen med Finanstilsynets samtykke utbetales til foretaket.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

Kapittel 14. Endring av pensjonsordning

§ 14-1. Omdanning til foretakspensjonsordning

(1) Et foretak som vil opprette pensjonsordning etter lov om foretakspensjon i stedet for pensjonsordning etter loven her, skal avvikle pensjonsordningen etter reglene i kapittel 13. Innskuddsfond knyttet til pensjonsordningen skal likevel overføres som premiefond for den nye pensjonsordningen.
(2) Det kan fastsettes i regelverket for den nye pensjonsordningen at opptjent pensjonskapital benyttes som premiereserve for medlemmenes alderspensjonsrettigheter i den nye pensjonsordningen. Lov om foretakspensjon §§ 4-11 annet og tredje ledd, 4-12 og 4-13 gjelder tilsvarende. Bestemmelsen i leddet her gjelder ikke når pensjonsordningen er opprettet med investeringsvalg for pensjonskapitalen.
(3) Annet ledd gjelder ikke arbeidstakere som på grunn av alder ikke har rett etter regelverket til å bli medlem av foretakspensjonsordningen, eller som for øvrig ikke har rett til å bli medlem av foretakspensjonsordningen etter reglene i lov om foretakspensjon kapittel 3, med mindre annet er fastsatt i regelverket. Innskuddspensjonsordningen videreføres for slike arbeidstakere.
(4) Dersom pensjonsordningens administrasjonsreserve ikke er tilstrekkelig til å dekke kostnadene knyttet til utstedelse av pensjonskapitalbevis ved omdanning etter paragrafen her, skal de resterende kostnadene først dekkes av midler i innskuddsfondet og deretter ved innbetaling fra foretaket dersom midlene i innskuddsfondet ikke er tilstrekkelige.
Endret ved lover 15 juni 2001 nr. 40 (ikr. 15 juni 2001 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 653), 15 juni 2001 nr. 41 (ikr. 1 juli 2001 iflg. vedtak 29 juni 2001 nr. 742), 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 14-2. Pensjoner under utbetaling

Omdanning etter reglene i § 14-1 er uten innvirkning på de rettigheter som tilkommer personer som får utbetalt pensjon.

§ 14-3. Omdanning til tjenestepensjonsordning

Ved omdanning av pensjonsordning etter loven her til pensjonsordning etter tjenestepensjonsloven, gjelder §§ 14-1 første, annet og fjerde ledd og 14-2 tilsvarende så langt de passer.
Tilføyd ved lov 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

Kapittel 15. Ikrafttredelse. Endring i andre lover

§ 15-1. Ikrafttredelse.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1167.

§ 15-2. Endringer i andre lover

– – –

Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1. (formål)

Denne lov har til formål å sikre en samfunnsmessig forsvarlig bruk og forvaltning av vassdrag og grunnvann.

§ 2. (hva loven regner som vassdrag og grunnvann)

Som vassdrag regnes alt stillestående eller rennende overflatevann med årssikker vannføring, med tilhørende bunn og bredder inntil høyeste vanlige flomvannstand. Selv om et vassdrag på enkelte strekninger renner under jorden eller under isbreer, regnes det i sin helhet som vassdrag. Som vassdrag regnes også vannløp uten årssikker vannføring dersom det atskiller seg tydelig fra omgivelsene.

Lovens regler for vassdrag gjelder også for

a. kunstige vannløp med årssikker vannføring unntatt ledninger og tunneler;
b. kunstige vannmagasiner som står i direkte samband med grunnvannet eller et vassdrag.

Mot sjøen gjelder loven så langt

a. vassdraget ved midlere vannføring ligger over havets nivå ved alminnelig lavvannstand; eller
b. bunnen er preget av tilløp av ferskvann.

Kongen kan fastsette

a. hvor grensen mot fast mark går etter første ledd;
b. hvor grensen mot sjø går etter tredje ledd;
c. at loven helt eller delvis skal gjelde for poller og andre innelukkede vannområder uten fall til havet, når det er rimelig å likestille dem med vassdrag;
d. ved forskrift i hvilken utstrekning lovens bestemmelser skal gjelde for kunstige vannløp og vannmagasiner;
e. ved forskrift at loven også ut over kapittel 9 helt eller delvis skal gjelde for ledninger og tunneler som fører vann under trykk.

Med grunnvann forstås vann i den mettede sonen i grunnen.

§ 3. (definisjoner)

I denne lov forstås med

a. vassdragstiltak: vassdragsanlegg og alle andre tiltak i vassdraget som etter sin art er egnet til å påvirke vannføringen, vannstanden, vassdragets leie eller strømmens retning og hastighet eller den fysiske og kjemiske vannkvaliteten på annen måte enn ved forurensning;
b. vassdragsanlegg: bygning eller konstruksjon i eller over vassdrag, bortsett fra luftledninger;
c. årssikker vannføring: vannføring som ved middeltemperatur over frysepunktet ikke tørker ut av naturlige årsaker oftere enn hvert tiende år i gjennomsnitt;
d. høyeste vanlige flomvannstand: vannstand ved den høyeste flom som erfaringsmessig kan påregnes i gjennomsnitt hvert tiende år.

§ 4. (stedlig virkeområde)

Kongen fastsetter i hvilken utstrekning loven skal gjelde for Svalbard, Jan Mayen og bilandene, og kan for disse områdene fastsette slike særlige regler som de stedlige forhold tilsier.

Loven gjelder for grensevassdrag med de begrensninger som følger av alminnelig folkerett eller konvensjoner som Kongen har inngått. Som grensevassdrag regnes et vassdrag som utgjør eller krysser grensen til en annen stat. Kongen kan gi forskrifter til gjennomføring av folkerettslige regler.

For grensevassdrag mot Sverige gjelder loven så langt det er forenlig med lov 12. juni 1931 nr. 1 i henhold til konvensjonen mellem Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11. mai 1929.

Kapittel 2. Alminnelige regler om vassdrag

§ 5. (forvalteransvar og aktsomhetsplikt)

Enhver skal opptre aktsomt for å unngå skade eller ulempe i vassdraget for allmenne eller private interesser.

Vassdragstiltak skal planlegges og gjennomføres slik at de er til minst mulig skade og ulempe for allmenne og private interesser. Denne plikten gjelder så langt den kan oppfylles uten uforholdsmessig utgift eller ulempe. Vassdragsmyndigheten kan ved forskrift fastsette nærmere regler om planlegging, gjennomføring og drift av bestemte typer vassdragstiltak.

Vassdragstiltak skal fylle alle krav som med rimelighet kan stilles til sikring mot fare for mennesker, miljø eller eiendom.

§ 6. (forholdet til granneloven)

Grannelovens regler får anvendelse for tiltak som berører naboer i vassdrag så langt ikke annet følger av paragrafen her.

Reglene om grannevarsel og granneskjønn i grannelova §§ 6 til 8 gjelder ikke for tiltak som må ha konsesjon etter loven her eller etter vassdragsreguleringsloven.

Tiltak som har konsesjon etter loven her eller vassdragsreguleringsloven kan ikke kreves rettet i medhold av granneloven § 10.

Det at skaden eller ulempen er tillatt etter loven her, er ikke til hinder for å pålegge tiltakshaveren å betale erstatning eller vederlag så langt dette følger av reglene i granneloven.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr.

2034).

§ 7. (vannets løp i vassdrag og infiltrasjon i grunnen)

Ingen må hindre vannets løp i vassdrag uten hjemmel i denne lov.

Utbygging og annen grunnutnytting bør fortrinnsvis skje slik at nedbøren fortsatt kan få avløp gjennom infiltrasjon i grunnen. Vassdragsmyndigheten kan gi pålegg om tiltak som vil gi bedre infiltrasjon i grunnen, dersom dette kan gjennomføres uten urimelige kostnader.

§ 8. (konsesjonspliktige tiltak)

Ingen må iverksette vassdragstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen, uten at det skjer i medhold av reglene i § 12 eller § 15, eller med konsesjon fra vassdragsmyndigheten.

Vassdragsmyndigheten kan i forskrift eller i det enkelte tilfelle fastsette at tiltak utenfor vassdraget som kan ha påtakelige virkninger for et vassdrag, må ha konsesjon. I så fall gjelder også lovens øvrige regler om vassdragstiltak unntatt adgangen etter § 18 til å begjære forhåndsavgjørelse av om tiltaket er konsesjonspliktig.

Dersom et vassdragstiltak som går inn under første ledd må iverksettes straks for å hindre vesentlig skade, skal det gis melding til vassdragsmyndigheten så snart som mulig. Vassdragsmyndigheten kan om nødvendig gi pålegg om utførelsen og om retting.

Om konsesjonsplikt og konsesjonsbehandling gjelder ellers nærmere regler i kapittel 3.

§ 9. (kvalitetsmål for vassdrag)[1]

Vassdragsmyndigheten kan fastsette kvalitetsmål for vassdrag, bl.a om vannføring, stoffinnhold og artsforekomst i vassdraget, og bestemmelser om vassdragsmyndighetens plikter hvis kvalitetsmål ikke blir oppfylt. Kvalitetsmål som skal være bindende for utøving av offentlig myndighet, fastsettes etter forvaltningslovens regler for forskrifter.

Kvalitetsmål for forurensende stoffer fastsettes etter forurensningsloven.

1 EØS-avtalen vedlegg XX nr. 13ca (direktiv 2000/60/EF).

§ 10. (vannuttak og minstevannføring)

Ved uttak og bortledning av vann som endrer vannføringen i elver og bekker med årssikker vannføring, skal minst den alminnelige lavvannføring være tilbake, hvis ikke annet følger av denne paragraf. Det samme gjelder når vann holdes tilbake ved oppdemming.

I konsesjon til uttak, bortledning eller oppdemming skal fastsetting av vilkår om minstevannføring i elver og bekker avgjøres etter en konkret vurdering. Ved avgjørelsen skal det blant annet legges vekt på å sikre

a. vannspeil,
b. vassdragets betydning for plante- og dyreliv,
c. vannkvalitet,
d. grunnvannsforekomster.

Vassdragsmyndigheten kan gi tillatelse til at vilkårene etter første og annet ledd fravikes over en kortere periode for enkelttilfelle uten miljømessige konsekvenser. Vedtak etter dette ledd kan ikke påklages.

§ 11. (kantvegetasjon)

Langs bredden av vassdrag med årssikker vannføring skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr. Denne regelen gjelder likevel ikke for byggverk som står i nødvendig sammenheng med vassdraget, eller hvor det trengs åpning for å sikre tilgang til vassdraget.

Grunneieren, tiltakshavere og berørte fagmyndigheter, kan kreve at kommunen fastsetter bredden på beltet. Bredden kan også fastsettes i rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

Vassdragsmyndigheten kan i særlige tilfelle frita for kravet i første ledd.

§ 12. (gjenoppretting av vassdragets løp)

Når et vassdrag tar seg nytt løp, oppgrunnes eller utdypes, kan det gamle løpet uten konsesjon etter § 8

a. gjenopprettes innen tre år hvis forandringen skyldes en enkeltstående hending;
b. renskes opp eller påfylles masse inntil den dybde eller bredde som vassdraget hadde for fem år siden.

Gjenoppretting etter første ledd som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser, skal meldes til vassdragsmyndigheten. Gjenopprettingen kan utføres av grunneieren selv, av andre eiere i vassdraget eller av vassdragsmyndigheten.

Ved gjenoppretting etter første ledd kan det gjøres bruk av fremmed grunn så lenge det ikke volder vesentlige skader og ulemper som med rimelighet kan unngås. Grunneieren skal gis varsel i rimelig tid på forhånd.

Grøfter i jordbruk og skogbruk kan uten konsesjon etter § 8 renskes opp i samsvar med forskrifter etter bestemmelser fastsatt i eller i medhold av lov 27 mai 2005 nr. 31 om skogbruk (skogbrukslova) og jordloven 12. mai 1995 nr. 23.

Om beverdammer gjelder reglene i naturmangfoldloven § 18.

Endret ved lover 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487), 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 16 mars 2012 iflg. res. 16 mars 2012 nr. 225).

§ 13. (hovedregelen om grunneierens rådighet)

Vassdrag tilhører eieren av den grunn det dekker, hvis ikke annet følger av særlige rettsforhold. Når et vassdrag helt eller delvis ligger i sameie, gjelder regler i lov 18. juni 1965 nr. 6 om sameige for forholdet mellom sameierne.

Eierne på hver side av et vassdrag har lik rett til utnytting av vannkraften, om ikke annet følger av særskilt rettsgrunnlag.

Grunneieren kan motsette seg at andre uten særskilt rettsgrunnlag utøver rådighet over vassdrag som tilhører ham. Innenfor de rammer lovgivningen setter, kan grunneieren selv råde over vassdraget så langt ikke særlige rettigheter er til hinder for dette.

Vassdragsmyndigheten kan fastsette begrensninger i rådigheten over en eiendom av hensyn til fremtidig drikkevannsforsyning som er under planlegging. En slik begrensning kan ikke gjøres gjeldende for mer enn fem år. Vedtaket kan fornyes én gang med opp til fem nye år.

§ 14. (gjenåpning av vassdrag)

Vassdragsmyndigheten kan med seks måneders varsel til grunneieren foreta gjenåpning av et lukket vassdrag. Grunneieren har rett til erstatning etter reglene i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom for tap som skyldes gjenåpningen. Dersom ikke annet er avtalt, fastsettes erstatningen ved skjønn som begjæres av vassdragsmyndigheten.

§ 15. (supplerende regler om grunneierens vannuttak)

En grunneier i vassdraget kan uten konsesjon etter § 8 ta ut vann til husholdning og husdyr på eiendommen. Dette gjelder så langt uttaket ikke kommer i strid med reglene i §§ 5 og 10.

Er det knapphet på vann, har grunneierne i vassdraget lik rett etter behov til å ta ut vann til følgende formål etter denne prioritering:

1. fast husholdning,
2. husdyr.

Vassdragsmyndigheten kan om nødvendig treffe nærmere vedtak om fordelingen og gjennomføring av vannuttak i knapphetssituasjoner, og herunder ta hensyn til bakenforliggende eiendommer og allmenne interesser. Dersom vassdragsmyndigheten mottar en begjæring om å treffe vedtak om fordeling eller gjennomføring, skal avgjørelsen av om begjæringen skal tas til følge eller ikke betraktes som et enkeltvedtak.

Grunneierens uttaksrett etter annet ledd gjelder også i forhold til vassdragstiltak med konsesjon etter § 8, hvis ikke konsesjonshaveren sørger for annen vannforsyning. Vassdragsmyndigheten kan likevel fastsette i manøvreringsreglement eller vilkår for konsesjonen at uttaksretten skal begrenses til en viss mengde eller bortfalle helt, mot at konsesjonshaveren yter erstatning for skade eller ulempe.

§ 16. (allmennhetens rådighet over vassdrag)

Enhver kan bruke vassdrag til

a. vannuttak uten grøfting eller bruk av fast ledning eller motorkraft;
b. bading i samsvar med lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet;
c. ferdsel uten bruk av motor;
d. motorisert ferdsel på åpent eller islagt vassdrag når det skjer i samsvar med lov 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag og grunneieren ikke har nedlagt forbud etter annet ledd.

Bruk av vassdrag i samsvar med første ledd skal skje så hensynsfullt at det ikke volder ulemper av betydning for grunneieren eller for andre brukere. Grunneieren kan forby motorisert ferdsel i vassdraget. Kommunen kan sette et slikt forbud til side dersom forbudet etter en avveining av de interessene som gjør seg gjeldende, må anses som urimelig. Kommunen kan gi tillatelse til at det tas en rimelig avgift for ferdsel med motorfartøy i kanaler og vassdrag som er

tilrettelagt for dette formål.

Enhver har rett til å ta opp gjenstander som er sunket i vassdrag og til å fløte tømmer i vassdrag som er fløtbare så langt det ikke utløses konsesjonsplikt etter § 8. Hvis en opptatt gjenstand må regnes som hittegods, gjelder reglene i lov 29. mai 1953 nr. 3 om hittegods. Må den regnes som avfall, gjelder reglene i forurensningsloven. Om retten til fiske gjelder reglene i lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v.
Endret ved lov 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 17. (rådigheten over midtstykket i innsjøer)

Staten rår over det som er fritt midtstykke i større innsjøer. Ligger innsjøen til statsallmenning, inngår midtstykket i allmenningen. Private har den rett til bruk av midtstykket som følger av lov eller annet rettsgrunnlag.

Kapittel 3. Nærmere om konsesjon til vassdragstiltak m.v.

§ 18. (særskilt avgjørelse om konsesjonsplikt)

Vassdragsmyndigheten kan ved forskrift eller enkeltvedtak fastsette om et vassdragstiltak trenger konsesjon etter § 8 eller gi forskrift om at visse vassdragstiltak eller vassdragstiltak i nærmere angitte områder eller typer områder skal meldes til vassdragsmyndigheten. Vassdragsmyndigheten skal treffe enkeltvedtak etter første punktum dersom tiltakshaveren, berørt fagmyndighet eller andre med rettslig interesse begjærer det, og kan forby iverksetting før avgjørelsen er truffet. Klage over vedtak om at tiltaket må ha konsesjon, kan ikke gis oppsettende virkning. Regelen i § 27 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 19. (særregel for vannkraftutbygging)

Konsesjon til vannkraftutbygging over 40 GWh eller som omfatter vassdragsreguleringer, gis etter vassdragsreguleringsloven når dette følger av dennes §§ 1 og 3. Loven her gjelder likevel for slike vannkraftverk, vassdragsreguleringer og overføringer så langt det ikke er gjort unntak etter loven her eller er fastsatt særskilte regler i vassdragsreguleringsloven.

For andre vannkraftverk gjelder loven fullt ut, likevel slik at vassdragsreguleringsloven § 15 om byggefrister gjelder i stedet for § 27.

Endret ved lover 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 16 mars 2012 iflg. res. 16 mars 2012 nr. 225), 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034).

§ 20. (samordning av tillatelser)

Vassdragsmyndigheten kan fastsette i forskrift eller i det enkelte tilfelle at det ikke trengs konsesjon etter loven her for tiltak som

a. må ha tillatelse etter lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. § 7 annet ledd eller § 10;
b. må ha tillatelse etter forurensningsloven § 11 eller etter forskrift med hjemmel i forurensningsloven;
c. må ha dispensasjon fra vernevedtak etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, eller utføres som skjøtselstiltak etter naturmangfoldloven § 47;
d. Er tillatt i reguleringsplan etter plan- og bygningsloven; eller
e. er godkjent med hjemmel i forskrift etter skogbrukslova § 7 eller jordlova § 11.

Kongen kan gi forskrift om at konsesjonsbehandling etter loven her i bestemte sakstyper kan erstatte konsesjonsbehandling etter bestemte andre lover.
Endret ved lover 27 mai 2005 nr. 31 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487), 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 16 mars 2012 iflg. res. 16 mars 2012 nr. 225), 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371).

§ 21. (gjenoppføring av vassdragsanlegg)

Gjenoppføring av vassdragsanlegg med konsesjon etter § 8 kan skje uten ny konsesjon dersom arbeidet tar til innen fem år fra anlegget ble funksjonsudyktig, og det fullføres med rimelig hurtighet. Vassdragsmyndigheten kan forlenge fristen én gang.

§ 22. (planlegging i vassdrag)

Når sentrale offentlige myndigheter har satt i gang samlet planlegging for bruk eller vern av vassdrag for et større område, kan vassdragsmyndigheten uten videre utsette eller avslå en søknad om konsesjon som gjelder et vassdrag som inngår i planleggingen. Konsesjon kan bare gis dersom tiltaket er uten nevneverdig betydning for planleggingen.

Når en plan som nevnt i første ledd er fullført, skal den legges til grunn for behandlingen av søknad om konsesjon. En søknad som er i strid med planen, kan avslås uten videre. Bare departementet kan gi konsesjon til vassdragstiltak som kan redusere vannkraften i vassdrag som i planen er disponert til kraftutbygging.

Samlet planlegging av ulike tiltak innen ett vassdrag bør fortrinnsvis skje etter reglene i plan- og bygningsloven.

Konsesjonspliktige tiltak i vassdrag må ha konsesjon etter loven her, og konsesjon kan ikke erstattes av rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven. Vassdragsmyndigheten kan bestemme at ethvert kraftproduksjonsanlegg med endelig konsesjon etter denne lov uten videre skal ha virkning som statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4.
Endret ved lov 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638).

§ 23. (innholdet av søknader; saksutredning)

Søknad om konsesjon etter § 8 skal i samsvar med forskrift etter § 65 gi nødvendige opplysninger om det planlagte tiltak og fordelene og ulempene ved det og om forholdet til rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

Vassdragsmyndigheten kan kreve ytterligere opplysninger av søkeren og kan bestemme at søkeren skal foreta eller bekoste undersøkelser eller utredninger som trengs for å klarlegge fordeler eller ulemper av tiltaket. For tiltak som går inn under reglene om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven, gjelder disse reglene i stedet.

Hvis et vassdragstiltak kan volde vesentlige skader eller ulemper, skal det legges vekt på å få utredet aktuelle alternativer som har en annen lokalisering, andre tekniske løsninger eller en annen utforming. Hvis tiltaket vil ha betydning for disponeringen av vassdraget for øvrig, skal det legges vekt på å klarlegge slike følger.

§ 24. (offentliggjøring av søknader – innsigelse)

Søknaden er offentlig i samsvar med reglene i offentleglova.

Søknaden skal kunngjøres for søkerens regning etter reglene i plan- og bygningsloven § 12-10 første ledd første og annet punktum, annet og fjerde ledd, jf. § 5-2. Vassdragsmyndigheten kan unnlate kunngjøring hvis

a. saken kan bli fullstendig opplyst på annen måte;
b. det er klart at behandlingen må utsettes etter § 22; eller
c. det er klart at søknaden må avslås.

Reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6 gjelder så langt de passer for søknader om konsesjon til kraftproduksjonsanlegg etter denne lov. De samme organer som gis innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, gis også klagerett på konsesjonsvedtaket etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI. Departementet gir nærmere forskrifter om bruk av innsigelse i konsesjonssaker etter denne lov.
Endret ved lover 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 16 mars 2012 iflg. res. 16 mars 2012 nr. 225), 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 702).

§ 25. (kriterier for konsesjon)

Konsesjon kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet.

Når et tiltak er av varig karakter eller av andre grunner kan få mer langsiktige virkninger, skal kravet i første ledd være oppfylt på lengre sikt.

§ 26. (vilkår i konsesjon)

I konsesjonen kan det settes vilkår for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser. Det skal legges vekt på å fremme sikkerhet mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en best mulig landskapsmessig tilpasning og å opprettholde det naturlige liv i vassdraget. Det kan herunder settes vilkår for å

a. sikre mot skade gjennom konstruksjons- og funksjonskrav og krav til nødvendig vedlikehold av vassdragsanlegg;
b. sikre opprydding eller tilbakeføring ved nedlegging;
c. tilpasse tiltaket til annen aktuell utnytting;
d. gi adgang for andre til å ta del i vassdragstiltaket;
e. avbøte skader og ulemper ved eldre tiltak i vassdraget, herunder ved gjenåpning av bekker, reetablering av kantsoner og annen restaurering av naturområder, dersom det står i rimelig sammenheng med hva konsesjonen gjelder.

Kan et vassdragstiltak påvirke vannføring og vannstand, skal det fastsettes grenser for vannstand og vannføring i samsvar med § 10, med nødvendige pålegg for kontroll, og om nødvendig gis pålegg om hvordan tapping av magasin

skal skje.

I konsesjon til vassdragstiltak som kan volde vesentlig ulempe for annen utnytting av vassdraget eller nedbørfeltet, kan det settes som vilkår at tiltakshaveren legger til rette for slik utnytting annet sted eller yter tilskudd for dette formål.

Konsesjonen kan tidsbegrenses. Det kan bestemmes at konsesjonen skal revideres etter en viss tid.

Det kan settes vilkår om sikkerhet for eventuelt erstatningsansvar for skade eller ulempe som tiltaket volder. Dersom tiltakshaveren selv rår over grunnen der tiltaket skal utføres og tiltaket åpenbart ikke vil volde tap eller skade, kan vassdragsmyndigheten frita tiltakshaveren fra å begjære skjønn til fastsetting av eventuell erstatning.

§ 27. (bortfall av konsesjon)

Konsesjonen bortfaller hvis ikke arbeidet er satt i gang senest tre år etter at den ble gitt. Det samme gjelder hvis arbeidet deretter blir innstilt i mer enn to år. Vassdragsmyndigheten kan forlenge fristen én gang med inntil tre nye år.

§ 28. (omgjøring og tilbaketrekking av konsesjon mv.)

I særlige tilfeller kan vassdragsmyndigheten oppheve eller endre vilkår eller sette nye vilkår av hensyn til allmenne eller private interesser. Det skal tas hensyn til det tap som en endring vil påføre konsesjonshaveren og de fordeler og ulemper som endringen for øvrig vil medføre. Bestemmelsen gjelder ikke for tiltak som er behandlet etter vassdragsreguleringsloven.

Vassdragsmyndigheten kan trekke tilbake en konsesjon eller annen tillatelse dersom rettighetshaveren har gitt uriktig eller ufullstendig informasjon av vesentlig betydning for vedtaket. Det samme gjelder dersom vedkommende ikke lenger anses skikket til å utøve virksomheten etter grovt eller gjentatte brudd på loven eller vedtak i medhold av loven.

Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034), 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 29. (behandlingen av omgjøringssaker)

For behandlingen av saker etter § 28 gjelder reglene i § 23 så langt de passer.

Endringer i et manøvreringsreglement som gir adgang til å variere vannstanden eller vannføringen, skal sendes på høring etter forvaltningslovens regler om forskrifter og kunngjøres etter reglene i plan- og bygningsloven §

12-10 første ledd første og annet punktum, annet og fjerde ledd, jf. § 5-2. Vassdragsmyndigheten skal på søkerens kostnad holde offentlig møte om saken, hvis ikke departementet fritar for dette.
Endret ved lover 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 16 mars 2012 iflg. res. 16 mars 2012 nr. 225), 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 702).

Kapittel 4. Fellestiltak

§ 30. (tilrettelegging for fellestiltak for vannforsyning og tørrlegging)

Tiltak for vannforsyning og tørrlegging skal i rimelig utstrekning utføres slik at de kan komme til nytte for andre grunneiere.

Når vassdragsmyndigheten behandler en søknad om konsesjon etter § 8 til vannforsyning eller tørrlegging, bør den ved offentlig kunngjøring eller individuell underretning søke å klarlegge om tiltaket også kan dekke behovet for andre interesserte. I vilkår for konsesjonen kan vassdragsmyndigheten fastsette nærmere hvordan dette skal skje, bl.a at andre interesserte skal kunne delta i eierskap eller med tilskudd, jf. § 31.

§ 31. (refusjon for utgifter til fellestiltak)

Enhver som drar vesentlig nytte av et vassdragstiltak eller utnytting av grunnvann, skal regnes som deltaker i tiltaket når det gjelder fordelingen av tiltakets utgifter til anlegg, vedlikehold eller drift.

Deltakerne kan gjøre avtale om fordelingen av tiltakets utgifter.

Hvis ikke alle fellesutgifter blir fordelt etter avtale mellom deltakerne eller etter særskilte regler, kan de fordeles mellom deltakerne

a. av vassdragsmyndigheten. Vedtaket er tvangsgrunnlag for utlegg;
b. ved skjønn etter begjæring fra en deltaker eller henvisning fra vassdragsmyndigheten. Det er adgang til å kreve nytt skjønn etter ti år;
c. av jordskifteretten etter begjæring fra en deltaker eller etter henvisning fra vassdragsmyndigheten.

En fellesutgift kan bare fordeles på de deltakere som drar nytte av den. Når en del av tiltaket avhenger av en annen del som flere drar nytte av, skal utgiftene til begge deler fordeles på dem alle. Ingen deltaker må betale en så høy andel av tiltakets fellesutgifter at deltakeren blir dårligere stilt enn om tiltaket ikke var kommet i stand.

Kongen kan gi nærmere forskrift om kostnadsfordeling ved fellestiltak.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

Kapittel 5. Vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag

Overskrift endret ved lov 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753).

§ 32. (vernede vassdrag)

Med vernede vassdrag forstås i denne lov vassdrag som er vernet mot kraftutbygging ved Stortingets vedtak om verneplan for vassdrag eller ved annet stortingsvedtak.

Vernede vassdrag kunngjøres i Norsk Lovtidend.

Endring i omfanget av vernede vassdrag kan bare skje ved vedtak i Stortinget. Slike vedtak kunngjøres i Norsk Lovtidend.

§ 33. (reglene for vernede vassdrag)

I vernede vassdrag ivaretas vernet særlig gjennom

a. reglene i denne lov, herunder særreglene i dette kapittel,
b. bestemmelser i vedtak etter naturmangfoldloven kapittel V, eller
c. rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

For så vidt vassdraget går inn under vedtak etter naturmangfoldloven kapittel V, gjelder reglene i og i medhold av naturmangfoldloven istedenfor loven her. Reglene om sikkerhet, tilsyn, erstatning og hvem som kan utøve rådighet i loven her gjelder likevel. Går et vernet vassdrag inn under bindende plan etter plan- og bygningsloven, gjelder reglene i loven her ved siden av slik plan.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704).

§ 34. (kraftutbygging i vernede vassdrag)

Ingen må foreta kraftutbygging i strid med Stortingets vedtak om vern av vassdrag.

Alle planer om kraftutbygginger i vernede vassdrag må meldes til vassdragsmyndigheten for vurdering før gjennomføring av tiltaket.

Reglene i § 35 gjelder så langt de passer for kraftutbyggingstiltak i vernede vassdrag.

§ 35. (andre vassdragstiltak i vernede vassdrag)

I vernede vassdrag der vernet ivaretas gjennom denne lov, kan eksisterende anlegg bestå og igangværende virksomhet fortsette, om ikke annet følger av §§ 66 og 67. For øvrig gjelder følgende særregler:

1. Eksisterende anlegg kan ikke tas i bruk til nye formål uten konsesjon etter § 8.
2. Dersom en endring i igangværende virksomhet innenfor rammen av gjeldende konsesjon vil påvirke verneverdiene i vassdraget, kan den bare skje med ny konsesjon. Det samme gjelder for gjenopptakelse av virksomhet som har vært innstilt i minst fem år.
3. I vernede vassdrag er tiltak etter § 12 første ledd ikke unntatt fra konsesjonsplikt etter § 8.
4. Vassdragsmyndigheten kan for nærmere angitte områder i vernede vassdrag fastsette at alle tiltak skal være meldepliktige.
5. Nye anlegg kan bare tillates hvis hensynet til verneverdiene i vassdraget ikke taler imot.
6. Ombygging av eksisterende anlegg som innebærer utvidelser, kan bare tillates hvis forholdene i vassdraget etter en samlet vurdering vil være miljømessig like gunstige som før ombyggingen.
7. Vannuttak er tillatt i samsvar med § 15. Vassdragsmyndigheten kan likevel fastsette en grense for det samlede vannuttak.
8. Når vassdragsmyndigheten treffer avgjørelser som gjelder et vernet vassdrag etter denne lov, skal det legges vesentlig vekt på hensynet til verneverdiene. Vassdragsmyndigheten kan avslå en søknad om konsesjon uten ytterligere saksbehandling. Blir det gitt konsesjon, skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan verneverdiene antas å bli berørt og hvorfor dette ikke har vært avgjørende for vedtaket.
9. Langs vernede vassdrag kan vassdragsmyndigheten treffe vedtak om å reetablere vegetasjon som er naturlig på stedet i en sone langs bredden som fastsettes i bindende plan etter plan- og bygningsloven. For tap som følge av vedtaket betales erstatning etter reglene i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom. Med mindre annet er avtalt, fastsettes erstatningen ved skjønn som begjæres av vassdragsmyndigheten.

§ 35 a. (vassdragstiltak i nasjonale laksevassdrag)

Når det treffes vedtak eller gjennomføres tiltak som kan påvirke laksens levevilkår, skal de særskilte hensyn som følger av Stortingets vedtak om nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjorder, legges til grunn. I disse områdene skal laksen sikres en særlig beskyttelse mot skadelige inngrep. Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753, se lovens del III).

Kapittel 6. Sikring mot skade

§ 36. (forskrifter om krav til sikkerhet)

Vassdragsmyndigheten kan gi forskrift for å fremme sikkerhet mot skade på mennesker, miljø og eiendom.

§ 37. (vedlikehold av vassdragstiltak)

Vassdragstiltak som kan volde skade, skal den ansvarlige til enhver tid holde i forsvarlig stand. Vedlikeholdsplikten varer til anlegget er lovlig nedlagt etter § 41.

Vassdragsmyndigheten kan gi pålegg om tiltak etter første ledd. Den skal ta stilling til eventuelle pålegg snarest mulig når noen med rettslig interesse ber om det. Avgjørelsen er enkeltvedtak også om pålegg ikke blir gitt.

§ 38. (beredskapsplaner)

Tiltakshaver med ansvar for et vassdragstiltak som kan volde betydelig fare for mennesker, miljø eller eiendom, skal ha en beredskapsplan. Planen skal gi retningslinjer for hva som skal gjøres hvis en ulykke inntreffer eller ved akutt fareøking. Planen skal fornyes etter behov.

Vassdragsmyndigheten kan

a. kreve at en beredskapsplan blir utarbeidet og fremlagt til godkjenning;
b. gi pålegg om endringer i planen;
c. gi pålegg om at flere tiltakshavere skal samarbeide om beredskapsplan eller at planen skal utarbeides av en felles organisasjon;

d. gi forskrift om beredskapsplan og beredskap mot akutte vassdragsulykker.

§ 39. (krav til faglige kvalifikasjoner)

Vassdragsmyndigheten kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette krav til faglige kvalifikasjoner hos personell som forestår planlegging, bygging, drift og undersøkelser av vassdragstiltak.

§ 40. (tiltak i alvorlige faresituasjoner)

Når forholdene i eller utenfor et vassdrag skaper en særskilt og uvanlig fare for mennesker, miljø eller eiendom, kan vassdragsmyndigheten pålegge enhver tiltakshaver å innrette sin virksomhet for å redusere faren. Hvis den ansvarlige åpenbart er ute av stand til å oppfylle vedlikeholdsplikten for et anlegg som volder fare for vesentlig skade, skal vassdragsmyndigheten sørge for nødvendig vedlikehold etter § 37 eller nedlegging etter § 41.

Vassdragsmyndigheten kan om nødvendig iverksette tiltak på fremmed eiendom for å verne mennesker, miljø eller eiendom mot en særskilt fare for alvorlig skade. Iverksettes slike tiltak på en eiendom som ikke er truet, har eieren rett til erstatning etter reglene om ansvar for nødhandlinger.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 45 (ikr. 25 juni 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 942).

Kapittel 7. Nedlegging av vassdragsanlegg

§ 41. (adgangen til å nedlegge vassdragsanlegg)

Hvis eieren av et vassdragsanlegg ikke lenger vil holde anlegget ved like, skal anlegget fjernes og vassdraget så langt som mulig tilbakeføres til forholdene slik de var før anlegget ble bygd. Før en nedlegging skal eieren gi alle interesserte underretning god tid i forveien.

Hvis nedlegging kan føre til påtakelig skade eller ulempe for allmenne interesser, kreves konsesjon etter § 8. Konsesjon skal gis om ikke særlige grunner taler imot. Vassdragsmyndigheten kan sette vilkår i konsesjonen etter reglene i § 26.

Vassdragsmyndigheten kan gi konsesjon til at nedlegging skjer på annen måte enn nevnt i første ledd, hvis det ikke vil medføre noen økt fare eller skade.

§ 42. (overføring av vassdragsanlegg i stedet for nedlegging)

Vassdragsmyndigheten kan overføre et vassdragsanlegg som ønskes nedlagt til noen som ønsker det opprettholdt, om ikke eieren da frafaller nedlegging.

§ 43. (oppløsning av fløtingsforeninger)

Før en fløtingsforening blir oppløst, skal foreningens fløtingsanlegg overdras eller nedlegges i samsvar med reglene i dette kapittel og annen nødvendig opprydding foretas, eller det skal stilles slik sikkerhet for fortsatt drift og vedlikehold samt mulig ansvar som vassdragsmyndigheten fastsetter. Vassdragsmyndigheten kan pålegge en fløtingsforening å stille sikkerhet for utgiftene til nedlegging av fløtingsanlegg.

Kapittel 8. Grunnvann

§ 43 a. (forvalteransvar og aktsomhetsplikt)

Enhver skal opptre aktsomt for å unngå at grunnvann påvirkes til skade eller ulempe for allmenne eller private interesser.

Grunnvannstiltak skal planlegges og gjennomføres slik at de er til minst mulig skade og ulempe for allmenne og private interesser. Denne plikten gjelder så langt den kan oppfylles uten uforholdsmessig utgift eller ulempe. Vassdragsmyndigheten kan ved forskrift fastsette nærmere regler om planlegging, gjennomføring og drift av bestemte typer grunnvannstiltak.

Grunnvannstiltak skal fylle alle krav som med rimelighet kan stilles til sikring mot fare for mennesker, miljø eller eiendom.

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753, se lovens del III).

§ 44. (rådigheten over grunnvann)

Grunnvannet tilhører eieren av den grunn som grunnvannet befinner seg i eller under, hvis ikke annet følger av særlige rettsforhold. Ligger en grunnvannsforekomst under flere eiendommer, ligger den til eiendommene som sameie med et partsforhold som svarer til hver eiendoms areal på overflaten. Lov 18. juni 1965 nr. 6 om sameige § 10 annet ledd gjelder ikke for disse sameiepartene.

Rådigheten over grunnvann må utøves i samsvar med kravene i §§ 10 og 15

annet og tredje ledd. Uttak av grunnvann skal begrenses til det grunnvannsmagasinet tåler.

For skade eller ulempe som følge av utøvelse av rådighet over grunnvann, gjelder reglene i kapittel 9 om erstatning for skade tilsvarende så langt de passer.

§ 45. (konsesjonsplikt for grunnvannstiltak)

Ingen må iverksette grunnvannstiltak som kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser uten konsesjon fra vassdragsmyndigheten. §§ 23 til 29 gjelder tilsvarende.

Vassdragsmyndigheten kan i forskrift eller i det enkelte tilfelle fastsette om et grunnvannstiltak trenger konsesjon etter første ledd. Vassdragsmyndigheten skal treffe enkeltvedtak etter første punktum dersom tiltakshaveren, berørt fagmyndighet eller andre med rettslig interesse begjærer det. Vassdragsmyndigheten kan forby iverksetting før avgjørelsen er truffet. Klage over vedtak om at tiltaket må ha konsesjon, kan ikke gis oppsettende virkning. Regelen i § 27 gjelder tilsvarende.

Grunnvannsuttak over 100 kubikkmeter per døgn skal meldes til vassdragsmyndigheten, som skal vurdere om uttaket krever konsesjon etter første ledd. Det samme gjelder hvor flere grunnvannsuttak som naturlig må sees under ett, overstiger 100 kubikkmeter per døgn.

En grunneier kan uten konsesjon ta ut grunnvann til husholdning og husdyr på eiendommen.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753, se lovens del III).

§ 46. (grunnvannsboring)

Den som utfører boring etter vann, skal opptre aktsomt for å unngå skader og ulemper som følge av boringen. Bestemmelsen i § 39 gjelder tilsvarende for grunnvannsboring.

Etter fullført boring skal vedkommende snarest og senest innen 3 måneder sende melding om boringen til vassdragsmyndigheten.

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger en melding etter annet ledd skal inneholde. Det kan gis forskrift om utførelse av boringer, herunder om hvordan undersøkelser og prøvetaking skal utføres.

Den som utfører grunnvannsundersøkelse og utarbeider en rapport om undersøkelsen, skal snarest og senest innen tre måneder etter avgivelse av rapporten sende inn melding om dette til vassdragsmyndigheten.

Vassdragsmyndigheten kan ved behov be om et eksemplar av rapporten med nødvendige bilag.

Kapittel 9. Erstatning for skade

§ 47. (erstatningsansvar)

Tiltakshaveren kan bli ansvarlig etter alminnelige erstatningsregler ved overtredelse av § 5 første ledd, § 43 a første ledd og § 46 første ledd.

Tiltakshaveren er ansvarlig uten hensyn til skyld

a. for skade eller ulempe fra vassdragstiltak og grunnvannstiltak som skyldes feil eller mangler ved tiltakets utførelse etter § 5 annet og tredje ledd og § 43 a annet og tredje ledd eller tiltakets vedlikehold etter § 37 første ledd eller i forbindelse med brudd på konsesjonsplikten etter § 8 eller § 45 eller vilkår i konsesjon etter § 26;
b. for skade eller ulempe på eiendom eller rettigheter fra et konsesjonsgitt vassdragstiltak eller grunnvannstiltak;
c. for skade eller ulempe på eiendom eller rettighet ved nedlegging av et vassdragsanlegg, jf. § 41;
d. for skade fra vannledninger eller vanntunneler;
e. for skade som skyldes motorisert ferdsel eller fløting i vassdraget;
f. når det ellers følger av alminnelige erstatningsregler.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753, se lovens del III).

§ 48. (bevisbyrde)

Hvis et vassdragstiltak eller grunnvannstiltak er i strid med denne lov eller vedtak i medhold av loven, og tiltaket volder skade, har tiltakshaveren bevisbyrden for tilstanden før skaden dersom den ikke lenger kan iakttas.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753, se lovens del III).

§ 49. (omfang og utmåling av erstatning)

Erstatning for skade og ulempe på eiendom fra et lovlig vassdragstiltak eller

grunnvannstiltak kan bare kreves i den utstrekning skaden eller ulempen er urimelig eller unødig etter reglene i granneloven § 2 annet til fjerde ledd.

For erstatning for skade og ulempe som rammer utøving av allemannsretter gjelder reglene i forurensningsloven § 57 bokstav d, jf. § 58 tilsvarende, og slik at vassdragsmyndigheten trer i forurensningsmyndighetens sted.

For lemping av erstatningsansvaret gjelder lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 5-2. Ved skade på fast eiendom eller ting skal det ved vurderingen også tas hensyn til om eiendommen eller tingen tåler særlig lite.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753, se lovens del III).

§ 50. (forsikringsplikt)

Vassdragsmyndigheten kan gi pålegg om at vassdragstiltak eller grunnvannstiltak som kan volde betydelig skade, skal ha forsikring for mulig erstatningsansvar.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753, se lovens del III).

Kapittel 10. Ekspropriasjon og ekspropriasjonserstatning

§ 51. (forholdet til alminnelig ekspropriasjonsrett)

Ved ekspropriasjon av rådighet over vassdrag og grunnvann gjelder reglene i lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom og lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom, om ikke annet er bestemt i dette kapittel. Ekspropriasjon kan også skje etter annen lovgivning.

Ved ekspropriasjon til vannkraftproduksjon forhøyes alle erstatninger med 25 prosent.

Tillatelse til ekspropriasjon etter oreigningsloven bør i tilfelle gis samtidig med konsesjon etter § 8.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp dersom ikke erstatningen er mindre enn det minstebeløp som Kongen bestemmer. Engangserstatning skal likevel fastsettes dersom eiendommen i sin helhet eller for en vesentlig del blir avstått, eller ekspropriaten krever det.

Tidligere fastsatte årlige erstatninger under det minstebeløp Kongen bestemmer, kan omgjøres til engangserstatning og innløses med en sum en gang for alle dersom en av partene krever det.

§ 52. (erstatning for senskader)

Volder et vassdragstiltak eller grunnvannstiltak skade av betydning som ikke ble forutsett ved tidligere oppgjør, kan skadelidte kreve erstatning for skaden ved søksmål. Bestemmelsen i § 51 annet ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753, se lovens del III).

Kapittel 11. Tilsyn med vassdrag og grunnvann

§ 53. (tilsyn)

Vassdragsmyndigheten fører tilsyn med vassdragstiltak og med tilstanden og utviklingen i vassdrag, om ikke annet er bestemt i annen lovgivning. Vassdragsmyndigheten kan ved forskrift eller i det enkelte tilfelle overlate til andre å føre tilsynet.

For tilsyn med grunnvann og grunnvannstiltak gjelder reglene i dette kapittel så langt de passer.

§ 54. (internkontroll)

Den ansvarlige for et vassdragsanlegg skal påse at anlegget og driften av det oppfyller de krav som er fastsatt i eller i medhold av denne lov. Vassdragsmyndigheten gir forskrift om internkontroll og internkontrollsystemer.

§ 55. (rett til opplysninger og synfaring)

Vassdragsmyndigheten skal for sitt tilsyn ha uhindret tilgang til vassdragstiltak, vassdrag og nedbørfelt. Tiltakshaver plikter etter pålegg å legge frem for vassdragsmyndigheten opplysninger, dokumenter eller annet materiale av betydning for tilsynet. Når særlige grunner tilsier det, kan slike opplysninger etter pålegg kreves av andre.

§ 56. (oppsetting av vannmerker)

Vassdragsmyndigheten har rett til å sette opp vannmerker eller apparater for målinger i vassdrag og nedbørfelt. Grunneieren skal varsles før oppsetting.

Vassdragsmyndigheten kan etter søknad også gi andre rett til å foreta slik oppsetting.

Så langt formålet med oppsettingen gjør det mulig, skal oppsettingen skje uten å volde ulempe for grunneieren eller andre interesser i vassdraget.

§ 57. (undersøkelser)

Vassdragsmyndigheten kan foreta undersøkelser i vassdrag og nedbørfelt. Hvis undersøkelsen volder skader eller ulemper ut over det som man med rimelighet må finne seg i, kan skadelidte kreve erstatning.

Vassdragsmyndigheten kan pålegge en tiltakshaver i vassdrag å sørge for eller bekoste undersøkelser eller lignende tiltak som med rimelighet kan kreves for å klarlegge tiltakets funksjonssikkerhet. Det samme gjelder overfor en tiltakshaver med konsesjon etter denne lov for å klarlegge tiltakets virkninger for naturforholdene i vassdraget.

§ 58. (Gebyr og sektoravgift for tilsyn og kontroll med vassdragstiltak)

Vassdragsmyndigheten kan gi forskrift om gebyr eller sektoravgift til dekning av tilsyns- og kontrollarbeid med vassdragstiltak og om innrapportering av opplysninger som er nødvendige for beregning av gebyret eller sektoravgiften. Satsene skal settes slik at gebyrene eller sektoravgiftene samlet ikke overskrider vassdragsmyndighetens kostnader med tilsyns- og kontrollarbeidet og til tiltak etter § 40 første ledd annet punktum. Gebyret eller sektoravgiften er tvangsgrunnlag for utlegg. Betales ikke gebyret eller sektoravgiften til forfallstid, svares deretter rente som fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.
Endret ved lov 21 april 2023 nr. 7 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 530).

Kapittel 12. Gjennomføring av loven og vedtak i medhold av loven

§ 59. (pålegg om retting)

Den som har rettslig interesse i det, kan kreve at forhold som er i strid med loven eller vedtak i medhold av loven, blir rettet. Vassdragsmyndigheten kan gi pålegg om retting dersom det konstateres forhold som er i strid med loven eller vedtak i medhold av loven. Om nødvendig kan det pålegges stans i pågående virksomhet.

Finner vassdragsmyndigheten andre forhold som kan volde fare eller ulempe for mennesker, miljø eller eiendom, kan den gi pålegg om retting i samsvar med reglene i §§ 28 eller 40.

Vassdragsmyndigheten har plikt til å vurdere en anmodning om iverksettelse av tiltak ved betydelig miljøskade i vann som omfattes av EØS-avtalen vedlegg XX punkt 1 i (Europaparlaments- og rådsdirektiv 2004/35/EF), når anmodningen er fremsatt av en fysisk eller juridisk person som berøres eller ventes å bli berørt av skaden, eller som har tilstrekkelig interesse i saken. Anmodningen må underbygges med opplysninger som sannsynliggjør at det foreligger betydelig miljøskade.

Vassdragsmyndighetens avgjørelse på grunnlag av anmodning som nevnt i tredje ledd er enkeltvedtak også dersom pålegg ikke gis.

Regelen i § 48 gjelder tilsvarende ved krav om retting.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 52, 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753, se lovens del III).

§ 60. (tvangsmulkt)

For å sikre at plikter som følger av loven eller vedtak i medhold av loven blir etterlevd, kan vassdragsmyndigheten pålegge den ansvarlige tvangsmulkt etter reglene i forvaltningsloven § 51.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak i medhold av loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som vassdragsmyndigheten har fastsatt.

Endret ved lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 60 a. (overtredelsesgebyr)

Vassdragsmyndighetene kan ilegge overtredelsesgebyr etter reglene i forvaltningsloven § 44 til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer

a. § 5, § 7 første ledd, § 8 første og tredje ledd første punktum, § 10 første ledd, § 11 første ledd, § 12 annet ledd, § 16 annet ledd, § 37 første ledd, § 38 første ledd, § 43 a, § 44 annet ledd annet punktum, § 45 første og tredje ledd, § 46 første, annet og fjerde ledd eller § 54
b. pålegg etter § 7 annet ledd, § 8 tredje ledd, annet punktum, § 37 annet ledd, § 40 første ledd, § 50, § 57 annet ledd eller § 59 første eller annet ledd

c. konsesjon og konsesjonsvilkår, herunder manøvreringsreglement, eller enkeltvedtak etter § 13 fjerde ledd, § 15 tredje ledd, § 35 nr. 4, 7 og 9, § 38 annet ledd, § 39 eller § 40 første ledd.
d. forskrift, når det er særskilt bestemt i forskriften.

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved individuell utmåling av gebyret, skal det særlig legges vekt på momentene i forvaltningsloven § 44 tredje ledd og om det foreligger gjentagelse. Det skal også tas hensyn til om det er truffet vedtak om inndragning av utbytte fra samme forhold.

Dersom bestemmelser eller vedtak som nevnt i første ledd er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyr ilegges foretaket etter reglene i forvaltningsloven § 44, jf. § 46.

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 106 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 23 okt 2009 nr. 1295), endret ved lover 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034), 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 60 b. (administrativ inndragning av utbytte)

Vassdragsmyndigheten kan helt eller delvis inndra utbytte fra overtredelse av bestemmelser eller enkeltvedtak nevnt i § 60 a første ledd bokstav a til c, uten hensyn til om overtrederen har utvist skyld. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrift, når det er særskilt bestemt i forskriften. Inndragning skjer overfor overtrederen, med mindre denne sannsynliggjør at utbyttet er tilfalt en annen. Inndragning kan skje så langt det ikke vil være klart urimelig.

I stedet for utbyttet kan hele eller deler av utbyttets verdi inndras. Som utbytte regnes også formuesgode som trer istedenfor utbytte, avkastning og andre fordeler av utbytte. Det er nettoutbyttet som kan inndras. Kan størrelsen av nettoutbyttet ikke godtgjøres, fastsettes beløpet skjønnsmessig.

Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble truffet. Lengre frist kan fastsettes i vedtaket eller senere. Endelig vedtak om inndragning av utbytte er tvangsgrunnlag for utlegg.

Vassdragsmyndigheten kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om inndragning av utbytte, herunder om standardisert eller skjønnsmessig utmåling og fradrag for utgifter.
Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 60 c. (foreldelse)

Adgangen til å treffe vedtak om overtredelsesgebyr eller inndragning av utbytte foreldes fem år etter at overtredelsen opphørte. Fristen avbrytes ved at vassdragsmyndigheten gir skriftlig forhåndsvarsel om vedtak om overtredelsesgebyr eller inndragning av utbytte eller på annen måte gir skriftlig varsel om at vassdragsmyndigheten legger til grunn at det er sannsynlig at vedkommende har brutt regelverket.
Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 61. (umiddelbar iverksetting ved vassdragsmyndigheten)

Har vassdragsmyndigheten gitt pålegg om tiltak etter denne lov som den ansvarlige ikke etterkommer, kan vassdragsmyndigheten sørge for iverksetting av tiltaket.

Vassdragsmyndigheten kan iverksette tiltakene uten forutgående pålegg dersom det er nødvendig for å avverge en overhengende fare, eller dersom det etter omstendighetene vil være urimelig byrdefullt å finne frem til den ansvarlige.

Det kan ved enkeltvedtak bestemmes at utgiftene til iverksettingen skal dekkes av den ansvarlige. Vedtaket er tvangsgrunnlag for utlegg.

Har vassdragsmyndigheten truffet vedtak med krav på refusjon etter tredje ledd, løper foreldelsesfristen for kravet fra tidspunktet da endelig vedtak ble truffet. Vassdragsmyndighetens krav om dekning av utgifter knyttet til betydelig miljøskade som nevnt i § 59 tredje ledd, eller knyttet til overhengende fare for slik skade, foreldes 5 år etter tidspunktet for endelig vedtak, men likevel senest 30 år etter at tiltakene var gjennomført. Øvrige krav etter tredje ledd foreldes senest 10 år etter at tiltakene var gjennomført. For øvrig gjelder reglene i foreldelsesloven så langt de passer.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 52.

§ 62. (bruk av andres eiendom ved iverksetting)

Er det nødvendig for iverksetting etter §§ 59 eller 61, kan vassdragsmyndigheten gjøre bruk av den ansvarliges eller andres eiendom. Vassdragsmyndigheten kan om nødvendig gi den ansvarlige adgang til å gjøre bruk av andres eiendom.

Blir det etter første ledd gjort bruk av andres eiendom, skal vedkommende ha erstatning av den ansvarlige for tap som skyldes skade og ulempe.

Vassdragsmyndigheten innestår for beløpet.

Kapittel 13. Straff

§ 63. (straff)

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller enkeltvedtak nevnt i § 60 a første ledd bokstav a til c. Overtredelse av § 5 første og annet ledd eller § 43 a første og annet ledd medfører likevel ikke straff. Departementet kan i forskrift bestemme at forsettlig eller uaktsom overtredelse av forskriften straffes på samme måte.

Er det voldt fare for betydelig skade på mennesker, miljø eller eiendom, eller det forøvrig foreligger skjerpende omstendigheter, kan overtredelser etter første ledd straffes med fengsel inntil 2 år, om ikke strengere straffebud får anvendelse. Det samme gjelder hvor overtredelsen har voldt skade på mennesker eller verneverdier i et vernet vassdrag.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 753, se lovens del III), 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

Kapittel 14. Administrative bestemmelser

§ 64. (vassdragsmyndigheten)

Kongen fastsetter hvem som er vassdragsmyndighet, og hvilken vassdragsmyndighet som kan treffe vedtak etter loven her. Departementet kan gi forskrift om at oppgaver etter loven også legges til andre enn vassdragsmyndigheten, herunder til kommuner og private rettssubjekter.

Kommunen treffer vedtak om konsesjon til vannkraftverk på inntil 1 MW installert effekt etter § 8 første ledd. Kongen kan gi forskrift om unntak fra første punktum. Kommunen fører tilsyn med at utbyggingen skjer i samsvar med konsesjonen og kan kreve retting etter § 59 og pålegge tvangsmulkt etter § 60. Kommunen er myndighet etter §§ 27 og 28 for vedtak etter dette leddet.

Departementet er klageinstans for kommunens vedtak etter annet ledd. For øvrig er statsforvalteren klageinstans over vedtak truffet av kommunen.

Kongen kan instruere enhver med myndighet etter loven om hvordan myndigheten skal utøves og om delegering av den. Dette gjelder ikke der myndigheten er lagt til kommunen.

Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 74 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr.

753, se lovens del III), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 65. (gjennomføringsbestemmelser)[1]

Departementet kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven, herunder om

a. innholdet av søknader og meldinger og om forvaltningens behandling av dem;
b. samarbeid mellom vassdragsmyndigheten og andre offentlige myndigheter.

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 13ca (direktiv 2000/60/EF).

Kapittel 15. Avsluttende bestemmelser

§ 66. (forholdet til eldre tiltak)

Loven gjelder også vassdragstiltak som ble påbegynt før loven trer i kraft (eldre vassdragstiltak).

En konsesjon etter lov 15. mars 1940 nr. 3 om vassdragene §§ 104 og 105 eller vedtak etter § 144 gjelder som en konsesjon etter loven her.

Eldre vassdragstiltak som ikke trengte tillatelse etter tidligere vassdragslovgivning, kan fortsette uten konsesjon etter § 8. Vassdragsmyndigheten kan i særlige tilfelle likevel bestemme i enkeltvedtak at tiltaket må ha konsesjon, og at tiltaket blir ulovlig hvis det ikke sendes søknad innen en fastsatt frist.

For eldre vassdragstiltak gjelder § 10 i den utstrekning tiltaket ikke har gjort bruk av den alminnelige lavvannføring før lovens ikrafttreden. Ved konsesjonsbehandling av eldre vassdragstiltak etter tredje ledd annet punktum gjelder § 10 fullt ut. Har et eldre vassdragstiltak konsesjon etter vassdragsloven, kan det ved omgjøring etter § 28 settes krav i samsvar med § 10 annet ledd. For eldre vassdragstiltak som faller inn under vassdragsreguleringsloven gjelder § 10 ikke.

For utøvelse av rådighet over grunnvann gjelder første til fjerde ledd så langt det passer. Grunnvannsuttak etablert før lovens ikrafttreden kan utøves i samme utstrekning som tidligere uavhengig av bestemmelsen i § 44 første ledd.

§ 67. (forholdet til vedtak truffet etter eldre lovgivning)

Forskrifter eller enkeltvedtak fastsatt med hjemmel i lovbestemmelser som oppheves etter §§ 68 og 69, står fortsatt ved lag inntil de blir endret eller opphevet i medhold av loven her.

Avtaler om levering av kraft i henhold til reglene i tidligere lov 15. mars 1940 nr. 3 om vassdragene kan kreves avløst ved skjønn mot full erstatning.

§ 68. (ikrafttreden)

Denne lov trer i kraft når Kongen bestemmer.[1]

Fra samme tid oppheves alle paragrafene unntatt §§ 2-6 i lov 15. mars 1940 nr. 3 om vassdragene.

1 Fra 1 jan 2001 iflg. res. 24 nov 2000 nr. 1169.

§ 69. (endringer i andre lover)

Når loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om vaktvirksomhet (vaktvirksomhetsloven)

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å

a. ivareta rettssikkerheten for dem som kommer i kontakt med vektere,
b. sikre god kvalitet på vakttjenester,
c. legge forholdene til rette for en effektiv offentlig kontroll av virksomheten, og
d. hindre vaktvirksomhet som på grunn av sin militære eller annen sikkerhetsmessige karakter er uforenlig med vaktvirksomhet etter denne loven, eller for øvrig er ulovlig eller i strid med internasjonal rett.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342).

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for ervervsmessig vaktvirksomhet og egenvakthold. Med ervervsmessig vaktvirksomhet forstås i loven her virksomhet som går ut på å utføre vakttjenester mot vederlag. Med egenvakthold menes vakttjenester av egen privat eiendom og egne statlige og kommunale eiendommer, med tilliggende bygninger og ansatte, så lenge vaktholdet utføres av virksomhetens egne ansatte. Med vakttjenester forstås tjenester der det ved bruk av personer, TV-overvåking, elektronisk overvåking eller på annen måte:

a. utføres tilsyn med privat område eller offentlig område,
b. utføres kontrolltjenester,
c. utføres verditransporter,
d. utføres ledsagertjenester,
e. mottas og behandles alarmsignaler fra overfalls- eller innbruddsalarmanlegg eller utrykning etter slike signaler etter avtale, eller
f. opplæring i vakttjenester.

Loven gjelder ervervsmessig vaktvirksomhet og egenvakthold som drives av private eller forvaltningsorgan. Med forvaltningsorgan forstås i loven her ethvert organ for stat eller kommune.

Loven gjelder ikke for vaktoppdrag som utøves sporadisk og har lite omfang, med mindre politiet setter som vilkår at vakttjenestene av sikkerhetsmessige grunner skal utføres av godkjente vektere. Loven gjelder ikke for vaktvirksomhet som Forsvaret utfører ved bruk av eget personell, vaktvirksomhet på skip eller godsterminaler på havner eller havneterminaler som omfattes av ISPS-regelverket, eller vaktstyrken ved Norges Bank.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 1).

§ 3. Tillatelse

For å utøve ervervsmessig vaktvirksomhet eller egenvakthold i henhold til § 2 kreves tillatelse. Slik tillatelse kan kun gis til foretak, enpersonsforetak eller forvaltningsorgan. Det skal ikke gis tillatelse til foretak som driver virksomhet i strid med formålet med loven, eller i strid med øvrige krav til å drive næringsvirksomhet.

Foretaket må være registrert i Foretaksregisteret før tillatelse gis. Foretaket må ha fast forretningssted i riket. Tillatelsen kan gis til selskap, stiftelse eller annen sammenslutning når samtlige medlemmer av styret i et aksjeselskap eller annen sammenslutning med begrenset ansvar oppfyller kravene i tredje ledd bokstav a til d, og samtlige fullt ansvarlige deltakere i ansvarlig selskap eller kommandittselskap oppfyller kravene i tredje ledd bokstav a til d.

Enpersonsforetak må være registrert i Enhetsregisteret før innehaveren kan gis tillatelse. Organisasjonsnummer må oppgis i søknaden. Innehaveren må dessuten:

a. være fylt 21 år,
b. ha tilfredsstillende vandel,
c. være statsborger i stat som er part i EØS-avtalen, og
d. for øvrig inneha nødvendig tillit og ikke anses uskikket til å utøve vaktvirksomhet på forsvarlig måte.

Dersom foretaket eller enpersonsforetaket har daglig leder, må også denne fylle vilkårene i tredje ledd bokstav a til d.

Personer som har vesentlig innflytelse på virksomheten, må fylle kravet til tilfredsstillende vandel. Personer som eier en vesentlig del av virksomheten eller av foretak som driver virksomheten eller som oppebærer en vesentlig del av dens avkastning eller innehar en lederfunksjon i den, vil alltid anses å ha vesentlig innflytelse på virksomheten. I vurderingen av om en person har vesentlig innflytelse på virksomheten, regnes vedkommendes eierandeler eller stemmer sammen med eierandeler eller stemmer som tilhører følgende personer:

a. ektefelle eller person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold,
b. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje samt søsken,
c. ektefelle til person som nevnt i punkt b eller personer som bor i ekteskapslignende forhold sammen med person som nevnt i punkt b.

Det kan i særlige tilfeller gjøres unntak fra kravet til alder i tredje ledd bokstav a.

Dersom det skjer endringer i sammensetningen av virksomhetens eierskap, styre eller deltakere, skal dette meddeles den myndighet som har gitt tillatelsen innen 1 måned etter endringen. Det samme gjelder dersom det er utpekt ny daglig leder.

Del av forvaltningsorgan som utøver ervervsmessig vaktvirksomhet, må være utskilt som en egen juridisk enhet. Del av forvaltningsorgan som utøver egenvakthold må være etablert som en egen avdeling innenfor virksomheten.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 2).

§ 4. Tillatelses- og kontrollmyndighet

Politiet er tillatelses- og kontrollmyndighet. Det skal foretas årlig kontroll med vaktforetakene på bakgrunn av selskapenes rapporteringsplikt etter § 16.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 3).

§ 5. Tillatelsens innhold

Tillatelsen gis for bestemte former for vaktvirksomhet etter § 2 første ledd bokstav a til f.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 4).

§ 6. Bortfall av tillatelse

Tillatelsen bortfaller dersom foretaket som tillatelsen er gitt til tas under konkursbehandling, eller dersom innehaveren av enpersonsforetaket dør. Et konkursbo eller dødsbo har rett til å fortsette virksomheten i den utstrekning det finnes hensiktsmessig med sikte på avvikling eller overføring av virksomheten til ny eier, likevel ikke utover 6 måneder uten tillatelse fra tillatelses- og kontrollmyndigheten.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 5).

§ 7. Tilbakekall av tillatelse

En tillatelse kan tilbakekalles dersom innehaveren, ledelsen, eieren eller annen person som har vesentlig innflytelse på virksomheten i foretaket som har tillatelsen, eller noen ansatte i foretaket, har gjort seg skyldig i grov eller gjentatt overtredelse av særskilte vilkår for tillatelsen eller av bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven. Det samme gjelder dersom vilkårene for tillatelse ikke lenger er oppfylt.

Tillatelsen kan også tilbakekalles dersom det ikke har vært virksomhet i foretaket på to år, eller virksomheten ikke er startet opp innen ett år etter at

tillatelse er gitt.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 6).

§ 8. Krav til ansatte mv.

Den som skal tilsettes i foretak som omfattes av loven, og som enten skal utføre vakttjeneste eller ha oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste, må ha tilfredsstillende vandel. Vandelskravet gjelder tilsvarende for lærlinger i sikkerhetsfaget og for skoleelever med faget yrkesfaglig fordypning som har praksis i foretak som omfattes av loven. Det kan kreves uttømmende og utvidet politiattest. Personer som nevnt i første punktum må være fylt 18 år. Lærlinger i sikkerhetsfaget kan likevel tilsettes i foretak som omfattes av loven og utføre vakttjeneste eller ha oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste før de er fylt 18 år.

Foretakets ledelse har plikt til å sørge for at ansatte i foretaket som skal utføre vakttjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste, oppfyller kravene i lov og forskrift.

Politiet har plikt til å varsle vaktforetaket om ansatte, som skal utføre vakttjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste, som er under etterforskning for straffbare forhold av alvorlig karakter eller forhold som har betydning for tilliten i vedkommendes arbeid. Plikten gjelder såfremt opplysningene kan gis uten å skade etterforskningen.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 7), 2 juni 2023 nr. 19.

§ 9. Krav til utdanning

Den som skal utføre ansvarlig vakttjeneste, må ha gjennomført godkjent utdanning for vektere. Slik utdanning skal bestå av

a. en teoretisk del gjennomført før ansettelse,
b. praksisopplæring i vakttjeneste, herunder objektopplæring,
c. oppsummerende teorikurs og avsluttende eksamen,
d. eventuell tilleggsutdannelse for utførelse av spesialtjeneste og
e. bestått regodkjenning hvert 4 år.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 8).

§ 10. Uniformering

Den som utfører vakttjeneste skal bære uniform. Uniformen skal kun bæres i aktiv tjeneste. Tillatelses- og kontrollmyndigheten kan gjøre unntak fra kravet om bruk av uniform under utførelse av spesielle vaktoppdrag når særlige grunner tilsier det. Det skal fremgå av uniformen om personen er godkjent vekter eller under opplæring.

Uniformen skal være godkjent av tillatelses- og kontrollmyndigheten. Det samme gjelder uniformering av materiell. Uniformeringen skal utformes slik at den ikke kan forveksles med politiets, Forsvarets eller tollvesenets uniformering.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 9).

§ 11. Legitimasjon

Den som utfører vakttjeneste skal bære synlig ID-kort for vektere. Vekteren plikter å oppgi tjenestenummer og foretak når dette forlanges av den som tjenestehandlingen direkte angår eller av politiet.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 10).

§ 12. Bruk av makt

Den som utfører vakttjeneste, har ingen adgang til bruk av fysisk makt utover den enhver har adgang til, jf. straffeloven § 18 og straffeprosessloven § 176 første ledd, jf. § 170 a.

Vakttjeneste skal utføres ubevæpnet.

Tilføyd ved lover 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 13. Bruk av hund

Hund kan bare benyttes til egenbeskyttelse under utførelse av vakttjeneste. Hunden skal føres i kort line.

Bruk av hund under utførelse av vakttjeneste skal være godkjent av vaktforetaket.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 11).

§ 14. Plikt til å tegne forsikring

Foretak som skal utøve vaktvirksomhet må ha en forsikring som dekker det ansvar foretaket kan pådra seg under utøvelse av vaktvirksomheten. Forsikringen må tegnes før virksomheten settes i gang og opprettholdes så lenge den pågår.

Departementet kan gi nærmere regler om forsikringen. Departementet kan ved forskrift frita forvaltningsorganer som driver ervervsmessig vaktvirksomhet fra plikten til å tegne ansvarsforsikring.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 12).

§ 15. Krav til kommunikasjonsutstyr

Den som utfører vakttjeneste skal kunne kommunisere med betjent vakt- eller alarmsentral mens vakttjenesten utføres. Vaktforetaket er ansvarlig for at det etableres en forsvarlig kommunikasjonsordning.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 13).

§ 16. Opplysnings- og rapporteringsplikt

Foretak som utøver vaktvirksomhet plikter å gi tillatelses- og kontrollmyndigheten de opplysninger og den dokumentasjon som er nødvendig for myndighetens kontroll med at virksomheten drives i samsvar med bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven her og på en måte som er forenlig med å utøve næringsvirksomhet.

Foretak som utøver vaktvirksomhet skal hvert år innen utløpet av mars måned sende en rapport til tillatelses- og kontrollmyndigheten. I rapporten skal det redegjøres for foretakets virksomhet i foregående år og gis en liste over ansatte i foretaket som skal utføre vakttjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 14).

§ 17. Andres meldeplikt

Dersom skatte- og avgiftsmyndighetene, tollmyndighetene eller Arbeidstilsynet avdekker forhold som de har grunn til å anta har vesentlig betydning for

vurderingen av om en tillatelse skal trekkes tilbake etter § 7, plikter de av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt å informere politiet om dette.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342).

§ 18. Vaktvirksomhetsregister

Til bruk for tillatelses- og kontrollmyndigheten skal det opprettes et sentralt elektronisk register over godkjente vaktforetak. Registeret skal kun inneholde opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av tillatelses- og kontrollmyndigheten.

Registeret kan blant annet inneholde opplysninger om de enkelte vaktforetak og gjennomførte kontroller av disse, og opplysninger om ansatte som utfører vakttjeneste eller har oppgaver direkte knyttet til vakttjeneste og de personer som omhandles i § 3.

Registeret kan kobles mot andre registre i politiet som er relevante og nødvendige for gjennomføringen av meldeplikten i § 8 tredje ledd.

Fortegnelsen over godkjente vaktforetak skal være offentlig.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342).

§ 19. Forskrift

Departementet skal gi forskrifter om egenvakthold, krav til uttømmende og utvidet politiattest for personer som nevnt i § 3, den nærmere gjennomføringen av § 4 første ledd annet punktum (årlig kontroll), § 8 første ledd første og annet punktum (kravet om tilfredsstillende vandel og om politiattest), § 9 (krav til utdanning, herunder om dispensasjon fra utdanningskravet og om godkjenning av utenlandske utdanninger), § 10 (uniformering), § 11 (legitimasjon), § 13 (bruk av hund) og § 16 (opplysnings- og rapporteringsplikt).

Før en behandling etter § 18 kan iverksettes, skal departementet i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om

1. formålet med behandlingen,
2. hvem som er behandlingsansvarlig,
3. hvilke opplysningskategorier som skal registreres,
4. hvem i politiet som har tilgang til opplysningene,
5. og adgangen til å utlevere opplysningene, og
6. de nærmere regler for retting, sperring og sletting av opplysninger.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av §

14 (plikt til å tegne forsikring), herunder frita forvaltningsorganer som driver vaktvirksomhet fra plikten til å tegne ansvarsforsikring.

Departementet kan i forskrift bestemme at det skal betales gebyr ved etablering, drift og kontroll av vaktvirksomhet, og gi nærmere bestemmelser om dette.

Departementet kan gi nærmere forskrifter til øvrig gjennomføring av loven.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 15), 2 juni 2023 nr. 19.

§ 20. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342),tidligere § 16, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 21. Ikraftsetting

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
2. Fra samme tid oppheves lov om vaktvirksomhet av 13. mai 1988 nr. 29.
3. Forskrifter som er gitt med hjemmel i lov om vaktvirksomhet av 13. mai 1988 nr. 29 forblir gjeldende inntil departementet bestemmer noe annet.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 17).
1 Fra 1 jan 2002 iflg. res. 21 des 2001 nr. 1492 for så vidt gjelder ervervsmessig vaktvirksomhet som drives av private, med unntak av § 12, § 13 og § 14 annet ledd. Ved res. 30 apr 2004 nr. 680 er gjenstående deler av loven satt ikr. 1 juli 2004, for så vidt gjelder ervervsmessig vaktvirksomhet som drives av private. For ervervsmessig vaktvirksomhet som drives av forvaltningsorgan, jf. loven § 1, gjelder loven fra 1 jan 2005.

§ 22. Overgangsbestemmelse

Loven gjelder også for den som har fått tillatelse til vaktvirksomhet gitt med hjemmel i lov om vaktvirksomhet av 13. mai 1988 nr. 29. Vedkommende kan fortsette virksomheten uten å søke om ny tillatelse såfremt tillatelsen ikke

strider mot bestemmelser i denne lov.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 85 (ikr. 1 apr 2011 iflg. res. 1 apr 2011 nr. 342, tidligere § 18).

Lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven)

Kapittel 1. Lovens anvendelsesområde og generelle prinsipper for straffegjennomføring

§ 1. Anvendelsesområde

Denne loven gjelder for gjennomføring av fengselsstraff, forvaring, samfunnsstraff og varetektsfengsling og for gjennomføring av andre reaksjoner når det er særskilt bestemt i lov.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om kriminalomsorgens virksomhet, organisering og gjennomføringen av fengselsstraff, forvaring, varetekt, samfunnsstraff og andre reaksjoner når det er særskilt bestemt i lov.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 1 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 66, opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 66 (ikr. 1 sep 2020).

§ 2. Formål

Straffen skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til formålet med straffen, som motvirker nye straffbare handlinger, som er betryggende for samfunnet og som innenfor disse rammene sikrer de innsatte tilfredsstillende forhold.

Det skal gis tilbud om gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen.

Ved varetektsfengsling skal kriminalomsorgen legge forholdene til rette for å avhjelpe negative virkninger av isolasjon.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795).

§ 3. Innhold

Gjennomføringen av reaksjonen skal være sikkerhetsmessig forsvarlig. Innholdet skal bygge på de tiltak kriminalomsorgen har til rådighet for å fremme domfeltes tilpasning til samfunnet. Kriminalomsorgen skal legge forholdene til rette for at domfelte skal kunne gjøre en egen innsats for å motvirke nye straffbare handlinger.

Barns rett til samvær med sine foreldre skal særlig vektlegges under gjennomføringen av reaksjonen.

Domfelte har aktivitetsplikt under gjennomføringen av straff. Aktivitetsplikten kan bestå av arbeid, samfunnsnyttig tjeneste, opplæring, program eller andre tiltak som er egnet til å motvirke ny kriminalitet. Under sykdom eller uførhet kan aktivitetsplikten falle bort.

Ved gjennomføringen av fengselsstraff og forvaring skal det så vidt mulig skje en gradvis overgang fra fengsel til full frihet og gis tilbud om deltagelse i fritidsaktiviteter.

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 4. Forvaltningssamarbeid

Kriminalomsorgen skal gjennom samarbeid med andre offentlige etater legge til rette for at domfelte og innsatte i varetekt får de tjenester som lovgivningen gir dem krav på. Samarbeidet skal bidra til en samordnet innsats for å dekke domfelte og innsattes behov og fremme deres tilpasning til samfunnet.

Kapittel 1 A. Behandling av personopplysninger i kriminalomsorgen

Kapitlet tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 85 (ikr. 20 sep 2013 iflg. res. 20 sep 2013 nr. 1098), overskriften endret ved lov 23 jan 2015 nr. 3.

§ 4a. Forholdet til andre lover

Personopplysningsloven gjelder med utfyllende regler fastsatt i dette kapitlet. Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 85 (ikr. 20 sep 2013 iflg. res. 20 sep 2013 nr. 1098).

§ 4b. Behandlingsansvarlig

Med behandlingsansvarlig menes den som etter lov eller forskrift, alene eller sammen med andre, bestemmer formålet med behandlingen og hvilke hjelpemidler som skal brukes.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 85 (ikr. 20 sep 2013 iflg. res. 20 sep 2013 nr. 1098).

§ 4c. Formål med behandlingen av personopplysninger

Kriminalomsorgen kan behandle personopplysninger som er nødvendige for å

a. planlegge, administrere og gjennomføre reaksjoner og tvangsmidler etter straffegjennomføringsloven § 1,
b. opprettholde ro og orden og ivareta sikkerheten for ansatte, innsatte, domfelte og samfunnet for øvrig,
c. sikre innsatte og domfelte tilfredsstillende forhold under gjennomføringen og tilby dem et innhold som skal bidra til å motvirke ny kriminalitet, herunder legge forholdene til rette for tjenester fra andre etater med sikte på å fremme innsattes og domfeltes tilpasning til samfunnet,
d. sikre barns rett til samvær med foreldrene under sikre og trygge forhold,
e. varsle fornærmede eller dennes etterlatte, jf. § 7 b,
f. gjennomføre personundersøkelser, jf. straffeprosessloven kapittel 14.

Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 85 (ikr. 20 sep 2013 iflg. res. 20 sep 2013 nr. 1098), endret ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41).

§ 4d. Hvem kriminalomsorgen kan behandle personopplysninger om

Til formål nevnt i § 4c kan kriminalomsorgen behandle personopplysninger om

a. domfelte og innsatte,
b. pårørende og andre som har kontakt med eller prøver å oppnå kontakt med den domfelte eller innsatte,
c. personer som har eller søker å få tilgang til fengselsområder,
d. domfeltes eller innsattes barn og barnets pårørende eller andre omsorgspersoner,

e. siktede eller tiltalte som underlegges personundersøkelse.

Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 85 (ikr. 20 sep 2013 iflg. res. 20 sep 2013 nr. 1098), endret ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41).

§ 4e. Krav om forskriftsregulering av en behandling

Kongen gir forskrift om blant annet

a. hvilket rettslig grunnlag som hjemler behandlingen,
b. formålet med behandlingen,
c. hvem som er behandlingsansvarlig,
d. hvilke opplysningskategorier som kan registreres,
e. hvem i kriminalomsorgen som har tilgang til opplysningene,
f. adgangen til å utlevere opplysningene,
g. informasjonsplikt, innsyn, retting, sperring og sletting av opplysninger,
h. informasjonssikkerhet og internkontroll.

Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 85 (ikr. 20 sep 2013 iflg. res. 20 sep 2013 nr. 1098).

Kapittel 1 B. Særlig om behandling av personopplysninger i Infoflyt-systemet

Kapitlet tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 3.

§ 4f. Formålet med behandlingen av personopplysninger i Infoflyt-systemet

Kriminalomsorgen kan behandle personopplysninger om domfelte og innsatte i Infoflyt-systemet dersom det er nødvendig for å

a. forebygge og forhindre rømning når det foreligger rømningsfare
b. forebygge og forhindre anslag utenfra for å bistå til rømning
c. forebygge og forhindre gisseltaking
d. forebygge, forhindre og bekjempe organisert kriminalitet, terror, voldelig ekstremisme eller annen alvorlig kriminalitet under gjennomføringen av varetekt, straff og andre strafferettslige reaksjoner eller
e. ivareta sikkerheten til innsatte eller domfelte eller andre personer

med spesielt beskyttelsesbehov.

I vurderingen av om det er nødvendig å behandle personopplysninger i Infoflyt-systemet, skal kriminalomsorgen særlig legge vekt på det straffbare forholdets art og hvor alvorlig det er, straffens lengde, strafferettslig historikk, adferd under tidligere straffegjennomføring, andre straffbare forhold som er under etterforskning eller domstolsbehandling, tilknytning til kriminelle nettverk, samarbeidspartneres kjennskap til den innsatte eller domfelte og andre forhold som gir grunn til å anta at vedkommende vil begå eller medvirke til handlinger som nevnt i første ledd bokstav a til d.

Er den innsatte eller domfelte registrert i Infoflyt-systemet, kan kriminalomsorgen behandle personopplysninger om vedkommendes besøkende, telefon- eller brevkontakter, familiemedlemmer, venner, bekjente og andre som har eller søker kontakt med den innsatte eller domfelte eller som den innsatte eller domfelte søker kontakt med, når kontakten antas opprettet eller ønskes opprettet for å begå eller medvirke til handlinger som nevnt i første ledd bokstav a til d.

Kriminalomsorgen kan også behandle personopplysninger om andre personer, dersom det er nødvendig for å ivareta sikkerheten til personene selv eller til innsatte eller domfelte i tilfeller hvor det foreligger spesielt beskyttelsesbehov etter første ledd bokstav e.
Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 3.

§ 4g. Kriminalomsorgens informasjonsplikt

Den behandlingsansvarlige i kriminalomsorgen skal informere den registrerte om at det behandles personopplysninger om vedkommende i Infoflyt-systemet og at opplysningene kan utleveres til politiet og påtalemyndigheten etter § 4i.

Den behandlingsansvarlige kan unnlate å informere den registrerte dersom

a. det er nødvendig for å ivareta formålene i § 4f første ledd bokstav a til e
b. det er nødvendig av hensyn til nasjonal eller offentlig sikkerhet
c. opplysningene er mottatt fra Politiets sikkerhetstjeneste eller
d. den registrerte ikke er innsatt eller domfelt, og det ikke opprettes en egen sak på vedkommende i Infoflyt-systemet.

Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 3.

§ 4h. Den registrertes rett til innsyn

Den registrerte som ber om det, skal gis innsyn i de opplysningene som er registrert om vedkommende i Infoflyt-systemet og de opplysningene som er utlevert til politiet og påtalemyndigheten.

Innsynet kan nektes helt eller delvis dersom

a. det er nødvendig for å ivareta formålene i § 4f første ledd bokstav a til e
b. det er nødvendig av hensyn til nasjonal eller offentlig sikkerhet eller
c. opplysningene er mottatt fra Politiets sikkerhetstjeneste.

Dersom begjæringen om innsyn ikke tas til følge og det er grunnlag for kriminalomsorgen å unnlate å informere den registrerte etter § 4g annet ledd, skal det gis et svar som ikke tilkjennegir at det foreligger en registrering i Infoflyt-systemet.
Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 3.

§ 4i. Utlevering av personopplysninger til politiet og påtalemyndigheten

Er det nødvendig for å ivareta formålene i § 4f første ledd bokstavene a til e eller for at politiet skal kunne foreta en risikovurdering i tilknytning til den registrerte innsatte eller domfelte, kan kriminalomsorgen uten hinder av taushetsplikt utlevere opplysninger til politiet og påtalemyndigheten.
Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 3.

§ 4j. Datatilsynets kontroll og virkemidler

Datatilsynet skal etter begjæring fra den registrerte eller den som antar å være registrert, kontrollere at opplysningene om vedkommende er behandlet i samsvar med loven og at reglene om informasjonsplikt og innsyn er fulgt. Dette gjelder ikke opplysninger som kriminalomsorgen har mottatt fra Politiets sikkerhetstjeneste.

Har kriminalomsorgen eller politiet besluttet unntak fra informasjonsplikten etter § 4 g annet ledd eller politiregisterloven § 48, skal ikke svaret tilkjennegi at det foreligger en registrering i Infoflyt-systemet.

Datatilsynet kan ikke gi pålegg om innsyn i opplysninger som kriminalomsorgen eller politiet har unntatt fra innsynsretten etter § 4h annet ledd eller politiregisterloven § 49 fjerde ledd.

Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 3.

§ 4k. Forskrifter

Kongen kan gi forskrifter om

a. behandlingsansvar
b. type opplysninger som kan behandles
c. opplysningskvalitet
d. tilgang
e. samarbeid med politiet
f. framgangsmåte ved opprettelse og avslutning av sak
g. informasjonsplikt
h. innsyn
i. retting, sperring og sletting
j. handleplikt ved feil eller mangler
k. oppbevaring og bruk av sperret informasjon
l. utlevering av informasjon til politiet
m. saksbehandlingsregler
n. klage og klagefrist
o. tilsyn og
p. informasjonssikkerhet og internkontroll.

Tilføyd ved lov 23 jan 2015 nr. 3.

Kapittel 2. Administrative bestemmelser mv.

Overskriften endret ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242).

§ 5. Kriminalomsorgens organisatoriske inndeling

Kriminalomsorgen er inndelt i Kriminalomsorgsdirektoratet, regionalt nivå og lokalt nivå.

Kriminalomsorgsdirektoratet har ansvaret for den faglige og administrative ledelsen av kriminalomsorgen. Lederen utnevnes av Kongen.

Regionalt nivå ledes faglig og administrativt av en regiondirektør. Det kan bestemmes at regiondirektører tilsettes på åremål.

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 28 feb 2014 nr. 3, 1 juni 2018 nr. 25 (ikr. 1 juni 2018 iflg. res. 1 juni 2018

nr. 790).

§ 6. Myndighet til å treffe avgjørelser

Avgjørelser etter denne loven treffes av lokalt nivå med mindre annet følger av annet ledd.

Regionalt nivå treffer avgjørelse i alle saker etter § 11, § 37 fjerde ledd og syvende ledd tredje punktum, § 38 tredje og fjerde ledd, § 44 annet ledd og § 58 annet ledd. Når den domfelte er idømt fengselsstraff på mer enn ti år, idømt forvaring eller innsatt i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå etter § 10 annet ledd, treffer regionalt nivå også avgjørelse etter §§ 12 til 16 a, 20, 33, 35, 36 og 42 til 44.

I saker der domfelte er under 18 år, skal det sendes kopi av alle avgjørelser truffet av lokalt nivå til regionalt nivå.

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 29 juni 2007 nr. 84 (ikr. 1 aug 2008 iflg. res. 13 juni 2008 nr. 586), 24 juni 2011 nr. 34, 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 7. Saksbehandlingsregler

Forvaltningsloven gjelder med følgende unntak:

a. Domfelte, innsatte eller tilsatte i kriminalomsorgen kan ikke være fullmektig for en person som er under straffegjennomføring eller innsatt etter denne loven.
b. Saksbehandlingen kan være muntlig når tidsmessige grunner gjør det nødvendig. Det gjelder også for vedtaket og underretningen om vedtaket til domfelte eller innsatte.
c. En part har ikke krav på innsyn i et dokument som inneholder opplysninger som det av hensyn til en annen person må anses utilrådelig at parten får kjennskap til. Parten har heller ikke krav på å gjøre seg kjent med opplysninger i et dokument dersom innsyn er utilrådelig på grunn av sikkerhetsmessige hensyn, eller av hensyn til etterforskning av straffbare forhold.
d. Det kan gjøres unntak fra plikten til å begrunne vedtak etter forvaltningsloven § 24 hvis begrunnelsen vil røpe opplysning som er unntatt fra adgangen til innsyn etter bokstav c.
e. Klagefristen i saker etter denne loven er 7 dager. Dette gjelder ikke

saker om reaksjon på brudd etter § 40 første til og med sjette ledd og § 58 første ledd. I slike saker er klagefristen 48 timer.

f. Beslutning om å fremme sak for retten etter § 44 annet ledd, § 58 annet ledd eller straffeloven § 39 første og annet ledd kan ikke påklages. Det samme gjelder beslutning om innsettelse i fengsel etter § 11.

g. Kriminalomsorgsdirektoratet og regionalt nivå kan, selv om fristene i forvaltningsloven § 35 tredje ledd er overskredet, av eget tiltak omgjøre et vedtak som er fattet av underordnet instans til skade for domfelte eller innsatte hvis særlige grunner tilsier det.

h. Enhver som er tilsatt i eller utfører tjeneste eller arbeid for kriminalomsorgen, har taushetsplikt om det vedkommende i forbindelse med tjenesten får vite om forhold av betydning for sikkerheten i fengslene og i forbindelse med gjennomføringen av straff utenfor fengslene.

i. Taushetsplikt er ikke til hinder for at kriminalomsorgen gir opplysninger som nevnt i § 16 sjette ledd, § 16 a tredje ledd jf. § 16 sjette ledd, § 20 annet ledd, § 36 tredje ledd, § 40 siste ledd, § 42 sjette og syvende ledd og straffeloven § 45 sjette ledd, til den fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 17 des 2010 nr. 85 (ikr. 17 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1668), 14 juni 2013 nr. 44, 28 feb 2014 nr. 3, 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245).

§ 7 a. Opplysningsplikt overfor kriminalomsorgen

Før det gis opplysninger som nevnt i annet ledd, skal det søkes å oppnå medvirkning eller samtykke fra den opplysningene direkte gjelder.

Uten hinder av taushetsplikten har kriminalomsorgen rett til å innhente fra:

a. Folkeregistermyndigheten; opplysninger som er nødvendige for utførelsen av kriminalomsorgens oppgaver fastsatt i eller i medhold av denne loven eller andre oppgaver fastsatt i eller i medhold av lov, også opplysninger til bruk for utredning, forskning og produksjon av statistikk.

b. Tilsatte i barnevernet og sosialtjenesten; opplysninger om innsattes barne- og familieforhold som er nødvendige for å ivareta

hensynet til barnet og den øvrige familien under straffegjennomføring, ved permisjon, ved løslatelse og ved overføring til andre gjennomføringsformer enn fengsel med høyt sikkerhetsnivå.

c. Helsepersonell i helse- og omsorgstjenesten; opplysninger som nevnt i bokstav b, samt opplysninger som er strengt nødvendige for å avverge fare for liv og helse for den innsatte selv, andre innsatte og tilsatte.

d. Tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller kommunikasjonstjeneste; opplysninger om avtalebasert hemmelig telefonnummer og andre abonnementsopplysninger.

Opplysningene skal gis uten ugrunnet opphold. Regiondirektøren avgjør hvem som har myndighet til å innhente og motta opplysninger som er nevnt ovenfor.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), endret ved lover 17 des 2010 nr. 85 (ikr. 17 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1668), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 14 juni 2013 nr. 44, 10 juni 2025 nr. 32 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 996).

§ 7 b. Varsel til fornærmede eller dennes etterlatte

For regler om varsling til fornærmede eller dennes etterlatte om kriminalomsorgens avgjørelser, se § 16 sjette ledd, § 16 a tredje ledd jf. § 16 sjette ledd, § 20 annet ledd, § 36 tredje ledd, § 40 siste ledd, § 42 sjette og syvende ledd og straffeloven § 45 sjette ledd.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 5 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 242), endret ved lover 14 juni 2013 nr. 44, 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245).

§ 8. Krav til tilsatte mv.

For å bli tilsatt i kriminalomsorgen kan det settes spesielle krav til utdanningen. Det må ikke være noe å utsette på vandelen til tilsatte i kriminalomsorgen eller til arbeidstakere som utfører arbeid der som ledd i forvaltningssamarbeidet. For å kontrollere om vandelskravet er oppfylt, skal kriminalomsorgen kreve fremlagt uttømmende politiattest. Uttømmende politiattest kan også kreves fremlagt for andre som utfører arbeid for kriminalomsorgen. Ved vurderingen av om personer som nevnt i forrige punktum kan utføre arbeid for

kriminalomsorgen, skal det blant annet tas hensyn til vedkommendes tilknytning til kriminalomsorgen, hvilke oppgaver som utføres og omfanget og varigheten av disse, og dessuten hvem vedkommende har kontakt med ved utføringen av oppgavene.

En tilsatt kan midlertidig eller varig forflyttes til en annen driftsenhet i kriminalomsorgen dersom hensynet til tjenesten tilsier det.

Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138).

§ 8 a. Erstatning for skader ved trening og øvelse i fysisk maktanvendelse og håndtering av kritiske situasjoner i kriminalomsorgen

Ansatte i kriminalomsorgen har krav på erstatning av staten for skader som skyldes pålagt organisert trening og øvelse i fysisk maktanvendelse og håndtering av kritiske situasjoner i kriminalomsorgen, og som ikke dekkes etter yrkesskadeforsikringsloven § 11. Lidelser som nevnt i folketrygdloven § 13-3 tredje ledd dekkes ikke.

Erstatningen skal utmåles som om skaden var en yrkesskade etter yrkesskadeforsikringsloven. Yrkesskadeforsikringsloven §§ 14 og 15 gjelder tilsvarende.

Reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI gjelder ikke for krav som behandles etter denne bestemmelsen.

Som ansatt i kriminalomsorgen etter første ledd regnes enhver som gjør arbeid eller utfører verv i kriminalomsorgens tjeneste. Dette omfatter også ansatte og aspiranter ved Kriminalomsorgens høgskole og utdanningssenter KRUS.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om retten til erstatning, herunder vilkårene for erstatning og saksbehandlingsregler.

Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 45 (i kraft 21 juni 2024 iflg. res. 21 juni 2024 nr. 1099).

Kapittel 2 A. Tilsynsråd for kriminalomsorgen

Kapittel 2 A tilføyd ved lov 2 juni 2023 nr. 18 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 15 nov 2024 nr. 2784).

§ 9. Tilsynsrådets oppgaver

Tilsynsrådet for kriminalomsorgen skal føre regelmessig tilsyn med at personer innsatt i kriminalomsorgens institusjoner behandles i samsvar med gjeldende

rett, og med at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at domfelte som gjennomfører straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet skal være uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse.

Endret ved lover 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604), 2 juni 2023 nr. 18 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 15 nov 2024 nr. 2784).

§ 9 a. Gjennomføring av tilsynsarbeidet

Tilsynsrådet planlegger og gjennomfører selv sin virksomhet. Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte og domfelte, pårørende eller ansatte. Tilsynsrådet avgjør selv hvilke saker det vil behandle nærmere. Sakene søkes løst lokalt eller gjennom overordnet myndighet.

Tilsyn kan varsles på forhånd eller skje uanmeldt. Tilsynsrådet kan kreve de opplysningene og adgang til de stedene som er nødvendige for gjennomføring av tilsynet. Kriminalomsorgen, eller de som utfører arbeid eller tjenester for kriminalomsorgen, skal bistå slik at tilsynsrådet kan utføre tilsynsoppgavene. Domfelte og innsatte skal kunne kommunisere fortrolig med tilsynsrådet.

Ved besøk i institusjoner skal minst to medlemmer av tilsynsrådet delta, så langt mulig slik at leder eller medlemmer oppnevnt etter § 9 b første ledd første punktum, og medlemmer oppnevnt etter § 9 b første ledd annet punktum, er representert. Personer som gjør tjeneste som forsvarer, eller på annen måte har en særskilt tilknytning til innsatte, domfelte eller ansatte i kriminalomsorgen, skal ikke ta del i tilsynet.

Tilsynsrådet skal årlig rapportere til departementet og Kriminalomsorgsdirektoratet om tilsynsarbeidet og kan også ta opp særskilte tema i egne meldinger til disse. Årsrapporter og særskilte meldinger fra tilsynsrådet skal offentliggjøres.

Tilføyd ved lov 2 juni 2023 nr. 18 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 15 nov 2024 nr. 2784).

§ 9 b. Oppnevning av medlemmer til tilsynsrådet

Tilsynsrådets leder, nestleder og ytterligere ett medlem oppnevnes av Kongen i statsråd. Departementet oppnevner lokale medlemmer, minst ett medlem fra hvert fylke. Leder oppnevnes for en periode på seks år med adgang for gjenoppnevning for én periode. Nestleder og de øvrige medlemmene oppnevnes for en periode på to eller fire år med adgang for gjenoppnevning for inntil fire år.

Tilsynsrådets leder må fylle kravene til dommere. Leder og medlemmer

oppnevnt etter første punktum bør til sammen ha helsefaglig og barnefaglig kompetanse. Samtlige medlemmer må fylle kravene til meddommere i domstolloven § 70 annet ledd nr. 1 til 3 og 5. Før oppnevningen skal den foreslåtte lederen og foreslåtte medlemmer legge frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Personer som er dømt eller har vedtatt forelegg for overtredelse av straffeloven 1902 §§ 192 til 197, § 199, § 200 andre ledd, § 201 første ledd bokstav c, §§ 201 a, 203, 204 a, 219, 224, § 229 annet og tredje straffealternativ, §§ 231, 233 eller 268 jf. 267 eller straffeloven 2005 §§ 257, 258, 274, 275, 282, 283, 291, 293 til 296, 299, 301 til 306, 309 til 312, 314, 327 eller 328, kan ikke oppnevnes. Konsekvenser ved andre anmerkninger skal vurderes konkret.

Et medlem som ikke har overholdt sin taushetsplikt, eller som ikke oppfyller kravene etter første og annet ledd eller som selv ber om det, kan løses fra vervet.

Dersom et medlem fratrer sitt verv, oppnevnes et nytt medlem etter reglene i første og annet ledd.

Tilføyd ved lov 2 juni 2023 nr. 18 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 15 nov 2024 nr. 2784), endret ved lov 10 juni 2025 nr. 32 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 996, se endringsloven del III for overgangsregler).

§ 9 c. Taushetsplikt

Enhver som har verv eller gjør tjeneste for tilsynsrådet har taushetsplikt etter forvaltningsloven, og om det som vedkommende i vervet eller tjenesten får vite om forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføringen av straff utenfor fengsel.

Taushetsplikt etter forvaltningsloven er ikke til hinder for at opplysninger om personlige forhold deles med tilsynsrådet dersom det er nødvendig og ikke vil utgjøre et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningene gjelder.

Tilføyd ved lov 2 juni 2023 nr. 18 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 15 nov 2024 nr. 2784).

§ 9 d. Forskrifter

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om tilsynsrådets rapportering, tilsynsrådets sekretariat, arkiv, behandling av personopplysninger, godtgjøring til medlemmene av tilsynsrådet og andre administrative forhold vedrørende tilsynsrådet, og om kriminalomsorgens oppgaver ved tilsyn.

Tilføyd ved lov 2 juni 2023 nr. 18 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 15 nov 2024 nr. 2784).

Kapittel 3. Fengselsstraff og forvaring

Overskriften endret ved lover 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 10. Gjennomføringsformer[1]

Fengselsstraff og forvaring kan gjennomføres

a. i fengsel med høyt sikkerhetsnivå (lukket fengsel),
b. i fengsel med lavere sikkerhetsnivå (åpent fengsel),
c. i overgangsbolig,
d. utenfor fengsel med særlige vilkår etter § 16,
e. utenfor fengsel med elektronisk kontroll etter § 16 a, eller
f. som prøveløslatt med vilkår etter § 43 annet ledd.

Avdeling i fengsel med høyt sikkerhetsnivå kan tilrettelegges for innsatte med særlige behov, herunder personer som er idømt forvaring, eller innrettes med særlig høyt sikkerhetsnivå.

Straff kan gjennomføres ved heldøgnsopphold i institusjon eller sykehus etter §§ 12 og 13.

Subsidiær fengselsstraff fastsatt etter straffeloven § 55, kan gjennomføres som bøtetjeneste etter § 16 b.

For domfelte under 18 år skal personundersøkelse som er foretatt etter straffeprosessloven § 161 a, danne grunnlag for valg av gjennomføringsform og andre avgjørelser om straffegjennomføringen. Det skal foretas en ny personundersøkelse dersom det har gått mer enn ett år fra personundersøkelsen ble foretatt til straffegjennomføring iverksettes, eller dersom barnets personlighet, livsforhold eller fremtidsmuligheter vesentlig er endret.

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 24 juni 2011 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 29 nov 2013 nr. 1363), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788), 20 des 2019 nr. 105 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

1 Ikr. 1 mars 2002 med unntak av første ledd bokstav c.

§ 10 a. Særregler for unge innsatte

Når noen under 18 år innsettes i fengsel, skal oppholdet tilrettelegges etter deres behov. Enheter som opprettes spesielt for innsatte under 18 år skal ha et tverretatlig team som skal ivareta de unges behov under straffegjennomføringen og forberede tiden etter løslatelse.

Kriminalomsorgen gir utfyllende bestemmelser om krav til fengsel som benyttes til innsatte under 18 år, krav til ansattes utdanning, samt til det tverretatlige teamets sammensetning, funksjon og arbeidsoppgaver.
Tilføyd ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 30 okt 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1233).

§ 11. Innsettelse i fengsel og overgangsbolig

Kriminalomsorgen skal sette domfelte direkte inn i fengsel med høyt sikkerhetsnivå hvis ikke annet er bestemt med hjemmel i denne loven. Domfelte bør så langt det er praktisk mulig og formålstjenlig settes inn i nærheten av hjemstedet.

Dersom spesielle sikkerhetsmessige grunner gjør det påkrevet, kan domfelte settes inn i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå etter § 10 annet ledd.

Domfelte med særlige behov, herunder personer som er idømt forvaring, bør settes inn i avdeling tilrettelagt for dette etter § 10 annet ledd.

Kriminalomsorgen skal vurdere om domfelte kan settes direkte inn i fengsel med lavere sikkerhetsnivå dersom det er idømt fengselsstraff på inntil 2 år. Slik innsettelse skal ikke besluttes dersom formålet med straffen eller sikkerhetsmessige grunner taler mot det, eller det er grunn til å anta at domfelte vil unndra seg gjennomføringen. I særlige tilfeller kan domfelte settes direkte inn i fengsel med lavere sikkerhetsnivå når det er idømt fengselsstraff på mer enn 2 år.

Kriminalomsorgen skal vurdere om domfelte kan settes direkte inn i overgangsbolig dersom det er idømt fengselsstraff på inntil 1 år. Fjerde ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Kriminalomsorgen skal alltid vurdere å innsette domfelte under 18 år i fengsel med lavere sikkerhetsnivå eller i overgangsbolig.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 14 juni 2013 nr. 44, 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 12. Gjennomføring av straff i institusjon

Straffen kan i særlige tilfeller helt eller delvis gjennomføres ved heldøgnsopphold i institusjon dersom oppholdet er nødvendig for å bedre domfeltes evne til å fungere sosialt og lovlydig, eller andre tungtveiende grunner taler for det. Den domfelte skal kunne holdes tilbake mot sin vilje og hentes tilbake ved unnvikelse, om nødvendig med tvang og med bistand fra offentlig myndighet. Kriminalomsorgen skal ikke beslutte slik gjennomføring hvis sikkerhetsmessige grunner taler mot det eller det er grunn til å anta at domfelte vil unndra seg gjennomføringen.
Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64 (ikr. 1 jan 2002).

§ 13. Gjennomføring av straff i sykehus

Kriminalomsorgen kan beslutte at straffen kan gjennomføres ved heldøgnsopphold i sykehus dersom behandling av sykdom gjør det nødvendig, og behandlingen ikke kan gis under ordinær gjennomføring av straffen.

§ 14. Overføring mellom gjennomføringsformer

Kriminalomsorgen kan overføre innsatte til et annet fengsel dersom

a. det er sannsynlig at innsatte har begått eller vil begå en straffbar handling,
b. det er grunn til å anta at innsatte vil unndra seg gjennomføringen,
c. dette er nødvendig for å hindre at innsatte, til tross for at adferdssamtale er gjennomført, fortsetter å påvirke miljøet i fengslet på en særlig negativ måte,
d. overføring er nødvendig for å opprettholde ro, orden og sikkerhet i fengslet,
e. bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold eller plassmangel gjør det nødvendig,
f. når særlige forhold foreligger som gjør overføring nødvendig av hensyn til en tilsatt eller vedkommendes tjenesteutøvelse eller omstendighetene for øvrig gjør det påkrevet, eller
g. det er nødvendig for å unngå en uheldig sammensetning av innsatte.

Kriminalomsorgen kan også overføre innsatte til annet fengsel dersom overføringen ivaretar innsattes behov på en hensiktsmessig måte.

Innsatte som gjennomfører straff i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå,

kan overføres til annet fengsel for å forebygge brudd på ro, orden og sikkerhet i avdelingen selv om vilkårene etter første ledd bokstavene a til e ikke er oppfylt.

Domfelte som selv ønsker det, kan overføres til annet fengsel dersom dette er hensiktsmessig for den videre straffegjennomføring.

Domfelte som gjennomfører forvaring i fengsel, kan overføres til avdeling tilrettelagt for innsatte med særlige behov, jf. § 10 annet ledd, selv om vilkårene i første ledd bokstavene a til g eller annet ledd ikke er oppfylt. Overføringen må være nødvendig for å forebygge brudd på ro, orden og sikkerhet eller for å ivareta domfeltes særlige behov.

Domfelte kan midlertidig overføres til annet fengsel i forbindelse med rettsmøte. Kortvarig overføring kan også skje i påvente av transport ut av landet. Overføring kan i begge tilfeller skje til fengsel med høyere sikkerhetsnivå. I særlige unntakstilfeller kan overføring i forbindelse med rettsmøte også skje fra fengsel til politiarrest. Oppholdet i politiarrest eller i fengsel nær utreisested, skal være så kort som mulig.

Domfelte som gjennomfører straff utenfor fengsel etter §§ 16 eller 16 a, kan tilbakeføres til fengsel dersom det er sannsynlig at domfelte har begått eller vil begå en straffbar handling, unndra seg gjennomføringen eller bryte forutsetninger og vilkår for gjennomføring av straff utenfor fengsel.

Domfelte skal ikke overføres til mer restriktivt fengsel enn det som er nødvendig.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 14 juni 2013 nr. 44, 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245), 26 mars 2021 nr. 15 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 968), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 15. Overføring til mindre restriktivt fengsel

Innsatte i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå, eller som er tilrettelagt for innsatte med særlige behov, kan overføres til fengsel med høyt sikkerhetsnivå dersom sikkerhetsmessige grunner ikke taler mot det og det ikke er grunn til å anta at innsatte vil unndra seg gjennomføringen. Det samme gjelder for personer som etter psykisk helsevernloven § 5-6 er besluttet overført til anstalt under kriminalomsorgen såfremt de samtykker. Kriminalomsorgen skal vurdere innsatte i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå for overføring til fengsel med høyt sikkerhetsnivå med ikke mer enn 6 måneders mellomrom.

Innsatte kan, etter å ha gjennomført en del av straffen, overføres fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå til fengsel med lavere sikkerhetsnivå. Innsatte skal ikke overføres dersom formålet med straffen eller sikkerhetsmessige grunner taler mot det, eller det er grunn til å anta at innsatte vil unndra seg gjennomføringen. Kriminalomsorgen skal vurdere overføring til fengsel med lavere sikkerhetsnivå

når det gjenstår ett år til innsatte kan løslates på prøve.

Innsatte kan overføres fra fengsel med høyt eller lavere sikkerhetsnivå til overgangsbolig når en del av straffen er gjennomført. Innsatte skal ikke overføres dersom formålet med straffen eller sikkerhetsmessige grunner taler mot det, eller det er grunn til å anta at innsatte vil unndra seg gjennomføringen. Overføringen må være hensiktsmessig for å fremme en positiv utvikling og for å motvirke ny kriminalitet.

Endret ved lov 15 juni 2001 nr. 64 (ikr. 1 jan 2002).

§ 16. Gjennomføring av straff utenfor fengsel

Dersom det er hensiktsmessig for å sikre en fortsatt særlig positiv utvikling og motvirke ny kriminalitet, kan kriminalomsorgen overføre domfelte til gjennomføring av straffen utenfor fengsel med særlige vilkår når halvdelen av straffetiden er gjennomført. Kriminalomsorgen skal alltid vurdere om vilkårene for å overføre domfelte under 18 år til gjennomføring av straffen utenfor fengsel er oppfylt når halvdelen av straffetiden er gjennomført. Overføring skal ikke besluttes dersom formålet med straffen eller hensynet til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring taler mot det.

Det er en forutsetning for gjennomføring av straff utenfor fengsel at domfelte skal ha fast bopel og være sysselsatt i form av arbeid, opplæring eller andre tiltak. Domfelte skal dessuten unnlate å bruke rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet.

Dersom det fremstår som nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av straffen utenfor fengsel, skal kriminalomsorgen fastsette særlige vilkår. Kriminalomsorgen kan blant annet fastsette at domfelte skal

a. gjennomgå behandling,
b. delta i program,
c. innta antabus eller andre foreskrevne medikamenter,
d. overholde bestemmelser om oppholdssted, eller
e. unnlate å ha samkvem med bestemte personer.

Kriminalomsorgen kan oppheve fastsatte vilkår, endre eller fastsette nye vilkår hvis det fremstår som nødvendig av hensyn til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av straffen.

Kriminalomsorgen skal kontrollere at domfelte overholder forutsetninger og fastsatte vilkår. Som ledd i kontrollen kan tiltak etter § 56 iverksettes. Ved brudd på vilkår eller forutsetninger, eller dersom det er sannsynlig at domfelte har begått eller vil begå straffbar handling eller unndra seg gjennomføringen,

gjelder bestemmelsene om tilbakeføring til fengsel i § 14 syvende og åttende ledd.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til tidspunktet for gjennomføring av straff utenfor fengsel, skal kriminalomsorgen varsle fornærmede eller etterlatte på forhånd. Varselet skal også omfatte informasjon om vilkår som er satt med hjemmel i § 16 tredje ledd bokstav d og e, hvis disse vilkårene direkte gjelder fornærmede eller dennes etterlatte.

Domfelte og fornærmede skal tilbys gjenopprettende prosess. Dersom de ved avtale kommer frem til enighet om å overholde bestemmelser om oppholdssted, eller unnlate å ha samkvem med bestemte personer, skal kriminalomsorgen ta hensyn til avtalen ved fastsettelse av vilkår for gjennomføring av straffen utenfor fengsel. Kriminalomsorgen trenger ikke å ta hensyn til avtalen dersom den blir urimelig for fornærmede eller domfelte. Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 29 juni 2007 nr. 84 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1139, nytt annet ledd ikr. 1 aug 2008 iflg. res. 13 juni 2008 nr. 586), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 24 mai 2013 nr. 19, 28 feb 2014 nr. 3, 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245).

§ 16 a. Straffegjennomføring utenfor fengsel med elektronisk kontroll

Dersom den idømte ubetingede fengselsstraffen eller resterende tid frem til forventet løslatelse er inntil 6 måneder, og det er hensiktsmessig for å sikre en positiv utvikling og motvirke ny kriminalitet, kan straffen gjennomføres utenfor fengsel når det settes vilkår om at domfelte skal være undergitt elektronisk kontroll. Straffegjennomføring med elektronisk kontroll skal ikke besluttes dersom formålet med straffen eller hensynet til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring taler imot det.

Kriminalomsorgen skal i alle tilfeller vurdere om domfelte som er under 18 år eller varig soningsudyktig, oppfyller vilkårene for å gjennomføre straffen utenfor fengsel med elektronisk kontroll. For domfelte som er under 18 år eller varig soningsudyktig, gjelder ikke vilkåret etter første ledd om at den idømte fengselsstraff eller resterende tid frem til forventet løslatelse er inntil 6 måneder.

Bestemmelsene i § 16 annet ledd til syvende ledd gjelder tilsvarende.

Dersom det er nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av straffegjennomføring med elektronisk kontroll, kan kriminalomsorgen beslutte bruk av digital teknologi for å kontrollere domfeltes identitet,

geografiske posisjon, bevegelse og eventuelle rusbruk. Personopplysninger som behandles ved kontroll etter første punktum, skal slettes etter endt straffegjennomføring, med mindre de inngår i en sak om brudd på forutsetninger eller vilkår etter § 16 annet og tredje ledd.
Tilføyd ved lov 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245), endret ved lov 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 sep 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245, gjelder fjerde ledd).

§ 16 b. Gjennomføring av subsidiær fengselsstraff ved bøtetjeneste

Dersom den som skal gjennomføre subsidiær fengselsstraff fastsatt i dom, forelegg eller forenklet forelegg, samtykker til det, kan kriminalomsorgen beslutte at den subsidiære fengselsstraffen skal gjennomføres ved bøtetjeneste. Gjennomføring ved bøtetjeneste forutsetter at den botlagte har bosted og opphold i Norge i gjennomføringstiden. Kriminalomsorgen skal forespørre botlagte om samtykke ved innkalling til soning av den subsidiære fengselsstraffen.

Dersom vilkårene for bøtetjeneste er til stede, fastsetter kriminalomsorgen et timetall for bøtetjenesten fra 2 til 240 timer, og en gjennomføringstid fra 20 dager til 8 måneder.

Kriminalomsorgen fastsetter det nærmere innholdet i bøtetjenesten innenfor de rammene som er fastsatt i dom på bot eller i forelegg. § 53 første og tredje ledd, § 54 første ledd bokstav a til c og e, annet og tredje ledd, § 56 annet og tredje ledd og § 57 gjelder tilsvarende. Kriminalomsorgen skal kontrollere at botlagte overholder forutsetninger og vilkår.

Dersom den botlagte forsettlig eller uaktsomt bryter bestemmelser gitt i eller i medhold av tredje ledd, skal kriminalomsorgen påpeke bruddet overfor botlagte, klargjøre kravene på egnet måte og gjøre botlagte kjent med følgene av gjentatte brudd.

Ved gjentatte brudd på vilkår eller forutsetninger, eller dersom det er sannsynlig at botlagte har begått eller vil begå straffbar handling eller unndra seg gjennomføringen, gjelder bestemmelsene om tilbakeføring til fengsel i § 14 sjuende og åttende ledd. Kriminalomsorgen kan avbryte gjennomføringen.

Departementet gir forskrift med nærmere regler om bøtetjenesten, herunder blant annet fastsetting av timetall, innhold og gjennomføring, og avbrudd.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 29 nov 2013 nr. 1363), endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604), 1 juni 2018 nr. 25 (ikr. 1 juni 2018 iflg. res. 1 juni 2018 nr. 790), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245, tidligere § 16 a).

§ 17. Fellesskap med andre innsatte

Så langt det er praktisk mulig skal innsatte ha adgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak, og i fritiden. Kriminalomsorgen kan beslutte hel eller delvis utelukkelse fra fellesskapet etter bestemmelsene i § 29 annet ledd og §§ 37, 38, 39 og 40 annet ledd bokstav d. Innsatte skal være i enerom om natten hvis ikke helsemessige forhold eller plassmangel er til hinder for det.

Fellesskapet for innsatte som gjennomfører straff i avdeling som nevnt i § 10 annet ledd, kan helt eller delvis begrenses av hensyn til ro, orden og sikkerhet, eller dersom hensynet til innsatte selv eller andre innsatte tilsier det, og det ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep.

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 71, 11 juni 2021 nr. 71 (i kraft 1 des 2021), 17 des 2021 nr. 149, 17 des 2021 nr. 149 (i kraft 1 juli 2023, endring endret ved lov 17 juni 2022 nr. 62).

§ 18. Arbeid, opplæring, program eller andre tiltak

Kriminalomsorgen skal legge til rette for at innsatte får et aktivitetstilbud på dagtid.

§ 19. Dagpenger

Domfelte som gjennomfører straff i fengsel, eller utenfor fengsel etter §§ 12 og 13, kan tilstås dagpenger. Satsene fastsettes av Kriminalomsorgsdirektoratet.

Endret ved lov 28 feb 2014 nr. 3.

§ 20. Frigang

Kriminalomsorgen kan gi innsatte tillatelse til å delta i arbeid, opplæring, program eller andre tiltak utenfor fengsel dersom sikkerhetsmessige grunner ikke taler mot det, og det ikke er grunn til å anta at innsatte vil unndra seg gjennomføringen av straffen.

Etter lovbestemte trekk kan arbeidslønnen kreves overført til kriminalomsorgen. Fengselet kan deretter trekke innsatte i arbeidslønnen for oppholdet ved frigang. Satsene fastsettes av Kriminalomsorgsdirektoratet. Dersom innsatte selv er ansvarlig for innkjøp og tilberedning av egen kost, skal det ikke trekkes for dette. Departementet kan gi forskrift om innsattes dekning av oppholdsutgifter under frigang, herunder hvilke kostnadselementer det kan

trekkes for og beregningen av kostnadene. Departementet kan også gi forskrift om hvordan kriminalomsorgen og innsatte kan disponere resten av arbeidslønnen etter at oppholdsutgiftene er trukket.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til tidspunktet for frigangen, skal kriminalomsorgen varsle fornærmede eller dennes etterlatte på forhånd.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604).

§ 21. Fritidsaktiviteter

Kriminalomsorgen skal legge forholdene til rette for at de innsatte skal få tilbud om deltagelse i aktiviteter på fritiden, herunder mulighet for fysisk aktivitet og kulturell virksomhet.

§ 22. Lufting

Innsatte skal så langt det er mulig få oppholde seg i friluft hver dag.

§ 23. Religion og livssyn

Kriminalomsorgen skal gi innsatte mulighet til å utøve religion og livssyn.

§ 24. Reportasje og intervju

Kriminalomsorgen kan gi tillatelse til reportasje fra fengsel. Det kan settes vilkår for tillatelsen for å sikre ro, orden og sikkerhet i fengslet.

Innsatte har rett til å la seg intervjue og fotografere. Kriminalomsorgen skal legge forholdene til rette for en praktisk gjennomføring av denne retten. Kriminalomsorgen kan bestemme tid og sted for intervjuet av hensyn til ro, orden og sikkerhet i fengslet. Politiet skal samtykke til intervju av varetektsinnsatte som er ilagt restriksjoner etter straffeprosessloven § 186 annet ledd.

Den som gis tillatelse til reportasje etter første ledd, eller som intervjuer innsatte, kan pålegges taushetsplikt om opplysninger som vedrører sikkerhetsmessige forhold i fengslet. Den som forsettlig eller uaktsomt krenker taushetsplikten, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder. Forsøk straffes på samme måte. Medvirkning straffes ikke.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 25. Samarbeidsorganer

Dersom de innsatte ønsker det, bør kriminalomsorgen etablere samarbeidsorganer med representanter for innsatte og tilsatte. Hvis straff gjennomføres i avdeling som nevnt i § 10 annet ledd, kan slike organer etableres dersom sikkerhetsmessige grunner ikke taler mot det.

Samarbeidsorganene har som formål å legge til rette for diskusjon av spørsmål som har betydning for de innsattes daglige liv. Spørsmål som angår en enkelt innsatt eller tilsatt, eller spørsmål om organisering av sikkerhetsmessige tiltak, kan ikke diskuteres.

§ 26. Private eiendeler

Kriminalomsorgen kan ut fra hensynet til ro, orden og sikkerhet gi bestemmelser om hvilke gjenstander som det er tillatt å ta med inn eller ut av fengsel.

Gjenstander som tas inn eller ut av fengsel, kan undersøkes etter §§ 27 og 28.

Kriminalomsorgen kan midlertidig holde tilbake penger eller gjenstander som er forsøkt innført eller utført i strid med første ledd. Hvis pengene eller gjenstandene ikke blir beslaglagt etter straffeprosessloven kapittel 16, inndratt etter straffeloven § 67, eller holdt tilbake på annet grunnlag, skal de senest leveres tilbake ved løslatelse eller når en besøkende forlater fengslet. Kriminalomsorgen kan destruere alkohol, andre rusmidler og medikamenter mv. Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 27. Undersøkelse av personer og gjenstander

Kriminalomsorgen kan på fengselsområdet undersøke personer og gjenstander ved bruk av teknisk utstyr eller hund for å forhindre at det tas med gjenstander som ikke er tillatt. Ved positivt utslag, eller når personen ikke medvirker til undersøkelsen, kan fengslet avvise personen. Ved funn av gjenstander som ikke er tillatt, gjelder reglene i § 26 tredje ledd.

Dersom undersøkelsen etter første ledd gir positivt utslag, eller kriminalomsorgen ellers beslutter det, kan en person visiteres dersom vedkommende samtykker. Dersom undersøkelsen etter første ledd gir positivt utslag, eller det ellers er grunn til å anta at en person forsøker å ta med seg gjenstander som ikke er tillatt inn i fengslet, kan en person holdes tilbake av tilsatte inntil politiet ankommer selv om personen ikke samtykker til visitasjon. Ved funn av gjenstand som ikke er tillatt, gjelder bestemmelsen i første ledd

annet og tredje punktum tilsvarende.

Undersøkelse etter første ledd ved bruk av teknisk utstyr eller hund overfor advokat og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, kan bare finne sted i avdeling med høyt eller særlig høyt sikkerhetsnivå. Disse personer kan bare avvises etter første ledd dersom de ikke medvirker til undersøkelsen. Ved positivt utslag kan kontrolltiltak som nevnt i § 31 tredje ledd, jf. sjette ledd iverksettes.

Enhver kan avkreves gyldig legitimasjon for å sikre rett identitet.

Før kriminalomsorgen gir tillatelse til besøk til innsatte, kan det på forhånd kreves utlevert opplysninger fra politiet om den besøkende. Slike opplysninger kan utleveres for å avverge og forebygge kriminalitet og for å ivareta sikkerheten i fengselet, jf. politiregisterloven §§ 27 og 30.

Ved bruk av telefon kan samtalepartens identitet undersøkes på forhånd.

Innsatte kan fotograferes for å sikre rett identitet.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 35, 1 juni 2018 nr. 25 (ikr. 1 juni 2018 iflg. res. 1 juni 2018 nr. 790), 26 mars 2021 nr. 15 (ikr. 1 april 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 968), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 28. Undersøkelse av innsatte, rom og eiendeler

Kriminalomsorgen kan undersøke innsatte, deres rom og eiendeler for å forebygge uorden eller straffbar handling. Undersøkelsen kan skje ved bruk av teknisk utstyr eller hund, visitasjon eller ved kroppsvisitasjon.

§ 29. Undersøkelser for å avdekke bruk av rusmidler mv.

Kriminalomsorgen kan pålegge domfelte som gjennomfører straff etter § 10 første ledd bokstav a til e å avgi urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve eller å medvirke til andre undersøkelser som kan skje uten fare eller særlig ubehag, for å avdekke bruk av rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet. Blodprøve kan bare tas av helsepersonell.

Dersom det er sannsynlig at domfelte i kroppen skjuler rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet, kan kriminalomsorgen beslutte at domfelte skal settes i enerom med spesialtoalett. Uttalelse fra lege skal innhentes og tas i betraktning ved vurderingen av om tiltaket skal settes i verk. Under oppholdet skal domfelte ha jevnlig tilsyn av helsepersonell. Dersom det er sannsynlig at domfelte i kroppen skjuler stoffer som ikke er lovlig foreskrevet, kan kriminalomsorgen også benytte radiologisk undersøkelse for å påvise stoffet. Henvisning til slik

undersøkelse besluttes av lege som vurderer om bruken av stråling er berettiget, jf. strålevernloven § 13.

Dersom det er overveiende sannsynlig at en innsatt i kroppen skjuler rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet, kan kriminalomsorgen beslutte at det skal foretas kroppslig undersøkelse eller annet tiltak for å bringe stoffet frem. Uttalelse fra lege skal innhentes og tas i betraktning ved vurderingen av om tiltaket skal settes i verk. Inngrepet kan bare utføres av helsepersonell. Samtykke fra regionalt nivå skal innhentes på forhånd hvis dette er praktisk mulig.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245).

§ 29 a. Varsling om fare for liv og helse

Kriminalomsorgen kan installere teknisk utstyr på innsattes rom som varsler dersom pust og bevegelse avviker fra det normale, for å avverge fare for liv og helse.
Tilføyd ved lov 26 mars 2021 nr. 15 (ikr. 1 april 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 968).

§ 30. Postsending

Innsatte skal kunne sende og motta postsending hvis ikke annet følger av denne bestemmelsen.

Kriminalomsorgen skal kontrollere postsending til og fra innsatte i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå før den utleveres eller sendes. Postsending til og fra innsatte i fengsel med høyt sikkerhetsnivå skal kontrolleres, men kontroll kan unnlates dersom sikkerhetsmessige grunner ikke taler mot det. Postsending til og fra innsatte i fengsel med lavere sikkerhetsnivå og overgangsbolig skal kontrolleres dersom det fremstår som nødvendig av sikkerhetsmessige grunner.

Kontroll av postsending kan skje ved åpning og gjennomlesning av sendingen før den utleveres eller sendes, og ved undersøkelse som nevnt i § 27 første ledd. I avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå kan innsatte pålegges å føre korrespondanse på et språk de tilsatte behersker. I avdeling med høyt sikkerhetsnivå kan innsatte unntaksvis og etter en individuell vurdering pålegges å føre korrespondanse på et språk de tilsatte behersker.

Kriminalomsorgen kan nekte å utlevere eller sende postsending til eller fra innsatte dersom sendingen inneholder opplysninger om planlegging eller gjennomføring av straffbar handling, unndragelse av gjennomføringen eller handlinger som vil forstyrre ro, orden og sikkerhet. Innsatte bør gjøres kjent

med den delen av sendingen som uten skade kan meddeles.

Postsending som den innsatte allerede har mottatt, kan kontrolleres etter tredje ledd.

Postsending til eller fra advokat og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, kan undersøkes etter § 27 tredje ledd. Kontroll ved gjennomlesning skal ikke finne sted. Sendingen skal alltid åpnes i nærvær av innsatte.

Kriminalomsorgen kan etter nærmere bestemmelser gi innsatte tillatelse til elektronisk kommunikasjon med tekst, lyd og bilde dersom sikkerhetsmessige grunner eller hensynet til en forsvarlig ressursforvaltning ikke taler mot det. Bestemmelsene i annet til sjette ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 29 juni 2007 nr. 84 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1139), 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604).

§ 31. Besøk

Innsatte skal kunne motta besøk hvis ikke annet følger av denne bestemmelsen.

Kriminalomsorgen skal kontrollere besøk i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå. Besøk i fengsel med høyt sikkerhetsnivå skal kontrolleres, men kontroll kan unnlates dersom sikkerhetsmessige grunner ikke taler mot det. Besøk i fengsel med lavere sikkerhetsnivå og overgangsbolig skal kontrolleres dersom det fremstår som nødvendig av sikkerhetsmessige grunner.

Kontroll under besøk kan skje ved påsyn av tilsatt under besøket, ved overhøring av samtale, ved bruk av glassvegg eller ved å forby fysisk kontakt mellom innsatte og den besøkende. Dersom sikkerhetsmessige grunner gjør det nødvendig å overhøre samtalen, kan innsatte og den besøkende pålegges å føre samtalen på et språk de tilsatte behersker. Flere kontrolltiltak kan iverksettes samtidig dersom det er nødvendig. Det skal ikke iverksettes strengere kontrolltiltak enn nødvendig.

Kriminalomsorgen kan nekte besøk dersom det er grunn til å anta at besøket vil bli misbrukt til planlegging eller gjennomføring av straffbar handling, unndragelse av gjennomføringen eller handlinger som vil kunne forstyrre ro, orden og sikkerhet. Dersom besøket er av stor betydning for innsatte, og kontroll er tilstrekkelig for å avverge at besøket misbrukes til formål som nevnt i første punktum i dette ledd, bør besøket kontrolleres og ikke nektes.

Besøkende kan undersøkes etter § 27 første, annet, fjerde og femte ledd.

Advokat og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant, kan undersøkes etter § 27 annet til femte ledd. Kontroll under besøket ved at samtale overhøres skal ikke finne sted.

Besøk bør gjennomføres i besøksrom. Fengslet skal legge forholdene til rette

for at besøk av barn kan gjennomføres på en skånsom måte. Ved brudd på gjeldende besøksregler kan besøket avbrytes.

Innsatte under 18 år kan motta besøk av nær familie som tar opphold i nær tilknytning til fengslet for inntil tre dager av gangen dersom det er sikkerhetsmessig forsvarlig. Kriminalomsorgen gir forskrift om gjennomføring av, og økonomiske bidrag til, besøk fra innsattes nære familie.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 84 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1139), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 30 okt 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1233), 11 juni 2021 nr. 71, 11 juni 2021 nr. 71 (ikr. 1 des 2021), 17 des 2021 nr. 149, 17 des 2021 nr. 149 (i kraft 1 juli 2023, endring endret ved lov 17 juni 2022 nr. 62).

§ 32. Telefonsamtaler

Innsatte skal kunne telefonere hvis ikke annet følger av denne bestemmelsen.

Kriminalomsorgen skal kontrollere telefonsamtale til og fra innsatte i avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå. Telefonsamtale til og fra innsatte i fengsel med høyt sikkerhetsnivå skal kontrolleres, men kontroll kan unnlates dersom sikkerhetsmessige grunner ikke taler mot det. Telefonsamtale til og fra innsatte i fengsel med lavere sikkerhetsnivå og overgangsbolig skal kontrolleres dersom det fremstår som nødvendig av sikkerhetsmessige grunner.

Kontroll av telefonsamtale kan skje ved at samtalen avlyttes. Samtalepartene skal på forhånd varsles om avlyttingen. Partene kan pålegges å føre samtalen på et språk de tilsatte behersker. Undersøkelse av samtalepartners identitet kan foretas under samtalen.

Kriminalomsorgen kan nekte innsatte å telefonere dersom det er grunn til å anta at telefonsamtalen vil bli misbrukt til planlegging eller gjennomføring av straffbar handling, unndragelse av gjennomføringen eller handlinger som vil forstyrre ro, orden og sikkerhet. Dersom telefonsamtalen er av stor betydning for innsatte, og kontroll er tilstrekkelig for å avverge at samtalen misbrukes til formål som nevnt i første punktum i dette ledd, bør samtalen kontrolleres og ikke nektes.

Telefonsamtaler kan tas opp på bånd dersom det er sannsynlig at innsatte planlegger å unndra seg gjennomføringen. Samtalepartene skal på forhånd varsles om at opptak vil finne sted.

Telefonsamtale til og fra advokat og offentlig myndighetsrepresentant, herunder diplomatisk eller konsulær representant kan undersøkes etter § 27 sjette ledd før samtalen påbegynnes. Samtalen kan ikke avlyttes eller tas opp på bånd.

Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 84 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1139).

§ 33. Permisjon fra fengsel

Dersom sikkerhetmessige grunner ikke taler mot det, kan kriminalomsorgen gi innsatte permisjon av kortere tids varighet dersom særlige og vektige grunner taler for det, eller når permisjon anses formålstjenlig for den videre gjennomføring av straffen.

Innsatte kan først gis ordinær permisjon etter at en del av straffen er gjennomført.

Ved vurderingen av om en permisjon er sikkerhetsmessig forsvarlig skal det, ut fra den kjennskap kriminalomsorgen har til innsatte og innsattes atferd under gjennomføringen, særlig legges vekt på om det er grunn til å anta at innsatte vil begå ny straffbar handling, unndra seg gjennomføringen eller bryte forutsetninger og permisjonsvilkår som er fastsatt etter § 36 første og annet ledd.

§ 34. Fremstilling

Kriminalomsorgen kan fremstille innsatte utenfor fengsel med følge av tilsatte.

§ 35. Straffavbrudd

Kriminalomsorgen kan beslutte at gjennomføringen av straffen skal avbrytes dersom domfeltes helsetilstand tilsier det, eller når det for øvrig foreligger særlig tungtveiende grunner som ikke kan avhjelpes på annen måte.

§ 36. Fastsettelse av vilkår ved permisjon og straffavbrudd

Det er en forutsetning at innsatte under permisjon og straffavbrudd ikke begår ny straffbar handling, oppholder seg på oppgitt adresse, overholder fastsatte vilkår etter annet ledd og møter tilbake til fengslet i upåvirket tilstand til fastsatt tid. Under permisjon skal innsatte dessuten unnlate å bruke rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet.

Kriminalomsorgen skal fastsette særlige vilkår dersom det fremstår som nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av permisjonen eller straffavbruddet. Det kan blant annet bestemmes at innsatte skal

a. oppsøke angitt myndighet eller person,
b. melde seg for politiet eller kriminalomsorgen til fastsatt tid,

c. innta antabus eller andre foreskrevne medikamenter,
d. avgi ren urin- eller utåndingsprøve før utgang,
e. hentes og bringes tilbake til fengslet av bestemte personer,
f. overholde bestemmelser om oppholdssted,
g. unnlate å ha samkvem med bestemte personer, eller
h. under straffavbrudd unnlate å bruke rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet. Vilkår om forbud mot bruk av alkohol skal bare unnlates dersom det fremstår som sikkerhetsmessig ubetenkelig.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til tidspunktet for permisjonen eller straffavbruddet, skal kriminalomsorgen varsle fornærmede eller etterlatte på forhånd. Varselet skal også omfatte informasjon om vilkår som er satt med hjemmel i § 36 annet ledd bokstav f) og g), hvis disse vilkårene direkte gjelder fornærmede eller dennes etterlatte.

Domfelte og fornærmede skal tilbys gjenopprettende prosess. Dersom de ved avtale kommer frem til enighet om å overholde bestemmelser om oppholdssted, eller unnlate å ha samkvem med bestemte personer, skal kriminalomsorgen ta hensyn til avtalen ved fastsettelse av vilkår for permisjon eller straffavbrudd. Kriminalomsorgen trenger ikke å ta hensyn til avtalen dersom den blir urimelig for fornærmede eller domfelte.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 14 juni 2013 nr. 44, 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795).

§ 37. Utelukkelse fra fellesskapet som forebyggende tiltak

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt helt eller delvis skal utelukkes fra fellesskapet med andre innsatte dersom det er nødvendig for å

a. hindre at innsatte fortsetter å påvirke miljøet i fengslet på en særlig negativ måte,
b. hindre innsatte i å skade seg selv eller øve vold eller fremsette trusler mot andre,
c. hindre betydelig materiell skade,
d. hindre straffbare handlinger, eller
e. opprettholde ro, orden og sikkerhet.

For innsatte under 18 år gjelder bestemmelsene i første ledd bokstav b til e tilsvarende, likevel slik at utelukkelse bare kan besluttes dersom det er strengt

nødvendig og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelige.

Kriminalomsorgen skal beslutte delvis utelukkelse dersom dette er tilstrekkelig for å forebygge handlinger etter første ledd bokstavene a til e og annet ledd.

Hel eller delvis utelukkelse etter første, andre eller tredje ledd skal ikke opprettholdes lenger enn nødvendig, og kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det fortsatt er grunnlag for utelukkelsen.

Dersom hel utelukkelse fra fellesskapet overstiger 14 dager, skal regionalt nivå ta stilling til om den innsatte fortsatt skal utelukkes. Dersom utelukkelsen samlet overstiger 42 dager, skal tiltaket meldes til Kriminalomsorgsdirektoratet. Melding skal deretter gis til direktoratet med 14 dagers mellomrom. Utelukkelse etter første ledd bokstavene a til e kan bare strekke seg utover ett år dersom innsatte selv ønsker det. Beslutning om utelukkelse av person under 18 år skal omgående meldes til regionalt nivå. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det er grunnlag for å opprettholde tiltaket. Dersom utelukkelsen overstiger 3 dager, skal saken oversendes regionalt nivå til ny vurdering. Dersom utelukkelsen overstiger 5 dager, skal det sendes melding til Kriminalomsorgsdirektoratet. [Hel utelukkelse av innsatte under 18 år kan under enhver omstendighet ikke overstige 7 dager.][1]

Dersom delvis utelukkelse fra fellesskapet overstiger 30 dager, skal tiltaket meldes til regionalt nivå. Dersom delvis utelukkelse fra fellesskapet av en innsatt under 18 år overstiger 7 dager, skal Kriminalomsorgsdirektoratet ta stilling til om den innsatte fortsatt skal utelukkes. Melding skal deretter gis til direktoratet med 7 dagers mellomrom.

Utelukkelse skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Innsatte som er helt utelukket fra fellesskapet, skal flere ganger daglig tilses av tilsatte. Lege skal varsles om utelukkelsen uten ugrunnet opphold. Innsatte under 18 år skal ha kontinuerlig tilsyn.

Kriminalomsorgen kan beslutte at alle eller enkelte innsatte helt eller delvis skal utelukkes fra fellesskapet dersom det er sannsynlig at et ubestemt antall innsatte har begått eller er i ferd med å begå handlinger som nevnt i første ledd, eller dersom akutte bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det nødvendig. Slik utelukkelse kan opprettholdes i inntil 3 døgn. Regionalt nivå kan forlenge utelukkelsen med inntil 3 døgn dersom særlige grunner gjør det påkrevet. For innsatte under 18 år gjelder tiende ledd.

Kriminalomsorgen kan beslutte at en innsatt skal utelukkes helt eller delvis fra fellesskapet dersom bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det påkrevet, eller dersom den innsatte selv ønsker det. For innsatte under 18 år gjelder tiende ledd.

Kriminalomsorgen kan beslutte at innsatte under 18 år skal utelukkes helt

eller delvis dersom akutte bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold gjør det strengt nødvendig, eller dersom innsatte selv ønsker det og det anses strengt nødvendig. Mindre inngripende tiltak må forgjeves ha vært forsøkt eller være åpenbart utilstrekkelige. Beslutning om utelukkelse av person under 18 år skal omgående meldes til regionalt nivå. Slik utelukkelse kan opprettholdes i inntil 2 døgn. Regionalt nivå kan forlenge utelukkelsen med inntil 2 døgn dersom særlige grunner gjør det påkrevet. I så fall skal det samtidig sendes melding til Kriminalomsorgsdirektoratet. Utelukkelse skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Innsatte under 18 år skal ha kontinuerlig tilsyn. Kriminalomsorgen kan gi nærmere regler om utelukkelse av innsatte under 18 år, samt om tiltak for å avhjelpe mulige negative skadevirkninger av slik.

§ 17 annet ledd skal anvendes ved utelukkelse fra fellesskapet i avdelinger som nevnt i § 10 annet ledd.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 44, 28 feb 2014 nr. 3, 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 30 okt 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1233, med unntak av femte ledd siste setning) som endret ved lov 28 feb 2014 nr. 3, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407). **Endres** ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer, femte ledd siste punktum).

1 Dette punktum er ikke satt i kraft.

§ 38. Bruk av tvangsmidler i fengsel

Kriminalomsorgen kan ta i bruk sikkerhetscelle, sikkerhetsseng eller annet godkjent tvangsmiddel for å

a. avverge alvorlig angrep eller skade på person,
b. hindre iverksettelse av alvorlige trusler eller betydelig skade på eiendom,
c. hindre alvorlige opptøyer eller uroligheter,
d. hindre rømning fra fengsel, under transport eller fra bestemmelsessted,
e. avverge ulovlig inntrenging i fengsel, eller
f. sikre adgang til sperret eller forskanset rom.

Håndjern, transportjern, bodycuff, spyttbeskytter og tilsvarende tvangsmidler som er godkjent av Kriminalomsorgsdirektoratet, kan benyttes for å avverge andre fysiske angrep på person, når angrepet vil være egnet til å skape frykt, smerte eller annet betydelig ubehag. Spyttbeskytter kan bare benyttes under tilsyn.

Kriminalomsorgen skal bare bruke tvangsmidler dersom forholdene gjør det

strengt nødvendig, og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelig. Tvangsmidler skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Uttalelse fra lege skal så vidt mulig innhentes og tas i betraktning ved vurderingen av om det skal besluttes bruk av sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det er grunnlag for å opprettholde tiltaket.

For innsatte under 18 år kan tvangsmidler bare benyttes dersom det er tvingende nødvendig, og mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelige. Tvangsmidler skal brukes med varsomhet slik at ingen blir påført unødig skade eller lidelse. Uttalelse fra lege skal så vidt mulig innhentes og tas i betraktning ved vurderingen av om det skal besluttes bruk av sikkerhetscelle eller sikkerhetsseng. Innsatte under 18 år skal ha kontinuerlig tilsyn. Kriminalomsorgen skal fortløpende vurdere om det er grunnlag for å opprettholde tiltaket.

Bruk av sikkerhetsseng som overstiger 24 timer, skal meldes til regionalt nivå som tar stilling til om tiltaket skal opprettholdes. Spørsmålet skal vurderes på nytt etter 24 timer. Tiltaket skal meldes til Kriminalomsorgsdirektoratet når bruk av sikkerhetsseng overstiger 3 døgn. For innsatte under 18 år skal bruk av sikkerhetsseng omgående meldes til regionalt nivå, som tar stilling til om tiltaket skal opprettholdes. Tiltaket skal meldes til direktoratet når bruk av sikkerhetsseng overstiger 24 timer.

Bruk av sikkerhetscelle som overstiger 3 døgn, skal meldes til regionalt nivå som tar stilling til om tiltaket skal opprettholdes. Tiltaket skal meldes til Kriminalomsorgsdirektoratet når bruk av sikkerhetscelle overstiger 6 døgn. For innsatte under 18 år skal bruk av sikkerhetscelle som overstiger 24 timer, meldes til regionalt nivå, som tar stilling til om tiltaket skal opprettholdes. Tiltaket skal meldes til direktoratet når bruk av sikkerhetscelle overstiger 3 døgn.

Endret ved lover 28 feb 2014 nr. 3, 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 30 okt 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1233) som endret ved lov 28 feb 2014 nr. 3, 26 mars 2021 nr. 15 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 968).

§ 39. Umiddelbar utelukkelse som følge av brudd ved gjennomføring av fengselsstraff og forvaring

Dersom det er sannsynlig at en innsatt har begått handling som kan føre til reaksjon etter § 40 annet ledd bokstavene c, d og e, kan kriminalomsorgen helt eller delvis utelukke den innsatte fra fellesskapet i inntil 24 timer. Umiddelbar utelukkelse fra fellesskapet kan ikke benyttes på innsatte under 18 år.

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 30 okt 2015 iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1233), 20 des

2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 40. Reaksjon på brudd ved gjennomføring av fengselsstraff og forvaring

Kriminalomsorgen kan ilegge reaksjon etter denne bestemmelse dersom innsatte forsettlig eller uaktsomt har brutt reglene for ro, orden og disiplin eller forutsetninger og vilkår fastsatt i eller i medhold av denne loven. Dette omfatter brudd som er begått under midlertidig fravær fra fengsel eller under transport til og fra fengsel. Reaksjon kan også besluttes overfor den som har medvirket til brudd.

Følgende reaksjoner kan anvendes

a. skriftlig irettesettelse,
b. tap av dagpenger i en bestemt periode,
c. tap av begunstigelse,
d. utelukkelse fra fritidsfellesskapet eller andre aktiviteter i fritiden for et tidsrom av inntil 20 dager for brudd som utmåles i samme reaksjonssak, eller
e. tap av adgang til permisjon for et tidsrom av inntil fire måneder.

Domfelte som gjennomfører straff utenfor fengsel etter §§ 16 og 16 a kan, hvis ikke tilbakeføring til fengsel besluttes etter § 14 syvende ledd, gis skriftlig irettesettelse. Dersom domfelte som følge av brudd er eller vil bli overført til fengsel, skal reaksjoner bare besluttes dersom domfelte har unndratt seg gjennomføringen av straffen.

Dersom innsatte har begått flere brudd, skal kriminalomsorgen beslutte en felles reaksjon. Tap av en begunstigelse kan besluttes i tillegg til en reaksjon etter annet ledd bokstavene a, b, d og e. Alternativt kan kriminalomsorgen beslutte tap av to begunstigelser. Reaksjon skal ikke besluttes dersom innsatte som følge av bruddet er eller vil bli overført til mer restriktivt fengsel, med mindre innsatte har unndratt seg gjennomføringen.

Reaksjonen kan gjøres betinget med en prøvetid på inntil tre måneder. Dersom innsatte i prøvetiden gjør seg skyldig i nytt brudd, avbrytes prøvetiden. I disse tilfelle skal kriminalomsorgen beslutte en ny felles reaksjon.

Dersom helsemessige eller andre særlige grunner taler for det, kan en reaksjon avbrytes eller helt eller delvis ettergis. Hvis gjennomføringen av en avbrutt reaksjon ikke er iverksatt på nytt innen tre måneder, er reaksjonen ettergitt.

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt unnlater å etterkomme pålegg som nevnt i straffeprosessloven § 461 første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. Fengselsstraff under 14 dager kan idømmes. Første punktum

gjelder ikke unnlatt oppmøte til samfunnsstraff som behandles etter bestemmelsene om brudd, jf. § 58.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til at domfelte unndrar seg gjennomføringen av fengselsstraff eller forvaring, skal kriminalomsorgen så snart som mulig varsle fornærmede eller dennes etterlatte om unndragelsen.

[Reaksjonene i annet ledd og fjerde ledd annet og tredje punktum kan ikke brukes overfor innsatte under 18 år. Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om mindre inngripende reaksjoner ved brudd på straffegjennomføringen for denne gruppen innsatte.][1]

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 131 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 29 juni 2007 nr. 84 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1139), 14 juni 2013 nr. 44, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2019 nr. 105 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1245), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488) **Endres** ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

1 Leddet tilføyes ved lov 20 jan 2012 nr. 6 fra den tid Kongen bestemmer, men er av informasjonshensyn tilføyd bestemmelsen her. Leddet kan ved ikrafttredelse få annen plassering enn tiende ledd, som endringsloven angir.

§ 41. Forberedelse til løslatelse

Kriminalomsorgen skal i god tid forberede og bidra til at forholdene legges til rette for prøveløslatelse. Dette gjelder så langt mulig også overfor innsatte som gjennomfører kortere fengselsstraff. Det skal i nødvendig utstrekning tas kontakt med offentlige myndigheter, organisasjoner eller privatpersoner som kan yte bistand for å oppnå ordnede boligforhold, arbeid, opplæring eller andre tiltak som kan bidra til en lovlydig livsførsel etter løslatelse. Dersom innsatte er under 25 år og samtykker til det, skal kriminalomsorgen alltid etablere slik kontakt, og i tillegg koordinere planlegging og tilrettelegging av tiltak ved løslatelse.

Endret ved lov 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

§ 42. Løslatelse fra fengselsstraff

Kriminalomsorgen kan løslate domfelte på prøve når vedkommende, medregnet mulig varetektsopphold, har gjennomført to tredjedeler av straffen og minst 60 dager. Dersom løslatelse på prøve medfører at den gjenstående straffetid blir

mindre enn 14 dager, kan prøveløslatelse bare skje dersom tungtveiende grunner taler for det. Domfelte som er dømt i utlandet til fengsel i mer enn 30 år, og som er overført til gjennomføring av straffen i Norge, kan løslates på prøve etter å ha vært fengslet i minst 20 år.

Kriminalomsorgen kan beslutte at domfelte som ikke lenger er fengslet, men som fyller vilkårene for løslatelse på prøve etter første ledd, skal løslates på prøve uten ny innsettelse.

Dersom halvdelen av fengselsstraffen og minst 60 dager fengsel er gjennomført, medregnet varetektsopphold, kan kriminalomsorgen løslate domfelte på prøve dersom særlige grunner tilsier det.

Dersom særlige grunner taler for det, kan kriminalomsorgen løslate domfelte kort tid før løslatelse ellers skulle skje.

Kriminalomsorgen skal ikke beslutte prøveløslatelse hvis omstendighetene etter en totalvurdering gjør løslatelse utilrådelig. Kriminalomsorgen skal særlig legge vekt på domfeltes atferd under gjennomføring av straffen, og om det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger i prøvetiden. Dersom domfelte er under 25 år, skal kriminalomsorgen også særlig legge vekt på domfeltes alder sammenholdt med hensynet til progresjon og behovet for oppfølging.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til tidspunktet for løslatelse, skal kriminalomsorgen varsle fornærmede eller etterlatte på forhånd. Varsel kan også gis dersom den løslatte endrer bosted i løpet av prøvetiden, og det er av betydning for fornærmede eller dennes etterlatte å få kjennskap til endringen.

Varsel etter denne paragrafen skal også omfatte informasjon om vilkår som er satt med hjemmel i § 43 annet ledd bokstav d) og e), hvis disse vilkårene direkte gjelder fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte.

Prøvetiden utløper på det tidspunkt den idømte fengselsstraff ville vært gjennomført i sin helhet.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138), 14 juni 2013 nr. 44, 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

§ 43. Fastsettelse og endring av vilkår ved prøveløslatelse fra fengselsstraff

Det er en forutsetning for prøveløslatelse at prøveløslatte ikke begår ny straffbar handling i prøvetiden.

Dersom det fremstår som nødvendig for å gjennomføre prøveløslatelsen på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte, skal kriminalomsorgen sette som vilkår at prøveløslatte i en tidsavgrenset periode skal møte for kriminalomsorgen i

upåvirket tilstand. Dersom det fremstår som nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring, skal kriminalomsorgen i perioden med møteplikt fastsette at prøveløslatte skal

a. overholde bestemmelser om bosted,
b. møte i upåvirket tilstand hos offentlig myndighet, person eller organisasjon etter kriminalomsorgens anvisning,
c. overholde bestemmelser om behandling,
d. overholde bestemmelser om oppholdssted, arbeid eller opplæring, eller
e. unnlate å ha samkvem med bestemte personer.

Dersom det fremstår som nødvendig av hensyn til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen, kan fastsatte vilkår i perioden med møteplikt oppheves, endres eller kriminalomsorgen kan fastsette nye vilkår som nevnt i annet ledd. Ved mistanke om brudd på vilkår fastsatt med hjemmel i § 43 kan tiltak etter § 56 iverksettes.

Kriminalomsorgen kan forlenge perioden med møteplikt innen prøvetidens utløp på samme vilkår som nevnt i tredje ledd.

Domfelte og fornærmede skal tilbys gjenopprettende prosess. Dersom de ved avtale kommer frem til enighet om å overholde bestemmelser om oppholdssted, eller unnlate å ha samkvem med bestemte personer, skal kriminalomsorgen ta hensyn til avtalen ved fastsettelse av vilkår for prøveløslatelse. Kriminalomsorgen trenger ikke å ta hensyn til avtalen dersom den blir urimelig for fornærmede eller domfelte.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795).

§ 44. Brudd på prøveløslatelsesvilkår i perioden med møteplikt for kriminalomsorgen

Hvis prøveløslatte forsettlig eller uaktsomt bryter vilkår fastsatt etter § 43 annet ledd, kan kriminalomsorgen pålegge den prøveløslatte å møte til samtale for å få innskjerpet vilkårene. Under samtalen skal den prøveløslatte gjøres kjent med følgene av gjentatt vilkårsbrudd. Dersom det fremstår som nødvendig for å motvirke nye brudd, skal kriminalomsorgen fastsette vilkår etter § 43 annet ledd eller nye vilkår om at den prøveløslatte skal

a. unnlate å bruke rusmidler, bedøvelsesmidler, hormonpreparater eller andre kjemiske stoffer som ikke er lovlig foreskrevet, eller
b. overholde bestemmelser om meldeplikt for politiet eller kriminalomsorgen i tillegg til møteplikten etter § 43 annet ledd.

Hvis den prøveløslatte etter at kriminalomsorgen har holdt innskjerpingssamtale eller fastsatt vilkår etter første ledd, på nytt bryter vilkår, kan regionalt nivå bringe saken inn for tingretten med begjæring om gjeninnsettelse i fengsel for hel eller delvis fullbyrding av reststraffen. Bestemmelsene om omgjøring av dom på samfunnsstraff etter straffeloven § 52 første ledd bokstav a gis tilsvarende anvendelse på saker om gjeninnsettelse for fullbyrdelse av reststraff etter prøveløslatelse. § 58 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Dersom prøveløslatte unnlater å møte til innskjerpingssamtale etter første ledd, kan gjennomføringen av straffen avbrytes. Det samme gjelder hvis prøveløslatte, etter at innskjerpingssamtale er gjennomført, på nytt bryter vilkår. Dersom regionalt nivå bringer saken inn for tingretten etter annet ledd, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunkt begjæringen er oversendt retten.

Hvis retten ved dom beslutter at den prøveløslatte skal gjeninnsettes for hel fullbyrding av reststraffen, kan kriminalomsorgen beslutte ny løslatelse på prøve selv om minstetidene i § 42 første ledd ikke er oppfylt for reststraffens del.

Kriminalomsorgen kan anmode politiet om å avhente prøveløslatte etter straffeprosessloven § 461 annet ledd hvis det er nødvendig for å iverksette reaksjon etter første ledd.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 17 des 2010 nr. 85 (ikr. 17 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1668), 14 juni 2013 nr. 44, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 45. Ny straffbar handling begått i prøvetiden

Begår den prøveløslatte en ny straffbar handling i prøvetiden, gjelder bestemmelsene om omgjøring av dom på samfunnsstraff etter straffeloven § 52 første ledd bokstav b tilsvarende. Det er likevel tilstrekkelig om tiltale blir reist eller saken blir begjært pådømt innen 6 måneder etter at prøvetiden gikk ut.

Dersom den prøveløslatte er siktet for en straffbar handling som kan føre til gjeninnsettelse for fullbyrdelse av reststraffen etter straffeloven § 52 første ledd bokstav b, kan gjennomføringen av straffen avbrytes.

Dersom den prøveløslatte har påbegynt gjennomføring av ungdomsstraff, skal spørsmålet om omgjøring avgjøres etter konfliktrådsloven § 32.

Endret ved lover 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

Kapittel 3 A. Særskilte bestemmelser ved utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom

Kapitlet ble tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 49, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 49 (ikr. 1 nov 2020), tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 148, opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 148 (ikr. 1 juni 2021, se endringslovens § 45 f), tilføyd ved lov lov 11 juni 2021 nr. 71, opphevet ved lov 11 juni 2021 nr. 71 (ikr. 1 des 2021), tilføyd ved lov 17 des 2021 nr. 149, opphevet ved lov 17 des 2021 nr. 149 (i kraft 1 juli 2023, endring endret ved lov 17 juni 2022 nr. 62), tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 78 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 997).

§ 45 a. Forskrift om nødvendige tiltak ved utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom

Når det er nødvendig for å forebygge smittespredning eller andre negative konsekvenser ved utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom som smitter ved indirekte kontakt, dråpesmitte eller luftbåren smitte, kan Kongen i forskrift utfylle, supplere eller fravike denne loven ved å gi kriminalomsorgen adgang til å beslutte

a. at besøk i fengsel skal gjennomføres i samsvar med smittevernfaglige råd, og at kriminalomsorgen kan avbryte besøket dersom pålegg om dette ikke overholdes
b. at en innsatt skal nektes besøk i fengsel dersom besøket etter en konkret vurdering vil innebære en særskilt fare for overføring av smitte, eller at det for en nærmere avgrenset periode som hovedregel ikke skal gjennomføres besøk i fengselet eller en nærmere angitt del av fengselet. Forskrifter etter denne bestemmelsen skal inneholde en nærmere regulering av innsattes rett til besøk fra advokat og offentlig myndighetsrepresentant, og krav om at kriminalomsorgen skal legge til rette for at innsatte som nektes besøk kan ha kontakt med personer utenfor fengsel ved bruk av fjernkommunikasjon. Forskrifter etter denne bestemmelsen kan ikke begrense innsattes tilgang til helsetjenester
c. at en innsatt helt eller delvis skal utelukkes fra fellesskap med andre innsatte for å forebygge smittespredning i fengselet dersom det følger av lov eller forskrift, eller av beslutning i medhold av smittevernloven, at en person som er innsatt i fengselet skal være i isolasjon eller karantene, eller personen har symptomer som er forenlig med en allmennfarlig smittsom sykdom som skal medføre isolasjon eller karantene. Forskrifter etter denne bestemmelsen skal

inneholde krav om at kriminalomsorgen så vidt mulig skal rådføre seg med helsepersonell før det vedtas utelukkelse på grunn av symptomer. Forskrifter etter denne bestemmelsen skal også inneholde en nærmere regulering av den innsattes rett på meningsfylt menneskelig kontakt, og som minimum kreve at den innsatte skal ha tilbud om meningsfylt menneskelig kontakt eller tiltak som kompenserer for fravær av meningsfylt kontakt i til sammen minst to timer hver dag, samt at innsatte som har tilbud om mindre enn to timer meningsfylt menneskelig kontakt hver dag, hver dag skal ha mulighet for kontakt med familie eller andre ved bruk av fjernkommunikasjon

d. at en innsatt skal nektes permisjon eller frigang fra fengsel, og omgjøre vedtak om dette, dersom permisjonen eller frigangen etter en konkret vurdering antas å ville innebære en særskilt fare for overføring av smitte. Forskrifter etter denne bestemmelsen skal inneholde krav om at kriminalomsorgen så vidt mulig skal rådføre seg med helsepersonell før det besluttes nektelse eller omgjøring

e. at gjennomføring av straff i samfunnet midlertidig skal avbrytes dersom gjennomføringen på grunn av pålegg eller anbefaling fra statlige eller kommunale myndigheter eller endringer hos kriminalomsorgens oppdragsgivere ikke lar seg gjennomføre. Forskrifter etter denne bestemmelsen skal inneholde krav om at straffavbrudd så vidt mulig skal unngås dersom den som gjennomfører samfunnsstraff er under 18 år

f. at en domfelt som har gjennomført en tredel av den ubetingede fengselsstraffen midlertidig skal overføres til straffegjennomføring med elektronisk kontroll utenfor fengsel, herunder en kortvarig overføring uten elektronisk kontroll inntil den elektroniske kontrollen er etablert, dersom kapasiteten i kriminalomsorgen krever det, sikkerhetsmessige forhold ikke taler imot, og domfelte ikke gjennomfører straff for overtredelse av straffeloven kapittel 18 eller 26 eller §§ 275, 282 eller 283.

Det kan bare besluttes tiltak på grunnlag av forskrifter etter første ledd når det er nødvendig for å forebygge smittespredning eller andre negative konsekvenser ved utbrudd av en allmennfarlig smittsom sykdom som nevnt i første ledd, og det ikke vil være uforholdsmessig overfor den innsatte eller domfelte som beslutningen retter seg mot.
Tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 49, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 49 (ikr. 1 nov 2020), tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 148, opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 148 (ikr. 1 juni 2021, se endringslovens § 45 f), tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 71, opphevet ved lov 11 juni 2021 nr. 71 (ikr. 1 des 2021), tilføyd ved lov 17 des

2021 nr. 149, opphevet ved lov 17 des 2021 nr. 149 (i kraft 1 juli 2023, endring endret ved lov 17 juni 2022 nr. 62), tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 78 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 997).

§ 45 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 49, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 49 (ikr. 1 nov 2020), tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 148, opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 148 (ikr. 1 juni 2021, se endringslovens § 45 f), tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 71, opphevet ved lov 11 juni 2021 nr. 71 (ikr. 1 des 2021), tilføyd ved lov 17 des 2021 nr. 149, opphevet ved lov 17 des 2021 nr. 149 (i kraft 1 juli 2023, endring endret ved lov 17 juni 2022 nr. 62).

§ 45 c. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 49, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 49 (ikr. 1 nov 2020), tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 148, opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 148 (ikr. 1 juni 2021, se endringslovens § 45 f), tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 71, opphevet ved lov 11 juni 2021 nr. 71 (ikr. 1 des 2021), tilføyd ved lov 17 des 2021 nr. 149, opphevet ved lov 17 des 2021 nr. 149 (i kraft 1 juli 2023, endring endret ved lov 17 juni 2022 nr. 62).

§ 45 d. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 148, opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 148 (ikr. 1 juni 2021, se endringslovens § 45 f), tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 71, opphevet ved lov 11 juni 2021 nr. 71 (ikr. 1 des 2021), tilføyd ved lov 17 des 2021 nr. 149, opphevet ved lov 17 des 2021 nr. 149 (i kraft 1 juli 2023, endring endret ved lov 17 juni 2022 nr. 62).

§ 45 e. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 148, opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 148 (ikr. 1 juni 2021, se endringslovens § 45 f), tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 71, opphevet ved lov 11 juni 2021 nr. 71 (ikr. 1 des 2021), tilføyd ved lov 17 des 2021 nr. 149, opphevet ved lov 17 des 2021 nr. 149 (i kraft 1 juli 2023, endring endret ved lov 17 juni 2022 nr. 62).

§ 45 f. (Opphevet)[1]

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 148, opphevet ved lov 18 des 2020 nr. 148 (ikr. 1 juni 2021, se endringslovens § 45 f), tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 71, opphevet ved lov 11 juni 2021 nr. 71 (ikr. 1 des 2021), tilføyd ved lov 17 des 2021 nr. 149, opphevet ved lov 17 des 2021 nr. 149 (i kraft 1 juli 2023, endring endret ved lov 17 juni 2022 nr. 62).
1 § 45 f ble opphevet før forlengelse av virketid ble vedtatt ved lov 4 juni 2021 nr. 54.

Kapittel 4. Varetekt og andre reaksjoner når det er særskilt bestemt i lov

§ 46. Generelle bestemmelser

Kriminalomsorgen kan ikke pålegge innsatte etter dette kapittel andre innskrenkninger i friheten enn det som er nødvendig for å sikre formålet med fengslingen eller for å opprettholde ro, orden og sikkerhet i fengslet. Skadelige virkninger av fengslingen skal så vidt mulig forebygges.

Kriminalomsorgen skal prioritere tiltak for å avhjelpe negative virkninger av isolasjon etter straffeprosessloven § 186 annet ledd og § 186 a.
Endret ved lov 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647).

§ 47. Plassering av innsatte

Kriminalomsorgen bør plassere innsatte i nærheten av hjemstedet når det er praktisk mulig. Det samme gjelder varetektsinnsatte, med mindre hensynet til etterforskningen eller den siktedes forsvar taler imot det.

Varetektsinnsatte kan overføres til et annet fengsel eller til politiarrest etter § 14. Overføring til et annet fengsel kan også skje når det anses påkrevd av etterforskningsmessige hensyn. Første ledd annet punktum gjelder tilsvarende så langt det passer.

Varetektsinnsatte kan ikke uten eget samtykke pålegges å dele rom med andre, med mindre helsemessige forhold eller plasshensyn tilsier det.
Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 83 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1138).

§ 48. (Opphevet)

Opphevet ved lov 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr.

647).

§ 49. Arbeid, opplæring, program og andre tiltak

Innsatte har så langt det er praktisk mulig adgang til å delta i arbeid, opplæring, program eller andre tiltak. Kriminalomsorgen kan ikke pålegge varetektsinnsatte å delta i slike aktiviteter. De kan likevel pålegges å bidra til nødvendig renhold og annet husarbeid i fengslet.

§ 50. Adgang til å bruke egne penger

Varetektsinnsatte har rett til å benytte seg av egne penger når det er forenlig med ro, orden og sikkerhet i fengslet. Ved deltagelse i fellesskap med andre innsatte kan retten til å bruke egne penger begrenses.

§ 51. Helsetjeneste

Varetektsinnsatte har mulighet til å motta besøk av og la seg behandle av sin egen lege eller tannlege dersom det er rimelig grunn til det. Forskriving av medisiner skal skje i samråd med fengselshelsetjenesten.

§ 52. Andre bestemmelser

For øvrig gjelder bestemmelsene i denne loven så langt det er forenelig med beslutninger om restriksjoner eller isolasjon etter straffeprosessloven §§ 186 og 186 a. §§ 12, 15, 16, 20, 33, 35, 36 og 41 til 45 i loven her gjelder ikke. Endret ved lover 28 juni 2002 nr. 55 (ikr. 1 okt 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 647), 14 juni 2013 nr. 44, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

Kapittel 5. Samfunnsstraff

§ 53. Innholdet i samfunnsstraffen

De idømte timene samfunnsstraff etter straffeloven § 49 første ledd bokstav a skal gå ut på

a. samfunnsnyttig tjeneste,

b. program, eller
c. andre tiltak som er egnet til å motvirke ny kriminalitet.

Kriminalomsorgen fastsetter i hvert enkelt tilfelle det nærmere innholdet i samfunnsstraffen innenfor de rammene som retten har fastsatt i dommen. Har domstolen satt vilkår om at den domfelte skal overholde bestemmelser om bosted, oppholdssted, arbeid, opplæring eller behandling, skal kriminalomsorgen fastsette det nærmere innholdet i bestemmelsene. Kriminalomsorgen skal legge særlig vekt på tiltak som kan fremme den domfeltes evne til å motvirke sitt kriminelle handlingsmønster. Kriminalomsorgen skal også legge vekt på tiltak som kan fremme den domfeltes evne til å gjennomføre straffen i samsvar med bestemmelsene gitt i og i medhold av denne loven.

Kriminalomsorgen skal endre innholdet når det fremstår som nødvendig av hensyn til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av samfunnsstraffen. Kriminalomsorgen kan endre innholdet hvis bemanningsmessige forhold tilsier det.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 54. Krav til den domfelte

Den domfelte skal gjennomføre straffen etter nærmere anvisning fra kriminalomsorgen. Den domfelte skal

a. møte til fastsatt tid og sted,
b. være upåvirket av berusende eller bedøvende midler ved fremmøtet,
c. gi opplysninger om sitt bosted, forsørgelsesgrunnlag og andre forhold av betydning for gjennomføringen av straffen,
d. overholde vilkårene som domstolen har fastsatt etter straffeloven § 50, og
e. oppholde seg i landet i gjennomføringstiden hvis ikke kriminalomsorgen gir tillatelse til noe annet.

Den domfelte skal ikke vise en atferd som kan

a. true sikkerheten til personer som deltar under gjennomføringen, eller
b. påvirke miljøet på en særlig negativ måte.

Den domfelte skal ikke begå en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.

Endret ved lover 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 55. Forebyggende rusforbud

Hvis det fremstår som nødvendig for å motvirke en ny straffbar handling som er rettet mot noens liv, helse eller frihet, kan kriminalomsorgen på ethvert tidspunkt i løpet av gjennomføringstiden forby den domfelte å bruke berusende eller bedøvende midler.

Kriminalomsorgen skal oppheve forbudet når det ikke lenger fremstår som nødvendig.

§ 56. Undersøkelser i forbindelse med fastsatte vilkår eller rusforbud, eller som følge av mistanke om at den domfelte møter påvirket

Hvis retten har satt vilkår etter straffeloven § 50 eller kriminalomsorgen etter § 55 eller § 58 første ledd har forbudt den domfelte å bruke berusende eller bedøvende midler, skal kriminalomsorgen undersøke om vilkåret eller forbudet blir overholdt. Undersøkelsen kan innebære uanmeldte besøk i hjemmet. Når det er satt rusforbud, kan kriminalomsorgen pålegge den domfelte å avgi urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve eller å medvirke til annen undersøkelse som kan skje uten fare eller særlig ubehag. Blodprøve kan bare tas av helsepersonell.

Er det grunn til å anta at den domfelte møter påvirket av berusende eller bedøvende midler, skal kriminalomsorgen snarest undersøke forholdet. Den domfelte kan pålegges å avgi urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve eller å medvirke til andre undersøkelser som kan skje uten fare eller særlig ubehag. Blodprøve kan bare tas av helsepersonell.

Tiltak som er en del av undersøkelse etter første eller annet ledd, kommer ikke til fradrag i det idømte antallet timer.

Endret ved lover 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 57. Straffavbrudd

Kriminalomsorgen kan avbryte gjennomføringen av straffen dersom den domfeltes helsetilstand tilsier det, eller det for øvrig foreligger særlig tungtveiende grunner som ikke kan avhjelpes på annen måte. Når det fremstår som nødvendig for at avbruddet skal være sikkerhetsmessig forsvarlig, skal kriminalomsorgen fastsette slike vilkår for avbruddet som nevnt i § 58 første

ledd.

§ 58. Reaksjon på brudd

Hvis den domfelte forsettlig eller uaktsomt bryter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 54 første og annet ledd eller § 55, kan kriminalomsorgen pålegge den domfelte å møte til samtale for å få innskjerpet kravene. Under samtalen skal den domfelte gjøres kjent med følgene av gjentatte brudd. Dersom det fremstår som nødvendig for å motvirke nye brudd, skal kriminalomsorgen fastsette vilkår om at den domfelte skal

a. overholde bestemmelser om oppholdssted,
b. unnlate å ha samkvem med bestemte personer,
c. unnlate å bruke berusende eller bedøvende midler, eller
d. overholde bestemmelser om meldeplikt for politiet eller kriminalomsorgen.

Hvis den domfelte etter at kriminalomsorgen har holdt innskjerpingssamtale eller fastsatt vilkår etter første ledd, på nytt bryter kravene eller vilkår fastsatt etter første ledd bokstav a til d, bør regionalt nivå bringe saken inn for retten med begjæring om at den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis i medhold av straffeloven § 52 første ledd bokstav a. Samme myndighet treffer i slike tilfeller også avgjørelse om anke til lagmannsrett, fullbyrding etter straffeprosessloven § 455 og utsettelse av fullbyrdingen utover seks måneder etter straffeprosessloven § 459.

Dersom den domfelte unnlater å møte til innskjerpingssamtale etter første ledd, kan kriminalomsorgen avbryte gjennomføringen av straffen. Det samme gjelder dersom den domfelte, etter at innskjerpingssamtalen er gjennomført, på nytt bryter kravene. Når regionalt nivå beslutter å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten.

Kriminalomsorgen kan anmode politiet om å avhente den domfelte etter straffeprosessloven § 461 annet ledd hvis det er nødvendig for å få iverksatt en reaksjon etter første ledd.

Endret ved lover 30 aug 2002 nr. 67 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 30 aug 2002 nr. 938), 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 13 apr 2007 nr. 14, 14 juni 2013 nr. 44, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 59. Ny straffbar handling

Begår den domfelte en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden, kan påtalemyndigheten bringe saken inn for retten med begjæring om at den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis i medhold av straffeloven § 52 første ledd bokstav b.

Dersom den domfelte er siktet for en straffbar handling som kan føre til fullbyrding av den subsidiære fengselsstraffen etter straffeloven § 52 første ledd bokstav b, kan gjennomføringen av straffen avbrytes. Når påtalemyndigheten beslutter å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunkt begjæringen er oversendt retten.
Endret ved lover 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 60. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer.[1]

Fra samme tidspunkt oppheves fengselsloven av 12. desember 1958. Forskriftene gitt i medhold av fengselsloven og i medhold av straffeloven § 28 b og § 53 nr. 6 skal likevel fortsatt gjelde, for så vidt de ikke er i strid med denne loven, inntil de oppheves eller endres av Kongen.

1 Fra 1 mars 2002 iflg. res. 22 feb 2002 nr. 181, med unntak av § 10 (1) bokstav c.

Lov om garantistillelse fra Statoil ASA ved emisjon og salg av statens aksjer

§ 1.

Ved emisjon (kapitalforhøyelse) eller salg av statens aksjer i Statoil ASA kan selskapet med samtykke av Kongen stille nødvendige garantier i forbindelse med emisjonen eller salget, herunder avgi skadesløserklæring for krav som følge av uriktige, villedende eller mangelfulle opplysninger i de prospekter som benyttes ved fremsettelse av tilbudet om å tegne eller kjøpe aksjer i selskapet. Slike garantier skal fastsette en beløpsmessig grense for selskapets ansvar, på hvilket tidspunkt garantien bortfaller og angi andre bestemmelser om omfanget av selskapets ansvar.

§ 2.

Krav etter garantier avgitt i medhold av § 1 kan gjøres gjeldende mot Statoil ASA uten hinder av ellers gjeldende selskaps- og verdipapirrettslige prinsipper og regler.

§ 3.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 18 mai 2001 iflg. res. 18 mai 2001 nr. 515.

Lov om erstatning ved pasientskader mv. (pasientskadeloven)

Kapittel 1. Pasientskadeansvar

§ 1. Pasientskade

Denne loven gjelder skader som er voldt

a. i institusjon under spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten.
b. under ambulansetransport, eller
c. av helsepersonell som yter helsehjelp i henhold til offentlig autorisasjon eller lisens, personer som opptrer på vegne av disse, personer som har rett til å utøve yrke som helsepersonell midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning eller andre personer som er fastsatt i forskrift. Loven gjelder også skader voldt av helsepersonell i forbindelse med helserelatert behandling etter lov 27. juni 2003 nr. 64 om alternativ behandling av sykdom mv. § 2 tredje ledd, som ytes i tilknytning til ordinær helsehjelp, som en integrert og sammenhengende del av behandlingen.

Slike skader regnes som pasientskader dersom de er voldt under veiledning, undersøkelse, diagnostisering, behandling, ekspedisjon av legemidler fra apotek, pleie, vaksinasjon, prøvetaking, analyse av prøver, røntgen, forebygging av helseskader, medisinsk forsøksvirksomhet samt donasjon av organer, blod og vev.

Kongen kan i forskrift bestemme hva som skal regnes som institusjon under den kommunale helse- og omsorgstjenesten.
Endret ved lover 9 mai 2008 nr. 33 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1125), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 apr 2014 iflg. res. 21 mars 2014 nr. 305), 21 mars 2014 nr. 7 (ikr. 1 apr 2014 iflg. res. 21 mars 2014 nr. 306), 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 762).

§ 2. Erstatning for pasientskade

Pasienten og andre som har lidt tap på grunn av pasientskade, har krav på erstatning når skaden skyldes

a. svikt ved ytelsen av helsehjelp, selv om ingen kan lastes,
b. teknisk svikt ved apparat, redskap eller annet utstyr som er brukt ved ytelsen av helsehjelp,
c. smitte eller infeksjon, når dette ikke i hovedsak skyldes pasientens tilstand eller sykdom,
d. vaksinasjon, eller
e. forhold som medfører ansvar for helse- og omsorgstjenesten eller helsepersonell etter alminnelige erstatningsregler.

Det skal tas hensyn til om de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten på skadetidspunktet, er tilsidesatt. Utilstrekkelige ressurser skal ikke medføre ansvar dersom ressursfordelingen har vært forsvarlig og virksomheten i alminnelighet holder en forsvarlig standard.

Selv om det ikke foreligger grunnlag for erstatningsansvar etter første og annet ledd, kan det unntaksvis ytes erstatning når det har skjedd en pasientskade som er særlig stor eller særlig uventet, og som ikke kan anses som utslag av en risiko som pasienten må akseptere. Det skal legges vekt på om det er gitt tilstrekkelig informasjon på forhånd.

Kongen kan bestemme at erstatningskrav i henhold til konvensjoner som Norge er forpliktet av, skal behandles som krav etter denne loven.
Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 3. Uoppklarte årsaksforhold

Dersom årsaken til en skade på en pasient ikke kan bringes på det rene, og skaden sannsynligvis skyldes ytre påvirkning på en pasient under behandlingen, skal det normalt antas at skaden skyldes feil eller svikt ved ytelsen av helsehjelp.

Ved erstatning som følge av skade etter anbefalte eller påbudte vaksinasjoner etter lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer, gjelder retten til erstatning etter § 2 første ledd bokstav d med mindre den ansvarlige godtgjør at en eller flere andre årsaker er mer sannsynlige.

§ 4. Andre erstatningsregler

For tapsutmåling, skadelidtes medvirkning mv. gjelder lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeerstatning og alminnelige erstatningsrettslige regler. Erstatning (oppreisning) for skade av ikke-økonomisk art etter skadeerstatningsloven § 3-5 og tap under 10.000 kroner erstattes likevel ikke etter loven her. Departementet kan gi forskrifter om beregning av menerstatning i pasientskadesaker som utfyller eller avviker fra reglene i skadeerstatningsloven § 3-2.

Skader som faller inn under dekningsområdet til lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring § 10 kan ikke kreves erstattet etter loven her.

Loven er ikke til hinder for at erstatningskrav gjøres gjeldende overfor andre enn Norsk Pasientskadeerstatning. Krav som kan fremmes etter loven her, kan likevel ikke fremmes mot staten, regionale helseforetak, helseforetak, fylkeskommuner og kommuner. Regress kan bare kreves mot den som selv har voldt skaden forsettlig eller som har unnlatt å betale tilskudd etter § 8.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016, se lovens del XI), 29 mai 2020 nr. 56 (ikr. 29 mai 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1100).

§ 5. Foreldelse

Krav etter denne loven foreldes etter lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer. Foreldelsen avbrytes ved at kravet meldes etter § 9. Slik melding avbryter ikke foreldelsesfristen av erstatningskrav mot andre enn Norsk Pasientskadeerstatning.
Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611).

Kapittel 2. De ansvarlige

§ 6. Norsk Pasientskadeerstatning

Norsk Pasientskadeerstatning er ansvarlig for skade som kan kreves erstattet

etter loven her.

Kongen organiserer og fastsetter nærmere forskrifter om Norsk Pasientskadeerstatning.

Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611).

§ 6 a. Egenandel

Kongen kan i forskrift bestemme at skadevolderen skal betale en egenandel i de tilfeller der det tilkjennes erstatning.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611).

§ 7. Plikt til å betale tilskudd til Norsk Pasientskadeerstatning for den offentlige helse- og omsorgstjenesten

Staten, regionale helseforetak, fylkeskommuner og kommuner yter tilskudd til Norsk Pasientskadeerstatning for å dekke erstatning for pasientskader voldt i den offentlige helse- og omsorgstjenesten, samt bidrag til driften i samsvar med forskrift gitt av Kongen.

Til den offentlige helse- og omsorgstjenesten regnes virksomheten til staten, de regionale helseforetakene, helseforetakene, fylkeskommunene eller kommunene. Det samme gjelder virksomhet som drives på oppdrag av eller med driftstilskudd fra noen av disse. Kongen kan i forskrift presisere hva som skal regnes til den offentlige helse- og omsorgstjenesten, herunder gjøre unntak fra første og annet punktum.

Endret ved lover 26 sep 2003 nr. 95 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1645), 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 8. Plikt for den som yter helsehjelp utenfor den offentlige helse- og omsorgstjenesten til å melde fra og yte tilskudd til Norsk Pasientskadeerstatning

Den som utenfor den offentlige helse- og omsorgstjenesten yter helsehjelp som nevnt i § 1, skal melde fra og yte tilskudd til Norsk Pasientskadeerstatning for å dekke erstatning for pasientskader voldt utenfor den offentlige helse- og omsorgstjenesten samt bidrag til driften.

Nærmere bestemmelser om melde- og tilskuddsplikten, om registrering av meldingene og om tilskuddsordningen fastsettes av Kongen i forskrift, herunder kan det fastsettes fritak fra plikten etter første ledd.

Norsk Pasientskadeerstatning kan fatte vedtak om plikt til å betale tilskudd.

Vedtak om tilskuddsplikt er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet inndrives av Statens innkrevingssentral etter reglene i lov 11. januar 2013 nr. 3 om Statens innkrevingssentral.

Den som unnlater å oppfylle plikten til å melde fra eller plikten til å betale tilskudd til Norsk Pasientskadeerstatning, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. Det samme gjelder den som i meldingen gir feil opplysninger slik at det betales for lavt tilskudd. Medvirkning straffes ikke.

Endret ved lover 26 sep 2003 nr. 95 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1645), 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 29 mai 2020 nr. 56 (ikr. 29 mai 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1100). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 8 a. Forskrift om forsikring av ansvar for pasientskade

Kongen kan i forskrift fastsette at tjenesteytere eller nærmere angitte grupper av tjenesteytere kan eller skal tegne forsikring til dekning av ansvaret etter loven her i stedet for at Norsk Pasientskadeerstatning er ansvarlig.

Forskriften kan ha nærmere bestemmelser om blant annet:

a. krav til forsikringsgiver og forsikringsvilkår,
b. godkjenning av forsikringsgivere og forsikringsvilkår,
c. mulighet for ansvarsbegrensning i forsikringen og dekning og fordeling av tapet dersom forsikringsplikten ikke er overholdt eller forsikringen viser seg utilstrekkelig, herunder at tapet skal dekkes av de godkjente forsikringsgiverne i fellesskap,
d. plikt for forsikringsgivere til å bidra til dekning av Pasientskadenemndas driftsutgifter,
e. bortfall av eller reduksjon i tilskuddsplikt etter § 7 og bortfall av melde- og tilskuddsplikt etter § 8,
f. hvem som skal behandle krav om erstatning,
g. fremsetting av krav og saksbehandling, herunder om avgjørelse av erstatningskrav og utbetaling av erstatning,
h. dekning av advokatutgifter,
i. mulighet for å anmode Pasientskadenemnda om å overta behandlingen av en sak som ikke er ferdigbehandlet når det er gått to år fra kravet ble meldt,
j. klagerett og domstolsprøving,
k. hvem som er ansvarlig ved overgang mellom Norsk Pasientskadeerstatnings ansvar og forsikringsdekning og mellom

forsikringsgivere, og

l. regress.

Den som unnlater å oppfylle forsikringsplikt fastsatt i medhold av første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. Medvirkning straffes ikke.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 3. Behandlingen av krav

§ 9. Fremsetting av krav

Krav om erstatning for pasientskade meldes skriftlig til Norsk Pasientskadeerstatning. Norsk Pasientskadeerstatning kan i særlige tilfelle tillate at krav om erstatning meldes muntlig. Fremsettes kravet overfor helsepersonell eller helseinstitusjon, skal kravet meldes videre til Norsk Pasientskadeerstatning.
Endret ved lover 26 sep 2003 nr. 95 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1645), 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611).

§ 10. Saksbehandlingen

Norsk Pasientskadeerstatning utreder saken.

Norsk Pasientskadeerstatning kan kreve bevisopptak etter domstolloven § 43 annet ledd.
Endret ved lover 26 sep 2003 nr. 95 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1645), 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611), 3 mars 2023 nr. 2 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 3 mars 2023 nr. 289, se endringslovens del V for overgangsregler).

§ 10 a. Innhenting av opplysninger fra andre offentlige og private instanser

Norsk Pasientskadeerstatning kan uten hinder av taushetsplikt innhente personopplysninger som er nødvendige for utredning av en erstatningssak etter denne loven, fra følgende instanser og personer:

1. Folkeregistermyndigheten
2. helse- og omsorgstjenesten, som definert i pasient- og

brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav d
3. Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV)
4. Helfo
5. Skatteetaten
6. tilsynsmyndigheter
7. politiet når det gjelder rapport fra rettsmedisinsk obduksjon
8. helsepersonell
9. forsikringsforetak.

Opplysningene skal gis uten ugrunnet opphold. De kan brukes i behandlingen av pasientskadesaken og kan i den forbindelse også utleveres til sakkyndige.

Med unntak av nødvendige folkeregisteropplysninger, kan det ikke utleveres taushetsbelagte opplysninger om andre enn skadelidte uten samtykke fra den som har krav på vern om opplysningene. Med skadelidte menes pasienten (primærskadelidte) og andre som søker erstatning for tap som følge av pasientskaden. Opplysninger om andre enn skadelidte i primærskadelidtes pasientjournal kan likevel utleveres dersom primærskadelidte har rett til innsyn i opplysningene etter pasient- og brukerrettighetsloven § 5-1.

Pålegg fra Norsk Pasientskadeerstatning om å utlevere opplysninger kan påklages til Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.

Den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjøring unntatt i tilfeller hvor det er fastsatt godtgjøring i medhold av andre punktum. Departementet kan gi forskrift om godtgjøring for gjennomgang og utlevering av opplysninger fra pasientjournal.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder tilsvarende for Pasientskadenemnda og Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten i forbindelse med klagebehandling og domstolsprøving etter kapittel 4. Departementet er klageinstans for klager over pålegg om å utlevere opplysninger.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 58, endret ved lov 3 mars 2023 nr. 2 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 3 mars 2023 nr. 289, se endringslovens del V for overgangsregler).

§ 11. Advokatbistand

Pasientens utgifter til advokathjelp dekkes dersom den som utreder saken har truffet vedtak om det, eller utgiftene må regnes som tap som følge av skaden. Pasienten kan kreve forhåndsavgjørelse fra den som utreder saken om hvilke advokatutgifter som vil bli dekket.

Kongen kan i forskrift gi regler som innebærer begrensninger i forhold til bestemmelsen i første ledd første punktum, herunder om at offentlige salærsatser skal benyttes.

Advokaten kan ikke kreve eller motta ytterligere vederlag av pasienten for den del av saken der utgiftene dekkes etter paragrafen her.
Endret ved lover 26 sep 2003 nr. 95 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1645), 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611), men endringen opphevet igjen ved lov 19 des 2008 nr. 108 (ikr. 1 apr 2009 iflg. res. 27 mars 2009 nr. 356), 19 des 2008 nr. 108 (ikr. 1 apr 2009 iflg. res. 27 mars 2009 nr. 356).

§ 12. Avgjørelsen av erstatningskravet

Når Norsk Pasientskadeerstatning har utredet saken, treffer den vedtak om erstatning skal ytes og om erstatningens størrelse. Vedtaket skal begrunnes og underretning gis partene i samsvar med forvaltningslovens regler. Det skal opplyses at vedtaket kan klages inn for Pasientskadenemnda innen tre uker.
Endret ved lover 26 sep 2003 nr. 95 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1645), 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611).

§ 13. Utbetaling av erstatningen

Erstatning utbetales så snart som mulig etter at saken er avgjort. Delutbetalinger skal skje så snart det er klart at deler av kravet er uomtvistet eller det av andre grunner er ubetenkelig.

Om renteplikt gjelder reglene i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m., jf. likevel skadeserstatningsloven § 3-2 a ellevte ledd om renter ved inntektstaperstatning til barn.
Endret ved lov 18 des 2015 nr. 124 (ikr. 1 mars 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 235).

§ 14. Forholdet til forvaltningsloven og offentleglova

Forvaltningsloven og offentleglova gjelder for virksomheten til Norsk Pasientskadeerstatning. Som enkeltvedtak anses avgjørelse om erstatning skal ytes, avgjørelse om erstatningens størrelse, avgjørelse om delutbetaling samt avgjørelse om advokatbistand etter § 11.
Endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

Kapittel 4. Klage og domstolsprøving

§ 15. Klage mv.

Enkeltvedtak som nevnt i § 14 annet punktum kan påklages til Pasientskadenemnda av den som krever erstatning etter loven her. Klagefristen er tre uker.

Når en sak ikke er ferdigbehandlet og to år har gått etter at kravet ble meldt, kan Pasientskadenemnda etter anmodning fra den som krever erstatning, beslutte å overta behandlingen av saken.

Andre enkeltvedtak etter denne loven enn de som er nevnt i første ledd, kan påklages til departementet med mindre Kongen fastsetter et annet klageorgan.

Kongen kan i forskrift gi generelle bestemmelser om Pasientskadenemndas vurdering av anmodning etter annet ledd og om gebyr for klage mv. etter denne bestemmelsen.

Endret ved lover 26 sep 2003 nr. 95 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1645), 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611).

§ 16. Pasientskadenemndas virksomhet og sammensetning m.m.

Departementet oppnevner leder, nestleder og medlemmer med varamedlemmer til Pasientskadenemnda. Lederen skal ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap. Funksjonstiden er tre år.

Pasientskadenemnda settes i den enkelte sak som hovedregel med tre medlemmer.

Pasientskadenemndas leder kan bestemme at nemnda i den enkelte sak skal settes med fem medlemmer når sakens vanskelighetsgrad gjør det nødvendig.

Når Pasientskadenemnda settes med tre medlemmer, skal den ledes av et medlem som har juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap. Ett medlem skal være brukerrepresentant og ett medlem skal som hovedregel være medisinsk sakkyndig.

Når Pasientskadenemnda settes med fem medlemmer, skal den ledes av et medlem som har juridisk embetseksamen eller master i rettsvitenskap. Ett medlem skal være brukerrepresentant. Nemnda settes i tillegg med tre medlemmer som er medisinsk sakkyndige eller har juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap.

Pasientskadenemndas leder avgjør sammensetningen av nemnda i den enkelte saken.

Pasientskadenemndas leder kan bestemme at sekretariatet kan treffe avgjørelser på vegne av nemnda.

Kongen kan gi forskrift om nemndas sammensetning og virksomhet.

Utgiftene til Pasientskadenemndas virksomhet dekkes i samsvar med forskrift gitt av Kongen.

Endret ved lover 26 sep 2003 nr. 95 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1645), 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611), 19 des 2008 nr. 108 (ikr. 1 apr 2009 iflg. res. 27 mars 2009 nr. 356), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016).

§ 17. Saksbehandlingen i Pasientskadenemnda

Pasientskadenemnda treffer vedtak med alminnelig flertall. Både flertallets og mindretallets syn skal begrunnes.

Saksbehandlingsreglene for Norsk Pasientskadeerstatning i kapittel 3 gjelder tilsvarende for Pasientskadenemnda. Forvaltningsloven § 11 d om muntlige konferanser med saksbehandleren gjelder tilsvarende.

Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten er sekretariat for nemnda og forbereder nemndas saker.

Nemndas avgjørelser settes i verk av Norsk Pasientskadeerstatning på samme måte som Norsk Pasientskadeerstatnings egne avgjørelser.

Endret ved lover 26 sep 2003 nr. 95 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1645), 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016).

§ 18. Domstolsprøving

Den som krever erstatning etter loven her, kan bringe saken inn for domstolene når endelig vedtak i Pasientskadenemnda foreligger. Andre kan ikke bringe saken inn for domstolene. Søksmål reises mot staten ved Pasientskadenemnda. I slike saker har staten alminnelig verneting i Bergen.

Søksmål må reises innen seks måneder fra det tidspunkt underretning om endelig vedtak i Pasientskadenemnda er kommet fram til vedkommende. Når denne fristen er ute uten at søksmål er reist, har vedtaket samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Endret ved lover 26 sep 2003 nr. 95 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1645), 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611) som endret ved lov 19 des 2008 nr. 108 (ikr. 1 apr 2009 iflg. res. 27 mars 2009 nr. 356), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 6 apr 2018 nr. 553).

Kapittel 5. Virkeområde, ikrafttredelse og overgangsregler

§ 19. Lovens virkeområde

Loven gjelder skade som voldes i riket med Svalbard. Loven gjelder også skade ved helsetjenester som mottas i utlandet i medhold av pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4 a annet ledd bokstav a eller etter annet oppdrag fra norske myndigheter, og som det offentlige helt eller delvis bekoster, herunder behandlingsreiser. Kongen kan bestemme at loven ikke skal gjelde når det ytes helsehjelp her i riket med særskilt liten norsk tilknytning.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 72 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 des 2010 nr. 1508), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 4 des 2020 nr. 134 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2622), 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 28 april 2023 iflg. res. 28 april 2023 nr. 613).

§ 20. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Loven kan settes i kraft særskilt for den offentlige helsetjenesten og for helsehjelp utenfor den offentlige helsetjenesten.
Endret ved lov 20 des 2002 nr. 102 (ikr. 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1624).
1 Ikr. for den offentlige helsetjenesten fra 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1623. Etter ikrafttreden av endringslov 29 juni 2007 nr. 78 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 31 okt 2008 nr. 1611) gjelder loven også for helsehjelp utenfor den offentlige helsetjenesten.

§ 21. Overgangsregler

Loven gjelder for skader som er voldt etter lovens ikrafttredelse for henholdsvis offentlig og privat helsetjeneste. Eldre skader behandles etter loven her, men slik at erstatningskravet avgjøres etter

a. regler for midlertidig ordning med pasientskadeerstatning for somatiske sykehus/poliklinikker,
b. regler for midlertidig ordning med pasientskadeerstatning for psykiatriske sykehus/poliklinikker,
c. regler for midlertidig ordning med pasientskadeerstatning for kommunelegetjenesten/kommunal legevakt,

d. lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer § 8-2, slik den lød før opphevelsen ved loven her, og
e. alminnelig erstatningsrett.

Endret ved lov 26 sep 2003 nr. 95 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1645).

§ 22. Endringer i andre lover

– – –

Lov om stiftelser (stiftelsesloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Virkeområde

Denne loven gjelder for stiftelser, når ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov. En stiftelse kan være en alminnelig stiftelse eller en næringsdrivende stiftelse, jf. § 4.

Reglene i kapittel 6 om omdanning av stiftelser gjelder også i de forhold som § 55 nevner.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 2. Definisjon

Med stiftelse forstås en formuesverdi som ved testament, gave eller annen rettslig disposisjon selvstendig er stilt til rådighet for et bestemt formål av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, økonomisk eller annen art. En rettsdannelse som oppfyller vilkårene i første punktum, er en stiftelse etter denne loven, uavhengig av om den er betegnet som legat, institusjon, fond eller annet.

§ 3. Rådighet over formuesverdien

Når stiftelsen er opprettet, jf. § 2, har oppretteren ikke lenger rådighet over formuesverdien som er overført til stiftelsen.

§ 4. Alminnelige stiftelser og næringsdrivende stiftelser

En stiftelse kan være en alminnelig stiftelse eller en næringsdrivende stiftelse.

Med næringsdrivende stiftelser menes i denne loven:

a. stiftelser som har til formål å drive næringsvirksomhet selv,
b. stiftelser som driver næringsvirksomhet selv,
c. stiftelser som på grunn av avtale, eller som eier av aksjer eller selskapsandeler, har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen.

Ved vurderingen av om man har å gjøre med en næringsdrivende stiftelse etter annet ledd bokstav c, regnes en stiftelse alltid for å ha bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen når:

a. stiftelsen eier så mange aksjer eller andeler i et selskap som driver næringsvirksomhet, at aksjene eller andelene representerer flertallet av stemmene i selskapet, eller
b. stiftelsen har rett til å velge eller avsette et flertall av styremedlemmene i et selskap som driver næringsvirksomhet.

Alminnelige stiftelser er stiftelser som ikke er næringsdrivende.

Stiftelsestilsynet avgjør i tvilstilfelle om en stiftelse er en næringsdrivende stiftelse eller en alminnelig stiftelse.

§ 5. Nærstående

Som noens nærstående menes i denne loven:

a. ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapsliknende forhold,
b. slektninger i rett opp- eller nedstigende linje og søsken,
c. slektninger i rett opp- eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i bokstav a,
d. ektefelle til, og en person som bor sammen i ekteskapsliknende forhold med, noen som er nevnt i bokstav b,
e. selskap der vedkommende selv eller noen som er nevnt i bokstav a til d, hver for seg eller til sammen har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 4 tredje ledd.

§ 6. Unntak fra lovens virkeområde

Loven gjelder ikke:

a. kirker og gravplasser og verdier for øvrig som soknet eller et trossamfunn eier,
b. pensjonskasser og pensjonsfond som er under Finanstilsynets tilsyn, jf. finanstilsynsloven § 1-2 første ledd bokstav k,
c. sparebanker.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 7. Stiftelsestilsynet

Stiftelsestilsynet fører tilsyn med stiftelser. Stiftelsestilsynets oppgaver er:

a. å føre et stiftelsesregister der alle stiftelser skal være registrert, jf. § 8,
b. å føre tilsyn og kontroll med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsens vedtekter og denne lov,
c. å treffe vedtak med hjemmel i denne lov.

Stiftelsen, dens tillitsvalgte og ansatte og stiftelsens revisor har plikt til å gi Stiftelsestilsynet de opplysninger og annen bistand som er nødvendig for at Stiftelsestilsynet skal kunne gjennomføre sine oppgaver etter loven. Revisors taushetsplikt gjelder ikke i forhold til Stiftelsestilsynet.

Kongen kan gi forskrift om Stiftelsestilsynets organisasjon og virksomhet og om registrering av stiftelser. Det kan kreves gebyr for registrering av stiftelser i Stiftelsesregisteret, og stiftelsene kan ilegges en årlig avgift. Kongen kan gi forskrift om når gebyr og avgift skal kreves, om størrelsen og om innkrevingen av disse.

Gebyrene og avgiftene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Stiftelsestilsynet kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å løse oppgaver etter denne loven, arveloven og dekningsloven.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 93 (ikr. 1 jan 2005), 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 13 des 2013 nr. 119, 23 nov 2018 nr. 89 (ikr. 23 nov 2018 iflg. res. 23 nov 2018 nr. 1745), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 7 a. Stiftelsesklagenemnda

Stiftelsesklagenemnda avgjør klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet i medhold av denne loven, dekningsloven, arveloven og samvirkelova, med mindre noe annet følger av særskilt lovbestemmelse. Departementet har ikke instruksjons- eller omgjøringsrett overfor Stiftelsesklagenemnda i enkeltsaker.

Departementet er klageinstans for Stiftelsestilsynets og Stiftelsesklagenemndas avgjørelser om partsinnsyn etter forvaltningsloven, samt avgjørelser i saker etter offentleglova.

Stiftelsesklagenemnda skal ha en leder og to medlemmer, alle med personlig oppnevnte varamedlemmer. Medlemmene oppnevnes av Kongen for en periode på inntil fire år. Gjenoppnevning kan foretas. Stiftelsesklagenemnda skal ha et sekretariat som foretar saksforberedelse.

Stiftelsesklagenemnda kan bare treffe vedtak når alle medlemmene er til stede. Avgjørelser treffes med alminnelig flertall.

Stiftelsesklagenemnda er klageinstans for Stiftelsestilsynets avgjørelser om sakskostnader etter forvaltningsloven § 36. Nemndas avgjørelser om sakskostnader kan ikke påklages.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om Stiftelsesklagenemndas sammensetning, organisering og arbeid og om nemndas sekretariat. Departementet kan gi nærmere overgangsregler for nemndsbehandling av klager fremsatt før lovendringen trer i kraft. Stiftelsesklagenemnda finansieres gjennom den årlige avgiften stiftelsene betaler etter forskrift gitt i medhold av § 7 tredje ledd.
Tilføyd ved lov 13 mars 2015 nr. 12 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 679), endret ved lover 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200, endring endret ved lov 18 des 2020 nr. 149), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

§ 8. Stiftelsesregisteret

Alle stiftelser skal være registrert i et sentralt register som føres av Stiftelsestilsynet (Stiftelsesregisteret). Stiftelsesregisteret skal inneholde følgende opplysninger, som skal meldes ved opprettelsen av stiftelsen, jf. § 11:

a. datoen for opprettelsen av stiftelsen og oppretterens navn;
b. stiftelsens adresse;
c. hvem som er medlemmer av stiftelsens styre og hvem som er styreleder, og i tilfelle hvem som er varamedlemmer og observatører til styret;
d. hvem som er daglig leder, hvis stiftelsen har det;

e. hvem som er revisor, og revisors forretningsadresse og revisornummer;
f. hvem som er regnskapsfører, hvis stiftelsen har det (jf. lov 18. juni 1993 nr. 109 om autorisasjon av regnskapsførere), og regnskapsførerens adresse og registreringsnummer;
g. stiftelsens vedtekter.

For styremedlem, varamedlem, observatør og daglig leder skal registeret også inneholde opplysninger om fødselsnummer og adresse. Er en annen stiftelse styre, jf. § 21 annet ledd annet punktum, skal stiftelsens navn og organisasjonsnummer registreres.

Opphører en stiftelse, skal dette meldes til Stiftelsesregisteret, og stiftelsen skal slettes. Meldingen skal gis uten ugrunnet opphold. Det samme gjelder dersom det for øvrig skjer endringer i forhold som er registrert, eller det inntrer nye forhold som stiftelsen har plikt til å melde etter første ledd. Endring av adresse for andre enn stiftelsen er det likevel ikke plikt til å melde.

Første gang en stiftelse meldes til Stiftelsesregisteret skal dokumenter som nevnt i § 12 vedlegges meldingen. Ved endringsmeldinger skal dokumenter som nevnt i § 12 første ledd bokstav b, c og d vedlegges meldingen, hvis endringsmeldingen gjelder slike forhold.

Melding etter første til tredje ledd kan sendes elektronisk, så langt dette ikke er i strid med kravene i § 12.

Følgende bestemmelser i foretaksregisterloven gjelder tilsvarende for Stiftelsesregisteret: §§ 4-2, 4-3, 4-5 til 4-7, kapittel 5, §§ 6-1, 7-1, 7-2, kapittel 8 og §§ 10-1, 10-3 og 10-5. Stiftelsestilsynet kan gi forskrift om at Stiftelsestilsynet av eget tiltak kan registrere endringer i Stiftelsesregisteret, og om konsekvensene av slike endringer i forhold til andre registre.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

Kapittel 2. Opprettelse av stiftelser

§ 9. Stiftelsesdokument

Den som skal opprette en stiftelse, skal utarbeide et stiftelsesdokument for stiftelsen, som minst skal angi:

a. stiftelsens formål,
b. hvilke eiendeler som skal brukes som grunnkapital, jf. § 15,
c. styrets sammensetning, hvis ikke sammensetningen av stiftelsens

første styre reguleres av vedtektsbestemmelse som nevnt i § 10 første ledd bokstav c,

d. eventuelle særrettigheter som skal gis oppretteren eller andre i forbindelse med opprettelsen av stiftelsen.

Stiftelsesdokumentet skal også inneholde stiftelsens vedtekter, jf. § 10.

Stiftelsesdokumentet skal dateres og underskrives av oppretteren.

Hvis en stiftelse er opprettet uten at oppretteren har utarbeidet et stiftelsesdokument som fyller vilkårene i første ledd, skal styret utarbeide stiftelsesdokumentet, eventuelt supplere stiftelsesdokumentet med de opplysninger som mangler.

§ 10. Vedtekter

En stiftelse skal ha vedtekter som minst skal angi:

a. stiftelsens navn,
b. stiftelsens formål,
c. antallet eller laveste og høyeste antall styremedlemmer og hvordan styret skal velges,
d. hvis stiftelsen skal ha andre organer enn styret, hvilke organer dette er, hvordan organenes medlemmer skal velges, og hvilken myndighet og hvilke oppgaver disse skal ha (jf. § 36),
e. grunnkapitalens størrelse (jf. § 14 første ledd og § 22).

Vedtektene for en næringsdrivende stiftelse skal også angi stiftelsens foretaksnavn, jf. foretaksnavneloven § 2-2 åttende ledd.

Stiftelsens navn skal inneholde ordet stiftelse eller forkortelsen STI.

Dersom det i den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, ikke er fastsatt vedtekter som fyller kravene i første og annet ledd, skal stiftelsens styre utarbeide vedtekter eller foreta nødvendige endringer i vedtektene. Styret skal også endre angivelsen i vedtektene av grunnkapitalens størrelse dersom vedtektsbestemmelsen ellers ikke ville være forenlig med § 15 annet ledd.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

§ 11. Melding til Stiftelsesregisteret

Innen tre måneder etter at stiftelsen er opprettet etter § 2, skal styret melde

stiftelsen til Stiftelsestilsynet for registrering i Stiftelsesregisteret. Meldingen skal inneholde opplysninger som nevnt i § 8 første ledd.

Stiftelsen kan ikke registreres uten at det er utarbeidet et stiftelsesdokument i samsvar med § 9 første og annet ledd, jf. § 10, og uten at hele grunnkapitalen selvstendig er stilt til rådighet for stiftelsen.

§ 12. Vedlegg til melding etter § 11

Som vedlegg til meldingen etter § 11 skal følge:

a. bekreftet kopi av stiftelsesdokumentet,
b. erklæring fra revisor og styremedlem om at han eller hun mottar valget,
c. erklæring fra revisor om at hele grunnkapitalen er stilt til stiftelsens rådighet, jf. § 11 annet ledd,
d. hvis grunnkapitalen består av andre eiendeler enn penger, erklæring fra revisor om at eiendelene har en verdi som minst svarer til det beløpet grunnkapitalen er fastsatt til i vedtektene, jf. § 15 annet ledd.

Som vedlegg til meldingen skal det også følge en åpningsbalanse for stiftelsen. Åpningsbalansen skal settes opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser. Revisor skal avgi erklæring om at balansen er utarbeidet i samsvar med disse reglene. Åpningsbalansen med revisors erklæring skal tidligst være datert fire uker før meldingen til Stiftelsesregisteret etter § 11.

Vedlegg som nevnt i første ledd bokstav b til d samt annet ledd kan sendes elektronisk. Stiftelsesregisteret kan ved forskrift bestemme at slike elektroniske vedlegg skal tilfredsstille nærmere bestemte tekniske krav, herunder om revisors elektroniske signatur.

Hvis styret har foretatt endringer i stiftelsesdokumentet etter § 9 fjerde ledd eller i vedtektene etter § 10 tredje ledd, skal det som vedlegg til meldingen dessuten følge en bekreftet kopi av det opprinnelige stiftelsesdokumentet eller de opprinnelige vedtektene.

§ 13. Melding til Foretaksregisteret av næringsdrivende stiftelser

Næringsdrivende stiftelser skal meldes til Foretaksregisteret med de opplysninger som følger av foretaksregisterloven §§ 3-6 og 3-7. Er det ved opprettelsen på det rene at stiftelsen skal drive næringsvirksomhet, skal stiftelsen meldes til Foretaksregisteret samtidig med at stiftelsen meldes for registrering i Stiftelsesregisteret etter § 11. Blir stiftelsen næringsdrivende på

et senere tidspunkt, skal stiftelsen meldes til Foretaksregisteret uten ugrunnet opphold, i tilfelle med vedlegg som nevnt i § 23 annet punktum.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

Kapittel 3. Kapital

I. Alminnelige regler

§ 14. Grunnkapital

Stiftelser skal ved opprettelsen ha en grunnkapital på minst 100.000 kroner. Stiftelsestilsynet kan gjøre unntak fra første punktum.

Hvis grunnkapitalen ikke fyller vilkåret i første ledd, er det ikke opprettet noen stiftelse. Er den som hadde til hensikt å opprette stiftelsen død, skal Stiftelsestilsynet treffe vedtak om hvem som skal overta de formuesverdier som skulle inngå som grunnkapital i stiftelsen. § 49 annet punktum gjelder tilsvarende. Vedtaket skal ta hensyn til hva som best er i samsvar med det formålet stiftelsen var ment å skulle ha, og forhold som det ellers må antas at oppretteren la vesentlig vekt på. Hvis det ut fra de hensyn som er nevnt i fjerde punktum, ikke er mulig å finne frem til en passende mottaker av formuesverdiene, skal de overføres til oppretterens arvinger, hvis ikke det er mer rimelig at de går til et almennyttig formål. Reises det sak for domstolene om vedtak etter denne bestemmelsen, kan retten prøve alle sider av saken.

§ 15. Grunnkapital i andre eiendeler enn penger

Eiendeler som ikke kan balanseføres etter regnskapsloven, kan ikke brukes som grunnkapital. En plikt til å utføre et arbeid eller en tjeneste for stiftelsen kan ikke i noe tilfelle brukes som grunnkapital.

Eiendeler som skal brukes som grunnkapital, kan ikke settes til høyere verdi enn den virkelige verdi på dagen for åpningsbalansen.

§ 16. Forhøyelse av grunnkapitalen

Beslutning om å forhøye grunnkapitalen treffes av styret. Styret kan ikke treffe slik beslutning dersom forhøyelsen vil være i strid med stiftelsens formål, vedtektene eller oppretterens forutsetninger for øvrig.

Grunnkapitalen kan forhøyes ved at:

a. annen egenkapital overføres til grunnkapitalen,
b. eiendeler som stiftelsen blir tilført etter opprettelsen ved testament, gave eller annen ensidig disposisjon, legges til grunnkapitalen. Dette gjelder likevel ikke hvis noe annet er bestemt eller klart forutsatt av den som har overført eiendelene.

Kapitalforhøyelsen skal meldes til Stiftelsesregisteret, og i tilfelle til Foretaksregisteret, innen seks uker etter at beslutningen ble truffet. Med melding om kapitalforhøyelse etter annet ledd bokstav b skal det som vedlegg følge erklæringer som nevnt i § 12 første ledd bokstav c og d, jf § 8 tredje ledd annet punktum. Er kapitalforhøyelsen ikke meldt innen fristen, faller den bort.

§ 17. Nedsetting av grunnkapitalen

Beslutning om å nedsette grunnkapitalen treffes av styret. Styret kan ikke treffe slik beslutning dersom det følger av vedtektene eller på annen måte er bestemt eller klart forutsatt av oppretteren at den opprinnelige grunnkapitalen ikke skal kunne brukes til utdelinger.

Beslutningen skal angi det beløpet grunnkapitalen skal nedsettes med, og fastsette om beløpet skal anvendes til

a. dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte, eller
b. overføring til annen egenkapital.

Beslutning om å nedsette grunnkapitalen skal meldes til Stiftelsestilsynet, og i tilfelle til Foretaksregisteret, innen seks uker etter at beslutningen ble truffet. Er nedsettingen ikke meldt innen fristen, faller den bort.

Skal hele nedsettingsbeløpet brukes til dekning av tap etter annet ledd bokstav a, trer kapitalnedsettingen i kraft når meldingen etter tredje ledd er registrert. Skal nedsettingsbeløpet helt eller delvis brukes i samsvar med annet ledd bokstav b, skal kreditorene varsles før kapitalnedsettingen kan tre i kraft. Aksjeloven § 12-6 gjelder tilsvarende.

§ 18. Forvaltning av stiftelsens kapital

Stiftelsens kapital skal forvaltes på en forsvarlig måte, slik at det til enhver tid tas tilstrekkelig hensyn til sikkerheten og mulighetene for å oppnå en tilfredsstillende avkastning for å ivareta stiftelsens formål.

§ 19. Utdeling

Utdeling av stiftelsens midler vedtas av styret. Utdelingene skal være i samsvar med stiftelsens formål.

Det kan ikke foretas utdelinger til oppretteren, til oppretterens nærstående etter § 5 bokstav a, eller til selskap der noen av disse hver for seg eller til sammen har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 4 tredje ledd. Hvis det foreligger særlige grunner, kan Stiftelsestilsynet gjøre unntak fra første punktum.

Er det skjedd utdelinger fra stiftelsen i strid med reglene i første eller annet ledd eller andre bestemmelser i loven, skal mottakeren tilbakeføre det som er mottatt. Aksjeloven § 3-7 første ledd annet punktum og annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 20. Lån og sikkerhet

Oppretteren, oppretterens nærstående, styremedlem, observatør, person med verv i organ som nevnt i § 36 og daglig leder kan ikke ha lån i stiftelsen. Det samme gjelder sikkerhetsstillelse til fordel for disse personene.

Første ledd er ikke til hinder for at stiftelsen yter lån eller stiller sikkerhet til fordel for en ansatt når

a. den ansatte er valgt som de ansattes representant eller observatør i styret etter reglene i §§ 41 og 42, og
b. skyldneren er ansatt i hovedstilling i stiftelsen, og
c. lånet eller sikkerhetsstillelsen ytes i samsvar med det som er vanlig ved finansiell bistand til ansatte.

Har stiftelsen gitt lån eller stilt sikkerhet i strid med første og annet ledd, gjelder aksjeloven § 8-11 tilsvarende.

§ 21. Separasjonsplikt

Eiendelene til en stiftelse skal holdes atskilt fra andre eiendeler.

Dette gjelder ikke for

a. eiendeler som etter vedtektene eller styrets beslutning forvaltes av statsforvalteren etter vergemålsloven § 97, og
b. eiendeler som Stiftelsestilsynet har bestemt at kan forvaltes

sammen med eiendeler fra andre stiftelser (fellesforvaltning).

Er eiendeler fra flere stiftelser lagt under felles forvaltning av en stiftelse, kan Stiftelsestilsynet beslutte at den stiftelsen som utfører den felles forvaltningen, skal være stiftelsenes styre.

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 130, 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

II. Særregler for næringsdrivende stiftelser som nevnt i § 4 annet ledd bokstav a og b

§ 22. Særlige krav til grunnkapitalen

Næringsdrivende stiftelser som nevnt i § 4 annet ledd bokstav a og b, skal ha en grunnkapital på minst 200 000 kroner. I slike næringsdrivende stiftelser er grunnkapitalen bundet, jf. § 24.

§ 23. Krav til egenkapitalen ved overgang fra alminnelig stiftelse

En alminnelig stiftelse som går over til å bli en næringsdrivende stiftelse som nevnt i § 4 annet ledd bokstav a og b, skal ha en egenkapital som minst svarer til den fastsatte grunnkapitalen. Med meldingen til Foretaksregisteret (jf. § 13) skal det som vedlegg følge en erklæring fra revisor om at stiftelsen har en egenkapital som oppfyller kravet i første punktum.

§ 24. Bundet egenkapital

I næringsdrivende stiftelser som nevnt i § 4 annet ledd bokstavene a og b, kan det bare foretas utdelinger i den utstrekning stiftelsens egenkapital etter den senest fastsatte balansen overstiger grunnkapitalens størrelse, slik denne er fastsatt i vedtektene. I vedtektene kan det fastsettes at også annen kapital skal være bundet på den måten som er angitt i første punktum.

§ 25. Tap av stiftelsens egenkapital

Hvis det må antas at egenkapitalen i en stiftelse som nevnt i § 4 annet ledd bokstav a og b er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i stiftelsen, skal styret straks behandle saken og varsle Stiftelsestilsynet. Styret skal deretter innen rimelig tid gi en redegjørelse til Stiftelsestilsynet om behovet for tiltak og om hvilke tiltak som i tilfelle vil bli iverksatt. Stiftelsestilsynet kan pålegge stiftelsen å gi nærmere underretning om gjennomføringen av tiltakene. Første til tredje punktum gjelder tilsvarende hvis det må antas at stiftelsens egenkapital er blitt mindre enn en tredel av grunnkapitalen.

Kapittel 4. Stiftelsers organisasjon

I. Styret

§ 26. Styret

Enhver stiftelse skal ha et styre. I stiftelser som har en grunnkapital på tre millioner kroner eller mer, skal styret ha minst tre medlemmer.

Styret skal ha en leder. Styrelederen velges av styret, hvis ikke noe annet er bestemt i vedtektene.

§ 27. Krav til styrets sammensetning

Juridiske personer kan ikke være styremedlemmer, jf. likevel § 21 annet ledd annet punktum. Det samme gjelder mindreårige, personer som er fratatt rettslig handleevne, og personer det har inntrådt slik hindring for som nevnt i konkursloven § 142.

Minst halvdelen av styrets medlemmer skal være

a. bosatt her i riket;
b. statsborgere i stater som er part i EØS-avtalen eller statsborgere i Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland, når de er bosatt i en slik stat.[1]

Følgende personer kan ikke hver for seg eller sammen være de eneste medlemmer av styret:

a. den som har avgitt en formuesverdi som inngår som grunnkapital i stiftelsen,
b. nærstående av den som har avgitt en formuesverdi som inngår som grunnkapital i stiftelsen,
c. person som har tillitsverv i, eller står i et ansettelses- eller underordningsforhold til den som har avgitt en formuesverdi som inngår som grunnkapital i stiftelsen,
d. hvis den som har avgitt en formuesverdi som inngår som grunnkapital i stiftelsen, er en juridisk person, person som har slik innflytelse som nevnt i § 4 tredje ledd over den juridiske personen, og hans eller hennes nærstående.

Har styret bare to styremedlemmer, kan person som nevnt i tredje ledd, heller ikke være styrets leder.

Stiftelsestilsynet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra bestemmelsene i annet, tredje og fjerde ledd.

Lovens regler om styremedlemmer gjelder så langt de passer, også for varamedlemmer og observatører.

Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 des 2021 iflg. meddelelse 1 des 2021 nr. 3309, jf. res. 23. juni 2021 nr. 2064).

1 Jf. EØS-avtalen art. 31 og 34.

§ 27 a. Krav til kjønnssammensetning i styret

(1) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder for næringsdrivende stiftelser, stiftelser som etter vedtektene har utdeling til formål og stiftelser der staten, en fylkeskommune eller kommune skal oppnevne ett eller flere styremedlemmer.

(2) Har styret tre eller flere medlemmer, skal kjønnssammensetningen i styret oppfylle følgende krav:

1. Har styret tre eller fire medlemmer, kan maksimalt to styremedlemmer ha samme kjønn.
2. Har styret fem eller seks medlemmer, kan maksimalt tre styremedlemmer ha samme kjønn.
3. Har styret syv medlemmer, kan maksimalt fire styremedlemmer ha samme kjønn.
4. Har styret åtte medlemmer, kan maksimalt fem styremedlemmer ha samme kjønn.
5. Har styret ni eller flere medlemmer, kan maksimalt 60 prosent av styremedlemmene ha samme kjønn.

(3) Annet ledd gjelder tilsvarende for varamedlemmer.
(4) For styremedlemmer som de ansatte etter lov skal velge, gjelder kravene til kjønnssammensetning i § 27 b.
Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 120, endret ved lover 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905), 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 27 b. Krav til kjønnssammensetning for styremedlemmer valgt av og blant de ansatte

(1) Denne paragrafen gjelder for næringsdrivende stiftelser, stiftelser som etter vedtektene har utdeling til formål og stiftelser der staten, en fylkeskommune eller kommune skal oppnevne ett eller flere styremedlemmer.
(2) Dersom det etter lov skal velges styremedlemmer blant de ansatte, kan ikke alle disse styremedlemmene ha samme kjønn. Det samme gjelder for varamedlemmer. Første og annet punktum gjelder ikke dersom mer enn 80 prosent av samlet antall ansatte i stiftelsen på tidspunktet valget skjer, har samme kjønn.
(3) For stiftelser med flere enn 200 ansatte, skal kjønnssammensetningen blant styremedlemmer som etter lov velges av og blant de ansatte, oppfylle kravene i § 27 a annet og tredje ledd, likevel slik at dersom det skal velges to styremedlemmer av og blant de ansatte, kan ikke disse ha styremedlemmene ha samme kjønn.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 27 c. Krav til registrering av opplysninger om kjønnssammensetning i styret

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 105 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1094).

§ 28. Styremedlemmers tjenestetid

Styremedlemmer tjenestegjør i fire år, hvis ikke noe annet er fastsatt i stiftelsens vedtekter. Et styremedlem skal bli stående i vervet inntil et nytt medlem er valgt, selv om tjenestetiden er utløpt.

Hvis det foreligger særlig grunn, har et styremedlem rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Styret og den som har valgt styremedlemmet, skal gis rimelig forhåndsvarsel.

Opphører vervet for et styremedlem før utløpet av tjenestetiden, og det ikke

finnes varamedlem, skal de øvrige styremedlemmene sørge for at det blir valgt et nytt styremedlem for resten av hans eller hennes tjenestetid. Valget skal skje etter de regler som ellers gjelder for valg av styremedlemmer.

§ 29. Stiftelsestilsynets myndighet til å oppnevne og avsette styremedlem

Stiftelsestilsynet kan oppnevne styremedlem for en stiftelse når den er uten kompetent styre etter loven eller vedtektene.

Stiftelsestilsynet kan avsette styremedlem som vesentlig tilsidesetter sine plikter ved utøvelse av vervet, som klart viser seg uegnet, eller som ikke fyller lovens krav til å være styremedlem, jf. § 27. Blir vedtaket bragt inn for domstolene, kan de prøve alle sider av saken.

§ 30. Styrets myndighet og ansvar

Styret er stiftelsens øverste organ.

Forvaltningen av stiftelsen hører under styret.

Styret skal sørge for at stiftelsens formål ivaretas, og at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene. Styret skal påse at regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

§ 31. Styrets saksbehandling

Styrets leder skal sørge for behandling av aktuelle saker som hører inn under styret. Styremedlemmene og daglig leder kan kreve at styret behandler bestemte saker. Styremøter og annen styrebehandling varsles på hensiktsmessig måte og med nødvendig frist.

Styret skal behandle saker i fysisk eller elektronisk møte, med mindre styrets leder finner at saken kan forelegges skriftlig eller behandles på annen måte. Behandlingsmåten skal være betryggende.

Styrets leder skal sørge for at styremedlemmene så vidt mulig kan delta i en samlet behandling av de saker som blir behandlet. Hvert styremedlem og daglig leder kan kreve at saken blir behandlet i møte. Dersom en sak skal behandles i møte, bestemmer styrets leder møteformen. Mer enn halvdelen av styrets medlemmer kan likevel kreve at møtet blir holdt som fysisk eller elektronisk møte.

Styrebehandlingen ledes av styrelederen. Deltar verken styrelederen eller varalederen, velger styret en leder for styrebehandlingen. Daglig leder har rett og plikt til å delta i styrets behandling av saker og til å uttale seg, hvis ikke noe

annet er bestemt av styret i den enkelte sak.

Det skal føres protokoll over styrebehandlingen. Protokollen skal minst angi tid og sted, deltakerne, behandlingsmåten og styrets beslutninger. Styremedlem eller daglig leder som ikke er enig i styrets beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen. Protokollen skal signeres av alle de medlemmer som har deltatt i styrebehandlingen.

Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 32. Vedtaksførhet

Styret kan treffe beslutning når mer enn halvdelen av styremedlemmene er til stede eller deltar i styrebehandlingen, hvis ikke vedtektene stiller strengere krav. Styret kan likevel ikke treffe beslutning uten at alle medlemmene av styret så vidt mulig er gitt anledning til å delta i behandling av saken. Har et styremedlem forfall og det finnes varamedlem for ham eller henne, skal varamedlemmet innkalles.

§ 33. Flertallskrav

En beslutning av styret krever at flertallet av de styremedlemmer som deltar i behandlingen av en sak, har stemt for. Ved stemmelikhet gjelder det som møtelederen har stemt for.

Ved valg eller ansettelser anses den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmetallet likt ved valg av styreleder eller møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfeller av stemmelikhet gjelder det møtelederen har stemt for.

I vedtektene kan det fastsettes strengere stemmeregler enn det som følger av denne paragrafen og gis avvikende regler om følgen av stemmelikhet.

II. Daglig leder

§ 34. Daglig leder

Hvis ikke noe annet er fastsatt i vedtektene, kan styret ansette en daglig leder. Næringsdrivende stiftelser som nevnt i § 4 annet ledd bokstavene a og b, som har en grunnkapital på tre millioner kroner eller mer, skal ha en daglig leder. I

slike stiftelser kan daglig leder ikke velges til styreleder.

§ 27 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende for daglig leder.

§ 35. Daglig leders myndighet og ansvar

Daglig leder står for den daglige ledelse av stiftelsens virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt. Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter stiftelsens forhold er av uvanlig art eller stor betydning.

Daglig leder skal sørge for at stiftelsens regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.

III. Andre organer

§ 36. Vedtektsbestemmelser om at stiftelsen skal ha andre organer enn styre og daglig leder

I vedtektene kan det bestemmes at stiftelsen skal ha andre organer enn styre og daglig leder.

Vedtektene kan fastsette at slike organer skal ha myndighet til:

a. å velge styremedlemmer og til å avsette styremedlemmer når vilkårene i § 29 annet ledd er til stede. Dette gjelder likevel ikke styremedlem som skal velges eller er valgt av de ansatte;
b. å fastsette styremedlemmenes godtgjørelse;
c. å føre tilsyn med stiftelsens virksomhet;
d. å avgi uttalelse om årsregnskapet og årsberetningen;
e. å beslutte gransking;
f. å velge stiftelsens revisor;
g. å beslutte omdanning av stiftelsen etter forslag fra styret;
h. å avgi uttalelse til styret eller annet organ i stiftelsen.

Vedtektene kan også fastsette at stiftelsen skal ha et saksforberedende, rådgivende eller besluttende organ som fullt ut er underlagt styrets omgjørings- og instruksjonsmyndighet.

Annen myndighet enn det som følger av annet ledd, kan ikke legges til slike organer.

Reglene i § 37 om inhabilitet og § 40 om godtgjørelse gjelder tilsvarende for medlem av organ som nevnt i paragrafen her.

Vedtektene kan fastsette nærmere regler om saksbehandlingen. Dersom ikke annet følger av vedtektene, gjelder reglene om saksbehandling i styret så langt de passer.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

IV. Inhabilitet, representasjon utad, mv.

§ 37. Inhabilitet

Et styremedlem eller en daglig leder må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for ham eller henne selv eller for hans eller hennes nærstående, at vedkommende må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

Et styremedlem eller en daglig leder kan heller ikke delta i saksbehandlingen eller avgjørelsen når han eller hun har stilling eller tillitsverv i en privat eller offentlig institusjon, organisasjon eller et foretak som har økonomisk eller annen fremtredende særinteresse i saken, eller når han eller hun i slik egenskap tidligere har deltatt i behandlingen av saken. Første punktum er likevel ikke til hinder for at et styremedlem eller en daglig leder som har offentlig stilling eller verv, deltar i saksbehandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som i det vesentlige gjelder bruken av midler som stiftelsen har fått stilt til rådighet fra det offentlige.

§ 38. Representasjon utad

Styret representerer stiftelsen utad.

Styret kan gi styremedlemmer eller daglig leder rett til å representere stiftelsen utad, alene eller i fellesskap, hvis ikke det er fastsatt i vedtektene at styret ikke skal kunne tildele slik fullmakt. Styret kan når som helst kalle tilbake fullmakt etter første punktum.

Daglig leder representerer stiftelsen utad i saker som inngår i den daglige ledelse.

§ 39. Overskridelse av representasjonsrett

Har noen som representerer stiftelsen utad etter § 38, ved disposisjon på vegne av stiftelsen gått ut over sin myndighet, er disposisjonen ikke bindende for

stiftelsen hvis stiftelsen godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at myndigheten ble overskredet og det ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

§ 40. Godtgjørelse

Godtgjørelse til styremedlem, daglig leder eller annen ledende ansatt i en stiftelse skal stå i rimelig forhold til det arbeid og ansvar som følger med vervet eller stillingen. Stiftelsestilsynet kan sette ned godtgjørelse som er urimelig høy.

Godtgjørelse som er avtalt eller fastsatt i strid med første ledd, er ugyldig. Er godtgjørelsen ytet, skal den tilbakeføres stiftelsen.

V. Ansattes representasjon i næringsdrivende stiftelser

§ 41. Ansattes representasjonsrett i styret

I næringsdrivende stiftelser som nevnt i § 4 annet ledd bokstavene a og b, gjelder aksjeloven § 6-4 første og annet ledd om ansattes rett til styrerepresentasjon tilsvarende for så vidt gjelder næringsvirksomhet.

I næringsdrivende stiftelser som nevnt i § 4 annet ledd bokstavene a og b, som har flere enn 200 ansatte, skal de ansatte velge det antall styremedlemmer, observatører og varamedlemmer som følger av aksjeloven § 6-4 tredje ledd for så vidt gjelder næringsvirksomhet.

Bestemmelsen i § 28 om tjenestetidens lengde gjelder ikke for styremedlem og observatør som er valgt etter reglene i første og annet ledd.

Kongen kan i forskrift eller i enkeltsaker avgjøre hvilke ansatte som er knyttet til næringsvirksomheten, og hvilke saker som gjelder denne. Aksjeloven § 6-4 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 42. Ansattes representasjonsrett i konserner og grupper av foretak

For næringsdrivende stiftelser som nevnt i § 4 annet ledd bokstav c, gjelder aksjeloven § 6-5 tilsvarende for så vidt gjelder næringsvirksomhet. Kongen kan i forskrift eller i enkelttilfeller avgjøre hvilke ansatte som er knyttet til næringsvirksomheten og hvilke saker som gjelder denne.

Kapittel 5. Revisor

§ 43. Valg av revisor mv.

Revisor velges av den eller de personer eller organer som etter vedtektene velger eller oppnevner styrets medlemmer, hvis ikke det er fastsatt noe annet i vedtektene.

Stiftelsestilsynet kan frata en revisor oppdraget hvis han eller hun ikke gjennomfører sine plikter etter loven, og den som har myndighet til å velge revisor etter første ledd, unnlater å gjøre dette. Stiftelsestilsynet kan også oppnevne revisor, dersom den som har myndighet til å velge revisor etter første ledd, unnlater å velge revisor, eller velger en revisor som ikke fyller vilkårene for å være revisor for stiftelsen. Stiftelsestilsynets oppnevning gjelder for tiden inntil en annen revisor er valgt på foreskreven måte.

Dersom en eller flere kommuner eller fylkeskommuner har rett til å velge eller oppnevne et flertall i styret, kan kommune- og fylkesrevisjonen velges som stiftelsens revisor. Det samme gjelder hvor stiftelsens virksomhet i vesentlig grad er basert på tilskudd eller bevilgning fra kommune eller fylkeskommune som nevnt. For øvrig gjelder reglene i denne paragraf.

Endret ved lov 7 mai 2004 nr. 21 (ikr. 1 jan 2005).

§ 44. Revisors plikter

Stiftelsestilsynet kan kreve at revisor gjør nærmere rede for bestemte angitte forhold i stiftelsen. Kopi av revisors skriftlige dokumentasjon med påpekninger som nevnt i revisorloven § 9-5 skal fortløpende sendes til Stiftelsestilsynet.

I revisjonsberetningen skal revisor uttale seg om stiftelsen er forvaltet og om utdelinger er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Dersom styremedlemmer eller ansatte i stiftelsen, oppretter, eller nærstående til noen av disse, har mottatt lån eller annen ytelse fra stiftelsen, skal revisor attestere at ytelsen er i samsvar med lov, forskrifter og stiftelsens formål.

Endret ved lover 15 des 2006 nr. 88 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1432), 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255).

§ 44 a. Møte med revisor

Styret skal hvert år ha et møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede. Aksjeloven § 7-5 a gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

Kapittel 6. Omdanning

§ 45. Omdanning

Med omdanning menes i loven her endring eller opphevelse av den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, eller av stiftelsens vedtekter.

I tillegg til endring eller opphevelse av enkeltbestemmelser i den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, eller i stiftelsens vedtekter, kan omdanning blant annet gå ut på:

a. at stiftelsen oppheves og avvikles,
b. at stiftelsen slås sammen med én eller flere andre stiftelser med i det vesentlige likeartet formål,
c. at stiftelsen deles i flere stiftelser,
d. at båndlagt eiendom som tilhører stiftelsen, frigis,
e. at det gjøres unntak fra vedtektene i enkelttilfelle.

Reglene om omdanning i dette kapitlet gjelder ikke for

a. forhøyelse og nedsetting av grunnkapital,
b. vedtektsendring som er nødvendig for å bringe vedtektene i samsvar med de krav som gjelder for næringsdrivende stiftelser,
c. vedtektsendring som er nødvendig for å bringe vedtektene i samsvar med § 10 tredje ledd om navn til alminnelige stiftelser.

Vedtektsendringer som nevnt i dette ledd kan vedtas av styret.

Reglene i dette kapitlet kan ikke fravikes i den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, i vedtektene eller av den som er tillagt omdanningsmyndighet.
Endret ved lov 12 april 2024 nr. 17 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 12 april 2024 nr. 602).

§ 46. Vilkår for omdanning

Omdanning kan foretas når en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige

disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen

a. ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,
b. er åpenbart unyttig,
c. er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller
d. er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig.

Dersom bestemmelsen ikke gjelder formålet med stiftelsen, og det ellers må antas at det ved opprettelsen ikke er lagt vesentlig vekt på den, kan omdanning skje når bestemmelsen viser seg å være uheldig eller uhensiktsmessig.

§ 47. Innholdet av omdanningsvedtaket

Når omdanningen gjelder stiftelsens formål eller en annen bestemmelse som det må antas at det ble lagt vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen, skal omdanningen så langt som mulig tilpasses det opprinnelige formålet eller det siktemålet som det må antas at lå til grunn for bestemmelsen.

Innebærer omdanningen at stiftelsen oppheves etter § 52, skal kapitalen som er igjen etter at kreditorenes krav er dekket etter den nevnte bestemmelsen, brukes på en måte som samsvarer med stiftelsens formål eller et beslektet formål. Hvis dette ikke er mulig, skal kapitalen i stedet gå til et allmennyttig formål.

§ 48. Hvem som kan foreta omdanning

Stiftelsestilsynet kan omdanne stiftelser etter reglene i dette kapitlet.

I vedtektene kan andre enn Stiftelsestilsynet gis myndighet til å omdanne stiftelsen. Oppretteren av en stiftelse kan likevel ikke gis slik myndighet. Vedtak om å omdanne en stiftelse som er truffet etter vedtektsbestemmelse som nevnt i første punktum, er ikke gyldig før det er godkjent av Stiftelsestilsynet etter § 51.

Stiftelsestilsynet kan ved enkeltvedtak eller i forskrift fastsette hvem som skal anses som oppretter etter annet ledd annet punktum, når stiftelsen er opprettet av en offentlig myndighet.

§ 49. Saksbehandling ved omdanning

Før Stiftelsestilsynet eller den som i tilfelle er gitt omdanningsmyndighet etter vedtektene, treffer vedtak om omdanning, skal det innhentes uttalelse fra oppretteren, hvis ikke det er oppretteren selv som har søkt om omdanning. Hvis oppretteren er død, skal det om mulig innhentes uttalelse fra slektninger og andre som har stått ham eller henne nær, og fra organisasjoner, offentlige myndigheter og andre som berøres av omdanningen. Det skal også innhentes uttalelse fra styret, hvis ikke det er styret selv som skal treffe vedtaket, eller det er styret som har søkt om omdanning.

§ 50. Stiftelsestilsynets omdanningsmyndighet

Stiftelsestilsynet kan bare foreta omdanning etter søknad fra oppretteren eller styret. Stiftelsestilsynet kan likevel foreta omdanning av eget tiltak, hvis det åpenbart foreligger forhold som nevnt i § 46 første ledd, og oppretteren eller stiftelsens styre ikke selv søker om omdanning.

§ 51. Stiftelsestilsynets prøving av omdanningsvedtak

Når Stiftelsestilsynet har fått melding om omdanningsvedtak, jf. § 48 annet ledd tredje punktum, skal det prøve om vedtaket er i samsvar med denne lov og stiftelsens vedtekter før vedtaket registreres i Stiftelsesregistret. Dersom Stiftelsestilsynet finner at omdanningsvedtaket ikke er i samsvar med denne lov eller vedtektene, skal vedtaket nektes registrert.

§ 52. Opphevelse av stiftelser

Når det er truffet vedtak om å oppheve en stiftelse, og vedtaket i tilfelle er godkjent etter § 51, skal Stiftelsestilsynet velge et avviklingsstyre for stiftelsen, som trer i stedet for styret og i tilfelle daglig leder.

Stiftelsestilsynet skal kunngjøre vedtaket om å oppheve stiftelsen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. I kunngjøringen skal stiftelsens kreditorer varsles om at de må melde sine krav til avviklingsstyrets leder innen seks uker fra kunngjøringen. Navn og adresse til avviklingsstyrets leder skal fremgå av kunngjøringen. Alle kreditorer med kjent adresse skal så vidt mulig ha særskilt varsel.

Avviklingsstyret skal lage en fortegnelse over stiftelsens eiendeler, rettigheter og forpliktelser og gjøre opp en balanse med henblikk på avvikling av

stiftelsen. Fortegnelsen og balansen skal i revidert stand sendes Stiftelsestilsynet.

Stiftelsens eiendeler skal omgjøres i penger så langt det er nødvendig for å dekke dens forpliktelser. Avviklingsstyret skal sørge for at forpliktelsene blir dekket i den utstrekning ikke kreditor frafaller sitt krav eller samtykker i å ta en annen som debitor i stedet. Kan en kreditor ikke finnes, eller nekter han eller hun å motta sitt tilgodehavende, skal beløpet deponeres i Norges Bank etter reglene i lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve. Det som er igjen av eiendeler etter at kreditorene er dekket etter annet og tredje punktum, skal utdeles til formål som nevnt i § 47 annet ledd, men ved utdelingen skal det tas forbehold om at eiendelen eller beløpet kan kreves tilbake i den utstrekning dette er nødvendig for å dekke kreditorer som ikke er dekket etter annet og tredje punktum.

Etter avsluttet utbetaling fremlegges revidert oppgjør for Stiftelsestilsynet, som skal godkjenne oppgjøret og registrere at stiftelsen er opphevet. Overfor kreditor som ikke har fått dekning etter fjerde ledd, hefter avviklingsstyrets medlemmer solidarisk uten begrensning, hvis det ikke godtgjøres at de har opptrådt med tilbørlig aktsomhet. Krav mot den som har mottatt eiendeler etter fjerde ledd siste punktum, og krav mot avviklingsstyrets medlemmer foreldes tre år etter at det ble registrert at stiftelsen var opphevet.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 15 juni 2007 nr. 36, 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 53. Sammenslåing av to eller flere stiftelser

Et vedtak om omdanning kan gå ut på at to eller flere stiftelser slås sammen til en ny stiftelse, eller at en eller flere stiftelser overdrar sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet til en annen stiftelse (sammenslåing).

Stiftelsestilsynet kan kreve at styrene i hver av de stiftelser som skal slås sammen, skal utarbeide en skriftlig rapport om sammenslåingen og hva den vil bety for stiftelsen. Rapporten skal redegjøre for den betydning sammenslåingen kan få for stiftelsens kreditorer og de ansatte i stiftelsen. Stiftelsestilsynet kan også kreve fremlagt siste årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning for stiftelsene. Det kan dessuten kreves at det utarbeides mellombalanser for stiftelsene, som skal være utarbeidet og revidert etter reglene for årsregnskap. Har stiftelsen ansatte, skal de ansatte gis mulighet til å uttale seg om sammenslåingen, og skriftlige uttalelser fra de ansatte eller representanter for de ansatte skal sendes Stiftelsestilsynet.

Når Stiftelsestilsynet skal prøve et vedtak om sammenslåing etter § 51, eller det selv skal treffe vedtak om sammenslåing, skal det prøve om vedtaket i

tilstrekkelig grad ivaretar hensynet til de stiftelser som deltar i sammenslåingen, stiftelsenes kreditorer, de ansatte og andre som berøres av sammenslåingen.

Når sammenslåingen er vedtatt, og vedtaket i tilfelle er godkjent av Stiftelsestilsynet, skal Stiftelsestilsynet kunngjøre vedtaket i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og varsle stiftelsenes kreditorer om at de må melde fra til stiftelsen innen seks uker fra kunngjøringen, dersom de vil gjøre innsigelse mot sammenslåingen.

Gjør en kreditor med uomtvistet og forfalt fordring innsigelse før fristens utløp, kan sammenslåingen ikke gjennomføres før fordringen er betalt. En kreditor med omtvistet eller ikke forfalt fordring kan kreve at betryggende sikkerhet blir stilt, dersom fordringen ikke fra før er betryggende sikret. Aksjeloven § 13-15 annet ledd annet punktum, og tredje og fjerde ledd, jf. § 18-3, gjelder tilsvarende.

Når fristen for innsigelser er gått ut uten at det er kommet innsigelser fra kreditorene, eller når krav fra kreditorene er behandlet i samsvar med femte ledd, skal det avgis en bevitnelse til Stiftelsestilsynet for hver av stiftelsene om at forholdet til kreditorene ikke er til hinder for gjennomføring av sammenslutningen. Bevitnelsen skal være underskrevet av styret og revisor. Stiftelsestilsynet skal deretter registrere sammenslåingen i Stiftelsesregisteret. Sammenslåingen trer i kraft fra registreringstidspunktet.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638), 13 mars 2015 nr. 12 (ikr. 1 apr 2015 iflg. res. 13 mars 2015 nr. 226).

§ 54. Deling av stiftelser

Et vedtak om omdanning kan gå ut på at en stiftelse skal deles i to eller flere stiftelser.

For gjennomføringen av delingen gjelder § 53 tilsvarende, jf. likevel tredje ledd i paragrafen her.

Vedtaket om deling skal angi hvordan stiftelsens eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal fordeles mellom de stiftelser som deltar i delingen. Aksjeloven § 14-11 gjelder tilsvarende.

§ 55. Omdanning av annet enn stiftelser

Reglene i dette kapitlet gjelder tilsvarende for:

a. formuesverdier som ved avtale, testament, gavebrev eller annen privatrettslig disposisjon er overført til en bestående stiftelse eller en annen form for rettssubjekt (enkeltperson, forening, selskap, offentlig

institusjon mv.), med bestemmelse om hvordan formuesverdien skal brukes. Dette gjelder likevel ikke rettigheter som omfattes av servituttloven;

b. formuesverdier som er samlet inn til et bestemt formål;
c. formuesverdier som tilhører en forening, når det følger av foreningsrettslige regler at foreningen ikke har fri rådighet over midlene.

Reglene i dette kapittel gjelder tilsvarende for offentlige fond (fond som offentlig organ har avsatt til bestemt formål ved bevilgning eller avgiftspålegg) i den utstrekning vedkommende myndighet bestemmer.

Søknad om omdanning etter første og annet ledd kan settes frem av den som forpliktelsen hviler på, eller den som ellers råder over de midler saken gjelder.

Kapittel 6 A. Opphevelse av boligstiftelser som er opprettet av kommuner

Kapittelet tilføyd ved lov 16 des 2022 nr. 93 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2247).

§ 55 a. Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder for stiftelser som

a. har til formål å skaffe boliger til personer som ikke kan ivareta sine interesser på boligmarkedet, og derfor trenger bistand til å skaffe eller beholde egnet bolig, og
b. er opprettet av én eller flere kommuner.

Ved opphevelse av boligstiftelser etter reglene i dette kapitlet gjelder ikke kapittel 6.
Tilføyd ved lov 16 des 2022 nr. 93 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2247).

§ 55 b. Vedtak om opphevelse. Melding til Stiftelsesregisteret

En kommune som har opprettet en stiftelse som nevnt i § 55 a, kan innen 31. desember 2028 treffe vedtak om at stiftelsen skal oppheves med de virkninger som følger av § 55 e. Dersom stiftelsen er opprettet av flere kommuner, må vedtaket treffes av samtlige av disse kommunene. Hvis oppretterkommunen har opphørt å eksistere, er det kommunen eller kommunene hvis areal dekker

oppretterkommunen, som kan treffe vedtak om opphevelse.

Vedtak om opphevelse skal meldes til Stiftelsesregisteret uten ugrunnet opphold. Vedlagt meldingen skal følge rapport, vedlegg til rapporten og uttalelser fra styret og ansatte i stiftelsen, jf. § 55 c. Kommunen skal sørge for at alle stiftelsens kreditorer med kjent adresse så vidt mulig varsles om opphevelsen.

Tilføyd ved lov 16 des 2022 nr. 93 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2247).

§ 55 c. Rapport om opphevelsen

Før kommunen treffer vedtak etter § 55 b, skal kommunen utarbeide en rapport om opphevelsen. Rapporten skal minst angi

a. hvordan kommunen planlegger å bruke eiendelene i stiftelsen
b. konsekvenser for stiftelsens kreditorer
c. konsekvenser for ansatte i stiftelsen
d. hvordan stiftelsens eiendeler, rettigheter og forpliktelser skal overføres til kommunen
e. plan for gjennomføring av opphevelsen
f. fordeling av stiftelsens eiendeler, rettigheter og forpliktelser dersom stiftelsen er opprettet av to eller flere kommuner, eller dersom oppretterkommunen har opphørt å eksistere.

Som vedlegg til rapporten skal følge stiftelsens vedtekter, siste årsregnskap og eventuell årsberetning og revisjonsberetning for stiftelsen. Det samme gjelder mellombalanse for stiftelsen, dersom rapporten utarbeides mer enn seks måneder etter balansedagen for det senest fastsatte årsregnskapet.

Kommunen skal forelegge rapporten med vedlegg for styret og eventuelle ansatte i stiftelsen for uttalelse. Fristen for uttalelse etter første punktum skal være minst fire uker.

En uttalelse fra styret i stiftelsen skal inngå i saksdokumentene ved den videre behandlingen i kommunen. Det samme gjelder uttalelser fra de ansatte eller representanter for de ansatte.

Tilføyd ved lov 16 des 2022 nr. 93 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2247).

§ 55 d. Stiftelsestilsynets kontroll av melding om opphevelse

Når Stiftelsestilsynet har fått melding om vedtak om opphevelse etter § 55 b

annet ledd første punktum, skal det prøve om vedtaket er i samsvar med §§ 55 a til 55 c før vedtaket registreres i Stiftelsesregisteret. Dersom Stiftelsestilsynet finner at vedtaket ikke er i samsvar med de nevnte bestemmelsene, skal vedtaket nektes registrert.
Tilføyd ved lov 16 des 2022 nr. 93 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2247).

§ 55 e. Ikrafttredelse av opphevelsen

Når vedtaket om opphevelse er registrert i Stiftelsesregisteret, inntrer følgende virkninger:

a. stiftelsen er opphevet
b. stiftelsens eiendeler, rettigheter og forpliktelser er overført til kommunen
c. andre virkninger som er bestemt i rapporten etter § 55 c.

Tilføyd ved lov 16 des 2022 nr. 93 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2247).

Kapittel 7. Erstatningsansvar og straffansvar. Gransking

§ 56. Erstatningsansvar

Stiftelsen kan kreve at styremedlem, person med verv i organ som nevnt i § 36, daglig leder, revisor og gransker erstatter tap som de forsettlig eller uaktsomt har voldt stiftelsen under utførelsen av sine oppgaver.

Erstatningsansvar etter denne paragrafen kan lempes etter skadeserstatningsloven § 5-2.

§ 57. Beslutning om å fremme krav på vegne av stiftelsen

Styret avgjør om det skal fremmes erstatningskrav på vegne av stiftelsen mot dem som er nevnt i § 56.

Hvis erstatningskravet gjelder én eller flere styremedlemmer, avgjør de øvrige styremedlemmene om kravet skal fremmes. Gjelder kravet samtlige styremedlemmer eller så mange styremedlemmer at styret ikke er vedtaksført etter § 32 første punktum, kan kravet fremmes av den person eller det organ som velger styret.

Stiftelsestilsynet kan under enhver omstendighet fremme erstatningskrav mot styrets medlemmer på vegne av stiftelsen.

§ 58. Straff

Oppretter, styremedlem, person med verv i organ som nevnt i § 36, daglig leder og revisor som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her, straffes med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel i inntil ett år.

Ledende ansatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutning på vegne av stiftelsen innenfor avgrensede saksområder, og som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her under utøvelsen av sin myndighet, straffes med bøter eller under skjerpende forhold med fengsel i inntil ett år.

Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 59. Gransking

Stiftelsestilsynet kan beslutte å granske opprettelsen av en stiftelse, forvaltningen av den eller nærmere angitte forhold ved forvaltningen eller regnskapene. Stiftelsestilsynet skal gi stiftelsen eller i tilfelle den som granskingen ellers vil omfatte, anledning til å uttale seg før avgjørelsen treffes.

Stiftelsestilsynet kan gjennomføre granskingen selv, eller oppnevne en eller flere granskere til å gjennomføre gransking på vegne av Stiftelsestilsynet. Stiftelsens ledelse skal sørge for at Stiftelsestilsynet, eventuelt granskeren, gis anledning til å foreta nødvendige undersøkelser i stiftelsen, og at de gis nødvendige opplysninger eller annen bistand. Særskilt oppnevnt gransker har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 flg.

Det skal avgis skriftlig beretning om granskingen. Beretningen skal sendes stiftelsen og andre som er berørt av granskingen.

Stiftelsestilsynet kan pålegge stiftelsen helt eller delvis å dekke det offentliges utgifter ved granskingen.

Kapittel 8. Ikrafttredelses- og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 60. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.

1 Fra 1 jan 2005 iflg. res. 19 nov 2004 nr. 1489, med unntak av følgende bestemmelser i § 62: – nr. 1 om endringer i arveavgiftsloven 19 juni 1964 nr. 14, – nr. 3 om endringer i konkursloven 8 juni 1984 nr. 58, – endringene i nr. 4 av foretaksregisterloven 21 juni 1985 nr. 78 § 4-4 (1) bokstav a og bokstav e annet punktum, – nr. 5 om endringer i finansieringsvirksomhetsloven 10 juni 1988 nr. 40, og – endringen i nr. 9 av regnskapsloven 17 juli 1998 nr. 56 § 9-1. Ved lov 29 apr 2005 nr. 22 ble endringen i § 62 nr. 1 og nr. 3 opphevet. Iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366 trådte følgende bestemmelser i § 62 ikr. 29 apr 2005: – endringen i nr. 4 av lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak § 4-4 (1) bokstav a og bokstav e annet punktum og – endringen i nr. 9 av lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. § 9-1. Iflg. res. 21 des 2005 nr. 1608 trådte endringen i nr. 5 av finansieringsvirksomhetsloven § 2-22 ikr. 21 des 2005.

§ 61. Overgangsregler

For stiftelser som er opprettet før loven trer i kraft, gjelder loven med følgende unntak og særregler:

a. Kravet i § 14 første ledd om at stiftelser skal ha en grunnkapital på minst 100.000 kroner ved opprettelsen, gjelder ikke for stiftelser som er opprettet før loven trer i kraft.
b. Næringsdrivende stiftelser som nevnt i § 4 annet ledd bokstavene a og b, og som på det tidspunktet loven trer i kraft, har en grunnkapital på mindre enn 200 000 kroner, skal senest innen fem år etter ikrafttredelsen ha hevet grunnkapitalen til minst dette beløpet, jf. § 22 første punktum. Stiftelsestilsynet kan etter søknad gjøre unntak fra første punktum.
c. Stiftelser som er opprettet før loven trer i kraft skal senest innen to år etter ikrafttredelsen være meldt til Stiftelsestilsynet i samsvar med § 11 første ledd. § 12 første ledd bokstavene a og b gjelder tilsvarende.
d. Vedtekter som ikke er i samsvar med loven, skal senest innen to år etter ikrafttredelsen være brakt i overensstemmelse med denne. Endringer som er nødvendige for å bringe vedtektene i samsvar med loven, skal gjennomføres etter reglene i kapittel 6, likevel med unntak av § 46.
e. Lån eller sikkerhetsstillelse som er i strid med § 20, skal avvikles eller bringes i samsvar med bestemmelsen senest innen to år etter ikrafttredelsen av loven.
f. Stiftelser som er opprettet før loven trer i kraft, skal være organisert i samsvar med reglene i kapittel 4 senest innen to år etter ikrafttredelsen.

g. Omdanning som det er truffet vedtak om eller søkt fylkesmannen om før loven trer i kraft, gjennomføres etter reglene i lov 23. mai 1980 nr. 11 om stiftelser m.m. kapittel VI.
h. Frem til 1. januar 2009 kan Stiftelsestilsynet unnlate å kunngjøre vedtak om opphevelse av en stiftelse etter reglene i § 52 annet ledd, dersom tilsynet finner at hensynet til stiftelsens kreditorer er tilstrekkelig ivaretatt uten slik kunngjøring eller ved begrenset kunngjøring. Alle kreditorer med kjent adresse skal uansett så vidt mulig ha særskilt varsel.
i. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 36.

§ 62. Endringer i andre lover

Fra den tid[1] loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:
– – –
2. Lov 23. mai 1980 nr. 11 om stiftelser m.m. oppheves.
– – –
1 Ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 19 nov 2004 nr. 1489, med unntak av følgende bestemmelser i § 62: nr. 1 om endringer i arveavgiftsloven 19 juni 1964 nr. 14, nr. 3 om endringer i konkursloven 8 juni 1984 nr. 58, endringene i nr. 4 av foretaksregisterloven 21 juni 1985 nr. 78 § 4-4 (1) bokstav a og bokstav e annet punktum, nr. 5 om endringer i finansieringsvirksomhetsloven 10 juni 1988 nr. 40, og endringen i nr. 9 av regnskapsloven 17 juli 1998 nr. 56 § 9-1. Ved lov 29 apr 2005 nr. 22 ble endringen i nr. 1 og nr. 3 opphevet. Iflg. res. 29 apr 2005 nr. 366 trådte endringen i nr. 4 av foretaksregisterloven § 4-4 (1) bokstav a og bokstav e annet punktum og endringen i nr. 9 av regnskapsloven § 9-1 ikr. 29 apr 2005. Iflg. res. 21 des 2005 nr. 1608 trådte endringen i nr. 5 av finansieringsvirksomhetsloven § 2-22 ikr. 21 des 2005.

Lov om gjennomføring i norsk rett av Den internasjonale straffedomstols vedtekter 17. juli 1998 (Roma-vedtektene)

§ 1. Lovens virkeområde mv.

Anmodninger om overlevering og andre former for bistand satt fram av Den

internasjonale straffedomstol (Domstolen) i samsvar med Domstolens vedtekter 17. juli 1998 (Roma-vedtektene), behandles i samsvar med bestemmelsene i denne loven.

Slike anmodninger skal settes fram for departementet.

Anmodninger fra Domstolen skal etterkommes så langt dette følger av Roma-vedtektene.

§ 2. Overlevering

Etter anmodning fra Domstolen kan en person som er mistenkt, tiltalt eller domfelt for en forbrytelse som er omfattet av Domstolens myndighetsområde og som oppholder seg her i riket, overleveres til Domstolen.

Ved behandling av anmodningen om overlevering gjelder reglene i lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere kapittel II så langt de passer.

Departementet kan samtykke til at en person som overleveres fra en fremmed stat til Domstolen, føres over norsk område.

§ 3. Annen bistand

Norske domstoler og andre myndigheter kan etter anmodning gi Domstolen slik bistand som nevnt i Roma-vedtektene artikkel 93.

Anmodningen behandles og gjennomføres i samsvar med norsk lov så langt den passer. Har Domstolen anmodet om at en særlig framgangsmåte benyttes, skal dette etterkommes hvis framgangsmåten ikke er forbudt etter norsk lov.

Departementet kan etter anmodning gi Domstolen adgang til å avhøre vitner og foreta andre undersøkelser her i riket.

§ 4. Bruk av tvangsmidler

Etter anmodning fra Domstolen kan det benyttes tvangsmidler. Reglene i lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m.v. §§ 15, 20 og 24 gjelder tilsvarende så langt de passer. Dersom det er et vilkår for å benytte tvangsmidlet at det foreligger skjellig grunn til mistanke om en straffbar handling, skal Domstolens vurdering av dette legges til grunn. En person kan pågripes og fengsles etter begjæring fra Domstolen, selv om vilkårene i straffeprosessloven §§ 170 a og 171 ikke er oppfylt.

En person som er pågrepet, har rett til å begjære foreløpig løslatelse i påvente av overlevering. Vedkommende kan foreløpig løslates dersom Roma-vedtektenes vilkår for dette foreligger. Før retten løslater vedkommende, skal

Domstolen underrettes og gis anledning til å uttale seg.

§ 5. Mistenktes rett til forsvarer

En person som er mistenkt eller tiltalt for handlinger som er omfattet av Domstolens myndighetsområde, har rett til å la seg bistå av forsvarer etter eget valg på ethvert trinn av saken. Dette skal vedkommende gjøres kjent med før første avhør tar til.

Dersom Domstolen har anmodet om overlevering eller annen bistand fra norske myndigheter, skal det oppnevnes offentlig forsvarer for vedkommende i samme utstrekning som etter utleveringsloven § 16 første ledd første punktum og § 20, og straffeprosessloven §§ 97, 98, 100 andre ledd og 100 a.

§ 6. Fornærmedes rett til advokat

Fornærmede i saker som er til behandling i Domstolen, kan på begjæring få oppnevnt advokat hvis det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred og det anses å være behov for advokat. Reglene i straffeprosessloven kapittel 9 a gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 7. Fritak fra taushetsplikt ved forklaring og framleggelse av andre bevis for Domstolen

Kongen kan gi tillatelse til at Domstolen kan ta imot forklaring om noe som holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat.

Taushetsplikt etter annen lovgivning eller instruks er ikke til hinder for at en person forklarer seg for Domstolen, i den utstrekning Domstolen pålegger dette.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder tilsvarende for utlevering av dokumenter eller andre ting som inneholder taushetsbelagte opplysninger.

§ 8. Anonym vitneførsel

Etter anmodning eller samtykke fra Domstolen kan retten bestemme anonym vitneførsel for retten eller for politiet i samme utstrekning som i saker om lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket. Straffeprosessloven §§ 130 a og 234 a gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 9. Rettskraftsvirkninger

Det kan ikke reises straffesak eller avsies straffedom her i riket for en handling som vedkommende er dømt eller frifunnet for av Domstolen.

§ 10. Fullbyrding av frihetsstraff i Norge

Departementet kan samtykke i at frihetsstraff som er idømt av Domstolen fullbyrdes i Norge, og anmode påtalemyndigheten om å iverksette fullbyrdingen. Fullbyrdingen gjennomføres i samsvar med bestemmelsene i Roma-vedtektene del 10 og de vilkår departementet har satt for å motta domfelte til soning.

§ 11. Fullbyrding av andre rettsfølger i Norge

Bøtestraff som er idømt av Domstolen kan fullbyrdes i Norge. Det samme gjelder krav om inndragning og erstatning til fornærmede som er idømt av Domstolen. For inndragning av pengekrav gjelder straffeprosessloven §§ 456 og 457 tilsvarende så langt de passer.

§ 12. Straff for forbrytelser mot Domstolen mv.

For straffansvar for uriktig forklaring for Domstolen gjelder straffeloven § 221 tilsvarende.

Denne paragraf kommer også til anvendelse på handlinger som er foretatt i utlandet av norsk statsborger.

Endret ved lover 4 juli 2003 nr. 79, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 13. Strafforfølgning her i riket

Straffeprosessloven § 65 nr. 5 gjelder ikke for strafforfølgning her i riket av handlinger som omfattes av Domstolens myndighetsområde.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 14. Forskrifter

Kongen kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne loven.

§ 15. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Roma-vedtektene trer i kraft for Norge.
1 Fra 1 juli 2002, iflg. meddelelse fra Justisdepartementet 18 des 2002 nr. 1614.

§ 16. (Opphevet)

Opphevet ved lov 28 juni 2002 nr. 54.

Lov om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser (inndelingslova)

Kapittel I. Formål og virkeområde for lova

§ 1. Formål

Formålet med denne lova er å leggje til rette for ei kommune- og fylkesinndeling som innafor ramma av det nasjonale fellesskap kan sikre eit funksjonsdyktig lokalt folkestyre og ei effektiv lokalforvaltning. Endringar i kommune- eller fylkesinndelinga bør medverke til å skape formålstenlege einingar som kan gi innbyggjarane og næringslivet tilfredsstillande tenester og forvaltning. Verksemda etter denne lova skal byggje på prinsippet om lokal medverknad og initiativrett til grenseendringar.

§ 2. Verkeområde

Denne lova gjeld for kommunar og fylke. Lova omfattar både endring av grenser og fastsetjing av grenser.
Endra ved lov 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735).

§ 3. Definisjonar

Samanslåing inneber at to eller fleire kommunar eller fylke blir slutta saman til éi ny eining.

Deling inneber

a. at ein kommune eller eit fylke blir delt i to eller fleire nye einingar, eller
b. at ein kommune eller eit fylke blir delt, og dei einskilde delane blir lagde til andre kommunar eller fylke.

Grensejustering inneber at eit område blir flytta over frå ein kommune til ein annan, eller frå eit fylke til eit anna. På same måten blir det rekna når ein heil kommune blir flytta over til eit anna fylke. Departementet kan fastsetje at endring av grensene til eit område skal behandlast som ei grensejustering, dersom området har ein mindre del av innbyggjarane i ein kommune eller eit fylke som skal leggjast til andre kommunar eller fylke etter andre ledd bokstav b.

Omgrepet grenseendring i denne lova er ei fellesnemning på samanslåing, deling og grensejustering.

Grensefastsetjing inneber at det blir gjort vedtak om å fastsetje uklare, omstridde eller tidlegare ikkje fastsette grenser mellom kommunar eller fylke.
Endra ved lover 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735), 17 juni 2016 nr. 60 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 681).

Kapittel II. Om fullmakt til å gjere vedtak

§ 4. Vedtak om samanslåing

Stortinget gjer vedtak om samanslåing av fylke. Kongen gjer vedtak om samanslåing av kommunar når dei kommunane saka gjeld har slutta seg til forslaget om samanslåing. Dersom nokon av kommunane har uttalt seg mot samanslåing, skal saka leggjast fram for Stortinget til avgjerd.

§ 5. Vedtak om deling

Stortinget gjer vedtak om deling av eit fylke. Kongen gjer vedtak om deling av ein kommune når kommunen eller kommunane saka gjeld, har slutta seg til forslaget. Dersom éin kommune har uttalt seg mot deling, skal saka leggjast fram for Stortinget for avgjerd.
Endra ved lov 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735).

§ 6. Vedtak om grensejustering

Kongen gjer vedtak om justering av grenser mellom kommunar og mellom fylke. Dersom grensejustering mellom fylke inneber at ein eller fleire heile kommunar blir flytta over til eit anna fylke, skal saka leggjast fram for Stortinget til avgjerd.
Endra ved lover 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735), 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft 1 mai 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 553).

§ 7. Vedtak om grensefastsetjing

Kongen gjer vedtak om fastsetjing av uklare, omstridde eller tidlegare ikkje fastsette grenser mellom kommunar eller fylke.

Kapittel III. Initiativ. Saksførebuing

§ 8. Initiativrett

Søknad om at det skal setjast i gang utgreiing om grensejustering eller grensefastsetjing kan fremjast av innbyggjarar og grunneigarar i dei kommunane søknaden gjeld, av næringsdrivande som har sin registrerte forretningsstad der og av kommunestyret eller fylkestinget i dei kommunane eller fylkeskommunane søknaden gjeld.

Søknad om at det skal setjast i gang utgreiing om samanslåing eller deling kan berre fremjast av kommunestyret eller fylkestinget sjølv i dei kommunane eller fylkeskommunane endringsforslaget gjeld.

Departementet kan på eige initiativ utgreie spørsmål om grenseendring eller grensefastsetjing.

Søknad om at det skal setjast i gang utgreiing om grenseendring eller grensefastsetjing skal vere skriftleg og grunngitt, og må innehalde forslag til nye grenser. Søknaden skal sendast statsforvaltaren i det området saka gjeld. Statsforvaltaren skal så snart som råd orientere kommunane eller fylkeskommunane om søknaden.
Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 9. Saksutgreiing

Departementet avgjer om det skal setjast i gang utgreiing på grunnlag av initiativ etter § 8 og tar i tilfelle stilling til kva som er nødvendig omfang av denne. Avgjerd etter første punktum er ikkje enkeltvedtak etter

forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b. Avgjerd om ikkje å setje i gang utgreiing bør likevel bli grunngitt i samsvar med reglane i forvaltningsloven § 25 og kan påklagast i samsvar med reglane i forvaltningsloven kapittel VI.

Departementet kan avvise søknad frå søkjarar som ikkje har initiativrett. Avvisinga skal vere skriftleg og grunngitt.

Kommunale, fylkeskommunale og statlege forvaltningsorgan skal gi nødvendige opplysningar og i rimeleg utstrekning medverke ved saksførebuinga, etter oppmoding frå den som gjer utgreiinga.

Før det blir gjort vedtak om grenseendring eller grensefastsetjing, skal dei kommunane eller fylkeskommunane saka gjeld, få uttale seg. I saker om samanslåing eller deling må kommunestyret eller fylkestinget sjølv uttale seg. Endra ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 10. Innbyggjarhøyring

Kommunestyret bør innhente innbyggjarane sine synspunkt på forslag til grenseendring. Høyringa kan skje ved folkerøysting, opinionsundersøking, spørjeundersøking, møte eller på annan måte.

Når departementet tek initiativ til å utgreie spørsmål om grenseendring etter § 8 tredje ledd, kan departementet innhente innbyggjarane sine synspunkt på forslag til grenseendring. Høyringa kan skje som nemnt i første ledd andre punktum. Departementet kan gi forskrift om gjennomføringa av høyringa. Endret ved lov 15 des 2023 nr. 92 (i kraft 15 des 2023 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2048).

§ 11. Utgifter

Departementet avgjer om utgiftene ved utgreiinga skal berast av ein eller fleire av dei interesserte kommunane eller fylkeskommunane, eller heilt eller delvis av staten. Kommunane eller fylkeskommunane skal få høve til å uttale seg før departementet tek endeleg avgjerd om kostnadsdeling.

Kapittel IV. Direkte verknader av grenseendring

§ 12. Skatteplikt o.a.

Når det med verknad frå byrjinga av eit kalenderår er gjennomført samanslåing av to eller fleire kommunar eller deling som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, blir alle skattepliktige i eit distrikt som tidlegare har danna ein sjølvstendig

kommune, ved den første skattefastsetjinga etter samanslåinga eller deling som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, skattlagt for kommuneskatt etter dei skattesatsane som i dette distriktet blei lagde til grunn ved fastsetjinga av forskot på skatt for vedkomande inntektsår. Dette gjeld likevel ikkje dersom kommunestyret i vedkomande distrikt før samanslåinga eller deling som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, har gjort vedtak om at det ved skattefastsetjinga skal nyttast andre skattesatsar, og slikt vedtak er godkjent av statsforvaltaren.

Før samanslåing eller deling som nemnt i første ledd blir sett i verk, skal kommunestyret i den nye kommunen eller kommunane gjere vedtak om kva skattesatsar som skal nyttast ved berekning av forskot på skatt for det komande inntektsåret for alle forskotspliktige skatteytarar i den nye kommunen. Vedtaket må gjerast innan den fristen som er fastsett av statsforvaltaren. Dersom fristen ikkje blir halden, skal statsforvaltaren avgjere kva for satsar som skal brukast.

Når eit område blir overført frå ein kommune til ein annan med verknad frå byrjinga av eit kalenderår, blir alle skattepliktige i dette området skattlagt for kommuneskatt i den kommunen som avstår området, ved skattefastsetjinga som gjeld inntektsåret før overføringa.

Endra ved lover 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 21 juni 2019 nr. 35 (ikr. 1 jan 2020), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 13. Lokale forskrifter, vedtekter og planvedtak

Ved samanslåing og deling av kommunar eller fylke gjeld lokale forskrifter og vedtekter framleis for vedkomande område inntil dei blir endra. Departementet fastset ein nærmare frist for når det lokale regelverket må vere vurdert med sikte på nødvendig endring.

Ved grensejustering skal forskrifter og vedtekter i den utvida kommunen straks gjelde for det overførte området.

Ei grenseendring har ikkje verknad for kommunale og regionale arealplanar som er utarbeidde etter reglane i plan- og bygningsloven. For andre planvedtak kan departementet gi nærmare reglar om verknad av grenseendringa, mellom anna fristar for revisjon av planvedtaka.

Endra ved lov 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638).

§ 14. Statlege avgiftskrav

I samband med disposisjon som er ei direkte følgje av grenseendring etter lova

her, skal det ikkje betalast dokumentavgift etter dokumentavgiftsloven § 6, tinglysingsgebyr etter tinglysingsloven § 12 b, gebyr etter kraftledningsregisterloven § 16 eller omregistreringsavgift etter motorkjøretøy- og båtavgiftsloven § 1.
Endra ved lover 2 des 2016 nr. 86, 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 15. Økonomisk kompensasjon

Ved samanslåing av kommunar eller fylke og deling som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, gir staten delvis kompensasjon for eingongskostnader som er direkte knytte til desse prosessane. I ein overgangsperiode gir staten også kompensasjon for bortfall av rammetilskot.
Endra ved lov 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735).

§ 16. Interkommunalt samarbeid

Kommunar og fylkeskommunar som er med i interkommunalt samarbeid etter kommuneloven kapittel 18, 19, 20, § 31-2, IKS-loven eller kommunal særlovgiving, kan innan eitt år frå iverksetjing av ei grenseendring seie opp deltakarforholdet sitt med ein frist på seks månader. Innan den same fristen kan også kvar av partane krevje at vedtektene for samarbeidet eller selskapsavtalen blir vurderte på nytt. Reglane som kommunane er samde om i samarbeidsavtalen etter kommuneloven §§ 18-4, 19-4 og 20-4 eller reglane i kommuneloven § 31-2, og reglane i IKS-loven § 30 gjeld elles tilsvarande i slike tilfelle.
Endra ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 16 a. Innmelding i ROBEK-registeret ved samanslåing

Dersom éin eller fleire av kommunane eller fylkeskommunane som skal slåast saman, står i ROBEK-registeret etter kommuneloven § 28-1 første ledd, kan departementet fram til samanslåinga vert sett i verk, bestemme at den nye kommunen eller fylkeskommunen skal førast inn i ROBEK-registeret. Dette gjeld berre dersom ein må rekne med at den nye kommunen eller fylkeskommunen vil ta over eit så stort meirforbruk frå før samanslåinga at det er behov for å kontrollere årsbudsjettet og låneopptak.
Føyd til ved lov 17 juni 2016 nr. 60 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 681), endra ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 16 b. Kommunesamanslåing og forkjøpsrett til aksjar

Når aksjar skiftar eigar frå ein kommune til ein annan kommune eller frå ein fylkeskommune til ein annan fylkeskommune som følgje av samanslåing eller deling etter denne lova, gjeld ikkje reglane i aksjeloven § 4-15 andre og tredje ledd og § 4-19 første ledd.
Føyd til ved lov 17 juni 2016 nr. 60 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 681).

§ 17. Fullmakter for Kongen til å gi nærmare reglar for å setje i verk vedtak og til å gjere unntak frå gjeldande lover og forskrifter

Kongen kan gi nærmare reglar for å sikre gjennomføring av vedtak om grenseendring etter denne lova.

Når det blir rekna som nødvendig for å gjennomføre vedtak om grenseendring, kan Kongen dessutan gjere unntak frå gjeldande reglar i lov eller forskrift. Unntak frå lov må knyttast til følgjande forhold:

a. reglar om lovpålagde organ i stat, fylkeskommune eller kommune. Dette inkluderer oppretting av slike organ når dei som har mynda etter lova, unnlèt å gjere dette.
b. reglar om lovfesta fristar, saksbehandlingsreglar o.a.
c. reglar om forhold og vilkår for arbeidstakarar i stat, fylkeskommune eller kommune
d. reglar om fristar og vilkår for å krevje inn eigedomsskatt
e. reglar om den inneverande kommunestyreperioden og om samansetjing av kommunestyret, slik at kommunane kan velje kommunestyret i den nye kommunen av og blant kommunestyra sjølve og korte ned kommunestyreperioden for dei som ikkje blir valde. Dei same unntaka kan gjerast for fylkestinga.

Endra ved lover 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735), 17 juni 2016 nr. 60 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 681), 1 mars 2019 nr. 4.

Kapittel V. Økonomisk oppgjer ved grensejustering og deling av kommunar og fylke

§ 18. Avtale om økonomisk oppgjer

Ved grensejustering og deling av kommunar og fylke skal det gjennomførast

økonomisk oppgjer mellom kommunane og fylkeskommunane, dersom dei ikkje finn det unødvendig. Kommunane kan be statsforvaltaren om hjelp til å forhandle fram ein avtale om det økonomiske oppgjeret.

Dersom partane ikkje blir samde om det økonomiske oppgjeret, skal det gjennomførast ved skjønn. Ved skjønnet skal reglane i §§ 19-22 leggjast til grunn.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 19. Grensejusteringar

Blir eit område skilt ut frå ein kommune eller eit fylke og lagt til ein annan kommune eller eit anna fylke, skal den retten som den første kommunen eller fylkeskommunen har til vegar, gater, bruer, offentlege plassar og annan forvaltningseigedom som fullt ut eller i svært stor grad tener vedkomande område, overførast til den andre kommunen eller fylkeskommunen.

Annan eigedom kan fordelast mellom kommunane eller fylkeskommunane, eller påbydast nytta i fellesskap, dersom dette er rimeleg og formålstenleg ut frå kommunale eller fylkeskommunale omsyn. Skjønnsnemnda, jf § 23, avgjer i kva forhold delinga eller samarbeidet skal gå føre seg, og kan fastsetje nærmare vilkår.

Skjønnsnemnda kan avgjere at gjeld som ein kommune eller fylkeskommune har stifta i samband med kjøp av eller påkostnad på eigedom som nemnt i første og andre ledd, heilt eller delvis skal takast over av den kommunen eller fylkeskommunen eigedommen blir overført til. Eventuelt kan det fastsetjast at vedkomande kommune eller fylkeskommune skal betale vederlag for eigedommen i pengar.

Dersom det ikkje blir teke særskilt avgjerd, skal rettar og plikter som ikkje er fordelte etter første til tredje ledd i denne paragrafen, bli att hos den opphavlege kommunen eller fylkeskommunen.

§ 20. Delingar

Blir ein kommune eller eit fylke delt, jf. § 3 andre ledd, skal § 19 første ledd tilsvarande gjelde forvaltningseigedom som fullt ut eller i svært stor grad tener eitt bestemt område.

Annan eigedom og andre plikter blir å fordele mellom dei kommunar eller fylkeskommunar områda blir lagde til. Fordelinga blir gjort på grunnlag av eit forholdstal som blir rekna ut etter skatteinntektene i dei siste fem åra i kvart av områda, med mindre skjønnsnemnda av særlege grunnar fastset noko anna. Så framt det er mogleg, skal oppgjeret gjennomførast slik:

1. Fast eigedom blir lagt til den kommunen eller fylkeskommunen som må reknast som mest rettkomen til den ut frå folketalet og innbyggjarane sine behov og plasseringa av eigedommen – også i høve til andre anlegg.
2. Gjeld blir fordelt i forhold til dei omsetjelege verdiane som blir overtekne.
3. Andre tilgodehavande og plikter blir overtekne av den kommunen eller fylkeskommunen som etter forholda blir rekna som nærmast til å overta dei.
4. Anlegg med rettar og plikter som det etter delinga ikkje er rimeleg at nokon enkelt kommune eller fylkeskommune tek over, kan påbydast nytta i fellesskap av to eller fleire av kommunane eller fylkeskommunane.

Har nokon kommune eller fylkeskommune ved fordelinga av rettar og plikter teke over meir eller mindre enn det som følgjer av forholdstalet, skal det jamnast ut i pengar.
Endra ved lov 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735).

§ 21. Erstatning

Dersom ein kommune eller fylkeskommune etter det oppgjeret som blir gjennomført i samsvar med §§ 19 eller 20, blir vesentleg svekt økonomisk, kan ein annan av kommunane eller fylkeskommunane, der det blir rekna som rimeleg, påleggjast å betale erstatning, som blir betalt med ein eingongssum eller i årlege ratar i ein viss overgangsperiode.

§ 22. Garantiar

Kommunal eller fylkeskommunal garanti for gjeld eller plikter som er knytte til fast eigedom eller bedrift, skal ved grensejustering og deling takast over av den kommunen eller fylkeskommunen der eigedommen eller bedrifta ligg etter grenseendringa.

Ved deling av kommunar eller fylkeskommunar skal garantiar for gjeld eller plikter som ikkje er knytte til fast eigedom eller bedrift, fordelast mellom dei nye kommunane eller fylkeskommunane etter forholdstalet for det økonomiske oppgjeret i det heile.

§ 23. Skjønnsnemnd og overskjønnsnemnd

Kommune eller fylkeskommune som er omfatta av grenseendring etter denne lova, kan innan eitt år etter at vedtaket er sett i verk, krevje at det økonomiske oppgjeret – eller delar av det – skal fastsetjast ved skjønn, så framt partane først har prøvd å kome til semje om eit økonomisk oppgjer.

Til å fastsetje slikt skjønn nemner departementet opp ei skjønnsnemnd på tre medlemmer med varamedlemmer. Nemnda skal ha ein funksjonsperiode på fire år.

Kvar av partane kan innan to månader etter at dei har teke i mot avgjerda til skjønnsnemnda, reise saka for ei overskjønnsnemnd til endeleg avgjerd. Departementet nemner opp overskjønnsnemnda, som skal ha tre medlemmer med varamedlemmer. Nemnda skal ha ein funksjonsperiode på fire år.

Leiarane i nemndene og deira varamedlemmer skal ha dei eigenskapane som er føreskrivne for dommarar, jf. domstolsloven §§ 53 og 54 andre ledd. Reglane i domstolsloven kapittel 6 om ugildskap gjeld tilsvarande for medlemmene av skjønnsnemnda og overskjønnsnemnda. Departementet avgjer spørsmål om ugildskap for leiarane i nemndene og deira varamedlemmer. Elles blir slike spørsmål avgjort av vedkomande nemndleiar.
Endra ved lover 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 24. Saksbehandling og dekning av kostnader ved skjønn

Den av partane som reiser ei sak for skjønnsnemnda til avgjerd, skal gi ei utgreiing om kravet sitt og dei faktiske forholda som kravet byggjer på. Nemnda skal innhente synspunkt frå motparten og kan elles påleggje kvar av partane å kome med ytterlegare opplysningar. Skjønnsnemnda bør så tidleg som mogleg kalle inn partane til ein konferanse der saka blir gjennomgått i hovudtrekk og det elles blir teke nødvendige avgjerder om behandlinga av saka.

Skjønnsnemnda og overskjønnsnemnda fastset spørsmålet om dekning av kostnader, mellom anna om fordeling av utgiftene mellom partane når dette synest rimeleg. Departementet svarer for godtgjersle og andre utgifter til medlemmene i nemndene. Departementet gir nærmare reglar om godtgjersle og utgiftsdekning.

Kapittel VI. Gjennomføring av vedtak om samanslåing og vedtak der ein kommune eller eit fylke blir delt, og dei einskilde delane blir lagde til andre kommunar eller fylke

Overskrifta endra ved lov 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735).

§ 25. Felles kommunestyre- eller fylkestingsmøte

Når det er gjort vedtak om samanslåing av to eller fleire kommunar eller deling av kommunar som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, skal statsforvaltaren snarast mogleg kalle saman til eit felles møte med dei aktuelle kommunestyra. Ved samanslåing eller deling av kommunar som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, kallar departementet saman kommunestyra dersom kommunane ligg i ulike fylke. Ved samanslåing eller deling av fylke som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, kallar departementet saman fylkestinga. Departementet kan gjere unntak frå kravet om slikt felles møte. På slike fellesmøte skal følgjande saker drøftast:

a. forslag til namn på den nye kommunen eller det nye fylket
b. talet på medlemmer i det nye kommunestyret eller fylkestinget
c. kriterium for samansetjing av og funksjonar til fellesnemnd etter § 26 i denne lova
d. val av revisor for verksemda i fellesnemnda
e. oppretting av eventuelle andre fellesorgan for å sikre gjennomføringa av samanslåinga.

Endra ved lover 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735), 17 juni 2016 nr. 60 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 681), lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 26. Fellesnemnd

Ved samanslåing av kommunar eller fylkeskommunar og ved deling som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b skal det opprettast ei fellesnemnd til å samordne og ta seg av førebuinga av samanslåinga eller delinga. Nemnda bør spegle av innbyggjartalet i dei enkelte kommunane eller fylkeskommunane. Det skal likevel vere minimum tre medlemmer i nemnda frå kvar kommune eller fylkeskommune. Fellesnemnda blir valt av og blant medlemmene i kommunestyret eller fylkestinget. Også medlemmer av kommunerådet eller fylkesrådet kan veljast. Nemnda vel sjølv leiar og nestleiar. Reglane i

kommunelova om val og saksbehandling i folkevalde organ gjeld elles tilsvarande.

Kommunane eller fylkeskommunane kan også opprette eit felles partssamansett utval etter kommuneloven § 5-11 for behandling av saker som gjeld forholdet mellom den nye eininga som arbeidsgivar og dei tilsette.

Fellesnemnda skal ta hand om det førebuande arbeidet med økonomiplanen og med budsjettet for det første driftsåret etter at samanslåinga eller delinga som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, er sett i verk. Nemnda skal i sin verkeperiode gi fråsegn til departementet om årsbudsjetta og økonomiplanen for dei kommunane eller fylkeskommunane saka gjeld.

Andre arbeidsoppgåver og fullmakter for nemnda blir fastsette i reglement som må vedtakast i alle kommunestyra eller fylkestinga. Kvar av kommunane eller fylkeskommunane kan be departementet om å ta avgjerd i slike spørsmål dersom det ikkje er mogleg å kome til semje.

Nemnda kan få fullmakt til å tilsetje personale i den nye eininga. Dette omfattar også tilsetjing av kommunedirektør og revisor. Tilsetjing av revisor skjer på bakgrunn av innstilling frå kontrollutvala. Nemnda kan òg få fullmakt til å vidareføre deltaking i interkommunalt samarbeid om revisjon eller vidareføre avtale med annan revisor. Tilsvarande gjeld for sekretariatet for kontrollutvalet. Slikt vedtak skjer etter innstilling frå kontrollutvala.

Fellesnemnda kan gi eit arbeidsutval myndigheit til å gjere vedtak i enkeltsaker eller i saker som ikkje er av prinsipiell art.

Reglane i kommuneloven om møte- og talerett for ordførar, leiar av kommuneråd eller fylkesråd, kommunedirektør og tilsette gjeld tilsvarande for nemnda. Reglane i kommuneloven kapittel 27 om lovlegkontroll gjeld tilsvarande for avgjerder fellesnemnda tek.

Funksjonsperioden for fellesnemnda går ut når det nye kommunestyret eller fylkestinget er konstituert etter reglane i § 27.

Endra ved lover 8 feb 2013 nr. 7 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 8 feb 2013 nwr. 144), 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735), 17 juni 2016 nr. 60 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 681), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 27. Konstituering av nytt kommunestyre eller fylkesting

Når det er gjennomført val til kommunestyre eller fylkesting i løpet av september månad året før ei samanslåing eller deling som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, blir sett i verk, skal det nyvalte kommunestyret eller fylkestinget kallast saman til konstituerande møte innan utgangen av oktober månad. Leiaren av fellesnemnda kallar saman og leier møtet inntil ny ordførar er valt.

Elles gjeld reglane i kommuneloven § 7-1 første til fjerde ledd om konstituerande møte o.a. i kommunestyre og fylkesting.

Funksjonsperioden for kommunestyra og fylkestinga i dei kommunane og fylkeskommunane som skal slåast saman, varer inntil tidspunktet for iverksetjing av samanslåinga eller delinga som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b. Deira ansvar og fullmakter er likevel avgrensa til det som er nødvendig for å avslutte verksemda i dei eksisterande einingane.
Endra ved lover 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 28. Lovlegkontroll

Departementet kan føre kontroll med lovlegheita av budsjettvedtaka i kommunar og fylkeskommunar når utgreiing om samanslåing eller deling som nemnt i § 3 andre ledd bokstav b, er sett i gang.
Endra ved lov 21 juni 2013 nr. 94 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 735).

Kapittel VII. Fylkesnamn

Kapitlet tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 947).

§ 29. Fylkesinndeling og fylkesnamn

Rikets fylke skal ha desse namna:

1. Østfold
2. Oslo
3. Akershus
4. Innlandet eller Sisdajve
5. Buskerud
6. Vestfold
7. Telemark
8. Agder
9. Rogaland
10. Vestland
11. Møre og Romsdal
12. Trøndelag eller Trööndelage
13. Nordland eller Nordlánnda eller Nordlánda eller Nordlaante.
14. Troms eller Romsa eller Tromssa

15. Finnmark eller Finnmárku eller Finmarkku

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 947), endra ved lover 7 mai 2021 nr. 35 (ikr. 7 mai 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1410), 22 juni 2022 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024), 20 juni 2025 nr. 92 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1096).

Kapittel VIII. Iverksetjing. Overgangsreglar, oppheving av andre lover

Overskrifta endra ved lov 22 juni 2018 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 947, tidlegare kap VII).

§ 30. Iverksetjing o.a.

Lova tek til å gjelde frå det tidspunktet Kongen fastset.[1]

Frå same tid blir lov om endring i kommunal inndeling 21. desember 1956 nr. 3 oppheva.

Endra ved lov 22 juni 2018 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 947, tidlegare § 29).

1 Frå 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 692.

§ 31. Overgangsreglar

Når det er sett i gang økonomisk oppgjer mellom kommunar etter reglane i lov 21. desember 1956 nr. 3, skal oppgjeret avsluttast etter nemnte lov kapittel II om ikkje partane blir samde om å leggje reglane i denne lova til grunn. Saker som er under behandling i skjønnsnemnda eller overskjønnsnemnda, blir avslutta i samsvar med reglane i den nemnte lova.

Endra ved lov 22 juni 2018 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 947, tidlegare § 30).

Lov om organisert kampaktivitet som tillater knockout [knockoutloven]

§ 1.

Organisert konkurranse, oppvisning eller treningskamp der knockout er tillatt,

kan bare finne sted etter godkjenning av Kongen. Med knockout menes at en deltaker må avbryte kampen på grunn av støt mot hodet.

I vurderingen av om godkjenning skal gis, skal det blant annet legges vekt på om kampaktiviteten i tilstrekkelig grad tar hensyn til utøverens helse og sikkerhet.

Kongen kan fastsette nærmere sikkerhetsbestemmelser som en godkjent kampaktivitet må følge.

§ 2.

Med bøter eller fengsel i inntil tre måneder straffes den som uten å ha innhentet godkjenning:

1. arrangerer, deltar, gir økonomisk støtte til eller stiller lokaler til rådighet for kampaktivitet som nevnt i § 1 første ledd,
2. inngår avtale om kampaktivitet som nevnt i § 1 første ledd, eller
3. gjør tjeneste som dommer eller sekundant ved kampaktivitet som nevnt i § 1 første ledd.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 3.

Loven gjelder her i riket, herunder Svalbard.

§ 4.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 667.

Lov om veterinærer og annet dyrehelsepersonell [dyrehelsepersonelloven]

Kapittel 1. Formål, definisjoner og virkeområde

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å bidra til at dyrehelsepersonell utøver forsvarlig virksomhet og dermed bidrar til god dyrehelse, forsvarlig dyrevern, trygg mat og ivaretakelse av miljøhensyn.
Endret ved lov 21 des 2007 nr. 132 (ikr. 1 jan 2008).

§ 2. Definisjoner

Med dyrehelsepersonell forstås i denne loven personer som har autorisasjon eller lisens etter §§ 4 og 5 og personer som har rett til å arbeide midlertidig som dyrehelsepersonell uten norsk autorisasjon.

Med akvatiske dyr forstås i denne loven vannlevende dyr, herunder sjøpattedyr, samt kjønnsprodukter, hvile- og forplantningsstadier av vannlevende dyr.
Endret ved lov 19 des 2008 nr. 120 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1483).

§ 3. Lovens virkeområde

Loven gjelder for dyrehelsepersonell i riket.

Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 3 a. Kommunens ansvar

Kommunene skal sørge for tilfredsstillende tilgang på tjenester fra dyrehelsepersonell.

Kommunene har ansvar for å organisere en klinisk veterinærvakt utenom ordinær arbeidstid.
Tilføyd ved lov 21 des 2007 nr. 132 (ikr. 1 jan 2008).

Kapittel 2. Autorisasjon, lisens og andre godkjenninger

§ 4. Autorisasjon

Rett til autorisasjon som veterinær (dyrlege) og fiskehelsebiolog har den som dokumenterer relevant eksamen ved norsk universitet eller vitenskapelig høgskole.

Rett til autorisasjon har også den som har avlagt utenlandsk eksamen som er anerkjent etter avtale om gjensidig godkjenning etter § 6.

Autorisasjon som veterinær eller fiskehelsebiolog kan også gis den som har utenlandsk eksamen som departementet anerkjenner som faglig jevngod, eller som på annen måte godtgjør å ha nødvendig kyndighet. Departementet skal først innhente uttalelser fra norsk universitet eller vitenskapelig høgskole.

Departementet kan ved forskrift fastsette at andre enn de personellgruppene som omfattes av foregående ledd, kan gis autorisasjon.

Autorisasjon gis etter søknad. Søkeren må være under 75 år og ellers være skikket.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om praktisk tjeneste, tilleggsutdannelse og krav om skriftlig løfte som vilkår for å få autorisasjon.

§ 5. Lisens

Den som ikke fyller vilkårene for å få autorisasjon, kan i stedet gis lisens etter søknad. Departementet kan fastsette at en lisens skal være begrenset i tid, til bestemt stilling, til utførelse av praktisk tjeneste som omtalt i § 4 siste ledd, til visse undersøkelses- eller behandlingsmåter eller knyttet til andre vilkår og innskrenkninger.

Lisens kan også gis til dyrehelsepersonell med utenlandsk eksamen som er anerkjent etter avtale om gjensidig godkjenning etter § 6.

Autorisert dyrehelsepersonell som godtgjør at de er skikket til fortsatt å utøve forsvarlig virksomhet etter nådd aldersgrense, kan gis lisens.

Departementet gir nærmere forskrifter om betingelsene for å få lisens og de vilkårene som kan knyttes til den.

§ 6. Internasjonale avtaler

Autorisasjon, lisens og andre godkjenninger kan gis etter gjensidig avtale med fremmed stat.[1] Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om autorisasjon, lisens og godkjenninger av dyrehelsepersonell på grunnlag av

utenlandske yrkeskvalifikasjoner samt kontroll, plikter og rettigheter for slikt dyrehelsepersonell.
Endret ved lov 19 des 2008 nr. 120 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1483).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg VII nr. 1 (direktiv 2005/36/EF).

§ 7. Grensepraksis

Autoriserte veterinærer som driver praksis i Sverige og Finland i veterinærdistrikter som grenser til Norge, kan i særlige tilfeller yte veterinære tjenester i tilgrensende norsk veterinærdistrikt uten autorisasjon eller lisens fra departementet.

§ 8. Godkjenning av spesialister

Departementet kan gi forskrifter om vilkår for godkjenning av spesialister innen avgrensede fagområder.

§ 9. Myndighet til å gi autorisasjon, lisens og andre godkjenninger

Autorisasjon, lisens og godkjenning av spesialister gis av departementet eller den departementet bemyndiger.

§ 9a. Forholdet til tjenesteloven

Kongen kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse.

Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i denne loven og forvaltningsloven.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 10. Avslag på søknad om autorisasjon, lisens eller andre godkjenninger

Dersom det foreligger forhold som gir grunnlag for tilbakekall etter § 35, kan

departementet eller den departementet bemyndiger avslå søknad om autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning.

§ 11. Aldersgrense og fraskrivelse av autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning

Autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning i medhold av denne loven opphører når innehaveren fyller 75 år, jf. § 5 tredje ledd, men retten til å benytte yrkesbetegnelsen beholdes etter nådd aldersgrense.

Autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning gitt i medhold av denne loven kan fraskrives ved innlevering av dokumentet til departementet.

Kapittel 3. Dyrehelsepersonells plikter og rettigheter

§ 12. Dyrehelsepersonells plikter

Dyrehelsepersonells plikter innen sitt fagområde er

1. å arbeide for velferd og sunnhet hos dyr, herunder viltlevende dyrebestander,
2. å medvirke til etisk og miljømessig forsvarlig dyrehold,
3. å verne samfunnet mot fare og skader forårsaket av dyresjukdommer eller av næringsmidler og produkter av animalsk opprinnelse.

§ 13. Utøvelse av virksomhet m.m.

Dyrehelsepersonell kan utøve slik virksomhet som utdanningen kvalifiserer til innen de rammene denne og andre relevante lover setter.

Dyrehelsepersonell har plikt til å utøve sin virksomhet på en faglig forsvarlig måte.

Departementet kan i medhold av § 5 knytte vilkår til lisens og herunder bestemme at innehaver skal være underlagt tilsyn av annet dyrehelsepersonell. Endret ved lov 19 des 2008 nr. 120 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1483).

§ 14. Nødhjelp

Dyrehelsepersonell plikter snarest mulig etter anmodning å yte den hjelp vedkommende evner – personlig eller ved stedfortreder – når det etter

tilgjengelige opplysninger må antas at øyeblikkelig hjelp er påtrengende nødvendig. Plikten faller bort ved gyldig forfall eller ved at hjelp i tide blir ytt av annet dyrehelsepersonell.

For den hjelp dyrehelsepersonell har ytt etter foregående ledd, kan hun eller han kreve en passende godtgjørelse fra staten dersom hun eller han ikke etter krav får betaling av rekvirenten eller den som har betalingsplikten. Dersom rekvirenten eller dyrehelsepersonellet selv har hjelpeplikt etter dyrevelferdsloven[1] § 4 og dyret er viltlevende eller ikke har en kjent eier eller innehaver, kan dyrehelsepersonell kreve en passende godtgjørelse fra staten for nødvendig hjelp.

Departementet kan gi forskrifter om når øyeblikkelig hjelp er påtrengende nødvendig, hva som er nødvendig hjelp, passende godtgjørelse og om andre vilkår for godtgjørelse etter denne bestemmelsen.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 97 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 703).

1 Inkurie: Loven har ikke offisiell korttittel.

§ 15. Bruk av medhjelper

Dyrehelsepersonell kan i sin virksomhet la seg bistå av annet personell forutsatt at det gis tilstrekkelig instruksjon og føres tilsyn. Den som overlater utførelse av oppgaver til andre, skal påse at vedkommende har de kvalifikasjonene som kreves for forsvarlig utførelse av oppgavene.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om dyrehelsepersonells bruk av medhjelper.

§ 16. Bruk av beskyttet tittel

Bare den som har autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning i medhold av denne loven, har rett til å benytte slik tittel som er fastsatt for vedkommende gruppe av dyrehelsepersonell. Unntak gjøres for veterinærer som har rett til å arbeide midlertidig som dyrehelsepersonell uten norsk autorisasjon.

Dyrehelsepersonell som ikke er veterinærer, men som har rett til å arbeide midlertidig som dyrehelsepersonell uten norsk autorisasjon, skal benytte sine utenlandske titler.

Andre må ikke benytte titler eller annonsere virksomhet på en slik måte at det gir eller er egnet til å gi inntrykk av at vedkommende har en bestemt autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning.

Endret ved lov 19 des 2008 nr. 120 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1483).

§ 17. Rekvirering av legemidler til dyr

Bare veterinærer kan rekvirere reseptpliktige legemidler til dyr.

Uten hinder av første ledd kan fiskehelsebiologer rekvirere reseptpliktige legemidler til akvatiske dyr, unntatt sjøpattedyr.

Departementet kan helt eller delvis forby rekvirering av bestemte legemidler til dyr. Den samme retten har det departementet som helselovgivningen hører under.

Det departementet som helselovgivningen hører under gir alminnelige bestemmelser om utstedelse av resept og kan fastsette at resept på spesielt nevnte legemidler skal oppbevares på apotek til ettersyn for dyrehelsemyndighetene som ledd i offentlig tilsyn med forsvarlig virksomhet.

Apotek som har grunn til å tro at dyrehelsepersonell misbruker bedøvende midler eller rekvirerer legemidler det er forbud mot å rekvirere, skal uten hinder av sin taushetsplikt gi melding om dette til dyrehelsemyndighetene.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om rekvirering forbeholdt dyrehelsepersonell med spesialkompetanse, og om rekvirering til bruk i eget praksisområde.

Loven trådte ikr. 1 jan 2002, men med unntak for § 17 annet ledd, som trådte ikr. 15 aug 2005 iflg. vedtak 12 juli 2005 nr. 820.

§ 18. Om medisinsk behandling av dyr og bruk av bestemte metoder m.m.

Bare den som er veterinær kan

1. behandle dyr som det er grunn til å tro er angrepet av smittsom sjukdom eller som har sjukdom hvis behandling krever veterinærmedisinsk kyndighet,
2. nytte undersøkelses- og behandlingsmetoder som krever spesiell kyndighet i forbindelse med diagnostisering, forebygging og behandling av sjukdom hos dyr. Til slike metoder regnes operative inngrep, injeksjoner og annen perforering av hud eller slimhinne,
3. iverksette fullstendig eller lokal bedøvelse,
4. bruke reseptpliktige legemidler til behandling av dyr,
5. forestå kjøttkontroll.

Fiskehelsebiologene kan behandle smittsomme og andre sjukdommer etter bestemmelsene i første ledd, punktene 1-4, men bare hos akvatiske dyr unntatt sjøpattedyr.

Bestemmelsene i denne paragrafen er ikke til hinder for at dyrehelsepersonell kan nytte medhjelper jf. § 15. Dyreeier kan etter instruksjon

fra dyrehelsepersonell foreta medisinsk behandling av egne dyr med legemidler som kun er beregnet brukt av dyrehelsepersonell. Departementet kan gi forskrifter om bruk av legemidler på dyr.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler for immobilisering av dyr. Uten hinder av første ledd pkt. 3 kan departementet tillate at andre enn veterinær kan utføre dette i spesielle tilfeller.

§ 19. Tillatelse til eller forbud mot bruk av bestemte metoder etc.

Departementet kan ved forskrift fastsette at nærmere bestemte hjelpemidler og undersøkelses- og behandlingsmetoder bare kan nyttes av dyrehelsepersonell.

Departementet kan ved forskrift fastsette at spesielle hjelpemidler og undersøkelses- og behandlingsmetoder bare kan nyttes av dyrehelsepersonell etter særskilt tillatelse fra departementet. Departementet kan forby bruk av bestemte undersøkelses- og behandlingsmetoder.
Endret ved lov 19 des 2008 nr. 120 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1483).

§ 20. Hovedregel om taushetsplikt

Dyrehelsepersonell og deres medhjelpere skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger som han eller hun har fått i sin virksomhet om

1. noens personlige forhold eller
2. driftsmessige forhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningene angår.

Vedkommende kan heller ikke utnytte slike opplysninger i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

Også enhver annen som omhandles i denne lov, har taushetsplikt om opplysninger nevnt i første ledd, i den grad vedkommende har fått kjennskap til opplysningene gjennom dyrehelsepersonell.

§ 21. Begrensninger i taushetsplikten

Taushetsplikten etter § 20 er ikke til hinder for

1. at opplysninger gjøres kjent for den opplysningene direkte gjelder,

eller for andre i den grad den som har krav på taushetsplikt, samtykker,
2. at opplysninger gis den som fra før er kjent med opplysningene,
3. at opplysninger gis når ingen berettiget interesse tilsier hemmelighold,
4. at opplysninger gis videre når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at individualiserende kjennetegn er utelatt,
5. at opplysninger gis videre når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre, eller
6. at opplysningene gis videre etter regler fastsatt i lov eller i medhold av lov når det er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde.

§ 22. Opplysninger til dyreeier

Dyrehelsepersonell skal uoppfordret gi dyreeieren eller dennes representant, opplysninger om undersøkelsesmetoder, diagnoser og aktuelle behandlingsalternativer og prognose. Videre skal eieren informeres om mulig risiko og bivirkning som undersøkelsen eller behandlingen medfører. Dersom det i tilknytning til undersøkelsen eller behandlingen oppstår skade eller komplikasjoner, skal dyreeieren informeres om dette. Opplysninger skal gis i en forståelig form og ut fra dyreeierens forutsetninger.

§ 23. Forsvarlig virksomhet

Dyrehelsepersonell plikter å utøve sin virksomhet forsvarlig og skal herunder

1. holde sine relevante faglige ferdigheter og kunnskaper ved like,
2. være bevisst egne faglige begrensninger,
3. sikre kvaliteten på sine tjenester og påse at virksomheten og tjenestene planlegges og utføres i samsvar med allment aksepterte faglige og etiske normer og krav fastsatt i medhold av lov eller forskrift,
4. dersom pasientenes tilstand krever spesiell behandling som en ikke behersker selv, henvise dyreeieren til annet dyrehelsepersonell som har nødvendig kyndighet og utstyr og
5. gjøre seg kjent med de reglene som gjelder og følge de bestemmelsene som er gitt for utøvelse av egen virksomhet.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere krav til hvordan

virksomheter skal drives.

§ 24. Om ordnede opptegnelser, meldinger, rapporter og innsyn i journal

Dyrehelsepersonell plikter å melde fra til offentlige veterinærmyndigheter om bostedsadresse, om de driver privat virksomhet og om utgangspunktet for denne virksomheten.

Dyrehelsepersonell skal føre ordnede opptegnelser over sin virksomhet. Opptegnelsene skal føres i samsvar med god yrkesskikk og skal inneholde fullstendige opplysninger om pasienter og deres behandling, samt opplysninger som er nødvendige for å oppfylle melde- og rapporteringsplikten etter tredje ledd. Opptegnelsene kan kreves framlagt som bevis i en rettssak eller administrativ sak om vedkommendes virksomhet.

Dyrehelsepersonell skal avgi de rapportene og meldingene som offentlige dyrehelsemyndigheter bestemmer.

Dyrehelsepersonell skal gi dyrehelsemyndighetene adgang til virksomhetens lokaler og gi alle de opplysningene som anses påkrevet for utøvelsen av tilsyn med dyrehelsepersonells virksomhet. Dyrehelsepersonell skal, uten hinder av taushetsplikten, utlevere de dokumenter, lyd- og bildeopptak og lignende som kreves av tilsynsmyndigheten.

En dyreeier har rett til selv eller ved en representant han utpeker å gjøre seg kjent med egne dyrs journal med vedlegg. Etter anmodning har dyrehelsepersonell plikt til å låne ut eller utlevere journal med vedlegg til annen dyreklinikk eller annet dyrehelsepersonell når dette anses nødvendig for videre behandling av pasient.

Departementet kan gi forskrifter om bestemmelsene i denne paragrafen.

§ 25. Sikkerhetsstillelse

Dyrehelsepersonell som vil utøve privat virksomhet, skal stille sikkerhet for det ansvar de kan pådra seg i sin virksomhet. Forsikringen skal også omfatte skade voldt av eventuelle arbeidstakere.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om hvor stor sikkerhet som bør kreves.

§ 26. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 des 2007 nr. 132 (ikr. 1 jan 2008).

§ 27. Beordring i krisesituasjoner

I alvorlige krisesituasjoner kan departementet, eller den departementet bemyndiger, pålegge praktiserende dyrehelsepersonell plikt til å utføre offentlige tjenester etter avtalt godtgjørelse. Beordringen skal være for så kort tid som mulig. Plikten faller bort ved gyldig forfall.

§ 28. Utstedelse av faglige attester og erklæringer

En attestutsteder må være varsom, nøyaktig og objektiv. Dokumentet skal være korrekt og bare inneholde opplysninger som er nødvendige for formålet. Dyrehelsepersonell som er inhabile etter forvaltningsloven § 6, skal ikke utstede attest eller lignende erklæring.

§ 29. Bortfall av rett til å utøve virksomhet der dyrehelsepersonell opptrer som apoteker eller apotekbestyrer

Dyrehelsepersonell med rekvireringsrett til legemidler, har ikke rett til å utøve sin virksomhet i den tid vedkommende er apoteker eller apotekbestyrer.

Kapittel 4. Det veterinærmedisinske rettsråd

§ 30. Rådets oppnevning og sammensetning

Det oppnevnes et veterinærmedisinsk rettsråd med 7 medlemmer, som med personlige varamedlemmer oppnevnes av departementet for en periode på 5 år. Leder og nestleder oppnevnes av departementet. Ett av medlemmene med varamedlem skal være jurist. Av de øvrige seks medlemmene skal fire være dyrehelsepersonell i vitenskapelige stillinger innen relevante fagområder og to har erfaring fra klinisk praksis. De to sistnevnte oppnevnes etter forslag fra yrkesorganisasjonene. Ved oppnevningen skal det tas hensyn til at de forskjellige grenene av veterinærmedisinen blir best mulig representert.

Rådet kan innhente uttalelser fra eller tilkalle sakkyndige når den nødvendige kompetansen ikke finnes blant rådets medlemmer.

Departementet tilsetter rådets sekretær.

§ 31. Rådets oppgaver

Rådet skal være rådgiver for veterinærmyndighetene i disiplinærsaker, saker om forsvarlig virksomhet og saker av veterinærmedisinsk art. Rådet kan også ta opp saker av eget tiltak.

Rådet skal stå til disposisjon for retten, påtalemyndigheten, offentlige forsvarere og oppnevnte sakkyndige i veterinærmedisinske spørsmål og dyrevern i forbindelse med sivile saker og straffesaker.

Rådet kan avgi uttalelser og foreta undersøkelser for forsikringsselskaper og andre i saker om forsikring av dyr, dyrehelsepersonells ansvar, handelstvister og andre saker av veterinærmedisinsk eller dyrevernmessig art.

Departementet kan fastsette nærmere bestemmelser om arbeidsform og ytterligere arbeidsoppgaver.

Endret ved lover 19 des 2003 nr. 129 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1792), 19 juni 2009 nr. 97 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 703).

§ 32. Rådets innsynsrett i journaler m.v.

Dyrehelsepersonells journal med vedlegg og øvrige dokumenter om saker som behandles av Det veterinærmedisinske rettsråd, skal på forespørsel forelegges rådet.

§ 33. Godtgjørelse

Rådets leder, medlemmer og sekretær, samt tilkalte sakkyndige gis godtgjørelse etter satser fastsatt av departementet.

Kapittel 5. Straff og andre sanksjoner

§ 34. Advarsel

Departementet eller den departementet bemyndiger kan gi advarsel til dyrehelsepersonell som forsettlig eller uaktsomt overtrer plikter etter denne loven eller bestemmelser gitt i medhold av den, hvis pliktbruddet er egnet til å medføre fare for sikkerheten i dyrehelsetjenesten eller til å påføre dyreeier store belastninger og dyr unødig lidelse. Tilsvarende gjelder hvis dyrehelsepersonell har utvist atferd som er egnet til å svekke tilliten til deres yrkesgruppe. Advarsel er enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Endret ved lov 19 des 2003 nr. 129 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr.

1792).

§ 35. Tilbakekall og suspensjon av autorisasjon, lisens eller andre godkjenninger

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning gitt i medhold av denne loven, kan av departementet kalles tilbake dersom innehaver er uskikket til å utøve sitt yrke på grunn av alvorlig sinnslidelse, psykisk eller fysisk svekkelse, langt fravær fra yrket, misbruk av alkohol, bruk av narkotika eller midler med lignende virkning, grov mangel på faglig innsikt, uforsvarlig virksomhet eller ved grove pliktbrudd etter denne loven, eller forskrift gitt i medhold av den. I forbindelse med vurderingen, kan departementet pålegge vedkommende å la seg undersøke av relevant fagpersonell.

Autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning kan også kalles tilbake dersom innehaveren tross advarsel unnlater å innrette seg etter lov- eller forskriftsbestemte krav.

Autorisasjon, lisens eller annen godkjenning gitt på grunnlag av tilsvarende godkjenning i en annen stat kan kalles tilbake dersom godkjenningen taper sin gyldighet i vedkommende stat.

Istedenfor fullstendig tilbakekall kan autorisasjon, lisens eller andre godkjenninger begrenses til utøvelse av bestemt virksomhet. Til slikt vedtak kan det knyttes vilkår.

Dersom det er skjellig grunn til å anta at det foreligger grunnlag for tilbakekall kan departementet suspendere autorisasjon, lisens og andre godkjenninger, i den utstrekning det finnes nødvendig.

Ved tilbakekall, begrensning eller suspensjon av autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenninger skal det gis melding til godkjennende myndighet i annen stat hvor det er kjent at vedkommende utøver virksomhet, dersom dette er nødvendig for å oppfylle en internasjonal overenskomst.

§ 36. Tap av rekvireringsrett

Dersom en veterinærs eller fiskehelsebiologs rekvirering og bruk av legemidler til dyr er uforsvarlig eller i strid med lov eller forskrift gitt med hjemmel i lov, kan departementet helt eller delvis frata vedkommende retten til rekvirering og bruk av bestemte legemidler for en bestemt tid eller for alltid.

Hvis departementet finner det forsvarlig, kan det etter søknad gi tilbake retten før utløpet av den tid som er fastsatt.

En veterinær kan selv gi bindende avkall på retten til å rekvirere enkelte legemidler for en bestemt tid eller for alltid.

§ 37. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne loven eller bestemmelser gitt i medhold av den, straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder. Når det gjelder overtredelse av § 18 eller bestemmelser gitt i medhold av § 18, kan straffen under særdeles skjerpende omstendigheter forhøyes til inntil 6 måneders fengsel.
Endret ved lover 4 juli 2003 nr. 78, 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 37 a. Avgift og gebyr

Kongen kan i forskrifter pålegge enhver omfattet av denne loven å betale gebyr for å dekke kostnader ved tilsyn, kontroll og særskilte ytelser, som utferdigelse av attester og godkjenninger mv., etter loven her.

Kongen kan i forskrifter pålegge virksomheter omfattet av lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) å betale en avgift på næringsmidler som skal dekke kostnader ved tilsyn og kontroll etter loven her i den utstrekning aktivitetene retter seg mot dyr som brukes til produksjon av næringsmidler, såfremt kostnadene ikke dekkes ved gebyr i medhold av første ledd.

Kongen kan i forskrifter pålegge produsenter eller importører å betale en avgift på fôr til dyr som ikke brukes til produksjon av næringsmidler. Avgiften skal dekke kostnader ved tilsyn og kontroll etter loven her i den utstrekning aktivitetene retter seg mot dyr som ikke brukes til produksjon av næringsmidler, såfremt kostnadene ikke dekkes ved gebyr i medhold av første ledd.

Kongen kan gi nærmere bestemmelse om avgiftenes og gebyrenes beregning, oppkreving og innbetaling.

Ved forsinket betaling av avgifter og gebyrer, skal det betales rente i samsvar med lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling.

Avgifter og gebyrer er tvangsgrunnlag for utlegg.
Tilføyd ved lov 19 des 2003 nr. 129 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1792).

Kapittel 6. Avsluttende bestemmelser

§ 38. Ikrafttreden

Denne loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Samtidig oppheves lov 10. desember 1948 nr. 3 om veterinærer m.v.

Bestemmelsene i § 17 annet ledd om fiskehelsebiologers rett til rekvirering av legemidler gjelder ikke før det tidspunkt departementet bestemmer.[2]
1 Fra 1 jan 2002 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 711, med unntak av § 17 (2), som trådte ikr. 15 aug 2005 iflg. vedtak 12 juli 2005 nr. 820.
2 Fra 15 aug 2005 iflg. vedtak 12 juli 2005 nr. 820.

§ 39. Overgangsordninger

Forskrifter o.l. gitt med hjemmel i lov 10. desember 1948 nr. 3 om veterinærer m.v. gjelder i den utstrekning de ikke strider mot loven her eller forskrifter fastsatt med hjemmel i loven her.

Den som ved lovens ikrafttredelse har autorisasjon og spesialistgodkjenning som dyrehelsepersonell, beholder sin autorisasjon og spesialistgodkjenning etter denne loven.

Departementet kan fastsette forskrifter med overgangsbestemmelser.

§ 40. Endringer i andre lover

I lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern gjøres følgende endringer: – – –

Lov om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven)

Kapittel I. Innledende bestemmelser

§ 1. (lovens formål)

Denne lov har til formål å opprettholde et tilnærmet uberørt miljø på Svalbard når det gjelder sammenhengende villmark, landskap, flora, fauna og kulturminner.

Innenfor denne ramme gir loven rom for miljøforsvarlig bosetting, forskning og næringsdrift.
Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332).

§ 2. (virkeområde)

Med de begrensninger som følger av folkeretten gjelder loven for Svalbards landområder med sjøområdet ut til territorialgrensen.

§ 3. (definisjoner)

I denne lov forstås med

a. forurensning: tilførsel av fast stoff, væske eller gass til luft, vann eller i grunnen, støy og rystelser, samt lys og annen stråling når det blir bestemt av miljøvernmyndigheten, dersom dette kan være til skade eller ulempe for miljøet;
b. avfall: løsøregjenstander eller stoffer som noen har kassert, har til hensikt å kassere, eller er forpliktet til å kassere. Som avfall regnes ikke avløpsvann og avgasser. Bestemmelsene om skillet mellom avfall og biprodukter, og om når avfall opphører å være avfall, i forurensningsloven § 27 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende
c. høsting: jakt, fangst og fiske;
d. flora: fotosyntetiserende encellede organismer, alger, lav, sopp, moser, bregner og karplanter som er naturlig viltlevende på Svalbard;
e. fauna: encellede dyr, virvelløse dyr og virveldyr som er naturlig viltlevende på Svalbard;
f. kulturminne: alle spor etter menneskelig virksomhet i det fysiske miljø, herunder lokaliteter som det knytter seg historiske hendelser til. Med kulturmiljøområder menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.
g. fast kulturminne: kulturminne som er fysisk knyttet til grunnen eller til den bestemte lokaliteten;
h. løst kulturminne: kulturminne som ikke er fast kulturminne;
i. fastboende: person som er gyldig innført i befolkningsregisteret for Svalbard;
j. tilreisende: andre personer enn fastboende;
k. motorkjøretøy: fremkomstmiddel til bruk i terreng eller på vei med motor som drivkraft;
l. motorisert fartøy: luftfartøy, luftputefartøy, skip, båt og annen farkost med motor som drivkraft;
m. motorferdsel: ferdsel med motorkjøretøy eller motorisert fartøy;
n. virksomhet: enkeltstående, gjentatte eller vedvarende tiltak i eller utenfor næring;
o. tiltakshaver: den som bestemmer over en virksomhet, eller i hvis regning eller interesse den drives.

Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 9 des 2016 nr. 89.

§ 4. (miljøvernmyndighetene for Svalbard)

Miljøvernmyndighetene for Svalbard er

a. Kongen,
b. departementet,
c. direktoratet etter departementets nærmere bestemmelse,
d. Sysselmesteren.

Myndighet som i loven er lagt til et underordnet organ, kan utøves av en overordnet miljøvernmyndighet når det anses påkrevd.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

Kapittel II. Aktsomhetsplikt og prinsipper for myndighetsutøving

§ 5. (aktsomhetsplikt og informasjonsplikt)

Enhver som oppholder seg eller forestår virksomhet på Svalbard, skal vise hensyn og opptre varsomt så naturmiljø og kulturminner ikke påføres unødig skade eller forstyrrelse.

En tiltakshaver skal sørge for at alle som utfører arbeid i virksomheten eller deltar i aktiviteten som virksomheten er ansvarlig for, er kjent med reglene i eller i medhold av denne lov om beskyttelse av Svalbards flora, fauna, kulturminner og naturmiljøet for øvrig.

§ 6. (prinsipper for myndighetsutøving etter loven)

Ved myndighetsutøving etter denne lov skal retningslinjene i §§ 7-10 legges til grunn. Myndighetene skal særlig påse at myndighetsutøvingen etter loven og etter den enkelte bestemmelse samlet sett er i samsvar med disse retningslinjene.

§ 7. (føre vàr-prinsippet)

Når et forvaltningsorgan mangler tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger et tiltak kan ha på naturmiljø eller kulturminner, skal myndighet etter denne lov utøves med sikte på å unngå mulige skadevirkninger på miljøet.

§ 8. (samlet belastning)

Enhver virksomhet som iverksettes på Svalbard, skal vurderes ut fra den samlede belastning som naturmiljø og kulturminner da vil bli utsatt for.

§ 9. (miljøpåvirkeren skal betale)

Kostnadene ved å hindre eller begrense skade på natur eller kulturminner skal dekkes av den som er eller ville være årsak til skaden. På samme måte skal kostnadene ved å hindre eller begrense forurensning og avfallsproblemer dekkes av den som er eller ville være årsak.

§ 10. (miljømessige teknikker og innsatsfaktorer)

I virksomhet på Svalbard skal anvendes den teknikk som gir minst mulig belastning på miljøet, om ikke vesentlige økonomiske hensyn til igangværende virksomhet tilsier at en annen teknikk blir brukt, og dette er forsvarlig etter en samlet miljømessig vurdering.

I virksomhet på Svalbard skal kjemiske og bioteknologiske produkter som kan volde skade eller ulempe for miljøet, erstattes med produkter som etter en samlet miljømessig vurdering gir mindre risiko for miljøet, dersom ikke vesentlige økonomiske hensyn til igangværende virksomhet tilsier noe annet.

Kapittel III. Verneområder

§ 11. (overordnet prinsipp)

Det skal være verneområder på Svalbard som

a. omfatter variasjonsbredden av naturtyper og landskapsformer,
b. bidrar til å sikre områder med særskilte naturhistoriske eller kulturhistoriske verdier,
c. beskytter økosystemene på land og i havet,
d. bidrar til å opprettholde villmark og uberørt natur.

§ 12. (forskrifter om verneområder)

Kongen fastsetter det enkelte verneområde, jf §§ 16-19, ved forskrift.

I forskriften angis verneområdets grenser, formål og bestemmelser om bruk av området. Kongen kan i forskriften forby eller regulere enhver virksomhet og ferdsel som i seg selv eller sammen med annen bruk kan være egnet til å motvirke formålet med vernet.

§ 13. (saksbehandling)

På et tidlig tidspunkt i forberedelsen av forskrift etter § 12 om å opprette, utvide eller oppheve et verneområde, eller om vesentlig endring i vernebestemmelsene for et verneområde, skal Sysselmesteren sikre samarbeid med offentlige myndigheter og organisasjoner mv. som har særlig interesse i vedtaket. Sysselmesteren skal kunngjøre en melding i minst én avis som er alminnelig lest på Svalbard, der det gjøres rede for det påtenkte vernetiltak. Grunneiere og rettighetshavere skal såvidt mulig underrettes skriftlig, og gis en rimelig frist for å komme med synspunkter før verneforslag blir utformet. Under forberedelsen av verneforslag skal følgene for aktuell virksomhet i området klarlegges.

Forslaget til forskrift sendes på høring etter reglene i forvaltningsloven § 37. Om varsling av grunneiere og rettighetshavere gjelder reglene i forvaltningsloven § 16. Forslaget skal kunngjøres i Norsk lysingsblad og i minst én avis som er alminnelig lest på Svalbard, og legges ut til offentlig ettersyn på minst ett lett tilgjengelig sted. Fristen for uttalelse skal være minst to måneder. Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 14. (midlertidig vern)

For å hindre skade på verneverdiene kan departementet treffe vedtak om midlertidig vern inntil saken er avgjort. For slike vedtak gjelder ikke reglene i § 13. Vedtaket kan påklages etter reglene i forvaltningsloven av den som har rettslig klageinteresse.

§ 15. (kunngjøring av vernevedtak)

Vedtak etter §§ 12 og 14 skal kunngjøres etter reglene i forvaltningsloven § 38, og dessuten i minst én avis som er alminnelig lest på Svalbard. Det skal meddeles grunneiere og rettighetshavere som inngår i verneområdet, etter reglene i forvaltningsloven § 27.

§ 16. (nasjonalparker)

Som nasjonalpark kan vernes større uberørte eller i det vesentlige uberørte naturområder, når de kan ha verdi for forskning eller for opplevelse av Svalbards natur- og kulturarv.

I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted. Landskapet, og i tilfelle havbunnen, med planter, dyreliv og geologiske forekomster skal vernes mot utbygging, anlegg, forurensning og annen virksomhet, herunder ferdsel, som kan påvirke eller forstyrre naturmiljøet eller kulturminner.

Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332).

§ 17. (naturreservater)

Som naturreservat kan fredes områder som er uberørt eller tilnærmet uberørt, og

a. som inneholder særegne eller sårbare økosystemer,
b. som utgjør en spesiell naturtype eller spesielle geologiske forekomster,
c. som for øvrig har særlig betydning for flora eller fauna, eller
d. som har særskilt naturvitenskapelig verdi.

Et naturreservat kan totalfredes. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet.

§ 18. (verneområder for biotoper og geotoper)

Som verneområde for biotoper eller geotoper kan fredes områder som har særlig betydning for flora eller fauna eller som inneholder viktige eller særpregete geologiske forekomster.

I slike verneområder skal virksomhet unngås dersom den kan påvirke eller forstyrre floraen eller faunaen eller skade geologiske forekomster i strid med vernevedtakets formål. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i verneområdet.

§ 19. (kulturmiljøområder)

Som kulturmiljøområde kan fredes et område som har særskilt kulturhistorisk verdi. I kulturmiljøområder skal virksomhet som kan forringe den

kulturhistoriske verdi unngås.

§ 20. (internasjonal status for verneområder)

Kongen kan ved forskrift gi et verneområde en særskilt status etter en internasjonal konvensjon om vern av natur- eller kulturmiljø. Den virkning som vedkommende konvensjon tillegger en slik status, gjelder også som norsk rett.

§ 21. (skjøtsel av verneområder)

I verneområder opprettet med hjemmel i dette kapittel kan Sysselmesteren foreta skjøtsel som anses nødvendig av hensyn til formålet med fredningen, og tilrettelegge for opplevelse av natur- og kulturmiljø innenfor rammen av formålet med fredningen.

Berører tiltak for skjøtsel eller tilrettelegging privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 22. (dispensasjon fra vernevedtak)

Når vitenskapelige eller særlige grunner for øvrig taler for det, kan miljøvernmyndigheten gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål eller ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig.

I en dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan miljøvernmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for miljøet, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Kapittel IV. Flora og fauna

i. Virkeområde

§ 23. (Kapittelets virkeområde)

Reglene i dette kapittel gjelder all flora og fauna på land og i sjøen med unntak av saltvannsfisk og krepsdyr, samt sjøpattedyr som ikke er stedegne på Svalbard.

Unntaket i første ledd omfatter ikke bestemmelsene i §§ 26 og 27.

Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332).

ii. Generelle prinsipper og regler

§ 24. (overordnet prinsipp)

Flora og fauna på land og i sjøen skal forvaltes slik at artenes naturlige produktivitet, mangfold og leveområder bevares, og Svalbards villmarksnatur sikres for fremtidige generasjoner.

Innenfor denne rammen kan det finne sted en kontrollert og begrenset høsting.

§ 25. (fredningsprinsippet)

All flora og fauna med egg, reir og bo er fredet om ikke annet er fastsatt med hjemmel i denne lov.

§ 26. (innførsel av flora eller fauna mv.)

Innførsel av levende eksemplarer av vill flora og fauna som er etablert eller kan etablere seg i vill tilstand på Svalbard kan bare skje i samsvar med tillatelse fra departementet eller forskrift i medhold av annet ledd. Bestemmelsen gjelder også for rogn og egg av slike arter.

For å gjennomføre konvensjonen av 3. mars 1973 om internasjonal handel med truede arter av vill flora og fauna (CITES) eller andre internasjonale forpliktelser, eller for øvrig for å bevare naturlig viltlevende arter, kan Kongen gi forskrift om inn- og utførsel, transport, omsetning og oppbevaring eller besittelse av levende eller døde eksemplarer eller deler av slike.
Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332).

§ 27. (utsetting og flytting av organismer mv.)

Uten tillatelse fra miljøvernmyndigheten må ingen

a. sette ut flora eller fauna som ikke finnes naturlig på Svalbard fra før,
b. flytte stedegne arter av flora eller fauna, eller
c. sette i verk kultiveringstiltak for flora eller fauna, herunder sette ut

flora eller fauna på land eller i vassdrag, fjorder og sjøområder.

Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332).

iii. Flora

§ 28. (hva florafredningen innebærer)

Ingen må skade eller fjerne flora.

Unntatt fra bestemmelsen i første ledd er skade som følge av lovlig ferdsel eller godkjent virksomhet.

§ 29. (innsamling til vitenskapelig eller privat bruk)

Innsamling av sopp, og av tang og tare til privat bruk, er tillatt. Innsamling av flora til forskning eller undervisning er tillatt dersom det ikke gjør vesentlig inngrep i bestanden på stedet.

iv. Fauna

§ 30. (hva faunafredningen innebærer)

Ingen må jage, fange, skade eller avlive fauna eller skade egg, reir eller bo, uten hjemmel i reglene i dette kapittel.

Unntatt fra bestemmelsen i første ledd er skade på eller avliving av encellede og virvelløse dyr som følge av lovlig ferdsel eller godkjent virksomhet og bifangst som følge av lovlig fiske.

Fra 1. april til 31. august er det forbudt å bruke skipsfløyte, løsne skudd eller volde annen kraftig støy nærmere et fuglefjell enn en nautisk mil, eller bruke ubemannede luftfartøy (droner) nærmere et fuglefjell enn 500 meter.

Ingen må utsette fauna for bedøvende eller muskellammende preparater uten tillatelse fra Sysselmesteren.

Bruk av gift eller kjemikalier til avliving er forbudt. Sysselmesteren kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra forbudet.

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941), 20 des 2024 nr. 99 (i kraft 1 jan 2025).

§ 30 a. (isbjørnbeskyttelse)

Det er forbudt å unødig forstyrre, å lokke til seg eller å forfølge isbjørn.

Ingen må ferdes eller oppholde seg nærmere isbjørn enn 300 meter. Fra 1. mars til 30. juni må ingen ferdes eller oppholde seg nærmere isbjørn enn 500 meter. Alle som oppdager isbjørn nærmere enn avstandsgrensen, skal trekke seg unna slik at lovlig avstand overholdes. Avstandsgrensen gjelder ikke i bebodde områder, ved opphold i forskningsstasjoner, hytter, telt eller lignende innretninger.

Alle som ferdes eller oppholder seg utenfor bebodd område, med unntak for deltakere i turistvirksomhet, skal ha kunnskap om sikring mot isbjørnangrep og ha med egnede midler til å skremme og jage isbjørn. Det skal iverksettes nødvendige tiltak for å kunne avverge et angrep fra isbjørn uten å skade eller avlive dyret.

Sysselmesteren kan gi forskrift om sikring mot isbjørnangrep som nevnt i tredje ledd.

Tilføyd ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941).

§ 31. (alminnelige regler om høsting)

Høsting – og sanking av egg og dun – kan bare skje på de arter som departementet har bestemt i forskrift.

Høsting av den enkelte art kan bare skje i det tidsrom og omfang som direktoratet fastsetter i forskrift. Det skal ikke fastsettes høstingstid innenfor artens yngle- og hekketid. Sysselmesteren kan likevel gi tillatelse til egg- og dunsanking.

Høsting skal skje uten unødig lidelse for viltet og uten at det oppstår fare for mennesker eller for skade på eiendom. Direktoratet gir forskrift om utøvelse av jakt, fangst og innlandsfiske, herunder om høstingsmåter og høstingsredskaper.

Ved vedtak etter paragrafen her skal det legges vekt på at høstingen ikke skal påvirke bestandenes sammensetning og utvikling nevneverdig.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 32. (retten til høsting)

Enhver har rett til å høste fauna og til å sanke egg og dun i samsvar med reglene i og i medhold av § 31, om ikke annet følger av paragrafen her eller lov om

Svalbard § 26.

Høsting kan bare foretas av den som har løst kort (jaktkort, fiskekort). Ingen kan ha jaktkort før fylte 16 år. Departementet kan gi nærmere forskrift om kort og avgift for kort og felling, om opplæring og prøve som vilkår for jaktkort, om adgang til å delta i jakt og fangst i opplæringsøyemed, og om andre vilkår for høsting.

Departementet kan for bestemte arter gi forskrift om at bare fastboende skal ha rett til høsting, eller at høsting bare kan skje med Sysselmesterens tillatelse. Innenfor rammen av forskrifter etter §§ 31 og 32 kan Sysselmesteren gi nærmere lokale reguleringer ved forskrift. I en tillatelse kan det settes vilkår, herunder om hvilke områder eller tidsrom tillatelsen skal gjelde for, hvilken mengde som kan høstes, og hva slags høstingsmåter eller redskaper som kan brukes.

Sysselmesteren kan gi overvintrende fangstfolk med tilhold i fangsthytte enerett til høsting innenfor et avgrenset område og tidsrom. Før slik enerett blir gitt, skal Sysselmesteren kunngjøre adgangen til å søke om enerett innen en angitt frist. I vedtak om enerett angis hvilke arter eneretten omfatter. Det kan settes vilkår, herunder om utføring av oppgaver med tilsyn, jf. kapittel VIII, og opplæring. Departementet kan gi forskrift om tildeling av fangstområder med enerett til høsting og fastsette særregler for høsting for fangstmenn som nevnt i paragrafen her om hvilke tidsrom høstingen kan foregå, hvilken mengde som kan høstes og høstingsmåter.

Sysselmesteren kan pålegge rapportering og innsamling i forbindelse med tillatelser til høsting. Ved manglende oppfølging av slike pålegg kan Sysselmesteren nekte tilsvarende tillatelse kommende sesong.

Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 33. (rett til avliving for å beskytte person eller eiendom)

Fauna kan avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en akutt fare for en persons liv eller helse eller for betydelig materiell skade. Avliving eller forsøk på avliving skal snarest meldes til Sysselmesteren.

Virvelløse dyr og encellede dyr som er til skade eller plage, samt smågnagere, kan avlives. Forbudet i § 30 siste ledd gjelder ikke for avliving av smågnagere.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 34. (avliving etter særskilt tillatelse)

Sysselmesteren kan gi tillatelse til å avlive dyr som tar opphold ved faste eller midlertidige bosettinger, og som medfører fare for skade på person eller betydelig materiell skade. Avliving i medhold av slik tillatelse kan bare skje dersom det i rimelig utstrekning er forsøkt andre tiltak for å avverge skade.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 35. (hunder)

I områder åpne for alminnelig ferdsel må hunder følges på forsvarlig måte når de løper løs. Sysselmesteren, eller den departementet bemyndiger, kan gi forskrift om båndtvang for hund.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 36. (preparering av fauna mv.)

Departementet kan gi forskrift om preparering av fauna og om preparanter og deres virksomhet.

§ 37. (unntak)

Selv om det ikke kan gis tillatelse til et tiltak etter dette kapittel, kan Sysselmesteren gjøre unntak fra bestemmelsene i kapitlet for vitenskapelige formål eller når andre helt særlige grunner foreligger.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

Kapittel V. Kulturminner

§ 38. (overordnet prinsipp)

Svalbards kulturminner skal vernes og ivaretas som en del av Svalbards kulturarv og identitet og som et ledd i en helhetlig miljøforvaltning.

§ 39. (fredete kulturminner)

Automatisk fredet er:

a. faste kulturminner fra tiden før 1946;
b. løse kulturminner fra tiden før 1946, når de kommer for dagen tilfeldig, ved undersøkelse, utgraving eller på annen måte.

Spor etter menneskegraver av alle slag, herunder kors og andre gravmarkeringer, samt bein og beinrester i og på markoverflaten er faste kulturminner som er automatisk fredet uavhengig av alder. Det samme gjelder skjelettrester på slakteplasser for hvalross og hval, og i forbindelse med selvskudd for isbjørn.

Med til et fast automatisk fredet kulturminne hører en sikringssone rundt den synlige eller kjente ytterkant, i utstrekning 100 meter i alle retninger om ikke Sysselmesteren fastsetter en annen avgrensning. Løse kulturminner regnes som faste når de er knyttet til en bestemt lokalitet, jf. § 3 bokstav g.

Direktoratet kan ved vedtak frede kulturminner fra tiden etter 1945 med særskilt kulturhistorisk verdi. Fredningsvedtaket omfatter fast inventar (skap, ovner, mv.). Når særlige grunner tilsier det, kan også løst inventar og gjenstander medtas. I slike tilfeller må gjenstandene spesifiseres.

Direktoratet kan ved vedtak frede området rundt et vedtaksfredet kulturminne så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det.

Direktoratet avgjør i tvilstilfelle hva som er automatisk fredet fast eller løst kulturminne og kan oppheve fredning av bestemte kulturminner.

Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 40. (midlertidig fredningsvedtak)

Når særlige grunner foreligger, kan Sysselmesteren treffe vedtak om midlertidig fredning av faste eller løse kulturminner og områder som nevnt i § 39 fjerde og femte ledd, inntil spørsmålet om fredning er endelig avgjort.

Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 41. (saksbehandling ved fredningsvedtak)

Vedtak etter §§ 39 og 40 er enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Vedtaket skal

tinglyses og kunngjøres slik Sysselmesteren finner passende.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 42. (innholdet av automatisk fredning)

Med mindre annet er fastsatt i medhold av denne loven må ingen skade, grave ut, flytte, fjerne, forandre, tildekke, skjule eller skjemme et automatisk fredet kulturminne med sikringssone, eller sette i gang tiltak som kan medføre fare for at slikt skjer.

Uten etter tillatelse fra Sysselmesteren må ingen sette opp telt eller brenne bål i sikringssonen. Telting på frossen og snødekket mark er likevel tillatt i sikringssonen.

Sysselmesteren kan regulere, herunder forby, ferdsel innenfor sikringssonen, som alene eller over tid kan motvirke formålet med vernet.
Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 43. (eiendomsrett for fredete løse kulturminner)

Fredete løse kulturminner er statens eiendom når det synes klart at det ikke er rimelig mulighet til å finne ut om det er noen eier eller hvem som er eier. Direktoratet kan overlate kulturminnet helt eller delvis til finneren.

§ 44. (dispensasjon og tiltakshaverens særlige plikter for å beskytte kulturminner)

Når en virksomhet planlegges, skal tiltakshaveren på egen kostnad undersøke om virksomheten vil virke inn på automatisk fredete kulturminner på en måte som nevnt i § 42. Direktoratet avgjør snarest mulig om og i tilfelle på hvilken måte tiltaket kan iverksettes.

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på automatisk fredete kulturminner i strid med § 42, skal Sysselmesteren varsles i henhold til § 62 annet ledd og arbeidet stanses. Direktoratet avgjør snarest mulig om arbeidet kan fortsette og vilkårene for det.

Funn som kommer frem ved undersøkelser og utgraving eller under virksomheten, skal dokumenteres og konserveres på tiltakshaverens regning, om ikke annet blir bestemt etter § 98. Funn skal avleveres innen ett år, om ikke Sysselmesteren forlenger fristen.

Direktoratet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra vedtak om fredning og fredningsbestemmelser for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det

fredete kulturminnet eller det fredete området.
Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 45. (undersøkelser, skjøtsel og vedlikehold)

Direktoratet har rett til å søke etter, grave frem, granske og dokumentere automatisk fredete kulturminner og kan gi tillatelse til at andre gjennomfører slike tiltak. Kulturminnet skal bringes tilbake til den stand det var før tiltaket, om ikke direktoratet fastsetter annet. Sysselmesteren kan ta opp løse kulturminner og treffe nødvendige tiltak for å ta vare på dem.

Sysselmesteren kan vedlikeholde, gjerde inn og iverksette tiltak for å anskueliggjøre faste fredete kulturminner, herunder rydde området omkring, blant annet for å unngå skade på mennesker og dyr. Slike tiltak kan også treffes i sikringssonen. Tiltak ut over vedlikehold, slik som istandsetting, restaurering, gjenoppbygging og flytting, krever dispensasjon etter § 44.

Før det treffes tiltak om et fast kulturminne, skal eieren eller rettighetshaveren varsles og få anledning til å uttale seg etter reglene i forvaltningsloven § 16. Gjelder tiltaket et fast kulturminne som er i bruk, kan det bare settes i verk med samtykke fra eieren eller brukeren, om ikke tiltaket er nødvendig for å hindre forfall.

Er det fare for forfall, kan direktoratet pålegge eieren eller brukeren å gjennomføre tiltak for å motvirke dette.
Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 46. (utførsel og tilbakeføring av kulturminner)

Ingen må utføre fra Svalbard fredete kulturminner som er funnet eller har sin opprinnelse på Svalbard.

Forbudet i første ledd gjelder ikke når det i eller i medhold av forskrift er bestemt at funnmaterialet permanent eller midlertidig skal oppbevares utenfor Svalbard.

I særlige tilfeller kan direktoratet gi tillatelse til utførsel.

Bestemmelsene i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, for så vidt gjelder innføring og tilbakeføring av ulovlig utførte kulturgjenstander §§ 23a – 23f, får anvendelse for Svalbard så langt de passer.
Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 52 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1434).

Kapittel VI. Arealplanlegging i planområdene

§ 47. (kapitlets virkeområde og formål)

Reglene i dette kapittel gjelder for de områdene som Kongen fastsetter i forskrift (planområdene).

Planlegging etter dette kapittel skal legge til rette for samordning av de ulike interessene som knytter seg til arealdisponering og utforming av bebyggelsen i planområdene. Det skal gi grunnlag for beslutninger om bruk og vern av ressurser og om utbygging, og bidra til å fremme estetiske hensyn.

§ 48. (ansvaret for utarbeiding av arealplan)

Grunneieren eller den departementet bemyndiger er planansvarlig i det enkelte planområde, og skal sørge for å gjennomføre en løpende planlegging for bruk og vern av arealene i planområdet.

§ 49. (arealplanens innhold)

Hvert planområde skal ha en arealplan med utfyllende bestemmelser som viser eksisterende og fremtidig arealbruk for hele planområdet. Detaljeringsgrad kan variere etter konkrete behov for å styre arealbruken. Planen skal være tilstrekkelig detaljert til å sikre formålet med reglene i dette kapittel.

Arealplanen, eller deler av den, tas opp til revisjon ettersom forholdene gjør det påkrevd. Den planansvarlige bør minst hvert fjerde år vurdere om revisjon bør foretas.

Planen skal i nødvendig utstrekning kartfeste:

1. Byggeområder, om nødvendig med nærmere angivelse av hva slags bebyggelse
2. Hytteområder
3. Kulturminne-, natur- og friluftsområder, hver for seg eller i kombinasjon
4. Områder for råstoffutvinning
5. Forskningsområder
6. Veier, flyplasser, havner, taubaner, høyspentledninger og andre viktige ledd i kommunikasjonssystemet
7. Spesialområder, herunder fareområder
8. Områder for særskilt bruk eller vern av sjø og vassdrag, herunder ferdsel-, fiske-, natur- og friluftsområder, hver for seg eller i

kombinasjon

9. Områder som er vernet i medhold av lovens kapittel III.

Det kan fastsettes flere formål innenfor samme område.

Planen skal inneholde en planbeskrivelse som redegjør for hvordan hensynet til miljø (herunder naturmiljø, kulturminner og estetikk) og lokalsamfunn (herunder sikkerhet og barns behov) blir ivaretatt. Dersom planen kan få virkninger for miljøet utenfor planområdet, skal redegjørelsen også omfatte dette.

Til planen kan det gis

a. utfyllende bestemmelser, som setter rettslig bindende vilkår for bruk og ferdsel og for utforming av arealer og bebyggelse for å sikre formålet med planen;
b. utfyllende retningslinjer, som angir føringer for praktiseringen av planen, og som det skal tas hensyn til ved vedtak etter dette kapittel og §§ 57-58.

§ 50. (utarbeiding av arealplanen)

Den planansvarlige skal sørge for å tilpasse planarbeidet til forholdene i det enkelte planområde. I hvert planområde kan det være et fast rådgivende utvalg for plansaker som gir uttalelser til foreslåtte planer.

Grunneier og organer med oppgaver som gjelder ressursutnytting, vernetiltak, utbygging eller sosial og kulturell utvikling innen planområdet, har rett til å delta i planarbeidet. Slike organer skal etter anmodning fra den planansvarlige delta i det rådgivende utvalg for plansaker.

Ved oppstart av planarbeidet skal planansvarlig kunngjøre at planarbeidet blir satt i gang og for øvrig gjøre planarbeidet offentlig kjent på en hensiktsmessig måte. Ved utarbeidelse eller revisjon av hele arealplanen eller delplaner skal planansvarlig utarbeide et planprogram som klargjør hvilke forhold det skal redegjøres for i planen. Berørte organer og organisasjoner mv. som har særlige interesser i planarbeidet skal gis anledning til å uttale seg til planprogrammet. Endelig planprogram skal kunngjøres av planansvarlig, slik at rammene og forutsetningene kan bli gjenstand for offentlig debatt.

Utkast til plan skal legges ut til offentlig ettersyn og sendes til uttalelse hos berørte organer og organisasjoner mv. som har særlige interesser i planarbeidet. Det kan settes en frist for uttalelse som må være minst 30 dager. Statlige myndigheter kan reise innsigelse mot planutkastet når det gjelder forhold innenfor deres ansvarsområde. Departementet kan fastsette hvilke organer som kan reise innsigelse.

Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332).

§ 51. (private forslag)

Grunneiere, rettighetshavere eller andre interesserte kan fremme planforslag for den planansvarlige. Den planansvarlige skal snarest mulig behandle forslaget. Dersom den planansvarlige ikke finner grunn til å gå videre med forslaget, skal forslagsstilleren underrettes skriftlig. Forslagsstilleren kan kreve å få planspørsmålet lagt frem for det faste utvalg for plansaker der slikt utvalg finnes.

Departementet eller den departementet bemyndiger kan gi forskrift om gebyr for behandling av private planforslag.

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 75 (ikr. 1 jan 2022), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941).

§ 52. (vedtakelse av planen)

Den planansvarlige legger etter høringen i samsvar med § 50 et ferdigbehandlet forslag til plan frem for Sysselmesteren eller den departementet bestemmer.

Sysselmesteren eller den departementet bestemmer, kan treffe vedtak om å godkjenne planen når det ikke foreligger innsigelser, eller det er tatt hensyn til innsigelsene. Vedtak om godkjenning skal treffes senest en måned etter at et fullstendig plandokument er mottatt, om ikke særlige forhold foreligger. I så fall skal den planansvarlige underrettes skriftlig innen utløpet av fristen med opplysning om når vedtak vil være truffet. Godkjent plan sendes departementet til orientering.

Foreligger det innsigelser som det ikke er tatt hensyn til i planen, kan Sysselmesteren megle i saken. Dersom megling ikke fører til en løsning, sendes saken til departementet. Departementet kan gjøre de endringer i planen som finnes påkrevd.

Vedtak etter denne paragraf skal begrunnes etter forvaltningsloven §§ 24-25. Det kan påklages etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI. Dersom departementet treffer vedtak i medhold av tredje ledd kan vedtaket likevel ikke påklages.

Den planansvarlige skal sørge for å kunngjøre godkjent plan på hensiktsmessig måte i lokalsamfunnet.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 53. (arealplanens virkninger)

Ny virksomhet, herunder konstruksjoner, bygg, anlegg, riving, graving, fylling, masseuttak og annen ressursutnytting, samt fradeling av eiendom til slike formål, skal være i samsvar med arealbruk og bestemmelser fastlagt i godkjent plan.

Fredning i medhold av kapittel III-V går foran planen.

Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332).

§ 54. (midlertidig forbud mot virksomhet og fradeling)

Finner Sysselmesteren eller den departementet bestemmer, at det innenfor et delområde må utarbeides en endret eller mer detaljert plan, kan vedkommende bestemme at virksomhet og fradeling som nevnt i § 53 ikke kan settes i gang før planen er godkjent. Forbudet kan ikke vare lenger enn ett år. Departementet kan i særlige tilfelle forlenge fristen.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 55. (statlig arealplan)

Når gjennomføring av viktige utbyggings-, anleggs- eller vernetiltak gjør det nødvendig, eller når andre samfunnsmessige hensyn tilsier det, kan departementet selv utarbeide og vedta en arealplan etter reglene i dette kapittel.

Kapittel VII. Virksomhet med konsekvenser for miljøet

i. Generelle regler

§ 56. (lokalisering av bosetting og næringsvirksomhet)

Bosetting og næringsvirksomhet skal som hovedregel lokaliseres til planområdene, jf § 47, og slik at miljøulempene blir minst mulig.

§ 57. (krav om tillatelse utenfor planområder og i planområder uten godkjent plan)

Det trengs tillatelse fra miljøvernmyndigheten for Svalbard til følgende tiltak utenfor planområder og i planområder uten godkjent plan:

a. terrenginngrep;
b. virksomhet som kan volde forurensning;
c. hoteller, pensjonater og andre overnattingssteder for allmennheten;
d. virksomhet som kan virke inn på et automatisk fredet kulturminne i strid med § 42, jf. § 44;
e. annen virksomhet som kan belaste miljøet på Svalbard når departementet har gitt forskrift om det;
f. endringer i eksisterende anlegg eller bruken av det dersom den forandrer anleggets karakter eller virkninger for naturmiljøet;
g. innretninger eller anlegg som ikke er fast forbundet med grunnen og som kan virke inn på landskapet.

Tillatelse etter denne paragraf må foreligge før virksomheten påbegynnes. Søknaden skal redegjøre for hvilken betydning virksomheten kan få for miljøet. Departementet kan gi forskrift om at søknader skal sendes på høring eller legges ut til offentlig ettersyn.

Den som legger frem nærmere opplysninger om en planlagt virksomhet, kan kreve at Sysselmesteren avgjør om virksomheten vil kreve tillatelse etter denne paragraf. Sysselmesteren tar stilling til hvilke opplysninger som må legges frem for å kunne treffe en slik avgjørelse.

Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 58. (virksomhet i planområder med godkjent plan)

Før det settes i gang virksomhet eller fradeling i planområder med godkjent plan, skal tiltakshaveren gi melding til den planansvarlige og Sysselmesteren eller den departementet bestemmer. Meldingen skal gi tilstrekkelige opplysninger til å vise om virksomheten eller fradelingen er i samsvar med planen.

Igangsetting kan skje tre uker etter at meldingen er mottatt, hvis ikke

a. virksomheten er i strid med planen,
b. Sysselmesteren har fastsatt midlertidig forbud etter § 54, eller

c. det kreves tillatelse etter tredje ledd.

Før igangsetting kreves det likevel tillatelse av Sysselmesteren, selv om virksomheten er i samsvar med godkjent arealplan, hvis

a. planen ikke har utfyllende bestemmelser om størrelse eller utførelse som virksomheten holder seg innenfor,
b. virksomheten kan virke skjemmende eller volde forurensning ut over planens utfyllende bestemmelser om forurensning fra bolig, fritidshus eller forretning,
c. virksomheten kan få virkning for fredete kulturminner eller naturmiljøet utenom planområdet, jf. § 44, eller
d. virksomheten kan ha betydelig og langvarig virkning for miljøet.

Er virksomheten i strid med planen, kan den ikke igangsettes uten at planen blir endret. Sysselmesteren kan likevel gi tillatelse til virksomhet som er i strid med utfyllende bestemmelser til planen.
Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 59. (særskilt konsekvensutredning)

Tiltakshaveren skal få utarbeidet konsekvensutredning for virksomhet som trenger tillatelse etter loven her og som

a. kan få mer enn ubetydelig virkning for naturmiljøet utenfor planområdene, eller
b. kan få betydelig og langvarig virkning for miljø og samfunn i et planområde.

Konsekvensutredningen skal belyse tiltakets virkninger på miljøet som grunnlag for vurdering og avgjørelse av søknaden. Sysselmesteren kan bestemme at konsekvensutredningen også skal omfatte virkningene for lokal bosetting og for annen lovlig virksomhet. Konsekvensutredningen skal utarbeides på grunnlag av et utredningsprogram godkjent av Sysselmesteren.

Den som planlegger tiltak som nevnt i første ledd, skal sende Sysselmesteren forhåndsmelding med forslag til utredningsprogram tidligst mulig. Er det sendt inn søknad etter §§ 57 – 58 uten forhåndsmelding, kan Sysselmesteren avvise søknaden.

Departementet kan gi forskrift om konsekvensutredning, herunder om hvilke virksomheter som må konsekvensutredes. Sysselmesteren avgjør om en

virksomhet går inn under første ledd og kan treffe vedtak om at det for en bestemt virksomhet er unødvendig å utarbeide konsekvensutredning.
Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 60. (bruk av særskilt konsekvensutredning)

Tiltakshaverens søknad skal utarbeides sammen med konsekvensutredningen og vise hvordan konsekvensutredningen er lagt til grunn. Sysselmesteren sender søknad og konsekvensutredning på høring.

Dersom det i utredningen eller på annen måte avdekkes nye forhold som kan ha vesentlig betydning for virksomhetens virkninger for miljøet, kan Sysselmesteren kreve tilleggsutredninger. Det kan ikke gis tillatelse før Sysselmesteren har godkjent at plikten til å utarbeide konsekvensutredning er oppfylt. Hvis virksomheten ikke er påbegynt innen fem år etter at tillatelsen ble gitt, må det utarbeides ny konsekvensutredning etter § 59 om ikke Sysselmesteren fritar for dette.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 61. (avgjørelse av søknaden)

I begrunnelsen for vedtaket skal det angis hvordan en særskilt konsekvensutredning etter § 59 med innkomne uttalelser er vurdert, og hvilken betydning de har hatt for avgjørelsen.

I en tillatelse bør det settes vilkår som er tjenlige til å oppfylle formålet med reglene i denne lov. Det kan herunder gis vilkår om sikkerhetsstillelse for kostnader til opprydding, jf § 64. Er det utarbeidet en konsekvensutredning etter § 59, skal det normalt settes vilkår etter § 62.

Det gis underretning etter reglene i forvaltningsloven § 27 til alle som har uttalt seg til søknaden eller konsekvensutredningen.

§ 62. (overvåking og tiltak mot uforutsette virkninger)

Tiltakshaveren skal i samsvar med vilkår i tillatelsen gjennomføre en regelmessig og effektiv overvåking av miljøet for å

a. vurdere virkninger av pågående virksomhet, herunder verifisering av forutsette virkninger, og
b. legge forholdene til rette for at uforutsette virkninger kan bli

oppdaget på et tidlig tidspunkt.

Dersom det under virksomheten avdekkes uforutsette virkninger, skal Sysselmesteren varsles uten opphold.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 63. (endring, omgjøring og bortfall av tillatelse)

Sysselmesteren kan endre eller trekke tilbake en tillatelse etter denne lov eller vilkårene for den, dersom

a. det er nødvendig for å hindre uforutsette skadevirkninger for miljøet;
b. de skadevirkninger som virksomheten har for miljøet, kan minskes uten uforholdsmessig kostnad for tiltakshaveren;
c. det er nødvendig for å oppfylle internasjonale forpliktelser som Norge har påtatt seg med hensyn til Svalbard;
d. ny teknologi gjør det mulig å redusere miljøulempene vesentlig;
e. tiltakshaveren overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, og overtredelsen er betydelig, gjentar seg eller vedvarer;
f. tjenestemenn med tilsynsmyndighet blir nektet adgang til virksomhetsområdet;
g. det ikke blir stilt sikkerhet for opprydding når det er krevd etter §§ 61 eller 64.

Omgjøring kan i alle tilfelle skje når det er gått ti år siden vedtaket. Sysselmesteren kan lempe på begrensninger og vilkår i en tillatelse dersom erfaring viser at det kan skje uten skadevirkninger av noen betydning for miljøet.

En tillatelse som ikke er benyttet, bortfaller fem år etter at den ble gitt.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 64. (opprydding)

Hvis en virksomhet blir nedlagt eller stanser, skal tiltakshaveren gjøre det som er nødvendig for å motvirke fare for skade på miljøet. Kan virksomheten medføre skade på miljøet etter nedleggingen eller driftsstansen, skal det i rimelig tid på forhånd gis melding til Sysselmesteren. Sysselmesteren kan gi pålegg om tiltak for å motvirke fare for skade på miljøet, herunder om behandling av forurenset grunn og beskyttelse av fauna, og om at det skal utarbeides en plan for oppfyllelse av pliktene etter leddet her.

Når en virksomhet eller deler av den opphører, skal tiltakshaveren på egen kostnad fjerne fra området alle installasjoner på overflaten, alt avfall og andre etterlatenskaper som ikke er fredete kulturminner etter kapittel V. Området skal så vidt praktisk mulig føres tilbake til sitt opprinnelige utseende.

Sysselmesteren kan

a. gi pålegg om hvilke tiltak som skal utføres etter annet ledd, herunder om behandling av forurenset grunn, og om at det skal utarbeides en plan for oppfyllelse av pliktene etter annet ledd
b. kreve at det stilles sikkerhet for kostnadene ved opprydding og tilbakeføring etter annet ledd
c. gi fritak fra oppryddings- og tilbakeføringsplikten etter annet ledd.

Når et lokalsamfunn i et planområde skal avvikles eller fraflyttes i det vesentlige, skal den planansvarlige gi Sysselmesteren melding så tidlig som mulig. Den planansvarlige, eller den Sysselmesteren bestemmer, skal utarbeide plan som nevnt i første ledd tredje punktum og tredje ledd bokstav a.

Pliktene etter paragrafen her gjelder i tillegg til eventuelle plikter som følger av tillatelser etter §§ 57 eller 58. Den som vil starte opp virksomhet med tillatelse etter §§ 57 eller 58 etter at den har vært stanset i mer enn to år, skal gi melding om dette til Sysselmesteren. Sysselmesteren avgjør om det må søkes om ny tillatelse før virksomheten igangsettes.

Etterlatte kjøretøy, skip, fly, andre fartøyer og lignende skal fjernes av eieren.

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941).

ii. Forurensning og avfall

§ 65. (alminnelige regler om forurensning)

Ingen må ha, gjøre eller sette i verk noe som kan medføre fare for forurensning uten at dette er lovlig etter loven her.

Når det kan oppstå fare for forurensning i strid med loven, eller vedtak i medhold av loven, skal den ansvarlige for virksomheten som faren skriver seg fra, sørge for tiltak for å hindre at den inntrer. Miljøvernmyndigheten eller den departementet bemyndiger kan gi pålegg om slike tiltak. Er det inntrådt forurensning, skal den ansvarlige treffe tiltak etter reglene i § 93.

Endret ved lov 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941).

§ 66. (miljøgifter)

Ingen må slippe ut miljøgifter i miljøet.

Spor av miljøgifter i vanlige utslipp fra husholdning, tjenesteyting eller annen aktivitet som medfører utslipp av tilsvarende omfang omfattes ikke av forbudet.

Departementet kan på nærmere betingelser gjøre unntak fra første ledd for eksisterende næringsvirksomhet. Dersom forbudet medfører utilsiktede konsekvenser for ny næringsvirksomhet, som er funnet miljømessig forsvarlig på Svalbard, kan departementet også om nødvendig gjøre unntak for slik virksomhet.

Departementet kan bestemme at visse produkter som inneholder miljøgifter ikke må innføres eller brukes på Svalbard.

§ 67. (utslipp fra skip)

Ingen må slippe ut avfall i sjøen fra skip eller annet fartøy. Utslipp av rent matavfall fra småbåter eller av sanitært avløpsvann i åpen sjø, er likevel tillatt.

§ 68. (dumping og forbrenning av avfall eller annet materiale)

Dumping og forbrenning av avfall eller annet materiale fra skip eller annet fartøy er forbudt. Forbudet omfatter ikke forbrenning av avfall som oppstår som følge av skipets vanlige drift og som er tillatt i henhold til forskrift 16. juni 1983 nr. 1122 om hindring av forurensning fra skip (MARPOL-forskriften). Sysselmesteren kan gi tillatelse i medhold av forskrift 1. juni 2004 nr. 931 om begrensning av forurensning kapittel 22 Mudring og dumping i sjø og vassdrag.
Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 69. (tilknytningsplikt til avløpsanlegg og driftsansvar)

Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger, kan gi pålegg om at bygninger i et planområde skal knyttes til avløpsanlegg. Departementet kan fastsette hvem som skal ha plikt til å drive avløpsanlegg med tilknyttede ledninger.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 70. (akutt forurensning – beredskap og varsling)

Den som driver virksomhet som kan medføre akutt forurensning, skal ha nødvendig beredskap og har plikt til å aksjonere for å hindre, oppdage, stanse, fjerne og begrense virkningen av slik forurensning. Departementet kan pålegge den ansvarlige for virksomheten å legge fram beredskapsplan for godkjenning. Det kan fastsettes nærmere vilkår for godkjenning av beredskapsplanen. Med akutt forurensning forstås forurensning av betydning som inntrer plutselig, og som ikke er tillatt etter loven her.

Inntrer det akutt forurensning eller fare for akutt forurensning, skal den ansvarlige straks varsle Sysselmesteren. Også andre har plikt til å varsle, om det ikke åpenbart er unødvendig.

Den som har beredskaps- og aksjonsplikt etter denne bestemmelsen, skal etter pålegg av den som har ansvar for den statlige beredskapen bistå med utstyr og personell ved en aksjon mot akutt forurensning.

Departementet kan gi forskrift om hvem som er beredskaps- og aksjonspliktig, beredskaps- og aksjonspliktens omfang og om avgift for offentlig beredskap.

Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 71. (avfall)

Ingen må etterlate avfall utenfor planområdene. Sysselmesteren kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra forbudet. I planområdene må avfall bare tømmes eller etterlates på sted som er særskilt innrettet for det. Oppbevaring av avfall må skje slik at det ikke kan bli spredd.

Ingen må innføre avfall til Svalbard.

Departementet eller den departementet bemyndiger kan gi forskrift om

a. tiltak for å redusere avfallsmengden,
b. innlevering, innsamling, mottak, transport, sortering og behandling av avfall,
c. at visse slag avfall skal gjenvinnes eller fraktes bort med sikte på gjenvinning,
d. at avfall skal fraktes bort for behandling andre steder.

Kostnadene ved tiltak etter tredje ledd skal bæres av den som eier eller har gitt opphav til avfallet.

Sysselmesteren kan gi pålegg om å utarbeide en plan for håndtering og

reduksjon av avfall i de planområder som departementet fastsetter. Departementet kan fastsette hvem som skal være ansvarlig for felles innsamling og disponering av avfall i planområdet.
Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 72. (avløps- og avfallsgebyr mv.)

Departementet eller den departementet bemyndiger kan gi forskrift om gebyrer og årlige avgifter for tilknytning til avløpsanlegg og for innsamling og disponering av avfall. Gebyrene settes slik at de fullt ut dekker kostnadene, men samlet ikke overstiger kostnadene ved investering og drift av henholdsvis avløpsanlegg med tilknyttede ledninger, og avfallsdisponeringen.

Departementet kan gi forskrift om avfallsavgift på varer som omsettes på Svalbard, og om hel eller delvis tilbakebetaling av avgiften ved retur av emballasje.

iii. Ferdsel

Generelt

§ 73. (alminnelige regler om ferdsel i naturen)

Allmennhetens rett til ferdsel gjelder også på Svalbard, med de begrensninger som følger av loven her.

All ferdsel på Svalbard skal foregå på en måte som ikke skader, forsøpler eller på annen måte forringer naturmiljøet eller kulturminner eller fører til unødig forstyrrelse av mennesker eller dyreliv.

§ 74. (forbud mot særlig belastende ferdselsformer)

Sysselmesteren kan forby ferdselsformer eller fremkomstmidler som volder særlig belastning på naturmiljøet. For motorisert ferdsel gjelder §§ 79 flg.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 75. (ferdselsrestriksjoner i særlige områder)

Sysselmesteren kan utenom verneområdene forby eller regulere ferdsel i avgrensete områder i hele eller deler av året når dette anses nødvendig for å beskytte naturmiljø, kulturminner, drikkevannsforsyning eller vitenskapelige undersøkelser.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 76. (leiropphold)

Sysselmesteren kan gi forskrift for leiropphold. I forskriften kan det fastsettes at det kreves tillatelse fra Sysselmesteren til leir over en viss varighet eller størrelse.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 77. (utrykning og tilsyn)

Gjennomføring av politioppgaver, samt utrykning for brann- og redningstjeneste, kan om nødvendig skje uten hinder av reglene i loven her. Sysselmesteren kan utføre nødvendig tilsyn uten hinder av reglene i loven her.
Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 78. (miljøavgift for tilreisende)

Kongen kan gi forskrift om at den som besøker Svalbard, skal betale en miljøavgift. Miljøavgiften kan ikke pålegges fastboende. Miljøavgiften går inn i Svalbards miljøvernfond.
Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332).

Motorferdsel

§ 79. (alminnelige regler om motorferdsel)

Motorferdsel skal reguleres ut fra et samfunnsmessig helhetssyn med sikte på å verne om Svalbards naturmiljø.

Motorferdsel utenom opparbeidet vei eller plass er forbudt om ikke annet er fastsatt i loven her eller i medhold av loven.

§ 80. (motorferdsel i terrenget på barmark)

Motorferdsel i terrenget på bar eller tint mark kan bare finne sted

a. i særskilte traseer eller til bestemte formål fastsatt av departementet i forskrift;
b. når særlige hensyn foreligger og Sysselmesteren har gitt tillatelse.

Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 81. (motorferdsel i terrenget på snødekt og frossen mark)

Motorferdsel i terrenget på snødekt og frossen mark samt på islagte vassdrag og sjøområder kan tillates

a. i områder og traseer fastsatt av departementet i forskrift;
b. for bestemte formål fastsatt av departementet i forskrift;
c. når særlige grunner foreligger og Sysselmesteren etter søknad har gitt tillatelse.

Det skal fastsettes forskrift etter første ledd bokstav a der fastboende sikres en mer omfattende adgang til motorferdsel enn tilreisende. Begrensninger i fastboendes motorferdsel må være begrunnet i miljøvernbehov knyttet til Svalbard, eller i behovet for å skille motorisert og ikke-motorisert ferdsel.
Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 82. (motorferdsel i vassdrag og sjø)

Motorferdsel i vassdrag er bare lovlig med tillatelse fra Sysselmesteren.

Motorferdsel til sjøs kan skje i samsvar med § 73 når ikke annet er fastsatt i eller i medhold av loven her.

Motorferdsel med vannscooter er ikke tillatt. Departementet kan gi forskrift om forbud mot bruk av bestemte typer farkoster.

Sysselmesteren kan gi forskrifter om motorferdsel til sjøs, blant annet for å

fastsette seilingsleder eller områder hvor det ikke kan seiles, hastighetsbegrensninger og bestemmelser om oppankring og ilandstigning. Forskriften kan skille mellom ferdsel til forskjellige formål.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 82 a. (krav til drivstoff for motorferdsel i sjø)

Skip som anløper territorialfarvannet rundt Svalbard, skal ikke bruke eller ha om bord petroleumsbasert drivstoff med høyere viskositet, tetthet eller stivnepunkt enn tillatt for marin gassolje. Marin gassolje, med angivelse av viskositet, tetthet og stivnepunkt, defineres nærmere i forskrift gitt av departementet.
Tilføyd ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), endret ved lov 11 juni 2021 nr. 75 (ikr. 1 jan 2022, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 83. (bruk av luftfartøyer)

Motorferdsel i luften kan skje i samsvar med § 73 når ikke annet er fastsatt i eller i medhold av loven her.

Luftfartøy må ikke lande på skip eller på land eller vann utenom landingsplass som har konsesjon eller er godkjent etter luftfartsloven. Sysselmesteren kan etter søknad gjøre unntak fra første punktum.

Ingen må fly nærmere enn en nautisk mil fra større, kjente konsentrasjoner av pattedyr og fugl.

Departementet kan gi forskrift om minstehøyder for luftfartøy og om forbud mot bruk av luftfartøy til turistformål.
Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 84. (enkelttillatelser til motorferdsel)

Når Sysselmesteren avgjør søknader om tillatelse til motorferdsel, skal det legges vekt på formålet med søknaden, hvilken risiko for miljøulemper som den omsøkte ferdsel kan ha, og målet om en begrenset motorferdsel på Svalbard. Blir tillatelse gitt, skal det gis begrunnelse som viser hvordan disse forhold er vurdert.

Tillatelsen skal begrenses i tid og sted og kan begrenses til å gjelde bestemte

tilfeller. Det kan settes vilkår for tillatelsen. Tillatelsen kan endres eller inndras dersom hensynet til miljøet tilsier det.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

iv. Hytter

§ 85. (rett til å eie eller leie hytter)

Fritidshytter kan bare eies eller leies av

a. den som er eller har vært fastboende på Svalbard,
b. sammenslutninger som har sitt hovedsete på Svalbard, og som har ansatte eller medlemmer som i hovedsak er fastboende.

Ingen kan eie eller leie mer enn to fritidshytter.

Sysselmesteren kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra reglene i denne paragraf.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 86. (vedlikehold av hytter)

Fritidshytter og deres nærområder skal holdes ved like, slik at de ikke skjemmer landskapet eller volder fare for mennesker eller dyr.

Kapittel VIII. Tilsyn

§ 87. (miljøvernmyndighetenes tilsyn)

Miljøvernmyndighetene eller den departementet bemyndiger fører tilsyn med miljøtilstanden og med at bestemmelsene gitt i og i medhold av denne lov blir overholdt. Det skal legges vekt på å føre et så effektivt tilsyn som forholdene tilsier og med minst mulig belastning for miljøet. Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å fremme formålet med loven her.
Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941).

§ 88. (internkontroll mv.)

For å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av loven her blir overholdt, eller for å fremme en høyere miljøstandard ellers, kan departementet gi forskrift om

a. internkontroll og internkontrollsystemer,
b. deltakelse i internasjonale ordninger for sertifisering, miljøstyring og miljørevisjon.

§ 89. (opplysningsplikt)

Den som har eller foretar seg noe som kan påvirke miljøet på Svalbard, plikter etter pålegg fra Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger, og uten hinder av taushetsplikt, å gi de opplysninger som Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger trenger for å utføre sine gjøremål etter denne lov. Når særlige grunner tilsier det, kan Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger kreve at opplysninger gis av enhver som utfører arbeid for den som har opplysningsplikt etter første punktum.
Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941).

§ 90. (granskning)

Når det er nødvendig for å utføre gjøremål etter loven, skal Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger ha uhindret adgang til eiendom der det foregår virksomhet som kan påvirke miljøet, eller der miljøet kan antas å være påvirket. Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger kan også kreve å få lagt frem og granske dokumenter og elektronisk lagret materiale eller annet materiale som kan ha betydning for gjøremål etter loven.

Ved inspeksjon av virksomhet skal Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger først ta kontakt med representanter for virksomhetens ledelse, om ikke formålet med inspeksjonen dermed blir forhindret eller vesentlig vanskeliggjort.
Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941).

§ 91. (pålegg om undersøkelse)

Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger kan ved enkeltvedtak

pålegge en tiltakshaver som påvirker eller som det er grunn til å tro kan påvirke miljøet, å sørge for eller bekoste undersøkelser eller andre tiltak for å

a. fastslå om og i hvilken grad virksomheten har påvirket eller kan påvirke miljøet,
b. klarlegge årsaken til eller virkningene av inntrådte miljøendringer som virksomheten har forårsaket,
c. klarlegge hvordan gjenoppretting av miljøet kan skje.

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941).

§ 92. (gebyr for saksbehandling og kontroll)

Departementet kan gi forskrift om gebyr for kontrolltiltak som miljøvernmyndighetene utfører i medhold av dette kapittel, og for behandling av tillatelser, dispensasjoner m.m. etter denne lov eller forskrift fastsatt i medhold av loven. Gebyrene settes slik at de samlet ikke antas å overstige kostnadene ved kontrollordningen eller saksbehandlingen. Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332).

Kapittel IX. Håndheving og sanksjoner

§ 93. (gjenoppretting)

Den som har påvirket miljøet på Svalbard ved å overtre bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, skal foreta nødvendige utbedringstiltak for å motvirke ytterligere påvirkning av miljøet, og – om mulig – gjenopprette den tidligere miljøtilstand ved oppsamling, rydding, fjerning, utsetting, planering eller andre egnete tiltak. Tiltak som i seg selv kan volde miljøpåvirkning av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke eller pålegg fra Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger.

Plikten til utbedring og gjenoppretting gjelder ikke i den utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningen av overtredelsen og overtrederens skyld og økonomiske stilling ville være særlig urimelig.

Innenfor rammen av denne paragraf kan Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger gi pålegg om hvilke utbedrings- og gjenopprettingstiltak som skal gjennomføres, herunder om avliving av levende organismer som overtredelsen gjelder, eller om tilbakeføring av levende

organismer eller kulturminner til opprinnelsesstedet.
Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941).

§ 94. (eiendomsrett til flora og fauna håndtert i strid med loven mv.)

Flora og fauna som er innsamlet, fanget eller avlivet i strid med loven her, eller avlivet med hjemmel i §§ 33 første ledd og 34, tas hånd om av Sysselmesteren. Det samme gjelder fallvilt, deler av fallvilt og dyr som er avlivet av dyrevernhensyn og fauna felt i samband med forskning. Ordningen etter første og annet punktum kan gjøres gjeldende ved forelegg eller dom etter straffeprosesslovens regler for inndragning.

Sysselmesteren avgjør hvordan slik flora og fauna skal disponeres. Verdien av flora og fauna som nevnt i første ledd, tilfaller Svalbards miljøvernfond. Sysselmesteren kan kreve erstatning for verdien dersom Sysselmesteren ikke får tilgang til flora og fauna etter dette ledd.
Endret ved lover 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 95. (erstatning)

Den som volder miljøskade ved å overtre bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, plikter å betale erstatning uten hensyn til skyld for økonomisk tap som følge av miljøskaden. Den som indirekte har medvirket til miljøskade (ved å levere varer eller tjenester, foreta kontroll eller tilsyn eller på annen måte), er likevel bare ansvarlig så langt det er utvist forsett eller uaktsomhet.

Ansvaret etter første ledd omfatter også

a. økonomisk tap fordi miljøskaden hindrer eller vanskeliggjør utøving av allemannsrett i næring,
b. kostnader til eller tap ved rimelige tiltak for å hindre eller avbøte miljøskade eller gjenopprette miljøtilstanden,
c. kostnader som noen har hatt ved å rydde opp avfall som ble etterlatt i strid med § 71.

Sysselmesteren kan pålegge den som ved å overtre bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov har voldt ikke ubetydelig miljøskade, å betale miljøerstatning til Svalbards miljøvernfond. Miljøerstatningens størrelse fastsettes ut fra de påvirkede miljøverdiers betydning, miljøskadens omfang og varighet, overtrederens skyld, øvrige sanksjoner pålagt overtrederen og

omstendighetene for øvrig.

Sysselmesterens vedtak om miljøerstatning etter tredje ledd er tvangsgrunnlag for utlegg. Erstatningskravet kan også tas opp i straffesak. Blir erstatningskravet bragt inn for retten i straffesak, i sivilt søksmål eller ved klage over utleggsforretning, kan retten prøve erstatningskravet fullt ut. Vedtaket kan ikke påklages etter forvaltningslovens regler. Underretning om vedtaket skal gi opplysning om reglene i leddet her.

Paragrafen her gjelder så langt ikke annet følger av internasjonale avtaler som Norge er tilsluttet med virkning for Svalbard.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 96. (tvangsmulkt)

For å sikre at bestemmelsene i denne lov eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført, kan Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger fastsette tvangsmulkt til Svalbards miljøvernfond.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner da å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting som er fastsatt av Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige.

Er overtredelsen skjedd på vegne av et selskap eller annen sammenslutning, en stiftelse eller et offentlig organ, skal tvangsmulkten vanligvis pålegges dette. Er tvangsmulkt pålagt et selskap som inngår i et konsern, kan påløpt tvangsmulkt også inndrives hos morselskap. Departementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 96 a. (overtredelsesgebyr)

Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer

a. bestemmelsene i §§ 16 annet ledd, 18 annet ledd, 19 andre punktum, 26 første ledd, 27, 28 første ledd, 29, 30, 30 a første og annet ledd, 31

første til tredje ledd, 32 annet ledd, 33, 35, 42 første og annet ledd, 44 første og tredje ledd, 46 første ledd, 53 første ledd, 57 første og annet ledd, 58 første ledd, 62, 64 første, annet og fjerde ledd, 65, 66 første ledd, 67, 68, 70 første til tredje ledd, 71 første og annet ledd, 73 annet ledd, 79 annet ledd, 80, 81, 82 første og tredje ledd, 82 a, 83 annet og tredje ledd, 85 første og annet ledd, 86, 93 første ledd og 94.

b. vilkår eller plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i §§ 22 første ledd, 26 første ledd, 27, 30 femte og sjette ledd, 31 annet ledd annet punktum, 32 tredje til femte ledd, 34, 37, 44 annet ledd, 45 første og fjerde ledd, 46 tredje ledd, 54, 57 første ledd, 58 tredje og fjerde ledd, 66 tredje ledd, 69, 71 første og femte ledd, 80 første ledd bokstav b, 81 første ledd bokstav c, 82 første ledd, 83 annet ledd, 85 tredje ledd og 93 tredje ledd.

I forskrift som gis i medhold av loven her, kan departementet fastsette at den som overtrer forskriften eller vilkår eller plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i forskriften, kan ilegges overtredelsesgebyr.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Domstolene kan prøve størrelsen på overtredelsesgebyret.

Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr i samsvar med første til tredje ledd når overtredelsen er begått forsettlig eller uaktsomt av noen som har handlet på vegne av foretaket. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen opphører. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

Overtredelsesgebyr betales til Svalbards miljøvernfond. Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om fastsettelse av overtredelsesgebyr, herunder gebyrets størrelse.

Tilføyd ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332), endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941).

§ 97. (direkte gjennomføring)

Blir plikter som følger av loven eller vedtak i medhold av loven ikke etterlevd, kan Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger selv sørge for nødvendige tiltak for å få plikten overholdt. Før dette skjer, skal den ansvarlige gis varsel med en kort frist for selv å gjennomføre tiltakene. Varsel kan unnlates dersom tiltakene haster av hensyn til miljøet, eller det er uvisst hvem som er ansvarlig.

Ved iverksetting av tiltak etter første ledd kan Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger gjøre bruk av og om nødvendig volde skade på den ansvarliges eiendom. Sysselmesteren eller den departementet bemyndiger kan om nødvendig bestemme at det mot vederlag kan gjøres bruk av eller voldes skade også på andres eiendom. Staten innestår for vederlaget.

Utgifter til tiltak etter første ledd kan kreves dekket av den ansvarlige. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 7 juni 2024 nr. 30 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 941).

§ 98. (Svalbards miljøvernfond)

Svalbards miljøvernfond består av midler innkrevd i medhold av §§ 32 annet ledd, 78, 94, 95 tredje ledd, 96 og 96 a.

Fondets midler kan bare brukes til tiltak på Svalbard som har til formål å beskytte miljøet. Det kan brukes til

a. undersøkelser og tiltak for å kartlegge og overvåke miljøtilstanden, årsaker til miljøpåvirkning og miljøvirkninger av virksomhet,
b. gjenoppretting av miljøtilstanden,
c. tilskudd til skjøtsel, vedlikehold og granskning av kulturminner så langt dette ikke kan ventes dekket av den ansvarlige,
d. informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak.

Departementet oppnevner styre for fondet og kan gi regler om hvordan det skal disponeres. Avgjørelser om tildeling fra fondet regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 20 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 332).

§ 99. (straff)

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser fastsatt i denne lov eller i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år. Er det inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller det for øvrig foreligger særdeles skjerpende omstendigheter, kan fengsel inntil 5 år anvendes.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2019 nr. 54 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 786), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kapittel X. Avsluttende bestemmelser

§ 100. (utfyllende forskrifter)

Kongen kan gi utfyllende forskrifter til gjennomføring av loven.

§ 101. (ikrafttreden)

Denne lov trer i kraft når Kongen bestemmer.[1] Kongen kan fastsette at forskjellige bestemmelser skal tre i kraft til ulik tid.
1 Fra 1 juli 2002 iflg. res. 28. juni 2002 nr. 648.

§ 102. (overgangsbestemmelser)

Forskrifter gitt i medhold av lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard som vil ha hjemmel i loven her, står fortsatt ved lag inntil Kongen bestemmer annet.

§ 103. (endringer i andre lover)

– – –

Lov om omdanning av Jernbaneverkets kommersielle televirksomhet til aksjeselskap

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å regulere visse overgangsspørsmål i forbindelse med omdanning av Jernbaneverkets kommersielle televirksomhet BaneTele til aksjeselskap.

§ 2. Overføring av privatrettslige forpliktelser

Overføring til aksjeselskapet av forpliktelser knyttet til de deler av Jernbaneverkets kommersielle televirksomhet omdanningen gjelder, har frigjørende virkning for staten.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg

overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

§ 3. Overføring av offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser m.v.

Offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser med videre som gjelder den virksomheten som skal omdannes, blir fra omdanningstidspunktet overført til aksjeselskapet.

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 22 jan 2016 nr. 1 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 44).

§ 5. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

Lov om helseforetak m.m. (helseforetaksloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Lovens og helseforetakenes formål

Lovens formål er å bidra til å oppfylle de målsettinger som er nedfelt i spesialisthelsetjenesteloven § 1-1 og pasient- og brukerrettighetsloven § 1-1, ved

1. at det opprettes regionale helseforetak som etter eiers retningslinjer skal planlegge og organisere spesialisthelsetjenesten og legge til rette for forskning og undervisning,
2. at det legges til rette for at de regionale helseforetakene skal organisere sine sykehus og andre helseinstitusjoner som helseforetak.

Helseforetakenes formål er å yte gode og likeverdige spesialisthelsetjenester til alle som trenger det når de trenger det, uavhengig av alder, kjønn, bosted, økonomi og etnisk bakgrunn, samt å legge til rette for

forskning og undervisning.
Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 2. Lovens virkeområde

Denne loven gjelder for regionale helseforetak og helseforetak.

Regionalt helseforetak er virksomhet som eies av staten alene og som er opprettet i medhold av § 8. Regionalt helseforetak legger til rette for spesialisthelsetjenester, forskning, undervisning og andre tjenester som står i naturlig sammenheng med dette eller er pålagt i lov.

Helseforetak er virksomhet som eies av ett eller flere regionale helseforetak eller helseforetak og som er opprettet i medhold av § 9. Helseforetak yter spesialisthelsetjenester, forskning og undervisning samt andre tjenester som står i naturlig sammenheng med dette, eller som er pålagt i lov eller avtalt med den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Loven gjelder ikke på Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan bestemme at den helt eller delvis skal gjelde på Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette nærmere regler under hensyn til de stedlige forhold, herunder regler som fraviker bestemmelser i denne lov.
Endret ved lover 28 feb 2003 nr. 14 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 28 nov 2003 nr. 1402), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 2a. Regionale helseforetaks ansvar og oppgaver

Regionale helseforetak har et overordnet ansvar for å iverksette den nasjonale helsepolitikken i helseregionen. Regionale helseforetak skal planlegge, organisere, styre og samordne virksomhetene i helseforetakene som de eier. I forbindelse med langsiktig planlegging skal regionale helseforetak vurdere om deler av tjenestene skal ytes gjennom inngåelse av avtale med private eller offentlige virksomheter som de ikke eier selv.
Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 3. Definisjoner

I denne lov menes med:

1. foretak: regionale helseforetak og helseforetak
2. eier: staten ved departementet i regionale helseforetak og staten ved

regionale helseforetak i helseforetak.

§ 4. Helseregioner

Riket inndeles i så mange helseregioner som Kongen bestemmer. I hver helseregion skal det være ett regionalt helseforetak.

Staten skal organisere sitt eierskap til virksomheter som yter spesialisthelsetjeneste og tjenester som står i naturlig sammenheng med dette etter denne loven.

§ 5. Forholdet til annen lovgivning

Forvaltningsloven gjelder for foretakenes virksomhet. I saker om ansettelse, oppsigelse eller andre personalsaker kommer likevel bare forvaltningslovens kapittel 2 og 3 til anvendelse. Departementet er klageinstans for enkeltvedtak truffet av foretakene, når ikke særskilt klageinstans er fastsatt i lov eller forskrift. Departementet kan gi forskrift om hvem som skal være klageinstans for enkeltvedtak fattet av foretakene.

Lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister og lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. gjelder ikke for foretak.

Konkurs og gjeldsforhandling etter konkursloven kan ikke åpnes i foretak. Foretakenes eiendeler kan ikke være gjenstand for utlegg eller arrest.

Foretakene regnes som offentlige organer etter lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv § 2 bokstav g.

Endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 10 juni 2022 nr. 37. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

Kapittel 2. Partsstilling og ansvar

§ 6. Partsstilling

Foretaket har selv rettigheter og plikter, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstoler og andre myndigheter.

§ 7. Ansvar for foretakets forpliktelser

Eier hefter ubegrenset for foretakets forpliktelser. Når flere foretak eier

virksomhet sammen, blir samtlige eiere ansvarlige for virksomhetens forpliktelser.

En fordringshaver må først gjøre krav gjeldende mot foretaket. En fordringshaver som har krevd foretaket for klar og forfalt gjeld som ikke er betryggende sikret, kan gjøre kravet gjeldende mot en eier. For å gjøre kravet gjeldende mot en eier må fordringshaveren tidligst fire uker etter første påkrav sende ytterligere et påkrav til den opprinnelige skyldneren med betalingsfrist på minst fire uker, og betaling må ikke være mottatt innen utløpet av fristen. Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

Kapittel 3. Stiftelse og vedtekter

§ 8. Opprettelse av regionale helseforetak

Kongen i statsråd treffer vedtak om å opprette regionalt helseforetak. Vedtaket skal uttrykkelig benevne foretaket som regionalt helseforetak og skal inneholde foretakets vedtekter. Det skal dessuten inneholde bestemmelser om:

1. hvem som skal være medlemmer av styret, herunder styrets leder og nestleder,
2. hvem som skal være foretakets revisor,
3. statens innskudd, herunder hvilke sykehus og andre institusjoner foretaket skal overta ved opprettelsen.

Det regionale helseforetaket er stiftet når Kongen har truffet vedtak etter første ledd.

§ 9. Opprettelse av helseforetak

Utøvende virksomhet skal organiseres som helseforetak. Styret selv i regionale helseforetak eller helseforetak treffer vedtak om å opprette helseforetak. Vedtaket skal uttrykkelig benevne foretaket som helseforetak og inneholde foretakets vedtekter. Det skal dessuten inneholde bestemmelser om:

1. hvem som skal være medlem av styret, herunder styrets leder og nestleder,
2. hvem som skal være foretakets revisor,
3. eierens innskudd.

Helseforetaket er stiftet når styret i eiende foretak har truffet vedtak etter

første ledd. Dersom flere foretak stifter et helseforetak for å eie det sammen, må styrene dessuten inngå en skriftlig selskapsavtale.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 10. Vedtekter for regionale helseforetak

Regionalt helseforetak skal ha vedtekter som i det minste skal angi:

1. det regionale helseforetakets navn,
2. den helseregion det regionale helseforetaket omfatter,
3. det regionale helseforetakets formål,
4. den kommune der det regionale helseforetaket skal ha sitt hovedkontor,
5. antall styremedlemmer, eller laveste og høyeste antall styremedlemmer,
6. helsepolitiske, utdanningspolitiske og forskningspolitiske målsettinger og hovedoppgaver, samt nærmere bestemmelser om universitets- eller høgskolens rettigheter i tilknytning til disse oppgavene,
7. bestemmelser om låneopptak, jf. § 33,
8. hvilke saker eller typer av saker som skal forelegges departementet, jf. § 30,
9. nærmere regler om melding til departementet om foretaket og foretakets virksomhet, jf. § 34.

Alle foretakene skal ha en og samme arbeidsgivertilknytning. Kongen i statsråd bestemmer hvilken arbeidsgivertilknytning foretakene skal ha. Vedtektene skal angi hvilken arbeidsgivertilknytning Kongen har bestemt at foretakene skal ha.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 11. Vedtekter i helseforetak

Helseforetak skal ha vedtekter som i det minste skal angi:

1. foretakets navn,
2. foretak som eier helseforetaket,
3. foretakets virksomhet, herunder hvilke helsetjenester som skal ytes, og hvilke undervisningsoppgaver og forskningsoppgaver helseforetaket skal ha, samt nærmere bestemmelser om universitetets- eller høgskolens rettigheter i tilknytning til disse

oppgavene,
4. den kommune der helseforetaket har sitt hovedkontor,
5. antall styremedlemmer, eller laveste og høyeste antall styremedlemmer,
6. helsepolitiske, utdanningspolitiske og forskningspolitiske målsettinger og oppgaver,
7. nærmere regler om rapportering til eieren om foretaket og foretakets virksomhet,
8. bestemmelser om låneopptak, jf. § 33,
9. hvilke saker eller typer saker som skal forelegges departementet, jf. § 30,
10. hvilken arbeidsgivertilknytning helseforetaket skal ha, jf. § 10 annet ledd.

Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 12. Vedtektsendringer

Endringer i vedtektene vedtas av foretaksmøtet.

§ 13. Registrering i Foretaksregisteret

Foretak skal meldes til Foretaksregisteret senest tre måneder etter at vedtak om å opprette foretak er truffet.

Kapittel 4. Foretakets kapital

§ 14. Foretakets egenkapital

Foretaket skal ha en egenkapital som står i forsvarlig forhold til foretakets virksomhet.

Hvis det må antas at foretakets egenkapital er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten, skal styret straks behandle saken. Styret skal innen rimelig tid varsle foretakets eier, eller foretakets eiere, gi en redegjørelse for foretakets økonomiske stilling og foreslå tiltak som vil gi foretaket en forsvarlig egenkapital.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 15. Disponering av foretakets midler

Disponering av foretakets midler besluttes av foretaksmøtet etter forslag fra styret, eller med styrets samtykke.

Kapittel 5. Foretaksmøtet

§ 16. Eierstyring. Foretaksmøtets myndighet mv.

Eiere utøver den øverste myndighet i foretak i foretaksmøte. Eier kan ikke utøve eierstyring i foretak utenom foretaksmøte.

Eier kan avholde felles foretaksmøte for foretak med en eier.

Eiere kan utenfor foretaksmøte tildele foretak bevilgning og sette vilkår for tildelingen.

Departementet skal årlig avholde foretaksmøte i løpet av årets to første måneder for å fastsette økonomiske og organisatoriske krav og rammer for regionale helseforetak.

Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 16a. Departementets innhenting av opplysninger fra regionale helseforetak

Departementet skal holde seg orientert om foretakenes virksomhet og om virksomheten drives i samsvar med de krav som er stilt i foretaksmøter og de vilkår som er satt for tildeling av bevilgning. Departementet skal innhente skriftlige opplysninger fra regionale helseforetak og avholde rapporteringsmøter. Rapporteringsmøte kan holdes utenom foretaksmøte.

Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 17. Ledelsens rett og plikt til å være til stede i foretaksmøtet

Styreleder og daglig leder skal være til stede i foretaksmøtet. Ved forfall skal det utpekes en stedfortreder. Andre styremedlemmer kan være til stede i foretaksmøtet.

Styremedlemmer og daglig leder har rett til å uttale seg i foretaksmøtet.

§ 18. Innkalling til foretaksmøtet

Eieren innkaller til foretaksmøte og bestemmer innkallingsmåten. Innkallingen

skal skje med minst en ukes varsel, med mindre kortere frist i særlige tilfeller er nødvendig. Til møtet innkalles daglig leder, styrets medlemmer og dessuten revisor som reviderte foretakets årsregnskap, dersom de saker som skal behandles er av en slik art at revisors nærvær kan være ønskelig. Revisor skal ellers innkalles når Riksrevisjonen krever det. Etter innkalling har revisor plikt til å møte i foretaksmøtet.

Innkallingen skal klart angi de saker som skal behandles i foretaksmøtet. Forslag om å endre vedtektene skal gjengis i innkallingen.

Eiere kan bestemme at foretaksmøtet holdes som video- eller telefonmøte.

Foretaksmøtet kan ikke treffe vedtak i andre saker enn de som er nevnt i innkallingen, med mindre samtlige av de som har rett til å være tilstede etter § 17 samtykker i det. Det kan ikke gis samtykke til å vedta andre endringer i vedtektene enn de forslagene til endringer som er gjengitt i innkallingen.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 19. Saksbehandlingen i foretaksmøtet

Foretaksmøtet ledes av eieren. Eieren kan overlate til styrets leder å lede foretaksmøtet.

Foretaksmøter for helseforetak ledes av styrets leder.

Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll for foretaksmøtet. Foretaksmøtets beslutninger skal gjengis i protokollen. Protokollen skal undertegnes av møtelederen og en annen person som velges blant de tilstedeværende. Er noen av de som etter § 17 har rett til å være til stede uenig i eierens beslutning, skal deres oppfatning føres inn i protokollen.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

Kapittel 6. Foretakets styre og daglig ledelse

§ 20. Foretakets ledelse

Et foretak ledes av et styre og en daglig leder.

§ 21. Styrets sammensetning mv.

Styret skal ha minst fem medlemmer. I helseforetak skal styret ha minst syv medlemmer når de ansatte har representasjon i henhold til § 23 annet ledd. Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende.

Foretakets daglige leder kan ikke være medlem av styret. Daglig leder av et helseforetak kan ikke være medlem av styret i det regionale helseforetaket som eier helseforetaket.

Styremedlemmene velges av foretaksmøtet med de unntak som følger av §§ 22 og 23. I regionalt helseforetak skal styremedlemmene som velges av foretaksmøtet, ha tilknytning til den regionen som foretaket hører under. Styremedlemmenes godtgjørelse fastsettes av foretaksmøtet.

Styret skal ha en leder og en nestleder som velges av foretaksmøtet. Det kan bestemmes i vedtektene at styret velger leder og nestleder blant de styremedlemmene som foretaksmøtet har valgt.

Endret ved lover 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 21a. Styrets revisjonsutvalg

Styret i regionalt helseforetak velger blant sine medlemmer minst tre personer til styrets revisjonsutvalg. Begge kjønn skal være representert. Styreleder kan ikke velges. Minst ett av medlemmene skal ha kunnskap om regnskap eller revisjon.

Styret tilsetter leder for internrevisjonen og fastsetter instruks og årsplaner for internrevisjonen.

Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 22. Ansattes styrerepresentasjon i regionalt helseforetak

Inntil en tredel og minst to av styrets medlemmer med varamedlemmer skal velges av og blant de ansatte i regionalt helseforetak og helseforetak som regionalt helseforetak eier.

Kongen kan gi forskrift om valget, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten og om avgjørelse av tvister om valget, samt om bortfall av vervet som styremedlem. I vedtektene kan det fastsettes at de av styrets medlemmer som er valgt etter første ledd, ikke deltar i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelse til forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikter, rettstvister med arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler.

Endret ved lover 19 des 2003 nr. 120 (ikr. 1 jan 2004), 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 23. Ansattes styrerepresentasjon i helseforetak

I helseforetak som har flere enn 30 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredel og minst to av styrets medlemmer med varamedlemmer, velges av og blant de ansatte.

Har helseforetaket flere enn 200 ansatte, skal de ansatte velge ett styremedlem og varamedlem i tillegg til den representasjon som følger av første ledd. Det kan inngås avtale mellom helseforetaket og fagforening som omfatter to tredeler av de ansatte eller et flertall av de ansatte, om at de ansatte i stedet for dette styremedlemmet skal velge to observatører og varamedlemmer.

Kongen kan gi forskrift om beregningen av antall ansatte, herunder om bruk av gjennomsnittstall. § 22 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 24. Tjenestetid

Styremedlemmene velges for to år. I vedtektene kan det fastsettes kortere eller lengre tjenestetid, likevel ikke lengre enn fire år. Kortere tjenestetid kan fastsettes ved suppleringsvalg.

Et styremedlem blir stående inntil nytt styremedlem er valgt selv om tjenestetiden er utløpt.

§ 25. Opphør av styreverv før tjenestetiden er utløpt

Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Styret og den som har valgt styremedlemmet skal gis rimelig forhåndsvarsel.

Et styremedlem kan avsettes av den som har valgt styremedlemmet. Dette gjelder ikke et styremedlem som er valgt etter §§ 22 eller 23.

I forbindelse med omorganisering av foretak kan det foretas nytt valg eller suppleringsvalg av styremedlem som er valgt etter §§ 22 eller 23. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om slike valg. Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 26. Styremøter

Styrets leder sørger for at styret holder møter så ofte som det trengs. Medlem av styret og daglig leder kan kreve at styret sammenkalles.

Med mindre styret i det enkelte tilfellet bestemmer noe annet, har daglig leder rett og plikt til å være til stede og rett til å uttale seg på styremøter.

Styremøter ledes av lederen, eller i hans fravær, av nestlederen. Er ingen av disse til stede, velger styret selv sin møteleder.

Ved styremøter skal det føres protokoll som underskrives av samtlige tilstedeværende styremedlemmer. Styremedlem eller daglig leder som er uenig i styrets beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen.

§ 26a. Åpne styremøter

Styremøter i foretak skal holdes for åpne dører hvis ikke annet følger av lovbestemt taushetsplikt eller av vedtak etter annet ledd.

Dersom det foreligger et reelt og saklig behov, kan styret vedta å behandle en sak for lukkede dører i følgende tilfeller:

1. Av hensyn til personvernet. Personalsaker skal alltid behandles for lukkede dører.
2. Orientering om sak som er på et forberedende stadium i saksbehandlingen i foretaket.
3. Informasjon om lovbrudd, saksanlegg eller av hensyn til foretakets partsstilling i sak for norsk domstol.
4. Av hensyn til forsvarlig gjennomføring av økonomi-, lønns-, eller personalforvaltningen til foretaket.
5. Saker som gjelder tilbud og protokoll etter regelverket om offentlige anskaffelser til valget av leverandør er gjort.

Vurderingen av om møtet eller deler av møtet skal foregå for lukkede dører, skal gjøres på møtetidspunktet.
Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 27. Vedtaksførhet og flertallskrav

Styret har vedtakskompetanse når mer enn halvparten av samtlige styremedlemmer er til stede. Styret kan ikke treffe beslutning med mindre alle medlemmer av styret så vidt mulig er gitt mulighet til å delta i behandlingen av saken. Har et styremedlem forfall og det finnes varamedlem, skal varamedlemmet gis mulighet til å møte.

Som styrets beslutning gjelder det som flertallet av de møtende har stemt for, dersom ikke annet er fastsatt i vedtektene. Ved stemmelikhet er møtelederens stemme avgjørende. De som stemmer for et forslag, må likevel utgjøre mer enn en tredel av samtlige styremedlemmer for at forslaget skal anses som vedtatt.

Ved valg og ansettelser anses den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmene. Står stemmetallet likt ved valg av styreleder, nestleder eller møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning.

Kapittel 7. Styrets oppgaver og kompetanse

§ 28. Styrets oppgaver

Forvaltningen av foretaket hører under styret som har ansvar for en tilfredsstillende organisering av foretakets samlede virksomhet.

Styret skal fastsette budsjett og planer for foretakets virksomhet.

Styret skal holde seg orientert om foretakets virksomhet og økonomiske stilling. Det skal føre tilsyn med at virksomheten drives i samsvar med målene som er nedfelt i § 1, foretakets vedtekter, vedtak truffet av foretaksmøtet og vedtatte planer og budsjetter.

I regionalt helseforetak omfatter styrets plikter etter tredje ledd også helseforetak som foretaket eier.

Styret skal sørge for at bokføring og formueforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

§ 29. Styrets tilsyn med daglig leder

Styret skal føre tilsyn med daglig leder og kan fastsette instruks for denne.

§ 30. Saker av vesentlig betydning

Foretaksmøtet i regionalt helseforetak treffer vedtak i saker som antas å være av vesentlig betydning for foretakets virksomhet eller løsningen av fastsatte målsettinger eller oppgaver. Det samme gjelder vedtak i andre saker som antas å ha prinsipielle sider av betydning eller som antas å kunne ha vesentlige samfunnsmessige virkninger, som:

1. Vedtak som kan endre virksomhetens karakter
2. Vedtak om nedleggelse av sykehus.
3. Omfattende endringer i sykehusstrukturen i helseregionen.
4. Omfattende endringer i tjenestetilbudet.
5. Vedtak om endringer i antallet helseforetak i helseregionen.
6. Vedtak om vesentlige endringer i opptaksområdet for helseforetak.

Hvilke saker foretaksmøtet i regionalt helseforetak skal fatte vedtak i etter denne bestemmelsen, kan det fastsettes nærmere bestemmelser om i vedtektene.

Saker som nevnt i første og annet ledd skal forelegges departementet av styret i det regionale helseforetaket.

Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 31. Salg av foretakets faste eiendommer mv.

Vedtak om å pantsette eller avhende fast eiendom treffes av foretaksmøtet etter forslag fra styret.

Når foretaksmøte i helseforetak skal fatte vedtak etter denne bestemmelsen, skal saken legges fram for departementet før vedtak fattes. Det kan i vedtektene gjøres unntak fra denne bestemmelsen i tilfeller hvor eiendommens verdi ikke overstiger et nærmere bestemt beløp.

Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 32. Salg av sykehusvirksomhet

Sykehusvirksomhet kan ikke selges uten Stortingets samtykke.

§ 33. Lån og garantier

Foretak kan ikke ta opp lån med mindre det er særskilt fastsatt i vedtektene at det skal ha slik adgang. Nærmere bestemmelser om låneopptak fastsettes i vedtektene.

Foretaket kan ikke stille garanti eller pantsette sine eiendeler til sikkerhet for andres økonomiske forpliktelser.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 22 juni 2012 nr. 46, 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 34. Årlig melding om virksomheten mv. i regionalt helseforetak

Regionalt helseforetak skal hvert år utarbeide en melding om foretaket og foretakets virksomhet som forelegges departementet. Meldingen skal også omfatte de helseforetak som det regionale helseforetaket eier.

Meldingen skal blant annet redegjøre for virksomheten i det foregående år, herunder skal det redegjøres for gjennomføringen av krav departementet har

stilt til virksomheten. Meldingen skal inneholde en plan for virksomheten i de kommende år.

Nærmere regler om meldingens innhold og frist for å forelegge den for departementet fastsettes i vedtektene.

§ 35. Pasienters og andre brukeres innflytelse

Regionalt helseforetak skal sørge for at representanter for pasienter og andre brukere blir hørt i forbindelse med utarbeidelse av plan i henhold til § 34 annet ledd annet punktum.

Regionalt helseforetak skal sørge for at virksomheter som yter spesialisthelsetjenester og andre tjenester som hører naturlig sammen med dette, etablerer systemer for innhenting av pasienters og andre brukeres erfaringer og synspunkter.

Regionalt helseforetak skal sørge for at den enkelte pasients utvidede rett til bruk av samisk språk i spesialisthelsetjenesten blir ivaretatt, jf. sameloven § 3-1 nr. 4 og § 3-5.

Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 46.

Kapittel 8. Daglig leder

§ 36. Daglig leder

Foretaket skal ha en daglig leder som tilsettes av styret, som også fastsetter daglig leders lønn. Styret treffer vedtak om å si opp eller avskjedige daglig leder.

§ 37. Daglig leders myndighet

Daglig leder forestår den daglige ledelsen av foretaket og skal følge de retningslinjer og pålegg som styret har gitt.

Daglig leder i regionalt helseforetak skal også føre tilsyn med helseforetak som det regionale helseforetaket eier, og skal påse at virksomheten der er i samsvar med det regionale helseforetakets vedtekter og vedtak truffet av foretaksmøtet og styret.

Den daglige ledelsen omfatter ikke saker som etter foretakets forhold er av uvanlig art eller av stor betydning. Slike saker kan daglig leder bare avgjøre når styret i den enkelte sak har gitt daglig leder myndighet til det, eller når styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for foretakets virksomhet. Styret skal i så fall snarest underrettes om saken.

Daglig leder skal sørge for at foretakets registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og forskrifter og at formuesforvaltningen er ordnet på betryggende måte.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 37a. Internrevisjon

De regionale helseforetakene skal etablere en uavhengig og objektiv internrevisjon.

Internrevisjonen skal gjennom en systematisk og strukturert metode og avgivelse av bekreftelse bidra til forbedringer i risikostyring, internkontroll og virksomhetsstyring. Internrevisjonen skal rapportere funksjonelt til styret og administrativt til daglig leder. Internrevisjonen skal også omfatte helseforetakene som det regionale helseforetaket eier, og inngåelse og oppfølging av avtaler med andre tjenesteytere.

Internrevisjonen skal gjennomføres i henhold til anerkjente standarder og løpende følge virksomheten.

Internrevisjonen kan, uten hinder av taushetsplikt, kreve enhver opplysning, redegjørelse eller ethvert dokument og foreta de undersøkelser som den finner nødvendig for å gjennomføre oppgavene. Opplysningene skal så langt det er mulig gis uten individualiserende kjennetegn. Reglene om taushetsplikt gjelder tilsvarende for den som mottar opplysningene.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 38. Daglig leders rapportering til styret

Daglig leder skal minst hver fjerde måned gi styret skriftlig underretning om foretakets virksomhet. I regionalt helseforetak skal underretningen også omfatte virksomheten til de helseforetak som det regionale helseforetaket eier. Det skal særlig redegjøres for foretakets stilling og utvikling i forhold til vedtatte planer og budsjetter.

Kapittel 9. Foretakets representasjon utad

§ 39. Foretakets representasjon

Styret representerer foretaket utad og tegner dets firma.

Styret kan gi styremedlem eller daglig leder rett til å tegne foretakets firma. Vedtektene kan begrense styrets myndighet etter forrige punktum og også selv

gi bestemmelser om fullmakt som der nevnt.

Daglig leder representerer foretaket utad i saker som faller inn under dennes myndighet etter § 37.

§ 40. Overskridelse av representasjonsretten

Har noen som representerer foretaket utad etter reglene i § 39 ved disposisjon på selskapets vegne gått ut over sin myndighet, er disposisjonen ikke bindende for foretaket når foretaket godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at myndighet ble overskredet, og det ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

Kapittel 10. Organisering av samarbeid med andre mv.

§ 41. Samarbeid med andre

Foretak skal samarbeide med andre når dette er nødvendig for å fremme foretakets formål eller det er pålagt eller forutsatt i lovgivningen. Foretaket skal også samarbeide med andre når dette er egnet til å fremme de oppgaver og målsettinger foretaket skal ivareta.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

§ 42. Ansvarsform for virksomhet eid av foretak

Foretak kan ikke eie hele eller deler av virksomhet som yter spesialisthelsetjenester og som er organisert med begrenset ansvar. Virksomhet som yter spesialisthelsetjenester skal organiseres som helseforetak.

Foretak kan ikke eie virksomhet som yter spesialisthelsetjenester sammen med andre enn foretak. Dersom flere foretak eier virksomhet som yter spesialisthelsetjenester sammen, skal virksomheten organiseres som helseforetak eller som ansvarlig selskap i medhold av selskapsloven.

Når det er egnet til å fremme foretakets formål, kan foretak eie virksomhet som ikke yter spesialisthelsetjenester alene eller sammen med andre. Kun virksomhet som er en nødvendig og sentral forutsetning for at det kan ytes spesialisthelsetjenester, kan organiseres som helseforetak. Annen virksomhet skal organiseres som selskaper med begrenset ansvar.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

Kapittel 11. Regnskap, revisjon og kontroll

§ 43. Regnskap mv.

Regnskapslovens bestemmelser gjelder for foretak. Departementet kan i forskrift utfylle eller fravike bestemmelser i regnskapsloven om regnskapsføring av pensjonsforhold.

Årsregnskap og årsberetning skal godkjennes av foretaksmøtet.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 62.

§ 44. Revisjon

Foretak skal ha revisor som velges av foretaksmøtet.

Foretaksmøtet godkjenner revisors godtgjørelse.

§ 45. Riksrevisjonens kontroll

Riksrevisjonen fører kontroll med forvaltningen av statens interesser og kan foreta undersøkelser mv. i regionalt helseforetak, helseforetak og heleide datterselskaper til slike foretak etter lov om Riksrevisjonen og instruks fastsatt av Stortinget.

Endret ved lov 7 mai 2004 nr. 21 (ikr. 1 juli 2004).

Kapittel 12. Oppløsning og avvikling

§ 46. Vedtak om oppløsning

Foretaksmøtet treffer vedtak om oppløsning av foretaket.

§ 47. Avviklingsstyre mv.

Når foretaksmøtet har truffet vedtak om oppløsning etter § 46, skal det snarest velges avviklingsstyre og gis nærmere regler om avviklingsmåten. Avviklingsstyret velger selv leder og nestleder hvis ikke foretaksmøtet har gjort det.

Når avviklingsstyret er valgt, trer det ordinære styret ut av funksjon.

Beslutning om oppløsning skal straks meldes til Foretaksregisteret. Foretaksregisteret skal samtidig med registrering av meldingen kunngjøre

beslutningen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og varsle foretakets fordringshavere om at de må melde seg til foretaket innen seks uker fra kunngjøringen.

Når varslingsfristen overfor kreditorene er utløpt og foretakets forpliktelser eventuelt er dekket, skal avviklingsstyret legge et skriftlig forslag til avviklingsoppgjør frem for foretaksmøtet til godkjenning.

Når avviklingsoppgjøret er godkjent av foretaksmøtet, skal avviklingsstyret straks melde fra til Foretaksregisteret om at foretaket er avviklet.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 48. Ansvar etter avviklingen

Etter at foretaket er avviklet, svarer i regionalt helseforetak staten og i helseforetak det foretaket eller de foretakene som eide helseforetaket, overfor kreditorer som ikke har fått dekning.

Krav som forfaller innen tre år etter det tidspunktet da avviklingen av foretaket ble registrert i Foretaksregisteret, foreldes senest tre år etter registreringen, men likevel ikke tidligere enn seks måneder etter forfall. For øvrig gjelder de alminnelige reglene om foreldelse.

For krav som forfaller etter utløpet av treårsfristen, gjelder foreldelseslovens alminnelige regler.

Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

Kapittel 13. Erstatningsansvar

§ 49. Erstatningsansvar

Styremedlem, daglig leder og medlem av avviklingsstyret plikter å erstatte tap som vedkommende forsettlig eller uaktsomt har voldt foretaket, foretakets eier eller andre under utførelsen av sin oppgave.

Erstatningsansvar etter første ledd kan lempes etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 5-2.

Beslutning om at foretaket skal gjøre ansvar gjeldende, treffes av foretaksmøtet.

Kapittel 14. Omdanning

§ 50. Omdanning

Fylkeskommunal, kommunal og statlig virksomhet eller del av slik virksomhet kan overføres til regionalt helseforetak eller helseforetak ved at eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser, og forpliktelser som er knyttet til virksomheten, overføres som en helhet til foretaket.

Overføring til foretaket av forpliktelser knyttet til fylkeskommunen, kommunen og staten har frigjørende virkning for denne. Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Det skal ikke betales dokumentavgift etter § 6 i lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift, omregistreringsavgift etter § 1 i lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende kjøretøy og båter eller rettsgebyr etter § 21 i lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr i forbindelse med omdanninger i medhold av denne bestemmelsen.

Det som er bestemt i paragrafen her, gjelder tilsvarende ved overføring av virksomhet til foretak etter loven her fra heleid fylkeskommunalt, kommunalt og statlig selskap eller foretak.

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder også ved overføring av virksomhet mellom foretak etter loven her. Forrige punktum medfører ingen begrensninger i ansvaret etter § 7.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 86 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1210).

Kapittel 15. Ikraftsettings- og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 51. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1 juli 2001 for § 1 til § 21, § 23 til § 51, § 52 nr. 1, nr. 2, nr. 3, nr. 9, nr. 10 og nr. 11 og § 53 nr. 5, nr. 6, nr. 8, nr. 11 og nr. 17 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 669.
Fra 1 jan 2002 for resten av loven iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417.

§ 52. Overgangsbestemmelser[1]

1. Kongen kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

2. Dersom regionalt helseforetak opprettes før bestemmelsen om statens ansvar for spesialisthelsetjenester, jf. lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. § 2-1, trer i kraft, skal fylkeskommunene gi staten nødvendig innsyn i og tilgang til fylkeskommunens virksomhet.
3. Tjenestemannsloven § 13 nr. 2 til 6 om fortrinnsrett til annen statsstilling og ventelønn skal ved omdanning av den statlige spesialisthelsetjenesten til statlige helseforetak fortsatt gjelde for arbeidstakere som blir sagt opp på grunn av forhold som nevnt i tjenestemannsloven § 13 nr. 1 bokstavene a, b og c. Fortrinnsrett til annen statsstilling og ventelønn etter første punktum opphører tre år etter omdanning til helseforetak. Første og annet punktum gjør ingen innskrenkninger i rettighetene arbeidstakeren har etter arbeidsmiljøloven[2] §§ 60 nr. 2 og 67.
4. Regionale helseforetak trer inn i og overtar fylkeskommunenes rettigheter og plikter etter avtaler som foreligger ved lovens ikraftsetting mellom fylkeskommuner og legespesialister og spesialister i klinisk psykologi, om hel eller delvis godtgjøring av utgifter til drift av privat praksis.
5. Staten dekker delvis utgiftene til renter og avdrag for byggearbeider ved private sykehus som har inngått i en regional helseplan og har mottatt tilskudd til drift og vedlikehold fra en fylkeskommune dersom:
    a. byggearbeider anslått til samlet mer enn 50 millioner kroner er godkjent av departementet før lovens ikraftsetting, eller
    b. byggearbeider anslått til samlet mindre enn 50 millioner kroner er vedtatt av fylkestinget før lovens ikraftsetting.

    Dersom fylkeskommunen har avtale med sykehuset om å dekke tilsvarende utgifter til renter og avdrag som nevnt i første ledd, trer staten inn i denne avtalen i fylkeskommunens sted i stedet for å foreta utbetaling til sykehuset etter bestemmelsene i første ledd.

    Kongen kan gi forskrift om beregning og utbetaling av statens tilskudd etter første ledd.
6. Fra og med ikraftsettingen av denne loven har staten ved regionale helseforetak, rett og plikt til å overta alle formuesposisjoner som er knyttet til offentlige virksomheter innen spesialisthelsetjenestene somatisk helsevern, psykisk helsevern, rehabiliterings- og habiliteringstjenester, medisinsk nødmeldetjeneste og ambulansetjenester. Videre overtar staten alle formuesposisjoner som er knyttet til virksomhetene offentlige sykehusapotek og alle

formuesposisjoner som er knyttet til offentlige tiltak for rusmiddelmisbrukere og som er organisert etter spesialisthelsetjenesteloven. Staten ved regionale helseforetak overtar alle fylkeskommunalt eide formuesposisjoner som er knyttet til universitets- og høgskolefunksjoner. Overtakelsen skal omfatte alle rettigheter og plikter som er knyttet til virksomhetene. Lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom, får ikke anvendelse på overtakelsen.

Dersom det åpenbart ikke er naturlig sammenheng mellom en virksomhet og rettigheter som er knyttet til virksomheten, kan det besluttes at staten ikke har rett eller plikt til å overta slike rettigheter dersom det er rimelig at fylkeskommunen eller kommunen beholder dem.

7. Dersom det i forbindelse med overføring til staten av rettigheter og plikter, som nevnt i nr. 6 første ledd, overføres gjeld eller andre forpliktelser knyttet til virksomhetene, er det frigjørende for fylkeskommunen og kommunen.

   Kreditor og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at den utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

8. Det skal ikke betales dokumentavgift etter § 6 i lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift, omregistreringsavgift etter § 1 i lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende kjøretøy og båter eller rettsgebyr etter §§ 21 og 24 i lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr i forbindelse med statens overtakelse av formuesposisjoner som er en direkte følge av denne loven.

9. Både staten og vedkommende fylkeskommune kan kreve at spørsmål som gjelder nærmere klargjøring og konkretisering av hvilke formuesposisjoner staten har rett og plikt til å overta fra den enkelte fylkeskommune etter nr. 6 første og annet ledd, skal avgjøres av en nemnd. Nemnda vurderer ikke hvilke konkrete gjeldsforpliktelser staten har rett og plikt til å tre inn i. Hvilke regionale helseforetak som skal overta de enkelte formuesposisjoner besluttes av departementet.

   Nemnda skal ha syv medlemmer. Departementet oppnevner tre medlemmer og varamedlemmer for disse til nemnda. Kommunenes Sentralforbund oppnevner tre medlemmer og varamedlemmer for disse til nemnda. I tillegg utpeker førstelagmannen i Borgarting leder for nemnda og leders varamedlem. Nemndas leder og leders varamedlem skal ha de egenskapene som er foreskrevet for dommere, se domstolsloven § 53, jf. § 54 annet ledd.

Nemndas avgjørelse, som treffes ved kjennelse, skal være begrunnet.

Utgiftene til nemndas virksomhet fastsettes og dekkes av departementet. Departementet kan gi nærmere regler for nemndas virksomhet.

10. Spørsmål om rettigheter og plikter etter nr. 6 første og annet ledd, kan ikke bringes inn for de alminnelige domstoler før muligheten til å få saken avgjort av nemnd opprettet etter nr. 9 annet ledd, er nyttet.
11. Klage over beslutninger truffet i medhold av denne loven, gir ikke oppsettende virkning for statens rettigheter og plikter etter nr. 6.

1 Iflg. res. 15 juni 2001 nr. 669 trådte nr. 1, nr. 2, nr. 3, nr. 9, nr. 10 og nr. 11 ikr. 1 juli 2001. Iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417 trådte resten av paragrafen ikr. 1 jan 2002.
2 Inkurie: Lov 4 feb 1977 nr. 4, se nå lov 17 juni 2005 nr. 62.

§ 53. Endring i andre lover

Fra den tid[1] loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
1 Fra 1 juli 2001 for § 53 nr. 5, nr. 6, nr. 8, nr. 11 og nr. 17 iflg. res. 15 juni 2001 nr. 669.
Fra 1 jan 2002 for resten av loven iflg. res. 14 des 2001 nr. 1417.

Lov om beskyttelse av supplerende pensjonsrettigheter for arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende som flytter innenfor EØS-området

§ 1. Lovens formål

Denne loven har som formål å ivareta rettighetene i supplerende pensjonsordninger for arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende som flytter innenfor EØS-området. Tilsvarende gjelder for rettigheter som ektefelle, registrert partner, samboer og barn har i en supplerende pensjonsordning.

§ 2. Lovens virkeområde

Loven gjelder pensjonsordninger som nevnt i nr. 1 til 7 når de skal gi arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende rett til alderspensjon og eventuelt uførepensjon og etterlattepensjon i tillegg til eller i stedet for tilsvarende lovbaserte trygdeytelser (supplerende pensjonsordninger):

1. pensjonsordninger opprettet i livsforsikringsselskap, pensjonskasse, bank eller forvaltningsselskap for verdipapirfond og som omfattes av lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon, lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold eller lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenestepensjon,
2. kommunale pensjonsordninger som omfattes av lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner §§ 8-7 og 13-5 med tilhørende forskrifter,
3. andre kollektive pensjonsordninger i pensjonskasse eller livsforsikringsselskap enn de som er nevnt under 1 og 2,
4. avtalebaserte pensjonsordninger hvor ytelsene utbetales over foretakets drift,
5. pensjonsfond som omfattes av lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon § 16-2 23. ledd,
6. avtaler om pensjonsordning for selvstendig næringsdrivende,
7. sykehjelps- og pensjonsordningen for leger.

Endret ved lover 14 mars 2008 nr. 6 (ikr. 14 mars 2008 iflg. res. 14 mars 2008 nr. 250), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 3. Rett til grenseoverskridende utbetalinger

En person med rett til opptjent pensjon fra en supplerende pensjonsordning som flytter til en annen stat innen EØS, skal ha rett til å få sin pensjon med fradrag av eventuelle transaksjonskostnader utbetalt i den stat vedkommende bor. Det samme gjelder overfor ektefelle, registrert partner, samboer eller barn med rettigheter i pensjonsordningene.

§ 4. Rett til medlemskap i pensjonsordning ved midlertidig utestasjonering i annen EØS-stat

En person som arbeider i en annen EØS-stat og som omfattes av en supplerende

pensjonsordning i Norge, skal fortsatt ha rett til å være medlem med fulle rettigheter i pensjonsordningen dersom vedkommende er omfattet av norsk trygdelovgivning etter EØS-avtalens vedlegg VI nr. 1 (forordning (EF) nr. 883/2004 avdeling II).

En person hjemmehørende i annen EØS-stat som arbeider i Norge og som er omfattet av en supplerende pensjonsordning i sitt hjemland, skal ikke ha plikt til å betale bidrag til pensjonsordning som nevnt i § 2 her i riket dersom vedkommende ikke er omfattet av norsk trygdelovgivning etter EØS-avtalens vedlegg VI nr. 1 (forordning (EØF) nr. 1408/71 avdeling II).[1] Arbeidsgiver skal heller ikke ha plikt til å betale bidrag til pensjonsordning i Norge for arbeidstaker i tilfeller som nevnt.

Endret ved lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

1 Inkurie: Forordning (EØF) 1408/71 er nå erstattet av forordning (EF) 883/2004.

§ 5. Likebehandling vedrørende vern av opptjente pensjonsrettigheter

Supplerende pensjonsordninger skal være basert på avtaler som sikrer opptjente pensjonsrettigheter for personer som fratrer pensjonsordningen, uavhengig av om arbeidstaker som fratrer forblir i Norge eller flytter til en annen stat innen EØS. Det samme gjelder overfor ektefelle, registrert partner, samboer eller barn med rettigheter i pensjonsordningene.

§ 6. Informasjon til medlemmer av supplerende pensjonsordninger

Når en person som omfattes av en supplerende pensjonsordning flytter til en annen EØS-stat, skal vedkommende gis informasjon av arbeidsgiver eller den som administrerer pensjonsordningen om:

1. pensjonsrettigheter når vedkommende går ut av ordningen,
2. retten til etter behov å få utbetalt pensjon i en annen EØS-stat,
3. en eventuell rett til å fortsette pensjonsopptjening ved utestasjonering i en annen EØS-stat,
4. en eventuell rett til å fortsette egen premiebetaling i pensjonsordningen, og
5. fritak fra å betale premie til supplerende pensjonsordning i vertslandet.

§ 7. Pålegg fra Finanstilsynet

Finanstilsynet kan gi en supplerende pensjonsordning pålegg om retting dersom pensjonsordningen ikke har overholdt sine plikter gitt i eller i medhold av denne loven. Finanstilsynet kan også kreve at ordningen etablerer rutiner slik at informasjonsplikten etter § 6 oppfylles innen en nærmere fastsatt frist.

Finanstilsynsloven § 4-3 om ileggelse av tvangsmulkt dersom Finanstilsynets pålegg ikke blir etterkommet, gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 8. Forskrifter

Kongen kan fastsette nærmere regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven her.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om tilbakebetaling av pensjonsinnskudd.

Endret ved lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 9. Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser

Loven trer i kraft fra den tid Kongen fastsetter.[1] Kongen kan gi overgangsbestemmelser.

1 Fra 1 mars 2002 iflg. vedtak 19 des 2001 nr. 1466.

Lov om barnetrygd (barnetrygdloven)

Kapittel 1. Formålet med barnetrygden og forholdet til trygdekoordinering

Kapitteloverskrift endret ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 1. Formål

Barnetrygden skal bidra til å dekke utgifter til forsørgelse av barn.

Utvidet barnetrygd, jf. § 9, skal bidra til å dekke merutgifter en enslig mor eller far har som følge av at vedkommende bor alene med barnet i en egen

husholdning.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 41 (i kraft 16 juni 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 928).

§ 1 a. Forholdet til bestemmelser om internasjonal trygdekoordinering

Barnetrygd er en familieytelse etter trygdeforordningen. Bestemmelsene i loven her skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel, trygdeforordningen, gjennomføringsforordningen og bi- og multilaterale trygdeavtaler, se folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

Kapittel 2. Vilkår for barnetrygd

§ 2. Hvem som har rett til barnetrygd

Foreldre som har barn under 18 år boende fast hos seg, har rett til barnetrygd dersom barnet er bosatt i riket etter bestemmelsene i § 4.

Annen omsorgsperson eller barnevernsinstitusjon som har barn under 18 år boende fast hos seg, har rett til barnetrygd dersom barnet er bosatt i riket etter bestemmelsene i § 4.

Hvis foreldrene ikke bor sammen og skriftlig har avtalt at barnet skal bo fast hos begge eller det foreligger rettskraftig avgjørelse om at barnet skal bo fast hos begge, jf. barneloven § 36, kan hver av foreldrene få rett til 50 prosent barnetrygd, hvis de fremsetter krav om dette.

Et vilkår for rett til barnetrygd er at barnet ikke har inngått ekteskap eller registrert partnerskap. Likestilt er utenlandsk ekteskap eller partnerskap som anerkjennes i Norge.
Endret ved lover 20 juni 2003 nr. 40 (ikr. 1 apr 2004 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 728), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 11 juni 2010 nr. 22 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 11 juni 2010 nr. 800), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3. Barnetrygd på Svalbard

Loven gjelder for barn som oppholder seg på Svalbard og som er medlem i

folketrygden etter folketrygdloven § 2-3.

§ 4. Bosetting i riket m.m.

Et barn anses som bosatt i riket når barnet

a. fødes i riket og moren ved fødselen har oppholdt seg eller skal oppholde seg i riket i mer enn 12 måneder,
b. skal oppholde seg i riket i mer enn 12 måneder,
c. fødes under morens utenlandsopphold, dersom moren er å regne som bosatt i riket eller fyller vilkårene om medlemskap i folketrygden etter § 5, eller
d. adopteres etter norsk lov under adoptivforeldrenes utenlandsopphold, og adoptivforeldrene er å regne som bosatt i riket eller fyller vilkårene om medlemskap i folketrygden etter § 5.

Det er et vilkår for rett til barnetrygd at barnet og den barnet bor fast hos har lovlig opphold i Norge.

Ved midlertidig fravær fra Norge som ikke varer mer enn tre måneder, regnes barnet fortsatt som bosatt her. Dette gjelder likevel ikke dersom barnet skal oppholde seg i utlandet mer enn seks måneder per år i to eller flere påfølgende år.

Barn som har søkt asyl i Norge, eller som er barn av personer som har søkt asyl her, anses tidligst som bosatt i riket fra og med den kalendermåneden det er gjort vedtak om å gi asyl eller oppholdstillatelse i Norge.

Barn som har oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34 annet ledd, eller barn av personer som har slik oppholdstillatelse, anses tidligst som bosatt i riket fra og med kalendermåneden den første ettårige oppholdstillatelsen utløper. Endret ved lover 7 apr 2006 nr. 7 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 393), 17 juni 2016 nr. 28 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 701), 19 juni 2020 nr. 73, 19 juni 2020 nr. 73 (ikr. 1 jan 2021), 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212).

§ 5. Krav om medlemskap i folketrygden for rett til barnetrygd for personer utenfor Norge

Ved utenlandsopphold som fører til at vilkårene i § 4 ikke lenger er oppfylt, gis det likevel rett til barnetrygd når både barnet og den barnet bor fast hos under utenlandsoppholdet er medlemmer i folketrygden etter folketrygdloven § 2-5 eller § 2-8. Hvis utenlandsoppholdet er ment å vare i mindre enn 12 måneder og

både barnet og den barnet bor fast hos under utenlandsoppholdet fyller vilkårene i folketrygdloven § 2-5 eller § 2-8, kan det også gis rett til barnetrygd.

Hvis barnet bor i utlandet sammen med begge sine foreldre, må barnet og begge foreldrene fylle vilkårene som nevnt i første ledd.

Hvis barnet bor i utlandet og ikke fyller vilkårene i § 4, foreligger det ikke rett til barnetrygd, selv om foreldrene er bosatt i Norge.

Departementet kan gi forskrifter om dispensasjon fra reglene i denne paragrafen.

Endret ved lover 7 apr 2006 nr. 7 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 393), 21 juni 2019 nr. 28 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 803).

§ 6. Arbeidstakere i Norge og på kontinentalsokkelen

Bestemmelsene i trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen, jf. folketrygdloven § 1-3 a, får tilsvarende anvendelse på en arbeidstaker mv. som arbeider med leting etter eller utvinning av olje, gass eller andre naturressurser på den norske delen av kontinentalsokkelen, som om vedkommende hadde arbeidet på norsk territorium. Avtaler som nevnt i § 22 første ledd og folketrygdloven § 1-3 b første ledd, får anvendelse på kontinentalsokkelen i den utstrekning det er bestemt i den enkelte avtale.

Endret ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 7. Barn av arbeidstaker ved utenlandsk representasjon eller annen administrativ tjenestegren

Det gis ikke barnetrygd for barn som har fast bosted hos arbeidstaker ved utenlandsk representasjon eller annen administrativ tjenestegren her i riket, med mindre vedkommende er norsk statsborger eller fast bosatt her og betaler skatt til Norge av sin arbeidsinntekt.

Det gis likevel barnetrygd for barn av ektefelle eller samboer til utsendt arbeidstaker ved utenlandsk representasjon eller annen administrativ tjenestegren her i riket når ektefellen eller samboeren helt eller delvis forsørger barnet og betaler skatt i Norge av sin årlige arbeidsinntekt som overstiger to ganger folketrygdens grunnbeløp.

§ 8. Unntak ved rettigheter i utenlandske trygdeordninger m.m.

Departementet gir forskrifter med nærmere bestemmelser om unntak fra retten til barnetrygd i tilfeller hvor det foreligger tilfredsstillende dekning fra

utlandet.

Kapittel 3. Utvidet barnetrygd

Kapitteloverskrift endret ved lov 16 juni 2023 nr. 41 (i kraft 16 juni 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 928).

§ 9. Vilkår for rett til utvidet barnetrygd

Det foreligger rett til utvidet barnetrygd i de tilfeller der barnets foreldre er ugift, skilt eller separert og ikke bor sammen i en felles husholdning. Utvidet barnetrygd kan også gis til gjenlevende ektefelle. Det gis ikke utvidet barnetrygd dersom søkeren bor i samme boenhet som den andre av barnets foreldre.

Utvidet barnetrygd kan likevel gis i tilfeller der foreldrene er gift, hvis den som setter fram krav godtgjør at

a. samlivet mellom ektefellene har vært hevet i minst 6 måneder (faktisk separasjon),
b. den ene ektefellen har vært forsvunnet i minst 6 måneder. Tilsvarende gjelder for forsvunnet samboer eller partner,
c. ektefellene er midlertidig separert ved kjennelse etter ekteskapsloven § 92, eller
d. den ene ektefellen er innsatt i fengsel med dom på fengselsstraff der den ubetingede delen av straffen ikke er lavere enn 6 måneder eller er idømt forvaring. Det samme gjelder hvis vedkommende er idømt overføring til tvungent psykisk helsevern reller[1] tvungen omsorg og av den grunn ikke kan bo sammen med ektefellen. Videre kan utvidet barnetrygd gis ved utholdt varetekt i minst 6 måneder. Bestemmelsen gjelder tilsvarende for samboer eller partner.

Det foreligger ikke rett til utvidet barnetrygd i tilfeller der barnas foreldre vanligvis bor sammen, men der de midlertidig bor atskilt som følge av arbeid, utdannelse e.l.

Bestemmelsen i denne paragrafen gjelder tilsvarende for annen omsorgsperson som barnet bor fast hos og som fyller vilkårene i denne paragrafen.

For at utvidet barnetrygd skal kunne tilstås etter samlivsbrudd mellom samboere med felles barn under 16 år, må det legges fram meklingsattest.

Det foreligger ikke rett til utvidet barnetrygd for særkullsbarn dersom

stønadsmottakeren

a. inngår ekteskap,
b. lever i et ekteskapslignende forhold i en felles husholdning uten felles barn og har levd slik i minst 12 av de siste 18 måneder, eller
c. har eller får felles barn med en person som han eller hun lever sammen med i et ekteskapslignende forhold i en felles husholdning.

Endret ved lover 7 apr 2006 nr. 6 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 392), 15 juni 2007 nr. 22 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 629).
1 Inkurie: Skal vel være "eller".

Kapittel 4. Barnetrygdens størrelse og utbetaling

§ 10. Barnetrygdens størrelse

Barnetrygd gis med de beløp som fastsettes av Stortinget.[1]
1 Beløpet fastsettes i forbindelse med statsbudsjettet. I årene 1996 – 2018 var stønadssatsen for ordinær barnetrygd kr. 11.640 per barn per år. Fra 1 mars 2019 er den ordinære barnetrygd kr. 1.054 per barn per måned. Fra 1 jan 2023 til og med 28 feb 2023 er satsen for ordinær barnetrygd kr 1.676 pr måned for barn i alderen 0–6 år og kr. 1.054 for barn i alderen 6–18 år. Fra 1 mars 2023 til og med 30 juni 2023 er satsen for ordinær barnetrygd kr 1.723 pr måned for barn i alderen 0–6 år og kr. 1.083 for barn i alderen 6–18 år. Fra 1 juli 2023 til og med 31 desember 2023 er satsen for ordinær barnetrygd kr 1.766 pr måned for barn i alderen 0–6 år og kr. 1.310 for barn i alderen 6–18 år. Fra 1 januar 2024 til og med 31 august 2024 er satsen for ordinær barnetrygd kr 1.766 pr måned for barn i alderen 0–6 år og kr. 1.510 for barn i alderen 6–18 år. Fra 1 september 2024 er satsen for ordinær barnetrygd kr 1.766 pr måned for barn i alderen 0–6 år og kr. 1.766 for barn i alderen 6–18 år

§ 11. Stønadsperiode

Barnetrygd gis fra og med kalendermåneden etter at retten til barnetrygd inntrer og tidligst med virkning fra kalendermåneden etter at barnet er født.

Barnetrygd gis for opptil tre måneder før den kalendermåneden da kravet ble satt fram, dersom vilkårene for rett til stønad var oppfylt i denne perioden. Barnetrygden utbetales til og med kalendermåneden før barnet fyller 18 år. Dersom retten til barnetrygd faller bort tidligere, stanses utbetalingen ved utgangen av den kalendermåneden retten til barnetrygd faller bort.

Dersom vilkårene for rett til barnetrygd var oppfylt på et tidligere tidspunkt enn nevnt i andre ledd første punktum, kan barnetrygd gis for opptil tre år før kravet ble satt fram, når det er åpenbart at den som har rett til ytelsen, ikke har vært i stand til å sette fram krav tidligere. Det samme gjelder dersom vedkommende ikke har satt fram krav tidligere fordi Arbeids- og velferdsetaten har gitt misvisende opplysninger.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212).

§ 12. Utbetaling av barnetrygd

Barnetrygden utbetales etterskuddsvis hver måned av det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Barnetrygden utbetales til den som har rett til stønad. I de tilfeller der barnetrygden tilstås automatisk etter reglene i § 14, utbetales barnetrygden til barnets mor hvis ikke foreldrene har gitt Arbeids- og velferdsetaten melding om at barnetrygden skal utbetales til barnets far. Hvis foreldrene bor sammen og begge søker om barnetrygd, utbetales stønaden til moren.

Det kan i særlige tilfeller bestemmes at barnetrygden skal utbetales til en annen som skal sørge for at den kommer barnet til gode.

Dersom vilkårene i § 2 tredje ledd er oppfylt, kan hver av foreldrene få utbetalt barnetrygd med 50 prosent av den stønaden hver av dem utløser rett til.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 13. Tilbakekreving etter feilaktig utbetaling

Dersom noen har mottatt barnetrygd etter denne loven i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt. Barnetrygd kan også kreves tilbake når stønadsmottakeren eller noen som har handlet på hans eller hennes vegne, uaktsomt har gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra Arbeids- og velferdsetatens side og støttemottakeren burde ha forstått dette.

I andre tilfeller enn nevnt i første ledd kan det som er utbetalt for mye, kreves tilbake dersom særlige grunner gjør det rimelig. Ved vurderingen av om det foreligger særlige grunner, skal det blant annet legges vekt på hvor lang tid det er gått siden den feilaktige utbetalingen fant sted og om vedkommende har innrettet seg i tillit til utbetalingen. Kravet om tilbakebetaling etter dette leddet er begrenset til det beløp som er i behold når vedkommende blir kjent med at utbetalingen var feilaktig.

Et beløp som blir krevd tilbake etter første ledd, kan enten dekkes ved trekk i fremtidig barnetrygd eller innkreves etter bestemmelsene i bidragsinnkrevingsloven. Vedtak om tilbakekreving er tvangsgrunnlag for utlegg.

Trekk etter tredje ledd avbryter foreldelse. Dersom slikt trekk opphører, varer virkningen av avbrutt foreldelse i ett år etter at trekket opphørte.
Endret ved lover 14 juni 2002 nr. 22 (ikr. 1 jan 2003), 7 apr 2006 nr. 7 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 7 apr 2006 nr. 393), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 5. Saksbehandling m.m.

§ 14. Krav om barnetrygd

Barnetrygd for barn som fødes i Norge ytes automatisk, uten at krav må settes fram.

Krav må likevel settes fram på skjema fastsatt av Arbeids- og velferdsdirektoratet, dersom

a. barnets mor ikke er registrert som bosatt i Norge i henhold til lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering,
b. barnet er eldre enn seks måneder når rett til barnetrygd inntrer, selv om barnet tidligere har vært berettiget til barnetrygd fra Norge,
c. stønadsmottakeren har krav på barnetrygd for ett barn mer enn det faktiske barnetall, utvidet barnetrygd, etter § 9, eller
d. retten til barnetrygd skal vurderes etter EØS-avtalens regler[1] eller regler i andre trygdeavtaler.

Når krav om barnetrygd må settes fram skal kravet i alminnelighet settes fram av den som barnet bor fast sammen med. Når barnet bor sammen med begge foreldrene, setter en av disse fram kravet.

I de tilfeller der begge foreldrene fyller vilkårene for rett til barnetrygd etter § 2 tredje ledd må begge foreldrene fremsette krav om barnetrygd dersom de ønsker delt utbetaling.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 22 juni 2018 nr. 59.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg VI nr. 1 (forordning (EF) nr. 883/2004) og nr. 2 (forordning (EF) nr. 987/2009).

§ 15. Hvem avgjør søknad om barnetrygd. Klage og anke

Krav om barnetrygd avgjøres av det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Vedtak etter barnetrygdloven kan påklages til nærmeste overordnede organ eller til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Vedtak i klagesak kan ankes inn for Trygderetten.

Fristen for klage og anke er seks uker.

Et vedtak etter barnetrygdloven kan ikke bringes inn for de alminnelige domstolene før mulighetene til å klage og anke er nyttet fullt ut.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 16. Saksbehandling

Ved behandlingen av saker etter loven her gjelder reglene i forvaltningsloven, likevel slik at reglene i folketrygdloven § 21-4, § 21-10 første ledd, § 21-11 og § 21-12 gjelder så langt de passer.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 6. Plikter for den som krever eller mottar barnetrygd

§ 17. Stønadsmottakerens opplysningsplikt

Den som mottar barnetrygd plikter straks, og senest innen 14 dager, å underrette Arbeids- og velferdsetaten om endringer i forhold som kan ha betydning for retten til barnetrygd og størrelsen på denne.

Arbeids- og velferdsetaten kan kreve at stønadsmottakeren gir de opplysninger og leverer de erklæringer og attester som er nødvendige for at etaten skal kunne vurdere om vedkommende fortsatt har rett til barnetrygd.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 18. Uriktige opplysninger m.m. – følger for barnetrygden

Et krav om barnetrygd kan avslås og en løpende stønad kan stanses dersom

a. det ikke blir gitt opplysninger som blir krevd, eller det blir gitt uriktige opplysninger eller fortiet opplysninger av betydning, eller
b. vedkommende ikke retter seg etter pålegg som er gitt med hjemmel i denne loven.

Kapittel 7. Administrative bestemmelser

§ 19. Administrasjon

Barnetrygden administreres av Arbeids- og velferdsetaten.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 8. Finansiering m.m.

§ 20. Finansiering

Arbeids- og velferdsetatens utgifter til utbetaling av barnetrygd og til administrasjon av barnetrygden dekkes av statskassen.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21. Hvem som disponerer tilskuddet på vegne av staten

Staten stiller forskuddsvis og senest på betalingstidspunktet de nødvendige midler til rådighet for Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Arbeids- og velferdsetaten skal holde barnetrygdens midler regnskapsmessig adskilt fra andre midler som den har til rådighet.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 9. Forskjellige bestemmelser

§ 22. Folkerettslige forpliktelser om trygdekoordinering

Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel, bilaterale avtaler som nevnt i første ledd og forordninger og avtaler som nevnt i folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.
Endret ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 23. Straff for å gi uriktige opplysninger og for ikke å gi nødvendige opplysninger

Den som mot bedre vitende gir uriktige opplysninger, eller holder tilbake opplysninger som er viktige for rettigheter eller plikter etter denne loven, kan i tillegg til de sanksjoner som følger av § 13 og § 18, straffes med bøter hvis forholdet ikke går inn under strengere straffebud.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 24. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføringen av denne loven.

Kapittel 10. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser.

§ 25. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme dato blir lov 24. oktober 1946 nr. 2 om barnetrygd opphevet.
1 Fra 1 jan 2003 iflg. res. 8 mars 2002 nr. 225.

§ 26. Overgangsbestemmelser

For den som har satt fram krav og fyller vilkårene for barnetrygd etter lov 24. oktober 1946 nr. 2 om barnetrygd før denne loven trer i kraft, gjelder følgende overgangsbestemmelser:

1. Foreldre som ved lovens ikrafttredelse ikke lever sammen, men deler den daglige omsorgen for barn og mottar eller har rett til delt utbetaling av barnetrygd, vil kunne fortsette med denne ordningen inntil det blir fremsatt krav om endring av den delte utbetalingen.
2. Den som ved lovens ikrafttredelse mottar eller har rett til barnetrygd under utenlandsopphold etter reglene i forskrifter om fravikelse av vilkåret i lov om barnetrygd av 24. oktober 1946 § 1 første ledd om at barnet skal være bosatt i riket, kan motta stønaden inntil saken tas opp til revisjon.
3. Barnetrygdmidler for fosterbarn og barn i institusjon, som ved lovens ikrafttredelse er oppspart etter reglene i forskrifter om hvem som

skal ha retten til barnetrygd for barn som ikke blir oppfostret hos sine foreldre eller adoptivforeldre, overføres til barnet dersom barnet er 18 år, eller til barnets verge. Dersom barnet ved lovens ikrafttredelse er under barneverntjenestens omsorg, skal oppsparte barnetrygdmidler settes på sperret konto og overføres til barnet når barnet fyller 18 år. Dersom vedtak om omsorgsovertakelse blir opphevet før barnet fyller 18 år, overføres de oppsparte barnetrygdmidlene til vergen.

Endret ved lov 20 des 2002 nr. 91 (ikr. 1 jan 2003).

Lov om notarius publicus

§ 1. Notarius publicus

Utføringa av notarialforretningar høyrer under tingretten. Har eit domssokn fleire domstolar, fastset Kongen kva domstol notarialoppgåvene skal høyre under. Dommarane ved embetet er notarius publicus.

For Svalbard er sysselmeisteren notarius publicus.

I utlandet er norsk utanrikstenestetilsett eller den han eller ho gjev fullmakt, notarius publicus.

Kongen kan ved forskrift gje andre notarialkompetanse.

Kongen kan gje forskrift om delegasjon av notarialkompetanse.

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 2. Notarialforretningar

Notarialforretningar er utføring av dei oppgåvene som er lagt til notarius publicus i lov eller forskrift, mellom anna å gje notarialstadfestingar, som stadfesting av underskrift og rett kopi.

Dersom notarius publicus skal ta imot forsikring, kan forsikringa bli teken imot etter reglane i domstollova § 141.

Kongen kan gje forskrift om den praktiske utføringa av notarialforretningar.

Kongen kan i forskrift gi reglar om gebyr for forretningar etter lova her. Gebyret tilkjem staten. Gebyra er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endra med lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 21 juni 2013 nr. 93 (ikr. 1 juli 2013), 16 juni 2017 nr. 66 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 1 sep

2017 nr. 1328).

§ 3. Notarialstadfestingar

Notarius publicus har til oppgåve å gje stadfestingar. Stadfesting blir gjeve for faktiske forhold notarius publicus kan stå inne for er rette. Stadfesting for anna enn faktiske forhold kan bli gjeve i særlege høve.

Notarius publicus kan avvise krav om notarialstadfesting dersom notarialstadfestinga etter norsk eller utanlandsk rett ikkje har særleg beviskraft, eller notarialstadfestinga av andre grunnar ikkje er nødvendig.

Notarius publicus skal avvise krav om notarialstadfesting for handlingar eller dokument som strir mot norsk lov eller sømd eller som kan bli utnytta på ein uakseptabel måte i reklame eller annan kommersiell samanheng.

Notarius publicus kan avvise krav om notarialstadfesting der krava til utføring ikkje står i rimeleg høve til behovet for forretninga.

§ 4. Habilitet

Om habilitet for notarius publicus gjeld reglane i forvaltningslova kapittel 2.

§ 5. Anke

Dersom ikkje anna er fastsett i eller i medhald av lov, kan avgjerd under notarialforretningar ankast til lagmannsretten. For anke gjeld reglane i tvisteloven og domstollova dersom ikkje anna følgjer av andre til sjette leddet.

Anken høyrer under lagmannsretten i lagdømet der notarius publicus har sete. For avgjerd teken av norsk notarius publicus i utlandet er Borgarting lagmannsrett ankeinstans. For avgjerd teken av sysselmeisteren på Svalbard som notarius publicus, er Hålogaland lagmannsrett ankeinstans.

For den som har fått underretning om avgjerda, er fristen for å anke avgjerda ein månad frå den dag vedkomande mottok meldinga. For andre er fristen ein månad frå den dag då vedkomande har fått eller burde ha skaffa seg kjennskap til avgjerda, likevel ikkje ut over tre månader frå tidspunktet avgjerda blei teken.

Er fristen for anke gått ut, gjeld forvaltningslova § 31 tilsvarande.

Notarius publicus skal leggje saka til rette for ankeinstansen og gjere greie for saka på forsvarleg måte.

Om dekning av sakskostnader frå det offentlege gjeld forvaltningslova § 36 første leddet og tredje leddet første og andre punktumet tilsvarande.
Endra med lover 17 juni 2005 nr. 90 som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3 (ikr. 1

jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 6. Ikraftsetjings- og overgangsføresegner

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1]

Frå same tid blir lov av 14. august 1918 nr. 4 om rettergangsordningens ikrafttræden §§ 6-8 oppheva.

Tildelingar av notarialkompetanse i medhald av lov om rettergangsordningens ikrafttræden § 6 første leddet gjeld inntil dei blir oppheva.

1 Frå 1 juli 2002 iflg. res. 26 apr 2002 nr. 399.

Lov om personnavn (navneloven)

Kapittel 1. Navneplikt

§ 1. Plikt til å ha navn

Alle skal ha fornavn og ett enkelt eller dobbelt etternavn og kan i tillegg ha mellomnavn. Enhver har plikt til å bruke sitt fornavn og etternavn som personnavn. Ingen kan ta, endre eller sløyfe navn på annen måte enn etter loven her.

§ 2. Plikt til å velge navn for barn

Senest når barnet fyller seks måneder, skal den eller de som har foreldreansvaret for barnet, sende melding om hvilket navn barnet skal ha.

Har barnet fylt seks måneder uten at melding er sendt eller uten at meldingen kan godtas, får barnet morens etternavn. Dette gjelder ikke etternavn som nevnt i § 4 første ledd nr. 2, og har moren ikke annet etternavn, får barnet i stedet morens fornavn med ending som viser slektskapet.

Kapittel 2. Etternavn, fornavn og mellomnavn

§ 3. Frie, beskyttede og nye etternavn

Navn som flere enn 200 personer her i riket har som etternavn, kan tas som

etternavn av andre uten samtykke fra dem som allerede har det.

Navn som 200 eller færre personer her i riket har som etternavn, kan bare tas som etternavn dersom alle som allerede har det som etternavn, samtykker. For barn under 18 år gis samtykke av den eller dem som har foreldreansvaret.

Navn som ikke er registrert i Folkeregisteret som et navn som er i bruk som etternavn her i riket, kan tas som etternavn. Dette gjelder likevel ikke navn som:

1. er så likt et beskyttet etternavn at navnene lett kan blandes sammen. Navnet kan likevel tas dersom alle som har det beskyttede navnet som etternavn, samtykker. Annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
2. er identisk eller har likhet som nevnt i nr. 1 med et alminnelig kjent foretaksnavn, varemerke eller annet kjennetegn som er vernet her i riket, med et alminnelig kjent navn på en stiftelse, forening, institusjon eller lignende eller med et alminnelig kjent kunstnernavn, og det må antas at berettigede interesser vil lide skade dersom vedkommende får navnet.
3. er registrert i Folkeregisteret som et navn som er eller har vært i bruk som fornavn. Navnet kan likevel tas som etternavn dersom det har opphav eller tradisjon som etternavn i Norge eller i utlandet eller har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

Endret ved lover 5 sep 2003 nr. 91 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118), 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718).

§ 4. Avledede etternavn

Uavhengig av begrensningene i § 3 kan følgende navn tas som etternavn:

1. navn som er eller har vært en av tippoldeforeldrenes, oldeforeldrenes, besteforeldrenes eller foreldrenes etternavn eller mellomnavn. Dette gjelder ikke tidligere navn som er ervervet ved ekteskap eller samboerskap.
2. en av foreldrenes fornavn med ending som viser slektskapet, eller når navnet har en tradisjon i en kultur som tillater det, en av besteforeldrenes fornavn med ending som viser slektskap.
3. navn som er eller har vært en av foreldrenes eller besteforeldrenes fornavn, når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.
4. navn som er eller har vært ektefellens etternavn eller mellomnavn, og som ikke er ervervet ved et tidligere ekteskap eller samboerskap.

5. ektefellens fornavn når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.
6. navn som er en av steforeldrenes eller fosterforeldrenes etternavn eller mellomnavn, og vedkommende samtykker.
7. etternavn eller mellomnavn som vedkommende har hatt tidligere, og som ikke er ervervet ved ekteskap eller samboerskap, eller mellomnavn som vedkommende har.
8. navn på et gårdsbruk som vedkommende eller en av dennes foreldre eier og har eid i minst 10 år, eller som vedkommende eller en av foreldrene bruker og har brukt i minst 20 år eller har brukt i minst 10 år og har en bruksrett til som er fastsatt for en av foreldrenes eller vedkommendes livstid. Dette gjelder ikke dersom navnet på gårdsbruket er valgt etter 1. januar 1947 og strider mot lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn § 3 bokstav a.
9. etternavn eller mellomnavn som vedkommende for øvrig har en særlig tilknytning til.

Samboere som har bodd sammen i minst to år eller som har felles barn, kan velge navn etter første ledd nr. 4 og 5 på samme måte som ektefeller dersom samboeren samtykker.

Foruten etter adoptivslekten kan den som er adoptert ta navn etter sin biologiske slekt etter første ledd nr. 1, 2 og 3.
Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 53 (ikr. 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 5. Etternavn ved adopsjon

Hvis en person under 18 år blir adoptert, får han eller hun adoptantens etternavn med mindre annet er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. Dette gjelder ikke der den ene ektefellen eller samboeren adopterer den andres barn.

Når ektefeller eller samboere sammen adopterer noen som er under 18 år, får adoptivbarnet adoptivmorens etternavn med mindre annet er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. § 2 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 48 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 884).

§ 6. Endringer i samme etternavn

En endring av stavemåten av et etternavn som bringer stavemåten nærmere den alminnelige uttalen av navnet eller nærmere skriftspråket for øvrig, regnes ikke som å ta et annet navn. Det samme gjelder en endring av stavemåten til bokstaver som er alminnelig kjent i utlandet.

En endring av et etternavns kjønnsbestemte ending regnes ikke som å ta et annet navn.

§ 7. Doble etternavn

To navn som kan tas som etternavn, kan tas som et dobbelt etternavn der de to navnene er satt sammen med bindestrek. I forhold til §§ 3 og 4 regnes et dobbelt etternavn som to adskilte etternavn.

§ 8. Fornavn

Som fornavn kan det ikke velges et navn som er registrert i Folkeregisteret som et navn som er eller har vært i bruk som etternavn eller mellomnavn. Navnet kan likevel tas som fornavn dersom det har opphav eller tradisjon som fornavn i Norge eller i utlandet eller har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.
Endret ved lov 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718).

§ 9. Mellomnavn

Navn som kan tas som etternavn, kan tas som mellomnavn.

§ 10. Alminnelige begrensninger

Selv om de øvrige vilkår er oppfylt, skal en melding om å ta, endre eller sløyfe navn ikke godtas dersom vedkommendes personnavn ellers kan bli til vesentlig ulempe for vedkommende eller andre sterke grunner tilsier det.

Personer over 16 år kan ikke ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn mer enn en gang hvert tiende år. Vedkommende kan likevel innen ti år:

1. ta som etternavn etternavnet til en ektefelle eller en samboer som vedkommende har bodd sammen med i minst to år eller har barn sammen med, eller for navn som har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn, ektefellens eller samboerens fornavn,
2. ta som etternavn et etternavn som vedkommende tidligere har hatt,
3. ta som etternavn steforeldres, fosterforeldres eller adoptivforeldres etternavn, og

4. endre fornavnet tilbake til det fornavnet vedkommende hadde før endringen,
5. ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn dersom det foreligger særlige grunner.

Endret ved lov 17 juni 2016 nr. 46 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 702).

Kapittel 3. Saksbehandling m.m.

§ 11. Meldeplikt og forvaltningsorgan for navnesaker

Den som vil ta, endre eller sløyfe navn, må gi melding om det til skattekontoret, som avgjør om meldingen skal godtas. For enkelte navnesaker kan departementet bestemme at meldinger skal gis til og behandles av et annet forvaltningsorgan. Vedtak om å godta eller nekte å godta en melding kan påklages til statsforvalteren.

Departementet kan gi nærmere regler om bruk av meldingsskjema og meldingenes innhold og om saksbehandlingen for øvrig.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 63 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 12. Melding om navn for barn

Melding om å ta, endre eller sløyfe navn for noen som ikke har fylt 16 år, skal fremsettes av den eller de som har foreldreansvaret, eller disse må ha samtykket i meldingen. Gjelder meldingen et barn over 12 år, må også barnet selv ha samtykket. Selv om det ikke foreligger samtykke etter første eller annet punktum, kan meldingen godtas dersom det foreligger særlig grunn.

Gjelder meldingen en person som har endret juridisk kjønn etter lov om endring av juridisk kjønn § 4 andre ledd andre punktum, er det tilstrekkelig med samtykke fra en av dem som har foreldreansvaret.

Endret ved lov 17 juni 2016 nr. 46 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 702).

§ 13. Søksmål

Er noens rettigheter krenket ved et vedtak som godtar en melding om å ta, endre eller sløyfe navn, kan vedkommende gjøre sin rett gjeldende ved søksmål innen to år etter at vedkommende fikk eller burde skaffet seg kunnskap om vedtaket. Søksmålet må være reist innen 10 år etter at vedtaket ble truffet.

§ 14. Hvem loven gjelder for, utenlandske navneavgjørelser m.m.

Loven gjelder for alle som i Folkeregisteret er registrert som bosatt her i riket og har til hensikt å bli boende her varig.

Den som omfattes av første ledd og er utenlandsk statsborger, kan her i riket inngi melding om å ta, endre eller sløyfe navn i samsvar med avgjørelse truffet av statsborgerlandets myndigheter, med mindre annet følger av forskrift etter tredje ledd.

Kongen kan ved forskrift gi regler om hvilke navnerettsregler som skal gjelde for utenlandske statsborgere som bor her i riket, og for norske statsborgere som bor i utlandet, og om beskyttelse her i riket for etternavn som er i bruk i utlandet.

Endret ved lov 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718).

Kapittel 4. Sluttbestemmelser

§ 15. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen[1] bestemmer. Fra samme tid opphører lov 29. mai 1964 nr. 1 om personnamn å gjelde.

1 Iflg. res. 7 juni 2002 nr. 527 Justisdepartementet, som ved forskr. 14 okt 2002 nr. 1126 bestemte at loven trådte ikr. 1 jan 2003.

§ 16. Overgangsregler

Den som ved lovens ikrafttredelse har etternavn som består av to navn adskilt av mellomrom, kan selv beholde navnet i denne formen.

Etternavn som ved lovens ikrafttredelse består av to navn forbundet med bindestrek, anses som et dobbelt etternavn bestående av to etternavn.

§ 17. Endringer i andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Loven har som formål å verne liv, helse, miljø og materielle verdier mot brann og eksplosjon, mot ulykker med farlig stoff og farlig gods og andre akutte ulykker, samt uønskede tilsiktede hendelser.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 84.

§ 2. Saklig virkeområde

Loven gjelder alminnelige plikter til å forebygge brann og eksplosjon samt sentral og lokal organisering og gjennomføring av brann- og eksplosjonsvernsarbeidet.

Loven gjelder også ulykkes- og skadeforebyggende plikter i forbindelse med håndtering av farlig stoff og ved transport av farlig gods på land, samt krav til beredskap og innsats overfor akutte ulykker der brannvesenet har en innsatsplikt.

Kongen kan fastsette forskrifter for Forsvaret som avviker fra denne loven når særlige grunner tilsier det.

§ 3. Stedlig virkeområde

For Svalbard, Jan Mayen og bilandene gjelder loven i det omfang og med de stedlige tilpasninger Kongen bestemmer.

Denne loven gjelder ikke for den virksomhet som foregår i sjøområder i forbindelse med undersøkelser etter, utvinning og utnyttelse av naturforekomster på havbunnen eller i dens undergrunn i indre norske farvann, norsk sjøterritorium og den del av kontinentalsokkelen som er undergitt norsk statshøyhet.

Kongen kan bestemme i hvilket omfang denne loven skal gjelde på norske skip og flyttbare innretninger.

§ 4. Definisjoner

a. Med byggverk menes bygning, konstruksjoner og anlegg.
b. Med farlig gods menes varer definert i de til enhver tid gjeldende rekommandasjoner fra De forente nasjoner om transport av farlig gods.
c. Med farlig stoff menes i denne lov:
    - brannfarlig stoff: fast, flytende eller gassformig stoff, stoffblanding, samt stoff som forekommer i kombinasjoner av slike tilstander, som i kraft av sitt flammepunkt, kontakt med andre stoffer, trykk, temperatur eller andre kjemiske egenskaper representerer en fare for brann,
    - eksplosjonsfarlig stoff: fast, flytende eller gassformig stoff, stoffblanding, samt stoff som forekommer i kombinasjon av slike tilstander, som i kraft av sine egenskaper lett vil kunne forårsake eksplosjon ved støt, gnidning, eller ved kontakt med tennkilder eller andre stoffer,
    - trykksatt stoff: annet fast, flytende eller gassformig stoff eller stoffblanding enn brann-, reaksjons- og eksplosjonsfarlig stoff, som er under trykk, og som derved kan representere en fare ved ukontrollert utslipp,
    - reaksjonsfarlig stoff: fast, flytende eller gassformig stoff, stoffblanding, samt stoff som forekommer i kombinasjoner av slike tilstander, som ved kontakt med vann, ved sitt trykk, temperatur eller andre kjemiske forhold, representerer en fare for farlig reaksjon, eksplosjon eller utslipp av farlig gass, damp, støv eller tåke.
d. Med håndtering menes enhver omgang med farlig stoff slik som tilvirkning, oppbevaring, behandling, transport, lasting, lossing, erverv, handel, innførsel, utførsel, overføring, bruk og tilintetgjøring.
e. Med produkt menes:
    - farlig stoff, eller ferdige varer hvor slikt stoff er en bestanddel og hvor de farlige egenskaper fortsatt er fremtredende,
    - innretninger, utstyr, apparater, emballasje og annet som benyttes ved håndtering av de farlige stoffene eller i forbindelse med transport av farlig gods,
    - innretninger, utstyr, apparater og annet som er beregnet på deteksjon, varsling eller bekjempelse av brann, eksplosjon eller annen skade.
f. Med virksomhet menes ethvert offentlig og privat foretak uansett om

foretaket er etablert med henblikk på forretningsmessig fortjeneste eller ikke.

g. Med storulykke menes en hendelse som har en ukontrollert utvikling og som umiddelbart eller senere medfører alvorlig fare for mennesker, miljø eller materielle verdier.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 84.

Kapittel 2. Alminnelige plikter

§ 5. Den enkeltes plikt til å forebygge og begrense skadevirkningene ved brann, eksplosjon og annen ulykke

Enhver plikter å vise alminnelig aktsomhet og opptre på en slik måte at brann, eksplosjon og annen ulykke forebygges.

Enhver plikter ved brann, eksplosjon eller annen ulykke straks å underrette de som er utsatt for fare og ved behov varsle nødalarmeringssentral. Det samme gjelder ved overhengende fare for en slik hendelse.

Enhver som oppholder seg nær en brann, eksplosjon eller annen ulykke plikter etter evne å gjøre det som er mulig for å begrense skadevirkningene.

Enhver plikter å delta i brannvesenets rednings- og slokkearbeid når innsatsleder krever det, samt stille eiendom, bygninger, materiell og eventuelt personell til disposisjon for slik innsats. Det kan gjøres inngrep i den enkeltes materielle verdier dersom dette er nødvendig for å gjennomføre redningsinnsats eller begrense skade. Inngrep i privates eiendom kan likevel bare foretas dersom dette er nødvendig for å sikre liv eller verne verdier som er større enn det som går tapt eller står i fare for å gå tapt ved inngrepet.

Departementet kan gi forskrifter om den enkeltes plikt til å forebygge og begrense skadevirkningene ved brann, eksplosjon og andre ulykker.

§ 6. Forebyggende sikringstiltak og vedlikehold

Eier av byggverk, område, transportmiddel, produksjonsutstyr, annen innretning eller produkt plikter å sørge for nødvendige sikringstiltak for å forebygge og begrense brann, eksplosjon eller annen ulykke.

Eier og bruker av byggverk, område, transportmiddel, produksjonsutstyr, annen innretning eller produkt plikter å holde bygningstekniske konstruksjoner, sikkerhetsinnretninger og øvrige sikringstiltak til vern mot brann, eksplosjon eller annen ulykke i forsvarlig stand og påse at disse til enhver tid virker etter sin hensikt.

Eier eller bruker skal etter en eventuell brann, eksplosjon eller annen ulykke sørge for vakthold og andre nødvendige sikringstiltak når leder av brannvesenet krever dette.

Departementet kan gi forskrifter om eiers og brukers plikter til rapportering, sikringstiltak, vedlikehold og vakthold etter denne bestemmelsen.

§ 7. Tiltak ved store arrangementer

Den ansvarlige for store arrangementer, utstillinger, forestillinger, møter og andre tilstelninger skal i god tid før arrangementet sende melding til lokal tilsynsmyndighet, dersom arrangementet skal avholdes i et byggverk eller på et område som normalt ikke benyttes til denne type arrangementer.

Ved melding om arrangementer kan kommunen kreve de opplysninger som er nødvendige for å vurdere faren for brann, og fastsette de nødvendige brannsikringstiltak og begrensninger, herunder krav til ansvarshavende arrangør.

Kommunestyret selv kan gi lokale forskrifter med nærmere bestemmelser om meldeplikten.

§ 8. Systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid

Virksomheter plikter å gjennomføre et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid (internkontroll) for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne loven overholdes. Tilsynsmyndigheten kan bestemme at også andre skal gjennomføre systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Det skal kunne dokumenteres overfor tilsynsmyndighetene at loven, forskrifter og enkeltvedtak blir etterlevet.

Departementet kan gi forskrifter om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid.

Kapittel 3. Kommuners plikter og fullmakter

§ 9. Etablering og drift av brannvesen

Kommunen skal sørge for etablering og drift av et brannvesen som kan ivareta forebyggende og beredskapsmessige oppgaver etter loven på en effektiv og sikker måte.

Kommunen skal gjennomføre en risiko- og sårbarhetsanalyse slik at brannvesenet blir best mulig tilpasset de oppgaver det kan bli stilt overfor.

Kommunen skal evaluere hendelser for å sikre kontinuerlig læring og forbedring av det forebyggende og beredskapsmessige arbeidet.

To eller flere kommuner kan avtale å ha felles brannvesen eller felles ledelse av brannvesenet. Kommunen kan gjennom avtale overlate brannvesenets oppgaver og ledelse helt eller delvis til en annen kommune, virksomhet e.l. Kommunen må i slike tilfeller etablere ordninger som sikrer at all myndighetsutøvelse etter loven skjer under kommunens formelle ansvar.

Departementet kan gi forskrift om etablering og drift av brann- og redningsvesenet.

Endret ved lover 29 mai 2015 nr. 36 (ikr. 29 mai 2015 iflg. res. 29 mai 2015 nr. 553), 27 jan 2023 nr. 1 (i kraft 27 jan 2023 iflg. res. 27 jan 2023 nr. 93).

§ 10. Dokumentasjon og rapportering

Kommunen skal dokumentere at plikten etter § 9 første, annet og tredje ledd er oppfylt.

Dokumentasjonen inkludert risiko- og sårbarhetsanalysen og eventuelle avtaler inngått etter § 9 fjerde ledd, skal sendes sentral tilsynsmyndighet.

På forespørsel fra sentral tilsynsmyndighet skal kommunen rapportere om alle ressurser, hendelser og evalueringer etter § 9 annet ledd annet punktum.

Departementet kan gi forskrifter om dokumentasjons- og rapporteringsplikt.

Endret ved lov 29 mai 2015 nr. 36 (ikr. 29 mai 2015 iflg. res. 29 mai 2015 nr. 553).

§ 11. Brannvesenets oppgaver

Brannvesenet skal:

a. gjennomføre informasjons- og motivasjonstiltak i kommunen om fare for brann, farer ved brann, brannverntiltak og opptreden i tilfelle av brann og andre akutte ulykker
b. gjennomføre brannforebyggende tilsyn
c. gjennomføre ulykkesforebyggende oppgaver i forbindelse med håndtering av farlig stoff og ved transport av farlig gods på veg og jernbane
d. utføre nærmere bestemte forebyggende og beredskapsmessige oppgaver i krigs- og krisesituasjoner
e. være innsatsstyrke ved brann
f. være innsatsstyrke ved andre akutte ulykker der det er bestemt med

grunnlag i kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse
g. etter anmodning yte innsats ved brann og ulykker i sjøområder innenfor eller utenfor den norske territorialgrensen
h. sørge for feiing og tilsyn med fyringsanlegg.

Kommunen kan legge andre oppgaver til brannvesenet så langt dette ikke svekker brannvesenets gjennomføring av oppgavene i første ledd.

Departementet kan gi forskrifter om brannvesenets oppgaver.

§ 12. Fullmakter ved brann og andre ulykkessituasjoner

Leder av brannvesenet

a. har ledelsen av brannbekjempelsen,
b. har skadestedsledelsen ved andre ulykkessituasjoner inntil ledelsen overtas av politiet,
c. har ordensmyndighet inntil politiet kommer til stedet,
d. kan rekvirere eiendom, bygninger, materiell og personell innenfor rammen av § 5 fjerde ledd,
e. kan pålegge eier eller bruker av eiendom som har vært utsatt for brann, eksplosjon eller annen ulykke å sørge for vakthold og andre nødvendige sikringstiltak.

Fullmaktene i første ledd gjelder tilsvarende for den som i lederens sted har innsatsledelsen på brann- eller ulykkesstedet.

Departementet kan gi forskrifter om fullmakter og plikter for leder av brannvesenet ved brann, eksplosjon og andre ulykker.

§ 13. Særskilte brannobjekter

Kommunen skal identifisere og føre fortegnelse over byggverk, opplag, områder, tunneler, virksomheter m.m. hvor brann kan medføre tap av mange liv eller store skader på helse, miljø eller materielle verdier.

Kommunen skal sørge for at det føres tilsyn i byggverk m.m. som nevnt i første ledd for å påse at disse er tilstrekkelig sikret mot brann. Tilsynet skal omfatte alle forhold av betydning for brannsikkerheten, herunder bygningsmessige, tekniske, utstyrsmessige og organisatoriske brannsikringstiltak og forhold av betydning for gjennomføring av brannbekjempelse og øvrig redningsinnsats.

Kommunen skal overfor sentral tilsynsmyndighet kunne dokumentere hvordan tilsyn med byggverk m.m. som nevnt i første ledd, som kommunen eier

eller bruker, er gjennomført, og hvordan eventuelle pålegg er fulgt opp.

Kommunen kan ved enkeltvedtak bestemme at det skal føres tilsyn med andre byggverk m.m. enn de som er omfattet av første ledd. Kommunestyret selv kan fastsette lokal forskrift om tilsyn med andre byggverk m.m. enn de som er omfattet av første ledd.

Departementet kan gi forskrifter om tilsyn med særskilte brannobjekter. Endret ved lov 29 mai 2015 nr. 36 (ikr. 29 mai 2015 iflg. res. 29 mai 2015 nr. 553).

§ 14. Ytterligere sikringstiltak og beredskap

Kommunen kan pålegge nødvendige brannverntiltak i enkelttilfeller for ethvert byggverk, opplag, områder, tunneler m.m.

Sentral tilsynsmyndighet kan pålegge eier av ethvert byggverk, opplag, områder, tunneler m.m som anses å utgjøre en ekstraordinær risiko innen kommunen, å etablere en egen brann- og ulykkesberedskap, eller bekoste og vedlikeholde en nødvendig oppgradering av det kommunale brannvesen.

Departementet kan gi forskrifter om ytterligere sikringstiltak og beredskap etter denne bestemmelsen.

§ 15. Samarbeid mellom kommuner

Kommunene skal samarbeide om lokale og regionale løsninger av forebyggende og beredskapsmessige oppgaver med sikte på best mulig utnyttelse av samlede ressurser.

Departementet kan gi pålegg om samarbeid mellom to eller flere kommuner for gjennomføring av krav fastsatt i eller i medhold av loven.

Brannvesenet i enhver kommune skal etter anmodning fra innsatsleder på skadestedet yte hjelpeinnsats ved brann, eksplosjon og annen ulykke i andre kommuner så langt det er mulig under hensyn til egen beredskap.

Departementet kan gi forskrifter om lokalt og regionalt samarbeid til løsning av forebyggende og beredskapsmessige oppgaver.

§ 16. Nødalarmeringssentral

Sentral tilsynsmyndighet kan pålegge en kommune å etablere en nødalarmeringssentral for mottak av meldinger om branner og andre ulykker innen en fastsatt region som kan omfatte flere kommuner. De kommuner som omfattes av den fastsatte regionen plikter å knytte seg til nødalarmeringssentralen og med grunnlag i avtale bære sin andel av

kostnadene ved etablering og drift av sentralen.

Nødalarmeringssentralen skal bemannes, utrustes og opereres slik at den til enhver tid fyller behovet for mottak og registrering av nødmeldinger, alarmering av mannskaper og kommunikasjon med innsatsstyrkene og den som melder ulykken. Etablering og drift skal samordnes med øvrige nødalarmeringssentraler for helse og politi.

Departementet kan gi forskrifter om etablering og drift av nødalarmeringssental for mottak av meldinger om branner, eksplosjoner og andre ulykker, herunder krav til personellets kvalifikasjoner.

§ 17. Tjenesteplikt i brannvesenet

Kommunen kan i særskilte tilfeller pålegge enhver myndig person bosatt i kommunen tjenesteplikt i brannvesenet dersom dette er nødvendig for å sikre at brannvesenet skal kunne gjennomføre oppgavene pålagt i denne loven.

Departementet kan gi forskrifter om tjenesteplikt i brannvesenet.

§ 17 a. Forbud mot bruk av rusmidler og dopingmidler for ansatte

Ansatte i brann- og redningsvesenet og ved Brann- og redningsskolen skal ikke innta eller være påvirket av alkohol eller andre rusmidler i arbeidstiden. De skal ikke bruke dopingmidler, jf. legemiddelloven § 24 a.

Legemidler som er nødvendige på grunn av sykdom, regnes ikke som rusmidler etter første ledd. Ansatte som inntar legemidler som kan påvirke deres fysiske eller psykiske tilstand negativt, skal snarest orientere arbeidsgiveren om dette.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om:

a. at ansatte skal kunne pålegges å avgi utåndingsprøve, blodprøve eller lignende prøve ved mistanke om overtredelse av første ledd
b. forbud mot inntak av rusmidler i et nærmere bestemt tidsrom før tjenestetiden eller undervisningen begynner.

Overtredelse av første ledd andre punktum straffes etter legemiddelloven § 31 andre ledd. Overtredelser av paragrafen for øvrig straffes etter § 42 i denne loven.

Overtredelse av første ledd, andre ledd andre punktum og bestemmelser gitt i medhold av tredje ledd kan også føre til reaksjoner fra arbeidsgiver etter arbeidsmiljøloven og statsansatteloven.

Tilføyd ved lov 27 jan 2023 nr. 1 (i kraft 27 jan 2023 iflg. res. 27 jan 2023 nr. 93).

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 18. Politiattest

Det skal kreves uttømmende politiattest etter politiregisterloven § 41 og god vandel ved ansettelse i brann- og redningsvesenet. Ved pålegg om tjenesteplikt i brann- og redningsvesenet kan det kreves uttømmende politiattest dersom dette anses nødvendig for å ivareta de oppgavene vedkommende skal ha. Det samme gjelder for personell i virksomheter som etter avtale helt eller delvis utfører brann- og redningsvesenets oppgaver.

Departementet kan gi forskrift om kravet til god vandel ved ansettelse i brann- og redningsvesenet.

Endret ved lov 27 jan 2023 nr. 1 (i kraft 27 jan 2023 iflg. res. 27 jan 2023 nr. 93).

Kapittel 3 A. Krav til kvalifikasjoner og utdanning for brann- og redningspersonell

Kapittel tilføyd ved lov 27 jan 2023 nr. 1 (i kraft 27 jan 2023 iflg. res. 27 jan 2023 nr. 93).

§ 18 a. Krav til kvalifikasjoner for brann- og redningspersonell

Brann- og redningspersonell skal ha de kvalifikasjonene som er nødvendige for å ivareta brann- og redningsvesenets oppgaver på en forsvarlig måte.

Departementet kan gi forskrift om krav til kvalifikasjoner og utdanning for å arbeide som brann- og redningspersonell i kommunene.

Tilføyd ved lov 27 jan 2023 nr. 1 (i kraft 27 jan 2023 iflg. res. 27 jan 2023 nr. 93).

§ 18 b. Brann- og redningsskolens ansvar og organisering

Brann- og redningsskolen er den sentrale utdanningsinstitusjonen for utdanning av brann- og redningspersonell.

Brann- og redningsskolen er underlagt departementet og har et styre som øverste ansvarlige styringsorgan.

Brann- og redningsskolen har ansvaret for fagskoleutdanningen av studenter som skal gi kvalifikasjoner til stillinger som heltidspersonell i brann- og redningsvesenet. Brann- og redningsskolen skal tilby og legge til rette for kurs for deltidspersonell i brann- og redningsvesenet.

Tilføyd ved lov 27 jan 2023 nr. 1 (i kraft 27 jan 2023 iflg. res. 27 jan 2023 nr. 93).

§ 18 c. Kommunenes ansvar for opplæring av deltidspersonell i brann- og redningsvesenet

Kommunene skal sørge for at deltidspersonell i brann- og redningsvesenet har fullført opplæring og kurs innen to år etter at de ble ansatt.
Tilføyd ved lov 27 jan 2023 nr. 1 (i kraft 27 jan 2023 iflg. res. 27 jan 2023 nr. 93).

§ 18 d. Opptak til fagskoleutdanningen ved Brann- og redningsskolen

For å kvalifisere for opptak til fagskoleutdanningen må søkere

a. tilfredsstille kravene i fagskoleloven § 16 første ledd
b. fremlegge uttømmende politiattest, jf. politiregisterloven § 41
c. ha god vandel
d. gjennomføre helseundersøkelse og oppfylle de helsekravene som er nødvendige for å gjennomføre utdanningen og å utøve yrket
e. oppfylle andre krav som er nødvendige for å gjennomføre utdanningen og å utøve yrket.

Departementet kan gi forskrift om opptakskrav, utsilingskriterier og om gjennomføring av tester etter første ledd bokstav c, d og e. Departementets myndighet til å gi forskrift kan delegeres til styret ved Brann- og redningsskolen.
Tilføyd ved lov 27 jan 2023 nr. 1 (i kraft 27 jan 2023 iflg. res. 27 jan 2023 nr. 93).

§ 18 e. Forbud mot bruk av rusmidler og dopingmidler for studenter og kursdeltakere ved Brann- og redningsskolen

Studenter og kursdeltakere ved Brann- og redningsskolen skal ikke innta eller være påvirket av alkohol eller andre rusmidler på skolens område i undervisningstiden. De skal ikke bruke dopingmidler, jf. legemiddelloven § 24 a.

Legemidler som er nødvendige på grunn av sykdom, regnes ikke som rusmidler etter første ledd. Studenter og kursdeltakere som inntar legemidler som kan påvirke deres fysiske eller psykiske tilstand negativt, skal snarest orientere skolen om dette.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om:

a. at studenter og kursdeltakere skal kunne pålegges å avgi utåndingsprøve, blodprøve eller lignende prøve ved mistanke om overtredelse av første ledd
b. forbud mot inntak av rusmidler i et nærmere bestemt tidsrom før

undervisningen begynner.

Overtredelse av første ledd andre punktum straffes etter legemiddelloven § 31 andre ledd. Overtredelser av paragrafen for øvrig straffes etter § 42 i denne loven.

Overtredelse av første ledd og bestemmelser gitt i medhold av tredje ledd bokstav b kan også føre til reaksjoner fra skolen etter fagskoleloven §§ 25 og 26. Manglende orientering etter andre ledd andre punktum og nektelse av å medvirke til prøver som nevnt i tredje ledd bokstav a kan føre til utvisning eller utestenging fra skolen for inntil tre år.
Tilføyd ved lov 27 jan 2023 nr. 1 (i kraft 27 jan 2023 iflg. res. 27 jan 2023 nr. 93).

Kapittel 4. Plikter i virksomhet

§ 19. Sikkerhet i virksomhet

Virksomheter skal sørge for at sikkerheten i forhold til brann, eksplosjon, håndtering av farlig stoff og transport av farlig gods på veg og jernbane blir ivaretatt på en forsvarlig måte. Sikkerhetshensyn skal være integrert i alle virksomhetens faser, herunder planlegging, prosjektering, etablering, drift og avvikling.

Virksomheter skal gjøre arbeidstakere og andre som utfører oppgaver i eller på vegne av virksomheten kjent med plikten i henhold til § 25 i denne loven. Virksomheten skal gi opplæring slik at alle arbeidsoppgaver kan gjennomføres på en sikker måte både ved normal drift og ved unormale situasjoner og driftsbetingelser. Opplæringen skal også omfatte rutiner og forholdsregler ved ulykker.

Plikten til å sørge for at sikkerheten i virksomheten blir ivaretatt ligger hos ledelsen.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 84.

§ 19 a. Politiattest ved håndtering av eksplosjonsfarlig stoff

Virksomheter skal sørge for at arbeidstakere som håndterer eksplosjonsfarlig stoff av slik mengde eller type som departementet bestemmer i forskrift, legger frem ordinær politiattest. Attesten skal vise om arbeidstakeren har slik vandel at vedkommende kan finnes skikket i henhold til brann- og eksplosjonsvernlovgivningens formål.

Sentral tilsynsmyndighet kan kreve fremlagt ordinær politiattest før utstedelse av bestemte sertifikater eller tillatelser til personer eller

virksomheter som håndterer eksplosiv vare.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om politiattester etter denne bestemmelsen, herunder om oppbevaring, tidspunkt for utstedelse og hvilke virksomheter som omfattes.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 84.

§ 20. Sikkerhetsnivå i virksomhet med farlig stoff m.m.

Virksomheter har plikt til å sørge for at enhver håndtering av farlig stoff og farlig gods skjer på en slik måte at mennesker, miljø og omgivelser er tilfredsstillende sikret. Risikoen skal være redusert til et nivå som med rimelighet kan oppnås.

Sikkerhetsnivået etter første ledd skal etableres gjennom tekniske og organisatoriske tiltak i virksomheten, eventuelt i kombinasjon med arealmessige begrensninger i området rundt denne, og dokumenteres overfor sentral tilsynsmyndighet.

Arealmessige begrensninger fastsettes etter bestemmelsene i plan- og bygningsloven. Uttalelse fra sentral tilsynsmyndighet skal innhentes før arealmessige begrensninger fastsettes.

Kostnader forbundet med etablering av arealmessige begrensninger, herunder eventuelle kostnader ved ekspropriasjon, bæres av virksomheten.

Departementet kan fastsette forskrifter om nivåer og kriterier for akseptabel risiko.

§ 20 a. Håndtering av utgangsstoffer for eksplosiver

Virksomheter som håndterer utgangsstoffer for eksplosiver skal gjennom tekniske og organisatoriske tiltak i virksomheten sørge for at disse ikke kommer på avveie eller havner i urette hender.

Departementet kan gi forskrifter om håndtering av utgangsstoffer for eksplosiver, herunder hvilke utgangsstoffer som skal forbys eller begrenses.

Departementet kan videre gi forskrifter om:

a. Forbud mot privatpersoners innføring, besittelse eller bruk av utgangsstoffer.
b. Virksomheters tilgang til og tilgjengeliggjøring av utgangsstoffer, samt krav om melding og deklarering til særskilte registre.
c. Virksomheters plikt til å rapportere om mistenkelige transaksjoner eller forsøk på dette, og til å etablere systemer for registrering av kjøp.

d. Betalingsplikt for destruksjon av beslaglagte eller ulovlige importerte stoffer.

Tilføyd ved lov 29 mai 2015 nr. 36 (ikr. 29 mai 2015 iflg. res. 29 mai 2015 nr. 553).

§ 21. Beredskapsplikt

Virksomheter som

a. håndterer farlig stoff,
b. utgjør en særskilt brann- eller eksplosjonsrisiko, eller
c. transporterer farlig gods på veg eller jernbane

og som omfattes av særskilte kriterier fastsatt i forskrift, skal etablere en tilstrekkelig egenberedskap med tilhørende varslings- og innsatsplaner.

Utgjør virksomheten en risiko for en storulykke, kan sentral tilsynsmyndighet bestemme at beredskapen etter første ledd også skal omfatte områdene nær virksomheten.

Beredskapen og innsatsplanene skal være tilpasset risikoen, være samordnet med den offentlige beredskapen og bli oppdatert ved behov.

Departementet kan gi forskrifter om krav til egenberedskap, herunder bestemmelser om opplæring og øving av personell.

§ 22. Plikt til rapportering og oppfølging

Virksomheter som nevnt i § 21 første ledd bokstav a og c skal etablere et system for registrering av ulykker og hendelser som kunne ha ført til en ulykke. Slike ulykker og hendelser skal rapporteres til sentral tilsynsmyndighet.

Rapporten skal inneholde en analyse av årsaken til hendelsen og opplyse om hvilke tiltak virksomheten vil iverksette for å forhindre slike hendelser i fremtiden.

Departementet kan gi forskrifter om krav til registrering og rapportering etter denne bestemmelsen, herunder prosedyrer for rapportering og krav til rapportens innhold.

§ 23. Særskilt informasjonsplikt for virksomhet med storulykkepotensial

Virksomheter som nevnt i § 21 første ledd bokstav a og som utgjør risiko for

storulykke, skal informere befolkningen i områdene rundt virksomheten om de farlige stoffene som håndteres og om risikofaktorene knyttet til disse. Det skal også informeres om forholdsregler ved en eventuell ulykke med slike stoffer. Informasjonen skal gis i en lettfattelig form og jevnlig oppdateres og gjentas.

Departementet kan gi forskrifter om virksomhetens informasjonsplikt.

§ 24. Innhenting av uttalelser fra befolkningen rundt virksomhet som utgjør en storulykkesrisiko

Under planlegging av virksomhet som nevnt i § 21 første ledd bokstav a og som utgjør risiko for storulykke skal virksomheten innhente og legge vekt på uttalelser fra befolkningen i området rundt virksomheten om lokalisering og planlagte beredskaps- og sikkerhetstiltak.

Eksisterende virksomhet skal innhente og legge vekt på uttalelser fra befolkningen i området rundt virksomheten dersom det foretas endringer som får betydning for beredskaps- og sikkerhetstiltakene.

Departementet kan gi forskrifter om plikten til å innhente uttalelse etter denne bestemmelsen.

§ 25. Arbeidstakeres plikt til å fremme sikkerheten

Arbeidstakere skal utføre sine arbeidsoppgaver i samsvar med gjeldende sikkerhetsbestemmelser i lover, forskrifter og interne prosedyrer for å forebygge branner, eksplosjoner og andre ulykker, og aktivt medvirke til å fremme sikkerheten i virksomheten.

Departementet kan fastsette forskrifter om arbeidstakeres plikter etter denne bestemmelsen.

Kapittel 5. Krav til produkter

§ 26. Formålstjenlige og betryggende produkter

Produkter som benyttes ved håndtering av farlig stoff og farlig gods skal være utført slik at de er formålstjenlige og sikre. De skal til enhver tid være i slik stand at det ikke oppstår fare for brann, eksplosjon eller annen ulykke. Montering skal være utført fagmessig og betryggende.

Produkter som benyttes ved deteksjon, varsling eller bekjempelse av brann, eksplosjon eller annen ulykke skal være formålstjenlige og betryggende utført og montert, og til enhver tid være i slik stand at de virker som forutsatt.

Departementet kan gi forskrifter om krav til produkter og krav til den som prosjekterer, produserer, leverer, importerer eller markedsfører produkter, herunder krav om kvalitet og godkjenning av de stoffer som omfattes av loven, forbud mot eller påbud om bruk av produkter.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 84.

§ 27. Forskrifter om krav til merking m.m.

Departementet kan gi forskrifter om krav til advarselsmerking og annen merking av produkter og farlig gods, samt om krav til sikkerhetsdatablad og stoffregister.

Kapittel 6. Gebyr, kompensasjon og erstatning m.m.

§ 28. Gebyr m.m.

Departementet kan gi forskrifter om avgifter og gebyr til dekning av utgiftene forbundet med gjennomføringen av tilsynsmyndighetenes oppgaver etter denne loven.

Kommunestyret selv kan fastsette lokal forskrift om gebyr for gjennomføring av feiing og tilsyn med fyringsanlegg.

Om renteplikt ved for sen betaling av avgift eller gebyr ilagt i medhold av forskrift etter første og annet ledd gjelder lov 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane § 26 tilsvarende.

Krav på avgift eller gebyr etter paragrafen her er tvangsgrunnlag for utlegg, og kan innkreves av kommunen etter reglene for innkreving av skatt.
Endret ved lover 30 apr 2003 nr. 27 (ikr. 30 apr 2003 iflg. res. 30 apr 2003 nr. 517), 19 juni 2009 nr. 84, 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 20 des 2019 nr. 95 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 29. Erstatning for deltakelse i brannvesenets rednings- og slokkearbeid

Kommunen skal betale

a. erstatning for skade på personer som har blitt pålagt å delta i brannvesenets rednings- og slokkearbeid. Lov av 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring gjelder tilsvarende

b. erstatning for tapt arbeidsfortjeneste for pålagt deltakelse i redning- og slokkearbeidet
c. erstatning for skade på eiendom eller materielle verdier som følge av inngrep eller rekvisisjon etter loven
d. erstatning for rekvirert materiell.

Eier av objekter og eiendommer som redning- og slokkeinnsatsen har rettet seg mot og andre som har særlig tilknytning til objektet kan ikke kreve erstatning som nevnt i første ledd.

Departementet kan fastsette forskrifter om erstatning etter denne bestemmelsen.

§ 30. Kompensasjon og utgiftsfordeling mellom kommuner

En kommune som mottar bistand fra en annen kommunes brannvesen skal yte kompensasjon for bistanden med mindre det er inngått særskilt avtale om annet.

Omfatter en brann, eksplosjon eller annen ulykke områder i to eller flere kommuner, skal de utgiftene som påløper dekkes av kommunene i fellesskap.

Statsforvalteren fastsetter kompensasjon og utgiftsfordeling mellom kommuner for ethvert mellomværende med grunnlag i denne loven dersom kommunene ikke selv kommer til enighet.

Departementet fastsetter kompensasjonen eller utgiftsfordelingen dersom kommunene ligger i forskjellige fylker og statsforvalterne ikke kommer til enighet.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 7. Tilsyn, håndheving, sanksjoner, opplysningsplikt m.m.

Overskriften endret ved lov 19 juni 2009 nr. 84.

§ 31. Sentral tilsynsmyndighet

Kongen kan bestemme hvem som på sentralt nivå skal føre tilsyn med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven blir overholdt.

Tilsynsmyndigheten kan etter anmodning fra kommunen bistå kommunen ved gjennomføringen av pliktig tilsyn etter § 32.

Tilsynsmyndigheten kan la andre offentlige eller private sakkyndige føre tilsyn på sine vegne.

Kongen kan bestemme at én tilsynsmyndighet skal koordinere de offentlige

tilsynsaktivitetene vedrørende helse, miljø og sikkerhet ved store industriutbyggingsprosjekter og ved eksisterende anlegg som omfattes av denne loven.

§ 31 a. Særlig om tilsyn med kommunenes oppfyllelse av plikter

Departementet bestemmer hvem som skal føre tilsyn med kommunenes gjennomføring av plikter pålagt etter §§ 9 til 16.

For tilsyn med lovligheten av kommunenes gjennomføring av plikter etter §§ 9 til 16 gjelder kommuneloven kapittel 30.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 84, endret ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 32. Lokal tilsynsmyndighet

Kommunen skal føre tilsyn på de områder som går frem av denne loven eller av forskrifter gitt i medhold av denne.

§ 33. Tilsynsmyndighetens rett til å kreve opplysninger

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne loven skal når tilsynsmyndigheten krever det og uten hinder av taushetsplikten legge frem de opplysninger som anses nødvendige for utøvelsen av tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Opplysninger som nevnt i første ledd kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Opplysninger om branner, ulykker og uhell som har skjedd på områder som omfattes av loven kan kreves fra politi og forsikringsselskaper uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne sammenstille nasjonale statistiske oversikter til bruk i samfunnssikkerhetsarbeidet. Departementet kan gi forskrifter om opplysningsplikt etter dette ledd.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 84.

§ 34. Tilsynsmyndighetens rett til adgang m.m.

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert sted og til enhver innretning og kjøretøy tilsynsmyndigheten finner nødvendig for å føre tilsyn etter denne loven. Om nødvendig kan det kreves bistand fra politiet for å sikre slik adgang. Politi og kontrollpersonell fra vegkontorene kan stanse kjøretøy i forbindelse med kontroll av transport av farlig gods.

Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med representant for eier eller bruker av tilsynsobjektet, og med representant for arbeidsgiver og hovedverneombud ved tilsyn i virksomhet.

Eier, bruker, arbeidsgiver eller representant for disse har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

§ 35. Tilsynsmyndighetens rett til å innhente prøver

Tilsynsmyndigheten kan kreve at den som eier, tilvirker, innfører eller markedsfører et produkt skal fremlegge en representativ prøve av produktet eller iverksette de undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere produktets egenskaper, virkninger eller egnethet. Tilsvarende gjelder når det er nødvendig for å avgjøre om et produkt faller inn under loven. Tilsynsmyndigheten kan selv sette i verk slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll av produktet.

Første ledd gjelder tilsvarende i forhold til avsender, mottaker eller transportør av farlig gods.

Kostnadene bæres av den som kravet om undersøkelser, prøvetaking og kontroll er rettet mot. Departementet kan likevel bestemme at kostnadene skal fordeles på flere eiere, tilvirkere, importører eller markedsførere, eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 36. Tilsynsmyndighetens plikt til å avgi rapport etter tilsyn

Tilsynsmyndigheten skal gi skriftlig rapport til den som er ansvarlig for tilsynsobjektet om resultatet av kontrollen med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet. Etter tilsyn i virksomhet hvor det er krav om verneombud skal hovedverneombud ha kopi av rapporten.

§ 37. Pålegg og forbud mot bruk

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer ellers de enkeltvedtak som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført.

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen, kan tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten eller helt eller delvis forby bruken av vedkommende byggverk, område, produkt mv.

Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten stanse virksomheten eller forby bruken av vedkommende byggverk, område, produkt mv. selv om pålegg ikke er gitt.

Om nødvendig kan tilsynsmyndigheten kreve bistand fra politiet for å sikre gjennomføring av vedtak etter annet og tredje ledd.

§ 38. Tilbakekall av produkt m.m.

Dersom et produkt kan medføre en uakseptabel risiko for brann, eksplosjon eller annen ulykke eller for øvrig ikke tilfredsstiller kravene i § 26, kan tilsynsmyndigheten fatte vedtak om å tilbakekalle produktet fra brukere eller distributører. Den kan også stanse innførsel, produksjon, salg og markedsføring. Tilsynsmyndigheten kan selv iverksette slike tiltak og kreve kostnadene dekket av den som har fått pålegg om slike tiltak.

§ 39. Tvangsmulkt

I pålegg etter denne loven kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke/måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som en engangsmulkt. Sentral tilsynsmyndighet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Tvangsmulkt ilagt av kommunen tilfaller kommunen.

§ 40. Tvangsgjennomføring

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Med forelegg menes her et nytt pålegg om at det tidligere pålegget eller forbudet skal etterleves innen en frist som fastsettes i forelegget. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som en rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegget kan ikke påklages.

Blir pålegget i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot, uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegget fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

§ 41. Klage

Departementet er klageinstans for vedtak truffet av eller på vegne av sentral tilsynsmyndighet eller av andre offentlige organer i medhold av § 31.

Sentral tilsynsmyndighet er klageinstans for vedtak truffet av kommunestyret eller statsforvalteren. For andre vedtak truffet av kommunen gjelder forvaltningsloven § 28 annet ledd.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 42.[1] Straff

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne loven, eller unnlater å yte pliktig bistand eller gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne loven, straffes med bot såfremt forholdet ikke rammes av et strengere straffebud.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne loven, sentrale eller lokale forskrifter eller enkeltvedtak fastsatt i medhold av denne loven, straffes med bot eller fengsel inntil 3 måneder.

Endret ved lover 29 mai 2015 nr. 36 (ikr. 29 mai 2015 iflg. res. 29 mai 2015 nr. 553), 29 mai 2015 nr. 36 (ikr. 1 okt 2015 iflg. endringsloven del IV), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

1 Rettet 08.02.2023 (Forsinket opphevelse av § 42 tredje og fjerde ledd jf lov 29 mai 2015 nr. 36 kap IV. Tredje og fjerde ledd tilføyde straffebestemmelser som forskutterte endringene i straffeloven 2005 § 190 annet ledd og § 191.)

Kapittel 8. Avsluttende bestemmelser

§ 43. Utfyllende forskrifter

Departementet kan fastsette forskrifter om

a. ledelsens plikter i virksomhet, herunder tekniske og organisatoriske tiltak, samt dokumentasjon av slike
b. krav til håndtering av farlig stoff, herunder krav til innretninger, apparater og lignende, meldeplikt, kriterier for tillatelser og godkjenninger, krav til opplæring og krav om sertifikater
c. virksomheter som utgjør risiko for storulykke
d. transport av farlig gods på land, herunder bestemmelser om lasting, lossing, meldeplikt, kontroll på veg, jernbane og i virksomhet, sikkerhetsrådgiver i virksomhet samt om utstyr og hvilke instanser som kan godkjenne og kontrollere slikt utstyr, og om krav til opplæring og opplæringsordninger.
e. kommunestyrets fullmakter til å gi lokale forskrifter om bruk eller forbud mot bruk av fyrverkeri.
f. saksbehandlingen til utfylling av reglene i tjenesteloven for tillatelsesordninger i eller i medhold av loven her, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 andre ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 84, 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 44. Overgangsbestemmelser

Forskrifter, vedtekter og andre bestemmelser gitt i medhold av lov 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk, lov 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer og lov 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern m.v. gjelder inntil videre i den utstrekning de ikke strider mot loven her eller bestemmelser gitt i medhold av den. Det samme gjelder tillatelser, godkjenninger, samtykker m.m. så langt tilsynsmyndigheten aksepterer dette. Endret ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).

§ 45. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Iflg. res. 14 juni 2002 nr. 536 trer loven ikr. 1 juli 2002 med følgende unntak: For Svalbard gjelder ikke lovens § 46 nr. 2 og 3.

§ 46. Endring i andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

2. Lov 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk oppheves.
3. Lov 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer oppheves.
5. Lov 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern m.v. oppheves.

Lov om forbrukerkjøp (forbrukerkjøpsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Alminnelig virkeområde

Loven gjelder forbrukerkjøp, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov.

Med forbrukerkjøp menes salg av ting til en forbruker når selgeren eller selgerens representant opptrer i næringsvirksomhet.

Med forbruker menes en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.

Representant som opptrer i næringsvirksomhet er solidarisk ansvarlig med selgeren for dennes forpliktelser dersom ikke forbrukeren blir gjort uttrykkelig oppmerksom på at representanten bare opptrer som mellommann og ikke er solidarisk ansvarlig med selgeren. Ansvaret gjelder ikke når selgeren selv opptrer i næringsvirksomhet.

Loven gjelder bytte av ting så langt den passer.

§ 2. Lovens anvendelse i noen særlige forhold

Loven gjelder for

a. bestilling av ting som skal tilvirkes (tilvirkningskjøp)

b. levering av vann
c. kjøp av fordringer eller rettigheter
d. avtale med et nettselskap om overføring av elektrisk energi
e. digitale ytelser som etter kjøpsavtalen skal leveres sammen med en ting, og som er sammenknyttet med tingen på en slik måte at ytelsene er nødvendige for tingens funksjoner. Dette gjelder uavhengig av om de digitale ytelsene skal leveres av selgeren eller en tredjeperson. Er det tvil om levering av de digitale ytelsene omfattes av kjøpsavtalen, legges det til grunn at ytelsene er omfattet av avtalen.

Loven gjelder ikke for

a. kjøp av fast eiendom
b. avtale om oppføring av bygning eller annet anlegg på fast eiendom
c. avtale med en kraftleverandør om levering av elektrisk energi. Kapittel 5 om forsinkelse gjelder likevel ved forsinket oppstart av levering av elektrisk energi
d. avtale som pålegger den part som skal levere tingen, også å utføre et arbeid eller annen tjeneste, dersom dette utgjør den overveiende del av hans eller hennes forpliktelser
e. avtale om levering av digitale ytelser som ikke er omfattet av første ledd bokstav e
f. kjøp av fysiske medier som etter avtalen utelukkende brukes som bærere av digitalt innhold. §§ 6, 7 og 23 gjelder likevel for levering og forbrukerens krav ved forsinket levering av slike fysiske medier.

Med digitale ytelser menes ytelser som nevnt i digitalytelsesloven § 1 annet ledd.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 46 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 873), 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 3. Ufravikelighet. Lovvalg

Loven kan ikke fravikes ved avtale til skade for en forbruker. Første punktum har ikke betydning for gyldigheten av avtaler som inngås etter at forbrukeren har gitt melding om et kontraktsbrudd.

Det kan ikke avtales at rettsreglene i en stat utenfor EØS skal anvendes på en kjøpsavtale som har nær tilknytning til EØS-statenes territorium, dersom forbrukeren ved dette får en dårligere beskyttelse enn etter loven her.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr.

909).

§ 4. Risikoen for sending av meldinger

Dersom en part gir melding i samsvar med loven og sender den på en måte som er forsvarlig etter forholdene, og ikke annet fremgår, kan avsenderen gjøre gjeldende at meldingen er gitt i tide, selv om det oppstår forsinkelse eller feil under fremsendingen eller meldingen ikke når frem til den andre parten.

Kapittel 2. Leveringen mv.

§ 5. Leveringsstedet

Tingen skal holdes klar for henting på det stedet der selgeren hadde sitt forretningssted da kjøpet ble inngått. Hvis kjøpet ble inngått uten tilknytning til selgerens forretningssted, skal tingen leveres hos forbrukeren.

Dersom selgeren har mer enn ett forretningssted, legges det forretningsstedet til grunn som har nærmest tilknytning til kjøpet, med hensyn til slike forhold som partene forutsatte på den tid da kjøpet ble inngått.

Partene kan avtale et annet leveringssted.

§ 6. Leveringstiden

Tingen skal leveres uten unødig opphold og senest innen 30 dager etter kjøpet, hvis ikke noe annet er avtalt.

Er det avtalt et tidsrom for levering, har selgeren rett til å velge tidspunktet om forholdene ikke viser at valget er forbrukerens.

Har selgeren ved hentekjøp rett til å velge tidspunktet for levering, skal han eller hun i tide gi forbrukeren melding om når tingen kan hentes.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 27 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 776).

§ 7. Leveringen

Levering skjer når tingen overtas av forbrukeren. For ting som i samsvar med § 2 første ledd bokstav e skal leveres sammen med en digital ytelse, kreves det i tillegg at den digitale ytelsen er gjort tilgjengelig for forbrukeren. For ting som etter avtalen skal installeres av eller på vegne av selgeren, kreves det i tillegg at tingen er installert.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 8. Tilleggsplikter ved sendekjøp

Skal selgeren sørge for at tingen blir sendt, plikter han eller hun å inngå de avtaler som trengs for å få tingen transportert til bestemmelsesstedet på egnet måte og på vanlige vilkår for slik transport.

Skal ikke selgeren tegne transportforsikring for tingen, må han eller hun når forbrukeren ber om det, gi de opplysninger som forbrukeren trenger for å kunne tegne forsikring.

Dersom selgeren leverer tingen til en fraktfører uten at det ved merking, i transportdokument eller på annen måte tydelig fremgår at den skal til forbrukeren, må selgeren gi forbrukeren slik melding som gjør det klart hva forbrukeren skal motta.

§ 9. Selgerens tilbakeholdsrett

Selgeren har ikke plikt til å overgi tingen, overlevere dokument, eller på annen måte overføre rådigheten over tingen, uten at kjøpesummen betales samtidig. Dette gjelder likevel ikke hvis selgeren har gitt forbrukeren kreditt.

Skal selgeren sende tingen til et annet sted, kan han eller hun likevel ikke la være å sende den, men selgeren kan hindre at forbrukeren får rådigheten før kjøpesummen betales.

§ 10. Ansvar for kostnader

Selgeren bærer kostnadene med tingen til den er levert. Denne paragrafen gjelder ikke kostnader ved at leveringen blir forsinket som følge av forhold på forbrukerens side.

Når tingen skal sendes til forbrukeren, kan det avtales at kostnader som følger av sendingen, skal betales av forbrukeren i tillegg til kjøpesummen.

§ 11. Avkastning av tingen

Avkastning som tingen gir før den avtalte leveringstiden tilfaller selgeren, når det ikke var grunn til å regne med at den ville falle senere. Avkastning som tingen gir etter den avtalte leveringstiden tilfaller forbrukeren, når det ikke var grunn til å regne med at den ville falle tidligere.

Partene kan avtale en annen ordning.

§ 12. Aksjer. Rentebærende fordringer

Kjøp av en aksje omfatter det utbyttet som ikke var forfalt før kjøpet. Det samme gjelder rett til å tegne nye aksjer når retten ikke kunne nyttes før kjøpet.

Kjøp av en rentebærende fordring omfatter de renter som er påløpt, men ikke forfalt ved den avtalte leveringstiden. Motverdien av slike renter skal betales som tillegg til kjøpesummen når ikke fordringen er solgt som usikker.

Partene kan avtale en annen ordning.

Kapittel 3. Risikoen for tingen

§ 13. Hva risikoen innebærer

Når risikoen for tingen er gått over på forbrukeren, faller ikke forbrukerens plikt til å betale kjøpesummen bort ved at tingen deretter går tapt, skades eller minskes som følge av en hendelse som ikke beror på selgeren.

§ 14. Risikoens overgang

Risikoen går over på forbrukeren når tingen er overtatt av forbrukeren. Hvis overtakelsestidspunktet er kommet og forbrukeren unnlater å overta en ting som er stilt til hans eller hennes rådighet, har forbrukeren likevel risikoen for tap eller skade som skyldes egenskaper ved tingen selv, for eksempel forråtnelse.

Skal forbrukeren hente tingen på et annet sted enn hos selgeren, går risikoen over når overtakelsestidspunktet er kommet og forbrukeren er kjent med at tingen er stilt til hans eller hennes rådighet på leveringsstedet.

Risikoen går ikke over på forbrukeren før det ved merking, transportdokument eller på annen måte er gjort klart at tingen er tiltenkt forbrukeren.

Ved sendekjøp går risikoen over på forbrukeren når forbrukeren, eller en tredjeperson forbrukeren har pekt ut som ikke er fraktføreren, fysisk har fått varene i sin besittelse. Risikoen går likevel over på forbrukeren når varene overlates til fraktføreren, dersom det er forbrukeren som har gitt fraktføreren transportoppdraget, og det ikke var selgeren som tilbød dette transportalternativet. Annet punktum berører ikke forbrukerens rettigheter overfor fraktføreren.

Er en ting kjøpt og levert på prøve eller for øvrig med rett til tilbakelevering, har forbrukeren risikoen for tingen inntil den igjen er overtatt av selgeren. Dette gjelder likevel ikke når forbrukeren har rett til å levere tingen tilbake etter angrerettloven eller tilsvarende angrefrist etter avtale om forbrukerkjøp. Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 27 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 776), 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

Kapittel 4. Tingens egenskaper, mangler mv.

§ 15. Tingens egenskaper

Tingen skal være i samsvar med de krav til art, mengde, kvalitet, funksjonalitet og andre egenskaper som følger av avtalen. Tingen skal leveres med innpakning og alt tilbehør som følger av avtalen. Det samme gjelder veiledning, herunder veiledning om installasjon, og eventuelle oppdateringer. Tingen skal passe til særlige formål som forbrukeren senest på tidspunktet for avtaleinngåelsen har gjort selgeren kjent med, dersom selgeren har akseptert dette.

Tingen skal også være i samsvar med kravene som følger av tredje og fjerde ledd, med mindre forbrukeren ved inngåelsen av avtalen ble spesielt opplyst om at en bestemt egenskap ved tingen ville avvike fra disse kravene, og uttrykkelig og særskilt aksepterte dette avviket.

Hvis det ikke er avtalt noe annet i samsvar med reglene i annet ledd, skal tingen

a. passe for de formål som tilsvarende ting vanligvis brukes til
b. svare til den mengde og ha de egenskaper og andre funksjoner, blant annet med hensyn til holdbarhet, funksjonalitet og sikkerhet, som er vanlige for ting av samme type, og som forbrukeren med rimelighet kan forvente ved kjøp av en slik ting
c. være av samme kvalitet som og tilsvare beskrivelsen av en prøve eller modell som selgeren har gjort tilgjengelig for forbrukeren før inngåelsen av avtalen
d. leveres med relevant tilbehør, slik som innpakning, installasjonsveiledning, bruksanvisning eller annen veiledning, som forbrukeren med rimelighet kan forvente å få
e. være i samsvar med offentligrettslige krav som stilles i lovgivningen eller offentlig vedtak i medhold av lov på den tid kjøpet inngås, hvis ikke forbrukeren har til hensikt å anvende tingen på en slik måte at kravet er uten betydning.

For ting som i samsvar med § 2 første ledd bokstav e skal leveres sammen

med en digital ytelse, skal selgeren sikre at forbrukeren får informasjon om og får levert oppdateringer, herunder sikkerhetsoppdateringer, som er nødvendige for at tingen fortsetter å være i samsvar med lovens krav. Gjelder avtalen en enkelt levering av en digital ytelse, gjelder selgerens plikter etter første punktum i den tidsperioden som forbrukeren med rimelighet kan forvente ut fra typen og formålet med tingen og den digitale ytelsen og under hensyn til avtalens omstendigheter og art. Gjelder avtalen en løpende levering av den digitale ytelsen, gjelder selgerens plikter etter første punktum så lenge den digitale ytelsen skal leveres, men likevel i minst to år etter leveringen av tingen.

Selgeren er ikke ansvarlig for mangler som utelukkende skyldes at forbrukeren innen rimelig tid unnlater å installere oppdateringer som nevnt i fjerde ledd. Dette gjelder likevel bare dersom selgeren har informert forbrukeren om at oppdateringen var tilgjengelig og om følgene av at denne ikke installeres, og den manglende installeringen ikke skyldes feil i installasjonsveiledningen som er levert til forbrukeren.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 16. Mangel

Tingen har en mangel dersom

a. den ikke er i samsvar med ett eller flere av kravene i § 15, med mindre det er avtalt unntak fra kravene i samsvar med § 15 annet ledd
b. selgeren ved kjøpet har forsømt å opplyse om forhold ved tingen eller dens bruk som han eller hun burde kjenne til, og som forbrukeren hadde grunn til å regne med å få, dersom unnlatelsen kan antas å ha virket inn på kjøpet
c. den ikke svarer til opplysninger som selgeren i sin markedsføring eller ellers har gitt om tingen eller dens bruk, dersom selgeren ikke viser at opplysningene før kjøpet er rettet på samme eller tilsvarende måte som de ble fremsatt, eller at de ikke kan ha innvirket på kjøpet
d. bruken av tingen hindres eller begrenses som følge av krenkelse av en tredjepersons rett i tingen, for eksempel eiendomsrett, panterett eller immaterialrett, om ikke annet er avtalt.

Første ledd bokstav c gjelder tilsvarende for opplysninger noen annen enn selgeren har gitt på tingens innpakning, i annonse eller annen markedsføring på vegne av selgeren eller tidligere salgsledd. Dette gjelder likevel ikke hvis selgeren viser at han eller hun verken kjente til eller med rimelighet kunne ha kjent til opplysningene.

Forbrukeren kan ikke gjøre gjeldende som en mangel noe som har sin årsak i materialer som er levert av forbrukeren. Dette gjelder likevel ikke dersom selgeren på grunn av materialenes uegnethet burde ha frarådet bruken av dem.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 17. Mangel som skyldes uriktig installering

Feil ved tingen som skyldes uriktig installering, anses som en mangel dersom

a. installering er del av kjøpsavtalen og ble utført av selgeren eller under selgerens ansvar, eller
b. installeringen var ment å utføres av forbrukeren og ble utført av ham eller henne, og den uriktige installeringen skyldes mangler i installasjonsveiledningen som ble levert av selgeren. For ting som i samsvar med § 2 første ledd bokstav e skal leveres sammen med en digital ytelse, gjelder dette også der installasjonsveiledningen ble levert av tilbyderen av den digitale ytelsen.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 18. Tidspunktet for mangelsbedømmelsen. Bevisbyrde

Ved bedømmelsen av om tingen har en mangel, skal tidspunktet for leveringen av tingen legges til grunn, selv om mangelen først viser seg senere. For digitale ytelser som skal leveres løpende over en periode, jf. § 2 første ledd bokstav e, skal bedømmelsen skje ut fra tidspunktet eller perioden ytelsene ble eller skulle blitt levert. Det samme gjelder oppdateringer etter § 15 fjerde ledd.

Hvis ikke noe annet bevises, skal en mangel som viser seg innen to år etter leveringen av tingen, formodes å ha eksistert ved leveringen. Gjelder avtalen digitale ytelser som skal leveres løpende, formodes selgeren, med mindre annet bevises, å være ansvarlig for mangler som oppstår eller viser seg innenfor perioden de digitale ytelsene skal leveres, men likevel i minst to år fra leveringen av ytelsene startet. Første og annet punktum gjelder likevel ikke dersom formodningen er uforenlig med varens eller mangelens art.

Selgeren svarer også for en mangel som oppstår senere, dersom den skyldes kontraktsbrudd fra hans eller hennes side.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 36 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 630), 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 18 a. Garantier

Selgeren kan påta seg å svare for feil ved tingen som ikke er en mangel etter reglene i loven, og kan da fastsette hvilke krav forbrukeren kan gjøre gjeldende som følge av feilen. Selgeren kan også påta seg å svare i større utstrekning for en mangel enn etter reglene i loven.

Har selgeren ved en garanti som nevnt i første ledd første punktum forpliktet seg til innenfor et visst tidsrom å svare helt eller delvis for tingens anvendelighet eller andre egenskaper uten å angi på en tydelig måte hvilke feil ved tingen selgeren svarer for og hvilke krav forbrukeren kan gjøre gjeldende som følge av feilen, foreligger det en mangel dersom tingen ikke svarer til selgerens forpliktelse. Dette gjelder likevel ikke hvis selgeren sannsynliggjør at feilen skyldes en ulykkeshendelse, feil håndtering av tingen eller annet forhold på forbrukerens side.

Har andre enn selgeren gitt en garanti som nevnt i annet ledd, og den fremstår for forbrukeren som om den er gitt av selgeren, foreligger en mangel etter reglene i annet ledd. Dette gjelder likevel ikke dersom selgeren før kjøpet meddeler forbrukeren at han eller hun ikke er bundet av en garanti gitt av andre.

En garanti er rettslig bindende for garantigiveren på de vilkår som er fastsatt i garantierklæringen og i tilknyttet reklame, og den begrenser ikke forbrukerens rettigheter etter loven her, jf. § 3 første ledd. Dersom vilkårene i garantierklæringen er mindre fordelaktige for forbrukeren enn vilkårene som fremgår av tilknyttet reklame, er garantien bindende på de vilkårene som fremgår av den tilknyttede reklamen. Dette gjelder likevel ikke dersom den tilknyttede reklamen før inngåelsen av avtalen er blitt rettet på samme eller tilsvarende måte som den ble fremsatt.

Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 36 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 630), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

Kapittel 5. Forsinkelse. Forbrukerens krav som følge av forsinket levering

§ 19. Forbrukerens krav ved forsinkelse

Dersom tingen ikke blir levert eller blir levert for sent og dette ikke skyldes forbrukeren eller forhold på forbrukerens side (forsinkelse), kan forbrukeren

a. holde kjøpesummen tilbake etter § 20
b. kreve oppfyllelse etter § 21
c. kreve heving etter § 23

d. kreve erstatning etter § 24.

Forbrukerens rett til erstatning faller ikke bort ved at han eller hun gjør gjeldende andre krav, eller ved at disse ikke kan gjøres gjeldende.

Dersom selgeren ikke i tide oppfyller sine plikter ellers etter kjøpet, gjelder bestemmelsene om forsinkelse tilsvarende så langt de passer. Forbrukeren kan likevel heve avtalen ved forsinkelse av slike plikter først når forsinkelsen er vesentlig. Partene kan avtale en annen løsning.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 20. Tilbakeholdsrett

Forbrukeren kan holde tilbake betalingen for å dekke krav som følge av selgerens forsinkelse, men ikke åpenbart mer enn det som vil gi betryggende sikkerhet for kravet.

§ 21. Rett til oppfyllelse

Er leveringstiden kommet uten at tingen er levert, kan forbrukeren likevel fastholde kjøpet og kreve oppfyllelse.

Dette gjelder ikke om det foreligger en hindring som selgeren ikke kan overvinne, eller om en oppfyllelse vil medføre en så stor ulempe eller kostnad for selgeren at det står i vesentlig misforhold til forbrukerens interesse i at selgeren oppfyller. Faller vanskene bort innen rimelig tid, kan forbrukeren kreve oppfyllelse.

Forbrukeren taper sin rett til å kreve oppfyllelse om han eller hun venter urimelig lenge med å fremme kravet.

§ 22. Forespørsel

Dersom selgeren spør om forbrukeren vil motta levering tross forsinkelsen eller underretter forbrukeren om at tingen vil bli levert innen en angitt tid, men forbrukeren ikke svarer innen rimelig tid etter at han eller hun har fått meldingen, kan forbrukeren ikke heve om oppfyllelse skjer innen den tid som er angitt.

§ 23. Heving

Har selgeren ikke levert tingen i tide i samsvar med § 6, skal forbrukeren oppfordre selgeren til å levere innen en rimelig tilleggsfrist for oppfyllelse. Dersom selgeren ikke leverer innen denne tilleggsfristen, kan forbrukeren heve avtalen.

Første ledd gjelder ikke hvis selgeren har nektet å levere varene, hvis levering innen avtalt tid er avgjørende for inngåelsen av avtalen, eller hvis forbrukeren før inngåelsen av avtalen har underrettet selgeren om at levering innen eller på et bestemt tidspunkt er avgjørende. Har selgeren i slike tilfeller ikke levert i tide i samsvar med § 6, kan forbrukeren umiddelbart heve avtalen.

Er tingen levert, må kravet om heving gjøres gjeldende innen rimelig tid etter at forbrukeren fikk vite om leveringen.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 27 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 776).

§ 24. Erstatning

Forbrukeren kan kreve erstatning for tap han eller hun lider som følge av forsinkelse fra selgerens side.

Dette gjelder likevel ikke så langt selgeren godtgjør at forsinkelsen skyldes hindring utenfor hans eller hennes kontroll, som selgeren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å unngå eller overvinne følgene av.

Beror forsinkelsen på en tredjeperson som selgeren har gitt i oppdrag helt eller delvis å oppfylle kjøpet, er selgeren fri for ansvar bare om også tredjepersonen ville være fritatt etter regelen i annet ledd. Det samme gjelder om forsinkelsen beror på en leverandør som selgeren har brukt, eller på noen annen i tidligere salgsledd.

Ansvarsfriheten gjelder så lenge hindringen er til stede. Faller hindringen bort, kan ansvar gjøres gjeldende dersom selgeren da plikter å oppfylle, men ikke gjør dette.

Erstatningen utmåles etter reglene i kapittel 11.

§ 25. Opplysningsplikt om hindring

Hindres selgeren i å oppfylle kjøpet til rett tid, skal forbrukeren gis melding om hindringen og dens virkning på muligheten for å oppfylle. Får forbrukeren ikke slik melding innen rimelig tid etter at selgeren fikk eller burde ha fått kjennskap til hindringen, kan forbrukeren kreve erstattet tap som kunne ha vært unngått

om han eller hun hadde fått meldingen i tide.

Kapittel 6. Forbrukerens krav som følge av mangler ved salgsgjenstanden

§ 26. Forbrukerens krav ved mangler

Dersom det foreligger en mangel og dette ikke skyldes forbrukeren eller forhold på forbrukerens side, kan forbrukeren

a. holde kjøpesummen tilbake etter § 28
b. velge mellom retting og omlevering i samsvar med §§ 29 og 30
c. kreve prisavslag etter § 31
d. kreve heving etter § 32
e. kreve erstatning etter § 33.

Forbrukerens rett til erstatning faller ikke bort ved at han eller hun gjør gjeldende andre krav, eller ved at disse ikke kan gjøres gjeldende.

For andre feil ved selgerens oppfyllelse gjelder bestemmelsene om mangler så langt de passer. Partene kan avtale en annen løsning.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 27. Reklamasjon

Dersom det foreligger en mangel ved tingen, må forbrukeren innen rimelig tid etter at han eller hun oppdaget eller burde ha oppdaget den, gi selgeren melding om at han eller hun vil påberope seg mangelen (reklamasjon). Denne fristen for å reklamere kan aldri være kortere enn to måneder fra det tidspunkt da forbrukeren oppdaget mangelen.

Reklamasjon må senest skje to år etter at tingen ble levert. Dersom tingen eller deler av den ved vanlig bruk er ment å vare vesentlig lenger, er fristen for å reklamere fem år. For oppdateringer og digitale ytelser som etter avtalen skal leveres løpende over en lengre periode, er fristen for å reklamere likevel like lang som denne perioden. Fristene etter første til tredje punktum gjelder ikke der selgeren ved garanti eller annen avtale har påtatt seg ansvar for mangler i lengre tid, eller der det foreligger en mangel etter § 16 første ledd bokstav d.

Reklamasjon kan i stedet fremsettes overfor den som etter avtale med selgeren har påtatt seg å avhjelpe mangler.

Hvis forbrukeren ikke reklamerer i tide, tapes retten til å gjøre mangelen gjeldende. Dette gjelder ikke dersom selgeren har opptrådt grovt uaktsomt eller

for øvrig i strid med redelighet og god tro. Retten til å gjøre mangelen gjeldende kan også tapes etter foreldelseslovens regler om foreldelse.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 36, 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 28. Tilbakeholdsrett

Forbrukeren kan holde tilbake betalingen for å dekke krav som følge av mangelen, men ikke åpenbart mer enn det som vil gi betryggende sikkerhet for kravet.

§ 29. Retting og omlevering (avhjelp)

Forbrukeren kan velge mellom å kreve at selgeren sørger for retting av mangelen eller leverer tilsvarende ting (omlevering). Dette gjelder ikke hvis den valgte beføyelsen er umulig å gjennomføre eller vil påføre selgeren uforholdsmessig store kostnader. Ved avgjørelsen av om kostnadene er uforholdsmessige, skal det blant annet legges vekt på verdien av en mangelfri ting, mangelens betydning og om den andre beføyelsen kan gjennomføres uten vesentlig ulempe for forbrukeren.

Hvis både retting og omlevering er umulig å gjennomføre eller vil påføre selgeren uforholdsmessig store kostnader, kan selgeren avvise å avhjelpe mangelen. Ved avgjørelsen av om kostnadene er uforholdsmessige, skal det blant annet legges vekt på verdien av en mangelfri ting og mangelens betydning.

Selv om forbrukeren verken krever retting eller omlevering etter loven, kan selgeren tilby retting eller omlevering. Dersom selgeren sørger for slik retting eller omlevering i samsvar med loven, kan forbrukeren ikke kreve prisavslag eller heving. Forbrukeren kan likevel umiddelbart kreve prisavslag eller heving hvis mangelen etter sin art er så alvorlig at det ikke er rimelig å forvente at forbrukeren skal godta et tilbud om avhjelp.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 30. Gjennomføring av avhjelp

Avhjelp skal skje uten kostnad, uten vesentlig ulempe for forbrukeren og innen rimelig tid etter at forbrukeren har reklamert over mangelen. Ved avgjørelsen av om avhjelpen er i samsvar med første punktum, skal det blant annet legges vekt på om selgeren for egen regning stiller en erstatningsgjenstand til rådighet for forbrukeren forutsatt at dette fremstår som rimelig ut fra forbrukerens

behov.

Forbrukeren skal ved avhjelp stille tingen til rådighet for selgeren. Ved omlevering skal selgeren for egen regning ta den omleverte tingen tilbake. Frem til omlevering skjer, kan forbrukeren holde tilbake det som er mottatt.

Dersom det er nødvendig for avhjelp, skal selgeren demontere den mangelfulle tingen og installere en rettet eller omlevert ting. Dette gjelder likevel bare dersom tingen er installert i samsvar med sin art og sitt formål før mangelen ble synlig.

Viser det seg en mangel etter retting eller omlevering, kan forbrukeren avvise ytterligere avhjelp, med mindre det er rimelig at selgeren får et nytt forsøk.

Dersom det ikke foreligger en mangel, kan selgeren bare kreve betaling for undersøkelser som har vært nødvendige for å avgjøre om det foreligger en mangel, og betaling for reparasjon av tingen, dersom selgeren har gjort forbrukeren uttrykkelig oppmerksom på at han eller hun selv må dekke slike kostnader.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 31. Prisavslag

Dersom mangelen ikke rettes eller tingen omleveres i samsvar med §§ 29 til 30, eller det er klart at dette ikke vil skje, kan forbrukeren kreve et prisavslag slik at forholdet mellom nedsatt og avtalt pris svarer til forholdet mellom tingens verdi i mangelfull og kontraktsmessig stand på leveringstiden.

Forbrukeren kan ikke kreve prisavslag ved salg av brukte ting på auksjon hvor han eller hun har anledning til å være til stede.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 32. Heving

I stedet for prisavslag etter § 31 kan forbrukeren heve avtalen, med mindre selgeren beviser at mangelen er uvesentlig.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 33. Erstatning

Forbrukeren kan kreve erstatning for tap han eller hun lider som følge av at

tingen har en mangel.

Gjelder det avtale med nettselskap om overføring av elektrisk energi (jf. § 2 første ledd bokstav d), kan forbrukeren kreve erstatning for tap som følge av mangelen. Dette gjelder likevel ikke så langt nettselskapet godtgjør at mangelen skyldes hindring som nevnt i § 24 annet ledd. Reglene ellers i § 24 gjelder tilsvarende.

Erstatning etter første ledd utmåles etter reglene i kapittel 11, men dersom særlige grunner taler for det, kan erstatningen i stedet fastsettes ut fra mangelens betydning for forbrukeren.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 46 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 873), 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 34. Produktskader

Selgerens erstatningsansvar for tap som følge av en mangel omfatter, foruten skade på salgstingen selv, også skade på gjenstander som salgstingen brukes til fremstilling av, eller som har nær og direkte sammenheng med salgstingens forutsatte bruk.

For andre produktskader enn dem som er nevnt i første ledd, kan forbrukeren kreve erstatning med mindre selgeren godtgjør at tapet ikke skyldes feil eller forsømmelse på selgerens side.

Når selgeren betaler erstatning for skade på annet enn salgstingen selv, trer selgeren inn i forbrukerens eventuelle krav mot produsenten etter lov 23. desember 1988 nr. 104 om produktansvar.

§ 35. Krav mot tidligere salgsledd mv.

Forbrukeren kan gjøre sitt mangelskrav mot selgeren gjeldende mot et tidligere yrkessalgsledd for så vidt tilsvarende krav på grunn av mangelen kan gjøres gjeldende av selgeren eller en annen som ervervet tingen fra det tidligere leddet.

Avtale i tidligere salgsledd som innskrenker selgerens eller en annen erververs krav, kan ikke gjøres gjeldende overfor forbrukerens krav etter første ledd i større utstrekning enn det som kunne vært avtalt mellom forbrukeren og selgeren.

Reklamasjonsreglene i § 27 gjelder tilsvarende for krav etter denne paragrafen.

Forbrukeren kan på samme vilkår som i første til tredje ledd gjøre sitt krav som følge av en mangel gjeldende mot en yrkesutøver som etter avtale med selgeren eller tidligere ledd har utført arbeid på tingen.

Forbrukeren kan også gjøre krav gjeldende etter reglene i lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp § 84 første ledd, hvis dette gir forbrukeren større rettigheter enn det som følger av paragrafen her.

Tidligere salgsledd kan ikke motregne overfor forbrukeren med krav mot selgeren.

§ 36. Ansvar for opplysninger etter § 16 annet ledd

Når en tilvirker eller en annen person i tidligere salgsledd har gitt opplysning som nevnt i § 16 annet ledd, er han eller hun solidarisk ansvarlig med selgeren for tap forbrukeren lider på grunn av opplysningen.

Kapittel 7. Forbrukerens plikter

§ 37. Kjøpesummens størrelse

Er kjøp inngått uten at prisen følger av avtalen eller av opplysninger selgeren har gitt i annonser, utstillingstilbud e.l., skal forbrukeren betale gjengs pris på avtaletiden for samme slags ting solgt under tilsvarende forhold, for så vidt prisen ikke er urimelig. Er det ingen slik gjengs pris, må forbrukeren betale det som er rimelig under hensyn til tingens art og godhet og forholdene ellers.

Skal kjøpesummen fastsettes etter tall, mål eller vekt, legges til grunn mengden på det tidspunktet da risikoen for tingen går over på forbrukeren. Er prisen fastsatt etter vekt, trekkes først vekten av innpakningen fra.

Selgeren kan ikke i tillegg til kjøpesummen kreve gebyr for utstedelse og sending av regning hvis ikke dette klart følger av avtalen.

§ 38. Tidspunktet for betaling. Tilbakeholdsrett

Følger ikke betalingstiden av avtalen, skal forbrukeren betale når selgeren krever det.

Hvis ikke noe annet er avtalt, har forbrukeren ikke plikt til å betale kjøpesummen uten at tingen blir overlevert eller stilt til hans eller hennes rådighet i samsvar med avtalen og loven.

Forbrukeren er ikke bundet av en forhåndsavtale om plikt til å betale på et bestemt tidspunkt uavhengig av om selgeren oppfyller til rett tid.

Før forbrukeren betaler, har han eller hun rett til å få undersøke tingen på vanlig måte, når dette ikke er uforenlig med den avtalte fremgangsmåten for levering og betaling av kjøpesummen.

§ 39. Sted for betaling

Kjøpesummen skal betales på selgerens forretningssted. Dersom selgeren har mer enn ett forretningssted, legges det forretningsstedet til grunn som har nærmest tilknytning til kjøpet, med hensyn til slike forhold som partene forutsatte på den tid da kjøpet ble inngått. Dersom selgeren ikke har forretningssted med tilknytning til kjøpet, legges selgerens bosted til grunn. Dersom betaling skal skje mot overlevering av tingen eller et dokument, skal det gjøres på det stedet der overleveringen skjer.

Selgeren svarer for økte kostnader i forbindelse med betalingen som skyldes at forretningsstedet er flyttet etter at kjøpet ble inngått.

§ 40. Forbrukerens medvirkning ved oppfyllelse av kjøpet

Forbrukeren skal

a. yte slik medvirkning som det er rimelig å vente av ham eller henne for at selgeren skal kunne oppfylle kjøpet, og
b. overta tingen ved å hente eller motta den.

Kapittel 8. Avbestilling og retur

§ 41. Avbestilling før levering

Avbestiller forbrukeren tingen før levering, kan selgeren ikke fastholde kjøpet og kreve betaling. Hvis ikke noe annet følger av avtalen, kan selgeren i stedet kreve erstatning for tap som er en følge av avbestillingen.

Partene kan avtale en normalerstatning ved avbestilling (avbestillingsgebyr). Normalerstatningen kan ikke settes høyere enn det erstatning etter kapittel 11 normalt kan forventes å utgjøre.

Hvis det ikke er avtalt avbestillingsgebyr, utmåles erstatningen etter reglene i kapittel 11.

§ 42. Retur etter levering

Etter at tingen er levert, blir forbrukeren ikke fritatt for å betale kjøpesummen selv om tingen leveres tilbake til selgeren.

Betalingsplikten bortfaller likevel

a. ved heving
b. hvis vilkårene for angrerett etter angrerettloven er oppfylt, eller
c. hvis en rett til tilbakelevering følger av avtalen, for eksempel ved at tingen er kjøpt på prøve (hjemlån, deponering).

Forbrukeren kan bytte tingen hvis bytterett må anses avtalt eller følger av alminnelige rettsregler.

Kapittel 9. Selgerens krav ved kontraktsbrudd fra forbrukerens side

§ 43. Selgerens krav

Dersom forbrukeren ikke betaler eller oppfyller sine øvrige plikter etter avtalen eller loven, og dette ikke skyldes selgeren eller forhold på selgerens side, kan selgeren

a. kreve oppfyllelse etter § 44
b. kreve heving etter § 45
c. kreve erstatning og rente etter § 46
d. holde ytelsen tilbake etter § 9.

Selgerens rett til erstatning og rente faller ikke bort ved at han eller hun gjør gjeldende andre krav, eller ved at disse ikke kan gjøres gjeldende.

§ 44. Rett til å kreve oppfyllelse

Selgeren kan fastholde kjøpet og kreve at forbrukeren betaler kjøpesummen. Dette gjelder likevel ikke så lenge betalingen hindres av stans i samferdselen eller betalingsformidlingen eller annet forhold utenfor forbrukerens kontroll og som forbrukeren ikke kan overvinne.

Er tingen ennå ikke levert, taper selgeren sin rett til å kreve oppfyllelse om han venter urimelig lenge med å fremme kravet.

§ 21 gjelder tilsvarende for selgerens rett til å kreve oppfyllelse av forbrukerens plikt til å medvirke til kjøpet (jf. § 40).

§ 45. Heving

Selgeren kan heve kjøpet på grunn av forsinket betaling eller annet kontraktsbrudd fra forbrukerens side dersom forbrukerens kontraktsbrudd er

vesentlig. Selgeren kan ikke heve etter at hele kjøpesummen er betalt.

Kjøpet kan også heves dersom forbrukeren ikke betaler kjøpesummen innen en rimelig tilleggsfrist for oppfyllelse som selgeren har fastsatt. Mens tilleggsfristen løper, kan selgeren ikke heve, med mindre forbrukeren har sagt at han eller hun ikke vil oppfylle innen fristen.

Er tingen allerede overtatt av forbrukeren, kan selgeren bare heve dersom det er tatt forbehold om det eller forbrukeren avviser tingen.

§ 46. Erstatning. Rente

Betales ikke kjøpesummen i tide, kan selgeren kreve rente av kjøpesummen etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Selgeren kan også kreve erstatning for det tapet han eller hun lider som følge av kontraktsbrudd fra forbrukerens side. Dette gjelder likevel ikke så langt forbrukeren godtgjør at kontraktsbruddet skyldes stans i samferdselen eller betalingsformidlingen eller annen hindring utenfor forbrukerens kontroll som han eller hun ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å unngå eller overvinne følgene av. Reglene ellers i § 24 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende. Erstatningen utmåles etter reglene i kapittel 11.

§ 47. Opplysningsplikt om hindring

Hindres forbrukeren i å oppfylle kjøpet til rett tid, skal selgeren gis melding om hindringen og dens virkning på muligheten for å oppfylle. Får selgeren ikke slik melding innen rimelig tid etter at forbrukeren fikk eller burde ha fått kjennskap til hindringen, kan selgeren kreve erstattet tap som kunne ha vært unngått om han eller hun hadde fått meldingen i tide.

§ 48. Spesifikasjon

Skal forbrukeren bestemme tingens form, mål eller andre egenskaper og dette ikke gjøres til avtalt tid eller innen rimelig tid etter at selgeren har oppfordret til det, kan selgeren selv gjøre det i samsvar med hva han eller hun må anta er forbrukerens interesse. Dette hindrer ikke selgeren i å gjøre gjeldende andre krav som han eller hun har.

Selgeren må opplyse forbrukeren om de spesifikasjoner han eller hun vil bruke og gi forbrukeren en rimelig frist til å endre spesifikasjonene. Gjør ikke forbrukeren dette i tide etter å ha fått selgerens melding, blir selgerens spesifikasjoner bindende.

§ 48 a. Stenging på grunn av forbrukerens kontraktsbrudd ved avtaler om overføring av elektrisk energi

Nettselskapet kan avbryte (stenge) overføringen av elektrisk energi dersom det foreligger vesentlig kontraktsbrudd fra forbrukerens side i en avtale som nevnt i § 2 første ledd bokstav d. Stenging kan likevel ikke skje hvis

a. det er fare for liv, helse eller betydelig tingskade, eller
b. forbrukeren har innsigelser mot grunnlaget for stengingen, som ikke er åpenbart grunnløse.

Før stenging kan skje, skal nettselskapet sende forbrukeren et skriftlig varsel om stenging. Varselet skal angi

a. at stenging ikke vil skje dersom forbrukeren betaler innen fire uker regnet fra den dato varselet ble sendt,
b. at forbrukeren bør ta snarlig kontakt med nettselskapet dersom stenging kan medføre fare for liv, helse eller betydelig tingskade, eller dersom forbrukeren har innsigelser mot grunnlaget for stengingen,
c. at forbrukeren kan bli pålagt å dekke nødvendige kostnader i forbindelse med en stenging og eventuell gjenåpning av forbrukerens anlegg,
d. at forbrukeren kan ta kontakt med sosialtjenesten i den kommunen forbrukeren har fast bosted, for å avklare om lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen gir rett til økonomisk stønad for å avhjelpe situasjonen.

Dersom sosialtjenesten innen fristen i annet ledd annet punktum bokstav a har meddelt skriftlig at den tar på seg ansvaret for å oppfylle forbrukerens forpliktelse, kan stenging ikke skje.

Nettselskapet kan kreve at forbrukeren dekker nødvendige kostnader i forbindelse med en stenging og eventuell gjenåpning av forbrukerens anlegg. Nødvendige kostnader knyttet til utarbeiding og sending av varsel etter annet ledd kan kreves dekket selv om stenging ikke finner sted. Nettselskapet kan ikke kreve å få dekket sine kostnader etter første og annet punktum dersom det har opptrådt i strid med bestemmelsene i første til tredje ledd.

Bestemmelsene i § 45 om heving ved kontraktsbrudd fra forbrukerens side gjelder ikke. Bestemmelsen i § 55 om forventet kontraktsbrudd gjelder ikke ved forventet kontraktsbrudd fra forbrukerens side.

Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 46 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 873), endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

Kapittel 10. Fellesregler om heving og omlevering

§ 49. Virkninger av heving

Når kjøpet heves, faller partenes plikt til å oppfylle kjøpet bort.

Er kjøpet helt eller delvis oppfylt fra noen av sidene, kan det mottatte kreves tilbakeført. En part kan likevel holde tilbake det som er mottatt, inntil den andre parten gir tilbake det han eller hun har fått. Tilsvarende gjelder når parten har krav på erstatning eller rente, og betryggende sikkerhet ikke blir stilt.

Forbrukeren skal sørge for at tingen leveres til selgeren. Er det forbrukeren som hever kjøpet, bæres kostnader ved tilbakeleveringen av selgeren. Selgeren skal tilbakebetale kjøpesummen når tingen mottas eller forbrukeren har dokumentert at den er sendt.

Hevingen har ingen betydning for avtalevilkår om forretningshemmeligheter, om løsning av tvister eller om partenes rettigheter og plikter som følge av hevingen.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 50. Avkastning og rente ved tilbakeføring

Heves kjøpet, skal forbrukeren godskrive selgeren avkastning som han eller hun har hatt av tingen, og gi rimelig vederlag for vesentlig nytte han eller hun ellers har hatt av den.

Dersom selgeren skal betale kjøpesummen tilbake, plikter selgeren å betale renter etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. fra den dag forbrukeren reklamerte på mangelen. Dersom forbrukeren avkreves vederlag for nytten av gjenstanden etter første ledd, plikter selgeren likevel å betale slik rente fra den dag selgeren mottok betalingen.

Ved forsinkelse skal selgeren betale renter fra den dagen betalingen ble mottatt.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 51. Tingens tilstand ved heving og omlevering

Hvis forbrukeren ved heving eller omlevering ikke kan levere tilbake tingen i vesentlig samme stand og mengde som han eller hun mottok den, skal forbrukeren erstatte verdien eller den verdireduksjonen tingen har hatt. Dette gjelder likevel ikke dersom

a. årsaken til at det er umulig å tilbakelevere tingen i vesentlig samme stand og mengde, er tingens egen beskaffenhet eller annet forhold som ikke beror på forbrukeren
b. tingen er helt eller delvis gått til grunne eller forringet som følge av en handling som trengs for å undersøke om tingen har en mangel, eller
c. tingen helt eller delvis er forbrukt eller forandret av forbrukeren under forutsatt bruk før hevingen eller omleveringen.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

Kapittel 11. Fellesregler om erstatning

§ 52. Erstatningens omfang

Erstatning for kontraktsbrudd fra den ene parts side skal svare til det økonomiske tapet, herunder utlegg, prisforskjell og tapt fortjeneste, som den annen part er påført ved kontraktsbruddet. Dette gjelder likevel bare tap som en med rimelighet kunne ha forutsett som en mulig følge av kontraktsbruddet.

Erstatningen omfatter ikke

a. tap som følge av personskade
b. tap i forbrukerens næringsvirksomhet.

§ 53. Beregning av prisforskjell ved heving

Dersom kjøpet heves og forbrukeren foretar dekningskjøp eller selgeren foretar dekningssalg på forsvarlig måte og innen rimelig tid etter hevingen, legges kjøpesummen og prisen etter dekningstransaksjonen til grunn når prisforskjellen skal regnes ut.

Er kjøpet hevet uten at det foretas dekning i samsvar med første ledd, og det er gjengs pris for tingen, legges kjøpesummen og den gjengse prisen på hevingstidspunktet til grunn når prisforskjellen skal regnes ut.

Som gjengs pris anses prisen på leveringsstedet for ting av samme slag eller, om det ikke gjelder noen gjengs pris der, på et annet sted som med rimelighet kan likestilles med dette, likevel slik at hensyn tas til forskjell i transportkostnader.

§ 54. Plikt til å begrense tapet. Lemping av ansvaret

En part som påberoper seg kontraktsbrudd fra den andre partens side, skal ved rimelige tiltak begrense sitt tap. Forsømmes dette, må han eller hun selv bære den tilsvarende delen av tapet.

Erstatningen kan settes ned dersom den vil virke urimelig for den ansvarlige parten ut fra tapets størrelse i forhold til det tap som vanligvis oppstår i lignende tilfeller, og forholdene ellers.

Kapittel 12. Forskjellige bestemmelser

§ 55. Forventet kontraktsbrudd

For forventet kontraktsbrudd gjelder reglene i lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp §§ 61 og 62.

§ 56. Insolvensbehandling

Kommer en av partene under insolvensbehandling, gjelder bestemmelsene i dekningsloven kapittel 7.

§ 57. Kontraktsbrudd ved del av tingen

Omfatter selgerens kontraktsbrudd bare en del av det solgte, gjelder reglene om mangler og forsinkelse i kapittel 5 og 6 for denne delen. Må selgeren etter forholdene antas å ha avsluttet sin levering enda ikke alt er levert, gjelder reglene om mangler.

Hever forbrukeren for en del av det solgte, kan forbrukeren også heve for andre deler som han eller hun ikke med rimelighet kan forventes å beholde. Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 58. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 59. Selgerens hevingsrett når det skal leveres etter hvert

Skal selgeren levere etter hvert og forbrukeren betale eller medvirke i tilsvarende poster, og det er kontraktsbrudd fra forbrukerens side ved en enkelt levering, kan selgeren heve for denne leveringen etter reglene i § 45.

Gir kontraktsbruddet selgeren god grunn til å regne med at det vil inntre kontraktsbrudd som vil gi hevingsrett ved senere leveringer, kan han eller hun på dette grunnlaget heve for slike leveringer dersom det skjer innen rimelig tid.

§ 60. Omsorg for tingen

Dersom forbrukeren ikke henter eller tar imot tingen i rett tid eller forhold ellers på forbrukerens side har medført at den ikke er overgitt til ham eller henne, skal selgeren for forbrukerens regning dra slik omsorg for tingen som er rimelig etter forholdene, dersom selgeren har tingen i sin varetekt eller for øvrig kan ta vare på den.

Vil forbrukeren avvise en ting som han eller hun har overtatt, skal forbrukeren for selgerens regning dra slik omsorg for den som er rimelig etter forholdene. Vil forbrukeren avvise en ting som er sendt til ham eller henne og stilt til hans eller hennes rådighet på bestemmelsesstedet, skal forbrukeren ta vare på den for selgerens regning, dersom forbrukeren kan gjøre dette uten å betale kjøpesummen eller pådra seg urimelig kostnad eller ulempe. Dette gjelder likevel ikke dersom selgeren eller noen på selgerens vegne kan ta seg av tingen på bestemmelsesstedet.

En part som plikter å dra omsorg for tingen, kan la en tredjeperson forvare den etter reglene i lov 13. mai 1988 nr. 27 om kjøp § 74. §§ 75, 76, 77 og 78 i samme lov om en parts rett til erstatning og tilbakeholdsrett, om salg av eller annen disposisjon over tingen og om regnskap og godskriving av utbytte gjelder tilsvarende.

§ 61. Særlig forbrukerbegrep i visse internasjonale kjøp

For avtaler om kjøp av ting mellom parter som har forretningssted eller bopel i ulike stater utenfor EØS, gjelder loven kjøp av ting til personlig bruk for kjøperen, kjøperens familie eller husstand, med mindre selgeren før eller på avtaletiden verken visste eller burde ha visst at tingen ble kjøpt til noe slikt formål.

§ 61 a. Tilsyn

Forbrukertilsynet og Markedsrådet skal ut fra hensyn til forbrukerne føre tilsyn med at bestemmelsene gitt i § 6 første ledd, § 14 fjerde ledd, § 18 a og § 23 følges av en næringsdrivende. Tilsyn utføres i samsvar med reglene i markedsføringsloven §§ 32 til 41, § 42 første ledd annet punktum og §§ 43 til 43 c.

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av regler nevnt i første ledd første punktum, som anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger, kan den ansvarlige ilegges et overtredelsesgebyr.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr.

Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 46 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 873), opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930), 14 juni 2024 nr. 32 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 956).

Kapittel 13. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 62. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra 1. juli 2002.

Loven gjelder bare for avtaler som sluttes etter at den er trådt i kraft.

§ 63. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om oppheving av lov om erverv av næringsverksemd

§ 1. Oppheving

Lov 23. desember 1994 nr. 79 om erverv av næringsverksemd vert oppheva.

§ 2. Forholdet til eldre konsesjonar og vilkår

Løpande, tyngjande vilkår og føresetnader som tidlegare er fastsette i vedtak av Industridepartementet, Næringsdepartementet, Nærings- og energidepartementet og Nærings- og handelsdepartementet med heimel i lov 14. desember 1917 nr. 16 kapittel III, jf kap. V, lov 31. mai 1974 nr. 19 og lov 23. desember 1994 nr. 79, vert oppheva.

Andre vilkår kan etter søknad opphevast av departementet.

§ 3. Endringar i andre lover

– – –

§ 4. Ikraftsetjing

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1]

1 Frå 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 561.

Lov om omdanning av statens jernbanetrafikkselskap (NSB BA) og statens postselskap (Posten Norge BA) til aksjeselskaper

§ 1. Formål

Formålet med loven er å regulere forholdet til lov 22. november 1996 nr. 66 om statens jernbanetrafikkselskap, lov 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap og visse overgangsspørsmål i forbindelse med omdanning av statens jernbanetrafikkselskap (NSB BA) og statens postselskap (Posten Norge BA) til aksjeselskaper.

§ 2. Omdanning av statens jernbanetrafikkselskap

NSB BA kan oppløses ved at selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser som en helhet overføres til NSB AS som del av statens innskudd i selskapet mot at staten erverver aksjer i det nye aksjeselskapet. Lov om statens

jernbanetrafikkselskap[1] § 65 gjelder ikke ved oppløsning av NSB BA.

Alle eiendeler og rettigheter som tilhørte forvaltningsbedriften NSBs trafikkdel før denne ble omdannet til NSB BA omfattes av overføringen i første ledd. Dette gjelder uavhengig av om overskjøting og lignende er gjennomført på det tidspunkt NSB BA omdannes til aksjeselskap.

NSB AS overtar på samme måte alle forpliktelser som har sitt grunnlag i NSBs trafikkdel før denne ble omdannet til NSB BA.

Kongen avgjør i tvilstilfelle om en eiendel, rettighet eller forpliktelse var knyttet til forvaltningsbedriften NSBs trafikkdel ved omdanningen til NSB BA.

1 Inkurie: Loven er opphevet.

§ 3. Omdanning av statens postselskap

Posten Norge BA kan oppløses ved at selskapets eiendeler, rettigheter og forpliktelser som en helhet overføres til Posten Norge AS som del av statens innskudd i selskapet, mot at staten erverver aksjer i det nye aksjeselskapet. Lov om statens postselskap[1] § 65 gjelder ikke ved oppløsning av Posten Norge BA.

1 Inkurie: Loven er opphevet.

§ 4. Omregistreringer

Omregistrering i grunnbok og andre registre i forbindelse med omdanningene skjer ved navneendring. Første punktum gjelder tilsvarende når NSB AS i forbindelse med omdanningen overfører eiendomsretten til fast eiendom med videre til heleid datterselskap.

§ 5. Overføring av offentlige rettigheter mv.

Offentlige rettigheter, tillatelser mv. som gjelder NSB BA og Posten Norge BA blir ved omdanningen overført til henholdsvis NSB AS og Posten Norge AS.

§ 6. Overføring av eiendeler, forpliktelser mv.

Overføringen av forpliktelser i henhold til § 2 og § 3 skjer med frigjørende virkning for NSB BA og Posten Norge BA. De overførte forpliktelsene kan heller ikke gjøres gjeldende mot staten. Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføring etter første ledd eller gjøre gjeldende at overføringene utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

NSB AS og Posten Norge AS skal videreføre NSB BA og Posten Norge BAs skattemessige verdier og skatteposisjoner knyttet til de overførte eiendeler, rettigheter og forpliktelser. Omdanningene skal ikke utløse beskatning for de overdragende selskaper etter lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt.

§ 7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 22 jan 2016 nr. 1 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 44).

§ 8. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks, med unntak av § 9 som gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 juli 2002 iflg. res. 21 juni 2002 nr. 569.

§ 9. Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt som framgår av § 8 gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om yrkestransport med motorvogn og fartøy (yrkestransportlova)

Kap. 1. Allmenne reglar

§ 1. Kva lova gjeld (virkeområde)

(1) Lova gjeld for transport med motorvogn eller fartøy i Noreg, jf. likevel § 10.
(2) Luftputefartøy vert rekna som fartøy etter denne lova.
(3) Beltebil reknast ikkje som motorvogn etter denne lova.

§ 2. Rutetransport

(1) Som rutetransport reknast regelmessig transport av personar i eit bestemt trafikksamband dersom transporten står open for alle, og på- og avstiging kan

skje på stoppestader som er fastsette på førehand.
(2) Følgjande transport skal likevel ikkje reknast som rutetransport:

a. transport av personar frå ein stad og tilbake til denne, når motorvogna eller fartøyet ikkje vert nytta til transport av andre før heile turen er avslutta,
b. transport av personar så framt minst ei overnatting er teken med i den sams prisen og dei påmelde passasjerane følgjer med på heile turen frå utgangspunkt til endepunkt,
c. transport inkludert overnatting som er lagt til rette for regelmessig transport av grupper av personar frå eit avgangsområde til eit bestemmelsesområde, slik at den gruppa som har vore med på turen ut, først returnerer samla til avgangsområdet med ein seinare tur.

§ 3. Unntak

Departementet kan i tvilstilfelle i forskrift eller einskildvedtak fastsetje kva som skal reknast som rutetransport.

Kap. 2. Løyve

§ 4. Løyve for persontransport med motorvogn registrert for meir enn 9 personar

(1) Den som mot vederlag vil drive nasjonal eller internasjonal persontransport med motorvogn registrert for meir enn 9 personar, må ha løyve. Det same gjeld den som utfører persontransport mot vederlag på liknande måte som drosje når tilbod om transport vert retta til ålmenta på offentleg plass eller via digitale plattformer.
(2) Løyve skal tildelast den som

a. driv ei faktisk og varig verksemd i Noreg,
b. har god vandel,
c. har tilfredsstillande økonomisk evne, og
d. har tilstrekkeleg fagleg kompetanse.

Endra ved lover 21 juni 2013 nr. 104 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 21 nov 2014 nr. 1428), 21 juni 2019 nr. 67 (ikr. 1 juli 2019), 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210).

§ 5. Løyve for godstransport med motorvogn

(1) Den som mot vederlag vil drive nasjonal eller internasjonal godstransport med motorvogn eller motorvogn med tilhengar, med tillaten totalvekt over ei vektgrense som vert nærare fastsett av departementet, må ha løyve. Det same gjeld den som utfører godstransport mot vederlag med motorvogn som elles er friteken frå kravet til løyve i medhald av § 16, når transporten kan sjåast som ledd i næringsverksemd. § 4 andre ledd gjeld tilsvarande.
(2) Som motorvogn etter første ledd reknast varebil, lastebil, kombinert bil og trekkbil tillaten brukt på offentleg veg.
Endra ved lover 19 juni 2009 nr. 108 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1671), 21 juni 2013 nr. 104 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 21 nov 2014 nr. 1428), 26 mai 2023 nr. 16.

§ 6. Behovsprøvd løyve for persontransport med motorvogn i rute

(1) Den som mot vederlag vil drive persontransport i rute med motorvogn må i tillegg til løyve etter § 4 første ledd ha særskilt løyve for rutetransport.
(2) Løyve til persontransport i rute over ei viss lengd skal ikkje behovsprøvast. Departementet fastset i forskrift den nedre grensa for persontransport i rute som ikkje skal behovsprøvast. Den nedre grensa kan ikkje setjast lågare enn 80 km. Departementet kan fastsetje i forskrift at særlege former for persontransport i rute ikkje skal behovsprøvast utan omsyn til lengda på ruta.
(3) Administrasjonsselskap som nemnt i § 23 treng ikkje løyve.
(4) Den som har ruteløyve kan samstundes og med same motorvogn utføre godstransport utan særskilt løyve for transport av gods.
Endra ved lov 21 juni 2019 nr. 66 (ikr. 1 jan 2020).

§ 7. Behovsprøvd løyve for persontransport med fartøy i rute

(1) Den som mot vederlag vil drive persontransport i rute med luftputefartøy, eller med anna fartøy over 8 m lengde tilsvarande 4 bruttotonn må ha ruteløyve. § 4 andre ledd bokstav b og c og § 6 tredje ledd gjeld tilsvarande.
(2) Det trengs likevel ikkje ruteløyve for:

a. Transport mellom Noreg og andre land som tek med personar mellom stader i Noreg.
b. Transport av inntil 12 personar, såframt det ikkje vert krevd passasjersertifikat etter lov om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven).

Endra ved lover 16 feb 2007 nr. 9 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170), 17 apr 2009 nr. 19 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 4 des 2009 nr. 1456), 23 jan 2015 nr. 6 (ikr. 23 jan 2015 iflg. res. 23 jan 2015 nr. 56), 21 juni 2019 nr. 70 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 872), 17 juni 2022 nr. 70.

§ 8. Tildeling av løyve ved konkurranse[1]

(1) Når det vert gjeve godtgjersle eller einerett ved tildeling av løyve, skal det nyttast konkurranse så langt det følgjer av lova her, lov 4. desember 1992 nr. 121 om fri utveksling av tjenester innen sjøtransport § 1 tredje ledd, lov 17. juni 2016 nr. 73 om offentlige anskaffelser og forskrifter gjevne med heimel i desse lovene.
(2) Reglane i arbeidsmiljøloven §§ 16-2 til 16-7, om arbeidstakarane sine rettar ved overdraging av verksemd gjeld tilsvarande når løyvet blir tildelt ved konkurranse, dersom verksemda etter konkurranse blir driven med same type transportmiddel som før.
(3) Løyvestyresmakta skal informere dei som vil delta i konkurransen, om kor mange tilsette den verksemda har som no har løyvet knytt til den rutetenesta konkurransen gjeld, og om deira alder, ansiennitet og lønns- og arbeidsvilkår.
(4) Løyvestyresmakta kan krevje informasjonen nemnt i tredje ledd frå den som har løyve etter §§ 6 eller 7.
(5) Den som får tildelt løyve gjennom konkurranse, må forplikte seg til å sikre at dei tilsette som direkte arbeider med å oppfylle kontrakten, får lønns- og arbeidsvilkår som ikkje er dårlegare enn det som følgjer av gjeldande landsomfattande tariffavtale, eller det som elles er normalt for vedkommande stad og yrke. Tilsvarande plikt gjeld òg for underleverandørar.
(6) Andre til femte ledd gjeld òg når konkurranse blir gjennomført av administrasjonsselskap på oppdrag frå løyvestyresmakta.
(7) Departementet kan gje nærare forskrift om konkurranse.
Endra ved lover 19 juni 2009 nr. 108 (ikr. 1 sep 2009), 13 aug 2010 nr. 51 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1672), 9 juni 2017 nr. 40.
1 Sjå EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 4a (forordning (EF) nr. 1370/2007).

§ 9. Løyve for persontransport med motorvogn registrert for inntil 9 personar utanfor rute

(1) Den som mot vederlag, og med mål om forteneste, vil drive persontransport utanfor rute med motorvogn registrert for inntil 9 personar, må ha drosjeløyve. § 4 andre ledd bokstav a til d gjeld tilsvarande. Løyveplikt gjeld òg for den som utfører persontransport mot vederlag på liknande måte som drosje når tilbod

om transport vert retta til ålmenta på offentleg plass eller via digitale plattformer. Løyveplikt etter tredje punktum gjeld sjølv om den som utfører transporten ikkje har mål om forteneste.
(2) Den som har løyve etter denne føresegna, skal vere knytt til ein drosjesentral. Løyvehavar skal rapportere dei opplysningane til sentralen som sentralen treng for å ivareta sine plikter etter §§ 9 c og 9 d i denne lova. Løyvehavaren skal sikre at betaling for all løyvepliktig drosjetransport vert registrert i taksameter hos ein drosjesentral som løyvehavar er knytt til. Løyvestyresmakta kan gje dispensasjon frå krava i dette leddet på vilkår som vert nærare fastsett av departementet i forskrift.
(3) Løyvestyresmakta kan gje påbod om at drosjekøyring innanfor ein kommune skal drivast med motorvogn som har ei øvre grense for miljøskadeleg utslepp. Det skal setjast ein frist på minst fire år for å oppfylle krava. Løyvestyresmakta fastset forskrift om den øvre grensa for miljøskadeleg utslepp.
(4) Den som har løyve etter denne føresegna, skal loggføre kvar drosjetur med start og sluttpunkt med ein modul med satellittbasert kommunikasjonssystem (GNSS) til løpande registrering og logging av den geografiske posisjonen til drosja. Opplysningane skal lagrast i 60 dagar. Departmentet kan gje nærare reglar om loggføring i forskrift.
(5) Departementet kan gje forskrifter om korleis ei motorvogn skal vere utstyrt, herunder krav til taksameter eller andre kontrollutrustningar, når ho vert nytta til løyvepliktig transport etter denne paragrafen.
(6) Departementet kan peike ut eit handhevingsorgan som skal føre tilsyn med at reglane for kontrollutrustningar mv. vert følgde.
Endra ved lover 21 juni 2013 nr. 104 (ikr. 1 juli 2013), 24 mars 2017 nr. 11, 15 des 2017 nr. 111, 21 juni 2019 nr. 67 som endra ved lov 19 juni 2020 nr. 94 (ikr. 1 nov 2020, sjå lov 21 juni 2019 nr. 67 del II nr. 2 for overgangsføresegn), 18 des 2020 nr. 161 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2877), 26 mai 2023 nr. 16 (i kraft 1 juni 2023 iflg res. 26 mai 2023 nr. 730), 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1874). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer).

§ 9 a. Einerettar for drosjetransport

(1) Fylkeskommunen kan tildele einerett eller godtgjersle til ein eller fleire løyvehavarar for å tilby drosjetenester innanfor ein eller fleire kommunar. Grensene for eit einerettsområde følgjer kommunegrensene. Fylkeskommunane fastset avgjerda om bruk av einerett i forskrift.
(2) Fylkeskommunen kan berre tildele einerett i kommunar der det er nødvendig.

(3) Departementet fastset ut frå innbyggjartal og innbyggjartettleik i forskrift dei kommunane det kan tildelast einerett i.
(4) Ved tildeling av einerett skal det nyttast konkurranse så langt det følgjer av lov 17. juni 2016 nr. 73 om offentlige anskaffelser og forskrifter gjevne med heimel i lova. Einerett kan tildelast for ein periode på inntil fem år.
(5) Ein drosjeløyvehavar som har einerett, kan utføre oppdrag frå einerettsområdet til ein kvar stad i eller utanfor einerettsområdet.
(6) Drosjeløyvehavarar som ikkje har einerett, kan ikkje utføre drosjetransport innanfor kommunar der fylkeskommunen har tildelt einerett.
(7) Ein drosjeløyvehavar som ikkje har einerett, kan transportere passasjerar inn i einerettsområdet. Ein drosjeløyvehavar som ikkje har einerett, kan òg transportere passasjerar frå eit einerettsområde til ein stad utanfor einerettsområdet dersom transporten er bestilt på førehand.
(8) Fylkeskommunen kan i einskildvedtak eller forskrift gje andre drosjeløyvehavarar enn einerettshavaren løyve til køyring i einerettsområdet.
(9) Departementet kan i forskrift fastsetje nærare reglar for einerettar.
Føyd til ved lov 21 juni 2019 nr. 67 som endra ved lov 19 juni 2020 nr. 94 (ikr. 1 nov 2020, sjå lov 21 juni 2019 nr. 67 del II nr. 2 for overgangsføresegn). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1874).

§ 9 b. Løyve for å drive drosjesentral

(1) Den som vil drive drosjesentral, må ha løyve. Løyve skal tildelast søkjarar som oppfyller krava i § 4 andre ledd bokstav a til c.
(2) Drosjesentralen skal ha ein dagleg leiar.
Tilføyd ved lov 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1874).

§ 9 c. Drosjesentralen sine plikter til å samle inn, lagre og sende inn informasjon

(1) Drosjesentralen skal ha opplysningar om:

a. løyvehavarar som er knytte til sentralen,
b. sjåførar som er tilsette hos tilslutta løyvehavarar,
c. drosjer som er knytte til sentralen og registreringsnummeret på drosjene,
d. taksameter som er installert i drosja, inkludert serienummer,

e. talet på drosjer som til kvar tid er tilgjengelege for sentralen og kva for geografiske område drosjene dekker,
f. dei drosjene dei tilknytte løyvehavarane disponerer som er tilpassa personar med nedsett funksjonsevne.

(2) Drosjesentralen skal løpande og digitalt samle inn og lagre opplysningar om posisjonsdata for drosjeturar som drosjeløyvehavaren har loggført etter § 9 fjerde ledd. Sentralen skal lagre opplysningane i 60 dagar.
(3) Drosjesentralen skal løpande og digitalt samle inn og lagre dei opplysningane som vert kravde med heimel i lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring for dei løyvehavarane som er knytte til sentralen. Sentralen skal lagre opplysningane i fem år etter slutten av rekneskapsåret.
(4) Drosjesentralen skal løpande og digitalt samle inn og lagre pris for drosjetransport i område der det er fastsett pristak med heimel i lov 11. juni 1993 nr. 66 om pristiltak for dei løyvehavarane som er knytte til sentralen.
(5) Drosjesentralen sine administrative system skal årleg gjennomgå ein systemrevisjon for å sikre datatryggleik og datakvalitet. Systemrevisjonen skal dokumenterast gjennom ei uavhengig revisorfråsegn eller gjennom godkjent sertifiseringsordning.
(6) Drosjesentralen skal, når styresmaktene ber om det, sende inn dei opplysningane som følgjer av første til femte ledd.
(7) Opplysningar som er nemnde i første til femte ledd skal lagrast i EØS-området og vere tilgjengelege for styresmaktene på det formatet dei krev.
Tilføyd ved lov 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1874). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer).

§ 9 d. Drosjesentralane sine øvrige plikter

(1) Kvar drosjesentral skal ha ei klageordning. Kundar og andre med klageinteresse kan klage på pris og kvalitet på både sentralen og drosjeløyvehavar sine tenester. Drosjesentralen skal sørge for at kunden får opplysningar om klageretten, og om at klaga kan sendast til Forbrukertilsynet dersom kunden ikkje får medhald i klagen.
(2) Drosjesentralen skal sørge for at ein tilstrekkeleg del av dei drosjene som er knytte til sentralen er utforma eller utstyrt for transport for personar med nedsett funksjonsevne i samsvar med gjeldande føresegner om tekniske krav til universell utforming av motorvogn i løyvepliktig transport.
(3) Om det er fleire sentralar i same område, kan dei samarbeide om å oppfylle pliktene i andre ledd.

(4) Ein drosjesentral som vil drive verksemd i fleire fylke, skal sende melding om dette til dei aktuelle fylkeskommunane.
Tilføyd ved lov 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1874).

§ 9 e. Unnatak frå sentralane sine plikter

Løyvestyresmakta kan gje sentralane unnatak frå pliktene etter §§ 9 c og 9 d.
Tilføyd ved lov 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1874).

§ 9 f. Pålegg om retting

Løyvestyresmakta kan treffe vedtak med pålegg om retting der sentralen ikkje oppfyller krav og etterlever plikter som følgjer av §§ 9 b, 9 c og 9 d. Det skal setjast ein frist for retting. Dersom pålegget ikkje vert følgt, kan løyvet trekkast tilbake.
Tilføyd ved lov 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1874).

§ 9 g. Forskrifter om drosjesentralar

Departementet kan gje nærare forskrifter om krava til drosjesentralar og pliktene til sentralane etter denne lova.
Tilføyd ved lov 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1874).

§ 10. Transport med motorvogn til eller frå utlandet mv.

(1) Den som har forretningsstad i Noreg og som vil utføre transport av personar eller gods mot vederlag til eller frå utlandet, må ha rett til å utføre tilsvarande transport innanlands og dessutan ha særskilt samtykke frå vedkommande stat dersom dette krevst.
(2) Den som har forretningsstad i utlandet og som vil utføre transport av personar eller gods mot vederlag til eller frå Noreg, må ha særskilt samtykke frå

Noreg når ikkje anna følgjer av internasjonal avtale der Noreg er part.
(3) Den som ikkje har forretningsstad i Noreg kan ikkje utføre transport av personar eller gods mot vederlag mellom stader i Noreg, dersom ikkje anna følgjer av internasjonal avtale der Noreg er part. I einskildvedtak kan departementet òg gje samtykke til slik transport for verksemder frå land som Noreg ikkje har tilsvarande avtale med.
(4) Departementet kan i forskrift fastsetje nærare reglar og vilkår for transport mot vederlag med motorvogn til eller frå Noreg, og for transport mot vederlag mellom stader i Noreg utført av den som har forretningsstad i utlandet.
Endra ved lov 21 juni 2013 nr. 104 (ikr. 1 juli 2013).

§ 11. Vilkår

Løyvestyresmakta kan setje vilkår for det einskilde løyvet.

§ 11 a. Miljøkrav ved kjøp av køyretøy

Departementet kan i forskrift fastsetje at den som har løyve for persontransport etter lova her, eller løyvefritak, og som får godtgjersle eller einerett for å utføre offentleg teneste, skal stille nærare fastsette energi- og miljøkrav ved kjøp av køyretøy. Kravet gjeld for køyretøy som vert nytta ved levering av den offentlege tenesta.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 103 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1610), endra ved lov 17 juni 2022 nr. 70.

Kap. 3. Løyvestyresmakt

§ 12. Løyve

(1) Løyve etter §§ 4 og 5 vert gjevne av Statens vegvesen.
(2) Løyve etter §§ 9 og 9 b vert gjevne av fylkeskommunen.
Endra ved lover 21 juni 2013 nr. 104 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 21 nov 2014 nr. 1428), 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210).
Vert endra ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1874).

§ 13. Behovsprøvd løyve for persontransport i rute

(1) Departementet gjev løyve til riksvegferjer og til rutetransport som går

gjennom to eller fleire fylke.
(2) Med den avgrensinga som følgjer av første ledd, gjev fylkeskommunen løyve til rutetransport etter §§ 6 og 7. Kommunen gjev likevel løyve innanfor kommunegrensa når ansvar for kollektivtransport er overført til kommunen i samsvar med lov om overføring av ansvar for kollektivtransport.
Endra ved lov 16 juni 2017 nr. 64 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 759).

§ 14. Internasjonal transport og kabotasje utanfor EØS

(1) Tillatingar etter § 10 første ledd vert gjevne av Statens vegvesen.
(2) Samtykke til transport etter § 10 andre og tredje ledd vert gjeve av departementet.
Endra ved lov 21 juni 2013 nr. 104 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 21 nov 2014 nr. 1428).

§ 15. Delegering

Departementet kan delegere sine oppgåver etter denne lova til fylkeskommunen.

Kap. 4. Transport som kan drivast utan løyve

§ 16. Eigentransport av gods

(1) Det trengst ikkje løyve etter § 5 for transport av eige gods (eigentransport) når transporten er ledd i anna næringsverksemd.
(2) Likt med eige gods reknar ein gods som vedkomande har eller får rådvelde over i samband med kjøp, sal, lån, leige, framstilling, behandling og reparasjon.
(3) Første ledd gjeld berre godstransport som er ein hjelpefunksjon i høve til verksemda si samla aktivitet, og utførast av eigaren av verksemda eller ein tilsett i denne.
(4) – – –.
(5) Første ledd gjeld berre motorvogn som verksemda eig eller har bruksrett til etter leasing- eller leigekontrakt som skal visast fram ved kontroll.
Endra ved lov 19 juni 2009 nr. 108 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1671).

§ 17. Transport av post

Posten Norge AS treng ikkje løyve for transport av postsendingar som ligg innanfor samfunnspålagte oppgåver og som følgjer av selskapet sin konsesjon etter lov 29. november 1996 nr. 73 om formidling av landsdekkende postsendinger (postloven).[1] Unnatak frå løyveplikta gjeld berre transporter som Posten Norge AS utfører med motorvogner selskapet eig eller har bruksretten til etter leasing- eller leigekontrakt som skal visast fram ved kontroll.
Endra ved lov 20 juni 2003 nr. 45 (ikr. 1 juli 2003 iflg. res. 20 juni 2003 nr. 712).
1 Inkurie: Opphevd, sjå no lov 4 sep 2015 nr. 91.

§ 18. Eigentransport av personar

Det trengst ikkje løyve når ei verksemd transporterer eigne tilsette til eller frå arbeidsstaden. Likeins trengs det ikkje løyve når hotell eller liknande verksemd utfører transport av eigne overnattingsgjester. § 16 femte ledd gjeld tilsvarande.

§ 19. (Oppheva)

Oppheva ved lov 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210).

§ 20. Transport med ambulanse

Det trengst ikkje løyve for transport av sjuke eller skadde personar med godkjend ambulanse.
Endra ved lover 15 des 2017 nr. 111, 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210).

§ 21. Særskilde transportar

(1) Departementet kan i forskrift eller einskildvedtak fastsetje unnatak frå kravet om løyve eller einskilde vilkår for løyve, for særskilte slag transportar eller motorvogner dersom det ikkje er i strid med internasjonal avtale der Noreg er part.
(2) For unnatak frå kravet om løyve etter denne paragrafen gjeld § 11 tilsvarande.
Endra ved lov 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210).

Kap. 5. Offentleg godtgjersle til rutetransport

§ 22. Lokal rutetransport

(1) Fylkeskommunen har ansvar for å yte godtgjersle til rutetransport som fylkeskommunen vil opprette eller halde oppe innan eit fylke, jf. likevel § 24.
(2) Vedtak av fylkeskommunane i saker om godkjenning av ruteplan, takstar og godtgjersle kan ikkje klagast til departementet.
(3) Staten yter årleg rammetilskot til delvis dekning av fylkeskommunane sine utgifter. Tilskotet blir fordelt gjennom inntektssystemet for kommunane og fylkeskommunane etter reglar gjevne av Kongen.
(4) Innan dei fristane departementet fastset, skal fylkeskommunane leggje fram budsjett, rekneskap og elles gje dei opplysningane som trengst for departementet si vurdering av framtidig samla behov for tilskot.
(5) Med dei avgrensingane som følgjer av § 8 første ledd, fastset fylkeskommunen kontraktsform og retningsliner som skal gjelde ved inngåing av kontraktar om godtgjersle.
(6) Dersom kommunen har fått overført ansvar for kollektivtransport etter lov om overføring av ansvar for kollektivtransport, gjeld første til femte ledd tilsvarande for kommunen.
Endra ved lover 19 juni 2009 nr. 108 (ikr. 1 jan 2010), 13 aug 2010 nr. 51 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1672), 16 juni 2017 nr. 64 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 759).

§ 23. Administrasjonsselskap

(1) Fylkeskommunen kan gjere vedtak om at godtgjersle til rutetransport skal gå til eit selskap som administrerer rutesambanda i fylket. § 22 femte ledd gjeld tilsvarande.
(2) Første ledd gjeld òg for kommunen der kommunen har fått overført ansvar for kollektivtransport etter lov om overføring av ansvar for kollektivtransport.
Endra ved lover 13 aug 2010 nr. 51 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1672), 16 juni 2017 nr. 64 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 759), 17 juni 2022 nr. 70.

§ 24. Riksvegferjer

Departementet har ansvar for å yte godtgjersle til ferjer i riksvegsamband. For departementet gjeld § 22 femte ledd tilsvarande.
Endra ved lover 19 juni 2009 nr. 108 (ikr. 1 jan 2010), 13 aug 2010 nr. 51 (ikr. 1

jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1672).

Kap. 6. Sams føresegner

§ 25. Tildeling av løyve

Løyve etter denne lova kan tildelast dei som fyller krava som er sette i lova eller i forskrift med heimel i lova. Eit selskap eller annan juridisk person kan tildelast løyve på vilkår som vert nærare fastsette av departementet.

§ 26. Politiattest

Det skal krevjast ordinær politiattest ved søknad om løyve etter denne lova, og etter at løyve er gitt etter ein tidsperiode som vert nærare fastsett av departementet.
Endra ved lov 23 jan 2015 nr. 6.

§ 26 a. Erklæring om at transportleiarar ikkje er skikka til å leie transportverksemd

(1) Løyvestyresmaktene skal erklære at ein transportleiar er uskikka til å leie transportverksemd dersom transportleiaren ikkje lenger oppfyller kravet til god vandel. Det skal gå fram av erklæringa at ho gjeld for den perioden kravet til god vandel ikkje er oppfylt.
(2) Departementet kan gje nærare forskrift om erklæring om uskikka transportleiarar.
Føyd til ved lov 21 juni 2013 nr. 104 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 21 nov 2014 nr. 1428).

§ 27. Kor lenge eit løyve gjeld

(1) Løyve etter §§ 4, 5 og 9 gjeld i ti år.
(2) Løyve etter § 9 b gjeld utan avgrensing i tid.
(3) Behovsprøvde løyve etter §§ 6 og 7 gjeld i ti år. Ved bruk av konkurranse ved tildeling av løyve, eller når det følgjer av forskrift gjeve med heimel i denne lova, gjeld løyve for den tid inngått kontrakt om offentleg tenesteyting gjeld. Løyve som er gjeve når denne lova tok til å gjelde, gjeld for den tida dei er gjevne for. Løyvestyresmaktene kan ta att eit løyve før løyvetida er ute i samband med innføring av konkurranse for vedkommande rute eller ruteområde.

(4) Departementet kan i løyvetida gjere endringar i forskriftene for løyvepliktig verksemd og i vilkår som er sette for eit løyve. Vil løyvehavaren ikkje halde fram med drifta på dei nye vilkåra, skal han få ei rimeleg tid til å leggje ned verksemda.
Endra ved lover 19 juni 2009 nr. 108 (ikr. 1 jan 2010), 13 aug 2010 nr. 51 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1672), 21 juni 2013 nr. 104 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 21 nov 2014 nr. 1428), 21 juni 2019 nr. 67 som endra ved lov 19 juni 2020 nr. 94 (ikr. 1 nov 2020, sjå lov 21 juni 2019 nr. 67 del II nr. 2 for overgangsføresegn), 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 111 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1874).

§ 28. Overføring av løyve mv.

Ein løyvehavar kan ikkje overlate løyvet sitt til andre utan samtykke frå løyvestyresmakta.

§ 29. Tilbakekalling av løyve

(1) Løyvestyresmakta kan kalle tilbake løyve når løyvehavaren ikkje fyller dei krava som er sette i forskrifter og vilkår, eller ikkje rettar seg etter forskrifter og vilkår som gjeld for å drive verksemda.
(2) Døyr løyvehavaren, skal den som rår over buet hans straks sende melding om dødsfallet til den styresmakt som har gjeve løyvet. Det same skal gjerast om løyvehavaren går konkurs. Når løyvehavar døyr eller går konkurs, kan løyve takast att utan varsel. Departementet kan gje nærare føresegner om avvikling av løyve der løyvehavar døyr.
(3) Når retten til å drive løyvepliktig verksemd etter lova har falle bort, skal løyvehavaren eller den som rår over buet hans, straks sende tilbake dei legitimasjonane og løyveskilta som han har fått frå løyvestyresmakta.
(4) Når det er fastsett at løyve skal takast att, kan det samstundes gjerast vedtak om at vedkomande ikkje skal få nytt løyve før etter ei fastsett tid utan omsyn til at han fyller krava for å få nytt løyve.

§ 29 a. Elektronisk register over dei som har og dei som søkjer om løyve etter lova her[1]

(1) Departementet skal opprette og drive eit elektronisk register over dei som har forretningsstad i Noreg, og som har eller som søkjer om løyve etter lova her. Registeret skal innehalde opplysningar knytt til løyve, mellom anna

opplysningar om namn og juridisk form på verksemda, verksemda si adresse, talet på tilsette, namn på transportleiarar og løyvetype som er tildelt verksemda. I tillegg skal registeret innehalde opplysningar om vandel knytt til person og verksemd og opplysningar som vert nytta til å velje ut køyretøy til kontroll, jf. forskrifter gjevne i medhald av vegtrafikklova § 19 andre ledd.
(2) Registeret skal koplast saman med dei elektroniske registera i dei andre EØS-landa for utveksling av informasjon etter vilkår som vert nærare fastsette av departementet.
(3) Departementet kan gje nærare forskrift om registeret.
Føyd til ved lov 21 juni 2013 nr. 104 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 21 nov 2014 nr. 1428), endra ved lov 22 juni 2022 nr. 84 (i kraft 22 juni 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1132).
1 Sjå EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 19a (forordning (EF) nr. 1071/2009).

§ 29 b. Handsaming av personopplysningar

Offentlege styresmakter kan handsama personopplysningar, mellom anna personopplysningar som nemnt i personvernforordninga artikkel 9 og 10, når det er naudsynt for å utføre oppgåver gjevne i eller i medhald av lova her. Det same gjeld for selskap og andre juridiske personar som utfører oppgåver gjevne i eller i medhald av lova, unntatt personopplysningar som nemnt i personvernforordninga artikkel 10.

Offentlege styresmakter og selskap eller andre juridiske personar som er gjevne løyve for persontransport med fartøy i rute i medhald av lova § 7, kan handsama personopplysingar når det er naudsynt for å utføre oppgåver innan billettering av køyretøy på ferje. Avgrensingane i første ledd andre punktum gjeld tilsvarande.

Departementet kan gje forskrift om handsaming av personopplysningar, mellom anna om føremålet med handsaminga, kva for opplysningar som kan handsamast, kven som kan handsama opplysningar, vilkår for eventuell utlevering, krav til sletting og vidare handsaming for forsking og statistiske formål.
Føyd til ved lov 17 juni 2022 nr. 70.

§ 30. Merking av motorvogn

Departementet kan gje forskrifter om at motorvogn som vert nytta til løyvepliktig transport skal merkast med løyveskilt.

§ 31. Gebyr

(1) Departementet kan fastsetje i forskrift at det skal betalast gebyr for

a. utferding av løyvedokument, løyveskilt eller annan dokumentasjon etter denne lova
b. avvikling av løyveeksamen, førareksamen og utferding av kompetansebevis
c. gjennomføring av tilsyn av kontrollutrustningar mv.

(2) Departementet kan òg fastsetje i forskrift at den som mot vederlag driv persontransport med motorvogn og fartøy i rute, skal betale gebyr for tilknyting til og bruk av elektroniske støttesystem for billettering. Gebyret skal ikkje overstige kostnadene til utvikling og drift av elektroniske støttesystemer for billettering. I forskrifta kan departementet gje nærare føresegner om gebyrordninga, mellom anna om fastsetjing og innkrevjing av gebyr.
Endra ved lover 5 mai 2017 nr. 24, 9 juni 2017 nr. 40, 21 juni 2019 nr. 67 som endra ved lov 19 juni 2020 nr. 94 (ikr. 1 nov 2020, sjå lov 21 juni 2019 nr. 67 del II nr. 2 for overgangsføresegn), 18 des 2020 nr. 161 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2877).

§ 32. Plikt til å gje statistikk mv.

(1) Den som i samband med næring eller verksemd han driv, sender eller tek mot gods, og dei som driv eller direkte eller indirekte formidlar transport av personar eller gods mot vederlag, skal gje dei opplysningane som departementet krev ved gjennomføringa av denne lova.
(2) Departementet kan gje forskrifter om statistikk for løyvepliktig transport og for transport som er friteken for løyveplikt etter denne lova.

§ 32 a. Passasjerrettar

(1) Departementet kan gje forskrift om gjennomføring og utfylling av reglar om busspassasjerrettar som er tekne inn i EØS-avtalen.[1]
(2) Departementet kan peike ut bussterminalar som skal tilby assistanse til personar med nedsett funksjons- eller rørsleevne, og kan gje nærare forskrift om slike ordningar.
(3) Departementet kan gje forskrift om skiping av eit klageorgan for løysing av tvistar mellom passasjerar og den som driv persontransport med motorvogn i rute, eller andre som i samband med slik transport har plikter overfor

passasjerane. Departementet kan gje forskrift om at klageorganet heilt eller delvis skal finansierast gjennom gebyr frå den som mot vederlag driv persontransport med motorvogn i rute, andre som er omfatta av ordninga, og klagarane. Departementet kan òg gje forskrift om innkrevjing av gebyr og forskrift som nemnt i luftfartsloven § 10-44 andre ledd første punktum og andre punktum nr. 1 til 3 og nr. 5 og 6. Reglane i luftfartsloven §§ 10-45 til 10-47 gjeld tilsvarande. Avgjerdene i klageorganet skal ikkje vere rettsleg bindande.
(4) Departementet kan fastsetje at den som mot vederlag driv persontransport i rute med motorvogn i, til eller frå Noreg, eller andre som i samband med slik transport har plikter overfor passasjerane, skal vere omfatta av klageordninga i tredje ledd.
(5) Departementet kan peike ut eit handhevingsorgan som skal føre tilsyn med at reglar gjevne i, eller med heimel i, første til fjerde ledd vert følgde. Handhevingsorganet har tilsvarande kompetanse til å gjere gransking, krevje opplysningar frå ein kvar, gjennomføre kontroll på tenesteytaren sin eigedom med hjelp frå tenesteytaren, gjere testkjøp og hente inn stadfesting frå tenesteytar på vilkår som nemnt i marknadsføringslova § 34 og § 36 andre ledd.
(6) Handhevingsorganet kan gjere vedtak om påbod eller forbod dersom det er nødvendig for å sikre at reglane i første til fjerde ledd vert etterlevde. For mellombels vedtak gjeld § 39 i marknadsføringslova tilsvarande. Handhevingsorganet kan på tilsvarande vilkår som nemnt i marknadsføringslova § 43 fremje krav om å fjerne digitalt nettinnhald mv.
(7) For å sikre oppfylling av vedtak fastsett etter sjette ledd første og andre punktum skal handhevingsorganet fastsetje ei tvangsmulkt. Handhevingsorganet kan òg fastsetje tvangsmulkt for den som har plikt til å gje opplysningar, eller gje stadfesting som nemnt i femte ledd. Det kan gjerast unntak frå plikta til å fastsetje tvangsmulkt i særlege tilfelle. Marknadsføringslova § 41 gjeld elles tilsvarande.
(8) Handhevingsorganet kan fastsetje lovbrotsgebyr for ei verksemd dersom verksemda eller nokon på vegne av verksemda har handla i strid med reglane i første til fjerde ledd. Dette gjeld òg dersom verksemda eller nokon på vegne av verksemda ikkje hjelper til ved gjennomføring av kontroll på tenesteytaren sin eigedom, jf. femte ledd. Departementet kan i forskrift gi reglar om utmåling av lovbrotsgebyret.
Føyd til ved lov 29 aug 2014 nr. 63 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1619), endra ved lover 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1032), 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).
1 Sjå EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 36aa (forordning (EU) nr. 181/2011).

§ 33. Transportvedtekter

(1) Departementet kan i forskrift eller einskildvedtak gje reglar om transportvedtekter og om tilleggsavgift ved manglande gyldig billett i rutetransport.
(2) Reisande med rutetransport som går inn under lova her, som i kontroll ikkje kan framvise gyldig billett, og som ikkje på staden betaler den tilleggsavgift som departementet har godkjend med heimel i første ledd, kan haldast tilbake av transportselskapet sine kontrollørar så lenge den reisande ikkje gjev tilstrekkelege opplysningar om namn, adresse og fødselsdato. Retten til å halde reisande tilbake gjeld òg mens dei opplysningane den reisande gjev vert stadfesta.
(3) Retten til å halde reisande tilbake etter andre ledd gjeld berre når retten er godkjend av departementet som del av selskapet sine transportvedtekter.
(4) Ein person kan ikkje verte halde tilbake dersom det etter omstenda vil vere eit uforholdsmessig inngrep.
(5) Personar under 15 år bør ikkje haldast tilbake.

§ 34. Søksmålsfrist

Styringsorgan som har gjort vedtak etter denne lova, kan fastsetje at fristen for å reise søksmål skal vere to månader frå det kom fram melding om vedtaket til vedkommande part.
Endra ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 35. Utfyllande forskrifter

Departementet gjev nærare forskrifter om kvar enkelt løyveordning og utfyllande forskrifter til gjennomføring av lova. Departementet kan i forskrift stille krav til verksemd som er unnateke frå krav om løyve etter denne lova.

Departementet kan i forskrift gjere unnatak frå reglane i finansavtalelova § 2-1 ved kjøp av billett til persontransport.
Endra ved lover 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210), 7 juni 2024 nr. 29 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 925).

Kap. 7. Særlege fullmakter

§ 36. Ekstraordinære tilhøve

Når samferdselsomsyn under ekstraordinære tilhøve gjer det naudsynt, kan departementet gje løyvehavar pålegg om å utføre visse transportoppgåver. Det same gjeld for andre som eig eller brukar motorvogner for gods- og persontransport og måleplikiktig fartøy.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 37. Sivil transportberedskap

Departementet kan gje føresegner om den sivile transportberedskap i fredstid, ved beredskap, mobilisering og i krig samt ved ekstraordinære krisetilhøve. Departementet kan òg i føresegnene gjere unntak frå reglane i lova. Departementet kan pålegge fylkeskommunane transportberedskapsoppgaver.

Kap. 7A. Kjøresetel

Kapitlet føyd til ved lov 19 des 2003 nr. 132 (ikr. 1 jan 2004).

§ 37 a. Virkeområde

Førar av drosje, turvogn og rutevogn må under løyvepliktig persontransport etter §§ 4, 6 og 9 ha kjøresetel i tillegg til førarkort.

Kjøresetelen gjeld for heile landet og blir utferda av politimeisteren eller den han gir myndigheit der vedkommande bur. Det er ikkje nødvendig med ny kjøresetel ved skifte av bustad.

Kjøresetel blir utferda for 10 år. For person som er fylt 60 år blir kjøresetelen utferda for 5 år, men ikkje lenger enn til innehavaren fyller 75 år. Etter fylte 70 år må gyldig legeattest som ikkje er eldre enn 1 år, takast med for at kjøresetelen skal vere gyldig. Dersom særlege helseforhold tilseier det, skal perioden kjøresetelen er gyldig for setjast kortare.
Føyd til ved lov 19 des 2003 nr. 132 (ikr. 1 jan 2004), endra ved lover 19 juni 2009 nr. 108 (ikr. 1 juli 2009), 23 jan 2015 nr. 6, 21 juni 2019 nr. 67 (i kraft 1 nov 2020, sjå lov 21 juni 2019 nr. 67 del II nr. 2 for overgangsføresegn, endring endra ved lov 19 juni 2020 nr. 94), 26 mai 2023 nr. 16, 15 mars 2024 nr. 10 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1210).

§ 37 b. Søknad om kjøresetel m.m.

Søknad om kjøresetel skal gjerast på fastsett blankett. Legeattest og bevis for tilstrekkeleg fagleg kompetanse skal leggjast ved søknad om kjøresetel og søknad om fornying av kjøresetel. Bevis for tilstrekkeleg fagleg kompetanse etter første punktum gjeld ikkje ved fornying av kjøresetel utferda før 1. juli 2020. Dersom fornying av kjøresetel utferda før 1. juli 2020 ikkje skjer innan eit år etter at den gamle kjøresetelen går ut, må søknaden om ny kjøresetel leggjast ved bevis for fagkompetanse for førar.

Dersom innehavar av kjøresetel ikkje lenger fyller dei krava som er sette for syn, hørsel og førleik, pliktar vedkommande å gi melding til politiet.

Politiet skal gi kjøresetelen påteikning om eventuelle avgrensande vilkår.
Føyd til ved lover 19 des 2003 nr. 132 (ikr. 1 jan 2004), 21 juni 2019 nr. 67 som endra ved lov 19 juni 2020 nr. 94 (ikr. 1 nov 2020, sjå lov 21 juni 2019 nr. 67 del II nr. 2 for overgangsføresegn).

§ 37 c. Vilkår for tildeling av kjøresetel m.m.

Den som skal få kjøresetel, må vere fylt 20 år, ha slik vandel at politiet ikkje finn vedkommande uskikka til å virke som førar og oppfylle dei same krava til helse som for førarkort klasse D og DE. Førar av drosje må i tillegg ha tilstrekkeleg fagleg kompetanse og ha hatt førarkort klasse B utan avbrot i minst to år.

For utlendingar krevst det 4 års butid i Noreg før kjøresetel kan utferdast. Kravet om butid gjeld likevel ikkje for

a. EØS-borgarar som legg fram politiattest frå heimstaten sin,
b. utlendingar frå land utanfor EØS som har opphald i eit EØS-land og som kan leggje fram politiattest og bevis på lovleg opphald frå EØS-landet,
c. utlendingar frå land utanfor EØS med tidlegare opphald i Noreg, der fråveret ikkje er av eit slikt omfang at det ikkje kan gjennomførast tilfredsstillande vandelskontroll.

For tredjelandsborgarar som ikkje har fått opphaldstillating før innreise til Noreg, skal butida reknast frå den datoen søknaden om opphaldstillating vert registrert hos utlendingsstyresmaktene. For EØS-borgarar, og tredjelandsborgarar som har fått opphaldstillating før innreise til Noreg, vert butida rekna frå det tidspunktet som følgjer av politiregisterforskrifta § 28-4 andre ledd.
Føyd til ved lov 19 des 2003 nr. 132 (ikr. 1 jan 2004), endra ved lover 23 jan 2015 nr. 6, 21 juni 2019 nr. 67 som endra ved lov 19 juni 2020 nr. 94 (ikr. 1 nov

2020, sjå lov 21 juni 2019 nr. 67 del II nr. 2 for overgangsføresegn).

§ 37 d. Mellombels nekting av kjøresetel

Blir ein som ikkje har kjøresetel med skilleg grunn mistenkt for straffbart forhold, som kan vere avgjerande for retten til å få kjøresetel, kan politimeisteren eller den han gir myndigheit bestemme at kjøresetel ikkje skal utferdast før saka er endeleg avgjort, likevel ikkje ut over tre månadar utan orskurd frå tingretten.
Føyd til ved lov 19 des 2003 nr. 132 (ikr. 1 jan 2004).

§ 37 e. Beslag av kjøresetel

Finn politiet at innehavar av kjøresetel med skilleg grunn er mistenkt for straffbart forhold som kan medføre tap av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag, jf. § 37 f andre ledd, kan ein polititenestemann ta kjøresetelen frå innehavaren. Spørsmålet om å oppretthalde beslaget skal så snart som mogeleg leggjast fram for ein tenestemann som tilhører påtalemakta. Avgjerda skal gjerast skriftleg. Dersom den mistenkte ikkje samtykker i beslaget, må spørsmålet om fortsett beslag av kjøresetel innan tre veker sendast tingretten til avgjerd.
Føyd til ved lov 19 des 2003 nr. 132 (ikr. 1 jan 2004).

§ 37 f. Tilbakekalling og tap av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag

Politimeisteren eller den han gir myndigheit, kan treffe vedtak om å kalle retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag tilbake, dersom vedkommande ikkje lenger fyller krava etter § 37 c.

Blir den som har kjøresetel ilagt straff, kan det i same dom eller ved førelegg fastsetjast tap av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag for ei bestemt tid eller for alltid, dersom allmenne omsyn elles krev det.
Føyd til ved lov 19 des 2003 nr. 132 (ikr. 1 jan 2004), endra ved lov 21 juni 2019 nr. 67 som endra ved lov 19 juni 2020 nr. 94 (ikr. 1 nov 2020, sjå lov 21 juni 2019 nr. 67 del II nr. 2 for overgangsføresegn).

§ 37 g. Innlevering av kjøresetel

Ved beslag av kjøresetel, tilbakekalling eller tap av retten til å føre motorvogn

ved persontransport mot vederlag, pliktar innehavaren straks å levere kjøresetelen til politiet.
Føyd til ved lov 19 des 2003 nr. 132 (ikr. 1 jan 2004).

§ 37 h. Klage og unntak

For vedtak treft av politiet er Politidirektoratet klageinstans. I klagesak om krav til helse og førleik for kjøresetel skal politiet byggje på endeleg avgjerd frå Helsedirektoratet om helsemessige tilhøve. Gjeld klagen krav til førleik som er avgjort av Statens vegvesen, skal politiet byggje på den endelege avgjerda.

Politidirektoratet kan i særskilde høve gjere unntak frå reglane i kapittelet her.
Føyd til ved lov 19 des 2003 nr. 132 (ikr. 1 jan 2004), endra ved lover 19 juni 2009 nr. 108 (ikr. 1 jan 2010), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 37 i. Forkorting på grunn av etterfølgjande forhold m.m.

Tilbakekalling av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag er ikkje til hinder for at politimeisteren eller den han gir myndigheit utferdar ny kjøresetel dersom dei grunnar som medførte tilbakekallinga ikkje lenger er til stades.

Dersom særlige grunnar talar for det, kan politimeisteren eller den han gir myndigheit forkorte den perioden for tap av retten til å føre motorvogn ved persontransport mot vederlag som er fastsett ved dom eller førelegg, jf. § 37 f. Dersom særs sterke grunner talar for det, kan perioden forkortast sjølv om minstetida etter lov eller forskrift ikkje er gått ut.
Føyd til ved lov 19 des 2003 nr. 132 (ikr. 1 jan 2004).

§ 37 j. Forskrift om kjøresetel

Departementet kan i forskrift gje nærare reglar om kjøresetel.
Føyd til ved lov 23 jan 2015 nr. 6.

§ 37 k. Mellombels unntak frå butidskrav for fordrivne frå Ukraina

For personar med mellombels kollektivt vern etter utlendingsloven § 34 som legg fram politiattest som klart framstår autentisk frå heimstaten sin, gjeld ikkje kravet i § 37 c andre ledd om butid for utferding av kjøresetel.

Kjøresetel for personar med mellombels kollektivt vern som har budd mindre enn fire år i Noreg, gjeld berre persontransport med bil for persontransport med over 8 sitteplassar i tillegg til førarsetet og tillaten totalvekt over 5000 kg. Politiet skal påføre kjøresetelen merknad om kva for kjøretøy han gjeld for.

Part eller annan med rettsleg klageinteresse kan ikkje klage på avslag som har grunnlag i forhold kring autentisiteten til politiattesten.

Politiet kan krevje at personar med mellombels kollektivt vern kjem til intervju for å vurdere om vilkåra etter § 37 c første ledd første punktum er oppfylte.

Kjøresetel utferda med grunnlag i dette unntaket gjeld til innehavaren har budd fire år i Noreg, med mindre anna er bestemt om føresetnader som gjeld alder i § 37 a tredje ledd. Politiet skal påføre kjøresetelen merknad om kva for periode han gjeld for.

Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Vert oppheva** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

Kap. 8. Kontroll, sanksjonar mv.

§ 38. Kontroll

(1) Statens vegvesen og politiet har rett til å føre kontroll med føresegner som er gjevne i eller med heimel i denne lova. Departementet kan gje tilsette arbeidstakarar i andre offentlege organ rett til å føre kontroll etter denne lova. Kontroll vert utført langs veg eller ved transportverksemda sin forretningsstad.

(2) Under kontroll kan kontrollorgana gjere gransking, krevje opplysningar frå ein kvar når opplysningane er naudsynte for å gjennomføre kontrollen, og gjennomføre kontroll ved transportverksemda sin forretningsstad med hjelp frå verksemda.

(3) Kontroll etter denne lova kan gjerast ved bruk av elektroniske kontrollverktøy. Elektroniske kontrollverktøy kan brukast før, under og etter kontroll langs veg eller ved kontroll hos transportverksemda sin forretningsstad.

(4) Departementet kan gje forskrift om kontroll etter denne lova.

Endra ved lov 22 juni 2022 nr. 84 (i kraft 22 juni 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1132).

§ 39. Kontroll av eigentransport

Når kontrollmakta ber om det pliktar førar å gje tilgang til varerom, container,

kapell o.l. på motorvogn som er friteken frå løyve i medhald av §§ 16 og 17.

§ 40. Forbod mot å bruke køyretøy, inndraging av kjennemerke og forvaring

(1) Den som har fullmakt til å føre kontroll etter denne lova, kan for så lang tid som det vert funne naudsynt, forby bruken av køyretøy som vert nytta til transport av personar eller gods utan påbode løyve eller anna godkjenning etter denne lova. Det kan krevjast at gods som blir transportert utan påbode løyve vert lasta om på staden.
(2) Forbod mot å bruke eit køyretøy kan iverksetjast på staden.
(3) Eit forbod etter første ledd kan sikrast ved å inndra kjennemerke og vognkort eller ved bruk av mekanisk eller elektronisk innretning.
(4) Eit køyretøy som det er forbode å bruke, kan kontrollmakta, når ho meiner det trengst, ta i forvaring. Vert køyretøyet ikkje henta innan tre månader etter at forbodstida har gått ut, kan køyretøyet verte selt etter reglane i vegtrafikkloven § 37 femte til åttande ledd.
Endra ved lov 18 des 2020 nr. 160 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2875).

§ 40 a. Lovbrotsgebyr

(1) Den som har fullmakt til å føre kontroll etter denne lova kan påleggje lovbrotsgebyr til den som med vilje eller aktløyse bryt føresegner fastsette i medhald av denne lova. Når slikt lovbrot er gjort av nokon som har handla på vegne av eit føretak, kan lovbrotsgebyr påleggjast føretaket. Dette gjeld sjølv om lovbrotsgebyr ikkje kan bli pålagd nokon einskild person. Med føretak er her meint selskap, enkeltpersonføretak, stifting, foreining eller anna samanslutning, bu eller offentleg verksemd.
(2) Departementet kan gje forskrift om kva for brot på reglar som er gjevne i medhald av denne lova, som skal kunne føre til lovbrotsgebyr. Departementet kan òg gje forskrift om fastsetjing og gjennomføring av pålegg om lovbrotsgebyr, reglar om betalingsfristar, gebyrets størrelse, rente og tilleggsgebyr dersom eit lovbrotsgebyr ikkje blir betalt ved forfall, og om at også andre enn den som er pålagd gebyret, er ansvarleg for at det blir betalt.
Føyd til ved lov 19 juni 2009 nr. 108 (ikr. 1 jan 2010, men slik at lovbrotsgebyr berre kan påleggjast for brot på § 38 som har skjedd etter 1 jan 2010), endra ved lover 21 juni 2019 nr. 67 (ikr. 1 juli 2019), 26 mai 2023 nr. 16 (i kraft 1 mars 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 153).

§ 40 b. Lovbrotsgebyr knytt til tildeling av tenestekonsesjonskontraktar[1]

(1) Departementet kan påleggje oppdragsgjevar eit lovbrotsgebyr dersom oppdragsgjevaren bryt reglar som skal sikre openheit og ikkje-diskriminering i prosessen med å tildele konsesjonskontraktar for transporttenester etter lova her. Lovbrotsgebyret kan verte pålagt dersom eitt av følgjande vilkår er oppfylt:

a. brotet er konstatert ved rettskraftig dom i ein norsk domstol,
b. brotet er konstatert ved dom i EFTA-domstolen, eller
c. norske styresmakter har innrømt brotet etter at saka er handsama i EFTAs overvakingsorgan. Dersom oppdragsgjevaren ikkje har hatt høve til å uttale seg i saka før innrømminga fann stad, og det er grunn til å rekne med at dette har hatt verknad på innrømminga, kan innrømminga ikkje gje grunnlag for lovbrotsgebyr.

(2) Lovbrotsgebyret skal ikkje overstige 15 % av kontraktsverdien.
(3) Ved utmåling av gebyret skal det særleg leggjast vekt på kontraktsverdien, kor grovt brotet er, om oppdragsgjevaren har gjort gjentekne brot, den preventive verknaden av lovbrotsgebyret, kor langt tilbake i tid brotet har skjedd, og om brotet har ført til skadebot, terminering eller avkorting av kontrakten.
(4) Fristen for å betale lovbrotsgebyret er åtte veker frå vedtaket vart gjort.
(5) Avgjerd om å påleggje lovbrotsgebyr etter denne føresegna skal følgje reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova så langt dei høver. Dersom ei avgjerd om lovbrotsgebyr vert bringa inn for ein domstol, kan domstolen prøve alle sidene av saka. Retten kan gje dom for realitet.
(6) Lovbrotsgebyr kan ikkje påleggjast seinare enn tre år etter at kontrakten vart inngått. Fristen vert avbroten ved at det vert teke ut søksmål ved norsk domstol eller ved EFTA-domstolen for å få dom i saka, eller ved at EFTAs overvakingsorgan tek opp saka skriftleg med norske styresmakter.
(7) I tilfelle der departementet sjølv eller eit anna statleg organ som er underlagt departementet gjer brot som nemnt i første ledd, kan departementet delegere kompetansen til å påleggje lovbrotsgebyret til Klagenemnda for offentlige anskaffelser. Avgjerd frå Klagenemnda for offentlige anskaffelser om å påleggje lovbrotsgebyr kan ikkje påklagast.
(8) Departementet kan gje forskrift om fastsetjing av lovbrotsgebyret, medrekna utmåling av gebyret, renter og tilleggsgebyr og avgrensing av kva tenestekonsesjonskontraktar som fell inn under føresegna her.
Føyd til ved lov 11 des 2015 nr. 102.
1 Sjå forskrift 17 des 2010 nr. 1673 om gjennomføring i norsk rett av EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 4a (forordning (EF) nr. 1370/2007).

§ 41. Straff

Om nokon med vilje eller aktløyse bryt denne lova, forskrifter eller vilkår som er fastsette med heimel i lova, vert han straffa med bot. Forsøk på slike brot er også straffbart.
Endra ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 41 a. Tilbakehaldsrett i motorvogn og køyretøy som vert trekt av motorvogn

(1) Den som har fullmakt til å føre kontroll etter denne lova, kan halde tilbake motorvogn og køyretøy som vert trekt av motorvogn, dersom eigaren har fått eller truleg vil få bot eller lovbrotsgebyr for brot på føresegner gjevne i eller i medhald av denne lova. Likestilt med eigaren er den som har disposisjonsrett over motorvogna eller køyretøyet som vert trekt av motorvogna.
(2) Det kan berre tas avgjerd om tilbakehald når det er naudsynt for å sikre betaling av bot, lovbrotsgebyr og eventuelle kostnadar knytte til gjennomføringa av tilbakehaldet og når slikt tilbakehald er forholdsmessig. Ved vurderinga skal det takast omsyn til storleiken på bota eller lovbrotsgebyret, typen brot og tilhøva elles.
(3) Tilbakehaldet skal ta slutt når betalinga er gjennomført eller kravet er sikra etter reglane i tvangsfullbyrdelsesloven § 3-4.
(4) Dersom tilbakehaldet skal sikre betaling av ei bot, kan køyretøyet haldast tilbake til påtalemakta har tatt avgjerd om det skal gis bot. Påtalemakta avgjer om det er grunn til å halde fram tilbakehaldet.
(5) Tilbakehaldet kan, om det er naudsynt, sikrast ved bruk av mekanisk eller elektronisk innretning.
(6) Køyretøy som er haldne tilbake, kan seljast etter reglane i vegtrafikkloven § 37 femte til åttande ledd dersom beløpet ikkje er betalt innan tre månader etter rettskraftig avgjerd eller endeleg fastsett gebyr. Føresegnene i vegtrafikkloven § 38 gjeld tilsvarande for kostnadane knytte til gebyr.
Føyd til ved lov 18 des 2020 nr. 160 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2875).

§ 42. Iverksetjing. Overgangsføresegner

1. Kongen fastset kva tid lova skal ta til å gjelde.[1]
2. Reglar, forskrifter og vedtak som er gitt i medhald av lov 4. juni 1976 nr. 63 om samferdsel gjeld òg etter at lova her er sett i kraft.

1 Frå 1 jan 2003 iflg. res. 20 des 2002 nr. 1695.

§ 43. Endringar i andre lover

Frå den tid lova vert iverksett, vert det gjort følgjande endringar i andre lover: – – –

Lov om felles regler for det indre marked for naturgass (naturgassloven)

§ 1. Virkeområde

Loven gjelder naturgassvirksomhet som ikke omfattes av lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet.

Loven kommer til anvendelse på biogass, gass fra biomasse og andre typer gass så langt slike gasser teknisk og sikkerhetsmessig kan injiseres i og transporteres gjennom et system for naturgass.

Endret ved lov 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 2. Formål

Loven skal sikre at naturgassvirksomhet foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte. Det skal tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 3. Definisjoner

I denne loven forstås med

a. naturgassforetak: enhver fysisk eller juridisk person som ivaretar minst en av følgende funksjoner som omfattes av EØS-avtalen vedlegg IV nr. 23 (direktiv 2009/73/EF): produksjon, transmisjon, distribusjon, forsyning, innkjøp eller lagring av naturgass, også nedkjølt flytende naturgass (LNG), og som har ansvar for de forretningsmessige eller tekniske oppgavene eller vedlikehold tilknyttet disse funksjonene, med unntak av sluttkunder.
b. transmisjon: transport av naturgass gjennom et

høytrykksrørledningsnett med sikte på levering til kunder. Transport gjennom et oppstrøms gassrørledningsnett eller et høytrykksrørledningsnett som hovedsakelig anvendes i forbindelse med lokal distribusjon av naturgass, omfattes ikke.

c. distribusjon: transport av naturgass gjennom lokale eller regionale gassrørledningsnett med sikte på levering til kunder.
d. forsyning: levering eller salg av naturgass, også LNG, til kunder.
e. kunder: naturgassforetak som kjøper naturgass, grossister eller sluttkunder av naturgass.
f. system: ethvert transmisjons- eller distribusjonsnett, LNG-anlegg eller lageranlegg som eies eller drives av et naturgassforetak, lagring i rørledning og foretakets anlegg som yter tilknyttede tjenester, samt tilknyttede foretaks anlegg som er nødvendige for å gi adgang til transmisjon, distribusjon og LNG.
g. LNG-anlegg: en terminal som brukes til omdanning av naturgass til væske eller import, lossing og regassifisering av LNG og som omfattes av EØS-avtalen vedlegg IV nr. 23 (direktiv 2009/73/EF), også tilleggstjenester og midlertidig lagring som er nødvendig for regassifiseringen og den påfølgende leveringen til transmisjonsnettet. De delene av et LNG-anlegg som brukes til lagring, omfattes ikke.
h. lageranlegg: et anlegg som brukes til lagring av naturgass, og som omfattes av EØS-avtalen vedlegg IV nr. 23 (direktiv 2009/73/EF) og eies eller drives av et naturgassforetak. De delene av et LNG-anlegg som brukes til lagring, omfattes også.
i. vertikalt integrert foretak: et foretak eller en gruppe av foretak som driver produksjon eller forsyning av naturgass i tillegg til virksomhet knyttet til transmisjon, distribusjon, LNG-anlegg eller lageranlegg for naturgass. En gruppe av foretak omfattes dersom en fysisk eller juridisk person kan utøve direkte eller indirekte kontroll med foretakene i gruppen.
j. kontroll i §§ 7, 8 og 9: rettigheter, avtaler eller andre midler som enkeltvis eller sammen gir mulighet til å utøve avgjørende innflytelse over et foretaks virksomhet, særlig:
    1. eiendomsrett eller bruksrett til et foretaks samlede aktiva eller deler av dem
    2. rettigheter eller avtaler som gir avgjørende innflytelse over et foretaks organer med hensyn til deres sammensetning, stemmegivning eller beslutninger.
k. rettigheter: stemmerettigheter, rett til utnevnelse av personer i styre, ledende stilling eller med fullmakt til å representere virksomheten utad, samt beholdning av majoritetsandel.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 60 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 741), 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), tidligere § 2.

§ 4. Reguleringsmyndighet og klagenemnd

Departementet utpeker en reguleringsmyndighet og klagenemnd etter denne loven og gir forskrift om organisering, oppgaver og myndighet.

Reguleringsmyndigheten og klagenemnda er uavhengige og kan ikke instrueres om utøvelsen av tillagt myndighet. Enkeltvedtak fattet av reguleringsmyndigheten kan bare påklages til klagenemnda.

Reguleringsmyndigheten og klagenemnda kan ikke instrueres i disponeringen av tildelte budsjettmidler.

Reguleringsmyndigheten skal samarbeide med andre lands reguleringsmyndigheter og internasjonale institusjoner i samsvar med Norges EØS-rettslige forpliktelser.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 5. Utpeking av systemoperatører

Departementet kan i enkeltvedtak utpeke transmisjons-, distribusjons-, lager- og LNG-systemoperatører. Departementet kan gi forskrift om slik utpeking og nærmere definisjon av systemoperatører.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 6. Adgang til system

Departementet kan gi forskrift om adgang for naturgassforetak og kunder til systemer for naturgass på objektive og ikke-diskriminerende vilkår. Departementet kan gi forskrift om plikt for systemoperatører til å søke reguleringsmyndigheten om forhåndsgodkjenning av forhold som nevnt i annet og fjerde ledd.

Reguleringsmyndigheten skal i enkeltvedtak

a. fastsette eller godkjenne tariffer og øvrige vilkår for adgang etter første ledd til distribusjonsnett, transmisjonsnett og LNG-anlegg, eller

b. fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette tariffer og øvrige vilkår for adgang etter første ledd til distribusjonsnett, transmisjonsnett og LNG-anlegg.

Departementet kan gi forskrift om reguleringsmyndighetens kontroll av vilkårene for adgang til lageranlegg og lagring i rørledning.

Når en distribusjons- eller transmisjonssystemoperatør tilbyr balansetjenester, skal disse være basert på objektive vilkår og utføres på en ikke-diskriminerende måte mellom systembrukere. Reguleringsmyndigheten skal i enkeltvedtak

a. fastsette eller godkjenne vilkår for balansetjenester, eller
b. fastsette eller godkjenne metoder for å fastsette vilkår for balansetjenester.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 60 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 741), 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), tidligere § 3.

§ 7. Eiermessig skille i transmisjonsnett og sertifisering som transmisjonssystemoperatør

Den som driver eller har direkte eller indirekte kontroll over en virksomhet som driver med produksjon eller forsyning av naturgass, kan ikke eie eller drive et transmisjonsnett eller ha kontroll over eller rettigheter i en virksomhet som eier eller driver et transmisjonsnett. Den som eier eller driver et transmisjonsnett, eller har direkte eller indirekte kontroll over en virksomhet som eier et transmisjonsnett, kan ikke drive eller ha direkte eller indirekte kontroll over eller rettigheter i en virksomhet som driver med produksjon eller forsyning av naturgass.

Departementet kan gi forskrift om eiermessig skille for transmisjonsnett og krav om søknad til reguleringsmyndigheten om sertifisering som transmisjonssystemoperatør.
Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 8. Selskapsmessig skille for distribusjons- og lagersystemoperatør

I et vertikalt integrert foretak som har en distribusjonssystemoperatør med over 100 000 tilknyttede kunder, skal distribusjonsvirksomheten skilles fra

virksomhet innen produksjon eller forsyning av naturgass. Virksomhetene skal være organisert som selvstendige rettssubjekter.
Distribusjonssystemoperatøren skal ikke direkte eller indirekte kontrollere eller kontrolleres av rettssubjekter som driver med produksjon eller forsyning av naturgass.

Departementet kan gi forskrift om krav til selskapsmessig skille for lagersystemoperatører som er del av et vertikalt integrert foretak.
Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 9. Funksjonelt skille for distribusjons- og lagersystemoperatør

Krav til funksjonelt skille etter annet og tredje ledd gjelder for vertikalt integrerte foretak som omfattes av § 8 første ledd.

Personer i ledelsen av distribusjonssystemoperatøren kan ikke delta i ledelsen i virksomhet som driver med forsyning eller produksjon av naturgass innenfor det vertikalt integrerte foretaket.

Morselskapet eller den kontrollerende eieren i det vertikalt integrerte foretaket kan ikke instruere distribusjonssystemoperatøren om den daglige driften eller om avgjørelser vedrørende utbygging eller oppgradering av distribusjonsnettet. Dette er ikke til hinder for overordnet styring med distribusjonssystemoperatørens økonomiske rammer.

Departementet kan gi forskrift om krav til funksjonelt skille for lagersystemoperatører som er omfattet av krav til selskapsmessig skille i medhold av § 8 annet ledd.
Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 10. Kontroll

Reguleringsmyndigheten fører tilsyn med at bestemmelsene i § 7 første ledd, § 8 første ledd, § 9 annet og tredje ledd og enkeltvedtak etter § 6 annet og fjerde ledd blir overholdt. Reguleringsmyndigheten kan gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene i § 7 første ledd, § 8 første ledd, § 9 annet og tredje ledd og enkeltvedtak etter § 6 annet og fjerde ledd.

Enhver plikter uten hinder av taushetsplikt å gi departementet, reguleringsmyndigheten eller klagenemnda de opplysninger som er nødvendige for utøvelse av myndighet etter denne loven. Det kan gis pålegg om utlevering av slike opplysninger. Uten hinder av taushetsplikt skal opplysninger utleveres til EFTAs faste komité, EFTAs overvåkingsorgan eller EU-kommisjonen når det

er fremmet en begrunnet forespørsel, og det ut fra hensynet til å gjennomføre oppgaver pålagt gjennom EØS-avtalen, må regnes som nødvendig og forholdsmessig å utlevere opplysningene.

Departementet eller reguleringsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikt gi andre norske myndigheter opplysninger når det er nødvendig for å fremme norsk regulering av og et effektivt tilsyn med gassmarkedet. Departementet eller reguleringsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikt gi energimyndighetene i andre stater som er part av EØS-avtalen, byrået for samarbeid mellom energiregulatorer eller EFTAs overvåkingsorgan opplysninger når dette er nødvendig for å oppfylle Norges avtaleforpliktelser overfor en annen stat og av hensyn til håndhevelsen av norsk, EØS-rettslig eller vedkommende stats regulering av gassmarkedet.

Ved utlevering av taushetsbelagte opplysninger etter annet og tredje ledd, skal det stilles som vilkår at opplysningene undergis taushetsplikt hos mottakeren. Opplysningene kan bare formidles videre med samtykke fra organet som utleverte dem, og bare for det formålet som samtykket omfatter. Ved videreformidling av taushetsbelagte opplysninger, skal den opplysningene gjelder underrettes dersom opplysningene opprinnelig ble innhentet fra vedkommende. Dette gjelder ikke dersom en slik underretning vil motvirke formålet med tiltakene videreformidlingen av opplysningene skal ivareta, eller medføre fare for at tiltakene ikke kan gjennomføres.
Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 11. Tvangsmulkt

Reguleringsmyndigheten kan ilegge tvangsmulkt ved overtredelse av bestemmelsene i § 7 første ledd, § 8 første ledd, § 9 annet og tredje ledd, enkeltvedtak etter § 6 annet og fjerde ledd og pålegg som nevnt i § 10 første ledd. Det organet som har gitt pålegg etter § 10 annet ledd kan gi tvangsmulkt om pålegget ikke blir fulgt.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulktens størrelse og varighet, fastsettelse og gjennomføring av tvangsmulkt og ileggelse av tvangsmulkt ved brudd på bestemmelser i forskrift.
Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 60 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 741), endret ved lov 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), tidligere § 6.

§ 12. Straff

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelsene i § 7 første ledd, § 8 første ledd eller § 9 annet og tredje ledd, enkeltvedtak etter § 6 annet og fjerde ledd eller pålegg som nevnt i § 10 første og annet ledd straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år eller begge deler. Tilsvarende gjelder ved overtredelse av bestemmelser i forskrift gitt i medhold av denne loven eller av pålegg gitt i medhold av slike bestemmelser, dersom det er fastsatt i forskriften at overtredelse av bestemmelsen og pålegget er straffbart.
Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 21 juni 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345).

§ 13. Myndighet til å gi forskrift

Departementet kan gi forskrift til gjennomføring og utfylling av denne loven, blant annet nærmere bestemmelser om retten til adgang til systemet, driften av systemet, krav til naturgassforetakenes virksomhet, konsesjon, regnskap, krav om oppbevaring av opplysninger, leverandørbytte, beskyttelse av forbrukere og andre kunder, måling og fakturering, unntak fra loven i geografisk avgrensete områder og for ny infrastruktur, behandling av tvister, saksbehandlingsfrister og utsatt iverksetting av vedtak.

Departementet kan gi forskrift som er nødvendig for ivaretakelse av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen til gjennomføring av bestemmelser om adgang til transmisjonsnett og om et byrå for samarbeid mellom energiregulatorer.

Departementet kan gi forskrift om at reguleringsmyndigheten kan gi forskrift i medhold av første og annet ledd.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 60 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 741), 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345, tidligere § 4), 16 juni 2023 nr. 69 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 25 okt 2024 nr. 2598).

§ 14. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 60 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 741), endret ved lov 25 mai 2018 nr. 22 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1345), tidligere § 8.
1 Fra 1 aug 2002 iflg. res. 28 juni 2002 nr. 654.

Lov om omdanning av Statens vegvesens produksjonsvirksomhet til statlig aksjeselskap

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å regulere visse overgangsspørsmål i forbindelse med omdanning av Statens vegvesens produksjonsvirksomhet til aksjeselskap.

§ 2. Overføring av forpliktelser

Overføring til aksjeselskapet av forpliktelser knyttet til Statens vegvesens produksjonsvirksomhet, har frigjørende virkning for staten.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

§ 3. Overføring av offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser mv.

Offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser med videre som gjelder den virksomhet som skal omdannes, blir fra omdanningstidspunktet overført til aksjeselskapet.

Omregistrering i grunnboken og andre offentlige registre i forbindelse med omdanningen skjer ved navneendring.

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 22 jan 2016 nr. 1 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 44).

§ 5. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

Lov om omdanning av Luftfartsverket til aksjeselskap

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å regulere visse overgangsspørsmål i forbindelse med omdanning av forvaltningsbedriften Luftfartsverket til aksjeselskap.

§ 2. Overføring av forpliktelser

Overføring til aksjeselskapet av forpliktelser knyttet til forvaltningsbedriften Luftfartsverket har frigjørende virkning for staten.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

§ 3. Overføring av offentlige rettigheter, tillatelser mv.

Offentlige rettigheter, tillatelser, konsesjoner med videre som gjelder forvaltningsbedriften Luftfartsverket blir fra omdanningstidspunktet overført til aksjeselskapet.

Omregistrering i grunnboken og andre offentlige registre i forbindelse med omdanningen skjer ved navneendring.

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 22 jan 2016 nr. 1 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 44).

§ 5. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks, med unntak av § 6 som gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.

1 Fra 1 jan 2003 iflg. res. 13 des 2002 nr. 1498.

§ 6. Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt som fremgår av § 5 gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om behandlingsbiobanker (behandlingsbiobankloven)

Kapittel 1. Lovens formål, definisjoner og virkeområde

§ 1. Formål

Lovens formål er å sikre at innsamling, oppbevaring, behandling og destruksjon av materiale som inngår i en biobank foretas på en etisk forsvarlig måte, og at biobanker utnyttes til individets og samfunnets beste. Dette skal skje i samsvar med grunnleggende personvernhensyn, prinsipper om respekt for menneskeverd, menneskerettigheter og personlig integritet, og uten diskriminering av mennesker som det biologiske materialet stammer fra.

Loven skal legge til rette for at materialet i biobanken kan benyttes til helsemessige formål, herunder diagnostikk, behandling og undervisning på en etisk forsvarlig måte.

Endret ved lov 20 juni 2008 nr. 44 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865).

§ 2. Definisjoner

Med diagnostisk biobank og behandlingsbiobank forstås i denne lov en samling humant biologisk materiale som er avgitt for medisinsk undersøkelse, diagnostikk og behandling.

Med humant biologisk materiale forstås i denne lov organer, deler av organer, celler og vev og bestanddeler av slikt materiale fra levende og døde mennesker.

Med giver forstås i denne loven en person som avgir biologisk materiale til en diagnostisk biobank eller behandlingsbiobank.

Endret ved lov 20 juni 2008 nr. 44 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865).

§ 3. Virkeområde

Loven gjelder innsamling, oppbevaring, behandling og destruksjon av humant biologisk materiale og opplysninger som inngår i en biobank, samt organiseringen av denne virksomheten.

Med mindre annet følger av denne loven, skal helse- og personopplysninger som utledes fra humant biologisk materiale behandles etter reglene i personvernforordningen, personopplysningsloven, pasientjournalloven, helsepersonelloven og eventuelt annen lovgivning som særlig regulerer vern av personopplysninger.

Biologisk materiale som uttas i forbindelse med undersøkelse, diagnostikk og behandling, og som destrueres etter kort tid, omfattes ikke av loven.

Loven gjelder ikke for humant biologisk materiale og helse- og personopplysninger utledet av humant biologisk materiale som anvendes eller skal anvendes i forskning. For innsamling, oppbevaring, behandling og destruksjon av humant biologisk materiale og opplysninger i forskningssammenheng gjelder helseforskningsloven.

Loven gjelder på Svalbard og Jan Mayen i den utstrekning Kongen bestemmer. Kongen kan fastsette nærmere regler under hensyn til de stedlige forhold, herunder regler som fraviker bestemmelser i denne lov.
Endret ved lover 20 juni 2008 nr. 44 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

Kapittel 2. Melding og organisering av biobanker

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 juni 2008 nr. 44 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865).

§ 5. Melding om opprettelse av diagnostiske biobanker og behandlingsbiobanker

Biobanker som opprettes i forbindelse med diagnostikk og behandling skal meldes til departementet. Meldingen må sendes departementet innen 2 måneder etter at biobanken ble opprettet. Meldingen skal inneholde opplysninger om

1. formålet med opprettelsen,
2. hva slags materiale den skal inneholde og hvordan materialet

innhentes,
3. hvilke og hvor mange personer materialet er innhentet eller skal innhentes fra,
4. hvordan samtykke skal innhentes og hvilken informasjon som gis i forkant,
5. biobankens varighet og hva som skal skje med materialet ved opphør av biobanken,
6. hvilke sikkerhetstiltak som er knyttet til biobankvirksomheten,
7. hvem som er ansvarshavende etter § 7 og dataansvarlig etter pasientjournalloven
8. finansiering av biobanken og hvorvidt materialet i biobanken kan gi opphav til økonomisk vinning.

Dersom materiale fra en biobank opprettet for diagnostikk og behandling skal brukes til forskning, gjelder bestemmelsene i helseforskningsloven.
Endret ved lover 20 juni 2008 nr. 44 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 6. Biobankregisteret

Departementet har ansvaret for å føre et register over innmeldte biobanker. Registeret skal være offentlig tilgjengelig.

§ 7. Ansvarshavende

Hver biobank skal ha en ansvarshavende person med medisinsk eller biologisk utdannelse av høyere grad. Dersom biobanken inneholder opplysninger som kan knyttes til enkeltpersoner, vil den også ha en dataansvarlig etter pasientjournalloven. Den dataansvarlige skal utpeke ansvarshavende. Departementet kan bestemme at enkelte biobanker i tillegg til ansvarshavende person skal ha et styre.

Ansvarshavende og styret skal sørge for at biobanken opprettes og forvaltes i samsvar med denne og annen lov.

Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler for hvilke biobanker som skal ha et styre, styrets oppgaver og sammensetning mv.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 8. Opphør eller nedleggelse av biobank

Den som ønsker å nedlegge en biobank eller som ønsker å destruere materialet i en biobank helt eller delvis, skal sende melding til departementet om dette, eller følge på forhånd fastlagte og innmeldte prosedyrer for slik nedleggelse eller destruksjon.

Av meldingen skal det fremgå hvordan nedleggingen av banken eller destruksjonen av materialet skal skje.

Dersom departementet innen 45 dager etter at slik melding er mottatt ikke har kommet med innsigelser eller bedt om ytterligere opplysninger, kan biobanken helt eller delvis nedlegges eller destrueres i samsvar med meldingen. Dersom departementet finner at biobanken på grunn av sitt innhold ikke bør nedlegges eller destrueres, kan departementet bestemme at biobanken fortsatt skal oppbevares, eller at den skal overføres til en annen biobank. Departementet må da overta det økonomiske ansvaret og sørge for at biobanken blir ivaretatt og forvaltet i tråd med denne lov.

§ 9. Krav til oppbevaring

Materiale i biobanker skal oppbevares forsvarlig og i samsvar med regelverk gitt i lov eller i medhold av lov. Oppbevaring skal skje med respekt for giveren av materialet.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om hvordan humant biologisk materiale og opplysninger i en biobank skal oppbevares.

§ 9 a. Oppbevaring og bruk av biologisk materiale i nyfødtscreeningen

Biologisk materiale som er innhentet i den genetiske masseundersøkelsen av nyfødte for alvorlige arvelige sykdommer, kan oppbevares i en nasjonal diagnostisk biobank etter reglene i loven her.

Formålet med biobanken er å legge til rette for en faglig forsvarlig gjennomføring av masseundersøkelsen og for overvåking og kvalitetssikring av helsehjelpen som gis for sykdommene i undersøkelsen.

Det biologiske materialet i biobanken kan brukes til medisinsk og helsefaglig forskning etter reglene i helseforskningsloven.

Foreldre kan trekke samtykket tilbake og kreve at det biologiske materialet destrueres etter § 14. Fra barnet fyller 16 år, er det barnet selv som kan trekke samtykket tilbake og kreve destruksjon.

Foreldrene skal informeres om retten til å trekke samtykket tilbake og kreve destruksjon etter § 14 mellom ett og to år etter fødselen. Barnet og foreldrene

skal informeres om retten til å trekke samtykket tilbake og kreve destruksjon etter § 14 det kalenderåret barnet fyller 16 år.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om oppbevaring og bruk av biologisk materiale innhentet i masseundersøkelsen av nyfødte.

Tilføyd ved lov 15 mai 2018 nr. 17 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 mai 2018 nr. 726, se lovens del II for overgangsbestemmelse).

§ 10. Overføring til utlandet

En biobank eller deler av en biobank kan bare sendes ut av landet etter godkjenning fra departementet, og i samsvar med samtykke fra giveren av materialet. Departementet kan stille vilkår om at materialet ødelegges eller sendes tilbake etter bruk.

Kravet om departementets godkjenning gjelder ikke dersom overføringen til utlandet skjer i forbindelse med ytelse av helsehjelp til enkeltpersoner.

Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra krav om godkjenning fra departementet for overføring av prøver og opplysninger som er ledd i alminnelig internasjonalt samarbeid.

Endret ved lov 20 juni 2008 nr. 44 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865).

Kapittel 3. Informasjon og samtykke

§ 11. Samtykkebestemmelse for diagnostiske biobanker og behandlingsbiobanker

Samtykke til helsehjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven §§ 4-1 og 4-2 omfatter også innhenting, oppbevaring og behandling av humant biologisk materiale, herunder bruk av materialet til forebygging, kvalitetskontroll og metodeutvikling.

For personer uten samtykkekompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3, gjelder pasient- og brukerrettighetsloven §§ 4-4 til 4-7 om samtykke på vegne av andre tilsvarende.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 22 juni 2018 nr. 76. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 12. (Opphevet)

Endret ved lov 22 des 2006 nr. 99 (i kraft 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr.

1526), opphevet ved lov 20 juni 2008 nr. 44 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865).

§ 13. Endret, utvidet eller ny bruk

Ved endret, utvidet eller ny bruk av tidligere innsamlet materiale i en biobank opprettet for diagnostikk og behandling, skal nytt frivillig, uttrykkelig og informert samtykke innhentes med mindre annet følger av lov om medisinsk og helsefaglig forskning.
Endret ved lov 20 juni 2008 nr. 44 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865).

§ 14. Tilbakekall av samtykke

Den som har avgitt samtykke etter §§ 11 og 13, kan til enhver tid tilbakekalle slikt samtykke.

Dersom samtykket tilbakekalles, kan den som har gitt samtykke, kreve at det biologiske materialet destrueres.

Adgangen til å tilbakekalle samtykket eller kreve destruksjon, sletting eller utlevering etter første eller annet ledd, gjelder ikke dersom materialet eller opplysningene er anonymisert, dersom materialet etter bearbeidelse inngår i et annet biologisk produkt, eller dersom opplysningene allerede har inngått i vitenskapelige arbeider. Adgangen til destruksjon gjelder heller ikke dersom det ved lov er fastsatt at materialet eller opplysningene skal oppbevares.
Endret ved lov 20 juni 2008 nr. 44 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865).

§ 15. Andres tilgang til materiale i en biobank

Dersom det foreligger samtykke fra materialets giver i tråd med §§ 11 og 13, kan andre gis tilgang til det biologiske materialet i biobanken eller nærmere bestemte deler av materialet. Tilgang kan skje ved at det aktuelle materialet stilles til rådighet hos den ansvarlige, ved at materialet utlånes eller ved at materialet eller deler av det utleveres. Den som ber om tilgang, skal redegjøre for hvilke formål materialet er tenkt utnyttet til, hvordan og hvor lenge materialet vil bli behandlet, og om materialet vil bli destruert, slettet eller tilbakelevert når den planlagte bruk er ferdig.

Ved vurderingen av om det skal gis tilgang til materiale etter første ledd, skal det legges vekt på om tilgangen vil umuliggjøre eller vesentlig vanskeliggjøre egen ivaretagelse av lovpålagte plikter vedrørende oppbevaring og behandling av materialet, ivaretagelse av interessene til materialets giver og ivaretagelse av egen og eventuelt andres behandling av materialet. Dersom materialets giver

allerede har reservert seg mot slik tilgang, skal dette respekteres.

Tilgang til personidentifiserbart materiale kan bare gis dersom mottakeren har adgang til å behandle det i henhold til pasientjournalloven, personopplysningsloven eller personvernforordningen.

Det kan kreves betaling for kostnader forbundet med å gi andre tilgang til materiale i en biobank etter denne paragrafen.

Dersom den ansvarlige for biobanken avslår anmodningen om tilgang, kan avgjørelsen påklages til departementet. Departementets vedtak kan ikke påklages.

Kongen kan i forskrift bestemme at utlevering av humant biologisk materiale til påtalemyndighet eller domstol helt unntaksvis kan skje dersom svært tungtveiende private eller offentlige interesser gjør dette rettmessig.
Endret ved lover 20 juni 2008 nr. 44 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

Kapittel 4. Forskjellige bestemmelser

§ 16. Taushetsplikt

Helsepersonellovens bestemmelser om taushetsplikt gjelder tilsvarende for alle som oppretter, oppbevarer, bruker eller på andre måter forvalter eller arbeider ved en biobank.

§ 17. Tilsyn

Statens helsetilsyn skal i samsvar med helsetilsynsloven føre tilsyn med at lovens bestemmelser overholdes.

Datatilsynet skal føre tilsyn med at behandling av de helse- og personopplysninger som utledes av materialet i en biobank, skjer i tråd med personvernforordningen, personopplysningsloven og pasientjournalloven.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 18. Sanksjoner

Departementet kan gi pålegg eller stanse videre drift av biobanker som drives i strid med denne loven eller der hvor driften går ut over det som er meldt til departementet etter § 5. Departementet kan overta den videre driften eller

kreve biobanken nedlagt.

Med bøter eller fengsel inntil ett år eller begge deler straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt innsamler, oppbevarer, behandler eller destruerer materiale som inngår i en biobank i strid med denne lov.

Endret ved lover 20 juni 2008 nr. 44 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 19. Erstatning og forsikring

Den behandlingsansvarlige og ansvarshavende etter § 7 skal erstatte skade som er oppstått som følge av at virksomheten er drevet i strid med bestemmelser i eller i medhold av denne lov, med mindre det kan godtgjøres at skaden ikke skyldes feil eller forsømmelse på disses side. Erstatningen skal svare til det økonomiske tapet som den skadelidte er påført som følge av brudd på bestemmelsene i denne lov. Den behandlingsansvarlige og ansvarshavende kan også pålegges å betale slik erstatning for ikke-økonomisk art (oppreisning) som synes rimelig.

For privat biobankvirksomhet skal det ved forsikring stilles sikkerhet for det økonomiske ansvar som kan oppstå etter første ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om plikten til forsikring.

Kapittel 5. Ikraftsetting, overgangsbestemmelse, endringer i andre lover

§ 20. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

1 Fra 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 625.

§ 21. (Opphevet)

Opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 37.

§ 22. Endringer i andre lover

– – –

Lov om beskyttelse av design (designloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Enerett til design

Den som har frembrakt en design (designeren), eller den som designerens rett har gått over til, kan ved registrering oppnå enerett til å utnytte designen etter bestemmelsene i denne loven (designrett).

Registrering av en design utelukker ikke beskyttelse etter annen lovgivning hvis vilkårene for beskyttelse etter annen lovgivning er oppfylt, herunder beskyttelse etter varemerkeloven, åndsverkloven og patentloven.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936).

§ 2. Definisjoner

I loven her forstås med

1. design: utseendet til et produkt eller en del av et produkt som særlig følger av de karakteriserende trekkene ved linjene, konturene, fargene, formen, strukturen eller materialet til produktet eller produktets ornamentering.
2. produkt: en industrielt eller håndverksmessig fremstilt gjenstand, herunder deler som er bestemt til å inngå i et sammensatt produkt, emballasje, utstyr, grafiske symboler og typografiske skrifttyper, men ikke edb-programmer.
3. sammensatt produkt: et produkt som består av flere bestanddeler som kan skiftes ut, slik at produktet kan tas fra hverandre og settes sammen igjen.

§ 3. Nyhet og individuell karakter

Designrett kan bare oppnås hvis designen er ny og har individuell karakter.

En design anses som ny hvis ingen identisk design har blitt allment tilgjengelig før den dagen da søknaden ble innlevert (søknadsdagen) eller før prioritetsdagen, hvis det er påberopt prioritet etter § 16. En design skal anses som identisk med en annen design hvis de karakteriserende trekkene bare skiller seg fra hverandre på uvesentlige punkter.

En design anses å ha individuell karakter hvis helhetsinntrykket designen gir

den informerte brukeren, skiller seg fra helhetsinntrykket en slik bruker får av annen design som har blitt allment tilgjengelig før den dagen som er nevnt i annet ledd. Ved vurderingen av om designen har individuell karakter, skal det tas hensyn til hvor stor frihet designeren hadde ved utviklingen av designen.

§ 4. Sammensatte produkter

Designen til en bestanddel av et sammensatt produkt anses bare for å være ny og ha individuell karakter i den grad

1. bestanddelen er synlig under normal bruk av det sammensatte produktet, og
2. den synlige delen av bestanddelen oppfyller vilkårene om nyhet og individuell karakter.

Med normal bruk forstås sluttbrukerens anvendelse av det sammensatte produktet, med unntak av vedlikehold, service eller reparasjon av produktet.

§ 5. Designens allmenne tilgjengelighet

En design er allment tilgjengelig etter loven her hvis den har blitt offentliggjort ved registrering eller på annen måte. Det samme gjelder hvis designen har blitt utstilt, utnyttet kommersielt eller blitt kjent på annen måte.

Designen anses likevel ikke for å ha blitt allment tilgjengelig hvis

1. fagkretsene innenfor den aktuelle sektoren i EØS gjennom sin alminnelige næringsvirksomhet ikke med rimelighet kunne ha fått kjennskap til designen gjennom omstendigheter som nevnt i første ledd før søknadsdagen eller før prioritetsdagen, hvis det er påberopt prioritet etter § 16, eller
2. andre har fått kjennskap til designen under en underforstått eller uttrykkelig forutsetning om fortrolighet.

§ 6. Handlinger som ikke ødelegger nyheten (nyhetsfrist)

Designen anses ikke for å ha blitt allment tilgjengelig etter § 5 hvis den tidligst tolv måneder før den dagen som er nevnt i § 3 annet ledd, er gjort allment tilgjengelig

1. av designeren eller den som designerens rett har gått over til,

2. av andre på grunnlag av opplysninger som er gitt eller handlinger som er foretatt av designeren eller den som designerens rett har gått over til, eller
3. som følge av misbruk i forhold til designeren eller den som designerens rett har gått over til.

§ 7. Design som strider mot offentlige interesser og andres rettigheter

En design kan ikke registreres hvis den

1. strider mot offentlig orden eller moral, eller
2. uten tillatelse inneholder et våpen eller annet tegn som er omfattet av straffeloven § 165 bokstav b og § 166, et statsflagg eller et offentlig kontroll- eller garantimerke for produkter av samme eller liknende slag som produktene designen gjelder, eller noe som er egnet til å oppfattes som et slikt tegn, flagg eller merke.

Designrett kan ikke oppnås hvis designen kolliderer med en design i en tidligere søknad om designrett her i landet som ikke var allment tilgjengelig før søknadsdagen for den nye søknaden eller før prioritetsdagen, hvis det er påberopt prioritet etter § 16, men som blir gjort offentlig på et senere tidspunkt.

Designrett kan heller ikke oppnås hvis designen krenker en annens rett her i landet til:

1. et varemerke, foretaksnavn eller annet forretningskjennetegn,
2. et åndsverk eller fotografisk bilde,
3. en betegnelse som er beskyttet ved forskrift etter matloven, eller
4. et navn, kunstnernavn eller lignende eller portrett, med mindre det åpenbart siktes til en forlengst avdød person.

Endret ved lover 23 mai 2003 nr. 33 (ikr. 1 juni 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 624), 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 8. Design som er bestemt av teknisk funksjon

Designrett kan ikke oppnås for de trekkene ved et produkts utseende

1. som bare er bestemt av teknisk funksjon, eller
2. som må gjengis i nøyaktig form og dimensjon for at produktet skal

kunne kobles mekanisk til eller plasseres i, rundt eller mot et annet produkt, slik at begge produktene fyller sin funksjon.

Designrett kan likevel oppnås for design av gjensidig utskiftbare produkter som kan bygges eller kobles sammen på forskjellige måter i et modulsystem.

§ 9. Designrettens innhold og omfang

Designretten innebærer at ingen kan utnytte designen uten samtykke fra innehaveren av designretten (designhaveren), med de unntakene som følger av §§ 10 til 12. Slik utnyttelse gjelder særlig det å tilvirke, utby, bringe i omsetning, innføre, utføre eller bruke et produkt som designen inngår i eller anvendes på, samt det å lagre et produkt med formål som nevnt.

Designretten omfatter enhver design som ikke gir den informerte brukeren et annet helhetsinntrykk. Ved vurderingen av omfanget av designretten skal det tas hensyn til hvor stor frihet designeren hadde ved utviklingen av designen.

§ 10. Unntak fra designretten

Designretten er ikke til hinder for at designen

1. utnyttes i privat og ikke-kommersielt øyemed,
2. utnyttes til eksperimentelle formål, eller
3. gjengis med det formål å sitere eller undervise, forutsatt at handlingen er i samsvar med god forretningsskikk og ikke i urimelig grad skader den normale utnyttelsen av designen, samt at kilden blir oppgitt.

§ 11. Utstyr på skip og luftfartøy

Designretten er ikke til hinder for

1. utnyttelse av utstyr på skip og luftfartøy som hører hjemme i en annen stat, hvis fartøyet oppholder seg midlertidig her i landet,
2. innføring til Norge av reservedeler og tilbehør for reparasjon av slike fartøy samt gjennomføring av reparasjoner.

§ 12. Konsumpsjon av designretten

Designretten er ikke til hinder for utnyttelse av designbeskyttede produkter som er brakt i omsetning innenfor EØS av designhaveren eller med dennes samtykke.

Kapittel 2. Søknad om registrering av design

§ 13. Søknaden om registrering

En søknad om registrering av design skal innleveres skriftlig til Patentstyret.

Søknaden skal oppgi søkerens navn og adresse, produktet eller produktene som designen gjelder, og inneholde bilder som tydelig viser designen.

Hvis søkeren også innleverer en modell av designen før den blir registrert, er det modellen som skal anses å vise designen.

Søkes registrering av en annen enn den som har frembrakt designen, skal designerens navn innføres i designregisteret hvis søkeren eller designeren ber om dette. Om designen er et resultat av et samarbeid mellom flere designere i en gruppe, kan en angivelse av gruppens navn erstatte angivelsen av hver enkelt designer.

Søknaden skal i tillegg oppfylle de kravene som er fastsatt av Kongen ved forskrift. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers henlegges søknaden.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798, se dens nr. 4).

§ 14. Endring av søknaden

En søknad om registrering av design kan ikke endres til å gjelde et annet produkt enn angitt i søknaden. Designen i en søknad kan bare endres hvis designen i endret form beholder sin identitet og oppfyller vilkårene for registrering.

§ 15. Søknad om registrering av mer enn én design (samregistrering)

En søknad kan omfatte mer enn én design hvis produktene som designene gjelder, tilhører samme klasse etter Locarnoavtalen 8. oktober 1968 om internasjonal klassifisering av design.

§ 16. Prioritet

Den som har innlevert en søknad om beskyttelse av design i Norge eller i en stat tilsluttet Pariskonvensjonen 20. mars 1883 om beskyttelse av industriell eiendomsrett eller avtale 15. april 1994 om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (WTO-avtalen), og som innen seks måneder etter dette søker om designrett her i landet, kan kreve at den nye søknaden skal anses som innlevert samtidig som den første søknaden.

Den som har vist frem en design på en offisiell eller offisielt anerkjent internasjonal utstilling som nevnt i konvensjon 22. november 1928 om internasjonale utstillinger, og som innen seks måneder etter dette søker om designrett her i landet, kan kreve at søknaden skal anses som innlevert på den dagen da designen første gang ble vist frem på utstillingen.

Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere vilkår for retten til å kreve prioritet. Kongen kan også fastsette at prioritet kan kreves i andre tilfeller enn nevnt i første og annet ledd.

§ 17. Vilkår for registrering

Patentstyret skal påse at søknaden oppfyller kravene i §§ 13 til 15. Patentstyret skal også påse at søknaden gjelder en design som nevnt i § 2 nr. 1, og at vilkårene i § 7 første ledd er oppfylt.

I den utstrekning det er bestemt i forskrift fastsatt av Kongen, skal Patentstyret etter forespørsel fra søkeren i tillegg undersøke om det finnes andre forhold som kan hindre designrett, og i tilfelle orientere søkeren om det. For undersøkelsen skal det betales fastsatt gebyr.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 18. Registrering og kunngjøring

Hvis søknaden oppfyller vilkårene som nevnt i § 17 første ledd, skal designen registreres og registreringsbrev sendes til søkeren. Registreringen av en design skal kunngjøres.

Registreringen kan likevel utsettes i inntil seks måneder fra den dagen som er nevnt i § 3 annet ledd, såfremt søkeren ber om det i søknaden.

§ 19. Retting av søknaden

Hvis søknaden ikke oppfyller vilkårene som nevnt i § 17 første ledd, skal

Patentstyret gi søkeren melding om dette og informere om virkningen manglene kan få. Søkeren skal gis en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene.

Om manglene blir rettet innen den fristen som Patentstyret setter, skal søknaden regnes som innlevert den dagen da den kom inn til Patentstyret. Søknaden regnes likevel ikke som innlevert før bilder eller modell av designen har kommet inn til Patentstyret.

Hvis søkeren ikke har uttalt seg eller rettet manglene innen fristens utløp, skal søknaden henlegges.

Behandlingen av en henlagt søknad skal gjenopptas hvis søkeren uttaler seg eller retter manglene innen to måneder etter utløpet av fristen. Det skal betales fastsatt avgift. Behandlingen av en søknad kan bare gjenopptas én gang.

§ 20. Avslag

Hvis søknaden har mangler som ikke blir rettet etter reglene i § 19, og designen ikke kan registreres i endret form etter § 14 annet punktum, skal søknaden avslås. Dette gjelder ikke hvis Patentstyret finner at søkeren bør gis en ny frist for retting.

Kapittel 3. Offentlighet og opplysningsplikt

§ 21. Innsyn i dokumentene i søknadssaken

Enhver kan fra og med søknadsdagen kreve innsyn i søknaden med vedlegg og alle dokumenter i saken, om ikke annet er bestemt i annet til femte ledd.

Det kan ikke kreves innsyn i dokumenter som kan avsløre designens utseende, før designen er registrert etter § 18. Når seks måneder har gått fra den dagen som er nevnt i § 3 annet ledd, skal dokumentene være offentlige selv om designen ikke er registrert. Er søknaden henlagt eller avslått, gjelder innsynsretten bare hvis søkeren ber om gjenopptakelse, klager på avgjørelsen eller krever oppreisning.

Hvis søkeren krever det, skal dokumentene som kan avsløre designens utseende, være offentlige tidligere enn det som følger av annet ledd.

Opplysninger om forretningshemmeligheter kan unntas fra offentlighet hvis søkeren krever det. Når slikt krav er innlevert, blir opplysningene ikke offentlige før kravet er endelig avslått. Opplysninger som har betydning for om designrett kan oppnås eller for designrettens omfang eller varighet, kan ikke unntas fra offentlighet.

Dokument som Patentstyret har utarbeidet for sin egen interne

saksforberedelse, kan unntas fra offentlighet.

§ 22. Opplysningsplikt for designsøker

En søker som påberoper seg designsøknaden overfor en annen før designen har blitt allment tilgjengelig, skal etter forespørsel la vedkommende gjøre seg kjent med dokumentene i søknaden.

Den som ved direkte henvendelse eller i annonser eller på annen måte har gjort det kjent for utenforstående at det er søkt om eller gitt designrett, uten å oppgi søknadens eller registreringens nummer, skal uten unødig opphold etter forespørsel opplyse om nummeret. Den som har gitt opplysninger som kan gi inntrykk av at det er søkt om eller gitt designrett, skal uten unødig opphold etter forespørsel opplyse om designen er registrert eller søkt registrert.

Kapittel 4. Designregistreringens gyldighetstid

§ 23. Registreringens varighet

Designregistreringen gjelder i den eller de periodene på fem år som søknaden er innlevert for, regnet fra søknadsdagen. Registrering som gjelder for en kortere periode enn tjuefem år, kan fornyes for ytterligere femårsperioder til sammenlagt tjuefem år. Hver periode løper fra utgangen av den forrige perioden.

Registreringen gjelder i høyst fem år for en design til en bestanddel som brukes til å reparere et sammensatt produkt for å gi det tilbake sitt opprinnelige utseende (reservedeler).

§ 24. Fornyelse av registreringen

Krav om fornyelse innleveres skriftlig til Patentstyret tidligst ett år før og senest seks måneder etter registreringsperiodens utløp. Det skal betales fastsatt avgift. Blir kravet om fornyelse innlevert etter utløpet av registreringsperioden, skal det betales en tilleggsavgift.

Innbetaling av fornyelsesavgift med angivelse av designens registreringsnummer innen fristene i første ledd skal anses som et krav om fornyelse.

Fornyelsen av en registrering skal innføres i designregistret og kunngjøres.

Kapittel 5. Overprøving og ugyldighet mv.

§ 25. Administrativ overprøving og domstolprøving

En designregistrering skal helt eller delvis oppheves av Patentstyret eller kjennes ugyldig av en domstol etter bestemmelsene i §§ 26 til 28, hvis designen ikke oppfyller vilkårene i §§ 2 til 8. Hvis designen er registrert for en som ikke har retten til designen, skal registreringen oppheves etter bestemmelsene i §§ 26 og 27, eller overføres til rett innehaver etter §§ 29 og 30.

Registreringen kan ikke oppheves eller kjennes ugyldig på det grunnlaget at designhaveren bare har retten til en andel av designen.

§ 26. Frister og krav om sakstilknytning

Krav om administrativ overprøving kan fremmes av enhver så lenge registreringen består, om ikke annet er bestemt i annet og tredje ledd.

Et krav om administrativ overprøving kan bare fremmes av

1. den som påstår å ha retten til designen, hvis kravet er begrunnet med at designhaveren ikke har retten til designen.
2. den som søker om eller har den eldre rettigheten, hvis kravet er begrunnet med at registreringen krenker rettigheter nevnt i § 7 annet og tredje ledd.
3. departementet eller av den personen eller det organet som berøres av bruken, hvis kravet er begrunnet med at registreringen krenker rettigheter nevnt i § 7 første ledd nr. 2.

Er kravet begrunnet med at designhaveren ikke har retten til designen, må det settes frem senest ett år etter at den som fremmer kravet, fikk kjennskap til registreringen og de øvrige forholdene som kravet bygger på. Var designhaveren i god tro da designen ble registrert, eller da registreringen ble overført til designhaveren, kan kravet ikke fremmes senere enn tre år etter registreringen eller overføringen.

Første til tredje ledd gjelder tilsvarende for søksmål om ugyldighet.

Søksmål om ugyldighet kan reises også etter at registreringen er bortfalt, eller etter at det er gitt avkall på registreringen. Den som reiser søksmål i slike tilfeller, må ha rettslig interesse i saken.

Hvis krav om administrativ overprøving med påstand om at designhaveren ikke har retten til designen er fremmet for Patentstyret innen fristen i tredje ledd, kan søksmål om spørsmålet reises innen to måneder etter den dagen da

melding om Patentstyrets endelige avgjørelse ble sendt vedkommende part.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936).

§ 27. Innlevering og behandling av krav om administrativ overprøving

Et krav om administrativ overprøving skal innleveres skriftlig til Patentstyret og

1. oppgi navnet og adressen til den som har innlevert kravet,
2. oppgi registreringen og eventuelt hvilken design i registreringen som kreves overprøvd,
3. oppgi hvilke grunner kravet bygger på, og
4. inneholde nødvendig dokumentasjon av forhold som påberopes til støtte for kravet.

Kravet skal i tillegg oppfylle de vilkårene som er fastsatt av Kongen ved forskrift. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses kravet som ikke innkommet.

Hvis kravet ikke oppfyller vilkårene i første ledd og § 26, skal Patentstyret gi en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene. Blir manglene ikke rettet innen utløpet av fristen, skal kravet avvises hvis ikke Patentstyret finner at det bør gis en ny frist for retting.

Er kravet om overprøving fremmet av andre enn designhaveren, skal Patentstyret snarest mulig gi designhaveren melding om kravet med en rimelig frist for uttalelse.

Er det innlevert to eller flere krav om overprøving av samme registrering, kan Patentstyret slå sakene sammen til én sak hvis det ikke fremsettes en saklig begrunnet innvending mot dette.

Patentstyret kan ta hensyn til forhold som ikke er berørt i kravet om overprøving. Er et krav om overprøving trukket tilbake, kan Patentstyret fortsette behandlingen av saken hvis det foreligger særlige grunner. Leddet her gjelder bare så langt det er forenlig med § 26 annet ledd.

Enhver kan kreve innsyn i dokumentene i sak om administrativ overprøving. Bestemmelsene i § 21 fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 28. Endring av en registrert design

Registreringen av en design kan oppheves delvis av Patentstyret hvis designen i endret form beholder sin identitet og oppfyller vilkårene for registrering, og designhaveren har bedt om eller samtykket til endringen.

Registreringen av en design kan på samme vilkår kjennes delvis ugyldig av en domstol.

Den endrede designen innføres i designregistret, og nytt registreringsbrev sendes designhaveren. Melding om endringen med bilder av designen i endret form skal kunngjøres.

§ 29. Retten til designen

Den som i sak om administrativ overprøving godtgjør å ha retten til en design som er registrert for en annen, kan kreve registreringen overført i stedet for opphevet.

Godtgjør noen å ha retten til en design i en søknad som er innlevert av en annen, skal Patentstyret overføre søknaden. Den som søknaden overføres til, skal betale nytt søknadsgebyr, ellers henlegges søknaden.

Finner Patentstyret et spørsmål som nevnt i første og annet ledd tvilsomt, kan den som påstår å ha retten til designen, oppfordres til å reise søksmål innen en rimelig frist. Blir søksmål ikke reist innen fristen, kan Patentstyret sette påstanden ut av betraktning. Den som har fremmet påstanden, skal gjøres oppmerksom på dette.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 30. Søksmål om overføring av en søknad eller registrering

Den som påstår å ha retten til en design i en søknad som er innlevert av en annen, eller en design som er registrert for en annen, kan reise søksmål for domstolene om overføring av søknaden eller registreringen. Søksmål om overføring av en registrering må reises innen fristen i § 26 tredje ledd, jf. sjette ledd.

§ 31. Rett til fortsatt utnyttelse

Har den som blir frakjent en registrering etter §§ 29 eller 30 i god tro begynt å utnytte designen her i landet eller gjort omfattende forberedelser til dette, kan vedkommende fortsette eller begynne utnyttelsen mot rimelig vederlag og på rimelige vilkår for øvrig. Denne retten gjelder på samme vilkår for innehavere av registrerte lisenser.

Rettigheter etter første ledd kan bare gå over til andre sammen med den virksomheten der retten er oppstått, eller der utnyttelsen var ment å skulle skje.

§ 32. Forholdet mellom saker for Patentstyret og domstolene

Pågår sak for Patentstyret om overføring av en søknad, kan Patentstyret ikke endre, henlegge, avslå eller innvilge søknaden før saken om overføring er endelig avgjort. Gjelder saken retten til en design i en registrering, kan registreringen ikke oppheves, endres eller slettes før nevnte tidspunkt.

Er det reist søksmål for domstolene om retten til designen, skal Patentstyret utsette behandlingen av sak om registrering, oppheving eller overføring inntil søksmålet er rettskraftig avgjort. Er det reist søksmål om ugyldighet, skal Patentstyret utsette behandlingen av sak om oppheving inntil nevnte tidspunkt.

Den som har fremmet krav om administrativ overprøving, kan ikke reise søksmål om ugyldighet eller overføring mens saken pågår for Patentstyret.

§ 33. Oppheving av eget tiltak

Hvis en registrering av en design, en fornyelse eller en endring av en registrering har skjedd ved en åpenbar feil, kan Patentstyret av eget tiltak helt eller delvis oppheve innføringen.

Innehaveren av registreringen skal gis melding med rimelig frist for uttalelse før oppheving finner sted.

§ 34. Slettelse av registreringen

Registreringen skal slettes fra designregistret etter utløpet av registreringsperioden hvis den ikke blir fornyet, ikke kan fornyes eller hvis designhaveren fremmer et skriftlig krav om slettelse.

Er det reist søksmål om overføring av registreringen eller tatt utlegg i designretten, kan registreringen ikke slettes etter krav fra designhaveren før søksmålet er rettskraftig avgjort, eller utlegget er falt bort.

§ 35. Innføring i designregistret og kunngjøring

Er det fremmet krav om administrativ overprøving av en registrering eller reist søksmål om ugyldighet eller overføring av en registrering, skal dette innføres i designregistret og kunngjøres. Når saken er endelig avgjort, skal utfallet innføres i designregistret og kunngjøres.

Oppheving av en registrering etter § 33 og slettelse av en registrering etter § 34 skal innføres i designregistret og kunngjøres.

Rett til fortsatt utnyttelse etter § 31 skal innføres i designregistret og

kunngjøres hvis en av partene ber om det.

Kapittel 6. Klage mv.

§ 36. Klage over avgjørelse i Patentstyret

Avgjørelsen i Patentstyret av en designsøknad eller et krav om at en internasjonal designregistrering skal ha virkning i Norge, kan påklages av søkeren til Klagenemnden for industrielle rettigheter (Klagenemnden) hvis avgjørelsen har gått søkeren imot.

Avgjørelsen av en sak om administrativ oppheving etter § 25 kan påklages til Klagenemnden av den parten som avgjørelsen har gått imot. Blir et krav etter § 29 om overføring av en søknad eller registrering innvilget, kan avgjørelsen påklages til Klagenemnden av søkeren eller designhaveren.

Avgjørelsen om å oppheve en innføring etter § 33, kan påklages til Klagenemnden av innehaveren.

Avgjørelsen om å avvise eller avslå et krav om

1. gjenopptakelse etter § 19 fjerde ledd,
2. unntak fra offentlighet etter §§ 21 fjerde ledd, 27 sjette ledd og 38 femte ledd,
3. innsyn i dokumenter i saker etter loven her,
4. fornyelse av en designregistrering etter § 24, eller
5. at en sak skal tas under behandling etter § 50,

kan påklages til Klagenemnden av den som har fremsatt kravet.

Andre avgjørelser i Patentstyret kan ikke påklages.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

§ 37. Innlevering av klage

En klage må være innlevert skriftlig til Patentstyret innen to måneder etter den dagen da melding om avgjørelsen ble sendt vedkommende part. Klagen skal oppgi

1. klagerens navn og adresse,
2. avgjørelsen som det klages over,

3. hvilken endring som ønskes i avgjørelsen, og
4. hvilke grunner klagen bygger på.

Klagen skal i tillegg oppfylle de vilkårene som er fastsatt av Kongen ved forskrift. Fastsatt klagegebyr skal betales, ellers opptas ikke klagen til behandling.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 38. Behandling av klage

Andre parter i saken skal snarest mulig gis melding om klagen med en rimelig frist for uttalelse.

Er vilkårene for å behandle klagen oppfylt, kan Patentstyret oppheve eller endre avgjørelsen hvis det finner det klart at klagen er begrunnet. Blir det ikke truffet slik avgjørelse, skal sakens dokumenter sendes til Klagenemnden. Gir Patentstyret en uttalelse til Klagenemnden, skal en kopi sendes til partene.

Hvis vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, skal klageren gis en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene. Blir manglene ikke rettet innen utløpet av fristen, skal klagen avvises hvis ikke Klagenemnden finner at det bør gis en ny frist for retting.

Tas klagen under behandling, skal Klagenemnden foreta de undersøkelser som klagen gir grunn til. Den kan ta hensyn til forhold som ikke er berørt i klagen. Er klagen trukket tilbake, kan Klagenemnden fortsette behandlingen av saken hvis det foreligger særlige grunner. Leddet her gjelder bare så langt det er forenlig med § 26 annet ledd.

Enhver kan kreve innsyn i dokumentene i klagesaken. Bestemmelsene i § 21 fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

§ 39. Domstolsprøving av avgjørelser fra Klagenemnden for industrielle rettigheter

En avgjørelse kan bare bringes inn for domstolene hvis klageretten etter § 36 har blitt brukt, og Klagenemnden har avgjort klagen. Forrige punktum berører ikke retten til å reise søksmål om ugyldighet eller overføring etter §§ 25 og 30.

Avgjørelsen i Klagenemnden av klagesak kan bringes inn for domstolene av den parten som avgjørelsen har gått imot, om ikke annet følger av tredje ledd. Søksmål må være reist innen to måneder etter den dagen da melding om avgjørelsen ble sendt vedkommende part. Opplysning om søksmålsfristen skal

inntas i meldingen om avgjørelsen. Søksmål rettes mot staten ved Klagenemnden.

Avgjørelsen i Klagenemnden av sak om administrativ overføring av en søknad eller registrering kan ikke bringes inn for domstolene. Det samme gjelder avgjørelse der Klagenemnden avviser eller avslår et krav om administrativ oppheving, eller opprettholder en avgjørelse fra Patentstyret om avvisning eller avslag.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

Kapittel 7. Erstatning og straff m.m.

§ 39 a. Forbud mot inngrep

Den som har gjort inngrep i en annens rett etter denne loven, eller medvirket til det, kan ved dom forbys å gjenta handlingen. Den som har gjort vesentlige forberedelsestiltak med sikte på å utføre en handling som vil utgjøre inngrep, eller på annen måte har opptrådt slik at det er særlig grunn til å frykte at vedkommende vil gjøre inngrep, kan ved dom forbys å gjennomføre handlingen.

Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 40. Vederlag og erstatning for designinngrep

For forsettlig eller uaktsomt designinngrep skal inngriperen betale til rettighetshaveren:

a. vederlag svarende til en rimelig lisensavgift for utnyttelsen, samt erstatning for skade som følge av inngrepet som ikke ville oppstått ved lisensiering,
b. erstatning for skade som følge av inngrepet, eller
c. vederlag svarende til vinningen som er oppnådd ved inngrepet.

Vederlag og erstatning fastsettes etter det av grunnlagene i bokstav a til c som er gunstigst for rettighetshaveren.

Er det handlet forsettlig eller grovt uaktsomt skal inngriperen, dersom rettighetshaveren krever det, i stedet for vederlag og erstatning fastsatt etter første ledd betale vederlag svarende til det dobbelte av en rimelig lisensavgift

for utnyttelsen.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende ved medvirkning.

For inngrep som har skjedd i god tro skal inngriperen, i den grad det ikke fremstår som urimelig, betale vederlag svarende til en rimelig lisensavgift for utnyttelsen eller til vinningen som er oppnådd ved inngrepet.

Ansvaret etter første til tredje ledd kan lempes etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 5-2.

Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 41. Tiltak for å hindre inngrep

For å hindre inngrep kan retten i den utstrekning det finnes rimelig, gi pålegg om forebyggende tiltak for produkter som utgjør designinngrep og for materialer og hjelpemidler som hovedsakelig er brukt, eller tilsiktet brukt, til å fremstille slike produkter. Slikt pålegg kan blant annet gå ut på at produkter og materialer og hjelpemidler skal:

a. tilbakekalles fra handelen,
b. definitivt fjernes fra handelen,
c. ødelegges, eller
d. utleveres til rettighetshaveren.

Avgjørelsen av om tiltak skal pålegges og valget mellom mulige tiltak skal skje ut fra en forholdsmessighetsvurdering. Det skal blant annet tas hensyn til inngrepets alvorlighet, virkningene av tiltakene og tredjeparts interesser.

Første ledd gjelder tilsvarende i tilfeller som nevnt i § 39 a annet punktum.

Tiltak etter paragrafen her skal ikke være betinget av at rettighetshaveren yter kompensasjon til den tiltaket retter seg mot, og påvirker ikke rettighetshaverens rett til vederlag eller erstatning etter § 40. Tiltak skal gjennomføres for saksøktes regning hvis ikke særlige grunner taler mot det.

Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 41 a. Tillatelse til utnyttelse

I stedet for å fastsette tiltak etter §§ 39 a og 41 kan retten når helt særlige grunner foreligger, gi tillatelse til utnyttelse av designen i designrettens gyldighetstid eller en del av denne mot rimelig vederlag til rettighetshaveren og på passende vilkår for øvrig. Slik tillatelse kan bare gis til den som har handlet i

aktsom god tro.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 41 b. Formidling av informasjon om dom i sak om inngrep

I dom i sak om inngrep kan retten bestemme at informasjon om dommen skal formidles på passende måte for inngriperens regning. Dette gjelder tilsvarende ved medvirkning til inngrep og i tilfeller som nevnt i § 39 a annet punktum.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 42. Utnyttelse før registrering

Utnytter noen uten samtykke fra søkeren en design som er søkt registrert, og skjer utnyttelsen etter at dokumentene som viser designen har blitt offentlige etter § 21, men før kunngjøringen av registreringen, gjelder § 39 a, § 40 første til tredje og femte ledd, §§ 41, 41 a og 41 b tilsvarende hvis søknaden fører til registrering.

Foreldelsesfristen for krav etter denne bestemmelsen begynner ikke å løpe før designen er registrert.
Endret ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 43. Grunnlag for frifinnelse i sivile saker

I sivile saker om designinngrep kan det bare bygges på at registreringen er ugyldig eller kan kreves overført etter bestemmelsene i kapittel 5, hvis det først er avsagt dom for ugyldighet eller overføring, eller hvis Patentstyret har truffet endelig avgjørelse om oppheving eller overføring.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 44. Straff

Den som begår designinngrep, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

Dersom det foreligger særlig skjerpende omstendigheter, er straffen bøter eller fengsel inntil tre år. Ved vurderingen av om særlig skjerpende omstendigheter foreligger, skal det særlig legges vekt på den skade som er påført rettighetshaveren, herunder skade på rettighetshaverens kommersielle omdømme, den vinning som inngriperen har oppnådd, og omfanget av inngrepet for øvrig.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr.

543), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 45. Straff og erstatning ved brudd på opplysningsplikten etter § 22

Den som forsettlig eller uaktsomt har brutt opplysningsplikten etter § 22, straffes med bøter og skal i den grad det finnes rimelig erstatte skaden som måtte ha oppstått.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 8. Rettergangsbestemmelser

§ 46. Tvungent verneting

Følgende søksmål må reises ved Oslo tingrett:

1. Søksmål om retten til en design som er søkt registrert etter loven her, jf. § 30.
2. Søksmål om prøving av avgjørelse truffet av Klagenemnden som omtalt i § 39.
3. Søksmål om ugyldighet eller om overføring av en registrering, jf. §§ 25 og 30.
4. Sivilt søksmål om designinngrep.

Oslo tingrett er verneting for søkere og designhavere som ikke har bopel i Norge.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 47. Melding om søksmål

Den som reiser søksmål om ugyldighet eller om overføring av en registrering, skal samtidig gi melding om det til Patentstyret samt i rekommandert brev gi melding til enhver lisenshaver som er innført i designregistret med adresse. En lisenshaver som reiser søksmål om designinngrep, skal i rekommandert brev gi melding om dette til den som er innført i designregisteret som designhaver, hvis adressen er angitt i registeret.

Dokumenterer saksøkeren ikke at de nødvendige meldingene er gitt, kan retten sette en frist for å gi meldingene. Oversittes fristen skal saken avvises.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 48. Oversendelse av dommer

Retten skal sende Patentstyret utskrift av dommer i sivil sak etter loven her.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel 9. Forskjellige bestemmelser

§ 49. Adresse for korrespondanse

Meldinger fra Patentstyret eller Klagenemnden til en søker, designhaver eller en som har krevd administrativ overprøving, regnes alltid som avgitt når de er sendt til den adressen som vedkommende senest har oppgitt til Patentstyret eller Klagenemnden. Adressen innføres i designregistret. For søkere og designhavere som har fullmektig, kan meddelelser etter leddet her sendes til fullmektigen.

Hvis den registrerte adressen viser seg å være feil, inntas meldingen eller et sammendrag i Norsk Designtidende med opplysning om at dokumentet kan fås hos Patentstyret eller Klagenemden.

Kan forkynnelse eller annen prosessuell meddelelse ikke skje ved den registrerte adressen eller hos fullmektigen, gjelder annet ledd tilsvarende for retten. Dokumentet anses i så fall som forkynt eller meddelt fire uker etter utgivelsen av Norsk Designtidende.

Hvis en søker eller designhaver ellers har utpekt en fullmektig til å representere seg i forhold som gjelder søknaden eller designregistreringen, skal fullmektigens navn og adresse innføres i designregistret. Det samme gjelder hvis en som krever administrativ overprøving har utpekt en fullmektig til å representere seg i forhold som gjelder kravet.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 50. Fristoversitting

Den som overfor Patentstyret har oversittet en frist fastsatt i eller i medhold av bestemmelsene i kapittel 2, 4 eller 6, og som følge av dette har lidt rettstap, skal når denne krever det, likevel få en sak tatt under behandling hvis det godtgjøres at fristoversittelsen var utilsiktet. Kravet må være innlevert skriftlig til

Patentstyret innen to måneder etter at hindringen som førte til fristoversittelsen opphørte, og senest fire måneder etter fristens utløp. Innen samme frist skal den unnlatte handlingen være foretatt. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses kravet som ikke innkommet.

Første ledd gjelder ikke frister etter § 16 om prioritet eller søksmålsfristen etter § 39 annet ledd annet punktum. Heller ikke kan klage på avgjørelser som nevnt i § 36 annet ledd, tas til behandling dersom fristen i § 37 er oversittet.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798, se dens nr. 2).

§ 51. Om designregistret mv.

Patentstyret fører designregistret og utgir en tidende der registreringer mv. kunngjøres.

Enhver har rett til å få se designregistret og få bekreftet utskrift av det. For utskrifter skal det betales fastsatt gebyr.

For kopier av dokumenter som er offentlige etter loven her, skal det betales fastsatt gebyr.

Gebyrsatsene for ikke bekreftede utskrifter og kopier skal fastsettes slik at de samlete inntektene ikke blir større enn de faktiske omkostningene ved formidling av informasjonen, med tillegg av en rimelig fortjeneste.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 52. Forskrifter til loven (avgifter og gebyrer mv.)

Kongen kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av loven her. Kongen kan blant annet gi bestemmelser om

1. omfanget av Patentstyrets undersøkelse av søknader,
2. internasjonale søknader og registreringer,
3. lengden på frister etter loven,
4. deling og sammenslåing av søknader og registreringer,
5. føring av og innsyn i designregistret, og
6. satser for avgifter og gebyrer, og betaling av disse. Kongen kan herunder fastsette gebyrer for deling og sammenslåing av søknader og registreringer.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 53. Lisens

En designhaver kan gi en annen rett til å utnytte designen (lisens). Lisenshaveren kan ikke overdra retten videre, med mindre avtalen med designhaveren gir rett til dette.

Inngår lisensen i en virksomhet, kan den overdras sammen med virksomheten om ikke annet er avtalt. Den som overdrar virksomheten, er fortsatt ansvarlig for at lisensavtalen oppfylles.

En lisens skal innføres i designregistret og kunngjøres hvis en av partene ber om det. Det samme gjelder hvis en registrert lisens er overdratt eller opphørt.

§ 54. Rettsvirkningen mv. av innføringer i designregistret

Søksmål som gjelder en designregistrering, kan alltid reises mot den som står som innehaver i designregistret, og meldinger som Patentstyret skal gi designhaveren, kan alltid sendes til denne.

Er en designrett overdratt til en annen, skal dette innføres i designregistret og kunngjøres hvis en av partene ber om det. Hvis enkelte av designene i en samregistrering etter § 15 er overdratt, kan overdragelsen bare innføres i designregistret og kunngjøres hvis designhaveren krever deling av registreringen. For slik deling skal det betales fastsatt gebyr, ellers anses kravet om deling som ikke innkommet.

Utlegg i designretten skal innføres i designregistret og kunngjøres etter melding fra namsmyndighetene.

Frivillig overdragelse av en designregistrering eller utstedelse av lisens som er blitt innmeldt til registrering, går i kollisjonstilfelle foran overdragelse eller utstedelse av lisens som ikke er eller først senere blir innmeldt til registrering, dersom vedkommende rettighetshaver ved innmeldelsen var i god tro.
Endret ved lover 23 jan 2015 nr. 4 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 494, se endringslovens VII), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

Kapittel 10. Internasjonal designregistrering

§ 55. Definisjoner

Med en internasjonal designregistrering forstås en registrering av design som er

foretatt av Det internasjonale byrået ved Verdensorganisasjonen for immateriell eiendomsrett (WIPO) på grunnlag av Genèveavtalen 2. juli 1999 til Haagoverenskomsten 6. november 1925 om internasjonal registrering av design.

Patentstyret er registreringsmyndighet i Norge i saker om internasjonal designregistrering.

§ 56. Søknad om internasjonal designregistrering

Den som er norsk statsborger eller er bosatt eller driver virksomhet i Norge, kan søke om internasjonal registrering av design ved å innlevere søknad om det til Patentstyret eller Det internasjonale byrået.

Søknaden skal oppfylle de kravene som er fastsatt i Genèveavtalen.

Når en søknad om internasjonal designregistrering er innlevert til Patentstyret, skal Patentstyret oversende søknaden til Det internasjonale byrået innen fristen som er fastsatt ved forskrift. For slik oversendelse skal det betales fastsatt gebyr.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 57. Krav om at en internasjonal designregistrering skal ha virkning i Norge

Når Patentstyret får melding fra Det internasjonale byrået med krav fra innehaveren om at en internasjonal registrering skal ha virkning i Norge, skal Patentstyret undersøke om registreringen gjelder en design som nevnt i § 2 nr. 1, og om vilkårene i § 7 første ledd er oppfylt.

Er vilkårene ikke oppfylt, skal Patentstyret helt eller delvis avslå å gi den internasjonale registreringen virkning i Norge. Avslag må meldes til Det internasjonale byrået innen fristen som er fastsatt ved forskrift.

Ved avslag kan innehaveren av den internasjonale registreringen på de vilkårene som er fastsatt ved forskrift, kreve at Patentstyret foretar en fornyet vurdering av spørsmålet om den internasjonale registreringen skal ha virkning i Norge.

Er vilkårene oppfylt, skal Patentstyret innføre den internasjonale registreringen i designregistret og kunngjøre at den har virkning i Norge.

For Patentstyrets behandling av krav om at en internasjonal registrering skal ha virkning i Norge, gjelder §§ 19 og 50 tilsvarende. Hvis den internasjonale designhaveren har påberopt prioritet, gjelder § 16.

Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

§ 58. Virkningene av en internasjonal designregistrering

En innføring i designregistret om at en internasjonal registrering har virkning i Norge, har samme virkning som om designen var registrert her i landet. Innføringen har virkning fra den dagen registreringen ved Det internasjonale byrået anses for å ha skjedd.

Frem til den internasjonale registreringen er innført i designregistret og kunngjort etter § 57 fjerde ledd, har registreringen samme virkning som en søknad om designregistrering i Norge. Utnytter noen designen uten samtykke fra den internasjonale designhaveren, og skjer utnyttelsen etter at den internasjonale registreringen er kunngjort av Det internasjonale byrået, gjelder § 39 a, § 40 første til tredje og femte ledd og §§ 41, 41 a og 41 b tilsvarende hvis registreringen senere blir innført i designregistret. Foreldelsesfristen for krav etter dette leddet begynner ikke å løpe før registreringen er innført i designregistret.

Innføringen kan fornyes etter bestemmelsene i Genèveavtalen. Når Patentstyret får melding fra Det internasjonale byrået om fornyelse av en internasjonal registrering, skal dette innføres i designregistret og kunngjøres.

En innføring i designregistret om at en internasjonal registrering har virkning i Norge, kan oppheves, kjennes ugyldig, overføres eller slettes etter bestemmelsene i kapittel 5. Oppheving etter § 33 må skje innen fristen som er fastsatt ved forskrift.

Endret ved lov 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 59. Virkningen av at en internasjonal designregistrering opphører

Hvis en internasjonal registrering helt eller delvis opphører å gjelde, opphører samtidig dens virkning i Norge i samme utstrekning. Dette skal innføres i designregistret og kunngjøres.

Kapittel 11. Sluttbestemmelser

§ 60. Oppheving av mønsterloven og terminologiske endringer i andre lover

– – –

§ 61. Andre lovendringer

– – –

§ 62. Ikraftsettings- og overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Designloven gjelder også for design som er registrert eller søkt registrert før loven trådte i kraft, med de unntakene som følger av paragrafen her.

For søknader som er innlevert før loven trådte i kraft, gjelder de tidligere bestemmelsene om innholdet i søknader, saksbehandling, innsyn, klage og domstolprøving av klageavgjørelser.

Bestemmelsene i §§ 4 og 8 gjelder ikke for design som er registrert eller søkt registrert før loven trådte i kraft. Overprøving for Patentstyret eller domstolene av en registrering som er gjort på grunnlag av de tidligere bestemmelsene, skjer på grunnlag av disse bestemmelsene.

Hvis noen før loven trådte i kraft utnyttet en design på en måte som ikke krevde samtykke fra designhaveren etter de tidligere bestemmelsene, men som krever slikt samtykke etter loven her, kan vedkommende fortsette utnyttelsen uten hinder av de nye bestemmelsene. Samme rett har den som hadde gjort vesentlige forberedelser til å utnytte designen.

1 Fra 1 mai 2003 iflg. res. 4 apr 2003 nr. 417, bortsett fra kapittel 10 om internasjonal designregistrering. Iflg. res. 14 mai 2004 nr. 748 skal kapittel 10 gjelde fra samme tid som Genèveavtalen 2. juli 1999 til Haagoverenskomsten 6. november 1925 om internasjonal registrering av design trer ikr. for Norge. Ved res. 9 apr 2010 nr. 497 er kapittel 10 satt ikr. 17 juni 2010.

Lov om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet (miljøinformasjonsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Denne loven har til formål å sikre allmennheten tilgang til miljøinformasjon og derved gjøre det lettere for den enkelte å bidra til vern av miljøet, å verne seg selv mot helse- og miljøskade og å påvirke offentlige og private beslutningstakere i miljøspørsmål. Loven skal også fremme allmennhetens mulighet til å delta i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet.

§ 2. Hva som forstås med miljøinformasjon

(1) Med miljøinformasjon menes faktiske opplysninger og vurderinger om

a. miljøet,
b. faktorer som påvirker eller kan påvirke miljøet, herunder
    - planlagte og iverksatte tiltak eller aktiviteter i miljøet,
    - produkters egenskaper eller innhold,
    - forhold ved drift av virksomhet, og
    - administrative avgjørelser og tiltak, herunder enkeltavgjørelser, avtaler, regelverk, planer, strategier og programmer, samt tilhørende analyser, beregninger og forutsetninger,
c. menneskers helse, sikkerhet og levevilkår i den grad de påvirkes eller kan bli påvirket av tilstanden i miljøet eller faktorer som nevnt i bokstav b.

(2) Med miljøet forstås det ytre miljø inkludert kulturminner og kulturmiljø.

§ 3. Forholdet til annen lovgivning

(1) Denne loven innskrenker ikke retten til opplysninger etter offentleglova, forvaltningsloven eller annen lovgivning.
(2) Retten til miljøinformasjon gjelder med de begrensningene som følger av åndsverkloven.
(3) Loven gjelder ikke opplysninger i saker som behandles etter rettspleielovene.
Endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 4. Lovens stedlige virkeområde

(1) Loven gjelder for norske offentlige organer og for virksomheter som er etablert i Norge.
(2) Kongen kan bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for offentlige organer og virksomheter på Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan gi bestemmelser om lovens anvendelse på kontinentalsokkelen og i Norges økonomiske sone for virksomheter som ikke er etablert i Norge.

§ 5. Definisjon av offentlig organ og rekkevidden av kapittel 3 og 4

(1) Bestemmelsene i kapittel 3 kommer til anvendelse på offentlige organer. Med offentlig organ menes

a. ethvert forvaltningsorgan som er omfattet av offentleglova § 2.
b. rettssubjekter som utøver offentlige funksjoner eller tilbyr tjenester til allmennheten, og som er kontrollert av et organ som faller inn under bokstav a. Dette gjelder likevel ikke for aktiviteter som drives i konkurranse med private. Offentlig kontroll foreligger når organet som faller inn under bokstav a, oppnevner mer enn halvparten av medlemmene av rettssubjektets styrende organer eller på annen måte har bestemmende innflytelse over rettssubjektet,
c. rettssubjekter som ved lov, forskrift eller på oppdrag fra organer som faller inn under bokstav a eller b, har til oppgave å utføre offentlige funksjoner eller tilby tjenester til allmennheten som vedrører miljøet. Dette gjelder bare for miljøinformasjon som knytter seg til disse funksjonene eller tjenestene.

(2) Bestemmelsene i kapittel 4 kommer til anvendelse på all annen offentlig eller privat virksomhet, herunder næringsvirksomhet og annen organisert virksomhet.
Endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 6. Betaling

Det er ikke adgang til å ta betaling for den miljøinformasjon som noen har rett til å få utlevert etter loven her, med mindre annet er bestemt i forskrift fastsatt i medhold av denne loven eller offentleglova § 8.
Endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 7. Forskrifter til loven

Kongen kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser til loven, herunder regler om betaling for miljøinformasjon og om kompetansen til og saksbehandlingen for Klagenemnda for miljøinformasjon.

Kapittel 2. Plikt til å ha kunnskap om miljøforhold

§ 8. Det offentliges ansvar for å ha og tilgjengeliggjøre miljøinformasjon

Forvaltningsorganer som nevnt i § 5 første ledd bokstav a skal på et overordnet nivå ha miljøinformasjon som er relevant i forhold til sine egne ansvarsområder og funksjoner, og gjøre denne informasjonen allment tilgjengelig.

§ 9. Kunnskap om miljøforhold i egen virksomhet

Enhver virksomhet som omfattes av kapittel 3 eller 4, plikter å ha kunnskap om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning på miljøet.

Kapittel 3. Miljøinformasjon hos offentlig organ

§ 10. Rett til miljøinformasjon hos offentlig organ

(1) Enhver har rett til å få miljøinformasjon fra et offentlig organ, så framt informasjonen foreligger hos vedkommende organ eller omfattes av organets kunnskapsplikt etter §§ 8 eller 9, og det ikke er gjort unntak fra informasjonsretten etter loven her.
(2) Miljøinformasjonen foreligger hos vedkommende organ når informasjonen

a. er i det offentlige organets besittelse, eller
b. oppbevares av en fysisk eller juridisk person på vegne av det offentlige organet.

(3) Et krav om miljøinformasjon kan avvises dersom det er for generelt formulert eller ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å identifisere hva kravet gjelder. Før et krav avvises, skal informasjonssøkeren i rimelig grad gis veiledning til å utforme kravet på en måte som gjør at det kan behandles.
(4) Dersom krav om innsyn rettes mot feil organ, skal organet hurtigst mulig videresende kravet til rette instans eller veilede om hvilke offentlige organer som antas å ha informasjonen.

§ 11. Unntak

(1) Krav om miljøinformasjon kan avslås dersom det er et reelt og saklig behov

for det i det enkelte tilfelle og informasjonen eller dokumentet informasjonen finnes i, kan unntas fra offentlighet i medhold av offentleglova.
(2) Ved vurderingen av om det foreligger reelt og saklig behov etter første ledd skal de miljø- og samfunnsmessige interessene som ivaretas ved å utlevere informasjonen, veies mot de interessene som ivaretas ved et avslag. Dersom de miljø- og samfunnsmessige interessene veier tyngst, skal informasjonen utleveres.
(3) Dersom deler av den etterspurte informasjonen kan nektes utlevert, skal den øvrige informasjonen gis ut, når ikke denne gir et åpenbart misvisende bilde av innholdet.
Endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 12. Miljøinformasjon som alltid skal utleveres

Allmennheten skal uten hinder av reglene i § 11 alltid få informasjon om

a. helseskadelig forurensning eller forurensning som kan forårsake alvorlig skade på miljøet,
b. forholdsregler for å hindre eller redusere skade som nevnt i bokstav a, og
c. ulovlige inngrep i eller ulovlige skader på miljøet.

§ 13. Saksbehandling

(1) Organet bestemmer ut fra hensynet til forsvarlig saksbehandling hvordan informasjonen skal gjøres kjent. Det kan kreves papirkopi eller elektronisk kopi av informasjonen i alle eksisterende format og språkversjoner. Organet trenger ikke å gi kopi av format og versjoner av informasjonen som er alminnelig tilgjengelig.
(2) Informasjonen skal være dekkende og forståelig i forhold til informasjonsbehovet kravet gir uttrykk for. Dersom forespørselen kan besvares fyllestgjørende ved å henvise til allment tilgjengelige offentlige registre, rapporter, produktmerking eller lignende, kan informasjonssøker henvises dit. Når det gis innsyn i informasjon som det knytter seg immaterielle rettigheter til, skal organet dersom det har kjennskap til det opplyse om hvem som er innehaver av rettighetene eller hvilken lisenshaver organet har fått informasjonen fra. Dette gjelder likevel ikke når det fremstår som åpenbart unødvendig å gi slike opplysninger. Kongen kan gi forskrift om at bestemmelsene i første ledd annet punktum og annet ledd tredje og fjerde punktum i paragrafen her ikke skal gjelde for visse virksomheter eller typer av

virksomheter som ikke omfattes av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF) om viderebruk av informasjon fra offentlig sektor.
(3) Den som mottar et krav om miljøinformasjon, skal avgjøre dette og utlevere informasjonen snarest mulig og senest innen femten virkedager etter at kravet er mottatt. Dersom mengden av informasjon eller informasjonens karakter gjør det uforholdsmessig byrdefullt å utlevere den innen femten virkedager, skal den senest være kommet fram til informasjonssøker innen to måneder. Det skal snarest mulig og senest innen femten virkedager etter at kravet er mottatt, informeres om årsaken til forlengelsen og om når en avgjørelse kan ventes å foreligge. Foreløpig svar kan unnlates dersom det må anses åpenbart unødvendig.
(4) Dersom et krav om miljøinformasjon avslås, skal forvaltningsorganet vise til den bestemmelsen som er grunnlag for avslaget, gi en kort begrunnelse for avslaget, opplyse om adgang og frist for å kreve nærmere begrunnelse, og opplyse om klageadgang og klagefrist. Avslag skal gis skriftlig.
(5) Informasjonssøkeren kan innen tre uker fra vedtaket ble mottatt, kreve å få en nærmere begrunnelse for de vurderingene som ligger til grunn for avslaget. Begrunnelsen skal gis snarest mulig og senest innen ti virkedager etter at kravet om nærmere begrunnelse er mottatt. Begrunnelsen skal gis skriftlig dersom informasjonssøkeren ber om det.
Endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118).

§ 14. Identifikasjon av opplysninger som det er av konkurransemessig betydning å hemmeligholde og særskilte regler om saksbehandling

(1) Offentlig organ kan kreve at den som gir informasjon til organet, eller som et krav om miljøinformasjon berører, skal identifisere hvilken del av informasjonen som det er av konkurransemessig betydning å hemmeligholde, og gi en begrunnelse for dette.
(2) Før opplysninger underlagt lovbestemt taushetsplikt utleveres, skal den opplysningene gjelder, gis anledning til å uttale seg innen en passende svarfrist.
(3) Dersom organet vil utlevere informasjon som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, skal den som informasjonen gjelder, varsles om det. Avgjørelsen kan påklages. Reglene i § 15 gjelder tilsvarende. Klagen har oppsettende virkning.

§ 15. Klage

(1) Avslag på krav om miljøinformasjon kan påklages til nærmeste overordnede forvaltningsorgan. Det samme gjelder avvisning av krav etter § 10 tredje ledd.

Klagefristen er tre uker fra det tidspunkt underretning om avgjørelsen er kommet fram til vedkommende. Dersom svar ikke er kommet fram innen to måneder etter at kravet om informasjon ble mottatt hos det offentlige organet, anses dette som avslag som kan påklages. Har informasjonssøker bedt om å få oppgitt nærmere begrunnelse for avslaget etter § 13 siste ledd, avbrytes klagefristen.
(2) For klage over avslag fra offentlig organ som omfattes av § 5 første ledd bokstav b eller c, er klageinstansen det forvaltningsorganet som

a. kontrollerer organet,
b. har gitt oppdrag til organet eller kontrollerer organet som har gitt oppdrag til organet, eller
c. har vedtatt forskriften eller har ansvar for loven som virksomheten tilbyr tjenesten i medhold av.

(3) Reglene i offentlighetsloven[1] om klage gjelder så langt de passer for klage over avslag på krav om miljøinformasjon fra offentlig organ.
1 Inkurie: Skal vel være offentleglova, se lov 19 mai 2006 nr. 16 § 32.

Kapittel 4. Miljøinformasjon om virksomhet (driftsforhold mv.)

§ 16. Rett til miljøinformasjon om virksomhet

(1) Enhver har rett til miljøinformasjon fra virksomhet nevnt i § 5 annet ledd om forhold ved virksomheten, herunder dens innsatsfaktorer og produkter, som kan medføre en ikke ubetydelig påvirkning på miljøet.
(2) Rett til miljøinformasjon etter første ledd gjelder også påvirkning på miljøet som følge av produksjon eller distribusjon av produkt utenfor Norges grenser, i den grad slik informasjon er tilgjengelig. Virksomheten skal rette forespørsel til foregående salgsledd dersom dette er nødvendig for å besvare kravet.
(3) Et krav om miljøinformasjon kan avvises dersom det er for generelt formulert eller ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å identifisere hva kravet gjelder.

§ 17. Unntak

(1) Krav om miljøinformasjon kan avslås dersom

a. unntak er påkrevd fordi offentlighet ville lette gjennomføringen av handlinger som kan skade deler av miljøet som er særlig utsatt eller som er truet av utryddelse,

b. kravet er åpenbart urimelig, eller
c. informasjonen som etterspørres angår tekniske innretninger og framgangsmåter, samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.

(2) Miljøinformasjon som er nevnt i § 12, skal alltid utleveres. Reglene i § 14 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.
(3) Bestemmelsen i § 11 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 18. Saksbehandling

(1) Den som får krav om miljøinformasjon, kan utlevere informasjonen i den formen vedkommende anser hensiktsmessig.
(2) Informasjonen skal være dekkende og forståelig i forhold til det informasjonsbehovet kravet gir uttrykk for. Dersom forespørselen kan besvares fyllestgjørende ved å henvise til allment tilgjengelige offentlige registre, rapporter, produktmerking eller lignende, kan informasjonssøker henvises dit.
(3) Flere virksomheter kan gå sammen om å oppfylle informasjonsplikten.
(4) Den som mottar et krav om miljøinformasjon, skal avgjøre dette og utlevere informasjonen snarest mulig og senest innen en måned etter at kravet er mottatt. Dersom mengden av informasjon eller informasjonens karakter gjør det uforholdsmessig byrdefullt å utlevere den innen en måned, skal den senest være kommet fram til informasjonssøker innen to måneder. Det skal snarest mulig, og senest innen en måned etter at kravet er mottatt, informeres om årsaken til forlengelsen og om når en avgjørelse kan ventes å foreligge. Foreløpig svar kan unnlates dersom det må anses åpenbart unødvendig.
(5) Dersom et krav om miljøinformasjon avslås, skal virksomheten vise til den bestemmelsen som er grunnlag for avslaget, opplyse om adgang og frist for å kreve nærmere begrunnelse, og om klageadgang og klagefrist.
(6) Informasjonssøkeren kan innen tre uker fra vedtaket ble mottatt, kreve å få en kort begrunnelse for avslaget. Begrunnelsen skal gis snarest mulig og senest innen ti virkedager etter at kravet om begrunnelse er mottatt. Begrunnelsen skal gis skriftlig dersom informasjonssøkeren ber om det.

§ 19. Klage

(1) Avslag på krav om miljøinformasjon etter kapitlet her eller etter produktkontrolloven § 10, kan påklages til Klagenemnda for miljøinformasjon. Det samme gjelder avvisning av krav etter § 16 tredje ledd.

(2) Klage sendes til Klagenemnda for miljøinformasjon, med kopi til den virksomheten som har fattet avgjørelsen. Klagefristen er tre uker fra det tidspunkt underretning om avgjørelsen er kommet fram til vedkommende. Dersom svar ikke er kommet fram innen to måneder etter at kravet om informasjon ble mottatt hos virksomheten, anses dette som avslag som kan påklages. Har informasjonssøker bedt om å få oppgitt nærmere begrunnelse for avslaget etter § 18 siste ledd, avbrytes klagefristen.
(3) Klagenemnda skal bestå av leder, nestleder og seks medlemmer, som alle oppnevnes av Kongen for fire år av gangen. Ved første gangs oppnevning kan det settes kortere funksjonstid for noen av medlemmene. Leder og nestleder skal ha juridisk embetseksamen. Tre av medlemmene skal ha bakgrunn fra privat næringsliv og de tre andre fra en miljøvernorganisasjon, en forbrukerorganisasjon eller et medieorgan.
(4) Ved behandlingen av den enkelte sak skal Klagenemnda for miljøinformasjon bestå av leder eller nestleder og to medlemmer med bakgrunn henholdsvis fra næringslivet eller fra miljø-, medie- eller forbrukersiden.
(5) Avgjørelser fra Klagenemnda treffes ved alminnelig flertall i skriftlig grunngitt vedtak.
(6) Klagenemndas vedtak er særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kapittel 5. Deltakelse i beslutningsprosesser av betydning for miljøet

§ 20. Retten til å delta i beslutningsprosesser knyttet til utformingen av regelverk, planer og programmer

(1) Offentlige myndigheter skal i forbindelse med arbeidet med utformingen av regelverk, planer og programmer som kan ha betydning for miljøet, gi allmennheten mulighet til å komme med innspill. Dette skal gjøres på stadier og med tidsrammer som sikrer reell mulighet til å påvirke beslutningene. Allmennheten skal i denne forbindelse gis nødvendig informasjon.
(2) For regelverk, planer eller programmer som kan ha vesentlige konsekvenser for miljøet, skal det gjennomføres en offentlig høring. Slik høring skal gjennomføres i god tid før saken blir avgjort. Ved høringen skal det foreligge en redegjørelse for forslagets virkninger for miljøet. Offentlig høring kan unnlates i den grad:

a. andre former for medvirkningstiltak vurderes som mer egnet til å ivareta allmennhetens rett til deltakelse i beslutningsprosessen,
b. høring ikke vil være praktisk gjennomførlig,

c. høring kan vanskeliggjøre gjennomføring av vedkommende sak eller svekke dens effektivitet, eller
d. høring må anses åpenbart unødvendig.

(3) Utkast til meldinger og proposisjoner til Stortinget kan unntas fra offentlig høring.
(4) Avgjørelsen i saken skal offentliggjøres. Av begrunnelsen for avgjørelsen skal det framgå hvordan kravene i denne bestemmelsen er ivaretatt, og hvordan høringsuttalelser og andre innspill er blitt vurdert.
(5) Reglene i denne bestemmelsen innskrenker ikke retten til å delta i beslutningsprosesser gitt i medhold av annen lovgivning.

Kapittel 6. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 21. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 jan 2004 iflg. res. 5 des 2003 nr. 1431.

§ 22. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om visse sider av elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester (ehandelsloven)

§ 1. Lovens formål og virkeområde

Loven gjelder for elektronisk handel og andre informasjonssamfunnstjenester og offentlige myndigheters regulering av og kontroll med slike tjenester. Loven har til formål å sikre fri bevegelighet av informasjonssamfunnstjenester innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS).
En informasjonssamfunnstjeneste er

a. enhver tjeneste som vanligvis ytes mot vederlag og som formidles elektronisk, over avstand og etter individuell anmodning fra en tjenestemottaker, samt

b. enhver tjeneste som består i å gi tilgang til, eller overføre informasjon over, et elektronisk kommunikasjonsnett, eller i å være nettvert for data som leveres av tjenestemottakeren.

Taletelefoni og telefaks- og telekstjenester går ikke inn under loven.

Kongen kan gi forskrift om hva som regnes som en informasjonssamfunnstjeneste.

Kongen kan gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen.

§ 2. Unntak fra lovens virkeområde

Loven får ikke anvendelse på:

a. skatteområdet,
b. behandling av personopplysninger etter personopplysningsloven med forskrifter, ekomloven med forskrifter og lov 9. september 2016 nr. 80 om reservasjonssystemer for flyreiser mv.,
c. spørsmål om avtaler eller praksis som reguleres av konkurranseloven og EØS-avtalen artiklene 53 og 54,
d. virksomhet som notarius publicus etter lov 26. april 2002 nr. 12 om notarius publicus,
e. representasjon av en klient og ivaretakelse av vedkommendes interesser ved domstolene,
f. pengespillvirksomhet som omfattes av pengespilloven

Endret ved lover 20 feb 2004 nr. 8 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 400), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922), 18 mars 2022 nr. 12 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 414).

§ 3. Definisjoner

I denne lov menes med:

a. tjenesteyter: en fysisk eller juridisk person som tilbyr informasjonssamfunnstjenester,
b. tjenestemottaker: en fysisk eller juridisk person som benytter en informasjonssamfunnstjeneste,
c. etableringssted: et fast forretningssted der den økonomiske virksomheten som den aktuelle informasjonssamfunnstjenesten

knytter seg til, faktisk utøves,

d. det koordinerte regelområdet: nasjonale regler som stiller krav til informasjonssamfunnstjenester og til tjenesteyter når det gjelder etablering og drift av informasjonssamfunnstjenester,
e. forbruker: en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.

§ 4. Informasjonssamfunnstjenester fra Norge

En tjenesteyter med etableringssted i Norge skal innenfor det koordinerte regelområdet følge norsk rett, uansett om tjenesten helt eller delvis retter seg mot tjenestemottakere i en annen stat innenfor EØS.

§ 5. Informasjonssamfunnstjenester fra en annen stat innenfor EØS

En tjenesteyter med etableringssted i en annen stat innenfor EØS har uten hinder av norske regler innenfor det koordinerte regelområdet rett til å tilby informasjonssamfunnstjenester til tjenestemottakere i Norge.

Første ledd er likevel ikke til hinder for at en domstol eller annen myndighet, når dette følger av annen lovgivning, kan begrense adgangen til å tilby en bestemt informasjonssamfunnstjeneste, så langt tiltaket er nødvendig for å beskytte:

a. den offentlige orden, særlig forebygging, etterforsking og rettsforfølging av straffbare forhold, beskyttelse av mindreårige, og vern mot angrep på enkeltmenneskets verd og mot oppfordring til hat på grunnlag av rase, kjønn, religion eller nasjonalitet,
b. folkehelsen,
c. den offentlige sikkerhet, herunder vern av den nasjonale sikkerhet og det nasjonale forsvar, eller
d. forbrukere, medregnet investorer så langt disse er forbrukere.

Før forbud som nevnt i annet ledd blir nedlagt, må

a. den stat der tjenesteyteren har sitt etableringssted, være oppfordret til å sette i verk tiltak uten at dette har vært tilstrekkelig til å beskytte de formål som er nevnt i annet ledd, og
b. EFTAs overvåkingsorgan (ESA) og vedkommende stat underrettes om at slikt forbud vil bli nedlagt.

Reglene i tredje ledd gjelder ikke for saker for domstolene eller for tiltak i etterforsking av straffbare forhold. De kan også fravikes dersom det er fare ved opphold, men da skal ESA og vedkommende stat snarest opplyses om dette og om det nedlagte forbudet.

Kongen kan gi forskrift om hvem som skal ha underretning etter tredje og fjerde ledd og om innholdet av underretningen.

§ 6. Unntak fra §§ 4 og 5

Reglene i §§ 4 og 5 får ikke anvendelse på:

a. avtaler om lovvalg for en kontrakt,
b. lovvalg i forsikring, jf. lov 27. september 1992 nr. 111 om lovvalg i forsikring §§ 4 til 10,
c. kontraktsvilkår i forbrukeravtaler,
d. ufravikelige formkrav for avtaler som stifter eller overfører rettigheter i fast eiendom,
e. immaterielle rettigheter,
f. elektronisk sending av uanmodet reklame,
g. markedsføring av andeler i verdipapirfond, jf. verdipapirfondloven,
h. utstedelse av elektroniske penger av en institusjon som går inn under et unntak gitt i medhold av finansforetaksloven § 2-10 fjerde ledd, og
i. forsikringsvirksomhet som er unntatt i henhold til forskrift fast[s]att av departementet.

Endret ved lov 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922).

§ 7. Forbud mot krav om forhåndsgodkjenning

En tjenesteyter kan tilby informasjonssamfunnstjenester uten noen forhåndsgodkjenning eller lignende tillatelse som utelukkende har sin grunn i tilbudet om informasjonssamfunnstjenester.

Krav om tillatelse til å bruke begrensede ressurser etter ekomloven, jf. kapitlene 6 og 7, gjelder uten hinder av første ledd.
Endret ved lov 20 feb 2004 nr. 8 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 400).

§ 8. Tjenesteyterens opplysningsplikt om virksomheten

En tjenesteyter skal ved utøving av sin virksomhet alltid gi informasjon om navn, adresse, elektronisk postadresse og øvrige opplysninger som gjør det mulig å komme i direkte forbindelse med tjenesteyteren. I tillegg skal tjenesteyteren opplyse om:

a. det foretaksregister hvor tjenesteyteren er registrert, samt tjenesteyterens organisasjonsnummer og om virksomheten er merverdiavgiftspliktig, og
b. eventuelle godkjenninger som kreves for å utføre virksomheten og navn og adresse på den aktuelle godkjenningsmyndigheten.

Ved yrkesvirksomhet som direkte eller indirekte ved lov eller forskrift er betinget av at vedkommende er innehaver av et diplom eller utdanningsbevis skal tjenesteyteren dessuten opplyse om:

a. sin yrkestittel og i hvilken medlemsstat den er gitt,
b. hvilke regler for yrkesmessig opptreden som gjelder for tjenesteyteren, og
c. hvor tjenestemottakeren kan få tilgang til reglene nevnt i bokstav b.

Informasjonen etter første og andre ledd skal gjøres enkelt og direkte tilgjengelig for tjenestemottakere og offentlige myndigheter.

Bestemmelsen får ikke anvendelse overfor tjenesteytere som kun tilbyr tjenester som består i å overføre informasjon over et elektronisk kommunikasjonsnett.

§ 9. Tjenesteyterens opplysningsplikt ved elektronisk markedsføring

Ved elektronisk markedsføring skal det fremgå klart hvem markedsføringen skjer på vegne av. Sendes uanmodet markedsføring ved hjelp av elektronisk post, skal det fremgå at meldingene inneholder markedsføring idet meldingene mottas.

Hvis det angis priser i forbindelse med en informasjonssamfunnstjeneste, skal det opplyses om avgifter og leveringsomkostninger. I forbrukerforhold skal det opplyses om totalkostnadene forbrukeren skal betale, medregnet alle avgifter og leveringskostnader, med mindre opplysninger om prisen for tjenesten er regulert i annen lovgivning.

Reklametilbud, som for eksempel rabatter, premier og gaver, skal lett kunne

identifiseres. Opplysninger om vilkår for å benytte seg av tilbudene skal være klare og lett tilgjengelige.

Salgsfremmende konkurranser eller spill skal lett kunne identifiseres. Opplysninger om vilkår for å delta i konkurransene eller spillene skal være klare og lett tilgjengelige.

Markedsføringslovens bestemmelser gjelder i tillegg til bestemmelsene i paragrafen her.

§ 10. Plikt til å respektere reservasjonsregistre mv.

En tjenesteyter som har etableringssted i Norge, og som uanmodet retter markedsføringshenvendelser ved elektronisk post til mottakere i andre stater innenfor EØS, skal undersøke og respektere registre der den som ønsker eller ikke ønsker e-postreklame kan registrere seg.

§ 11. Opplysningsplikt før elektronisk bestilling

Før elektronisk bestilling skal tjenesteyteren på en klar, forståelig og utvetydig måte gi tjenestemottakeren opplysning om:

a. relevante atferdsregler som tjenesteyteren følger og om og hvor disse er tilgjengelige elektronisk,
b. de forskjellige tekniske etappene som er knyttet til avtaleinngåelsen,
c. om en inngått avtale vil bli arkivert av tjenesteyteren, og om den vil være tilgjengelig,
d. de tekniske midlene til å finne og rette inntastingsfeil før bestilling er foretatt,
e. de språk avtalen kan inngås på.

Avtalevilkår, standardvilkår og generelle vilkår, må gjøres tilgjengelige for tjenestemottakeren på en måte som gjør det mulig å lagre og gjengi dem.

Tjenesteyteren skal tilrettelegge den elektroniske avtaleinngåelsen slik at inntastingsfeil på en enkel måte kan oppdages og rettes før avtalen inngås.

Første og tredje ledd gjelder ikke for avtaler som utelukkende inngås ved elektronisk post eller tilsvarende individuell kommunikasjon, og kan fravikes i avtale utenfor forbrukerforhold.

§ 12. Mottakelse og bekreftelse av bestilling

Dersom en tjenestemottaker foretar en bestilling elektronisk, skal tjenesteyteren alltid og uten ugrunnet opphold sende en elektronisk bekreftelse om at bestilling er mottatt.

Bestilling og bekreftelse som avgis elektronisk, anses mottatt når parten som den er adressert til, har tilgang til den.

Første ledd gjelder ikke for avtaler som utelukkende inngås ved elektronisk post eller tilsvarende individuell kommunikasjon.

Første og annet ledd kan fravikes i avtale utenfor forbrukerforhold.

§ 13. Ansvar for informasjon og veiledning

Departementet skal i forskrift utpeke kontaktpunkter som er tilgjengelige elektronisk og som tjenestemottakere og tjenesteytere kan henvende seg til for å få:

a. generelle opplysninger om sine kontraktsmessige rettigheter og forpliktelser, samt om klage- og erstatningsordninger ved tvister og om framgangsmåter ved bruk av disse,
b. nærmere opplysninger om myndigheter, sammenslutninger og organisasjoner som kan gi ytterligere opplysninger eller praktisk bistand.

Departementet kan gi forskrift om virksomheten i de kontaktpunktene som utpekes etter første ledd.

§ 14. Samarbeid med andre EØS-stater

Departementet har ansvar for samarbeid med andre EØS-stater.

§ 15. Erstatnings- og straffeansvar for tjenesteyter

For tjenesteyter som overfører informasjon, gir tilgang til et kommunikasjonsnettverk eller lagrer informasjon gjelder de alminnelige rettsregler om erstatningsansvar og straffeansvar hvis ikke annet følger av §§ 16-18.

Tilføyd ved lov 20 feb 2004 nr. 8 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 400), etter endringene ved lov 20 feb 2004 nr. 8 inneholder ikke lenger ehandelsloven

den tidligere § 15 om ikrafttredelse. Loven trådte ifølge tidligere § 15 i kraft fra den tid Kongen bestemmer, dvs fra 1 juli 2003 iflg. res. 23 mai 2003 nr. 628.

§ 16. Ansvarsfrihet for visse overførings- og tilgangstjenester

En tjenesteyter som overfører informasjon for en tjenestemottaker i et kommunikasjonsnettverk, er ikke strafferettslig eller erstatningsrettslig ansvarlig for innholdet i den overførte informasjonen, forutsatt at

a. Overføringen ikke starter hos tjenesteyteren,
b. tjenesteyteren ikke selv velger mottakeren av overføringen og
c. tjenesteyteren ikke selv bestemmer eller endrer informasjonen som overføres.

Overføring som nevnt i første ledd, omfatter også automatisk, mellomliggende og kortvarig lagring av den overførte informasjonen, forutsatt at

a. lagringen utelukkende tjener til gjennomføring av overføringen og
b. lagringen ikke varer lenger enn det som er nødvendig for slik overføring.

Bestemmelsene i første og andre ledd gjelder tilsvarende for tjenesteytere hvis tjeneste består i å gi tilgang til et kommunikasjonsnettverk.
Tilføyd ved lov 20 feb 2004 nr. 8 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 400).

§ 17. Ansvarsfrihet for visse mellomlagringstjenester

En tjenesteyter som nevnt i § 16 første ledd, er ikke strafferettslig eller erstatningsrettslig ansvarlig for innholdet i informasjon som automatisk, mellomliggende og midlertidig lagres utelukkende for å gjøre overføringen til andre tjenestemottakere mer effektiv, forutsatt at tjenesteyteren

a. ikke selv bestemmer eller endrer informasjonen som overføres,
b. overholder vilkår for tilgang til informasjonen,
c. overholder alminnelig godtatte regler for oppdatering av informasjonen og
d. ikke griper inn i lovlig anvendelse av alminnelig anerkjent teknologi, i den hensikt å oppnå data om bruken av informasjonen.

Ansvarsfrihet etter første ledd gjelder bare dersom tjenesteyteren uten ugrunnet opphold fjerner eller sperrer tilgang til den lagrede informasjonen når tjenesteyter har fått kunnskap om at en domstol, en offentlig myndighet eller et særskilt organ utpekt av departementet i forskrift har gitt pålegg om å fjerne eller sperre tilgangen til informasjonen. Det samme gjelder når tjenesteyter har mottatt underretning om at informasjonen er fjernet fra opprinnelsesstedet eller at tilgangen til informasjonen er sperret.
Tilføyd ved lov 20 feb 2004 nr. 8 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 400).

§ 18. Ansvarsfrihet for visse lagringstjenester

En tjenesteyter som lagrer informasjon på oppfordring fra en tjenestemottaker, kan bare

a. straffes for lagring av ulovlig informasjon eller medvirkning til ulovlig virksomhet ved lagring av informasjon, dersom han har utvist forsett, eller
b. holdes erstatningsansvarlig for lagring av ulovlig informasjon eller medvirkning til ulovlig virksomhet ved lagring av informasjon, dersom han har utvist forsett eller grov uaktsomhet.

Tjenesteyteren er i alle tilfelle straffri eller fri fra erstatningsansvar dersom han uten ugrunnet opphold treffer nødvendige tiltak for å fjerne eller sperre tilgangen til informasjonen etter at forsettet eller den grove uaktsomheten etter første ledd forelå.

En tjenesteyter er ikke ansvarsfri etter denne paragraf dersom tjenestemottakeren handler på tjenesteyterens vegne eller under hans kontroll.
Tilføyd ved lov 20 feb 2004 nr. 8 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 400).

§ 19. Overvåking mv.

Bestemmelsene i §§ 16 til 18 medfører ikke at tjenesteyteren har en generell plikt til å kontrollere eller overvåke den informasjonen som lagres eller overføres på oppfordring fra en tjenestemottaker, eller en generell plikt til å undersøke forhold som antyder ulovlig virksomhet.
Tilføyd ved lov 20 feb 2004 nr. 8 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 400), endret ved lov 17 juni 2005 nr. 104 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 584).

§ 20. Pålegg om at overtredelsen skal opphøre eller forhindres

Bestemmelsene i §§ 16-18 er ikke til hinder for at en domstol eller en forvaltningsmyndighet på annet rettsgrunnlag enn denne loven krever at tjenesteyteren bringer en overtredelse til opphør eller hindrer den.
Tilføyd ved lov 20 feb 2004 nr. 8 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 20 feb 2004 nr. 400).
Se note ved § 15.

§ 20 a. Tilsyn

Forbrukertilsynet og Markedsrådet skal ut fra hensyn til forbrukerne føre tilsyn med at næringsdrivende følger bestemmelsene gitt i §§ 8 til 12. Tilsyn utføres i samsvar med reglene i markedsføringsloven §§ 32 til 41, § 42 første ledd annet punktum og §§ 43 til 43 c.

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av §§ 8 til 12 som anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger, kan den ansvarlige ilegges et overtredelsesgebyr.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 21. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. juli 2003.
Tilføyd igjen ved lov 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922, tidligere § 15).

Lov om bustadbyggjelag (bustadbyggjelagslova)

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1-1. Verkeområde

(1) Lova gjeld for bustadbyggjelag. Med bustadbyggjelag er meint eit samvirkeføretak som har til hovudføremål å skaffe bustader til andelseigarane gjennom burettslag eller på anna vis og å forvalte bustader for andelseigarane.

(2) Aksjeloven og allmennaksjeloven gjeld ikkje for bustadbyggjelag.
(3) Kongen gir forskrift om bruken av lova på Svalbard og kan fastsetje særlege reglar ut frå tilhøva på staden.

§ 1-2. Ansvarsavgrensing

(1) Andelseigarane heftar ikkje overfor kreditorane for lagsskyldnadene.
(2) Andelseigarane har ikkje plikt til å gjere innskot i laget eller i eit konkursbu ut over det som følgjer av § 3-1 om andel og § 3-2 om årspengar.

§ 1-3. Tilknytte lag

Tilknytte burettslag er burettslag der det følgjer av vedtektene at andelseigarane skal vere andelseigarar i eit bestemt bustadbyggjelag.

§ 1-4. Forbod mot diskriminering

I vedtektene kan det ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til kjønn, graviditet, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller alder. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller ha vekt ved tildeling av bustad. Ved diskriminering gjeld likestillings- og diskrimineringsloven.
Ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1765. Endra med lover 3 juni 2005 nr. 33 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 608), 10 juni 2005 nr. 40 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 528), 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631), 21 juni 2013 nr. 61 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 707), 16 juni 2017 nr. 51 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 751).

§ 1-5. Meldingar mv.

(1) Styret avgjer korleis meldingar og liknande til andelseigarane etter denne lova skal givast. Andelseigarane kan reservere seg mot å ta imot meldingar elektronisk. Styret skal informere andelseigarane i rimeleg tid før ny kommunikasjonsmåte blir teken i bruk. Meldingar skal givast på ein trygg og tenleg måte.
(2) Når ein andelseigar skal gi meldingar og liknande etter denne lova til laget, kan han eller ho gjere dette ved bruk av elektronisk kommunikasjon til den e-postadressa eller på den måten laget har fastsett for dette føremålet.

(3) Krav i lova om at meldingar og liknande skal vere skriftlege eller givast skriftleg, er ikkje til hinder for elektronisk kommunikasjon.
(4) Departementet kan i forskrift gi føresegner om krav til meldingar og liknande mellom laget og andelseigarane.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 april 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 1-6. Utarbeiding og oppbevaring av dokumentasjon

(1) Styret skal utarbeide og oppbevare dokumentasjon som det er krav om etter lova, på ein trygg og forsvarleg måte. Dokumentasjonen skal vere tilgjengeleg frå Noreg.
(2) Krav om at dokumentasjon skal vere eller givast skriftleg, er ikkje til hinder for bruk av elektroniske løysingar.
(3) Departementet kan i forskrift gi føresegner om oppbevaringstid for bestemte dokumenttypar, kva som er eigna format på dokumentasjonen, kva som skal reknast som trygg og forsvarleg utarbeiding og oppbevaring, og om tryggleiksnivået for signatur.
Føyd til med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

Kapittel 2. Stifting av bustadbyggjelag

§ 2-1. Stiftingsdokument

(1) For å stifte eit bustadbyggjelag skal stiftarar som skal teikne minst tjue andelar og skyte inn kapital på til saman minst 100 000 norske kroner, setje opp eit stiftingsdokument. Stiftingsdokumentet skal innehalde vedtektene for laget (§ 2-2) og dei føresegnene som er nemnde i § 2-3.
(2) Dersom nokon skal ha særskilde rettar i samband med stiftinga, eller laget skal dekkje utgiftene ved stiftinga, må dette vere fastsett i stiftingsdokumentet, jf. § 2-4.

§ 2-2. Minstekrav til vedtektene

(1) Vedtektene skal minst innehalde føresegner om

1. føretaksnamn for laget,
2. kommune i riket der laget skal ha forretningskontor,

3. kva verksemd laget skal drive i tillegg til hovudføremålet,
4. pålydande verdi på andelane,
5. lågaste og høgaste tal på medlemmer av styre og valkomité,
6. kva saker som skal opp på den ordinære generalforsamlinga.

(2) Namnet på bustadbyggjelaget (føretaksnamnet) skal innehalde ordet bustadbyggjelag eller avkortinga BBL.
Endra med lov 6 juni 2003 nr. 38 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118, sjå § 13-3 i lova her).

§ 2-3. Minstekrav til stiftingsdokumentet elles

Stiftingsdokumentet skal elles opplyse om namn eller føretaksnamn, adresse og fødsels- eller organisasjonsnummer for stiftarane, tida for innbetaling av andelane og eventuell innskotskapital etter § 3-1 fjerde ledd om kven som skal vere første styre og første revisor i laget.
Endra med lov 6 juni 2003 nr. 38 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118, sjå § 13-3 i lova her).

§ 2-4. Føresegner om særskilde rettar

(1) Stiftingsdokumentet skal innehalde opplysning om eventuelle avtalar eller andre føresegner om at laget skal bli part i avtale. I så fall skal det nemnast kva vilkår som skal gjelde, og namn og adresse til den som er tilgodesedd. Fråsegn frå revisor om verdien av eventuell yting som laget skal ta over, skal leggjast ved stiftingsdokumentet. Eventuell særleg avtale om tilbakebetaling av innskotskapital, jf. § 3-1 fjerde ledd, skal gå fram av stiftingsdokumentet.
(2) Ein avtale eller ei føresegn som ikkje er teken inn i stiftingsdokumentet etter første ledd, kan ikkje gjerast gjeldande mot laget.
(3) Det kan ikkje takast inn vilkår om at oppgjer av andelar kan skje med anna enn pengar, eller at nokon skal ha særskilde rettar overfor eller fordelar i laget.

§ 2-5. Opningsbalanse

(1) Stiftarane skal setje opp og datere ein opningsbalanse som skal leggjast ved stiftingsdokumentet.
(2) Opningsbalansen skal setjast opp i samsvar med regnskapsloven, og ein registrert eller statsautorisert revisor skal stadfeste at balansen er sett opp i samsvar med desse reglane. Opningsbalansen med revisors stadfesting skal tidlegast vere datert fire veker før stiftinga, jf. § 2-6.

§ 2-6. Stifting av laget

Stiftarane skal datere og signere stiftingsdokumentet. Når alle stiftarane har signert stiftingsdokumentet, er andelane teikna og laget stifta. Stiftingsdokumentet kan opprettast på papir eller gjennom elektronisk løysing for stifting av bustadbyggjelag godkjend av Føretaksregisteret.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 2-7. Betaling av andelane

(1) Andelane skal betalast inn til pålydande innan den tida som er fastsett i stiftingsdokumentet. Er betalinga for sein, skal andelseigaren betale rente frå forfallstidspunktet etter forsinkelsesrenteloven.
(2) Skiftar andelen eigar før andelen er innbetalt, er den nye og den tidlegare eigaren solidarisk ansvarlege når eigarskiftet er meldt til laget.
(3) Blir andelen ikkje betalt innan fem dagar etter at andelseigaren har fått ei skriftleg påminning, kan laget gi andre rett til å teikne andelen eller stryke andelsteikninga om det ikkje er i strid med § 3-1 første ledd.
(4) Føresegnene i paragrafen her gjeld tilsvarande for innskotskapital etter § 3-1 fjerde ledd.

§ 2-8. Melding av laget til Føretaksregisteret

(1) Laget skal meldast til Føretaksregisteret innan tre månader etter at stiftingsdokumentet er signert.
(2) Før laget blir meldt til Føretaksregisteret, skal andelskapital og eventuell innskotskapital som går fram av opningsbalansen, vere fullt innbetalt. Innbetalinga skal stadfestast av revisor. Er det betalt inn mindre enn det som er oppgitt og stadfesta i meldinga, er styremedlemmene og revisor solidarisk ansvarlege for det som manglar. Det gjeld sjølv om det ikkje er valda skade.
(3) Dersom laget ikkje er meldt til Føretaksregisteret innan fristen, kan laget ikkje registrerast. Det same gjeld dersom registrering blir nekta på grunn av feil som ikkje kan rettast.
(4) Laget kan ikkje erverve rettar eller pådrage seg plikter før det er registrert.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 2-9. Kravet på innskot

Lagets krav på andelsinnskot eller innskotskapital kan ikkje overdragast. Det kan heller ikkje stillast som trygd eller takast utlegg i for gjeld.

Kapittel 3. Kapitalen i laget

§ 3-1. Minstekapital

(1) Laget skal ha ein andelskapital på til saman minst 100 000 norske kroner.
(2) Laget skal ha minst tjue andelseigarar når det blir stifta. Stiftelsesloven kapittel 6 gjeld tilsvarande dersom laget ikkje lenger har andelseigarar.
(3) Andelane skal lyde på minst 300 norske kroner, men ikkje meir enn 5 000 norske kroner. Det kan fastsetjast i vedtektene at andelane skal ha ulikt pålydande.
(4) Om ikkje andelskapitalen åleine oppfyller kravet i første ledd, må ein eller fleire andelseigarar i tillegg til andelen skyte inn kapital i laget som skal reknast likt med andelskapital. Er ikkje anna avtala, kan slik innskotskapital krevjast tilbakebetalt dersom laget etter betalinga har ein eigenkapital på minst 100 000 norske kroner, og eigenkapitalen ikkje er openbert uforsvarleg ut frå risikoen og verksemda i laget, jf. § 3-3.
(5) Med unntak for tilbakebetaling som nemnt i fjerde ledd kan andelskapitalen berre setjast ned dersom det trengst for å dekkje tap som ikkje kan dekkjast på anna vis.
Endra med lov 21 des 2005 nr. 130.

§ 3-2. Årspengar

(1) I vedtektene kan det fastsetjast at andelseigarane skal betale årspengar. Årspengane treng ikkje vere like for alle andelseigarar. Endring av årspengane kan avgjerast av den ordinære generalforsamlinga med verknad frå neste kalenderår.
(2) Tilknytte burettslag skal betale årspengane for kvar andel i laget.

§ 3-3. Krav til forsvarleg eigenkapital

Laget skal alltid ha ein eigenkapital som er forsvarleg ut frå risikoen ved og omfanget av verksemda i laget.

§ 3-4. Handleplikt ved tap av eigenkapital

(1) Dersom det må leggjast til grunn at eigenkapitalen er lågare enn det som er forsvarleg ut frå risikoen ved og omfanget av verksemda i laget, skal styret straks behandle saka. Styret skal innan rimeleg tid kalle inn generalforsamlinga, gi ei utgreiing om den økonomiske stillinga og gjere framlegg om tiltak som vil gi laget ein forsvarleg eigenkapital.
(2) Dersom styret ikkje finn grunnlag for framlegg om tiltak som nemnde i første ledd, eller slike tiltak ikkje let seg gjennomføre, skal styret gjere framlegg om å løyse opp laget.

§ 3-5. Utdeling m.m.

(1) Eventuell rente på andelskapital skal vere avgrensa.
(2) Eventuell utdeling til andelseigarane ut frå samhandel med laget kan ikkje utgjere meir enn ein tiandedel av årsresultatet frå året før utdelinga etter at underskot frå tidlegare år er dekt. Det kan ikkje delast ut meir enn styret gjer framlegg om eller godtek.
(3) Til bumiljøtiltak og andre allmennyttige føremål kan generalforsamlinga vedta å setje av opp til ein tiandedel av årsresultatet etter at underskot frå tidlegare år er dekt. Det kan ikkje setjast av meir enn styret gjer framlegg om eller godtek.
(4) I samhandelen med andelseigarar, burettslag eller andre skal det ikkje avtalast vilkår som på urimeleg vis går ut over andre andelseigarar eller laget.
(5) Utdeling i strid med paragrafen her skal mottakaren føre tilbake til laget. Det gjeld likevel ikkje dersom mottakaren korkje kjende eller burde kjenne til at utdelinga var ulovleg. Kravet på tilbakeføring kan setjast ned etter skadeserstatningsloven § 5-2.

Kapittel 4. Andelseigarane

I Andelseigarane

§ 4-1. Andelseigarane

(1) Eit bustadbyggjelag skal alltid vere ope for nye andelseigarar. I vedtektene kan det setjast vilkår for å eige andel dersom det er sakleg grunn til det. Alle andelar gir like rettar og plikter i laget, om ikkje anna følgjer av lova her.
(2) Juridiske personar kan vere andelseigarar, om ikkje anna er fastsett i

vedtektene. Vedtektene kan setje særlege vilkår for slik medlemskap eller kan overlate til styret å setje vilkår.
(3) Kvar andelseigar kan berre eige ein andel. Juridiske personar kan eige fleire andelar dersom det går fram av vilkår som er fastsette etter andre leddet.
(4) Ein andelseigar i eit tilknytt burettslag kan vere andelseigar i bustadbyggjelaget utan hinder av vedtektene.
(5) Ny andelseigar kan berre utøve sine rettar som andelseigar når ervervet er ført inn i andelseigarboka.

§ 4-2. Krav til andelseigarbok

(1) Laget skal ha ei andelseigarbok som skal førast forsvarleg på elektronisk eller anna vis.
(2) I andelseigarboka skal andelseigarane førast inn med opplysningar om namn eller føretaksnamn, fødselsdato eller organisasjonsnummer og adresse.
(3) For kvar andelseigar skal det opplysast om talet på andelar og nummer på andelane.
Endra med lov 6 juni 2003 nr. 38 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118, sjå § 13-3 i lova her).

§ 4-3. Melding om innføring i andelseigarboka

(1) Når ein andelseigar er innført i andelseigarboka, skal laget gi andelseigaren melding om dette.
(2) Meldinga skal daterast og opplyse om det som er innført om andelseigaren. Blir det som er innført endra, skal andelseigaren ha melding om dette.

II Eigarskifte og vilkår for eigarskifte

§ 4-4. Eigarskifte

(1) Ein andel kan ikkje utan samtykke frå laget overførast til andre. Krav om samtykke kan ikkje gjerast gjeldande når andelen går over til ektemake, til andelseigarens eller ektemakens slektning i rett opp- eller nedstigande linje, til fosterbarn som faktisk står i same stilling som livsarving, til sysken eller til nokon annan som i dei to siste åra har høyrt til same husstand som den tidlegare eigaren. Samtykke kan heller ikkje gjerast gjeldande når andelen går over på skifte etter separasjon eller skilsmål, eller når ein husstandsmedlem tek over

andelen etter føresegnene i husstandsfellesskapsloven § 3.
(2) Har andelseigaren andel i eit tilknytt burettslag òg, kan andelen i bustadbyggjelaget berre overførast saman med andelen i burettslaget.
(3) Laget kan fastsetje reglar for kva rettar som skal følgje med andelen.
(4) Ved eigarskifte skal den nye andelseigaren straks sende melding til laget.

§ 4-5. Utmelding og utestenging

(1) Ein andelseigar kan utan førehandsvarsel melde seg ut av laget.
(2) Ein andelseigar som har handla til skade for laget, eller som ikkje lenger fyller vilkåra for å vere andelseigar, kan stengjast ute etter vedtak i styret. Andelseigaren kan krevje at styret legg vedtaket fram for generalforsamlinga. Kravet må vere sett fram innan tretti dagar etter at andelseigaren tok mot skriftleg melding med opplysning om utestenginga og om fristen for å krevje vedtaket lagt fram for generalforsamlinga. Kravet har utsetjande verknad.
(3) Ein andelseigar som har andel i eit burettslag tilknytt bustadbyggjelaget, kan ikkje stengjast ute frå laget. Det same gjeld for den som har avtale med bustadbyggjelaget eller annan utbyggjar om overtaking eller teikning av andel i slikt lag, jf. lov om burettslag § 2-13.
(4) Ein andelseigar som melder seg ut av laget eller blir stengd ute etter andre leddet, har ikkje krav på å få tilbake andelssummen eller årspengane. For rett til tilbakebetaling av annan innskotskapital gjeld § 3-1 fjerde ledd. Dersom det etter § 3-1 fjerde ledd ikkje er høve til tilbakebetaling av annan innskotskapital når andelseigaren melder seg ut eller blir utstengd, kan han krevje slik tilbakebetaling dersom vilkåra seinare er oppfylte.

§ 4-6. Samarbeidsutval

Dersom bustadbyggjelaget ber om det, skal juridiske personar som nemnde i burettslagslova § 4-2 som eig andel i eit tilknytt burettslag, vere med i eit samarbeidsutval for behandling av erverv av andelar og forvaltning av leigeforhold i dei tilknytte burettslaga.

Kapittel 5. Generalforsamlinga

I Allmenne reglar

§ 5-1. Mynde

Generalforsamlinga har øvste myndet i laget.

§ 5-2. Møterett. Fullmektig

(1) Alle andelseigarane har rett til å møte i generalforsamlinga. Andelseigarane som har teikna andel etter siste årsskiftet, har likevel ikkje rett til å møte. Andelseigarane kan velje å møte ved fullmektig som dei sjølve peiker ut. Ingen kan vere fullmektig for meir enn ein andelseigar. Møteretten kan ikkje avgrensast i vedtektene på anna vis enn det som går fram av § 5-3.
(2) Fullmektigen skal leggje fram skriftleg fullmakt. Fullmakta skal vere signert og datert. Fullmakta gjeld berre for den førstkomande generalforsamlinga om det ikkje går tydeleg fram at noko anna er meint. Andelseigaren kan når som helst kalle tilbake fullmakta. Første og andre punktum gjeld tilsvarande for tilbakekalling av fullmakta.
(3) Kvar andelseigar kan ta med ein rådgivar og kan gi talerett til rådgivaren.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 5-3. Delegerte

(1) I lag med fleire enn 500 andelseigarar kan det fastsetjast i vedtektene at andelseigarane skal vere representerte ved delegerte på generalforsamlinga. Det skal i så fall fastsetjast i vedtektene korleis dei delegerte skal veljast, og om det skal veljast varamedlemmer for desse. Andelseigarar som ville hatt møterett etter § 5-2 første ledd, har rett til å vere med på valet. Det skal veljast delegerte særskilt for andelseigarar i tilknytte burettslag og særskilt for dei andre andelseigarane. Tilnærma like mange andelseigarar skal ha rett til å vere med på valet av kvar av dei delegerte. Delegerte skal veljast før ordinær generalforsamling, og valet gjeld til neste val. Berre andelseigarar kan vere delegerte.
(2) Delegerte kan ikkje møte ved fullmektig, men kvar delegert kan ta med ein rådgivar og kan gi talerett til rådgivaren.

§ 5-4. Røysterett. Habilitet

(1) Kvar andelseigar eller kvar delegert har ei røyst på generalforsamlinga, sjølv om andelseigaren har fleire andelar. Ein andelseigar kan dessutan røyste som fullmektig for ein annan andelseigar.
(2) Ingen kan sjølv eller ved fullmektig, som fullmektig eller som delegert røyste på generalforsamlinga om søksmål mot seg sjølv eller om eige ansvar overfor laget, og heller ikkje om søksmål mot andre eller ansvar for andre overfor laget dersom andelseigaren, fullmektigen eller den delegerte har ei vesentleg interesse i saka som kan stride mot lagets interesse.

§ 5-5. Møterett og møteplikt for leiinga

Styreleiaren og dagleg leiar skal vere til stades på generalforsamlinga. Ved gyldig forfall skal det peikast ut nokon til å møte i staden. Andre styremedlemmer kan vere til stades på generalforsamlinga. Styremedlemmer og dagleg leiar har rett til å uttale seg på generalforsamlinga.

II Møte i generalforsamlinga

§ 5-6. Ordinær generalforsamling

(1) Laget skal halde ordinær generalforsamling før 1. juli kvart år.
(2) Spørsmålet om godkjenning av årsrekneskapen og eventuell årsmelding skal alltid takast opp og avgjerast på den ordinære generalforsamlinga.
(3) Årsrekneskapen, eventuell årsmelding og revisjonsmeldinga skal seinast ei veke før generalforsamlinga sendast til alle andelseigarar med kjend adresse.
(4) Styret avgjer korleis generalforsamlinga skal gjennomførast. Generalforsamlinga skal gjennomførast som fysisk møte dersom minst ein tjuandedel av andelseigarane krev det. Styret kan setje ein frist for når eit krav om fysisk møte kan fremjast. Fristen kan tidlegast gå frå andelseigarane har blitt informerte om kva saker generalforsamlinga skal behandle, og må vere så lang at andelseigarane får rimeleg tid til å vurdere om dei skal fremje krav om fysisk møte. Dersom generalforsamlinga ikkje blir gjennomført som fysisk møte, må styret syte for ei forsvarleg gjennomføring og at det ligg føre system som sikrar at krava til generalforsamling i lova er oppfylte. Systema må sikre at deltakinga og røystinga kan kontrollerast på ein trygg måte, og det må brukast ein trygg metode for å stadfeste identiteten til deltakarane.
Endra med lover 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr.

474), 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966, se endringsloven del IV for overgangsregel).

§ 5-7. Ekstraordinær generalforsamling

(1) Styret kan kalle inn til ekstraordinær generalforsamling.
(2) Styret skal kalle inn til ekstraordinær generalforsamling når revisor eller minst ein tjuandedel av andelseigarane krev det skriftleg for å få teke opp eit klart oppgitt emne. Har laget representantskap, skal styret kalle inn til ekstraordinær generalforsamling dersom leiaren av representantskapet krev det. Styret skal syte for at generalforsamlinga blir halden innan ein månad etter at kravet er sett fram.
(3) Føresegna i § 5-6 fjerde ledd gjeld tilsvarande for ekstraordinære generalforsamlingar.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

III Innkalling til generalforsamlinga

§ 5-8. Kven som skal kalle inn

(1) Generalforsamlinga skal kallast inn av styret.
(2) Dersom styret ikkje kallar inn til generalforsamling som skal haldast etter lova, vedtektene eller tidlegare vedtak i generalforsamlinga, skal tingretten kalle inn snarast råd om det blir kravt av ein styremedlem, dagleg leiar, revisor eller ein andelseigar. Har laget representantskap, kan leiaren av representantskapet setje fram slikt krav. Laget skal dekkje utgiftene.

§ 5-9. Kvar generalforsamlinga skal haldast

Generalforsamlinga skal haldast i den kommunen der laget har forretningskontoret, om det ikkje er fastsett i vedtektene at ho kan haldast på ein eller fleire andre oppgitte stader. Generalforsamlinga kan haldast ein annan stad dersom det trengst av særlege grunnar.

§ 5-10. Krav til innkallinga

(1) Alle andelseigarar med kjend adresse skal ha skriftleg innkalling som opplyser om tid og stad for møtet. Skal andelseigarane vere representerte ved delegerte på generalforsamlinga, jf. § 5-3, er det nok å sende innkallinga til dei delegerte.
(2) Innkallinga skal sendast slik at ho til vanleg er komen fram seinast ei veke før møtet skal haldast, om det ikkje er fastsett lengre frist i vedtektene. Slik vedtektsføresegn gjeld ikkje for innkalling etter § 5-7 andre ledd.
(3) I innkallinga skal dei sakene som skal behandlast, vere klart oppgitt. Framlegg til vedtektsendringar skal takast inn i innkallinga. Styret skal lage framlegg til sakliste i samsvar med lov og vedtekter.

§ 5-11. Rett til å få saker opp på generalforsamlinga

(1) Ein andelseigar har rett til å få teke opp på generalforsamlinga spørsmål som blir melde skriftleg til styret innan 1. april.
(2) Delegerte har rett til å få teke opp på generalforsamlinga spørsmål som blir melde skriftleg til styret i så god tid at det kan takast med i innkallinga. Er innkallinga send, skal det sendast ny innkalling dersom ho kan kome fram seinast ei veke før møtet skal haldast.

IV Møtereglar

§ 5-12. Opning av møtet. Møteleiar

(1) Styreleiaren eller den styret har peikt ut, skal opne generalforsamlinga. Er det fastsett i vedtektene kven som skal vere møteleiar, jf. andre ledd andre punktum, opnar møteleiaren generalforsamlinga. Har tingretten innkalla generalforsamlinga, skal retten peike ut den som skal opne møtet, og den avgjerda kan ikke ankast.
(2) Generalforsamlinga skal velje ein møteleiar, som ikkje treng vere andelseigar eller delegert. Vedtektene kan fastsetje kven som skal vere møteleiar.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 5-13. Liste over andelseigarar eller delegerte på møtet

Den som opnar møtet, skal før første røysting setje opp ei liste over dei andelseigarane som har møtt, anten sjølve eller ved fullmektig, eller delegerte som har møtt. Lista skal nyttast til ho måtte bli endra av generalforsamlinga.

§ 5-14. Saker utanom saklista

(1) Saker som ikkje er melde til andelseigarane etter reglane om innkalling av generalforsamlinga, kan ikkje avgjerast utan at alle andelseigarane i laget samtykkjer.
(2) At saka ikkje er oppgitt i innkallinga, hindrar ikkje at

1. den ordinære generalforsamlinga avgjer saker som etter lova eller vedtektene skal takast opp på kvar ordinær generalforsamling,
2. den ordinære generalforsamlinga avgjer framlegg om gransking etter § 5-24,
3. det blir vedteke å kalle inn til ny generalforsamling for å avgjere framlegg som er gjorde i møtet.

§ 5-15. Opplysningsplikt for leiinga

(1) Ein andelseigar kan krevje at styremedlemmer og dagleg leiar gir tilgjengelege opplysningar på generalforsamlinga om tilhøve som kan verke inn på vurderinga av

1. godkjenning av årsrekneskapen og årsmeldinga,
2. saker som er lagde fram for andelseigarane eller dei delegerte til avgjerd,
3. den økonomiske stillinga for laget, medrekna verksemda i samanslutningar som laget tek del i, og andre saker som generalforsamlinga skal ta opp, om dei opplysningane som blir kravde, kan givast utan for stor skade for laget.

(2) Er andelseigarane representerte ved delegerte, kan berre dei delegerte krevje slike opplysningar.
(3) Kan svaret ikkje gjevast på generalforsamlinga fordi det må hentast inn opplysningar, skal det lagast skriftleg svar innan to veker etter møtet. Svaret skal sendast ut til alle andelseigarar med kjend adresse. Var andelseigarane

representerte ved delegerte, er det nok å sende svaret til alle delegerte.

§ 5-16. Valkomité

(1) Den ordinære generalforsamlinga skal velje ein valkomité til å førebu val året etter, medrekna val av valkomité.
(2) Det skal fastsetjast i vedtektene kor mange medlemmer generalforsamlinga skal velje til valkomiteen. Medlemmer og varamedlemmer skal veljast mellom andelseigarar med bustad i tilknytte lag og andre andelseigarar. I tillegg skal ein medlem peikast ut av styret.
(3) Skal andelseigarane vere representerte ved delegerte på generalforsamlinga, jf. § 5-3, skal valkomiteen førebu val av delegerte i samsvar med § 5-3.

§ 5-17. Protokoll

(1) Møteleiaren skal syte for at det blir ført protokoll for generalforsamlinga.
(2) Vedtak i generalforsamlinga skal takast inn i protokollen saman med opplysning om røystetal. Lista over dei som har møtt, jf. § 5-13, skal leggjast ved protokollen.
(3) Møteleiaren og minst ein annan person som generalforsamlinga skal velje mellom dei som er til stades, skal signere protokollen. Protokollen skal haldast tilgjengeleg for andelseigarane hos laget og skal takast forsvarleg vare på.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

V Fleirtalskrav o.a.

§ 5-18. Vanleg fleirtalskrav

(1) Vedtak i generalforsamlinga krev fleirtal av dei røystene som er gitt, om ikkje anna er fastsett i lova. Står røystetalet likt, gjeld det som møteleiaren sluttar seg til, også om møteleiaren ikkje har røysterett.
(2) Ved val eller tilsetjing kan generalforsamlinga fastsetje på førehand at den som får flest røyster, skal reknast som vald. Står røystene likt, blir avgjerda teken ved lutkast.
(3) Det kan vedtektsfestast andre fleirtalskrav enn dei som følgjer av paragrafen her, og fastsetjast andre reglar om følgja av at røystene står likt.

§ 5-19. Vedtektsendring

Generalforsamlinga kan vedta å endre vedtektene med to tredjedelar av dei røystene som er gitt. I vedtektene kan det fastsetjast strengare fleirtalskrav enn det som følgjer av paragrafen her.

§ 5-20. Misbruk av mynde

Generalforsamlinga kan ikkje gjere noko vedtak som er skikka til å gi visse andelseigarar eller andre ein urimeleg fordel til skade for andre andelseigarar eller laget.

VI Søksmål om ugyldige vedtak

§ 5-21. Kven som kan reise søksmål om ugyldige vedtak

Ein andelseigar, ein styremedlem eller dagleg leiar kan reise søksmål med påstand om at eit vedtak av generalforsamlinga er ugyldig fordi det er blitt til på ulovleg vis eller elles er i strid med lova eller vedtektene for laget. Slikt søksmål kan òg reisast av eit fleirtal av dei tilsette eller alternativt av fagforeiningar som organiserer to tredjedelar av dei tilsette.

§ 5-22. Frist for å reise søksmål

(1) Søksmål etter § 5-21 om at eit vedtak er ugyldig, må reisast innan tre månader etter at vedtaket er gjort, elles er vedtaket gyldig.
(2) Reglane i første ledd gjeld ikkje når

1. vedtaket er av slikt slag at det ikkje kan takast sjølv med samtykke frå alle andelseigarane,
2. lov eller vedtekter krev at visse andelseigarar eller alle andelseigarar må gi samtykke til vedtaket, og slikt samtykke ikkje er gitt,
3. det ikkje er kalla inn til generalforsamlinga, eller reglane om innkalling har vore sette vesentleg til side,
4. søksmål blir reist innan to år etter utgangen av fristen i første ledd, og tingretten kjem til at saksøkjaren har hatt rimeleg grunn til fristforsøminga, og at det ville føre til openbert urimeleg resultat om vedtaket skulle reknast som gyldig.

§ 5-23. Dom om ugyldig vedtak

(1) Ein dom som slår fast at eit vedtak av generalforsamlinga er ugyldig, eller som endrar vedtaket, har verknad for alle som har rett til å reise søksmål etter § 5-21.
(2) Dommen kan berre gå ut på endring av vedtaket dersom det er lagt ned påstand om det, og tingretten kan slå fast kva innhald vedtaket skulle ha hatt.
(3) Er vedtaket meld til Føretaksregisteret, skal dommen meldast og registrerast der. Laget ber utgiftene.

VII Gransking

§ 5-24. Framlegg om gransking

(1) Ein andelseigar eller delegert kan gjere framlegg om gransking av stiftinga eller forvaltninga av laget eller nærare oppgitte omstende kring forvaltninga eller rekneskapane. Framlegget kan gjerast i ordinær generalforsamling eller på ei generalforsamling der det går fram av innkallinga at sak om slik gransking skal takast opp.
(2) Får framlegget tilslutning frå minst ein tiandedel av dei andelseigarane eller dei delegerte som møter på generalforsamlinga, kan kvar andelseigar innan ein månad etter generalforsamlinga krevje at tingretten ved orskurd tek avgjerd om gransking.

§ 5-25. Avgjerd i tingretten

(1) Tingretten skal ta til følgje eit krav etter § 5-24 andre ledd om gransking dersom retten meiner at det har rimeleg grunn.
(2) Før det blir teke avgjerd i saka, skal retten gi laget, og i tilfelle den granskinga elles vil omfatte, høve til å uttale seg.
(3) Retten skal oppnemne ein eller fleire granskarar. Det som er fastsett om revisor i revisorloven §§ 4-1 til 4-7 og § 5-2 tredje ledd, gjeld tilsvarande for granskarane. Dei har teieplikt etter same reglar som revisor.
(4) Retten skal fastsetje godtgjersle for granskarane. Kostnadene ved granskinga skal berast av laget. Retten kan fastsetje at laget skal deponere ein høveleg sum på førehand.

§ 5-26. Granskingsrapporten

(1) Granskarane skal gi ein skriftleg rapport om granskinga til tingretten.
(2) Retten skal kalle inn generalforsamlinga til behandling av granskingsrapporten. Rapporten skal sendast til kvar andelseigar med kjend adresse slik at han normalt er framme seinast ei veke før møtet. Skal andelseigarane vere representerte ved delegerte på generalforsamlinga, jf. § 5-3, er det nok å sende rapporten til dei delegerte.

VIII Representantskap

§ 5-27. Representantskap

(1) Dersom det er fastsett i vedtektene at laget skal ha representantskap, skal representantskapet veljast av generalforsamlinga. Styremedlem, dagleg leiar og revisor kan ikkje vere medlem av representantskapet.
(2) Representantskapet skal føre tilsyn med at lagets føremål blir fremja i samsvar med lov, vedtekter og vedtak i generalforsamlinga, og elles utføre oppgåver som er fastsette i vedtektene.
(3) Nærare reglar om saksbehandlinga kan fastsetjast i vedtektene.

Kapittel 6. Leiinga av laget

I Krav om styre og dagleg leiar. Val av styre, tenestetid o.a.

§ 6-1. Styret

(1) Laget skal ha eit styre med minst tre medlemmer. Berre myndige personar kan vere styremedlemmer.
(2) Styret skal velje styreleiaren om ikkje generalforsamlinga har gjort det. Dagleg leiar kan ikkje vere styreleiar.

§ 6-2. Dagleg leiar

Styret skal tilsetje ein dagleg leiar for laget.

§ 6-3. Val av styremedlemmer

(1) Generalforsamlinga skal velje styremedlemmene. Det skal veljast minst ein varamedlem.
(2) Første ledd gjeld ikkje styremedlemmer som dei tilsette i laget skal velje etter § 6-4.
(3) Det kan fastsetjast i vedtektene at valretten for generalforsamlinga etter første ledd skal overførast til andre. Meir enn halvparten av styremedlemmene skal likevel veljast av generalforsamlinga, om ikkje valretten blir overført til eit vedtektsfesta lagsorgan. Valrett kan ikkje overførast til styret eller til ein styremedlem.

§ 6-4. Rett for tilsette til å velje styremedlemmer

(1) I lag med fleire enn tretti tilsette kan eit fleirtal av dei tilsette krevje at ein styremedlem og ein observatør med varamedlemmer skal veljast av og mellom dei tilsette.
(2) I lag med fleire enn femti tilsette kan eit fleirtal av dei tilsette krevje at opp til ein tredjedel og minst to av styremedlemmene med varamedlemmer skal veljast av og mellom dei tilsette.
(3) Forskrifter etter aksjeloven § 6-4 fjerde ledd gjeld tilsvarande for val etter paragrafen her så langt dei passar.

§ 6-4 a. Krav til kjønnssamansetjing i styret

(1) Føresegnene i denne paragrafen gjeld for bustadbyggjelag som på balansedagen for årsrekneskapen anten har:

1. samla driftsinntekter og finansinntekter på meir enn 50 millionar kroner,
2. fleire enn 30 tilsette, som skal reknast likt som etter § 6-4, eller
3. meir enn 500 andelseigarar.

(2) Kjønnssamansetjinga i styret skal oppfylle følgjande krav:

1. Har styret tre eller fire medlemmer, kan maksimalt to styremedlemmer ha same kjønn.
2. Har styret fem eller seks medlemmer, kan maksimalt tre styremedlemmer ha same kjønn.

3. Har styret sju medlemmer, kan maksimalt fire styremedlemmer ha same kjønn.
4. Har styret åtte medlemmer, kan maksimalt fem styremedlemmer ha same kjønn.
5. Har styret ni eller fleire medlemmer, kan maksimalt 60 prosent av styremedlemmene ha same kjønn.

(3) Andre ledd gjeld tilsvarande for varamedlemmer.
(4) Får eit lag plikt til å oppfylle krava til kjønnssamansetjing, skal styret seinast ein månad etter første etterfølgjande ordinære generalforsamling oppfylle krava til kjønnssamansetjing etter andre og tredje ledd.
(5) For styremedlemmer som dei tilsette skal velje etter § 6-4, gjeld krava til kjønnssamansetjing i § 6-4 b.
(6) Departementet kan i forskrift gi føresegner om kva som skal reknast som driftsinntekter og finansinntekter etter første ledd nr. 1.
Føyd til med lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), endra med lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 6-4 b. Krav til kjønnssamansetjing for styremedlemmer valde av og blant dei tilsette

(1) Dersom det skal veljast to eller fleire styremedlemmer etter § 6-4, kan ikkje alle desse styremedlemmene ha same kjønn. Det same gjeld for varamedlemmer. Første og andre punktum gjeld ikkje dersom meir enn 80 prosent av det samla talet på dei tilsette i laget på det tidspunktet valet skjer, har same kjønn.
(2) For lag med fleire enn 200 tilsette, skal kjønnssamansetjinga blant styremedlemmer som skal veljast av dei tilsette etter § 6-4, oppfylle krava i § 6-4 a andre og tredje ledd, likevel slik at om det blir valt to styremedlemmer etter § 6-4, kan ikkje desse ha same kjønn. Talet på tilsette skal reknast likt som etter § 6-4.
Føyd til med lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 6-5. Tenestetid for styremedlemmene

(1) Styremedlemmene gjer teneste i to år. I vedtektene kan tenestetida setjast kortare eller lengre, men ikkje til meir enn fire år. Kortare tenestetid kan fastsetjast ved suppleringsval.
(2) Tenestetida skal reknast frå valet om ikkje anna er fastsett, og varer ut den ordinære generalforsamlinga det året da tenestetida er slutt.

(3) Sjølv om tenestetida er slutt, har styremedlemmen rett til å bli stående i vervet til ny styremedlem er vald.
(4) Første og andre leddet gjeld ikkje styremedlem som er vald etter § 6-4.

§ 6-6. Avgang og avsetjing før tenestetida er slutt

(1) Ein styremedlem har rett til å gå av før tenestetida er slutt dersom det er særleg grunn til det. Styret og det organ som har valt styremedlemmen, skal ha rimeleg førehandsvarsel.
(2) Ein styremedlem kan avsetjast av det organ som har valt styremedlemmen. Det gjeld ikkje ein styremedlem som er vald etter § 6-4.

§ 6-7. Suppleringsval

(1) Fell vervet for ein styremedlem bort før tenestetida er slutt, og det ikkje finst varamedlem, skal resten av styret syte for val av ny styremedlem for resten av tenestetida. Det same gjeld dersom ein styremedlem blir fråteken rettsleg handleevne eller blir sett i konkurskarantene etter konkursloven §§ 142 og 143.
(2) Høyrer valet under generalforsamlinga, kan det vente til neste ordinære generalforsamling dersom styret framleis er vedtaksført.
Endra med lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endra med lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 6-8. Varemedlemmer og observatørar

Føresegnene i lova om styremedlemmer gjeld tilsvarande for varamedlemmer og observatørar så langt dei passar.

§ 6-9. Godtgjersle

Eventuell godtgjersle til styremedlemmer og observatørar skal fastsetjast av generalforsamlinga. Ved konkurs fell retten til godtgjersle bort frå konkursopninga.

II Oppgåver for leiinga. Saksbehandling o.a.

§ 6-10. Forvaltninga av laget

(1) Forvaltninga av laget høyrer under styret. Styret skal syte for forsvarleg organisering av verksemda.
(2) Styret skal så langt det trengst, fastsetje planar og budsjett for verksemda i laget. Styret kan òg fastsetje retningslinjer for verksemda.
(3) Styret skal halde seg orientert om den økonomiske stoda for laget og skal sjå til at det blir ført fullgod kontroll med verksemda, rekneskapen og formueforvaltninga.
(4) Styret kan setje i verk dei undersøkingar som det meiner det treng for å kunne utføre oppgåvene sine. Styret skal setje i verk slike undersøkingar dersom ein eller fleire av styremedlemmene krev det.

§ 6-11. Tilsynsansvar for styret

Styret skal føre tilsyn med den daglege leiinga og verksemda i laget elles. Styret kan fastsetje instruks for den daglege leiinga.

§ 6-12. Dagleg leiing

(1) Dagleg leiar skal stå for den daglege leiinga av verksemda i laget og skal følgje dei retningslinjene og pålegga som styret har gitt.
(2) Den daglege leiinga omfattar ikkje saker som etter tilhøva i laget er av uvanleg slag eller har mykje å seie for laget.
(3) Dagleg leiar kan elles avgjere ei sak etter fullmakt frå styret i det enkelte tilfellet eller når det er til vesentleg ulempe for laget å vente på styrevedtak. Styret skal ha melding om avgjerda snarast råd.
(4) Dagleg leiar skal syte for at rekneskapen for laget er i samsvar med lov og forskrifter, og at formueforvaltninga er ordna på fullgod måte.

§ 6-13. Plikter for dagleg leiar overfor styret

(1) Dagleg leiar skal minst kvar tredje månad, i møte eller skriftleg, gi styret melding om verksemda i laget, stillinga for laget og resultatutviklinga.
(2) Styret kan til kvar tid krevje at dagleg leiar gir styret ei nærare utgreiing om bestemte saker. Kvar styremedlem kan òg krevje slik utgreiing.

§ 6-14. Tilhøvet til dotterselskap

Laget skal melde frå til styret i eit dotterselskap om tilhøve som kan ha noko å seie for heile konsernet, jf. regnskapsloven § 1-3. Laget skal òg melde frå til styret i dotterselskapet om vedtak som kan ha noko å seie for dotterselskapet, før endeleg vedtak blir gjort.

§ 6-15. Godtgjersle frå andre enn laget

(1) Ein styremedlem, dagleg leiar eller ein tilsett i laget må ikkje i samband med arbeidet sitt for laget ta imot godtgjersle frå andre enn laget. Det same gjeld for godtgjersle frå laget som ein medkontrahent eller representant for medkontrahenten har stilt krav om.
(2) Godtgjersle som styremedlem eller dagleg leiar ikkje kan ta imot, kan heller ikkje deira nærståande ta imot.
(3) Godtgjersle som er avtala eller motteken i strid med forbodet i første eller andre leddet, skal laget ha. Det same gjeld avkasting av og eignedelar som er komne i staden for godtgjersla.
(4) Ein styremedlem som ikkje er med på den daglege leiinga i laget, kan likevel som ledd i si næring vere mellomperson i forhold til laget mot vanleg godtgjersle når styremedlemmen ikkje samtidig representerer laget.

§ 6-16. Kravsmål om gjeldsforhandling eller konkurs

(1) Kravsmål om gjeldsforhandling eller konkursbehandling for laget kan berre setjast fram av styret.
(2) Det er styret som representerer laget som konkursskyldnar.

§ 6-17. Saksbehandlinga i styret

(1) Styreleiaren avgjer om sakene skal behandlast i fysisk møte eller på annan måte.
(2) Styreleiaren skal syte for at styremedlemmene lengst råd kan vere med på ei samla behandling av saker som skal behandlast utan møte. Styremedlemmene og dagleg leiar kan krevje saksbehandling i møte.
(3) Styreleiaren leier saksbehandlinga. Er korkje styreleiaren eller varaleiaren med, vel styret ein leiar for styrebehandlinga.
(4) Dagleg leiar har rett og plikt til å vere med på saksbehandlinga i styret og til å

uttale seg, om ikkje anna er fastsett av styret i den enkelte saka.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 6-18. Krav om styrebehandling o.a.

Styreleiaren skal syte for behandling av aktuelle saker som høyrer under styret. Styremedlemmene og dagleg leiar kan krevje at styret tek opp bestemte saker.

§ 6-19. Førebuinga av saker og varsling

(1) Dagleg leiar skal førebu styresakene i samråd med styreleiaren. Alle saker skal førebuast og leggjast fram slik at styret har eit tilfredsstillande grunnlag for behandlinga.
(2) Styresakene skal varslast på tenleg måte og med nødvendig frist.

§ 6-20. Styreinstruks

(1) I lag der dei tilsette har representasjon i styret, skal styret fastsetje ein styreinstruks som gir nærare reglar om styrearbeidet og saksbehandlinga.
(2) Instruksen skal mellom anna innehalde reglar om kva saker som skal behandlast i styret, og om kva arbeidsoppgåver og plikter dagleg leiar har i forhold til styret. Instruksen skal òg innehalde reglar for innkalling og behandling i møte.
(3) Forskrifter etter aksjeloven § 6-23 tredje ledd om styreinstruks gjeld tilsvarande så langt dei passar.

§ 6-21. Når kan styret gjere vedtak

(1) Styret kan gjere vedtak når meir enn halvparten av medlemmene er til stades eller er med på saksbehandlinga, om ikkje strengare krav er fastsette i vedtektene.
(2) Styret kan likevel ikkje gjere vedtak utan at alle styremedlemmene så langt det er mogeleg har fått høve til å vere med på behandlinga av saka.
(3) Har nokon forfall, og det finst varamedlem, skal varamedlemmen kallast inn.

§ 6-22. Vanleg fleirtalskrav

(1) Eit styrevedtak krev at fleirtalet av dei styremedlemmene som er med på behandling av ei sak, har røysta for. Står røystene likt, gjeld det som møteleiaren har røysta for. Dei som har røysta for eit framlegg som inneber ei endring, må likevel alltid utgjere meir enn ein tredjedel av alle styremedlemmene.
(2) Strengare røystereglar kan fastsetjast i vedtektene.

§ 6-23. Fleirtalskrav ved val og tilsetjingar

(1) Ved val eller tilsetjing kan styret på førehand fastsetje at den som får flest røyster, skal reknast som vald.
(2) Står røystetalet likt ved val av styreleiar eller møteleiar, blir valet avgjort ved lutkast. I andre tilfelle der røystene står likt, gjeld det møteleiaren har røysta for.
(3) Strengare røystereglar kan fastsetjast i vedtektene.

§ 6-24. Inhabilitet

(1) Ein styremedlem må ikkje vere med i behandlinga eller avgjerda av spørsmål som har så mykje å seie særleg for styremedlemmen eller nærståande at medlemmen må reknast å ha ei klar personleg eller økonomisk særinteresse i saka. Det same gjeld for dagleg leiar.
(2) Ein styremedlem eller dagleg leiar må heller ikkje vere med i behandlinga av ei sak om lån eller annan kreditt til personen sjølv eller trygdgiving for personens gjeld.

§ 6-25. Misbruk av posisjon i selskapet o.a.

(1) Styret og andre som etter §§ 6-27 til 6-29 representerer laget, må ikkje gjere noko som er skikka til å gi visse andelseigarar eller andre ein urimeleg fordel til skade for andre andelseigarar eller laget.
(2) Styret eller dagleg leiar skal ikkje etterkome noko vedtak av generalforsamlinga dersom vedtaket strir mot lov eller vedtekter.

§ 6-26. Styreprotokoll

(1) Det skal førast protokoll for styresakene som minst gir opplysning om tid og

stad, behandlingsmåte og styrevedtaka. Det skal gå fram at saksbehandlinga oppfyller krava i § 6-21.
(2) Er ikkje styrevedtaket samrøystes, skal det opplysast om kven som har røysta for og mot. Styremedlem eller dagleg leiar som ikkje er samd i eit vedtak, kan krevje oppfatninga si ført inn i protokollen.
(3) Protokollen skal signerast av styremedlemmene som har vore med på behandlinga i styret. Har styret minst fem medlemmer, og er vedtak gjort i møte, kan styret velje to til å signere. I så fall skal utskrift sendast til alle styremedlemmene med frist for merknader, som i tilfelle kan krevjast tekne inn i protokollen.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

III Tilhøvet utetter

§ 6-27. Representasjon

Styret representerer firmaet utetter og teiknar føretaksnamnet.
Endra med lov 6 juni 2003 nr. 38 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118, sjå § 13-3 i lova her).

§ 6-28. Fullmakt til å teikne lagets føretaksnamn

(1) Styret kan gi styremedlemmer, dagleg leiar eller namngitte tilsette rett til å teikne føretaksnamnet. Slik fullmakt kan fastsetjast i vedtektene, som òg kan avgrense det myndet styret har til å gi rett til å teikne føretaksnamnet.
(2) Retten til å teikne føretaksnamnet kan når som helst kallast tilbake. Vedtektsfesta fullmakt kan kallast tilbake av styret når ein ikkje utan skade for laget kan vente på vedtak i generalforsamlinga.
(3) Føresegnen om dagleg leiar i § 6-24 gjeld tilsvarande for føretaksteiknar som ikkje er dagleg leiar eller medlem av styret.
Endra med lov 6 juni 2003 nr. 38 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118, sjå § 13-3 i lova her).

§ 6-29. Representasjon ved dagleg leiar

Dagleg leiar representerer laget utetter i saker som inngår i den daglege leiinga.

§ 6-30. Overskriding av mynde

Har nokon som representerer laget utetter etter reglane i §§ 6-27 til 6-29, ved disposisjon på vegner av laget gått ut over sitt mynde, er disposisjonen ikkje bindande for laget når laget godtgjer at medkontrahenten forstod eller burde ha forstått at myndet blei overskride, og det ville stride mot heider og god tru å gjere disposisjonen gjeldande.

§ 6-31. Manglar ved val av styremedlem eller tilsetjing av dagleg leiar

Etter at val av styremedlem eller tilsetjing av dagleg leiar er registrert i Føretaksregisteret, kan manglar ved valet eller tilsetjinga ikkje gjerast gjeldande overfor ein tredjeperson, om ikkje laget godtgjer at tredjepersonen kjende til mangelen.

Kapittel 7. Verksemda i laget

§ 7-1. Skaffe andelseigarane bustader

(1) Bustadbyggjelaget kan skaffe bustader til andelseigarane gjennom

1. avtalar med andelseigarane om oppføring eller avhending av bustader som er knytte til eller skal knytast til andel i burettslag,
2. avtalar med andelseigarane om oppføring eller avhending av andre bustader,
3. avtalar med andelseigarane om utleige av bustad,
4. andre avtalar med andelseigarane om rett til bustad,
5. vedtekter eller avtalar om forkjøpsrett eller annan løysingsrett til bustad for andelseigarane i bustadbyggjelaget.

(2) Ei fullmakt for laget til å ta avgjerder på vegner av ein andelseigar i ein avtale mellom andelseigaren og ein entreprenør eller seljar om oppføring av eller rett til bustad, kan kallast tilbake utan varsel.

§ 7-2. Bustadforvaltning

Bustadbyggjelaget kan forvalte bustader for andelseigarane gjennom

1. avtalar med burettslag, seksjonssameige eller andelseigarar om

forretningsførsel eller andre forvaltningsoppgåver,
2. avtalar med andre om forvaltningsoppgåver,
3. forvaltning av utleigebustader.

§ 7-3. Dotterselskap o.a.

Det som er sagt om bustadbyggjelaget i kapittelet her, gjeld tilsvarande for samanslutning som bustadbyggjelaget har eigarpart i.

§ 7-4. Anna verksemd

Føresegnene i kapittelet her er ikkje til hinder for at bustadbyggjelaget driv anna verksemd til beste for andelseigarane.

Kapittel 8. Revisjon

§ 8-1. Revisor

Eit bustadbyggjelag skal ha ein eller fleire statsautoriserte eller registrerte revisorar.

§ 8-2. Val av revisor

(1) Generalforsamlinga skal velje ein eller fleire revisorar, og kan velje ein eller fleire vararevisorar.
(2) Generalforsamlinga skal godkjenne godtgjersla til revisor.

§ 8-3. Bortfall av oppdraget

(1) Revisor gjer teneste fram til annan revisor er vald.
(2) Fell oppdraget for revisor bort før tenestetida er ute, skal styret utan opphald syte for val av ny revisor. Det same gjeld dersom revisor ikkje lenger fyller vilkåra for å kunne veljast til revisor i laget.

§ 8-4. Nyval av revisor

(1) Generalforsamlinga kan berre velje ny revisor når det er sagt i innkallinga at

det vil bli gjort framlegg om nyval. Revisor har rett til å gjere greie for sitt syn på framlegget for generalforsamlinga.
(2) Har generalforsamlinga forkasta framlegg om nyval av revisor, kan ein tiandedel av alle andelseigarar eller ein tiandedel av delegerte som var valde til generalforsamlinga, innan ein månad etter generalforsamlinga krevje at tingretten ved orskurd oppnemner ein revisor i tillegg til andre revisorar i laget. Kravet skal takast til følgje dersom det har rimeleg grunn.
(3) Retten fastset tenestetid og godtgjersle for revisor som retten har oppnemnt. Vil revisor slutte før tenestetida er ute, skal det bli gitt rimeleg førehandsvarsel til retten.

§ 8-5. Revisjonsmelding

Revisor skal gi revisjonsmelding til generalforsamlinga for kvart rekneskapsår. Revisjonsmeldinga skal vere styret i hende seinast to veker før den ordinære generalforsamlinga.

§ 8-6. Revisor er med i generalforsamlinga

Revisor skal møte i generalforsamlinga når det skal behandlast saker som gjer dette nødvendig. Ut over dette har revisor rett til å møte i generalforsamlinga.

§ 8-7. Berekraftsrapportering

(1) I føretak som har plikt til å utarbeide berekraftsrapportering etter regnskapsloven § 2-3, skal revisor attestere berekraftsrapporteringa. Generalforsamlinga kan i staden velje ein annan revisor til å attestere berekraftsrapporteringa eller ein uavhengig tilbydar av attestasjonstenester dersom det er høve til dette etter revisorloven § 1-3. Generalforsamlinga skal godkjenne godtgjersla.
(2) Den som attesterer berekraftsrapporteringa, skal for kvart rekneskapsår gi ei attestasjonsmelding om berekraftsrapportering etter revisorloven § 9-7 a til generalforsamlinga. Meldinga skal vere styret i hende seinast to veker før den ordinære generalforsamlinga.
(3) §§ 8-3, 8-4 og 8-6 gjeld tilsvarande for den som er vald til å attestere berekraftsrapporteringa etter første ledd.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 9. Samanslåing av bustadbyggjelag

§ 9-1. Samanslåing av bustadbyggjelag

(1) Eit bustadbyggjelag kan overdra eignedelar og skyldnader under eitt til eit anna bustadbyggjelag mot at andelseigarane blir andelseigarar i det overtakande laget.
(2) Vedtektsføresegn i burettslag om at andelseigarane skal vere andelseigarar i eit overdragande bustadbyggjelag, skal etter samanslåinga gjelde det overtakande laget.

§ 9-2. Godkjenning av planen om samanslåing

(1) Styra i laga skal utarbeide ein felles plan for samanslåinga. Planen skal utarbeidast etter reglane i § 9-4 og underteiknast av styra.
(2) Planen om samanslåing skal godkjennast av generalforsamlingane med slikt fleirtal som trengst for vedtektsendring.

§ 9-3. Andelar i det overtakande laget

Andelseigarane i det overdragande laget skal førast inn i andelseigarboka i det overtakande laget når samanslåinga er vedteken i dei laga som skal slåast saman. Andelseigarar frå det overdragande laget har ikkje rettar eller plikter i det overtakande laget før samanslåinga er registrert som etter § 9-11 første ledd.

§ 9-4. Innhaldet i planen for samanslåinga

(1) Planen for samanslåing skal minst innehalde

1. føretaksnamn for laga, forretningskommunar, adresser og organisasjonsnummer,
2. frå kva tid transaksjonar i det overdragande laget i forhold til rekneskapen skal sjåast som gjorde for rekning av det overtakande laget,
3. kva rettar andelseigarane skal ha i det overtakande laget,
4. utkast til opningsbalanse for det overtakande laget. Opningsbalansen skal setjast opp i samsvar med gjeldande rekneskapsreglar. Registrert eller statsautorisert revisor skal gi ei fråsegn om at balansen er sett

opp i samsvar med desse reglane.

(2) Planen skal òg innehalde framlegg til vedtektsendring i det overtakande laget. Nye reglar om rettar og plikter i laget skal vere oppgitt særskilt.
(3) I planen skal det fastsetjast at det overtakande laget skal overta forvaltninga av det overdragande laget så snart planen er godkjend av alle laga som er med i samanslåinga.
(4) Dersom to eller fleire lag blir samanslegne ved at det blir stifta eit nytt lag, skal planen innehalde framlegg til stiftingsdokument for det overtakande laget. Reglane i kapittel 2 gjeld tilsvarande så langt dei passar.
Endra med lov 6 juni 2003 nr. 38 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118, sjå § 13-3 i lova her).

§ 9-5. Vedlegg til planen

Som vedlegg til planen skal følgje

1. vedtektene i det overtakande laget,
2. siste årsrekneskap, årsmelding og revisjonsmelding for kvart av laga.

§ 9-6. Rapport om samanslåinga

Når planen om samanslåing er ferdig, skal styret i kvart lag utarbeide ein skriftleg rapport om samanslåinga, og kva den vil ha å seie for laget. Rapporten skal gjere greie for grunngivinga for framlegget om samanslåing, og for kva samanslåinga vil få å seie for dei tilsette i laget.

§ 9-7. Melding til andelseigarane

Planen for samanslåinga og andre saksdokument skal takast med i innkallinga til generalforsamlinga.

§ 9-8. Melding av vedtak om samanslåing til Føretaksregisteret

Seinast ein månad etter at samanslåinga er godkjend i laga, skal vedtaket saman med planen og vedlegga etter §§ 9-4 og 9-5 meldast til Føretaksregisteret av styret i kvart lag. Blir fristen overseten, fell vedtaket bort.

§ 9-9. Kreditorvarsel

Føretaksregisteret skal kunngjere vedtaka om samanslåing i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon og varsle kreditorane i laga om at eventuelle motsegner mot samanslåinga må meldast til laget innan seks veker frå siste kunngjering.
Endra med lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 9-10. Motsegn frå kreditor

(1) Dersom ein kreditor med uomtvista og forfalle krav kjem med motsegn før fristen etter § 9-9, kan samanslåinga ikkje gjennomførast før kravet er betalt.
(2) Ein kreditor med omtvista krav eller krav som ikkje er forfalle, kan krevje fullgod trygd for kravet dersom det ikkje er sikra slik frå før. Tingretten avgjer tvist om kravet er til, og om trygda er fullgod.
(3) Tingretten kan forkaste krav om trygd etter andre leddet når det er klart at kravet ikkje er til, eller at utsiktene til dekning ikkje blir dårlegare på grunn av samanslåinga.
(4) Kravsmål om avgjerd i tingretten må vere sett fram innan to veker etter at kreditor kravde betaling eller trygdgiving.

§ 9-11. Gjennomføring av samanslåinga

(1) Når fristen for motsegn etter § 9-10 er ute, og tilhøvet til kreditorar som har kome med motsegn, er avklart, skal det overtakande laget gi melding til Føretaksregisteret om at samanslåinga skal gjennomførast. Når samanslåinga er registrert, er samanslåinga gjennomført og det overdragande laget er oppløyst.
(2) Sjølv om tilhøvet til kreditorar som har reist motsegn, ikkje er avklart, kan tingretten etter kravsmål frå det laget krava gjeld, vedta at samanslåinga kan gjennomførast og meldast til Føretaksregisteret.

§ 9-12. Forvaltninga av det overdragande laget

(1) Når samanslåinga er registrert i Føretaksregisteret, kan det overtakande laget etter allmenne reglar overføre formelle posisjonar som eigar eller rettshavar til eignedelar som har høyrt til det overdragande laget.
(2) Dersom det går fram av planen for samanslåing at det overtakande laget skal overta forvaltninga av eit overdragande lag så snart planen er godkjend av laga,

skal det overtakande laget syte for at eignedelane og sakene i det overdragande laget blir haldne for seg til samanslåinga er gjennomført.
(3) Det overtakande laget skal ta vare på rekneskapsmateriale frå det overdragande laget i samsvar med regnskapsloven § 2-7 i minst 10 år etter den endelege oppløysinga. Det same gjeld bøkene til laget. Registrerte rekneskapsopplysningar skal kunne bli gjengitt i samsvar med regnskapsloven § 2-2 i minst ti år etter den endelege oppløysinga.

§ 9-13. Ugyldig samanslåing

(1) Søksmål med påstand om at vedtak i laget om samanslåing skal kjennast ugyldig, må reisast før samanslåinga er registrert i Føretaksregisteret etter § 9-11. Søksmål som blir reist etter at fristen er gått ut, skal avvisast.
(2) Blir det reist søksmål om at samanslåinga er ugyldig, skal tingretten gi laget ein frist på tre månader for å rette det tilhøvet søksmålet byggjer på.
(3) Dom som kjenner vedtak om samanslåing ugyldig, har verknad for alle i laget.
(4) Er vedtaket om samanslåinga meldt til Føretaksregisteret etter § 9-11, skal retten utan opphald melde dommen til Føretaksregisteret, som skal kunngjere dommen på lagets kostnad i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon.
(5) Når vedtaket til generalforsamlinga blir kjent ugyldig, heftar laget solidarisk med dei andre laga som er med i samanslåinga, for skyldnader frå tida etter at samanslåinga skulle ha hatt verknad, og fram til kunngjeringa av dommen etter fjerde ledd.
Endra med lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 9-14. Fusjon mellom bustadbyggjelag og heileigd dotterselskap

(1) Dersom eit bustadbyggjelag eig alle aksjane i eit aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, kan styra i foretaka vedta ein fusjonsplan som går ut på at dotterselskapet vederlagsfritt skal overføre eigedelar, rettar og skyldnader under eitt til morforetaket.
(2) For gjennomføringa av fusjonen gjeld aksjelova § 13-23 og allmennaksjelova § 13-24 tilsvarande.
Føyd til med lov 8 juni 2012 nr. 31 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 8 juni 2012 nr. 495).

Kapittel 10. Oppløysing og avvikling

§ 10-1. Vedtak om oppløysing

(1) Oppløysing av laget krev vedtak på to generalforsamlingar etter kvarandre, med minst fire vekers mellomrom. På kvar generalforsamling må minst to tredjedelar av røystene som er gitt, vere for vedtaket. Den eine generalforsamlinga skal vere den ordinære generalforsamlinga.
(2) Generalforsamlinga kan ikkje vedta oppløysing etter at laget er vedteke oppløyst ved orskurd etter kapittelet her.

§ 10-2. Avviklingsstyre og andre organ i laget

(1) Når vedtak om oppløysing er endeleg, skal generalforsamlinga velje eit avviklingsstyre som kjem i staden for styret og dagleg leiar. Valet gjeld på ubestemt tid med ein oppseiingsfrist for medlemmene på tre månader.
(2) Reglane om styret i kapittel 6, medrekna reglane om rett for tilsette til å velje styremedlemmer, gjeld tilsvarande for avviklingsstyret.
(3) Reglane om generalforsamlinga og eventuelt representantskap gjeld så langt dei passar under avviklinga.

§ 10-3. Melding til Føretaksregisteret

Vedtak om å oppløyse laget skal meldast til Føretaksregisteret straks vedtaket er endeleg og avviklingsstyre er valt. Meldinga skal innehalde opplysningar om medlemmene av avviklingsstyret.

§ 10-4. Kreditorvarsel

(1) Ved registrering av meldinga om oppløysing skal Føretaksregisteret kunngjere vedtaket om å oppløyse laget i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon. I kunngjeringa skal kreditorane til laget varslast om at dei må melde sine krav til avviklingsstyret innan seks veker frå kunngjeringa, og om at krav som blir melde etter at overskot er utdelt, ikkje vil bli dekte, om dei ikkje alt er kjende for avviklingsstyret. Namn og adresse til leiaren av avviklingsstyret skal gå fram av kunngjeringa.
(2) Alle kreditorar med kjend adresse skal så vidt mogleg varslast særleg av laget.
Endra med lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119),

14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 10-5. Stillinga for laget under avviklinga

(1) Når vedtak om oppløysing er endeleg, skal laget på brev, kunngjeringar og andre dokument leggje orda «under avvikling» til føretaksnamnet.
(2) Verksemda til laget kan halde fram så langt det er ønskjeleg for ei tenleg gjennomføring av avviklinga.
(3) Under avviklinga skal årsrekneskap avleggjast, reviderast og sendast til Rekneskapsregisteret etter same reglar som elles.
Endra med lov 6 juni 2003 nr. 38 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118, sjå § 13-3 i lova her).

§ 10-6. Avviklingsbalanse o.a.

(1) Avviklingsstyret skal lage ei oppteikning over dei eignedelar, rettar og skyldnader laget har, og gjere opp ein balanse med sikte på avviklinga.
(2) Oppteikninga og balansen skal i revidert stand leggjast ut på lagskontoret til ettersyn for andelseigarane. Kopi av balansen med fråsegna frå revisor skal sendast til alle andelseigarar med kjend adresse.

§ 10-7. Dekning av skyldnadene

(1) Avviklingsstyret skal syte for at dei skyldnadene laget har, blir dekte i den grad kreditor ikkje har fråfalle kravet sitt eller samtykkjer i å ta ein annan som debitor i staden.
(2) Kan ein kreditor ikkje finnast, eller nektar ein kreditor å ta imot sitt tilgodehavande, skal summen deponerast i Noregs Bank etter reglane i lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve.

§ 10-8. Omgjering av eignedelar til pengar

Eignedelane til laget skal gjerast om i pengar.

§ 10-9. Utdeling av overskot

(1) Utdeling av overskot kan ikkje skje før lagsskyldnadene er dekte, og det er gått minst to månader sidan siste kunngjering av kreditorvarselet etter § 10-4.
(2) Utdeling kan likevel skje når det berre står igjen uvisse eller omtvista

skyldnader, og det blir sett av ein tilstrekkeleg sum til å dekkje dei og eventuelle sakskostnader med desse. Om ikkje anna er avtala, skal summen setjast inn på felleskonto for laget og den kreditoren det gjeld, slik at uttak ikkje kan skje utan skriftleg samtykke frå begge partar eller endeleg dom.
(3) Andelseigarar som har betalt inn innskotskapital etter § 3-1 fjerde ledd, har rett til å få tilbake slik kapital dersom det er overskot i laget etter at skyldnadene er dekte. Overskot ut over dette skal nyttast til allmennyttige føremål til beste for bustadbygginga der laget har hatt si hovudsaklege verksemd.

§ 10-10. Endeleg oppløysing

(1) Etter avslutta utdeling skal avviklingsstyret leggje fram revidert oppgjer for generalforsamlinga. Når oppgjeret er godkjent, skal det meldast til Føretaksregisteret at laget er endeleg oppløyst.
(2) Føresegnene i §§ 11-3 til 11-5 om skadebotansvar gjeld etter endeleg oppløysing òg.
(3) Avviklingsstyret skal syte for at rekneskapsmateriale blir teke vare på i samsvar med regnskapsloven § 2-7 i minst ti år etter den endelege oppløysinga. Det same gjeld bøkene til laget. Registrerte rekneskapsopplysningar skal kunne bli gjengitt i samsvar med regnskapsloven § 2-2 i minst ti år etter den endelege oppløysinga.

§ 10-11. Etterutlodding

Det som måtte tilfalle laget av summar som er sette av etter § 10-9 andre ledd, skal behandlast som fastsett i § 10-9 tredje ledd.

§ 10-12. Omgjering av vedtak om oppløysing

(1) Vedtak om å oppløyse laget kan gjerast om av generalforsamlinga dersom minst halvparten av andelseigarane i laget røystar for det.
(2) Omgjering kan ikkje vedtakast dersom laget har delt ut overskot etter § 10-9.
(3) Omgjeringa av vedtak om oppløysing og medlemmene av det nye styret skal straks meldast til Føretaksregisteret.

§ 10-13. Tingretten overtek ansvaret for avviklinga

(1) Tingretten kan ved orskurd vedta å overta ansvaret for avviklinga av laget når særlege grunner talar for det, dersom

1. laget ikkje er meldt endeleg oppløyst til Føretaksregisteret seinast eitt år etter registreringa av melding etter § 10-3, eller
2. minst ein femtedel av andelseigarane krev det.

(2) Styret eller i tilfelle avviklingsstyret skal få høve til å uttale seg før avgjerda blir teken. Føretaksregisteret skal gi retten melding om at fristen etter første ledd nr. 1 er ute.
(3) Har retten overteke avviklinga, skal avviklinga vidare skje etter reglane i § 10-17. Orskurden har verknad som ein orskurd om konkursopning etter konkursloven kapittel VIII.

§ 10-14. Oppløysing etter orskurd frå tingretten

Dersom ikkje generalforsamlinga vedtek oppløysing, skal tingretten ved orskurd vedta laget oppløyst i desse tilfella

1. når laget ikkje har meldt til Føretaksregisteret eit styre som fyller dei vilkåra som følgjer av føresegner gitt i eller i medhald av lov,
2. når laget ikkje har meldt til Føretaksregisteret ein dagleg leiar som fyller dei vilkåra som er fastsette i lov,
3. når laget ikkje har meldt til Føretaksregisteret ein revisor som fyller dei vilkåra som er fastsette i lov,
4. når årsrekneskap, årsmelding og revisjonsmelding som laget skal sende til Rekneskapsregisteret etter regnskapsloven § 8-2, ikkje er innsende innan seks månader etter fristen for slik innsending, eller når Rekneskapsregisteret når fristen er ute, ikkje kan godkjenne det innsende materialet som årsrekneskap, årsmelding og revisjonsmelding.

§ 10-15. Behandling av saker om oppløysing etter § 10-14

(1) Når vilkåra i § 10-14 første ledd nr. 1 til 3 er oppfylte, skal Føretaksregisteret sende laget varsel om det. I tilfelle som nemnde i § 10-14 første ledd nr. 4 skal Rekneskapsregisteret sende varselet. Laget skal få ein frist på ein månad til å rette tilhøvet og melding om følgjene av at fristen ikkje blir halden.

(2) Har laget ikkje retta tilhøvet når fristen går ut, skal Føretaksregisteret eller Rekneskapsregisteret ta opp igjen varselet ved kunngjering i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon. I kunngjeringa skal det opplysast at vilkåra for oppløysing av laget er oppfylte, og at laget har ein frist på fire veker frå kunngjeringa til å rette tilhøvet. Følgjene av at fristen ikkje blir halden, skal også opplysast.
(3) Dersom det er tenleg, kan tingretten gi varsel etter føresegna her.
Endra med lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 10-16. Orskurden frå tingretten

(1) Er varsel til laget kunngjort etter § 10-15 andre ledd, og laget ikkje har retta tilhøvet innan fristen i kunngjeringa, skal Føretaksregisteret eller Rekneskapsregisteret varsle tingretten om dette.
(2) Retten skal utan vidare varsel ved orskurd vedta laget oppløyst etter § 10-14, om ikkje vedtak om oppløysing alt er gjort av generalforsamlinga. Orskurden har verknad som orskurd om konkursopning etter konkursloven kapittel VIII.
Endra med lov 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647).

§ 10-17. Avvikling av laget

(1) Når tingretten har vedteke laget oppløyst, skal laget avviklast etter føresegnene i konkursloven og dekningsloven.
(2) Buet kan berre leverast tilbake til laget etter konkursloven § 136 dersom oppløysingsgrunnen ikkje lenger er til stades.

Kapittel 11. Skadebot o.a.

§ 11-1. Skadebotansvar

Den som i eigenskap av styremedlem, dagleg leiar, granskar eller andelseigar valdar tap forsettleg eller aktlaust for laget, andelseigarar eller andre under utføringa av oppgåva si, har plikt til å bøte tapet. Det same gjeld for medlem av representantskap eller andre organ som er skipa etter vedtektene.

§ 11-2. Lemping

Skadebotansvar etter § 11-1 kan lempast etter skadeserstatningsloven § 5-2.

§ 11-3. Vedtak om å fremje krav

(1) Generalforsamlinga avgjer om laget skal fremje skadebotkrav etter § 11-1. Er det opna gjeldsforhandling eller konkurs, gjeld føresegnene i konkursloven.
(2) Første ledd gjeld tilsvarande for inngåing av førehandsavtale mellom laget og nokon som er nemnd i § 11-1, som regulerer eller avgrensar skadebotansvaret deira.

§ 11-4. Krav på vegner av laget

(1) Har generalforsamlinga gitt ansvarsfritak eller forkasta framlegg om å krevje skadebot etter § 11-1, kan ein tiandedel, men minst fem, av andelseigarane som har teikna andelar før siste årsskifte, gjere skadebotansvar gjeldande på vegner av og i namnet til laget. Er søksmål om skadebot reist, kan det halde fram sjølv om nokre andelseigarar trekkjer seg frå søksmålet eller melder seg ut av laget, eller andelen går over til andre.
(2) Søksmålet om skadebot må reisast ved felles fullmektig innan tre månader etter at vedtaket blei gjort av generalforsamlinga. Er det kravt gransking etter §§ 5-24 til 5-26, blir fristen rekna frå den dagen kravet er endeleg avslege eller i tilfelle granskinga er avslutta.
(3) Kostnadene med søksmålet om skadebot er laget uvedkomande. Kostnadene kan likevel krevjast dekte av laget med opp til den summen som er komen laget til gode ved søksmålet.
(4) Paragrafen her gjeld ikkje når vedtaket som nemnt i første ledd er gjort med fleirtal som for vedtektsendring. Det same gjeld ved inngått forlik.

§ 11-5. Ansvarsfritak

Har generalforsamlinga gjort vedtak om ansvarsfritak eller om at ansvar ikkje skal gjerast gjeldande, kan laget likevel fremje krav grunna på omstende som generalforsamlinga på vesentlege punkt ikkje fekk rette og fullstendige opplysningar om da vedtaket blei gjort.

§ 11-6. Konkurrerande krav

Andelseigarar, kreditorar eller andre som har lidt tap fordi laget er påført tap, er bundne av skadeoppgjer med laget, og deira krav står tilbake for lagets krav.

§ 11-7. Andre krav på vegner av laget

Føresegnene i §§ 11-4 og 11-5 gjeld tilsvarande for lagets krav på tilbakeføring etter § 3-5 femte ledd og lagets krav på godtgjersle etter § 6-15 tredje ledd.
Endra med lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kapittel 12. Ymse føresegner

§ 12-1. Teieplikt

(1) Tillitsvalde, dagleg leiar og tilsette i eit bustadbyggjelag skal hindre at uvedkomande får tilgang til det dei har fått kjennskap til i verksemda i laget om personlege tilhøve. Teieplikta gjeld ikkje når inga rettkomen interesse tilseier at opplysningane skal haldast hemmelege.
(2) Brot på teieplikta kan straffast med bøter. Medverknad blir ikkje straffa.
Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 12-2. Saksbehandlinga i tingretten o.a.

(1) Når tingretten behandlar saker etter lova her, gjeld reglane i arvelova § 169 når ikkje anna går fram av lova her.
(2) Orskurdar og vedtak som tingretten gjer etter lova her, kan ankast.
(3) Anke etter andre ledd kan ikkje grunnast på at avgjerda er utenleg eller uheldig. Dette gjeld ikkje orskurd etter §§ 5-24 til 5-26.
Endra med lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 12-3. Fristrekning

(1) For fristar som skal reknast i dagar, skal ein ikkje telje med den dagen da fristen tek til å gå, men ein skal rekne med møtedagen eller den dagen da

handlinga fristen gjeld, tidlegast kan utførast eller seinast må vere utført.
(2) Fristar som skal reknast i veker, månader eller år, endar på den dagen i den siste veka eller den siste månaden som etter namnet eller talet svarar til den dagen fristen tek til å gå. Har ikkje månaden dette talet, endar fristen på den siste dagen i månaden.
(3) Endar ein handlingsfrist på ein laurdag, helgedag eller dag som etter lovgivinga er likestilt med helgedag, blir fristen forlenga til den nærast følgjande yrkedagen.

§ 12-4. Rettssak mellom laget og styret

I saker mellom laget og styret eller enkelte styremedlemmer skal generalforsamlinga velje ein eller fleire personar til å representere laget i saka. Blir ikkje det gjort, kan tilseiing skje til kven som helst av andelseigarane.

Kapittel 13. Ikraftsetjing. Overgangsreglar

I Ikraftsetjing

§ 13-1. Ikraftsetjing

(1) Lova gjeld frå den tid[1] Kongen fastset.
(2) Frå same tid blir lov 4. februar 1960 nr. 1 om boligbyggelag oppheva.
1 Frå 1 jan 2004 for § 1-4 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1765
Frå 15 aug 2005 for resten av loven iflg. res. 17 juni 2005 nr. 602.

II Overgangsreglar

§ 13-2. Overgangsreglar

(1) Bustadbyggjelag som er stifta før lova her blei sett i kraft, kan registrerast i Føretaksregisteret sjølv om stiftinga ikkje er gjennomført etter §§ 2-1 til 2-7. Registrering må i tilfelle skje seinast seks månader etter konstituerande generalforsamling.
(2) Føresegna i § 2-2 andre ledd gjeld ikkje for lag som lovleg hadde eit anna namn da lova blei sett i kraft.
(3) Føresegna i § 3-1 første ledd om minste andelskapital gjeld ikkje for lag som er stifta før lova her blei sett i kraft.

(4) Føresegna i § 3-1 tredje ledd om pålydande på andelane gjeld ikkje for andelar som er teikna i samsvar med gjeldande vedtekter, jf. sjuande ledd i paragrafen her.
(5) Andelar kan overførast etter reglane i tidlegare gjeldande lov i eitt år etter at lova her blei sett i kraft, om ikkje anna blir fastsett i vedtektene.
(6) Reglane om representantskap i kapittel 7 i lov 4. februar 1960 nr. 1 om boligbyggelag skal gjelde i eitt år etter at lova her blei sett i kraft, om ikkje anna blir fastsett i vedtektene.
(7) Vedtekter og avtalar som er i strid med lova her, fell bort seinast eitt år etter at lova blei sett i kraft.

III (Oppheva)

Oppheva med lov 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

Lov om burettslag (burettslagslova)

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1-1. Verkeområde. Definisjonar

(1) Lova gjeld for burettslag. Med burettslag er meint eit samvirkeføretak som har til føremål å gi andelseigarane bruksrett til eigen bustad i føretakets eigedom (burett). Burettslag kan også drive verksemd som heng saman med buretten.
(2) Samvirkeføretak som har til hovudføremål å gi andelseigarane bruksrett til fritidsbustad, skal berre reknast som burettslag dersom føretaket er stifta som burettslag.
(3) Kongen gir forskrift om bruken av lova på Svalbard og kan fastsetje særlege reglar ut frå tilhøva på staden.

§ 1-2. Ansvarsavgrensing

(1) Andelseigarane heftar ikkje overfor kreditorane for lagsskyldnadene.
(2) Andelseigarane har ikkje plikt til gjere innskot i laget eller i eit konkursbu ut over det som følgjer av § 3-1 om andel, § 2-10 om burettsinnskot og § 5-19 om felleskostnader.

§ 1-3. Tilknytte lag

(1) Tilknytte burettslag er burettslag der det følgjer av vedtektene at andelseigarane skal vere andelseigarar i eit bestemt bustadbyggjelag.
(2) Med tilslutning frå alle andelseigarar og bustadbyggjelaget kan det fastsetjast i vedtektene at burettslaget skal vere eit tilknytt lag.

§ 1-4. Bustadaksjeselskap

(1) Det kan ikkje stiftast aksjeselskap eller allmennaksjeselskap med same føremål som burettslag. Eit aksjeselskap eller eit allmennaksjeselskap kan heller ikkje endre føremålet eller eigarstrukturen slik at selskapet blir eit bustadaksjeselskap.
(2) For aksjeselskap som er stifta før lova tok til å gjelde, og som har same føremål som burettslag, gjeld §§ 1-5, 4-2, kapittel 5 og omdanningsreglane i § 13-5.
Endra med lov 25 apr 2008 nr. 11 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 25 apr 2008 nr. 413).

§ 1-5. Forbod mot diskriminering

I vedtektene kan det ikkje setjast vilkår for å vere andelseigar som tek omsyn til kjønn, graviditet, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller alder. Slike omstende kan ikkje reknast som sakleg grunn til å nekte godkjenning av ein andelseigar eller brukar eller ha vekt ved bruk av forkjøpsrett. Ved diskriminering gjeld likestillings- og diskrimineringsloven.
Ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1766, endra med lover 3 juni 2005 nr. 33 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 608), 10 juni 2005 nr. 40 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 528), 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631), 21 juni 2013 nr. 61 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 707), 16 juni 2017 nr. 51 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 751).

§ 1-6. Meldingar mv.

(1) Styret avgjer korleis meldingar og liknande til andelseigarane etter denne lova skal givast. Andelseigarane kan reservere seg mot å ta imot meldingar elektronisk. Styret skal informere andelseigarane i rimeleg tid før ny kommunikasjonsmåte blir teken i bruk. Meldingar skal givast på ein trygg og tenleg måte.

(2) Når ein andelseigar skal gi meldingar og liknande etter denne lova til laget, kan han eller ho gjere dette ved bruk av elektronisk kommunikasjon til den e-postadressa eller på den måten laget har fastsett for dette føremålet.
(3) Krav i lova om at meldingar og liknande skal vere skriftlege eller givast skriftleg, er ikkje til hinder for elektronisk kommunikasjon.
(4) Departementet kan i forskrift gi føresegner om krav til meldingar og liknande mellom laget og andelseigarane.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 1-7. Utarbeiding og oppbevaring av dokumentasjon

(1) Laget skal utarbeide og oppbevare dokumentasjon som det er krav om etter lova, på ein trygg og forsvarleg måte. Dokumentasjonen skal vere tilgjengeleg frå Noreg.
(2) Krav om at dokumentasjon skal vere eller givast skriftleg, er ikkje til hinder for bruk av elektroniske løysingar.
(3) Departementet kan i forskrift gi føresegner om oppbevaringstid for bestemte dokumenttypar, kva som er eigna format på dokumentasjonen, kva som skal reknast som trygg og forsvarleg utarbeiding og oppbevaring, og om tryggleiksnivået for signatur.
Føyd til med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

Kapittel 2. Stifting av burettslag. Innskot. Avtalar med utbyggjar o.a.

I Stifting

§ 2-1. Stiftingsdokument

(1) For å stifte eit burettslag skal den eller dei som skal teikne andelane i laget (stiftarane), setje opp eit stiftingsdokument. Stiftingsdokumentet skal innehalde vedtektene for laget (§ 2-2) og dei føresegnene som er nemnde i § 2-3.
(2) Stiftarane skal teikne alle andelane i laget. Talet på andelar kan seinare berre endrast etter reglane i § 3-2. Førehandsavtale med burettslaget om å teikne andel er ikkje bindande.
(3) Det kan setjast som vilkår for å teikne andel at andelseigaren skal betale eit innskot til laget, jf. § 2-10.

§ 2-2. Minstekrav til vedtektene. Føretaksnamn

(1) Vedtektene skal minst innehalde føresegner om

1. føretaksnamn for laget,
2. kommunen i riket der laget skal ha forretningskontor,
3. pålydande verdi på andelane,
4. lågaste og høgaste tal på styremedlemmer,
5. kva saker som skal opp på den ordinære generalforsamlinga.

(2) Namnet på burettslaget (føretaksnamnet) skal innhalde ordet burettslag eller avkortinga BRL.
Endra med lov 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118, sjå § 14-13 i lova her).

§ 2-3. Minstekrav til stiftingsdokumentet elles

Stiftingsdokumentet skal elles opplyse om namn eller føretaksnamn, adresse og fødsels- eller organisasjonsnummer for stiftarane, tida for innbetaling av andelane og om kven som skal vere første styre og første revisor for laget.
Endra med lov 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118, sjå § 14-13 i lova her).

§ 2-4. Forbod mot særlege rettar

Det kan ikkje takast inn vilkår i stiftingsdokumentet om

1. oppgjer av andelar med anna enn pengar,
2. om plikt for laget til å dekkje stiftingsutgiftene,
3. at laget skal ha plikt til å overta eignedelar eller bli part i avtale,
4. at nokon skal ha særlege rettar eller fordelar i laget på grunnlag av stiftinga.

§ 2-5. Opningsbalanse

(1) Stiftarane skal setje opp og datere ein opningsbalanse som skal leggjast ved stiftingsdokumentet.
(2) Opningsbalansen skal setjast opp i samsvar med regnskapsloven, og ein

registrert eller statsautorisert revisor skal stadfeste at balansen er sett opp i samsvar med desse reglane. Opningsbalansen med revisors stadfesting skal tidlegast vere datert fire veker før stiftinga, jf. § 2-7.

§ 2-6. Byggje- og finansieringsplan

(1) Ein byggje- og finansieringsplan skal leggjast ved stiftingsdokumentet.
(2) Planen skal innehalde teikningar og skildring av lagets bygg med bustadene, kostnadsoverslag, finansieringsplan og driftsbudsjett. Departementet kan i forskrift gi føresegner om kva kostnader som skal vere med i driftsbudsjettet, og andre føresegner som heng saman med eit driftsbudsjett.
(3) Planen skal vise kva bustad som er knytt til kvar andel, og fordelinga av felleskostnadene.
(4) Planen skal vise kor mykje kvar andelseigar skal nedbetale av fellesgjelda gjennom felleskostnadene og kor mykje kvar andelseigar skal finansiere sjølve.
(5) Planen kan endrast av styret, eventuelt med samtykke frå generalforsamlinga etter § 8-9. Ved endring av planen må fellesgjelda vere i samsvar med §§ 2-14 og 2-15. Endring av innskotet kan berre skje etter § 2-10, og endring av fordelinga av felleskostnadene kan berre skje etter § 5-19.
Endra med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 2-7. Stifting av laget

Stiftarane skal datere og signere stiftingsdokumentet. Når alle stiftarane har signert stiftingsdokumentet, er andelane teikna og laget stifta.
Stiftingsdokumentet kan opprettast på papir eller gjennom elektronisk løysing for stifting av burettslag godkjend av Føretaksregisteret.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 2-8. Betaling av andelane

(1) Andelane skal betalast inn til pålydande innan den tida som er fastsett i stiftingsdokumentet. Er betalinga for sein, skal andelseigaren betale rente frå forfallstidspunktet etter lov om renter ved forsinket betaling m.m.
(2) Skiftar andelen eigar før andelen er innbetalt, er den nye og den tidlegare eigaren solidarisk ansvarlege når eigarskiftet er meldt til laget.
(3) Blir andelen ikkje betalt innan fem dagar etter at andelseigaren har fått ei skriftleg påminning, kan laget gi andre rett til å teikne andelen eller stryke

andelsteikninga om det ikkje er i strid med § 3-1.

§ 2-9. Melding til Føretaksregisteret

(1) Laget skal meldast til Føretaksregisteret innan tre månader etter at stiftingsdokumentet er signert. Før laget blir meldt til Føretaksregisteret, skal andelskapitalen vere fullt innbetalt. Innbetalinga skal stadfestast av revisor. Er det betalt inn mindre enn det som er oppgitt og stadfesta i meldinga, er styremedlemmene og revisor solidarisk ansvarlege for det som manglar. Det gjeld sjølv om det ikkje er valda skade.
(2) Dersom laget ikkje er meldt til Føretaksregisteret innan fristen, kan laget ikkje registrerast. Plikter etter stiftingsdokumentet er då ikkje lenger bindande. Det same gjeld dersom registrering blir nekta på grunn av feil som ikkje kan rettast.
(3) Laget kan ikkje erverve rettar eller pådrage seg plikter før det er registrert.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

II Innskot

§ 2-10. Innskot

(1) Er det sett som vilkår for å teikne andel at andelseigaren skal betale eit innskot til laget, skal storleiken på innskotet gå fram av byggje- og finansieringsplanen.
(2) Innskotet kan berre endrast med samtykke frå andelseigaren. Dersom andelseigaren ikkje vil gi samtykke til ein auke av innskotet – som er nødvendig for å få gjennomført byggje- og finansieringsplanen, utan andre endringar enn dei som trengst av tekniske grunnar eller etter krav frå styresmaktene eller annan tredjeperson, kan laget påleggje andelseigaren å selje andelen innan ein frist som ikkje kan setjast kortare enn tre månader frå pålegget er motteke. Føresegnene i § 4-8 gjeld tilsvarande.
(3) Innskotet kan berre krevjast betalt tilbake dersom laget blir oppløyst, om ikkje anna blir vedteke i samsvar med § 3-3. Retten til innskotet kan ikkje skiljast frå andelen.

§ 2-11. Sikring og betaling

(1) Dei samla innskota skal sikrast med pant i dei faste eigedommane laget har, med prioritet bak fellesgjeld som nemnd i byggje- og finansieringsplanen, og i tilfelle bak lån som blir tekne opp med samtykke etter § 8-9 nr. 4. Panteretten skal tinglysast med fellesskapen av innskytarar som panthavar. Styret kan disponere som panthavar på vegner av innskytarane.
(2) Laget kan ikkje ta mot innskot frå andre enn andelseigarar. Innskota kan ikkje krevjast inn før panteretten er tinglyst med rett prioritet. Er innskotet eller delar av det ikkje betalt innan fjorten dagar etter at andelseigaren har teke mot påkrav som er sendt på eller etter forfallsdagen, kan laget påleggje andelseigaren å selje andelen innan ein frist som ikkje kan setjast kortare enn tre månader frå pålegget er motteke. Føresegnene i § 4-8 gjeld tilsvarande.

III Avtalar med bustadbyggjelag eller annan utbyggjar o.a.

§ 2-12. Eige av opp til alle andelane

Eit bustadbyggjelag eller ein annan yrkesutøvar, medrekna organisasjonar og offentleg verksemd, som skal stå for erverv eller oppføring av bustader for burettslaget, kan eige opp til alle andelane i laget.

§ 2-12 a. Forbod om avtale om rett til bustad

Det er forbode å inngå avtale mellom yrkesutøvar som nemnt i § 2-12 og kjøpar om rett til bustad som er knytt til, eller skal knytast til andel i burettslag, dersom kjøparen ikkje kan eige andelen etter §§ 4-1 flg.
Føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 2-13. Avtale mellom utbyggjar og forbrukar

(1) For avtale mellom yrkesutøvar som nemnd i § 2-12 og forbrukar om rett til bustad i laget gjeld bustadoppføringslova dersom arbeid som er omfatta av avtalen ikkje er fullført på avtaletida, og elles avhendingslova, jf. bustadoppføringslova § 1a og avhendingslova § 1-1a.
(2) Medan yrkesutøvar som nemnd i første ledd eig alle andelane i laget, kan forbrukaren etter avtale ha burett etter kapittel 5 før andelen blir overført eller teikna. Før buretten blir overteken, skal avtalen om rett til bustad i laget

registrerast i grunnboka. Frå registreringa gjeld reglane om råderett over og rettsstiftingar i andel tilsvarande. Blir laget oppløyst før andelen er overført eller teikna, gjeld § 5-25 tilsvarande. Annan avtale med forbrukaren om bruksrett til bustaden er ikkje gyldig.
(3) Er buretten overteken etter andre leddet, skal andelen overførast eller teiknast seinast to år etter første overtaking av bruksrett i laget.
(4) Registrert rett i avtale som nemnd i andre ledd går over til å gjelde rett i andelen frå den tid forbrukaren blir registrert som andelseigar, om ikkje anna følgjer av det som er avtalt.
Endra med lover 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753), 25 apr 2008 nr. 11 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 25 apr 2008 nr. 413).

IV Fellesgjeld

Avsnittet føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 2-14. Maksimalgrense

Er det fastset i byggje- og finansieringsplanen at laget skal ha fellesgjeld, skal fellesgjelda ved stiftinga ikkje utgjere meir enn 75 prosent av kostnadsoverslaget i byggje- og finansieringsplanen, jf. § 2-6. Ei låneavtale som fører til at fellesgjelda går over grensa i første punktum, er ugyldig for den overskytande delen.
Føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 2-15. Krav til fellesgjeld

Ved stifting av burettslag skal fordelinga mellom storleiken på den delen av fellesgjelda som kvar andelseigar skal nedbetale gjennom felleskostnadene og det dei skal finansiere sjølve, jf. § 2-6 fjerde ledd, vere prosentvis lik for alle andelane i laget. Den einskilde andelseigar kan likevel få rett til å nedbetale sin del av fellesgjelda dersom burettslaget og finansinstitusjonen, som har gitt felleslånet, har avtalt ein slik rett for andelseigarane.
Føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 2-16. Opplysningar

Før avtale om rett til bustad som er knytt til eller skal knytast til andel i burettslag, vert inngått, skal yrkesutøvar som nemnt i § 2-12 opplyse kjøparen om rente- og avdragsvilkår, løpetid og andre vilkår av vesentleg betyding for nedbetaling av fellesgjelda.
Føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

Kapittel 3. Andelskapital

§ 3-1. Storleiken på andelane

(1) Andelane skal vere like store og lyde på minst 5 000 kroner, men ikkje meir enn 20 000 kroner.
(2) Laget skal ha minst to andelar.

§ 3-2. Endring av talet på andelar

(1) Det skal vere knytt ein andel til kvar av bustadene som er med i byggje- og finansieringsplanen, bortsett frå bustader som skal leigast ut.
(2) Styret kan vedta å auke talet på bustader eller knyte andelar til bustader som før har vore brukte eller tenkt brukte til utleige. Vedtaket krev samtykke frå generalforsamlinga med to tredjedels fleirtal. Pålydande på dei nye andelane og over- eller underkurs ved innbetaling skal gå fram av vedtaket.
(3) Styret kan gjere avtale med ein eller fleire andelseigarar om innløysing av andel. Avtalen skal opplyse om innløysingssummen og krev samtykke frå generalforsamlinga med to tredjedels fleirtal.
(4) Styret kan godkjenne samanslåing av andelar i samband med samanslåing av bustader.
(5) Talet på andelar kan ikkje endrast til berre ein. Er det berre ein bustad igjen i laget, skal laget reknast som oppløyst, og andelseigaren eller andelseigarane som har retten til bustaden, får personleg ansvar for skyldnadene.

§ 3-3. Forsvarleg drift

(1) Det skal ikkje takast opp nye skyldnader eller delast ut midlar til andelseigarane dersom dette fører til at ein ikkje forsvarleg kan rekne med at lagsskyldnadene kan dekkjast gjennom kravet mot andelseigarane på dekning av felleskostnader.

(2) Utanom oppgjer etter oppløysing av laget kan utdeling til andelseigarane berre skje etter vedtak i generalforsamlinga med to tredjedels fleirtal.
(3) Utdeling i strid med første og andre ledd skal mottakaren føre tilbake til laget. Det gjeld likevel ikkje dersom mottakaren korkje kjende eller burde kjenne til at utdelinga var ulovleg. Kravet på tilbakeføring kan setjast ned etter skadeserstatningsloven § 5-2.

Kapittel 4. Andelseigarar, overgang av andelar m.m.

I Andelseigarane

§ 4-1. Hovudregelen om eige av andel

Om ikkje anna følgjer av kapittelet her, kan kvar andelseigar berre eige ein andel, og berre fysiske personar kan vere andelseigarar. I § 5-2 er det reglar om sameige i andel.

§ 4-2. Juridiske personar o.a. som kan eige andelar utan omsyn til vedtektene

(1) Desse kan til saman eige andel eller andelar som gir rett til minst ein bustad og opp til ti prosent av bustadene i lag med fem eller fleire andelar:

1. stat,
2. fylkeskommune,
3. kommune,
4. selskap som har til føremål å skaffe bustader og som blir leidd og kontrollert av stat, fylkeskommune eller kommune,
5. stiftingar som har til føremål å skaffe bustader og som er oppretta av staten, ein fylkeskommune eller kommune,
6. selskap, stifting eller andre som har inngått samarbeidsavtale med stat, fylkeskommune eller kommune om å skaffe bustader til vanskelegstilte.

(2) Utan hinder av første ledd og § 4-1 kan ein kreditor eige ein eller fleire andelar i opp til to år for å berge krav som er sikra med pant i andelen eller andelane. Det same gjeld der nokon tek over ein eller fleire andelar som elles ikkje kunne seljast på lang tid.
(3) Om rett til å eige andelar for yrkesutøvarar som skal stå for erverv eller oppføring av bustader for burettslaget, gjeld § 2-12.

§ 4-3. Juridiske personar o.a. som kan eige andelar etter vedtektene

Det kan fastsetjast i vedtektene at stat, fylkeskommune, kommune, bustadbyggjelag, institusjon eller samanslutning med samfunnsnyttig føremål og dessutan arbeidsgivar som skal leige ut bustad til sine tilsette, kan eige opp til tjue prosent av andelane i tillegg til andelar som kan eigast etter § 4-2 første ledd.

II Eigarskifte og vilkår for eigarskifte

§ 4-4. Eigarskifte og vilkår

Ein andel kan skifte eigar utan andre vilkår enn det som følgjer av § 4-1 eller anna lovføresegn eller av vedtektsføresegn som har fått tilslutning frå eigarane av dei andelane det gjeld. Vilkår for eigarskifte kan ikkje vedtektsfestast utan at det er sakleg grunn til det. Vedtektsføresegn eller avtale som hindrar eige som nemnd i § 4-2, er ikkje gyldig.

§ 4-5. Godkjenning av ny andelseigar

(1) Er det fastsett at ny andelseigar skal godkjennast av laget, kan godkjenning ikkje nektast utan sakleg grunn. Er ikkje melding om nekting av godkjenning komen fram til ervervaren seinast tjue dagar etter at søknad om godkjenning kom fram til laget, skal godkjenning reknast for å vere gitt.
(2) Er det fastsett at ein ny andelseigar skal godkjennast av laget, har ervervaren ikkje rett til å bruke bustaden før godkjenning er gitt, eller det er rettskraftig avgjort at ervervaren har rett til å erverve andelen. Er det reist søksmål om godkjenningsnektinga eller reist innvendingar mot eit salspålegg etter § 4-8, kan tingretten i orskurd fastsetje at ervervaren mot trygdgiving kan bruke bustaden til spørsmålet om godkjenning er rettskraftig avgjort. Forliksrådet kan ikkje ta avgjerd om slik bruksrett.
(3) Er det fastsett at ein ny andelseigar skal godkjennast av laget, er den førre andelseigaren solidarisk ansvarleg med ein eller fleire nye ervervarar for betaling av felleskostnader til godkjenning av ein ny andelseigar er gitt, eller det er rettskraftig avgjort at ein ny andelseigar har rett til å erverve andelen.

§ 4-6. Gebyr o.l.

For arbeid med eigarskifte og eventuell godkjenning, kan laget krevje eit vederlag på opp til fire gonger rettsgebyret av den som avhender andelen. Det kan ikkje gjerast avtale om at andre enn den som avhender andelen, skal betale vederlaget.
Endra med lov 25 apr 2008 nr. 11 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 25 apr 2008 nr. 413).

§ 4-7. Forbod mot tidsavgrensing o.a.

Vedtektsføresegn som går ut på at den som lovleg er blitt eigar av ein andel, har plikt til å avhende andelen, er ikkje gyldig anna enn for tilfelle med vesentleg mishald (jf. § 5-22), tilfelle der avhending er sett som vilkår for erverv av ny andel, og tilfelle der ein andelseigar i eit tilknytt burettslag melder seg ut av bustadbyggjelaget.

III Pålegg om sal. Tvangssal

§ 4-8. Pålegg om sal

(1) Er ein andel erverva i strid med § 4-1 eller vedtektsføresegn etter § 4-4, kan laget påleggje ervervaren å selje andelen. Pålegget skal vere gitt skriftleg og opplyse om at andelen kan krevjast tvangsseld om pålegget ikkje er etterkome innan ein frist som ikkje skal vere kortare enn tre månader.
(2) Er pålegget ikkje etterkome innan fristen, kan andelen krevjast seld gjennom namsstyresmaktene etter reglane om tvangssal så langt dei passar. Tvangsfullbyrdelsesloven §§ 4-18 og 4-19 gjeld tilsvarande. Dersom det innan fristen etter tvangsfullbyrdelsesloven § 11-7 første ledd blir reist innvendingar mot tvangssalet som ikkje er klart grunnlause, skal kravsmålet om tvangssal ikkje takast til følgje utan behandling i søksmåls former. Føresegnene i tvangsfullbyrdelsesloven § 11-20 om det minste bodet som kan stadfestast, gjeld ikkje ved tvangssal etter paragrafen her.
(3) Føresegnene i første og andre leddet gjeld tilsvarande der ein andelseigar ikkje lenger har rett til å eige andelen etter § 4-2 andre ledd eller på grunn av omstende som nemnde i § 4-7.

§ 4-9. Erverv av andel ved tvangssal

(1) Ved tvangssal kan laget kjøpe andelen.
(2) Dersom laget kjøper andelen etter tvangssal etter § 4-8, jf. §§ 5-21 og 5-22, kan laget krevje skadebot etter §§ 5-13 og 5-14 for skadar på bustaden eller forsømt vedlikehald.
(3) Andel som laget har kjøpt etter paragrafen her, og som ikkje kan seljast vidare innan tre månader, skal slettast, og bustaden kan leigast ut. Det kan knytast ny andel til bustaden etter reglane i § 3-2 andre ledd. Ved røysting på generalforsamling skal ein sjå bort frå andel som laget eig.

IV Utløysing av andelseigar

§ 4-10. Utløysing

(1) Tingretten kan påleggje laget å løyse ut ein andelseigar dersom tungtvegande grunnar talar for utløysing som følgje av at

1. laget har mishalde pliktene i høve til andelseigaren vesentleg, eller
2. styre, generalforsamling eller nokon som representerer laget har handla i strid med §§ 7-13 eller 8-15, eller
3. det har oppstått eit alvorleg og varig motsetningsforhold mellom andelseigaren og andre andelseigarar når det gjeld drifta av laget.

(2) Ein påstand om utløysing kan ikkje takast til følgje dersom utløysing vil verke urimeleg mot laget. Sak med påstand om utløysing må reisast innan rimeleg tid.
(3) Utløysingssummen skal setjast til det andelen var verd like før utløysingsgrunnen kom opp.
(4) Etter utløysing skal andelen slettast om han ikkje kan seljast innan tre månader, og bustaden kan leigast ut. Det kan knytast ny andel til bustaden etter reglane i § 3-2 andre ledd.

V Forkjøpsrett

§ 4-11. Reglar om forkjøpsrett

Føresegnene i §§ 4-12 til 4-21 gjeld dersom det følgjer av vedtektene at andelseigarar eller andre har forkjøpsrett når ein andel skiftar eigar. Føresegnene kan fråvikast i vedtektene om ikkje anna er sagt.

§ 4-12. Rettsovergang til nærståande og enkelte andre

(1) Forkjøpsrett kan ikkje gjerast gjeldande når andelen går over til ektemake, til andelseigarens eller ektemakens slektning i rett opp- og nedstigande linje, til fosterbarn som faktisk står i same stilling som livsarving, til sysken eller til nokon annan som i dei to siste åra har høyrt til same husstand som den tidlegare eigaren. Forkjøpsrett kan heller ikkje gjerast gjeldande når andelen går over på skifte etter separasjon eller skilsmål, eller når ein husstandsmedlem tek over andelen etter føresegnene i husstandsfellesskapsloven § 3.
(2) Forkjøpsrett kan heller ikkje gjerast gjeldande når andelen går over frå ein andelseigar som nemnd i § 4-2 første ledd til leigaren av den bustaden som andelen er knytt til.
(3) Føresegnene i paragrafen her kan ikkje fråvikast.
Endra med lov 25 apr 2008 nr. 11 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 25 apr 2008 nr. 413).

§ 4-13. Utløysing av forkjøpsretten

(1) Avhending av andelen utløyser forkjøpsretten frå den tid da det er avtala på bindande måte at andelen skal gå over til ny eigar.
(2) Tvangssal utløyser forkjøpsretten frå den tid det ligg føre rettskraftig stadfestingsorskurd etter tvangsfullbyrdelsesloven §§ 11-30 og 11-51, jf. § 11-23.
(3) Arv utløyser forkjøpsretten frå arvefallet. Kan retten berre gjerast gjeldande mot somme av arvingane, lyt det først vere bindande avgjort på skifte kven av dei som skal ta over andelen.

§ 4-14. Kven som skal gjere forkjøpsretten gjeldande

Det er berre laget som kan gjere forkjøpsretten gjeldande på vegner av forkjøpsrettshavarane.

§ 4-15. Frist for å gjere forkjøpsretten gjeldande

(1) Fristen for å gjere forkjøpsretten gjeldande er tjue dagar frå laget fekk skriftleg melding om at andelen har skifta eigar, med opplysning om pris og andre vilkår. Fristen er fem kvardagar dersom laget har fått skriftleg førehandsvarsel om at andelen kan skifte eigar, og varselet er kome fram til laget minst femten dagar, men ikkje meir enn tre månader, før meldinga om at

andelen har skifta eigar.
(2) Med kvardagar er meint alle dagar utanom sundagar og andre helgedagar, laurdagar og 1. og 17. mai.
(3) Føresegnene i paragrafen her kan ikkje fråvikast.

§ 4-16. Løysingskravet

(1) Krav om å få ta over andelen skal setjast fram skriftleg for avhendaren og ervervaren av andelen. Er forkjøpsretten utløyst ved tvangssal, er det nok at kravet blir sett fram for ervervaren.
(2) Er forkjøpsretten utløyst ved arv, skal kravet setjast fram for tingretten dersom arvebuet ikkje er teke over av sjølvskiftande arvingar. Elles skal kravet setjast fram for arvingane eller deira representant eller den som har teke over andelen.

§ 4-17. Om rettar og plikter

(1) Skiftar andelen eigar ved sal, tek forkjøpsrettshavaren over dei rettane og pliktene ervervaren har etter avtalen.
(2) Mot å betale løysingssummen kan forkjøpsrettshavaren krevje å få overta bustaden til den tida som følgjer av avtalen med ervervaren, og i alle fall når andelseigaren eller ein ny eigar har fått rimeleg høve til å områ seg.
(3) Mot å få overta bustaden skal forkjøpsrettshavaren betale løysingssummen seinast fjorten dagar etter at løysingskravet blei sett fram og løysingssummen er endeleg fastsett.
(4) Laget svarar for betaling av løysingssummen. Krav mot laget kan først setjast fram dersom forkjøpsrettshavaren ikkje har betalt innan fjorten dagar etter eit påkrav som er sett fram på eller etter forfallsdagen.
(5) Forkjøpsrettshavaren har rett til inntekter frå bustaden frå overtakinga av bruken og svarar for kostnadene frå same tid.
(6) Føresegnene i tredje og fjerde ledd kan ikkje fråvikast.

§ 4-18. Løysingssummen

(1) Løysingssummen skal setjast til den prisen andelen er seld for, men er andelen openbert seld til underpris, eller skiftar andelen eigar ved byte, gåve eller arv, skal løysingssummen fastsetjast etter vanleg pris. Forkjøpsrettshavaren har ikkje plikt til å ta over hefte på andelen.
(2) Tvist om løysingssummen høyrer under skjøn. Skjønet skal styrast av

jordskifteretten.
Endra med lover 25 juni 2004 nr. 53 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 19 aug 2005 nr. 901) som endra med lov 17 juni 2005 nr. 84, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 4-19. Angrefrist

Har bustaden ikkje vore tilgjengeleg for synfaring før fristen for å bruke forkjøpsretten er ute, kan forkjøpsretthavaren seie seg ubunden av løysingskravet innan to veker etter at bustaden blei overteken. Seier forkjøpsrettshavaren seg ubunden i samsvar med første punktum, fell lagets ansvar for betaling av løysingssummen bort. Føresegnene i paragrafen her kan ikkje fråvikast.

§ 4-20. Omgjering

Avtale som utløyser forkjøpsretten kan avhendaren gjere om med verknad for forkjøpsrettshavaren inntil laget har fått melding om at andelen har skifta eigar.

§ 4-21. Forholdet mellom laget og forkjøpsrettshavarane

(1) Når laget har fått melding eller førehandsvarsel om eigarskifte, jf. § 4-15, skal laget oppmode alle som ønskjer å kunne nytte forkjøpsretten, om å melde seg til laget innan ein fastsett frist. Oppmodinga skal kunngjerast i minst ei avis som er vanleg lesen på staden, eller på annan måte som går fram av vedtektene. Fristen for å melde seg skal vere minst fem kvardagar (jf. § 4-15 andre ledd) frå kunngjeringa. Den som ikkje melder seg innan fristen, kan ikkje nytte forkjøpsrett ved dette eigarskiftet.
(2) Brot på reglane i første ledd endrar ikkje fristane i § 4-15.
(3) Laget kan setje som vilkår for å gjere forkjøpsretten gjeldande at forkjøpsrettshavaren har betalt inn løysingssummen til laget eller stilt sjølvskuldgaranti frå ein finansinstitusjon som har rett til å tilby slik teneste i Noreg.
(4) Føresegnene i første og andre ledd kan ikkje fråvikast.

§ 4-22. Gebyr

(1) Burettslaget kan krevje eit vederlag på opp til fem gonger rettsgebyret for å

ta imot eit førehandsvarsel som nemnt i § 4-15 første ledd andre punktum. Blir forkjøpsretten gjort gjeldande, skal vederlaget betalast tilbake.
(2) Burettslaget kan setje som vilkår for å gjere forkjøpsretten gjeldande at forkjøpsretthavaren betalar eit vederlag på opp til fem gonger rettsgebyret.
(3) Føresegnene i paragrafen her kan ikkje fråvikast.

Kapittel 5. Bustadene

I Buretten

§ 5-1. Hovudregelen om buretten

Kvar andel gir einerett til å bruke ein bustad i laget og rett til å nytte fellesareal til det dei er tenkte eller vanleg brukte til, og til anna som er i samsvar med tida og tilhøva.

§ 5-2. Sameige i andel

(1) I høve til laget kan berre den som bur eller skal bu i bustaden, bli eigar av sameigepart i andel på annan måte enn ved arv.
(2) Eig fleire ein andel saman, skal det reknast som overlating av bruken av bustaden dersom ein eller fleire av sameigarane ikkje bur i bustaden.
(3) Blir pålegg etter § 5-22 om sal gitt på grunn av bruksoverlating som nemnd i andre leddet, skal pålegget reknast som etterkome dersom ein eller fleire medeigarar som bur i bustaden, tek over andelen. Det same gjeld dersom ein eller fleire medeigarar som bur i bustaden, set fram krav etter ekteskapsloven eller husstandsfellesskapsloven om bruksrett til bustaden eller overtaking av sameigeparten. Fører ikkje kravet fram innan rimeleg tid, kan nytt pålegg om sal bli gitt, og for det pålegget gjeld ikkje føresegna i andre punktum.
(4) Er det sett vilkår om at andelseigaren skal vere andelseigar i eit bustadbyggjelag som burettslaget er knytt til, må alle sameigarane oppfylle dette vilkåret.

II Overlating av bruken til andre

§ 5-3. Overlating av bruken

Andelseigaren kan ikkje utan samtykke frå styret overlate bruken av bustaden

til andre ut over det som følgjer av §§ 5-4 til 5-6.

§ 5-4. Overlating av bruken når andelseigaren sjølv bur i bustaden

Ein andelseigar som sjølv bur i bustaden, kan overlate bruken av delar av bustaden til andre. I tillegg kan andelseigaren overlate bruken av heile bustaden til andre i opptil 30 døgn i løpet av året.
Endra med lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 5-5. Overlating av bruken for opp til tre år

Med godkjenning frå styret kan andelseigaren overlate bruken av heile bustaden til andre for opp til tre år dersom andelseigaren sjølv eller ein person som nemnt i § 5-6 første ledd nr. 3, har butt i bustaden i minst eitt av dei to siste åra. Godkjenning kan berre nektast dersom brukarens forhold gir sakleg grunn til det. Godkjenning kan nektast dersom brukaren ikkje kunne blitt andelseigar.

§ 5-6. Overlating av bruken med særleg grunn

(1) Andelseigaren kan elles med godkjenning frå styret overlate bruken av heile bustaden dersom

1. andelseigaren er ein juridisk person, eller
2. andelseigaren skal vere borte mellombels som følgje av arbeid, utdanning, militærteneste, sjukdom eller andre tungtvegande grunnar, eller
3. ein medlem av brukarhusstanden er andelseigarens ektemake eller slektning i rett opp- eller nedstigande linje eller fosterbarn av andelseigaren eller ektemaken, eller
4. det gjeld bruksrett som nokon har krav på etter ekteskapsloven § 68 eller husstandsfellesskapsloven § 3 andre ledd.

(2) Godkjenning kan berre nektast dersom brukarens forhold gir sakleg grunn til det. I tilfelle som nemnt i første ledd, kan godkjenning nektast dersom brukaren ikkje kunne blitt andelseigar, jf. § 4-4.

§ 5-7. Søknad om godkjenning

Har laget ikkje sendt svar på ein skriftleg søknad om godkjenning av brukar innan ein månad etter at søknaden er komen fram til laget, skal brukaren reknast som godkjend.

§ 5-8. Andelseigarens ansvar

(1) Overlating av bruken minkar ikkje andelseigarens plikter i forhold til laget.
(2) Andelseigar som er juridisk person, skal peike ut ein fullmektig som kan ta imot meldingar frå laget om bruken av bustaden. Fullmektigen skal vere ein fysisk person. Laget kan krevje skriftleg svar innan ti dagar dersom det har vendt seg skriftleg til den utpeikte personen om spørsmål som gjeld mishald av pliktene i forhold til laget.
(3) Fysisk andelseigar skal halde styret orientert om kvar ein kan få tak i han, så lenge andelseigaren har overlate bruken av bustaden til andre.

§ 5-9. Pålegg om flytting

(1) Blir bruken overlaten i strid med reglane i paragrafen her, eller er vilkåra for bruksoverlating ikkje lenger til stades, kan laget påleggje brukaren å flytte og eventuelt krevje fråviking etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.
(2) Oppfører brukaren seg slik at det er fare for øydelegging eller vesentleg forringing av eigedommen, eller slik at det er til alvorleg plage eller sjenanse for andre brukarar i eigedommen, kan laget krevje fråviking frå bustaden etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13. Kravsmål om fråviking skal setjast fram for tingretten. Dersom det innan fristen etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-6 blir reist innvendingar mot fråvikinga som ikkje er klart grunnlause, skal kravsmålet om fråviking ikkje takast til følgje utan behandling ved allmennprosess.
Endra med lov 21 des 2007 nr. 127 (ikr. 1 jan 2008).

§ 5-10. Bortfall av bruksrett

(1) Alle bruksrettar til bustaden fell bort når andelen skiftar eigar.
(2) For bruksrett som nokon har krav på etter ekteskapsloven § 68 eller husstandsfellesskapsloven § 3 andre ledd, gjeld likevel vanlege reglar om bortfall av hefte. Slik bruksrett har vern utan registrering mot andelseigarens kreditorar og seinare frivillig rettsstifting i andelen. Vedtektsfesta forkjøpsrett

blir ikkje utløyst før bruksretten er fallen bort.
(3) Fell bruksretten bort på grunn av eigarskifte, kan brukaren krevje skadebot av andelseigaren om ikkje andelseigaren kan vise at bortfallet kom av ei hindring som låg utafor andelseigarens kontroll, og det ikkje var rimeleg å vente at andelseigaren kunne ha rekna med hindringa på avtaletida, eller at andelseigaren skulle unngå eller overvinne følgjene av hindringa.

III Andelseigarens bruk, vedlikehald o.a.

§ 5-11. Bruken av bustaden og eigedommen

(1) Andelseigaren skal fare fint med bustaden og fellesareala. Bruken av bustaden og fellesareala må ikkje på urimeleg eller unødvendig vis vere til skade eller ulempe for andre andelseigarar.
(2) Ein andelseigar kan med godkjenning frå styret gjennomføre tiltak på eigedomen som trengst på grunn av nedsett funksjonsevne hos ein brukar av bustaden. Godkjenning kan ikkje nektast utan sakleg grunn.
(3) Andelseigaren kan ikkje utan samtykke frå styret bruke bustaden til anna enn bustadføremål.
(4) Styret kan fastsetje vanlege ordensreglar for eigedommen. Sjølv om det er vedteke forbod mot dyrehald, kan brukaren av bustaden halde dyr dersom gode grunnar talar for det, og dyrehaldet ikkje er til ulempe for dei andre brukarane av eigedommen.
Endra med lover 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753), 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631).

§ 5-11 a. Rett til å setje opp ladepunkt for elbil og ladbar hybridbil

Ein andelseigar som disponerer eigen parkeringsplass på eigedomen til burettslaget, har med samtykke frå styret rett til å setje opp ladepunkt for elbil og ladbar hybridbil i tilknyting til parkeringsplassen. Samtykke kan berre nektast om det ligg føre ein sakleg grunn til det.

Ein andelseigar som har rett til å parkere på eigedomen til burettslaget, men utan å disponere ein eigen plass, kan krevje at det blir sett opp ladepunkt for elbil og ladbar hybridbil. Styret skal etterkome kravet med mindre det ligg føre ein sakleg grunn til å nekte. Styret avgjer kvar ladepunktet skal setjast opp.
Føyd til med lov 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

§ 5-12. Vedlikehald o.a. frå andelseigaren

(1) Andelseigaren skal halde bustaden i forsvarleg stand.
(2) Andelseigaren skal halde ved like slikt som vindauge, røyr, leidningar, inventar, utstyr, apparat og innvendige flater i bustaden.
(3) Vedlikehaldet femner òg om nødvendig reparasjon eller utskifting av slikt som røyr, leidningar, inventar, utstyr, apparat, tapet, golvbelegg, vegg-, golv- og himlingsplater, skiljevegger, listverk, skap, benker og innvendige dører med karmar, men ikkje utskifting av vindauge og ytterdører til bustaden, eller reparasjon eller utskifting av tak, bjelkelag, berande veggkonstruksjonar og røyr eller leidningar som er bygde inn i berande konstruksjonar.
(4) Vedlikehaldsplikta gjeld òg utbetring av tilfeldig skade.
(5) I vedtektene kan vedlikehaldsplikta fastleggjast annleis enn det som går fram av paragrafen her. Ein andelseigar kan òg gjere avtale med laget om anna fastlegging av plikta.

§ 5-13. Andelseigarens skadebotansvar i høve til laget

(1) Laget kan krevje skadebot for tap som følgje av at andelseigaren ikkje oppfyller pliktene sine etter § 5-12. Det gjeld likevel ikkje så langt andelseigaren godtgjer at mishaldet kom av ei hindring utafor andelseigarens kontroll, og det ikkje er rimeleg å vente at andelseigaren skulle ha rekna med hindringa på avtaletida, eller at andelseigaren skulle ha overvunne eller unngått følgjene av hindringa.
(2) Ligg årsaka til mishaldet hos ein tredjeperson som andelseigaren har gitt i oppdrag heilt eller delvis å oppfylle pliktene, er andelseigaren fri for ansvar berre dersom tredjepersonen òg ville vere ansvarsfri etter føresegnene i første ledd.
(3) For tap som følgje av at bruken av eigedommen eller delar av eigedommen blir avbroten, kan laget berre krevje skadebot dersom mishaldet kjem av feil eller forsøming på andelseigarens side.
(4) Andelseigaren svarar berre for tap som ein rimeleg kunne rekne med som ei mogleg følgje av mishaldet. Forsømer laget å avgrense tapet gjennom rimelege tiltak, må laget sjølv bere den tilsvarande delen av tapet.
(5) Ansvaret kan setjast ned dersom det vil verke urimeleg for andelseigaren. Ved vurderinga skal ein leggje vekt på storleiken av tapet samanlikna med tap som til vanleg oppstår i liknande tilfelle, og tilhøva elles.

§ 5-14. Krav mot bakre ledd

Laget kan gjere sitt krav som følgje av mishald gjeldande mot ein tidlegare avtalepart som har gjort avtalen som ledd i næringsverksemd, i same mon som krav på grunn av mishald kan gjerast gjeldande av andelseigaren eller annan avtalepart.

§ 5-15. Skadebotansvar i høve til andre andelseigarar

(1) Dersom andre andelseigarar lir tap som følgje av at andelseigaren ikkje oppfyller pliktene sine etter § 5-12, kan dei krevje skadebot av andelseigaren etter § 5-13 første ledd om ikkje tapet er omfatta av skadebotkrav frå laget.
(2) For indirekte tap kan dei andre andelseigarane berre krevje skadebot dersom mishaldet kjem av feil eller forsøming på andelseigarens side. Som indirekte tap blir rekna

1. tap i næring,
2. tap som følgje av avbrot i bruken av eigedommen eller delar av eigedommen, men ikkje kostnader med nødvendig innlosjering for andelseigaren eller annan brukar av bustaden,
3. tap som følgje av skade på anna enn bustad og vanleg tilhøyrsle til bustad.

(3) Føresegnene i § 5-13 andre, fjerde og femte ledd og § 5-14 gjeld tilsvarande.

§ 5-16. Ansvar ved eigarskifte

(1) Ny eigar av andelen har plikt til å utføre vedlikehald, medrekna reparasjonar og utskifting, etter § 5-12 sjølv om det skulle ha vore utført av den førre andelseigaren.
(2) Ny eigar av andelen er skadebotansvarleg i høve til laget eller i høve til andre andelseigarar berre dersom det følgjer av §§ 5-13 og 5-15.

IV Lagets vedlikehaldsplikt o.a.

§ 5-17. Vedlikehald o.a. frå laget

(1) Laget skal halde bygningar og eigedommen elles i forsvarleg stand så langt

plikta ikkje ligg på andelseigarane. Skade på bustad eller inventar som tilhøyrer laget, skal laget utbetre dersom skaden kjem av mishald frå ein annan andelseigar.
(2) Felles røyr, leidningar, kanalar og andre felles installasjonar som går gjennom bustaden, skal laget halde ved like. Laget har rett til å føre nye slike installasjonar gjennom bustaden dersom det ikkje er til vesentleg ulempe for andelseigaren.
(3) Andelseigaren skal gi tilgjenge til bustaden for utføring av arbeid som nemnt i første og andre leddet, og for ettersyn i høve til slikt vedlikehald, reparasjon eller utskifting. Ettersyn og utføring av arbeid skal gjennomførast slik at det ikkje er til unødig ulempe for andelseigaren eller annan brukar av bustaden.
(4) I vedtektene kan vedlikehaldsplikta fastleggjast annleis enn det som går fram av paragrafen her.

§ 5-18. Skadebotansvar for laget og bakre ledd

(1) Andelseigaren kan krevje skadebot for tap som følgje av at laget ikkje oppfyller pliktene sine etter § 5-17. Føresegnene i § 5-13 første, andre, fjerde og femte ledd og § 5-14 gjeld tilsvarande.
(2) For indirekte tap kan andelseigaren berre krevje skadebot dersom mishaldet kjem av feil eller forsøming på lagets side. Som indirekte tap blir rekna

1. tap i næring,
2. tap som følgje av avbrot i bruken av eigedommen eller delar av eigedommen, men ikkje kostnader med nødvendig innlosjering for andelseigaren eller annan brukar av bustaden,
3. tap som følgje av skade på anna enn bustad og vanleg tilhøyrsle til bustad.

V Dekning av felleskostnader

§ 5-19. Fordeling av felleskostnader

(1) Felleskostnadene i laget skal delast mellom andelseigarane ut frå tilhøvet mellom verdiane på bustadene eller ut frå andre retningslinjer som går fram av byggje- og finansieringsplanen. Fordelinga skal justerast dersom endringar av bustadene eller eigedommen elles fører til vesentleg endring av verditilhøva. Når særlege grunnar talar for det, skal visse kostnader delast etter nytten for den einskilde bustaden eller etter forbruk.

(2) Med tilslutning frå dei andelseigarane det gjeld, kan det fastsetjast ei anna fordeling enn nemnd i første ledd.
(3) Styret skal fastsetje kor mykje kvar andelseigar skal betale kvar månad til dekning av felleskostnader.

§ 5-20. Panterett for felleskostnader

(1) For krav på dekning av felleskostnader og andre krav frå lagsforholdet har laget panterett i andelen framfor alle andre hefte. Pantekravet kan ikkje vere større enn ein sum som svarar til to gonger grunnsummen i folketrygda. Grunnsummen som gjeld på tidspunktet da tvangsdekning blir vedteken gjennomført, skal leggjast til grunn for berekninga. Panteretten omfattar også krav som skulle ha vore betalte etter at det har kome inn eit kravsmål til namsstyresmaktene om tvangsdekning.
(2) Panterett etter første ledd har vern utan registrering og kan ikkje registrerast. Føresegna i panteloven § 1-4 gjeld ikkje.
(3) Panteretten fell bort dersom det ikkje seinast to år etter at pantekravet skulle ha vore betalt, kjem inn kravsmål til namsstyresmaktene om tvangsdekning, eller dersom dekninga ikkje blir gjennomført utan unødig opphald.
(4) Med tilslutning frå dei andelseigarane det gjeld, kan det vedtektsfestast ein meir omfattande panterett mot andelseigarane enn etter første ledd. Slik panterett får vern etter vanlege reglar.
(5) Laget kan ikkje stifte panterett i andelen ved avtale ut over det som går fram av paragrafen her.
Endra med lov 2 des 2016 nr. 86.

VI Bortfall av bruksretten

§ 5-21. Oppseiing frå andelseigaren

(1) Andelseigaren kan seie opp buretten med ein frist på minst seks månader. Andelseigaren svarar for felleskostnader for tida fram til buretten er fallen bort, om ikkje ein ny andelseigar har teke over ansvaret før.
(2) Har andelseigaren ikkje gitt frå seg buretten når fristen er ute, og andelen ikkje er avhenda, fell oppseiinga bort.
(3) Står oppseiinga ved lag, og andelen ikkje er avhenda innan fristen, kan laget krevje andelen seld etter § 4-8 andre ledd. Varsel etter tvangsfullbyrdelsesloven § 4-18 trengst ikkje. Tvangssal av andelen skal haldast som tvangsauksjon etter

tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 11, om ikkje burettslaget krev sal ved medhjelpar.
(4) Krav på dekning av felleskostnader som fell på andelen, er omfatta av panteretten etter § 5-20 utan omsyn til om andelseigaren heftar for kravet.
Endra med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 5-22. Salspålegg frå laget

(1) Dersom ein andelseigar trass i åtvaring misheld pliktene sine vesentleg, kan laget påleggje andelseigaren å selje andelen. Kravet om åtvaring gjeld ikkje i tilfelle der det kan krevjast fråviking etter § 5-23 første ledd. Åtvaring skal vere gitt skriftleg og opplyse om at vesentleg mishald vil gi laget rett til å krevje andelen seld. Pålegg om sal skal vere gitt skriftleg og opplyse om at andelen kan krevjast seld ved tvangssal dersom pålegget ikkje er etterkome innan ein frist som ikkje skal setjast kortare enn tre månader frå pålegget er motteke.
(2) Er pålegget ikkje etterkome innan fristen, kan laget krevje andelen seld etter § 4-8 andre ledd.

§ 5-23. Fråviking

(1) Oppfører andelseigaren seg slik at det er fare for øydelegging eller vesentleg forringing av eigedommen, eller slik at det er til alvorleg plage eller sjenanse for andre brukarar i eigedommen, kan laget krevje fråviking frå bustaden etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13. Kravsmål om fråviking kan setjast fram tidlegast samtidig med at det blir gitt pålegg etter § 5-22 om sal. Kravsmålet skal setjast fram for tingretten. Dersom det innan fristen etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-6 blir reist innvendingar mot fråvikinga som ikkje er klart grunnlause, skal kravsmålet om fråviking ikkje takast til følgje utan behandling ved allmennprosess.
(2) Krav på dekning av felleskostnader som fell på andelen, er omfatta av panteretten etter § 5-20 utan omsyn til om andelseigaren heftar for kravet.
Endra med lov 21 des 2007 nr. 127 (ikr. 1 jan 2008).

§ 5-24. Øydelegging ved brann o.a.

(1) Blir meir enn halvparten av bustadene i laget øydelagde ved brann eller anna hending, kan generalforsamlinga med to tredjedels fleirtal vedta at bustadene ikkje skal setjast i stand igjen. Andelseigarar med øydelagde bustader skal i tilfelle løysast ut med ein sum som svarar til nettoeiga i laget etter øydelegginga

fordelt etter dei innbyrdes verditilhøva før øydelegginga.
(2) Øydelegging som femner om færre bustader, og andre skadar på eigedom eller bygning, skal rettast av laget om ikkje anna blir avtala med dei andelseigarane som er råka. Er retting umogleg, skal laget i staden løyse ut andelseigarane som er råka, etter reglane i første ledd andre punktum. Det same gjeld dersom kostnadene står i klart misforhold til det ein kan oppnå med rettinga, og generalforsamlinga med to tredjedels fleirtal vedtek at retting ikkje skal skje.

§ 5-25. Konkurs. Tvangssal og anna eigarskifte for eigedommen

(1) Går laget konkurs, skal buretten reknast som ein rett etter ein tidsubestemt husleigeavtale. Blir ikkje anna avtala, skal leiga setjast til gjengs leige, jf. husleieloven § 4-3, med verknad frå konkursopninga. Rettar og plikter elles følgjer dei ufråvikelege og fråvikelege reglane i husleieloven.
(2) Reglane i første ledd gjeld tilsvarande frå overtakinga dersom eigedom med bustad som er knytt til andel, skiftar eigar ved tvangssal eller på annan måte.

VII Sikring mot tap av felleskostnader

Overskrifta føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238 som endra med res. 17 des 2010 nr. 1661).

§ 5-26. Sikring mot tap av felleskostnader

(1) Med sikring mot tap av felleskostnader i burettslag er meint overtaking av den risikoen burettslaget har for manglande dekning av felleskostnader.
(2) Sikring som nemnt i første ledd kan berre etablerast og tilbydast etter lova her.
Føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238 som endra med res. 17 des 2010 nr. 1661).

§ 5-27. Krav til tilbydaren

Berre føretak som har løyve til å drive skadeforsikrings- eller finansieringsverksemd, kan tilby sikring etter § 5-26.
Føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238 som endra med res. 17 des 2010 nr. 1661).

§ 5-28. Krav til produktet

Departementet gir nærare forskrifter om krav til produktet, og kan i den samanhengen gi føresegner som vik frå forsikringsvirksomhetsloven og finansforetaksloven.
Føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238 som endra med res. 17 des 2010 nr. 1661), endra med lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 5-29. Oppseiing

Oppseiing av avtale om sikring etter kapitlet her skal vedtakast av generalforsamlinga. Dersom avtale om sikring stiller vilkår om bruk av ein særskilt forretningsførar, må oppseiing av avtale om forretningsførsel også vedtakast av generalforsamlinga.
Føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238 som endra med res. 17 des 2010 nr. 1661).

§ 5-30. Marknadsføring og informasjon

Berre sikring etter §§ 5-26 til 5-29 kan marknadsførast som sikring mot tap av felleskostnader ved sal av andelar i burettslag. Andre ordningar kan heller ikkje marknadsførast på ein måte som gjer at dei kan forvekslast med å vere sikring etter §§ 5-26 til 5-29.
Føyd til med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238 som endra med res. 17 des 2010 nr. 1661).

Kapittel 6. Rettsregistrering

§ 6-1. Registrering i grunnboka

(1) Andelane i burettslaget skal registrerast i grunnboka.
(2) For registreringa gjeld reglane i tinglysingslova så langt ikkje noko anna er fastsett i kapitlet her.
(3) Kongen gir nærare forskrifter om registreringa, og kan i den samanhengen gi føresegner som vik frå tinglysingslova med forskrifter.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753).

§ 6-2. Rettsregistrering

(1) Rettserverv som knyter seg til ein andel i eit burettslag, kan registrerast i grunnboka. Andre opplysningar kan registrerast dersom det er fastsett i lov.
(2) Stemninga eller eit utdrag av stemninga i eit søksmål som gjeld rett som nemnd i første ledd, kan registrerast dersom retten fastset det i orskurd.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753).

§ 6-3. Vilkår for registrering

(1) Rettserverv som byggjer på frivillig disposisjon, kan berre registrerast dersom disposisjonen er gjord av eller med samtykke frå den som ut frå grunnboka har rett til å disponere.
(2) Rettservervet som treng samtykke frå ektemake eller løyve frå tingretten etter ekteskapsloven, kan berre registrerast når samtykke eller endeleg løyve ligg føre.
(3) Kongen kan fastsetje nærare vilkår for registrering, medrekna vilkår om bruk av godkjende blankettar og om stadfesting av underskrift.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753).

§ 6-4. Registreringstidspunktet

(1) Eit rettserverv skal registrerast når krav om registrering kjem inn. Departementet fastset i forskrift eit klokkeslett for når eit rettserverv som ikkje er sendt inn elektronisk, skal reknast som registrert etter lova her.
(2) Til det er avgjort at vilkåra for registrering er oppfylte, skal det gå fram at registreringa ikkje er endeleg.
Endra med lov 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 6-5. Hovudreglar om prioritet

(1) Eit registrert rettserverv går framom eit rettserverv som ikkje er registrert.
(2) Kolliderer fleire registrerte rettserverv, blir rekkjefølgja avgjord etter tidspunktet for registreringa. Rettserverv som er registrerte samtidig, er likestilte.
(3) Utlegg og arrest går framom andre rettsstiftingar som er registrerte same dagen. Er fleire utlegg registrerte same dagen, går det eldste først.
Endra med lov 20 juni 2014 nr. 45 (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr.

414).

§ 6-6. Unntak frå prioritetsreglane o.a.

(1) Eit eldre rettserverv går utan omsyn til reglane i § 6-5 framom eit yngre dersom

1. det yngre ervervet byggjer på avtale eller anna grunnlag som for ervervaren står i liknande stilling, og ervervaren kjende eller burde kjenne det eldre ervervet på registreringsdagen, eller
2. det yngre ervervet er skjedd ved arv.

(2) For lovfastsette rettar har ikkje registrering noko å seie om ikkje anna er fastsett i lov.
(3) For rettar som følgjer av lagsforholdet, og som går fram av vedtektsføresegn som er registrert i Føretaksregisteret, har ikkje registrering i grunnboka noko å seie. Den regelen gjeld ikkje for andre panterettar enn panteretten etter burettslagslova § 5-20 første ledd.
(4) Ved avhending eller annan overgang av eigedomsrett skal rett som blir utleidd frå den tidlegare eigaren, og som blir registrert seinast same dag som overgangen av eigedomsretten, gå framom rett som er utleidd frå den nye eigaren. Om prioritet for panterett som sikrar lån for erverv ved tvangssal, gjeld tvangsfullbyrdelsesloven § 11-33 andre ledd andre punktum og § 11-51 fjerde ledd tredje punktum.
Endra med lover 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753), 21 des 2005 nr. 130.

§ 6-7. Særreglar for panterett

For panterett som ikkje er tinglyst elektronisk, gjeld ikkje føresegnene i § 6-5 for avhending av panteretten til eige eller pant eller for utlegg i panterett.
Endra med lov 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

§ 6-8. Prioritetsendringar

(1) Prioritet for ein registrert rett kan endrast ved at rettshavaren vik for ein likestilt eller etterstående rett, dersom den registrerte eigaren av andelen og dei som har registrerte rettar med mellomliggjande prioritet, samtykkjer.
(2) Samtykke frå dei som har registrerte rettar med mellomliggjande prioritet,

trengst likevel ikkje der ein panterett vik for ein annan panterett som ikkje lyder på større sum enn det vikinga gjeld.
(3) Den som vik for ein rett, får prioritet etter moglege rettar med mellomliggjande prioritet, om ikkje rettshavarane samtykkjer i å stå tilbake.
(4) Samtykke som nemnt i første ledd er ikkje noko vilkår for å få registrert ei prioritetsviking.

§ 6-9. Oppstigingsrett

Når ikkje anna er avtala eller følgjer av stiftingsgrunnlaget eller av § 6-10, stig etterståande rettar opp utan endring av den innbyrdes prioriteten, i den grad ein rett med betre prioritet fell bort ved innfriing.

§ 6-10. Opplåning og ombyting av panterett

(1) Ein registrert panterett kan etter avtale med den registrerte eigaren av andelen sikre høgare eller nye krav innafor det pålydande eller maksimum som er registrert for panteretten. Slik opplåning kan likevel ikkje skje etter at det er registrert utlegg som panthavaren har fått varsel om eller på annan måte kjennskap til, og panthavaren kan avbryte kredittforholdet utan fare for å lide urimeleg tap.
(2) Der ein panterett blir sletta, og det seinast samtidig blir registrert ein ny panterett (ombyting), får den nye retten same prioritet som den sletta, så sant utferdaren har gitt fråsegn om dette, og den nye panteretten ikkje har større pålydande eller maksimum enn den sletta.

§ 6-11. Rettsvern ved konkurs og akkord

(1) For at ein rett som byggjer på frivillig disposisjon, skal ha rettsvern i konkurs, må retten vere registrert seinast dagen før konkursopninga. Likevel har rettserverv som nemnde i §§ 6-6 tredje og fjerde ledd og § 6-7 rettsvern i konkurs utan omsyn til om og når ervervet er registrert.
(2) Har det vore opna forhandling om tvangsakkord under ei gjeldsforhandling rett før konkursen, jf. dekningsloven § 1-4 sjette ledd, må retten vere registrert seinast dagen før opninga av forhandling av tvangsakkord. Når retten er stifta med samtykke av gjeldsnemnda, er likevel rettsvernet i høve til konkursbuet ikkje avhengig av registrering.
(3) For at ein frivillig stifta rett skal ha rettsvern ved tvangsakkord, må retten vere registrert seinast dagen før opninga av forhandling om tvangsakkord.

§ 6-12. Prioritet i tilfelle av registreringsfeil o.a.

(1) Blir eit rettserverv ført feil inn i grunnboka, kan det likevel gjerast gjeldande i forhold til eit seinare registrert rettserverv.
(2) Ved dom kan det avgjerast at eit seinare registrert erverv som byggjer på avtale eller anna grunnlag som for ervervaren står i liknande stilling, skal gå framom det ervervet som tidlegare var ført feil inn i registeret. Vilkåra for dette er

1. at ervervaren av den seinare registrerte retten var i god tru da retten blei registrert,
2. at ervervaren utan eiga skyld ville lide tap ved å lite på registeret om retten skulle stå tilbake for den som var ført feil inn, og
3. at tapet for ervervaren av den seinare registrerte retten ville vere vesentleg større enn for den andre parten om den retten måtte vike, eller at det ville føre til vesentleg skipling av seinare registrerte rettsforhold om retten som var ført feil inn, skulle gå framom.

Endra med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753).

§ 6-13. Manglar ved medkontrahentens heimel o.a.

(1) Mot eit rettserverv som byggjer på avtale med den som ut frå grunnboka hadde rett til å disponere, kan det ikkje gjerast gjeldande at den registrerte rettshavaren likevel mangla rett til å disponere. Vilkåret er at rettservervet er registrert, og ervervaren var i god tru ved registreringa. Konflikten mellom fleire som har utleidd sin rett frå den registrerte rettshavaren, blir regulert av §§ 6-5 til 6-11.
(2) Det som er sagt i første ledd, gjeld ikkje der nokon er registrert som rettshavar på grunnlag av eit dokument som er ugyldig på grunn av falsk, forfalsking, tvang som nemnd i avtaleloven § 28, eller fordi utferdaren var mindreårig.
(3) Første og andre leddet gjeld tilsvarande der nokon i god tru har betalt leige eller retta ei oppseiing eller liknande til den som ut frå grunnboka er rette mottakar.
(4) Paragrafen her endrar ikkje det som følgjer av ekteskapsloven § 32, jf. § 35.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753).

§ 6-14. Forelding av rettsvern

(1) Dersom ein registrert rett skal hefte på andelen i eit klart fastsett tidsrom eller fram til eit klart fastsett tidspunkt, fell verknaden av registreringa bort fem år etter det. At hovudstol og avdrag går fram for ein registrert panterett, er ikkje nok til at dette leddet kan brukast.
(2) For ein rett som skal gjelde for levetida til nokon, fell verknaden av registreringa bort eitt år etter dødsfallet.
(3) For utlegg fell verknaden av registreringa bort fem år etter registreringa. For arrest eller anna mellombels sikring under tvangsfullføring er fristen to år.
(4) Skal ein rett ikkje hefte på andelen for alltid, utan at reglane i første, andre og tredje ledd kjem inn, fell verknaden av registreringa bort tretti år etter at retten blei registrert, men ikkje før fem år etter at minstetida er ute, dersom det er registrert ei minstetid.
(5) Verknaden av registreringa fell ikkje bort dersom ny registrering skjer før fristen er ute. Frå ny registrering går ein ny frist som er like lang som den opphavlege.
Endra med lov 25 apr 2008 nr. 11 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 25 apr 2008 nr. 413).

§ 6-15. Klage

For klage på avgjerder av registerføraren gjeld reglane i tinglysingslova så langt ikkje noko anna er fastsett i kapitlet her.

§ 6-16. Gebyr

(1) For registrering etter lova her skal det betalast gebyr. Departementet kan likevel fastsetje fritak frå plikta til å betale gebyr for bestemte registreringar. Departementet gir forskrifter om storleiken på gebyret. Departementet kan også gi forskrifter om korleis informasjon om registrerte rettar skal gjerast tilgjengeleg, og kan fastsetje at det skal betalast gebyr for tenestene.
(2) Gebyret skal betalast av den som har kravd forretninga. Den som har kravd ei bestemt forretning, må også betale for andre gebyrpliktige forretningar som nødvendig følgjer med den forretninga som er kravd.
(3) Er ei forretning kravd av ein person eller ei myndigheit på vegner av ein annan, blir begge ansvarlege for gebyret. Ved registrering av dokument som har samanheng med sal av burettslagsandel, er eit meklarføretak som hjelper avtalepartane med oppgåver som nemnde i eiendomsmeglingsloven § 6-9 første ledd nr. 1, 2 eller 4, også ansvarleg for gebyret uavhengig av om meklarføretaket har kravd forretninga. Har staten kravd ei forretning på vegner av nokon, kan

staten krevje refusjon av denne dersom ikkje noko anna følgjer av lov.
(4) Krav på betaling etter denne føresegna frå andre enn stat, fylkeskommune eller kommune er tvangsgrunnlag for utlegg.
Føyd til med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753), endra med lover 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

§ 6-17. Skadebotansvar

(1) Staten skal bøte tap som nokon lir utan eiga skuld på grunn av registreringsfeil ved:

1. å lite på ein attest om registrering eller sletting eller på ei attestert registerutskrift,
2. at eit rettserverv ikkje blir registrert eller blir registrert eller endeleg registrert for seint,
3. at eit rettserverv må stå attende etter § 6-12 for eit erverv som er registrert seinare, eller
4. at registrering er skjedd på grunnlag av eit dokument som nemnd i § 6-13 andre ledd, og nokon i god tru har fått registrert ein rett som byggjer på avtale, i tillit til det registrerte.

Føyd til med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753), endra med lov 20 juni 2014 nr. 45 – sjå dens IV (ikr. 18 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414).

Kapittel 7. Generalforsamlinga

I Allmenne reglar

§ 7-1. Mynde

Generalforsamlinga har øvste myndet i laget.

§ 7-2. Møterett

(1) Alle andelseigarar har rett til å vere med i generalforsamlinga med framleggs-, tale- og røysterett. Andelseigarens ektemake, sambuar eller ein

annan medlem av andelseigarens husstand har rett til å vere til stades og til å uttale seg.
(2) Styremedlemmer, forretningsførar og leigar av bustad i laget har rett til å vere til stades i generalforsamlinga og til å uttale seg. Styreleiar og forretningsførar har plikt til å vere til stades om ikkje det er openbert unødvendig, eller dei har gyldig forfall.

§ 7-3. Fullmektig. Rådgivar

(1) Ein andelseigar kan møte ved fullmektig. Ingen kan vere fullmektig for meir enn ein andelseigar, men der fleire eig ein andel saman, kan dei ha sams fullmektig. Ei fullmakt kan kallast tilbake når som helst.
(2) Kvar andelseigar kan ta med ein rådgivar til generalforsamlinga. Rådgivaren har berre rett til å uttale seg dersom generalforsamlinga tillet det.

II Møte i generalforsamling

§ 7-4. Ordinær generalforsamling

(1) Laget skal halde ordinær generalforsamling innan utgangen av juni kvart år. Styret skal på førehand varsle alle andelseigarar med kjend adresse om dato for møtet og om siste frist for innlevering av saker som nokon ønskjer skal takast opp.
(2) Spørsmålet om godkjenning av årsrekneskapen og eventuell årsmelding skal alltid takast opp og avgjerast i den ordinære generalforsamlinga.
(3) Årsrekneskapen, eventuell årsmelding og revisjonsmeldinga skal seinast åtte dagar før generalforsamlinga sendast til alle andelseigarar med kjend adresse.
(4) Styret avgjer korleis generalforsamlinga skal gjennomførast. Generalforsamlinga skal gjennomførast som fysisk møte dersom minst to andelseigarar som til saman har minst ein tiandedel av røystene, krev det. Styret kan setje ein frist for når eit krav om fysisk møte kan fremjast. Fristen kan tidlegast gå frå andelseigarane har blitt informerte, om kva saker generalforsamlinga skal behandle, og må vere så lang at andelseigarane får rimeleg tid til å vurdere om dei skal fremje krav om fysisk møte. Dersom generalforsamlinga ikkje blir gjennomført som fysisk møte, må styret syte for ei forsvarleg gjennomføring og at det ligg føre system som sikrar at krava til generalforsamling i lova er oppfylte. Systema må sikre at deltakinga og røystinga kan kontrollerast på ein trygg måte, og det må brukast ein trygg metode for å stadfeste identiteten til deltakarene.

Endra med lover 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474), 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966, se endringsloven del IV for overgangsregel).

§ 7-5. Ekstraordinær generalforsamling

(1) Ekstraordinær generalforsamling skal haldast når styret finn det nødvendig, eller når revisor eller minst to andelseigarar som til saman har minst ein tiandedel av røystene, krev det og samtidig seier kva saker dei ønskjer skal takast opp.
(2) Føresegna i § 7-4 fjerde ledd gjeld tilsvarande for ekstraordinære generalforsamlingar.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

III Innkalling til generalforsamling

§ 7-6. Innkalling til generalforsamling

(1) Generalforsamlinga skal kallast inn av styret. Innkallinga skal vere send minst åtte og høgst tjue dagar før møtet skal haldast. Ekstraordinær generalforsamling kan om nødvendig kallast inn med kortare varsel som likevel skal vere på minst tre dagar.
(2) Dersom styret ikkje kallar inn til generalforsamling som skal haldast etter lova, vedtektene eller tidlegare vedtak i generalforsamlinga, skal tingretten snarast råd og på lagets kostnad kalle inn dersom det blir kravt av ein styremedlem, forretningsførar, revisor eller ein andelseigar.
(3) Alle andelseigarar med kjend adresse skal ha skriftleg innkalling. I vedtektene kan det fastsetjast at innkallinga i staden eller i tillegg skal skje på annan måte. Andelseigarar som ikkje bur i laget, skal i alle høve ha skriftleg innkalling.

§ 7-7. Saker som skal takast med i innkallinga

(1) I innkallinga skal dei sakene som skal behandlast, vere klart oppgitt. Skal eit forslag som etter lova eller vedtektene må vedtakast med minst to tredjedels fleirtal, kunne behandlast, må hovudinnhaldet vere teke inn i innkallinga.
(2) Saker som ein andelseigar ønskjer skal takast opp på den ordinære

generalforsamlinga, skal nemnast i innkallinga når styret har motteke krav om det før fristen etter § 7-4 første ledd.

§ 7-8. Om kva saker generalforsamlinga skal og kan behandle

Generalforsamlinga kan ikkje gjere vedtak i andre saker enn dei som er nemnde i innkallinga, om ikkje alle andelseigarane i laget samtykkjer, og ikkje anna følgjer av særleg lovføresegn. At saka ikkje er nemnd i innkallinga, hindrar likevel ikkje at

1. den ordinære generalforsamlinga avgjer saker som etter lova eller vedtektene skal takast opp på kvar ordinær generalforsamling,
2. den ordinære generalforsamlinga avgjer krav om gransking som nemnd i § 7-14,
3. det blir valt styremedlemmer der nokon står på val,
4. det blir vedteke å kalle inn ny generalforsamling til å avgjere framlegg som er gjorde i møtet.

IV Møtereglar

§ 7-9. Møteleiing. Protokoll

(1) Generalforsamlinga skal leiast av styreleiaren om ikkje generalforsamlinga vel ein annan møteleiar, som ikkje treng vere andelseigar.
(2) Møteleiaren skal syte for at det blir ført protokoll over alle saker som blir behandla i generalforsamlinga, og alle vedtak som blir gjorde der. Protokollen skal signerast av møteleiaren og minst ein andelseigar som generalforsamlinga skal velje mellom dei som deltek. Protokollen skal haldast tilgjengeleg for andelseigarane.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 7-10. Røysterett. Habilitet

(1) Kvar andelseigar har ei røyst på generalforsamlinga, sjølv om andelseigaren har fleire andelar. Ein andelseigar kan dessutan røyste som fullmektig for ein annan andelseigar. For ein andel med fleire eigarar kan det berre bli gitt ei røyst.
(2) Ingen kan sjølv eller ved fullmektig eller som fullmektig røyste på

generalforsamlinga om avtale med seg sjølv eller nærståande eller om ansvar for seg sjølv eller nærståande i høve til laget. Det same gjeld for røysting om pålegg om sal eller krav om fråviking etter §§ 5-22 og 5-23.

V Fleirtalskrav

§ 7-11. Fleirtalskrav

(1) Vedtak i generalforsamlinga krev fleirtal av dei røystene som er gitt, om ikkje anna følgjer av lova. Ved val kan generalforsamlinga på førehand fastsetje at den som får flest røyster, skal reknast som vald. Det kan fastsetjast andre fleirtalskrav i vedtektene.
(2) Står røystetalet likt, skal saka avgjerast ved loddtrekning om ikkje anna følgjer av vedtektene.
(3) Endring av vedtektene krev to tredjedelar av dei røystene som er gitt. I vedtektene kan det fastsetjast strengare fleirtalskrav.

§ 7-12. Vedtektsveto

Med tilslutning frå alle andelseigarar kan det fastsetjast i vedtektene at ein tredjeperson skal godkjenne endring av desse vedtektsføresegnene for at endringa skal vere gyldig

1. føresegn som gjeld vilkår for å vere andelseigar i laget,
2. føresegn om forkjøpsrett til andel i laget,
3. føresegn om pris ved overføring av andel,
4. føresegn etter leddet her om godkjenning av vedtektsendring.

§ 7-13. Misbruk av mynde

Generalforsamlinga kan ikkje gjere noko vedtak som er skikka til å gi visse andelseigarar eller andre ein urimeleg fordel til skade for andre andelseigarar eller laget.

VI Gransking

§ 7-14. Framlegg om gransking

(1) Ein andelseigar kan gjere framlegg om gransking av stiftinga eller forvaltninga av laget eller nærare oppgitte omstende kring forvaltninga eller rekneskapane. Framlegget kan gjerast i ordinær generalforsamling eller på ei generalforsamling der det går fram av innkallinga at sak om slik gransking skal takast opp.
(2) Får framlegget tilslutning frå minst ein tiandedel av dei andelseigarane som møter på generalforsamlinga, kan kvar andelseigar innan ein månad etter generalforsamlinga krevje at tingretten ved orskurd tek avgjerd om gransking.

§ 7-15. Avgjerd i tingretten

(1) Tingretten skal ta til følgje eit krav etter § 7-14 andre ledd dersom retten meiner at det har rimeleg grunn.
(2) Før det blir teke avgjerd i saka, skal retten gi laget, og i tilfelle den granskinga elles vil omfatte, høve til å uttale seg.
(3) Retten skal oppnemne ein eller fleire granskarar. Det som er fastsett om revisor i revisorloven §§ 4-1 til 4-7 og § 5-2 tredje ledd, gjeld tilsvarande for granskarane. Dei har teieplikt etter same reglar som revisor.
(4) Retten skal fastsetje godtgjersle for granskarane. Kostnadene ved granskinga skal berast av laget. Retten kan fastsetje at laget skal deponere ein høveleg sum på førehand.

§ 7-16. Granskingsrapporten

(1) Granskarane skal gi ein skriftleg rapport om granskinga til tingretten.
(2) Retten skal innkalle generalforsamlinga til behandling av granskingsrapporten. Rapporten skal sendast til kvar andelseigar med kjend adresse slik at rapporten normalt er framme seinast ei veke før møtet.

Kapittel 8. Styre og forretningsførar

I Styre. Arbeidet i styret

§ 8-1. Styre

Laget skal ha eit styre. Styret skal ha minst tre medlemmer. Berre myndige personar kan vere styremedlemmer.

§ 8-2. Val av styremedlemmer

(1) Generalforsamlinga skal velje styremedlemmene. Styreleiaren skal veljast særskilt. Det kan fastsetjast i vedtektene at eit bustadbyggjelag som burettslaget er knytt til, skal velje ein av styremedlemmene, men eit fleirtal skal alltid veljast av generalforsamlinga i burettslaget.
(2) Generalforsamlinga kan velje varamedlemmer til styret. Vedtektene kan ha nærare føresegner om dette.

§ 8-3. Tenestetid. Avsetjing

(1) Styremedlemmene gjer teneste i to år om ikkje anna er fastsett av generalforsamlinga.
(2) Ein styremedlem har rett til å gå av før tenestetida er slutt, dersom det er særleg grunn til det. Styret og den som har valt styremedlemmen, skal ha rimeleg førehandsvarsel.
(3) Ein styremedlem kan avsetjast av den som har valt styremedlemmen.

§ 8-4. Vederlag

Eventuelt vederlag til styremedlemmene skal fastsetjast av generalforsamlinga.

§ 8-5. Styremøte

Styreleiaren skal syte for at styret held møte så ofte som det trengst. Ein styremedlem eller forretningsføraren kan krevje at styret blir kalla saman. Styreleiaren avgjer om sakene skal behandlast i fysisk møte eller på annan måte.

Alle styremedlemmene kan krevje fysisk møte.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 8-6. Vedtak

(1) Styret er vedtaksført når meir enn halvparten av alle styremedlemmer er til stades.
(2) Vedtak kan gjerast med meir enn halvparten av dei røystene som er gitt. Står røystene likt, gjeld det møteleiaren har røysta for. Dei som røystar for eit vedtak som inneber ei endring, må likevel alltid utgjere minst ein tredjedel av alle styremedlemmene.

§ 8-7. Møteleiing. Protokoll

(1) Styreleiaren skal leie styremøtet. Er ikkje styreleiaren til stades, og det ikkje er valt nokon nestleiar, skal styret velje ein møteleiar.
(2) Styret skal føre protokoll over styresakene. Protokollen skal signerast av dei styremedlemmene som deltok.
Endra med lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 8-8. Oppgåver for styret

Styret skal leie verksemda i laget i samsvar med lov, vedtekter og vedtak i generalforsamlinga. Styret kan ta alle avgjerder som ikkje i lov eller vedtekter er lagde til andre organ.

§ 8-9. Vedtak som krev samtykke frå generalforsamlinga

Styret kan ikkje utan at generalforsamlinga har gitt samtykke med minst to tredjedels fleirtal, gjere vedtak om

1. ombygging, påbygging eller andre endringar av bygg eller grunn som etter tilhøva i laget går ut over vanleg forvaltning og vedlikehald,
2. å auke talet på andelar eller å knyte andelar til bustader som før har vore tenkt brukt til utleige, jf. § 3-2 andre ledd,
3. sal eller kjøp av fast eigedom,

4. å ta opp lån som skal sikrast med pant med prioritet framfor innskota,
5. andre rettslege disposisjonar over fast eigedom som går ut over vanleg forvaltning,
6. tiltak elles som går ut over vanleg forvaltning, når tiltaket fører med seg økonomisk ansvar eller utlegg for laget på meir enn fem prosent av dei årlege felleskostnadene.

II Forretningsførar

§ 8-10. Forretningsførsel

(1) Laget skal ha ein forretningsførar om ikkje anna er fastsett i vedtektene. Forretningsføraren kan vere ein juridisk person. Så lenge yrkesutøvar som nemnt i § 2-12 eig meir enn ein tredjedel av andelane i laget, kan det ikkje fastsetjast i vedtektene at burettslaget ikkje skal ha forretningsførar.
(2) Avtale om forretningsførsel kan gjerast av styret. Avtalen kan seiast opp av laget med seks månaders varsel om ikkje kortare varsel er avtala. Med to tredjedels fleirtal kan generalforsamlinga gi samtykke til at avtale om forretningsførsel blir gjord uoppseieleg for eit tidsrom på opp til fem år.
Endra med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 8-11. Forretningsførsel for tilknytte burettslag

Avtale om forretningsførsel med bustadbyggjelag som burettslaget er knytt til, kan opp til ti år etter at burettslaget er stifta, vere uoppseieleg eller ha lengre oppseiingsfrist enn seks månader. Slik avtale kan ha vilkår om at oppseiing berre kan skje dersom generalforsamlinga i burettslaget gir samtykke til det med to tredjedels fleirtal, og bustadbyggjelaget har fått høve til å uttale seg skriftleg om spørsmålet til kvar andelseigar i burettslaget seinast samtidig med innkalling til generalforsamlinga.

§ 8-12. Nedsetjing av vederlag. Heving

(1) Er ein avtale om forretningsførsel gjord medan eit bustadbyggjelag eller ein annan utbyggjar eigde alle andelane i burettslaget, kan burettslaget krevje at vederlaget blir sett ned dersom det er vesentleg høgare enn det som er vanleg for tilsvarande tenester.
(2) Burettslaget kan utan omsyn til føresegnene i §§ 8-10 og 8-11 heve ein

avtale om forretningsførsel på grunn av vesentleg avtalebrot.

III Forvaltning av midlar

§ 8-13. Forvaltning av midlar

(1) Midlar som tilhøyrer laget, skal forvaltast forsvarleg og haldast skilde frå midlar som tilhøyrer andre.
(2) Pengar skal plasserast som innskott i norsk bank eller i annan finansinstitusjon som har rett til å tilby slik teneste i Noreg. Midlane kan lånast ut eller forvaltast på anna vis enn her nemnt, dersom dei blir sikra med garanti frå bank eller annan finansinstitusjon som nemnd i førre punktum. Avtale om slikt utlån eller slik forvaltning kan seiast opp av laget med seks månaders varsel om ikkje kortare varsel er avtala.
(3) Kongen kan gi nærare forskrifter om forvaltninga av midlane.
Endra med lov 15 des 2006 nr. 89 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1407).

IV Inhabilitet. Misbruk av posisjon o.a.

§ 8-14. Inhabilitet

Ein styremedlem må ikkje vere med i behandlinga eller avgjerda av noko spørsmål som medlemmen sjølv eller nærståande har ei klar personleg eller økonomisk særinteresse i. Det same gjeld for forretningsføraren.

§ 8-15. Misbruk av posisjon i laget o.a.

(1) Styret og forretningsførar må ikkje gjere noko som er skikka til å gi visse andelseigarar eller andre ein urimeleg fordel til skade for andre andelseigarar eller laget.
(2) Styret eller forretningsføraren skal ikkje etterkome noko vedtak av generalforsamlinga dersom vedtaket strir mot lov eller vedtekter.

V Representasjon og fullmakt

§ 8-16. Representasjon og fullmakt

(1) Styret representerer laget utetter og teiknar føretaksnamnet. Styret kan gi styremedlemmer eller forretningsførar rett til å teikne føretaksnamnet. Slik fullmakt kan når som helst kallast tilbake.
(2) Forretningsføraren representerer laget utetter i saker som gjeld den daglege leiinga.
(3) Har nokon som representerer laget utetter etter første og andre ledd, ved disposisjon på vegner av laget gått ut over sitt mynde, er disposisjonen ikkje bindande for laget når laget godtgjer at medkontrahenten forstod eller burde ha forstått at myndet blei overskride, og det ville stride mot heider og god tru å gjere disposisjonen gjeldande.
(4) Etter at val av styremedlem eller avtale om forretningsførsel er registrert i Føretaksregisteret, kan manglar ved valet eller avtalen ikkje gjerast gjeldande overfor ein tredjeperson, om ikkje laget godtgjer at tredjepersonen kjende til mangelen.
(5) I saker mellom laget og styret eller einskilde styremedlemmer skal generalforsamlinga velje ein eller fleire personar til å representere laget i saka. Blir ikkje det gjort, kan tilseiing skje til kven som helst av andelseigarane.
Endra med lov 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118, sjå § 14-13 i lova her).

Kapittel 9. Revisjon

§ 9-1. Revisor

Eit burettslag skal ha ein eller fleire statsautoriserte eller registrerte revisorar.

§ 9-2. Val av revisor

Generalforsamlinga skal velje ein eller fleire revisorar, og kan velje ein eller fleire vararevisorar.

§ 9-3. Bortfall av oppdraget

(1) Revisor gjer teneste fram til annan revisor er vald.

(2) Fell oppdraget for revisor bort før tenestetida er ute, skal styret utan opphald syte for val av ny revisor. Det same gjeld dersom revisor ikkje lenger fyller vilkåra for å kunne veljast til revisor i laget.

§ 9-4. Nyval av revisor

(1) Generalforsamlinga kan berre velje ny revisor når det er sagt i innkallinga at det vil bli gjort framlegg om nyval. Revisor har rett til å gjere greie for sitt syn på framlegget for generalforsamlinga.
(2) Har generalforsamlinga forkasta framlegg om nyval av revisor, kan ein tiandedel av alle andelseigarar innan ein månad etter generalforsamlinga krevje at tingretten ved orskurd oppnemner ein revisor i tillegg til andre revisorar i laget. Kravet skal takast til følgje dersom det har rimeleg grunn.
(3) Tingretten fastset tenestetid og godtgjersle for revisor som retten har oppnemnt. Vil revisor slutte før tenestetida er ute, skal det bli gitt rimeleg førehandsvarsel til retten.

§ 9-5. Revisjonsmelding

Revisor skal gi revisjonsmelding til generalforsamlinga for kvart rekneskapsår. Revisjonsmeldinga skal vere styret i hende seinast to veker før den ordinære generalforsamlinga.

§ 9-6. Revisor er med i generalforsamlinga

Revisor skal møte i generalforsamlinga når det skal behandlast saker som gjer dette nødvendig. Ut over dette har revisor rett til å møte i generalforsamlinga.

Kapittel 10. Samanslåing og deling av burettslag

§ 10-1. Samanslåing av burettslag

(1) Eit burettslag kan overdra eignedelar og skyldnader under eitt til eit anna burettslag mot at andelseigarane blir andelseigarar i det overtakande laget. Det kan fastsetjast at andelseigarar skal ha eit vederlag i pengar eller andre verdiar dersom utdeling kan skje etter § 3-3, og det trengst av omsyn til dei innbyrdes verditilhøva.
(2) I lag der ein tredjeperson etter avtale eller vedtekter kan motsetje seg endring av vedtektsføresegner som nemnde i § 7-12, er vedtak om overdraging

ikkje gyldig utan godkjenning frå tredjepersonen. Godkjenning kan ikkje nektast dersom tilsvarande vilkår eller forkjøpsrett blir tekne inn i vedtektene for det overtakande laget.

§ 10-2. Plan for samanslåinga og godkjenning av planen

(1) Styra i laga skal utarbeide ein plan som minst viser namna på laga, framlegg til vedtektsendringar i det overtakande laget, tidspunktet for samanslåinga og eventuelt vederlag til andelseigarar. Siste årsrekneskap, årsmelding og revisjonsmelding for kvart av laga skal leggjast ved planen.
(2) Planen skal godkjennast av generalforsamlingane med tilslutning frå minst to tredjedelar av alle andelseigarane i kvart lag. Vedtektsendringane i det overtakande laget må vedtakast med slikt fleirtal som er fastsett i lov eller vedtekter.

§ 10-3. Melding til Føretaksregisteret og kreditorvarsel

(1) Seinast ein månad etter at samanslåinga er godkjend i laga, og vedtaket om samanslåing er gyldig i det overdragande laget, skal vedtaket saman med planen etter § 10-2 meldast til Føretaksregisteret av styret i kvart lag. Blir fristen overseten, fell vedtaka bort.
(2) Føretaksregisteret skal kunngjere vedtaka om samanslåing i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon og varsle kreditorane i laga om at eventuelle motsegner mot samanslåinga må meldast til laget innan seks veker frå kunngjeringa.
Endra med lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 10-4. Motsegn frå kreditor

(1) Dersom ein kreditor med uomtvista og forfalle krav kjem med motsegn innan fristen etter § 10-3, kan samanslåinga ikkje gjennomførast før kravet er betalt.
(2) Ein kreditor med omtvista krav eller krav som ikkje er forfalle, kan krevje fullgod trygd for kravet dersom det ikkje er sikra slik frå før. Tingretten avgjer tvist om kravet er til, og om trygda er fullgod.
(3) Retten kan forkaste krav om trygd etter andre leddet når det er klart at kravet ikkje er til, eller at utsiktene til dekning ikkje blir dårlegare på grunn av samanslåinga.
(4) Kravsmål om avgjerd i retten må vere sett fram innan to veker etter at kreditor kravde betaling eller trygdgiving.

§ 10-5. Gjennomføring av samanslåinga

(1) Når fristen for motsegn etter § 10-3 er ute, og tilhøvet til kreditorar som har kome med motsegn, er avklart, skal det overtakande laget gi melding til Føretaksregisteret om at samanslåinga skal gjennomførast. Når samanslåinga er registrert, er samanslåinga gjennomført, det overdragande laget er oppløyst, og krav på eventuelt vederlag til andelseigarar forfell.
(2) Sjølv om tilhøvet til kreditorar som har reist motsegn, ikkje er avklart, kan tingretten etter kravsmål frå det laget krava gjeld, vedta at samanslåinga kan gjennomførast og meldast til Føretaksregisteret.
(3) Det overtakande laget skal ta vare på rekneskapsmateriale frå det overdragande laget i samsvar med regnskapsloven § 2-7 i minst ti år etter den endelege oppløysinga. Det same gjeld bøkene til laget. Registrerte rekneskapsopplysningar skal kunne bli gjengitt i samsvar med regnskapsloven § 2-2 i minst ti år etter den endelege oppløysinga.

§ 10-6. Deling av burettslag

(1) Eit burettslag kan overdra nokre av bustadene og andre eignedelar og eventuelt skyldnader til eit nytt lag av dei andelseigarane som har rett til dei bustadene det gjeld. Det kan fastsetjast at andelseigarar skal ha eit vederlag i pengar eller andre verdiar dersom utdeling kan skje etter § 3-3, og det trengst av omsyn til dei innbyrdes verditilhøva.
(2) Kan ein tredjeperson etter avtale eller vedtekter motsetje seg endring av vedtektsføresegner som nemnde i § 7-12 i det overdragande laget, blir vedtektsføresegnene del av vedtektene i det nye laget utan særskilt vedtaking om ikkje tredjepersonen går med på noko anna.

§ 10-7. Plan for delinga og godkjenning av planen

(1) Styret skal utarbeide ein plan som minst viser

1. framlegg til vedtektsendringar i det overdragande laget,
2. vedtekter, opningsbalanse og byggje- og finansieringsplan for det nye laget, jf. §§ 2-2 og 2-5,
3. tidspunktet for samanslåinga,
4. fordelinga av eignedelar, rettar og skyldnader mellom dei laga som er med i delinga, og
5. eventuelt vederlag til andelseigarar.

(2) Siste årsrekneskap, årsmelding og revisjonsmelding skal leggjast ved planen.
(3) Planen skal godkjennast av generalforsamlinga med tilslutning frå minst to tredjedelar av alle dei som skal bli andelseigarar i det nye laget, og minst to tredjedelar av alle andelseigarane som skal vere igjen i det overdragande laget.

§ 10-8. Melding til Føretaksregisteret, kreditorvarsel og motsegn

Føresegnene i §§ 10-3 og 10-4 gjeld tilsvarande.

§ 10-9. Gjennomføring av delinga

(1) Når fristen for motsegn etter § 10-8, jf. § 10-4, er ute, og tilhøvet til kreditorar som har kome med motsegn er avklart, skal det overtakande laget gi melding til Føretaksregisteret om at delinga skal gjennomførast. Når delinga er registrert, er delinga gjennomført, det nye laget er stifta, og krav på eventuelt vederlag til andelseigarar forfell.
(2) Føresegnene i § 10-5 andre ledd gjeld tilsvarande.

Kapittel 11. Oppløysing av burettslag

§ 11-1. Vedtak om oppløysing

(1) Oppløysing av laget krev vedtak på to generalforsamlingar etter kvarandre, med minst fire vekers mellomrom. På kvar generalforsamling må minst to tredjedelar av alle andelseigarane røyste for vedtaket. Den eine generalforsamlinga skal vere den ordinære generalforsamlinga.
(2) I lag der ein tredjeperson etter avtale eller vedtekter kan motsetje seg endring av vedtektsføresegner som nemnde i § 7-12, er vedtak om oppløysing ikkje gyldig utan godkjenning frå tredjepersonen. Godkjenning kan ikkje nektast dersom tilsvarande vilkår eller forkjøpsrett blir tekne inn i sameigevedtekter eller hefta på eigarseksjon eller annan fast eigedom. I slike tilfelle kan det fastsetjast i sameigevedtektene at dei ikkje kan endrast utan godkjenning av tredjepersonen, og forkjøpsrett kan heftast på for lengre tid enn 25 år utan hinder av § 6 i lov om løysingsrettar.
(3) Regelen i førre leddet gjeld tilsvarande ved sal av bustader frå laget.

§ 11-2. Avviklingsstyre og generalforsamling

(1) Når vedtak om oppløysing er gyldig, skal generalforsamlinga velje eit

avviklingsstyre som kjem i staden for styret og forretningsføraren. Valet gjeld på ubestemt tid med ein oppseiingsfrist for medlemmene på tre månader.
(2) Føresegnene om styret i kapittel 8 gjeld tilsvarande for avviklingsstyret.
(3) Reglane om generalforsamlinga gjeld så langt dei passar under avviklinga.
(4) Etter krav frå minst ein femtedel av andelseigarane kan tingretten om særlege grunnar talar for det, fastsetje at retten skal kome i staden for generalforsamlinga. Retten skal gi styret høve til å uttale seg før avgjerda blir teken.

§ 11-3. Melding til Føretaksregisteret

Vedtak om å oppløyse laget skal meldast til Føretaksregisteret straks vedtaket er gyldig og avviklingsstyre er valt. Meldinga skal innehalde opplysningar om medlemmene av avviklingsstyret.

§ 11-4. Kreditorvarsel

(1) Ved registrering av meldinga om oppløysing skal Føretaksregisteret kunngjere vedtaket om å oppløyse laget i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon. I kunngjeringa skal kreditorane til laget varslast om at dei må melde krava sine til avviklingsstyret innan seks veker frå kunngjeringa. Namn og adresse til leiaren for avviklingsstyret skal gå fram av kunngjeringa.
(2) Alle kreditorar med kjend adresse skal så vidt mogleg varslast særleg av laget.
Endra med lover 5 sep 2003 nr. 92 (ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1119), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 11-5. Stillinga for laget under avviklinga

(1) Når vedtak om oppløysing er gyldig, skal laget på brev, kunngjeringar og andre dokument leggje orda «under avvikling» til føretaksnamnet.
(2) Verksemda i laget kan halde fram så langt det er ønskjeleg for ei tenleg gjennomføring av avviklinga.
(3) Under avviklinga skal årsrekneskap avleggjast, reviderast og sendast til Rekneskapsregisteret etter same reglar som elles.
Endra med lov 6 juni 2003 nr. 39 (ikr. 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118, sjå § 14-13 i lova her).

§ 11-6. Avviklingsbalanse o.a.

(1) Avviklingstyret skal lage ei oppteikning over dei eignedelar, rettar og skyldnader laget har, og gjere opp ein balanse med sikte på avviklinga.
(2) Oppteikninga og balansen skal i revidert stand leggjast ut på lagskontoret til ettersyn for andelseigarane. Kopi av balansen med fråsegn frå revisor skal sendast til alle andelseigarar med kjend adresse.

§ 11-7. Dekning av skyldnadene

(1) Avviklingsstyret skal syte for at dei skyldnadene laget har, blir dekte i den grad kreditor ikkje har fråfalle kravet sitt eller samtykkjer i å ta ein annan som debitor i staden.
(2) Kan ein kreditor ikkje finnast, eller nektar ein kreditor å ta imot sitt tilgodehavande, skal summen deponerast i Noregs Bank etter reglane i lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve.
(3) Burettsinnskota kan ikkje krevjast utbetalte dersom bustadene skal delast utan å gjerast om i pengar, jf. § 11-8.

§ 11-8. Omgjering av eignedelar til pengar

(1) Eignedelane til laget skal gjerast om i pengar så langt det er nødvendig for å dekkje skyldnadene laget har. Elles skal eignedelane gjerast om i pengar dersom minst ein tredjedel av andelseigarane krev det.
(2) Skal eignedelane gjerast om i pengar, har kvar andelseigar forkjøpsrett til den bustaden andelen er knytt til. For den forkjøpsretten gjeld reglane i lov om løysingsrettar så langt dei passar.

§ 11-9. Deling eller utbetaling

(1) Deling av eignedelane eller utbetaling til andelseigarane kan ikkje skje før lagsskyldnadene er dekte, og det er gått minst to månader sidan siste kunngjering av kreditorvarsel etter § 11-4.
(2) Deling av eignedelane eller utbetaling av overskot skal skje på grunnlag av innbyrdes verdi av bustadene.
(3) Utdeling kan likevel skje når det berre står igjen uvisse eller omtvista skyldnader, og det blir sett av ein tilstrekkeleg sum til å dekkje dei. Om ikkje anna er avtala, skal summen setjast inn på felleskonto for laget og den kreditoren det gjeld, slik at uttak ikkje kan skje utan skriftleg samtykke frå

begge partar eller endeleg dom.

§ 11-10. Endeleg oppløysing

(1) Etter avslutta deling av eignedelar eller utbetaling av overskot skal revidert oppgjer leggjast fram for generalforsamlinga. Når oppgjeret er godkjent, skal det meldast til Føretaksregisteret at laget er endeleg oppløyst.
(2) Føresegnene i §§ 12-3 til 12-5 gjeld etter endeleg oppløysing òg.
(3) Avviklingsstyret skal syte for at rekneskapsmateriale blir teke vare på i samsvar med regnskapsloven § 2-7 i minst ti år etter den endelege oppløysinga. Det same gjeld bøkene til laget. Registrerte rekneskapsopplysningar skal kunne bli gjengitt i samsvar med regnskapsloven § 2-2 i minst ti år etter den endelege oppløysinga.

§ 11-11. Etterutlodding

Det som måtte tilfalle laget av summar som er sette av etter § 11-9 andre ledd, utdeling til andelseigarar som ikkje blir heva, og det som elles måtte vise seg å tilhøyre det oppløyste laget, skal loddast ut på etterskot. Er summen så liten at han ikkje står i forhold til ulempa eller kostnaden med ei etterutlodding, kan avviklingsstyret i staden bruke han til velgjerd, til humanitære føremål eller til beste for miljøet.

§ 11-12. Ansvar for udekte skyldnader

(1) Overfor kreditorar som ikkje har fått dekning etter § 11-7, og heller ikkje er tilstrekkeleg sikra ved avsetjing etter § 11-9 tredje ledd, heftar andelseigarane solidarisk, opp til verdien av det kvar har teke mot etter § 11-9 med frådrag for innskot. Overfor slik kreditor heftar dessutan medlemmene av avviklingsstyret solidarisk utan avgrensing om det ikkje blir godtgjort at dei har fare fram med tilbørleg aktsemd.
(2) I regressomgangen skal fordeling skje mellom andelseigarane i høve til det kvar enkelt har fått utdelt. Gjeldsbrevlova § 2 tredje ledd gjeld tilsvarande.
(3) Kreditors krav etter første ledd blir forelda tre år etter at den endelege oppløysinga er registrert i Føretaksregisteret.

§ 11-13. Omgjering av vedtak om oppløysing

(1) Vedtak om å oppløyse laget kan gjerast om av generalforsamlinga dersom

minst halvparten av andelseigarane i laget røystar for det.
(2) Omgjering kan ikkje vedtakast dersom deling er gjennomført eller utbetaling til andelseigarane er skjedd.
(3) Omgjering av eit vedtak om oppløysing skal straks meldast til Føretaksregisteret av medlemmene av det nye styret i laget.

Kapittel 12. Skadebot

§ 12-1. Skadebotansvar

(1) Den som i eigenskap av styremedlem, forretningsførar, granskar eller andelseigar valdar tap forsettleg eller aktlaust for laget, andelseigarar eller andre under utføringa av oppgåva si, har plikt til å bøte tapet. Det same gjeld for medlem av andre organ som er skipa etter vedtektene.
(2) Yrkesutøvar eller kjøpar som bryt forbodet i § 2-12 a og forsettleg eller aktlaust valdar tap for laget eller andelseigarar, har plikt til å bøte tapet.
Endra med lov 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238).

§ 12-2. Lemping

Skadebotansvar etter § 12-1 kan lempast etter skadeserstatningsloven § 5-2.

§ 12-3. Vedtak om å fremje lagets krav

(1) Generalforsamlinga avgjer om laget skal fremje skadebotkrav etter § 12-1. Er det opna gjeldsforhandling eller konkurs, gjeld føresegnene i konkursloven.
(2) Første ledd gjeld tilsvarande for inngåing av førehandsavtale mellom laget og nokon som er nemnd i § 12-1, som regulerer eller avgrensar skadebotansvaret deira.

§ 12-4. Krav på vegner av laget

(1) Har generalforsamlinga gitt ansvarsfritak eller forkasta framlegg om å krevje skadebot etter § 12-1, kan ein tiandedel, men minst to, av andelseigarane gjere skadebotansvar gjeldande på vegner av og i namnet til laget. Er søksmål om skadebot reist, kan det halde fram sjølv om nokre av andelseigarane trekkjer seg, eller andelen går over til andre.
(2) Søksmålet om skadebot må reisast ved felles fullmektig innan tre månader etter at vedtaket blei gjort av generalforsamlinga. Er det kravt gransking etter

§§ 7-14 til 7-16, blir fristen rekna frå den dagen kravet er endeleg avslege, eller i tilfelle granskinga er avslutta.
(3) Kostnadene med søksmålet om skadebot er laget uvedkomande. Kostnadene kan likevel krevjast dekte av laget med opp til den summen som er komen laget til gode ved søksmålet.
(4) Paragrafen her gjeld ikkje når vedtaket som nemnt i første ledd er gjort med fleirtal som for vedtektsendring. Det same gjeld ved inngått forlik.

§ 12-5. Ansvarsfritak

Har generalforsamlinga gjort vedtak om ansvarsfritak eller om at ansvar ikkje skal gjerast gjeldande, kan laget likevel fremje krav grunna på omstende som generalforsamlinga på vesentlege punkt ikkje fekk rette og fullstendige opplysningar om da vedtaket blei gjort.

§ 12-6. Konkurrerande krav

Andelseigarar, kreditorar eller andre som har lidt tap fordi laget er påført tap, er bundne av skadeoppgjer med laget, og deira krav står tilbake for lagets krav.

§ 12-7. Andre krav på vegner av laget

Føresegnene i §§ 12-4 og 12-5 gjeld tilsvarande for lagets krav på tilbakeføring etter § 3-3 tredje ledd.
Endra med lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kapittel 13. Ymse føresegner

§ 13-1. Teieplikt

(1) Tillitsvalde, forretningsførar og tilsette i eit burettslag skal hindre at uvedkomande får tilgang til det dei har fått kjennskap til i verksemda i laget om personlege tilhøve. Teieplikta gjeld ikkje når inga rettkomen interesse tilseier at opplysningane skal haldast hemmelege.
(2) Brot på teieplikta kan straffast med bøter. Medverknad blir ikkje straffa.
Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 13-2. Saksbehandlinga i tingretten o.a.

(1) Når tingretten behandlar saker etter lova her, gjeld reglane i arvelova § 169 når ikkje anna går fram av lova her.
(2) Orskurdar og vedtak som retten gjer etter lova her, kan ankast.
(3) Ein anke etter andre ledd kan ikkje grunnast på at avgjerda er utenleg eller uheldig. Dette gjeld ikkje orskurd etter §§ 7-14 til 7-16.
Endra med lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endra med lov 26 jan 2007 nr. 3, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 13-3. Fristrekning

(1) For fristar som skal reknast i dagar, skal ein ikkje telje med den dagen da fristen tek til å gå, men ein skal rekne med møtedagen eller den dagen da handlinga fristen gjeld, tidlegast kan utførast eller seinast må vere utført.
(2) Fristar som skal reknast i veker, månader eller år, endar på den dagen i den siste veka eller den siste månaden som etter namnet eller talet svarar til den dagen fristen tek til å gå. Har ikkje månaden dette talet, endar fristen på den siste dagen i månaden.
(3) Endar ein handlingsfrist på ein laurdag, helgedag eller dag som etter lovgivinga er likestilt med helgedag, blir fristen lengd til den nærast følgjande yrkedagen.

§ 13-4. Tvistar

Avtale om at tvist mellom andelseigaren og laget skal avgjerast ved skilsdom eller med endeleg verknad elles av eit organ utanom domstolane, er berre gyldig dersom avtalen er gjord etter at tvisten oppstod.

§ 13-5. Omdanning av bustadaksjeselskap

(1) Aksjeselskap som har til føremål å gi aksjeeigarane leigerett eller annan bruksrett til bustad, kan omdannast til burettslag etter paragrafen her.
(2) Framlegget om omdanning skal førebuast av styret og innehalde dei vedtektsendringane som trengst, opningsbalanse for burettslaget og dessutan opplysningar om kva bustad som er knytt til kvar andel, om eventuelle innskot og om fordelinga av felleskostnadene.
(3) Omdanninga må vedtakast på generalforsamling og krev tilslutning frå alle

aksjeeigarane i selskapet.
(4) Styret skal innhente fullmakter til å slette eventuelle tinglyste leigerettar som er knytte til aksjane, og skal innhente eventuelle pantebrev som sikrar innskot som er knytte til aksjane, saman med fullmakter til å slette pantebreva.
(5) Omdanninga krev skriftleg samtykke frå alle med panterett i aksjar som er meld til selskapet, eller som styret elles har kunnskap om.
(6) Når omdanninga er vedteken, og styret har innhenta fullmakter og pantebrev som nemnde i fjerde ledd, skal vedtaket meldast til Føretaksregisteret. Rettkjende kopiar av samtykke frå panthavarar som nemnde i femte ledd, og ei fråsegn frå styret om at samtykke frå alle kjende panthavarar er innhenta, skal leggjast ved meldinga. Samanslutninga er eit burettslag frå det tidspunktet omdanningsvedtaket er registrert.
(7) Selskapskreditorar og medkontrahentar kan ikkje motsetje seg omdanninga dersom eigenkapitalen etter omdanninga er minst like høg som aksjekapitalen.
(8) Andelane skal snarast råd registrerast i grunnboka. Pant i aksjar skal registrerast som pant i den tilsvarande andelen.
(9) Snarast råd etter registreringa i grunnboka skal styret slette tinglyste leigerettar og pantebrev som nemnde i fjerde ledd, og seinast samtidig tinglyse ein panterett som nemnd i § 2-11 første ledd på beste ledige prioritet. Styret skal be om at namneendring blir notert i grunnboka på grunnlag av firmaattest.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753).

Kapittel 14. Ikraftsetjing. Overgangsreglar

I Ikraftsetjing

§ 14-1. Ikraftsetjing

(1) Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1] Kongen kan setje i verk dei einskilde føresegnene til ulik tid.

(2) Kongen fastset når lov 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag blir oppheva.[2]
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753).
1 Med res. 19 des 2003 nr. 1766 vart § 1-5, § 14-12 nr. 11 ny § 3a i eigarseksjonslova, og § 14-12 nr. 13 sett ikr. 1 jan 2004. Etter res. 17 juni 2005 nr. 603 trådte lova ikr. 15 aug 2005, med unntak av § 2-13, § 5-20, § 5-21 (4), § 5-23 (2), kapittel 6, § 13-5, § 14-5 (2), § 14-6 (2), § 14-8 (6), § 14-9, § 14-12 nr. 3, § 14-12 nr. 8. Med res. 16 juni 2006 nr. 626 er desse paragrafene sett ikr. 1 juli 2006.
2 Frå 15 aug 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 603.

II Overgangsreglar

§ 14-2. Tilknytte lag

I burettslag som etter tidlegare gjeldande reglar er tilknytte eit bustadbyggjelag, gjeld desse særreglane:

1. Det skal reknast som eit vilkår for å vere andelseigar at vedkomande er andelseigar i bustadbyggjelaget, og laget skal reknast som eit tilknytt lag etter § 1-3, om ikkje anna blir fastsett i vedtektene med samtykke frå bustadbyggjelaget.
2. Eldre vedtektsføresegn om at endring av vedtektene ikkje er gyldig utan samtykke frå bustadbyggjelaget, gjeld berre for endring av vedtektsføresegner som nemnde i § 7-12 dersom endringa blir vedteken etter at lova her blei sett i kraft.
3. Forretningsføraravtale mellom bustadbyggjelag og tilknytt burettslag som er gjord før lova tok til å gjelde, og som etter sitt innhald er uoppseieleg i meir enn fem år eller berre kan seiast opp på visse vilkår, kan burettslaget seie opp med seks månaders varsel når det er gått fem år frå lova her blei sett i kraft, og minst ti år frå burettslaget blei stifta. Oppseiing kan berre skje dersom generalforsamlinga i burettslaget gir samtykke til det med to tredjedels fleirtal, og bustadbyggjelaget har fått høve til å uttale seg skriftleg om spørsmålet til kvar andelseigar i burettslaget seinast samtidig med innkalling til generalforsamlinga.
4. Tingretten kan setje ei oppseiing etter nummer 3 til side dersom oppseiinga vil verke urimeleg, og bustadbyggjelaget har reist søksmål innan 30 dagar etter at skriftleg oppseiing kom fram til laget.

§ 14-3. Stifting

Burettslag som er stifta før lova her blei sett i kraft, kan registrerast i Føretaksregisteret sjølv om stiftinga ikkje er gjennomført etter §§ 2-1 til 2-8. Registrering må i tilfelle skje seinast seks månader etter konstituerande generalforsamling.

§ 14-4. Avtalar om rett til andel o.a.

(1) Er det før lova her blei sett i kraft, gjort ein eller fleire avtalar med eit

bustadbyggjelag om rett til å overta eller teikne andel i eit burettslag, jf. lov 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag § 8, gjeld ikkje føresegnene i lova her, avhendingslova § 1-1a eller bustadoppføringslova § 1a for desse avtalane og tilsvarande avtalar i same burettslaget. Lova elles gjeld ikkje for burettslaget før alle andelane er overtekne eller teikna.
(2) Er det i andre tilfelle enn dei som er nemnde i første ledd, gjort ein eller fleire avtalar med eit burettslag om leige av bustad og burettsinnskot, jf. lov 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag § 26, gjeld ikkje føresegnene i lova her, avhendingslova § 1-1a eller bustadoppføringslova § 1a for desse avtalane og tilsvarande avtalar i same burettslaget. Lova elles gjeld ikkje for burettslaget før alle bustadene er overtekne.

§ 14-5. Innskot

(1) I burettslag som er stifta før lova her blei sett i kraft, skal føresegnene i § 2-10 og 2-11 gjelde for eksisterande panterett som sikrar burettsinnskot. Det er ikkje nødvendig å endre prioritet for eksisterande panterett som hadde dårlegare prioritet enn nemnd i § 2-11 første ledd da lova blei sett i kraft.
(2) Rettsverknader knytte til andelsobligasjonar eller lånebevis for innskot fell bort når andelen er registrert i grunnboka.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753).

§ 14-6. Andelar

(1) Føresegna i § 3-1 om storleiken på andelane gjeld ikkje for lag som er stifta før lova her blei sett i kraft.
(2) Rettsverknader knytte til andelsbrev fell bort når andelen er registrert i grunnboka. Om rettsvern for pant gjeld § 14-9 tredje ledd.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753).

§ 14-7. Andelseigarar og forkjøpsrett

(1) Eldre vedtektsføresegn som gir juridiske personar o.a. rett til å eige fleire andelar enn det som går fram av § 4-3, skal gjelde utan hinder av den paragrafen.
(2) I lag som er stifta før lova her blei sett i kraft, skal det reknast å vere eit vilkår at ny andelseigar skal godkjennast av laget, jf § 4-5, om ikkje anna blir fastsett i vedtektene.
(3) Føresegnene i §§ 4-11 til 4-21 gjeld ikkje der forkjøpsretten er utløyst før lova her blei sett i kraft.

§ 14-8. Bustadene

(1) Burett etter kapittel 5 kjem i staden for leigerett etter lov 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag § 33, jf. § 34.
(2) Sameige i andel som er oppstått før lova her blei sett i kraft, kan halde fram utan hinder av § 5-2.
(3) Er bruken overlaten til andre enn andelseigaren før lova her blei sett i kraft, kan bruken halde fram utan hinder av føresegnene i §§ 5-3 til 5-6.
(4) Fordeling av vedlikehaldsplikt o.a. som avvik frå §§ 5-12 og 5-17, og som går fram av eldre vedtekter eller leigeavtalar som er allment nytta i laget, gjeld fram til noko anna blir fastsett i vedtektene. Avvikande fordeling som er avtala særleg mellom laget og enkelte andelseigarar, kan berre endrast i samsvar med avtalen.
(5) Eldre fordeling av husleige gjeld tilsvarande for felleskostnader utan hinder av § 5-19 til noko anna blir fastsett i samsvar med vilkåra i den paragrafen for endring av fordelinga.
(6) Panterett etter § 5-20 første ledd kjem i staden for eldre avtala panterett som laget har for krav etter leigeavtalen, og står elles tilbake for panterett som hadde fått rettsvern mot andelseigarens kreditorar før lova her blei sett i kraft, om ikkje anna følgjer av allmenne prioritetsreglar.
(7) Har laget sagt opp leigeretten eller kravt tvangsfråviking før lova her blei sett i kraft, gjeld tidlegare reglar om fristar, søksmål, pålegg om sal og om tvangsfullføring. Sameleis er det dersom andelseigaren har sagt opp leigeretten.

§ 14-9. Registrering i grunnboka

(1) Seinast seks månader etter at kapittel 6 i lova her er sett i verk, skal styret sende melding til registerføraren for tinglysing av andelar i burettslag om registrering av andelane. Meldinga skal minst innehalde:

1. Oversyn over andelane i laget med opplysning om kva bustad som er knytt til kvar andel, og namn, adresse og fødselsnummer eller organisasjonsnummer for andelseigarane.
2. Oversyn over uinnfridde panterettar laget har fått melding om for kvar andel, med namn og adresse på panthavaren og opplysning om kven som sit med andelsbrevet.

(2) Dei panterettane som går fram av meldinga frå styret, skal registrerast på andelen, og registerføraren skal sende melding til panthavaren om registreringa.
(3) Rettsvern for panterett etter tidlegare gjeldande reglar fell bort dersom

panteretten ikkje er meldt til registrering seinast seks månader etter at andelen er registrert i grunnboka.
(4) Føresegna i panteloven § 1-4 gjeld ikkje for panterett som har rettsvern etter tidlegare gjeldande reglar, og som er registrert innan fristen etter tredje ledd.
(5) Kongen gir forskrifter om registrering i tilfelle der det er tvist om prioriteten mellom fleire panterettar som hadde fått rettsvern mot andelseigarens kreditorar før andelane blei registrerte.
(6) Til andelane er registrerte, gjeld dei tidlegare reglane om rettsvern for rettserverv og om tvangssal. Det kan likevel ikkje etablerast rettsvern for avtala panterett i burettslagsandel på anna vis enn ved registrering i grunnboka når det er gått eitt år etter at lova her blei sett i kraft.
(7) Beslagsforbod i andel i burettslag og råderettsband etter dekningslova § 3-2 i slik andel har rettsvern utan registrering i grunnboka, dersom rettsvernet er sikra før kapittel 6 i lova her er sett i verk.
(8) Er det i medhald av § 14-17 avtalt innskrenking i røysteretten etter § 7-10, kan innskrenkinga halde fram så langt det følgjer av dei tidlegare reglane.
Endra med lover 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753). 21 des 2005 nr. 130.

§ 14-10. Forvaltning av midlar

Eldre avtalar om forvaltning av midlar som er i strid med § 8-13, gjeld i seks månader etter at lova her blei sett i kraft, om ikkje kortare tid følgjer av avtalen sjølv eller ny avtale.

§ 14-11. Vedtekter og avtalar

Vedtektsføresegner og avtalar som er i strid med lova her, fell bort seinast eitt år etter at lovføresegnene blei sett i kraft.
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753).

III Endring av andre lover

§ 14-12. Endring av andre lover

Frå lova her blir sett i kraft, skal desse lovene endrast slik: – – –
Endra med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753).

IV (Oppheva)

Oppheva med lov 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

V (Oppheva)

Føyd til med lov 17 juni 2005 nr. 94 (ikr. 15 aug 2005 iflg. res. 1 juli 2005 nr. 753) og innheldt § 14-14 til § 14-21, som vart oppheva frå 1 juli 2006 då kapittel 6 vart sett i verk, sjå § 14-13, oppheva med lov 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

Lov om endringer i sentralbankloven og finansieringsvirksomhetsloven og om opphevelse av valutareguleringsloven og penge- og kredittreguleringsloven

I

Lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering oppheves.

II

Lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene oppheves.

V

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] De enkelte bestemmelser i loven kan settes i kraft til ulik tid. De enkelte bestemmelser i lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering og i lov 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene kan oppheves til ulik tid.

Kongen kan gi overgangsregler.

1 Fra 1 jan 2004 iflg. vedtak 19 des 2003 nr. 1600, med følgende unntak: 1. Endringen i sentralbankloven § 18 (jf. loven del III) trer ikr. 1 jan 2005. 2. Lov 14

juli 1950 nr. 10 om valutaregulering (jf. loven del I) § 4, § 7, § 8 og § 10 oppheves ikke. 3. Lov 25 juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene (jf. loven del II) § 15, § 16 og § 18 oppheves ikke.

Lov om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone [territorialfarvannsloven]

§ 1. Territorialfarvannet og grunnlinjene

Norges territorialfarvann består av sjøterritoriet og de indre farvann.

Grunnlinjene danner yttergrensen for de indre farvann og utgangspunktet for beregningen av sjøterritoriet og jurisdiksjonsområdene utenfor i samsvar med folkeretten.

Kongen fastsetter grunnlinjene i forskrift. Er grunnlinjen ikke fastsatt i forskrift, følger den lavvannslinjen langs kysten.

§ 2. Sjøterritoriet

Sjøterritoriet omfatter havområdet fra grunnlinjene ut til 12 nautiske mil fra disse. Sjøterritoriets yttergrense er en linje trukket slik at hvert punkt på linjen ligger i en avstand av 12 nautiske mil (22 224 meter) fra nærmeste punkt på grunnlinjen. Sjøterritoriets grense mot annen stat følger av gjeldende overenskomster med staten.

Fremmede fartøyer har rett til uskyldig gjennomfart i sjøterritoriet og til stans eller ankring i sjøterritoriet når dette er nødvendig på grunn av force majeure eller havsnød, eller for å yte assistanse til personer, skip eller luftfartøyer som er i fare eller nød. Med uskyldig gjennomfart forstås navigasjon over sjøterritoriet, enten i transitt eller på vei til eller fra norsk indre farvann.

Kongen kan fastsette nærmere regler om fremmede fartøyers anløp av og ferdsel i sjøterritoriet.

§ 3. Indre farvann

De indre farvann er alt farvann som ligger innenfor grunnlinjene.

Kongen kan fastsette regler om fremmede fartøyers adgang til norsk indre farvann.

§ 4. Tilstøtende sone

Det opprettes en tilstøtende sone utenfor sjøterritoriet. Kongen fastsetter tidspunktet for opprettelsen av den tilstøtende sone, og hvilke havområder den skal omfatte.

I den tilstøtende sone kan det føres kontroll med lovgivning om vareførsel og tollavgift, skatt, innvandring og helse. Den tilstøtende sone støter opp mot sjøterritoriet og har en yttergrense som ligger i en avstand av 24 nautiske mil (44 448 meter) fra nærmeste punkt på grunnlinjen.

Den tilstøtende sone likestilles med territorialfarvannet for så vidt gjelder lovgivning om fjerning av gjenstander av arkeologisk og historisk art.

Den tilstøtende sones avgrensning i forhold til fremmed stats jurisdiksjonsområde følger av overenskomst med fremmed stat. I mangel av overenskomst, følger avgrensningen midtlinjen i forhold til andre stater.

Kongen kan fastsette nærmere regler om etableringen av den tilstøtende sone og om utøvelse av kontrollmyndighet i denne.

Opprettelsen av den tilstøtende sone medfører ingen endring i reglene for den økonomiske sone eller kontinentalsokkelen.

Endret ved lov 11 mars 2022 nr. 9 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1574).

§ 5. Lovens geografiske virkeområde

Loven gjelder også for Svalbard, Jan Mayen, Bouvetøya, Peter Is øy og Dronning Maud Land.

§ 6. Kunngjøring

Kongen kunngjør grenselinjene for sjøterritoriet og den tilstøtende sone i samsvar med folkeretten.

§ 7. Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme senere ikrafttredelse for Bouvetøya, Peter Is øy og Dronning Maud Land.

1 Fra 1 jan 2004 iflg. res. 27 juni 2003 nr. 798. Ikrafttredelse for bilandene, Bouvetøya, Peter Is øy og Dronning Maud Land, utsettes. Ved res. 25 feb 2005 nr. 173 er loven satt ikr. for Bouvetøya 1 apr 2005.

§ 8. Endringer i annen lovgivning

– – –

Lov om alternativ behandling av sykdom mv.

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å bidra til sikkerhet for pasienter som søker eller mottar alternativ behandling samt å regulere adgangen til å utøve slik behandling.

§ 2. Lovens virkeområde, begreper mv.

Loven gjelder den som tilbyr eller utøver alternativ behandling i riket.

Bestemmelser om stedlig virkeområde gitt i medhold av helsepersonelloven § 2 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende for denne lov så langt de passer.

Med alternativ behandling menes helserelatert behandling som utøves utenfor helse- og omsorgstjenesten, og som ikke utøves av autorisert helsepersonell. Behandling som utøves i helse- og omsorgstjenesten eller av autorisert helsepersonell, omfattes likevel av begrepet alternativ behandling når det brukes metoder som i all vesentlighet anvendes utenfor helse- og omsorgstjenesten.

Med helsepersonell menes i denne lov personer som definert i helsepersonelloven § 3.

Når alternativ behandling utøves i helse- og omsorgstjenesten eller av autorisert helsepersonell, gjelder også helsepersonelloven. Autorisert helsepersonell skal gi informasjon og innsyn i journal tilsvarende det som følger av helsepersonelloven § 10 og § 41, også dersom pasienten ikke har rettigheter etter pasient- og brukerrettighetsloven.

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 3. Registerordning

Departementet gir forskrift om en frivillig registerordning for helsepersonell og andre som utøver alternativ behandling. Herunder kan det gis bestemmelser om

1. gebyr ved registrering og

2. årlig avgift for opprettholdelse av registreringen.

§ 4. Taushetsplikt

Bestemmelsene om taushetsplikt i helsepersonelloven §§ 21 til 25 gjelder tilsvarende for andre enn helsepersonell som utøver alternativ behandling, så langt de passer.

§ 5. Medisinske inngrep eller behandling som kan medføre alvorlig helserisiko

Medisinske inngrep eller behandling som kan medføre alvorlig helserisiko for pasienter, skal kun utøves av helsepersonell.

Departementet kan ved forskrift bestemme det nærmere innholdet i første ledd.

§ 6. Behandling av allmennfarlige smittsomme sykdommer

Behandling av sykdom som i henhold til lov om vern mot smittsomme sykdommer § 1-3 er å anse som allmennfarlig smittsom sykdom, skal kun utøves av helsepersonell.

Andre enn helsepersonell kan likevel utøve behandling som utelukkende har til hensikt å lindre eller dempe symptomer på eller følger av sykdommen eller bivirkninger av gitt behandling, eller som har som formål å styrke kroppens immunforsvar eller evne til selvhelbredelse.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om behandling etter andre ledd.

§ 7. Behandling av alvorlige sykdommer og lidelser

Behandling av andre alvorlige sykdommer og lidelser enn dem som omfattes av § 6, skal heller ikke utøves av andre enn helsepersonell.

Andre enn helsepersonell kan likevel utøve behandling som utelukkende har til hensikt å lindre eller dempe symptomer på eller følger av sykdommen eller lidelsen eller bivirkninger av gitt behandling, eller som har som formål å styrke kroppens immunforsvar eller evne til selvhelbredelse.

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke dersom behandlingen skjer i samarbeid eller samforståelse med pasientens lege, og pasienten har samtykkekompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 første og

andre ledd. Det samme gjelder for andre pasienter dersom helse- og omsorgstjenesten ikke har helbredende eller lindrende behandling å tilby pasienten. Samtykkebestemmelsene i pasient- og brukerrettighetsloven §§ 4-4, 4-5 og 4-7 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke sykdommer og lidelser som omfattes av første ledd, og om behandling etter andre og tredje ledd.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 22 juni 2018 nr. 76. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 8. Beskyttet tittel og markedsføring

Bare den som har autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning etter helsepersonelloven §§ 48 a til 51, har rett til å benytte slik yrkesbetegnelse som kjennetegner vedkommende gruppe helsepersonell.

Personell som har rett til å utøve yrke som helsepersonell midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, kan benytte den yrkesbetegnelsen de benytter i det landet de er etablert, på en slik måte at tittelen ikke forveksles med tilsvarende norsk tittel. Personell som har rett til å utøve yrke som lege, legespesialist, tannlege, tannlegespesialist, sykepleier, jordmor eller provisorfarmasøyt midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, kan bruke norsk yrkesbetegnelse.

Rett til å bruke norsk tittel har også annet personell som har rett til å utøve yrke som helsepersonell midlertidig i Norge uten norsk autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning, dersom norsk autorisasjonsmyndighet har kontrollert vedkommendes yrkeskvalifikasjoner.

Bare den som er registrert som utøver av alternativ behandling i register opprettet i medhold av denne lov § 3, har rett til å benytte betegnelsen registrert i tilknytning til sin yrkesbetegnelse som alternativ behandler.

Ingen må uriktig benytte titler eller markedsføre virksomhet på en slik måte at det kan gis inntrykk av at vedkommende har autorisasjon, lisens eller spesialistgodkjenning etter helsepersonelloven, jf. første ledd, eller er registrert utøver av alternativ behandling, jf. andre ledd.

Den som tilbyr alternativ behandling, kan i sin markedsføring kun gi en nøktern og saklig beskrivelse av virksomhetens art.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om markedsføring.

Endret ved lover 9 mai 2008 nr. 33 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1125), 19 juni 2015 nr. 59 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 678).

§ 9. Straff

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelser i loven eller i medhold av den, straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder.

Den som ikke er helsepersonell, og som ved medisinske inngrep eller behandling forsettlig eller uaktsomt utsetter noens liv eller helbred for alvorlig fare, enten ved selve behandlingen eller ved at pasienten på grunn av behandlingen unnlater å søke kyndig hjelp, straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder.

Ved særdeles skjerpende omstendigheter kan fengsel i inntil 2 år anvendes. Ved vurderingen av om slike omstendigheter foreligger, skal det særlig legges vekt på om handlingen har medført døden eller alvorlig helseskade, om den har vært særlig smertefull eller psykisk belastende, og om den skyldige tidligere er straffet etter paragrafen her.

Det fritar ikke for straff etter første og andre ledd at vedkommende ikke forsto eller burde ha forstått faren eller sykdommens art.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 10. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven skal tre i kraft til forskjellig tid.

1 Fra 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1473.

§ 11. Opphevelse av og endring i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft oppheves lov 19. juni 1936 nr. 9 om innskrenkning i adgangen for den som ikke er helsepersonell til å ta syke i kur.

– – –

Lov om forsvarlig hundehold (hundeloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål. Forholdet til andre lover

Loven har til formål å bidra til å fremme et aktsomt hundehold som ivaretar hensyn til sikkerhet, trygghet, alminnelig ro og orden.

Enhver i det sivile samfunn har ansvaret innenfor lovgivningens ramme å utøve og legge til rette for et positivt og samfunnsgagnlig hundehold, til glede for samfunnet og den enkelte hundeholder.

Hunder har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Hunder skal behandles og bli ivaretatt på en slik måte som overensstemmer med og tar hensyn til deres natur og beskytter dem mot fare for unødige påkjenninger og belastninger. Det skal tas hensyn til de omstendigheter som er nødvendige for å forebygge at hunder kan forårsake skader eller ulemper i samfunnet. Loven skal fremme god dyrevelferd og respekt for og kunnskap om hunder.

For hundeholdet gjelder også bestemmelser i annen lovgivning, bl.a. de alminnelige reglene i dyrevelferdsloven, matloven, reindriftsloven og granneloven, og dessuten særskilte regler om båndtvang med mer hjemlet i naturmangfoldloven, hundehold eller dyrehold f.eks. i husleieloven.
Endret ved lover 5 apr 2013 nr. 12, 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 1 a. Virkeområde

Loven gjelder med de begrensninger som følger av avtale med fremmed stat eller organisasjon for norsk landterritorium, territorialfarvann, i norsk økonomisk sone og på norske fartøy og luftfartøy.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold, herunder at forskrifter og enkeltvedtak etter loven skal kunne vedtas av andre instanser enn ellers.
Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 2. Definisjoner

I denne lov forstås ved

a. hundeholder: den som eier eller har tatt omsorg for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid
b. barn: personer under 12 år
c. husdyr: storfe, sau, geit, hest, gris, fjærkre og andre produksjonsdyr
d. tamrein: rein som eies og driftes innenfor det samiske reinbeiteområde, jf. reindriftsloven § 4 første ledd, eller med tillatelse etter reindriftsloven § 8 første ledd
e. skade på menneske: bitt av tenner som berører hud med et visst trykk slik at det etterlater merke, men som ikke er en «betydelig skade» etter bokstav f
f. betydelig skade på menneske:
    1. flere dype, punktformede sår som når dypt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur og som tydelig viser at det dreier seg om flere bitt, og at skaden er påført med en viss voldsomhet
    2. utrivning, dyp flenge, i underhud eller muskulatur
    3. bittlesjoner som medfører tap av vev
    4. bitt som medfører døden, uten at bittet i seg selv har forårsaket skader som nevnt i nr. 1 til 3
g. betydelig skade på husdyr, tamrein, hunder eller hjortevilt:
    1. flere dype, punktformede sår som når dypt ned i underhuden eller penetrerer ned i muskulatur; og som tydelig viser at det dreier seg om flere bitt, og at skaden er påført med en viss voldsomhet
    2. utrivning, dyp flenge, i underhud eller muskulatur
    3. bittlesjoner som medfører tap av vev, likevel ikke hakk i andre hunders ører eller lepper
    4. bitt som medfører døden, herunder at hunden rister en annen hund til døde, uten at bittet i seg selv har forårsaket skader som nevnt i nr. 1 til 3
    5. død, utmattelse, skader eller hjelpeløshet som følge av jaging, blant annet kasting av foster og at avkom og mordyr skilles som følge av jaging
h. angrep: at en hund som ikke er sikret gjør en målrettet bevegelse mot et annet dyr eller et menneske med den hensikt å skade
i. ensidig angrep: et angrep som ikke kan ses som en direkte følge av en handling utført av et menneske eller et annet dyr
j. jage: at hunden springer målrettet etter ett eller flere mennesker eller ett eller flere dyr
k. klar fare: at hunden enten fortsatt gjør utfall, eller at hendelsesforløpet tilsier at den vil angripe igjen dersom ikke

situasjonen løses opp

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 3. Generelt aktsomhetskrav

Hundeholderen skal

a. forebygge og vise aktsomhet for å unngå at hunden blir satt i en situasjon der den kan gjøre skade på folk, dyr, eiendom eller ting
b. sørge for at hunden eller hundeholdet ikke er til urimelig ulempe for folk, dyr, miljø eller andre interesser.
c. sikre trygghet for hunden, folk og andre dyr ved å holde hunden under forsvarlig tilsyn, og håndtere hunden på en slik måte at den får dekket individuelle behov.

En hundeholder som midlertidig ønsker å overlate ansvaret for hunden til en annen, må forsikre seg om at vedkommende har de nødvendige forutsetningene for å utvise tilsvarende aktsomhet.

Den som er berørt, kan kreve overfor hundeholderen at en varig tilstand eller varige forhold som ikke gir tilstrekkelig sikkerhet, eller som volder urimelig ulempe, blir rettet.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 3 a. Kompetanse

Hundeholderen skal ha nødvendig kompetanse til å kunne forebygge at uheldige situasjoner eller skader oppstår. Slik kompetanse omfatter blant annet kunnskap om hold og trening av hund og kunnskap om hundens behov, naturlige adferd, bruksområde og det skadepotensialet hunden kan utgjøre.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om krav til opplæring og kompetanse som nevnt i første ledd.

Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

Kapittel 2. Sikring av hunder

§ 4. Alminnelige regler om sikring av hund. Vilkår for å la hund være løs

Hundeholderen skal opptre hensynsfullt. Utenom båndtvangstider kan hunder bare være løse under tilsyn og kontroll som i størst mulig grad forebygger og forhindrer skader på eller ulemper for mennesker, husdyr, tamrein, vilt eller eiendom. Det skal vises særlig hensyn overfor barn og hunder som utfører en tjeneste.

Hunder som er forsvarlig inngjerdet på et sted som ikke er åpent for allmenn ferdsel anses å være under kontroll.

Den som holder en hund i bånd, skal være i stand til å ha kontroll med hunden, hvis de ikke blir ledsaget av noen som har slik kontroll.

Hunder skal alltid holdes under slikt tilsyn at de så vidt mulig hindres i å drive eller forfølge vilt, jf. likevel § 9 tredje ledd.

Om ferdsel med hund i område hvor tamrein beiter, gjelder også reindriftsloven § 65.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om sikring av hund.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 5. Forbud mot å gå fra bundet hund

Hundeholderen skal ikke gå fra en bundet hund rett ved inngangen til en bygning som er åpen for allmennheten, eller ved lekeplasser. Hundeholderen skal sørge for at det er tilstrekkelig avstand til å unngå utilsiktet kontakt med mennesker og dyr når disse passerer hunden.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 6. Sikring av hund ved båndtvang m.m

I tiden fra og med 1. april til og med 20. august skal en hund bli holdt i bånd eller forsvarlig inngjerdet eller innestengt, slik at ikke den kan jage eller skade husdyr, tamrein eller viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi.

Kommunen kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet

a. i og i tilknytning til boligområder og handleområder,
b. i parker, på gravplasser, på og ved skoler, barnehager og anlegg for

lek, idrett, sport eller rekreasjon,

c. på og ved bestemt/angitte turstier, turveier, merkede skiløyper, leir- og rasteplasser,

d. i bestemt angitte andre områder på land, i vann eller sjø som er allment benyttet som tur- og rekreasjonsområder,

e. i hele eller deler av kommunen i bestemt angitt tidsrom når husdyr normalt går ute, eller

f. under ekstraordinære forhold som gjør båndtvang påkrevd for å beskytte viltet.

Båndtvang etter bokstav c og d kan ikke fastsettes i større grad enn nødvendig og slik at hensynet til de som ønsker å ferdes med løs hund også ivaretas i tilstrekkelig grad, både hva angår omfang og geografisk spredning. Båndtvang etter annet ledd bokstav e og f kan bare innføres i de områder av kommunen hvor husdyr har rett til å beite og faktisk beiter, eller hvor vilt man ønsker å beskytte har sitt leveområde. Båndtvang fastsatt i medhold av annet ledd bokstav f må opphøre straks forholdene tilsier det. Der beite, natur- og rekreasjonsområder berører flere kommuner, bør disse samordne sine forskrifter. Kommunens innføring av båndtvang etter bokstav f kan påklages til statsforvalteren.

Kommunen kan gi forskrift om at hunder ikke har adgang til barnehager, skolegårder eller gravplasser.

Endret ved lover 26 aug 2011 nr. 40 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 26 aug 2011 nr. 866), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 7. Særlig om sikring av hund der tamrein beiter

I områder der tamrein lovlig beiter, skal hundeholderen se til at hunden ikke unødig uroer eller skremmer rein, selv om den er under kontroll eller er bundet. Reinens eier kan kreve at en hund som uroer rein, blir holdt innestengt mens rein blir flyttet forbi bosted, seter eller hytte. Statsforvalteren kan gi forskrift om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet når hensynet til reindriften tilsier det.

Om ferdsel med hund i område hvor tamrein beiter, gjelder også reindriftsloven § 65.

Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 40 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 627), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 8. Særlig om hundedressur, jakt og fangst

Jakthundtrening, jakthundprøver og dressur kan bare foregå med samtykke av grunneieren eller den som har en allmenn bruksrett til eiendommen. For statsallmenningene gis samtykke av fjellstyret.

For bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også viltloven § 23, jf. § 26, reindriftsloven § 65 og naturmangfoldloven § 34 med forskrifter.

Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 40 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 627), 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 102 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105).

§ 9. Unntak fra sikringsreglene

Båndtvang fastsatt i eller i medhold av §§ 4, 6 og 7 gjelder ikke for

a. hund når den brukes i reindrift
b. dressert bufehund når den brukes til å vokte eller gjete storfe, sau eller geit
c. hund i aktiv politi-, toll-, militær-, rednings- og offentlig oppsynstjeneste, når den offentlige oppsynstjenesten er etablert med hjemmel i lov, eller under trening eller prøving for slike tjenester
d. hund i aktiv bruk som ettersøkshund etter såret eller sykt vilt
e. hund med særlige bruksformål, avgrensede områder eller nærmere angitte hunderaser, eller hundetyper eller for hunder som har særskilt trening, når dette er fastsatt av kommunen ved forskrift eller enkeltvedtak. Ved dette kan kommunen blant annet legge ut et område som dressurområde for hunder, dersom samtykke som nevnt i § 8 første ledd foreligger
f. hund når den brukes for jakt, jakthundtrening og jaktprøver mellom 20. august og 1. april eller når båndtvang er fastsatt i medhold av § 6 annet ledd bokstavene c, d og e
g. førerhunder i aktiv tjeneste eller under trening eller prøving for slik tjeneste

Hund som nevnt i første ledd bokstav a til d eller i bestemmelse som gjelder særlige bruksformål etter bokstav e, kan på en aktsom måte slippes slik det er naturlig ut fra bruksformålet.

En hund som nyttes som jakthund eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet uten hinder av § 4 fjerde ledd når dette ikke er i strid med viltloven,

naturmangfoldloven, reindriftsloven eller regler om båndtvang. Det samme gjelder for trening og prøving av ettersøkshunder.

Kongen kan gi forskrift om unntak fra sikringsregler fastsatt i § 4, § 6 første ledd og forskrifter fastsatt med hjemmel i § 6 annet ledd og § 7.

Endret ved lover 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371), 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 102 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105).

Kapittel 3. Løse hunder

§ 10. Løse hunder

Enhver kan oppta hund som er løs i strid med §§ 4, 6 eller 7, jf. § 9, eller med forskrift gitt i medhold av disse paragrafene. I utmark i jakttiden der jakt er lovlig, kan likevel bare rettighetshavere i området og politiet oppta løse hunder. Dersom hunden blir forsøkt fanget inn, skal den beskyttes mot fare for unødig belastninger, jf. lov om dyrevelferd § 3.

Hunden skal leveres til hundeholderen dersom denne er til stede. Dette gjelder ikke dersom hundeholderen åpenbart ikke kan ta hånd om hunden på forsvarlig og lovlig måte. Hvis hunden ikke blir levert til hundeholderen, skal den snarest leveres til politiet.

Unnlater hundeholderen å hente hunden innen rimelig tid, likevel ikke mindre enn en uke, etter at vedkommende er varslet personlig eller ved egnet kunngjøring, kan politiet selge, omplassere eller avlive hunden. Er det fastsatt krav om merking etter § 13, skal politiet søke å opprette direkte kontakt med den personen hunden er registrert på.

Opptak og behandling av løse hunder etter paragrafen her skal skje i samsvar med reglene i lov om dyrevelferd.

Endret ved lover 5 apr 2013 nr. 12, 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

Kapittel 4. Ro og orden, antall hunder og merking av hunder

§ 11. Ro og orden mv.

Kommunen kan gi forskrift om hundehold av hensyn til alminnelig ro og orden og for å motvirke forsøpling. Regler om at hunder skal holdes i bånd eller forsvarlig innestengt eller inngjerdet, kan bare gis på de vilkår som er satt i § 6

annet ledd.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 12. Antall hunder i en husholdning eller på en eiendom

For å ivareta folks og dyrs sikkerhet og ro og orden, kan kommunen gi forskrift om vilkår for å holde mer enn et bestemt antall voksne hunder i en husholdning eller på en eiendom. Med voksen hund menes hund over 12 måneder. Vilkårene skal ikke være mer inngripende enn nødvendig.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 13. Merking av hunder

Private organisasjoner kan etablere og drive en ordning for registrering og merking av alle hunder.

Kongen kan gi forskrift om

a. at alle hunder skal være merket, og at de skal være registrert i et register som føres av en eller flere private organisasjoner eller av et offentlig organ,
b. at en hundeholder plikter å gi genetiske og andre opplysninger til registeret om hunden og hundeholdet,
c. at hundeholderne skal betale gebyr som dekker de nødvendige kostnadene ved ordningen, og
d. at politiet skal ha innsyn i registeret.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

Kapittel 5. Personers rettigheter og plikter i nøds- og faresituasjoner

§ 14. Inngrep på stedet mot hund som jager eller angriper mv.

Hundeholderen skal sørge for å holde eller kalle hunden tilbake og gjøre det vedkommende kan for å avverge urettmessig fare når en hund jager eller angriper mennesker eller dyr.

Et ellers ulovlig inngrep mot en hund er lovlig når noen gjør det for å avverge

at hunden urettmessig jager eller angriper mennesker eller dyr, dersom inngrepet ikke går lenger enn nødvendig for å avverge skade, og dessuten ikke går utover det forsvarlige i betraktning av angrepets farlighet og den angrepnes interesse.

Så langt følgende særlige bestemmelser rekker, gjelder de foran den generelle regelen i andre ledd:

a. Ved pågående eller nært forestående angrep mot en person kan enhver gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, herunder avliving. Det samme gjelder dersom en hund påtreffes i umiddelbar forbindelse med at den har påført en person betydelig skade, og hunden fortsatt utgjør en klar fare. Dette fritar ikke den som helt eller delvis har fremprovosert et angrep, fra straffansvar eller erstatningsansvar.
b. Når en hund jager eller angriper tamrein eller husdyr som beiter lovlig, eller når hunden ensidig angriper en annen hund, kan det utsatte dyrets eier, innehaver eller den som passer dyret, gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, herunder avliving, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige. Det samme gjelder hvis hunden har voldt betydelig skade på tamrein, husdyr eller en annen hund, og den fortsatt utgjør en klar fare. Denne bestemmelsen kan ikke påberopes når det dyret som blir jaget eller angrepet, urettmessig er kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer.
c. Når en hund angriper hjortevilt og båndtvang gjelder, kan grunneier, noen som opptrer på dennes vegne, eller jakt- og fangstberettigde gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig, herunder avliving, for å avverge skade, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige. Dette gjelder likevel ikke en hund som er i aktiv bruk som ettersøkshund etter sykt eller såret vilt.

Paragrafen her gjelder ikke politihunder som brukes lovlig. Heller ikke gjelder paragrafen der reglene om nødrett og nødverge gjør en farlig bruk av hunden rettmessig.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 15. Hund som utgjør klar fare for husdyr og tamrein

En hund som uten ledsager går løs i utmark eller landbruksområder i strid med bestemmelser om båndtvang og utgjør en fare for husdyr og tamrein, kan opptas av grunneieren, festeren, forpakteren, beiteberettigede, en berørt reineier eller noen som opptrer på vegne av disse.

Dersom det ikke lar seg gjøre å oppta hunden eller få politiet til stedet så raskt som situasjonen krever, og hunden utgjør en klar fare, kan vedkommende gjøre det inngrep mot hunden som fremstår som nødvendig for å avverge skade, herunder avliving, så sant inngrepet ikke går lenger enn nødvendig og ikke utover det forsvarlige.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 16. Plikter etter at inngrep er gjort mot hund etter §§ 14 og 15

Den som har avlivet eller påført hund skade etter §§ 14 og 15, skal snarest råd melde fra om dette til politiet. Lov om dyrevelferd § 4, jf. § 12, om hjelp til dyret gjelder overfor den som har skadet dyret.

Endret ved lover 5 apr 2013 nr. 12, 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

Kapittel 6. Sikkerhetstiltak mot problematisk hundehold

§ 17. Politiets forebyggende virkemidler

Politiet kan i samsvar med reglene i politiloven § 6 gripe inn overfor hunder og hundeholdere for å ivareta enkeltpersoners eller allmennhetens sikkerhet eller trygghet, eller for å verne andre dyr.

Politiet kan for øvrig i slike tilfeller blant annet:

a. ta seg inn på privat eiendom eller område
b. pålegge båndtvang eller tidsbegrenset bruk av munnkurv, men munnkurv må i så fall ikke benyttes i strid med regler om dyrevelferd
c. forby hunders tilstedeværelse i bestemte områder
d. gi pålegg om at hunden kun kan luftes av eier, eller av andre navngitte personer over 18 år, eller at hunden ikke må luftes sammen med andre hunder
e. gi detaljerte pålegg om inngjerding av eiendom der hund oppholder seg

f. gi andre pålegg eller forbud som gjelder hundeholdet eller sikring av hunder
g. om nødvendig ta hunder i kortvarig forvaring

Unnlater hundeholderen å etterkomme pålegg eller forbud, kan politiet for hundeholderens regning sørge for at det nødvendige blir gjort for å ivareta de hensyn som er nevnt i første ledd.

Politiets vedtak har virkning straks, om ikke annet blir fastsatt.

Dersom hundeholderen unnlater å etterkomme enkeltvedtak innen fastsatt frist, kan det ilegges tvangsmulkt i form av en engangsmulkt eller løpende dagmulkt. Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at det aktuelle pålegget gjennomføres, og hvilke kostnader dette antas å medføre. Tvangsmulkten kan fastsettes allerede i forbindelse med at pålegget gis, når det er nødvendig at fristen overholdes. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Politiet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Kongen kan gi nærmere forskrift om bruk av tvangsmulkt etter femte ledd.

Dersom en hundeholder gjentatte ganger unnlater å etterkomme vedtak gitt av politiet, eller overtrer bestemmelser om sikring av hund som kan medføre høy risiko, kan politiet pålegge hundeholderen å redusere antallet hunder eller å avvikle hundeholdet innen en gitt frist. Dersom hundeholderen ikke overholder politiets pålegg, kan politiet gjennomføre tiltaket for hundeholderens regning. Så langt det anses praktisk mulig og forsvarlig, bør politiet søke å omplassere eller selge hunden fremfor å avlive den.

Dersom hunden blir solgt, skal salgssummen utbetales til eieren med fradrag for kostnadene til forvaring av dyret og gjennomføring av salget.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 17 a. Politiets inngrep ved akutt fare

Dersom en hund har drept eller påført et menneske betydelig skade eller har angrepet et barn, og fortsatt utgjør en klar fare, kan hunden avlives av politiet der den finnes, dersom hensynet til noens sikkerhet eller allmennhetens trygghet klart tilsier en umiddelbar avliving.

Vedtak om avliving skal stadfestes skriftlig i etterkant.

Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 18. Avliving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på menneske når det er nødvendig for å avverge fremtidig risiko

Politiet kan vedta å avlive en hund som har angrepet eller skadet et menneske, dersom ikke dette fremstår som et uforholdsmessig tiltak. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på:

a. hvilken fare som har vært til stede, blant annet om det er et barn som har vært angrepet
b. omfang og type av påført skade, blant annet om det er barn som er påført skade, men det økonomiske tapet etter påført skade skal ikke tillegges vekt
c. hvorvidt den som er blitt angrepet eller skadet, helt eller delvis har provosert et angrep
d. den risikoen hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden
e. hundens nytteverdi, men hundens økonomiske verdi skal ikke tillegges vekt
f. om særskilte forhold ved hundens helse har medvirket til at hunden utøvet uønsket adferd
g. om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko

Vurdering etter første ledd bokstav f skal utføres av en autorisert veterinær.

Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.

En hund som har påført et menneske betydelig skade bør normalt avlives.

Ved avliving av hunden kan hundeholderen tilbys ett samvær med hunden før avliving dersom dette kan gjøres uten å forhindre gjennomføringen av vedtaket eller utgjøre en sikkerhetsrisiko. Kostnader knyttet til hundeholderens tilstedeværelse dekkes av hundeholderen, jf. § 26.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 18 a. Avliving eller omplassering av en hund etter angrep eller skade på tamrein, husdyr, hjortevilt eller annen hund når det er nødvendig for å avverge fremtidig risiko

Politiet kan vedta å avlive en hund som har jaget og skadet tamrein, husdyr, eller hjortevilt, dersom det ikke fremstår som et uforholdsmessig tiltak. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på:

a. hvilken fare som har vært til stede

b. omfang og type av påført skade
c. den risiko hunden og hundeholdet kan antas å medføre i fremtiden
d. hundens nytteverdi
e. om det finnes andre tiltak som kan forebygge fremtidig risiko

Politiet kan også vedta å avlive en hund som ved ensidig angrep har betydelig skadet andre hunder eller kjæledyr, dersom ikke det skadete dyret urettmessig var kommet inn på eiendom som hundeholderen disponerer. Ved vurderingen skal det også legges vekt på:

a. om hunden antas å utgjøre større risiko i fremtiden enn hunder vanligvis gjør
b. om hunden kan fryktes å angripe og skade samme eiers dyr på nytt

Dersom det anses praktisk mulig og forsvarlig, skal politiet søke å omplassere en hund fremfor å avlive den.

Ved avliving av hunden kan hundeholderen tilbys ett samvær med hunden før avliving dersom dette kan gjøres uten å forhindre gjennomføringen av vedtaket eller utgjøre en sikkerhetsrisiko. Kostnader knyttet til hundeholderens tilstedeværelse dekkes av hundeholderen, jf. § 26.
Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 19. Farlige hunder

Det er forbudt å holde eller innføre hunder som

a. er gitt trening i eller for å angripe eller forsvare seg eller hundeholderen mot mennesker,
b. er gitt trening i eller for å angripe andre hunder, eller
c. enkelthunder som fremstår som spesielt aggressive, kampvillige eller med andre sterkt uønskede egenskaper eller fremtreden, slik at de kan være farlige for mennesker eller dyr.

Er det tvil om en hund går inn under første ledd bokstav c, kan politiet ta hunden i forvaring og kreve at hundeholderen bekoster og medvirker ved en kyndig undersøkelse av hundens adferd for å avklare om den er vel avbalansert eller har en lav terskel for aggresjon eller andre farlige egenskaper mv. Dersom ikke hundeholderen følger opp innen en rimelig frist satt av politiet, regnes hunden for å gå inn under første ledd bokstav c.

Hunder som blir avlet, innført eller holdt i strid med regler i eller i medhold av denne paragraf, kan avlives eller pålegges utført av riket ved vedtak av politiet.

Ved avliving av hunden kan hundeholderen tilbys ett samvær med hunden før avliving dersom dette kan gjøres uten å forhindre gjennomføringen av vedtaket eller utgjøre en sikkerhetsrisiko. Kostnader knyttet til hundeholderens tilstedeværelse dekkes av hundeholderen, jf. § 26.

Kongen kan gi forskrift om forbud mot å holde, avle eller innføre farlige hunder, eller å innføre sæd eller embryo fra farlige hunder. Forskriften kan sette krav til dokumentasjon av hundens rase eller type. Med farlige hunder menes her hunder eller hundetyper som på grunn av en kombinasjon av mentale og fysiske egenskaper og evne til å påføre stor skade, utgjør en fare for mennesker eller dyr.

Endret ved lover 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069), 16 juni 2023 nr. 66.

§ 20. Unntak fra reglene i § 19

En hund omfattes ikke av § 19 første ledd bokstav a eller b hvis den er trent av politiet eller i særlige tilfelle av andre med politiets tillatelse, eller er innført i riket med politiets tillatelse.

En hund omfattes ikke av § 19 første ledd bokstav a hvis den er lovlig trent av en hundeorganisasjon med tillatelse fra politiet. Hunden kan ikke selges eller omplasseres uten politiets tillatelse.

En hund omfattes heller ikke av § 19 første ledd bokstav a hvis den er lovlig trent i samsvar med vilkår fastsatt ved forskrift med hjemmel i femte ledd.

Blir en hund trent uten tillatelse etter andre eller tredje ledd, kan den avlives etter vedtak av politiet. Hvis en hund som er omfattet av unntaket etter andre eller tredje ledd, angriper eller skader et menneske, gjelder § 18.

Kongen kan fastsette forskrift om unntak fra forbudet i § 19 første ledd bokstav a og vilkår for slike unntak.

Endret ved lover 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069), 16 juni 2023 nr. 66.

§ 21. Krav til godkjenning for å ha å gjøre med bestemte hundetyper

Kongen kan i forskrift sette vilkår for å innføre, holde eller drive avl med bestemte hundetyper eller blandinger av bestemte hundetyper. I forskriften kan det settes krav om godkjenning og om krav til avlagte prøver eller tester, om skjerpet båndtvang, begrensning i antall hunder, hundeholderens alder, vandel,

ansvarsforsikring, og gebyr for å dekke kostnader mv. Setter forskriften krav om godkjenning, kan myndighet til å gi godkjenning delegeres til en privat organisasjon.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 22. Forbud mot at en person skal kunne ha med hund å gjøre

Politiet kan ved enkeltvedtak forby en hundeholder å ha med hund å gjøre

a. når hundeholderens hund blir vedtatt avlivet, omplassert eller utført fra riket etter §§ 18, 19, 20, eller § 21, jf. § 24
b. dersom pålegg fra politiet etter § 17 ikke er fulgt opp
c. dersom politiet har avlivet eller omplassert hundeholderens hund etter §§ 17 og 17 a
d. dersom hundeholderens hund har angrepet et menneske, og hunden ble avlivet på stedet etter § 14
e. dersom personen har trent en hund for angrep på eller forsvar mot mennesker i strid med loven eller i forskrift gitt i medhold av loven
f. dersom personen har latt en hund delta i hundekamp eller har trent en hund for dette

Forbud etter første ledd kan bare bli satt dersom personens hundehold ikke anses å ha vært sikkerhetsmessig forsvarlig, eller dersom forbudet må anses nødvendig for å bedre allmennhetens eller enkeltpersoners sikkerhet.

En person som dømmes til straff av fengsel for et lovbrudd som innbefatter bruk av vold eller truende adferd, kan ved dommen forbys å ha med hunder å gjøre. Forbud skal bli satt dersom en hund er brukt til lovbruddet.

Den som er forbudt å ha med hund å gjøre, kan ikke eie, besitte eller ha ansvar eller medansvar for eller hånd om en hund for kortere eller lengre tid.

Forbudet kan begrenses til å gjelde for nærmere bestemte hundetyper eller hunder over en viss størrelse.

Politiet kan ta hånd om, omplassere, selge eller om nødvendig avlive en hund dersom noen har å gjøre med hunden i strid med et endelig forbud etter denne paragrafen.

Forbudet skal gjelde for to år, men kan ved grove brudd fastsettes for en lengre periode.

Dersom forbudet ikke overholdes, ilegges et varig forbud. Ved nye brudd, jf. første ledd etter at første forbud er utløpt, ilegges også et varig forbud.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 23. Behandling av personopplysninger

Politiet kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her.

Kongen kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

Kapittel 7. Administrative virkemidler, straff og erstatningsansvar

Overskrift endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 24. Politiets forvaring av hund

Politiet kan om nødvendig ta hånd om en hund dersom

a. vilkårene i § 10 er til stede.
b. vilkårene i §§ 18, 18 a, 19 eller 20 er til stede,
c. hunden blir holdt, brukt eller satt i avl i strid med bestemmelser gitt i medhold av § 21.

Har politiet tatt hånd om hunden etter hjemler i denne lov, kan den holdes i forvaring inntil saken om salg, omplassering, utførsel eller avliving er endelig avgjort.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 24 a. Overtredelsesgebyr

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om overtredelsesgebyr ved forsettlig eller uaktsomt brudd på lovens båndtvangsbestemmelser i § 6 første ledd, ved forsettlig eller uaktsomt brudd på forskrifter om båndtvang gitt med hjemmel i § 6 andre ledd og § 7, eller ved forsettlig eller uaktsomt brudd på

bestemmelser gitt med hjemmel i §§ 11, 12 og 13.

I forskriften skal det fastsettes nærmere bestemmelser om beregning av overtredelsesgebyr.

Kongen kan i forskrift også gi nærmere bestemmelser om at andre offentlige myndigheter enn politiet, herunder kommunene, kan føre tilsyn med og utstede gebyr for overtredelse av bestemmelsene nevnt i første ledd.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 25. Saksbehandling, overprøving og iverksetting av vedtak

Politiets vedtak etter loven er enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Vedtak kan påklages til Politidirektoratet, jf. forvaltningsloven kapittel V. Blir vedtaket brakt inn for domstolen, kan retten prøve alle sider av saken.

Om utsatt iverksetting ved klage gjelder forvaltningsloven § 42. Politiet kan alltid kreve at klageren løpende og til rett tid betaler kostnadene ved forvaring, jf. § 26.

Politiet sørger for at avliving skjer. Den skal foregå etter reglene i lov om dyrevelferd.

Endret ved lover 5 apr 2013 nr. 12, 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 26. Ansvar for kostnader

Tiltak etter hundeloven kan gjennomføres for hundeholderens regning.

Der vedtak om avliving kjennes ugyldig i retten, skal staten stå for 70 prosent av oppstallingskostnader knyttet til forvaring.

Politiets krav etter reglene i første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan gi forskrift om ansvar for kostnader.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 27. Erstatningsansvar

Om erstatningsansvar for skade voldt av hund gjelder det som følger av andre lovfestede og ulovfestede regler, bl.a. skadeserstatningsloven § 1-5 om ansvar for dyr og reindriftsloven § 66 om hunder.

Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 40 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 627), 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

§ 28. Straff

Med bøter straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 4–7 jf. § 9 eller forskrifter eller enkeltvedtak etter §§ 6, 7, 11, 12. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om botens størrelse.

Med bøter eller fengsel inntil seks måneder straffes en hundeholder som forsettlig eller uaktsomt har unnlatt å forebygge eller avverge at hunden rettsstridig

a. angriper eller skader person,
b. jager, angriper eller skader dyr.

Ved angrep på hjortevilt regnes grunneier, jakt- eller fangstberettiget i området og viltorganene som fornærmet.

Med bøter eller fengsel inntil seks måneder og bot straffes den som forsettlig eller uaktsomt

a. unnlater å etterkomme pålegg og forbud nedlagt av politiet i samsvar med lovens § 17, eller
b. overtrer forbud gitt ved §§ 19, 21, 22 eller ved forskrifter eller enkeltvedtak gitt etter disse bestemmelsene.

På samme måte straffes forsøk.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2022 nr. 69 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1069).

Kapittel 8. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 2023 nr. 66.

§ 29. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 2023 nr. 66.

Kapittel 9. Ikraftsetting. Oppheving og endring av andre lover. Overgangsregler

§ 30. Ikraftsetting

Loven trer i kraft 1. januar 2004.

§ 31. Endringer i annen lovgivning

Når loven trer i kraft, endres andre lover slik: – – –

§ 32. Eldre forskrifter

Forskrifter gitt med hjemmel i lov 4. juli 1991 nr. 48 om forbud mot innførsel, hold og avl av farlige hunder gjelder til de blir opphevet av Kongen.

Forskrifter om hunder og hundehold gitt med hjemmel i andre bestemmelser som blir opphevet eller endret ved § 31, gjelder til og med 31. desember 2006. Bestemmelser i slike forskrifter bortfaller tidligere dersom

a. loven her ikke gir noen instans hjemmel til å gi en bestemmelse med det aktuelle innhold,
b. det blir fastsatt en bestemmelse med hjemmel i loven her som strider mot den eldre bestemmelsen, eller
c. bestemmelsen blir opphevet av det organ som har vedtatt den.

§ 33. Enkeltvedtak etter eldre lovgivning

Dressurområder for hunder som er lagt ut etter viltloven § 55, består for den tid som ble bestemt av den instans som samtykket i å legge ut området.

Andre enkeltvedtak truffet med hjemmel i bestemmelser som blir opphevet ved §§ 31 og 32, bortfaller når hjemmelen bortfaller dersom ikke hundeloven gir adgang til å treffe slike vedtak. Gjør den det, gjelder vedtaket inntil saken er blitt behandlet på ny av politiet eller annet forvaltningsorgan som kan treffe vedtaket etter loven her.

Lov om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova)

Kapittel 1. Formålet med og verkeområdet for lova

§ 1-1. Formålet med lova

Formålet med denne lova er å medverke til at det kan opprettast og drivast private skolar, slik at foreldre og elevar kan velje andre skolar enn dei offentlege, jf. menneskerettsloven § 2 nr. 2.

Opplæringa ved skolar som blir godkjende etter lova her, skal ta sikte på:

a. å utvikle personlegdommen, talentet og dei mentale og fysiske evnene til elevane,
b. å utvikle respekt for menneskerettane, grunnleggjande fridommar og for dei prinsippa som pakta til Dei sameinte nasjonane vernar om,
c. å utvikle respekt for foreldra og den kulturelle identiteten, språket og verdiane til eleven, for dei nasjonale verdiane i det landet der eleven bur, og respekt for kulturar som er ulike hans eller hennar eigen,
d. å førebu eleven til eit ansvarleg liv i eit fritt samfunn i ei ånd av forståing, fred, toleranse, likestilling mellom kjønna og venskap mellom alle folkeslag, etniske, nasjonale og religiøse grupper og personar som høyrer til urfolk,
e. å fremje respekten for naturmiljøet.

Det skal leggjast vekt på å skape godt arbeidsmiljø og gode samarbeidsformer mellom lærarar og elevar og mellom skole og heim. Alle som er knytte til skolen, skal arbeide for å hindre at elevane kjem til skade eller blir utsette for krenkjande ord eller handlingar.

Endra ved lover 9 juni 2006 nr. 17, 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701), 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997).

§ 1-2. Verkeområdet

Lova gjeld godkjenning med rett til statstilskot for private grunnskolar og private vidaregåande skolar og vilkår for å få slikt tilskot. Lova kapittel 6A gjeld godkjenning med rett til statstilskot for diverse skolar som gir yrkesretta

opplæring, og vilkår for å få slikt tilskot. Lova elles gjeld ikkje for slike skolar.

Lova gjeld ikkje skolar som er omfatta av folkehøyskoleloven, fagskoleloven eller voksenopplæringsloven, eller som driv verksemda si etter opplæringslova § 22-1. Lova gjeld heller ikkje skolar som blir drivne av politiske grupper eller parti på partipolitisk grunnlag.

Lova gjeld ikkje kjøp av opplæringstenester med unntak av kjøp av opplæringstenester ved gjennomføring av fjernundervisning i samsvar med § 3-4 a.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 19 juni 2009 nr. 95 (ikr. 1 jan 2010), 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701), 11 juni 2021 nr. 80 som retta ved ny kunngjering 25 juni 2021 nr. 2136 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1899), 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 1-3. Definisjonar

Med heimkommune og heimfylke i denne lova er meint den kommunen eller fylkeskommunen som har ansvaret for grunnskoleopplæring etter opplæringslova § 28-1 eller den fylkeskommunen som har ansvaret for den vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 28-2.

Med vertskommune og vertsfylke i denne lova er meint den kommunen eller fylkeskommunen der privatskolen ligg.

Med skole i denne lova er det meint private skolar som er godkjent etter § 2-1. Med skole i kapittel 6A er det meint diverse skolar som gir yrkesretta opplæring godkjent etter § 6A-1.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 1-4. (Oppheva)

Tilføyd ved lov 4 juli 2003 nr. 85 (ikr. 1 okt 2003), endra ved lov 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), oppheva ved lov 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757).

§ 1-5. (Oppheva)

Tilføyd ved lov 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), endra ved lov 9 juni 2006 nr. 17, oppheva ved lov 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757).

Kapittel 2. Godkjenning med rett til statstilskot

Overskriften endra ved lov 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757).

§ 2-1. Godkjenning av skolar

Departementet kan godkjenne private skolar og driftsendringar ved godkjende private skolar. Departementet kan godkjenne at ein grunnskole flyttar verksemda si til ein annan kommune eller at ein vidaregåande skole flyttar verksemda si til ein annan fylkeskommune. Ein skole skal ikkje få godkjenning dersom etableringa vil medføre negative konsekvensar for det offentlege skoletilbodet, eller andre særlege grunnar tilseier at skolen ikkje bør godkjennast. Vertskommunen eller vertsfylket skal få høve til å gi fråsegn før departementet gjer vedtak i saka, og dei kan klage på departementet sitt vedtak. Departementet skal leggje vesentleg vekt på fråsegna til vertskommunen eller vertsfylket. Godkjende skolar har rett til statstilskot etter § 6-1 og til å drive verksemd etter lova.

Skolane skal drive verksemda si på følgjande grunnlag:

a. livssyn
b. anerkjend pedagogisk retning
c. internasjonalt
d. særskilt tilrettelagd vidaregåande opplæring i kombinasjon med toppidrett
e. norsk grunnskoleopplæring i utlandet
f. særskilt tilrettelagd opplæring for elevar med dokumenterte behov
g. vidaregåande opplæring i tradisjonshandverksfag.

Med særskild tilrettelagd vidaregåande opplæring i kombinasjon med toppidrett etter andre ledd bokstav d, er det i denne samanhengen meint årstimetalet for utdanningsprogram idrettsfag eller årstimetalet for utdanningsprogram studiespesialisering med tillegg av 140 årstimar toppidrett på vidaregåande trinn 1. Toppidrett på første årstrinn i vidaregåande opplæring kan vere programfaget toppidrett eller toppidrett etter eigen læreplan som er godkjend av departementet. Skolane må tilby toppidrett som eit programfag på vidaregåande trinn 2 og 3.

Opplæringa skal vere på norsk eller samisk. Dette kravet gjeld likevel ikkje internasjonale skolar. Viktige dokument om verksemda etter lova skal i alle høve vere tilgjengelege på norsk eller samisk.

Godkjenninga fell bort dersom ein skole ikkje startar opp verksemda si etter lova i løpet av tre skoleår etter at godkjenning vart gitt. Det same gjeld om drifta etter lova blir nedlagd.

Krava i andre ledd om eit særskilt grunnlag gjeld likevel ikkje allereie godkjende skolar som var i drift innan utgangen av 2007. Departementet kan berre godkjenne nødvendige driftsendringar ved skolar som ikkje oppfyller krava i andre ledd.

Departementet kan gi forskrift om fristar i samband med søknader om godkjenning av private skolar.

Endra ved lover 4 juli 2003 nr. 85 (ikr. 1 okt 2003), 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 9 juni 2006 nr. 17, 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 22 juni 2012 nr. 53 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 582), 20 juni 2014 nr. 53, 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997), 9 juni 2023 nr. 31 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 825), 14 juni 2024 nr. 34 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 954), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 2-2. Krav til verksemda til skolen

Skolen kan ikkje drive eller eige anna verksemd enn skole i samsvar med denne lova. Departementet kan gi forskrift eller fastsetje enkeltvedtak som tillet at skolane kan drive eller eige tilleggsverksemd som er nært knytt til skoleverksemda, og som utgjer ein mindre del av den totale verksemda. Departementet kan gi forskrift eller fastsetje enkeltvedtak om bruk av inntekter frå skoleverksemd og tillate tilleggsverksemd.

Skolen må vere registrert i Einingsregisteret, jf. enhetsregisterloven, eller i tilsvarande register, før det blir søkt om godkjenning. Skolen må seinast til same tid dokumentere at han har ein innskotskapital på minimum kroner 100 000.

Grunnskolar som har både barne- og ungdomstrinn, skal vere organisert i same rettssubjekt.

Dersom ein skole har færre enn 15 elevar tre skoleår i samanheng, fell godkjenninga bort. For norske skolar i utlandet gjeld ei tilsvarande minimumsgrense på 10 elevar. Departementet kan i særskilde tilfelle gjere unntak frå minimumskrava til elevtal. Skolar som berre driv verksemd etter § 2-1 bokstav g, er ikkje omfatta av minimumskrava til elevtal.

Skolen skal ha vedtekter. Vedtektene skal angje at alle offentlege tilskot og skolepengar skal kome elevane til gode, jf. § 6-3.

Endra ved lover 4 juli 2003 nr. 85 (ikr. 1 okt 2003), 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 9 juni 2006 nr. 17, 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res.

29 juni 2007 nr. 757), 22 juni 2012 nr. 53 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 582), 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 for annet ledd iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701), 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2016 for første ledd iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701), 16 juni 2017 nr. 70 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 754), 14 juni 2024 nr. 34 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 954).

§ 2-3. Krav til innhald i opplæringa

Skolen skal drive verksemda si etter læreplanar godkjende av departementet. Det må gå fram av planen kva slag vurderingsformer og dokumentasjon skolen skal nytte. Skolane skal anten følgje den læreplanen som gjeld for offentlege skolar, eller læreplanar som på annan måte sikrar elevane jamgod opplæring, jf. opplæringslova § 1-4. Elles har skolen sin undervisningsfridom. I samband med godkjenning fastset departementet kva for tilbod skolen kan gi, og maksimalt elevtal på det enkelte tilbodet. Departementet kan gi forskrift om krav til læreplanen.

Departementet kan gi forskrift om plikt til å delta i aktivitetar i grunnskolen som ikkje er opplæring i fag. Departementet kan gi forskrift om fritak frå opplæring i sidemålet for elevar som får særskilt språkopplæring, om godskriving av tidlegare gjennomgått vidaregåande opplæring eller praksis, og om fritak frå kroppsøving i den vidaregåande skolen.

I grunnskolen kan opp til ti prosent av timane i kvart fag flyttast til andre fag eller brukast til særskilde tverrfaglege aktivitetar. Styret fastset fag- og timefordeling for det enkelte skoleåret der omdisponeringa av timer mellom fag kjem fram.

Endra ved lover 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 19 juni 2009 nr. 94 (ikr. 1 aug 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 675), 8 juni 2018 nr. 27 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 825), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 2-3 a. Vurdering og dokumentasjon

Elevane har rett til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringa. Elevane på 1. til 7. trinn skal ha individuell vurdering utan karakterar. Departementet gir forskrift om individuell vurdering, om klage på vurdering og om dokumentasjon. Departementet kan gi forskrift om at mangel på vurderingsgrunnlag kan føre til tap av rett til individuell vurdering med karakter i faget.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr.

1028).

§ 2-4. Krav til skoleanlegg og skolemiljø

Skoleanlegga skal vere godkjende av departementet. Anlegga skal liggje samla.

Opplæringslova kapittel 12 om elevane sitt skolemiljø og § 13-2 om skolebyte gjeld for skolar godkjende etter lova her. I saker om skolebyte er det heimkommunen eller heimfylket som gjer vedtak. Departementet er klageinstans for enkeltvedtak etter § 12-7 om det fysiske skolemiljøet og enkeltvedtak etter § 13-2 om skolebyte.

Når kapittel 12 viser til «kommunen og fylkeskommunen», skal dette lesast som «skolen» i §§ 12-6 tredje og fjerde ledd, 12-8, 12-9 og 12-10, og som «skolens styre» i §§ 12-4 andre ledd og 12-5. Når kapittel 12 viser til «rektor» skal det lesast som «dagleg leiar», jf. § 4-1 andre ledd.

Endra ved lover 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711), 21 juni 2019 nr. 60 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 778), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 2-5. Forsøksverksemd

Etter søknad frå skolen, eller etter eige initiativ, kan departementet gjere tidsavgrensa unntak frå lova eller reglar gitt med heimel i lova dersom det er nødvendig for å gjennomføre pedagogiske eller organisatoriske forsøk. Forsøka skal vere etisk forsvarlege, godt fagleg underbygde, og ikkje svekkje elevane sine grunnleggjande rettar etter opplæringslova og privatskolelova. Forsøka skal evaluerast og rapporterast.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

Kapittel 3. Elevane

§ 3-1. Inntak av elevar

Skolane skal ha heile landet som inntaksområde. Dei skal stå opne for alle som fyller vilkåra for inntak i offentlege skolar, jf. opplæringslova § 2-1 og § 5-1 første ledd. Dette gjeld også skolar i utlandet og internasjonale skolar i Noreg.

Skolane kan reservere eit avgrensa tal på elevplassar til søkjarar som kjem etter hovudinntaket.

Dei vidaregåande skolane kan ta inn vaksne søkjarar som har rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 18-3 første ledd og § 18-4. Ved inntak til vidaregåande skolar skal ungdom med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 5-1 første ledd prioriterast før vaksne søkjarar med rett til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 18-3 første ledd og § 18-4. Skolar for funksjonshemma kan også ta inn vaksne søkjarar utan rett til vidaregåande opplæring. Heimfylket skal vurdere realkompetansen til ein vaksen søkjar før han eller ho kan takast inn som elev ved ein vidaregåande skole. Departementet kan gi forskrift om inntak til vidaregåande skolar. Forskrifta kan mellom anna innehalde reglar om krava til inntak og om unntak frå krava i andre og fjerde punktum.

Norske vidaregåande skolar i utlandet kan ikkje ta inn vaksne.

Skolane skal ha eit inntaksreglement som viser prioriteringa av søkjarar, dersom søkinga er større enn kapasiteten til skolen. Reglementet skal innehalde reglar for prioritering ut frå saklege omsyn. Inntaksreglementet skal liggje innanfor den avgrensinga som følgjer av første og andre ledd. Skolen avgjer i samsvar med reglementet kven av søkjarane som skal takast inn.

Melding om inntak av elevar i grunnskolar skal sendast til heimkommunen til eleven. Melding om inntak til vidaregåande skolar skal sendast til heimfylket til eleven. Skolen skal melde frå til heimfylket om behovet for læreplass når eleven er teken inn på vidaregåande trinn 2.

Ved avgjerd etter desse reglane gjeld forvaltningslova. Avgjerd om inntak er enkeltvedtak, jf. forvaltningslova § 2. Departementet er klageinstans.

Endra ved lover 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 17 juni 2005 nr. 105 (ikr. 17 juni 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 660), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701), 26 mai 2020 nr. 51, 14 juni 2024 nr. 34 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 954), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-2. Rett og plikt til opplæring

Elevar i grunnskolar som er godkjende etter denne lova, oppfyller si plikt til grunnskoleopplæring etter opplæringslova § 2-2 første og andre ledd.

Elevar i vidaregåande skolar som er godkjende etter denne lova, nyttar retten sin til vidaregåande opplæring etter opplæringslova § 5-1 første og andre ledd, § 5-5, § 5-7 første ledd, § 5-9, § 18-3 første ledd og § 18-4.

Endra ved lover 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-3. Skolegangen

Ein elev som har fått plass ved ein grunnskole som er godkjend etter denne lova, har rett til å fullføre opplæringa si ved skolen, så langt skolen er godkjend.

Opplæringslova § 2-2 tredje ledd om heilt eller delvis fritak frå opplæringsplikta og § 2-4 om utsett og tidleg skolestart gjeld tilsvarande for elevar i grunnskolar som er godkjende etter denne lova. Heimkommunen gjer vedtak. Departementet er klageinstans.

Ein elev som har fått plass ved ein vidaregåande skole som er godkjend etter denne lova, har rett til å fullføre trinnet med mindre eleven kan visast bort, jf. § 3-10.

Opplæringslova § 5-5 om omval gjeld for elevar i vidaregåande skolar som er godkjende etter denne lova. Heimfylket gjer vedtak.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 24 juni 2011 nr. 37 (ikr. 1 aug 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 639), 24 apr 2015 nr. 23, 21 juni 2019 nr. 60 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 778), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-4. Inndeling av elevar i klassar og grupper

Skolen skal sørgje for at kvar elev høyrer til éin klasse og har så mykje opplæringstid i klassen at eleven kan utvikle sosial samkjensle. I delar av opplæringa kan elevane delast i andre grupper. Klassane og gruppene skal setjast saman slik at skolen blir ein møteplass der elevane utviklar toleranse og respekt for kvarandre.

Ingen klassar eller grupper skal vere større enn det som er trygt og pedagogisk forsvarleg.

Elevane kan delast inn i grupper etter fagleg nivå i særskilde og avgrensa delar av opplæringa, dersom det er nødvendig for at ein eller fleire av elevane skal få eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa.

Elevane kan berre delast inn i grupper etter kjønn dersom det er særleg tungtvegande grunnar til å gjere det. Elevane kan ikkje delast inn i grupper etter etnisitet.

Skolen skal sørgje for at alle elevar har ein kontaktlærar. Kontaktlæraren har eit særleg ansvar for eleven, for kontakten med heimen og for administrative, sosiale og pedagogiske gjeremål i klassen.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 19 juni 2009 nr. 94 (ikr. 1 aug 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 675), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-4 a. Fjernundervisning

Delar av opplæringa kan gjennomførast utan at læraren er til stades saman med elevane (fjernundervisning) dersom det er gode grunnar for det og det er trygt og pedagogisk forsvarleg. At det må vere gode grunnar betyr at fordelane for elevane må vere større enn ulempene ved å gjennomføre opplæringa som fjernundervisning. Når det skal vurderast om det vil vere trygt og pedagogisk forsvarleg å gi delar av opplæringa som fjernundervisning, skal det mellom anna takast omsyn til elevane sitt høve til læring, utvikling, trivsel og sosial samkjensle.

Elevane skal få fjernundervisning på skolen. I særlege tilfelle kan ein elev få fjernundervisning andre stader enn på skolen. Elevar i vidaregåande skole kan også få unntak etter avtale med rektor.

Fjernundervisninga skal gjennomførast slik at elevane og læraren kan kommunisere effektivt. Dei tekniske løysingane som blir nytta, må leggje til rette for kommunikasjon i sanntid eller med kort responstid.

Skolen skal godtgjere at vilkåra i denne paragrafen er oppfylte.

Departementet kan gi forskrift om fjernundervisning. Departementet kan også gi forskrift om rapportering og dokumentasjon ved bruk av fjernundervisning.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-4 b. Tilpassa opplæring

Skolen skal sørgje for at opplæringa er tilpassa, det vil seie at elevane skal få eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa uavhengig av føresetnader, og at alle skal få utnytta og utvikla evnene sine.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 94 (ikr. 25 juni 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 982 for første ledd, ikr. 1 aug 2011 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 675 for andre ledd), endra ved lover 8 juni 2018 nr. 27 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 825), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028, tidlegare § 3-4a).

§ 3-4 c. Tilfredsstillande utbytte av opplæringa

Skolen skal sørgje for at lærarane følgjer med på utviklinga til elevane og melder frå til dagleg leiar dersom det er tvil om at ein elev har tilfredsstillande utbytte av opplæringa. Om det må til, skal skolen setje i verk eigna tiltak, jf. § 3-4 b og § 3-4 d.

Skolen skal vurdere om tiltaka er nok til å gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa, eller om eleven kan trenge individuell tilrettelegging etter reglane i opplæringslova §§ 11-4, 11-5 og 11-6, jf. § 3-6.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-4 d. Intensiv opplæring på 1.-4. trinn

På 1. til 4. trinn skal skolen sørgje for at elevar som står i fare for ikkje å ha forventa progresjon i lesing, skriving eller rekning, raskt får eigna intensiv opplæring. Dersom det er best for eleven, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.
Tilføyd ved lov 8 juni 2018 nr. 27 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 825), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028, tidlegare § 3-4b).

§ 3-5. Særskild språkopplæring

Elevar med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild språkopplæring til dei kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa. Særskild språkopplæring skal omfatte forsterka opplæring i norsk og, om det trengst, morsmålsopplæring, tospråkleg opplæring i fag eller begge delar.

Heimkommunen eller heimfylket skal jamleg vurdere om ein elev som har vedtak om særskild språkopplæring kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa.

Heimkommunen eller heimfylket kan gjere vedtak om at eleven skal få opplæring i morsmål på ein annan skole enn den eleven går på.

Heimkommunen eller heimfylket til eleven gjer vedtak og dekkjer utgiftene til særskild språkopplæring. Departementet er klageinstans.

Reglane gjeld ikkje for elevar ved internasjonale skolar og norske skolar i utlandet.
Endra ved lover 2 juli 2004 nr. 69 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1064), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 20 juni 2008 nr. 48 (ikr. 1 aug 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 621), 19 juni 2009 nr. 94 (ikr. 1 aug 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 675), 22 juni 2012 nr. 53 (ikr. 1 aug 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 582), 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701), 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-5 a. Innføringsopplæring for elevar som har budd kort tid i Noreg

Heimkommunen eller heimfylket kan gi elevar som har budd kort tid i Noreg og har fått vedtak om særskild språkopplæring, heile eller delar av opplæringa i særskilde grupper eller klassar eller på særskilde skolar. Heimkommunen eller heimfylket kan berre gi slik innføringsopplæring dersom eleven eller foreldra samtykkjer.

Heimkommunen eller heimfylket kan gjere vedtak om innføringsopplæring for ein elev for opp til eitt år om gongen, i til saman opp til to år. I vedtaket kan det gjerast unntak frå læreplanar i fag og fag- og timefordelinga.

Private skolar kan gi innføringsopplæring når det ligg føre vedtak frå heimkommunen eller heimfylket om slik organisering og om at skolen kan gi slikt opplæringstilbod. Skolar som vil gi innføringstilbod, må gi kommunen eller fylkeskommunen den informasjon som er nødvendig for å opplyse saka før denne gjer vedtak.

Reglane gjeld ikkje for elevar ved internasjonale skolar og norske skolar i utlandet.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-6. Individuell tilrettelegging

Elevar i privatskolar godkjende etter lova her har same rett til individuell tilrettelegging som elevar i offentlege skolar. Reglane i opplæringslova §§ 11-4 til 11-11 gjeld tilsvarande for privatskolar.

Heimkommunen eller heimfylket til eleven gjer vedtak om personleg assistanse, vedtak om fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel og vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring etter reglane i opplæringslova §§ 11-4 til 11-6, jf. § 11-7. Heimkommunen eller heimfylket skal dekkje utgiftene til individuell tilrettelegging etter reglane i opplæringslova §§ 11-4 til 11-6 i private skolar på lik linje med offentlege skolar. Vedtak om dekning av utgifter til individuell tilrettelegging er eit enkeltvedtak. Berekninga av midlar til individuell tilrettelegging skal vere relatert til talet elevar med individuell tilrettelegging. I tvilstilfelle avgjer departementet kva kommune eller fylkeskommune som er ansvarleg for kostnadene. Departementet har tilsvarande ansvar for elevar ved norske skolar i utlandet.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av reglane om individuell tilrettelegging.

Departementet er klageinstans for klage over kommunale og fylkeskommunale enkeltvedtak om individuell tilrettelegging.

Den pedagogisk-psykologiske tenesta i vertskommunen skal hjelpe skolen

med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling slik at opplæringstilbodet blir så inkluderande og godt tilrettelagt som mogleg.
Endra ved lover 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 22 juni 2012 nr. 53 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 582), 16 juni 2017 nr. 70 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 754), 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028), 20 juni 2025 nr. 98 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1091).

§ 3-6a. Samarbeid og samordning

Skolen skal samarbeide med andre tenesteytarar dersom samarbeid er nødvendig for å gi eleven eit heilskapleg og samordna tenestetilbod. Dersom eleven har individuell plan etter anna lov og forskrift, skal skolen delta i samarbeid om utarbeiding og oppfølging av tiltak og mål i den individuelle planen.

Kommunen skal samordne tenestetilbodet etter første ledd. Ved behov skal kommunen bestemme kva for ein kommunal tenesteytar som skal vareta samordninga. Dersom det er oppnemnt barnekoordinator etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a, skal koordinatoren sørgje for samordning av tenestetilbodet.

Skolen skal, i tillegg til å følgje opp einskilde elevar, samarbeide med andre tenesteytarar slik at skolen og dei andre tenesteytarane kan vareta sine oppgåver etter lov og forskrift.

Når det er nødvendig for å vareta ansvaret etter første til tredje ledd, kan dei samarbeidande tenestene behandle personopplysningar, inkludert personopplysningar som nemnde i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Med tenesteytarar er det her meint kommunale, fylkeskommunale og statlege tenesteytarar, private tenesteytarar som utfører oppgåver på vegner av ein slik tenesteytar, barnehagar som får tilskot etter barnehageloven § 19 og skolar som får statstilskot etter privatskolelova § 6-1.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 98 (ikr. 1 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 685), endra ved lov 11 juni 2021 nr. 78 som endra ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 3-6 b. (Oppheva)

Tilføyd ved lov 8 mai 2018 nr. 27 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 825), oppheva ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 3-7. Rett til skyss, reisefølgje og tilsyn

Elevar i private grunnskolar har rett til skyss til og frå skolen etter reglane i opplæringslova § 4-1 og rett til reisefølgje og tilsyn etter reglane i opplæringslova § 4-2. Opplæringslova § 4-3 første, andre og tredje ledd gjeld for elevar i private grunnskolar. Retten til skyss, reisefølgje og tilsyn for elevar i grunnskolar gjeld berre innanfor kommunegrensa i den kommunen der eleven bur.

Elevar i private vidaregåande skolar har rett til skyss til og frå skolen etter reglane i opplæringslova § 9-1 om skyss for elevar i vidaregåande skole og § 9-2 om reisefølgje og tilsyn for elevar i vidaregåande skole. For elevar i vidaregåande skolar gjeld retten til skyss, reisefølgje og tilsyn berre innanfor fylkeskommunegrensa i den fylkeskommunen der eleven bur.

Heimkommunen eller heimfylket til elevane gjer vedtak om skyss, og dekkjer utgifter etter reglane i opplæringslova § 28-7. Departementet er klageinstans ved klage over kommunale og fylkeskommunale vedtak om skyss.

Reglane gjeld ikkje for elevar ved norske skolar i utlandet.

Endra ved lover 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028), 20 juni 2025 nr. 98 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1091).

§ 3-8. Helsetilsyn

Forskrift gitt i medhald av helse- og omsorgstjenesteloven § 3-2 andre ledd gjeld for elevar ved skolar i Noreg godkjende etter denne lova. Kommunen der skolen ligg, har ansvaret for å gjennomføre helsetenesta i samsvar med forskrifta og å dekkje utgifter for helsetenesta ved skolane etter same reglar som for offentlege skolar.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 3-9. (Oppheva)

Endra ved lov 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711), oppheva ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-10. Bortvising

Styret kan fastsetje i skolereglane at elevane kan visast bort frå opplæringa etter fleire eller grove brot på skolereglane, med dei avgrensingane som følgjer av denne paragrafen. Ein elev kan ikkje visast bort dersom mindre inngripande tiltak er tilstrekkelege.

Elevar på 1. til 7. trinn kan visast bort for enkelttimar eller resten av dagen, og elevar på 8. til 10. trinn kan visast bort for opp til tre dagar. Foreldra skal få melding før ein elev på 1. til 7. trinn blir vist bort for resten av dagen. Elevar i den vidaregåande opplæringa kan visast bort for opp til fem dagar. Det kan også fastsetjast at elevar i den vidaregåande opplæringa kan visast bort for resten av skoleåret dersom regelbrota er særleg alvorlege.

Det er dagleg leiar sjølv som vedtek bortvising frå opplæringa. Om ikkje styret fastset noko anna, kan dagleg leiar gi lærarar høve til å vise bort elevar frå ei opplæringsøkt som læraren sjølv har ansvaret for. Bortvisinga kan ikkje gjelde for meir enn to klokketimar. Heimfylket gjer vedtak om at ein elev i vidaregåande skole skal visast bort for resten av skoleåret. Heimfylket kan ikkje delegere myndigheita til å gjere vedtak om at ein elev i den vidaregåande opplæringa skal visast bort for resten av skoleåret til den enkelte skolen. Norske vidaregåande skolar i utlandet gjer sjølv vedtak om bortvising.

Avgjerd om bortvising er enkeltvedtak, og reglane i forvaltningsloven gjeld. Departementet er klageinstans.

Endra ved lover 17 juni 2005 nr. 105 (ikr. 17 juni 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 660), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 25 juni 2010 nr. 49 (ikr. 1 aug 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 982), 9 juni 2017 nr. 38 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 711), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-10 a. Plikt til førebygging

Styret skal sørgje for at skolen driv eit kontinuerleg og systematisk arbeid for at det ikkje skal oppstå situasjonar der tilsette må gripe inn fysisk mot elevar.

Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 36 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 960).

§ 3-10 b. Fysiske inngrep for å avverje skade m.m.

Tilsette i skolen kan, når andre tiltak ikkje er tilstrekkelege, gripe inn fysisk mot elevar for å avverje at ein elev

a. krenkjer ein person fysisk eller psykisk eller utsett seg sjølv for fysisk fare
b. skader eigedom
c. viser ei åtferd som er sterkt fornedrande for eleven sjølv
d. vesentleg forstyrrar opplæringa til andre elevar

Det fysiske inngrepet kan ikkje gå lenger enn nødvendig, og det skal stå i eit rimeleg forhold til dei interessene som skal varetakast.

Handlingar som er allment aksepterte i samhandling mellom vaksne og barn som dei har omsorg for, skal ikkje reknast som fysiske inngrep etter paragrafen her.

Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 36 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 960), endra ved lov 23 mai 2025 nr. 16 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 23 mai 2025 nr. 840).

§ 3-10 c. Meldeplikt og dokumentasjon

Ein tilsett som har nytta fysiske inngrep etter § 3-10 b, skal melde frå om det til dagleg leiar. Dagleg leiar skal melde frå til foreldra til eleven. Dersom det er nytta fysiske inngrep mot den same eleven fleire gonger, eller inngrepet er særleg alvorleg, skal dagleg leiar melde frå til styret for skolen.

Skolen skal dokumentere alle fysiske inngrep med ei kort omtale av hendinga, inngrepet som vart gjort, og eleven sitt syn på saka.

Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 36 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 960).

§ 3-11. Rådgiving om utdannings- og yrkesval

Skolen skal sørgje for at elevar i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa får den rådgivinga som dei treng om utdannings- og yrkesval.

Elevane skal få rådgiving på den skolen dei går på, og individuelt dersom dei ønskjer det.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-11 a. Rådgiving om sosiale og personlege forhold

Skolen skal sørgje for at elevar får den rådgivinga som dei treng om sosiale og personlege forhold som kan ha innverknad på korleis dei har det på skolen.

Elevane skal få rådgiving på den skolen dei går på, og individuelt dersom dei

ønskjer det.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-12. Fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livssyn

Opplæringslova § 14-6 gjeld tilsvarande for elevar i skolar godkjende etter lova her. Retten til fritak frå aktivitetar m.m. gjeld likevel ikkje for elevar i skolar som er godkjende etter § 2-1 andre ledd bokstav a. Departementet er klageinstans for enkeltvedtak etter denne regelen.
Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-13. Permisjon frå den pliktige grunnskoleopplæringa

Skolen kan gi ein elev permisjon frå skolen dersom eleven får ei opplæring som samla sett er forsvarleg. Skolen skal ha retningslinjer om permisjon frå skolen.

Ein elev som høyrer til eit anna trussamfunn enn Den norske kyrkja, har rett til permisjon frå skolen dei dagane trussamfunnet har helgedag, dersom foreldra sørgjer for den opplæringa som må til for at eleven skal kunne følgje med i opplæringa på skolen etter fråværet.

Avgjerd om permisjon er enkeltvedtak, jf. forvaltningsloven § 2. Departementet er klageinstans.
Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-14. Alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK)

Elevar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og treng alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få bruke eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa.

Elevar har også rett til den opplæringa dei treng for å kunne bruke alternativ og supplerande kommunikasjon. Denne opplæringa kan vere ein del av den individuelt tilrettelagde opplæringa etter opplæringslova § 11-6, jf. § 3-6.
Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 53 (ikr. 1 aug 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 582), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 3-15. Forbod mot bruk av plagg som dekkjer ansiktet

Elevar skal ikkje bruke plagg som dekkjer heile ansiktet eller delar av det, når dei får opplæring. Det same gjeld når dei deltek i skolefritidsordninga eller får leksehjelp.

Tilsette i skolen skal ikkje bruke plagg som dekkjer heile ansiktet eller delar av det, når dei er saman med elevane. Det same gjeld dei som arbeider i skolefritidsordninga og leksehjelpordninga.

Forbodet gjeld ikkje tildekking av ansiktet av omsyn til vêr, helse eller tryggleik, eller tildekking som tener pedagogiske eller sosiale føremål.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 85 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 946), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

Kapittel 4. Personalet i skolen m.m.

Overskriften endra ved lov 24 juni 2011 nr. 37 (ikr. 1 aug 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 639).

§ 4-1. Leiing

Kvar skole skal ha ei leiing som er fagleg, pedagogisk og administrativt forsvarleg.

Skolen skal ha ein dagleg leiar.
Endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 4-2. Kompetansekrav til undervisningspersonalet

For undervisningspersonalet ved skolar som er godkjende etter lova her, gjeld dei kompetansekrava som følgjer av §§ 17-3 og 17-4 i opplæringslova med tilhøyrande forskrift.

For undervisningspersonalet ved skolar som er godkjende med alternative læreplanar, kan departementet også godkjenne alternative kompetansekrav til dei krava som følgjer av opplæringslova §§ 17-3 og 17-4 med tilhøyrande forskrift.

Departementet kan gi forskrift om krav til kompetanse i tillegg til krava i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om krav til relevant kompetanse i dei ulike

faga.
Endra ved lover 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 22 juni 2012 nr. 53 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 582), 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 4-3. Politiattest og forbod mot tilsetjing

Skolen skal krevje politiattest av dei som skal tilsetjast fast eller mellombels i grunnskolen, i den vidaregåande skolen, i leksehjelpa eller i skoleliknande aktivitetstilbod.

Skolen kan krevje politiattest av personar som skal ha praksis på skolane og andre stader der tilboda som nemnde i første ledd blir gitt. Når det skal vurderast om ein person som skal ha praksis, skal leggje fram politiattest, skal det leggjast vekt på om det alt er utført vandelskontroll etter eit anna regelverk, kor langt praksisopphaldet skal vere, og kor mykje kontakt personen skal ha med elevar.

Skolen kan krevje politiattest av personar som skal utføre oppgåver ved skolane og andre stader der tilboda som nemnde i første ledd blir gitt.

Politiattesten skal innehalde dei merknadene som politiregisterloven § 39 første ledd fastset. I tillegg skal politiattesten innehalde merknader om reaksjonar for brot på straffeloven (2005) §§ 251, 252, 253, 254, 255, 256, 263, 264, 272, 273, 284 og 285, straffeloven (1902) §§ 222, 223, 227, 228 andre ledd, 229 og lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse §§ 1 og 2. Merknader om reaksjonar for brot på desse straffeboda skal i ordinær politiattest oppgis i samsvar med politiregisterloven § 40.

Personar som er dømde for eller har vedtatt førelegg for seksuelle overgrep mot mindreårige, skal ikkje tilsetjast eller ha praksis i skolar eller tilbod som nemnde i første ledd.

Dersom politiattesten inneheld merknader om verserande sak eller andre straffebrot enn dei som er nemnde i femte ledd, skal det vurderast konkret om personen bør tilsetjast, ha praksis eller utføre oppgåver i skolar eller tilbod som nemnd i første ledd.

Departementet gir forskrift om politiattest, og kva for straffebod som skal vere omfatta av femte ledd. Departementet kan også gi forskrift om innhenting og behandling av politiattest.
Endra ved lover 17 juni 2005 nr. 105 (ikr. 17 juni 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 660), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 24 juni 2011 nr. 37 (ikr. 1 aug 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 639), 21 juni 2019 nr. 60 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 778), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug

2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 4-4. Lønns- og arbeidsvilkår

Undervisningspersonalet har rett til lønns- og arbeidsvilkår som i tilsvarande offentlege skolar.
Endra ved lover 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757).

§ 4-5. Fagleg ansvar for opplæringa og bruk av anna personale i opplæringa enn dei som er tilsett i lærarstilling

Berre dei som er tilsett i lærarstilling, kan ha fagleg ansvar for opplæringa.

Når anna personale hjelper til i opplæringa, skal skolen sørgje for at dei får nødvendig rettleiing av ein som er tilsett i lærarstilling.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 98 (ikr. 1 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 685), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028, endring endra ved lov 14 juni 2024 nr. 36).

§ 4-6. Krav om at skolane har tilgang på vikarar

Skolen skal sørgje for å ha tilgang på vikarar ved vanleg og venta fråvær.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

Kapittel 5. Styrings- og rådsorgan

§ 5-1. Styret

Som øvste ansvarlege organ skal kvar skole ha eit styre. Skolen sitt styre skal oppnemnast i samsvar med det rettsgrunnlaget skolen blir driven etter.

Rett til å vere til stades på møte i styret, til å seie meininga si og få denne tilført protokollen, har:

a. ein representant oppnemnd av vertskommunen når det gjeld ein grunnskole, ein representant oppnemnd av fylkeskommunen når det gjeld ein vidaregåande skole,
b. ein representant frå elevane,
c. ein representant frå foreldra i grunnskolar,

d. ein representant for undervisningspersonalet ved skolen,
e. ein representant for andre tilsette ved skolen,
f. dagleg leiar av skolen.

Departementet kan i særskilde tilfelle og etter søknad gjere unntak frå andre ledd.

Ved behandling av saker der det gjeld lovfesta teieplikt, skal styret sørgje for at personar under 18 år med møterett forlet møtet.

Endra ved lover 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5-2. Styret sine oppgåver

Styret har den øvste leiinga av skolen og skal sjå til at skolen blir driven i samsvar med gjeldande lover og forskrifter.

Styret skal:

a. sjå til at elevar i opplæringspliktig alder som blir tekne inn ved skolen, får oppfylt retten til grunnskoleopplæring, og melde frå til foreldra og heimkommunen til elevar som over lengre tid ikkje møter fram til undervisninga utan lovleg grunn,
b. fastsetje storleiken på skolepengane og om grunnskolen skal ha ei ordning med graderte skolepengar og reduserte skolepengar til hushaldningar med fleire barn på skolen,
c. vedta budsjett og rekneskap for skolen,
d. fastsetje inntaks- og skolereglar for skolen,
e. fremje saker om pålagt skolebyte etter opplæringslova § 13-2, jf. § 2-4 andre ledd,
f. ha ansvar for at skolen har ei forsvarleg økonomi- og rekneskapsforvaltning,
g. sjå til at offentlege tilskot og skolepengar kjem elevane til gode,
h. sjå til at offentlege krav og føresetnader for verksemda blir oppfylte.
i. sørgje for å ha rett og nødvendig kompetanse i verksemda. Styret skal sørgje for at lærarar, dagleg leiar og andre tilsette i skolen får høve til å utvikle seg fagleg og pedagogisk så dei kan vere på høgd med utviklinga i skolen og samfunnet.
j. tilsetje dagleg leiar.
k. drøfte den årlege rapporten om tilstanden i skolen som er utarbeidd etter § 5-2b.

I andre saker enn dei som følgjer av andre ledd, kan styret med 2/3 fleirtal delegere avgjerdsretten.
Endra ved lover 2 juli 2004 nr. 69 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 2 juli 2004 nr. 1064), 17 juni 2005 nr. 105 (ikr. 17 juni 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 660), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 19 juni 2009 nr. 94 (ikr. 1 aug 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 675), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), 14 juni 2024 nr. 34 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 954), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5-2a. Internkontroll

Styret skal ha internkontroll for å sikre at krava i denne lova med forskrifter blir følgde.

Internkontrollen skal vere systematisk og tilpassa storleiken på skolen og særpreget, aktivitetane og risikoforholda der.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal styret

a. utarbeide ei beskriving av skolen sine hovudoppgåver, mål og organisering
b. ha nødvendige rutinar og prosedyrar
c. avdekkje og følgje opp avvik og risiko for avvik
d. dokumentere internkontrollen i den forma og det omfanget som er nødvendig
e. evaluere og ved behov forbetre skriftlege prosedyrar og andre tiltak for internkontroll.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 5-2b. Plikt til å arbeide med kvalitetsutvikling

Styret skal ha eit forsvarleg system for å følgje opp resultata frå nasjonale kvalitetsvurderingar som departementet gjennomfører etter § 7-2 c. Som ein del av oppfølgingsansvaret skal det utarbeidast ein årleg rapport om tilstanden i skolen med omsyn til læringsresultat, fråfall og læringsmiljø.

Styret skal sørgje for at skolen jamleg vurderer i kva grad organiseringa, tilrettelegginga og gjennomføringa av opplæringa medverkar til å nå dei måla som er fastsette i godkjende læreplanar etter § 2-3. Elevane skal involverast i denne vurderinga.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5-3. (Oppheva)

Endra ved lov 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), oppheva ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5-4. (Oppheva)

Oppheva ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5-5. Overgangen frå barnehagen til skolen

Skolen skal sørgje for at barna får ein trygg og god overgang frå barnehagen til skolen.
Tilføyd ved lov 8 juni 2018 nr. 29 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 827), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5-6. Overgangen frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa

Dei vidaregåande skolane skal sørgje for at elevane får ein trygg og god overgang frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa. Grunnskolen skal samarbeide med den vidaregåande skolen om overgangen.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

Kapittel 5A Det beste for eleven, medverknad, skoledemokrati, foreldresamarbeid, skolereglar og plikt til å delta

Kapittelet føyd til ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5A-1. Det beste for eleven

Ved handlingar og avgjerder som vedkjem elevar, skal kva som er best for eleven, vere eit grunnleggjande omsyn.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5A-2. Elevane sin rett til medverknad

Elevane har rett til medverknad i alt som gjeld dei sjølve etter denne lova, og har rett til å ytre meiningane sine fritt. Elevane skal bli høyrde, og det skal leggjast vekt på meiningane deira etter alder og modning.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5A-3. Samarbeid med foreldra

Skolen skal samarbeide med foreldra om opplæringa til eleven.

Departementet kan gi forskrift om samarbeidet mellom skolen og foreldra.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5A-4. Skoledemokratiet

Skolen skal sørgje for at elevane og foreldra får vere med på å planleggje, gjennomføre og vurdere verksemda til skolen, mellom anna arbeidet med skolemiljøet, kvalitetsutvikling i opplæringa og fastsetjinga av skolereglar. Elevane skal ikkje delta i behandlinga av saker som er omfatta av lovfesta teieplikt.

Skolen skal leggje til rette for at alle elevane skal kunne ytre seg, og oppmuntre dei til å delta i skoledemokratiet. Skolen skal òg hjelpe elevane i arbeidet med skoledemokratiet.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5A-5. Organiseringa av skoledemokratiet

Kvar grunnskole og vidaregåande skole skal ha eit elevråd som er valt av elevane ved skolen. Elevane kan velje å organisere seg på ein annan måte. Kvar

grunnskole skal ha eit foreldreråd, der alle foreldre som har barn i skolen, er medlemmer. Foreldrerådet kan velje eit arbeidsutval. Skolens styre skal sørgje for at det blir fastsett kva for andre brukarorgan skolane skal ha.

Elevane og foreldra skal vere representerte i organ ved grunnskolar, og elevane skal være representerte i organ ved vidaregåande skolar.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5A-6. Elevane si plikt til å delta og skolens oppfølgingsplikt

Elevane skal vere aktivt med i opplæringa og følgje skolereglane. Skolen skal sørgje for at elevar med fråvær frå opplæringa blir følgde opp.

Elevane kan bli pålagde å gjere oppgåver utanom skoletida (lekser). Det må takast omsyn til at elevar har rett til kvile og fritid.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5A-7. Skolereglar

Skolen skal ha skolereglar om organisering av skoledemokratiet og om rettar og plikter for elevane, mellom anna om orden og oppførsel (skolereglar).

Skolens styre kan i slike skolereglar angi kva tiltak som kan brukast når elevar bryt skolereglane, og korleis slike saker skal behandlast.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 5A-8. Informasjon til elevane og foreldra

Skolen skal gi elevar og foreldre den informasjonen dei har bruk for, mellom anna om opplæringa, den enkelte eleven, skolemiljøet og skolereglane, og om dei rettane og pliktene elevane elles har.

Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

Kapittel 6. Offentlege tilskot og skolepengar m.m.

Overskriften endra ved lov 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757).

§ 6-1. Statstilskot

Godkjende skolar får statstilskot til godkjend opplæring med 85 prosent av eit tilskotsgrunnlag per elev. Til grunn for tilskotsgrunnlaget ligg gjennomsnittlege driftsutgifter per elev i den offentlege skolen. Tilskotsgrunnlaget blir korrigert for utgifter som den offentlege skolen har, men som ikkje skal inngå i tilskotsgrunnlaget. Tilskotsgrunnlaget blir rekna ut særskilt for barnesteget, ungdomssteget og dei ulike utdanningsprogramma i vidaregåande opplæring.

Grunnskolar får innarbeidd 100 prosent av gjennomsnittlege utgifter til pensjonsinnskot i offentlege skolar i tilskotsgrunnlaget. Vidaregåande skolar får innarbeidd 85 prosent av gjennomsnittlege utgifter til pensjonsinnskot i offentlege skolar i tilskotsgrunnlaget.

For grunnskolar skal det takast omsyn til skilnaden i utgifter mellom små og store skolar ved at det blir gitt ein høgare tilskotssats for elevar opp til eit fastsett elevtal (knekkpunktet).

Dei skolane som driv særskilt tilrettelagd opplæring for elevar med dokumenterte behov, får likevel alle driftsutgifter dekte ved statstilskot etter ein normalsats per elev per skoleår.

Departementet kan gi forskrift om tilskotsordninga for dei skolane som driv særskilt tilrettelagd opplæring for elevar med dokumenterte behov, om tilskotsordninga for grunnskolar og vidaregåande skolar, og om dokumentasjon for elevtal og rapportering av elevtal.

Endra ved lover 4 juli 2003 nr. 85 (ikr. 1 okt 2003), 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 19 juni 2009 nr. 94 (ikr. 1 aug 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 675), 19 juni 2009 nr. 95 (ikr. 1 jan 2010), 14 juni 2024 nr. 34 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 954).

§ 6-2. Skolepengar

Skolar som får statstilskot etter § 6-1 første ledd, kan krevje inn skolepengar. Styret fastset storleiken på skolepengane. Skolepengane kan utgjere inntil 15 prosent av tilskotsgrunnlaget, med eit beløp fastsett av departementet i tillegg for dekning av utgifter til husleige/kapitalkostnader. Departementet kan i særskilde tilfelle gjere tidsavgrensa unntak frå kravet.

Dersom styret etter § 5-2 andre ledd bokstav b etablerer ei ordning med graderte og reduserte skolepengar, kan skolen etter søknad gi reduserte skolepengar ut frå økonomien til den enkelte hushaldninga, og gi moderasjon til hushaldningar som har fleire barn på skolen.

Skolar som får statstilskot etter § 6-1 fjerde ledd, kan i særskilde tilfelle få dispensasjon til å krevje inn skolepengar.

Grunnskolar kan ikkje krevje noka form for betaling frå elevar eller foreldre utover det som følgjer av denne føresegna.

Vidaregåande skolar kan ikkje krevje noka form for betaling for opplæringa frå elevar eller foreldre utover det som følgjer av denne føresegna. Skolen har ansvaret for å halde elevane med nødvendige trykte og digitale læremiddel og digitalt utstyr. Elevane kan ikkje påleggjast å dekkje nokon del av utgiftene til dette utover det som følgjer av forskrift. Skolen kan påleggje elevane å halde seg med anna individuelt utstyr som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha. Departementet kan gi nærmare forskrifter.

Endra ved lover 4 juli 2003 nr. 85 (ikr. 1 okt 2003), 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 29 juni 2007 nr. 91 (ikr. 1 aug 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 758), 19 juni 2009 nr. 94 (ikr. 1 aug 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 675), 14 juni 2024 nr. 34 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 954).

§ 6-3. Krav til bruken av offentlege tilskot og skolepengar

Alle offentlege tilskot og skolepengar skal kome elevane til gode. Dette inneber mellom anna at skolen ikkje kan

a. gi utbytte eller på annan måte overføre overskot til eigarane eller deira nærståande, verken når skolen er i drift eller om drifta blir nedlagd
b. pådra seg kostnader i form av leigeutgifter for eigedom eller lokale som tilhører skolens eigarar eller deira nærståande eller på anna måte pådra seg kostnader som kan innebere at alle offentlege tilskot eller eigendelar frå elevane ikkje kjem elevane til gode.

Departementet kan gi nærare forskrift om forbod mot utbytte eller anna overføring som nemnt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om korleis skolane skal dokumentere at første ledd er oppfylt og skolane si plikt til å godtgjere at innkjøp og leige er gjort på grunnlag av vilkåra i marknaden.

Tilføyd ved lov 4 juli 2003 nr. 85 (ikr. 1 okt 2003), endra ved lover 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701).

§ 6-4. Statstilskot til kompletterande undervisning

Det kan givast tilskot til kompletterande undervisning til elevar som er i eit ordinært utdanningsløp ved ein grunnskole i utlandet. Tilskotet kan gis for

a. norske statsborgarar og barn av norske statsborgarar
b. EØS-borgarar og barn av EØS-borgarar som har rett til likebehandling med norske statsborgarar etter EØS-avtalen
c. britiske statsborgarar og barn av britiske statsborgarar som har rett til likebehandling med norske statsborgarar etter lov om overgangsregler mv. ved Storbritannias uttreden fra Den europeiske union § 3.

Det kan ikkje givast tilskot til kompletterande undervisning for elevar ved skole som er godkjend etter lova her.
Tilføyd ved lov 4 juli 2003 nr. 85 (ikr. 1 okt 2003), endra ved lover 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701), 27 nov 2020 nr. 131 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2842).

Kapittel 6A. Diverse skolar som gir yrkesretta opplæring

Kapittelet Føyd til ved lov 26 nov 2004 nr. 74 (ikr. 1 des 2004, sjå lovas III). Kapittelet slutta å gjelde 1 juli 2010, sjå § 8-2. Føyd til ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 6A-1. Godkjenning av skolar

Dette kapitlet gjeld godkjenning av diverse skolar som gir yrkesretta opplæring. Skolar som 30. juni 2010 var godkjende og i drift etter tidlegare kapittel 6A i denne lova, har rett til statstilskot og til å drive verksemd etter dette kapitlet.

Departementet kan etter søknad godkjenne driftsendringar og nye skolar etter dette kapittelet. Departementet kan gi forskrift om fastsetjing av maksimalt elevtal per linje eller tilbod på desse skolane. Godkjenninga fell bort dersom ein skole ikkje startar opp verksemda si i løpet av tre skoleår etter at godkjenning vart gitt. Det same gjeld om drifta etter lova blir nedlagd.

Departementet kan gi forskrift om fristar for søknader om godkjenning av driftsendringar og nye skolar.

Departementet kan gi forskrift om kjøp av opplæringstenester.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr.

2710), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 6A-2. Krav til innhald og vurdering av opplæringa

Skolen skal drive verksemda si etter læreplanar godkjende av departementet. Det må gå fram av planane kva slags vurderingsformer og dokumentasjon skolen skal nytte. Skolen skal ha læreplanar som er på nivå over grunnskoleopplæring. Skolen definerer sjølv sitt eige faglege og/eller verdimessige grunnlag. Opplæringa skal vere på norsk eller samisk. Dersom særlege grunnar tilseier det, kan ein skole få godkjent andre undervisningsspråk enn norsk og samisk.

Departementet kan gi forskrift om vurdering av elevar, klage på vurdering, eksamen og dokumentasjon.

Departementet kan gi forskrift om eit nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 6A-3. Inntak av elevar

Skolane skal ha heile landet som inntaksområde.

Skolane skal ha eit inntaksreglement som viser prioriteringa av søkjarar, dersom søkinga er større enn kapasiteten til skolen. Skolen kan i reglementet fastsetje vilkår for inntak til skolen. Reglar for prioritering av søkjarar skal vere baserte på saklege omsyn. Skolen avgjer i samsvar med reglementet kven av søkjarane som skal takast inn.

Ved avgjerd etter desse reglane gjeld forvaltningsloven. Avgjerder om inntak er enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2. Departementet er klageinstans.

Departementet kan gi forskrift om avgrensingar i inntaket av søkjarar utan fast tilknyting til Noreg.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 6A-4. Kompetansekrav til undervisningspersonalet

Styret fastset krav til kompetanse for undervisningspersonalet ved skolen, med mindre departementet i det enkelte tilfellet fastet noko anna.

Dersom det ikkje er søkjarar som fyller dei fastsette kompetansekrava, kan andre tilsetjast mellombels. Med mindre det er avtalt ein kortare tilsetjingsperiode, skal tilsetjinga vare til og med 31. juli.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 6A-5. Bortvising

Skolen kan fastsetje i ordensreglementet at elevar kan visast bort frå undervisninga dersom dei bryt reglementet i alvorleg grad eller fleire gonger. Elevar kan visast bort i opp til fem dagar. Den daglege leiaren ved skolen kan vedta bortvising etter å ha rådført seg med lærarane til eleven.

Når ein elev over tid har vist ei framferd som i alvorleg grad går ut over orden og arbeidsro på skolen, eller når ein elev alvorleg forsømmer pliktene sine, kan eleven etter vedtak av styret visast bort frå resten av det kurset eleven er teken inn på.

Før det blir gjort vedtak om bortvising, skal skolen vurdere andre hjelpe- eller refsingstiltak.

Avgjerd om bortvising er enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2. Departementet er klageinstans.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 6A-6. Offentlege tilskot, skolepengar mv.

Alle offentlege tilskot og skolepengar skal kome elevane til gode. Dette inneber mellom anna at skolen ikkje kan:

a. gi utbytte eller på annan måte overføre overskot til eigarane eller deira nærståande, verken når skolen er i drift, eller om drifta blir nedlagd
b. pådra seg kostnader i form av leigeutgifter for eigedom eller lokale som tilhøyrer skolens eigarar eller deira nærståande, eller på annan måte pådra seg kostnader som kan innebere at offentlege tilskot eller eigendelar frå elevane ikkje kjem elevane til gode.

Departementet kan gi forskrift om forbod mot utbytte eller anna overføring som nemnt i første ledd.

Departementet fastset i forskrift kor stor del av dei driftsutgiftene som kjem inn under tilskotsgrunnlaget, skolane får i statstilskot til godkjend opplæring. Tilskotet blir rekna ut frå ein normalsats. Føresetnaden er at elevane får undervisning som minst tilsvarar eit halvt skoleår. Departementet kan gi forskrift om dokumentasjon for og rapportering av elevtal. Departementet kan

gi forskrift om korleis skolane skal dokumentere at krava i første ledd er oppfylte, og om skolane si plikt til å godtgjere at innkjøp og leige er gjort på grunnlag av marknadsvilkår.

Skolane kan krevje skolepengar. Styret fastset storleiken på skolepengane. Departementet fastset i forskrift kor stor del av tilskotsgrunnlaget etter tredje ledd som skolepengane maksimalt kan utgjere. I tillegg til dei ordinære skolepengane kan skolane krevje eit beløp fastsett av departementet for dekning av utgifter til husleige eller kapitalkostnader. Departementet kan i særskilde tilfelle fastsetje tidsavgrensa unntak frå kravet.

Skolane kan påleggje elevane å halde seg med undervisningsmateriell og utstyr til eige bruk som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha, og dei kan krevje betaling frå elevane for utgifter til å kopiere slikt materiell. Skolane kan ikkje krevje noka form for betaling for opplæringa utover det som følgjer av denne paragrafen eller forskrift gitt i medhald av denne paragrafen. Departementet kan gi forskrift om høve til å ta betaling for opplæringa. Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 31 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 825).

§ 6A-7. Andre reglar

Følgjande reglar i denne lova gjeld så langt dei passar for skolar etter dette kapitlet:

a. § 1-1 andre og tredje ledd om formålet med lova
b. § 1-2 om verkeområdet
c. § 2-2 om krav til verksemda til skolen, med unntak av tredje ledd. Dersom ein skole etter dette kapittelet har færre enn 10 elevar tre skoleår i samanheng, fell godkjenninga bort
d. § 2-4 om krav til skoleanlegg og skolemiljø
e. § 3-3 tredje ledd om skolegangen
f. § 3-4 om organisering av elevane i klassar eller basisgrupper
g. § 3-4 a om fjernundervisning
h. § 3-4 b om tilpassa opplæring
i. § 3-15 om forbod mot bruk av plagg som dekkjer ansiktet
j. § 4-1 om leiing
k. § 4-3 om politiattest og forbod mot tilsetjing
l. § 5-1 om styret, med unntak av bokstavane a og c
m. § 5-2 om styret sine oppgåver, med unntak av bokstavane a og e
n. § 5-2a om internkontroll
o. § 5-2b første ledd om plikt til å arbeide med kvalitetsutvikling

p. § 5 A-5 andre ledd om organisering av skoledemokratiet
q. § 5 A-7 om skolereglar
r. § 7-1 om budsjett, rekneskap og rapportering
s. § 7-2 om tilsyn m.m.
t. § 7-2a om moglege reaksjonsformer
u. § 7-2b om karantene
v. § 7-2 c om lovbrotsgebyr
w. § 7-3 om teieplikt
x. § 7-9 første og femte ledd om behandling av personopplysningar

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), endra ved lover 11 juni 2021 nr. 80 som retta ved ny kunngjering 25 juni 2021 nr. 2136 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1899), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028), 20 juni 2025 nr. 98 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1091).

Kapittel 7. Diverse

§ 7-1. Budsjett, rekneskap og rapportering

Skolane skal følgje rekneskapsloven og bokføringsloven og ha revisjon i samsvar med revisorloven. Skolane må leggje fram budsjett og revidert rekneskap etter forskrift fastsett av departementet.

Departementet kan gi forskrift om krav til rapportering av informasjon om ressursbruk og tenesteproduksjon til bruk i nasjonale informasjonssystem.
Endra ved lover 4 juli 2003 nr. 85 (ikr. 1 okt 2003), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757).

§ 7-1a. Om reklame i skolen

Skolen skal sørgje for at elevane ikkje blir utsette for reklame som er eigna til å skape kommersielt press, eller som i stor grad kan påverke holdningar, åtferd og verdiar, mellom anna på skolens område, i lærebøker eller andre læremiddel som blir nytta i opplæringa. Departementet kan gi nærmare forskrifter.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 91 (ikr. 1 aug 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 758).

§ 7-1 b. Ulykkesforsikring

Skolen skal sørgje for ulykkesforsikring for elevane. Plikta til å sørgje for

ulykkesforsikring gjeld ikkje leksehjelp. Departementet kan gi forskrift om ulykkesforsikring.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 91 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 758), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 7-1c. (Oppheva)

Tilføyd ved lov 20 juni 2008 nr. 48 (ikr. 1 aug 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 621), oppheva ved lov 20 juni 2014 nr. 54 (ikr. 1 aug 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 842).

§ 7-1d. (Oppheva)

Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 49 (ikr. 1 aug 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 982), oppheva ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 7-1 e. Leksehjelp

Skolen skal ha tilbod om gratis leksehjelp til elevar i grunnskolen. Departementet kan gi forskrift om leksehjelptilbodet.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 49 (ikr. 1 aug 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 982), endra ved lover 24 juni 2011 nr. 37 (ikr. 1 aug 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 639), 20 juni 2014 nr. 54 (ikr. 1 aug 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 842), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 7-2. Tilsyn m.m.

Departementet fører tilsyn med skolar godkjende etter denne lova og skal i den samanheng ha tilgjenge til skoleanlegg og dokumentasjon. Dersom departementet i samband med gjennomføring av tilsyn har behov for dokumentasjon frå eigaren av skolen eller nærståande av eigaren, skal departementet også ha tilgjenge til slik dokumentasjon. Departementet sin rett til dokumentasjon gjeld utan hinder av teieplikt.

Ved opphør av skoledrifta kan departementet i alle tilfelle krevje tilbakeført gjenståande midlar som skriv seg frå det offentlege tilskotet.

Departementet kan gi forskrift om meldeplikt ved sal, fusjon, fisjon og nedlegging av private skolar.

Statsforvaltaren fører tilsyn med at kommunane og fylkeskommunane oppfyller dei pliktene dei er pålagde i eller i medhald av §§ 3-3, 3-5, 3-6, 3-7, 3-8 og 3-10. Reglane i kommuneloven kapittel 30 gjeld for denne tilsynsverksemda.
Endra ved lover 4 juli 2003 nr. 85 (ikr. 1 okt 2003), 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701), 16 juni 2017 nr. 70 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 754), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 11 juni 2021 nr. 80 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1899), 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997), 9 juni 2023 nr. 31 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 825).

§ 7-2 a. Moglege reaksjonsformer

Dersom det blir oppdaga forhold i strid med denne lova, i strid med forskrifter gitt med heimel i lova eller i strid med føresetnadene for godkjenninga, kan departementet gi pålegg om å rette på forholda.

Departementet kan halde attende tilskotet eller dra godkjenninga attende dersom vilkåra i denne lova, vilkår i forskrifter gitt med heimel i lova eller føresetnadene for godkjenninga ikkje blir fylte. Departementet kan òg krevje attende for mykje utbetalt tilskot, og tilskotsmidlar som er brukte i strid med denne lova, i strid med forskrifter gitt med heimel i lova eller i strid med føresetnadene for godkjenninga.

Første og andre ledd gjeld også dersom det er oppdaga forhold i strid med andre lover og forskrifter, og forholdet svekker tilliten til skolen.

Ved bruken av reglane i første og andre ledd skal det leggjast vekt på dei verdiane som følgjer av § 1-1 andre ledd.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), endra ved lov 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701).

§ 7-2 b. Karantene

Dersom det ved ein skole blir oppdaga særleg alvorlege forhold i strid med denne lova, i strid med forskrifter gitt med heimel i lova, eller i strid med føresetnadene for godkjenninga, og brota klart svekker tilliten til at skolen eller den ansvarlege personen er eigna til å drive skole i samsvar med regelverket, kan departementet påleggje karantene retta mot skolen eller personen.

Karantene kan berre påleggjast personar som har opptredd forsettleg eller aktlaust. Karantene kan berre påleggjast personar i sentrale stillingar ved skolen. Med sentrale stillingar er meint medlem og varamedlem i styret, eigar,

rektor, skoleleiar, dagleg leiar og andre leiande posisjonar ved skolen.

At ein skole er pålagt karantene inneber at den juridiske eininga som skolen er registrert som, ikkje kan søkje ny godkjenning eller driftsendringar i karanteneperioden. Personar som er pålagt karantene, kan i karanteneperioden ikkje tiltre sentrale stillingar ved godkjende skolar eller skolar som søker godkjenning.

Karantene gjeld som hovudregel i to år frå vedtaket blir treft. Dersom det ligg føre særlege forhold, kan det bli pålagt karantene for kortare eller lengre tidsrom, men ikkje lengre enn fire år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701).

§ 7-2 c. Lovbrotsgebyr

Departementet kan ileggje skolar godkjende etter denne lova lovbrotsgebyr dersom skolen eller nokon som opptrer på vegner av skolen, forsettleg eller aktlaust bryt føresegner gitt i denne lova eller føresetnadene for godkjenninga.

Ved vurderinga av ilegging og utmåling av lovbrotsgebyr kan det også leggjast vekt på om det er oppdaga forhold i strid med andre lover og forskrifter, dersom forholdet svekkjer tilliten til skolen.

Departementet kan gi forskrift om lovbrotsgebyr, og departementet kan i forskrift fastsetje at skolar godkjende etter denne lova kan ileggjast lovbrotsgebyr dersom skolen eller nokon som opptrer på vegner av skolen, forsettleg eller aktlaust bryt føresegner i forskrifter som er fastsette med heimel i lova.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 98 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1091).

§ 7-2 d. Plikt til å delta i evalueringar og gi opplysningar

Departementet kan gi forskrift om at dei ansvarlege for opplæringsverksemda og dei som får opplæring, skal delta i evalueringar og gi opplysningar om opplæringa, så langt det er nødvendig for å evaluere, utvikle og forbetre verksemda etter denne lova. Departementet kan vidare gi forskrift om at det i dette arbeidet kan behandlast personopplysningar, og mellom anna om formålet med behandlinga, behandlingsansvar, kva opplysningar som kan behandlast og om kven, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av personopplysningar. Behandlinga kan også omfatte personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 80 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1899), endra ved lover 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai

2024 nr. 1028), 20 juni 2025 nr. 98 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1091, tidlegare § 7-2c).

§ 7-3. Teieplikt

Reglane om teieplikt i forvaltningslova gjeld ved behandling av saker etter denne lova.

§ 7-4. Plikt til å melde frå til barnevernet

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, skal i arbeidet sitt vere merksame på forhold som kan føre til tiltak frå barnevernstenesta.

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, skal utan hinder av teieplikta melde frå til barnevernstenesta utan ugrunna opphald

a. når det er grunn til å tru at eit barn blir eller kjem til å bli mishandla, utsett for alvorlege manglar ved den daglege omsorga eller annan alvorleg omsorgssvikt
b. når det er grunn til å tru at eit barn har ein livstruande eller annan alvorleg sjukdom eller skade og ikkje kjem til undersøking eller behandling, eller at eit barn med nedsett funksjonsevne eller eit særleg hjelpetrengande barn ikkje får dekt det særlege behovet for behandling eller opplæring
c. når eit barn viser alvorlege åtferdsvanskar i form av alvorleg eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmiddel eller annan utprega normlaus oppførsel
d. når det er grunn til å tru at eit barn blir eller kjem til å bli utnytta til menneskehandel

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, har også plikt til å gi opplysninger etter pålegg i samsvar med barnevernsloven § 13-4.
Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 20 apr 2018 nr. 5 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 839), 11 juni 2021 nr. 78 som endra ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer).

§ 7-5. Opplysningar til den kommunale helse- og omsorgstenesta og sosialtenesta

Styret skal sørgje for at alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, er merksame på forhold som bør føre til tiltak frå sosialtenesta eller helse- og omsorgstenesta. Styret skal sørgje for at dei som blir merksame på slike forhold, av eige tiltak gir sosialtenesta og eller helse- og omsorgstenesta alle relevante opplysningar som dei ikkje har plikt til å teie om.
Endra ved lover 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 7-6. Straffansvar for brot på opplæringsplikta

Foreldre og andre som har omsorg for eit barn, kan straffast med bot dersom dei forsettleg eller aktlaust handlar slik at barnet er borte frå den pliktige grunnskoleopplæringa utan å ha rett til det.
Endra ved lover 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 7-7. Rett til å ta avgjerder for eleven når barnevernstenesta har overteke omsorga

Dersom barnevernstenesta har overteke omsorga etter barnevernsloven § 5-1, har barnevernstenesta rett til å ta avgjerder på vegner av eleven. Barnevernstenesta har dessutan rett til å ta avgjerder på vegner av eleven etter vedtak om flytteforbod etter barnevernsloven § 4-3 og etter vedtak om omsorgsovertaking etter barnevernsloven § 4-2.

Foreldra til eleven har likevel rett til å velje privat skole etter opplæringslova § 2-2, samtykkje til fritak frå heile opplæringsplikta etter opplæringslova § 2-2 og krevje fritak frå delar av opplæringa på grunn av livssyn, jf. § 3-12.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 76 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 699), endra ved lover 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer).

§ 7-8. Innhenting og opplysningar frå Folkeregisteret

Offentlege styresmakter kan utan hinder av teieplikt hente inn opplysningar frå Folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgåver etter denne lova.

Departementet kan gi forskrift om kva for opplysningar som kan hentast inn.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 60 (ikr. 1 okt 2018), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 7-9. Behandling av personopplysningar og unntak frå teieplikt

Skolar kan behandle personopplysningar når det er nødvendig for å utføre oppgåver etter lova.

Ved skolebyte kan skolar hente inn dei personopplysningane frå andre skolar som er nødvendige for å oppfylle retten til grunnskoleopplæring og vidaregåande opplæring og retten til dokumentasjon av opplæringa.

Vidaregåande skolar kan hente inn dei personopplysningane frå grunnskolar som er nødvendige for å oppfylle retten til vidaregåande opplæring, gjennomføre inntak til vidaregåande opplæring og førebyggje fråvær frå opplæringa.

Ved skolebyte etter andre ledd og ved overgang til vidaregåande opplæring etter tredje ledd kan skolane også dele personopplysningar, å leggje til rette opplæringa til ein elev dersom eleven eller foreldra tillèt det.

Behandlinga av personopplysningar etter første til fjerde ledd kan også omfatte personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10.

Departementet kan gi forskrift om behandlinga av personopplysningar, mellom anna om formålet med behandlinga, behandlingsansvar, kva opplysningar som kan behandlast og om kven, bruk av automatiserte avgjerder, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av personopplysningar.

Utlevering av opplysningar etter andre, tredje og fjerde ledd kan gjerast utan hinder av teieplikt.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 80 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1899), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 7-10. Plikt til å levere vitnemål frå vidaregåande opplæring til nasjonal database for vitnemål og dokumentasjon av kompetanse

Skolar som tilbyr vidaregåande opplæring skal utan hinder av teieplikt levere resultat frå alle vitnemål og kompetansebevis frå vidaregåande opplæring til nasjonal database for vitnemål og dokumentasjon av kompetanse, jf. opplæringslova § 25-2. Departementet kan i forskrift fastsetje unntak frå denne plikta.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 80 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr.

1899), endra ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

Kapittel 8. Sluttføresegner

Overskriften Føyd til ved lov 4 juli 2003 nr. 85 (ikr. 1 okt 2003).

§ 8-1. Overgangsreglar

Departementet kan ikkje godkjenne nye skolar etter § 2-1 andre ledd bokstav f før 1. juli 2009.

Departementet fastset nærare overgangsreglar i forskrift.

For skolar som tilbyr særskilt tilrettelagd vidaregåande opplæring i kombinasjon med toppidrett, jf. § 2-1 andre ledd bokstav d, og som var godkjende og i drift då lova tok til å gjelde, gjeld § 2-1 tredje ledd frå 1. august 2020.

For skolar som var godkjende før endringa i § 2-2 fjerde ledd tok til å gjelde, gjeld § 2-2 fjerde ledd andre punktum frå 1. august 2018.

Endra ved lover 4 juli 2003 nr. 85 (ikr. 1 okt 2003), tidlegare § 7-7, 29 juni 2007 nr. 92 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 757), 19 juni 2015 nr. 75 (ikr. 1 aug 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 701), 16 juni 2017 nr. 70 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 754).

§ 8-2. Iverksetjing

Lova tek til å gjelde frå 1. oktober 2003.

Samstundes blir lov 14. juni 1985 nr. 73 om tilskot til private grunnskular og private skular som gjev vidaregåande opplæring (privatskulelova) oppheva.

Endra ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), tidlegare § 8-3.

Lov om endringer i pengespill- og lotterilovgivningen

II

I lov 24. februar 1995 nr. 11 om lotterier m.v. gjøres følgende endringer:

– – –

§ 3 annet ledd første punktum skal lyde:

Departementet kan ved forskrift bestemme at det skal betales årsavgift for oppstilling av varegevinstautomater og underholdningsautomater og at det skal betales særskilt avgift for hvert lotteriarrangement.

§ 4 d første punktum skal lyde:

Godkjenning og autorisasjon gitt i medhold av §§ 4 b og 4 c samt tillatelser til oppstilling av varegevinstautomater og underholdningsautomater skal registreres i et sentralt register.

– – –

§ 8 a skal lyde:

§ 8 a. Aldersgrenser

Departementet kan i forskrift fastsette aldersgrenser for deltakelse i lotterier.

§ 9 annet ledd oppheves.

– – –

Ny § 15 skal lyde:

– – –. – – –. Det er forbudt for andre å avholde lotteri ved bruk av utbetalingsautomat.

III

1. Loven her gjelder fra den tid Kongen fastsetter.[1] De enkelte bestemmelser kan settes i kraft fra ulik tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 1 jan 2004 for del I, endringene i pengespilloven § 1 (1), ny § 9 a, § 10 nytt (2) og § 11 nytt (2) og endringene i del II, lotteriloven ny § 1 a og ny § 15 første og annet punktum iflg. res. 29 aug 2003 nr. 1091.
Fra 1 mai 2005 for endringen i pengespilloven § 1 tredje ledd og endringene i lotteriloven § 5 og § 7 iflg. res. 8 apr 2005 nr. 302.
Fra 1 juli 2007 for endringen i lotteriloven § 10 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 620.
Fra 1 jan 2009 for endringen i pengespilloven § 10 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1422.

Lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. (konsesjonsloven)

Kapittel 1. Formål og virkemidler

§ 1. (lovens formål)

Loven har til formål å regulere og kontrollere omsetningen av fast eiendom for å oppnå et effektivt vern om landbrukets produksjonsarealer og slike eier- og bruksforhold som er mest gagnlige for samfunnet, bl.a. for å tilgodese:

1. framtidige generasjoners behov.
2. landbruksnæringen.
3. behovet for utbyggingsgrunn.
4. hensynet til miljøet, allmenne naturverninteresser og friluftsinteresser.
5. hensynet til bosettingen.

§ 2. (virkemiddel)

Med de unntak som følger av loven, kan fast eiendom ikke erverves uten tillatelse av Kongen (konsesjon). Kongen kan gi forskrift om at myndigheten til å treffe avgjørelse i nærmere bestemte saker tildeles kommunen. Statsforvalteren er klageinstans for vedtak truffet av kommunen etter loven. Når vilkårene for omgjøring etter forvaltningsloven § 35 er oppfylt, kan vedtaket også omgjøres av departementet.

Loven omfatter ikke erverv

1. som er konsesjonspliktige eller som krever vedtak etter vannfallrettighetsloven,
2. som er konsesjonspliktige etter lov 29. juni 1990 nr. 50 kapittel 3 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m.,
3. som har sitt grunnlag i ekspropriasjonstillatelse etter lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) § 37 andre ledd og § 38 andre ledd,
4. som er nødvendig for drift på mineralsk forekomst når erververen sender søknad om driftskonsesjon etter lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) § 43 og

driftskonsesjon innvilges.

Kongen kan ved forskrift gjøre unntak fra konsesjonsplikten utover det som følger av §§ 4, 5 og 7. Når særlige hensyn foreligger, kan Kongen også i det enkelte tilfelle gjøre unntak fra konsesjonsplikt.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 673), 27 jan 2012 nr. 11 (ikr. 16 mars 2012 iflg. res. 16 mars 2012 nr. 225), 21 juni 2017 nr. 101 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2034), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 107 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1108).

Kapittel 2. Disposisjoner som likestilles med erverv av fast eiendom

§ 3. (særlige rettigheter som omfattes av loven)

Lovens regler om konsesjon gjelder også stiftelse og overdragelse av leierett og annen lignende bruksrett over fast eiendom med mindre retten er stiftet for en tid av høyst 10 år, uten adgang for brukeren til å kreve kontraktstiden forlenget ut over dette tidsrom. Det samme gjelder for andre rettigheter over fast eiendom som innebærer at eierens adgang til å rå over eiendommen eller til å få det økonomiske utbyttet av den blir vesentlig innskrenket. Stiftelse og overdragelse av utbyggingskontrakter av enhver art, herunder avtaler om fortrinnsrett til å foreta utbygging, medfører konsesjonsplikt uten hensyn til varighet.

Fast eiendom kan ikke tas til brukelig pant for lengre tid enn 3 år uten konsesjon.

Kapittel 3. Overdragelser som ikke trenger konsesjon, nedsatt konsesjonsgrense mv.

§ 4. (unntak på grunnlag av eiendommens karakter)

Konsesjon er ikke nødvendig ved erverv av:

1. ubebygde enkelttomter for bolig, fritidshus eller naust, dersom tomten ikke er større enn 2 dekar og er godkjent fradelt etter plan- og bygningsloven og jordlova eller ikke trenger slik godkjenning etter jordlova.
2. ubebygde enkelttomter for bolig eller fritidshus som ligger i et

område som i kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan etter plan- og bygningsloven er utlagt til bebyggelse og anlegg, og der tomteinndelinger foretatt eller godkjent av bygningsmyndighetene.
3. andre ubebygde arealer, dersom de ligger i et område som i reguleringsplan er regulert til annet enn landbruks-, natur- og friluftsformål samt reindrift, eller som i kommuneplanens arealdel er lagt ut til bebyggelse og anlegg.
4. bebygd eiendom, ikke over 100 dekar, der fulldyrka og overflatedyrka jord ikke er mer enn 35 dekar.

Konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 3 er betinget av at erververen ikke foretar bruksendring i strid med planen.

I områder som er regulert i reguleringsplan, er konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 4 betinget av at erververen ikke foretar bruksendring i strid med planen. Det samme gjelder når eiendommen i kommuneplanens arealdel er lagt ut til bebyggelse og anlegg eller til landbruks-, natur- og friluftsformål samt reindrift. Konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 4 kan settes ut av kraft ved forskrift etter § 7 første ledd.
Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, se lovens IX), 21 juni 2017 nr. 99 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 829, se lovens del V). **Endres** ved lov 6 juni 2025 nr. 27 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 942).

§ 5. (unntak på grunnlag av erververens stilling)

Konsesjon er ikke nødvendig når erververen er:

1. eierens ektefelle, eller er i slekt med eieren eller eierens ektefelle i rett oppstigende eller nedstigende linje eller i eierens eller ektefellens første sidelinje til og med barn av søsken, eller er i svogerskap med eieren i rett oppstigende linje, forutsatt at eieren har sitt konsesjonsforhold i orden. Konsesjonsplikt kan likevel følge av § 7 andre ledd.
2. odelsberettiget til eiendommen.
3. staten.
4. den fylkeskommune eller kommune der eiendommen ligger, såfremt ervervet gjelder en eiendom i område som omfattes av kommuneplan eller reguleringsplan etter plan- og bygningsloven, og eiendommen i planen er utlagt til annet enn landbruksområde eller ervervet skjer ved ekspropriasjon. Et kommunalt tomteselskap der vedkommende

kommune har minst halvparten av kapitalen og flertallet i styret, likestilles med kommunen når det gjelder konsesjonsfrihet etter dette nummer.

5. bank eller annen institusjon som Kongen har godkjent i denne sammenheng, når ervervet skjer gjennom tvangssalg for å redde en fordring som erververen har panterett for i eiendommen. Eiendommen må selges videre innen to år. Fristen regnes fra stadfestingen av auksjonsbudet og kan forlenges av departementet.

Ved erverv av bebygd eiendom hvor fulldyrka og overflatedyrka jord er mer enn 35 dekar, eller eiendommen består av mer enn 500 dekar produktiv skog, er konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 1 og 2 betinget av at erververen bosetter seg på eiendommen innen ett år og selv bebor den i minst 5 år. Som bebygd eiendom regnes her eiendom med bebyggelse som er eller har vært brukt som helårsbolig. Det samme gjelder eiendom med bebyggelse som ikke er tatt i bruk som helårsbolig, herunder eiendom med bebyggelse under oppføring dersom tillatelse til bebyggelse er gitt med sikte på boligformål. Erverver gjenlevende ektefelle eiendom fra sin avdøde ektefelle som eier eller ved uskifte, skal botiden gjenlevende har gjennomført før overtagelsen regnes mot plikttiden.

Første og andre ledd gjelder tilsvarende for samboere i ekteskapslignende forhold. Som samboere etter bestemmelsen her regnes samboere som fyller vilkårene i arveloven § 2 tredje ledd.
Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, se lovens del IX), 21 juni 2017 nr. 99 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 829, se lovens del V), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 6. (bopliktens innhold)

Erverver som etter § 5 annet ledd har boplikt på en eiendom, skal ta eiendommen som sin reelle bolig. En eiendom er tatt som reell bolig hvis eieren er registrert bosatt på eiendommen etter regler fastsatt i eller i medhold av lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, se lovens del IX), 22 juni 2018 nr. 61.

§ 7. (nedsatt konsesjonsgrense for bebygd eiendom)

For eiendom som omfattes av unntaket i § 4 første ledd nr. 2 eller 4, kan Kongen ved forskrift sette konsesjonsfriheten etter § 4 første ledd nr. 2 eller 4 og § 5 første ledd nr. 1 ut av kraft for:

1. bebygd eiendom som er eller har vært i bruk som helårsbolig,
2. eiendom med bebyggelse som ikke er tatt i bruk som helårsbolig, herunder eiendom med bebyggelse under oppføring, i områder som i reguleringsplan etter plan- og bygningsloven er regulert til boligformål,
3. ubebygd tomt som er regulert til boligformål.

Er det ikke fastsatt i forskrift etter første ledd at konsesjonsfriheten etter § 5 første ledd nr. 1 er satt ut av kraft, gjelder konsesjonsfriheten for nærstående etter § 5 første ledd nr. 1 bare dersom eieren har hatt tinglyst hjemmel til eiendommen de siste 5 årene forut for overdragelsen. Til denne eiertiden regnes også den tid andre som faller inn under § 5 første ledd nr. 1 i forhold til erververen har eid eiendommen. Dør eieren før 5-årsfristen er ute, gjelder konsesjonsfriheten etter § 5 første ledd nr. 1 fullt ut.

Konsesjonsplikt etter forskrift gitt i medhold av første ledd, gjelder ikke når erververen forplikter seg til at eiendommen skal brukes til helårsbolig i den tiden han eier eiendommen, enten av ham selv eller andre.

En eiendom er i bruk som helårsbolig etter tredje ledd når erververen eller andre har tatt eiendommen i bruk som sin reelle bolig, jf. § 6.

Fristen for bosetting etter tredje ledd er ett år regnet fra ervervet.

Forskrifter etter første ledd kan bare fastsettes etter anmodning fra kommunen, og så langt det anses nødvendig for å hindre at eiendommer som bør brukes til helårsbolig blir brukt til fritidsformål.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 8. (forskrift om krav til opplysninger etter §§ 4, 5 og 7)

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som må foreligge for at et erverv kan sies å gå inn under §§ 4, 5 og 7, og om hva som er fulldyrka og overflatedyrka jord etter § 4 første ledd nr. 4 og § 5 annet ledd.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 6 juni 2025 nr. 27 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 942).

Kapittel 4. Forhold av betydning for om konsesjon skal gis

§ 9. (særlige forhold for landbrukseiendommer)

Ved avgjørelsen av søknad om konsesjon for erverv av eiendom som skal nyttes til landbruksformål skal det legges særlig vekt på:

1. om erververs formål vil ivareta hensynet til bosettingen i området,
2. om ervervet innebærer en driftsmessig god løsning,
3. om erververen anses skikket til å drive eiendommen,
4. om ervervet ivaretar hensynet til helhetlig ressursforvaltning og kulturlandskapet.

Konsesjon skal i alminnelighet ikke gis dersom det ved ervervet oppstår sameie i eiendommen, eller antallet sameiere økes.

Det kan gis konsesjon til selskaper med begrenset ansvar og stiftelser. Det skal legges vekt på hensynet til dem som har yrket sitt i landbruket, og på om eierformen fører til fordeler for landbruksdriften sammenlignet med personlig eierskap.

Første ledd nr. 3 og § 9 a gjelder ikke sak der nær slekt eller odelsberettiget søker konsesjon fordi de ikke skal oppfylle boplikten etter § 5 andre ledd. I slik sak skal det i tillegg til første ledd nr. 1, 2 og 4 blant annet legges vekt på eiendommens størrelse, avkastningsevne og husforhold. Søkerens tilknytning til eiendommen og søkerens livssituasjon kan tillegges vekt som et korrigerende moment.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 21 juni 2017 nr. 99 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 829, se lovens del V nr. 2), 6 juni 2025 nr. 27 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 942, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 9 a. (priskontroll ved erverv av landbrukseiendom)

Ved avgjørelse av en søknad om konsesjon på erverv av eiendom som skal nyttes til landbruksformål, skal det, i tillegg til momentene som er nevnt i § 9, legges særlig vekt på om den avtalte prisen tilgodeser en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling. For bebygd eiendom gjelder første punktum bare dersom eiendommen har mer enn 35 dekar fulldyrka og overflatedyrka jord, eller dersom den består av mer enn 500 dekar produktiv skog.

Eieren av en eiendom som er omfattet av priskontroll etter første ledd, kan kreve en bindende forhåndsuttalelse fra konsesjonsmyndigheten om hvor høy

pris som kan godtas.

Departementet kan gi forskrift om at prisvurderingen etter første ledd skal unnlates ved erverv av bebygd eiendom med et brukbart bolighus, dersom den avtalte prisen ikke overstiger en fastsatt beløpsgrense.

Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 99 (ikr. 1 juli 2017 for første ledd, 1 sep 2017 for annet ledd, se lovens del V, begge iflg. res. 21 juni 2017 nr. 829), endret ved lov 6 juni 2025 nr. 27 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 942, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 10. (særlige forhold ved avgjørelser av saker etter forskrift om nedsatt konsesjonsgrense)

Departementet skal gi konsesjon når hensynet til bosettingen på eiendommen og i området ikke gjør det nødvendig å hindre at eiendommen blir brukt til fritidsformål. Ved denne avgjørelsen kan det blant annet legges vekt på eiendommens beliggenhet, herunder om det området der eiendommen ligger i har karakter av å være et utpreget fritidsområde, bebyggelsens art og standard, hvor lang tid det er gått siden eiendommen er brukt som helårsbolig, hvor lang tid den ble brukt som helårsbolig, og om det er påregnelig at andre vil kjøpe eiendommen for å bruke den til helårsbolig.

Konsesjon skal også gis dersom departementet finner det godtgjort at eiendommen bare kan avhendes som helårsbolig til en pris som er vesentlig lavere enn prisnivået for tilsvarende helårsboliger i området.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 27 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 942).

§ 11. (vilkår for konsesjon)

Konsesjon etter loven kan gis på slike vilkår som i hvert enkelt tilfelle finnes påkrevd av hensyn til de formål loven skal fremme. Det kan lempes på vilkårene etter søknad.

Kongen skal ut fra hensynet til bosetting, helhetlig ressursforvaltning og kulturlandskap ta stilling til om det er påkrevd å stille vilkår om boplikt, og om boplikten skal være en personlig plikt for eier.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

Kapittel 5. Saksbehandlingen

§ 12. (søknad om konsesjon)

Søknader om konsesjon etter loven skal sendes til den kommunen der eiendommen ligger. Søknaden skal være i samsvar med skjema fastsatt av departementet. Søknaden skal opplyse om erververen, den eiendommen det gjelder og om formålet med og alle vilkårene for ervervet. Gjelder det arv, gave eller gavesalg, skal eiendommens eller rettighetens verdi oppgis. Kopier av hjemmelsdokument (skjøte), kontrakt og takst skal vedlegges hvis slike dokumenter foreligger. Det må gjøres rede for forhold som kan ha betydning for spørsmålet om konsesjon. Eieren og brukeren må finne seg i at det blir holdt befaring, oppmåling, kartlegging og bonitering av eiendom og bebyggelse.

Kongen kan gi nærmere regler om hvilke opplysninger og dokumenter som skal følge med en søknad om konsesjon, og om at søknaden skal skrives på særskilt skjema.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 27 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 942, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 13. (frist for søknad om konsesjon)

Søknad etter § 12 skal sendes til ordføreren innen fire uker etter at avtalen om overdragelsen ble gjort eller erververen fikk rådighet over eiendommen. Ved tvangssalg regnes fristen fra stadfestelsen av budet. Namsretten skal sende melding til departementet når den stadfester et bud fra en kjøper som trenger konsesjon til ervervet.

Overholdes ikke reglene i første ledd, skal Kongen sette en frist for erververen til å søke om konsesjon.

Kongen kan sette en frist for erververen til å søke konsesjon dersom:

1. tidsgrensen for tvangsbruk etter § 3 annet ledd overskrides.
2. erververen unnlater å bygge innen 5 år i strid med § 4 annet ledd.
3. erververen foretar bruksendring i strid med plan i henhold til § 4 tredje eller fjerde ledd.
4. erverver som nevnt i § 5 første ledd nr. 1 eller 2 ikke overholder boplikten etter § 5 annet ledd.
5. erverver som nevnt i § 5 første ledd nr. 5 ikke overholder fristen for videresalg.
6. kravet til bosetting etter § 7 tredje ledd jf. § 6 ikke overholdes.

Oversittes fristen for å søke konsesjon kommer § 19 tilsvarende til anvendelse.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 14. (forskrift om saksbehandlingen)

Kongen kan gi nærmere forskrifter som supplerer saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven og loven her, herunder om at den ordinære saksgang skal fravikes for visse typer saker.
Endret ved lover 6 juni 2008 nr. 39 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 6 juni 2008 nr. 544), 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848, se lovens del IX).

Kapittel 6. Forskjellige bestemmelser

§ 15. (konsesjon er et vilkår for tinglysing og matrikkelføring)

Erverv som krever konsesjon etter denne loven, kan ikke tinglyses eller matrikkelføres med mindre konsesjon er gitt.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 101 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 600).

§ 15 a. (konsesjonsrisiko)

Er en søknad om konsesjon avslått, og avslaget helt eller delvis er begrunnet i at den avtalte prisen er for høy, kan avtalen om overdragelse ikke gjøres gjeldende mellom partene eller overfor offentlige myndigheter. Det samme gjelder når erververen er et selvstendig rettssubjekt som nevnt i § 9 tredje ledd første punktum, og avslaget helt eller delvis er begrunnet i eierformen.
Tilføyd ved lov 6 juni 2025 nr. 27 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 942, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 16. (overtredelse av konsesjonsvilkår)

For overtredelse av vilkår som er satt for konsesjon i henhold til denne loven, kan Kongen fastsette en tvangsmulkt som påløper inntil forholdet er bragt i orden, eller som forfaller for hver overtredelse. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Dersom en konsesjon er gitt på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning, eller erververen overtrer

fastsatte vilkår av vesentlig betydning, kan konsesjonen trekkes tilbake.

Blir konsesjonen trukket tilbake, skal det fastsettes en frist for innehaveren til å sørge for at eiendommen blir overdratt til noen som lovlig kan erverve den. Oversittes fristen, får § 19 tilsvarende anvendelse.

§ 17. (kontroll med at vilkår overholdes m.m.)

Kommunen og statsforvalteren skal føre kontroll med at vilkår som er satt for konsesjon, blir overholdt. Kommunen skal straks melde fra til statsforvalteren om forhold som nevnt i § 16 annet ledd. Det samme gjelder dersom kommunen får kjennskap til erverv som mangler nødvendig konsesjon etter denne loven.

Kongen kan bestemme at andre sakkyndige organer skal utføre gjøremålene etter denne paragrafen istedenfor eller i tillegg til statsforvalteren eller kommunen.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 17 a. (forholdet til folkeregisterloven)

Kommunen og statsforvalteren kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra folkeregistermyndigheten som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven eller oppgaver som er fastsatt i medhold av loven.

For å sikre en effektiv håndhevelse av boplikten kan Kongen gi forskrift om samarbeidet mellom kommunen, statsforvalteren og folkeregistermyndigheten.

Tilføyd ved lov 6 juni 2025 nr. 27 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 942).

§ 18. (frist til å ordne forholdet når konsesjon ikke er gitt)

Er søknad om konsesjon ikke innsendt innen den fristen som er satt i medhold av § 13 annet eller tredje ledd, eller er søknaden avslått, skal Kongen sette en frist for panthaver til å bringe tvangsbruk som strider mot § 3 annet ledd til opphør eller sette en frist for erververen til å sørge for enten at overdragelsen blir omgjort eller at eiendommen blir overdratt til noen som kan få konsesjon eller som ikke trenger konsesjon. Er konsesjon avslått fordi erververen ikke skal oppfylle vilkåret om boplikt etter § 5 annet ledd, skal erververen uten hensyn til det som er fastsatt i første punktum, få velge om han eller hun likevel vil oppfylle boplikten.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 19. (oversittelse av fastsatt frist)

Oversittes en frist som er fastsatt etter § 18 for avvikling av eiendomserverv eller panthavers tvangsbruk, kan departementet uten varsel la eiendommen selge gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg så langt de passer. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven § 11-20 om det minste bud som kan stadfestes, gjelder ikke i slike tilfeller.

Oversittes en frist som er fastsatt etter § 18 når det gjelder rettigheter som nevnt i § 3 første ledd, kan departementet enten la rettigheten tvangsselge etter reglene i første ledd eller med bindende virkning erklære rettigheten for bortfalt.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848).

§ 20. (forbud mot forringelse av eiendommen)

Er et erverv av en fast eiendom betinget av konsesjon etter denne loven, må det inntil forholdet er bragt i orden ikke foretas hugst eller noe som forringer eiendommens verdi. Departementet kan i konkrete tilfeller gjøre unntak fra dette.

Overtredelse av forbudet i første ledd straffes med bøter. Det som er avvirket eller på annen måte fraskilt eiendommen i strid med forbudet eller verdien av dette, kan inndras hos den skyldige eller den han har handlet på vegne av. Medvirkning straffes ikke.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 21. (ikrafttredelse)

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Fra samme tid oppheves lov 31. mai 1974 nr. 19 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven).

1 Fra 1 jan 2004 iflg. res. 28 nov 2003 nr. 1400.

§ 22. (overgangsbestemmelser)

Forskrifter fastsatt med hjemmel i lov 31. mai 1974 nr. 19 § 5 tredje ledd skal gjelde til de blir endret eller opphevet. Forskriftene skal forstås i samsvar med de nye reglene i § 7 i denne loven, jf. § 4 første ledd nr. 4.

Dersom konsesjonssaken ikke er endelig avgjort når loven trer i kraft, skal unntakene fra konsesjonsplikt på grunnlag av eiendommens karakter og

erververens stilling i §§ 4 og 5 gjelde selv om ervervet av eiendommen er skjedd før loven trådte i kraft.

Dersom konsesjonssaken ikke er endelig avgjort når loven trer i kraft, skal erverv av aksjer eller parter i selskap med begrenset ansvar som omfattes av bestemmelsen om konsesjonsplikt etter tidligere konsesjonslov § 4, følge de nye bestemmelsene selv om ervervet av eiendommen er skjedd før loven trådte i kraft.

Konsesjonssaken anses som endelig avgjort i forhold til annet og tredje ledd dersom klage ikke er mottatt innen klagefristens utløp, eller dersom forvaltningen har fattet avgjørelse i klagesaken.

Ved lovbestemt bo- og driveplikt som har oppstått etter tidligere konsesjonslov § 6 første ledd nr. 1, får den nye bestemmelsen i § 5 annet ledd anvendelse selv om eiendommen er ervervet før loven trådte i kraft.

§ 23. (endringer i andre lover)

– – –

Lov om humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m. (bioteknologiloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1-1. Lovens formål

Formålet med denne loven er å sikre at medisinsk bruk av bioteknologi utnyttes til beste for mennesker i et samfunn der det er plass til alle. Dette skal skje i samsvar med prinsipper om respekt for menneskeverd, menneskelige rettigheter og personlig integritet og uten diskriminering på grunnlag av arveanlegg basert på de etiske normer nedfelt i vår vestlige kulturarv.

§ 1-2. Lovens virkeområde

Loven gjelder humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m. og omfatter assistert befruktning, forskning på befruktede egg og kloning, fosterdiagnostikk, genetiske undersøkelser av fødte og genterapi m.m.

Loven gjelder bare for forskning dersom forskningsdeltakerne skal få helsehjelp eller individuell tilbakemelding om resultater fra genetiske

undersøkelser etter § 5-1 annet ledd bokstav b. Bestemmelsene i kapittel 3 gjelder all forskning.

Loven gjelder ikke for obduksjon som faller inn under lov 7. mai 2015 nr. 26 om obduksjon og avgjeving av lik til undervisning og forsking eller lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker § 228 om sakkyndig likundersøkelse.

Loven gjelder i riket. Kongen kan i forskrift bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen.

Endret ved lover 7 mai 2015 nr. 26 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

Kapittel 2. Assistert befruktning

§ 2-1. Definisjoner

I denne lov forstås med:

a. assistert befruktning: inseminasjon og befruktning utenfor kroppen;
b. inseminasjon: innføring av sæd i kvinnen på annen måte enn ved samleie;
c. befruktning utenfor kroppen: befruktning av egg utenfor kvinnens kropp.

§ 2-2. Samlivsform

Assistert befruktning kan utføres på kvinne som er gift, samboer i ekteskapslignende forhold eller enslig. Bare søker som bor alene, regnes som enslig.

Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 2-3. Vilkår for inseminasjon

Inseminasjon kan finne sted når mannen er befruktningsudyktig, ved uforklarlig befruktningsudyktighet eller når mannen selv har eller er bærer av alvorlig arvelig sykdom, når to kvinner er gift eller samboere i ekteskapslignende forhold eller på enslig kvinne.

Inseminasjon kan også finne sted når mannen eller kvinnen er smitteførende med en alvorlig og kronisk seksuelt overførbar infeksjon.

Inseminasjon kan i særskilte tilfelle finne sted dersom kvinnen er bærer av alvorlig arvelig kjønnsbundet sykdom, jf. § 2-13.
Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 21 juni 2013 nr. 78 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 702), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 2-3 a. Aldersgrense for assistert befruktning

Kvinne som skal motta assistert befruktning, kan ikke være eldre enn fylte 46 år ved inseminasjon eller innsetting av befruktet egg.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 2-4. Vilkår for befruktning utenfor kroppen

Befruktning utenfor kroppen kan bare finne sted dersom en kvinne eller en mann er befruktningsudyktig eller ved uforklarlig befruktningsudyktighet, eller når kvinnen selv har eller er bærer av alvorlig arvelig sykdom.
Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 45 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 25 juni 2004 nr. 986), 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 jan 2021).

§ 2-5. Informasjon og samtykke

Kvinnen og hennes eventuelle ektefelle eller samboer skal gis informasjon om behandlingen og om de medisinske og rettslige virkninger behandlingen kan få. Informasjonen skal også omfatte informasjon om adopsjon.

Før behandlingen påbegynnes, skal behandlende lege påse at det foreligger skriftlig samtykke fra kvinnen og hennes eventuelle ektefelle eller samboer. Ved gjentatte behandlinger skal nytt samtykke innhentes. Bare personer over 18 år som ikke er fratatt rettslig handleevne på det personlige området, kan gi slikt samtykke.

Når behandlingen skjer ved bruk av egg fra kvinnen som er befruktet med donert sæd, og kvinnen har fått ny ektefelle eller samboer, skal samtykke til behandling gis av kvinnen og hennes nåværende ektefelle eller samboer. Det kreves ikke samtykke fra tidligere ektefelle eller samboer, heller ikke dersom kvinnen skal bruke egget til assistert befruktning som enslig.
Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 2-6. Avgjørelse om behandling

Beslutning om å foreta behandling med sikte på assistert befruktning treffes av lege. Beslutningen skal bygge på medisinske og psykososiale vurderinger av kvinnen og hennes eventuelle ektefelle eller samboer. Det skal legges vekt på kvinnens og hennes eventuelle ektefelle eller samboers omsorgsevne og hensynet til barnets beste.

Den som søker assistert befruktning skal legge frem en barneomsorgsattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd.

Hvis det er nødvendig for å supplere de opplysningene som gis av kvinnen eller paret selv, kan legen innhente relevant informasjon fra offentlige instanser for å foreta vurderingen av kvinnens eller parets omsorgsevne og hensynet til barnet beste etter første ledd. Slik informasjon kan blant annet være opplysninger om kvinnens eller parets helse, økonomi, bolig og hvor lenge paret har bodd sammen. Ved innhenting av opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, kreves samtykke fra den opplysningene gjelder.

Dersom legen er i tvil om kvinnens eller parets omsorgsevne, kan legen be om en vurdering av omsorgsevnen fra en instans bestemt av departementet. Etter å ha mottatt vurderingen, beslutter legen om kvinnen eller paret skal få behandling med assistert befruktning.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om behandlingen av søknader om assistert befruktning.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 2-7. Foreldres opplysningsplikt og barnets rett til opplysninger om donor

Foreldre som har fått barn ved hjelp av donert ubefruktet egg eller donert sæd, skal så snart det er tilrådelig informere barnet om dette.

Den som er født etter assistert befruktning ved hjelp av donert ubefruktet egg eller donert sæd, har ved fylte 15 år rett til å få opplysninger om donors identitet. Et donorregister skal bistå barnet med dette. Legen skal informere kvinnen og hennes eventuelle ektefelle eller samboer om fra hvilken alder barnet vil kunne få opplysninger om donors identitet.

Endret ved lover 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020, gjelder annet ledd andre og tredje punktum), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 jan 2021, gjelder nytt første ledd og annet ledd første punktum. Den som er født ved hjelp av sæd som er donert før ikrafttreden av endringene i bioteknologiloven § 2-7 annet ledd, har ikke rett til opplysninger om donors identitet før etter fylte 18 år.).

§ 2-8. Donorregister

Departementet skal opprette register for registrering av eggdonorers og sæddonorers identitet, slik at barnets rett etter § 2-7 kan oppfylles.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 jan 2021).

§ 2-9. Eggdonor og sæddonor

En sæddonor skal være over 18 år og ikke fratatt rettslig handleevne på det personlige området.

En eggdonor skal være over 25 år og ikke eldre enn 35 år og ikke fratatt rettslig handleevne på det personlige området.

Donoren må gi skriftlig samtykke til at sæden eller de ubefruktede eggene kan brukes til befruktning og at hans eller hennes identitet registreres i donorregisteret. Samtykke kan tilbakekalles fram til befruktningen har funnet sted.

En sæddonor eller eggdonor skal ikke gis opplysninger om kvinnens, parets eller barnets identitet.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 19 juni 2020 nr. 78 (ikr.1 jan 2021).

§ 2-10. Valg av eggdonor og sæddonor

Behandlende lege skal velge egnet eggdonor eller sæddonor. Virksomheten som utfører den assisterte befruktningen skal sørge for at nødvendige opplysninger om behandlingen registreres og meldes.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 jan 2021).

§ 2-11. Lagring og import av ubefruktede egg, eggstokkvev, sæd mv.

Virksomheter som er godkjent etter § 7-1, kan etter godkjenning importere og lagre ubefruktede egg og sæd. Godkjenning kreves også for lagring av eggstokkvev.

Lagring som ikke er særskilt medisinsk begrunnet omfattes ikke av retten til helsehjelp i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 2 eller den offentlige helsetjenestens ansvar for å sørge for helsetjenester. Det kan kreves full egenbetaling for slik lagring.

Virksomheter som lagrer ubefruktede egg eller sæd som er donert, skal sørge for at opplysninger om eggdonors og sæddonors identitet registreres og

meldes til et donorregister.

Egg eller sæd skal ikke utleveres for bruk til assistert befruktning etter givers død med unntak av befruktede egg og sæd i tilfeller omfattet av § 2-17.

Ved kvinnens død skal lagrede ubefruktede egg og lagret eggstokkvev destrueres.

Endret ved lover 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020, gjelder første, annet og femte ledd), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1274, gjelder tredje og fjerde ledd).

§ 2-12. Forskrifter

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om organisering av egg- og sædbanker, bruk av donoregg og donorsæd, samt registrering og melding av opplysninger om egg- og sæddonor.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 jan 2021).

§ 2-13. Behandling av sæd før befruktning

Behandling av sæd før befruktning for å påvirke valg av barnets kjønn er bare tillatt dersom kvinnen er bærer av alvorlig arvelig kjønnsbundet sykdom.

§ 2-14. Opplæring og kvalitetssikring

Ubefruktede egg som er hentet ut i forbindelse med befruktning utenfor kroppen, men som ikke egner seg for dette formål, kan anvendes til opplæring i og kvalitetssikring av etablerte metoder for assistert befruktning. Eggene skal destrueres etter endt forsøk.

Overtallige befruktede egg kan anvendes til opplæring i og kvalitetssikring av etablerte metoder for assistert befruktning og preimplantasjonsdiagnostikk. Vilkårene for forskning på overtallige befruktede egg i § 3-2 annet, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Ubefruktede og befruktede egg som nevnt i første og annet ledd kan bare anvendes til opplæring og kvalitetssikring etter frivillig, uttrykkelig og informert samtykke fra kvinnen eller paret som mottar fertilitetsbehandling. Frivillig, uttrykkelig og informert samtykke skal også innhentes fra sæd- eller eggdonor dersom det benyttes donorsæd eller donoregg.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 45 (ikr. 1 sep 2004 iflg. res. 25 juni 2004 nr. 986), 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 jan 2021, gjelder tredje ledd annet punktum).

§ 2-15. Anvendelse og innsetting av befruktede egg m.v.

Befruktede egg kan bare settes inn i livmoren til den kvinnen som skal være barnets mor.

Ved assistert befruktning til enslige, må egget være hentet ut fra den enslige kvinnen selv.

Ved assistert befruktning til par, er det ikke tillatt med samtidig egg- og sæddonasjon eller donasjon av befruktede egg.

Ved assistert befruktning til et likekjønnet par kan et egg som er hentet ut fra en av kvinnene, settes inn i den andre kvinnens livmor etter befruktning. I slike tilfeller gjelder ikke § 2-4.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om innsetting av befruktede egg i en kvinnes kropp ved befruktning utenfor kroppen.

Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 jan 2021), 4 juni 2021 nr. 53.

§ 2-16. Lagring av befruktede egg

Virksomheter som er godkjent etter § 7-1 til å utføre assistert befruktning, kan etter godkjenning lagre befruktede egg.

Befruktede egg skal lagres til kvinnen egget skal settes inn i, er fylt 46 år. Kvinnen kan samtykke til en kortere lagringstid.

Virksomheten kan ut fra ressurs- og nyttehensyn fastsette en kortere lagringstid enn det som følger av annet ledd. Lagringstiden kan ikke være kortere enn fem år fra det tidspunktet egget ble befruktet, med mindre kvinnen samtykker til kortere lagringstid eller aldersgrense i annet ledd er nådd.

Når lagringstiden er ute, skal befruktede egg destrueres eller avgis til opplæring eller kvalitetssikring, jf. § 2-14 eller forskning, jf. kapittel 3.

Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 jan 2021, gjelder annet ledd).

§ 2-17. Bruk av lagret sæd fra avdød eller egg som er befruktet med avdødes sæd

Lagret sæd fra avdød, eller egg som er befruktet med avdødes sæd, kan benyttes til assistert befruktning av avdødes gjenlevende ektefelle eller samboer dersom det kan dokumenteres at det er i tråd med avdødes ønske. Gjenlevende ektefelle eller samboer må være enslig, jf. § 2-2, på tidspunktet for inseminasjonen eller innsetting av befruktet egg. De øvrige vilkår for assistert

befruktning i loven må være oppfylt.

Ved bruk av befruktede egg, må egget stamme fra gjenlevende ektefelle eller samboer.

Den avdøde skal regnes som barnets far etter barnelova.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 2-18. Forbud mot transplantasjon av organer og vev som produserer kjønnsceller

Transplantasjon av organer og vev som produserer kjønnsceller fra en person til en annen med det formål å behandle infertilitet er forbudt.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 jan 2021).

§ 2-19. Godkjenning av behandlingsformer m.m.

Behandlingsformer som faller inn under § 2-1, import av sæd og ubefruktede egg jf. § 2-11, teknikker for behandling av sæd jf. § 2-13, samt lagring av sæd, ubefruktede egg, eggstokkvev og befruktede egg jf. §§ 2-11 og 2-16, skal godkjennes av departementet, og kan bare tas i bruk eller foretas ved virksomheter godkjent i henhold til § 7-1.

Før departementet avgjør om godkjenning skal gis, skal søknaden forelegges Bioteknologirådet.

Endret ved lover 9 mai 2014 nr. 15 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 622), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1274, gjelder første ledd).

Kapittel 2A. Preimplantasjonsdiagnostikk m.m.

Kapittelet tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632).

§ 2A-1. Genetisk undersøkelse av befruktede egg

Med preimplantasjonsdiagnostikk menes en genetisk undersøkelse av befruktede egg utenfor kroppen før innsetting i livmoren, herunder undersøkelse av kjønn.

Preimplantasjonsdiagnostikk kan tilbys par eller enslige der en eller begge er bærere av en genetisk forandring som kan gi alvorlig monogen eller kromosomal arvelig sykdom og det er høy risiko for at forandringen vil

overføres og gi alvorlig sykdom hos en kommende person. Preimplantasjonsdiagnostikk kan også tilbys dersom det er høy risiko for at den genetiske forandringen overføres til et foster og fører til at fosteret dør i livmoren.

Sykdommens alvorlighetsgrad skal vurderes konkret i det enkelte tilfellet ut fra redusert livslengde som følge av sykdommen, hvilke smerter eller belastninger sykdommen eller behandlingen fører med seg, og hvilke behandlingsmuligheter som finnes.

Dersom det på grunn av alvorlig, dominant arvelig sykdom hos slektninger i rett oppstigende linje er minst 50 prosent sannsynlighet for at den enslige eller en i paret har den sykdomsgivende genetiske forandringen, kan preimplantasjonsdiagnostikk tilbys uten at bærertilstanden er undersøkt. Det er et vilkår at det ikke finnes mulighet for helbredende behandling av sykdommen.

Preimplantasjonsdiagnostikk kan i tillegg utføres for å undersøke vevstype med sikte på å få et vevstypelikt barn som kan være stamcelledonor for et søsken med alvorlig, arvelig sykdom. I slike tilfeller må følgende vilkår være oppfylt:

a. behandling med søskendonasjon av friske, forlikelige stamceller med stor sannsynlighet er egnet til å kurere et sykt søsken
b. hensynet til det syke barnet vurderes opp mot belastningene for et framtidig søsken
c. donor født etter preimplantasjonsdiagnostikk med vevstyping ikke utsettes for uakseptable inngrep.

Preimplantasjonsdiagnostikk skal ikke benyttes til å kartlegge eller velge andre egenskaper ved det befruktede egget, enn det som fremgår av paragrafen her.

Befruktede egg som utvelges, må ikke genetisk modifiseres.

Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), endret ved lover 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 20 juni 2025 nr. 68 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1124).

§ 2A-2. Samtykke

Før preimplantasjonsdiagnostikk foretas, må kvinnen eller paret gi skriftlig informert samtykke.

Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 2A-3. Informasjon og genetisk veiledning

Kvinnen eller paret skal motta nøytral informasjon og genetisk veiledning, herunder opplysninger om risiko forbundet med behandlingen, belastningen for kvinnen og sannsynligheten for å lykkes med behandlingen.
Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 2A-4. Generelle vilkår for assistert befruktning

De alminnelige reglene for befruktning utenfor kroppen i kapittel 2 i loven her gjelder også for par og enslige kvinner som søker preimplantasjonsdiagnostikk. Kravet om befruktningsudyktighet i § 2-4 gjelder ikke.
Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 2A-5. Godkjenning og rapporteringsplikt

Preimplantasjonsdiagnostikk kan bare finne sted ved virksomhet som er godkjent av departementet for å utføre slik behandling. Departementet kan i vedtaket sette nærmere vilkår for godkjenningen.

Virksomhet som er godkjent etter første ledd, skal avgi skriftlig rapport til departementet om virksomheten. Departementet fastsetter nærmere regler om rapporteringsplikten.
Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), tidligere § 2A-8.

§ 2A-6.[1] (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), opphevet ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020). **Endres** ved lov 4 des 2020 nr. 134 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2622).
1 Paragrafen ble opphevet før endring ved lov 4 des 2020 nr. 134 ble satt i kraft.

§ 2A-7. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), opphevet ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 2A-9. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 des 2015 nr. 97 (ikr. 1 nov 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 727), endret ved lov 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 6 apr 2018 nr. 553), opphevet ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

Kapittel 3. Forskning på overtallige befruktede egg, kloning m.m.

Overskriften endret ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632).

§ 3-1. Bruk av overtallige befruktede egg til forskning

Overtallige befruktede egg og celler som stammer fra overtallige befruktede egg, kan bare anvendes til forskning når formålet er:

1. å utvikle og forbedre metoder og teknikker for befruktning utenfor kroppen i den hensikt å oppnå graviditet
2. å utvikle og forbedre metoder og teknikker for genetisk undersøkelse av befruktede egg med henblikk på å fastslå om det foreligger alvorlig monogen eller kromosomal arvelig sykdom (preimplantasjonsdiagnostikk)
3. å oppnå ny kunnskap med sikte på framtidig behandling av alvorlig sykdom hos mennesker.

Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632).

§ 3-2. Vilkår for bruk av overtallige befruktede egg til forskning

Forskning som nevnt i § 3-1 er kun tillatt på befruktede egg som har blitt overtallige etter befruktning utenfor kroppen med sikte på fertilitetsbehandling eller preimplantasjonsdiagnostikk. Det er ikke tillatt å befrukte egg for forskningsformål alene.

Forskning på befruktede egg kan foretas inntil 14 dager etter at egget ble befruktet. Egget skal destrueres innen 14 dager etter befruktningen. Den tiden befruktede egg er lagret nedfryst, medregnes ikke.

Befruktede egg som har vært gjenstand for forskning, og kjønnsceller som har vært gjenstand for forskning, må ikke settes inn i en kvinne, men skal destrueres.

Forskning som medfører genetiske forandringer som kan gå i arv hos mennesker, er ikke tillatt.
Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 3-3. Etisk vurdering og godkjenning

Forskning, herunder klinisk forskning, som medfører bruk av overtallige befruktede egg og celler som stammer fra overtallige befruktede egg, skal godkjennes av regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

Behandlingsformer som forutsetter bruk av celler fra overtallige befruktede egg, skal godkjennes av departementet. Departementet kan i godkjenningsvedtaket stille nærmere vilkår.

Før departementet avgjør om godkjenning etter annet ledd skal gis, skal søknaden forelegges Bioteknologirådet.
Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), endret ved lov 9 mai 2014 nr. 15 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 622).

§ 3-4. Informasjon og samtykke

Overtallige befruktede egg kan bare anvendes til forskning og behandling etter frivillig, uttrykkelig og informert samtykke fra kvinnen eller paret som mottar assistert befruktning. Før samtykket avgis, skal kvinnen eller paret motta informasjon om hva forskningen kan innebære, hvordan den blir utført og annen relevant informasjon.

Dersom befruktning foretas med donoregg eller donorsæd, skal også donor avgi frivillig, uttrykkelig og informert samtykke. Donors samtykke skal innhentes i forbindelse med donasjonen.

Samtykket kan trekkes tilbake i tråd med reglene i biobankloven § 14.
Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), endret ved lover 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 jan 2021, gjelder annet ledd).

§ 3-5. Forbud mot framstilling av menneskeembryoer ved kloning m.m.

Det er forbudt:

a. å framstille menneskeembryoer ved kloning,
b. å forske på menneskeembryoer og cellelinjer som er dyrket ut fra menneskeembryoer framstilt ved kloning og

c. å framstille embryoer ved kloning ved at arvemateriale fra menneske settes inn i en eggcelle fra dyr.

Med kloning menes teknikker for å framstille arvemessig like kopier.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), tidligere § 3-2.

§ 3-6. Forbud mot bruk av teknikker med sikte på å framstille arvemessig like individer

Bruk av teknikker med sikte på å framstille arvemessig like individer er forbudt.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), tidligere § 3-3.

Kapittel 4. Fosterdiagnostikk

§ 4-1. Definisjon

Med fosterdiagnostikk forstås i denne lov undersøkelse av føtale celler, foster eller en gravid kvinne med det formål å få informasjon om fosterets genetiske egenskaper eller for å påvise eller utelukke sykdom eller utviklingsavvik hos fosteret.

Ultralydundersøkelser i den alminnelige svangerskapsomsorgen anses ikke som fosterdiagnostikk i henhold til første ledd, og omfattes derfor ikke av denne loven med unntak av § 4-5.

§ 4-2. Godkjenning av fosterdiagnostikk

Undersøkelsesmetoder som faller inn under § 4-1 første ledd, skal godkjennes av departementet.
Endret ved lov 9 mai 2014 nr. 15 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 622), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 4-3. Samtykke

Før fosterdiagnostikk, jf. § 4-1 foretas, må den som skal undersøkes, gi skriftlig samtykke.

§ 4-4. Informasjon og genetisk veiledning

Ved fosterdiagnostikk skal kvinnen eller paret før undersøkelsen gis informasjon som blant annet skal omfatte at undersøkelsen er frivillig, hvilken risiko som er forbundet med gjennomføringen av undersøkelsen, hva undersøkelsen kan avdekke og hvilke konsekvenser dette kan få for barnet, kvinnen, paret og familien. Dersom det er mistanke om genetisk sykdom skal kvinnen eller paret også gis genetisk veiledning.

Hvis undersøkelsen viser at fosteret kan ha en sykdom eller et utviklingsavvik, skal kvinnen eller paret gis informasjon og genetisk veiledning om den aktuelle sykdommen eller funksjonshemmingen, samt om gjeldende rettigheter og aktuelle hjelpetiltak.

§ 4-5. Opplysning om kjønn før 12. svangerskapsuke

Opplysning om fosterets kjønn før 12. svangerskapsuke som fremkommer ved fosterdiagnostikk eller annen undersøkelse av fosteret, skal bare gis dersom kvinnen er bærer av alvorlig kjønnsbundet sykdom.

§ 4-6. Farskapstesting på fosterstadiet

Fosterdiagnostikk med sikte på å fastsette farskap og farskapstesting på fosterstadiet er forbudt. Dette gjelder ikke når svangerskapet kan være et resultat av omstendigheter som omtalt i straffeloven §§ 291, 295, 296, 299 bokstav a, 302, 312, 313 og 314 bokstav a.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 4A. Bruk av fostervev

Overskriften tilføyd ved lov 7 mai 2015 nr. 25 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289).

§ 4A-1. Definisjon

Med fostervev forstås i denne lov celler og vev fra provosertaborterte fostre.
Tilføyd ved lov 7 mai 2015 nr. 25 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289).

§ 4A-2. Bruk av fostervev

Fostervev kan bare brukes til medisinsk forskning, diagnostikk, fremstilling av vaksine og behandling.

Bruk av fostervev til behandling er bare tillatt i de tilfeller hvor det foreligger alvorlig sykdom eller skade og andre behandlingsformer har begrenset effekt. Bruk av fostervev til medisinsk forskning, diagnostikk og fremstilling av vaksine er bare tillatt dersom det ikke finnes andre likeverdige metoder.

Det er forbudt å bruke eggstokkvev fra provosertaborterte fostre til transplantasjon.

Kommersiell utnytting av celler og vev fra aborterte fostre er forbudt.

Tilføyd ved lov 7 mai 2015 nr. 25 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289).

§ 4A-3. Godkjenning

Bruk av fostervev til behandling og forskning skal godkjennes av departementet.

Tilføyd ved lov 7 mai 2015 nr. 25 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289).

§ 4A-4. Samtykke

Skriftlig samtykke fra kvinnen skal foreligge før fostervev kan avgis til en fostervevsbank.

Først etter at beslutningen om svangerskapsavbrudd er tatt, kan kvinnen informeres om mulig bruk av fostervevet. Samtykke kan bare gyldig avgis etter at slik informasjon er gitt.

Tilføyd ved lov 7 mai 2015 nr. 25 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289).

§ 4A-5. Fostervevsbank

All innsamling, lagring og utlevering av fostervev skal foretas av en fostervevsbank. Fostervevsbanker skal godkjennes av departementet.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om fostervevsbankers innsamling, lagring og utlevering av fostervev.

Tilføyd ved lov 7 mai 2015 nr. 25 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289).

§ 4A-6. Anonymitet

Kvinnen skal ikke gis opplysninger om identiteten til den som mottar

fostervevet.

Den som mottar fostervev skal ikke gis opplysninger om identiteten til kvinnen som har avgitt fostervevet.

Tilføyd ved lov 7 mai 2015 nr. 25 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289).

§ 4A-7. Informasjon

Enhver som mottar fostervev ved transplantasjon skal informeres om at vevet stammer fra provosertaborterte fostre.

Tilføyd ved lov 7 mai 2015 nr. 25 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289).

§ 4A-8. Reservasjonsrett

Helsepersonell som av samvittighetsgrunner ønsker det, kan reservere seg mot å delta i forskningsprosjekter hvor fostervev benyttes og å utføre eller assistere ved transplantasjon av fostervev.

Tilføyd ved lov 7 mai 2015 nr. 25 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289).

Kapittel 5. Genetiske undersøkelser av fødte m.m.

§ 5-1. Definisjon

Med genetiske undersøkelser menes i denne loven alle typer analyser av menneskets arvestoff, både på nukleinsyre- og kromosomnivå, av genprodukter og deres funksjon, eller organundersøkelser, som har til hensikt å gi informasjon om menneskets arveegenskaper.

Med genetiske undersøkelser av fødte menes i denne lov:

a. genetiske undersøkelser der formålet med undersøkelsen er å stille sykdomsdiagnose.
b. genetiske presymptomatiske undersøkelser, genetiske prediktive undersøkelser og genetiske undersøkelser for å påvise eller utelukke bærertilstand for arvelige sykdommer som først viser seg i senere generasjoner.
c. genetiske laboratorieundersøkelser for å bestemme kjønnstilhørighet, unntatt genetiske laboratorieundersøkelser for identifikasjonsformål.
d. genetiske undersøkelser der formålet er å få informasjon om en persons fysiske eller mentale egenskaper eller anlegg,

personlighetstrekk o.l.

Endret ved lover 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 20 juni 2025 nr. 68 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1124).

§ 5-2. Anvendelse av genetiske undersøkelser

Genetiske undersøkelser som nevnt i § 5-1 annet ledd bokstav a til c skal bare anvendes til medisinske formål med diagnostiske eller behandlingsmessige siktemål.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 68 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1124).

§ 5-3. (Opphevet)

Endret ved lov 9 mai 2014 nr. 15 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 622), opphevet ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 5-4. Samtykke

Før genetisk undersøkelse som omfattes av § 5-1 annet ledd bokstav b foretas, må den som skal undersøkes, gi skriftlig samtykke til undersøkelsen.

Før det foretas genetisk undersøkelse som omfattes av § 5-1 annet ledd bokstav b av barn under 16 år, skal det gis skriftlig samtykke fra barnets foreldre eller andre med foreldreansvar.

§ 5-5. Genetisk veiledning

Ved genetiske undersøkelser etter § 5-1 annet ledd bokstav b, skal den som undersøkes gis tilpasset genetisk veiledning.

Dersom den som undersøkes, er et barn under 16 år, skal genetisk veiledning også gis til barnets foreldre eller andre med foreldreansvar.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 5-6. Genetiske masseundersøkelser og farmakogenetiske undersøkelser

Kongen kan gi forskrifter om godkjenning av genetiske masseundersøkelser og farmakogenetiske undersøkelser. I forskriften kan det gjøres unntak fra lovens krav om skriftlig samtykke, genetisk veiledning, godkjenning av virksomhet eller

rapportering.

§ 5-7. Genetisk undersøkelse av barn

Genetisk undersøkelse som omfattes av § 5-1 annet ledd bokstav b, skal ikke utføres på barn før barnet er fylt 16 år, med mindre undersøkelsen kan påvise forhold som ved behandling kan forhindre eller redusere helseskade hos barnet.

Departementet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra forbudet i første ledd.

§ 5-7 a. Forbud mot genetiske undersøkelser av barn utenfor helsetjenesten

Genetiske undersøkelser som nevnt i § 5-1, er forbudt å utføre på barn under 16 år uten rekvisisjon fra lege. Forbudet omfatter også bestilling og salg av slik undersøkelse til barn under 16 år.

Departementet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra forbudet i første ledd. Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 68 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1124).

§ 5-8. Forbud mot bruk av genetiske opplysninger utenfor helse- og omsorgstjenesten

Det er forbudt å be om, motta, besitte, eller bruke genetiske opplysninger om en annen person som er fremkommet ved genetiske undersøkelser som omfattes av § 5-1 annet ledd bokstav b, eller ved systematisk kartlegging av arvelig sykdom i en familie. Det samme gjelder genetiske opplysninger om risiko for fremtidig sykdom som er fremkommet ved genetiske undersøkelser som omfattes av § 5-1 annet ledd bokstav a eller d.

Det er forbudt å spørre om genetiske undersøkelser eller systematisk kartlegging av arvelig sykdom i en familie har vært utført.

Det er forbudt å be om, motta, besitte, eller bruke genetiske opplysninger om en annen person fra en genetisk undersøkelse som er gjennomført i strid med § 5-7 a.

Forbudet i første og annet ledd omfatter ikke virksomheter som er godkjent etter § 7-1 til å utføre genetiske undersøkelser som omfattes av § 5-1 annet ledd, eller til forskningsformål. Dersom genetiske opplysninger skal benyttes til forskningsformål må den opplysningene gjelder ha gitt samtykke til dette.

Forbudet i første ledd gjelder ikke privatpersoner som opptrer på vegne av eller etter samtykke fra den personen opplysningene gjelder.

Unntatt fra forbudet i første til tredje ledd er helsepersonell som trenger opplysningene i diagnostisk og behandlingsmessig øyemed.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 20 juni 2025 nr. 68 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1124).

§ 5-9. Oppsøkende genetisk informasjonsvirksomhet

Med oppsøkende genetisk informasjonsvirksomhet forstås i denne loven helsepersonells adgang til å informere pasientens berørte slektninger om arvelig sykdom i familien.

Når det er dokumentert at en pasient har eller er disponert for en arvelig sykdom, bestemmer pasienten selv om han eller hun vil informere berørte slektninger om dette.

Dersom pasienten ikke selv kan eller vil informere berørte slektninger, kan helsepersonell be om pasientens samtykke til å informere disse, hvis vilkårene i femte ledd er oppfylt og sykdommen er godkjent av departementet etter sjuende ledd.

Dersom pasienten ikke kan samtykke til at helsepersonell informerer berørte slektninger, kan helsepersonell i særlige tilfeller gjøre dette, hvis vilkårene i femte ledd er oppfylt og sykdommen er godkjent av departementet etter sjuende ledd.

Før helsepersonell tar kontakt med slektningene, skal han eller hun vurdere om:

1. det gjelder en sykdom med vesentlige konsekvenser for den enkeltes liv eller helse,
2. det er en rimelig grad av sannsynlighet for at også slektningene har et arvelig sykdomsanlegg som kan føre til sykdom senere i livet,
3. det foreligger en dokumentert sammenheng mellom det arvelige sykdomsanlegget og utvikling av sykdom,
4. de genetiske undersøkelser som benyttes for å fastslå det arvelige sykdomsanlegget, er sikre, og
5. sykdommen kan forebygges eller behandles med god effekt.

Dersom slektningen er under 16 år, skal bare foreldrene eller andre med foreldreansvar informeres.

Departementet bestemmer i forskrift eller i det enkelte tilfelle hvilke sykdommer som kan gjøres til gjenstand for oppsøkende genetisk virksomhet.

Kapittel 6. Genterapi

§ 6-1. Definisjon

Med genterapi menes i denne loven legemidler som er omfattet av definisjonen i forordning om avanserte terapier (EU) nr. 1394/2007 artikkel 2, jf. direktiv 2001/83 (legemiddeldirektivet) bilag 1 del IV pkt. 2.1.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 6-2. Vilkår for genterapi mv.

Genterapi kan bare benyttes for behandling av sykdom eller for å hindre at sykdom oppstår.

Genterapi og annen overføring av genetisk materiale til humane celler, foster og befruktede egg som medfører genetiske endringer som går i arv i kjønnsceller er forbudt.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 6-3. (Opphevet)

Endret ved lov 9 mai 2014 nr. 15 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 622), opphevet ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 6-4. Samtykke

Før genterapi igangsettes må den som skal behandles, gi skriftlig samtykke. Før det igangsettes genterapi på barn under 16 år, skal det gis skriftlig samtykke fra foreldrene eller andre med foreldreansvar.

Kapittel 7. Generelle bestemmelser

§ 7-1. Godkjenning av virksomheter

Medisinsk bruk av bioteknologi m.m. som krever godkjenning etter §§ 2-19, 3-3 annet ledd, 4-2 og medisinsk bruk av bioteknologi etter § 5-1 annet ledd bokstav b, kan bare finne sted ved virksomheter som er spesielt godkjent av departementet for det aktuelle formål. Det skal fremgå av godkjenningsvedtaket hvilke former for medisinsk bioteknologi virksomheten

har tillatelse til å foreta eller rekvirere.

Departementet kan i godkjenningsvedtaket sette nærmere vilkår for godkjenning.

Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 31 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 632), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 7-2. Rapporteringsplikt

Enhver virksomhet som er godkjent etter § 7-1, skal gi skriftlig rapport til departementet om virksomheten.

Departementet fastsetter nærmere regler om rapporteringsplikten.

§ 7-3. Bioteknologirådet

Kongen oppnevner et råd som på begjæring eller av eget tiltak, kan gi uttalelser i saker etter denne lov og i andre spørsmål om bioteknologi. Rådets uttalelser er offentlige, med mindre annet følger av lovbestemt taushetsplikt.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om rådets virksomhet og sammensetning.

Endret ved lov 9 mai 2014 nr. 15 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 622).

§ 7-4. Forskrifter

Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av loven.

§ 7-5. Straff

Den som overtrer loven eller bestemmelser gitt i medhold av loven straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på privatpersoner som søker eller benytter tilbud som er i strid med denne loven. Privatpersoner som overtrer § 5-7 a eller § 5-8 tredje ledd, straffes med bøter. Donasjon av egg, sæd eller befruktede egg, deltakelse i forskning og overtredelse av § 2-7 første ledd er ikke straffbart.

Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 78 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 702), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020), 20 juni 2025 nr. 68 (i kraft 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1124).

§ 7-6. Ikrafttredelse og overgangsordninger

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser i loven til forskjellig tid.

Vedtak truffet med hjemmel i lov 5. august 1994 nr. 56 om medisinsk bruk av bioteknologi skal fortsatt gjelde så langt de ikke strider mot loven her, eller mot forskrifter eller enkeltvedtak truffet i medhold av loven her.

1 Fra 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1591, med unntak av § 2-7 t.o.m. § 2-12, kapittel 4 og § 7-7 nr. 1 hva gjelder opphevelse av lov av 5. august 1994 nr. 56 om medisinsk bruk av bioteknologi § 2-5 t.o.m. § 2-7, kapittel 5 og kapittel 8. Iflg. res. 25 juni 2004 nr. 985 skal § 2-8, § 2-9, § 2-11 og § 2-12 gjelde fra 1 sep 2004, § 2-7, § 2-10 og kapittel 4 gjelde fra 1 jan 2005, og bestemmelsen § 7-7 nr. 1 om opphevelse av lov 5 aug 1994 nr. 56 om medisinsk bruk av bioteknologi skal gjelde fra 1 jan 2005. Opphevelsen av § 2-7 i lov om medisinsk bruk av bioteknologi gjelder imidlertid fra 1 sep 2004.

§ 7-7. Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft, endres andre lover slik: – – –

Lov om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. (merverdiavgiftskompensasjonsloven)

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å motvirke konkurransevridninger som følge av merverdiavgiftssystemet gjennom at det ytes kompensasjon for merverdiavgift til kommuner, fylkeskommuner og visse private og ideelle virksomheter.

§ 2. Virkeområde

Denne loven gjelder:

a. kommuner og fylkeskommuner med kommunal og fylkeskommunal virksomhet der øverste myndighet er kommunestyret, fylkestinget eller annet styre eller råd i henhold til kommuneloven eller kommunal

særlovgivning,

b. interkommunale og interfylkeskommunale sammenslutninger organisert etter kommuneloven eller annen kommunal særlovgivning,
c. private eller ideelle virksomheter som produserer helse- og omsorgstjenester, undervisningstjenester eller sosiale tjenester som kommunen eller fylkeskommunen er pålagt å utføre ved lov, men likevel ikke privatpraktiserende allmennleger og privatpraktiserende fysioterapeuter,
d. barnehager som nevnt i barnehageloven § 6,
e. kirkelig fellesråd,
f. internatdelen ved skoler godkjent etter privatskolelova, som er en del av skolens tilbud til egne elever,
g. opplæring av voksne elever uten rett til videregående opplæring ved skoler godkjent etter privatskolelova etter forskrift fastsatt med hjemmel i privatskolelova § 3-1 andre ledd fjerde punktum og ved skoler godkjent etter privatskolelova som er godkjent for å drive særskilt opplæring for funksjonshemmede, jf. privatskolelova § 3-1 andre ledd andre punktum.

Loven gjelder også for borettslag etter borettslagsloven og boligsameier etter eierseksjonsloven hvor botilbudet fremstår som et integrert heldøgns helse- og omsorgstilbud i kommunenes lovpålagte tjenestetilbud. Departementet kan gi forskrift om utfylling, gjennomføring og avgrensing av bestemmelsen i første punktum, herunder om vedtektsfesting av vilkår for hvem som kan bli andelseier eller sameier, kommunenes kontroll med at beboerne oppfyller de fastsatte kriteriene, samt krav om tilrettelegging av boligene.

Virksomheten skal være registrert i Enhetsregisteret.

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 122 (ikr. 1 jan 2006), 9 mai 2008 nr. 24, 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 20 des 2016 nr. 112 (ikr. 1 jan 2017), 21 juni 2017 nr. 80 (med virkning fra 1 jan 2017), 18 juni 2021 nr. 106, 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997).

§ 3. Kompensasjon

Det ytes kompensasjon for merverdiavgift ved kjøp av varer og tjenester fra registrerte næringsdrivende.

Det ytes også kompensasjon for merverdiavgift betalt ved innførsel av varer fra utlandet, Svalbard og Jan Mayen og for merverdiavgift ved kjøp av tjenester fra utlandet, Svalbard og Jan Mayen.

Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 42, 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 1 jan 2005).

§ 4. Begrensninger

Kompensasjon ytes bare i den utstrekning anskaffelsen skjer til bruk i den kompensasjonsberettigede virksomheten.

Det ytes ikke kompensasjon:

1. Når det foreligger rett til fradrag for inngående merverdiavgift etter bestemmelsene i merverdiavgiftsloven kapittel 8.
2. For merverdiavgift på anskaffelser som nevnt i merverdiavgiftsloven § 8-3 og § 8-4.
3. For merverdiavgift på anskaffelser til bygg, anlegg eller annen fast eiendom for salg eller utleie. Kompensasjon ytes likevel for internatdelen av skoler som omfattes av § 2 første ledd bokstav a og f.
4. Når virksomheter som nevnt i § 2 første ledd bokstav a og b driver økonomisk aktivitet og denne aktiviteten kan være i konkurranse med virksomheter som ikke er kompensasjonsberettiget.
5. For merverdiavgift på anskaffelser for 10.000 kroner eller mer som ikke er betalt via bank eller foretak med rett til å drive betalingsformidling. Merverdiavgiftsloven § 8-8 gjelder tilsvarende så langt den passer.

Kompensasjon ytes likevel for anskaffelser til boliger med helseformål eller sosiale formål. Det samme gjelder fellesanlegg i tilknytning til boligene.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 75, 15 des 2006 nr. 83 (ikr. 1 jan 2007), 14 des 2007 nr. 108 (ikr. 1 jan 2008), 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 25 juni 2010 nr. 39, 10 des 2010 nr. 68 (ikr. 1 jan 2011), 20 des 2016 nr. 112 (ikr. 1 jan 2017).

§ 5. Finansiering

Det totale beløp som kompenseres etter § 3 skal som hovedregel finansieres gjennom reduksjon i overføringene til kommunene og fylkeskommunene.

§ 6. Beløpsgrenser og tidfesting

Det kan ikke fremsettes krav om kompensasjon før merverdiavgiftskostnadene i et kalenderår utgjør minst 20.000 kroner.

Krav om kompensasjon medtas i oppgaven for den periode beløpet er registrert i regnskapssystemet etter regnskapsbestemmelsene som følger av kommuneloven eller bokført i regnskapssystemet etter bestemmelsene i lov 19.

november 2004 nr. 73 om bokføring (bokføringsloven) eller i forskrift gitt i medhold av loven.
Endret ved lover 9 des 2005 nr. 114 (ikr. 1 jan 2006), 29 juni 2007 nr. 64 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 25 juni 2010 nr. 39 (ikr. 1 jan 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 7. (Opphevet)

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 64 (ikr. 1 juli 2007 og 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 25 juni 2010 nr. 39 (ikr. 1 jan 2011), 13 des 2013 nr. 120 (ikr. 1 jan 2014), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 8. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 9. Krav på kompensasjon

Dersom skattemeldingen mottas etter utløpet av leveringsfristen skal kravet avvises. Med de begrensninger som følger av § 10 kan kravet tas med i skattemeldingen for en senere periode.
Endret ved lover 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 1 jan 2005), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 10. Foreldelse

Foreldelsesfristen for krav om kompensasjon er sammenfallende med fristen for å sende inn skattemelding for sjette periode påfølgende år.

For virksomheter som nevnt i § 2 bokstav a er foreldelsesfristen sammenfallende med fristen for å sende inn skattemelding for neste periode.

Foreldelsesfristen etter første og annet ledd begynner å løpe den datoen kompensasjonsbeløpet er eller skulle ha vært registrert i regnskapssystemet etter bestemmelsene i § 6 annet ledd.

Foreldelse avbrytes kun ved innsendelse av skattemelding for merverdiavgiftskompensasjon etter bestemmelsene i skatteforvaltningsloven.

Departementet kan i forskrift gi regler om avvikende foreldelsesfrist for enkelte situasjoner.
Endret ved lover 25 juni 2004 nr. 42, 10 des 2004 nr. 77 (ikr. 1 jan 2005), 14 des 2007 nr. 108 (ikr. 1 jan 2008), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 23 juni 2020 nr. 104.

§ 11. (Opphevet)

Endret ved lov 25 juni 2004 nr. 42, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 12. Regnskap og kontroll

Den som har fremmet krav om eller mottatt refusjon skal innrette bokføringen slik at det til enhver tid kan kontrolleres at kompensasjon for merverdiavgift ytes etter reglene i denne lov. Bestemmelsene om oppbevaring av regnskapsmateriale i lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring (bokføringsloven) gjelder også for de som ikke er bokføringspliktige etter bokføringsloven.
Endret ved lover 9 des 2005 nr. 114 (ikr. 1 jan 2006), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 13. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 14. (Opphevet)

Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 64 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 15. (Opphevet)

Endret ved lover 14 des 2007 nr. 108 (ikr. 1 jan 2008), 24 juni 2011 nr. 24, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16. Justering av kompensert merverdiavgift

Det skal justeres for kompensert merverdiavgift ved endringer i bruken eller overdragelse av bygg, anlegg eller annen fast eiendom etter anskaffelsen, fremstillingen eller utførelsen. Det pliktes ikke å foreta justeringer mer enn 10 år regnet fra utløpet av året anskaffelsen, fremstillingen eller utførelsen ble foretatt.

Det skal ikke justeres for kompensert merverdiavgift ved overdragelse av bygg, anlegg eller annen fast eiendom som følge av vedtak om sammenslåing eller deling etter lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser (inndelingslova) §§ 4 og 5. Overdragerens rett og plikt til justering etter første ledd overtas uendret av den overtakende kompensasjonsberettigede virksomheten.

Departementet fastsetter nærmere regler for justering i forskrift.
Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 80 (med virkning fra 1 jan 2017), 22 juni 2018 nr. 62 (med virkning fra 1 jan 2017).

§ 17. (Opphevet)

Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 64 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 18. Forskriftshjemmel

Departementet kan gi nærmere forskrifter om avgrensing, utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i denne lov, herunder om beregning, inndekning og krav til innholdet av selgers salgsdokument. Departementet kan videre gi nærmere forskrifter om de kompensasjonsberettigedes plikt til å selv kontrollere og revidere ordningen.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 19. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 20. Overgangsregler

Krav om kompensasjon for merverdiavgift på anskaffelser som er foretatt i løpet av første periode 2004 kan tidligst fremsettes på oppgaven for andre periode 2004.

§ 21. Ikrafttredelse. Opphevelse av tidligere lov

Denne loven trer i kraft fra 1. januar 2004. Fra samme tidspunkt oppheves lov 17. februar 1995 nr. 9 om kompensasjon for merverdiavgift til kommuner og fylkeskommuner mv.

Lov om heleide dattersamvirkeforetak

§ 1.

Et samvirkeforetak må ha minst to medlemmer. Departementet kan godkjenne at et samvirkeforetak skal være heleid av annen sammenslutning.

§ 2.

Foretaket skal til enhver tid ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket.

Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn det som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket, skal styret straks behandle saken. Styret skal innen rimelig tid innkalle årsmøtet, gi det en redegjørelse for foretakets økonomiske stilling og foreslå tiltak som vil gi foretaket en forsvarlig egenkapital.

Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som nevnt i annet ledd, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal styret foreslå å løse opp foretaket.
Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 3.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr.

1287), tidligere § 2.
1 Fra 1 juli 2004 iflg. res. 11 juni 2004 nr. 835.

Lov om statleg varekrigsforsikring

§ 1. Iverksetjing og avslutting av tilbod om statleg varekrigsforsikring

Kongen kan fastsetje at staten skal tilby varetransportforsikring mot krig, krigsfare eller ekstraordinære kriseforhold i Noreg eller utlandet («varekrigsforsikring») for så vidt det får følgjer for norske interesser og slike omstende kan hindre forsyning og varetransport dersom det private forsikringstilbodet opphøyrer, kan kome til å opphøyre eller ikkje dekkjer ein slik situasjon.

Kongen kan avslutte tilbodet om statleg varekrigsforsikring dersom dei vilkår som er fastlagde i første ledd ikkje lenger er til stades.

§ 2. Verkeområde

Staten kan tilby varetransportforsikring ved krig, krigsfare eller ekstraordinære kriseforhold av:

1. varer som blir sende til, frå eller innafor norsk område, og når det er norske interesser som blir dekte, også av varer som blir sende mellom stader i utlandet.
2. norske reiarar og tidsbefraktarar si frakt på reisebasis, befraktingskommisjon og havaripengar i risiko for norske forsikringstakarar.

Kongen eller den han gir mynde kan fastsetje at også andre interesser kan bli dekte.

§ 3. Organisering

Ved iverksetjing av statleg varekrigsforsikring som fastlagt i § 1 kan Kongen bestemme at det blir oppretta eit styre med leiar og så mange medlemmer som departementet fastset. Styret skal ha ansvaret for den daglege leiinga og drifta av varekrigsforsikringsordninga. Det skal òg vere eit eige sekretariat.

§ 4. Forskrifter

Kongen kan gi nærare forskrifter om gjennomføring av denne lova.

§ 5. Oppheving av og endringar i andre lover

Lov av 3. desember 1948 nr. 8 om Statens varekrigsforsikring vert oppheva.

Forsikringsavtaler som er inngått etter lov av 3. desember 1948 nr. 8 om Statens varekrigsforsikring gjeld inntil dei blir terminerte og plikter etter forsikringsavtalene er gjort opp.

I lov av 17. juli 1953 nr. 2 om erstatning for krigsskade på eigedom og interesser vert § 36 andre ledd nr. 4 oppheva.

§ 6. Iverksetjing

Lova tek til å gjelde frå den tid Kongen fastset.[1]

1 Frå 1 jan 2004 iflg. res. 12 des 2003 nr. 1507.

Lov om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven)

Kapittel I. Formål, virkeområde og definisjoner

§ 1. Formål

Formålet med loven er å sikre helsemessig trygge næringsmidler og fremme helse, kvalitet og forbrukerhensyn langs hele produksjonskjeden, samt ivareta miljøvennlig produksjon.

Loven skal videre fremme god plante- og dyrehelse.

Loven skal også ivareta hensynet til aktørene langs hele produksjonskjeden, herunder markedsadgang i utlandet.

§ 2. Saklig virkeområde

Loven omfatter alle forhold i forbindelse med produksjon, bearbeiding og distribusjon av innsatsvarer og næringsmidler, herunder drikkevann. Loven

omfatter også alle forhold i forbindelse med produksjon av materialer og gjenstander som er bestemt til å komme i kontakt med, eller kan ha innvirkning på innsatsvarer eller næringsmidler. Videre omfatter loven all bruk av innsatsvarer.

Loven omfatter alle forhold vedrørende plante- og dyrehelse, herunder produkter, gjenstander og organismer som kan føre med seg smitte.

§ 3. Stedlig virkeområde

Loven gjelder for norsk land- og sjøterritorium, norske luft- og sjøfartøyer, og innretninger på norsk kontinentalsokkel. Kongen kan gi nærmere forskrifter om lovens anvendelse, herunder om anvendelse på utenlands registrerte skip i rute på norske havner.

Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard, Jan Mayen, bilandene, i Norges økonomiske sone, fiskerisonen ved Jan Mayen og fiskevernsonen ved Svalbard. Kongen kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

§ 4. Definisjoner

I denne loven forstås med

1. virksomhet: Ethvert privat eller offentlig foretak samt privatpersoner som foretar en hvilken som helst aktivitet som nevnt i § 2, bortsett fra aktiviteter i privat og ikke-kommersielt øyemed.
2. omsetning: Besittelse med sikte på salg, utbud for salg, distribusjon, samt selve salget og enhver annen form for overdragelse med eller uten vederlag.

Kapittel II. Generelle krav og forpliktelser

§ 5. Etterlevelsesplikt og systematiske kontrolltiltak

Virksomheten skal sørge for at relevante bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven etterleves. Kongen kan gi forskrifter om hvem som er ansvarlig i virksomheten, og om plikt til å gi melding om dette til tilsynsmyndigheten.

Kongen kan gi forskrifter om plikt til å etablere og gjennomføre systematiske kontrolltiltak.

§ 6. Forebygging av fare, varsling og iverksetting av tiltak

Foreligger det grunn til mistanke om fare for helseskadelige næringsmidler eller helse- eller miljøskadelige innsatsvarer, skal virksomheten umiddelbart varsle tilsynsmyndigheten.

Virksomheten og enhver annen har tilsvarende varslingsplikt ved grunn til mistanke om smittsom dyresykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser. Ved grunn til mistanke om planteskadegjørere som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser, har virksomheten og eier eller bruker av fast eiendom varslingsplikt.

Virksomheten skal umiddelbart iverksette nødvendige tiltak for å forebygge, redusere eller eliminere eventuelle skadevirkninger, herunder stanse omsetning og iverksette tilbaketrekking fra markedet.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om forebygging av fare, varsling, iverksetting av tiltak, herunder informasjon til allmennheten, og om varslingsplikt for andre dyresykdommer enn de som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser etter annet ledd.

Kongen kan tilsvarende gi forskrifter om forebygging av uredelighet, varsling og iverksetting av tiltak, herunder informasjon til allmennheten.
Endret ved lov 2 feb 2024 nr. 8 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 152).

§ 7. Etablering, utforming og drift

Virksomheten skal sørge for at plassering, utforming og drift av aktiviteter er hygienisk forsvarlig.

Kongen kan i forskrifter stille ytterligere krav til etablering, plassering, utforming og drift av aktiviteter i virksomheter, herunder melding, registrering, godkjenning og bortfall av godkjenning. Slike forskrifter kan også gjøres gjeldende for enhver som er ansvarlig for dyr.

Kongen kan i forskrifter stille krav til leverandører av tjenester til virksomheter nevnt i første ledd, herunder om godkjenning.

Kongen kan i forskrifter forby ethvert forhold som kan medføre fare for forurensning i vannforsyningssystem og internt fordelingsnett.

Tjenesteloven § 11 annet ledd om automatisk innvilgelse gjelder ikke for godkjenninger etter denne paragraf.

Kongen kan i forskrift fastsette særskilte saksbehandlingsfrister for godkjenninger etter denne paragraf.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672), 2 feb 2024 nr. 8 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 152).

§ 8. Opplæring, kompetanse, autorisasjon og vandelskontroll

Virksomheten skal sørge for at enhver som deltar i aktivitet omfattet av denne loven, har nødvendig kompetanse.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om kompetanse etter første ledd, herunder om utdanning og opplæring av personell. Slike forskrifter kan også gjøres gjeldende for enhver som er ansvarlig for dyr.

Kongen kan gi forskrifter om krav om autorisasjon og vilkår for slik autorisasjon.

Kongen kan i forskrift stille krav til fremleggelse av ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 for nærmere angitte stillinger, autorisasjoner og tillatelser. Dersom det er nødvendig av særlige sikkerhetshensyn, kan det stilles krav til fremleggelse av en utvidet og uttømmende politiattest etter politiregisterloven § 41. Det kan fastsettes botidskrav, jf. politiregisterloven § 36 annet ledd.

Endret ved lov 2 feb 2024 nr. 8 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 152).

§ 9. Produktgodkjenning, innhold, sammensetning og kvalitet

Kongen kan i forskrifter stille krav til innsatsvarer, planter, dyr, næringsmidler, animalske biprodukter samt materialer og gjenstander som er bestemt til å komme i kontakt med eller kan ha innvirkning på innsatsvarer eller næringsmidler, herunder om godkjenning, innhold og kvalitet mv.

Kongen kan gi forskrifter om begrensning av eller totalforbud mot innhold av genmodifiserte organismer, mot innhold av gener fra genmodifiserte organismer, og produkter fra visse genmodifiserte organismer.

§ 10. Merking, presentasjon og reklame

Virksomheten skal sørge for at merking, presentasjon, reklame og markedsføring er korrekt, gir mottaker tilstrekkelig informasjon og ikke er egnet til å villede.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om merking, presentasjon og reklame, herunder om forbud mot helsemessig uønsket markedsføring og om vilkår for bruk av frivillige merkeordninger.

Kongen kan, for å fremme helse, gi forskrifter om merking, presentasjon, reklame og annen markedsføring av næringsmidler, herunder om forbud mot slik markedsføring.

Endret ved lov 20 des 2024 nr. 95.

§ 11. Sporbarhet

Kongen kan gi forskrifter om sporbarhet for innsatsvarer, planter, dyr eller næringsmidler, samt om sporbarhet for materialer og gjenstander som er bestemt til å komme i kontakt med, eller kan ha innvirkning på innsatsvarer eller næringsmidler.

§ 12. Forbud mot fangst, høsting, omsetning mv.

Kongen kan i forskrift fastsette

a. forbud mot fangst og høsting,
b. forbud eller begrensning av omsetning og bruk av varer som er omfattet av denne loven, og
c. krav til eller forbud mot import og eksport mv.

for å gjennomføre lovens formål eller for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser.

§ 13. Adgang til sted, bistandsplikt, prøveuttak mv.

Virksomheten skal gi tilsynsmyndigheten uhindret adgang til sted eller lokale der det foregår aktivitet omfattet av loven, slik at tilsynsmyndigheten kan foreta nødvendige undersøkelser. Utenlandske inspektører kan delta i inspeksjoner mv. når det er nødvendig for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser.

Virksomheten skal vederlagsfritt stille nødvendige lokaler, inventar, arbeidshjelp og redskaper til disposisjon for utøvelse av tilsynet og ellers være behjelpelig og legge til rette for tilsynet.

Virksomheten skal på anmodning fra tilsynsmyndigheten vederlagsfritt avgi nødvendig prøvemateriale eller resultater av gjennomførte analyser.

Enhver har tilsvarende plikt som virksomheter etter første til tredje ledd, når det er skjellig grunn til mistanke om smittsom dyresykdom eller planteskadegjører som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser, eller når det er nødvendig for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser.

I særskilte tilfeller kan tilsynsmyndigheten pålegge slakterier og anlegg som behandler animalske biprodukter, å stille anlegg, utstyr og arbeidskraft til disposisjon for å utføre bestemte oppgaver.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om adgang til sted, bistandsplikt, prøveuttak mv.

§ 14. Opplysnings- og rapporteringsplikt

Virksomheten skal når tilsynsmyndigheten krever det, gi eller sende inn nødvendige opplysninger og prøvemateriale. Tilsvarende gjelder enhver som er i besittelse av dyr, planter eller andre gjenstander eller organismer som kan føre med seg smitte. Tilsynsmyndigheten kan bestemme hvordan opplysningene skal gis, herunder form, detaljeringsgrad mv.

Enhver kan bli pålagt å fremlegge eller sende inn opplysninger og prøvemateriale når dette er nødvendig av hensyn til kontroll med import eller av hensyn til smitteovervåkning.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om opplysnings- og rapporteringsplikt samt om plikt til å offentliggjøre resultater av utført tilsyn.

§ 15. Dokumentasjon mv.

Kongen kan gi forskrifter om dokumentasjon, herunder stille krav om utstedelse av og plikt til å fremskaffe og oppbevare dokumentasjon, samt plikt til å vedlegge attester, sertifikater eller annen dokumentasjon ved transport og omsetning.

Kapittel III. Spesielle krav og forpliktelser

§ 16. Næringsmiddeltrygghet

Det er forbudt å omsette næringsmiddel som ikke er trygt. Et næringsmiddel skal anses for ikke å være trygt dersom det betraktes som helseskadelig eller uegnet for konsum.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om når et næringsmiddel anses for ikke å være trygt.

§ 17. Innsatsvaretrygghet

Det er forbudt å omsette fôr eller å gi dette til dyr som kan bli til næringsmidler, dersom fôret ikke er trygt. Fôr skal anses for ikke å være trygt dersom det betraktes å være helseskadelig for mennesker eller dyr, eller gjør næringsmidler fra dyr uegnet for konsum.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om når fôr anses for ikke å være trygt, og stille krav til trygghet for øvrige innsatsvarer.

§ 18. Plantehelse

Enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av planteskadegjørere.

Planter skal ikke omsettes eller flyttes når det er grunn til mistanke om planteskadegjørere som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser.

Kongen kan gi nærmere forskrifter for å forebygge, overvåke og bekjempe planteskadegjørere, herunder om

a. klassifisering og gruppering av planteskadegjørere,
b. oppretting av soner,
c. krav til planter, gjenstander, produkter og organismer som kan medføre risiko for spredning av planteskadegjørere, og
d. plikt til å informere om restriksjoner pga. planteskadegjørere, herunder plikt til å tinglyse restriksjoner på eiendommen.

§ 19. Dyrehelse

Enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av smittsom dyresykdom.

Levende dyr skal ikke omsettes, tas inn i dyrehold, flyttes eller settes ut når det er grunn til mistanke om smittsom dyresykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser.

Kongen kan gi nærmere forskrifter for å forebygge, overvåke og bekjempe dyresykdommer og smittestoffer, herunder om:

a. klassifisering og gruppering av sykdommer og smittestoffer,
b. oppretting av soner med ulik helse- og sykdomsstatus samt epidemiologisk atskilte regioner,
c. godkjenning og bruk av vaksiner og annen medikamentell behandling til dyr,
d. flytting, transport, omsetning og bruk av levende og døde dyr, animalske biprodukter, gjenstander mv.,
e. kontroll av avlsdyr, uttak av kjønnsprodukter og reproduksjon av dyr,
f. adgangsbegrensninger for personer som kan føre med seg smitte til bygninger som brukes til dyr, fôr eller utstyr til dyr, og om plikt til å la sin person og medbrakte gjenstander desinfiseres, og
g. krav om å oppgi relevant informasjon om et dyrs helse ved overdragelse.

Endret ved lov 2 feb 2024 nr. 8 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 152).

§ 20. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 97 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 703).

Kapittel IV. Avgifter, gebyrer, erstatningsordninger mv.

§ 21. Avgift og gebyr

Kongen kan i forskrifter pålegge betaling av gebyr for å dekke kostnader ved tilsyn, kontroll og særskilte ytelser, som utferdigelse av attester og godkjenninger, etter denne loven.

Kongen kan i forskrifter pålegge virksomheter å betale en avgift på næringsmidler for å dekke kostnader ved tilsyn og kontroll etter denne loven, som ikke dekkes ved gebyr i medhold av første ledd.

Kongen kan i forskrifter pålegge produsenter og importører en miljøavgift på plantevernmiddel.

Kongen kan i forskrifter pålegge dem som omsetter såvarer, planter og plantedeler, å betale en avgift til fremme av planteforedling og den administrasjon og kontroll som denne virksomheten krever.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om avgiftenes og gebyrenes beregning, oppkreving og innbetaling.

Ved forsinket betaling av avgifter og gebyrer skal det betales rente i samsvar med lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling.

Avgifter og gebyrer er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lov 12 des 2014 nr. 68 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1597).

§ 22. Erstatning for pålagte tiltak mot sykdommer, smittestoffer og skadegjørere hos dyr og planter

Eier skal ha erstatning for husdyr som avlives etter pålegg jf. § 23, dør før slikt pålegg er gitt, eller dør som følge av pålagt behandling. Vilkår for rett til erstatning er at eieren eller annen som har ansvar for dyrene mv., ikke selv forsettlig eller grovt uaktsomt har forvoldt sykdommen, utlegget eller tapet, og at han har oppfylt varslingsplikt jf. § 6 og fulgt vedtak gitt i eller i medhold av denne loven. For hund, katt og selskapsdyr betales ikke erstatning.

Når eier har rett til erstatning etter første ledd, skal vedkommende også ha

erstatning for nødvendige utlegg til avliving, nedgraving eller destruksjon av dyr, pålagt behandling, rengjøring og desinfeksjon samt tap som følge av pålagt destruksjon av hus, innredninger, fôr, redskaper og gjødsel.

Kongen kan gi forskrifter om erstatning for andre tap eller utgifter som følge av pålagte tiltak mot sykdommer og smittestoffer hos dyr, for tiltak som blir pålagt for å forebygge eller bekjempe planteskadegjørere, samt om fastsettelse, omfang og utmåling av erstatning etter denne paragraf.

Kapittel V. Administrative bestemmelser, sanksjoner og straff

§ 23. Tilsyn og vedtak

Mattilsynet fører tilsyn og kan fatte nødvendige vedtak for gjennomføring av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven, herunder forby import, eksport og omsetning eller pålegge tilbaketrekning fra markedet, isolasjon, avlivning, destruksjon, kassasjon, båndlegging, merking eller særskilt behandling. Kongen kan delegere myndighet til andre offentlige eller private rettssubjekter og gi bestemmelser om hvem som er klageinstans i slike tilfeller.

Dersom påleggene ikke etterkommes, det er ukjent hvem som er ansvarlig, eller det er nødvendig å få gjennomført tiltak raskt, kan tilsynsmyndigheten selv gjennomføre tiltak som nevnt i første ledd. Tiltak kan gjennomføres for den ansvarliges regning. Skyldige beløp er tvangsgrunnlag for utlegg.

Mattilsynet kan av hensyn til Norges internasjonale forpliktelser fastsette, endre og oppheve tidsbegrensede forskrifter uten forutgående høring, og kunngjøre forskrifter på særskilt måte.

Offentlige myndigheter plikter på anmodning fra tilsynsmyndigheten å gi nødvendige opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Politi, tollvesen, kystvakt og kommuner skal på anmodning bistå tilsynsmyndigheten.
Endret ved lover 12 des 2014 nr. 68 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1597), 2 feb 2024 nr. 8 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 152).

§ 24. Særskilt smittesanering

Eiendom, bygning eller løsøre hvor det er mistanke om smittestoffer eller planteskadegjørere, kan pålegges rengjort, desinfisert eller destruert mv. Det kan videre pålegges restriksjoner på bruk av slik eiendom, bygning eller løsøre.

Døde dyr eller smitteførende gjenstander kan, når det er nødvendig for å unngå smitte, pålegges nedgravd på eiers grunn, og i særlige tilfeller på annen persons grunn, dersom dette kan foregå uten vesentlig ulempe for eier eller bruker av grunnen. Ved nedgraving på annen persons grunn ytes erstatning

etter § 22.

§ 23 andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 25. Stenging og virksomhetskarantene

Når det har oppstått eller kan oppstå forhold som kan medføre fare for helseskadelige næringsmidler, dyrs eller planters helse eller fare for miljøskade, kan virksomheten pålegges å stenge en eller flere aktiviteter. Tilsvarende gjelder dersom virksomheten driver uten nødvendig godkjenning.

Virksomhet som unnlater å etterkomme vesentlige pålegg eller grovt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan pålegges å stenge en eller flere aktiviteter for en nærmere avgrenset periode på inntil 6 måneder. Den som er ansvarlig i virksomhet som nevnt i første punktum, kan nektes å starte opp eller utføre en eller flere aktiviteter for en tilsvarende avgrenset periode som nevnt i første punktum.

Dersom pålegg om stenging ikke etterkommes, det er ukjent hvem som er ansvarlig, eller det er nødvendig å få gjennomført tiltak raskt, kan tilsynsmyndigheten selv gjennomføre stenging. Stenging kan gjennomføres for den ansvarliges regning. Skyldige beløp er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lov 12 des 2014 nr. 68 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1597).

§ 26. Tvangsmulkt

Virksomhet som unnlater å etterkomme enkeltvedtak innen fastsatt frist, kan ilegges tvangsmulkt i form av en engangsmulkt eller løpende dagmulkt. Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at pålegget gjennomføres, og hvilke kostnader det antas å medføre.

Tvangsmulkt kan fastsettes allerede i forbindelse med at pålegget gis når det er nødvendig at fristen overholdes.

Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Tilsynsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt.

§ 26 a. Overtredelsesgebyr

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 75 (i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1143).

§ 27. Informasjon til allmennheten

Ved mistanke om at det kan oppstå fare for menneskers eller dyrs helse knyttet til inntak av næringsmidler eller fôr, skal tilsynsmyndigheten på eget initiativ gi allmennheten relevant informasjon som den er i besittelse av.

Tilsynsmyndigheten kan videre gi relevant informasjon til allmennheten når forbruker- eller andre samfunnshensyn taler for det.

Kongen kan gi forskrifter om informasjon til allmennheten.

Endret ved lov 2 feb 2024 nr. 8 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 152).

§ 27 a. Mattilsynets oppgaver knyttet til forhold som kan gi sykdom hos mennesker

Mattilsynet skal ha sin oppmerksomhet rettet mot forhold innenfor lovens virkeområde som kan gi sykdom hos mennesker.

Mattilsynets arbeid med oppklaring og håndtering av årsaken til sykdomstilfeller hos mennesker skal skje i samarbeid med helsemyndighetene.

Når Mattilsynet bistår helsemyndighetene med å oppklare sykdomstilfeller hos mennesker der det er mistanke om at de er forårsaket av forhold innenfor matlovens virkeområde, kan Mattilsynet etter samtykke fra enhver få tilgang til relevant prøvemateriale og til resultater av analyser eller andre opplysninger som kan bidra i oppklaringen.

Tilføyd ved lov 2 feb 2024 nr. 8 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 152).

§ 28. Straff

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller vedtak gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebestemmelse. Under særlig skjerpende omstendigheter kan fengsel i inntil 2 år anvendes.

Kongen kan i forskrift bestemme at bøtelegging, på stedet eller i ettertid, for overtredelser av nærmere angitt art kan skje ved forenklet forelegg etter faste bøtesatser. I slikt forelegg kan straffebudet og det straffbare forhold betegnes ved stikkord eller på lignende måte.

Forelegg som er skrevet ut på stedet, faller bort dersom det ikke straks vedtas. Er siktede under 18 år, kan det gis en kort frist for vedtagelsen av forelegget. For forelegg som er skrevet ut i ettertid, gjelder straffeprosessloven § 256 nr. 5 tilsvarende. Slikt forelegg faller bort dersom det ikke vedtas innen fristen. Kongen kan gi nærmere forskrifter om fremgangsmåten når forelegget

skrives ut i ettertid.

Påtalemyndigheten kan til gunst for siktede oppheve et vedtatt forelegg.

Politimann som ellers ikke har foreleggsmyndighet, kan gis myndighet til å utferdige forenklet forelegg.

Kongen gir nærmere regler om bruk av forenklet forelegg etter denne paragrafen og fastsetter bøtesatser og subsidiær fengselsstraff for de overtredelser som ordningen skal omfatte.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel VI. Andre bestemmelser

§ 29. Etablering av registre

Tilsynsmyndigheten kan opprette eller knytte seg til dataregistre når det er nødvendig av hensyn til lovens formål, eller når det er nødvendig for å ivareta internasjonale avtaler som Norge har inngått.

Kongen kan gi forskrifter om plikt til å avgi opplysninger til slike registre.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 2 feb 2024 nr. 8 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 152).

§ 29 a. Behandling av personopplysninger

Tilsynsmyndigheten kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven her.

Kongen kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registrering og tilgang til registre.

Tilføyd ved lov 2 feb 2024 nr. 8 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 152).

§ 30. Beskyttelse av betegnelser

Kongen kan i forskrifter gi regler om beskyttelse og bruk av produktbetegnelser og varebetegnelser, regler for erstatning ved urettmessig bruk av slike betegnelser, samt særskilte saksbehandlingsregler i forhold til slike forskrifter.

Kongen kan i denne forbindelse i forskrifter også innskrenke registreringsadgangen i medhold av varemerkeloven, lov 21. juni 1985 nr. 79 om

enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn, lov 12. mars 1993 nr. 32 om planteforedlerrett, lov 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn og lov 14. mars 2003 nr. 15 om beskyttelse av design, og avgrense rettigheter gitt i eller i medhold av de samme lovene, dersom det ikke har kommet inn innvendinger mot at en betegnelse blir vernet i samsvar med forskrifter gitt i medhold av denne loven.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 8 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936), 22 juni 2018 nr. 76.

§ 31. Kompensasjonsordninger

Kongen kan gi forskrifter om kompensasjon for å lette etterlevelse av matlovens krav og forpliktelser i primærproduksjonen.

§ 32. Dispensasjon

Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfelle dispensere fra bestemmelsene gitt i eller i medhold av kapittel 2 og 3 i denne loven forutsatt at det ikke vil stride mot Norges internasjonale forpliktelser, herunder EØS-avtalen.

§ 33. Gjennomføring og utfylling

Kongen kan gi forskrifter som er nødvendige for å sikre gjennomføring og utfylling av denne loven.

Kongen kan fastsette de forskrifter som er nødvendige for å oppfylle Norges forpliktelser som følge av EØS-avtalen, herunder at slike forskrifter i tilfelle motstrid skal gå foran denne loven.

Kapittel VII. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

§ 34. Oppheving av andre lover

Følgende lover oppheves: – – –

§ 35. Andre lovendringer

– – –

§ 36. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Denne lov trer i kraft 1. januar 2004.

Forskrift eller enkeltvedtak gitt i eller i medhold av lovbestemmelser som blir opphevet eller endret etter §§ 34 eller 35, gjelder fortsatt inntil de blir opphevet.

Lov om Innovasjon Norge

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Selskapets formål

Innovasjon Norges formål er å være statens og fylkeskommunenes virkemiddel for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet.

Loven gjelder også for Svalbard. Kongen kan fastsette særlige regler om lovens virke på Svalbard av hensyn til de stedlige forholdene.
Endret ved lov 28 feb 2014 nr. 4 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 28 feb 2014 nr. 218).

§ 2. Eierforhold

Selskapet eies av staten med 51 prosentandeler og fylkeskommunene med 49 prosentandeler.
Endret ved lov 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010).

§ 3. Partsstilling

Selskapet har selv rettigheter og forpliktelser, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstol og andre myndigheter.

§ 4. Vedtekter

Selskapet skal ha vedtekter. Vedtektene og endringer i vedtektene vedtas av foretaksmøtet.

§ 5. Registrering i Foretaksregisteret

Selskapet skal meldes til Foretaksregisteret.

§ 6. Forholdet til annen lovgivning

Forvaltningsloven gjelder ikke for selskapet, heller ikke når det treffer enkeltvedtak på vegne av staten. Kapitlene IV-VI i forvaltningsloven gjelder ikke i saker som ansatte i norsk utenrikstjeneste behandler for selskapet.

Lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern gjelder ikke for selskapet.

Lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister og lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. gjelder ikke for ansatte i selskapet.

Lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner § 14-19 gjelder ikke for indirekte garantier som fylkeskommunene stiller overfor selskapet.

Selskapet regnes som offentlig organ etter lov om arkiv 4. desember 1992 nr. 126 § 2 bokstav g.

Endret ved lover 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

Kapittel 2. Selskapets finansiering m.m.

§ 7. Eiernes innskudd

Eiernes innskudd i selskapet fastsettes i vedtektene og vedtas av foretaksmøtet.

Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 7 a. Krav om forsvarlig egenkapital

Selskapet skal til enhver tid ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet.

Hvis det må antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, skal styret straks behandle saken. Styret skal innen rimelig tid innkalle foretaksmøtet, gi det en redegjørelse for

selskapets økonomiske stilling og foreslå tiltak som vil gi selskapet en forsvarlig egenkapital. Det samme gjelder hvis det må antas at selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av innskuddskapitalen.

Hvis styret ikke finner grunnlag for å foreslå tiltak som nevnt i annet ledd, eller slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, skal det foreslå selskapet oppløst.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 7 b. Forhøyelse av innskuddskapitalen ved nyinnbetaling

Foretaksmøtet kan beslutte å øke eiernes innskudd ved innbetaling av ny kapital.

Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal forhøyes med. Er innskuddet andre formuesverdier enn penger, skal protokollen angi hva som skal skytes inn. Innskuddet kan ikke overføres til et høyere beløp enn det antas å kunne oppføres med i selskapets balanse. På foretaksmøtet skal det legges fram en bekreftelse fra revisor om at innskuddet ikke er verdsatt høyere enn tillatt etter forrige punktum. Bekreftelsen skal vedlegges protokollen.

Innskuddet skal være innbetalt eller overført til selskapet senest samtidig med at forhøyelsen registreres i Foretaksregisteret. Forhøyelsen anses gjennomført når den er registrert i Foretaksregisteret.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 7 c. Forhøyelse av innskuddskapitalen uten nyinnbetaling

Foretaksmøtet kan beslutte å øke eiernes innskudd i selskapet ved overføring fra selskapets egenkapital i den utstrekning denne etter den senest fastsatte balansen overstiger det tidligere innskuddsbeløpet. Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal forhøyes med. Forhøyelsen anses for gjennomført når den er registrert i Foretaksregisteret.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 7 d. Nedsetting av innskuddskapitalen

Foretaksmøtet kan beslutte å sette ned eiernes innskudd. Møteprotokollen skal angi hvor mye innskuddet skal settes ned med, og om beløpet skal anvendes til:

1. dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte,
2. tilbakebetaling til eierne, eller
3. overføring til fond.

Beslutning som nevnt i første ledd nr. 2 og 3 kan ikke gjelde større beløp enn at det etter nedsettingen er full dekning for det gjenværende innskudd. Ved beregningen av beløpet skal balanse for det siste regnskapsår legges til grunn, men det skal tas tilbørlig hensyn til tap som måtte være lidt etter balansedagen. På foretaksmøte skal det legges fram en bekreftelse fra revisor på at vilkårene i første og annet punktum er oppfylt. Bekreftelsen skal vedlegges protokollen.

Bestemmelsene i aksjeloven §§ 12-4 til 12-6 gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 7 e. Utbytte

Utdeling av selskapets midler til eierne som ikke skjer ved nedsettelse av innskuddskapitalen, jf. § 7 d eller ved oppløsning, jf. § 36 a, kan bare foretas som utdeling av utbytte.

Utbytte kan bare besluttes utdelt så langt selskapet har en nettoformue som overstiger innskuddskapitalen. Ved beregningen av beløpet skal balansen for det siste regnskapsåret legges til grunn. Det kan ikke i noe tilfelle besluttes utdelt mer enn forenlig med forsiktig og god regnskapsskikk under tilbørlig hensyn til tap som måtte være inntruffet etter balansedagen eller som må forutsettes å ville inntreffe.

Beslutning om utdeling av selskapets midler treffes av foretaksmøtet.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986).

§ 8. Selskapets finansiering

Selskapet kan finansiere sin virksomhet ved lån, garantier og tilskudd fra staten, fylkeskommunene og andre offentlige aktører. Videre kan selskapet ha inntekter fra næringslivet og andre private aktører. Ved offentlig finansiering er det oppdragsgiveren som fastsetter vilkårene for oppdraget.

Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 9. Ansvar for selskapets forpliktelser

Eierne hefter ikke overfor kreditorene for selskapets forpliktelser. Eierne plikter ikke å gjøre innskudd i selskapet eller i tilfelle dets konkursbo ut over det som følger av stiftelsesdokumentet eller vedtak om å forhøye

innskuddskapitalen.

Oppdragsgiveren er ansvarlig for at selskapet kan ivareta forpliktelser knyttet til de låne- og garantiordningene som oppdragsgiveren har lagt til selskapet.

Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

Kapittel 3. Selskapets virksomhet

§ 10. Selskapets virkemidler

For å fremme selskapets formål, jf. § 1, kan selskapets midler brukes til:

1. finansiering, herunder tilskudds-, låne-, garanti- og egenkapitalordninger
2. rådgiving og kompetansehevende tiltak
3. nettverk og infrastruktur
4. profilering av norsk næringsliv i utlandet

For å fremme selskapets formål er selskapet forpliktet til å utføre oppdrag for fylkeskommunene. Dette gjelder også enkeltoppdrag fra fylkeskommunene såfremt selskapet har kapasitet til dette.

Eierne kan gi nærmere regler om selskapets virkemidler gjennom foretaksmøtet.

For å fremme selskapets formål kan eierne gjennom foretaksmøtet tillegge selskapet å utføre oppgaver knyttet til forvaltningen av andre statlige og regionale virkemidler, og kan i denne forbindelse fastsette nærmere regler om utøvelsen av slike oppgaver.

Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 11. Organisering på regionalt nivå

Selskapet skal ha en organisering som er tilpasset ulike behov i regionene. Selskapet skal samarbeide med regionale aktører. Samarbeidet reguleres nærmere gjennom egne avtaler mellom selskapet og den enkelte aktør.

Endret ved lov 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010).

§ 12. Organisering i utlandet

Selskapet skal samarbeide med utenrikstjenesten i sin virksomhet utenfor Norge.
Endret ved lov 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321).

Kapittel 4. Styre og administrerende direktør

§ 13. Selskapets ledelse

Selskapet ledes av et styre og en administrerende direktør.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 14. Styrenes sammensetning m.m.

Selskapet skal ha et styre på minst ni medlemmer.

Ved behandling av administrative saker suppleres styret med ytterligere to styremedlemmer eller deres varamedlemmer som velges av og blant de ansatte.

Styret oppnevnes av foretaksmøtet.

Styret skal ha en leder og nestleder som velges av foretaksmøtet.

Bestemmelsene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styrene gjelder tilsvarende.

Administrerende direktør kan ikke være medlem av styret.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 15. Tjenestetid

Styremedlemmene tjenestegjør i to år. Kortere tjenestetid kan fastsettes i spesielle tilfeller. Tjenestetiden opphører ved utløpet av det ordinære foretaksmøtet i det år tjenestetiden utløper.

Et styremedlem blir stående inntil nytt styremedlem blir valgt selv om tjenestetiden er utløpt.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 16. Opphør av styreverv før tjenestetiden er utløpt

Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Ved fratredelse skal det gis rimelig forhåndsvarsel til eierne og styret. Medlem av styret som er valgt av foretaksmøtet, kan til enhver tid fjernes ved beslutning av foretaksmøtet.

Opphører vervet for et styremedlem før utløpet av tjenestetiden, skal foretaksmøtet oppnevne et nytt styremedlem for resten av perioden. Oppnevnelsen kan likevel utstå til neste ordinære foretaksmøte dersom styret er vedtaksført med de gjenværende medlemmer.

Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 17. Styrets myndighet

Forvaltningen av selskapet hører under styret, som også påser at virksomheten drives i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av loven her og i forskrift gitt i medhold av loven.

Styret har ansvaret for en forsvarlig organisering av selskapet og skal påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styret skal føre tilsyn med administrerende direktørs ledelse av virksomheten.

I vedtektene kan det bestemmes at visse saker skal avgjøres av styret.

Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 18. Styremøter

Styrets leder sørger for at styret holder møter så ofte som det trengs. Medlem av styret og administrerende direktør kan kreve at styret sammenkalles. Om ikke styret for det enkelte tilfelle bestemmer noe annet, har administrerende direktør rett til å være til stede og til å uttale seg på styremøtene.

Styremøtene ledes av styrelederen, eller i hans eller hennes fravær, av nestlederen. Er ingen av disse til stede, velger styret selv sin møteleder.

Ved styremøtene skal det føres protokoll som underskrives av samtlige tilstedeværende styremedlemmer. Dersom styremedlem eller administrerende direktør er uenig i styrets beslutning, kan de kreve sin oppfatning innført i protokollen.

Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 19. Vedtaksførhet og flertallskrav

Styret er vedtaksført når mer enn halvparten av samtlige styremedlemmer som kan delta i saken, er til stede. Styret kan likevel ikke treffe beslutning med mindre alle medlemmene av styret så vidt mulig er gitt mulighet til å delta i behandling av saken.

Som styrets beslutning gjelder det som flertallet blant de møtende har stemt for, eller ved stemmelikhet det som møtelederen har stemt for. De som stemmer for en beslutning, må likevel alltid utgjøre mer enn 1/3 av samtlige styremedlemmer som kan delta i den aktuelle sak.

Ved valg og ansettelse anses den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmene likt ved valg av møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 20. Administrerende direktør

Selskapet skal ha en administrerende direktør som tilsettes av styret. Styret fastsetter også administrerende direktørs lønn. Styret treffer vedtak om å si opp eller avskjedige administrerende direktør.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 21. Administrerende direktørs myndighet

Administrerende direktør forestår den daglige ledelse av selskapet og skal følge de retningslinjer og pålegg som styret gir. Administrerende direktør skal sørge for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på en betryggende måte.

Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning, eller som etter vedtektene eller annet vedtak av foretaksmøtet hører under styret. Slike saker kan administrerende direktør bare avgjøre om styret i enkelte tilfelle har gitt ham eller henne myndighet til det, eller styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for

selskapets virksomhet. Styret skal i så fall snarest underrettes om saken.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 22. Styrets og administrerende direktørs representasjonsrett

Styret representerer selskapet utad og tegner dets firma.

Styret kan gi styremedlemmer eller administrerende direktør rett til å tegne selskapets firma. Vedtektene kan begrense styrets myndighet etter første punktum og også selv gi bestemmelser om fullmakt som der nevnt.

Administrerende direktør representerer selskapet utad i saker som faller innenfor hans eller hennes myndighet etter § 21.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 23. Overskridelser av representasjonsretten

Har noen som representerer selskapet utad ved handling på vegne av selskapet overskredet sin myndighet, er handlingen ikke bindende for selskapet dersom medkontrahenten innså eller burde innse at myndigheten er overskredet og det derfor ville stride mot redelighet å gjøre rett etter handlingen gjeldende.

Kapittel 5. Habilitet, taushetsplikt m.m.

§ 24. Etiske retningslinjer

Selskapet skal ha egne etiske retningslinjer som omhandler selskapet som sådan og de ansattes virke på vegne av selskapet.

§ 25. Habilitet

Den som er ansatt eller har tillitsverv i selskapet må ikke delta i behandling eller avgjørelser av spørsmål som har slik betydning for egen del eller nærstående at vedkommende må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

Den som er ansatt eller har tillitsverv i selskapet må heller ikke ta del i behandling eller avgjørelser av noe spørsmål som har fremtredende økonomisk særinteresse for selskap, forening eller annen offentlig eller privat institusjon vedkommende er knyttet til.

Likeså må den som er ansatt eller har tillitsverv i selskapet, ikke delta i behandling eller avgjørelse av spørsmål når det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet. Endret ved lov 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321).

§ 26. Forbud mot å motta gaver m.m.

Den som er ansatt eller har tillitsverv i selskapet må ikke for seg eller andre motta gaver, provisjoner, tjenester eller andre ytelser fra andre enn selskapet som er egnet til, eller av giveren ment, å påvirke deres handlinger for selskapet.

Gaver, tjenester eller andre ytelser som nevnt i første ledd må heller ikke mottas av vedkommendes ektefelle, person som vedkommende lever sammen med, noen som er beslektet eller besvogret med dem i rett opp- eller nedstigende linje, eller av selskap hvor noen person som nevnt i første ledd har en fremtredende interesse.

Gaver som nevnt i første ledd kan verken mottas i den tiden ansettelsen eller tillitsvervet eksisterer eller etterpå.

Den som har mottatt ytelse i strid med forbudet i paragrafen her, plikter å betale et beløp som tilsvarer det som urettmessig er mottatt. Overtredelse kan videre medføre ordensstraff eller avskjed.

§ 27. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for selskapet har taushetsplikt om det han eller hun i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får kjennskap til om andres forretningsmessige eller private forhold med mindre han eller hun etter lov har plikt til å gi opplysningene.

Taushetsplikten gjelder ikke meddelelser som styret eller noen som har fullmakt fra styret gir på vegne av selskapet til eierne.

Taushetsplikten er ikke til hinder for

1. at opplysningene som ledd i selskapets behandling av enkeltsaker gjøres kjent for finansinstitusjoner og andre aktører undergitt lovbestemt taushetsplikt,
2. at opplysningene brukes for å ivareta selskapets kreditorinteresser,
3. at opplysningene meddeles selskapets offentlige oppdragsgivere og andre offentlige myndigheter, når dette er påkrevd for å ivareta disse organers plikt etter lov, forskrift eller instruks til å føre kontroll

med selskapets offentlige midler,

4. at opplysningene brukes for å anmelde eller gi opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet når det finnes nødvendig av allmenne hensyn,
5. at opplysningene brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, for eksempel når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder, eller
6. at opplysningene brukes i utveksling av informasjon (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret.

Når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser, kan det bestemmes at opplysninger i det enkelte tilfelle kan eller skal gis til bruk for forskning uten hinder av taushetsplikt. Bestemmelsene i forvaltningsloven § 13 d andre og tredje ledd og § 13 e kommer til anvendelse så langt de passer.

Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at opplysninger kan utleveres til utenforstående etter skriftlig samtykke fra den opplysningene gjelder.

Taushetsplikt etter denne bestemmelsen gjelder også for en eier, oppdragsgiver eller andre offentlige myndigheter som mottar opplysninger fra selskapet, og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for disse.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 28 feb 2014 nr. 4 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 28 feb 2014 nr. 218), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

Kapittel 6. Foretaksmøtet

§ 28. Allment om foretaksmøtets myndighet og sammensetning

Eierne utøver den øverste myndigheten i selskapet i foretaksmøtet. Eiernes myndighet i selskapet kan ikke utøves utenom i foretaksmøtet. De sakene som etter lov eller vedtekter hører inn under selskapet, skal behandles i foretaksmøtet.

Staten representert ved eierdepartementet, fylkeskommunene, selskapets styre, administrerende direktør og revisor har rett til å være til stede og til å uttale seg i foretaksmøtet. Administrerende direktør og styrets leder har plikt til å være til stede med mindre dette er åpenbart unødvendig eller det foreligger gyldig forfall. I sistnevnte tilfelle skal det utpekes en stedfortreder. Selskapets revisor har plikt til å være til stede i den grad de sakene som skal behandles, er av slik art at revisors nærvær er ønskelig.

Ved voteringer i foretaksmøtet vil hver eiers stemmeantall følge av deres

eierandel.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 28 a. Flertallskrav

For beslutning av foretaksmøtet kreves flertall av de avgitte stemmene.

Ved valg eller ansettelse anses den eller de valgt som får flest stemmer. Foretaksmøtet kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmene. Står stemmetallet likt, treffes avgjørelsen ved loddtrekning.

I vedtektene kan det fastsettes flertallskrav som avviker fra det som følger av paragrafen her, og gis avvikende regler om følgen av stemmelikhet.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010).

§ 28 b. Vedtektsendring

Vedtektsendringer må besluttes i foretaksmøtet og krever tilslutning fra minst to tredjedeler av de avgitte stemmene.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010).

§ 28 c. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), opphevet ved lov 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 29. Ordinært foretaksmøte

Ordinært foretaksmøte avholdes innen seks måneder etter regnskapsårets slutt.

På det ordinære foretaksmøtet skal følgende spørsmål behandles og avgjøres:

1. Godkjennelse av årsregnskapet og årsberetningen, herunder anvendelse av årsoverskudd eller dekning av årsunderskudd.
2. Andre saker som etter lov eller vedtekter hører under foretaksmøtet.

§ 29 a. Beslutning av foretaksmøte uten møte

Styret kan forelegge en sak til avgjørelse for foretaksmøtet uten å innkalle til møte. Dette gjelder bare hvis styret finner at saken kan behandles på en betryggende måte ved at den skriftlig forelegges eierne til avgjørelse.

Styret skal i slike tilfeller sende saksdokumentene med forslag til beslutning og begrunnelse for forslaget til alle eierne og til daglig leder og revisor. Det skal angis en frist for å avgi stemme som ikke kan være kortere enn fristen for å innkalle til foretaksmøte, med mindre alle eierne er enige om en kortere frist. Eierne skal gjøres kjent med at de kan kreve at saken forelegges foretaksmøtet i møte.

Saken skal forelegges foretaksmøtet i møte dersom dette kreves av et styremedlem, en eier eller revisor før utløpet av fristen for å avgi skriftlig stemme.

Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lov 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 30. Ekstraordinært foretaksmøte

Styret kan bestemme at det skal innkalles til ekstraordinært foretaksmøte.

Styret skal innkalle til ekstraordinært foretaksmøte når revisor eller eiere som representerer minst en tredjedel av eierandelene krever det for å få behandlet et nærmere bestemt emne. Styret skal sørge for at foretaksmøtet holdes innen en måned etter at kravet er framsatt.

Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 31. Innkalling til foretaksmøte

Styret innkaller til foretaksmøte og bestemmer innkallingsmåten. Innkallingen til ordinært foretaksmøte skal foretas skriftlig senest én måned før møtet, og skal være vedlagt årsregnskap, årsberetning og revisors beretning. Innkallingen til ekstraordinært foretaksmøte skal foretas senest to uker før møtet, om ikke kortere varsel i særlig tilfelle er påtrengende nødvendig.

Til møtet innkalles de som etter § 28 annet ledd har rett til å være til stede i foretaksmøtet.

Innkallingen skal bestemt angi de saker som skal behandles på møtet. Vil vedtektene bli foreslått endret, skal hovedinnholdet i forslaget gjengis i innkallingen. Foretaksmøtet kan ikke treffe vedtak i andre saker enn de som er nevnt i innkallingen med mindre samtlige av de som etter § 28 annet ledd har

rett til å være til stede samtykker i det.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 31 a. Eiernes rett til å få saker behandlet på foretaksmøtet

En eier har rett til å få behandlet spørsmål på foretaksmøtet som er meldt skriftlig til styret tidsnok til at det kan tas med i innkallingen. Har innkallingen allerede funnet sted, skal det sendes ut ny innkalling dersom det er minst to uker igjen til foretaksmøtet skal holdes.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), endret ved lover 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 32. Møteledelse og protokollasjon

Foretaksmøtet ledes av styrets leder.

Møtelederen skal sørge for at det føres protokoll fra foretaksmøtet. Møteleder skal før første avstemning opprette en fortegnelse over de eierne som har møtt, enten selv eller ved fullmektig. Fortegnelsen skal angi hvor mange stemmer hver av dem representerer.

Protokollen skal underskrives av møtelederen og en annen person som velges blant de tilstedeværende. Er noen av de som etter § 28 annet ledd har rett til å være til stede på møtet, uenig i beslutningen, skal deres oppfatning føres inn i protokollen.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685), 18 juni 2021 nr. 137 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1986).

Kapittel 7. Regnskap, revisjon, gransking, oppløsning og avvikling

Overskrift endret ved lov 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 33. Regnskap

Selskapet er regnskapspliktig etter regnskapsloven.

§ 34. Revisjon

Selskapet skal ha revisor som velges av foretaksmøtet. Revisor skal være registrert eller statsautorisert.

§ 35. Gransking

En eier kan i foretaksmøtet fremsette forslag om gransking av selskapet eller nærmere angitte forhold vedrørende forvaltningen av det eller dets regnskap.

Forslaget kan fremsettes på et ordinært foretaksmøte eller på et ekstraordinært foretaksmøte der det fremgår av innkallingen at sak om slik gransking skal behandles.

Beslutning om granskning krever tilslutning av minst en tiendedel av de avgitte stemmene.

Den som på vegne av eierne forestår gransking, har rett til å foreta de undersøkelsene i selskapet som finnes nødvendig, og kan i denne forbindelse kreve nødvendig bistand av selskapet. Den som forestår gransking, kan av styret, administrerende direktør og enhver ansatt eller tillitsvalgt i selskapet, kreve enhver opplysning om selskapets forhold som granskingen gjør nødvendig. Den som på vegne av eierne foretar granskingen har taushetsplikt etter samme regler som gjelder revisorer, jf. revisorloven § 6-1.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321), 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).

§ 36. Riksrevisjonens kontroll

Riksrevisjonen fører kontroll med forvaltningen av statens interesser og kan foreta undersøkelser mv. i selskapet og heleide datterselskaper etter lov om Riksrevisjonen og instruks fastsatt av Stortinget.
Endret ved lov 7 mai 2004 nr. 21 (ikr. 1 juli 2004).

§ 36 a. Oppløsning og avvikling

Ved oppløsning og avvikling gjelder bestemmelsene i lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak §§ 46, 49, 50, 51, 52 og 53 så langt de passer.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 72 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 685).
Endres ved lov 10 april 2025 nr. 9 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 april 2025 nr. 644).

Kapittel 8. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 37. Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Loven trådte ikr. 1 jan 2004 iflg. res. 19 des 2003 nr. 1598.

§ 38. (Opphevet)

Opphevet ved lov 25 mars 2011 nr. 7 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 25 mars 2011 nr. 321).

§ 39. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen

§ 1. Formål

Lovens formål er å legge til rette for spredning av svine- og fjørfeproduksjonen på flere enheter ved å regulere produksjonsomfanget hos den enkelte produsent.

§ 2. Konsesjonsplikt

Uten konsesjon fra departementet kan ingen produsere et større antall svin eller fjørfe enn Kongen har bestemt. Departementet kan gi forskrift om konsesjonspliktens virkeområde, omfang, søknadsprosess og saksbehandling.

Konsesjoner er tilknyttet en fysisk eller juridisk person og et bestemt gårds- og bruksnummer. Departementet kan i særlige tilfeller samtykke i at konsesjonen flyttes til et annet gårds- og bruksnummer.

§ 3. Andre forhold som utløser konsesjonsplikt

Dersom to eller flere konsesjonsregulerte produksjoner har felles

eierinteresser, inntrer konsesjonsplikt dersom det samlede produksjonsomfang overstiger grensen for konsesjonsfri drift. Det samme gjelder dersom to eller flere samarbeider om konsesjonsregulert produksjon i en slik grad at de må anses å ha økonomiske interesser i samme produksjon.

Dersom den samlede produksjonen på samme eiendom overskrider grensen for konsesjonsfri drift, inntrer konsesjonsplikt.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om konsesjonsplikten etter første ledd.

§ 4. Vilkår for å få konsesjon

Konsesjon kan gis dersom søkeren overtar eller leier anlegg med konsesjonsregulert produksjon, eller etablerer purkering. Departementet kan sette vilkår for å gi konsesjon.

Departementet kan i særlige tilfeller gi konsesjon selv om vilkårene i første ledd ikke er oppfylt.

Søknad om konsesjon kan avslås dersom søkeren grovt eller gjentatte ganger har overtrådt bestemmelser i denne loven eller vedtak gjort i medhold av loven.

§ 5. Bortfall av konsesjon

Dersom det de ti siste årene ikke har vært ervervsmessig produksjon av svin eller fjørfe på det gårds- og bruksnummer som konsesjonen tilligger, bortfaller konsesjonen.

Ved tvil om konsesjonen er bortfalt etter første ledd kan den som vurderer å benytte konsesjonen kreve at departementet tar bindende stilling til spørsmålet. Departementets avgjørelse i slike saker regnes som enkeltvedtak.

§ 6. Opplysningsplikt og kontroll

Etter pålegg fra departementet plikter produsenten å gi de opplysninger og dokumenter som er nødvendige for å kunne føre kontroll med at loven og vedtak gjort i medhold av den, blir overholdt. Departementet kan kreve adgang til anlegg for å føre kontroll med produksjonen.

Produksjonen anses som konsesjonspliktig dersom produsenten etter pålegg fra departementet ikke kan godtgjøre at det ikke foreligger forhold som utløser konsesjonsplikt etter § 3.

§ 7. Pålegg og tvangsmulkt

Drives produksjon i strid med loven eller vedtak gjort i medhold av den, kan departementet gi pålegg om tiltak for å bringe den ulovlige produksjonen til opphør.

Departementet kan fastsette løpende tvangsmulkt for hver dag som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget etter første ledd, inntil pålegget er oppfylt.

Tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 8. Gjennomføring av vedtak

Departementet kan beslutte at vedtak gjort i medhold av loven kan gjennomføres for den ansvarliges regning.

Vedtaket er tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

§ 9. Tilbaketrekking av konsesjon

Ved grove eller gjentatte overtredelser av loven eller vedtak gjort i medhold av den, kan departementet helt eller delvis og varig eller midlertidig, trekke tilbake konsesjon gitt i medhold av § 2.

§ 10. Standardisert erstatning

Ved produksjon ut over gjeldende konsesjonsgrenser eller tildelt konsesjon kan departementet pålegge den ansvarlige å betale en erstatning til Omsetningsrådets fond for omsetningsavgift for egg, fjørfekjøtt og kjøtt. Ved fastsettelsen av erstatningen skal departementet ta utgangspunkt i den fortjeneste produsenten har hatt av den ulovlige produksjonen.

Erstatningen er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 11. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer loven eller forskrifter gitt i medhold av loven, straffes med bøter.

§ 12. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tid oppheves lov 13. juni 1975 nr. 46 om regulering av ervervsmessig husdyrhold.
1 Fra 1 apr 2004 iflg. res. 16 jan 2004 nr. 92.

Lov om gjennomføring og kontroll av EØS-avtalens konkurranseregler mv. (EØS-konkurranseloven)

§ 1. Håndheving av EØS-avtalens konkurranseregler

EFTAs overvåkningsorgan og EFTA-domstolen håndhever EØS-avtalens konkurranseregler i samsvar med denne lovens §§ 2 til 5 og 9 med forskrifter. Norske konkurransemyndigheter og domstoler håndhever EØS-avtalen artikkel 53 og 54 i samsvar med denne lovens §§ 6 til 9.

§ 2. Opplysningsplikt og unntak fra taushetsplikt

Enhver plikter uten hinder av taushetsplikt å gi EFTAs overvåkningsorgan og EFTA-domstolen de opplysninger organene kan kreve i henhold til EØS-avtalen, Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol eller forskrifter gitt i medhold av § 5. Det kan settes tidsfrist for når opplysninger skal gis.

Konkurransetilsynet kan etter anmodning fra EFTAs overvåkningsorgan kreve tilsvarende opplysninger.

Enhver skal uten hinder av taushetsplikt, innenfor de rammer EØS-avtalen gir, ha rett til å besvare henvendelser fra Europa-kommisjonen og EF-domstolen.

Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kan norske myndigheter gi EFTAs overvåkningsorgan og Kommisjonen alle opplysninger som er nødvendige for å håndheve konkurransereglene i EØS-avtalen.

§ 3. Kontroll foretatt av EFTAs overvåkningsorgan

Ved kontroll som foretas av EFTAs overvåkningsorgan eller Konkurransetilsynet etter anmodning fra EFTAs overvåkningsorgan i henhold til forskrifter gitt i medhold av § 5, gjelder konkurranseloven §§ 24 og 25

tilsvarende.

Når tingretten prøver en begjæring om bevissikring etter konkurranseloven § 25 annet ledd, er rettens prøvelsesrett regulert av reglene i tredje til syvende ledd.

Ved begjæring om bevissikring som gjelder adgang til lokaler, eiendommer og transportmidler som tilhører foretak eller sammenslutninger av foretak, prøver retten om EFTAs overvåkningsorgans vedtak er autentisk og at de planlagte tvangsmidlene verken er vilkårlige eller går for langt i forhold til kontrollens gjenstand.

Når retten ved begjæring om bevissikring ved mistanke om overtredelse av EØS-avtalen artikkel 53 eller artikkel 54 prøver om tvangsmidlene er forholdsmessige, kan den direkte eller gjennom Konkurransetilsynet anmode EFTAs overvåkningsorgan om nærmere forklaringer, særlig om hvilke grunner EFTAs overvåkningsorgan har til å mistenke at det foreligger en overtredelse av EØS-avtalen artikkel 53 eller artikkel 54, hvor alvorlig den antatte overtredelsen er og på hvilken måte det berørte foretaket har medvirket.

Ved begjæring om bevissikring ved mistanke om overtredelse av EØS-avtalen artikkel 53 eller artikkel 54 som gjelder adgang til andre lokaler, eiendommer og transportmidler enn nevnt i tredje ledd, herunder private hjem, prøver retten om vedtaket fra EFTAs overvåkningsorgan er autentisk og at de planlagte tvangsmidlene verken er vilkårlige eller går for langt, særlig i forhold til hvor alvorlig den antatte overtredelsen er, betydningen av det ønskede bevismaterialet, det berørte foretakets medvirkning og den rimelige sannsynligheten for at bøker og forretningsdokumenter som gjelder kontrollens gjenstand, oppbevares i lokalene det er anmodet om tillatelse for. Retten kan direkte eller gjennom Konkurransetilsynet anmode EFTAs overvåkningsorgan om nærmere forklaringer om de forhold den må ha kjennskap til for at den skal kunne prøve om de planlagte tvangsmidlene er forholdsmessige.

Når retten ved begjæring om bevissikring etter EØS-avtalens bestemmelser om fusjonskontroll prøver om tvangsmidlene er forholdsmessige, kan den direkte eller gjennom Konkurransetilsynet anmode EFTAs overvåkningsorgan om nærmere forklaringer om kontrollens gjenstand.

Retten kan likevel etter tredje til sjette ledd verken prøve nødvendigheten av kontrollen eller kreve å få de opplysninger som finnes i EFTAs overvåkningsorgans saksdokumenter. Det er EFTA-domstolens oppgave å prøve lovligheten av vedtaket fra EFTAs overvåkningsorgan.

EFTAs overvåkningsorgan og Kommisjonen kan være til stede ved og delta i kontroll som foretas av Konkurransetilsynet innenfor de rammer EØS-avtalen gir.

Konkurransetilsynet og Kommisjonen kan være til stede ved og delta i kontroll som foretas av EFTAs overvåkningsorgan innenfor de rammer EØS-

avtalen gir.
Endret ved lov 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 juli 2005 iflg. vedtak 1 juli 2005 nr. 729).

§ 4. Sivilrettslige bøter og tvangsmulkt

EFTAs overvåkningsorgan og EFTA-domstolen kan ilegge foretak eller sammenslutninger av foretak sivilrettslige bøter for forsettlig eller uaktsom overtredelse av EØS-avtalen artikkel 53, 54 eller 57, bestemmelsene i EØS-avtalen vedlegg XIV, bestemmelsene i Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol protokoll 4, samt vedtak fattet i medhold av nevnte bestemmelser.

Myndighetene nevnt i første ledd, kan også fastsette tvangsmulkt til gjennomføring av vedtak fattet med hjemmel i bestemmelsene nevnt i første ledd.

§ 5. Forskrifter

Kongen kan gi forskrifter om gjennomføring og håndheving av konkurransereglene i EØS-avtalen og Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol.

§ 6. Norske konkurransemyndigheters håndheving av EØS-avtalen artikkel 53 og 54

Norske konkurransemyndigheter skal, med de begrensninger som følger av EØS-avtalen, Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol og forskrifter gitt i medhold av § 5, føre tilsyn med at EØS-avtalen artikkel 53 og 54 overholdes. Konkurranseloven §§ 12, 22 og 24 til 32 gjelder tilsvarende.

Når konkurransemyndighetene treffer avgjørelser i henhold til EØS-avtalen artikkel 53 og 54 om avtaler, beslutninger eller opptreden som allerede er gjenstand for en beslutning fra EFTAs overvåkningsorgan, kan de ikke treffe avgjørelser som er i strid med den beslutning som EFTAs overvåkningsorgan har truffet.

Konkurransemyndighetene kan bestemme at forskrifter om gruppefritak etter EØS-avtalen artikkel 53 nr. 3 ikke skal være anvendelige overfor bestemte foretak i den utstrekning og på de vilkår som EØS-avtalen, Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol og forskrifter

gitt i medhold av § 5, fastsetter.

Mener konkurransemyndighetene at en sak bør behandles av et overvåkningsorgan, sendes saken til EFTAs overvåkningsorgan. I slike tilfelle gjelder ikke forvaltningslovens regler for behandling av saker som gjelder enkeltvedtak.

Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633).

§ 7. Forholdet mellom norsk konkurranselovgivning og EØS-avtalen artikkel 53 og 54

Når konkurransemyndighetene eller domstolene anvender norsk konkurranselovgivning på avtaler, beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og samordnet opptreden, som omtalt i EØS-avtalen artikkel 53 nr. 1, som kan påvirke samhandelen mellom EØS-statene som omtalt i nevnte artikkel, skal de også anvende EØS-avtalen artikkel 53 på slike avtaler, beslutninger og samordnet opptreden. Når konkurransemyndighetene eller domstolene anvender norsk konkurranselovgivning på utilbørlig utnyttelse som er forbudt etter EØS-avtalen artikkel 54, skal de også anvende EØS-avtalen artikkel 54.

Anvendelsen av norsk konkurranselovgivning må ikke føre til forbud mot avtaler, beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og samordnet opptreden, som kan påvirke samhandelen mellom EØS-statene, men som ikke begrenser konkurransen som omtalt i EØS-avtalen artikkel 53 nr. 1, eller som oppfyller vilkårene etter EØS-avtalen artikkel 53 nr. 3, eller som er omfattet av et gruppefritak etter EØS-avtalen artikkel 53 nr. 3. Konkurransemyndighetene er ikke etter denne bestemmelse forhindret fra å anvende mer restriktiv norsk lovgivning som forbyr eller sanksjonerer foretaks ensidige atferd.

Med forbehold for alminnelige prinsipper og andre bestemmelser i EØS-retten, kommer første og annet ledd ikke til anvendelse når konkurransemyndighetene og domstolene anvender norsk lovgivning om kontroll med foretakssammenslutninger, og de utelukker heller ikke anvendelsen av bestemmelser i lovgivningen som hovedsakelig fremmer et annet formål enn det formål som fremmes av EØS-avtalen artikkel 53 og 54.

§ 7a. Overføring av saker om foretakssammenslutninger til Kommisjonen

Konkurransetilsynet kan overføre behandlingen av en sak om foretakssammenslutning til Kommisjonen etter reglene i EØS-avtalen protokoll 24.

Tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 juli 2005 iflg. vedtak 1 juli 2005 nr.

729).

§ 8. Domstolenes avgjørelser etter EØS-avtalen artikkel 53 og 54

Når domstolene treffer avgjørelser i henhold til EØS-avtalen artikkel 53 eller 54 om avtaler, beslutninger eller opptreden som allerede er gjenstand for en beslutning fra EFTAs overvåkningsorgan, kan de ikke treffe avgjørelser som er i strid med den beslutning som EFTAs overvåkningsorgan har truffet. Domstolene skal heller ikke treffe avgjørelser som vil være i strid med en beslutning som EFTAs overvåkningsorgan har til hensikt å treffe når det har innledet saksbehandling. Domstolene kan utsette saken i påvente av en slik beslutning. Disse forpliktelser berører ikke rettighetene og pliktene etter artikkel 34 i Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol.
Endret ved lov 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 juli 2005 iflg. vedtak 1 juli 2005 nr. 729).

§ 9. Innleggsrett overfor domstolene

Konkurransetilsynet kan på eget initiativ gi skriftlige innlegg for domstolene i spørsmål om anvendelsen av EØS-avtalen artikkel 53 og 54. Med tillatelse fra den aktuelle domstol kan Konkurransetilsynet også gi muntlige innlegg.

Dersom en ensartet anvendelse av EØS-avtalen artikkel 53 og 54 krever det, kan EFTAs overvåkningsorgan på eget initiativ gi skriftlige innlegg for domstolene. Med tillatelse fra den aktuelle domstol kan EFTAs overvåkningsorgan også gi muntlige innlegg.

Utelukkende for å kunne utarbeide slike innlegg, kan Konkurransetilsynet og EFTAs overvåkningsorgan anmode den aktuelle domstol om å sende dem, eller sørge for at de får tilsendt, alle nødvendige dokumenter for vurdering av saken.

§ 10. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Fra samme tidspunkt oppheves lov 27. november 1992 nr. 110 om konkurranseregler i EØS-avtalen mv.

1 Loven ble satt i kraft fra 1 mai 2004 iflg. res. 5 mars 2004 nr. 478, men denne bestemmelsen ble opphevet iflg. res. 30 apr 2004 nr. 681. Satt ikr. 19 mai 2005 iflg. res. 19 mai 2005 nr. 434.

§ 11. Overgangsbestemmelser

Overtredelsesgebyr og straff etter denne lov kommer bare til anvendelse på overtredelser som er begått etter lovens ikrafttredelse.

Forskrifter gitt i medhold av lov av 27. november 1992 nr. 110 om konkurranseregler i EØS-avtalen mv. gjelder fortsatt så langt de passer, inntil Kongen opphever eller endrer disse i medhold av denne loven eller ved særskilt bestemmelse.

§ 12. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å fremme konkurranse for derigjennom å bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Ved anvendelse av denne lov skal det tas særlig hensyn til forbrukernes interesser.

§ 2. Definisjon av foretak

Med foretak menes i denne loven enhver enhet som utøver privat eller offentlig ervervsvirksomhet.

§ 3. Generelle unntak fra loven

Loven gjelder ikke for arbeids- og ansettelsesvilkår.

Kongen kan gi forskrift om unntak fra hele eller deler av denne loven for bestemte markeder eller næringer. Kongen i statsråd skal gi forskrift om unntak fra §§ 10, 11, 41 og 42 som er nødvendige for å gjennomføre landbruks- og

fiskeripolitikken.
Endret ved lov 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

§ 4. Forholdet til andre lover

Dersom et forhold som faller inn under loven, også går inn under regulerings- og kontrollbestemmelser i andre lover, kan Kongen gi nærmere regler om den innbyrdes avgrensning av de forskjellige myndigheters virkeområde.

§ 5. Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder for vilkår, avtaler og handlinger som foretas, har virkning eller er egnet til å ha virkning her i riket.

Kongen kan ved forskrift bestemme at loven skal gjelde for vilkår, avtaler og handlinger som utelukkende har eller er egnet til å ha virkning utenfor riket.

Kongen kan ved forskrift bestemme i hvilken utstrekning loven skal gjelde for Svalbard.

§ 6. Varighet av enkeltvedtak

Enkeltvedtak etter denne loven skal normalt gjelde for et bestemt tidsrom. Enkeltvedtak skal normalt ikke gjelde mer enn fem år og aldri i mer enn ti år. Virkningstiden bør fremgå av vedtaket.

Regelen i første ledd er ikke til hinder for at enkeltvedtak kan fornyes.

§ 7. Overlevering av taushetsbelagte opplysninger til fremmede staters konkurransemyndigheter og internasjonale organisasjoner

For å oppfylle Norges folkerettslige avtaler med fremmed stat eller internasjonal organisasjon kan Konkurransetilsynet uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi konkurransemyndigheter i fremmede stater og internasjonale organisasjoner opplysninger som er nødvendige for å fremme norske eller vedkommende stats eller organisasjons konkurranseregler.

Ved utlevering av opplysninger etter første ledd skal Konkurransetilsynet stille som vilkår at opplysningene bare kan formidles videre med samtykke fra Konkurransetilsynet og bare for det formål som samtykket omfatter.

Annet ledd gjelder ikke ved utlevering av opplysninger som skjer på grunnlag av avtale mellom de nordiske landene om samarbeid i konkurransesaker.

Kongen kan gi forskrift om overlevering av opplysninger etter første til tredje ledd.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 23 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 737).

Kapittel 2. Konkurransemyndighetenes organisasjon og oppgaver

§ 8. Konkurransemyndighetenes organisasjon mv.

Konkurransemyndighetene er Kongen, departementet, Konkurranseklagenemnda og Konkurransetilsynet.

Konkurransetilsynet og Konkurranseklagenemnda er uavhengige forvaltningsorganer som er administrativt underordnet Kongen og departementet.

Kongen eller departementet kan ikke instruere Konkurransetilsynet eller Konkurranseklagenemnda om behandlingen av enkeltsaker. Kongen eller departementet kan heller ikke gi Konkurranseklagenemnda generelle instrukser om hvordan myndighet etter loven skal utøves. Kongen kan pålegge Konkurransetilsynet å ta en sak opp til behandling.

Kongen eller departementet kan ikke av eget tiltak omgjøre Konkurransetilsynets eller Konkurranseklagenemndas vedtak. Konkurranseklagenemnda kan ikke av eget tiltak omgjøre Konkurransetilsynets vedtak. Konkurranseklagenemnda kan omgjøre egne vedtak som må anses ugyldige.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om Konkurransetilsynets organisasjon og virksomhet.
Endret ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376).

§ 9. Konkurransetilsynets oppgaver

Konkurransetilsynet skal føre tilsyn med konkurransen i de forskjellige markeder, blant annet ved å

a. kontrollere at lovens forbud og påbud overholdes
b. foreta nødvendige inngrep mot foretakssammenslutninger
c. iverksette tiltak for å øke markedenes gjennomsiktighet
d. håndheve EØS-avtalen artikkel 53 og 54
e. påpeke konkurranseregulerende virkninger av offentlige tiltak, eventuelt ved å fremme forslag med sikte på å styrke konkurransen og lette adgangen for nye konkurrenter
f. gjennomføre markedsetterforskning i samsvar med kapittel 9.

Hvis Konkurransetilsynet krever det, skal organet som forestår tiltaket som nevnt i første punktum bokstav e, svare tilsynet innen en nærmere angitt frist. I svaret skal det blant annet redegjøres for hvordan konkurransemessige hensyn vil bli ivaretatt.

Konkurransetilsynet plikter å veilede foretak vedrørende forståelse av denne lov, lovens rekkevidde og dens anvendelse i enkeltsaker.
Endret ved lov 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

Kapittel 3. Forbudte konkurransebegrensninger

§ 10. Konkurransebegrensende avtaler mellom foretak

Enhver avtale mellom foretak, enhver beslutning truffet av sammenslutninger av foretak og enhver form for samordnet opptreden som har til formål eller virkning å hindre, innskrenke eller vri konkurransen, er forbudt, særlig slike som består i

a. å fastsette på direkte eller indirekte måte innkjøps- eller utsalgspriser eller andre forretningsvilkår,
b. å begrense eller kontrollere produksjon, avsetning, teknisk utvikling eller investeringer,
c. å dele opp markeder eller forsyningskilder,
d. å anvende overfor handelspartnere ulike vilkår for likeverdige ytelser og derved stille dem ugunstigere i konkurransen,
e. å gjøre inngåelsen av kontrakter avhengig av at medkontrahentene godtar tilleggsytelser som etter sin art eller etter vanlig forretningspraksis ikke har noen sammenheng med kontraktsgjenstanden.

Avtaler eller beslutninger som er forbudt i henhold til denne bestemmelse, skal ikke ha noen rettsvirkning.

Bestemmelsen i første ledd får ikke anvendelse på avtaler mellom foretak, beslutninger truffet av sammenslutninger av foretak og samordnet opptreden, som bidrar til å bedre produksjonen eller fordelingen av varene eller til å fremme den tekniske eller økonomiske utvikling, samtidig som de sikrer forbrukerne en rimelig andel av de fordeler som er oppnådd, og uten

a. å pålegge vedkommende foretak restriksjoner som ikke er absolutt nødvendige for å nå disse mål, eller

b. å gi disse foretak mulighet til å utelukke konkurranse for en vesentlig del av de varer det gjelder.

Kongen kan ved forskrift fastsette regler for hva som skal gå inn under tredje ledd (gruppefritak). Konkurransetilsynet kan bestemme at et gruppefritak ikke skal være anvendelig overfor bestemte foretak i den utstrekning avtaler, beslutninger og samordnet opptreden har virkninger som ikke er forenlige med tredje ledd.

§ 11. Utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling

Et eller flere foretaks utilbørlige utnyttelse av sin dominerende stilling er forbudt.

Slik utilbørlig utnyttelse kan særlig bestå i

a. å påtvinge, direkte eller indirekte, urimelige innkjøps- eller utsalgspriser eller andre urimelige forretningsvilkår,
b. å begrense produksjon, avsetning eller teknisk utvikling til skade for forbrukerne,
c. å anvende overfor handelspartnere ulike vilkår for likeverdige ytelser og derved stille dem ugunstigere i konkurransen,
d. å gjøre inngåelsen av kontrakter avhengig av at medkontrahentene godtar tilleggsytelser som etter sin art eller etter vanlig forretningspraksis ikke har noen sammenheng med kontraktsgjenstanden.

§ 12. Pålegg om å bringe en ulovlig atferd til opphør mv.

Konkurransetilsynet kan pålegge foretak eller sammenslutninger av foretak som overtrer forbudene i § 10, § 11 eller i forskrift i medhold av § 14, å bringe overtredelsen til opphør. Pålegget kan omfatte ethvert tiltak som er nødvendig for å bringe overtredelsen til opphør. Strukturelle tiltak kan bare pålegges dersom det ikke finnes like effektive atferdsregulerende tiltak, eller dersom et atferdsregulerende tiltak vil være mer byrdefullt for foretaket.

Pålegg etter første ledd kan gis selv om Konkurransetilsynet vedtar overtredelsesgebyr mot foretaket etter § 29.

Dersom foretaket tilbyr avhjelpende tiltak i en sak som kan ende med et vedtak etter § 12 første ledd, kan Konkurransetilsynet avslutte saken ved et vedtak som gjør tiltakene bindende for foretaket. Vedtak etter første punktum kan fattes før Konkurransetilsynet har gjort en fullstendig vurdering av om

inngrepsvilkåret i første ledd er oppfylt. Konkurransetilsynet skal i vedtaket gi en vurdering av foretakets atferd. Videre skal det vurderes om og begrunnes hvorfor de tilbudte tiltakene er egnet til og nødvendige for å avhjelpe de konkurransemessige problemene som Konkurransetilsynet har funnet. Vedtaket skal fastslå at Konkurransetilsynet ikke vil gå videre med saken etter første ledd eller § 29 dersom tiltakene gjennomføres. Konkurransetilsynet kan etter forslag fra foretakene oppnevne en forvalter til å bistå ved gjennomføringen av vedtak etter første punktum. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om forvalters stilling. Ved klage over vedtak etter dette ledd kan Konkurranseklagenemnda oppheve eller stadfeste Konkurransetilsynets vedtak.

Konkurransetilsynet kan etter anmodning eller av eget tiltak omgjøre et vedtak etter tredje ledd dersom

a. faktiske forhold som var vesentlige for vedtaket, endrer seg,
b. foretakene handler i strid med vedtaket, eller
c. vedtaket bygger på ufullstendige, uriktige, eller villedende opplysninger fra foretakene.

Konkurransetilsynet kan dersom det er

a. rimelig grunn til å anta at § 10, § 11 eller forskrift i medhold av § 14 er overtrådt, og
b. fare for at konkurransen utsettes for varig og uopprettelig skade,

treffe midlertidig vedtak om pålegg etter første ledd. Dette gjelder likevel ikke dersom den vedtaket retter seg mot, påføres skade eller ulempe som står i åpenbart misforhold til de hensyn vedtaket skal ivareta. Midlertidig vedtak skal treffes for et begrenset tidsrom, men kan forlenges dersom faren for konkurransen består.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1683), 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376).

§ 13. (Opphevet)

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1683), 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), opphevet ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376).

§ 14. Konkurransefremmende tiltak

Dersom det er nødvendig for å fremme konkurransen i markedene, kan Kongen ved forskrift gripe inn mot vilkår, avtaler og handlinger som begrenser eller er egnet til å begrense konkurransen i strid med lovens formål.

§ 15. Forholdet til EØS-avtalen

Reglene i §§ 10 og 11 og i forskrifter etter § 14 gjelder med de begrensninger som følger av EØS-konkurranseloven § 7.

Kapittel 4. Kontroll med foretakssammenslutninger mv.

§ 16. Inngrep mot foretakssammenslutninger mv.

Konkurransetilsynet skal forby foretakssammenslutninger som i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse, særlig som et resultat av at en dominerende stilling skapes eller styrkes. Forbudet kan omfatte utfyllende bestemmelser som er nødvendige for at formålet med forbudet blir oppnådd.

Dersom Konkurransetilsynet finner at avhjelpende tiltak foreslått av melderne vil avbøte de konkurransebegrensende virkningene som foretakssammenslutningen kan føre til, skal tilsynet fatte vedtak om inngrep hvor foretakssammenlutningen tillates på disse vilkår. Konkurransetilsynet kan knytte forpliktelser til vedtaket for å sikre at vilkårene oppfylles.

Dersom en foretakssammenslutning er gjennomført, kan forbud etter første ledd omfatte påbud om avhendelse av aksjer eller andeler som er ervervet som ledd i foretakssammenslutningen, eller andre tiltak som er egnet til å gjenopprette den konkurransemessige situasjonen som forelå før foretakssammenslutningen ble gjennomført.

Konkurransetilsynet kan oppnevne en forvalter til å bistå ved gjennomføringen av vedtak etter første ledd. Etter forslag fra melderne kan tilsynet oppnevne en forvalter til å bistå ved gjennomføringen av vedtak etter annet ledd. Forvalteren får sin godtgjørelse dekket av og kan inngå avtaler på vegne av dem som vedtaket retter seg mot. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om forvalters stilling.

I den utstrekning opprettelsen av et fellesforetak som utgjør en foretakssammenslutning etter § 17, har til formål eller virkning å samordne fortsatt uavhengige foretaks konkurransemessige atferd, skal denne samordningen vurderes etter § 10 med sikte på å fastslå om det skal gripes inn mot foretakssammenslutningen.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1683), 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 671).

§ 16 a. Inngrep mot minoritetserverv

Konkurransetilsynet skal forby erverv av andeler i et foretak selv om ervervet ikke fører til kontroll, dersom det i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse, særlig som et resultat av at en dominerende stilling skapes eller styrkes. Er ervervet gjennomført ved trinnvise oppkjøp, kan det gripes inn overfor de transaksjoner som har funnet sted innenfor en periode på to år regnet fra tidspunktet for det siste ervervet.

Ved inngrep etter første ledd gjelder bestemmelsene i § 16 annet til femte ledd tilsvarende.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), endret ved lov 14 juni 2019 nr. 23 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 737).

§ 17. Definisjon av foretakssammenslutning

En foretakssammenslutning foreligger når

a. to eller flere tidligere uavhengige foretak eller deler av foretak fusjonerer, eller
b.
    - en eller flere personer, som allerede kontrollerer minst ett foretak, eller
    - ett eller flere foretak

    direkte eller indirekte, helt eller delvis, varig overtar kontrollen over ett eller flere andre foretak.

Når det opprettes et fellesforetak som på varig grunnlag ivaretar alle funksjoner som hører inn under en uavhengig økonomisk enhet, foreligger en foretakssammenslutning i henhold til første ledd bokstav b.

Kontroll oppnås gjennom rettigheter, avtaler eller andre midler som enkeltvis eller sammen, de faktiske eller juridiske forhold tatt i betraktning, gir mulighet til å utøve avgjørende innflytelse over et foretaks virksomhet, særlig

a. eiendomsrett eller bruksrett til et foretaks samlede aktiva eller deler av dem,
b. rettigheter eller avtaler som gir avgjørende innflytelse over et foretaks organer med hensyn til deres sammensetning, stemmegivning eller beslutninger.

Kontroll oppnås av personer eller foretak som

a. er innehavere av slike rettigheter eller har rettigheter i henhold til slike avtaler, eller
b. uten å være innehavere av slike rettigheter eller å ha rettigheter i henhold til slike avtaler, kan utøve rettigheter som følger av dem.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om hva som skal omfattes av første ledd.

§ 18. Melding av foretakssammenslutninger mv.

Partene i en fusjon etter § 17 første ledd bokstav a eller den eller de som samlet eller hver for seg varig overtar kontroll etter § 17 første ledd bokstav b, skal informere Konkurransetilsynet om foretakssammenslutningen ved en melding.

Meldeplikten etter første ledd gjelder ikke

a. dersom de involverte foretakene har en samlet årlig omsetning i Norge under 1 milliard kroner, eller
b. dersom bare ett av de involverte foretakene har en årlig omsetning i Norge over 100 millioner kroner.

Konkurransetilsynet kan pålegge meldeplikt for foretakssammenslutninger som er unntatt fra meldeplikten etter annet ledd, dersom tilsynet finner rimelig grunn til å anta at konkurransen påvirkes, eller dersom særlige hensyn tilsier at tilsynet undersøker foretakssammenslutningen nærmere. Et slikt pålegg kan ikke gis senere enn tre måneder etter at endelig avtale er inngått eller kontroll er ervervet. Fristen løper fra det først inntrufne.

Dersom en foretakssammenslutning består i erverv av deler av ett eller flere foretak, enten de er selvstendige rettssubjekter eller ikke, skal det ved beregningen av omsetning etter annet ledd for selgers eller selgernes vedkommende bare tas hensyn til omsetningen for de deler som inngår i foretakssammenslutningen. Dersom det innenfor et tidsrom på to år gjennomføres to eller flere transaksjoner som nevnt i første punktum mellom de samme personer eller foretak, skal dette likevel betraktes som én og samme foretakssammenslutning, med virkning fra den dag den siste transaksjonen finner sted.

Konkurransetilsynet kan pålegge melding for erverv av andeler i foretak som nevnt i § 16 a. Et slikt pålegg kan ikke gis senere enn 3 måneder etter endelig avtale om erverv av andeler.

Foretakssammenslutninger som er unntatt fra meldeplikten etter annet ledd, og erverv av andeler i foretak som nevnt i § 16 a, kan meldes frivillig til

Konkurransetilsynet for å avklare om det er aktuelt med inngrep.

Melding i henhold til første, tredje, femte og sjette ledd anses som mottatt først når kravene i § 18 b er oppfylt. Tilsvarende gjelder for forenklet melding i henhold til forskrift i medhold av § 18 a fjerde ledd.

En foretakssammenslutning som er omfattet av reglene om kontroll med foretakssammenslutninger i EØS-avtalen artikkel 57, er unntatt fra den alminnelige meldeplikten i første ledd.

Kongen kan gi forskrift om beregning av omsetning etter annet ledd, meldeplikt for foretakssammenslutninger som er unntatt fra meldeplikten etter annet ledd i næringer hvor særlige hensyn begrunner meldeplikt og om offentliggjøring av meldingene.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1683), 20 juni 2008 nr. 43 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 630), 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 671).

§ 18 a. Hva meldingen skal inneholde

Melding etter § 18 første ledd skal inneholde

a. kontaktinformasjon om partene i fusjonen eller den eller de som overtar kontroll,
b. beskrivelse av foretakssammenslutningen,
c. beskrivelse av de involverte foretakene og foretak i samme konsern,
d. navn på de fem viktigste konkurrenter, kunder og leverandører i markeder i Norge, eller som Norge er en del av, hvor de involverte foretakene og foretak i samme konsern har horisontalt overlappende virksomhet,
e. redegjørelse for horisontalt og vertikalt berørte markeder. Et marked er horisontalt berørt dersom minst to av partene er aktive på det samme produktmarkedet og partenes samlede markedsandel overstiger 20 prosent. Vertikalt berørte markeder er de markeder der en part opererer i et forutgående eller etterfølgende ledd til et marked hvor en annen part opererer og deres samlede markedsandel overstiger 30 prosent på hvert av de respektive markedene. Redegjørelsen skal inkludere en beskrivelse av markedsstrukturen i de berørte markedene, beskrivelse av de involverte foretakenes viktigste konkurrenter, kunder og leverandører i de berørte markedene, og beskrivelse av eventuelle etableringshindringer i de berørte markedene,
f. en kortfattet beskrivelse av vertikalt overlappende markeder der en

foretakssammenslutning er mellom en part som opererer i et forutgående eller etterfølgende ledd til et produktmarked hvor en annen part opererer, og partenes individuelle eller samlede markedsandel overstiger 30 prosent på minst ett av disse markedene. Beskrivelsen av disse markedene skal minst omfatte partenes tre viktigste konkurrenter, kunder og leverandører,

g. redegjørelse for eventuelle effektivitetsgevinster,
h. opplysninger om foretakssammenslutningen er underlagt tilsyn fra andre konkurransemyndigheter,
i. seneste versjon av avtalen om foretakssammenslutning med vedlegg, og
j. de involverte foretakenes siste årsberetning og årsregnskap.

Ved opprettelse av fellesforetak må meldingen også inneholde opplysninger om morselskapene fortsatt er virksomme på det samme markedet som fellesforetaket eller på et tidligere eller senere ledd i omsetningskjeden eller på et tilgrensende marked.

Konkurransetilsynet kan i den enkelte sak lempe kravene til melding etter første ledd.

Kongen kan gi forskrift om nærmere krav til innhold i melding etter første ledd, herunder regler om forenklede meldinger som fraviker innholdskravet i første ledd.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), endret ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 671).

§ 18 b. Taushetsbelagte opplysninger

Den som i behandlingen av en foretakssammenslutning, eller et minoritetserverv, gir opplysninger underlagt lovbestemt taushetsplikt til konkurransemyndighetene i henhold til § 18 og § 24 første ledd, eller i forslag til avhjelpende tiltak etter § 16 annet ledd, skal klart angi eller merke slike opplysninger og begrunne sin oppfatning. Avgiver skal samtidig fremlegge forslag til offentlig versjon. Dersom første punktum ikke er oppfylt, kan konkurransemyndighetene legge til grunn at avsender ikke motsetter seg at det gis innsyn i opplysningene.

Kongen kan gi forskrift om offentlige versjoner og begrunnelsesplikten som nevnt i første ledd.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633).

§ 19. Gjennomføringsforbud

Foretakssammenslutninger som omfattes av reglene i § 18 første ledd, må ikke gjennomføres før Konkurransetilsynet har avsluttet behandlingen av saken. Det samme gjelder dersom Konkurransetilsynet har gitt pålegg om melding etter § 18 tredje eller femte ledd, melding er gitt etter § 18 sjette ledd eller meldeplikten følger av forskrift gitt etter § 18 niende ledd.

Konkurransetilsynet kan etter søknad fra melderne gjøre unntak fra gjennomføringsforbudet etter første ledd i enkeltsaker. Konkurransetilsynet kan ved forskrift gjøre unntak fra gjennomføringsforbudet for grupper av foretak.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1683), 20 juni 2008 nr. 43 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 630), 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633).

§ 20. Vedtak

Vedtak etter § 16 og § 16 a treffes av Konkurransetilsynet på grunnlag av melding etter § 18 første, tredje, femte eller sjette ledd, eller på grunnlag av melding etter forskrift gitt etter niende ledd.

Konkurransetilsynet må innen 25 virkedager fra meldingen er mottatt, varsle at vedtak kan bli aktuelt. I varselet må Konkurransetilsynet vise at det er rimelig grunn til å anta at foretakssammenslutningen eller ervervet som nevnt i § 16 a i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse, særlig som et resultat av at en dominerende stilling skapes eller styrkes. Gis ikke slikt varsel, kan Konkurransetilsynet ikke gripe inn etter § 16 eller § 16 a.

Dersom melderne fremsetter forslag om avhjelpende tiltak innen 20 virkedager fra meldingen er mottatt, forlenges Konkurransetilsynets frist etter annet ledd med 10 virkedager. Fremsettes forslag innen fristen, kan Konkurransetilsynet innen 35 virkedager fatte vedtak om inngrep som tillater foretakssammenslutningen på de foreslåtte vilkår. Slikt vedtak kan fattes uten at partene er gitt forhåndsvarsel.

Konkurransetilsynet må snarest mulig, og senest innen 70 virkedager fra meldingen er mottatt, fatte vedtak som stadfester fremsatt forslag om avhjelpende tiltak fra melderne eller legge frem begrunnet forslag til forbudsvedtak. Dersom melderne fremsetter nytt eller revidert forslag om avhjelpende tiltak senere enn 55 virkedager fra meldingen er mottatt, forlenges Konkurransetilsynets frist etter første punktum tilsvarende, likevel slik at fristen ikke kan overskride 85 virkedager fra meldingen er mottatt. Forslaget til forbudsvedtak forelegges partene til uttalelse med en frist på 15 virkedager. Konkurransetilsynet må treffe sitt vedtak innen 15 virkedager fra tilsynet har

mottatt partenes uttalelse. Dersom det er fremsatt et nytt eller revidert forslag om avhjelpende tiltak etter at Konkurransetilsynet har lagt frem begrunnet forslag til forbudsvedtak, kan fristen for å treffe vedtak forlenges med 15 virkedager. Etter anmodning eller samtykke fra melderne kan fristen i femte punktum forlenges ytterligere med inntil 15 virkedager.

Forslag om avhjelpende tiltak anses ikke som fremsatt før forslag til offentlig versjon av forslaget i henhold til § 18 b er inngitt. Fristene i annet, tredje og fjerde ledd for Konkurransetilsynets saksbehandling begynner ikke å løpe før Konkurransetilsynet har mottatt forslag til offentlig versjon av dokumentene i henhold til § 18 b.

Frister i annet og fjerde ledd for Konkurransetilsynets saksbehandling slutter å løpe dersom noen av de involverte foretak etter å ha mottatt skriftlig krav om å gi opplysninger innen en bestemt frist, ikke oppfyller kravet. Kravet anses ikke som oppfylt før Konkurransetilsynet har mottatt forslag til offentlig versjon av dokumentene i henhold til § 18 b. Partene skal informeres om at fristen har sluttet å løpe. Fristen begynner å løpe igjen når Konkurransetilsynet mottar de etterspurte opplysninger.

Dersom Konkurransetilsynet finner at det ikke foreligger grunnlag for inngrep etter § 16 eller § 16 a, skal melderne underrettes skriftlig om at saken henlegges. I saker hvor Konkurransetilsynet har varslet at inngrep kan bli aktuelt etter annet ledd, skal underretningen kort angi hvorfor det ikke foreligger grunnlag for inngrep. Konkurransetilsynet skal avslutte saksbehandlingen snarest mulig.

Kongen kan gi forskrift om offentlige versjoner av dokumenter som nevnt i femte og sjette ledd.

Endret ved lover 20 juni 2008 nr. 43 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 630), 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 671), 14 juni 2019 nr. 23 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 737).

§ 20 a. Klage og oppheving

Vedtak som nevnt i § 20 første ledd kan påklages innen 15 virkedager. Konkurransetilsynet skal bringe klagen inn for Konkurranseklagenemnda senest 15 virkedager etter at den er mottatt. Konkurranseklagenemnda må treffe vedtak i klagesaken innen 60 virkedager etter at klagen er mottatt. Bestemmelsene om fristavbrudd i § 20 sjette ledd gjelder tilsvarende for Konkurranseklagenemndas saksbehandlingsfrister. Ved klage over vedtak etter § 16 annet ledd kan Konkurranseklagenemndas vedtak bare gå ut på å oppheve eller stadfeste Konkurransetilsynets vedtak. For øvrig gjelder reglene om klage i forvaltningsloven kapittel VI så langt de passer.

Dersom Konkurranseklagenemnda opphever et vedtak etter § 16 annet ledd fordi foretakssammenslutningen ikke i betydelig grad vil hindre effektiv konkurranse, særlig som et resultat av at en dominerende stilling skapes eller styrkes, er saken endelig avgjort. Ved en oppheving på annet grunnlag kan Konkurransetilsynet fatte et nytt vedtak etter § 20 første ledd. Bestemmelsene i § 20 annet og tredje ledd gjelder ikke. Tilsynet må snarest mulig og senest innen 45 virkedager fra vedtaket ble opphevet fatte vedtak om inngrep som tillater foretakssammenslutningen på vilkår foreslått av melderne eller legge frem begrunnet forslag til forbudsvedtak. Dersom melderne fremsetter forslag om avhjelpende tiltak senere enn 35 virkedager fra opphevingen av vedtaket, forlenges Konkurransetilsynets frist tilsvarende. Bestemmelsene i § 20 fjerde til syvende ledd gjelder for øvrig så langt de passer.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), endret ved lover 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376), 14 juni 2019 nr. 23 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 737).

§ 21. Forholdet til EØS-konkurranseloven

Reglene i dette kapittelet gjelder med de begrensninger som følger av EØS-konkurranseloven § 7a og forskrifter gitt i medhold av EØS-konkurranseloven.
Tilføyd ved lov 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1683), endret ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376, tidligere § 21 a).

Kapittel 5. Prisopplysning og offentlighet

§ 22. Offentlighet

Konkurransetilsynet, Konkurranseklagenemnda og departementet skal offentliggjøre sine vedtak. Ved offentliggjøringen skal partenes navn og vedtakets hovedinnhold oppgis. Opplysninger underlagt taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 2 kan offentliggjøres dersom det er nødvendig for å opplyse om vedtakets hovedinnhold.
Endret ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376).

§ 23. Prisopplysning mv.

Konkurransetilsynet kan, dersom det er nødvendig for å fremme konkurransen, pålegge foretak å merke, ha oppslag om eller gi annen underretning om pris,

forretningsvilkår og kvalitet ved salg av varer og tjenester. Kongen kan gi forskrift om det samme.
Endret ved lov 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1683).

Kapittel 6. Saksbehandling ved undersøkelser og kontroll

§ 24. Opplysningsplikt og gransking

Enhver plikter å gi konkurransemyndighetene de opplysninger som disse myndigheter krever for å kunne utføre sine gjøremål etter loven eller for å kunne oppfylle Norges folkerettslige avtaler med en fremmed stat eller en internasjonal organisasjon. Opplysningene kan kreves gitt skriftlig eller muntlig innen en fastsatt frist både fra enkelte og fra grupper av foretak og kan nedtegnes og lagres som lydopptak.

På samme vilkår som nevnt i første ledd kan konkurransemyndighetene for gransking kreve utlevert alle typer informasjon og bærere av slik informasjon.

Opplysninger som kreves etter første og annet ledd, kan gis uten hinder av den lovbestemte taushetsplikt som ellers påhviler skatte- og avgiftsmyndigheter og myndigheter som har til oppgave å overvåke offentlig regulering av ervervsvirksomhet.

Første og annet ledd gjelder selv om det er besluttet bevissikring etter § 25.

Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere regler for opplysningsplikt og gransking.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 14 juni 2019 nr. 23 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 737).

§ 25. Bevissikring

Konkurransetilsynet kan foreta bevissikring etter annet ledd

a. når det er rimelig grunn til å anta at loven eller vedtak i medhold av loven er overtrådt, eller
b. for å oppfylle Norges folkerettslige avtaler med en fremmed stat eller en internasjonal organisasjon, der det er rimelig grunn til å anta at vedkommende stat eller organisasjons konkurranseregler er overtrådt, og forholdet som utredes er av en slik art at det kan innebære en overtredelse av denne lov dersom den hadde kommet til anvendelse på forholdet.

Når vilkårene i første ledd er oppfylt, kan Konkurransetilsynet kreve

a. å få adgang til lokaler, eiendommer, transportmidler og andre oppbevaringssteder hvor det kan finnes bevis for overtredelse,
b. å få adgang til bolig dersom det er særlig grunn til å anta at bevis oppbevares der,
c. å ta med ting som kan ha betydning som bevis for nærmere gransking og
d. å forsegle forretningslokaler, bøker eller forretningspapirer så lenge undersøkelsen varer og dette anses nødvendig.

Originale dokumenter kan tas med når originalen i seg selv antas å ha en særskilt bevisverdi, når bevisverdien vil reduseres ved kopiering eller når dokumentet antas å være et særlig sentralt bevis for overtredelse av bestemmelser i denne lov. Når Konkurransetilsynet tar med originaldokumenter etter denne bestemmelsen, skal den kontrollerte gis kopi av dokumentene, så fremt det kan skje uten skade eller fare for etterforskningen.

Begjæring om adgang til bevissikring framsettes av Konkurransetilsynet for tingretten på det sted hvor det mest praktisk kan skje. Retten treffer sin avgjørelse ved beslutning før bevissikringen settes i verk. Rettens beslutning skal angi kontrollens formål, herunder hvilken type overtredelse og hvilket marked tilsynet undersøker. Den begjæringen retter seg mot, skal ikke varsles om begjæringen eller beslutningen. Anke over beslutningen har ikke oppsettende virkning. Straffeprosessloven § 200 og § 201 første ledd, §§ 117 til 120, jf. §§ 204, 207, 208, 209, 213 og kapittel 26 samt forvaltningsloven § 15 annet ledd gjelder så langt de passer.

Den kontrollerte skal motta en kopi av beslaglagt elektronisk materiale. Når Konkurransetilsynet begynner gjennomgangen av beslaglagt elektronisk materiale, har den kontrollerte eller dennes representant rett til å være til stede for å avklare om materialet inneholder opplysninger som er omfattet av taushetsplikt som nevnt i straffeprosessloven §§ 117 til 120. Dersom den kontrollerte og Konkurransetilsynet ikke blir enige om opplysninger er omfattet av taushetsplikt som nevnt i straffeprosessloven §§ 117 til 120, skal dette avgjøres av tingretten.

Konkurransetilsynet kan kreve bistand av politiet til å iverksette beslutningen om bevissikring.

Dersom det ikke er tid til å avvente rettens beslutning, kan Konkurransetilsynet kreve at politiet avstenger områder der bevisene kan være inntil rettens beslutning foreligger.

Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere regler om bevissikring og behandling av overskuddsinformasjon.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88)

som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), 14 juni 2019 nr. 23 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 737).

§ 26. Innsyn i overtredelsessaker

Før saken er avsluttet gjelder ikke offentleglova i saker om overtredelse av:

a. § 10, § 11, § 18 første ledd eller § 19 første ledd
b. pålegg gitt i medhold av § 18 tredje eller femte ledd, § 24 første eller andre ledd eller § 25 andre ledd
c. vedtak truffet i medhold av §§ 12 eller 42
d. forskrift gitt i medhold av § 14

Offentleglova gjelder heller ikke for dokumenter som er mottatt av Konkurransetilsynet i forbindelse med en lempningssøknad eller forliksforhandlinger etter § 29 a, også etter at saken er avsluttet. En sak som behandles av påtalemyndigheten, regnes ikke som avsluttet før påtalemyndigheten har avsluttet saken.

Foretak eller personer som Konkurransetilsynet etterforsker for overtredelse av konkurranseloven, skal etter krav gis adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, såfremt det kan skje uten skade eller fare for etterforskningen eller tredjeperson. Forvaltningsloven § 19 gjelder tilsvarende. Blir kravet avslått, kan spørsmålet kreves avgjort av Konkurranseklagenemnda. Dersom etterforskningen omfatter flere foretak eller personer, gjelder innsynsretten ikke dokumenter som bare gjelder andre foretak eller personer. Endret ved lover 20 juni 2008 nr. 43 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 630), 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 19 juni 2009 nr. 83 (ikr. 26 juni 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 878), 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 671), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 16 des 2022 nr. 94 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2248), 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

§ 27. Taushetsplikt om kilders identitet og skylderklæringer i lempningssøknader og forliksinnlegg

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for konkurransemyndighetene, har taushetsplikt om identiteten til foretak eller person som gir tips om

overtredelse av § 10 eller § 11. Taushetsplikten gjelder også overfor sakens parter og deres representanter. Anmodning om påbud om opphør etter konkurranseloven § 12 omfattes ikke av taushetsplikten.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for konkurransemyndighetene, har taushetsplikt om opplysninger som har sin opprinnelse i erklæringer fra et foretak om dets viten om en overtredelse av § 10 og foretakets egen delaktighet i overtredelsen, og som er utarbeidet spesielt med det formål å oppnå lempning, eller som ledd i forliksforhandlinger etter § 29 a.

For øvrig gjelder reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g tilsvarende så langt de passer.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1683), 20 juni 2008 nr. 43 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 630), 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 671), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 27 a. Innsyn i opplysninger undergitt taushetsplikt

Part eller partsrepresentant som blir gjort kjent med opplysninger som nevnt i § 27 annet ledd, har taushetsplikt om opplysningene og kan bare bruke dem så langt det er nødvendig for å ivareta partens interesse i saken.

Enhver med rettslig interesse i en avsluttet sak om overtredelse av § 10, § 11 eller pålegg etter § 12, skal også gis innsyn i opplysninger som er undergitt lovbestemt taushetsplikt, med mindre innsyn vil virke urimelig overfor den opplysningene gjelder. Retten til innsyn gjelder ikke opplysninger underlagt taushetsplikt etter § 27. Blir det krevd innsyn i taushetsbelagte opplysninger etter dette ledd, skal de som har krav på taushet, varsles og gis en frist til å uttale seg om spørsmålet. Avslag på krav om innsyn kan påklages til Konkurranseklagenemnda. Reglene i forvaltningsloven kapittel VI gjelder tilsvarende.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), endret ved lover 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 671), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376).

Kapittel 7. Sanksjoner og tvangsmulkt

Overskriften endret ved lov 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633).

§ 28. Tvangsmulkt

For å sikre at enkeltvedtak i medhold av denne lov og pålegg etter § 24 overholdes, kan Konkurransetilsynet bestemme at den vedtaket retter seg mot, skal betale en løpende mulkt til staten inntil forholdet er rettet.

Konkurransetilsynet bestemmer når mulkten begynner å løpe. Konkurransetilsynet kan helt eller delvis frafalle kravet om påløpt mulkt.

Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere regler om ileggelse av tvangsmulkt.

§ 29. Overtredelsesgebyr

Et foretak eller en sammenslutning av foretak kan ilegges overtredelsesgebyr dersom foretaket eller sammenslutningen av foretak eller noen som handler på deres vegne, forsettlig eller uaktsomt

a. overtrer §§ 10, 11, 18 første ledd eller 19 første ledd,
b. overtrer vedtak etter §§ 12, 16, 16 a, 23 eller 42,
c. unnlater å etterkomme pålegg etter §§ 18 tredje eller femte ledd, 24 eller 25,
d. gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til konkurransemyndighetene,
e. bryter forsegling foretatt i medhold av § 25,
f. overtrer forskrift i medhold av 14, §§ 18 niende ledd eller 23, eller
g. medvirker til overtredelser av bokstav a til f.

Konkurransetilsynet vedtar overtredelsesgebyr. Ved fastsettelse av gebyrets størrelse, skal det særlig legges vekt på foretakets omsetning, overtredelsens grovhet og varighet, samt lempning etter § 30 og § 31.

Vedtak om overtredelsesgebyr kan påklages til Konkurranseklagenemnda. Overtredelsesgebyret forfaller til betaling to måneder etter at vedtaket er mottatt. Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom foretaket klager til Konkurranseklagenemnda eller går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften.

Adgangen til å ilegge gebyr foreldes etter 10 år ved overtredelse av § 10 eller § 11 i denne loven. Andre overtredelser foreldes etter 5 år. Fristen avbrytes ved at Konkurransetilsynet tar skritt til sikring av bevis etter lovens § 25 eller meddeler et foretak at det er mistenkt for overtredelse av loven eller vedtak truffet i medhold av loven.

Det skal beregnes renter av overtredelsesgebyr etter første ledd i samsvar med forsinkelsesrenteloven fra det tidspunktet Konkurransetilsynets vedtak er

endelig eller saken er rettskraftig avgjort. Det skal også beregnes renter av overtredelsesgebyret fra forfallstidspunktet i tredje ledd og frem til forsinkelsesrenten begynner å løpe. Rentesatsen etter andre punktum skal tilsvare den pengepolitiske styringsrenten fastsatt av Norges Bank per 1. januar det aktuelle året tillagt ett prosentpoeng. Konkurransetilsynet kan ettergi renter etter andre punktum helt eller delvis dersom vedtaket ikke er endelig eller saken ikke er rettskraftig avgjort innen tre år fra vedtak om overtredelsesgebyr ble fattet og dette ikke skyldes forhold på foretakets side.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr og beregning av renter etter femte ledd.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1683), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376), 16 des 2022 nr. 94 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2248), 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

§ 29 a. Redusert overtredelsesgebyr ved kartellforlik

Inngåelse av kartellforlik etter paragrafen her innebærer at overtredelsesgebyr etter § 29 ved overtredelse av § 10 reduseres med 10 prosent.

Dersom Konkurransetilsynet vurderer en sak som egnet til kartellforlik, kan det invitere ett eller flere foretak til forliksforhandlinger. Tilsynet skal da presentere saken, bevisene i tilsynets besittelse og tilsynets foreløpige vurdering av den mulige overtredelsen, og informere om hvilket overtredelsesgebyr som vurderes ilagt.

Dersom saken er egnet til kartellforlik, gir Konkurransetilsynet foretaket en frist på minst 15 virkedager til å utforme et forliksinnlegg. Innlegget skal inneholde en uforbeholden innrømmelse av overtredelsen, det maksimale nivå på overtredelsesgebyret foretaket kan akseptere, en bekreftelse på at foretaket har fått tilgang til tilsynets bevismateriale og en bekreftelse på at foretaket ønsker å inngå kartellforlik med de begrensningene dette medfører for kravene til Konkurransetilsynets utrednings- og begrunnelsesplikt. Part eller partsrepresentant som blir gjort kjent med forliksinnlegget, har taushetsplikt om opplysningene og kan bare benytte dem så langt det er nødvendig for å ivareta partens interesse i saken.

Når forliksinnlegg er mottatt av Konkurransetilsynet, gis foretaket et forhåndsvarsel med en svarfrist. Etter utløp av fristen kan det fattes vedtak om redusert overtredelsesgebyr etter paragrafen her.

Dersom foretaket etter å ha mottatt forhåndsvarselet ikke ønsker å inngå kartellforlik, vil saken følge det ordinære saksbehandlingssporet i

overtredelsessaker. Forliksinnlegget kan ikke benyttes som bevis i saken.

Reduksjon av overtredelsesgebyr etter paragrafen her kommer i tillegg til en eventuell reduksjon etter §§ 30 og 31.

Departementet kan gi forskrift om kartellforlik.

Tilføyd ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 671).

§ 30. Hel lempning av overtredelsesgebyr for overtredelse av konkurranseloven § 10

Hel lempning av overtredelsesgebyr for overtredelse av § 10 skal gis til det første foretaket som i tilknytning til en bestemt sak oppfyller følgende vilkår:

a. Foretaket fremlegger av eget tiltak alle bevis som det besitter i samsvar med fremgangsmåten i annet ledd. Dette bevismaterialet må være tilstrekkelig til å
    i. få beslutning om bevissikring etter konkurranseloven § 25 i forbindelse med en antatt overtredelse av konkurranseloven § 10. Konkurransetilsynet må på det tidspunkt opplysningene blir fremlagt ikke besitte tilstrekkelige bevis til å kunne kreve slik beslutning, eller
    ii. bevise overtredelse av konkurranseloven § 10. Konkurransetilsynet må på det tidspunkt opplysningene blir fremlagt ikke besitte tilstrekkelige bevis for slik overtredelse.
b. Foretaket samarbeider av eget tiltak fullt ut under hele Konkurransetilsynets saksbehandling.
c. Foretaket opphører av eget tiltak med deltakelsen i overtredelsen med mindre Konkurransetilsynet anmoder om noe annet.
d. Foretaket har ikke søkt å tvinge andre foretak til å delta i overtredelsen.

Fremleggelse av bevis etter første ledd bokstav a kan skje

a. ved fremleggelse samtidig med lempningssøknaden,
b. ved at foretaket gir en klar beskrivelse av bevismaterialets art og innhold og fremlegger alle bevis innen en frist fastsatt av Konkurransetilsynet, eller
c. ved at foretaket gis en prioritert rett til lempning fra tidspunktet det ble fremsatt krav om lempning samtidig som foretaket samler bevis. Den prioriterte retten til lempning er kun gyldig i en begrenset periode fastsatt av Konkurransetilsynet.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 100 (ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1683), 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633).

§ 31. Delvis lempning av overtredelsesgebyr for overtredelse av konkurranseloven § 10

Foretak som ikke oppfyller vilkårene for hel lempning i § 30, skal gis delvis lempning av overtredelsesgebyret dersom foretaket fremlegger bevis som vesentlig styrker Konkurransetilsynets muligheter til å bevise en overtredelse av konkurranseloven § 10 og oppfyller vilkårene i § 30 første ledd bokstav b og c. Reglene om bevisfremleggelse i § 30 annet ledd gjelder tilsvarende.

Det første foretaket som i en bestemt sak oppfyller vilkårene i denne bestemmelsen, gis lempning på 30 til 50 prosent. Det andre foretaket som i samme sak oppfyller vilkårene i denne bestemmelsen, gis lempning på 20 til 30 prosent. Øvrige foretak som i samme sak oppfyller vilkårene i denne bestemmelsen, gis lempning på inntil 20 prosent.

Ved den nærmere fastsettelsen av lempning etter annet ledd skal det tas hensyn til hvor tidlig bevismaterialet ble fremlagt, styrken i de fremlagte bevisene og i hvilken grad foretaket har samarbeidet med Konkurransetilsynet.

Kongen kan gi forskrift om hel og delvis lempning av overtredelsesgebyr etter § 30 og § 31.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 671).

§ 32. Straff

Med bøter eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt

a. overtrer §§ 10, 18 første ledd eller 19 første ledd,
b. overtrer vedtak etter §§ 12 første eller femte ledd, 16 eller 16 a,
c. unnlater å etterkomme pålegg etter § 24 eller § 25,
d. gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til konkurransemyndighetene,
e. bryter forsegling foretatt i medhold av § 25, eller
f. overtrer forskrift i medhold av § 14.

Er en overtredelse av § 10 utført under særdeles skjerpende omstendigheter, kan fengsel inntil 6 år anvendes. Ved avgjørelse av om særdeles skjerpende omstendigheter foreligger, skal det legges vekt på om overtredelsen

har vært søkt holdt skjult, om den har voldt betydelig økonomisk skade, om den har gitt betydelig økonomisk fordel og grovheten av overtredelsen for øvrig.

Foretak straffes ikke etter denne paragrafen eller etter straffeloven § 27 for overtredelse av loven her.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 33. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 34. Foreldelse

For krav som følge av brudd på denne loven og EØS-avtalen artikkel 53 og 54 gjelder foreldelsesloven, herunder § 9 og § 11.

Selv om foreldelsestiden er ute, kan krav som nevnt i første ledd dessuten settes frem ved særskilt søksmål. Et slikt søksmål må reises innen 1 år etter at det foreligger endelig vedtak eller rettskraftig dom i saken.

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633), endret ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 671).

Kapittel 8. Klagenemnd for konkurransesaker

Kapitlet tilføyd ved lov 15 apr 2016 nr. 2 med § 35 til § 40 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376).

§ 35. Konkurranseklagenemndas oppgaver mv.

Konkurranseklagenemnda skal behandle klager over Konkurransetilsynets vedtak og avgjørelser, med unntak av vedtak etter pristiltaksloven.

Departementet behandler klager over vedtak eller avgjørelser Konkurranseklagenemnda treffer i første instans.

Tilføyd ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376).

§ 36. Konkurranseklagenemndas organisasjon, avgjørelser og vedtak

Konkurranseklagenemnda skal ha en leder og så mange medlemmer som er nødvendig for å utføre nemndas oppgaver.

Lederen skal ha kompetanse tilsvarende kravene etter domstolloven § 54 første ledd. Lederen er embetsmann og utnevnes på åremål i seks år. Åremålet kan fornyes med én periode. De øvrige medlemmer av Konkurranseklagenemnda oppnevnes av Kongen for fire år, og kan gjenoppnevnes. Et oppnevnt nemndsmedlem kan ikke fratas vervet unntatt i tilfeller hvor det ikke er i stand til eller villig til å utføre vervet på en forsvarlig måte.

Konkurranseklagenemnda treffer avgjørelser og vedtak i et utvalg på tre medlemmer. I særlige tilfeller kan lederen beslutte at avgjørelser og vedtak skal treffes av en forsterket nemnd på fem medlemmer. Lederen fastsetter sammensetning av nemnda for hver enkelt sak.

Konkurranseklagenemnda treffer vedtak og avgjørelser ved alminnelig flertall. Det skal opplyses om enstemmighet. Ved dissens skal det opplyses hvem som er uenig og hvilke punkter uenigheten gjelder.

Dersom det ikke er til hinder for forsvarlig saksbehandling, kan nemndas leder beslutte at saksforberedende avgjørelser om innsyn etter offentleglova eller forvaltningsloven kan treffes av sekretariatet. Nemndas leder kan også beslutte at klager på Konkurransetilsynets avslag på krav om innsyn og krav om dekning av sakskostnader etter forvaltningsloven skal behandles av ett nemndsmedlem.

Konkurranseklagenemndas sekretariat skal utføre de oppgavene som lederen pålegger, som er fastsatt i instruks eller som fremgår av forskrift etter denne lov.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om organiseringen av og saksbehandlingen i Konkurranseklagenemnda.

Tilføyd ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376), endret ved lov 16 des 2022 nr. 94 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2248).

§ 37. Skriftlig og muntlig saksbehandling m.m.

Dersom Konkurransetilsynet ikke gir klager medhold, skal klagen og sakens øvrige dokumenter uten ugrunnet opphold oversendes Konkurranseklagenemnda. Dette gjelder likevel ikke interne dokumenter etter forvaltningsloven § 18 a.

Konkurranseklagenemnda skal av eget tiltak og uten ugrunnet opphold oversende samtlige dokumenter det mottar i saken til partene og

Konkurransetilsynet.

Konkurranseklagenemnda skal på alle trinn i saksbehandlingen av eget tiltak vurdere om det er grunn til å holde møte med en part eller Konkurransetilsynet eller gjennomføre muntlige forhandlinger.

Tilføyd ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376), endret ved lov 16 des 2022 nr. 94 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2248).

§ 38. Habilitet

Et medlem av nemnda eller sekretariatet kan ikke delta i behandlingen av en sak som vedkommende har vært med på å behandle tidligere. Det samme gjelder for medlem av nemnda eller sekretariatet som har hatt som oppdrag å utrede saken eller deler av den. Departementet kan oppnevne setteleder når lederen er inhabil.

Tilføyd ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376).

§ 39. Klage, omgjøring og søksmål

Fristen for å klage på vedtak om overtredelsesgebyr etter § 29 første ledd er seks måneder fra partene mottok vedtaket. Fristen for å klage på vedtak om pålegg om å bringe ulovlig adferd til opphør etter § 12 første ledd og vedtak om pålegg om avhjelpende tiltak etter § 42 er to måneder fra partene mottok vedtaket. Konkurransetilsynet skal informere Konkurranseklagenemnda når det mottar en klage på et vedtak.

I saker hvor Konkurransetilsynet har fattet vedtak om avhjelpende tiltak etter § 42, skal vedtaket gis oppsettende virkning frem til klageinstansen har ferdigbehandlet klagen. Første punktum gjelder ikke hvis konkurransebegrensningen klart vil forverres ved at vedtaket gis oppsettende virkning.

Søksmål om Konkurransetilsynets vedtak kan ikke reises med mindre adgangen til å klage til Konkurranseklagenemnda er benyttet. Søksmål kan likevel reises når det er gått seks måneder fra klage første gang ble fremsatt og det ikke skyldes forsømmelse fra klagerens side at klageinstansens vedtak eller avgjørelse ikke foreligger.

Søksmål om Konkurranseklagenemndas vedtak må reises innen tre måneder etter at underretning om vedtaket er mottatt. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14. Retten kan prøve alle sider av saken. Tvisteloven gjelder ellers så langt den passer.

Søksmål om Konkurranseklagenemndas vedtak skal rettes mot staten ved

Konkurransetilsynet eller mot det eller de foretakene som er part i saken for Konkurranseklagenemnda, jf. femte ledd. Søksmål anlegges for Gulating lagmannsrett.

Staten ved Konkurransetilsynet kan bare reise søksmål om Konkurranseklagenemndas vedtak i saker om håndheving av konkurranseloven §§ 10 og 11, § 12 tredje og femte ledd, forskrift gitt i medhold av § 14, og EØS-avtalen artikkel 53 og 54.
Tilføyd ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376), endret ved lover 20 juni 2023 nr. 80 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 959), 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

§ 40. Adgang til retting

Konkurranseklagenemnda kan beslutte å rette et vedtak som på grunn av skrive- eller regnefeil, misforståelse, forglemmelse eller lignende klar feil har fått en utforming som ikke stemte med nemndas mening.
Tilføyd ved lov 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376).

Kapittel 9 Markedsetterforskning

Kapittel tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

§ 41. Igangsetting av markedsetterforskning

Konkurransetilsynet kan gjennomføre en markedsetterforskning i ett eller flere markeder eller deler av markeder hvis det foreligger forhold som tilsier at konkurransen er eller står i fare for å bli vesentlig begrenset i strid med lovens formål.

Før det treffes beslutning om å åpne en markedsetterforskning, skal Konkurransetilsynet gjennomføre en høring av et utkast til beslutning om markedsetterforskning. Høringsfristen skal være minst seks uker.

Etter at høringen er avsluttet, skal Konkurransetilsynet beslutte om det skal gjennomføres en markedsetterforskning. Beslutningen skal tas uten ugrunnet opphold, og senest innen fire måneder etter høringsfristens utløp. En beslutning om å gjennomføre en markedsetterforskning skal offentliggjøres uten ugrunnet opphold etter at beslutningen ble truffet. Beslutningen kan ikke påklages.

Utkast til beslutning etter annet ledd og beslutning etter tredje ledd om å gjennomføre en markedsetterforskning skal inneholde informasjon om hvilke varer, tjenester, aktører og markeder som vil være omfattet av

markedsetterforskningen.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

§ 42. Avhjelpende tiltak i saker om markedsetterforskning

Konkurransetilsynet kan pålegge avhjelpende tiltak hvis det foreligger forhold som vesentlig begrenser eller er egnet til å vesentlig begrense konkurransen i strid med lovens formål. Vedtaket kan omfatte ethvert tiltak som er nødvendig for å fjerne eller redusere konkurransebegrensningen. Strukturelle tiltak kan likevel bare pålegges hvis det ikke finnes like effektive adferdsregulerende tiltak, eller hvis et adferdsregulerende tiltak vil være mer byrdefullt for foretaket.

I saker som omfattes av første ledd, kan et foretak selv foreslå avhjelpende tiltak. Konkurransetilsynet kan da avslutte saken med et vedtak som gjør tiltakene bindende for foretaket. Vedtaket skal fastslå at Konkurransetilsynet ikke går videre med saken etter første ledd hvis tiltakene gjennomføres.

Pålegg om avhjelpende tiltak etter første og annet ledd kan treffes senest 18 måneder etter at beslutningen om å gjennomføre en markedsetterforskning er offentliggjort etter § 41 tredje ledd. I særlige tilfeller kan Konkurransetilsynet forlenge fristen med inntil seks måneder.

Konkurransetilsynet kan oppnevne en forvalter til å bistå ved gjennomføringen av vedtak etter første eller annet ledd. Forvalteren skal få sin godtgjørelse dekket av Konkurransetilsynet. Kongen kan gi forskrift om forvalterens stilling og oppgaver.

Konkurransetilsynet kan etter anmodning eller av eget tiltak omgjøre et vedtak etter første eller annet ledd hvis

a. sentrale faktiske forhold som var vesentlige for vedtaket, endrer seg
b. det viser seg at vedtaket bygger på ufullstendige, uriktige eller villedende opplysninger fra foretakene.

Ved klage på vedtak etter denne bestemmelsen kan Konkurranseklagenemnda oppheve eller stadfeste Konkurransetilsynets vedtak. Konkurranseklagenemnda kan ikke fatte nytt vedtak om avhjelpende tiltak. Hvis klageinstansen kommer til at vilkårene i første ledd første punktum er oppfylt, men at Konkurransetilsynets tiltak ikke er nødvendige, forholdsmessige eller egnet til å avhjelpe konkurransebegrensningen, kan vedtaket oppheves og saken sendes tilbake til tilsynet for en ny vurdering. Et nytt vedtak i saken må da fattes innen tre måneder. Fristen i tredje ledd gjelder

ikke når Konkurransetilsynet fatter nytt vedtak etter en klagebehandling.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

§ 43. Forholdet til reglene om kontroll med foretakssammenslutninger

Avhjelpende tiltak etter § 42 kan ikke omfatte salg av eiendeler som er ervervet som ledd i en foretakssammenslutning der Konkurransetilsynet, Konkurranseklagenemnda, domstolene, Europakommisjonen eller Den europeiske unions domstol har avsluttet behandlingen av saken. Dette gjelder likevel ikke når det har gått mer enn ti år etter at behandlingen av foretakssammenslutningen ble avsluttet.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

§ 44. Adgangen til gjenerverv av eiendeler som selges som følge av pålegg om avhjelpende tiltak

Et foretak kan ikke gjenerverve eiendeler som har blitt solgt som følge av et pålegg om avhjelpende tiltak etter § 42, før fem år etter salget, med mindre markedsforholdene har endret seg i en slik grad at det ikke lenger er grunnlag for vedtaket.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

§ 45. Adgang til å iverksette ny markedsetterforskning

Konkurransetilsynet kan ikke åpne markedsetterforskning i et marked som i det vesentlige tilsvarer et marked hvor det i løpet av de siste tre årene er gjennomført markedsetterforskning.

Første ledd gjelder ikke hvis en ny markedsetterforskning har et annet formål eller omfatter andre aktører enn den gjennomførte markedsetterforskningen.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

§ 46. Avslutning av saker om markedsetterforskning

Det skal offentliggjøres at en markedsetterforskning avsluttes. Når saken

avsluttes uten at det fattes et vedtak om pålegg om avhjelpende tiltak, skal Konkurransetilsynet angi hvorfor tilsynet ikke finner grunnlag for å gå videre med saken.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

§ 47. Forskrifter

Kongen kan gi forskrift om Konkurransetilsynets gjennomføring av markedsetterforskning etter dette kapittelet.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307).

Kapittel 10. Ikrafttredelse m.m.

Endret ved lover 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376, tidligere kapittel 8), 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307, tidligere kapittel 9).

§ 48. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Fra samme tid oppheves lov 11. juni 1993 nr. 65 om konkurranse i ervervsvirksomhet.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633, tidligere § 32), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376, tidligere § 35), 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307, tidligere § 41).
1 Fra 1 mai 2004 iflg. res. 5 mars 2004 nr. 479.

§ 49. Overgangsbestemmelser

Forskrifter, vedtekter, reglementer og instrukser som er gitt i medhold av lov 11. juni 1993 nr. 65 om konkurranse i ervervsvirksomhet gjelder fortsatt så langt de passer, inntil Kongen opphever eller endrer disse i medhold av denne lov eller ved særskilt bestemmelse.

Enkeltvedtak i medhold av lov 11. juni 1993 nr. 65 om konkurranse i ervervsvirksomhet opprettholdes i den perioden som er forutsatt i vedtakene inntil de blir endret eller opphevet i medhold av denne lov eller ved særskilt

bestemmelse av Kongen.

Overtredelsesgebyr og straff etter denne loven kommer bare til anvendelse på overtredelser som er begått etter lovens ikrafttredelse.

Kongen kan ellers gi de overgangsbestemmelser som er nødvendige.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633, tidligere § 33), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376, tidligere § 36), 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307, tidligere § 42).

§ 50. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 35 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 633, tidligere § 34), 15 apr 2016 nr. 2 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 376, tidligere § 37), 20 des 2024 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3307, tidligere § 43).

Lov om finansiell sikkerhetsstillelse

§ 1. Virkeområde og formål

Lovens formål er å styrke det finansielle markedet og ivareta hensynet til finansiell stabilitet ved å bidra til sikker, ordnet og effektiv finansiell sikkerhetsstillelse.

Loven gjelder avtaler om finansiell sikkerhetsstillelse.

Loven kommer til anvendelse når både sikkerhetsstiller og sikkerhetshaver tilhører en av følgende kategorier:

a. offentlige myndigheter, herunder myndigheter som er ansvarlig for eller medvirker til forvaltning av offentlig gjeld eller fører konti for kunder,
b. sentralbanker, Den Europeiske Sentralbank, Den Internasjonale Betalingsbank, Det internasjonale Valutafond, Den Europeiske Investeringsbank, Den internasjonale bank for gjenoppbygging og utvikling, Det internasjonale finansieringsinstitutt, Den interamerikanske utviklingsbank, Den asiatiske utviklingsbank, Den afrikanske utviklingsbank, Europarådets bosettingsfond, Den nordiske investeringsbank, Den karibiske utviklingsbank, Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling, Det europeiske

investeringsfond og Det interamerikanske investeringsselskap,

c. finansinstitusjoner, pensjonskasser, verdipapirforetak, verdipapirfond og forvaltningsselskaper for verdipapirfond,

d. avregningssentraler, sentrale motparter og lignende lovregulerte institusjoner som handler med finansielle instrumenter som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-4 syvende ledd, eller juridiske personer som handler i egenskap av formuesforvalter eller etter fullmakt fra en eller flere personer, for eksempel tillitsmenn for obligasjonseiere i obligasjonsmarkedet eller spesialforetak opprettet i forbindelse med verdipapirisering.

Loven kommer også til anvendelse på avtaler om finansiell sikkerhetsstillelse som er inngått mellom enhver juridisk person og en institusjon som nevnt i tredje ledd.

Kongen kan bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 75 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 752), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 2. Definisjoner mv.

I denne lov menes med:

a. avtale om finansiell sikkerhetsstillelse: avtale om overdragelse av eiendomsrett til finansiell sikkerhet, herunder gjenkjøpsavtale, og avtale om pantsettelse av finansiell sikkerhet, med det formål å sikre oppfyllelsen av finansielle forpliktelser,

b. finansiell forpliktelse: forpliktelse som omfattes av avtalen om finansiell sikkerhetsstillelse, og som gir rett til kontant avregning eller levering av finansielle instrumenter,

c. finansiell sikkerhet: kontante innskudd, finansielle instrumenter og gjeldsfordringer,

d. kontante innskudd: innskudd i kredittinstitusjon og lignende kontante fordringer i enhver valuta, herunder pengemarkedsinnskudd,

e. sikkerhetsstiller: den som overdrar eller pantsetter finansiell sikkerhet til sikkerhet for finansielle forpliktelser,

f. sikkerhetshaver: den som erverver eiendomsrett til eller panterett i finansiell sikkerhet til sikkerhet for finansielle forpliktelser.

g. gjeldsfordring: pengekrav som oppstår som følge av at en kredittinstitusjon bevilger kreditt i form av et lån. Lån til en forbruker

regnes likevel bare som gjeldsfordring hvis sikkerhetshaveren eller sikkerhetsstilleren er en institusjon som nevnt i § 1 tredje ledd bokstav b.

Etter denne lov anses sikkerhet ikke som stilt før rettsvern er etablert.
Endret ved lover 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107), 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1592).

§ 3. Overdragelse av eiendomsrett

Det er adgang til å avtale finansiell sikkerhetsstillelse i form av overdragelse av eiendomsrett til finansiell sikkerhet.

§ 4. Bruksrett til pantsatt finansiell sikkerhet

Det kan avtales at sikkerhetshaver skal ha bruksrett til stilt finansiell sikkerhet, men slik bruksrett kan ikke avtales til gjeldsfordringer. Avtalen kan gi rett til utlån, pantsettelse, salg eller annen gjenbruk av sikkerheten.

Ved å utøve bruksrett får sikkerhetshaver en plikt til å overføre tilsvarende sikkerhet til sikkerhetsstiller senest på forfallstidspunktet for sikkerhetsstillers finansielle forpliktelser. Det kan avtales at plikten til å overføre tilsvarende sikkerhet kan oppfylles på annen måte, herunder ved at verdien av den tilsvarende sikkerhet i de finansielle forpliktelser motregnes. Sikkerhetshaver bevarer det opprinnelige rettsvern i forhold til tilsvarende sikkerhet som er overført i samsvar med første punktum.

Med tilsvarende sikkerhet menes:

a. når sikkerheten består av kontant innskudd: betaling av samme beløp i samme valuta, og
b. når sikkerheten består av finansielle instrumenter: finansielle instrumenter som er en del av samme utstedelse eller klasse, som er utstedt på samme nominelle beløp og i samme valuta og som ellers er av samme beskaffenhet som sikkerheten, eller andre aktiva dersom avtalen gir rett til å overføre slike ved en hendelse som påvirker de aktuelle finansielle instrumentene.

Endret ved lov 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107).

§ 4 a. Rettsvern

Norges Bank kan inngå avtale om finansiell sikkerhetsstillelse der den finansielle sikkerheten er en eller flere angitte gjeldsfordringer. Sikkerhetsstilleren beholder rådigheten over gjeldsfordringene, med mindre annet følger av det som er avtalt.

Sikkerheten i fordringene gir også sikkerhet i sikkerhet for fordringene. Norges Bank har rettsvern for sin sikkerhet uten særskilt rettsvernsakt. Dette gjelder ikke der en gjeldsfordring er knyttet til et omsetnings- eller innløsningspapir.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om vilkårene for slik avtale om finansiell sikkerhetsstillelse, herunder om avgrensning og identifikasjon av lån og underliggende sikkerheter.

Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1592).

§ 5. Felles gjeldsforfølgning

Avtale om finansiell sikkerhetsstillelse kan inngås, finansiell sikkerhet kan stilles, og finansiell forpliktelse kan oppstå frem til tidspunktet for åpning av felles gjeldsforfølgning mot sikkerhetsstilleren. Er avtale inngått, sikkerhet stilt eller finansiell forpliktelse oppstått på dagen for, men etter tidspunktet for åpning av felles gjeldsforfølgning, står avtalen, sikkerhetsstillelsen eller kravet seg i forhold til fellesforfølgningen dersom sikkerhetshaveren var i aktsom god tro med hensyn til at fellesforfølgning var åpnet.

En sikkerhetsstillelse kan ikke omstøtes alene på det grunnlag at den er stilt for en finansiell forpliktelse som allerede er pådratt.

Med felles gjeldsforfølgning menes gjeldsforhandling etter konkursloven, konkurs og offentlig administrasjon.

§ 6. Sluttavregning

Finansielle forpliktelser som omfattes av en avtale om finansiell sikkerhetsstillelse kan sluttavregnes på de vilkår som følger av skriftlig avtale mellom partene. Avtale om sluttavregning kan gjøres gjeldende uten hinder av dekningsloven §§ 7-3 og 8-1 eller gjeldsbrevloven § 26.

Med sluttavregning menes at partenes forpliktelser ved inntreden av en på forhånd avtalt situasjon fastsettes til pengekrav i henhold til avtalte kriterier, og gjøres opp ved motregning. Den part som skylder det største beløpet plikter å betale en nettosum svarende til differansen mellom partenes forpliktelser til den annen part.

§ 7. Fullbyrdelse av krav

Stilt finansiell sikkerhet kan realiseres på den måte og på de vilkår som følger av skriftlig avtale mellom partene.

Foreligger det ikke skriftlig avtale om realisasjon, gjelder reglene i tvangsfullbyrdelsesloven, konkursloven og panteloven.

§ 8. Kommersielt rimelige vilkår

Realisasjon, verdifastsettelse av finansiell sikkerhet, samt beregning av finansielle forpliktelser skal skje på kommersielt rimelige vilkår.

§ 9. Lovvalg

For finansiell sikkerhet i form av registrerte finansielle instrumenter reguleres ethvert spørsmål om sikkerhetens rettslige karakter og de virkninger som kan utledes herav, forholdet til tredjepersoner, herunder sikkerhetsstillerens konkursbo, og realisasjon av sikkerheten, av retten i staten hvor den relevante kontoen føres. Det skal ikke tas hensyn til lovvalgsregler om tilbakevisning eller viderehenvisning.

§ 10. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Kongen kan gi overgangsregler.

1 Fra 1 juli 2004 iflg. res. 26 mars 2004 nr. 575.

§ 11. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om Riksrevisjonen

Kapittel 1. Riksrevisjonens formål og organisasjon mv.

§ 1. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4. Riksrevisjonens ledelse

– – –

Lederen i Kollegiet er Riksrevisjonens daglige leder.

– – –

– – –

Endret ved lover 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025), 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 okt 2025). **Oppheves** ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2026).

§ 5. (Opphevet)

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 67 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763), opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 6. (Opphevet)

Endret ved lover 17 des 2010 nr. 78 (ikr. 1 jan 2011), 21 jan 2011 nr. 3, opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 6a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 78 (ikr. 1 jan 2011), opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 8. (Opphevet)

Endret ved lov 21 jan 2011 nr. 3, opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

Kapittel 2. Riksrevisjonens oppgaver mv.

§ 9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 10. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 11. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

Kapittel 3. Riksrevisjonens rett til informasjon mv.

§ 12. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 13. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 14. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

Kapittel 4. Riksrevisjonens saksbehandling mv. Allmennhetens innsynsrett

§ 15. (Opphevet)

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026), opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 16. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 76 (for Riksrevisjonens kollegium trer bestemmelsene i sikkerhetslovens kapittel 8 om personkontroll i kraft 1. januar 2022), opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 17. (Opphevet)

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 18. (Opphevet)

Endret ved lov 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 19. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

Kapittel 5. Ikraftsettings- og overgangsbestemmelser. Oppheving og endring av andre lover

§ 20. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

§ 21. (Opphevet)

Opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 77 (i kraft 1 jan 2025).

Lov om voldgift

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Lovens virkeområde

Loven gjelder for voldgift som er avtalt eller følger av lov, uten hensyn til om partene er norske eller utenlandske. Den gjelder bare for voldgift som finner sted i Norge, om ikke annet følger av annet til fjerde ledd.

Bestemmelsene i §§ 7 og 8 gjelder også når voldgiftstedet er i utlandet eller det ennå ikke er bestemt.

Domstolene kan treffe avgjørelser som §§ 13, 15 og 16, jf. § 6, legger til dem, også om voldgiftsstedet ikke er bestemt, hvis minst en av partene har sitt forretningssted eller vanlige oppholdssted i Norge.

Kapittel 10 gjelder også for utenlandske voldgiftsdommer.

§ 2. Adgangen til å fravike lovens regler ved avtale

Lovens regler kan fravikes ved avtale i den utstrekning det er fastsatt i den enkelte paragraf.

§ 3. Når skriftlig kommunikasjon anses mottatt

Hvis ikke annet er avtalt, anses skriftlig kommunikasjon for mottatt den dagen dokumentet er levert adressaten personlig eller levert til dennes forretningssted, bostedsadresse eller postadresse. Kan ingen av disse

adressene bringes på det rene etter en rimelig undersøkelse, anses skriftlig kommunikasjon for mottatt den dagen dokumentet er sendt til mottakerens sist kjente forretningssted, bostedsadresse eller postadresse. Er partene enige om å bruke elektronisk kommunikasjon, anses skriftlig kommunikasjon mottatt når den er sendt til riktig elektronisk adresse og adressaten har tilgang til den.

Bestemmelsen gjelder ikke for behandlingen i de alminnelige domstoler.

§ 4. Tap av retten til å fremme innsigelse

En part som kjenner til at voldgiftsbehandlingen ikke er i samsvar med fravikelige bestemmelser i denne lov eller med voldgiftsavtalen, må fremsette innsigelse om dette innen de frister som er oppstilt, og dersom ikke slik frist er oppstilt, uten unødig opphold. I motsatt fall kan innsigelsen ikke gjøres gjeldende.

§ 5. Taushetsplikt og offentlighet

Hvis ikke partene har avtalt noe annet for den enkelte sak, er voldgiftsbehandlingen og voldgiftsrettens avgjørelser ikke underlagt taushetsplikt.

Utenforstående kan bare få være til stede under voldgiftsforhandlingene når og i den utstrekning det følger av avtale mellom partene.

Kapittel 2. Forholdet til de alminnelige domstoler

§ 6. Forholdet til domstolene

Domstolene har myndighet til å behandle eller treffe avgjørelse i tvister som hører under voldgift, bare der det følger av loven her.

Når domstolene har myndighet etter loven her, er den domstol kompetent som tvisten kunne ha vært anlagt for dersom det ikke forelå en voldgiftsavtale. Har ingen domstol myndighet etter bestemmelsen i første punktum, er Oslo tingrett kompetent domstol. Den domstol som først har fått med saken å gjøre, skal behandle senere begjæringer til domstolene i samme voldgiftssak. Bevissikring kan også foregå ved annen domstol.

Reglene i tvisteloven gjelder for domstolenes befatning med saken dersom ikke annet fremgår av loven her. Behandlingen i domstolen er normalt skriftlig. Muntlig forhandling holdes når hensynet til forsvarlig og rettferdig rettergang tilsier det. Den muntlige behandling kan begrenses til særlige spørsmål. Søksmål

om å sette til side en voldgiftsdom etter kapittel 9 behandles etter de alminnelige reglene i tvisteloven.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 21 des 2007 nr. 127 (ikr. 1 jan 2008).

§ 7. Saksanlegg for domstolene

Domstolene skal avvise søksmål om rettsforhold som hører under voldgift dersom en part begjærer avvisning senest samtidig med at parten går inn på sakens realitet. Domstolen skal fremme saken hvis den finner at en voldgiftsavtale er ugyldig eller av andre grunner ikke kan gjennomføres.

Hvis voldgiftssak er innledet etter § 23 når søksmål anlegges, skal saken bare fremmes dersom domstolen finner det klart at voldgiftsavtalen er ugyldig eller at voldgift av andre grunner ikke kan gjennomføres.

Selv om søksmål verserer for domstolene, kan voldgiftsretten starte eller fortsette voldgiftsbehandlingen, og også avgjøre tvisten.

§ 8. Midlertidig sikring

Domstolene kan beslutte bruk av midlertidig sikring etter tvisteloven kapittel 32 til 34 selv om en tvist hører under voldgift.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel 3. Voldgiftsavtalen

§ 9. Gjenstand for voldgift

Tvister i rettsforhold som partene har fri rådighet over, kan avgjøres ved voldgift.

De privatrettslige virkningene av konkurranselovgivningen kan prøves i en voldgiftssak.

§ 10. Voldgiftsavtalen

Partene kan avtale voldgift for tvister som er oppstått, og for alle eller særlige tvister som kan oppstå i et bestemt rettsforhold.

Hvis ikke annet er avtalt mellom partene i voldgiftsavtalen, følger voldgiftsavtalen med ved overføring av det rettsforhold den omfatter.

§ 11. Forbrukerforhold

En voldgiftsavtale inngått før tvisten oppsto, er ikke bindende for forbrukeren.

En voldgiftsavtale der en forbruker er part, skal tas inn i et eget dokument og undertegnes av begge parter. Avtalen kan inngås elektronisk dersom det er benyttet en betryggende metode for å autentisere avtaleinngåelsen og sikre avtalens innhold.

En forbruker som innlater seg på forhandlinger for voldgiftsretten uten å ha blitt gjort oppmerksom på hva en voldgiftsdom vil bety når det gjelder muligheten for overprøving, og at voldgiftsavtalen etter reglene i første og annet ledd ikke er bindende, kan gjøre gjeldende at voldgift ikke er bindende avtalt uten hensyn til fristen i § 18 tredje ledd.

Kapittel 4. Voldgiftsrettens sammensetning

§ 12. Antall voldgiftsdommere

Partene kan avtale hvor mange dommere voldgiftsretten skal bestå av. Dersom ikke annet er avtalt, skal voldgiftsretten bestå av tre dommere.

§ 13. Oppnevning av voldgiftsretten

Voldgiftsdommerne skal være upartiske og uavhengige av partene, og være kvalifisert for vervet.

Partene skal såvidt mulig oppnevne voldgiftsretten i fellesskap.

Skal voldgiftsretten ha tre medlemmer, og partene ikke blir enige om sammensetningen, oppnevner hver part ett medlem. Fristen er én måned etter at parten mottok anmodning om oppnevning. Disse medlemmene oppnevner i fellesskap voldgiftsrettens leder innen én måned.

Hvis voldgiftsretten ikke lar seg etablere i henhold til avtalen eller annet og tredje ledd, kan hver av partene kreve at domstolen oppnevner den eller de voldgiftsdommere som mangler. Oppnevningen kan ikke ankes.

Første til tredje ledd kan fravikes ved avtale.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 14. Innsigelsesgrunner mot voldgiftsdommere

Den som blir kontaktet om mulig oppnevning som voldgiftsdommer, skal

uoppfordret opplyse om forhold som kan være egnet til å skape berettiget tvil om upartiskhet eller uavhengighet. En voldgiftsdommer skal fra oppnevningen og gjennom hele voldgiftsbehandlingen straks gi opplysninger til partene om nye slike forhold.

Innsigelse kan bare gjøres gjeldende mot en voldgiftsdommer dersom det foreligger forhold som skaper berettiget tvil om voldgiftsdommerens upartiskhet eller uavhengighet, eller dersom dommeren ikke har kvalifikasjoner som avtalt mellom partene. Mot en voldgiftsdommer som parten har deltatt i oppnevningen av, kan det bare gjøres gjeldende innsigelse på grunn av forhold som parten er blitt kjent med etter at oppnevningen er foretatt.

§ 15. Behandling av innsigelse mot en voldgiftsdommer

Hvis ikke partene har avtalt en annen fremgangsmåte, skal innsigelse mot en voldgiftsdommer begrunnes og fremsettes skriftlig overfor voldgiftsretten innen 15 dager etter at parten fikk kjennskap til oppnevningen av dommeren og de omstendigheter innsigelsen bygger på. Voldgiftsretten avgjør innsigelsen, med mindre dommeren trekker seg eller den annen part sier seg enig i innsigelsen.

Dersom en innsigelse ikke blir tatt til følge, og partene ikke har avtalt en annen fremgangsmåte, kan den part som har fremmet innsigelsen, bringe spørsmålet inn for domstolene innen én måned fra melding ble mottatt om at innsigelsen ikke ble tatt til følge. Domstolen avgjør spørsmålet ved kjennelse. Kjennelsen kan ikke ankes. Innsigelsen kan ikke senere brukes som ugyldighetsgrunn eller som innsigelse mot anerkjennelse eller fullbyrding. Voldgiftsretten, med den voldgiftsdommer som det er rettet innsigelse mot, kan fortsette voldgiftsbehandlingen og avgjøre tvisten selv om spørsmålet verserer for domstolen.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 16. Manglende oppfyllelse av en voldgiftsdommers oppdrag

Dersom det blir rettslig eller faktisk umulig for en voldgiftsdommer å oppfylle sitt oppdrag, eller en voldgiftsdommer av andre grunner unnlater å handle uten unødig opphold, opphører oppdraget hvis voldgiftsdommeren trekker seg eller partene er enige om at oppdraget skal opphøre. I motsatt fall kan hver av partene kreve at domstolene ved kjennelse avgjør spørsmålet om oppdraget skal opphøre av en grunn som nevnt. Kjennelsen kan ikke ankes.

At en voldgiftsdommer trekker seg eller partene er enige om at oppdraget

skal opphøre etter første ledd eller § 15 første ledd, innebærer ikke noen godkjennelse av at en innsigelse etter første ledd eller § 14 annet ledd er holdbar.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 17. Oppnevning av ny voldgiftsdommer

Når voldgiftsdommerens oppdrag opphører etter §§ 15 eller 16, voldgiftsdommeren trekker seg av annen grunn, partene avtaler å tilbakekalle oppnevningen eller i andre tilfeller der oppdraget opphører, skal en ny voldgiftsdommer oppnevnes etter de regler som blir benyttet ved oppnevning av den voldgiftsdommeren som blir skiftet ut.

Alle tidligere voldgiftsforhandlinger som utgjør en del av avgjørelsesgrunnlaget, gjentas dersom en ny voldgiftsdommer blir oppnevnt.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

Kapittel 5. Voldgiftsrettens kompetanse

§ 18. Voldgiftsrettens avgjørelse av egen domsmyndighet

Voldgiftsretten avgjør spørsmål om sin egen domsmyndighet, herunder innsigelser mot eksistensen eller gyldigheten av voldgiftsavtalen.

Ved avgjørelser etter første ledd skal en voldgiftsavtale som utgjør en del av en kontrakt, anses som en selvstendig avtale uavhengig av de andre deler av kontrakten. En avgjørelse av voldgiftsretten om at kontrakten er ugyldig, medfører ikke i seg selv at voldgiftsavtalen er ugyldig.

Innsigelse om at voldgiftsretten mangler domsmyndighet til å avgjøre saken eller kravet, må gjøres gjeldende senest i partens første innlegg til realiteten i kravet. Voldgiftsretten kan tillate at innsigelser mot dens domsmyndighet fremmes på et senere tidspunkt dersom parten ikke er vesentlig å bebreide for at innsigelsen ikke ble fremsatt tidligere. En part blir ikke avskåret fra å fremme slik innsigelse ved å delta i oppnevningen av voldgiftsretten.

Voldgiftsretten kan behandle innsigelser mot dens domsmyndighet enten under voldgiftsbehandlingen eller i voldgiftsdommen som avgjør tvisten. Dersom voldgiftsretten under voldgiftsbehandlingen avgjør at den har domsmyndighet, kan hver av partene innen én måned fra avgjørelsen ble mottatt bringe spørsmålet inn for domstolene som avgjør det ved kjennelse. Voldgiftsretten kan fortsette voldgiftsbehandlingen og avgjøre tvisten selv om spørsmålet verserer for domstolene.

§ 19. Voldgiftsrettens adgang til å beslutte midlertidige tiltak

Voldgiftsretten kan etter begjæring fra en part pålegge enhver part å foreta slike midlertidige tiltak som voldgiftsretten ut fra tvistens innhold finner nødvendig. Voldgiftsretten kan som vilkår for ikrafttredelse og gjennomføring av tiltaket pålegge den som har begjært tiltaket, å stille sikkerhet for eventuelle konsekvenser av det innen en fastsatt frist.

Voldgiftsretten kan begrense eller oppheve et midlertidig tiltak.

Viser det seg at kravet som det midlertidige tiltaket skulle sikre ikke besto på det tidspunktet tiltaket ble besluttet, plikter den som begjærte tiltaket å erstatte det økonomiske tap som det har påført andre parter. Erstatningskravet avgjøres av voldgiftsretten etter begjæring fra en part.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

Kapittel 6. Saksbehandlingen i voldgiftsretten

§ 20. Likebehandling av partene

Partene skal gis lik behandling på ethvert trinn av voldgiftsbehandlingen og ha full anledning til å fremføre sin sak.

§ 21. Regler for saksbehandlingen

Innenfor rammen av partenes avtale og loven her skal voldgiftsretten behandle saken på den måte den finner hensiktsmessig. Straks voldgiftsretten er oppnevnt, skal den eller dens leder etter drøfting med partene fastlegge en plan for den videre behandlingen, hvis ikke annet er avtalt.

§ 22. Voldgiftsstedet

I mangel av avtale om voldgiftssted, bestemmer voldgiftsretten voldgiftsstedet under hensyn til praktisk behandling av saken, herunder partenes mulighet for å delta i muntlig forhandling.

Uavhengig av voldgiftsstedet kan voldgiftsretten, hvis ikke partene har avtalt noe annet, holde møte der den finner det hensiktsmessig for å rådslå, for å avhøre vitner, sakkyndige eller parter eller for å undersøke bevis.

§ 23. Innledning av voldgiftssaken

Hvis ikke partene har avtalt noe annet, er voldgiftssaken innledet den dag saksøkte mottok krav om at tvisten skal behandles ved voldgift.

§ 24. Voldgiftsspråk

I mangel av avtale om voldgiftsspråk, bestemmer voldgiftsretten voldgiftsspråket.

Er voldgiftsspråket norsk, kan svensk eller dansk brukes.

Voldgiftsspråket skal anvendes i enhver skriftlig erklæring fra partene, i muntlige forhandlinger og i avgjørelser og annen kommunikasjon fra voldgiftsretten.

Voldgiftsretten kan kreve skriftlige bevis oversatt til det språk som partene er blitt enige om eller som voldgiftsretten har fastsatt.

Annet til fjerde ledd kan fravikes ved avtale.

§ 25. Stevning og tilsvar

Saksøkeren skal innen den frist partene eller voldgiftsretten har fastsatt, inngi stevning til voldgiftsretten. I stevningen skal angis det krav som gjøres gjeldende, en påstand som angir det domsresultat saksøkeren krever, den faktiske og rettslige begrunnelse for kravet og de bevis som vil bli ført.

Saksøkte skal innen den frist partene eller voldgiftsretten har fastsatt, inngi tilsvar til voldgiftsretten. Tilsvaret skal opplyse om kravet i stevningen godtas eller bestrides, eller om det gjøres gjeldende innsigelser mot at voldgiftsretten behandler saken. Tilsvaret skal inneholde en påstand med det domsresultat saksøkte krever, den faktiske og rettslige begrunnelse for påstanden og de bevis som vil bli ført. Fremsetter saksøkte krav som det begjæres dom for, gjelder reglene om stevning og tilsvar for dette kravet.

Partene kan ved avtale fravike de krav til innholdet av stevning og tilsvar som første og annet ledd setter.

Med mindre partene har avtalt noe annet, kan de fremsette nye krav, utvide påstanden til krav som er fremsatt, og fremsette nye påstandsgrunnlag og nye bevis. Voldgiftsretten kan etter krav fra en part nekte endringen foretatt når hensynet til sakens fremdrift eller andre tungtveiende forhold tilsier at den ikke bør tillates.

§ 26. Muntlig og skriftlig behandling

Voldgiftsretten avgjør om det skal holdes muntlig forhandling i saken eller om den skal avgjøres på grunnlag av skriftlig behandling. En part kan kreve muntlig forhandling, som da skal holdes på et hensiktsmessig tidspunkt under saksbehandlingen.

Partene skal gis rimelig forhåndsvarsel om enhver muntlig forhandling og ethvert møte der de har rett til å være tilstede.

Alle meddelelser, dokumenter og annen informasjon som blir lagt frem for voldgiftsretten, skal parten samtidig sende til de øvrige parter i saken. Materiale voldgiftsretten mottar direkte fra andre enn partene, skal den straks oversende til dem.

Paragrafen kan fravikes ved avtale, unntatt i forbrukerforhold.

§ 27. Forsømmelse fra partene

Dersom saksøkeren uten rimelig grunn forsømmer å inngi stevning etter § 25 første ledd, skal voldgiftsretten heve voldgiftssaken.

Dersom saksøkte uten rimelig grunn unnlater å inngi tilsvar etter § 25 annet ledd, skal voldgiftsretten fortsette behandlingen av saken uten å tillegge forsømmelsen virkning som innrømmelse av saksøkerens krav.

Hvis en part uteblir uten rimelig grunn til en muntlig forhandling eller unnlater å fremlegge dokumentbevis, kan voldgiftsretten fortsette behandlingen og avsi dommen på det grunnlag som foreligger.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 28. Bevis

Partene har ansvaret for å opplyse saken og har rett til å føre de bevis de ønsker.

Voldgiftsretten kan nekte et bevis ført dersom det åpenbart ikke har betydning for avgjørelsen av tvisten. Voldgiftsretten kan begrense bevisføringen dersom det ikke er et rimelig forhold mellom den betydning tvisten har eller den betydning beviset har for avgjørelsen av tvisten og omfanget av bevisføringen.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 29. Sakkyndige

Voldgiftsretten kan oppnevne en eller flere sakkyndige til å avgi erklæring om

særskilte spørsmål som skal avgjøres av voldgiftsretten. Voldgiftsretten kan kreve at partene skal gi den sakkyndige all relevant informasjon og at de skal legge frem eller sørge for tilgang til bevis.

En sakkyndig som har avgitt skriftlig erklæring, plikter om det kreves av partene eller voldgiftsretten finner det nødvendig, å møte til muntlig forhandling hvor partene gis anledning til å stille spørsmål og til å føre sakkyndige vitner om temaet.

Reglene om innsigelse mot voldgiftsdommere i §§ 14 og 15 første ledd gjelder så langt de passer på sakkyndige oppnevnt av voldgiftsretten.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 30. Bistand fra domstolene

Voldgiftsretten, eller en part med samtykke fra voldgiftsretten, kan be om at domstolene opptar partsforklaringer, vitneforklaringer og andre bevis. Voldgiftsretten skal gis rimelig forhåndsvarsel om bevisopptaket. Voldgiftsdommerne har rett til å være til stede og til å stille spørsmål.

Når en voldgiftsrett må ta stilling til tolkningen av EØS-avtalen med protokoller, vedlegg og de rettsakter vedleggene omhandler, kan den, hvis ikke partene har avtalt noe annet, av eget tiltak eller etter begjæring fra en part, be en domstol om å forelegge tolkningsspørsmålet for EFTA-domstolen etter reglene i domstolloven § 51 a. Domstolen kan oppfordre EFTA-domstolen til å gi rådgivende uttalelse om fortolkningen av EØS-avtalen.

Kapittel 7. Avgjørelse av voldgiftssaken

§ 31. Rettsanvendelsen

Voldgiftsretten skal anvende de rettsregler som partene har valgt for de materielle tvistespørsmål saken gjelder. En henvisning til et lands lov eller rettssystem skal anses som en henvisning til dette lands materielle rettsregler og ikke til landets lovvalgsregler, med mindre annet fremgår.

Der partene ikke har valgt rettsregler, skal voldgiftsretten anvende de regler som følger av norske lovvalgsregler.

Voldgiftsretten skal bare treffe avgjørelse etter rimelighet dersom partene uttrykkelig har bemyndiget voldgiftsretten til dette.

Når voldgiftsretten avgjør sin domsmyndighet etter § 18 første ledd, gjelder paragrafen her bare så langt det er forenlig med § 43 første ledd bokstav a og annet ledd.

§ 32. Forholdet til partenes prosesshandlinger. Bevisbedømmelsen

Voldgiftsretten kan bare avgjøre de krav som er reist i saken. Avgjørelsen må ligge innenfor rammen av de påstander partene har lagt ned, og retten kan bare bygge på de påstandsgrunnlag som er påberopt.

Voldgiftsretten bestemmer det saksforhold avgjørelsen skal bygge på ved en fri bedømmelse av de bevis som er ført.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 33. Oppdeling av forhandling og pådømmelse

Voldgiftsretten kan bestemme at det skal forhandles særskilt om ett eller flere krav i saken, eller om ett eller flere tvistepunkter.

Voldgiftsretten kan pådømme særskilt ett eller flere krav i saken eller en del av et krav.

Voldgiftsretten kan pådømme et påstandsgrunnlag særskilt bare når det leder til avgjørelsen av et krav.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 34. Avstemningsregler

Voldgiftsretten treffer avgjørelse ved stemmeflertall. Dersom det ikke er mulig å oppnå stemmeflertall, er stemmen til voldgiftsrettens leder avgjørende. Er det ikke flertall for noe resultat når pengebeløp eller andre størrelser skal fastsettes, legges stemmene for høyere beløp eller størrelser sammen med stemmene for de nærmest følgende til det blir flertall.

Dersom et mindretall av dommerne nekter å delta i en avstemning, kan de øvrige voldgiftsdommerne treffe avgjørelsen.

Saksbehandlingsspørsmål kan voldgiftsrettens leder avgjøre på egen hånd dersom lederen er bemyndiget til dette av partene eller av en samlet voldgiftsrett.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 35. Forlik

Dersom partene inngår forlik for voldgiftsretten, skal voldgiftsretten på begjæring fra partene stadfeste forliket i en voldgiftsdom, hvis den ikke har grunn til å motsette seg dette.

En voldgiftsdom som stadfester et forlik har samme virkning som andre

voldgiftsdommer.

§ 36. Voldgiftsdommen

Voldgiftsdommen skal være skriftlig og undertegnet av alle voldgiftsdommerne. I voldgiftssaker med mer enn én dommer er det tilstrekkelig at flertallet undertegner voldgiftsdommen dersom årsaken til at ikke alle har undertegnet, fremgår av dommen.

Voldgiftsdommen skal angi de grunner som den bygger på, med mindre dommen stadfester et forlik etter § 35. Det skal opplyses om dommen er enstemmig. Hvis det ikke er tilfelle, opplyses hvem som er uenig og hvilke punkter uenigheten gjelder.

Voldgiftsdommen skal angi tid og sted for domsavsigelsen etter § 22 første ledd. Voldgiftsdommen skal anses avsagt på dette stedet.

Voldgiftsdommen sendes partene.

Voldgiftsretten skal sende et undertegnet eksemplar av voldgiftsdommen til tingretten til oppbevaring i rettens arkiv.

Annet og fjerde ledd kan fravikes ved avtale.

§ 37. Avslutning av voldgiftssaken

Voldgiftssaken avsluttes med den endelige voldgiftsdommen eller med voldgiftsrettens beslutning om heving etter annet til fjerde ledd.

Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom saksøkeren frafaller kravet, med mindre saksøkte motsetter seg heving og voldgiftsretten finner at saksøkte har saklig grunn for å få voldgiftsdom.

Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom partene er enige om dette.

Voldgiftsretten skal heve voldgiftssaken dersom den finner at en fortsettelse av saken er unødvendig eller umulig.

Voldgiftsrettens myndighet opphører når voldgiftssaken er avsluttet, med unntak av det som følger av §§ 38 og 44 annet ledd.

§ 38. Retting av voldgiftsdommen. Tilleggsdom

Hver av partene kan innen én måned etter at dommen er mottatt, be voldgiftsretten om å

a. rette en dom som på grunn av skrive- eller regnefeil, trykkfeil eller liknende klar feil har fått en utforming som ikke stemte med voldgiftsrettens mening, og

b. avsi tilleggsdom til avgjørelse av krav som er fremsatt under voldgiftssaken og som skulle vært avgjort, men som ikke er tatt med i dommen.

Anmodningen sendes samtidig til de øvrige parter. Voldgiftsretten skal ta anmodningen til følge dersom det er grunnlag for den. Retting må foretas senest én måned etter at anmodningen ble mottatt. Tilleggsdom må avsies senest to måneder etter at anmodningen ble mottatt.

Voldgiftsretten kan innen én måned etter domsavsigelsen foreta retting på eget initiativ. Partene skal da varsles og gis mulighet til å uttale seg før retting.

Reglene i § 36 gjelder også for retting av voldgiftsdommen og avsigelse av tilleggsdom.

Paragrafen kan fravikes ved avtale, unntatt for adgangen til å rette feil som nevnt i første ledd bokstav a.

Kapittel 8. Sakskostnader

§ 39. Omkostninger til voldgiftsretten

Voldgiftsretten fastsetter sin egen godtgjørelse og utgiftsdekning, hvis ikke annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene. Fastsettelsen inntas i dom eller i avgjørelse som avslutter saken. Beløpet forfaller til betaling én måned etter at dommen eller avgjørelsen er avsagt.

Partene er solidarisk ansvarlige for omkostningene til voldgiftsretten, hvis ikke annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene.

Fastsettelsen etter første ledd blir tvangskraftig med mindre den bringes inn for domstolene innen én måned fra den dag parten mottok omkostningsavgjørelsen. Dersom det blir anmodet om eller foretatt retting eller avsigelse av tilleggsdom etter reglene i § 38, løper en ny frist fra den dag parten mottok avgjørelsen. Domstolen avgjør spørsmålet ved kjennelse. Dersom kostnadene til voldgiftsretten blir redusert, får dette virkning også for de parter som ikke brakte spørsmålet inn for domstolene.

§ 40. Fordeling av sakskostnader

Voldgiftsretten skal etter begjæring fra en part fordele kostnadene til voldgiftsretten mellom partene slik den finner riktig.

Voldgiftsretten kan etter begjæring fra en part pålegge en annen part å dekke alle eller deler av partens kostnader med saken dersom den finner dette riktig.

Voldgiftsrettens fordeling av kostnadene tas inn i dommen eller i avgjørelsen som avslutter saken. Voldgiftsrettens fordeling av kostnader mellom partene er endelig.

Paragrafen kan fravikes ved avtale.

§ 41. Sikkerhetsstillelse

Voldgiftsretten kan pålegge partene å stille sikkerhet for voldgiftsrettens omkostninger, hvis ikke annet er avtalt mellom voldgiftsretten og partene. Voldgiftsretten kan helt eller delvis avslutte voldgiftssaken dersom ikke slik sikkerhet blir stilt.

Dersom en part unnlater å stille pålagt sikkerhet, kan den annen part stille hele sikkerheten eller bringe tvisten inn for domstolene til avgjørelse, om ikke partene har avtalt noe annet.

Kapittel 9. Ugyldighet

§ 42. Krav om tilsidesetting av voldgiftsdommen

En voldgiftsdom kan bare settes til side som ugyldig av domstolene gjennom et søksmål etter §§ 43 og 44.

§ 43. Ugyldighetsgrunner

En voldgiftsdom kan bare settes til side av domstolene dersom

a. en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne; eller voldgiftsavtalen er ugyldig etter de rettsregler som partene har avtalt skal anvendes på avtalen, eller i mangel av slik avtale, etter norsk rett, eller
b. den part som har anlagt ugyldighetssøksmål ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevningen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken, eller
c. voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet, eller
d. voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning, eller
e. saksbehandlingen strider mot loven eller partenes avtale og det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for avgjørelsen.

Når spørsmålet om gyldigheten av en voldgiftsdom er brakt inn for domstolene skal domstolen av eget tiltak sette dommen til side dersom

a. tvisten ikke kan avgjøres ved voldgift etter norsk rett, eller
b. voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public).

Dersom ugyldighetsgrunnen bare rammer en del av dommen, får ugyldigheten bare virkning for denne delen.

§ 44. Søksmålsfrist og behandling av søksmålet

Søksmål om å sette til side en voldgiftsdom må anlegges innen tre måneder fra den dag parten mottar voldgiftsdommen. Dersom voldgiftsretten foretar retting eller avsier tilleggsdom etter § 38, løper fristen fra dette tidspunktet. Det samme gjelder der voldgiftsretten beslutter å ikke ta til følge en parts anmodning om retting eller avsigelse av tilleggsdom etter § 38.

Når det er reist sak etter første ledd og det er grunnlag for ugyldighet, kan domstolen etter begjæring fra en part utsette saken om tilsidesetting og henvise voldgiftssaken til videre behandling og ny avgjørelse i voldgiftsretten hvis dette kan gjøre at grunnlaget for ugyldighet bortfaller.

Tilsidesetting av en voldgiftsdom medfører at den aktuelle voldgiftsavtalen igjen blir virksom, om ikke annet er avtalt mellom partene eller følger av dommen om tilsidesettelse.

Kapittel 10. Anerkjennelse og fullbyrding

§ 45. Anerkjennelse og fullbyrding

En voldgiftsdom skal anerkjennes og kunne fullbyrdes etter denne bestemmelsen og § 46, uavhengig av hvilket land den er avsagt i.

Anerkjennelse og fullbyrding av en voldgiftsdom forutsetter at en part gjør voldgiftsdommen tilgjengelig i original eller ved attestert kopi. Dersom voldgiftsdommen ikke er utformet på norsk, svensk, dansk eller engelsk, skal parten også gjøre tilgjengelig en autorisert oversettelse. Det kan kreves dokumentasjon for at det forelå avtale eller annet grunnlag for voldgift.

Fullbyrding skjer etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven så langt ikke annet følger av dette kapittel.

§ 46. Forhold som er til hinder for anerkjennelse og fullbyrding

Anerkjennelse eller fullbyrding av en voldgiftsdom kan bare nektes dersom:

a. en av partene i voldgiftsavtalen manglet rettslig handleevne; eller voldgiftsavtalen er ugyldig etter de rettsregler som partene har avtalt skal anvendes på avtalen, eller i mangel av slik avtale, etter det lands rett hvor voldgiftsdommen ble avsagt, eller
b. den part som voldgiftsdommen er påberopt overfor ikke ble gitt tilstrekkelig varsel om oppnevningen av en voldgiftsdommer eller om voldgiftssaken, eller ikke har fått anledning til å fremstille sitt syn på saken, eller
c. voldgiftsdommen ligger utenfor voldgiftsrettens domsmyndighet, eller
d. voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning, eller
e. saksbehandlingen strider mot loven på voldgiftsstedet eller partenes avtale og det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for avgjørelsen, eller
f. voldgiftsdommen ennå ikke er bindende for partene, eller den varig eller midlertidig er satt til side av en domstol på voldgiftsstedet eller av en domstol i det landet hvis rettsregler er anvendt ved avgjørelsen av tvistegjenstanden.

Domstolene skal av eget tiltak nekte anerkjennelse og fullbyrding av en voldgiftsdom når:

a. tvisten ikke kunne avgjøres ved voldgift etter norsk rett, eller
b. anerkjennelse eller fullbyrding av voldgiftsdommen virker støtende på rettsordenen (ordre public).

Dersom grunnen til å nekte anerkjennelse eller fullbyrding bare rammer en del av dommen, er det bare denne delen som kan nektes anerkjent eller fullbyrdet.

§ 47. Utsettelse og sikkerhetsstillelse

Domstolen kan utsette avgjørelsen om anerkjennelse og fullbyrding dersom den finner dette hensiktsmessig, og søksmål om tilsidesettelse av en voldgiftsdom er anlagt ved en domstol som nevnt i § 46 første ledd bokstav f. Domstolen kan i et slikt tilfelle etter krav fra den part som krever anerkjennelse eller fullbyrding, pålegge den annen part å stille sikkerhet.

Kapittel 11. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 48. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra det tidspunktet Kongen bestemmer.[1]
1 Ikr. 1 jan 2005 iflg. res. 14 mai 2004 nr. 751.

§ 49. Overgangsregler

Loven gjelder for voldgift der voldgiftssaken innledes etter at loven er trådt i kraft, med de unntak som følger av annet til femte ledd.

§§ 10 annet ledd og 11 gjelder for voldgiftsavtale som inngås etter at loven er trådt i kraft.

Bestemmelsene i §§ 5 og 19 gjelder for voldgift der voldgiftsavtalen er inngått etter at loven er trådt i kraft.

Kapittel 9 gjelder for sak om tilsidesettelse av voldgiftsdom som er avsagt etter at loven er trådt i kraft. For sak om tilsidesettelse av voldgiftsdom som er avsagt før loven er trådt i kraft, gjelder tvistemålsloven kapittel 32.

Kapittel 10 gjelder for sak om anerkjennelse og fullbyrding der begjæring om fullbyrding inngis etter at loven er trådt i kraft.

§ 50. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, oppheves tvistemålsloven kapittel 32.

Fra samme tidspunkt gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om register over opplysninger om valutaveksling og overføring av betalingsmidler inn og ut av Norge (valutaregisterloven)

§ 1. Formål

Formålet med loven er å forebygge og bekjempe kriminalitet og å bidra til riktig skatte- og avgiftsbetaling, ved at kontroll- og etterforskningsorganene får tilgang til opplysninger om valutavekslinger og fysisk eller elektronisk overføringer av betalingsmidler inn og ut av Norge.

Opplysningene i registeret skal også kunne brukes til ivaretakelse av Norges

Banks oppgaver etter sentralbankloven, Finanstilsynets oppgaver etter finanstilsynsloven og i forbindelse med kontroll av gjennomføring av internasjonale sanksjoner etter sanksjonsloven.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 16 april 2021 nr. 18 (ikr. 16 april 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1182).

§ 2. Begreper

I denne lov forstås med:

1. Betalingsmidler:
   Norske og utenlandske pengesedler, mynter, veksler, sjekker og andre anvisninger eller akkreditiver som gir rett til betaling i norske eller utenlandske pengesedler og mynter.
2. Valutaveksling:
   Kjøp og salg av utenlandske betalingsmidler.
3. Behandlingsansvarlig:
   Den enhet som er gitt i ansvar å samle inn opplysninger samt vedlikeholde og drifte registeret.
4. Norge:
   Det norske fastland og alt område innenfor territorialgrensen.

§ 3. Register over valutaveksling og overføring av betalingsmidler inn og ut av Norge

Det skal føres et sentralt elektronisk register over opplysninger om valutaveksling og overføring av betalingsmidler inn og ut av Norge.

Departementet kan gi forskrifter om registerets organisasjon og om føringen av registeret.

§ 4. Rapporteringspliktige

Foretak som kan drive valutavirksomhet etter lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven) skal rapportere til registeret om valutaveksling og om overføring av betalingsmidler inn og ut av Norge.

Toll- og avgiftsetaten skal rapportere til registeret deklareringspliktig inn- og utførsel av betalingsmidler.
Endret ved lov 20 des 2016 nr. 113.

§ 5. Rapporteringsplikten

Rapport om valutaveksling og om overføring av betalingsmidler inn og ut av Norge skal leveres elektronisk og inneholde opplysninger som identifiserer person eller foretak som mottar og sender, eller fører betalingsmidler inn eller ut av Norge, samt opplysninger om transaksjonen og betalingsmiddelet.

Departementet kan gi forskrifter om rapporteringspliktens innhold, herunder fastsette særskilte beløpsgrenser for rapportering.

§ 6. Tilgang til opplysningene i registeret

Politiet, skatteetaten, toll- og avgiftsetaten, Arbeids- og velferdsdirektoratet og Finanstilsynet skal ha elektronisk tilgang til opplysningene i registeret. Søk i registeret skal kun skje ut fra disse etatenes behov for opplysninger i forbindelse med forebygging og bekjempelse av kriminalitet, kontrollvirksomhet og tilsyn.

Norges Bank og Utenriksdepartementet skal ha tilgang til opplysningene i registeret, jf. § 1 annet ledd. Bostyrer i konkursbo skal ha tilgang til opplysningene i registeret for å ivareta sine oppgaver etter konkursloven.

Departementet kan bestemme at andre skal ha tilgang til opplysninger fra registeret.

Departementet kan gi forskrifter om at bare nærmere definerte brukergrupper i etatene nevnt i første ledd skal ha elektronisk tilgang til opplysningene i registeret.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 15 des 2006 nr. 84, 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 7. Plikt til å slette opplysninger

Opplysninger i registeret skal slettes senest fem år etter utløpet av registreringsåret.

§ 8. Sanksjoner

Finanstilsynet kan gi rapporteringspliktige pålegg om at forhold i strid med denne loven eller forskrift gitt i medhold av loven skal opphøre. Finanstilsynet kan sette en frist for at forholdene bringes i samsvar med pålegget.

Finanstilsynet kan ilegge den som ikke etterkommer pålegg etter første ledd

tvangsmulkt til staten i form av engangsmulkt eller løpende mulkt. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 9. Forskrifter

Departementet kan i forskrift fastsette regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven. Departementet kan i forskrif også fastsette unntak fra enkelte eller flere av bestemmelsene i loven.

§ 10. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.[1]

Opplysninger fra Kontrolloppgaven fra kortselskapene, BRAVO-registeret og register over inn- og utførsel av sedler og mynt innhentet med hjemmel i lov 14. juli 1950 nr. 10 om valutaregulering, kan overføres til registeret som opprettes med hjemmel i denne lov.
1 Fra 1 jan 2005 iflg. res. 28 mai 2004 nr. 791.

§ 11. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om ordning med brukerrom for inntak av narkotika (brukerromsloven)

§ 1. Formål

Lovens formål er å legge til rette for etablering av ordning med brukerrom for inntak av narkotika (brukerromsordning).

Brukerromsordningen skal bidra til økt verdighet for mennesker med langvarig narkotikaavhengighet ved å tilby hygieniske rammer for injisering av narkotika og motivere for mer skånsomme inntaksmåter. Videre skal brukerromsordningen bidra til økt helsemessig trygghet, blant annet forebygge infeksjoner og smitte og gi raskere hjelp ved overdoser, gjennom tilstedeværelse og tilsyn av helsepersonell. Formålet er også å bidra til økt

mulighet for kontakt og samtaler mellom den enkelte bruker og hjelpeapparatet med sikte på tverrfaglig oppfølging og behandling.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 69 (ikr. 17 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 1797), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 2. Brukerromsordningen

En brukerromsordning som er etablert i medhold av denne loven, er å anse som kommunal helse- og omsorgstjeneste.

En brukerromsordning skal inneholde et injiseringsrom, fremmøterom og samtalerom. I tillegg skal brukerromsordningen ha tilgang til et behandlingsrom.

Ordningen skal også inneholde et rom for inhalering av narkotika (inhaleringsrom).
Endret ved lover 17 des 2004 nr. 91 (ikr. 17 des 2004 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1671), 19 juni 2009 nr. 69 (ikr. 17 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 1797), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 3. Etablering av brukerromsordning og krav om godkjenning

Etter godkjenning fra departementet kan kommunen etablere en brukerromsordning.

For brukere av ordningen skal denne være et supplement til kommunens øvrige helse- og omsorgstjenester.
Endret ved lover 17 des 2004 nr. 91 (ikr. 17 des 2004 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1671), 19 juni 2009 nr. 69 (ikr. 17 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 1797), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 4. Bruk av brukerromsordningen

Den som med lovlig adgang til en godkjent brukerromsordning

a. inntar narkotika i ordningens injiseringsrom eller inhaleringsrom, eller
b. besitter en brukerdose narkotika til eget bruk i brukerromsordningens lokaler eller tilstøtende behandlingsrom, kan ikke straffes for dette etter legemiddelloven § 31, jf. § 24 første ledd.

Det er tillatt for personalet i brukerromsordningen å gi brukerne individuell og konkret rådgivning i forbindelse med inntak av narkotika i injiseringsrommet og inhaleringsrommet.
Endret ved lover 17 des 2004 nr. 91 (ikr. 17 des 2004 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1671), 19 juni 2009 nr. 69 (ikr. 17 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 1797), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 5. Behandling av helseopplysninger

En kommune som etablerer en godkjent brukerromsordning, kan føre helseregister og behandle helseopplysninger som nevnt i helseregisterloven § 2 bokstav a og andre personopplysninger i den grad det er nødvendig for å oppfylle reglene gitt i eller i medhold av loven her. Registrering og annen behandling av opplysningene kan skje uten samtykke fra den registrerte.
Endret ved lover 17 des 2004 nr. 91 (ikr. 17 des 2004 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1671), 19 juni 2009 nr. 69 (ikr. 17 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 1797), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 6. Avgjørelse om adgang til brukerromsordningens tjenester

En avgjørelse om adgang til brukerromsordningens tjenester er ikke enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Har politiet mistanke om straffbar besittelse eller bruk av narkotika i brukerromsordningens lokaler eller tilstøtende behandlingsrom, skal personalet uten hinder av taushetsplikten i helsepersonelloven § 21 og forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g og på begjæring gi politiet opplysning om hvorvidt en identifisert person er registrert bruker av brukerromsordningens tjenester eller ikke.

Adgang til brukerromsordningens tjenester er ikke nødvendig helsehjelp etter pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1. Avgjørelse om adgang til brukerromsordningens tjenester kan ikke påklages etter pasient- og brukerrettighetsloven § 7-2.
Endret ved lover 17 des 2004 nr. 91 (ikr. 17 des 2004 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1671), 19 juni 2009 nr. 69 (ikr. 17 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 1797), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026), 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 1 juni 2024 iflg. res. 26 april 2024 nr. 746).

§ 7. Forholdet til helsepersonelloven

Helsepersonelloven gjelder for personalets yrkesutøvelse i brukerromsordningen.

Helsepersonelloven § 4 er ikke til hinder for at helsepersonell kan utføre de oppgaver som etter regler gitt i eller i medhold av loven her er lagt til personalet i brukerromsordningen.

Endret ved lover 17 des 2004 nr. 91 (ikr. 17 des 2004 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1671), 15 juni 2007 nr. 34, 19 juni 2009 nr. 69 (ikr. 17 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 1797), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 8. Forskrift

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av brukerromsordningen, og kan blant annet bestemme:

a. hvem brukerromsordningen skal gjelde for,
b. ordninger for adgangsregulering,
c. type og mengde narkotika som straffriheten skal omfatte,
d. ordninger for kontroll av type og mengde narkotika en person har med seg inn i brukerromsordningens lokaler eller tilstøtende behandlingsrom,
e. hvilken adgang politiet skal ha til brukerromsordningens lokaler eller tilstøtende behandlingsrom,
f. hvilke krav til bemanning av brukerromsordningen som skal gjelde,
g. hvordan helseopplysninger i helseregisteret kan behandles, blant annet hvilke, opplysninger som kan behandles og formålet med behandlingen,
h. at reglene i helsepersonelloven §§ 39 og 40 helt eller delvis ikke skal gjelde for helsepersonell som yter helsehjelp i brukerromsordningen.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 69 (ikr. 17 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 1797), endret ved lov 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060).

§ 9. Ikrafttredelse

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 69 (ikr. 17 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 1797).
1 Fra 17 des 2004 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1662.

Lov om omorganisering av Statkraft SF

§ 1. Formål

Formålet med loven er å regulere enkelte forhold som oppstår ved overføring av Statkraft SFs virksomhet til et underliggende aksjeselskap med datterselskaper.

§ 2. Overføring av eiendeler, forpliktelser mv.

Overføring av forpliktelser fra Statkraft SF til selskaper som nevnt i § 1 i forbindelse med overføring av Statkrafts virksomhet skjer med frigjørende virkning for Statkraft SF. De overførte forpliktelsene kan heller ikke gjøres gjeldende mot staten. Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen og kan ikke gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Første ledd gjelder ikke for lån som faller inn under statens ansvar etter avsnitt III nr. 2 i lov 20. desember 2002 nr. 88 om endringer i lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak mv.

§ 3. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 10 sep 2004 iflg. res. 27 aug 2004 nr. 1220.

Lov om bokføring (bokføringsloven)

§ 1. Lovens virkeområde

Loven gjelder bokføringspliktige som nevnt i § 2.

Kongen fastsetter regler om denne lovs anvendelse for Norges økonomiske sone og for Svalbard, Jan Mayen og bilandene og kan fastsette særlige regler under hensyn til forholdene der.

§ 2. Bokføringspliktige

Enhver som har regnskapsplikt etter lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. har bokføringsplikt etter denne loven.

Enhver som driver virksomhet og har plikt til å levere skattemelding for formues- og inntektsskatt mv. etter skatteforvaltningsloven § 8-2, har bokføringsplikt etter denne loven for den virksomhet som drives. Det samme gjelder enhver som har plikt til å levere skattemelding for merverdiavgift etter skatteforvaltningsloven § 8-3. Dette gjelder likevel ikke tilbydere som leverer skattemelding for merverdiavgift som nevnt i skatteforvaltningsloven § 8-3 første ledd bokstav e, og som er bokføringspliktig utelukkende på grunnlag av plikten til å levere skattemelding etter bestemmelsen her.

Skattekontoret og Oljeskattekontoret kan i enkelttilfelle pålegge den som antas å drive næringsvirksomhet bokføringsplikt etter denne loven for den virksomhet som drives. Slikt pålegg kan begrenses til å gjelde enkelte bestemmelser i loven. Pålegget kan bare gis for to år av gangen.

For bokføringspliktige etter annet ledd kan departementet i forskrift gjøre unntak for særlige tilfeller fra bestemmelsene i denne loven.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 65 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120, 20 des 2019 nr. 96 (ikr. 1 jan 2020).

§ 3. Pliktig regnskapsrapportering

Med pliktig regnskapsrapportering menes i denne loven årsregnskap og annen rapportering av historiske regnskapsopplysninger til eksterne parter, gitt i skriftlig form til fastsatt tidspunkt og med et forhåndsdefinert innhold, og som er fastsatt i eller med hjemmel i lov. Departementet fastsetter i forskrift hva som er pliktig regnskapsrapportering etter denne loven.

§ 3 a. Personalliste

Arbeidsgivere i de bransjer departementet bestemmer, skal føre personalliste.

Tilføyd ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413).

§ 4. Grunnleggende bokføringsprinsipper

Bokføring, spesifikasjon, dokumentasjon og oppbevaring av

regnskapsopplysninger skal skje i samsvar med følgende grunnleggende prinsipper:

1. Regnskapssystem: Det skal foreligge et ordentlig og oversiktlig regnskapssystem som muliggjør produksjon av pliktig regnskapsrapportering og spesifikasjoner, og som er innrettet slik at opplysningsplikten kan ivaretas.
2. Fullstendighet: Alle transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner skal bokføres på en fullstendig måte i regnskapssystemet.
3. Realitet: Bokførte opplysninger skal være resultat av faktisk inntrufne hendelser eller regnskapsmessige vurderinger og skal gjelde den bokføringspliktige virksomheten.
4. Nøyaktighet: Opplysninger skal bokføres og spesifiseres korrekt og nøyaktig.
5. Ajourhold: Opplysninger skal bokføres og spesifiseres så ofte som opplysningenes karakter og den bokføringspliktige virksomhetens art og omfang tilsier.
6. Dokumentasjon av bokførte opplysninger: Bokførte opplysninger skal være dokumentert på en måte som viser deres berettigelse.
7. Sporbarhet: Det skal foreligge toveis kontrollspor mellom dokumentasjon, spesifikasjoner og pliktig regnskapsrapportering.
8. Oppbevaring: Dokumentasjon, bokførte opplysninger og pliktig regnskapsrapportering skal oppbevares så lenge det er saklig behov for å kontrollere pliktig regnskapsrapportering. Oppbevaring skal skje i en form som opprettholder muligheten for å lese materialet.
9. Sikring: Regnskapsmaterialet skal på en forsvarlig måte sikres mot urettmessig endring, sletting eller tap.
10. God bokføringsskikk: Bokføring, spesifikasjon, dokumentasjon og oppbevaring av regnskapsopplysninger skal skje i samsvar med god bokføringsskikk.

Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566).

§ 5. Spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering

For hver periode med pliktig regnskapsrapportering, og ikke sjeldnere enn hver fjerde måned, skal den bokføringspliktige være i stand til å kunne utarbeide:

1. bokføringsspesifikasjon,
2. kontospesifikasjon,

3. kundespesifikasjon,
4. leverandørspesifikasjon,
5. spesifikasjon av uttak til eiere, deltakere og egen virksomhet,
6. spesifikasjon av salg til eiere og deltakere,
7. spesifikasjon av salg og andre ytelser til ledende ansatte.

For hver periode med pliktig regnskapsrapportering skal den bokføringspliktige i tillegg være i stand til å kunne utarbeide:

1. spesifikasjon av merverdiavgift,
2. spesifikasjon av lønnsopplysningspliktige ytelser,
3. spesifikasjon av elimineringer og andre posteringer ved utarbeidelse av konsernregnskap.

Departementet gir i forskrift nærmere regler om innholdet i spesifikasjoner som nevnt i første og annet ledd.

Regnskapssystemet skal kunne gjengi spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering som nevnt i første og annet ledd på papir. Departementet kan i forskrift fastsette krav til annen gjengivelse.

Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566, og med virkning for regnskapsår påbegynt etter 31 des 2012 iflg. res. 7 sep 2012 nr. 864), 20 juni 2014 nr. 23 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220).

§ 6. Sporbarhet

Bokførte opplysninger skal lett kunne følges fra dokumentasjonen via spesifikasjoner frem til pliktig regnskapsrapportering. Det skal likeledes på en lett kontrollerbar måte være mulig med utgangspunkt i pliktig regnskapsrapportering å kunne finne tilbake til dokumentasjonen for de enkelte bokførte opplysningene.

Dokumentasjon av bokførte opplysninger skal være nummererte eller identifisert på annen måte som gjør det mulig å kontrollere at den er fullstendig.

Dokumentasjon av kontrollsporet, herunder hvordan systemgenererte poster kan etterprøves, skal foreligge i de tilfellene det er nødvendig for å kunne kontrollere bokførte opplysninger på en enkel måte.

Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet i annet ledd om nummerering av dokumentasjon.

Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566).

§ 7. Bokføring og ajourhold

Bokføringspliktige skal bokføre alle opplysninger som er nødvendige for å kunne utarbeide spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering som nevnt i § 5 og pliktig regnskapsrapportering.

Bokføring skal skje så ofte som virksomhetens og transaksjonenes art og omfang tilsier. Bokføringen skal være à jour innen fristene for pliktig regnskapsrapportering og ikke sjeldnere enn hver fjerde måned. Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra kravet om ajourføring hver fjerde måned for bokføringspliktige med få transaksjoner.

Kontanttransaksjoner skal registreres daglig, med mindre det benyttes fast kasse.

§ 8. Bokføringsvaluta

Bokføringen skal skje i norske kroner, med mindre departementet i forskrift bestemmer noe annet.

§ 9. Retting av bokførte opplysninger

Bokførte opplysninger skal ikke endres eller slettes etter at fristene som nevnt i § 7 annet ledd er utløpt. Etter at disse fristene er utløpt, skal retting skje med ny, dokumentert postering. Slike korreksjoner skal skje ved at den opprinnelige posteringen i sin helhet reverseres.

Når opplysninger slettes, skal dette fremgå av dokumentasjonen eller spesifikasjonen.

§ 10. Dokumentasjon av bokførte opplysninger

Bokførte opplysninger skal være dokumentert. Dokumentasjonen skal utstedes med et korrekt og fullstendig innhold og vise de bokførte opplysningenes berettigelse. Dokumentasjonen skal ikke endres etter utstedelse. Dersom dokumentasjonen består av flere dokumenter, skal det være referanse fra primærdokumentet til øvrige dokumenter.

Departementet kan i forskrift fastsette krav til dokumentasjon av elektroniske forsystem.

Departementet kan i forskrift fastsette krav til dokumentasjonens format.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566).

§ 10 a. Særlige regler om dokumentasjon av kontantsalg

Bokføringspliktige skal registrere og dokumentere kontantsalg ved bruk av kassasystem med produkterklæring som tilfredsstiller krav i kassasystemlova og krav etter forskrift gitt i medhold av kassasystemlova. Departementet kan i forskrift fastsette krav til bruk av kassasystem mv., herunder fastsette unntak.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 53 (ikr. 1 jan 2019).

§ 11. Dokumentasjon av balansen mv.

Ved utarbeidelse av årsregnskap og næringsoppgave skal det foreligge dokumentasjon for alle balanseposter med mindre de er ubetydelige. Bestemmelsen gjelder tilsvarende for skattemessige verdier som ikke er dokumentert i øvrige skattemeldinger etter skatteforvaltningsloven.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om dokumentasjon av de enkelte balansepostene.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 12. Krav til språk

Spesifikasjoner og dokumentasjon som nevnt i § 13 første ledd nr. 2 og 3, som er utarbeidet av den bokføringspliktige, skal være på norsk, svensk, dansk eller engelsk, med mindre departementet i forskrift eller ved enkeltvedtak bestemmer noe annet.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566).

§ 13. Oppbevaring

Som oppbevaringspliktig regnskapsmateriale regnes:

1. årsregnskap og annen pliktig regnskapsrapportering, årsberetning og revisjonsberetning,
2. spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering som nevnt i § 5, eller bokførte opplysninger som er nødvendig for å kunne utarbeide slike spesifikasjoner av pliktig regnskapsrapportering,
3. dokumentasjon av bokførte opplysninger og slettede opplysninger, dokumentasjon av kontrollsporet mv. og dokumentasjon av balansen,
4. revisors skriftlige kommunikasjon med styret etter revisorloven §

9-5,
5. avtaler som gjelder virksomheten, med unntak av avtaler av mindre betydning,
6. korrespondanse som gir vesentlig tilleggsinformasjon i tilknytning til en bokført opplysning,
7. utgående pakksedler eller tilsvarende dokumentasjon som følger varen eller sendes til kjøper på annen måte,
8. prisoversikter som kreves utarbeidet ifølge lov eller forskrift.

Regnskapsmateriale som nevnt i første ledd nr. 1 til 4 skal oppbevares i Norge i fem år etter regnskapsårets slutt. Regnskapsmateriale som nevnt i første ledd nr. 5 til 8 skal oppbevares i Norge i tre år og seks måneder etter regnskapsårets slutt. Originalt regnskapsmateriale kan erstattes ved overføring av regnskapsinformasjon til andre media hvis muligheten til å etterprøve pliktig regnskapsrapportering i regnskapsmaterialets oppbevaringstid ikke svekkes. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til oppbevaringsmedier.

Oppbevaringspliktig regnskapsmateriale skal oppbevares ordnet og være betryggende sikret mot ødeleggelse, tap og endring. Regnskapsmaterialet skal kunne fremlegges for offentlig kontrollmyndighet i hele oppbevaringstiden i en form som muliggjør etterkontroll.

Regnskapsmaterialet skal være tilgjengelig i lesbar form og skal kunne skrives ut på papir i hele oppbevaringsperioden.

Departementet kan i forskrift fastsette krav om lengre oppbevaringstid for nærmere angitte typer primærdokumentasjon enn det som følger av annet ledd når det finnes nødvendig av hensyn til pliktig regnskapsrapportering eller skatte- og avgiftskontroll. Departementet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak gjøre unntak fra bestemmelsene i annet ledd om oppbevaringssted og oppbevaringstid.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566, og med virkning for regnskapsår påbegynt etter 31 des 2012 iflg. res. 7 sep 2012 nr. 864), 13 des 2013 nr. 121 (ikr. 1 feb 2014 iflg. res. 24 jan 2014 nr. 53), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 13 b. Elektronisk tilgjengelighet

Bokførte opplysninger etter § 7 første ledd som i utgangspunktet er tilgjengelig elektronisk, skal være tilgjengelig elektronisk i tre år og seks måneder etter regnskapsårets slutt.

Departementet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak gjøre unntak fra bestemmelsene i første ledd.
Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 7 sep 2012 med virkning for regnskapsår

påbegynt etter 31 des 2012 iflg. res. 7 sep 2012 nr. 864).

§ 14. Bistand og informasjon til kontrollmyndighet

Bokføringspliktige skal gi offentlige kontrollmyndigheter nødvendig bistand til innsyn i regnskapssystemet og regnskapsmaterialet og stille til disposisjon utstyr og programvare for dette.

Dersom den bokføringspliktige helt eller delvis har overlatt til en annen å foreta bokføring og oppbevaring av regnskapsmateriale etter denne lov, gjelder pliktene etter første ledd også for den dette er overlatt til.

Kontrollmyndighetene kan kreve regnskapsmateriale som ikke er på norsk, svensk, dansk eller engelsk oversatt til et av disse språkene. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til oversettelsen.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566).

§ 15. Straff

Den som overtrer bestemmelser om bokføring eller regnskap, straffes etter straffeloven §§ 392 til 394.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2018 nr. 114.

§ 16. Forskriftshjemmel

Departementet kan gi forskrifter som utfyller bestemmelsene i denne lov og fastsette ytterligere krav, når det finnes nødvendig av hensyn til pliktig regnskapsrapportering eller skatte- og avgiftskontroll.

§ 17. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid. Kongen kan gi overgangsregler.
1 Etter vedtak 1 des 2004 nr. 1531 trådte loven ikr. 1 jan 2005 med unntak for § 18, som trådte ikr. 1 jan 2006.

§ 18. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer ikraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 46 (ikr. 1 juli 2005 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 531).

Lov om arbeidsmarkedstjenester (arbeidsmarkedsloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1. Formål

Lovens formål er å bidra til å oppnå et inkluderende arbeidsliv gjennom et velfungerende arbeidsmarked med høy yrkesdeltakelse og lav arbeidsledighet.

§ 2. Virkeområde

Kapittel 1 til 7 gjelder for alle personer med lovlig opphold i riket og for alle som driver lovlig virksomhet i Norge. Arbeids- og velferdsetaten skal også yte tjenester etter denne loven til andre rettssubjekter når dette følger av internasjonale forpliktelser.

Kongen kan fastsette særlige regler for Svalbard og Jan Mayen.

Departementet kan gi forskrift om at virkemidler med hjemmel i denne lov kan anvendes utenfor landets grenser når dette er hensiktsmessig for å fremme lovens formål, og om tjenester Arbeids- og velferdsetaten yter som følge av internasjonale forpliktelser.

Departementet kan gi forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere, jf. arbeidsmiljøloven § 1-7.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 2. (Opphevet)

Kapitlet med §§ 3-6 er *opphevet* ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 3. Arbeidsgivers meldeplikt

§ 7. Arbeidsgivers plikt til å melde ledige stillinger

Arbeidsgiver skal straks melde ledig stilling til Arbeids- og velferdsetaten. Blir det med en gang satt en inn i stillingen, faller meldeplikten bort.

Meldeplikten gjelder ikke når stillingen er blitt ledig på grunn av lockout eller streik som er godkjent av hovedsammenslutning for de arbeidsgivere eller arbeidstakere konflikten gjelder, og den ikke er kjent ulovlig ved dom.

En arbeidsgiver som har henvendt seg til Arbeids- og velferdsetaten for å få arbeidskraft, skal straks melde fra til Arbeids- og velferdsetaten dersom oppdraget faller bort.

Arbeidsgiver som selv ønsker å annonsere etter arbeidskraft uten å oppgi sitt navn, skal samtidig med melding etter første ledd oppgi grunnen til en slik fremgangsmåte.

Kongen kan gi forskrift om unntak fra bestemmelsene i første ledd for ledige stillinger i staten, fylkeskommuner, kommuner og hel- og halvoffentlige institusjoner. Kongen kan videre gi forskrift om i hvilken utstrekning disse skal benytte Arbeids- og velferdsetaten når de skal tilsette arbeidstakere.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 8. Arbeidsgivers meldeplikt og Arbeids- og velferdsetatens oppfølging ved masseoppsigelser og permitteringer

Arbeidsgiver som vurderer å gå til masseoppsigelser, jf. arbeidsmiljøloven § 15-2 første ledd, skal tidligst mulig og senest samtidig med at arbeidsgiver innkaller til drøftinger, gi Arbeids- og velferdsetaten melding som fastsatt i arbeidsmiljøloven § 15-2 tredje ledd. Tilsvarende melding skal gis Arbeids- og velferdsetaten dersom arbeidstakerne vil bli permittert uten lønn eller i mer enn 4 uker vil få sin ukentlige arbeidstid innskrenket med mer enn 50 prosent. Melding skal også gis ved masseoppsigelser eller permitteringer av arbeidstakere som omfattes av statsansatteloven.

Meldingen skal gis til Arbeids- og velferdsetaten i det distriktet virksomheten ligger.

Planlagte masseoppsigelser får tidligst virkning 30 dager etter at Arbeids- og velferdsetaten er underrettet. Dersom det er nødvendig for å få til slik avtale som nevnt i arbeidsmiljøloven § 15-2 andre ledd, kan Arbeids- og velferdsetaten forlenge fristen etter første punktum med inntil 30 dager. Dersom Arbeids- og velferdsetaten endrer denne fristen, skal det gis skriftlig melding til arbeidsgiver om dette. Fristen kan ikke forlenges når en virksomhet opphører som følge av

en rettsavgjørelse.

Arbeids- og velferdsetaten skal benytte fristen etter tredje ledd, første eller andre punktum, til å finne løsninger på de problemer som de planlagte oppsigelsene reiser. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan retten til utsettelse av oppsigelser skal nyttes og Arbeids- og velferdsetatens rolle ved utsettelse.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan fastsette innskrenkninger i meldeplikten.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 62 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

Kapittel 4. Registrering og behovsvurdering

Overskriften endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631.)

§ 10. Registrering som arbeidssøker

Enhver som omfattes av denne lov har rett til å bli registrert som arbeidssøker hos Arbeids- og velferdsetaten.

For å ha rett til å stå registrert, må arbeidssøker melde seg til Arbeids- og velferdsetaten på slik måte og så ofte som Arbeids- og velferdsetaten bestemmer.

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 11. (Opphevet)

Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (i kraft 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), opphevet ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189.)

Kapittel 5. Arbeidsmarkedstiltak mv.

Overskriften endret ved lov 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011).

§ 12. Arbeidsmarkedstiltak

Arbeidsmarkedstiltak skal utformes og organiseres i samsvar med lovens formål, de mål og retningslinjer som ligger til grunn for Stortingets bevilgninger, tildelingsbrev fra departementet og forskrifter.

Departementet kan gi nærmere regler om arbeidsmarkedstiltakene og fastsette nærmere formål, innhold, personkrets og organisering av tiltakene.

Departementet kan gi forskrifter om forsøk med arbeidsmarkedstiltak.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016).

§ 13. Ytelser til gjennomføring av arbeidsmarkedstiltak mv.

Deltakere i arbeidsmarkedstiltak kan få tiltakspenger dersom de ikke mottar lønn fra tiltaksarrangør eller har rett til å få dekket utgifter til livsopphold på annen måte. Departementet gir forskrifter om vilkår for og størrelsen på tiltakspengene, herunder om i hvilke tiltak deltakerne kan få tiltakspenger. Departementet kan gi forskrifter som fraviker første punktum.

Det kan gis stønad til reiseutgifter til deltakere i arbeidsmarkedstiltak som mottar tiltakspenger etter første ledd, dagpenger under arbeidsløshet etter folketrygdloven kapittel 4 eller kvalifiseringsstønad etter sosialtjenesteloven kapittel 4. Reisestønad kan også gis til tiltaksdeltakere som ikke får utbetalt tiltakspenger fordi de er innsatt i fengsel. Departementet kan gi forskrifter om vilkårene for og størrelsen på reisestønaden.

Departementet kan gi forskrifter om ytelser til tiltaksarrangører, arbeidsgivere, arbeidstakere og personer under utdanning, herunder om vilkår for og størrelsen på ytelsene og om arbeidsgivers lønnsplikt overfor deltakere i tiltak, og om at arbeidssøkere kan få stønad som fremmer geografisk mobilitet og fleksibilitet på arbeidsmarkedet.

Departementet kan gi forskrift om ytelser til deltakere i forsøk med arbeidsmarkedstiltak.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011), 14 juni 2013 nr. 33, 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2020), 20 des 2024 nr. 81.

Kapittel 6. Saksbehandlingsregler

§ 14. Generelle saksbehandlingsregler

Forvaltningsloven og personopplysningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i loven her.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 15. Hvor krav om stønad skal settes fram

Krav om stønad i forbindelse med arbeidsmarkedstiltak etter kapittel 5 i denne loven, settes fram for det lokale Nav-kontoret, med mindre Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer noe annet.

Departementet kan gi forskrifter om når krav må være satt fram.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 juni 2015 nr. 42 (ikr. 1 jan 2016).

§ 16. Begrepene part og enkeltvedtak i visse saker

Flere som har behov for eller ønsker den samme tjenesten, regnes ikke som parter i samme sak, og kan ikke klage over at en annen har fått tjenesten.

Arbeids- og velferdsetatens avgjørelser overfor en tiltaksarrangør om etablering av en tiltaksplass regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Det samme gjelder for avgjørelser som arbeidsgiver treffer på vegne av Arbeids- og velferdsetaten om inntak på arbeidsmarkedstiltak eller opphør av tiltaksforholdet.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 17. Klage

Enkeltvedtak etter loven kan påklages til nærmeste overordnede organ eller til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer.

Fristen for å klage over enkeltvedtak er seks uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet fram til vedkommende part. Klage settes fram for det felles lokale kontoret i arbeids- og velferdsforvaltningen der klageren bor eller oppholder seg, med mindre Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer noe annet. For Arbeids- og velferdsetatens tildeling av tiltaksplass hos en arbeidsgiver gjelder likevel tre ukers klagefrist fra det tidspunkt

underretning om vedtaket er kommet fram til arbeidssøker.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 18. Underretning om vedtak

Departementet kan gi forskrifter om at underretning om vedtak ikke behøver å gis når vedtaket gjelder stans av ytelse av grunner som er åpenbart kjent for parten, og det er gitt forhåndsorientering om at retten til ytelse bortfaller i slike tilfeller.

§ 19. Opplysningsplikt overfor Arbeids- og velferdsetaten

Arbeids- og velferdsetaten kan pålegge arbeidssøkere, arbeidstakere, arbeidsgivere, offentlige myndigheter, utdanningsinstitusjoner, Statens lånekasse for utdanning, Posten Norge AS, forsikringsselskaper, banker, private pensjonsordninger og tiltaks- og formidlingsaktører å gi opplysninger som er nødvendige for at Arbeids- og velferdsetaten skal kunne utføre sine oppgaver etter denne loven.

De som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse. Opplysningene skal gis uten ugrunnet opphold og uten hinder av taushetsplikt.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 22 des 2006 nr. 94 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 22 des 2006 nr. 1530), 17 des 2010 nr. 80.

§ 20. Særlige begrensninger i taushetsplikten

Lovhjemlet taushetsplikt er ikke til hinder for at opplysninger om utbetalte ytelser kan gis til skattemyndighetene for kontrollformål.

Lovhjemlet taushetsplikt er heller ikke til hinder for nødvendig utveksling av opplysninger i ytelsessaker mellom Arbeids- og velferdsetatens organer og det eller de organer som er fastsatt med hjemmel i folketrygdloven § 21-15 første ledd.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 21. Politiattest

Departementet gir i forskrift nærmere bestemmelser om krav om politiattest i samsvar med reglene i politiregisterloven § 39 første ledd for person som skal ansettes i bedrift som arrangerer arbeidsmarkedstiltak rettet mot

utviklingshemmede, og om hvilke tiltak dette skal gjelde.
Opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), tilføyd igjen ved lov 23 mars 2012 nr. 13 (ikr. 1 mai 2012 iflg. res. 23 mars 2012 nr. 247).

Kapittel 7. Tilbakekreving mv.

§ 22. Tilbakebetaling mv.

Ved krav om tilbakebetaling av feilutbetalte ytelser gjelder folketrygdloven §§ 22-15 og 22-17 a tilsvarende.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 20 des 2024 nr. 81.

§ 23. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631.)

§ 24. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631.)

Kapittel 8. Privat arbeidsformidling og utleie av arbeidstakere

§ 25. Definisjoner og virkeområde

Med privat arbeidsformidling menes all aktiv kobling mellom arbeidssøker og arbeidsgiver som utføres av andre enn Arbeids- og velferdsetaten i den hensikt å etablere et arbeidsgiver/arbeidstakerforhold.

Med utleie av arbeidstakere menes leie av arbeidstakere fra en arbeidsgiver (utleier) til en oppdragsgiver (innleier) der de innleide er underlagt oppdragsgivers ledelse. Ved vurderingen av om det foreligger utleie, gjelder arbeidsmiljøloven § 14-12 fjerde ledd tilsvarende.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om hva som menes med privat arbeidsformidling og utleie av arbeidstakere.

Bestemmelsene i dette kapittelet gjelder virksomhet som drives i Norge.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 20 des 2022 nr. 99 (i kraft 1 apr 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2300), 14 juni 2024 nr. 31 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 981).

§ 26. Privat arbeidsformidling

Virksomhet som driver privat arbeidsformidling, kan ikke kreve betaling av arbeidssøkeren for formidlingstjenesten.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere vilkår for melding, rapportering, tilsyn, organisering og drift av formidlingsvirksomheten, og kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra forbudet i første ledd.

Departementet kan i forskrift fastsette særlige regler for virksomheter som driver formidling av sjøfolk.

§ 27. Utleie av arbeidstakere

Virksomheter som leier ut arbeidstakere må oppfylle følgende betingelser:

1. Virksomhet som har leiet ut en arbeidstaker, kan ikke begrense arbeidstakerens mulighet til å ta arbeid hos innleier etter at ansettelsesforholdet hos utleier er avsluttet.
2. Virksomheten kan ikke leie ut en arbeidstaker til en av arbeidstakerens tidligere arbeidsgivere før det har gått seks måneder siden arbeidstakeren sluttet hos denne.
3. Virksomheten kan ikke kreve betaling av arbeidstakeren for utleietjenester.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om melding, rapportering, tilsyn, organisering, drift og godkjenning av utleievirksomheten. Departementet kan i forskrift fastsette vilkår for innleie av arbeidstaker fra utleievirksomhet og for tilsyn med slik innleie. Arbeidstilsynet kan gi de pålegg og treffe de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelser gitt i medhold av første og andre punktum. Arbeidsmiljøloven kapittel 18 får tilsvarende anvendelse.

Departementet kan i forskrift fastsette særlige regler for virksomheter som driver utleie av sjøfolk.

Endret ved lover 5 des 2008 nr. 82 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 5 des 2008 nr. 1284), 20 des 2022 nr. 99 (i kraft 1 apr 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2300).

Kapittel 9. Sanksjoner

§ 28. Utestengning

Arbeidsgivere og arbeidstakere som ikke oppfyller rimelige krav som Arbeids- og velferdsetaten stiller i forbindelse med sine tjenester, kan for en tidsavgrenset periode utestenges fra hele eller deler av Arbeids- og velferdsetatens tilbud etter denne loven.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 29. Straff for å gi uriktige opplysninger og for å ikke gi nødvendige opplysninger

Dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebud, straffes med bøter

a. den som etter bestemmelse eller pålegg med hjemmel i denne loven plikter å gi opplysninger og meldinger, men som forsettlig eller uaktsomt forsømmer å gjøre dette,
b. den som mot bedre vitende gir uriktige opplysninger eller holder tilbake opplysninger som er viktige for rettigheter eller plikter etter denne loven.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 17 des 2010 nr. 80, 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 30. Straff for overtredelse av bestemmelser fastsatt eller med hjemmel i §§ 26 og 27

Dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebud, straffes med bøter den som forsettlig eller uaktsomt overtrer de bestemmelser som er fastsatt i eller med hjemmel i §§ 26 og 27.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 10. Sluttbestemmelser

§ 31. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 juli 2005 iflg. res. 10 des 2004 nr. 1616.

§ 32. Endringer i annen lovgivning

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i annen lovgivning: – – –[1]
1 Blant annet ble lov 27 juni 1947 nr. 9 om tiltak til å fremme sysselsetting opphevet.

Lov om endringer i skatte- og avgiftslovgivningen mv.

XIV

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer: – – –
§ 6-46 nytt fjerde ledd skal lyde: – – –
Endringen vil neppe bli satt i kraft, etter at lov 14 des 2007 nr. 107 innførte et likelydende ledd som § 6-46 (5).

XVIII. Ikrafttredelse

– – –

XIX. Overgangsregler

Ved ikrafttredelse av endringer under XIV § 2-38 gjelder følgende overgangsregler:
– – –
Ved ikrafttredelse av endringene under XIV § 10-10 første ledd første punktum, § 10-12, § 10-30, § 10-31 første og tredje ledd og § 10-32 annet ledd gjelder

følgende overgangsregler:
– – –
Endret ved lov 14 des 2007 nr. 109 (f o m inntektsåret 2005).
– – –
Følgende overgangsregel til de samme endringene trer i kraft straks, med virkning fra 1. januar 2005:
Fastsettelse av aksjens skjermingsgrunnlag og inngangsverdi
(1) Aksjens skjermingsgrunnlag etter §§ 10-12 og 10-31, jf. § 10-32 settes til aksjens historiske kostpris tillagt eventuelle RISK-beløp fra det tidsrommet aksjonæren har eid aksjen. Aksjens inngangsverdi skal opp- eller nedreguleres med RISK-beløp fra det tidsrommet aksjonæren har eiet aksjen.
(2) – – –
(3) – – –
(4) For aksjer med samlet negativt RISK-beløp som overstiger aksjens opprinnelige kostpris (negativ inngangsverdi), settes aksjens skjermingsgrunnlag lik aksjens negative inngangsverdi. Det skal ikke beregnes skjerming av negativt skjermingsgrunnlag.
(5) For ikke-børsnoterte aksjer hvor inngangsverdien er oppregulert med hjemmel i den tidligere selskapsskatteloven 20. juli 1991 nr. 65 § 10-2 nr. 4 annet og tredje ledd, settes aksjens skjermingsgrunnlag til aksjens opprinnelige kostpris tillagt eventuelle RISK-beløp knyttet til aksjen, eller til aksjens forholdsmessige andel av selskapets samlede skattemessige formuesverdi pr. 1. januar 1992 tillagt eventuelle RISK-beløp knyttet til aksjen. Fordelingen av selskapets formuesverdi foretas etter aksjenes pålydende beløp. Ved realisasjon av ikke-børsnoterte aksjer hvor inngangsverdien er oppregulert med hjemmel i den tidligere selskapsskatteloven 20. juli 1991 nr. 65 § 10-2 nr. 4 annet og tredje ledd, kan aksjens takstverdi pr. 1. januar 1992, eller aksjens forholdsmessige andel av selskapets regnskapsmessige egenkapital pr. 1. januar 1992, likevel benyttes som inngangsverdi ved gevinstberegningen.
(6) For børsnoterte aksjer hvor inngangsverdien er oppregulert med hjemmel i den tidligere selskapsskatteloven 20. juli 1991 nr. 65 § 10-2 nr. 2 eller 3, settes aksjens skjermingsgrunnlag til aksjens oppregulerte verdi tillagt eventuelle RISK-beløp knyttet til aksjen, eller til aksjens opprinnelige kostpris tillagt eventuelle RISK-beløp knyttet til aksjen.
(7) – – –
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 74 (f o m inntektsåret 2005), 14 des 2007 nr. 109 (f o m inntektsåret 2005), 9 mai 2008 nr. 25 (f o m inntektsåret 2005).
– – –
Ved ikrafttredelse av endringen under XIV § 9-3 sjette ledd[1] og § 14-81 gjelder følgende overgangsregler:

a. Til § 9-3 sjette ledd:

Ved realisasjon i 2005 eller senere av alminnelig gårdsbruk eller skogbruk fastsettes skattyters inngangsverdi med utgangspunkt i historisk kostpris med tillegg av senere aktiverte kostnader og fradrag for foretatte avskrivninger. Den del av kostpris og tillegg som etter fordeling ikke faller på avskrivbare driftsmidler eller våningshus, oppreguleres etter prisstigningen i eiertiden etter regler og satser som fastsettes av departementet.

– – –

Ved ikrafttredelsen av endringen under XIV § 10-34 gjelder følgende overgangsregel:
(1) Retting av beregnings- eller registreringsfeil ved fastsettelse og fordeling av endring i selskapets skattlagte kapital som finner sted fra og med 1. januar 2006, skal regulere aksjens inngangsverdi med samme tidspunkt som det opprinnelig uriktig fastsatte reguleringsbeløpet.
(2) – – –
Endret ved lover 9 des 2005 nr. 116 (f o m inntektsåret 2006), 14 des 2007 nr. 109 (f o m inntektsåret 2006).
1 Inkurie: Jf. nå § 9-13.

Lov om Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk (COTIF-loven)

§ 1. Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk

Loven gjennomfører Protokoll av 3. juni 1999 om endring av Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk (COTIF) av 9. mai 1980 (Protokoll 1999) med vedlegg som nevnt i § 2 samt Protokoll om privilegier og immunitet for Den mellomstatlige organisasjon for internasjonal jernbanetrafikk (OTIF).

Overenskomsten skal gjelde som norsk lov.

§ 2. Virkeområde

a. Enhetlige rettsregler for avtale om internasjonal transport av reisende på jernbanene (CIV – Bilag A til overenskomsten) gjelder for all betalt og gratis transport av reisende på jernbane når avreisestedet befinner seg i Norge og bestemmelsesstedet befinner

seg i annen konvensjonsstat eller omvendt, med de presiseringer og forbehold som er nevnt i Artikkel 1 i CIV, For befordring som er omfattet av Europaparlaments- og rådsforordning (EF) 2007/1371[1] av 23. oktober 2007 om jernbanepassasjerers rettigheter og forpliktelser, jf. jernbaneloven § 7 c, gjelder reglene i første punktum med tillegg av reglene i nevnte forordning.

b. Enhetlige rettsregler for avtale om internasjonal transport av gods på jernbanene (CIM – Bilag B til overenskomsten) gjelder for alle kontrakter om transport av gods på jernbane mot vederlag når stedet for innlevering av godset befinner seg i Norge og utlevering av godset befinner seg i annen konvensjonsstat eller omvendt, med de presiseringer og forbehold som er nevnt i Artikkel 1 i CIM,
c. Regler for internasjonal jernbanetransport av farlig gods (RID – Bilag C til overenskomsten), gjelder for all internasjonal jernbanetransport av farlig gods i Norge i henhold til Artikkel 1 i RID, med de unntak og begrensninger som nevnt i Artikkel 2 og 3 i RID,
d. Enhetlige rettsregler for avtale om bruk av vogner i internasjonal jernbanetrafikk (CUV – Bilag D til overenskomsten) gjelder for bi- og multilaterale avtaler om bruk av jernbanevogner som transportmiddel for å utføre transporter etter De enhetlige rettsregler CIV og De enhetlige rettsregler CIM i henhold til Artikkel 1 i CUV,
e. Enhetlige rettsregler for avtale om bruk av infrastruktur i internasjonal jernbanetrafikk (CUI – Bilag E til overenskomsten), gjelder for enhver avtale om bruk av infrastruktur for internasjonal transport som omfattes av De enhetlige rettsregler CIV og De enhetlige rettsregler CIM, med de presiseringer og forbehold som nevnt i Artikkel 1 i CUI,
f. Enhetlige rettsregler om godkjenning av tekniske standarder og innføring av enhetlige tekniske bestemmelser for jernbanemateriell som skal nyttes i internasjonal trafikk (APTU – Bilag F til overenskomsten), fastsetter den fremgangsmåten som skal følges ved godkjenning av tekniske standarder og innføring av enhetlige tekniske bestemmelser for jernbanemateriell som skal nyttes i internasjonal trafikk i henhold til Artikkel 1 i APTU,
g. Enhetlige rettsregler om teknisk godkjenning av jernbanemateriell som skal nyttes i internasjonal trafikk (ATMF – Bilag G til overenskomsten) fastsetter den fremgangsmåte som skal følges ved godkjenning av rullende materiell og annet jernbanemateriell for internasjonal trafikk i henhold til Artikkel 1 i ATMF.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 107 (ikr. 3 sep 2010 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1239). **Endres** ved lov 20 juni 2023 nr. 81 (i kraft samtidig som endringene av 30. september 2015 og 26. september 2018 i Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk iflg. res. 20 juni 2023 nr. 957).
1 Inkurie: Skal vel være forordning (EF) nr. 1371/2007. Jf. EØS-avtalen vedlegg XIII nr. 42h.

§ 2 a. Utøvelse av myndighetsoppgaver

Tilføyes ved lov 20 juni 2023 nr. 81 (i kraft samtidig som endringene av 30. september 2015 og 26. september 2018 i Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk iflg. res. 20 juni 2023 nr. 957).

§ 3. Definisjoner

I denne lov menes med:

a. *Overenskomsten* – Protokoll av 3. juni 1999 om endring av Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk (COTIF) av 9. mai 1980 (Protokoll 1999) med vedlegg som nevnt i § 2, og protokoll om immunitet som nevnt i § 1,
b. *Passasjertransportør i CIV* – Den avtalefestede transportøren som den reisende har inngått transportavtale med i henhold til De enhetlige rettsregler (CIV), eller en etterfølgende transportør som er ansvarlig etter CIV,
c. *Godstransportør i CIM* – Den avtalefestede transportøren som senderen har inngått fraktavtale med i henhold til De enhetlige rettsregler (CIM), eller en etterfølgende transportør som er ansvarlig etter CIM.

§ 4. Anerkjennelse og fullbyrdelse av utenlandske dommer

Dommer, fraværsdommer og rettsforlik, som er avsagt av en kompetent domstol i en konvensjonsstat med grunnlag i overenskomsten, og som etter konvensjonsstatens rett gir adgang til tvangsfullbyrdelse, kan fullbyrdes her i riket. Begjæring om fullbyrding rettes til Oslo byfogdembete. Retten prøver ikke riktigheten av konvensjonsstatens dom.

Bestemmelsen i første ledd kommer ikke til anvendelse på avgjørelser som bare har foreløpig tvangskraft, eller på dommer som pålegger saksøkeren å

betale en skadeserstatning utover saksomkostningene fordi dennes søksmål avvises.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 5. Fremgangsmåte ved regress

Rettmessigheten av den utbetaling som er foretatt av den transportøren som utøver en av de regresser som er fastsatt i CIV og CIM, kan ikke bestrides av den transportør det er søkt regress hos når erstatningen er fastsatt rettslig og når sistnevnte transportør, korrekt stevnet, er gitt anledning til å intervenere i rettssaken. Domstolen i hovedsøksmålet bestemmer fristene for forkynnelse av stevningen og for intervensjonen.

Den regressøkende transportør skal for en og samme rett fremme sitt krav mot alle de transportører som den ikke har kommet fram til en minnelig ordning med. I motsatt fall tapes retten til regress hos dem som ikke er stevnet. Domstolen avgjør i en og samme dom alle de regressaker som er forelagt den.

Enhver transportør som ønsker å gjøre sin regressrett gjeldende kan reise søksmål ved domstol i Norge om en av transportørene som har deltatt i transporten har alminnelig verneting i Norge.

Når søksmål skal reises mot flere transportører som har alminnelig verneting i Norge, har den regressøkende transportør rett til å velge i hvilken av disse kretser den vil anlegge saken.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 6. Utlegg, arrest mv.

Har et transportforetak som følge av en transport som er underlagt De enhetlige rettsregler CIV eller CIM, fordringer på et utenlandsk transportforetak, kan det bare tas utlegg eller arrest her i riket når det skjer i henhold til en dom avsagt av en domstol i den konvensjonsstat det utenlandske transportforetaket tilhører.

Ved fordringer som følger av en kontrakt underlagt De enhetlige rettsregler CUV eller CUI kan det bare tas utlegg eller arrest etter dom avsagt av domstol i den stat som det utenlandske foretaket som er fordringshaver tilhører.

For innehaver av jernbanevogner som ikke har sitt hovedkontor i Norge, kan jernbanevogner bare tas som utlegg, arrest og/eller i konkursbeslag her i riket etter dom avsagt av domstol i den stat der innehaver har sitt hovedkontor. Innehaver betyr den som på permanent vis står for den økonomiske driften av

en jernbanevogn som transportmiddel, enten at vedkommende eier den eller har råderetten over den.

§ 7. Forskrifter

Kongen kan i forskrift gjøre innskrenkninger i lovens virkeområde etter § 2 for å ivareta forpliktelser i henhold til andre internasjonale avtaler Norge har inngått. Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven.
Endret ved lov 22 des 2006 nr. 105. **Endres** ved lov 20 juni 2023 nr. 81 (i kraft samtidig som endringene av 30. september 2015 og 26. september 2018 i Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk iflg. res. 20 juni 2023 nr. 957).

§ 8. Ratifikasjon

Stortinget samtykker til at Norge ratifiserer Protokoll av 3. juni 1999 om endring av Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk (COTIF) av 9. mai 1980 (Protokoll 1999).

§ 9. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer. § 8 trer likevel i kraft straks.[1]

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

1 Resten av loven er iflg. res. 5 mai 2006 nr. 479 satt ikr. fra 1 juli 2006.

Lov om omdanning av Kystverkets produksjonsvirksomhet til statsaksjeselskap

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å regulere visse overgangsspørsmål i forbindelse med omdanning av Kystverkets produksjonsvirksomhet til aksjeselskap.

§ 2. Overføring av forpliktelser

Overføring til aksjeselskapet av forpliktelser knyttet til Kystverkets produksjonsvirksomhet har frigjørende virkning for staten.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

§ 3. Overføring av offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser m.v.

Offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser med videre som gjelder den virksomhet som skal omdannes, blir fra omdanningstidspunktet overført til aksjeselskapet.

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 22 jan 2016 nr. 1 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 44).

§ 5. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

Lov om kvoteplikt og handel med kvoter for utslipp av klimagasser (klimakvoteloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. (lovens formål)

Formålet med denne loven er å begrense utslipp av gasser og andre partikler som kan påvirke klimaet, på en kostnadseffektiv måte gjennom å overvåke og rapportere utslipp og å delta i internasjonale systemer for utslippsreduksjoner.

Loven gjelder med de begrensninger som måtte følge av folkerettslig sedvane eller overenskomst som binder Norge.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 15 apr 2011 nr. 12, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024), 20 juni 2025 nr.

91.

§ 2. (lovens stedlige virkeområde)

Loven gjelder i riket, unntatt på Svalbard, og på Norges kontinentalsokkel.

Loven gjelder også for følgende aktiviteter:

a. luftfartsaktiviteter innen EØS-området
b. luftfartsaktiviteter til og fra EØS-området
c. øvrige internasjonale luftfartsaktiviteter
d. maritim transportaktivitet innen EØS-området
e. maritim transportaktivitet til og fra EØS-området.

Kongen kan i forskrift bestemme at loven skal gjelde på Svalbard, samt gi nærmere bestemmelser om lovens stedlige virkeområde ellers.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 15 apr 2011 nr. 12, 25 mai 2012 nr. 29, 21 juni 2019 nr. 53, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 2 a. (definisjoner)

Med anleggsoperatør menes den som drifter eller kontrollerer et anlegg med aktiviteter som omfattes av § 3, eller den som etter norsk rett har avgjørende økonomisk innflytelse på den tekniske driften av anlegget.

Med luftfartøysoperatør menes den som drifter et luftfartøy hvor det utføres luftfartsaktiviteter som omfattes av §§ 3 eller 3 a, eller eieren av luftfartøyet hvis den som drifter fartøyet, er ukjent eller ikke identifisert av eieren.

Med skipsoperatør menes eier av skip med aktivitet som omfattes av §§ 3 eller 3 a, eller enhver annen organisasjon eller person som har overtatt ansvaret for den tekniske driften av skipet fra eieren, og som er opplyst å være driftsansvarlig i skipets sikkerhetsstyringssertifikat, jf. skipssikkerhetsloven § 7 tredje ledd bokstav b.

Med brenselsoperatør menes enhver fysisk eller juridisk person som utfører aktiviteten tilgjengeliggjøring av brensel for forbruk som omfattes av § 3.

Med operatør menes anleggsoperatør, luftfartøysoperatør, skipsoperatør og brenselsoperatør.

Tilføyd ved lov 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024), endret ved lov 20 juni 2025 nr. 91.

§ 3. (aktiviteter og utslipp som omfattes av EUs klimakvotesystem)

Loven gjelder følgende aktiviteter som er omfattet av EUs klimakvotesystem:

a. aktiviteter i anlegg, luftfart og maritim transport
b. tilgjengeliggjøring av brensel for forbruk.

Kongen kan gi forskrift om hvilke aktiviteter, aktører og utslipp av gasser og partikler som kan påvirke klimaet, som helt eller delvis er omfattet av loven.

Kongen kan gi forskrift om

a. at utslipp av klimagasser fra produksjonsenheter med kapasitet under en fastsatt grense skal være unntatt fra loven
b. at flere produksjonsenheter som ligger på samme sted og står i nær driftsmessig sammenheng, eller som ikke ligger på samme sted, men som står i nær driftsmessig og fysisk sammenheng, skal vurderes under ett ved beregningen av kapasiteten
c. at visse transportaktiviteter, som transportaktiviteter som ikke overstiger visse aktivitets- eller utslippsgrenser, skal være unntatt fra loven.

Kongen kan gi forskrift om hvilke luftfartøysoperatører og skipsoperatører som skal forholde seg til norske administrerende myndigheter.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 27 feb 2009 nr. 10, 15 apr 2011 nr. 12, 25 mai 2012 nr. 29, 21 juni 2019 nr. 53, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024), 20 juni 2025 nr. 91.

§ 3 a. (utslipp fra luftfartsaktiviteter og maritim transportaktivitet som ikke er omfattet av EUs klimakvotesystem)

Kongen kan gi forskrift om overvåking og rapportering av utslipp av klimagasser fra internasjonale luftfartsaktiviteter som ikke er omfattet av kvoteplikt etter § 4, blant annet om klimakvotemyndighetens saksbehandling og kontroll, samt krav til tredjepartsverifikasjon.

Kongen kan gi forskrift om kompensasjon for økte utslipp av klimagasser fra internasjonale luftfartsaktiviteter som ikke er omfattet av kvoteplikt etter § 4.

Kongen kan gi forskrift om overvåking og rapportering av utslipp av klimagasser fra maritime transportaktiviteter som ikke er omfattet av kvoteplikt etter § 4, blant annet om godkjenning av overvåkingsplan, saksbehandling og kontroll med utslippsrapport, krav til tredjepartsverifikasjon og om hvilke skipsoperatører som skal forholde seg til norske administrerende

myndigheter.

For aktiviteter som omfattes av denne paragrafen, gjelder i tillegg bestemmelsene i kapittel 4 A og § 18.

Kongen kan gi forskrift om gebyrer for saksbehandling og kontroll utført av klimakvotemyndigheten etter forskrifter gitt i medhold av denne paragrafen.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 53, endret ved lov 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 4. (kvoteplikt)

Operatører med ansvar for kvotepliktige utslipp fra aktiviteter som nevnt i forskrift gitt i medhold av § 3, må innlevere kvoter tilsvarende sine kvotepliktige utslipp i samsvar med bestemmelsene i § 12. Antallet kvoter som skal innleveres, skal tilsvare utslippstallet for det foregående rapporteringsåret. Kongen kan gi forskrift om omfanget av kvoteplikten.
Endret ved lover 27 feb 2009 nr. 10, 15 apr 2011 nr. 12 (ikr. 15 april 2011, men for luftfartsaktiviteter fra 1 jan 2012), 25 mai 2012 nr. 29, 21 juni 2019 nr. 53, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 4 a. (tillatelse og krav til godkjent overvåkingsplan)

For anlegg som omfattes av forurensningsloven, og for brenselsoperatører, kreves tillatelse etter forurensningsloven § 11. For luftfartøysoperatører og skipsoperatører som har kvotepliktige utslipp, kreves en plan for overvåking av utslipps- og aktivitetsdata som er godkjent av klimakvotemyndigheten.
Tilføyd ved lov 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024), endret ved lov 20 juni 2025 nr. 91.

§ 5. (søknad om utslippstillatelse og kvotetildeling)

Kongen kan gi forskrift om søknader om tillatelse til kvotepliktige utslipp etter forurensningsloven § 11 annet ledd og om søknader om tildeling av vederlagsfrie kvoter. Klimakvotemyndigheten kan i det enkelte tilfellet fastsette hvilke opplysninger eller undersøkelser søkeren må sørge for.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for søknad om tildeling av vederlagsfrie kvoter og for kontroll av rapporterte klimagassutslipp etter § 15, blant annet om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners

beskyttelsesverdige interesser.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672), 15 apr 2011 nr. 12, 25 mai 2012 nr. 29, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 6. (ansvar for kostnader fra kvoteplikt for maritim transportaktivitet)

Dersom en annen enn skipsoperatøren etter kontrakt er gitt bestemmende innflytelse over beslutninger som påvirker skipets kvotepliktige utslipp, har skipsoperatøren rett til å kreve tilbakebetalt kostnadene med oppfyllelsen av kvoteplikten fra denne.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 15 apr 2011 nr. 12, 25 mai 2012 nr. 29, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 7. (gebyr og omkostninger)

Kongen kan gi forskrift om betaling av gebyr for opprettelse og drift av konto, vedtak om tildeling av kvoter, utstedelse av kvoter, kontrolltiltak som gjennomføres for å sikre at loven eller vedtak i medhold av loven blir fulgt, og for godkjenning av overvåkingsplaner. Slikt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.
Kongen kan gi forskrift om at omkostninger i forbindelse med klimakvotemyndighetens kontroll med utslippsrapport og rapport med tildelingsdata skal dekkes av operatøren.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 27 feb 2009 nr. 10, 15 apr 2011 nr. 12, 25 mai 2012 nr. 29, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 8. (meldeplikt)

Kongen kan gi forskrift om at operatører har plikt til å gi melding til klimakvotemyndigheten om planlagte endringer i drift, eierskap og aktivitet og informasjon om gjennomføring av slike endringer.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 27 feb 2009 nr. 10, 15 apr 2011 nr. 12, 25 mai 2012 nr. 29, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 8 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 apr 2011 nr. 12, opphevet ved lov 25 mai 2012 nr. 29.

§ 8 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 apr 2011 nr. 12, opphevet ved lov 25 mai 2012 nr. 29.

Kapittel 2. Tildeling av kvoter[1]

Overskriften endret ved lov 25 mai 2012 nr. 29.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 21al (direktiv 2003/87/EF endret ved direktiv 2009/29/EF).

§ 9. (salg av kvoter)

Kongen kan gi nærmere bestemmelser om organiseringen og gjennomføringen av salg av kvoter.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 27 feb 2009 nr. 10, 15 apr 2011 nr. 12, 25 mai 2012 nr. 29.

§ 10. (tildeling av kvoter vederlagsfritt)

Kongen kan gi forskrift om tildeling av vederlagsfrie kvoter, herunder bestemmelser om omgjøring av vedtak om tildeling på bakgrunn av våre folkerettslige forpliktelser eller på bakgrunn av endringer i aktivitetsnivå eller drift som har innvirkning på grunnlaget for tildelingen.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 15 apr 2011 nr. 12, 25 mai 2012 nr. 29, 21 juni 2019 nr. 53, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

Kapittel 3. Det norske registeret for klimakvoter – Oppgjør av kvoteplikten

§ 11. (Det norske registeret for klimakvoter)

Det norske registeret for klimakvoter skal inneholde opplysninger om utstedelse, utdeling, beholdning, overdragelse, overføring til oppgjør og sletting

av kvoter.

Kongen utpeker en ansvarlig myndighet for opprettelse og drift av klimakvoteregisteret. Kongen kan gi forskrift om utformingen og driften av klimakvoteregisteret. Dette omfatter bestemmelser som innskrenker adgangen til å overføre kvoter, dersom dette er nødvendig i henhold til Norges folkerettslige forpliktelser.

Offentlige myndigheter har rett til å få tilgang til opplysninger fra klimakvoteregisteret i den utstrekning dette er nødvendig for å fremme deres oppgaver i eller i medhold av lov.

Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt kan det gis tilgang til opplysninger i henhold til EØS-avtalen vedlegg XX nr. 21.

Endret ved lover 25 mai 2012 nr. 29, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024), 20 juni 2025 nr. 91.

§ 12. (plikt til å overføre kvoter til oppgjør)

En operatør med ansvar for kvotepliktige utslipp skal hvert år overføre et antall kvoter som svarer til kvoteplikten etter § 4, til en nærmere angitt oppgjørskonto i klimakvoteregisteret. For anleggs-, luftfartøys- og skipsoperatører er den årlige oppgjørsfristen 30. september. For brenselsoperatører er den årlige oppgjørsfristen 31. mai.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke typer kvoter som kan godkjennes som oppgjør for kvoteplikten, og prosedyrene for dette. Hver kvote som innleveres, skal representere utslipp av ett tonn CO_2-ekvivalenter.

Dersom den kvotepliktige ikke innen fristen etter første ledd har satt inn et tilstrekkelig antall kvoter på oppgjørskontoen, skal anleggs-, luftfartøys- og skipsoperatører innen 1. oktober og brenselsoperatører innen 1. juni året etter at oppgjøret skulle ha funnet sted, plassere kvoter på den angitte oppgjørskontoen svarende til underskuddet fra det tidligere året. I tillegg skal det ilegges overtredelsesgebyr etter § 19.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 25 mai 2012 nr. 29 (tidligere § 13), 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024), 20 juni 2025 nr. 91.

§ 13. (utstedelse av kvoter på grunnlag av utslippsreduserende prosjekter i sektorer innenlands som ikke har kvoteplikt)

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utstedelse av kvoter på grunnlag av utslippsreduserende prosjekter i sektorer innenlands som ikke har kvoteplikt.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 27 feb 2009 nr. 10, 15 apr 2011 nr. 12, 25 mai 2012 nr. 29 (tidligere § 15).

Kapittel 4. Overvåking og rapportering av utslipp

Overskriften endret ved lover 25 mai 2012 nr. 29, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 14. (overvåking og rapportering)

Operatøren skal hvert år innen en frist fastsatt av klimakvotemyndigheten rapportere foregående års utslipp til klimakvotemyndigheten.

Kongen kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om overvåking og rapportering, blant annet om hva som skal rapporteres, hvordan utslippene skal beregnes eller måles og om overvåking og rapportering av effektene på klimaet fra utslipp av gasser og andre partikler som kan påvirke klimaet.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 25 mai 2012 nr. 29 (tidligere § 16), 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024), 20 juni 2025 nr. 91.

§ 15. (klimakvotemyndighetens kontroll av utslippsrapporter)

Klimakvotemyndigheten skal kontrollere rapportering etter § 14. Kongen kan gi forskrift om klimakvotemyndighetens kontroll og saksbehandling av utslippsrapportene.

Kongen kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at operatørens utslippsrapportering skal verifiseres av en uavhengig tredjepart før innlevering. Kongen kan gi forskrift om krav til og akkreditering av verifikasjonsinstans, herunder om utarbeidelsen og innholdet av verifikasjonserklæringer.

Endret ved lover 25 mai 2012 nr. 29 (tidligere § 17), 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024), 20 juni 2025 nr. 91.

Kapittel 4 A. Tilsyn

Kapittel tilføyd ved lov 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 16. (klimakvotemyndighetens tilsynsoppgaver)

Klimakvotemyndigheten skal føre tilsyn med at loven og vedtak gjort i medhold av loven blir fulgt, og gjennom kontroll og veiledning arbeide for å fremme formålet med loven.
Tilføyd ved lov 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 16 a. (opplysninger og undersøkelser)

Klimakvotemyndigheten kan gi forskrift eller pålegg om at operatører eller offentlige myndigheter uten hinder av taushetsplikt skal gi klimakvotemyndigheten eller andre offentlige organer nødvendige opplysninger for gjennomføring av gjøremål etter loven her. Klimakvotemyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Når særlige grunner tilsier det, kan klimakvotemyndigheten gi forskrift eller pålegg om at opplysninger som nevnt i første ledd også skal gis av andre som utfører tjeneste eller arbeid innenfor de aktivitetene som omfattes av loven. Klimakvotemyndigheten kan pålegge operatører å sørge for eller bekoste undersøkelser eller lignende tiltak som med rimelighet kan kreves for å slå fast om krav til beregning eller måling, overvåking eller rapportering av utslipp eller tildelingsdata er overholdt.
Tilføyd ved lov 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 16 b. (rett til gransking)

Klimakvotemyndigheten skal ha uhindret adgang til eiendom der det foregår eller kan foregå aktiviteter som omfattes av loven her. Myndigheten skal også ha tilgang til operatørens forretningslokaler når det er nødvendig for gjøremål etter loven her.

Klimakvotemyndigheten kan foreta nødvendig prøvetaking av kilder til rapporteringspliktige utslipp og kontroll med blant annet måleinstrumenter og utstyr som er regulert i medhold av loven her.

Klimakvotemyndigheten kan kreve å få lagt fram og granske dokumenter og annet materiale som kan ha betydning for myndighetens gjøremål etter loven her.

Ved stedlig tilsyn skal klimakvotemyndigheten først ta kontakt med representanter for ledelsen i virksomheten som drifter aktiviteten. Dersom noen andre har ansvaret for å svare kvoter for denne aktiviteten, skal denne samtidig få varsel om tilsynet.

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal

klimakvotemyndigheten gi skriftlig rapport til virksomheten om resultatet av kontrollen.
Tilføyd ved lov 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 16 c. (bistands- og opplysningsplikt)

Under klimakvotemyndighetens utøvelse av tilsynet skal den det føres tilsyn med, gi nødvendig bistand og opplysninger. Kongen kan gi forskrift om nærmere krav til bistands- og opplysningsplikten.

Kongen kan gi forskrift om at bistands- og opplysningsplikt som nevnt i første ledd også skal gjelde overfor utenlandske og internasjonale tilsynsmyndigheter, og om nærmere krav til slik bistands- og opplysningsplikt.
Tilføyd ved lov 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 16 d. (internkontroll)

Klimakvotemyndigheten kan gi forskrift om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av loven her overholdes.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 25 mai 2012 nr. 29 (tidligere § 17a), 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024, tidligere § 16).

Kapittel 5. Forvaltningstiltak og sanksjoner

Overskriften endret ved lover 25 mai 2012 nr. 29, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 17. (suspensjon av retten til å overføre kvoter)

Dersom en anleggs-, luftfartøys- eller skipsoperatør ikke innen 31. mars, eller en brenselsoperatør ikke innen 30. april, det enkelte år har rapportert sine utslipp i henhold til bestemmelsene gitt i eller i medhold av § 14, skal klimakvotemyndigheten suspendere vedkommende fra retten til å overføre kvoter i klimakvoteregisteret fram til tilfredsstillende rapportering foreligger.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 15 apr 2011 nr. 12, 25 mai 2012 nr. 29 (tidligere § 19), 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024), 20 juni 2025 nr. 91.

§ 17 a. (pålegg om retting)

Dersom en operatør handler i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her eller vedtak fattet med hjemmel i loven, kan klimakvotemyndigheten pålegge operatøren å rette forholdet innen en bestemt frist.
Tilføyd ved lov 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 18. (tvangsmulkt)

For å sikre at bestemmelsene i loven her eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført, kan klimakvotemyndigheten fatte vedtak om tvangsmulkt til staten. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom fristen som klimakvotemyndigheten har fastsatt for å rette forholdet, oversittes. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at den forfaller ved hver overtredelse.

Tvangsmulkten skal ilegges operatøren.

Endret ved lover 25 mai 2012 nr. 29 (tidligere § 20), 21 juni 2019 nr. 53, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 19. (overtredelsesgebyr)

Dersom operatøren ikke har overholdt sine forpliktelser etter § 12 første ledd, ilegger klimakvotemyndigheten et overtredelsesgebyr til statskassen. Overtredelsesgebyret skal tilsvare 100 euro på forfallstidspunktet for hvert tonn rapporteringspliktig klimagassutslipp som det ikke er plassert kvoter for på den angitte oppgjørskontoen i henhold til § 12 første ledd. Overtredelsesgebyrets størrelse skal indeksreguleres i tråd med den europeiske konsumprisindeksen. Gebyret forfaller til betaling 14 dager etter påkrav. Ved forsinket betaling skal det betales renter etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Kongen kan i forskrift endre størrelsen på overtredelsesgebyret.

Informasjon om hvem som er ilagt overtredelsesgebyr og omfanget av overtredelsen skal gjøres tilgjengelig for offentligheten.

Endret ved lover 25 mai 2012 nr. 29 (i kraft 25 mai 2012, men første ledd tredje punktum ikr. 1 jan 2013, tidligere § 20), 21 juni 2019 nr. 53, 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 20. (tvangstiltak overfor maritim transportaktivitet)

Når en skipsoperatør i de foregående to rapporteringsårene ikke har overholdt plikten til å overføre kvoter til oppgjør etter § 12 eller til å rapportere etter § 14, kan klimakvotemyndigheten ved enkeltvedtak

a. bortvise utenlandske skip under skipsoperatørens ansvar fra norsk havn
b. tilbakeholde norske skip under skiperoperatørens ansvar i norsk havn
c. nekte utenlandske skip under skipsoperatørens ansvar adgang til norsk havn.

Vedtak etter første ledd gjelder fram til skipsoperatøren har overholdt sine forpliktelser etter §§ 12 og 14.

Kongen kan gi forskrift om tvangstiltak overfor maritim transportaktivitet.
Tilføyd ved lov 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024). **Endres** ved lov 15 apr 2011 nr. 12 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, endring endret ved lov 25 mai 2012 nr. 29, tidligere § 21 a).

§ 21. (straff)

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene om meldeplikt i § 8 og rapporteringsplikt gitt i eller i medhold av § 14 i denne lov. Medvirkning straffes ikke.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 93 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 823), 15 apr 2011 nr. 12, 25 mai 2012 nr. 29 (tidligere § 22), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 6. Avsluttende bestemmelser

§ 21 a. (klimakvotemyndigheten)

Kongen bestemmer hvem som er myndighet etter loven her. Departementet kan bestemme i enkelttilfeller og gi forskrift om at private rettssubjekter, utenlandske og internasjonale myndigheter kan utøve tilsynsmyndighet etter loven.
Tilføyd ved lov 15 des 2023 nr. 91 (i kraft 1 jan 2024).

§ 22. (endringer i andre lover)

I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensning og om avfall gjøres følgende endringer: – – –
Endret ved lov 25 mai 2012 nr. 29 (tidligere § 23).

§ 23. (ikrafttredelse)

Loven gjelder fra 1. januar 2005.
Endret ved lov 25 mai 2012 nr. 29 (tidligere § 24).

Lov om europeisk meldeplikt for tekniske regler m.m. (EØS-høringsloven)

Kapitel I. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Formål

Loven skal motvirke ulovlige handelshindringer og bidra til fri bevegelighet i EØS' indre marked for varer og informasjonssamfunnstjenester, og etableringer av slike tjenester, gjennom elektronisk administrativt samarbeid og et system for europeisk meldeplikt (EØS-høring) for forslag til tekniske regler.
Endret ved lover 15 aug 2014 nr. 60 (ikr. 18 aug 2014 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1078), 18 des 2015 nr. 132 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1621).

§ 2. Saklig og stedlig virkeområde

Loven gjelder for elektronisk administrativt samarbeid i EØS og statlige forvaltningsorganers utarbeidelse og vedtakelse av tekniske regler. Loven gjelder likevel ikke for tekniske regler som

a. gjennomfører bindende bestemmelser i EØS-rettsakter, herunder rettsakter på området elektronisk kommunikasjon,
b. utelukkende bygger på beskyttelsesklausuler i bindende EØS-rettsakter,
c. utelukkende gjennomfører en dom avsagt av EFTA-domstolen eller EF-domstolen,

d. utelukkende endrer en teknisk regel i samsvar med en anmodning fra EFTAs overvåkningsorgan,
e. utelukkende oppfyller forpliktelser etter internasjonale avtaler som fører til felles regler i EØS,
f. utelukkende gjelder produkter innen landbruks- og fiskerisektoren, så langt disse sektorene ikke er omfattet av EØS-avtalen,
g. er meldt til EFTAs overvåkingsorgan gjennom meldesystemet for forbrukerprodukter som utgjør en alvorlig risiko (RAPEX), jf. direktiv 2001/95/EF artikkel 12 nr. 1.

Bortsett fra § 13 gjelder loven heller ikke tekniske regler om investeringstjenester i forbindelse med verdipapirer, som etter sitt innhold er identiske med direktiv 2004/39/EF, eller om markeder eller organer som utfører oppgaver i forbindelse med oppgjør for slike markeder.

Loven gjelder også for europeisk standardisering.

Departementet kan ved forskrift gjøre ytterligere unntak fra lovens saklige virkeområde, så langt det er forenlig med EØS-avtalen.

Kongen kan i forskrift bestemme at loven skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold. Endret ved lover 15 aug 2014 nr. 60 (ikr. 18 aug 2014 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1078), 18 des 2015 nr. 132 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1621), 23 april 2021 nr. 25 (i kraft 15 sep 2023 iflg. res. 15 sep 2023 nr. 1422).

§ 3. Definisjoner

1. Med *tekniske regler* menes i denne lov:
    a. tekniske spesifikasjoner eller andre krav, herunder instrukser, som rettslig eller faktisk må følges for å kunne bringe i omsetning eller bruke et produkt i hele eller en større del av Norge,
    b. krav til informasjonssamfunnstjenester, herunder instrukser, som rettslig eller faktisk må følges for å kunne yte, omsette, etablere eller bruke slike tjenester i hele eller en større del av Norge,
    c. regler som forbyr produksjon, import, omsetning eller bruk av et produkt,
    d. regler som forbyr ytelse, omsetning, etablering eller bruk av en informasjonssamfunnstjeneste.

Som tekniske regler regnes også vilkår i avtaler med det offentlige om overholdelse av tekniske spesifikasjoner eller andre krav, med unntak av anbudsgrunnlag ved offentlige innkjøp, og regler om

økonomiske tiltak som påvirker forbruket av produkter eller informasjonssamfunnstjenester ved å motivere til å følge slike krav.

2. Med *tekniske spesifikasjoner* menes krav til et produkts egenskaper, for eksempel med hensyn til kvalitet, yteevne, sikkerhet eller dimensjoner, samt krav til produktet som gjelder betegnelse, terminologi, symboler, testing og testingsmetoder, pakking, merking og etikettering og fremgangsmåter for samsvarsvurdering. Som tekniske spesifikasjoner regnes også krav til produksjonsmetoder for:
    a. produkter beregnet på konsum, fôrvarer samt legemidler som definert i legemiddelloven § 2, og
    b. andre produkter når kravene påvirker produktenes egenskaper.
3. Med *andre krav* menes krav som ikke er tekniske spesifikasjoner, og som påvirker produktets levetid etter at det er brakt på markedet, for eksempel krav til bruk, resirkulering eller gjenbruk, dersom slike krav i betydelig grad kan påvirke produktets sammensetning, egenskaper eller omsetning.
4. Med *produkt* menes industriprodukter og landbruksprodukter som omfattes av EØS-avtalen.
5. Med *informasjonssamfunnstjenester* menes enhver tjeneste som vanligvis ytes mot vederlag og som formidles elektronisk over avstand og etter individuell anmodning fra en tjenestemottaker, jf. den veiledende listen i direktiv (EU) 2015/1535 vedlegg I.
6. Med *regler om informasjonssamfunnstjenester* menes regler som helt eller delvis har som direkte formål å regulere tilgangen til informasjonssamfunnstjenester og ytelse av slike tjenester, særlig bestemmelser som gjelder tjenesteyteren, mottakeren av tjenester og tjenestene som sådanne.

Endret ved lov 23 april 2021 nr. 25 (i kraft 15 sep 2023 iflg. res. 15 sep 2023 nr. 1422).

Kapittel II. Meldeplikt

§ 4. Meldeplikt for tekniske regler

Forslag til tekniske regler skal meldes til EFTAs overvåkingsorgan gjennom departementet.

Det skal gis ny melding etter første ledd dersom det gjøres endringer som i vesentlig grad

a. endrer virkeområdet,
b. forkorter tidsplanen for gjennomføring, eller
c. innfører nye eller strengere krav.

§ 5. Krav til meldingens innhold mv.

Meldingen skal inneholde forslaget til tekniske regler på norsk og engelsk. Dersom det ikke fremgår av regelforslaget, skal meldingen begrunne hvorfor reglene anses som nødvendige.

Så fremt det ikke er åpenbart unødvendig for forståelsen av de tekniske reglene, skal også andre relevante deler av regelverket tas med i meldingen. Dersom det gjøres endringer i tekniske regler som tidligere har vært meldt til EFTAs overvåkingsorgan, er det tilstrekkelig at meldingen inneholder endringene.

Når forslaget utelukkende bygger på en internasjonal eller europeisk standard, er det tilstrekkelig at meldingen viser til den aktuelle standarden.

Dersom forslaget særlig tar sikte på å begrense omsetning eller anvendelse av et kjemisk stoff, preparat eller produkt for å beskytte folkehelsen, miljøet eller forbrukerne, skal meldingen også gi opplysninger som nevnt i direktiv (EU) 2015/1535 artikkel 5 nr. 1 fjerde ledd.
Endret ved lov 23 april 2021 nr. 25 (i kraft 15 sep 2023 iflg. res. 15 sep 2023 nr. 1422).

Kapittel III. Stillstandsplikt

§ 6. Stillstandsplikt

Forslag til tekniske regler som skal meldes etter § 4, kan ikke vedtas før tre måneder etter det tidspunkt EFTAs overvåkingsorgan mottar melding etter kapittel II, såfremt ikke annet følger av tredje ledd i paragrafen her eller §§ 7 og 8.

Dersom en EØS-stat, Sveits, EFTAs overvåkingsorgan eller Europakommisjonen gir kommentarer til et forslag til teknisk regel, skal det så langt det er mulig tas hensyn til disse.

Dersom departementet innen tre måneder regnet fra det tidspunkt EFTAs overvåkingsorgan mottar meldingen, mottar en utførlig uttalelse fra en EØS EFTA-stat, Sveits eller EFTAs overvåkingsorgan om at det planlagte tiltaket kan skape hindringer for den frie bevegeligheten av varer eller informasjonssamfunnstjenester, eller for etablering av slike tjenester, skal vedtakelsen utsettes med ytterligere

a. en måned for forslag til regler om informasjonssamfunnstjenester og for forslag til vilkår i avtaler som nevnt i § 3 nr. 1 annet ledd, og
b. tre måneder for andre forslag til tekniske regler.

§ 7. Unntak fra stillstandsplikten ved behov for umiddelbar vedtakelse

Stillstandsplikten etter § 6 får ikke anvendelse når tekniske regler må utarbeides på kort tid og vedtas umiddelbart på grunn av en alvorlig og uforutsigbar situasjon knyttet til

a. vern av folkehelsen, dyrs helse eller plantelivet,
b. offentlig sikkerhet, eller
c. offentlig orden når det gjelder regler om informasjonssamfunnstjenester, herunder særlig regler til vern av mindreårige.

Stillstandsplikten etter § 6 får heller ikke anvendelse når regler om finansielle tjenester må vedtas og settes i kraft umiddelbart på grunn av en alvorlig situasjon knyttet til det økonomiske systems sikkerhet og integritet, herunder særlig regler til vern av innskytere, investorer og forsikrede.

Meldingen etter kapittel II skal angi grunnen til at umiddelbar vedtakelse anses nødvendig.

§ 8. Andre unntak fra stillstandsplikten

Stillstandsplikten etter § 6 kommer ikke til anvendelse på

a. tekniske regler som forbyr produksjon uten å hindre den frie bevegeligheten av varer, og
b. tekniske regler om økonomiske tiltak som nevnt i § 3 nr. 1 annet ledd.

Kapittel IV. Rettsvirkninger ved brudd på loven

§ 9. Uanvendelighet

Tekniske regler som er vedtatt uten behandling i samsvar med kapittel II og III, kan ikke anvendes eller påberopes overfor den enkelte før de er behandlet i samsvar med § 10, så langt anvendelse eller påberopelse vil kunne hindre eller vanskeliggjøre

a. produksjon, import, omsetning eller bruk av et produkt, eller
b. ytelse, omsetning, etablering eller bruk av informasjonssamfunnstjenester.

§ 10. Melding og stadfestelse etter vedtakelse

Tekniske regler som er vedtatt uten behandling i samsvar med kapittel II og III, skal umiddelbart meldes til EFTAs overvåkingsorgan etter §§ 4 og 5 som forslag til tekniske regler.

Dersom de vedtatte tekniske reglene ikke endres etter at de er behandlet i samsvar med kapittel II og III, skal reglene stadfestes. Tekniske regler som er vedtatt ved lov, stadfestes av Kongen. Tekniske regler som er vedtatt ved forskrift, stadfestes av det organ som har vedtatt forskriften.

§ 11. Kunngjøring i Norsk Lovtidend

Samtidig med at melding etter § 10 første ledd sendes til EFTAs overvåkningsorgan, skal opplysning om meldingen sendes til kunngjøring i Norsk Lovtidend.

Stadfestelse etter § 10 annet ledd skal kunngjøres i Norsk Lovtidend.

Ved kunngjøring i henhold til denne paragrafen gjelder kravene i § 12.

Kapittel V. Forskjellige bestemmelser

§ 12. Henvisning til denne loven

Tekniske regler som kunngjøres, skal inneholde en henvisning til direktiv (EU) 2015/1535, og denne loven.
Endret ved lov 23 april 2021 nr. 25 (i kraft 15 sep 2023 iflg. res. 15 sep 2023 nr. 1422).

§ 13. Informasjon til EFTAs overvåkingsorgan

Tekniske regler som har vært meldt til EFTAs overvåkingsorgan etter loven her og har trådt i kraft, skal sendes til EFTAs overvåkingsorgan gjennom departementet.

§ 13 a. Elektronisk administrativt samarbeid i EØS

Departementet kan gi forskrifter om elektronisk system for elektronisk administrativt samarbeid i EØS, herunder bestemmelser om virkeområdet for og effektiv bruk av systemet og om personvern.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 132 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1621).

§ 14. Meldeplikt m.m. for standarder

Departementet kan ved forskrift gi regler om meldeplikt m.m. ved nasjonal utarbeidelse av standarder.

§ 15. Forskrifter om utforming og kunngjøring av meldinger m.m.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om utforming og kunngjøring av meldinger og om utførlige uttalelser eller kommentarer til andre staters forslag til tekniske regler.
Endret ved lov 15 aug 2014 nr. 60 (ikr. 18 aug 2014 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1078).

§ 15 a. Forskrifter om europeisk standardisering

Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om europeisk standardisering.
Tilføyd ved lov 15 aug 2014 nr. 60 (ikr. 18 aug 2014 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1078).

Kapittel VI. Meldeplikt for krav til tjenestevirksomhet

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 16. Virkeområde for kapittel VI

For §§ 17 og 18 skal tjenesteloven kapittel 1 gjelde.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 17. Meldeplikt for visse krav til tjenestevirksomhet i riket

Forslag til følgende krav til å starte og utøve tjenestevirksomhet i riket skal meldes til EFTAs overvåkingsorgan gjennom departementet:

a. kvantitative eller geografiske begrensninger,
b. plikt for tjenesteyter til å ha en bestemt juridisk form,
c. krav knyttet til eierskap i et foretak,
d. krav om at en tjeneste bare kan ytes av tjenesteytere innenfor et bestemt yrke, unntatt krav som gjelder lovregulerte yrker som reguleres av EØS-avtalen vedlegg VII punkt 1 (direktiv 2005/36/EF) om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner.
e. krav om minste antall ansatte,
f. krav om minstepriser eller høyeste priser for en tjeneste, og
g. krav om å yte andre nærmere angitte tjenester sammen med hovedytelsen.

Meldingen skal inneholde forslag til krav på norsk og engelsk og skal vise at kravet

a. verken direkte eller indirekte forskjellsbehandler på grunnlag av statsborgerskap eller etableringsstat,
b. er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, og
c. er egnet og nødvendig for å oppnå formålet med kravet.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 18. Meldeplikt for krav til tjenesteytere fra annen EØS-stat

Forslag til krav som kan gjøres gjeldende overfor en tjenesteyter fra en annen EØS-stat i henhold til tjenesteloven §§ 16 og 17, skal meldes til EFTAs overvåkingsorgan gjennom departementet.

Meldingen skal inneholde forslag til krav på norsk og engelsk og skal vise at kravet

a. verken direkte eller indirekte forskjellsbehandler på grunnlag av statsborgerskap eller etableringsstat,
b. er begrunnet ut fra hensynet til offentlig orden og sikkerhet, folkehelsen eller miljøvern, og
c. er egnet og nødvendig for å oppnå formålet med kravet.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

Kapittel VII. Sluttbestemmelser

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672, tidligere kapittel VI).

§ 19. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Loven gjelder ikke for tekniske regler vedtatt før lovens ikrafttredelse.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672, tidligere § 16).

1 Fra 1 jan 2005 iflg. res. 17 des 2004 nr. 1675.

§ 20. Andre lovendringer

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endring i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker § 38 første ledd bokstav a: – – –

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672, tidligere § 17).

Lov om omdanning av Jernbaneverkets forretningsenhet BaneService til aksjeselskap

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å regulere visse overgangsspørsmål i forbindelse med omdanning av Jernbaneverkets forretningsenhet BaneService til aksjeselskap.

§ 2. Overføring av privatrettslige forpliktelser

Overføring til aksjeselskapet av forpliktelser knyttet til de deler av Jernbaneverkets produksjonsvirksomhet som omdanningen gjelder, har

frigjørende virkning for staten.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

§ 3. Overføring av offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser mv.

Offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser med videre som gjelder den virksomhet som skal overføres, blir fra omdanningstidspunktet overført til aksjeselskapet.

Omregistrering i grunnboken og andre offentlige registre i forbindelse med omdanningen skjer ved navneendring.

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 22 jan 2016 nr. 1 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 44).

§ 5. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

Lov om handheving av det frie varebyttet innan EØS

§ 1.

Lova gjeld tiltak mot alvorlege faktiske hindringar av den frie rørsla av varer mellom Noreg og andre EØS-statar, til dømes blokadar og øydeleggingar, og utveksling av informasjon om slike hindringar.

Lova gjeld ikkje for Svalbard.

§ 2.

EØS-avtalen vedlegg II kapittel XX punkt 1 (forordning (EF) nr. 2679/98) om verkemåten til den indre marknaden med omsyn til det frie varebyttet mellom EØS-statane gjeld som norsk lov med dei tilpassingane som følgjer av vedlegg II og protokoll 1 til avtalen og avtalen elles.

§ 3.

Lova vert sett i verk straks.

Forordning[1]

Nedenfor gjengis EØS-avtalen vedlegg II kapittel XX punkt 1 (frd. 2679/98) slik Justisdepartementet meiner at forordninga skal forståast med dei EØS-tilpassingane som følgjer av vedlegg II og protokoll 1 til avtalen og avtalen elles.
1 Overskrift tilføyd av Lovdata.

Rådsforordning[1] (EF) nr. 2679/98 av 7. desember 1998 om det indre markeds virkemåte med hensyn til det frie varebytte innen EØS

[Rådet for Den europeiske union har
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 235,
under henvisning til forslag fra Kommisjonen[2]
under henvisning til uttalelse fra Europaparlamentet[3]
under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité[4]
ut fra følgende betraktninger:

1. I henhold til traktatens artikkel 7 A utgjør det indre marked et område uten indre grenser, der særlig det frie varebytte er sikret i samsvar med bestemmelsene i traktatens artikkel 30-36.
2. Enhver krenkelse av dette prinsippet, for eksempel ved at privatpersoner hindrer det frie varebytte i en medlemsstat, kan i betydelig grad forstyrre det indre markeds virkemåte og medføre alvorlig skade for de privatpersoner som rammes.
3. For å oppfylle sine forpliktelser i henhold til traktaten, og særlig for å sikre det indre markeds virkemåte, bør medlemsstatene på den ene side ikke treffe tiltak eller utvise en atferd som kan hindre handelen, og på den annen side treffe alle nødvendige og hensiktsmessige tiltak for å lette det frie varebytte på sitt territorium.
4. Disse tiltakene må ikke påvirke utøvelsen av grunnleggende rettigheter, herunder retten eller friheten til å streike.
5. Denne forordning er ikke til hinder for tiltak som i visse tilfeller kan vise seg nødvendige på fellesskapsplan for å løse problemer knyttet

til det indre markeds virkemåte, idet det eventuelt tas hensyn til anvendelsen av denne forordning.

6. Bare medlemsstatene har myndighet til å opprettholde offentlig orden og indre sikkerhet, samt til å avgjøre om og når tiltak er nødvendige og hensiktsmessige med tanke på å lette det frie varebytte på sitt territorium under gitte forhold, og hvilke tiltak som eventuelt bør treffes.
7. Informasjonsutvekslingen mellom medlemsstatene og Kommisjonen om hindringer for det frie varebytte bør være rask og hensiktsmessig.
8. Medlemsstater der det oppstår hindringer i det frie varebytte bør treffe alle nødvendige og hensiktsmessige tiltak for raskest mulig å gjenopprette det frie varebytte på sitt territorium, på en slik måte at enhver fare for at forstyrrelsen eller skaden vedvarer, brer seg eller forverres samt enhver fare for sammenbrudd i handelen og de underliggende avtalefestede ordninger, fjernes. Medlemsstaten bør underrette Kommisjonen og på forespørsel også de andre medlemsstatene om hvilke tiltak den har truffet eller vil treffe for dette formål.
9. For å oppfylle sine forpliktelser i henhold til traktaten bør Kommisjonen underrette den berørte medlemsstat om at den mener det foreligger brudd på reglene, og om at medlemsstaten bør reagere på Kommisjonens underretning.
10. Traktaten inneholder ikke annen fullmakt enn artikkel 235 for vedtakelsen av denne forordning.

vedtatt denne forordning:][5]

1 Forordning (EF) nr. 2679/98 slik Justisdepartementet meiner at forordninga skal forståast med dei EØS-tilpassingane som følgjer av vedlegg II og protokoll 1 til avtalen og avtalen elles. Tilpassingane er innarbeida av informasjonsomsyn.

2 EFT C 10 av 15.1.1998, s. 14.

3 EFT C 359 av 23.11.1998.

4 EFT C 214 av 10.7.1998, s. 90.

5 Ordlyden i innleiinga (fortala) til dee rettsaktene som er innlemma i EØS-avtala, er ikkje tilpassa EØS, jf. EØS-avtala protokoll 1 nr. 1, der det heiter at innleiinga bare er relevant så langt den kan medverke til ei korrekt tolking av føresegnene i rettsaktene innafor ramma av EØS-avtala.

Art 1.

I denne forordning menes med:

1. «hindring», en hindring av det frie varebytte mellom *EØS-statene* som skyldes en *EØS-stats* inngripen eller manglende inngripen og kan krenke traktatens artikkel 30-36, og som:
    a. fører til alvorlig forstyrrelse av det frie varebytte gjennom fysisk eller på annen måte å hindre, forsinke eller omdirigere import til, eksport fra eller transitt gjennom en *EØS-stat*,
    b. medfører alvorlig skade for de privatpersoner som rammes, og
    c. nødvendiggjør øyeblikkelige tiltak for å unngå at forstyrrelsen eller skaden vedvarer, brer seg eller forverres,
2. «manglende inngripen», det at vedkommende myndigheter i en *EØS-stat* når privatpersoner forårsaker en hindring unnlater å treffe alle nødvendige og hensiktsmessige tiltak som de har myndighet til å treffe for å fjerne hindringen og sikre det frie varebytte på denne *EØS-statens* territorium.

Art 2.

Denne forordning kan ikke tolkes slik at den på noen måte berører utøvelsen av de grunnleggende rettigheter, slik de er anerkjent i *EØS-statene*, herunder retten eller friheten til å streike. Disse rettighetene kan også omfatte retten eller friheten til å treffe andre tiltak med bakgrunn i særlige arbeidsmarkedsforhold i den enkelte *EØS-stat*.

Art 3.

1. Når det oppstår eller er fare for at det skal oppstå en hindring, skal:
    a. enhver *EØS-stat* (uansett om den selv er berørt) som har relevante opplysninger, umiddelbart oversende disse til Kommisjonen *eller EFTAs overvåkningsorgan*, og
    b. Kommisjonen *og EFTAs overvåkningsorgan* umiddelbart oversende *EØS-statene* disse opplysningene samt enhver opplysning, uansett kilde, som den anser som relevant.
2. Den berørte *EØS-stat* skal snarest mulig besvare Kommisjonens, *EFTAs overvåkningsorgans* og de øvrige *EØS-statenes* anmodninger om opplysninger vedrørende den eksisterende eller mulige hindringens art og de tiltak den har truffet eller vil treffe. Opplysninger som *EØS-statene* oversender hverandre, skal også

oversendes Kommisjonen *eller EFTAs overvåkningsorgan*.

Art 4.

1. Med forbehold for artikkel 2 skal den berørte *EØS-stat* når det oppstår en hindring:
    a. treffe alle nødvendige og hensiktsmessige tiltak for å sikre det frie varebytte på sitt territorium i samsvar med traktaten, og
    b. underrette Kommisjonen *eller EFTAs overvåkningsorgan* om de tiltak vedkommende myndigheter i *EØS-staten* har truffet eller vil treffe.
2. Kommisjonen *og EFTAs overvåkningsorgan* skal umiddelbart oversende de øvrige *EØS-statene* opplysningene *de* har mottatt i henhold til nr. 1 bokstav b).

Art 5.

1. Når Kommisjonen *eller EFTAs overvåkningsorgan* anser at det foreligger en hindring i en *EØS-stat*, skal *de* underrette den berørte *EØS-staten* om grunnen til at den har trukket denne konklusjonen, og anmode *EØS-staten* om å treffe alle nødvendige og hensiktsmessige tiltak for å fjerne hindringen innen en frist den fastsetter etter hvor mye saken haster.
2. Kommisjonen *og EFTAs overvåkningsorgan* skal ta hensyn til artikkel 2 når *de* trekker sin konklusjon.
3. Kommisjonen *eller EFTAs overvåkningsorgan* kan offentliggjøre teksten i underretningen den har oversendt den berørte *EØS-staten* i *De Europeiske Fellesskaps Tidende*, *eller EØS-tillegget til denne,* og skal umiddelbart oversende teksten til enhver part som ber om det.
4. Den berørte *EØS-stat* skal, innen en frist på fem virkedager etter at den har mottatt teksten:
    - underrette Kommisjonen *eller EFTAs overvåkningsorgan* om de tiltak den har truffet eller vil treffe for å gjennomføre nr. 1, eller
    - oversende en begrunnet redegjørelse for hvorfor den mener det ikke foreligger en hindring som krenker *EØS-avtalen artikkel 11 til 13*.
5. Kommisjonen *eller EFTAs overvåkningsorgan* kan unntaksvis forlenge fristen nevnt i nr. 4 dersom *EØS-staten* framlegger en

begrunnet anmodning om dette og begrunnelsen virker akseptabel.

[Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.]

Lov om europeiske selskaper (SE-loven)

§ 1. SE-forordningen

EØS-avtalens vedlegg XXII nr. 10a (rådsforordning (EF) nr. 2157/2001 av 8. oktober 2001 om vedtektene for det europeiske selskap (SE)) (SE-forordningen) gjelder som lov med den tilpasning som følger av vedlegg XXII protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

§ 2. Forholdet til annen norsk lovgivning

For et europeisk selskap med forretningskontor i Norge gjelder reglene i allmennaksjeloven tilsvarende så langt de passer, og såfremt ikke noe annet følger av SE-forordningen, vedtekter gitt i medhold av SE-forordningen eller loven her. På samme måte gjelder øvrige regler gitt i eller i medhold av lov som gjelder for allmennaksjeselskaper generelt, eller som gjelder for den virksomheten selskapet driver. Et krav i lovgivningen om organisering som allmennaksjeselskap er ikke til hinder for organisering som europeisk selskap.

Ved tvil om forholdet mellom SE-forordningen, loven her og annen lovgivning kan Kongen gi forskrift som avklarer dette. Kongen kan i tillegg gi forskrift om nødvendige tilpasninger for europeiske selskaper til regler i allmennaksjeloven eller til regler som nevnt i første ledd annet punktum. Kongen kan også gi forskrift om ledelsesorganene i europeiske selskaper som driver virksomhet etter finansforetaksloven, og kan i en slik forskrift gjøre unntak fra bestemmelser i loven i den utstrekning dette innebærer nødvendige tilpasninger til SE-forordningen og direktivet om arbeidstakernes innflytelse nevnt i forordningen artikkel 1 nr. 4.
Endret ved lover 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922), 20 des 2022 nr. 122.

§ 3. Arbeidstakernes innflytelse

Kongen gir i forskrift nærmere regler om arbeidstakernes innflytelse i et

europeisk selskap, jf. SE-forordningen artikkel 1 nr. 4, herunder om avgjørelse av tvister. Reglene i forskriften gjelder i stedet for tilsvarende regler i allmennaksjeloven eller annen lovgivning om arbeidstakernes rett til representasjon i styrende organer.

§ 4. Selskaper utenfor EØS som kan delta i stiftelsen av et europeisk selskap

Et selskap som ikke har sitt hovedkontor i en EØS-stat, kan delta i stiftelsen av et europeisk selskap etter de regler som følger av SE-forordningen artikkel 2 nr. 5.

§ 5. Stiftelse ved fusjon

Ved stiftelse av et europeisk selskap ved fusjon etter SE-forordningen artikkel 2 nr. 1, jf. artikkel 17 til 31, gjelder regler om stiftelse av et norsk allmennaksjeselskap ved fusjon, tilsvarende så langt de passer, jf. SE-forordningen artikkel 18.

Foretaksregisteret er kompetent myndighet til å utstede attesten som nevnt i SE-forordningen artikkel 25 nr. 2, og til å kontrollere lovligheten av fusjonen etter SE-forordningen artikkel 26.

§ 6. Stiftelse ved omdanning

Ved omdanning av et allmennaksjeselskap til et europeisk selskap etter SE-forordningen artikkel 2 nr. 4, jf. artikkel 37, gjelder reglene i allmennaksjeloven kapittel 15 tilsvarende så langt de passer.

§ 7. Flytting av et europeisk selskap

Når flytting er besluttet etter SE-forordningen artikkel 8, skal et europeisk selskap ved sitt foretaksnavn på brev, kunngjøringer og andre dokumenter tilføye ordene «under flytting».

Ved flytting av et europeisk selskap gjelder reglene i allmennaksjeloven §§ 13-14 til 13-17 om gjennomføring av fusjon tilsvarende så langt de passer. Kongen kan nedlegge forbud mot at europeisk selskap flytter dersom det strider mot offentlige interesser, jf. SE-forordningen artikkel 8 nr. 14. For selskaper som driver virksomhet som faller inn under finansforetaksloven og verdipapirhandelloven, gjelder i tillegg krav om godkjennelse eller tillatelse

etter følgende bestemmelser:

a. finansforetaksloven § 12-1, og
b. verdipapirhandelloven § 11-4.

Foretaksregisteret er kompetent myndighet til å utstede attesten som nevnt i SE-forordningen artikkel 8 nr. 8.
Endret ved lover 10 juni 2005 nr. 44 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776), 29 juni 2007 nr. 74 (ikr. 1 nov 2007 iflg. vedtak 29 juni 2007 nr. 749), 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107), 14 des 2018 nr. 95 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1922), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 20 des 2022 nr. 122.

§ 8. Manglende oppfyllelse av krav til forretningskontorets og hovedkontorets plassering

Når et europeisk selskap ikke lenger oppfyller kravene i SE-forordningen artikkel 7, gjelder reglene i allmennaksjeloven §§ 16-15 til 16-18 om oppløsning og avvikling etter kjennelse fra tingretten tilsvarende så langt de passer.

En anke over kjennelse om oppløsning når et europeisk selskap ikke lenger oppfyller kravene i SE-forordningen artikkel 7, har oppsettende virkning.

Foretaksregisteret skal foreta slike underretninger som er nevnt i SE-forordningen artikkel 64 nr. 4.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 9. Organiseringen av et europeisk selskap etter to-nivåsystemet

For et europeisk selskap som er organisert etter to-nivåsystemet etter SE-forordningen artikkel 39 til 42, gjelder reglene i allmennaksjeloven kapittel 6 og andre regler i allmennaksjeloven om selskapets ledelse så langt de passer, og såfremt noe annet ikke følger av SE-forordningen. For ledelsesorganet gjelder allmennaksjelovens regler om styret tilsvarende så langt de passer, og for kontrollorganet gjelder allmennaksjelovens regler om bedriftsforsamlingen tilsvarende så langt de passer. Selskapet skal ha en daglig leder. For den daglige lederen gjelder allmennaksjelovens regler om daglig leder tilsvarende så langt de passer.

Kontrollorganet skal ha minst fem medlemmer. Medlemmene velges av generalforsamlingen etter SE-forordningen artikkel 40 nr. 2, hvis ikke noe annet følger av forskrift etter § 3 i loven her.

Hvert av medlemmene av kontrollorganet kan kreve opplysninger om selskapets drift etter regelen i allmennaksjeloven § 6-37 annet ledd annet punktum. Et medlem av kontrollorganet som ivaretar vervet til et medlem av ledelsesorganet etter SE-forordningen artikkel 39 nr. 3, kan gjøre dette for en tidsperiode som ikke må være lenger enn to måneder.

Ledelsesorganet skal ha minst tre medlemmer.

For daglig leder, ledelsesorganet og kontrollorganet gjelder ikke tilknytningskravet i allmennaksjeloven § 6-11 første ledd.

Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 10. Organiseringen av et europeisk selskap etter ett-nivåsystemet

For et europeisk selskap som er organisert etter ett-nivåsystemet etter SE-forordningen artikkel 43 til 45, gjelder reglene i allmennaksjeloven kapittel 6 og andre regler i allmennaksjeloven om selskapets ledelse så langt de passer, og såfremt noe annet ikke følger av SE-forordningen. For administrasjonsorganet gjelder allmennaksjelovens regler om styret tilsvarende så langt de passer.

Selskapet skal ha en daglig leder. For den daglige lederen gjelder allmennaksjelovens regler om daglig leder tilsvarende så langt de passer.

Administrasjonsorganet skal ha minst tre medlemmer. Medlemmene velges av generalforsamlingen etter SE-forordningen artikkel 43 nr. 3, hvis ikke noe annet følger av forskrift etter § 3 i loven her.

For daglig leder og administrasjonsorganet gjelder ikke tilknytningskravet i allmennaksjeloven § 6-11 første ledd.

Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 11. Innkalling til generalforsamling

Tingretten er kompetent myndighet til å innkalle generalforsamlingen etter SE-forordningen artikkel 54 nr. 2 og artikkel 55 nr. 3.

Aksjeeiere som representerer minst en tjuedel av aksjekapitalen, kan kreve at det innkalles til ekstraordinær generalforsamling etter reglene i allmennaksjeloven § 5-7 annet ledd.

For aksjeeiernes rett til å få saker behandlet på generalforsamlingen gjelder allmennaksjeloven § 5-11.

§ 11a. Forskrift om gjennomføring av EØS-forpliktelser om saksbehandling

Departementet kan gi forskrift for å gjennomføre forpliktelser som følger av EØS-avtalen om saksbehandling i selskapsorganer i europeiske selskaper. Forskriftene kan gjøre unntak fra SE-forordningen.
Tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 122.

§ 12. Valuta

Et europeisk selskap kan fastsette sin aksjekapital i norske kroner.

§ 13. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 apr 2005 iflg. res. 1 apr 2005 nr. 269.

§ 14. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a (Rådsforordning (EF) nr. 2157/2001 av 8. oktober 2001 om vedtektene for det europeiske selskap (SE))

Merknad fra redaksjonen i Norges Lover 1 jan 2018: Det følger av EØS-avtalen protokoll 1 nr. 1 at innledningen (fortalen) til de rettsakter som EØS-avtalens vedlegg omhandler, ikke er tilpasset EØS, og at innledningen bare er relevant i den grad den kan bidra til en korrekt tolkning av rettsakten innen rammen av EØS-avtalen. Dette er her markert ved å sette innledningen i kursiv innenfor hakeparenteser. Det følger videre av protokoll 1 nr. 7 til nr. 9 at begrepene «Fellesskapet», «EF» og «medlemsstat» må forstås som «EØS» og «EØS-stat». Dette er markert ved at redaksjonen har tilføyd «[EØS]» og «[EØS-stat]» i teksten.
[Rådet for Den europeiske union har –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 308,
under henvisning til forslag fra Kommisjonen,[1]
under henvisning til uttalelse fra Europaparlamentet,[2]

under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité[3] og ut fra følgende betraktninger:

1. Gjennomføringen av det indre marked og de forbedringer det skaper i den økonomiske og sosiale situasjon i hele Fellesskapet betyr ikke bare at handelshindringer må fjernes, men også at produksjonsstrukturene må tilpasses fellesskapsdimensjonen. For dette formål er det avgjørende at selskaper med virksomhet som ikke er begrenset til å dekke rent lokale behov, bør kunne planlegge og utføre omorganisering av sin virksomhet på fellesskapsplan.
2. Slik omorganisering forutsetter at eksisterende selskaper fra forskjellige medlemsstater får mulighet til å slå sammen sitt potensial gjennom fusjoner. Slike operasjoner kan bare utføres ved at det tas behørig hensyn til konkurransereglene fastsatt i traktaten.
3. Omstillings- og samarbeidsoperasjoner som omfatter selskaper fra forskjellige medlemsstater, fører til juridiske og psykologiske vanskeligheter og skatteproblemer. Tilnærming av medlemsstatenes selskapsrett ved hjelp av direktivene med hjemmel i traktatens artikkel 44 kan avbøte enkelte av disse vanskelighetene. Slik tilnærming fritar likevel ikke selskaper som er underlagt forskjellig lovgivning, fra plikten til å velge en selskapsform underlagt en bestemt nasjonal lovgivning.
4. Den rettslige ramme som virksomheten må drives innenfor i Fellesskapet, er fremdeles hovedsakelig basert på nasjonal lovgivning og svarer derfor ikke lenger til den økonomiske ramme den må utvikles innenfor dersom målene fastsatt i traktatens artikkel 18 skal nås. Denne situasjonen utgjør en betydelig hindring for opprettelse av grupper av selskaper fra forskjellige medlemsstater.
5. Medlemsstatene er pålagt å sikre at bestemmelsene som får anvendelse på europeiske selskaper etter denne forordning, ikke fører til diskriminering som følge av urettmessig forskjellsbehandling av europeiske selskaper sammenlignet med allmennaksjeselskaper og heller ikke til uforholdsmessige restriksjoner på stiftelse av et europeisk selskap eller på flytting av dets forretningskontor.
6. Det er avgjørende å sikre at foretakets økonomiske enhet og juridiske enhet i Fellesskapet i størst mulig grad er sammenfallende. For dette formål bør det fastsettes mulighet til å opprette selskaper som er stiftet og som driver virksomhet i henhold til lovgivning skapt ved en fellesskapsforordning som kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater, side om side med selskaper som er underlagt en bestemt nasjonal lovgivning.

7. Bestemmelsene i en slik forordning vil gjøre det mulig å opprette og drive selskaper med en europeisk dimensjon, fri for de hindringer som oppstår fordi nasjonal selskapsrett er ulik og har begrenset territoriell anvendelse.
8. Vedtektene for et europeisk allmennaksjeselskap (heretter kalt «SE») er blant de tiltak som Rådet skulle vedta før 1992 i henhold til Kommisjonens hvitbok om gjennomføringen av det indre marked, godkjent av Det europeiske råd som kom sammen i Milano i juni 1985. Det europeiske råd som kom sammen i Brussel i 1987, uttrykte et ønske om at slike vedtekter raskt kunne komme på plass.
9. Etter at Kommisjonen i 1970 la fram et forslag til forordning om vedtekter for et europeisk allmennaksjeselskap, endret i 1975, har arbeidet med tilnærming av nasjonal selskapsrett gjort betydelige framskritt, slik at det på de områder der et SE-selskaps virkemåte ikke krever ensartede fellesskapsregler, kan henvises til lovgivningen som regulerer allmennaksjeselskaper i den medlemsstat der selskapet har sitt forretningskontor.
10. Skal det sentrale målet med rettsregler som regulerer SE-selskaper oppnås, forutsetter dette som et minimum, med forbehold for eventuelle økonomiske behov som oppstår i framtiden, at et SE-selskap kan etableres både for å gjøre det mulig for selskaper fra forskjellige medlemsstater å fusjonere eller danne et holdingselskap og for å gjøre det mulig for selskaper og andre juridiske personer som driver økonomisk virksomhet og som reguleres av forskjellige medlemsstaters lovgivning, å danne felles datterselskaper.
11. Ut fra samme tankegang bør det være mulig for et allmennaksjeselskap med forretningskontor og hovedkontor i Fellesskapet å omdanne seg til et SE-selskap uten å gå til avvikling, forutsatt at det har et datterselskap i en annen medlemsstat enn staten der forretningskontoret ligger.
12. Nasjonale bestemmelser som gjelder for allmennaksjeselskaper som tilbyr sine verdipapirer til allmennheten og for verdipapirtransaksjoner, bør også få anvendelse når et SE-selskap stiftes ved en verdipapirinnbydelse til allmennheten og for SE-selskaper som ønsker å benytte seg av slike finansielle instrumenter.
13. Selve SE-selskapet må ta form av et selskap med aksjekapital, som fra både et finansierings- og et ledelsessynspunkt er den form som best svarer til behovene til et selskap som driver virksomhet i europeisk målestokk. For å sikre at slike selskaper har rimelig størrelse, bør det fastsettes et minste kapitalbeløp slik at de har tilstrekkelige aktiva, uten å gjøre det vanskelig for små og mellomstore bedrifter å stifte

SE-selskaper.

14. Et SE-selskap må ledes effektivt og være underlagt tilstrekkelig tilsyn. Det må tas i betraktning at det i Fellesskapet for tiden finnes to forskjellige systemer for administrasjon av allmennaksjeselskaper. Selv om et SE-selskap bør få velge mellom de to systemene, bør ansvarsområdene for de personer som er ansvarlige for ledelsen og de som er ansvarlige for tilsynet, være klart definert.
15. Når ett foretak kontrollerer et annet som reguleres av et annet rettssystem, reguleres dets rettigheter og plikter angående beskyttelse av mindretallsaksjeeiere og tredjemenn, i henhold til reglene og de allmenne prinsippene i internasjonal privatrett, av den lovgivning som regulerer det kontrollerte foretaket, med forbehold for de plikter som pålegges det kontrollerende foretaket av dets egen lovgivning, for eksempel kravet om å utarbeide konsolidert regnskap.
16. Med forbehold for konsekvensene av en eventuell senere samordning av medlemsstatenes lovgivning, kreves det for tiden ikke særskilte regler for SE-selskaper på dette område. Reglene og de allmenne prinsippene i internasjonal privatrett bør derfor få anvendelse både når et SE-selskap utøver kontroll og når det er det kontrollerte selskapet.
17. Den ordning som dermed gjelder når et SE-selskap kontrolleres av et annet foretak, bør presiseres, og for dette formål bør det henvises til den lovgivning som regulerer allmennaksjeselskaper i medlemsstaten der SE-selskapet har sitt forretningskontor.
18. Hver medlemsstat må pålegges å anvende de sanksjoner som gjelder for allmennaksjeselskaper som reguleres av statens lovgivning med hensyn til brudd på denne forordning.
19. Reglene for arbeidstakernes innflytelse i det europeiske selskap er fastsatt i direktiv 2001/86/EF,[4] og disse bestemmelsene danner dermed en uatskillelig utfylling av denne forordning og må anvendes parallelt med denne.
20. Denne forordning omfatter ikke andre rettsområder som beskatning, konkurranse, immaterialrett eller insolvens. Bestemmelsene i medlemsstatenes lovgivning og i fellesskapsretten får derfor anvendelse på ovennevnte områder og på andre områder som ikke omfattes av denne forordning.
21. Direktiv 2001/86/EF tar sikte på å sikre arbeidstakerne innflytelsesrett i saker og beslutninger som berører SE-selskapets liv. Andre sosial- og arbeidsrettslige spørsmål, særlig arbeidstakernes rett til informasjon og konsultasjon slik den er organisert i medlemsstatene, reguleres av de nasjonale bestemmelser som på

samme vilkår får anvendelse på allmennaksjeselskaper.

22. Denne forordnings ikrafttredelse må utsettes slik at hver medlemsstat kan innarbeide bestemmelsene i direktiv 2001/86/EF i nasjonal lovgivning og på forhånd opprette de framgangsmåter som er nødvendige for stiftelse og drift av SE-selskaper med forretningskontor på deres territorium, slik at forordningen og direktivet kan anvendes parallelt.
23. Et selskap med hovedkontor som ikke ligger i Fellesskapet, bør få tillatelse til å delta i stiftelsen av et SE-selskap, forutsatt at dette stiftes i henhold til en medlemsstats lovgivning, har sitt forretningskontor i denne medlemsstaten og har en reell og varig tilknytning til en medlemsstats økonomi i samsvar med prinsippene i det alminnelige program for oppheving av restriksjoner på etableringsadgangen av 1962. En slik tilknytning foreligger særlig dersom et selskap har et etablert forretningssted i denne medlemsstaten og driver virksomhet derfra.
24. Et SE-selskap bør ha mulighet til å flytte sitt forretningskontor til en annen medlemsstat. Den beskyttelse som gis interessene til de mindretallsaksjeeiere som går imot flyttingen, til kreditorer og innehavere av andre rettigheter, bør ligge innenfor rimelige grenser. Slik flytting bør ikke berøre de rettigheter som oppstår før flyttingen.
25. Denne forordning berører ikke bestemmelser som eventuelt inntas i Brussel-konvensjonen av 1968 eller i tekster som vedtas av medlemsstatene eller av Rådet som erstatter denne konvensjonen, angående de domsmyndighetsregler som får anvendelse i tilfelle av flytting av et allmennaksjeselskaps forretningskontor fra en medlemsstat til en annen.
26. Finansinstitusjoners virksomhet reguleres av særdirektiver, og den nasjonale lovgivning som gjennomfører disse direktivene og utfyllende nasjonale regler som regulerer slik virksomhet, får fullt ut anvendelse på et SE-selskap.
27. I betraktning av det særlige fellesskapspreget ved et SE-selskap, gjelder ordningen med det «faktiske forretningskontor» som for SE-selskaper innføres med denne forordning, uten å berøre medlemsstatenes lovgivning og foregriper ikke eventuelle valg som skal gjøres for andre fellesskapstekster om selskapsrett.
28. Traktaten gir ingen annen fullmakt for vedtakelse av denne forordning enn den som finnes i artikkel 308.
29. Siden målene med det påtenkte tiltaket, slik det er skissert ovenfor, ikke kan nås på tilfredsstillende måte av medlemsstatene i og med at et europeisk allmennaksjeselskap etableres på europeisk plan og

derfor, på grunn av et slik selskaps omfang og virkning, bedre kan nås på fellesskapsplan, kan Fellesskapet treffe tiltak i samsvar med nærhetsprinsippet nedfelt i traktatens artikkel 5. I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet fastsatt i nevnte artikkel går denne forordning ikke utover det som er nødvendig for å nå disse målene –

1 EFT C 263 av 16.10.1989, s. 41 og EFT C 176 av 8.7.1991, s. 1.
2 Uttalelse av 4. september 2001 (ennå ikke offentliggjort i EFT).
3 EFT C 124 av 21.5.1990, s. 34.
4 EFT L 294 av 10.11.2001, s. 22.
vedtatt denne forordning:]

Avdeling I. Alminnelige bestemmelser

Art 1.

1. Det kan etableres et selskap på Fellesskapets [EØS] territorium i form av et europeisk allmennaksjeselskap (Societas Europaea, heretter kalt «SE») på de vilkår og på den måte som er fastsatt i denne forordning.
2. SE-selskapet er et selskap med kapital fordelt på aksjer. Hver aksjeeier er ansvarlig bare for det beløp vedkommende har tegnet for.
3. Et SE-selskap skal være eget rettssubjekt.
4. Arbeidstakernes innflytelse i et SE-selskap skal være regulert av bestemmelsene i direktiv 2001/86/EF.[1]
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32e.

Art 2.

1. Allmennaksjeselskaper oppført i vedlegg I som er stiftet i henhold til en medlemsstats [EØS-stats] lovgivning, med forretningskontor og hovedkontor i Fellesskapet [EØS], kan stifte et SE-selskap gjennom fusjon, forutsatt at minst to av dem reguleres av forskjellige medlemsstaters [EØS-staters] lovgivning.
2. Allmennaksjeselskaper og private aksjeselskaper oppført i vedlegg II som er stiftet i henhold til en medlemsstats [EØS-stats] lovgivning, med forretningskontor og hovedkontor i Fellesskapet [EØS], kan ta initiativ til stiftelse av et SE-holdingselskap, forutsatt at minst to av dem:

a. er regulert av forskjellige medlemsstaters [EØS-staters] lovgivning, eller

b. i minst to år har hatt et datterselskap som er regulert av en annen medlemsstats [EØS-stats] lovgivning eller en filial som ligger i en annen medlemsstat [EØS-stat].

3. Selskaper i henhold til traktatens artikkel 48 nr. 2[1] og andre offentlige eller privatrettslige rettssubjekter som er stiftet i henhold til en medlemsstats [EØS-stats] lovgivning, med forretningskontor og hovedkontor i Fellesskapet [EØS], kan stifte et SE-datterselskap ved å tegne aksjer i det, forutsatt at minst to av dem:

a. er regulert av forskjellige medlemsstaters [EØS-staters] lovgivning, eller
b. i minst to år har hatt et datterforetak som er regulert av en annen medlemsstats [EØS-stats] lovgivning eller en filial som ligger i en annen medlemsstat [EØS-stat].

4. Et allmennaksjeselskap som er stiftet i henhold til en medlemsstats [EØS-stats] lovgivning og som har forretningskontor og hovedkontor i Fellesskapet [EØS], kan omdannes til et SE-selskap dersom det i minst to år har hatt et datterselskap som er regulert av en annen medlemsstats [EØS-stats] lovgivning.
5. En medlemsstat [EØS-stat] kan fastsette at et selskap med hovedkontor som ikke ligger i Fellesskapet [EØS], kan delta i stiftelsen av et SE-selskap, forutsatt at selskapet er stiftet i henhold til en medlemsstats lovgivning, har forretningskontor i denne medlemsstaten [EØS-staten] og har en reell og varig tilknytning til en medlemsstats [EØS-stats] økonomi.
1 Se EØS-avtalen art. 34 annet ledd, som tilsvarer EF-traktaten art. 48 annet ledd (nå TEUV art. 54 annet ledd).

Art 3.

1. I henhold til artikkel 2 nr. 1, 2 og 3 skal et SE-selskap betraktes som et allmennaksjeselskap som reguleres av lovgivningen i den medlemsstat [EØS-stat] der det har sitt forretningskontor.
2. Et SE-selskap kan selv opprette ett eller flere datterselskaper i form av SE-selskaper. Bestemmelser i medlemsstaten [EØS-staten] der et SE-datterselskap har sitt forretningskontor som krever at et allmennaksjeselskap skal ha mer enn én aksjeeier, kommer ikke til anvendelse på et SE-datterselskap. Internrettslige bestemmelser som er vedtatt i henhold til tolvte rådsdirektiv om selskapsrett (89/667/EØF) av 21. desember 1989 om private enpersonsaksjeselskaper,[1] får tilsvarende anvendelse på SE-selskaper.

1 EFT L 395 av 30.12.1989, s. 40. Dir 89/667 er nå erstattet av dir 2009/102. Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 9.

Art 4.

1. Et SE-selskaps kapital skal uttrykkes i euro.[1]
2. Tegnet kapital skal være minst 120.000 euro.
3. Lovgivningen i en medlemsstat [EØS-stat] som krever større tegnet kapital for selskaper som utøver visse former for virksomhet, får anvendelse på SE-selskaper med forretningskontor i denne medlemsstaten [EØS-staten].

1 Se art. 67 og lovens § 12.

Art 5.

Med forbehold for artikkel 4 nr. 1 og 2, skal et SE-selskaps kapital, opprettholdelsen av og endringer i den, samt selskapets aksjer, obligasjoner og andre lignende verdipapirer, reguleres av de bestemmelser som ville få anvendelse på et allmennaksjeselskap med forretningskontor i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapet er registrert.

Art 6.

I henhold til denne forordning skal «SE-selskapets vedtekter» bety både stiftelsesdokumentet og, dersom de er fastsatt i et eget dokument, SE-selskapets vedtekter.

Art 7.

SE-selskapets forretningskontor skal ligge i Fellesskapet [EØS], i samme medlemsstat [EØS-stat] som hovedkontoret. En medlemsstat [EØS-stat] kan i tillegg pålegge SE-selskaper registrert på dens territorium en plikt til å ha hovedkontor og forretningskontor på samme sted.

Art 8.

1. Et SE-selskaps forretningskontor kan flyttes til en annen medlemsstat [EØS-

stat] i samsvar med nr. 2 – 13. Slik flytting skal ikke føre til oppløsning av SE-selskapet eller til etablering av en ny juridisk person.
2. Ledelses- eller administrasjonsorganet skal utarbeide en flytteplan og offentliggjøre den i samsvar med artikkel 13, uten at eventuelle ekstra offentliggjøringsformer som er fastsatt av medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger, berøres. Planen skal oppgi nåværende navn, forretningskontor og registreringsnummer for SE-selskapet og skal omfatte:

a. det planlagte forretningskontoret for SE-selskapet,
b. de planlagte vedtektene for SE-selskapet, eventuelt med det nye navnet,
c. de konsekvenser som flyttingen vil kunne få for arbeidstakernes innflytelse,
d. tidsplanen for den planlagte flyttingen,
e. alle rettigheter som er fastsatt for beskyttelse av aksjeeiere og/eller kreditorer.

3. Ledelses- eller administrasjonsorganet skal utarbeide en rapport som forklarer og begrunner de juridiske og økonomiske sidene ved flyttingen og som forklarer konsekvensene av flyttingen for aksjeeierne, kreditorene og arbeidstakerne.
4. SE-selskapets aksjeeiere og kreditorer skal minst en måned før generalforsamlingen som skal uttale seg om flyttingen, ha rett til å gjennomgå flytteplanen og rapporten utarbeidet i henhold til nr. 3, og på anmodning få gratis kopier av disse dokumentene, ved SE-selskapets forretningskontor.
5. En medlemsstat [EØS-stat] kan, når det gjelder SE-selskaper registrert på dens territorium, vedta bestemmelser med sikte på å sikre hensiktsmessig beskyttelse for mindretallsaksjeeiere som går imot flyttingen.
6. Det kan ikke treffes beslutning om å flytte før det er gått to måneder etter at planen er offentliggjort. En slik beslutning skal treffes som fastsatt i artikkel 59.
7. Før vedkommende myndighet utsteder attesten nevnt i nr. 8, skal SE-selskapet bevise at det med hensyn til fordringer som oppstår før offentliggjøringen av flytteplanen, samt interessene til kreditorer og innehavere av andre rettigheter overfor SE-selskapet (herunder offentlige organers rettigheter), gir tilstrekkelig beskyttelse i samsvar med kravene fastsatt av medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapet har sitt forretningskontor før flytting.
En medlemsstat [EØS-stat] kan utvide anvendelsen av første ledd til fordringer som oppstår (eller som kan oppstå) før flyttingen.

Første og annet ledd berører ikke anvendelsen på SE-selskaper av medlemsstaters [EØS-staters] nasjonale lovgivning om innfrielse eller sikring av betalinger til offentlige organer.

8. I medlemsstaten [EØS-staten] der et SE-selskap har sitt forretningskontor skal en rett, notarius publicus eller annen vedkommende myndighet utstede en attest som bekrefter fullføringen av alt arbeid med dokumenter og formaliteter før flytting.
9. Den nye registreringen kan ikke foretas før attesten nevnt i nr. 8 er framlagt og det er framlagt bevis for at formalitetene som kreves for registrering i staten for det nye forretningskontoret, er gjennomført.
10. Flyttingen av et SE-selskaps forretningskontor og de vedtektsendringer som følger av dette, skal tre i kraft på den dato da SE-selskapet registreres, i samsvar med artikkel 12, i registeret for det nye forretningskontoret.
11. Når den nye registreringen av SE-selskapet er gjennomført, skal registeret for den nye registreringen underrette registeret for den gamle registreringen. Den gamle registreringen skal slettes når denne underretningen mottas, men ikke før.
12. Den nye registreringen og slettingen av den gamle registreringen skal offentliggjøres i de berørte medlemsstatene [EØS-statene] i samsvar med artikkel 13.
13. Etter at den nye registreringen av et SE-selskap er offentliggjort, kan det nye forretningskontoret gjøres gjeldende overfor tredjemann. Så lenge slettingen av registreringen av SE-selskapet fra registeret for det forrige forretningskontoret ikke er offentliggjort, kan tredjemann likevel fortsatt påberope seg det forrige forretningskontoret, med mindre SE-selskapet beviser at slik tredjemann hadde kjennskap til det nye forretningskontoret.
14. En medlemsstats [EØS-stats] lovgivning kan fastsette at med hensyn til SE-selskaper registrert i denne medlemsstaten [EØS-staten], skal flytting av et forretningskontor som vil føre til endring i lovgivningen som får anvendelse, ikke tre i kraft dersom vedkommende myndighet i denne medlemsstaten [EØS-staten] har innsigelser mot flyttingen innen tomånedersfristen nevnt i nr. 6. Slike innsigelser kan bare være basert på offentlighetens interesse.
Når et SE-selskap er underlagt tilsyn ved en nasjonal finanstilsynsmyndighet i samsvar med fellesskapsdirektiver, gjelder retten til å gjøre innsigelser mot flytting av forretningskontor også for denne myndigheten.

Innsigelser skal kunne bringes inn for en rettsmyndighet.

15. Et SE-selskap kan ikke flytte sitt forretningskontor dersom det er innledet oppløsnings-, avviklings-, insolvens- eller betalingsstansbehandling eller annen lignende behandling mot det.
16. Et SE-selskap som har flyttet sitt forretningskontor til en annen medlemsstat [EØS-stat], skal med hensyn til enhver tvist som oppstår før flyttingen som fastsatt i nr. 10, betraktes som å ha sitt forretningskontor i den medlemsstat [EØS-stat] der SE-selskapet var registrert før flyttingen, selv om SE-selskapet saksøkes etter flyttingen.

Art 9.

1. Et SE-selskap skal være regulert:

a. av denne forordning,
b. når det er uttrykkelig tillatt etter denne forordning, av bestemmelsene i selskapets vedtekter,[1]

eller

c. når det gjelder forhold som ikke er regulert av denne forordning, eller når et forhold er delvis regulert av den, for de sider som ikke omfattes av den, av:
    i. lovbestemmelsene vedtatt av medlemsstatene [EØS-statene] til gjennomføring av fellesskapstiltak [EØS-tiltak] som konkret angår SE-selskaper,
    ii. de bestemmelser i medlemsstatenes [EØS-statenes] lovgivning som vil få anvendelse på et allmennaksjeselskap stiftet i samsvar med lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapet har sitt forretningskontor,
    iii. bestemmelsene i dets vedtekter,[1] på samme måte som for et allmennaksjeselskap stiftet i samsvar med lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapet har sitt forretningskontor.

2. De lovbestemmelser som vedtas av medlemsstatene [EØS-statene] særlig for SE-selskapet, må være i samsvar med direktiver som får anvendelse på allmennaksjeselskaper nevnt i vedlegg I.
3. Dersom arten av den virksomhet som utøves av et SE-selskap er regulert av særbestemmelser i nasjonal lovgivning, får denne lovgivningen fullt ut anvendelse på SE-selskapet.[2]
1 Se art. 6.
2 Jf. lovens § 2.

Art 10.

Med forbehold for denne forordning skal et SE-selskap i hver medlemsstat [EØS-stat] behandles som et allmennaksjeselskap stiftet i henhold til lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der det har sitt forretningskontor.

Art 11.

1. Et SE-selskaps navn skal inneholde forkortelsen SE foran eller etter navnet.
2. Bare SE-selskaper kan ha forkortelsen SE i navnet.
3. Selskaper og andre rettssubjekter registrert i en medlemsstat [EØS-stat] før datoen for denne forordnings ikrafttredelse som har navn der forkortelsen SE forekommer, skal likevel ikke pålegges å endre navnet.

Art 12.

1. SE-selskaper skal registreres i den medlemsstat [EØS-stat] der de har sitt forretningskontor, i et register utpekt av statens lovgivning i henhold til artikkel 3 i rådsdirektiv 68/151/EØF av 9. mars 1968[1] om samordning av de garantier som kreves i medlemsstatene [EØS-statene] av selskaper som definert i traktatens artikkel 58 annet ledd[2] for å verne selskapsdeltakeres og tredjemanns interesser, med det formål å gjøre garantiene likeverdige.[3]
2. Et SE-selskap kan registreres bare dersom det er inngått en avtale om ordninger for arbeidstakernes innflytelse i henhold til artikkel 4 i direktiv 2001/86/EF[4] eller det er truffet en beslutning i henhold til direktivets artikkel 3 nr. 6 eller tidsrommet for forhandlinger i henhold til direktivets artikkel 5 er utløpt uten at det er inngått en avtale.
3. For at et SE-selskap skal kunne registreres i en medlemsstat [EØS-stat] som har benyttet muligheten nevnt i artikkel 7 nr. 3 i direktiv 2001/86/EF,[4] må det enten være inngått en avtale i henhold til direktivets artikkel 4 om ordninger for arbeidstakernes innflytelse, herunder medbestemmelse, eller må ingen av de deltakende selskapene ha vært regulert av medbestemmelsesregler før registreringen av SE-selskapet.
4. SE-selskapets vedtekter[5] må ikke på noe tidspunkt komme i konflikt med de fastsatte ordningene for arbeidstakernes innflytelse. Dersom nye slike ordninger fastsatt i henhold til direktivet kommer i konflikt med eksisterende vedtekter, skal vedtektene endres i den utstrekning som er nødvendig.
I dette tilfellet kan en medlemsstat [EØS-stat] fastsette at ledelses- eller administrasjonsorganet i SE-selskapet skal ha rett til å foreta vedtektsendringene uten videre beslutning fra generalforsamlingen.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 1. Dir 68/151 er nå erstattet av dir 2009/101.
2 Se EØS-avtalen art. 34 annet ledd. (Fra 1 mai 1999 ble EF-traktatens artikler omnummerert. Tidl. art. 58 ble art. 48 og er nå blitt TEUV art. 54. Direktivets tittel er imidlertid ikke endret tilsvarende.)

3 EFT L 65 av 14.3.1968, s. 8.
4 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32e.
5 Se art. 6.

Art 13.

De dokumenter og opplysninger om et SE-selskap som skal offentliggjøres i henhold til denne forordning, skal offentliggjøres på en måte som er fastsatt i lovgivningen til medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapet har sitt forretningskontor i henhold til direktiv 68/151/EØF.[1]
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 1. Dir 68/151 er nå erstattet av dir 2009/101.

Art 14.

1. Melding om et SE-selskaps registrering og slettelse av slik registrering skal offentliggjøres til orientering i *De Europeiske Fellesskaps Tidende*[1] etter offentliggjøring i samsvar med artikkel 13. Denne meldingen skal inneholde SE-selskapets navn, nummer og registreringsdato og -sted, offentliggjøringsdato og -sted og publikasjonens tittel, SE-selskapets forretningskontor og dets virksomhetssektor.
2. Dersom et SE-selskaps forretningskontor flyttes i samsvar med artikkel 8, skal det offentliggjøres en melding med de opplysninger som er fastsatt i nr. 1, sammen med de opplysninger som gjelder den nye registreringen.
3. Opplysningene nevnt i nr. 1 skal oversendes til Kontoret for De europeiske fellesskaps offisielle publikasjoner innen en måned etter offentliggjøringen nevnt i artikkel 13.
1 Inkurie: Nå: Den europeiske unions tidende.

Avdeling II. Stiftelse

Avsnitt 1. Alminnelige bestemmelser

Art 15.

1. Med forbehold for bestemmelsene i denne forordning skal stiftelsen av et SE-selskap reguleres av lovgivningen som får anvendelse på allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapet etablerer sitt forretningskontor.

2. Registreringen av et SE-selskap skal offentliggjøres i samsvar med artikkel 13.

Art 16.

1. Et SE-selskap skal bli rettssubjekt på den dato da det registreres i registeret nevnt i artikkel 12.
2. Dersom det er foretatt handlinger i et SE-selskaps navn før registrering i samsvar med artikkel 12 og SE-selskapet etter registrering ikke påtar seg de forpliktelser som følger av slike handlinger, skal de fysiske personer, selskaper eller andre rettssubjekter som utførte handlingene, være solidarisk ansvarlige for dem, uten begrensning, med mindre det foreligger avtale om noe annet.

Avsnitt 2. Stiftelse ved fusjon

Art 17.

1. Et SE-selskap kan stiftes ved fusjon i samsvar med artikkel 2 nr. 1.
2. Slik fusjon kan utføres i samsvar med:

    a. framgangsmåten for fusjon ved overtakelse fastsatt i artikkel 3 nr. 1 i direktiv 78/855/EØF,[1] eller
    b. framgangsmåten for fusjon ved stiftelse av et nytt selskap fastsatt i artikkel 4 nr. 1 i samme direktiv.

I tilfelle av fusjon ved overtakelse skal det overtakende selskapet ta form av et SE-selskap samtidig med fusjonen. I tilfelle av fusjon ved stiftelse av et nytt selskap skal SE-selskapet være det nye selskapet.
1 Tredje rådsdirektiv 78/855/EØF av 9. oktober 1978 med hjemmel i traktatens artikkel 54 § 3 [nå TEUV art. 50] bokstav g) om fusjon av åpne aksjeselskaper (EFT L 295 av 20.10.1978, s. 36). Direktivet er nå erstattet av dir 2011/35. Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 3.

Art 18.

For forhold som ikke omfattes av dette avsnitt eller, dersom et forhold omfattes delvis av det, for de sider som ikke omfattes av det, skal hvert selskap som deltar i stiftelsen av et SE-selskap ved fusjon, være regulert av de bestemmelser i

lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] det hører inn under som får anvendelse på fusjoner av allmennaksjeselskaper i samsvar med direktiv 78/855/EØF.[1]
1 Inkurie: Nå erstattet av dir 2011/35. Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 3.

Art 19.

En medlemsstats [EØS-stats] lovgivning kan fastsette at et selskap som reguleres av lovgivningen i denne medlemsstaten [EØS-staten], ikke kan delta i stiftelsen av et SE-selskap ved fusjon dersom en vedkommende myndighet i denne medlemsstaten [EØS-staten] framsetter innsigelser mot den før utstedelsen av attesten nevnt i artikkel 25 nr. 2.

Slike innsigelser kan være basert bare på offentlighetens interesse. Innsigelser skal kunne bringes inn for en rettsmyndighet.

Art 20.

1. Ledelses- eller administrasjonsorganene i fusjonerende selskaper skal utarbeide en fusjonsplan. Fusjonsplanen skal inneholde følgende opplysninger:

a. navn og forretningskontor for hvert av de fusjonerende selskapene, samt navn og forretningskontor som er planlagt for SE-selskapet,
b. aksjenes bytteforhold og eventuelt godtgjøringsbeløp,
c. nærmere regler for tildeling av aksjer i SE-selskapet,
d. fra hvilket tidspunkt aksjene i SE-selskapet gir rett til å ta del i utbyttet, og alle særlige vilkår forbundet med denne rettigheten,
e. fra hvilket tidspunkt transaksjonene i de fusjonerende selskapene regnskapsmessig skal anses som utført for SE-selskapets regning,
f. hvilke rettigheter SE-selskapet gir eiere av aksjer med særlige rettigheter og eiere av andre verdipapirer enn aksjer, eller hvilke tiltak som foreslås med hensyn til dem,
g. enhver særlig fordel som gis til de sakkyndige som gjennomgår fusjonsplanen og til medlemmene av de fusjonerende selskapers administrasjons-, ledelses-, tilsyns- eller kontrollorganer,
h. SE-selskapets vedtekter,[1]
i. opplysninger om hvilke framgangsmåter som benyttes når det i henhold til direktiv 2001/86/EF[2] bestemmes ordninger for arbeidstakernes innflytelse.

2. De fusjonerende selskapene kan tilføye ytterligere punkter i fusjonsplanen.
1 Se art. 6.
2 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32e.

Art 21.

For hvert av de fusjonerende selskapene og med forbehold for ytterligere krav fastsatt av medlemsstaten [EØS-staten] som det aktuelle selskap er underlagt, skal følgende opplysninger offentliggjøres i denne medlemsstatens [EØS-statens] nasjonale lysingsblad:

a. form, navn og forretningskontor for hvert fusjonerende selskap,
b. registeret der dokumentene nevnt i artikkel 3 nr. 2 i direktiv 68/151/EØF[1] er deponert for hvert fusjonerende selskap, og registreringsnummeret i registeret,
c. angivelse av de nærmere reglene for utøvelse av rettighetene til kreditorene i det aktuelle selskapet, fastsatt i samsvar med artikkel 24, samt adressen der de fullstendige opplysningene om disse reglene kan fås kostnadsfritt,
d. angivelse av de nærmere reglene for utøvelse av rettighetene til mindretallsaksjeeierne i det aktuelle selskapet, fastsatt i samsvar med artikkel 24, samt adressen der de fullstendige opplysningene om disse reglene kan fås kostnadsfritt,
e. planlagt navn og forretningskontor for SE-selskapet.

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 1. Dir 68/151 er nå erstattet av dir 2009/101.

Art 22.

I stedet for sakkyndige som opererer på vegne av hvert av de fusjonerende selskapene, kan en eller flere uavhengige sakkyndige i henhold til artikkel 10 i direktiv 78/855/EØF,[1] oppnevnt for dette formål etter felles anmodning fra selskapene av en rettslig myndighet eller forvaltningsmyndighet i ett av de fusjonerende selskapenes medlemsstat eller det planlagte SE-selskapets medlemsstat, [EØS-stat] gjennomgå fusjonsplanen og utarbeide en enkelt rapport til samtlige aksjeeiere.

De sakkyndige skal ha rett til å be om alle opplysninger fra hvert av de fusjonerende selskapene som de mener er nødvendige for at de kan utføre sin oppgave.

1 Inkurie: Nå erstattet av dir 2011/35 art. 10. Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 3.

Art 23.

1. Generalforsamlingen i hvert av de fusjonerende selskapene skal godta fusjonsplanen.
2. Arbeidstakernes innflytelse i SE-selskapet skal fastsettes i henhold til direktiv 2001/86/EF.[1] Generalforsamlingen i hvert av de fusjonerende selskapene kan sette som vilkår for registrering av SE-selskapet at generalforsamlingen uttrykkelig godtar de ordninger som fastsettes på denne måten.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32e.

Art 24.

1. Lovgivningen i den medlemsstat [EØS-stat] som regulerer hvert fusjonerende selskap får anvendelse som i tilfelle av fusjon av allmennaksjeselskaper, under hensyn til fusjonens grenseoverskridende art, når det gjelder beskyttelse av interessene til:

a. kreditorene til de fusjonerende selskapene,
b. obligasjonseiere i de fusjonerende selskapene,
c. innehavere av andre verdipapirer enn aksjer som det er knyttet spesielle rettigheter til i de fusjonerende selskapene.

2. En medlemsstat [EØS-stat] kan med hensyn til de fusjonerende selskapene som er regulert av dens lovgivning, vedta bestemmelser med sikte på å sikre hensiktsmessig beskyttelse for mindretallsaksjeeiere som har gått imot fusjonen.

Art 25.

1. Lovligheten av en fusjon skal, når det gjelder den del av framgangsmåten som angår hvert fusjonerende selskap, kontrolleres i samsvar med fusjonslovgivningen for allmennaksjeselskaper i den medlemsstat [EØS-stat] som det fusjonerende selskapet er underlagt.
2. I hver berørte medlemsstat [EØS-stat] skal retten, notarius publicus eller annen vedkommende myndighet utstede en attest som endelig bekrefter at de dokumenter og formaliteter som går forut for fusjonen, er fullført.

3. Dersom lovgivningen i en medlemsstat [EØS-stat] som et fusjonerende selskap er underlagt, fastsetter en framgangsmåte for analyse og endring av aksjenes bytteforhold, eller en framgangsmåte for godtgjøring til mindretallsaksjeeiere, uten å hindre registrering av fusjonen, skal slike framgangsmåter anvendes bare dersom de øvrige fusjonerende selskapene som ligger i medlemsstater [EØS-stater] som ikke fastsetter en slik framgangsmåte, når de godkjenner fusjonsplanen i samsvar med artikkel 23 nr. 1, uttrykkelig godtar muligheten for at dette fusjonerende selskapets aksjeeiere har adgang til en slik framgangsmåte. I slike tilfeller kan retten, notarius publicus eller annen vedkommende myndighet utstede attesten nevnt i nr. 2 selv om en slik framgangsmåte er innledet. Attesten må imidlertid angi at framgangsmåten er påbegynt. Beslutningen som tas ved avslutningen av framgangsmåten, skal være bindende for det overtakende selskapet og alle dets aksjeeiere.

Art 26.

1. Lovligheten av en fusjon skal, når det gjelder den del av framgangsmåten som angår gjennomføringen av fusjonen og stiftelsen av SE-selskapet, kontrolleres av retten, notarius publicus eller annen vedkommende myndighet i medlemsstaten [EØS-staten] til SE-selskapets framtidige forretningskontor for å kontrollere denne siden ved lovligheten av fusjon mellom allmennaksjeselskaper.
2. For dette formål skal hvert fusjonerende selskap oversende vedkommende myndighet attesten nevnt i artikkel 25 nr. 2 innen seks måneder etter at den er utstedt, sammen med et eksemplar av fusjonsplanen som er godkjent av selskapet.
3. Myndigheten nevnt i nr. 1 skal særlig påse at de fusjonerende selskapene har godkjent fusjonsplanen på samme vilkår og at ordninger for arbeidstakernes innflytelse er fastsatt i henhold til direktiv 2001/86/EF.[1]
4. Denne myndigheten skal også forvisse seg om at SE-selskapet er stiftet i samsvar med kravene i lovgivningen i den medlemsstat [EØS-stat] der det har sitt forretningskontor i samsvar med artikkel 15.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32e.

Art 27.

1. En fusjon og samtidig stiftelse av et SE-selskap får virkning på den dato da SE-selskapet registreres i samsvar med artikkel 12.
2. SE-selskapet kan ikke registreres før formalitetene fastsatt i artikkel 25 og 26

er fullført.

Art 28.

For hvert av de fusjonerende selskapene skal gjennomføringen av fusjonen offentliggjøres som fastsatt i lovgivningen i hver medlemsstat [EØS-stat] i samsvar med artikkel 3 i direktiv 68/151/EØF.[1]
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXXII nr. 1. Dir. 68/151 er nå erstattet av dir. 2009/101.

Art 29.

1. En fusjon gjennomført i samsvar med artikkel 17 nr. 2 bokstav a) skal *ipso jure* ha følgende rettsvirkninger som inntrer samtidig:

a. alle aktiva og passiva i hvert overtatte selskap overdras som helhet til det overtakende selskapet,
b. aksjeeierne i det overtatte selskapet blir aksjeeiere i det overtakende selskapet,
c. det overtatte selskapet opphører,
d. det overtakende selskapet tar form av et SE-selskap.

2. En fusjon gjennomført i samsvar med artikkel 17 nr. 2 bokstav b) skal *ipso jure* ha følgende rettsvirkninger som inntrer samtidig:

a. alle aktiva og passiva i de fusjonerende selskapene overdras som helhet til SE-selskapet,
b. aksjeeierne i de fusjonerende selskapene blir aksjeeiere i SE-selskapet,
c. de fusjonerende selskapene opphører.

3. Dersom en medlemsstats [EØS-stats] lovgivning krever at det ved fusjon mellom allmennaksjeselskaper gjennomføres særlige formaliteter før de fusjonerende selskapenes overdragelse av visse aktiva, rettigheter og forpliktelser får virkning overfor tredjemann, skal disse formalitetene anvendes og skal gjennomføres enten av de fusjonerende selskapene eller av SE-selskapet etter registrering.
4. Når det gjelder ansettelses- og arbeidsvilkår som følger av lovgivning, praksis og individuelle arbeidsavtaler eller arbeidsforhold på nasjonalt plan og som

eksisterer på registreringsdatoen, skal de deltakende selskapenes rettigheter og forpliktelser overdras til SE-selskapet når dette registreres.

Art 30.

En fusjon i henhold til artikkel 2 nr. 1 kan ikke erklæres ugyldig når SE-selskapet er registrert.

Manglende kontroll av lovligheten av fusjonen i henhold til artikkel 25 og 26 kan utgjøre en grunn til oppløsning av SE-selskapet.

Art 31.

1. Dersom en fusjon i henhold til artikkel 17 nr. 2 bokstav a) gjennomføres av et selskap som eier alle aksjer og andre verdipapirer som gir stemmerett på generalforsamlingen i et annet selskap, kommer verken artikkel 20 nr. 1 bokstav b), c) og d), artikkel 29 nr. 1 bokstav b) eller artikkel 22 til anvendelse. Nasjonal lovgivning som regulerer hvert fusjonerende selskap og fusjoner mellom allmennaksjeselskaper i samsvar med artikkel 24 i direktiv 78/855/EØF,[1] kommer likevel til anvendelse.
2. Dersom en fusjon ved overtakelse gjennomføres av et selskap som eier 90 % eller mer, men ikke alle aksjer og andre verdipapirer som gir stemmerett på generalforsamlingen i et annet selskap, skal rapporter fra ledelses- eller administrasjonsorganet, rapporter fra en eller flere uavhengige sakkyndige og dokumentene som er nødvendige for kontroll, kreves bare i den grad de kreves av nasjonal lovgivning som regulerer det overtakende selskap eller det overtatte selskapet.
Medlemsstatene [EØS-statene] kan likevel fastsette at dette nummer kan få anvendelse dersom et selskap eier aksjer som gir 90 % eller flere, men ikke alle stemmerettene.
1 Inkurie: Nå erstattet av dir 2011/35 art. 24. Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 3.

Avsnitt 3. Stiftelse av et SE-holdingselskap

Art 32.

1. Et SE-holdingselskap kan stiftes i samsvar med artikkel 2 nr. 2.
De selskaper som tar initiativ til stiftelse av et SE-holdingselskap i samsvar med

artikkel 2 nr. 2, skal fortsette å eksistere.
2. Ledelses- eller administrasjonsorganene i de selskaper som tar initiativ til en slik operasjon, skal utarbeide en plan med samme ordlyd for stiftelse av SE-holdingselskapet. Denne planen skal inneholde en rapport som forklarer og begrunner de juridiske og økonomiske sidene ved stiftelsen og angir hvilke konsekvenser den vedtatte SE-holdingselskapsformen får for aksjeeierne og arbeidstakerne. Planen skal også omfatte opplysningene fastsatt i artikkel 20 nr. 1 bokstav a), b), c), f), g), h) og i) og skal fastsette den minste andelen aksjer i hvert av selskapene som tar initiativ til operasjonen som aksjeeierne må bidra med for at SE-holdingselskapet kan stiftes. Denne andelen skal være aksjer som gir mer enn 50 % av de faste stemmerettene.
3. For hvert av selskapene som tar initiativ til operasjonen, skal planen for stiftelse av SE-holdingselskapet offentliggjøres på den måte som er fastsatt i hver medlemsstats [EØS-stats] lovgivning i samsvar med artikkel 3 i direktiv 68/151/EØF,[1] minst en måned før datoen for generalforsamlingen som skal ta stilling til operasjonen.
4. En eller flere sakkyndige som er uavhengige av selskapene som tar initiativ til operasjonen, oppnevnt eller godkjent av en rettslig myndighet eller forvaltningsmyndighet i den medlemsstat [EØS-stat] som hvert selskap er underlagt i samsvar med nasjonale bestemmelser vedtatt til gjennomføring av direktiv 78/855/EØF,[2] skal gjennomgå stiftelsesplanen utarbeidet i samsvar med nr. 2 og skal utarbeide en skriftlig rapport til aksjeeierne i hvert selskap. Etter avtale mellom selskapene som tar initiativ til operasjonen, kan det utarbeides en enkelt rapport til aksjeeierne i alle selskapene av en eller flere uavhengige sakkyndige, oppnevnt eller godkjent av en rettslig myndighet eller forvaltningsmyndighet i den medlemsstat [EØS-stat] som ett av selskapene som tar initiativ til operasjonen eller som det framtidige SE-selskapet er underlagt, i samsvar med nasjonale bestemmelser vedtatt til gjennomføring av direktiv 78/855/EØF.
5. Rapporten skal angi eventuelle særlige vanskeligheter ved vurderingen og oppgi om det planlagte bytteforholdet for aksjene er rettferdig og rimelig, med angivelse av metodene som er brukt for å bestemme det og om slike metoder er gode nok i det aktuelle tilfellet.
6. Generalforsamlingen i hvert selskap som tar initiativ til operasjonen, skal godkjenne stiftelsesplanen for SE-holdingselskapet.
Arbeidstakernes innflytelse i SE-holdingselskapet skal fastsettes i henhold til direktiv 2001/86/EF.[3] Generalforsamlingen i hvert selskap kan sette som vilkår for registrering av SE-holdingselskapet at generalforsamlingen uttrykkelig godtar de ordninger som fastsettes på denne måten.
7. Disse bestemmelser får tilsvarende anvendelse på private aksjeselskaper.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 1. Dir 68/151 er nå erstattet av dir 2009/101.

2 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 3. Nå erstattet av dir 2011/35.
3 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32e.

Art 33.

1. Aksjeeierne i selskapene som tar initiativ til en slik operasjon, skal ha en frist på tre måneder til å underrette de initiativtakende selskapene om hvorvidt de har til hensikt å bidra med sine aksjer ved stiftelsen av SE-holdingselskapet. Fristen skal begynne å løpe fra den dato da stiftelsesplanen for SE-holdingselskapet er endelig fastlagt i samsvar med artikkel 32.
2. SE-holdingselskapet skal stiftes bare dersom aksjeeierne i selskapene som tar initiativ til operasjonen, innen fristen nevnt i nr. 1 har overdratt den minste andelen aksjer i hvert selskap i samsvar med stiftelsesplanen og dersom alle andre vilkår er oppfylt.
3. Dersom alle vilkår for stiftelsen av SE-holdingselskapet er oppfylt i samsvar med nr. 2, skal dette forhold, med hensyn til hvert av de initiativtakende selskapene, offentliggjøres på den måte som er fastsatt i nasjonal lovgivning som hvert selskap er underlagt og som er vedtatt i henhold til artikkel 3 i direktiv 68/151/EØF.[1]
Aksjeeiere i selskapene som tar initiativ til operasjonen som ikke innen fristen nevnt i nr. 1 har angitt hvorvidt de har til hensikt å stille sine aksjer til rådighet for de initiativtakende selskapene med sikte på å stifte SE-holdingselskapet, skal få en ekstra frist på en måned til å gjøre det.
4. Aksjeeiere som har bidratt med sine verdipapirer til stiftelsen av SE-selskapet, skal motta aksjer i SE-holdingselskapet.
5. SE-holdingselskapet kan ikke registreres før det er bevist at formalitetene nevnt i artikkel 32 er gjennomført og at vilkårene nevnt i nr. 2 er oppfylt.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 1. Dir 68/151 er nå erstattet av dir 2009/101.

Art 34.

En medlemsstat [EØS-stat] kan, når det gjelder selskaper som tar initiativ til en slik operasjon, vedta bestemmelser beregnet på å sikre beskyttelse for mindretallsaksjeeiere som går imot operasjonen, kreditorer og arbeidstakere.

Avsnitt 4. Stiftelse av et SE-datterselskap

Art 35.

Et SE kan stiftes i samsvar med artikkel 2 nr. 3.

Art 36.

Selskaper og andre rettssubjekter som deltar i en slik operasjon, skal være underlagt bestemmelsene som regulerer deres deltaking i stiftelsen av et datterselskap i form av et allmennaksjeselskap i henhold til nasjonal lovgivning.

Avsnitt 5. Omdanning av et eksisterende allmennaksjeselskap til et SE-selskap

Art 37.

1. Et SE-selskap kan stiftes i samsvar med artikkel 2 nr. 4.
2. Uten at artikkel 12 berøres, skal omdanning av et allmennaksjeselskap til et SE-selskap ikke føre til at selskapet oppløses eller til at det dannes en ny juridisk person.
3. Forretningskontoret kan ikke flyttes fra en medlemsstat [EØS-stat] til en annen i henhold til artikkel 8 samtidig som omdanningen gjennomføres.
4. Ledelses- eller administrasjonsorganet i det aktuelle selskapet skal utarbeide en plan for omdanningen og en rapport som forklarer og begrunner de juridiske og økonomiske sidene ved omdanningen og som angir hvilke konsekvenser den vedtatte SE-selskapsformen får for aksjeeierne og arbeidstakerne.
5. Omdanningsplanen skal offentliggjøres på den måte som er fastsatt i hver medlemsstats [EØS-stats] lovgivning i samsvar med artikkel 3 i direktiv 68/151/EØF,[1] minst en måned før datoen for generalforsamlingen som skal ta stilling til omdanningen.
6. Før generalforsamlingen nevnt i nr. 7 skal en eller flere uavhengige sakkyndige som er oppnevnt eller godkjent i samsvar med de nasjonale bestemmelsene vedtatt til gjennomføring av artikkel 10 i direktiv 78/855/EØF[2] av en rettslig myndighet eller forvaltningsmyndighet i medlemsstaten [EØS-staten] som selskapet som omdannes til et SE-selskap, er underlagt, i henhold til

direktiv 77/91/EØF[3] tilsvarende bekrefte at selskapet har netto aktiva som minst tilsvarer dets kapital pluss de reserver som i henhold til lov eller vedtektene ikke må fordeles.
7. Generalforsamlingen i det aktuelle selskapet skal godkjenne omdanningsplanen sammen med SE-selskapets vedtekter. Generalforsamlingens beslutning skal treffes som fastsatt i bestemmelsene i nasjonal lovgivning vedtatt til gjennomføring av artikkel 7 i direktiv 78/855/EØF.[2]
8. Medlemsstatene [EØS-statene] kan sette som vilkår for omdanning at det organ i selskapet som skal omdannes der arbeidstakernes innflytelse er organisert, med kvalifisert flertall eller enstemmighet har gitt sin tilslutning.
9. Når det gjelder ansettelses- og arbeidsvilkår som følger av lovgivning, praksis og individuelle arbeidsavtaler eller arbeidsforhold på nasjonalt plan og som eksisterer på registreringsdatoen, skal rettighetene og forpliktelsene til det selskap som skal omdannes, overdras til SE-selskapet når dette registreres.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 1. Nå erstattet av dir 2009/101.
2 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 2. Nå erstattet av dir 2012/30.
3 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 2. Nå erstattet av dir 2012/30.

Avdeling III. SE-selskapets oppbygning

Art 38.

På de vilkår som er fastsatt i denne forordning, skal et SE-selskap omfatte:

a. en generalforsamling, og
b. enten et kontrollorgan og et ledelsesorgan (tonivåsystem) eller et administrasjonsorgan (ettnivåsystem), avhengig av hvilken form som velges i vedtektene.

Avsnitt 1. Tonivåsystem

Art 39.

1. Ledelsesorganet skal være ansvarlig for ledelsen av SE-selskapet. En medlemsstat [EØS-stat] kan fastsette at en administrerende direktør eller administrerende direktører skal ha ansvar for den daglige ledelsen på samme vilkår som for allmennaksjeselskaper som har forretningskontor på

medlemsstatens [EØS-statens] territorium.
2. Medlemmet eller medlemmene av ledelsesorganet skal oppnevnes og avsettes av kontrollorganet.
En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel kreve eller tillate at vedtektene fastsetter at medlemmet eller medlemmene av ledelsesorganet skal oppnevnes og avsettes av generalforsamlingen på samme vilkår som for allmennaksjeselskaper som har forretningskontor på statens territorium.
3. Ingen kan samtidig være medlem av både ledelsesorganet og kontrollorganet i samme SE-selskap. Kontrollorganet kan likevel oppnevne ett av sine medlemmer til å fungere som medlem av ledelsesorganet i tilfelle av ledig plass. I slike perioder skal vedkommendes funksjoner som medlem av kontrollorganet opphøre. En medlemsstat [EØS-stat] kan fastsette at slike perioder skal være tidsbegrenset.
4. Antall medlemmer av ledelsesorganet eller reglene for fastsettelse av antallet skal fastsettes i SE-selskapets vedtekter. En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel sette et minste og/eller et største antall.
5. Dersom det ikke finnes bestemmelser om et tonivåsystem for allmennaksjeselskaper med forretningskontor på en medlemsstats [EØS-stats] territorium, kan staten vedta hensiktsmessige tiltak angående SE-selskaper.

Art 40.

1. Kontrollorganet skal føre tilsyn med ledelsesorganets arbeid. Det kan ikke selv utøve ledelsen av SE-selskapet.
2. Medlemmene av kontrollorganet skal oppnevnes av generalforsamlingen. Medlemmene av det første kontrollorganet kan likevel oppnevnes av vedtektene. Dette skal gjelde uten å berøre artikkel 47 nr. 4 eller eventuelle ordninger for arbeidstakerinnflytelse fastsatt i henhold til direktiv 2001/86/EF.[1]
3. Antall medlemmer av kontrollorganet eller reglene for fastsettelse av antallet skal fastsettes i vedtektene. En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel fastsette antall medlemmer i kontrollorganet for SE-selskaper registrert på dens territorium eller et minste og/eller et største antall.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32e.

Art 41.

1. Ledelsesorganet skal rapportere til kontrollorganet minst en gang hver tredje måned om framdriften og den forventede utviklingen i SE-selskapets

virksomhet.
2. I tillegg til jevnlig informasjon nevnt i nr. 1 skal ledelsesorganet i god tid gi kontrollorganet alle opplysninger om begivenheter som vil kunne ha en merkbar virkning på SE-selskapet.
3. Kontrollorganet kan kreve at ledelsesorganet gir informasjon av enhver art som det trenger for å føre tilsyn i samsvar med artikkel 40 nr. 1. En medlemsstat [EØS-stat] kan fastsette at hvert medlem av kontrollorganet også skal ha denne muligheten.
4. Kontrollorganet kan foreta eller sørge for at det blir foretatt undersøkelser som er nødvendige for utøvelsen av dets oppgaver.
5. Hvert medlem av kontrollorganet skal ha rett til å undersøke alle opplysninger som blir forelagt organet.

Art 42.

Kontrollorganet skal velge en leder blant medlemmene. Dersom halvparten av medlemmene er oppnevnt av arbeidstakerne, kan bare et medlem oppnevnt av generalforsamlingen velges til leder.

Avsnitt 2. Ettnivåsystem

Art 43.

1. Ledelsesorganet skal lede SE-selskapet. En medlemsstat [EØS-stat] kan fastsette at en administrerende direktør eller administrerende direktører skal ha ansvar for den daglige ledelsen på samme vilkår som for allmennaksjeselskaper som har forretningskontor på medlemsstatens [EØS-statens] territorium.
2. Antall medlemmer av ledelsesorganet eller reglene for fastsettelse av antallet skal fastsettes i SE-selskapets vedtekter. En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel sette et minste antall og eventuelt et største antall medlemmer. Ledelsesorganet skal likevel bestå av minst tre medlemmer dersom arbeidstakernes innflytelse er regulert i samsvar med direktiv 2001/86/EØF.[1]
3. Medlemmet eller medlemmene av ledelsesorganet skal oppnevnes av generalforsamlingen. Medlemmene av det første ledelsesorganet kan likevel oppnevnes av vedtektene. Dette skal gjelde uten å berøre artikkel 47 nr. 4 eller for eventuelle ordninger for arbeidstakerinnflytelse fastsatt i henhold til direktiv 2001/86/EF.[1]

4. Dersom det ikke finnes bestemmelser om et ettnivåsystem for allmennaksjeselskaper med forretningskontor på en medlemsstats [EØS-stats] territorium, kan staten vedta hensiktsmessige tiltak angående SE-selskaper.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg nr. XVIII nr. 32e.

Art 44.

1. Ledelsesorganet skal komme sammen minst en gang hver tredje måned med hyppighet fastsatt i vedtektene for å diskutere framdriften og den forventede utviklingen i SE-selskapets virksomhet.
2. Hvert medlem av ledelsesorganet skal ha rett til å undersøke alle opplysninger som blir forelagt organet.

Art 45.

Ledelsesorganet skal velge en leder blant medlemmene. Dersom halvparten av medlemmene er oppnevnt av arbeidstakerne, kan bare et medlem oppnevnt av generalforsamlingen velges til leder.

Avsnitt 3. Felles regler for ettnivå- og tonivåsystemet

Art 46.

1. Medlemmer av selskapets organer skal oppnevnes for en periode som er fastsatt i vedtektene[1] og som ikke overstiger seks år.
2. Med forbehold for eventuelle restriksjoner fastsatt i vedtektene,[1] kan medlemmene gjenoppnevnes en gang eller flere ganger for den periode som er fastsatt i samsvar med nr. 1.
1 Se art. 6.

Art 47.

1. Et SE-selskaps vedtekter[1] kan tillate at et selskap eller andre rettssubjekter er medlem av ett av sine organer, forutsatt at ikke annet er fastsatt i lovgivningen om allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger.

Selskapet eller det andre rettssubjektet skal utpeke en fysisk person til å utøve dets funksjoner i det aktuelle organet.
2. Ingen kan være medlem av et organ i et SE-selskap eller representant for et medlem i henhold til nr. 1 dersom vedkommende:

a. i henhold til lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger, ikke kan være medlem av det tilsvarende organet i et allmennaksjeselskap underlagt medlemsstatens [EØS-statens] lovgivning, eller
b. ikke kan være medlem av det tilsvarende organet i et allmennaksjeselskap underlagt lovgivningen i en medlemsstat [EØS-stat] på grunn av en rettsavgjørelse eller forvaltningsvedtak truffet i en medlemsstat [EØS-stat].

3. Et SE-selskaps vedtekter kan i samsvar med lovgivningen om allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger, fastsette spesielle vilkår for valgbarheten til medlemmer som representerer aksjeeierne.
4. Denne forordning skal ikke berøre nasjonal lovgivning som tillater mindretallsaksjeeiere eller andre personer eller myndigheter å oppnevne en del av medlemmene av et selskaps organer.
1 Se art. 6.

Art 48.

1. I et SE-selskaps vedtekter[1] skal de transaksjoner være oppført som krever at ledelsesorganet har tillatelse fra kontrollorganet i tonivåsystemet eller en uttrykkelig avgjørelse fra administrasjonsorganet i ettnivåsystemet.
En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel fastsette at kontrollorganet i tonivåsystemet selv kan bestemme at visse kategorier transaksjoner skal kreve tillatelse.
2. En medlemsstat [EØS-stat] kan bestemme de kategorier transaksjoner som minst må være oppført i vedtektene[1] til SE-selskaper registrert på statens territorium.
1 Se art. 6.

Art 49.

Medlemmene av et SE-selskaps organer har, selv etter at de ikke lenger utøver

sine verv, plikt til ikke å gi videre noen opplysninger som de har om SE-selskapet og som kan skade selskapets interesser dersom de gis videre, unntatt dersom slik videreformidling kreves eller tillates i henhold til internrettslige bestemmelser om allmennaksjeselskaper eller er i offentlighetens interesse.

Art 50.

1. Med mindre annet er fastsatt i denne forordning eller i vedtektene,[1] skal de interne reglene for beslutningsdyktighet og beslutningstaking i SE-selskapets organer være følgende:

a. beslutningsdyktighet: minst halvparten av medlemmene må være til stede eller være representert,
b. beslutningstaking: skjer med et flertall av medlemmene til stede eller representert.

2. Dersom det i vedtektene[1] ikke finnes en relevant bestemmelse, skal lederen av hvert organ ha den avgjørende stemmen i tilfelle av stemmelikhet. Det skal likevel ikke finnes noen bestemmelse om det motsatte i vedtektene dersom halvparten av kontrollorganet består av arbeidstakernes representanter.
3. Dersom arbeidstakernes innflytelse er bestemt i samsvar med direktiv 2001/86/EF,[2] kan en medlemsstat [EØS-stat] fastsette at kontrollorganets beslutningsdyktighet og beslutningstaking, som unntak fra bestemmelsene nevnt i nr. 1 og 2, skal være underlagt de regler som på samme vilkår gjelder for allmennaksjeselskaper underlagt den aktuelle medlemsstatens [EØS-statens] lovgivning.
1 Se art. 6.
2 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32e.

Art 51.

Medlemmene av et SE-selskaps ledelses-, kontroll- og administrasjonsorgan skal i samsvar med bestemmelsene som gjelder for allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger, være ansvarlige for tap eller skade påført SE-selskapet og som skyldes medlemmenes brudd på juridiske, vedtektsbestemte eller andre forpliktelser som følger av deres funksjoner.

Avsnitt 4. Generalforsamling

Art 52.

Generalforsamlingen skal treffe beslutning i saker der den er gitt særlig kompetanse i henhold til:

a. denne forordning,
b. lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger, vedtatt til gjennomføring av direktiv 2001/86/EF.[2]

Videre skal generalforsamlingen treffe beslutning i saker der det er gitt kompetanse til generalforsamlingen i et allmennaksjeselskap underlagt lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger, enten i henhold til denne medlemsstatens [EØS-statens] lovgivning eller SE-selskapets vedtekter[1] i samsvar med samme lovgivning.
1 Se art. 6.
2 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32e.

Art 53.

Uten å berøre de regler som er fastsatt i dette avsnitt, skal organiseringen og gjennomføringen av generalforsamlinger samt framgangsmåte ved avstemning være regulert av lovgivningen for allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger.

Art 54.

1. Et SE-selskap skal holde generalforsamling minst en gang hvert kalenderår, innen seks måneder etter regnskapsårets utløp, med mindre lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger som får anvendelse på allmennaksjeselskaper som driver samme type virksomhet som SE-selskapet, fastsetter hyppigere forsamlinger. En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel fastsette at den første generalforsamlingen kan holdes når som helst i løpet av 18 måneder etter at SE-selskapet er stiftet.
2. Det kan innkalles til generalforsamling når som helst av ledelsesorganet, administrasjonsorganet, kontrollorganet eller et annet organ eller

vedkommende myndighet i samsvar med nasjonal lovgivning for allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger.

Art 55.

1. En eller flere aksjeeiere som sammen eier minst 10 % av et SE-selskaps tegnede kapital, kan anmode SE-selskapet om å innkalle til generalforsamling og fastsette dagsordenen for denne; SE-selskapets vedtekter[1] eller nasjonal lovgivning kan fastsette en lavere andel på samme vilkår som dem som gjelder for allmennaksjeselskaper.
2. Anmodningen om å innkalle til generalforsamling skal angi hvilke punkter som skal stå på dagsordenen.
3. Dersom det etter en anmodning i henhold til nr. 1 ikke er holdt generalforsamling i rett tid, og i alle fall innen to måneder, kan vedkommende rettslige myndighet eller forvaltningsmyndighet for SE-selskapets forretningskontor pålegge innkalling til generalforsamling innen en bestemt frist eller tillate at enten aksjeeierne som har anmodet om den eller deres representanter, innkaller til generalforsamling. Dette skal ikke berøre eventuelle internrettslige bestemmelser som tillater at aksjeeierne selv innkaller til generalforsamling.
1 Se art. 6.

Art 56.

En eller flere aksjeeiere som sammen eier minst 10 % av et SE-selskaps tegnede kapital, kan anmode om at ett eller flere nye punkter settes på dagsordenen for enhver generalforsamling. Framgangsmåtene og fristene for slike anmodninger skal fastsettes i nasjonal lovgivning i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger, eller i SE-selskapets vedtekter[1] dersom slike bestemmelser ikke finnes. Ovennevnte andel kan reduseres i vedtektene eller lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger, på samme vilkår som dem som gjelder for allmennaksjeselskaper.
1 Se art. 6.

Art 57.

Generalforsamlingens beslutninger skal treffes med et flertall av de stemmer som er gyldig avgitt, med mindre denne forordning eller eventuelt lovgivningen for allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger, krever et større flertall.

Art 58.

De avgitte stemmene skal ikke omfatte stemmer knyttet til aksjer som aksjeeieren ikke har deltatt i avstemningen for eller har avholdt seg fra å stemme for eller har avgitt blank eller ugyldig stemme for.

Art 59.

1. Endring av et SE-selskaps vedtekter[1] skal kreve beslutning fra generalforsamlingen, truffet med et flertall som ikke kan være mindre enn to tredeler av de avgitte stemmene, med mindre lovgivningen for allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der et SE-selskaps forretningskontor ligger, krever eller tillater et større flertall.
2. En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel fastsette at dersom minst halvparten av et SE-selskaps tegnede kapital er representert, er det tilstrekkelig med et enkelt flertall av stemmene nevnt i nr. 1.
3. Endringer av et SE-selskaps vedtekter[1] skal offentliggjøres i samsvar med artikkel 13.
1 Se art. 6.

Art 60.

1. Dersom et SE-selskap har to eller flere aksjeklasser, skal hver beslutning fra generalforsamlingen være underlagt en separat avstemning for hver klasse av aksjeeiere med rettigheter som berøres av beslutningen.
2. Dersom en beslutning fra generalforsamlingen krever flertall av stemmene fastsatt i artikkel 59 nr. 1 eller nr. 2, skal dette flertallet også kreves for den separate avstemningen for hver klasse av aksjeeiere med rettigheter som berøres av beslutningen.

Avdeling IV. Årsregnskap og konsolidert regnskap

Art 61.

Med forbehold for artikkel 62 skal SE-selskapet med hensyn til utarbeiding av årsregnskap og eventuelt konsolidert regnskap, herunder den tilhørende årsberetningen samt revisjon og offentliggjøring av disse regnskapene, være underlagt reglene for allmennaksjeselskaper i lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger.

Art 62.

1. Et SE-selskap som er en kreditt- eller finansinstitusjon, skal med hensyn til utarbeiding av årsregnskap og eventuelt konsolidert regnskap, herunder den tilhørende årsberetningen samt revisjon og offentliggjøring av disse regnskapene, være underlagt reglene fastsatt i den nasjonale lovgivning i medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger som er vedtatt til gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/12/EF av 20. mars 2000 om adgang til å starte og utøve virksomhet som kredittinstitusjon.[1]
2. Et SE-selskap som er et forsikringsforetak, skal med hensyn til utarbeiding av årsregnskap og eventuelt konsolidert regnskap, herunder den tilhørende årsberetningen samt revisjon og offentliggjøring av disse regnskapene, være underlagt reglene fastsatt i den nasjonale lovgivning i medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger som er vedtatt til gjennomføring av rådsdirektiv 91/674/EØF om forsikringsforetaks årsregnskaper og konsoliderte regnskaper.[2]
1 EFT L 126 av 26.5.2000, s. 1. Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 14, der dir. 2000/12 nå er erstattet av dir. 2006/48.
2 EFT L 374 av 31.12.1991, s. 7. Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 12b.

Avdeling V. Oppløsning, avvikling, insolvens og betalingsstans

Art 63.

Med hensyn til oppløsning, avvikling, insolvens, betalingsstans og lignende behandling, skal et SE-selskap være underlagt de lovbestemmelser som vil få anvendelse på et allmennaksjeselskap stiftet i henhold til lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger, herunder

bestemmelser om beslutningstaking i generalforsamlingen.

Art 64.

1. Når et SE-selskap ikke lenger oppfyller kravet fastsatt i artikkel 7, skal medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger treffe hensiktsmessige tiltak for å pålegge SE-selskapet å bringe sin situasjon i orden innen en fastsatt frist, enten:

a. ved å nyetablere sitt hovedkontor i medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger, eller
b. ved å flytte forretningskontoret ved hjelp av framgangsmåten fastsatt i artikkel 8.

2. Medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger skal treffe nødvendige tiltak for å sikre at et SE-selskap som unnlater å bringe sin situasjon i orden i henhold til nr. 1, blir avviklet.
3. Medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger skal fastsette en klageadgang med hensyn til enhver fastslått overtredelse av artikkel 7. Slik klage skal ha utsettende virkning for framgangsmåtene fastsatt i nr. 1 og 2.
4. Dersom det etter initiativ fra enten myndighetene eller en berørt part fastslås at et SE-selskap har sitt hovedkontor på en medlemsstats [EØS-stats] territorium i strid med artikkel 7, skal myndighetene i denne medlemsstaten [EØS-staten] umiddelbart underrette medlemsstaten [EØS-staten] der SE-selskapets forretningskontor ligger.

Art 65.

Uten å berøre internrettslige bestemmelser som krever ytterligere offentliggjøring, skal innledning og avslutning av oppløsnings-, avviklings-, insolvens- eller betalingsstansbehandling og en beslutning om å fortsette virksomheten, offentliggjøres i samsvar med artikkel 13.

Art 66.

1. Et SE-selskap kan omdannes til et allmennaksjeselskap underlagt lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger. Det kan ikke treffes beslutning om omdanning før det er gått to år fra registreringen

eller før de to første årsregnskapene er godkjent.
2. Omdanning av et SE-selskap til et allmennaksjeselskap skal ikke føre til at selskapet oppløses eller til at det dannes en ny juridisk person.
3. SE-selskapets ledelses- eller administrasjonsorgan skal utarbeide omdanningsplan og en rapport som forklarer og begrunner de juridiske og økonomiske sidene ved omdanningen og som forklarer konsekvensene for aksjeeierne og arbeidstakerne av at selskapet omdannes til allmennaksjeselskap.
4. Omdanningsplanen skal offentliggjøres på den måte som er fastsatt i hver medlemsstats [EØS-stats] lovgivning i samsvar med artikkel 3 i direktiv 68/151/EØF[1] minst en måned før generalforsamlingen som skal uttale seg om omdanningen.
5. Før generalforsamlingen nevnt i nr. 6 skal en eller flere uavhengige sakkyndige som er oppnevnt eller godkjent i samsvar med de nasjonale bestemmelsene vedtatt til gjennomføring av artikkel 10 i direktiv 78/855/EØF[2] av en rettslig myndighet eller forvaltningsmyndighet i medlemsstaten [EØS-staten] som SE-selskapet som omdannes til et allmennaksjeselskap, er underlagt, bekrefte at selskapet har aktiva som minst tilsvarer dets kapital.
6. Generalforsamlingen i SE-selskapet skal godkjenne omdanningsplanen sammen med allmennaksjeselskapets vedtekter. Generalforsamlingens beslutning skal treffes som fastsatt i bestemmelsene i nasjonal lovgivning vedtatt til gjennomføring av artikkel 7 i direktiv 78/855/EØF.[2]
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 1. Dir 68/151 er nå erstattet av dir 2009/101.
2 Inkurie: Nå erstattet av dir 2011/35/EU. Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 3.

Avdeling VI. Tilleggsbestemmelser og overgangsbestemmelser

Art 67.

1. Dersom og så lenge den tredje fasen i Den økonomiske og monetære union (ØMU) ikke gjelder for en medlemsstat [EØS-stat], kan staten underlegge SE-selskaper med forretningskontor på dens territorium de samme bestemmelser som får anvendelse på allmennaksjeselskaper som omfattes av dens lovgivning med hensyn til hvordan selskapenes kapital uttrykkes.[1] Et SE-selskap kan i alle tilfeller uttrykke sin kapital også i euro. I slike tilfeller skal omregningskursen mellom nasjonal valuta og euro være kursen på den siste dagen i måneden som går forut for stiftelsen av SE-selskapet.
2. Dersom og så lenge den tredje fasen i ØMU ikke gjelder for medlemsstaten [EØS-staten] der et SE-selskap har sitt forretningskontor, kan SE-selskapet

likevel utarbeide og offentliggjøre årsregnskapet og eventuelt det konsoliderte regnskapet i euro. Medlemsstaten [EØS-staten] kan kreve at SE-selskapets årsregnskap og eventuelt konsoliderte regnskap utarbeides og offentliggjøres i nasjonal valuta på samme vilkår som dem som er fastsatt for allmennaksjeselskaper i medlemsstatens [EØS-statens] lovgivning. Dette berører ikke den ekstra adgangen for SE-selskapet til å offentliggjøre sitt årsregnskap og eventuelt konsoliderte regnskap i euro i samsvar med direktiv 90/604/EØF.[2]
1 Jf. art. 4 og lovens § 12.
2 Rådsdirektiv 90/604/EØF av 8. november 1990 om endring av direktiv 78/660/EØF om årsregnskaper og direktiv 83/349/EØF om konsoliderte regnskaper med hensyn til unntak for små og mellomstore selskaper og offentliggjøring av regnskaper i ECU (EFT L 317 av 16.11.1990, s. 57). Disse direktivene er erstattet av dir 2013/34, se EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10i.

Avdeling VII. Sluttbestemmelser

Art 68.

1. Medlemsstatene [EØS-statene] skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre effektiv gjennomføring av denne forordning.
2. Hver medlemsstat [EØS-stat] skal utpeke vedkommende myndigheter i henhold til artikkel 8, 25, 26, 54, 55 og 64. Den skal underrette Kommisjonen og de øvrige medlemsstatene [EØS-statene] om dette.[1]
1 For EFTA-statene: EFTAS overvåkingsorgan, jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 4.

Art 69.[1]

Senest fem år etter at denne forordning er trådt i kraft, skal Kommisjonen oversende Rådet og Europaparlamentet en rapport om anvendelsen av forordningen og eventuelt forslag til endringer. Rapporten skal særlig undersøke:

a. om det bør tillates at et SE-selskaps hovedkontor og forretningskontor lokaliseres i forskjellige medlemsstater [EØS-stater],
b. om fusjonsbegrepet i artikkel 17 nr. 2 bør utvides til å omfatte også andre fusjonstyper enn dem som er nevnt i artikkel 3 nr. 1 og artikkel 4 nr. 1 i direktiv 78/855/EØF,

c. om domsmyndighetsreglene i artikkel 8 nr. 16 bør revideres i lys av en eventuell bestemmelse tatt inn i Brussel-konvensjonen av 1968 eller i en tekst som erstatter denne konvensjonen og som medlemsstatene [EØS-statene] eller Rådet eventuelt vedtar,
d. om det bør tillates at en medlemsstat [EØS-stat] i lovgivningen den vedtar i samsvar med fullmakter gitt ved denne forordning eller for å sikre effektiv anvendelse av denne forordning, tillater at et SE-selskap tar inn i sine vedtekter bestemmelser som avviker fra eller utfyller denne lovgivningen, selv om slike bestemmelser ikke ville være tillatt i vedtektene til et allmennaksjeselskap med forretningskontor i medlemsstaten [EØS-staten].

1 Jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 5: For EFTA-statenes vedkommende vil en tilsvarende oppgave tilligge EFTAs overvåkingsorgan eller EFTA-statens faste komité.

Art 70.

Denne forordning trer i kraft 8. oktober 2004.

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater [EØS-stater].[1]

1 Jf. EØS-avtalen art. 7 bokstav a: Dette gjelder ikke for EFTA-statene.

Utferdiget i Luxembourg, 8. oktober 2001.

Vedlegg I. Allmennaksjeselskaper nevnt i artikkel 2 nr. 1[1]

BELGIA:

- la société anonyme/de naamloze vennootschap

DANMARK:

- aktieselskaber

TYSKLAND:

- die Aktiengesellschaft

HELLAS:

- /* Greske tegn utelatt, se EØS-tillegget nr. 23/2003/s. 465.

SPANIA:

- la sociedad anónima

FRANKRIKE:

- la société anonyme

IRLAND:

- public companies limited by shares
- public companies limited by guarantee having a share capital

ITALIA:

- società per azioni

LUXEMBOURG:

- la société anonyme

NEDERLAND:

- de naamloze vennootschap

ØSTERRIKE:

- die Aktiengesellschaft

PORTUGAL:

- a sociedade anónima de responsabilidade limitada

FINLAND:

- julkinen osakeyhtiö/publikt aktiebolag

SVERIGE:

- publikt aktiebolag

DET FORENTE KONGERIKE:

- public companies limited by shares
- public companies limited by guarantee having a share capital

Tilføyd til vedlegg I ved EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a:

- Island:
    - Hlutafèlag
- Lichtenstein:
    - die Aktiengesellschaft
    - die Kommandanditaktiengesellschaft
- Norge:
    - Allmennaksjeselskap

1 Tilsvarende nomenklatur for de 12 nye stater i EU og EØS i 2004 og 2007 er tilføyd til frd. 2157/2001 ved frd. 885/2004 og frd. 1791/2006, begge gjort til del også av EØS-avtalen. Tilsvarende tilføyelse for Kroatia er gjort i frd. 517/2013, også gjort til del av EØS-avtalen. Lovens § 1 er imidlertid ikke endret.

Vedlegg II. Allmennaksjeselskaper og private aksjeselskaper nevnt i artikkel 2 nr. 2[1]

BELGIA:

- la société anonyme/de naamloze vennootschap,
- la société privée à responsabilité limitée/besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid

DANMARK:

- aktieselskaber,
- anpartselskaber

TYSKLAND:

- die Aktiengesellschaft,
- die Gesellschaft mit beschränkter Haftung

HELLAS:

- /* Greske tegn utelatt, se EØS-tillegget nr. 23/2003/s. 466.

SPANIA:

- la sociedad anónima,
- la sociedad de responsabilidad limitada

FRANKRIKE:

- la société anonyme,
- la société à responsabilité limitée

IRLAND:

- public companies limited by shares,
- public companies limited by guarantee having a share capital,
- private companies limited by shares,
- private companies limited by guarantee having a share capital,

ITALIA:

- società per azioni,
- società a responsabilità limitata

LUXEMBOURG:

- la société anonyme,
- la société à responsabilité limitée

NEDERLAND:

- de naamloze vennootschap,
- de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid

ØSTERRIKE:

- die Aktiengesellschaft,
- die Gesellschaft mit beschränkter Haftung

PORTUGAL:

- a sociedade anónima de responsabilidade limitada,
- a sociedade por quotas de responsabilidade limitada,

FINLAND:

- osakeyhtiö
- aktiebolag

SVERIGE:

- aktiebolag

DET FORENTE KONGERIKE:

- public companies limited by shares,
- public companies limited by guarantee having a share capital,
- private companies limited by shares,
- private companies limited by guarantee having a share capital

Tilføyd til vedlegg II ved EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a:

- Island:
    - Hlutafèlag
    - Eikahlutafèlag
- Lichtenstein:
    - die Aktiengesellschaft
    - die Kommandanditaktiengesellschaft
    - die Gesellschaft mit beschränkter Haftung
- Norge:
    - Allmennaksjeselskap
    - Aksjeselskap

1 Tilsvarende nomenklatur for de 12 nye stater i EU og EØS i 2004 og 2007 er tilføyd til frd. 2157/2001 ved frd. 885/2004 og frd. 1791/2006, begge gjort til del også av EØS-avtalen. Tilsvarende tilføyelse for Kroatia er gjort i frd. 517/2013, også gjort til en del av EØS-avtalen. Lovens § 1 er imidlertid ikke endret.

Lov om innkreving av underholdsbidrag mv. (bidragsinnkrevingsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Anvendelsesområde

Etter reglene i loven her innkreves underholdsbidrag som påhviler noen etter barneloven, ekteskapsloven eller barnevernsloven. Det samme gjelder andre krav som etter loven her eller andre lover skal innkreves av Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav (Innkrevingssentralen). Også krav på saksomkostninger som det offentlige er tilkjent i rettssaker om krav som nevnt i første og andre punktum, innkreves etter reglene i loven her.

Departementet kan i forskrift gi regler om at Innkrevingssentralen skal innkreve andre krav enn de som er nevnt i første ledd, samt bestemme hvilke av lovens bestemmelser som skal gjelde ved innkrevingen av kravene.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 2. Gjensidighetsavtaler

Ved overenskomst med fremmed stat kan det bestemmes at en rettskraftig dom om underholdsbidrag som kan fullbyrdes der, også kan fullbyrdes i Norge. Det samme gjelder for annen rettsavgjørelse, forvaltningsvedtak eller skriftlig vedtakelse som kan tvangsfullbyrdes i vedkommende fremmede stat. Første punktum gjelder også for bidrag til utgifter ved fødselen og for kostnader som er pålagt den bidragspliktige i forbindelse med bidragssaken.

Avtale som nevnt i første ledd kan også inngås med områder innenfor en stats territorium, som ifølge statens lovgivning er gitt myndighet til å inngå slike avtaler.

Fullbyrdingen av utenlandske bidragskrav mv. som nevnt i første og andre ledd skjer etter reglene i loven her. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven § 7-3 tredje ledd gjelder ikke.

I den utstrekning avtaler som nevnt i første og andre ledd har regler om utveksling av informasjon mellom medlemslandene, kan andre medlemsland gis opplysninger om identitet, adresse eller inntekts- og formuesforhold for partene i en bidragssak uten hinder av taushetsplikt, eventuelt etter at

opplysningene er innhentet etter kapittel 3 i loven her eller barnelova § 70 sjuende ledd.

Når en part begjærer innkreving av en privat bidragsavtale, jf. barnelova § 70 første ledd, i medhold av en avtale som nevnt i første og andre ledd, skal den private avtalen sendes Innkrevingssentralen for godkjenning. Sentralen skal kontrollere at vilkårene for innkreving av avtalen etter norske regler er oppfylt. Om vilkårene er oppfylt, skal sentralen godkjenne avtalen og gi skriftlig erklæring om at avtalen er godkjent og tvangskraftig i Norge.

Kongen kan gjøre unntak fra bestemmelsene i tredje ledd.

Endret ved lover 18 juni 2010 nr. 23, 15 des 2017 nr. 104, 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3. Definisjoner

Med underholdsbidrag menes bidrag til barn eller ektefelle som er pålagt i tvangskraftig dom eller forvaltningsvedtak, eller som er fastsatt i skriftlig avtale.

Med bidragsmottaker menes den som har rett til å motta underholdsbidrag som bidragsberettiget eller på vegne av bidragsberettigede barn.

Med bidragspliktig menes den som er pålagt å betale underholdsbidrag.

Med trekkpliktig menes arbeidsgiver eller andre som er pålagt å foreta trekk i bidragspliktiges lønn mv. i medhold av § 11.

Med nære slektninger menes barn, barnebarn, foreldre, besteforeldre, søsken, søskenbarn, onkel, tante, nevø og niese.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 4. Innkrevingssentralen

Innkreving etter loven her foretas av Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav (Innkrevingssentralen). Innkrevingssentralen er underlagt Skattedirektoratet.

Departementet kan bestemme at innkreving skal skje gjennom en særskilt bidragsfogd dersom en av partene bor i utlandet. Reglene i loven her gjelder tilsvarende for slik særskilt bidragsfogd så langt de passer.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5. Når Innkrevingssentralen skal foreta innkreving

Bidragsmottakeren eller bidragspliktige kan når som helst kreve at framtidige bidrag skal betales til Innkrevingssentralen. Det samme gjelder bidrag som er forfalt inntil ett år forut for den måned da kravet om innkreving blir framsatt. Innkrevingssentralen kan også overta innkrevingen av bidrag som er forfalt lenger tilbake i tid dersom det foreligger særlige grunner til at bidragsmottaker ikke har framsatt kravet tidligere.

Innkrevingssentralen skal alltid kreve inn det samlede underholdsbidrag når folketrygden har krav på refusjon i bidrag for utbetalt bidragsforskott etter forskotteringsloven. Innkrevingssentralen skal også kreve inn bidrag fastsatt etter barnevernsloven § 15-12 på grunnlag av omsorgsovertakelse.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739, endring endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 6. Forholdet til farskap

Innkreving av underholdsbidrag til barn kan ikke iverksettes før farskapet er fastsatt etter reglene i barneloven. Bidrag som blir krevd inn før en dom er rettskraftig, eller etter at en farskapssak er gjenåpnet eller det er reist sak om endring av farskapet, skal avsettes og gjøres opp først når saken er endelig avgjort.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 7. Tvangsgrunnlag

Avgjørelse eller skriftlig avtale om underholdsbidrag og andre krav som etter loven her eller andre lover skal innkreves av Innkrevingssentralen, er tvangsgrunnlag for utlegg. Dette gjelder også når Innkrevingssentralen sender begjæring om utlegg til namsmannen etter § 16. Bidragskrav som overføres for privat innkreving etter §§ 17 og 30, beholder tvangsgrunnlaget.

Krav som nevnt i § 1 annet ledd er ikke tvangsgrunnlag for utlegg, med mindre det følger av annet rettsgrunnlag.
Endret ved lov 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 7a. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

(1) Innkrevingssentralen kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om behandling etter første ledd.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 105 (ikr. 1 juli 2019). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 2. Innkrevingen

§ 8. Igangsetting av innkreving

Bidragsfogden skal straks overføre saken til innkreving når henvendelse om dette er mottatt og det er klart at det foreligger grunnlag for innkreving, jf. § 5 og barneloven § 78.

Når det er nødvendig for å hindre at innkrevingen forsinkes vesentlig, skal innkreving av framtidige terminer iverksettes uten å vente på avklaring av om det er grunnlag for å kreve inn bidrag for tilbakelagte tidsrom.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9. Betalingsfrister

Den bidragspliktige skal ukrevd og uten opphold betale forfalte bidragsterminer til Innkrevingssentralen.

Løpende bidrag skal betales forskottsvis for hver måned og på et så tidlig tidspunkt at bidraget kan være bidragsmottakeren i hende i begynnelsen av hver måned. Betalingsfristen fastsettes av Innkrevingssentralen.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 10. Betalingsordning ved mislighold

Dersom betalingsfristene etter § 9 ikke holdes, skal den bidragspliktige innen åtte dager etter fristen underrette Innkrevingssentralen om grunnen til dette og samtidig redegjøre for sine arbeids-, inntekts- og formuesforhold.

Dersom Innkrevingssentralen finner det hensiktsmessig, kan bidragspliktige tilbys en betalingsordning.

Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 11. Trekk i lønn e.l. ytelser

Blir et bidrag ikke betalt ved forfall, kan Innkrevingssentralen uten opphold innkreve den forfalte termin ved trekk i skyldnerens krav på lønn eller andre liknende ytelser etter reglene i dekningsloven § 2-7.

Når skyldneren har misligholdt sin bidragsplikt og ikke stiller sikkerhet, kan det gis pålegg om trekk også for uforfalte bidragskrav.

Bidrag pålagt en som arbeider i ektefellens, samboerens, foreldrenes eller andre nære slektningers bedrift, kan innkreves hos de nevnte personene. Dette gjelder bare dersom det er grunn til mistanke om at den eller de nærstående medvirker til forsømmelse av bidragsplikten.

Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 12. Trekkpliktiges oppgaver mv.

Dersom trekkpliktige ikke overholder trekkplikten etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-22, skal vedkommende snarest underrette Innkrevingssentralen om årsaken til unnlatelsen.

Krav mot trekkpliktige etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-22 tredje ledd kreves inn av Innkrevingssentralen etter reglene i loven her.

Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13. Forretning for utleggspant som kan foretas av Innkrevingssentralen

Innkrevingssentralen kan innkreve forfalt bidrag ved å stifte utleggspant for kravet dersom panteretten kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til en tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretningen kan holdes på Innkrevingssentralens kontor etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-9 første ledd.

Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14. Særskilt dekningsadgang

Innkrevingssentralen kan motregne forfalt bidrag i overskytende skatteforskuddsbeløp etter skatteavregningen og i krav på tilbakebetaling av for meget innbetalt merverdiavgift eller andre offentlige avgifter.

Innkrevingssentralen kan også motregne forfalt bidrag i andre fordringer som den bidragspliktige har på det offentlige, inkludert etterbetaling av ytelser etter folketrygdloven og andre stønadslover, forutsatt at det etter dekningsloven er adgang til å ta utlegg i de aktuelle fordringene.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 15. Midlertidig sikring

Innkrevingssentralen kan begjære arrest for krav som den innkrever etter loven her.

Før farskapsspørsmålet er endelig avgjort, kan arrest begjæres overfor den som etter det moren opplyser kan være far til barnet.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 16. Utleggsforretning for alminnelig namsmann

Finner Innkrevingssentralen at forfalt bidrag bør søkes inndrevet ved forretning for utleggspant i tilfeller der den ikke selv kan holde forretningen, sender den begjæring om utlegg til namsmannen. Tvangsdekning i det formuesgodet som det er tatt utlegg i, skjer etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 17. Beløpsmessige begrensninger

I saker der bidraget har opphørt å løpe, kan Innkrevingssentralen avslutte innkreving av bidragsgjeld dersom samlet gjeld i saken er lavere enn et halvt rettsgebyr. Gjeld til det offentlige skal i så fall slettes, mens privat gjeld overføres bidragsmottakeren for privat innkreving.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 18. Bidragskravenes beskyttelse ved konkurs mv.

Den del av lønn o.l. som den trekkpliktige skal holde tilbake, kan ikke trekkes inn i bidragspliktiges konkursbo og heller ikke gjøres til gjenstand for utlegg eller andre tvangsforføyninger fra fordringshaveres side.

Trukne beløp kan ikke trekkes inn i trekkpliktiges konkursbo eller på annen måte være gjenstand for fordringshaveres forføyninger. De trukne beløp tilhører bidragskreditorene og skal ved konkurs uten opphold overføres til Innkrevingssentralen.

Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 3. Opplysningsplikt

Kapittelet **oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 19. Bidragspliktiges opplysningsplikt

Bidragspliktige skal ukrevd, og innen åtte dager, opplyse Innkrevingssentralen om skifte av bo- eller oppholdssted.

Innkrevingssentralen kan kreve at bidragspliktige gir opplysninger om sine arbeids-, inntekts- og formuesforhold. Det samme gjelder andre opplysninger som kan ha betydning for vurderingen av vedkommendes betalingsevne, jf. dekningsloven § 2-7.

Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 20. Opplysningsplikt for arbeidsgiver mv.

Innkrevingssentralen kan kreve at arbeidsgiver eller andre som utbetaler lønn eller ytelse, gir opplysninger om bidragspliktiges inntekts- og formuesforhold. Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 12. **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 21. Opplysningsplikt for andre

Innkrevingssentralen kan kreve at skattemyndighetene gir opplysninger om inntekts- og formuesforholdene til bidragspliktige så vel etter tidligere

skattefastsettinger som etter siste skattemelding, og også om hvordan ansettelsene er framkommet. Innkrevingssentralen kan videre kreve at skattekontoret gir opplysninger om arv og gaver som det skal gis melding om etter lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver. Innkrevingssentralen kan uten hinder av taushetsplikt innhente fra Folkeregisteret opplysninger som er nødvendig for innkrevingen.

Innkrevingssentralen kan kreve at forsikringsselskaper, banker og andre som har formuesverdier til forvaring eller forvaltning, skal gi Innkrevingssentralen opplysninger om midler som tilhører en bidragspliktig.

Bidragspliktiges nærstående som det iverksettes innkreving mot etter § 11 tredje ledd, kan pålegges å gi Innkrevingssentralen opplysninger om sine arbeids-, inntekts- og formuesforhold. Innkrevingssentralen kan i slike tilfelle også kreve opplysninger om nærstående etter reglene i første og andre ledd.

Skattedirektoratet kan også kreve opplysninger som nevnt i paragrafen her.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 29 juni 2007 nr. 66 (ikr. 11 jan 2008 iflg. res. 11 jan 2008 nr. 6), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 19 des 2017 nr. 122, 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 4. Saksbehandling og klage

Kapittelet **oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 22. Saksbehandling

Ved Innkrevingssentralens tvangsfullbyrdelse etter loven her gjelder tvangsfullbyrdelsesloven § 1-2 andre ledd, §§ 5-6 til 5-15, §§ 5-17 til 5-19, § 7-9 og §§ 7-11 til 7-28 om gjennomføring av utleggsforretningen mv. så langt de passer.

Motregning etter § 14 gjennomføres ved at Innkrevingssentralen gir pålegg til den som skal foreta utbetalingen på det offentliges vegne om å overføre det aktuelle beløpet til sentralen. Samtidig skal skyldneren gis underretning om motregningen og om klagefristen etter § 23 andre ledd.
Endret ved lov 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 22a. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Innkrevingssentralen, har taushetsplikt etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7. Taushetsplikten er ikke til hinder for at nødvendige opplysninger gis til kravets eier. Departementet kan i forskrift fastsette på hvilken måte opplysningene skal gis.
Tilføyd ved lov 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 22b. Sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser

(1) Innkrevingssentralen kan sammenstille innhentede personopplysninger når det er nødvendig for Innkrevingssentralens arbeid, herunder til kontroll-, veilednings-, analyse- og statistikkformål. Innkrevingssentralen kan benytte innhentede personopplysninger til profilering til samme formål, når profileringen er nødvendig for å målrette tiltak som fremmer etterlevelse av loven. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn det som er nødvendig for formålet.
(2) Innkrevingssentralen kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.
(3) Innkrevingssentralen kan benytte særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, ved sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser.
(4) Departementet kan gi forskrift om sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles og hvem det kan behandles personopplysninger om.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 153 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3800). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 23. Klage over tvangsfullbyrdelse og motregning

Tvangsfullbyrdelsesloven § 5-16 om klage gjelder tilsvarende for beslutninger om tvangsfullbyrdelse etter loven her.

Klageadgangen etter første ledd gjelder også beslutning om motregning etter § 14. Klagefristen er en måned etter at motregning er foretatt.

Dersom det er grunn til å anta at en nærmere begrunnelse for beslutningen kan føre til at klagen blir trukket tilbake, kan Innkrevingssentralen, uten hinder av reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 5-16 andre ledd andre punktum, gi klageren begrunnelsen med spørsmål om klagen opprettholdes.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 24. Klage over andre vedtak mv.

Enkeltvedtak som fattes av Innkrevingssentralen og som ikke går ut på tvangsfullbyrdelse, kan påklages til nærmeste overordnede organ eller til det organ som Skattedirektoratet bestemmer etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI.

Tilbud om eller endring av betalingsordning etter § 10 kan ikke påklages.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220).
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 5. Tilbakekreving av bidrag og bidragsforskott mv.

Kapittelet **endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, blir kapittel 3).

§ 25. Tilbakekreving ved dobbeltheving av betalingsanvisning

Dersom en anvisning for utbetaling av bidragsforskott eller bidrag for en termin er kommet bort, og det er utstedt en ny anvisning mot erklæring fra mottakeren om å returnere den tidligere anvisningen dersom den skulle komme til rette, skal det som er for meget utbetalt på grunn av at mottakeren hever begge anvisninger, motregnes i senere utbetalingstermin.

Dersom det for meget utbetalte ikke kan gjøres opp som nevnt i første ledd, kan beløpet innkreves etter reglene i loven her.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 26. Tilbakekreving ved feilutbetalinger

Beløp som Innkrevingssentralen har utbetalt til personer som ikke hadde krav på utbetalingen, skal kreves tilbake dersom den som har fått utbetalingen forsto eller burde ha forstått at den skyldtes en feil.

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende for underholdsbidrag til ektefelle eller barn som bidragspliktige har betalt direkte til bidragsmottaker etter at bidragspliktige er gjort kjent med at betaling skal skje til Innkrevingssentralen. Som betaling direkte til bidragsmottaker regnes også betaling til tredjeperson etter oppfordring fra bidragsmottaker.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 27. Oppgjør ved betaling av bidrag til andre enn Innkrevingssentralen

Bidragspliktig som er gjort kjent med at bidraget skal betales til Innkrevingssentralen, kan pålegges å betale beløpet på nytt dersom bidragspliktige likevel betaler bidraget til andre. Dette gjelder likevel bare i den utstrekning bidraget ikke blir krevd inn fra mottakeren etter § 26 andre ledd.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 28. Innkrevingsmåten

Beløp som kreves tilbake etter § 26 eller etter pålegg om å betale på nytt etter § 27, kan innkreves av Innkrevingssentralen etter reglene i loven her. Ved tilbakebetalingskrav som retter seg mot bidragsmottaker, kan det likevel foretas trekk i løpende terminer eller i etterbetaling av bidragsforskott eller bidrag.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 29. Saksbehandling og gjennomføring av vedtaket

Vedtak om tilbakekreving etter §§ 25 og 26 og pålegg etter § 27 treffes av bidragsfogden. Vedtaket kan påklages til nærmeste overordnede organ eller til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer.

Innkreving etter §§ 26 og 27 kan ikke iverksettes før eventuell klage er avgjort.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr.

631), 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220), 22 juni 2018 nr. 63. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 6. Forskjellige bestemmelser

Kapittelet **endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, blir kapittel 4).

§ 30. Uerholdelige bidragskrav

Et bidragskrav anses som uerholdelig når Innkrevingssentralen har forsøkt innkreving etter reglene i loven her uten at det er registrert innbetalinger de siste to årene.

I saker med uerholdelige bidragskrav kan innkrevingstiltak begrenses til regelmessig maskinell kontroll mot tilgjengelige registre, og slike krav skal tas ut av det ordinære bidragsregnskapet.

Bidragskrav som har vært ansett som uerholdelige i minst åtte år, skal ikke lenger innkreves etter loven her. Offentlige bidragskrav skal da slettes. Den delen av kravet som tilfaller en privat part skal overføres vedkommende for privat innkreving. Bestemmelsene i leddet her gjelder ikke dersom det fortsatt er løpende bidrag i saken.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 31. Innkrevingssentralens partsstilling

Innkrevingssentralen utøver statens partsstilling ved tvangsforretning for namsmannen og annen rettslig behandling i forbindelse med innkreving og sikring av krav som inndrives etter loven her.

Innkrevingssentralen kan herunder begjære konkurs og generelt opptre som fordringshaver i saker om gjeldsforhandling, gjeldsordning, behandling av dødsbo, tvangsakkord og konkurs for å ivareta folketrygdens krav på refusjon i bidrag for dekning av utlagt bidragsforskott. I den utstrekning det er private krav i slike saker, opptrer Innkrevingssentralen også på vegne av bidragsmottaker.

Skattedirektoratet kan overta utøvelsen av partsstillingen i enkeltsaker eller i grupper av saker.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr.

631), 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 32. Ettersøking

Når bidragspliktiges oppholdssted ikke er kjent, kan Innkrevingssentralen kreve vedkommende ettersøkt gjennom politiet.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 33. Straffebestemmelser

Den som forsettlig eller uaktsomt unnlater å betale løpende bidrag eller bidragsgjeld som innkreves etter denne lov, selv om vedkommende har eller har hatt midler til å betale eller evne til å skaffe seg midler, straffes med bøter eller med fengsel i inntil seks måneder. Dette gjelder likevel ikke tilfeller der farskapet er omtvistet og bidrag innkreves før det foreligger rettskraftig dom i farskapssak.

Trekkpliktig som forsettlig eller uaktsomt unnlater å foreta trekk eller betale videre trukne beløp, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 7-22, straffes med bøter.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer opplysningsplikten etter § 10, § 12 første ledd eller §§ 19 til 21 ved å unnlate å gi opplysninger eller gi uriktige opplysninger, straffes med bøter eller med fengsel i inntil tre måneder.

Foreldelsesfristen for adgangen til å reise straffesak etter loven her er fem år.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 34. Utbetalingsmåten

Utbetalinger som foretas av Innkrevingssentralen skjer ved overføring til en bankkonto her i landet dersom mottakeren har eller oppretter en slik konto. Innkrevingssentralen kan kreve opplysninger om mottakerens kontonummer fra annet offentlig organ.

Dersom mottakeren ikke har bankkonto her i landet, velges utbetalingsmåten under hensyn til mottakerens ønske. Ved utbetaling til utlandet må mottakeren dekke merkostnadene i forhold til overføring til en bankkonto i Norge. Merkostnadene avregnes i utbetalingene.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025

nr. 967).

§ 35. Folketrygdens midler

Reglene om plikt til å holde folketrygdens midler skilt fra øvrige midler mv. etter folketrygdloven § 23-11 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 36. Forskrifter

Departementet gir forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene i loven her, herunder om

a. innkreving og regnskapsmessig behandling av uerholdelige bidragskrav mv. etter § 30, herunder regler om når et krav skal anses uerholdelig og om opphør av innkreving og sletting av krav,
b. rekkefølgen mellom offentlige krav og bidragsberettigedes krav ved fordelingen av innkrevd underholdsbidrag,
c. renter eller gebyr ved forsinket innbetaling av bidrag,
d. gjennomføringen av bestemmelsene i § 34 om utbetalingsmåten for bidrag mv. Det kan herunder bestemmes at visse saker eller typer av saker skal unntas fra paragrafen,
e. hvordan trekkpliktige skal innbetale trukne beløp til Innkrevingssentralen og om trekkpliktiges myndighet til å råde over trukne beløp.

Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 37. Ikraftsettings- og overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tid oppheves lov 9. desember 1955 nr. 5 om innkreving av underholdsbidrag mv. (bidragsinnkrevingsloven).

Loven får virkning også for saker der innkreving er igangsatt eller begjært igangsatt før lovens ikraftsetting, likevel slik at straffebestemmelsene i § 33 bare gjelder for overtredelser som finner sted etter lovens ikraftsetting.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 21.

1 Fra 1 jan 2006 iflg. res. 16 des 2005 nr. 1562.

§ 38. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg

Kapittel 1. Formål – definisjonar

§ 1. Formålet med lova

Formålet med lova er å garantere ei minste samla inntekt for personar som har fylt 67 år og uføre flyktningar med låge eller ingen ytingar frå folketrygda på grunn av kort butid i Noreg.
Endra med lov 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for bestemmingar sjå loven del V).

§ 2. Definisjonar

Med flyktning meiner ein i lova her ein person som har opphaldsløyve etter utlendingslova § 28. Med ufør flyktning meiner ein i lova her ein flyktning som ikkje har fylt 67 år og som fyller vilkåra i folketrygdlova §§ 12-4 til 12-7.

Med grunnbeløpet meiner ein i lova her grunnbeløpet etter folketrygdlova § 1-4.

Med garantipensjonsnivå meiner ein i lova her satsene etter folketrygdlova § 20-9.

Med ektemake meiner ein i lova her personar som er gifte etter ekteskapslova og som bur saman i eitt hushald, personar som bur saman som ektefolk utan å vere gifte med kvarandre, og registrerte partnarar som bur saman i eitt hushald.
Endra med lover 17 des 2010 nr. 77 (ikr. 1 jan 2011), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for bestemmingar sjå loven del V), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021).

Kapittel 2. Personkrins – opphald i utlandet

§ 3. Kven som kan få stønad

Supplerande stønad vert gitt til personar som er busette i Noreg og som anten har fylt 67 år eller er uføre flyktningar. Ein person vert rekna som busett dersom han eller ho er registrert i folkeregisteret og har norsk statsborgarskap, eller med heimel i utlendingslova har fått permanent opphaldsløyve eller mellombels opphaldsløyve som gir grunnlag for permanent opphaldsløyve.

Familiemedlemer i oppstigande linje, onkel eller tante til referansepersonen eller garantisten, som har fått opphaldsløyve i Noreg på grunnlag av familiesameining, har ikkje rett til supplerande stønad. Dette gjeld berre dersom det i det første vedtaket om søkjaren sitt opphaldsløyve vart stilt krav til referansepersonen eller garantisten sitt underhald.

Med referansepersonen meiner ein den personen som søkjaren ønsker å bli sameint med att eller å etablere familieliv med. Med garantisten meiner ein den personen som stiller økonomisk garanti (tredjemannsgaranti) og legg fram skriftleg erklæring om at vedkommande tar på seg å garantere for underhald av søkjaren, og som er ein del av referansepersonen sitt hushald.

Det er eit vilkår for rett til supplerande stønad at stønadstakaren og ein eventuell ektemake over 67 år fullt ut nyttar retten sin til pensjon frå folketrygda eller andre norske eller utanlandske ordningar.
Endra med lover 17 des 2010 nr. 77 (ikr. 1 jan 2011), 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016), 17 juni 2016 nr. 25, 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for bestemmingar sjå loven del V).

§ 4. Opphald i utlandet

Retten til supplerande stønad fell bort når ein person oppheld seg eller har tenkt å opphalde seg i utlandet i meir enn 90 dagar i samanheng eller i meir enn 90 dagar i alt i ein stønadsperiode.

Dersom opphaldet i utlandet er meint å vare i meir enn 90 dagar i samanheng, fell ytingane bort frå og med månaden etter den månaden då opphaldet i utlandet tok til. I andre tilfelle fell ytingane bort frå og med månaden etter den månaden då vedkomande hadde vore i utlandet i 90 dagar eller summen av utanlandsopphalda i ein stønadsperiode utgjer 90 dagar.

I tilfelle som går inn under andre leddet andre punktumet kan ytingar bli gitt for lengre tid enn nemnd dersom stønadstakaren legg fram dokumentasjon på at han eller ho ikkje kunne vende attende til Noreg på grunn av eigen sjukdom.
Endra med lov 16 des 2005 nr. 118 (ikr. 1 jan 2006).

Kapittel 3. Fastsetjing av ytingar

§ 5. Full supplerande stønad

Full supplerande stønad til personar som har fylt 67 år, skal svare til

a. garantipensjonsnivå med høg sats for einslege stønadstakarar og for stønadstakarar med ektemake som ikkje har fylt 67 år, og som ikkje er ufør flyktning,
b. garantipensjonsnivå med ordinær sats for stønadstakarar med ektemake som har fylt 67 år, eller som er ufør flyktning, og for stønadstakarar som deler bustad med sine vaksne barn eller andre vaksne, utan at forholdet mellom dei vert definert som ekteskapsliknande (bufellesskap).

Full supplerande stønad til uføre flyktningar skal svare til

a. minste årlege yting for uføretrygd med høg sats for einslege stønadstakarar og for stønadstakarar med ektemake som ikkje har fylt 67 år, og som ikkje er ufør flyktning,
b. minste årlege yting for uføretrygd med ordinær sats for stønadstakarar med ektemake som har fylt 67 år eller som er ufør flyktning. Det same gjeld for stønadstakarar som deler bustad med sine vaksne barn eller andre vaksne, utan at forholdet mellom dei vert definert som ekteskapsliknande (bufellesskap).

Endra med lover 12 des 2008 nr. 83 (ikr. 1 mai 2008), 19 juni 2009 nr. 40 (ikr. 1 mai 2009), 25 juni 2010 nr. 30 (ikr. 1 mai 2010), 17 des 2010 nr. 77 (ikr. 1 mai 2011), 19 des 2014 nr. 74 (ikr. 1 jan 2015), 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for bestemmingar sjå loven del V), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021).

§ 6. Inntekt som går til frådrag i supplerande stønad

Full supplerande stønad skal setjast ned med inntekt hos stønadstakaren sjølv så vel som hos ektemaken.

Dersom ektemaken har fylt 67 år, skal ektemaken si inntekt likevel berre inngå ved prøvinga av ytingane til stønadstakaren med den delen som overstig full supplerande stønad etter § 5 første leddet bokstav b. Dersom ektemaken er ufør flyktning, skal ektemaken si inntekt berre inngå ved prøvinga av ytingane til

stønadstakaren med den delen som overstig full supplerande stønad etter § 5 andre leddet bokstav b.

Som inntekt vert rekna

a. arbeidsinntekt
b. pensjon, uføretrygd og andre ytingar frå folketrygda til livsopphald, inkludert forsørgingstillegg
c. introduksjonsstønad for nykomne innvandrarar, kvalifiseringsstønad, kontantstøtte og bidrag etter ekteskapslova
d. andre norske offentlege eller private pensjonar, uføreytingar og andre ytingar til livsopphald, inkludert forsørgingstillegg
e. kapitalinntekter
f. tilsvarande inntekter eller ytingar som nemnde i bokstavane a til e frå utlandet.

For uføre flyktningar skal arbeidsinntekt ikkje setjast lågare enn forventa inntekt etter uførheit, sjå folketrygdlova § 12-9 tredje leddet.
Endra med lover 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799) som endra med lov 19 des 2014 nr. 74, 17 juni 2016 nr. 25, 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for bestemmingar sjå loven del V) som endra med lov 18 des 2020 nr. 138.

§ 7. Utmåling av supplerande stønad

Supplerande stønad vert gitt dersom full supplerande stønad etter § 5 er høgare enn inntektsgrunnlaget etter § 6. Stønaden skal utgjere differansen mellom desse beløpa.

§ 8. Formue

Dersom ein søkjar eller ektemaken har formue over 0,5 ganger grunnbeløpet, skal ein gi avslag på søknaden. Som formue vert ikkje rekna vanleg bustad eller vanlege ting til dagleg bruk.

Departementet kan gi forskrift til utfylling av reglane i paragrafen her.
Endra med lov 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016).

§ 9. Låge stønadsbeløp

Supplerande stønad vert ikkje gitt dersom ytinga ville utgjere eit mindre beløp enn to prosent av full supplerande stønad etter § 5 bokstav a.

Endra med lov 19 des 2014 nr. 74 (ikr. 1 jan 2015).

§ 10. Endringar

Fastsett stønad skal setjast opp eller ned dersom det skjer endringar i inntektene eller dei andre tilhøva som er lagt til grunn ved fastsetjinga av stønaden, og dette fører med seg ei endring av stønaden med minst 10 prosent.

Ved endring i garantipensjonsnivå og grunnbeløpet skal supplerande stønad regulerast i tråd med desse endringane.

Frådrag i stønaden etter § 6 på grunn av alderspensjon eller uføretrygd frå folketrygda, eller andre ytingar som er direkte knytte til grunnbeløpet eller blir regulerte etter tilsvarande reglar som for alderspensjon frå folketrygda, skal regulerast i tråd med endringa i desse ytingane.

Endra med lover 22 des 2006 nr. 94 (ikr. 1 jan 2007), 17 des 2010 nr. 77 (ikr. 1 jan 2011), 20 des 2019 nr. 84 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860, for bestemmingar sjå loven del V), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021).

§ 11. Stønadsperiode og utbetaling

Supplerande stønad vert gitt for ein periode på 12 månader. Stønadstakaren kan søkje om forlenging av ytingane med 12 månader om gongen.

Stønad vert gitt frå og med månaden etter den månaden då vilkåra for ytinga var oppfylte, men ved forlenging av stønadsperioden som nemnd i første leddet tidlegast frå og med månaden etter utløpet av den siste stønadsperioden. Dersom retten til ytingar fell bort av andre grunnar enn at stønadsperioden løper ut, vert ytingar gitt til og med den månaden då retten fall bort.

Dersom ei endring som nemnd i § 10 fører til at stønaden vert sett opp, gjeld dette frå og med den månaden då endringa skjedde. Dersom ytinga vert sett ned, får dette verknad frå og med månaden etter den månaden då endringa skjedde.

Supplerande stønad vert ikkje gitt for lengre tid attende enn tre månader før den månaden då søknaden om ytingar vart sett fram. Renter vert ikkje gitt. Rentetap eller ytingar for tidlegare månader enn tre månader før søknadsmånaden kan heller ikkje krevjast erstatta med heimel i skadeserstatningslova eller i alminnelege erstatningsrettslege reglar.

Dersom det er utbetalt økonomisk stønad etter kapittel 4 i lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen i periodar som det vert etterbetalt supplerande stønad for, skal det gjerast frådrag i etterbetalinga tilsvarande den økonomiske stønaden. Dette gjeld også for økonomisk stønad utbetalt den månaden da supplerende stønad kjem til

utbetaling.

Stønaden vert utbetalt i månadsbeløp før utgangen av den einskilde månaden. Månadsbeløpa vert avrunda til den næraste heile krona.

Endra med lov 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016).

§ 12. Opphald i institusjon mv.

Personar som er innlagde i institusjon der opphaldet heilt eller delvis vert dekt av det offentlege, har ikkje rett til supplerande stønad for tidsrom etter at opphaldet har vara i ein kalendermånad utover den månaden då han eller ho vart innlagt.

Reglane i første leddet gjeld tilsvarande ved opphald i fengsel mv.

Endra med lov 18 des 2015 nr. 103 (ikr. 1 jan 2016).

§ 13. Tilbakekrevjing

Supplerande stønad som er utbetalt utan at vilkåra for det var oppfylte, skal krevjast attende dersom den som fekk utbetalinga forsto eller burde ha forstått at utbetalinga grunna seg på ein feil. Vedtak om å krevje tilbake slike beløp er tvangsgrunnlag for utlegg.

Beløp som skal krevjast tilbake etter første leddet, kan avreknast i framtidige terminar av supplerande stønad eller andre ytingar til livsopphald som vert administrerte av Arbeids- og velferdsetaten. Avrekninga kan ikkje utgjere meir enn 10 prosent av dei aktuelle terminbeløpa.

Beløp som ikkje vert innkravde etter andre leddet, kan innkrevjast etter reglane i bidragsinnkrevjingslova.

Når supplerande stønad er utbetalt i utlandet i strid med reglane i § 4, skal for mykje utbetalt stønad avreknast månad for månad i ein ny stønadsperiode utan omsyn til om vilkåra for tilbakekrevjing etter første leddet er oppfylte.

Endra med lover 16 des 2005 nr. 118 (ikr. 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2014 nr. 74 (ikr. 1 jan 2015). **Vert endra** med lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14. Finansiering

Utgiftene som Arbeids- og velferdsetaten har til supplerande stønad og til administrasjon av ordninga vert dekte av statskassa. Pengane som trengst til dekning av utgiftene skal overførast til Arbeids- og velferdsdirektoratet på forskot, og seinast på det tidspunktet utbetaling skal skje. Arbeids- og

velferdsetaten skal føre særskilt rekneskap over pengane som vert overførte til dekning av supplerande stønad.
Endra med lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 4. Saksbehandling mv.

§ 15. Tilhøvet til forvaltningslova

Reglane i forvaltningslova gjeld for handsaminga av saker om supplerande stønad, med dei unntaka som går fram av lova her.

§ 16. Avgjerd etter lova

Saker om ytingar etter lova vert avgjorte av Arbeids- og velferdsdirektoratet, som kan delegere avgjerda til anna organ i Arbeids- og velferdsetaten.
Endra med lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 17. Søknad

Søknad om supplerande stønad skal setjast fram for det felles lokale kontoret i arbeids- og velferdsforvaltninga på bustaden til søkjaren på skjema fastsett av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Søkjaren skal møte personleg på det felles lokale kontoret. Søkjaren skal få hjelp til utfyllinga av skjemaet så langt dette er naudsynt.
Endra med lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 18. Plikt til å gi opplysningar

Ein person som søkjer om supplerande stønad, har plikt til å gi dei opplysningane og levere dei dokumenta som Arbeids- og velferdsetaten treng for å vurdere om han eller ho har rett til ytinga. Den som får supplerande stønad, skal gi melding til Arbeids- og velferdsetaten om endringar i alle tilhøva som verkar inn på retten til eller storleiken på ytinga.

Arbeids- og velferdsetaten kan krevje at ein person som får supplerande stønad gir dei opplysningane og leverer dei dokumenta som Arbeids- og velferdsetaten treng for å kontrollere storleiken på stønaden eller om han eller ho framleis har rett til ytinga.

Dersom ein søkjar eller stønadstakar ikkje legg fram dokumentasjon som Arbeids- og velferdsetaten har bedt om, kan ein søknad om ytingar bli avslått,

og ytingar som er gitt kan haldast attende. Det same gjeld dersom søkjaren gir uriktige opplysningar som er viktige for retten til eller storleiken på ytinga eller let vere å gi slike opplysningar.
Endra med lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 19. Henting av opplysningar mv.

Arbeids- og velferdsetaten kan krevje at Skatteetaten gir opplysningar om inntekts- og formuestilhøva for ein person som søkjer om eller har fått supplerande stønad. Dette gjeld òg i høve til tidlegare skattefastsetjingar.

Ved behandlinga av krav om ytingar etter lova, og ved kontroll av ytingar som er gitt, har Arbeids- og velferdsetaten rett til å få nødvendige opplysningar frå sosialtenesta, politiet, andre offentlege organ, arbeidsgivar, bankar, forsikringsselskap og private pensjonsordningar.

Arbeids- og velferdsetaten kan påleggje helseinstitusjonar, fengsel og andre institusjonar å gi rutinemessige meldingar når klientar vert innlagde eller utskrivne.

Dei som vert pålagt å gi opplysningar, har plikt til å gjere dette utan ugrunna opphald og utan hinder av teieplikt. Dei kan ikkje krevje vederlag for å gi opplysningane.
Endra med lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 17 juni 2016 nr. 25, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 20. Opplysningar om ektemaken

Ektemaken til ein person som søkjer om eller får supplerande stønad etter lova, har plikt til å gi opplysningar om inntekts- eller formuestilhøva sine etter reglane i § 18. Reglane i § 19 gjeld tilsvarande i høve til henting av slike opplysningar.

§ 21. Kontroll

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan bestemme at saker om supplerande stønad skal få ei ny vurdering med fastsette mellomrom, og kan gi reglar om korleis slik etterprøving skal gjennomførast.

Departementet kan gi forskrift om tiltak med sikte på å kontrollere at vilkåra i § 4 er oppfylte eller om ein stønadstakar har hatt opphald i utlandet i strid med reglane. Forskrifta kan bestemme at ein stønadstakar skal møte personleg på det felles lokale kontoret inntil to gonger i året og vise pass eller anna

reisedokument.
Endra med lover 16 des 2005 nr. 118 (ikr. 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 des 2014 nr. 74 (ikr. 1 jan 2015).

§ 22. Anke til Trygderetten

Vedtak om supplerande stønad etter lova her kan ankast inn for Trygderetten. Reglane i folketrygdlova § 21-12 gjeld tilsvarande så langt dei høver.

§ 23. Andre reglar om saksbehandling

Reglane i folketrygdlova §§ 21-10, 21-11, 22-1, 22-6 og 22-18 gjeld tilsvarande så langt dei høver.
Endra med lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

Kapittel 5. Ikraftsetjing

§ 24. Når lova tek til å gjelde

Lova tek til å gjelde frå det tidspunktet Kongen bestemmer.[1]
1 Frå 1 jan 2006 iflg. res. 16 des 2005 nr. 1561.

Lov om straff (straffeloven)

Første del. Alminnelige bestemmelser

Kapittel 1. Straffelovgivningens virkeområde

§ 1. Virkeområdet for de alminnelige bestemmelsene

Bestemmelsene i første del gjelder for alle straffbare handlinger når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov eller følger av tolking.

§ 2. Folkerettslige begrensninger

Straffelovgivningen gjelder med de begrensninger som følger av overenskomster med fremmede stater eller av folkeretten for øvrig.

§ 3. Straffelovgivningens virkeområde i tid

Straffelovgivningen på handlingstidspunktet anvendes. Likevel anvendes lovgivningen på tidspunktet for avgjørelsen når dette fører til et gunstigere resultat for den siktede og lovendringen skyldes et endret syn på hvilke handlinger som bør straffes, eller på bruken av strafferettslige reaksjoner.

Når et sammenhengende straffbart forhold fortsetter etter at en lovendring i skjerpende retning har trådt i kraft, anvendes handlingstidspunktets lov på de deler av forholdet som faller på hver sin side av tidspunktet for ikrafttredelsen.

Er noen siktet, jf. straffeprosessloven § 82, tas det ikke hensyn til at påtalen ville ha vært foreldet etter en nyere lov, eller at den ikke lenger er ubetinget.

Er fullbyrdingen av en reaksjon begynt, tas det ikke hensyn til at adgangen til å fullbyrde ville ha vært foreldet etter en nyere lov.

Ved domfellelse etter gjenåpning anvendes samme lovgivning som ved den opprinnelige avgjørelsen.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 7 mars 2008 nr. 4, 19 juni 2015 nr. 65.

§ 4. Straffelovgivningens anvendelse på handlinger i Norge og på norske jurisdiksjonsområder mv.

Straffelovgivningen gjelder for handlinger foretatt i Norge, herunder på Svalbard, Jan Mayen og i de norske bilandene, jf. lov 27. februar 1930 nr. 3.

Straffelovgivningen gjelder også for handlinger foretatt

a. på innretninger på norsk kontinentalsokkel for undersøkelse etter eller utnytting eller lagring av undersjøiske naturforekomster og på rørledninger og andre faste transportanlegg tilknyttet slike innretninger også når de ligger utenfor norsk kontinentalsokkel,
b. i jurisdiksjonsområde etablert i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone, på handlinger som krenker interesser som den norske jurisdiksjon skal ivareta, og
c. på norsk fartøy, herunder luftfartøy, og boreplattform eller liknende flyttbar innretning. Oppholder fartøyet eller innretningen

seg på eller over en annen stats territorium, gjelder straffelovgivningen bare en handling foretatt av en person som følger med fartøyet eller innretningen.

§ 5. Straffelovgivningens anvendelse på handlinger i utlandet

Utenfor virkeområdet etter § 4 gjelder straffelovgivningen for handlinger foretatt

a. av en norsk statsborger,
b. av en person med bosted i Norge, eller
c. på vegne av et foretak registrert i Norge,

når handlingene:

1. er straffbare også etter loven i landet der de er foretatt,
2. anses som krigsforbrytelse, folkemord eller forbrytelse mot menneskeheten,
3. anses som brudd på krigens folkerett,
4. anses som barneekteskap eller tvangsekteskap,
5. anses som kjønnslemlestelse,
6. er rettet mot den norske stat eller norsk statsmyndighet, eller rammes av §§ 120 a eller 127 jf. 120 a,
7. er foretatt utenfor området for noen stats høyhetsrett og kan straffes med fengsel,
8. anses som omsorgsunndragelse,
9. rammes av §§ 257, 270, 291–296, 299–306 eller §§ 309–316,
10. anses som terror- eller terrorrelatert handling etter straffeloven kapittel 18, eller rammes av §§ 145 eller 146,
11. anses som oppfordring til en straffbar handling etter straffeloven § 183 eller innebærer fremsettelse av en hatefull ytring etter straffeloven § 185,
12. anses som korrupsjon eller påvirkningshandel etter §§ 387 til 389, eller
13. rammes av sanksjonsloven § 4.

Første ledd gjelder tilsvarende for handlinger foretatt

a. av en person som etter handlingstidspunktet er blitt norsk statsborger eller har fått bosted i Norge,
b. av en person som er eller etter handlingen er blitt statsborger i

eller bosatt i et annet nordisk land, og som oppholder seg i Norge, eller

c. på vegne av et utenlandsk foretak som etter handlingstidspunktet har overført sin samlede virksomhet til et foretak registrert i Norge.

Første ledd nr. 1, 2, 3, 6, 7, 8, 10 med unntak av § 145, 11 og 12 gjelder tilsvarende for handlinger foretatt av andre personer enn dem som omfattes av første og annet ledd, når personen oppholder seg i Norge, og handlingen har en lengstestraff på fengsel i mer enn 1 år.

For handlinger som nevnt i første ledd nr. 2 gjelder annet og tredje ledd bare dersom handlingen etter folkeretten anses som folkemord, forbrytelse mot menneskeheten eller krigsforbrytelse.

Straffelovgivningen gjelder også for handlinger som er foretatt i utlandet av andre personer enn dem som omfattes av første til fjerde ledd, dersom handlingen har en lengstestraff på fengsel i 6 år eller mer og er rettet mot noen som er norsk statsborger eller er bosatt i Norge, eller har en lengstestraff på fengsel i 3 år eller mer og er foretatt på vegne av et foretak som nevnt i første ledd bokstav c eller annet ledd bokstav c.

Ved strafforfølgning etter denne paragraf kan straffen ikke overstige høyeste lovbestemte straff for tilsvarende handling i det landet der den er foretatt.

Påtale etter denne paragraf reises bare når allmenne hensyn tilsier det.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 131, 7 mars 2008 nr. 4, 19 juni 2009 nr. 74, 19 juni 2015 nr. 65, 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670), 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252), 16 april 2021 nr. 18 (ikr. 16 april 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1182), 20 des 2023 nr. 113 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2130).

§ 6. Særlig folkerettslig grunnlag til å strafforfølge

Utenfor virkeområdet etter §§ 4 og 5 gjelder straffelovgivningen også for handlinger som Norge etter overenskomster med fremmede stater eller etter folkeretten for øvrig har rett eller plikt til å strafforfølge.

§ 5 syvende ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 7. Handling som anses foretatt på flere steder

Når straffbarheten av en handling avhenger eller påvirkes av en inntrådt eller tilsiktet virkning, anses handlingen foretatt også der virkningen er inntrådt eller

tilsiktet fremkalt.

§ 8. Adgangen til å strafforfølge forhold som er pådømt i utlandet

Når det i utlandet er avsagt endelig dom som går inn under

a. lov 25. mars 1977 nr. 22 om overføring av straffeforfølging fra eller til annet europeisk land,
b. lov 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte, eller
c. internasjonal avtale innenfor Schengensamarbeidet,

kan ikke straffesak reises eller straffedom avsies i Norge for samme straffbare forhold, når

1. vedkommende ble frifunnet eller funnet skyldig uten at det ble fastsatt noen reaksjon, eller
2. den idømte reaksjonen er helt fullbyrdet, er under fullbyrding eller er bortfalt etter domslandets regler.

Dersom strafforfølgningen i domslandet ikke har skjedd etter krav fra norske myndigheter, kan forfølgning i Norge skje for saker som nevnt i første ledd bokstav a og b, når

a. handlingen er foretatt i et område som nevnt i § 4, jf. § 7,
b. lovbryteren på handlingstidspunktet hadde bosted i Norge eller var norsk statsborger, og allmenne hensyn tilsier forfølgning,
c. handlingen var rettet mot en person med norsk offentlig verv, eller mot en offentlig institusjon eller annet som er av offentlig karakter i Norge, eller lovbryteren selv hadde norsk offentlig verv, eller
d. Norge har folkerettslig rett eller plikt til strafforfølgning.

Dersom strafforfølgningen i domslandet ikke har skjedd etter krav fra norske myndigheter, kan forfølgning i Norge skje for saker som nevnt i første ledd bokstav c, når

a. handlingen helt eller delvis ble foretatt i Norge. Ble handlingen bare delvis foretatt i Norge, gjelder unntaket likevel ikke dersom handlingen delvis ble foretatt på territoriet til den konvensjonspart som avsa dommen,
b. handlingen er straffbar i Norge som krigsforbrytelse, folkemord,

lovbrudd mot statens selvstendighet og sikkerhet, lovbrudd mot statsforfatningen og det politiske system, eller som kapring, sabotasje mot infrastrukturen, grovt narkotikalovbrudd, ulovlig befatning med plutonium og uran, eller grov brannstiftelse eller annen særlig farlig ødeleggelse, eller

c. handlingen ble foretatt av en norsk tjenestemann og var et brudd på vedkommendes tjenesteplikter.

Kapittel 2. Legaldefinisjoner mv.

§ 9. De nærmeste

Med de nærmeste menes

a. ektefelle,
b. slektninger i direkte linje og søsken, og deres ektefeller,
c. ektefellens slektninger i direkte linje og søsken, og deres ektefeller,
d. stesøsken og deres ektefeller,
e. fosterforeldre og deres foreldre, fosterbarn og fostersøsken, og
f. forlovede.

Det som er bestemt om ektefeller, gjelder også fraskilte. Besvogrede regnes likevel bare som de nærmeste for forhold som har skjedd før oppløsningen av ekteskapet. Det som er bestemt om besvogrede i annet punktum, gjelder også for forlovede etter at forlovelsen er hevet.

Svogerskap anses fortsatt å bestå når ekteskapet som begrunnet det, er opphørt ved død.

Likestilt med ekteskap er registrert partnerskap og andre tilfeller når to personer bor fast sammen under ekteskapsliknende forhold.
Endret ved lov 27 juni 2008 nr. 53 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 745).

§ 10. Offentlig sted og offentlig handling

Med offentlig sted menes et sted bestemt for alminnelig ferdsel eller et sted der allmennheten ferdes.

En handling er offentlig når den er foretatt i nærvær av et større antall personer, eller når den lett kunne iakttas og er iakttatt fra et offentlig sted. Består handlingen i fremsettelse av en ytring, er handlingen også offentlig når ytringen er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall

personer.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

§ 11. Betydelig skade på kropp eller helse

Med betydelig skade på kropp eller helse menes tap eller vesentlig svekkelse av en sans, et viktig organ eller en viktig kroppsdel, vesentlig vansirethet, livsfarlig eller langvarig sykdom, eller alvorlig psykisk skade.

Betydelig skade er det også når et foster dør eller skades som følge av en straffbar handling.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 12. Gjenstand

Med gjenstand menes også elektrisk energi eller annen energi.

§ 13. Beregning av lovbestemte frister

Domstolloven § 148 annet ledd og § 149 første ledd får anvendelse ved beregning av lovbestemte frister.

Kapittel 3. Grunnvilkår for straffansvar

§ 14. Krav om lovhjemmel

Strafferettslige reaksjoner, jf. §§ 29 og 30, kan bare ilegges med hjemmel i lov.

§ 15. Medvirkning

Et straffebud rammer også den som medvirker til overtredelsen, når ikke annet er bestemt.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 16. Forsøk

Den som har forsett om å fullbyrde et lovbrudd som kan medføre fengsel i 1 år eller mer, og som foretar noe som leder direkte mot utføringen, straffes for forsøk, når ikke annet er bestemt.

Den som frivillig avstår fra å fullbyrde lovbruddet eller avverger at det blir fullbyrdet, straffes likevel ikke for forsøk.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 17. Nødrett

En handling som ellers ville være straffbar, er lovlig når

a. den blir foretatt for å redde liv, helse, eiendom eller en annen interesse fra en fare for skade som ikke kan avverges på annen rimelig måte, og
b. denne skaderisikoen er langt større enn skaderisikoen ved handlingen.

§ 18. Nødverge

En handling som ellers ville være straffbar, er lovlig når den

a. blir foretatt for å avverge et ulovlig angrep,
b. ikke går lenger enn nødvendig, og
c. ikke går åpenbart ut over hva som er forsvarlig under hensyn til hvor farlig angrepet er, hva slags interesse som angrepet krenker, og angriperens skyld.

Regelen i første ledd gjelder tilsvarende for den som iverksetter en lovlig pågripelse eller søker å hindre at noen unndrar seg varetektsfengsling eller gjennomføring av frihetsstraff.

Utøving av offentlig myndighet kan bare møtes med nødverge når myndighetsutøvingen er ulovlig, og den som gjennomfører den, opptrer forsettlig eller grovt uaktsomt.

§ 19. Selvtekt

En handling som ellers ville være straffbar, er lovlig når den som har retten, handler for å gjenopprette en ulovlig endret tilstand, og det ville være urimelig å måtte vente på myndighetenes bistand. Makt mot en person kan bare brukes når rettskrenkelsen er åpenbar, og må ikke gå lenger enn forsvarlig.

§ 20. Skyldevne

Den som på handlingstidspunktet er under 15 år, er ikke strafferettslig ansvarlig.

Det samme gjelder den som på handlingstidspunktet er utilregnelig på grunn av

a. sterkt avvikende sinnstilstand
b. sterk bevissthetsforstyrrelse eller
c. høygradig psykisk utviklingshemming.

Ved utilregnelighetsvurderingen etter annet ledd skal det legges vekt på graden av svikt i virkelighetsforståelse og funksjonsevne.

Den som forbigående er utilregnelig som følge av selvforskyldt rus, fritas ikke for straff, med mindre særlige grunner tilsier det. Den som har en vedvarende tilstand som nevnt i annet ledd bokstav a og som selvforskyldt fremkaller en utilregnelighetstilstand, kan straffes dersom særlige grunner tilsier det.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 21. Skyldkravet

Straffelovgivningen rammer bare forsettlige lovbrudd med mindre annet er bestemt.

§ 22. Forsett

Forsett foreligger når noen begår en handling som dekker gjerningsbeskrivelsen i et straffebud

a. med hensikt,
b. med bevissthet om at handlingen sikkert eller mest sannsynlig dekker gjerningsbeskrivelsen, eller
c. holder det for mulig at handlingen dekker gjerningsbeskrivelsen, og velger å handle selv om det skulle være tilfellet.

Forsett foreligger selv om lovbryteren ikke er kjent med at handlingen er ulovlig, jf. § 26.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 23. Uaktsomhet

Den som handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område, og som ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides, er uaktsom.

Uaktsomheten er grov dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse.

§ 24. Uforsettlig følge

En uforsettlig følge inngår i vurderingen av om et lovbrudd er grovt dersom lovbryteren har opptrådt uaktsomt med hensyn til følgen eller unnlatt etter evne å avverge følgen etter å ha blitt oppmerksom på at den kunne inntre.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 25. Faktisk uvitenhet

Enhver skal bedømmes etter sin oppfatning av den faktiske situasjonen på handlingstidspunktet.

Er uvitenheten uaktsom, straffes handlingen når uaktsomt lovbrudd er straffbart.

Det ses bort fra uvitenhet som følge av selvforskyldt rus. I slike tilfeller bedømmes lovbryteren som om denne hadde vært edru. Tilsvarende gjelder dersom vedkommende var i en selvforskyldt utilregnelighetstilstand.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 26. Rettsuvitenhet

Den som på handlingstidspunktet på grunn av uvitenhet om rettsregler er ukjent med at handlingen er ulovlig, straffes når uvitenheten er uaktsom.

Kapittel 4. Foretaksstraff

§ 27. Straff for foretak

Når et straffebud er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan foretaket straffes. Det gjelder selv om ingen enkeltperson har utvist skyld eller har skyldevne etter § 20.

Med foretak menes selskap, samvirkeforetak, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.

Straffen er bot. Foretaket kan også fradømmes retten til å utøve virksomheten eller forbys å utøve den i visse former, jf. § 56, og ilegges inndragning, jf. kapittel 13.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 28. Momenter ved avgjørelsen om et foretak skal ilegges straff

Ved avgjørelsen om et foretak skal straffes etter § 27, og ved utmålingen av straffen, skal det blant annet tas hensyn til

a. straffens preventive virkning,
b. lovbruddets grovhet, og om noen som handler på vegne av foretaket, har utvist skyld,
c. om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget lovbruddet,
d. om lovbruddet er begått for å fremme foretakets interesser,
e. om foretaket har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved lovbruddet,
f. foretakets økonomiske evne,
g. om andre reaksjoner som følge av lovbruddet blir ilagt foretaket eller noen som har handlet på vegne av det, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt straff, og
h. om overenskomst med fremmed stat forutsetter bruk av foretaksstraff.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

Kapittel 5. Oversikt over de strafferettslige reaksjonene

§ 29. Straffene

Straffene er

a. fengsel, jf. kapittel 6,
b. forvaring, jf. kapittel 7,
c. samfunnsstraff, jf. kapittel 8,
d. ungdomsstraff, jf. kapittel 8 a,
e. bot, jf. kapittel 9, og
f. rettighetstap, jf. kapittel 10 eller statsborgerloven § 26 a.

Når det ved fastsetting av straff er aktuelt å ilegge flere strafferettslige reaksjoner, jf. første ledd og § 30, skal den samlede reaksjonen stå i et rimelig forhold til lovbruddet.
Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 4, 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759).

§ 30. Andre strafferettslige reaksjoner

Andre strafferettslige reaksjoner er

a. straffutmålingsutsettelse, jf. § 60,
b. straffutmålingsfrafall, jf. § 61,
c. overføring til tvungent psykisk helsevern, jf. § 62,
d. overføring til tvungen omsorg, jf. § 63,
e. inndragning, jf. kapittel 13,
f. påtaleunnlatelse, jf. straffeprosessloven §§ 69 og 70,
g. overføring av saken til mekling i konfliktråd, oppfølging i konfliktråd eller til ungdomsoppfølging i konfliktråd, jf. straffeprosessloven § 71 a første og annet ledd, og
h. tap av retten til å føre motorvogn mv., jf. vegtrafikkloven § 24 a annet ledd, § 33 nr. 1 og 2, jf. nr. 6, og § 35 første ledd og tap av retten til å drive persontransport mot vederlag (kjøreseddel), jf. yrkestransportloven § 37 f annet ledd.

Endret ved lover 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795).

Kapittel 6. Fengselsstraff

§ 31. Fastsetting av fengselsstraff

Fengselsstraff kan idømmes når dette er bestemt i straffebudet.

Minstestraffen er 14 dager når ikke annet er bestemt i loven.

Fengselsstraff idømmes for en fastsatt tid. Fengselsstraff til og med 120 dager fastsettes i dager. Fengselsstraff over 4 måneder fastsettes i måneder og år.

§ 32. Forening av fengselsstraff med andre straffer

Sammen med fengselsstraff kan det idømmes

a. samfunnsstraff på vilkår som angitt i § 51 bokstav a,
b. bot, jf. § 54 første punktum bokstav a, jf. annet punktum,
c. rettighetstap, jf. § 59 bokstav a, eller
d. ungdomsstraff, jf. § 52 a fjerde ledd.

Adgangen etter første ledd til å ilegge andre straffer sammen med fengselsstraff er uten betydning for bestemmelser som tillegger strafferammen rettslig virkning.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 33. Begrenset bruk av fengselsstraff overfor unge lovbrytere

Den som var under 18 år på handlingstidspunktet, kan bare idømmes ubetinget fengselsstraff når det er særlig påkrevd. Fengselsstraffen kan ikke overstige 15 år selv om straffebudet gir adgang til å idømme strengere straff.

§ 34. Fullbyrdingsutsettelse (betinget fengsel)

I dom på fengselsstraff kan retten bestemme at fullbyrdingen helt eller delvis

utsettes i en prøvetid. Utsettes fullbyrdingen av deler av straffen (dels betinget, dels ubetinget fengsel), kan den ubetingede delen ikke settes lavere enn 14 dager.

Prøvetiden skal i alminnelighet være 2 år. Når vilkårene for straffskjerpelse ved gjentakelse er oppfylt, og i andre særlige tilfeller, kan det settes en lengre prøvetid, men ikke over 5 år. Prøvetiden regnes fra den dagen endelig dom er avsagt.

Fullbyrdingsutsettelse gis på det grunnvilkår at den domfelte ikke begår en ny straffbar handling i prøvetiden. I tillegg kan retten fastsette særvilkår etter §§ 35 til 37. Den siktede skal så vidt mulig få uttale seg om særvilkår før de fastsettes.

§ 35. Særvilkår om erstatning og oppreisning

Som særvilkår for fullbyrdingsutsettelse skal retten pålegge den domfelte å yte slik erstatning og oppreisning som den fornærmede eller en annen skadelidt har rett til og gjør krav på, og som den domfelte har evne til å betale. Er tapet tilstrekkelig klargjort, kan retten også av eget tiltak sette vilkår om erstatning.

§ 36. Særvilkår om meldeplikt

Som særvilkår for fullbyrdingsutsettelse kan retten pålegge den domfelte å melde seg for politiet til bestemte tider. Perioden for meldeplikten er 1 år når ikke retten bestemmer noe annet. Meldeplikten løper fra den dag dommen er rettskraftig. Gjelder dommen en straffbar handling som den domfelte har tilstått, kan det bestemmes i dommen at meldeplikten skal settes i verk straks.

§ 37. Andre særvilkår

Som særvilkår for fullbyrdingsutsettelse kan retten pålegge den domfelte å

a. overholde bestemmelser om bosted, oppholdssted, arbeid eller opplæring,
b. unngå kontakt med bestemte personer,
c. tåle innskrenkninger i rådigheten over inntekt og formue og oppfylle økonomiske forpliktelser, som å betale pliktige underholdsbidrag,
d. avstå fra å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler og avgi nødvendige rusprøver,
e. gjennomgå behandling for å motvirke misbruk av alkohol eller andre

berusende eller bedøvende midler, om nødvendig i institusjon,

f. gjennomføre narkotikaprogram med domstolskontroll, jf. § 38, eller program mot ruspåvirket kjøring for personer som er dømt for overtredelse av vegtrafikkloven § 31, jf. § 22 første ledd, og som har problem med alkohol eller annet berusende eller bedøvende middel, forutsatt at domfelte har samtykket til å gjennomføre programmene,
g. gjennomgå psykiatrisk behandling, om nødvendig i institusjon,
h. ta opphold i hjem eller institusjon for inntil 1 år,
i. møte til mekling i konfliktrådet og oppfylle eventuelle avtaler som inngås i meklingsmøte, eller gjennomføre oppfølging i konfliktråd med varighet på inntil ett år, forutsatt at saken egner seg for slik behandling og at det foreligger samtykke både fra fornærmede, domfelte og deres eventuelle verger,
j. møte hos rådgivende enhet for russaker etter innkalling, forutsatt at domfellelsen gjelder bruk, erverv, besittelse eller oppbevaring av narkotika til domfeltes egen bruk etter § 231 eller legemiddelloven § 31, jf. § 24 første ledd, eller
k. oppfylle andre særvilkår som retten finner hensiktsmessig.

Straffeprosessloven § 461 gjelder tilsvarende for særvilkårene nevnt i bokstav f.

Når en domfelt som var under 18 år på handlingstidspunktet, skal avgi rusprøve etter bokstav d, gjelder helsepersonelloven § 12 tredje ledd.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 24 juni 2011 nr. 34, 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 19 juni 2015 nr. 65, 18 juni 2021 nr. 117 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 24 sep 2021 nr. 2837), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 38. Forskrift om særvilkår m.m.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av særvilkår for fullbyrdingsutsettelse. Kongen gir nærmere bestemmelser om narkotikaprogram med domstolskontroll, herunder hvem det skal gjelde for, innholdet i og gjennomføringen av det. Kriminalomsorgen har ansvaret for å følge opp domfelte som gjennomfører narkotikaprogram med domstolskontroll, som gjennomfører program mot ruspåvirket kjøring eller som er under 18 år og pålagt vilkår om avholdenhet etter § 37 bokstav d. Straffegjennomføringsloven § 56 gjelder tilsvarende ved vilkår om narkotikaprogram med domstolskontroll, vilkår om program mot ruspåvirket kjøring og vilkår om avholdenhet som nevnt i

tredje punktum.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65, 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604).

§ 39. Brudd på vilkår for fullbyrdingsutsettelse mv.

Når den domfeltes forhold gir grunn til det, kan tingretten ved kjennelse i prøvetiden oppheve eller endre fastsatte særvilkår og sette nye særvilkår. Finner retten det påkrevd, kan den også forlenge prøvetiden, men ikke til mer enn 5 år i alt. Ved vilkår om narkotikaprogram og program mot ruspåvirket kjøring, kan kriminalomsorgen bringe saken inn for retten med begjæring om slik kjennelse. Den domfelte skal så vidt mulig få uttale seg om særvilkår og forlengelse av prøvetiden.

Når den domfelte alvorlig eller gjentatt bryter fastsatte særvilkår, kan tingretten ved dom bestemme at straff helt eller delvis skal fullbyrdes, eller sette en ny prøvetid og nye særvilkår. Påtalemyndighetens begjæring om slik dom må være brakt inn for retten innen 3 måneder etter utløpet av prøvetiden. Ved vilkår om narkotikaprogram og program mot ruspåvirket kjøring, kan kriminalomsorgen bringe saken inn for retten med begjæring om slik dom. Første ledd fjerde punktum gjelder tilsvarende. Ved delvis fullbyrding av dommen gjelder ikke § 31 annet ledd. Reglene om varsling i straffeprosessloven § 243 gjelder tilsvarende for rettsmøter om omgjøring. Kriminalomsorgen skal varsles etter samme regler som påtalemyndigheten.

Begår den domfelte en straffbar handling i prøvetiden, og tiltale blir reist eller saken begjært pådømt ved tilståelsesdom innen 6 måneder etter utløpet av prøvetiden, kan retten avsi en samlet dom for begge handlingene eller særskilt dom for den nye handlingen. Blir det avsagt særskilt dom for den nye handlingen, kan retten i dommen også endre den tidligere betingede dommen som bestemt i første ledd.
Endret ved lover 20 juni 2008 nr. 47 (ikr. 1 nov 2008 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1124), 19 juni 2015 nr. 65.

Kapittel 7. Forvaring

§ 40. Vilkår for å idømme forvaring

Når fengselsstraff ikke anses tilstrekkelig til å verne andres liv, helse eller frihet, kan forvaring i anstalt under kriminalomsorgen idømmes når lovbryteren finnes skyldig i å ha begått eller forsøkt å begå et voldslovbrudd, et seksuallovbrudd,

en frihetsberøvelse, en ildspåsettelse eller et annet lovbrudd som krenket andres liv, helse eller frihet, eller utsatte disse rettsgodene for fare og vilkårene i annet eller tredje ledd er oppfylt. Er siktede under 18 år, kan forvaring ikke idømmes, med mindre det foreligger helt ekstraordinære omstendigheter.

Var lovbruddet av alvorlig art, må det være en nærliggende fare for at lovbryteren på nytt vil begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd.

Var lovbruddet av mindre alvorlig art, må

a. lovbryteren tidligere ha begått eller forsøkt å begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd,
b. det må antas å være en nær sammenheng mellom det tidligere og det nå begåtte lovbruddet, og
c. faren for tilbakefall til et nytt alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd, må være særlig nærliggende.

Ved vurderingen av faren for tilbakefall etter annet og tredje ledd skal det legges vekt på det begåtte lovbruddet sammenholdt særlig med lovbryterens atferd og sosiale og personlige funksjonsevne. For saker som nevnt i annet ledd skal det særlig legges vekt på om lovbryteren tidligere har begått eller forsøkt å begå et alvorlig lovbrudd som nevnt i første ledd.

Før dom på forvaring avsies, skal det foretas personundersøkelse av den siktede. Retten kan bestemme at den siktede skal underkastes rettspsykiatrisk undersøkelse i stedet for eller i tillegg til personundersøkelsen.
Endret ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41).

§ 41. Forening av forvaring med andre straffer

Sammen med forvaring kan det idømmes rettighetstap, jf. § 59 bokstav d.

§ 42. Bortfall av idømt fengselsstraff og samfunnsstraff

Tidligere idømt fengselsstraff og samfunnsstraff faller bort når forvaring idømmes.

§ 43. Varigheten av forvaringen

I dom på forvaring fastsettes en tidsramme som vanligvis ikke bør overstige 15 år, og som ikke kan overstige 21 år. For lovbrudd som har en strafferamme på fengsel i inntil 30 år, kan retten fastsette en tidsramme som ikke kan overstige

30 år. Var den domfelte under 18 år på handlingstidspunktet, bør tidsrammen vanligvis ikke overstige 10 år, og den kan ikke overstige 15 år. Etter begjæring fra påtalemyndigheten kan retten ved dom forlenge den fastsatte rammen med inntil 5 år om gangen. Sak om forlengelse reises ved tingretten senest 3 måneder før utløpet av forvaringstiden.

Retten bør også fastsette en minstetid for forvaringen som ikke må overstige 10 år. I de tilfeller hvor retten fastsetter en tidsramme som overstiger 15 år, kan retten likevel fastsette en minstetid som ikke kan overstige 14 år. I tilfeller der retten fastsetter en tidsramme som overstiger 21 år, kan retten fastsette en minstetid som ikke kan overstige 20 år.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

§ 44. Prøveløslatelse

Den domfelte kan løslates på prøve før utløpet av forvaringstiden. Er det fastsatt minstetid, kan den domfelte ikke løslates på prøve før minstetiden er utløpt. Prøvetiden skal være fra 1 til 5 år.

Når den domfelte eller kriminalomsorgen begjærer løslatelse på prøve, fremmer påtalemyndigheten saken for tingretten, som avgjør den ved dom. Når påtalemyndigheten samtykker i prøveløslatelse, kan slik løslatelse besluttes av kriminalomsorgen.

Behandlingen av en sak om prøveløslatelse skal påskyndes.

Den domfelte kan ikke begjære prøveløslatelse før 1 år etter at forvaringsdommen eller en dom som nekter prøveløslatelse, er endelig.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 45. Vilkår ved prøveløslatelse

Retten kan sette følgende vilkår ved prøveløslatelse:

a. vilkår som ved betinget dom, jf. §§ 35-37,
b. vilkår om at den prøveløslatte skal følges opp av kriminalomsorgen, eller
c. vilkår om at den prøveløslatte skal ha opphold i institusjon eller kommunal boenhet ut over ettårsfristen i § 37 bokstav h. Slikt vilkår kan bare settes dersom særlige grunner tilsier det og institusjonen eller kommunen har samtykket. Retten kan bestemme at den prøveløslatte skal kunne holdes tilbake i institusjonen eller den kommunale boenheten mot sin vilje og hentes tilbake ved unnvikelse, om nødvendig med tvang og med bistand fra offentlig myndighet.

Kriminalomsorgen kan ved prøveløslatelse sette vilkår som nevnt i første ledd bokstav a og b, unntatt slike vilkår som nevnt i § 37 bokstav k (andre særvilkår som retten finner hensiktsmessig).

Når det er fastsatt vilkår om at den prøveløslatte skal følges opp av kriminalomsorgen, kan tiltak etter straffegjennomføringsloven § 56 iverksettes.

Den domfelte skal få uttale seg om vilkårene. Det samme gjelder kriminalomsorgen når vilkårene fastsettes av retten.

Om endring av fastsatte vilkår og forlengelse av prøvetid gjelder § 39 første ledd tilsvarende.

Den prøveløslatte kan begjære at tingretten treffer kjennelse om at vilkår som nevnt i første ledd bokstav c skal oppheves eller endres, jf. § 39 første ledd. Slik begjæring kan tidligst fremmes 1 år etter at dommen om prøveløslatelse eller tingrettens siste kjennelse er endelig.

Dersom det er av betydning for fornærmede i straffesaken eller dennes etterlatte å få kjennskap til tidspunktet for prøveløslatelsen, skal kriminalomsorgen varsle fornærmede eller dennes etterlatte på forhånd. Varselet skal også omfatte vilkår fastsatt med hjemmel i lov eller forskrift, når vilkårene direkte gjelder fornærmede eller dennes etterlatte.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65, 16 des 2016 nr. 98 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1604), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 46. Brudd på vilkår for forvaring mv.

Etter begjæring kan tingretten ved dom bestemme at den prøveløslatte skal gjeninnsettes i forvaring, eller sette en ny prøvetid og nye vilkår dersom

a. den prøveløslatte i prøvetiden alvorlig eller gjentatt bryter fastsatte vilkår,
b. den prøveløslatte begår en ny straffbar handling i prøvetiden, eller
c. særlige grunner ikke lenger tilsier prøveløslatelse i medhold av § 45 første ledd bokstav c.

Påtalemyndighetens begjæring om slik dom må være brakt inn for retten innen 3 måneder etter at prøvetiden gikk ut. Er den prøveløslatte blitt fulgt opp av kriminalomsorgen, skal kriminalomsorgen gi uttalelse før det blir avsagt dom. Den domfelte skal så vidt mulig få uttale seg.

I saker etter første ledd bokstav b kan retten avsi samlet dom for begge handlingene eller særskilt dom for den nye handlingen.

Dersom institusjonen eller kommunen trekker tilbake sitt samtykke etter § 45 første ledd bokstav c, gjeninnsettes den løslatte.

§ 47. Forskrift om forvaring og prøveløslatelse fra forvaring

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av forvaring og prøveløslatelse fra forvaring.

Kapittel 8. Samfunnsstraff

§ 48. Vilkår for å idømme samfunnsstraff

Samfunnsstraff kan idømmes i stedet for fengselsstraff når

a. det ellers ikke ville ha blitt idømt strengere straff enn fengsel i 1 år,
b. hensynet til straffens formål ikke taler mot en reaksjon i frihet, og
c. lovbryteren samtykker og har bosted i Norge, Danmark, Finland, Island eller Sverige.

Første ledd bokstav a kan fravikes når den straff som ellers ville ha blitt idømt, helt eller delvis ville ha vært betinget, når lovbryteren er under 18 år, og ellers når sterke grunner taler for at samfunnsstraff idømmes.
Endret ved lover 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 1 juni 2018 nr. 25 (ikr. 1 juni 2018 iflg. res. 1 juni 2018 nr. 790).

§ 49. Timetall, subsidiær fengselsstraff og gjennomføringstid

I dom på samfunnsstraff skal retten fastsette

a. en samfunnsstraff fra 30 til 420 timer,
b. en subsidiær fengselsstraff, som skal svare til den fengselsstraff som ville ha blitt idømt uten samfunnsstraff, og
c. en gjennomføringstid, som normalt skal svare til den subsidiære fengselsstraffen. Er den subsidiære fengselsstraffen kortere enn 120 dager, kan det likevel fastsettes en gjennomføringstid på inntil 120 dager.

Ved fastsetting av gjennomføringstid og subsidiær fengselsstraff, gjelder § 31 tredje ledd annet og tredje punktum tilsvarende.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 50. Adgang til å fastsette vilkår

I dom på samfunnsstraff kan retten bestemme at den domfelte i gjennomføringstiden

a. skal overholde bestemmelser gitt av kriminalomsorgen om bosted, oppholdssted, arbeid, opplæring eller behandling, eller
b. forbys kontakt med bestemte personer.

§ 51. Forening av samfunnsstraff med andre straffer

Sammen med samfunnsstraff kan det idømmes

a. ubetinget fengselsstraff på inntil 60 dager når særlige grunner tilsier det, jf. § 32 første ledd bokstav a,
b. bot, jf. § 54 første punktum bokstav b, jf. annet punktum, eller
c. rettighetstap, jf. § 59 bokstav a.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

§ 52. Brudd på vilkår for samfunnsstraff

Etter begjæring kan tingretten ved dom bestemme at hele eller deler av den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes når den domfelte

a. bryter bestemmelser gitt i eller i medhold av straffegjennomføringsloven § 54 første og annet ledd, § 55 eller § 58 første ledd bokstav a til d, eller
b. begår en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.

Ved omgjøringen skal retten ta hensyn til samfunnsstraff som allerede er gjennomført. Dersom den subsidiære fengselsstraffen ikke skal fullbyrdes i sin helhet, kan retten forlenge gjennomføringstiden med inntil 6 måneder.

Ved omgjøring etter første ledd bokstav b kan retten avsi samlet dom for begge handlingene eller særskilt dom for den nye handlingen.

Begjæring etter første ledd bokstav a fremmes av kriminalomsorgen eller påtalemyndigheten. Begjæring etter første ledd bokstav b fremmes av påtalemyndigheten. Begjæringen må være brakt inn for retten innen 3 måneder etter utløpet av gjennomføringstiden.

Reglene om varsling i straffeprosessloven § 243 gjelder tilsvarende for rettsmøter om omgjøring. Kriminalomsorgen skal varsles etter de samme regler som påtalemyndigheten.

Kapitel 8 a. Ungdomsstraff

Kapitlet tilføyd ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721).

§ 52 a. Vilkår for å idømme ungdomsstraff

Ungdomsstraff etter konfliktrådsloven kapittel IV kan idømmes i stedet for fengselsstraff når

a. lovbryteren var under 18 år på handlingstidspunktet,
b. ungdomsstraff anses som en egnet reaksjon,
c. lovbryteren har bosted i Norge, og
d. hensynet til straffens formål ikke med tyngde taler mot en reaksjon i frihet.

Ungdomsstraff etter første ledd kan idømmes når det skal utmåles en felles straff for flere lovbrudd og lovbryteren var over 18 år på handlingstidspunktet for ett eller flere av lovbruddene. Det er en forutsetning for slik pådømmelse at lovbruddene i hovedsak ble begått før lovbryteren fylte 18 år, og at de lovbruddene som ble begått etter fylte 18 år, vurderes som mindre alvorlige. Vilkårene i første ledd bokstav b til d gjelder tilsvarende.

Lovbryteren har rett til å medvirke i vurderingen av om ungdomsstraff er en egnet reaksjon.

Dersom hensynet til straffens formål med tyngde taler mot at hele reaksjonen gjennomføres i frihet, kan ungdomsstraff idømmes sammen med en ubetinget fengselsstraff, når fengselsstraff er særlig påkrevd.
Tilføyd ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), endret ved lover 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

§ 52 b. Gjennomføringstid, vilkår og subsidiær fengselsstraff

I dom på ungdomsstraff skal retten fastsette:

a. En gjennomføringstid på mellom 120 dager og to år. Dersom den fengselsstraff som ville ha blitt idømt uten ungdomsstraff er klart lengre enn to år, kan en gjennomføringstid på inntil tre år fastsettes.
b. En subsidiær fengselsstraff, som skal svare til den fengselsstraff som ville ha blitt idømt uten ungdomsstraff. Ved fastsetting av subsidiær fengselsstraff gjelder § 31 tilsvarende.

Retten kan igangsette ungdomsstraff ved å fastsette særvilkår etter § 37 første ledd bokstav a, b og d. Vilkårene løper fra det tidspunktet retten fastsetter og gjelder frem til det avholdes ungdomsplanmøte etter konfliktrådsloven § 24.

Når en dom på ungdomsstraff blir lest opp eller forkynt for den domfelte, skal han gjøres nærmere kjent med hva dommen går ut på, og med følgene av brudd på bestemmelsene gitt i eller i medhold av konfliktrådsloven § 31, og av at det begås en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.
Tilføyd ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), endret ved lover 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

§ 52 c. Brudd på vilkår for ungdomsstraff

Etter begjæring kan tingretten ved dom bestemme at hele eller deler av den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes eller omgjøres til samfunnsstraff eller betinget fengsel når den domfelte har

a. brutt bestemmelser gitt i eller i medhold av konfliktrådsloven § 31, eller
b. begått en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.

Ved omgjøringen skal retten ta hensyn til ungdomsstraff som allerede er gjennomført. Dersom bruddet eller den straffbare handlingen ble begått mens domfelte var i prøvetid, kan retten ved omgjøringen også se hen til gjenstående reststraff.

Ved omgjøring etter første ledd bokstav b kan retten avsi samlet dom for begge handlinger eller særskilt dom for den nye handlingen.

Dersom elektronisk kontroll anses nødvendig for å sikre at domfelte overholder vilkår om oppholdssted eller vilkår om å unngå kontakt med bestemte personer, kan retten, etter begjæring, istedenfor omgjøring etter første ledd bokstav a ved dom fastsette at straffegjennomføringen skal fortsette med slike vilkår. Domfelte har rett til å medvirke ved fastsetting av

vilkår etter første punktum.

Vilkår etter fjerde ledd fastsettes for en bestemt tid inntil 6 måneder og kan prøves på nytt etter 3 måneder. Vilkårene kan forlenges med 6 måneder inntil gjennomføringstidens utløp. Etter begjæring fra kriminalomsorgen eller påtalemyndigheten kan retten beslutte at vilkår etter fjerde ledd skal lempes eller opphøre. Rettens avgjørelse om forlengelse, lemping eller opphør treffes ved kjennelse. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av elektronisk kontroll, herunder om saksbehandlingen og behandling av personopplysninger ved slik kontroll.

Begjæring etter første ledd bokstav a og fjerde og femte ledd fremmes av kriminalomsorgen eller påtalemyndigheten. Begjæring etter første ledd bokstav b fremmes av påtalemyndigheten. Begjæringen etter første ledd bokstav a og b må være brakt inn for retten innen 3 måneder etter utløpet av gjennomføringstiden. Begjæring etter fjerde og femte ledd må være brakt inn for retten før utløpet av gjennomføringstiden.

Reglene om forsvarer og om pågripelse og varetektsfengsel i straffeprosessloven § 96 tredje ledd og § 99 første ledd tredje punktum og kapittel 14 gjelder tilsvarende. Reglene om varsling i straffeprosessloven § 243 gjelder tilsvarende for rettsmøter om omgjøring. Kriminalomsorgen skal varsles etter de samme regler som påtalemyndigheten.

Tilføyd ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), endret ved lover 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

§ 52 d. Forening av ungdomsstraff med andre straffer

Sammen med ungdomsstraff kan det idømmes

a. ubetinget fengselsstraff, jf. § 52 a fjerde ledd, jf. § 32 bokstav d, eller
b. rettighetstap, jf. § 59 bokstav e.

Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), endret ved lov 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

Kapittel 9. Bot

§ 53. Ilegging av bot

Bot kan ilegges som eneste straff når dette er bestemt i straffebudet.

Ved utmåling av bot skal det ved siden av slike forhold som i alminnelighet tillegges vekt ved straffutmålingen, legges vekt på lovbryterens inntekt, formue, forsørgelsesbyrde, gjeldsbyrde og andre forhold som påvirker den økonomiske evnen. Ved utmåling av bot overfor et foretak gjelder § 28.

Boten tilfaller staten når ikke annet er bestemt.

Dersom lovbryteren var under 18 år på handlingstidspunktet, kan retten bestemme at fullbyrdingen av straffen utsettes i en prøvetid (betinget bot). Det samme gjelder når en lovbryter har ervervet, besittet eller oppbevart narkotika til egen bruk etter § 231 eller legemiddelloven § 31, jf. § 24 første ledd. Prøvetiden skal i alminnelighet være to år. Fullbyrdingsutsettelse gis på det grunnvilkår at den domfelte ikke begår en ny straffbar handling i prøvetiden. I tillegg kan retten fastsette særvilkår som nevnt i § 36 og § 37 bokstav a til h og j. Den siktede skal få uttale seg om særvilkår før de fastsettes. § 39 gjelder tilsvarende så langt den passer. Ved forelegg gjelder reglene om betinget bot tilsvarende så langt de passer.

Endret ved lover 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 18 juni 2021 nr. 117 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 24 sep 2021 nr. 2837), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 54. Forening av bot med andre straffer

Bot kan ilegges sammen med

a. fengselsstraff, jf. § 32 bokstav b,
b. samfunnsstraff, jf. § 51 bokstav b, eller
c. rettighetstap, jf. § 59 bokstav c.

Dette gjelder selv om bot ikke er fastsatt som straff for lovbruddet.

§ 55. Subsidiær fengselsstraff

Når bot ilegges, fastsettes en subsidiær fengselsstraff fra 1 til 120 dager. Den subsidiære straffen kan fullbyrdes når vilkårene i straffeprosessloven § 456 annet ledd første punktum er oppfylt.

Subsidiær fengselsstraff faller bort ved full betaling av boten. Betales en del av boten, nedsettes fengselsstraffen forholdsmessig, regnet i hele dager.

Er bot ilagt et foretak etter § 27 eller lovbryter som var under 18 år på handlingstidspunktet, fastsettes ikke fengselsstraff etter første ledd.

Endret ved lover 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 19 juni 2015 nr. 65.

Kapittel 10. Rettighetstap

§ 56. Tap av retten til å ha en stilling eller utøve en virksomhet eller aktivitet

Den som har begått en straffbar handling som viser at vedkommende er uskikket til eller kan misbruke en stilling, virksomhet eller aktivitet, kan, når allmenne hensyn tilsier det,

a. fratas stillingen, eller
b. fratas retten til for fremtiden å ha en stilling eller utøve en virksomhet eller aktivitet.

Rettighetstapet kan begrenses til forbud mot å utøve visse funksjoner som ligger til stillingen eller virksomheten, eller til påbud om å utøve virksomheten eller aktiviteten på bestemte vilkår.

Den som er fratatt retten til å utøve en virksomhet, kan heller ikke forestå slik virksomhet for andre eller la andre forestå slik virksomhet for seg.

Den skyldige kan pålegges å gi fra seg et dokument eller en annen gjenstand som har tjent som bevis for den tapte rettigheten.

Rettighetstap etter bestemmelsen her kan ilegges som eneste straff hvis det ikke er fastsatt en minstestraff på fengsel i 1 år eller mer for handlingen.

§ 57. Forbud mot kontakt

Den som har begått en straffbar handling, kan ilegges kontaktforbud når det er grunn til å tro at vedkommende ellers vil

a. begå en straffbar handling overfor en annen person,
b. forfølge en annen person, eller
c. på annet vis krenke en annens fred.

Kontaktforbudet kan gå ut på at den forbudet retter seg mot, forbys

a. å oppholde seg i bestemte områder,
b. å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte en annen person.

Er det nærliggende fare for en handling som nevnt i første ledd bokstav a, kan den skyldige forbys å oppholde seg i sitt eget hjem.

Kontaktforbudet kan begrenses på nærmere angitte vilkår.

Dersom det anses nødvendig for at kontaktforbudet skal bli overholdt, kan retten bestemme at den kontaktforbudet retter seg mot, skal ilegges elektronisk kontroll i hele eller deler av perioden kontaktforbudet gjelder for. Slik kontroll kan bare omfatte registrering av opplysninger om at den domfelte beveger seg innenfor områder omfattet av kontaktforbudet, opplysninger om at den domfelte beveger seg i nærheten av fornærmede, og opplysninger om uteblitte signaler fra kontrollutstyret. Domfelte plikter å yte den bistand og å følge de instruksjoner som gis av politiet, som er nødvendig for å gjennomføre kontrollen, herunder å vedlikeholde og sørge for signaler fra kontrollutstyret. Utenfor områder omfattet av forbudet kan handlinger som ellers ville utløst alarmen, bare foretas med bistand fra politiet. Opphold innenfor forbudssonen kan bare skje etter tillatelse fra politiet. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av elektronisk kontroll, herunder om saksbehandlingen og behandling av personopplysninger i forbindelse med slik kontroll.

Rettighetstap etter bestemmelsen her kan ilegges som eneste straff hvis det ikke er fastsatt en minstestraff på fengsel i 1 år eller mer for handlingen.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65, 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 58. Varigheten av rettighetstapet

Et rettighetstap trer i kraft den dag dommen eller forelegget er endelig.

Rettighetstap etter § 56 første ledd bokstav b og § 57 ilegges for en bestemt tid inntil 5 år, eller når særlige grunner tilsier det, på ubestemt tid. Elektronisk kontroll kan likevel ikke ilegges på ubestemt tid. Verv som medlem av kommunestyre, fylkesting eller Stortinget kan bare fratas for valgperioden. Forbud mot opphold i eget hjem, jf. § 57 tredje ledd, kan bare ilegges for en bestemt tid inntil 1 år.

Rettighetstap som nevnt i annet ledd kan etter 3 år prøves på ny av

tingretten. Påbud om elektronisk kontroll kan etter 6 måneder prøves på ny av tingretten. Begjæringen fremsettes for påtalemyndigheten, som forbereder saken for retten. Straffeprosessloven § 222 a åttende ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende ved fornyet prøving av kontaktforbud og påbud om elektronisk kontroll. Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse. Opprettholdes rettighetstapet helt eller delvis, kan saken ikke prøves på ny før etter 3 år. Opprettholdes et påbud om elektronisk kontroll, kan påbudet ikke prøves på ny før etter 6 måneder.

Fristen for rettighetstapet og for adgangen til å begjære ny prøving etter tredje ledd løper ikke i den tiden lovbryteren soner frihetsstraff eller unndrar seg fullbyrdingen av slik straff.

Tingretten i den rettskrets et kontaktforbud gjelder, kan på begjæring fra påtalemyndigheten og av hensyn til den eller de personene som skal beskyttes av forbudet, endre innholdet i kontaktforbudet, jf. § 57 annet ledd. Tredje ledd tredje og femte punktum og straffeprosessloven § 222 a åttende ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

§ 59. Forening av rettighetstap med andre straffer

Rettighetstap kan ilegges sammen med

a. fengselsstraff, jf. § 32 første ledd bokstav c,
b. samfunnsstraff, jf. § 51 bokstav c,
c. bot, jf. § 54 første punktum bokstav c, jf. annet punktum,
d. forvaring, jf. § 41, eller
e. ungdomsstraff, jf. § 52 d bokstav b.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

Kapittel 11. Straffutmålingsutsettelse og straffutmålingsfrafall

§ 60. Straffutmålingsutsettelse

Selv om straffeskyld anses bevist, kan retten utsette å utmåle straff i en prøvetid.

Når en lovbryter har begått flere lovbrudd og det skal idømmes en felles straff, jf. § 79 bokstav a, kan straffutmålingsutsettelse kombineres med

a. delvis ubetinget fengsel som ikke kan settes lavere enn 14 dager, eller
b. bot, selv om bot ikke er fastsatt som straff for lovbruddene.

Reglene i § 34 annet og tredje ledd og §§ 35 til 39 gjelder tilsvarende så langt de passer. § 39 annet ledd femte punktum får likevel ikke anvendelse.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887).

§ 61. Straffutmålingsfrafall

Selv om straffeskyld anses bevist, kan retten, når helt særlige grunner tilsier det, frafalle å utmåle straff.

Ved avgjørelsen om det foreligger helt særlige grunner skal det spesielt legges vekt på om utmåling av straff vil virke som en urimelig tilleggsbelastning for lovbryteren, og heller ikke hensynet til straffens formål og virkninger for øvrig tilsier at det utmåles en reaksjon.

§ 60 annet ledd gjelder tilsvarende.

Kapittel 12. Overføring til tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg

§ 62. Vilkår for å idømme overføring til tvungent psykisk helsevern

En lovbryter som er utilregnelig etter § 20 annet til fjerde ledd kan ved dom overføres til tvungent psykisk helsevern når denne har begått eller forsøkt å begå et lovbrudd som krenker andres liv, helse eller frihet eller kunne utsette disse rettsgodene for fare, særreaksjonen er nødvendig for å verne samfunnet, og faren for en ny og alvorlig integritetskrenkelse er nærliggende.

Overføring til tvungent psykisk helsevern kan også idømmes en lovbryter som er utilregnelig etter § 20 annet til fjerde ledd når denne har begått gjentatte lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art, særreaksjonen er nødvendig for å verne samfunnet mot slike lovbrudd, faren for nye lovbrudd av samme art er særlig nærliggende, og andre tiltak har vist seg åpenbart uhensiktsmessige.

Ved vurderingen av gjentakelsesfaren skal det legges vekt på det begåtte lovbruddet sammenholdt særlig med lovbryterens øvrige adferd, sykdomshistorie, aktuelle psykiske tilstand og forhold til rusmidler.

Overføring til tvungent psykisk helsevern kan idømmes også når utilregnelighetstilstanden har medført at lovbryteren var i faktisk villfarelse, jf. § 25, eller at lovbryteren ellers var i en tilstand som ikke er forenlig med å ha

forsett.
Endret ved lover 29 apr 2016 nr. 7 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1045), 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 63. Vilkår for å idømme tvungen omsorg for psykisk utviklingshemmede i høy grad mv.

På vilkår som nevnt i § 62 kan den som er utilregnelig etter § 20 annet til fjerde ledd, idømmes tvungen omsorg.

Tvungen omsorg skal utholdes i en fagenhet innenfor spesialisthelsetjenesten som er innrettet for formålet. Når hensynet til den domfelte tilsier det og sikkerhetshensyn ikke taler imot, kan fagenheten etter nærmere forskrift som Kongen gir, inngå avtale om gjennomføring av omsorgen utenfor fagenheten.

Den domfelte kan holdes tilbake mot sin vilje og hentes tilbake ved unnvikelse, om nødvendig med tvang og med bistand fra offentlig myndighet. Fagenheten har det overordnede ansvar for gjennomføringen av tvungen omsorg, også når særreaksjonen gjennomføres utenfor fagenheten.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 64. Nærmere regler om gjennomføringen av tvungen omsorg

Ved gjennomføring av dom på tvungen omsorg gjelder følgende bestemmelser i psykisk helsevernloven tilsvarende så langt de passer:

a. kapittel 1, kapittel 4 med unntak av §§ 4-5 annet ledd, 4-9 og 4-10, og kapittel 6 med forskrifter når særreaksjonen gjennomføres i fagenheten. Bestemmelsen i § 4-4 annet ledd annet punktum gjelder likevel bare i den utstrekning det er fastsatt i forskrift gitt av Kongen;
b. kapittel 1 og kapittel 6 når særreaksjonen gjennomføres utenfor fagenheten.

Kongen kan gi forskrift om at helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9 skal gjelde tilsvarende. Kongen kan gi særlige regler om saksbehandlingen.

Kongen gir forskrift med nærmere bestemmelser om gjennomføringen av tvungen omsorg, herunder bestemmelser om hvilke vedtak som kan overprøves etter reglene i tvisteloven kapittel 36.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res.

16 des 2011 nr. 1252).

§ 65. Opphør av reaksjonene

Tvungent psykisk helsevern etter § 62 og tvungen omsorg etter § 63 kan bare opprettholdes når vilkåret om gjentakelsesfare i § 62 fortsatt er oppfylt.

Den domfelte, hans nærmeste pårørende og den faglig ansvarlige ved den institusjon som har behandlingsansvaret for den domfelte, kan begjære opphør av reaksjonen. Hvem som er den domfeltes nærmeste pårørende, avgjøres etter pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 første ledd bokstav b. Påtalemyndigheten fremmer saken for tingretten, som treffer avgjørelsen ved dom. Behandlingen av saken skal påskyndes.

Opphør av reaksjonen kan ikke begjæres før 1 år etter at overføringsdommen eller en dom som nekter opphør, er endelig. Ved særreaksjon idømt på grunnlag av lovbrudd som nevnt i § 62 annet ledd, kan det ikke begjæres opphør før seks måneder etter at overføringsdommen eller dom som nekter opphør er endelig.

Påtalemyndigheten kan til enhver tid beslutte opphør av reaksjonen. Senest 3 år etter siste rettskraftige dom skal påtalemyndigheten enten beslutte opphør av reaksjonen eller bringe saken inn for tingretten, som avgjør ved dom om reaksjonen skal opprettholdes. Særreaksjon idømt på grunnlag av lovbrudd som nevnt i § 62 annet ledd skal senest opphøre tre år etter overføringsdommen.

Dersom en person som er idømt en særreaksjon, utvises og forlater riket, opphører særreaksjonen midlertidig. Vender vedkommende tilbake til riket, skal påtalemyndigheten avgjøre om reaksjonen skal opprettholdes eller opphøre. Dersom påtalemyndigheten beslutter opprettholdelse og det er gått mer enn tre år siden siste rettskraftige dom, skal påtalemyndigheten bringe saken inn for tingretten, jf. fjerde ledd.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 45 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1422), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 19 juni 2015 nr. 65, 29 apr 2016 nr. 7 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 9 sep 2016 nr. 1045), 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

Kapittel 13. Inndragning

§ 66. Forening av inndragning med straff og andre strafferettslige reaksjoner

Inndragning etter dette kapittel kan ilegges alene eller sammen med straff eller andre strafferettslige reaksjoner.

§ 67. Inndragning av utbytte

Utbytte av en straffbar handling skal inndras. Istedenfor utbyttet kan hele eller deler av utbyttets verdi inndras. Inndragning foretas selv om lovbryteren manglet skyldevne etter § 20, eller ikke utviste skyld. Ansvaret etter bestemmelsen her kan reduseres eller falle bort i den grad inndragning vil være klart urimelig.

Som utbytte regnes også formuesgode som trer istedenfor utbytte, avkastning og andre fordeler av utbytte. Utgifter kommer ikke til fradrag. Kan størrelsen av utbyttet ikke godtgjøres, fastsettes beløpet skjønnsmessig.

Retten – eller påtalemyndigheten i forelegg om inndragning – kan fastsette at inndragningsbeløpet skal reduseres med et beløp som tilsvarer erstatning som lovbryteren eller en ansvarlig for skaden har betalt til skadelidte, og som helt eller delvis svarer til utbyttet. Det samme gjelder når lovbryteren har oppfylt en forpliktelse som den strafferettslige forfølgning gjelder.

Ved verdiinndragning, jf. første ledd annet punktum, kan det bestemmes at formuesgodet hefter til sikkerhet for inndragningsbeløpet.
Endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 68. Utvidet inndragning

Med utvidet inndragning menes inndragning av utbytte fra straffbare handlinger uten at det påvises hvilken straffbar handling utbyttet stammer fra.

Utvidet inndragning kan foretas når lovbryteren finnes skyldig i straffbar handling som etter sin art kan gi betydelig utbytte, og lovbryteren har foretatt

a. en eller flere straffbare handlinger som samlet kan medføre straff av fengsel i 6 år eller mer,
b. minst én straffbar handling som kan medføre straff av fengsel i 2 år eller mer, og lovbryteren de siste 5 år før handlingen ble begått, er ilagt straff for en handling av en slik art at den kan gi betydelig utbytte, eller
c. forsøk på handling som nevnt i bokstav a eller b.

Forhøyelse av strafferammen etter § 79 bokstav b og c kommer ikke i betraktning.

Ved vurderingen av om det skal foretas utvidet inndragning, skal det særlig legges vekt på sannsynligheten for at lovbryterens formue er ervervet ved straffbar virksomhet.

Ved utvidet inndragning kan ett, flere eller samtlige av lovbryterens formuesgoder inndras hvis lovbryteren ikke sannsynliggjør at formuesgodene er ervervet på lovlig måte. I stedet for inndragning av formuesgodet kan hele eller deler av verdien av formuesgodet inndras. Ved slik verdiinndragning kan det bestemmes at formuesgodet hefter til sikkerhet for inndragningsbeløpet.

Ved utvidet inndragning overfor lovbryteren kan også verdien av alle formuesgoder som tilhører lovbryterens nåværende eller tidligere ektefelle, inndras hvis ikke

a. de er ervervet før ekteskapet ble inngått eller etter at ekteskapet ble oppløst,
b. de er ervervet minst 5 år før den straffbare handlingen som gir grunnlag for utvidet inndragning, eller
c. lovbryteren sannsynliggjør at formuesgodene er ervervet på annen måte enn ved straffbare handlinger som lovbryteren selv har begått.

Når to personer bor fast sammen under ekteskapsliknende forhold, likestilles det med ekteskap.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 8 april 2022 nr. 22 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 547).

§ 69. Inndragning av produktet av, gjenstanden for og redskapet til en straffbar handling

Ting som

a. er frembrakt ved,
b. har vært gjenstand for, eller
c. har vært brukt eller bestemt til bruk ved

en straffbar handling, kan inndras. Istedenfor tingen kan hele eller deler av tingens verdi inndras. § 67 første ledd tredje punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Som ting regnes også rettigheter, fordringer og elektronisk lagret informasjon.

Ved avgjørelsen av om inndragning skal foretas, og hvilket omfang inndragningen skal ha, skal det særlig legges vekt på om inndragning er påkrevd av hensyn til en effektiv håndheving av straffebudet, og om den er

forholdsmessig. Når forholdsmessigheten vurderes, skal det blant annet legges vekt på andre reaksjoner som ilegges, og konsekvensene for den som inndragningen rettes mot.

§ 70. Forebyggende inndragning

En ting kan inndras når det på grunn av tingens art og forholdene for øvrig er en nærliggende fare for at den vil bli gjort til gjenstand for eller brukt ved en straffbar handling. Er tingen egnet til bruk ved kroppskrenkelser, er det tilstrekkelig at det er fare for slik bruk. Inndragning av en informasjonsbærer, jf. § 76, kan bare foretas når det er fare for uopprettelig skade.

Istedenfor å inndra tingen kan det påbys tiltak for å forebygge at tingen blir brukt til lovovertredelser.

§ 69 annet ledd gjelder tilsvarende.

Inndragning etter første ledd kan foretas uansett hvem som er eier.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

§ 71. Hvem inndragning kan skje overfor

Inndragning av utbytte etter § 67 foretas overfor den utbyttet er tilfalt direkte ved handlingen. Det skal legges til grunn at utbyttet er tilfalt lovbryteren, med mindre lovbryteren sannsynliggjør at det er tilfalt en annen.

Utvidet inndragning etter § 68 foretas overfor lovbryteren.

Inndragning etter § 69 foretas overfor lovbryteren eller den lovbryteren handlet på vegne av. Inndragning som nevnt i § 69 første ledd bokstav c eller av beløp som helt eller delvis svarer til dens verdi, kan alternativt foretas overfor en eier som har eller burde ha forstått at tingen skulle brukes ved en straffbar handling.

Inndragning etter § 70 foretas overfor den som besitter eller eier gjenstanden.

§ 72. Forholdet til erververe

Er utbytte, jf. § 67, eller ting som nevnt i § 69, etter handlingstidspunktet overdratt fra noen som det kan foretas inndragning overfor, kan det overdratte eller verdien av det inndras overfor mottakeren dersom overdragelsen har skjedd som gave eller mottakeren forstod eller burde ha forstått sammenhengen mellom det overdratte og en straffbar handling.

Kan det foretas utvidet inndragning etter § 68, og lovbryteren har overdratt

et formuesgode til en av sine nærmeste, kan formuesgodet eller verdien av det inndras overfor mottakeren hvis påtalemyndigheten sannsynliggjør at det er ervervet ved at lovbryteren har begått et lovbrudd. Dette gjelder likevel ikke for formuesgoder som ble overdratt mer enn 5 år før den handling som danner grunnlag for inndragningen, ble begått, eller formuesgoder som er mottatt til vanlig underhold fra en som plikter å yte slikt underhold.

Er det ved inndragning overfor lovbryteren regnet med formue som tilhører noen som nevnt i § 68 femte ledd, og som innfrir sitt ansvar etter paragrafen her, reduseres lovbryterens ansvar tilsvarende. Har lovbryteren innfridd sitt ansvar etter § 68 fjerde ledd, fører ytterligere innfrielse fra lovbryteren til at mottakerens ansvar reduseres tilsvarende.

Annet ledd gjelder tilsvarende ved overdragelse til et foretak dersom lovbryteren

a. alene eller sammen med noen som er nevnt i annet ledd, eier en vesentlig del av foretaket,
b. oppebærer en betydelig del av foretakets inntekt, eller
c. i kraft av sin stilling som leder har vesentlig innflytelse over det.

Tilsvarende gjelder for rettighet som etter handlingstidspunktet er stiftet i tingen av noen som det kan foretas inndragning overfor når rettigheten ikke er stiftet ved utleggspant, arrest eller legalpant.
Endret ved lov 8 april 2022 nr. 22 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 547).

§ 73. Forholdet til rettighetshavere

En rettighet som er rettsgyldig sikret i et formuesgode som inndras, kan helt eller delvis besluttes bortfalt overfor en rettighetshaver

a. som selv har foretatt den straffbare handlingen,
b. som lovbryteren har handlet på vegne av, eller
c. som da rettigheten ble rettsgyldig sikret på annen måte enn ved utleggspant, arrest eller legalpant, forsto eller burde ha forstått at tingen skulle brukes ved en straffbar handling, eller at den kunne inndras.

§ 67 første ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.

§ 74. Fellesregler om inndragning av utbytte og ting som ikke tilhører lovbryteren

Kreves inndragning av utbytte, jf. §§ 67 og 68, eller ting, jf. §§ 69 og 70, som ikke tilhører lovbryteren, reises kravet mot eieren eller rettighetshaveren. Det samme gjelder når det kreves inndragning av verdien av ting som er beslaglagt, eller som mot sikkerhetsstillelse er fritatt for beslag.

Er eieren eller rettighetshaveren ukjent eller uten kjent oppholdssted i Norge, kan inndragning av beslaglagt utbytte eller ting foretas i sak mot lovbryteren eller den som var besitter ved beslaget, såfremt det finnes rimelig av hensyn til eieren. Det samme gjelder når det kreves inndragning av verdien av en ting som er beslaglagt, eller som mot sikkerhetsstillelse er fritatt for beslag. Eieren skal så vidt mulig gis varsel om saken.

Har verken lovbryteren eller besitteren kjent oppholdssted i Norge, kan tingretten beslutte inndragning på de vilkår som er nevnt i annet ledd, uten at noen er gjort til saksøkt.

Disse regler gjelder tilsvarende ved inndragning av rettigheter etter § 72 femte ledd og § 73.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 8 april 2022 nr. 22 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 547).

§ 75. Hvem inndragning kan skje til fordel for

Inndragning skjer til fordel for statskassen når ikke annet er bestemt.

I dommen eller ved en senere kjennelse av den tingretten som avgjorde spørsmålet om inndragning, kan retten bestemme at det inndratte skal anvendes til dekning av erstatningskrav fra den skadelidte.

Departementet kan bestemme at det inndratte skal deles mellom den norske stat og en eller flere andre stater. Ved avgjørelsen skal det blant annet legges vekt på hvilke utgifter som har påløpt i statene, og i hvilke land skadevirkninger har oppstått og utbytte er oppnådd. Deling etter leddet her kan ikke føre til at dekning av den skadelidtes erstatningskrav etter annet ledd reduseres.

§ 76. Særregler for inndragning av en informasjonsbærer

Med informasjonsbærer menes i denne bestemmelse trykt skrift eller annet som formidler en skriftlig, visuell, auditiv eller elektronisk lagret informasjon.

Ved inndragning av en informasjonsbærer skal det angis hvilke deler av

innholdet som begrunner inndragningen. Den som må tåle inndragningen, kan mot å dekke utgiftene kreve å få en kopi av den del av innholdet som ikke omfattes av inndragningen.

Dersom lovbryteren ikke er rettighetshaver til en informasjonsbærer på et datasystem som kreves inndratt, rettes kravet mot tilbyderen av datasystemet. Tilbyderen kan pålegges å stenge lovbryterens tilgang til informasjonsbæreren og slette innhold som tilhører lovbryteren. Er lovbryteren rettighetshaver til informasjonsbæreren, kan tilbyderen pålegges å stenge tilgangen til informasjonsbæreren og slette innholdet.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

Kapittel 14. Fellesregler for reaksjonsfastsettelsen

§ 77. Skjerpende omstendigheter

Ved straffutmålingen skal det i skjerpende retning især tas i betraktning at lovbruddet:

a. er begått med midler eller metoder som er særlig farlige eller har stort skadepotensial,
b. har satt menneskers liv eller helse i fare eller voldt velferdstap,
c. er tilsiktet et vesentlig mer alvorlig resultat eller det lett kunne ha blitt følgen,
d. er begått på en særlig hensynsløs måte,
e. er ledd i en planlagt eller organisert virksomhet,
f. er begått av flere i fellesskap,
g. er forøvet ved at lovbryteren har utnyttet eller forledet unge personer, personer i en meget vanskelig livssituasjon, som er psykisk utviklingshemmet eller står i et avhengighetsforhold til lovbryteren,
h. har rammet personer som er forsvarsløse eller særlig utsatt for lovbrudd,
i. har sin bakgrunn i andres religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, funksjonsevne eller andre forhold som støter an mot grupper med et særskilt behov for vern,
j. er begått i offentlig tjeneste eller er forøvet ved brudd på en særlig tillit,
k. er begått av noen som tidligere er ilagt en strafferettslig reaksjon for liknende handlinger eller andre handlinger som er av betydning for saken,

l. er begått i nærvær av barn under 15 år.

Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 4, 19 juni 2009 nr. 74, 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 78. Formildende omstendigheter

Ved straffutmålingen skal det i formildende retning især tas i betraktning at:

a. det foreligger en situasjon eller tilstand som nevnt i § 80 bokstav b, c, d, e, h eller i,
b. lovbryteren har forebygget, gjenopprettet eller begrenset skaden eller velferdstapet voldt ved lovbruddet, eller søkt å gjøre det,
c. lovbruddet i betydelig grad er foranlediget av den skadelidtes forhold,
d. lovbryteren på handlingstidspunktet har redusert virkelighetsforståelse på grunn av avvikende sinnstilstand, lettere psykisk utviklingshemming, bevissthetsforstyrrelse eller en sterk sinnsbevegelse,
e. det har gått lang tid siden lovbruddet, eller saksbehandlingen har tatt lengre tid enn rimelig ut fra lovbruddets art, uten at lovbryteren kan lastes for dette,
f. lovbryteren har avgitt en uforbeholden tilståelse, eller i vesentlig grad bidratt til oppklaring av andre lovbrudd,
g. lovbryteren selv er hardt rammet av lovbruddet, eller straffreaksjonen vil bli en sterk belastning på grunn av høy alder, sykdom eller andre omstendigheter,
h. det er gode utsikter til rehabilitering,
i. lovbryteren var under 18 år på handlingstidspunktet.

Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 4, 19 juni 2009 nr. 74, 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 79. Fastsetting av straff ut over lengstestraffen (flere lovbrudd, gjentakelse, organisert kriminalitet)

Foreligger en eller flere av situasjonene i bokstav a til c, kan fengselsstraffen forhøyes inntil det dobbelte, men ikke i noe tilfelle med mer enn 6 år og aldri ut over 21 år, og for personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, ikke ut

over 15 år:

a. når en lovbryter ved én eller flere handlinger har begått flere lovbrudd, og det skal idømmes en felles straff. Forhøyelse av fengselsstraffen regnes av lengstestraffen i det strengeste straffebudet. Straffen etter denne bokstav kan aldri bli lenger enn summen av lengstestraffene. Forhøyelse av lengstestraffen etter denne bokstav får bare betydning i forhold til lovbestemmelser som har bestemt at den forhøyde lengstestraff skal tillegges rettslig virkning.
b. når en tidligere domfelt person på ny har begått en straffbar handling av samme art som han tidligere er dømt for her i riket eller i utlandet, hvis ikke straffebudet selv bestemmer noe annet. Forhøyelse av lengstestraffen etter denne bokstav får bare betydning i forhold til lovbestemmelser som har bestemt at den forhøyde lengstestraffen skal tillegges rettslig virkning.

    Første ledd i denne bokstav gjelder bare når den domfelte hadde fylt 18 år på tidspunktet for den tidligere straffbare handlingen, og har begått den nye handlingen etter at straffen for den tidligere handlingen helt eller delvis er fullbyrdet. Har den nye straffbare handlingen en strafferamme på mer enn 1 år, gjelder første ledd ikke hvis den nye handlingen er begått senere enn 6 år etter at fullbyrdelsen av den tidligere straffen er avsluttet, når ikke annet er bestemt. Har den nye straffbare handlingen en strafferamme på 1 år eller mindre, kan det ikke ha gått mer enn 2 år fra fullbyrdingen er avsluttet.
c. når en straffbar handling er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe.

    Med organisert kriminell gruppe menes et samarbeid mellom tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller som går ut på at en ikke ubetydelig del av aktivitetene består i å begå slike handlinger.

    Forhøyelse av lengstestraffen etter denne bokstav får anvendelse i forhold til lovbestemmelser som tillegger strafferammen rettslig virkning, når ikke annet er bestemt.

Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 80. Fastsetting av straff under minstestraffen eller til en mildere straffart

Straffen kan settes under minstestraffen i straffebudet eller til en mildere straffart når lovbryteren

a.
    1. uten å vite at han er mistenkt i vesentlig grad har forebygget eller gjenopprettet skaden ved lovbruddet, eller
    2. har avlagt en uforbeholden tilståelse,

b. dømmes for forsøk,

c.
    1. har handlet på grunn av avhengighetsforhold til en annen deltaker, eller
    2. har deltatt bare i liten grad,

d. har overskredet grensene for
    1. nødrett (jf. § 17),
    2. nødverge (jf. § 18), eller
    3. selvtekt (jf. § 19),

e. har handlet i berettiget harme, under tvang eller under overhengende fare,

f. på handlingstidspunktet har en betydelig svekket virkelighetsforståelse på grunn av sterkt avvikende sinnstilstand, psykisk utviklingshemming eller bevissthetsforstyrrelse, men ikke er utilregnelig etter § 20 annet ledd,

g. har handlet under selvforskyldt rus eller i en selvforskyldt utilregnelighetstilstand etter § 20 fjerde ledd, og det foreligger særdeles formildende omstendigheter,

h. på handlingstidspunktet er under 18 år, eller

i. har handlet i uaktsom rettsuvitenhet ved overtredelser av straffebud som krever forsett eller grov uaktsomhet.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 21 juni 2019 nr. 48 (ikr. 1 okt 2020 iflg. res. 21 sep 2020 nr. 1788).

§ 81. Forhold som kan føre til straffritak

Retten kan frifinne den som

a. uten å vite at han er mistenkt, i vesentlig grad har forebygget eller gjenopprettet skaden ved et lovbrudd som kan straffes med bot, eller

b. har overskredet grensene for
    1. nødrett (jf. § 17),

2. nødverge (jf. § 18), eller
3. selvtekt (jf. § 19),

og særlige grunner tilsier frifinnelse.

§ 82. Etterskuddsdom

Ved domfellelse for forhold begått før dommen i en annen sak avsies det tilleggsdom for disse forholdene når alle forholdene kunne vært pådømt samtidig. § 31 annet ledd og tredje ledd annet og tredje punktum gjelder ikke.

Ved straffutmålingen gjelder § 79 tilsvarende. Det skal tas hensyn til hva en passende straff ville vært ved samtidig pådømmelse, og den samlede straffen må ikke være strengere enn om alle forholdene hadde vært pådømt samtidig.

Ved domfellelse for forhold begått dels før og dels etter dommen i en annen sak avsies det i alminnelighet fellesdom for alle forholdene. Annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende for de forholdene som ble begått forut for den første dommen.

Når det er grunn til det, kan det også ellers avsies fellesdom. Annet ledd gjelder tilsvarende.

Avsies det fellesdom som omfatter en tidligere dom på straff som er helt eller delvis fullbyrdet, gis det fradrag for utholdt straff.

Det skal gå frem av dommen om den er en tilleggsdom eller en fellesdom.

§ 83. Varetektsfradrag

Den tiden den siktede har vært berøvet friheten i anledning av saken, kommer til fradrag i straffen etter reglene i denne paragraf. Dette gjelder også frihetsberøvelse i utlandet eller i anledning av forhold i saken som den siktede frifinnes for, eller som er henlagt.

Det gis 1 dag fradrag for antallet påbegynte døgn frihetsberøvelsen har vart utover 4 timer regnet fra tidspunktet for pågripelsen. Ved frihetsberøvelse i fullstendig isolasjon utover 4 timer skal det gis ytterligere fradrag som svarer til 1 dag for hvert påbegynte tidsrom av 2 døgn som den dømte har vært underlagt fullstendig isolasjon. Varetektsfradraget fastsettes i dommen eller i forelegget. Selv om frihetsberøvelsen har vart noe kortere enn den fastsatte straffen, kan straffen anses utholdt i sin helhet.

Ved idømming av delvis betinget fengselsstraff gis varetektsfradraget først i den ubetingede delen av straffen.

Ved idømming av fengselsstraff og bot gis varetektsfradraget først i fengselsstraffen.

Ved idømming av forvaring gis varetektsfradraget fullt ut både i minstetiden

og i tidsrammen.

Ved ilegging av bot gis varetektsfradraget i den subsidiære fengselsstraffen samtidig som boten reduseres forholdsmessig.

Ved idømming av samfunnsstraff gis varetektsfradraget i den subsidiære fengselsstraffen samtidig som antallet timer samfunnsstraff og gjennomføringstiden reduseres forholdsmessig. Er samfunnsstraff idømt sammen med ubetinget fengselsstraff, gjøres fradraget først i fengselsstraffen.

Ved idømming av ungdomsstraff gis varetektsfradraget i den subsidiære fengselsstraffen. Er ungdomsstraff idømt sammen med ubetinget fengselsstraff, gjøres fradraget først i fengselsstraffen.

Ved straffutmålingsutsettelse skal det i dommen anmerkes hvorvidt den siktede har vært undergitt frihetsberøvelse i anledning av saken og eventuelt hvor lenge.

Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 84. Fradrag for fullbyrdet strafferettslig reaksjon ilagt i utlandet

Fullbyrdet strafferettslig reaksjon ilagt i utlandet for en handling som også blir pådømt i Norge, skal så vidt mulig trekkes fra i den norske dommen.

Kapittel 15. Foreldelse mv.

§ 85. Opphør av straffansvar ved foreldelse

En handling kan ikke straffes når foreldelse er inntrådt etter §§ 86 til 89.

§ 86. Foreldelsesfristen

Fristen for foreldelse av straffansvar er

a. 2 år når den høyeste lovbestemte straffen er bot eller fengsel inntil 1 år,
b. 5 år når den høyeste lovbestemte straffen er fengsel inntil 3 år,
c. 10 år når den høyeste lovbestemte straffen er fengsel inntil 10 år,
d. 15 år når den høyeste lovbestemte straffen er fengsel inntil 15 år,
e. 25 år når den høyeste lovbestemte straffen er fengsel inntil 21 år.

Ved beregningen av fristen er det uten betydning at en annen straff kan idømmes ved siden av bot eller fengselsstraff.

Har noen i samme handling begått flere lovbrudd som etter første ledd skulle foreldes til forskjellig tid, gjelder den lengste fristen for alle lovbruddene.

§ 87. Utgangspunktet for foreldelsesfristen

Fristen for foreldelse av straffansvar regnes fra den dag det straffbare forholdet opphørte. Ved overtredelse av §§ 253, 257, 270, 282, 284, 299, 302 eller 304 skal fristen likevel regnes fra den dag den fornærmede fyller 18 år. Tilsvarende gjelder ved brudd på plikten etter § 196 til å avverge lovbrudd som nevnt i §§ 282, 284, 299 eller 303.

Når straffbarheten avhenger eller påvirkes av en inntrådt virkning, regnes fristen først fra den dag virkningen inntrådte.

Er den straffbare handlingen forøvd på et norsk skip utenfor riket, regnes fristen fra den dag skipet kom til norsk havn. Utgangspunktet for fristen kan likevel ikke forskyves med mer enn 1 år etter dette leddet.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 19 juni 2015 nr. 65, 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592, se lovens del V nr. 3), 20 des 2023 nr. 113 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2130).

§ 88. Avbrytelse av foreldelsesfristen

Fristen etter § 86 avbrytes ved at den mistenkte får stilling som siktet, jf. straffeprosessloven § 82. Skjer siktelsen ved utferdigelse av utenrettslig erklæring eller av forelegg, avbrytes fristen når den siktede meddeles siktelsen. For slik meddelelse gjelder domstolloven § 146 annet ledd tilsvarende.

Fristavbrytelsen taper sin virkning når forfølgningen innstilles uten at beslutningen omgjøres av overordnet påtalemyndighet innen fristen i straffeprosessloven § 75 annet ledd. Det samme gjelder når forfølgningen blir stanset på ubestemt tid. Ved beregningen av om foreldelse er inntrådt, skal forfølgningstiden regnes med. Dette gjelder likevel ikke dersom forfølgningen er stanset fordi den siktede har unndratt seg forfølgningen.

§ 89. Foreldelse av straffansvar for foretak

Fristen for foreldelse av straffansvaret for foretak beregnes ut fra strafferammen for enkeltpersoner i det straffebud som er overtrådt.

Avbrytes fristen overfor noen som har handlet på vegne av et foretak,

gjelder avbrytelsen også overfor foretaket.

§ 90. Suspensjon av foreldelse under konkurs og gjeldsforhandling

Foreldelsesfristen for overtredelse av §§ 392 til 394 og kapittel 31 om kreditorvern løper ikke under konkurs eller gjeldsforhandling etter loven. Fristen kan likevel ikke forlenges med mer enn 5 år etter denne paragraf.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 91. Straffansvar som ikke foreldes

Straffansvaret for folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, krigsforbrytelser og terrorhandlinger foreldes ikke dersom handlingene kan straffes med fengsel i 15 år eller mer. Straffansvaret for fullbyrdede overtredelser av §§ 275, 291, 299 og 302 foreldes ikke. Straffansvaret for overtredelser av §§ 175, 175 b og 355 a foreldes heller ikke såfremt en dødsfølge inngår i vurderingen av om lovbruddet er grovt.

Har noen i samme handling begått flere lovbrudd hvorav ett ikke foreldes etter første ledd, foreldes ingen av lovbruddene.

Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 4, 19 juni 2015 nr. 65, 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592, se lovens del V nr. 3). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 92. Foreldelsesfristen for inndragningsansvar

For foreldelse av inndragningsansvar gjelder foreldelsesfristene i § 86, men fristen skal ikke være kortere enn 5 år. For inndragning etter §§ 67 og 68 skal fristen ikke være kortere enn 10 år.

§ 93. Foreldelsesfristen for idømt frihetsstraff, samfunnsstraff og ungdomsstraff

Idømt fengselsstraff faller bort ved foreldelse etter følgende frister:

a. 5 år for fengsel inntil 1 år,
b. 10 år for fengsel i mer enn 1 år og inntil 4 år,
c. 15 år for fengsel i mer enn 4 år og inntil 8 år,
d. 20 år for fengsel i mer enn 8 år og inntil 20 år,

e. 30 år for fengsel i mer enn 20 år.

Er fullbyrding av fengselsstraff delvis utsatt etter § 34 første ledd første punktum, regnes fristen særskilt for den betingede og den ubetingede delen av straffen.

Idømt forvaring foreldes etter reglene i første ledd på grunnlag av den fastsatte lengstetiden som forvaringen ikke må overstige, jf. § 43 første ledd første og annet punktum.

Idømt samfunnsstraff foreldes etter reglene i første ledd på grunnlag av den subsidiære fengselsstraffen som er fastsatt, jf. § 49 første ledd bokstav b.

Ved løslatelse på prøve fra frihetsstraff beregnes fristen for reststraffen på grunnlag av den gjenstående straffetiden. Tilsvarende gjelder når fullbyrdingen avbrytes på annen måte og ved avbrutt samfunnsstraff.

Idømt ungdomsstraff foreldes etter reglene i første ledd på grunnlag av den subsidiære fengselsstraffen som er fastsatt, jf. § 52 b første ledd bokstav b. Reglene i femte ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 94. Utgangspunktet for foreldelsesfristen etter § 93

Foreldelsesfristen for idømt frihetsstraff regnes fra den dag dommen er endelig.

Det løper ingen foreldelsesfrist så lenge fullbyrdingen ikke kan settes i verk fordi den domfelte utholder annen frihetsberøvelse i medhold av dom eller samfunnsstraff.

Er det truffet avgjørelse om gjeninnsetting på reststraff etter en prøveløslatelse, regnes foreldelsesfristen for reststraffen fra den dag avgjørelsen om gjeninnsetting er endelig. Avbrytes fullbyrdingen på annen måte enn ved prøveløslatelse, regnes fristen fra avbrytelsen.

Foreldelsesfristen for samfunnsstraff regnes fra den dag dommen er endelig. Annet ledd og tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende. Det samme gjelder § 97 tredje ledd.

Er det ved betinget dom eller benådning gitt utsettelse med fullbyrdingen av straffen, løper ingen foreldelsesfrist i prøvetiden.

§ 95. Avbrytelse av foreldelsesfristen etter § 93

Fristen etter § 93 avbrytes ved at fullbyrding av straffen blir påbegynt, eller ved at den domfelte blir pågrepet for å sikre fullbyrdingen.

§ 96. Idømt straff som ikke foreldes

Idømt straff for overtredelser som nevnt i § 91, foreldes ikke.
Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 4, 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592, se lovens del V nr. 3).

§ 97. Foreldelse av ilagt bot

Ilagt bot faller bort 10 år etter at forelegget eller dommen ble endelig.

Foreldelse av boten er uten betydning for utleggspant, utleggstrekk eller annen sikkerhet som er stiftet innen fristens utløp.

Fengselsstraff idømt etter § 55 faller bort når ikke fullbyrding av straffen er påbegynt innen 5 år etter at dommen er endelig. Det løper ingen foreldelsesfrist så lenge fullbyrdingen ikke kan settes i verk fordi den domfelte utholder annen frihetsberøvelse i medhold av dom eller samfunnsstraff.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 98. Foreldelse av idømt særreaksjon for utilregnelige

Idømt særreaksjon for utilregnelige, jf. §§ 62 og 63, faller bort ved foreldelse etter 20 år. Reglene i §§ 94 og 95 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 99. Foreldelse av ilagt inndragning

Ilagt inndragning faller bort 5 år etter at forelegget eller dommen ble endelig. For inndragning av utbytte, herunder inndragning etter § 68, er fristen likevel 10 år.

Foreldelse av inndragningen er uten betydning for utleggspant, utleggstrekk eller annen sikkerhet som er stiftet innen fristens utløp.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 100. Bortfall av straff- og inndragningsansvar mv. ved den skyldiges eller ansvarliges død

Straffansvar faller bort ved den skyldiges død.

Inndragningsansvar faller bort ved den ansvarliges død. Gjelder det inndragning av utbytte, herunder inndragning etter § 68 og § 72 annet ledd, kan sak likevel fremmes, og ilagt inndragning kan fullbyrdes dersom det blir besluttet ved kjennelse av den retten som har pådømt saken i første instans, eller av den tingrett som saken hører under etter straffeprosessloven § 12 når inndragningen er vedtatt ved forelegg. Retten kan beslutte inndragning av et beløp istedenfor en ting.

Annen del. De straffbare handlingene

Overskriften endret ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

Kapittel 16. Folkemord, forbrytelse mot menneskeheten og krigsforbrytelse

Kapitlet tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, og satt ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225.

§ 101. Folkemord

For folkemord straffes den som i hensikt helt eller delvis å ødelegge en nasjonal, etnisk, rasemessig eller religiøs gruppe

a. dreper ett eller flere medlemmer av gruppen,
b. forårsaker betydelig skade på kropp eller helse til ett eller flere medlemmer av gruppen,
c. utsetter ett eller flere medlemmer av gruppen for levevilkår som tar sikte på å fysisk ødelegge gruppen, helt eller delvis,
d. iverksetter tiltak overfor ett eller flere medlemmer av gruppen som tar sikte på å forhindre fødsler innenfor gruppen, eller
e. med makt overfører ett eller flere barn fra gruppen til en annen gruppe.

Til straff for medvirkning er forsett om hovedforøverens ødeleggelseshensikt tilstrekkelig.

Straffen for folkemord er fengsel inntil 30 år.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225), endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 102. Forbrytelse mot menneskeheten

For forbrytelse mot menneskeheten straffes den som, som ledd i et utbredt eller systematisk angrep rettet mot en sivilbefolkning,

a. dreper en person,
b. utrydder en befolkning helt eller delvis, herunder utsetter den eller deler av den for levekår som tar sikte på å utrydde befolkningen helt eller delvis,
c. gjør en person til slave,
d. deporterer eller tvangsflytter en befolkning i strid med folkeretten,
e. fengsler eller på annen alvorlig måte berøver en person friheten i strid med grunnleggende folkerettslige regler,
f. torturerer en person i vedkommendes varetekt eller kontroll ved å forårsake alvorlig psykisk eller fysisk smerte,
g. utsetter en person for voldtekt, seksuelt slaveri eller tvungen prostitusjon, tvungent svangerskap, tvangssterilisering eller annen tilsvarende grov seksuell vold,
h. utsetter en identifiserbar gruppe for forfølgelse ved å berøve ett eller flere medlemmer av gruppen grunnleggende menneskerettigheter på politisk, rasemessig, nasjonalt, etnisk, kulturelt, religiøst, kjønnsbasert eller annet folkerettsstridig grunnlag,
i. på vegne av, eller med samtykke, støtte eller tillatelse av en stat eller en politisk organisasjon bidrar til at en person forsvinner ufrivillig, med det forsett å unndra vedkommende fra lovens beskyttelse for et lengre tidsrom,
j. innenfor rammen av et institusjonalisert regime basert på én rasemessig gruppes systematiske undertrykking og dominans over en eller flere andre rasemessige grupper begår en apartheidforbrytelse ved å foreta umenneskelige handlinger av samme eller liknende art som de som er omfattet av paragrafen her i den hensikt å opprettholde regimet, eller
k. begår en annen umenneskelig handling av liknende art som forårsaker store lidelser eller alvorlig skade på kropp eller helse.

Straffen for forbrytelse mot menneskeheten er fengsel inntil 30 år.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225), endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 103. Krigsforbrytelse mot person

For krigsforbrytelse straffes den som i forbindelse med en væpnet konflikt

a. dreper en beskyttet person,
b. påfører en beskyttet person stor lidelse eller betydelig skade på kropp eller helse, særlig ved tortur eller annen grusom eller umenneskelig behandling,
c. gjør en beskyttet person til slave,
d. utsetter en beskyttet person for voldtekt, seksuelt slaveri, tvungen prostitusjon, tvungent svangerskap, tvungen sterilisering eller annen tilsvarende grov seksuell vold,
e. tar en beskyttet person som gissel,
f. utskriver eller verver barn under 18 år til væpnede styrker eller bruker dem aktivt til å delta i fiendtlighetene,
g. utsetter en beskyttet person for et medisinsk eller vitenskapelig eksperiment som ikke skjer i personens interesse og som medfører alvorlig fare for personens liv eller helse,
h. i strid med folkeretten deporterer eller tvangsflytter en beskyttet person fra et område hvor personen lovlig oppholder seg eller ulovlig sperrer inne en beskyttet person,
i. ilegger eller iverksetter en straff mot en beskyttet person uten at personen først har fått en rettferdig rettergang i samsvar med folkeretten,
j. grovt krenker en beskyttet persons verdighet ved ydmykende eller nedverdigende behandling, eller
k. skader en stridende som har overgitt seg eller er kampudyktig.

Ved internasjonal væpnet konflikt straffes også den som

a. overfører en del av sin egen sivilbefolkning til et okkupert område,
b. tvinger en av motpartens borgere til å delta i stridshandlinger mot eget land, eller
c. tvinger en beskyttet person til å tjenestegjøre i en fiendtlig makts væpnede styrker.

En beskyttet person er en person som ikke, eller ikke lenger, tar aktiv del i fiendtlighetene, eller som for øvrig er beskyttet etter folkeretten.

Straffen for krigsforbrytelse mot person er fengsel inntil 15 år, men inntil 30 år i de tilfellene som er nevnt i første ledd bokstav a til e eller for øvrig hvis forbrytelsen er grov. Ved avgjørelsen av om forbrytelsen er grov, skal det blant

annet legges vekt på dens skadepotensial og skadevirkninger, og på om den er begått som ledd i en plan eller målsetting om eller som ledd i en omfattende utøvelse av slike forbrytelser.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225), endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 104. Krigsforbrytelse mot eiendom og sivile rettigheter

For krigsforbrytelse dømmes den som i forbindelse med en væpnet konflikt

a. plyndrer,
b. i stor målestokk ødelegger, beslaglegger eller konfiskerer eiendom uten at det er strengt nødvendig av hensyn til krigføringen, eller
c. erklærer motpartens borgeres sivile rettigheter, eller deres mulighet for å få disse prøvd for domstolene, opphevet eller midlertidig satt ut av kraft.

Krigsforbrytelse mot eiendom eller sivile rettigheter straffes med fengsel inntil 10 år, men inntil 30 år når forbrytelsen er grov, jf. § 103 fjerde ledd annet punktum.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225).

§ 105. Krigsforbrytelse mot humanitære innsatser eller kjennemerker

For krigsforbrytelse straffes den som i forbindelse med en væpnet konflikt

a. retter et angrep mot personell, anlegg, materiell, enheter eller kjøretøy som er involvert i humanitært hjelpearbeid eller fredsbevarende operasjoner i samsvar med FN-pakten, så langt disse har krav på folkerettslig beskyttelse for sivile personer eller eiendom,
b. retter et angrep mot personell, bygninger, materiell, sanitetsenheter eller transporter som etter folkeretten har rett til å benytte et av Genèvekonvensjonenes og tilleggsprotokollenes særskilt beskyttede kjennemerker eller en annen identifikasjonsmetode som viser at de er beskyttet etter Genèvekonvensjonene, eller
c. misbruker parlamentærflagg, fiendens eller De forente nasjoners flagg, militære kjennetegn eller uniformer eller misbruker de særskilt beskyttede kjennemerker som nevnt i bokstav b, slik at noen dør eller påføres betydelig skade.

Straff for krigsforbrytelse mot humanitære innsatser eller kjennemerker er fengsel inntil 10 år, men inntil 30 år i de tilfellene som er nevnt i bokstav c og for øvrig når forbrytelsen er grov, jf. § 103 fjerde ledd annet punktum.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225).

§ 106. Krigsforbrytelse gjennom anvendelse av forbudte stridsmetoder

For krigsforbrytelse straffes den som i forbindelse med en væpnet konflikt

a. retter et angrep mot sivilbefolkningen som sådan eller sivile enkeltpersoner som ikke deltar i fiendtlighetene,
b. benytter utsulting av sivile som stridsmetode ved å frata, unndra eller nekte dem tilgang til mat eller gjenstander som er uunnværlige for at de skal overleve, eller i strid med folkeretten forhindrer hjelpeforsyninger,
c. iverksetter et angrep med kunnskap om at et slikt angrep vil forårsake tap av sivile personers liv, skade på sivile personer, skade på sivile gjenstander eller skade på naturmiljøet, som vil være for omfattende i forhold til den forventede konkrete og umiddelbare samlede militære fordel,
d. anvender en beskyttet persons tilstedeværelse for å oppnå at visse steder, områder eller væpnede styrker ikke kan gjøres til gjenstand for militære operasjoner,
e. retter et angrep mot byer, steder, bosettinger eller bygninger som ikke forsvares og som ikke utgjør militære mål, eller mot demilitariserte soner,
f. retter et angrep mot bygninger som er viet til religion, utdanning, kunst, vitenskap eller velgjørende formål, mot historiske minnesmerker, kulturminner, sykehus og samlingssteder for syke og sårede eller mot annen sivil gjenstand som ikke utgjør militære mål,
g. ved å forlede noen til å tro at de har rett til beskyttelse eller plikt til å gi beskyttelse i henhold til folkeretten og med den hensikt å svikte denne tilliten, dreper eller sårer noen som tilhører motpartens borgere eller væpnede styrker, eller
h. erklærer eller truer med at det ikke vil bli vist nåde.

Straffen for krigsforbrytelse ved anvendelse av forbudte stridsmetoder er fengsel inntil 15 år, men inntil 30 år der forbrytelsen omfatter forsettlig drap av en sivil eller annen beskyttet person eller for øvrig hvis forbrytelsen er grov, jf. § 103 fjerde ledd annet punktum.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225).

§ 107. Krigsforbrytelse gjennom anvendelse av forbudte stridsmidler

For krigsforbrytelse straffes den som i forbindelse med en væpnet konflikt

a. bruker gift eller giftige våpen,
b. bruker biologiske eller kjemiske våpen,
c. bruker kuler som lett utvider seg eller blir flate i den menneskelige kroppen, eller
d. bruker et annet stridsmiddel som er i strid med folkeretten.

Straffen for krigsforbrytelse ved anvendelse av forbudte stridsmidler er fengsel inntil 15 år, men inntil 30 år der forbrytelsen omfatter forsettlig drap av en sivil eller annen beskyttet person eller for øvrig hvis forbrytelsen er grov, jf. § 103 fjerde ledd annet punktum.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225), endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 108. Forbund om og tilskynding til folkemord, forbrytelse mot menneskeheten og krigsforbrytelse

Med fengsel inntil 10 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå lovbrudd som nevnt i §§ 101 til 107. Det samme gjelder den som direkte og offentlig tilskynder noen til å begå et slikt lovbrudd.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225).

§ 109. Overordnedes ansvar

For krenkelse av overordnedes ansvar straffes en militær eller sivil leder eller en som faktisk opptrer som det, dersom personer under vedkommendes effektive myndighet og kontroll begår en forbrytelse som nevnt i §§ 101 til 107, når forbrytelsen er et resultat av at lederen ikke har utøvd forsvarlig kontroll over dem, og lederen

a. visste eller burde ha visst at de underordnede hadde påbegynt en slik forbrytelse eller at den var umiddelbart forestående, og
b. unnlot å iverksette nødvendige og rimelige tiltak som sto i vedkommendes makt for å hindre eller stanse forbrytelsen, eller å rapportere forholdet til en kompetent myndighet for strafforfølgning.

Straffen er fengsel inntil 10 år, men inntil 30 år der forbrytelsen er grov. Ved vurderingen av om forbrytelsen er grov, skal det legges vekt på hvor alvorlige og omfattende forbrytelser de underordnede har begått og i hvilken grad den overordnede er å bebreide.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225).

§ 110. Minstestraff

Straff som utmåles etter bestemmelsene i dette kapitlet kan ikke settes under minstestraffen som er bestemt i straffebud som i mangel av kapittel 16 ville ha rammet handlingen det domfelles for.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4 (ikr. 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225).

Kapittel 17. Vern av Norges selvstendighet og andre grunnleggende nasjonale interesser

Kapitlet tilføyd lov ved 7 mars 2008 nr. 4.

§ 111. Krenkelse av Norges selvstendighet og fred

Med fengsel inntil 15 år straffes den som ved bruk av makt, trusler eller på annen rettsstridig måte volder fare for at Norge eller en del av Norge

a. innlemmes i en annen stat,
b. blir underlagt en fremmed stats herredømme,
c. eller en stat som Norge er alliert eller i kampfellesskap med, blir påført krig eller fiendtligheter,
d. påføres vesentlige begrensninger i sin selvbestemmelsesrett, eller
e. løsrives.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 112. Grov krenkelse av Norges selvstendighet og fred

Grov krenkelse av Norges selvstendighet og fred straffes med fengsel inntil 21 år. Ved avgjørelsen av om krenkelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om

a. den har hatt særlig alvorlige virkninger for Norge,

b. den er gjennomført ved en organisert væpnet aksjon, under utnyttelse av frykt for inngrep av en fremmed stat, eller ved trussel om dette,
c. gjerningspersonen er et medlem av regjeringen, Stortinget eller Høyesterett eller tilhører landets øverste sivile eller militære ledelse,
d. handlingen har medført tap eller fare for tap av menneskeliv.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 113. Krenkelse av Norges statsforfatning

Den som ved bruk av makt, trusler eller på annen rettsstridig måte volder fare for at Norges statsforfatning forandres, straffes med fengsel inntil 15 år.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 114. Grov krenkelse av Norges statsforfatning

Grov krenkelse av Norges statsforfatning straffes med fengsel inntil 21 år. Ved avgjørelsen av om krenkelsen er grov, skal det særlig legges vekt på forhold som nevnt i § 112 bokstav a til d.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 115. Angrep på de høyeste statsorganenes virksomhet

Med fengsel inntil 10 år straffes den som ved bruk av makt, trusler eller på annen rettsstridig måte volder fare for at Kongen, Regenten, regjeringen, Stortinget, Høyesterett eller Riksretten, eller et medlem av disse institusjonene, hindres eller påvirkes i sin virksomhet.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 116. Grovt angrep på de høyeste statsorganenes virksomhet

Grovt angrep på de høyeste statsorganenes virksomhet straffes med fengsel inntil 21 år. Ved avgjørelsen av om angrepet er grovt, skal det særlig legges vekt på forhold som nevnt i § 112 bokstav a til d.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 117. Inngrep overfor viktige samfunnsinstitusjoner

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved bruk av makt, vold eller trusler, eller på annen ulovlig og organisert måte, griper inn i virksomheten til viktige samfunnsinstitusjoner som for eksempel en offentlig myndighet, et politisk parti eller et medieforetak, og derved setter betydelige samfunnsinteresser i fare.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 118. Grovt inngrep overfor viktige samfunnsinstitusjoner

Grovt inngrep overfor viktige samfunnsinstitusjoner straffes med fengsel inntil 15 år. Ved avgjørelsen av om inngrepet er grovt, skal det særlig legges vekt på forhold som nevnt i § 112 bokstav a til d.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 119. Landssvik

Med fengsel inntil 10 år straffes den som i krig, under okkupasjon eller en internasjonal væpnet konflikt på norsk territorium, eller ved overhengende fare for dette, yter fienden eller okkupasjonsmakten bistand mot Norge eller skader den norske forsvarsevnen.

På samme måte straffes den som skader forsvarsevnen til en stat som Norge er alliert eller i kampfellesskap med.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 120. Grovt landssvik

Grovt landssvik straffes med fengsel inntil 21 år. Ved avgjørelsen av om landssviket er grovt, skal det særlig legges vekt på forhold som nevnt i § 112 bokstav a, c og d.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 120 a. Angrep på norske og allierte styrker

Med fengsel inntil 10 år straffes den som rettsstridig bærer våpen eller deltar i militær operasjon mot norske militære styrker. På samme måte straffes den som foretar slik handling mot militære styrker som deltar i en internasjonal

operasjon sammen med norske styrker.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670).

§ 120 b. Grovt angrep på norske og allierte styrker

Grovt angrep på norske og allierte styrker straffes med fengsel inntil 15 år. Ved avgjørelsen av om angrepet er grovt, skal det særlig legges vekt på om det har hatt særlig alvorlige virkninger for norske eller allierte styrker, om det er gjennomført ved en organisert væpnet aksjon og om det har medført tap eller fare for tap av menneskeliv.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670).

§ 121. Etterretningsvirksomhet mot statshemmeligheter

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som til fordel for en fremmed stat, terrororganisasjon eller uten aktverdig grunn samler inn eller setter seg i besittelse av en hemmelig opplysning som, om den blir kjent for en slik stat, terrororganisasjon eller for øvrig avsløres, kan skade grunnleggende nasjonale interesser som gjelder

a. forsvars-, sikkerhets- og beredskapsmessige forhold,
b. de øverste statsorganenes virksomhet, sikkerhet eller handlefrihet,
c. forholdet til andre stater,
d. sikkerhetsopplegg for fremmede staters representasjon og ved større nasjonale og internasjonale arrangementer,
e. samfunnets infrastruktur, så som mat-, vann- og energiforsyning, samferdsel og telekommunikasjon, helseberedskap eller bank- og pengevesen, eller
f. norske naturressurser.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 122. Grov etterretningsvirksomhet mot statshemmeligheter

Grov etterretningsvirksomhet mot statshemmeligheter straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om etterretningsvirksomheten er grov, skal det særlig legges vekt på om

a. gjerningspersonen er et medlem av regjeringen, Stortinget eller

Høyesterett eller tilhører landets øverste sivile eller militære ledelse,
b. gjerningspersonen hadde til hensikt å avsløre opplysningen til en fremmed stat eller terrororganisasjon,
c. en avsløring ville ha voldt betydelig skade.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 123. Avsløring av statshemmeligheter

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som uten aktverdig grunn offentliggjør, overleverer eller på annen måte avslører en hemmelig opplysning som kan skade grunnleggende nasjonale interesser som nevnt i § 121. Den som avslører en slik opplysning til en fremmed stat eller terrororganisasjon, anses ikke for å ha en aktverdig grunn.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 124. Grov avsløring av statshemmeligheter

Grov avsløring av en statshemmelighet straffes med fengsel inntil 15 år. Ved avgjørelsen av om avsløringen er grov, skal det særlig legges vekt på om

a. gjerningspersonen er et medlem av regjeringen, Stortinget eller Høyesterett eller tilhører landets øverste sivile eller militære ledelse,
b. hemmeligheten er betrodd gjerningspersonen i tjeneste eller arbeid,
c. hemmeligheten er avslørt til en fremmed stat eller en terrororganisasjon,
d. betydelig skade er voldt.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 125. Uaktsom avsløring av statshemmeligheter

Den som uaktsomt avslører en statshemmelighet, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 126. Annen ulovlig etterretning

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som på norsk område til fordel for en fremmed stat eller terrororganisasjon

a. innsamler opplysninger om personlige forhold, når meddelelse av disse kan volde fare for noens liv, helse, frihet eller eiendom, eller
b. innsamler opplysninger som kan skade andre staters sikkerhetsinteresser.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 127. Forbund om krenkelse av Norges selvstendighet og forfatning mv.

Med fengsel inntil 6 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå lovbrudd som nevnt i §§ 111-120 a, § 123 eller § 124.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670).

§ 128. Ulovlig militær virksomhet

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som danner en privat organisasjon av militær karakter her i riket, eller deltar i, rekrutterer medlemmer eller yter økonomisk eller annen materiell støtte til en slik organisasjon. På samme måte straffes den som her i riket rekrutterer noen til militær virksomhet for en fremmed stat.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 129. Straff for deltakelse mv. i voldelig sammenslutning med politiske mål

Med fengsel inntil 6 år straffes den som danner, deltar i, rekrutterer medlemmer eller yter økonomisk eller annen materiell støtte til en sammenslutning som har til formål ved grovt skadeverk, sabotasje, vold eller tvang eller trusler om dette å begå en handling som nevnt i §§ 111-120 eller på annen måte forstyrre samfunnsordenen eller oppnå innflytelse i offentlige anliggender, når sammenslutningen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler.

Medvirkning straffes ikke.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 130. Påvirkning fra fremmed etterretning

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som på vegne av eller etter avtale med en fremmed etterretningsaktør bidrar i virksomhet som har til formål å påvirke beslutninger eller den allmenne meningsdannelsen, når virksomheten kan skade betydelige samfunnsinteresser.
Tilføyd ved lov 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

§ 130 a. Grov påvirkning fra fremmed etterretning

Grov overtredelse av § 130 straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på

a. overtredelsens karakter og omfang,
b. om gjerningspersonen i kraft av sin stilling nyter en særlig tillit,
c. om overtredelsen av andre grunner er særlig samfunnsskadelig, og
d. om gjerningspersonen har skaffet seg selv eller andre en betydelig vinning.

Tilføyd ved lov 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

Kapittel 18. Terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger

Kapitlet tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 131. Terrorhandlinger

En straffbar handling som nevnt i §§ 138 til 141, § 142 første ledd, §§ 143-144, 192, 238, 239, 240, 255, 257, 274, 275 og 355, anses som terrorhandling og straffes med fengsel inntil 21 år dersom den er begått med terrorhensikt som nevnt i annet ledd.

Terrorhensikt foreligger dersom en handling som nevnt i første ledd begås i den hensikt

a. å forstyrre alvorlig en funksjon av grunnleggende betydning i samfunnet, som for eksempel lovgivende, utøvende eller dømmende myndighet, energiforsyning, sikker forsyning av mat eller vann, bank-

og pengevesen eller helseberedskap og smittevern,

b. å skape alvorlig frykt i en befolkning, eller

c. urettmessig å tvinge offentlige myndigheter eller en mellomstatlig organisasjon til å gjøre, tåle eller unnlate noe av vesentlig betydning for landet eller organisasjonen, eller for et annet land eller en mellomstatlig organisasjon.

Den som har forsett om å fullbyrde et lovbrudd som nevnt i første ledd eller § 132, og foretar handlinger som legger til rette for og peker mot gjennomføringen, straffes for forsøk. Forsøket straffes mildere enn fullbyrdet overtredelse. § 16 annet ledd gjelder tilsvarende.

Straffen kan ikke settes under minstestraffen i bestemmelsene som er nevnt i første ledd.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687), 21 juni 2017 nr. 90 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 821).

§ 132. Grove terrorhandlinger

Grov overtredelse av § 131 straffes med fengsel inntil 30 år. Ved avgjørelsen av om terrorhandlingen er grov, skal det særlig legges vekt på om den

a. har medført tap av flere menneskeliv eller svært omfattende ødeleggelse av eiendom eller miljø, eller særlig nærliggende fare for det,

b. er utført med særlig skadelige midler,

c. er begått av en person som i kraft av sin stilling nyter en særlig tillit som kan utnyttes til å gjennomføre en terrorhandling.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 133. Terrorforbund

Med fengsel inntil 10 år straffes den som planlegger eller forbereder en terrorhandling ved å inngå forbund med noen om å begå en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 138, 139, 141, 141 a, 142, 143 eller 144.

Med fengsel inntil 3 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå en straffbar handling som nevnt i §§ 137 eller 140.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 134. Terrortrusler

Den som truer med å begå en handling som nevnt i § 131 eller §§ 137 til 144, straffes med fengsel inntil 10 år.

Dersom trusselen leder til en følge som nevnt i § 131 annet ledd, straffes handlingen med fengsel inntil 21 år.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 135. Terrorfinansiering

Med fengsel inntil 10 år straffes den som rettsstridig yter, mottar, sender, fremskaffer eller samler inn penger eller andre formuesgoder med hensikt eller viten om at midlene helt eller delvis skal brukes

a. til å utføre en handling som nevnt i §§ 131, 134, 136 b eller §§ 137 til 144,
b. av en person eller gruppe som har til formål å begå handlinger som nevnt i §§ 131, 134, 136 b eller §§ 137 til 144, når personen eller gruppen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler,
c. av et foretak som noen som nevnt i bokstav b eier eller har kontroll over, eller
d. av et foretak eller en person som handler på vegne av eller på instruks fra noen som nevnt i bokstav b.

På samme måte straffes den som stiller banktjenester eller andre finansielle tjenester til rådighet for personer eller foretak som nevnt i første ledd bokstav b, c eller d.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 136. Oppfordring, rekruttering og opplæring til terrorhandlinger

Med fengsel inntil 6 år straffes den som

a. offentlig oppfordrer noen til å iverksette en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144,
b. rekrutterer noen til å begå en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144,
c. gir opplæring i metoder eller teknikker som er særlig egnet til å utføre

eller bidra til utførelsen av en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144, med forsett om at ferdighetene skal brukes til dette, eller

d. lar seg lære opp i metoder eller teknikker som er særlig egnet til å utføre eller bidra til utførelsen av en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 137 til 144, med forsett om å bruke ferdighetene til dette eller med forsett om at opplæringen gis med dette for øyet.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687).

§ 136 a. Straff for deltakelse mv. i en terrororganisasjon

Med fengsel inntil 6 år straffes den som danner, deltar i, rekrutterer medlemmer eller yter økonomisk eller annen materiell støtte til en terrororganisasjon, når organisasjonen har tatt skritt for å realisere formålet med ulovlige midler.

Medvirkning straffes ikke.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687).

§ 136 b. Reise med terrorformål

Med fengsel inntil 6 år straffes den som reiser til et annet land med forsett om å begå, planlegge eller forberede en handling som nevnt i §§ 131, 134, 135, 136 eller §§ 137 til 144.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 137. Medvirkning til unndragning fra straff for terrorhandlinger

Med fengsel inntil 6 år straffes den som transporterer, skjuler eller på annen måte medvirker til at noen som har begått en straffbar handling som nevnt i §§ 131, 134, 135 eller §§ 138 til 144, unndrar seg strafforfølgningen eller en idømt straff.

Den som har gitt bistand som nevnt i første ledd til en av sine nærmeste, straffes ikke.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 138. Terrorbombing

Med fengsel inntil 21 år straffes den som sender inn, anbringer, avfyrer eller detonerer et sprenglegeme eller en annen potensielt dødbringende anordning på, i eller mot et offentlig sted, et statlig eller offentlig anlegg, et offentlig infrastrukturanlegg eller et offentlig transportsystem, med forsett om å volde tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 139. Kapring av luftfartøy og skip mv.

Den som ved vold, trusler, teknologi eller på annen ulovlig måte tiltvinger seg kontroll over et luftfartøy i tjeneste eller et skip, eller på annen måte oppnår kontroll over eller griper inn i en flygning eller seilas, straffes med fengsel inntil 21 år. På samme måte straffes den som med slike midler tiltvinger seg kontroll over innretninger eller anlegg på kontinentalsokkelen.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 140. Forstyrrelse av den sikre drift av luftfartøy og skip mv.

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved vold, materiell ødeleggelse, meddelelse av feilaktig informasjon eller på annen måte forstyrrer den sikre drift av luftfartøy, flyplass, skip eller innretninger eller anlegg på kontinentalsokkelen, og derved volder fare for tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 141. Bruk og utslipp av farlig stoff i tilknytning til luftfartøy og skip mv.

Med fengsel inntil 15 år straffes den som volder fare for tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø ved å

a. bruke mot eller på et luftfartøy, et skip eller innretninger eller anlegg på kontinentalsokkelen et eksplosivt eller radioaktivt materiale, biologisk eller kjemisk våpen, eller
b. slippe ut fra et luftfartøy, et skip eller innretninger eller anlegg på kontinentalsokkelen et eksplosivt eller radioaktivt materiale,

biologisk eller kjemisk våpen, olje, flytende naturgass eller annet giftig eller farlig stoff.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 141 a. Farefull bruk av luftfartøy og skip

Med fengsel inntil 15 år straffes den som fører eller bruker et luftfartøy eller skip med forsett om derved å volde tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779).

§ 142. Ulovlig befatning med farlig materiale mv.

Med fengsel inntil 21 år straffes den som med forsett om derved å volde fare for tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø ulovlig

a. bruker eksplosivt eller radioaktivt materiale, biologiske eller kjemiske våpen eller en kjernefysisk eller radioaktiv anordning, eller
b. bruker eller skader et nukleært anlegg eller forstyrrer driften av et nukleært anlegg slik at det kan oppstå stråling eller utslipp av radioaktiv materiale.

På samme måte straffes den som med forsett om at noen derved skal tvinges til å gjøre, tåle eller unnlate noe, ulovlig

a. bruker eksplosivt eller radioaktivt materiale, biologiske eller kjemiske våpen eller en kjernefysisk eller radioaktiv anordning, eller
b. bruker eller skader et nukleært anlegg eller forstyrrer driften av et nukleært anlegg slik at det kan oppstå stråling eller utslipp av radioaktivt materiale.

Med fengsel inntil 15 år straffes den som ulovlig mottar, besitter, sprer, transporterer eller på annen måte har ulovlig befatning med

a. et eksplosivt eller radioaktivt materiale eller en kjernefysisk eller radioaktiv anordning, når materialet eller anordningen skal brukes for å tvinge noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe eller brukes til en handling som volder fare for tap av menneskeliv eller betydelig skade

på kropp, eiendom eller miljø, eller

b. et radioaktivt, biologisk eller kjemisk våpen, eller utstyr eller komponenter spesielt konstruert eller forberedt for fremstilling, bruk, produksjon eller levering av kjernefysisk materiale, når utstyret eller komponentene skal brukes i ulovlig kjernefysisk virksomhet.

Med fengsel inntil 10 år straffes den som

a. ved trusler, vold, tyveri, underslag, bedrageri eller på annen ulovlig måte søker å sette seg i besittelse av radioaktivt materiale, kjemiske eller biologiske våpen, en kjernefysisk eller radioaktiv anordning, eller et nukleært anlegg, eller

b. ulovlig bringer, sender eller forflytter radioaktivt materiale inn i eller ut av en stat.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 22 juni 2012 nr. 49.

§ 143. Gisseltaking i terrorøyemed

Med fengsel inntil 12 år straffes den som berøver noen friheten og som truer med å drepe eller skade gisselet eller med å fortsette å holde gisselet frihetsberøvet, med forsett om å tvinge en annen til å gjøre, tåle eller unnlate noe.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 144. Angrep på en internasjonalt beskyttet person

Med fengsel inntil 21 år straffes den som begår drap på et statsoverhode, en regjeringssjef, en utenriksminister eller en annen internasjonalt beskyttet person når personen befinner seg utenfor sitt hjemland.

Med fengsel inntil 15 år straffes den som berøver en slik person friheten eller skader ham på kroppen, eller begår et voldelig angrep på hans tjenestested, bolig eller transportmiddel, der angrepet volder fare for død eller betydelig skade på kropp.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 145. Deltakelse i militær virksomhet i væpnet konflikt i utlandet

Den som på rettsstridig måte deltar i militær virksomhet i en væpnet konflikt i utlandet, straffes med fengsel inntil 6 år, med mindre vedkommende deltar på vegne av en statlig styrke.

Den som har forsett om å fullbyrde et lovbrudd som nevnt i første ledd, og påbegynner sin reise til området eller foretar andre handlinger som legger til rette for og peker mot gjennomføringen, straffes for forsøk. Forsøket straffes mildere enn fullbyrdet overtredelse. § 16 annet ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670).

§ 146. Rekruttering til militær virksomhet

Den som rekrutterer noen til å delta i ulovlig militær virksomhet, jf. § 145, straffes med fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 52 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 670).

Kapittel 19. Vern av offentlig myndighet og tilliten til den

Kapitlet tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 151. Stemmekjøp og utilbørlig stemmepåvirkning

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved et offentlig valg

a. ved trussel eller andre ulovlige midler søker å påvirke noens avgivelse av stemme,
b. ved å gi et gode eller inngå avtale om det søker å oppnå at noen forplikter seg til å stemme på en bestemt måte eller unnlate å stemme,
c. opptrer slik at noen utilsiktet unnlater å stemme, eller stemmer annerledes enn tilsiktet.

Med offentlig valg menes folkeavstemning, valg etter valgloven og valg etter sameloven kapittel 2.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft 1 mai 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 553).

§ 152. Stemmesalg

Den som i et offentlig valg på grunn av et mottatt gode eller avtale om dette gir løfte om å stemme på en bestemt måte, eller om å unnlate å stemme, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 153. Uberettiget valgdeltakelse

Den som i et offentlig valg stemmer uten å ha rett til det, avgir stemme i en annens navn eller stemmer mer enn én gang, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 154. Etterfølgende påvirkning av valgresultatet

Den som i et offentlig valg teller stemmer feil, fjerner eller endrer avgitte stemmer, legger til stemmer som ikke er avgitt, eller på annen måte påvirker resultatet av opptellingen, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 155. Vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig adferd mot offentlig tjenesteperson

Den som ved vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig adferd påvirker en offentlig tjenesteperson til å foreta eller unnlate å foreta en tjenestehandling eller hindrer en slik handling, eller søker å oppnå dette, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

På samme måte straffes den som ved vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig adferd overfor en offentlig tjenesteperson eller noen av hans eller hennes nærmeste, gjengjelder en tjenestehandling.

Med offentlig tjenesteperson menes enhver som utøver offentlig myndighet på vegne av stat eller kommune, eller som har slik kompetanse i kraft av sin stilling. Som offentlig tjenesteperson anses også militære vakter, enhver som pliktmessig eller etter oppfordring yter bistand til offentlig tjenesteperson, eller sikrer dennes arbeidsplass.

Første ledd gjelder også for lovbrudd mot Den internasjonale straffedomstols tjenestepersoner.

Dersom det gjelder gjensidig, kan Kongen bestemme at første og annet ledd også skal anvendes på lovbrudd mot tjenestepersoner i et annet lands offentlige myndighet og i mellomstatlige organisasjoner som Norge er eller blir medlem av.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252).

§ 155 a. Grov vold, grove trusler eller grovt skadeverk mot offentlig tjenesteperson

Grov vold, grove trusler eller grovt skadeverk mot offentlig tjenesteperson straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om handlingen er grov, skal det særlig legges vekt på om den

a. var egnet til å fremkalle frykt for tap av liv eller alvorlig skade,
b. er begått i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, eller
c. av andre grunner er særlig samfunnsskadelig.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252).

§ 155 b. Minstestraff for bruk av skytevåpen mv. mot politiet

Straffen er fengsel fra 1 inntil 10 år dersom handlingen som nevnt i § 155 består av å avfyre skytevåpen eller bruke sprengstoff eller annet redskap som er egnet til å volde fare for betydelig skade på kropp, og den offentlige tjenestepersonen er polititjenesteperson eller annen offentlig tjenesteperson som utøver politimyndighet.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252).

§ 155 c. Grovt uaktsom vold mv. mot offentlig tjenestemann

Grovt uaktsom overtredelse av § 155 straffes med fengsel inntil 1 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252).

§ 156. Hindring av offentlig tjenestemann

Den som hindrer en offentlig tjenestemann i å utføre en tjenestehandling, for eksempel ved å nekte adgang til steder hvor han har berettiget tilgang, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Den som ved skjellsord eller annen utilbørlig atferd forulemper en offentlig tjenestemann under eller på grunn av utføringen av tjenesten, straffes med bot.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 25 juni 2010 nr. 46.

§ 156 a. Vern av tjenestevåpen

Den som setter seg eller andre i besittelse av et tjenestevåpen eller på annen måte forårsaker at en offentlig tjenesteperson mister kontroll over et tjenestevåpen, straffes med fengsel inntil 2 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252).

§ 157. Motarbeiding av rettsvesenet

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved vold, trusler, skadeverk eller annen rettsstridig atferd overfor en aktør i rettsvesenet eller noen av hans nærmeste

a. opptrer slik at det er egnet til å påvirke aktøren til å foreta eller unnlate en handling, et arbeid eller en tjeneste i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak, eller
b. gjengjelder en handling, et arbeid eller en tjeneste som aktøren har utført i forbindelse med en straffesak eller en sivil sak.

Med aktør i rettsvesenet menes den som

a. er fornærmet i en straffesak, har anmeldt et straffbart forhold eller anlagt søksmål i en sivil sak,
b. har avgitt forklaring for politiet, påtalemyndigheten, domstolen, kriminalomsorgen eller Gjenopptakelseskommisjonen,
c. arbeider eller utfører tjeneste for et organ som nevnt i bokstav b,
d. er fast eller oppnevnt forsvarer, bistandsadvokat eller prosessfullmektig, eller
e. vurderer å foreta en slik handling eller å påta seg et slikt arbeid

eller en slik tjeneste.

Første ledd gjelder tilsvarende overfor tjenestemenn i Den internasjonale straffedomstolen.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 158. Grov motarbeiding av rettsvesenet

Grov motarbeiding av rettsvesenet straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om motarbeidingen er grov, skal det særlig legges vekt på om overtredelsen har voldt fare for noens liv eller helse, er begått ved flere anledninger, av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert preg.

Er lovbruddet begått som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, eller handlingen gjennomføres ved trusler om eller bruk av våpen, er straffen fengsel i minst 1 år.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687).

§ 159. Grovt uaktsom motarbeiding av rettsvesenet

Grovt uaktsom motarbeiding av rettsvesenet straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 160. Bevispåvirkning og unndragning fra strafforfølgning mv.

Den som motarbeider en offentlig undersøkelse av et lovbrudd ved å bidra til at gjenstander som kan ha betydning som bevis tilintetgjøres, fjernes, ødelegges, endres, plantes eller fabrikkeres, eller på annen måte utsletter sporene etter handlingen, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

På samme måte straffes den som medvirker til at noen unndras fra strafforfølgning ved flukt, for eksempel ved å holde ham skjult eller ved å utgi ham for å være en annen person.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som søker å unndra seg selv fra strafforfølgning. Straff etter annet ledd kommer ikke til anvendelse på den som har unndratt noen av sine nærmeste fra strafforfølgning.

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som ulovlig setter seg i forbindelse med noen som er undergitt varetektsfengsling eller ulovlig skaffer ham gjenstander.

Første til fjerde ledd gjelder tilsvarende for strafforfølgning i en sak som hører under Den internasjonale straffedomstolen.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 161. Unndragning fra idømt straff mv.

Den som medvirker til at noen som er idømt frihetsstraff eller en særreaksjon, unndrar seg gjennomføringen av reaksjonen, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

Den som unndrar seg gjennomføringen av idømt frihetsstraff, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder. På samme måte straffes den som ulovlig setter seg i forbindelse med noen som er innsatt i fengsel eller ulovlig skaffer ham gjenstander.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 162. Brudd på identifikasjonsplikten

Den som ikke oppgir sitt navn, fødselsdato, fødselsår, stilling eller bopel til et stevnevitne, en polititjenestemann eller annen offentlig myndighet som ber om opplysningen som ledd i tjenesteutøvelsen, straffes med bot. På samme måte straffes den som oppgir uriktige slike opplysninger om seg selv eller andre.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 163. Brudd på meldeplikt ved dødsfall

Den som finner et lik og unnlater straks å underrette den avdødes nærmeste eller politiet, straffes med bot.

Er det grunn til mistanke om at døden er voldt ved en straffbar handling, skal politiet straks underrettes. Den som ikke underretter politiet, straffes med bot.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 164. Ulovlig myndighetsutøving

Den som uhjemlet utøver offentlig myndighet, eller som foretar handlinger som bare kan utøves av offentlige tjenestemenn, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 165. Misbruk av offentlig uniform, kjennetegn eller tittel mv.

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som

a. ved uhjemlet bruk av uniform eller på annen måte offentlig utgir seg for å ha offentlig myndighet på en slik måte at det er egnet til å skape uleilighet for noen eller svekke tilliten til den offentlige myndigheten,
b. uhjemlet bruker et norsk eller utenlandsk offentlig våpen, merke eller segl eller noe som lett kan forveksles med slike, eller
c. uhjemlet offentlig eller i rettsstridig øyemed bruker norsk eller utenlandsk offentlig tittel.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 166. Misbruk av internasjonalt kjennetegn

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som uhjemlet og rettsstridig

a. offentlig bruker en anerkjent eller i innland eller utland alminnelig brukt betegnelse på en internasjonal organisasjon, eller et merke eller segl som nyttes av en internasjonal organisasjon som Norge er medlem av eller ved mellomfolkelig overenskomst har forpliktet seg til å verne mot slik bruk,
b. bruker et kjennetegn eller en betegnelse som ved mellomfolkelig overenskomst som Norge er bundet av, er bestemt til bruk i samband med hjelp til sårede og syke eller vern av kulturverdier i krig, eller
c. uhjemlet bruker en betegnelse, merke, segl eller kjennetegn som lett kan forveksles med noe som nevnt i bokstav a og b.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 167. Ulovlig yrkes- eller virksomhetsutøvelse

Den som utøver et yrke eller en virksomhet uten å ha en nødvendig offentlig tillatelse eller autorisasjon, eller uriktig utgir seg for å ha dette, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 168. Brudd på oppholds- og kontaktforbud eller beslutning om båndlegging

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som

a. ved dom er forvist til eller fra bestemte deler av riket og som rettsstridig igjen oppholder seg på et sted der dette er forbudt for vedkommende, eller som på annen måte bryter kontaktforbud i medhold av straffeloven § 57,
b. krenker forbud etter straffeprosessloven §§ 222 a eller 222 b,
c. forsettlig eller grovt uaktsomt hindrer at elektronisk kontroll i medhold av straffeloven § 57 eller straffeprosessloven § 222 g kan iverksettes eller hindrer pågående kontroll, eller
d. opptrer i strid med informasjonsplikten etter politiloven § 17 k første ledd eller forbudet etter politiloven § 17 k annet ledd.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65, 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779), 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488).

§ 169. Hindring av tvangsfullbyrding

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som

a. ulovlig tilintetgjør, skader, skjuler, bortfører eller avhender gods som det er tatt utlegg, hefte, arrest eller beslag i,
b. bryter eller skader et segl som er anbrakt av offentlig myndighet, eller
c. hindrer fullbyrdingen av en fravikelsesforretning for fast eiendom eller skip.

Hvis forholdet ikke rammes av en strengere straffebestemmelse, straffes på samme måte den som tross pålegg fra en alminnelig eller særskilt namsmyndighet forsettlig eller uaktsomt unnlater

a. å foreta trekk for krav som nevnt i dekningsloven § 2-8 første ledd bokstav a til e, eller
b. å betale beløp som er trukket for slike krav som nevnt i annet ledd bokstav a, slik det er bestemt.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 20 des 2023 nr. 111 (i kraft 8 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 488). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i

kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 170. Krenking av rettsavgjørelse

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som

a. opptrer i strid med forbud som er fastsatt av en domstol,
b. utøver en rett som ved endelig dom er frakjent vedkommende, eller
c. trykker opp, frembyr for salg eller utleie eller søker alminnelig utbredt innholdet av en informasjonsbærer som nevnt i § 76 når den er beslaglagt eller inndratt fordi den strider mot § 185 eller § 267, eller som på annen måte er erklært beslaglagt eller inndratt for mindre enn 15 år siden.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

§ 171. Tjenestefeil

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som utøver eller bistår ved utøving av offentlig myndighet, og grovt bryter sin tjenesteplikt.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 172. Grovt uaktsom tjenestefeil

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes grovt uaktsom tjenestefeil.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 173. Misbruk av offentlig myndighet

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved utøving av offentlig myndighet

a. mot bedre vitende grovt bryter sin tjenesteplikt,
b. bryter sin tjenesteplikt med forsett om å oppnå vinning for seg eller andre,
c. bryter sin tjenesteplikt med alvorlig ulempe, skade eller urettmessig frihetsberøvelse som følge, eller
d. på andre måter misbruker offentlig myndighet.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 174. Tortur

Med fengsel inntil 15 år straffes en offentlig tjenestemann som påfører en annen person skade eller alvorlig fysisk eller psykisk smerte,

a. med forsett om å oppnå opplysninger eller en tilståelse,
b. med forsett om å avstraffe, true, eller tvinge noen, eller
c. på grunn av personens religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, seksuelle orientering, kjønn, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne.

Med offentlig tjenestemann menes i denne bestemmelsen enhver

a. i statlig eller kommunal tjeneste, eller
b. som er engasjert av stat eller kommune for å utføre tjeneste eller arbeid.

Det regnes også som tortur at handlinger som nevnt i første ledd begås av noen som handler etter oppfordring eller med uttrykkelig eller underforstått samtykke fra en offentlig tjenestemann.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 175. Grov tortur

Grov tortur straffes med fengsel inntil 21 år.

Ved avgjørelsen av om torturen er grov, skal det særlig legges vekt på om den har ført til tap eller fare for tap av menneskeliv.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 175 a. Tvungen forsvinning

Den som på vegne av en stat eller med statens tillatelse, støtte eller samtykke bidrar til en tvungen forsvinning, straffes med fengsel inntil 15 år. Med tvungen forsvinning menes en pågripelse, fengsling, bortføring eller annen frihetsberøvelse, når frihetsberøvelsen nektes vedgått, det forties hva som har skjedd med den frihetsberøvede eller det forties hvor den frihetsberøvede

befinner seg, slik at den frihetsberøvede unndras fra lovens beskyttelse.

På samme måte straffes en leder som

a. forsettlig eller uaktsomt overser opplysninger om at personer under lederens effektive myndighet og kontroll begår eller forbereder en straffbar tvungen forsvinning, og
b. unnlater å iverksette nødvendige og rimelige tiltak for å hindre eller stanse en straffbar tvungen forsvinning, eller å rapportere forholdet til kompetente myndigheter.

Tilføyd ved lov 7 juni 2019 nr. 19 (ikr. 7 juni 2019 iflg. res. 7 juni 2019 nr. 705).

§ 175 b. Grov tvungen forsvinning

Grov tvungen forsvinning straffes med fengsel inntil 21 år.

Ved avgjørelsen av om en tvungen forsvinning er grov, skal det særlig legges vekt på

a. om den fornærmede som følge av forsvinningen dør eller får betydelig skade på kropp eller helse,
b. om den fornærmede var syk eller såret, gravid, mindreårig, hadde nedsatt funksjonsevne eller på annen måte var særlig sårbar, eller
c. om den fornærmede ble utsatt for kroppskrenkelse begått av flere i fellesskap eller voldtekt.

Tilføyd ved lov 7 juni 2019 nr. 19 (ikr. 7 juni 2019 iflg. res. 7 juni 2019 nr. 705).

§ 176. Overtredelse av forbud mot ferdsel

Den som tar seg inn på et område der myndighetene har forbudt ferdsel, straffes med bot.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

Kapittel 20. Vern av den offentlige ro, orden og sikkerhet

Kapitlet tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 181. Ordensforstyrrelse

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som ved slagsmål, støy eller annen utilbørlig atferd forstyrrer

a. den alminnelige fred og orden,
b. lovlig ferdsel,
c. omgivelsenes nattero, eller
d. omgivelsene på et sted hvor han uberettiget forblir tross pålegg om å fjerne seg.

På samme måte straffes den som i selvforskyldt rus forulemper eller volder fare for andre.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 182. Opptøyer

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som deltar i omfattende ordensforstyrrelser med forsett om å øve eller true med vold mot person eller skadeverk på eiendom, og som ikke etterkommer pålegg fra en offentlig myndighet om å fjerne seg fra et område.

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som har fremkalt eller ledet omfattende ordensforstyrrelser med forsett om å øve eller true med vold på person eller skadeverk på eiendom. Begår noen under opptøyene en straffbar handling som omfattes av forsettet, eller en straffbar handling mot en offentlig myndighet, gjelder i stedet maksimumsstraffen i dette straffebudet hvis det kan medføre en strengere straff enn bot eller fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 183. Oppfordring til en straffbar handling

Den som offentlig oppfordrer noen til å iverksette en straffbar handling, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 184. Krenkelse av representasjonen til en fremmed stat eller mellomstatlig organisasjon

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som her i riket krenker representasjonen til en fremmed stat eller mellomstatlig organisasjon ved å

a. øve vold mot, opptre truende overfor eller rettsstridig fornærme en representant for staten eller organisasjonen eller et familiemedlem som tilhører representantens husstand, eller
b. trenge seg inn i, gjøre skade på eller tilsmusse et område, en bygning eller et rom som brukes av en slik representant.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 185. Hatefulle ytringer

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres

a. hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
b. religion eller livssyn,
c. seksuelle orientering,
d. kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, eller
e. nedsatte funksjonsevne.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 186. Diskriminering

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som i ervervsmessig eller liknende virksomhet nekter en person varer eller tjenester på grunn av personens

a. hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,
b. religion eller livssyn,
c. seksuelle orientering,
d. kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, eller
e. nedsatte funksjonsevne, såfremt nektelsen ikke skyldes manglende fysisk tilrettelegging.

På samme måte straffes den som av en slik grunn nekter en person adgang til en offentlig forestilling, oppvisning eller annen sammenkomst på de vilkår som gjelder for andre.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 187. Falsk alarm

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som ved en uriktig melding, et ugrunnet rop om hjelp, misbruk av nødsignal eller liknende forsettlig eller grovt uaktsomt volder

a. utrykning av politi, brannvesen, ambulanse, lege eller forsvaret,
b. utrykning som skjer etter anmodning fra en hovedredningssentral eller lokal redningssentral,
c. sammenstimling av eller skrekk blant et større antall mennesker.

På samme måte straffes den som gir falske opplysninger som er skikket til å fremkalle frykt for noens liv eller helse eller forstyrre den alminnelige ro og orden.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 188. Uforsiktig omgang med skytevåpen eller eksplosiver

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som fremstiller, tilvirker, bruker, behandler eller oppbevarer skytevåpen, ammunisjon, sprengstoff eller et annet eksplosjonsfarlig stoff på en uforsiktig måte som er egnet til å volde fare for andres liv eller helse.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 189. Ulovlig bevæpning på offentlig sted

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som på et offentlig sted forsettlig eller grovt uaktsomt har med

a. skytevåpen,
b. luft- og fjærvåpen,
c. våpenetterligninger som lett kan forveksles med skytevåpen, eller
d. skytevåpen som er deaktivert etter våpenlova 20. april 2018 nr. 7 § 27.

På samme måte straffes den som på et offentlig sted bærer kniv eller lignende skarpt redskap som er egnet til å påføre noen en kroppskrenkelse.

Forbudet i første og annet ledd gjelder ikke skytevåpen, kniv eller annet redskap som brukes til, bæres eller medbringes i forbindelse med arbeid, friluftsliv eller et annet aktverdig formål.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65, 7 mai 2021 nr. 33 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415).

§ 189 a. Grov ulovlig bevæpning med skytevåpen på offentlig sted

Grov ulovlig bevæpning med skytevåpen på offentlig sted straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

Ved avgjørelsen av om bevæpningen er grov, skal det særlig legges vekt på

a. hvilken type våpen overtredelsen gjelder,
b. om våpenet er ladd eller lett kan lades, og
c. om bevæpningen av andre grunner er særlig farlig eller samfunnsskadelig.

Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

§ 190. Ulovlig befatning med skytevåpen, våpendeler, eksplosiver og utgangsstoffer for eksplosiver

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt, og gjentatt eller på graverende måte, overtrer bestemmelsene om ulovlig innføring, utførsel, avhendelse, erverv eller besittelse av skytevåpen, våpendeler eller ammunisjon gitt i eller i medhold av våpenloven, eller

tilsvarende pålegg fastsatt i medhold av våpenloven.

På samme måte straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt, og gjentatt eller på en graverende måte, overtrer bestemmelsene i brann- og eksplosjonsvernloven §§ 5, 19, 20 eller 20 a eller bestemmelser gitt i medhold av disse.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lover 29 mai 2015 nr. 36 (ikr. 29 mai 2015 iflg. res. 29 mai 2015 nr. 553), 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 191. Grov ulovlig befatning med skytevåpen, våpendeler, eksplosiver og utgangsstoffer for eksplosiver

Grov ulovlig befatning med skytevåpen, våpendeler, ammunisjon, eksplosiver eller utgangsstoffer for eksplosiver, straffes med bot eller fengsel inntil 6 år.

Ved avgjørelsen av om befatningen er grov, skal det særlig legges vekt på

a. hvilken type og hvor stort omfang overtredelsen gjelder, og
b. om den av andre grunner er særlig farlig eller samfunnsskadelig.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lover 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687), 29 mai 2015 nr. 36 (ikr. 29 mai 2015 iflg. res. 29 mai 2015 nr. 553), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 191 a. Befatning med skytevåpen eller eksplosiver i den hensikt å begå en straffbar handling

Med fengsel inntil 6 år straffes den som i hensikt å begå en straffbar handling, anskaffer, tilvirker eller oppbevarer

a. skytevåpen, våpendeler, ammunisjon eller sprengstoff, eller
b. bestanddeler, utstyr eller andre gjenstander som alene eller samlet er av vesentlig betydning for å tilvirke eller anvende gjenstander som nevnt i bokstav a.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687).

§ 191 b. Befatning med skytevåpen mv. i den hensikt å begå en grov straffbar handling

Grov overtredelse av § 191 a straffes med fengsel inntil 10 år.

Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den straffbare handling nevnt i § 191 a som befatningen tok sikte på

a. ville volde fare for betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø, og
b. ville være særlig farlig eller samfunnsskadelig.

Når den straffbare handling som nevnt i § 191 a kan straffes med fengsel i 10 år eller mer, skal overtredelsen alltid anses som grov.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687).

§ 192. Anslag mot infrastrukturen

Med fengsel inntil 10 år straffes den som volder omfattende forstyrrelse i den offentlige forvaltning eller i samfunnslivet for øvrig ved å ødelegge, skade eller sette ut av virksomhet

a. en informasjonssamling, eller
b. et anlegg for energiforsyning, kringkasting, elektronisk kommunikasjon eller samferdsel.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 193. Forbund om anslag mot infrastrukturen

Med fengsel inntil 6 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå en straffbar handling som nevnt i § 192.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 194. Forstyrrelse av den sikre drift av jernbane og buss

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved vold, materiell ødeleggelse, meddelelse av feilaktig informasjon eller på annen måte forstyrrer den sikre

drift av jernbane eller buss, og herved volder fare for tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 195. Likskjending

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som

a. mishandler et lik,
b. uberettiget fjerner et lik fra en annens varetekt, eller
c. uten hjemmel graver opp eller borttar et begravd lik.

Den som borttar et lik eller en gjenstand fra et lik, en grav eller et gravminne med forsett om vinning, straffes etter kapittel 27 uten hensyn til om liket eller gjenstanden er i noens eie.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 196. Plikt til å avverge et straffbart forhold

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater gjennom anmeldelse eller på annen måte å søke å avverge et lovbrudd eller følgene av det, på et tidspunkt da dette fortsatt er mulig, og det fremstår som sikkert eller mest sannsynlig at lovbruddet er eller vil bli begått. Avvergingsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt og gjelder lovbrudd som nevnt i

a. § 111 (krenkelse av Norges selvstendighet og fred), § 113 (krenkelse av Norges statsforfatning), § 115 (angrep på de høyeste statsorganenes virksomhet), § 117 (inngrep overfor viktige samfunnsinstitusjoner), § 119 (landssvik), § 121 (etterretningsvirksomhet mot statshemmeligheter), § 123 (avsløring av statshemmeligheter), § 128 (ulovlig militær virksomhet), § 129 (straff for deltakelse mv. i voldelig sammenslutning med politiske mål), § 131 (terrorhandlinger), § 133 (terrorforbund), § 138 (terrorbombing), § 139 (kapring av luftfartøy og skip mv.), § 140 (forstyrrelse av den sikre drift av luftfartøy og skip mv.), § 141 (bruk og utslipp av farlig stoff i tilknytning til luftfartøy og skip mv.), § 142 (ulovlig befatning med farlig materiale mv.), § 143 (gisseltaking i terrorøyemed), § 144 (angrep på en internasjonalt beskyttet person), § 192 (anslag mot infrastrukturen), § 193 (forbund om anslag mot infrastrukturen), § 194 (forstyrrelse av den sikre drift av jernbane og

buss), § 223 (grov uriktig anklage), § 238 (allmennfarlig smittespredning), § 239 (allmennfarlig forgiftning), § 240 (alvorlig miljøkriminalitet), § 253 (tvangsekteskap), § 255 (grov frihetsberøvelse), § 256 (forbund om grov frihetsberøvelse), § 258 (grov menneskehandel), § 259 (slaveri), § 262 annet ledd (ekteskap med noen under 16 år), § 274 (grov kroppsskade), § 275 (drap), § 279 (forbund om drap eller å volde betydelig skade på kropp eller helse), § 282 (mishandling i nære relasjoner), § 283 (grov mishandling i nære relasjoner), § 284 (kjønnslemlestelse), § 288 (hensettelse i hjelpeløs tilstand mv.), § 291 (voldtekt), § 295 (misbruk av overmaktsforhold og lignende), § 299 (voldtekt av barn under 14 år), § 303 (grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år), § 312 (incest), § 314 (seksuell omgang mellom andre nærstående), § 327 (ran), § 329 (forbund om ran), § 355 (fremkalling av fare for allmennheten) og § 357 (forbund om fremkalling av fare for allmennheten),

b. militær straffelov §§ 50, 52 eller 96, eller
c. sikkerhetsloven § 7-5, jf. § 11-4 fjerde ledd.

Ved overtredelse av §§ 312 eller 314 gjelder avvergingsplikten bare når den fornærmede er under 16 år. Ved overtredelse av §§ 299 eller 303 gjelder avvergingsplikten ikke dersom vilkårene i § 308 er oppfylt.

Brudd på avvergingsplikten straffes ikke når

a. handlingen det er tale om å avverge ikke har kommet så langt som til straffbart forsøk, jf. § 16, eller
b. plikten ikke kunne oppfylles uten å utsette ham selv, hans nærmeste eller noen uskyldig for siktelse eller tiltale eller fare for liv, helse eller velferd.

Tredje ledd bokstav b gjelder ikke dersom fornærmede er mindreårig og den som unnlater å avverge er barnets forelder, steforelder, fosterforelder eller en annen som har daglig omsorg for barnet.

Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lover 19 juni 2009 nr. 74, 19 juni 2015 nr. 65, 21 juni 2017 nr. 90 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 821), 21 juni 2019 nr. 52 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1548), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592), 5 mars 2021 nr. 6, 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 197. Unnlatt varsling om funn av bortkommet barn mv.

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som etter å ha funnet et

bortkommet eller forlatt barn, eller tatt til seg et barn som har gått seg vill, unnlater snarest mulig å varsle barnets foresatte eller politiet.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4.

§ 198. Forbund om alvorlig organisert kriminalitet

Den som inngår forbund med noen om å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, og som skal begås som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, straffes med fengsel inntil 3 år, med mindre forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse. Forhøyelse av maksimumsstraffen ved gjentakelse eller sammenstøt av lovbrudd kommer ikke i betraktning.

Med organisert kriminell gruppe menes et samarbeid mellom tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller som går ut på at en ikke ubetydelig del av aktivitetene består i å begå slike handlinger.
Tilføyd ved lov 7 mars 2008 nr. 4, endret ved lov 21 juni 2013 nr. 85 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 687).

§ 199. Straff for deltakelse mv. i en forbudt kriminell sammenslutning

Med fengsel inntil 3 år straffes den som deltar i, rekrutterer medlemmer til eller på annen måte viderefører aktiviteten til en kriminell sammenslutning som er forbudt etter straffeprosessloven § 222 e.

Medvirkning straffes ikke.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 128 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1963).

Kapittel 21. Vern av informasjon og informasjonsutveksling

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 201. Uberettiget befatning med tilgangsdata, dataprogram mv.

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som med forsett om å begå en straffbar handling uberettiget fremstiller, anskaffer, besitter eller gjør tilgjengelig for en annen

a. passord eller andre opplysninger som kan gi tilgang til databasert

informasjon eller datasystem, eller

b. dataprogram eller annet som er særlig egnet som middel til å begå straffbare handlinger som retter seg mot databasert informasjon eller datasystem. På samme måte straffes den som uten forsett om å begå en straffbar handling besitter et selvspredende dataprogram, og besittelsen skyldes uberettiget fremstilling eller anskaffelse av programmet.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 202. Identitetskrenkelse

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget setter seg i besittelse av en annens identitetsbevis, eller opptrer med en annens identitet eller med en identitet som er lett å forveksle med en annens identitet, med forsett om å

a. oppnå en uberettiget vinning for seg eller en annen, eller
b. påføre en annen tap eller ulempe.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 203. Uberettiget tilgang til fjernsynssignaler mv.

Den som med forsett om tap for den berettigete, eller vinning for seg selv eller en annen, fremstiller, innfører, distribuerer, selger, markedsfører, leier ut eller på annen måte utbrer, besitter, installerer, bruker, vedlikeholder eller skifter ut dekodingsinnretning, og ved det skaffer seg selv eller en annen uberettiget tilgang til en vernet formidlingstjeneste, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Ved grov overtredelse av første ledd er straffen bot eller fengsel inntil tre år. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på den skade som er påført den berettigede, den vinning som overtrederen har oppnådd, og omfanget av overtredelsen for øvrig.

Med dekodingsinnretning menes teknisk utstyr eller programvare som er utformet eller tilpasset, alene eller sammen med andre hjelpemidler, for å gi tilgang til en vernet formidlingstjeneste.

Med vernet formidlingstjeneste menes

a. fjernsyns- og radiosignaler, og tjenester som teleformidles elektronisk på forespørsel fra den enkelte tjenestemottaker, når

tilgang er avhengig av tillatelse fra tjenesteyter og ytes mot betaling, eller

b. selve tilgangskontrollen til tjenestene nevnt i bokstav a, når den må regnes som en egen tjeneste.

Som fornærmet regnes også den som yter tilgangskontroll, når denne må regnes som en egen tjeneste.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 204. Innbrudd i datasystem

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved å bryte en beskyttelse eller ved annen uberettiget fremgangsmåte skaffer seg tilgang til datasystem eller del av det.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 205. Krenkelse av retten til privat kommunikasjon

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget

a. og ved bruk av teknisk hjelpemiddel hemmelig avlytter eller gjør hemmelig opptak av telefonsamtale eller annen kommunikasjon mellom andre, eller av forhandlinger i lukket møte som han ikke selv deltar i, eller som han uberettiget har skaffet seg tilgang til,
b. bryter en beskyttelse eller på annen uberettiget måte skaffer seg tilgang til informasjon som overføres ved elektroniske eller andre tekniske hjelpemidler,
c. åpner brev eller annen lukket skriftlig meddelelse som er adressert til en annen, eller på annen måte skaffer seg uberettiget tilgang til innholdet, eller
d. hindrer eller forsinker adressatens mottak av en meddelelse ved å skjule, endre, forvanske, ødelegge eller holde meddelelsen tilbake.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 206. Fare for driftshindring

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved å overføre, skade, slette, forringe, endre, tilføye eller fjerne informasjon uberettiget volder fare for avbrudd eller vesentlig hindring av driften av et datasystem.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 207. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, opphevet ved lov 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721, for overgangsbestemmelser se dens punkt 5).

§ 208. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, opphevet ved lov 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721, for overgangsbestemmelser se dens punkt 5).

§ 209. Brudd på taushetsplikt

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som krenker taushetsplikt som han eller hun har i henhold til lovbestemmelse eller forskrift, eller utnytter en opplysning han eller hun har taushetsplikt om med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning.

Første ledd gjelder tilsvarende ved brudd på taushetsplikt som følger av gyldig instruks for tjeneste eller arbeid for statlig eller kommunalt organ.

For den som arbeider eller utfører tjeneste for et statlig eller kommunalt organ, rammer første og annet ledd også brudd på taushetsplikt etter at tjenesten eller arbeidet er avsluttet.

Grovt uaktsom overtredelse straffes på samme måte.

Medvirkning er ikke straffbar.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252).

§ 210. Grovt brudd på taushetsplikt

Grovt brudd på taushetsplikt straffes med fengsel inntil 3 år.

Ved avgjørelsen av om taushetsbruddet er grovt skal det særlig legges vekt på om gjerningspersonen har hatt forsett om uberettiget vinning og om handlingen har ført til tap eller fare for tap for noen.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 211. Brudd på taushetsplikt for enkelte yrkesgrupper

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn, forsvarere i straffesaker, meklingsmenn i ekteskapssaker, og disses hjelpere, som uberettiget røper eller unnlater å hindre at andre får adgang eller kjennskap til hemmeligheter som er betrodd dem eller deres foresatte i anledning av stillingen eller oppdraget.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252), 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

Kapittel 22. Uriktig forklaring og anklage

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 221. Uriktig forklaring

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som skriftlig eller muntlig gir uriktig opplysning til

a. retten,
b. notarius publicus, jf. lov 26. april 2002 nr. 12,
c. offentlig myndighet under forklaringsplikt,
d. offentlig myndighet når forklaringen er bestemt til å avgi bevis,
e. EFTA-domstolen, eller
f. Den internasjonale straffedomstolen.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse mot en mistenkt som forklarer seg uriktig om det forhold mistanken mot ham gjelder. Det samme gjelder den som ikke kunne fortelle sannheten uten å utsette seg selv eller noen

av sine nærmeste for straff eller fare for vesentlig tap av sosialt omdømme eller vesentlig velferdstap av annen art, med mindre vedkommende hadde plikt til å forklare seg.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 222. Uriktig anklage

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som ved å gi uriktig opplysning til retten, politiet eller annen offentlig myndighet, ved å fabrikere bevis eller ved annen atferd skaper et uriktig grunnlag for straffansvar, og derved pådrar noen en siktelse eller domfellelse.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 223. Grov uriktig anklage

Grov uriktig anklage straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om anklagen er grov skal det legges vekt på

a. hvilke følger anklagen har eller kunne ha fått,
b. anklagens art og innhold, og
c. de øvrige omstendighetene ved overtredelsen.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 224. Vilkårlig anklage

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som ved å gi uriktig opplysning til retten, påtalemyndigheten eller annen offentlig myndighet anklager noen for en straffbar handling uten at det er rimelig grunn til mistanke.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 225. Anklage om oppdiktet straffbar handling

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som

a. for retten, påtalemyndigheten eller en annen offentlig myndighet anmelder en straffbar handling som ikke er begått, eller
b. foretar noe for å vekke mistanke om at en straffbar handling er

begått, uten at den er det.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 226. Plikt til å opplyse om uriktig tiltale eller domfellelse

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som unnlater å opplyse om omstendigheter som godtgjør at en som er tiltalt eller domfelt for en straffbar handling som kan medføre fengsel i mer enn 1 år, er uskyldig. Opplysningsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som ikke kunne fortelle sannheten uten å utsette seg selv eller noen av sine nærmeste eller noen uskyldige for straff, fare for vesentlig tap av sosialt omdømme eller vesentlig velferdstap av annen art.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

Kapittel 23. Vern av folkehelsen og det ytre miljø

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 231. Narkotikaovertredelse

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ulovlig tilvirker, innfører, utfører, erverver, oppbevarer, sender eller overdrar stoff som etter regler med hjemmel i legemiddelloven § 22 er å anse som narkotika.

Uaktsom narkotikaovertredelse straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 232. Grov narkotikaovertredelse

Grov narkotikaovertredelse straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov skal det særlig legges vekt på

a. hva slags stoff den gjelder,
b. mengden, og
c. overtredelsens karakter.

Overtredelser som omfatter en meget betydelig mengde, straffes med fengsel fra 3 år inntil 15 år. Under særdeles skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil 21 år idømmes.

Uaktsom grov narkotikaovertredelse straffes med fengsel inntil 6 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 233. Grov overtredelse av alkoholloven

Med fengsel inntil 6 år straffes overtredelse av alkoholloven §§ 2-1, 3-1, 3-1b, 8-1, 8-2 og 8-3 som gjelder en meget betydelig mengde.

Uaktsom grov overtredelse av alkoholloven straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 51 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 708).

§ 234. Dopingovertredelse

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ulovlig tilvirker, innfører, utfører, oppbevarer, sender eller overdrar stoff som etter regler fastsatt av Kongen er å anse som dopingmiddel.

Medvirkning til bruk av dopingmiddel som nevnt i første ledd, straffes tilsvarende.

Uaktsom dopingovertredelse straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 235. Grov dopingovertredelse

Grov dopingovertredelse straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov skal det særlig legges vekt på

a. hva slags stoff den gjelder,
b. mengden, og
c. overtredelsens karakter.

Uaktsom grov dopingovertredelse straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 236. Ulovlig utbredelse mv. av grove voldsskildringer

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt utgir eller frembyr til salg eller leie eller på annen måte søker å utbre film, videogram eller lignende, der grove voldsskildringer på utilbørlig måte er brukt som underholdning.

På samme måte straffes den som gjør bruk av grove voldsskildringer ved offentlig fremvisning, herunder i fjernsynssending eller i formidling av slik sending her i riket. Straffansvaret omfatter likevel ikke den som bare har deltatt i den tekniske virksomhet i tilknytning til sendingen eller formidlingen.

Bestemmelsen gjelder ikke for fremvisning av film eller videogram til personer over 18 år

a. i regi av en ikke-kommersiell filmklubb, eller
b. når fremvisningen skjer utenfor næring og etter tillatelse fra stedlig politi.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 22 juni 2022 nr. 83 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1141).

§ 237. Smitteoverføring

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som overfører en smittsom sykdom som medfører betydelig skade på kropp eller helse for en annen person. På samme måte straffes den som utsetter en annen person for slik smittefare.

Første ledd kommer ikke til anvendelse ved smitte som overføres ved seksuell omgang når den som er blitt smittet eller utsatt for smittefare på forhånd har samtykket.

Første ledd kommer heller ikke til anvendelse når forsvarlige smitteverntiltak er iakttatt.

Grovt uaktsom overtredelse straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 21 juni 2017 nr. 90 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 821).

§ 237 a. Grov smitteoverføring

Grov smitteoverføring straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om smitten

a. har ført til tap av liv
b. er overført til to eller flere personer
c. er overført ved særlig hensynsløs atferd

Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 90 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 821).

§ 238. Allmennfarlig smittespredning

Med fengsel inntil 15 år straffes den som sprer smittestoffer eller smittestoffprodukter gjennom luft, vann, næringsmidler eller andre gjenstander bestemt for alminnelig bruk eller salg, og derved volder allmenn fare for liv eller helse.

Uaktsom overtredelse straffes med fengsel inntil 6 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 21 juni 2017 nr. 90 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 821).

§ 239. Allmennfarlig forgiftning

Med fengsel inntil 15 år straffes den som tilsetter gift eller stoffer med tilsvarende virkning i næringsmidler eller andre gjenstander bestemt for alminnelig bruk eller salg, eller ved salg eller annen utbredelse av slike gjenstander volder allmenn fare for liv eller helse. På samme måte straffes den som ellers forårsaker forgiftning som medfører fare som nevnt.

Uaktsom overtredelse straffes med fengsel inntil 6 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 240. Alvorlig miljøkriminalitet

Med fengsel inntil 15 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt

a. forurenser luft, vann eller grunn slik at livsmiljøet i et område blir betydelig skadet eller trues av slik skade, eller
b. lagrer, etterlater eller tømmer avfall eller andre stoffer med nærliggende fare for følge som nevnt i bokstav a.

Med fengsel inntil 6 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt

a. minsker en naturlig bestand av fredede organismer som nasjonalt eller internasjonalt er truet av utryddelse, eller

b. påfører betydelig skade på område som er vernet ved vedtak med hjemmel i naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, svalbardmiljøloven kapittel III, lov om Jan Mayen § 2 eller lov om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. § 2.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371), 19 juni 2015 nr. 65. **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 33 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 966).

§ 241. Forbund om allmennfarlig smittespredning, allmennfarlig forgiftning eller alvorlig miljøkriminalitet

Med fengsel inntil 6 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå en straffbar handling som nevnt i § 238 første ledd, § 239 første ledd eller § 240 første ledd.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 21 juni 2017 nr. 90 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 821).

§ 242. Kulturminnekriminalitet

Med fengsel inntil 6 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt volder betydelig skade på kulturminner eller kulturmiljøer av særlig nasjonal eller internasjonal betydning.

Med fengsel inntil 2 år straffes den som i en væpnet konflikt forsettlig eller grovt uaktsomt bruker et kulturminne eller et kulturmiljø av særlig nasjonal eller internasjonal betydning til støtte for militære handlinger og ved det skaper fare for at kulturminnet eller kulturmiljøet skades. Straff kommer likevel ikke til anvendelse dersom det var tvingende militært nødvendig å handle på denne måten.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

Kapittel 24. Vern av den personlige frihet og fred

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 251. Tvang

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved straffbar eller annen urettmessig atferd eller ved å true med slik atferd tvinger noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe.

Den som ved å true med anklage eller anmeldelse for en straffbar handling eller med å sette frem en skadelig opplysning eller krenkende beskyldning rettsstridig tvinger noen til å gjøre, tåle eller unnlate noe, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 252. Grov tvang

Grov tvang straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om tvangen er grov skal det særlig legges vekt på om den er begått mot en forsvarsløs person, om den er utøvd av flere i fellesskap, og om den har karakter av mishandling.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 253. Tvangsekteskap

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press tvinger noen

a. til å inngå ekteskap
b. inn i en ekteskapslignende forbindelse. I vurderingen av om det foreligger en ekteskapslignende forbindelse skal det legges vekt på om forbindelsen er varig, oppleves som bindende og etablerer rettigheter og plikter mellom partene av rettslig, religiøs, sosial eller kulturell karakter.

På samme måte straffes den som ved å forlede eller på annen måte medvirker til at en person reiser til et annet land enn der personen er bosatt, med forsett om at personen der vil bli utsatt for en handling som nevnt i første ledd.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 53 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 669), 5 mars 2021 nr. 6 (ikr. 1 april 2021 iflg. res. 5 mars 2021 nr. 606).

§ 254. Frihetsberøvelse

Den som ved innesperring, bortføring eller på annen måte rettsstridig fratar noen friheten, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 255. Grov frihetsberøvelse

Grov frihetsberøvelse straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om frihetsberøvelsen er grov skal det særlig legges vekt på dens varighet, om den har voldt ualminnelige lidelser, død eller hatt betydelig skade på kropp eller helse til følge.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 256. Forbund om grov frihetsberøvelse

Den som inngår forbund med noen om å begå en handling som nevnt i § 255 straffes med fengsel inntil 6 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 257. Menneskehandel

Den som ved vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd tvinger, utnytter eller forleder en person til

a. prostitusjon eller andre seksuelle ytelser,
b. tvangsarbeid eller tvangstjenester, herunder tigging,
c. krigstjeneste i fremmed land, eller
d. å samtykke i fjerning av et av vedkommendes indre organer,

straffes for menneskehandel med fengsel inntil 6 år.

På samme måte straffes den som

a. legger forholdene til rette for slik tvang, utnyttelse eller forledelse som nevnt i første ledd ved å anskaffe, transportere eller motta personen,
b. på annen måte medvirker til tvangen, utnyttelsen eller

forledelsen, eller

c. gir betaling eller annen fordel for å få samtykke til en slik handlemåte fra en person som har myndighet over den fornærmede, eller som mottar slik betaling eller fordel.

Den som begår en handling som nevnt i første eller annet ledd mot en person som er under 18 år, straffes uavhengig av om vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller annen utilbørlig atferd er anvendt. Den som var uvitende om at fornærmede var under 18 år, straffes hvis han på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 258. Grov menneskehandel

Grov menneskehandel straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den som ble utsatt for handlingen var under 18 år, om det ble brukt grov vold eller tvang og om handlingen har medført betydelig utbytte. Den som var uvitende om at fornærmede var under 18 år, straffes hvis han på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 259. Slaveri

Den som bringer en annen inn i slaveri, straffes med fengsel inntil 21 år. På samme måte straffes den som driver med slavehandel eller transport av slaver eller personer bestemt for slavehandel.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 260. Forbund om slaveri

Den som inngår forbund med noen om å begå en handling som nevnt i § 259, straffes med fengsel inntil 10 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 260 a. Utleie av lokaler til ulovlig utnyttelse av noens arbeidskraft

Den som leier ut lokaler som skal brukes til graverende eller gjentatt ulovlig utnyttelse av noens arbeidskraft, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år. Den som grovt kan bebreides for ikke å ha forstått at lokalene skulle brukes på nevnte måte, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 261. Omsorgsunndragelse

Den som alvorlig eller gjentatte ganger unndrar en mindreårig eller holder denne unndratt fra noen som i henhold til lov, avtale eller rettsavgjørelse skal ha den mindreårige boende fast hos seg, eller som urettmessig unndrar den mindreårige fra noen som har omsorgen etter barnevernsloven, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år. På samme måte straffes den som tar en mindreårig ut av landet eller holder tilbake en mindreårig i utlandet og ved det ulovlig unndrar den mindreårige fra noen som i henhold til lov, avtale eller rettsavgjørelse har foreldreansvar. Tilsvarende gjelder der det er fattet vedtak om omsorgsovertakelse, flytteforbud eller institusjonsplassering etter barnevernsloven §§ 5-1, § 4-3, 6-2 eller § 6-6 eller der begjæring om slike tiltak er sendt barneverns- og helsenemnda etter barnevernsloven § 14-9, eller der det i en akuttsituasjon er iverksatt midlertidig vedtak etter barnevernsloven §§ 4-2, 4-4 og 4-5.

Grov omsorgsunndragelse straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om omsorgsunndragelsen er grov skal det særlig legges vekt på hvilken belastning den har påført barnet.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 11 mai 2012 nr. 26, 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 18 des 2015 nr. 126 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 262. Brudd på ekteskapsloven mv.

Den som inngår et ekteskap til tross for at han allerede er gift, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Den som inngår ekteskap med noen under 16 år, straffes med fengsel inntil 3 år. På samme måte straffes den som etablerer en ekteskapslignende forbindelse som nevnt i § 253, med noen som er under 16 år. Den som var uvitende om at fornærmede var under 16 år, kan likevel straffes hvis vedkommende på noe

punkt kan klandres for sin uvitenhet. Straff kan bortfalle dersom ektefellene er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 20 des 2018 nr. 114, 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 263. Trusler

Den som i ord eller handling truer med straffbar atferd under slike omstendigheter at trusselen er egnet til å fremkalle alvorlig frykt, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 264. Grove trusler

Grove trusler straffes med fengsel inntil 3 år. Ved avgjørelsen av om trusselen er grov skal det særlig legges vekt på om den er rettet mot en forsvarsløs person, om den er fremsatt uprovosert eller av flere i fellesskap og om den er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 265. Særskilt vern for enkelte yrkesgrupper

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved trusler søker å påvirke yrkesutøvelsen til en person fra en særlig utsatt yrkesgruppe.

Som særskilt utsatt yrkesgruppe forstås

a. helsepersonell som yter medisinsk begrunnet helsehjelp, og brann- og redningspersonell som yter innsats i oppdrag,
b. personer som forestår allment tilgjengelig persontransport, som for eksempel jernbane, tunnelbane, trikk, buss, fly, drosje eller ferge, og
c. personer som har ansvar for opplæring i grunnskole eller videregående skole.

Den som hindrer yrkesutøvelsen til en person som nevnt i annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Med bot straffes den som ved skjellsord eller annen grovt krenkende ordbruk eller atferd forulemper en person som nevnt i annet ledd under dennes yrkesutøvelse.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252).

§ 266. Hensynsløs atferd

Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd forfølger en person eller på annen måte krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 17 juni 2016 nr. 53 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 669).

§ 266 a. Alvorlig personforfølgelse

Den som gjentatte ganger truer, følger etter, iakttar, kontakter eller gjennom andre sammenlignbare handlinger forfølger en annen på en måte som er egnet til å fremkalle frykt eller engstelse, straffes med fengsel inntil 4 år.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 53 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 669).

§ 267. Krenkelse av privatlivets fred

Den som gjennom offentlig meddelelse krenker privatlivets fred, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Straff etter første ledd kommer ikke til anvendelse på den som bare har deltatt ved teknisk bistand eller distribusjon av et blad eller tidsskrift produsert i riket. Tilsvarende gjelder for kringkastingssendinger.

Straff etter første ledd kan bortfalle dersom meddelelsen var fremkalt av den fornærmede selv ved utilbørlig atferd, eller meddelelsen er blitt gjengjeldt ved en krenkelse av privatlivets fred eller en kroppskrenkelse.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 267 a. Deling av krenkende bilder mv.

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som uberettiget gjør tilgjengelig for en annen bilde, film eller lydopptak av krenkende eller åpenbart privat karakter, for eksempel av noens seksualliv eller intime kroppsdeler, noen som utsettes for

vold eller andre ydmykelser, eller noen som befinner seg i en svært sårbar eller utsatt situasjon.

Grovt uaktsom overtredelse straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 74 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1865).

§ 267 b. Grov deling av krenkende bilder mv.

Grov overtredelse av § 267 a første ledd straffes med fengsel inntil 2 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på karakteren og omfanget av materialet som er tilgjengeliggjort, om overtredelsen har et systematisk eller organisert preg, om den er motivert av hevn eller innebærer et tillitsbrudd, og om den har hatt til følge særlig store påkjenninger for fornærmede.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 74 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1865).

§ 268. Uberettiget adgang eller opphold

Den som uberettiget skaffer seg adgang til en annens hus eller et annet sted som ikke er fritt tilgjengelig, eller som uberettiget forblir på et slikt sted, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Den som uberettiget oppholder seg på fremmed grunn til tross for oppfordring om å forlate stedet, straffes med bot.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 269. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, opphevet ved lov 29 mai 2020 nr. 59 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1107).

§ 270. Konverteringsterapi

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som krenker en annen ved å anvende psykoterapeutisk, medisinsk, alternativmedisinsk eller religiøst baserte metoder eller lignende systematiske fremgangsmåter i den hensikt å påvirke vedkommende til å endre, fornekte eller undertrykke sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet.

På samme måte straffes den som utsetter en person under 18 år for metoder eller fremgangsmåter som nevnt i første ledd, i den hensikt å påvirke vedkommende til å endre, fornekte eller undertrykke sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet. Uvitenhet om barnets riktige alder fører ikke til straffrihet hvis gjerningspersonen kan klandres for sin uvitenhet.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, opphevet ved lov 29 mai 2020 nr. 59 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1107), tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 113 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2130).

§ 270 a. Grov konverteringsterapi

Grov overtredelse av § 270 straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den har medført betydelig skade på kropp eller helse, dens varighet og om den er utført av et større antall personer.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 113 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2130).

§ 270 b. Markedsføring av konverteringsterapi

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som markedsfører konkrete tilbud om å utsette andre for psykoterapeutisk, medisinsk, alternativmedisinsk eller religiøst baserte metoder eller lignende systematiske fremgangsmåter som anvendes i den hensikt å påvirke noen til å endre, fornekte eller undertrykke sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 113 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2130).

Kapittel 25. Voldslovbrudd mv.

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 271. Kroppskrenkelse

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som øver vold mot en annen person eller på annen måte krenker ham fysisk.

En kroppskrenkelse kan gjøres straffri dersom

a. den er gjengjeldt med en kroppskrenkelse eller kroppsskade, eller
b. den gjengjelder en forutgående kroppskrenkelse, kroppsskade eller særlig provoserende ytring.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 272. Grov kroppskrenkelse

Grov kroppskrenkelse straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om kroppskrenkelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge sterk smerte, skade eller død, og for øvrig om den

a. har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall,
b. er begått mot en forsvarsløs person,
c. har karakter av mishandling,
d. er begått av flere i fellesskap,
e. er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne, eller
f. er forøvd ved bruk av kniv eller annet særlig farlig redskap.

§ 271 annet ledd gjelder på tilsvarende måte.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 46, 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 273. Kroppsskade

Med fengsel inntil 6 år straffes den som skader en annens kropp eller helse, gjør en annen fysisk maktesløs eller fremkaller bevisstløshet eller liknende tilstand hos en annen.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 274. Grov kroppsskade

Grov kroppsskade straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om kroppsskaden er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge uhelbredelig lyte eller skade, sykdom eller arbeidsudyktighet av noen varighet eller sterk smerte, betydelig skade eller død, og for øvrig om den

a. har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall,
b. er begått mot en forsvarsløs person,
c. har karakter av mishandling,
d. er begått av flere i fellesskap,
e. er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne, eller
f. er forøvd ved bruk av kniv eller annet særlig farlig redskap.

Den som volder betydelig skade på en annens kropp eller helse, straffes med fengsel inntil 15 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 46, 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 275. Drap

Den som dreper en annen, straffes med fengsel fra 8 inntil 21 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 276. Samtykke fra den fornærmede

Straff etter §§ 271, 272, 273 og 274 første ledd kommer ikke til anvendelse når den handlingen er rettet mot, har samtykket.

Dersom noen med eget samtykke er drept eller påført betydelig skade på kropp eller helse, kan straffen for gjerningspersonen settes under minstestraffen eller til en mildere straffart enn den som følger av §§ 275 eller 274 annet ledd.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 277. Medvirkning til selvmord og til selvpåført betydelig skade på kropp eller helse

Den som medvirker til at noen påfører seg selv betydelig skade på kropp eller helse, straffes med fengsel inntil 15 år, jf. § 274 annet ledd.

Den som medvirker til at noen tar sitt eget liv, straffes med fengsel fra 8 inntil 21 år, jf. § 275.

Straffen etter første og annet ledd kan, dersom særlige grunner gjør seg gjeldende, likevel settes under minstestraffen eller til en mildere straffart enn

det som følger av § 274 annet ledd og § 275.

Straff kommer ikke til anvendelse når døden eller betydelig skade på kropp eller helse ikke er inntrådt.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 278. Medlidenhetsdrap

Dersom noen av medlidenhet dreper en person som er dødssyk, eller som av andre grunner er nær ved å dø, kan straffen settes under minstestraffen eller til en mildere straffart enn det som følger av § 275.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 279. Forbund om drap eller å volde betydelig skade på kropp eller helse

Med fengsel inntil 10 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå et lovbrudd som nevnt i § 274 annet ledd eller § 275.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 280. Uaktsom forvoldelse av betydelig skade på kropp eller helse

Med fengsel inntil 3 år straffes den som uaktsomt volder betydelig skade på en annens kropp eller helse.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 281. Uaktsom forvoldelse av død

Med fengsel inntil 6 år straffes den som uaktsomt forvolder en annens død.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 282. Mishandling i nære relasjoner

Med fengsel inntil 6 år straffes den som ved trusler, tvang, frihetsberøvelse, vold eller andre krenkelser, alvorlig eller gjentatt mishandler

a. sin nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer,
b. sin eller nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning

i rett nedstigende linje,
c. sin slektning i rett oppstigende linje,
d. noen i sin husstand, eller
e. noen i sin omsorg.

Når noen kjennes skyldig i en straffbar handling etter § 282 første ledd bokstav b, skal retten vurdere om kontaktforbud etter § 57 skal idømmes.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 46, 24 juni 2011 nr. 32, 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600).

§ 283. Grov mishandling i nære relasjoner

Grov mishandling i nære relasjoner straffes med fengsel inntil 15 år. Ved avgjørelsen av om mishandlingen er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge betydelig skade eller død, og for øvrig

a. dens varighet,
b. om den er utført på en særlig smertefull måte, eller har hatt til følge betydelig smerte, eller
c. om den er begått mot en forsvarsløs person.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 284. Kjønnslemlestelse

Med fengsel inntil 6 år straffes den som utfører et inngrep i en kvinnes kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varige forandringer. Rekonstruksjon av kjønnslemlestelse straffes på samme måte.
Samtykke fritar ikke for straff.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 285. Grov kjønnslemlestelse

Grov kjønnslemlestelse straffes med fengsel inntil 15 år.
Ved avgjørelsen av om kjønnslemlestelsen er grov skal det særlig legges vekt på om inngrepet har hatt til følge

a. sykdom eller arbeidsudyktighet av noen varighet, jf. § 274,
b. en uhelbredelig lyte, feil eller skade, eller
c. død eller betydelig skade på kropp eller helse.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 286. Vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper

Den som ved vold søker å påvirke yrkesutøvelsen til en person fra en særskilt utsatt yrkesgruppe, straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

Med særskilt utsatt yrkesgruppe forstås

a. helsepersonell som yter medisinsk begrunnet helsehjelp, og brann- og redningspersonell som yter innsats i oppdrag,
b. personer som forestår allment tilgjengelig persontransport, som for eksempel jernbane, tunnelbane, trikk, buss, fly, drosje eller ferge, og
c. personer som har ansvar for opplæring i grunnskole eller videregående skole.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252).

§ 287. Forsømmelse av hjelpeplikt

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som unnlater

a. etter evne å hjelpe en person som er i åpenbar fare for å miste livet eller bli påført betydelig skade på kropp eller helse, eller
b. ved anmeldelse eller på annen måte etter evne å avverge brann, oversvømmelse, sprengning eller lignende ulykke som medfører fare for menneskeliv eller betydelig skade på kropp eller helse.

Brudd på hjelpeplikten etter første ledd straffes ikke når plikten ikke kunne oppfylles uten å utsette seg selv eller andre for særlig fare eller oppofrelse.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 288. Hensettelse i hjelpeløs tilstand mv.

Med fengsel inntil 3 år straffes den som hensetter en annen i hjelpeløs tilstand med fare for liv, kropp eller helse. På samme måte straffes den som unnlater å gi hjelp til noen i hjelpeløs tilstand som vedkommende har en plikt til å dra omsorg for.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

Kapittel 26. Seksuallovbrudd

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 291. Voldtekt

Med fengsel inntil 6 år straffes den som har seksuell omgang med noen som verken i ord eller handling har samtykket til det.
Straffen er fengsel inntil 10 år for den som

a. skaffer seg seksuell omgang ved vold eller truende atferd,
b. har seksuell omgang med noen som i ord eller handling gir uttrykk for ikke å ville det,
c. har seksuell omgang med noen som er ute av stand til å motsette seg handlingen, eller
d. ved vold eller truende atferd får noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 292. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65, opphevet ved lov 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 293. Grov voldtekt

Grov overtredelse av § 291 andre ledd straffes med fengsel inntil 15 år. Ved

avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den er begått av flere i fellesskap eller på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte.

Straffen er fengsel inntil 21 år dersom den fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på kropp eller helse.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65, 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 294. Grovt uaktsom voldtekt

Grovt uaktsom overtredelse av § 291 andre ledd straffes med fengsel inntil 3 år. Foreligger omstendigheter som nevnt i § 293, er straffen fengsel inntil 6 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 295. Misbruk av overmaktsforhold og lignende

Med fengsel inntil 6 år straffes den som skaffer seg eller en annen seksuell omgang, eller får noen til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv ved

a. misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold, eller
b. å utnytte noens psykiske lidelse eller psykiske utviklingshemming dersom forholdet ikke rammes av § 291, eller
c. å utnytte en person under 18 år i en særlig sårbar situasjon.

På samme måte straffes den som ved forhold som nevnt i første ledd bokstav a til c får noen til å ha seksuell omgang med hverandre.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 17 juni 2016 nr. 53 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 669), 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 296. Seksuell omgang med innsatte mv. i institusjon

Med fengsel inntil 6 år straffes den som

a. har seksuell omgang med noen som er innsatt eller plassert i anstalt eller institusjon under kriminalomsorgen eller politiet eller i institusjon under barnevernet, og som der står under vedkommendes

myndighet eller oppsikt,

b. får noen som han står i et forhold til som nevnt i bokstav a til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv eller til å ha seksuell omgang med hverandre, eller
c. skaffer en annen seksuell omgang med noen som han står i et forhold til som nevnt i bokstav a.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65, 17 juni 2016 nr. 53 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 669).

§ 297. Seksuell handling uten samtykke

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som foretar seksuell handling med noen som ikke har samtykket i det.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 298. Seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd

a. på offentlig sted, eller
b. i nærvær av eller overfor noen som ikke har samtykket i det.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 299. Voldtekt av barn under 14 år

Med fengsel inntil 10 år straffes den som

a. har seksuell omgang med barn under 14 år,
b. får et barn under 14 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv, eller
c. foretar kvalifisert seksuell handling med barn under 14 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 300. Voldtekt til samleie av barn under 14 år

Straffen er fengsel inntil 15 år dersom voldtekten som nevnt i § 299 omfattet:

a. innføring av penis i skjede- eller endetarmsåpning,
b. innføring av penis i fornærmedes munn,
c. innføring av gjenstander i skjede- eller endetarmsåpning, eller
d. innføring av penis inn i og mellom de store og små kjønnslepper.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 301. Grov voldtekt av barn under 14 år

Grov voldtekt av barn under 14 år straffes med fengsel inntil 21 år. Det samme gjelder dersom den skyldige tidligere er straffet for handlinger som nevnt i §§ 291, 294 eller 299.

Ved avgjørelsen av om voldtekten er grov skal det særlig legges vekt på

a. om den er begått av flere i fellesskap,
b. om den er begått på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte,
c. den fornærmedes alder på handlingstidspunktet,
d. om det har skjedd gjentatte overgrep, eller
e. om den fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på kropp eller helse.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65, 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 302. Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år

Den som har seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år, straffes med fengsel inntil 6 år, hvis ikke forholdet også rammes av andre bestemmelser. På samme måte straffes den som får et barn mellom 14 og 16 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 303. Grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år

Grov overtredelse av § 302 straffes med fengsel inntil 15 år. Det samme gjelder dersom den skyldige tidligere er straffet for handlinger som nevnt i §§ 291, 299 eller 302.

Ved avgjørelsen av om overtredelsen av § 302 er grov skal det særlig legges vekt på om

a. handlingen er begått av flere i fellesskap,
b. handlingen er begått på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte, eller
c. den fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på kropp eller helse.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 86 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123).

§ 304. Seksuell handling med barn under 16 år

Den som foretar seksuell handling med barn under 16 år, straffes med fengsel inntil 3 år, hvis forholdet ikke rammes av § 299.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 305. Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som

a. i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd i nærvær av eller overfor barn under 16 år.
b. tvinger eller forleder et barn under 16 år til å utvise seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd, med mindre forholdet rammes av strengere bestemmelser.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 306. Avtale om møte for å begå seksuelt overgrep

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som har avtalt et møte med et barn under 16 år, og som med forsett om å begå en handling med barnet som nevnt i §§ 299-304, § 305 bokstav b eller § 311 første ledd bokstav a, har kommet frem til møtestedet eller et sted hvor møtestedet kan iakttas.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 307. Krav til aktsomhet om barnets alder

For bestemmelsene i §§ 299-306 fører uvitenhet om barnets riktige alder ikke til straffrihet hvis tiltalte på noe punkt kan klandres for sin uvitenhet. For bestemmelsene i § 295 bokstav c og §§ 309 og 310 fører uvitenhet om barnets riktige alder ikke til straffrihet hvis tiltalte kan klandres for sin uvitenhet.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 308. Mulighet for straffbortfall

Straff etter bestemmelsene i §§ 299-304, § 305 bokstav b annet alternativ og § 306 kan falle bort eller settes under minstestraffen i § 300 dersom de involverte er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 309. Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som

a. skaffer seg eller en annen seksuell omgang eller handling med en person under 18 år ved å yte eller avtale vederlag,
b. oppnår seksuell omgang eller handling med en person under 18 år ved at slikt vederlag er avtalt eller ytet av en annen, eller
c. på den måten som beskrevet i bokstav a eller b får en person under 18 år til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

Er den seksuelle omgang eller handling skjedd på en særlig krenkende måte, uten at forholdet straffes etter strengere bestemmelser, er straffen fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

§ 310. Fremvisning av seksuelle overgrep mot barn eller fremvisning som seksualiserer barn

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som overværer en fremvisning av seksuelle overgrep mot barn eller fremvisning som seksualiserer barn. Med barn menes person under 18 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

§ 311. Fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

a. produserer fremstilling av seksuelle overgrep mot barn eller fremstilling som seksualiserer barn,
b. utgir, tilbyr, selger, overlater til en annen, gjør tilgjengelig eller på annen måte søker å utbre fremstillinger som nevnt i bokstav a,
c. anskaffer, innfører eller besitter fremstillinger som nevnt i bokstav a, eller forsettlig skaffer seg tilgang til slikt materiale,
d. holder offentlig foredrag eller istandbringer offentlig forestilling eller utstilling av fremstillinger som nevnt i bokstav a, eller
e. forleder noen under 18 år til å la seg avbilde som ledd i kommersiell fremstilling av rørlige eller urørlige bilder med seksuelt innhold.

Med barn menes i denne paragrafen personer som er eller fremstår som under 18 år.

Den som uaktsomt foretar handling som nevnt i første ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder. På samme måte straffes den innehaver eller overordnede som forsettlig eller uaktsomt unnlater å hindre at det i en virksomhet blir foretatt handling som nevnt i første ledd.

Straffen kan falle bort for den som tar og besitter et bilde av en person mellom 16 og 18 år, dersom denne har gitt sitt samtykke og de to er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.

Bestemmelsen rammer ikke fremstillinger som må anses forsvarlige ut fra et kunstnerisk, vitenskapelig, informativt eller lignende formål.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 22 juni 2022 nr. 83 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1141).

§ 312. Incest

Med fengsel inntil 6 år straffes den som har seksuell omgang med slektning i nedstigende linje eller får vedkommende til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv. Som slektning i nedstigende linje regnes biologiske og adopterte etterkommere.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 313. Søskenincest

Med fengsel inntil 1 år straffes den som har seksuell omgang med bror eller søster eller får vedkommende til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 314. Seksuell omgang mellom andre nærstående

Med fengsel inntil 6 år straffes den som

a. har seksuell omgang med fosterbarn eller stebarn, eller en person under 18 år som står under hans omsorg, myndighet eller oppsikt, eller
b. får en person nevnt i bokstav a til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 315. Hallikvirksomhet og formidling av prostitusjon

Med bot eller fengsel inntil 6 år straffes den som

a. fremmer andres prostitusjon, eller
b. leier ut lokaler og forstår at lokalene skal brukes til prostitusjon eller utviser grov uaktsomhet i så måte.

Den som i offentlig kunngjøring utvetydig tilbyr, formidler eller etterspør prostitusjon straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Med prostitusjon menes i denne paragraf at en person mottar vederlag for å

ha seksuell omgang eller foreta seksuell handling med en annen eller for å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 316. Kjøp av seksuelle tjenester fra voksne

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som

a. skaffer seg eller en annen seksuell omgang eller handling ved å yte eller avtale vederlag,
b. oppnår seksuell omgang eller handling ved at slikt vederlag er avtalt eller ytet av en annen, eller
c. på den måten som beskrevet i bokstav a eller b får noen til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 317. Pornografi

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

a. utgir, selger eller på annen måte søker å utbre pornografi,
b. innfører pornografi med sikte på utbredelse,
c. overlater pornografi til personer under 18 år, eller
d. holder offentlig foredrag eller istandbringer offentlig forestilling eller utstilling med pornografisk innhold.

Med pornografi menes i denne paragrafen kjønnslige skildringer som virker støtende eller på annen måte er egnet til å virke menneskelig nedverdigende eller forrående, herunder kjønnslige skildringer hvor det gjøres bruk av lik, dyr, vold og tvang. Som pornografi regnes ikke kjønnslige skildringer som må anses forsvarlige ut fra et kunstnerisk, vitenskapelig, informativt eller lignende formål.

Den som uaktsomt foretar handling som nevnt i første ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder. På samme måte straffes den innehaver eller overordnede som forsettlig eller uaktsomt unnlater å hindre at det i en virksomhet blir foretatt handling som nevnt i første ledd.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 22 juni 2022 nr. 83 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1141).

§ 318. Utstillingsforbud

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som i ervervsøyemed stiller ut bilder av eksplisitt seksualisert karakter, herunder bilder av kjønnsorganer, på en lett synlig måte på

a. offentlig sted,
b. et sted som lett kan iakttas fra offentlig sted, eller
c. utsalgssted.

Bokstav c gjelder ikke for spesialforretninger.

Den som uaktsomt foretar slik handling som nevnt i første ledd, straffes med bot.

Straffansvaret omfatter ikke ekspeditør, betjent eller annen lignende underordnet når overtredelsen vesentlig har vært foranlediget av dennes avhengige stilling til den ervervsdrivende.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 319. Plikt til å vurdere rettighetstap og kontaktforbud

Når noen kjennes skyldig i en straffbar handling etter §§ 299, 302, 304 eller 305, skal retten vurdere om rettighetstap etter § 56 og kontaktforbud etter § 57 skal idømmes.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 20 apr 2018 nr. 6 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 600).

§ 320. Forholdet til erstatningsansvar for ærekrenkelser

Den som beskylder noen for å ha overtrådt bestemmelser i dette kapitlet kan ikke gjøres rettslig ansvarlig for beskyldningen etter skadeserstatningsloven § 3-6 a dersom beskyldningene er fremsatt

a. i en anmeldelse, eller
b. av den som hevder å være fornærmet i en fortrolig samtale med en person som det er naturlig å betro seg til, for å bearbeide konsekvensene av handlingen.

Anmelderen eller den som hevder å være fornærmet, kan likevel gjøres

rettslig ansvarlig dersom det var grovt uaktsomt å legge til grunn at opplysningene var sanne.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

Kapittel 27. Vinningslovbrudd og liknende krenkelser av eiendomsretten

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 321. Tyveri

For tyveri straffes den som tar en gjenstand som tilhører en annen, med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved å selge, forbruke eller på annen måte tilegne seg den.

Straffen for tyveri er bot eller fengsel inntil 2 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 322. Grovt tyveri

Grovt tyveri straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om tyveriet er grovt skal det særlig legges vekt på om

a. det gjaldt en betydelig verdi,
b. gjerningspersonen har tatt seg inn i bolig eller fritidshus,
c. det har et profesjonelt preg, eller
d. det av andre grunner er av en særlig farlig eller samfunnsskadelig art.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 323. Mindre tyveri

Med bot straffes den som gjør seg skyldig i tyveri når straffskylden er liten fordi det gjelder en ubetydelig verdi og forholdene for øvrig tilsier det.

Tilegnelse av naturprodukter, herunder stein, kvister, vekster mv., av liten eller ingen økonomisk verdi under utøvelse av lovlig allemannsrett, straffes likevel ikke.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 324. Underslag

For underslag straffes den som med forsett om en uberettiget vinning for seg selv eller andre rettsstridig

a. selger, forbruker eller på annen måte tilegner seg en løsøregjenstand eller pengefordring som han besitter, men som tilhører en annen, eller
b. forføyer over penger han har innfordret for en annen, eller som på annen måte er betrodd ham.

En handling som går inn under §§ 385 eller 386, straffes ikke etter paragrafen her.

Straffen for underslag er bot eller fengsel inntil 2 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 325. Grovt underslag

Grovt underslag straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om underslaget er grovt skal det særlig legges vekt på om

a. verdien av det underslåtte er betydelig,
b. underslaget har pågått over lengre tid,
c. det er begått ved brudd på en særlig tillit som følger med en stilling, et verv eller oppdrag, eller
d. det er ført eller utarbeidet uriktige regnskaper eller uriktig regnskapsdokumentasjon.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 326. Mindre underslag

Med bot straffes den som gjør seg skyldig i underslag når straffskylden er liten fordi det gjaldt en ubetydelig verdi og omstendighetene for øvrig tilsier det.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 327. Ran

For ran straffes den som med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget

vinning øver vold mot en person, setter ham ute av stand til forsvar eller ved trusler fremkaller alvorlig frykt for vold mot noen, og derved

a. bemektiger seg en gjenstand som tilhører en annen, eller
b. tvinger noen til å handle slik at det medfører tap eller fare for tap for ham eller den han handler for.

Straffen for ran er fengsel inntil 6 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 328. Grovt ran

Grovt ran straffes med fengsel inntil 15 år. Ved avgjørelsen av om ranet er grovt skal det særlig legges vekt på om

a. det er brukt grov vold,
b. det er truet med skytevåpen eller annet særlig farlig redskap,
c. ranet er nøye planlagt, foretatt overfor en forsvarsløs person, eller
d. det gjaldt en betydelig verdi.

Straffen for grovt ran er fengsel inntil 21 år dersom ranet har hatt til følge død eller betydelig skade på kropp eller helse, og lovbryteren har utvist uaktsomhet med hensyn til følgen eller kunne ha innsett muligheten for den.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 329. Forbund om ran

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå ran.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 330. Utpressing

For utpressing straffes den som med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning tvinger noen til å handle slik at det medfører tap eller fare for tap for ham eller den han handler for, ved

a. annen ulovlig atferd enn den som rammes av § 327 første ledd, eller
b. utilbørlig å true med anklage eller anmeldelse for noe straffbart, eller

med å sette frem en skadelig opplysning.

Straffen for utpressing er bot eller fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 331. Grov utpressing

Grov utpressing straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om utpressingen er grov skal det særlig legges vekt på om den

a. gjaldt en betydelig verdi,
b. var nøye planlagt,
c. var foretatt overfor en forsvarsløs person,
d. har medført særlig store påkjenninger,
e. har pågått over lengre tid, eller
f. av andre grunner er av en særlig farlig eller samfunnsskadelig art.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 332. Heleri

For heleri straffes den som mottar eller skaffer seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling. Likestilt med utbytte er en gjenstand, fordring eller tjeneste som trer istedenfor det. Heleri straffes selv om ingen kan straffes for handlingen som utbyttet stammer fra på grunn av manglende skyldevne etter § 20.

Første ledd anvendes ikke på den som mottar utbyttet til vanlig underhold av seg eller andre fra en som plikter å yte slikt underhold, eller den som mottar utbytte som normalt vederlag for vanlige forbruksvarer, bruksting eller tjenester.

Straffen for heleri er bot eller fengsel inntil 2 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 333. Grovt heleri

Grovt heleri straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om heleriet er grovt skal det særlig legges vekt på hva slags handling utbyttet stammer fra, om fordelen gjerningspersonen har skaffet seg er betydelig, og om den skyldige har

drevet heleri regelmessig. Gjelder heleriet utbytte av narkotikalovbrudd, skal det også legges vekt på arten og mengden av det stoffet utbyttet knytter seg til.

Dersom utbyttet stammer fra grovt ran, grov menneskehandel eller særlig grov narkotikaovertredelse, er straffen fengsel inntil 15 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 334. Mindre heleri

Med bot straffes den som gjør seg skyldig i heleri når straffskylden er liten fordi handlingen som utbyttet stammer fra, størrelsen på utbyttet eller omstendighetene for øvrig tilsier det.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 335. Uaktsomt heleri

Uaktsomt heleri som nevnt i §§ 332 og 333 straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 336. Forbund om heleri

Den som inngår forbund med noen om å begå heleri som nevnt i § 332, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 337. Hvitvasking[1]

For hvitvasking straffes den som

a. yter bistand til å sikre utbyttet av en straffbar handling for en annen ved for eksempel å innkreve, oppbevare, skjule, transportere, sende, overføre, konvertere, avhende, pantsette eller investere det, eller
b. gjennom konvertering eller overføring av formuesgoder eller på annen måte skjuler eller tilslører hvor utbyttet av en straffbar handling han selv har begått, befinner seg, stammer fra, hvem som har rådigheten over det, dets bevegelser, eller rettigheter som er knyttet til det.

Likestilt med utbyttet er gjenstand, fordring eller tjeneste som trer i stedet for det.

Hvitvasking straffes selv om ingen kan straffes for handlingen som utbyttet stammer fra på grunn av manglende skyldevne etter § 20.

Straffen for hvitvasking er bot eller fengsel inntil 2 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 23b (dir 2005/60).

§ 338. Grov hvitvasking[1]

Grov hvitvasking straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om hvitvaskingen er grov skal det særlig legges vekt på hva slags handling utbyttet stammer fra, om utbyttet hvitvaskeren har hatt befatning med er av betydelig verdi, og om lovbryteren har drevet hvitvasking regelmessig. Gjelder det utbytte av narkotikalovbrudd, skal det også legges vekt på art og mengde av det stoffet utbyttet knytter seg til.

Dersom utbyttet stammer fra grovt ran, grov menneskehandel eller særlig grov narkotikaovertredelse, er straffen fengsel inntil 15 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 23b (dir 2005/60).

§ 339. Mindre hvitvasking

Med bot straffes den som gjør seg skyldig i hvitvasking når straffskylden er liten fordi handlingen som utbyttet stammer fra, verdien av det utbyttet hvitvaskeren har hatt befatning med og omstendighetene for øvrig tilsier det.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 340. Uaktsom hvitvasking

Uaktsom hvitvasking som nevnt i §§ 337 og 338 straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 341. Forbund om hvitvasking

Den som inngår forbund med noen om å begå hvitvasking som nevnt i § 337 eller § 338, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 342. Brukstyveri av motorvogn mv.

For brukstyveri av motorvogn straffes den som uten å ha rett til det tar en motorvogn og bruker eller forføyer over den. Den som tilhører husstanden til eller er i tjeneste hos den som har rett til bilen, straffes likevel ikke for slikt brukstyveri.

Med motorvogn menes kjøretøy som blir drevet frem med motor.

Straffen for brukstyveri av motorvogn er bot eller fengsel inntil 2 år.

På samme måte straffes brukstyveri av fartøy som har motor til fremdrift, og av luftfartøy.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 343. Ulovlig bruk av løsøre mv.

Med bot straffes den som ulovlig bruker eller forføyer over en løsøregjenstand som tilhører en annen, slik at den berettigede påføres tap eller ulempe.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 344. Grov ulovlig bruk av løsøre

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som ulovlig bruker eller forføyer over en løsøregjenstand som tilhører en annen, og ved det skaffer seg eller andre en betydelig vinning eller påfører den berettigede et betydelig tap.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 345. Besittelseskrenkelse

Den som urettmessig setter seg eller andre i besittelse av en løsøregjenstand, straffes med bot.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

§ 346. Ulovlig bruk mv. av fast eiendom

Med bot straffes den som bruker eller rår over fast eiendom i strid med rettighetene til eieren eller en annen som rettmessig rår over eiendommen, slik at den berettigede påføres tap eller ulempe, eller i strid med dennes uttrykkelige forbud.

Straff etter første ledd anvendes likevel ikke på den som er part i en avtale med den berettigede om bruken av eller rådigheten over eiendommen.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

Kapittel 28. Skadeverk og fremkalling av fare for allmennheten

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 351. Skadeverk

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som skader, ødelegger, gjør ubrukelig eller forspiller en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen.

For skadeverk straffes også den som uberettiget endrer, gjør tilføyelser til, ødelegger, sletter eller skjuler andres data.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 352. Grovt skadeverk

Grovt skadeverk straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om skadeverket er grovt skal det særlig legges vekt på

a. skadeverkets art og objekt, for eksempel om det er rettet mot gjenstander til alminnelig nytte eller pryd, eller som har historisk, nasjonal eller religiøs verdi,
b. om skaden er av et stort omfang,
c. om det var motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller nedsatte funksjonsevne, og
d. om det er begått ved flere anledninger, av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert preg.

Skadeverk som innebærer ødeleggelse av gjenstand som har en betydelig historisk, nasjonal eller religiøs verdi, eller som innebærer en svært omfattende

ødeleggelse av eiendom, regnes som særlig grovt skadeverk. Det samme gjelder skadeverk som har til følge slik ødeleggelse, tap av menneskeliv eller betydelig skade på kropp eller helse, eller nærliggende fare for slike følger. Særlig grovt skadeverk straffes med fengsel inntil 15 år.

Skadeverk som nevnt i første ledd og som er forøvd ved grov uaktsomhet, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år. Grovt uaktsomt skadeverk som nevnt i annet ledd straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 353. Mindre skadeverk

Mindre skadeverk straffes med bot. Ved avgjørelsen av om skadeverket er mindre, skal det særlig legges vekt på dets art og objekt, skadeomfanget og hvilke følger det har hatt eller lovbryteren burde ha skjønt at det kunne ha fått.

For mindre skadeverk straffes også den som tilsmusser en gjenstand som tilhører en annen.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 354. Forledelse til formuestap

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som ved å fremkalle eller styrke en villfarelse forleder noen til å gjøre eller unnlate noe som fører til formuestap for noen.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 355. Fremkalling av fare for allmennheten

Med fengsel fra 2 år inntil 15 år straffes den som forårsaker brann, oversvømmelse, sprengning, sammenstyrtning, sjøskade, jernbaneulykke, luftfartsulykke eller lignende ulykke, som lett kan medføre tap av menneskeliv.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 355 a. Grov fremkalling av fare for allmennheten

Grov fremkalling av fare for allmennheten straffes med fengsel inntil 21 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den

har hatt til følge tap av menneskeliv.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 356. Uaktsom fremkalling av fare for allmennheten

Uaktsom fremkalling av fare for allmennheten straffes med bot eller fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 357. Forbund om fremkalling av fare for allmennheten

Den som inngår forbund om å begå en handling som nevnt i § 355, straffes med fengsel inntil 6 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 358. Straff for å hindre forebygging av allmennfarlig ulykke eller avverging av følgene av den

Den som ved å skade eller fjerne redskaper eller på annen måte søker å hindre noen i å forebygge eller avverge en ulykke som nevnt i § 355 eller følgene av den, straffes med fengsel inntil 6 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

Kapittel 29. Vern av tilliten til penger og visse dokumenter

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 361. Dokumentfalsk

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som

a. ettergjør eller forfalsker et dokument, eller anskaffer et ettergjort eller forfalsket dokument med forsett om å bruke det eller la det fremstå som ekte eller uforfalsket,
b. rettsstridig bruker et dokument som nevnt i bokstav a og lar det fremstå som ekte eller uforfalsket, eller
c. utsteder et dokument og uriktig tillegger seg en stilling som er av

vesentlig betydning for dokumentets bevisverdi, og lar dokumentet fremstå som riktig.

Med dokument menes i dette kapittel en informasjonsbærer som gjelder et rettsforhold eller ellers egner seg som bevis for et rettsforhold.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 362. Mindre dokumentfalsk

Når straffverdigheten er liten, straffes dokumentfalsk med bot. Ved denne avgjørelsen skal det særlig legges vekt på

a. hvilken verdi handlingen gjelder,
b. om den har hatt til følge skade eller uleilighet for noen,
c. i hvilken utstrekning den er resultat av planlegging.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 363. Dokumentødeleggelse mv.

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget ødelegger eller unndrar et dokument eller en del av det.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 364. Borttaking av grensemerke mv.

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som uberettiget

a. fjerner, flytter eller ødelegger grensemerke eller merke for grunneiendom eller grunnrettighet, eller
b. setter opp slike falske merker.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 365. Uriktig erklæring bestemt til bruk som bevis

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som

a. i et dokument utstedt som ledd i forvaltningens virksomhet, i rettspleie eller i en helseattest gir en uriktig erklæring som er bestemt til å brukes som bevis,
b. bruker som riktig en slik erklæring, eller
c. forsettlig eller grovt uaktsomt utferdiger uriktig dokument som er egnet som bevis for å oppnå skatte- eller avgiftsmessige fordeler.

Adgangen til å reise straffesak eller avsi straffedom etter første ledd bokstav c faller bort etter 10 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 366. Misbruk av identitetsbevis

Med bot eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som med forsett om å oppnå en fordel for seg eller andre bruker et vitnemål, pass eller liknende identitetsbevis til å utgi seg for å være den som identitetsbeviset er utferdiget til. På samme måte straffes den som overlater et identitetsbevis til en annen, selv om han eller hun vet eller bør forstå at det vil bli brukt ulovlig.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 19 juni 2020 nr. 81 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1252).

§ 367. Pengefalsk

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forfalsker eller ettergjør penger eller innfører, anskaffer eller mottar slike penger med forsett om utgivelse.

På samme måte straffes den som utgir forfalskede eller ettergjorte penger som ekte eller uforfalsket. Den som uaktsomt medvirker til slik utgivelse, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 368. Grov pengefalsk

Grov pengefalsk straffes med bot eller fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om pengefalsken er grov skal det særlig legges vekt på om den gjelder et betydelig beløp, og om den er systematisk utført.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 369. Forberedelse til pengefalsk

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som til forberedelse av pengefalsk fremstiller eller skaffer til veie utstyr og annet som er bestemt for forfalsking av penger.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 370. Forberedelse av dokumentfalsk

Den, som til forberedelse av dokumentfalsk tilvirker, erverver, innfører, utfører, overdrar, besitter eller oppbevarer falsk segl, stempel eller merke eller andre gjenstander, som tilkjennegir seg som bestemte til å benyttes til ettergjørelse eller forfalskning, eller i slik hensikt tilvender seg et ekte segl, stempel eller merke, straffes med bot eller med fengsel inntil 3 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

Kapittel 30. Bedrageri, skattesvik og liknende økonomisk kriminalitet

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 371. Bedrageri

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning

a. fremkaller, styrker eller utnytter en villfarelse og derved rettsstridig forleder noen til å gjøre eller unnlate noe som volder tap eller fare for tap for noen, eller
b. bruker uriktig eller ufullstendig opplysning, endrer data eller datasystem, disponerer over et kredittkort eller debetkort som tilhører en annen, eller på annen måte uberettiget påvirker resultatet av en automatisert databehandling, og derved volder tap eller fare for tap for noen.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 372. Grovt bedrageri

Grovt bedrageri straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om bedrageriet er grovt skal det særlig legges vekt på om

a. det har hatt til følge en betydelig økonomisk skade,
b. det er voldt velferdstap eller fare for liv eller helse,
c. det er begått ved flere anledninger eller over lengre tid,
d. det er begått av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert preg,
e. lovbryteren har foregitt eller misbrukt stilling, verv eller oppdrag,
f. det er ført eller utarbeidet uriktige regnskaper eller uriktig regnskapsdokumentasjon, eller
g. lovbryteren har forledet allmennheten eller en større krets av personer.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 373. Mindre bedrageri

Bedrageri straffes med bot når straffskylden er liten fordi det gjaldt en ubetydelig verdi og forholdene for øvrig tilsier det.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 374. Grovt uaktsomt bedrageri

Grovt uaktsomt bedrageri som nevnt i §§ 371 og 372 straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74, endret ved lov 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592).

§ 375. Forsikringsbedrageri

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som

a. ved inngåelsen av en forsikringsavtale fortier eller gir uriktig opplysning om en omstendighet som er av betydning for forsikringsgiveren, eller utviser grov uaktsomhet med hensyn til

denne betydningen, eller

b. i den hensikt å få utbetalt en forsikringssum til seg eller andre, skader eller ødelegger en forsikret gjenstand eller på annen måte fremkaller et forsikringstilfelle.

På samme måte straffes den som med forsett om å få utbetalt en forsikringssum til seg eller andre

a. uriktig oppgir eller gir det utseendet av at et forsikringstilfelle er inntrådt,
b. gir en skadeoppgave som står i påtakelig misforhold til skaden, eller på annen måte gir uriktig eller ufullstendig opplysning, eller
c. oppgir til erstatning en gjenstand som ikke er forsikret, ikke er til eller ikke er skadet.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 376. Grovt forsikringsbedrageri

Grovt forsikringsbedrageri straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om forsikringsbedrageriet er grovt skal det særlig legges vekt på om det

a. har hatt til følge en betydelig økonomisk skade,
b. har voldt fare for liv eller helse,
c. er begått ved flere anledninger eller over lengre tid, eller
d. er begått av flere i fellesskap eller har et planlagt eller organisert preg.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 377. Bedrageriliknende handlinger

Med bot straffes den som uten å oppgi navn og adresse forlater et overnattingssted, serveringssted eller annet sted der en ytelse er mottatt, uten å betale på stedet som forutsatt. Straff etter paragrafen her kommer ikke til anvendelse dersom forholdet går inn under § 373.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 378. Skattesvik

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som gir uriktig eller ufullstendig opplysning til en offentlig myndighet, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når han forstår eller bør forstå at det kan føre til skattemessige fordeler.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 379. Grovt skattesvik

Grovt skattesvik straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om skattesviket er grovt skal det særlig legges vekt på om det

a. har ledet til eller kunne ha ledet til unndragelse av et betydelig beløp,
b. er utført på en måte som i særlig grad har gjort det vanskelig å oppdage,
c. er begått ved flere anledninger eller over lengre tid,
d. er begått av flere i fellesskap eller har et planmessig eller organisert preg,
e. er utført ved å misbruke stilling eller tillitsforhold, eller
f. foreligger medvirkning under utøvelse av næring.

Ved avgjørelsen av om skattesviket er grovt kan flere overtredelser ses i sammenheng.

Denne paragrafen kommer til anvendelse også om det foreligger uvitenhet med hensyn til de momenter som gjør handlingen grov, når uvitenheten er grovt uaktsom.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 380. Grovt uaktsomt skattesvik

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som grovt uaktsomt gir uriktig eller ufullstendig opplysning til en offentlig myndighet, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når han bør forstå at det kan føre til skattemessige fordeler. Dersom et grovt uaktsomt skattesvik må anses som grovt, jf. § 379 første ledd, kan fengsel inntil 6 år anvendes.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 381. Foreldelse av skattesvik

Fristen for foreldelse av straffansvar etter §§ 378 til 380 er 10 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 382. Villedende og uriktig selskapsinformasjon

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som i oppfordring til å delta i stiftelse eller utvidelse av aksjeselskap, allmennaksjeselskap eller annet selskap med økonomisk formål, eller i oppfordring til å overta lån til slikt selskap, gir villedende eller uriktig opplysning av betydning for bedømmelsen av selskapet.

På samme måte som etter første ledd straffes tillitsmann eller funksjonær i selskap som nevnt, såfremt han offentliggjør villedende eller uriktig opplysning av betydning for bedømmelsen av selskapet, eller gir slik opplysning til en selskapsdeltaker eller selskapets fordringshaver, noen av dets organer eller til en offentlig myndighet. Likestilt med tillitsmann og funksjonær etter første punktum, er andre som på grunn av oppdrag for selskapet har kjennskap til dets forhold.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 383. Grov villedende og uriktig selskapsinformasjon

Grove overtredelser av § 382 straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om lovbruddet er grovt skal det særlig legges vekt på

a. lovbruddets omfang,
b. hvilke følger lovbruddet har hatt,
c. om lovbruddet/handlingen retter seg mot allmennheten eller en større krets av personer,
d. om lovbruddet er begått ved flere anledninger eller over lengre tid,
e. om lovbruddet er begått av flere i fellesskap eller har et systematisk preg,
f. om lovbryteren har foregitt eller misbrukt stilling, verv eller oppdrag, eller
g. om det er ført eller utarbeidet uriktige regnskaper eller uriktig regnskapsdokumentasjon.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 384. Grovt uaktsom villedende og uriktig selskapsinformasjon

Grovt uaktsom villedende eller uriktig selskapsinformasjon straffes med bot eller fengsel inntil ett år. Er det grovt uaktsomme lovbruddet grovt, jf. § 383 annet punktum, kan fengsel inntil 2 år anvendes.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 385. Svikaktig dobbeltsalg mv.

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som påfører eller utsetter den berettigede for tap ved å disponere over et

a. formuesgode som en annen har fått, eller mot helt eller delvis betalt vederlag er tilsagt, eiendomsrett eller bruksrett til, eller
b. gjeldsbrev som helt eller delvis er innfridd.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 386. Krenkelse av sikkerhetsrett

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget disponerer over et formuesgode som han eier eller besitter, og som en annen har sikkerhet i, og ved det påfører eller utsetter den sikrede for tap.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 387. Korrupsjon

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

a. for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag, eller
b. gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.[1]
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

1 Jf. lov 13 nov 1998 nr. 67 del II om samtykke til ratifikasjon av OECD-konvensjonen 21 nov 1997 om motarbeiding av bestikkelse av utenlandske offentlige tjenestemenn i internasjonale forretningsforhold.

§ 388. Grov korrupsjon

Grov korrupsjon straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om korrupsjonen er grov skal det særlig legges vekt på om handlingen

a. er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag,
b. om den har eller kunne ha hatt til følge betydelig økonomisk fordel,
c. om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, og
d. om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktig regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 389. Påvirkningshandel

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

a. for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel for å påvirke utøvelsen av en annens stilling, verv eller utføring av oppdrag, eller
b. gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel for å påvirke utøvelsen av en annens stilling, verv eller utføring av oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 390. Økonomisk utroskap

Den som handler mot en annens interesser som han styrer eller har tilsyn med, med forsett om å oppnå en uberettiget vinning for seg eller andre eller om å skade, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

Straff for utroskap anvendes ikke på handling som faller inn under § 324, jf. § 325, eller § 387, jf. § 388.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 391. Grov økonomisk utroskap

Grov økonomisk utroskap straffes med fengsel inntil 6 år.
Ved avgjørelsen av om den økonomiske utroskapen er grov skal det særlig legges vekt på momentene som er nevnt i § 388 annet punktum.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 392. Regnskapsovertredelse

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som overtrer bestemmelser om bokføring og dokumentasjon av regnskapsopplysninger, årsregnskap, årsberetning eller regnskapsoppbevaring som er fastsatt i lov eller forskrift i medhold av lov.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 393. Grov regnskapsovertredelse

Grov regnskapsovertredelse straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om regnskapsovertredelsen er grov skal det særlig legges vekt på om

a. det er brukt uriktig eller villedende informasjon eller et uriktig dokument,
b. den er begått over lang tid,
c. den er begått av noen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling eller virksomhet,
d. den har gitt betydelig økonomisk fordel,
e. det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, eller
f. den har gjort det vanskelig å kontrollere virksomheten.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 394. Uaktsom regnskapsovertredelse

Uaktsom regnskapsovertredelse straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 395. Lønnstyveri

Den som utilbørlig og med forsett om en uberettiget vinning for seg selv eller andre misligholder plikt til å yte lønn, feriepenger eller annen godtgjøring som arbeidstaker har rett til etter avtale eller bestemmelse i lov eller forskrift, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 59 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1872).

§ 396. Grovt lønnstyveri

Grovt lønnstyveri straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om tyveriet er grovt, skal det særlig legges vekt på om overtredelsen gjelder en betydelig verdi, har et systematisk eller organisert preg eller av andre grunner er særlig krenkende eller samfunnsskadelig.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 59 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1872).

Kapittel 31. Kreditorvern

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 401. Uforsvarlige økonomiske disposisjoner

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som forsettlig eller grovt uaktsomt påfører fordringshaverne betydelig tap ved

a. pengespill eller annen risikopreget aktivitet,
b. annen lettsindig atferd,
c. overdrevent forbruk, eller
d. grovt uordentlig forretningsførsel.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 402. Kreditorbegunstigelse

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som forsettlig eller grovt uaktsomt gir en fordringshaver oppgjør eller sikkerhet, når skyldneren er eller blir eller står i påtakelig fare for å bli insolvent og av den grunn forringer fordringshavernes dekningsutsikt i betydelig grad.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 403. Hindring av dekning til en enkeltforfølgende kreditor

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som under en tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring forsettlig eller grovt uaktsomt foretar en handling som er egnet til å hindre at et formuesgode tjener til dekning for en eller flere fordringshavere.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 404. Formuesforringelse ved insolvensfare

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som foretar en uforsvarlig handling som

a. er egnet til å hindre at et formuesgode tjener til dekning for en eller flere fordringshavere, og
b. gjør at skyldneren er, blir, eller står i påtakelig fare for å bli insolvent.

Det fritar ikke for straff at insolvens etter første ledd bokstav b ikke lar seg fastslå, dersom årsaken er at skyldneren forsettlig eller grovt uaktsomt har overtrådt regnskapsbestemmelser i lov eller forskrift.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 405. Grov formuesforringelse

Grov formuesforringelse straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om formuesforringelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den innebærer en betydelig svekkelse av fordringshavernes utsikt til å få dekning, om den var planlagt og om den gjaldt et betydelig beløp.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 406. Grovt uaktsom formuesforringelse ved insolvens mv.

Grovt uaktsom formuesforringelse straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 407. Unnlatelse av å begjære gjeldsforhandling eller oppbud

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en insolvent skyldner som forsettlig eller grovt uaktsomt unnlater å begjære åpning av gjeldsforhandling etter konkursloven eller konkurs, dersom

a. unnlatelsen medfører at en disposisjon eller et utlegg ikke kan omstøtes, og dette forringer fordringshavernes dekningsutsikt betydelig, eller
b. skyldnerens næringsvirksomhet klart går med tap, og skyldneren må innse at han ikke vil kunne gi fordringshaverne oppgjør innen rimelig tid.

Unnlatelse av å begjære gjeldsforhandling eller konkurs er likevel straffri dersom skyldneren har opptrådt i forståelse med fordringshavere som representerer en vesentlig del av fordringsmassen med hensyn til beløp og antall.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 408. Boforringelse under fellesforfølgning

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes en skyldner som under konkurs eller gjeldsforhandling etter loven

a. opptrer på en måte som er egnet til å hindre at et formuesgode tjener til dekning eller utnyttelse for fordringshaverne, eller
b. uriktig oppgir eller vedkjenner seg forpliktelser.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 409. Grov boforringelse under fellesforfølgning

Grov boforringelse straffes med bot eller fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av

om boforringelsen er grov skal det særlig legges vekt på om den betydelig svekker fordringshavernes utsikt til å få dekning.

Grovt uaktsom boforringelse straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 410. Straffansvar for andre enn skyldneren. Medvirkning

Den som til fordel for eller på vegne av skyldneren foretar en handling som nevnt i §§ 401 til 409, straffes som der bestemt.

En fordringshaver som har medvirket til overtredelse av en bestemmelse i dette kapitlet ved å motta eller kreve oppfyllelse av skyldneren, straffes bare når fordringshaveren har brukt utilbørlige midler for å oppnå dette.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

Tredje del. Sluttbestemmelser

§ 411. Ikraftsetting

Loven trer i kraft 1. oktober 2015. Fra samme tid oppheves straffeloven 22. mai 1902 nr. 10. Forskrifter gitt i medhold av straffeloven 1902 gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

Kapittel 16 kan settes i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tid som kapittel 16 settes i kraft, gjelder første del i straffeloven 2005 for bestemmelsene i kapittel 16. Alminnelig del i straffeloven 1902 gjelder ikke for kapittel 16. Fra den tid kapittel 16 tar til å gjelde,[1] gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 4, tidligere § 101, 19 juni 2009 nr. 74, tidligere § 401, 19 juni 2015 nr. 65.
1 Fra 7 mars 2008 iflg. res. 7 mars 2008 nr. 225.

§ 412. (Opphevet)

Endret ved lover 7 mars 2008 nr. 4, tidligere § 102, 19 juni 2009 nr. 74, tidligere § 402, 7 mai 2010 nr. 15 (ikr. 11 juni 2010 iflg. res. 7 mai 2010 nr. 653), 16 sep 2011 nr. 41 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 sep 2011 nr. 949), opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65.

Lov om skogbruk (skogbrukslova)

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1. Formålet med lova

Denne lova har til formål å fremme ei berekraftig forvaltning av skogressursane i landet med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping, og å sikre det biologiske mangfaldet, omsyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiane i skogen.

§ 2. Virkefeltet for lova

Denne lova gjeld for all skog og skogmark. Med skogmark forstår ein i denne lova grunn som er skogproduserande, eller som etter ei samla vurdering er best eigna for skogproduksjon, og som ikkje er nytta til andre formål.

Lova gjeld sjølv om eit område er verna etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nemnt i naturmangfoldloven § 77, eller i plan etter plan- og bygningslova er lagt ut til andre formål enn landbruk, så sant ikkje anna følgjer av verne- eller planvedtaket eller av forskrifter knytt til vedtaket.

Lova kan ikkje nyttast i strid med dei rettane reindriftssamane har til trevirke og brensel.

Endra ved lov 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371).

§ 3. Skogbruksstyresmakt

Departementet er øvste skogbruksstyresmakt. Departementet kan gi forskrift om at avgjerder i bestemte saker skal tildelast kommunen eller fylkeskommunen.

Dersom saka krev samordning over kommunegrenser, eller viktige nasjonale omsyn tilseier det, kan oppgåver som i eller i medhald av lova er lagt til kommunen behandlast av departementet eller anna skogbruksstyresmakt.

Statsforvaltaren er skogbruksstyresmakt for skog som kommunen eller fylkeskommunen eig.

Endra ved lover 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 4. Skogeigaren sitt forvaltaransvar

Skogeigaren skal sjå til at alle tiltak i skogen blir gjennomførte i samsvar med lov og forskrift. Skogeigaren skal ha oversikt over miljøverdiane i eigen skog og ta omsyn til dei ved gjennomføring av alle tiltak i skogen. Slike omsyn kan føre til at nokre tiltak i skogen ikkje kan gjennomførast. Innafor desse rammene står skogeigaren fritt til å forvalte skogen ut frå eigne mål.

Skogeigaren skal sjå til at dei som gjer arbeid i skogen rettar seg etter lova og forskriftene.

Departementet kan gi nærare forskrifter om omsyn skogeigaren skal ta i høve til miljøet.

Kapittel 2. Skogbrukstiltak

§ 5. Skogregistrering og skogbruksplan

Skogbruksplanlegginga omfattar skogregistreringar som gir oversikt over skog- og miljøressursane på eigedommen og ein plan for forvaltninga av desse.

Skogregistreringar kan gjennomførast i eit område jamvel om ikkje alle skogeigarane har tinga skogbruksplan. Alle skogeigarar skal ha melding om at registreringa blir gjort. Oversikter over miljøverdiane som kjem fram gjennom skogbruksplanlegginga skal vere offentleg tilgjengelege, jf. lov 9. mai 2003 nr. 31 om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet.

Kommunen kan gi skogeigaren pålegg om gjennomføring av skogregistreringar og utarbeiding av ressursoversikt eller skogbruksplan. Departementet kan gi forskrift om skogregistrering og skogbruksplanlegging med mellom anna krav til innhaldet i planen og reglar om korleis data som blir samla inn skal forvaltast.

§ 6. Forynging og stell av skog

Skogeigaren skal sørgje for tilfredsstillande forynging etter hogst, og sjå til at det er samanheng mellom hogstform og metode for forynging. Nødvendige tiltak for å leggje til rette for forynging skal setjast i gang innan 3 år etter at hogsten er skjedd.

Fristen for forynging kan utsettes til 5 år der det ut frå klimatiske og lokale forhold er forsvarleg.

Dersom skogeigaren ikkje rettar seg etter dette, avgjer kommunen om skogeigaren skal påleggjast å setje i verk tiltak for å sikre at arealet blir forynga.

Tiltaket må setjast i verk innan ein frist som maksimalt kan vere på 2 år. Blir ikkje tiltaka utførte innan fristen, skal kommunen sørgje for at tiltaka blir utførte for skogeigaren si rekning. Kommunen sine kostnader i denne samanhengen kan krevjast dekt frå middel som er avsett i skogfondet. Kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Dersom kommunen finn det nødvendig for å hindre store negative effektar på miljøverdiane, under dette ureining av viktige vassførekomstar, kan kommunen nekte skogeigarar å plante i skoglause område, å skifte treslag, å grøfte, gjødsle eller bruke plantevernmiddel. Kommunen kan også setje vilkår i slike høve.

Departementet kan fastsetje nærare forskrifter om forynging og stell av skog, under dette krav til tilfredsstillande forynging, skifte av treslag, bruk av utanlandske treslag, grøfting i skog, gjødsling av skog, bruk av plantevernmiddel i skog og frø- og planteforsyninga i skogbruket.

§ 7. Vegbygging i skog

Bygging og ombygging av vegar til skogbruksformål kan berre gjennomførast etter løyve frå kommunen.

Planlegging, bygging og ombygging skal skje på ein måte som tek omsyn til viktige miljøverdiar og som sikrar landbruksfaglege heilskapsløysingar. Det skal leggjast vekt på å oppnå eit rasjonelt vegnett, der det også blir teke omsyn til den nytten vegen kan få for anna næringsverksemd knytt til landbrukseigedommane.

Departementet kan gi nærare forskrifter om planlegging, godkjenning og bygging av skogsvegar og av andre anlegg og tekniske inngrep knytte til skogbruk.

§ 8. Hogst og måling

Ved hogst skal det takast omsyn til skogen sin framtidige produksjon og forynging samstundes som det blir teke omsyn til miljøverdiane. Det skal sørgjast for at bruk av stigar, løyper og andre ferdselsårer ikkje blir unødig vanskeleggjort for allmenta etter at hogsten er avslutta. Kommunen kan påleggje skogeigar å rette opp køyreskadar eller andre skadar etter tiltak i skogen.

Om ein hogst blir planlagt eller skjer i strid med denne lova, reduserer eigedommen sitt produksjonsgrunnlag vesentleg, eller kan få uheldige verknader for miljøverdiane, kan kommunen nekte hogsten eller setje vilkår for korleis den skal gjennomførast.

Når ikkje anna er fastsett av departementet skal kjøpar og seljar sørgje for at alt skogsvirke som blir hogd til foredling, sal eller eksport blir målt. Departementet kan gi nærare forskrifter om registrering og oppgåveplikt i samband med slik måling.

§ 9. Førebyggjande tiltak

Når det er fare for at større skogområde kan bli skadd av insekt- eller soppangrep skal kommunen setje i verk dei førebyggjande tiltak som er nødvendige. Dette kan mellom anna vere pålegg til skogeigarar. Dette gjeld også for skog og tre i område som er utanfor virkefeltet i § 2. Departementet kan fastsetje nærare forskrifter om slike tiltak, og korleis utgiftene skal dekkjast. Kommunen sine kostnader i denne samanhengen er tvangsgrunnlag for utlegg.

Der beiting av hjortevilt fører til vesentlege skadar på skog som er under forynging, eller der beitinga er ei vesentleg hindring for å overhalde plikta til å forynge skog etter § 6 i denne lova, skal kommunen som viltorgan vurdere om det er behov for å regulere bestanden av hjortevilt slik at beitetrykket blir redusert.

§ 10. Tiltak etter skade på skog

Når skogen er skadd som følgje av uheldig skogbehandling, råte, brann, vindfelling, skred, sjukdom, sopp-, smågnagar-, hjortevilt- eller insektangrep, eller andre forhold som reduserer skogproduksjonen vesentleg, kan kommunen påleggje skogeigaren å setje i verk dei tiltak som er nødvendige for å rette opp skadane. Kommunen skal setje ein frist for slike tiltak. Fristen skal ikkje vere lengre enn 2 år. Blir ikkje tiltaka utførte innan fristen, skal kommunen sørgje for at tiltaka blir utførte for skogeigaren si rekning. Kommunen sine kostnader i denne samanhengen er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 11. Meldeplikt

Når det er nødvendig for å halde kontroll med at lova blir følgt, kan kommunen eller anna skogbruksstyresmakt gjere vedtak om at skogeigarar skal ha plikt til å melde inn planar om hogst og tiltak knytt til forynging og stell av skog. Denne meldeplikta kan gjelde ein eller fleire skogeigarar i heile eller delar av kommunen.

Meldinga skal vere skriftleg og gi opplysningar om dei planane eigaren har for hogst eller tiltak. Meldinga skal sendast til kommunen seinast 3 veker før hogsten eller tiltaket skal setjast i verk.

Har kommunen ikkje gitt svar på meldinga innan 3 veker frå den dagen da meldinga kom fram til kommunen, eller gjort vedtak med heimel i §§ 6 tredje ledd, 8 andre ledd eller forskrift i medhald av §§ 4 eller 7, kan det meldte tiltaket setjast i verk i samsvar med dei reglane som gjeld etter lova. Om kommunen treng meir tid for å ta stilling til tiltaket, kan fristen forlengjast med inntil 14 dagar. Tillatelsen gjeld for 10 år.

Kapittel 3. Vernskog og område av særleg miljøverdi

§ 12. Vernskog

Statsforvaltaren kan gi forskrift om at skog skal vere vernskog når skogen tener som vern for annan skog eller gir vern mot naturskadar. Det same gjeld område opp mot fjellet eller ut mot havet der skogen er sårbar og kan bli øydelagt ved feil skogbehandling.

Forskrifta skal leggje fast grensene for vernskogen og gi reglar for forvaltninga av skogen. Det kan også fastsetjast reglar om meldeplikt.

Kommunen skal sørgje for at eigarar av vernskog blir gjort kjent med vernskogvedtaket og dei reglane som blir fastsette, og skal kunngjere vedtaket i dei aviser kommunen elles nyttar til kunngjeringar.

Endra ved lover 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 13. Skogområde av særleg miljøverdi

Departementet kan ved forskrift leggje strengare restriksjonar på skogbehandlinga i skogområde av særleg miljøverdi knytt til biologisk mangfald, landskap, friluftsliv eller kulturminne enn det lova elles gir heimel for når skogbehandlinga kan føre til vesentleg skade eller ulempe for desse verdiane.

Kapittel 4. Skogfond m.m.

§ 14. Innbetaling til skogfond

Skogfond er ei tvungen fondsavsetjing som skal gi skogeigaren eit betre grunnlag for å finansiere tiltak med sikte på ei berekraftig forvaltning av skogressursane.

Skogeigaren skal setje av middel til skogfondet ved sal, oreigning eller anna overdraging av hogd eller framdrive virke eller av tre på rot, ved skogeigaren sin

bruk av virke for vidare sal eller anna overdraging. Plikta gjeld ikkje skogeigaren sin bruk av virke til eige behov i samband med jord- og skogbruksverksemd på eigedommen.

Statsforvaltaren kan frita ein skogeigar frå plikta til å innbetale til skogfond etter første ledd dersom det er urimeleg å krevje slik innbetaling, og skogeigaren kan vise til at det blir utført investeringsarbeid i skogen som minst svarar til den innbetalinga som er pliktig.

Innestående skogfondsmiddel følgjer eigedommen ved overdraging til ny eigar, og innestående middel kan ikkje skiljast frå eigedommen ved pantsetjing, tvangsfullføring eller på annan måte.

Departementet kan gi forskrifter om ordninga med skogfond, og fastset kor stor fondsavsetjinga skal vere. Avsetjinga skal ikkje vere lågare enn 2 prosent av bruttoverdien av virket.

Ved manglande innbetaling til skogfondet er krav frå kommunen tvangsgrunnlag for utlegg.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 15. Bruk av skogfondet

Skogfondet skal brukast til langsiktige investeringar til fordel for den skogen som virket kjem frå, eller til fordel for annan skog som skogeigaren har i same kommune. Med godkjenning frå kommunen kan middel på skogfondet også førast over til annan skog som skogeigaren har.

Skogfondet skal i første rekkje brukast til skogkultur, skogbruksplanlegging, skogproduksjon, skogsvegar og tiltak som tek sikte på å sikre viktige miljøverdiar i skogen.

Departementet kan gi nærare forskrifter om bruken av skogfondet, mellom anna reglar om frigjeving av fondsmiddel dersom det ikkje er behov for investeringar i skogen.

§ 16. Renter av skogfondsmiddel

Skogeigaren har ikkje krav på renter av innestående middel på skogfond.

Rentene av skogfondet skal nyttast til administrasjon av skogfondsordninga, og til å dekkje eventuelle tap i samband med innkrevjing av pliktig innbetaling til skogfondet. Renter som ikkje blir brukt til desse formåla, skal brukast til ulike skogbruksformål etter nærare forskrifter fastsett av departementet.

§ 17. Avgift på skogsvirke for å fremme forsking og utvikling i skogbruket

Departementet kan ved forskrift vedta at det skal svarast ei avgift på skogsvirke til å fremme forsking og utvikling i skogbruket og fastsetje nærare reglar om innbetaling, bruk og forvaltning av denne avgifta, og for kor lang periode ho skal krevjast inn.

Kapittel 5. Avsluttande føresegner

§ 18. Konkurranseavgrensande verksemd

Departementet kan fastsetje i forskrift at skogeigarane og organisasjonane deira skal ha rett til å samarbeide om produksjon og omsetjing av landbruksprodukt.

§ 19. Tilskot

Departementet kan fastsetje forskrifter om fordeling av og vilkår for utbetaling av tilskot til nærings- og miljøtiltak i skog etter slike rammer som Stortinget gir. Forskriftene kan innehalde reglar om å krevje tilskot tilbake dersom vilkåra for tilskot ikkje er oppfylte.

Departementet kan i forskrift etter første ledd delegere mynde til kommunen eller fylkeskommunen i saker som gjeld tilskot.

Endra ved lov 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 20. Tilsyn, kontroll og rapportering

Kommunen skal føre tilsyn med at føresegnene i lova blir haldne, og kontrollere at vedtak med heimel i lova blir gjennomførte. Departementet kan gi forskrift om kommunane sin rapportering og resultatkontroll.

Ved tilsyn har skogbruksstyresmakta rett til tilkomst til skog og utmark, også ved bruk av motorkjøretøy.

Ved utarbeiding av oversikter over skog- og virkesutviklinga, har skogbruksstyresmakta rett til innsyn i sertifiseringsrapportar og liknande oversikter som blir utarbeidd av skogeigarorganisasjonane eller av organ knytt til desse.

§ 21. Klage

Vedtak kommunen gjer etter denne lova eller forskrift gitt med heimel i lova, kan påklagast til statsforvaltaren om ikkje departementet har fastsett annan klageinstans.

Departementet eller den departementet har gitt mynde er klageinstans for vedtak gjort av statsforvaltaren eller fylkeskommunen i første instans.

Endra ved lov 19 juni 2009 nr. 98 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 848), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 22. Straff

Den som forsettleg eller aktlaust bryt føresegnene i §§ 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14 eller 15, forskrifter gitt med heimel i desse paragrafane eller vedtak i medhald av desse føresegnene eller forskriftene, blir straffa med bøter eller fengsel i inntil eitt år.

Den som forsettleg eller aktlaust bryt forskrifter gitt med heimel i §§ 4 tredje ledd eller 17 eller vedtak i medhald av desse forskriftene, blir straffa på same måte.

Straff etter første og andre ledd kan berre nyttast når brotet er vesentleg.

Endra ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 23. Tvangsmulkt

For å sikre at føresegnene i lova og vedtak fatta med heimel i lova blir gjennomførte, kan kommunen påleggje skogeigaren tvangsmulkt. Tvangsmulkta kan krevjast inn frå den fristen kommunen har sett for retting av forholdet. Tvangsmulkta kan også fastsetjast på førehand. Det kan fastsetjast at tvangsmulkta aukar så lenge det ulovlege forholdet varer ved.

Tvangsmulkta er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 24. Iverksetjing

Lova tek til å gjelde frå den tid Kongen fastset.[1]

Frå same tid held desse lovane opp å gjelde:

a. Lov 9. juni 1939 nr. 17 om husbruksskog.
b. Lov 9. november 1956 nr. 4 om avgift på skogsvirke til fremme av

fellestiltak for skogbruket.

c. Lov 21. mai 1965 om skogbruk og skogvern.

1 Frå 1 jan 2006 iflg. res. 27 mai 2005 nr. 487.

§ 25. Overgangsreglar

Forskrifter og vedtak med heimel i dei lovane som er nemnde i § 24 andre ledd skal gjelde fram til departementet gjer nye vedtak eller fastset nye forskrifter med heimel i lova her.

Føresegnene i lov 9. juni 1939 nr. 17 om husbruksskog skal gjelde for Nystaul og Finsbu husbruksskog i Kilen i Telemark fram til eigarane av skogen har vedteke ein annan organisering av drifta av eigedommen.

§ 26. Endringar i andre lover

Frå den tida Kongen fastset blir det gjort slike endringar i anna lovgjeving: – – –

Lov om varsling, rapportering og undersøkelse av jernbaneulykker og jernbanehendelser m.m. (jernbaneundersøkelsesloven)

Kapittel I. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er gjennom undersøkelse av jernbaneulykker og jernbanehendelser å forbedre sikkerheten og forebygge jernbaneulykker.

§ 2. Lovens saklige virkeområde og unntak

Loven gjelder jernbane, herunder sporvei, tunnelbane, forstadsbane og lignende sporbundne transportmiddel som omfattes av jernbaneloven.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke jernbaner som omfattes av loven her, herunder gjøre unntak fra lovens anvendelsesområde for visse typer jernbaner.

§ 3. Undersøkelsesmyndighetens oppgaver og uavhengighet

Undersøkelse av jernbaneulykker og jernbanehendelser skal skje ved den myndighet departementet bestemmer.

Undersøkelsesmyndigheten skal klarlegge hendelsesforløp og årsaksfaktorer, utrede forhold av betydning for å forebygge jernbaneulykker og avgi undersøkelsesrapport som nevnt i § 19.

Undersøkelsesmyndigheten skal ikke ta stilling til sivilrettslig eller strafferettslig skyld og ansvar. Undersøkelsen skal foregå uavhengig av annen etterforskning eller undersøkelse som helt eller delvis har slikt formål.

Undersøkelsesmyndigheten skal hvert år offentliggjøre en rapport om de undersøkelser som er gjennomført året før, inkludert sikkerhetstilrådinger og tiltak som er truffet i samsvar med disse.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om undersøkelsesmyndighetens arbeid, herunder om samarbeid og utveksling av opplysninger med andre land og internasjonale organisasjoner i den grad det følger av internasjonale avtaler som Norge har inngått.

§ 4. Tilsynsmyndighetens oppgaver

Tilsynsmyndigheten som nevnt i jernbaneloven § 11 skal vurdere rapportene som undersøkelsesmyndigheten avgir, med tanke på å identifisere og iverksette tiltak som kan bedre jernbanesikkerheten. Tilsynsmyndigheten kan gi pålegg om oppfølging av sikkerhetstilrådinger til den som driver jernbanevirksomhet etter jernbaneloven.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om tilsynsmyndighetens arbeid etter loven her, herunder om samarbeid og utveksling av opplysninger med andre land og internasjonale organisasjoner i den grad det følger av internasjonale avtaler som Norge har inngått.

§ 5. Definisjoner

I loven her forstås med:

a. Jernbaneulykke: en uønsket eller utilsiktet plutselig begivenhet eller en bestemt rekke slike begivenheter som har skadelige følger, herunder som medfører at noen dør eller blir alvorlig skadet, som medfører betydelig skade på jernbanemateriell, på kjørevei, på eiendom utenfor jernbanen eller på miljø, og alle andre lignende ulykker.

b. Jernbanehendelse: enhver annen uønsket begivenhet enn en jernbaneulykke, som har sammenheng med jernbanedriften, og som innvirker på driftssikkerheten.
c. Alvorlig jernbanehendelse: en uønsket begivenhet som under litt andre omstendigheter kunne ha ført til en jernbaneulykke.
d. Jernbanevirksomhet: drift av kjørevei, trafikkstyring og trafikkvirksomhet.

Departementet kan gi forskrifter som presiserer og utfyller definisjonene i første ledd, herunder gi utfyllende bestemmelser om hva som menes med kjørevei, trafikkstyring og trafikkvirksomhet i bokstav d.

Kapittel II. Varsling av jernbaneulykker og jernbanehendelser mv.

§ 6. Varslingsplikt av jernbaneulykker

Ansatte i jernbanevirksomhet som blir involvert i en jernbaneulykke, skal straks varsle nærmeste trafikkstyringsenhet, nærmeste politimyndighet eller Hovedredningssentralen om ulykken. Dette gjelder likevel ikke dersom den ansatte er kjent med at varsel allerede er gitt.

Varslingsplikt etter første ledd har også enhver som blir vitne til jernbaneulykke, dersom vitnet etter omstendighetene ikke har grunn til å anta at slik varsling er unødvendig.

Når nærmeste trafikkstyringsenhet, nærmeste politimyndighet eller Hovedredningssentralen mottar varsel om en jernbaneulykke, skal vedkommende instans straks varsle de andre instansene som er nevnt, samt gi varsel til undersøkelsesmyndigheten og tilsynsmyndigheten. Dette gjelder likevel ikke dersom instansen er kjent med at varsel allerede er gitt.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om varslingsplikt etter første ledd og videreformidling av varsel etter tredje ledd.

§ 7. Varslingsplikt av alvorlige jernbanehendelser

Inntreffer det en alvorlig jernbanehendelse, skal den som driver jernbanevirksomhet straks varsle undersøkelsesmyndigheten om hendelsen. Undersøkelsesmyndigheten varsler tilsynsmyndigheten.

Departementet kan i forskrifter bestemme at også følgende personer skal ha en særskilt varslingsplikt etter første ledd:

a. den som utfører trafikkstyring,

b. den som fremfører rullende materiell,
c. den som utfører eller leder skifting på eller ved stasjon eller innen et sidespors område,
d. den som utfører trafikksikkerhetsoppgaver om bord i tog, herunder beredskapsoppgaver,
e. den som har sikkerhetsansvar ved arbeid og aktivitet i og ved spor, og
f. den som utfører vedlikehold av rullende materiell eller kjørevei.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om varslingsplikt og videreformidling av varsel etter denne paragrafen.

Kapittel III. Rapportering og innsamling av opplysninger om jernbaneulykker og jernbanehendelser mv.

§ 8. Rapportering av opplysninger

Den som driver jernbanevirksomhet plikter å rapportere opplysninger om jernbaneulykker og jernbanehendelser til undersøkelsesmyndigheten og tilsynsmyndigheten.

Departementet kan i forskrifter bestemme at også følgende personer skal ha en særskilt rapporteringsplikt etter første ledd:

a. den som utfører trafikkstyring,
b. den som fremfører rullende materiell,
c. den som utfører eller leder skifting på eller ved stasjon eller innen et sidespors område,
d. den som utfører trafikksikkerhetsoppgaver om bord i tog, herunder beredskapsoppgaver,
e. den som har sikkerhetsansvar ved arbeid og aktivitet i og ved spor,
f. den som utfører vedlikehold av rullende materiell eller kjørevei, og andre som har befatning med jernbanevirksomhet, herunder produsent av jernbanemateriell.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om rapporteringsplikten etter første og annet ledd, herunder hvilke opplysninger som skal rapporteres, hvilke myndigheter det skal rapporteres til og måten det skal skje på.

§ 8 a. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for den som driver jernbanevirksomhet, har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det de får kjennskap til i forbindelse med undersøkelser og rapportering av ulykker og hendelser etter loven her.

Personer som nevnt i første ledd, har i tillegg taushetsplikt om alle opplysninger som er innrapportert i medhold av § 8 og om opplysninger som er fremkommet under forklaring for undersøkelsesmyndigheten etter § 14. Dette gjelder ikke dersom tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til en jernbaneulykke eller jernbanehendelse.

Taushetsplikt som nevnt i annet ledd, er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre i den grad den som har krav på taushet samtykker forutsatt at opplysningene har statistisk form eller de er alminnelig tilgjengelig andre steder. Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 102 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1589).

§ 9. Bruk av data fra systemer som registrerer lyd og bilde

Undersøkelsesmyndigheten skal ha tilgang til data fra ethvert system for vedvarende eller regelmessig registrering av lyd og bilde fra førerrom i tog, men har ikke anledning til å utlevere slikt materiale til andre. Utskrift av registrert lyd eller kopi av bilder kan likevel utleveres til bruk som bevis i en straffesak eller sivil sak for domstolene etter rettens kjennelse. Retten kan bare godkjenne utlevering etter annet punktum dersom behovet for utlevering i den konkrete saken veier tyngre enn faren for at man ved slik utlevering vanskeliggjør undersøkelsesmyndighetens arbeid med den aktuelle saken eller fremtidige nasjonale eller internasjonale undersøkelser.

Departementet kan ved forskrift bestemme hvilke registreringssystemer for lyd og bilde som omfattes av første ledd.

Kapittel IV. Undersøkelse av ulykker og hendelser mv.

§ 10. Undersøkelsesplikt

Undersøkelsesmyndigheten skal undersøke jernbaneulykker og alvorlige jernbanehendelser.

Departementet kan i forskrift fastsette at undersøkelsesmyndigheten skal undersøke andre jernbanehendelser enn de som er nevnt i første ledd.

§ 11. Iverksetting av undersøkelse og undersøkelsens omfang

Når undersøkelsesmyndigheten har mottatt varsel om jernbaneulykke etter § 6 eller om alvorlig jernbanehendelse etter § 7, skal den straks avgjøre om det er behov for å iverksette umiddelbar undersøkelse. Når undersøkelsesmyndigheten mottar rapport etter § 8 skal den uten ugrunnet opphold avgjøre om og når det skal iverksettes undersøkelse.

Undersøkelsesmyndigheten avgjør selv omfanget av undersøkelsen og hvordan den skal gjennomføres. Ved avgjørelsen skal undersøkelsesmyndigheten blant annet ta hensyn til hvilken lærdom undersøkelsen forventes å gi med tanke på å forbedre sikkerheten, ulykken eller hendelsens alvorlighetsgrad, dens innvirkning på jernbanesikkerheten generelt og om den inngår i en serie av ulykker eller hendelser.

Undersøkelsesmyndigheten kan uten hensyn til tidligere avgjørelser beslutte å undersøke forhold ved en eller flere jernbaneulykker eller jernbanehendelser.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om undersøkelsesmyndighetens oppgaver og kompetanse etter paragrafen her.

§ 12. Forbud mot å fjerne vrakrester mv. samt behov for å gjenopprette trafikken

Jernbanemateriell og kjørevei som er skadet i jernbaneulykke, vrakrester eller andre ting fra slikt materiell og spor etter ulykken må ikke fjernes eller røres uten samtykke fra undersøkelsesmyndigheten og politiet, med mindre det er nødvendig for å redde eller avverge fare for liv eller eiendom eller for å hindre at noe som kan ha betydning for undersøkelsen, ødelegges eller forsvinner.

Undersøkelsesmyndigheten skal avslutte sine undersøkelser på ulykkesstedet så snart som mulig slik at den som driver kjøreveien kan bli i stand til å gjenopprette trafikken.

§ 13. Tiltak for å fremskaffe opplysninger

Undersøkelsesmyndigheten har rett til å benytte privat grunn og kan kreve å få undersøke og ta i besittelse jernbanemateriell og kjørevei, vrakrester, dokumenter og andre ting i den utstrekning den trenger det for å kunne utøve sitt verv. Herunder skal undersøkelsesmyndigheten ha rett til

1. å kreve en fullstendig obduksjon av de omkomne og til å få umiddelbar adgang til resultatene av slike undersøkelser eller tester

av prøver som er tatt, og
2. å be om legeundersøkelse av alle personer involvert i ulykken eller hendelsen eller be om at det utføres tester på prøver som er tatt av slike personer, og ha umiddelbar tilgang til resultatet av slike undersøkelser eller tester.

Om nødvendig kan undersøkelsesmyndigheten kreve hjelp av politiet.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 87 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1871).

§ 14. Forklaringsplikt til undersøkelsesmyndigheten mv.

Enhver plikter på forlangende, og uten hensyn til taushetsplikt, å gi undersøkelsesmyndigheten de opplysninger han eller hun sitter inne med om forhold som kan være av betydning for undersøkelsen. Enhver som forklarer seg har rett til å la seg bistå av advokat eller annen person under forklaringen.

§ 15. Bevissikring

Undersøkelsesmyndigheten kan kreve bevissikring utenfor rettssak etter reglene i tvisteloven § 28-3 tredje ledd og § 28-4. Krav om bevissikring fremmes for den tingrett hvor de som skal avhøres, bor eller oppholder seg eller realbevis skal undersøkes.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 16. Rettigheter for dem saken angår

Når undersøkelsesmyndigheten iverksetter undersøkelse, skal den så vidt mulig underrette den som driver den aktuelle jernbanevirksomhet, ofrene og deres familie, eiere av skadede ting, produsenter, berørte beredskapstjenester, representanter for personalet og for brukerne, samt andre som saken angår, om dette. Slik underretning skal gis så snart som mulig, og skal opplyse om rettighetene etter annet ledd i paragrafen her og etter § 20 første ledd.

Innen undersøkelsene avsluttes, skal de som er nevnt i første ledd gis adgang til å fremkomme med opplysninger og synspunkter om jernbaneulykken eller jernbanehendelsen og dens årsaksfaktorer. De skal også underrettes jevnlig om fremdriften av undersøkelsen og gis adgang til å fremkomme med sine synspunkter på undersøkelsen i den grad det er praktisk mulig. Videre bør de også gis adgang til å være til stede under undersøkelsen og ha rett til å gjøre seg

kjent med dokumentene, i den utstrekning undersøkelsesmyndigheten finner at dette kan skje uten hinder for undersøkelsen. Tredje punktum gjelder med de begrensninger som følger av taushetsplikten, jf. § 17.

Departementet kan gi utfyllende forskrifter til paragrafen her.

§ 17. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for undersøkelsesmyndigheten har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det som de får kjennskap til under utførelsen av sitt arbeid. Forvaltningsloven § 13b første ledd nr. 6 gjelder likevel ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal tilsvarende strenge taushetsplikt gjelde, med mindre tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til jernbaneulykken eller jernbanehendelsen.

Personer som nevnt i første ledd har i tillegg taushetsplikt om alle opplysninger som er innrapportert i medhold av § 8, og opplysninger som er fremkommet under forklaring for undersøkelsesmyndigheten etter § 14. Dette gjelder ikke dersom tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til en jernbaneulykke eller jernbanehendelse.

Taushetsplikt som nevnt i annet og tredje ledd er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre i den grad den som har krav på taushet samtykker, dersom opplysningene har statistisk form, eller dersom de er alminnelig tilgjengelig andre steder.

Opplysninger som er taushetsbelagt etter tredje ledd kan gis videre til utenlandske og internasjonale myndigheter og organisasjoner når dette følger av internasjonale avtaler som Norge har inngått.

§ 18. Informasjon til tilsynsmyndigheten

Undersøkelsesmyndigheten skal fortløpende holde tilsynsmyndigheten underrettet om forhold som avdekkes i løpet av undersøkelsen, og sine egne foreløpige vurderinger av disse, i den grad dette anses nødvendig for jernbanesikkerheten.

§ 19. Undersøkelsesrapport

Når undersøkelsesmyndigheten har undersøkt en jernbaneulykke eller alvorlige

jernbanehendelser, skal den utarbeide en rapport som redegjør for hendelsesforløpet og inneholder undersøkelsesmyndighetens uttalelse om årsaksforholdene. Rapporten skal opplyse om formålet med undersøkelsen, jf. § 1. Rapporten skal også så langt det er formålstjenlig, inneholde undersøkelsesmyndighetens eventuelle tilrådinger om tiltak som bør treffes eller vurderes med henblikk på å hindre lignende ulykker eller alvorlige hendelser i fremtiden.

Rapporten skal ikke inneholde referanser til enkeltpersoners navn eller adresse.

Undersøkelsesmyndighetens avgjørelse etter denne paragrafen kan ikke påklages.

§ 20. Behandling av utkast til undersøkelsesrapport

Før undersøkelsesmyndigheten sluttbehandler rapporten, skal et utkast til rapport etter anmodning forelegges for personer som nevnt i § 16 første ledd, med en rimelig frist for vedkommende til å gi uttalelse, med mindre særlige forhold tilsier at dette ikke gjøres. Statens jernbanetilsyn skal forelegges utkastet til rapport, med rimelig frist til å uttale seg. Retten etter første punktum gjelder bare de delene av utkastet til rapport som vedkommende på grunn av sin tilknytning til saken eller undersøkelsen har særlige forutsetninger for å uttale seg om.

Undersøkelsesmyndighetens avgjørelse etter denne paragrafen kan ikke påklages.

§ 21. Unntatt dokumentoffentlighet for utkast til undersøkelsesrapport

Undersøkelsesmyndighetens utkast til rapport er ikke offentlig.

§ 22. Forbud mot bruk som bevis i straffesak

Opplysninger undersøkelsesmyndigheten mottar i medhold av §§ 8 eller 14 kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak mot den som har gitt opplysningene.

Kapittel V. Tilsynsmyndighetens bruk av opplysninger mv.

§ 23. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for tilsynsmyndigheten har taushetsplikt etter reglene i § 17 så langt de passer.

§ 24. Forbud mot bruk som bevis i straffesak

Opplysninger tilsynsmyndigheten mottar i medhold av §§ 8 og 18 kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak mot den som har gitt opplysningene.

Kapittel VI. Forbud mot sanksjoner fra arbeidsgiver

§ 25. Forbud mot sanksjoner fra arbeidsgiver

En arbeidstaker som avgir rapport etter § 8 eller forklaring etter § 14 skal ikke som følge av dette utsettes for noen form for sanksjoner fra arbeidsgiverens side. Første punktum gjelder ikke tiltak som arbeidsgiveren iverksetter med hovedformål å forbedre arbeidstakerens kvalifikasjoner.

Første ledd gjelder ikke dersom de mottatte opplysningene viser at arbeidstakeren ikke oppfyller helsemessige krav til å inneha sin stilling, eller at arbeidstakeren selv har opptrådt grovt uaktsomt i forbindelse med den rapporterte ulykken eller hendelsen. Første ledd gjelder heller ikke omstendigheter knyttet til arbeidstakeren eller dennes handlinger og unnlatelser som er blitt kjent på annen måte enn gjennom arbeidstakerens rapportering eller forklaring som nevnt i første ledd.

Kapittel VII. Fjerning av vrakrester utenfor kjøreveien

§ 26. Fjerning av vrakrester utenfor kjøreveien mv.

Dersom jernbanemateriell eller deler av kjørevei er havnet utenfor kjøreveien, eller vrakrester eller andre ting fra slikt materiell er til hinder for den alminnelige ferdsel eller på annen måte til fare eller ulempe, kan politiet sette en frist for at eieren, eller brukeren, skal rette forholdet. Oversittes fristen, kan politiet iverksette nødvendige tiltak på eierens eller brukerens bekostning. Dersom det av hensyn til ferdselen eller av annen grunn er nødvendig å gjøre

noe straks, kan politiet sette i verk tiltak som nevnt uten at det gis noen frist.

Kapittel VIII. Avsluttende bestemmelser

§ 27. Straff

Den som uaktsomt eller forsettlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 6, 7, 8, 12 første ledd, 14, 17, 23, 25 og 26 i loven, straffes med bøter dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebestemmelse.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 28. Endringer i andre lover

I lov 11. juni 1993 nr. 100 om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m. (jernbaneloven) gjøres følgende endringer: – – –
Kapittel V oppheves.

§ 29. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

§ 30. Overgangsordning

Forskrifter fastsatt med hjemmel i jernbaneloven kapittel V gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

Lov om utdanningsstøtte (utdanningsstøtteloven)

Kapittel I. Formål og virkeområde

§ 1. Formål

Utdanningsstøtteordningens formål er å bidra til

- like muligheter til utdanning uavhengig av geografiske forhold, alder, kjønn, funksjonsdyktighet, økonomiske og sosiale forhold

- å sikre samfunnet og arbeidslivet tilgang på kompetanse
- at utdanningen skjer under tilfredsstillende arbeidsforhold, slik at studiearbeidet kan bli effektivt.

§ 2. Rettigheter

Søkere som fyller vilkårene i denne loven og forskrift gitt i medhold av loven, har rett til utdanningsstøtte.

§ 3. Virkeområde

Loven gjelder for utdanning i Norge, herunder Svalbard såfremt ikke annet følger av forskrift gitt av Kongen. Det kan også gis støtte til utdanning i utlandet dersom utdanningen er godkjent etter § 4.

Loven gjelder for norske statsborgere og for EØS-borgere eller EFTA-borgere som har arbeidstilknytning, eller EØS-borger som har annen særlig tilknytning til Norge. Loven gjelder også for utenlandske statsborgere som på grunn av arbeid, utdanning, ekteskap, slektskap eller andre forhold har en særlig tilknytning til Norge, eller som har kommet til landet av politiske eller humanitære grunner, eller som deltar i særskilte utdanningsprogram som er godkjent av departementet.

Departementet gir forskrifter om hvem som er omfattet av utdanningsstøtteordningene.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

Kapittel II. Tildeling av utdanningsstøtte

§ 4. Utdanning det gis støtte til

Det gis utdanningsstøtte bare til en utdanning som er godkjent for utdanningsstøtte. Vedtak om godkjenning for utdanningsstøtte fattes av departementet eller den departementet bestemmer.

Departementet gir forskrifter om vilkår for godkjenningen.

§ 5. Støtteformer

Utdanningsstøtte kan gis som stipend og lån. Rentefritak under utdanning kan også regnes som utdanningsstøtte.

Stortinget fastsetter utdanningsstøtten og hvor stor del som skal gis som

stipend, samt kostnadsnorm og satser for støtte til livsopphold.

Departementet gir forskrifter om tildeling av utdanningsstøtte, herunder om krav om opptak og rett til å gå opp til eksamen, faglige krav, grenser for hvor mange år støtte kan tildeles, søknadsfrister og aldersgrenser.

§ 6. Andre ytelser

I tillegg til støtte til livsopphold kan det gis stipend og/eller lån til andre utgifter i forbindelse med utdanningen, herunder skolepenger og reisestøtte. Det kan også gis støtte til utgifter til forsørgelse, omgjøring av lån til stipend ved fødsel eller sykdom, stipend til flyktning, eller annen støtte til særskilte grupper.

Departementet gir forskrifter om vilkår for å motta støtte som nevnt i første ledd.

§ 7. Behovsprøving

Utdanningsstøtten kan behovsprøves mot økonomien til søkeren, søkerens ektefelle eller samboer og søkerens forsørgere. Ved behovsprøvingen kan det også legges vekt på økonomien til forsørgers ektefelle eller samboer.

Utdanningsstøtten kan falle bort eller reduseres dersom søkeren får støtte gjennom andre støtteordninger.

Departementet gir forskrifter om behovsprøving, herunder beløpsgrenser og hvilke grupper behovsprøvingen skal gjelde for.

Endret ved lov 22 mai 2015 nr. 34 (ikr. 22 mai 2015 iflg. res. 22 mai 2015 nr. 534).

Kapittel III. Tilbakebetaling

§ 8. Tilbakebetaling

Det skal fastsettes en tilbakebetalingsplan for den enkelte låntaker.

Samlet tilbakebetalingstid regnet fra det tidspunkt lånet blir rentebærende skal som regel ikke være lengre enn 20 år.

Låntaker kan belastes gebyr ved utsending av terminvarsel, samt gebyrer ved for sen betaling. Låntaker kan i tillegg belastes gebyrer og kostnader i forbindelse med innkreving av utdanningslån.

Det kan gis utsettelse med betaling av hele terminbeløp i inntil 3 år eller inntil 6 år ved utsettelse av halve terminbeløp. I særlige tilfeller kan det gis utsettelse ut over disse grensene. Det kan gis rentefritak i forbindelse med

videre utdanning, militærtjeneste, sykdom, arbeidsledighet eller omsorgsforpliktelser når låntakers inntekt er under fastsatte grenser, eller hvor andre forhold gjør at innkreving av renter vil virke urimelig.

Departementet gir forskrifter om tilbakebetaling av lån, blant annet om satser og gebyrer, rentefritak og utsettelse av betaling av terminbeløp.

Endret ved lov 26 mai 2020 nr. 51.

§ 9. Renter

Statens lånekasse for utdanning (Lånekassen) regner renter av lånet når utdanningen er avsluttet eller avbrutt eller når låntakeren ikke lenger mottar støtte fra Lånekassen. For særlige ordninger kan Lånekassen regne renter av utdanningslånet fra utbetalingstidspunktet, dersom det er fastsatt av Stortinget.

Lånekassen regner renter etter regler fastsatt av Stortinget. Departementet gir utfyllende forskrifter om fastsettelse og belastning av renter, og om rentebelastning for særlige ordninger etter første ledd andre punktum.

Endret ved lov 31 mai 2024 nr. 27 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 872).

§ 10. Ettergivelse

Gjelden ettergis ved låntakers død.

Gjelden ettergis, helt eller delvis, når det finnes rimelig på grunn av uførhet eller langvarig sykdom.

Gjelden kan ettergis, helt eller delvis, etter rammer fastsatt av Stortinget, blant annet når låntaker er bosatt i og utøver et yrke i tiltakssonen i Finnmark og Nord-Troms eller andre bestemte deler av landet.

Dersom grunnlaget for ettergivelse er falt bort og det ikke er gått mer enn ti år siden vedtaket ble fattet, kan gjelden reaktiveres.

Departementet gir forskrifter med nærmere vilkår for ettergivelse av gjeld og reaktivering av gjeld.

Endret ved lov 31 mai 2024 nr. 27 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 872).

§ 11. Tvangsgrunnlag for utlegg

Krav på tilbakebetaling av utdanningsstøtte er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 12. Særnamsmannsmyndighet

Krav som nevnt i § 11 innkreves av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer annet.
Endret ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13. Overføring av fordringer til Statens innkrevingssentral

Ved vedvarende og grovt mislighold kan låntakers gjeld bli overført til Statens innkrevingssentral. En overføring av kravet til Statens innkrevingssentral medfører tap av rettigheter gitt i eller i medhold av denne lov.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14. Gjeldsordninger og ettergivelse av fordringer

Lånekassen og Statens innkrevingssentral kan delta i forhandlinger om gjeldsordninger etter gjeldsordningsloven, samt delta i utenrettslige gjeldsforhandlinger.

Lån, renter og omkostninger kan ettergis i den utstrekning de ikke anses mulig å inndrive.

Vedtak etter første og annet ledd kan ikke påklages etter forvaltningslovens regler.

Departementet gir forskrifter om arbeidsdelingen mellom Lånekassen og Statens innkrevingssentral, utøvelse av skjønn ved ettergivelse av lån, renter og omkostninger og om vilkår for gjeldsforhandlinger.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 15. Tap av rettigheter

Søker eller låntaker som forsettlig eller uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller unnlatt å gi opplysninger, og av den grunn har mottatt eller forsøkt å motta støtte vedkommende ikke hadde rett til, kan helt eller delvis miste rettigheter gitt i eller i medhold av denne lov.

Låntaker som misligholder sin betalingsplikt, kan helt eller delvis miste rettigheter gitt i eller i medhold av denne lov.

Departementet gir forskrift om grunnlaget for tap av rettigheter.

Kapittel IV. Administrasjon

§ 16. Statens lånekasse for utdanning

Lånekassen forvalter utdanningsstøtten i samsvar med bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. Lånekassen er underlagt departementet.

§ 17. Statens innkrevingssentral

Statens innkrevingssentral kan forvalte deler av regelverket om tilbakebetaling etter denne lov med forskrifter. For saker Statens innkrevingssentral behandler etter denne lov, har departementet instruksjonsmyndighet.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 18. Klagenemnd

Departementet oppnevner en klagenemnd som er klageinstans for enkeltvedtak etter denne loven, herunder vedtak om tildeling av utdanningsstøtte, forrentning og tilbakebetaling. Klagenemnda skal også behandle klager over vedtak om tilskudd til dekning av skolepenger til elever ved utenlandske eller internasjonale videregående skoler.

Klagenemnda har tre medlemmer med personlige varamedlemmer som oppnevnes for inntil tre år. Departementet fastsetter hvem som skal være leder og nestleder i klagenemnda. Lånekassens administrasjon er sekretariat for klagenemnda.

I tjenestemannssaker og klagesaker etter offentleglova er departementet klageinstans.

§ 19. Regnskap, revisjon og kontroll

Departementet fører tilsyn med Lånekassen og med Statens innkrevingssentral for de saker som behandles etter denne lov. Lånekassen sender hvert år etter departementets nærmere bestemmelser rapport og regnskap for foregående år. Riksrevisjonen reviderer Lånekassens regnskap og forvaltning.

Kapittel V Behandling av personopplysninger

Kapitlet tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

§ 20. Behandling av personopplysninger

Lånekassen kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å forvalte rettigheter eller plikter fastsatt i eller i medhold av denne loven. Dersom Lånekassen skal hente inn personopplysninger fra andre enn søkeren eller låntakeren selv, må vilkårene i § 21 være oppfylt.

Lånekassen kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige lov- eller forskriftsvilkår, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling, og den må være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.

Departementet gir forskrift om behandlingen av personopplysninger i Lånekassen, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke typer personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling og utlevering.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

§ 21. Innhenting av personopplysninger

Dersom det er nødvendig for å forvalte søkerens eller låntakerens rettigheter eller plikter fastsatt i eller i medhold av denne loven, kan Lånekassen hente inn personopplysninger fra andre. Lånekassen skal gis nødvendige opplysninger uten hinder av taushetsplikt.

Departementet gir forskrift om innhenting av personopplysninger, blant annet hvilke personopplysninger som kan hentes inn, hvor de kan hentes fra og om hvilke personer.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

§ 22. Utlevering til andre lands offentlige utdanningsstøttemyndigheter

Lånekassen kan uten hinder av taushetsplikt utlevere opplysninger til offentlige utdanningsstøttemyndigheter i en EØS-stat, på Færøyene og på Grønland når det er nødvendig for å kontrollere om en person har mottatt utdanningsstøtte fra Lånekassen og andre lands offentlige utdanningsstøtteordning samtidig. Lånekassen kan utlevere opplysninger om navn, kundenummer, fødselsnummer og hvilket undervisningsår og semester opplysningene gjelder for.

Utleveringen fra Lånekassen kan skje uten hinder av taushetsplikt.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

Kapittel VI. Andre bestemmelser

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972, tidligere kap V).

§ 23. Finansiering

Utdanningsstøtteordninger etter denne lov, utgiftene ved ettergivelse av lån, og avskriving for tap på fordringer finansieres ved midler bevilget over det årlige statsbudsjett og innlån fra staten.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972, tidligere § 20).

§ 24. Krav til medvirkning

Norske undervisningsinstitusjoner med personer som er berettiget til utdanningsstøtte, plikter å medvirke til gjennomføringen av ordningene i samsvar med nærmere bestemmelser som blir gitt av departementet og Lånekassen.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972, tidligere § 21).

§ 25. Minstebeløp

Det kan settes en minstegrense for utbetaling av beløp som søkeren eller låntakeren ellers er berettiget til. Ved tildeling av støtte kan grensen være inntil kr 50 per måned i lån, og inntil kr 20 per måned i stipend. For annen utbetaling

eller godskriving kan grensen settes inntil kr 50.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972, tidligere § 22).

§ 26. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972, tidligere § 24).
1 Iflg. res. 3 juni 2005 nr. 512 gjelder § 23 fra 15 juli 2005, kapittel III og IV gjelder i sin helhet fra 1 jan 2006, og loven i sin helhet gjelder fra 15 aug 2006.

§ 27. Opphevelse av andre lover

Fra lovens ikraftsetting oppheves lov av 26. april 1985 nr. 21 om utdanningsstøtte til elever og studenter.[1]
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972, tidligere § 25).
1 Iflg. res. 3 juni 2005 nr. 512 er § 16 i den loven opphevet fra 15 juli 2005, § 8 til § 9a er opphevet fra 1 jan 2006, og loven i sin helhet er opphevet fra 15 aug 2006.

§ 28. Overgangsregler

For låntakere som har lån fra før 1. juli 1985 regnes det ikke renter av rentegjeld som er opparbeidet før 1. januar 1990. Departementet kan for øvrig fastsette nødvendige overgangsbestemmelser.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972, tidligere § 26).

Lov om forsikringsvirksomhet (forsikringsvirksomhetsloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Virkeområde

Loven gjelder forsikringsforetak og pensjonsforetak som driver virksomhet i henhold til finansforetaksloven, med mindre annet følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven.

Reglene i kapittel 6 om flytting gjelder også for banker og forvaltningsselskaper for verdipapirfond.

Kongen kan bestemme at loven her skal gjelde for pensjonsfond og kan gi nærmere regler om dette.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 1-2. Geografisk virkeområde

Loven gjelder på kontinentalsokkelen og på Svalbard, i den utstrekning ikke annet følger av Norges folkerettslige forpliktelser. Kongen avgjør i hvilken utstrekning loven skal gjøres gjeldende for Norges økonomiske sone og for Svalbard, Jan Mayen og bilandene.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 1-8).

§ 1-3. Unntak fra loven

Kongen kan i særlige tilfelle unnta forsikringsforetak eller pensjonsforetak, samt enkelte former for virksomhet som drives av slike foretak, fra en eller flere bestemmelser i loven og kan sette vilkår for slike unntak.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

Kapittel 2. Pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak

Overskriften endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 2-1. Pensjonskasse. Pensjonsordning

En pensjonskasse er en selveid institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 7-2 tredje ledd jf. § 2-16.

Som pensjonsordning i dette kapitlet regnes kollektiv pensjonsordning som nevnt i finansforetaksloven § 2-16 annet ledd.

Endret ved lover 14 mars 2008 nr. 6 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 14 mars 2008 nr. 250), 19 juni 2009 nr. 59 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 691), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566 og res. 13 des 2013 nr. 1449), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 2-2. Pensjonskasser for flere foretak/arbeidsgivere

Foretak, kommuner og andre arbeidsgivere som har adgang til å opprette felles pensjonsordning etter foretakspensjonsloven kapittel 12, innskuddspensjonsloven kapittel 10 og tjenestepensjonsloven § 7-1 eller denne lovens § 4-2, kan ha slik felles pensjonsordning i en pensjonskasse (konsernpensjonskasse). Kravet om tilknytning i foretakspensjonsloven § 12-1, tjenestepensjonsloven § 7-1 og innskuddspensjonsloven § 10-1 gjelder tilsvarende for opprettelse av pensjonskasse for felles pensjonsordning som ikke omfattes av disse lovene.

To eller flere kommuner kan avtale å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse (interkommunal pensjonskasse). Bestemmelsene i § 4-2 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

To eller flere uavhengige foretak kan inngå avtale om å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse (fellespensjonskasse). Avtalen skal i samsvar med reglene i § 2-9 angi:

a. hvilke foretak som omfattes av avtalen,
b. grunnkapitalen i fellespensjonskassen og hvor stor andel hvert foretak skal skyte inn i fellespensjonskassen, og regler om plikt til senere å skyte inn kapital,
c. fellespensjonskassens øverste organ med stemmerettsregler,
d. hvilke former for kollektive pensjonsordninger som fellespensjonskassen skal overta,
e. nærmere bestemmelser om følgene av oppkjøp og sammenslåing av foretak som har pensjonsordning i fellespensjonskassen,
f. oppsigelsesfristen for foretak som vil tre ut av avtalen, og regler om adgangen til å utelukke et foretak fra fellespensjonskassen, samt om oppgjøret i samsvar med § 2-9 fjerde ledd når et foretak går ut av fellespensjonskassen. Oppsigelse skal uansett kunne skje med tre

måneders varsel med virkning fra det førstkommende årsskifte,

g. om det skal benyttes samme premietariff eller ulike premietariffer for de forskjellige pensjonsordningene i fellespensjonskassen.

Kongen kan gi nærmere regler om pensjonsordninger og pensjonskasser som omfattes av paragrafen her, herunder forskrift om kommuners adgang til å ha pensjonsordning i interkommunal pensjonskasse og foretaks adgang til å ha pensjonsordning i fellespensjonskasse.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 29 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 649), 17 des 2010 nr. 84 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 7-2).

§ 2-3. Organisering av virksomheten

En pensjonskasses virksomhet og økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt fra virksomheten til arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen.

Styret kan inngå avtaler om utførelse av forsikringstekniske beregninger, registrering av medlemmer og rettigheter og andre særskilte arbeidsoppgaver som omfattes av den daglige ledelse av virksomheten. Avtale om kapitalforvaltning kan bare inngås med bank eller livsforsikringsforetak som har adgang til å drive virksomhet her i riket, samt med verdipapirforetak, forvaltningsselskap for verdipapirfond og forvaltere av alternative investeringsfond som har tillatelse til å drive aktiv forvaltning.

Styret skal sørge for at det til enhver tid foreligger skriftlig fastsatte retningslinjer for forsvarlig kapitalforvaltning, og skal drøfte retningslinjene minst hvert år. Det skal utarbeides en redegjørelse for investeringsstrategien som omfatter metoder for måling og styring av investeringsrisiko og allokering av eiendeler sett i forhold til pensjonsforpliktelsenes art og varighet.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 28 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 785), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 7-7), 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

§ 2-4. Forholdet til pensjonsordningene og arbeidsgiver

Regelverket for en pensjonsordning fastsettes ved avtale mellom pensjonskassen og arbeidsgiver. Som arbeidsgiver regnes her også morselskap i konsern, kommune, forening og styrende organ i en foreningspensjonsordning.

Bestemmelsene om kollektive pensjonsordninger i lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler gjelder tilsvarende så langt de passer. Utkast til

regelverket skal forelegges pensjonskassens aktuar til uttalelse før avtalen inngås.

Arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon med pensjonsordning i pensjonskassen kan skyte inn ny kapital i pensjonskassen for å sikre at soliditeten til enhver tid er forsvarlig, og at minstekravene til grunnkapital og annen kapital er oppfylt. Det samme gjelder arbeidsgivere tilknyttet en foreningspensjonsordning.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 7-8).

§ 2-5. (Opphevet)

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), opphevet ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

§ 2-6. Alminnelige regler for virksomheten

Bestemmelsene om livsforsikring i kapittel 3 med tilhørende forskrifter gjelder tilsvarende for pensjonskasser med tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av lov.

For pensjonskasser med tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement gjelder bestemmelsene i §§ 3-3, 3-11 til 3-13, 3-19, 3-20, 3-23 og 3-24 tilsvarende så langt de passer.

Skal midler i en pensjonskasse forvaltes som egen investeringsportefølje, skal avtalen fastsette hvordan porteføljen skal være sammensatt, regler om adgang til å endre porteføljen og andre vilkår som er påkrevd.

Kongen kan gi nærmere regler om pensjonskassers virksomhet, herunder regler til gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i paragrafen her.

Endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 7-1), 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 2-7. Informasjonskrav

Pensjonsforetaket skal påse at medlemmer og pensjonister i pensjonsordninger som foretaket forvalter, får generell informasjon om pensjonsforetaket, regelverket for pensjonsordningen og endringer i regelverket.

Informasjon som nevnt i første ledd skal være offentlig tilgjengelig.

Medlemmer og pensjonister skal på anmodning få tilsendt pensjonsforetakets årsregnskap med årsberetning og regnskap for egen pensjonsordning hvis pensjonsforetaket forvalter flere pensjonsordninger. Det samme gjelder pensjonsforetakets redegjørelse for kapitalforvaltningsstrategien.

Informasjon fra pensjonsforetaket skal være på norsk og gis skriftlig på en tydelig og forståelig måte. Informasjonen skal oppdateres regelmessig og gjøres tilgjengelig vederlagsfritt.

Pensjonsforetaket kan benytte elektronisk kommunikasjon så lenge mottaker ikke har reservert seg mot slik kommunikasjon. Bruk av elektronisk kommunikasjon må sette mottaker i stand til å lagre informasjonen og gi mulighet til uendret gjengivelse av den lagrede informasjonen for bruk i et tidsrom som er tilstrekkelig for formålet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om informasjon som skal gis til medlemmer, potensielle medlemmer og pensjonister.
Endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 7-11), 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

§ 2-8. Sammenslåing, deling og opphør

Sammenslåing, deling og opphør av en pensjonskasse kan skje etter reglene i finansforetaksloven kapittel 12 avsnitt I eller II. Kongen kan fastsette nærmere regler om sammenslåing, deling og opphør.

Bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapitlene 13, 14 og 15, tjenestepensjonsloven kapittel 7 og innskuddspensjonsloven kapitlene 11, 12 og 13 gjelder tilsvarende så langt de passer, med mindre Kongen i sitt samtykke etter første ledd fastsetter andre vilkår.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 7-12).

§ 2-9. Særlige regler for fellespensjonskasse

Foretakene kan ved enstemmighet beslutte å gi et bestemt foretak adgang til å slutte seg til avtalen.

Et foretak har rett til å tre ut av fellespensjonskassen i samsvar med bestemmelsene i avtalen, jf. § 2-2 tredje ledd bokstav f.

Dersom et foretak vesentlig misligholder sine forpliktelser i fellespensjonskassen, kan de øvrige foretakene beslutte å utelukke foretaket fra fellespensjonskassen og fastsette opphørstidspunktet, jf. § 2-2 tredje ledd

bokstav f.

Når et foretak ikke lenger skal ha sin pensjonsordning i fellespensjonskassen, skal den del av fellespensjonskassens midler som knytter seg til dette foretaket på opphørstidspunktet, tilordnes foretaket. Foretaket skal også tilordnes en del av egenkapitalen i fellespensjonskassen på opphørstidspunktet, beregnet etter forholdet mellom premiereserven eller alderspensjonskapitalen for foretakets medlemmer og premiereserven eller alderspensjonskapitalen for alle medlemmer i fellespensjonskassen. For øvrig gjelder foretakspensjonsloven § 12-7, tjenestepensjonsloven § 7-1 og innskuddspensjonsloven § 10-5 fjerde ledd tilsvarende.

Ved sammenslåing av flere foretak som omfattes av en fellespensjonskasse, eller av virksomhet i foretakene, skal avtalens bestemmelser om stemmerett og kapitalforhold tilpasses de endrede forhold. Tilsvarende gjelder ved deling av foretak som omfattes av fellespensjonskassen.

Tilføyd ved lov 15 juni 2007 nr. 29 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 649), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 7-13).

§ 2-10. Gjenforsikring

En pensjonskasse skal til enhver tid ha gjenforsikring som er betryggende sett i forhold til pensjonskassens risikoeksponering og dens økonomiske stilling.

Styret skal sørge for at det foreligger oppdaterte retningslinjer for arten og omfanget av pensjonskassens gjenforsikringer og for at disse blir fulgt opp.

Tilføyd ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 2-11. Krav til organisering, virksomhet mv. i innskuddspensjonsforetak

Bestemmelsene i §§ 2-3, 2-4 unntatt annet ledd annet punktum, 2-7 og 2-8 gjelder tilsvarende for innskuddspensjonsforetak så langt de passer.

Bestemmelsene i finansforetaksloven § 16-9 og i denne lovens §§ 3-3, 3-11 til 3-13, 3-20, 3-23, 3-24 og kapittel 6 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Kongen kan gi nærmere regler om innskuddspensjonsforetaks organisering og virksomhet, herunder regler til gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i paragrafen her.

Tilføyd ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), endret ved lover 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

Kapittel 3. Kollektiv og individuell livsforsikring

Overskriften endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 3-1. Virkeområde og definisjoner

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder for foretak som yter kollektiv livsforsikring, individuell livsforsikring eller begge deler, med mindre annet følger av reglene om kommunale pensjonsordninger i kapittel 4 eller av reglene om fellesordning for premieberegning for pensjonsordninger med ytelsesbasert foretakspensjon i kapittel 5.

Som kollektiv livsforsikring regnes kollektive pensjonsordninger etablert i samsvar med foretakspensjonsloven, tjenestepensjonsloven eller innskuddspensjonsloven, kommunale pensjonsordninger, samt kollektive livrenteforsikringer, gruppelivsforsikringer og andre kollektive livsforsikringer.

Som individuell livsforsikring regnes livsforsikring som ikke er kollektiv livsforsikring.

Kongen kan gi nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i kapitlet her, herunder nærmere regler for hva som skal regnes som henholdsvis kollektiv livsforsikring, kommunale pensjonsordninger, individuell livsforsikring, fripoliser, pensjonsbevis, pensjonskapitalbevis, fortsettelsesforsikringer, engangsbetalte forsikringer, kontraktfastsatte forpliktelser og forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 40 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 774), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-1).

§ 3-2. Skille mellom virksomhetsregler

Dersom et foretak som driver kollektiv livsforsikringsvirksomhet, også driver individuell livsforsikringsvirksomhet, gjelder reglene i dette kapittel med tilhørende forskrifter for den samlede virksomhet i selskapet, med mindre annet følger av annet ledd.

Kongen kan fastsette nærmere regler som skal gjelde for foretakets virksomhet knyttet til individuelle livsforsikringskontrakter med kontraktfastsatte forpliktelser som er inngått før det tidspunkt bestemmelsene i kapitlet her trer i kraft, og som foretaket har skilt ut som egen porteføljе. Foretaket skal i så fall føre eget regnskap for denne porteføljen.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende for et foretak som bare driver individuell livsforsikringsvirksomhet.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-2).

§ 3-3. Pristariffer

Foretaket skal til enhver tid ha pristariffer for beregning av premie for samtlige av de produkter eller produktkombinasjoner som foretaket tilbyr. Pristariffene skal angi hvilket samlet vederlag foretaket beregner seg for å overta de ulike typer av risiko som er knyttet til, og for å yte de ulike typer av tjenester som inngår i, de forskjellige produktene og produktkombinasjonene.

Foretaket skal ved fastsettelsen av pristariffer skille mellom:

a. pris for dekning av risiko knyttet til person,
b. pris for forvaltning av midler knyttet til forsikringskontraktene, herunder foretakets risiko for avkastningsresultatet,
c. pris for forvaltning av midler i særskilte investeringsporteføljer med investeringsvalg, og i tilfelle vederlag for avkastningsgaranti knyttet til porteføljene, og
d. pris for administrative tjenester.

Pristariffene kan fastsette at forsikringstaker, i tillegg til beregnet premie for den enkelte kontrakt, skal betale et kontraktsgebyr ved begynnelsen av forsikringsforholdet, og et avbruddsgebyr dersom forsikringstaker avslutter forsikringsforholdet før forsikringstiden er utløpt. Kongen kan gi nærmere regler om størrelsen på slike gebyrer, og gjøre unntak for regelen i første punktum for kollektive livsforsikringer. Utover dette kan foretaket ikke kreve tillegg til premie beregnet etter gjeldende pristariffer.

For fripoliser, pensjonsbevis og pensjonskapitalbevis som forvaltes med investeringsvalg kan foretaket hvert år kreve vederlag for administrative tjenester etter egen pristariff. For fortsettelsesforsikringer basert på fripoliser, pensjonsbevis eller pensjonskapitalbevis skal pristariffer for personrisiko og for forvaltning svare til de pristariffer som ligger til grunn for den aktuelle fripolisen, pensjonsbeviset eller pensjonskapitalbeviset. Kongen kan gi nærmere regler om pristariffer for fortsettelsesforsikringer, herunder unntak fra regelen i annet punktum.

Ved utformingen av pristariffene skal foretaket sørge for at:

a. foretakets premier vil stå i rimelig forhold til den risiko som overtas og de tjenester som ytes,

b. foretakets premier vil være tilstrekkelige til å gi sikkerhet for at forpliktelsene etter inngåtte kontrakter blir oppfylt, og vil være betryggende ut fra foretakets økonomi, og
c. det ikke vil skje urimelig forskjellsbehandling mellom produkter, produktkombinasjoner eller kundegrupper.

Kongen kan gi nærmere regler om pristariffer. Kongen kan også gi nærmere regler om rentesatser og andre beregningselementer som foretaket kan benytte ved utformingen av pristariffene.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-3).

§ 3-4.[1] Kjønn som faktor ved beregning av risiko

Foretaket kan anvende kjønn som faktor ved beregning av pris for dekning av risiko knyttet til person og ved beregning av premier og ytelser dersom kjønn er en bestemmende faktor ved beregningen av risiko, og dette er basert på relevante og nøyaktige aktuarmessige og statistiske data. Ved avtaler om private og frivillige forsikringer utenfor arbeidsforhold skal anvendelse av kjønn som faktor ved beregningen ikke føre til forskjeller i forsikringstakeres premier og ytelser.
Tilføyd ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 4 juni 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), endret ved lover 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 jan 2015, se endringslovens XIX), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-3a).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 21c (direktiv 2004/113 art. 5).

§ 3-5. Endring av pristariffer

Foretaket kan endre sine pristariffer, og skal i så fall fastsette fra hvilket tidspunkt de nye tariffene skal gjelde.

I forhold til inngåtte kontrakter kan foretaket ikke gjøre endringen gjeldende før første ordinære premieforfall minst fire måneder etter at forsikringstakeren har mottatt underretning om den fastsatte endringen.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-4).

§ 3-6. Beregning av premier mv.

Ved beregning av premier skal foretaket benytte de til enhver tid gjeldende pristariffer, med mindre annet følger av § 3-5 annet ledd. Krav om betaling av

premie skal angi hvilke poster som inngår i beregningen, og forhold av betydning for premieberegningen.

Premien skal beregnes for ett år av gangen, og betales forskuddsvis hvert år med mindre det er avtalt terminvis innbetaling i løpet av året.

Kongen kan fastsette særlige regler for beregning og betaling av premie for engangsbetalte forsikringer.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-5).

§ 3-7. Meldeplikt og tilsyn med pristariffer

Foretaket skal gi melding til Finanstilsynet om fastsatte pristariffer og prinsippene for utformingen av tariffene. Det samme gjelder ved endring av pristariffer. Kongen kan gi nærmere regler om meldeplikten.

Finanstilsynet skal føre kontroll for å påse at de pristariffer som benyttes er i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av §§ 3-3 til 3-5, og at premieberegningen skjer i samsvar med reglene i § 3-6.

Finanstilsynet kan forby bruk av pristariffer som Finanstilsynet finner er ubetryggende eller urimelige.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-6).

§ 3-8. Forsikringskapitalen

I livs- og pensjonsforsikring skal foretaket føre eget kunderegnskap for hver kontrakt med oversikt over forsikringskapitalen. Forsikringskapitalen knyttet til en kontrakt skal bestå av premiereserve, pensjonskapital, bufferfond, premiefond, innskuddsfond, pensjonistenes overskuddsfond, pensjonsreguleringsfond, reguleringsfond og bufferavsetning for pensjonsordninger med flerårig avkastningsgaranti.

Tilføyd ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 3-9. Premiereserve knyttet til kontraktfastsatte forpliktelser

Premiereserven for kontraktfastsatte forpliktelser skal beregnes med utgangspunkt i kontraktens forsikringstekniske premieberegningsgrunnlag. Premiereserven skal utgjøre forskjellen mellom nåverdien av foretakets

fremtidige forpliktelser og nåverdien av foretakets fremtidige nettopremier. Tilleggsytelser som følge av tilført overskudd medregnes. Nettopremier er premie beregnet som angitt i § 3-6, med fradrag for pris for administrative tjenester og pris for forvaltning.

Endres premieberegningsrenten eller de biometriske forutsetningene som ligger til grunn for premieberegningen, beregnes premiereserven for forpliktelser som oppstår etter endringen på grunnlag av den nye beregningsrenten eller det nye biometriske beregningsgrunnlaget.

Premiereserven skal hvert år tilføres et beløp som tilsvarer sparedelen av årets premie, årlig avkastning i samsvar med premieberegningsrenten, og det beløpet som etter beregningsgrunnlaget årlig skal tilføres premiereserven som følge av at foretakets forpliktelse overfor forsikrede som er død i løpet av året, er bortfalt. Premiereserven skal også tilføres overskudd etter reglene i § 3-18. Til fradrag kommer frigjøringer av premiereserven blant annet som følge av utbetalinger.

Dersom det i løpet av året inntrer forsikringstilfeller som gir rett til utbetaling av uføreytelser eller ytelser til etterlatte, skal premiereserven tilføres et beløp som fullt ut tilsvarer nåverdien av foretakets fremtidige forpliktelser.

Premiereserven skal tilordnes de enkelte kontrakter og de forsikrede på grunnlag av foretakets forpliktelser.

Kongen kan fastsette nærmere regler om beregning av premiereserven, herunder om rentesats til bruk ved beregningen.

Tilføyd ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 3-10. Premiereserve for forpliktelser knyttet til særskilt investeringsportefølje

Pensjonskapitalen der forpliktelsene er knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje, skal til enhver tid motsvare verdien av den investeringsportefølje som er tilordnet kontrakten. Andelen av overskudd på risikoresultatet medregnes.

Dersom en pensjonsordning eller kontrakt uten kontraktfastsatte alderspensjonsytelser gir rett til kontraktfastsatte uføre- eller etterlatteytelser, skal det beregnes premiereserve for slike forpliktelser etter reglene i §§ 3-9 og 3-19.

Tilføyd ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 3-11. Inndeling av forvaltningskapitalen

Foretakets forvaltningskapital skal deles inn i kollektivporteføljen, investeringsvalgporteføljen og selskapsporteføljen. Hver av porteføljene kan deles inn i flere underporteføljer.

Eiendeler som motsvarer forsikringskapital knyttet til foretakets kontrakter med kontraktfastsatte forpliktelser skal inngå i kollektivporteføljen. Som kontraktfastsatte forpliktelser regnes forpliktelser som ikke er knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje.

Eiendeler som motsvarer forsikringskapital knyttet til verdien av særskilte investeringsvalgporteføljer skal inngå i investeringsvalgporteføljen.

Eiendeler som motsvarer forsikringskapital knyttet til kontraktfastsatte uføre- og etterlatteforpliktelser, skal inngå i kollektivporteføljen selv om midler knyttet til alderspensjonsytelser er plassert i særskilt investeringsportefølje. Dette gjelder likevel ikke når forsikringskapital knyttet til kontraktfastsatte uføre- og etterlatteforpliktelser forvaltes i investeringsvalgporteføljen etter reglene i foretakspensjonsloven § 11-1.

Eiendeler som ikke inngår i kollektivporteføljen eller investeringsvalgporteføljen, skal inngå i selskapsporteføljen.

Premiefond, innskuddsfond, pensjonistenes overskuddsfond, pensjonsreguleringsfond og reguleringsfond anses her som del av den portefølje de øvrige midler knyttet til kontrakten inngår i, med mindre det følger av kontrakten at midlene i fondet skal plasseres på annen måte.

Ved valg av eiendeler til de forskjellige porteføljer, og ved endring av sammensetningen av porteføljer, skal foretaket overholde krav til god forretningsskikk og sørge for at det ikke skjer urimelig forskjellsbehandling av kunder. Foretaket skal ha retningslinjer for valg av eiendeler og endring av porteføljer for å unngå at det oppstår interessekonflikter mellom kunder og kundegrupper eller mellom kunder og foretaket. I tilfelle av interessekonflikt mellom kunder og foretaket, skal hensynet til kundene gå foran.

Foretaket skal opprette et system for registrering av hvilke eiendeler som til enhver tid inngår i de ulike porteføljer.

Reglene i paragrafen her er ikke til hinder for at foretaket etablerer en ordning for samlet kapitalforvaltning.

Finanstilsynet kan, i samsvar med bestemmelsene i denne paragrafen, treffe avgjørelse om hvilken portefølje en kontrakt, og midler som motsvarer en avsetning, skal inngå i.

Kongen kan gi forskrift til utfylling av reglene i paragrafen her.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-7).

§ 3-12. Forvaltning av porteføljene

Midlene i kollektivporteføljen kan forvaltes i atskilte deler fastsatt ut fra foretakets risiko for avkastningsresultatet.

Midlene i investeringsvalgporteføljen skal plasseres i særskilte investeringsporteføljer for hver kontrakt i investeringsvalgporteføljen i samsvar med de krav som følger av kontrakten mellom foretaket og forsikringstakeren og i samsvar med regler gitt i eller i medhold av lov.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-8).

§ 3-13. Tilordning av avkastning. Overskudd

Avkastning ved forvaltning av midler plassert i kollektivporteføljen skal årlig fordeles mellom de kontrakter som omfattes. Fordelingen foretas etter forholdet mellom den forsikringskapital som er knyttet til hver av kontraktene.

Avkastning tilordnet en kontrakt skal etter fradrag for tilordning i samsvar med beregningsgrunnlaget for kontrakten og i tilfelle avsetning til bufferfond etter § 3-19, tilordnes kontrakten som overskudd på avkastningsresultatet. Tilsvarende gjelder tilordning av avkastning av midler som svarer til premiefond, innskuddsfond, pensjonistenes overskuddsfond, pensjonsreguleringsfond og reguleringsfond. Avkastning av midler i risikoutjevningsfondet tilordnes dette fondet.

Avkastning ved forvaltning av midler plassert i særskilt investeringsportefølje skal årlig tilordnes den kontrakt porteføljen er knyttet til. Er det knyttet avkastningsgaranti til en investeringsportefølje, skal garantert avkastning som ikke dekkes av oppnådd avkastning, dekkes av forsikringsforetaket. Tilsvarende gjelder tilordning av avkastning av midler i premiefond, innskuddsfond, pensjonistenes overskuddsfond, pensjonsreguleringsfond eller reguleringsfond forvaltet i særskilt investeringsportefølje.

Avkastning av midler som omfattes av selskapsporteføljen skal årlig tilordnes foretaket.

Eiendelene skal verdsettes i samsvar med de regler som er gitt i årsregnskapsforskriften for forsikringsforetak.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om verdivurdering av eiendeler.

Endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-9), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 3-14. Overskudd på risikoresultat

Foretaket skal hvert år beregne risikoresultatet særskilt for hver gruppe av pensjonsordninger, andre kollektivordninger eller kontrakter, og individuelle kontrakter inkludert fripoliser, pensjonsbevis og pensjonskapitalbevis.

Som overskudd regnes de på forhånd beregnede risikopremier etter gjeldende premieberegningsgrunnlag for en gruppe med fradrag for de faktiske risikokostnader for gruppen. Det skal ved beregningen ses bort fra den fortjeneste for foretaket som er bygget inn i pristariffene for risiko knyttet til person.

Overskudd på risikoresultatet skal årlig fordeles mellom de enkelte kontrakter i hver gruppe etter forholdet mellom de risikopremier som er betalt for den enkelte kontrakt. Foretaket kan likevel bestemme at inntil halvparten av årets samlede overskudd på risikoresultatet skal avsettes til risikoutjevningsfondet.

Kongen kan gi nærmere regler om at visse typer kontrakter kan unntas fra bestemmelsene i første til tredje ledd.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-10).

§ 3-15. Styrking av premiereserve

Foretaket kan, med samtykke fra Finanstilsynet, benytte hele eller en del av årets overskudd etter § 3-13 første ledd og § 3-14 til å øke premiereserven for forsikringsforpliktelser knyttet til de kontrakter overskuddet ellers skulle vært tilordnet.

Finanstilsynet kan gi et foretak samtykke til, i et fastsatt antall år, å disponere årlige overskudd i samsvar med første ledd i henhold til en plan som må være meddelt Finanstilsynet. Finanstilsynet kan sette som vilkår for samtykket at selskapet overfører et beløp fra selskapskapitalen til premiereserven.

Når hensynet til soliditeten eller flytteretten tilsier det, kan Finanstilsynet gi foretaket pålegg om å benytte hele eller en del av overskuddet som angitt i første og annet ledd.

Overskudd som blir anvendt etter reglene i første til tredje ledd, skal tilføres premiereserven for de enkelte kontrakter.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-11).

§ 3-16. Overskudd tilordnet fripoliser, pensjonsbevis og pensjonskapitalbevis med kontraktfastsatte forpliktelser

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder anvendelsen av overskudd etter § 3-13 første og annet ledd tilordnet fripoliser, pensjonsbevis og pensjonskapitalbevis med kontraktfastsatte forpliktelser. Kongen kan i forskrift fastsette at bestemmelsene i paragrafen her også skal gjelde for andre typer kontrakter.

Er foretakts risikoresultat negativt for en gruppe av kontrakter, kan kontraktens andel av risikoresultatet dekkes ved fradrag i overskudd på avkastningsresultatet tilordnet kontrakten.

Foretaket har rett til inntil 20 prosent av det overskudd på avkastningsresultatet som er tilordnet kontrakten, i tilfelle etter fradrag for andel av negativt risikoresultat i samsvar med annet ledd. Foretaket skal fastsette i vedtektene hvor høy prosentsats det skal benytte. Det er, innenfor begrensningen i første punktum, adgang til å fastsette forskjellige fordelingsnøkler ut fra foretakets risiko for avkastningsresultatet. Kongen kan gi nærmere regler for slik overskuddsdeling.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-12).

§ 3-17. Negativt risikoresultat for fripoliser, pensjonsbevis og pensjonskapitalbevis med investeringsvalg

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder fripoliser, pensjonsbevis og pensjonskapitalbevis tilordnet egen investeringsportefølje med investeringsvalg. Kongen kan i forskrift fastsette at bestemmelsene i paragrafen her også skal gjelde for andre typer kontrakter.

Er foretakets risikoresultat negativt for en gruppe av kontrakter, kan kontraktens andel av risikoresultatet dekkes ved fradrag i avkastning tilordnet kontrakten etter § 3-13 tredje ledd eller i verdien av investeringsporteføljen tilordnet kontrakten.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-13).

§ 3-18. Anvendelse av overskudd tilordnet kontrakten

Når annet ikke følger av §§ 3-15, 3-16 eller 3-17, gjelder følgende:

a. Overskudd etter § 3-13 første til tredje ledd og § 3-14 tilordnet kontrakter som er regulert av foretakspensjonsloven,

tjenestepensjonsloven eller innskuddspensjonsloven skal fordeles etter reglene om fordeling av avkastning i disse lovene.

b. Overskudd tilordnet andre kontrakter skal anvendes i samsvar med det som er bestemt i kontrakten mellom foretaket og forsikringstakeren.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-14).

§ 3-19. Bufferfond

For å sikre sine forpliktelser under kontrakter med kontraktfastsatte forpliktelser, kan foretaket avsette hele eller deler av overskuddet på avkastningsresultatet for den enkelte kontrakt til bufferfond ut over minstekravet til premiereserve. Tilsvarende gjelder for kontrakter i særskilt investeringsportefølje som skal sikre alders-, uføre- og etterlatteytelser etter reglene i foretakspensjonsloven § 11-1. Finanstilsynet kan, når det finner at soliditetshensyn tilsier det, pålegge foretaket å avsette overskuddet på den enkelte kontrakt til bufferfond.

Foretakets bufferfond skal være fordelt på de enkelte kontraktene. Foretaket fastsetter årets avsetning til bufferfond, jf. § 3-13 første ledd, i prosent av premiereserven knyttet til den enkelte kontrakt ut fra foretakets risiko for avkastningsresultatet. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om avsetninger til bufferfond, herunder om adgang til å bruke en annen prosentsats for grupper av kontrakter.

Dersom avkastningen tilordnet en kontrakt etter § 3-13 første ledd i et år er negativ eller ikke er stor nok til å dekke det årlige kravet til økning i premiereserven etter premieberegningsgrunnlaget, kan kravet oppfylles ved bruk av bufferfond tilordnet kontrakten.

Midler som er avsatt til bufferfond, kan i et senere år tilordnes kontrakten som overskudd.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-17), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 3-20. Premie- og innskuddsfond mv.

Foretakets forpliktelser knyttet til premiefond, innskuddsfond, bufferavsetning, pensjonistenes overskuddsfond, pensjonsreguleringsfond og reguleringsfond

skal tilsvare fondets verdi til enhver tid.

§ 3-19 gjelder tilsvarende for slike fond i den grad de skal tilføres avkastning i samsvar med regelen i § 3-13 annet ledd.

Endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-19), 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 3-21. Risikoutjevningsfond

Risikoutjevningsfondet kan bare benyttes til å dekke det årlige kravet til økning i premiereserven for de enkelte kontrakter når behovet for økningen skyldes risiko knyttet til person.

Risikoutjevningsfondet skal ikke fordeles på de enkelte kontrakter.

Kongen kan gi nærmere regler om risikoutjevningsfondet.

Endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-22), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935, tidligere § 3-22).

§ 3-22. Kontoføring. Kontoutskrift

I livs- og pensjonsforsikring skal foretaket opprette og føre en konto for hver forsikring, som skal inneholde kunderegnskapet med oversikt over forsikringskapitalen, endringer i kapitalen sist år og status for forsikringen pr. 31. desember det enkelte året. Selskapet skal hvert år sende forsikringstakeren utskrift av kontoen.

Departementet gir nærmere regler om dette.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 17 des 2010 nr. 84 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-23), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935, tidligere § 3-23).

§ 3-23. Pensjonsoversikt til medlemmer i kollektive pensjonsordninger

Foretak som tilbyr kollektive pensjonsordninger, skal hvert år utarbeide et kortfattet dokument med nøkkelinformasjon for hvert medlem. Tittelen på dokumentet må inneholde ordet «pensjonsoversikt».

Pensjonsoversikten skal dateres og inneholde informasjon om foretaket, pensjonsordningen, det enkelte medlems rettigheter, relevant kontoinformasjon og forventet fremtidig pensjon. Eventuelle endringer i informasjonen sammenlignet med foregående år skal tydelig angis.

Departementet kan i forskrift gi regler om hvilken informasjon som skal gis,

og om hvordan informasjonen skal gis.
Tilføyd ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935, tidligere § 3-24).

§ 3-24. Livsforsikringsytelser i krig

Hvis Norge kommer i krig, kan Kongen bestemme at ytelser etter livsforsikringsavtaler bare skal utbetales delvis. Kongen kan også gjøre andre nødvendige endringer i livsforsikringsavtalene for å dekke underskudd i et livsforsikringsforetak som følge av krig.
Endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 9-26), 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107, tidligere § 3-24), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935, tidligere § 3-25).

Kapittel 4. Kommunale pensjonsordninger

Overskriften endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 4-1. Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder:

a. pensjonsordninger med ytelsesbasert pensjon opprettet i livsforsikringsforetak eller i pensjonskasse av kommunal arbeidsgiver som er bundet av hovedtariffavtale inngått mellom arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene i kommunal sektor, eller av tariffavtale med tilsvarende krav til pensjonsordning for kommunal arbeidsgiver,
b. tilsvarende pensjonsordninger for statlige helseforetak og andre statlige foretak,
c. tilsvarende pensjonsordninger for foretak hvor en kommune har den bestemmende innflytelse eller har eller har hatt en kommunal eierandel, eller som har nær tilknytning til en kommune.

Som kommunal pensjonsordning regnes her pensjonsordning som omfattes av første ledd.

Departementet kan fastsette nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i kapitlet her.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-1).

§ 4-2. Kommunale konsernlignende forhold

En kommune og ett eller flere foretak hvor kommunen har bestemmende innflytelse, eller flere slike foretak, kan opprette felles pensjonsordning. Foretak som kommunen har eller har hatt en eierandel i, eller som har nær tilknytning til kommunen, kan inngå i en slik felles pensjonsordning.

Pensjonsordningen kan i samsvar med bestemmelsene i § 4-6 anses som fellesordning for premieberegning. For øvrig gjelder foretakspensjonsloven §§ 12-3 og 12-4 tilsvarende så langt det passer.

Ved opphør av tilknytningen til konsernforholdet gjelder foretakspensjonsloven §§ 12-5 til 12-7 tilsvarende.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-2).

§ 4-3. Kommunal bransje

Et livsforsikringsforetak som driver virksomhet knyttet til både kommunale og andre kollektive pensjonsordninger, skal behandle de kommunale pensjonsordningene som egen bransje. Det skal føres eget regnskap for bransjen.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-3).

§ 4-4. Årets premier

Årlig premie for en pensjonsordning skal tilsvare summen av ordinær årspremie, reguleringspremie og særskilte engangspremier for ytelser som ikke kan premiesettes på forhånd.

Premier beregnes etter reglene i § 4-5, jf. §§ 4-7 og 4-8, for så vidt annet ikke følger av reglene i § 4-6 om fellesordning for premieberegning.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-4).

§ 4-5. Premieberegning

Pensjonsordningen skal årlig tilføres en premie som etter beregningsgrunnlaget

for ordningen er tilstrekkelig til å sikre den rett til pensjon som medlemmene vil opptjene i løpet av året, med tillegg av årets risikopremier og kostnader for tjenester (ordinær årspremie). Premie for hvert år beregnes ved årets begynnelse og senere i året i takt med lønnsutviklingen.

Pensjonsordningen skal i tillegg hvert år tilføres premie til dekning av oppreguleringen i løpet av året av opptjente pensjonsrettigheter og løpende pensjoner (reguleringspremie). Reguleringspremie beregnes på tidspunktet for oppreguleringen ut fra lønnsutviklingen i løpet av året og reguleringen av pensjoner under utbetaling og opptjent rett til pensjon til medlemmer som har fratrådt sin stilling uten rett til utbetaling av pensjon, i samsvar med endringen av folketrygdens grunnbeløp.

Pensjonsordningen skal også hvert år tilføres premie til dekning av andre pensjonsrettigheter som medlemmene i tilfelle får i løpet av året, og som ikke kan premiesettes på forhånd ut fra forsikringstekniske beregninger. Slik premie beregnes på det tidspunktet pensjonsrettighetene oppstår.

Ved beregninger av premie etter reglene i paragrafen her skal det gjøres fradrag i pensjonsytelsene for de ytelser som, ut fra de til enhver tid gjeldende regler for folketrygden, kan antas å bli utbetalt fra folketrygden (beregnet folketrygd). Departementet kan gi nærmere regler om fastsettelse av beregnet folketrygd.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-5).

§ 4-6. Fellesordning for premieberegning

Bestemmelsene i § 4-5 er ikke til hinder for at det opprettes fellesordninger som består av flere pensjonsordninger, for at premie for de enkelte pensjonsordninger som inngår i en fellesordning, skal bli fastsatt ved beregning basert på prinsipper som vil motvirke at pensjonskostnadene for de enkelte medlemmene for tilsvarende pensjonsrettigheter vil variere med medlemmenes kjønn og alder.

En fellesordning opprettet i henhold til første ledd, skal hvert år tilføres premier tilsvarende summen av ordinær årspremie fastsatt etter forsikringstekniske beregninger for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet ordinær årspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet pensjonsgrunnlag for medlemmene i hver av pensjonsordningene, med mindre det er fastsatt i forsikringsvilkårene for pensjonsordningene i fellesordningen at beregningen i stedet skal foretas ut fra brutto alderspensjonsytelse fratrukket beregnet ytelse fra folketrygden for samtlige medlemmer i hver av pensjonsordningene. Kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt

for hver pensjonsordning.

Opptas en arbeidstaker som medlem av en pensjonsordning i løpet av et forsikringsår, belastes pensjonsordningen med en tilleggspremie for den delen av året som da gjenstår. Tillegget skal beregnes ut fra pensjonsordningens andel av samlet ordinær årspremie til fellesordningen og den prosentvise økningen av pensjonsordningens samlede grunnlag for beregning av premie etter annet ledd annet punktum som det nye medlemmet representerer. Avvik fra forsikringsteknisk beregnet premie inngår ved beregningen av ordinær årspremie til fellesordningen i det etterfølgende året.

Dersom det i løpet av et forsikringsår opptas en ny pensjonsordning i en fellesordning, skal den ordinære årspremie for pensjonsordningen for resten av året beregnes ut fra den samlede ordinære årspremie til fellesordningen som er beregnet for dette året, og den prosentvise økningen av det samlede grunnlaget for beregning av premie etter annet ledd annet punktum som pensjonsordningen medfører.

Det skal fastsettes i forsikringsavtalen om reguleringspremie som nevnt i § 4-5 annet ledd skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved gjennomsnittsberegning. Ved særskilt beregning skal reguleringspremien beregnes for hver pensjonsordning i fellesordningen ut fra den prosentvise økningen av premiereserven for pensjonsordningen som er påkrevd som følge av oppregulering av medlemmenes opptjente pensjonsrettigheter ut fra lønnsutviklingen. Reguleringspremien for oppregulering av pensjoner under utbetaling og av opptjent rett til arbeidstakere som har fratrådt sin stilling uten rett til utbetaling av pensjon, skal beregnes i forhold til den del av premiereserven som sikrer slike pensjonsrettigheter. Ved gjennomsnittsberegning skal fellesordningen hvert år tilføres reguleringspremier tilsvarende summen av årlige reguleringspremier etter § 4-5 annet ledd for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet reguleringspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet premiereserve for hver av pensjonsordningene på tidspunktet for oppregulering av pensjonsrettighetene. Kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt for hver pensjonsordning.

Det skal fastsettes i forsikringsavtalen om premier som nevnt i § 4-5 tredje ledd skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved gjennomsnittsberegning som nevnt i annet ledd.

Departementet kan fastsette nærmere regler om fellesordninger for premieberegning.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-6).

§ 4-7. Premieberegning ut fra lineær opptjening mv.

Ved beregning av pensjonsordningenes premier skal det legges til grunn at medlemmenes rett til pensjon opptjenes lineært fra tidspunktet for medlemskap i pensjonsordningen og frem til en pensjonsalder på 67 år eller annen særaldersgrense. Skal tidligere tjenestetid fra statlig eller annen kommunal pensjonsordning medregnes, regnes tidspunktet for medlemskap fra et tilsvarende tidligere tidspunkt.

Foretakspensjonsloven § 9-3 gjelder tilsvarende.

Dersom et medlem gjør bruk av rett til å fratre med rett til utbetaling av pensjon før nådd pensjonsalder, skal det kreves tilleggspremie som nevnt i § 4-5 tredje ledd.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-7).

§ 4-8. Endring i forutsetningene for det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget

Viser det seg at fradraget i pensjonsytelsene for ytelser utbetalt av folketrygden blir mindre enn lagt til grunn ved premieberegningen, skal det beregnes tilleggspremie etter § 4-5 tredje ledd til dekning av differansen. Det gjelder også dersom årsaken er endring i regelverket for folketrygden som medfører at ytelsene fra folketrygden reduseres eller vil bli redusert. Blir fradraget for ytelser fra folketrygden større enn lagt til grunn ved premieberegningen, skal overskytende premiereserve tilføres premiefondet.

Viser det seg ellers at vesentlige forutsetninger for beregningsgrunnlag som er benyttet ved beregning av premier i tidligere år svikter, skal det fastsettes nytt beregningsgrunnlag og i tilfelle endrede vilkår for pensjonsordningen. Forbehold om rett til endring av premie i slike tilfeller skal fremgå av vilkårene for pensjonsordningen.

Foretakspensjonsloven § 9-5 første og annet ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-8).

§ 4-9. Innbetaling av premie

Blir premie for et forsikringsår ikke innbetalt ved årets utgang eller ved utløpet av annen frist fastsatt i nytt premievarsel etter forsikringsavtaleloven § 14-2, bortfaller den økning av forsikringsforpliktelsene som den ikke innbetalte premien skulle dekke. Medlemmene i pensjonsordningen eller

pensjonsordningene skal i tilfelle varsles om dette. Det kan likevel ikke som følge av slikt bortfall kreves tilbakebetaling av for meget utbetalt pensjon.

Departementet kan fastsette nærmere regler om innbetaling av premie.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-9).

§ 4-10. Minstekrav til premiereserve

Premiereserven for pensjonsordningen skal til enhver tid være så stor at den etter det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget for ordningen er tilstrekkelig til å sikre rett til opptjent pensjon for medlemmene, herunder rett til uførepensjon og etterlattepensjon.

Premiereserven for en pensjonsordning skal minst tilsvare summen av de premiereserver som trengs etter beregningsgrunnlaget for å sikre retten til opptjent pensjon for hvert enkelt medlem i pensjonsordningen, herunder premiereserve opptjent av arbeidstakere som har fratrådt sin stilling. Dette gjelder likevel ikke premiereserve for fratrådt arbeidstaker som får medregnet tjenestetiden i annen ordning dersom tilhørende premiereserve er overført. For et medlem som har fått medregnet tjenestetid fra en annen pensjonsordning, jf. § 4-7 første ledd, uten overføring av tilhørende premiereserve, skal det gjøres fradrag tilsvarende den premiereserve som vil være tilstrekkelig for å sikre rett til pensjon opptjent ved slik medregnet tjenestetid.

Ved beregningen av premiereserve skal det gjøres fradrag i pensjonsytelsene for de ytelser som, ut fra de til enhver tid gjeldende regler for folketrygden, kan antas å bli utbetalt av folketrygden, jf. § 4-5 fjerde ledd.

Ved beregningen av premiereserve skal det også gjøres fradrag for forsikringsforpliktelser som er bortfalt etter § 4-9.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-10).

§ 4-10 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), opphevet ved lov 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 4-11. Pensjonsordningens forsikringskapital

Pensjonsordningens forsikringskapital består av premiereserven, bufferfond, premiefond, og eventuelt bufferavsetning for pensjonsordninger med flerårig

avkastningsgaranti.
Endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-11), 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

§ 4-12. Rådighet over pensjonsordningens midler

Pensjonsordningens midler skal holdes atskilt fra forsikringstakerens midler. Midlene hefter ikke for forsikringstakerens forpliktelser og kan ikke ved pantsettelse eller på annen måte benyttes til å sikre eller å dekke dennes kreditorer.

Midlene kan ikke benyttes til å utbetale pensjoner eller andre ytelser til arbeidstakere som ikke er opptatt som medlem.

For premiefond knyttet til pensjonsordningen gjelder foretakspensjonsloven §§ 10-2 til 10-4 tilsvarende så langt de passer.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-12).

§ 4-13. Kapitalforvaltningen

Pensjonsordningens midler skal forvaltes i samsvar med de regler for kapitalforvaltningen i livsforsikringsforetak og pensjonskasser som gjelder til enhver tid, men mindre annet følger av § 4-15.

Avkastning av midler knyttet til premiefond skal årlig tilføres premiefondet.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-13).

§ 4-14. Overskudd

Overskudd tilført pensjonsordningen skal godskrives forsikringstakeren og overføres til pensjonsordningens premiefond.

Overskudd på premiereserve knyttet til pensjon under utbetaling eller knyttet til oppsatt pensjonsrettighet til fratrådt arbeidstaker skal likevel tilføres premiereserven dersom pensjonsytelsen eller pensjonsrettigheten ikke blir regulert i samsvar med årlig endring av grunnbeløpet i folketrygden.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-14).

§ 4-15. Egen investeringsportefølje

Forsikringstakeren kan i samsvar med bestemmelser i regelverket for pensjonsordningen avtale at forsikringskapitalen skal forvaltes som en investeringsportefølje tilordnet pensjonsordningen. Avtalen skal angi hvordan porteføljen skal sammensettes og hvilken adgang det er til å endre sammensetningen, samt den avkastningsgaranti som i tilfelle er knyttet til porteføljen.

Avkastning ut over det som er lagt til grunn i pensjonsordningens beregningsgrunnlag overføres til premiefondet.

Er avkastningen på investeringsporteføljen i en regnskapsperiode ikke så stor som forutsatt i premieberegningsgrunnlaget for pensjonsordningen, skal differansen kreves dekket ved overføring fra premiefondet eller tilskudd fra forsikringstakeren. Pensjonsinnretningen svarer overfor de forsikrede for at differansen blir dekket.

Foretakspensjonsloven §§ 11-3 til 11-5 gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-15).

§ 4-16. Pensjonsinnretningens opplysningsplikt

Pensjonsinnretningen skal opprette og føre egen konto for forsikringskapitalen knyttet til hver pensjonsordning. Kontoen skal inneholde regnskap og status pr. 31. desember for det enkelte år. Nærmere regler fastsettes av Finanstilsynet.

Pensjonsinnretningen skal hvert år sende forsikringstakeren utskrift av kontoen for pensjonsordningen sammen med opplysninger som vil være av vesentlig betydning for forsikringstakerens vurdering av forsikringsforholdet. Finanstilsynet gir nærmere regler om dette.

Pensjonsinnretningen skal på anmodning fra et medlem gi informasjon om vilkårene for opptjening av rett til pensjon, hvilken betydning det har for pensjonsrettighetene å avslutte arbeidsforholdet, verdien av de opptjente pensjonsrettighetene og vilkårene for forvaltning og regulering av oppsatte pensjonsrettigheter.

Pensjonsinnretningen skal utstede et pensjonsbevis til arbeidstakere som fratrer sin stilling uten rett til straks begynnende pensjon. Pensjonsbeviset skal opplyse hvilke pensjonsrettigheter vedkommende har opptjent (oppsatte rettigheter) på fratredelsestidspunktet. Pensjonsinnretningen skal senere på forespørsel fra innehaveren av pensjonsbeviset gi oppdatert informasjon om de oppsatte rettighetene sammen med informasjon om vilkårene for regulering av oppsatte rettigheter. Ved flytting av pensjonsordningen som omfatter den oppsatte rettighet i medhold av § 6-11, skal pensjonsinnretningen som

pensjonsordningen flyttes fra, informere den fratrådte arbeidstakeren.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-16), 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 4-17. Innhenting av opplysninger til bruk for arbeidet med avtalefestet pensjon

Arbeids- og velferdsetaten skal utlevere den samlede pensjonsbeholdningen beregnet etter folketrygdloven § 20-4 og andre opplysninger som er nødvendige for pensjonsinnretningens premieberegning, beregning av fremtidig pensjon, vilkårsprøving og beregning av avtalefestet pensjon for arbeidstakere født i 1963 eller senere. Taushetsplikten etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7 er ikke til hinder for utveksling av opplysninger mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunale pensjonsinnretninger i den utstrekning det er nødvendig for å fremme oppgaver etter denne bestemmelsen.

Pensjonsinnretningen har rett til å innhente opplysninger fra det felles organet etter AFP-tilskottsloven § 18, som gjør det mulig å vurdere om vilkårene for avtalefestet pensjon for arbeidstakere født i 1963 eller senere, er oppfylt.

Pensjonsinnretningen har rett til å innhente opplysninger fra nåværende eller tidligere arbeidsgivere om arbeidstakerens eller pensjonistens arbeids- og inntektsforhold som er nødvendige for å forvalte og beregne avtalefestet pensjon for arbeidstakere født i 1963 eller senere. Den som pålegges å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 4-18. Innhenting av opplysninger til bruk for beregning av forventede fremtidige pensjonsytelser fra pensjonsordningen

Arbeids- og velferdsetaten skal utlevere den samlede pensjonsbeholdningen beregnet etter folketrygdloven § 20-4 og andre opplysninger som er nødvendige for pensjonsinnretningens beregning av forventede fremtidige pensjonsytelser fra pensjonsordningen for sine medlemmer. Taushetsplikten etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7 er ikke til hinder for utveksling av opplysninger mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunale pensjonsinnretninger i den utstrekning det er nødvendig for å fremme oppgaver

etter denne bestemmelsen.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 4-19. Opplysninger i skattemeldingen for arbeidsgiveravgift og finansskatt på lønn

Arbeidsgivere med kommunal pensjonsordning skal gi opplysning om identifikator på pensjonsinnretningen i skattemeldingen etter skatteforvaltningsloven § 8-6.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 4-20. Adgang til å treffe automatiserte avgjørelser

Pensjonsinnretningen kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om bruk av automatiserte avgjørelser.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 4-21. Flytting av pensjonsordning

Pensjonsordningen og dens midler kan flyttes til annen pensjonsinnretning etter reglene i kapittel 6.
Endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-17), 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303, tidligere § 4-17).

§ 4-22. Opphør av pensjonsordningen

Dersom et foretak med kommunal pensjonsordning går konkurs eller det er truffet vedtak om at foretaket eller dets virksomhet skal avvikles, skal

pensjonsordningen opphøre. Det samme gjelder om foretaket slutter å betale premie til pensjonsordningen og premien ikke kan dekkes av midler i premiefondet.

Når en pensjonsordning opphører, skal pensjonsordningens midler fordeles mellom medlemmene, pensjonistene og arbeidstakere som har fratrådt sine stillinger på grunnlag av premiereserven knyttet til opptjente pensjonsrettigheter til hver enkelt person, og benyttes til å sikre deres rett til pensjon i pensjonsinnretningen.

Endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 10-18), 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303, tidligere § 4-18).

Kapittel 5. Fellesordning for premieberegning for pensjonsordninger med ytelsesbasert foretakspensjon

Overskriften endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 5-1. Virkeområde mv.

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder pensjonsordninger med ytelsesbasert foretakspensjon hvor finansieringsordningen er basert på premieberegning i fellesordninger.

Ytelsesbaserte foretakspensjonsordninger som nevnt i første ledd kan bare inngå i fellesordning bestående av andre ytelsesbaserte foretakspensjonsordninger.

En felles pensjonsordning for konsernforetak kan utgjøre en fellesordning. Foretakspensjonsordninger i samme fellespensjonskasse kan utgjøre en fellesordning.

En pensjonsinnretning som har en eller flere fellesordninger skal føre regnskap for hver fellesordning.

Departementet kan gi nærmere regler til utfylling, gjennomføring og avgrensning av reglene i kapitlet her.

Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 40 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 774), endret ved lover 15 juni 2007 nr. 29 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 649), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), tidligere § 10A-1.

§ 5-2. Årets premier

Årlig premie for en pensjonsordning skal tilsvare summen av ordinær årspremie, reguleringspremie og særskilte engangspremier for ytelser som ikke kan premiesettes på forhånd.

Premier beregnes etter § 5-3 hvis ikke noe annet følger av reglene i §§ 5-4 og 5-5 om fellesordning for premieberegning.

Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 40 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 774), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), tidligere § 10A-2.

§ 5-3. Premieberegning

Pensjonsordningen skal årlig tilføres en premie som etter beregningsgrunnlaget for ordningen er tilstrekkelig til å sikre rett til pensjon som medlemmene vil opptjene i løpet av året, med tillegg av årets risikopremier og kostnader for tjenester (ordinær årspremie). Premie for hvert år beregnes ved årets begynnelse og senere i året i takt med lønnsutviklingen.

Pensjonsordningen skal i tillegg hvert år tilføres premie til dekning av oppregulering i løpet av året av opptjente pensjonsrettigheter (reguleringspremie). Reguleringspremien beregnes på tidspunktet for oppreguleringen ut fra lønnsutviklingen i løpet av året.

Pensjonsordningen skal også hvert år tilføres premie til dekning av pensjonsrettigheter som medlemmene i tilfelle får i løpet av året, og som ikke kan premiesettes på forhånd ut fra forsikringstekniske beregninger. Slik premie beregnes på det tidspunkt pensjonsrettighetene oppstår.

Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 40 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 774), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), tidligere § 10A-3.

§ 5-4. Vilkår for fellesordning for premieberegning

Bestemmelsene i kapittel 3 er ikke til hinder for at det opprettes fellesordninger som består av flere pensjonsordninger, for at premie for den enkelte pensjonsordning som inngår i en fellesordning, skal bli fastsatt ved beregning basert på prinsipper som vil motvirke at pensjonskostnaden for de enkelte medlemmer for tilsvarende pensjonsrettigheter vil variere med medlemmenes kjønn og alder.

Alle pensjonsordningene i en fellesordning skal ha pensjonsplaner som gir samme typer av pensjonsytelser. Forholdet mellom alderspensjonsytelse og

etterlatteytelse for det enkelte medlem skal være det samme etter pensjonsplanene for alle pensjonsordningene. Alle pensjonsordningene skal bygge på samme beregningsrente og i hovedsak samme beregningsgrunnlag.

Pensjonsordninger med pensjonsplaner som gir forskjellig ytelsesnivå for alderspensjon, kan inngå i samme fellesordning.

Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 40 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 774), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), tidligere § 10A-4.

§ 5-5. Premieberegning i fellesordninger

En fellesordning opprettet etter § 5-4 skal hvert år tilføres premie tilsvarende summen av ordinær årspremie fastsatt etter forsikringsteknisk beregning for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet ordinær premie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom den rett til alderspensjon som vil bli opptjent i løpet av året for samtlige medlemmer av hver av pensjonsordningene. Kostnader for tjenester kan unntas fra fordeling i fellesordningen.

Opptas en arbeidstaker som medlem av en pensjonsordning i løpet av et forsikringsår, belastes tilleggspremie for den del av året som gjenstår. Tillegget beregnes ut fra pensjonsordningens andel av samlet årspremie til fellesordningen og den prosentvise økningen av pensjonsordningens beregningsgrunnlag etter første ledd annet punktum som det nye medlemmet representerer. Avvik fra forsikringsteknisk beregnet premie inngår ved beregningen av ordinær årspremie til fellesordningen i det etterfølgende år. Bestemmelsene i første til tredje punktum gjelder tilsvarende ved beregning av premietillegg for særskilt lønnsøkning for et medlem av pensjonsordningen.

Dersom det i løpet av et forsikringsår opptas en ny pensjonsordning i en fellesordning, skal den ordinære årspremien beregnes ut fra den samlede ordinære årspremie til fellesordningen som er beregnet for året, og den prosentvise økningen av det samlede beregningsgrunnlaget etter første ledd annet punktum som pensjonsordningen representerer.

Det skal fastsettes i forsikringsavtalen om reguleringspremie som nevnt i § 5-3 annet ledd skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved gjennomsnittsberegning. Ved særskilt beregning skal reguleringspremien beregnes for hver pensjonsordning i fellesordningen ut fra den prosentvise økning av premiereserven for pensjonsordningen som er påkrevd som følge av oppregulering av medlemmenes opptjente pensjonsrettigheter ut fra lønnsutviklingen. Ved gjennomsnittsberegning skal fellesordningen hvert år tilføres reguleringspremier tilsvarende summen av årlig reguleringspremie etter § 5-3 annet ledd for samtlige pensjonsordninger

som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordningens andel av samlet reguleringspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet premiereserve for hver av pensjonsordningene på tidspunktet for oppregulering av pensjonsrettighetene. Ved beregning av premiereserve etter reglene i leddet her skal premiereserve knyttet til pensjoner under utbetaling unntas fra beregningen, med mindre annet er fastsatt. Kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt for hver pensjonsordning.

Reguleringspremie for pensjoner under utbetaling skal beregnes og betales særskilt for hver enkelt pensjonsordning.

Det skal fastsettes i forsikringsavtalen i hvilken utstrekning premier som nevnt i § 5-3 tredje ledd skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved gjennomsnittsberegning som nevnt i første ledd.
Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 40 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 774), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), tidligere § 10A-5.

§ 5-6. Eldre arbeidstakere

Alle pensjonsordninger i en fellesordning skal ha samme regler om opptak av medlemmer som har mindre enn 10 år igjen til pensjonsalderen, og om rett til pensjon og medregning av tidligere tjenestetid for slike arbeidstakere når de er opptatt som medlemmer, jf. foretakspensjonsloven § 3-9 annet og tredje ledd, jf. § 5-6 første ledd bokstav c.
Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 40 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 774), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), tidligere § 10A-6.

§ 5-7. Innbetaling av premie

Blir premie for et forsikringsår ikke innbetalt ved årets utgang eller ved utløpet av annen frist fastsatt i nytt premievarsel etter lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler § 14-2, bortfaller den økning av forsikringsforpliktelsene som den ikke innbetalte premien skulle dekke. Medlemmene i pensjonsordningen skal i tilfelle varsles om dette. Det kan likevel ikke som følge av slikt bortfall kreves tilbakebetaling av for mye utbetalt pensjon.

Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om innbetaling av premie.
Tilføyd ved lov 30 juni 2006 nr. 40 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 774), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), tidligere § 10A-7.

Kapittel 6. Flytting

Overskriften endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 6-1. Virkeområde og flytterett

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder flytting mellom pensjonsinnretninger av:

a. pensjonsordninger i henhold til foretakspensjonsloven,
b. pensjonsordninger i henhold til tjenestepensjonsloven
c. pensjonsordninger i henhold til innskuddspensjonsloven,
d. pensjonsordninger som omfattes av kapittel 4,
e. andre kollektive pensjonsordninger,
f. fripoliser, pensjonsbevis, pensjonskapitalbevis og tilsvarende individuelle pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger,
g. individuelle pensjonsavtaler (pensjonsforsikrings- og livrentekontrakter, og andre pensjonsavtaler),
h. andre livsforsikringskontrakter.

Kontrakt som nevnt i første ledd bokstav a til h kan flyttes til annen pensjonsinnretning. Med flytting menes oppsigelse av kontrakten for overføring av tilhørende midler til en tilsvarende kontrakt opprettet i en annen pensjonsinnretning.

Som pensjonsinnretning regnes her forsikringsforetak, pensjonsforetak, bank og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Omdanning, sammenslåing og deling av pensjonsordning i forbindelse med flytting kan foretas i henhold til ellers gjeldende regler. Tilsvarende gjelder for sammenslåing og omdanning av fripoliser, pensjonsbevis, pensjonskapitalbevis og andre individuelle pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger.

Departementet kan gi nærmere regler til utfylling, gjennomføring og avgrensning av reglene i kapitlet her.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-1).

§ 6-2. Flytting av kollektive pensjonsordninger

For foretak som flytter pensjonsordning som nevnt i § 6-1 første ledd bokstav a

til d eller en kollektiv livrenteordning, gjelder reglene i §§ 6-2 til 6-10.

Flytting må omfatte hele pensjonsordningen. Ved flytting av kommunal pensjonsordning omfattes også oppsatte pensjonsrettigheter og midler knyttet til slike rettigheter.

Gjelder flyttingen et foretak som har felles pensjonsordning med ett eller flere andre foretak, skal foretaket og dets gruppe av medlemmer med tilhørende del av midlene i pensjonsordningen skilles ut fra den felles pensjonsordningen.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-2).

§ 6-3. Rettigheter i den nye pensjonsordningen

Arbeidstakernes og pensjonistenes rettigheter etter flyttingen skal fastsettes i regelverket for den nye pensjonsordningen.

Det nye regelverket kan ikke inneholde bestemmelser som innebærer reduksjon av arbeidstakeres rett til opptjent pensjon med tilhørende premiereserve eller til opptjent pensjonskapital. Pensjonister skal sikres pensjonsytelser med tilhørende premiereserve eller pensjonskapital som minst tilsvarer den rett til ytelser som gjaldt før flyttingen.

Bestemmelsene i paragrafen her er ikke til hinder for at regelverket for pensjonsordningen endres etter ellers gjeldende regler med virkning for opptjening av pensjon ved tjenestetid etter flyttingen, og heller ikke for at pensjonsordningens midler etter flyttingen forvaltes helt eller delvis som egen investeringsportefølje etter ellers gjeldende regler.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-3).

§ 6-4. Medlemmenes uttalerett mv.

Før foretaket flytter pensjonsordningen, skal det sørge for at medlemmene mottar fullstendige opplysninger om flyttingen av pensjonsordningen og hvilke rettigheter de vil få i den nye pensjonsordningen. Avgivende og mottakende pensjonsinnretning plikter å påse at foretakets informasjon er korrekt og utfyllende.

Spørsmålet om flytting av pensjonsordningen skal forelegges styringsgruppen for pensjonsordningen til uttalelse.

Medlemmer i pensjonsordningen skal også gis anledning til å uttale seg. For øvrig kan en arbeidstakerorganisasjon uttale seg på vegne av sine medlemmer. Annet kan fastsettes i tariffavtale.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-4).

§ 6-5. Oppsigelse. Flyttegebyr

Kontrakt om pensjonsordning kan sies opp med en frist på to måneder. Oppsigelse skal skje skriftlig. Kravet om skriftlighet er ikke til hinder for at oppsigelse kan oversendes elektronisk, dersom det er benyttet en betryggende metode som autentiserer avsender og sikrer meldingens innhold.

Første ledd er ikke til hinder for at det avtales at oppsigelsesfristen ikke skal utløpe før ved første kvartalsskifte, halvårsskifte eller årsskifte for pensjonsordninger med årspremie beregnet etter reglene i § 4-6.

Ved utløpet av fristen for oppsigelse går risiko knyttet til medlemmer og pensjonister i pensjonsordningen over på den pensjonsinnretning pensjonsordningen flyttes til.

Foretaket skal betale et flyttegebyr til dekning av kostnader som pensjonsinnretningen har ved å avslutte kontrakten og overføre pensjonsordningens midler til annen pensjonsinnretning. Departementet kan gi nærmere regler om flyttegebyr.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-5).

§ 6-6. Oppgjørsfrist

Ved oppsigelsesfristens utløp skal pensjonsinnretningen overføre pensjonsordningens midler til den nye pensjonsinnretningen. Oppgjørsfristen er likevel to måneder etter utløpet av oppsigelsesfristen når pensjonsordningens midler overstiger NOK 300 mill.

Pensjonsinnretningene kan ved avtale fastsette annen frist for etteroppgjør enn det som følger av første ledd.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-6).

§ 6-7. Beregning av pensjonsordningens midler

En ytelsesbasert pensjonsordnings midler omfatter premiereserve til sikring av opptjent pensjon, herunder premiereserve for uføre- og etterlatteytelser, bufferfond, pensjonistenes overskuddsfond og premiefondet. Pensjonsordningens andel av overskudd i flytteåret omfattes også.

I pensjonsordninger med innskuddspensjon omfatter pensjonsordningens

midler pensjonskapitalen og innskuddsfondet, samt pensjonsordningens andel av overskudd i flytteåret.

Ved flytting overføres den forsikringskapital som er knyttet til pensjonsordningen beregnet på tidspunktet for oppsigelsestidens utløp. Pensjonsordningens andel av overskudd i flytteåret frem til tidspunktet for oppsigelsestidens utløp omfattes også.

Forvaltes pensjonsordningens midler i egen eller egne investeringsporteføljer, legges markedsverdien av porteføljen ved utløpet av oppsigelsesfristen til grunn ved verdiberegningen. Dette gjelder også avkastnings- og verdisikringsgarantier knyttet til porteføljene. Foretakspensjonsloven § 11-1 fjerde ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-7), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 6-8. Premiereserve for uføreytelser

Premiereserve for uføreytelser til medlemmer som er blitt uføre før utløpet av oppsigelsesfristen, skal fastsettes på grunnlag av det beregningsgrunnlag som gjaldt for pensjonsordningen ved utløpet av oppsigelsesfristen. Fastsatt uføregrad legges til grunn selv om uføregraden blir fastsatt etter dette tidspunktet.

Medlem som er sykmeldt ved utløpet av oppsigelsesfristen, skal her anses som ufør dersom den sykdom som da var konstatert, har gitt rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd innen ett år etter utløpet av oppsigelsesfristen.

Tidsfristen i annet ledd kan fravikes ved avtale mellom pensjonsinnretningene. Slik avtale berører ikke foretakets eller de forsikredes rettigheter overfor avgivende pensjonsinnretning etter annet ledd med mindre foretaket samtykker til at forpliktelsene overtas av mottakende pensjonsinnretning.
Endret ved lover 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 19 des 2014 nr. 81 (ikr. 1 jan 2015), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-8).

§ 6-9. Oppgjørsmåte

Pensjonsordningens midler beregnet etter reglene i §§ 6-7 og 6-8 skal overføres i penger. Det kan avtales mellom pensjonsinnretningene at oppgjør for midler plassert i egen investeringsportefølje skal skje ved overføring av porteføljen.

Ved overføring av midler etter utløpet av oppsigelsesfristen skal det svares avkastning av midlene fra utløpet av oppsigelsesfristen og frem til den dag midlene blir overført. Avkastningen beregnes etter renten på folioinnskudd i Norges Bank tillagt to prosentenheter, med mindre en høyere rente avtales mellom pensjonsinnretningene.

Dersom oppgjørsfristen etter § 6-6 er oversittet, og dette ikke skyldes forhold på forsikringstakers eller den mottakende pensjonsinnretningens side, skal det svares forsinkelsesrente etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m., fra utløpet av oppgjørsfristen og frem til den dag midlene blir overført. I tillegg skal det svares avkastning beregnet etter annet ledd.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 693), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-9).

§ 6-10. Anvendelse av overførte midler

Overført premiereserve skal anvendes til sikring av medlemmenes og pensjonistenes rettigheter i samsvar med det nye regelverket for pensjonsordningen og det beregningsgrunnlag som dette bygger på.

Bufferfond, pensjonistenes overskuddsfond og premiefond skal etter overføringen fortsatt være en del av pensjonsordningens midler og anvendes etter ellers gjeldende regler.

Er overført premiereserve ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene til de enkelte medlemmer eller pensjonister etter beregningsgrunnlaget i pensjonsinnretningen det flyttes til, skal manglende premiereserve tilføres fra premiefondet. Resten dekkes i tilfelle ved overført bufferfond eller ved overføringer fra foretaket.

Er overført premiereserve knyttet til medlemmenes og pensjonistenes rett til opptjent pensjon større enn nødvendig for å sikre deres rettigheter etter beregningsgrunnlaget i pensjonsinnretningen det flyttes til, skal overskytende premiereserve benyttes til engangspremie for tillegg til pensjonsytelsene. I kommunale pensjonsordninger skal overskytende premiereserve overføres til premiefondet.

Pensjonskapital og innskuddsfond i pensjonsordning med innskuddspensjon skal etter overføringen forvaltes i samsvar med det nye regelverket for pensjonsordningen og det beregningsgrunnlag dette i tilfelle bygger på.

Endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-10), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 6-11. Flytting av pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger

Ved flytting av en kommunal pensjonsordning skal oppsatte pensjonsrettigheter i pensjonsordningen med tilhørende midler, samtidig overføres til den nye pensjonsinnretningen. Bestemmelsene i § 6-3, § 6-5 tredje og fjerde ledd, § 6-7 første, tredje og fjerde ledd, § 6-8, § 6-9 og § 6-10 første til fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Ved flytting av andre pensjonsordninger overføres ikke pensjonsrettigheter knyttet til fripoliser, pensjonsbevis eller pensjonskapitalbevis til den nye pensjonsinnretningen, med mindre den som har rett til fripolisen, pensjonsbeviset eller pensjonskapitalbeviset krever det etter reglene i § 6-13.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-11).

§ 6-12. Flytting ved medregning av tidligere tjenestetid

Blir en arbeidstaker medlem av pensjonsordning med foretakspensjon som har bestemmelser om medregning av tjenestetid, gjelder reglene i foretakspensjonsloven §§ 4-11 til 4-13. Ved beregningen av de midler som skal overføres, gjelder § 6-7 første, tredje og fjerde ledd tilsvarende. For øvrig gjelder § 6-5 fjerde ledd, § 6-9 og § 6-10 første til fjerde ledd tilsvarende så langt de passer.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-12).

§ 6-13. Flytting av fripolise, pensjonsbevis og pensjonskapitalbevis

Den som har rett til pensjonsrettigheter knyttet til fripolise, pensjonsbevis eller pensjonskapitalbevis, kan flytte kontrakten til en annen pensjonsinnretning. Oppsigelsesfristen ved flytting er én måned.

Bestemmelsene om formkrav til oppsigelse i § 6-5 første ledd annet og tredje punktum, risikoovergang i § 6-5 tredje ledd, samt oppgjørsfrist i § 6-6 gjelder tilsvarende.

Ved beregning, oppgjør og anvendelse av de midler som skal overføres, gjelder bestemmelsene i §§ 6-7, 6-8, 6-9 og 6-10 første, annet, fjerde og femte ledd tilsvarende. Er overført premiereserve ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene etter en fripolise, skal manglende premiereserve dekkes ved overført bufferfond.
Endret ved lover 14 mars 2008 nr. 6 (ikr. 14 mars 2008 iflg. res. 14 mars 2008 nr. 250), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 1 juli 2009 for annet ledd, ikr. 1 okt 2009 for første

ledd iflg. res. 19 juni 2009 nr. 693). 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-13), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

§ 6-14. Flytting av individuelle pensjonsavtaler

Den som har en individuell pensjonsavtale, eller en individuell livrenteforsikring, kan flytte kontrakten til en annen pensjonsinnretning. Oppsigelsesfristen ved flytting er én måned.

Bestemmelsene om formkrav til oppsigelse i § 6-5 første ledd annet og tredje punktum, risikoovergang i § 6-5 tredje ledd, samt oppgjørsfrist i § 6-6 gjelder tilsvarende.

Ved beregningen av de midler som skal overføres, gjelder bestemmelsene i §§ 6-7 og 6-8. Oppgjør foretas etter reglene i § 6-9.

Overførte midler skal anvendes til å sikre rettighetene etter den nye pensjonsavtalen etter reglene i § 6-10 første og annet ledd. Er premiereserve for pensjonsforsikring ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene etter den nye kontrakten, kan resten dekkes ved overføring fra premiefondet eller i tilfelle fra bufferfond knyttet til forsikringen. Overskytende premiereserve benyttes til å øke ytelsene, med mindre forsikringstakeren krever at midlene skal overføres til premiefond.

Person som er oppnevnt som begunstiget under pensjonsavtalen, skal underrettes om flyttingen.

For individuelle pensjonsavtaler kan avgivende pensjonsinnretning ta forbehold om at det skal beregnes et fradrag i premiereserven (seleksjonsfradrag). Slikt fradrag kan bare kreves dersom den pensjonsinnretningen kontrakten flyttes til, legger til grunn ny helseprøving av forsikrede. Departementet kan gi nærmere regler.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 1 juli 2009 for annet ledd, ikr. 1 okt 2009 for første ledd iflg. res. 19 juni 2009 nr. 693), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 11-14), 16 juni 2023 nr. 43 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 935).

Kapittel 7. Skadeforsikring

Overskriften endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 7-1. Skadeforsikringsvirksomhet mv.

Tillatelse til å drive virksomhet som skadeforsikringsforetak gir adgang til å overta forsikringer som regnes som skadeforsikring. Som skadeforsikring regnes forsikring mot skade eller tap av ting, rettigheter eller andre fordeler og forsikring mot erstatningsansvar eller kostnader, samt ulykkesforsikring, sykeforsikring og annen personforsikring som ikke er livsforsikring.

Et skadeforsikringsforetak har ikke adgang til å markedsføre eller tilby forsikringer mot strafferettslige sanksjoner dersom forsikringen vil være i strid med rettsordenen. Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak fastsette hva som forstås med forsikring i strid med rettsordenen.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 17 des 2010 nr. 84 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664, se denne for overgangsregel), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 12-1).

§ 7-2. Selvforsikringsordninger

Et skadeforsikringsforetak kan forestå administrasjon av selvforsikringsordninger for foretak og institusjoner i tilknytning til at foretaket overtar forsikring for samme foretak eller institusjon. Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra vilkåret i første punktum.

Selskapet skal føre egen konto for hver selvforsikringsordning med avregning ved hvert årsskifte.

Endret ved lover 17 des 2010 nr. 84 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664, se denne for overgangsregel), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 12-2).

§ 7-3. Skadeforsikringsforetaks salgskanaler

Et skadeforsikringsforetak skal påse at deres agenter oppfyller kravene som følger av forsikringsavtaleloven §§ 2-1, 2-2, 11-1 og 11-2 ved inngåelse av forsikringsavtale med forsikringstakere.

Krav på erstatning i henhold til forsikringsavtale kan meldes til agenten. I forhold til forsikringsavtaleloven §§ 8-5 og 18-5 anses kravet fremsatt overfor skadeforsikringsforetaket den dag agenten har mottatt meldingen.

Endret ved lover 17 des 2010 nr. 84 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664, se denne for overgangsregel), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 12-3).

§ 7-4. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 84 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664, se denne for overgangsregel), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 12-4), opphevet ved lov 22 des 2021 nr. 163 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808).

§ 7-5. Premietariffer

Et skadeforsikringsforetak skal ha premietariffer for standardiserte produkter eller produktkombinasjoner som foretaket markedsfører. De som etterspør slike forsikringer, skal på en enkel måte få opplysninger fra foretaket om premienivå og forhold på forsikringstakerens side som etter premietariffene vil bli lagt vekt på ved beregningen av premiene. Foretaket skal i premietariffen eller på annen måte fastsette regler om hvilke forhold på forsikringstakerens side som vil gi rett til premierabatt eller betinge premietillegg. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om premietariffer.

Opplysning om premien på en forsikring skal omfatte det samlede vederlag foretaket normalt vil beregne seg for å overta de ulike typer av risiko som omfattes av forsikringsvilkårene for de forskjellige produkter og produktkombinasjoner, og for å yte tjenester knyttet til produktene.

Foretaket kan benytte forskjellig premie overfor ulike kundegrupper når aktuarberegninger eller risikostatistikk gir forsvarlig grunnlag for å legge til grunn at den forsikringsrisiko kunder innenfor de ulike gruppene representerer, vil være forskjellig.

Foretaket skal ved utformingen av premietariffene og ved fastsettelse av premien sørge for at:

a. foretakets premier vil stå i rimelig forhold til den risiko som overtas og de tjenester som ytes,
b. foretakets premier vil være tilstrekkelige til å gi sikkerhet for at forpliktelsene etter inngåtte forsikringer blir oppfylt, og vil være betryggende ut fra foretakets økonomi,
c. det ikke vil skje urimelig forskjellsbehandling mellom produkter, produktkombinasjoner eller kundegrupper.

Foretaket skal gi melding til Finanstilsynet om fastsatte premietariffer for livsforsikringer som nevnt i finansforetaksloven § 2-14 annet ledd og om prinsippene for utformingen av slike premietariffer.

Finanstilsynet skal føre kontroll for å påse at de premier som benyttes, er i samsvar med reglene i dette kapittel. Kongen kan forby bruk av premier som

Kongen finner er ubetryggende eller urimelige.

Kongen kan fastsette regler om skadeforsikringsforetaks plikt til å gi opplysninger om produkter, premier og forsikringsvilkår i skadeforsikring til informasjonsordning for finansielle tjenester.

Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 84 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664, se denne for overgangsregel), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 12-5).

§ 7-6. Endring av premietariffer

Et skadeforsikringsforetak kan endre sine premietariffer, og skal i så fall fastsette fra hvilket tidspunkt de nye tariffene skal gjelde.

Viser foretakets forsikringsresultater at foretakets premier for ett eller flere forsikringsprodukter ikke står i rimelig forhold til den risiko som overtas og de tjenester som ytes, skal foretaket vurdere om det er behov for premieendring. Foretaket skal endre premier som viser seg ikke å være tilstrekkelige til å gi sikkerhet for at forpliktelsene etter inngåtte forsikringer blir oppfylt.

For inngåtte forsikringer kan en premieøkning ikke gjøres gjeldende før fra første hovedforfall, minst én måned etter at forsikringstakeren har mottatt underretning om den fastsatte endringen.

Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 84 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664, se denne for overgangsregel), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 12-6).

§ 7-7. Beregning av premier mv.

Premien skal beregnes og betales forskuddsvis, med mindre det er avtalt terminvis innbetaling i løpet av forsikringstiden. Krav om betaling av premie skal angi hvilke poster som inngår i beregningen, og opplyse om andre forhold av betydning for størrelsen av premien.

Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 84 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664, se denne for overgangsregel), endret ved lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 12-7), 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 7-8. Utlikningsordning

Tilføyes ved lov 17 des 2010 nr. 84 som § 12-17 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer). Kap. 12 er endret til kap. 7 ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 7-9. Skadeoppgjør

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om takseringstjenester i skadeforsikringsforetak.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 84 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664, se denne for overgangsregel), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 12-18).

§ 7-10. Forskrifter

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i kapitlet her.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 84 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664, se denne for overgangsregel), endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 12-19).

Kapittel 8. Unntaksbestemmelser

Overskriften endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 8-1. Stat

Denne lovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på ordninger som styres av staten. Kongen kan likevel fastsette at denne lov helt eller delvis skal gjelde for Norges Banks pensjonskasse.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 15-1).

§ 8-2. Husdyrforsikring

Denne lovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på forsikring av husdyr administrert av slakterier eller meierier. De skal imidlertid årlig sende inn oppgave over virksomheten til Finanstilsynet. Finanstilsynet kan, hvis det er påkrevet av hensyn til forsikringstakerne, bestemme at også disse ordninger skal være undergitt denne loven helt eller delvis.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 15-2).

§ 8-3. Begravelseskasser og hjelpekasser

Denne lovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på begravelseskasser og hjelpekasser som yter en maksimumsstøtte lik folketrygdens grunnbeløp. Disse innretninger kan imidlertid av Finanstilsynet pålegges å sende oppgave om sin virksomhet til Finanstilsynet. Finanstilsynet kan, hvis det er påkrevet av hensyn til de berettigede til ytelsene, bestemme at også disse ordninger skal være undergitt denne lov helt eller delvis.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 15-3).

§ 8-4. Mindre gjensidige forsikringsforetak

Kongen kan gjøre helt eller delvis unntak fra denne lovens bestemmelser for mindre gjensidige forsikringsforetak.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 15-4).

§ 8-5. Sjøtrygdelag

Denne lovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på forsikringsforeninger som går inn under lov 3. juli 1953 nr. 2 om sjøtrygdelag.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 15-5).

§ 8-6. Gjenforsikring

Kongen kan gjøre helt eller delvis unntak fra denne lovens bestemmelser for foretak som bare driver gjenforsikringsvirksomhet.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 15-6).

§ 8-7. Krigsrisiko til sjøs

Kongen kan gjøre helt eller delvis unntak fra denne lovens bestemmelser for foretak som bare driver forsikring av krigsrisiko til sjøs.
Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 15-7).

§ 8-8. Andre unntak

Kongen kan i forskrift eller ved enkeltvedtak gjøre unntak fra loven for forsikringsforetak som ifølge sine vedtekter bare kan overta direkte forsikring for en nærmere angitt krets av forsikringstakere, og eventuelt gjenforsikring i tillegg.

Finanstilsynet avgjør i tvilstilfelle om et foretak faller inn under første ledd.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 15-8).

Kapittel 9. Straffebestemmelser

Overskriften endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 9-1. Straffeansvar

Tillits- eller tjenestemenn i institusjoner som er underlagt denne lov og som forsettlig eller uaktsomt overtrer loven eller bestemmelse eller pålegg gitt med hjemmel i loven eller som overtrer ellers gjeldende regelverk for virksomheten, straffes med bøter, eller under særlig skjerpende omstendigheter med fengsel inntil 1 år, dersom forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.

Hvis et pålegg av tilsynet ikke blir etterkommet, kan vedkommende departement bestemme at de personer og/eller den institusjon, institusjonens morselskap eller morselskapet i det konsern institusjonen er en del av, som skal oppfylle pålegget, skal betale en daglig løpende mulkt til forholdet er rettet. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 16-1).

Kapittel 10. Ikrafttredelses- og overgangsregler

Overskriften endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

§ 10-1. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Fra den tid loven trer i kraft oppheves lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 40 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 774), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 17-3).

1 Fra 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 776.

§ 10-2. Overgangsregler

Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

Forskrifter gitt i medhold av lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet gjelder inntil noe annet er bestemt.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 40 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 774), 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 17-2).

§ 10-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350, tidligere § 17-3).

Lov om norsk statsborgerskap (statsborgerloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens saklige og stedlige virkeområde

Loven regulerer erverv og tap av norsk statsborgerskap.

Loven gjelder også for Svalbard og Jan Mayen.

§ 2. Utøvelse av myndighet etter loven

Loven gjennomføres av Kongen, departementet, Utlendingsnemnda, Utlendingsdirektoratet, politiet, Sysselmesteren på Svalbard og norske utenriksstasjoner.

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser til utfylling av loven.

Endret ved lov 20 des 2024 nr. 81.

§ 3. Forholdet til folkeretten

Loven gjelder med de begrensninger som følger av overenskomster med andre stater og folkeretten for øvrig.

Kapittel 2. Erverv av statsborgerskap ved fødsel og adopsjon

§ 4. Erverv ved fødsel

Barn blir norsk statsborger ved fødselen dersom faren eller moren er norsk statsborger og foreldreskapet følger av barneloven. Dør faren før barnet blir født, er det tilstrekkelig at faren var norsk statsborger da han døde.

Hittebarn som blir funnet i riket er norsk statsborger inntil annet legges til grunn.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 34 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 1 mars 2019 nr. 163).

§ 5. Erverv ved adopsjon

Barn som adopteres av en norsk statsborger blir norsk statsborger ved adopsjonen dersom barnet er under 18 år på adopsjonstidspunktet. Adopsjonsbevillingen må være gitt av norsk myndighet i medhold av adopsjonsloven, eller ved utenlandsk adopsjon som skal gjelde i Norge etter bestemmelsene i adopsjonsloven.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 48 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 884).

§ 5 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 8 mars 2013 nr. 9, endret ved lov 25 apr 2014 nr. 13 (ikr. 25 apr 2014 iflg. res. 25 apr 2014 nr. 571), opphevet ved lov 8 mars 2013 nr. 9 (ikr. 31 des 2015).

§ 6. Betydningen av at grunnlaget for statsborgerskapet endres

Ved avgjørelse eller erkjennelse av at det forholdet som la grunnlag for erverv av statsborgerskap etter lovens §§ 4 eller 5 ikke foreligger, skal barnet anses for aldri å ha vært norsk. Dette gjelder likevel ikke dersom barnet dermed blir statsløst, eller avgjørelsen eller erkjennelsen finner sted etter at vedkommende er fylt 18 år.

Når særlige grunner foreligger, kan det etter søknad treffes vedtak om at en avgjørelse eller erkjennelse som nevnt i første ledd ikke skal få betydning. Søkeren skal da anses for å ha vært norsk fra tidspunktet for opprinnelig antatt erverv av norsk statsborgerskap. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på hvor lang tid som er gått fra antatt erverv til det riktige forholdet ble fastslått, og om søkeren og dennes foreldre var i god tro.

For barn av forelder som taper statsborgerskap etter § 26 første og annet ledd, gjelder § 26 tredje ledd.

Endret ved lov 20 des 2019 nr. 111 (ikr. 15 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1921).

Kapittel 3. Erverv av statsborgerskap etter søknad

§ 7. Hovedregel om erverv etter søknad

Enhver har etter søknad rett til norsk statsborgerskap dersom søkeren på vedtakstidspunktet

a. har klarlagt sin identitet, jf. femte ledd,
b. har fylt tolv år,
c. er og vil forbli bosatt i riket,
d. fyller vilkårene for permanent oppholdstillatelse i utlendingsloven § 62,
e. har til sammen åtte års opphold i riket i løpet av de siste elleve årene, med oppholdstillatelser av minst ett års varighet, opphold i en eller flere søknadsperioder medregnet i åtteårsperioden, jf. sjette ledd,
f. fyller kravene om ferdigheter i norsk muntlig og bestått statsborgerprøve som fastsatt i § 8, og
g. ikke er ilagt straff eller strafferettslig særreaksjon eller har utholdt karenstid, jf. § 9.

Søkeren har ikke rett til norsk statsborgerskap etter første ledd dersom hensynet til grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn

taler mot.

Opphold med tillatelser som ville vært gitt med minst ett års varighet, men som ble gitt med kortere varighet, jf. utlendingsloven § 60 første ledd tredje punktum, skal medregnes ved beregning av oppholdstid, jf. § 7 første ledd bokstav e, §§ 10, 11, 12, 15, 16, 16 a, 17 og 18 i loven her. Det samme gjelder oppholdstillatelser etter utlendingsloven § 60 første ledd fjerde punktum som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse.

Uttømmende politiattest skal følge søknad om statsborgerskap. Politiattesten skal også vise forhold som søkeren er siktet eller tiltalt for.

Kongen kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om kravet til klarlagt identitet og om politiattest.

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om beregning av oppholdstid etter reglene i dette kapitlet.

Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 36 (ikr. 1 sep 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 753), 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 27 apr 2012 nr. 22 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 27 apr 2012 nr. 364), 29 apr 2016 nr. 8 som endret ved lov 17 juni 2016 nr. 57 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 18 nov 2016 nr. 1345. Etter endringsloven del II gjelder de nye kravene for søknader om norsk statsborgerskap som er fremmet etter ikrafttredelsen), 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458), 18 juni 2021 nr. 132 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1974, se endringslovens del III for overgangsregel), 30 okt 2020 nr. 123 (i kraft 1 okt 2022 iflg. res. 26 aug 2022 nr. 1483, se endringsloven del II for overgangsregel), 20 des 2024 nr. 81.

§ 8. Krav om ferdigheter i norsk muntlig og bestått statsborgerprøve

Søkere mellom 18 og 67 år skal ha oppnådd minimum nivå B1 på muntlig prøve i norsk og ha bestått statsborgerprøve. 18-årsgrensen beregnes ut fra søknadstidspunktet.

Kongen kan gi forskrift om kravene om ferdigheter i norsk muntlig og bestått statsborgerprøve, blant annet om unntak fra kravene.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 19 (ikr. 25 juli 2011 iflg. lov om Norsk Lovtidend 19 juni 1969 nr. 53 § 3, i tillegg er endringen ved res. 16 des 2011 nr. 1276 forsøkt satt i kraft 1 jan 2012), 27 apr 2012 nr. 22 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 27 apr 2012 nr. 364), 29 apr 2016 nr. 8 som endret ved lov 17 juni 2016 nr. 57 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 18 nov 2016 nr. 1345. Etter endringsloven del II gjelder de nye kravene for søknader om norsk statsborgerskap som er fremmet etter ikrafttredelsen), 30 okt 2020 nr. 123 (i kraft 1 okt 2022 iflg. res. 26 aug 2022 nr. 1483, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 9. Betydningen av straffbare forhold

Den som er ilagt straff eller strafferettslig særreaksjon har ikke rett til norsk statsborgerskap før det er gått en viss tid (karenstid) fastsatt i forskrift gitt av Kongen. Karenstidens lengde skal avhenge av den ilagte reaksjonen.

Karenstiden regnes fra den dag endelig dom er avsagt. Ved ilagt forelegg regnes karenstiden fra vedtakelsestidspunktet.

Den som er ilagt straff eller strafferettslig særreaksjon, har ikke rett til norsk statsborgerskap før denne er gjennomført og all prøvetid er utholdt.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 36 (ikr. 1 sep 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 753), 27 apr 2012 nr. 22 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 27 apr 2012 nr. 364).

§ 10. Søkere med tilstrekkelig inntekt

For søkere som på søknadstidspunktet har hatt tilstrekkelig inntekt det siste året med fastsatt skatteoppgjør, gjelder ikke vilkåret i § 7 første ledd bokstav e. Dersom det er til gunst for søkeren, skal skatteoppgjør fastsatt mellom søknadstidspunktet og vedtakstidspunktet legges til grunn for beregningen.

Søkeren må likevel til sammen ha seks års opphold i riket i løpet av de siste ti årene, med oppholdstillatelser av minst ett års varighet. Opphold i en eller flere søknadsperioder medregnes i seksårsperioden.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om hva som oppfyller kravet om tilstrekkelig inntekt etter denne bestemmelsen.
Opphevet ved lov 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458), tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 132 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1974, se endringslovens del III for overgangsregel).

§ 11. Personer ankommet riket før fylte 18 år

For søkere som ankom riket før de fylte 18 år, gjelder ikke vilkåret i § 7 første ledd bokstav e. Søkeren må likevel til sammen ha fem års opphold i riket i løpet av de siste syv årene, med oppholdstillatelser av minst ett års varighet. Opphold i en eller flere søknadsperioder medregnes i femårsperioden.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 12. Personer som er gift, registrert partner eller samboer med norsk statsborger

For søker som er gift med en norsk statsborger og har felles bopel med

ektefellen, gjelder ikke vilkåret i § 7 første ledd bokstav e. Søkeren må likevel til sammen ha minst fem års opphold i riket i løpet av de siste ti årene med oppholdstillatelser av minst ett års varighet. Opphold i en eller flere søknadsperioder medregnes i femårsperioden. Oppholdstiden i riket og tiden som gift med en norsk statsborger med felles bopel, må dessuten til sammen utgjøre minst syv år. Oppholdstid og tid som gift med norsk statsborger kan opptjenes samtidig.

Første ledd gjelder tilsvarende for registrerte partnere og for samboere.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 18 des 2020 nr. 150 (ikr. 18 des 2020 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2834. Endringen gjelder fra 1 des 2020, se loven del III nr. 2).

§ 13. Nordiske statsborgere

For søkere som er statsborger av et annet nordisk land, gjelder ikke vilkårene i § 7 første ledd bokstav d og e. Søkeren må likevel ha oppholdt seg i riket de siste to årene.

§ 14. Søkere som omfattes av EØS-avtalen eller EFTA-konvensjonen

For søker som har oppholdsrett etter utlendingsloven kapittel 13 om særlige regler for utlendinger som omfattes av Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) og Konvensjon om opprettelse av Det europeiske Frihandelsforbund (EFTA-konvensjonen), gjelder ikke vilkåret i § 7 første ledd bokstav d. Søkeren må likevel ha oppholdt seg i riket de siste tre årene med oppholdsrett i medhold av utlendingsloven §§ 112 til 116.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 27 apr 2012 nr. 22 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 27 apr 2012 nr. 364).

§ 15. Tidligere norske borgere

For søkere som tidligere har vært norsk statsborger, gjelder ikke vilkårene i § 7 første ledd bokstav d og e. Søkeren må likevel ha oppholdt seg i riket de siste to årene med oppholdstillatelser av minst ett års varighet. Oppholdstid i en eller flere søknadsperioder medregnes i toårsperioden.

For barn under tolv år som tidligere har vært norsk statsborger og som er barn av norsk statsborger, gjelder ikke vilkårene i § 7 første ledd bokstav b, d og e. Barn som er over to år på søknadstidspunktet, må likevel ha oppholdt seg i riket de siste to årene med oppholdstillatelser av minst ett års varighet. Oppholdstid i en eller flere søknadsperioder medregnes i toårsperioden.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 27 apr 2012 nr. 22 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 27 apr 2012 nr. 364).

§ 16. Statsløse

For søkere som er statsløse gjelder ikke vilkårene i § 7 første ledd bokstav b og e. Statsløs søker som på søknadstidspunktet har fylt 18 år, må likevel ha oppholdt seg i riket de siste tre årene med oppholdstillatelser av minst ett års varighet. Oppholdstid eller flere søknadsperioder medregnes i treårsperioden.

Søkere som ved egen handling eller unnlatelse har valgt å være statsløs, eller som på en enkel måte kan bli statsborger av et annet land, omfattes ikke av paragrafen her.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 27 apr 2012 nr. 22 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 27 apr 2012 nr. 364), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 2 juni 2017 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 680), 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458).

§ 16 a. Anerkjente flyktninger

For søkere som har fått oppholdstillatelse som flyktning etter utlendingsloven § 28, gjelder ikke vilkåret i § 7 første ledd bokstav e. Søkeren må likevel til sammen ha syv års opphold i riket i løpet av de siste ti årene, med oppholdstillatelser av minst ett års varighet. Opphold i en eller flere søknadsperioder medregnes i syvårsperioden.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 132 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1974, se endringslovens del III for overgangsregel).

§ 17. Barns erverv av statsborgerskap som bipersoner

Barn under 18 år av den som erverver eller har ervervet norsk statsborgerskap etter bestemmelsene i kapitlet her, har etter søknad rett til norsk statsborgerskap såfremt de fyller vilkårene i § 7 første ledd bokstav a, c og g, og det ikke foreligger forhold som nevnt i § 7 annet ledd. Det samme gjelder barn av foreldre som har ervervet norsk statsborgerskap i medhold av §§ 20, 21 eller 22 a. Søkerens alder på søknadstidspunktet er avgjørende for om søkeren kan erverve norsk statsborgerskap etter paragrafen her.

Barn som er over to år på søknadstidspunktet, må likevel ha oppholdt seg i riket de siste to årene med oppholdstillatelser av minst ett års varighet. Opphold i en eller flere søknadsperioder medregnes i toårsperioden. Kravet om oppholdstillatelse gjelder likevel ikke barn som er statsborger av et annet

nordisk land.

Barn som er gift eller registrert partner omfattes ikke av paragrafen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 27 apr 2012 nr. 22 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 27 apr 2012 nr. 364), 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458).

§ 18. Særlige grupper av søkere

Kongen i statsråd kan i forskrift gi regler om unntak fra ervervsvilkårene i dette kapitlet for særlige grupper av søkere.

§ 19. Dispensasjon

Dersom særlig sterke grunner foreligger, kan det i den enkelte sak til gunst for søkeren gjøres unntak fra vilkårene for erverv av statsborgerskap fastsatt i dette kapitlet.

Kapittel 4. Erverv av statsborgerskap ved melding i henhold til nordisk avtale

§ 20. Erverv ved melding

Danske, finske, islandske og svenske statsborgere har ved melding rett til å bli norsk statsborger såfremt vedkommende har fylt 18 år, har vært bosatt i riket de siste syv år og i denne tiden ikke er dømt til frihetsstraff eller særreaksjon som følge av straffbart forhold.

Politiattest som viser om melderen har vært ilagt frihetsstraff eller strafferettslig særreaksjon i løpet av de siste syv årene, skal følge melding om statsborgerskap. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om politiattest.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 36 (ikr. 1 sep 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 753), 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458).

§ 21. Gjenerverv ved melding

Den som har tapt det norske statsborgerskapet og deretter bare har vært statsborger av annet nordisk land, har ved melding rett til å få det norske statsborgerskapet tilbake såfremt melderen har bosatt seg i riket.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458).

§ 22. Erverv for barn

Barn under 18 år av den som erverver statsborgerskap etter bestemmelsene i §§ 20 eller 21 får automatisk norsk statsborgerskap ved foreldrenes erverv, såfremt barnet er bosatt i riket.

Barn som er gift eller registrert partner omfattes ikke av første ledd.

§ 6 gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458).

Kapittel 4 A Gjenerverv av norsk statsborgerskap ved melding

Kapitlet tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458).

§ 22 a. Gjenerverv av norsk statsborgerskap ved melding

Den som har tapt norsk statsborgerskap ved erverv av et annet statsborgerskap, eller ved manglende løsning fra et annet statsborgerskap, har ved melding rett til å bli norsk statsborger. Melderen må ha klarlagt sin identitet for å kunne gjenerverve norsk statsborgerskap.

Meldere som etter å ha tapt norsk statsborgerskap, er ilagt ubetinget fengselsstraff, forvaring eller en strafferettslig særreaksjon, har ikke rett til norsk statsborgerskap etter første ledd. Det samme gjelder meldere som er siktet eller tiltalt for et straffbart forhold som kan føre til ubetinget fengselsstraff, forvaring eller en strafferettslig særreaksjon. En uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41 nr. 2, skal følge en melding om gjenerverv av statsborgerskap.

Meldere som etter å ha tapt norsk statsborgerskap, er domfelt for overtredelse av en bestemmelse i straffeloven kapitlene 16, 17 eller 18 som kan føre til fengselsstraff i seks år eller mer, med unntak av straffeloven § 127, jf. § 123, har ikke rett til norsk statsborgerskap etter første ledd. Det samme gjelder dersom melderen er domfelt for overtredelse av tilsvarende bestemmelser i straffeloven 1902.

Melderen må sannsynliggjøre å ha hatt opphold i Norge på til sammen seks måneder før fylte 22 år. Dette kravet gjelder ikke meldere som tidligere har ervervet norsk statsborgerskap ved søknad.

Melderen har ikke rett til norsk statsborgerskap etter første ledd dersom hensynet til grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn taler mot.

Kongen kan gi forskrift om kravet til klarlagt identitet og til politiattest.

Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458).

Kapittel 5. Tap av statsborgerskap

§ 23. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458).

§ 24. Tap ved fravær fra riket

Den som ervervet norsk statsborgerskap ved fødselen, men som ikke har vært bosatt i til sammen to år i Norge eller til sammen syv år i Norge og andre nordiske land, taper sitt norske statsborgerskap når vedkommende fyller 22 år.

Den som ellers ville tape sitt norske statsborgerskap etter første ledd, kan etter søknad få rett til å beholde det såfremt søkeren har tilstrekkelig tilknytning til Norge. Søknad om det må fremmes innen vedkommende fyller 22 år.

En søknad kan tas under behandling selv om den er fremsatt for sent, dersom søkeren ikke er vesentlig å bebreide for dette, eller det ville være urimelig at statsborgerskapet tapes på grunn av forsømmelsen.

Taper noen sitt norske statsborgerskap etter denne paragraf, taper også vedkommendes barn statsborgerskapet. Det gjelder likevel ikke dersom en av foreldrene fortsatt er norsk, eller barnet selv fyller vilkårene i første ledd for å beholde statsborgerskapet.

Tap av statsborgerskap etter denne paragraf inntrer ikke dersom vedkommende dermed blir statsløs.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om vilkårene for å beholde norsk statsborgerskap etter paragrafen her.

§ 25. Tap etter søknad

Norsk statsborger som er bosatt i utlandet og har annet statsborgerskap, har etter søknad rett til å bli løst fra sitt norske statsborgerskap. Dersom søkeren er bosatt i Norge og har annet statsborgerskap, kan vedkommende bare bli løst fra det norske statsborgerskapet dersom det vil være urimelig å nekte dette.

Uavhengig av bosted kan søkeren ikke løses fra sitt norske statsborgerskap dersom dette medfører at vedkommende blir statsløs. Vedkommende kan

likevel løses fra norsk statsborgerskap dersom søkeren er bosatt i utlandet, og det er nødvendig av hensyn til erverv av et annet statsborgerskap. Det skal da settes en frist for når annet statsborgerskap må være ervervet. Dersom annet statsborgerskap ikke er ervervet innen fristens utløp, anses vedkommende som ikke løst fra sitt norske statsborgerskap.

§ 26. Tilbakekall

Et vedtak om statsborgerskap kan tilbakekalles ved omgjøring etter forvaltningsloven § 35 eller alminnelige forvaltningsrettslige regler dersom grunnlaget for omgjøring er feil ved saksbehandlingen eller rettsanvendelsen.

Et vedtak om statsborgerskap kan tilbakekalles dersom søkeren mot bedre vitende har gitt uriktige opplysninger eller fortiet forhold av vesentlig betydning for vedtaket.

Statsborgerskap som er ervervet av en person som var under 18 år på tidspunktet for erverv eller søknad, og som er bygget på uriktige eller ufullstendige opplysninger gitt av foreldre eller besteforeldre mot bedre vitende, kan som hovedregel ikke tilbakekalles. Statsborgerskapet kan likevel tilbakekalles dersom den saken gjelder, etter en konkret vurdering ikke har sterk tilknytning til riket. Barn under 18 år kan ikke tape norsk statsborgerskap etter denne paragrafen dersom barnet dermed blir statsløst og ikke på en enkel måte kan bli statsborger av et annet land.

Statsborgerskap kan ikke tilbakekalles etter paragrafen her dersom det i betraktning av forholdets alvor og statsborgerens tilknytning til riket vil være et uforholdsmessig inngrep overfor vedkommende selv eller de nærmeste familiemedlemmene. I saker som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Endret ved lover 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458), 20 des 2019 nr. 111 (ikr. 15 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1921).

§ 26 a. Tap av statsborgerskap ved straffbare forhold

Den som har norsk og annet statsborgerskap og har utvist fremferd sterkt til skade for Norges vitale interesser, kan ved dom tape sitt norske statsborgerskap dersom vedkommende straffes etter en bestemmelse i straffeloven kapitlene 16, 17 eller 18 som kan føre til fengselsstraff i seks år eller mer. Overtredelse av straffeloven § 127 for å ha inngått forbund med noen om å begå lovbrudd som nevnt i straffeloven § 123 (avsløring av statshemmeligheter) gir likevel ikke grunnlag for tap av norsk statsborgerskap etter paragrafen her.

Ingen skal tape norsk statsborgerskap etter paragrafen her for handlinger begått før fylte 18 år.

Norsk statsborgerskap kan ikke tapes etter paragrafen her dersom det i betraktning av forholdets alvor og statsborgerens tilknytning til riket, vil være et uforholdsmessig inngrep overfor vedkommende selv eller de nærmeste familiemedlemmene. I saker som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759, gjelder kun for handlinger som er begått etter ikrafttredelse og kunngjøring).

§ 26 b. Tap av statsborgerskap av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser

Departementet kan av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser treffe vedtak om tap av statsborgerskap for en person som også har annet statsborgerskap, og som har utvist en fremferd som kan tilsi at vedkommende sterkt vil skade slike interesser.

Norsk statsborgerskap kan ikke tapes etter første ledd på grunnlag av fremferd før fylte 18 år. Fremferd begått før fylte 18 år kan vektlegges i en samlet fremtidsrettet risikovurdering etter første ledd.

Norsk statsborgerskap kan ikke tapes etter første ledd dersom det ut fra sakens alvor og statsborgerens tilknytning til riket, vil være et uforholdsmessig inngrep overfor vedkommende selv eller de nærmeste familiemedlemmene. I saker som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Tilføyd ved lov 12 mars 2021 nr. 10 (ikr. 12 mars 2021 iflg. res. 12 mars 2021 nr. 665, se loven del II nr. 2 for overgangsordning).

Kapittel 6. Saksbehandling m.m.

I Saksbehandlingen i forvaltningen

Overskrift tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759).

§ 27. Saksgang mv.

En søknad om norsk statsborgerskap inngis til politiet eller norsk utenriksstasjon som forbereder saken. Utlendingsdirektoratet avgjør søknaden. Vedtak om å avslå søknad etter § 7 annet ledd treffes av departementet.

Melding om norsk statsborgerskap inngis til politiet som forbereder saken. Melding om gjenerverv av norsk statsborgerskap etter § 22 a kan også inngis til norsk utenriksstasjon. Utlendingsdirektoratet treffer vedtak om meldingen skal godtas eller ikke.

Vedtak om tilbakekall av statsborgerskap treffes av Utlendingsdirektoratet.

Vedtak som nevnt i første og annet ledd kan påklages til Utlendingsnemnda. Vedtak etter § 7 annet ledd og § 26 b kan ikke påklages. Hvis det reises søksmål om gyldigheten av departementets vedtak etter § 7 annet ledd eller § 26 b, bærer staten alle kostnader med saken. Kongen i statsråd er klageinstans i saker hvor departementet har anvendt sin instruksjonsmyndighet etter § 28 annet ledd. Utlendingsloven §§ 77 og 78 og § 79 første ledd gjelder tilsvarende ved behandling av saker etter loven her. Ved behandling av et påklaget vedtak om tilbakekall av statsborgerskap etter § 26, skal det delta en nemndleder og to nemndmedlemmer, jf. utlendingsloven § 78 første ledd. Den saken gjelder skal gis adgang til å møte personlig og uttale seg i nemndmøtet.

Departementet kan beslutte at vedtak truffet av Utlendingsdirektoratet til gunst for den saken gjelder, skal prøves av Utlendingsnemnda. Beslutningen skal treffes senest fire måneder etter at vedtaket ble truffet, være skriftlig og grunngis. Forvaltningsloven kapittel IV til VI om saksforberedelse, vedtak og klage gjelder ikke for slik beslutning.

Kommer Utlendingsnemnda i en sak etter fjerde ledd til at Utlendingsdirektoratets vedtak er ugyldig, skal den oppheve vedtaket og sende saken tilbake til direktoratet for hel eller delvis ny behandling. Gyldige vedtak kan ikke oppheves eller endres, men nemnda kan avgi en uttalelse om sakens prinsipielle sider. Utlendingsnemndas vedtak kan ikke påklages.

Når Utlendingsnemnda har truffet vedtak etter loven her til gunst for den saken gjelder, kan departementet ved søksmål få prøvet gyldigheten av vedtaket. Søksmål må være reist innen fire måneder etter at vedtaket ble truffet. Søksmål reises mot den vedtaket er truffet til gunst for. Megling i forliksrådet foretas ikke.

I sak som nevnt i fjerde ledd har den saken gjelder rett til fritt rettsråd uten behovsprøving. I sak som nevnt i sjette ledd har vedkommende rett til fri sakførsel uten behovsprøving. I saker etter § 7 annet ledd og § 26 b har den saken gjelder, rett til fritt rettsråd uten behovsprøving, fri sakførsel uten behovsprøving og fritak for rettsgebyr. Ved forhåndsvarsel fra Utlendingsdirektoratet om tilbakekall av statsborgerskap etter § 26 har den saken gjelder, rett til fritt rettsråd uten behovsprøving.

Kongen kan gi forskrift om hvilke saker som skal behandles i stornemnd, og om myndighet til å avgjøre hvorvidt en sak som er brakt inn for behandling i stornemnda, skal antas til behandling. Kongen kan i forskrift gi regler om saksforberedelse, Utlendingsnemndas kompetanse i saker etter fjerde ledd, og

om nemndas nærmere behandling av saker etter loven her.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 36 (ikr. 1 sep 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 753), 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 27 apr 2012 nr. 22 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 27 apr 2012 nr. 364), 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759), 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458), 20 des 2019 nr. 111 (ikr. 15 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1921), 12 mars 2021 nr. 10 (ikr. 12 mars 2021 iflg. res. 12 mars 2021 nr. 665).

§ 28. Instruksjonsmyndighet

Departementet kan ikke instruere om avgjørelsen av enkeltsaker. Departementet kan heller ikke instruere Utlendingsnemnda om lovtolking eller skjønnsutøvelse. Departementet kan instruere om prioritering av saker.

For å ivareta hensynet til grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn kan departementet instruere uavhengig av begrensningene i første ledd.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 36 (ikr. 1 sep 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 753), 27 apr 2012 nr. 22 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 27 apr 2012 nr. 364).

§ 29. Opplysnings-, dokumentasjons- og møteplikt

I forbindelse med melding eller søknad om norsk statsborgerskap har den saken gjelder, plikt til å framlegge alle opplysninger som kan ha betydning for vedtaket.

I forbindelse med behandlingen av en sak etter loven her kan den saken gjelder pålegges å gi opplysninger som kan ha betydning for vedtaket, fremskaffe nødvendig dokumentasjon og å møte personlig.
Endret ved lover 30 juni 2006 nr. 36 (ikr. 1 sep 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 753), 7 des 2012 nr. 71 (ikr. 10 des 2012 iflg. res. 7 des 2012 nr. 1149), 27 apr 2012 nr. 22 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 27 apr 2012 nr. 364) som endret ved lov 7 des 2012 nr. 71 som resanksjonert som lov 11 jan 2013 nr. 1, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 24 april 2020 nr. 35 (ikr. 24 april 2020 iflg. res. 24 april 2020 nr. 856).

§ 29 a. Behandling av personopplysninger

Organene nevnt i § 2 kan behandle personopplysninger, herunder

personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her.

Kongen kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.
Tilføyd ved lov 24 april 2020 nr. 35 (ikr. 24 april 2020 iflg. res. 24 april 2020 nr. 856).

§ 29 b. Opplysningsplikt og unntak fra taushetsplikt

Dersom organet som behandler en sak etter denne loven, anser det nødvendig for opplysningen av saken, kan følgende organer pålegges å utlevere opplysninger, uten hinder av taushetsplikt:

a. politiet
b. skattemyndighetene
c. arbeids- og velferdsforvaltningen
d. Lånekassen
e. folkeregistermyndigheten
f. kommunene
g. fylkeskommunene
h. universiteter og offentlige høyskoler
i. frittstående skoler og private høyskoler
j. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse.

Kongen skal gi forskrift om hvilke organer som kan pålegge utlevering av opplysninger etter første ledd, i hvilke sakstyper det kan innhentes opplysninger, hvem det kan innhentes opplysninger om og hvilke opplysninger som kan innhentes.
Tilføyd ved lov 24 april 2020 nr. 35 (ikr. 24 april 2020 iflg. res. 24 april 2020 nr. 856), endret ved lov 20 des 2024 nr. 81.

§ 30. Adgang til å stille behandlingen av en søknad i bero

Behandlingen av en søknad kan stilles i bero dersom det oppstår spørsmål om å treffe vedtak etter utlendingsloven og vedtaket vil ha betydning for søknaden om statsborgerskap.

Behandlingen kan også stilles i bero dersom søkeren er under etterforskning for et straffbart forhold som kan få betydning for søknaden, jf. § 9.

§ 31. Søknader om erverv eller tap av statsborgerskap for barn

Søknader om erverv eller tap av statsborgerskap for barn kan bare fremmes av foreldrene i fellesskap eller av den som har foreldreansvaret alene. Dersom en av foreldrene oppholder seg på ukjent sted, kan søknad likevel fremmes av den andre. Er foreldrene fratatt foreldreansvaret eller er foreldrene døde, opptrer vergen for barnet.

For barn som har fylt tolv år kreves det samtykke i søknaden. Det kreves ikke samtykke dersom barnet på grunn av sykdom eller utviklingshemning varig er ute av stand til å gi samtykke.

Barn som ikke har fylt tolv år skal gis mulighet til å gi uttrykk for sin mening. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder tilsvarende for erverv av norsk statsborgerskap etter §§ 21, 22 a og 37.

Endret ved lov 20 des 2018 nr. 121 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 1 nov 2019 nr. 1458).

II. Saksbehandlingen i domstolen av søksmål om gyldigheten av vedtak etter § 7 annet ledd og § 26 b

Overskrift tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759), endret ved lov 12 mars 2021 nr. 10 (ikr. 12 mars 2021 iflg. res. 12 mars 2021 nr. 665).

§ 31 a. Forholdet til tvisteloven

Tvisteloven gjelder når ikke annet følger av regler gitt i eller i medhold av loven her.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759).

§ 31 b. Søksmålsfrister

Vedtaket må bringes inn for tingretten innen én måned fra det tidspunkt underretningen om vedtaket er kommet frem til parten.

Det kan gis oppfriskning ved oversittelse av søksmålsfristen dersom

a. det fremlegges opplysninger om vesentlige faktiske forhold som var ukjent eller ikke var inntruffet da saken ble avgjort, og den saken gjelder bringer saken inn for domstolen så snart som mulig etter at opplysningene blir kjent, eller
b. en bindende avgjørelse av en internasjonal domstol, eller andre lignende forhold, tilsier at vedtak kan ha vært basert på uriktig anvendelse av folkeretten.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759).

§ 31 c. Oppnevning av særskilt advokat

Som vilkår for at det føres bevis om forhold som ellers kan holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat, jf. tvisteloven § 22-1, kan Kongen bestemme at opplysningene bare skal gjøres kjent for en særskilt advokat som oppnevnes for den saken gjelder.

Den særskilte advokaten oppnevnes av retten så snart som mulig etter at det er truffet beslutning som nevnt i første ledd, og skal ha godtgjørelse av staten etter reglene i lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp. Dette gjelder selv om den saken gjelder ikke er innvilget fri sakførsel og uten at det foretas behovsprøving.

Det skal oppnevnes samme særskilte advokat på alle trinn av saken, med mindre særlige grunner tilsier noe annet.

Kongen fastsetter nærmere regler i forskrift om hvem som kan oppnevnes som særskilt advokat, herunder om krav til sikkerhetsklarering.
Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759).

§ 31 d. Den særskilte advokatens rolle

Den særskilte advokaten skal gjøres kjent med de opplysninger og bevis som føres etter samtykke i henhold til tvisteloven § 22-1 annet ledd, og ivareta interessene til den saken gjelder i forbindelse med rettens behandling av disse. Retten bestemmer hvordan den særskilte advokaten skal få tilgang til de graderte opplysningene.

Den særskilte advokaten skal varsles om alle rettsmøter som avholdes i saken, og har rett til å være til stede under hele rettsmøtet.

Den særskilte advokaten skal bevare taushet om innholdet i opplysninger som nevnt i første ledd, om det som kommer frem under behandlingen av opplysningene, og om den delen av rettens dom hvor opplysningene refereres. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet oppdraget.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.
Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759).

§ 31 e. Behandling av opplysninger som nevnt i tvisteloven § 22-1

Det skal ikke med grunnlag i opplysninger som nevnt i tvisteloven § 22-1, føres andre vitner enn det Kongen samtykker til.

Den saken gjelder og dennes ordinære prosessfullmektig skal ikke delta i den del av saken hvor det behandles opplysninger som nevnt i første ledd. Slike opplysninger gjøres bare kjent for retten og den særskilte advokaten.

Dersom retten finner at vilkårene etter tvisteloven § 22-1 første ledd ikke er til stede, kan retten på begjæring fra den særskilte advokaten eller av eget tiltak beslutte å gi den saken gjelder innsyn i opplysningene. I så fall kan Kongen bestemme at opplysningene ikke skal brukes som bevis i saken. Ingen som har hatt tilgang til de aktuelle opplysningene, kan delta videre som dommer i saken.
Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759).

§ 31 f. Kommunikasjon mellom den særskilte advokaten, den saken gjelder og dennes ordinære prosessfullmektig

Etter at den særskilte advokaten har fått innsyn i opplysninger som nevnt i § 31 c første ledd, kan vedkommende ikke drøfte saken muntlig eller skriftlig med den saken gjelder eller dennes prosessfullmektig, eller uttale seg i rettsmøter hvor den saken gjelder eller dennes prosessfullmektig er til stede. Den særskilte advokaten kan likevel motta skriftlige henvendelser.

Kongen kan gi forskrift om kommunikasjonen mellom den særskilte advokaten og den saken gjelder og dennes ordinære prosessfullmektig. Kongen kan også gi forskrift om den særskilte advokatens adgang til å ha befatning med den aktuelle saken på et senere tidspunkt.
Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759).

§ 31 g. Øvrige regler om rettens behandling av saken

Saksbehandlingen skal prioriteres og påskyndes så mye som mulig.

Retten kan ikke settes med dommerfullmektig eller meddommere. Tvisteloven § 9-12 første ledd og § 29-17 gjelder ikke.
Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759).

§ 31 h. Rettens avgjørelser

Retten avsier dom etter at parten og den særskilte advokaten har hatt mulighet til å uttale seg.

Rettens avgjørelse etter § 31 e tredje ledd treffes ved kjennelse. Den særskilte advokaten eller staten kan anke kjennelsen innen to uker.

Den saken gjelder og dennes prosessfullmektig har ikke rett til innsyn i den delen av sakens avgjørelse som inneholder opplysninger som nevnt i § 31 c første ledd.

Tilføyd ved lov 25 mai 2018 nr. 19 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 25 mai 2018 nr. 759).

Kapittel 7. Gebyr og straff

§ 32. Gebyr

Det kan kreves gebyr for behandlingen av søknader og meldinger om statsborgerskap. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om gebyrets størrelse, innkreving og unntak fra plikten til å betale gebyr.

§ 33. Straff

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt gir vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger i en sak etter loven her, straffes med bøter eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 8. Sluttbestemmelser

§ 34. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tid oppheves lov 8. desember 1950 nr. 3 om norsk riksborgarrett.

1 Fra 1 sep 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 753.

§ 35. Den europeiske konvensjon om statsborgerskap

Stortinget samtykker i ratifikasjon av Den europeiske konvensjon om

statsborgerskap 6. november 1997.

§ 36. Overgangsregler

Søknader og meldinger skal behandles etter loven her dersom de er fremmet etter lovens ikrafttredelse. Søknader og meldinger som er fremmet før lovens ikrafttredelse, skal behandles etter loven her dersom det vil være til gunst for søkeren eller melderen.

§ 27 tredje ledd og § 28 gjelder også for saker som er fremmet før, men som avgjøres etter at loven her trådte i kraft.

Meldinger som er kommet inn til fylkesmannen oversendes Utlendingsdirektoratet for avgjørelse. Klager som er kommet inn til departementet oversendes Utlendingsnemnda for avgjørelse.

§ 37. Særlige overgangsregler for barn født før lovens ikrafttredelse

Barn under 18 år som ble adoptert av en norsk statsborger før loven her trådte i kraft, men som ikke ble norsk statsborger ved adopsjonen eller senere ved melding eller søknad, har ved melding rett til å bli norsk statsborger så fremt adopsjonsbevillingen ble gitt av norsk myndighet i medhold av adopsjonsloven eller det foreligger utenlandsk adopsjon som gjelder i Norge etter bestemmelsene i adopsjonsloven.

Barn under 18 år født før loven her trådte i kraft som ikke er norsk statsborger, har ved melding rett til å bli norsk statsborger dersom faren var norsk statsborger da barnet ble født og farskapet følger av barneloven. Døde faren før barnet ble født, er det tilstrekkelig at faren var norsk statsborger da han døde.

§ 31 i loven her gjelder også for erverv av norsk statsborgerskap etter første og annet ledd.

§ 17 i loven her gjelder også for barn under 18 år av dem som har ervervet norsk statsborgerskap etter lov 8. desember 1950 nr. 3 om norsk riksborgarrett.
Endret ved lover 27 apr 2012 nr. 22 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 27 apr 2012 nr. 364), 16 juni 2017 nr. 48 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 884), 15 juni 2018 nr. 34 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 1 mars 2019 nr. 163).

Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens formål

Lovens formål er:

a. å sikre et arbeidsmiljø som gir grunnlag for en helsefremmende og meningsfylt arbeidssituasjon, som gir full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og med en velferdsmessig standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet,
b. å sikre trygge ansettelsesforhold og likebehandling i arbeidslivet,
c. å legge til rette for et godt ytringsklima i virksomheten,
d. å legge til rette for tilpasninger i arbeidsforholdet knyttet til den enkelte arbeidstakers forutsetninger og livssituasjon,
e. å gi grunnlag for at arbeidsgiver og arbeidstakerne i virksomhetene selv kan ivareta og utvikle sitt arbeidsmiljø i samarbeid med arbeidslivets parter og med nødvendig veiledning og kontroll fra offentlig myndighet,
f. å bidra til et inkluderende arbeidsliv.

Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 21 juni 2019 nr. 24 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 806).

§ 1-2. Hva loven omfatter

(1) Loven gjelder for virksomhet som sysselsetter arbeidstaker, med mindre annet er uttrykkelig fastsatt i loven.
(2) Unntatt fra loven er:

a. sjøfart, fangst og fiske, herunder bearbeiding av fangsten ombord i skip, men likevel slik at dykkeoperasjoner og losing er omfattet av loven
b. militær luftfart som omfattes av luftfartsloven.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra loven for sivil luftfart og annen

statsluftfart enn militær luftfart og om særregler for slik luftfart og om lovens anvendelse for dykkeoperasjoner og om særregler og unntak for slike operasjoner.

(3) Kongen kan gi forskrift om og i hvilken utstrekning bestemmelsene i kapittel 14, 15, 16 og 17 skal gjelde for arbeidstakere som omfattes av lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. (statsansatteloven) eller som er embetsmenn.
(4) Kongen kan gi forskrift om at deler av den offentlige forvaltning, helt eller delvis skal unntas fra loven når virksomheten er av så særegen art at den vanskelig lar seg tilpasse lovens bestemmelser.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945), 7 mai 2021 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 for så vidt gjelder losing iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1064), 7 mai 2021 nr. 29 (i kraft 1 juli 2024 for så vidt gjelder dykkeoperasjoner iflg. res. 1 des 2023 nr. 1941), 1 des 2023 nr. 86 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 1 des 2023 nr. 1942).

§ 1-3. Petroleumsvirksomhet til havs

(1) Loven gjelder for virksomhet i forbindelse med undersøkelse etter og utnyttelse av naturforekomster på havbunnen eller i dens undergrunn, i indre norske farvann, norsk sjøterritorium og den norske del av kontinentalsokkelen.
(2) Loven gjelder for virksomhet som nevnt i første ledd i området utenfor den norske del av kontinentalsokkelen dersom dette følger av særskilt avtale med fremmed stat eller av folkeretten for øvrig.
(3) Departementet kan ved forskrift helt eller delvis unnta virksomhet som nevnt i første og andre ledd fra loven. Departementet kan også gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomhet som nevnt i første ledd i områder utenfor den norske del av kontinentalsokkelen dersom det foretas undersøkelse eller utnyttelse av naturforekomster på havbunnen eller i dens undergrunn fra innretning registrert i norsk skipsregister eller det gjennomføres bemannede undervannsoperasjoner fra innretning eller fartøy registrert i norsk skipsregister. Departementet kan ved forskrift også fastsette at loven skal gjelde ved forflytning av innretning eller fartøy som nevnt.
(4) I forskrift etter denne paragraf kan det også fastsettes særregler
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 45 (i kraft 1 jan 2026).

§ 1-4. Virksomhet som ikke sysselsetter arbeidstaker mv.

(1) Departementet kan gi forskrift om at lovens regler helt eller delvis skal gjelde for virksomhet som ikke sysselsetter arbeidstaker.

(2) Departementet kan gi forskrift om at lovens regler helt eller delvis skal gjelde for byggherre eller dennes representant.
(3) I forskrift etter denne paragraf kan det fastsettes særregler.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 36 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1118).

§ 1-5. Arbeid i arbeidstakers og arbeidsgivers hjem

(1) Departementet kan gi forskrift om og i hvilken utstrekning loven skal gjelde for arbeid som utføres i arbeidstakers hjem.
(2) Departementet kan gi forskrift om at lovens regler helt eller delvis skal gjelde for arbeidstaker som utfører arbeid i arbeidsgivers hjem eller husholdning.
(3) I forskrift etter denne paragraf kan det fastsettes særregler.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

§ 1-6. Personer som ikke er arbeidstakere

(1) Følgende personer anses som arbeidstakere etter lovens regler om varsling og helse, miljø og sikkerhet når de utfører arbeid i virksomhet som går inn under loven:

a. elever ved institusjoner som har undervisning eller forskning som formål,
b. vernepliktige,
c. sivile tjenestepliktige og tjenestepliktige i sivilforsvaret,
d. innsatte i kriminalomsorgens anstalter,
e. pasienter i helseinstitusjoner, attføringsinstitusjoner o.l.,
f. personer som i opplæringsøyemed eller i forbindelse med arbeidsrettede tiltak utplasseres i virksomheter uten å være arbeidstakere,
g. personer som uten å være arbeidstakere deltar i arbeidsmarkedstiltak.

Lovens regler om varsling gjelder likevel ikke for personer som nevnt i bokstav d. Departementet kan i forskrift fastsette unntak fra bestemmelsen i første punktum.

(2) Lovens bestemmelser om arbeidsgiveren gjelder for den som lar personer som nevnt i første ledd utføre arbeid i sin virksomhet.

(3) Departementet kan gi forskrift om i hvilken utstrekning lovens øvrige bestemmelser skal gjelde for personer nevnt i første ledd.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 83 (ikr. 26 juni 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 878), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 21 juni 2019 nr. 24 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 806).

§ 1-7. Utsendt arbeidstaker

(1) Med utsendt arbeidstaker menes arbeidstaker som i et begrenset tidsrom arbeider i et annet land enn det arbeidsforholdet vanligvis er knyttet til.
(2) Utsending av arbeidstaker anses å foreligge når en utenlandsk virksomhet i forbindelse med tjenesteyting:

a. etter avtale med en mottaker av tjenesteytelser i Norge, sender en arbeidstaker til Norge for egen regning og risiko og under egen ledelse, eller
b. sender en arbeidstaker til et forretningssted eller virksomhet i Norge som inngår i konsernet, eller
c. i egenskap av å være vikarbyrå eller annen virksomhet som stiller arbeidstakere til rådighet, sender arbeidstakere til en virksomhet i Norge.

(3) Utsending av arbeidstaker anses også å foreligge når en norsk virksomhet i forbindelse med tjenesteyting sender en arbeidstaker til et annet land innenfor EØS-området.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler om hvilke lønns- og arbeidsvilkår i lov eller i medhold av lov som skal gjelde for utsendte arbeidstakere, og nødvendige bestemmelser for å sikre etterlevelse av reglene, herunder bestemmelser om samarbeid med ansvarlige myndigheter i andre EØS-stater, vern og erstatning ved gjengjeldelse fra arbeidsgiver, kriterier for å avgjøre om utsendingen er reell, vederlag for innkvartering og krav til dokumentasjon.
(5) I forbindelse med gjensidig samarbeid mellom EØS-stater i samsvar med forskrift gitt med hjemmel i arbeidsmiljøloven § 1-7 fjerde ledd og § 18-11 femte ledd, kan opplysninger gis til ansvarlige myndigheter i en annen EØS-stat uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.
Endret ved lov 31 mars 2017 nr. 12 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 424).

§ 1-8. Arbeidstaker og arbeidsgiver

(1) Med arbeidstaker menes i denne lov enhver som utfører arbeid for og underordnet en annen. Ved avgjørelsen skal det blant annet legges vekt på om vedkommende løpende stiller sin personlige arbeidskraft til disposisjon, og om vedkommende er underordnet gjennom styring, ledelse og kontroll. Det skal legges til grunn at det foreligger et arbeidstakerforhold med mindre oppdragsgiver gjør det overveiende sannsynlig at det foreligger et selvstendig oppdragsforhold.
(2) Med arbeidsgiver menes i denne lov enhver som har ansatt en arbeidstaker som nevnt i første ledd. Det som i denne lov er bestemt om arbeidsgiver, skal gjelde tilsvarende for den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten.
Endret ved lov 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 1-9. Ufravikelighet

Loven kan ikke fravikes ved avtale til ugunst for arbeidstaker med mindre det er særskilt fastsatt.

Kapittel 2. Arbeidsgivers og arbeidstakers plikter

§ 2-1. Arbeidsgivers plikter

Arbeidsgiver skal sørge for at bestemmelsene gitt i og i medhold av denne lov blir overholdt.

§ 2-2. Arbeidsgivers plikter overfor andre enn egne arbeidstakere

(1) Når andre enn arbeidsgivers egne arbeidstakere, herunder innleide arbeidstakere eller selvstendige oppdragstakere, utfører arbeidsoppgaver i tilknytning til arbeidsgivers aktivitet eller innretning, skal arbeidsgiver:

a. sørge for at egen virksomhet er innrettet og egne arbeidstakeres arbeid er ordnet og blir utført på en slik måte at også andre enn egne arbeidstakere er sikret et fullt forsvarlig arbeidsmiljø,
b. samarbeide med andre arbeidsgivere for å sikre et fullt forsvarlig arbeidsmiljø,
c. sørge for at innleid arbeidstakers arbeidstid er i samsvar med

bestemmelsene i kapittel 10.

(2) Hovedbedriften skal ha ansvaret for samordningen av de enkelte virksomheters helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Dersom det samtidig sysselsettes mer enn 10 arbeidstakere, og ingen virksomhet kan regnes som hovedbedrift, skal det skriftlig avtales hvem som skal ha ansvaret for samordningen. Kommer slik avtale ikke i stand, skal det meldes til Arbeidstilsynet som bestemmer hvem som skal ha ansvaret for samordningen.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av arbeidsgivers plikter etter denne paragraf.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406), 22 juni 2012 nr. 33 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 607), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 2-3. Arbeidstakers medvirkningsplikt

(1) Arbeidstaker skal medvirke ved utforming, gjennomføring og oppfølging av virksomhetens systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Arbeidstaker skal delta i det organiserte verne- og miljøarbeidet i virksomheten og skal aktivt medvirke ved gjennomføring av de tiltak som blir satt i verk for å skape et godt og sikkert arbeidsmiljø.
(2) Arbeidstaker skal:

a. bruke påbudt verneutstyr, vise aktsomhet og ellers medvirke til å hindre ulykker og helseskader,
b. straks underrette arbeidsgiver og verneombudet og i nødvendig utstrekning andre arbeidstakere når arbeidstakeren blir oppmerksom på feil eller mangler som kan medføre fare for liv eller helse, og vedkommende ikke selv kan rette på forholdet,
c. avbryte arbeidet dersom arbeidstaker mener at det ikke kan fortsette uten å medføre fare for liv eller helse,
d. sørge for at arbeidsgiver eller verneombudet blir underrettet så snart arbeidstaker blir kjent med at det forekommer trakassering eller diskriminering på arbeidsplassen,
e. melde fra til arbeidsgiver dersom arbeidstaker blir skadet i arbeidet eller pådrar seg sykdom som arbeidstaker mener har sin grunn i arbeidet eller forholdene på arbeidsstedet,
f. medvirke ved utarbeiding og gjennomføring av oppfølgingsplaner ved helt eller delvis fravær fra arbeidet på grunn av ulykke, sykdom, slitasje eller lignende,
g. delta i dialogmøte etter innkalling fra arbeidsgiver, jf. § 4-6 fjerde

ledd.
h. rette seg etter påbud fra Arbeidstilsynet.

(3) Arbeidstaker som har til oppgave å lede eller kontrollere andre arbeidstakere, skal påse at hensynet til sikkerhet og helse blir ivaretatt under planleggingen og utførelsen av de arbeidsoppgaver som hører under eget ansvarsområde.
Endret ved lov 23 feb 2007 nr. 10 (ikr. 1 mars 2007).

§ 2-4. (Opphevet)

Endret ved lov 1 des 2006 nr. 64 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 1 des 2006 nr. 1324), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752).

§ 2-5. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 1 des 2006 nr. 64 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 1 des 2006 nr. 1324), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752).

Kapittel 2 A. Varsling

Kapitlet tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 24 (i kraft 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 806).

§ 2 A-1. Rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten

(1) Arbeidstaker har rett til å varsle om kritikkverdige forhold i arbeidsgivers virksomhet. Innleid arbeidstaker har også rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten til innleier.
(2) Med kritikkverdige forhold menes forhold som er i strid med rettsregler, skriftlige etiske retningslinjer i virksomheten eller etiske normer som det er bred tilslutning til i samfunnet, for eksempel forhold som kan innebære

a. fare for liv eller helse
b. fare for klima eller miljø
c. korrupsjon eller annen økonomisk kriminalitet

d. myndighetsmisbruk
e. uforsvarlig arbeidsmiljø
f. brudd på personopplysningssikkerheten.

(3) Ytring om forhold som kun gjelder arbeidstakers eget arbeidsforhold regnes ikke som varsling etter kapitlet her, med mindre forholdet omfattes av andre ledd.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 24 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 806).

§ 2 A-2. Fremgangsmåte ved varsling

(1) Arbeidstaker kan alltid varsle internt

a. til arbeidsgiver eller en representant for arbeidsgiver
b. i samsvar med virksomhetens rutiner for varsling
c. i samsvar med varslingsplikt
d. via verneombud, tillitsvalgt eller advokat.

(2) Arbeidstaker kan alltid varsle eksternt til en offentlig tilsynsmyndighet eller en annen offentlig myndighet.
(3) Arbeidstaker kan varsle eksternt til media eller offentligheten for øvrig dersom

a. arbeidstaker er i aktsom god tro om innholdet i varselet,
b. varselet gjelder kritikkverdige forhold som har allmenn interesse, og
c. arbeidstaker først har varslet internt, eller har grunn til å tro at intern varsling ikke vil være hensiktsmessig.

(4) Arbeidsgiver har bevisbyrden for at varsling har skjedd i strid med §§ 2 A-1 og 2 A-2.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 24 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 806).

§ 2 A-3. Arbeidsgivers aktivitetsplikt ved varsling

(1) Når det er varslet om kritikkverdige forhold i virksomheten, skal arbeidsgiver sørge for at varselet innen rimelig tid blir tilstrekkelig undersøkt.
(2) Arbeidsgiver skal særlig påse at den som har varslet, har et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Dersom det er nødvendig, skal arbeidsgiver sørge for tiltak som er egnet til å forebygge gjengjeldelse.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 24 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 806).

§ 2 A-4. Forbud mot gjengjeldelse

(1) Gjengjeldelse mot arbeidstaker som varsler i samsvar med §§ 2 A-1 og 2 A-2, er forbudt. Overfor innleide arbeidstakere gjelder forbudet både for arbeidsgiver og innleier.
(2) Med gjengjeldelse menes enhver ugunstig handling, praksis eller unnlatelse som er en følge av eller en reaksjon på at arbeidstaker har varslet, for eksempel

a. trusler, trakassering, usaklig forskjellsbehandling, sosial ekskludering eller annen utilbørlig opptreden
b. advarsel, endring i arbeidsoppgaver, omplassering eller degradering
c. suspensjon, oppsigelse, avskjed eller ordensstraff.

(3) Første ledd gjelder tilsvarende ved gjengjeldelse mot arbeidstaker som gir til kjenne at retten til å varsle vil bli brukt, for eksempel ved å fremskaffe opplysninger.
(4) Dersom arbeidstaker legger frem opplysninger som gir grunn til å tro at det har funnet sted gjengjeldelse, må arbeidsgiver sannsynliggjøre at det likevel ikke har funnet sted slik gjengjeldelse.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 24 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 806, tidligere § 2A-2).

§ 2 A-5. Oppreisning og erstatning ved brudd på forbudet mot gjengjeldelse

(1) Arbeidstaker kan ved brudd på forbudet mot gjengjeldelse kreve oppreisning og erstatning uten hensyn til arbeidsgivers eller innleiers skyld.
(2) Oppreisningen skal fastsettes til det som er rimelig ut fra partenes forhold, gjengjeldelsens art og alvorlighetsgrad og omstendighetene for øvrig. Erstatningen skal dekke økonomisk tap som følge av gjengjeldelsen.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 24 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 806).

§ 2 A-6. Plikt til å utarbeide rutiner for intern varsling

(1) Virksomheter som jevnlig sysselsetter minst fem arbeidstakere, plikter å ha rutiner for intern varsling. Også virksomheter med færre ansatte skal ha slike rutiner dersom forholdene i virksomheten tilsier det.
(2) Rutinene skal utarbeides i tilknytning til virksomhetens systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, jf. § 3-1, i samarbeid med arbeidstakerne og deres tillitsvalgte.

(3) Rutinene skal ikke begrense arbeidstakers rett til å varsle.
(4) Rutinene skal være skriftlige og minst inneholde

a. en oppfordring til å varsle om kritikkverdige forhold
b. fremgangsmåte for varsling
c. fremgangsmåte for arbeidsgivers saksbehandling ved mottak, behandling og oppfølging av varsling.

(5) Rutinene skal være lett tilgjengelig for alle arbeidstakere i virksomheten.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 24 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 806, tidligere § 2A-3).

§ 2 A-7. Taushetsplikt ved ekstern varsling til offentlig myndighet

(1) Når tilsynsmyndigheter eller andre offentlige myndigheter mottar et eksternt varsel om kritikkverdige forhold, plikter enhver som utfører arbeid eller tjeneste for mottakerorganet, å hindre at andre får kjennskap til arbeidstakers navn eller andre identifiserende opplysninger om arbeidstaker.
(2) Taushetsplikten gjelder også overfor sakens parter og deres representanter. Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g gjelder ellers tilsvarende.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 24 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 806, tidligere § 2A-4), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 2 A-8. Diskrimineringsnemnda

Tvister om brudd på forbudet mot gjengjeldelse etter § 2 A-4 kan bringes inn for Diskrimineringsnemnda. Dette gjelder likevel ikke saker om oppsigelse eller avskjed. De nærmere regler om Diskrimineringsnemndas myndighet og saksbehandling mv. følger av diskrimineringsombudsloven.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

Kapittel 3. Virkemidler i arbeidsmiljøarbeidet

§ 3-1. Krav til systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid

(1) For å sikre at hensynet til arbeidstakers helse, miljø og sikkerhet blir ivaretatt, skal arbeidsgiver sørge for at det utføres systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid på alle plan i virksomheten. Dette skal gjøres i samarbeid med arbeidstakerne og deres tillitsvalgte.
(2) Systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid innebærer at arbeidsgiver skal:

a. fastsette mål for helse, miljø og sikkerhet,
b. ha oversikt over virksomhetens organisasjon, herunder hvordan ansvar, oppgaver og myndighet for arbeidet med helse, miljø og sikkerhet er fordelt,
c. kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risikoforholdene i virksomheten, utarbeide planer og iverksette tiltak for å redusere risikoen,
d. under planlegging og gjennomføring av endringer i virksomheten, vurdere om arbeidsmiljøet vil være i samsvar med lovens krav, og iverksette de nødvendige tiltak,
e. iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av denne lov,
f. sørge for systematisk arbeid med forebygging og oppfølging av sykefravær,
g. sørge for løpende kontroll med arbeidsmiljøet og arbeidstakernes helse når risikoforholdene i virksomheten tilsier det, jf. bokstav c,
h. foreta systematisk overvåking og gjennomgang av det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet for å sikre at det fungerer som forutsatt.

(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av kravene i denne paragraf, herunder om krav til dokumentasjon av det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet.

§ 3-2. Særskilte forholdsregler for å ivareta sikkerheten

(1) For å ivareta sikkerheten på arbeidsplassen skal arbeidsgiver sørge for:

a. at arbeidstaker gjøres kjent med ulykkes- og helsefarer som kan være

forbundet med arbeidet, og at arbeidstaker får den opplæring, øvelse og instruksjon som er nødvendig,

b. at arbeidstaker som har til oppgave å lede eller kontrollere andre arbeidstakere har nødvendig kompetanse til å føre kontroll med at arbeidet blir utført på en helse- og sikkerhetsmessig forsvarlig måte,
c. sakkyndig bistand når dette er nødvendig for å gjennomføre lovens krav.

(2) Når det ikke på annen måte kan tas forholdsregler for å oppnå tilstrekkelig vern om liv eller helse, skal arbeidsgiver sørge for at tilfredsstillende personlig verneutstyr stilles til arbeidstakers rådighet, at arbeidstaker gis opplæring i bruken av utstyret og at det tas i bruk.
(3) Hvis det skal utføres arbeid som kan innebære særlig fare for liv eller helse, skal det utarbeides en skriftlig instruks om hvordan arbeidet skal utføres og hvilke sikkerhetstiltak som skal iverksettes.
(4) Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragraf. Departementet kan også i forskrift gi nærmere bestemmelser om personlig verneutstyr, herunder om:

a. utforming, merking mv.
b. bruk, vedlikehold mv.
c. prøving, sertifisering og godkjenning
d. godkjenning av organer som skal utøve kontroll knyttet til produksjon av personlig verneutstyr.

Departementet kan i forskrift fastsette at reglene om personlig verneutstyr også skal gjelde for produsent, importør og leverandør.

§ 3-3. Bedriftshelsetjeneste

(1) Arbeidsgiver plikter å knytte virksomheten til en bedriftshelsetjeneste godkjent av Arbeidstilsynet når risikoforholdene i virksomheten tilsier det. Vurderingen av om slik plikt foreligger skal foretas som ledd i gjennomføringen av det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet.
(2) Bedriftshelsetjenesten skal bistå arbeidsgiver, arbeidstakerne, arbeidsmiljøutvalg og verneombud med å skape et trygt arbeidsmiljø som fremmer god arbeidshelse.
(3) Bedriftshelsetjenesten skal ha en fri og uavhengig stilling i arbeidsmiljøspørsmål.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om når og i hvilken utstrekning arbeidsgiver plikter å knytte til seg bedriftshelsetjeneste, om hvilke

faglige krav som skal stilles til tjenesten og om hvilke oppgaver den skal utføre.
(5) Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om at bedriftshelsetjeneste etter denne paragraf må godkjennes av Arbeidstilsynet og om det nærmere innholdet i en slik godkjenningsordning.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), 17 juni 2022 nr. 42 (i kraft 1 jan 2023).

§ 3-4. Vurdering av tiltak for fysisk aktivitet

Arbeidsgiver skal, i tilknytning til det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet, vurdere tiltak for å fremme fysisk aktivitet blant arbeidstakerne.

§ 3-5. Plikt for arbeidsgiver til å gjennomgå opplæring i helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid

(1) Arbeidsgiver skal gjennomgå opplæring i helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere krav til opplæringen.

§ 3-6. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 1 des 2006 nr. 64 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 1 des 2006 nr. 1324), opphevet ved lov 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752).

Kapittel 4. Krav til arbeidsmiljøet

§ 4-1. Generelle krav til arbeidsmiljøet

(1) Arbeidsmiljøet i virksomheten skal være fullt forsvarlig ut fra en enkeltvis og samlet vurdering av faktorer i arbeidsmiljøet som kan innvirke på arbeidstakernes fysiske og psykiske helse og velferd. Standarden for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal til enhver tid utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet.
(2) Ved planlegging og utforming av arbeidet skal det legges vekt på å forebygge skader og sykdommer. Arbeidets organisering, tilrettelegging og ledelse, arbeidstidsordninger, lønnssystemer, herunder bruk av prestasjonslønn, teknologi mv. skal være slik at arbeidstakerne ikke utsettes for uheldige fysiske eller psykiske belastninger og slik at sikkerhetshensyn ivaretas.

(3) Det skal vurderes om det er særlig risiko knyttet til alenearbeid i virksomheten. Tiltak som er nødvendig for å forebygge og redusere eventuell risiko ved alenearbeid skal iverksettes, slik at lovens krav til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø ivaretas.
(4) Virksomheten skal innrettes for arbeidstakere av begge kjønn.
(5) Atkomstveier, sanitæranlegg, arbeidsutstyr mv. skal så langt det er mulig og rimelig være utformet og innrettet slik at arbeidstakere med nedsatt funksjonsevne kan arbeide i virksomheten.
(6) Departementet kan gi forskrift om begrensning i adgangen til å sysselsette visse grupper arbeidstakere som i særlig grad kan være utsatt for ulykkes- eller helsefare og om omplassering av slike arbeidstakere.
(7) Departementet kan gi forskrift som pålegger bruk av HMS-kort for arbeidstakere innenfor bransjer der det er nødvendig eller hensiktsmessig for å ivareta arbeidstakernes helse, miljø og sikkerhet og om oversiktslister over hvem som til enhver tid er sysselsatt på arbeidsplassen. Etter pålegg fra departementet plikter offentlige myndigheter uten hinder av taushetsplikt å gi utsteder av HMS-kort alle opplysninger fra offentlige registre som er nødvendige for utstedelse av HMS-kort.
(8) Når hensynet til helse, miljø og sikkerhet tilsier det, kan departementet i forskrift gi bestemmelser om at virksomheter som tilbyr renholdstjenester eller tjenester i forbindelse med vedlikehold og reparasjon av motorvogn, må godkjennes av Arbeidstilsynet, og om det nærmere innholdet i en slik godkjenningsordning. Når det stilles krav om slik godkjenning, vil det være ulovlig å benytte tjenester fra virksomheter uten godkjenning.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 2 9 juni 2007 nr. 42 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1140), 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631), 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), 16 des 2011 nr. 58, 18 des 2015 nr. 103, 11 juni 2021 nr. 59 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1872).

§ 4-2. Krav til tilrettelegging, medvirkning og utvikling

(1) Arbeidstakerne og deres tillitsvalgte skal holdes løpende informert om systemer som nyttes ved planlegging og gjennomføring av arbeidet. De skal gis nødvendig opplæring for å sette seg inn i systemene, og de skal medvirke ved utformingen av dem.
(2) I utformingen av den enkeltes arbeidssituasjon skal:

a. det legges til rette for at arbeidstaker gis mulighet for faglig og personlig utvikling gjennom sitt arbeid,
b. arbeidet organiseres og tilrettelegges under hensyn til den enkelte

arbeidstakers arbeidsevne, kyndighet, alder og øvrige forutsetninger,
c. det legges vekt på å gi arbeidstaker mulighet til selvbestemmelse, innflytelse og faglig ansvar,
d. arbeidstaker så langt som mulig gis mulighet til variasjon og for å se sammenheng mellom enkeltoppgaver,
e. det gis tilstrekkelig informasjon og opplæring slik at arbeidstaker er i stand til å utføre arbeidet når det skjer endringer som berører vedkommendes arbeidssituasjon.

(3) Under omstillingsprosesser som medfører endring av betydning for arbeidstakernes arbeidssituasjon, skal arbeidsgiver sørge for den informasjon, medvirkning og kompetanseutvikling som er nødvendig for å ivareta lovens krav til et fullt forsvarlig arbeidsmiljø.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av kravene i denne paragraf.

§ 4-3. Krav til det psykososiale arbeidsmiljøet

(1) Arbeidet skal legges til rette slik at arbeidstakers integritet og verdighet ivaretas.
(2) Arbeidet skal søkes utformet slik at det gir mulighet for kontakt og kommunikasjon med andre arbeidstakere i virksomheten.
(3) Arbeidstaker skal ikke utsettes for trakassering, herunder seksuell trakassering, eller annen utilbørlig opptreden. Med trakassering menes handlinger, unnlatelser eller ytringer som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdigende eller ydmykende. Med seksuell trakassering menes enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdigende, ydmykende eller plagsom.
(4) Arbeidstaker skal, så langt det er mulig, beskyttes mot vold, trusler og uheldige belastninger som følge av kontakt med andre.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av kravene i denne paragraf.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 37 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 943). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 37 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1120).

§ 4-4. Krav til det fysiske arbeidsmiljøet

(1) Fysiske arbeidsmiljøfaktorer som bygnings- og utstyrsmessige forhold,

inneklima, lysforhold, støy, stråling o.l. skal være fullt forsvarlig ut fra hensynet til arbeidstakernes helse, miljø, sikkerhet og velferd.
(2) Arbeidsplassen skal innredes og utformes slik at arbeidstaker unngår uheldige fysiske belastninger. Nødvendige hjelpemidler skal stilles til arbeidstakers disposisjon. Det skal legges til rette for variasjon i arbeidet og for å unngå tunge løft og ensformig gjentakelsesarbeid. Ved oppstilling og bruk av maskiner og annet arbeidsutstyr skal det sørges for at arbeidstaker ikke blir utsatt for uheldige belastninger ved vibrasjon, ubekvem arbeidsstilling o.l.
(3) Maskiner og annet arbeidsutstyr skal være konstruert og ha nødvendige verneinnretninger slik at arbeidstaker er vernet mot skader.
(4) Innkvartering som arbeidsgiver stiller til rådighet for arbeidstaker skal være forsvarlig utført, innredet og vedlikeholdt. Eventuelle husordensregler skal fastsettes i samråd med representanter for arbeidstakerne.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av kravene i denne paragraf og kan herunder bestemme at reglene skal gjelde for utleiere av lokaler o.l.
Endret ved lov 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006).

§ 4-5. Særlig om kjemisk og biologisk helsefare

(1) Ved håndtering av kjemikalier eller biologisk materiale skal arbeidsmiljøet være tilrettelagt slik at arbeidstaker er sikret mot ulykker, helseskader og særlig ubehag. Kjemikalier og biologisk materiale skal fremstilles, pakkes, brukes og oppbevares slik at arbeidstaker ikke utsettes for helsefare.
(2) Kjemikalier og biologisk materiale som kan innebære helsefare, skal ikke brukes dersom de kan erstattes med andre eller med en annen prosess som er mindre farlig for arbeidstakerne.
(3) Virksomheten skal ha nødvendige rutiner og utstyr for å hindre eller motvirke helseskader på grunn av kjemikalier eller biologisk materiale.
(4) Virksomheten skal føre kartotek over farlige kjemikalier og biologisk materiale. Kartoteket skal blant annet opplyse om fysikalske, kjemiske og helseskadelige egenskaper, forebyggende vernetiltak og førstehjelpsbehandling. Beholdere og emballasje for kjemikalier og biologisk materiale skal være tydelig merket med navn, sammensetning og advarsel på norsk.
(5) Arbeidstilsynet kan i det enkelte tilfelle helt eller delvis gjøre unntak fra reglene i denne paragraf i forbindelse med forsknings- og analysearbeid e.l.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av kravene i denne paragraf, og kan herunder bestemme at det skal føres register over arbeidstakere som eksponeres for bestemte kjemikalier eller biologisk materiale.

(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om bruk, registrering, vurdering, godkjennelse, rapportering, informasjon, begrensning og annen behandling av kjemikalier.
Endret ved lov 5 des 2008 nr. 82 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 5 des 2008 nr. 1284).

§ 4-6. Særlig om tilrettelegging for arbeidstakere med redusert arbeidsevne

(1) Hvis en arbeidstaker har fått redusert arbeidsevne som følge av ulykke, sykdom, slitasje e.l., skal arbeidsgiver, så langt det er mulig, iverksette nødvendige tiltak for at arbeidstaker skal kunne beholde eller få et passende arbeid. Arbeidstaker skal fortrinnsvis gis anledning til å fortsette i sitt vanlige arbeid, eventuelt etter særskilt tilrettelegging av arbeidet eller arbeidstiden, endringer i arbeidsutstyr, gjennomgått arbeidsrettede tiltak e.l.
(2) Dersom det i medhold av første ledd er aktuelt å overføre en arbeidstaker til annet arbeid, skal arbeidstaker og arbeidstakers tillitsvalgte tas med på råd før saken avgjøres.
(3) Arbeidsgiver skal i samråd med arbeidstaker utarbeide oppfølgingsplan for tilbakeføring til arbeid i forbindelse med ulykke, sykdom, slitasje eller lignende, med mindre dette er åpenbart unødvendig. Arbeidet med oppfølgingsplan skal starte så tidlig som mulig, og planen skal være utarbeidet senest når arbeidstaker har vært helt eller delvis borte fra arbeidet i fire uker. Oppfølgingsplanen skal inneholde en vurdering av arbeidstakers arbeidsoppgaver og arbeidsevne. Planen skal også inneholde aktuelle tiltak i arbeidsgivers regi, aktuelle tiltak med bistand fra myndighetene og plan for videre oppfølging. Arbeidsgiver skal sørge for at planen formidles til sykmelder så snart den er utarbeidet, og senest etter fire uker. Arbeidsgiver skal videre sørge for at oppdatert plan sendes til Arbeids- og velferdsetaten senest en uke før dialogmøter som Arbeids- og velferdsetaten innkaller til, jf. folketrygdloven § 25-2 tredje ledd.
(4) Arbeidsgiver skal innkalle arbeidstaker til dialogmøte om innholdet i oppfølgingsplanen senest innen sju uker etter at arbeidstaker har vært helt borte fra arbeidet som følge av ulykke, sykdom, slitasje eller lignende, med mindre dette er åpenbart unødvendig. For arbeidstaker som av samme årsaker er delvis borte fra arbeidet, skal et slikt møte holdes når arbeidsgiver, arbeidstaker eller sykmelder anser det hensiktsmessig. Dersom både arbeidsgiver og arbeidstaker, eller arbeidstakeren alene, ønsker det, skal sykmelder innkalles til dialogmøtet. Dersom det foreligger ekstraordinære forhold knyttet til sykmelders arbeidssituasjon, kan sykmelder fritas fra plikten til å delta i dialogmøtet. Arbeids- og velferdsetaten, bedriftshelsetjenesten og andre relevante aktører kan innkalles dersom arbeidsgiver eller arbeidstaker ønsker det. Det samme gjelder andre relevante aktører, likevel slik at

helsepersonell som behandler eller har behandlet arbeidstaker ikke kan kalles inn dersom arbeidstaker motsetter seg det.
(5) Arbeidsgiver skal kunne dokumentere hvordan bestemmelsene om oppfølgingsplan og dialogmøte har vært fulgt opp, herunder hvem som har vært innkalt til og har deltatt i dialogmøte.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av kravene i denne paragraf.
Endret ved lover 23 feb 2007 nr. 10 (ikr. 1 mars 2007), 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 mars 2010 iflg. res. 19 feb 2010 nr. 189), 24 juni 2011 nr. 18 (ikr. 1 juli 2011), 20 juni 2014 nr. 26 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 793).

Kapittel 5. Registrerings- og meldeplikt, produsentkrav mv.

§ 5-1. Registrering av skader og sykdommer

(1) Arbeidsgiver skal sørge for registrering av alle personskader som oppstår under utførelse av arbeid. Det samme gjelder sykdom som antas å ha sin grunn i arbeidet eller forholdene på arbeidsplassen.
(2) Registeret må ikke inneholde medisinske opplysninger av personlig karakter med mindre den opplysningene gjelder har samtykket. Arbeidsgiver har taushetsplikt om opplysninger om personlige forhold i registeret.
(3) Registeret skal være tilgjengelig for Arbeidstilsynet, verneombud, bedriftshelsetjeneste og arbeidsmiljøutvalg.
(4) Arbeidsgiver skal føre statistikk over sykefravær og fravær ved barns sykdom etter nærmere retningslinjer fra Arbeids- og velferdsdirektoratet, jf. folketrygdloven § 25-2 første ledd.
Endret ved lov 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631).

§ 5-2. Arbeidsgivers varslings- og meldeplikt

(1) Dersom arbeidstaker omkommer eller blir alvorlig skadet ved en arbeidsulykke, skal arbeidsgiver straks og på hurtigste måte varsle Arbeidstilsynet og nærmeste politimyndighet. Arbeidsgiver skal bekrefte varselet skriftlig. Verneombudet skal ha kopi av bekreftelsen.
(2) Departementet kan gi forskrift om at slikt varsel skal gis også i andre tilfeller.
(3) Departementet kan gi forskrift om at arbeidsgiver skal gi melding til Arbeidstilsynet om:

a. arbeidsulykke som det ikke kreves varsel om etter første eller andre ledd, herunder akutt forgiftning, og tilløp til slike ulykker,

b. sykdom som er eller kan være forårsaket av arbeidet eller forholdene på arbeidsplassen.

(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om omfanget og gjennomføringen av varslings- og meldeplikten etter denne paragraf.

§ 5-3. Leges meldeplikt

(1) Enhver lege som gjennom sitt arbeid får kunnskap om at arbeidstaker lider av en yrkessykdom som er likestilt med yrkesskade etter folketrygdloven § 13-4, eller annen sykdom som legen antar skyldes arbeidstakers arbeidssituasjon, skal gi skriftlig melding om det til Arbeidstilsynet.
(2) Dersom arbeidstaker gir sitt samtykke, skal arbeidsgiver underrettes om sykdommen.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om omfanget og gjennomføringen av meldeplikten, herunder at den skal omfatte nærmere angitte sykdommer som kan antas å skyldes arbeidets art eller forholdene på arbeidsplassen.

§ 5-4. Produsenter og importører av kjemikalier og biologisk materiale

(1) Den som produserer eller importerer kjemikalier eller biologisk materiale som skal brukes eller ventelig vil bli brukt i virksomhet som går inn under denne lov, skal:

a. skaffe til veie opplysninger om kjemikaliets eller materialets sammensetning og egenskaper,
b. treffe de tiltak som er nødvendige for å forebygge ulykker og helseskader eller særlig ubehag eller ulempe for arbeidstakerne,
c. gi melding til den departementet bestemmer om kjemikaliets eller materialets navn, sammensetning, fysikalske og kjemiske egenskaper, samt supplerende opplysninger som måtte kreves for å fastslå stoffets farlighetsgrad,
d. sørge for forsvarlig emballasje slik at ulykker og helseskader forebygges,
e. merke emballasjen med kjemikaliets eller materialets navn, produsentens eller importørens navn og tydelig advarsel på norsk. Etikett for merking skal sendes sammen med melding etter bokstav c.

(2) Unntatt fra meldeplikt og merkeplikt etter disse bestemmelser er næringsmidler og stoffer som går inn under matloven samt legemidler.

(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om produsenters og importørers plikter etter denne paragraf, herunder om unntak i tilfeller hvor importører anvender de importerte kjemikalier eller biologisk materiale. Departementet kan i forskrift fastsette at bestemmelsene i eller i medhold av denne paragraf helt eller delvis skal gjelde for forhandlere, eller at produsentens eller importørens plikter etter paragrafen her i stedet skal påligge forhandleren.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om fremstilling, import, registrering, vurdering, godkjennelse, rapportering, informasjon, begrensning og annen behandling av kjemikalier.
Endret ved lov 5 des 2008 nr. 82 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 5 des 2008 nr. 1284).

§ 5-5. Produsenter, leverandører og importører av maskiner og annet arbeidsutstyr

(1) Den som produserer, importerer, selger, leier eller låner ut maskiner og annet arbeidsutstyr som skal brukes eller ventelig vil bli brukt i virksomhet som går inn under loven, skal før arbeidsutstyret leveres til bruk, sørge for at det er konstruert og forsynt med verneinnretninger i samsvar med lovens krav.
(2) Maskiner og annet arbeidsutstyr som utstilles i salgs- eller reklameøyemed, eller framvises for demonstrasjonsformål, og som ikke er forsynt med nødvendige verneinnretninger, skal synlig skiltes med opplysninger om at arbeidsutstyret ikke oppfyller kravene fastsatt i eller i medhold av denne lov og ikke kan leveres til bruk før produsenten, leverandøren eller importøren har sørget for at kravene er oppfylt. Ved demonstrasjoner skal det treffes nødvendige tiltak for å forebygge at personer, dyr og eiendom utsettes for fare.
(3) Ved konstruksjon av maskiner og annet arbeidsutstyr som nevnt i denne paragraf, skal det påses at det kan brukes etter sin hensikt uten å medføre særlige ulemper eller ubehag.
(4) Med maskiner og annet arbeidsutstyr som nevnt i første ledd skal det følge nødvendig og lett forståelig skriftlig bruksanvisning på norsk om transport, oppstilling, betjening og vedlikehold.
(5) Den som påtar seg å montere maskiner og annet arbeidsutstyr som nevnt i denne paragraf, skal sørge for at de blir satt i stand og stilt opp i samsvar med lovens krav.
(6) Maskiner og annet arbeidsutstyr som nevnt i første ledd skal, før det overdras eller utstilles, være forsynt med produsentens eller importørens navn og adresse, eller med annen merking som gjør det lett å identifisere produsenten eller importøren.
(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om maskiner og annet arbeidsutstyr, herunder om:

a. konstruksjon, utførelse, oppstilling, merking mv.,
b. godkjenning og plikt til å gi opplysninger i forbindelse med dette,
c. godkjenning av organer som skal utøve kontroll knyttet til produksjon,
d. undersøkelse eller besiktigelse.

(8) Utgifter til undersøkelse eller besiktigelse som pålegges i medhold av sjuende ledd, bæres av den som har plikt til å foreta undersøkelsen eller besiktigelsen.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 69 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1233).

Kapittel 6. Verneombud

§ 6-1. Plikt til å velge verneombud

(1) Ved hver virksomhet som går inn under loven, skal det velges verneombud. Ved virksomhet med færre enn 5 arbeidstakere kan partene skriftlig avtale en annen ordning, herunder at det ikke skal være verneombud ved virksomheten. Hvis ikke annet er fastsatt om tiden for avtalens gyldighet, anses den som sluttet for 2 år, regnet fra den dagen den ble underskrevet. Arbeidstilsynet kan, etter en konkret vurdering av forholdene i virksomheten, fastsette at den likevel skal ha verneombud. Ved virksomhet med flere enn 10 arbeidstakere kan det velges flere verneombud.
(2) Antallet verneombud fastsettes i forhold til virksomhetens størrelse, arbeidets art og arbeidsforholdene for øvrig. Dersom virksomheten består av flere atskilte avdelinger, eller arbeidet foregår på skift, skal det i alminnelighet velges minst ett verneombud for hver avdeling eller hvert skiftlag. Hvert verneområde skal være klart avgrenset og må ikke være større enn at verneombudet kan ha full oversikt og ivareta sine oppgaver på forsvarlig måte.
(3) Virksomhet med mer enn ett verneombud skal ha minst ett hovedverneombud, som har ansvar for å samordne verneombudets virksomhet. Hovedverneombudet skal velges blant verneombudene eller andre som har eller har hatt tillitsverv ved virksomheten.
(4) Hvem som til enhver tid fungerer som verneombud ved virksomheten, skal kunngjøres ved oppslag på arbeidsplassen.
(5) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om antall verneombud, om valg, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, om lokal fagforenings rett til å utpeke verneombud, og om verneombudets funksjonstid.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr.

1406), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 6-2. Verneombudets oppgaver

(1) Verneombudet skal ivareta arbeidstakernes interesser i saker som angår arbeidsmiljøet. Verneombudet skal se til at virksomheten er innrettet og vedlikeholdt, og at arbeidet blir utført på en slik måte at hensynet til arbeidstakernes sikkerhet, helse og velferd er ivaretatt i samsvar med bestemmelsene i denne lov. Første og andre punktum gjelder tilsvarende for innleide arbeidstakere og for selvstendige oppdragstakere som utfører arbeid i nær tilknytning til virksomheten.
(2) Verneombudet skal særlig påse:

a. at maskiner, tekniske innretninger, kjemiske stoffer og arbeidsprosesser ikke utsetter arbeidstakerne for fare,
b. at verneinnretninger og personlig verneutstyr er til stede i passende antall, at det er lett tilgjengelig og i forsvarlig stand,
c. at arbeidstakerne får den nødvendige instruksjon, øvelse og opplæring,
d. at arbeidet ellers er tilrettelagt slik at arbeidstakerne kan utføre arbeidet på helse- og sikkerhetsmessig forsvarlig måte,
e. at meldinger om arbeidsulykker mv. i henhold til § 5-2 blir sendt,
f. at arbeidstakernes psykososiale arbeidsmiljø er ivaretatt.

(3) Blir et verneombud kjent med forhold som kan medføre ulykkes- og helsefare, skal verneombudet straks varsle arbeidstakerne på stedet, og arbeidsgiveren eller dennes representant skal gjøres oppmerksom på forholdet dersom verneombudet selv ikke kan avverge faren. Arbeidsgiveren skal gi verneombudet svar på henvendelsen. Er det ikke innen rimelig tid tatt hensyn til meldingen, skal verneombudet underrette Arbeidstilsynet eller arbeidsmiljøutvalget.
(4) Verneombudet skal tas med på råd under planlegging og gjennomføring av tiltak som har betydning for arbeidsmiljøet innenfor ombudets verneområde, herunder etablering, utøvelse og vedlikehold av virksomhetens systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, jf. § 3-1.
(5) Verneombudet skal gjøres kjent med alle yrkessykdommer, arbeidsulykker og tilløp til ulykker innenfor sitt område, om yrkeshygieniske rapporter og målinger, og om eventuelle feil og mangler som er påvist.
(6) Verneombudet skal gjøre seg kjent med gjeldende verneregler, instrukser, pålegg og henstillinger som er gitt av Arbeidstilsynet eller arbeidsgiveren.
(7) Verneombudet skal delta ved Arbeidstilsynets inspeksjoner i virksomheten.

(8) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om verneombudets virksomhet, og om ombudets taushetsplikt. I reglene kan fastsettes at verneombudet skal utføre oppgaver som er tillagt arbeidsmiljøutvalget i henhold til § 7-2, når virksomheten ikke har slikt utvalg. Myndigheten til å treffe vedtak etter § 7-2 fjerde ledd tredje punktum og femte ledd, kan ikke tillegges verneombudet.
Endret ved lover 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341), 16 juni 2023 nr. 37 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 943).

§ 6-3. Verneombudets rett til å stanse farlig arbeid

(1) Dersom verneombudet mener at det foreligger umiddelbar fare for arbeidstakernes liv eller helse, og faren ikke straks kan avverges på annen måte, kan arbeidet stanses inntil Arbeidstilsynet har tatt stilling til om arbeidet kan fortsette. Arbeidet må bare stanses i det omfang verneombudet anser det nødvendig for å avverge fare.
(2) Stansingen og grunnen til den skal omgående meldes til arbeidsgiveren eller dennes representant.
(3) Verneombudet er ikke erstatningsansvarlig for skade som påføres virksomheten som følge av at arbeidet stanses i henhold til bestemmelsen i første ledd.

§ 6-4. Særskilte lokale eller regionale verneombud

(1) Innenfor bygge- og anleggsvirksomhet, ved laste- og lossearbeid og ellers når særlige forhold gjør det nødvendig, kan departementet gi forskrift om at det skal være særskilte lokale verneombud. Slike verneombud kan få oppgaver, plikter og rettigheter som nevnt i §§ 6-2 og 6-3 overfor arbeidsgivere på arbeidsplassen.
(2) Departementet kan gi forskrift om at det skal være regionale verneombudsordninger som skal omfatte flere virksomheter innenfor ett geografisk område.
(3) Forskrifter etter denne paragraf kan omfatte regler om hvordan verneombudene oppnevnes, hvilke oppgaver de skal ha, og hvordan utgiftene ved deres virksomhet skal fordeles.

§ 6-5. Utgifter, opplæring mv.

(1) Arbeidsgiver skal sørge for at verneombud får den opplæring som er nødvendig for å kunne utføre vervet på forsvarlig måte. Verneombud har rett til

å ta den nødvendige opplæring ved kurs som arbeidstakernes organisasjoner arrangerer. Departementet kan i forskrift stille nærmere krav til opplæringen.
(2) Verneombud skal få nødvendig tid til å utføre vernearbeidet på forsvarlig måte. I alminnelighet skal oppgavene utføres innenfor vanlig arbeidstid.
(3) Arbeidsgiver er ansvarlig for utgifter til opplæring, og andre utgifter i forbindelse med verneombudets arbeid. Vernearbeid som må utføres ut over den alminnelige arbeidstid etter § 10-4, godtgjøres som for overtidsarbeid.
(4) Arbeidsgiver skal sørge for at verv som verneombud ikke medfører inntektstap for verneombudet eller på annen måte fører til at verneombudets arbeids- eller ansettelsesvilkår forringes.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822).

Kapittel 7. Arbeidsmiljøutvalg

Overskriften endret ved lov 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406).

§ 7-1. Plikt til å opprette arbeidsmiljøutvalg

(1) I virksomhet hvor det jevnlig sysselsettes minst 30 arbeidstakere, skal det være arbeidsmiljøutvalg, der arbeidsgiveren, arbeidstakerne og bedriftshelsetjenesten er representert. Arbeidsmiljøutvalg skal opprettes også i virksomhet med mellom 10 og 30 arbeidstakere, når en av partene ved virksomheten krever det. Der arbeidsforholdene tilsier det, kan Arbeidstilsynet bestemme at det skal opprettes arbeidsmiljøutvalg i virksomhet med færre enn 30 arbeidstakere.
(2) Arbeidsmiljøutvalget kan opprette underutvalg.
(3) Hvilke personer som til enhver tid er medlemmer av utvalget skal kunngjøres ved oppslag på arbeidsplassen.
(4) Arbeidsgiveren og arbeidstakerne skal ha like mange representanter i utvalget. Lederen for utvalget velges vekselvis av arbeidsgiverens og arbeidstakernes representanter. Representantene for bedriftshelsetjenesten har ikke stemmerett i utvalget. Ved stemmelikhet gjør lederens stemme utslaget.
(5) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om arbeidsmiljøutvalget, herunder om sammensetning, valg og funksjonstid. Departementet kan gi regler om at andre samarbeidsorgan i virksomheten, på nærmere vilkår, kan fungere som arbeidsmiljøutvalg.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406), 15 juni 2007 nr. 21, 20 juni 2014 nr. 25, 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan

2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 7-2. Arbeidsmiljøutvalgets oppgaver

(1) Arbeidsmiljøutvalget skal virke for gjennomføring av et fullt forsvarlig arbeidsmiljø i virksomheten. Utvalget skal delta i planleggingen av verne- og miljøarbeidet, og nøye følge utviklingen i spørsmål som angår arbeidstakernes sikkerhet, helse og velferd.
(2) Arbeidsmiljøutvalget skal behandle:

a. spørsmål som angår bedriftshelsetjeneste og den interne vernetjeneste,
b. spørsmål om opplæring, instruksjon og opplysningsvirksomhet i virksomheten, som har betydning for arbeidsmiljøet,
c. planer som krever Arbeidstilsynets samtykke i henhold til § 18-9,
d. andre planer som kan få vesentlig betydning for arbeidsmiljøet, så som planer om byggearbeider, innkjøp av maskiner, rasjonalisering, arbeidsprosesser, og forebyggende vernetiltak,
e. etablering og vedlikehold av virksomhetens systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid, jf. § 3-1,
f. helse- og velferdsmessige spørsmål knyttet til arbeidstidsordninger.

(3) Utvalget kan også behandle spørsmål om arbeidstakere med redusert arbeidsevne, jf. § 4-6.
(4) Utvalget skal gjennomgå alle rapporter om yrkessykdommer, arbeidsulykker og tilløp til ulykker, søke å finne årsaken til ulykken eller sykdommen, og se til at arbeidsgiveren treffer tiltak for å hindre gjentakelse. Utvalget skal i alminnelighet ha adgang til Arbeidstilsynets og politiets etterforskningsdokumenter. Når utvalget finner det nødvendig, kan det vedta at undersøkelser skal foretas av sakkyndige eller granskingskommisjon som utvalget oppnevner. Arbeidsgiveren kan uten ugrunnet opphold forelegge vedtaket for Arbeidstilsynet til avgjørelse. Utvalget skal gjennomgå alle rapporter om yrkeshygieniske undersøkelser og måleresultater. Før utvalget behandler rapporter som nevnt i dette ledd, skal medisinske opplysninger av personlig karakter tas ut av rapportene, med mindre den opplysningen gjelder, samtykker i at de legges fram for utvalget.
(5) Hvis arbeidsmiljøutvalget finner det påkrevet for å verne arbeidstakernes liv eller helse, kan utvalget vedta at arbeidsgiveren skal gjennomføre konkrete tiltak til utbedring av arbeidsmiljøet, innenfor rammen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne lov. For å klarlegge om det foreligger helsefare, kan utvalget også vedta at arbeidsgiveren skal utføre målinger eller undersøkelser

av arbeidsmiljøet. Utvalget skal sette en tidsfrist for gjennomføringen av vedtaket. Hvis arbeidsgiveren ikke finner å kunne gjennomføre utvalgets vedtak, skal spørsmålet uten ugrunnet opphold forelegges for Arbeidstilsynet til avgjørelse.
(6) Arbeidsmiljøutvalget skal hvert år avgi rapport om sin virksomhet til virksomhetens styrende organer og arbeidstakernes organisasjoner. Direktoratet for arbeidstilsynet kan gi nærmere regler om årsrapportens innhold og utforming.
(7) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om utvalgets virksomhet, herunder regler om saksbehandlingen og om taushetsplikt for utvalgets medlemmer.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406), 15 juni 2007 nr. 21.

§ 7-3. Særskilte lokale arbeidsmiljøutvalg

(1) Innenfor bygge- og anleggsvirksomhet, ved laste- og lossearbeid og ellers når særlige forhold gjør det nødvendig, kan departementet gi forskrift om at det skal være særskilte lokale arbeidsmiljøutvalg. Slike utvalg kan få oppgaver, plikter og rettigheter som nevnt i §§ 7-1 og 7-3 overfor alle arbeidsgivere på arbeidsplassen.
(2) Forskrifter etter denne paragraf kan omfatte regler om hvordan arbeidsmiljøutvalgene oppnevnes, hvilke oppgaver de skal ha og hvordan utgiftene ved deres virksomhet fordeles.

§ 7-4. Utgifter, opplæring mv.

Reglene i § 6-5 gjelder tilsvarende for medlemmer av arbeidsmiljøutvalg.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822).

Kapittel 8. Informasjon og drøfting

§ 8-1. Plikt til informasjon og drøfting

(1) I virksomhet som jevnlig sysselsetter minst 50 arbeidstakere skal arbeidsgiver informere om og drøfte spørsmål av betydning for arbeidstakernes arbeidsforhold med arbeidstakernes tillitsvalgte.
(2) Departementet kan gi forskrift om beregningen av antall arbeidstakere i virksomheten.

§ 8-2. Gjennomføring av plikten til informasjon og drøfting

(1) Plikten til informasjon og drøfting etter § 8-1 omfatter:

a. informasjon om den aktuelle og forventede utvikling av virksomhetens aktiviteter og økonomiske situasjon,
b. informasjon om og drøfting av den aktuelle og forventede bemanningssituasjon i virksomheten, inkludert eventuelle innskrenkninger og de tiltak arbeidsgiver vurderer i den forbindelse,
c. informasjon om og drøfting av beslutninger som kan føre til vesentlig endring i arbeidsorganisering eller ansettelsesforhold.

(2) Informasjon etter første ledd bokstav a skal skje på et passende tidspunkt. Informasjon og drøfting etter første ledd bokstavene b og c skal skje så tidlig som mulig.
(3) Informasjonen skal gis slik at det er mulig for de tillitsvalgte å sette seg inn i saken, foreta en passende undersøkelse, vurdere saken og forberede eventuell drøfting. Drøftingen skal bygge på informasjon fra arbeidsgiver, finne sted på det nivå for ledelse og representasjon som saken tilsier og skje på en måte og med et innhold som er passende. Drøftingen skal gjennomføres slik at det er mulig for de tillitsvalgte å møte arbeidsgiveren og få et grunngitt svar på uttalelser de måtte avgi. Drøfting etter første ledd bokstav c skal ta sikte på å oppnå en avtale.
(4) Bestemmelsene i denne paragraf kan fravikes ved tariffavtale.

§ 8-3. Fortrolige opplysninger

(1) Dersom virksomhetens behov tilsier at bestemte opplysninger ikke bør gis videre, kan arbeidsgiver pålegge tillitsvalgte og eventuelle rådgivere taushetsplikt. Taushetsplikten gjelder også etter utløpet av vedkommendes mandatperiode.
(2) Arbeidsgiver kan i særlige tilfeller unnlate å gi informasjon eller gjennomføre drøfting dersom dette på det aktuelle tidspunkt åpenbart vil være til betydelig skade for virksomheten.
(3) Virksomhetens tillitsvalgte eller en femdel av arbeidstakerne kan bringe tvist om arbeidsgivers beslutning etter første og andre ledd inn for tvisteløsningsnemnda, jf. § 17-2. Tvist kan ikke bringes inn etter at opplysningene beslutningen gjelder er blitt offentlig kjent. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om nemndas myndighet og saksbehandling i tvister etter denne paragraf.
Endret ved lov 15 des 2017 nr. 104.

§ 8-4. Informasjon og drøfting i konsern

(1) I konsern med virksomheter som til sammen jevnlig sysselsetter minst 50 arbeidstakere, skal morforetaket etablere rammer for samarbeid, informasjon og drøfting mellom foretakene i konsernet og arbeidstakerne i konsernet. Samarbeidsformen skal etableres i samråd med et flertall av arbeidstakerne i konsernet, eller en eller flere lokale fagforeninger som representerer et flertall av arbeidstakerne i konsernet. Det kan etableres et samarbeidsorgan eller en annen tilsvarende samarbeidsform.
(2) Hvis planer om utvidelser, innskrenkninger eller omlegginger kan få vesentlig betydning for sysselsettingen i flere virksomheter i konsernet, skal det så tidlig som mulig informeres og drøftes med samarbeidsorganet etter første ledd.
(3) Første ledd andre og tredje punktum og andre ledd kan fravikes i tariffavtale.
(4) Med konsern menes etter denne paragrafen et morforetak og ett eller flere datterforetak. Et foretak er et morforetak dersom det på grunn av avtale eller gjennom eierskap har bestemmende innflytelse over et annet foretak. Et foretak skal alltid anses å ha bestemmende innflytelse hvis det

a. eier så mange aksjer eller andeler i et annet foretak at de representerer flertallet av de stemmene som kan avgis på generalforsamlingen eller tilsvarende organ, eller
b. har rett til å velge eller avsette mer enn halvparten av medlemmene i det andre foretakets styre.

Et foretak som et morforetak har slik bestemmende innflytelse over, anses som et datterforetak. Ved beregning av stemmerettigheter og rettigheter til å velge eller avsette styremedlemmer skal rettigheter som morforetaket og morforetakets datterforetak innehar, regnes med. Det samme gjelder rettigheter som innehas av noen som handler i eget navn, men for morforetakets eller et datterforetaks regning. Kommuner, fylkeskommuner, stiftelser og foreninger kan være morforetak etter denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

Kapittel 9. Kontrolltiltak i virksomheten

§ 9-1. Vilkår for kontrolltiltak i virksomheten

(1) Arbeidsgiver kan bare iverksette kontrolltiltak overfor arbeidstaker når tiltaket har saklig grunn i virksomhetens forhold og det ikke innebærer en uforholdsmessig belastning for arbeidstakeren.
(2) Personopplysningsloven gjelder for arbeidsgivers behandling av opplysninger om arbeidstakere i forbindelse med kontrolltiltak med mindre annet er fastsatt i denne eller annen lov.

§ 9-2. Drøfting, informasjon og evaluering av kontrolltiltak

(1) Arbeidsgiver plikter så tidlig som mulig å drøfte behov, utforming, gjennomføring og vesentlig endring av kontrolltiltak i virksomheten med arbeidstakernes tillitsvalgte.
(2) Før tiltaket iverksettes, skal arbeidsgiver gi de berørte arbeidstakerne informasjon om:

a. formålet med kontrolltiltaket,
b. praktiske konsekvenser av kontrolltiltaket, herunder hvordan kontrolltiltaket vil bli gjennomført,
c. kontrolltiltakets antatte varighet.

(3) Arbeidsgiver skal sammen med arbeidstakernes tillitsvalgte jevnlig evaluere behovet for de kontrolltiltak som iverksettes.

§ 9-3. Innhenting av helseopplysninger ved ansettelse

(1) Arbeidsgiver må ikke i utlysningen etter nye arbeidstakere eller på annen måte be om at søkerne skal gi andre helseopplysninger enn dem som er nødvendige for å utføre de arbeidsoppgaver som knytter seg til stillingen. Arbeidsgiver må heller ikke iverksette tiltak for å innhente helseopplysninger på annen måte.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke opplysninger som kan innhentes etter denne paragraf.

§ 9-4. Medisinske undersøkelser av arbeidssøkere og arbeidstakere

(1) Arbeidsgiver kan bare kreve at medisinske undersøkelser skal foretas:

a. når det følger av lov eller forskrift,
b. ved stillinger som innebærer særlig risiko,
c. når arbeidsgiver finner det nødvendig for å verne liv eller helse.

(2) Departementet kan gi forskrift om vilkårene for å kreve medisinske undersøkelser etter denne paragraf.

§ 9-5. Innsyn i arbeidstakers e-postkasse mv.

Departementet kan gi forskrift om arbeidsgivers rett til innsyn i arbeidstakers e-postkasse og annet elektronisk lagret materiale, blant annet om adgangen til innsyn, prosedyrer ved innsyn og plikten til å slette opplysninger.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 3, endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 9-6. Kameraovervåking

Departementet kan gi forskrift om kameraovervåking i virksomheten, blant annet om adgangen til å iverksette kameraovervåking, varsling om at slik overvåking finner sted, og utlevering og sletting av opptak gjort ved slik overvåking.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

Kapittel 10. Arbeidstid

§ 10-1. Definisjoner

(1) Med arbeidstid menes den tid arbeidstaker står til disposisjon for arbeidsgiver.
(2) Med arbeidsfri menes den tid arbeidstaker ikke står til disposisjon for arbeidsgiver.

§ 10-2. Arbeidstidsordninger

(1) Arbeidstidsordninger skal være slik at arbeidstakerne ikke utsettes for uheldige fysiske eller psykiske belastninger, og slik at det er mulig å ivareta sikkerhetshensyn.
(2) Arbeidstaker som regelmessig arbeider om natten har rett til fritak fra den arbeidstidsordning som gjelder for arbeidstakergruppen, dersom vedkommende av helsemessige, sosiale eller andre vektige velferdsgrunner har behov for det og fritaket kan gjennomføres uten vesentlig ulempe for virksomheten.
(3) Arbeidstaker har rett til fleksibel arbeidstid dersom dette kan gjennomføres uten vesentlig ulempe for virksomheten.
(4) Arbeidstaker som har fylt 62 år eller som av helsemessige, sosiale eller andre vektige velferdsgrunner har behov for det, har rett til å få redusert sin arbeidstid dersom arbeidstidsreduksjonen kan gjennomføres uten vesentlig ulempe for virksomheten. Når avtalt periode med redusert arbeidstid er over, har arbeidstaker rett til å gå tilbake til tidligere arbeidstid. Under ellers like forhold har arbeidstaker med redusert arbeidstid fortrinnsrett til å øke sin arbeidstid når stilling blir ledig i virksomheten, forutsatt at stillingen helt eller i det vesentlige er tillagt de samme arbeidsoppgavene. Fortrinnsrett etter §§ 14-2 og 14-3 går foran fortrinnsrett etter bestemmelsen her.
Endret ved lover 13 juni 2008 nr. 40 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 13 juni 2008 nr. 585), 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822).

§ 10-3. Arbeidsplan

Dersom arbeidstakerne arbeider til ulike tider på døgnet, skal det utarbeides en arbeidsplan som viser hvilke uker, dager og tider den enkelte arbeidstaker skal arbeide. Arbeidsplanen skal utarbeides i samarbeid med arbeidstakernes tillitsvalgte. Dersom ikke annet fremgår av tariffavtale, skal arbeidsplanen drøftes med arbeidstakernes tillitsvalgte så tidlig som mulig og senest to uker før iverksettelsen. Arbeidsplanen skal være lett tilgjengelig for arbeidstakerne.

§ 10-4. Alminnelig arbeidstid

(1) Den alminnelige arbeidstid må ikke overstige ni timer i løpet av 24 timer og 40 timer i løpet av sju dager.
(2) For arbeid som helt eller i det vesentlige er av passiv karakter, kan arbeidstiden forlenges med inntil halvparten av de passive periodene, men ikke med mer enn to timer i løpet av 24 timer og ti timer i løpet av sju dager.

Arbeidstilsynet kan når arbeidet er særlig passivt, gi samtykke til at arbeidstiden forlenges utover det som er fastsatt i første punktum, men slik at arbeidstiden ikke overstiger 13 timer i løpet av 24 timer. Den alminnelige arbeidstiden må ikke overstige 48 timer i løpet av sju dager.
(3) For beredskapsvakt utenfor arbeidsstedet skal som hovedregel minst 1/7 av vakten regnes med i den alminnelige arbeidstid, avhengig av hvor belastende vaktordningen er. Arbeidsgiver og arbeidstakernes tillitsvalgte i virksomhet som er bundet av tariffavtale, kan ved skriftlig avtale fravike bestemmelsen i første punktum. Arbeidstilsynet kan etter krav fra arbeidsgiver eller arbeidstakernes tillitsvalgte fastsette en annen beregningsmåte dersom beregningen av arbeidstiden etter første punktum vil virke urimelig.
(4) Den alminnelige arbeidstid må ikke overstige ni timer i løpet av 24 timer og 38 timer i løpet av sju dager for:

a. døgnkontinuerlig skiftarbeid og sammenlignbart turnusarbeid,
b. arbeid på to skift som regelmessig drives på søn- og helgedager, og sammenlignbart turnusarbeid som regelmessig drives på søn- og helgedager,
c. arbeid som innebærer at den enkelte arbeidstaker må arbeide minst hver tredje søndag,
d. arbeid som hovedsakelig drives om natten.

(5) Den alminnelige arbeidstid må ikke overstige ni timer i løpet av 24 timer og 36 timer i løpet av sju dager for:

a. helkontinuerlig skiftarbeid og sammenlignbart turnusarbeid,
b. arbeid under jord i gruver, tunneldrift og utsprengning av bergrom under jord.

(6) For tredelt skift- og turnusarbeid som ikke faller inn under fjerde eller femte ledd og som innebærer at den enkelte arbeidstaker må arbeide minst hver tredje søndag, reduseres den alminnelige arbeidstiden etter første ledd ved at hver time arbeidet på søn- og helgedag, jf. § 10-10 første ledd, regnes lik 1 time og 10 minutter, og hver time arbeidet om natten, jf. § 10-11 første ledd, regnes lik 1 time og 15 minutter, ned til 36 timer i løpet av sju dager. Den alminnelige arbeidstid må uansett ikke overstige ni timer i løpet av 24 timer og 38 timer i løpet av sju dager.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406), 15 juni 2007 nr. 21, 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398).

§ 10-5. Gjennomsnittsberegning av den alminnelige arbeidstid

(1) Arbeidsgiver og arbeidstaker kan skriftlig avtale at den alminnelige arbeidstid kan ordnes slik at den i løpet av en periode på høyst 52 uker i gjennomsnitt ikke blir lenger enn foreskrevet i § 10-4, men slik at den alminnelige arbeidstiden ikke overstiger ti timer i løpet av 24 timer og 48 timer i løpet av sju dager. Grensen på 48 timer i løpet av sju dager kan gjennomsnittsberegnes over en periode på åtte uker, likevel slik at den alminnelige arbeidstiden ikke overstiger 50 timer i noen enkelt uke.
(2) Arbeidsgiver og arbeidstakernes tillitsvalgte i virksomhet som er bundet av tariffavtale, kan skriftlig avtale at den alminnelige arbeidstiden skal ordnes slik at den i løpet av en periode på høyst 52 uker i gjennomsnitt ikke blir lenger enn foreskrevet i § 10-4, men slik at den alminnelige arbeidstiden ikke overstiger 12,5 timer i løpet av 24 timer og 48 timer i løpet av sju dager. Grensen på 48 timer i løpet av sju dager kan gjennomsnittsberegnes over en periode på åtte uker, likevel slik at den alminnelige arbeidstiden ikke overstiger 54 timer i noen enkelt uke. Ved inngåelse av avtale som innebærer at den alminnelige arbeidstiden overstiger 10 timer i løpet av 24 timer, skal det legges særlig vekt på hensynet til arbeidstakernes helse og velferd.
(3) Arbeidstilsynet kan samtykke i at den alminnelige arbeidstiden i løpet av en periode på høyst 26 uker i gjennomsnitt ikke blir lenger enn foreskrevet i § 10-4, men slik at den samlede arbeidstiden ikke overstiger 13 timer i løpet av 24 timer og 48 timer i løpet av sju dager. Grensen på 48 timer kan gjennomsnittsberegnes over en periode på åtte uker. Før Arbeidstilsynet treffer sin avgjørelse, skal ordningen av arbeidstiden drøftes med arbeidstakernes tillitsvalgte. Referat fra drøftingene samt utkast til arbeidsplan skal vedlegges søknaden. Arbeidstilsynet skal ved sin avgjørelse legge særlig vekt på hensynet til arbeidstakernes helse og velferd.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406), 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398), 22 juni 2018 nr. 46 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 944), 18 mars 2022 nr. 10 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 412).

§ 10-6. Overtid

(1) Arbeid utover avtalt arbeidstid må ikke gjennomføres uten at det foreligger et særlig og tidsavgrenset behov for det.
(2) Varer arbeidet for noen arbeidstaker ut over lovens grense for den alminnelige arbeidstid regnes det overskytende som overtidsarbeid.
(3) Før arbeid som nevnt i denne paragraf iverksettes skal arbeidsgiver, dersom

det er mulig, drøfte nødvendigheten av det med arbeidstakernes tillitsvalgte.
(4) Overtidsarbeidet må ikke overstige ti timer i løpet av sju dager, 25 timer i fire sammenhengende uker og 200 timer innenfor en periode på 52 uker.
(5) Arbeidsgiver og arbeidstakernes tillitsvalgte i virksomhet som er bundet av tariffavtale, kan skriftlig avtale overtidsarbeid inntil 20 timer i løpet av sju dager, men slik at samlet overtidsarbeid ikke overstiger 50 timer i fire sammenhengende uker. Overtidsarbeidet må ikke overstige 300 timer innenfor en periode på 52 uker.
(6) Arbeidstilsynet kan etter søknad i særlige tilfeller tillate samlet overtidsarbeid inntil 25 timer i løpet av sju dager og 200 timer i løpet av en periode på 26 uker. Referat fra drøftingene, jf. tredje ledd, skal vedlegges søknaden. Fremmer virksomheten søknad om overtid innenfor rammen i femte ledd, skal årsaken til at saken ikke er løst ved avtale med de tillitsvalgte alltid oppgis. Arbeidstilsynet skal ved sin avgjørelse legge særlig vekt på hensynet til arbeidstakernes helse og velferd.
(7) Overtidsarbeid utover rammen i fjerde ledd kan bare pålegges arbeidstakere som i det enkelte tilfellet har sagt seg villig til det.
(8) Samlet arbeidstid må ikke overstige 13 timer i løpet av 24 timer eller 48 timer i løpet av sju dager. Grensen på 48 timer i løpet av sju dager kan gjennomsnittsberegnes over en periode på åtte uker, likevel slik at den samlede arbeidstiden etter § 10-5 andre ledd og § 10-6 femte ledd ikke overstiger 69 timer i noen enkelt uke.
(9) Arbeidsgiver og arbeidstakernes tillitsvalgte i virksomhet som er bundet av tariffavtale, kan skriftlig avtale unntak fra grensen på 13 timer i åttende ledd, men slik at den samlede arbeidstid ikke overstiger 16 timer i løpet av 24 timer. Arbeidstaker skal i så fall sikres tilsvarende kompenserende hvileperioder eller, der dette ikke er mulig, annet passende vern.
(10) Arbeidstaker har rett til å bli fritatt fra å utføre arbeid utover avtalt arbeidstid når vedkommende av helsemessige eller vektige sosiale grunner ber om det. Arbeidsgiver plikter også ellers å frita arbeidstaker som ber om det, når arbeidet uten skade kan utsettes eller utføres av andre.
(11) For overtidsarbeid skal det betales et tillegg til den lønn arbeidstakeren har for tilsvarende arbeid i den alminnelige arbeidstiden. Tillegget skal være minst 40 prosent.
(12) Arbeidsgiver og arbeidstaker kan skriftlig avtale at overtidstimer helt eller delvis skal tas ut i form av arbeidsfri på et avtalt tidspunkt.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406), 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398).

§ 10-7. Oversikt over arbeidstiden

Det skal foreligge en oversikt som viser hvor mye den enkelte arbeidstaker har arbeidet. Oversikten skal være tilgjengelig for Arbeidstilsynet og arbeidstakernes tillitsvalgte.

§ 10-8. Daglig og ukentlig arbeidsfri

(1) Arbeidstaker skal ha minst 11 timer sammenhengende arbeidsfri i løpet av 24 timer. Den arbeidsfrie perioden skal plasseres mellom to hovedarbeidsperioder.
(2) Arbeidstaker skal ha en sammenhengende arbeidsfri periode på 35 timer i løpet av sju dager.
(3) Arbeidsgiver og arbeidstakernes tillitsvalgte i virksomhet som er bundet av tariffavtale, kan skriftlig avtale unntak fra bestemmelsene i første og andre ledd. Slik avtale kan bare inngås dersom arbeidstaker sikres tilsvarende kompenserende hvileperioder eller, der dette ikke er mulig, annet passende vern. Det kan ikke avtales kortere arbeidsfri periode enn 8 timer i løpet av 24 timer eller 28 timer i løpet av sju dager. Grensen på 8 timer gjelder ikke når arbeid utover avtalt arbeidstid (jf. § 10-6 første ledd) eller arbeid ved utkalling under beredskapsvakt utenfor arbeidsstedet er nødvendig for å unngå alvorlige driftsforstyrrelser. Ved virksomhet som ikke er bundet av tariffavtale, kan arbeidsgiver og arbeidstakernes representanter på samme vilkår skriftlig avtale arbeid i den arbeidsfrie perioden, når dette er nødvendig for å unngå alvorlige driftsforstyrrelser.
(4) Arbeidsfri som nevnt i andre ledd skal så vidt mulig omfatte søndag. Arbeidstaker som har utført søn- og helgedagsarbeid, skal ha arbeidsfri følgende søn- og helgedagsdøgn. Arbeidsgiver og arbeidstaker kan skriftlig avtale en arbeidstidsordning som i gjennomsnitt gir arbeidstaker arbeidsfri annenhver søn- og helgedag over en periode på 26 uker, likevel slik at det ukentlige fridøgn minst hver fjerde uke faller på en søn- eller helgedag.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette en fordeling av fridøgnene som avviker fra reglene i fjerde ledd.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406), 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398).

§ 10-9. Pauser

(1) Arbeidstaker skal ha minst en pause dersom den daglige arbeidstiden

overstiger fem og en halv time. Pausene skal til sammen være minst en halv time hvis den daglige arbeidstid er minst åtte timer. Dersom arbeidstaker ikke fritt kan forlate arbeidsplassen under pausen eller der det ikke finnes tilfredsstillende pauserom, skal pausen regnes som en del av arbeidstiden. Når forholdene gjør det nødvendig, kan pausen forskyves.
(2) Når arbeidstaker arbeider mer enn to timer etter at den alminnelige arbeidstid er avviklet, skal arbeidstaker gis en pause på minst en halv time. Pausen regnes som en del av arbeidstiden. Pause som legges etter alminnelig arbeidstids slutt, godtgjøres som overtidsarbeid, men regnes ikke med i det antall timer det er tillatt å arbeide overtid etter § 10-6. Når forholdene gjør det nødvendig, kan pausen kortes ned eller forskyves.

§ 10-10. Søndagsarbeid

(1) Det skal være arbeidsfri fra kl. 1800 dagen før en søn- eller helgedag og til kl. 2200 dagen før neste virkedag. Jul-, påske- og pinseaften skal det være arbeidsfri fra kl. 1500 til kl. 2200 dagen før neste virkedag. Arbeid innenfor disse tidsrom regnes som søn- og helgedagsarbeid.
(2) Arbeid på søn- og helgedager er ikke tillatt med mindre arbeidets art gjør det nødvendig.
(3) Arbeidsgiver skal drøfte behovet for søn- og helgedagsarbeid med arbeidstakernes tillitsvalgte før det iverksettes.
(4) I virksomhet som er bundet av tariffavtale kan arbeidsgiver og arbeidstakerens tillitsvalgte inngå skriftlig avtale om arbeid på søn- og helgedager dersom det foreligger et særlig og tidsavgrenset behov for dette.
(5) Arbeidsgiver og arbeidstaker kan slutte skriftlig avtale om arbeid på søn- og helgedager utenom de tilfeller som er nevnt i denne paragraf, mot tilsvarende fri på andre dager som i henhold til arbeidstakerens religion er helge- eller høytidsdag. Slik avtale kan inngås uten hensyn til bestemmelsene i § 10-8 fjerde ledd.

§ 10-11. Nattarbeid

(1) Arbeid mellom kl. 2100 og kl. 0600 er nattarbeid. Arbeidsgiver og arbeidstakers tillitsvalgte ved virksomhet som er bundet av tariffavtale, kan skriftlig fastsette et annet tidsrom på minst åtte timer som omfatter tiden mellom kl. 0000 og kl. 0600. Som nattarbeid regnes ikke arbeid på to skift som legges mellom kl. 0600 og kl. 0000.
(2) Nattarbeid er ikke tillatt med mindre arbeidets art gjør det nødvendig.
(3) Arbeidsgiver og arbeidstaker kan inngå skriftlig avtale om at arbeidstaker, på

eget initiativ, kan utføre arbeid mellom kl. 2100 og kl. 2300.
(4) Ved virksomhet som er bundet av tariffavtale kan arbeidsgiver og arbeidstakers tillitsvalgte inngå skriftlig avtale om nattarbeid dersom det foreligger et særlig og tidsavgrenset behov for dette.
(5) Arbeidsgiver skal drøfte nødvendigheten av nattarbeid med arbeidstakers tillitsvalgte før det iverksettes.
(6) Den alminnelige arbeidstiden for arbeidstaker som jevnlig arbeider mer enn tre timer om natten, skal i gjennomsnitt ikke overstige åtte timer i løpet av 24 timer. Gjennomsnittet skal beregnes over fire uker. Minimumsperioden for ukentlig arbeidsfri i § 10-8 andre ledd skal ikke tas med ved beregning av gjennomsnittet.
(7) Arbeidstiden for arbeidstaker som arbeider mer enn tre timer om natten skal ikke overstige åtte timer i løpet av 24 timer dersom arbeidet innebærer en særlig risiko eller betydelige fysiske eller psykiske belastninger.
(8) Arbeidstaker som hovedsakelig utfører arbeid om natten, skal gis tilbud om helsekontroll før tiltredelse og deretter med jevne mellomrom.
(9) Arbeidsgiver og arbeidstakers tillitsvalgte ved virksomheter som er bundet av tariffavtale, kan skriftlig avtale at bestemmelsene i sjette og sjuende ledd skal fravikes. Arbeidstakerne skal i så fall sikres tilsvarende kompenserende hvileperioder eller, der dette ikke er mulig, annet passende vern.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752).

§ 10-12. Unntak[1]

(1) Bestemmelsene i dette kapittel kommer ikke til anvendelse for arbeidstaker i ledende stilling, med unntak av § 10-2 første, andre og fjerde ledd.
(2) Bestemmelsene i dette kapitlet kommer ikke til anvendelse for arbeidstakere i særlig uavhengig stilling, med unntak av § 10-2 første, andre og fjerde ledd.
(3) Bestemmelsene i dette kapittel kan fravikes for arbeid som på grunn av naturhendelser, ulykke eller andre uforutsette begivenheter må foretas for å avverge fare for eller skade på liv eller eiendom. I så fall skal arbeidstakerne sikres tilsvarende kompenserende hvileperioder eller, der dette ikke er mulig, annet passende vern.
(4) Fagforening med innstillingsrett etter arbeidstvistloven eller tjenestetvistloven kan, med unntak av § 10-2 første, andre og fjerde ledd, og § 10-11 åttende ledd, inngå tariffavtale som fraviker bestemmelsene i dette kapittel. Unntak fra § 10-8 første og andre ledd og § 10-11 sjette og sjuende ledd forutsetter at arbeidstakerne sikres tilsvarende kompenserende hvileperioder, eller der dette ikke er mulig, annet passende vern. For bruk av overtid etter slik tariffavtale gjelder vilkårene i § 10-6 første ledd. Arbeidstaker må i det enkelte tilfelle samtykke til overtidsarbeidet. Kravet til individuelt

samtykke gjelder tilsvarende der det inngås tariffavtale om en samlet gjennomsnittlig arbeidstid på over 48 timer i løpet av sju dager i løpet av ett år.
(5) Dersom det er inngått avtale som nevnt i §§ 10-5 andre ledd, 10-6, 10-8 tredje ledd, 10-10, 10-11 første, fjerde eller niende ledd eller § 10-12 fjerde ledd, og et flertall av arbeidstakerne er bundet av avtalen, kan arbeidsgiver gjøre avtalens bestemmelser om arbeidstid gjeldende for alle arbeidstakere som utfører arbeid av den art avtalen omfatter.
(6) Arbeidstilsynet kan gi samtykke til arbeidstidsordninger som fraviker § 10-8 og § 10-10 andre ledd når det er lang avstand mellom arbeidsstedet og arbeidstakers bosted. Slikt samtykke kan bare gis dersom det har sikkerhetsmessig betydning å legge til rette for en helhetlig regulering av arbeidstidsordningene på arbeidsplassen. Fravik fra § 10-8 første og andre ledd forutsetter at arbeidstakerne sikres kompenserende hvile eller, der dette ikke er mulig, annet passende vern.
(7) Arbeidstilsynet kan gi samtykke til arbeidstidsordninger som fraviker § 10-8 første og andre ledd og grensen på 13 timer i § 10-5 tredje ledd for helse- og omsorgsarbeid samt vakt- og overvåkningsarbeid der arbeidet helt eller delvis er av passiv karakter (jf. § 10-4 andre ledd). Slikt samtykke kan bare gis dersom arbeidstakerne sikres kompenserende hvile eller, der dette ikke er mulig, annet passende vern.
(8) Dersom arbeidet er av så særegen art at det vanskelig lar seg tilpasse bestemmelsene i kapitlet her, kan departementet i forskrift gi særlige regler og fastsette unntak fra disse bestemmelsene.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406), 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398), 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752).
1 Sjette (nå åttende) ledd ikr. 1 juli 2005, første, andre og fjerde ledd ikr. 1 jan 2006.

§ 10-13. Tvisteløsning

Tvist mellom arbeidsgiver og arbeidstaker om anvendelsen av bestemmelsene i § 10-2 andre, tredje og fjerde ledd og § 10-6 tiende ledd avgjøres av tvisteløsningsnemnda, jf. § 17-2.
Endret ved lov 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006).

Kapittel 11. Arbeid av barn og ungdom

§ 11-1. Forbud mot barnearbeid

(1) Barn som er under 15 år eller skolepliktige skal ikke utføre arbeid som går inn under denne lov unntatt

a. kulturelt eller lignende arbeid,
b. lett arbeid og barnet har fylt 13 år,
c. arbeid som ledd i barnets skolegang eller i praktisk yrkesorientering som er godkjent av skolemyndighetene og barnet har fylt 14 år.

(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva slags arbeid som skal være tillatt etter første ledd. Det kan fastsettes nærmere vilkår for slikt arbeid.
(3) Personer under 18 år må ikke utføre arbeid som kan være til skade for deres sikkerhet, helse, utvikling eller skolegang. Departementet kan i forskrift bestemme hva slags arbeid som er omfattet av dette forbudet og om listeføring av arbeidstakere under 18 år.

§ 11-2. Arbeidstid

(1) Arbeidstiden for personer under 18 år skal legges slik at den ikke hindrer skolegang, eller hindrer dem i å dra nytte av undervisningen.
(2) For barn som er under 15 år eller er skolepliktig skal arbeidstiden ikke overstige:

a. 2 timer i døgnet på dager med undervisning og 12 timer i uken i uker med undervisning,
b. 7 timer i døgnet på undervisningsfrie dager og 35 timer i undervisningsfrie uker,
c. 8 timer i døgnet og 40 timer i uken for samlet arbeids- og skoletid der arbeidet er ledd i en ordning med vekslende teoretisk og praktisk utdanning.

(3) For ungdom mellom 15 og 18 år som ikke er skolepliktig, skal arbeidstiden ikke overstige 8 timer i døgnet og 40 timer i uken.
(4) Ved ansettelse hos flere arbeidsgivere skal arbeidstiden beregnes samlet. Arbeidsgiver plikter å skaffe seg kjennskap til arbeidstiden hos eventuelle andre arbeidsgivere.

(5) Departementet kan i forskrift fastsette unntak fra

a. andre ledd bokstav a for kulturelt eller lignende arbeid, og
b. andre ledd bokstav c og tredje ledd, dersom særlige grunner foreligger.

Forskrift etter dette ledd kan inneholde vilkår.

§ 11-3. Forbud mot nattarbeid

(1) Barn som er under 15 år eller er skolepliktig skal ikke arbeide mellom kl. 2000 og kl. 0600.
(2) Ungdom mellom 15 og 18 år som ikke er skolepliktig skal ha en arbeidsfri periode på minst 8 timer som omfatter tiden mellom kl. 2300 og kl. 0600. Arbeid mellom kl. 2100 og kl. 2300 er nattarbeid og er ikke tillatt med mindre arbeidets art gjør det nødvendig eller det foreligger et særlig og tidsavgrenset behov for nattarbeid.
(3) Andre ledd gjelder ikke for arbeid som på grunn av naturhendelser, ulykke eller andre uforutsette begivenheter må foretas for å avverge fare for eller skade på liv eller eiendom, og det er strengt nødvendig å nytte vedkommende ungdom i arbeidet. Ungdom som tar del i dette arbeidet skal ha en etterfølgende kompenserende hvileperiode.
(4) Departementet kan i forskrift bestemme at den arbeidsfrie perioden kan være kortere for visse typer arbeid, og fastsette nærmere regler om dette, herunder vilkår.
Endret ved lov 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006).

§ 11-4. Helsekontroll

(1) Arbeidsgiver skal sørge for at ungdom som settes til nattarbeid i henhold til § 11-3 fjerde ledd skal gis tilbud om helsekontroll før tiltredelse og deretter med jevne mellomrom.
(2) Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av helsekontrollen, og fastsette regler om helsekontroll i andre tilfeller hvor arbeidet stiller særlige krav til arbeidstakerens helse eller fysiske egenskaper.

§ 11-5. Pauser og fritid

(1) Personer under 18 år skal ha hvilepause i minst en halv time, om mulig sammenhengende, dersom den daglige arbeidstiden overstiger fire og en halv

time.
(2) Innenfor hver periode på 24 timer skal det være en sammenhengende arbeidsfri periode på minst:

a. 14 timer for barn som er under 15 år eller er skolepliktig,
b. 12 timer for ungdom mellom 15 og 18 år som ikke er skolepliktig.

(3) Personer under 18 år skal ha en sammenhengende arbeidsfri periode på minst 48 timer i løpet av sju dager. Den arbeidsfrie perioden skal så vidt mulig legges til søn- eller helgedag.
(4) Personer under 18 år som går på skole skal ha minst fire ukers feriefritid i året, hvorav minst to uker i sommerferien.
(5) Departementet kan i særlige tilfeller i forskrift fastsette unntak fra reglene i andre, tredje og fjerde ledd.

Kapittel 12. Rett til permisjon

§ 12-1. Svangerskapskontroll

Arbeidstaker som er gravid har rett til fri fra arbeidet med lønn i forbindelse med svangerskapskontroll dersom slike undersøkelser ikke med rimelighet kan finne sted utenfor arbeidstiden.

§ 12-2. Svangerskapspermisjon

Arbeidstaker som er gravid har rett til permisjon i inntil tolv uker under svangerskapet.

§ 12-3. Omsorgspermisjon

(1) I forbindelse med fødselen har faren rett til to ukers permisjon for å bistå moren. Hvis foreldrene ikke bor sammen, kan retten til permisjon utøves av en annen som bistår moren.
(2) Adoptivforeldre og fosterforeldre har rett til to ukers permisjon i forbindelse med at omsorgen for barnet overtas. Dette gjelder ikke ved stebarnsadopsjon eller hvis barnet er over 15 år.

§ 12-4. Fødselspermisjon

Etter fødselen skal mor ha permisjon de første seks uker, med mindre hun fremlegger legeattest om at det er bedre for henne å komme i arbeid.

§ 12-5. Foreldrepermisjon

(1) Foreldrene har rett til permisjon etter reglene i paragrafen her og i §§ 12-2 og 12-4 i til sammen tolv måneder. Foreldrene har uansett rett til permisjon når det ytes foreldrepenger fra folketrygden.
(2) Hver av foreldrene har i tillegg til permisjon etter første ledd, rett til permisjon i inntil tolv måneder for hver fødsel. Denne permisjonen må tas ut umiddelbart etter foreldrenes permisjon etter første ledd. Arbeidstaker som har delvis permisjon etter § 12-6 har likevel ikke rett til permisjon etter leddet her.
(3) Med mindre begge foreldrene har omsorgen for barnet, kan retten til permisjon etter første ledd utøves av en annen som har omsorg for barnet. Arbeidstaker som er alene om omsorgen for barnet har rett til inntil to års permisjon etter andre ledd.
(4) Adoptivforeldre og fosterforeldre har rett til permisjon etter paragrafen her når omsorgen for barnet overtas. Det samme gjelder arbeidstaker som har eller får tildelt foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, og som har hatt mindre enn vanlig samvær med barnet. Retten til permisjon gjelder ikke ved stebarnsadopsjon eller hvis barnet er over 15 år.
Endret ved lover 21 apr 2006 nr. 10 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 21 apr 2006 nr. 428), 15 juni 2007 nr. 22 (ikr. 15 juni 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 629).

§ 12-6. Delvis permisjon

(1) Permisjon etter §§ 12-2, 12-4 og 12-5 første ledd kan tas ut som delvis permisjon.
(2) Delvis permisjon baseres på avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Arbeidstakers ønske om hvordan uttaket av delvis permisjon skal gjennomføres, skal oppfylles med mindre dette medfører vesentlige ulemper for virksomheten. Arbeidstaker har rett til å la seg bistå av en tillitsvalgt eller annen representant. Avtale om delvis permisjon kan endres eller opphøre når særlige grunner gjør det nødvendig.
(3) Delvis permisjon må tas ut innenfor en tidsramme på tre år.

§ 12-7. Varslingsplikt

Permisjon etter §§ 12-2 til 12-6 skal varsles arbeidsgiver snarest mulig og senest en uke i forveien ved fravær utover to uker, senest fire uker i forveien ved fravær utover tolv uker og senest tolv uker i forveien ved fravær utover ett år. Oversittelse av fristene medfører ikke at arbeidstaker må utsette permisjonen dersom permisjon er nødvendig på grunn av forhold som arbeidstakeren ikke hadde kjennskap til ved fristens utløp.

§ 12-8. Ammefri

(1) Kvinne som ammer sitt barn kan kreve den fri hun av den grunn trenger. Fritiden kan for eksempel tas ut i minst en halv time to ganger daglig eller som redusert arbeidstid med inntil én time hver dag.
(2) Kvinne som har ammefri etter første ledd, har i barnets første leveår rett til lønn inntil én time på arbeidsdager med avtalt arbeidstid sju timer eller mer.
Endret ved lov 7 juni 2013 nr. 27 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 7 juni 2013 nr. 590).

§ 12-9. Barns og barnepassers sykdom

(1) Arbeidstaker som har omsorg for barn har rett til permisjon:

a. for nødvendig tilsyn med barnet når det er sykt,
b. hvis barnet skal følges til legeundersøkelse eller annen oppfølging i forbindelse med sykdom, eller
c. hvis den som har det daglige barnetilsynet er syk eller har permisjon etter denne paragraf på grunn av et annet barn.

(2) Retten til permisjon etter paragrafen her gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller 12 år. Arbeidstaker har rett til permisjon inntil 10 dager hvert kalenderår eller inntil 15 dager dersom arbeidstaker har omsorg for mer enn to barn.
(3) Dersom barnet har kronisk sykdom, langvarig sykdom eller har nedsatt funksjonsevne og det derfor er en markert økning av risikoen for at arbeidstaker får fravær fra arbeidet, har arbeidstaker rett til fri etter første ledd i inntil 20 dager hvert kalenderår. Retten til permisjon gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller 18 år. Arbeidstaker har i tillegg rett til permisjon for å delta i opplæring ved godkjent helseinstitusjon eller offentlig kompetansesenter for å kunne ta seg av og behandle barnet.
(4) Arbeidstaker som har omsorg for barn har rett til permisjon dersom:

a. barnet blir innlagt i helseinstitusjon og arbeidstaker oppholder seg ved helseinstitusjonen,
b. barnet er utskrevet fra helseinstitusjon og arbeidstaker må være hjemme fordi barnet trenger kontinuerlig tilsyn og pleie, eller
c. barnet har livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade.

Ved permisjon etter bokstavene a og b gjelder aldersgrensene i andre og tredje ledd. Rett til permisjon etter bokstav c gjelder til og med det kalenderåret barnet fyller 18 år, men uten hensyn til alder hvis barnet er psykisk utviklingshemmet.

(5) Arbeidstaker har uansett rett til permisjon når det ytes omsorgspenger, pleiepenger eller opplæringspenger fra folketrygden.
(6) Arbeidstaker som er alene om omsorgen for barn har rett til dobbelt så mange permisjonsdager som etter andre og tredje ledd. Det samme gjelder hvis det er to om omsorgen, men en av dem er langvarig avskåret fra tilsynet med barnet på grunn av nedsatt funksjonsevne, innleggelse i helseinstitusjon som langtidspasient, er i fengsel, avtjener verneplikt eller tilsvarende forhold. Retten til permisjon kan overføres med inntil halvparten av dagene hvert kalenderår til mor eller far med samværsrett eller til den som arbeidstaker bor sammen med og som ikke har omsorg for egne barn.
Endret ved lover 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631), 11 mai 2017 nr. 25 (ikr. 1 okt 2017), 20 des 2022 nr. 98 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2309).

§ 12-10. Omsorg for og pleie av nærstående

Arbeidstaker som pleier nærstående i hjemmet i livets sluttfase har rett til permisjon i 60 dager for pleie av den enkelte nærstående.

Arbeidstaker har rett til permisjon i inntil 10 dager hvert kalenderår for å gi nødvendig omsorg til foreldre, ektefelle, samboer eller registrert partner. Det samme gjelder ved nødvendig omsorg for funksjonshemmet eller kronisk sykt barn fra og med kalenderåret etter at barnet fylte 18 år når arbeidstakeren har hatt slik omsorg for barnet som nevnt i § 12-9 tredje ledd. Departementet kan gi forskrift om dokumentasjon av nødvendig omsorg.
Endret ved lover 9 apr 2010 nr. 11 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 499), 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978).

§ 12-11. Utdanningspermisjon

(1) Arbeidstaker som har vært i arbeidslivet i minst tre år og som har vært ansatt hos arbeidsgiveren de siste to år, har rett til hel eller delvis permisjon i inntil tre år for å delta i organiserte utdanningstilbud. Utdanning ut over grunnskole eller videregående opplæringsnivå må være yrkesrelatert for å gi rett til permisjon. Yrkesrelatert utdanning omfatter alle typer arbeidsmarkedsrelevant etter- og videreutdanning.
(2) Permisjon kan likevel ikke kreves når det vil være til hinder for arbeidsgivers forsvarlige planlegging av drift og personaldisponeringer.
(3) Arbeidstaker som har hatt utdanningspermisjon, har ikke rett til ny utdanningspermisjon før det har gått

a. dobbelt så lang tid som varigheten av den foregående permisjonen og
b. minst ett år fra den foregående permisjonen tok til, unntatt ved utdanningspermisjon for kurs under én måneds varighet.

(4) Arbeidstaker som vil bruke retten til utdanningspermisjon, må gi arbeidsgiver skriftlig varsel om dette. Varslet skal inneholde opplysninger om utdanningens faglige innhold, varighet og eventuelt opptak ved utdanningsinstitusjon. Dersom det gjelder utdanning ut over grunnskole eller videregående opplæringsnivå, må yrkesrelevans begrunnes.
(5) Arbeidsgiver som vil gjøre gjeldende at vilkårene for utdanningspermisjon ikke er oppfylt, skal snarest mulig og senest innen seks måneder skriftlig underrette arbeidstaker om dette. Dersom varslet permisjon er kortere enn seks måneder, skal slik underretning foreligge innen tre måneder etter at varsel er mottatt, men innen to måneder når varslet permisjon er kortere enn én måned. Arbeidsgiver skal fram til svar gis, på forespørsel orientere arbeidstaker om hva som gjøres for om mulig å legge til rette for permisjonen.
(6) Departementet kan i forskrift helt eller delvis unnta virksomheter fra bestemmelsene i denne paragraf.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945).

§ 12-12. Militærtjeneste mv.

(1) Arbeidstaker har rett til permisjon ved pliktig eller frivillig militærtjeneste eller lignende allmenn vernetjeneste. Det samme gjelder ved frivillig tjenestegjøring av til sammen 24 måneders varighet i styrker organisert av norske myndigheter for deltakelse i internasjonale fredsoperasjoner, hvis arbeidstaker snarest mulig etter å ha inngått bindende avtale om tjenestegjøring i slike styrker varsler arbeidsgiver om dette.

(2) Arbeidstaker som ønsker å fortsette i stillingen etter tjenestegjøringen, skal varsle arbeidsgiver før tjenesten begynner. Arbeidsgiver plikter ikke å ta arbeidstaker tilbake i arbeid før en måned etter mottak av varsel om fra hvilken dag arbeidstaker kan gjenoppta arbeidet.

§ 12-13. Offentlige verv

Arbeidstaker har rett til permisjon fra arbeid i det omfang det er nødvendig for å oppfylle lovbestemt møteplikt i offentlige organer.

§ 12-14. Tvisteløsning

Tvist om rett til permisjon etter dette kapittel avgjøres av tvisteløsningsnemnda, jf. § 17-2.

§ 12-15. Religiøse høytider

Rett til permisjon ved religiøse høytider for arbeidstaker som har andre religiøse høytidsdager enn de offentlige helligdagene, reguleres av trossamfunnsloven § 18.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), endret ved lov 23 juni 2020 nr. 97 (ikr. 30 des 2020 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2486).

§ 12-16. Forskrifter ved utbrudd eller fare for utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom

Ved utbrudd eller fare for utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom kan departementet gi forskrift om rett til permisjon som avviker fra bestemmelsene i dette kapitlet. Slik forskrift kan gis virkning så lenge utbruddet eller faren for utbrudd er til stede.
Tilføyd ved lov 20 mars 2020 nr. 8.

Kapittel 13. Vern mot diskriminering

§ 13-1. Forbud mot diskriminering

(1) Direkte og indirekte diskriminering på grunn av politisk syn, medlemskap i

arbeidstakerorganisasjon eller alder er forbudt.
(2) Trakassering og instruks om å diskriminere personer av grunner nevnt i første ledd anses som diskriminering.
(3) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder tilsvarende ved diskriminering av arbeidstaker som arbeider deltid eller er midlertidig ansatt.
(4) Ved diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon i forbindelse med fødsel og adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk gjelder likestillings- og diskrimineringsloven.
Endret ved lover 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631), 21 juni 2013 nr. 61 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 707), 16 juni 2017 nr. 51 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 751), 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945).

§ 13-2. Hva kapitlet omfatter

(1) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder alle sider ved arbeidsforholdet, herunder:

a. utlysning av stilling, ansettelse, omplassering og forfremmelse,
b. opplæring og annen kompetanseutvikling,
c. lønns- og arbeidsvilkår,
d. opphør.

(2) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder tilsvarende for arbeidsgivers valg og behandling av selvstendige oppdragstakere og innleide arbeidstakere.
(3) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder tilsvarende for innmelding i og deltakelse i en arbeidstaker-, arbeidsgiver- eller yrkesorganisasjon. Dette gjelder også for fordeler som slike organisasjoner gir sine medlemmer.
(4) Bestemmelsene i dette kapittel får ikke anvendelse ved forskjellsbehandling som skyldes medlemskap i arbeidstakerorganisasjon for så vidt gjelder lønns- og arbeidsvilkår i tariffavtaler.
Endret ved lov 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 13-3. Unntak fra forbudet mot diskriminering

(1) Forskjellsbehandling som har et saklig formål, ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles og som er nødvendig for utøvelse av arbeid eller yrke, anses ikke som diskriminering etter loven her.

(2) Forskjellsbehandling som er nødvendig for å oppnå et saklig formål og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles er ikke i strid med forbudet mot indirekte diskriminering, diskriminering på grunn av alder eller diskriminering av arbeidstaker som arbeider deltid eller er midlertidig ansatt.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om rekkevidden av unntaket fra forbudet mot aldersdiskriminering i andre ledd.
Endret ved lov 9 apr 2010 nr. 12 (ikr. 9 apr 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 501).

§ 13-4. Innhenting av opplysninger ved ansettelse

(1) Arbeidsgiver må ikke i utlysing etter nye arbeidstakere eller på annen måte be om at søkerne skal gi opplysninger om hvordan de stiller seg til politiske spørsmål eller om de er medlemmer av arbeidstakerorganisasjoner. Arbeidsgiver må heller ikke iverksette tiltak for å innhente slike opplysninger på annen måte.
(2) Forbudet i første ledd gjelder ikke dersom innhenting av opplysninger om hvordan søkerne stiller seg til politiske spørsmål eller om de er medlemmer av arbeidstakerorganisasjon er begrunnet i stillingens karakter eller det inngår i formålet for vedkommende virksomhet å fremme bestemte politiske syn og arbeidstakerens stilling vil være av betydning for gjennomføringen av formålet. Dersom slike opplysninger vil bli krevet, må dette angis i utlysingen av stillingen.
(3) Arbeidsgiver kan heller ikke innhente opplysninger som angitt i likestillings- og diskrimineringsloven § 30.
Endret ved lover 9 apr 2010 nr. 12 (ikr. 9 apr 2010 iflg. res. 9 apr 2010 nr. 501), 21 juni 2013 nr. 61 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 707), 16 juni 2017 nr. 51 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 751).

§ 13-5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 juni 2008 nr. 42 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 20 juni 2008 nr. 631).

§ 13-6. Positiv særbehandling

Særbehandling som bidrar til å fremme likebehandling er ikke i strid med bestemmelsene i dette kapittel. Særbehandlingen skal opphøre når formålet med den er oppnådd.

§ 13-7. Opplysningsplikt

Arbeidssøker som mener seg forbigått i strid med bestemmelsene i dette kapittel, kan kreve at arbeidsgiver skriftlig opplyser om hvilken utdanning, praksis og andre klart konstaterbare kvalifikasjoner for arbeidet den som ble ansatt har.

§ 13-8. Bevisbyrde

Dersom arbeidstaker eller arbeidssøker fremlegger opplysninger som gir grunn til å tro at det har funnet sted diskriminering i strid med bestemmelse i dette kapittel, må arbeidsgiver sannsynliggjøre at det likevel ikke har funnet sted slik diskriminering eller gjengjeldelse.
Endret ved lov 1 des 2006 nr. 64 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 1 des 2006 nr. 1324).

§ 13-9. Virkningene av brudd på diskrimineringsforbudet

(1) Den som er blitt diskriminert i strid med § 13-1 kan kreve oppreisning og erstatning uavhengig av om arbeidsgiveren kan bebreides for diskrimineringen. Erstatningen skal dekke økonomisk tap som følge av diskrimineringen. Oppreisning for ikke-økonomisk skade fastsettes til det som er rimelig ut fra skadens omfang og art, partenes forhold og omstendighetene for øvrig.
(2) Bestemmelser i tariffavtaler, arbeidsavtaler, reglementer, vedtekter mv. som er i strid med dette kapittel, er ugyldige.
Endret ved lover 1 des 2006 nr. 64 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 1 des 2006 nr. 1324), 21 juni 2013 nr. 61 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 707).

§ 13-10. Organisasjoners adgang til å opptre som fullmektig

Som fullmektig i forvaltningssak etter dette kapittel kan brukes en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering av grunner nevnt i § 13-1 første ledd.

Kapittel 14. Ansettelse mv.

§ 14-1. Informasjon om ledige stillinger i virksomheten

Arbeidsgiver skal informere arbeidstakerne om ledige stillinger i virksomheten.

Innleid arbeidstaker skal informeres på tilsvarende måte.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 33 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 607).

§ 14-1 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617), opphevet ved lov 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 14-1 b. Ansettelse på heltid og deltid

(1) Arbeidstaker skal som hovedregel ansettes på heltid.
(2) Før arbeidsgiver fatter beslutning om ansettelse i deltidsstilling, skal arbeidsgiver skriftlig dokumentere behovet for deltidsansettelse. Dokumentasjonen skal være tilgjengelig for tillitsvalgte, og spørsmålet om deltidsansettelse skal drøftes med de tillitsvalgte.
Tilføyd ved lov 9 des 2022 nr. 88 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 9 des 2022 nr. 2109).

§ 14-2. Fortrinnsrett til ny ansettelse

(1) Arbeidstaker som er sagt opp på grunn av virksomhetens forhold, har fortrinnsrett til ny ansettelse i samme virksomhet, med mindre det gjelder en stilling arbeidstakeren ikke er kvalifisert for. Tilhører arbeidsgiver et konsern, jf. § 8-4 fjerde ledd, har arbeidstaker i tillegg fortrinnsrett til ny ansettelse i andre virksomheter i konsernet, med mindre det gjelder en stilling arbeidstakeren ikke er kvalifisert for. Fortrinnsretten etter andre punktum bortfaller hvis arbeidstaker ikke aksepterer et tilbud om annet passende arbeid etter § 15-7 tredje ledd.
(2) Fortrinnsretten gjelder også arbeidstaker som er midlertidig ansatt og som på grunn av virksomhetens forhold ikke får fortsatt ansettelse. Dette gjelder likevel ikke arbeidstaker som er midlertidig ansatt i vikariat etter § 14-9 andre ledd bokstav b. Fortrinnsretten gjelder dessuten for arbeidstaker som har akseptert tilbud om redusert stilling i stedet for oppsigelse.
(3) Fortrinnsretten gjelder for arbeidstaker som har vært ansatt i virksomheten i til sammen minst 12 måneder i de to siste år.
(4) Fortrinnsretten gjelder fra oppsigelsestidspunktet og i ett år fra oppsigelsesfristens utløp, men fra oppsigelsestidspunktet og i to år fra oppsigelsesfristens utløp dersom arbeidsforholdet avvikles i perioden fra 1. juli 2021 til og med 31. desember 2021 på grunn av virkninger av

covid-19-pandemien.
(5) Fortrinnsretten faller bort dersom arbeidstaker ikke har akseptert et tilbud om ansettelse i en passende stilling senest 14 dager etter at tilbudet ble mottatt. Arbeidstaker som ikke har akseptert et tilbud om ansettelse i passende stilling etter første ledd andre punktum, har likevel fortrinnsrett etter første ledd første punktum.
(6) Er det flere fortrinnsberettigede til en stilling, plikter arbeidsgiver å følge de samme regler for utvelgelse som de som gjelder ved oppsigelser på grunn av driftsinnskrenkning eller rasjonaliseringstiltak.
(7) Reglene i denne paragraf gjelder tilsvarende for arbeidstaker som er sagt opp i forbindelse med at virksomheten går konkurs. Dette gjelder bare når virksomheten fortsetter eller gjenopptas og den under hensyn til sted, art, omfang og lignende må anses som en fortsettelse av den opprinnelige virksomhet.
(8) Sjette ledd gjelder ikke ved konkurs, offentlig skifte av insolvent dødsbo eller ved overdragelse av virksomhet etter at det er åpnet gjeldsforhandlinger.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 22 juni 2018 nr. 46 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 944), 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 14-3. Fortrinnsrett for deltidsansatte

(1) Deltidsansatte har fortrinnsrett til utvidet stilling fremfor at arbeidsgiver foretar ny ansettelse eller innleie i virksomheten. Fortrinnsretten kan også gjelde en del av en stilling.
(2) Deltidsansatte har fortrinnsrett til ekstravakter og lignende i virksomheten fremfor at arbeidsgiver ansetter eller leier inn arbeidstakere til dette arbeidet. Arbeidsgiver kan etter drøftinger med tillitsvalgte avgrense virkeområdet for utøvelse av fortrinnsretten etter dette leddet til en eller flere enheter med til sammen minst 30 ansatte. Etter avtale med tillitsvalgte kan det fastsettes et annet eller snevrere virkeområde. Fortrinnsretten etter dette leddet gjelder også for midlertidig deltidsansatte.
(3) Fortrinnsrett etter denne paragrafen er betinget av at arbeidstaker er kvalifisert og at utøvelse av fortrinnsretten ikke vil innebære vesentlige ulemper for virksomheten.
(4) Før arbeidsgiver fatter beslutning om ansettelse i stilling som arbeidstaker krever fortrinnsrett til etter første ledd, skal spørsmålet så langt det er praktisk mulig drøftes med arbeidstaker, med mindre arbeidstaker selv ikke ønsker det.
(5) Fortrinnsrett etter § 14-2, med unntak av § 14-2 første ledd andre punktum og andre ledd første punktum, går foran fortrinnsrett for deltidsansatte.

(6) Tvist om fortrinnsrett for deltidsansatte etter første ledd avgjøres av tvisteløsningsnemnda, jf. § 17-2.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617), 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945), 9 des 2022 nr. 88 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 9 des 2022 nr. 2109), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 14-4. Virkninger av brudd på reglene om fortrinnsrett

(1) Dersom retten kommer til at en fortrinnsberettiget skulle vært ansatt i en bestemt stilling, skal retten etter påstand fra den fortrinnsberettigede avsi dom for ansettelse i stillingen, med mindre dette finnes urimelig.
(2) Ved brudd på reglene om fortrinnsrett kan arbeidstaker kreve erstatning. Erstatningen fastsettes i samsvar med § 15-12 andre ledd.

§ 14-4 a. Rett til stilling for deltidsansatte tilsvarende faktisk arbeidstid

(1) Deltidsansatte som de siste 12 måneder jevnlig har arbeidet utover avtalt arbeidstid, har rett til stilling tilsvarende faktisk arbeidstid i denne perioden, med mindre arbeidsgiver kan dokumentere at behovet for merarbeidet ikke lenger foreligger. Tolvmånedersperioden skal beregnes med utgangspunkt i det tidspunkt arbeidstaker fremmet sitt krav.
(2) Tvist om rett etter denne bestemmelsen avgjøres av tvisteløsningsnemnda, jf. § 17-2.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617, se endringslovens VI nr. 3).

§ 14-4 b. Virkninger av brudd på deltidsansattes rett til stilling tilsvarende faktisk arbeidstid

(1) Dersom retten kommer til at en deltidsansatt har rett til stilling tilsvarende faktisk arbeidstid etter bestemmelsen i § 14-4 a, skal retten etter påstand fra den deltidsansatte avsi dom for ansettelse i slik stilling.
(2) Ved brudd på bestemmelsen om rett til stilling tilsvarende faktisk arbeidstid etter § 14-4 a kan arbeidstaker kreve erstatning.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617, se endringslovens VI nr. 3).

§ 14-5. Krav om skriftlig arbeidsavtale

(1) Det skal inngås skriftlig arbeidsavtale i alle arbeidsforhold. Arbeidsgiver skal utforme et utkast til arbeidsavtale i samsvar med § 14-6. Arbeidstaker har rett til å la seg bistå av en tillitsvalgt eller annen representant både ved utarbeidelse og ved endringer i arbeidsavtalen.
(2) I arbeidsforhold med en samlet varighet av mer enn en måned skal skriftlig arbeidsavtale foreligge snarest mulig og senest sju dager etter at arbeidsforholdet begynte.
(3) I arbeidsforhold med kortere varighet enn en måned eller ved utleie av arbeidskraft, skal det umiddelbart inngås skriftlig arbeidsavtale.
Endret ved lov 15 des 2023 nr. 88 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2066).

§ 14-6. Minimumskrav til innholdet i den skriftlige arbeidsavtalen

(1) Arbeidsavtalen skal inneholde opplysninger om forhold av vesentlig betydning i arbeidsforholdet, herunder:

a. partenes identitet,
b. arbeidsplassen. Dersom det ikke eksisterer noen fast arbeidsplass eller hovedarbeidsplass skal arbeidsavtalen gi opplysning om at arbeidstakeren arbeider på forskjellige steder eller fritt kan bestemme sitt arbeidssted, og oppgi forretningsadressen eller eventuelt hjemstedet til arbeidsgiver,
c. en beskrivelse av arbeidet eller arbeidstakerens tittel, stilling eller arbeidskategori,
d. tidspunktet for arbeidsforholdets begynnelse,
e. forventet varighet dersom arbeidsforholdet er midlertidig, samt grunnlaget for ansettelsen, jf. § 14-9,
f. eventuelle prøvetidsbestemmelser, jf. § 15-3 sjuende ledd og § 15-6,
g. arbeidstakerens rett til ferie og feriepenger, reglene for fastsettelse av ferietidspunktet og eventuell rett til annet fravær betalt av arbeidsgiver,
h. arbeidstakerens og arbeidsgiverens oppsigelsesfrister og fremgangsmåte ved opphør av arbeidsforholdet,
i. den gjeldende eller avtalte lønnen ved arbeidsforholdets begynnelse, eventuelle tillegg og andre godtgjøringer som ikke inngår i lønnen, for eksempel pensjonsinnbetalinger og kost- eller nattgodtgjørelse, utbetalingsmåte og tidspunkt for lønnsutbetaling. De ulike elementene skal angis særskilt,

j. lengde og plassering av den daglige og ukentlige arbeidstid. Dersom arbeidet skal utføres periodevis eller den daglige og ukentlige arbeidstiden vil variere, skal arbeidsavtalen opplyse om dette og fastsette eller gi grunnlag for å beregne når arbeidet skal utføres,
k. lengde av pauser,
l. avtale om særlig arbeidstidsordning, jf. § 10-2 andre, tredje og fjerde ledd,
m. ordninger for vaktendringer, jf. § 10-3, samt ordninger for arbeid utover avtalt arbeidstid, herunder betaling for slikt arbeid,
n. opplysninger om eventuelle tariffavtaler som regulerer arbeidsforholdet. Dersom avtale er inngått av parter utenfor virksomheten skal arbeidsavtalen inneholde opplysninger om hvem tariffpartene er,
o. innleiers identitet dersom arbeidstaker leies ut fra bemanningsforetak. Opplysningen skal gis så snart innleiers identitet er kjent,
p. rett til kompetanseutvikling som arbeidsgiver eventuelt tilbyr,
q. ytelser i regi av arbeidsgiver til sosial trygghet samt navn på institusjoner som mottar innbetalinger fra arbeidsgiver i denne forbindelse.

(2) Informasjon nevnt i første ledd bokstavene g til k samt m, p og q, kan gis ved å henvise til lover, forskrifter eller tariffavtaler som regulerer disse forholdene.
(3) Dersom arbeidsgiver ikke har opplyst om at arbeidsforholdet er midlertidig, jf. første ledd bokstav e og § 14-5, skal det legges til grunn at arbeidstakeren har fast ansettelse dersom ikke noe annet gjøres overveiende sannsynlig.
(4) Dersom arbeidsgiver ikke har opplyst om stillingens omfang, jf. første ledd bokstav j og § 14-5, skal arbeidstakers påstand om stillingsomfang legges til grunn dersom ikke noe annet gjøres overveiende sannsynlig.
Endret ved lover 24 apr 2015 nr. 20 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 399), 22 juni 2018 nr. 46 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 944), 15 des 2023 nr. 88 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2066, se endringslovens del III for overgangsregel).

§ 14-7. Arbeidstaker som sendes til utlandet

(1) Dersom arbeidstaker skal arbeide i utlandet i mer enn fire sammenhengende uker, skal skriftlig arbeidsavtale inngås før avreise. I tillegg til informasjon som nevnt i § 14-6 skal avtalen minst regulere følgende:

a. hvilke land arbeidet skal utføres i, og varigheten av arbeidet som skal

utføres i utlandet,
b. valutaen vederlaget skal utbetales i,
c. eventuelle kontant- og naturalytelser som er knyttet til utenlandsarbeidet,
d. vilkårene for arbeidstakerens hjemreise, herunder utgiftsdekning.

(2) Når en norsk virksomhet i forbindelse med tjenesteyting sender ut en arbeidstaker til et annet land innenfor EØS-området, skal informasjonen nevnt i første ledd i tillegg omfatte følgende:

a. den lønnen arbeidstaker har krav på etter gjeldende rett i vertslandet,
b. eventuelle ytelser som spesifikt vedrører utsendelsen, og eventuelle ordninger for godtgjørelse av utgifter til reise, kost og losji der dette er relevant,
c. lenke til det sentrale offisielle nasjonale nettstedet som er etablert i vertslandet etter direktiv 2014/67/EU artikkel 5 andre ledd.

(3) Informasjon som nevnt i første ledd bokstav b og andre ledd bokstav a kan gis i form av en henvisning til lover, forskrifter eller tariffavtaler som regulerer disse forholdene.
Endret ved lov 15 des 2023 nr. 88 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2066, se endringslovens del III for overgangsregel).

§ 14-8. Endringer i arbeidsforholdet

Endringer i arbeidsforholdet som nevnt i §§ 14-6 og 14-7 skal tas inn i arbeidsavtalen tidligst mulig og senest den dagen endringen trer i kraft. Dette gjelder likevel ikke dersom endringene i arbeidsforholdet skyldes endringer i lover, forskrifter eller tariffavtaler, jf. § 14-6 andre ledd og § 14-7 tredje ledd.
Endret ved lov 15 des 2023 nr. 88 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2066).

§ 14-8 a. Forespørsel om mer forutsigbare og trygge arbeidsvilkår

(1) Dersom en arbeidstaker som arbeider deltid eller er midlertidig ansatt, ber om en ansettelsesform med mer forutsigbare og trygge arbeidsvilkår, skal arbeidsgiver gi et skriftlig og begrunnet svar innen en måned etter at forespørselen fant sted.
(2) Retten til skriftlig svar etter denne bestemmelsen gjelder for arbeidstaker som har vært ansatt i virksomheten i mer enn seks måneder, og som er ferdig med eventuell prøvetid. Retten gjelder ikke hvis det er gått mindre enn seks

måneder siden arbeidstakers forrige forespørsel etter bestemmelsen.
Tilføyd ved lov 15 des 2023 nr. 88 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2066).

§ 14-9. Fast og midlertidig ansettelse

(1) Arbeidstaker skal ansettes fast. Med fast ansettelse menes i denne lov at ansettelsen er løpende og tidsubegrenset, at lovens regler om opphør av arbeidsforhold gjelder, og at arbeidstaker sikres forutsigbarhet for arbeid i form av et reelt stillingsomfang.
(2) Avtale om midlertidig ansettelse kan likevel inngås

a. når arbeidet er av midlertidig karakter
b. for arbeid i stedet for en annen eller andre (vikariat)
c. for praksisarbeid
d. med deltaker i arbeidsmarkedstiltak i regi av eller i samarbeid med arbeids- og velferdsetaten
e. med idrettsutøvere, idrettstrenere, dommere og andre ledere innen den organiserte idretten

(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om midlertidig ansettelse for praksisarbeid og om hvilke typer arbeidsmarkedstiltak som omfattes av andre ledd bokstav d.
(4) Landsomfattende arbeidstakerorganisasjon kan inngå tariffavtale med en arbeidsgiver eller en arbeidsgiverforening om adgang til midlertidig ansettelse innenfor en nærmere angitt arbeidstakergruppe som skal utføre kunstnerisk arbeid, forskningsarbeid eller arbeid i forbindelse med idrett. Dersom tariffavtalen er bindende for et flertall av arbeidstakerne innenfor en nærmere angitt arbeidstakergruppe i virksomheten, kan arbeidsgiver på samme vilkår inngå midlertidig arbeidsavtale med andre arbeidstakere som skal utføre tilsvarende arbeid.
(5) Arbeidstaker som har vært ansatt i mer enn ett år, har krav på skriftlig varsel om tidspunktet for fratreden senest en måned før fratredelsestidspunktet. Dette gjelder likevel ikke deltaker i arbeidsmarkedstiltak som omfattes av tredje ledd, jf. andre ledd bokstav d. Varselet skal anses for å være gitt når det er kommet fram til arbeidstakeren. Dersom fristen ikke overholdes, kan arbeidsgiver ikke kreve at arbeidstakeren fratrer før en måned etter at varsel er gitt.
(6) Midlertidige arbeidsavtaler opphører ved det avtalte tidsrommets utløp, eller når det bestemte arbeidet er avsluttet, med mindre noe annet er skriftlig avtalt eller fastsatt i tariffavtale. I avtaleperioden gjelder lovens regler om

opphør av arbeidsforhold.
(7) Arbeidstaker som har vært sammenhengende midlertidig ansatt i mer enn tre år etter andre ledd bokstav a, b, tidligere f eller noen av disse i kombinasjon, skal anses som fast ansatt slik at reglene om oppsigelse av arbeidsforhold kommer til anvendelse. Ved beregning av ansettelsestid skal det ikke gjøres fradrag for arbeidstakers fravær.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), 25 juni 2010 nr. 31 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 976), 24 apr 2015 nr. 20 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 399), 22 juni 2018 nr. 46 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 944), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 18 mars 2022 nr. 10 som endret ved lov 17 juni 2022 nr. 42 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 412), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 14-10. Åremål

(1) Øverste leder i en virksomhet kan ansettes på åremål.
(2) Ansettelse på åremål kan avtales når dette anses nødvendig som følge av overenskomst med fremmed stat eller internasjonal organisasjon.
Endret ved lov 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006).

§ 14-11. Virkninger av brudd på reglene om fast og midlertidig ansettelse

(1) Dersom det foreligger brudd på bestemmelsene i §§ 14-9 eller 14-10, skal retten etter påstand fra arbeidstaker avsi dom for at det foreligger et fast arbeidsforhold eller at arbeidsforholdet fortsetter, i samsvar med § 14-9 første ledd. I særlige tilfeller kan retten likevel, etter påstand fra arbeidsgiver, bestemme at arbeidsforholdet skal opphøre dersom den etter en avveining av partenes interesser finner at det vil være åpenbart urimelig at arbeidsforholdet fortsetter.
(2) Ved brudd på bestemmelsene i §§ 14-9 eller 14-10 kan arbeidstakeren kreve erstatning. Erstatningen fastsettes i samsvar med § 15-12 andre ledd.
Endret ved lover 24 apr 2015 nr. 20 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 399), 22 juni 2018 nr. 46 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 944), 18 mars 2022 nr. 10 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 412).

§ 14-12. Innleie fra virksomhet som har til formål å drive utleie (bemanningsforetak)

(1) Innleie av arbeidstaker fra virksomhet som har til formål å drive utleie, er tillatt i samme utstrekning som det kan avtales midlertidig ansettelse etter § 14-9 andre ledd bokstav b til e.
(2) I virksomhet som er bundet av tariffavtale inngått med fagforening med innstillingsrett etter arbeidstvistloven kan arbeidsgiver og tillitsvalgte som til sammen representerer et flertall av den arbeidstakerkategori innleien gjelder, inngå skriftlig avtale om tidsbegrenset innleie uten hinder av det som er bestemt i første ledd. Virksomheten og bemanningsforetaket skal på forespørsel fra Arbeidstilsynet fremlegge dokumentasjon på at innleievirksomheten er bundet av tariffavtale inngått med fagforening med innstillingsrett og at det er inngått avtale med de tillitsvalgte som nevnt i første punktum.
(3) Arbeidstaker som har vært sammenhengende innleid etter denne paragraf i mer enn tre år, har rett til fast ansettelse hos innleier slik at reglene om oppsigelse av arbeidsforhold kommer til anvendelse. Ved beregningen skal det ikke gjøres fradrag for arbeidstakers fravær.
(4) Ved vurderingen av om en oppdragsavtale mellom to virksomheter innebærer innleie, skal det særlig legges vekt på om oppdragsgiver har ledelsen av arbeidet og ansvar for resultatet. Andre relevante forhold er blant annet om det i hovedsak skal leveres arbeidskraft, om arbeidet skjer i nær tilknytning til oppdragsgivers virksomhet, om arbeidet dekker et vedvarende arbeidskraftbehov hos oppdragsgiver og om arbeidet skjer innenfor oppdragsgivers kjerne- eller hovedaktivitet.
(5) Departementet kan i forskrift forby innleie av visse arbeidstakergrupper eller på visse områder når viktige samfunnshensyn tilsier det.
(6) Departementet kan i forskrift gi regler om tidsbegrenset innleie av helsepersonell for å sikre forsvarlig drift av helse- og omsorgstjenesten, og om tidsbegrenset innleie av spesialkompetanse, som avviker fra bestemmelsen i første ledd.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), 22 juni 2012 nr. 33 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 607), 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617), 24 apr 2015 nr. 20 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 399), 22 juni 2018 nr. 46 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 944, endringen i annet ledd gis virkning fra 1 juli 2019 når det gjelder konkrete innleieforhold som allerede eksisterer ved ikrafttredelsen), 20 des 2022 nr. 99 (i kraft 1 apr 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2300), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 14-12 a. Likebehandling av lønns- og arbeidsvilkår ved utleie fra bemanningsforetak

(1) Bemanningsforetaket skal sørge for at utleid arbeidstaker minst sikres de vilkår som ville kommet til anvendelse dersom arbeidstaker hadde vært ansatt hos innleier for å utføre samme arbeid, når det gjelder:

a. arbeidstidens lengde og plassering,
b. overtidsarbeid,
c. varighet og plassering av pauser og hvileperioder,
d. nattarbeid,
e. feriefritid, feriepenger, fridager og godtgjøring på slike dager, og
f. lønn og utgiftsdekning.

(2) Arbeidstaker som blir leid ut, skal ha samme tilgang til felles goder og tjenester hos innleier som virksomhetens egne arbeidstakere, med mindre objektive grunner tilsier noe annet.
(3) Departementet kan i forskrift bestemme om og i hvilken utstrekning bestemmelsene om likebehandling kan fravikes ved tariffavtale. Den generelle beskyttelse av arbeidstakerne må i alle tilfelle respekteres.
Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 33 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 607).

§ 14-12 b. Opplysningsplikt og innsynsrett ved leie av arbeidstaker fra bemanningsforetak

(1) Ved leie av arbeidstaker skal innleier gi bemanningsforetaket de opplysninger som er nødvendige for at bemanningsforetaket skal kunne ivareta kravet om likebehandling i § 14-12 a.
(2) Bemanningsforetaket skal, når arbeidstaker ber om det, gi de opplysninger som er nødvendige for at arbeidstaker skal kunne vurdere om egne lønns- og arbeidsvilkår oppfyller kravet om likebehandling i § 14-12 a.
(3) Bemanningsforetaket skal, når innleier ber om det, dokumentere hvilke lønns- og arbeidsvilkår som er avtalt med arbeidstaker som leies ut til innleier.
(4) Innleier skal, når tillitsvalgte hos innleier ber om det, dokumentere hvilke lønns- og arbeidsvilkår som er avtalt mellom innleid arbeidstaker og dennes arbeidsgiver.
(5) Plikten til å gi opplysninger etter tredje og fjerde ledd gjelder bare vilkår som nevnt i § 14-12 a første ledd. Bemanningsforetak, innleier og tillitsvalgte som mottar opplysninger i medhold av bestemmelsen her, har taushetsplikt om opplysningene. Opplysningene kan bare benyttes til å sikre eller undersøke overholdelse av kravet om likebehandling i § 14-12 a eller til å oppfylle plikter

etter bestemmelsen her.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innsynsrett, opplysningsplikt og taushetsplikt etter denne paragraf, samt om taushetsplikt for innleide arbeidstakere. Departementet kan i forskrift også gi regler om eventuell bruk av rådgivere og taushetsplikt for disse.
Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 33 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 607).

§ 14-12 c. Solidaransvar for innleier

(1) Virksomheter som leier inn arbeidstaker etter § 14-12, hefter på samme måte som en selvskyldnerkausjonist for utbetaling av lønn, feriepenger og eventuell annen godtgjøring etter kravet om likebehandling i § 14-12 a, inkludert krav som følger av tariffavtale som nevnt i § 14-12 a tredje ledd. Ved solidaransvar etter første punktum hefter solidaransvarlig også for feriepenger opptjent i tilknytning til kravet.
(2) Arbeidstaker må fremme skriftlig krav overfor innleievirksomheten senest innen tre måneder etter kravets forfallsdato. Solidaransvarlig skal betale kravet innen tre uker etter at kravet er kommet frem.
(3) Solidaransvarlig kan nekte å dekke kravet dersom arbeidstakeren visste at forutsetningen for arbeidsoppdraget var at lønn mv. helt eller delvis skal dekkes av den solidaransvarlige.
(4) Solidaransvaret gjelder ikke når det er åpnet konkurs i bemanningsforetaket.
Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 33 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 607), endret ved lov 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398).

§ 14-13. Innleie fra virksomhet som ikke har til formål å drive utleie

(1) Innleie fra virksomhet som ikke har til formål å drive utleie, er tillatt når den innleide arbeidstaker er fast ansatt hos utleier. For at virksomheten skal sies ikke å ha til formål å drive utleie, er det et vilkår at utleie skjer innenfor de samme fagområder som utgjør utleierens hovedbeskjeftigelse og at utleieaktiviteten ikke omfatter mer enn 50 prosent av de fast ansatte hos utleier. Innleier skal foreta drøftelser med tillitsvalgte som til sammen representerer et flertall av den arbeidstakerkategori innleien gjelder, før beslutning om innleie foretas.
(2) For innleie som overstiger 10 prosent av de ansatte hos innleier, likevel ikke færre enn tre personer, eller som har en varighet ut over ett år, skal det inngås skriftlig avtale med tillitsvalgte som til sammen representerer et flertall av den arbeidstakerkategori innleien gjelder. Dette gjelder ikke for innleie innenfor samme konsern.

(3) Etter krav fra tillitsvalgte som representerer den arbeidstakerkategori innleien gjelder, skal arbeidsgiver dokumentere at vilkårene for innleie etter første ledd er oppfylt.
(4) Departementet kan i forskrift forby innleie av visse arbeidstakergrupper eller på visse områder når viktige samfunnshensyn tilsier det.
(5) § 14-12 fjerde ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 42 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 29 feb 2008 nr. 200) som endret ved lov 21 des 2007 nr. 118, 20 des 2022 nr. 99 (i kraft 1 apr 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2300), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 14-13 a. Innleie av avløser fra avløserlag

Departementet kan gi forskrift om at reglene om innleie fra bemanningsforetak ikke skal gjelde når jordbruksforetak leier inn avløser fra avløserlag, og om særregler ved slik innleie.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 36 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1118).

§ 14-14. Virkninger av ulovlig innleie av arbeidstaker

(1) Dersom det foreligger brudd på bestemmelsene i § 14-12, skal retten etter påstand fra den innleide arbeidstakeren avsi dom for at den innleide har et fast arbeidsforhold hos innleier i samsvar med § 14-9 første ledd. I særlige tilfeller kan retten likevel, etter påstand fra innleier, bestemme at den innleide arbeidstakeren ikke har et fast arbeidsforhold dersom den etter en avveining av partenes interesser finner at dette vil være åpenbart urimelig.
(2) Ved brudd på bestemmelsene i § 14-12 kan den innleide arbeidstaker kreve erstatning fra innleier. Erstatningen fastsettes i samsvar med § 15-12 andre ledd.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 46 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 944).

§ 14-14 a. Drøfting om ansettelse mv.

Arbeidsgiver skal minst én gang i året, eller når en av partene krever det, drøfte med de tillitsvalgte bruken av deltid, midlertidig ansettelse, innleie, selvstendige oppdragstakere og tjenestekjøp fra andre virksomheter som har betydning for bemanningen. I drøftingen skal blant annet grunnlaget, omfanget og konsekvensene for arbeidsmiljøet inngå. Ved innleie fra bemanningsforetak skal også praktiseringen av kravet om likebehandling drøftes, jf. § 14-12 a.

Tilføyd ved lov 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 14-15. Utbetaling av lønn og feriepenger

(1) Hvis ikke annet er avtalt skal det foretas lønnsutbetaling minst to ganger i måneden. Utbetalingstiden for feriepenger reguleres av ferieloven.
(2) Lønn i penger, herunder feriepenger og annen godtgjøring i penger, skal utbetales fra arbeidsgiver via bank eller foretak med rett til å drive betalingsformidling til arbeidstakers konto. Første punktum gjelder likevel ikke dersom slik betalingsmåte er umulig eller svært byrdefull for arbeidstaker eller arbeidsgiver.
(3) Trekk i lønn og feriepenger kan ikke gjøres unntatt:

a. når det er hjemlet i lov,
b. for arbeidstakers egenandel til tjenestepensjonsordninger som er omfattet av foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven eller offentlige tjenestepensjonsordninger.
c. når det på forhånd er fastsatt ved skriftlig avtale,
d. når det ved tariffavtale er fastsatt regler om lønnstrekk for fagforeningskontingent, herunder premie til kollektiv forsikring som er knyttet til medlemskap i fagforening, eller avgift til opplysnings- og utviklingsfond, eller til lavtlønnsfond,
e. når det gjelder erstatning for skade eller tap som arbeidstaker i forbindelse med arbeidet forsettlig eller ved grov uaktsomhet har påført virksomheten, og arbeidstaker skriftlig erkjenner erstatningsansvar, eller dette er fastslått ved dom, eller arbeidstaker rettsstridig fratrer sin stilling,
f. når det på grunn av gjeldende rutiner for beregning og utbetaling av lønn ikke har vært praktisk mulig å ta hensyn til fravær på grunn av arbeidsnedleggelse eller arbeidsstengning i avregningsperioden.

(4) Trekk i lønn eller feriepenger etter tredje ledd bokstav c, e og f skal begrenses til den del av kravet som overstiger det arbeidstaker med rimelighet trenger til underhold for seg og sin husstand.
(5) Før trekk etter tredje ledd bokstav e foretas, skal arbeidsgiver drøfte grunnlaget for trekket og beløpets størrelse med arbeidstaker og med arbeidstakers tillitsvalgte med mindre arbeidstaker selv ikke ønsker det.
(6) Ved utbetalingen eller straks etter denne skal arbeidstaker ha skriftlig oppgave over beregningsmåten for lønn, beregningsgrunnlaget for feriepenger og trekk som er foretatt.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), 11 juni 2021 nr. 59 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1872), 8 april 2022 nr. 19 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 550).

§ 14-16. Arbeidsreglement

(1) Ved industriell virksomhet og ved handels- og kontorvirksomhet, som sysselsetter mer enn 10 arbeidstakere, skal det for de arbeidstakere som ikke har en ledende eller kontrollerende stilling, være arbeidsreglement. Departementet kan bestemme at arbeidsreglement skal utarbeides i andre virksomheter for andre arbeidstakere enn nevnt foran. Reglementet skal inneholde de ordensregler som trengs og regler for arbeidsordningen. Reglementet må ikke inneholde bestemmelser som er i strid med loven.
(2) I arbeidsreglementet kan ikke fastsettes bøter for forseelser mot reglementet. Ved virksomhet som ikke kommer inn under første ledd kan det fastsettes arbeidsreglement. §§ 14-17 til 14-20 skal i tilfelle gjelde tilsvarende.

§ 14-17. Fastsettelse av arbeidsreglement

(1) Ved virksomhet som er bundet av tariffavtale, kan arbeidsgiveren og arbeidstakernes tillitsvalgte fastsette arbeidsreglement ved skriftlig avtale. Er avtalen bindende for et flertall av arbeidstakerne, kan arbeidsgiveren gjøre reglementet gjeldende for alle arbeidstakere innenfor de arbeidsområder avtalen gjelder for.
(2) Når ikke bestemmelsene i første ledd får anvendelse, må arbeidsreglementet for å bli gyldig, godkjennes av Arbeidstilsynet. Utkast til reglement skal utarbeides av arbeidsgiveren som skal forhandle med representanter for arbeidstakerne om reglementets bestemmelser. Er virksomheten bundet av tariffavtale, skal arbeidsgiveren forhandle med arbeidstakernes tillitsvalgte. Ellers skal arbeidstakerne velge fem representanter som arbeidsgiveren skal forhandle med. Setter arbeidstakernes representanter fram avvikende forslag til reglement, skal dette vedlegges når arbeidsgiveren sender inn utkastet til godkjenning. Unnlater arbeidstakernes representanter å forhandle om reglementet, skal arbeidsgiveren opplyse om dette når utkastet sendes inn til godkjenning.
(3) Reglementet skal slås opp på ett eller flere iøynefallende steder i virksomheten og deles ut til hver arbeidstaker som reglementet gjelder for.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406).

§ 14-18. Frist for innsendelse av arbeidsreglement

Arbeidsgiveren skal ta initiativ til å få fastsatt reglement ved avtale etter § 14-17 første ledd eller sørge for å utarbeide utkast etter § 14-17 andre ledd så snart som mulig. Reglementsutkast etter § 14-17 andre ledd skal sendes Arbeidstilsynet senest tre måneder etter at virksomheten er satt i gang.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406).

§ 14-19. Arbeidsreglementets gyldighet

(1) Arbeidsreglementet er bare gyldig når det er istandbrakt på lovlig måte og når det ikke inneholder bestemmelser som strider mot loven.
(2) Dersom utkast etter § 14-17 andre ledd inneholder bestemmelser som strider mot loven eller er ubillige overfor arbeidstakerne, eller dersom utkastet ikke er istandbrakt på lovlig måte, skal Arbeidstilsynet nekte å godkjenne det.
(3) Dersom et reglement fastsatt ved avtale etter § 14-17 første ledd inneholder bestemmelser som strider mot loven, skal Arbeidstilsynet gjøre partene i avtalen oppmerksom på dette, og påse at bestemmelsene blir rettet.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406).

§ 14-20. Endringer i arbeidsreglement

Reglene i §§ 14-16 til 14-19 gjelder tilsvarende når det skal gjøres endring i eller tillegg til arbeidsreglement.

Kapittel 14 A. Konkurransebegrensende avtaler i arbeidsforhold

Overskriften tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 104 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1578).

§ 14 A-1. Konkurranseklausuler

(1) Med konkurranseklausul menes i dette kapittel avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker som begrenser arbeidstakers adgang til å tiltre stilling hos en annen arbeidsgiver eller starte, drive eller delta i annen virksomhet etter arbeidsforholdets opphør.
(2) En konkurranseklausul kan bare gjøres gjeldende så langt det er nødvendig for å ivareta arbeidsgivers særlige behov for vern mot konkurranse. Klausulen kan ikke i noe tilfelle gjøres gjeldende lenger enn ett år fra opphør av

arbeidsforholdet.
(3) Konkurranseklausul må inngås skriftlig for å være gyldig.
(4) En konkurranseklausul kan ikke gjøres gjeldende ved oppsigelse fra arbeidsgiver, med mindre oppsigelsen er saklig begrunnet i arbeidstakers forhold. Det samme gjelder dersom arbeidsgiver på grunn av mislighold av forpliktelser i arbeidsforholdet har gitt arbeidstaker rimelig grunn til å avslutte arbeidsforholdet.
(5) Arbeidsgiver kan på ethvert tidspunkt mens arbeidsforholdet består, skriftlig si opp en konkurranseklausul. Oppsigelse kan likevel ikke skje i den perioden arbeidsgiver er bundet av redegjørelse etter § 14 A-2 femte ledd. Etter arbeidsforholdets opphør kan arbeidsgiver og arbeidstaker inngå skriftlig avtale om at en konkurranseklausul ikke lenger skal gjelde.
(6) En konkurranseklausul faller bort dersom kravet til redegjørelse etter § 14 A-2 ikke blir oppfylt.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 104 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1578, se endringslovens III).

§ 14 A-2. Redegjørelse ved konkurranseklausuler

(1) Ved skriftlig forespørsel fra arbeidstaker skal arbeidsgiver innen fire uker gi en skriftlig redegjørelse for om og i hvilken grad en konkurranseklausul vil bli gjort gjeldende. Arbeidsgivers særlige behov for vern mot konkurranse skal i tilfelle fremgå av redegjørelsen.
(2) Dersom arbeidstakeren sier opp, og det ikke allerede foreligger en bindende redegjørelse, skal oppsigelsen ha samme virkning som en skriftlig forespørsel etter første ledd.
(3) Dersom arbeidsgiveren sier opp arbeidstakeren, og det ikke allerede foreligger en bindende redegjørelse, skal det gis redegjørelse samtidig med oppsigelsen.
(4) Dersom arbeidsgiveren avskjediger arbeidstakeren, og det ikke allerede foreligger en bindende redegjørelse, skal det gis redegjørelse innen en uke etter avskjeden.
(5) Redegjørelse etter denne paragrafen er bindende for arbeidsgiver i tre måneder. Ved oppsigelse er redegjørelsen uansett bindende ut oppsigelsestiden.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 104 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1578, se endringslovens III).

§ 14 A-3. Kompensasjon dersom konkurranseklausuler gjøres gjeldende

(1) Dersom en konkurranseklausul gjøres gjeldende, skal arbeidsgiver betale arbeidstakeren kompensasjon tilsvarende 100 prosent av arbeidstakerens arbeidsvederlag opp til 8 G, og deretter minst 70 prosent av arbeidstakerens arbeidsvederlag over 8 G. Kompensasjonen beregnes på grunnlag av opptjent arbeidsvederlag de siste 12 månedene før oppsigelses- eller avskjedstidspunktet. Kompensasjonen kan begrenses til 12 ganger folketrygdens grunnbeløp.
(2) Det kan gjøres fradrag med inntil halvparten av kompensasjonen for arbeidsvederlag eller arbeidsinntekt som arbeidstaker mottar eller opptjener i perioden konkurranseklausulen har virkning.
(3) Arbeidsgiver kan kreve at arbeidstaker opplyser om arbeidsvederlag eller arbeidsinntekter i perioden. Dersom arbeidstaker ikke etterkommer kravet, kan arbeidsgiver holde tilbake kompensasjon inntil opplysningene legges fram.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 104 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1578, se endringslovens III).

§ 14 A-4. Kundeklausuler

(1) Med kundeklausul menes i dette kapittel avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker som begrenser arbeidstakers adgang til å kontakte arbeidsgivers kunder etter arbeidsforholdets opphør.
(2) En kundeklausul kan bare omfatte kunder som arbeidstaker har hatt kontakt med eller ansvar for det siste året før redegjørelse som nevnt i tredje ledd. Klausulen kan ikke i noe tilfelle gjøres gjeldende lenger enn ett år fra opphør av arbeidsforholdet. § 14 A-1 tredje til sjette ledd gjelder tilsvarende.
(3) Ved skriftlig forespørsel fra arbeidstaker skal arbeidsgiver innen fire uker gi en skriftlig redegjørelse for om og i hvilken grad en kundeklausul vil bli gjort gjeldende. Redegjørelsen skal i tilfelle angi hvilke kunder som skal omfattes av kundeklausulen. § 14 A-2 andre til femte ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 104 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1578, se endringslovens III).

§ 14 A-5. Unntak for virksomhetens øverste leder

Reglene om konkurranse- og kundeklausuler i dette kapittel gjelder ikke for virksomhetens øverste leder dersom vedkommende i skriftlig avtale har sagt fra seg slike rettigheter mot etterlønn før fratreden.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 104 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr.

1578, se endringslovens III).

§ 14 A-6. Rekrutteringsklausuler

(1) Med rekrutteringsklausul menes i dette kapittel avtale mellom arbeidsgiver og andre virksomheter som hindrer eller begrenser arbeidstakers muligheter til å ta ansettelse i annen virksomhet.
(2) Arbeidsgiver kan ikke inngå rekrutteringsklausul. En rekrutteringsklausul kan likevel inngås ved forhandlinger om virksomhetsoverdragelse, og gjøres gjeldende under forhandlingene og i inntil seks måneder etter at forhandlingene er avsluttet, dersom disse ikke fører frem. En rekrutteringsklausul kan også inngås fra tidspunktet for virksomhetsoverdragelsen og gjøres gjeldende i inntil seks måneder, dersom arbeidsgiver skriftlig har informert alle berørte arbeidstakere.
Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 104 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1578, se endringslovens III).

Kapittel 15. Opphør av arbeidsforhold

§ 15-1. Drøfting før beslutning om oppsigelse

Før arbeidsgiver fatter beslutning om oppsigelse, skal spørsmålet så langt det er praktisk mulig drøftes med arbeidstaker og med arbeidstakers tillitsvalgte, med mindre arbeidstaker selv ikke ønsker det. Både grunnlaget for oppsigelsen og eventuell utvelgelse mellom flere ansatte av hvem som skal sies opp, skal drøftes.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822).

§ 15-2. Informasjon og drøfting ved masseoppsigelser

(1) Med masseoppsigelser menes oppsigelser som foretas overfor minst 10 arbeidstakere innenfor et tidsrom på 30 dager, uten at oppsigelsene er begrunnet i de enkelte arbeidstakeres forhold. Andre former for opphør av arbeidskontrakter som ikke er begrunnet i de enkelte arbeidstakeres forhold, skal tas med i beregningen såfremt minst fem sies opp.
(2) Arbeidsgiver som vurderer å gå til masseoppsigelser, skal så tidlig som mulig innlede drøftinger med arbeidstakernes tillitsvalgte med sikte på å komme fram til en avtale for å unngå masseoppsigelser eller for å redusere antall oppsagte. Vurderer arbeidsgiver å legge ned virksomheten eller en selvstendig del av

denne, og nedleggelsen innebærer en masseoppsigelse, skal også muligheten for videre drift drøftes, herunder om mulighetene for de ansattes overtakelse av virksomheten. Dersom oppsigelser ikke kan unngås, skal de uheldige sidene ved dem søkes redusert. Drøftingene skal omfatte mulige sosiale tiltak med sikte på blant annet støtte til omplassering eller omskolering av de oppsagte. Arbeidstakernes tillitsvalgte kan la seg bistå av sakkyndige. Arbeidsgiver har plikt til å innlede drøftinger selv om de planlagte oppsigelsene skyldes andre enn arbeidsgiver og som har beslutningsmyndighet overfor denne, f.eks. en konsernledelse.
(3) Arbeidsgiver har plikt til å gi tillitsvalgte alle relevante opplysninger, herunder skriftlig melding om:

a. grunnene til eventuelle oppsigelser,
b. antall arbeidstakere som vil kunne bli oppsagt,
c. hvilke arbeidsgrupper de tilhører,
d. antall arbeidstakere som normalt er ansatt,
e. hvilke arbeidstakergrupper som normalt er sysselsatt,
f. over hvilken periode oppsigelsene vil kunne bli foretatt,
g. forslag til kriterier for utvelgelse av de som eventuelt skal sies opp,
h. forslag til kriterier for beregning av eventuelle ekstraordinære sluttvederlag.

Meldingen skal gis tidligst mulig og senest samtidig med at arbeidsgiver innkaller til drøftinger. Tilsvarende melding skal også gis til Arbeids- og velferdsetaten, jf. arbeidsmarkedsloven § 8.

(4) Arbeidstakernes tillitsvalgte kan kommentere meldingen direkte overfor Arbeids- og velferdsetaten.
(5) Planlagte masseoppsigelser får tidligst virkning 30 dager etter at Arbeids- og velferdsetaten er underrettet. Arbeids- og velferdsetaten kan forlenge fristen i henhold til arbeidsmarkedsloven § 8 tredje ledd.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 6 juni 2008 nr. 38 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 6 juni 2008 nr. 542).

§ 15-3. Oppsigelsesfrister

(1) Hvis ikke annet er skriftlig avtalt eller fastsatt i tariffavtale, gjelder en gjensidig oppsigelsesfrist på én måned. Før oppsigelse har funnet sted, kan avtale om kortere oppsigelsesfrist bare inngås mellom arbeidsgiveren og tillitsvalgte ved virksomhet som er bundet av tariffavtale. Departementet kan gi forskrift om kortere oppsigelsesfrist for deltakere i arbeidsmarkedstiltak.

(2) For arbeidstaker som har vært ansatt i minst fem år sammenhengende i samme virksomhet når oppsigelsen gis, gjelder en gjensidig oppsigelsesfrist på minst to måneder. Har arbeidstakeren vært ansatt i minst 10 år sammenhengende i samme virksomhet, er den gjensidige oppsigelsesfristen minst tre måneder.
(3) Blir arbeidstaker sagt opp etter minst 10 års sammenhengende ansettelse i samme virksomhet, skal oppsigelsesfristen være minst fire måneder dersom den finner sted etter at arbeidstakeren er fylt 50 år, minst fem måneder etter fylte 55 år og minst seks måneder etter fylte 60 år. Arbeidstakeren kan si opp arbeidsavtalen med en oppsigelsesfrist på minst tre måneder.
(4) Oppsigelsesfrister som er fastsatt i første til tredje ledd løper fra og med første dag i måneden etter at oppsigelsen fant sted.
(5) Den sammenhengende ansettelse som kreves i andre og tredje ledd avbrytes ikke ved midlertidig fratreden i henhold til oppsigelse på grunn av lovlig arbeidskamp. Den tid arbeidstakeren er fraværende skal likevel ikke medregnes, med mindre noe annet avtales ved arbeidskampens avslutning.
(6) Ved beregning av ansettelsestid etter denne paragraf skal medregnes den tid arbeidstakeren har vært ansatt i annen virksomhet innenfor konsern som arbeidsgiver tilhører eller innenfor annen gruppe av virksomheter som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse på en slik måte at det er naturlig å se ansettelsesforholdene i sammenheng. Har virksomheten eller del av den blitt overdratt eller leiet ut til ny arbeidsgiver, skal også medregnes den tid arbeidstakeren har vært ansatt hos den tidligere arbeidsgiver eller i virksomhet innenfor konsern eller gruppe av virksomheter som den tidligere arbeidsgiver tilhørte.
(7) Ved arbeidsavtaler der arbeidstaker skriftlig er ansatt på en bestemt prøvetid, gjelder en gjensidig oppsigelsesfrist på 14 dager, med mindre noe annet er skriftlig avtalt eller fastsatt i tariffavtale.
(8) Partene kan ikke ved tariffavtale eller annen avtale fravike oppsigelsesfristene i andre eller tredje ledd før oppsigelse har funnet sted, eller bestemme at oppsigelsesfristen ved oppsigelse fra arbeidstakerens side skal være lenger enn ved oppsigelse fra arbeidsgiverens side.
(9) Arbeidstaker som er permittert uten lønn i forbindelse med driftsinnskrenkning eller driftsstans, kan gå til oppsigelse med en oppsigelsesfrist på 14 dager regnet fra den dag oppsigelsen blir mottatt av arbeidsgiver. Dette gjelder uansett hvilken oppsigelsesfrist som følger av loven eller avtale.
(10) Dersom ulykker, naturhendelser eller andre uforutsette hendelser gjør det nødvendig helt eller delvis å innstille driften, og arbeidstaker derfor sies opp, kan oppsigelsesfristen overfor arbeidstakere ved det arbeid som må innstilles, settes ned til 14 dager regnet fra hendelsen. Er gjeldende oppsigelsesfrist

kortere enn 14 dager, gjelder denne. Oppsigelsesfristen kan ikke settes ned etter dette ledd ved arbeidsgivers død eller konkurs, og heller ikke ved arbeidsstans som skyldes at arbeidsrom, maskiner, redskap, arbeidsmaterialer eller andre hjelpemidler som arbeidsgiver skal stille til rådighet, ikke kan brukes, med mindre arbeidstakeren selv er skyld i arbeidsstansen.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 21.

§ 15-4. Formkrav ved oppsigelse

(1) Oppsigelse skal skje skriftlig.
(2) Oppsigelse fra arbeidsgivers side skal leveres til arbeidstaker personlig eller sendes i rekommandert brev til arbeidstakers oppgitte adresse. Oppsigelsen skal anses for å ha funnet sted når den er kommet fram til arbeidstaker. Oppsigelsen skal inneholde opplysninger om

a. arbeidstakers rett til å kreve forhandling og reise søksmål,
b. retten til å fortsette i stillingen etter bestemmelsene i §§ 17-3, 17-4 og 15-11,
c. de frister som gjelder for å kreve forhandling, reise søksmål og for å fortsette i stillingen, og
d. hvem som er arbeidsgiver og rett saksøkt i en eventuell tvist.

Er oppsigelsen begrunnet i virksomhetens forhold, skal den inneholde opplysninger om fortrinnsrett etter § 14-2. Tilhører arbeidsgiver et konsern, skal oppsigelsen også opplyse om hvilke foretak som inngår i konsernet på oppsigelsestidspunktet.

(3) Dersom arbeidstaker krever det, skal arbeidsgiver oppgi de omstendigheter som påberopes som grunn for oppsigelsen. Arbeidstaker kan kreve å få opplysningene skriftlig.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 15-5. Virkninger av formfeil ved oppsigelse

(1) Dersom arbeidsgivers oppsigelse ikke er gitt skriftlig eller ikke inneholder opplysninger som nevnt i § 15-4 og arbeidstaker går til søksmål innen 4 måneder etter at oppsigelsen fant sted, skal oppsigelsen kjennes ugyldig, med mindre særlige omstendigheter gjør dette åpenbart urimelig.
(2) Er oppsigelsen ugyldig, kan arbeidstaker kreve erstatning. Det samme gjelder dersom oppsigelsen er mangelfull, men arbeidstaker ikke krever dom for

ugyldighet eller det ikke blir avsagt dom for ugyldighet fordi særlige omstendigheter gjør dette åpenbart urimelig, jf. første ledd. Erstatningen fastsettes i samsvar med § 15-12 andre ledd.

§ 15-6. Oppsigelsesvern i arbeidsavtaler med bestemt prøvetid

(1) Blir arbeidstaker som skriftlig er ansatt på en bestemt prøvetid, sagt opp, må oppsigelsen være begrunnet i arbeidstakers tilpasning til arbeidet, faglige dyktighet eller pålitelighet.
(2) Bestemmelsene i paragrafen her innskrenker ikke arbeidsgivers rett til å si opp arbeidstaker etter § 15-7.
(3) Bestemmelsene i paragrafen her gjelder bare dersom oppsigelsen blir gitt innen utløpet av den avtalte prøvetiden. Prøvetid kan avtales for en periode på inntil seks måneder. Ved midlertidig ansettelse kan prøvetiden ikke overstige halvparten av ansettelsesforholdets varighet. Prøvetiden etter dette leddet kan likevel forlenges etter fjerde ledd.
(4) Dersom arbeidstaker har vært fraværende fra arbeidet i prøvetiden, kan arbeidsgiver forlenge den avtalte prøvetiden med en periode som tilsvarer lengden av fraværet. Forlengelse kan bare skje når arbeidstaker ved ansettelsen er skriftlig orientert om adgangen til dette og arbeidsgiver skriftlig har orientert arbeidstaker om forlengelsen innen utløpet av prøvetiden. Det er ikke adgang til forlengelse ved fravær som er forårsaket av arbeidsgiver.
(5) Det kan ikke avtales ny prøvetid dersom arbeidstaker skal fortsette i samme stilling eller i en stilling som i det vesentlige er likeartet stillingen arbeidstakeren har hatt i samme virksomhet. Ved fast ansettelse kan ny prøvetid likevel avtales dersom arbeidstakerens tidligere ansettelsestid og ny prøvetid samlet ikke overstiger seks måneder.
(6) Departementet kan gi forskrift om adgang til å avtale lengre prøvetid enn seks måneder for visse arbeidstakergrupper.
Endret ved lov 15 des 2023 nr. 88 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2066).

§ 15-7. Vern mot usaklig oppsigelse

(1) Arbeidstaker kan ikke sies opp uten at det er saklig begrunnet i virksomhetens, arbeidsgivers eller arbeidstakers forhold.
(2) Skyldes oppsigelsen driftsinnskrenkning eller rasjonaliseringstiltak, er den ikke saklig begrunnet dersom arbeidsgiver har et annet passende arbeid i virksomheten å tilby arbeidstaker. Ved avgjørelse av om en oppsigelse har saklig grunn i driftsinnskrenkning eller rasjonaliseringstiltak, skal det foretas en

avveining mellom virksomhetens behov og de ulemper oppsigelsen påfører den enkelte arbeidstaker.
(3) Tilhører arbeidsgiver et konsern, jf. § 8-4 fjerde ledd, er ikke oppsigelsen saklig begrunnet dersom det er annet passende arbeid å tilby arbeidstaker i andre virksomheter i konsernet.
(4) En oppsigelse som skyldes at arbeidsgiver setter ut eller tar sikte på å sette ut virksomhetens drift på oppdrag ved bruk av selvstendige oppdragstakere, er ikke saklig med mindre det er nødvendig av hensyn til virksomhetens fortsatte drift.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 15-8. Oppsigelsesvern ved sykdom

(1) Arbeidstaker som helt eller delvis er borte fra arbeidet på grunn av ulykke eller sykdom kan ikke av denne grunn sies opp de første 12 månedene etter at arbeidsuførheten inntrådte.
(2) Oppsigelse som finner sted innenfor det tidsrom arbeidstaker er vernet mot oppsigelse etter denne paragraf, skal anses å ha sin grunn i sykefraværet dersom ikke noe annet gjøres overveiende sannsynlig.
(3) Arbeidstaker som påberoper seg oppsigelsesvern etter denne paragraf, må ved legeattest eller på annen måte innen rimelig tid gi varsel om grunnen til fraværet. Om arbeidsgiver krever det, må det samlede sykefravær godtgjøres ved legeattest.

§ 15-9. Oppsigelsesvern ved svangerskap, og etter fødsel eller adopsjon

(1) Arbeidstaker som er gravid kan ikke av den grunn sies opp. Oppsigelse som finner sted i denne perioden, skal anses å ha sin grunn i dette forhold dersom ikke noe annet gjøres overveiende sannsynlig. Graviditeten må dokumenteres ved legeattest dersom arbeidsgiver krever det.
(2) Arbeidstaker som har permisjon etter §§ 12-2, 12-3, 12-4 eller 12-5 første ledd i inntil ett år, må ikke sies opp med virkning i fraværsperioden når arbeidsgiver er klar over at fraværet skyldes disse grunner eller arbeidstaker uten unødig opphold gir beskjed om at dette er grunnen for fraværet. Er arbeidstaker lovlig sagt opp til fratreden på et tidspunkt som faller innenfor dette tidsrommet, er oppsigelsen gyldig, men oppsigelsen forlenges med et tilsvarende tidsrom.
(3) For arbeidstaker som har permisjon etter §§ 12-5 andre ledd eller 12-6 utover ett år, gjelder første ledd første og andre punktum tilsvarende.

§ 15-10. Oppsigelsesvern ved militærtjeneste mv.

(1) Arbeidstaker kan ikke sies opp på grunn av permisjon etter § 12-12. Ved permisjon etter § 12-12 første ledd andre punktum omfatter oppsigelsesvernet også perioder hvor arbeidstaker ikke er fraværende fra arbeidet.
(2) Oppsigelse som finner sted umiddelbart før eller innenfor det tidsrom arbeidstaker er fraværende fra arbeidet på grunn av permisjon etter § 12-12, skal anses å ha sin grunn i dette forholdet, dersom ikke noe annet gjøres overveiende sannsynlig.

§ 15-11. Retten til å fortsette i stillingen

(1) Ved tvist om et arbeidsforhold lovlig er brakt til opphør etter reglene i § 15-7 kan arbeidstaker fortsette i stillingen så lenge forhandlinger pågår etter § 17-3.
(2) Dersom søksmål reises innen de frister som følger av § 17-4, kan arbeidstaker fortsette i stillingen. Etter krav fra arbeidsgiver kan retten likevel bestemme at arbeidstaker skal fratre under sakens behandling dersom retten finner det urimelig at arbeidsforholdet opprettholdes under sakens behandling. Dette gjelder også ved hel eller delvis nedleggelse av virksomheten. Retten fastsetter samtidig fristen for arbeidstakers fratreden.
(3) Retten til å fortsette i stillingen gjelder ikke ved tvist om avskjed, oppsigelse i prøvetiden, for innleid arbeidstaker eller midlertidig ansatt. Etter krav fra arbeidstaker kan retten likevel bestemme at arbeidsforholdet skal fortsette inntil saken er rettskraftig avgjort, dersom søksmål reises innen fristene i § 17-4.
(4) Retten til å fortsette i stillingen gjelder ikke for deltakere i arbeidsmarkedstiltak i regi av eller i samarbeid med Arbeids- og velferdsetaten som sies opp fordi vedkommende skaffes ordinært arbeid, overføres til annet tiltak eller tiltaket avsluttes.
(5) Retten kan bestemme at arbeidstaker som er urettmessig utestengt fra arbeidsplassen etter at oppsigelsesfristen eller tidsrommet for arbeidsavtalen er utløpt, har rett til å gjeninntre i stillingen dersom arbeidstaker ber om dette innen fire uker fra utestengningen.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822).

§ 15-12. Virkninger av usaklig oppsigelse mv.

(1) Dersom oppsigelsen er i strid med §§ 15-6 til 15-10, skal retten, etter påstand fra arbeidstaker, kjenne oppsigelsen ugyldig. I særlige tilfeller kan

retten, etter påstand fra arbeidsgiver, bestemme at arbeidsforholdet skal opphøre dersom den etter avveining av partenes interesser finner at det vil være åpenbart urimelig at arbeidsforholdet fortsetter.
(2) Arbeidstaker kan kreve erstatning dersom oppsigelsen er i strid med §§ 15-6 til 15-11. Erstatningen fastsettes til det beløp som retten finner rimelig under hensyn til det økonomiske tap, arbeidsgivers og arbeidstakers forhold og omstendighetene for øvrig.

§ 15-13. Suspensjon

(1) Dersom det er grunn til å anta at en arbeidstaker har gjort seg skyldig i forhold som kan medføre avskjed etter § 15-14 og virksomhetens behov tilsier det, kan arbeidsgiver pålegge arbeidstaker å fratre arbeidsforholdet mens saken undersøkes.
(2) Det skal vurderes fortløpende om vilkårene etter første ledd er oppfylt. Dersom dette ikke er tilfelle, skal suspensjonen straks oppheves. Suspensjon utover tre måneder må være begrunnet i forholdets særlige art.
(3) Arbeidstaker beholder den lønn vedkommende hadde på suspensjonstidspunktet frem til suspensjonen opphører.
(4) Ved suspensjon gjelder bestemmelsene i §§ 15-1, 15-4 og 15-12 tilsvarende så langt de passer.

§ 15-13 a. Opphør av arbeidsforhold grunnet alder

(1) Arbeidsforholdet kan bringes til opphør når arbeidstaker fyller 72 år.
(2) Lavere aldersgrense kan fastsettes der det er nødvendig av hensyn til helse eller sikkerhet.
(3) Lavere aldersgrense, men ikke under 70 år, kan fastsettes dersom grensen gjøres kjent for arbeidstakerne, den praktiseres konsekvent av arbeidsgiver og arbeidstaker har rett til en tilfredsstillende tjenestepensjonsordning. Arbeidsgiver skal drøfte lavere aldersgrense med de tillitsvalgte.
(4) Lavere aldersgrense fastsatt i medhold av andre eller tredje ledd må være saklig begrunnet og ikke uforholdsmessig inngripende, jf. § 13-3 andre ledd.
(5) Arbeidstaker har krav på skriftlig varsel om tidspunktet for fratreden. Fratreden kan tidligst kreves seks måneder etter den første dag i måneden etter at varslet er kommet frem til arbeidstaker.
(6) Før varsel gis skal arbeidsgiver så langt det er mulig innkalle arbeidstaker til en samtale, med mindre arbeidstaker selv ikke ønsker det.
(7) Arbeidstaker som ønsker å fratre, har en tilsvarende varslingsfrist på en måned, likevel slik at kravet til skriftlighet ikke gjelder.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), endret ved lov 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398). **Endres** ved lov 27 mai 2025 nr. 17 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 27. mai 2025 nr. 856).

§ 15-14. Avskjed

(1) Arbeidsgiver kan avskjedige en arbeidstaker med påbud om øyeblikkelig fratreden dersom denne har gjort seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig mislighold av arbeidsavtalen.
(2) Ved avskjed gjelder bestemmelsene i §§ 15-1 og 15-4 tilsvarende.
(3) Dersom avskjeden er urettmessig, skal retten kjenne den ugyldig etter påstand fra arbeidstaker. I særlige tilfeller kan retten likevel, etter påstand fra arbeidsgiver, bestemme at arbeidsforholdet skal opphøre dersom den etter avveining av partenes interesser finner at det vil være åpenbart urimelig at arbeidsforholdet fortsetter. Retten kan også bestemme at arbeidsforholdet skal opphøre når den finner at vilkårene for saklig oppsigelse er til stede.
(4) Arbeidstaker kan kreve erstatning dersom avskjeden er urettmessig. Erstatningen fastsettes i samsvar med § 15-12 andre ledd.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 21.

§ 15-15. Attest

(1) Arbeidstaker som fratrer etter lovlig oppsigelse har krav på skriftlig attest av arbeidsgiver. Attesten skal inneholde opplysninger om arbeidstakers navn, fødselsdato, hva arbeidet har bestått i og om arbeidsforholdets varighet.
(2) Denne bestemmelse begrenser ikke arbeidstakers rett til å kreve en mer utførlig attest i arbeidsforhold hvor dette er sedvane og ikke annet er fastsatt i tariffavtale.
(3) Arbeidstaker som blir avskjediget har også krav på attest, men arbeidsgiver kan uten nærmere angivelse av grunnen opplyse i attesten at arbeidstakeren er avskjediget.

§ 15-16. Virksomhetens øverste leder

(1) Arbeidsgiver kan inngå skriftlig avtale med virksomhetens øverste leder om at tvister i forbindelse med opphør av arbeidsforholdet skal løses ved voldgift.
(2) Reglene om oppsigelse i dette kapittel gjelder ikke for virksomhetens øverste leder dersom vedkommende i forhåndsavtale har sagt fra seg slike rettigheter mot etterlønn ved fratreden.

§ 15-17. Oppsigelse ved arbeidskonflikt

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder ikke ved oppsigelse etter arbeidstvistloven § 15 eller tjenestetvistloven § 22.
Endret ved lov 27 jan 2012 nr. 9 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71).

Kapittel 16. Arbeidstakernes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse

§ 16-1. Hva kapitlet omfatter

(1) Dette kapittel kommer til anvendelse ved overdragelse av en virksomhet eller del av virksomhet til en annen arbeidsgiver. Med overdragelse menes overføring av en selvstendig enhet som beholder sin identitet etter overføringen.
(2) §§ 16-2 og 16-4 får ikke anvendelse ved overdragelse fra et konkursbo.

§ 16-2. Lønns- og arbeidsvilkår

(1) Tidligere arbeidsgivers rettigheter og plikter som følger av arbeidsavtale eller arbeidsforhold som foreligger på det tidspunkt overdragelsen finner sted, overføres til den nye arbeidsgiver. Krav etter første punktum kan fortsatt gjøres gjeldende overfor den tidligere arbeidsgiver.
(2) Ny arbeidsgiver blir bundet av tariffavtale som tidligere arbeidsgiver var bundet av. Dette gjelder ikke hvis ny arbeidsgiver senest innen tre uker etter overdragelsestidspunktet skriftlig erklærer overfor fagforeningen at ny arbeidsgiver ikke ønsker å bli bundet. De overførte arbeidstakerne har likevel rett til å beholde de individuelle arbeidsvilkår som følger av tariffavtale som den tidligere arbeidsgiver var bundet av. Dette gjelder inntil denne tariffavtalen utløper eller til det inngås ny tariffavtale som er bindende for den nye arbeidsgiver og de overførte arbeidstakere.
(3) Arbeidstakernes rett til videre opptjening av alders-, etterlatte- og uførepensjon i henhold til kollektiv tjenestepensjon, overføres til ny arbeidsgiver etter reglene i første og andre ledd. Ny arbeidsgiver kan velge å gjøre allerede eksisterende pensjonsordninger gjeldende for de overførte arbeidstakerne. Dersom arbeidstakernes tidligere pensjonsordninger ikke kan videreføres etter overdragelsen, skal ny arbeidsgiver sørge for at de overførte arbeidstakerne sikres rett til videre opptjening etter en annen kollektiv pensjonsordning.

§ 16-3. Reservasjonsrett mv.

(1) Arbeidstaker kan motsette seg at arbeidsforholdet overføres til ny arbeidsgiver.
(2) Arbeidstaker som motsetter seg at arbeidsforholdet overføres til ny arbeidsgiver, må skriftlig underrette tidligere arbeidsgiver om dette innen den frist denne har fastsatt. Fristen kan ikke være kortere enn 14 dager etter at informasjon etter § 16-6 er gitt.
(3) Arbeidstaker som har vært ansatt i virksomheten i til sammen minst 12 måneder de siste to år før overdragelsestidspunktet, og som gjør gjeldende reservasjonsrett etter denne paragraf, har fortrinnsrett til ny ansettelse hos tidligere arbeidsgiver i ett år fra overdragelsestidspunktet, med mindre det gjelder en stilling arbeidstaker ikke er kvalifisert for. Fortrinnsretten faller bort dersom arbeidstaker ikke har akseptert et tilbud om ansettelse i en passende stilling senest 14 dager etter at tilbudet ble mottatt. Fortrinnsrett etter §§ 10-2 fjerde ledd, 14-2 og 14-3 går foran fortrinnsrett etter paragrafen her.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822).

§ 16-4. Vern mot oppsigelse

(1) Overdragelse av virksomhet til annen arbeidsgiver er ikke i seg selv grunn for oppsigelse eller avskjed fra tidligere eller ny arbeidsgiver.
(2) Dersom arbeidsavtale eller arbeidsforhold opphører fordi skifte av arbeidsgiver medfører vesentlige endringer i arbeidsvilkårene til skade for arbeidstaker, anses opphøret som en følge av arbeidsgivers forhold.
(3) Ved tvister etter denne paragraf gjelder bestemmelsene i §§ 15-11 og 15-12 tilsvarende, med unntak av § 15-12 første ledd siste punktum. Bestemmelsene i kapittel 17 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 16-5. Informasjon og drøfting med tillitsvalgte

(1) Tidligere og ny arbeidsgiver skal så tidlig som mulig gi informasjon om og drøfte overdragelsen med arbeidstakernes tillitsvalgte.
(2) Det skal gis særskilt informasjon om:

a. grunnen til overdragelsen,
b. fastsatt eller foreslått dato for overdragelsen,
c. de rettslige, økonomiske og sosiale følger av overdragelsen for arbeidstakerne,

d. endringer i tariffavtaleforhold,
e. planlagte tiltak overfor arbeidstakerne,
f. reservasjons- og fortrinnsrett, og fristen for å utøve slike rettigheter.

(3) Dersom tidligere eller ny arbeidsgiver planlegger tiltak overfor arbeidstakerne, skal dette så tidlig som mulig drøftes med tillitsvalgte med sikte på å oppnå en avtale.

§ 16-6. Informasjon til arbeidstakerne

Tidligere og ny arbeidsgiver skal så tidlig som mulig informere de berørte arbeidstakere om overdragelse som nevnt i § 16-1. Det skal gis særskilt informasjon om forhold nevnt i § 16-5 andre ledd bokstavene a til f.

§ 16-7. Representasjon

(1) Hvis virksomheten bevarer sin uavhengighet, skal de tillitsvalgte som berøres av overdragelse som nevnt i § 16-1, beholde sin rettsstilling og funksjon.
(2) Hvis virksomheten ikke bevarer sin uavhengighet, skal de overførte arbeidstakere som var representert før overdragelsen, fortsatt være representert på en egnet måte fram til nyvalg kan finne sted.
(3) Første ledd kommer ikke til anvendelse dersom overdragelsen medfører at grunnlaget for arbeidstakernes representasjon opphører. I slike tilfeller skal tillitsvalgte fortsatt være sikret vern i samsvar med avtaler som beskytter tillitsvalgte på dette området.

Kapittel 17. Tvister om arbeidsforhold

§ 17-1. Tvister om arbeidsforhold

(1) I søksmål om rettigheter eller plikter etter denne lov gjelder domstolloven og tvisteloven, med de særregler som går fram av dette kapittel.
(2) I forbindelse med søksmålet kan retten også behandle krav om oppgjør av lønn og feriepenger. Det samme gjelder andre krav som står i sammenheng med eller kommer i stedet for krav etter første ledd, dersom det ikke vil være til vesentlig ulempe for behandlingen av saken. Rettens avgjørelse etter forrige punktum kan ikke angripes.
(3) Mekling i forliksråd finner ikke sted for krav som er gjenstand for forhandlinger etter § 17-3, krav som nevnt i § 17-1 andre ledd eller krav som har

vært prøvet for tvisteløsningsnemnd etter § 17-2. Mekling i forliksråd finner ikke sted i saker etter § 17-1 femte ledd.
(4) Ved søksmål som omfattes av § 17-4 første ledd skal retten påskynde saken mest mulig og om nødvendig beramme saken utenom tur.
(5) Fagforening som har medlemmer i en virksomhet som har leid inn arbeidstaker fra bemanningsforetak, jf. § 14-12, kan reise søksmål i eget navn om lovligheten av slik innleie. I tilknytning til slik sak vil begge parter ha rett til å kreve forhandlinger i tråd med reglene i § 17-3.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617), 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398), 8 april 2022 nr. 19 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 550).

§ 17-2. Tvisteløsningsnemnd

(1) Tvist som nevnt i §§ 8-3, 10-13 og 12-14, § 14-3 første ledd og § 14-4 a kan bringes inn for en tvisteløsningsnemnd for avgjørelse.
(2) Tvist kan ikke bringes inn for domstolene før den har vært prøvet for nemnda og avgjørelse fra nemnda foreligger. Ved domstolsprøving av tvisten skal den konklusjon nemnda har kommet til stå ved lag mens saken er til behandling ved domstolene. Dersom dette vil virke urimelig, kan retten etter krav fra en av partene fastsette en annen midlertidig ordning.
(3) Fristen for å bringe tvisten inn for domstolene er åtte uker fra det tidspunktet parten ble underrettet om nemndas avgjørelse.
(4) Reises det ikke søksmål innen fristen, har vedtaket virkning som en rettskraftig dom, og det kan fullbyrdes etter reglene som gjelder for dommer. Nemnda kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14. Et vedtak om oppfriskning kan bringes inn for tingretten.
(5) Departementet kan gi forskrift om oppnevning av nemndas medlemmer og om nemndas sammensetning og saksbehandling.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406), 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617), 15 des 2017 nr. 104, 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945), 9 des 2022 nr. 88 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 9 des 2022 nr. 2109).

§ 17-2 a. Frist for å fremme sak for Tvisteløsningsnemnda

(1) Det må reises sak for Tvisteløsningsnemnda senest fire uker etter at arbeidsgivers skriftlige avslag er kommet frem til arbeidstaker. Fristen beregnes

og avbrytes etter reglene i domstolloven kapittel 8.
(2) I utdanningspermisjonssaker kan det fremmes sak senest fire uker etter utløpet av arbeidsgivers svarfrist etter § 12-11 femte ledd dersom arbeidsgiver ikke har svart innen fristen.
(3) Saker om rett til delvis permisjon etter § 12-6 skal tas til behandling selv om fireukersfristen er utløpt dersom oversittelsen av fristen skyldes en fødsel eller overtakelse av omsorg for et adoptivbarn eller fosterbarn. Saken må i så fall fremmes snarest mulig etter fødselen eller omsorgsovertakelsen.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945).

§ 17-2 b. Gjenåpning

(1) Nemndas rettskraftige avgjørelser og beslutninger kan gjenåpnes etter begjæring fra en part dersom

a. det foreligger brudd på habilitetskrav i forvaltningsloven § 6
b. det foreligger andre saksbehandlingsfeil, og det ikke kan utelukkes at feilen var bestemmende for avgjørelsens innhold
c. opplysninger om faktiske forhold som var ukjent da saken ble avgjort, tilsier at avgjørelsen høyst sannsynlig ville blitt et annen.

(2) En sak kan ikke gjenåpnes

a. av en grunn som ble forkastet ved sakens behandling
b. av en grunn som parten burde ha gjort gjeldende under sakens ordinære behandling, ved søksmål til tingretten eller ved begjæring om oppfriskning
c. dersom det er rimelig sannsynlighetsovervekt for at en ny behandling av saken ikke vil lede til en endring av betydning for parten.

(3) Et vedtak om gjenåpning treffes av nemndsleder.
(4) Et avslag på en begjæring om gjenåpning kan bringes inn for tingretten. For øvrig gjelder reglene i tvisteloven kapittel 31 så langt de passer.
(5) Dersom nemnda treffer vedtak om gjenåpning, har parten krav på å få dekket saksomkostninger etter reglene i forvaltningsloven § 36 første ledd. Forvaltningsloven § 36 andre ledd gjelder ikke.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945).

§ 17-2 c. Retting og tilleggsavgjørelse

(1) Nemnda kan rette et vedtak som på grunn av en skrive- eller regnefeil,

misforståelse, forglemmelse eller lignende klar feil har fått en utforming som ikke stemte med nemndas mening.
(2) Er det ikke truffet avgjørelse om noe som skulle vært avgjort, kan det avsies en tilleggsavgjørelse dersom det fremmes en begjæring om det innen fristen for å bringe saken inn for tingretten, jf. § 17-2 tredje ledd.
(3) Nemndsleder kan treffe vedtak etter første og andre ledd.
(4) For øvrig gjelder tvisteloven §§ 19-8 og 19-9 tilsvarende.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945).

§ 17-3. Rett til å kreve forhandlinger

(1) Arbeidstaker som vil gjøre gjeldende at en oppsigelse eller avskjed er ulovlig, at det er brudd på lovens regler om fortrinnsrett eller at det har skjedd en ulovlig midlertidig ansettelse, innleie eller suspensjon, kan kreve forhandlinger med arbeidsgiver. Det samme gjelder hvis arbeidstaker vil kreve erstatning på grunn av forhold som nevnt i første punktum.
(2) Arbeidstaker som vil kreve forhandlinger må skriftlig underrette arbeidsgiver om dette innen to uker. Fristen til å kreve forhandlinger regnes fra:

a. oppsigelsen eller avskjeden fant sted,
b. arbeidsgiver avslo krav fra arbeidstaker om fortrinnsrett til ny stilling,
c. arbeidstaker fratrådte ved tvist om det har foreligget ulovlig innleie eller midlertidig ansettelse, eller
d. suspensjonens opphørstidspunkt.

Ved tvist om det foreligger lovlig innleie, midlertidig ansettelse eller suspensjon gjelder ingen frist for å kreve forhandlinger.

(3) Arbeidsgiver skal sørge for at forhandlingsmøte blir holdt snarest mulig og senest innen to uker etter at kravet er mottatt.
(4) Dersom arbeidstaker reiser søksmål eller underretter arbeidsgiver om at søksmål vil bli reist uten at forhandlinger har vært holdt, kan arbeidsgiver kreve forhandlinger med arbeidstaker. Krav om forhandlinger skal framsettes skriftlig så snart som mulig og senest to uker etter at arbeidsgiver er underrettet om at søksmål er eller vil bli reist. Arbeidsgiver skal sørge for at forhandlingsmøte blir holdt i samsvar med regelen i foregående ledd. Dersom søksmål er reist, skal arbeidsgiver skriftlig underrette retten om at forhandlinger vil bli holdt. Arbeidstaker plikter å møte til forhandlingene.
(5) Arbeidstaker og arbeidsgiver har rett til å la seg bistå av rådgiver under forhandlingene. Forhandlingene må være sluttført senest to uker etter datoen for det første forhandlingsmøtet, med mindre partene blir enige om å fortsette

forhandlingene. Fra forhandlingene skal det settes opp protokoll, som skal underskrives av partene og deres rådgivere.
(6) I tvist om innleie rettes krav om forhandlinger mot innleier. Det som står om arbeidsgiver i paragrafen her gjelder tilsvarende for innleier.
(7) I tvist om fortrinnsrett etter § 14-2 første ledd andre punktum rettes krav om forhandlinger mot foretaket som har stillingen arbeidstaker mener seg fortrinnsberettiget til. Det som er bestemt om arbeidsgiver i paragrafen her, gjelder tilsvarende for slikt foretak.
Endret ved lov 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 17-4. Søksmålsfrister i tvister om oppsigelse, avskjed, suspensjon mv.

(1) Ved tvist om oppsigelse, avskjed, brudd på lovens regler om fortrinnsrett eller om det har foreligget ulovlig midlertidig ansettelse, innleie, eller suspensjon, er søksmålsfristen åtte uker. Dersom arbeidstaker bare krever erstatning, er søksmålsfristen seks måneder. Partene kan i den enkelte sak bli enige om en lengre søksmålsfrist.
(2) Søksmålsfristen etter første ledd regnes fra forhandlingenes avslutning. Er forhandlinger ikke holdt, regnes fristen fra de tidspunkter som er nevnt i § 17-3 andre ledd.
(3) Ved søksmål etter § 17-1 femte ledd avbrytes søksmålsfristen for individuelle erstatningskrav for de navngitte enkeltpersoner saken gjelder fra tidspunktet for søksmålet etter § 17-1 femte ledd og frem til rettskraftig dom foreligger.
(4) Dersom arbeidsgivers oppsigelse eller avskjed ikke oppfyller formkravene i § 15-4 første og andre ledd, gjelder ingen søksmålsfrist.
(5) Ved tvist om det foreligger ulovlig midlertidig ansettelse, innleie eller suspensjon gjelder ingen søksmålsfrist.
(6) Retten til å fortsette i stillingen etter § 15-11 gjelder dersom søksmål reises innen utløpet av oppsigelsesfristen, og innen åtte uker fra forhandlingenes avslutning eller fra oppsigelsen fant sted. Det samme gjelder hvis arbeidstaker innen utløpet av oppsigelsesfristen skriftlig underretter arbeidsgiver om at søksmål vil bli reist innen åtte-ukersfristen. Fristene gjelder ikke dersom arbeidsgivers oppsigelse ikke oppfyller formkravene i § 15-4 første og andre ledd, jf. tredje ledd i paragrafen her. Retten kan bestemme at arbeidsforholdet skal fortsette, jf. § 15-11 tredje ledd, dersom søksmål med krav om dette reises innen åtte uker fra tidspunktet for arbeidstakers fratreden eller fra forhandlingenes avslutning.
(7) Søksmålsfristen etter første ledd avbrytes hvis tvisten bringes inn for Diskrimineringsnemnda.

Endret ved lover 15 des 2006 nr. 69 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 15 des 2006 nr. 1406), 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617), 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398), 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973), 8 april 2022 nr. 19 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 550).

§ 17-5. Fristforlengelse og oppfriskning ved oppsigelse under sykdom, svangerskap, foreldrepermisjon, militærtjeneste mv.

(1) Ved tvist om en oppsigelses rettmessighet etter § 15-8 løper fristene for å kreve forhandling eller gå til søksmål fra det tidspunkt forbudet mot oppsigelse etter § 15-8 første ledd opphører.
(2) Ved oppsigelse under fravær på grunn av barns eller barnepassers sykdom etter § 12-9 eller fravær på grunn av pleie av nærstående etter § 12-10, forlenges fristen for å kreve forhandlinger eller gå til søksmål med det antall dager arbeidstaker var fraværende etter at oppsigelsen fant sted.
(3) Ved oppsigelse under permisjon ved svangerskap, fødsel, adopsjon eller omsorg for små barn etter §§ 12-1 til 12-6 eller under permisjon ved militærtjeneste mv. etter § 12-12 kan retten gi oppfriskning for oversittelse av fristene for å kreve forhandlinger eller for søksmål, dersom arbeidstaker krever det og retten finner det rimelig.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 okt 2012 nr. 68 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 19 okt 2012 nr. 978).

§ 17-6. Meddommerutvalg

Domstoladministrasjonen oppnevner ett eller flere særskilte arbeidslivskyndige meddommerutvalg for hvert fylke. Minst to femdeler av meddommerne i hvert utvalg oppnevnes etter forslag fra arbeidsgiverorganisasjon og minst to femdeler oppnevnes etter forslag fra arbeidstakerorganisasjon.

§ 17-7. Oppnevning av meddommere

(1) Under hovedforhandling og under ankeforhandling i lagmannsrett settes retten med to meddommere.
(2) Meddommere oppnevnes etter forslag fra partene fra de særskilte arbeidslivskyndige utvalg oppnevnt etter § 17-6. I lagmannsrettssaker tas meddommerne fra de utvalg som er oppnevnt innen lagsognets grenser.

(3) Partene foreslår hver sin halvpart av det antall meddommere retten settes med i den enkelte sak. Foreligger ikke partenes forslag innen den frist dommeren har bestemt, kan dommeren oppnevne meddommere etter domstolloven § 94. Det samme gjelder dersom flere saksøkere eller saksøkte ikke blir enige om noe felles forslag.
(4) Retten kan likevel settes uten meddommere dersom partene og retten er enig i at meddommere er unødvendig.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654), 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel 18. Tilsynet med loven

§ 18-1. Arbeidstilsynet

(1) Arbeidstilsynet fører tilsyn med at bestemmelsene i og i medhold av denne lov blir overholdt. Når det er nødvendig med særskilt ekspertise for å gjennomføre tilsyn etter denne lov, kan Arbeidstilsynet oppnevne sakkyndige til å utføre kontroll og foreta undersøkelser mv. på Arbeidstilsynets vegne. Departementet kan fastsette bestemmelser om Arbeidstilsynets organisasjon og virksomhet.
(2) Departementet kan bestemme at tilsynet med deler av den offentlige forvaltning og transportbedrifter som drives av staten skal ordnes på annen måte enn det som følger av loven. Departementet kan bestemme at annen offentlig myndighet enn Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med at bestemmelsene i eller i medhold av denne lov blir overholdt.

§ 18-2. Beskyttelse av kilder

(1) Når Arbeidstilsynet får melding om forhold som er i strid med loven, plikter enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Arbeidstilsynet å hindre at andre får kjennskap til melderens navn eller andre identifiserende opplysninger om melderen.
(2) Taushetsplikten gjelder også overfor den anmeldte. Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g gjelder ellers tilsvarende.
Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 18-3. Gebyrer

(1) Virksomhet som går inn under denne lov, kan pålegges å betale til statskassen et årlig tilsynsgebyr eller gebyrer til dekning av utgifter til kontroll, godkjenning, sertifisering eller til pålagte undersøkelser eller prøver, herunder sektoravgift til dekning av utgifter ved andre oppfølgingsoppgaver som retter seg mot hele eller deler av petroleumsvirksomheten.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om slike gebyrer og sektoravgift. Gebyrene og sektoravgift er tvangsgrunnlag for utlegg.
(3) Departementet kan i forskrift gi adgang for Arbeidstilsynet til å kreve refundert utgifter for undersøkelser og prøver som arbeidsgiveren etter loven har plikt til å utføre.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 80 (ikr. 1 jan 2013).

§ 18-4. Arbeidstilsynets adgang til virksomheten

(1) Arbeidstilsynet skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert sted som omfattes av loven. Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig ta kontakt med arbeidsgiver og verneombudet. Verneombudet kan kreve at også andre representanter for arbeidstakerne deltar under kontrollen. I virksomheter hvor det ikke er verneombud, skal tilsynspersonellet om mulig ta kontakt med annen representant for arbeidstakerne. Dersom Arbeidstilsynet ikke gis adgang til sted som nevnt i første punktum, kan Arbeidstilsynet selv iverksette nødvendige tiltak for å skaffe seg adgang.
(2) Arbeidsgiver eller representant for denne har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.
(3) Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal Arbeidstilsynet gi skriftlig rapport til arbeidsgiver om resultatet av kontrollen. Kopi av rapporten skal gis verneombudet, og om nødvendig til bedriftshelsetjenesten.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 34 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1099).

§ 18-5. Opplysninger

(1) Enhver som er underlagt tilsyn etter denne lov skal når Arbeidstilsynet krever det og uten hinder av taushetsplikt fremlegge opplysninger som anses

nødvendige for utøvelsen av tilsynet. Arbeidstilsynet kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.
(2) Opplysninger som nevnt i første ledd kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.
(3) Opplysninger som nevnt i første ledd kan, når særlige forhold gjør det nødvendig, også kreves utlevert fra en annen virksomhet enn den et tilsyn er rettet mot. Arbeidstilsynet kan bare kreve opplysninger fra en slik annen virksomhet når det anses forholdsmessig. I forholdsmessighetsvurderingen skal det blant annet legges vekt på:

a. om det er mistanke om lovbrudd, og hvor alvorlige lovbruddene er,
b. hvor sensitive de etterspurte opplysningene er, og
c. arbeidsbyrden for virksomheten som skal utlevere opplysningene.

(4) Arbeidstilsynets rett til å kreve opplysninger etter tredje ledd omfatter ikke særlige kategorier av personopplysninger etter personvernforordningen artikkel 9. Forvaltningslovens regler om enkeltvedtak gjelder ikke for pålegg om opplysninger etter tredje ledd.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 34 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1099).

§ 18-6. Pålegg og andre enkeltvedtak

(1) Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendig for gjennomføringen av bestemmelsene i og i medhold av § 1-7, kapittel 2, § 2 A-6, kapittel 3 til kapittel 11, samt § 14-1 b andre ledd, §§ 14-5 til 14-8, § 14-12 første, andre, femte og sjette ledd, § 14-12 a første ledd, § 14-12 b første ledd, § 14-13 a, § 14-14 a, § 14-15 andre og sjette ledd og §§ 15-2, 15-15, § 18-4, 18-5 og 18-8. Dette gjelder likevel ikke § 10-2 andre til fjerde ledd, § 10-6 tiende ledd og § 14-6 tredje og fjerde ledd.
(2) Pålegg skal gis skriftlig, og det skal settes en frist for når det skal være utført. Ved overhengende fare kan Arbeidstilsynet kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks. I pålegget skal det opplyses om klageadgang, klagefrist og den nærmere fremgangsmåte ved klage, samt retten til å se sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 27.
(3) Arbeidstilsynet kan forby at farlige kjemikalier eller biologisk materiale fremstilles, pakkes, brukes eller oppbevares i virksomhet som går inn under loven. Arbeidstilsynet kan dessuten kreve at arbeidsgiver skal foreta spesielle undersøkelser eller levere prøver til undersøkelse. Utgifter i denne forbindelse

bæres av arbeidsgiver.
(4) Arbeidstilsynet kan kreve at produsent eller importør av kjemikalier eller biologisk materiale foretar undersøkelser eller leverer prøve til undersøkelse for å få fastslått kjemikaliets eller materialets farlighetsgrad. Utgifter til slike undersøkelser bæres av den som har plikt til å foreta undersøkelsen eller levere prøven. Arbeidstilsynet kan forby omsetning av et kjemikalie eller biologisk materiale hvis en produsent eller importør forsømmer sin melde- eller merkeplikt, eller ikke gir supplerende opplysninger som kreves etter § 5-4 første ledd bokstav c.
(5) Arbeidstilsynet kan gi pålegg om at den som leverer eller markedsfører et produkt som selv om det brukes i samsvar med de kravene som stilles, kan medføre fare for liv eller helse, skal treffe nødvendige tiltak for å avverge faren. Det kan blant annet kreves at:

a. levering eller markedsføring stanses,
b. produkter tilbakekalles.

(6) I forbindelse med tillatelse, samtykke, dispensasjon eller andre enkeltvedtak kan Arbeidstilsynet sette nærmere bestemte vilkår.
(7) Direktoratet for arbeidstilsynet er klageinstans for enkeltvedtak truffet av det lokale arbeidstilsyn. Departementet er klageinstans for enkeltvedtak truffet av direktoratet.
(8) Arbeidstakernes tillitsvalgte skal gjøres kjent med pålegg og andre enkeltvedtak som Arbeidstilsynet treffer.
Endret ved lover 21 des 2005 nr. 121 (ikr. 1 jan 2006), 1 des 2006 nr. 64 (ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 1 des 2006 nr. 1324), 19 juni 2009 nr. 39 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 822), 25 juni 2010 nr. 31 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 976), 22 juni 2012 nr. 33 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 607), 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617), 24 apr 2015 nr. 20 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 399), 31 mars 2017 nr. 12 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 424), 16 juni 2017 nr. 42 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 752), 19 des 2017 nr. 113, 22 juni 2018 nr. 46 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 944), 21 juni 2019 nr. 24 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 806), 19 juni 2020 nr. 69 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1233), 11 juni 2021 nr. 59 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1872), 18 mars 2022 nr. 10 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 412), 9 des 2022 nr. 88 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 9 des 2022 nr. 2109), 20 des 2022 nr. 99 (i kraft 1 apr 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2300), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341), 15 des 2023 nr. 88 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2066), 20 juni 2025 nr. 34 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1099), 20 juni 2025 nr. 36 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1118).

§ 18-7. Tvangsmulkt

I pålegg etter loven kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag eller uke eller måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfyllelse av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Arbeidstilsynet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 18-8. Stansing

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen, kan Arbeidstilsynet helt eller delvis stanse virksomhetens aktiviteter inntil pålegget er oppfylt. Ved overhengende fare kan Arbeidstilsynet stanse de aktiviteter som er knyttet til faresituasjonen selv om pålegg ikke er gitt.

§ 18-9. Arbeidstilsynets samtykke ved oppføring av bygning mv.

(1) Den som vil oppføre en bygning eller utføre bygningsmessig arbeid som er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven, og som skal brukes eller ventelig vil bli brukt av virksomhet som går inn under denne lov, har plikt til å innhente Arbeidstilsynets samtykke på forhånd.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om plikten til å innhente Arbeidstilsynets forhåndssamtykke etter denne paragraf, hvilke opplysninger som kan kreves og de vilkår som kan stilles for å gi slikt samtykke.
(3) Departementet kan i forskrift bestemme at forhåndssamtykke ikke er nødvendig for spesielle arbeidsplasser eller bygninger når dette er ubetenkelig ut fra hensynet til arbeidsmiljøet.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945).

§ 18-10. Overtredelsesgebyr

(1) Arbeidstilsynet kan ilegge en virksomhet overtredelsesgebyr dersom noen som har handlet på vegne av virksomheten uaktsomt eller forsettlig har overtrådt bestemmelser som nevnt i § 18-6 første ledd. Overtredelsesgebyr kan ilegges selv om ingen enkeltperson har utvist skyld. Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen og kan utgjøre inntil 50 ganger grunnbeløpet i folketrygden eller fire prosent av virksomhetens årsomsetning. Det høyeste beløpet utgjør den øvre rammen.

(2) Ved vurdering av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmålingen, skal det særlig legges vekt på:

a. hvor alvorlig overtredelsen er,
b. graden av skyld,
c. om det foreligger gjentagelse,
d. om virksomheten ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,
e. om virksomheten har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
f. om overtredelsen er begått for å fremme virksomhetens interesser,
g. om andre reaksjoner som følge av overtredelsen blir ilagt virksomheten eller noen som har handlet på vegne av denne,
h. virksomhetens økonomiske evne, og
i. den preventive effekten.

(3) Når ikke annet er fastsatt i enkeltvedtak, er oppfyllelsesfristen fire uker fra vedtak om overtredelsesgebyr ble truffet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom virksomheten går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften. Retten kan prøve alle sider av saken. Overtredelsesgebyr kan ilegges på stedet ved klart konstaterbare overtredelser. Andre ledd gjelder ikke ved slik ileggelse av overtredelsesgebyr. Forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16 kan unnlates når overtredelsesgebyr ilegges på stedet.
(4) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Foreldelsesfristen avbrytes ved at Arbeidstilsynet har gitt forhåndsvarsel om vedtak om overtredelsesgebyr, jf. forvaltningsloven § 16.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617 med virkning for overtredelser begått etter 1 jan 2014), endret ved lover 14 juni 2024 nr. 31 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 981), 20 juni 2025 nr. 34 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1099).

§ 18-10 a. Overtredelsesgebyr til fysiske personer

(1) Arbeidstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten, hvis vedkommende forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelser som nevnt i § 18-6 første ledd. Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen, og kan utgjøre inntil 25 ganger grunnbeløpet i folketrygden.
(2) Ved vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr etter første ledd,

og ved utmålingen, skal Arbeidstilsynet blant annet legge vekt på:

a. overtredelsens omfang og virkninger,
b. fordeler som er eller kunne vært oppnådd ved lovbruddet,
c. overtrederens skyld og økonomiske evne, og
d. om det er rimelig grunn til å tro at overtrederen har innrettet, eller vil forsøke å innrette, virksomheten på en slik måte at et overtredelsesgebyr mot virksomheten ikke vil ha tilstrekkelig effekt.

(3) Ved ileggelse av overtredelsesgebyr etter første ledd gjelder § 18-10 tredje og fjerde ledd tilsvarende.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 34 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1099).

§ 18-11. Gjensidig bistand ved innkreving av og underretning om økonomiske administrative sanksjoner

(1) Avgjørelser om økonomiske administrative sanksjoner og bøter ilagt av ansvarlig myndighet eller domstol i annen EØS-stat er bindende i Norge og kan fullbyrdes hvis avgjørelsen gjelder manglende overholdelse av nasjonale regler som gjennomfører EØS-avtalens vedlegg XVIII nr. 30 (direktiv 96/71/EF) om utsending av arbeidstakere i forbindelse med tjenesteyting, eller direktiv 2014/67/EU om håndheving av direktiv 96/71/EF og om endring av forordning (EU) nr. 1024/2012 om administrativt samarbeid i informasjonssystemet for det indre marked, slik dette er innlemmet i EØS-avtalen, og avgjørelsen ikke kan påklages eller er rettskraftig.
(2) Pengekrav som følger av avgjørelse som nevnt i første ledd, kreves inn av Statens innkrevingssentral med mindre departementet bestemmer noe annet.
(3) Statens innkrevingssentral kan anmode ansvarlige myndigheter i andre EØS-stater om å kreve inn pengekrav som følger av vedtak som nevnt i arbeidsmiljøloven § 18-7 (tvangsmulkt) og § 18-10 (overtredelsesgebyr), og som oppfyller vilkårene i første ledd.
(4) Pengekrav som kreves inn i medhold av første ledd, tilfaller statskassen. Pengekrav som kreves inn i medhold av tredje ledd, tilfaller den EØS-stat som gjennomfører innkrevingen.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om underretning om og fullbyrding av avgjørelser som nevnt i første og tredje ledd.
Tilføyd ved lov 31 mars 2017 nr. 12 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 424). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 18-12. Politiets bistandsplikt

Når det er nødvendig, kan Arbeidstilsynet kreve at politiet bistår ved gjennomføring av tilsyn og fullbyrdelse av vedtak gitt i medhold av kapittel 18. Politiet kan anvende makt i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig. Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 34 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1099).

§ 18-13. Bevissikring

(1) Arbeidstilsynet kan foreta bevissikring når det er sannsynlig at det foreligger overtredelse av bestemmelser som nevnt i § 18-6 første ledd, og bevissikring er nødvendig og ikke uforholdsmessig inngripende.
(2) Når vilkårene i første ledd er oppfylt, kan Arbeidstilsynet, etter beslutning fra tingretten, kreve:

a. å få adgang til lokaler, eiendommer, transportmidler og andre oppbevaringssteder hvor det kan finnes bevis for overtredelse,
b. å få adgang til bolig dersom det er sannsynlig at bevis oppbevares der,
c. å ta med ting, herunder kopi av dokumenter og annen informasjon og elektronisk lagret informasjon, som kan ha betydning som bevis for nærmere undersøkelse, og
d. å forsegle arbeidssteder, forretningspapirer eller elektroniske lagringsmedier så lenge undersøkelsen varer og dette anses nødvendig.

Originale dokumenter kan tas med etter første punktum bokstav c når originalen i seg selv antas å ha særskilt bevisverdi, bevisverdien vil reduseres ved kopiering, eller dokumentet antas å være et særlig sentralt bevis for lovovertredelse. Tas originaldokumenter med etter denne bestemmelsen, skal de kontrollerte få kopi av dokumentene, så fremt det kan skje uten skade eller fare for kontrollen.
(3) Begjæring om adgang til bevissikring fremsettes av Arbeidstilsynet for tingretten på det stedet hvor det mest praktisk kan skje.
(4) Retten treffer avgjørelse ved beslutning før bevissikring settes i verk. Rettens beslutning skal angi hvor bevissikring skal gjennomføres, og hvilken type overtredelse som antas å foreligge. Dersom det er fare for bevisforspillelse, kan beslutningen treffes uten at den som avgjørelsen rammer, gis adgang til å uttale seg. En anke over beslutning om bevissikring gir ikke utsatt iverksettelse.
(5) Straffeprosessloven § 200, § 201 første ledd, § 204, § 205 tredje ledd og §§

207, 208, 209, 213, kapittel 26 samt forvaltningsloven § 15 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.
(6) Arbeidstilsynet kan be om bistand fra politiet til å iverksette en beslutning om bevissikring etter § 18-12. Ved bevissikring i bolig skal Arbeidstilsynet alltid ha bistand fra politiet.
(7) Dersom det ikke er tid til å avvente rettens beslutning, kan Arbeidstilsynet kreve at politiet avstenger områder der bevisene kan være, inntil rettens beslutning foreligger.
(8) Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av bevissikring.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 34 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1099).

Kapittel 19. Straff

§ 19-1. Ansvar for innehaver av virksomhet, arbeidsgiver og den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten

(1) Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelse eller pålegg gitt i eller i medhold av denne lov, straffes innehaver av virksomhet, arbeidsgiver eller den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten med bøter eller fengsel inntil ett år eller begge deler. Medvirkning straffes på samme måte, likevel slik at arbeidstaker straffes etter § 19-2.
(2) Under særlig skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil fem år anvendes. Ved avgjørelsen av om det foreligger slike omstendigheter, skal det særlig legges vekt på om overtredelsen har eller kunne ha medført alvorlig fare for liv eller helse eller om den er foretatt eller fortsatt tross pålegg eller henstilling fra offentlig myndighet, vedtak av arbeidsmiljøutvalget eller henstilling fra verneombud eller bedriftshelsetjeneste.
(3) For overtredelse som har eller kunne ha medført alvorlig fare for liv eller helse, kan innehaver av virksomhet, arbeidsgiver eller den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten straffes etter denne paragraf, med mindre vedkommende i enhver henseende har opptrådt fullt forsvarlig med hensyn til sine plikter etter loven eller bestemmelser i medhold av loven.
(4) Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke reglene i kapittel 8, 12, 13, 15 og 16. Bestemmelsene gjelder heller ikke reglene i kapittel 14, med unntak av §§ 14-5 til 14-8 og 14-15.
Endret ved lover 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398), 11 juni 2021 nr. 59 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1872).

§ 19-2. Ansvar for arbeidstakere

(1) Arbeidstaker som uaktsomt overtrer bestemmelse eller pålegg gitt i eller i medhold av denne lov, straffes med bøter. Medvirkning straffes på samme måte.
(2) Er overtredelsen forsettlig eller grovt uaktsom, kan bøter eller fengsel inntil tre måneder, eller begge deler, anvendes.
(3) Ved særlig skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil ett år anvendes. Ved avgjørelsen av om det foreligger slike omstendigheter, skal det særlig legges vekt på om overtredelsen var i strid med særskilt arbeids- eller sikkerhetsinstruks og om arbeidstakeren forsto eller burde forstå at overtredelsen kunne medføre alvorlig fare for andres liv eller helse.
(4) Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke reglene i kapittel 10 om arbeidstid og kapittel 14 og 15 om oppsigelsesvern.

§ 19-3. Ansvar for foretak

Straffansvar for foretak er regulert i straffeloven §§ 27 og 28.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 19-4. Ansvar for å hindre offentlig myndighet

Den som hindrer undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne lov eller unnlater å yte pliktig bistand eller å gi opplysninger som anses nødvendig for utførelsen av tilsynet etter denne lov, straffes med bøter med mindre forholdet rammes av § 19-1 eller strengere straffebud i straffeloven. Medvirkning straffes ikke.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 19-5. Offentlig tjenestemann

Enhver som er knyttet til Arbeidstilsynet er i forhold til straffeloven å regne som offentlig tjenestemann.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 19-6. Påtalen

Overtredelse av denne lov er undergitt offentlig påtale.

§ 19-7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 20. Avsluttende bestemmelser

§ 20-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Iflg. res. 17 juni 2005 nr. 609 trådte loven ikr. 1 jan 2006 med følgende unntak og presiseringer: – § 10-12 sjette ledd trådte ikr. 1 juli 2005. – § 14-9 femte ledd andre punktum får ikke anvendelse overfor midlertidig arbeidsavtale som løper på tidspunktet for lovens ordinære ikrafttreden. – For oppsigelser som fant sted før lovens ikrafttreden, gjelder lov 4 feb 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. § 61 nr. 4. – For arbeidstakere som på tidspunktet for lovens ordinære ikrafttreden har en særlig uavhengig stilling skal, for så vidt arbeidstakeren fortsetter i denne stillingen, lovens kapittel 10 tre ikr. 1 jan 2011 (ifølge departementet er denne utsatte ikrafttredelsen ikke lenger aktuell etter at bestemmelsene ble endret ved lov 21 des 2005 nr. 121 med ikrafttreden 1 jan 2006), § 10-2 første, andre og fjerde ledd trådte likevel ikr. 1 jan 2006. – Ikrafttreden for § 2-4 fastsettes senere (dog virker det som § 2-4 er ment satt ikr. idet den ble endret ved lov 1 des 2006 nr. 64, ikr. 1 jan 2007 iflg. res. 1 des 2006 nr. 1324).

§ 20-2. Overgangsbestemmelser

Forskrifter gitt i medhold av lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. skal gjelde inntil annet er bestemt.

§ 20-3. Endringer i andre lover

Fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om barnehager (barnehageloven)

Kapittel I. Barnehagens formål og innhold

§ 1. Formål

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.

Barna skal få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. De skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter. De skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger.

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.
Endret ved lov 19 des 2008 nr. 119 (ikr. 1 aug 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 828).

§ 1a. Særlig formål

Eiere av private barnehager kan i vedtektene bestemme at verdiene i loven § 1 ikke skal forankres i den kristne og humanistiske arv og tradisjon.

Private barnehager og barnehager eiet eller drevet av menigheter innen Den norske kirke kan i vedtektene fastsette særlige bestemmelser om tros- eller livssynsformål.
Tilføyd ved lov 18 juni 2010 nr. 26 (ikr. 1 aug 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 827).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 2. Barnehagens innhold

Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet.

Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte

opplevelser og aktiviteter.

Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.

Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap.

Barnehagen skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter.

Barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller.

Departementet fastsetter nærmere regler om barnehagens innhold og oppgaver (rammeplan) ved forskrift.

Barnehagens eier kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold.

Med utgangspunkt i rammeplan for barnehagen skal samarbeidsutvalget for hver barnehage fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.
Endret ved lover 18 juni 2010 nr. 26 (ikr. 1 aug 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 827), 17 juni 2016 nr. 66 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 674). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 2 a. Plikt til å samarbeide med skolen om overgangen fra barnehage til skole

Barnehagen skal samarbeide med skolen om barnas overgang fra barnehage til skole og skolefritidsordning, jf. opplæringslova § 4-7 og privatskolelova § 5-5. Samarbeidet skal bidra til at barna får en trygg og god overgang. Barnehagen må ha tillatelse fra barnets foreldre for å utlevere personopplysninger om barnet til skolen.
Tilføyd ved lov 8 juni 2018 nr. 29 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 827), endret ved lover 11 juni 2021 nr. 80 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1899), 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

§ 2 b. Samarbeid og samordning

Barnehagen og pedagogisk-psykologisk tjeneste skal samarbeide med andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Dersom barnet har individuell plan etter annen lov og forskrift, skal barnehagen og pedagogisk-psykologisk tjeneste delta i samarbeid om utarbeidelse og oppfølging av tiltak og mål i den individuelle planen.

Kommunen skal samordne tjenestetilbudet etter første ledd. Ved behov skal kommunen bestemme hvilken kommunal tjenesteyter som skal ivareta

samordningen. Dersom det er oppnevnt barnekoordinator etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a , skal koordinatoren sørge for samordning av tjenestetilbudet.

Barnehagen og pedagogisk-psykologisk tjeneste skal, i tillegg til å følge opp enkelte barn, samarbeide med andre tjenesteytere slik at barnehagen, pedagogisk-psykologisk tjeneste og de andre tjenesteyterne kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

Med tjenesteytere menes kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenesteytere, private tjenesteytere som utfører oppgaver på vegne av slike tjenesteytere, barnehager som får tilskudd etter barnehageloven § 19 og skoler som får statstilskudd etter privatskolelova § 6-1.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 78 som endret ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

Kapittel II. Barns og foreldres medvirkning

§ 3. Barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet og i saker som gjelder dem selv.

Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet.

Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

I alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen, skal hva som er best for barnet, være et grunnleggende hensyn.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 4. Foreldreråd og samarbeidsutvalg

For å sikre samarbeidet med barnas hjem, skal hver barnehage ha et foreldreråd og et samarbeidsutvalg.

Foreldrerådet består av foreldrene til alle barna. Foreldrerådet skal fremme foreldrenes fellesinteresser og bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø. Er det i forskrift etter § 20 satt en maksimalgrense for foreldrebetaling, kan bare foreldrerådet samtykke til foreldrebetaling utover dette.

Samarbeidsutvalget skal være et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ. Samarbeidsutvalget består av foreldre og ansatte i

barnehagen, slik at hver gruppe er likt representert. Barnehagens eier kan delta etter eget ønske, men ikke med flere representanter enn hver av de andre gruppene.

Barnehageeieren skal sørge for at saker av viktighet forelegges foreldrerådet og samarbeidsutvalget.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 5. Felles samarbeidsutvalg for barnehage og skole

Kommunen kan bestemme at det skal være felles samarbeidsutvalg for kommunal barnehage og grunnskole. Der begge parter ønsker det, kan det etableres tilsvarende ordning for privat barnehage og kommunal eller privat skole. Samarbeidsutvalget skal også i slike tilfeller settes sammen etter § 4 tredje ledd, men slik at foreldre og ansatte fra både barnehagen og skolen skal være representert, jf. opplæringslova § 10-4 første ledd første punktum.

Endret ved lover 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

Kapittel III. Godkjenningsplikt og oppgavefordeling

§ 6. Virksomhetens plikt til å søke godkjenning

Virksomheter som har ansvar for barn under opplæringspliktig alder, plikter å søke godkjenning som barnehage når:

a. virksomheten er regelmessig og ett eller flere barn har en ukentlig oppholdstid på mer enn 20 timer, og
b. antall barn som er til stede samtidig er ti eller flere når barna er tre år eller eldre, eventuelt fem eller flere når barna er under tre år, og
c. virksomheten utføres mot godtgjøring.

Virksomheter etter første ledd må være godkjent før driften settes i gang. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 7. Barnehageeierens ansvar

Barnehageeieren har ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med gjeldende lover og forskrifter.
Endret ved lover 18 juni 2010 nr. 26 (ikr. 1 aug 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 827), 21 juni 2013 nr. 99 (ikr. 1 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 688), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), 10 juni 2022 nr. 40 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 998). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 7 a. Barnehagens organisering

Hver private barnehage skal være et selvstendig rettssubjekt.

Kommunale og private barnehager skal være registrert med eget organisasjonsnummer i Enhetsregisteret.

Første ledd gjelder ikke for åpne barnehager og ikke for barnehageeiere som alene, sammen med nærstående eller selskap i samme konsern eier

a. ordinære barnehager med til sammen færre enn tretti barn, eller
b. familiebarnehager med til sammen færre enn ti barn.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravet i første ledd i særlige tilfeller.
Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 40 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 998), endret ved lov 14 juni 2024 nr. 35 (i kraft 14 juni 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 958). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 7 b. Krav til samlet barnehageanlegg

Kommunale og private barnehagers lokaler og utearealer skal ligge samlet, med mindre særlige hensyn tilsier at de er på ulike steder.

Første ledd gjelder ikke for barnehager som er unntatt fra kravet om å være et selvstendig rettssubjekt etter § 7 a tredje ledd eller forskrift gitt i medhold av § 7 a fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 40 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 998), endret ved lov 14 juni 2024 nr. 35 (i kraft 14 juni 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 958).

§ 8. Krav til vedtekter

Kommunale og private barnehager skal ha vedtekter. Vedtektene skal gi opplysninger som er av betydning for foreldrenes forhold til barnehagen, herunder om

a. eierforhold
b. formål, jf. §§ 1 og 1a
c. opptakskriterier
d. antall medlemmer i samarbeidsutvalget
e. barnehagens åpningstid.

Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 8 aug 2008 nr. 73 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 26 sep 2008 nr. 1048), 19 juni 2009 nr. 93 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 29 okt 2010 nr. 1378), 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 9. Internkontroll i barnehagen

Barnehageeier skal ha internkontroll for å sikre at kravene i denne loven med forskrifter følges.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasset barnehagens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal barnehageeier

a. utarbeide en beskrivelse av barnehagens hovedoppgaver, mål og organisering
b. ha nødvendige rutiner og prosedyrer
c. avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
d. dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
e. evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 66 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 674), 21 juni 2017 nr. 98 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 832), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 9 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 66 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 674), opphevet ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 9 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 66 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 674), endret ved lov 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679, lov nr. 65 og lov nr. 64 ble sanksjonert i feil nummerrekkefølge), opphevet ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 10. Barnehagemyndighetens ansvar

Kommunen er lokal barnehagemyndighet. Kommunen skal gi veiledning om og påse at barnehagene drives i samsvar med bestemmelsene i denne loven med forskrifter, med unntak av bestemmelsene i kapittel V med forskrifter.

Kommunen har plikt til å tilby plass i barnehage til barn under opplæringspliktig alder som er bosatt i kommunen, jf. § 16. Utbyggingsmønster og driftsformer skal tilpasses lokale forhold og behov.

Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.

Hver kommune skal opprette og føre register til bruk for Arbeids- og velferdsetaten i forbindelse med kontroll av beregning og utbetaling av kontantstøtte etter kontantstøtteloven. Registeret kan samkjøres mot Arbeids- og velferdsetatens register over mottakere av kontantstøtte. Departementet gir forskrift om føringen av registeret, hvilke opplysninger registeret skal inneholde, og behandlingen av disse opplysningene.

Kommunen har rett til innsyn i dokumenter og adgang til barnehagelokaler i den utstrekning dette anses nødvendig for å ivareta kommunens oppgaver som barnehagemyndighet.

Endret ved lover 18 juni 2010 nr. 26 (ikr. 1 aug 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 827), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 10 des 2021 nr. 3461).

§ 11. Krav til likebehandling og uavhengighet

Kommunen skal likebehandle private og kommunale barnehager når den utfører oppgaver som barnehagemyndighet. Kommunen skal organisere oppgavene den har som barnehagemyndighet adskilt fra oppgavene den har som barnehageeier når dette er egnet til å ivareta tilliten til kommunens upartiskhet som barnehagemyndighet.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91(ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 12. Særlige regler om klageinstans

Statsforvalteren er klageinstans for vedtak fattet av kommunen eller fylkeskommunen etter §§ 14 og 15, § 19 første ledd, §§ 24 til 26, §§ 35 til 38, § 53 og der det følger av forskrift gitt i medhold av denne loven.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91(ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 10 juni 2022 nr. 40 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 998).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 13. Statlig råd og veiledning

Statsforvalteren skal veilede kommuner, fylkeskommuner og barnehager om denne loven med forskrifter, med unntak av bestemmelsene i kapittel V med forskrifter.

Utdanningsdirektoratet skal veilede kommuner og barnehager om denne loven kapittel V med forskrifter.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 10 des 2021 nr. 3461) som endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34, endret ved lov 10 juni 2022 nr. 40 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 998).

Kapittel IV. Barnehagemyndighetens oppgaver mv.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, innhold av paragrafer og kapitteloverskrift endret).

§ 14. Godkjenning

Kommunen avgjør søknader om godkjenning etter en vurdering av barnehagens

egnethet ut fra formål og innhold, jf. §§ 1, 1a og 2.

Kommunen kan ved godkjenningen sette vilkår for driften med hensyn til antall barn, barnas alder og oppholdstid.

Kommunens vedtak kan påklages til statsforvalteren.

Departementet kan gi forskrift om midlertidig godkjenning ved etablering av barnehager og barnehageplasser som opprettes for å dekke et midlertidig behov som følge av at det kommer svært mange fordrevne barn under opplæringspliktig alder fra Ukraina.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravene til organisering i § 7 a for ordinære barnehager som har fått midlertidig godkjenning etter forskrift med hjemmel i fjerde ledd i denne paragrafen.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 93 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 29 okt 2010 nr. 1378), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Endres** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 14 a. Private barnehager uten kommunalt tilskudd

Private barnehager som har fått vedtak om godkjenning av barnehagedriften etter § 14, kan drive privat barnehage uten kommunalt tilskudd etter § 19. For disse barnehagene får §§ 7 a, 7 b, 17, kapittel V og § 56 ikke anvendelse.

Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 35 (i kraft 14 juni 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 958). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 14 b. Midlertidig godkjenning i en situasjon med svært mange fordrevne

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 15. Familiebarnehager

Godkjenning av familiebarnehager omfatter virksomhetens organisering og det enkelte hjems egnethet som lokale for familiebarnehagedrift.

Departementet kan gi forskrifter om godkjenning og drift av familiebarnehager.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 11). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 16. Rett til plass i barnehage

Barn som fyller ett år senest innen utgangen av august det året det søkes om barnehageplass, har etter søknad rett til å få plass i barnehage fra august i samsvar med denne loven med forskrifter.

Barn som fyller ett år i september, oktober eller november det året det søkes om barnehageplass, har etter søknad rett til å få plass i barnehage innen utgangen av den måneden barnet fyller ett år i samsvar med denne loven med forskrifter.

Barnet har rett til plass i barnehage i den kommunen der det er bosatt.

Søknadsfrist til opptaket fastsettes av kommunen.

Tilføyd ved lov 8 aug 2008 nr. 73 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 26 sep 2008 nr. 1048), endret ved lover 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 17 juni 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679), 21 juni 2017 nr. 98 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 832), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 12a).

§ 17. Samordnet opptaksprosess i kommunen

Alle godkjente barnehager i kommunen skal samarbeide om opptak av barn. Kommunen skal legge til rette for en samordnet opptaksprosess, der det tas hensyn til barnehagenes mangfold og egenart. Brukernes ønsker og behov skal tillegges stor vekt ved selve opptaket. Ved en samordnet opptaksprosess skal likebehandling av barn og likebehandling av kommunale og private barnehager sikres.

Forvaltningsloven kapittel IV til VI gjelder ikke for opptak i barnehage. Departementet kan gi forskrift om behandling av søknader om opptak i barnehage.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 12). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 18. Prioritet ved opptak

Barn med nedsatt funksjonsevne har rett til prioritet ved opptak i barnehage. Det skal foretas en sakkyndig vurdering for å vurdere om barnet har nedsatt funksjonsevne.

Barn som det er fattet vedtak om etter barnevernsloven § 5-1 første ledd bokstav a til d, § 3-1 og § 3-4 første ledd bokstav b, har rett til prioritet ved opptak i barnehage.

Kommunen har ansvaret for at barn med rett til prioritet får plass i barnehage.

Endret ved lover 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 13), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 19. Kommunalt tilskudd til godkjente private barnehager

Kommunen kan gi tilskudd til godkjente private barnehager.

Kommunen skal behandle private barnehager som mottar tilskudd, likeverdig med kommunale barnehager. Departementet kan gi forskrift om hva som er likeverdig behandling.

Departementet kan gi forskrift om midlertidig tilskudd til drift av barnehager og barnehageplasser som er godkjent med hjemmel i forskrift etter § 14 fjerde ledd.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91(ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), endret ved lover 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Endres** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 19 a. Driftstilskudd til private barnehager

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 19 b. Pensjonstilskudd til private barnehager

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 19 c. Eiendomstilskudd til private barnehager

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 20. Foreldrebetaling

Departementet kan gi forskrift om foreldrebetaling i barnehagen, blant annet om søskenmoderasjon, inntektsgradering og maksimalgrense.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 15). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 20 a. Barnehagenes åpningstid

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

Kapittel V. Krav til bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling i private barnehager mv.

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91(ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 21. Virkeområde og formål

Kapitlet gjelder for private barnehager som mottar tilskudd etter § 19.

Formålet med kapitlet er å sørge for at offentlige tilskudd og foreldrebetaling kommer barna i barnehagen til gode.

Dersom barnehagen oppfyller kravene i § 23, kan barnehagen disponere et eventuelt overskudd fritt.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 22. Definisjon av nærstående

Med barnehagens nærstående menes

a. fysiske eller juridiske personer som, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer barnehagen med minst 50 prosent
b. styremedlem, daglig leder eller annen fysisk person med beslutningsmyndighet i barnehagen
c. foreldre, søsken, barn, barnebarn, ektefelle, samboer, ektefelles foreldre og samboers foreldre til fysisk person etter bokstavene a og

b

d. selskaper mv. som, direkte eller indirekte, eies eller kontrolleres med minst 50 prosent av nærstående etter bokstav a, b eller c.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), endret ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 23. Krav til bruk av offentlige tilskudd og foreldrebetaling i private barnehager

Offentlige tilskudd og foreldrebetaling som en barnehage mottar, kan bare benyttes til å dekke kostnader som direkte gjelder godkjent drift av barnehagen, og som har et omfang som er rimelig for å oppnå formålet med anskaffelsen eller ytelsen.

Barnehagen skal ikke foreta transaksjoner overfor nærstående på vilkår som avviker fra det som ville vært fastsatt mellom uavhengige parter. Dette gjelder også transaksjoner med fysiske eller juridiske personer som har en felles økonomisk interesse med den som er ansvarlig for barnehagen, eller med nærstående.

Barnehagen skal ikke ha vesentlig lavere personalkostnad per heltidsplass enn det som er vanlig i tilsvarende kommunale barnehager.

Barnehagen skal ikke låne ut midler som stammer fra offentlige tilskudd eller foreldrebetaling. Kortsiktige utlån i form av en konsernkontoordning omfattes ikke av forbudet i første punktum.

Barnehagen skal kunne dokumentere at offentlige tilskudd og foreldrebetaling er brukt i samsvar med denne paragrafen.

Departementet kan gi forskrift om regnskap, revisjon, rapportering og dokumentasjon.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), endret ved lover 10 juni 2022 nr. 40 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 998), 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 23 a. Forbud mot annen virksomhet

Barnehagen skal ikke drive eller eie annen virksomhet i samme rettssubjekt som barnehagen.

Barnehagen kan likevel drive eller eie tilleggsvirksomhet som er nært knyttet til barnehagevirksomheten og utgjør en mindre del av den totale

virksomheten. Departementet kan gi forskrift om hvilken tilleggsvirksomhet som er tillatt og krav til regnskap, revisjon, rapportering og dokumentasjon.

Første og andre ledd gjelder ikke for barnehager som er unntatt fra kravet om å være et selvstendig rettssubjekt etter § 7 a tredje ledd eller forskrift gitt i medhold av § 7 a fjerde ledd.

Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 40 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 998), endret ved lov 14 juni 2024 nr. 35 (i kraft 14 juni 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 958).

§ 23 b. Låneopptak i private barnehager

Barnehagen skal ikke ta opp lån på andre måter enn i finansforetak. Med finansforetak menes foretak etter finansforetaksloven § 1-3.

Første ledd første punktum gjelder ikke kortsiktig gjeld i forbindelse med den daglige driften.

Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 40 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 998).

§ 23 c. Meldeplikt for private barnehager

Barnehagen skal melde fra til kommunen og Utdanningsdirektoratet ved nedleggelse, eierskifte, overføring av eiendom og andre organisatoriske endringer. Meldingen skal gis så snart endringen er besluttet. Departementet kan gi forskrift om hva som skal regnes som organisatoriske endringer, og om hvordan meldeplikten skal gjennomføres.

Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 40 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 998), endret ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

Kapittel VI. Personalet

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere kapittel V).

§ 24. Styrer

Barnehagen skal ha en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse.

Barnehagen skal ha en daglig leder som har utdanning som barnehagelærer eller annen høgskoleutdanning som gir barnefaglig og pedagogisk kompetanse.

Departementet kan gi forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon og forskrift om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner fra utlandet.
Endret ved lover 8 aug 2008 nr. 73 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 26 sep 2008 nr. 1048), 17 juni 2016 nr. 66 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 674), 21 juni 2017 nr. 98 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 832), 8 juni 2018 nr. 29 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 827), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 17).

§ 25. Pedagogisk bemanning

Pedagogiske ledere må ha utdanning som barnehagelærer. Likeverdig med barnehagelærerutdanning er annen treårig pedagogisk utdanning på høgskolenivå med videreutdanning i barnehagepedagogikk.

Departementet kan gi forskrift om pedagogisk bemanning og dispensasjon, forskrift om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner fra utlandet og forskrift om unntak fra utdanningskravet for personale som arbeider i barnehagen på nattid.
Tilføyd ved lov 8 juni 2018 nr. 29 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 827), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 17 a). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 26. Grunnbemanning

Bemanningen må være tilstrekkelig til at personalet kan drive en tilfredsstillende pedagogisk virksomhet.

Barnehagen skal minst ha én ansatt per tre barn når barna er under tre år og én ansatt per seks barn når barna er over tre år. Barn skal regnes for å være over tre år fra og med august det året de fyller tre år.

Kommunen kan gi dispensasjon fra kravet til grunnbemanning i andre ledd første punktum for inntil ett år av gangen når særlige hensyn tilsier det. Barnehageeieren skal legge uttalelse fra barnehagens samarbeidsutvalg ved søknaden.

Kommunens vedtak etter tredje ledd kan påklages til statsforvalteren.
Endret ved lover 8 aug 2008 nr. 73 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 26 sep 2008 nr. 1048), 17 juni 2016 nr. 66 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 674), 21 juni 2017 nr. 98 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 832), 8 juni 2018 nr. 29 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 827), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 18), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 27. Krav om norskferdigheter for å bli ansatt i barnehage

For å bli fast eller midlertidig ansatt i barnehage må personer med et annet førstespråk enn norsk eller samisk ha avlagt en norskprøve og ha oppnådd nivå A2 på delprøven i skriftlig framstilling og nivå B1 på delprøvene i leseforståelse, lytteforståelse og muntlig kommunikasjon. Nivåene A2 og B1 skal tilsvare nivåene beskrevet i Det felles europeiske rammeverket for språk.

Kravet om norskprøve etter første ledd gjelder ikke for

a. stillinger som styrer eller pedagogisk leder
b. stillinger i barnehager som gir et tilbud på et annet språk enn norsk
c. personer som har gjennomført opplæring i norsk i grunnskolen eller på videregående skole og fått bestått karakter i faget
d. personer som har minst fem års relevant arbeidserfaring fra en norskspråklig barnehage eller skole
e. personer som har svensk eller dansk som førstespråk.

Dersom det er pedagogisk forsvarlig, kan barnehageeier ansette personer som ikke oppfyller kravet til norskprøve.

Tilføyd ved lov 16 mars 2018 nr. 1 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 16 mars 2018 nr. 384), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 18 a). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 28. Krav om norskferdigheter for personer med utenlandske yrkeskvalifikasjoner som styrer eller pedagogisk leder

For å bli fast eller midlertidig ansatt som styrer eller pedagogisk leder, må personer med utenlandske yrkeskvalifikasjoner dokumentere norskferdigheter ved å ha

a. gjennomført og bestått opplæring i norsk på videregående skole
b. bestått eksamen fra trinn 3 i norsk for utenlandske studenter ved universitetene
c. bestått eksamen fra 1-årig høgskolestudium i norsk språk og samfunnskunnskap for utenlandske studenter
d. bestått test i norsk – Høyere nivå (Bergenstesten), eller ha
e. avlagt norskprøve og oppnådd nivå B2 på delprøvene i skriftlig framstilling, leseforståelse, lytteforståelse og muntlig kommunikasjon.

Barnehageeier kan godta annen dokumentasjon av norskferdigheter.

Kravet om norskferdigheter gjelder ikke for personer som har norsk, samisk, svensk eller dansk som førstespråk. Kravet om norskferdigheter gjelder heller ikke for stillinger i barnehager som gir et tilbud på et annet språk enn norsk.

Departementet kan gi forskrift om dispensasjon fra kravet om norskferdigheter.

Tilføyd ved lov 8 juni 2018 nr. 29 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 827), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 18 b). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 29. Forbud mot bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet

Personer som er fast eller midlertidig ansatt i barnehagen eller utfører pedagogiske oppgaver etter loven, skal ikke bruke klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet i arbeidstiden. Forbudet gjelder når personen befinner seg på barnehagens område eller deltar på aktiviteter i regi av barnehagen.

Forbudet gjelder ikke når bruken av slike plagg er begrunnet i klimatiske, pedagogiske, helsemessige eller sikkerhetsmessige forhold.

Dersom noen bruker klesplagg i strid med forbudet, skal barnehageeieren eller kommunen gi personen pålegg om å fjerne plagget. Gjentatte brudd på forbudet kan gi grunnlag for oppsigelse.

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 85 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 946), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 18 c). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 30. Politiattest

Den som skal ansettes fast eller midlertidig i barnehage skal legge frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd.

Barnehageeier og kommunen som barnehagemyndighet kan kreve politiattest som nevnt i første ledd for andre personer som regelmessig oppholder seg i barnehagen eller har vesentlig innflytelse på barnehagens drift.

Personer som er dømt for seksuelle overgrep mot mindreårige er utelukket fra fast eller midlertidig ansettelse i barnehager. I andre tilfeller må konsekvensene av merknader på politiattesten vurderes i det enkelte tilfellet.

Departementet gir nærmere forskrifter om gjennomføring av denne paragrafen.

Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 99 (ikr. 1 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr.

688), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 19). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

Kapittel VII. Spesialpedagogisk hjelp, tegnspråkopplæring m.m.

Kapitlet med § 19 a til § 19 h tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, endret paragrafnummer og kapittelnummer).

§ 31. Rett til spesialpedagogisk hjelp

Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage.

Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barn tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring av for eksempel språklige og sosiale ferdigheter.

Spesialpedagogisk hjelp kan gis til barnet individuelt eller i gruppe. Hjelpen skal omfatte tilbud om foreldrerådgivning.

Kommunen skal oppfylle retten til spesialpedagogisk hjelp for barn bosatt i kommunen.

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til spesialpedagogisk hjelp etter denne loven for barn i barnevernsinstitusjon og barn som er pasient i helseinstitusjon eid av regionalt helseforetak, eller i privat helseinstitusjon med avtale med regionalt helseforetak.

Departementet kan gi forskrift om ansvar for utgifter til spesialpedagogisk hjelp, hvem som skal regnes som bosatt i kommunen, refusjon av andre kommuners eller fylkeskommuners utgifter til spesialpedagogisk hjelp, fylkeskommunens ansvar for rett til spesialpedagogisk hjelp for barn i barnevernsinstitusjon og fylkeskommunens ansvar for rett til spesialpedagogisk hjelp for barn som er pasienter i helseinstitusjon eid av regionalt helseforetak, eller i privat helseinstitusjon med avtale med regionalt helseforetak.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679), endret ved lover 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 19 a), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 32. Samarbeid med barnets foreldre

Før det blir utarbeidet en sakkyndig vurdering og fattet vedtak om spesialpedagogisk hjelp, skal det innhentes samtykke fra barnets foreldre.

Foreldrene har rett til å gjøre seg kjent med innholdet i den sakkyndige vurderingen og til å uttale seg før det fattes vedtak.

Tilbudet om spesialpedagogisk hjelp skal så langt som mulig utformes i samarbeid med barnet og barnets foreldre, og det skal legges stor vekt på deres syn.

Det skal én gang i året utarbeides en skriftlig oversikt over den spesialpedagogiske hjelpen barnet har mottatt og en vurdering av barnets utvikling. Foreldrene og kommunen skal få denne oversikten og vurderingen.

Dersom barnevernstjenesten har overtatt omsorgen etter barnevernsloven § 5-1, har barnevernstjenesten rett til å ta avgjørelser etter dette kapittelet på vegne av barnet. Tilsvarende gjelder ved vedtak om flytteforbud etter barnevernsloven § 4-3 og vedtak om plassering etter barnevernsloven § 4-2.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679), endret ved lover 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 19 b), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 33. Pedagogisk-psykologisk tjeneste

Kommunens pedagogisk-psykologiske tjeneste er sakkyndig instans i saker om spesialpedagogisk hjelp. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal sørge for at det blir utarbeidet lovpålagte sakkyndige vurderinger.

Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal bistå barnehagen i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling for å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med særlige behov.

Departementet kan gi forskrift om andre oppgaver for den pedagogisk-psykologiske tjenesten.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 19 c).

§ 34. Sakkyndig vurdering

Før kommunen eller fylkeskommunen fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp, skal det foreligge en sakkyndig vurdering av om barnet har særlige behov for spesialpedagogisk hjelp.

I den sakkyndige vurderingen skal det utredes og tas standpunkt til blant annet:

a. om det foreligger sen utvikling og lærevansker hos barnet
b. realistiske mål for barnets utvikling og læring
c. om barnets behov kan avhjelpes innenfor det ordinære barnehagetilbudet
d. hvilken type hjelp og organisering som vil bidra til barnets utvikling og læring
e. hvilket omfang av spesialpedagogisk hjelp som er nødvendig, og hvilken kompetanse de som gir hjelpen bør ha

Departementet kan gi forskrift om innholdet i den sakkyndige vurderingen. Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 19 d).

§ 35. Vedtak om spesialpedagogisk hjelp

Kommunen eller fylkeskommunen fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp. Dersom vedtaket avviker fra den sakkyndige vurderingen, skal dette begrunnes i vedtaket.

Vedtaket skal inneholde:

a. hva hjelpen skal gå ut på
b. hvor lenge hjelpen skal vare
c. hvilket timeomfang hjelpen skal ha
d. hvordan hjelpen skal organiseres
e. hvilken kompetanse de som gir hjelpen skal ha
f. tilbud om foreldrerådgivning

Dersom barnet flytter til en annen kommune, skal vedtaket om spesialpedagogisk hjelp gjelde frem til det er fattet nytt vedtak i saken. Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 19 e).

§ 36. Rett til skyss for barn med rett til spesialpedagogisk hjelp

Dersom gratis skyss er nødvendig for at barnet skal kunne motta spesialpedagogisk hjelp, har barnet rett til slik skyss.

Barnet har rett til nødvendig reisefølge og tilsyn. Kommunen skal innlosjere barnet når daglig skyss ikke er forsvarlig.

Kommunen skal fatte vedtak om og oppfylle retten til skyss, nødvendig

reisefølge, tilsyn og innlosjering.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 19 f).

§ 37. Barn med nedsatt funksjonsevne

Kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud. Plikten til tilrettelegging omfatter ikke tiltak som innebærer en uforholdsmessig byrde for kommunen. Ved vurderingen av om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde, skal det særlig legges vekt på tilretteleggingens effekt for å nedbygge funksjonshemmende barrierer, de nødvendige kostnadene ved tilretteleggingen og virksomhetens ressurser.

Kommunen fatter vedtak om tilrettelegging av barnehagetilbudet til barn med nedsatt funksjonsevne.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 19 g).

§ 38. Rett til tegnspråkopplæring

Barn under opplæringspliktig alder som har tegnspråk som førstespråk, eller som etter en sakkyndig vurdering har behov for tegnspråkopplæring, har rett til slik opplæring. Retten gjelder uavhengig av om barnet går i barnehage.

Kommunen skal oppfylle retten til tegnspråkopplæring for barn bosatt i kommunen. Før kommunen fatter vedtak om tegnspråkopplæring, skal det utarbeides en sakkyndig vurdering av den pedagogisk-psykologiske tjenesten.

Før det blir utarbeidet en sakkyndig vurdering og fattet vedtak om tegnspråkopplæring, skal det innhentes samtykke fra barnets foreldre. Foreldrene har rett til å gjøre seg kjent med innholdet i den sakkyndige vurderingen og til å uttale seg før det fattes vedtak.

Tilbudet om tegnspråkopplæring skal så langt som mulig utformes i samarbeid med barnet og barnets foreldre, og det skal legges stor vekt på deres syn.

Dersom barnet flytter til en annen kommune, skal vedtaket om tegnspråkopplæring gjelde frem til det er fattet nytt vedtak i saken.

Retten til skyss, tilsyn, reisefølge og innlosjering etter § 36 gjelder tilsvarende for barn med rett til tegnspråkopplæring.

Departementet kan gi forskrift om tegnspråkopplæring for barn under

opplæringspliktig alder.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 65 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 679), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 19 h).

§ 39. Barn med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)

Barn som helt eller delvis mangler funksjonell tale og har behov for alternativ og supplerende kommunikasjon, skal få bruke egnede kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmidler i barnehagen.

Spesialpedagogisk hjelp etter § 31 inkluderer nødvendig opplæring i bruk av alternativ og supplerende kommunikasjon.
Tilføyd ved lov 8 juni 2018 nr. 29 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 827), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 19i).

§ 40. Oppfyllelse av enkeltvedtak som er kjent ugyldig

En kommune eller fylkeskommune må oppfylle et vedtak fra et statlig forvaltningsorgan som gir en privat part rett til tjenester etter kapitlet her, selv om kommunen eller fylkeskommunen får vedtaket kjent ugyldig gjennom søksmål etter tvisteloven § 1-4 a. Vedtak kan i tilfeller som nevnt i første punktum bare omgjøres til skade for den private parten etter forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c dersom det er ugyldig fordi den private parten, eller noen som handlet på den private partens vegne, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller holdt tilbake opplysninger.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 63 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 757), endret ved lov 8 juni 2018 nr. 29 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 827, tidligere § 19i), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 19j).

Kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 41. Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing,

vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 42. Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå

a. hvilke problemer tiltakene skal løse
b. hvilke tiltak barnehagen har planlagt
c. når tiltakene skal gjennomføres
d. hvem som skal gjennomføre tiltakene
e. når tiltakene skal evalueres.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 43. Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

Kapittel IX. Forskjellige bestemmelser

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere kapittel VI).

§ 44. Taushetsplikt

For virksomheter etter denne lov gjelder reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 til 13 g tilsvarende.

Endret ved lover 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 20), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 45. Opplysninger til den kommunale helse- og omsorgstjenesten og sosialtjenesten

Barnehagepersonalet skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som bør føre til tiltak fra sosialtjenesten eller helse- og omsorgstjenesten. Barnehagen skal av eget tiltak gi sosialtjenesten eller helse- og omsorgstjenesten opplysninger om slike forhold så langt opplysningene kan gis uten hinder av taushetsplikt.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 21), 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 46. Opplysningsplikt til barnevernet

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenesten.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, skal uten hinder av taushetsplikt melde fra til barnevernstjenesten uten ugrunnet opphold

a. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,
b. når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling,
c. når det er grunn til å tro at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring,
d. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, plikter også å gi opplysninger etter pålegg i samsvar med barnevernsloven § 13-4.
Endret ved lover 20 apr 2018 nr. 5 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 839), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 22), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 47. Innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret

Offentlige myndigheter kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven. Departementet gir forskrift om hvilke opplysninger som kan innhentes.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 64 (ikr. 1 okt 2018), endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 22 a).

§ 47 a. Kommuner, fylkeskommuner og private barnehagers behandling av personopplysninger

Kommuner, fylkeskommuner og private barnehager kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven.

Ved bytte av barnehage kan barnehagen levere ut personopplysninger, inkludert personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, som er nødvendige for at den nye barnehagen kan gi barnet et tilbud i samsvar med loven, men bare så langt foreldrene har gitt tillatelse.

Departementet kan gi forskrift om behandling av personopplysninger etter første og andre ledd, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgang til viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 80 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1899).

§ 48. Plikt til å gi opplysninger om tjenestedata

Barnehager skal rapportere tjenestedata til Utdanningsdirektoratet som er nødvendige for å evaluere, utvikle og forbedre barnehagesektoren. Private barnehager skal i tillegg rapportere slike tjenestedata til kommunen. Tjenestedataene skal ikke inneholde direkte identifiserbare personopplysninger. Departementet kan gi forskrift om rapportering av tjenestedata og om Utdanningsdirektoratets behandling av disse.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710), endret ved lover 11 juni 2021 nr. 80 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1899), 20 juni 2025 nr. 98 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1091).

§ 48 a. Register over barn i barnehager

Departementet kan etablere et register med opplysninger om barn i barnehager på individnivå for bruk i statistikk og forskning om barnehagesektoren. Registeret kan inneholde personopplysninger tilknyttet fødselsnummer eller andre personentydige identifikasjonsnummer.

Formålet med registeret er å behandle personopplysninger som grunnlag for statistikk og forskning for å frambringe kunnskap om effekter av tiltak og om utviklingen i sektoren.

Registeret kan bare behandle de personopplysningene som er nødvendige å behandle for registerets formål. Personopplysningene i registeret kan ikke benyttes til formål som er uforenlige med formålet nevnt i andre ledd. Personopplysningene kan ikke brukes som grunnlag for enkeltvedtak eller andre individuelle beslutninger eller tiltak rettet mot de registrerte.

Personopplysninger fra registeret kan ikke utleveres til andre enn Statistisk sentralbyrå.

Departementet kan gi forskrift om registeret og om plikt for kommuner til, uten hinder av taushetsplikt, å innrapportere de opplysningene som er nødvendige for å oppnå formålet med registeret. Departementet kan videre gi forskrift om behandlingen av personopplysninger, blant annet om behandlingsansvar, hvilke opplysninger som kan behandles og om hvem, og om tilgang til, viderebehandling og utlevering av personopplysninger.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 98 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1091).

§ 49. Plikt til å gi opplysninger til barnets bostedskommune

Barnehageeieren plikter å gi barnets bostedskommune de opplysningene som er nødvendige for å kunne føre et register som nevnt i § 10 fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 50. Helsekontroll av barn og personale

Før et barn begynner i barnehage, skal det legges frem en erklæring om barnets helse til barnehagen slik at barnehagen kan legge forholdene til rette for barnet. Dersom barnet har møtt til ordinære undersøkelser på helsestasjon, kan slik erklæring gis av barnets foreldre.

Barnehagens personale har plikt til å gjennomgå tuberkulosekontroll i henhold til gjeldende regelverk.
Endret ved lover 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 23), 11 juni 2021 nr. 80 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1899).

§ 51. Øvingsopplæring

Barnehagens eier plikter å stille barnehagen til disposisjon for øvingsopplæring for studenter som tar barnehagelærerutdanning.

Barnehagens styrer og pedagogiske ledere plikter å veilede studenter i slik øvingsopplæring.
Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 66 (ikr. 1 aug 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 674), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 24). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 52. Lovens anvendelse på Svalbard

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 25).

Kapittel X Tilsyn

Kapitlet tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 10 des 2021 nr. 3461).

§ 53. Kommunens tilsyn med barnehagene

Kommunen fører tilsyn med at barnehagene drives i samsvar med denne loven med forskrifter, med unntak av bestemmelsene i kapittel V med forskrifter.

Kommunen kan gi pålegg til barnehagen om å rette uforsvarlige eller ulovlige forhold ved godkjente eller godkjenningspliktige virksomheter. Hvis fristen for å etterkomme pålegget ikke overholdes, eller forholdet ikke lar seg rette, kan kommunen fatte vedtak om tidsbegrenset eller varig stenging av virksomheten.

Foreldrerådet skal få mulighet til å uttale seg før kommunen fatter vedtak om stenging.

Barnehagen skal uten hinder av taushetsplikt legge frem alle opplysninger som kommunen trenger for å føre tilsyn. Barnehagen skal gi kommunen adgang til barnehagens lokaler.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 10 des 2021 nr. 3461). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

§ 54. Statsforvalterens tilsyn med kommunen og fylkeskommunen

Statsforvalteren fører tilsyn med lovligheten av kommunens og fylkeskommunens oppfyllelse av pliktene de har etter §§ 10, 11 og 53 og kapittel IV, VI og VII med forskrifter, og plikten til å ha internkontroll etter kommuneloven § 25-1. Reglene i kommuneloven kapittel 30 gjelder for tilsynsvirksomheten.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 10 des 2021 nr. 3461) som endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34, endret ved lov 10 juni 2022 nr. 40 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 998).

§ 55. Statsforvalterens tilsyn med barnehagene

Statsforvalteren kan i særlige tilfeller føre tilsyn med at barnehagene drives i samsvar med denne loven med forskrifter, med unntak av bestemmelsene i kapittel V med forskrifter.

Statsforvalteren kan gi pålegg til barnehagen om å rette ulovlige forhold. Hvis fristen for å etterkomme pålegget ikke overholdes, eller forholdet ikke lar seg rette, kan statsforvalteren fatte vedtak om tidsbegrenset eller varig stenging av barnehagen. Kommunen og foreldrerådet skal få mulighet til å uttale seg før statsforvalteren fatter vedtak om stenging. Statsforvalterens stengingsvedtak skal sendes kommunen til orientering.

Barnehagen skal uten hinder av taushetsplikt legge frem alle opplysninger som statsforvalteren trenger for å føre tilsyn. Barnehagen skal gi statsforvalteren adgang til barnehagens lokaler.
Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 10 des 2021 nr. 3461) som endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34.

§ 56. Utdanningsdirektoratets tilsyn med økonomiske forhold i private barnehager

Utdanningsdirektoratet fører tilsyn med at de private barnehagene drives i samsvar med bestemmelsene i kapittel V med forskrifter og § 9 om internkontroll for å sikre at kravene i kapittel V med forskrifter følges.

Utdanningsdirektoratet kan gi pålegg til barnehagen om å rette ulovlige forhold. Hvis fristen for å etterkomme pålegget ikke overholdes, eller forholdet ikke lar seg rette, kan Utdanningsdirektoratet fatte vedtak om tidsbegrenset eller varig stenging av barnehagen.

Utdanningsdirektoratet kan fatte vedtak om at tilskudd til barnehagen skal holdes tilbake dersom barnehagen har brutt bestemmelser i kapittel V med

forskrifter eller § 9 om internkontroll for å sikre at kravene i kapittel V med forskrifter følges.

Utdanningsdirektoratet kan fatte vedtak om at barnehagen skal betale tilskudd tilbake til kommunen dersom barnehagen har brutt bestemmelser i kapittel V med forskrifter.

Kommunen skal få mulighet til å uttale seg før Utdanningsdirektoratet fatter vedtak etter andre, tredje eller fjerde ledd. Utdanningsdirektoratets vedtak skal sendes kommunen til orientering.

Foreldrerådet skal få mulighet til å uttale seg før Utdanningsdirektoratet fatter vedtak om stenging.

Barnehagen skal uten hinder av taushetsplikt legge frem alle opplysninger som Utdanningsdirektoratet trenger for å føre tilsyn. Dersom Utdanningsdirektoratet i forbindelse med gjennomføring av tilsyn har behov for opplysninger fra barnehageeieren eller eierens nærstående, skal Utdanningsdirektoratet ha tilgang til slike opplysninger. Barnehagen skal gi Utdanningsdirektoratet adgang til barnehagens lokaler.

Tilføyd ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 10 des 2021 nr. 3461), endret ved lov 10 juni 2022 nr. 40 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 998). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 100 (i kraft 1 aug 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100).

Kapittel XI. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere kapittel VII).

§ 57. Ikrafttredelse. Endringer i andre lover

Loven trer i kraft fra den dag Kongen bestemmer.[1]

Når loven trer i kraft, oppheves lov 5. mai 1995 nr. 19 om barnehager. Vedtak som er truffet etter denne loven, gjelder inntil de faller bort eller blir endret etter loven her.

Lov 19. juni 1997 nr. 64 om endringer i lov 5. mai 1995 nr. 19 om barnehager oppheves straks.

Departementet kan gi forskrift med nærmere overgangsregler, som bestemmelser om overføringen av ansvaret for å føre tilsyn med økonomiske forhold i private barnehager fra kommunen til Utdanningsdirektoratet. Det kan også gis bestemmelser som viderefører bestemmelser i loven her om tilsyn, veiledning og reaksjonsmidler etter §§ 8 første ledd andre punktum, 8 femte ledd, 9, 9 a, 9 b, 16 og 16 a, slik disse lød før 1. januar 2021.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710, tidligere § 26) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 155.
1 Fra 1 jan 2006 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 613.

Lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven)

Del I. Innledende bestemmelser

Kapittel 1. Lovens virkeområde

§ 1-1. Virkeområde[1]

(1) Loven gjelder betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav.
(2) Med skatte- og avgiftskrav menes:

a. skatt på formue og inntekt og tonnasjeskatt etter skatteloven (formues- og inntektsskatt) og trygdeavgift etter folketrygdloven kapittel 23, herunder forskuddstrekk, skattetrekk etter §§ 5-4, 5-4a og 5-4b, forskuddsskatt og restskatt etter kapitlene 5 til 7 i loven her, samt krav på skatt fastsatt ved summarisk fellesoppgjør etter skatteforvaltningsloven § 12-4
b. skatt på formue og inntekt etter lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard (svalbardskatt). For skatt fastsatt ved lønnstrekk gjelder særregler i svalbardskatteloven § 5-2.
c. skatt på inntekt etter lov 13. desember 1996 nr. 87 om skatt på honorar til utenlandske artister m.v. (artistskatt)
d. skatt på formue og inntekt etter lov 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. (petroleumsskatt), herunder terminskatt og restskatt etter nevnte lov
e. arbeidsgiveravgift etter folketrygdloven kapittel 23, herunder krav fastsatt ved summarisk fellesoppgjør etter skatteforvaltningsloven § 12-4
f. arveavgift etter lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver
g. merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven
h. særavgifter omfattet av lov 19. mai 1933 nr. 11 om særavgifter
i. særavgifter omfattet av lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter

j. tollavgift omfattet av tollavgiftsloven
k. kompensasjon for merverdiavgift etter lov 12. desember 2003 nr. 108 om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv.
l. finansskatt på lønn etter folketrygdloven kapittel 23
m. suppleringsskatt etter suppleringsskatteloven.

(3) Med mindre annet er særskilt bestemt gjelder reglene om skatte- og avgiftskrav tilsvarende så langt de passer for:

a. renter etter kapittel 11, omkostninger og gebyrer fastsatt i medhold av denne lov, lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver, tollavgiftsloven, vareførselsloven, skatteforvaltningsloven og kassasystemlova § 8,
b. tilleggsskatt fastsatt i medhold av skatteforvaltningsloven, tilleggsavgift fastsatt i medhold av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver og tilleggsavgift fastsatt i medhold av tollavgiftsloven,
c. tvangsmulkt etter § 5-16, lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver § 43, tollavgiftsloven § 12-1, vareførselsloven § 12-1, skatteforvaltningsloven § 14-1 og kassasystemlova § 7.

Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 12 des 2008 nr. 100, 19 juni 2009 nr. 55, 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 25 juni 2010 nr. 40, 13 des 2013 nr. 122, 18 des 2015 nr. 116 (ikr. 1 jan 2016), 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2017), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120, 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 105, 21 des 2020 nr. 166 (ikr. 1 juli 2021), 20 des 2022 nr. 107, 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575), 12 jan 2024 nr. 5 (i kraft 1 jan 2024).
1 Iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616 skal loven gjelde fra 1 jan 2008 med unntak for følgende krav hvor loven skal gjelde fra 1 jan 2009: a. Krav som nevnt i lovens § 1-1 annet ledd bokstav a til d, b. krav etter ligningsloven og c. krav som nevnt i lovens § 1-1 tredje ledd, og som fastsettes i medhold av de lover som er nevnt i lovens § 1-1 annet ledd bokstav a-d.

§ 1-2. Andre offentlige krav

Departementet kan i forskrift bestemme at hele eller deler av loven skal gjelde for andre krav som tilkommer staten når kravet har tvangsgrunnlag.

§ 1-3. Tilbakesøkingskrav

(1) Når det ved forhøyelse av et skatte- og avgiftskrav eller ved enhver retting av et gjennomført oppgjør oppstår krav på tilbakebetaling av et beløp som tidligere er utbetalt skyldneren, skal beløpet, herunder rentegodtgjørelse, anses som et skatte- og avgiftskrav. Innkrevingsmyndighetene kan innkreve beløpet uavhengig av om mottakeren har vært i god tro. Reglene om forfall i § 10-53 gjelder tilsvarende.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende når kravet rettes mot panthaver eller den som har fått seg overdratt fordringen. Kravet kan også rettes mot skattyter etter reglene i første ledd.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 85. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 1-4. Tvangsgrunnlag for utlegg

Tilføyes ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 2. Innkrevingsmyndigheter

Overskrift endret ved lov 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060, kapitlet endret i sin helhet). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 2-1. Skatte- og avgiftskrav mv.

(1) Skattekontoret er innkrevingsmyndighet for krav som nevnt i denne loven eller forskrift gitt i medhold av loven. Departementet kan bestemme at Statens innkrevingssentral skal utøve myndighet som er lagt til skattekontoret i denne loven.
(2) Departementet kan i forskrift bestemme at Tolletaten skal innkreve nærmere bestemte krav etter første ledd, likevel slik at kapittel 14 ikke gjelder for Tolletaten.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 2-2. (Opphevet)

Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 15 des 2006 og ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 21 juni 2017 nr. 81, 20 des 2018 nr. 106 (ikr. 1 juli 2019), 23 juni 2020 nr. 105, opphevet ved lov 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060).

§ 2-3. (Opphevet)

Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371) som endret ved lov 29 juni 2007 nr. 70 (ikr. 7 des 2007 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 20 des 2019 nr. 97 (i kraft 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060).

§ 2-4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016).

§ 2-5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016).

§ 2-6. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016).

§ 2-7. (Opphevet)

Endret ved lover 12 des 2008 nr. 100 (ikr. 1 jan 2009), 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016).

§ 2-8. (Opphevet)

Endret ved lov 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016).

Kapittel 3. Saksbehandling

§ 3-1. Forholdet til forvaltningsloven og tvangsfullbyrdelsesloven

(1) Forvaltningsloven gjelder med de særlige bestemmelser som er gitt i denne loven.
(2) Forholdet til tvangsfullbyrdelsesloven er regulert i §§ 13-5, 14-2, 14-5 og 14-10.
(3) For forskuddsutskrivingen er det gitt særlige saksbehandlingsregler i § 4-3.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 3-2. Taushetsplikt

(1) De regler om taushetsplikt som gjelder ved fastsetting av de enkelte skatte- og avgiftskrav, gjelder ved innkreving av slike krav tilsvarende for enhver som har verv, stilling eller oppdrag knyttet til denne loven.
(2) Restanselister eller utdrag av slike lister skal ikke på noen måte gjøres offentlig tilgjengelig.

§ 3-3. Unntak fra forvaltningslovens regler om begrunnelse, klageadgang, utsatt iverksetting mv.

(1) Begrunnelsen for vedtak etter § 15-2 kan begrenses til å omfatte opplysninger som nevnt i forvaltningsloven § 25 første og annet ledd dersom begrunnelse etter forvaltningsloven § 25 tredje ledd antas å kunne svekke muligheten for fremtidig dekning av skatte- og avgiftskravet. Vedtak etter § 15-2 kan ikke påklages.
(2) Forvaltningsloven §§ 16, 24 og 25 gjelder ikke for vedtak som treffes under avregningen.
(3) Forvaltningsloven kapittel IV til VI om enkeltvedtak gjelder ikke for vedtak etter § 16-20.
(4) Forvaltningsloven § 42 gjelder ikke for vedtak som treffes under

avregningen og vedtak om årsavgift for motorvogn.
(5) Klage over skattekontorets vedtak settes fram for skattekontoret.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 20 des 2018 nr. 106 (ikr. 1 juli 2019). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 3-4. Innhenting av opplysninger fra folkeregistermyndigheten

Innkrevingsmyndighetene kan kreve at folkeregistermyndigheten uten hinder av taushetsplikt som de ellers har, skal gi de opplysningene som er nødvendige for innkrevingsmyndighetenes arbeid etter denne loven.
Tilføyd ved lov 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 3-5. Sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser

(1) Innkrevingsmyndighetene kan sammenstille innhentede personopplysninger når det er nødvendig for deres arbeid, herunder til kontroll-, veiednings-, analyse- og statistikkformål. Innkrevingsmyndighetene kan benytte innhentede personopplysninger til profilering til samme formål, når profileringen er nødvendig for å målrette tiltak som fremmer etterlevelse av loven. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn det som er nødvendig for formålet.
(2) Innkrevingsmyndighetene kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.
(3) Innkrevingsmyndighetene kan benytte særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, ved sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser.
(4) Departementet kan gi forskrift om sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles og hvem det kan behandles personopplysninger om.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 154 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3801). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 3-6. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

(1) Innkrevingsmyndighetene kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om behandling etter første ledd.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 106 (ikr. 1 juli 2019), endret ved lov 22 des 2021 nr. 154 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3801), tidligere § 3-5. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Del II. Forskudd på skatt og avregning

Kapittel 4. Forskudd på skatt

§ 4-1. Definisjoner

(1) I denne loven menes med:

a. upersonlig skattyter: Norsk og utenlandsk selskap og innretning som er selvstendig skattesubjekt, konkurs- og administrasjonsbo for slikt subjekt, staten, fylkeskommunene og kommunene.
b. personlig skattyter: Enhver skattyter, herunder konkurs- og administrasjonsbo for slike skattytere, som ikke faller inn under bokstav a. Dødsbo likestilles med personlig skattyter ved anvendelsen av bestemmelsene i kapittel 4 til 6.
c. arbeidsgiver: Den som selv eller ved fullmektig utbetaler lønn eller annen godtgjørelse eller ytelse som det skal foretas forskuddstrekk, skattetrekk etter § 5-4 eller utleggstrekk i.

(2) Når arbeidstakere stilles til rådighet for andre, svarer både oppdragsgiver og oppdragstaker for at pliktene og ansvaret etter denne lov oppfylles. Pliktene og ansvaret påhviler også den som oppgir å være arbeidsgiver i saker etter utlendingsloven §§ 23 tredje ledd og 24 annet ledd. De ansvarlige kan avtale at en av dem skal utføre pliktene etter denne loven. Slik avtale fritar likevel bare for disse pliktene når og så langt dette bestemmes av skattekontoret.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne paragrafen, herunder om hvem som skal anses som arbeidsgiver.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res.

30 okt 2009 nr. 1324), 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060).

§ 4-2. Utgangspunkter for forskuddsutskrivingen

(1) Forskudd på formues- og inntektsskatt (skatt) og trygdeavgift som skal betales før skattefastsetting finner sted, utskrives og beregnes etter bestemmelsene i denne del av loven.
(2) For personlige skattytere som skal betale forskudd på skatt og trygdeavgift i løpet av inntektsåret, utskrives og beregnes

a. forskuddstrekk etter bestemmelsene i kapittel 5, og
b. forskuddsskatt etter bestemmelsene i kapittel 6.

(3) For upersonlige skattytere som skal betale forskudd på skatt i løpet av året etter inntektsåret, utskrives forskuddsskatt etter bestemmelsene i kapittel 6.
(4) Naturressursskatt etter skatteloven kapittel 18 skal for personlige skattytere utskrives etter de regler som gjelder for utskriving av forskuddsskatt for upersonlige skattytere.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-3. Særlige saksbehandlingsregler for forskuddsutskrivingen

Forvaltningslovens regler gjelder ikke for utskriving av forskuddstrekk og forskuddsskatt etter kapitlene 4 til 6. Skatteforvaltningslovens saksbehandlingsregler gjelder tilsvarende så langt de passer.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 4-4. Opplysningsplikt

(1) Skattyter plikter å sende de meldinger og å gi de opplysninger som er nødvendige for at skattekontoret skal få fastsatt og regulert forskuddstrekk, forskuddsskatt og skattetrekk etter § 5-4 i samsvar med bestemmelsene i denne del av loven. Departementet gir nærmere regler om meldeplikten.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for arbeidsgiver.
(3) Skattyter som ikke etterkommer plikten til å sende melding eller pålegg om å gi opplysninger, eller som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger, har ikke krav på å få endret skattekontorets avgjørelse vedrørende forskuddstrekk eller

forskuddsskatt.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019).

§ 4-5. Stedet for forskuddsutskriving

(1) Forskuddsutskrivingen foretas av skattekontoret.
(2) Skattedirektoratet kan uttøve de funksjoner som tilligger skattekontorene.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371).

§ 4-6. Særregler for forskuddstrekk og forskuddsskatt

(1) Endres skattereglene etter at forskuddsutskrivingen er foretatt, og dette medfører at de beløp som trekkes eller betales i løpet av inntektsåret ikke kommer til å svare til den skatt som ventes fastsatt, kan departementet, for alle skattytere eller enkelte grupper, bestemme at forskuddstrekk eller forskuddsskatt skal skje etter andre satser eller med andre beløp enn som er fastsatt ved forskuddsutskrivingen.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler om differensiering av forskuddstrekk og forskuddsskatt i løpet av inntektsåret.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 99.

§ 4-7. Tilleggsforskudd

Forskudd på skatt kan innbetales med høyere beløp enn det som er utskrevet når det utskrevne forskudd må antas å bli utilstrekkelig til dekning av den skatt som vil bli fastsatt. Slik innbetaling kan foretas før skatteoppgjøret foreligger, men ikke senere enn 31. mai i skattefastsettingsåret.
Tilføyd ved lov 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), endret ved lover 9 mai 2008 nr. 26, 11 des 2009 nr. 124, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 21 juni 2019 nr. 36 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2019).

§ 4-8. Fullmakt under krig o.l.

(1) Når riket er i krig, eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, kan bestemmelsene i denne del av loven og gjeldende vedtak om forskudd på og endelig utskriving av trygdeavgift, skatt til staten, fylkeskommunene og

kommunene fravikes ved beslutning av Kongen, når det finnes nødvendig for å lette gjennomføringen av utskriving, betaling, innkreving eller fordeling av forskudd på skatt og trygdeavgift. Kongen kan herunder fastsette særlige regler for enkelte grupper av skattytere og gi regler om at det ikke foretas foreløpig fordeling av forskudd etter § 8-3 før avgjørelse om den endelige fordeling blir truffet.
(2) Når et område er avskåret fra forbindelse med regjeringen eller det av andre grunner finnes nødvendig, kan Kongen gi statsforvalteren eller andre lokale forvaltningsorganer, herunder militære myndigheter, fullmakt til å utferdige slike bestemmelser som nevnt i første ledd. Fullmakt kan gis uten hensyn til den gjeldende administrative inndeling. Dersom det er strengt nødvendig, kan statsforvalteren utferdige bestemmelsene selv om fullmakt fra Kongen ennå ikke foreligger.
(3) De bestemmelser som blir gitt i medhold av første og annet ledd, kunngjøres på den måten som finnes hensiktsmessig og skal snarest mulig meddeles Stortinget.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), tidligere § 4-7, 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 5. Forskuddstrekk og skattetrekk

Overskrift endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 5-1. Skattekort

(1) Før inntektsårets begynnelse skal skattekontoret utstede skattekort som angir trekkets størrelse og hvordan trekk skal gjennomføres, for alle skattytere som må forutsettes å få trekkpliktig inntekt av betydning. Skattekontoret kan når som helst i løpet av inntektsåret utstede nytt skattekort når det er gjort feil ved skattekortet, eller når andre særlige grunner gjør det urimelig å ikke utstede nytt skattekort. Skattekort gjøres tilgjengelig for arbeidsgiver elektronisk.
(2) Arbeidsgiver plikter å innhente skattekort før inntektsårets begynnelse for de personlige skattyterne arbeidsgiver plikter å foreta forskuddstrekk for, og sørge for at skattekortopplysningene er oppdaterte før hver lønnskjøring, slik at forskuddstrekket blir foretatt etter siste beregnede skattekort. Arbeidsgiver kan ikke bruke opplysningene til andre formål enn det som fremgår av denne loven.

(3) Før inntektsårets begynnelse utarbeider skattekontoret en skattetrekksmelding for skattyter, som viser beregnet forskuddstrekk, beregningsgrunnlaget for skattetrekket, og opplysninger om hvem som har etterspurt skattekort for skattyteren i foregående inntektsår. Skattekontoret skal utarbeide nye skattetrekksmeldinger dersom det blir gjort endringer i skattekortet. Skattekontoret skal i tillegg gi melding til skattyter når nye arbeidsgivere etterspør skattekortet.
(4) Skattedirektoratet registrerer hvem som har etterspurt skattekort for skattyter.
(5) Skattyter har rett til innsyn i egne skattekortopplysninger og i opplysninger om hvilke arbeidsgivere som har etterspurt og mottatt skattekort fra skatteetaten.
(6) Trekktabeller og skjema for skattekort fastsettes av Skattedirektoratet.
(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne paragrafen.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 15 des 2006 og 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 10 des 2010 nr. 69, 22 juni 2012 nr. 41 (f o m inntektsåret 2014) som endret ved lov 21 juni 2013 nr. 72, 20 des 2016 nr. 114, 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019).

§ 5-2. Fastsetting av forskuddstrekkets størrelse

(1) Forskuddstrekket fastsettes slik at de beløp som trekkes i løpet av året, sammen med eventuell forskuddsskatt, så vidt mulig kommer til å svare til det beløp som skatten og trygdeavgiften ventes å ville utgjøre etter de satser og regler som gjelder for vedkommende år.
(2) Forskuddstrekket kan fastsettes slik at trekket alene skal svare til den forventede fastsatte skatt og trygdeavgift.
(3) Ved fastsetting av forskuddstrekkets størrelse og ved andre avgjørelser som treffes på forskuddsstadiet, tas det ikke hensyn til et beløp som svarer til 12 prosent av minstefradraget etter skatteloven §§ 6-30 til 6-32.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne paragrafen.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 20 des 2023 nr. 99.

§ 5-3. Fritak for forskuddstrekk og tilbakebetaling av innbetalt forskuddstrekk

(1) Skattyter som åpenbart ikke vil få fastsatt skatt, kan fritas for forskuddstrekk.

(2) Skattyteren skal fritas for trekk resten av året når skattekontoret finner det overveiende sannsynlig at det som allerede er innbetalt, er tilstrekkelig til dekning av den skatt og trygdeavgift som vil bli fastsatt for inntektsåret. Er inntekten falt bort eller foreligger det andre særlige forhold som gjør det overveiende sannsynlig at det som er innbetalt som forskuddstrekk er vesentlig mer enn den skatt og trygdeavgift som vil bli fastsatt for inntektsåret, kan skattekontoret bestemme at det overskytende skal betales tilbake til skattyteren. Slik bestemmelse skal bare treffes når det vil virke urimelig å utsette tilbakebetalingen til avregning er foretatt.
(3) Forskuddstrekk og innbetalt skatt knyttet til tidligere inntektsår, kan i særlige tilfeller, for eksempel ved feilutbetalinger, tilbakebetales til skattyter eller til arbeidsgiver.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne paragrafen.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 15 des 2006 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 18 des 2015 nr. 116 (ikr. 1 jan 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 5-4. Plikt til å foreta forskuddstrekk og plikt til å foreta skattetrekk i inntekt etter reglene i skatteloven kapittel 20

(1) Arbeidsgiver plikter av eget tiltak å foreta forskuddstrekk i henhold til det til enhver tid gjeldende skattekortet og reglene i dette kapitlet. Dersom en arbeidstaker i et tjenesteforhold mottar ytelse som nevnt i § 5-6 fra andre enn den som har arbeidstakeren i sin tjeneste, påhviler pliktene etter dette kapitlet likevel den som har arbeidstakeren i sin tjeneste. Arbeidsgiver som utbetaler lønn mv. til skattyter etter reglene i skatteloven kapittel 20 (kildeskattordning), plikter å foreta skattetrekk i henhold til det til enhver tid gjeldende skattekortet og reglene om skattetrekk av slike utbetalinger i dette kapitlet.
(2) Forsikringsselskap plikter å foreta forskuddstrekk til dekning av forsikringstakerens inntektsskatt av skattepliktig årsavkastning av sparedelen av en livsforsikring, jf. skatteloven § 5-20 annet ledd, når forsikringstager som er personlig skattyter ber om det.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne paragrafen.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 12 des 2008 nr. 100, 22 juni 2012 nr. 41 (f o m inntektsåret 2014), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2023 nr. 99.

§ 5-4a. Plikt til å foreta skattetrekk i aksjeutbytte til utenlandsk aksjonær og i utbyttekompensasjon

(1) Aksjeselskap, allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som utbetaler utbytte som er skattepliktig etter skatteloven § 10-13, plikter å foreta skattetrekk til dekning av inntektsskatt av slikt utbytte. Det samme gjelder for tilbyder av aksjesparekonto ved uttak fra aksjesparekonto som er skattepliktig etter skatteloven § 10-13. Det tas ved skattetrekket ikke hensyn til fradrag for skjerming etter skatteloven § 10-12.
(2) Innlåner som etter avtale om verdipapirlån, jf. skatteloven § 9-11, utbetaler utbyttekompensasjon som nevnt i skatteloven § 10-11 tredje ledd til kontraktsmotpart hjemmehørende i utlandet, plikter å foreta skattetrekk til dekning av inntektsskatt av slik kompensasjon.
(3) Skattetrekket beregnes av selskapet eller innlåner til det beløp skatten vil utgjøre etter Stortingets vedtak om skatt for det aktuelle året.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne paragrafen.
Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), endret ved lov 20 des 2019 nr. 97 (med virkning fra 1 jan 2019).

§ 5-4b. Plikt til å foreta skattetrekk i renter og betaling for immaterielle rettigheter og visse fysiske eiendeler

(1) Den som betaler rente eller vederlag for bruk av eller retten til å bruke immaterielle rettigheter eller skip, fartøy, rigger mv., fly og helikopter som er skattepliktig etter skatteloven §§ 10-80 eller 10-81, skal foreta skattetrekk til dekning av inntektsskatt av slik rente eller vederlag.
(2) Skattetrekket beregnes av den trekkpliktige til det beløp skatten vil utgjøre etter Stortingets vedtak om skatt for det aktuelle året.
Tilføyd ved lov 21 des 2020 nr. 166 (ikr. 1 juli 2021).

§ 5-5. Forskuddstrekkets størrelse

(1) Dersom arbeidsgiver ikke har fått de opplysninger som fremgår av skattekortet, og dette ikke skyldes forsømmelse eller mangel på tilbørlig aktsomhet fra arbeidsgivers side, skal forskuddstrekket gjennomføres etter det siste beregnede skattekort. Dersom arbeidsgiver ikke har tilgang til opplysninger fra det siste beregnede skattekortet, skal det foretas forskuddstrekk med 50 prosent. Det samme gjelder når det skal foretas

forskuddstrekk i ytelser etter folketrygdloven kapitlene 4, 8 til 11 og 14 og i uføreytelser, stønader mv. som beskattes som lønn. Forskuddstrekk i andre trekkpliktige trygdeytelser, pensjoner, vartpenger, livrenter og lignende stønader og ytelser foretas med 30 prosent.
(2) Arbeidsgiver plikter å foreta forskuddstrekk med høyere beløp enn det som følger av skattekortet eller første ledd, når skattyteren reiser krav om det i god tid før trekket skal foretas.
(3) Forskuddstrekk etter § 5-6 første ledd bokstav d beregnes av selskapet etter samlet skattesats for alminnelig inntekt.
(4) Forskuddstrekk etter § 5-6 første ledd bokstav e beregnes av utbetaleren til det beløp skatten vil utgjøre etter Stortingets vedtak om skatt for det angjeldende år.
(5) Departementet kan i forskrift gi regler om at forskuddstrekk skal foretas etter tabell i en del av den trekkpliktige inntekten og med en bestemt prosentsats i den øvrige inntekten.
(6) Når det for en skattyter er skrevet ut skattekort til flere kommuner, skal arbeidsgiveren foreta forskuddstrekk etter skattekortet for den kommunen som skattyteren mener han skal svare skatt til.
(7) Den som er pliktig til å foreta forskuddstrekk etter bestemmelsene i dette kapitlet, men som godtgjør at det betales forskuddstrekk eller tilsvarende i utlandet av den enkelte skattyters inntekt, kan av skattekontoret bli fritatt for trekkplikten etter dette kapitlet dersom det stilles betryggende sikkerhet for trekkbeløpet.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 6 mars 2009 nr. 14 (f o m inntektsåret 2010), 22 juni 2012 nr. 41 (f o m inntektsåret 2014), 18 des 2015 nr. 116 (ikr. 1 jan 2016), 17 juni 2016 nr. 42, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120, 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060).

§ 5-6. Ytelser som det skal foretas forskuddstrekk i

(1) Med mindre annet er bestemt, skal det foretas forskuddstrekk i skattepliktig:

a. lønn og andre ytelser som omfattes av skatteloven § 5-10, se likevel annet ledd,
b. pensjon, livrente, understøttelse og andre ytelser som omfattes av skatteloven §§ 5-40 til 5-42,
c. lott eller part som utbetales til aktiv deltaker i fiske- og fangstvirksomhet – herunder høvedsmann – og som er vederlag for

arbeid eller bruken av redskap som deltakeren holder. Det skal også foretas forskuddstrekk i skattepliktige trygdeytelser som utbetales til erstatning for lott eller part som nevnt,

d. avkastning av sparedelen av en livsforsikring (kapitalforsikring) når skattyter som er personlig skattyter ber om det.
e. pensjon, livrente, uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12 og uføreytelser fra andre ordninger, som omfattes av skatteloven § 5-1 første ledd, § 5-40 eller § 5-42 bokstav a, jf. skatteloven § 2-3 fjerde ledd, til personer som ikke er bosatt i riket.

(2) Godtgjørelse til dekning av kostnader i forbindelse med utførelse av arbeid, oppdrag eller verv er trekkpliktig selv om den ikke er skattepliktig, jf. skatteloven § 5-11 annet ledd.
(3) Departementet kan i forskrift begrense trekkplikten etter første og annet ledd. Departementet kan også bestemme at trekk skal foretas i andre ytelser enn nevnt i første ledd.
Endret ved lover 6 mars 2009 nr. 14 (f o m inntektsåret 2010), 19 des 2014 nr. 82 (ikr. 1 jan 2015), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2023 nr. 99.

§ 5-7. Ytelser som det ikke skal foretas forskuddstrekk i

(1) Det skal ikke foretas forskuddstrekk i:

a. lovbestemt feriegodtgjørelse, lønn og ytelser som skattlegges som lønn, i ferietiden. Skattytere med månedsbetaling kan fritas for trekk for en måned i ferietiden om sommeren og for en halv måned før jul. Skattytere med uke-, dag- eller timebetaling kan fritas for trekk i 4 uker i ferietiden om sommeren og 2 uker før jul. Departementet kan i forskrift bestemme at det for skattytere som har kortvarig tilknytning til riket, skal foretas forskuddstrekk gjennom hele året uten noen trekkfrie perioder.
b. livrente, pensjon, vartpenger, introduksjonsstønad og supplerende stønad til person som har fylt 67 år for en måned før jul. Fritaket gjelder ikke beløp som først kan heves etter årets utgang.
c. føderåd og underholdsbidrag.

(2) Fritaket etter første ledd bokstav a og b gjelder ikke når trekket beregnes etter § 5-5 fjerde ledd.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføring av trekkfritak etter første ledd, herunder at andre ytelser skal unntas fra trekkplikt

eller at fritak i visse tilfelle skal gis for andre tidsrom enn nevnt i første ledd bokstav a.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 25 juni 2010 nr. 40, 18 des 2015 nr. 116 (ikr. 1 jan 2016), 17 juni 2016 nr. 42, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 81, 22 juni 2022 nr. 74 (i kraft 1 jan 2023).

§ 5-8. Nærmere om beregningsgrunnlaget for forskuddstrekk

(1) Kontantytelser medregnes i beregningsgrunnlaget for forskuddstrekk med sitt bruttobeløp.
(2) Naturalytelser medregnes i den utstrekning og med de beløp som fremgår av departementets forskrifter. Departementet kan i forskrift gi regler om individuell verdsetting av naturalytelser.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om at godtgjørelse som nevnt i § 5-6 annet ledd skal regnes som trekkpliktig med det beløp som fremkommer etter at godtgjørelsen er redusert med fradragsbeløp etter fastsatte satser.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler om beregning av den lott eller part som etter § 5-6 første ledd bokstav c skal legges til grunn for forskuddstrekket.

§ 5-9. Fradrag i beregningsgrunnlaget for forskuddstrekk

(1) Det skal gjøres fradrag i beregningsgrunnlaget for:

a. pensjonsinnskudd som arbeidsgiver avkorter i lønnen, og som skattyter vil ha krav på fradrag for ved skattefastsettingen etter skatteloven § 6-47 første ledd bokstav a og b og § 6-72,
b. fagforeningskontingent som arbeidsgiver avkorter i lønnen, og som skattyter vil ha krav på fradrag for ved skattefastsettingen etter skatteloven § 6-20,
c. fradrag etter skatteloven § 6-61 for sjøfolk bosatt i Norge. Fradraget skal være 29 prosent begrenset oppad til det beløp departementet fastsetter.

(2) Departementet kan i forskrift bestemme at det ved trekkberegningen skal gjøres andre fradrag i beregningsgrunnlaget for forskuddstrekk enn nevnt ovenfor.
Endret ved lover 16 juni 2006 nr. 20 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631), 10 des 2010 nr. 69 (f o m inntektsåret 2011), 18 des 2015 nr. 116 (ikr. 1 jan 2016), 17 juni 2016 nr. 42, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120.

§ 5-10. Gjennomføring av forskuddstrekk og skattetrekk etter § 5-4 (kildeskatteordning)

(1) Forskuddstrekket eller skattetrekket etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning) gjennomføres ved at arbeidsgiveren, eller selskapet som nevnt i § 5-4 annet ledd, beregner trekkbeløpet og holder dette tilbake i oppgjøret med skattyteren. Forskuddstrekket eller skattetrekket gjennomføres når det oppstår adgang for skattyteren til å få godtgjørelsen utbetalt, selv om oppgjør for denne først finner sted på et senere tidspunkt.
(2) Arbeidsgiveren har plikt til å sørge for at det blir gjennomført forskuddstrekk eller skattetrekk også i tilfeller der skattyteren selv innkrever sin godtgjørelse. Skattyteren plikter da å innbetale forskuddstrekket eller skattetrekket til arbeidsgiveren.
(3) Når skattyteren mottar naturalytelser, skal arbeidsgiveren gjennomføre forskuddstrekk eller skattetrekk så langt de kontante ytelser rekker. Er det ikke dekning for det samlede beregnede trekk i de kontante ytelsene, plikter arbeidsgiveren straks å melde fra om forholdet til skattekontoret.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne paragrafen.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 67 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1370), 12 des 2008 nr. 100, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019).

§ 5-10a. Gjennomføring av skattetrekk i aksjeutbytte til utenlandsk aksjonær og i utbyttekompensasjon

(1) Skattetrekket gjennomføres ved at selskapet eller innlåneren som nevnt i § 5-4a beregner skattetrekket og holder dette tilbake ved utbetaling av utbytte eller utbyttekompensasjon. Skattetrekket gjennomføres når det oppstår adgang for skattyteren til å få utbytte eller utbyttekompensasjonen utbetalt, selv om oppgjør først finner sted på et senere tidspunkt.
(2) Dersom skattyter for noen del mottar utbytte i naturalytelser, skal selskapet gjennomføre skattetrekk så langt kontant utbytte rekker. Er det ikke dekning for det samlede beregnede skattetrekk i fastsatt utbytte, plikter selskapet å påse at aksjonæren betaler inn tilstrekkelig til dekning av skattetrekket før utbytte blir utbetalt.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne paragrafen, herunder om når selskapet kan foreta trekk med en lavere sats enn det som følger av Stortingets skattevedtak.

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 5-11. Opplysninger om forskuddstrekk og skattetrekk

(1) Arbeidsgiver skal ukrevet levere opplysninger om forskuddstrekk for hver kalendermåned etter reglene i a-opplysningsloven. Det samme gjelder for skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning). Forsikringsselskap som er trekkpliktig etter § 5-4 annet ledd, skal levere opplysninger om foretatt forskuddstrekk etter reglene i a-opplysningsloven. Selskap mv. som er trekkpliktig etter § 5-4a første ledd, skal levere opplysninger på den måte som departementet bestemmer.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler om arbeidsgivers plikt til å føre lønningsregnskap, og om de opplysninger om lønn og andre ytelser, trekkbeløp mv. som skal sendes inn.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler som fraviker reglene i denne paragrafen.
Endret ved lover 10 des 2010 nr. 69, 22 juni 2012 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 23, 19 des 2017 nr. 123, 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 63 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1093).

§ 5-12. Skattetrekkskonto

(1) Forskuddstrekk og skattetrekk etter § 5-4 tilhører skatte- og avgiftskreditorene. Den som foretar trekket skal sette beløpet inn på særskilt bankkonto (skattetrekkskonto).
(2) Holdes saldo på skattetrekkontoen så høyt at den til enhver tid dekker løpende trekkansvar, kan løpende overføring til kontoen unnlates. I stedet for skattetrekkskonto kan det stilles garanti av foretak som har rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven. Når foretatt trekk overstiger saldo på skattetrekkskonto eller garantien, skal manglende beløp straks settes inn på kontoen.
(3) Betaling til skattetrekkskonto skal skje senest første virkedag etter lønnsutbetaling. Garanti eller oppfylt skattetrekkskonto som trer i stedet for innskudd, skal foreligge ved lønnsutbetaling. Uten skattekontorets samtykke, kan kontohaver ikke disponere over skattetrekkskonto på annen måte enn ved overføring til skattekontoret eller ved å overføre midlene til tilsvarende konto i annen bank. Eventuell renteavkastning på slik bankkonto tilfaller den som foretar trekket (kontohaver).

(4) Bankene plikter å hindre ulovlig disponering av skattetrekkskonto.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 67, 21 juni 2017 nr. 81, 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060). **Oppheves** ved lov 20 juni 2025 nr. 63 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1093).

§ 5-13. Kontroll av arbeidsgivere og andre trekkpliktige

(1) Skattekontoret skal føre kontroll med at arbeidsgivere og andre som etter denne loven har plikt til å foreta trekk, leverer opplysninger og foretar forskuddstrekk, skattetrekk og utleggstrekk i samsvar med reglene og de pålegg som er gitt. Skattekontoret eller den offentlige myndighet som har fullmakt fra skattekontoret, kan foreta bokettersyn hos den som plikter å foreta trekk, og kan herunder kreve fremlagt skattekort, trekkpålegg og andre dokumenter og regnskapsmateriale som har betydning for kontrollen. Med dokumenter menes også elektronisk lagrede dokumenter. Pliktene foran gjelder også elektroniske programmer og programsystemer. Også Riksrevisjonen kan foreta slike ettersyn og kreve fremlagt dokumenter som nevnt.
(2) Ved gjennomsyn av virksomhetens arkiver kan skattekontoret foreta kopiering til datalagringsmedium for senere gjennomgang hos arbeidsgiver eller skattekontor. Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser til utfylling og gjennomføring av kontrollen med arbeidsgivere og andre trekkpliktige, herunder begrensninger for hvilke metoder for kopiering skattekontoret kan benytte.
(3) Departementet kan gi forskrift om bokettersyn og gjennomsyn av virksomhetens arkiver (gjennomføringen av kontroll av arbeidsgivere).
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 12 des 2008 nr. 100, 7 des 2012 nr. 77, 22 juni 2012 nr. 41 (f o m inntektsåret 2014), 22 juni 2012 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-13a. Pålegg om bokføring

Skattekontoret kan pålegge arbeidsgivere og andre som etter loven har plikt til å foreta forskuddstrekk, skattetrekk eller utleggstrekk, å oppfylle sin plikt til å innrette bokføringen, spesifikasjonen, dokumentasjonen og oppbevaringen av regnskapsopplysninger i samsvar med regler gitt i, eller i medhold av lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring. Pålegg om bokføring rettes til styret i

selskap, samvirkeforetak, forening, innretning eller organisasjon og sendes hvert medlem. Det skal fastsettes en frist for oppfyllelse. Fristen skal være minimum fire uker og ikke lengre enn ett år.
Tilføyd ved lov 14 des 2007 nr. 110, endret ved lover 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 23 juni 2020 nr. 105, 20 des 2022 nr. 107. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-13b. Pålegg om revisjon

(1) Når årsregnskapet til en arbeidsgiver som har plikt til å foreta forskuddstrekk, skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning) eller utleggstrekk, er fastsatt i strid med bestemmelser i eller i medhold av regnskapsloven eller bokføringsloven eller god regnskapsskikk eller bokføringsskikk, kan skattekontoret pålegge at ett eller flere årsregnskap revideres av en statsautorisert revisor i samsvar med bestemmelsene i revisorloven for følgende selskap:

a. aksjeselskap der det er truffet beslutning i medhold av fullmakt etter aksjeloven § 7-6,
b. selskap som nevnt i regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 13 som er organisert etter en utenlandsk selskapsform som i det vesentligste tilsvarer definisjonen av aksjeselskap i aksjeloven § 1-1 annet ledd, og som ikke har revisjonsplikt etter revisorloven § 2-1.

(2) Pålegg om revisjon kan gis på grunnlag av forhold som nevnt i første ledd knyttet til årsregnskapet for siste regnskapsår samt de tre foregående årene.
(3) Pålegg om revisjon kan ikke gjøres gjeldende for mer enn tre regnskapsår.
(4) Pålegg om revisjon rettes til styret i selskapet.
(5) Selskapet som får pålegg om revisjon, kan klage over pålegget dersom det mener at det ikke har plikt eller lovlig adgang til å etterkomme pålegget. Klagen må være skriftlig og skal settes fram innen tre uker. Skattekontoret kan bestemme at pålegget ikke skal settes i kraft før klagen er avgjort.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om pålegg om revisjon.
Tilføyd ved lov 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), endret ved lover 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 juni 2025 nr. 63. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-13c. Pålegg om oppbevaring av regnskapsmateriale

(1) Skattekontoret kan i forbindelse med kontroll pålegge arbeidsgivere og andre som etter loven har plikt til å foreta forskuddstrekk, skattetrekk etter § 5-4 eller utleggstrekk, å oppbevare regnskapsmateriale etter bokføringsloven § 13 første ledd nr. 1 til 4 i mer enn fem år etter regnskapsårets slutt.
(2) I enkeltpersonforetak rettes pålegg etter første ledd til foretakets innehaver. I selskap, samvirkeforetak, forening, institusjon eller innretning rettes pålegget til daglig leder av virksomheten, eller styrelederen dersom virksomheten ikke har daglig leder.
Tilføyd ved lov 19 des 2014 nr. 82 (ikr. 1 jan 2015), endret ved lov 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 5-14. Kontrollopplysninger fra tredjemann

(1) Ved utførelsen av arbeidsgiverkontrollen etter § 5-13, plikter banker etter krav fra skattekontoret, å gi opplysninger om navngitt arbeidsgivers skattetrekkskonto, samt eventuell bankgaranti etter § 5-12. På samme vilkår har

a. finansinstitusjoner (jf. finansforetaksloven § 1-3) og andre som driver utlånsvirksomhet eller låneformidling som næring,
b. verdipapirforetak (jf. verdipapirhandelloven § 2-7 første ledd) og andre som har penger til forvaltning, og
c. pensjonskasser

plikt til å gi opplysninger om innskudds- og gjeldskonti som navngitt person, bo, selskap eller innretning har eller disponerer i vedkommende institusjon. Ved innhenting av opplysninger etter første og annet punktum plikter de å gi opplysninger om underbilag og transaksjoner, herunder om hvem som er parter i transaksjonene.

(2) Enhver som utfører eller har utført arbeid eller oppdrag for arbeidsgiveren, plikter på samme vilkår som i første ledd første punktum å gi opplysninger om sitt tjenesteforhold eller oppdrag knyttet til arbeidsgiveren. Dersom arbeidsgiver skal utstyre en arbeidstaker med id-kort etter regler gitt i medhold av arbeidsmiljøloven § 4-1 syvende ledd, kan skattekontoret kreve at arbeidstakeren framviser id-kortet.
(3) Næringsdrivende plikter på samme vilkår som i første ledd første punktum å

gi opplysninger om ethvert økonomisk mellomværende som vedkommende har eller har hatt med arbeidsgiveren, når opplysningene knytter seg til begge parters virksomhet. Det kan kreves opplysning om og spesifisert oppgave over varelevering og -kjøp, tjenester, vederlag og andre forhold som knytter seg til mellomværendet og oppgjøret for dette. Dette gjelder også omsetning som er skjedd gjennom mellommann.
(4) Også den som har fått fullmakt fra skattekontoret til å foreta bokettersyn etter § 5-13, kan kreve opplysninger etter første til tredje ledd.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 10 des 2010 nr. 69, 18 des 2015 nr. 116 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 63 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1093).

§ 5-15. Klage over pålegg

(1) Den som får pålegg etter §§ 5-13a, 5-13c eller 5-14, kan klage over pålegget dersom vedkommende mener at han ikke har plikt eller lovlig adgang til å etterkomme pålegget. Klagen kan være muntlig.
(2) Klagefristen for pålegg etter § 5-14 er én uke. Klagefristen for pålegg etter §§ 5-13a og 5-13c er tre uker.
(3) Den som har gitt pålegget, skal enten omgjøre det, eller snarest mulig legge klagen fram for nærmeste overordnede forvaltningsorgan til avgjørelse.
Endret ved lover 14 des 2007 nr. 110, 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 19 des 2014 nr. 82 (ikr. 1 jan 2015), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 22 juni 2022 nr. 74.

§ 5-16. Tvangsmulkt

(1) Skattedirektoratet og skattekontoret kan ilegge den som ikke har etterkommet plikten til å gi opplysninger etter § 5-14 en daglig løpende tvangsmulkt frem til oppfyllelse skjer.
(2) Skattekontoret kan ilegge den som ikke har etterkommet pålegg om bokføring etter § 5-13a innen den fastsatte fristen, en daglig løpende tvangsmulkt frem til utbedring skjer. Tvangsmulkten skal normalt utgjøre ett rettsgebyr per dag, jf. lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr § 1 annet ledd. I særlige tilfeller kan tvangsmulkten settes lavere eller høyere, men oppad begrenset til 10 rettsgebyr per dag. Samlet tvangsmulkt kan ikke overstige en million kroner.
(3) Vedtak om tvangsmulkt ilagt selskap, samvirkeforetak, forening, innretning

eller organisasjon etter første ledd, rettes til den daglige lederen av virksomheten eller styrelederen dersom virksomheten ikke har daglig leder. Vedtak om tvangsmulkt etter annet ledd rettes til styret i selskapet, samvirkeforetaket, foreningen, innretningen eller organisasjonen, og sendes hvert medlem.
(4) Vedtak om tvangsmulkt etter første og annet ledd kan påklages til Skattedirektoratet innen 6 uker.
(5) Mulkten tilfaller statskassen.
Endret ved lover 14 des 2007 nr. 110, 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 22 juni 2022 nr. 74.

§ 5-17. Omgjøring av skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning)

Trukket skatt etter § 5-4 første ledd og betalt skatt, jf. § 10-10 første ledd, omgjøres til forskudd på skatt når skattyter trer ut av kildeskatteordningen innenfor et inntektsår, jf. reglene i skatteloven kapittel 20.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), endret ved lov 20 des 2023 nr. 99.

Kapittel 6. Forskuddsskatt – personlige og upersonlige skattytere

§ 6-1. Forskuddsskatt – personlige skattytere

(1) Personlige skattytere skal svare forskuddsskatt av formue og inntekt som det ikke blir foretatt forskuddstrekk i. Av formue og inntekt som er regnet med ved fastsetting av forskuddstrekkets størrelse etter § 5-2 annet ledd, skal det likevel ikke svares forskuddsskatt. Departementet kan i forskrift bestemme at enkelte grupper av skattytere skal svare forskuddsskatt også av inntekt som det etter denne loven skal foretas forskuddstrekk i.
(2) Forskuddsskatt skal svares fra det tidspunktet formuen erverves eller inntekten begynne å løpe.

§ 6-2. Forskuddsskatt – upersonlige skattytere

Upersonlige skattytere skal betale skatten i løpet av året etter inntektsåret. Det skal ikke betales forskuddsskatt for suppleringsskatt etter suppleringsskatteloven.
Endret ved lov 12 jan 2024 nr. 5 (i kraft 1 jan 2024).

§ 6-3. Fastsetting av forskuddsskatt for personlige skattytere

(1) Forskuddsskatten fastsettes til det beløp som skatten og trygdeavgiften ventes å ville utgjøre etter de satser og regler som gjelder for vedkommende år.
(2) Forskuddsskatt utstedes på grunnlag av formue og inntekt ved siste skattefastsetting. Ved fastsetting av forskuddsskatten skal det gjøres fradrag for beløp som må ventes dekket gjennom forskuddstrekk etter reglene i kapittel 5. Slikt fradrag skal likevel ikke gjøres når lønnsinntekten ikke ventes å ville overstige 10 prosent av den samlede inntekt ved skattefastsettingen.
(3) Når en skattyter ber om å få fastsatt forskuddsskatten etter et høyere grunnlag enn det som følger av reglene i dette kapitlet, skal anmodningen i alminnelighet tas til følge.
(4) Skattekontoret kan til enhver tid forhøye eller sette ned forskuddsskatten når det er begått feil ved den opprinnelige utskrivingen.
(5) Utstedt forskuddsskatt kan endres når det er overveiende sannsynlig at skattyteren, med den opprinnelige fastsatte forskuddsskatt, vil få en restskatt eller en tilgodesum ved avregningen for vedkommende år som tilsvarer minst en femtedel av det utstedte forskuddsbeløpet.
(6) Skattekontoret kan frita skattyter fra plikten til å innbetale gjenstående terminer av forskuddsskatt eller treffe bestemmelse om tilbakebetaling av forskuddsskatt, når vilkårene i § 5-3 annet ledd foreligger.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 22 juni 2012 nr. 41 (f o m inntektsåret 2014), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 6-4. Fastsetting av forskuddsskatt ved skjønn for personlige skattytere

(1) For personlige skattytere fastsettes forskuddsskatten i alminnelighet ved skjønn:

a. når skattyter ikke tidligere har vært tatt opp til skattlegging ved skattekontoret, eller
b. når skattyters samlede årsinntekt ved siste skattefastsetting er gått opp eller ned med minst en fjerdedel i forhold til nest siste skattefastsetting.

(2) Utenom de tilfeller som er nevnt i første ledd, kan forskuddsskatten fastsettes ved skjønn:

a. når skattyters inntekts- eller formuesforhold har endret seg vesentlig

siden det inntektsåret som ligger til grunn for utskrivingen,

b. når grunnlaget for utskrivingen i vesentlig grad er påvirket av ekstraordinære tap eller tilfeldige inntekter, eller

c. når det av andre særlige grunner må antas at forskuddsskatt utstedt etter reglene i § 6-1 vil bli vesentlig høyere eller lavere enn den skatt og trygdeavgift som ventes fastsatt.

(3) Forskuddsskatt av inntekt av fiske kan alltid fastsettes ved skjønn på grunnlag av den inntekt som skattyter under vanlige forhold kan påregnes å innvinne i løpet av året.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2023 nr. 99.

§ 6-5. Fastsetting av forskuddsskatt for upersonlige skattytere

(1) For upersonlige skattytere fastsettes forskuddsskatten lik den fastsatte skatt ved siste skattefastsetting.
(2) Det skrives ikke ut forskuddsskatt når den fastsatte skatt for vedkommende inntektsår ventes å bli mindre enn 2 000 kroner.
(3) Skattekontoret kan forhøye eller sette ned den utskrevne forskuddsskatten når det er gjort feil ved utskrivingen.
(4) Skattekontoret kan etter krav fra skattyteren frafalle forskuddsskatten, når det er overveiende sannsynlig at det ikke vil bli fastsatt skatt for vedkommende inntektsår. Dersom det er overveiende sannsynlig at det vil oppstå et større avvik mellom utskrevet forskuddsskatt og fastsatt skatt, kan skattekontoret etter krav fra skattyter endre utskrivningen. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva som i denne sammenheng vil utgjøre et større avvik.
(5) Departementet kan i forskrift gi regler om utskriving av forskuddsskatt for bestemte grupper skattytere som avviker fra bestemmelsen i denne paragraf, herunder at det ikke skal utskrives forskuddsskatt.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 15 des 2006 og 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 12 des 2008 nr. 100, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 6-6. Nærmere om beregningsgrunnlaget for forskuddsskatt

(1) Departementet kan treffe vedtak om at beregningsgrunnlaget for forskuddsskatten skal forhøyes eller reduseres med en prosentsats som

fastsettes for det enkelte år.
(2) Skattekontoret kan beslutte at beregningsgrunnlaget for forskuddsskatten skal forhøyes eller reduseres med et prosentvis tillegg eller fradrag for bestemte grupper skattytere, når det som følge av konjunkturutviklingen eller av andre grunner må ventes en alminnelig stigning eller nedgang i inntekten for denne gruppen i forhold til inntekten ved siste skattefastsetting.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 6-7. Tidspunktet for utskriving av forskuddsskatt

(1) For personlige skattytere utskrives forskuddsskatten før inntektsårets begynnelse. For nye skattepliktige skal forskuddsskatten utskrives snarest mulig etter det tidspunktet da plikten til å svare forskuddsskatt er inntrådt, jf. § 6-1 annet ledd.
(2) For upersonlige skattytere utskrives forskuddsskatten før utgangen av inntektsåret.
(3) Skattekort med utskrevet forskuddsskatt kan gjøres tilgjengelig for skattyter ved elektronisk kommunikasjon.
Endret ved lov 10 des 2010 nr. 69.

Kapittel 7. Avregning

§ 7-1. Gjennomføring av avregningen

(1) Når skattefastsettingen er gjennomført, skal forskuddstrekk, utskrevet forskuddsskatt og tilleggsforskudd innbetalt innen fristen i § 4-7 gå til fradrag i fastsatt skatt. Avregningen foretas av skattekontoret.
(2) Når fastsatt skatt utgjør et større beløp enn det forskuddet som godskrives skattyteren, blir det manglende beløpet å innbetale som restskatt.
(3) Når fastsatt skatt utgjør et mindre beløp enn det forskuddet som skal godskrives skattyteren, skal den overskytende del av forskuddsbeløpet frafalles. Den del av det frafalte beløpet som er innbetalt, skal betales tilbake til skattyteren.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler om at

a. også andre forskuddsbeløp skal inngå i avregningen, og om godskriving av forskuddstrekk som ikke er innbetalt av arbeidsgiver.
b. tilskudd fra Enova til energieffektiviseringstiltak på egen bolig skal

inngå i avregningen.

Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 9 mai 2008 nr. 26, 12 des 2008 nr. 100, 25 juni 2010 nr. 40, 18 des 2015 nr. 116 (ikr. 1 jan 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060).

§ 7-2. Ny avregning

(1) Blir fastsatt skatt endret etter skatteforvaltningsloven § 9-4, kapittel 12 eller kapittel 13, skal det foretas ny avregning.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler om ny avregning i andre tilfeller enn etter første ledd.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 7-3. Tilbakebetaling av forskuddstrekk mv.

(1) Tilgodebeløp som er lavere enn et fastsatt grensebeløp etter § 10-4, kan godskrives skattyter ved avregningen for det løpende inntektsåret.
(2) Skattyter som har fått utbetalt lønn eller annen godtgjørelse som det er foretatt forskuddstrekk i, men som ikke blir tatt opp til skattlegging for det inntektsåret trekket gjelder, kan bare kreve det trukne beløpet tilbake i følgende tilfeller:

a. når skattemyndighetene anser skattyter for ikke å være skattepliktig her i landet for vedkommende inntektsår
b. når skatt ikke er fastsatt fordi inntekten ikke har nådd opp i skattepliktig størrelse.

Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060).

§ 7-4. Avsluttende bestemmelser

(1) Bestemmelsene i dette kapitlet er uten betydning for plikten til å svare renter av utskrevet forskuddsskatt som ikke frafalles etter § 7-1 tredje ledd. Rettslige forføyninger til inndriving av forskuddsskatt beholder sin virkning også etter at skattefastsetting og avregning er foretatt.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling og

gjennomføring av dette kapitlet.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 8. Fordeling av skatt mellom skattekreditorene

§ 8-1. Grunnlaget for fordeling

(1) Innbetalt formues- og inntektsskatt (skatt) og trygdeavgift fra personlige skattytere for et inntektsår skal fordeles mellom staten, fylkeskommunen, kommunen og folketrygden på grunnlag av den samlede fastsatte skatt til staten, skatt til fylkeskommunen, skatt til kommunen og trygdeavgift til folketrygden for vedkommende inntektsår.
(2) Innbetalt skatt fra upersonlige skattytere for et inntektsår blir å fordele mellom staten, fylkeskommunen og kommunen på grunnlag av den samlede fastsatte skatt til staten, skatt til fylkeskommunen og skatt til kommunen for vedkommende år.
(3) Fradrag for utenlandsk skatt etter intern norsk rett eller skatteavtale skal for personlige skattytere fordeles forholdsmessig mellom skatt til staten, fylkeskommunen og kommunen. For upersonlige skattytere skal tilsvarende fradrag overføres til staten.
(4) Fradrag i inntektsskatt for kildeskatt på renter og royalty mv. etter skatteloven §§ 16-70 og 16-71 skal for personlige skattytere fordeles forholdsmessig mellom staten, fylkeskommunen og kommunen på grunnlag av samlet fastsatt trinnskatt og fellesskatt til staten, inntektsskatt til fylkeskommunen, og inntektsskatt til kommunen. For upersonlige skattytere skal tilsvarende fradrag overføres til staten.
(5) Skattedirektoratet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av denne paragrafen, herunder om hvordan endringer i skattefastsettingen skal inngå i fordelingen.
(6) Departementet kan i forskrift gi regler om fordeling mellom skattekreditorene av renter, innfordringsutgifter og gebyr, herunder utgifter ved tvister som nevnt i kapittel 17 og skatteforvaltningsloven kapittel 15.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 22 juni 2018 nr. 65, 18 juni 2021 nr. 107. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 8-2. Særskilte fordelingsregler for personlige skattytere

(1) Skattefradrag etter skatteloven § 16-10 skal i sin helhet belastes staten.

Fradrag som nevnt i § 8-1 tredje og fjerde ledd skal fordeles før fordeling av fradrag som nevnt i første punktum og fradrag som nevnt i annet ledd.
(2) Inntektsfradrag etter skatteloven § 15-5 om særskilt fradrag i alminnelig inntekt i Troms og Finnmark skal bare belastes staten.
(3) Innbetalt skatt på netto eierinntekter fra personlige skattytere for et inntektsår fordeles i sin helhet til staten på grunnlag av fastsatt skatt. Med eierinntekt menes utbytte og annen inntekt som oppjusteres på tilsvarende måte etter skatteloven.
(4) Forskuddstrekk som ikke tilbakebetales skattyter etter § 7-3 annet ledd, og forskuddstrekk for ukjente lønnstakere, skal tilfalle staten når det er gått tre år etter utløpet av det inntektsår trekket ble foretatt.
(5) Skattedirektoratet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av denne paragrafen.
Endret ved lover 12 des 2008 nr. 100 (f o m inntektsåret 2009), 25 juni 2010 nr. 40, 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 jan 2020), 23 juni 2020 nr. 105, 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060), 18 juni 2021 nr. 107, 20 des 2024 nr. 87 (i kraft 1 jan 2025).

§ 8-3. Foreløpig fordeling

(1) Inntil endelig fordeling etter §§ 8-1 og 8-2 kan foretas, skal innbetalt skatt og trygdeavgift fordeles foreløpig mellom staten, fylkeskommunen, kommunen og folketrygden.
(2) Ved foreløpig fordeling gjelder følgende bestemmelser:

a. Den foreløpige fordelingen skal skje på grunnlag av den samlede fastsettingen av skatt til staten, skatt til fylkeskommunen, skatt til kommunen og trygdeavgift til folketrygden ved siste skattefastsetting før inntektsåret.
b. Hvis forholdet mellom den samlede fastsettingen av de forskjellige skatter må antas å bli vesentlig forskjøvet på grunn av endring i skattesatser eller av andre årsaker, kan Skattedirektoratet ved skjønn fastsette forholdstall til bruk ved den foreløpige fordelingen.

(3) Skattedirektoratet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av denne paragrafen, herunder gjøre unntak fra bestemmelsen i annet ledd bokstav a.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 22 juni 2018 nr. 65.

§ 8-4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060).

§ 8-5. Overføring av skatt og trygdeavgift til fremmed stat

Når det er inngått avtale med fremmed stat, kan forskudd på skatt og annen betalt skatt overføres til skattemyndighetene i avtalestaten. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av denne paragrafen.

Del III. Alminnelige oppgjørsbestemmelser mv.

Kapittel 9. Betaling

§ 9-1. Betalingsmåte

(1) Skatte- og avgiftskrav skal betales ved overføring av beløpet til innkrevingsmyndighetenes konto, med mindre innkrevingsmyndighetene har akseptert betaling med kontanter.
(2) Utbetaling av tilgodebeløp etter § 10-60 skal skje til skattepliktiges konto, med mindre annet følger av lov eller forskrift. Innkrevingsmyndighetene kan beslutte å utbetale tilgodebeløpet på annen måte dersom særlige forhold tilsier det.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om betalingsordningen for skatte- og avgiftskrav, herunder om finansinstitusjoners plikt til å avvise betalingsoppdrag med manglende opplysninger, om adgang til å betale kontant til innkrevingsmyndigheten og om at krav skal betales til andre enn innkrevingsmyndigheten for kravet.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 15 des 2006 og ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060), 20 des 2023 nr. 103 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2138). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 9-2. Tid og sted for betaling

(1) Betaling av skatte- og avgiftskrav anses for å være skjedd når beløpet er kommet fram til rett innkrevingsmyndighet. Ved betaling via bank anses betaling for å være skjedd når beløpet er godskrevet innkrevingsmyndighetenes bank. Ved overføring innen samme bank anses betaling for å være skjedd når beløpet er godskrevet mottakerens konto.
(2) En fastsatt betalingsfrist anses dessuten for å være avbrutt

a. når betalerens oppdrag er mottatt av en bank.
b. når innkrevingsmyndighetene mottar og aksepterer sjekk eller annet betalingsinstrument.
c. når petroleumsskatt er godskrevet innkrevingsmyndighetens konto.

(3) Finansavtaleloven § 2-2 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende for avbrudd av betalingsfrist etter annet ledd bokstav a og b.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 9-3. (Opphevet)

Endret ved lov 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), opphevet ved lov 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017).

Kapittel 10. Forfall

Alminnelige bestemmelser

§ 10-1. Ubetinget betalingsplikt og forbud mot overdragelse av tilgodebeløp

(1) Skatte- og avgiftskrav skal betales ved forfall og med de beløp som opprinnelig er fastsatt, selv om fastsettingen er under endring, påklaget eller brakt inn for domstolene. Første punktum gjelder ikke når det kan gis utsatt iverksetting av vedtak etter skatteforvaltningsloven § 14-10 annet ledd, tollavgiftsloven § 12-7 og vareførselsloven § 12-2 fjerde og femte ledd.
(2) Krav på tilbakebetaling av skatt og avgift kan ikke pantsettes eller overdras.
(3) Annet ledd gjelder ikke utbetalinger etter petroleumsskatteloven § 5 sjette

ledd. Retten til motregning går likevel foran rettigheter stiftet ved pantsettelse eller overdragelse.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120, 17 juni 2022 nr. 48 (med virkning fra inntektsåret 2022), 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575), 16 juni 2023 nr. 48.

§ 10-2. Utsatt forfall

Utløper betalingsfristen på en lørdag, søndag eller helligdag eller lovfestet høytidsdag, utskytes fristen til nærmeste virkedag.

§ 10-3. Proklama i dødsbo

Proklama som utstedes i dødsbo etter arveloven §§ 100 til 103, har ingen virkning for skatte- og avgiftskrav.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 10-4. Forskrifter

Departementet kan i forskrift gi regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i dette kapitlet, og herunder bestemme at skatte- og avgiftskrav som er lavere enn en nærmere fastsatt beløpsgrense, ikke skal betales eller tilbakebetales.

Forskuddstrekk, arbeidsgiveravgift, lønnstrekk til Svalbard, artistskatt, skattetrekk i aksjeutbytte og suppleringsskatt

Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120, 12 jan 2024 nr. 5 (i kraft 1 jan 2024).

§ 10-10. Forskuddstrekk, skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning), arbeidsgiveravgift og finansskatt på lønn

(1) Forskuddstrekk, skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning), arbeidsgiveravgift og finansskatt på lønn for de to foregående kalendermånedene forfaller til betaling hver 15. januar, 15. mars, 15. mai, 15. juli, 15. september og 15. november.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler om avvikende forfallstidspunkt for enkelte skattytere eller situasjoner.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om skjerpet betaling for arbeidsgiver som har vist vesentlig forsømmelse av sine plikter etter denne loven.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220), 20 juni 2014 nr. 23 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 63 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1093).

§ 10-11. Lønnstrekk til Svalbard

For betaling av lønnstrekk av inntekt på Svalbard gjelder § 10-10 tilsvarende.
Endret ved lover 19 des 2014 nr. 82 (ikr. 1 jan 2015), 17 juni 2016 nr. 42 (ikr. 1 jan 2017 med virkning for terminer som starter denne dagen og senere), 21 juni 2017 nr. 81.

§ 10-12. Artistskatt

Artistskatt for en periode forfaller til betaling samme dag som det skal leveres melding over skatteplikten. Tidspunktet for innlevering av melding følger av bestemmelser gitt i medhold av skatteforvaltningsloven § 8-16, jf. § 8-8 annet ledd.
Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 81, 12 jan 2024 nr. 5 (i kraft 1 jan 2024).

§ 10-13. Skattetrekk i aksjeutbytte og utbyttekompensasjon

Skattetrekk for en periode forfaller til betaling samme dag som selskapet skal levere melding om trekk etter skatteforvaltningsloven § 8-8 tredje ledd.
Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 10-14. Skattetrekk på renter og vederlag for immaterielle rettigheter og visse fysiske eiendeler

Skattetrekk forfaller til betaling samme dag som selskapet skal levere melding om trekk etter skatteforvaltningsloven § 8-8 fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 21 des 2020 nr. 166 (ikr. 1 juli 2021).

§ 10-15. Suppleringsskatt

Suppleringsskatt forfaller til betaling tre uker etter leveringsfrist for skattemelding for suppleringsskatt.
Tilføyd ved lov 12 jan 2024 nr. 5 (i kraft 1 jan 2024).

Forskuddsskatt og restskatt

§ 10-20. Forskuddsskatt

(1) Forskuddsskatt for personlige skattytere forfaller til betaling i fire like store terminer 15. mars, 15. juni, 15. september og 15. desember i inntektsåret. Er forskuddsskatten under 2 000 kroner, forfaller den i sin helhet til betaling 15. juni. Forfall er likevel tidligst tre uker fra den dag melding om forskuddsskatten ble sendt skattyter. Blir forskuddsskatten utskrevet så sent at en eller flere terminer er passert, fordeles forskuddsskatten med like stort beløp på de resterende terminer. Dette gjelder likevel ikke forskuddsskatt under 2 000 kroner, som forfaller til betaling ved neste termin. Er alle terminer passert, forfaller forskuddsskatten til betaling tre uker etter at melding om forskuddsskatten ble sendt skattyter.
(2) Skattekontoret kan fastsette forfallsterminene når inntekten fordeler seg på en særlig ujevn måte. Det samme gjelder når skattyter i henhold til skatteavtale skal betale forskuddsskatt av inntekt opptjent i utlandet, og inntekten er gjenstand for forskuddstrekk etter interne regler.
(3) Forskuddsskatt for upersonlige skattytere forfaller til betaling i to like store terminer 15. februar og 15. april i året etter inntektsåret. Forfall er likevel tidligst tre uker fra den dag da melding om forskuddsskatten ble sendt skattyter.
(4) Blir en termin ikke betalt ved forfall, forfaller samtidig de etterfølgende terminer til betaling.
(5) Departementet kan i forskrift gi regler om avvikende forfallstidspunkt for enkelte situasjoner, og om forfall når det skjer endringer i utskrivingen av

forskuddsskatt.
(6) Stortinget kan gi regler om differensiering av terminene for forskuddsskatt i løpet av inntektsåret, eller overlate til departementet å gi slike regler.
Endret ved lover 27 mars 2020 nr. 13, 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060), 21 des 2020 nr. 166 (ikr. 1 jan 2021 og gjelder fra inntektsåret 2021).

§ 10-21. Restskatt

(1) Restskatt for personlige skattytere forfaller til betaling tre uker etter at skatteoppgjøret ble sendt skattyter, likevel tidligst 20. august i skattefastsettingsåret. Er restskatten 1 000 kroner eller mer, forfaller den til betaling i to like store terminer. Første termin forfaller som etter første punktum, mens annen termin forfaller fem uker senere.
(2) Blir første termin av restskatten ikke betalt ved forfall, forfaller annen termin til betaling samtidig med første termin.
(3) Restskatt for upersonlige skattytere forfaller til betaling tre uker etter at skatteoppgjøret ble sendt skattyter.
Endret ved lover 10 des 2010 nr. 69 (ikr. 1 jan 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 10-22. Petroleumsskatt

(1) Terminskatt forfaller til betaling 1. august, 1. september, 1. oktober, 1. november og 1. desember i inntektsåret og 1. februar, 1. mars, 1. april, 2. mai og 1. juni i skattefastsettingsåret. Forfall er likevel tidligst tre uker fra den dag da melding om terminskatten ble sendt skattyter.
(2) Restskatten forfaller til betaling tre uker etter at skatteoppgjøret ble sendt skattyter.
(3) Departementet kan i forskrift gi avvikende regler om forfall når det skjer endringer i utskrivingen av terminskatt.
Endret ved lover 12 des 2008 nr. 100, 10 des 2010 nr. 69 (ikr. 1 jan 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2024 nr. 87 (i kraft 1 jan 2025, med virkning for terminskatt fra inntektsåret 2025).

Innenlands merverdiavgift og arveavgift

§ 10-30. Merverdiavgift

(1) Merverdiavgift for en periode forfaller til betaling samme dag som det skal leveres skattemelding etter skatteforvaltningsloven § 8-3 første og annet ledd.
(2) Beløp som nevnt i merverdiavgiftsloven § 11-4 annet ledd forfaller til betaling samme dag som det skal leveres melding etter merverdiavgiftsloven § 15-11 annet ledd.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om avvikende forfallstidspunkt for enkelte situasjoner.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120, 27 mars 2020 nr. 13.

§ 10-31. Arveavgift

(1) Med de unntak som følger av annet til fjerde ledd, forfaller arveavgift til betaling med følgende frister, regnet fra det tidspunkt da rådigheten over midlene i henhold til lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver §§ 9 og 10 anses ervervet:

a. tolv måneder når midlene utlegges ved privat skifte av dødsbo. Som dødsbo anses også bo etter en forsvunnet person, men ikke uskiftet bo så lenge gjenlevende ektefelle er i live,
b. straks når midlene skiftes av tingretten,
c. for øvrig tre måneder.

(2) Når avgiftsplikt for gaver først kan fastslås ved giverens død, jf. lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver § 2 annet ledd, forfaller avgiften til betaling først tre måneder etter dødsfallet. Tar gavemottaker også arv etter giveren, forfaller avgift av slik gave samtidig med avgift av arven.
(3) Overstiger arveavgift av kapitalverdien av en inntektsnytelse halvparten av det inntektsnytelsen utgjør for ett år, kan den avgiftspliktige kreve henstand med betaling av det overskytende, slik at det hvert år betales avdrag med halvparten av inntektsnytelsens årlige beløp inntil avgiften er betalt. Reglene i lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver § 21 får tilsvarende

anvendelse. Mulige uforfalte terminer av avgiften bortfaller når inntektsnytelsen opphører. § 10-20 fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(4) Arveavgift fastsatt etter reglene i lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver § 21 kan, unntatt i tilfeller som nevnt i første ledd bokstav b, likevel ikke kreves betalt tidligere enn en måned etter at foreløpig eller endelig fastsetting er meddelt den avgiftspliktige.

§ 10-32. Avdragsordning ved arv og gave av næringsvirksomhet

(1) Ved arv og gave av eiendeler og rettigheter i enkeltpersonforetak og andel eller aksje i selskap omfattet av arveavgiftsloven § 11 A som oppfyller vilkårene i annet ledd, kan arvingen eller gavemottakeren kreve at beregnet arveavgift skal betales i like store årlige avdrag over inntil tolv år regnet fra første forfall, uten renter av gjenstående avgiftsbeløp i denne perioden. Første avdrag forfaller på det tidspunkt som følger av § 10-31. Har den avgiftspliktige valgt kortere avdragstid enn tolv år kan denne senere utvides til inntil tolv år.
(2) Bestemmelsen i første ledd gjelder når overdrageren eller dennes ektefelle eller samboer (som definert i arveavgiftsloven § 47 A) umiddelbart før overdragelsen direkte eller indirekte eier minst 25 pst. av aksjene eller andelene i selskapet. Ved avgjørelsen av om dette vilkår er oppfylt, skal man også regne med andeler og aksjer som er eid av overdragers ektefelle eller samboer og arvinger omfattet av arveloven §§ 4 til 6, når disse tidligere var eid av arvelateren eller giveren eller dennes ektefelle eller samboer.
(3) Bestemmelsen i første ledd gjelder for enkeltpersonforetak bare verdier som er knyttet til virksomheten eller virksomhetene i foretaket. Verdien av børsnoterte aksjer, herunder aksjer notert på SMB-listen, derivater og aksjer og andeler omfattet av arveavgiftsloven § 11 A skal ikke regnes som verdier knyttet til virksomhet i enkeltpersonforetak. Ved overføring av aksjer eller andeler som omfattes av arveavgiftsloven § 11 A legges verdien etter arveavgiftsloven § 11 A til grunn.
(4) Hvor arvingen eller gavemottakeren også mottar verdier som ikke faller inn under reglene i første til tredje ledd, skal avdragsordningen gjelde for den del av beregnet arveavgift som etter en forholdsmessig fordeling faller på de nettoverdier som omfattes av første til tredje ledd. Nettoverdiene som omfattes av reglene i første til tredje ledd og andre nettoverdier beregnes ved at arvingens eller gavemottakerens andel av fradrag etter arveavgiftsloven § 15, jf. § 16, som klart knytter seg til en bestemt eiendel trekkes fra i denne. Fradrag som ikke klart knytter seg til en bestemt eiendel trekkes fra forholdsmessig etter forholdet mellom bruttoverdiene som faller inn under første til tredje ledd og bruttoverdiene som faller utenfor. Ved overføring av enkeltpersonforetak

hvor det drives flere atskilte virksomheter skal den del av beregnet arveavgift som faller inn under avdragsordningen fordeles på virksomhetene etter forholdet mellom nettoverdiene knyttet til virksomhetene. Overføres aksjer eller andeler i flere selskaper skal arveavgiften knyttet til aksjene eller andelene fordeles mellom selskapene forholdsmessig etter nettoverdiene knyttet til aksjene eller andelene.
(5) Den rentefrie kreditten knyttet til det enkelte selskapet bortfaller i sin helhet hvis arvingen eller mottakeren dør, gir bort eller realiserer mer enn 50 prosent av de mottatte aksjene eller andelene. For enkeltpersonforetak bortfaller kreditten bare ved død. Realisasjon anses ikke å foreligge i den utstrekning fusjon, fisjon eller annen selskapsomdanning kan gjøres med skattemessig kontinuitet etter reglene i skatteloven og reglene i dette ledd gjelder tilsvarende for de motatte vederlagsaksjer eller -andeler. Overføres enkeltpersonforetak eller aksjene eller andelene i et selskap ved dødsfall og en ektefelle eller en arving, som selv har rett til avdragsordning etter denne paragraf, overtar ansvaret for avdødes avgiftsgjeld, kan vedkommende ektefelle eller arving overta avdødes rettigheter og plikter etter avdragsordningen. Ved arv og gave av eiendeler og rettigheter i enkeltpersonforetak bortfaller den rentefrie kreditten hvis virksomheten på arvingens eller mottakerens hånd i det vesentlige opphører. Når den rentefrie kreditten bortfaller, skal gjenstående avgiftsbeløp betales innen tre måneder.
(6) Avgiftsmyndigheten kan kreve at den avgiftspliktige stiller sikkerhet for avgiften.
Tilføyd ved lov 9 des 2005 nr. 115, endret ved lover 12 des 2008 nr. 100 (med virkning for arv og gave hvor rådigheten erverves av mottaker 1 jan 2009 eller senere), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Innenlands særavgifter, tollavgift og merverdiavgift og særavgifter som oppstår ved innførsel

Overskrift endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 10-40. Innenlands særavgifter

(1) Innenlands særavgifter forfaller til betaling samtidig med at avgiftsplikten oppstår. Dette gjelder likevel ikke:

a. årsavgift for kjøretøyer som 1. januar er registrert i motorvognregistret, som forfaller til betaling 20. mars
b. vektårsavgiften for kjøretøyer som 1. januar eller 1. juli er registrert i motorvognregisteret, som forfaller til betaling i to like store terminer henholdsvis 20. februar og 20. august.
c. engangsavgiften for registrerte virksomheter, som forfaller til betaling den 18. i måneden etter at avgiftsplikten oppstod.
d. avgift ved urettmessig bruk av merket olje etter særavgiftsloven § 1, som forfaller til betaling tre uker etter at melding om kravet er sendt.

(2) For virksomheter som er registrert som særavgiftspliktige hos skattekontoret, forfaller særavgiften for en periode til betaling samme dag som det skal leveres skattemelding.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forfallstidspunktene for krav som omhandlet i første ledd og avvikende forfallstidspunkt i enkelte situasjoner for krav som omhandlet i annet ledd.
Endret ved lover 15 juni 2007 nr. 26, 12 des 2008 nr. 100, 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), 18 des 2015 nr. 116 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 22 juni 2018 nr. 65, 17 april 2020 nr. 24.

§ 10-41. Tollavgift, merverdiavgift og særavgifter som oppstår ved innførsel

(1) Tollavgift og andre avgifter som oppstår ved innførsel, og som ikke belastes tollkreditten, dags- eller månedsoppgjørsordning, jf. § 14-20, forfaller til betaling samtidig med at plikten til å beregne avgiftene oppstår.
(2) Krav som belastes tollkreditten eller månedsoppgjørsordning en kalendermåned, forfaller til betaling den 18. i neste måned.
(3) Skatte- og avgiftskrav belastet dagsoppgjørsordningen forfaller til betaling første virkedag etter frigjøring for prosedyren overgang til fri disponering. Skattekontoret kan fastsette en nærmere frist for når på forfallsdagen betaling må ha skjedd.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575, endring endret ved lov 20 des 2022 nr. 110), 16 juni 2023 nr. 48, 16 juni 2023 nr. 48 (i kraft 1 jan 2024).

Andre krav

§ 10-50. Utleggstrekk

For utleggstrekk gjelder, med unntak for tilfeller som omhandlet i § 14-5 annet ledd, reglene om forfall i tvangsfullbyrdelsesloven § 7-22 første ledd.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 10-51. Andre skatte- og avgiftskrav

(1) Følgende skatte- og avgiftskrav forfaller til betaling tre uker etter at melding om kravet er sendt:

a. tvangsmulkt etter § 1-1 tredje ledd bokstav c
b. skatt fastsatt tidlig etter bestemmelser gitt i medhold av skatteforvaltningsloven § 8-16, jf. § 8-2
c. gebyr etter kassasystemlova § 8
d. krav fastsatt ved summarisk fellesoppgjør etter skatteforvaltningsloven § 12-4
e. tilleggsavgift etter lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver § 44.

(2) Følgende skatte- og avgiftskrav forfaller til betaling tre uker etter at fristen for å klage over vedtaket om fastsetting av kravet er ute, eller ved klage, tre uker etter at klagen er avgjort:

a. tilleggsskatt etter skatteforvaltningsloven
b. overtredelsesgebyr etter skatteforvaltningsloven
c. tilleggsavgift etter tollavgiftsloven
d. overtredelsesgebyr etter tollavgiftsloven og vareførselsloven.

(3) Dersom det innvilges utsatt iverksetting av krav etter skatteforvaltningsloven § 14-10 annet ledd, tollavgiftsloven § 12-7 annet ledd eller vareførselsloven § 12-2 femte ledd, forfaller kravet til betaling tre uker etter utløpet av søksmålsfristen eller ved søksmål, tre uker etter at endelig rettsavgjørelse foreligger.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 12 des 2008 nr. 100, 21 des 2007 nr. 119 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 7 nov 2008 nr. 1206), 19 juni 2009 nr. 55, 19 juni 2009

nr. 49 (ikr. 1 jan 2010), 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 25 juni 2010 nr. 40, 13 des 2013 nr. 122 (ikr. 1 jan 2014), 20 juni 2014 nr. 34, 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2017), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120, 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575), 16 juni 2023 nr. 48, 12 jan 2024 nr. 5 (i kraft 1 jan 2024).

§ 10-52. Ansvarskrav

Ansvarskrav etter kapittel 16, ansvarskrav etter § 4-1 annet ledd og ansvarskrav etter lov 13. desember 1996 nr. 87 om skatt på honorar til utenlandske artister m.v. § 7 skal betales senest to uker etter at melding om kravet er sendt, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 4-18.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 25 juni 2010 nr. 40.

§ 10-53. Skatte- og avgiftskrav ved vedtak om endring mv. og egenretting

(1) Treffer skatte- eller avgiftsmyndighetene vedtak om endring mv. som medfører økning av skatte- eller avgiftsplikten for krav som ordinært forfaller etter §§ 10-10 til 10-12, § 10-15, § 10-21, § 10-22 annet ledd eller §§ 10-30 til 10-41, skal økningen og renter etter § 11-2 betales senest tre uker etter at melding om vedtaket er sendt. Dette gjelder likevel bare dersom fristen for betaling kommer senere enn det ordinære forfallstidspunkt for kravet. Skyldes økningen at den skatte- eller avgiftspliktige selv endrer tidligere leverte opplysninger, regnes fristen fra melding om endringen er kommet fram til skatte- eller avgiftsmyndighetene.
(2) Ved økning av restskatt som følge av endring etter reglene i skatteforvaltningsloven § 9-4, kapittel 12 eller kapittel 13, regnes fristen fra melding om ny avregning er sendt skyldneren. Restskatt for personlige skattytere skal betales tidligst sammen med annen termin.
(3) Treffes det vedtak som innebærer tilbakebetaling av kompensasjon for merverdiavgift, skal beløpet betales tilbake senest tre uker etter at melding om vedtaket er sendt.
(4) Treffes det vedtak om å nekte bruk av Safe Harbour-regler gitt i medhold av suppleringsskatteloven § 5-7, skal suppleringsskatt og renter etter § 11-2 betales senest tre uker etter at endret skattemelding for suppleringsskatt er levert.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som

endret ved lov 20 des 2016 nr. 120, 12 jan 2024 nr. 5 (i kraft 1 jan 2024).

Tilgodebeløp

§ 10-60. Tilgodebeløp

(1) Når det er betalt for mye skatt eller avgift og når det ellers oppstår tilgodebeløp, skal beløpet og renter etter § 11-4 utbetales til den skatte- eller avgiftspliktige så snart som mulig, og senest tre uker etter at vedtaket som medførte tilbakebetaling ble truffet, når ikke annet er bestemt i lov eller forskrift. Utbetalingen skal også omfatte renter som er betalt av refusjonsbeløpet. Renter som er påløpt, men ikke betalt, bortfaller.
(2) For tilgodebeløp som oppstår ved egenretting av tidligere levert skattemelding, regnes fristen fra skatte- og avgiftsmyndighetene har godkjent beløpet til utbetaling.
(3) For tilgodebeløp som oppstår etter ordinær avregning, jf. § 7-1, regnes fristen fra skatteoppgjøret ble sendt skattyter. I andre tilfeller regnes fristen fra det tidspunktet avregningen ble foretatt.
(4) For krav på utbetaling av merverdiavgift til registrerte næringsdrivende etter merverdiavgiftsloven § 11-5 regnes fristen fra skattemeldingen er mottatt av avgiftsmyndigheten.
(5) For krav på utbetaling av kompensasjon for merverdiavgift skal fristen regnes fra utløpet av fristen for å sende inn skattemelding etter bestemmelser gitt i medhold av skatteforvaltningsloven § 8-16, jf. § 8-7.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 14 des 2007 nr. 110, 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 25 juni 2010 nr. 40, 10 des 2010 nr. 69 (ikr. 1 jan 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 12 jan 2024 nr. 5 (i kraft 1 jan 2024).

Kapittel 11. Renter

§ 11-1. Renter ved forsinket betaling

(1) Det skal beregnes rente av skatte- og avgiftskrav som ikke betales innen forfallstidspunktet etter kapittel 10. Renten beregnes på grunnlag av kravet tillagt eventuell rente etter §§ 11-2 eller 11-5. Renten løper fra forfallstidspunktet fram til betaling skjer. For krav etter § 10-52 løper renten fra

forfallstidspunktet for det skatte- eller avgiftskravet som ansvarskravet skal dekke, fram til betaling skjer.
(2) Lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 2 annet ledd gjelder tilsvarende.
(3) Reglene om fremskyndet forfall i § 10-20 fjerde ledd og § 10-21 annet ledd er uten betydning for renteberegningen etter første ledd.
Endret ved lov 9 des 2005 nr. 115.

§ 11-2. Renter ved vedtak om endring, egenretting, arveavgift betalt etter forfall mv.

(1) Det skal beregnes rente av økning i skatt og avgift som fastsettes ved vedtak om endring mv. eller som skyldes at den skatte- og avgiftspliktige selv endrer en tidligere levert melding.
(2) Renten er beregnet fra forfallstidspunktet for kravene etter §§ 10-1 til 10-41, fram til det treffes vedtak om endring mv. eller ny endret melding kom fram til skatte- og avgiftsmyndighetene, med de unntak som følger av tredje til syvende ledd.
(3) Av økning i skatt etter ny avregning, jf. § 7-2, beregnes renten fra 1. januar i året etter skattefastsettingsåret.
(4) Av petroleumsskatt etter ny avregning, jf. § 7-2, beregnes renten fra 1. januar i året etter inntektsåret.
(5) Av for mye utbetalt refusjon etter merverdiavgiftsloven § 10-1 og for mye utbetalt avgift etter merverdiavgiftsloven § 11-5, beregnes renten fra beløpet ble utbetalt og fram til det treffes vedtak om endring mv.
(6) Av for mye utbetalt kompensasjon for merverdiavgift beregnes renten fra beløpet ble utbetalt og fram til det treffes vedtak om endring mv.
(7) Dersom arveavgift i medhold av § 10-31 fjerde ledd blir betalt senere enn den forfallstid som følger av § 10-31 første og annet ledd, skal det betales rente av avgiftsbeløpet for tiden fra ordinært forfall og fram til endelig avgiftsfastsettelse skjer.
(8) Er det foretatt innbetalinger til dekning av skatte- og avgiftskravet før det er truffet vedtak om endring mv. eller før melding om egenretting av tidligere levert melding er kommet fram til skatte- og avgiftsmyndighetene, beregnes renten fram til betalingstidspunktet.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 14 des 2007 nr. 110, 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 21 juni 2017 nr. 81.

§ 11-3. Rentegodtgjørelse ved forsinket utbetaling

(1) Ved utbetaling av skatt eller avgift senere enn forfallstidspunktet i § 10-60, skal det ytes rentegodtgjørelse for tiden fra forfallstidspunktet fram til utbetaling skjer. Det ytes ikke rentegodtgjørelse så lenge manglende utbetaling skyldes at Skatteetaten ikke har mottatt opplysninger om konto, og det heller ikke er besluttet å utbetale tilgodebeløpet på annen måte. Det samme gjelder hvis utbetaling av tilgodebeløp ikke lar seg gjennomføre på grunn av forhold ved kontoen utenfor Skatteetatens kontroll.
(2) Lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 2 annet ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 9 des 2005 nr. 115, 14 des 2007 nr. 110, 20 des 2023 nr. 103 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2138).

§ 11-4. Rentegodtgjørelse ved utbetaling etter vedtak om endring mv. og egenretting

(1) Ved utbetaling av for mye betalt skatt eller avgift som følge av vedtak om endring mv. eller ved egenretting av tidligere levert melding, skal det ytes rentegodtgjørelse fra betaling fant sted fram til forfallstidspunktet i § 10-60.
(2) Ved tilbakebetaling etter ny avregning beregnes renten fra det ferdige skatteoppgjøret etter ordinær avregning ble sendt skattyter.
(3) Ved utbetaling av merverdiavgift som tidligere ikke er innbetalt, ytes renter fra tre uker etter fristen for innlevering av skattemelding for vedkommende skattleggingsperiode.
(4) Ved utbetaling i andre tilfeller enn omhandlet i første ledd kan det ytes rentegodtgjørelse når særlige forhold tilsier det. Departementet kan i forskrift bestemme at rentegodtgjørelse skal ytes i andre tilfeller selv om det ikke foreligger særlige forhold.
(5) Ved utbetaling av for mye betalt petroleumsskatt etter ny avregning, jf. § 7-2, skal det beregnes renter fra 1. januar i året etter inntektsåret frem til forfallstidspunktet i § 10-60.
(6) Ved refusjon av for mye betalt kildeskatt på utbytte til utenlandsk aksjonær, jf. skatteforvaltningsloven § 9-6, skal det beregnes renter fra 1. juli i inntektsåret og frem til forfallstidspunktet i § 10-60.
Endret ved lover 14 des 2007 nr. 110, 19 juni 2009 nr. 55, 25 juni 2010 nr. 40, 10 des 2010 nr. 69 (ikr. 1 jan 2011), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 21 juni 2017 nr. 81, 21 juni 2019 nr. 36 (ikr. 1 juli 2019 med virkning for vedtak om refusjon som blir fattet fra og med denne dato).

§ 11-5. Rentetillegg og rentegodtgjørelse ved skatteavregningen

(1) Restskatt tillegges rentetillegg. Rentetillegget beregnes med rentesats etter § 11-6 annet ledd annet punktum, redusert med 22 prosent. Rentetillegget beregnes fra 1. juli i inntektsåret for personlige skattytere og fra 15. mars i året etter inntektsåret for upersonlige skattytere, og fram til forfallsfristen for første termin av restskatten. Det skal ikke beregnes rentetillegg av restskatt som betales innen 31. mai i skattefastsettingsåret.
(2) Personlige skattytere som får utbetalt overskytende forskudd på skatt etter kapittel 7, eller som får utbetalt negativ skatt som følge av at fastsatt fradrag overstiger fastsatt skatt, gis rentegodtgjørelse etter følgende regler:

a. For overskytende forskuddstrekk og overskytende utskrevet forskuddsskatt innbetalt innen utgangen av inntektsåret, samt negativ skatt, gis rentegodtgjørelse med rentesats etter § 11-6 annet ledd annet punktum redusert med 22 prosent, beregnet fra 1. juli i inntektsåret og fram til skatteoppgjøret blir sendt skattyter.
b. For overskytende utskrevet forskuddsskatt og tilleggsforskudd som blir innbetalt senest 31. mai i året etter inntektsåret, gis rentegodtgjørelse med rentesats etter § 11-6 annet ledd annet punktum redusert med 22 prosent, beregnet fra 31. mai og fram til skatteoppgjøret blir sendt skattyter.

(3) Upersonlige skattytere som får utbetalt overskytende forskudd på skatt etter kapittel 7, eller som får utbetalt negativ skatt som følge av at fastsatt fradrag overstiger fastsatt skatt, gis rentegodtgjørelse etter følgende regler:

a. Når samlet forskuddsskatt innbetalt senest 31. mai i året etter inntektsåret overstiger fastsatt skatt, gis rentegodtgjørelse for det overstigende beløpet med rentesats etter § 11-6 annet ledd annet punktum redusert med 22 prosent, beregnet fra 15. mars i året etter inntektsåret og fram til skatteoppgjøret blir sendt skattyter.
b. Ved avregning etter tidlig fastsetting, gis rentegodtgjørelse etter tredje ledd bokstav a bare når avregning skjer senere enn 31. mai i året etter inntektsåret.

(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om rentetillegg og rentegodtgjørelse ved skatteavregningen.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 10 des 2010 nr. 69 (ikr. 1 jan 2011), 20 juni 2014 nr. 34, 18 des 2015 nr. 116 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 19 des 2017 nr. 123 (ikr. 1 jan 2018), 20 des 2018 nr. 106 (ikr. 1 jan

2019), 21 juni 2019 nr. 36 (ikr. 1 jan 2020 med virkning fra inntektsåret 2019).

§ 11-6. Rentesatser

(1) Rentesatsen for rente etter §§ 11-1 og 11-3 skal tilsvare satsen fastsatt i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd første punktum. Er det innvilget betalingsordning for arveavgift fordi arven eller gaven vesentlig omfatter næringsvirksomhet, skal renten være halvparten av satsen etter første punktum.
(2) Rentesatsen for rente etter § 11-2 skal tilsvare den pengepolitiske styringsrenten slik denne er fastsatt av Norges Bank per 1. januar det aktuelle året tillagt ett prosentpoeng. Rentesatsen for rente etter § 11-4 skal tilsvare den pengepolitiske styringsrenten slik denne er fastsatt av Norges Bank per 1. januar det aktuelle året.
(3) Endring i rentens størrelse får virkning fra tidspunktet endringen trer i kraft, også for skatte- og avgiftskrav hvor det løper rente før ikrafttredelsen.

§ 11-7. Forskrifter

(1) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om at renter av skatte- og avgiftskrav som fastsettes på grunnlag av domstolsavgjørelse, skal svares fra forfallstidspunktet for det opprinnelige skatte- og avgiftskravet.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i §§ 11-1 til 11-4, herunder nærmere regler om grunnlaget for renteberegningen og unntak fra plikten til å svare renter og yte rentegodtgjørelse.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette regler om renter når det på grunn av endringer i utskrevet terminskatt eller innbetalinger etter lov 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. § 7 nr. 4, er forskjell på innbetalingene av de tre første og de tre siste terminene.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 55.

Kapittel 12. Foreldelse

§ 12-1. Foreldelse

(1) Foreldelsesloven gjelder med de unntak som følger av annet til femte ledd.
(2) For skatte- og avgiftskrav løper foreldelsesfristen fra utgangen av det

kalenderåret da kravene, eller i tilfelle siste termin av kravene, forfaller til betaling.
(3) For forskuddsskatt løper foreldelsesfristen først fra utgangen av det kalenderåret da skattefastsettingen ble foretatt. For krav på arveavgift løper foreldelsesfristen fra det tidspunktet kravet forfaller til betaling etter §§ 10-31 og 10-32. For krav på avgift av gaver og utdelinger fra uskiftebo begynner fristen likevel ikke i noe tilfelle å løpe før det beviselig er gitt melding til avgiftsmyndigheten om gaven eller utdelingen i samsvar med arveavgiftsloven § 25 annet ledd.
(4) For arveavgift er foreldelsesfristens lengde ti år.
(5) Er foreldelsen avbrutt etter lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer § 17, foreldes ikke senere forfalte forsinkelsesrenter av skatte- eller avgiftskravet før hovedstolen foreldes.
Endret ved lover 9 des 2005 nr. 115, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Del IV. Særlige oppgjørsbestemmelser

Kapittel 13. Motregning

Kapittel **oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13-1. Utvidet motregningsadgang for skatte- og avgiftskrav

(1) Skatte- og avgiftskrav kan motregnes i ethvert annet tilgodebeløp på skatt og avgift skyldneren har.
(2) Formues- og inntektsskatt og trygdeavgift kan uoppdelt motregnes i andre krav enn skatt og avgift skyldneren har på staten, fylkeskommunen eller kommunen. Motregningsadgangen i konkurs er da begrenset til den andel som etter fordelingsreglene i kapittel 8 faller på den av skattekreditorene som konkursboets krav er rettet mot.
(3) Annet ledd gjelder tilsvarende for andre krav som er gjenstand for fordeling etter lovens kapittel 8.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13-2. Skyldnerens motregningsadgang

Skyldneren kan kreve at innkrevingsmyndighetene motregner når vilkårene i § 13-1 er til stede, jf. likevel begrensningene i kommuneloven § 14-22.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13-3. Beslagsfrihet

Bestemmelsene om beslagsfrihet i dekningsloven kapittel 2 gjelder ved motregning etter denne loven, med unntak for motregning mellom samme type krav, jf. § 1-1. Trygdeavgift regnes i denne sammenheng som samme type krav som skatt.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13-4. Gjennomføring av motregningen

Når innkrevingsmyndighetene sender pålegg om motregning til det organet som skal utbetale hovedkravet, plikter organet å overføre beløpet til innkrevingsmyndighetene. I de tilfeller det sendes pålegg om motregning, skal det samtidig sendes motregningserklæring til skyldneren.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13-5. Klageadgang

Motregning etter § 13-1 kan påklages etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-16. Motregningserklæringen kan ikke påklages senere enn én måned etter at den ble mottatt, med mindre det gjelder prøving etter § 17-1 femte ledd.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 65. **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13-6. Dekningsrekkefølge

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om dekningsrekkefølgen ved

motregning av skatte- og avgiftskrav.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 14. Tvangsfullbyrdelse og sikkerhetsstillelse

Utlegg

Overskrift **oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14-1. Tvangsgrunnlag for utlegg

Skatte- og avgiftskrav er tvangsgrunnlag for utlegg.
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14-2. Forholdet til tvangsfullbyrdelsesloven

Tvangsfullbyrdelsesloven gjelder tilsvarende så langt den passer ved innkrevingsmyndighetenes gjennomføring av utleggsforretninger. Dette gjelder likevel ikke §§ 5-1 til 5-5 og §§ 7-1 til 7-8.
Endret ved lov 15 des 2006 nr. 85. **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14-3. Forretning for utleggspant

Skattekontoret kan holde forretning for utleggspant for krav som nevnt i denne loven eller forskrift gitt i medhold av loven.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060).
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14-4. Utleggstrekk

(1) Skattekontoret kan nedlegge utleggstrekk for krav som nevnt i denne loven eller forskrift gitt i medhold av loven.
(2) Det kan tas utleggstrekk i følgende ytelser:

a. lønn mv. etter dekningsloven § 2-7. Dette gjelder også der lønnstakeren selv innkrever lønnen. Lønnstakeren plikter da å innbetale trekkbeløpet til arbeidsgiveren,
b. godtgjørelse for arbeid eller oppdrag utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet. Hvis ikke skyldneren samtykker i en høyere trekkprosent, kan innkrevingsmyndighetene bare ta utleggstrekk i inntil 20 prosent av godtgjørelsen. Begrensningene i adgangen til å ta utleggstrekk i dekningsloven § 2-7 første ledd første punktum gjelder tilsvarende.

(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om beregning av trekkgrunnlaget.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060).
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14-5. Gjennomføring av utleggstrekk

(1) Utleggstrekk nedlagt av skattekontoret gjelder også for det organet som utbetaler dagpenger under arbeidsløshet etter folketrygdloven kapittel 4 og sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8. Bestemmelsen i § 5-10 annet ledd gjelder tilsvarende for utleggstrekk.
(2) Ved utleggstrekk nedlagt av skattekontoret skal arbeidsgivere som har plikt til å ha skattetrekkskonto, følge de reglene som gjelder for oppgjør mv. for forskuddstrekk, jf. kapitlene 5 og 10. Arbeidsgiver skal ukrevet levere opplysninger om utleggstrekk for hver kalendermåned etter reglene i a-opplysningsloven.
(3) Det beløpet som er trukket går ikke inn i arbeidsgiverens konkursbo, og er heller ikke gjenstand for utlegg eller andre tvangsforføyninger fra enkeltforfølgende fordringshaveres side.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av utleggstrekk etter denne paragrafen, herunder bestemme at reglene i annet ledd ikke skal gjelde for enkelte kravstyper eller trekkpliktige.

Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 15 des 2006 og 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 22 juni 2012 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220), 23 juni 2020 nr. 105, 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060), 22 jan 2021 nr. 1 (ikr. 1 jan 2021). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14-6. Begrensninger i utleggsadgangen for skatt og trygdeavgift

(1) Skattyter som har fått utskrevet eller fastsatt skatt og trygdeavgift av samme formue og inntekt for flere kommuner, kan unngå tvangsinnfordring ved å innbetale den høyeste utskrevne skatt og trygdeavgift etter hvert som den forfaller. Er deler av kravet betalt, kommer det betalte beløpet til fradrag.
(2) Første ledd fritar ikke for plikten til å betale naturressursskatt som ikke er medregnet ved fastsetting av den skatt som blir betalt. Skattyteren kan kreve at skattekontoret beregner størrelsen på det beløpet som skal betales.
(3) Personlige skattytere kan i tilfeller som nevnt i første ledd, kreve at skatteberegningen foretas på nytt. Den nye beregningen skal foretas som om formue og inntekt bare blir skattlagt i én kommune, og formue og inntekt fastsettes til det høyeste beløp.
(4) Første til tredje ledd gjelder også for den som er ansvarlig etter kapittel 16.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Annen tvangsfullbyrdelse

§ 14-10. Tvangssalg av varer mv. etter vareførselsloven

(1) Salg av varer mv. etter vareførselsloven § 4-4 andre ledd og § 11-6 skal skje gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 8 så langt de passer.
(2) Skattekontoret kan begjære varen solgt 14 dager etter at skriftlig varsel er sendt den deklarasjonspliktige eller den antatte mottakeren eller eieren av varen. Ved salg etter vareførselsloven § 11-6, jf. § 11-2 annet ledd og § 11-5 annet og tredje ledd, skal den deklarasjonspliktige om mulig varsles. Hvis varen ikke er deklarert, skal den antatte mottakeren eller eieren om mulig varsles. Har den antatte mottakeren eller eieren ukjent adresse, kan salget skje 14 dager etter at varene er hentet inn eller tilbakeholdt etter vareførselsloven § 11-2,

eller når fristen tollmyndighetene har satt for tollbehandling av varene er utløpt.
(3) Skattekontoret kan angi om varene skal selges for fri disponering eller uten at varen er gått over til fri disponering, jf. vareførselsloven § 4-1.
(4) Salget avsluttes ved at salgssummen utbetales til de berettigede. Kostnadene ved tvangssalget dekkes forlodds av salgssummen. Deretter dekkes kravet på tollavgift, særavgifter og merverdiavgift før omkostningene ved lagerholdet. Panthavere og andre innehavere av begrensede rettigheter skal deretter ha dekning etter prioritet.
(5) Etter at samtlige krav er dekket, skal den deklarasjonspliktige eller den antatte mottakeren eller eieren av varen ha et eventuelt overskytende beløp dersom vedkommende melder seg innen tre måneder etter at salget fant sted. Etter utløpet av denne fristen tilfaller beløpet statskassen.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om skattekontorets adgang til å kreve dekket omkostninger.
Endret ved lover 21 des 2007 nr. 119 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 7 nov 2008 nr. 1206), 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), 23 juni 2020 nr. 105, 11 mars 2022 nr. 9 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1574), 16 juni 2023 nr. 48.

§ 14-11. Stansning av kjøretøy

(1) Dersom krav på årsavgift, vektårsavgift, engangsavgift, omregistreringsavgift eller avgift for urettmessig bruk av merket mineralolje eller merket biodiesel ikke betales til rett tid, kan skattekontoret bestemme at bruken av det motorkjøretøyet som kravene knytter seg til, skal stanses inntil avgiftene er betalt. Det samme gjelder dersom påbud eller bestemmelser gitt i medhold av lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøyer og båter § 1, ikke etterkommes.
(2) Dersom krav som nevnt i første ledd ikke betales til rett tid, kan registreringsmyndigheten nekte på- eller omregistrering i Statens vegvesens motorvognregister.
(3) Kjøretøy som er bestemt stanset i medhold av første ledd, kan avskiltes. Skattekontoret kan be tollmyndighetene, politi, lensmann eller annen offentlig myndighet om å gjennomføre avskiltingen.
(4) Skattekontorets stansningsrett kan bortfalle ved rettsvinning etter lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre. Dette gjelder likevel ikke overfor personer som er ansvarlige for avgiften etter §§ 16-40 og 16-41.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om betaling av gebyr til dekning av utgifter påløpt ved avskiltingen, og om fremgangsmåten for

stansning.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), 21 des 2020 nr. 166.

Kreditt og sikkerhetsstillelse – merverdiavgift, særavgifter og tollavgift

Overskrift endret ved lov 20 des 2023 nr. 99.

§ 14-20. Tollkreditt og dags- og månedsoppgjørsordning

(1) Skattekontoret kan innvilge kreditt for tollavgift og merverdiavgift og særavgifter som oppstår ved innførsel.
(2) Speditører som deklarerer varer for prosedyren overgang til fri disponering på vegne av andre, kan innvilges kreditt. Kreditt kan gis både for deklarasjoner som foretas i løpet av samme dag (dagsoppgjør) og for deklarasjoner med mer enn én mottaker som foretas i løpet av en kalendermåned (månedsoppgjør).
(3) Skattekontoret kan stille vilkår om sikkerhet før kreditt innvilges, eller senere.
(4) For bruk av tollkreditt skal det betales en særskilt godtgjørelse til statskassen. Departementet gir forskrift om gebyrets størrelse.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om vilkår for kreditt, opphør av kreditt og vilkår for sikkerhetsstillelse.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575), 16 juni 2023 nr. 48 (i kraft 1 jan 2024).

§ 14-21. Sikkerhetsstillelse for særavgiftene

(1) Skattekontoret skal ved registrering av avgiftspliktige kreve at det stilles sikkerhet for skyldig engangsavgift på motorvogn. De nærmere kravene til sikkerheten, herunder sikkerhetens omfang, fastsettes av skattekontoret ved registreringen, og kan senere endres.
(2) Skattekontoret kan kreve at virksomheter som er registrert som avgiftspliktige etter særavgiftsloven, stiller sikkerhet for fremtidig skyldig avgift. Krav om sikkerhetsstillelse kan stilles ved registrering av virksomheten eller senere. De nærmere kravene til sikkerhet, herunder sikkerhetens omfang,

fastsettes av skattekontoret i det enkelte tilfellet.
(3) Departementet kan i forskrift sette nærmere vilkår for sikkerhetsstillelsen og angi hvilke momenter som skal vektlegges ved vurderingen av om sikkerhet skal kreves.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016).

Kapittel 15 Betalingsutsettelse og betalingsnedsettelse – lempning

Kapittel **oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 15-1. Betalingsutsettelse og betalingsnedsettelse av hensyn til skyldneren

(1) Når noen på grunn av dødsfall, særlig alvorlig sykdom eller lignende årsaker er midlertidig ute av stand til å innfri sine skatte- og avgiftsforpliktelser, og det vil være uforholdsmessig tyngende å fortsette innkrevingen, kan det gis utsettelse med betalingen. Er betalingsevnen varig svekket, kan skatte- og avgiftskravet settes ned eller frafalles. For skatte- og avgiftskrav som nevnt i § 1-1 annet ledd bokstav a, kan endelig avgjørelse om å sette ned eller frafalle skatte- eller avgiftskravet først treffes når skattefastsetting er foretatt.
(2) Avgjørelser som nevnt i første ledd treffes av innkrevingsmyndighetene. Skattedirektoratet fastsetter nærmere regler om innkrevingsmyndighetens kompetanse.
Endret ved lover 14 des 2007 nr. 110, 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 20 des 2018 nr. 106 (ikr. 1 juli 2019).
Oppheves ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 15-2. Betalingsutsettelse og betalingsnedsettelse av hensyn til det offentlige som kreditor

(1) Fremsetter skyldneren et betalingstilbud, kan et skatte- og avgiftskrav settes ned, eller det kan gis utsettelse med betalingen. Det er et vilkår at skyldneren ikke er i stand til å innfri kravet på vanlig måte, og at betalingstilbudet antas å gi bedre dekning enn fortsatt innfordring. Betalingstilbudet må være det beste skyldneren kan tilby, og avgjørelsen må ikke virke støtende eller være egnet til å svekke den alminnelige betalingsmoral.
(2) Krav med forfall som ligger mer enn ti år tilbake i tid, kan settes ned dersom fortsatt innfordring ikke antas å gi dekning av betydning. Avgjørelsen må ikke

virke støtende eller være egnet til å svekke den alminnelige betalingsmoralen.
(3) Det kan settes ytterligere vilkår for å få innvilget en betalingsordning etter første og annet ledd.
(4) Avgjørelser etter denne paragraf treffes av innkrevingsmyndighetene. Skattedirektoratet fastsetter nærmere regler om innkrevingsmyndighetens kompetanse.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), 20 des 2018 nr. 106 (ikr. 1 juli 2019). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 15-3. Betalingsutsettelse for formuesskatt

(1) Personlig eier av virksomhet som ikke utarbeider konsernregnskap, og som har negativt årsresultat i årsregnskapet for 2020, kan kreve å utsette betalingen av formuesskatten på denne virksomhetsformuen.
(2) Personlig eier av selskap i konsern etter regnskapsloven § 1-3 som utarbeider konsernregnskap, og som har negativt årsresultat i konsernregnskapet for 2020, kan kreve å utsette betalingen av formuesskatt på aksjer i selskapet.
(3) Formue i land utenfor EØS er ikke omfattet av utsettelsesordningen.
(4) Som virksomhetsformue regnes formue i aksjer, andeler i selskap med deltakerfastsetting og driftsmidler i enkeltpersonforetak som er omfattet av verdsettingsrabatten i skatteloven § 4-17 annet ledd og næringseiendom.
(5) Utsatt betaling etter denne bestemmelsen kan kreves i ett år for formuesskatt for inntektsåret 2020 når samlet utsatt formuesskatt overstiger 30 000 kroner i inntektsåret.
(6) Utsatt formuesskatt tillegges en egen rente frem til ny betalingsfrist for den utsatte formuesskatten. Ved oversittelse av ny betalingsfrist beregnes forsinkelsesrente etter § 11-1 av kravet tillagt rente etter første punktum.
(7) Skattyter kan fritas for forskuddstrekk og forskuddsskatt, som ikke er innbetalt, tilsvarende forventet utsatt formuesskatt etter første ledd eller andre ledd.
(8) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.
Tilføyd ved lov 2 des 2016 nr. 84 (med virkning for formuesskatt i inntektsårene 2016 og 2017, etter endringsloven del II trådte endringen i kraft straks med virkning for inntektsårene 2016 og 2017), endret ved lov 27 mars 2020 nr. 11 (med virkning for formuesskatt i inntektsåret 2020). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 15-4. Betalingsutsettelse i økonomiske krisesituasjoner

Departementet kan i forskrift gi særlige regler om betalingsutsettelse av skatte- og avgiftskrav og nedsettelse av renter i økonomiske krisesituasjoner.
Tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 64. **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Del V. Forskjellige bestemmelser

Kapittel 16. Ansvarsregler

Innledende bestemmelse

§ 16-1. Tvangsinnfordring av ansvarskrav

(1) Reglene i dette kapitlet kommer til anvendelse når skatte- og avgiftskrav ikke er betalt av den skatte- og avgiftspliktige ved forfall. Ansvaret omfatter også renter, omkostninger, tilleggsskatt og tilleggsavgift.
(2) Ansvarskravene kan innkreves etter reglene i lovens del IV om motregning og tvangsfullbyrdelse. Lovens øvrige regler gjelder tilsvarende for ansvarskrav så langt de passer.
(3) Den som betaler skatte- og avgiftskrav som følge av ansvar etter §§ 16-11 til 16-13, kan kreve beløpet tilbake av den skatte- og avgiftspliktige.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Ansvar for skatt og trygdeavgift

§ 16-10. Foreldres ansvar

Foreldre er ansvarlig for formues- og inntektsskatt og trygdeavgift ilagt hjemmeværende barn som arbeider i foreldrenes bedrift.

§ 16-11. Selskapers ansvar

(1) Ved fastsetting av skatt for deltaker i selskap som nevnt i skatteloven § 2-2 annet ledd bokstavene a til e, er selskapet ansvarlig for formues- og inntektsskatt og trygdeavgift som ikke kan innkreves hos deltakeren. Fastsettes det for deltaker skatt også av formue og inntekt utenfor selskapet, omfatter ansvaret bare en så stor del av skatte- og avgiftskravet som etter en forholdsmessig fordeling faller på formue i og inntekt fra selskapet.
(2) Selskap og innretning hjemmehørende i riket er ansvarlig for inntektsskatt og trygdeavgift av godtgjørelse, tantieme, gratiale eller lignende som ytes til person bosatt i utlandet og selskap og innretning hjemmehørende i utlandet, jf. skatteloven § 2-3 første ledd bokstavene a til g og annet ledd og § 3-4 første til tredje ledd.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-12. (Opphevet)

Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 107.

§ 16-13. Skifteforvaltere og styremedlemmers ansvar

(1) Skifteforvaltere er ansvarlig for at tilstrekkelig av boets midler holdes tilbake til dekning av formues- og inntektsskatt og trygdeavgift som fastsettes for eller som må forutsettes å bli fastsatt for boet eller arvelater, etter at boet er tatt under skiftebehandling. Det samme gjelder konkursskyldners formues- og inntektsskatt og trygdeavgift når boet er ansvarlig for skatte- og avgiftskravet.
(2) Tilsvarende ansvar påhviler hvert enkelt medlem av styre og ledelse i selskap og annen skattepliktig innretning, når dette oppløses og foretakets midler fordeles mellom eierne.
(3) Er midlene utloddet eller fordelt i tilfelle som nevnt i første og annet ledd, uten at det er holdt tilbake midler til dekning av skatte- og avgiftskrav, kan ubetalt skatt og avgift innkreves hos konkurskreditorene, arvingene eller parthaverne, som er ansvarlig hver for sin andel av skatte- og avgiftskravet.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-14. Arvingers ansvar

Selvskiftende arvingers solidaransvar for formues- og inntektsskatt og trygdeavgift som er fastsatt etter dødstidspunktet, er begrenset til det den enkelte har mottatt i arv. Gjenlevende ektefelle i uskiftet bo er ikke ansvarlig for slike skatte- og avgiftskrav utover verdien av avdødes andel i boet.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Ansvar for forskuddstrekk, utleggstrekk og skattetrekk

Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-20. Ansvar for forskuddstrekk, skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning) og utleggstrekk

(1) Dersom forskuddstrekk eller skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning) ikke blir foretatt i samsvar med reglene i kapittel 5 eller trukket beløp ikke blir betalt i samsvar med § 10-10, er de som har plikt til å foreta forskuddstrekk eller skattetrekk ansvarlig for beløpet. Det samme gjelder dersom et utleggstrekk etter § 14-4 ikke blir foretatt og oppgjør ikke blir gitt i samsvar med §§ 10-50 og 14-5. Unnlatelse av å foreta trekk medfører likevel ikke ansvar når det godtgjøres at forholdet ikke skyldes forsømmelse eller mangel på tilbørlig aktsomhet fra arbeidsgiver eller noen i hans tjeneste.
(2) Arbeidsgiver som unnlater å sende pliktig melding om ansettelse, eller som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger i melding eller på annen måte, er ansvarlig for de beløp som kunne være trukket etter § 14-4 dersom melding eller opplysning var gitt på riktig måte. Bestemmelsen i første ledd tredje punktum gjelder tilsvarende. Ved fastsetting av ansvaret skal det legges til grunn at trekk ville blitt satt i verk 14 dager etter tjenesteforholdets begynnelse, med 10 prosent av trekkgrunnlaget.
(3) Foreldelsesloven §§ 9 og 11 gjelder tilsvarende for ansvarskravet.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85, 12 des 2008 nr. 100, 25 juni 2010 nr. 40, 20 des 2016 nr. 114 (ikr. 1 jan 2017), 22 juni 2018 nr. 65 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 16-21. Ansvar for skatt på aksjeutbytte til utenlandsk aksjonær

(1) Dersom skattetrekk i aksjeutbytte ikke blir foretatt i samsvar med reglene i § 5-4a eller trukket beløp ikke blir betalt i samsvar med § 10-13, er det selskapet som har plikt til å foreta skattetrekk, ansvarlig for beløpet. Unnlatelse av å foreta trekk medfører likevel ikke ansvar når det godtgjøres at forholdet ikke skyldes forsømmelse eller mangel på tilbørlig aktsomhet fra selskapet eller noen i dets tjeneste.
(2) Forvalter som opptrer på vegne av aksjonær, er ansvarlig for beløp som ikke har kommet til beskatning såfremt forvalteren har opptrådt på en slik måte at den trekkpliktige ikke har foretatt korrekt skattetrekk etter § 5-4a.
(3) Foreldelsesloven §§ 9 og 11 gjelder tilsvarende for ansvarskravet.
Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-22. Ansvar for skatt på renter og vederlag for bruk av eller retten til å bruke immaterielle rettigheter og visse fysiske eiendeler

(1) Dersom skattetrekk i renter og vederlag for bruk av eller retten til å bruke immaterielle rettigheter eller skip, fartøy, rigger mv., fly og helikopter ikke blir foretatt i samsvar med § 5-4b eller trukket beløp ikke blir betalt i samsvar med § 10-14, er den betaleren som har plikt til å foreta skattetrekk, ansvarlig for beløpet. Unnlatelse av å foreta trekk medfører likevel ikke ansvar når det godtgjøres at forholdet ikke skyldes forsømmelse eller mangel på tilbørlig aktsomhet fra selskapet eller noen i dets tjeneste.
(2) Foreldelsesloven §§ 9 og 11 gjelder tilsvarende for ansvarskravet.
Tilføyd ved lov 21 des 2020 nr. 166 (ikr. 1 juli 2021).

Ansvar for merverdiavgift og arveavgift

§ 16-30. Ansvar for merverdiavgift ved unnlatt registrering

Departementet kan i forskrift bestemme at den som har mottatt varen eller tjenesten, er ansvarlig for merverdiavgift av varer og tjenester fra utenlandsk næringsdrivende som ikke er registrert ved representant etter reglene i merverdiavgiftsloven § 2-1 sjette ledd.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 58 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347), 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010).

§ 16-31. Ansvar for arveavgift for arvinger mv. og gavemottakere

(1) Når boet skiftes privat, er arvinger solidarisk ansvarlige for arveavgiften. Dette gjelder likevel ikke arvinger som bare er tillagt en bestemt gjenstand eller sum eller en viss inntekt.
(2) Giveren er ansvarlig for arveavgift av gaver. Samme ansvar har gjenlevende ektefelle i uskiftet bo av midler som gjenlevende ektefelle deler ut.
(3) I tilfeller som nevnt i § 3 annet ledd i lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver, er også de personer som regnes å ha ervervet midlene, ansvarlig for arveavgiften.
(4) Reglene i første til tredje ledd gjelder ikke for avgiftsbeløp omfattet av avdragsordning etter § 10-32.
Endret ved lover 9 des 2005 nr. 115, 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Ansvar for særavgifter

§ 16-40. Ansvar for erverver av motorkjøretøy og båter

Ved overdragelse av motorkjøretøy og båter og tilhenger til motorkjøretøy og båter er erverver ansvarlig for siste termin av særavgifter etter lov 19. juni 1959 nr. 2 om avgifter vedrørende motorkjøretøy og båter § 6 første ledd, og for slike særavgifter påløpt etter utløpet av siste termin fram til overdragelsestidspunktet.

§ 16-41. Ansvar for bruker av kjøretøy

Den som ved urettmessig bruk av merket mineralolje eller merket biodiesel har disposisjonsrett over motorkjøretøy, er ansvarlig for avgift ved slik bruk, jf. særavgiftsloven § 1, når han har fordel av den urettmessige bruken.
Endret ved lover 11 des 2009 nr. 124 (ikr. 1 jan 2010), 22 juni 2018 nr. 65, 21 des 2020 nr. 166.

§ 16-42. Ansvar ved avgiftsfri levering av varer og tjenester

Departementet kan i forskrift bestemme at mottakeren av avgiftsfrie varer og tjenester som ellers er avgiftspliktige etter lov 19. mai 1933 nr. 11 om

særavgifter, er ansvarlig for avgiften dersom vedkommende ikke oppfyller vilkårene for avgiftsfrihet. I slike tilfeller er også leverandøren ansvarlig for avgiften dersom han visste eller burde ha visst at vilkårene for avgiftsfritak ikke var oppfylt.

Ansvar for inntektsskatt, trygdeavgift og merverdiavgift

Overskriften tilføyd ved lov 11 des 2009 nr. 124 (ikr. 1 jan 2011).

§ 16-50. Ansvar for inntektsskatt, trygdeavgift og merverdiavgift for privat oppdragsgiver

(1) Den som kjøper tjenester, eller varer sammen med tjenester, kan gjøres medansvarlig for inntektsskatt, trygdeavgift og merverdiavgift som den næringsdrivende har unndratt, dersom vederlaget overstiger 10.000 kroner og ikke er betalt via bank eller annet foretak med rett til å drive betalingsformidling.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om avgrensning, utfylling og gjennomføring av bestemmelsen i første ledd, herunder fastsette bestemmelser om beregningen av ansvarskravet.
Tilføyd ved lov 11 des 2009 nr. 124 (ikr. 1 jan 2011).

§ 16-51. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120, opphevet ved lov 19 des 2017 nr. 123 (ikr. 1 jan 2018).

Kapittel 17. Rettergang

§ 17-1. Prosessordningen i innfordringssaker

(1) Staten er saksøker ved tvangsfullbyrdelse, midlertidig sikring, konkursbegjæring mv. i forbindelse med innkreving og sikring av skatte- og avgiftskrav etter denne loven. Statens partsstilling utøves av innkrevingsmyndigheten for kravet, jf. kapittel 2.
(2) Ved overføring av tvist til søksmåls former med avgjørelse av grunnlaget for

skatte- eller avgiftskravet etter tvangsfullbyrdelsesloven § 6-6 tredje ledd, gjelder de alminnelige reglene i skatteforvaltningsloven kapittel 15 for avgjørelser om fastsetting av skatt etter skatteforvaltningsloven. For de øvrige skatte- og avgiftskrav gjelder reglene om utøvelsen av partsstillingen i saker om kravets grunnlag tilsvarende.
(3) Departementet kan gi instruks om utøvelsen av statens partsstilling generelt og i enkeltsak. Departementet kan i enkeltsaker eller i grupper av saker overta utøvelsen av statens partsstilling eller overføre den til et annet organ i skatteetaten.
(4) Når domstolen i sak om tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring finner at skyldneren bare skal betale en del av det skatte- eller avgiftskravet som er fastsatt etter skatteforvaltningsloven, skal forføyningen stadfestes for det beløpet som vil fremgå av en ny fastsetting i samsvar med kjennelsen eller dommen.
(5) Etter utløpet av fristen i skatteforvaltningsloven § 15-4 første ledd kan fastsetting etter skatteforvaltningsloven ikke bringes inn til prøving ved tingretten i sak om tvangsfullbyrdelse, midlertidig sikring eller motregning. Slik prøving skal likevel alltid kunne kreves inntil tre måneder etter den forføyning som det klages over. Første og annet punktum gjelder tilsvarende for søksmålsfristen etter tollavgiftsloven § 12-8 første ledd. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.
(6) Endelig rettsavgjørelse og forlik er bindende for alle skattekreditorene.
Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 10 des 2010 nr. 69 (ikr. 1 jan 2011), 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan 2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 22 juni 2018 nr. 65, 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 17-2. Prosessordningen i andre saker

(1) Rettslig prøving av andre avgjørelser etter skattebetalingsloven rettes mot staten som saksøkt. Søksmål skal anlegges etter vernetingsreglene i tvisteloven. Statens partsstilling utøves av innkrevingsmyndigheten for kravet. Bestemmelsene i § 17-1 tredje og sjette ledd gjelder tilsvarende.
(2) Første ledd gjelder ikke avgjørelser om rente ved endring, jf. § 11-2. I slike saker gjelder de alminnelige regler i skatteforvaltningsloven kapittel 15 og prosesslovgivningen.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 85 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 7 des 2007 nr. 1371) som endret ved lov 14 des 2007 nr. 113, 19 juni 2015 nr. 54 (ikr. 1 jan

2016), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2019 nr. 97 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2060). **Oppheves** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 18. Straff

§ 18-1. Straff ved unnlatt gjennomføring av forskuddstrekk og skattetrekk

(1) Den som er pliktig til å foreta forskuddstrekk eller skattetrekk etter kapittel 5, og som unnlater å foreta eller sørge for at det blir foretatt beregning og trekk, herunder separering etter § 5-12, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år. Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes grovt uaktsom overtredelse av første punktum.
(2) Straff kommer ikke til anvendelse på handling som nevnt i første ledd hvis de beløp som er eller skulle vært trukket, likevel blir innbetalt til rett tid.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531) som endret ved lov 20 des 2016 nr. 120. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 63 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1093).

§ 18-2. Straff ved brudd på opplysningsplikten mv.

(1) Den som bevirker eller søker å bevirke at innkrevingen av skatte- og avgiftskrav blir hindret eller vesentlig vanskeliggjort, ved å unnlate å gi opplysninger eller ved å gi uriktige opplysninger til fastsettings- eller innkrevingsmyndighetene, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år. Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes grovt uaktsom overtredelse av første punktum.
(2) Den som på annen måte enn nevnt i § 18-1 eller denne paragrafs første ledd gir uriktige opplysninger til fastsettings- eller innkrevingsmyndighetene, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år. Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes grovt uaktsom overtredelse av første punktum.
(3) Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som unnlater å medvirke til kontrollundersøkelse etter §§ 5-13 og 5-14.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 18-3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 19. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 19-1. Ikrafttredelse

(1) Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft loven til forskjellig tid for krav som nevnt i § 1-1 annet og tredje ledd. Kongen kan videre sette i kraft de enkelte deler av § 19-3 til forskjellig tid.[2]
(2) Lov 21. november 1952 nr. 2 om betaling og innkreving av skatt (skattebetalingsloven) oppheves fra den tid Kongen bestemmer.[3]
Endret ved lov 14 des 2007 nr. 110.
1 Iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616 skal loven gjelde fra 1 jan 2008 med unntak for følgende krav hvor loven skal gjelde fra 1 jan 2009: a. Krav som er nevnt i lovens § 1-1 (2) bokstavene a til d, b. krav etter ligningsloven og c. krav som er nevnt i lovens § 1-1 (3), og som fastsettes i medhold av de lover som er nevnt i lovens § 1-1 (2) bokstav a-d.
2 Iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616 skal § 19-3 nr. 1, 2, 4, 5, 7 og 8 gjelde fra 1 jan 2008, mens de øvrige deler av § 19-3 skal gjelde fra 1 jan 2009.
3 Fra 1 jan 2009 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1616

§ 19-2. overgangsbestemmelser

Departementet kan gi overgangsbestemmelser, herunder gi overgangsbestemmelser knyttet til endringer i reglene om tilleggsskatt.
Endret ved lover 14 des 2007 nr. 110, 11 des 2009 nr. 124.

§ 19-3. Endringer i andre lover

– – –

Lov om akvakultur (akvakulturloven)

Kapittel I. Formål og virkeområde

§ 1. Formål

Loven skal fremme akvakulturnæringens lønnsomhet og konkurransekraft innenfor rammene av en bærekraftig utvikling, og bidra til verdiskaping på kysten.

§ 2. Saklig virkeområde

Loven gjelder produksjon av akvatiske organismer (akvakultur). Med akvatiske organismer forstås vannlevende dyr og planter. Som produksjon regnes ethvert tiltak for å påvirke levende akvatiske organismers vekt, størrelse, antall, egenskaper eller kvalitet. I tvilstilfeller kan departementet i enkeltvedtak eller forskrift bestemme hva som anses som akvakultur.

Loven gjelder også anlegg ment for akvakultur, herunder anlegg uten akvatiske organismer.

Lovens § 12 og kapittel VI til VIII gjelder også for vare- og tjenesteproduksjon til akvakulturnæringen.

Departementet kan i forskrift bestemme at aktiviteter som nevnt i første til tredje ledd ikke skal omfattes av hele eller deler av loven.

Produksjon av anadrome laksefisk og innlandsfisk til kultiveringsformål reguleres av lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 3. Geografisk virkeområde

Denne loven gjelder:

a. på landterritoriet og i territorialfarvannet,
b. i jurisdiksjonsområder etablert i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone, og
c. på kontinentalsokkelen.

Loven gjelder ikke på Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde på Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette nærmere bestemmelser av hensyn til de stedlige forhold, herunder

bestemmelser som fraviker bestemmelser i denne lov.

Kapittel II. Akvakulturtillatelse

§ 4. Krav om akvakulturtillatelse

Departementet kan gi tillatelse til å drive akvakultur (akvakulturtillatelse) etter §§ 6 og 7. Slik tillatelse kan også erverves ved overføring etter § 19.

Ingen kan drive akvakultur uten å være registrert som innehaver av akvakulturtillatelse i akvakulturregisteret, jf. § 18 første ledd.

§ 5. Akvakulturtillatelsens innhold

Akvakulturtillatelsen gir rett til produksjon av bestemte arter på avgrensede geografiske områder (lokaliteter), med de til enhver tid fastsatte begrensninger av tillatelsens omfang.

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift gi nærmere bestemmelser om innholdet i akvakulturtillatelser, herunder omfang, avgrensing i tid mv.

§ 6. Generelle vilkår for tildeling av akvakulturtillatelse

Departementet kan etter søknad gi tillatelse til akvakultur dersom:

a. det er miljømessig forsvarlig,
b. kravene i § 15 om forholdet til arealplaner og vernetiltak er oppfylt,
c. avveiningen av arealinteresser etter § 16 er foretatt, og
d. det er gitt tillatelser som kreves etter:
    - lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet m.v.,
    - lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensning og om avfall,
    - havne- og farvannsloven, og
    - lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tildeling av akvakulturtillatelse, herunder krav til søknad og kriterier for innvilgelse av søknad og gi nærmere bestemmelser om hvilke søknader som skal behandles av fylkeskommunene.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hel eller delvis

stans i tildeling for bestemte arter i bestemte tidsperioder eller geografiske områder, herunder om at søknader skal behandles i tildelingsrunder på bestemte tidspunkt.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 61 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 695), 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 17 apr 2009 nr. 19 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 4 des 2009 nr. 1456), 21 juni 2019 nr. 70 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 872).

§ 7. Særlig om akvakulturtillatelse til laks, ørret og regnbueørret

For tildeling av tillatelse til produksjon av laks, ørret og regnbueørret kan departementet gi forskrift om:

a. antall tillatelser som skal tildeles,
b. geografisk fordeling av tillatelser,
c. prioriteringskriterier,
d. utvelgelse av kvalifiserte søkere i henhold til prioriteringskriteriene i bokstav c, herunder trekning mv., og
e. vederlag for tildeling av tillatelser.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om vederlag for utvidelse av gjeldende tillatelse.

Departementet kan i forskrift bestemme hvor stor andel av produksjonskapasiteten et foretak kan kontrollere, herunder hvilke vilkår som skal gjelde for kontroll med en gitt andel mv.

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om tilpasning av produksjonen av laks, ørret og regnbueørret.
Endret ved lover 18 des 2009 nr. 136 (ikr. 1 jan 2010), 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 8. Samordning i saker om etablering av akvakultur

Myndighetene etter denne lov, lovene nevnt i § 6 første ledd bokstav d og kommunen, herunder som plan- og bygningsmyndighet, plikter å foreta en effektiv og samordnet søknadsbehandling.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om samordning av søknadsbehandlingen, herunder fastsette tidsfrister for behandling av søknader.

§ 9. Tilpasning av produksjon av hensyn til miljøet, og endring og tilbaketrekking av akvakulturtillatelse

Departementet kan endre eller trekke tilbake akvakulturtillatelsen:

a. dersom dette er nødvendig ut fra hensynet til miljøet,
b. dersom vesentlige forutsetninger som ligger til grunn for tillatelsen er endret,
c. ved grov eller gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven,
d. dersom tillatelsen ikke benyttes eller bare benyttes i begrenset grad, eller
e. dersom en eller flere nødvendige tillatelser gitt i medhold av lovene nevnt i § 6 første ledd bokstav d er bortfalt.

Endring og tilbaketrekking av tillatelse etter første ledd kan gjøres tidsbegrenset. Tidsbegrenset endring og tilbaketrekking kan gjøres betinget av at bestemte forhold utbedres eller endres.

Dersom det er nødvendig ut fra hensynet til miljøet, kan departementet i forskrift endre tillatelsers omfang og redusere muligheten til å utnytte tillatelser innenfor ett eller flere nærmere angitte områder.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om endring og tilbaketrekking av akvakulturtillatelser.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 64 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 859).

Kapittel III. Miljøhensyn

§ 10. Miljønorm

Akvakultur skal etableres, drives og avvikles på en miljømessig forsvarlig måte.

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift gi nærmere bestemmelser for å sikre miljømessig forsvarlig akvakultur, herunder stille krav til forebyggende tiltak, krav om merking av akvatiske organismer, bruk av akvatiske organismer som ikke kan formere seg og bruk av fremmede organismer.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 11. Miljøovervåking

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift kreve at den som har eller

søker om akvakulturtillatelse skal foreta eller bekoste nødvendige miljøundersøkelser for å dokumentere miljøtilstanden innenfor lokalitetens influensområde ved etablering, drift og avvikling av akvakultur.

Miljøundersøkelser etter denne bestemmelsen kan blant annet omfatte undersøkelser for å klarlegge om og hvordan akvakulturvirksomheten forårsaker, har forårsaket eller kan forårsake påvirkning på miljøet.

Departementet kan gi forskrift om gebyr og avgift for gjennomføring av miljøundersøkelser i regi av det offentlige. Skyldig gebyr og avgift er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 12. Krav til vare- og tjenesteprodusenter, innretninger, utstyr mv.

Vare- og tjenesteprodusenter til akvakulturnæringen skal utføre sine oppdrag og tjenester på en miljømessig forsvarlig måte. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser for å sikre forsvarlig gjennomføring av aktiviteter utført av vare- og tjenesteprodusenter.

Innretninger og utstyr som nyttes til aktiviteter som omfattes av denne lov skal være forsvarlig utformet, ha forsvarlige egenskaper og brukes med nødvendig aktsomhet.

Departementet kan gi forskrift om krav til tilvirkning, bruk og egenskaper ved innretninger og utstyr som nevnt i annet ledd, herunder fastsette godkjennings- og sertifiseringsordninger.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 13. Oppryddings- og gjenfangstplikt

Den som driver akvakultur skal ved helt eller delvis opphør av produksjonen foreta opprydding på lokaliteten og tilstøtende områder, herunder fjerning av organismer, innretninger og utstyr mv.

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift gi bestemmelser om at den som driver akvakultur har plikt til gjenfangst av den utsatte art.

Departementet kan gi forskrift om plikt til å stille sikkerhet for oppryddings- og gjenfangstplikten etter første og annet ledd.

Departementet kan gi forskrift om avgiftsordning for å sikre gjennomføring av oppryddings- og gjenfangstplikten. Fastsatt avgift er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 13 a. Fellesansvar for fjerning av rømte organismer

Innehaver av akvakulturtillatelse plikter å delta i en sammenslutning opprettet av departementet og å betale avgift til sammenslutningen.

Sammenslutningen skal, med de begrensninger som er fastsatt i forskrift, dekke utgifter det offentlige eller private har med fjerning av organismer som har rømt eller på annen uønsket måte har spredt seg fra en lokalitet for akvakultur. Sammenslutningen skal også dekke utgifter til fjerning av organismer som innehaver av tillatelse er pliktig til å dekke etter § 13, dersom den ansvarlige er ukjent. Dersom den rømte akvatiske organismen kan spores tilbake til en innehaver av akvakulturtillatelse, kan sammenslutningen kreve regress hos den ansvarlige.

Innehavere av akvakulturtillatelse svarer én for alle og alle for én på objektivt grunnlag for sammenslutningens utgifter.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om sammenslutningens ikrafttreden, organisering og virksomhet, herunder om unntak fra plikten til medlemskap, årlig avgift for deltakelse i sammenslutningen og tilleggsinnbetalinger, begrensninger i ansvaret etter annet og tredje ledd og utbetaling.

Manglende innbetaling av avgift for deltakelse i sammenslutningen er tvangsgrunnlag for utlegg.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 14. Beskyttelse av bestemte områder

Departementet kan fastsette forbud mot, pålegge flytting av eller sette andre vilkår for akvakultur dersom dette er nødvendig for å bevare områder med særlig verdi for akvatiske organismer.

Kapittel IV. Arealutnyttelse

§ 15. Forholdet til arealplaner og vernetiltak

Tillatelse til akvakultur kan ikke gis i strid med:

a. vedtatte arealplaner etter plan- og bygningsloven,
b. vedtatte vernetiltak etter kapittel V i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold, eller
c. vedtatte vernetiltak etter lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner.

Tillatelse til akvakultur kan likevel gis dersom det foreligger samtykke fra vedkommende plan- eller vernemyndighet.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 896) som endret ved lov 8 mai 2009 nr. 27. **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 33 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 966).

§ 16. Interesseavveining ved arealbruk til akvakultur

Departementet skal foreta en avveining av arealinteresser ved plassering av lokaliteter til akvakultur. Det skal særlig legge vekt på:

a. søkers behov for areal til planlagt akvakulturproduksjon,
b. alternativ bruk av området til annen akvakultur,
c. annen bruk av området, og
d. verneinteresser som ikke omfattes av § 15 bokstav b og c.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om bruk og plassering av lokaliteter til akvakultur.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om pålegg om flytting av akvakulturanlegg innenfor et nærmere definert geografisk område dersom overordnede samfunns- og næringsmessige hensyn, herunder hensynet til fiskehelse og miljø tilsier dette. Departementet kan også i forskrift gi nærmere bestemmelser om prosedyrer for initiering og gjennomføring av prosesser med sikte på flytting, herunder prinsipper for dekning av kostnader.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 61 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 695).

§ 17. Utnytting og bruk av lokaliteter mv.

Den som har akvakulturtillatelse har enerett til uttak og gjenfangst av den utsatte arten på lokaliteten.

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift regulere uttak og gjenfangst av den enkelte art på lokaliteten uavhengig av bestemmelsene i lov om forvaltning av viltlevande marine ressursar.

Departementet kan i forskrift avgrense eller forby ferdsel og annen bruk av lokaliteter samt tilstøtende områder, herunder fiske etter andre arter enn den utsatte art, dersom dette er nødvendig av hensyn til akvakulturproduksjonen.
Endret ved lov 6 juni 2008 nr. 37 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355).

Kapittel V. Registrering, overføring og pantsettelse av akvakulturtillatelse

§ 18. Registrering av akvakulturtillatelse

Det skal føres et register over akvakulturtillatelser (akvakulturregisteret). I registeret gis den enkelte tillatelse et eget blad.

Det skal føres dagbok over de rettsstiftelser som skal registreres.

Departementet kan gi forskrift om registreringsordningen, herunder om registreringsmyndighet, erstatningsordning, føring av dagbok mv. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om fylkeskommunenes oppgaver knyttet til registreringsordningen.

Reglene i lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing kapittel 2 og 3 og § 35 gjelder tilsvarende så langt de passer og ikke annet følger av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.

Endret ved lov 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010).

§ 19. Overføring av akvakulturtillatelse

Akvakulturtillatelse kan overføres.

Overføring av akvakulturtillatelse har ikke betydning for myndighetenes bruk av virkemidler etter denne lov.

Utleie av akvakulturtillatelser er ikke tillatt. Departementet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra forbudet mot utleie.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om overføring av akvakulturtillatelser.

§ 20. Pantsettelse av akvakulturtillatelse

Akvakulturtillatelse kan pantsettes.

Panteretten får rettsvern ved tinglysing på tillatelsens blad i akvakulturregisteret.

Pantsettelse av akvakulturtillatelse har ikke betydning for myndighetenes bruk av virkemidler etter denne lov.

Staten har panterett foran alle andre heftelser i tillatelsen for krav på tvangsmulkt etter § 28, krav om dekning av utgifter til iverksetting etter § 29, inndragning etter § 29 a og overtredelsesgebyr etter § 30.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om pantsettelse av akvakulturtillatelser, herunder om beløpsmessig begrensning av statens panterett etter fjerde ledd.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

Kapittel VI. Generelle krav og forpliktelser

§ 21. Tilsyn

Departementet bestemmer hvem som er tilsynsmyndighet etter denne lov. Tilsynsmyndigheten skal føre tilsyn med at bestemmelsene i og i medhold av denne lov blir overholdt.

§ 22. Faglig kompetanse

Enhver som deltar i aktiviteter som omfattes av denne lov skal ha nødvendig faglig kompetanse for slik aktivitet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om krav til faglig kompetanse for aktiviteter som omfattes av denne lov.

§ 22 a. Lønnsvilkår på skip

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 109 (i kraft 1 jan 2026).

§ 23. Systematiske kontrolltiltak

For å sikre at krav i eller i medhold av loven overholdes kan departementet i forskrift bestemme at den som driver aktiviteter som omfattes av denne lov har plikt til å etablere og gjennomføre systematiske kontrolltiltak.

§ 24. Opplysnings- og undersøkelsesplikt

Etter pålegg fra tildelings- og tilsynsmyndigheten plikter enhver som søker om eller driver aktiviteter som omfattes av denne lov, å gi opplysninger, dokumenter, prøvemateriale eller annet materiale som er nødvendig for at tildelings- og tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Etter pålegg fra tildelings- og tilsynsmyndigheten plikter enhver som søker om eller driver aktiviteter som omfattes av denne lov å gjennomføre undersøkelser som er nødvendige for at tildelings- og tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om opplysnings- og undersøkelsesplikten i første og annet ledd, herunder om at pliktene skal utføres jevnlig.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om at den som driver aktiviteter som omfattes av denne lov, skal ha og bruke utstyr og programvare med bestemt funksjon for rapportering etter denne bestemmelsen.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 25. Bistandsplikt

Enhver som driver aktiviteter som omfattes av denne lov plikter å gi tilsynsmyndighetene adgang til områder, innretning og utstyr i tilknytning til aktiviteten, for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

Enhver som driver aktiviteter som omfattes av denne lov skal stille nødvendige lokaler, utstyr, materiell, organismer og arbeidshjelp til disposisjon for utøvelse av tilsynet og ellers yte bistand for gjennomføring av tilsynsarbeidet.

§ 25 a. Utveksling av opplysninger mellom myndigheter

Tildelings- og tilsynsmyndigheter etter denne loven kan uten hinder av taushetsplikt gi opplysninger til kontroll-, politi- eller påtalemyndigheter dersom avgivelsen har sammenheng med deres oppgaver etter loven.

Taushetsplikt for andre kontroll-, politi- eller påtalemyndigheter hindrer ikke at disse gir tilsynsmyndigheter etter denne loven opplysninger som har naturlig sammenheng med deres oppgaver etter denne loven.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utveksling av opplysninger etter denne bestemmelsen.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 26. Gebyr og avgift

Departementet kan gi forskrift om gebyr og avgift, for behandling av søknader og for utførelse av tilsynsarbeid i henhold til bestemmelser i eller i medhold av denne lov.

Skyldig gebyr og avgift er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 77 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 756), 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

Kapittel VII. Reaksjoner og sanksjoner ved overtredelse

Overskriften endret ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 27. Pålegg om tiltak

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven kan tilsynsmyndigheten gi pålegg om tiltak for å bringe de ulovlige forhold til opphør. Det kan fastsettes frist for gjennomføring av slike tiltak.

§ 28. Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov blir gjennomført, kan tilsynsmyndigheten fatte vedtak om løpende tvangsmulkt overfor den ansvarlige. Det kan også vedtas tvangsmulkt som forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt kan vedtas samtidig med pålegg etter § 27 eller senere.

Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som tilsynsmyndigheten har fastsatt i vedtaket om tvangsmulkt, og løper så lenge det ulovlige forholdet varer. Tvangsmulkt kan ikke fastsettes, og den løper heller ikke, så langt det på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige, er umulig å oppfylle eller å etterleve det pålegget som tvangsmulkten er knyttet til.

Der flere er ansvarlige etter vedtak om tvangsmulkt, hefter de ansvarlige solidarisk for betaling av tvangsmulkten. Dersom den ansvarlige for påløpt tvangsmulkt er et selskap som inngår i et konsern, hefter selskapets morselskap og morselskapet i det konsern selskapet er en del av, subsidiært for beløpet. Tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan i særlige tilfeller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tvangsmulkt, herunder tvangsmulktens størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og frafall av påløpt tvangsmulkt.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 29. Iverksetting av tiltak for den ansvarliges regning

Dersom fristen for å etterkomme pålegg etter § 27 er utløpt, kan tilsynsmyndigheten sørge for iverksetting av tiltakene.

Selv om det ikke er gitt pålegg etter § 27 kan tilsynsmyndigheten, dersom

det er nødvendig å iverksette tiltaket straks eller det foreligger andre særlige grunner, sørge for iverksetting av tiltak for å bringe ulovlige forhold til opphør.

Utgifter til iverksetting etter første og annet ledd kan kreves dekket av den ansvarlige. Der flere er ansvarlige, hefter de ansvarlige solidarisk for utgiftene. Krav om utgifter til iverksetting er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om iverksetting av tiltak, herunder om innkreving av utgiftene til iverksetting.

§ 29 a. Administrativ inndragning av utbytte

Tilsynsmyndigheten kan helt eller delvis inndra utbytte som er oppnådd gjennom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Inndragning foretas overfor den som utbyttet har tilfalt. Inndragning kan bare skje så langt dette ikke vil være klart urimelig.

Dersom den som utbyttet har tilfalt er et selskap som inngår i et konsern, hefter selskapets morselskap og morselskapet i det konsern selskapet er en del av, subsidiært for beløpet.

Endelig vedtak om inndragning av utbytte er tvangsgrunnlag for utlegg. Inndratt utbytte tilfaller statskassen.

Retten kan prøve alle sider av saken. Retten kan avsi dom for realitet i saken, dersom den finner det hensiktsmessig og forsvarlig.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om inndragning, herunder om standardisert eller skjønnsmessig utmåling av utbytte og fradrag for utgifter.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 30. Overtredelsesgebyr

Et foretak kan ilegges overtredelsesgebyr dersom foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven. Dette gjelder selv om ansvaret for overtredelsen ikke kan rettes mot noen enkeltperson.

Ved avgjørelsen av om foretaket skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmålingen av gebyret kan det særlig legges vekt på:

a. overtredelsesgebyrets preventive virkning,
b. overtredelsens grovhet,
c. om foretaket ved internkontroll, retningslinjer, instruksjon, opplæring eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,
d. om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser,

e. om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
f. foretakets økonomiske evne,
g. om det foreligger gjentakelse,
h. hvilke tiltak som er iverksatt for å forebygge eller avbøte virkningene av overtredelsen og
i. om overtredelsen innebærer fare for eller har ført til alvorlig eller uopprettelig miljøskade.

Dersom den ansvarlige for overtredelsesgebyret er et foretak som inngår i et konsern, hefter foretakets morselskap og morselskapet i det konsern selskapet er en del av, subsidiært for beløpet.

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling 2 måneder fra vedtak er fattet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom foretaket går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften.

Retten kan prøve alle sider av saken. Retten kan avsi dom for realitet i saken, dersom den finner det hensiktsmessig og forsvarlig.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementet skal i forskrift fastsette et øvre tak for overtredelsesgebyr ilagt etter denne bestemmelsen. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utmålingen av overtredelsesgebyr.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 31. Straff

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt vesentlig overtrer bestemmelsene gitt i eller i medhold av §§ 4, 5, 10, 12, 13, 14, 17, 19, 22, 23, 24 og 25, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, dersom forholdet ikke rammes av strengere straffebestemmelse.

Grov overtredelse av første ledd straffes med bot eller fengsel inntil 2 år eller begge deler, om ikke strengere straffebestemmelse får anvendelse. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den økonomiske eller potensielle økonomiske verdien av overtredelsen er stor, om overtredelsen har skjedd systematisk og over tid, om overtredelsen har skjedd som ledd i organisert virksomhet, om overtredelsen har medført eller voldt fare for en betydelig miljøskade og om miljøskade som følge av overtredelsen er uopprettelig.

Departementet kan i forskrift gitt i medhold av denne loven fastsette at

overtredelse av forskriften ikke er straffbar.
Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 31 a. Samordning av tilsyn og reaksjoner i saker om akvakultur

Myndighetene etter denne lov og etter lovene som er nevnt i § 6 første ledd bokstav d skal så langt det er hensiktsmessig, samordne tilsyn og ileggelse av reaksjoner eller sanksjoner ved lovbrudd innen akvakulturnæringen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om samordningen, herunder bestemmelser om varsling ved mulig reaksjons- eller sanksjonsileggelse.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

Kapittel VIII. Avsluttende bestemmelser

§ 32. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. januar 2006.

§ 33. Overgangsbestemmelser

Enkeltvedtak og forskrifter gitt i medhold av lov 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. og lov 21. desember 2000 nr. 118 om havbeite videreføres.

§ 33 a. Søksmålsfrist

Departementet kan i forskrift bestemme at parten må reise søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak med hjemmel i denne lov eller krav om erstatning som følge av vedtaket, innen seks måneder fra det tidspunkt da melding om endelig vedtak kom fram til vedkommende part. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 34. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2013 nr. 74 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 745).

§ 35. Oppheving av andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, oppheves lov 14. juni 1985 nr. 68 om oppdrett av fisk, skalldyr m.v. og lov 21. desember 2000 nr. 118 om havbeite.

§ 36. Endringer i andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark (Finnmarksloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å legge til rette for at grunn og naturressurser i Finnmark forvaltes på en balansert og økologisk bærekraftig måte til beste for innbyggerne i Finnmark og særlig som grunnlag for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv.
Endret ved lov 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927).

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for fast eiendom og vassdrag med naturressurser i Finnmark. Med Finnmark menes det området som utgjorde Finnmark fylke 1. juli 2006. I strandlinjen gjelder loven så langt ut i sjøen som den private eiendomsretten strekker seg.
Endret ved lov 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927).

§ 3. Forholdet til folkeretten

Loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter og bestemmelser i overenskomster med fremmede stater om fisket i grensevassdragene.

§ 4. Sametingets retningslinjer for endret bruk av utmark

Sametinget kan gi retningslinjer for hvordan virkningen for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv av endret bruk av utmark skal bedømmes. Retningslinjene skal godkjennes av departementet. Departementet prøver om retningslinjene ligger innenfor rammen av første punktum, og om de er utformet på egnet måte.

I saker om endret bruk av utmark skal statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter vurdere hvilken betydning endringen vil ha for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv. Sametingets retningslinjer skal legges til grunn ved vurderingen av samiske interesser etter første punktum.

§ 5. Forholdet til bestående rettigheter

Samene har kollektivt og individuelt gjennom langvarig bruk av land og vann opparbeidet rettigheter til grunn i Finnmark.

Loven her gjør ikke inngrep i kollektive og individuelle rettigheter som samer og andre har opparbeidet ved hevd eller alders tids bruk. Dette gjelder også de rettighetene reindriftsutøvere har på slikt grunnlag eller etter reindriftsloven.

For å fastslå omfanget og innholdet av de rettighetene som samer og andre har på grunnlag av hevd eller alders tids bruk eller på annet grunnlag, opprettes en kommisjon som skal utrede rettigheter til land og vann i Finnmark, og en særdomstol som skal avgjøre tvister om slike rettigheter, jf. kapittel 5.

Kapittel 2. Finnmarkseiendommen

§ 6. Finnmarkseiendommens rettsstilling

Finnmarkseiendommen (Finnmárkkuopmodat) er et eget rettssubjekt med sete i Finnmark som skal forvalte grunn og naturressurser mv. som den eier i samsvar med lovens formål og reglene i loven her for øvrig.

§ 7. Finnmarkseiendommens styre

Finnmarkseiendommen ledes av et styre på seks personer.

Finnmark fylkesting og Sametinget velger selv tre medlemmer med personlige varamedlemmer hver. Medlemmene og varamedlemmene skal være bosatt i Finnmark. Blant medlemmene valgt av Sametinget skal minst ett styremedlem og vedkommendes varamedlem være representanter for reindriften. Både som medlemmer og som varamedlemmer skal begge organer velge både kvinner og menn. Organet skal velge medlemmer og varamedlemmer samlet. Ansatte i Finnmarkseiendommen, Finnmarkseiendommens revisor og medlemmer og varamedlemmer i kontrollkomiteen kan ikke velges som styremedlemmer eller varamedlemmer.

Styremedlemmene og varamedlemmene oppnevnes for inntil fire år av gangen. Ingen kan være styremedlem i mer enn ti år i sammenheng.

Styremedlemmer og varamedlemmer kan avsettes av det organ som har oppnevnt vedkommende. Organet skal i så fall på nytt velge medlemmer og varamedlemmer samlet.

Styremedlemmer og varamedlemmer har rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute dersom særlig grunn foreligger. Styret og det organ som har oppnevnt vedkommende, skal gis rimelig forhåndsvarsel. Fjerde ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Styret velger selv en leder og en nestleder blant medlemmene. Dersom ingen oppnår flertall, fastsetter fylkestinget i oddetallsår og Sametinget i partallsår hvem av de seks medlemmene som skal være leder og nestleder.

Endret ved lover 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927), 9 juni 2023 nr. 27 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 806).

§ 8. Nærmere om forholdsvalg

Valget av styremedlemmer og varamedlemmer holdes som forholdsvalg som nevnt i kommuneloven §§ 7-5 og 7-6 dersom minst ett medlem av organet krever det.

Dersom det ved forholdsvalg er nødvendig for å oppfylle kravet om at det blant medlemmene og varamedlemmene skal være både kvinner og menn, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på den listen som har fått færrest stemmer av de listene som skal representeres. Ved stemmelikhet avgjøres det ved loddtrekning på hvilken liste opprykk skal skje.

Dersom det ved forholdsvalg i Sametinget er nødvendig for å oppfylle kravet om at et av styremedlemmene og vedkommendes varamedlem skal være representanter for reindriften, skal representanter for reindriften rykke opp på den listen som har fått færrest stemmer av de listene som skal representeres og

som har slike kandidater. Dersom det ikke finnes noen slik liste, tilfaller den siste styreplassen representantene for reindriften på den listen som har fått flest stemmer av de listene som har slike kandidater. Ved stemmelikhet avgjøres det ved loddtrekning hvilken liste som skal anses for å ha fått flest eller færrest stemmer.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 9. Styrets oppgaver og saksbehandling

Forvaltningen av Finnmarkseiendommen hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten. Styret skal i nødvendig utstrekning fastsette planer, budsjett, retningslinjer og instrukser for virksomheten. Styret iverksetter de undersøkelser som det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom et styremedlem krever det.

Styrelederen skal sørge for at aktuelle saker blir behandlet i styret og at det blir innkalt til styremøter på hensiktsmessig måte og med rimelig frist. Et styremedlem kan kreve at styret behandler bestemte saker.

Styret skal behandle saker i møte med mindre lederen finner at saken kan forelegges styret skriftlig eller behandles på annen betryggende måte. Et styremedlem kan kreve møtebehandling.

Styret kan treffe vedtak når minst fem medlemmer er til stede. Vedtak treffes med alminnelig flertall med mindre annet følger av § 10. Ved stemmelikhet er styrelederens stemme avgjørende.

Styret avgir årlig en beretning til kontrollkomiteen om Finnmarkseiendommens virksomhet. I beretningen skal det gis en særskilt redegjørelse for endringer i bruken av utmark og en vurdering av endringenes betydning for naturgrunnlaget for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv.

Styret fastsetter selv sin godtgjørelse. Godtgjørelsen dekkes av Finnmarkseiendommen.

§ 10. Saker om endret bruk av utmark og avhendelse av fast eiendom m.m.

I saker om endret bruk av utmark skal Finnmarkseiendommen vurdere hvilken betydning endringen vil ha for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv. Sametingets retningslinjer etter § 4 skal legges til grunn ved vurderingen av samiske interesser etter første punktum.

Vedtak om endret bruk av utmark krever tilslutning fra minst fire styremedlemmer dersom hele mindretallet begrunner sitt standpunkt i

hensynet til samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv vurdert på bakgrunn av Sametingets retningslinjer. Dersom flertallet ikke utgjør flere enn fire, kan et samlet mindretall i løpet av styremøtet kreve at saken forelegges for Sametinget. Dersom Sametinget ikke godtar flertallets vedtak eller unnlater å behandle saken innen rimelig tid, kan et samlet flertall i styret kreve at Finnmarkseiendommen forelegger saken for Kongen, som avgjør om vedtaket skal godkjennes. Godkjennelse av vedtaket har virkning som styrevedtak.

Dersom et forslag om endret bruk av utmark som enten bare gjelder Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger og Tana kommuner eller bare gjelder resten av Finnmark, får tilslutning fra tre og bare tre styremedlemmer, kan tre styremedlemmer samlet kreve at saken behandles en gang til. Ved denne behandlingen deltar ikke det siste styremedlemmet valgt av fylkestinget dersom saken gjelder endret bruk av utmark i Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger eller Tana kommuner. Gjelder saken endret bruk av utmark i resten av Finnmark, deltar ikke det siste styremedlemmet valgt av Sametinget som ikke representerer reindriften. Saken avgjøres med alminnelig flertall. Dersom det blir besluttet endret bruk av utmark med tilslutning fra tre og bare tre styremedlemmer og hele mindretallet begrunner sitt standpunkt i hensynet til samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv vurdert på bakgrunn av Sametingets retningslinjer, kan et samlet mindretall i løpet av styremøtet kreve at saken forelegges for Sametinget. Annet ledd tredje og fjerde punktum gjelder tilsvarende.

Annet og tredje ledd gjelder tilsvarende for bemyndigelse av ansatte og andre til å treffe beslutning om endret bruk av utmark.

Første til fjerde ledd gjelder tilsvarende for saker om avhendelse og bortleie av utmark eller rettigheter i utmark. Bestemmelsene i paragrafen her gjelder ikke for saker etter kapittel 3.

Vedtak om avhendelse av fast eiendom som er truffet med tilslutning fra mindre enn fire styremedlemmer, må godkjennes av Sametinget og fylkestinget. Første punktum gjelder ikke for avhendelse av eiendommer som er fradelt ved offentlig delingsforretning og som er utlagt til bebyggelse og anlegg i planer etter plan- og bygningsloven, eller fradelte tomter som er bebygd.
Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638), 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927), 9 juni 2023 nr. 27 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 806).

§ 11. Saker som angår de ansattes arbeidssituasjon og rettsstilling

Av og blant de ansatte i Finnmarkseiendommen velges en representant som møter i Finnmarkseiendommens styre ved behandling av saker som angår de

ansattes arbeidssituasjon eller rettsstilling. Representanten for de ansatte har tale- og forslagsrett, men ikke stemmerett.

Representanten for de ansatte har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelse til forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikter, rettstvister med arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler.

§ 12. Representasjon

Styret representerer Finnmarkseiendommen utad og tegner dens firma.

Styret kan gi et eller flere styremedlemmer eller andre navngitte personer rett til å tegne Finnmarkseiendommens firma. Rett til å tegne firma kan når som helst tilbakekalles.

Har noen som representerer Finnmarkseiendommen utad etter bestemmelsen her gått ut over sin myndighet, er disposisjonen ikke bindende for Finnmarkseiendommen når Finnmarkseiendommen godtgjør at medkontrahenten forsto eller burde ha forstått at myndigheten ble overskredet og det ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

§ 13. Regnskap, revisjon og registrering

Finnmarkseiendommen skal føre regnskap i samsvar med reglene i regnskapsloven.

Regnskapet skal revideres av registrert eller statsautorisert revisor. Revisor skal for hvert regnskapsår avgi revisjonsberetning til styret i Finnmarkseiendommen.

Finnmarkseiendommen skal registreres i foretaksregisteret.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866).

§ 14. Pantsettelse og gjeldsforfølgning

Fast eiendom som Finnmarkseiendommen eier og begrensede rettigheter som Finnmarkseiendommen har i fast eiendom som andre eier, kan ikke stilles som sikkerhet for gjeld eller andre forpliktelser og kan ikke være gjenstand for kreditorbeslag. Dette gjelder likevel ikke eiendommer og begrensede rettigheter i eiendommer som er fradelt ved offentlig delingsforretning og som er utlagt til bebyggelse og anlegg i planer etter plan- og bygningsloven, eller fradelte tomter som er bebygd.

Det kan ikke åpnes konkurs eller gjeldsforhandling hos

Finnmarkseiendommen.
Endret ved lov 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638).

§ 15. Utdeling av overskudd

Dersom Finnmarkseiendommen i bankinnskudd, kontanter og lignende har aktiva som fratrukket eventuell gjeld overstiger det som trengs av reserver for å sikre driften, kan styret beslutte at overskuddet helt eller delvis skal utbetales til Finnmark fylkeskommune, Sametinget eller allmennyttige formål som kommer Finnmarks innbyggere til gode.
Endret ved lover 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927), 9 juni 2023 nr. 27 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 806).

§ 16. Kontrollkomiteen

Tilsyn med styrets virksomhet føres av en kontrollkomité med tre medlemmer. Finnmark fylkesting, Sametinget og Kongen oppnevner et medlem hver med personlig varamedlem. Som medlem og varamedlem skal hvert organ oppnevne en mann og en kvinne. Medlemmet og varamedlemmet oppnevnt av staten skal oppfylle de krav som domstolloven stiller til høyesterettsdommere. Medlemmene og varamedlemmene oppnevnes for inntil fire år av gangen. Ingen kan være medlem i mer enn ti år i sammenheng. Medlemmet oppnevnt av staten er leder for komiteen.

Kontrollkomiteen skal:

a. kontrollere at virksomheten i Finnmarkseiendommen drives i samsvar med finnmarksloven og annen lovgivning,
b. velge en eller flere statsautoriserte revisorer til å revidere Finnmarkseiendommens regnskap,
c. godkjenne Finnmarkseiendommens årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning,
d. godkjenne styrets godtgjørelse,
e. godkjenne låneopptak og garantistillelser og
f. godkjenne utdeling av overskudd.

Ved uenighet treffes avgjørelser ved flertall. For avgjørelser som nevnt i annet ledd bokstav e og f kreves enstemmighet.

Kontrollkomiteen skal ha tilgang til all tilgjengelig informasjon hos Finnmarkseiendommen som den trenger for å utføre sine oppgaver etter paragrafen her.

Kontrollkomiteen avgir årlig en rapport til Finnmark fylkesting, Sametinget og departementet. I rapporten skal kontrollkomiteen redegjøre for sin kontrollvirksomhet, gi en vurdering av styrets årsberetning og de forhold som er omhandlet der, samt gi en vurdering av hvordan loven her virker og om det er ønskelig med endringer i den.

Kontrollkomiteens utgifter dekkes av Finnmarkseiendommen. Godtgjørelse til medlemmene og varamedlemmene dekkes av det organ som har oppnevnt vedkommende.

Endret ved lover 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927), 9 juni 2023 nr. 27 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 806).

§ 17. Straff- og erstatningsansvar for styremedlemmer m.fl.

Medlem av styret, firmategner, revisor, ledende ansatt som er tildelt myndighet til å treffe beslutninger på vegne av Finnmarkseiendommen innenfor avgrensede saksområder, eller medlem av kontrollkomiteen som viser grov uforstand i utførelsen av sine oppgaver for Finnmarkseiendommen, straffes med bøter eller under skjerpende omstendigheter med fengsel i inntil ett år. Medvirkning straffes ikke.

Medlem av styret som forsettlig eller uaktsomt har påført Finnmarkseiendommen tap under utførelsen av vervet, plikter å erstatte tapet. Kontrollkomiteen avgjør om erstatningskrav skal fremmes.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 18. Forholdet til forvaltningsloven og offentlighetsloven

For Finnmarkseiendommen gjelder forvaltningsloven kapittel II om ugildhet, § 11 om veiledningsplikt, § 11 a om saksbehandlingstid og foreløpig svar og §§ 13 til 13 f om taushetsplikt tilsvarende. Finnmarkseiendommen skal gi rettighetshaverne i et område forhåndsvarsel og adgang til å uttale seg etter reglene i forvaltningsloven § 16 før Finnmarkseiendommen treffer vedtak som kan ha rettslige eller faktiske konsekvenser for dem.

Finnmarkseiendommens saksdokumenter er offentlige etter reglene i offentleglova. Ved avslag på krav om innsyn kan spørsmålet om det er adgang til å unnta dokument fra offentlighet, påklages til statsforvalteren.

Endret ved lover 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118), 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 9 juni 2023 nr. 27 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 806).

§ 19. Nasjonalparker på Finnmarkseiendommens grunn

Grunn som Finnmarkseiendommen eier, kan legges ut som nasjonalpark etter reglene i naturmangfoldloven kapittel V. Ved utformingen av bruksregler skal det legges vekt på at tradisjonell bruk kan videreføres. Finnmarkseiendommen og bruksrettshavere som berøres, kan kreve erstatning for økonomisk tap etter reglene i naturmangfoldloven § 50.
Endret ved lov 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371).

§ 20. Forholdet til fremtidig lovgivning

Finnmarkseiendommen har ikke vern mot at dens rettsstilling eller rettigheter endres, innskrenkes eller oppheves ved lov.

Kapittel 3. Fornybare ressurser på Finnmarkseiendommens grunn

§ 21. Hovedprinsipper for forvaltningen

Finnmarkseiendommen skal forvalte de fornybare ressursene på sin grunn i samsvar med lovens formål og innenfor de rammer som følger av viltloven, lakse- og innlandsfiskloven og annen lovgivning. Naturens mangfold og produktivitet skal bevares.

Reglene i kapittelet her gjelder ikke i den utstrekning annet følger av særlige rettsforhold.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 102 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105).

§ 22. Rettigheter for personer bosatt i kommunen

I samsvar med reglene i kapittelet her og innenfor de rammer som følger av annen lovgivning, har de som er bosatt i en kommune i Finnmark, på Finnmarkseiendommens grunn i kommunen rett til:

a. fiske etter innlandsfisk med garn,
b. fiske etter anadrome laksefisk med faststående redskap i sjøen,
c. sanking av egg og dun,
d. hogst av lauvskog til brensel for husbehov,
e. stikking av torv til brensel og annet husbehov og

f. uttak av lauvskog til bruk som gjerdestolper og hesjestaur i reindrifts- og jordbruksnæring.

Reindriftsutøvere har samme rett som personer bosatt i kommunen i den tiden reindrift foregår der.
Endret ved lov 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927).

§ 23. Rettigheter for personer bosatt i Finnmark

I samsvar med reglene i kapittelet her og innenfor de rammer som følger av annen lovgivning, har de som er bosatt i Finnmark, på Finnmarkseiendommens grunn rett til:

a. jakt på storvilt,
b. jakt og fangst av småvilt,
c. fiske i vassdrag med stang og håndsnøre,
d. plukking av multer og
e. uttak av trevirke til husflid.

Til jordbrukseiendom ligger rett til beite for så stor buskap som kan vinterføs på eiendommen.
Endret ved lov 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927).

§ 24. Særskilt rett til lokal utnyttelse

Enkeltpersoner eller grupper av personer som har tilknytning til en bygd og har sitt livsgrunnlag helt eller delvis knyttet til utnyttelsen av fornybare ressurser i nærheten av bygda, kan av kommunen for inntil 10 år om gangen bli tildelt særskilt rett til å utnytte fornybare ressurser som nevnt i §§ 22 og 23 på nærmere angitte områder i kommunen. Ved fastsettelsen av området og de nærmere vilkår skal det tas utgangspunkt i den bruk folk med tilknytning til bygda tradisjonelt har gjort av området. Området skal fortrinnsvis utgjøre et sammenhengende område i nærheten av bygda.

Finnmarkseiendommen kan gi generelle bestemmelser om kommunenes behandling og vurdering av saker etter paragrafen her. Finnmarkseiendommen er klageorgan for vedtak truffet av kommunen. For kommunens og Finnmarkseiendommens saksbehandling gjelder forvaltningsloven.

Paragrafen her gjelder ikke for jakt på storvilt og småvilt, fiske i vassdrag med stang og håndsnøre og fiske etter anadrome laksefisk i sjøen med

faststående redskap.

§ 25. Adgang for andre

I samsvar med reglene i kapittelet her og innenfor de rammer som følger av annen lovgivning, har enhver på Finnmarkseiendommens grunn adgang til jakt og fangst av småvilt og fiske i vassdrag med stang og håndsnøre samt plukking av multer til egen husholdning.

Finnmarkseiendommen kan gi andre enn dem som er bosatt i kommunen eller i Finnmark, ytterligere adgang til å utnytte fornybare ressurser som nevnt i §§ 22 og 23.

Endret ved lov 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927).

§ 26. Lokal forvaltning av jakt og fiske

Finnmarkseiendommen kan for inntil 10 år om gangen tildele lokale organisasjoner og sammenslutninger som har som formål å fremme allment jakt, fangst og fiske, særskilt rett til å forvalte utøvelsen av jakt, fangst og fiske på nærmere angitte områder av Finnmarkseiendommens grunn.

§ 27. Nærmere vilkår for utnyttelse av fornybare ressurser og innskrenkninger i utnyttelsen

Finnmarkseiendommen kan fastsette nærmere bestemmelser for utnyttelse av fornybare ressurser som nevnt i § 22 bokstav a til f og § 23 bokstav a til e. Finnmarkseiendommen kan fastsette at utnyttelse krever tillatelse. Det kan settes vilkår i tillatelsene.

For jakt, fangst og fiske er tillatelse alltid nødvendig. Den som får tillatelse, skal motta et kort eller lignende som viser at vedkommende har tillatelse. Med samtykke fra departementet kan Finnmarkseiendommen fastsette unntak fra bestemmelsene i leddet her.

For tillatelse til jakt, fangst og fiske kan Finnmarkseiendommen kreve avgift. Avgiften for personer bosatt i Finnmark skal ikke overstige det dobbelte av avgiften for personer bosatt i kommunen. Det kan ikke kreves avgift ved tildeling av særskilte retter etter § 24.

Fiske etter anadrome laksefisk med faststående redskap i sjøen kan bare foregå etter utvisning av fiskeplass av Finnmarkseiendommen.

Finnmarkseiendommen kan for nærmere angitte områder fastsette innskrenkninger i adgangen til å utnytte fornybare ressurser som nevnt i første

ledd dersom hensynet til ressursen tilsier det. Kommuner, myndigheter for vilt og fiske mv. og organisasjoner for brukere som berøres, skal høres på forhånd.

Ved innskrenkninger i utnyttelsen av fornybare ressurser som nevnt i første ledd skal det tas rimelig hensyn til de ulike brukergruppenes bruk av ressursen.

Finnmarkseiendommens beslutninger om innskrenkninger som nevnt i femte og sjette ledd kan påklages til departementet etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI. Departementets avgjørelse kan ikke påklages.

Kapittel 4. Tana og Neiden

§ 28. Fisket i Neidenvassdraget

I Neidenvassdraget har lokalbefolkningen særskilte rettigheter til fiske på grunnlag av alders tids bruk og lokal sedvane.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om forvaltningen og utøvelsen av fisket. Forskriften skal legge til rette for en lokal, rettighetsbasert forvaltning av fiskeressursene i samsvar med overenskomster med Finland om fisket i Neidenvassdraget.

Utarbeidelsen av forskrifter og forhandlinger med Finland om fisket i Neidenvassdraget skal skje i samråd med Sametinget, berørte kommuner og de som har særskilte rettigheter til fisket i vassdraget.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 51 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 802).

§ 28 a. Fisket i Tanavassdraget

For fiskerettigheter i Tanavassdraget gjelder Tanaloven.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 51 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 802).

Kapittel 5. Kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter

I Finnmarkskommisjonen

§ 29. Finnmarkskommisjonen

Det opprettes en kommisjon (Finnmarkskommisjonen) som på grunnlag av gjeldende nasjonal rett skal utrede bruks- og eierrettigheter til den grunnen som Finnmarkseiendommen overtar etter § 49. Kommisjonen skal også utrede krav om kollektive eller individuelle rettigheter til fiskeplasser i sjø- og

fjordområder i Finnmark dersom noen med rettslig interesse i en avklaring krever det.

Kongen oppnevner Finnmarkskommisjonens medlemmer. Finnmarkskommisjonen skal bestå av en leder og fire andre medlemmer. Lederen skal oppfylle de kravene som domstolloven stiller til høyesterettsdommere. To av de øvrige medlemmene skal oppfylle de kravene som stilles til tingrettsdommere. Minst to medlemmer skal være bosatt i eller på annen måte ha sterk tilknytning til Finnmark.
Endret ved lover 21 sep 2012 nr. 66 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 913), 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927).

§ 30. Avgrensning av utredningsfelt m.m.

Finnmarkskommisjonen fastsetter felt for utredningsarbeidet og bestemmer rekkefølgen i behandlingen. Ved avgjørelsen skal det bl.a. legges vekt på hensynet til en naturlig og hensiktsmessig avgrensning av feltet når det gjelder utstrekning og rettslig og historisk sammenheng samt på behovet for avklaring av rettsforholdene.

Finnmarkskommisjonen kan innskrenke eller utvide et felt etter at utredningen er satt i gang dersom det er nødvendig for å skape en naturlig og hensiktsmessig avgrensning.

Finnmarkskommisjonen kan unnlate å utrede rettigheter som åpenbart ikke egner seg for utredning av kommisjonen. Ved avgjørelsen skal det bl.a. legges vekt på rettighetens art og hvilket grunnlag den bygger på.

§ 31. Varsling av mulige rettighetshavere

Utredningsarbeidet for et felt skal kunngjøres med oppfordring til mulige rettighetshavere om å melde seg. Kunngjøringen foretas i Norsk lysingsblad, i en avis som er alminnelig lest på stedet og lokalt på annen hensiktsmessig måte.

Reindriftsorganisasjoner og andre representanter for brukerinteresser i det aktuelle feltet samt Sametinget, Finnmark fylkesting, Finnmarkseiendommen og berørte kommuner varsles særskilt.
Endret ved lover 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927), 9 juni 2023 nr. 27 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 806).

§ 32. Ansvaret for sakens opplysning

Finnmarkskommisjonen har selv ansvaret for at saken blir tilstrekkelig opplyst.

Kommisjonen kan på den måten som den finner hensiktsmessig, innhente forklaringer, dokumenter og annet materiale samt foreta undersøkelser og utredninger m.m. om faktiske og rettslige forhold som kan være av betydning for kommisjonens konklusjoner.

Partene har rett til å gjøre rede for de faktiske forholdene og føre bevis som er av betydning for kommisjonens konklusjoner. Partene kan begjære iverksatt tiltak etter første ledd. Finnmarkskommisjonen kan avslå begjæringen dersom den finnes ugrunnet, eller det vil medføre uforholdsmessige forsinkelser eller kostnader å etterkomme den.

For å ivareta partenes interesser kan Finnmarkskommisjonen oppnevne representanter for ulike interessegrupper som kan følge kommisjonens arbeid. Utgiftene dekkes av staten.

§ 33. Finnmarkskommisjonens rapport

Etter at kommisjonen har utredet et felt skal den avgi en rapport som skal inneholde opplysninger om:

a. hvem som etter kommisjonens oppfatning er eiere av grunnen
b. hvilke bruksrettigheter som etter kommisjonens oppfatning eksisterer
c. de saksforholdene kommisjonen bygger sine konklusjoner på

Det skal fremgå av rapporten om konklusjonene er enstemmige. Hvis det ikke er tilfellet, skal det fremgå hvem som er uenig, og hvilke punkter uenigheten gjelder. Både flertallets og mindretallets konklusjoner skal begrunnes.

Etter at rapporten er avgitt skal den straks kunngjøres på den måten som er beskrevet i § 31. Ved kunngjøring etter § 31 første ledd er det tilstrekkelig at kunngjøringen inneholder et kort sammendrag av konklusjonene samt opplysning om hvor interesserte kan gjøre seg kjent med rapporten i sin helhet. I kunngjøringen skal det opplyses om fristen for å bringe tvister inn for utmarksdomstolen.

§ 34. Behandlingen i Finnmarkseiendommen

Finnmarkseiendommen skal uten ugrunnet opphold ta stilling til kommisjonens konklusjoner. For vedtak som går ut på å godta konklusjoner fra kommisjonen om at andre har rettigheter, gjelder § 10 sjette ledd tilsvarende.

I den grad Finnmarkseiendommen er enig med kommisjonen i at andre har

rettigheter, plikter Finnmarkseiendommen å gi skriftlig uttrykk for det, og uten ugrunnet opphold sørge for at rettigheten blir tinglyst eller i tilfelle bringe saken inn for jordskifteretten etter § 45.

§ 35. Forhandlinger

Parter som ikke er enig i kommisjonens konklusjoner, eller som trenger bistand til å få konklusjonene nedfelt i bindende avtale, kan be Finnmarkskommisjonen om å mekle. Kommisjonens plikt til å mekle faller bort når fristen for å bringe tvisten inn for utmarksdomstolen har løpt ut.

II Utmarksdomstolen for Finnmark

§ 36. Utmarksdomstolen for Finnmark

Det opprettes en særdomstol (utmarksdomstolen for Finnmark) som skal behandle tvister om rettigheter som oppstår etter at Finnmarkskommisjonen har utredet et felt.

Kongen oppnevner utmarksdomstolens medlemmer. Utmarksdomstolen skal bestå av en leder, en nestleder, tre faste medlemmer og to varamedlemmer. Lederen, nestlederen og ett av de øvrige medlemmene skal oppfylle de kravene domstolloven stiller til høyesterettsdommere. Det samme gjelder ett av varamedlemmene, som er varamedlem for disse tre.

Saker som hører under utmarksdomstolen, kan ikke bringes inn for de alminnelige domstolene eller jordskifteretten, med mindre utmarksdomstolen har avvist saken etter § 39, eller søksmålsfristen etter § 38 første ledd er løpt ut, og utmarksdomstolen heller ikke skal ta saken til behandling etter § 38 annet ledd.

§ 37. Forfall

Har noen av de faste medlemmene forfall, innkalles det av varamedlemmene som skal gjøre tjeneste istedenfor det faste medlemmet som har forfall. Har lederen forfall, gjør nestlederen tjeneste som leder.

Får noen av utmarksdomstolens medlemmer forfall etter at behandlingen av en sak er begynt, kan behandlingen fortsette uten tilkalling av varamedlem så lenge fire medlemmer er med under behandlingen. Ved stemmelikhet er lederens stemme avgjørende.

§ 38. Stevning

Tvister kan bringes inn for utmarksdomstolen ved skriftlig stevning senest ett år og seks måneder etter at Finnmarkskommisjonens rapport ble avgitt. Stevningen skal være underskrevet og skal inneholde:

a. partens fulle navn og adresse
b. en angivelse av de kravene som parten reiser, og omstendighetene de støttes på
c. den påstanden parten nedlegger
d. den motparten kravet rettes mot

Selv om fristen etter første ledd har løpt ut, skal utmarksdomstolen likevel behandle saker som kommer inn før alle saker fra samme felt er avsluttet, dersom den finner at saken egner seg for slik behandling og den kan behandles uten vesentlig forsinkelse for domstolens saksavvikling. Avgjørelser etter leddet her kan ikke angripes.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 39. Avvisning

Saker som finnes ikke å egne seg for behandling i utmarksdomstolen, kan domstolen ved kjennelse avvise helt eller for en del. Ved avgjørelsen skal det bl.a. tas hensyn til kravets art og hvilket grunnlag det bygger på.

Før en sak avvises, skal saksøkeren gis anledning til å uttale seg. Saken kan avvises uten at partene innkalles til rettsmøte. Avvisning etter paragrafen her kan ikke angripes.
Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 40. Forening av saker, oppdeling m.m.

Utmarksdomstolen kan:

a. forene flere saker til felles behandling og i tilfelle felles avgjørelse
b. dele opp forhandlingene og pådømmelsen av ett eller flere krav som er forent i en sak, eller selvstendige tvistepunkter vedrørende samme krav

c. bestemme rekkefølgen i behandlingen av de saker som er brakt inn

Ved avgjørelser etter første ledd skal det bl.a. legges vekt på hensynet til en naturlig og hensiktsmessig avgrensning av tvisteområdene når det gjelder utstrekning, rettslig og historisk sammenheng samt på behovet for avklaring av rettsforholdene.

Før avgjørelser etter første ledd treffes skal partene gis anledning til å uttale seg, med mindre dette finnes unødvendig eller ville medføre uforholdsmessig forsinkelse eller omkostning.

Beslutninger etter paragrafen her kan ikke angripes.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 41. Ansvaret for sakens opplysning m.m.

Det påhviler partene å gjøre rede for de faktiske forholdene og bevisene som er av betydning for avgjørelsen. Utmarksdomstolen skal av eget tiltak innhente Finnmarkskommisjonens rapport og ta utgangspunkt i denne i sin behandling av saken. Partene kan i tillegg legge frem som bevis dokumenter som er kommet inn til, lagt frem for eller utferdiget av Finnmarkskommisjonen.

Utmarksdomstolen kan ikke ta imot vitneforklaring fra Finnmarkskommisjonens medlemmer eller fra personer som har utført arbeid for kommisjonen i forbindelse med saken.

Rettsmøter til avhør av parter og vitner utenfor hovedforhandling kan holdes av to av utmarksdomstolens medlemmer, hvorav minst den ene må ha de kvalifikasjonene som kreves for høyesterettsdommere. Utmarksdomstolen kan begjære at vedkommende tingrett foretar avhør.

§ 42. Anke

Utmarksdomstolens avgjørelser kan påankes til Høyesterett når anke ikke er avskåret etter loven her.

Endret ved lov 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 43. Utgiftene ved saken

Staten dekker utgiftene til utmarksdomstolens egen virksomhet.

Staten dekker partenes nødvendige kostnader i saken i tilfeller der

Finnmarkseiendommen har motsatt seg en konklusjon fra Finnmarkskommisjonen om at en privat part har rettigheter til grunnen, og den private part reiser sak mot Finnmarkseiendommen. For øvrig dekker staten den private parts nødvendige kostnader dersom Finnmarkseiendommen reiser sak, og Finnmarkseiendommens nødvendige kostnader dersom den private part reiser sak.

I tilfeller der Finnmarkskommisjonen ikke har funnet at en privat part har rettigheter til grunnen, og den private part vil reise sak mot Finnmarkseiendommen, kan Utmarksdomstolen bestemme at staten skal dekke den private parts nødvendige kostnader. Det skal gis kostnadsdekning dersom det er grunn til å tro at søksmålet kan føre frem. Videre kan det gis kostnadsdekning dersom sakens betydning for parten, sakens betydning utenfor den foreliggende sak eller andre hensyn tilsier det. Utmarksdomstolen kan både før stevning er inngitt og i løpet av saksforberedelsen treffe avgjørelse om at staten skal dekke kostnadene. Staten dekker partens nødvendige kostnader ved å fremme krav om kostnadsdekning.

I tilfeller der staten dekker den private parts kostnader, dekker staten også den private parts eventuelle kostnadsansvar overfor Finnmarkseiendommen med mindre sjette ledd annet eller tredje punktum kommer til anvendelse.

Ved avgjørelsen av spørsmålet om utgiftene har vært nødvendige, skal utmarksdomstolen bl.a. ha for øyet at parter med likeartede interesser som ikke står i strid, bør nytte samme juridiske og tekniske bistand. Domstolen skal så tidlig som mulig av eget tiltak ta opp spørsmålet der det er aktuelt.

Når særlige grunner tilsier det, kan utmarksdomstolen pålegge en part helt eller delvis selv å bære sine kostnader med saken. En part kan også bli pålagt å erstatte motpartens sakskostnader så langt disse er pådradd ved partens forsømmelser eller rettsstridig atferd. Tilsvarende gjelder når en part har trukket saken i langdrag eller gjort den utilbørlig vidløftig.

For behandlingen av saker for utmarksdomstolen betales det ikke gebyr. For anke over utmarksdomstolens avgjørelser gjelder lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr § 8.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 16 des 2016 nr. 93 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1609 og får bare anvendelse på søksmål som reises etter 8 des 2015, for så vidt gjelder utgifter pådratt etter lovens ikrafttredelse).

III Fellesregler

§ 44. Samisk språk

Om bruk av samisk språk gjelder sameloven kapittel 3. Sameloven § 3-4 første ledd gjelder også for Finnmarkskommisjonen.

§ 45. Grensemerking m.m. og tinglysing

Rettskraftige dommer fra utmarksdomstolen samt erklæringer og avtaler som er avgitt eller inngått i samsvar med Finnmarkskommisjonens konklusjoner, kan bringes inn for jordskifteretten som gjennomfører grensemerking i terrenget, koordinatfesting og kartlegging av grensene i samsvar med dommen, erklæringen eller avtalen. Saksbehandlingsreglene i jordskiftelova gjelder så langt de passer. Jordskifteretten settes uten jordskiftemeddommere. Det skal ikke betales gebyr etter jordskiftelova §§ 7-2 til 7-4. Partene skal heller ikke betale for kostnadene ved grensemerking, koordinatfesting og kartlegging av grensene. For tinglysing gjelder jordskiftelova § 6-31.

For rettigheter som er fastlått i en rettskraftig dom fra utmarksdomstolen eller i en erklæring eller avtale i samsvar med Finnmarkskommisjonens konklusjoner, er offentligrettslige begrensninger i adgangen til å stifte eller overdra slike rettigheter ikke til hinder for at rettigheten tinglyses. Det betales ikke gebyr eller dokumentavgift ved tinglysingen.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 46. Forholdet til annen lovgivning

Domstolloven kapittel 6 om ugildhet og offentleglova gjelder så langt de passer for Finnmarkskommisjonens virksomhet. Ved avslag på krav om innsyn kan spørsmålet om det er adgang til å unnta dokument fra offentlighet, påklages til statsforvalteren. Forvaltningsloven gjelder ikke for Finnmarkskommisjonens virksomhet.

Domstolloven og tvisteloven gjelder så langt de passer for utmarksdomstolens virksomhet, dersom ikke annet er bestemt i loven her. Advokatloven § 27 andre ledd gjelder ikke for advokater som konstitueres som medlemmer av Utmarksdomstolen.

Endret ved lover 17 juni 2005 nr. 90 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88) som endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3, 19 mai 2006 nr. 16 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res.

17 okt 2008 nr. 1118), 20 des 2019 nr. 108 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1927), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 9 juni 2023 nr. 27 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 806), 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46),

§ 47. Fullmakt til å gi nærmere regler

Kongen kan gi nærmere regler om Finnmarkskommisjonen og utmarksdomstolen for Finnmark, herunder om organisering og økonomiske forhold mv.

Kapittel 6. Sluttbestemmelser

§ 48. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.
1 Iflg. res. 25 nov 2005 nr. 1325 er § 49 syvende og åttende ledd satt ikr. 25 nov 2005. Iflg. res. 12 mai 2006 nr. 509. er resten av loven med unntak av kapittel 5 satt ikr. 1 juli 2006. Iflg. res. 14 mars 2008 nr. 248 er kapittel 5 satt ikr. 14 mars 2008.

§ 49. Overgangsregler

Ved ikrafttredelsen av kapittel 2 overtar Finnmarkseiendommen de faste eiendommer i Finnmark fylke som Statskog SF har grunnbokshjemmel til eller eier uten å ha grunnbokshjemmel. Tilsvarende gjelder begrensede rettigheter i fast eiendom. Omregistrering i grunnboken skjer ved navneendring. Overføringen skjer med skattemessig kontinuitet og utløser ikke skatteplikt for Statskog SF etter skatteloven § 5-2.

Finnmarkseiendommen overtar det personlige ansvaret fra Statskog SF for pantheftelser og andre heftelser for pengeforpliktelser i de eiendommer eller rettigheter som Finnmarkseiendommen overtar. Finnmarkseiendommen overtar også ansvaret for avtaler om bruksretter, leieretter o.l. til de eiendommene og rettighetene som overtas. Finnmarkseiendommen overtar konsesjoner og bevillinger mv. som Statskog SF har i tilknytning til de eiendommer og rettigheter som overtas.

Etter avtale med Statskog SF har Finnmarkseiendommen rett til å overta

avtaler som Statskog SF har inngått vedrørende virksomheten i Finnmark.

Den som ved ikrafttredelsen av kapittel 2 er ansatt i Statskog SF med arbeidssted i Finnmark fylke, unntatt ansatte som er knyttet til Statskog SFs fjelltjeneste, anses som ansatt i Finnmarkseiendommen fra ikrafttredelsestidspunktet med samme lønns- og arbeidsvilkår som vedkommende hadde hos Statskog SF, med mindre den ansatte har meddelt at vedkommende ikke ønsker det. Fra ikrafttredelsestidspunktet er ansatte i Statskog SF med arbeidssted i Finnmark ikke lenger ansatt i Statskog SF med mindre det er særskilt avtalt.

Departementet innkaller til det første styremøtet i Finnmarkseiendommen. Styret skal sørge for at Finnmarkseiendommen blir registrert i foretaksregisteret innen seks måneder etter ikrafttredelsen.

Den som ved ikrafttredelsen av kapittel 2 er ansatt i Statskog SF med arbeidssted i Finnmark og som er knyttet til Statskog SFs fjelltjeneste, anses fra ikrafttredelsestidspunktet som ansatt i Statens naturoppsyn. For øvrig gjelder fjerde ledd tilsvarende.

Kongen kan fastsette at andre eiendeler knyttet til virksomheten i Finnmark enn fast eiendom skal overføres fra Statskog SF til Finnmarkseiendommen og Statens naturoppsyn. Kongen kan også fastsette at avtaler som nevnt i tredje ledd skal kunne overtas av Statens naturoppsyn.

For øvrig kan Kongen gi nærmere overgangsregler.

§ 50. Endringer i annen lovgivning

Fra den tid Kongen bestemmer gjøres følgende endringer i annen lovgivning: – – –

Vedlegg. Samisk oversettelse

Se her for å lese loven på samisk: pdf-lenke.
Oversettelsen er à jour per 1. januar 2017 ifølge Justis- og beredskapsdepartementet.

Lov om endringar i lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring og andre lover

VI Ikraftsetjings- og overgangsføresegner

1. Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1] Kongen kan fastsetje at ulike delar av lova skal ta til å gjelde frå ulik tid. Kongen kan fastsetje at endringane i tvangsfullføringslova kapittel 7 kan tre i kraft til ulik tid for forskjellige namsmakter.
2. Kongen kan fastsetje nærmare overgangsreglar.

1 Etter res. 17 juni 2005 nr. 628 trådte del IV ikr. 17 juni 2005. Etter res. 28 okt 2005 nr. 1242 trådte del II og del III, endringa i tvangsl. § 7-3 ikr. 1 nov 2005. – Etter res. 15 feb 2008 nr. 136 trådte avsnitt I om tinglysingsl. ny § 34a, avsnitt III om endringer i tvangsl., endringene i § 7-21 og § 7-25 samt ny § 7-29 for så vidt gjelder utleggsforretninger som holdes av de alminnelige namsmyndighetene og av Statens innkrevingssentral, avsnitt III om endringer i tvangsl., endringen i kapittel 7 avsnitt III overskriften og avsnitt V om opphevelse av lov 11 juni 1993 nr. 83 om endringer i rettergangslovgivningen m.m. avsnitt I nr. 50 om endringer tvangsl. § 7-19 andre ledd, § 7-20, § 7-21 nytt fjerde ledd, § 7-25 og § 7-29 ikr. 1 mars 2008. – Etter res. 27 feb 2009 nr. 237 trådte avsnitt III om endringer i tvangsl., endringen i § 7-20 annet ledd ikr. 1 mars 2009, og endringen i § 7-19 og § 7-20 første ledd og tredje til ellevte ledd, for så vidt gjelder utleggsforretninger som holdes av de alminnelige namsmyndighetene og av Statens innkrevingssentral, ikr. 1 mars 2009. – Etter res. 9 des 2011 nr. 1194 trådte endringene i tvangsl. § 7-19, § 7-20 første ledd og tredje til ellevte ledd, § 7-21, § 7-25 og ny § 7-29 ikr. 15 des 2011 for så vidt gjelder utleggsforretninger som holdes av skattekontorene og skatteoppkreverne. – Etter res. 8 juni 2012 nr. 496 trådte endringene i tvangsl. § 7-19, § 7-20 første ledd og tredje til ellevte ledd, § 7-21, § 7-25 og ny § 7-29 ikr. 11 juni 2012 for så vidt gjelder utleggsforretninger som holdes av Arbeids- og velferdsetatens innkrevingssentral (NAVI) med hjemmel i ftrl. § 8-22 annet ledd, § 22-15 syvende ledd og § 22-15a femte ledd, kontantstøtteloven § 11 tredje ledd, barnetrygdloven § 13 tredje ledd og lov om pensjonstrygd for fiskere § 16 nr. 3, jf. § 17, jf. bidragsinnkrevingsloven. – Etter res. 15 mars 2013 nr. 273 trådte endringene i tvangsl. § 7-19, § 7-20 første ledd og tredje til ellevte ledd, § 7-21, § 7-25 og ny § 7-29 ikr. 16 mars 2013 for så vidt gjelder utleggsforretninger som holdes av Arbeids- og velferdsetatens innkrevingssentral og som

bestemmelsene ikke allerede er satt i kraft for.

Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

Første del – Lovens formål. Grunnleggende forutsetninger for behandling av sivile saker

Kapittel 1. Lovens formål og anvendelse

§ 1-1. Lovens formål

(1) Loven skal legge til rette for en rettferdig, forsvarlig, rask, effektiv og tillitskapende behandling av rettstvister gjennom offentlig rettergang for uavhengige og upartiske domstoler. Loven skal ivareta den enkeltes behov for å få håndhevet sine rettigheter og løst sine tvister og samfunnets behov for å få respektert og avklart rettsreglene.
(2) For å oppnå formålene etter første ledd, skal

- partene få argumentere for sin sak og føre bevis,
- partene få innsyn i og mulighet for å imøtegå motpartens argumentasjon og bevis,
- partene på ett trinn av saken kunne redegjøre muntlig for den og føre sine bevis umiddelbart for retten,
- saksbehandlingen og kostnadene stå i et rimelig forhold til sakens betydning,
- ulikheter i ressurser hos partene ikke være avgjørende for sakens utfall,
- viktige avgjørelser begrunnes, og
- avgjørelser av vesentlig betydning kunne overprøves.

§ 1-2. Folkerettens betydning for anvendelsen av loven

Loven gjelder med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten eller følger av overenskomst med fremmed stat.

§ 1-3. Søksmålsgjenstand, partstilknytning og søksmålssituasjon

(1) Det kan reises sak for domstolene om rettskrav.
(2) Den som reiser saken, må påvise et reelt behov for å få kravet avgjort overfor saksøkte. Dette avgjøres ut fra en samlet vurdering av kravets aktualitet og partenes tilknytning til det.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 1-4. Søksmålsadgang for organisasjoner mv.

(1) Foreninger og stiftelser kan reise søksmål i eget navn om forhold som det ligger innenfor organisasjonens formål og naturlige virkeområde å ivareta, når vilkårene ellers i § 1-3 er oppfylt.
(2) Offentlige organer med oppgave å fremme særskilte interesser kan på tilsvarende måte reise søksmål for å ivareta disse.

§ 1-4 a. Tvister mellom stat og kommune eller fylkeskommune om gyldigheten av statlig organs avgjørelse

(1) En kommune eller en fylkeskommune kan reise søksmål mot staten om gyldigheten av et statlig organs avgjørelse som

a. opphever eller endrer kommunens eller fylkeskommunens enkeltvedtak etter klage,
b. omgjør kommunens eller fylkeskommunens enkeltvedtak uten klage,
c. opphever kommunens eller fylkeskommunens avgjørelse etter lovlighetskontroll, jf. kommuneloven kapittel 27.
d. pålegger kommunen eller fylkeskommunen å betale sakskostnader til en part etter forvaltningsloven § 36,
e. pålegger kommunen eller fylkeskommunen plikter etter tilsyn,
f. fordeler rettigheter eller plikter mellom kommuner eller fylkeskommuner.

(2) Første ledd gjelder ikke enkeltvedtak som er truffet i medhold av barnevernsloven.
(3) Første ledd gjelder tilsvarende for samarbeidskommuner i et vertskommunesamarbeid, jf. kommuneloven kapittel 20, og for Longyearbyen lokalstyre.

(4) Søksmålet må reises innen seks måneder etter at avgjørelsen ble truffet.
(5) En rettskraftig avgjørelse er også bindende for tredjeperson som fylte vilkårene i § 15-3, og som var varslet av saksøker om søksmålet etter fremgangsmåten fastsatt i § 15-4. Varselet skal opplyse om hvilke konsekvenser det kan ha enten å tre inn eller ikke tre inn i saken. Varslet skal sette en frist for å tre inn i saken som skal være minst 3 uker. Fristen skal være senest 1 måned før avsluttet saksforberedelse.
(6) En kommune eller fylkeskommune kan i forbindelse med søksmål etter første ledd fremme krav om erstatning fra staten. Erstatning kan kun idømmes der avgjørelsen det er reist søksmål om gyldigheten av, blir kjent ugyldig.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 63 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 757), endret ved lover 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879) som endret ved lov 21 juni 2019 nr. 55, 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 1-5. Hvem søksmål om gyldigheten av offentlige vedtak skal rettes mot

Søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak reises mot den myndighet som har truffet avgjørelsen i siste instans. Er dette et statlig organ, skal retten gi varsel om søksmålet til en kommune eller en fylkeskommune som har truffet avgjørelse i saken i tidligere instans.
Endret ved lover 25 mai 2012 nr. 28 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 25 mai 2012 nr. 449), 22 apr 2016 nr. 4 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

Kapittel 2. Parter, prosessdyktighet og stedfortredere

§ 2-1. Partsevne

(1) Partsevne har

a. enhver fysisk person,
b. stat, kommuner og fylkeskommuner,
c. selskaper, herunder aksjeselskaper, ansvarlige selskaper og kommanditselskaper,
d. samvirkeforetak, sparebanker og stiftelser,
e. konkursboer og dødsboer under offentlig skifte,
f. andre sammenslutninger og selvstendige offentlige virksomheter, når det er særlig bestemt i lov.

(2) Andre sammenslutninger enn etter første ledd har partsevne så langt dette følger av en samlet vurdering hvor det særlig legges vekt på

- om sammenslutningen har en fast organisasjonsform,
- om det er et styre eller annet organ som representerer sammenslutningen utad,
- om sammenslutningen har en formalisert medlemskapsordning,
- om sammenslutningen har egne midler, og
- sammenslutningens formål og hva søksmålet gjelder.

Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287), 25 mai 2012 nr. 28 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 25 mai 2012 nr. 449), 22 apr 2016 nr. 4 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552), 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 2-2. Prosessdyktighet

(1) Prosessdyktighet er evnen til selv å opptre i rettssak, herunder reise og ta imot søksmål.
(2) Myndige personer er prosessdyktige om ikke annet følger av paragrafen her. Det samme gjelder en utlending som etter sitt hjemlands lov ikke er myndig, dersom utlendingen ville ha vært myndig etter norsk lov.
(3) Mindreårige er bare prosessdyktige når det følger av særlig lovbestemmelse. Personer som er fratatt rettslig handleevne etter vergemålsloven § 22, er bare prosessdyktige hvis saken gjelder eiendeler, disposisjoner eller forhold utenfor området for fratakelsen av handleevnen, med mindre noe annet følger av særlig lovbestemmelse.
(4) En person som på grunn av sin psykiske helsetilstand ikke er i stand til å vareta sine egne interesser under saken, er ikke prosessdyktig. Har ikke personen verge, skal retten sørge for at det oppnevnes verge.
(5) Saken kan avvises dersom den utvilsomt ikke kan ha et fornuftig formål og er anlagt av en person som misbruker rettsapparatet ved gjentatte ganger å ha anlagt slike saker.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 2-3. Stedfortreder

(1) For personer som ikke er prosessdyktige, og for upersonlige rettssubjekter, ivaretar stedfortrederen alle partens rettigheter og plikter i rettssaken. En part

kan bare ha én stedfortreder om gangen.
(2) For personer som mangler prosessdyktighet etter § 2-2 fjerde ledd, er vergen stedfortreder.
Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 2-4. Stedfortreder for mindreårige og personer som er fratatt rettslig handleevne mv.

(1) For personer som mangler prosessdyktighet etter § 2-2 tredje ledd, er vergen stedfortreder. Er en mindreårigs foreldre verge i fellesskap, får vergemålsloven § 18 anvendelse.
(2) En mindreårig over 15 år skal varsles til rettsmøtene. Retten skal opplyse om at den mindreårige har rett, men ikke plikt, til å være til stede i rettsmøtet. Den mindreårige skal meddeles prosesskriv samtidig med vergen, hvis ikke den mindreårige selv har erklært at det er unødvendig. For mindreåriges rett til innsyn i dokumenter gjelder § 14-1 første ledd.
(3) Gjelder søksmålet midler som forvaltes av statsforvalteren etter vergemålsloven kapittel 7, skal stevningen forkynnes også for statsforvalteren. Statsforvalteren har rett til å tre inn i saken dersom personen mangler prosessdyktighet etter § 2-2 tredje ledd. Statsforvalterens prosesshandlinger kommer i så fall personen til gode selv om de strider mot personens egne prosesshandlinger.
Endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3, 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lover 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 2-5. Stedfortreder for upersonlige rettssubjekter

(1) For upersonlige rettssubjekter er stedfortrederen den person som kan motta forkynnelser på vegne av rettssubjektet, jf. domstolloven § 191. Er dette flere enn én person, velger styret hvem som skal være stedfortreder.
(2) Stedfortrederen kan delegere adgangen til å opptre som stedfortreder til en annen person som er tilsatt i rettssubjektet eller tilknyttet den delen av virksomheten som søksmålet gjelder. Slik delegering kan gjøres for én enkelt sak eller for bestemte sakstyper og må skje skriftlig. Delegeringen kan ikke begrense de rettigheter stedfortrederen skal ha etter § 2-3 første ledd.

Kapittel 3. Prosessfullmektiger og rettslige medhjelpere

§ 3-1. Rett til å bruke prosessfullmektig

(1) En part kan la seg representere av en prosessfullmektig.
(2) En part kan bare ha én prosessfullmektig om gangen. Retten kan tillate at en part har mer enn én prosessfullmektig når det foreligger særlige grunner. Er det mer enn én prosessfullmektig til stede i rettsmøtet, skal det på forhånd gjøres klart for retten og motparten hvem som til enhver tid har rett til å utføre prosesshandlinger på vegne av parten.
(3) Hvor denne lov bruker uttrykket part, vil regelen gjelde tilsvarende for prosessfullmektigen når det ikke er særskilt bestemt eller følger av sammenhengen at den aktuelle prosessuelle rettigheten eller plikten påligger parten personlig.

§ 3-2. Plikt til å bruke prosessfullmektig

Hvis en part ikke kan framstille saken på en forståelig måte, kan retten pålegge parten å møte med prosessfullmektig.

§ 3-3. Hvem som kan være prosessfullmektig

(1) Advokater kan være prosessfullmektig i saker som behandles etter denne lov. Ved muntlig forhandling for Høyesterett kan likevel bare brukes en advokat med rett til å føre saker for Høyesterett.
(2) En autorisert advokatfullmektig kan opptre som advokat etter denne lov når ikke annet følger av domstolloven § 219.
(3) En av partens nærmeste kan være prosessfullmektig, unntatt for Høyesterett eller når retten tilbakeviser vedkommende som uskikket. Har tvisten tilknytning til næringsvirksomhet, gjelder det samme for ansatte og andre personer knyttet til denne delen av virksomheten.
(4) Retten kan tillate at annen skikket myndig person opptrer som prosessfullmektig. En jurist som yter rettslig bistand som ledd i næringsvirksomhet, kan bare være prosessfullmektig hvis vilkårene i advokatloven § 68 er oppfylt.
(5) Personer med utenlandsk advokatbevilling kan være prosessfullmektig når retten etter sakens art og forholdene ellers finner det ubetenkelig.
(6) Kongen fastsetter ved forskrift i hvilken utstrekning og på hvilke vilkår personer med utenlandsk advokatbevilling har rett til å opptre som

prosessfullmektig.
Endret ved lover 21 juni 2024 nr. 46, 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 3-4. Prosessfullmakt

(1) Prosessfullmektigen kan foreta alle prosesshandlinger på vegne av sin part. Begrensninger i prosessfullmakten er uten virkning for retten og motparten.
(2) Advokater behøver bare å legge fram fullmakt når retten finner grunn til å forlange det. Andre prosessfullmektiger skal legge fram skriftlig fullmakt hvis ikke parten er tilstede og bekrefter fullmaktsforholdet. Er ikke fullmaktsforholdet tilstrekkelig godtgjort, kan saksbehandlingen likevel fremmes hvis utsettelse ville medføre skade.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 3-5. Forholdet mellom partens og prosessfullmektigens handlinger

(1) Parten kan opptre ved siden av prosessfullmektigen.
(2) Prosessfullmektigens handlinger og unnlatelser virker for og mot parten.
(3) En part som er til stede, blir bundet av prosessfullmektigens handlinger hvis ikke parten straks gjør innsigelse.

§ 3-6. Opphør av prosessfullmakt

(1) En prosessfullmakt kan tilbakekalles til enhver tid. Tilbakekallingen har virkning overfor retten og motparten når den er meddelt dem.
(2) En prosessfullmektig har rett til å tre tilbake fra fullmaktsforholdet. En prosessfullmektig som trer tilbake, har plikt til å utføre de prosesshandlinger som ikke kan utstå uten at parten utsettes for tap. Tilbaketreden har virkning overfor retten og motparten når den er meddelt dem.

§ 3-7. Rettslig medhjelper

(1) En part kan la seg bistå av en rettslig medhjelper. Den rettslige medhjelperen må fylle vilkårene for å være prosessfullmektig etter § 3-3.
(2) Retten bestemmer i hvilken utstrekning den rettslige medhjelperen skal få ordet til innlegg og eksaminasjon av parter og vitner ved siden av eller i stedet

for prosessfullmektigen.
(3) Det som framføres av den rettslige medhjelperen, virker for og mot parten hvis ikke parten straks gjør innsigelse.

§ 3-8. Rettens fastsetting av prosessfullmektigens godtgjøring

(1) Parten eller prosessfullmektigen kan be om at retten fastsetter prosessfullmektigens godtgjøring. Ved fastsettingen tas det hensyn til de kostnader det er rimelig å pådra parten ut fra prosessoppdraget, sakens betydning og forholdet mellom parten og prosessfullmektigen.
(2) Begjæring etter første ledd må fremmes innen én måned etter forkynnelse av sakens avgjørelse i vedkommende instans.
(3) Dersom en parts krav på sakskostnader etter kapittel 20 klart overstiger det som synes å være nødvendig i saken, skal retten i avgjørelsen gjøre parten oppmerksom på adgangen til å be om at retten fastsetter prosessfullmektigens godtgjøring etter første ledd, og fristen etter annet ledd.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

Kapittel 4. Saklig og stedlig domsmyndighet

I Saklig domsmyndighet

§ 4-1. Saklig domsmyndighet

(1) Forliksrådene behandler saker som angitt i § 6-2.
(2) Tingrettene er den ordinære førsteinstans for saker som reises for domstolene, når ikke annet følger av første og tredje ledd.
(3) Lagmannsrettene behandler saker som førsteinstans hvor det er særskilt bestemt, anker som angitt i § 29-1 og begjæringer om gjenåpning som angitt i § 31-1 tredje ledd.
(4) Høyesterett behandler saker som angitt i §§ 30-1 og 31-1.

§ 4-2. Overføring av sak til saklig kompetent domstol

(1) Er søksmål reist ved en tingrett som ikke har saklig domsmyndighet, skal saken henvises til en kompetent domstol.

(2) Er søksmål reist direkte for en tingrett i strid med § 6-2 annet ledd, skal saken henvises til et stedlig kompetent forliksråd. Er flere forliksråd kompetente, kan saksøkeren velge hvilket forliksråd saken skal henvises til. Overføringen gjør at stevningen anses som en forliksklage.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683, se overgangsregler i res. 24 nov 2023 nr. 1903).

II Stedlig domsmyndighet (verneting)

§ 4-3. Internasjonalt verneting

(1) Tvister i internasjonale forhold kan bare anlegges for norske domstoler når saksforholdet har tilstrekkelig tilknytning til Norge.
(2) Dersom verneting ikke kan påvises etter §§ 4-4 og 4-5, men saken likevel er undergitt norsk domsmyndighet, kan søksmål anlegges ved Oslo tingrett. Hvis saksøkte har en formuesgjenstand i riket som kan tjene til dekning av saksøkerens krav, kan søksmål i stedet anlegges der formuesgjenstanden befinner seg.

§ 4-4. Alminnelig verneting

(1) Søksmål kan reises ved saksøktes alminnelige verneting.
(2) Fysiske personer har alminnelig verneting der de har bopel. Den som har bopel i flere rettskretser, har alminnelig verneting i alle rettskretsene.
(3) Virksomheter registrert i Foretaksregisteret har alminnelig verneting på det sted virksomhetens forretningskontor ifølge registreringen ligger. Utenlandske næringsvirksomheter med filial, agentur eller lignende forretningssted i Norge har alminnelig verneting på dette forretningsstedet dersom søksmålet gjelder virksomheten der.
(4) Staten har alminnelig verneting i Oslo. Fylkeskommuner og kommuner har alminnelig verneting der hovedadministrasjonen ligger.
(5) Virksomheter eller sammenslutninger uten alminnelig verneting etter tredje og fjerde ledd har alminnelig verneting der styret har sitt sete, eller der slikt ikke kan påvises, samme sted som den person stevningen skal forkynnes for.
(6) Boer har alminnelig verneting i den rettskrets hvor de behandles.
Endret ved lover 25 mai 2012 nr. 28 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 25 mai 2012 nr. 449), 22 apr 2016 nr. 4 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552), 17 juni 2016 nr. 55 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1699, gjelder femte og sjette ledd), 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683),

20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 4-5. Verneting som kan velges av saksøkeren

(1) Fast eiendom: Søksmål som gjelder fast eiendom, kan anlegges i den rettskrets hvor eiendommen ligger. Ligger eiendommen i flere rettskretser, kan søksmål anlegges i en av disse. Det samme gjelder hvis søksmålet gjelder flere tilstøtende faste eiendommer som ligger i ulike rettskretser.
(2) Kontraktsforhold: Søksmål om kontraktsforhold kan anlegges på det sted hvor den forpliktelsen som ligger til grunn for søksmålet, er oppfylt eller skal oppfylles. Dette gjelder ikke for pengekrav hvis saksøkte har alminnelig verneting i Norge etter § 4-4.
(3) Erstatning utenfor kontraktsforhold: Søksmål om erstatning og oppreisning utenfor kontraktsforhold, og søksmål mot forsikringsgiver om dekning for slik skade, kan anlegges på det sted skaden oppstod, eller der virkningen inntraff eller vil kunne inntre. Har virkningen inntruffet på flere steder, kan søksmålet anlegges der hovedtyngden av virkningen har inntruffet.
(4) Arbeidsforhold: Søksmål fra arbeidstaker mot arbeidsgiver om krav som reiser seg av individuelle arbeidsforhold, kan anlegges på arbeidsstedet eller det sted arbeidstakeren vanligvis utfører sitt arbeid. Er det ikke noe slikt sted, kan søksmål anlegges på det forretningssted arbeidstakeren ble ansatt fra.
(5) Sjøfartsforhold: Søksmål som springer ut av sjøfartsforhold, kan anlegges i den rettskrets hvor skipet har hjemsted. Er det tatt arrest i skipet, kan søksmål om det pengekrav arresten sikrer, anlegges der arrest er tatt. Tilsvarende gjelder der skipet er frigitt eller arrest avverget ved sikkerhetsstillelse. Søksmål mot skipsføreren etter sjøloven § 73 og søksmål mot skipsfører eller mannskap om forpliktelser som er pådradd i tjenesten, kan reises i den rettskrets hvor skipet ligger i havn når stevningen forkynnes.
(6) Arveforhold: Søksmål mot arvinger kan anlegges der avdøde sist hadde alminnelig verneting. Dette gjelder ikke hvis boet er under offentlig skifte, hvis skiftet er avsluttet, eller det har gått mer enn 6 måneder fra dødsfallet.
(7) Forbrukerforhold: En forbruker som har inngått avtale med en næringsdrivende om varer eller tjenester til personlig bruk, kan anlegge sak mot den næringsdrivende ved sitt alminnelige verneting. Dette gjelder ikke hvis forbrukeren personlig har møtt opp og inngått avtalen på den næringsdrivendes faste forretningssted.
(8) Saker mot staten og fylkeskommuner: Søksmål mot staten kan anlegges ved saksøkerens alminnelige verneting. Søksmål mot fylkeskommuner kan anlegges ved den domstol i fylket der saksøkeren har sitt alminnelige verneting.
(9) Saker mot forsikringsselskaper: Søksmål mot forsikringsselskaper om

forsikringsutbetaling kan anlegges ved saksøkerens alminnelige verneting.

§ 4-6. Avtalt verneting

(1) Søksmål kan anlegges ved den domstol som partene har avtalt. En slik avtale kan enten avskjære eller komme i tillegg til de verneting som følger av §§ 4-3 til 4-5.
(2) En avtale som utvider eller begrenser norske domstolers internasjonale kompetanse, må være skriftlig.
(3) En avtale mellom en forbruker og en næringsdrivende som begrenser søksmålsadgangen utover det som følger av §§ 4-4 og 4-5, må inngås skriftlig. En avtale inngått før tvisten oppstod, er ikke bindende for forbrukeren.

§ 4-7. Behandling av vernetingsspørsmålet. Overføring

(1) Er søksmål reist ved en domstol som ikke har stedlig domsmyndighet, skal domstolen henvise saken til en stedlig kompetent domstol. Er det flere stedlig kompetente domstoler, kan saksøkeren velge hvilken domstol saken skal henvises til.
(2) For overføring av sak til annen domstol gjelder domstolloven § 38.
(3) Hvis ingen norske domstoler har stedlig domsmyndighet, skal saken avvises.

§ 4-8. Luganokonvensjonen 2007

Konvensjonen om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker med protokoller og vedlegg, vedtatt i Lugano 30. oktober 2007 (Luganokonvensjonen 2007), gjelder som lov. Vedleggene gjelder slik de til enhver tid er bindende for Norge.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 79 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 16 okt 2009 nr. 1279).

Annen del – Mekling og avklaring

Kapittel 5. Plikter før sak reises

§ 5-1. Virkeområde

(1) Kapitlet gjelder for behandlingen av rettslige tvister før sak reises for

tingretten etter kapittel 9 eller 10, unntatt saker om administrative tvangsvedtak etter kapittel 36.
(2) § 5-2 første ledd første og annet punktum gjelder også før sak bringes inn for forliksrådet.

§ 5-2. Varsel om krav og grunnlag for kravet

(1) Før sak reises, skal parten skriftlig varsle den det er aktuelt å reise sak mot. Varslet skal opplyse om det krav som kan bli fremmet, og grunnlaget for det. Varslet skal oppfordre den annen part til å ta stilling til kravet og grunnlaget.
(2) Den som mottar varslet, skal innen rimelig tid ta stilling til kravet og grunnlaget. Bestrides kravet helt eller delvis, skal grunnlaget for dette angis. Mener parten på sin side å ha krav mot den som har gitt varslet, skal parten samtidig skriftlig varsle om sitt krav og grunnlaget for det og oppfordre den annen part til å ta stilling til dette.
(3) Skriftlig varsel etter første og annet ledd skal være på papir til private parter hvis ikke annet er avtalt eller partene har en løpende forretningsforbindelse hvor skriftlig kommunikasjon vanligvis skjer elektronisk.

§ 5-3. Plikt til å opplyse om viktige bevis

(1) Den som varsler om et krav eller bestrider et varslet krav, plikter samtidig å opplyse om viktige dokumenter eller andre bevis som parten selv kjenner til, og som parten ikke kan regne med at den annen part er kjent med. Dette gjelder uansett om beviset er til støtte for parten selv eller for den annen part.
(2) Plikten etter første ledd gjelder med de begrensninger som følger av reglene om bevisforbud og bevisfritak i kapittel 22 og andre bevisregler i loven.

§ 5-4. Forsøk på minnelig løsning

Partene skal undersøke om det er mulig å løse tvisten i minnelighet før sak reises, og gjøre nærmere forsøk på dette, eventuelt gjennom mekling for forliksrådet, ved utenrettslig mekling eller ved at tvisten bringes inn for en utenrettslig tvisteløsningsnemnd.

Kapittel 6. Behandlingen i forliksrådet

§ 6-1. Prinsipper for forliksrådets virksomhet

(1) Behandlingen i forliksrådet skal legge til rette for at partene ved mekling eller dom får løst saken enkelt, hurtig og billig.
(2) Reglene i lovens første, fjerde og femte del gjelder for forliksrådet så langt de passer og ikke annet er bestemt i dette kapittel.

§ 6-2. Saker som behandles av forliksrådet

(1) Forliksrådet kan behandle saker som kan anlegges ved stevning til tingretten etter reglene for allmennprosess eller småkravprosess i denne loven. Forliksrådet behandler likevel ikke

a. familiesaker, unntatt saker som bare gjelder deling av reisekostnader ved samvær,
b. saker mot offentlig myndighet, institusjon eller tjenestemann om forhold som ikke er av utelukkende privatrettslig art,
c. saker om patenter, kretsmønstre til integrerte kretser, planteforedlerretter, varemerker og design,
d. saker om gyldigheten av en voldgiftsdom eller et rettsforlik,
e. saker avgjort av en nemnd når det er bestemt ved lov at nemndas vedtak er bindende for partene hvis saken ikke bringes inn for domstolene, eller
f. andre saker hvor det er bestemt i lov at mekling i forliksrådet ikke finner sted.

(2) Før en sak om formuesverdier kan tas til behandling i tingretten, skal forliksrådet behandle saken når vilkårene i første ledd er oppfylt. Denne regelen gjelder likevel ikke når

a. tvistesummen er minst kr 200 000, og begge parter har vært bistått av advokat,
b. utenrettslig mekling etter kapittel 7 er gjennomført,
c. tvisten er blitt realitetsbehandlet i klage- eller reklamasjonsnemnd etter samtykke fra den annen part eller i en slik nemnd som er offentlig godkjent etter særskilt lovbestemmelse, eller
d. det etter reglene i §§ 15-1 til 15-3 bringes inn et nytt krav eller en ny part i saken.

Endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3, 12 des 2008 nr. 85 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1354), 17 april 2020 nr. 26 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 807, se denne for overgangsbestemmelser), 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 6-3. Forliksklage

(1) Sak for forliksrådet reises ved forliksklage. Forliksklagen inngis skriftlig eller muntlig til forliksrådet etter reglene i kapittel 12.
(2) Forliksklagen skal angi

a. forliksrådet,
b. navn og adresse på parter, eventuelle stedfortredere etter §§ 2-3 til 2-5 og prosessfullmektiger,
c. det krav som gjøres gjeldende, og en påstand som bestemt angir det resultat klageren i tilfelle krever ved dom, og
d. en begrunnelse som alltid må angi en konsentrert beskrivelse av de faktiske forhold kravet direkte bygger på.

(3) Kopi av dokumenter kravet direkte bygger på, bør vedlegges. Hvis klageren krever erstatning for kostnader ved utenrettslig inndriving, skal betalingsoppfordringen etter inkassoloven § 10, jf. § 12, vedlegges.
(4) Når en sak skal behandles i forliksrådet etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-7, regnes utleggsbegjæringen som forliksklage.
(5) Hvis forliksrådet ikke har adgang til å behandle saken, avvises klagen. Feil som kan avhjelpes, skal klageren først gis adgang til å rette etter § 16-5. En klage som er inngitt til feil forliksråd etter reglene i kapittel 4, henvises til rett forliksråd etter § 4-7.

§ 6-4. Tilsvar

(1) Hvis forliksrådet fremmer saken, forkynnes klagen for klagemotparten med pålegg om å inngi tilsvar innen en frist som normalt settes til to uker. Tilsvaret inngis skriftlig eller muntlig etter reglene i kapittel 12. Forliksrådet skal gi nødvendig veiledning om hva tilsvaret må inneholde og konsekvensene av at tilsvar ikke inngis innen fristen, eller er mangelfullt.
(2) I tilsvaret skal klagemotparten opplyse om kravet i klagen godtas eller bestrides, eller om eventuelle innsigelser mot at forliksrådet behandler saken. Tilsvaret bør dessuten gi en kort begrunnelse for klagemotpartens standpunkt

hvis kravet bestrides. Kopi av viktige dokumenter bør vedlegges.
(3) Hvis tilsvar ikke inngis i rett tid, og det ikke er grunn til å tro at klagemotparten har gyldig fravær etter § 16-12 annet ledd, avsies fraværsdom hvis vilkårene er til stede. Er det grunn til å tro at klagemotparten har gyldig fravær, skal forliksrådet enten gi ny frist eller innkalle til møte.
(4) Hvis klagemotparten i tilsvaret har godkjent påstanden i klagen, avsies dom i samsvar med dette.
(5) Når en sak er tatt til behandling etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-7, regnes nedtegningen av saksøktes innvendinger som tilsvar.
Endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 6-5. Innkalling til møte

(1) Forliksrådet innkaller partene til møte til behandling av saken i henhold til § 13-2. Møtet bør holdes innen tre måneder etter at klagen ble inngitt.
(2) I innkallingen skal partene oppfordres til å sende kopi av eventuelle nye dokumenter til forliksrådet og motparten innen en uke før møtet. Partene skal gjøres særskilt kjent med fristene for å varsle om bevisføring etter § 6-8 fjerde ledd, for å varsle om bruk av advokat etter § 6-7 femte ledd og for å kreve behandlingen innstilt etter § 6-11 annet ledd.

§ 6-6. Partenes møteplikt

(1) En part med alminnelig verneting i kommunen eller en nabokommune har plikt til å møte personlig eller ved stedfortreder etter § 2-3 hvis ikke parten har gyldig fravær. En part i sak som gjelder personlig drevet næringsvirksomhet, kan i stedet møte med en av sine ansatte.
(2) En part som ikke har plikt til å møte personlig etter første ledd, kan møte ved en prosessfullmektig.
(3) Uteblir klageren uten at det er grunn til å tro at det foreligger gyldig fravær, avvises saken. Er det klagemotparten som uteblir, avsies fraværsdom hvis vilkårene er oppfylt. Er vilkårene for avvisning eller fraværsdom ikke oppfylt, utsettes saken til nytt møte hvis ikke den møtende part krever behandlingen innstilt. Avvisning av saken som følge av klagerens uteblivelse etter første punktum er ikke til hinder for at det kan inngis ny forliksklage om kravet.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 6-7. Prosessfullmektiger og medhjelpere

(1) Som prosessfullmektig for forliksrådet kan partene bruke

a. advokat og autorisert advokatfullmektig,
b. jurist,
c. inkassobevillingshaver med inkassooppdrag for saken,
d. ektefelle eller samboer, slektning i rett opp- eller nedstigende linje eller søsken,
e. ansatt eller annen person med tilknytning til næringsvirksomhet saken gjelder,
f. en skikket myndig person etter tillatelse fra forliksrådet i den enkelte sak.

(2) Som prosessfullmektig under møte kan partene dessuten bruke

a. myndig person som er ansatt hos og står under faglig ledelse av en prosessfullmektig etter første ledd bokstav a til c, eller
b. medlem av utvalget av faste møtefullmektiger etter sjette ledd.

(3) Som prosessfullmektig for forliksrådet kan ikke brukes en person som

a. utfører arbeid eller verv for forliksrådet, eller
b. driver ervervsmessig eller stadig rettshjelpsvirksomhet uten å være omfattet av første eller annet ledd.

(4) Som rettslig medhjelper under møte kan partene la seg bistå av en som kan være prosessfullmektig for forliksrådet.
(5) Vil en part møte med advokat som prosessfullmektig, medhjelper eller stedfortreder, skal motparten og forliksrådet ha melding om dette senest en uke før møtet. I så fall kan motparten møte med advokat uten særskilt varsel.
(6) Ved hvert forliksråd skal det være et utvalg av faste møtefullmektiger. Medlemmene av utvalget oppnevnes av kommunen for inntil fire år av gangen. Kongen gir forskrift om antall møtefullmektiger, deres kvalifikasjoner og godtgjøring mv.
Endret ved lov 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 6-8. Sakens behandling i møte

(1) Forliksrådet skal ved mekling forsøke å få tvisten løst i minnelighet i samsvar med formålet med forliksrådsbehandling etter § 6-1 første ledd. § 8-2 gjelder tilsvarende. Hvis partene har erklært at de ikke ønsker dom i forliksrådet, kan rådet sette fram forslag til løsning og gi uttrykk for synspunkter på tvisten uten begrensningene i § 8-2 første ledd tredje punktum.
(2) Partene skal gis anledning til å framstille sitt syn på saken og imøtegå motpartens syn. Forliksrådet avgjør om en fullmektig eller medhjelper for en møtende part skal gis ordet i tillegg til parten.
(3) Dokumenter gjennomgås under partenes saksframstilling. Framlegger en part nye dokumentbevis i møtet, skal motparten gis anledning til å vurdere og imøtegå materialet. Om nødvendig må saken utsettes etter sjuende ledd.
(4) Forliksrådet kan tillate at andre bevis blir ført dersom det er av vesentlig betydning og ikke vil forsinke saken for sterkt. Forliksrådet kan ikke oppnevne sakkyndig eller pålegge noen å møte som vitne eller gi tilgang til bevis. Ønsker en part å føre vitner som møter frivillig, eller bevis som retten selv skal undersøke, skal motparten og forliksrådet ha varsel om dette senest en uke før møtet.
(5) Parter og vitner avgir ikke forsikring, men skal oppfordres til å forklare seg sannferdig og gjøres kjent med ansvaret ved uriktig forklaring.
(6) Kommer partene til enighet, kan rettsforlik inngås etter reglene i § 19-11. Har partene tidligere erklært at de ikke ønsker dom, avsluttes rettsmøtet når meklingen avsluttes. Antar forliksrådet at det kan være grunnlag for å avsi dom etter § 6-10, spørres partene om de ønsker dette, og om de i tilfelle har noe ytterligere å anføre.
(7) Saken søkes ferdigbehandlet i første rettsmøte. Utsettelse besluttes bare dersom det er grunn til å tro at fortsatt behandling vil lede til at saken blir avgjort i forliksrådet.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 6-9. Offentlighet, innsynsrett og rettsbok

(1) Forliksrådets møter er offentlige i den utstrekning det er bestemt i domstolloven kapittel 7. Hvis partene har erklært at de ikke ønsker dom i forliksrådet, kan meklingen gjennomføres for lukkede dører hvis begge parter ber om det.
(2) Partene og allmennheten har rett til innsyn i forliksrådets saksdokumenter i den utstrekning det følger av kapittel 14.
(3) Rettsboken fra forliksrådets møte skal inneholde det som er bestemt i §

13-6.

§ 6-10. Forliksrådets adgang til å avsi dom

(1) Forliksrådet kan avsi dom hvis begge parter samtykker.
(2) Gjelder saken formuesverdier med tvistesum under kr 200 000, kan forliksrådet avsi dom når en av partene ber om det.
(3) Etter begjæring fra klageren kan forliksrådet dessuten avsi dom hvis

a. vilkårene for fraværsdom er oppfylt, eller
b. klagemotparten i sak om pengekrav ikke gjør gjeldende annet enn manglende betalingsevne eller andre åpenbart uholdbare innsigelser.

(4) Forliksrådet kan bare avsi dom hvis medlemmene er enige om at grunnlaget er tilstrekkelig.
Endret ved lov 17 april 2020 nr. 26 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 807, se denne for overgangsbestemmelser).

§ 6-11. Innstilling av saken

(1) Etter at tilsvar er mottatt, kan forliksrådet innstille behandlingen dersom det er lite sannsynlig at saken vil egne seg for videre behandling i forliksrådet.
(2) Inntil én uke før rettsmøtet kan klagemotparten kreve behandlingen innstilt dersom saken er brakt inn for en nemnd som nevnt i § 6-2 første ledd bokstav e eller § 6-2 annet ledd bokstav c. Dette gjelder likevel ikke dersom saken tidligere har vært innstilt etter denne bestemmelsen.
(3) Etter forgjeves mekling innstilles saken dersom forliksrådet ikke vil avsi dom.
(4) En part kan kreve behandlingen innstilt når rettsmøtet ikke er avsluttet innen tre timer. Behandlingen innstilles ved krav fra en part hvis saken ikke er avsluttet innen tre måneder etter at forliksklagen ble forkynt. Retten til å sette fram slike krav kan frafalles.
(5) En sak som er innstilt, kan bare bringes inn for forliksrådet på ny

a. når det er gått ett år,
b. hvis motparten på forhånd har samtykket, eller
c. hvis nemndbehandling som nevnt i annet ledd er avsluttet.

Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 6-12. Forliksrådets avgjørelser

(1) Krav som er tvistegjenstand, avgjøres ved dom. Andre avgjørelser treffes ved beslutning.
(2) Utenom møter treffer forliksrådets leder – eller forliksrådets sekretariat i henhold til forskrift etter domstolloven § 27 sjette ledd – de avgjørelser om saksbehandlingen som kan treffes av forberedende dommer etter § 19-2 annet ledd. Hvis det ikke er tvil om avgjørelsen, kan forliksrådets leder dessuten avsi dom etter § 6-4 tredje og fjerde ledd.
(3) I saker hvor det er tvist, skal dommen begrunnes. I begrunnelsen skal forliksrådet kort forklare hva saken gjelder, gjengi partenes påstander og redegjøre for de momenter forliksrådet har lagt avgjørende vekt på ved avgjørelsen. Det er ikke nødvendig å gjengi partenes påstander hvis disse er inntatt i rettsbok fra møtet som sendes ut sammen med dommen.
(4) Beslutninger som avslutter saken, skal henvise til den lovbestemmelse avgjørelsen bygger på.
(5) Dommen skal avsies innen én uke etter at saken er tatt opp til doms.

§ 6-13. Sakskostnader

(1) Erstatning for sakskostnader i forliksrådet gis bare for følgende poster:

a. gebyr for behandlingen i forliksrådet, samt gebyret for utleggsbegjæringen når en sak behandles i forliksrådet etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-7,
b. reiseutgifter for parter med personlig møteplikt,
c. et beløp inntil halvt rettsgebyr for utgifter til møte for parter uten personlig møteplikt,
d. et beløp inntil fire ganger rettsgebyret for rettshjelp ved forliksklage eller tilsvar og saksforberedelse ellers, men inntil et halvt rettsgebyr dersom klageren i tillegg krever erstatning for kostnader ved utenrettslig inndriving etter annet ledd, og
e. et tillegg til beløpene i bokstav c og d for den generelle satsen for merverdiavgift når ikke sakens rettsforhold hovedsakelig skriver seg fra virksomhet hos parten som er merverdiavgiftspliktig.

(2) Krav om erstatning for kostnader ved utenrettslig inndriving (inkasso) regnes ikke som sakskostnader etter denne paragrafen.
(3) Krav om erstatning fra staten etter § 20-12 for feil ved behandlingen i forliksrådet settes fram for tingretten. Staten ved departementet er motpart.

(4) Kongen kan gi forskrift om normalsatser for rettshjelp etter første ledd bokstav d.
Endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3, 18 des 2020 nr. 147 (ikr. 1 feb 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2831), 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 6-14. Rettsmidler mot forliksrådets avgjørelser

(1) Dommer av forliksrådet kan overprøves ved søksmål for tingretten etter reglene i kapittel 9 og 10. Fristen for stevning er én måned. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen. Om forenklet stevning gjelder § 9-2 fjerde ledd.
(2) Anke er bare tillatt over avgjørelser om

a. sakskostnader, rettsgebyr eller salærfastsettelse, eller
b. endring av en dom i videre utstrekning enn § 19-8 eller § 19-9 tillater.

(3) Anken inngis til tingretten, som treffer ny realitetsavgjørelse om det som skal overprøves. Første ledd fjerde punktum om forenklet utforming gjelder tilsvarende for ankeerklæringen. Saken skal for øvrig behandles etter reglene for anke til lagmannsrett over beslutninger.
(4) Har forliksrådet avsagt fraværsdom, kan klagemotparten kreve oppfriskning. Reglene i §§ 16-12 til 16-14 gjelder ikke. Fristen for å kreve oppfriskning er én måned. Det kan gis oppfriskning mot oversittelse av fristen. Forliksrådets beslutning om oppfriskning kan bare ankes dersom den nekter oppfriskning. Oppfriskning etter første punktum kan kun kreves én gang i samme sak. I stedet for oppfriskning kan klagemotparten ta ut stevning til tingretten etter første ledd. Det kan for øvrig ikke begjæres oppfriskning i forliksrådet.
(5) Dommer av forliksrådet kan gjenåpnes ved begjæring til tingretten etter reglene i kapittel 31.
Endret ved lover 22 juni 2018 nr. 80 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 10 aug 2018 nr. 1229), 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

Kapittel 7. Utenrettslig mekling

§ 7-1. Avtale om utenrettslig mekling

(1) Partene kan for en rettslig tvist avtale utenrettslig mekling etter tvisteloven. Avtalen skal være skriftlig og angi at tvistelovens regler om utenrettslig mekling

skal anvendes. En avtale inngått før tvisten er oppstått, er ikke bindende for en forbruker.
(2) Partene kan når som helst kreve meklingen avsluttet.

§ 7-2. Mekleren

(1) Partene kan avtale hvem som skal være mekler, eller hvordan mekleren skal oppnevnes. På anmodning fra partene skal tingretten oppnevne en mekler fra rettens utvalg av rettsmeklere. Anmodningen skal være skriftlig og undertegnet av begge parter. Den skal opplyse om hva tvisten gjelder. Avslår retten å oppnevne en mekler, kan partene i fellesskap anke beslutningen. § 29-3 tredje ledd gjelder ikke.
(2) Mekleren skal være upartisk og uavhengig av partene og kvalifisert for vervet. Mekleren skal uoppfordret opplyse om forhold som kan være egnet til å skape berettiget tvil om upartiskhet eller uavhengighet. For mekler som oppnevnes av retten, gjelder § 8-4 annet ledd tilsvarende.
(3) Med samtykke av partene kan mekleren benytte en hjelper. Partene kan kreve at tingretten oppnevner hjelperen, som ikke behøver å tas fra domstolens utvalg av rettsmeklere. Annet ledd gjelder tilsvarende for hjelperen.
(4) Mekler og hjelper kan som vilkår for å delta i den utenrettslige meklingen kreve forskudd eller sikkerhet for sitt krav på godtgjøring etter § 7-4. For mekler og hjelper som oppnevnes av retten, kan Kongen gi nærmere regler ved forskrift.

§ 7-3. Gjennomføringen av meklingen

(1) Parten skal delta i meklingen selv eller være representert ved en person med fullmakt til å inngå avtale om minnelig løsning.
(2) Mekleren skal følge partenes avtale om framgangsmåten for meklingen så langt det gir en forsvarlig behandling.
(3) I mangel av avtale om framgangsmåten bestemmer mekleren denne i samråd med partene. Det kan holdes møter med partene hver for seg eller samlet. Mekleren skal opptre upartisk og virke for en minnelig løsning. Mekleren kan sette fram forslag til løsning og gi uttrykk for styrke og svakhet i partenes rettslige og faktiske argumentasjon.
(4) Det skal føres en protokoll over meklingen som viser hvem som deltar. Avgis det forklaring fra utenforstående, skal det angis hvem det er. En part som setter fram et forlikstilbud, kan kreve dette protokollert.
(5) Meklingen avsluttes ved at det inngås minnelig avtale, ved at mekleren erklærer at videre mekling anses uhensiktsmessig, eller ved at en eller begge

parter erklærer at de ikke ønsker fortsatt mekling. Det skal angis i protokollen at meklingen er avsluttet.
(6) § 8-6 om bevisforbud og taushetsplikt etter rettsmekling gjelder tilsvarende for utenrettslig mekling etter dette kapittel.

§ 7-4. Meklerens godtgjøring

(1) Mekleren og hjelperen har krav på godtgjøring for sitt arbeid. Hvis ikke annet er avtalt, er partene ansvarlige for like deler av kravene på godtgjøring.
(2) For mekler og hjelper som er oppnevnt av retten, kan det kreves at godtgjøring skal fastsettes av retten. Kongen kan gi nærmere regler om godtgjøring ved forskrift.

Kapittel 8. Mekling og rettsmekling i de alminnelige domstoler

I Minnelig løsning og mekling

§ 8-1. Minnelig løsning av tvister for domstolene

(1) Retten skal på ethvert trinn av saken vurdere muligheten for å få rettstvisten helt eller delvis løst i minnelighet gjennom mekling eller rettsmekling, om ikke sakens karakter eller forholdene for øvrig taler imot en slik løsning.
(2) For forliksrådet skjer dette gjennom mekling etter reglene i § 6-8.

§ 8-2. Mekling

(1) Mekling foregår ved at retten i rettsmøte eller ved annen kontakt med partene søker å legge grunnlaget for en minnelig ordning. Retten skal under meklingen ikke holde møter med hver part for seg eller motta opplysninger som ikke kan gjøres kjent for alle berørte parter. Retten kan ikke sette fram forslag til løsning, gi råd eller gi uttrykk for synspunkter som er egnet til å svekke tilliten til rettens upartiskhet.
(2) Kommer partene til enighet, kan forliket inngås som rettsforlik etter § 19-11.

II Rettsmekling

§ 8-3. Rettsmekling

(1) Retten skal beslutte at det skal foretas rettsmekling etter §§ 8-4 til 8-6 når den finner at saken egner seg for det. Rettsmekling kan foretas i stedet for eller i tillegg til mekling etter § 8-2.
(2) Ved avgjørelsen legges det vekt på partenes holdning til rettsmekling og mulighetene for å oppnå et forlik eller en forenkling i saken. Det legges videre vekt på om ulikt styrkeforhold mellom partene, kostnadene ved rettsmekling, tidligere meklingsforsøk eller andre forhold gjør rettsmekling betenkelig.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 8-4. Rettsmekleren

(1) Rettsmekler kan være forberedende dommer i saken, en av domstolens øvrige dommere eller en person fra utvalg av rettsmeklere for domstolen. Retten kan med samtykke av partene oppnevne rettsmekler utenfor utvalget av rettsmeklere. Med samtykke av partene kan retten også oppnevne en hjelper for rettsmekleren.
(2) For rettsmeklere og hjelpere gjelder samme krav til habilitet som for dommere. Oppnevning av rettsmekler eller av hjelper kan ankes på grunnlag av inhabilitet.
(3) En hjelper og rettsmekler som ikke er dommer ved domstolen, skal ha en godtgjøring som fastsettes av retten. Godtgjøring fastsettes etter satsene for fri sakførsel med mindre retten, partene og rettsmekleren eller hjelperen er blitt enige om noe annet. Kongen kan gi nærmere forskrift om godtgjøring.
(4) Domstollederen skal sette opp et utvalg av rettsmeklere. Domstoler kan ha felles utvalg. Plikten til å sette opp utvalg av rettsmeklere gjelder ikke for Høyesterett. Medlemmene av utvalget bør samlet dekke den fagkyndighet som trengs ved rettsmekling for domstolen. Rettsmeklere i utvalget skal ha nødvendig kompetanse som mekler. Kongen kan gi forskrift om utvalg av rettsmeklere, herunder krav til kvalifikasjoner.

§ 8-5. Saksbehandlingen og innholdet i rettsmekling

(1) Rettsmeklingen foregår utenfor rettsmøter. Rettsmekleren bestemmer

framgangsmåten i samråd med partene. Det kan holdes møter med partene hver for seg eller samlet.
(2) Partene skal møte selv under rettsmeklingen og kan ha med prosessfullmektig.
(3) Rettsmekleren skal opptre upartisk og søke å klarlegge partenes interesser i tvisten med sikte på en minnelig løsning. Rettsmekleren kan peke på forslag til løsning og drøfte styrke og svakhet i partenes rettslige og faktiske argumentasjon.
(4) Rettsmekleren bestemmer om, og i tilfelle i hvilket omfang, bevisføring skal skje under rettsmeklingen. Bevisføring finner ikke sted uten samtykke av partene og den som i tilfelle skal legge fram bevis eller gi forklaring.
(5) Rettsmekleren fører en protokoll for rettsmeklingen som skal angi domstolen, tid og sted for meklingsmøtet, sakens nummer, mekler, partenes og prosessfullmektigenes navn, om partene møter personlig, og eventuelt hvem som møter for dem. Det skal angis om det er avhørt vitner eller sakkyndige, og hvem det er. En part som setter fram et forlikstilbud, kan kreve dette protokollert. Protokollen inngår i sakens dokumenter.
(6) Kommer partene til enighet, kan forliket inngås som rettsforlik, som skal føres inn i protokollen for rettsmeklingen. For øvrig gjelder § 19-11 annet til fjerde ledd tilsvarende.

§ 8-6. Bevisforbud og taushetsplikt

(1) Partene kan verken i samme eller annen sak gi parts- eller vitneforklaring om det som kom fram under rettsmeklingen. De er likevel ikke avskåret fra å gi opplysninger om konkrete bevis som det ble opplyst om, og som ikke er kommet fram på annen måte, eller om forslag til minnelig løsning som er protokollert etter § 8-5 femte ledd. De skal i annen sammenheng bevare taushet om forhold som ble meddelt under forutsetning om taushet.
(2) Rettsmeklere og andre enn de som omfattes av første ledd, plikter å bevare taushet om det som foregikk under rettsmeklingen. De kan likevel forklare seg om en avtale er i samsvar med det partene var enige om under rettsmeklingen.

§ 8-7. Videre saksbehandling hvis enighet ikke oppnås

(1) Dersom saken ikke avsluttes under meklingen, fortsetter behandlingen ved domstolen. Retten skal så langt mulig søke å unngå at forgjeves rettsmekling forsinker framdriften i saken.
(2) En dommer som har vært rettsmekler i saken, kan bare delta i den videre

behandling av saken hvis partene ber om det, og dommeren selv finner det ubetenkelig. Domstolloven § 109 får ikke anvendelse ved skifte av dommer.

Tredje del – Behandlingen i første instans

Kapittel 9. Allmennprosess

I Allment

§ 9-1. Virkeområde

Kapitlet gjelder for behandlingen i tingretten og for behandlingen i lagmannsretten når lagmannsretten er førsteinstans.

II Saksforberedelsen

§ 9-2. Sak reises. Stevningen

(1) Sak reises ved stevning til retten. Stevningen inngis skriftlig eller muntlig etter § 12-1 annet ledd.
(2) Stevningen skal angi

a. domstolen,
b. navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger,
c. det krav som gjøres gjeldende, og en påstand som angir det domsresultat saksøkeren krever,
d. den faktiske og rettslige begrunnelse for kravet,
e. de bevis som vil bli ført,
f. grunnlaget for at retten kan behandle saken dersom det kan være tvil om dette, og
g. saksøkerens syn på den videre behandling av saken, herunder avtaler som kan få betydning for behandlingen.

(3) Stevningen skal gi grunnlag for en forsvarlig behandling av saken for partene og retten. Krav, påstand samt faktisk og rettslig begrunnelse skal være slik angitt at saksøkte kan ta stilling til kravene og forberede saken. Saksøkerens argumentasjon skal ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å ivareta disse

hensyn. Stevningen skal gi retten grunnlag for å vurdere sin domsmyndighet og gi de nødvendige opplysninger for å få den forkynt og for å få kontaktet partene.
(4) Reises sak for å få overprøvd dom i forliksrådet eller tvistenemndsvedtak som får virkning som dom hvis det ikke bringes inn for domstolene, er det tilstrekkelig å oversende avgjørelsen til retten og angi at den ønskes overprøvd, den endring som kreves, og hva som menes å være feil ved avgjørelsen. Retten skal innhente dokumentene fra den instans som har truffet avgjørelsen. For tvangsvedtak som retten prøver etter kapittel 36, gjelder § 36-2 første ledd for hvordan sak reises.

§ 9-3. Skriftlig tilsvar

(1) Hvis ikke retten bestemmer at tilsvar skal avgis i rettsmøte etter § 9-5, skal saksøkte gi skriftlig tilsvar eller et muntlig tilsvar som retten setter opp skriftlig, jf. § 12-1 annet ledd. Retten skal fastsette en frist, som normalt bør være tre uker, for saksøkte til å inngi eller få satt opp tilsvaret. Retten skal gi nødvendig veiledning om hva tilsvaret må inneholde, og om konsekvensene av at tilsvar ikke avgis innen fristen eller er mangelfullt.
(2) I tilsvaret skal saksøkte opplyse om det framsatte krav godtas eller bestrides, eller om det gjøres gjeldende innsigelser mot at retten behandler saken.
(3) Tilsvaret bør angi

a. saksøktes påstand, som angir det domsresultat saksøkte krever,
b. den faktiske og rettslige begrunnelse for påstanden,
c. de bevis som vil bli ført, og
d. saksøktes syn på den videre behandling av saken.

(4) Saksøktes argumentasjon skal ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å gi et tilstrekkelig grunnlag for den videre saksforberedelse.

§ 9-4. Saksstyring. Plan for den videre behandling

(1) Retten skal aktivt og planmessig styre saksforberedelsen for å oppnå en rask, prosessøkonomisk og forsvarlig behandling. Retten skal virke for at tvistespørsmål blir klarlagt under saksforberedelsen.
(2) Straks tilsvar er inngitt etter § 9-3, skal retten legge opp en plan for den videre behandlingen etter drøfting med partene og herunder fastsette frister og treffe nødvendige beslutninger. Dette omfatter

a. om det bør gjennomføres rettsmekling eller mekling i rettsmøte,

b. om saken bør behandles etter særlige regler,
c. om rettsmøter skal holdes under saksforberedelsen, og om det kan være hensiktsmessig å avgjøre saken etter et slikt rettsmøte,
d. om det skal inngis skriftlige innlegg som en del av avgjørelsesgrunnlaget,
e. om behandlingen av saken bør deles opp,
f. gjennomgåelse av bevisføringen, herunder om det kreves befaring eller tilgang til eller framleggelse av bevis, om bevis skal sikres, om det bør oppnevnes sakkyndig, og om bevisføringen bør begrenses ut fra proporsjonalitet,
g. om sluttinnlegg skal inngis,
h. berammelse av hovedforhandling, som bare hvis særlige grunner gjør det nødvendig kan settes til et tidspunkt senere enn seks måneder etter at stevning ble inngitt i saken,
i. om det skal være fagkyndige eller alminnelige meddommere, og
j. andre forhold av betydning for saksforberedelsen.

(3) Drøfting etter annet ledd skal skje i rettsmøte, som kan være et fjernmøte. Hvis sakens framdrift tilsier det, eller drøfting i rettsmøte åpenbart er unødvendig, kan retten be om partenes skriftlige uttalelse eller få den nødvendige avklaring på annen måte.
(4) Finner retten etter inngivelse av tilsvar at mekling bør forsøkes straks, kan drøfting etter annet ledd utstå til mekling er forsøkt.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 9-5. Rettsmøter under saksforberedelsen

(1) Når det ikke skal avgis skriftlig tilsvar, skal tilsvar avgis i rettsmøte under saksforberedelsen som partene innkalles til etter § 13-2.
(2) I rettsmøtet skal saksøkte i samsvar med § 9-3 annet ledd ta stilling til det framsatte krav og rettens domsmyndighet. Plan for den videre behandling av saken drøftes og fastsettes etter reglene i § 9-4.
(3) Dersom det er nødvendig eller hensiktsmessig for den videre saksforberedelse, kan det holdes andre rettsmøter enn etter første ledd og § 9-4 tredje ledd. Slike rettsmøter kan være fjernmøter. Skal retten under hovedforhandlingen settes med meddommere eller med mer enn én fagdommer, kan det besluttes at dette også skal gjelde rettsmøter under saksforberedelsen.
(4) Retten kan avsi dom etter forhandlinger i rettsmøte under saksforberedelsen om den har et forsvarlig grunnlag for det og partene har

samtykket i slik behandling.

§ 9-6. Uttalelser, innsigelser og avgjørelser om saksbehandlingen

(1) Partene skal gis adgang til å uttale seg om forhold av betydning for avgjørelser om saksbehandlingen.
(2) En part må sette fram innsigelser mot prosesshandlinger så snart parten har mulighet for det. Settes innsigelsen fram senere, kan den bare gjøres gjeldende hvis parten ikke var kjent med at det var grunnlag for å gjøre innsigelse, og det vil være urimelig om den ikke kan påberopes.
(3) Avgjørelser om saksbehandlingen, herunder om saken skal avvises eller heves, skal treffes så tidlig som mulig under saksforberedelsen. Dersom sammenhengen med de krav som skal avgjøres i saken, eller andre forhold tilsier det, kan saksbehandlingsspørsmålet behandles og avgjøres som ledd i hovedforhandlingen. Er det klart grunnlag for det, kan retten frifinne saksøkte uten å ta stilling til et tvilsomt spørsmål om avvisning.
(4) Avgjørelser om saksbehandlingen under saksforberedelsen treffes etter skriftlig behandling. Muntlig forhandling holdes når hensynet til lovens formål om rettferdig og forsvarlig behandling tilsier det. Den muntlige behandling kan begrenses til særlige spørsmål.

§ 9-7. Avgjørelse ved enighet mellom partene

(1) Er partene enige om et krav, og enigheten er bindende for retten etter § 11-2, avgjøres kravet straks på dette grunnlag. Avgjørelsen av kravet kan utstå til øvrige avgjørelser i saken om ikke hensynet til noen av partene taler mot det, og en slik utsettelse ellers er hensiktsmessig.
(2) Det er ikke til hinder for avgjørelse etter første ledd at partene er uenige om sakskostnader for behandlingen av kravet.

§ 9-8. Forenklet domsbehandling

(1) Hvis det er klart at et krav som er fremmet, ikke for noen del kan gis medhold, eller det er klart at innsigelsene mot kravet i sin helhet er uholdbare, kan retten etter begjæring avgjøre kravet ved dom etter forenklet domsbehandling. Retten behandler bare en begjæring om forenklet domsbehandling når den finner grunn til det. Rettens beslutninger om slik behandling kan ikke ankes.

(2) Forenklet domsbehandling kan finne sted når som helst under saksforberedelsen. § 9-6 fjerde ledd får tilsvarende anvendelse.
(3) Dommen kan ankes etter reglene for ordinære dommer. Anken kan avgjøres etter § 29-12 annet ledd.

§ 9-9. Behandlingsform og avgjørelsesgrunnlag

(1) Sakens tvistegjenstand avgjøres etter muntlig behandling ved hovedforhandling etter § 9-14 eller skriftlig behandling etter annet ledd om ikke avgjørelsen treffes etter § 9-5 fjerde ledd, § 9-7 eller § 9-8. I saker som skal avgjøres etter hovedforhandling, inngår skriftlige redegjørelser etter tredje og fjerde ledd i avgjørelsesgrunnlaget.
(2) Partene kan med rettens samtykke avtale at avgjørelsen skal treffes på grunnlag av skriftlig behandling eller av en kombinasjon av skriftlig behandling og rettsmøte. Samtykke kan bare gis hvor det vil gi en mer effektiv og prosessøkonomisk behandling.
(3) Dersom saken reiser særlig kompliserte rettslige eller faktiske spørsmål, kan retten fastsette at partene skal inngi skriftlige redegjørelser for disse avgrensede spørsmålene. Slike skriftlige redegjørelser kan bare kreves hvis det er nødvendig for å få et vesentlig sikrere avgjørelsesgrunnlag, og prosessøkonomiske hensyn ikke taler mot det. Det kan treffes nærmere bestemmelser om form og omfang av redegjørelsene. Hvis en part motsetter seg å gi skriftlig redegjørelse etter dette ledd, avgjøres spørsmålet ved kjennelse.
(4) Retten kan i saker med et uoversiktlig faktisk forhold pålegge saksøkeren å inngi en kortfattet kronologisk eller annen systematisert redegjørelse for det faktiske forhold eller deler av dette. Saksøkte plikter å gi et svar med angivelse av hvilke deler av den faktiske beskrivelse som aksepteres, og hvilke deler som ikke godtas. Om det siste skal det kort angis det faktiske forhold saksøkte mener er det riktige. Retten kan oppfordre partene til å samarbeide om redegjørelser etter denne bestemmelsen.

§ 9-10. Avsluttet saksforberedelse. Sluttinnlegg

(1) Saksforberedelsen avsluttes tre uker før hovedforhandlingen hvis ikke retten fastsetter et annet tidspunkt.
(2) Retten skal som regel kreve at partene inngir et sluttinnlegg. Sluttinnlegget skal inngis innen to uker før hovedforhandlingen hvis ikke retten fastsetter et annet tidspunkt. Sluttinnlegget skal kort angi den påstand, de påstandsgrunnlag

og de rettsregler som påberopes, og de bevis parten vil føre. Med sluttinnlegget skal følge forslag til framdriftsplan for hovedforhandlingen, jf. § 9-11 annet ledd. Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683, se overgangsregler i res. 24 nov 2023 nr. 1903).

§ 9-11. Forberedelse av hovedforhandlingen

(1) Retten innkaller partene til hovedforhandlingen, jf. § 13-2.
(2) Etter at saksforberedelsen er avsluttet, skal retten sørge for å klarlegge hvordan hovedforhandlingen skal gjennomføres. Dette omfatter blant annet presentasjonsmåten av tvisten, tidspunkt og gjennomføringsmåte for forklaringer, spørsmål om befaring og lengden av ulike innlegg under forhandlingene. I nødvendig utstrekning skal retten drøfte gjennomføringen med partene. Retten kan fastsette tidsrammer for partenes innlegg, partsforklaringer og annen bevisføring dersom tidsrammer er forsvarlig og hensiktsmessig.

III Hovedforhandlingen

§ 9-12. Rettens sammensetning under hovedforhandlingen

(1) I tillegg til fagdommeren eller fagdommerne settes retten under hovedforhandlingen med to meddommere dersom en av partene krever det eller retten finner det ønskelig.
(2) Meddommerne skal være fagkyndige om hensynet til forsvarlig behandling av saken tilsier det.
(3) De fagkyndige meddommerne oppnevnes slik at de har fagkyndighet tilpasset saken. Det kan oppnevnes meddommere med ulik fagkyndighet. Som meddommer med juridisk kyndighet kan bare oppnevnes en person som begge parter har foreslått.
(4) Domstollederen i tingretten kan beslutte at retten under hovedforhandlingen skal settes med mer enn én fagdommer dersom

a. saken reiser særlig kompliserte faktiske eller rettslige spørsmål, eller andre forhold tilsier det, eller
b. partene har avtalt en slik behandling og etter avtalen har frafalt retten til anke og sakens tvistegjenstand ligger over grensen for anke til lagmannsrett etter § 29-13.

(5) Dersom tingretten skal settes med mer enn én fagdommer, deltar tre fagdommere. Skal det også være med meddommere, settes retten med to fagdommere og tre meddommere. Dommerfullmektiger kan ikke delta i avgjørelsen av en sak som settes med mer enn én fagdommer. Er det færre faste fagdommere ved domstolen enn det antall som skal delta i behandlingen av saken, tilkaller domstolen en dommer etter reglene i domstolloven § 19 annet ledd. Domstollederen avgjør hvem som skal være rettens leder.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 9-13. Styringen av hovedforhandlingen

(1) Ved åpningen av hovedforhandlingen kontrollerer retten at det er lagt til rette for at forhandlingene kan foregå slik som fastsatt under saksforberedelsen, og slik hensiktsmessig saksavvikling tilsier.
(2) Retten skal sørge for at hovedforhandlingen skjer konsentrert og forsvarlig uten unødig tidsspille for retten, parter, vitner og sakkyndige. Forhandlinger om forhold som er uten betydning for saken, skal nektes. Det samme gjelder unødige gjentakelser, unødig omfattende behandling og ellers for spørsmål som er tilstrekkelig drøftet. Hvis det er avtalt eller fastsatt tidsrammer for innlegg eller bevisføring, påser retten at disse holdes og kan foreta nødvendige avskjæringer.

§ 9-14. Muntlig hovedforhandling

(1) Hovedforhandlingen er muntlig og bevisføringen umiddelbar etter § 21-9.
(2) Kravet om muntlighet er ikke til hinder for at part, vitne, sakkyndig eller prosessfullmektig framlegger og viser til hjelpedokumenter til støtte for sin redegjørelse. Slike hjelpedokumenter skal ikke utgjøre bevis i saken uavhengig av den redegjørelse de skal være til støtte for. De skal heller ikke ha karakter av skriftlig prosedyre. Hvis motparten på grunn av hjelpedokumentets kompleksitet eller omfang har behov for å sette seg inn i det før det gjennomgås, må dokumentet legges fram så tidlig at motparten har den nødvendige tid til dette. Legges det ikke fram i tide, kan det nektes brukt hvis bruken ellers ville føre til en forsinkelse av framdriften i saken. § 9-16 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 9-15. De enkelte ledd i hovedforhandlingen

(1) Påstander, påstandsgrunnlag og bebudet bevisføring klarlegges av retten.
(2) Saksøkeren gir en konsentrert saksframstilling med gjennomgåelse av dokumentbevis og andre bevis som ikke skal gis gjennom forklaringer eller befaring.
(3) Saksøkte gis anledning til å framstille sitt syn. Innlegget skal fortrinnsvis begrenses til korrigeringer og suppleringer.
(4) Partene avgir forklaring. Når ikke særlige grunner tilsier noe annet, forklarer saksøkeren seg først.
(5) Vitner avhøres.
(6) Det foretas annen bevisføring, herunder avhør av sakkyndige.
(7) Partene får ordet to ganger hver til avsluttende innlegg. Saksøkeren får ordet først hvis ikke retten av særlige grunner bestemmer noe annet.
(8) Retten kan fastsette en annen rekkefølge for de enkelte ledd under hovedforhandlingen. Det kan bare skje bevisføring etter partenes innlegg etter sjuende ledd hvis partene samtykker eller i hovedforhandlingen får anledning til å argumentere for sitt syn på denne bevisføringen etter at den er foretatt. I særlig omfattende saker kan retten fastsette at det skal forhandles om ett eller flere krav eller tvistepunkter av gangen, slik at alle eller flere av de enkelte ledd gjentas flere ganger.
(9) Dersom det under hovedforhandlingen ikke er mulig å føre bevis partene har krav på blir ført, kan retten, om det gir en forsvarlig behandling, gjennomføre hovedforhandlingen slik at bare denne bevisføringen og argumentasjon til den gjenstår. Den videre behandling skjer i rettsmøte om ikke partene samtykker i at de skal gi skriftlige innlegg.
(10) Dersom skriftlig materiale utgjør vesentlige deler av avgjørelsesgrunnlaget, kan retten bestemme at partene i stedet for innlegg etter annet og tredje ledd skal holde hovedinnlegg, med gjennomgåelse av saken og med faktisk og rettslig argumentasjon, umiddelbart etter klarlegging etter første ledd. Ved avslutningen av forhandlingene får partene da ordet til et kortere innlegg hver, som skal begrenses til det som kom fram i den annen parts innlegg og den etterfølgende bevisføring.

§ 9-16. Endring i krav, påstand, påstandsgrunnlag og bevis

(1) Etter avsluttet saksforberedelse kan en part ikke mot motpartens protest sette fram nye krav, utvide påstanden til et framsatt krav, sette fram et nytt påstandsgrunnlag eller tilby nye bevis med mindre det skjer før hovedforhandlingen og er foranlediget av motpartens prosesskriv som parten

ikke med rimelighet kunne besvart tidligere, eller retten tillater det. Slik tillatelse skal gis når

a. parten ikke kan bebreides at endringen ikke er foretatt tidligere, og det vil være urimelig å nekte endringen,
b. motparten har tilstrekkelig grunnlag for, uten utsettelse, å ivareta sine interesser etter endringen, eller
c. nektelse vil kunne påføre parten et urimelig tap.

(2) Retten kan, selv om vilkårene etter første ledd ikke er oppfylt, tillate endring på det vilkår at parten pålegges å godtgjøre motpartens merutgifter ved at endringen skjer etter fristen for endringer, dersom ikke andre vesentlige hensyn for motparten taler mot dette.
(3) Retten kan, selv om det ikke nedlegges protest mot endring etter første ledd, nekte endring når hensynet til sakens framdrift eller andre tungtveiende forhold tilsier at endring ikke bør tillates. Nektelsen skal ikke være urimelig.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683, se overgangsregler i res. 24 nov 2023 nr. 1903).

§ 9-17. Saken tas opp til doms. Fortsatte forhandlinger

(1) Når saken i eller etter hovedforhandling er klar til avgjørelse, erklærer retten at saken tas opp til doms.
(2) Viser det seg etter at saken er tatt opp til doms, at det er nødvendig med ytterligere forhandlinger for å få et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag i saken, skal retten sørge for dette.

Kapittel 10. Småkravprosess

§ 10-1. Hovedregel og virkeområde

(1) Småkravprosessen er den ordinære behandlingsmåten for små krav i saker for tingretten, med særlig vekt på at behandlingen er tilpasset betydningen av tvisten.
(2) Ved småkravprosess behandles

a. alle saker hvor tvistesummen er under kr 250 000,
b. saker med tvistesum på kr 250 000 eller mer dersom partene samtykker i behandling etter småkravprosess, og retten beslutter

dette, og

c. saker som ikke gjelder formuesverdier dersom retten finner at småkravprosessen vil være forsvarlig og hensiktsmessig, og ikke begge parter motsetter seg slik behandling.

(3) Ved småkravprosess behandles likevel ikke

a. gruppesøksmål etter kapittel 35,
b. saker etter spesialprosess med mindre det er bestemt i vedkommende lov,
c. søksmål om rettsforhold hvor partenes rådighet er begrenset, jf. § 11-4, eller
d. saker etter annet ledd bokstav a hvor saken for en part har vesentlig betydning ut over den konkrete tvist, eller hensynet til forsvarlig behandling nødvendiggjør behandling ved allmennprosess.

(4) Tvist om en sak skal behandles ved småkravprosess, avgjøres ved kjennelse. Treffes det uten saksøkerens samtykke avgjørelse etter tredje ledd bokstav d om at saken ikke skal behandles ved småkravprosess, kan saksøkeren frafalle saken uten å oppgi kravet og uten ansvar for motpartens sakskostnader.
Endret ved lov 17 april 2020 nr. 26 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 807, se denne for overgangsbestemmelser).

§ 10-2. Saksforberedelsen

(1) §§ 9-2, 9-3 og 9-6 til 9-8 gjelder tilsvarende.
(2) Retten skal gjennom kontakt med partene og ved nødvendig veiledning etter § 11-5 legge særlig vekt på raskt å bringe på det rene om det er ytterligere som bør foretas under saksforberedelsen, og om det kan være grunnlag for en minnelig ordning.
(3) En part som vil sette fram et nytt krav, utvide påstanden til et framsatt krav, sette fram et nytt påstandsgrunnlag eller tilby nye bevis, må foreta prosesshandlingen så snart parten har mulighet for det. Foretas prosesshandlingen senere, kan retten ved kjennelse nekte endringen foretatt hvis et rettsmøte må utsettes eller saken vil bli vesentlig forsinket.
(4) Partene plikter innen en uke før rettsmøtet etter § 10-3 å varsle om bevis og sende inn dokumentbevis som ikke tidligere er varslet eller innsendt. Partene kan innen samme frist avgi skriftlige utredninger når særlige grunner taler for det. Tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 10-3. Muntlig sluttbehandling

(1) Retten innkaller til rettsmøte til sluttbehandling av saken. Når det er ønskelig av prosessøkonomiske hensyn, kan retten gi samtykke til at partene gjør avtale om at behandlingen i stedet skal være skriftlig.
(2) Rettsmøtet kan holdes som fjernmøte. I innkallingen gir retten den nødvendige orientering om gjennomføringen og kan sette tidsrammer for rettsmøtet. Bare hvis særlig sterke grunner foreligger, kan rettsmøtet vare mer enn én dag.
(3) Retten settes med to fagkyndige meddommere når det er satt fram krav om det innen én uke etter rettens mottak av tilsvar, og det er ønskelig av hensyn til en forsvarlig behandling. § 9-12 tredje ledd første og annet punktum gjelder tilsvarende.
(4) Rettsmøtet er muntlig. § 9-14 annet ledd første til femte punktum gjelder tilsvarende. Bevisføringen er umiddelbar med de presiseringer som følger av femte ledd.
(5) Ved åpningen av rettsmøtet kontrollerer retten at det er lagt til rette for at forhandlingene kan foregå på en hensiktsmessig måte. § 9-15 gjelder tilsvarende, men retten kan forenkle behandlingen slik at nødvendig konsentrasjon oppnås. Bevis gjennomgås og føres bare så langt det er grunn til det ut fra en avveining av hensynene til forsvarlig og prosessøkonomisk behandling. Eventuelle skriftlige utredninger inngår i avgjørelsesgrunnlaget.
(6) Fjernavhør kan foretas hvis ikke retten finner det påkrevd at forklaringen gis direkte i rettsmøtet. § 21-10 og § 21-11 første ledd bokstav a og c gjelder ikke.
(7) §§ 9-17 og 16-4 gjelder tilsvarende.

§ 10-4. Dommen

(1) Hvis ikke saken avsluttes på annen måte, skal den normalt være avsluttet med dom innen fire måneder etter at stevning ble inngitt.
(2) I saker som behandles muntlig, avsies dommen ved rettsmøtets avslutning hvis dommeren finner grunnlag for det. Ellers avsies dommen innen én uke etter at partene er meddelt at den er tatt opp til doms.
(3) Dommen kan avsies ved rettsmøtets avslutning selv om bare domsslutningen er utformet skriftlig. I så fall redegjør dommeren muntlig for hovedpunktene i begrunnelsen. Dommen skrives ut innen én uke og meddeles partene.
(4) Dommen skal kort forklare hva saken gjelder, gjengi partenes påstander og påstandsgrunnlag og redegjøre for de momenter som retten har lagt avgjørende vekt på. § 19-6 fjerde og femte ledd gjelder ikke.

Endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3, 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683, se overgangsregler i res. 24 nov 2023 nr. 1903).

§ 10-5. Sakskostnader

(1) Erstatning for sakskostnader gis bare for disse poster:

a. partens reise til rettsmøte,
b. rettsgebyr,
c. bevisføring som ikke anses unødvendig eller uforholdsmessig, og
d. rettshjelp og fagkyndige meddommere.

(2) Når det ses bort fra merverdiavgift, kan kostnader etter første ledd bokstav d bare erstattes med inntil 20 prosent av sakens tvistesum, likevel alltid inntil kr 2 500 og aldri mer enn kr 50 000. Merverdiavgift av kostnad som er erstattet etter første punktum, kan erstattes når ikke sakens rettsforhold hovedsakelig skriver seg fra virksomhet hos parten som er merverdiavgiftspliktig.
(3) En part som åpenbart uten grunn har anlagt sak eller tatt til gjenmæle, kan bli pålagt ansvar for sakskostnader uten de begrensninger som følger av første og annet ledd. Det samme gjelder for kostnader parten ved forsømmelig forhold har påført motparten.
(4) For kostnader ved anke gjelder ikke første og annet ledd.
Endret ved lov 17 april 2020 nr. 26 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 807, se denne for overgangsbestemmelser).

§ 10-6. Anke

Dommen kan ankes etter reglene for dommer i allmennprosess. Anken kan avgjøres etter § 29-12 annet ledd.

Fjerde del – Generelle bestemmelser

Kapittel 11. Grunnlaget for rettens avgjørelser, veiledning og saksstyring

§ 11-1. Grunnlaget for rettens avgjørelser

(1) Avgjørelser etter hovedforhandling, ankeforhandling, sluttbehandling i småkravprosess og § 9-5 fjerde ledd treffes på grunnlag av behandlingen i

rettsmøtet. Skriftlige redegjørelser inngår i avgjørelsesgrunnlaget bare i den utstrekning dette er bestemt i loven.
(2) Andre avgjørelser treffes på grunnlag av sakens dokumenter og behandlingen i rettsmøter.
(3) Retten kan ikke bygge avgjørelsen på et faktisk grunnlag partene ikke har hatt foranledning til å uttale seg om. Retten må i tilfelle gi partene veiledning etter § 11-5 og om nødvendig fortsette behandlingen etter § 9-17 annet ledd.

§ 11-2. Rettens forhold til partenes prosesshandlinger

(1) Retten kan bare avgjøre de krav som er reist i saken. Avgjørelsen må ligge innenfor rammen av de påstander partene har nedlagt, og retten kan bare bygge på de påstandsgrunnlag som er påberopt. Påstandsgrunnlagene er de rettsstiftende faktiske forhold en part bygger sin påstand på.
(2) Partene har hovedansvaret for å sørge for bevisføring. Retten kan sørge for bevisføring hvis ikke partene motsetter seg dette. Retten er ikke bundet av partenes argumentasjon om bevisspørsmål.

§ 11-3. Rettens ansvar for rettsanvendelsen

Retten skal, innen de rammer som følger av § 11-2 første ledd, av eget tiltak anvende gjeldende rettsregler. Den skal i samsvar med § 1-1 sørge for et betryggende avgjørelsesgrunnlag for rettsanvendelsen. Dersom rettsanvendelsen ikke fullt forsvarlig kan belyses på annen måte, kan retten bestemme at det skal føres bevis om rettsspørsmål, eller tillate partene å føre slike bevis. Retten bestemmer omfanget av bevisføringen og hvordan den skal gjennomføres. Juridiske utredninger foranlediget av saken kan bare legges fram som bevis med samtykke fra alle parter.

§ 11-4. Unntak hvor partenes rådighet er begrenset

I saker om personstatus, barns rettsforhold etter barneloven, administrative tvangsvedtak etter kapittel 36 og i andre saker hvor offentlige hensyn begrenser partenes rådighet i søksmålet, er retten ikke bundet av partenes prosesshandlinger lenger enn dette er forenlig med de offentlige hensyn. Retten kan likevel bare avgjøre de krav som er reist i saken.

§ 11-5. Rettens veiledningsplikt

(1) Retten skal gi partene slik veiledning om regler og rutiner for saksbehandlingen og andre formelle forhold som er nødvendig for at de kan ivareta sine interesser i saken. Retten skal søke å forebygge feil og skal gi den veiledning som er nødvendig for at feil kan rettes opp. For adgangen til å rette feil gjelder § 16-5.
(2) Retten skal i samsvar med tredje til sjuende ledd gi veiledning som bidrar til at tvisten får en riktig avgjørelse ut fra de faktiske forhold og de aktuelle regler.
(3) Retten skal virke for at tvistespørsmål blir klarlagt, og at partenes påstander og standpunkter til faktiske og rettslige spørsmål blir klargjort.
(4) Retten kan oppfordre en part til å ta standpunkt til faktiske og rettslige spørsmål som synes å være av betydning for saken.
(5) Retten kan oppfordre en part til å tilby bevis.
(6) Retten skal under sakens gang ta særlig hensyn til det behov parter uten prosessfullmektig har for veiledning.
(7) Retten må utøve sin veiledning på en måte som ikke svekker tilliten til at den er upartisk. Retten kan ikke gi partene råd om hvilket standpunkt de bør innta til tvistespørsmål i saken, eller hvilke prosesshandlinger de bør foreta.

§ 11-6. Rettens plikt til aktiv saksstyring

(1) Retten skal legge en plan for behandlingen av saken og følge den opp slik at saken effektivt og forsvarlig kan bringes til avslutning.
(2) Retten kan sette frister for prosesshandlinger etter reglene i domstolloven § 140 og kapittel 8 og ellers treffe de avgjørelser som er nødvendige for behandlingen.
(3) I enhver sak skal en forberedende dommer ha ansvaret for saksstyringen.
(4) I rettsmøter og rådslagninger hvor retten har flere medlemmer, foretar rettens leder saksstyringen som leder av forhandlingene etter domstolloven § 123.

§ 11-7. Reaksjon ved manglende saksstyring

(1) Domstollederen skal påse at plikten til aktiv saksstyring etter § 11-6 følges opp, og skal gi de nødvendige pålegg for at mangler ved unnlatt eller for sen saksstyring rettes. En part kan kreve at domstollederen griper inn.
(2) Ved vesentlig tilsidesetting av plikter etter § 11-6 skal domstollederen overføre saken til en annen dommer eller overta den selv, dersom det er

nødvendig av hensyn til en forsvarlig videre behandling.
(3) Domstollederens beslutning kan ankes. Ankedomstolen har samme adgang til å treffe bestemmelser om saksstyringen som domstollederen har etter første og annet ledd, og kan dessuten overføre saken til en annen domstol.
(4) Er domstollederen forberedende dommer eller inhabil av andre grunner, avgjøres krav etter første ledd av overordnet domstol. Det samme gjelder på begjæring fra en part hvis domstollederen ikke har truffet noen avgjørelse innen én måned etter at krav etter første ledd ble framsatt. Reglene om anke over beslutning etter tredje ledd gjelder tilsvarende.

Kapittel 12. Prosesskriv

§ 12-1. Generelt om prosesskriv

(1) Partenes innlegg til retten om saken utenom rettsmøter skal skje i prosesskriv. Reglene i dette kapittel gjelder tilsvarende for partshjelpere og ved innlegg etter § 15-8 og § 30-13.
(2) Parter uten prosessfullmektig kan muntlig inngi stevning, tilsvar, anke, begjæring om oppfriskning og begjæring om gjenåpning ved personlig oppmøte i retten. For andre prosessfullmektiger enn advokater kan retten tillate slike muntlige prosesshandlinger. Retten setter prosesshandlingen opp som prosesskriv. Hvis frammøte for retten ikke lar seg gjøre eller er urimelig byrdefullt eller kostnadskrevende, kan retten tillate at den muntlige henvendelsen skjer som fjernavhør. § 21-10 tredje ledd gjelder tilsvarende.
(3) Dersom en ansatt ved domstolen som ikke er dommer, yter bistand som nevnt i annet ledd, bør prosesskrivet forevises en dommer før det undertegnes.
(4) En dommer som har gitt bistand etter annet ledd, kan ikke delta i den videre behandling av saken.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 12-2. Utforming av prosesskriv

(1) Prosesskriv skal nevne

- domstolen,
- sakens nummer,
- partene,
- prosessfullmektigene og

- bilag som følger med, og om de kreves unntatt fra innsynsrett etter § 14-4.

(2) Prosesskriv skal være undertegnet.
(3) Prosesskriv skal tjene til å klarlegge tvistespørsmålene og redegjøre for partenes syn på behandlingen av saken.
(4) Prosesskriv skal utformes og ekspederes slik at hensynet til orden i kontakten mellom retten og partene ivaretas.

§ 12-3. Innsending av prosesskriv

(1) Prosesskriv med bilag sendes til retten.
(2) Mellom parter som er representert ved advokat, skal prosesskriv med bilag sendes direkte til motparten samtidig som det sendes til retten.
(3) Blir prosesskriv med bilag sendt som papirdokument, skal det sendes så mange eksemplarer at retten kan beholde ett.

§ 12-4. Forkynnelse av prosesskriv

Retten sørger for at prosesskriv som innleder en sak, bringer nye krav inn i saken eller angriper en rettslig avgjørelse, forkynnes for motparten.

Kapittel 13. Rettsmøter og rettsbøker

I Rettsmøter

§ 13-1. Rettsmøter og fjernmøter

(1) Partenes innlegg og kommunikasjon med retten skal skje i rettsmøte når det ikke skjer i prosesskriv.
(2) Med fjernmøte menes et møte der ikke alle deltakerne er til stede, men deltar ved hjelp av fjernmøteteknikk.
(3) Rettsmøter kan helt eller delvis holdes som fjernmøter når

a. det er særskilt bestemt, eller
b. det er hensiktsmessig og forsvarlig.

(4) Før retten treffer avgjørelse om fjernmøte etter tredje ledd bokstav b, skal

partene gis anledning til å uttale seg. Partene bør gis anledning til å uttale seg før retten treffer avgjørelse om fjernmøte etter tredje ledd bokstav a.
(5) Avgjørelse om å holde fjernmøte etter tredje ledd bokstav b skal avsies ved kjennelse når noen av partene motsetter seg fjernmøte.
(6) Kongen kan gi nærmere forskrift om fjernmøter.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 13-2. Innkalling av parter til rettsmøte

(1) Retten forkynner innkalling til rettsmøte for parter med personlig møteplikt. Det samme gjelder hvis det vil bety fravær i saken at parten uteblir. Til andre rettsmøter varsles partene på den måten retten finner hensiktsmessig.
(2) Parter med advokat som prosessfullmektig innkalles ved advokaten. Retten innkaller parter uten advokat direkte. Det skal gis minst to ukers varsel med mindre særlige hensyn tilsier en kortere frist.
(3) Retten innkaller parter med personlig møteplikt direkte, selv om parten har advokat. En part som er innkalt i samsvar med annet ledd, kan pålegges å møte personlig med den varselfrist som gjelder for vitner etter § 13-3 annet ledd.
(4) Innkallingen skal angi saken og formålet med rettsmøtet og gi parten de opplysninger som trengs for å overholde møteplikten. Den skal kort opplyse om eventuelle regler om møtegodtgjøring, og om virkningene av å utebli.

§ 13-3. Innkalling av vitner og sakkyndige til rettsmøte

(1) Advokater sørger for å innkalle vitner deres part skal føre, om ikke retten bestemmer noe annet. Retten kan pålegge parten selv eller prosessfullmektig som ikke er advokat, å foreta innkallingen. I andre tilfeller innkaller retten vitnene. Da skal innkallingen forkynnes.
(2) Vitner skal om mulig gis én ukes varsel. Fristen kan innskrenkes til én dag dersom hensynet til rask behandling av saken gjør det påkrevd eller det legges til rette for at vitnet kan avhøres uten å forsømme viktige gjøremål. Vitner som befinner seg i nærheten av rettsstedet eller et sted hvor fjernavhør kan foretas, plikter å møte straks om dette kan skje uten vesentlig ulempe for vitnet.
(3) Innkallingen skal inneholde opplysninger som bestemt for parter i § 13-2 fjerde ledd. For innkalling av vitner som har rett til å nekte å gi forklaring, gjelder også § 24-3 annet ledd.
(4) Sakkyndige som skal gi forklaring i rettsmøte etter § 25-5 annet ledd, skal innkalles av retten ved forkynnelse med passende varselfrist.

§ 13-4. Gyldig fravær

(1) Gyldig fravær fra et rettsmøte foreligger hvis sykdom eller andre hindringer utenfor vedkommendes kontroll gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å møte. Det regnes også som gyldig fravær at en som ikke personlig er lovlig innkalt, var ukjent med rettsmøtet uten å kunne bebreides for dette, med mindre innkalling skjedde ved offentlig kunngjøring etter domstolloven § 181.
(2) For en part regnes hindring som nevnt i første ledd første punktum ikke som gyldig fravær når parten har prosessfullmektig eller burde ha skaffet seg prosessfullmektig i tide, og det ikke er nødvendig av hensyn til sakens opplysning at parten møter personlig.
(3) En part har også gyldig fravær dersom prosessfullmektigen er hindret ved forhold som nevnt i første ledd første punktum, og prosessoppdraget ikke i tide burde vært overdradd til en annen.
(4) Den som har gyldig fravær fra et rettsmøte, skal straks gi retten melding om dette.

II Rettsbøker

§ 13-5. Føring av rettsbok

I rettsmøte skal det føres rettsbok i samsvar med § 13-6. Forklaringer nedtegnes i rettsboken i den utstrekning det er bestemt i §§ 13-7 til 13-9.

§ 13-6. Rettsbokens innhold

(1) Rettsboken skal angi

a. domstolen, tiden og stedet for møtet, dommernes og partenes navn, sakens nummer og møtets tema,
b. om partene møter personlig, hvem som møter for dem, og navnene på vitner og sakkyndige,
c. partenes påstander,
d. de bevis som er gjennomgått,
e. begjæringer og innsigelser om saksbehandlingen, og
f. rettslige avgjørelser og pålegg dersom disse ikke utferdiges som selvstendige dokumenter.

Opplysninger som er gitt skriftlig til retten etter § 24-8 annet eller tredje ledd, skal ikke føres inn i rettsboken.

(2) Forhandlingens gang nedtegnes etter hvert. En part som setter fram et forlikstilbud, kan kreve det inntatt i rettsboken.
(3) Nedtegning kan skje ved henvisning til tidligere rettsbok eller til vedlagte dokumenter. Møter en part ved prosessfullmektig, kan retten kreve at de påstander og begjæringer som settes fram, skal settes opp slik at de kan vedlegges rettsboken.
(4) Rettsboken undertegnes av rettens leder og protokollføreren.
Endret ved lov 13 des 2024 nr. 78 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3090).

§ 13-7. Opptak av parts- og vitneforklaringer under hoved- og ankeforhandling

(1) Under hoved- og ankeforhandling skal det foretas opptak av parts- og vitneforklaringer. Retten kan beslutte at det skal foretas opptak også av andre deler av forhandlingene og under andre rettsmøter.
(2) Opptak kan unnlates når

a. saken behandles etter reglene i kapittel 10,
b. retten ikke har tilgjengelig nødvendig utstyr for opptak, eller
c. forklaringene innføres i rettsboken, jf. § 13-8.

(3) Den som skal avhøres, skal varsles om at forklaringen blir tatt opp.
(4) Partene har samme rett til utlån av opptak som til innsyn i rettens øvrige prosessmateriale. Samme rett har den som har fått sin forklaring tatt opp.
(5) Skal opptaket skrives ut, kan retten selv forestå dette eller overlate det til partene.
(6) Opptaket inngår som en del av rettsboken og arkiveres sammen med saken. Kongen kan gi nærmere forskrift om opptaket.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 79 (ikr. 1 okt 2018 iflg. res. 28 sep 2018 nr. 1470).

§ 13-8. Innføring i rettsboken av forklaringer under hovedforhandling

(1) Under hoved- eller ankeforhandling for tingrett og lagmannsrett kan retten beslutte at hovedpunkter i parts- og vitneforklaringer skal innføres i rettsboken. Retten skal særlig ta hensyn til framdriften i saken og om ressursbruken vil stå i

et rimelig forhold til nytten ved en etterprøving av sakens avgjørelse.
(2) Retten avgjør om innføring i rettsboken skal skje under avhøret eller etter hovedforhandlingen. Nedtegningen gjøres så detaljert som retten finner grunn til.
(3) Nedtegnede forklaringer sendes partene i saken senest samtidig med avgjørelsen som blir avsagt etter hovedforhandlingen.

§ 13-9. Parts- og vitneforklaringer utenfor hovedforhandling

(1) Når parter, vitner eller sakkyndige avgir forklaring utenfor hovedforhandling for å sikre bevis, skal det enten foretas opptak av forklaringen i samsvar med § 13-7 eller foretas innføring i rettsboken av forklaringen, som så leses opp til vedtakelse.
(2) Andre forklaringer fra parter, vitner og sakkyndige innføres i rettsboken i den utstrekning retten finner grunn til det.

Kapittel 14. Offentlighet og innsynsrett

§ 14-1. Partenes innsynsrett

(1) Partene har rett til innsyn hos domstolen i prosesskriv, rettsbøker, rettsavgjørelser og andre dokumenter i saken og kan forlange kopi av dem eller få dem tilsendt elektronisk. Mindreårige parter over 15 år har samme rett til innsyn. Parter under 15 år kan gis innsyn når deres alder og modenhet tilsier det, men skal ikke gjøres kjent med opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt.
(2) Innsynsretten gjelder ikke for rettens interne dokumenter. Innsynsretten gjelder heller ikke så langt det er nødvendig for å ivareta formålet med en beslutning etter § 24-8 tredje ledd.
(3) Den som har et begrunnet behov i egen rettsstilling, har samme rett til innsyn som partene i saken.
Endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3, 13 des 2024 nr. 78 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3090).

§ 14-2. Allmennhetens innsynsrett

(1) Allmennheten har rett til innsyn i rettsbøker, rettsmeklingsprotokoller, rettsavgjørelser og sakskostnadsoppgaver etter § 20-5.

(2) I saker som ikke fullt ut behandles skriftlig, har allmennheten også rett til innsyn i disse dokumentene:

a. sluttinnlegg etter § 9-10,
b. innlegg etter § 9-9 annet til fjerde ledd, § 15-8 annet ledd, § 29-16 tredje til femte ledd, § 30-10 annet og fjerde ledd og § 30-13 annet ledd,
c. bevis som er påberopt under muntlige forhandlinger eller i innlegg som nevnt i bokstav b,
d. hjelpedokumenter etter § 9-14 annet ledd.

(3) Når det er truffet realitetsavgjørelse eller avgjørelse om sakskostnader i sak som behandles fullt ut skriftlig, gjelder annet ledd tilsvarende.

§ 14-3. Unntak fra allmennhetens innsynsrett i rettsbøker og rettsavgjørelser

(1) Retten til innsyn i rettsavgjørelser gjelder bare så langt det ikke gjelder forbud mot offentlig gjengivelse. Gjelder det et slikt forbud, er det rett til innsyn i avgjørelsens slutning om avgjørelsen ikke er eldre enn fem år. Innsyn i rettsboken kan kreves hvis den ikke er ført i rettsmøte for lukkede dører eller offentlig gjengivelse av den protokollerte forhandlingen eller rettsboken er forbudt.
(2) Når det er betenkelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat å gi innsyn, eller når det er grunn til å frykte at kunnskapen vil bli nyttet på urettmessig vis, kan innsyn bare gis i domsslutningen. Det samme gjelder når retten har gitt pålegg om hemmelighold.

§ 14-4. Unntak fra allmennhetens innsynsrett i andre saksdokumenter

(1) Retten til innsyn i saksdokumentene gjelder ikke for

a. saker etter ekteskapsloven,
b. saker etter barneloven,
c. saker mellom personer som er eller har vært samboere, om fordeling eller tildeling av formuen, og
d. saker etter denne lov kapittel 36.

Retten kan ved særlige grunner beslutte at innsyn helt eller delvis skal gis.

(2) Innsyn i saksdokumentene kan avslås når

a. hensynet til statens forhold til en fremmed stat krever det,
b. hensynet til privatlivets fred eller strengt personlige forhold krever det,
c. særlige forhold gir grunn til frykt for at offentlighet vil vanskeliggjøre sakens opplysning, og det derfor er påkrevd å nekte innsyn, eller
d. i krigstid hensynet til militære operasjoner eller militære avdelingers sikkerhet eller andre særlige grunner krever det.

Dersom det likevel gis innsyn, kan retten ved kjennelse helt eller delvis forby offentlig gjengivelse.

(3) Retten skal nekte innsyn i bevis som kan kreves ført for lukkede dører etter kapittel 22 om

a. forretningshemmeligheter,
b. opplysninger av betydning for rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat,
c. forhold undergitt lovbestemt taushetsplikt,
d. rettsforhandlinger hvor det er gitt pålegg om hemmelighold, eller
e. betroelser til særlige yrkesutøvere.

(4) Innsyn i psykiatriske erklæringer kan bare gis i den utstrekning det er fastsatt av Kongen i forskrift.
Endret ved lov 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721, for overgangsbestemmelser se dens punkt 2).

§ 14-5. Tidspunktet for allmennhetens innsynsrett

(1) Retten til innsyn inntrer etter hvert som dokumentene mottas av retten. Det kan likevel ikke kreves innsyn i et bevis før det er påberopt på en måte som er nevnt i § 14-2 annet ledd bokstav c. Når saken behandles fullt ut skriftlig, inntrer ikke rett til innsyn i noen av dokumentene før saken er avgjort i instansen.
(2) Har en part krevd unntak fra innsynsrett, kan retten bestemme at avgjørelse av innsynspørsmålet skal utstå, men ikke lenger enn til avsigelsen av den dom eller kjennelse som avgjør saken. I tvilstilfelle bør retten normalt la spørsmålet utstå til de muntlige forhandlingene. Er et bevis ført i åpent rettsmøte, kan retten ikke lenger utsette avgjørelsen av innsynsrett etter denne bestemmelsen.

§ 14-6. Saksbehandling ved tvist om innsyn

(1) Når innsyn er begjært, skal retten ta stilling til om innsyn skal nektes

a. når en part motsetter seg innsyn,
b. når det av hensyn til andre enn sakens parter kan gjelde regler om taushetsplikt eller taushetsrett.

(2) Retten til innsyn bedømmes for hvert enkelt dokument eller del av dokument.
(3) Avgjørelse om å nekte innsyn etter § 14-3 og § 14-4 annet til fjerde ledd treffes ved kjennelse. Avgjørelse om å nekte innsyn etter § 14-4 første ledd treffes ved beslutning. Blir avgjørelsen anket, gis det ikke innsyn før anken er avgjort.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 14-7. Forskrift om innsyn

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av innsynsrett etter dette kapitlet.

Kapittel 15. Forening av krav og søksmål. Partshjelp

§ 15-1. Flere krav

(1) Saksøkeren kan i én sak sette fram flere krav mot samme saksøkte dersom

a. kravene hører under norsk domsmyndighet,
b. domstolen er rett verneting for ett av kravene, og
c. kravene kan behandles av retten med samme sammensetning og hovedsakelig etter de samme saksbehandlingsregler. Det er ikke til hinder for at flere krav settes fram i saken, at retten på grunn av behandlingen av ett av kravene skal settes med meddommere eller flere fagdommere. Hvis saken da deles etter § 16-1, settes retten bare med meddommere eller flere fagdommere for de krav hvor dette er særskilt begrunnet.

(2) Saksøkte kan sette fram krav mot saksøkeren dersom vilkårene etter første ledd bokstav a og c er oppfylt.

(3) Foretas endring etter første og annet ledd etter avsluttet saksforberedelse, gjelder i tillegg § 9-16.
(4) Nektes et krav behandlet i saken, og kravet hører under norsk domsmyndighet, skal kravet behandles som egen sak hvis parten begjærer dette innen en frist som retten fastsetter. § 4-7 får tilsvarende anvendelse.
(5) For inndragning av nye krav i ankeinstansene gjelder §§ 29-4 og 30-7.

§ 15-2. Flere parter som saksøkere eller saksøkte

(1) Flere parter kan saksøke eller saksøkes i én sak dersom

a. vilkårene i § 15-1 første ledd bokstav a til c er oppfylt, og
b. ingen parter har innsigelser, eller det er så nær sammenheng mellom kravene at de bør behandles i samme sak.

(2) Under saken kan en eller flere parter trekke inn krav mot tredjeperson dersom vilkårene i § 15-1 første ledd bokstav a og c og § 15-2 første ledd bokstav b er oppfylt.
(3) Retten kan nekte en part å trekke inn krav mot tredjeperson etter annet ledd når dette i vesentlig grad vil forsinke eller vanskeliggjøre behandlingen av krav som allerede er gjort til gjenstand for søksmål. Etter avsluttet saksforberedelse gjelder i tillegg § 9-16 tilsvarende.
(4) § 15-1 fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(5) Bestemmelsen gjelder ikke for ankeinstansen. Erververen av det formuesgode saken gjelder, kan likevel trekkes inn i ankesaken.

§ 15-3. Tredjeperson trer inn som part

(1) Tredjeperson kan tre inn som part i en sak dersom

a. vilkårene i § 15-1 første ledd bokstav a og c er oppfylt, og
b. tredjeperson vil nedlegge selvstendig påstand om det som er tvistegjenstand i saken, eller vil fremme et krav som har så nær sammenheng med det opprinnelige kravet at det bør behandles i saken.

(2) § 15-2 tredje til femte ledd gjelder tilsvarende.

§ 15-4. Framgangsmåte ved inndragning av nye krav og endringer i partsforhold

Endringer foretas ved prosesskriv eller i rettsmøte. Foretas endringen ved prosesskriv, skal det for endringen fylle kravene til stevning, jf. § 9-2. Retten bestemmer da om det skal kreves tilsvar til endringen. Kreves tilsvar, får reglene for tilsvar og mangelfullt eller uteblitt tilsvar anvendelse.

§ 15-5. Forholdet mellom flere parter på samme side

(1) Flere parter på samme side i et søksmål betraktes som selvstendige parter overfor motparten. Bevisføringen tillegges betydning for alle parter.
(2) Dersom det må gis samme dom for alle parter, kommer prosesshandlinger fra en part andre parter på samme side til gode, selv om de strider mot deres prosesshandlinger.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 15-6. Forening av saker til felles behandling

Saker som reiser likeartede spørsmål, og som skal behandles med samme sammensetning av retten og etter hovedsakelig de samme saksbehandlingsregler, kan forenes til felles behandling og til felles avgjørelse. § 4-7 annet ledd får anvendelse.

§ 15-7. Partshjelp

(1) Partshjelp skal tillates for

a. den som har reelt behov begrunnet i egen rettsstilling for at den ene parten vinner, og
b. foreninger og stiftelser, samt offentlige organer med oppgave å fremme særskilte interesser, i sak som ligger innenfor deres formål og naturlige virkeområde etter § 1-4.

(2) Partshjelp må erklæres i prosesskriv eller i rettsmøte før saken er rettskraftig avgjort. Erklæringen skal angi det som er grunnlaget for partshjelpen. Den meddeles partene med frist for å bestride partshjelpen.

Bestrides den, avgjøres spørsmålet om retten til partshjelp ved kjennelse. En kjennelse som tillater partshjelp, kan ikke ankes. Avgjørelsen er bare bindende for behandlingen i instansen. Inntil det er avsagt kjennelse som nekter partshjelp, kan den som har erklært partshjelp utøve prosessuelle rettigheter etter tredje og fjerde ledd.
(3) Partshjelperen trer inn i saken slik den da står. Partshjelperen kan foreta prosesshandlinger til fordel for den parten støtten skjer til fordel for. Prosesshandlingene må ikke stride mot partens.
(4) Når grunnlaget for partshjelp er første ledd bokstav b, er partshjelperens prosessuelle rettigheter begrenset til ivaretakelse av de interesser organisasjonen eller organet har i de spørsmål saken reiser. Partshjelperen kan ikke anvende rettsmidler mot avgjørelsen av det krav som er reist i saken.

§ 15-8. Skriftlig innlegg til belysning av allmenne interesser

(1) Skriftlig innlegg til å belyse allmenne interesser som en sak reiser, kan gis av

a. foreninger og stiftelser innenfor rammen av deres formål og naturlige virkeområde, eller
b. et offentlig organ innenfor sitt ansvarsområde.

(2) Innlegget gis ved prosesskriv. Retten kan ved kjennelse tilbakevise innlegget hvis det i form, omfang eller innhold er dårlig egnet til å belyse allmenne interesser i saken. Blir innlegget ikke tilbakevist, inngår det i avgjørelsesgrunnlaget i saken og oversendes partene.

§ 15-9. Prosessvarsel

(1) Hvis det er av betydning for en part å varsle tredjeperson om saken, kan parten varsle tredjeperson ved prosesskriv, som forkynnes. Prosesskrivet skal inneholde de nødvendige opplysninger om saken og grunnen til varslet.
(2) Er det av betydning for en som varsles etter første ledd, å varsle en annen, kan også denne utferdige varsel etter første ledd.

Kapittel 16. Styring av sakens framdrift. Spesielle virkemidler

I Oppdeling

§ 16-1. Oppdeling av forhandlinger og pådømmelse

(1) Retten kan bestemme at det skal forhandles særskilt om ett eller noen av flere krav i saken eller om ett eller flere tvistepunkter for et krav.
(2) Retten kan avgjøre særskilt ett eller noen av flere krav i saken eller en del av ett krav. Avgjørelsen av erstatningskrav eller andre krav hvor omfanget er omtvistet, kan deles slik at avgjørelsen av omfanget utsettes. Hvis retten er enstemmig eller partene samtykker i det, kan den også treffe særskilt avgjørelse om

a. påstandsgrunnlag som ikke leder til avgjørelse av et krav,
b. hvilket lands rett et krav skal bedømmes etter.

(3) Avgjøres et krav særskilt og motparten har fremmet et krav mot dette som ikke avgjøres samtidig, kan avgjørelsen ikke fullbyrdes uten at det er bestemt av retten. Retten kan sette som vilkår for fullbyrdelse at det stilles sikkerhet.

II Omberammelse og utsettelse

§ 16-2. Omberammelse eller utsettelse av rettsmøter ved fravær

(1) En part som vil ha gyldig fravær ved et rettsmøte, kan kreve at møtet omberammes.
(2) Hvis en part har uteblitt fra et rettsmøte, og det er grunn til å tro at parten har gyldig fravær, utsettes rettsmøtet inntil fraværsgrunnen er avklart. Er det ikke grunn til å tro at fraværet er gyldig, avgjøres saken ved kjennelse eller dom etter § 16-9 eller § 16-10. Er vilkårene for slik avgjørelse ikke oppfylt, og saken heller ikke kan fremmes til realitetsbehandling i partenes fravær, berammes nytt rettsmøte.

§ 16-3. Omberammelse i andre tilfeller

(1) Retten kan omberamme rettsmøter når det er nødvendig for å sikre

forsvarlig behandling eller tungtveiende grunner ellers taler for det. Ved avgjørelsen skal retten legge vekt på behovet for rask, forsvarlig og kostnadseffektiv behandling.
(2) Ved omberammelsen skal det så vidt mulig fastsettes ny tid for rettsmøtet.

§ 16-4. Utsettelse under hovedforhandlingen

(1) Blir det under hovedforhandlingen nødvendig å utsette saken, skal retten treffe beslutninger for den videre behandling av saken, slik at behandlingen blir minst mulig forsinket.
(2) I rettsmøte etter utsettelse gjentas forhandlingene fra hovedforhandlingen så langt det er nødvendig for å sikre et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag.

III Forsømmelser og fraværsdom

§ 16-5. Mangelfull prosesshandling

(1) Har en prosesshandling mangler som kan avhjelpes, setter retten frist for retting og gir nødvendig veiledning med opplysning om følgene av at retting ikke foretas.
(2) En part som er sterkt å bebreide, gis adgang til retting bare hvis tungtveiende grunner taler for det.
(3) Rettes prosesshandlingen, regnes den som riktig fra det tidspunkt den først ble foretatt.
(4) En prosesshandling som fortsatt ikke oppfyller nødvendige vilkår for å foreta den, skal avvises eller tilbakevises med mindre mangelen skyldes forhold den annen part bør ha risikoen for.

§ 16-6. Unnlatt prosesshandling

(1) Er en prosesshandling ikke foretatt i tide, og unnlatelsen betyr fravær i saken etter § 16-7 eller § 16-8, kan parten ved oppfriskning etter reglene i §§ 16-12 til 16-14 tillates å foreta prosesshandlingen og fortsette saken i samme stilling som før forsømmelsen.
(2) Har retten grunn til å tro at unnlatelsen skyldes gyldig fravær, skal parten gis adgang til å begjære oppfriskning før det i tilfelle treffes avgjørelse etter § 16-9 eller § 16-10.
(3) Selv om unnlatelsen ikke betyr fravær i saken, kan retten ved kjennelse

nekte prosesshandlingen foretatt hvis et rettsmøte må utsettes eller saken vil bli vesentlig forsinket. Om endringer av saken etter avsluttet saksforberedelse gjelder § 9-16.

§ 16-7. Fristoversitting og fristforelegg

(1) Det betyr fravær i saken at en part oversitter fristen for

a. betaling av rettsgebyr og nødvendige sideutgifter etter rettsgebyrloven,
b. sikkerhetsstillelse etter § 20-11,
c. skriftlig tilsvar i søksmål etter § 9-3,
d. anke eller andre rettsmidler, eller
e. første innlegg i skriftlig ankesak etter § 29-16 femte ledd og § 30-10 fjerde ledd.

(2) Har en part unnlatt å foreta en annen prosesshandling som er av vesentlig betydning for motparten eller nødvendig for forsvarlig behandling av saken, kan retten ved forelegg til parten bestemme at det vil bety fravær i saken om prosesshandlingen ikke foretas innen en bestemt angitt siste frist. Skal prosesshandlingen foretas etter krav fra motparten, utstedes forelegg bare etter begjæring fra denne.
(3) Hvis plikten til å foreta prosesshandlingen blir bestridt, utstedes ikke fristforelegg før plikten er bindende fastslått.
(4) Fristforelegget forkynnes for den som har fristen, og meddeles i tillegg en part som har prosessfullmektig.

§ 16-8. Møtefravær

(1) Det betyr fravær i saken at en part ikke møter ved

a. rettsmøter for sluttbehandling av saken, eller
b. rettsmøte for muntlig tilsvar etter § 9-5 første ledd.

(2) For andre rettsmøter kan retten hvis det er særlig viktig at partene deltar, beslutte at det vil bety fravær i saken om de ikke møter.
(3) Hvis en part med personlig møteplikt unnlater å møte, betyr det fravær i saken selv om prosessfullmektigen møter.
(4) Første til tredje ledd gjelder tilsvarende hvis en part

a. forlater møtet uten rettens tillatelse,
b. nekter å forhandle om det som er tema for møtet,
c. fratas ordet eller vises ut etter domstolloven § 133, eller
d. i strid med pålegg etter § 3-2 ikke møter med prosessfullmektig.

§ 16-9. Avvisning ved fravær

(1) Har saksøkeren fravær i saken, og retten ikke gir oppfriskning, avvises saken. Skyldes utfallet en annen grunn enn § 16-7 første ledd bokstav a eller b, kan det heller ikke reises ny sak om kravet.
(2) Avvisning ved annen fraværsgrunn enn § 16-7 første ledd bokstav d forutsetter at saksøkeren er gjort kjent med følgene.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende ved fravær av ankende part eller den som ellers har begjært rettergangsskrittet.

§ 16-10. Fraværsdom

(1) Har saksøkte fravær i saken, og retten ikke gir oppfriskning, kan saken avgjøres ved fraværsdom. Fraværsdom kan ikke avsies i saker hvor offentlige hensyn medfører at saksøktes rådighet i rettsforholdet er begrenset, jf. § 11-4.
(2) Fraværsdom avsies etter begjæring fra saksøkeren hvis denne kan gis medhold fullt ut eller i det vesentlige. Dommen skal bygge på saksøkerens påstandsgrunnlag etter § 11-2 når dette er meddelt saksøkte og ikke framtrer som åpenbart uriktig. § 16-9 annet ledd gjelder tilsvarende for saksøkte.
(3) Avgjørelser som avviser eller forkaster en begjæring om fraværsdom, treffes ved kjennelse.
(4) Første til tredje ledd gjelder tilsvarende ved fravær hos ankemotparten eller andre som kravet er rettet mot.

§ 16-11. Rettsmidler mot avgjørelser etter § 16-9 og § 16-10

(1) En avvisningskjennelse eller fraværsdom kan angripes ved begjæring om oppfriskning.
(2) Har retten samtidig forkastet en begjæring om oppfriskning, kan avgjørelsen i stedet ankes med påstand om oppfriskning etter § 16-12. Anken behandles etter reglene for anke over kjennelser.
(3) Sakskostnadsavgjørelsen kan ankes særskilt etter § 20-9 tredje ledd.

§ 16-12. Vilkårene for oppfriskning

(1) Oppfriskning skal gis en part som hadde gyldig fravær etter annet ledd og ikke kan bebreides for å ha unnlatt å søke fristen forlenget eller rettsmøtet omberammet i tide. Er saken avgjort etter § 16-9 eller § 16-10, skal oppfriskning dessuten gis når avgjørelsen er avsagt med urette.
(2) Det er gyldig fristoversitting når hindringer utenfor partens kontroll gjør det umulig eller uforholdsmessig byrdefullt å foreta prosesshandlingen i tide. Om gyldig møtefravær gjelder § 13-4.
(3) I andre tilfeller kan oppfriskning gis om det ville være urimelig å nekte parten videre behandling av saken på grunn av forsømmelsen. Ved avgjørelsen legges særlig vekt på forsømmelsens karakter, partens interesse i å foreta prosesshandlingen og hensynet til motparten.

§ 16-13. Fristen for å begjære oppfriskning

(1) Oppfriskning kan begjæres før retten har avsagt kjennelse om avvisning etter § 16-9 eller fraværsdom etter § 16-10, eller som rettsmiddel mot avgjørelsen etter § 16-11.
(2) Fristen for å begjære oppfriskning er én måned.
(3) Foreligger ikke avgjørelse etter § 16-9 eller § 16-10, løper fristen fra forsømmelsen.
(4) Er saken avgjort etter § 16-9 eller § 16-10, løper fristen fra avgjørelsen er forkynt. Blir denne fristen oversittet, kan det gis oppfriskning for det etter reglene i dette kapittel.

§ 16-14. Behandlingen av begjæring om oppfriskning

(1) Begjæring om oppfriskning avgjøres av den domstol saken vil høre under om begjæringen tas til følge. Begjæringen må grunngis, og behandles for øvrig etter reglene for anke over kjennelser så langt disse passer. Samtidig må den forsømte prosesshandlingen foretas hvis dette er mulig.
(2) En kjennelse som tillater oppfriskning, kan bare ankes på grunn av feil ved lovanvendelsen eller saksbehandlingen.

IV Stansing

§ 16-15. Virkning av stansing

(1) Ved stansing avbrytes behandlingen midlertidig, og frister opphører å løpe. Prosesshandlinger kan bare foretas med rettens samtykke.
(2) Stansing er ikke til hinder for at retten avgjør krav der forhandlingene er avsluttet før stansingen.
(3) Stansing gjelder hele saken om ikke retten begrenser den til de krav stansingsgrunnen gjelder, i samsvar med § 16-1 om oppdeling av saken.
(4) Virkningen av stansing opphører når retten har truffet avgjørelse om å bringe saken i gang.

§ 16-16. Stansing etter loven

(1) Saken stanser fra det tidspunkt

a. domstolens virksomhet avbrytes av krigstilstand eller av andre grunner,
b. en part eller stedfortreder dør, eller
c. boet til parten som anla saken, blir tatt under konkursbehandling, dersom tvistegjenstanden inngår i bomassen.

(2) En sak som er stanset etter første ledd bokstav a, bringer retten i gang når domstolen trer i funksjon. En sak som er stanset etter første ledd bokstav b og c bringer retten i gang på begjæring fra rette vedkommende eller motparten.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 16-17. Avtalt stansing

(1) Partene kan én gang under sakens behandling avtale stansing i minst seks måneder. Avtalen får virkning når retten har mottatt den.
(2) Retten bringer saken i gang på begjæring fra en part.

§ 16-18. Stansing i andre tilfeller

(1) Retten kan stanse saken på begjæring fra en part dersom utfallet helt eller delvis avhenger av et rettsforhold som vil bli bindende avgjort i en annen sak.
(2) Retten kan stanse saken dersom tungtveiende grunner ellers taler for det. Det legges vekt på behovet for hurtig, forsvarlig og kostnadseffektiv behandling.
(3) Avgjørelse om stansing etter første og annet ledd treffes ved kjennelse. Virkningen av stansing inntrer når kjennelsen er avsagt.
(4) Retten bringer saken i gang når behandlingen kan fortsette.

§ 16-19. Heving av stanset sak

En sak som kan bringes i gang igjen på begjæring, heves når den har vært stanset i to år.

Kapittel 17. Verdifastsetting

§ 17-1. For hvilke saker verdien skal fastsettes

(1) Når tvistegjenstandens verdi har betydning for domsmyndighet eller saksbehandling, skal retten av eget tiltak ta stilling til verdien.
(2) For saker om formuesverdier fastsettes verdien etter reglene i §§ 17-2 til 17-5.
(3) Reglene om verdifastsetting får ikke anvendelse dersom saken for saksøkeren eller den ankende part gjelder ideelle interesser.

§ 17-2. Grunnlaget for verdifastsettingen

(1) Verdien settes til den verdi kravet har for saksøkeren på det tidspunkt kravet bringes inn. Ved avgjørelse av om forliksrådet har domsmyndighet etter § 6-10 annet ledd eller om småkravprosess etter § 10-1 annet ledd gjøres fradrag for den delen av kravet som er erkjent i tilsvaret. Ved anke settes verdien til forskjellen mellom resultatet i underinstansen og den ankende parts krav når anken erklæres.
(2) Går påstanden ikke ut på et pengebeløp, skal saksøkeren i stevningen til hjelp for retten verdsette tvistegjenstanden i penger. Tilsvarende gjelder den ankende part ved anke.

(3) Retten er ikke bundet av verdiangivelsen.
(4) Retten kan beslutte å innhente bevis for verdien.

§ 17-3. Hva verdifastsettingen omfatter

(1) Flere krav mot samme eller flere saksøkte i samme sak legges sammen ved verdifastsettingen. Krav og motkrav legges ikke sammen.
(2) Renter som er påløpt før kravet trekkes inn i saken, regnes bare med i verdifastsettingen dersom rentekravet bestrides særskilt. Renter og sakskostnader som er påløpt etter tidspunktet som legges til grunn for verdiberegningen i § 17-2 første ledd, medregnes ikke.

§ 17-4. Særlige beregningsregler

(1) For ytelser som skal betales et ubestemt antall ganger, beregnes verdien til ti ganger den årlige ytelsen. Skal ytelsen betales et bestemt antall ganger, beregnes verdien ved å multiplisere ytelsen med antall ganger den skal ytes, men likevel ikke til mer enn ti ganger den årlige ytelsen. Er ytelsene ikke av samme størrelse, legges ytelsene for det siste året før saksanlegg til grunn for beregningen.
(2) For saker om panterett eller annen realsikkerhet legges fordringens størrelse til grunn. Gjelder sikkerheten et mindre beløp enn fordringen, eller er sikkerheten mindre verd enn fordringen, legges bare det sikrede beløpet til grunn.

§ 17-5. Tilsidesetting av verdifastsettingen

(1) Rettens verdifastsetting kan ved anke settes til side hvis den er i strid med reglene i dette kapittel. Rettens fastlegging av det faktiske grunnlag for verdifastsettingen eller skjønnsmessige vurdering, kan bare settes til side hvis den åpenbart er uriktig og må ha ledet til en vesentlig for høy eller lav verdifastsetting.
(2) En dom kan ikke ankes på grunnlag av feil ved verdifastsettingen etter dette kapittel.

Kapittel 18. Virkninger av søksmål mv.

§ 18-1. Saksanlegg som hinder for ny sak (litispendens)

Reises det ny sak mellom samme parter om et krav som allerede er tvistegjenstand, skal retten avvise den. Dette gjelder også når sak er reist for utenlandske domstoler dersom avgjørelsen der vil ha rettskraftvirkning i Norge etter § 19-16.

§ 18-2. Når hinder for ny sak inntrer og opphører

(1) Et saksanlegg er til hinder for ny sak etter § 18-1 når forliksklage er innkommet til forliksrådet, eller når stevning er innkommet til retten. Det samme gjelder krav som etter § 15-4 inndras ved prosesskriv. For krav som settes fram i rettsmøte, inntrer virkningen når kravet settes fram. For krav som begjæres pådømt i straffesak etter straffeprosessloven kapittel 29, inntrer virkningen når begjæringen er innkommet til påtalemyndigheten eller retten.
(2) Virkningen av saksanlegg etter § 18-1 opphører når saken er rettskraftig avgjort. Når en sak er innstilt i forliksrådet etter § 6-11, opphører virkningen som nevnt i første punktum når det er gått én måned fra forliksrådet innstilte behandlingen av saken, uten at stevning er sendt til retten.
(3) Når det følger av lov eller bestemmelse gitt i medhold av lov at behandling av saken i en nemnd eller meklingsorgan avskjærer søksmål for domstolene, kan søksmål likevel anlegges hvis nemnda eller meklingsorganet ikke har avgjort saken innen seks måneder uten at det kan bebreides saksøkeren. I så fall innstilles behandlingen i nemnda eller meklingsorganet.
Endret ved lover 17 feb 2017 nr. 7 (ikr. 1 mars 2017 iflg. res. 17 feb 2017 nr. 196), 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683, se overgangsregler i res. 24 nov 2023 nr. 1903).

§ 18-3. Når andre virkninger av saksanlegg inntrer og opphører

(1) De virkninger som følger av annen lovgivning av at søksmål er reist, inntrer når prosesskrivet som reiser saken eller inndrar kravet, er sendt, slik at fristen er avbrutt etter domstolloven § 146. For krav som settes fram i rettsmøte, inntrer virkningen når kravet settes fram.
(2) Når foreldelse er avbrutt ved forliksklage, opphører denne virkningen dersom stevning, eller eventuelt forliksklage, ikke er sendt til retten innen ett år fra forliksrådet innstilte behandlingen av saken.

(3) Hvis søksmålet avvises eller ellers ender uten dom, og saksøkeren ikke er vesentlig å bebreide for dette, er virkningen etter første ledd fortsatt i kraft hvis kravet reises i nytt søksmål innen tre måneder fra kjennelsen ble forkynt for saksøkeren. Mot oversitting av tremånedersfristen kan det ikke gis oppfriskning.
Endret ved lov 21 des 2007 nr. 127.

§ 18-4. Frafall av søksmål

(1) Når et krav i saken er forkynt for motparten eller satt fram i rettsmøte, blir kravet å regne som oppgitt dersom det trekkes tilbake fra behandling før rettens avgjørelse er truffet. Motparten kan kreve at saken tas opp til rettslig avgjørelse etter § 9-7.
(2) Kravet kan trekkes fra behandling uten at det oppgis hvis motparten

a. samtykker i dette,
b. ikke har inngitt tilsvar, eller
c. har påstått behandlingen av kravet avvist.

(3) Ved behandling i forliksrådet kan kravet alltid trekkes fra videre behandling uten at det oppgis, inntil kravet er avgjort av forliksrådet.
(4) Ny sak om kravet kan ikke reises før sakskostnader tilkjent motparten er betalt.

Kapittel 19. Rettslige avgjørelser og rettsforlik

I Form og framgangsmåte

§ 19-1. Dommer, kjennelser og beslutninger

(1) Ved dom treffes avgjørelse av

a. krav som er tvistegjenstand i søksmål,
b. tvist som nevnt i § 16-1 annet ledd tredje punktum, eller
c. anke over dom.

(2) Ved kjennelse treffes avgjørelser

a. som avviser en sak fordi vilkår for å ta den under behandling ikke er

oppfylt, eller som fremmer saken etter særskilt behandling av en påstand om avvisning,
b. som hever en sak som av andre grunner enn nevnt i bokstav a bortfaller uten realitetsavgjørelse,
c. av anke over kjennelse eller beslutning,
d. ved tvist om bevis, eller
e. som etter loven skal treffes i denne form.

(3) Ved beslutning treffes avgjørelser om

a. saksbehandlingen som ikke etter loven krever kjennelse, eller
b. å samtykke til eller nekte anke.

(4) At en avgjørelse er truffet i uriktig form, er uten betydning for dens rettsvirkninger eller for adgangen til overprøving. Ved anke følges reglene for den avgjørelsestype som retten skulle ha brukt.
Endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 19-2. Rettens sammensetning. Forberedende dommers kompetanse

(1) En avgjørelse som treffes på grunnlag av et rettsmøte, skal treffes av de dommere som har deltatt i rettsmøtet.
(2) Avgjørelser om saksbehandlingen under saksforberedelsen treffes av forberedende dommer. Er forberedende dommer avskåret fra raskt å treffe avgjørelsen, kan den treffes av domstolens leder eller en annen dommer som domstollederen utpeker. Forberedende dommer i saker for Høyesterett kan henvise avgjørelsen til Høyesteretts ankeutvalg.
(3) Forberedende dommer i ankesaker kan ikke treffe avgjørelse om å

a. avvise anken, eller fremme anken der det er tvist om dette,
b. heve anken eller saken der det er tvist om dette,
c. oppheve den påankede avgjørelsen, eller
d. samtykke til eller nekte anke.

§ 19-3. Rådslagning og avstemning

(1) I saker som behandles muntlig av domstoler med flere dommere, bør det holdes rådslagning med alle dommere til stede så snart som mulig etter den muntlige forhandling. Når meddommere deltar, skal det alltid holdes rådslagning.

(2) I enhver sak kan en dommer kreve avsluttende rådslagning. Meddommere skal gjøres kjent med denne retten.
(3) Det stemmes særskilt for hvert krav eller prosessuelt rettsforhold som skal avgjøres. Er det flere grunner for å avvise, heve eller stanse en sak, for å oppheve en anket avgjørelse eller for å begjære oppfriskning eller gjenåpning, stemmes det særskilt over hver grunn. En dommer som er overstemt i et spørsmål som gjelder saksbehandlingen, skal ta del i de følgende avstemninger som saken gir grunn til.
(4) Hver avgjørelse treffes ved stemmeflertall hvis ikke annet er bestemt ved lov. Står stemmene likt, gjør rettslederens stemme utslaget. Er det ikke flertall for noe resultat når pengebeløp eller andre størrelser skal fastsettes, legges stemmene for høyere beløp eller størrelser sammen med stemmene for de nærmest følgende til det blir flertall.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 19-4. Avsigelse

(1) En rettslig avgjørelse er bindende for retten når den er avsagt.
(2) Avgjørelsen er avsagt skriftlig når alle rettens medlemmer har undertegnet den eller et likelydende dokument. Rettens leder, eller en fagdommer denne utpeker, undertegner til slutt.
(3) Avgjørelsen er avsagt muntlig når den er opplest i rettsmøte. Retten kan innkalle partene til eget rettsmøte for muntlig avsigelse av avgjørelsen.
(4) Når en sak er behandlet muntlig i Høyesterett, avsies avgjørelsen ved muntlig avstemning, som kan skje i fjernmøte. Avgjørelsen er avsagt når rettens leder som siste dommer har stemt.
(5) Avgjørelsen skal avsies senest fire uker etter avslutning av hoved- eller ankeforhandling. Fristen er to uker i sak med bare én dommer. Når saken er så arbeidskrevende at det ikke er mulig å overholde fristen, kan avsigelsen skje senere. Hvis fristen overskrides, skal årsaken oppgis i avgjørelsen. Når en sak er behandlet muntlig, skal retten ved forhandlingens avslutning meddele partene når avgjørelsen kan forventes avsagt.
Endret ved lover 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035), 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 19-5. Underretning om avgjørelsen

(1) Dommer og kjennelser samt beslutninger som avslutter saken, forkynnes for

partene og eventuelle partshjelpere. Andre beslutninger meddeles dem. Den som har gitt innlegg etter § 15-8 eller § 30-13, skal meddeles avgjørelsen som avslutter saken.
(2) Avgjørelser som avsies muntlig, er forkynt for de parter som er innkalt. Når en avgjørelse forkynnes ved opplesning for parter som er til stede i rettsmøte, kan en muntlig framstilling av hovedpunktene i avgjørelsesgrunnene tre i stedet for opplesning av disse. Den nedtegnede avgjørelsen skal meddeles partene senest dagen etter at den er avsagt.

II Avgjørelsens innhold

§ 19-6. Utforming og begrunnelse

(1) Rettens avgjørelser skal angi domstolen, tiden og stedet for avsigelsen, rettens medlemmer, partene og sakens nummer.
(2) Avgjørelsen skal være skriftlig og undertegnet av rettens medlemmer. I småkravprosessen kan dom avsies etter reglene i § 10-4 tredje ledd.
(3) Det skal opplyses om avgjørelsen er enstemmig. Ved dissens skal det opplyses hvem som er uenig, og hvilke punkter uenigheten gjelder.
(4) Dommer og kjennelser skal begrunnes. Begrunnelsen skal omfatte

a. framstilling av saken,
b. partenes påstander med påstandsgrunnlag, og
c. rettens vurdering.

(5) Saksframstillingen og redegjørelsen for påstandsgrunnlagene skal konsentrert beskrive det rettsforhold som er tvistegjenstand, sakens bakgrunn og partenes rettslige og faktiske anførsler så langt det er nødvendig for å forklare avgjørelsen. Deretter gjør retten rede for den bevisvurdering og rettsanvendelse avgjørelsen er bygd på. Overordnede domstoler kan i sin begrunnelse henholde seg helt eller delvis til de underordnede domstolers begrunnelse i saken.
(6) Avgjørelser av Høyesterett som avsies ved muntlig avstemning, begrunnes ved dommernes stemmegiving.
(7) Dommer og kjennelser skal inneholde en slutning som nøyaktig angir resultatet for de avgjørelser som treffes.

§ 19-7. Oppfyllingsfrist

(1) Kan avgjørelsen fullbyrdes når den er avsagt, skal retten sette en frist for å oppfylle forpliktelsen. Fristen settes til en bestemt dato eller til et bestemt tidsrom regnet fra forkynnelsen. For pengeforpliktelser skal fristen være to uker fra forkynnelsen når ikke kravet forfaller senere.
(2) For øvrig fastsetter retten en frist regnet fra avgjørelsen er rettskraftig, dersom rettsmiddelfristen ikke gir tilstrekkelig tid til å oppfylle pålegget.
(3) Hvis en forpliktelse er betinget, fastsetter retten hvilken betingelse som må inntre før avgjørelsen kan fullbyrdes.

III Retting, tilleggsdom og omgjøring

§ 19-8. Retting av feil

(1) Retten kan beslutte å rette en avgjørelse som på grunn av skrive- eller regnefeil, misforståelse, forglemmelse eller lignende klar feil har fått en utforming som ikke stemte med rettens mening.
(2) Retten plikter å behandle en begjæring om retting som settes fram før avgjørelsen er rettskraftig. Beslutning om retting skal så vidt mulig treffes av den dommer som avsa avgjørelsen. Hadde retten flere medlemmer, kan lederen treffe avgjørelsen dersom det ikke er tvil om hvordan rettingen skal utføres.
(3) Beslutning om retting skal tilføyes avgjørelsen slik at det framgår hva som er rettet. § 19-5 første ledd gjelder tilsvarende.
(4) At avgjørelsen rettes, eller begjæres rettet, er uten betydning for ankefristen.

§ 19-9. Tilleggsavgjørelse

(1) Er det ikke truffet avgjørelse om noe som skulle vært avgjort, kan tilleggsavgjørelse avsies dersom det settes fram begjæring om det innen ankefristen. § 19-8 annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd gjelder tilsvarende.
(2) Ved begjæring om tilleggsavgjørelse stopper ankefristen. Blir tilleggsavgjørelse avsagt, løper en ny ankefrist. Blir begjæringen ikke tatt til følge, fortsetter fristen sitt løp.

§ 19-10. Omgjøring

(1) Beslutninger og saksstyrende kjennelser kan omgjøres av den rett som har avsagt dem hvis hensynet til lovens formål tilsier det, og omgjøring ikke er uforholdsmessig tyngende for en part som har innrettet seg etter avgjørelsen. Avgjørelser under saksforberedelsen er ikke bindende ved hovedforhandlingen eller annet rettsmøte hvor saken avgjøres.
(2) En kjennelse avsagt av ankeinstans i spørsmål som gjelder saksbehandlingen ved underordnet domstol, er ikke bindende ved senere avgjørelser om samme spørsmål i ankeinstansen.
(3) En avgjørelse av overordnet domstol kan bare fravikes hvis det foreligger vesentlig nye opplysninger.
(4) Retten kan foreta omgjøring av eget tiltak eller etter begjæring fra en part. Retten behandler bare en begjæring om omgjøring hvis den finner grunn til det. Avgjørelse om ikke å foreta omgjøring treffes ved beslutning også om den første avgjørelsen er en kjennelse.

IV Rettsforlik

§ 19-11. Inngåelse av rettsforlik

(1) Rettsforlik føres inn i rettsboken.
(2) Rettsforliket skal undertegnes av partene og rettens medlemmer.
(3) Retten påser at forliket nøyaktig angir det partene er enige om, og at det ikke er i strid med offentlige hensyn som begrenser partenes rådighet i søksmålet, jf. § 11-4. Skal forliket kunne fullbyrdes, påser retten at det blir fastsatt oppfyllingsfrist. Partene skal før inngåelsen orienteres om virkningen av rettsforlik, jf. § 11-5 første ledd.
(4) Har forliket ikke bestemmelser om fordeling av sakskostnadene, skal retten på begjæring fra partene avgjøre spørsmålet etter skjønn.

§ 19-12. Virkninger av rettsforlik. Adgang til å sette rettsforlik til side

(1) Rettsforlik har rettskraftvirkning etter § 19-15.
(2) Rettsforlik kan ved dom kjennes ugyldig eller endres etter de samme regler som gjelder for ugyldighet og endring av avtaler.
(3) Søksmål etter annet ledd reises ved tingrett. Det kravet forliket gjelder, kan bringes inn i saken for pådømmelse etter reglene i § 15-4.

(4) Søksmål må reises innen seks måneder fra parten ble kjent med det forhold ugyldighet er begrunnet med, eller burde ha skaffet seg kunnskap om dette. Det kan gis oppfriskning for oversitting av denne fristen etter reglene i kapittel 16 III. Etter ti år fra inngåelsen av rettsforliket kan det ikke reises søksmål om gyldigheten basert på forhold som forelå da forliket ble inngått.

V Tvangskraft og rettskraft

§ 19-13. Fullbyrdelse

(1) Rettslige avgjørelser som pålegger noen en plikt til å foreta, unnlate eller tåle en handling, kan fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven.
(2) En avgjørelse som pålegger andre enn partene plikt til å gi forklaring eller forsikring, utlevere bevis eller gjøre tjeneste som sakkyndig, kan ikke fullbyrdes før den er rettskraftig.
(3) Angripes en tvangskraftig avgjørelse med rettsmidler, kan retten på begjæring beslutte at adgangen til å fullbyrde eller håndheve avgjørelsen helt eller delvis skal utsettes til spørsmålet er avgjort. Retten kan beslutte sikkerhetsstillelse som vilkår for å gjennomføre eller utsette fullbyrdelsen.
(4) Beslutning om å utsette fullbyrdelsen etter tredje ledd treffes av den domstol som behandler saken. Avgjørelsen kan omgjøres av overordnet domstol hvis saken bringes inn for den.

§ 19-14. Når en avgjørelse er rettskraftig

(1) En avgjørelse er rettskraftig når den ikke lenger kan angripes med ordinære rettsmidler. Tidspunktet for rettskraften bedømmes særskilt for hvert enkelt krav som behandles i samme sak.
(2) Angripes en rettskraftig avgjørelse ved rettsmidler, kan den rett som avgjørelsen bringes inn for, på begjæring beslutte at rettskraften foreløpig skal bortfalle.

§ 19-15. Hva rettskraft innebærer

(1) En rettskraftig avgjørelse er bindende for partene. Avgjørelsen er dessuten bindende for andre som på grunn av sitt forhold til parten ville være bundet av en tilsvarende avtale om tvistegjenstanden.
(2) En rettskraftig avgjørelse av et krav skal uten realitetsbehandling legges til

grunn i en ny sak der retten må ta stilling til kravet for å avgjøre saken.
(3) Retten skal avvise en ny sak mellom samme parter om et krav som er rettskraftig avgjort, om ikke saksøkeren på grunn av tvist om avgjørelsens bindende virkning eller andre særlige forhold likevel har søksmålsinteresse etter § 1-3.
(4) Har en domstol eller offentlig myndighet innen ti år truffet en endelig avgjørelse som rokker vesentlig ved det som er lagt til grunn i en rettskraftig dom, kan dette likevel gjøres gjeldende i ny sak om samme eller andre krav.

§ 19-16. Rettskraft for utenlandske avgjørelser

(1) Er et sivilt krav rettskraftig avgjort i fremmed stat av deres domstoler eller forvaltningsmyndigheter, ved voldgift eller ved inngåelse av rettsforlik, har avgjørelsen eller forliket rettskraft også i Norge i den utstrekning det er bestemt ved lov eller overenskomst med vedkommende stat. Luganokonvensjonen 2007 gjelder som lov, jf. § 4-8. Dommer som ikke behøver å anerkjennes eller fullbyrdes etter Luganokonvensjonen 2007 artikkel 61, har ikke rettskraft og tvangskraft her i riket.
(2) Rettskraftige avgjørelser av sivile krav truffet av utenlandsk domstol har rettskraft i Norge dersom domsmyndighet er vedtatt i samsvar med § 4-6 for et bestemt søksmål eller for de søksmål som springer ut av et bestemt rettsforhold.
(3) Avgjørelser som nevnt i første og annet ledd anerkjennes ikke dersom dette ville stride mot ufravikelige rettsregler eller virke støtende på rettsordenen.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 79 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 16 okt 2009 nr. 1279).

Kapittel 20. Sakskostnader

§ 20-1. Virkeområde

(1) Kapitlet gjelder parters krav på erstatning for sakskostnader i rettssaker. Rettsgebyrloven gjelder for partenes plikt til å betale det offentlige for rettergangsskritt.
(2) Erstatning for sakskostnader etter kapitlet kan bare kreves når det er bestemt eller er avtalt.
(3) Reglene om parter gjelder tilsvarende for partshjelpere og når staten opptrer i saken etter § 30-13.

§ 20-2. Sakskostnader til en part som har vunnet

(1) En part som har vunnet saken, har krav på full erstatning for sine sakskostnader fra motparten.
(2) Saken er vunnet hvis parten har fått medhold fullt ut eller i det vesentlige, eller hvis motpartens sak er avvist eller hevet fordi den er frafalt eller ikke hører under domstolene. Gjelder saken flere krav mellom samme parter, er det samlede utfallet avgjørende.
(3) Motparten kan helt eller delvis fritas for erstatningsansvar hvis tungtveiende grunner gjør det rimelig. Det legges særlig vekt på

a. om det var god grunn til å få saken prøvd fordi den var tvilsom eller først ble bevismessig avklart etter saksanlegget,
b. om den vinnende part kan bebreides at det kom til sak eller har avslått et rimelig forlikstilbud, eller
c. om saken er av velferdsmessig betydning og styrkeforholdet partene imellom tilsier slikt fritak.

§ 20-3. Sakskostnader til en part som har fått medhold av betydning

En part som har fått medhold av betydning uten å vinne saken, jf. § 20-2, kan helt eller delvis tilkjennes sakskostnader av motparten hvis tungtveiende grunner tilsier det. I tillegg til momentene i § 20-2 tredje ledd annet punktum skal det legges særlig vekt på hvor mye parten har fått medhold, og andelen av sakskostnadene som knytter seg til den delen av saken.

§ 20-4. Sakskostnader uavhengig av utfallet

En part kan uavhengig av sakens utfall helt eller delvis tilkjennes sakskostnader

a. når saken er reist uten fyllestgjørende grunn, og parten snarest godtar kravet,
b. når saken heves på grunn av forhold utenfor partens kontroll, og det er klart at parten ellers hadde vunnet saken, eller
c. i den utstrekning kostnadene skyldes motpartens forsømmelser.

§ 20-5. Utmåling av erstatning for sakskostnader

(1) Full erstatning for sakskostnader skal dekke alle partens nødvendige kostnader ved saken som ikke særlige regler gir grunnlag for å unnta. Ved vurderingen av om kostnadene har vært nødvendige, legges det vekt på om det ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra dem. Parten kan kreve rimelig godtgjøring for eget arbeid med saken når det har vært særlig omfattende eller det ellers måtte ha vært utført av en prosessfullmektig eller annen fagkyndig hjelper.
(2) I forliksrådet gis erstatning for sakskostnader bare innenfor rammen av § 6-13, og for saker behandlet etter reglene for småkravprosess bare innenfor rammen av § 10-5. Tredje til sjette ledd gjelder ikke for forliksrådet.
(3) I saker som avgjøres etter muntlig forhandling, skal en part inngi oppgave over sakskostnader når de kreves erstattet. Oppgaven skal inngis ved rettsmøtets avslutning. Dersom størrelsen på noen av postene ikke er kjent, skal oppgaven suppleres innen den frist retten fastsetter. Utgiftspostene skal spesifiseres og begrunnes slik at retten har tilstrekkelig grunnlag for å foreta utmålingen. For salærutgifter skal det alltid angis hvor store beløp og hvor mange timers arbeid som knytter seg til disse stadier av saken:

a. fram til det blir inngitt stevning eller tilsvar, eventuelt anke eller anketilsvar,
b. fram til hovedforhandling eller muntlig sluttbehandling, eventuelt ankeforhandling, tar til, og
c. fram til sakens avslutning for instansen.

(4) I saker uten muntlig forhandling kan ikke salærutgifter erstattes med mer enn kr 15 000 uten at det er inngitt kostnadsoppgave etter tredje ledd.
(5) Retten prøver også poster i oppgaven som motparten har godkjent.
(6) En part som ikke har inngitt pliktig kostnadsoppgave etter tredje ledd, tilkjennes ikke sakskostnader.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 20-6. Saker med flere parter på samme side

(1) Er det flere parter på samme side, avgjøres rett og plikt til sakskostnader overfor motparten særskilt for hver part.
(2) Pålegges flere parter sakskostnader, kan retten bestemme at de skal hefte felles for hele eller deler av beløpet. Det legges blant annet vekt på nærheten

mellom de krav som er behandlet, og motpartens muligheter for å få dekning. Retten fordeler ansvaret innbyrdes mellom parter som hefter felles, dersom dette er begjært.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 20-7. Kostnadsansvaret for partenes representanter

(1) Ansvaret for sakskostnader påhviler parten. Blir en sak anlagt av en sammenslutning avvist på grunn av manglende partsevne, påhviler ansvaret den som er oppgitt som stedfortreder for sammenslutningen.
(2) Krav om erstatning for sakskostnader som gjøres gjeldende mot andre enn motparten etter regler utenfor dette kapittel, kan inndras i saken. Reises kravet for tingretten, gjelder § 15-2 tredje og fjerde ledd. Reises kravet for ankeinstansen, kan det nektes behandlet hvis det mer hensiktsmessig kan behandles i egen sak, eller saken vil bli vesentlig forsinket.

§ 20-8. Alminnelige regler for sakskostnadsavgjørelser

(1) Krav på sakskostnader avgjøres for hver instans i den avgjørelsen som avslutter saken i instansen.
(2) Kostnader ved avgjørelser av annet enn krav som er tvistegjenstand, inngår i de sakskostnader som skal avgjøres etter første ledd. Ved særskilt anke over disse avgjørelsene skal kostnadene ved dem for alle instanser fastsettes særskilt av ankeinstansen.
(3) Dersom kostnadsavgjørelsen avhenger av utfallet av deler av saken som ikke er avgjort, utsettes denne til den senere avgjørelse.

§ 20-9. Overprøving av sakskostnadsavgjørelser

(1) En ankedomstol kan overprøve sakskostnadsavgjørelser av lavere domstoler i den saken som er anket. Begrensninger i ankedomstolens kompetanse gjelder også ved denne prøvingen.
(2) Ankedomstolen legger sitt resultat til grunn når den avgjør krav på sakskostnader for lavere instanser.
(3) Overprøves ikke sakskostnadsavgjørelsen etter første ledd, kan den ankes særskilt etter reglene for anke over kjennelser. Ankedomstolen kan bare prøve lovanvendelsen og saksbehandlingen, samt bevisvurderingen så langt den utelukkende gjelder sakskostnadsavgjørelsen. Ankedomstolen kan selv treffe ny

avgjørelse om kostnadene hvis den finner at saken er tilstrekkelig opplyst.

§ 20-10. Prosessfullmektigens fortrinnsrett til tilkjente sakskostnader

Prosessfullmektigen har fortrinnsrett foran sin parts øvrige fordringshavere til de sakskostnader parten tilkjennes for sitt tilgodehavende. Prosessfullmektigen kan kreve kostnadsbeløpet utbetalt direkte til seg.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 20-11. Sikkerhetsstillelse for sakskostnadsansvar

(1) Saksøkte kan kreve at en saksøker som ikke har bopel i Norge, stiller sikkerhet for mulig ansvar for sakskostnader i instansen. Sikkerhet kan ikke kreves hvis saksøker har bopel i en EØS-stat, hvis det ville stride mot en folkerettslig forpliktelse til å likebehandle parter bosatt i utlandet og parter bosatt i Norge, eller dersom det ville virke uforholdsmessig ut fra sakens art, partsforholdet og forholdene for øvrig.[1]
(2) Sikkerhet etter første ledd kan ikke kreves av saksøkte ved fremme av krav etter § 15-1 annet ledd, ved avledet anke etter § 29-7, eller i saker hvor offentlige hensyn medfører at partenes rådighet er begrenset.
(3) Når det kreves sikkerhet for kostnadene, må kravet settes fram innen den første frist parten har til å uttale seg om sakens realitet i den aktuelle instans.
(4) Retten fastsetter størrelsen av det beløp det skal gis sikkerhet for. Tvangsfullbyrdelsesloven § 3-4 første ledd gjelder tilsvarende for hva som godtas som sikkerhet. Stilles ikke sikkerheten innen den frist som er satt, skal saken avvises, jf. § 16-9 første ledd. Sikkerheten skal frigis hvis det ikke lenger er grunnlag for den.
(5) Avgjørelse av krav om sikkerhetsstillelse eller om frigivelse av sikkerhet treffes ved kjennelse. Anke over kjennelse som gir pålegg om sikkerhetsstillelse, eller som frigir sikkerhet, har oppsettende virkning.
Endret ved lover 21 des 2007 nr. 127, 28 apr 2017 nr. 19 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 500).
1 Jf. EØS-avtalen art. 4 og EMK art. 6 (1).

§ 20-12. Statens ansvar for partenes sakskostnader

(1) En part som er påført sakskostnader på grunn av feil ved rettens behandling

av saken, kan kreve tapet erstattet av staten dersom feilen

a. ubetinget skal tillegges virkning etter § 29-21 annet ledd bokstav b eller etter bokstav d fordi parten ikke var lovlig innkalt, eller
b. skyldes at retten er vesentlig å bebreide.

Er partens sakskostnader påført ved at feilen har fått virkning for en avgjørelse i saken, må også vilkårene i domstolloven § 200 tredje ledd være oppfylt.

(2) Staten ved Domstoladministrasjonen er motpart for krav om erstatning etter første ledd, med mindre kravet gjelder feil ved forliksrådets behandling av saken, jf. § 6-13 tredje ledd annet punktum. Før kravet settes fram for domstolen, skal parten skriftlig varsle motparten om kravet. Reglene i §§ 5-2 til 5-4 om plikter før sak reises gjelder tilsvarende så langt de passer.
(3) Krav om erstatning etter første ledd må settes fram innen seks måneder etter at saken er rettskraftig avgjort. Er det avsagt dom i straffesak etter domstolloven § 200 tredje ledd bokstav c, løper fristen fra dommen er rettskraftig. Det kan begjæres oppfriskning etter kapittel 16 III ved oversitting av fristen.
(4) Kravet settes fram for den domstolen som har saken til behandling, eller som traff avgjørelsen i siste instans. Når feilen anføres å være begått i den domstolen, settes kravet fram for overprøvingsinstansen. Gjelder kravet feil begått av forliksrådet eller tingretten, kan Høyesterett bestemme at kravet i stedet skal avgjøres av lagmannsretten.
(5) For behandlingen av kravet gjelder reglene om anke over kjennelser tilsvarende så langt de passer. Fremmes kravet mens saken verserer, kan det forenes med denne hvis det er hensiktsmessig.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683, se overgangsregler i res. 24 nov 2023 nr. 1903).

Femte del – Bevis

Kapittel 21. Alminnelige regler om bevis

§ 21-1. Virkeområdet for bevisreglene

Reglene om bevis gjelder det faktiske avgjørelsesgrunnlaget i saken.

§ 21-2. Bevisvurderingen

(1) Retten fastsetter ved en fri bevisvurdering det saksforhold avgjørelsen skal bygges på.
(2) Bevisvurderingen baseres på det som framkommer om de faktiske forhold i det som skal utgjøre grunnlaget for avgjørelsen. De bevis som føres, er felles for alle parter i saken eller i saker forent til felles behandling.
(3) I bevisvurderingen kan retten, uten at det er forhandlet om det, trekke inn faktiske forhold som er erkjent av en part, vitterlige kjensgjerninger og den viten og det erfaringsgrunnlag retten har generelt og på vedkommende fagområde. Hvis slik kunnskap kan være usikker eller omtvistet, gjelder § 11-1 tredje ledd.

§ 21-3. Rett og plikt til bevisføring

(1) Partene har rett til å føre de bevis de ønsker. Unntak fra retten til å føre bevis følger av §§ 21-7 og 21-8, kapittel 22 og øvrige bevisregler i loven her.
(2) I saker hvor offentlige hensyn medfører begrensninger i partenes rådighet, jf. § 11-4, har retten plikt til å sørge for at bevisføringen gir et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag. I andre saker kan retten sørge for bevisføring med mindre partene motsetter seg dette.

§ 21-4. Partenes sannhets- og opplysningsplikt

(1) Partene skal sørge for at saken blir riktig og fullstendig opplyst. De skal gi de redegjørelser og tilby de bevis som er nødvendig for å oppfylle plikten, og har plikt til å gi forklaringer og bevistilgang i henhold til § 21-5.
(2) En part skal også opplyse om viktige bevis som parten ikke har hånd om, og som parten ikke har grunn til å regne med at den annen part er kjent med. Dette gjelder uansett om beviset er til støtte for parten selv eller den annen part.

§ 21-5. Allmenn forklarings- og bevisplikt

Enhver plikter å gi forklaring om faktiske forhold og gi tilgang til gjenstander mv. som kan utgjøre bevis i en rettssak, med de begrensninger som følger av bevisforbud og bevisfritak i kapittel 22 og andre bevisregler i loven.

§ 21-6. Bevistilbud

(1) Partene opplyser i bevistilbud til retten hvilke bevis de vil føre.
(2) Parten skal angi hva beviset skal godtgjøre, og skal kort redegjøre for viktig informasjon som vil bli gitt ved beviset, så langt parten ikke kan regne med at motparten er kjent med denne.

§ 21-7. Alminnelige begrensninger i retten til å føre bevis

(1) Partene kan bare føre bevis om faktiske forhold som kan være av betydning for den avgjørelse som skal treffes.
(2) Retten kan nekte ført bevis som

a. ikke er klarlagt som bestemt i § 21-6 annet ledd,
b. ikke er egnet til å styrke avgjørelsesgrunnlaget nevneverdig, eller
c. retten finner det nødvendig å føre på annen måte.

§ 21-8. Begrensning ut fra proporsjonalitet

(1) Det skal være et rimelig forhold mellom den betydning tvisten har og omfanget av bevisføringen. Er det varslet bevisføring av et omfang som går ut over dette, kan retten begrense bevisføringen for å oppnå lovens formål etter § 1-1, men innenfor rammen av de begrensninger som følger av formålet.
(2) Hvis bevisføringen kan begrenses på ulike måter, har parten valget mellom disse.

§ 21-9. Bevisføringen hvor saken behandles muntlig

I saker som behandles muntlig, skal bevisene føres direkte for den dømmende rett med de unntak som følger av §§ 21-10 til 21-12 og andre bevisregler. For bevisføringen i saker som behandles muntlig i Høyesterett, gjelder § 30-11 første ledd.

§ 21-10. Fjernavhør

(1) Parter, vitner og sakkyndige kan avhøres for den dømmende rett ved fjernavhør når det er hensiktsmessig og forsvarlig.

(2) Før retten treffer avgjørelse om fjernavhør etter første ledd, skal partene gis anledning til å uttale seg.
(3) Fjernavhør foretas ved bildeavhør. Er utstyr for bildeavhør ikke tilgjengelig, kan lydavhør brukes hvis vilkårene etter første ledd likevel er oppfylt. Retten bestemmer hvor avhøret skal foretas. Kongen kan gi nærmere forskrift om fjernavhør.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 21-11. Bevisopptak

(1) Til bruk for avgjørelsen i saker som behandles muntlig, kan det ved bevisopptak etter reglene i kapittel 27 foretas rettslig avhør av parter, vitner og sakkyndige og undersøkelse av realbevis dersom

a. det må antas at beviset vil bli sikrere enn om det skal føres for den dømmende rett, og det ikke vil påløpe uforholdsmessige merkostnader,
b. det er en nærliggende risiko for at beviset ikke vil kunne føres for den dømmende rett, eller
c. føring av beviset for den dømmende rett vil medføre kostnader eller ulemper som ikke står i et rimelig forhold til bevisets eller sakens betydning.

(2) Bevisopptak etter første ledd kan føres ved den muntlige forhandling hvis partene har hatt muligheter for å ivareta sine interesser eller vilkårene i § 21-12 er oppfylt. Bevis som på annet grunnlag er opptatt eller sikret i samme sak, kan føres hvis ingen av partene har krevd beviset ført direkte for den dømmende rett, eller hvis vilkårene i § 21-12 er oppfylt.

§ 21-12. Skriftlige forklaringer som bevis

(1) Skriftlig erklæring i saken fra sakkyndig etter § 25-5 kan føres som bevis.
(2) Skriftlig forklaring i saken fra andre kan føres som bevis hvis partene er enige om det, eller hvis de gis adgang til å avhøre den som har gitt forklaringen. Beviset føres ikke før det er klart at vedkommende møter. Hvis det er umulig å avhøre den som har gitt forklaringen, kan den føres som bevis hvis det ikke strider mot lovens formål etter § 1-1.

§ 21-13. Bevisføringen i saker som behandles skriftlig

(1) I saker som behandles skriftlig, føres bevisene ved dokumentasjon i henhold til § 26-2.
(2) Når bevis ikke kan føres for den dømmende rett, kan det til bruk for avgjørelsen ved bevisopptak foretas avhør av parter, vitner og sakkyndige og undersøkelse av realbevis. Skriftlige forklaringer kan brukes etter reglene i § 21-12.

Kapittel 22. Bevisforbud og bevisfritak

§ 22-1. Bevisforbud om opplysninger av betydning for rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat

(1) Det kan ikke føres bevis om noe som holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat.
(2) Kongen kan samtykke i at beviset føres.

§ 22-2. Bevisforbud om drøftelser i regjeringskonferanser

Det kan ikke føres bevis om drøftelser i regjeringskonferanser.

§ 22-3. Bevisforbud om opplysninger undergitt lovbestemt taushetsplikt

(1) Det kan ikke føres bevis når dette vil krenke lovbestemt taushetsplikt for den som har opplysningene som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune, familievernkontor, tilbyder av posttjenester, tilbyder eller installatør av elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste, teknisk kontrollorgan eller statens lufthavnselskap.
(2) Departementet kan samtykke i at beviset føres. Samtykke kan bare nektes når bevisføring kan utsette staten eller allmenne interesser for skade eller virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold.
(3) Etter en avveining av hensynet til taushetsplikten og hensynet til sakens opplysning kan retten ved kjennelse bestemme at beviset skal føres selv om samtykke er nektet, eller at beviset ikke skal mottas selv om departementet har samtykket. Departementet skal få redegjøre for sitt standpunkt før retten treffer avgjørelse. Redegjørelsen meddeles partene.
Endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3, 4 sep 2015 nr. 91 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4

sep 2015 nr. 1027). **Endres** ved lov 15 apr 2011 nr. 11 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 22-3 a. Bevisforbud om opplysninger undergitt lovbestemt taushetsplikt for verger

Det kan ikke føres bevis når dette vil krenke en oppnevnt verges lovbestemte taushetsplikt etter vergemålsloven.

I den utstrekning personen med verge ikke er i stand til å forstå hva et samtykke innebærer, kan retten ved kjennelse beslutte om beviset kan føres. Det samme gjelder hvis personen med verge er mindreårig og ikke selv kan samtykke, og vergen treffer avgjørelser som tilkommer den som har foreldreansvaret etter vergemålsloven § 17 annet ledd. Om den mindreåriges medbestemmelsesrett ved rettens beslutning gjelder reglene i barnelova § 31. Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 22-4. Bevisforbud om rettsforhandlinger og rettsavgjørelser

(1) Det kan ikke føres bevis om innholdet av forhandlinger eller forklaringer som en domstol med hjemmel i lov har pålagt de tilstedeværende taushet om. Den som har krav på hemmelighold, kan samtykke i at beviset føres.
(2) Det kan ikke føres bevis med opplysninger fra dommere og lagrettemedlemmer om grunnlaget for avgjørelser de har truffet.
(3) For bevis om noe som er kommet fram under utenrettslig mekling eller rettsmekling gjelder § 7-3 sjette ledd og § 8-6.

§ 22-5. Bevisforbud og bevisfritak for betroelser til særlige yrkesutøvere

(1) Retten kan ikke ta imot bevis fra prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, patentrådgivere oppført på listen nevnt i artikkel 134 nr. 1 i konvensjonen om meddelelse av europeiske patenter 5. oktober 1973, meklere i ekteskapssaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere om noe som er betrodd dem i deres stilling. Det samme gjelder underordnede og medhjelpere som i stillings medfør er kommet til kunnskap om det som er betrodd de nevnte personer.
(2) Retten kan frita en part eller et vitne fra å gi tilgang til bevis om noe som er betrodd under sjelesorg, sosialt hjelpearbeid, medisinsk behandling, rettslig

bistand eller lignende virksomhet, selv om forholdet ikke omfattes av første ledd.
(3) Den som har krav på hemmelighold etter denne paragraf, kan samtykke i at beviset føres.
Endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3, 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 18 juni 2021 nr. 126 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2027), 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 22-6. Bevisforbud om vandel og troverdighet

(1) Det kan ikke føres bevis om en parts eller et vitnes vandel, seksuelle atferd eller alminnelige troverdighet. Retten kan likevel tillate bevisføring som er av vesentlig betydning for avgjørelsen, og bestemmer hvordan og i hvilken utstrekning dette kan skje.
(2) Spørsmål om parten eller vitnet har vært straffet, skal som regel stilles og besvares skriftlig. Samme framgangsmåte kan brukes ved andre spørsmål om partens eller vitnets person eller privatliv.
(3) Skriftlige erklæringer om en part eller et vitnes gode eller dårlige navn eller rykte kan ikke brukes.
(4) Det kan ikke føres bevis om en parts eller et vitnes troverdighet hvor beviset er grunnet på testing av fysiologiske reaksjoner.

§ 22-6 a. Bevisforbud om interne straffesaksopplysninger

(1) Det kan ikke føres bevis om politiets og påtalemyndighetens interne saksforberedelse i straffesaker.
(2) Riksadvokaten kan samtykke i at beviset føres. Samtykke kan bare nektes så langt opplysningene kan unntas fra innsyn etter straffeprosessens regler.
(3) Selv om samtykke er nektet, kan retten ved kjennelse bestemme at beviset skal føres når det er strengt nødvendig for sakens opplysning, og hensynet til sakens opplysning klart veier tyngre enn hensynene som tilsier hemmelighold. Riksadvokaten skal få redegjøre for sitt syn før retten treffer avgjørelse. Redegjørelsen meddeles partene.
Tilføyd ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 22-7. Forbud mot bevis framskaffet på utilbørlig måte

Retten kan i særlige tilfeller nekte føring av bevis som er skaffet til veie på utilbørlig måte.

§ 22-8. Bevisfritak for nærstående for opplysninger meddelt av parten

(1) Partens nåværende og tidligere ektefelle eller samboer, slektninger i rett opp- eller nedstigende linje og søsken kan nekte å gi tilgang til bevis om det som er meddelt dem av parten.
(2) Retten kan frita en parts forlovede, fosterforeldre, fosterbarn og fostersøsken for bevisplikt om forhold som nevnt i første ledd.

§ 22-9. Bevisfritak for belastende personopplysninger

(1) En part eller et vitne kan nekte å gi tilgang til bevis som kan medføre straff for

a. vedkommende selv,
b. slektning nevnt i § 22-8 første ledd og dennes ektefelle eller samboer,
c. nåværende og tidligere ektefelle eller samboer og dennes slektninger i rett opp- og nedstigende linje samt søsken, eller
d. person som er gift eller samboer med noen som er omfattet av bokstav c.

(2) Retten kan gi pålegg til en part eller vitne om å forklare seg i tilfelle som nevnt i første ledd, når det er rimelig etter en samlet vurdering av sakens art, forklaringens betydning for sakens opplysning og følgene for parten eller vitnet av å gi forklaring.
(3) Retten kan frita for å gi tilgang til bevis ved fare for vesentlig tap av sosialt omdømme eller vesentlig velferdstap av annen art for parten eller vitnet eller noen av hans eller hennes nærmeste etter første ledd, når det ut fra en vurdering av sakens art, forklaringens betydning for sakens opplysning og forholdene ellers ville være urimelig å pålegge parten eller vitnet å gi tilgang til beviset.
(4) Retten kan frita for plikt til å gi tilgang til bevis som berører vedkommendes forlovede, fosterforeldre, fosterbarn og fostersøsken som nevnt i første til tredje ledd.

§ 22-10. Bevisfritak for forretningshemmeligheter

En part eller et vitne kan nekte å gi tilgang til bevis som ikke kan gjøres tilgjengelig uten å røpe en forretningshemmelighet. Retten kan likevel gi pålegg om at beviset skal gjøres tilgjengelig når den etter en avveining finner det påkrevd.
Endret ved lov 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721, for overgangsbestemmelser se dens punkt 2).

§ 22-11. Bevisfritak for massemedia – kildevern

(1) Redaktøren av et trykt skrift kan nekte å gi tilgang til bevis om hvem som er forfatter til en artikkel eller melding i skriftet eller kilden for opplysninger i det. Det samme gjelder bevis om hvem som er kilden for andre opplysninger som er betrodd redaktøren til bruk i dennes virksomhet.
(2) Når vektige samfunnsinteresser tilsier at opplysning etter første ledd gis, og det er av vesentlig betydning for sakens oppklaring, kan retten etter en samlet vurdering likevel gi pålegg om at beviset skal framlegges eller at navnet skal opplyses. Dersom forfatteren eller kilden har avdekket forhold som det var av samfunnsmessig betydning å få gjort kjent, kan slikt pålegg bare gis når det er særlig påkrevd at navnet gjøres kjent.
(3) Reglene i denne paragraf gjelder tilsvarende for

a. andre som har fått kjennskap til forfatteren eller kilden gjennom sitt arbeid for vedkommende forlag, redaksjon, pressebyrå eller trykkeri, og
b. medarbeidere i kringkasting eller annen medievirksomhet som i hovedtrekk har samme formål som aviser og kringkasting.

Endret ved lov 21 des 2007 nr. 127.

§ 22-12. Taushetsplikt og lukkede dører

(1) Når et bevis omhandlet i dette kapittel føres med vedkommendes samtykke, skal retten pålegge de tilstedeværende taushetsplikt, hvis ikke samtykket bestemmer noe annet. Har retten pålagt taushetsplikt, skjer muntlig forhandling om beviset for lukkede dører.
(2) Blir beviset ført i henhold til pålegg fra retten, kan retten pålegge taushetsplikt og bestemme at muntlig forhandling om beviset skal skje for

lukkede dører. Det samme gjelder hvor retten ikke har fritatt for bevisplikt etter § 22-5 annet ledd, § 22-8 annet ledd eller § 22-9 tredje og fjerde ledd.
(3) Når bevis omhandlet i § 22-10 føres etter pålegg fra retten, skal retten pålegge de tilstedeværende taushetsplikt og forbud mot bruk av forretningshemmeligheten som kan utledes av beviset. Retten kan bestemme at muntlig forhandling om beviset skal skje for lukkede dører. Retten kan i særlige tilfeller begrense partenes adgang til å benytte rettslige medhjelpere etter § 3-7 til det retten anser nødvendig.
(4) Forbud og påbud etter tredje ledd første punktum skal gjelde inntil det i rettskraftig dom eller kjennelse fastslås at opplysningene ikke utgjør forretningshemmeligheter, eller vernet bortfaller som følge av at opplysningene blir allment kjent eller lett tilgjengelig.
Endret ved lover 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721, for overgangsbestemmelser se dens punkt 2).

Kapittel 23. Parters møte- og forklaringsplikt

§ 23-1. Parters møteplikt

(1) En part som ikke har gyldig fravær, har plikt til å møte personlig i rettsmøte parten innkalles til etter reglene i § 13-2. Personlig møteplikt pålegges på begjæring fra en annen part eller når retten finner det nødvendig at parten deltar. Retten kan frita en part for å møte etter begjæring hvis vilkårene for fjernavhør er til stede eller retten ikke finner tilstrekkelig grunn til at parten er til stede.
(2) Parten har plikt til å være til stede under hele rettsmøtet med mindre retten fritar for det. Retten kan bestemme at en part som er fritatt for å møte, skal holde seg tilgjengelig for kontakt i den tiden rettsmøtet pågår.
(3) Innkalles en part som er undergitt frihetsberøvelse i institusjon, gjelder § 24-2 tilsvarende.
(4) I saker hvor retten etter § 21-3 annet ledd har plikt til å sørge for et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag, kan den i samsvar med § 24-5 bestemme at en part som uteblir uten gyldig fravær, skal avhentes, og at en part som møter beruset, skal fengsles.

§ 23-2. Partsavhør

(1) En part plikter personlig å avgi partsforklaring hvis en annen part eller retten

krever det. Forklaringen skal gis direkte for retten om parten er til stede i rettsmøtet. Ellers gis forklaringen ved fjernavhør etter § 21-10 eller ved bevisopptak etter § 21-11.
(2) En part avhøres først av sin prosessfullmektig, så av andre parter og deretter av retten. En part som ikke har prosessfullmektig, avhøres først av retten. Retten kan endre rekkefølgen om det er hensiktsmessig. For øvrig gjelder reglene om vitneavhør i §§ 24-4, 24-7, 24-8, § 24-9 annet til femte ledd og §§ 24-10 og 24-11 tilsvarende for partsavhør.
(3) Når parter forklarer seg om krav de ikke har partsstilling for, får reglene om vitner anvendelse.
(4) Kongen kan i forskrift gi regler om at opptak foretatt etter § 13-7 i utpekte domstoler skal spilles av for helt eller delvis å tre i stedet for direkte forklaring for retten eller bevisopptak, når hensynet til forsvarlig saksbehandling ikke taler imot det. Kongen kan gi nærmere regler om avspilling i forskrift.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 79 (ikr. 1 okt 2018 iflg. res. 28 sep 2018 nr. 1470).

Kapittel 24. Vitnebevis

§ 24-1. Vitneplikt

(1) Enhver som kan ha noe å forklare av betydning for det faktiske avgjørelsesgrunnlaget i saken, har plikt til å møte som vitne i rettsmøte etter innkalling i henhold til § 13-3.
(2) Vitneplikten gjelder personer som bor eller oppholder seg i Norge, og som ikke har gyldig fravær etter § 13-4 første ledd. For personer som er bosatt eller oppholder seg i de andre nordiske land gjelder lov 21. mars 1975 nr. 9 om nordisk vitneplikt. Om vitneplikten for barn, sinnslidende og psykisk utviklingshemmede gjelder §§ 24-10 og 24-11.
(3) Om vitnet skal innkalles til å avgi forklaring direkte for den dømmende rett, ved fjernavhør eller ved bevisopptak, bestemmes etter reglene i §§ 21-10 og 21-11.
(4) Kongen kan i forskrift gi regler om at opptak foretatt etter § 13-7 i utpekte domstoler skal spilles av for helt eller delvis å tre i stedet for direkte forklaring for retten eller bevisopptak, når hensynet til forsvarlig saksbehandling ikke taler imot det. Kongen kan gi nærmere regler om avspilling i forskrift.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 79 (ikr. 1 okt 2018 iflg. res. 28 sep 2018 nr. 1470).

§ 24-2. Møteplikt for vitner som er berøvet friheten

Er vitnet undergitt frihetsberøvelse i institusjon, plikter institusjonen å sørge for at vitnet får møte for om mulig å avgi forklaring. Dersom forklaringen må avgis på annen måte enn forutsatt i innkallingen, skal institusjonen straks gi melding om dette til retten.

§ 24-3. Møteplikt for vitner ved bevisforbud og bevisfritak

(1) Et vitne som bare skal forklare seg om spørsmål som etter det som er oppgitt, ikke kan besvares uten samtykke eller pålegg fra retten, bør som regel ikke kalles inn så lenge samtykke ikke er gitt, eller det ikke er grunn til å anta at vitnet kan bli pålagt å forklare seg.
(2) Innkalles et vitne som har rett til å nekte å gi forklaring om det forhold det skal spørres om, kan det i vitnestevningen tilføyes at frammøte er unødvendig dersom vitnet er bestemt på å nekte å forklare seg. Melder vitnet tidsnok før rettsmøtet at det vil nekte å gi forklaring, skal stevningen tilbakekalles om nektelsen finnes begrunnet.

§ 24-4. Plikt til å forberede forklaringen og ta med bevis

(1) Retten kan pålegge et vitne å ta med dokumenter og andre bevis som det plikter å legge fram.
(2) Vitnet plikter etter anmodning å friske opp sitt kjennskap til saken, blant annet ved å undersøke eller gjennomgå bevis vitnet har tilgang til, som regnskap, møtereferater mv., og om nødvendig gjøre notater eller ta med gjenstander til retten.

§ 24-5. Vitner som uteblir eller møter beruset

Retten kan bestemme at et vitne som uteblir uten gyldig fravær, skal avhentes til samme eller et senere rettsmøte, og at et vitne som møter beruset, kan holdes i fengslig forvaring til det blir edru.

§ 24-6. Enkeltvis avhør – retten til å følge forhandlingene

(1) Vitnene avhøres enkeltvis og skal ikke følge forhandlingene før de er avhørt,

med mindre begge parter samtykker og retten finner det ubetenkelig. Vitner kan stilles mot hverandre når deres forklaringer gir grunn til det.
(2) Et vitne som i vesentlig grad bistår eller har bistått en part i det forhold saken gjelder, tillates i alminnelighet å følge hele forhandlingen når parten begjærer det. For sakkyndige vitner gjelder § 25-6 annet ledd.

§ 24-7. Påbud om å forlate rettssalen under vitneforklaring

Retten kan beslutte at en part eller andre personer skal forlate rettssalen mens et vitne avhøres, når det er særlig grunn til å frykte at vitnet ellers ikke vil gi en uforbeholden forklaring. Retten skal sørge for at spørsmål parten måtte ha til vitnet, blir stilt. Etter avhøret skal retten gjøre en utelukket part kjent med forklaringen.

§ 24-8. Innledning til vitneavhør

(1) Retten spør vitnet om navn, fødselsår og -dag, stilling, bopel og forhold til partene. Retten kan spørre vitnet om andre omstendigheter som kan være av betydning for å vurdere forklaringen.
(2) I stedet for bopel kan vitnet oppgi arbeidssted, men vitnet kan da pålegges å oppgi sin bopel til retten. Er det fare for at vitnet eller noen som vitnet står i et slikt forhold til som nevnt i § 22-8, kan bli utsatt for et lovbrudd som krenker liv, helse eller frihet, eller vesentlig velferdstap av annen art, kan rettens leder beslutte at opplysning om bopelen eller arbeidsstedet bare skal opplyses skriftlig til retten.
(3) Retten kan beslutte at opplysninger som nevnt i første ledd første punktum bare skal opplyses skriftlig til retten, når det er nødvendig for å ivareta formålet med et vedtak om sperret adresse etter folkeregisterloven § 10-4, fiktiv identitet etter politiloven § 14 a eller skjult adresse etter barnevernsloven. Det samme gjelder i barnevernssaker som omhandler skjult adresse. Retten kan ikke treffe beslutning etter første og annet punktum dersom det vil medføre vesentlige betenkeligheter av hensyn til en parts mulighet for å imøtegå motpartens argumentasjon og bevis.
(4) Antar retten at vitnet etter regler om bevisforbud eller bevisfritak vil ha begrenset forklaringsplikt i saken, gjøres vitnet oppmerksom på dette. Et vitne som påstår at det ikke har rett eller plikt til å gi forklaring, må gjøre grunnen sannsynlig. I mangel av annet bevis er det nok at vitnet bekrefter den med forsikring.
(5) Før forklaring gis, skal retten formane vitnet til å forklare seg sannferdig og fullstendig og gjøre klart for vitnet det ansvar som følger med uriktig forklaring

og forsikring. Retten spør deretter vitnet: «Forsikrer du at du vil forklare den rene og fulle sannhet og ikke legge skjul på noe?» Til dette svarer vitnet stående: «Det forsikrer jeg på ære og samvittighet.»
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 13 des 2024 nr. 78 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3090).

§ 24-9. Gjennomføring av vitneavhør

(1) Vitnet avhøres først av parten som har innkalt det, så av andre parter og deretter av retten. Retten starter avhøret av vitner den har innkalt av eget tiltak, men kan overlate dette til partene. Når en part krever det, skal retten avhøre vitnene for ham.
(2) Vitnet skal forklare seg muntlig. Vitnet bør normalt gi en sammenhengende forklaring om hele eller bestemte deler av saksforholdet før mer detaljerte spørsmål stilles.
(3) Notater kan brukes til støtte for hukommelsen. Vitnet må opplyse når, av hvem og til hvilket formål notatet er gjort. I forklaringen kan vitnet vise til skriftlig forklaring som er framlagt etter § 21-12, men skal svare på spørsmål fra partene og retten i tillegg.
(4) Retten skal påse at avhøret skjer på en måte som er egnet til å få fram en klar og sannferdig forklaring, og som tar hensyn til vitnet. Spørsmål som ved innhold eller form innbyr til svar i en bestemt retning, må ikke stilles når det ikke skjer for å prøve påliteligheten av opplysninger som vitnet tidligere har gitt, eller andre særlige grunner gjør det forsvarlig. Spørsmål som ikke angår saken, skal avvises.
(5) Retten skal overta avhøret dersom det foregår på en utilfredsstillende måte, eller andre grunner taler for det.
(6) Retten kan på samme vilkår som etter § 24-8 tredje ledd beslutte at det ved gjennomføringen av vitneavhøret skal settes i verk fysiske eller tekniske tiltak for å holde vitnets identitet hemmelig.
Endret ved lov 13 des 2024 nr. 78 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3090).

§ 24-10. Barn som vitner

(1) Begjæres barn under 12 år avhørt som vitne, avgjør retten etter en avveining av hensynet til barnet og sakens opplysning om avhør skal foretas. Barnet innkalles bare når det er grunn til å tro at det kan avhøres.
(2) Er vitnet et barn under 16 år, bestemmer retten hvordan avhøret skal gjennomføres under hensyn til barnets interesser og til en forsvarlig opplysning

av saken. Forsikring avgis ikke.
(3) Barnets verge eller en annen foresatt gis mulighet for å være til stede under avhøret hvis ikke særlige grunner taler mot det.

§ 24-11. Alvorlig sinnslidende og psykisk utviklingshemmede som vitner

For avhør av vitne som er alvorlig sinnslidende eller psykisk utviklingshemmet i betydelig grad, gjelder § 24-10 første til tredje ledd tilsvarende.

Kapittel 25. Sakkyndigbevis

§ 25-1. Hva sakkyndigbevis er

Sakkyndigbevis er en fagkyndig vurdering av faktiske forhold i saken.

§ 25-2. Vilkårene for å oppnevne sakkyndig

(1) Retten kan oppnevne sakkyndig etter begjæring fra en part eller av eget tiltak etter § 21-3 annet ledd når det er nødvendig for å få et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag.
(2) Når saken for en part kan få betydning ut over den konkrete avgjørelsen, og parten av den grunn vil føre sakkyndige vitner, kan retten oppnevne sakkyndige om det er nødvendig for å sikre balanse mellom partene i bevisføringen.

§ 25-3. Antall sakkyndige. Valget av sakkyndig. Sakkyndige utvalg

(1) Det oppnevnes én sakkyndig. Hvis det ikke fører til uforholdsmessige kostnader eller forsinkelser, kan det oppnevnes mer enn én sakkyndig dersom karakteren av sakkyndigspørsmålene, sakens betydning eller andre forhold tilsier det. Retten kan oppnevne nye sakkyndige ved siden av tidligere oppnevnte.
(2) Som sakkyndige velges personer som har den nødvendige kyndighet og erfaring. Er det opprettet utvalg av sakkyndige, skal det oppnevnes fra utvalget når det ikke er ønskelig å oppnevne andre. En sakkyndig som begjæres oppnevnt av begge parter og er villig, oppnevnes hvis ikke særlige grunner taler mot det.
(3) En som ville ha vært inhabil som dommer i saken, skal ikke oppnevnes som

sakkyndig. Det utelukker ikke oppnevning at vedkommende har vært sakkyndig i lavere instans.
(4) Kongen kan opprette utvalg av sakkyndige for bestemte sakstyper og utvalg for å evaluere sakkyndigerklæringer på bestemte fagfelt.

§ 25-4. Mandat. Instrukser

Retten fastsetter hva den sakkyndige skal utrede, og gir de nødvendige instrukser. Retten kan pålegge partene å utarbeide forslag til mandat for de sakkyndige.

§ 25-5. Sakkyndigerklæringen. Muntlig forklaring

(1) Den sakkyndige skal avgi en skriftlig erklæring hvis ikke retten har bestemt noe annet. Flere sakkyndige kan avgi felles erklæring om ikke retten har bestemt annet. Retten kan bestemme at den sakkyndige skal avgi en tilleggserklæring.
(2) Den sakkyndige har plikt til å møte for å avgi forklaring i rettsmøte etter innkalling fra retten i henhold til § 13-3 fjerde ledd. Den sakkyndige innkalles hvis hensynet til utføringen av oppdraget eller sakens opplysning ellers tilsier det. Retten skal som regel etterkomme begjæring fra en part om dette.
(3) Den sakkyndige kan følge forhandlingene, kan rådføre seg med andre sakkyndige, og skal tillates å stille spørsmål til parter, vitner og andre sakkyndige når det er nødvendig for å utføre oppdraget som sakkyndig.
(4) Den sakkyndige skal før muntlig forklaring i retten bekrefte med forsikring på ære og samvittighet at oppdraget som sakkyndig er utført og vil bli fullført samvittighetsfullt og etter beste overbevisning. Avhøret skjer for øvrig etter reglene for vitner.

§ 25-6. Sakkyndige vitner

(1) En part kan føre vitner som sakkyndigbevis.
(2) Et sakkyndig vitne kan følge forhandlingene i sin helhet og kan tillates å stille spørsmål til parter, vitner og sakkyndige. Avhøret skjer for øvrig etter reglene for vanlige vitner.

Kapittel 26. Realbevis

§ 26-1. Realbevis

Realbevis er personer og gjenstander (fast eiendom, løsøre, dokumenter, elektronisk lagret materiale mv.) hvor personen eller gjenstanden, eller dens egenskaper, tilstand eller innhold, inneholder informasjon som kan ha betydning for det faktiske avgjørelsesgrunnlaget i saken.

§ 26-2. Føring av dokumentbevis

Dokumentbevis føres ved at beviset gjennomgås, og det som er viktig påpekes. Gjennomgåelsen skal ikke være mer omstendelig enn behovet for forsvarlig bevisføring tilsier.

§ 26-3. Føring av andre realbevis

Andre realbevis føres ved at den dømmende rett selv undersøker dem eller lar dem undersøke etter reglene i kapittel 27.

§ 26-4. Personer som bevis

Personer plikter å stille seg til rådighet for undersøkelse i den utstrekning dette kan gjennomføres uten uforholdsmessig belastning og ikke er krenkende.

§ 26-5. Gjenstander som bevis

(1) Enhver har plikt til å stille til rådighet som bevis gjenstander vedkommende har hånd om eller kan skaffe til veie.
(2) For å gjennomføre plikten etter første ledd kan partene og andre pålegges å svare på spørsmål om de kjenner til bevisgjenstander, og foreta nødvendige undersøkelser i den forbindelse. De kan også pålegges å utarbeide sammenstillinger, utdrag eller annen bearbeiding av opplysninger som kan hentes ut av bevisgjenstander.
(3) Retten kan nekte bevistilgang etter første eller annet ledd hvis dette vil medføre kostnader som ikke står i rimelig forhold til tvisten og den mulige verdien av beviset, eller som parten har tilnærmet samme mulighet for tilgang

til selv. Retten kan sette som vilkår at den som har begjært bevistilgang, forskutterer utgiftene.

§ 26-6. Utformingen av begjæring om bevistilgang

(1) En begjæring om tilgang til eller spørsmål om realbevis skal spesifiseres slik at det er klart hvilke bevisgjenstander kravet gjelder.
(2) Retten kan lempe på kravet til spesifikasjon dersom dette er uforholdsmessig vanskelig å etterkomme, og det er en nærliggende mulighet for at kravet kan gi tilgang til bevis.

§ 26-7. Tvist om bevistilgang

(1) Ved tvist om tilgang til bevisgjenstander kan retten kreve gjenstanden framlagt til avgjørelse av om den utgjør bevis.
(2) Imøtegås begjæringen om bevistilgang med at det foreligger bevisforbud eller bevisfritak, kan ikke bevisgjenstanden framlegges uten at retten i kraft av særlig lovbestemmelse kan bestemme at beviset likevel skal føres. Er bare deler av bevisgjenstanden underlagt bevisforbud eller bevisfritak, skal om mulig det øvrige framlegges. § 24-8 tredje ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.
(3) Retten treffer i nødvendig utstrekning nærmere bestemmelser om måten beviset skal gjøres tilgjengelig på, hvordan det skal oppbevares og andre forhold av betydning for føringen av beviset. Beviset gjøres ikke kjent før tvisten om bevistilgang er bindende avgjort.

§ 26-8. Tvangsfullbyrdelse

(1) Hvis en som ikke er part, nekter å etterkomme rettskraftig kjennelse om tilgang til bevis, kan retten treffe avgjørelse om at kjennelsen skal tvangsfullbyrdes.
(2) Det samme gjelder overfor en part i saker hvor retten har plikt til å sørge for et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag, jf. § 21-3 annet ledd.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

Kapittel 27. Bevisopptak i rettssak

§ 27-1. Vilkår for bevisopptak

(1) Bevisopptak med rettslig avhør av parter, vitner og sakkyndige og undersøkelse av realbevis til bruk for avgjørelsen, kan foretas når det følger av § 21-11 første ledd i saker som behandles muntlig, og av § 21-13 i saker som behandles skriftlig.
(2) Til bruk under saksforberedelsen kan bevisopptak foretas hvis det er særlig viktig å få tilgang til beviset på dette trinnet.

§ 27-2. Begjæring om bevisopptak. Rettens avgjørelse

(1) Retten som har saken, kan beslutte bevisopptak foretatt etter begjæring fra en part eller av eget tiltak i saker hvor retten etter § 21-3 annet ledd har plikt til å sørge for et forsvarlig faktisk avgjørelsesgrunnlag.
(2) Viser det seg å være behov for bevisopptak, må begjæring om dette settes fram snarest mulig under saksforberedelsen. Begjæringen skal begrunnes og bevistilbudet klarlegges i henhold til § 21-6 annet ledd. Er begjæringen satt fram for sent, kan retten nekte bevisopptaket foretatt etter § 16-6 tredje ledd.
(3) Bevisopptaket kan foretas av den rett som har saken, eller av en annen domstol ved rettsanmodning etter domstolloven §§ 44 til 51. Skal bevisopptaket foretas ved annen domstol, skal rettsanmodningen gi nødvendige opplysninger om saken og det som skal klarlegges.
(4) Hvis sakkyndighet er nødvendig for å utføre en bevisundersøkelse, kan retten oppnevne sakkyndig etter § 25-2 og overlate undersøkelsen til denne.

§ 27-3. Gjennomføringen av bevisopptak

(1) Bevisopptaket gjennomføres i samsvar med de alminnelige reglene for bevismidlet så langt de passer.
(2) Partene varsles til rettslig avhør og rettslig bevisundersøkelse, jf. § 13-2 første ledd. Bevisopptaket kan foretas selv om partene uteblir. En part som ikke var varslet eller hadde gyldig fravær, kan kreve nytt bevisopptak. Til bevisundersøkelse ved sakkyndig skal partene varsles og gis anledning til å ivareta sine interesser så langt det lar seg forene med oppdraget.
(3) Innsigelser om forklaringsplikt, plikt til å gi tilgang til realbevis og andre tvister i tilknytning til bevisopptaket avgjøres så vidt mulig av retten som har saken. Vil det i så fall oppstå uforholdsmessig forsinkelse eller annen ulempe,

kan avgjørelsen treffes av bevisopptaksretten.
(4) Den rett som har saken, kan bringe avgjørelser truffet av bevisopptaksretten inn for sin overordnede domstol. Er det en overordnet domstol som har saken, kan den omgjøre avgjørelser etter første punktum.
(5) Er det mangler ved bevisopptaket, kan partene kreve at den rett som har saken, retter disse, om nødvendig ved nytt bevisopptak. Retten kan av eget tiltak rette manglene.

§ 27-4. Direkte avhør og fjernavhør

Bevisopptak som er besluttet i medhold av § 21-11 første ledd bokstav a, gjennomføres fortrinnsvis som direkte avhør ved den rett som foretar bevisopptaket. I andre tilfelle kan bevisopptak gjennomføres ved direkte avhør eller ved fjernavhør etter § 21-10.

§ 27-5. Utføring av bevisundersøkelse

(1) Den som foretar bevisundersøkelsen, skal utføre de tiltak som er nødvendige for å oppnå formålet med undersøkelsen.
(2) Forklaringer fra parter eller vitner kan innhentes. I så fall gjelder § 27-4 annet punktum tilsvarende. Retten kan beslutte at opplysninger til bruk for undersøkelsen skal innhentes ved rettslig avhør etter § 27-4.
(3) Hvis det er hensiktsmessig og kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller kostnad, kan undersøkelsen utvides til å gjelde andre forhold enn det som er gjenstand for undersøkelse.

§ 27-6. Redegjørelse for undersøkelsen

(1) Den som har foretatt undersøkelsen, skal skriftlig eller på annen hensiktsmessig måte gi en redegjørelse for undersøkelsen og det som framkom ved den. Det skal redegjøres for forklaringer som er innhentet.
(2) Retten kan innhente ytterligere opplysninger om undersøkelsen.

§ 27-7. Bevisopptak utenfor domstolene

Ved enighet mellom partene kan det foretas bevisopptak utenfor domstolene.

Kapittel 28. Bevissikring utenfor rettssak

§ 28-1. Bevissikring

Ved bevissikring utenfor rettssak kan det foretas rettslig avhør av parter og vitner og gis tilgang til og foretas undersøkelse av realbevis.

§ 28-2. Vilkårene for bevissikring

Bevissikring kan begjæres når beviset kan få betydning i en tvist hvor den som setter fram begjæringen, vil kunne bli part eller partshjelper, og det enten er en nærliggende risiko for at beviset vil gå tapt eller bli vesentlig svekket, eller av andre grunner er særlig viktig å få tilgang til beviset før sak er reist.

§ 28-3. Begjæring om bevissikring. Rettens avgjørelse

(1) Begjæring om bevissikring fremmes for den domstol der sak i tilfelle kunne vært reist. Er det klart at bevissikringen bør skje ved annen domstol, kan kravet fremmes for denne. Er det allerede fremmet krav om bevissikring i saksforholdet, fremmes det nye kravet for samme domstol. § 4-7 gjelder tilsvarende.
(2) I tillegg til den begjæringen direkte retter seg mot, angis som motpart den som det er nærliggende at en eventuell sak vil bli reist mot.
(3) Bevissikring kan iverksettes straks dersom rask gjennomføring er nødvendig for å sikre beviset. Om mulig skal motparten varsles før bevissikringen slik at motparten kan la seg representere under denne. Dersom varsling ikke lar seg gjennomføre i tide, skal retten så vidt mulig oppnevne en representant for motparten og snarest underrette motparten om det som er foretatt.
(4) Dersom det er grunn til å frykte at varsel til motparten vil kunne hindre at beviset sikres, kan retten treffe avgjørelse om at bevissikring skal holdes før motparten varsles. Verken motparten eller allmennheten skal gjøres kjent med saken før bevissikringen er gjennomført, eller mer enn seks måneder er gått siden saken ble avsluttet. Den som har framsatt begjæringen, bør ikke gis tilgang til beviset før avgjørelsen er endelig, dersom det kan være viktig for motparten å hindre det. § 32-8 gjelder tilsvarende. Fristen for å begjære muntlig forhandling er to uker fra avholdelsen er meddelt.
(5) Dersom det viser seg at den som satt fram begjæringen etter fjerde ledd, ikke har krav eller en rettighet som bevissikringen kunne tjene til å sikre, plikter vedkommende å erstatte den skade motparten har lidt som følge av

bevissikringen. Det samme gjelder dersom det etter etterfølgende muntlig forhandling viser seg at begjæringen om bevissikringen etter fjerde ledd for øvrig var ugrunnet som følge av at det under saken forsettlig eller uaktsomt ble gitt uriktige eller villedende opplysninger om hvorfor det var grunn til å foreta bevissikringen.
(6) Retten kan stille som vilkår for avholdelse av bevissikring etter fjerde ledd at den som har satt fram kravet, dekker eller stiller sikkerhet for de kostnader som påløper. Retten kan også stille som vilkår at det stilles den sikkerhet som retten fastsetter for mulig erstatning til motparten.

§ 28-4. Gjennomføringen av bevissikring

For gjennomføringen av bevissikring gjelder reglene om tilgang til realbevis og bevisopptak i rettssak tilsvarende så langt de passer.

§ 28-5. Kostnader ved bevissikring

(1) Den part som begjærer bevissikring, plikter å dekke de kostnader som påløper for motparter etter § 28-3 annet ledd, og kostnadene ved at det oppnevnes representant etter § 28-3 tredje ledd.
(2) Dersom begjæringen om bevissikring er nødvendiggjort av at en motpart etter § 28-3 annet ledd uten rimelig grunn har motsatt seg å medvirke til bevissikring og bevistilgang eller uten rimelig grunn har bestridt begjæringen, kan plikten etter første ledd helt eller delvis falle bort. Både den som har fremmet begjæringen, og andre parter kan i slike tilfeller helt eller delvis tilkjennes sakskostnader av den part som ikke har villet medvirke.
Endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

Kapittel 28 A. Rett til informasjon ved inngrep i immaterialrettigheter m.m.

Kapitlet tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 28 A-1. Rett til informasjon ved inngrep i immaterialrettigheter m.m.

(1) Når det er rimelig grunn til å tro at det er gjort inngrep i en immaterialrettighet, kan retten etter begjæring fra rettighetshaveren pålegge inngriperen å opplyse om opprinnelse og distribusjonsnettverk for varer eller

tjenester som inngrepet gjelder (informasjonspålegg). Slike opplysninger kan også kreves fra den som:

a. har medvirket til inngrep,
b. har vært i besittelse av en vare som gjør inngrep som ledd i næringsvirksomhet,
c. har brukt en tjeneste som gjør inngrep som ledd i næringsvirksomhet,
d. har ytt en tjeneste som har blitt brukt ved et inngrep som ledd i næringsvirksomhet, eller
e. er utpekt av inngriperen eller noen som nevnt i bokstav a til d, som involvert i produksjon eller distribusjon av en vare, eller leveringen av en tjeneste, som inngrepet gjelder.

(2) Opplysninger om opprinnelse og distribusjonsnettverk omfatter blant annet:

a. navn og adresse til produsenter, distributører, leverandører og andre som har hatt varene i sin besittelse, eller levert eller mottatt tjenestene,
b. navn og adresse til tiltenkte grossister og detaljhandlere, og
c. opplysninger om hvor mye som har blitt produsert, levert, mottatt eller bestilt, og om hvilken pris som er blitt betalt og oppnådd for varene eller tjenestene.

(3) Immaterialrettigheter omfatter opphavsrett og andre rettigheter etter åndsverkloven, patent, supplerende beskyttelsessertifikater som nevnt i patentloven §§ 62 a og 62 b, rett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn, kretsmønsterrett, planteforedlerrett, designrett, varemerkerett, betegnelse som er beskyttet etter forskrift 5. juli 2002 nr. 698 om beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser, geografiske betegnelser og betegnelser for tradisjonelt særpreg på næringsmidler, samt geografiske betegnelse som er beskyttet etter markedsføringsloven §§ 25, 26 eller 31. Kapitlet her gjelder tilsvarende ved overtredelse av markedsføringsloven § 30, og ved overtredelse av markedsføringsloven §§ 25 og 26 som består i etterligning av annens produkt, kjennetegn, reklamemidler eller andre frembringelser.
(4) Første og annet ledd gjelder tilsvarende når noen har gjort vesentlige forberedelsestiltak med sikte på å utføre en handling som vil utgjøre inngrep, eller på annen måte har opptrådt slik at det er særlig grunn til å frykte at vedkommende vil gjøre inngrep.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), endret ved lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 28 A-2. Krav til forholdsmessighet m.m.

(1) Informasjonspålegg kan bare gis når opplysningene kan ha betydning for håndhevingen av en rettighet som nevnt i § 28A-1, og rettighetshaverens interesse i å få opplysningene veier tyngre enn ulempene for den som pålegget retter seg mot og andre motstående interesser.
(2) Bestemmelsene om bevisforbud og bevisfritak i §§ 22-3, 22-5 og 22-7 til 22-12 gjelder tilsvarende for plikten til å gi opplysninger etter dette kapitlet.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 28 A-3. Begjæringen om informasjonspålegg og behandlingen av den

(1) Informasjonspålegg kan begjæres i forbindelse med et søksmål om inngrep eller uavhengig av slikt søksmål. Begjæringen settes frem gjennom prosesskriv. Fremmes begjæringen under en hovedforhandling, må den fremsettes muntlig.
(2) Begjæring om informasjonspålegg som fremmes uavhengig av et inngrepssøksmål, fremsettes for den domstol der søksmål om det inngrep som påberopes som grunnlag for begjæringen, kunne vært anlagt. Begjæringen kan også fremmes for domstolen der den begjæringen retter seg mot har alminnelig verneting. Retter begjæringen seg mot flere, kan den fremmes der én av disse har verneting.
(3) Begjæringen skal angi den som det kreves opplysninger fra som motpart. Når begjæringen fremmes i et inngrepssøksmål og retter seg mot en annen enn motparten i søksmålet, skal begge angis som motpart. Det skal redegjøres for hva slags opplysninger som kreves og begrunnelsen for det.
(4) I et inngrepssøksmål kan begjæring om informasjonspålegg fremmes inntil saken tas opp til doms. Fremmes begjæringen under hovedforhandlingen, kan den bare rette seg mot motparten eller et vitne. Er begjæringen rettet mot et vitne, må den fremmes før vitnets forklaring er avsluttet. Etter at saksforberedelsen er avsluttet, kan det ikke tilbys nye vitnebevis med sikte på at vitnet skal pålegges å gi opplysninger om opprinnelse og distribusjonsnettverk som er uten betydning for avgjørelsen av inngrepssøksmålet. Dersom vitnet også skal forklare seg om forhold som kan være av betydning ved avgjørelsen av søksmålet, gjelder § 9-16. Hvis det er aktuelt å begjære at et vitne skal pålegges å gi opplysninger etter § 28A-1, skal det opplyses om det når beviset tilbys.
(5) Den begjæringen retter seg mot skal ha anledning til å uttale seg før den avgjøres.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), endret ved lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 28 A-4. Rettens avgjørelse

(1) Tvist om det skal gis opplysninger etter § 28 A-1 avgjøres ved kjennelse.
(2) I et inngrepssøksmål bestemmer retten om begjæringen skal avgjøres ved særskilt kjennelse, eller om avgjørelsen skal utstå til den dom eller kjennelse som avslutter saken. Avgjørelsen kan i begge tilfeller påankes særskilt.
(3) Retten avgjør hvordan et informasjonspålegg skal etterkommes. Informasjonspålegget kan gå ut på at den det retter seg mot skal avgi forklaring i retten eller gi tilgang til realbevis. Reglene i kapittel 23, 24, 26 og 27 gjelder tilsvarende så langt de passer. Retten kan også beslutte at den som pålegget retter seg mot, skal utarbeide en særskilt skriftlig erklæring i stedet for å avgi forklaring. Hvis en som ikke er part, nekter å etterkomme en rettskraftig kjennelse som pålegger vedkommende å utarbeide særlig skriftlig erklæring, kan retten treffe avgjørelse om at kjennelsen skal tvangsfullbyrdes.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 28 A-5. Sakskostnader og utlegg

(1) Når det begjæres informasjonspålegg uavhengig av et søksmål om inngrep eller overfor andre enn motparten i et inngrepssøksmål, plikter den som fremmer begjæringen å dekke nødvendige kostnader og utlegg, som påføres den det blir krevd informasjon fra. Dersom begjæringen er nødvendiggjort av at den det kreves informasjon fra uten rimelig grunn har bestridt kravet, kan plikten etter første punktum helt eller delvis falle bort, og den som har fremmet begjæringen helt eller delvis tilkjennes sakskostnader.
(2) Mellom partene i et søksmål om inngrep gjelder bestemmelsene om sakskostnader i kapittel 20 for kostnader og utlegg knyttet til behandling og gjennomføring av en begjæring om informasjon.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

Sjette del – Rettsmidler

Kapittel 29. Anke til lagmannsrett

§ 29-1. Lagmannsretten som ankeinstans

Lagmannsretten er ankeinstans for avgjørelser av tingrettene og domstoler som settes med enedommer eller bare har én fagdommer.

§ 29-2. Avgjørelser som kan ankes mv.

(1) Dommer, kjennelser og beslutninger kan ankes.
(2) Avgjørelser om saksbehandlingen kan ikke ankes etter at saken er avgjort.
(3) I saker som behandles muntlig, inntrer begrensningen i ankeretten etter annet ledd når rettsmøte for sluttbehandling innledes. Begrensningen bortfaller hvis saken blir utsatt.
(4) Disse begrensningene i ankeadgangen gjelder ikke for avgjørelse om å avvise eller heve saken eller for avgjørelse som er rettet mot andre enn partene.
(5) Annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende for avgjørelser om deler av saken.

§ 29-3. Ankegrunnene

(1) En dom eller kjennelse kan ankes på grunn av feil i bedømmelsen av faktiske forhold, rettsanvendelsen eller den saksbehandling som ligger til grunn for avgjørelsen.
(2) En kjennelse om saksbehandlingen som etter loven skal treffes etter et skjønn over hensiktsmessig og forsvarlig behandling, kan for den skjønnsmessige avveiningen bare angripes på det grunnlag at avgjørelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.
(3) En beslutning kan bare ankes på det grunnlag at retten har bygd på en uriktig generell lovforståelse av hvilke avgjørelser retten kan treffe etter den anvendte bestemmelse, eller på at avgjørelsen er åpenbart uforsvarlig eller urimelig.

§ 29-4. De krav som kan behandles i ankesaken

(1) En anke kan gjelde krav som er avgjort ved den avgjørelse som ankes.
(2) Når kravet kan behandles etter vesentlig de samme saksbehandlingsregler, kan en anke i tillegg til krav etter første ledd omfatte

a. krav som er knyttet til krav etter første ledd, og som ikke kan fremmes i egen sak,
b. krav som har sammenheng med krav etter første ledd når endringen er knyttet til forhold som er inntruffet så sent, eller blitt kjent så sent, at kravet ikke kunne ha vært trukket inn i saken tidligere,
c. krav som har sammenheng med krav etter første ledd når motparten ikke motsetter seg utvidelsen og retten ikke finner at vesentlige hensyn taler mot utvidelsen,
d. krav ellers som har sammenheng med krav etter første ledd når

retten finner at det nye kravet kan behandles forsvarlig i ankesaken, og tungtveiende hensyn tilsier at det bør tillates behandlet,

e. nye krav som settes fram som motregningsinnsigelse når innsigelsen ikke kunne vært fremmet tidligere, eller motparten samtykker.

(3) Påstanden for et avgjort krav kan bare utvides hvis motparten samtykker, eller endringen er begrunnet i forhold som først er blitt kjent for parten etter hovedforhandlingen i tingretten. For saker som er ført etter allmennprosessen, kan endringen også begrunnes i forhold som parten ikke kan bebreides for ikke å ha blitt kjent med før etter avslutningen av saksforberedelsen, dersom tingretten har nektet å tillate endringen.
(4) En part kan sette fram krav etter annet ledd og utvide påstanden etter tredje ledd også etter at partens frist for anke eller tilsvar er utløpt, dersom det er rimelig å tillate endringen. Krav etter annet ledd bokstav a og påstandsendring som det ikke var mulig å fremme tidligere, kan alltid kreves behandlet.

§ 29-5. Ankefrister

(1) Fristen for å anke er én måned når ikke annet er bestemt ved lov.
(2) Retten kan fastsette en ankefrist på én uke for

a. avgjørelser som pålegger eller nekter tilgang til bevis eller spørsmål om bevis,
b. avgjørelser som gir pålegg om å avgi forsikring, og
c. avgjørelser om å oppnevne eller ikke oppnevne sakkyndige.

(3) For avgjørelse etter annet ledd bokstav a og b om tilgang til bevis eller avgivelse av forsikring, som etter § 19-13 annet ledd ikke kan fullbyrdes før den er rettskraftig, kan retten kreve anke inngitt straks om den som kan anke avgjørelsen, er til stede i retten.
(4) Dersom det vil være særlig store problemer for partene å overholde fristen etter første ledd, kan retten ved avsigelsen av en dom fastsette en ankefrist på inntil seks uker fra forkynnelse.

§ 29-6. Frafall av rett til anke

(1) Retten til anke kan frafalles. Før avgjørelsen avsies, kan ankeretten bare frafalles hvis frafallet er gjensidig. Selv om ankeretten er frafalt før avgjørelsen, kan den likevel ankes på det grunnlag at det foreligger feil etter § 29-21 annet ledd.

(2) Retten til anke må frafalles uttrykkelig.

§ 29-7. Avledet anke

(1) En part som mangler selvstendig ankerett fordi ankefristen er oversittet, ankeretten er frafalt, eller kravet til ankegjenstandens verdi ikke er oppfylt, får likevel rett til å anke når motpartens anke ikke er begrenset til anke over saksbehandlingen.
(2) Anke etter første ledd er ikke nødvendig dersom parten bare vil kreve sakskostnadsavgjørelsen endret.
(3) Anke etter første ledd må inngis innen fristen etter § 29-10 annet ledd.
(4) Anke etter første ledd faller bort hvis motpartens anke ikke blir avgjort i realiteten.

§ 29-8. Partsstilling

(1) Partene i søksmålet kan anke rettslige avgjørelser for å oppnå endring i sin favør. Den som vil bli berørt av endringen, skal gjøres til motpart.
(2) Avgjørelser som gjelder prosessuelle plikter eller rettigheter for noen som ikke er parter i søksmålet, kan ankes også av disse. De må ved anke fra andre gjøres til ankemotparter.

§ 29-9. Anke uttas. Ankeerklæringen

(1) Anke uttas ved ankeerklæring.
(2) Anken inngis skriftlig eller muntlig etter reglene i § 12-1 annet ledd til den domstol som har truffet avgjørelsen som ankes.
(3) Ankeerklæringen skal angi

a. ankedomstolen,
b. navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger,
c. den avgjørelse som ankes,
d. om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare bestemte deler av den,
e. det krav ankesaken gjelder, og en påstand som angir det resultat den ankende part krever,
f. de feil som gjøres gjeldende ved den avgjørelse som ankes,
g. den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil,
h. de bevis som vil bli ført,
i. grunnlaget for at retten kan behandle anken dersom det kan være tvil

om dette, og

j. den ankende parts syn på den videre behandling av anken.

(4) Ankeerklæringen skal gi grunnlag for en forsvarlig behandling av saken for partene og retten. Det skal særlig påpekes hva som bestrides i den påankede avgjørelsen, og hva som i tilfelle er ny faktisk eller rettslig begrunnelse eller nye bevis. For øvrig gjelder § 9-2 tredje ledd så langt den passer.

§ 29-10. Foreløpig behandling av ankesaken ved den domstol som mottar anken

(1) Ser retten at det er mangler ved anken, eller at fristen for anke kan være oversittet, gis den ankende part adgang til å avhjelpe feilen etter §§ 16-5 og 16-6. Avgjørelse av om anken skal avvises, eller oppfriskning gis, treffes av lagmannsretten.
(2) Retten forkynner ankeerklæringen for ankemotparten og setter frist for anketilsvar. Fristen bør normalt være tre uker for anker over dommer og én uke for anker over kjennelser og beslutninger.
(3) Etter at anketilsvar er inngitt og meddelt den ankende part, sendes saken omgående til lagmannsretten. Det samme gjelder hvis fristen er utløpt uten at tilsvar er inngitt.

§ 29-11. Anketilsvaret

(1) Ankemotparten bør inngi anketilsvar.
(2) I anketilsvaret bør ankemotparten redegjøre for sitt standpunkt til anken. Ankemotparten bør nedlegge påstand og angi det faktiske og rettslige grunnlaget for sin påstand og de bevis som vil bli ført. Ankemotparten bør angi sitt syn på den videre behandling av ankesaken.
(3) Er anketilsvaret etter sitt innhold en avledet anke, gjelder §§ 29-9 og 29-10 for denne.

§ 29-12. Avvisning og opphevelse under saksforberedelsen

(1) Lagmannsretten kan under saksforberedelsen

a. avvise en anke hvor det foreligger feil som må lede til avvisning,
b. heve en sak eller en del av den fordi den ikke hører under domstolene eller er rettskraftig avgjort, og

c. oppheve en avgjørelse som er anket hvor det foreligger feil som ubetinget skal tillegges virkning, jf. § 29-21 annet ledd.

(2) I anke over dom etter forenklet domsbehandling eller småkravprosess kan lagmannsretten, i stedet for å fremme anken til behandling, oppheve dommen hvis det foreligger feil i rettsanvendelsen eller vesentlige feil ved saksbehandlingen, og videre behandling av saken heller bør finne sted i tingretten.
(3) § 9-6 gjelder tilsvarende for behandlingen.

§ 29-13. Krav til samtykke. Nektelse

(1) Anke over dom i en sak om formuesverdier kan ikke fremmes uten lagmannsrettens samtykke hvis ankegjenstandens verdi er mindre enn kr 250 000. Ved vurderingen av om samtykke skal gis, skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, de behov partene har for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelse som er anket, eller ved behandlingen av saken.
(2) Anke over dom kan nektes fremmet når lagmannsretten finner at det er klar sannsynlighetsovervekt for at anken ikke vil føre fram. En nektelse kan begrenses til enkelte krav eller ankegrunner.
(3) Er avgjørelse etter første ledd ikke truffet før ankeforhandlingen, kan samtykke likevel nektes hvis det da viser seg at verdien av ankegjenstanden er mindre enn kr 250 000.
(4) Nektelse etter annet ledd kan ikke skje uten at parten er gitt varsel om at anken overveies nektet fremmet. Slikt varsel kan bare gis inntil den videre saksforberedelse er tatt opp med partene etter § 29-14 tredje ledd, og inntil to måneder etter at lagmannsretten mottok ankesaken.
(5) Avgjørelse etter første og annet ledd treffes ved beslutning uten muntlig forhandling. Beslutning etter første ledd skal være begrunnet når særlige grunner tilsier det. Nektelse etter annet ledd krever enstemmighet og skal være begrunnet. Beslutningen kan bare ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen. At en anke ikke er nektet fremmet etter annet ledd, kan ikke ankes eller brukes som ankegrunn.
Endret ved lover 10 des 2010 nr. 76 (ikr. 10 des 2010 iflg. res. 10 des 2010 nr. 1574), 17 april 2020 nr. 26 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 17 april 2020 nr. 807, se denne for overgangsbestemmelser), 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683, se overgangsregler i res. 2 juni 2023 nr. 779).

§ 29-14. Videre saksforberedelse

(1) Dersom ankesaken ikke avgjøres etter §§ 29-12 eller 29-13, fortsetter saksbehandlingen etter annet eller tredje ledd. Saksforberedelsen konsentreres om det som skal prøves etter anken, og som er omtvistet. §§ 9-6 og 9-7 gjelder tilsvarende.
(2) Anker over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt på det grunnlag som foreligger ved oversending av saken til lagmannsretten, med mindre ytterligere saksforberedelse er nødvendig for å få et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag. Om det er behov for å drøfte den videre saksforberedelse, gjelder § 9-4 så langt den passer.
(3) Ved anker over dommer gjelder § 9-4, § 9-5 tredje og fjerde ledd og §§ 9-10 og 9-11 tilsvarende.

§ 29-15. Behandlingsform og avgjørelsesgrunnlag ved anke over kjennelser og beslutninger

(1) Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling.
(2) Muntlig forhandling holdes når hensynet til forsvarlig og rettferdig rettergang tilsier det. Den muntlige behandling kan begrenses til særlige spørsmål. § 29-18 får tilsvarende anvendelse så langt den passer for det som behandles muntlig.

§ 29-16. Behandlingsform og avgjørelsesgrunnlag ved anke over dommer

(1) Anke over dommer avgjøres etter muntlig ankeforhandling etter § 29-18 eller rettsmøte etter § 29-14 tredje ledd, jf. § 9-5 fjerde ledd. Faktisk framstilling etter annet ledd, redegjørelser etter tredje og fjerde ledd og innlegg etter fjerde ledd inngår i avgjørelsesgrunnlaget i saken. Etter femte ledd kan det bestemmes at saken skal avgjøres etter skriftlig behandling.
(2) Den faktiske framstilling i tingrettens dom kan legges uprøvd til grunn i den grad den ikke er bestridt.
(3) Retten kan bestemme at partene skal inngi skriftlige framstillinger om deler av de faktiske eller rettslige spørsmål i saken hvis det kan føre til en mer effektiv og prosessøkonomisk behandling, eller hvis det er nødvendig for å få et vesentlig sikrere avgjørelsesgrunnlag. Hvis en part motsetter seg å gi skriftlig redegjørelse etter dette ledd, avgjøres spørsmålet ved kjennelse.
(4) § 9-9 annet og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

(5) Gjelder anken bare saksbehandlingen og rettsanvendelsen, eller reiser den bare i liten grad faktiske spørsmål hvor umiddelbar bevisføring vil være av vesentlig betydning, kan retten bestemme at anken skal avgjøres etter skriftlig behandling hvis dette vil gi et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag. Partene skal etter beslutningen inngi skriftlige innlegg, som sammen med det som framkommer ved eventuelt rettsmøte etter fjerde punktum, utgjør avgjørelsesgrunnlaget i saken. De skal hver inngi minst ett innlegg, men har adgang til å inngi to. Retten kan bestemme at det etter de skriftlige innleggene skal holdes et rettsmøte til muntlig behandling av ett eller flere enkeltspørsmål i saken.

§ 29-17. Meddommere

Når anke over dom ikke skal avgjøres etter en fullt ut skriftlig behandling, kan retten settes med to meddommere. § 9-12 første til tredje ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 29-18. Muntlig ankeforhandling

(1) Den muntlige forhandling i ankesaker skjer etter reglene i §§ 9-13, 9-14, 9-16, 9-17 og 16-4. Retten sørger for at forhandlingene konsentreres om det som er tatt opp i anken og er omtvistet.
(2) For gjennomføringen av ankeforhandlingen gjelder § 9-15 tilsvarende. Den ankende part får normalt ordet før ankemotparten. Ved anke fra begge sider avgjør retten hvem som skal ha det første innlegget. Retten kan bestemme at partene skal holde sitt hovedinnlegg etter § 9-15 tiende ledd i alle tilfelle hvor det gir en effektiv avvikling av ankeforhandlingen.
(3) Når en part har redegjort for, eventuelt klargjort, sine påstander og påstandsgrunnlag, kan retten avskjære videre forhandlinger så langt den finner det klart at de ikke kan føre fram.

§ 29-19. Frafall av erklært anke

(1) Den som har erklært anke, kan frafalle anken inntil ankeforhandlingen er begynt, og med motpartens samtykke til kravet er avgjort. I ankesaker som helt ut behandles skriftlig, kan anken trekkes tilbake til kravet er avgjort.
(2) Tilbaketrekking av anke er til hinder for ny anke.

§ 29-20. Rettens prøving av anken

(1) Retten kan bare prøve de krav som er anket. Retten skal likevel tillegge feil etter § 29-21 annet ledd virkning for krav mellom ankende part og ankemotpart som ikke er anket, når feilen også rammer disse kravene, og det er nærliggende at feilen har hatt virkninger for avgjørelsen av dem.
(2) Ved anke over saksbehandlingen kan retten bare prøve de saksbehandlingsfeil som er påberopt, og kan ikke prøve sakens realitet. Retten kan utenom anken tillegge feil etter § 29-21 annet ledd virkning.
(3) Ved anke over realiteten er retten bundet av ankegrunnene, og slik at §§ 11-2 og 11-4 gir rammen for rettens prøving. Retten kan ikke prøve saksbehandlingen, likevel slik at den utenom anken kan tillegge feil etter § 29-21 annet ledd virkning.

§ 29-21. Saksbehandlingsfeil

(1) Feil ved saksbehandlingen skal tillegges virkning hvis det er nærliggende at feilen kan ha hatt betydning for den avgjørelse som er anket.
(2) Følgende feil skal ubetinget tillegges virkning

a. at tvingende vilkår for å fremme saken eller avgjøre kravet var tilsidesatt,
b. at retten ikke var lovlig sammensatt,
c. at det er mangler ved avgjørelsen som ikke kan rettes etter §§ 19-8 og 19-9, og som hindrer prøving av anken, eller
d. at avgjørelse er avsagt mot en part som ikke har møtt og som ikke har vært lovlig innkalt eller som har hatt gyldig fravær.

§ 29-22. Særskilt behandling og avgjørelse av anke over saksbehandlingen

(1) Er det anket både over saksbehandlingen og realiteten, avgjøres som regel anken over saksbehandlingen først.
(2) Selv om det foreligger saksbehandlingsfeil som skal tillegges virkning etter § 29-21, kan lagmannsretten fremme saken til realitetsavgjørelse hvis

a. lagmannsretten er rett domstol ved overprøving av det krav ankesaken gjelder,
b. tingretten har avgjort kravet i realiteten, og
c. hensynet til partene ikke tilsier at kravet bør prøves på nytt der.

(3) Fremmes saken til realitetsavgjørelse, kan det ikke ankes særskilt.

§ 29-23. Lagmannsrettens avgjørelser av ankesaken

(1) Anken avgjøres ved dom eller kjennelse etter § 19-1.
(2) Kommer lagmannsretten til at anken ikke kan føre fram, forkastes den.
(3) Hvis en anke over saksbehandlingen tas til følge, eller en saksbehandlingsfeil av eget tiltak tillegges virkning etter § 29-21 annet ledd, oppheves den påankede avgjørelse. Lagmannsretten kan bestemme at den videre behandling av saken etter opphevelse skal foretas av en annen domstol eller andre dommere. Tilsier opphevelsesgrunnen at det ikke er adgang til fortsatt behandling av saken, skal den avvises.
(4) Fører en anke over avgjørelsens innhold fram, treffer lagmannsretten ny realitetsavgjørelse om den har grunnlag for det. Ellers gjelder tredje ledd tilsvarende.

§ 29-24. Videre behandling etter opphevelse

(1) Etter opphevelse sendes saken til den domstol som skal behandle saken videre.
(2) Retten skal av eget tiltak sørge for fortsatt behandling av saken. Ved den fortsatte behandling skal tingretten følge den rettsoppfatning som lå til grunn for lagmannsrettens opphevelse.

Kapittel 30. Anke til Høyesterett

§ 30-1. Høyesterett som ankeinstans

(1) Høyesterett er ankeinstans for avgjørelser av lagmannsrettene og for anke over dommer hvor det er gitt tillatelse til direkte anke etter § 30-2.
(2) Anker over kjennelser og beslutninger avgjøres av Høyesteretts ankeutvalg.

§ 30-2. Direkte anke til Høyesterett

(1) En anke over dom som ellers hører under lagmannsrett, kan med tillatelse bringes direkte inn for Høyesterett. Tillatelse kan bare gis hvor saken reiser særlig viktige prinsipielle spørsmål som det er av betydning raskt å få

Høyesteretts standpunkt til, og hensynet til forsvarlig behandling av saken ikke taler mot direkte anke. Tillatelse til direkte anke kan ikke gis for anke over dom i småkravprosess eller dom etter forenklet domsbehandling.
(2) Tillatelse til direkte anke må som regel gis for hele saken. Dersom det etter § 16-1 er adgang til å dele opp behandlingen og pådømmelsen, og det er klart hensiktsmessig for den videre behandling av saken at et krav eller påstandsgrunnlag skilles ut til særskilt behandling og avgjørelse ved direkte anke etter første ledd, kan det likevel gis tillatelse til dette.
(3) Begjæring om direkte anke kan settes fram av ankende part eller ankemotparten innen fristen for anketilsvaret. § 29-10 gjelder tilsvarende for tingrettens forberedelse av ankesaken, men slik at saken sendes Høyesterett.
(4) Tillatelse til direkte anke kan omgjøres dersom den videre saksforberedelse viser at anken av hensyn til bevisføringen bør avgjøres av lagmannsretten.
(5) Dersom det ikke gis tillatelse til direkte anke eller tillatelsen blir omgjort etter fjerde ledd, sendes saken til lagmannsretten som behandler og avgjør anken etter reglene i kapittel 29. Hvor tillatelse til direkte anke er omgjort etter fjerde ledd, gjelder ikke § 29-13.
(6) Hvis det gis tillatelse til en begrenset direkte anke etter annet ledd annet punktum, sendes anken for øvrig til lagmannsretten.
(7) Avgjørelse om tillatelse etter første eller annet ledd eller omgjøring etter fjerde ledd treffes av Høyesteretts ankeutvalg.

§ 30-3. Tilsvarende anvendelse av reglene for anker til lagmannsrett

(1) For anker til Høyesterett gjelder §§ 29-2 til 29-11 og §§ 29-19 til 29-24 tilsvarende med de endringer som følger av bestemmelsene i dette kapittel.
(2) Høyesteretts ankeutvalg kan

a. avvise en anke hvor det foreligger feil som må lede til avvisning,
b. heve en sak eller en del av den fordi den ikke hører under domstolene eller er rettskraftig avgjort,
c. oppheve en avgjørelse som er anket hvor det foreligger feil som ubetinget skal tillegges virkning, jf. § 29-21 annet ledd, og
d. oppheve en avgjørelse av andre grunner dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at det er grunnlag for oppheving.

(3) Ved avgjørelser etter annet ledd gjelder § 9-6 tilsvarende.
Endret ved lov 11 mai 2012 nr. 26.

§ 30-4. Samtykke til fremme av anke over dommer

(1) Anke over dommer kan ikke fremmes uten samtykke. Samtykke skal bare gis når anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken avgjort i Høyesterett.
(2) Spørsmålet om samtykke avgjøres for hver anke. Samtykke kan begrenses til enkelte krav og til enkelte ankegrunner, herunder til nærmere konkrete påberopte feil i rettsanvendelsen, saksbehandlingen eller det faktiske avgjørelsesgrunnlaget.
(3) Avgjørelsen treffes av Høyesteretts ankeutvalg ved beslutning. Nektelse eller begrensning av samtykke krever enstemmighet.

§ 30-5. Nektelse av anke over kjennelser og beslutninger

En anke over kjennelse eller beslutning kan nektes fremmet dersom den ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende sak, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves. Anken kan også nektes fremmet dersom den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål. § 30-4 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 30-6. Særlige begrensninger i retten til videre anke over kjennelser

Når en anke til lagmannsrett er avgjort ved kjennelse, kan avgjørelsen ikke ankes videre. Det gjelder likevel ikke når

a. den avviser en sak fra tingretten fordi saken ikke hører under domstolene, eller fordi den er rettskraftig avgjort,
b. anken gjelder saksbehandlingen ved lagmannsretten,
c. anken gjelder den generelle rettslige forståelse av en skreven rettsregel, eller
d. anken gjelder en avgjørelse om tilgang til bevis etter § 22-11.

§ 30-7. Nye krav, utvidet påstand, nytt faktisk grunnlag og nye bevis

(1) Når det er gitt samtykke til fremme av anken etter § 30-4 eller gitt tillatelse til direkte anke etter § 30-2, kan nye krav, utvidelse av påstanden til framsatt krav, nytt faktisk grunnlag eller nye bevis ikke gjøres gjeldende uten at særlige grunner taler for det. Avgjørelsen treffes av Høyesteretts ankeutvalg.

(2) Ved behandling av anker over kjennelser og beslutninger kan det settes frist for utvidelser eller endringer som nevnt i første ledd.

§ 30-8. Videre saksforberedelse

(1) Dersom ankesaken ikke avgjøres ved nektelse etter § 30-4 eller § 30-5 eller ved opphevelse eller avvisning etter § 29-12, jf. § 30-3, vurderer retten om ytterligere saksforberedelse skal foretas. Saksforberedelsen konsentreres om det som skal prøves etter anken og som er omtvistet. §§ 9-6 og 9-7 gjelder tilsvarende.
(2) Anke over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt på det grunnlag som foreligger ved oversending av ankesaken til Høyesterett, med mindre ytterligere saksforberedelse er nødvendig for å få et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag. Om det er behov for å drøfte en videre saksforberedelse, gjelder § 9-4 så langt den passer. Skal anken avgjøres av Høyesterett etter helt eller delvis muntlig behandling etter § 30-9 fjerde ledd eller § 30-12, gjelder tredje ledd.
(3) Ved anke over dommer gjelder §§ 9-4 og 9-5 tredje ledd første punktum tilsvarende. Det kan bestemmes at partene skal inngi sluttinnlegg etter § 9-10 annet ledd. Det kan fastsettes tidsrammer for partenes innlegg under ankeforhandlingen.

§ 30-9. Behandlingsform og avgjørelsesgrunnlag ved anke over kjennelser og beslutninger

(1) Anker over kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling.
(2) Dersom Høyesteretts ankeutvalg enstemmig finner det klart at anken ikke kan føre fram, kan den avvises eller forkastes uten annen begrunnelse enn det.
(3) Dersom det er nødvendig for en forsvarlig behandling, kan Høyesteretts ankeutvalg bestemme at det skal holdes rettsmøter til nærmere behandling av deler av det som er tatt opp i ankesaken. For den muntlige behandling i ankeutvalget gjelder § 30-11 tilsvarende så langt den passer.
(4) Dersom det treffes bestemmelse etter domstolloven § 5 første ledd, jf. § 6 første ledd om at saken skal avgjøres i avdeling av fem dommere, bestemmes det samtidig om behandlingen skal være skriftlig eller følge de regler i §§ 30-10 og 30-11 som gjelder for anke over dommer. Bestemmelse om muntlig behandling kan også senere treffes av forberedende dommer etter § 19-2 annet ledd eller av den rett som behandler saken.

§ 30-10. Behandlingsform og avgjørelsesgrunnlag ved anke over dommer

(1) Anke over dommer avgjøres etter muntlig ankeforhandling. Skriftlige redegjørelser etter annet ledd og faktiske framstillinger etter tredje ledd inngår i avgjørelsesgrunnlaget. Etter fjerde ledd kan det bestemmes at anken skal avgjøres etter skriftlig behandling.
(2) Retten kan bestemme at partene skal inngi skriftlige framstillinger om nærmere angitte faktiske og rettslige spørsmål i saken.
(3) De faktiske framstillinger i tingrettens og lagmannsrettens dommer kan legges uprøvd til grunn i den grad de ikke er bestridt.
(4) Høyesteretts ankeutvalg kan bestemme skriftlig behandling hvis sakens spørsmål egner seg for det. § 29-16 femte ledd annet til fjerde punktum gjelder tilsvarende. Når det holdes rettsmøte etter de skriftlige innleggene, gjelder § 30-11 så langt den passer.

§ 30-11. Muntlig ankeforhandling

(1) Rettsoppnevnte sakkyndige kan avhøres direkte for Høyesterett. Bevisføringen ellers foregår etter § 26-2.
(2) For ankeforhandlingen gjelder §§ 9-13, 9-14, 9-17, 16-4 og § 29-18 første ledd annet punktum, annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd så langt de passer. Partene får ordet to ganger hver. Partenes annet innlegg skal begrenses til det motparten har tatt opp, og til sakkyndiges muntlige redegjørelse. Sakkyndige som forklarer seg direkte for Høyesterett, gir sin forklaring etter at partene har holdt sitt første innlegg med mindre Høyesterett bestemmer noe annet.

§ 30-12. Behandlingen av saker som skal avgjøres av mer enn fem dommere

Når en sak eller et rettsspørsmål etter domstolloven § 5 fjerde ledd skal avgjøres av Høyesterett satt med mer enn fem dommere, skal saken eller rettsspørsmålet alltid behandles etter § 30-10 første ledd til tredje ledd og § 30-11.

§ 30-13. Statens rett til å opptre i saker om Grunnloven eller internasjonale forpliktelser

(1) Når det i sak fremmet for Høyesterett reises spørsmål om å sette til side eller

fortolke innskrenkende regler gitt ved lov, provisorisk anordning eller stortingsbeslutning fordi reglene kan være i konflikt med Grunnloven eller med bestemmelser Norge er bundet av i internasjonalt samarbeid, skal Høyesterett varsle staten ved Justisdepartementet om saken. Staten har rett til å opptre i saken så langt det er nødvendig for å ivareta det offentliges interesser ved den mulige regelkonflikt.
(2) Dersom staten opptrer, kan retten bestemme at staten skal inngi skriftlige framstillinger om nærmere angitte faktiske og rettslige spørsmål i saken.

§ 30-14. Opphevelse og fortsatt behandling ved lavere rett ved manglende avgjørelsesgrunnlag mv.

(1) Dersom behandlingen viser at det er eller kan være feil i det faktiske eller rettslige grunnlaget for den påankede avgjørelse, men det ikke er forsvarlig grunnlag for å avgjøre det krav saken gjelder, skal avgjørelsen oppheves.
(2) Når det i den påankede avgjørelsen ikke er vurdert bevis som det er nødvendig å ta stilling til for å avgjøre anken, kan avgjørelsen oppheves når det av hensyn til en forsvarlig eller hensiktsmessig saksbehandling er viktig å få bevisene vurdert i den lavere rett.
(3) Det kan under saksforberedelsen treffes avgjørelse om at forhandlingene for Høyesterett skal begrenses slik at det foreløpig ikke forhandles om tvistepunkter som det kan være aktuelt å henvise til behandling ved lavere rett etter annet ledd.

§ 30-15. Opphevelse også av avgjørelsen i tingretten

(1) Rammer feil som fører til opphevelse også tingrettens avgjørelse, skal begge avgjørelser oppheves. Det gjelder likevel ikke hvis lagmannsretten ved ny behandling kan avgjøre saken i realiteten, og det gir en hensiktsmessig behandling.
(2) Oppheves tingrettens avgjørelse uten at saken også avvises, gjelder § 29-24 for den fortsatte behandling i tingretten.

Kapittel 31. Gjenåpning

§ 31-1. Virkeområde. Gjenåpningsdomstol

(1) Kapitlet gjelder gjenåpning av saker som er rettskraftig avgjort.

(2) Avgjørelser av forliksrådet kan gjenåpnes ved begjæring til tingretten.
(3) Avgjørelser av tingretten og lagmannsretten kan gjenåpnes ved begjæring til en sideordnet domstol med rettskrets som grenser til den domstol som har truffet avgjørelsen.
(4) Avgjørelser av Høyesterett, herunder Høyesteretts ankeutvalg, kan gjenåpnes ved begjæring til Høyesterett. Begjæringen avgjøres av Høyesteretts ankeutvalg.

§ 31-2. Avgjørelser som kan gjenåpnes

(1) Rettskraftige avgjørelser som avslutter behandlingen av et krav, kan gjenåpnes. Midlertidige avgjørelser kan ikke gjenåpnes.
(2) Har en sak vært behandlet i flere instanser, er det bare avgjørelsen i siste instans som kan gjenåpnes. Dette gjelder likevel ikke hvis grunnlaget for gjenåpning er forhold som lå utenfor rammen av behandlingen der.
(3) Beslutninger som nekter anke, og kjennelser som forkaster en begjæring om oppfriskning, kan bare gjenåpnes på grunn av feil ved rettergangen nevnt i § 31-3.
(4) Dommer og kjennelser som opphever en avgjørelse, kan gjenåpnes inntil ny realitetsavgjørelse er truffet. Tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 31-3. Gjenåpning på grunn av feil ved rettergangen

(1) Gjenåpning kan begjæres

a. hvis en dommer som etter loven ikke kunne gjøre tjeneste, har deltatt i behandlingen av saken,
b. hvis en dommer, noen som har utført arbeid eller oppdrag for domstolen, motparten eller noen som har handlet i saken for motparten, med skjellig grunn kan mistenkes for en straffbar handling i forbindelse med behandling av saken,
c. hvis et vitne med skjellig grunn mistenkes for uriktig forklaring,
d. hvis det i klagesak mot Norge i samme saksforhold er fastslått at saksbehandlingen har krenket en konvensjon som etter menneskerettsloven gjelder som norsk lov, eller
e. når parten ikke møtte ved behandlingen av saken fordi parten ikke var lovlig innkalt eller hadde gyldig fravær.

(2) Et straffbart forhold som siktede er frifunnet for, kan ikke påberopes med mindre retten har funnet det bevist at siktede har foretatt den rettsstridige

handlingen.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 31-4. Gjenåpning på grunn av feil ved avgjørelsen

Gjenåpning kan begjæres

a. hvis opplysninger om faktiske forhold som var ukjent da saken ble avgjort, tilsier at avgjørelsen høyst sannsynlig ville blitt en annen, eller
b. hvis en bindende avgjørelse av en internasjonal domstol eller en uttalelse fra FNs menneskerettskomité i samme saksforhold tilsier at avgjørelsen var basert på uriktig anvendelse av folkeretten.

§ 31-5. Alminnelige begrensninger i retten til gjenåpning

(1) Gjenåpning kan ikke begjæres av en grunn som er forkastet ved sakens behandling. En grunn anses ikke som forkastet ved beslutning om å nekte anke etter § 29-13 første ledd, § 30-4 og § 30-5.
(2) Gjenåpning kan heller ikke begjæres av en grunn som parten burde ha gjort gjeldende under sakens ordinære behandling, ved anke eller ved begjæring om oppfriskning.
(3) Gjenåpning finner ikke sted dersom det er rimelig sannsynlighetsovervekt for at en ny behandling av saken ikke vil lede til en endring av betydning for parten.

§ 31-6. Fristene for gjenåpning

(1) Begjæring om gjenåpning må settes fram innen seks måneder etter at parten ble kjent med det forhold begjæringen bygger på, eller burde ha skaffet seg kunnskap om dette. Bygger begjæringen på en straffbar handling, løper det ny frist fra det tidspunkt siktede er domfelt ved rettskraftig dom.
(2) Etter ti år kan saken ikke gjenåpnes. Det kan ikke gis oppfriskning mot forsømmelse av denne fristen.

§ 31-7. Begjæringen om gjenåpning

(1) Begjæring om gjenåpning inngis til en domstol som etter § 31-1 annet til

fjerde ledd kan behandle begjæringen.
(2) Begjæringen skal angi

a. domstolen,
b. navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger,
c. den avgjørelse som kreves gjenåpnet,
d. om begjæringen gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den,
e. grunnlaget for gjenåpning etter §§ 31-3 og 31-4,
f. en faktisk og rettslig begrunnelse for at grunnlaget gir rett til gjenåpning,
g. de bevis som vil bli ført for retten til gjenåpning,
h. det krav som vil bli gjort gjeldende i gjenåpningssaken, og en påstand som angir det resultat saksøkeren krever for begjæringen og for gjenåpningssaken,
i. de bevis som vil bli ført i gjenåpningssaken,
j. grunnlaget for at retten kan behandle begjæringen dersom det kan være tvil om dette, og
k. saksøkerens syn på den videre behandling av saken.

(3) § 9-2 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 31-8. Rettens behandling av begjæringen

(1) Begjæringen om gjenåpning behandles etter reglene om anke over beslutninger og kjennelser så langt disse passer. § 30-5 og § 30-9 annet ledd får ikke anvendelse.
(2) Retten prøver av eget tiltak om vilkårene for gjenåpning er til stede. Er som grunn angitt et mulig straffbart forhold uten at forfølgning er innledet, kan retten anmode påtalemyndigheten om å foreta etterforskning.
(3) Hvis begjæringen tas til følge, behandles gjenåpningssaken etter de alminnelige regler for sakstypen.
(4) Retten kan bestemme at det etter reglene i tredje ledd skal finne sted felles behandling av begjæringen og av det krav eller rettsforhold som er gjenstand for denne.
(5) Høyesteretts ankeutvalg kan bestemme at en begjæring om gjenåpning eller en gjenåpningssak helt eller delvis skal henvises til lagmannsrett hvis utvalget enstemmig finner det klart at hensynet til bevisføringen gjør det hensiktsmessig.
(6) En dommer som har vært med på å treffe den avgjørelse som er angrepet, kan ikke delta i sak om gjenåpning av denne.

§ 31-9. Forenklet avgjørelse av begjæringen

(1) Retten kan avgjøre begjæringen uten videre behandling dersom det er åpenbart at den må avvises av grunner som ikke kan avhjelpes, eller forkastes fordi grunnlaget er utilstrekkelig.
(2) I lagmannsretten og i Høyesteretts ankeutvalg må avgjørelse av begjæringen etter første ledd være enstemmig.

Sjuende del – Midlertidig sikring

Kapittel 32. Alminnelige bestemmelser

§ 32-1. Innledning

(1) Midlertidig sikring omfatter arrest og midlertidig forføyning.
(2) Den som har et pengekrav mot en annen, kan begjære sikring av dette kravet ved arrest etter kapittel 33 dersom det foreligger en sikringsgrunn.
(3) Den som har et krav som går ut på annet enn betaling av penger, kan begjære midlertidig forføyning etter kapittel 34 dersom det foreligger en sikringsgrunn.

§ 32-2. Forholdet til lovens alminnelige regler m.m.

Reglene i kapittel 1 til 3, §§ 4-1, 4-3, 4-4 og 4-7, kapittel 7 og 8, § 9-6, kapittel 11 til 15, kapittel 16 unntatt §§ 16-2, 16-4 og 16-8, kapittel 18, kapittel 19 unntatt § 19-13 første og annet ledd og kapittel 20 til 31 gjelder tilsvarende i saker om midlertidig sikring så langt de passer og når ikke annet følger av reglene i kapittel 32 til 34. Før retten avsier en kjennelse, skal den så vidt mulig gi partene anledning til å uttale seg.
Endret ved lov 21 des 2007 nr. 127.

§ 32-3. Norske og utenlandske skip og utenlandske statlige luftfartøyer

(1) For arrest i skip og midlertidig forføyning som går ut på tilbakeholding av et skip, gjelder også reglene i sjøloven kapittel 4.
(2) Tvangsfullbyrdelsesloven §§ 1-5 til 1-7 gjelder tilsvarende for midlertidig sikring.
(3) Reglene for skip gjelder også for flyttbare innretninger som ikke er skip, men

som kan registreres i norsk skipsregister eller i tilsvarende utenlandske registre.

§ 32-4. Kompetent domstol

(1) Begjæring om midlertidig sikring skal settes fram for tingretten i den krets der saksøkte har alminnelig verneting. En begjæring om arrest kan også settes fram for tingretten i en annen krets hvor et formuesgode som tilhører saksøkte er, eller hvor løsøre som tilhører saksøkte kan ventes å komme i nær fremtid. En begjæring om midlertidig forføyning som gjelder et formuesgode eller en annen gjenstand, kan også settes fram for tingretten på det stedet hvor godet eller gjenstanden er eller ventes å komme i nær framtid. Tvangsfullbyrdelsesloven § 1-9 gjelder tilsvarende. Begjæring om utreiseforbud settes fram for tingretten i den krets hvor saksøkte bor eller oppholder seg.
(2) Begjæring om midlertidig forføyning mot staten eller fylkeskommuner kan også settes fram for saksøkerens alminnelige verneting.
(3) Er søksmål om det kravet som det begjæres midlertidig sikring for, reist for en annen domstol enn forliksrådet, skal begjæringen settes fram for denne domstolen.

§ 32-5. Begjæringen

(1) Begjæring om midlertidig sikring settes fram gjennom prosesskriv eller muntlig.
(2) I begjæringen skal oppgis det krav som det begjæres midlertidig sikring for, og sikringsgrunnen. I en begjæring om arrest oppgis også kravets størrelse med et bestemt maksimum. Begjæringen skal videre inneholde en redegjørelse for de forhold som saksøkeren påberoper.
(3) De dokumenter som påberopes og som saksøkeren er i besittelse av, bør følge med begjæringen.

§ 32-6. Foreløpig prøving

Dersom retten av eget tiltak skal avvise saken, treffer den straks avgjørelse om det. Kan feilen rettes, skal saksøkeren få en frist til å rette den. Blir feilen ikke rettet, skal saken avvises.

§ 32-7. Rettens forhandlinger

(1) Retten treffer avgjørelse om midlertidig sikring ved kjennelse etter at partene har vært innkalt til muntlig forhandling. Dersom saksøkeren uteblir fra rettsmøtet og det ikke er opplyst eller sannsynlig at det foreligger gyldig fravær, avvises begjæringen. Er det opplyst eller sannsynlig at saksøkeren har gyldig fravær, utsettes saken. Uteblir saksøkte og det er opplyst eller sannsynlig at det foreligger gyldig fravær, kan retten utsette saken.
(2) Dersom det er fare ved opphold, kan kjennelse som beslutter midlertidig sikring treffes uten muntlig forhandling.
(3) Dersom det, bedømt på grunnlag av saksframstillingen i begjæringen, ikke er adgang til å ta begjæringen til følge, kan den forkastes straks.
Endret ved lov 26 jan 2007 nr. 3.

§ 32-8. Etterfølgende muntlig forhandling

(1) Har retten besluttet midlertidig sikring uten muntlig forhandling, kan partene og enhver annen som rammes, kreve etterfølgende muntlig forhandling om sikringen. Det kan også kreves etterfølgende muntlig forhandling om sakskostnader som er ilagt. Dersom etterfølgende muntlig forhandling kan kreves etter denne paragrafen, kan avgjørelsen ikke ankes.
(2) Retten kan helt eller delvis stadfeste, endre eller oppheve sin første beslutning og gjøre stadfestelsen eller endringen avhengig av sikkerhetsstillelse. Avgjørelsen treffes ved kjennelse.

§ 32-9. Samtidig pådømmelse av hovedkravet

(1) I sak om midlertidig sikring kan saksøkeren eller saksøkte for tingretten trekke inn hovedkravet til pådømmelse dersom dette

a. forsvarlig kan avgjøres samtidig med begjæringen om midlertidig sikring,
b. ikke vil forsinke avgjørelsen av den midlertidige sikringen og
c. det ikke nødvendiggjør annen saksforberedelse.

(2) En begjæring om å trekke inn hovedkravet til pådømmelse avgjøres ved beslutning. En beslutning som tillater kravet trukket inn, kan senere omgjøres om det viser seg at vilkårene etter første ledd ikke er til stede.
(3) Retten skal normalt nekte samtidig pådømmelse av hovedkravet dersom det

ved avgjørelsen av den midlertidige sikringen legges til grunn at sikringsgrunn ikke foreligger og det bare er saksøkeren som har begjært hovedkravet pådømt. Retten kan også ellers nekte pådømmelse av hovedkravet om den finner grunn til det.
(4) Dersom hovedkravet ikke kommer til pådømmelse etter beslutning om omgjøring etter annet ledd, eller fordi det nektes pådømt etter tredje ledd, kan den som begjærte pådømmelse, innen en frist satt av retten kreve det behandlet i egen sak. Ville særskilt søksmål om hovedkravet hørt under en annen domstol, kan retten bestemme at hovedkravet skal behandles ved denne domstol.

§ 32-10. Kostnadsansvaret ved midlertidig sikring

Retten kan ilegge sakskostnader også i en sak som avgjøres uten innkalling til muntlig forhandling. Pålegges saksøkte kostnader i en sak om arrest, tas kostnadene med i det beløpet som det tas arrest for.

§ 32-11. Erstatning ved midlertidig sikring

(1) Dersom midlertidig sikring er opphevet eller falt bort og det viser seg at saksøkerens krav ikke bestod da sikringen ble besluttet, plikter saksøkeren å erstatte den skade saksøkte har lidt som følge av sikringen eller ved de skritt som har vært nødvendige for å avverge sikringen eller å få den opphevet. Det samme gjelder om det viser seg at begjæringen for øvrig var ugrunnet som følge av at det under saken forsettlig eller uaktsomt ble gitt uriktige eller villedende opplysninger om sikringsgrunnen. Ved midlertidige forføyninger til sikring av hovedkrav som bygger på at bestemmelser som ivaretar miljøhensyn, er overtrådt, og som er besluttet på grunnlag av at kravet er sannsynliggjort, jf. § 34-2 første ledd, og etter muntlig forhandling, jf. § 32-7 første ledd, plikter saksøkeren bare å erstatte skade som nevnt i første punktum, dersom denne visste eller burde vite at kravet ikke bestod da sikringen ble besluttet.
(2) Dersom sikringen er skjedd ved utreiseforbud, kan retten, i stedet for eller i tillegg til erstatning for økonomisk tap, pålegge saksøkeren å yte saksøkte et rimelig pengebeløp i erstatning (oppreisning) for tort og annen skade av ikke-økonomisk art. Det samme kan retten gjøre i andre tilfeller dersom sikringen ble besluttet som følge av at det under saken forsettlig eller uaktsomt ble gitt uriktige eller villedende opplysninger.
(3) Krav om erstatning etter denne paragrafen kan gjøres gjeldende for tingretten i en sak om opphevelse av sikringen, eller ved ordinært søksmål.
Endret ved lov 21 des 2007 nr. 3.

§ 32-12. Sikkerhetsstillelse

Tvangsfullbyrdelsesloven § 3-4 gjelder tilsvarende i saker om midlertidig sikring.
Endret ved lov 21 des 2007 nr. 127.

§ 32-13. Bortfall av stilt sikkerhet

(1) Dersom saksøkeren i en sak om midlertidig sikring har stilt sikkerhet for mulig erstatning til saksøkte, kan sikkerheten på begjæring kreves frigitt når det er gått mer enn tre måneder etter at saksøkte fikk underretning om at sikringen er falt bort eller opphevet uten at søksmål om erstatning er reist.
(2) Tvangsfullbyrdelsesloven § 3-5 annet ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 21 des 2007 nr. 127.

Kapittel 33. Arrest

§ 33-1. Innledning

(1) Arrest besluttes i skyldnerens formuesgoder eller, i særlige tilfeller, ved at skyldneren blir pålagt utreiseforbud. For arrest i formuesgoder gjelder §§ 33-2 til 33-10. For utreiseforbud gjelder §§ 33-11 til 33-14 og ellers §§ 33-2 til 33-10 så langt de passer.
(2) Pengekrav mot staten, en kommune, en fylkeskommune, et interkommunalt selskap, et regionalt helseforetak eller et helseforetak kan ikke sikres med arrest.
Endret ved lover 25 mai 2012 nr. 28 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 25 mai 2012 nr. 449), 22 apr 2016 nr. 4 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1552).

§ 33-2. Sikringsgrunn for arrest i formuesgoder

(1) Arrest i formuesgoder kan besluttes når skyldnerens adferd gir grunn til å frykte for at tvangsfullbyrdelse av kravet ellers enten vil bli forspilt eller vesentlig vanskeliggjort, eller må skje utenfor riket.
(2) At et pengekrav ikke er forfalt eller betinget, er ikke til hinder for sikring av kravet, hvis ikke dette fører til at kravet er uten verdi.
(3) Arrest i bestemt skip og luftfartøy kan besluttes uten særlig arrestgrunn når det begjæres av en fordringshaver med et forfalt pantekrav i skipet eller luftfartøyet. For luftfartøyer gjelder dette likevel bare dersom fordringshaveren

har tvangsgrunnlag for pantekravet.

§ 33-3. Sannsynliggjøring av krav og sikringsgrunn

(1) Arrest kan bare besluttes dersom kravet det begjæres arrest for og sikringsgrunnen er sannsynliggjort. Retten kan bestemme at saksøkeren som vilkår for gjennomføringen skal stille slik sikkerhet som retten fastsetter for mulig erstatning til saksøkte.
(2) Dersom det er fare ved opphold, kan arrest besluttes selv om saksøkerens krav ikke er sannsynliggjort. Retten skal i tilfelle bestemme at saksøkeren som vilkår for gjennomføringen skal stille sikkerhet.

§ 33-4. Avgjørelsen om arrest

(1) Rettens avgjørelse skal nevne partene, kravet med et bestemt maksimum og sikringsgrunnen. Blir det besluttet arrest, kan retten også fastsette hvilket formuesgode som det tas arrest i. Dersom saksøkeren pålegges å stille sikkerhet for gjennomføringen og retten har fastsatt hvilket formuesgode det tas arrest i, skal retten fastsette en frist for å stille sikkerheten.
(2) Retten skal på saksøktes begjæring i avgjørelsen eller i en senere avgjørelse sette en frist for saksøkeren for å reise søksmål om kravet, eller for å begjære tvangsfullbyrdelse dersom saksøkeren allerede har tvangsgrunnlag for sitt krav. Søksmål i utlandet regnes likt med søksmål i Norge dersom avgjørelsen av den utenlandske domstol er bindende her i riket.
(3) Saksøkte skal opplyses om sin adgang til å avverge gjennomføringen ved å stille sikkerhet for saksøkerens krav. Er det besluttet arrest uten at muntlig forhandling har vært holdt, skal partene opplyses om sin rett til å kreve etterfølgende muntlig forhandling.

§ 33-5. Gjennomføring av arrest

(1) En arrest skal gjennomføres straks. Er saksøkeren pålagt å stille sikkerhet, skal den gjennomføres straks retten er meddelt at sikkerhet er stilt. Det hører under gjennomføringen å beslutte hvilket formuesgode det skal tas arrest i, hvis dette ikke allerede er gjort etter § 33-4 første ledd, og å etablere rettsvern for arresten og gi partene meddelelse om utfallet av gjennomføringen. Retten kan helt eller delvis overlate gjennomføringen til namsmannen i et hvilket som helst distrikt. Dersom retten overlater til namsmannen å bestemme formuesgodet, kan den bestemme hvilket formuesgode namsmannen fortrinnsvis skal søke

etter.
(2) Om gjennomføringen av arrest gjelder tvangsfullbyrdelsesloven §§ 5-5 til 5-10, 5-13 til 5-16 og 5-19 og §§ 7-8, 7-9 og 7-12 tilsvarende. Skal arrestgjenstand utpekes, gjelder også tvangsfullbyrdelsesloven §§ 7-18, 7-19 og 7-25. Er avgjørelsen ikke forkynt for saksøkte på forhånd, forkynnes den under forretningen, eller hvis det ikke lar seg gjøre, straks etter.
(3) Saksøkte kan alltid avverge gjennomføringen ved å stille sikkerhet for saksøkerens krav.

§ 33-6. Valget av formuesgode

(1) Arrest kan tas i ethvert formuesgode som det kan tas utleggspant i. Arrest kan også tas i pengekrav som det kan besluttes utleggstrekk i etter dekningsloven § 2-7 når det er gått minst en måned siden saksøkte kunne fått betaling. Det skal velges et formuesgode som vil gi saksøkeren tilstrekkelig sikkerhet for arrestkravet og som i tilbørlig utstrekning tar hensyn til saksøktes interesser. Tvangsfullbyrdelsesloven §§ 7-13 til 7-16 gjelder tilsvarende.
(2) Dersom en arrest blir besluttet uten muntlig forhandling og arrest er begjært i et bestemt formuesgode som det kan tas arrest i, skal det tas arrest i dette. Det gjelder likevel ikke dersom det finnes klart at saksøkeren vil være tilstrekkelig sikret med arrest i et annet formuesgode, og det må antas å være i saksøktes interesse å velge dette.

§ 33-7. Virkningen av arresten, rettsvern m.m.

(1) Arresten medfører at skyldneren mister retten til å råde over de arresterte formuesgoder til skade for arresthaveren. Om skyldnerens råderett gjelder for øvrig de samme regler som for utleggspant.
(2) Arrest får rettsvern mot saksøktes rettslige disposisjoner etter reglene for utleggspant i panteloven. Om etablering av rettsvern m.m. gjelder tvangsfullbyrdelsesloven § 7-20.
(3) Arrest i et formuesgode gir ikke arresthaveren rett til å kreve tvangsdekning. Dersom det er nødvendig for å forebygge vesentlig verdiforringelse, kan retten på arresthaverens begjæring ved kjennelse bestemme at arresthaveren skal gis adgang til å begjære tvangsdekning. For andel av utbytte som faller på arrestkravet gjelder tvangsfullbyrdelsesloven § 8-19 tredje ledd og § 11-36 tredje ledd.

§ 33-8. Særregler om arrest i luftfartøy

Sjøloven § 95 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende ved arrest i luftfartøy. Dette gjelder likevel ikke dersom luftfartøyet er satt inn i regelmessig rute som er åpen for allmennheten, eller dersom luftfartøyet ellers nyttes til befordring av personer eller gods mot betaling når luftfartøyet er klart til avgang og arrestkravet ikke gjelder krav som er stiftet til gjennomføring av reisen.

§ 33-9. Opphevelse av arrest m.m.

(1) Saksøkte kan begjære arresten helt eller delvis opphevet når det settes fram nye bevis eller det foreligger endrede forhold som godtgjør at kravet eller sikringsgrunnen ikke er til stede. Det samme gjelder hvis arresthaveren etter at søksmål er reist om kravet eller tvangsfullbyrdelse er begjært, utilbørlig forhaler saken.
(2) En begjæring om opphevelse etter første ledd framsettes for den rett som har besluttet arresten. Er søksmål reist, kan begjæringen alltid framsettes for den rett som behandler søksmålet. Avgjørelsen treffes ved kjennelse. Kjennelse som opphever arrest har ikke virkning før den er rettskraftig, med mindre saksøkte stiller sikkerhet for kravet.
(3) Saksøkte kan begjære gjennomføringen av en arrest opphevet ved å stille sikkerhet for kravet. Annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 33-10. Bortfall av arrest og forlengelse av frister

(1) Arresten faller bort uten opphevelse:

a. når det blir tatt utlegg for saksøkerens krav i det arresterte formuesgode,
b. når saksøkeren er gitt en frist for å stille sikkerhet eller for å reise søksmål om eller begjære tvangsfullbyrdelse av kravet, og fristen oversittes,
c. når det ikke er satt frist for søksmål eller begjæring om tvangsfullbyrdelse, og søksmål ikke er reist eller tvangsfullbyrdelse begjært ett år etter avsigelsen av arrestkjennelsen,
d. når saksøkte oppfyller pengekravet, eller det faller bort på annen måte, eller saksøkte rettskraftig er frifunnet for kravet,
e. når saksøkeren gir avkall på sin rett etter arresten, eller
f. når saksøkeren har fått fullbyrdelsesdom for kravet og utlegg ikke blir

begjært innen en måned etter at dommen ble rettskraftig.

(2) Fristene i første ledd bokstav b, c og f kan på begjæring forlenges. § 33-9 annet ledd gjelder tilsvarende. Forlengelse kan bare gis dersom begjæringen kommer inn innen utløpet av fristen. Forlengelse kan etter samme regler gis på ny.
(3) Er arresten falt bort, plikter saksøkeren skriftlig å gi avkall på sin rett etter arresten. Saksøkte kan kreve at retten treffer avgjørelse om at arresten er falt bort. § 33-9 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 33-11. Sikringsgrunn for utreiseforbud

(1) Utreiseforbud kan besluttes når skyldneren er i ferd med å forlate riket under slike forhold at det er usikkert om skyldneren vil vende tilbake. Et slikt forbud kan bare besluttes når det er nødvendig for å sikre tvangsfullbyrdelse, og arrest i formuesgoder ikke gir tilstrekkelig sikring. Utreiseforbud kan ikke besluttes når det etter sakens art og forholdene ellers vil være et uforholdsmessig inngrep.
(2) Utreiseforbud kan ikke besluttes overfor en person uten fast bosted i Norge for krav som ikke kan bringes inn for norsk domstol.

§ 33-12. Rettens avgjørelse, etterfølgende muntlig forhandling

(1) Avgjørelse om utreiseforbud skal istedenfor opplysning om arrestgjenstanden etter § 33-4, nevne at skyldneren er underlagt utreiseforbud og ikke må forlate riket. Det skal besluttes beslag i skyldnerens pass.
(2) Om nødvendig kan det under særlig graverende forhold besluttes at skyldneren skal settes i fengslig forvaring eller undergis andre innskrenkninger i sin personlige frihet. Har det i disse tilfellene ikke vært muntlig forhandling innkaller retten av eget tiltak til etterfølgende muntlig forhandling.

§ 33-13. Forretning for gjennomføring av utreiseforbud

Dersom det under gjennomføringen av en avgjørelse om utreiseforbud blir oppdaget at saksøkte har formuesgoder som det kan tas arrest i, skal den myndighet som står for gjennomføringen, isteden ta arrest i formuesgodet.

§ 33-14. Bortfall av utreiseforbud

Foruten etter bortfallsgrunnene i § 33-10 første ledd bokstav b, c, d, e og f faller fengslig forvaring eller andre frihetsinnskrenkninger bort etter tre måneder hvis ikke retten har besluttet at den skal falle bort før dette tidspunkt.

Kapittel 34. Midlertidig forføyning

§ 34-1. Sikringsgrunn

(1) Midlertidig forføyning kan besluttes:

a. når saksøktes adferd gjør det nødvendig med en midlertidig sikring av kravet fordi forfølgningen eller gjennomføringen av kravet ellers vil bli vesentlig vanskeliggjort, eller
b. når det finnes nødvendig for å få en midlertidig ordning i et omtvistet rettsforhold for å avverge en vesentlig skade eller ulempe, eller for å hindre voldsomheter som saksøktes adferd gir grunn til å frykte for.

(2) Midlertidig forføyning kan ikke besluttes dersom den skade eller ulempe som saksøkte blir påført står i åpenbart misforhold til den interesse saksøkeren har i at forføyning blir besluttet.

§ 34-2. Sannsynliggjøring av krav og sikringsgrunn

(1) Midlertidig forføyning kan bare besluttes dersom kravet det begjæres forføyning for og sikringsgrunnen er sannsynliggjort. Retten kan bestemme at saksøkeren som vilkår for ikrafttredelse og gjennomføring av forføyningen skal stille slik sikkerhet som retten fastsetter for mulig erstatning til saksøkte.
(2) Dersom det er fare ved opphold, kan midlertidig forføyning besluttes selv om kravet ikke er sannsynliggjort.
(3) Ved midlertidige forføyninger til sikring av hovedkrav som bygger på at bestemmelser som ivaretar miljøhensyn, er overtrådt, kan saksøkeren ikke pålegges å stille sikkerhet som nevnt i første ledd dersom den midlertidige forføyningen er besluttet etter muntlig forhandling og kravet er sannsynliggjort.

§ 34-3. Avgjørelse om midlertidig forføyning

(1) Midlertidig forføyning kan gå ut på at saksøkte skal unnlate, foreta eller tåle en handling, eller på at et formuesgode skal settes ut av saksøktes besittelse og tas under forvaring eller bestyrelse. Midlertidig forføyning kan ikke gå ut på fengslig forvaring eller andre innskrenkninger i den personlige frihet.
(2) Rettens avgjørelse om midlertidig forføyning skal nevne partene, saksøkerens krav og sikringsgrunnen. Beslutter retten midlertidig forføyning, skal den fastsette de forholdsregler som den finner påkrevet. Retten kan samtidig fastsette hvordan forføyningen skal gjennomføres. Retten kan gi bestemmelser om når forføyningen skal tre i kraft og hvor lenge den skal vare. Pålegges saksøkeren å stille sikkerhet som vilkår for ikrafttredelse og gjennomføring av forføyningen, skal retten fastsette en frist for å stille sikkerheten. Retten kan bestemme at saksøkte kan avverge ikrafttredelse og gjennomføringen av forføyningen ved å stille sikkerhet for mulig erstatning til saksøkeren.
(3) Retten kan i avgjørelsen, eller på saksøktes begjæring i en senere avgjørelse, sette en frist for saksøkeren for å reise søksmål om kravet. Søksmål i utlandet regnes likt med søksmål i Norge dersom avgjørelsen av den utenlandske domstol er bindende her i riket.
(4) Er det besluttet midlertidig forføyning uten at muntlig forhandling har vært holdt, skal partene opplyses om sin rett til å kreve etterfølgende muntlig forhandling.

§ 34-4. Gjennomføring av midlertidig forføyning

(1) En midlertidig forføyning gjennomføres etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13 II til VI. Forføyningen skal gjennomføres straks saksøkeren begjærer det. Begjæringen framsettes for retten. Begjæring om gjennomføringstiltak som skal utføres av namsmannen, kan framsettes direkte for den namsmannen som utførelsen hører under. Framsettes begjæringen for retten, kan retten overlate til den namsmannen som utførelsen hører under, å utføre gjennomføringstiltak som krever at det holdes en forretning på annet sted enn rettens kontor.
(2) Er saksøkeren pålagt å stille sikkerhet for en midlertidig forføyning, trer forføyningen ikke i kraft og kan ikke gjennomføres før retten har meddelt saksøkte at sikkerhet er stilt, dersom retten ikke har bestemt annet.
(3) For forretninger for gjennomføring som holdes på annet sted enn rettens kontor, gjelder tvangsfullbyrdelsesloven §§ 5-5 til 5-10, 5-13 til 5-16 og 5-19 tilsvarende. Er forføyningskjennelsen ikke forkynt for saksøkte på forhånd,

forkynnes den under forretningen, eller hvis det ikke lar seg gjøre, straks etter.
(4) Gjelder en midlertidig forføyning en rettighet i et realregistrert formuesgode, eller begrenser den saksøktes rådighet over et realregistrert formuesgode, kan retten bestemme at forføyningen skal registreres som ledd i gjennomføringen. Tilsvarende gjelder for rettigheter registrert i en verdipapirsentral eller i et særskilt register for immaterialrettigheter.
(5) Går en midlertidig forføyning ut på å sette et formuesgode i forvaring og det er tvist om eiendomsretten til gjenstanden, skal avkastning av formuesgodet utbetales til retten, som plasserer midlene på best mulige rentebærende vilkår i norsk bank inntil saken er avgjort.
Endret ved lov 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 34-5. Opphevelse av midlertidig forføyning m.m.

(1) Saksøkte kan begjære forføyningen opphevet eller innskrenket når det settes fram nye bevis eller det foreligger endrede forhold som godtgjør at kravet eller sikringsgrunnen ikke er til stede. Det samme gjelder hvis saksøkeren etter at søksmål om kravet er reist, utilbørlig forhaler saken.
(2) Begge parter kan begjære at det treffes nye bestemmelser om hvordan en midlertidig forføyning skal gjennomføres, om når den skal tre i kraft og om sikkerhetsstillelse.
(3) En begjæring etter første og annet ledd framsettes for den rett som har besluttet forføyningen. Er søksmål reist, kan begjæringen alltid framsettes for den rett som behandler søksmålet. Avgjørelsen treffes ved kjennelse. Kjennelse som opphever midlertidig forføyning har ikke virkning før den er rettskraftig, med mindre saksøkte stiller sikkerhet for kravet.

§ 34-6. Bortfall av midlertidig forføyning og forlengelse av frister

(1) Midlertidig forføyning faller bort uten opphevelse:

a. når en fastsatt tid for forføyningen er løpt ut,
b. når saksøkeren er gitt en frist for å stille sikkerhet eller for å reise søksmål om kravet, og fristen oversittes,
c. når kravet er avgjort ved rettskraftig dom,
d. når saksøkte oppfyller kravet, eller det faller bort på annen måte, eller
e. når saksøkeren gir avkall på sin rett etter forføyningen.

(2) Fristene i første ledd bokstav a og b kan på begjæring forlenges. § 34-5 tredje ledd gjelder tilsvarende. Forlengelse kan bare gis dersom begjæring kommer inn

innen utløpet av fristen. Forlengelse kan etter samme regler gis på ny.
(3) Er midlertidig forføyning falt bort, plikter saksøkeren skriftlig å gi avkall på sin rett etter forføyningen. Saksøkte kan kreve at retten treffer avgjørelse om at forføyningen er falt bort. § 34-5 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 34-7. Særregler om midlertidige forføyninger til sikring av immaterialrettigheter

(1) Retten kan som midlertidig forføyning mot mottakeren eller dennes representant, beslutte at tollmyndighetene skal holde tilbake varer som er under deres kontroll, når innførsel eller utførsel av varene vil utgjøre et inngrep i en immaterialrettighet som nevnt i tvisteloven § 28 A-1 tredje ledd første punktum. Retten kan beslutte dette selv om mottakeren eller dennes representant er ukjent. Forføyningen skal i så fall besluttes uten innkalling til muntlig forhandling, og det skal ikke fastsettes en frist for saksøkeren til å reise søksmål om kravet. Fra det tidspunkt tollmyndighetene holder varer tilbake i samsvar med forføyningen, får mottakeren eller dennes representant stilling som saksøkt.
(2) For midlertidige forføyninger etter paragrafen her gjelder i tillegg til loven her reglene i vareførselsloven §§ 10-3 til 10-6 og §§ 10-9 og 10-10. § 34-4 gjelder ikke.
(3) Paragrafen her gjelder tilsvarende ved innførsel eller utførsel av varer som krenker markedsføringsloven § 30, og ved innførsel eller utførsel av varer som krenker markedsføringsloven §§ 25 og 26, når krenkelsen består i etterligning av annens produkt, kjennetegn, reklamemidler eller andre frembringelser.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 68 (ikr. 1 sep 2007), 21 des 2007 nr. 119 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 7 nov 2008 nr. 1206), 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 12 juni 2020 nr. 67 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1975, se denne for overgangsregel), 11 mars 2022 nr. 9 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1574).

§ 34-8. Særregler om midlertidige forføyninger til sikring av forretningshemmeligheter

(1) Når retten beslutter midlertidig forføyning til sikring av en forretningshemmelighet, skal det settes en frist for saksøkeren til å reise søksmål om kravet, jf. § 34-3 tredje ledd. Fristen skal ikke overstige det lengste alternativet av 20 virkedager eller 31 kalenderdager.
(2) § 34-3 annet ledd sjette punktum gjelder ikke for midlertidig forføyning som forbyr formidling av forretningshemmeligheter.

Tilføyd ved lov 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721, for overgangsbestemmelser se dens punkt 3).

Åttende del – Særlige prosessformer

Kapittel 35. Gruppesøksmål

§ 35-1. Virkeområde. Definisjoner

(1) Kapitlet gir særlige regler om behandlingsmåten for gruppesøksmål i tingretten og anke over avgjørelser i gruppesøksmål.
(2) Gruppesøksmål er søksmål som føres av eller mot en gruppe på samme eller vesentlig likt faktisk og rettslig grunnlag, og som er godkjent av retten som gruppesøksmål.
(3) Gruppeprosess er de særlige prosessregler for gruppesøksmål.
(4) Gruppen er de rettssubjekter som har krav eller forpliktelser som faller innenfor den ramme retten har trukket opp for gruppesøksmålet, og som omfattes av søksmålet etter § 35-6 eller § 35-7.
(5) Gruppemedlemmer er de enkelte rettssubjekter innenfor gruppen.
(6) Grupperegisteret er det register som føres over gruppemedlemmene etter § 35-6.
(7) Grupperepresentant er den som handler på gruppens vegne i søksmålet etter § 35-9 første til tredje ledd.

§ 35-2. Vilkår for gruppesøksmål

(1) Gruppesøksmål kan bare reises hvis

a. flere rettssubjekter har krav eller forpliktelser på samme eller vesentlig likt faktisk og rettslig grunnlag,
b. kravene ellers kan behandles av retten med samme sammensetning og hovedsakelig etter de samme saksbehandlingsregler,
c. gruppeprosess er den beste behandlingsmåten, og
d. det er grunnlag for å utpeke grupperepresentant etter § 35-9.

(2) Bare de som kunne reist eller sluttet seg til et ordinært søksmål for norske domstoler, kan være gruppemedlemmer.

§ 35-3. Saken reises

(1) Gruppesøksmål kan reises av

a. enhver som fyller vilkårene for å være gruppemedlem hvis søksmålet fremmes, eller
b. foreninger og stiftelser, samt offentlige organer med oppgave å fremme særskilte interesser, når søksmålet ligger innenfor deres formål og naturlige virkeområde etter § 1-4.

(2) Saken innledes ved stevning til en tingrett der en som kan være gruppemedlem, kunne ha reist et vanlig søksmål.
(3) Stevningen skal gi retten de opplysninger som er nødvendige for å vurdere om vilkårene for gruppesøksmål er oppfylt og treffe avgjørelser etter § 35-4 annet ledd. Det skal angis om gruppesøksmålet begjæres fremmet etter § 35-6 eller § 35-7.

§ 35-4. Godkjenning av gruppesøksmål

(1) Retten skal så tidlig som mulig avgjøre om gruppesøksmålet skal fremmes eller avvises.
(2) Fremmes gruppesøksmålet, skal retten i avgjørelsen om dette

a. beskrive rammen for krav som kan omfattes av gruppesøksmålet,
b. avgjøre om gruppesøksmålet skal fremmes etter § 35-6 eller § 35-7,
c. i gruppesøksmål etter § 35-6 fastsette en frist for registrering i grupperegisteret,
d. fastsette et eventuelt maksimalt ansvar og eventuell forskuddsbetaling etter § 35-6 tredje ledd, og
e. utpeke grupperepresentant.

(3) Viser sakens videre behandling at det er klart uhensiktsmessig at søksmålet føres etter reglene for gruppeprosess, eller at rammen for de krav som omfattes av gruppesøksmålet bør få en annen avgrensning, kan retten av eget tiltak omgjøre eller endre avgjørelsen. De som ikke lenger omfattes av gruppesøksmålet, kan innen én måned etter at avgjørelsen om omgjøring eller endring er rettskraftig, kreve at retten fortsetter behandlingen av deres krav som individuelle søksmål.
(4) Avgjørelser etter første til tredje ledd treffes som kjennelse. Ved anke gjelder ikke § 29-3 annet ledd.

§ 35-5. Varsel om godkjent gruppesøksmål

(1) Når et gruppesøksmål er godkjent, skal retten gjennom varsel, kunngjøring eller på annen måte sørge for at gruppesøksmålet gjøres kjent overfor dem som kan slutte seg til det, eller som er gruppemedlemmer etter § 35-7.
(2) Varslet eller kunngjøringen skal gjøre det klart hva gruppesøksmålet og gruppeprosessen innebærer, herunder konsekvensene av å registrere seg eller tre ut som gruppemedlem, mulig ansvar for kostnader som kan påløpe, og grupperepresentantens fullmakt til å inngå forlik. Frist for registrering i grupperegisteret skal framgå av varslet.
(3) Varslets innhold, varslingsmåte mv., bestemmes av retten, herunder om grupperepresentanten skal besørge varsel eller kunngjøring og dekke kostnadene forbundet med dette.

§ 35-6. Gruppesøksmål som krever registrering av gruppemedlemmer

(1) Gruppesøksmålet omfatter bare dem som er registrert som gruppemedlemmer, hvis ikke søksmålet er fremmet etter § 35-7. De som har krav innenfor rammen av gruppesøksmålet, kan registreres som gruppemedlem.
(2) Begjæring om registrering må settes fram innen fristen for dette. Inntil hovedforhandlingen kan retten i særlige tilfeller godkjenne en forsinket registrering når ikke hensynet til de øvrige parter i vesentlig grad taler mot det.
(3) Etter begjæring fra den som reiser gruppesøksmålet, eller grupperepresentanten kan retten bestemme at det skal være et vilkår for registrering at gruppemedlemmene skal ha ansvar for et fastsatt maksimalbeløp for kostnader etter § 35-14. Retten kan etter begjæring bestemme at hele eller deler av beløpet skal innbetales til gruppens prosessfullmektig før registrering.
(4) Grupperegisteret føres av retten. Domstoladministrasjonen kan gi nærmere regler om grupperegisteret ved forskrift.

§ 35-7. Gruppesøksmål som ikke krever registrering av gruppemedlemmer

(1) Retten kan bestemme at de som har krav innenfor rammen for gruppesøksmålet, skal være gruppemedlemmer uten registrering i grupperegisteret dersom kravene

a. enkeltvis gjelder så små verdier eller interesser at et betydelig flertall av dem ikke kan forventes fremmet ved individuelle søksmål, og
b. ikke antas å reise spørsmål som krever individuell behandling.

(2) De som ikke vil delta i gruppesøksmålet, kan tre ut etter § 35-8. Det føres utmeldingsregister. Reglene i § 35-6 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 35-8. Uttreden som gruppemedlem

(1) Enhver kan tre ut som gruppemedlem. Det gjøres ved sletting i grupperegisteret eller ved innføring i utmeldingsregisteret. Utmeldingen er virksom fra det tidspunkt retten mottar meldingen. Utmelding kan ikke skje etter at gruppemedlemmets krav er rettskraftig avgjort.
(2) Utmelding før det er avsagt dom som binder gruppemedlemmene etter § 35-11, kan skje uten at vedkommende taper det materielle krav som var fremmet.
(3) Ved utmelding etter at det er avsagt dom som binder gruppemedlemmet etter § 35-11 annet ledd annet punktum, fortsetter nødvendig videre behandling i instansen etter reglene for allmennprosess eller småkravprosess. Dersom gruppemedlemmets krav er avgjort i instansen, må den som har trådt ut, erklære selvstendig anke om overprøving. Anke kan inngis innen én måned etter utløpet av ankefristen for gruppen. Selv om denne fristen er utløpt, kan vedkommende likevel anke hvor gruppen har anket. Anke må da inngis samtidig med utmeldingen av gruppesøksmålet, og den må ligge innenfor den ramme for anke som er trukket opp i anken fra gruppen.
(4) En anke fra gruppens motpart omfatter alle som var gruppemedlemmer da det ble avsagt dom som binder gruppemedlemmene etter § 35-11, hvis ikke noe annet framgår av ankeerklæringen.
(5) En som har fremmet krav ved individuelt søksmål, betraktes som utmeldt av gruppesøksmålet. For søksmål etter § 35-7 opphører denne virkningen om det individuelle søksmål heves.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 35-9. Ivaretaking av rettigheter og plikter i gruppesøksmålet. Representasjon

(1) Gruppens rettigheter og plikter i gruppesøksmålet ivaretas av grupperepresentanten. Grupperepresentanten har plikt til å påse at gruppemedlemmene holdes forsvarlig orientert om gruppesøksmålet. Særlig gjelder dette for prosesshandlinger og avgjørelser som får betydning for gruppemedlemmenes krav.
(2) Den som kan reise gruppesøksmål etter § 35-3 første ledd, og som er villig til det, kan være grupperepresentant.

(3) Grupperepresentanten skal utpekes av retten. Representanten skal kunne ivareta gruppens interesser på en god måte, og kunne svare for gruppens mulige kostnadsansvar overfor motparten. Retten kan om nødvendig tilbakekalle en oppnevning som grupperepresentant og oppnevne en ny. § 35-4 fjerde ledd gjelder tilsvarende for avgjørelser om tilbakekall og ny oppnevning av grupperepresentant.
(4) Gruppen skal ha prosessfullmektig som er advokat. Retten kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra dette.

§ 35-10. Tvistepunkter som kun gjelder én eller få gruppemedlemmer. Undergrupper

(1) Retten kan bestemme at reglene for gruppesøksmål ikke skal gis anvendelse for behandlingen av tvistepunkter som bare gjelder et lite antall gruppemedlemmer. I så fall råder gruppemedlemmene selv over disse spørsmålene. Retten avgjør rekkefølgen de forskjellige spørsmål skal behandles i. Normalt bør retten behandle de spørsmål som gjelder gruppen som helhet, før den behandler særspørsmål knyttet til en eller noen få parter.
(2) Hvor gruppen består av et stort antall gruppemedlemmer, og det for flere av disse oppstår samme eller vesentlig like rettslige eller faktiske spørsmål som skiller seg fra de spørsmål som er felles for gruppen som helhet, kan retten bestemme at det skal opprettes undergrupper. For opprettelse av undergrupper og behandlingen av særspørsmålene for dem, gjelder reglene i dette kapittel tilsvarende.

§ 35-11. Avgjørelse av gruppesøksmålet. Forlik

(1) Avgjørelser av krav i gruppesøksmål binder dem som er gruppemedlemmer på avgjørelsestidspunktet.
(2) Retten kan dele pådømmelsen slik at den først avgjør kravene fra ett eller noen gruppemedlemmer når innsigelser og anførsler gjør det upraktisk å treffe realitetsavgjørelse for kravene fra alle gruppemedlemmene under ett. Denne første dommen legges uprøvd til grunn ved senere pådømmelser, så langt det ikke er anført at det foreligger særlige grunnlag for avvikende avgjørelse. Denne virkningen gjelder ikke for fastlegging av faktiske og rettslige forhold som gruppemedlemmene vil være avskåret fra å få overprøvd ved anke.
(3) Forlik i gruppesøksmål etter § 35-7 må godkjennes av retten. For avgjørelsen om godkjenning gjelder § 35-4 fjerde ledd tilsvarende.

§ 35-12. Sakskostnader

(1) Gruppererepresentanten har rett og plikt til sakskostnader i gruppesøksmålet.
(2) Ved skifte av gruppererepresentant bestemmer retten hvordan rett og plikt til sakskostnader skal fordeles mellom disse.
(3) Første og annet ledd gjelder ikke for sakskostnader ved tvistepunkter etter § 35-10 første ledd.
Endret ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683).

§ 35-13. Godtgjøring

(1) Gruppererepresentanten har krav på godtgjøring for sitt arbeid og dekning av sine utgifter, herunder godtgjøring til gruppens prosessfullmektig og dekning av dennes utgifter. Godtgjøring og utgiftsdekning til gruppererepresentanten og gruppens prosessfullmektig fastsettes av retten. § 20-9 får anvendelse.
(2) Gruppererepresentantens krav kan kreves dekket av gruppens motpart i den utstrekning denne ilegges ansvar for sakskostnader, og ellers av gruppemedlemmene innen den ramme som følger av § 35-14.

§ 35-14. Gruppemedlemmers økonomiske ansvar mv.

(1) Gruppemedlemmer i søksmål etter § 35-6 er ansvarlig overfor gruppererepresentanten for kostnader denne ilegges etter § 35-12, og for godtgjøring og utgiftsdekning som er fastsatt etter § 35-13, i den utstrekning slikt ansvar er satt som vilkår for registrering. Beløp som tidligere ikke er innbetalt, skal innbetales til gruppens prosessfullmektig.
(2) Tidligere gruppemedlemmer som er utelukket fra gruppen etter § 35-4 tredje ledd, er ikke ansvarlig for kostnader etter første ledd. Innbetalt beløp etter § 35-6 tredje ledd skal tilbakebetales. Tidligere gruppemedlemmer som har trådt ut av gruppen ved utmelding, har ansvar etter første ledd hvis ikke retten bestemmer noe annet. Ved avgjørelsen skal retten legge vekt på de økonomiske konsekvensene fritak fra ansvar vil få for gruppererepresentanten, og om ansvaret vil være urimelig tyngende for det utmeldte gruppemedlemmet, blant annet under hensyntaken til tidspunktet for utmeldingen.
(3) Etter dekning av eget tilgodehavende plikter prosessfullmektigen å videreføre innbetalte beløp etter første ledd til dekning av kostnadsbeløp som gruppens motpart er tilkjent, før det skjer utbetaling til dekning av gruppererepresentantens tilgodehavende.

§ 35-15. Gruppe på saksøktesiden

§§ 35-1 til 35-14, med unntak av § 35-7, gjelder tilsvarende så langt de passer, når gruppen utgjøres av parter på saksøktesiden.

Kapittel 36. Saker om administrative tvangsvedtak i helse- og sosialsektoren

§ 36-1. Virkeområde

(1) Reglene i dette kapitlet gjelder søksmål som etter særskilt lovbestemmelse kan reises for rettslig prøving av administrative vedtak om tvang mot personer. Andre krav kan ikke trekkes inn i saken.
(2) Søksmål etter reglene her kan ikke reises etter at vedtaket er falt bort. Faller vedtaket bort etter at det er krevd rettslig prøving, heves saken.
(3) Ny rettslig prøving kan bare skje etter at saken på nytt er behandlet administrativt.

§ 36-2. Hvordan og hvor søksmål reises. Virkningene av søksmål

(1) Søksmål reises ved at det settes fram krav om rettslig prøving overfor den myndighet som har truffet vedtaket. Vedkommende myndighet skal straks sende kravet om rettslig prøving og sakens dokumenter til retten.
(2) Saken skal behandles ved tingretten i den rettskrets der den private part er i samsvar med vedtaket eller der denne har alminnelig verneting eller hadde alminnelig verneting før vedtaket ble satt i verk.
(3) Søksmål er ikke til hinder for at vedtaket settes i verk eller opprettholdes med mindre retten ved kjennelse bestemmer noe annet. At det gis oppsettende virkning, fører ikke til at vedtaket faller bort.

§ 36-3. Partsforhold og prosessdyktighet

(1) Søksmål reises av den vedtaket retter seg mot, eller av den som etter særskilt lovbestemmelse er gitt adgang til å reise sak.
(2) Den vedtaket retter seg mot, kan reise søksmål på egen hånd dersom vedkommende er i stand til å forstå hva saken gjelder. Likevel kan mindreårige under 15 år bare reise sak hvis det følger av særskilt lovbestemmelse.
(3) Søksmålet rettes mot staten ved departementet. I saker som gjelder vedtak truffet av barneverns- og helsenemnda, rettes søksmålet mot kommunen. Er det

kommunen som reiser søksmålet, må dette rettes mot den eller de private parter i det vedtak som blir angrepet.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 36-4. Tingrettens sammensetning. Fagkyndige utvalg

(1) Tingretten settes med to meddommere, hvorav én lek og én fagkyndig. I særlige tilfeller kan retten settes med to fagdommere og tre meddommere, hvorav én eller to skal være fagkyndige. Når retten skal settes med bare én lek meddommer, avgjøres det ved loddtrekning hvilket kjønn denne skal ha.
(2) Kongen kan opprette ett eller flere utvalg av personer med fagkyndighet i saker som skal behandles etter dette kapitlet.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 38 (ikr. 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 654).

§ 36-5. Rettens behandling og prøving

(1) Hovedforhandling skal berammes straks.
(2) Saken skal prioriteres og behandles så hurtig som hensynet til en forsvarlig saksbehandling gjør mulig.
(3) Innenfor rammene av vedkommende lov skal retten prøve alle sider av saken.

§ 36-6. Partsrettigheter mv. for den private part

(1) Retten kan unnlate å motta forsikring fra den private part.
(2) Personlig avhør av den private part kan unnlates dersom retten finner dette ubetenkelig.
(3) Retten kan bestemme at den private part ikke skal få dokumentinnsyn eller skal utelukkes fra forhandlingene, i den utstrekning partens helsetilstand eller lave alder gjør dette påkrevd. I så fall skal rettens leder, den private partens prosessfullmektig eller representant gjøre parten kjent med hovedinnholdet i dokumentene eller forhandlingene så langt opplysningene er av interesse for saken.
(4) Den private part gjøres kjent med rettens avgjørelser og reglene for anke på den måten retten bestemmer.

§ 36-6 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683), opphevet ved lov 13 des 2024 nr. 78 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3090).

§ 36-7. Offentlighet og dokumentinnsyn

(1) Sakens dokumenter er unntatt offentlighet.
(2) Rettsmøter holdes for lukkede dører. Rettsmøter kan likevel holdes helt eller delvis for åpne dører dersom den private part begjærer det, og retten finner dette ubetenkelig ut fra hensynet til sakens opplysning, til den private part selv og andre.

§ 36-8. Kostnadene ved saken

Staten bærer alle kostnadene ved saken når ikke annet følger av særskilt lovbestemmelse.

§ 36-9. Foregrepet virkning mv.

(1) Går dommen ut på at tvangsvedtaket skal opphøre, får dette virkning straks.
(2) Dersom det foreligger tungtveiende grunner, kan retten i dommen likevel bestemme at den ikke skal få foregrepet virkning. Avgjørelsen kan bare ankes med de begrensninger som følger av § 29-3 tredje ledd.

§ 36-10. Anke

(1) Ved anke fra den private part gjelder ikke § 29-9 tredje og fjerde ledd.
(2) Ved anke over dom gjelder § 36-2 tredje ledd om oppsettende virkning tilsvarende. Ved anke over dom som går ut på at tvangsvedtaket skal opphøre, kan den rett som har ankesaken, ved kjennelse bestemme at tvangsvedtaket likevel skal stå ved lag til det foreligger en rettskraftig avgjørelse. Avgjørelse etter § 36-9 annet ledd kan ved kjennelse omgjøres av den rett som har ankesaken.
(3) Anke over tingrettens dom i sak om barneverns- og helsenemndas vedtak etter barnevernsloven kan ikke fremmes uten lagmannsrettens samtykke.

Samtykke kan bare gis når

a. anken gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak,
b. det er grunn til å behandle saken på ny fordi det er framkommet nye opplysninger,
c. det er vesentlige svakheter ved tingrettens avgjørelse eller saksbehandling, eller
d. dommen går ut på tvang som ikke er vedtatt av nemnda.

(4) Under muntlig ankeforhandling i lagmannsretten settes retten med to meddommere, hvorav én lek og én fagkyndig. For ankebehandlingen gjelder for øvrig reglene i kapitlet her så langt de passer.
Endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3, 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

Niende del – Ikraftsetting og endringer i andre lover

Kapittel 37. Ikraftsetting og endringer i andre lover

§ 37-1. Ikraftsetting

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at forskjellige bestemmelser skal tre i kraft til forskjellig tid.

Fra den tid loven trer i kraft oppheves lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten i tvistemål (tvistemålsloven).

1 Fra 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 88.

§ 37-2. Overgangsregler

Kongen kan gi forskrift om overgangsregler.

§ 37-3. Endringer i andre lover

– – –

Endret ved lover 26 jan 2007 nr. 3, 29 juni 2007 nr. 80 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1415), 21 des 2007 nr. 127.

Konvensjon om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, vedtatt i Lugano 30 okt 2007.[1]

1 Konvensjonen trådte i kraft 1 jan 2010 med virkning for Norge, EU og Danmark, 1 jan 2011 med virkning for Sveits og 1 mai 2011 med virkning for Island. Luganokonvensjonen 1988 og forskr. 16 okt 2009 nr. 1280 opphørte å gjelde 1 mai 2011, jf. forskr. 16 okt 2009 nr. 1280 om fortsatt anvendelse av Luganokonvensjonen 1988 § 3. Luganokonvensjonen 1988 er inntatt i tidligere utgaver av Norges Lover, senest utgaven 1687-2009, under lov 8 jan 1993 nr. 21.

Fortale

DE KONTRAHERENDE PARTER I KONVENSJONEN HER,

ER FAST BESTEMT PÅ å styrke rettsvernet i sine territorier for personer med tilhold der,

MENER at det for dette formål er nødvendig å fastlegge domstolenes internasjonale domsmyndighet, å gjøre anerkjennelse lettere samt å innføre en hurtig prosedyre for fullbyrdelse av dommer, autentiske offentlig bekreftede dokumenter og rettsforlik,

ER KLAR OVER de bånd som forener dem og som på det økonomiske område er befestet gjennom frihandelsavtalene mellom Det europeiske fellesskap og visse medlemsstater i Det europeiske frihandelsforbund,

TAR HENSYN TIL:

- Brusselkonvensjonen av 27. september 1968 om domsmyndighet og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, slik denne konvensjon er blitt endret gjennom tiltredelseskonvensjonene ved de forskjellige utvidelser av Den europeiske union,
- Luganokonvensjonen av 16. september 1988 om domsmyndighet og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, som utvider anvendelsen av reglene i Brusselkonvensjonen av 1968 til å omfatte visse medlemsstater i Det europeiske frihandelsforbund,
- Rådsforordning (EF) nr. 44/2001 av 22. desember 2000 om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, som har erstattet den ovennevnte Brusselkonvensjonen,
- avtalen mellom Det europeiske fellesskap og Kongeriket Danmark om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, undertegnet i Brussel 19. oktober 2005,

ER OVERBEVIST OM at en utvidelse av prinsippene i forordning (EF) nr. 44/2001 til å omfatte partene i konvensjonen her, vil styrke det juridiske og

økonomiske samarbeidet,

ØNSKER å oppnå en så ensartet tolkning som mulig av konvensjonen her,

HAR i denne ånd BESLUTTET å inngå konvensjonen her, og

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE:

Kapittel I. Virkeområde

Art 1.

1. Konvensjonen her gjelder i sivile og kommersielle saker uansett hva slags domstol saken bringes inn for. Den omfatter således blant annet ikke skattesaker, tollsaker eller forvaltningsrettslige saker.
2. Konvensjonen gjelder ikke:

a. fysiske personers rettslige status,[1] rettsevne og rettslige handleevne, formuerettigheter som følge av ekteskap, testament og arv;[2]
b. konkurs, avvikling av insolvente selskaper, foreninger og stiftelser, offentlige gjeldsforhandlinger (akkord) og liknende ordninger;[3]
c. sosiale trygdesaker;
d. voldgift.[4]

3. I konvensjonen her menes med uttrykket «konvensjonsstat», enhver stat som er part i konvensjonen her, eller som er en medlemsstat i Det europeiske fellesskap. Det kan også bety Det europeiske fellesskap.
1 Jf. nordisk familierettslig konvensjon 6 feb 1931.
2 Jf. nordisk konvensjon 19 nov 1934 om arv og dødsboskifte.
3 Jf. nordisk konvensjon 7 nov 1933 om konkurs.
4 Jf. New York-konvensjonen 10 juni 1958 om anerkjennelse og fullbyrdelse av voldgiftsavgjørelser.

Kapittel II. Domsmyndighet

Avsnitt 1. Alminnelige bestemmelser

Art 2.

1. Med forbehold for hva som ellers måtte følge av reglene i konvensjonen her,[1]

skal personer med bosted i en konvensjonsstat uansett statsborgerskap saksøkes ved domstolene i bostedstaten.[2]
2. Personer som ikke er statsborgere i den konvensjonsstat der de har sitt bosted, skal være underlagt de samme vernetingsreglene som denne statens egne statsborgere.
1 Jf. art. 5 til art. 24.
2 Jf. art. 59 og art. 60.

Art 3.

1. Personer med bosted i en konvensjonsstat kan bare saksøkes ved domstolene i en annen konvensjonsstat når dette følger av reglene i avsnitt 2 til 7 i dette kapittel.[1]
2. Særlig skal de nasjonale vernetingsregler oppført i vedlegg I ikke kunne gjøres gjeldende mot dem.
1 Jf. også art 31 og art. 67.

Art 4.

1. Har saksøkte ikke bosted i en konvensjonsstat, avgjøres domsmyndigheten i hver konvensjonsstat av rettsreglene i denne staten, likevel slik at bestemmelsene i artiklene 22 og 23 skal gjelde også her.
2. Mot en slik saksøkt kan enhver med bosted i en konvensjonsstat, uansett sitt statsborgerskap, benytte de vernetingsregler som denne stat har, herunder dem som er nevnt i vedlegg I, på samme måte som statens egne statsborgere.

Avsnitt 2. Særlige vernetingsregler

Art 5.

En person som har bosted i en konvensjonsstat, kan i en annen konvensjonsstat saksøkes:

1. a. i saker om kontraktforhold, ved domstolen for det sted hvor den forpliktelse tvisten gjelder, skal oppfylles;[1]
   b. ved anvendelsen av denne bestemmelse skal, med mindre noe annet er avtalt, oppfyllelsesstedet for den forpliktelse

tvisten gjelder, være:
        - ved kjøp av løsøre, det sted i en konvensjonsstat der varene er levert, eller skulle vært levert, i henhold til avtalen,
        - ved utførelse av tjenester, det sted i en konvensjonsstat der tjenestene er utført, eller skulle vært utført, i henhold til avtalen;
    c. dersom bokstav b) ikke får anvendelse, skal bokstav a) gjelde;
2. i saker om underholdsplikt,
    a. ved domstolen for det sted der den bidragsberettigede har sitt bosted eller faste opphold, eller
    b. ved den domstolen som ifølge sine egne rettsregler har kompetanse i en sak om en persons rettslige status, dersom spørsmålet om underholdsplikt avgjøres i en slik sak, unntatt når kompetansen bare grunner seg på statsborgerskapet til en av partene, eller
    c. ved den domstol som ifølge sine egne rettsregler har kompetanse i en sak om foreldreansvar, dersom spørsmålet om underholdsplikt avgjøres i en slik sak, unntatt når kompetansen bare grunner seg på statsborgerskapet til en av partene;
3. i saker om erstatning utenfor kontraktforhold, ved domstolen for det sted der skaden ble voldt eller oppsto, eller der dette kan komme til å skje;
4. når det gjelder sivile krav som følge av en straffbar handling, ved den domstol som avgjør straffesaken, forutsatt at den domstolen ifølge sine egne rettsregler er kompetent til å behandle sivile krav;
5. i saker som gjelder tvist vedrørende virksomheten til en filial, agentur eller liknende forretningskontor, ved domstolen for det sted hvor filialen, agenturet eller forretningskontoret ligger;
6. i egenskap av stifter, styrer («trustee») eller begunstiget av en «trust» opprettet i medhold av lov eller skriftlig, eller muntlig med skriftlig bekreftelse, ved domstolene i den konvensjonsstat hvor trusten har sitt bosted;
7. i saker om bergelønn for berging av skipslast eller frakt, ved den domstol som:
    a. har besluttet arrest i vedkommende last eller frakt til sikkerhet for kravet, eller
    b. kunne ha besluttet en slik arrest om det ikke var blitt stilt kausjon eller annen sikkerhet,

men bare når det hevdes at saksøkte har en interesse i lasten eller frakten eller hadde en slik interesse på bergingstidspunktet.

1 Jf. art. 60 (3).

Art 6.

En person som har bosted i en konvensjonsstat kan også saksøkes:

1. om han er en av flere saksøkte, ved domstolene for det sted hvor en av de saksøkte har bosted,[1] forutsatt at kravene er så nært forbundet at det er ønskelig å forene dem til felles behandling og til felles avgjørelse for å unngå risiko for uforenlige avgjørelser som en følge av separat behandling;
2. når han på grunn av regressplikt eller av andre grunner innstevnes som tredjemann i en sak av noen av de opprinnelige parter,[2] ved den domstol som behandler det opprinnelige søksmål – forutsatt at dette ikke ble reist utelukkende for å unndra saken fra den domstol som ellers ville ha vært kompetent i hans sak;
3. når det gjelder et motkrav vedrørende det samme kontraktforhold eller saksforhold som det opprinnelige krav var basert på, ved den domstol som behandler det opprinnelige krav;
4. i saker om kontraktforhold, når søksmålet kan forenes med et søksmål vedrørende tinglige rettigheter i fast eiendom og er rettet mot samme saksøkte, ved domstolen i den konvensjonsstat der den faste eiendom ligger.

1 Jf. art. 59 og art. 60.
2 Jf. protokoll 1 art. II.

Art 7.

Når en domstol i en konvensjonsstat ifølge konvensjonen her er kompetent i saker om ansvar på grunn av bruken eller driften av et skip, er denne domstol, eller enhver annen domstol som etter statens interne rett trer i stedet for denne domstol, også kompetent til å behandle krav om begrensning av dette ansvar.

Avsnitt 3. Verneting i forsikringssaker

Art 8.

I forsikringssaker bestemmes vernetinget av reglene i avsnittet her, men likevel slik at artikkel 4 og artikkel 5 nr. 5 får anvendelse.[1]
1 Jf. art. 24.

Art 9.

1. En forsikringsgiver med bosted i en konvensjonsstat kan saksøkes:

a. ved domstolene i bostedsstaten,[1] eller
b. i en annen konvensjonsstat, i tilfeller der søksmålet anlegges av forsikringstakeren, den forsikrede eller en begunstiget, ved domstolene der saksøkeren har sitt bosted, eller
c. om han er en koassurandør, ved domstolene i en konvensjonsstat der det reises søksmål mot den ledende assurandør.

2. En forsikringsgiver uten bosted i noen konvensjonsstat, men med en filial, agentur eller liknende forretningskontor i en konvensjonsstat, skal regnes å ha bosted i den sistnevnte stat når det gjelder tvister oppstått som følge av driften av filialen, agenturet eller forretningskontoret.[2]
1 Se art. 2.
2 Jf. art. 5 (5).

Art 10.

Gjelder saken ansvarsforsikring eller forsikring av fast eiendom, kan forsikringsgiveren dessuten saksøkes ved domstolene for skadestedet.[1] Det samme gjelder om forsikringen dekker både fast eiendom og løsøre, og begge deler er berørt av samme skadetilfelle.
1 Jf. art. 5 (3).

Art 11.

1. Ved ansvarsforsikring kan forsikringsgiveren også innstevnes i sak som skadelidte har anlagt mot skadevolderen, dersom de rettsregler som gjelder for vedkommende domstol tillater det.[1]
2. Artiklene 8, 9 og 10 gjelder for søksmål som skadelidte reiser direkte mot forsikringsgiveren, når slike direkte søksmål er tillatt.
3. Dersom de rettsregler som regulerer slike direkte søksmål, tillater at forsikringstakeren eller den forsikrede innstevnes som part i saken, skal samme domstol være kompetent også i forhold til dem.

1 Jf. art. 13 (3) og protokoll 1 art. II.

Art 12.

1. Med unntak for det som følger av artikkel 11 nr. 3, kan en forsikringsgiver bare anlegge søksmål ved domstolene i den konvensjonsstat der saksøkte har sitt bosted,[1] uansett om denne er forsikringstaker, den forsikrede eller en begunstiget.
2. Reglene i avsnittet her hindrer ikke at motkrav reises ved den domstol som i samsvar med avsnittet her behandler det opprinnelige krav.[2]

1 Jf. art. 2.
2 Jf. art. 6 (3).

Art 13.

Reglene i avsnittet her kan bare fravikes i en avtale:[1]

1. som er inngått etter at tvisten oppsto, eller
2. som tillater forsikringstakeren, den forsikrede eller en begunstiget å reise søksmål ved andre domstoler enn dem som er nevnt i avsnittet her, eller
3. som er inngått mellom en forsikringstaker og en forsikringsgiver som begge på avtaletiden har bosted eller fast opphold i den samme konvensjonsstat, når avtalen går ut på at domstolene i denne stat skal være kompetente selv om skaden skulle oppstå i utlandet, forutsatt at en slik avtale ikke er i strid med rettsreglene i denne staten,[2] eller
4. som er inngått med en forsikringstaker som ikke har bosted i noen konvensjonsstat, unntatt når forsikringen er tvungen eller gjelder fast

eiendom i en konvensjonsstat, eller
5. som gjelder en forsikringsavtale som dekker en eller flere av de risikoer som er nevnt i artikkel 14.

1 Jf. art. 23.
2 Jf. art. 10 og 11 (1).

Art 14.

Artikkel 13 nr. 5 viser til følgende risikoer:

1. ethvert tap av eller skade på:
    a. sjøgående skip, installasjoner offshore eller på det åpne hav, eller luftfartøyer, når tapet eller skaden har sammenheng med fare ved deres bruk for kommersielle formål;
    b. gods under forsendelse, unntatt passasjerers bagasje, når forsendelsen helt eller delvis skjer med slikt skip eller luftfartøy;
2. ethvert ansvar, unntatt personskade på passasjer eller tap av eller skade på passasjerbagasje:
    a. som oppstår ved bruken eller driften av skip, installasjoner eller luftfartøy som nevnt i nr. 1 bokstav a) såframt, hva angår sistnevnte, rettsreglene i den konvensjonsstat hvor luftfartøyet er registrert ikke forbyr vernetingsavtaler i forbindelse med forsikring mot slike skaderisikoer;
    b. for tap eller skade forårsaket av gods under forsendelse som nevnt i nr. 1 bokstav b);
3. ethvert økonomisk tap i forbindelse med bruk eller drift av skip, installasjoner eller luftfartøy som nevnt i nr. 1 bokstav a), herunder særlig tap av frakt eller befraktningsinntekter;
4. enhver risiko eller interesse i forbindelse med dem som er nevnt i nr. 1 til 3;
5. uansett nr. 1 til 4, alle store risikoer.

Avsnitt 4. Verneting i saker om forbrukerkontrakter

Art 15.

1. I saker om kontrakt sluttet av en person, forbrukeren, for formål som må anses å ligge utenfor hans yrke eller ervervsmessige virksomhet, bestemmes vernetinget av reglene i avsnittet her, med forbehold for artikkel 4 og artikkel 5 nr. 5,[1] dersom:

a. det gjelder en kontrakt om kjøp av løsøre hvor kjøpesummen skal betales i rater, eller
b. det gjelder en kontrakt om lån som skal betales tilbake i rater, eller om noen annen form for kreditt, gitt for å finansiere løsørekjøp, eller
c. i alle andre tilfeller, når kontrakten er inngått med en person som utøver kommersiell eller ervervsmessig virksomhet i den konvensjonsstat der forbrukeren har bosted, eller på en hvilken som helst annen måte retter slik virksomhet mot denne stat eller mot flere stater inklusive denne stat, og kontrakten er omfattet av denne virksomhet.

2. Har forbrukerens medkontrahent ikke bosted i noen konvensjonsstat, men har en filial, et agentur eller liknende forretningskontor[2] i en konvensjonsstat, skal medkontrahenten anses å ha bosted i den sistnevnte stat i forhold til tvister som springer ut av driften av filialen, agenturet eller forretningskontoret.

3. Avsnittet her gjelder ikke for transportkontrakter,[3] bortsett fra kontrakter som har bestemmelser om en kombinasjon av reise og opphold til en samlet pris.

1 Jf. art. 24.
2 Jf. art. 5 (5).
3 Jf. art. 2 og 5 (1).

Art 16.

1. En forbruker kan reise søksmål mot den andre kontraktpart enten ved domstolene i den konvensjonsstat der denne part har bosted eller ved domstolene i den konvensjonsstat der forbrukeren har sitt bosted.
2. Den andre kontraktpart kan reise søksmål mot forbrukeren bare ved domstolene i den konvensjonsstat der forbrukeren har sitt bosted.
3. Denne artikkel er ikke til hinder for å reise motkrav ved den domstol hvor det

opprinnelige krav er innbrakt i samsvar med avsnittet her.

Art 17.

Reglene i avsnittet her kan bare fravikes i en avtale:

1. som er inngått etter at tvisten oppsto, eller
2. som tillater forbrukeren å reise søksmål ved andre domstoler enn dem som er nevnt i avsnittet her, eller
3. som er inngått mellom en forbruker og en kontraktpart som begge på avtaletiden har sitt bosted eller faste opphold i den samme konvensjonsstat, når avtalen går ut på at domstolene i denne stat skal være kompetente, forutsatt at en slik avtale ikke er i strid med rettsreglene i denne staten.

Avsnitt 5. Verneting i saker om individuelle arbeidsavtaler

Art 18.

1. I saker om individuelle arbeidsavtaler bestemmes vernetinget av reglene i avsnittet her, med forbehold for artikkel 4 og artikkel 5 nr. 5.
2. Når en arbeidstaker inngår en individuell arbeidsavtale med en arbeidsgiver som ikke har bosted i noen konvensjonsstat, men har en filial, et agentur eller liknende forretningskontor i en konvensjonsstat, skal arbeidsgiveren, i tvister som springer ut av driften av denne virksomhet, anses å ha bosted i sistnevnte stat.

Art 19.

En arbeidsgiver med bosted i en konvensjonsstat kan saksøkes:

1. ved domstolene i bostedstaten, eller
2. i en annen konvensjonsstat:
    a. ved domstolene for det sted hvor arbeidstakeren til vanlig utfører sitt arbeid, eller ved domstolene for det siste sted han gjorde det, eller
    b. dersom arbeidstakeren til vanlig ikke utfører eller har utført sitt arbeid i et bestemt land, ved domstolene for det

sted hvor virksomheten som ansatte arbeidstakeren, ligger eller har ligget.

Art 20.

1. En arbeidsgiver kan kun anlegge søksmål ved domstolene i konvensjonsstaten der arbeidstakeren har sitt bosted.
2. Reglene i avsnittet her er ikke til hinder for å reise motkrav ved den domstol hvor det opprinnelige krav er innbrakt i samsvar med avsnittet her.

Art 21.

Reglene i avsnittet her kan bare fravikes i en vernetingsavtale:

1. som er inngått etter at tvisten oppsto, eller
2. som tillater arbeidstakeren å reise søksmål ved andre domstoler enn dem som er nevnt i avsnittet her.

Avsnitt 6. Eksklusivt verneting

Art 22.

Følgende domstoler skal være enekompetente,[1] uten hensyn til bosted:

1. i saker om tinglige rettigheter i fast eiendom eller om leie av fast eiendom, domstolene i den konvensjonsstat der eiendommen ligger.
   Men i saker om midlertidig leie av fast eiendom til privat bruk for høyst seks på hverandre følgende måneder er også domstolene i den konvensjonsstat der saksøkte har sitt bosted kompetente, forutsatt at leietakeren er en fysisk person og at utleier og leietaker har bosted i samme konvensjonsstat;
2. i saker om gyldigheten, ugyldigheten eller oppløsningen av selskaper eller andre juridiske personer eller sammenslutninger av fysiske eller juridiske personer eller om gyldigheten av vedtak i deres styrende organer, domstolene i den konvensjonsstat der selskapet, foreningen eller den juridiske person eller sammenslutningen har sitt sete. For å avgjøre hvor setet er, skal domstolen anvende sin egen internasjonale

privatrett;

3. i saker om gyldigheten av en innføring i et offentlig register, domstolene i den konvensjonsstat der registeret føres;
4. i saker om registrering eller gyldigheten av patenter, varemerker, design eller liknende rettigheter som forutsetter deponering eller registrering, uansett om spørsmålet reises som søksmål eller forsvar, domstolene i den konvensjonsstat der det søkes om deponering eller registrering, eller der deponering eller registrering er skjedd eller ifølge en fellesskapsrettsakt eller en internasjonal konvensjon skal anses å ha skjedd.[2]

   Med forbehold for den kompetanse som Det europeiske patentverket er tillagt i konvensjonen om meddelelse av europeiske patenter undertegnet i München 5. oktober 1973, skal domstolene i den enkelte konvensjonsstat ha eksklusiv kompetanse, uansett bosted, i saker som gjelder registrering eller gyldighet av et europeisk patent som er meddelt i denne stat, og uansett om spørsmålet reises som søksmål eller forsvar.
5. i saker om fullbyrdelse av dommer, domstolene i den konvensjonsstat der dommen skal fullbyrdes eller er blitt fullbyrdet.[3]

1 Jf. art. 24 i.f.
2 Jf. art. 67.
3 Jf. art. 31.

Avsnitt 7. Vernetingsavtaler

Art 23.

1. Har partene, når minst en av dem har bosted i en konvensjonsstat, avtalt at en domstol eller domstolene i en konvensjonsstat skal være kompetente til å avgjøre noen tvist som har oppstått eller måtte oppstå i et bestemt rettsforhold, er den eller disse domstolene kompetente. En slik kompetanse skal være eksklusiv, med mindre partene har avtalt noe annet. En slik vernetingsavtale skal være enten:

a. skriftlig eller muntlig og bekreftet skriftlig, eller
b. inngått i en form som er i samsvar med en praksis som disse parter har etablert seg imellom, eller
c. i internasjonal handel, i en form som er i samsvar med en handelsbruk

> som partene kjente eller burde ha kjent, og som i slik handel er allment kjent blant og regelmessig fulgt av dem som inngår slike kontrakter i tilsvarende type handelsforhold.[1]

2. Enhver elektronisk meddelelse som gir en varig dokumentasjon av avtalen om verneting, skal sidestilles med «skriftlig».
3. Har ingen av partene i en slik avtale bosted i en konvensjonsstat, skal domstolene i andre konvensjonsstater ikke ha kompetanse i saken, med mindre den eller de domstoler som er valgt, har avvist saken.
4. Den eller de domstoler i en konvensjonsstat som er tillagt kompetanse i et «trust instrument», er enekompetente i søksmål reist mot stifteren, en styrer («trustee») eller en begunstiget, dersom saken gjelder forholdet mellom disse personer eller deres rettigheter eller plikter i henhold til trusten.
5. Vernetingsavtaler eller vernetingsklausuler i et «trust instrument» er ugyldige dersom de strider mot reglene i artiklene 13, 17 eller 21, eller dersom de tar sikte på å utelukke domstoler som har eksklusiv kompetanse i henhold til artikkel 22.
1 Jf. FN-konvensjonen 11 apr 1980 om kontrakter for internasjonale løsørekjøp (CISG) art. 9. Konvensjonen er inntatt etter lov 13 mai 1988 nr. 27.

Art 24.

Dersom domstolen i en konvensjonsstat ikke allerede er kompetent etter andre bestemmelser i konvensjonen her, blir den kompetent når saksøkte møter fram for den. Dette gjelder likevel ikke når saksøkte møtte fram for å bestride domstolens kompetanse, eller når en annen domstol har eksklusiv kompetanse i medhold av artikkel 22.

Avsnitt 8. Prøving av domsmyndighet og mottakelighet

Art 25.

Reises søksmål ved en domstol i en konvensjonsstat og søksmålets gjenstand hovedsakelig er et saksforhold som domstolene i en annen konvensjonsstat har eksklusiv kompetanse over i medhold av artikkel 22, skal førstnevnte domstol av eget tiltak avvise saken.

Art 26.

1. Blir en saksøkt med bosted i en konvensjonsstat stevnet for retten i en annen konvensjonsstat og vedkommende uteblir, skal retten av eget tiltak erklære seg inkompetent, med mindre dens kompetanse følger av bestemmelsene i konvensjonen her.
2. Domstolen skal utsette forhandlingene til det er fastslått at saksøkte er blitt satt i stand til å motta det innledende prosesskriv i saken, eller et tilsvarende dokument, i tilstrekkelig tid for å forberede sitt forsvar, eller at alle nødvendige skritt i så måte er blitt tatt.
3. I stedet for bestemmelsene i nr. 2 skal artikkel 15 i Haagkonvensjonen 15. november 1965 om forkynnelse i utlandet av rettslige og utenrettslige dokumenter i sivile og kommersielle saker[1] gjelde såframt det innledende prosesskriv i saken, eller et tilsvarende dokument, skulle oversendes i samsvar med den konvensjonen.
4. Medlemsstater i Det europeiske fellesskap som er bundet av rådsforordning (EF) nr. 1348/2000 av 29. mai 2000[2] eller av avtalen mellom Det europeiske fellesskap og Kongeriket Danmark om forkynnelse av rettslige og utenrettslige dokumenter i sivile eller kommersielle saker, undertegnet i Brussel 19. oktober 2005, skal i forbindelsene seg imellom anvende bestemmelsen i forordningens artikkel 19 såframt det innledende prosesskriv i saken, eller et tilsvarende dokument, skulle oversendes i samsvar med den forordningen eller den avtalen.
1 Ratifisert av Norge, jf. dl. § 180, og alle EU- og EFTA-stater unntatt Østerrike. Jf. Luganokonvensjonen 2007 protokoll 1 art. I.
2 Erstattet av forordning nr. 1393/2007 av 13 nov 2007 (ikr. 13 nov 2008).

Avsnitt 9. Litispendens – konnekse krav

Art 27.

1. Dersom søksmål som har samme tvistegjenstand, hviler på samme grunnlag, og som reises mellom de samme parter, anlegges ved domstoler i ulike konvensjonsstater, skal alle andre domstoler enn den som saken først er reist ved,[1] av eget tiltak utsette forhandlingene til det er avgjort om den første domstol er kompetent.
2. Når det er avgjort at den første domstol er kompetent, skal alle andre domstoler erklære seg inkompetente til fordel for denne domstol.
1 Jf. art. 30.

Art 28.

1. Er konnekse krav til behandling ved domstoler i ulike konvensjonsstater, kan enhver annen domstol enn den som søksmål først ble reist ved,[1] utsette behandlingen.
2. Så lenge sakene behandles i første instans, kan etter begjæring fra en av partene enhver annen domstol enn den som søksmål først er reist ved, også erklære seg inkompetent dersom den første domstolen er kompetent til å behandle de aktuelle krav og dens rettsregler tillater forening av kravene.
3. Med konnekse krav forstås i artikkelen her krav som er så nært beslektete at det vil være ønskelig med felles behandling og avgjørelse for å unngå motstridende avgjørelser som kunne bli resultatet av atskilt behandling ved forskjellige domstoler.

1 Jf. art. 30.

Art 29.

Hører kravene inn under flere domstolers eksklusive kompetanse,[1] skal alle andre domstoler enn den som søksmål først er reist ved,[2] erklære seg inkompetente til fordel for den første domstol.

1 Jf. art. 8-24.
2 Jf. art. 30.

Art 30.

I avsnittet her anses en sak som reist ved en domstol:

1. på det tidspunktet da det innledende prosesskriv i saken, eller et tilsvarende dokument inngis til domstolen, forutsatt at saksøker ikke deretter har unnlatt å treffe de tiltak som krevdes av ham for å få dokumentet forkynt for saksøkte, eller
2. dersom det innledende prosesskriv i saken, eller et tilsvarende dokument, skal forkynnes før det inngis til domstolen, på det tidspunktet da det mottas av den myndighet som har ansvaret for forkynnelsen, forutsatt at saksøker ikke deretter har unnlatt å treffe de tiltak som krevdes av ham for å få dokumentet inngitt til domstolen.

Avsnitt 10. Midlertidig sikring m.m.

Art 31.

Det kan for domstolene i en konvensjonsstat begjæres slike bevarende og andre midlertidige sikringstiltak som er tilgjengelige etter rettsreglene i denne staten, selv om en annen konvensjonsstats domstoler er kompetente etter konvensjonen her til å avgjøre det materielle rettsforhold.

Kapittel III. Anerkjennelse og fullbyrdelse

Art 32.

I konvensjonen her menes med «dom» enhver avgjørelse truffet av en domstol[1] i en konvensjonsstat, uten hensyn til hva den kalles, herunder kjennelse, fullbyrdelsesordre eller avgjørelse om sakskostnader truffet av en tjenestemann ved domstolen.
1 Jf. art. 62.

Avsnitt 1. Anerkjennelse

Art 33.

1. En dom[1] avsagt i en konvensjonsstat (opphavsstaten) skal anerkjennes i de andre konvensjonsstater (mottakerstater) uten noen særskilt prosedyre.[2]
2. Bestrides et krav, kan enhver med rettslig interesse og som prinsipalt krever dommens anerkjennelse, begjære å få avgjort etter framgangsmåten i kapitlet her avsnitt 2 og 3 om dommen skal anerkjennes.
3. Har anerkjennelsen betydning for utfallet av en sak som verserer for en domstol i en konvensjonsstat, er denne domstol kompetent til å avgjøre spørsmålet om anerkjennelse.
1 Jf. art. 32.
2 Jf. art. 37.

Art 34.

En dom[1] skal ikke anerkjennes dersom:

1. anerkjennelse åpenbart vil virke støtende på rettsordenen («ordre public») i mottakerstaten;[2]
2. den er en fraværsdom og saksøkte ikke fikk forkynt det innledende prosesskriv, eller et tilsvarende dokument i tilstrekkelig tid og på en slik måte at han har kunnet forberede sitt forsvar, med mindre saksøkte unnlot å påklage dommen mens han hadde mulighet til det;[3]
3. den er uforenlig med en dom avsagt i en tvist mellom de samme parter i mottakerstaten;
4. den er uforenlig med en tidligere dom som har den samme tvistegjenstand, hviler på det samme grunnlag og er avsagt i en annen konvensjonsstat eller i en tredjestat mellom de samme parter, såframt den tidligere dommen fyller vilkårene for anerkjennelse i mottakerstaten.

1 Jf. art. 32.
2 Jf. art. 35 (3).
3 Jf. art. 26 (2)-(4) og protokoll 1 art. III.

Art 35.

1. En dom[1] skal videre ikke anerkjennes dersom den strider mot reglene i kapittel II avsnitt 3, 4 eller 6, eller i tilfelle som nevnt i artikkel 68. En dom kan dessuten nektes anerkjent i tilfelle som nevnt i artikkel 64 nr. 3 eller artikkel 67 nr. 4.
2. Ved prøvingen av de kompetanseregler som er nevnt i foregående ledd, er den domstol eller annen myndighet som begjæringen om anerkjennelse er rettet til, bundet av det faktiske forhold som domstolen i opphavsstaten har lagt til grunn.
3. Med unntak av de tilfelle som er nevnt i nr. 1, kan ikke den stedlige kompetanse til domstolen i opphavsstaten etterprøves. Det forbehold om mottakerstatens rettsorden («ordre public») som er nevnt i artikkel 34 nr. 1, kan ikke gjøres gjeldende mot regler om domstolens stedlige kompetanse.
1 Jf. art. 32.

Art 36.[1]

Ikke i noe tilfelle kan den utenlandske dommen etterprøves når det gjelder realiteten.
1 Jf. art. 41.

Art 37.[1]

1. Den domstol i en konvensjonsstat som behandler spørsmålet om anerkjennelse av en dom avsagt i en annen konvensjonsstat, kan utsette behandlingen dersom en ordinær innsigelse (appell) mot dommen er inngitt.[2]
2. Den domstol i en konvensjonsstat som behandler spørsmålet om anerkjennelse av en dom avsagt i Irland eller Storbritannia, kan utsette behandlingen dersom tvangskraften er utsatt i opphavsstaten fordi det er anvendt rettsmidler mot dommen.
1 Jf. art. 46.
2 Jf. art. 33 (3).

Avsnitt 2. Fullbyrdelse

Art 38.

1. En dom som er avsagt i en konvensjonsstat og som er tvangskraftig der,[1] skal fullbyrdes i en annen konvensjonsstat (mottakerstaten) når den er blitt erklært tvangskraftig i denne staten etter begjæring fra en part med rettslig interesse.
2. Men i Storbritannia skal en dom fullbyrdes i England og Wales, i Skottland eller i Nord-Irland når den er blitt registrert som tvangskraftig i den delen av Storbritannia etter begjæring fra en part med rettslig interesse.
1 Jf. art. 53-54.

Art 39.

1. Begjæringen skal rettes til den domstol eller kompetente myndighet som er oppført i listen i vedlegg II.
2. Den stedlige kompetanse bestemmes av bostedet til den part det begjæres fullbyrdelse overfor, eller av det sted der fullbyrdelsen skal skje.

Art 40.

1. Framgangsmåten ved begjæring om fullbyrdelse bestemmes av rettsreglene i den stat der fullbyrdelse begjæres.
2. Den som fremmer begjæringen må oppgi en prosessuell adresse i distriktet til den domstol begjæringen fremmes for. Dersom mottakerstaten ikke har rettsregler om en slik adresse, skal den som fremmer begjæringen isteden utpeke en prosessfullmektig.
3. De dokumenter som er nevnt i artikkel 53 skal vedlegges begjæringen.

Art 41.

Dommen skal erklæres tvangskraftig så snart formalitetene omhandlet i artikkel 53 er oppfylt, uten prøving etter artiklene 34 og 35.[1] Den part som fullbyrdelse begjæres overfor har ikke rett til å sette fram merknader på dette stadium.[2]
1 Se også art. 61.
2 Jf. art. 36.

Art 42.

1. Etter rettsreglene om framgangsmåten i mottakerstaten, skal avgjørelsen om en begjæring om en avgjørelse som erklærer en dom for tvangskraftig, straks meddeles den som har framsatt begjæringen.
2. Avgjørelsen som erklærer en dom for tvangskraftig skal forkynnes for den part det er begjært fullbyrdelse overfor, sammen med dommen dersom vedkommende ikke allerede har fått den forkynt.

Art 43.

1. Begge parter kan reise innsigelse (appell) mot avgjørelsen om en begjæring om en avgjørelse som erklærer en dom for tvangskraftig.
2. Innsigelsen (appellen) inngis til den domstol som er oppført i listen i vedlegg III.
3. Innsigelsen (appellen) behandles i samsvar med reglene om kontradiktorisk saksbehandling.
4. Dersom den part som fullbyrdelse begjæres overfor, unnlater å møte for

domstolen som behandler innsigelsen (appellen), får reglene i artikkel 26 nr. 2 til 4 anvendelse selv om den som fullbyrdelsen begjæres overfor, ikke har bosted i noen av konvensjonsstatene.
5. Innsigelse (appell) mot avgjørelsen som erklærer en dom for tvangskraftig skal inngis innen en måned etter at den er blitt forkynt. Har den part som fullbyrdelse begjæres overfor bosted i en annen konvensjonsstat enn den hvor avgjørelsen som erklærer en dom for tvangskraftig ble avsagt, skal fristen for å reise innsigelse (appell) være to måneder og løpe fra den dag avgjørelsen ble forkynt for ham personlig eller på hans faste oppholdssted. Det kan ikke gis fristutsettelse på grunn av avstanden.

Art 44.

Appellinstansens avgjørelse kan bare overprøves på den måte som er omhandlet i vedlegg IV.

Art 45.

1. Den domstol som en innsigelse (appell) er inngitt til etter artikkel 43 eller artikkel 44 skal avvise eller oppheve en avgjørelse som erklærer en dom for tvangskraftig utelukkende av en av de grunnene som er angitt i artiklene 34 og 35. Avgjørelsen skal treffes uten opphold.
2. Ikke i noe tilfelle kan den utenlandske dom etterprøves når det gjelder realiteten.

Art 46.[1]

1. Den domstol som en innsigelse (appell) er inngitt til etter artikkel 43 eller artikkel 44 kan på begjæring fra den part som fullbyrdelse begjæres overfor utsette behandlingen dersom det er inngitt en ordinær innsigelse (appell) mot dommen i opphavsstaten, eller dersom fristen for en slik innsigelse (appell) ennå ikke er ute; i sistnevnte fall kan domstolen sette en frist for å inngi slik innsigelse (appell).
2. Er dommen avsagt i Irland eller Storbritannia, skal ethvert tilgjengelig rettsmiddel i opphavsstaten anses som et ordinært rettsmiddel ved anvendelsen av nr. 1.
3. Domstolen kan også sette som vilkår for fullbyrdelse at det stilles slik sikkerhet som domstolen bestemmer.

1 Jf. art. 37.

Art 47.

1. Når en dom må anerkjennes etter konvensjonen her, skal intet være til hinder for at den som fremmer begjæringen, kan benytte seg av bevarende og andre midlertidige sikringstiltak i samsvar med rettsreglene i mottakerstaten uten at det kreves en avgjørelse som erklærer en dom for tvangskraftig etter artikkel 41.
2. Avgjørelsen som erklærer en dom for tvangskraftig skal innebære rett til å beslutte midlertidig sikring.
3. Så lenge fristen løper etter artikkel 43 nr. 5 for innsigelse (appell) mot en avgjørelse som erklærer en dom for tvangskraftig, og inntil innsigelsen (appellen) som der er nevnt er avgjort, kan annen fullbyrdelse enn midlertidig sikring mot formuesgoder til den part som fullbyrdelse kreves overfor, ikke foretas.

Art 48.

1. Når en utenlandsk dom avgjør flere krav, og en avgjørelse som erklærer en dom for tvangskraftig ikke kan gis for dem alle, skal domstolen eller kompetent myndighet gi slik erklæring for ett eller flere av kravene.
2. Den som fremmer krav om en avgjørelse som erklærer en dom for tvangskraftig, kan begrense kravet til deler av dommen.

Art 49.

En utenlandsk dom på tvangsmulkt kan bare fullbyrdes i mottakerstaten hvis mulktens størrelse er endelig avgjort av domstolene i opphavsstaten.

Art 50.

1. Har den som begjærer fullbyrdelse, helt eller delvis nytt godt av fri sakførsel eller rettshjelp, herunder eventuelt også helt eller delvis gebyrfritak i opphavsstaten, skal han ved saksbehandlingen etter reglene i avsnittet her nyte godt av friest mulig sakførsel eller rettshjelp, eller i tilfelle også videst mulig gebyrfritak, etter rettsreglene i mottakerstaten.[1]

2. Den som begjærer fullbyrdelse av en avgjørelse om underholdsplikt truffet av et forvaltningsorgan i Danmark, Island eller Norge[2] skal i mottakerstaten nyte godt av den støtte og de fritak som er nevnt i første ledd dersom han legger fram en erklæring fra henholdsvis det danske, det islandske eller det norske justisministerium om at han oppfyller vilkårene for helt eller delvis fri sakførsel eller rettshjelp, herunder eventuelt gebyrfritak.
1 Jf. art. 54 og Vedlegg V, se lov 13 juni 1980 nr. 35.
2 Jf. art. 62.

Art 51.

En part som begjærer fullbyrdelse i en konvensjonsstat av en dom avsagt i en annen konvensjonsstat, kan ikke pålegges noen form for sikkerhetsstillelse, depositum eller liknende,[1] bare fordi han er utenlandsk statsborger eller ikke har bosted eller opphold i mottakerstaten.
1 Jf. art. 52.

Art 52.

Det må i fullbyrdelsesstaten ikke pålegges gebyr, avgift eller liknende betaling beregnet ut fra tvistegjenstandens verdi for behandling av en begjæring om en avgjørelse som erklærer en dom for tvangskraftig.[1]
1 Jf. art. 51.

Avsnitt 3. Alminnelige bestemmelser

Art 53.

1. En part som begjærer anerkjennelse eller avgjørelse som erklærer en dom for tvangskraftig, skal legge fram en bekreftet kopi av dommen.
2. Den part som begjærer avgjørelse som erklærer en dom for tvangskraftig, skal også legge fram den bekreftelse som er nevnt i artikkel 54, med forbehold for artikkel 55.

Art 54.

Domstolen eller kompetent myndighet i en konvensjonsstat der en dom er avsagt, skal på anmodning fra enhver med rettslig interesse utstede en bekreftelse som utferdiges på standardskjemaet i vedlegg V til konvensjonen her.

Art 55.

1. Dersom det ikke utstedes bekreftelse som nevnt i artikkel 54, kan retten eller kompetent myndighet sette en frist for framleggelse eller godta tilsvarende dokumenter eller frita fra kravet om framleggelse når den mener den alt har tilstrekkelige opplysninger.
2. Retten eller kompetent myndighet kan kreve at det legges fram en oversettelse av dokumentene. Oversettelsen skal bekreftes av en person med myndighet til dette i en av konvensjonsstatene.

Art 56.

Det skal ikke kreves legalisering eller tilsvarende formalitet[1] med hensyn til de dokumenter som er nevnt i artikkel 53 eller artikkel 55 nr. 2, eller med hensyn til prosessfullmakt.
1 Jf. Haagkonvensjonen 5 okt 1961 om avskaffelse av legalisering art. 3-4.

Kapittel IV. Autentiske offentlig bekreftede dokumenter og rettsforlik

Art 57.

1. Et offentlig bekreftet dokument som er utstedt som autentisk og er tvangskraftig i en konvensjonsstat, skal på begjæring erklæres tvangskraftig i en annen konvensjonsstat etter reglene i artikkel 38 følgende. Den domstol som en innsigelse (appell) er inngitt til etter artikkel 43 eller artikkel 44 kan bare avvise eller oppheve en avgjørelse som erklærer en dom for tvangskraftig dersom fullbyrdelse på grunnlag av dokumentet åpenbart vil virke støtende på rettsordenen («ordre public») i mottakerstaten.
2. Avtaler om underholdsplikt inngått overfor en forvaltningsmyndighet eller bekreftet av en slik myndighet skal også betraktes som autentiske offentlig

bekreftede dokumenter i henhold til nr. 1.
3. Dokumentet må oppfylle de vilkår som er satt for å kunne fastslå at det er autentisk etter reglene i utstedelsesstaten.
4. Bestemmelsene i kapittel III avsnitt 3 får anvendelse så langt de passer. Kompetent myndighet i den konvensjonsstat der et autentisk offentlig bekreftet dokument ble utarbeidet eller registrert, skal på begjæring fra enhver med rettslig interesse, utstede en bekreftelse utferdiget på standardskjemaet i vedlegg VI til konvensjonen her.

Art 58.

Et forlik som er inngått for retten under behandlingen av tvistemålet og som har tvangskraft i den konvensjonsstat hvor det ble inngått, har tvangskraft i mottakerstaten på samme vilkår som et autentisk offentlig bekreftet dokument. Domstolen eller kompetent myndighet i den konvensjonsstat der det ble inngått rettsforlik, skal på begjæring fra enhver med rettslig interesse, utstede en bekreftelse utferdiget på standardskjemaet i vedlegg V til konvensjonen her.

Kapittel V. Alminnelige bestemmelser

Art 59.

1. Ved avgjørelsen av om en part har bosted i den konvensjonsstat hvor søksmål er reist for domstolene, skal retten anvende sin egen interne rett.
2. Har en part ikke bosted i den stat hvor søksmål er reist for domstolene, skal retten ved avgjørelsen av om han har bosted i en annen konvensjonsstat, anvende rettsreglene i denne staten.

Art 60.

1. I konvensjonen her har et selskap eller annen juridisk person eller sammenslutning av fysiske eller juridiske personer bosted der hvor det har sitt:

a. vedtektsbestemte sete, eller
b. hovedadministrasjon, eller
c. hovedforretningssted.

2. For Storbritannia og Irland menes med «vedtektsbestemt sete» registrert

forretningskontor eller, dersom det ikke finnes, stedet der selskapet er registrert eller, dersom det ikke finnes, stedet i henhold til hvis rettsregler stiftelsen fant sted.
3. For å avgjøre om en «trust» har bosted i den konvensjonsstat hvor saken er reist, skal retten anvende sin egen internasjonale privatrett.[1]
1 Jf. art. 5 (6).

Art 61.

Med forbehold for gunstigere regler i nasjonal rett kan personer med bosted i en konvensjonsstat og som blir straffeforfulgt for en ikke-forsettlig overtredelse ved straffdomstolene i en annen konvensjonsstat hvor de ikke er statsborgere, la seg forsvare av personer med myndighet til dette, selv om de ikke møter personlig. Domstolen som behandler saken kan imidlertid påby personlig frammøte; ved fravær behøver ikke en dom avsagt om borgerlige krav uten at vedkommende hadde høve til å forsvare seg, å anerkjennes eller fullbyrdes i andre konvensjonsstater.

Art 62.

I konvensjonen her omfatter uttrykket «domstol» enhver myndighet som en konvensjonsstat har utpekt til å ha domsmyndighet i saker som hører under virkeområdet for konvensjonen her.

Kapittel VI. Overgangsbestemmelser

Art 63.

1. Konvensjonen her får bare anvendelse på søksmål som er reist og offentlig bekreftede dokumenter som er utstedt som autentiske etter at konvensjonen har trådt i kraft i opphavsstaten, og ved anerkjennelse eller fullbyrdelse av en dom eller et autentisk offentlig bekreftet dokument, i mottakerstaten.
2. Om saken ble reist i opphavsstaten før konvensjonen her trådte i kraft, skal dommer avsagt etter det tidspunkt anerkjennes og fullbyrdes i samsvar med reglene i kapittel III:

a. dersom saken ble reist i opphavsstaten etter at Luganokonvensjonen av 16. september 1988 trådte i kraft både i opphavsstaten og i

mottakerstaten;

b. i alle andre tilfeller, dersom domstolenes kompetanse bygde på regler som er i samsvar med reglene i enten kapittel II eller i en konvensjon som var i kraft mellom opphavsstaten og mottakerstaten da saken ble reist.

Kapittel VII. Forholdet til rådsforordning (EF) nr. 44/2001[1] og andre instrumenter

1 Rådsforordning (EF) nr. 44/2001 er erstattet av rådsforordning (EF) nr. 1215/2012 (ikr. 10 jan 2015).

Art 64.

1. Konvensjonen her er ikke til hinder for at medlemsstatene i Det europeiske fellesskap anvender rådsforordning (EF) nr. 44/2001 om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, med eventuelle endringer,[1] konvensjonen om jurisdiksjon og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, inngått i Brussel 27. september 1968, samt protokollen om tolking av den konvensjonen ved De europeiske fellesskaps domstol, inngått i Luxembourg 3. juni 1971, som endret ved konvensjoner om tilslutning til nevnte konvensjon og protokoll inngått mellom medlemsstatene i De europeiske fellesskap, så vel som avtalen mellom Det europeiske fellesskap og Kongeriket Danmark om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, undertegnet i Brussel 19. oktober 2005.
2. Konvensjonen her skal likevel alltid anvendes:

a. i spørsmål om domstolenes kompetanse, når saksøkte har bosted i en stat der konvensjonen her får anvendelse, men ikke et instrument nevnt i nr. 1, eller der artiklene 22 eller 23 i konvensjonen her overfører kompetansen til domstolene i en slik stat;
b. i spørsmål om litispendens eller konnekse krav som nevnt i artiklene 27 og 28, når sak reises i en stat der konvensjonen her får anvendelse, men ikke et instrument nevnt i nr. 1, og i en stat der konvensjonen her får anvendelse, så vel som et instrument nevnt i nr. 1;
c. i spørsmål om anerkjennelse og fullbyrdelse, når enten opphavsstaten eller mottakerstaten ikke anvender et instrument nevnt i nr. 1.

3. Foruten av de grunner som er nevnt i kapittel III kan anerkjennelse eller

fullbyrdelse nektes når det kompetansegrunnlag dommen bygger på, avviker fra det som ville følge av konvensjonen her, og anerkjennelse eller fullbyrdelse begjæres overfor en part som har bosted i en stat der konvensjonen her, men ikke et instrument nevnt i nr. 1 får anvendelse, med mindre dommen etter de rettsregler som ellers måtte gjelde i mottakerstaten likevel kan anerkjennes eller fullbyrdes.[2]
1 Rådsforordning (EF) nr. 44/2001 er erstattet av rådsforordning (EF) nr. 1215/2012 (ikr. 10 jan 2015).
2 Jf. art. 35 (1).

Art 65.

Når ikke annet følger av artiklene 63 nr. 2, 66 og 67, skal konvensjonen her erstatte de konvensjoner som er inngått mellom to eller flere konvensjonsstater, og som dekker de samme saker som konvensjonen her. Særlig skal konvensjonene nevnt i vedlegg VII erstattes.

Art 66.

1. Konvensjonene nevnt i artikkel 65 skal fortsatt gjelde i saker som konvensjonen her ikke omfatter.
2. De skal fortsatt gjelde for dommer avsagt og offentlig bekreftede dokumenter som er utstedt som autentiske før konvensjonen her trer i kraft.

Art 67.

1. Konvensjonen her berører ikke konvensjoner[1] som konvensjonspartene og/eller konvensjonsstatene er bundet av, og som regulerer domsmyndighet eller anerkjennelse eller fullbyrdelse av dommer på særskilt avgrensede saksfelter. Med forbehold for de forpliktelser som følger av andre avtaler mellom visse konvensjonsparter, skal konvensjonen her ikke være til hinder for at konvensjonspartene inngår slike konvensjoner.
2. Konvensjonen her hindrer ikke en domstol i en stat bundet av konvensjonen her, og av en konvensjon om et særskilt avgrenset saksfelt, i å ta domsmyndighet i henhold til sistnevnte konvensjon, selv om saksøkte har bosted i en annen konvensjonsstat som ikke har sluttet seg til den konvensjonen. Den domstol som behandler saken, skal likevel alltid anvende artikkel 26 i konvensjonen her.
3. Dommer avsagt i en konvensjonsstat av en domstol som var kompetent i kraft

av en konvensjon om et særskilt avgrenset saksfelt skal anerkjennes og fullbyrdes i de andre konvensjonsstatene etter reglene i kapittel III i konvensjonen her.
4. Foruten av de grunner som er nevnt i kapittel III kan anerkjennelse eller fullbyrdelse nektes dersom mottakerstaten ikke er bundet av konvensjonen på et særskilt avgrenset saksfelt og den person som anerkjennelse eller fullbyrdelse begjæres overfor, har bosted i den staten eller, dersom mottakerstaten er en medlemsstat i Det europeiske fellesskap og med hensyn til konvensjoner som vil måtte inngås av Det europeiske fellesskap, i en av dets medlemsstater, med mindre dommen likevel kan anerkjennes eller fullbyrdes etter de rettsregler som ellers måtte gjelde i mottakerstaten.[2]
5. Har både opphavsstaten og mottakerstaten sluttet seg til en konvensjon om et særskilt avgrenset saksfelt og den konvensjonen inneholder egne vilkår for anerkjennelse eller fullbyrdelse av dommer, skal disse vilkår anvendes. I alle tilfelle kan bestemmelsene i konvensjonen her om framgangsmåten ved anerkjennelse og fullbyrdelse anvendes.
1 Jf. protokoll 3.
2 Jf. art. 35 (1).

Art 68.

1. Konvensjonen her skal ikke berøre avtaler der konvensjonsstatene, før konvensjonen trer i kraft, har forpliktet seg til ikke å anerkjenne dommer avsagt i en annen konvensjonsstat mot saksøkte med bosted eller fast opphold i en tredjestat, når det gjelder tilfelle som nevnt i artikkel 4 og dommen bare kunne avsies på grunnlag av en kompetanseregel som angitt i artikkel 3 nr. 2. Med forbehold for de forpliktelser som følger av andre avtaler mellom visse konvensjonsparter, skal konvensjonen her ikke være til hinder for at konvensjonspartene inngår slike konvensjoner.
2. En konvensjonspart kan likevel ikke forplikte seg overfor en tredje stat til ikke å anerkjenne en dom avsagt i en annen konvensjonsstat av en domstol som har bygd sin domskompetanse på at saksøkte har et formuesgode i den staten, eller på at saksøker har fått utlegg eller arrest i et formuesgode som befant seg der:

a. dersom søksmålet gjaldt eiendomsretten eller besittelsesretten til formuesgodet, råderetten over det eller en annen tvist vedrørende formuesgodet, eller
b. dersom formuesgodet er stilt til sikkerhet for en gjeld som er sakens gjenstand.

Kapittel VIII. Sluttbestemmelser

Art 69.

1. Konvensjonen skal være åpen for undertegning av Det europeiske fellesskap, Danmark og stater som når konvensjonen åpnes for undertegning, er medlemmer av Det europeiske frihandelsforbund.
2. Konvensjonen skal undergis ratifikasjon av de undertegnende stater. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos Forbundsrådet i Sveits, som skal være depositar for konvensjonen.
3. På tidspunktet for ratifikasjon kan konvensjonspartene avgi erklæringer i samsvar med artikkel I, II og III i protokoll 1.
4. Konvensjonen trer i kraft den første dag i den sjette måned som følger etter den dag da Det europeiske fellesskap og et medlem av Det europeiske frihandelsforbund har deponert sine ratifikasjonsdokumenter.[1]
5. Konvensjonen skal tre i kraft i forhold til enhver annen part den første dag i den tredje måned som følger etter deponeringen av dens ratifikasjonsdokument.[2]
6. Med forbehold for artikkel 3 nr. 3 i protokoll 2 skal konvensjonen her erstatte konvensjonen om domsmyndighet og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker vedtatt i Lugano 16. september 1988, fra sin ikrafttredelse i samsvar med nr. 4 og 5 ovenfor. Enhver henvisning til Luganokonvensjonen av 1988 i andre instrumenter, skal forstås som en henvisning til konvensjonen her.
7. Hva angår forholdet mellom medlemsstatene i Det europeiske fellesskap og territorier utenfor Europa omhandlet i artikkel 70 nr. 1 bokstav b), skal konvensjonen erstatte konvensjonen om jurisdiksjon og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, inngått i Brussel 27. september 1968, samt protokollen om tolking av den konvensjonen ved De europeiske fellesskaps domstol, inngått i Luxembourg 3. juni 1971, endret ved konvensjoner om tiltredelse til nevnte konvensjon og protokoll av de stater som har tiltrådt De europeiske fellesskap, fra den dag konvensjonen her trer i kraft for disse territorier i samsvar med artikkel 73 nr. 2.
1 1 jan 2010 for Norge, EU og Danmark.
2 1 jan 2011 for Sveits og 1 mai 2011 for Island.

Art 70.

1. Etter at konvensjonen har trådt i kraft, er den åpen for tiltredelse av:

a. De stater som etter at konvensjonen er åpnet for undertegning, blir medlemmer av Det europeiske frihandelsforbund, på de vilkår som er fastlagt i artikkel 71;
b. Medlemsstater i Det europeiske fellesskap som handler på vegne av visse territorier utenfor Europa som er en del av vedkommende medlemsstats territorium, eller for hvis internasjonale forbindelser vedkommende medlemsstat er ansvarlig, på de vilkår som er fastlagt i artikkel 71;
c. enhver annen stat, på de vilkår som er fastlagt i artikkel 72.[1]

2. Stater nevnt i nr. 1 som ønsker å bli part i konvensjonen her, skal rette søknaden til depositaren. Med søknaden, herunder informasjon som er nevnt i artiklene 71 og 72, skal det følge en oversettelse til engelsk og fransk.
1 Jf. protokoll 1 art. III nr. 2.

Art 71.

1. Enhver stat som er nevnt i artikkel 70 nr. 1 bokstav a) og b), og som ønsker å bli part i konvensjonen her,

a. skal sende inn de opplysninger som kreves i henhold til konvensjonen her;
b. kan avgi erklæringer i samsvar med artiklene I og III i protokoll 1.

2. Depositaren skal oversende all informasjon mottatt i henhold til nr. 1, til de øvrige konvensjonsparter før vedkommende stat deponerer tiltredelsesdokumentet.

Art 72.

1. Enhver stat som er nevnt i artikkel 70 nr. 1 bokstav c), og som ønsker å bli part i konvensjonen her,

a. skal sende inn den informasjonen som kreves for å anvende konvensjonen her;
b. kan avgi erklæringer i samsvar med artiklene I og III i protokoll 1; og
c. skal især gi depositaren informasjon om:
    1. sitt rettssystem, herunder informasjon om utnevnelse av dommere og om deres uavhengighet;
    2. sin interne rett hva angår sivil rettergang og fullbyrdelse av

dommer; og
3. sin internasjonale privatrett hva angår sivil rettergang.

2. Depositaren skal oversende all informasjon mottatt i henhold til nr. 1, til de øvrige konvensjonsparter før vedkommende stat innbys til å tiltre i samsvar med nr. 3.
3. Med forbehold for nr. 4 skal depositaren bare innby vedkommende stat til å tiltre dersom den har fått enstemmig samtykke av konvensjonspartene. Konvensjonspartene skal bestrebe seg på å gi sitt samtykke innen ett år etter depositarens innbydelse.
4. Konvensjonen skal tre i kraft bare i forholdet mellom den tiltredende staten og de konvensjonsparter som ikke har reist noen innvendinger mot tiltredelsen før den første dag i den tredje måned som følger etter at tiltredelsesdokumentet er deponert.

Art 73.

1. Tiltredelsesdokumentene skal deponeres hos depositaren.
2. For en tiltredende stat nevnt i artikkel 70 skal konvensjonen tre i kraft den første dag i den tredje måned som følger etter at dens tiltredelsesdokument er deponert. Deretter skal den tiltredende stat anses som en part i konvensjonen.
3. Enhver konvensjonspart kan oversende depositaren en tekst til konvensjonen her på sitt eller sine språk, som skal ha gyldighet dersom konvensjonspartene samtykker, i samsvar med protokoll 2 artikkel 4.

Art 74.

1. Konvensjonen her er inngått for et ubegrenset tidsrom.
2. Enhver konvensjonspart kan når som helst si opp konvensjonen her ved å sende en meddelelse til depositaren.
3. Oppsigelsen får virkning ved utløpet av det kalenderår som følger etter at det er gått seks måneder fra den dag da depositaren mottok meddelelsen om oppsigelse.

Art 75.

Med konvensjonen her følger:

- en protokoll 1, om visse spørsmål om domsmyndighet,

saksbehandling og fullbyrdelse;
- en protokoll 2, om domstolenes ensartete tolking av konvensjonen her og om den permanente komité;
- en protokoll 3, om anvendelsen av artikkel 67 i konvensjonen her;
- vedlegg I til IV og vedlegg VII, med informasjon om anvendelsen av konvensjonen her;
- vedlegg V og VI, som inneholder de bekreftelser som er nevnt i artiklene 54, 58 og 57 i konvensjonen her;
- vedlegg VIII, som angir gyldige språk som nevnt i artikkel 79 i konvensjonen her; og
- vedlegg IX, om anvendelsen av artikkel II i protokoll 1.

Disse protokoller og vedlegg skal utgjøre en integrert del av konvensjonen her.

Art 76.

Med forbehold for artikkel 77 kan enhver konvensjonspart be om revisjon av konvensjonen her.

For det formål skal depositaren sammenkalle den permanente komité som fastsatt i protokoll 2 artikkel 4.

Art 77.

1. Konvensjonspartene skal oversende depositaren teksten til enhver bestemmelse i sin lovgivning som endrer listene i vedlegg I til IV, samt enhver sletting eller tilføyelse i listen i vedlegg VII, med ikrafttredelsesdato. Oversendelsen skal finne sted i rimelig tid før ikrafttredelsen og være ledsaget av en oversettelse til engelsk og fransk. Depositaren skal endre de berørte vedlegg i samsvar med dette, etter å ha rådført seg med den permanente komité i samsvar med protokoll 2 artikkel 4. For dette formål skal konvensjonspartene sørge for en oversettelse av endringene til sine språk.
2. Enhver endring av vedlegg V til VI og vedlegg VIII til IX til konvensjonen her skal vedtas av den permanente komité i samsvar med protokoll 2 artikkel 4.

Art 78.

1. Depositaren skal underrette konvensjonspartene om:

a. deponeringen av ethvert ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument;

b. datoene for ikrafttredelsen av konvensjonen her i forhold til konvensjonspartene;
c. enhver erklæring mottatt i henhold til artiklene I til IV i protokoll 1;
d. enhver meddelelse etter artikkel 74 nr. 2, artikkel 77 nr. 1 og punkt 4 i protokoll 3.

2. Meddelelsene skal ledsages av oversettelser til engelsk og fransk.

Art 79.

Konvensjonen her, utferdiget i ett enkelt originaleksemplar på de språk som er oppført i vedlegg VIII, med samme gyldighet for alle tekster, skal deponeres i arkivene til Forbundsrådet i Sveits. Forbundsrådet i Sveits skal sende en bekreftet kopi til hver konvensjonspart.
TIL VITTERLIGHET DERAV har de befullmektigede undertegnet denne konvensjonen.

Protokoll 1 om visse spørsmål om domsmyndighet, saksbehandling og fullbyrdelse

KONVENSJONSPARTENE ER ENIGE OM FØLGENDE:

Art I.

1. Rettslige og utenrettslige dokumenter som er satt opp i en konvensjonsstat og som skal forkynnes for personer i en annen konvensjonsstat, skal formidles i samsvar med framgangsmåten fastsatt i konvensjoner og avtaler inngått mellom disse stater.[1]
2. Med mindre den konvensjonspart på hvis territorium forkynnelsen skal skje reserverer seg ved en erklæring til depositaren, kan slike dokumenter også sendes fra vedkommende offentlige tjenestemann i den stat hvor dokumentet er satt opp, direkte til vedkommende offentlige tjenestemann i den stat der adressaten befinner seg. Tjenestemannen i opphavsstaten skal i så fall sende en kopi av dokumentet til den tjenestemann i mottakerstaten som har kompetanse til å presentere det for adressaten. Dokumentet skal sendes i samsvar med rettsreglene i mottakerstaten. Sendingen skal fastslås ved en bekreftelse som sendes direkte til tjenestemannen i opphavsstaten.
3. Medlemsstater i Det europeiske fellesskap som er bundet av rådsforordning (EF) nr. 1348/2000 av 29. mai 2000[2] eller av avtalen mellom Det europeiske

fellesskap og Kongeriket Danmark om forkynnelse av rettslige og utenrettslige dokumenter i sivile eller kommersielle saker, undertegnet i Brussel 19. oktober 2005, skal i forbindelsene seg imellom anvende den forordningen og den avtalen.
1 Jf. dl. § 180 og Luganokonvensjonen 2007 art. 26 (3) med henv. i note 1.
2 Se Luganokonvensjonen 2007 art. 26 note 2.

Art II.

1. Den kompetanse som er fastsatt i artiklene 6 nr. 2 og 11 for søksmål om regressplikt og andre saker hvor tredjemann trekkes inn, kan ikke gjøres fullt ut gjeldende i konvensjonsstater nevnt i vedlegg IX. Enhver person med bosted i en annen konvensjonsstat kan saksøkes for domstolene i disse statene i henhold til reglene nevnt i vedlegg IX.
2. Det europeiske fellesskap kan på ratifikasjonstidspunktet erklære at framgangsmåtene nevnt i artiklene 6 nr. 2 og 11 ikke kan gjøres gjeldende i enkelte andre medlemsstater, og opplyse om hvilke regler som skal gjelde.
3. Dommer avsagt i de øvrige konvensjonsstater i henhold til artiklene 6 nr. 2 eller 11, skal anerkjennes og fullbyrdes i de stater som er nevnt i nr. 1 og 2, i samsvar med kapittel III. De rettsvirkninger som dommer avsagt i disse stater måtte ha overfor tredjeperson ved anvendelse av bestemmelsene i nr. 1 og 2, skal også anerkjennes i de øvrige konvensjonsstater.

Art III.

1. Sveits forbeholder seg rett til å erklære på ratifikasjonstidspunktet at det ikke vil anvende følgende del av bestemmelsen i artikkel 34 nr. 2:

- «med mindre saksøkte unnlot å påklage dommen mens han hadde mulighet til det».

Dersom Sveits avgir en slik erklæring, skal de øvrige konvensjonsparter ta det samme forbeholdet med hensyn til dommer avsagt ved domstolene i Sveits.
2. Konvensjonspartene kan, med hensyn til dommer avsagt i en tiltredende stat som nevnt i artikkel 70 nr. 1 bokstav c), ved erklæring forbeholde seg:

a. den rett som er nevnt i nr. 1, og
b. retten for en myndighet som nevnt i artikkel 39, uten hensyn til bestemmelsene i artikkel 41, til å undersøke av eget tiltak om noen av grunnene til å nekte anerkjennelse og fullbyrdelse av en dom er til

stede eller ikke.

3. Dersom en konvensjonspart har tatt et slikt forbehold overfor en tiltredende stat som nevnt i nr. 2, kan denne tiltredende stat ved erklæring forbeholde seg den samme retten med hensyn til dommer avsagt ved vedkommende konvensjonsparts domstoler.
4. Med unntak av det forbehold som er nevnt i nr. 1, gjelder erklæringene for en femårsperiode og kan fornyes ved utløpet av en slik periode. Konvensjonsparten skal melde fra om en fornyelse av en erklæring som nevnt i nr. 2 senest seks måneder før utløpet av perioden. En tiltredende stat kan bare fornye en erklæring avgitt i henhold til nr. 3 etter at vedkommende erklæring som nevnt i nr. 2 er fornyet.

Art IV.

De erklæringer som er nevnt i denne protokoll, kan på ethvert tidspunkt trekkes tilbake ved meddelelse til depositaren. Med meddelelsen skal det følge en oversettelse til engelsk og fransk. Konvensjonspartene sørger for oversettelser til sine språk. En tilbaketrekking skal få virkning fra den første dag i den tredje måned som følger etter meddelelsen.

Protokoll 2 om ensartet tolking av konvensjonen og om den permanente komité

Fortale
KONVENSJONSPARTENE,
SOM VISER TIL konvensjonen artikkel 75,
SOM TAR I BETRAKTNING den viktige sammenhengen mellom konvensjonen her, Luganokonvensjonen av 1988 og de instrumenter som er nevnt i artikkel 64 nr. 1 i konvensjonen her,
SOM TAR I BETRAKTNING at De europeiske fellesskaps domstol har kompetanse til å avgjøre spørsmål om tolkingen av de instrumenter som er nevnt i artikkel 64 nr. 1 i konvensjonen her,
SOM TAR I BETRAKTNING at konvensjonen her blir en del av fellesskapsreglene, og at De europeiske fellesskaps domstol derfor har kompetanse til å avgjøre spørsmål om tolkingen av bestemmelsene i konvensjonen her med hensyn til anvendelsen ved domstolene i Det europeiske fellesskaps medlemsstater,
SOM KJENNER TIL de avgjørelser De europeiske fellesskaps domstol har truffet om tolkingen av de instrumenter som er nevnt i artikkel 64 nr. 1 i

konvensjonen her fram til undertegningen av konvensjonen her, og til de avgjørelser som domstolene hos partene i Luganokonvensjonen av 1988 har truffet om sistnevnte konvensjon fram til tiden for undertegningen av konvensjonen her,

SOM TAR I BETRAKTNING at den parallelle revisjonen av både Luganokonvensjonen av 1988 og Brusselkonvensjonen, som førte til inngåelsen av en revidert tekst til disse konvensjonene, i det vesentlige var basert på ovennevnte avgjørelser om Brusselkonvensjonen av 1968 og Luganokonvensjonen av1988,

SOM TAR I BETRAKTNING at den reviderte teksten til Brusselkonvensjonen er blitt innarbeidet i forordning (EF) nr. 44/2001 etter Amsterdamtraktatens ikrafttredelse,

SOM TAR I BETRAKTNING at denne reviderte teksten også utgjorde grunnlaget for teksten til konvensjonen her,

SOM ØNSKER å unngå, under full aktelse for domstolenes uavhengighet, motstridende tolkinger, og å oppnå en så ensartet tolking som mulig av bestemmelsene i konvensjonen her, og av bestemmelsene i forordning (EF) nr. 44/2001 som i det alt vesentlige er gjengitt i konvensjonen her, og av andre instrumenter som nevnt i artikkel 64 nr. 1 i konvensjonen her,

ER BLITT ENIGE OM FØLGENDE:

Art 1.

1. Enhver domstol som anvender og tolker konvensjonen her, skal ta tilbørlig hensyn til de prinsipper som følger av enhver relevant avgjørelse om vedkommende bestemmelse(r) eller liknende bestemmelse(r) i Luganokonvensjonen av 1988 og de instrumenter som er nevnt i artikkel 64 nr. 1 i konvensjonen her, truffet av domstolene i konvensjonsstatene og De europeiske fellesskaps domstol.
2. For domstolene i medlemsstatene i Det europeiske fellesskap skal forpliktelsen i nr. 1 gjelde med forbehold for deres forpliktelser i forhold til De europeiske fellesskaps domstol, som følger av traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap eller avtalen mellom Det europeiske fellesskap og Kongeriket Danmark om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker, undertegnet i Brussel 19. oktober 2005.

Art 2.

Enhver konvensjonsstat som ikke er en medlemsstat i Det europeiske

fellesskap, har rett til å komme med innlegg eller skriftlig uttalelse, i samsvar med artikkel 23 i protokollen om vedtektene for De europeiske fellesskaps domstol, når en domstol eller en særdomstol i en medlemsstat i Det europeiske fellesskap henviser en sak til De europeiske fellesskaps domstol for prejudisiell avgjørelse om fortolkningen av konvensjonen her eller de instrumenter som er nevnt i artikkel 64 nr. 1 i konvensjonen her.

Art 3.

1. Kommisjonen for De europeiske fellesskap skal etablere et system for utveksling av informasjon om relevante dommer avsagt etter konvensjonen her, så vel som relevante dommer avsagt etter Luganokonvensjonen av 1988 og de instrumenter som er nevnt i artikkel 64 nr. 1 i konvensjonen her. Systemet skal være åpent for allmennheten og inneholde dommer avsagt av domstoler i siste instans og av De europeiske fellesskaps domstol så vel som dommer av særlig betydning som er blitt endelige og er avsagt i henhold konvensjonen her, Luganokonvensjonen av 1988 og de instrumenter som er nevnt i artikkel 64 nr. 1 i konvensjonen her. Dommene skal klassifiseres og være forsynt med et sammendrag.
Systemet skal bestå av dommer som omhandlet ovenfor som Kommisjonen mottar fra de kompetente myndigheter i konvensjonsstatene og som er avsagt av domstolene i disse stater.
2. Rettsskriveren ved De europeiske fellesskaps domstol vil foreta et utvalg av saker av særlig interesse for at konvensjonen skal virke på en tilfredsstillende måte, og presentere denne rettspraksis på ekspertmøter i samsvar med artikkel 5 i denne protokoll.
3. Fram til De europeiske fellesskap har innført systemet omhandlet i nr. 1, skal De europeiske fellesskaps domstol fortsatt anvende det system for informasjonsutveksling som er etablert ved protokoll 2 i Luganokonvensjonen av 1988, for dommer avsagt etter konvensjonen her og Luganokonvensjonen av 1988.

Art 4.

1. En permanent komité skal opprettes, sammensatt av representanter for konvensjonspartene.
2. På begjæring fra en konvensjonspart skal depositaren for konvensjonen sammenkalle til møter i komiteen for å:

- drøfte forholdet mellom konvensjonen her og andre internasjonale

instrumenter;
- drøfte anvendelsen av artikkel 67, herunder tilsiktede tiltredelser til instrumenter om særskilt avgrensede saksfelter i samsvar med artikkel 67 nr. 1 og lovforslag i samsvar med protokoll 3;
- vurdere tiltredelse av nye stater. Komiteen kan særlig stille tiltredende stater som omhandlet i artikkel 70 nr. 1 bokstav c) spørsmål om deres rettssystem og gjennomføringen av konvensjonen. Komiteen kan også vurdere mulige endringer av konvensjonen som eventuelt må til for at den skal kunne anvendes i de tiltredende stater;
- godkjenne nye, gyldige språkversjoner i henhold til artikkel 73 nr. 3 i konvensjonen her og de nødvendige endringer av vedlegg VIII;
- drøfte revisjon av konvensjonen etter artikkel 76;
- drøfte endringer av vedlegg I til IV og vedlegg VII etter artikkel 77 nr. 1;
- vedta endringer av vedlegg V og VI etter artikkel 77 nr. 2;
- trekke tilbake forbehold og erklæringer fra konvensjonspartene etter protokoll 1 og nødvendige endringer av vedlegg IX.

3. Komiteen skal fastsette en forretningsorden for sin virksomhet og beslutningstaking. Disse reglene skal åpne for muligheten for å drøfte og treffe beslutninger ved skriftlig prosedyre.

Art 5.

1. Depositaren kan etter behov sammenkalle et ekspertmøte som skal utveksle synspunkter på hvordan konvensjonen virker, og særlig om utviklingen av rettspraksis og nytt lovverk som kan få innvirkning på konvensjonens anvendelse.
2. Møtet skal være sammensatt av eksperter fra konvensjonspartene, konvensjonsstatene, De europeiske fellesskaps domstol og Det europeiske frihandelsforbund. Det skal være åpent for andre eksperter når det anses som hensiktsmessig.
3. Ethvert spørsmål som oppstår med hensyn til anvendelsen av konvensjonen, kan henvises til videre behandling i Den permanente komité nevnt i artikkel 4.

Protokoll 3 om anvendelsen av artikkel 67 i konvensjonen

KONVENSJONSPARTENE ER ENIGE OM FØLGENDE:

1. I konvensjonen her skal bestemmelser som på særskilt avgrensede områder regulerer domsmyndighet eller anerkjennelse eller fullbyrdelse av dommer og som inngår eller vil inngå i rettsakter fra De europeiske fellesskaps organer, behandles på samme måte som konvensjoner nevnt i artikkel 67 nr. 1.
2. Dersom en av konvensjonspartene mener at en bestemmelse i et forslag til rettsakt fra De europeiske fellesskaps organer er uforenlig med konvensjonen, skal konvensjonspartene uten opphold overveie å endre konvensjonen etter artikkel 76, men uten fortrengsel for den prosedyre som er fastsatt i protokoll 2.
3. Når en konvensjonspart eller flere parter sammen innarbeider enkelte eller samtlige bestemmelser som inngår i rettsakter fra Det europeiske fellesskaps organer som nevnt i nr. 1 i sin nasjonale rett, skal disse nasjonale rettsreglene behandles på samme måte som de konvensjoner som er nevnt i artikkel 67 nr. 1.
4. Konvensjonspartene skal oversende depositaren teksten til de bestemmelser som er nevnt i nr. 3. Med oversendelsen skal det følge en oversettelse til engelsk og fransk.

Vedlegg I

Vernetingsreglene nevnt i konvensjonen artikkel 3 nr. 2 og artikkel 4 nr. 2 er som følger:

- i Belgia: artikkel 5 til 14 i lov 16. juli 2004 om internasjonal privatrett,
- i Bulgaria: artikkel 4 nr. 1 og nr. 2 i lov om internasjonal privatrett,
- i Danmark: artikkel 246 nr. 2 og 3 i lov om rettspleie (Lov om rettens pleje),
- i Estland: artikkel 86 i sivilprosessloven (tsiviilkohtumenetluse seadustik),
- i Finland: artikkel 18 første ledd nr. 1 og 2 i kapittel 10 i lov om rettspleie (oikeudenkäymiskaari/rättegångsbalken),
- i Frankrike: artiklene 14 og 15 i sivillovboken (Code civil),
- i Hellas: artikkel 40 i sivilprosessloven (κδικας Πολι τικος Δικο ν μοας),
- i Irland: reglene om verneting basert på at stevning ble forkynt for eller meddelt saksøkte under hans midlertidige opphold i Irland,
- i Island: artikkel 32 nr. 4 i sivilprosessloven (Lög um meðferð einkamála nr. 91/1991),
- i Italia: artiklene 3 og 4 i lov 218 av 31. mai 1995,
- i Kypros: paragraf 21 nr. 2 i domstolloven nr. 14 av 1960, med endringer,

- i Latvia: paragraf 27 og paragraf 28 nr. 3, 5, 6 og 9 i sivilprosessloven (Civilprocesa likums),
- i Litauen: artikkel 31 i sivilprosessloven (Civilinio proceso kodeksas),
- i Luxembourg: artiklene 14 og 15 i sivillovboken (Code civil),
- i Malta: artiklene 742, 743 og 744 i organisasjons- og sivilprosessloven – kap. 12 (Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Procedura Ċivili – Kap. 12) og artikkel 549 i handelsloven – kap. 13 (Kodiċi tal-kummerc – kap. 13),
- i Norge: Paragraf 4-3 nr. 2^1 annet punktum i tvisteloven,
- i Polen: artikkel 1103 nr. 4 i sivilprosessloven (Kodeks postępowania cywilnego),
- i Portugal: artikkel 65 nr. 1b i sivilprosessloven (Código de Processo Civil) for så vidt som den omfatter eksorbitante grunnlag for domsmyndighet, slik som domstolene der filialen, agenturet eller lignende forretningskontor er (hvis beliggende i Portugal) når stevningen ble forkynt for hovedadministrasjonen (hvis beliggende i en annen stat), og artikkel 10 i arbeidsprosessloven (Código de Processo de Trabalho), for så vidt som den omfatter eksorbitante grunnlag for domsmyndighet, slik som domstolen der saksøkeren har sitt bosted i saker om individuelle arbeidskontrakter når arbeidstakeren reiser søksmål mot arbeidsgiveren.
- i Romania: artiklene 148 til 157 i lov nr. 105/1992 om internasjonal privatrettslige forhold,
- i Slovakia: artiklene 37 til 37e i lov 97/1963 om internasjonal privatrett og tilknyttede prosedyreregler,
- i Slovenia: artikkel 48 nr. 2 i lov om internasjonal privatrett og rettergang (Zakon o mednarodnem zasebnem pravu i postopku) sammenholdt med artikkel 47 nr. 2 i sivilprosessloven (Zakon o pravdnem postopku) og artikkel 58 i lov om internasjonal privatrett og rettergang (Zakon o mednarodnem zasebnem pravu i postopku) sammenholdt med artikkel 59 i sivilprosessloven (Zakon o pravdnem postopku),
- i Storbritannia: reglene om verneting basert på:
    a. at stevning ble forkynt for eller meddelt saksøkte under hans midlertidige opphold i Storbritannia, eller
    b. at saksøkte har eiendeler i Storbritannia; eller
    c. at namsmyndigheten har tatt beslag i eiendeler i Storbritannia,
- i Sveits: artikkel 4 i den føderale loven om internasjonal privatrett (Gerichtsstand des Arrestortes/for du lieu du séquestre/foro del luogo del sequestro),

- i Sverige: kapittel 10 paragraf 3 første ledd første punktum i lov om rettspleie (rättegångsbalken),
- i Tsjekkia: artikkel 86 i lov 99/1963 Coll., sivilprosessloven (občanský soudní řád), med endringer,
- i Tyskland: artikkel 23 i sivilprosessloven (Zivilprozessordnung),
- i Ungarn: artikkel 57 i lovdekret nr. 13 av 1979 om internasjonal privatrett (a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet),
- i Østerrike: artikkel 99 i lov om domsmyndighet (Jurisdiktionsnorm).

1 Inkurie: Skal være annet ledd.

Vedlegg II

Domstol eller kompetent myndighet som mottar begjæring som nevnt i konvensjonen artikkel 39, er som følger:

- i Belgia: «tribunal de première instance» eller «rechtbank van eerste aanleg» eller «erstinstanzliches Gericht»,
- i Bulgaria: «Окръжнцям сьд»,
- i Danmark: «byret»,
- i Estland: «maakohus» (fylkesretten),
- i Finland: «käräjäoikeus/tingsrätt»,
- i Frankrike:
    a. «greffier en chef du tribunal de grande instance»,
    b. «président de la chambre départementale des notaires» med hensyn til en begjæring om en avgjørelse som erklærer et autentisk offentlig bekreftet dokument for tvangskraftig,
- i Hellas: «Μονομελες Πρωτοδικείο»,
- i Irland: «the High Court»,
- i Island: «héraðsdómur»,
- i Italia: «corte d'appello»,
- i Kypros: «Επαρχιακό Δικαστήριο» eller, for dom på underholdsbidrag, «Οικογενειακό Δικαστήριο»,
- i Latvia: «rajona (pilsētas) tiesa»,
- i Litauen: «Lietuvos apeliacinis teismas»,
- i Luxembourg: rettsformannen i «tribunal d'arrondissement»,
- i Malta: «Prim' Awla tal-Qorti Ċivili» eller «Qorti tal-Maġistrati ta' Għawdex fil-ġurisdizzjoni superjuri tagħha», eller, for dom på underholdsbidrag, «Reġistratur tal-Qorti» ved framsending gjennom

«Ministru responsabbli ġħall-Ġustizzja»,
- i Nederland: «voorzieningenrechter van de rechtbank»,
- i Norge: «tingretten»,
- i Polen: «sąd okręgowy»,
- i Portugal: «Tribunal de Comarca»,
- i Romania: «Tribunal»,
- i Slovakia: «okresný súd»,
- i Slovenia: «okrožno sodišče»,
- i Spania: «Juzgado de Primera Instancia»,
- i Storbritannia:
    a. i England og Wales, «the High Court of Justice» eller, for dom på underholdsbidrag, «the Magistrates' Court» ved framsending gjennom «the Secretary of State»,
    b. i Skottland, «the Court of Session» eller, for dom på underholdsbidrag, «the Sheriff Court» ved framsending gjennom «the Scottish Ministers»,
    c. i Nord-Irland, «the High Court of Justice» eller, for dom på underholdsbidrag, «the Magistrates' Court» ved framsending gjennom «the Secretary of State»,
    d. i Gibraltar, «the Supreme Court of Gibraltar» eller, for dom på underholdsbidrag, «the Magistrates' Court» ved framsending gjennom «Attorney General of Gibraltar»,
- i Sveits: «beim kantonalen Vollstreckungsgericht/tribunal cantonal de l'exécution/guidice cantonale dell'esecuzione»
- i Sverige: «Svea hovrätt»,
- i Tsjekkia: «okresní soud» eller «soudní exekutor»,
- i Tyskland:
    a. en kammerpresident i «Landgericht»,
    b. en notarius publicus med hensyn til å erklære et autentisk offentlig bekreftet dokument for tvangskraftig,
- i Ungarn: «megyei bíróság székhelyén működő helyi bíróság», og i Budapest «Budai Központi Kerületi Bíróság»,
- i Østerrike: «Bezirksgericht».

Vedlegg III

Domstoler som innsigelser (appeller) som nevnt i konvensjonens artikkel 43 nr. 2 skal inngis til, er som følger:

- i Belgia:
    a. med hensyn til innsigelse (appell) reist av saksøkte,

«tribunal de première instance» eller «rechtbank van eerste aanleg»eller «erstinstanzliche Gericht»,
    b. med hensyn til innsigelse (appell) reist av saksøker: the «cour d'appel»eller «hof van beroep»,
- i Bulgaria: «Апелативен съд – София»,
- i Danmark: «landsret»,
- i Estland: «ringkonnakohus»,
- i Finland: «hovioikeus/hovrätt»,
- i Frankrike:
    a. «cour d'appel» for avgjørelser der begjæringen tas til følge,
    b. rettsformannen i «tribunal de grande instance», for avgjørelser der begjæringen avvises,
- i Hellas: «Εφετείο »,
- i Irland: «the High Court»,
- i Island: «héraðsdómur»,
- i Italia: «corte d'appello»,
- i Kypros: «Επαρχιακό Δικαστήριο» eller, for dom på underholdsbidrag, «Οικογενειακό Δικαστήριο»,
- i Latvia: «Apgabaltiesa» via «rajona (pilsētas) tiesa»,
- i Litauen: «Lietuvos apeliacinis teismas»,
- i Luxembourg: «Cour supérieure de justice» som appellinstans i sivile saker,
- i Malta: «Qorti ta' l-Appell» i samsvar med framgangsmåten fastsatt for innsigelser (appeller) i Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili – kap. 12 eller, for dom på underholdsbidrag, av «ċitazzjoni» for «Prim' Awla tal-Qorti ivili jew il-Qorti tal-Maġistrati ta' Għawdex fil-ġurisdizzjoni superjuri tagħha»,
- i Nederland: «rechtbank»,
- i Norge: «lagmannsretten »,
- i Polen: «sąd apelacyjny» via «sąd okręgowy»,
- i Portugal: «Tribunal da Relação», er kompetent domstol. Innsigelsen (appellen) framsettes i samsvar med gjeldende nasjonal rett ved anmodning til den domstol som avsa den bestridte avgjørelsen,
- i Romania: «Curte de Apel»,
- i Slovakia: Ankedomstolen via distriktsdomstolen som avsa den påankede avgjørelsen,
- i Slovenia: «okrožno sodišče»,
- i Spania: den «Juzgado de Primera Instancia» som avsa kjennelsen det er reist innsigelse (appell) mot, til videre behandling i «Audiencia Provincial»,
- i Storbritannia:

    a. i England og Wales, «the High Court of Justice» eller, for dom på underholdsbidrag, «the Magistrates' Court»,
    b. i Skottland, «the Court of Session» eller, for dom på underholdsbidrag, «the Sheriff Court»,
    c. i Nord-Irland, «the High Court of Justice» eller, for dom på underholdsbidrag, «the Magistrates' Court»,
    d. i Gibraltar, «the Supreme Court of Gibraltar» eller, for dom på underholdsbidrag, «the Magistrates' Court»,
- i Sveits: «den høyere domstolen i kantonen»,
- i Sverige: «Svea hovrätt»,
- i Tsjekkia: ankedomstolen via distriktsdomstolen,
- i Tyskland: «Oberlandesgericht»,
- i Ungarn: den lokale domstolen ved fylkesretten (i Budapest, Buda sentrale distriktsdomstol); innsigelsen (appellen) avgjøres av fylkesretten (i Budapest, Hovedretten),
- i Østerrike: «Landesgericht» via «Bezirksgericht».

Vedlegg IV

Innsigelser (appeller) som kan reises i henhold til konvensjonens artikkel 44, er som følger:

- i Belgia: Hellas, Spania, Frankrike, Italia, Luxembourg og i Nederland, ved en kassasjonsappell,
- i Bulgaria: «обжалване пред Върховния касационен съд»
- i Danmark: ved en innsigelse (appell) til «højesteret», med tillatelse fra «Procesbevillingsnævnet»,
- i Estland: en «kassatsioonikaebus»,
- i Finland: ved innsigelse (appell) til «korkein oikeus/högsta domstolen»,
- i Irland: ved en appell om et rettsspørsmål til høyesterett,
- i Island: ved innsigelse (appell) til «Hæstiréttur»,
- i Kypros: ved innsigelse (appell) til høyesterett,
- i Latvia: ved innsigelse (appell) til «Augstākās tiesas Senāts» via «Apgabaltiesa»,
- i Litauen: ved innsigelse (appell) til «Lietuvos Aukščiausiasis Teismas»,
- i Malta: ingen videre innsigelse (appell) kan fremmes for en annen domstol; for dom på underholdsbidrag, «Qorti ta' l-Appell» i samsvar med framgangsmåten fastsatt for innsigelser (appeller) i «kodiċi ta' Organizzazzjoni u Procedura Ċivili – kap. 12»,
- i Norge: ved anke til «Høyesterett»,

- i Polen: «skarga kasacyjna»,
- i Portugal: ved en innsigelse (appell) om et rettsspørsmål,
- i Romania: en «contestatie i anulare» eller en «revizuire»,
- i Slovakia: «dovolanie»,
- i Slovenia: ved innsigelse (appell) til «Vrhovno sodišče Republike Slovenije»,
- i Storbritannia: ved en enkelt videre innsigelse (appell) om et rettsspørsmål,
- i Sveits: en «recours devant le Tribunal fédéral»/«Beschwerde beim Bundesgericht»/«ricorso davanti al Tribunale federale»,
- i Sverige: ved innsigelse (appell) til «Högsta domstolen»,
- i Tsjekkia: en «dovolání» og en «žaloba pro zmatečnost»,
- i Tyskland: en «Rechtsbeschwerde»,
- i Ungarn: «felülvizsgálati kérelem»,
- i Østerrike: en «Revisionsrekurs».

Rettet i henhold til meddelelse fra depositaren 16 jan 2009.

Vedlegg V

Bekreftelse på dom og rettsforlik som omhandlet i artiklene 54 og 58 i konvensjonen om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker
1. Opphavsstat
2. Domstol eller kompetent myndighet som utsteder bekreftelsen
2.1. Navn
2.2. Adresse
2.3. Tlf/Faks/E-post
3. Domstol som har avsagt dommen/godkjent rettsforliket*
3.1. Type domstol
3.2. Rettssted
4. Dom/rettsforlik*
4.1. Dato
4.2. Referansenummer
4.3. Partene i dommen/rettsforliket*
4.3.1. Navn på saksøker(e)
4.3.2. Navn på saksøkte
4.3.3. Navn på eventuelle andre parter
4.4. Dato for forkynnelse av det innledende prosesskrift i saken, dersom det er en fraværsdom

4.5. Dommen/rettsforliket* er vedlagt denne bekreftelse
5. Navn på parter som har fått fri rettshjelp
Dommen/rettsforliket* er tvangskraftig i opphavsstaten (konvensjonen artikkel 38/58) mot:
Navn:
Utferdiget i ..... , dato .....
Underskrift og/eller stempel
* Stryk det som ikke passer.

Vedlegg VI

Bekreftelse på autentiske offentlig bekreftede dokumenter som omhandlet i artikkel 57 nr. 4 i konvensjonen om domsmyndighet og om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile og kommersielle saker
1. Opphavsstat
2. Domstol eller kompetent myndighet som utsteder bekreftelsen
2.1. Navn
2.2. Adresse
2.3. Tlf/Faks/E-post
3. Myndighet som har bekreftet dokumentet
3.1. Myndighet som har vært involvert i utstedelsen av det offentlig bekreftede dokumentet (hvis aktuelt)
3.1.1. Myndighetens navn og betegnelse
3.1.2. Sted for myndigheten
3.2. Myndighet som har registrert det offentlig bekreftede dokumentet (hvis aktuelt)
3.2.1. Type myndighet
3.2.2. Sted for myndigheten
4. Det offentlig bekreftede dokumentet
4.1. Beskrivelse av dokumentet
4.2. Dato
4.2.1. for utstedelse av dokumentet.
4.2.2. for registrering av dokumentet (om det er en annen dato)
4.3. Referansenummer
4.4. Dokumentets parter
4.4.1. Kreditors navn
4.4.2. Debitors navn
5. Den tvangskraftige forpliktelsen er vedlagt denne bekreftelse.
Det autentiske offentlig bekreftede dokumentet er tvangskraftig overfor debitor i opphavsstaten (konvensjonen artikkel 57 nr. 1.
Utferdiget i ....., dato .....

Underskrift og/eller stempel

Vedlegg VII

Konvensjoner som erstattes i henhold til konvensjonen artikkel 65, er særlig følgende:

- Traktaten mellom Spania og Sveits om gjensidig fullbyrdelse av dommer på sivil- og handelsrettens område, undertegnet i Madrid 19. november 1896,
- Konvensjonen mellom Den tsjekkoslovakiske republikken og Sveits om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer med tilleggsprotokoll, undertegnet i Bern 21. desember 1926,
- Konvensjonen mellom Sveits og Det tyske rike om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer og voldgiftsavgjørelser, undertegnet i Bern 2. november 1929,
- Konvensjon mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer, undertegnet i København 16. mars 1932,
- Konvensjonen mellom Italia og Sveits om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer, undertegnet i Roma 3. januar 1933,
- Konvensjonen mellom Sverige og Sveits om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer og voldgiftsavgjørelser, undertegnet i Stockholm 15. januar 1936,
- Konvensjonen mellom Belgia og Sveits om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer og voldgiftsavgjørelser, undertegnet i Bern 29. april 1959,
- Konvensjonen mellom Østerrike og Sveits om anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer, undertegnet i Bern 16. desember 1960,
- Overenskomst mellom Norge og Storbritannia om gjensidig anerkjennelse og fullbyrdelse av dommer i sivile saker, undertegnet i London 12. juni 1961,
- Overenskomst mellom Norge og Forbundsrepublikken Tyskland om anerkjennelse og fullbyrding av rettsavgjørelser og andre tvangsgrunnlag i sivile saker og handelssaker undertegnet i Oslo 17. juni 1977,
- Konvensjonen mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser på privatrettens område, undertegnet i København 11. oktober 1977, og
- Overenskomst mellom Norge og Østerrike om anerkjennelse og fullbyrding av rettsavgjørelser i sivile saker, undertegnet i Wien 21.

mai 1984.

Vedlegg VIII

Språkene omhandlet i konvensjonens artikkel 79 er bulgarsk, dansk, engelsk, estisk, finsk, fransk, gresk, irsk, islandsk, italiensk, latvisk, litauisk, maltesisk, nederlandsk, norsk, polsk, portugisisk, rumensk, slovakisk, slovensk, spansk, svensk, tsjekkisk, tysk og ungarsk.

Vedlegg IX

De stater og regler som er nevnt i protokoll 1 artikkel II, er som følger:

- Estland: artikkel 214 nr. 3 og nr. 4 og artikkel 216 i sivilprosessloven (tsiviilkohtumenetluse seadustik) om prosessunderretning,
- Latvia: artikkel 78, 79, 80 og 81 i sivilprosessloven (Civilprocesa likums) om prosessunderretning,
- Litauen: artikkel 47 i sivilprosessloven (Civilinio proceso kodeksas),
- Polen: artikkel 84 og 85 i sivilprosessloven (Kodeks postępowania cywilnego om prosessunderretning /(przypozwanie),
- Slovenia: artikkel 204 i sivilprosessloven (Zakon o pravdnem postopku) om prosessunderretning,
- Tyskland: artikkel 68, 72, 73 og 74 i sivilprosessloven (Zivilprozessordnung) om prosessunderretning,
- Ungarn: artikkel 58 til 60 i sivilprosessloven (Polgári perrendtartás) om prosessunderretning,
- Østerrike: artikkel 21 i sivilprosessloven (Zivilprozessordnung) om prosessunderretning.

Lov om endringar i lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting

I

Lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting blir endra slik:
– – –
§ 4-4 tredje ledd skal lyda:
Dersom valg av hvilke kringkastingssendinger som skal videresendes i

kabelnettet ikke er gjennomført i samsvar med bestemmelsene i eller i medhold av denne lov, kan Medietilsynet pålegge kabeleier eller den som disponerer kabelnettet å gjennomføre nytt valg.
Noverande tredje ledd blir nytt fjerde ledd.
– – –
§ 4-6 blir oppheva.
– – –

II

Denne lova trer i kraft frå det tidspunktet Kongen fastset.[1] Dei enkelte reglane kan setjast i kraft til ulik tid.
1 Frå 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 631, med unntak av ny § 4-4 tredje leden, endring i § 10-3 første og andre leden og opphevinga av § 4-6. Etter res. 30 mai 2008 nr. 524 trådte endringa i § 10-3 ikr. 1 juli 2008.

Lov om eigedomsregistrering (matrikkellova)

Kapittel 1. Formål, verkeområde og definisjonar

§ 1. Formålet med lova

Lova skal sikre tilgang til viktige eigedomsopplysningar, ved at det blir ført eit einsarta og påliteleg register (matrikkelen) over alle faste eigedommar i landet, og at grenser og eigedomsforhold blir klarlagde.

Lova skal vidare sikre tilgang til eit felles geodetisk grunnlag, jf. kapittel 8.

§ 2. Geografisk verkeområde

Lova gjeld for heile landet. For sjøområda gjeld lova ut til ei nautisk mil utanfor grunnlinjene.

Kongen kan bestemme at lova heilt eller delvis skal gjelde for andre sjøområde, Svalbard, Jan Mayen eller norske biland i Antarktis, og kan då fastsetje særskilde tilpassingar etter forholda på staden.
Endra ved lov 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638).

§ 3. Definisjonar

I denne lova tyder:

a. *matrikkelen:* landet sitt offisielle register over fast eigedom, og under dette bygningar, bustader og adresser, jf. § 4,
b. *matrikkeleining:* grunneigedom, anleggseigedom, eigarseksjon, jordsameige eller festegrunn, jf. § 5,
c. *matrikkelnummer:* den offisielle nemninga for kvar enkelt matrikkeleining,
d. *matrikkelbrev:* attestert utskrift av matrikkelen som viser alle registrerte opplysningar om ei matrikkeleining ved oppgitt dato,
e. *matrikkelføring:* føre opplysningar i matrikkelen,
f. *matrikulering:* føre ei ny matrikkeleining inn i matrikkelen,
g. *sentral matrikkelstyresmakt:* det statsorganet som forvaltar matrikkelen,
h. *oppmålingsforretning:* den oppgåva som går ut på å klarleggje og beskrive grenser og rettar til fast eigedom, og gi nødvendig dokumentasjon for matrikkelføring, jf. § 33,
i. *geodetisk grunnlag:* referanseramme som gjer det mogleg å bestemme eintydige geodetisk relaterte koordinatar,
j. *grunnlagsmåling:* etablering, kontroll og vedlikehald av geodetisk grunnlag,
k. *fastmerke:* varig merkt punkt til bruk i grunnlagsmålingar eller for å gjere geodetisk grunnlag tilgjengeleg for kart- og oppmålingsarbeid,
l. *signal:* merke, instrument eller konstruksjon som blir brukt for å vise eller kontrollere plasseringa til eit fastmerke.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

Kapittel 2. Matrikkelen og innhaldet i den o.a.

Overskrifta endra ved lov 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760).

§ 4. Matrikkelen

Matrikkelen skal innehalde opplysningar om den enkelte matrikkeleininga som er nødvendig for planlegging, utbygging, bruk og vern av fast eigedom, under

dette offisielle nemningar og opplysningar om den enkelte bygning, bustad og adresse. Matrikkelen skal vise grensene for matrikkeleiningane, under dette grenser for uteareal som inngår i eigarseksjon.

Matrikkelen skal innehalde opplysningar om pålegg som gjeld bruk av grunn eller bygningar på vedkommande matrikkeleining.

Matrikkelen kan vise til opplysningar om fast eigedom i andre register.

Departementet kan gi forskrift om innhaldet i matrikkelen, til dømes om geografiske opplysningar om rettar i fast eigedom.

Endra ved lov 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 5. Matrikkeleiningar

Følgjande objekt kan opprettast som eigne matrikkeleiningar:

a. grunneigedom, eigedom som er avgrensa ved eigedomsgrenser på jordoverflata og som med dei avgrensingane som følgjer av at det eventuelt er oppretta anleggseigedom etter bokstav b, strekkjer seg så langt nedover i grunnen og oppover i lufta som privat eigedomsrett rekk etter alminnelege reglar,
b. anleggseigedom, ein bygning eller konstruksjon, eller eit avgrensa fysisk volum som er tillate utbygt, og som er utskilt som eigen eigedom. Fast anlegg på eigarlaus sjøgrunn eller i eigarlaus undergrunn kan også opprettast som anleggseigedom,
c. eigarseksjon,
d. jordsameige, grunnareal som ligg i sameige mellom fleire grunneigedommar, og der sameigepartane inngår i grunneigedommane, og
e. festegrunn, del av grunneigedom eller jordsameige som nokon har festerett til eller som kan festast bort, eller som nokon har ein tilsvarande eksklusiv og langvarig bruksrett til.

Ny matrikkeleining er oppretta når eininga er ført inn i matrikkelen.

Einingar, under dette rettar, som er tildelte matrikkelnummer etter tidlegare regelverk, blir rekna som matrikkeleining og kan stå oppført i matrikkelen.

§ 5 a. Matrikkelstyresmaktene

Staten ved sentral matrikkelstyresmakt skal syte for ordning, drift og forvaltning av matrikkelen.

Kommunen er lokal matrikkelstyresmakt, og har under dette ansvaret for å

utføre oppmålingsforretningar og føre matrikkelen i kommunen. Kommunen kan etter avtale overlate til andre å utføre oppmålingsforretningar på sine vegner. Kommunen kan etter avtale overlate til ein annan kommune etter reglane i kommuneloven kapittel 20, eller til sentral matrikkelstyresmakt, å føre matrikkelen på sine vegner.

Departementet kan gi forskrift om matrikkelstyresmaktene, under dette om organ som kan utføre matrikkelføringsoppgåver.

Tilføyd ved lov 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), endra ved lover 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res 30 nov 2018 nr. 1790), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 8 mars 2019 nr. 5 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885).

Kapittel 3. Vilkår for matrikulering og andre føringar som gjeld matrikkeleiningar

Overskrifta endra ved lov 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760).

§ 6. Krav om oppmålingsforretning før matrikkelføring

Oppmålingsforretning skal haldast før følgjande kan førast inn i matrikkelen:

a. ny grunneigedom, ny anleggseigedom, ny festegrunn eller nytt jordsameige,
b. umatrikulert grunneigedom eller umatrikulert festegrunn,
c. registrering av uregistrert jordsameige eller endring i registrert sameigefordeling,
d. opplysningar om matrikkelomforming, arealoverføring, endring av grenser for festegrunn, grensejustering og klarlegging av eksisterande grense, eller
e. eigarseksjon som omfattar uteareal, eller nytt eller endra uteareal til eksisterande eigarseksjon.

Når det ligg føre særlege grunnar, kan kommunen etter søknad frå den som har rekvirert forretninga, føre ny matrikkeleining inn i matrikkelen utan at oppmålingsforretninga er fullført.

Oppmålingsforretning er ikkje nødvendig for å matrikkelføre samanslåing etter § 18 eller fastsetjing av samla fast eigedom etter § 20.

Departementet kan gi forskrift om oppmålingsforretning før

matrikkelføring, under dette om fullføring av slik oppmålingsforretning.
Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 20 apr 2018 nr. 12 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885), 11 mai 2021 nr. 37 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 mai 2021 nr. 1542), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 7. Krav om klarlagd grense før tinglysing av heimelsovergang[1]

Grensene for grunneigedom, anleggseigedom eller festegrunn skal vere klarlagde i oppmålingsforretning, eller tilsvarande forretning etter anna eller tidlegare lovgiving, før dokument som gir grunnboksheimel til eigedommen eller festegrunnen kan tinglysast.

Dette gjeld likevel ikkje dersom:

a. einingа er så stor at det er urimeleg å krevje oppmåling av alle grensene, eller
b. det av andre grunnar ikkje er formålstenleg å krevje at alle grensene blir klarlagde.

Kommunen avgjer kva for eigedommar som fyller vilkåra i første og andre ledd, og noterer dette i matrikkelen.

Tinglysing kan likevel finne stad dersom heimelsovergangen er ledd i arv, skifte eller tvangsfullføring, eller gjeld festerett for ei tid av 10 år eller kortare, jf. tinglysingsloven § 12a.

Departementet kan gi forskrift om krav til klarlagd grense før tinglysing av heimelsovergang.
Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195).
1 Ikkje ikr.

§ 8. Krav om matrikkelføring

Saman med krav om matrikkelføring, skal det leggjast ved dokumentasjon som er nødvendig for føring av matrikkelen og grunnboka. Når det er rekvirert oppmålingsforretning etter § 35, skal det ikkje setjast fram særskilt krav om matrikkelføring.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for matrikkelføring, under dette om innhaldet i og utforminga av krav om matrikkelføring.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 9. Kven som kan krevje matrikulering

Matrikulering av ny grunneigedom, anleggseigedom eller festegrunn kan krevjast av:

a. den som har grunnboksheimel som eigar av grunneigedom, anleggseigedom eller registrert jordsameige som den nye eininga blir delt frå eller oppretta på,
b. den som ved rettskraftig avgjerd ved domstolane er kjent som eigar eller festar, eller er tilkjent rett til å krevje at eit bestemt grunnstykke eller anlegg blir oppretta som eiga matrikkeleining,
c. den som lovleg har overteke grunn eller anlegg ved ekspropriasjon,
d. den som lovleg har etablert, eller fått løyve til å etablere, fast anlegg på eigarlaus sjøgrunn eller i eigarlaus undergrunn,
e. den som med heimel i lov utøver eigarrådvelde over grunnen når ingen har grunnboksheimel til denne,
f. staten, statsføretak, fylkeskommunen eller kommunen når grunnen er tileigna til offentleg veg- eller jernbaneformål,
g. staten eller kommunen dersom forretninga gjeld frådeling av heile teigar, eller når eininga blir delt av kommunegrense, eller
h. den som har innløyst festegrunn etter føresegnene i lov om tomtefeste.

Matrikulering av umatrikulert grunneigedom eller festegrunn kan også krevjast av:

a. nokon som har gjort det sannsynleg at dei eig, fester eller har del i grunneigedom eller festegrunn, eller
b. staten, fylkeskommune eller kommune.

Matrikulering av nytt jordsameige kan krevjast av dei som har grunnboksheimel som eigarar av grunneigedommane som skipar sameiget, saman med den som har grunnboksheimel som eigar av grunneigedommen som den nye eininga blir delt frå eller oppretta på.

Departementet kan gi forskrift om kven som kan krevje matrikulering. Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 3 sep 2010 nr. 56 (ikr. 3 sep 2010 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1246), 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591), 20 apr 2018 nr. 12

(ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 10. Felles vilkår for matrikulering

Før ny grunneigedom, ny anleggseigedom, ny festegrunn eller nytt jordsameige kan opprettast i matrikkelen, må det liggje føre løyve etter plan- og bygningsloven § 20-2. For innføring av ny eigarseksjon må det liggje føre kommunalt seksjoneringsvedtak etter eierseksjonsloven § 13.

Ei ny matrikkeleining kan berre opprettast når det er klart kva for matrikkeleining eller matrikkeleiningar den nye eininga blir utskilt frå eller oppretta på. Dette gjeld ikkje ved oppretting av ny grunneigedom, anleggseigedom eller festegrunn i samsvar med § 9 første ledd bokstav b til h.

Ny matrikkeleining kan opprettast med delar frå fleire matrikkeleiningar med ulike heimelshavarar dersom vilkåra for å slå saman delane elles er oppfylte.

Ny matrikkeleining kan opprettast sjølv om nokon av dei eksisterande grensene ikkje er merkte og målte, dersom dette ikkje er til ulempe for utnytting av matrikkeleininga, og:

a. det er godtgjort at vedkommande grense er omstridd,
b. einingа er så stor at det er urimeleg å krevje oppmåling av vedkommande grense, eller
c. det av andre grunnar ikkje er formålstenleg å krevje måling eller merking av vedkommande grense.

Ny matrikkeleining kan også førast inn i matrikkelen når opprettinga er bestemt av jordskifteretten.

Departementet kan gi forskrift om matrikkelføring av ny matrikkeleining, til dømes om unnatak frå plikt til matrikulering og innskrenking og utviding av vilkåra for matrikulering.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 27 juni 2008 nr. 71 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 18 juni 2010 nr. 896) som endra ved lov 8 mai 2009 nr. 27, 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 702), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 11. Særskilt om matrikulering av anleggseigedom

Ved oppretting av anleggseigedom må det liggje føre dokumentasjon for

nødvendig godkjenning etter plan- og bygningsloven som viser grensene for den bygningen eller konstruksjonen som blir søkt oppretta som anleggseigedom. Det same gjeld når eksisterande bygning og konstruksjon skal opprettast som anleggseigedom. Matrikulering av anleggseigedom som gjeld anlegg som ikkje eksisterer, kan først skje når vilkåra for igangsetting av tiltaket etter plan- og bygningsloven er oppfylte. Vedkommande anleggseigedom skal vere ei sjølvstendig funksjonell eining, klart og varig skilt frå den eller dei grunneigedommane eller anleggseigedommane den nye anleggseigedommen eventuelt blir skilt frå.

Anleggseigedom som skal delast frå annan eigedom, kan berre opprettast dersom:

a. bygningen eller konstruksjonen strekkjer seg inn over eller under ein annan eigedom, og
b. den delen av ein eigedom som ligg over eller under anleggseigedommen framleis kan utnyttast til eit sjølvstendig formål.

Grensene for anleggseigedommen skal svare til dei fysiske yttergrensene for eininga, med nødvendige tilpassingar. Anleggseigedom i undergrunnen skal omfatte nødvendig tryggleikssone.

Dersom anleggseigedom og grunneigedom skal utnyttast under eitt, må det liggje føre dokument om dette og fråsegn om at eigedommane ikkje kan omsetjast eller pantsetjast kvar for seg.

Endra ved lover 16 juni 2017 nr. 65 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1393), 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195).

§ 12. Særskilt om matrikkelføring av festegrunn

Matrikulering skal gjennomførast før del av grunneigedom eller jordsameige blir festa bort, dersom festet kan gjelde i meir enn 10 år.

Tilsvarande gjeld ved forlenging for meir enn 10 år av festerett til umatrikulert festegrunn, og for festegrunn som skal nyttast som tilleggsareal til matrikkeleining.

Festerett som gjeld for ei tid av 10 år eller kortare, kan ikkje matrikulerast.

Før matrikkelføring av endring av grenser for festegrunn som går ut over justeringar som kan behandlast etter § 16, må det vere gitt løyve som for oppretting av ny festegrunn. Det må dessutan liggje føre nødvendige fråsegner om endring av festerett, pantefråfall og konsesjonar for arealet.

Oppmålingsforretning som endrar grensene for festerett, kan krevjast av dei som er nemnde i § 9 første ledd bokstav a og f. I saker som er kravd etter § 9 første ledd bokstav a, må det liggje føre samtykke frå festaren. Endring av

grenser som omfattar umatrikulerte einingar, kan berre skje i saker der dette er kravd etter § 9 første ledd bokstav f, og berre samtidig med at einingane blir matrikulerte.

Departementet kan gi forskrift om matrikkelføring av festegrunn, til dømes om kven som kan krevje matrikkelføring.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885).

§ 13. Særskilt om matrikulering av umatrikulert grunneigedom og umatrikulert festegrunn

Lovleg oppretta umatrikulert grunneigedom og umatrikulert festegrunn, kan matrikulerast når eigedoms- eller festeretten kan dokumenterast gjennom avtale eller anna rettsgrunnlag.

§ 14. Registrering av jordsameige

Jordsameige kan registrerast i matrikkelen med eige matrikkelnummer når det er gjort sannsynleg at einingа er eit jordsameige. Jordsameige kan registrerast sjølv om det ikkje er fullstendig avklart kven som har partar i sameiget og kor store partane er. Føresegnene i § 10 fjerde og femte ledd gjeld tilsvarande.

Registrering av jordsameige kan krevjast av nokon som har gjort sannsynleg å ha part i sameiget, eller av staten, fylkeskommune eller kommune.

Departementet kan gi forskrift om registrering av jordsameige.

Endra ved lov 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 15. Arealoverføring

Areal kan overførast mellom tilgrensande matrikkeleiningar utan at arealet blir oppretta som eiga matrikkeleining. Før slik arealoverføring kan matrikkelførast, må det vere gitt løyve som for oppretting av ny matrikkeleining. Det må dessutan liggje føre nødvendige fråsegner om overdraging av eigedomsrett, og om pantefråfall og konsesjonar for det aktuelle arealet.

Arealoverføring kan krevjast av dei som er nemnde i § 9 første ledd bokstav a og f. Arealoverføring som omfattar umatrikulerte einingar, kan berre skje i sak som er kravd etter § 9 første ledd bokstav f, og berre samtidig med at einingane blir matrikulerte.

Departementet kan gi forskrift om arealoverføring.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 15 a. Matrikkelomforming

Vert tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer).

§ 16. Grensejustering

Ei grense mellom matrikkeleiningar kan justerast utan at det blir henta inn fråsegn om pantefråfall. Dette gjeld tilsvarande for justering av ei grense mellom ein festegrunn og grunneigedommen eller jordsameiget som festegrunnen er ein del av. Grensa kan ikkje justerast i strid med føresegner gitt i eller i medhald av anna lovgiving.

Ved justering kan berre mindre areal overførast mellom dei aktuelle einingane. Einsidig overføring av mindre areal kan utførast som grensejustering.

Panterett og festerett følgjer dei nye grensene slik dei blir fastlagde ved grensejustering.

Føresegna om panterett gjeld tilsvarande for andre rettar så langt det passar.

Grensejustering kan krevjast av dei som er nemnde i § 9. Endra grenser for festerett kan berre matrikkelførast når det ligg føre samtykke frå festaren. Grensejustering av ei umatrikulert eining kan berre skje samstundes med at einingа blir matrikulert.

Departementet kan gi forskrift om grensejustering, under dette setje areal- og verdigrenser for areal som blir overført mellom einingane.
Endra ved lov 20 apr 2018 nr. 12 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885).

§ 17. Klarlegging av eksisterande grense, punktfeste og stadbundne rettar

Matrikkelføring av klarlegging av eksisterande grenser, punktfeste og stadbundne rettar, utført som særskild forretning, kan krevjast av:

a. nokon som har grunnboksheimel som eigar eller festar til den aktuelle matrikkeleininga, eller
b. staten, statsføretak, fylkeskommune eller kommune.

Departementet kan gi forskrift om klarlegging av eksisterande grense, punktfeste, stadbundne rettar, om kven som kan krevje dette, og om fritak frå krav om oppmålingsforretning.
Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591), 20 apr

2018 nr. 12 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885).

§ 18. Samanslåing av eksisterande matrikkeleiningar

Matrikkeleiningar som ligg i same kommune og har same heimelshavar, kan slåast saman. Festeeiningar kan slåast saman dersom dei ligg til eller er utskilt frå same grunneigedom, og festekontraktane har same innhald og gjeld mellom same partar. Samanslåing kan ikkje skje i strid med føresegner gitt i eller i medhald av anna lovgiving.

Samanslåing kan krevjast av den som har grunnboksheimel som eigar til vedkommande matrikkeleiningar.

Departementet kan gi forskrift om samanslåing, under dette innskrenke og utvide høvet til samanslåing.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 19. Referanse til avtale om grenser m.m.

Kommunen kan utan oppmålingsforretning ta inn i matrikkelen referansar til avtalar om eksisterande grenser for ei matrikkeleining dersom grensa ikkje er tidlegare fastlagd i ei oppmålingsforretning eller i ei tilsvarande forretning etter anna eller tidlegare lov. Det same gjeld for avtalar om lokalisering av eksisterande og ikkje fastlagde punktfeste og for avtalar om stadfesting av varige stadbundne rettar som ikkje er omfatta av § 6, og som gjeld ein del av ein grunneigedom, anleggseigedom eller festegrunn eller ein del av eit jordsameige eller eit uteareal til ein eigarseksjon.

Departementet kan gi forskrift om at ein slik avtale berre kan tinglysast dersom avtalen har referanse i matrikkelen.

Departementet kan gi forskrift om avtalar som kan få referanse i matrikkelen.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885), 11 mai 2021 nr. 37 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 mai 2021 nr. 1542).

§ 20. Fastsetjing av samla fast eigedom

Kommunen kan fastsetje at to eller fleire matrikkeleiningar som har same eigar og som blir nytta under eitt, og som i økonomisk samanheng står fram som éin eigedom, skal registrerast i matrikkelen som ein samla fast eigedom. Eigar kan krevje slik registrering når vilkåra er til stades.

Finn kommunen at vilkåra er endra, kan kommunen endre eller oppheve registreringa.

Eigar skal varslast om registreringa på ein etter tilhøva formålstenleg og etterviseleg måte.

Departementet kan gi forskrift om fastsetjing av samla fast eigedom, under dette innskrenke og utvide høvet til å fastsetje samla fast eigedom.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

Kapittel 4. Adresser til eigedommar og bygningar

Overskrifta endra og flytt hit ved lov 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760).

§ 21. Fastsetjing av offisiell adresse

Kommunen fastset offisiell adresse. Før kommunen tek ei endeleg avgjerd, skal dei som avgjerda får verknad for, få høve til å uttale seg.

Departementet kan gi forskrift om utforming, tildeling, endring og skilting av offisiell adresse, og om kommunen sitt høve til å fastsetje utfyllande lokale forskrifter.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

Kapittel 5. Føring av matrikkelen

§ 22. Generelt om føring av matrikkelen

Kommunen skal behandle krav om matrikkelføring utan unødig opphald. Krav om matrikkelføring som ikkje tilfredsstiller vilkåra etter denne lova, skal avvisast. Avvisinga skal vere skriftleg og grunngitt. Dersom kravet har mindre manglar, kan kommunen likevel utføre matrikkelføring. Kommunen skal setje ein frist for å rette mangelen.

Kommunen skal også føre inn opplysningar frå saker for dei ordinære domstolane, jordskifteretten eller tilsvarande særdomstol. Føresegnene i første ledd gjeld så langt dei passar også for matrikkelføring av slike opplysningar.

Offentlege organ skal føre opplysningar i matrikkelen når det er bestemt i lov eller forskrift. Offentlege organ kan føre opplysningar i matrikkelen etter avtale med sentral matrikkelstyresmakt. Sentral matrikkelstyresmakt kan få

utlevert frå Folkeregisteret og andre administrative register opplysningar som skal brukast i matrikkelen, utan hinder av teieplikt. Kommunen og sentral matrikkelstyresmakt kan utan hinder av teieplikt innhente opplysningar frå Folkeregisteret når det er nødvendig for å løyse oppgåver etter lova her.

Føring av opplysningar i matrikkelen kan berre utførast av person som er godkjend av sentral matrikkelstyresmakt.

Personvernforordningen artikkel 13 og 14 gjeld ikkje for føring av matrikkelen.

Opplysningar som er graderte etter sikkerhetsloven, skal førast i eit gradert register.

Departementet kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak eller avgjerd om føring av matrikkelen og gi forskrift om organ som kan utføre matrikkelføringsoppgåver, til dømes om informasjon til heimelshavarar eller andre saka vedkjem, om tidsfristar, rapportering, kvalitetssikring og oppbevaring av matrikkelopplysningar og om godkjenning av personar som skal føre opplysningar i matrikkelen.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 22 juni 2018 nr. 66, 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195), 21 juni 2019 nr. 52 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1548), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 23. Tildeling av matrikkelnummer

Kommunen tildeler matrikkelnummer ved innføring av matrikkeleining i matrikkelen.

Kommunen kan tildele nytt matrikkelnummer til matrikkeleining som ikkje er nummerert i samsvar med føresegnene i denne lova.

Departementet kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak eller avgjerd om tildeling av matrikkelnummer.

Endra ved lov 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834).

§ 24. Tinglysing og utferding av matrikkelbrev m.m.

Så snart ei oppretting av ny matrikkeleining, matrikkelomforming, samanslåing, endring av festegrunn eller eigarseksjon eller arealoverføring er ført i matrikkelen, skal kommunen sende melding om dette til tinglysing. Kommunen skal likevel ikkje sende meldinga før eventuelle klager over vedtak om løyve

etter plan- og bygningsloven § 20-2 eller vedtak etter eierseksjonsloven § 13 er avgjorde.

Det skal gå fram av meldinga som blir brukt for å registrere matrikkeleininga i grunnboka, om eininga er grunneigedom, anleggseigedom, eigarseksjon, jordsameige eller festegrunn.

Så snart kommunen har fått melding om at tinglysing er utført som føresett, skal kommunen fullføre matrikkelføringa, og stadfeste dette ved å utferde matrikkelbrev. Tidspunktet for endeleg oppretting, samanslåing, endring eller arealoverføring, skal reknast samstundes med tinglysinga. Kommunen skal sende matrikkelbrevet til den som har rekvirert oppmålingsforretninga. Er ei grense mot tilgrensande matrikkeleiningar merkt eller målt inn på nytt, skal kommunen sende relevant utdrag av matrikkelbrev til eigarar og eventuelle festarar av desse einingane. I oversendinga skal det opplysast om høve til å klage og klagefristar.

I sak som gjeld grunn til offentleg veg eller jernbane, skal tinglysing skje berre når det er kravd særskilt. Stat, statsføretak, fylkeskommune og kommune kan i sak som gjeld arealoverføring eller oppretting av ny matrikkeleining, stadfeste eigedomsretten ved eigenfråsegn for grunn som skal brukast til offentleg veg eller jernbane. For bortfall av pant i areal som inngår i grunn til offentleg veg eller jernbane gjeld reglane i panteloven § 1-11 fjerde ledd.

I sak som gjeld matrikulering av umatrikulert grunneigedom eller umatrikulert festegrunn etter § 13, eller registrering av jordsameige etter § 14, skal tinglysing berre skje når det er kravd særskilt.

Departementet kan gi forskrift om melding til tinglysing, utferding av matrikkelbrev m.m. og høve til å stadfeste eigedomsrett ved eigenfråsegn, og kan under dette fastsetje rutinar som sikrar samsvar mellom matrikkelen og grunnboka.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 25. Matrikkelføring av opplysningar om bygningar, adresser, eigarseksjonar, kommunale pålegg o.a.

Kommunen skal tildele bygningsnummer og registrere nye bygningar i matrikkelen samtidig med at det blir gitt byggjeløyve. Fullstendige opplysningar om bygningar og bustader skal seinast vere førde inn når bygningen lovleg kan takast i bruk. Matrikkelen skal dessutan oppdaterast når ei byggjesak medfører

at opplysningar i matrikkelen må endrast, eller når kommunen på annan måte får kjennskap til at opplysningane om ein bygning ikkje er i samsvar med dei reelle forholda.

Offisiell adresse med tilhøyrande opplysningar skal førast i matrikkelen straks adressa er tildelt. Tilsvarande gjeld ved endring av offisiell adresse eller tilhøyrande opplysningar.

Kommunen skal føre nye eigarseksjonar inn i matrikkelen når kommunen har gitt løyve til seksjonering. For eigarseksjon med eige uteareal skal det vere halde oppmålingsforretning, jf. § 6.

Pålegg frå kommunen som gjeld bruk av grunn og bygningar, skal førast i matrikkelen straks pålegget er vedteke, endra eller oppheva.

Kommunen skal elles føre inn opplysningar på grunnlag av anna kommunal saksbehandling når det i lov eller forskrift er fastsett at vedkommande opplysningar skal førast i matrikkelen.

Departementet kan gi forskrift om rapportering og føring av opplysningar om bygningar, adresser, eigarseksjonar og andre opplysningar kommunen skal føre i matrikkelen, og om kommunen sitt høve til å fastsetje utfyllande lokale forskrifter.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 16 juni 2017 nr. 65 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1393), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 26. Retting av opplysningar i matrikkelen og sletting av matrikkeleining

Kommunen kan slette ei matrikkeleining frå matrikkelen dersom det ikkje låg føre grunnlag for å opprette eininga. Det same gjeld for matrikkeleiningar som fysisk ikkje lenger eksisterer. Dersom eininga er ført inn i grunnboka, kan ho berre slettast frå matrikkelen dersom ho samtidig blir sletta i grunnboka.

Eigarseksjonar som blir sletta i grunnboka etter vedtak med heimel i eierseksjonsloven § 22 andre ledd, skal slettast frå matrikkelen. Kommunen fullfører slettinga ved å utferde matrikkelbrev i samsvar med § 24 tredje ledd.

Opplysningar om grenser og geografiske opplysningar om punktfeste og stadbundne rettar kan berre supplerast eller endrast på grunnlag av ny oppmålingsforretning, jf. § 17, rettskraftig avgjerd ved domstolane, jf. § 22 andre ledd, eller avtale mellom partane når vilkåra for dette er til stades, jf. § 19. Kommunen kan likevel rette slike opplysningar når det blir dokumentert at opplysningane er feil, og dette kjem av feil i registreringa eller i vedlikehaldet av matrikkelen, eller når det følgjer av forskrift gitt i medhald av § 17 andre ledd at slike opplysningar kan klarleggjast utan oppmålingsforretning.

Andre opplysningar kan rettast av organet som fører opplysningane, dersom dei er feil, ufullstendige, grunnlaget for registreringa har falle bort, eller det

ikkje er høve til å behandle dei i matrikkelen. Organet skal rette opplysningane når ein part set fram krav om det og kan dokumentere at det er grunnlag for å rette opplysningane. Kommunen eller sentral matrikkelstyresmakt kan av eige tiltak rette opplysningane når dette har noko vesentleg å seie for matrikkelen som eit einsarta og påliteleg register.

Partar som retting, endring eller tilføying har noko å seie for, skal underrettast.

Denne paragrafen går framom personvernforordningen artikkel 16 om retting av personopplysningar.

Departementet kan gi forskrift om rettingar, endringar og tilføyingar til matrikkelen og om sletting av matrikkeleining, til dømes om underretting og når underretting kan sløyfast.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 20 apr 2018 nr. 12 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885), 8 mars 2019 nr. 5 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 27. Komplettering av opplysningane i matrikkelen

Departementet kan gi forskrift om at ein eigar, rettshavar eller leigar til eigedom, bygning eller bygningsdel kan leggje inn opplysningar om eigedomen, bygningen eller bygningsdelen i matrikkelen, under dette om krav til elektronisk registrering og legitimasjon for den som skal kunne gjere slik komplettering.

Sentral matrikkelstyresmakt eller kommunen kan påleggje ein eigar, rettshavar eller leigar til eigedom, bygning eller bygningsdel å skaffe opplysningar om eksisterande matrikkeleiningar, bygningar, bustader og adresser som det går fram av lov eller forskrift at matrikkelen skal innehalde. Departementet kan gi forskrift om slik komplettering, under dette bestemme kva for organ som skal føre opplysningane i matrikkelen, og offentlege organ si plikt til å rapportere slike opplysningar.

Departementet kan gi forskrift om at dersom ein eigar eller rettshavar til fast eigedom har plikt til å gi opplysningar som nemnt i andre ledd til skattestyresmakta, kan skattestyresmakta rapportere opplysningane vidare til sentral matrikkelstyresmakt. Skattestyresmakta kan utføre slik rapportering utan hinder av teieplikta etter skatteforvaltningsloven.

Endra ved lover 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 11 mai 2021 nr. 37 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 mai 2021 nr. 1542).

§ 28. Tilsyn med matrikkelføringa

Sentral matrikkelstyresmakt skal føre tilsyn med at matrikkelen blir ført i samsvar med lov og forskrift, og kan gi pålegg om retting av opplysningar eller andre tiltak for å rette opp manglar ved måten føringa skjer på. Reglane i kommunelova kapittel 30 gjeld for tilsyn med kommunane.
Endra ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

Kapittel 6. Innsyn og bruk av matrikkelopplysningar

§ 29. Innsyn i matrikkelen

Alle har rett til innsyn i matrikkelen. Sentral matrikkelstyresmakt og kommunane skal syte for at informasjon om matrikkelen er tilgjengeleg på førespurnad.

Kommunen skal utferde matrikkelbrev når nokon som er nemnde i § 9 krev det.

Departementet kan gi forskrift om innsyn i matrikkelen.
Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 30. Utlevering og behandling av opplysningar frå matrikkelen

Matrikkelopplysningar kan utleverast:

a. for offentleg planlegging, saksbehandling og administrasjon,
b. for oppgåver etter denne lova, plan- og bygningsloven eller eierseksjonsloven,
c. ved søknad om offentleg løyve, eller
d. for å ta hand om andre interesser som gjeld rådvelde over matrikkeleiningar eller bruken av dei.

Matrikkelinformasjon kan utleverast for andre formål dersom den som får opplysningane utlevert, skal ta i vare ei rettkommen interesse, og omsynet til personvernet for dei registrerte ikkje overstig denne interessa.

Matrikkelinformasjon som ikkje inneheld personopplysningar, eller berre omfattar informasjon som identifiserer, kartfester eller typebestemmer matrikkeleiningar, bygningar eller adresser, kan utleverast i alle høve.

Det kan knytast vilkår til utlevering og behandling av matrikkelopplysningar.

Matrikkelinformasjon skal ikkje utleverast dersom vitale personlege eller

offentlege interesser tilseier dette.

Utlevering av fødselsnummer kan berre skje dersom vilkåra i personopplysningsloven § 12 er oppfylte.

Departementet kan i forskrift gi nærare reglar om behandling, utlevering og sal av opplysningar.

Endra ved lover 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195).

§ 31. Bruk av matrikkelnemningar i offentleg saksbehandling, bruk av kart saman med matrikkelen, o.a.

Offentleg saksbehandling som knyter opplysningar til matrikkeleininga, bygningar, bustader eller offisielle adresser, skal nytte dei nemningane som er registrerte i matrikkelen.

Ved innsyn i matrikkelen, og til bruk i oppmålingsforretningar etter denne lova, skal det saman med opplysningar frå matrikkelen vere tilgjengeleg kart som viser tekniske og topografiske forhold på og i nærleiken av den aktuelle matrikkeleininga. Kommunen skal stille til rådvelde for sentral matrikkelstyresmakt dei opplysningane frå kommunen sitt kartverk som er nødvendige for å framstille slike kart.

Departementet kan gi forskrift om bruk av matrikkelnemningar i andre offentlege register og bruk av kart saman med matrikkelen, under dette reglar om overføring av opplysningar frå kommunen sitt kartverk til bruk i slike kartutsnitt.

Endra ved lov 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 32. Offentlege gebyr og betaling for matrikkelopplysningar

Kommunen kan ta gebyr for oppmålingsforretning, matrikkelføring, utferding av matrikkelbrev og anna arbeid etter lova her etter regulativ fastsett av kommunestyret sjølv. Den styresmakta som tildelar landmålarbrev, kan ta gebyr for dette. Gebyra kan i sum ikkje vere høgare enn nødvendige kostnader styresmakta har med slikt arbeid. For matrikulering av eigarseksjon kan det ikkje takast andre gebyr enn det som er fastsett i eierseksjonsloven § 15.

Det kan krevjast betaling for utlevering av opplysningar frå matrikkelen. Det kan ikkje takast betaling for innsyn i matrikkelen ved personleg frammøte hos kommunen eller sentral matrikkelstyresmakt.

Departementet kan gi forskrift om gebyr og om betaling for opplysningar frå matrikkelen.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

Kapittel 7. Oppmålingsforretning, krav til landmålar o.a.

Overskrifta endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 33. Oppmålingsforretning

Ei oppmålingsforretning går ut på å klarleggje og beskrive grenser og rettar i tråd med påstandane til partane og framlagde dokument, og elles bringe fram opplysningar og dokumentasjon som er nødvendig for matrikkelføring og eventuelt tinglysing. Den som utfører oppmålingsforretninga, skal ta vare på interessene til alle partar og utføre forretninga i samsvar med god landmålarskikk.

Oppstår det under forretninga tvil eller tvist om ei eksisterande grense og det ikkje blir oppnådd semje, skal dette markerast i kravet om matrikkelføring.

I ei forretning som gjeld oppretting av ei ny matrikkeleining eller anna endring av eigedom som krev kommunalt løyve etter plan- og bygningsloven, skal dei nye grensene merkjast i marka i samsvar med løyvet. Nye grenser for uteareal til eigarseksjon skal merkjast i samsvar med vedtaket om dette etter eierseksjonsloven. Den som utfører forretninga kan samtykkje i mindre avvik, for å kunne få ei gagnleg grense ut frå tilhøva i terrenget.

Partane og den som utfører forretninga, har tilgang til privat og offentleg eigedom i samsvar med § 41.

Oppmålingsforretning over areal som inngår i sak for jordskifteretten, blir utført av jordskifteretten etter reglane i jordskiftelova med mindre jordskifteretten bestemmer noko anna.

Departementet kan gi forskrift om varsling og proklama, og om utføring og dokumentasjon av oppmålingsforretning.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 34. Merking og måling av grenser

I oppmålingsforretning for ny grunneigedom, ny festegrunn, nytt jordsameige og uteareal til eigarseksjon, skal alle grensene merkjast og målast i marka og oppgivast med koordinatar. Merking og måling er ikkje nødvendig for grenser

som er tilfredsstillande merkte og koordinatbestemte i tidlegare forretning eller sak for jordskifteretten, når uteareal til eigarseksjon er eintydig fastlagt med koordinatar, eller når det er løyve til dette etter § 10 fjerde ledd. Koordinatane skal fastsetjast i eit geodetisk grunnlag som er godkjent av sentral matrikkelstyresmakt.

Anleggseigedom skal kartfestast på tilsvarande måte. For punktfeste skal festepunktet vere merkt og målt.

For matrikulering av umatrikulert grunneigedom, umatrikulert festegrunn og registrering av jordsameige, er det tilstrekkeleg at grensene blir viste på kart godkjent av kommunen for slik bruk.

Reglane om merking og måling gjeld tilsvarande for arealoverføring, endring av festegrunn, matrikkelomforming, grensejustering og klarlegging av eksisterande grense.

Departementet kan gi forskrift om merking, måling og kartfesting av matrikkeleiningar, mellom anna om når måling og grensemerking kan utelatast. Endra ved lover 3 sep 2010 nr. 56 (ikr. 3 sep 2010 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1246), 16 juni 2017 nr. 65 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1393), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 18 juni 2021 nr. 130 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2008), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 35. Rekvisisjon og fullføring av oppmålingsforretning

Rekvisisjon av oppmålingsforretning skal setjast fram overfor den kommunen som skal matrikkelføre forretninga. Kommunen skal gjennomføre og matrikkelføre forretninga utan unødig opphald. Kommunen og rekvirenten kan avtale lengre frist etter reglar fastsett av departementet i forskrift.

Kommunen skal peike ut ein landmålar for kvar oppmålingsforretning. Landmålaren må ha gyldig landmålarbrev. Landmålaren skal ta vare på interessene til alle partane, undersøke relevante dokument og elles sørge for at forretninga blir utført i samsvar med god landmålarskikk.

Kommunen kan avvise rekvisisjon om klarlegging av eksisterande grense etter § 17 første ledd bokstav a, dersom det tidlegare er halde oppmålingsforretning, eller tilsvarande forretning etter anna eller tidlegare lovgiving, over vedkommande grense.

Statsforvaltaren kan fatte vedtak om fullføring og matrikkelføring av oppmålingsforretning som ikkje er fullført eller matrikkelført innan oppgitt frist, for kommunen si rekning.

Departementet kan gi forskrift om rekvisisjon og fullføring av oppmålingsforretning, til dømes om tidsfristar og avvising av rekvisisjon, og om utføring av oppmålingsforretning og matrikkelføring etter vedtak av

statsforvaltaren.
Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 jan 2012 nr. 7 (ikr. 18 sep 2015 iflg. res. 18 sep 2015 nr. 1059), 20 apr 2018 nr. 12 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 36. (Oppheva)

Oppheva ved lov 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760.)

§ 37. (Oppheva)

Oppheva ved lov 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760.)

§ 38. Tildeling av landmålarbrev o.a.

Departementet kan etter søknad tildele landmålarbrev til personar som

a. er myndige og eigna til å drive eigedomsoppmåling
b. har godkjend utdanning
c. har minst to års relevant erfaring etter ferdig utdanning, og
d. har bestått ei godkjent autorisasjonsprøve.

Landmålarbrev kan trekkjast tilbake mellombels eller varig ved brot på føresegner eller løyve gitt i eller i medhald av denne lova, plan- og bygningsloven eller eierseksjonsloven, ved gjentekne åtvaringar, eller dersom landmålaren ikkje lenger fyller vilkåra for å ha landmålarbrev. Ein landmålar som ikkje lenger tilfredsstiller krava til å ha landmålarbrev, skal sende melding om dette til den som tildelar landmålarbrev, innan 14 dagar.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for landmålarbrev, tildeling og tilbaketrekking av slikt brev, krav til etterutdanning og gebyr.
Oppheva ved lov 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), tilføyd ved lov 20 apr 2018 nr. 12 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885), endra ved lover 8 mars 2019 nr. 5 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885), 18 juni 2021 nr. 130 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2008).

Kapittel 8 Om geodetisk grunnlag, oppmålingsarbeid o.a.

Overskrifta endra ved lov 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 39. Geodetisk grunnlag

Staten sitt geodetiske fagorgan skal bestemme og gjere tilgjengeleg eit geodetisk grunnlag for heile landet, slik at kart- og oppmålingsarbeid og annan bruk av geodetisk relaterte koordinatar kan skje innan ei felles, eintydig referanseramme.

Kommunen skal bestemme ytterlegare geodetiske data når kommunale oppgåver etter lova her eller plan- og bygningsloven krev det og gjere dei tilgjengelege for brukarane av slike data.

Departementet kan gi forskrift om distribusjon av geodetiske data, og om pliktig bruk av nasjonalt geodetisk grunnlag for kart- og oppmålingsarbeid. Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 40. (Oppheva)

Oppheva ved lov 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760.)

§ 41. Rett til å utføre oppmålingsarbeid på offentleg og privat grunn

Oppmålingsarbeid i samband med arbeid etter denne lova, plan- og bygningsloven eller eierseksjonsloven kan med dei avgrensingar som følgjer av lov, utførast på offentleg og privat grunn. Så langt formålet gjer det mogleg, skal arbeidet skje utan at det medfører ulempe for grunneigaren eller andre interesser. Tilsvarande gjeld for andre måleoppgåver som blir utførde på oppdrag av stat, statsføretak, fylkeskommune eller kommune, eller under rettleiing av kommunen eller staten sitt geodetiske fagorgan.

Ved oppmålingsarbeid etter første ledd kan det etablerast fastmerke og signal og setjast opp oppmålingstekniske instrument. Det kan ryddast siktelinjer for målingane der dette er nødvendig utanom i hage eller park. I utmark kan materialar til fastmerke og signal takast på staden.

Eigar eller brukar av eigedommen kan nekte etablering av fastmerke eller signal etter andre ledd på bygning, gardsplass, park eller i hage, dersom dette

kan verke skjemmande eller bli til større ulempe.

Ferdsel i samband med etablering, kontroll og vedlikehald av det nasjonale geodetiske grunnlaget, og i samband med oppmåling av administrative grenser, kan skje ved bruk av motorkøyretøy, båt og luftfartøy også i område der slik ferdsel er avgrensa i medhald av lov eller i kraft av privat eigedomsrett, når dette er strengt nødvendig og ikkje er til større skade for flora eller fauna.

Dersom arbeidet valdar skade eller ulempe ut over det som er rimeleg å finne seg i, kan den som har lidd skade krevje erstatning.

Departementet kan gi forskrift om oppmålingsarbeid, under dette kva for andre lover retten til å utføre oppmålingsarbeid skal gjelde tilsvarande for og kven som har rett til å utføre oppmålingsarbeidet.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 16 des 2016 nr. 101 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1591), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 42. Fjerning av merke og signal

Merke og signal kan krevjast fjerna dersom bruken av eigedommen eller eigedommane dei står på gjer dette nødvendig. Fjerning skal utførast av eigarane av merket eller signalet. Fjerning av grensemerke kan berre skje etter avtale med kommunen.

Merke og signal kan i alle tilfelle fjernast av kommunen eller staten sitt geodetiske fagorgan dersom dei er utforma og plasserte slik at det kan føre til forveksling med nærliggjande fastmerke og tilhøyrande signal. Utgåtte eller ugyldige grensemerke, eller merke som kan forvekslast med gyldige grensemerke, kan i alle tilfelle fjernast av kommunen eller jordskifteretten.

Fastmerke og signal som inngår i det overordna nasjonale grunnlaget, kan ikkje krevjast fjerna etter første ledd eller fjernast av kommunen etter andre ledd første punktum. Det same gjeld basispunkt og monumentale fastmerke.

Dersom det er gitt erstatning etter § 41, kan erstatningssummen krevjast heilt eller delvis tilbakebetalt ved fjerning etter første ledd, dersom summen overstig det tapet som er lidd.

Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten ved fjerning av merke og signal.

Endra ved lov 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 43. Varsling

Før oppmålingsarbeid blir sett i verk, skal alle som arbeidet vedkjem, få varsel på ein etter forholda formålstenleg måte.

Departementet kan gi forskrift om varsling.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 44. Ekspropriasjon

Kommunen eller staten kan utføre ekspropriasjon for gjennomføring og sikring av tiltak og innretningar i samband med grunnlagsmåling. Lov om oreigning av fast eigedom gjeld tilsvarande.

§ 45. Skjønn

Erstatning for ekspropriasjon etter § 44, skade og ulempe som skuldast tiltak etter § 41, og tilbakebetaling etter § 42 fjerde ledd, skal fastsetjast ved skjønn dersom partane ikkje blir samde seg imellom. Skjønn blir styrt av jordskifteretten.

Endra ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

Kapittel 9. Klage, sanksjonar, o.a.

§ 46. Klage, førehandsvarsel og underretning om vedtak m.m.

Det kan klagast over følgjande avgjerder etter denne lova:

a. matrikkelføring av saker som krev oppmålingsforretning etter § 6, under dette feil ved varslinga eller utføringa av forretninga
b. avgjerd om kva som er klarlagd grense etter § 7 tredje ledd
c. samanslåing, jf. § 18
d. føring av referanse til avtale om grenser m.m., jf. § 19
e. fastsetjing av samla fast eigedom, jf. § 20
f. tildeling av offisiell adresse med heimel i § 21
g. sletting av matrikkeleining med heimel i § 26 første ledd
h. avslag på krav om retting av opplysning i matrikkelen, jf. § 26 tredje og fjerde ledd
i. avslag på førespurnad om innsyn i matrikkelen etter § 29

j. utlevering av opplysningar frå matrikkelen, jf. § 30
k. fastsetjing av gebyr og betaling med heimel i § 32 som ikkje er fastsett i forskrift eller regulativ godkjent av departementet
l. avslag på rekvisisjon av oppmålingsforretning, jf. § 35 første ledd
m. tildeling og tilbaketrekking av landmålarbrev etter § 38
n. vedtak om tvangsmulkt, jf. § 48.

Klageinstans er departementet eller det klageorganet departementet peikar ut. Reglane om klage på enkeltvedtak i forvaltningsloven kapittel VI gjeld for alle klager etter første ledd.

Departementet kan gi forskrift om klage, førehandsvarsel og underretning.
Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 3 sep 2010 nr. 56 (ikr. 3 sep 2010 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1246), 20 apr 2018 nr. 12 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885), 8 mars 2019 nr. 5 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885).

§ 47. Tvist om oppmålingsarbeid

Tvistar om gjennomføringa av oppmålingsarbeid etter § 41 eller om fjerning av merke eller signal etter § 42 blir avgjorde av statsforvaltaren. Vedtaket til statsforvaltaren kan ikkje klagast på.
Endra ved lover 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 48. Tvangsmulkt

Kommunen eller sentral matrikkelstyresmakt kan gjere vedtak om å påleggje tvangsmulkt for å få gjennomført vedtak gitt i medhald av denne lova. Vedtak kan berre gi grunnlag for tvangsmulkt dersom vedtaket set ein frist for gjennomføring. Mulkta kan givast som dagsbøter eller som ein eingongssum. Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan gi forskrift om fastsetjing, utrekning og ettergiving av tvangsmulkt.
Endra ved lov 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 49. Skadeverk på fastmerke o.a.

Den som med forsett eller aktløyse rettsstridig endrar, flytter, skadar eller gjer ubrukeleg eit fastmerke, signal eller instrument sett opp for målingar, blir straffa med bøter eller fengsel i inntil 6 månader.

Skadevaldar skal erstatte tapet som eigaren av fastmerke, signal eller

instrument er påført som følgje av handlingar etter første ledd.

Kapittel 10. Iverksetjing, overgangsreglar og endringar i andre lover

§ 50. Iverksetjing

Lova trer i kraft frå det tidspunktet Kongen bestemmer.[1] Kongen kan setje i verk dei enkelte føresegnene til ulik tid.

Føresegnene i § 7 trer i kraft ikkje tidlegare enn fire år frå det at lova trer i kraft.

Departementet kan i forskrift gi nærare reglar om iverksetjing, under dette reglar om iverksetjing til ulik tid i ulike kommunar. I kommunar der matrikkelen ikkje er sett i drift, skal opplysningar førast i GAB-registeret og på eksisterande eigedomskart.

Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 3 sep 2010 nr. 56 (ikr. 3 sep 2010 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1246).

1 Etter res. 9 feb 2007 nr. 150 er § 1, § 2, § 3, § 4, § 22, § 28, § 30, § 31, § 32 (2) og (3), § 50 og § 51 (5) ikr. 9 feb 2007. Etter res. 27 feb 2009 nr. 242 er § 5a og § 51 (2) og (3) ikr. 27 feb 2009. Etter res. 5 juni 2009 nr. 600, som endra ved res. 4 des 2009 nr. 1453, er § 5, § 6, § 8 til § 21, § 23 til § 27, § 29, § 32 første ledd, § 33 til § 49, § 51 første ledd og § 52 nr. 1, 2, 4 til 8, 9 med unntak for endringane i jordskiftelova § 24 og § 29 tredje ledd, og 10 til 16 sette ikr. frå 1 jan 2010. Lov 3 sep 2010 nr. 56 (ikr. 3 sep 2010 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1246) opphevde endringane i § 52 nr. 9 og nr. 12. Etter res. 17 des 2021 nr. 3632 er § 52 nr. 3 sette i ikr. frå 1 jan 2022. Etter dette er det berre § 7 som ikkje er sette ikr.

§ 51. Overgangsreglar

Kart- og delingsforretningar som er kravd før lova trer i kraft, skal fullførast etter reglane i delingsloven. Krav om seksjonering av fast eigedom etter eierseksjonsloven skal fullførast etter reglane som gjaldt då lova her tok til å gjelde.

Staten ved sentral matrikkelstyresmakt har rett til å få overført alle opplysningar som ligg i kommunen sitt analoge og digitale kartverk, arkiv og elektroniske databasar, og som det er bestemt skal førast i matrikkelen, medrekna annan informasjon som er nødvendig for å få til ei rasjonell overføring. Det same gjeld tilsvarande opplysningar frå digitale kart og elektroniske databasar som kommunen eller statlege organ disponerer saman med andre, eller som blir disponerte av føretak på vegner av kommunen eller statleg organ.

Departementet kan i forskrift gi nærare overgangsreglar, under dette reglar om overføring av opplysningar frå kommunane og statlege organ.
Endra ved lover 29 juni 2007 nr. 94 (ikr. 29 juni 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 760), 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195).

§ 52. Endring av andre lover

Frå den tid Kongen bestemmer, blir det gjort følgjande endringar i andre lover:
1. Lov 23. juni 1978 nr. 70 om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom (Delingsloven) blir oppheva.
2. Lov 9. juli 1923 nr. 1 om anbringelse av signaler og merker for målearbeider blir oppheva.
– – –
Endra ved lov 3 sep 2010 nr. 56 (ikr. 3 sep 2010 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1246).

Lov om visse forhold vedrørende de politiske partiene (partiloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål og virkeområde

(1) Lovens formål er:

- å legge til rette for valg etter valgloven gjennom en offentlig registreringsordning for de politiske partiene,
- å etablere rammer for partienes finansielle forhold som bidrar til å sikre dem et finansielt grunnlag gjennom offentlige tilskudd og ellers bidra til å øke partienes selvfinansieringsevne og uavhengighet og
- å sikre offentlighetens rett til innsyn og å motvirke korrupsjon og uønskede bindinger ved at det er åpenhet om finansieringen av de politiske partienes virksomhet.

(2) Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til forholdene der.
(3) Loven gjelder for de politiske partienes hovedorganisasjon, sentrale ungdomsorganisasjon, fylkesorganisasjon, fylkesungdomsorganisasjon og kommunale organisasjon. Gruppene i Stortinget, fylkesting og kommunestyrer

omfattes ikke av loven. Kapittel 3 og 4 gjelder for partier som er registrert i samsvar med kapittel 2.
Endret ved lover 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128), 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft 1 mai 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 553).

Kapittel 2. Registrering av politiske partier

§ 2. Registreringsmyndigheten. Virkninger av registreringen

(1) Et politisk parti som oppfyller vilkårene i § 3, kan søke om registrering av partinavnet i Partiregisteret som føres av Registerenheten i Brønnøysund.
(2) Før partiet kan bli registrert i Partiregisteret, må det registreres i Enhetsregisteret og tildeles et eget organisasjonsnummer, jf. enhetsregisterloven § 5. Når partiet er registrert i Enhetsregisteret, legges de opplysninger som der er registrert, til grunn for Partiregisteret.
(3) Registrering i Partiregisteret innebærer at partiet får enerett til å stille valglister under det registrerte navnet.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 105 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1094).

§ 3. Vilkår for registrering av partinavn i Partiregisteret

(1) For at et partinavn skal kunne bli registrert i Partiregisteret, må det ikke kunne forveksles med navnet på

a. annet parti registrert i Partiregisteret eller
b. samepolitisk enhet registrert hos Sametinget

Når særlige grunner foreligger, kan registreringsmyndigheten også ellers nekte å registrere partinavn.
(2) Sammen med søknaden skal partiet legge ved følgende dokumentasjon:

a. stiftelsesprotokoll for partiet,
b. opplysning om hvem som er valgt til medlemmer i partiets utøvende organ, og som har fullmakt til å representere partiet sentralt i saker etter denne loven,
c. vedtekt som fastsetter hvilket organ i partiet som velger partiets utøvende organ, og
d. erklæring fra minst 5 000 personer med stemmerett ved stortingsvalg, om at de ønsker partinavnet registrert. Den som avgir

erklæring, må ha nådd stemmerettsalderen innen utløpet av det kalenderår søknaden fremsettes. Settes søknaden frem mindre enn ett år før et valg, er det tilstrekkelig at stemmerettsalderen er nådd innen utløpet av valgåret. Av erklæringen skal fremgå navnet, fødselsdatoen og adressen til den som har avgitt den. Erklæringen skal være egenhendig underskrevet og datert av den som har avgitt den. Ingen erklæring skal være mer enn ett år eldre enn søknaden.

(3) Søknaden må ha blitt journalført hos registreringsmyndigheten innen 2. januar i valgåret, for at registreringen skal kunne få virkning ved valget.
Endres ved lov 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 4. Endring av registrert partinavn. Sammenslåing av partier under nytt navn

(1) Et registrert politisk parti kan søke om å få endre det registrerte partinavnet. Bestemmelsene i § 3 gjelder tilsvarende. Til erstatning for stiftelsesprotokoll skal det legges ved protokoll fra det møtet hvor det ble vedtatt å endre navnet på partiet. Hvis partiet fikk minst 500 stemmer i ett valgdistrikt eller minst 5 000 stemmer i hele landet ved siste stortingsvalg, gjelder ikke vilkårene i § 3 annet ledd bokstav d.
(2) Hvis to eller flere registrerte partier slår seg sammen og søker registrering under et nytt navn, anses det for søknad om navneendring. Til erstatning for stiftelsesprotokoll skal det legges ved protokoll fra det møtet hvor det ble vedtatt å slå partiene sammen og søke registrering under et nytt navn. Hvis ett av partiene fikk minst 500 stemmer i ett valgdistrikt eller minst 5 000 stemmer i hele landet ved siste stortingsvalg, gjelder ikke vilkårene i § 3 annet ledd bokstav d.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 66. **Endres** ved lov 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 5. Avregistrering. Når et partinavn blir fritt

(1) Virkningen av registreringen opphører og partinavnet blir fritt når partiet ikke har stilt liste i noe valgdistrikt ved to påfølgende stortingsvalg. Partinavnet skal da strykes fra Partiregisteret.
(2) Det samme gjelder fire år etter at partiet er oppløst eller har skiftet navn.

§ 6. Opplysning om hvem som sitter i partiets utøvende organ

(1) Registrerte partier skal ved endring av tidligere registrerte opplysninger,

sende melding til Registerenheten i Brønnøysund om hvem som er medlemmer av partiets utøvende organ.
(2) Partiene skal innen 2. januar i valgåret sende inn oppdaterte opplysninger eller bekreftelse på de opplysninger som er registrert i Partiregisteret, om hvem som er medlemmer i partiets utøvende organ med virkning for valget. Registreringsmyndigheten skal i god tid innen fristen informere partiene om de opplysninger som er registrert i Partiregisteret.

§ 7. Kunngjøring av vedtak

Registreringsmyndigheten skal kunngjøre vedtak om registrering av nye partinavn eller sletting av navn fra Partiregisteret.

§ 8. Klage

(1) Registreringsmyndighetens vedtak etter dette kapittel kan påklages til Partilovnemnda, jf. kapittel 5. Fristen for å klage er tre uker. Klagen fremsettes for registerfører og skal være skriftlig og begrunnet. Nemnda sender melding om avgjørelser i klagesaker til registerfører. Nemndas vedtak i klagesaker skal kunngjøres.
(2) Partilovnemndas vedtak kan bringes inn for domstolene. Søksmål må i tilfelle reises innen to uker fra det tidspunktet melding om nemndas vedtak med opplysning om søksmålsfristen kom frem til vedkommende part. En rettsavgjørelse om partiregistrering har bare virkning for et forestående valg dersom den er rettskraftig senest 31. mars i valgåret. Inntil eventuell rettskraftig dom foreligger, legges nemndas vedtak til grunn for Partiregisteret.

§ 9. Forskrift

Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om registreringsordningen og om registreringsmyndighetens virksomhet.
Endres ved lov 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 3. Finansiering av politiske partiers organisasjoner og folkevalgte grupper

§ 10. Overordnede prinsipper for offentlig støtte

(1) Statlig tilskudd til politiske partiers organisasjoner på nasjonalt, regionalt og

kommunalt nivå ytes med de beløp som fastsettes av Stortinget.
(2) Stortinget finansierer de folkevalgte gruppene i Stortinget. Fylkeskommunen finansierer de folkevalgte gruppene i fylkestinget. Kommunen finansierer de folkevalgte gruppene i kommunestyret. Støtten til de folkevalgte gruppene i fylkestinget og kommunestyret skal ytes forholdsmessig etter deres oppslutning ved valget.
(3) Til støtte fra stat, kommune eller fylkeskommune skal det ikke knyttes betingelser som kan komme i konflikt med de politiske partienes selvstendighet og uavhengighet.
(4) Myndighetene skal ikke føre kontroll med partienes eller gruppenes disponering av støtten.

§ 11. Statlig tilskudd til politiske partiers organisasjoner og ungdomsorganisasjoner på nasjonalt nivå

(1) Politiske partier kan søke departementet om statlig støtte til partiets organisasjon på nasjonalt nivå. Støtten ytes som stemmestøtte og grunnstøtte.
(2) Stemmestøtte ytes som et likt kronebeløp per stemme oppnådd ved siste stortingsvalg. Grunnstøtte ytes som et likt kronebeløp til partier som ved siste stortingsvalg mottok minst 2,5 % av stemmene på landsbasis eller som fikk innvalgt minst én representant i Stortinget. Av den samlede støtte fordeles 9/10 som stemmestøtte og 1/10 som grunnstøtte.
(3) Den sentrale ungdomsorganisasjonen til et politisk parti som er berettiget til stemmestøtte, kan søke departementet om statlig støtte. Støtten ytes som et likt kronebeløp per stemme partiet oppnådde ved siste stortingsvalg.
(4) Søknad om støtte første år etter et valg anses å gjelde hele valgperioden så lenge søkeren ikke gir annen underretning i perioden.
(5) Før statlig støtte kan utbetales, skal søker gi departementet opplysninger om hvilken bankkonto utbetalingen skal skje til og hvem som har disposisjonsrett. Bekreftelse skal gis minst én gang årlig.
Endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 12. Statlig tilskudd til politiske partiers organisasjoner og ungdomsorganisasjoner i fylkene

(1) En fylkesorganisasjon for et parti kan søke om støtte. Støtten ytes som stemmestøtte og grunnstøtte. Partiorganisasjonene i Oslo kan søke om støtte både som fylkesorganisasjon og som kommuneorganisasjon, jf. § 13.
(2) Stemmestøtte ytes som et likt kronebeløp per stemme oppnådd i fylket ved siste fylkestingsvalg. Grunnstøtte ytes som et likt kronebeløp til partier som ved

siste fylkestingsvalg mottok minst 4 % av stemmene i fylket eller som fikk innvalgt minst én representant i fylkestinget. Av den samlede støtte fordeles 9/10 som stemmestøtte og 1/10 som grunnstøtte.
(3) Fylkesungdomsorganisasjonen til et parti som er berettiget til stemmestøtte, kan søke om statlig støtte. Støtten ytes som et likt kronebeløp per stemme partiet oppnådde ved siste fylkestingsvalg i fylket.
(4) Søknaden sendes til statsforvalteren. Søknad om støtte første år etter et valg anses å gjelde hele valgperioden så lenge søkeren ikke gir annen underretning i perioden. Støtten utbetales av statsforvalteren til partienes fylkesorganisasjoner og ungdomsorganisasjoner.
(5) Felleslister, bestående av partier som alle oppfyller vilkårene i kapittel 2, kan søke om stemmestøtte og grunnstøtte. Støtten beregnes i samsvar med annet ledd. Partienes omforente forslag til fordeling legges til grunn for utbetalingene. Blir partiene på felleslisten selv ikke enige om fordelingen, skal støtten fordeles etter skjønn og med utgangspunkt i stemmetallene for partiene på landsbasis eller etter stemmetallene ved et tidligere valg.
(6) Før statlig støtte kan utbetales, skal søker gi statsforvalteren opplysninger om hvilken bankkonto utbetalingen skal skje til, navn på kontoinnehaver og hvem som har disposisjonsrett. Bekreftelse skal gis minst én gang årlig.
Endret ved lover 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 13. Statlig tilskudd til politiske partiers organisasjoner i kommunene

(1) En kommuneorganisasjon for et parti kan søke om støtte. Støtten ytes som stemmestøtte og grunnstøtte. Partiorganisasjonene i Oslo kan søke om støtte både som kommuneorganisasjon og som fylkesorganisasjon, jf. § 12.
(2) Stemmestøtte ytes som et likt kronebeløp per stemme oppnådd i kommunen ved siste kommunestyrevalg. Grunnstøtte ytes som et likt kronebeløp til partier som ved siste kommunestyrevalg mottok minst 4 % av stemmene i kommunen eller som fikk innvalgt minst én representant i kommunestyret. Av den samlede støtte fordeles 9/10 som stemmestøtte og 1/10 som grunnstøtte.
(3) Søknaden sendes til statsforvalteren. Søknad om støtte første år etter et valg anses å gjelde hele valgperioden så lenge søkeren ikke gir annen underretning i perioden. Støtten utbetales av statsforvalteren til partienes kommuneorganisasjoner.
(4) Felleslister, bestående av partier som alle oppfyller vilkårene i kapittel 2, kan søke om stemmestøtte og grunnstøtte. Støtten beregnes i samsvar med annet ledd. Partienes omforente forslag til fordeling legges til grunn for utbetalingene. Blir partiene på felleslisten selv ikke enige om fordelingen, skal støtten fordeles etter skjønn og med utgangspunkt i stemmetallene for partiene på landsbasis

eller etter stemmetallene ved et tidligere valg.
(5) Før statlig støtte kan utbetales, skal søker gi statsforvalteren opplysninger om hvilken bankkonto utbetalingen skal skje til, navn på kontoinnehaver og hvem som har disposisjonsrett. Bekreftelse skal gis minst én gang årlig.
Endret ved lover 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 14. Departementets adgang til å holde tilbake statsstøtten

Departementet kan sette som vilkår for utbetaling av statstilskudd til et parti eller partiledd at dette har foretatt innberetning etter reglene i kapittel 4.

§ 15. Klage over vedtak om statlig støtte

Vedtak om tildeling av statsstøtte kan påklages til Partilovnemnda, jf. kapittel 5, innen tre uker etter at det ble fattet. Nemndas vedtak kan bringes inn for domstolene.

§ 16. Forskrift

Departementet kan gi forskrift om at stemmestøtte ikke skal utbetales under en viss beløpsgrense.

Kapittel 4. Støtte fra andre. Regnskap, bokføring og innberetning. Offentliggjøring

Overskriften endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 17. Adgangen til å motta bidrag

Det er tillatt for alle å gi bidrag til politiske partier og partiledd med de begrensninger som følger av § 17 a.
Endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 17 a. Forbud mot bidrag fra enkelte bidragsytere. Særskilte plikter i tilknytning til ulovlige bidrag

(1) Politiske partier og partiledd kan ikke motta bidrag fra

a. givere som er ukjente for partiet (anonyme bidrag)
b. juridiske personer som har som formål eller vesentlig del av sin virksomhet å støtte politiske partier eller partiledd økonomisk
c. privatpersoner som har mottatt bidrag fra andre for å gi disse til politiske partier eller partiledd.

Bidrag som nevnt i bokstav b og c i leddet her kan likevel mottas dersom partiet eller partileddet har mottatt dokumentasjon på hvem giveren har mottatt bidrag fra i forrige kalenderår og i inneværende kalenderår frem til tidspunktet bidraget til partiet eller partileddet ble gitt, og på størrelsen på bidragene.

(2) Politiske partier og partiledd kan heller ikke motta bidrag fra

a. rettssubjekter under statens eller annen offentlig myndighets kontroll
b. utenlandske givere, det vil si privatpersoner som ikke er norske statsborgere eller som ikke oppfyller vilkårene for å ha stemmerett ved kommunestyre- og fylkestingsvalg, jf. valgloven § 2-2, eller juridiske personer som er registrert i utlandet
c. givere som nevnt i første ledd første punktum bokstav b og c som har mottatt bidrag fra rettssubjekter som nevnt i bokstav a og b i leddet her.

(3) Med bidrag menes i denne paragraf enhver form for støtte.
(4) Ulovlige bidrag skal tilbakebetales til giver innen fire uker etter at de er mottatt. Bidrag som ikke kan tilbakebetales til giver, skal overføres til statskassen innen samme frist.
(5) Alle politiske partier og partiledd plikter å innberette ethvert bidrag etter denne paragraf som ikke er tilbakebetalt til giver eller overført til statskassen innen fristen i fjerde ledd. Reglene i § 19 første og annet ledd og § 20 sjette ledd gjelder tilsvarende. Slik innberetning skal gis senest fem måneder etter regnskapsårets avslutning.
Tilføyd ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128), endret ved lov 20 juni 2025 nr. 94 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1138).

§ 18. Regnskapsplikt, bokføringsplikt, innberetningsplikt mv.

(1) Alle politiske partier og partiledd som er nevnt i § 1 tredje ledd første punktum, har regnskapsplikt og bokføringsplikt etter denne loven og forskrift gitt med hjemmel i loven.
(2) Partier og partiledd som nevnt i første ledd skal avgi årlige innberetninger om inntekter og kostnader i perioden 1. januar til 31. desember samt eiendeler og gjeld per 31. desember. Innberetningen skal gis senest fem måneder etter regnskapsårets avslutning.
(3) Partier eller partiledd som i løpet av året har hatt samlede inntekter på under 12 000 kroner etter fradrag av all offentlig støtte, er unntatt fra regnskapsplikt, bokføringsplikt og innberetningsplikt etter første og annet ledd. Disse plikter å gi en erklæring (forenklet innberetning) om at inntektene for året har vært under dette nivået. For øvrig gjelder de samme regler i loven for slike erklæringer som for innberetninger etter annet ledd.
(4) Alle partier og partiledd har i valgår plikt til særskilt å innberette bidrag over 10 000 kroner som er mottatt i perioden 1. januar til og med fredag før valgdag. Innberetningen skal skje innen fire uker etter at bidraget er mottatt. Bidrag mottatt senere enn fire uker før utløp av innberetningspliktig periode i første punktum skal være innberettet innen utløpet av fredag før valgdag.
(5) Innberetninger etter denne paragraf sendes det sentrale registeret for ordningen.
Endret ved lover 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128), 17 juni 2022 nr. 66. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 94 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1138).

§ 18 a. Plikt til registrering og krav til regnskapssystem

(1) Enhver transaksjon eller disposisjon som har virkning på sammensetning av og størrelsen på partiets eller partileddets inntekter, kostnader, gjeld eller eiendeler, skal registreres i et regnskapssystem. Opplysningene skal regnskapsføres og spesifiseres korrekt og nøyaktig og på en slik måte at det etterpå er mulig å foreta rekonstruksjon.
(2) Regnskapssystemet skal være innrettet ordentlig og oversiktlig og på en måte som muliggjør innberetning til det sentrale registeret for ordningen og kontroll med at innberetningspliktige opplysninger er riktige.
Tilføyd ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 18 b. Dokumentasjon og oppbevaring av regnskapsmateriale

(1) Dokumentasjon, spesifikasjoner og annet regnskapsmateriale skal oppbevares i minst fem år. Oppbevaring skal skje i en form som opprettholder muligheten for å lese materialet.
(2) Oppbevaringsplikten for regnskaps- og innberetningspliktige partiledd som legges ned, overføres til partiet eller partileddet som er nærmest i partihierarkiet.
(3) Oppbevaringspliktig materiale skal på en forsvarlig måte sikres mot urettmessig endring, sletting eller tap.
Tilføyd ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 19. Inntekter som skal innberettes

(1) Innberetningen skal inneholde en fullstendig oversikt over de inntekter partiet eller partileddet har hatt i løpet av perioden.
(2) Inntektene skal kategoriseres på følgende måte:

Offentlig støtte:

a. Statlig støtte etter kapittel 3
b. Kommunal/fylkeskommunal partistøtte
c. Annen offentlig støtte

Inntekter av egen virksomhet:

d. Kontingentinntekter
e. Inntekter fra lotterier, innsamlingsaksjoner og lignende
f. Kapitalinntekter
g. Inntekter fra forretningsvirksomhet
h. Andre inntekter

Bidrag fra andre:

i. Privatpersoner
j. Kommersielle foretak
k. Organisasjoner i arbeidslivet
l. Andre organisasjoner, foreninger og sammenslutninger, institusjoner, stiftelser og fond
m. Andre

Interne overføringer:

n. Overføringer fra andre partiledd

(3) Med bidrag menes pengebidrag og verdien av varer, tjenester og andre tilsvarende ytelser som er mottatt vederlagsfritt eller til underpris. Ytelse fra privatpersoner som består i ordinært dugnadsarbeid som ikke krever særskilte kvalifikasjoner, eller som ikke er en del av bidragsyters inntektsgrunnlag, regnes ikke som bidrag. Det samme gjelder utlån av lokaler og gjenstander fra privatpersoner som ikke har dette som del av sitt inntektsgrunnlag.
(4) Andre bidrag enn pengebidrag skal verdsettes til omsetningsverdi.
(5) Andre bidrag enn pengebidrag, med verdi under beløpsgrensene i § 20 første ledd, kan unntas fra innberetning.
Endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 20. Identifisering av bidrag, bidragsytere og sponsorer. Erklæring om avtaler

(1) Dersom en bidragsyter i løpet av perioden har gitt ett eller flere bidrag til partiets hovedorganisasjon som til sammen utgjør en verdi av 35 000 kroner eller mer, skal bidragets verdi og bidragsyterens identitet oppgis særskilt. Det samme gjelder for bidrag til partiledd på fylkeskommunalt nivå som til sammen utgjør en verdi av 23 000 kroner eller mer, og for bidrag til partiledd på kommunalt nivå som til sammen utgjør en verdi av 12 000 kroner eller mer. Bidrag til partienes ungdomsorganisasjoner følger reglene for bidrag til morpartiet på tilsvarende nivå.
(2) Dersom det er inngått politiske eller forretningsmessige avtaler med noen bidragsytere, skal det gis erklæring om dette i innberetningen. Kravet om erklæring gjelder enhver avtale, uavhengig av beløpsgrensene i første ledd. Bidragsyters identitet skal oppgis i samsvar med femte ledd.
(3) Det skal gis erklæring om sponsoravtale dersom verdien av ytelsen(e) fra den det er inngått avtale med, overskrider beløpsgrensene i første ledd. Sponsors identitet skal oppgis i samsvar med femte ledd.
(4) Bidrag til organisasjoner eller enheter som direkte eller indirekte kontrolleres av eller på annen måte er knyttet til parti eller partiledd som nevnt i § 1 tredje ledd, oppgis særskilt i tilknyttet partiledds innberetning dersom samlet verdi overskrider beløpsgrensene i første ledd. Bidragsyters identitet skal oppgis i samsvar med femte ledd.
(5) Den som har gitt bidrag til en giver som nevnt i § 17 a første ledd første punktum bokstav b og c, skal identifiseres etter sjette ledd når bidraget overskrider beløpsgrensene i første ledd eller § 18 fjerde ledd. Størrelsen på bidraget skal også oppgis.

(6) Privatpersoner skal identifiseres med navn og bostedskommune. Andre bidragsytere, långivere eller sponsorer skal identifiseres med navn og postadresse.
(7) Givere som nevnt i § 17 a første ledd første punktum bokstav b og c kan, der det er nødvendig for at partiet eller partileddet skal kunne oppfylle innberetningsplikten etter § 20 femte ledd, lagre og gi partiet eller partileddet opplysninger som identifiserer hvem giverne har mottatt bidrag fra, og om størrelsen på bidraget.
Endret ved lover 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128), 20 juni 2025 nr. 94 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1138, gjelder femte ledd, nytt sjette ledd og nytt syvende ledd). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 94 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1138, gjelder første ledd).

§ 20 a. Kostnader som skal innberettes

(1) Innberetningen skal inneholde en fullstendig oversikt over de kostnader partiet eller partileddet har hatt i løpet av perioden.
(2) Kostnadene skal kategoriseres på følgende måte:
Kostnader etter art

a. Lønnskostnader
b. Varekostnader
c. Kostnader til anskaffelse av tjenester
d. Finanskostnader

Kostnader etter aktivitet

e. Administrasjonskostnader
f. Kostnader i forbindelse med partiaktiviteter
g. Valgkampkostnader
    i. markedsføringstiltak
    ii. andre kostnader

(3) Overføringer til andre partiedd skal spesifiseres i note.
Tilføyd ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 20 b. Balansetall som skal innberettes

(1) Partiet eller partileddet skal gi fullstendige opplysninger om eiendeler fordelt på anleggsmidler og omløpsmidler i tillegg til kortsiktig og langsiktig gjeld.

(2) Långivers identitet og lånebeløpet skal oppgis særskilt hvis låneavtalens pålydende verdi overskrider beløpsgrensene i § 20 første ledd. § 20 femte ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 21. Erklæringer, signatur og kontaktpersoner

(1) Innberetning etter § 18 annet og tredje ledd skal inneholde en erklæring om at partiet eller partileddet ikke har hatt inntekter, kostnader, gjeldsposter eller eiendeler som avviker fra det som er oppgitt.
(2) Innberetning skal undertegnes av partiets eller partileddets leder og minst ett annet styremedlem.
(3) Partiet eller partileddet skal minst én gang årlig gi det sentrale registeret for ordningen opplysninger om hvem som er oppnevnt som kontaktperson. Opplysningene skal bekreftes av partiets hovedorganisasjon.
Endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 21 a. Revisjonsplikt. Særskilte bestemmelser om revisjon av politiske partier

(1) Partiets hovedorganisasjon har revisjonsplikt etter revisorloven § 2-1. Unntakene i revisorloven § 2-1 annet ledd får ikke anvendelse. Andre partiledd som er nevnt i § 1 tredje ledd annet punktum, har ikke revisjonsplikt etter loven her.
(2) I tillegg til regnskapet skal det årlig gis revisor erklæring om alle innberetningspliktige forhold etter kapittel 4 i denne loven.
(3) Den som reviderer og godkjenner et politisk partis regnskap etter første ledd, kan ikke samtidig være medlem av partiet eller ha en samlet engasjementstid i partiet som overstiger åtte år. For revisjonsselskap gjelder dette den som er utpekt som ansvarlig revisor.
(4) Reglene om taushetsplikt i revisorloven § 6-1[1] er ikke til hinder for at revisor kan gi opplysninger om partienes regnskapsmessige disposisjoner til Partilovnemnda og Partirevisjonsutvalget.
(5) For øvrig kommer revisorlovens regler til anvendelse.
Tilføyd ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).
1 Se nå lov 20 nov 2020 nr. 128 § 10-1.

§ 22. Offentliggjøring

(1) Det opprettes et sentralt register for innberetninger etter denne loven.

(2) Det sentrale registeret skal sammenstille opplysningene om partienes og partileddenes innberetninger og gjøre dette offentlig tilgjengelig på hensiktsmessig måte, for eksempel ved bruk av elektroniske hjelpemidler. Registeret skal sende en oversikt til Partilovnemnda og departementet over partier eller partiledd som ikke har overholdt innberetningskravet innen fristen.
Endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 22 a. Forskrift

(1) Nærmere regler om regnskap og bokføring, definisjon av bidrag og ytelser, bruk av revisorer, tilbakebetaling, verdifastsetting og overføring av ulovlige bidrag til statskassen, innberetningsmåten og om organiseringen av det sentrale registeret fastsettes i forskrift av departementet.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler om at innberetningssystemet helt eller delvis også skal omfatte finansieringen av valgkamper til kandidater som representerer politiske partier eller partiledd og som vinner representasjon til folkevalgte organer. Innberetning foretas som en del av partiets eller partileddets årlige innberetning etter denne loven.
Tilføyd ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 23. Innsyn i partiers regnskaper og avtaler med bidragsytere

(1) Partier eller partiledd som er omfattet av denne loven, plikter på forespørsel å gi enhver innsyn i det regnskap som er utarbeidet for siste år.
(2) Partiet eller partileddet plikter på forespørsel å gi enhver innsyn i avtaler inngått med bidragsytere.
Endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

Kapittel 5. Nemnd for kontroll med partifinansieringen, klagebehandling mv.

Overskriften endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 24. Nemnd for kontroll med partifinansieringen og klagebehandling

(1) Partilovnemnda er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet Kongen og departementet. Kongen og departementet kan ikke gi instruks om eller omgjøre Partilovnemndas utøving av myndighet i enkelttilfeller etter loven.

(2) Partilovnemnda gis myndighet til å:

a. tolke reglene i denne loven og i forskrift gitt med hjemmel i loven
b. kontrollere at finansieringsbestemmelsene i loven overholdes
c. fatte vedtak om bruk av administrative sanksjoner og inndragning
d. avgjøre klager over vedtak om registrering, jf. § 8
e. avgjøre klager over vedtak om tildeling av statlig støtte, jf. § 15

(3) Partilovnemnda kan kreve at partiet eller partileddet legger fram all dokumentasjon av betydning for etterlevelse av plikter i kapittel 4 i denne loven som nemnda finner grunnlag for å vurdere særskilt.
(4) Hvis Partilovnemnda finner det nødvendig, kan partiets eller partileddets etterlevelse av plikter i kapittel 4 kontrolleres. Slik kontroll utføres av et særskilt oppnevnt kontrollorgan, Partirevisjonsutvalget. Utvalget kan kreve at partiet eller partileddet legger fram all dokumentasjon av betydning for ovennevnte forhold. Forhold knyttet til revisjonsvirksomheten som utvalget mener kan være i strid med revisorloven eller § 21 a i denne loven, skal rapporteres til Finanstilsynet.
(5) Partirevisjonsutvalget skal på anmodning fra Partilovnemnda i år utenom valgår gjennomføre rutinekontroll av innberetningspliktige partiers eller partiledds etterlevelse av pliktene i kapittel 4. Kontrollen skal være politisk nøytral og ikke omfatte områder som berører partiets eller partileddets selvstendighet eller politiske handlefrihet. Partirevisjonsutvalget skal veilede partiet eller partileddet om forståelsen av pliktene i kapittel 4.
(6) Revisorloven § 6-1[1] om taushetsplikt er ikke til hinder for at Partirevisjonsutvalget legger fram opplysninger av betydning for etterlevelsen av denne loven eller straffeloven §§ 387 til 389, for Partilovnemnda.
(7) Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Partilovnemnda eller Partirevisjonsutvalget, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det vedkommende i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om partiinterne forhold. Forvaltningsloven § 13 a første ledd nr. 1 til 3 og § 13 b første ledd nr. 2 til 7 får likevel anvendelse.
Endret ved lover 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).
1 Se nå lov 20 nov 2020 nr. 128 § 10-1.

§ 25. Oppnevning av Partilovnemnda. Sammensetning

(1) Nemndas medlemmer oppnevnes av Kongen i statsråd for seks år av gangen. Departementet kan ved tidsperiodens utløp forlenge mandatet inntil en ny

nemnd kan oppnevnes.
(2) Nemnda skal ha minst fem medlemmer. Lederen skal ha dommerkompetanse. Nemndas medlemmer kan gjenoppnevnes.
Endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 26. Nemndas årlige rapport

Nemnda skal avgi årlig rapport om sin virksomhet. Rapporten overleveres departementet innen 1. oktober.

§ 27. Forskrift

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om nemndas virksomhet og sammensetning. Departementet kan videre gi forskrift om klagerett over nemndas avgjørelser i saker om dokumentinnsyn etter forvaltningsloven og offentlighetsloven og saksomkostninger etter forvaltningsloven § 36. Departementet kan i forskrift gi tilsvarende bestemmelser om Partirevisjonsutvalget.
Endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

Kapittel 6. Administrative sanksjoner, inndragning og straff

Kapitlet tilføyd ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 28. Administrative sanksjoner

(1) Ved brudd på reglene i kapittel 4 avgjør Partilovnemnda hvor mye den statlige partistøtten skal avkortes. Førstegangsregelbrudd av mindre omfang kan sanksjoneres med formell advarsel. Ved fastsettelsen av avkortingen skal det blant annet legges vekt på hvor mye støtte partiet eller partileddet kan søke om i det aktuelle året og overtredelsens grovhet og varighet. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om avkortingen.
(2) Domstolene kan prøve alle sider av Partilovnemndas vedtak etter paragrafen her.
Tilføyd ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 29. Inndragning

(1) Partilovnemnda skal ved brudd på bestemmelsene i § 17 a første til fjerde ledd treffe vedtak om inndragning inntil den fulle verdien av det ulovlig mottatte bidraget.
(2) § 28 annet ledd gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

§ 30. Straff

(1) Den som forsettlig eller grovt uaktsomt gir vesentlig uriktige opplysninger i forbindelse med innberetningsplikten i kapittel 4, straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år.
(2) Den som forsettlig eller grovt uaktsomt gjør seg skyldig i vesentlig brudd eller gjentatte brudd på bestemmelsene i § 17 a, straffes med bøter eller fengsel i inntil 2 år.
Tilføyd ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128).

Kapittel 7. Ikrafttredelses- og overgangsregler

Overskriften endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128, tidligere kapittel 6).

§ 31. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

(1) Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tid oppheves kapittel 5 i lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyrer (valgloven).
(2) Kongen bestemmer når lov 22. mai 1998 nr. 30 om offentliggjøring av politiske partiers inntekter oppheves.
(3) Departementet kan gi nærmere overgangsbestemmelser.
Endret ved lov 1 feb 2013 nr. 6 (ikr. 1 mars 2013 iflg. res. 1 feb 2013 nr. 128, tidligere § 28).
1 Kapittel 4 i kraft fra 1 juli 2005 iflg. res. 17 juni 2005 nr. 635. Lov 22 mai 1998 nr. 30 om offentliggjøring av politiske partiers inntekter ble opphevet fra samme dato.
Øvrige deler av loven ble satt i kraft 1 jan 2006. Kapittel 5 i lov 28 juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyrer (valgloven) ble opphevet fra samme dato.

Lov om Statens pensjonsfond

§ 1.

Midlene i Statens pensjonsfond eies av staten. Sparingen i Statens pensjonsfond skal støtte opp under finansieringen av folketrygdens pensjonsutgifter. Sparingen skal ivareta langsiktige hensyn ved anvendelse av statens petroleumsinntekter slik at petroleumsformuen kommer både dagens og fremtidige generasjoner til gode.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804).

§ 2.

Målet med investeringene i Statens pensjonsfond skal være å oppnå høyest mulig avkastning med en akseptabel risiko. Innenfor denne rammen skal fondet forvaltes ansvarlig.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804).

§ 3.

(1) Statens pensjonsfond forvaltes av departementet. Fondet består av Statens pensjonsfond utland (SPU) og Statens pensjonsfond Norge (SPN).
(2) Statens pensjonsfond utland plasseres som innskudd på konto i Norges Bank. Motverdien forvaltes etter nærmere bestemmelser fastsatt av departementet, jf. § 10.
(3) Statens pensjonsfond Norge plasseres som et kapitalinnskudd i Folketrygdfondet. Motverdien forvaltes etter nærmere bestemmelser fastsatt av departementet, jf. § 10 første ledd.
Endret ved lover 18 des 2009 nr. 135, 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804, tidligere § 2).

§ 4.

(1) Inntekter i Statens pensjonsfond utland er netto kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten som blir overført fra statsbudsjettet, netto finanstransaksjoner knyttet til petroleumsvirksomheten og avkastningen av fondets plasseringer.
(2) Netto kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten utgjør

bruttoinntektene i tredje ledd fratrukket utgiftene i fjerde ledd.
(3) Følgende bruttoinntekter inngår i kontantstrømmen fra petroleumsvirksomheten:

1. de samlede skatte- og avgiftsinntekter som innkreves ifølge lov 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster m.v. og lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet
2. avgifter som innkreves etter lov 21. desember 1990 nr. 72 om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen
3. avgiftsinntekter ved utslipp av NO_x i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen
4. driftsinntekter og andre inntekter fra statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten
5. statlige inntekter på nettooverskuddsavtaler i enkelte utvinningstillatelser
6. utbytte fra Equinor ASA
7. statens inntekter i forbindelse med fjerning eller annen disponering av innretninger på kontinentalsokkelen
8. inntekter fra salg av andeler som ledd i Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten.

(4) Følgende utgifter skal trekkes fra bruttoinntektene i tredje ledd:

1. direkte investeringer i statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten
2. driftsutgifter og andre direkte utgifter i statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten
3. statens utgifter i forbindelse med fjerning eller annen disponering av innretninger på kontinentalsokkelen
4. kjøp av andeler som ledd i Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten.

(5) Netto finanstransaksjoner knyttet til petroleumsvirksomheten utgjør summen av brutto inntekter ved statlig salg av aksjer i Equinor ASA, fratrukket statlig kjøp av aksjer i Equinor ASA definert som markedsprisen staten betaler for aksjene og fratrukket statlig kapitalinnskudd i Equinor ASA og selskap som ivaretar statens interesser i petroleumsvirksomheten, samt finanstransaksjoner knyttet til selskaper i petroleumsvirksomheten hvor staten har eierinteresser.
Endret ved lover 15 des 2006 nr. 86 (ikr. 1 jan 2007), 21 des 2007 nr. 120 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1617), 9 mai 2008 nr. 27, 18 des 2009 nr. 135, 17 des 2010 nr. 82 (ikr. 31 des 2010), 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res.

21 juni 2019 nr. 804, tidligere § 3). **Endres** ved lov 20 des 2023 nr. 104 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 5.

Inntekter i Statens pensjonsfond Norge er avkastningen av de forvaltede midlene.
Endret ved lover 18 des 2009 nr. 135, 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804, tidligere § 4).

§ 6.

Statens pensjonsfond utland skal investeres utenfor Norge og i utenlandsk valuta etter nærmere bestemmelser fastsatt av departementet, jf. § 10.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804).

§ 7.

(1) Midlene i Statens pensjonsfond kan bare anvendes til en beløpsmessig overføring til statsbudsjettet etter vedtak i Stortinget.
(2) Staten skal ikke lånefinansiere utgifter på statsbudsjettet så lenge det er midler i Statens pensjonsfond utland.
(3) Første ledd er ikke til hinder for at Kongen i statsråd kan benytte midlene i Statens pensjonsfond utland som finansiering dersom kontoordningen i Norges Bank (statens foliokonto) ikke er tilgjengelig. Annet ledd er ikke til hinder for midlertidige låneopptak i særskilte situasjoner hvor staten har et likviditetsbehov, og hvor midlene i Statens pensjonsfond utland er utilgjengelige eller avhending av verdipapirer vil medføre en vesentlig kostnad. Låneopptak etter foregående punktum kan vedtas av Kongen i statsråd dersom det ikke er tid til å innhente Stortingets samtykke.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804, tidligere § 5).

§ 8.

Statens pensjonsfond kan ikke selv ha rettigheter eller plikter overfor private eller offentlige myndigheter, og kan ikke saksøke eller saksøkes.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804,

tidligere § 6).

§ 9.

Departementet skal regelmessig evaluere forvaltningen av Statens pensjonsfond utland og Statens pensjonsfond Norge og rapportere om dette til Stortinget.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804).

§ 10.

(1) Departementet kan gi utfyllende bestemmelser til gjennomføring av loven.
(2) Departementet kan gi forskrift om Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland og Norges Banks behandling av personopplysninger, herunder om hvilke personopplysninger som kan behandles, adgangen til viderebehandling og unntak fra den registrertes rettigheter.
Endret ved lover 29 juni 2007 nr. 44 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 937), 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804, tidligere § 7).

§ 11.

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid. Departementet kan gi overgangsregler.
Endret ved lover 18 des 2009 nr. 135, 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804, tidligere § 8).
1 Fra 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1610.

§ 12.

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov 22. juni 1990 nr. 36 om Statens petroleumsfond oppheves.

– – –
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804, tidligere § 9).

Lov om obligatorisk tjenestepensjon [OTP-loven]

§ 1. Virkeområde

(1) Loven gjelder for foretak som har:

a. minst to personer i foretaket som begge har en arbeidstid og lønn som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling,
b. minst én arbeidstaker uten eierinteresse i foretaket som har en arbeidstid og lønn i foretaket som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling, eller
c. personer i foretaket som hver har en arbeidstid og lønn som utgjør 20 prosent eller mer av full stilling, og som til sammen utfører arbeid som tilsvarer minst to årsverk.

(2) Som foretak regnes aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap, enkeltpersonforetak og ethvert annet rettssubjekt som har arbeidstaker i sin tjeneste.
(3) Loven gjelder ikke foretak som har pensjonsordning i henhold til lov eller tariffavtale for statlig eller kommunalt ansatte.
(4) Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i loven her. Kongen kan også ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra loven for enkelte eller bestemte grupper av foretak eller arbeidstakere.

§ 2. Plikt til å ha tjenestepensjonsordning

(1) Foretak som angitt i § 1 første ledd skal ha pensjonsordninger etter foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven eller tjenestepensjonsloven som sikrer arbeidstakere i foretaket alderspensjon i samsvar med kravene i loven her.
(2) Pensjonsordningen skal være opprettet innen seks måneder etter at vilkårene i § 1 første ledd er oppfylt.
(3) Hvis foretaket har parallelle pensjonsordninger, skal hver av ordningene oppfylle kravene i loven her. Hvis foretaket har kombinert ordning, skal pensjonsordningen med ytelsesbasert alderspensjon oppfylle kravene i loven her.
(4) Skatteetaten kan avgjøre ved enkeltvedtak om et foretak omfattes av loven her.

(5) Finanstilsynet kan avgjøre ved enkeltvedtak om foretaket har pensjonsordning som oppfyller kravene i loven her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444), 21 des 2020 nr. 167 (ikr. 1 juni 2021).

§ 3. Rettigheter for arbeidstakere

(1) Arbeidstaker i foretak med plikt til å etablere tjenestepensjonsordning etter § 2 har krav på at tjenestepensjonsordning etableres i samsvar med loven her. Dette gjelder ikke arbeidstaker som kan holdes utenfor foretakets pensjonsordning etter reglene i foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven eller tjenestepensjonsloven.
(2) Dersom foretaket forsømmer plikten til å opprette tjenestepensjonsordning, har arbeidstaker som angitt i første ledd krav på at tilskudd i samsvar med minstekravene i loven, regnet fra det tidspunkt plikten til å opprette tjenestepensjonsordning inntrådte, skal innbetales til pensjonsordning for arbeidstakerne.
Endret ved lov 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

§ 4. Minstekrav til pensjonsordning med innskuddspensjon eller tjenestepensjon

(1) Oppretter et foretak en pensjonsordning med innskuddspensjon skal foretaket etter innskuddsplanen hvert år betale innskudd til alderspensjon for medlemmene. Innskuddet skal minst utgjøre 2 prosent av den lønn opp til 12 G som det enkelte medlem mottar fra foretaket i løpet av innskuddsåret, jf. innskuddspensjonsloven § 5-5. Kongen kan fastsette nærmere regler om beregning av innskudd.
(2) Oppretter et foretak en pensjonsordning etter tjenestepensjonsloven, skal foretaket etter pensjonsplanen hvert år betale innskudd til alderspensjon for medlemmene. Årlig innskudd skal minst utgjøre 2 prosent av den lønn opp til 12 G som det enkelte medlem mottar fra foretaket i løpet av premieåret, jf. tjenestepensjonsloven § 4-3. Kongen kan gi forskrift om beregning av årlig innskudd.
(3) Det skal i regelverket for pensjonsordningen fastsettes at det for medlemmer som blir uføre, skal være innskuddsfritak ved uførhet i samsvar med uføregraden dersom uføregraden er 20 prosent eller mer. Uføregraden fastsettes etter reglene i tjenestepensjonsloven § 8-4. Innskuddsfritaket løper

så lenge uføregraden er 20 prosent eller mer, men ikke lenger enn til medlemmet fyller 67 år. Samlet opptjening av rett til alderspensjon på grunnlag av arbeidsinntekt og innskuddsfritak skal ikke på noe tidspunkt overstige opptjening svarende til 100 prosent av full stilling. Foretaket skal dekke premiekostnadene ved innskuddsfritak ved uførhet i tillegg til innskudd etter første ledd.
(4) Kostnadene ved administrasjon av pensjonsordningen skal dekkes av foretaket i tillegg til innskuddet etter første og annet ledd. Kostnader ved endring av investeringsporteføljen etter innskuddspensjonsloven § 3-3 første ledd skal dekkes av kontohaveren.
(5) Paragrafen her gjelder tilsvarende for pensjonsordninger med engangsbetalt alderspensjon etter foretakspensjonsloven.
(6) Kongen kan gi forskrift til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i paragrafen her.
Endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444), 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

§ 5. Minstekrav til pensjonsordning med ytelsesbasert foretakspensjon

(1) Oppretter et foretak en pensjonsordning med ytelsesbasert foretakspensjon, skal pensjonsplanen være utformet slik at den minst vil gi alderspensjon i samsvar med det minstekrav som følger av annet eller tredje ledd. § 4 tredje ledd gjelder tilsvarende for premiefritak under uførhet, men likevel slik at det kan benyttes samme minstekrav til uføregrad som for uførepensjon etter pensjonsordningen.
(2) Har pensjonsplanen en utbetalingstid på 10 år fra opptjeningsalder skal en klart overveiende del av arbeidstakerne sikres en alderspensjon som minst tilsvarer alderspensjon fra en pensjonsordning med innskuddspensjon som oppfyller minstekravene i § 4.
(3) Har pensjonsplanen en utbetalingstid som er lenger enn 10 år fra opptjeningsalder skal merverdien av dette vektlegges ved avgjørelsen av om en klart overveiende del av arbeidstakerne sikres en alderspensjon som minst tilsvarer alderspensjon fra en pensjonsordning med innskuddspensjon som oppfyller minstekravene i § 4.
(4) Dersom et foretak benytter adgangen i foretakspensjonsloven § 3-9 annet ledd til å holde arbeidstakere med mindre enn 10 år igjen til opptjeningsalder utenfor pensjonsordningen, skal foretaket for disse arbeidstakerne opprette en pensjonsordning med innskuddspensjon som oppfyller kravene i § 4.
(5) Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere regler til utfylling og

avgrensning av bestemmelsene i paragrafen her, herunder regler om hvilke forutsetninger som skal legges til grunn ved beregningen av alderspensjonsytelsene i en pensjonsordning med innskuddspensjon i samsvar med minstekravene i § 4.
Endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 13 des 2013 nr. 106 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444).

§ 6. Innkjøpsordning

Foretaket beholder styringsretten med foretakets pensjonsordning selv om foretaket overlater til interesseorganisasjon eller annen forening å inngå avtale med en pensjonsinnretning på sine vegne. Det enkelte foretak er også ansvarlig overfor pensjonsinnretningen for innbetaling av tilskudd til pensjonsordningen.

§ 7. Opplysninger i skattemeldingen for arbeidsgiveravgift og finansskatt på lønn

Foretak skal gi opplysning om identifikator på pensjonsinnretningen i skattemeldingen etter skatteforvaltningsloven § 8-6.
Endret ved lov 21 des 2020 nr. 167 (ikr. 1 jan 2021).

§ 8. Pålegg og tvangstiltak

(1) Myndighet som nevnt i § 2 fjerde og femte ledd, kan pålegge foretak som ikke har pensjonsordning i samsvar med loven her, å rette opp forholdet innen en fastsatt frist. Hvis et pålegg ikke blir etterkommet innen fristen, kan det bestemmes at foretaket skal betale en løpende tvangsmulkt til forholdet er rettet. Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.
(2) Departementet kan gi forskrift om nivået på og utmåling av tvangsmulkten.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 21 des 2020 nr. 167 (ikr. 1 juni 2021).

§ 8 a. Straff

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av §§ 2, 4 og 5 straffes den som leder foretaket med bøter eller fengsel inntil 2 år. Straffansvar for foretaket er regulert i straffeloven §§ 27 og 28.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 59 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr.

1872).

§ 9. Ikrafttreden og overgangsregler

(1) Loven gjelder fra 1. januar 2006.
(2) Foretak som ved lovens ikrafttreden har plikt til å ha pensjonsordning etter § 2 første ledd, skal ha opprettet pensjonsordning for sine arbeidstakere i samsvar med kravene i loven her, eller ha gjennomført nødvendige endringer i eksisterende pensjonsordning dersom ordningen ikke gir alderspensjon i samsvar med kravene i loven her, innen utløpet av 2006.
(3) Pensjonsordningen, eller endringene i den, skal i alle tilfelle gjelde med virkning fra 1. juli 2006 eller tidligere, likevel slik at innskuddsfritak eller premiefritak ved uførhet skal være etablert senest med virkning fra 1. januar 2007.
(4) Foretak som ikke omfattes av annet ledd, som får plikt til å ha pensjonsordning i henhold til § 2 første ledd i løpet av 2006, skal opprette pensjonsordning i henhold til den frist som er angitt i § 2 annet ledd. Dersom denne fristen løper ut i 2006, skal fristen likevel forskyves til utløpet av 2006.

§ 10. Endringer i andre lover

– – –

Lov om kosmetikk og kroppspleieprodukt m.m. (kosmetikklova)

Kapittel I. Formål, verkeområde og definisjonar

§ 1. Formål

Formålet med lova er å medverke til at kosmetikk, kroppspleieprodukt og andre produkt som er omfatta av lova er helsemessig sikre for menneske og dyr.

Lova skal òg fremje forbrukarinteresser, ærlegdom, dyrevelferd, etikk, miljø, mattryggleik og kvalitet.

§ 2. Sakleg verkeområde

Lova omfattar alle forhold i samband med utvikling, produksjon, import, tilarbeiding, distribusjon, eksport og omsetning av

a. kosmetikk og kroppspleieprodukt, som er alle stoff eller blandingar av stoff som er bestemte til å kome i kontakt med kroppsoverflata til menneske, tennene eller slimhinnene i munn- eller nasehola for berre eller i hovudsak å reinse eller parfymere desse delane av kroppen, endre utsjånaden deira, påverke kroppslukter, verne dei eller halde dei i god stand
b. kosmetikk og kroppspleieprodukt for dyr, som er alle stoff eller blandingar av stoff som er bestemte til å kome i kontakt med kroppsoverflata til dyr, tennene eller slimhinnene i munn- eller nasehola for berre eller i hovudsak å reinse eller parfymere desse delane av kroppen, endre utsjånaden deira, påverke kroppslukter, verne dei eller halde dei i god stand
c. lækjemiddelnære kroppspleieprodukt, som er alle stoff eller blandingar av stoff som er bestemte til å kome i kontakt med kroppsoverflata til menneske eller dyr, tennene eller slimhinnene i munn- eller nasehola for berre eller i hovudsak å førebyggje, lindre eller behandle helseplager som ikkje kjem av sjukdom
d. tatoveringsprodukt, som er alle stoff eller blandingar av stoff som er bestemte til å bli førte inn i huda til menneske eller dyr for å oppnå permanente eller langvarige mønster, teikningar, strekar, felt eller fargar på huda, medrekna tatoveringsvæske og permanent sminke
e. injeksjonsprodukt, som er alle stoff eller blandingar av stoff som er bestemte til å bli førte inn i huda til menneske eller dyr for å endre utsjånaden til huda på andre måtar enn dei som er nemnde i bokstav d.

Lova omfattar også alle forhold i samband med produksjon av materiale og gjenstandar som er bestemte til å kome i kontakt med eller kan ha innverknad på produkta, jf. § 4 bokstav a.

Lova omfattar ikkje stoff, blandingar av stoff eller utstyr som kjem inn under lov om legemidler mv. eller lov om medisinsk utstyr. Lova omfattar ikkje næringsmiddel som kjem inn under lov om matproduksjon og mattrygghet mv. Endra med lov 7 mai 2020 nr. 37 (ikr. 26 mai 2021, iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1454).

§ 3. Stadleg verkeområde

Lova gjeld for norsk land- og sjøterritorium, norske luft- og sjøfartøy og innretningar på norsk kontinentalsokkel.

Kongen kan gi forskrifter om bruken av lova på Svalbard, på Jan Mayen, i bilanda, i norsk økonomisk sone og på utanlandsregistrerte skip i rute på norske hamner. Kongen kan fastsetje særlege reglar med omsyn til forholda på staden.

§ 4. Definisjonar

I denne lova forstår ein med

a. produkt: kosmetikk og kroppspleieprodukt, kosmetikk og kroppspleieprodukt for dyr, lækjemiddelnære kroppspleieprodukt, tatoveringsprodukt og injeksjonsprodukt
b. verksemd: privat eller offentlege føretak eller privatpersonar som utfører ein aktivitet som er nemnd i § 2 første ledd, bortsett frå aktivitet med privat og ikkje-kommersielt formål
c. omsetning: innehav med sikte på sal, frambod for sal, distribusjon, sjølve salet og alle andre former for overdraging, med eller utan vederlag.

Kapittel II. Forbod og påbod

§ 5. Forbod mot produkt som ikkje er helsemessig sikre

Det er forbode å utvikle, produsere, importere, tilarbeide, distribuere, eksportere og omsetje produkt som ved normal bruk eller bruk som det er rimeleg å tenkje seg, ikkje er helsemessig sikre for menneske eller dyr.

Departementet kan gi nærmare forskrifter om når produkt skal reknast som ikkje helsemessig sikre for menneske eller dyr.

§ 6. Godkjenningsplikt

Departementet kan gi forskrifter om godkjenningsplikt og meldeplikt for bestemte typar produkt.

§ 7. Merking, presentasjon og reklame

Merking og presentasjon av, reklame for og anna marknadsføring av produkt skal vere korrekt, gi mottakaren tilstrekkeleg informasjon og ikkje vere eigna til å villeie.

Departementet kan gi nærmare forskrifter om plikta etter første ledd, til dømes forskrifter om helsepåstandar og frivillige ordningar for merking.

Departementet kan gi forskrifter om plikt til å dokumentere dei påstandane som er brukte i marknadsføringa av eit produkt, og om krav til denne typen dokumentasjon.

§ 8. Produksjon, innhald, samansetjing og kvalitet

Departementet kan i forskrifter stille krav til produksjonen, ingrediensane og det andre innhaldet i, samansetjinga av og kvaliteten på produkt og materiale og gjenstandar som er bestemte til å kome i kontakt med eller kan ha innverknad på produkt.

§ 9. Testing på dyr

Departementet kan gi forskrifter om forbod mot utvikling, produksjon, import, tilarbeiding, eksport og omsetning av produkt som er testa på dyr, eller som inneheld ein eller fleire ingrediensar som er testa på dyr.

§ 10. Antibiotikaresistensgen

Departementet kan gi forskrifter om forbod mot produkt som inneheld gen frå prosessert genmodifisert materiale der gena kodar for antibiotikaresistens.

§ 11. Etablering, utforming og drift

Plassering, utforming og drift av aktivitetar knytte til produkt skal vere hygienisk forsvarleg.

Departementet kan i forskrifter stille utfyllande krav til etablering, plassering, utforming og drift av aktivitetar i verksemder med tilknyting til produkt, til dømes krav om melding, registrering, godkjenning og bortfall av godkjenning, og om helsa og hygienen til personalet.

§ 12. Etterlevingsplikt og systematiske kontrolltiltak

Verksemda skal syte for at føresegner gitt i eller i medhald av denne lova blir etterlevde. Departementet kan gi forskrifter om kven som er ansvarleg i verksemda, og om plikt til å gi melding om dette til tilsynsorganet.

Departementet kan gi forskrifter om plikt til å etablere og gjennomføre systematiske kontrolltiltak.

Departementet kan gi forskrifter om den faglege kompetansen til personalet.

§ 13. Tilgjenge til stad, bistandsplikt m.m.

Verksemda skal gi tilsynet uhindra tilgjenge til stad eller lokale der det går føre seg aktivitet omfatta av lova, slik at tilsynet kan gjere nødvendige undersøkingar. Utanlandske inspektørar kan vere med på inspeksjonar osv. når det er nødvendig for å oppfylle dei internasjonale pliktene Noreg har.

Verksemda skal vederlagsfritt stille nødvendige lokale, inventar, arbeidshjelp og reiskapar til disposisjon for utøving av tilsyn og elles yte hjelp og leggje til rette for tilsyn.

Departementet kan gi nærmare forskrifter om tilgjenge til stad, bistandsplikt, prøveuttak osv.

§ 14. Varslings- og opplysningsplikt

Verksemda skal straks varsle tilsynsorganet ved mistanke om produkt som ikkje er helsemessig sikre for menneske eller dyr.

Verksemda skal, når tilsynet krev det, vederlagsfritt gi eller sende inn nødvendige opplysningar, prøvemateriale og resultat av gjennomførte analysar. Tilsynsorganet kan bestemme korleis opplysningane skal bli gitt, mellom anna når det gjeld form, detaljeringsgrad osv.

Departementet kan gi nærmare forskrifter om opplysnings- og rapporteringsplikt for helsepersonell og andre.

Departementet kan gi nærmare forskrifter om plikt til å offentleggjere resultat av utført tilsyn.

§ 15. Dokumentasjon m.m.

Departementet kan gi forskrifter om dokumentasjon, til dømes stille krav om utskriving av og plikt til å skaffe og oppbevare dokumentasjon og plikt til å

leggje ved attestar, sertifikat eller annan dokumentasjon ved transport og omsetning.

Kapittel III. Avsluttande føresegner

§ 16. Tilsyn og vedtak

Tilsynsorganet fører tilsyn og kan gjere nødvendige vedtak om å forby utvikling, produksjon, import, tilarbeiding, distribusjon, eksport og omsetning av produkt, og om beslaglegging, destruksjon og stenging av verksemda.

Tilsynsorganet kan påleggje den som er ansvarleg for verksemda, å dekkje faktiske kostnader i samband med beslaglegging, destruksjon og stenging av verksemda.

Dersom pålegga ikkje blir følgde, dersom det er ukjent kven som er ansvarleg, eller dersom det er nødvendig å få gjennomført tiltak raskt, kan tilsynet sjølv gjennomføre tiltak som er nemnde i første ledd. Tiltak kan gjennomførast på kostnad av den ansvarlege. Skuldige beløp er tvangsgrunnlag for utlegg.

Tilsynsorganet kan, dersom viktige samfunnsinteresser tilseier det, eller av omsyn til dei internasjonale pliktene Noreg har, fastsetje, endre eller oppheve tidsavgrensa forskrifter utan føregåande høyring og kunngjere forskrifter på særskild måte.

Offentlege styresmakter pliktar på førespurnad frå tilsynet å gi nødvendige opplysningar utan hinder av teieplikta. Politi, tollverk, kystvakt og kommunar skal på førespurnad yte hjelp til tilsynet.

Departementet bestemmer kva for eit forvaltningsorgan som skal vere tilsynsorgan etter lova.

§ 16 a. Ansvaret til tilsynsorganet ved mistanke om at produkt ikkje er helsemessig sikre

Ved mistanke om at kosmetikk, kroppspleieprodukt og andre produkt omfatta av lova ikkje er helsemessig sikre for menneske eller dyr, skal tilsynsorganet medverke til å førebyggje eller avgrense omfanget av helseskade.

Ved mistanke om at det kan oppstå fare for helsa til menneske eller dyr som følgje av produkt omfatta av lova, skal tilsynsorganet på eige initiativ gi relevant informasjon til allmenta.

Tilføyd ved lov 2 feb 2024 nr. 8 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 152).

§ 17. Personregister

For å sikre at føresegner gitt i eller i medhald av denne lova blir etterlevde, kan tilsynsorganet opprette personregister med nødvendige opplysningar om verksemder det fører tilsyn med.

For å sikre at føresegnene i denne lova blir følgde, kan tilsynsorganet innhente informasjon til register som nemnt i første ledd, også informasjon frå eksisterande register.

Departementet kan gi forskrifter om nærmare reglar for slike register, mellom anna krav til konfidensialitet og utlevering av opplysningar.

§ 17 a. Behandling av personopplysningar

Tilsynsorganet kan behandle personopplysningar, medrekna personopplysningar nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgåver etter denne lova.

Departementet kan gi forskrifter om behandlinga, blant anna om formålet med behandlinga, behandlingsansvar, kva slags personopplysningar som kan bli behandla, kven det kan bli behandla personopplysningar om, bruk av automatiserte avgjersler, høve til vidarebehandling, utlevering, registrering og tilgang til register.

Tilføyd ved lov 2 feb 2024 nr. 8 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 2 feb 2024 nr. 152).

§ 18. Avgift og gebyr

Departementet kan i forskrift påleggje verksemder å betale gebyr for å dekkje kostnader ved tilsyn, kontroll og særskilde ytingar, til dømes utskriving av attestar og godkjenningar etter denne lova.

Departementet kan i forskrift påleggje verksemder å betale ei avgift for å dekkje kostnader ved tilsyn og kontroll etter denne lova som ikkje er dekte ved gebyr i medhald av første ledd.

Departementet kan gi nærmare føresegner om utrekning, innkrevjing og innbetaling av avgiftene og gebyra.

Ved forseinka betaling av gebyr skal det betalast rente i samsvar med lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 19. Dispensasjon

Departementet kan i særlege tilfelle dispensere frå føresegnene gitt i eller i medhald av denne lova, under føresetnad av at det ikkje strir mot dei internasjonale pliktene Noreg har.

§ 20. Tvangsmulkt

Ei verksemd som ikkje held fristen for oppfylling av pålegg gitt i medhald av denne lova, kan påleggjast tvangsmulkt av tilsynsorganet i form av eingongsmulkt eller løpande dagmulkt.

Tvangsmulkt kan fastsetjast allereie i samband med at pålegget blir gitt, når det er nødvendig at fristen blir halden.

Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi nærmare føresegner om fastsetjing og utrekning av tvangsmulkt.

§ 21. Straff

Forsettleg eller aktlaust brot på føresegner eller vedtak gitt i eller i medhald av denne lova blir straffa med bøter eller fengsel inntil eitt år eller begge delar.
Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 22. Iverksetjing og overgangsreglar

Denne lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1]

Lov 19. mai 1933 nr. 3 om tilsyn med kosmetikk og kroppspleieprodukter mv. blir oppheva frå same tidspunkt. Forskrifter eller enkeltvedtak gitt i medhald av den oppheva lova gjeld til dei blir oppheva.

1 Frå 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1642.

Lov om oppløsning av stamhuset Ekeberg

§ 1.

De eiendeler som tilhører stamhuset Ekeberg, skal gå over til å bli stamhusbesitterens frie eiendom.

§ 2.

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1607.

Lov om rett til innsyn i dokument i offentleg verksemd (offentleglova)

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1. Formål

Formålet med lova er å leggje til rette for at offentleg verksemd er open og gjennomsiktig, for slik å styrkje informasjons- og ytringsfridommen, den demokratiske deltakinga, rettstryggleiken for den enkelte, tilliten til det offentlege og kontrollen frå ålmenta. Lova skal òg leggje til rette for vidarebruk av offentleg informasjon.

§ 2. Verkeområdet til lova

Lova gjeld for

a. staten, fylkeskommunane og kommunane,
b. andre rettssubjekt i saker der dei gjer enkeltvedtak eller utferdar forskrift,
c. sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har ein eigardel som gir meir enn halvparten av røystene i det øvste organet i rettssubjektet, og
d. sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har rett til å velje meir enn halvparten av medlemmene med røysterett i det øvste organet i rettssubjektet.

Bokstavane c og d gjeld ikkje rettssubjekt som hovudsakleg driv næring i direkte konkurranse med og på same vilkår som private. For verksemder som etter offentleg oppkjøp eller liknande kjem inn under bokstavane c eller d, gjeld lova frå og med fjerde månadsskiftet etter den månaden da vilkåra vart oppfylte.

Kongen kan gi forskrift om at lova ikkje skal gjelde for sjølvstendige

rettssubjekt eller for visse dokument hos sjølvstendige rettssubjekt som er omfatta av første ledd bokstavane c eller d, dersom det må reknast som nødvendig ut frå omsynet til arten av verksemda, konkurransesituasjonen eller andre særlege tilhøve. Det same gjeld dersom det gjeld unntak frå innsynsretten for det alt vesentlege av dokumenta til verksemda og særlege tungtvegande omsyn tilseier det. Kongen kan gi forskrift om at lova heilt eller delvis skal gjelde for sjølvstendige rettssubjekt som er knytte til stat eller kommune utan å oppfylle vilkåra i første ledd bokstav c eller d, eller som er unnatekne etter første ledd andre punktum.

Lova gjeld ikkje for Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombodet og andre organ for Stortinget.

Lova gjeld ikkje for gjeremål som domstolane har etter rettsstellovene. Lova gjeld heller ikkje for gjeremål som andre organ har etter rettsstellovene i eigenskap av rettsstellorgan. Lova gjeld dessutan ikkje for gjeremål som politiet og påtalemakta har etter straffeprosessloven. Lova gjeld ikkje for dokument som blir behandla av Etterretningstenesta etter etterretningstjenesteloven, eller for straffesaksdokument som blir lånte ut frå politiet til Statens kommisjon for partnardrap. Kongen kan gi forskrifter om kva lover som skal reknast som rettsstellover, og om at enkelte gjeremål etter rettsstellovene likevel skal vere omfatta av lova.

Lova gjeld ikkje ved innsyn i Folkeregisteret i opplysningar som i medhald av folkeregisterloven § 3-1 er registrerte om enkeltpersonar.

Lova gjeld for Svalbard dersom ikkje anna blir fastsett av Kongen.

Føresegnene i § 6, § 7 andre ledd, § 8 tredje ledd andre punktum og fjerde og femte ledd og § 30 første ledd tredje punktum og andre ledd gjeld uavhengig av føresegnene i paragrafen her for alle verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF som endra ved direktiv 2013/37/EU) om vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.

Endra med lover 28 apr 2017 nr. 22 (ikr. 28 apr 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 502), 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 19 juni 2020 nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 1 nov 2020 nr. 2296), 20 des 2022 nr. 115, 28 mars 2025 nr. 5 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 28 mars 2025 nr. 544).

Kapittel 2. Hovudreglane om innsyn

§ 3. Hovudregel

Saksdokument, journalar og liknande register for organet er opne for innsyn dersom ikkje anna følgjer av lov eller forskrift med heimel i lov. Alle kan krevje innsyn i saksdokument, journalar og liknande register til organet hos

vedkommande organ.

§ 4. Definisjonar

Med dokument er meint ei logisk avgrensa informasjonsmengd som er lagra på eit medium for seinare lesing, lytting, framsyning, overføring eller liknande.

Saksdokument for organet er dokument som er komne inn til eller lagde fram for eit organ, eller som organet sjølv har oppretta, og som gjeld ansvarsområdet eller verksemda til organet. Eit dokument er oppretta når det er sendt ut av organet. Dersom dette ikkje skjer, skal dokumentet reknast som oppretta når det er ferdigstilt.

Følgjande skal ikkje reknast som saksdokument for organet:

a. dokument som inngår i bibliotek- eller museumssamling,
b. dokument som private har overlate til offentleg arkiv for bevaring,
c. dokument som er overlate til eit organ for offentleggjering i periodisk skrift som blir gitt ut av organet,
d. avis, tidsskrift, reklamemateriell og liknande som organet mottek utan at det er knytt til ei bestemt sak i organet, og
e. dokument som ein medarbeidar i organet har motteke i annan eigenskap enn som tilsett i organet.

Omgrepet organ femner i lova her om alle verksemder som lova gjeld for.

§ 5. Utsett innsyn

Organet kan fastsetje at det i ei bestemt sak først skal vere innsyn frå eit seinare tidspunkt i saksførebuinga enn det som følgjer av §§ 3 og 4, såframt det er grunn til å tru at dei dokumenta som ligg føre, gir eit direkte misvisande bilete av saka, og at innsyn derfor kan skade klare samfunnsmessige eller private interesser.

For dokument som er utarbeidde av eller til Riksrevisjonen i saker som han vurderer å leggje fram for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontrollen, gjeld innsyn først når saka er motteken i Stortinget, eller når Riksrevisjonen har varsla vedkommande organ om at saka er ferdigbehandla, jf. riksrevisjonsloven § 7-4 fjerde ledd. Innsyn kan utsetjast for dokument som er utarbeidde av eller til ein revisor for ein kommune eller fylkeskommune, i saker som revisoren skal rapportere til kontrollutvalet, jf. kommuneloven § 24-2 tredje ledd, inntil kontrollutvalet har motteke ein endeleg versjon av dokumentet.

For saksdokument som er utarbeidde av eller til EOS-utvalet i saker som utvalet vurderer å leggje fram for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle

kontrollen, gjeld innsynsretten først når saka er motteken i Stortinget. EOS-utvalet skal varsle vedkomande organ om at det handlar om ei slik sak. Blir ei slik sak ferdigbehandla utan at ho blir oversend Stortinget, gjeld innsynsretten når utvalet har varsla organet om at saka er ferdigbehandla.

Dersom vesentlege private eller offentlege omsyn tilseier det, kan innsyn i eit dokument utsetjast til det har komme fram til den det vedkjem, eller hendinga der det skal offentleggjerast, har funne stad.

Endra med lover 19 des 2014 nr. 92 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1731), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 18 juni 2021 nr. 124, 20 juni 2025 nr. 51.

§ 6. Forbod mot forskjellsbehandling

Ved behandling av saker etter lova her eller i andre tilfelle der det blir gitt tilgang til informasjon, er det ikkje høve til noka slags forskjellsbehandling mellom samanliknbare tilfelle eller til å avtale at nokon skal ha einerett på tilgang til informasjon. At ein førespurnad er sett fram av ei offentleg eller offentleg tilknytt verksemd, gir ikkje høve til forskjellsbehandling når formålet med førespurnaden ikkje har samanheng med dei offentlege gjeremåla til verksemda.

Forbodet i første ledd er ikkje til hinder for at det kan gjerast avtalar om einerett dersom det er nødvendig for å levere ei teneste i ålmenta si interesse. Det skal gjerast ei ny vurdering av grunngivinga for å gjere slike avtalar kvart tredje år. Avtalar om einerett som blir gjorde i medhald av leddet her, skal vere offentlege. Det kan ikkje gjerast avtalar om einerett til tilgang til informasjon som ålmenta etter føresegner i lov eller forskrift har eit rettskrav på å få innsyn i.

Dersom ikkje anna blir fastsett av Kongen i forskrift, gjeld føresegnene i paragrafen her berre for verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF som endra ved direktiv 2013/37/EU) om vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.

Endra med lov 28 apr 2017 nr. 22 (ikr. 28 apr 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 502).

§ 7. Bruk av offentleg informasjon

Informasjon som det er gitt tilgang til etter lova her eller anna lovgiving som gir ålmenta rett til innsyn i offentleg verksemd, kan brukast til eitkvart formål dersom ikkje anna lovgiving eller retten til ein tredjeperson er til hinder for det.

I verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF som endra ved direktiv 2013/37/EU) om vidarebruk av

informasjon frå offentleg sektor, skal eventuelle standardlisensar om bruk av offentleg informasjon vere tilgjengelege i digitalt format, og dei må kunne behandlast elektronisk. Kongen kan i forskrift fastsetje at det same skal gjelde for verksemder som ikkje er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF som endra ved direktiv 2013/37/EU) om vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.
Endra med lov 28 apr 2017 nr. 22 (ikr. 28 apr 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 502).

§ 8. Hovudregel om gratis innsyn

Organet kan berre krevje betaling for innsyn etter denne lova dersom det har heimel i forskrift etter andre eller tredje ledd.

Kongen kan gi forskrift om betaling for avskrifter, utskrifter eller kopiar. Betalingssatsane skal vere slik at dei samla inntektene ikkje blir større enn dei faktiske kostnadene ved kopiering og utsending av dokument.

Kongen kan gi forskrift om at det kan krevjast betaling for dokument dersom særlege tilhøve ved arten til dokumenta eller verksemda gjer det rimeleg. Betalingssatsane skal fastsetjast slik at dei samla inntektene ikkje blir større enn dei faktiske kostnadene ved innsamling, produksjon, reproduksjon og formidling av informasjonen, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane.

For verksemder som fell utanfor lova her, men som er omfatta av anna lovgiving som gir ålmenta innsyn i offentleg verksemd, eller av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF som endra ved direktiv 2013/37/EU) om vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor, må dei samla inntektene ved informasjonsutlevering ikkje overstige dei faktiske kostnadene ved reproduksjon og formidling av informasjonen, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane.

Verksemder som til vanleg krev betaling for informasjon, skal på førehand offentleggjere gjeldande vilkår og faktisk betalingssum, medrekna utrekningsgrunnlaget for betalinga. Slik informasjon skal gjerast tilgjengeleg elektronisk dersom det er mogleg.

Dersom ikkje anna blir fastsett av Kongen i forskrift, gjeld føresegnene i tredje ledd andre punktum og i fjerde og femte ledd berre for verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF som endra ved direktiv 2013/37/EU) om vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.
Endra med lov 28 apr 2017 nr. 22 (ikr. 28 apr 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 502).

§ 9. Rett til å krevje innsyn i ei samanstilling frå databasar

Alle kan krevje innsyn i ei samanstilling av opplysningar som er elektronisk lagra i databasane til organet dersom samanstillinga kan gjerast med enkle framgangsmåtar.

§ 10. Plikt til å føre journal. Tilgjengeleggjering av journalar og dokument på Internett

Organet skal føre journal etter reglane i arkivlova med forskrifter.

Kongen kan gi forskrift om at organ som fører elektronisk journal, skal gjere han allment tilgjengeleg på Internett, og om korleis det skal gjerast.

Organ som er omfatta av lova her, kan gjere dokument allment tilgjengelege på Internett, med unntak for opplysningar som er underlagde teieplikt i lov eller i medhald av lov. Kongen kan gi forskrift om tilgjengeleggjering av dokument på Internett og om at visse typar personopplysningar og dokument som ein tredjeperson har immaterielle rettar til, ikkje skal gjerast tilgjengelege på denne måten.

Endra med lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 11. Meirinnsyn

Når det er høve til å gjere unntak frå innsyn, skal organet likevel vurdere å gi heilt eller delvis innsyn. Organet bør gi innsyn dersom omsynet til offentleg innsyn veg tyngre enn behovet for unntak.

§ 12. Unntak for resten av dokumentet

Når organet gjer unntak frå innsyn for delar av eit dokument, kan det også gjere unntak for resten av dokumentet dersom

a. desse delane aleine vil gi eit klart misvisande inntrykk av innhaldet,
b. det vil vere urimeleg arbeidskrevjande for organet å skilje dei ut, eller
c. dei unnatekne opplysningane utgjer den vesentlegaste delen av dokumentet.

Kapittel 3. Unntak frå innsynsretten

§ 13. Opplysningar som er underlagde teieplikt

Opplysningar som er underlagde teieplikt i lov eller i medhald av lov, er unnatekne frå innsyn.

Føresegnene i forvaltningsloven om teieplikt gir sjølvstendige rettssubjekt som er nemnde i § 2 første ledd bokstav c eller d i lova her, høve til å gjere unntak for dokument og opplysningar i same omfang som dei gir forvaltningsorgan det.

Gjeld innsynskravet eit dokument som inneheld opplysningar som er underlagde teieplikt, og denne plikta fell bort dersom den som har krav på tystnad samtykkjer, skal innsynskravet saman med ei eventuell grunngiving på oppmoding leggjast fram for vedkommande med ein høveleg frist til å svare. Svarar vedkommande ikkje, skal dette reknast som nekting av samtykke.

§ 14. Dokument utarbeidde for eiga saksførebuing (organinterne dokument)

Eit organ kan gjere unntak frå innsyn for dokument som organet har utarbeidd for si eiga interne saksførebuing.

Første ledd gjeld ikkje:

a. dokument eller del av dokument som inneheld den endelege avgjerda til organet i ei sak,
b. generelle retningslinjer for saksbehandlinga til organet,
c. føredrag til saker som er avgjorde av Kongen i statsråd, og
d. presedenskort og liknande, men ikkje dersom kortet gjengir organinterne vurderingar.

Kongen kan gi forskrift om at det ikkje skal kunne gjerast unntak etter første ledd i paragrafen her for bestemte dokument i bestemte statlege eller statleg tilknytte organ.

§ 15. Dokument innhenta utanfrå for den interne saksførebuinga

Når det er nødvendig for å sikre forsvarlege interne avgjerdsprosessar, kan organet gjere unntak frå innsyn for dokument som organet har innhenta frå eit underordna organ til bruk i den interne saksførebuinga si. Det same gjeld dokument som eit departement har innhenta frå eit anna departement til bruk i den interne saksførebuinga si.

Det kan vidare gjerast unntak for delar av dokument som inneheld råd om og vurderingar av korleis eit organ bør stille seg i ei sak, og som organet har innhenta til bruk for den interne saksførebuinga si, når det er påkravd av omsyn til ei forsvarleg ivaretaking av det offentlege sine interesser i saka.

Unntaka i paragrafen her gjeld tilsvarande for dokument om innhenting av dokument som er nemnde i første og andre ledd, og innkallingar til og referat frå møte mellom overordna og underordna organ, mellom departement og mellom eit organ og nokon som gir råd eller vurderingar som er nemnde i andre ledd.

Paragrafen her gjeld ikkje for dokument som blir innhenta som ledd i allmenn høyring i ei sak.

§ 16. Innsyn i interne dokument hos kommunane og fylkeskommunane

Unntaka i §§ 14 og 15 gjeld ikkje:

a. saksframlegg med vedlegg til eit kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalt organ,
b. sakliste til møte i folkevalde organ i kommunar og fylkeskommunar,
c. dokument frå eller til kommunale og fylkeskommunale kontrollutval, revisjonsorgan og klagenemnder, og
d. dokument i saker der ei kommunal eller fylkeskommunal eining opptrer som ekstern part i høve til ei anna slik eining.

§ 14 gjeld likevel for dokument som blir utveksla mellom kommunale og fylkeskommunale kontrollutval og sekretariatet til utvalet. For kommunar og fylkeskommunar med parlamentarisk styreform gjeld §§ 14 og 15 likevel for saksframlegg med vedlegg og sakliste til førebuande møte i kommuneråd og fylkesråd der ein ikkje skal gjere vedtak eller leggje fram innstilling. §§ 14 og 15 gjeld også for dokument som eit folkevalt organ har kravd innsyn i etter kommuneloven § 11-13.

Unntaket i § 14 gjeld ikkje for dokument frå eller til eit kommunalt eller fylkeskommunalt særlovsorgan eller eit kommunalt eller fylkeskommunalt føretak etter kommuneloven kapittel 9.

Unntaket i § 14 gjeld heller ikkje for dokument frå eller til ei kommunal eller fylkeskommunal eining på område der einingane har sjølvstendig avgjerdsrett. Unntaket i § 14 gjeld likevel for dokument i saker der administrasjonssjefen eller kommunerådet gjennomfører kontrolltiltak overfor ei eining, og for utkast til vedtak og innstillingar som blir lagde fram for administrasjonssjefen eller kommunerådet før det blir gjort vedtak, eller før ei innstilling blir lagd fram for eit folkevalt organ. Unntaket i § 14 gjeld også for merknader frå

administrasjonssjefen eller kommunerådet til slike utkast som er nemnde i førre punktum.
Endra med lover 19 juni 2015 nr. 64, 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 17. Unntak for visse dokument som gjeld Det Kongelege Hoff

Det kan gjerast unntak frå innsyn for dokument som gjeld talar som medlemmer av kongehuset skal halde eller har halde, og for dokument som gjeld reiseprogram for medlemmer av kongehuset. Dette gjeld likevel ikkje for den endelege talen etter at han er offentleg framført, og heller ikkje for dokument som gjeld reiseprogram, etter at reisa er gjennomført eller reiseprogrammet er offentleggjort.

§ 18. Unntak for rettssaksdokument

Det kan gjerast unntak frå innsyn for dokument som eit organ har utarbeidd eller motteke som part i ei rettssak for norsk domstol.

§ 19. Unntak for dokument som blir utveksla under konsultasjonar med Sametinget m.m.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for dokument som blir utveksla mellom statlege organ og Sametinget og andre som ledd i konsultasjonar etter reglane i sameloven kapittel 4. Dette gjeld ikkje dokument som blir utveksla som ledd i allmenn høyring i ei sak.
Endra med lov 11 juni 2021 nr. 76 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1870).

§ 20. Unntak av omsyn til Noregs utanrikspolitiske interesser

Det kan gjerast unntak frå innsyn for opplysningar når det er påkravd av omsyn til Noregs utanrikspolitiske interesser dersom:

a. det følgjer av folkerettslege reglar at Noreg har plikt til å nekte innsyn i opplysningane,
b. opplysningane er mottekne under føresetnad av eller det følgjer av fast praksis at dei ikkje skal offentleggjerast, eller
c. opplysningane gjeld norske forhandlingsposisjonar,

forhandlingsstrategiar eller liknande og forhandlingane ikkje er avslutta. Etter at forhandlingane er avslutta, kan det framleis gjerast unntak for slike opplysningar dersom det er grunn til å tru at det vil bli teke opp igjen forhandlingar om den same saka.

Opplysningar i offisielle dokument som blir utveksla mellom Noreg og ein mellomstatleg organisasjon i saker som gjeld internasjonal normutvikling som kan få verknad for norsk rett, kan det gjerast unntak for etter første ledd bokstav b berre dersom det er påkravd av omsyn til tungtvegande utanrikspolitiske interesser. Det same gjeld opplysningar om norske forhandlingsposisjonar etter at posisjonane er lagde fram i forhandlingane.

I andre høve enn dei som er nemnde i første og andre ledd, kan det gjerast unntak frå innsyn for opplysningar når det er påkravd av særleg tungtvegande utanrikspolitiske interesser.

§ 21. Unntak av omsyn til nasjonale forsvars- og tryggingsinteresser

Det kan gjerast unntak frå innsyn for opplysningar når det er påkravd av nasjonale tryggingsomsyn eller forsvaret av landet.

§ 22. Unntak i visse budsjettsaker

Det kan gjerast unntak frå innsyn for dokument som er utarbeidde av eit departement, og som gjeld statlege budsjettsaker. Det same gjeld for opplysningar om førebelse budsjettrammer fastsette av regjering eller departement i dokument frå underliggjande organ og etatar, og frå Det Kongelege Hoff, Domstoladministrasjonen og Sametinget.

§ 23. Unntak av omsyn til det offentlege sin forhandlingsposisjon m.m.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for opplysningar når det er påkravd av omsyn til ei forsvarleg gjennomføring av økonomi-, lønns-, eller personalforvaltninga til organet.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for opplysningar som gjeld forhandlingar om rammeavtalar med landbruks-, fiskeri- og reindriftsorganisasjonane når det er påkravd av omsyn til ei forsvarleg gjennomføring av forhandlingane.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for tilbod og protokoll etter regelverk som er gitt i medhald av anskaffelsesloven, til valet av leverandør er gjort.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for dokument som gjeld selskap der staten eller ein kommune eller fylkeskommune har eigarinteresser, og som blir

behandla av vedkommande organ som eigar, dersom selskapet ikkje er omfatta av verkeområdet for lova her.
Endra med lov 21 apr 2017 nr. 18.

§ 24. Unntak for kontroll- og reguleringstiltak, dokument om lovbrot og opplysningar som kan lette gjennomføringa av lovbrot m.m.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for opplysningar når det er påkravd fordi innsyn ville motverke offentlege kontroll- eller reguleringstiltak eller andre pålegg eller forbod, eller føre til fare for at dei ikkje kan gjennomførast.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for melding, tips eller liknande dokument om lovbrot frå private. Andre dokument om lovbrot, blant anna melding og tips frå offentlege organ, kan det gjerast unntak frå innsyn for inntil saka er avgjord.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for opplysningar når unntak er påkravd fordi innsyn ville lette gjennomføringa av straffbare handlingar. Det same gjeld opplysningar der unntak er påkravd fordi innsyn ville utsetje enkeltpersonar for fare, eller lette gjennomføringa av handlingar som kan skade delar av miljøet som er særleg utsette, eller som er trua av utrydding.

§ 25. Unntak for tilsetjingssaker, lønnsoppgåver m.m.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for dokument i sak om tilsetjing eller forfremjing i offentleg teneste.

Unntaket i første ledd gjeld ikkje søkjarlister. Organet skal snarast etter at søknadsfristen er gått ut, setje opp ei søkjarliste som skal innehalde namn, alder, stilling eller yrkestittel og bustad- eller arbeidskommune for kvar søkjar. Det kan likevel gjerast unntak frå innsyn for opplysningar om ein søkjar dersom vedkommande sjølv ber om det. Ved vurderinga av om ei slik oppmoding skal takast til følgje, skal det leggjast vekt på om det knyter seg særleg offentleg interesse til stillinga. I utlysinga skal det gjerast oppmerksam på at opplysningar om søkjaren kan bli gjort offentlege sjølv om søkjaren har oppmoda om ikkje å bli ført opp på søkjarlista. Dersom oppmodinga ikkje blir teke til følgje, skal søkjaren varslast om dette. Det skal gå fram av søkjarlista kor mange søkjarar det har vore til stillinga, og kva kjønn dei har.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for skriftleg oppgåve over utrekna lønn eller liknande godtgjering, utrekningsgrunnlag for feriepengar og trekk som blir gjorde ved utbetalinga. Unntaket i første punktum omfattar ikkje opplysningar om bruttoutbetalingar. Innsyn i opplysningar om bruttoutbetalingar kan givast ved oppstilling av opplysningane i eit anna dokument.
Endra med lover 16 des 2011 nr. 62, 24 april 2020 nr. 31 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res.

24 april 2020 nr. 855).

§ 26. Unntak for eksamensdokument, forskingsopplysningar og fødselsnummer m.m.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for svar til eksamen eller liknande prøve og innleverte utkast til konkurranse eller liknande. Det same gjeld tilhøyrande oppgåver inntil vedkommande eksamen eller prøve er halden eller vedkommande konkurranse er lyst ut. Det kan dessutan gjerast unntak frå innsyn for karakterar og vitnemål frå utdanning.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for opplysningar om kven som skal få ein pris, eit heidersteikn eller liknande inntil tildelinga er gjort. For opplysningar om kven som har vore vurdert for ein pris, eit heidersteikn eller liknande, gjeld dette også etter tildelinga.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for personbilete som er teke inn i eit personregister. Det same gjeld opplysningar som er innhenta ved vedvarande eller regelmessig gjenteken personovervaking.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for opplysningar om forskingsidear og forskingsprosjekt i sak som gjeld økonomisk stønad eller rådgjeving frå det offentlege i samband med forskingsprosjekt.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for fødselsnummer og nummer med tilsvarande funksjon.

Det kan gjerast unntak frå innsyn for samanstillingar av og oversikter over personopplysningar som blir utarbeidde som ei direkte følgje av innsynskrav etter personvernforordninga artikkel 15.

Endra med lover 30 jan 2009 nr. 7 (ikr. 30 jan 2009 iflg. res. 30 jan 2009 nr. 76), 16 des 2011 nr. 62, 18 juni 2021 nr. 124 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1967).

§ 27. Forskriftsheimel

Kongen kan i forskrift fastsetje at det kan gjerast unntak frå innsyn for journalar og alle dokument på saksområde der det kan eller skal gjerast unntak frå innsyn for det alt vesentlege av dokumenta. Slik forskrift kan berre fastsetjast når særleg tungtvegande grunnar taler for det.

Kongen kan i forskrift fastsetje at det kan gjerast unntak frå innsyn for dokument i arkivdepot når det er påkravd av arkivtekniske omsyn.

Kapittel 4. Saksbehandling og klage

§ 28. Innsynskravet

Innsyn kan krevjast skriftleg eller munnleg.

Innsynskravet må gjelde ei bestemt sak eller i rimeleg utstrekning saker av ein bestemt art. Dette gjeld ikkje når det blir kravd innsyn i ein journal eller liknande register.

§ 29. Kva organ skal avgjere innsynskravet mv.

Eit organ som mottek eit innsynskrav, skal vurdere kravet konkret og sjølvstendig. Kravet skal avgjerast utan ugrunna opphald.

Kongen kan i forskrift gi reglar om kva organ som på dei forskjellige saksområda skal ta avgjerd etter paragrafen her.

§ 30. Korleis organet skal gi innsyn og gjere dokument tilgjengelege

Organet fastset ut frå omsynet til forsvarleg saksbehandling korleis eit dokument skal gjerast kjent. Det kan krevjast papirkopi eller elektronisk kopi av dokumentet. Hos verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF som endra ved direktiv 2013/37/EU) om vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor, og hos andre verksemder der det er fastsett av Kongen i forskrift, gjeld retten til kopi alle eksisterande format og språkversjonar. Retten til kopi gjeld ikkje format eller versjonar av eit dokument som er allment tilgjengeleg. Kongen kan gi forskrift om at retten til elektronisk kopi ikkje skal gjelde for dokument som ein tredjeperson har immaterielle rettar til, og for dokument der det er påkravd av arkivtekniske omsyn.

Når verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF som endra ved direktiv 2013/37/EU) om vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor, gir innsyn i informasjon som det knyter seg immaterielle rettar til, skal organet, dersom det har kjennskap til det, opplyse om kven som er innehavar av rettane, eller kva for lisenshavar organet har fått informasjonen frå. Dette gjeld likevel ikkje når det er klart unødvendig å gi slike opplysningar. Kongen kan fastsetje i forskrift at føresegnene i leddet her også skal gjelde for verksemder som ikkje er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF, som endra gjennom direktiv 2013/37/EU).

Dersom verksemder som nemnde i andre ledd gjer dokument med tilhøyrande metadata allment tilgjengelege, skal tilgjengeleggjeringa skje i alle eksisterande format og språkversjonar, så langt slik tilgjengeleggjering er i

samsvar med lova her og tilhøyrande forskrift. Plikta omfattar maskinleselege format. Plikta etter første punktum omfattar ikkje format som berre blir brukte til lagring eller annan intern bruk, eller som elles er ueigna for tilgjengeleggjering.
Endra med lov 28 apr 2017 nr. 22 (ikr. 28 apr 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 502).

§ 31. Avslag og grunngiving

Avslag på innsynskrav skal vere skriftleg. Organet skal alltid vise til den føresegna som gir grunnlag for avslaget, og til kva ledd, bokstav eller nummer i føresegna som er brukt. Dersom § 13 er grunnlag for avslaget, skal organet også vise til føresegna som pålegg teieplikt. Byggjer avslaget på forskrift, må organet opplyse om dette, og kva punkt i forskrifta avslaget byggjer på. Avslaget skal også opplyse om høvet til å klage og om klagefristen.

Den som har fått avslag, kan innan tre veker frå avslaget vart motteke, krevje ei nærare grunngiving for avslaget der hovudomsyna som har vore avgjerande for avslaget, skal nemnast. Organet skal gi skriftleg grunngiving snarast råd og seinast innan ti arbeidsdagar etter at kravet vart motteke.

§ 32. Klage

Avgjerder etter denne lova kan påklagast til det forvaltningsorganet som er nærmast overordna det forvaltningsorganet som har gjort vedtaket. Avgjerder om å gi innsyn kan likevel ikkje påklagast. Statsforvaltaren er klageinstans for vedtak i kommunalt eller fylkeskommunalt organ. Kongen kan gi forskrift om kva organ som skal vere klageinstans for avgjerder tekne av statlege organ. Kongen kan også gi forskrift om kva organ som skal vere klageinstans for avgjerder av rettssubjekt som er omfatta av § 2 første ledd bokstavane b til d. Når det blir klaga på ei avgjerd frå eit departement, skal departementet opplyse klagaren om at retten til å klage til Sivilombodet ikkje gjeld for avgjerder gjorde av Kongen i statsråd.

Dersom den som har kravd innsyn, ikkje har fått svar innan fem arbeidsdagar etter at organet mottok kravet, skal dette reknast som eit avslag som kan påklagast etter første ledd. Dette gjeld likevel ikkje når Kongen i statsråd er klageorgan. Regelen i første punktum gjeld heller ikkje i slike tilfelle som fell inn under § 13 tredje ledd, og når spørsmål om nedgradering må leggjast fram for eit anna organ.

Klaga skal førebuast og avgjerast utan ugrunna opphald. Elles gjeld reglane i forvaltningsloven kapittel VI så langt dei passar.

Vedtaket til klageinstansen er særleg tvangsgrunnlag etter

tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13 overfor kommunar og fylkeskommunar og rettssubjekt som er omfatta av § 2 første ledd bokstavane b til d.
Endra med lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 20 des 2022 nr. 115.

Kapittel 5. Sluttføresegner

§ 33. Iverksetjing og overgangsreglar

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1] Frå same tid blir lov 19. juni 1970 nr. 69 om offentlighet i forvaltningen oppheva.

For rettssubjekt som blir omfatta av lova etter § 2 første ledd bokstav c eller d, gjeld innsynsretten og plikta til å føre journal berre for dokument som er komme inn til eller oppretta av rettssubjektet etter at lova her tek til å gjelde.

Avtalar om einerett til tilgang til informasjon som eksisterer når lova tek til å gjelde, og som ikkje oppfyller vilkåra i § 6 andre ledd, skal opphøyre når avtalen går ut, men likevel seinast den 31. desember 2008.
Endra med lov 30 juni 2006 nr. 52 (ikr. 1 juli 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 727).
1 Ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 17 okt 2008 nr. 1118.

§ 34. Endringar i andre lover

Frå den tida lova tek til å gjelde, blir desse endringane gjorde i andre lover: – – –

Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven) [Nav-loven]

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1. Formål

Formålet med loven er å legge til rette for en effektiv arbeids- og velferdsforvaltning, tilpasset den enkeltes og arbeidslivets behov og basert på en helhetlig og samordnet anvendelse av arbeidsmarkedsloven, folketrygdloven, lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen og andre lover som forvaltes av arbeids- og velferdsforvaltningen. Arbeids- og velferdsforvaltningen skal møte det enkelte

mennesket med respekt, bidra til sosial og økonomisk trygghet og fremme overgang til arbeid og aktiv virksomhet.
Endret ved lov 18 des 2009 nr. 131 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584).

§ 2. Arbeids- og velferdsforvaltningen

Arbeids- og velferdsforvaltningen består av Arbeids- og velferdsetaten og de delene av kommunens tjenester som inngår i de felles lokale kontorene, se § 13.

Kapittel 2. Arbeids- og velferdsetaten

§ 3. Arbeids- og velferdsetaten

Arbeids- og velferdsdirektoratet leder Arbeids- og velferdsetatens virksomhet. Arbeids- og velferdsdirektøren har den daglige ledelsen av direktoratet.

Etaten skal være representert på de stedene som direktoratet bestemmer, likevel slik at representasjonen på lokalt nivå skal være i samsvar med § 13, jf. § 14.

Direktoratet er behandlingsansvarlig for etatens behandling av personopplysninger, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 7. Departementet kan gi forskrift som nærmere regulerer behandlingsansvaret i arbeids- og velferdsforvaltningen.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 4. Arbeids- og velferdsetatens hovedoppgaver

Arbeids- og velferdsetaten har ansvaret for gjennomføringen av arbeidsmarkeds-, trygde- og pensjonspolitikken.

Etaten skal forvalte arbeidsmarkedsloven, folketrygdloven, med unntak av kapittel 5, og andre lover hvor oppgaver er lagt til etaten, og sikre rett ytelse til den enkelte. Etaten skal legge til rette for at enhver kan få kjennskap til rettigheter og plikter etter nasjonal og internasjonal trygderett. Etaten har ansvaret for å følge opp og kontrollere tjenester, ytelser og utbetalinger.

Etaten skal stimulere den enkelte stønadsmottakeren til arbeidsaktivitet der dette er mulig, og gi råd og veiledning til arbeidsgivere og arbeidstakere for å hindre sykefravær og utstøting fra arbeidslivet. Etaten skal videre bistå arbeidssøkere med å få jobb, bistå arbeidsgivere med å skaffe arbeidskraft,

forebygge og dempe skadevirkningene av arbeidsledighet og innhente informasjon om arbeidsmarkedet.

Etaten driver vederlagsfri arbeidsformidling.

Departementet kan pålegge etaten andre oppgaver enn dem som følger av denne paragrafen.

Departementet kan gi forskrift som i særlige tilfeller overfører ansvaret for arbeidsmarkedstiltak til enkelte kommuner. I slike tilfeller gjelder bestemmelsene i loven om etaten tilsvarende for kommunen. Departementet kan i forskriften fastsette nærmere regler om organisering, styring og forholdet mellom statlig og kommunalt ansvar i slike tilfeller.

Endret ved lover 19 des 2008 nr. 109 (ikr. 1 jan 2009 iflg. res. 19 des 2008 nr. 1444), 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 4 a. Behandling av personopplysninger

Arbeids- og velferdsetaten kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter de lovene som etaten administrerer.

Arbeids- og velferdsetaten kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke typer personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, registerføring og tilgang til registre.

Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 132.

§ 5. Delegering av myndighet

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan delegere sin myndighet til underliggende organer i Arbeids- og velferdsetaten.

§ 6. Brukermedvirkning

Arbeids- og velferdsetaten skal sørge for at representanter for brukerne får

mulighet til å uttale seg i forbindelse med planlegging, gjennomføring og evaluering av etatens tjenester.

§ 7. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Arbeids- og velferdsetaten etter denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g. Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bosted og arbeidssted. Det kan bare gjøres unntak fra taushetsplikten når dette følger av bestemmelsene i andre til fjerde ledd eller av andre bestemmelser gitt i eller i medhold av lov.

Opplysninger om en person kan brukes ved formidling av arbeid eller ved gjennomføring av arbeidsmarkedstiltak.

Det kan bare gis opplysninger til andre forvaltningsorganer etter forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 når det er nødvendig for å fremme Arbeids- og velferdsetatens oppgaver eller for å hindre at noen urettmessig får utbetalt offentlige midler eller unndrar midler fra innbetaling til det offentlige.

Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for at nødvendige opplysninger gis til Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav i tilknytning til krav som den krever inn på vegne av Arbeids- og velferdsetaten. Departementet kan i forskrift fastsette på hvilken måte opplysningene skal gis.
Endret ved lover 16 jan 2009 nr. 5 (ikr. 1 jan 2009, se dens VIII), 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 7 a. Tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret

Arbeids- og velferdsetaten skal, uten hinder av taushetsplikt, ha tilgang til opplysninger i Folkeregisteret som er nødvendig for å utføre oppgavene etter loven her, herunder blant annet forvaltning og beregning av ytelser, veiledning og oppfølging av brukere. Etaten skal også ha tilgang til opplysningene i registeret i forbindelse med utredning og produksjon av statistikk på de områdene etaten administrerer og kvalifiseringsstønad etter sosialtjenesteloven.
Tilføyd ved lov 19 des 2017 nr. 113 (ikr. 1 jan 2018).

§ 8. Gjensidig bistand mellom Arbeids- og velferdsetaten og sosialtjenesten

Arbeids- og velferdsetaten skal gi sosialtjenesten bistand i saker som gjelder den enkelte brukeren.

Etaten skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som bør føre til tiltak fra sosialtjenestens side, og skal av eget tiltak gi sosialtjenesten opplysninger om slike forhold. Opplysninger kan bare gis etter samtykke fra brukeren eller med hjemmel i lov.

Opplysninger om stønadssaker, ytelsessaker og arbeidsforhold kan gis uten hinder av taushetsplikt.

Reglene i denne paragrafen gjelder tilsvarende for etatens rett og plikt til å gi opplysninger til kommunen til bruk i saker om introduksjonsstønad etter integreringsloven.

Sosialtjenesten plikter å gi opplysninger og bistand og avgi uttalelser til etaten uten hinder av taushetsplikt, jf. arbeidsmarkedsloven § 19 og folketrygdloven § 21-5.

Endret ved lov 6 nov 2020 nr. 127 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2247).

§ 9. Statens partsstilling

Arbeids- og velferdsdirektoratet opptrer på vegne av staten i søksmål der gjenstanden for tvisten skriver seg fra vedtak etter de lovene som forvaltes av Arbeids- og velferdsetaten. Det samme gjelder i øvrige søksmål som er knyttet til etatens virksomhet. Departementet kan opptre på vegne av staten i enkeltsaker.

Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav, eller det organet i etaten som direktoratet bestemmer, opptrer på vegne av staten ved tvangsforretning for namsmannen og annen rettslig inndriving og sikring av krav som skriver seg fra etatens virksomhet, samt forhandlinger etter gjeldsordningsloven.

Endret ved lov 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220).
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 10. Beredskap i Arbeids- og velferdsetaten

Arbeids- og velferdsdirektoratet har ansvar for at det utarbeides beredskapsplaner for å sikre opprettholdelse av virksomheten i etaten ved krise i fred eller krig. Planene skal inneholde krav til driftssikkerhet for rekrutteringsbistand og behandling av krav om ytelser og utbetaling.

Direktoratet skal påse at det foreligger rutiner for lagring av materiell og utstyr, og rutiner for øvelser og opplæring av personell. Avtaler med leverandører av varer og tjenester til Arbeids- og velferdsetaten skal inneholde krav til leveringsdyktighet og informasjonssikkerhet ved slike situasjoner.

Arbeids- og velferdsetaten skal bistå med å håndtere endringer i arbeidskraftbehovet for prioriterte virksomheter ved kriser i fred eller krig. Dette omfatter blant annet formidling av registrerte arbeidsledige og frivillige som melder seg til etaten. Arbeids- og velferdsdirektoratet kan gjennomføre beredskapsplanlegging i samarbeid med bemanningsforetak og andre utleiere av arbeidskraft. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om prioritet og formidling av arbeidskraft.
Endret ved lov 16 des 2011 nr. 65 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1247).

§ 11. Beordring ved krise i freds- og krigstid

I situasjoner som nevnt i folketrygdloven § 25-17 første og annet ledd, jf. femte ledd, kan Arbeids- og velferdsdirektoratet pålegge ansatte i Arbeids- og velferdsetaten å utføre arbeid ved andre organer i etaten.

Pålegg om å gjøre tjeneste i sosialtjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten etter lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 4-1 kan også omfatte ansatte i etaten. Med samtykke fra Arbeidsdepartementet kan Helse- og omsorgsdepartementet pålegge ansatte i etaten tjeneste i helse- og sosialetaten etter lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 4-1.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 16 des 2011 nr. 65 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1247).

§ 12. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter om Arbeids- og velferdsetatens organer og deres virksomhet, herunder bestemmelser om egne utvalg, råd og nemnder.

Kongen kan gi forskrifter om gjennomføringen av bestemmelsene i §§ 10 og 11.

Kapittel 3. Arbeids- og velferdsetatens og kommunenes felles lokale kontorer

§ 13. Felles lokale kontorer

Arbeids- og velferdsetaten og kommunene skal ha felles lokale kontorer som

dekker alle kommuner.

Kontoret skal ivareta oppgaver for etaten og kommunens oppgaver etter lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. Etaten og kommunen kan avtale at også andre av kommunens tjenester skal inngå i kontoret.

Kontoret skal så langt det er mulig og rimelig utformes ut fra prinsippet om universell utforming.

Endret ved lover 26 okt 2007 nr. 97, 18 des 2009 nr. 131 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584).

§ 14. Samarbeid og oppgavedeling

Kontoret skal opprettes ved avtale mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunen. Avtalen skal inneholde bestemmelser om lokalisering og utforming, organisering og drift av kontoret, hvilke kommunale tjenester som skal inngå i kontoret, og hvordan kontoret skal samhandle med representanter for kontorets brukere og kommunens øvrige tjenestetilbud.

Avtalen kan inneholde bestemmelser om å utføre oppgaver på hverandres myndighetsområder. Departementet kan gi forskrift om rammene for slike bestemmelser, herunder om at en kommunalt ansatt leder skal ha rett til å utøve samme myndighet som en statlig leder ville hatt i saker om ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og ileggelse av ordensstraff.

Hvis kommunen delegerer sin myndighet til et interkommunalt organ eller en vertskommune, kan avtalen inngås med dette organet eller vertskommunen.

Departementet kan gi forskrift om løsning av tvister mellom etaten og kommunene.

Endret ved lov 24 apr 2009 nr. 20.

§ 14 a. Vurdering av behov for bistand for å beholde eller skaffe seg arbeid og rett til aktivitetsplan

Alle som henvender seg til kontoret, og som ønsker eller trenger bistand for å komme i arbeid, har rett til å få vurdert sitt bistandsbehov. Brukere som har behov for en mer omfattende vurdering av sitt bistandsbehov, har rett til å få en arbeidsevnevurdering. Brukeren skal få en skriftlig vurdering av

a. sine muligheter for å komme i arbeid
b. hva slags arbeid som skal være målet
c. behovet for bistand for å komme i arbeid
d. om, og eventuelt hvor mye, arbeidsevnen er nedsatt

e. hvilken type bistand som kan være aktuell for brukeren

Vedtak etter første ledd kan påklages til nærmeste overordnede organ eller til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer.

Brukere som har fått fastslått at de har et bistandsbehov, har rett til å delta i utarbeidelsen av en konkret plan for hvordan de skal komme i arbeid (aktivitetsplan). Det skal likevel ikke utarbeides aktivitetsplaner for personer som har rett til kvalifiseringsprogram etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen.

Arbeids- og velferdsetaten har ansvaret for at vurderingene blir gjennomført, og at aktivitetsplanene blir utarbeidet. For brukere som samtidig har krav på en individuell plan etter § 15, skal arbeids- og velferdsforvaltningen legge til rette for at aktivitetsplanen og den individuelle planen så langt som mulig blir samordnet.

Departementet kan i forskrift fastsette at visse grupper skal unntas fra retten til arbeidsevnevurderinger og nærmere regler om innholdet i arbeidsevnevurderingen.

Tilføyd ved lov 19 des 2008 nr. 106 (ikr. 1 feb 2010 iflg. res. 29 jan 2010 nr. 64), endret ved lover 16 des 2011 nr. 58, 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 15. Samarbeid med brukeren og individuell plan

Enhver som henvender seg til kontoret, har rett til informasjon om arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester og ytelser.

Kontoret skal tidligst mulig avklare brukerens helhetlige behov. Tjenestetilbudet skal så langt som mulig utformes i samarbeid med brukeren.

Den som har behov for langvarige og koordinerte tjenester, har rett til å få utarbeidet individuell plan. Planen skal utformes i samarbeid med brukeren. Kontoret skal samarbeide med andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhetlig tilbud for den det gjelder.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvem retten til individuell plan gjelder for etter tredje ledd, og om innholdet i individuelle planer.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 15 a. Samarbeid med andre offentlige organer og tjenesteytere

Kontoret skal samarbeide med andre offentlige organer og tjenesteytere

dersom samarbeid er nødvendig for å gi brukeren et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Kontoret skal, i tillegg til å følge opp enkelte brukere, samarbeide med andre offentlige organer og tjenesteytere, slik at kontoret og de andre tjenesteyterne kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

Med tjenesteytere menes kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenesteytere, private tjenesteytere som utfører oppgaver på vegne av slike tjenesteytere, barnehager som får tilskudd etter barnehageloven § 19 og skoler som får statstilskudd etter privatskolelova § 6-1.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 78 som endret ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 16. Behandling av personopplysninger ved det felles lokale kontoret og informasjonsdeling med Arbeids- og velferdsetatens kontaktsentertjeneste

Taushetsplikt etter denne loven eller etter lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen er ikke til hinder for at opplysninger er tilgjengelig for andre ansatte innen kontoret i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning, blant annet til bruk ved veiledning i andre saker. Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at sentrale opplysninger om individuelle kommunale stønadssaker er tilgjengelige for ansatte ved Arbeids- og velferdsetatens kontaktsentertjeneste.
Endret ved lover 18 des 2009 nr. 131 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584), 19 des 2014 nr. 74 (ikr. 1 jan 2015).

Kapittel 4. Sluttbestemmelser

§ 17. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 juli 2006 iflg. res. 16 juni 2006 nr. 631.

§ 18. Overgangsbestemmelser

Inntil Arbeids- og velferdsetaten har inngått avtale med den enkelte kommunen etter §§ 13 og 14 og felles lokale kontorer er etablert, gjelder bestemmelsene i loven her, inkludert de endringene i arbeidsmarkedsloven, folketrygdloven og andre lover som følger av § 19, bare så langt de passer.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere overgangsregler.

Endret ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).

§ 19. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft oppheves lov 17. juni 2005 nr. 61 om interimsorganisering av ny arbeids- og velferdsetat.

Fra samme tid gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om europeiske samvirkeforetak (SCE-loven)

§ 1. SCE-forordningen

EØS-avtalens vedlegg XXII nr. 10c (rådsforordning (EF) nr. 1435/2003 av 22. juli 2003 om vedtektene for europeiske samvirkeforetak (SCE-foretak)) (SCE-forordningen) gjelder som lov med den tilpasning som følger av vedlegg XXII protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

§ 2. Forholdet til annen norsk lovgivning

For et europeisk samvirkeforetak med forretningskontor i Norge gjelder regler gitt i eller i medhold av lov som gjelder for samvirkeforetak generelt, eller som gjelder for den virksomheten foretaket driver, tilsvarende så langt de passer, og såfremt ikke noe annet følger av SCE-forordningen, vedtekter gitt i medhold av SCE-forordningen eller loven her. Et krav i lovgivningen om organisering som samvirkeforetak er ikke til hinder for organisering som europeisk samvirkeforetak.

Ved tvil om forholdet mellom SCE-forordningen, loven her og annen lovgivning kan Kongen gi forskrift som avklarer dette. Kongen kan i tillegg gi forskrift om nødvendige tilpasninger for europeiske samvirkeforetak til regler som nevnt i første ledd første punktum.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 122.

§ 3. Arbeidstakernes innflytelse

Kongen gir i forskrift nærmere regler om arbeidstakernes innflytelse i et europeisk samvirkeforetak, jf. SCE-forordningen artikkel 1 nr. 6, herunder om avgjørelse av tvister. Reglene i forskriften gjelder i stedet for tilsvarende regler i

annen lovgivning om arbeidstakernes rett til representasjon i styrende organer.

§ 4. Foretak utenfor EØS som kan delta i stiftelsen av et europeisk samvirkeforetak

Et foretak som ikke har sitt hovedkontor i en EØS-stat, kan delta i stiftelsen av et europeisk samvirkeforetak etter de regler som følger av SCE-forordningen artikkel 2 nr. 2.

§ 5. Stiftelse ved fusjon

Ved stiftelse av et europeisk samvirkeforetak ved fusjon etter SCE-forordningen artikkel 2 nr. 1, jf. artikkel 19 til 34, gjelder reglene om fusjon mellom samvirkeforetak tilsvarende så langt de passer for norske foretak som deltar i fusjonen, jf. SCE-forordningen artikkel 20. Driver foretaket som deltar i fusjonen, virksomhet som omfattes av de lover som er nevnt i bokstav a og b, skal i stedet følgende regler om fusjon så langt de passer supplere SCE-forordningen artikkel 20:

a. bustadbyggjelagslova kapittel 9,
b. burettslagslova §§ 10-1 til 10-5.

Foretaksregisteret er kompetent myndighet til å utstede attesten som nevnt i SCE-forordningen artikkel 29 nr. 2, og til å kontrollere lovligheten av fusjonen etter SCE-forordningen artikkel 30.
Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 6. Stiftelse ved omdanning

Ved offentliggjøring av omdanningsplanen etter SCE-forordningen artikkel 35 nr. 4 gjelder reglene i samvirkeloven § 151[1] tilsvarende så langt de passer.

Bekreftelse som nevnt i SCE-forordningen artikkel 35 nr. 5 skal gis av en statsautorisert eller registrert revisor.
Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).
1 Inkurie: Skal vel fremdeles være asal. § 13-13.

§ 7. Flytting av et europeisk samvirkeforetak

Når flytting er besluttet etter SCE-forordningen artikkel 7, skal et europeisk samvirkeforetak ved sitt foretaksnavn på brev, kunngjøringer og andre dokumenter tilføye ordene «under flytting».

Ved flytting av et europeisk samvirkeforetak gjelder reglene i samvirkeloven §§ 113 til 116 om gjennomføring av fusjon tilsvarende så langt de passer. Ved flytting av et europeisk samvirkeforetak som driver virksomhet som omfattes av de lover som er nevnt i bokstav a og b, skal i stedet følgende regler om gjennomføring av fusjon gjelde så langt de passer:

a. bustadbyggjelagslova §§ 9-8 til 9-11,
b. burettslagslova §§ 10-3 til 10-5.

Kongen kan nedlegge forbud mot at et europeisk samvirkeforetak flytter dersom det strider mot offentlige interesser, jf. SCE-forordningen artikkel 7 nr. 14.

Foretaksregisteret er kompetent myndighet til å utstede attesten som nevnt i SCE-forordningen artikkel 7 nr. 8.

Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 8. Organiseringen av et europeisk samvirkeforetak etter to-nivåsystemet

For et europeisk samvirkeforetak som er organisert etter to-nivåsystemet etter SE-forordningen artikkel 37 til 41, gjelder reglene i samvirkeloven kapittel 6 og andre regler i samvirkeloven om foretakets ledelse så langt de passer, og såfremt noe annet ikke følger av SCE-forordningen. For ledelsesorganet gjelder samvirkelovens regler om styret tilsvarende så langt de passer, og for kontrollorganet gjelder samvirkelovens regler om kontrollkomiteen tilsvarende så langt de passer. Foretaket skal ha en daglig leder med mindre vedtektene bestemmer noe annet. For den daglige lederen gjelder samvirkelovens regler om daglig leder tilsvarende så langt de passer.

Ledelsesorganet skal ha minst tre medlemmer.

Det kan fastsettes i vedtektene at medlemmer av ledelsesorganet skal oppnevnes og avsettes av generalforsamlingen, jf. SCE-forordningen artikkel 37 nr. 2 annet ledd.

Et medlem av kontrollorganet som ivaretar vervet til et medlem av ledelsesorganet etter SCE-forordningen artikkel 37 nr. 3, kan gjøre dette for en tidsperiode som ikke må være lengre enn to måneder.

Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 9. Organiseringen av et europeisk samvirkeforetak etter ett-nivåsystemet

For et europeisk samvirkeforetak som er organisert etter ett-nivåsystemet etter SE-forordningen artikkel 42 til 44, gjelder reglene i samvirkeloven kapittel 6 og andre regler i samvirkeloven om foretakets ledelse så langt de passer, og såfremt noe annet ikke følger av SCE-forordningen. For administrasjonsorganet gjelder samvirkelovens regler om styret tilsvarende så langt de passer.

Foretaket skal ha en daglig leder med mindre vedtektene bestemmer noe annet. For den daglige lederen gjelder samvirkelovens regler om daglig leder tilsvarende så langt de passer.

Administrasjonsorganet skal ha minst tre medlemmer.

Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 10. Representasjonsrett m.m.

Et europeisk samvirkeforetak kan fastsette i vedtektene hvem som kan representere foretaket utad etter de regler som følger av SCE-forordningen artikkel 47 nr. 4.

SCE-foretaket er ikke bundet i tilfeller som nevnt i SCE-forordningen artikkel 47 nr. 2 annet ledd.

§ 11. Innkalling til generalforsamling

Tingretten er kompetent myndighet til å innkalle generalforsamlingen etter SCE-forordningen artikkel 54 nr. 2.

§ 11a. Forskrift om gjennomføring av EØS-forpliktelser om saksbehandling

Departementet kan gi forskrift for å gjennomføre forpliktelser som følger av EØS-avtalen om saksbehandling i foretaksorganer i europeiske samvirkeforetak. Forskriftene kan gjøre unntak fra SCE-forordningen.
Tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 122.

§ 12. Tvungen avvikling

Foretaksregisteret kan kreve at et europeisk samvirkeforetak avvikles i samsvar med SCE-forordningen artikkel 73 nr. 1.

Ved tvungen avvikling av et SCE-foretak etter SCE-forordningen artikkel 73 gjelder bestemmelsene i samvirkeloven §§ 141 til 144 tilsvarende så langt de passer.

Et kjæremål over en kjennelse om oppløsning når et europeisk samvirkeforetak ikke lenger oppfyller kravene i SCE-forordningen artikkel 6, har oppsettende virkning.

Foretaksregisteret skal foreta slike underretninger som er nevnt i SCE-forordningen artikkel 73 nr. 5.

Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

§ 13. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.

1 Fra 18 aug 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 778.

§ 14. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft[1] gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

1 Fra 18 aug 2006 iflg. res. 30 juni 2006 nr. 778.

EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10 c (Rådsforordning (EF) nr. 1435/2003 av 22. juli 2003 om vedtektene for europeiske samvirkeforetak (SCE-foretak)).

Merknad fra redaksjonen i Norges Lover 1 jan 2018: Det følger av EØS-avtalen protokoll 1 nr. 1 at innledningen (fortalen) til de rettsakter som EØS-avtalens vedlegg omhandler, ikke er tilpasset EØS, og at innledningen bare er relevant i den grad den kan bidra til en korrekt tolkning av rettsakten innen rammen av EØS-avtalen. Dette er her markert ved å sette innledningen i kursiv innenfor hakeparenteser. Det følger videre av protokoll 1 nr. 7 til nr. 9 at begrepene «Fellesskapet», «EF» og «medlemsstat» må forstås som «EØS» og «EØS-stat». Dette er markert ved at redaksjonen har tilføyd «[EØS]» og «[EØS-stat] » i teksten.

[Rådet for Den europeiske union har –

under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 308,

under henvisning til forslag fra Kommisjonen,[1]

under henvisning til uttalelse fra Europaparlamentet,[2]

under henvisning til uttalelse fra Den europeiske økonomiske og sosiale komité[3] og

ut fra følgende betraktninger:

1. Europaparlamentet vedtok 13. april 1983 en resolusjon om samvirker i Det europeiske fellesskap,[4] 9. juli 1987 en resolusjon om samvirkers bidrag til regionutvikling,[5] 26. mai 1989 en resolusjon om kvinners rolle i samvirker og lokale sysselsettingsinitiativer,[6] 11. februar 1994 en resolusjon om samvirkers bidrag til regionutvikling[7] og 18. september 1998 en resolusjon om samvirkers betydning for økt sysselsetting blant kvinner.[8]
2. Gjennomføringen av det indre marked og de forbedringer det skaper i den økonomiske og sosiale situasjon i hele Fellesskapet betyr ikke bare at handelshindringer må fjernes, men også at produksjonsstrukturene må tilpasses fellesskapsdimensjonen. For dette formål er det avgjørende at foretak av alle typer hvis virksomhet ikke er begrenset til å dekke rent lokale behov, bør kunne planlegge og utføre omorganisering av sin virksomhet på fellesskapsplan.
3. Den rettslige ramme som virksomheten må drives innenfor i Fellesskapet, er fremdeles hovedsakelig basert på nasjonal lovgivning og svarer derfor ikke lenger til den økonomiske ramme den må utvikles innenfor dersom målene fastsatt i traktatens artikkel 18 skal nås. Denne situasjonen utgjør en betydelig hindring for opprettelse av foretaksgrupper av foretak fra forskjellige medlemsstater.
4. Rådet har vedtatt forordning (EF) nr. 2157/2001[9] om vedtektene for det europeiske selskap (SE) i samsvar med de allmenne prinsipper for allmennaksjeselskaper. Dette instrumentet er ikke egnet for samvirkers særlige karakter.
5. Den europeiske økonomiske foretaksgruppe (EØFG), opprettet ved forordning (EØF) nr. 2137/85,[10] gjør det mulig for foretak å fremme visse aktiviteter i fellesskap, samtidig som de beholder sin uavhengighet, men oppfyller ikke samvirkers spesifikke krav.
6. For å sikre like konkurransevilkår og bidra til sin økonomiske utvikling, bør Fellesskapet sørge for at samvirker, som er en

organisasjonsform som er allment anerkjent i alle medlemsstater, får egnede juridiske virkemidler som kan hjelpe dem med å utvikle deres tverrnasjonale virksomhet. De forente nasjoner har oppfordret alle regjeringer til å skape et gunstig miljø der samvirker kan delta på samme vilkår som andre foretaksformer.[11]

7. Samvirker er først og fremst grupper av fysiske eller juridiske personer som baserer sin virksomhet på andre prinsipper enn andre markedsdeltakere. Disse omfatter prinsippene om demokratisk struktur og kontroll og rettferdig fordeling av nettoutbyttet for regnskapsåret.
8. Disse særlige prinsippene omfatter særlig prinsippet om personers forrang, som gjenspeiles i de spesifikke reglene om medlemskap, avgang og utelukkelse, der prinsippet om «én person, én stemme» er fastsatt og stemmeretten er knyttet til personen, noe som innebærer at medlemmer ikke har noen rettigheter med hensyn til samvirkets aktiva.
9. Samvirker har en andelskapital, og medlemmene kan være fysiske eller juridiske personer. Disse medlemmene kan utgjøres helt eller delvis av kunder, ansatte eller leverandører. Når et samvirke består av medlemmer som selv er samvirker, betegnes det som et «sekundært» eller «annengrads» samvirke. Under visse omstendigheter kan et samvirke blant sine medlemmer også ha en viss andel investormedlemmer som ikke benytter dets tjenester, eller tredjemenn som nyter godt av samvirkets virksomhet eller utfører arbeid på dets vegne.
10. Det viktigste målet for et europeisk samvirkeforetak (heretter kalt «SCE-foretak») bør være å tilfredsstille medlemmenes behov og/eller utvikle deres økonomiske og/eller sosiale virksomhet, i samsvar med følgende prinsipper:
    - virksomheten bør være til gjensidig nytte for medlemmene slik at hvert medlem nyter godt av SCE-foretakets virksomhet i samsvar med hans/hennes innsats,
    - medlemmer av SCE-foretaket bør også være kunder, ansatte eller leverandører, eller på annen måte involvert i SCE-foretakets virksomhet,
    - kontrollen over SCE-foretaket bør være jevnt fordelt mellom medlemmene, selv om veide stemmer kan tillates for å gjenspeile hvert medlems innsats i SCE-foretaket,
    - det bør være begrenset rente på låne- og andelskapital,
    - utbytte bør fordeles ut fra medlemmenes virksomhet i SCE-foretaket eller brukes for å oppfylle deres interesser,

    - det bør ikke være noen kunstige hindringer for medlemskap,
    - ved oppløsning bør nettoaktiva og reserver fordeles i samsvar med prinsippet om uegennyttig fordeling, det vil si til en annen samvirkeenhet som har lignende mål eller formål av allmenn interesse.

11. Tverrnasjonalt samarbeid mellom samvirker i Fellesskapet er for tiden vanskelig på grunn av juridiske og administrative problemer som bør løses i et marked uten grenser.
12. Innføringen av en europeisk juridisk form for samvirker som er basert på felles prinsipper, men som tar hensyn til deres særlige karakter, bør gjøre det mulig for dem å utøve sin virksomhet utenfor egne nasjonale grenser i hele eller deler av Fellesskapets territorium.
13. Hovedformålet med denne forordning er å muliggjøre opprettelse av SCE-foretak av fysiske personer bosatt i ulike medlemsstater eller juridiske personer som er etablert etter forskjellige medlemssters [EØS-staters] lovgivning. Den vil også gjøre det mulig å opprette et SCE-foretak ved at to eksisterende samvirker fusjonerer, eller ved at et nasjonalt samvirke omdannes til den nye formen uten at det først oppløses, når dette samvirket har sitt forretningskontor og hovedkontor i én medlemsstat [EØS-stat] og et etablert forretningssted eller et datterforetak i en annen.
14. I betraktning av det særlige fellesskapspreget ved et SCE-foretak, berører ordningen med «faktisk forretningskontor» som for SCE-foretak innføres med denne forordning, ikke medlemsstatenes [EØS-statenes] lovgivning og foregriper ikke eventuelle valg som skal gjøres for andre fellesskapstekster om selskapsrett.
15. Henvisninger til kapital i denne forordning bør omfatte bare tegnet kapital. De bør ikke omfatte eventuelle felles aktiva/egenkapital i SCE-foretaket som ikke er utdelt.
16. Denne forordning omfatter ikke andre rettsområder som beskatning, konkurranse, immaterialrett eller insolvens. På ovennevnte områder og på andre områder som ikke omfattes av denne forordning, får derfor bestemmelsene i medlemsstatenes [EØS-statenes] lovgivning og i fellesskapsretten anvendelse.
17. Reglene for arbeidstakernes innflytelse i europeiske samvirkeforetak er fastsatt i direktiv 2003/72/EF,[12] og disse bestemmelsene danner dermed en uatskillelig utfylling av denne forordning og må anvendes sammen med denne.
18. Det er gjort betydelige framskritt i arbeidet med tilnærming av nasjonal selskapsrett slik at det også for SCE-foretak kan vises til

visse bestemmelser vedtatt av medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor, med henblikk på gjennomføring av direktiver om selskaper på områder der dets virkemåte ikke krever ensartede fellesskapsregler, i den grad slike bestemmelser egner seg for regulering av SCE-foretakets virksomhet, særlig:

- første rådsdirektiv 68/151/EØF av 9. mars 1968 om samordning av de garantier som kreves i medlemsstatene [EØS-statene] av selskaper som definert i traktatens artikkel 58 annet ledd for å verne selskapsdeltakeres og tredjemanns interesser, med det formål å gjøre garantiene likeverdige,[13]
- fjerde rådsdirektiv 78/660/EØF av 25. juli 1978 med hjemmel i traktatens artikkel 54 § 3 bokstav g) om årsregnskapene for visse selskapsformer,[14]
- sjuende rådsdirektiv 83/349/EØF av 13. juni 1983 med hjemmel i traktatens artikkel 54 § 3 bokstav g) om konsoliderte regnskaper,[15]
- åttende rådsdirektiv 84/253/EØF av 10. april 1984 med hjemmel i traktatens artikkel 54 § 3 bokstav g) om godkjennelse av personer med ansvar for lovfestet revisjon av regnskaper,[16]
- ellevte rådsdirektiv 89/666/EØF av 21. desember 1989 om offentlighet angående filialer opprettet i en medlemsstat [EØS-stat] av visse former for selskaper som er underlagt en annen medlemsstats [EØS-stats] lovgivning.[17]

19. Virksomhet på området finansielle tjenester, særlig når det gjelder kredittinstitusjoner og forsikringsforetak, har vært gjenstand for lovgivningsmessige tiltak i henhold til følgende direktiver:
    - rådsdirektiv 86/635/EØF av 8. desember 1986 om bankers og andre finansinstitusjoners årsregnskaper og konsoliderte regnskaper[18]
    - rådsdirektiv 92/49/EØF av 18. juni 1992 om samordning av lover og forskrifter om direkte forsikring med unntak av livsforsikring og om endring av direktiv 73/239/EØF og 88/357/EØF (tredje direktiv om annen forsikring enn livsforsikring).[19]
20. Denne organisasjonsform bør være frivillig –

1 EFT C 99 av 21.4.1992, s. 17 og EFT C 236 av 31.8.1993, s. 17.
2 EFT C 42 av 15.2.1993, s. 75 og uttalelse av 14. mai 2003 (ennå ikke

offentliggjort i EUT).
3 EFT C 223 av 31.8.1992, s. 42.
4 EFT C 128 av 16.5.1983, s. 51.
5 EFT C 246 av 14.9.1987, s. 94.
6 EFT C 158 av 26.6.1989, s. 380.
7 EFT C 61 av 28.2.1994, s. 231.
8 EFT C 313 av 12.10.1998, s. 234.
9 EFT L 294 av 10.11.2001, s. 1.
10 EFT L 199 av 31.7.1985, s. 1.
11 Res. vedtatt av generalforsamlingen på det 88. plenumsmøte i De forente nasjoner 19. desember 2001 (A/RES/56/114).
12 Se EFT L 207 av 18.8.2003, s. 25.
13 EFT L 65 av 14.3.1968, s. 8.
14 EFT L 222 av 14.8.1978, s. 11.
15 EFT L 193 av 18.7.1983, s. 1.
16 EFT L 126 av 12.5.1984, s. 20.
17 EFT L 395 av 30.12.1989, s. 36.
18 EFT L 372 av 31.12.1986, s. 1.
19 EFT L 228 av 11.8.1992, s. 1.
vedtatt denne forordning:]

Kapittel I. Alminnelige bestemmelser

Art 1. SCE-foretakets form

1. Det kan stiftes samvirkeforetak på Fellesskapets [EØS] territorium i form av europeiske samvirkeforetak (SCE-foretak) på de vilkår og på den måte som er fastsatt i denne forordning.
2. SCE-foretakets tegnede kapital skal være fordelt på andeler.
Antall medlemmer og størrelsen på kapitalen i et SCE-foretak skal kunne variere.

Med mindre annet fastsettes i vedtektene for SCE-foretaket når det stiftes, skal hvert medlem være ansvarlig bare for det beløp han/hun har tegnet for. Dersom medlemmene i SCE-foretaket har begrenset ansvar, skal SCE-foretakets firma slutte med ordene «med begrenset ansvar».
3. Et SCE-foretak skal ha som sitt hovedformål å tilfredsstille medlemmenes behov og/eller utvikle deres økonomiske og sosiale virksomhet, særlig gjennom inngåelse av avtaler med dem om å levere varer eller tjenester eller utføre arbeid av den type SCE-foretaket utfører eller lar utføre. Et SCE-foretak kan også ha som formål å tilfredsstille medlemmenes behov ved å fremme deres

deltaking i økonomisk virksomhet, på ovennevnte måte, i et eller flere SCE-foretak og/eller nasjonale samvirker. Et SCE-foretak kan drive sin virksomhet gjennom et datterselskap.
4. Et SCE-foretak kan ikke la andre enn medlemmer nyte godt av sin virksomhet eller la andre delta i den, unntatt der annet er fastsatt i vedtektene.
5. Et SCE-foretak skal være et eget rettssubjekt.
6. Arbeidstakernes innflytelse i et SCE-foretak skal være regulert av bestemmelsene i direktiv 2003/72/EF.[1]
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XVIII nr. 32 g.

Art 2. Stiftelse

1. Et SCE-foretak kan stiftes på følgende måter:

- av fem eller flere fysiske personer bosatt i minst to medlemsstater [EØS-stater],
- av fem eller flere fysiske personer og selskaper og foretak i henhold til traktatens artikkel 58 annet ledd[1] og andre offentlig- eller privatrettslige rettssubjekter som er stiftet i henhold til en medlemsstats [EØS-stats] lovgivning, bosatt i eller regulert av minst to medlemsstaters [EØS-staters] lovgivning,
- av selskaper og foretak i henhold til traktatens artikkel 58 annet ledd[1] og andre offentlige eller privatrettslige rettssubjekter som er stiftet i henhold til en medlemsstats [EØS-stats] lovgivning, regulert av minst to forskjellige medlemsstaters [EØS-staters] lovgivning,
- ved en fusjon mellom samvirker som er stiftet i henhold til en medlemsstats [EØS-stats] lovgivning, med deres forretningskontor og hovedkontor i Fellesskapet [EØS], forutsatt at minst to av dem reguleres av forskjellige medlemsstaters [EØS-staters] lovgivning,
- ved omdanning av et samvirke stiftet i henhold til en medlemsstats [EØS-stats] lovgivning og som har sitt forretningskontor og hovedkontor i Fellesskapet [EØS], dersom det i minst to år har hatt et forretningssted eller datterselskap som er regulert av en annen medlemsstats [EØS-stats] lovgivning.

2. En medlemsstat [EØS-stat] kan fastsette at et rettssubjekt med hovedkontor som ikke ligger i Fellesskapet [EØS], kan delta i stiftelsen av et SCE-foretak dersom rettssubjektet er stiftet i henhold til en medlemsstats [EØS-stats] lovgivning, har forretningskontor i denne medlemsstaten [EØS-staten] og har en reell og varig tilknytning til en medlemsstats [EØS-stats] økonomi.

1 Henvisningen skulle nok ha vært til art. 48 som var art. 58 inntil omnummereringen av EF-traktaten fra 1 mai 1999. Dette er nå TEUV art. 54. Se EØS-avtalen art. 34 som er den tilsvarende bestemmelse der.

Art 3. Minstekapital

1. Et SCE-foretaks kapital skal uttrykkes i nasjonal valuta. Et SCE-foretak med forretningskontor utenfor euro-området kan også uttrykke sin kapital i euro.
2. Tegnet kapital skal være minst 30 000 euro.
3. Lovgivningen i en medlemsstat [EØS-stat] som krever større tegnet kapital for rettssubjekter som utøver visse former for virksomhet, får anvendelse på SCE-foretak med forretningskontor i denne medlemsstaten [EØS-staten].
4. Vedtektene skal fastsette et minstebeløp, som den tegnede kapitalen ikke tillates å komme under som et resultat av tilbakebetaling av andeler til medlemmer som avslutter sitt medlemskap i SCE-foretaket. Dette beløpet skal ikke være mindre enn beløpet som er fastsatt i nr. 2. Fristen for å benytte retten til tilbakebetaling for medlemmer som avslutter sitt medlemskap i SCE-foretaket, som er fastsatt i artikkel 16, skal utsettes dersom tilbakebetaling vil føre til at den tegnede kapitalen kommer under den fastsatte grensen.
5. Kapitalen kan økes gjennom senere innbetalinger fra medlemmene eller opptak av nye medlemmer, og den kan reduseres gjennom hel eller delvis tilbakebetaling av tilgodehavende, med forbehold for nr. 4.
Endringer i kapitalens størrelse krever ikke endring av vedtektene eller offentliggjøring.

Art 4. SCE-foretakets kapital

1. Et SCE-foretaks tegnede kapital skal utgjøres av medlemmenes andeler uttrykt i den nasjonale valuta. Et SCE-foretak med forretningskontor utenfor euro-området kan også uttrykke sin kapital i euro. Det kan utstedes flere enn én kategori andeler.
I vedtektene kan det fastsettes at forskjellige kategorier andeler skal være knyttet til forskjellige rettigheter med hensyn til fordeling av overskudd. Andeler knyttet til samme rettigheter skal tilhøre samme kategori.
2. Kapitalen kan bestå bare av aktiva som kan gis en økonomisk vurdering. Medlemsandeler kan ikke utstedes mot forpliktelser til å utføre arbeid eller yte tjenester.
3. Andelene skal lyde på navn. Andeler i samme kategori skal ha samme pålydende verdi. Den skal fastsettes i vedtektene. Andeler kan ikke utstedes til en verdi som er lavere enn deres pålydende.

4. Andeler som utstedes mot kontant betaling skal på den dato de tegnes, være innbetalt med minst 25 % av pålydende verdi. Restbeløpet skal være betalt innen fem år, med mindre et kortere tidsrom er fastsatt i vedtektene.
5. Andeler som utstedes mot annet enn kontant betaling, skal betales i sin helhet når de tegnes.
6. Lovgivningen om oppnevning av sakkyndige og vurdering av annet enn kontante ytelser som gjelder for allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger, får tilsvarende anvendelse på SCE-foretaket.
7. I vedtektene skal det fastsettes hvilket minsteantall andeler som må tegnes for å oppnå medlemskap. Dersom det i vedtektene fastsettes at flertallet på generalforsamlinger skal utgjøres av medlemmer som er fysiske personer, og dersom de fastsetter et tegningskrav for medlemmer som ønsker å delta i SCE-foretakets virksomhet, kan de ikke gjøre medlemskap betinget av at det tegnes flere enn én andel.
8. Når den årlige generalforsamlingen tar stilling til årsregnskapet, skal den ved beslutning fastslå kapitalens størrelse ved regnskapsårets avslutning samt forskjellen i forhold til foregående regnskapsår.
Etter forslag fra administrasjons- eller ledelsesorganet kan den tegnede kapitalen økes gjennom kapitalisering av hele eller deler av reservene som er tilgjengelige for fordeling, etter beslutning i generalforsamlingen, i samsvar med kravene om beslutningsdyktighet og flertall som gjelder ved endring av vedtektene. Nye andeler skal tildeles medlemmer i forhold til de andeler i kapitalen de hittil har hatt.
9. Andelenes pålydende verdi kan økes gjennom omdanning av andelene som utstedes. Dersom en slik økning i henhold til bestemmelsene i vedtektene krever tilleggsinnbetaling fra medlemmene, skal det treffes beslutning om dette i generalforsamlingen i samsvar med kravene om beslutningsdyktighet og flertall som gjelder ved endring av vedtektene.
10. Andelenes pålydende verdi kan reduseres gjennom oppdeling av de utstedte andelene.
11. I samsvar med vedtektene og med samtykke fra enten generalforsamlingen eller ledelses- eller administrasjonsorganet, kan andeler overdras eller selges til et medlem eller til en person som opptas som medlem.
12. Et SCE-foretak kan ikke tegne, kjøpe eller godta som sikkerhet sine egne andeler, verken direkte eller gjennom en person som handler i sitt eget navn, men på vegne av SCE-foretaket.
Et SCE-foretaks andeler kan likevel godtas som sikkerhet i vanlige transaksjoner i SCE-foretak som er kredittinstitusjoner.

Art 5. Vedtekter

1. I henhold til denne forordning skal «SCE-foretakets vedtekter» bety både stiftelsesdokumentet, og dersom de er fastsatt i et eget dokument, SCE-foretakets vedtekter.
2. Stifterne skal fastsette SCE-foretakets vedtekter i samsvar med bestemmelsene for stiftelse av samvirker fastsatt i lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor. Vedtektene skal være skriftlige og underskrives av stifterne.
3. Lovgivningen om forebyggende kontroll som får anvendelse ved stiftelsen av allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor, får tilsvarende anvendelse på kontroll av stiftelsen av SCE-foretaket.
4. SCE-foretakets vedtekter skal som et minstekrav omfatte:

- SCE-foretakets firma, med forkortelsen «SCE» før eller etter, og eventuelt ordene «med begrenset ansvar»,
- angivelse av foretakets formål,
- navnet på de fysiske personer og firmaet til de selskaper som er stiftere av SCE-foretaket, med angivelse av deres formål, og i sistnevnte tilfelle, deres forretningskontor,
- adressen til SCE-foretakets forretningskontor,
- vilkårene og framgangsmåtene for medlemskap, utelukkelse og avgang,
- medlemmers rettigheter og forpliktelser, eventuelt de forskjellige medlemskategorier samt rettigheter og forpliktelser for medlemmene i hver enkelt kategori,
- den pålydende verdien av de tegnede andelene, størrelsen på den tegnede kapitalen, og en opplysning om at kapitalen kan variere,
- særlige regler for den delen av utbyttet som eventuelt skal overføres til reservefondet,
- de fullmakter og den kompetanse medlemmene i hvert styringsorgan har,
- bestemmelser som regulerer oppnevning og fjerning av medlemmene i de styrende organer,
- reglene om flertall og beslutningsdyktighet,
- foretakets levetid, dersom den er begrenset.

Art 6. Forretningskontor

SCE-foretakets forretningskontor skal ligge i Fellesskapet [EØS], i samme medlemsstat [EØS-stat] som hovedkontoret. En medlemsstat [EØS-stat] kan i tillegg pålegge SCE-foretak registrert på dens territorium en plikt til å ha hovedkontor og forretningskontor på samme sted.

Art 7. Flytting av forretningskontor

1. Et SCE-foretaks forretningskontor kan flyttes til en annen medlemsstat [EØS-stat] i samsvar med nr. 2-16. Slik flytting skal ikke føre til oppløsning av SCE-foretaket eller til etablering av en ny juridisk person.
2. Ledelses- eller administrasjonsorganet skal utarbeide en flytteplan og offentliggjøre den i samsvar med artikkel 12, uten at eventuelle ekstra offentliggjøringsformer som er fastsatt av medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger, berøres. Planen skal oppgi nåværende firma, forretningskontor og registreringsnummer for SCE-foretaket og skal omfatte:

a. det planlagte forretningskontoret for SCE-foretaket,
b. de planlagte vedtektene for SCE-foretaket, eventuelt med det nye firmaet,
c. den planlagte tidsrammen for flyttingen,
d. de konsekvenser som flyttingen vil kunne få for arbeidstakernes innflytelse,
e. eventuelle rettigheter som er fastsatt for beskyttelse av medlemmer, kreditorer og innehavere av andre rettigheter.

3. Ledelses- eller administrasjonsorganet skal utarbeide en rapport som forklarer og begrunner de juridiske og økonomiske sidene ved flyttingen samt de sysselsettingsmessige konsekvensene, og som forklarer konsekvensene av flyttingen for medlemmene, kreditorene, arbeidstakerne og innehavere av andre rettigheter.
4. SCE-foretakets medlemmer, kreditorer og innehavere av andre rettigheter samt eventuelle andre organer som i henhold til nasjonal lovgivning kan utøve en slik rettighet, skal minst en måned før generalforsamlingen som skal ta stilling til flyttingen, ha rett til å gjennomgå flytteplanen og rapporten utarbeidet i henhold til nr. 3, og på anmodning kostnadsfritt få kopier av disse dokumentene, ved SCE-foretakets forretningskontor.
5. Et medlem som gikk imot beslutningen om flytting på generalforsamlingen eller på et sektor- eller seksjonsmøte, kan innen to måneder fra beslutningen på

generalforsamlingen melde sin avgang. Medlemskapet skal opphøre ved avslutningen av det regnskapsåret da avgangen ble meldt, og flyttingen skal ikke gjelde for dette medlemmet. Avgangen skal gi medlemmet rett til tilbakebetaling av andeler på vilkårene fastsatt i artikkel 4 nr. 4[1] og artikkel 16.
6. Det kan ikke treffes beslutning om å flytte før det er gått to måneder etter at planen er offentliggjort. En slik beslutning skal treffes som fastsatt i artikkel 62 nr. 4.[2]
7. Før vedkommende myndighet utsteder attesten nevnt i nr. 8, skal SCE-foretaket bevise at det med hensyn til fordringer som oppstår før offentliggjøringen av flytteplanen, samt interessene til kreditorer og innehavere av andre rettigheter overfor SCE-foretaket (herunder offentlige organers rettigheter), gir tilstrekkelig beskyttelse i samsvar med kravene fastsatt av medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor før flytting.
En medlemsstat [EØS-stat] kan utvide anvendelsen av første ledd til fordringer som oppstår, eller som kan oppstå, før flyttingen.
Første og annet ledd berører ikke anvendelsen på SCE-foretak av medlemssters [EØS-staters] nasjonale lovgivning om innfrielse eller sikring av betalinger til offentlige organer.
8. I medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor skal en domstol, notarius publicus eller annen vedkommende myndighet utstede en attest som bekrefter fullføringen av alt arbeid med dokumenter og formaliteter før flytting.
9. Den nye registreringen kan ikke foretas før attesten nevnt i nr. 8 er framlagt og det er framlagt bevis for at formalitetene som kreves for registrering i staten for det nye forretningskontoret, er gjennomført.
10. Flyttingen av et SCE-foretaks forretningskontor og de vedtektsendringer som følger av dette, skal tre i kraft på den dato da SCE-foretaket registreres, i samsvar med artikkel 11 nr. 1, i registeret for det nye forretningskontoret.
11. Når den nye registreringen av SCE-foretaket er gjennomført, skal registeret for den nye registreringen underrette registeret for den gamle registreringen. Den gamle registreringen skal slettes når denne underretningen mottas, men ikke før.
12. Den nye registreringen og slettingen av den gamle registreringen skal offentliggjøres i de berørte medlemsstatene [EØS-statene] i samsvar med artikkel 12.
13. Etter at den nye registreringen av et SCE-foretak er offentliggjort, kan det nye forretningskontoret gjøres gjeldende overfor tredjemann. Så lenge slettingen av registreringen av SCE-foretaket fra registeret for det forrige forretningskontoret ikke er offentliggjort, kan tredjemann likevel fortsatt påberope seg det forrige forretningskontoret, med mindre SCE-foretaket

beviser at slik tredjemann hadde kjennskap til det nye forretningskontoret.
14. En medlemsstats [EØS-stats] lovgivning kan fastsette at med hensyn til SCE-foretak registrert i denne medlemsstaten [EØS-staten], skal flytting av et forretningskontor som vil føre til endring i lovgivningen som får anvendelse, ikke få virkning dersom vedkommende myndighet i denne medlemsstaten [EØS-staten] gjør innsigelser mot flyttingen innen tomånedersfristen nevnt i nr. 6. Slike innsigelser kan bare begrunnes ut fra offentlighetens interesse.
Når et SCE-foretak er underlagt tilsyn ved en nasjonal finanstilsynsmyndighet i samsvar med fellesskapsdirektiver, gjelder retten til å gjøre innsigelser mot flytting av forretningskontor også for denne myndigheten.

Innsigelser skal kunne bringes inn for en rettsmyndighet.

15. Et SCE-foretak kan ikke flytte sitt forretningskontor dersom det er innledet framgangsmåte for avvikling, herunder frivillig avvikling, oppløsning, insolvens eller betalingsstans eller annen lignende framgangsmåte mot det.
16. Et SCE-foretak som har flyttet sitt forretningskontor til en annen medlemsstat [EØS-stat], skal med hensyn til enhver tvist som oppstår før flyttingen som fastsatt i nr. 10, betraktes som å ha sitt forretningskontor i den medlemsstat [EØS-stat] der SCE-foretaket var registrert før flyttingen, selv om SCE-foretaket saksøkes etter flyttingen.
1 Inkurie: Skal være art. 3 nr. 4 femte strekpunkt. Henvisningen er rettet i EU-tidende nr. L 49 av 17 feb 2007 s. 35.
2 Inkurie: Skal være art. 61 nr. 4. Henvisningen er rettet i EU-tidende nr. L 49 av 17 feb 2007 s. 35.

Art 8. Lovgivning som skal anvendes

1. Et SCE-foretak skal være regulert:

a. av denne forordning,
b. når det er uttrykkelig tillatt etter denne forordning, av bestemmelsene i foretakets vedtekter,
c. når det gjelder forhold som ikke er regulert av denne forordning, eller når et forhold er delvis regulert av den, for de sider som ikke omfattes av den, av:
    i. lovbestemmelsene vedtatt av medlemsstatene [EØS-statene] til gjennomføring av fellesskapstiltak som konkret angår SCE-foretak,
    ii. de bestemmelser i medlemsstatenes [EØS-statenes] lovgivning som vil få anvendelse på et samvirke stiftet i samsvar med lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor,

iii. bestemmelsene i dets vedtekter, på samme måte som for et samvirke stiftet i samsvar med lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor.

2. Dersom nasjonal lovgivning inneholder særskilte regler og/eller begrensninger knyttet til den form for virksomhet et SCE-foretak utøver, eller form av kontroll foretatt av en tilsynsmyndighet, skal denne lovgivningen i sin helhet få anvendelse på SCE-foretaket.

Art 9. Prinsippet om likebehandling

Med forbehold for denne forordning skal et SCE-foretak i hver medlemsstat [EØS-stat] behandles som et samvirke stiftet i henhold til lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der det har sitt forretningskontor.

Art 10. Opplysninger som skal angis i dokumentene

1. Gjeldende lovgivning for allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor, og som regulerer innholdet i brev og dokumenter som sendes til tredjemann, skal få tilsvarende anvendelse på vedkommende SCE-foretak. SCE-foretakets firma skal ha forkortelsen «SCE» før eller etter, og eventuelt ordene «med begrenset ansvar».
2. Bare SCE-foretak kan ha forkortelsen «SCE» før eller etter sitt firma for å fastslå deres juridiske form.
3. Selskaper og andre rettssubjekter som er registrert i en medlemsstat [EØS-stat] før datoen for denne forordnings ikrafttredelse, og som har firma der forkortelsen «SCE» forekommer, skal likevel ikke pålegges å endre firma.

Art 11. Registrerings- og opplysningsplikt

1. Hvert SCE-foretak skal være registrert i den medlemsstat [EØS-stat] der det har sitt forretningskontor, i et register angitt i denne medlemsstats [EØS-stats] lovgivning i samsvar med lovgivningen for allmennaksjeselskaper.
2. Et SCE-foretak kan registreres bare dersom det er inngått en avtale om ordninger for arbeidstakernes innflytelse i henhold til artikkel 4 i direktiv 2003/72/EF eller det er truffet en beslutning i henhold til direktivets artikkel 3 nr. 6 eller tidsrommet for forhandlinger i henhold til direktivets artikkel 5 er utløpt uten at det er inngått en avtale.

3. For at et SCE-foretak skal kunne registreres i en medlemsstat [EØS-stat] som har benyttet muligheten nevnt i artikkel 7 nr. 3 i direktiv 2003/72/EF, må det enten være inngått en avtale i henhold til direktivets artikkel 4 om ordninger for arbeidstakernes innflytelse, herunder medbestemmelse, eller må ingen av de deltakende kooperativene ha vært regulert av medbestemmelsesregler før registreringen av SCE-foretaket.
4. SCE-foretakets vedtekter må ikke på noe tidspunkt komme i konflikt med de fastsatte ordningene for arbeidstakernes innflytelse. Dersom nye slike ordninger fastsatt i henhold til direktiv 2003/72/EF kommer i konflikt med eksisterende vedtekter, skal vedtektene endres i den utstrekning som er nødvendig.
I dette tilfellet kan en medlemsstat [EØS-stat] fastsette at ledelses- eller administrasjonsorganet i SCE-foretaket skal ha rett til å foreta vedtektsendringene uten videre beslutning fra generalforsamlingen.
5. Gjeldende lovgivning om allmennaksjeselskaper i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor når det gjelder opplysningsplikt for dokumenter og andre opplysninger, skal får tilsvarende anvendelse på vedkommende SCE-foretak.

Art 12. Offentliggjøring av dokumenter i medlemsstatene [EØS-statene]

1. Offentliggjøring av de dokumenter og opplysninger om et SCE-foretak som skal offentliggjøres i henhold til denne forordning, skal skje på den måte som er fastsatt i lovgivningen om allmennaksjeselskaper i den medlemsstat [EØS-stat] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor.
2. De nasjonale bestemmelser som er vedtatt i henhold til direktiv 89/666/EØF får anvendelse på filialer av et SCE-foretak som er etablert i en annen medlemsstat [EØS-stat] enn den der forretningskontoret ligger. Medlemsstatene [EØS-statene] kan likevel fastsette unntak fra de nasjonale bestemmelser for gjennomføring av nevnte direktiv for å ta hensyn til samvirkers særlige karakter.

Art 13. Offentliggjøring i Den europeiske unions tidende

1. Melding om et SCE-foretaks registrering og slettelse av slik registrering skal offentliggjøres til orientering i *Den europeiske unions tidende* etter offentliggjøring i samsvar med artikkel 12. Denne meldingen skal inneholde SCE-foretakets firma, nummer og registreringsdato og -sted, offentliggjøringsdato og -sted og publikasjonens tittel, SCE-foretakets forretningskontor og dets virksomhetssektor.

2. Dersom et SCE-foretaks forretningskontor flyttes i samsvar med artikkel 7, skal det offentliggjøres en melding med de opplysninger som er fastsatt i nr. 1, sammen med de opplysninger som gjelder den nye registreringen.
3. Opplysningene nevnt i nr. 1 skal oversendes til Kontoret for De europeiske fellesskaps offisielle publikasjoner innen en måned etter offentliggjøringen nevnt i artikkel 12 nr. 1.

Art 14. Erverv av medlemskap

1. Uten at artikkel 33 nr. 1 bokstav b) berøres, skal erverv av medlemskap i et SCE-foretak godkjennes av ledelses- eller administrasjonsorganet. Kandidater som nektes medlemskap, kan anke til generalforsamlingen som avholdes etter at det er søkt om medlemskap.
Dersom det tillates i lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor, kan det fastsettes i vedtektene at personer som ikke vil bruke eller produsere SCE-foretakets varer og tjenester, kan få adgang som investormedlemmer (ikke-brukere). Erverv av denne typen medlemskap forutsetter godkjenning fra generalforsamlingen eller et annet organ som generalforsamlingen delegerer fullmakt til å gi godkjenning, eller i henhold til vedtektene.

Medlemmer som er rettssubjekter, skal anses som brukere ut fra den kjensgjerning at de representerer sine egne medlemmer, forutsatt at de av deres medlemmer som er fysiske personer, er brukere.

Med mindre annet er fastsatt i vedtektene, kan medlemskap i et SCE-foretak erverves av fysiske personer eller rettssubjekter.
2. Vedtektene kan gi adgang ut fra andre vilkår, særlig:

- tegning av en viss minstekapital,
- vilkår knyttet til SCE-foretakets formål.

3. Der det er fastsatt i vedtektene, kan medlemmene anmodes om ytterligere kapitaltilskudd.
4. Et alfabetisk register over alle medlemmer skal føres på SCE-foretakets forretningskontor, med medlemmenes adresser, antall andeler og eventuelt kategori av andeler de har. Enhver part som har en direkte rettmessig interesse, kan på anmodning få adgang til registeret, og kan få en kopi av hele registeret eller deler av det til en pris som ikke overstiger de tilknyttede administrasjonskostnadene.
5. Alle transaksjoner som påvirker måten kapitalen tegnes eller tildeles på, eller økes eller reduseres, skal noteres i medlemsregisteret nevnt i nr. 4 senest en måned etter endringen.

6. Transaksjonene nevnt i nr. 5 skal ikke få virkning for SCE-foretaket eller tredjemann som har en direkte berettiget interesse før de er notert i registeret nevnt i nr. 4.
7. Medlemmer skal på anmodning få en skriftlig erklæring som bekrefter at endringen er registrert.

Art 15. Opphør av medlemskap

1. Medlemskap skal opphøre:

- ved avgang,
- ved utelukkelse, dersom medlemmet gjør seg skyldig i et alvorlig brudd på hans/hennes forpliktelser eller handler i strid med SCE-foretakets interesser,
- dersom vedtektene tillater det, ved overdragelse av alle andeler som innehas av et medlem eller en fysisk person eller et rettssubjekt som er blitt medlem,
- ved oppløsning dersom medlemmet ikke er en fysisk person,
- ved konkurs,
- ved dødsfall,
- eventuelt i andre situasjoner som er fastsatt i vedtektene eller lovgivningen om samvirker i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor.

2. Et mindretallsmedlem som motsatte seg en endring av vedtektene på generalforsamlingen der:

i. det ble innført nye forpliktelser med hensyn til betaling eller andre tjenester, eller
ii. gjeldende forpliktelser for medlemmene ble betydelig utvidet, eller
iii. fristen for melding om avgang fra SCE-foretaket ble utvidet til mer enn fem år,[1]

kan melde sin avgang innen to måneder etter beslutningen på generalforsamlingen.

Medlemskap skal opphøre ved utløpet av inneværende regnskapsår i de tilfeller som er nevnt i første ledd nr. i) og ii), og ved utløpet av den fristen for å melde fra som gjaldt før vedtektene ble endret, i tilfellet nevnt i nr. iii). Endringen av vedtektene skal ikke gjelde for dette medlemmet. Avgangen skal gi medlemmet rett til tilbakebetaling av andeler på vilkårene fastsatt i artikkel 3 nr. 4 og

artikkel 16.
3. Beslutningen om å utelukke et medlem skal treffes av administrasjons- eller ledelsesorganet, etter at medlemmet har fått anledning til å uttale seg. Medlemmet kan anke en slik beslutning inn for generalforsamlingen.
1 Her har muligens vært ment 5 måneder.

Art 16. Medlemmenes økonomiske rettigheter ved avgang eller utelukkelse

1. Unntatt når andeler overdras og med forbehold for artikkel 3, skal opphør av medlemskap gi medlemmet rett til å få tilbakebetalt hans/hennes andel av den tegnede kapitalen, redusert i forhold til eventuelle tap påført SCE-foretakets kapital.
2. Beløpene som fratrekkes i henhold til nr. 1, skal beregnes ut fra balansen for det regnskapsåret da retten til tilbakebetaling oppstod.
3. Vedtektene skal fastsette framgangsmåter og vilkår for utøvelse av retten til avgang og fastsette fristen for tilbakebetaling, som ikke kan overstige tre år. Ikke i noe tilfelle skal SCE-foretaket være forpliktet til å foreta tilbakebetalingen mindre enn seks måneder etter godkjenning av balansen fastsatt etter opphør av medlemskap.
4. Nr. 1, 2 og 3 får anvendelse også der bare en del av et medlems andeler skal tilbakebetales.

Kapittel II. Stiftelse

Avsnitt 1. Alminnelige bestemmelser

Art 17. Lovgivning som får anvendelse ved stiftelse

1. Med forbehold for bestemmelsene i denne forordning skal stiftelsen av et SCE-foretak reguleres av lovgivningen som får anvendelse på samvirker i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket etablerer sitt forretningskontor.
2. Registreringen av et SCE-foretak skal offentliggjøres i samsvar med artikkel 12.

Art 18. Erverv av status som rettssubjekt

1. Et SCE-foretak skal få status som rettssubjekt den dag det registreres i medlemsstaten [EØS-staten] der det har sitt forretningskontor, i registeret som er utpekt av vedkommende stat i samsvar med artikkel 11 nr. 1.
2. Dersom det er utført handlinger i et SCE-foretaks navn før registrering i samsvar med artikkel 11 og SCE-foretaket etter registrering ikke påtar seg de forpliktelser som følger av slike handlinger, skal de fysiske personer, selskaper eller andre rettssubjekter som utførte handlingene, være solidarisk ansvarlige for dem, uten begrensning, med mindre det foreligger avtale om noe annet.

Avsnitt 2. Stiftelse ved fusjon

Art 19. Framgangsmåter for stiftelse ved fusjon

Et SCE-foretak kan stiftes gjennom en fusjon som foretas i samsvar med:

- framgangsmåten for fusjon ved overtakelse,
- framgangsmåten for fusjon ved stiftelse av en ny juridisk person.

I tilfelle av fusjon ved overtakelse skal det overtakende samvirket ta form av et SCE-foretak samtidig med fusjonen. I tilfelle av fusjon ved stiftelse av et nytt rettssubjekt, skal sistnevnte ta form av et SCE-foretak.

Art 20. Lovgivning som får anvendelse ved fusjon

For forhold som ikke omfattes av dette avsnitt, eller dersom et forhold omfattes delvis av det, for de sider som ikke omfattes, skal hvert samvirke som deltar i stiftelsen av et SCE-foretak ved fusjon, være regulert av de internrettslige bestemmelser i medlemsstaten [EØS-staten] det er underlagt som får anvendelse på fusjoner av samvirker, og i mangel av slike, bestemmelsene for interne fusjoner av allmennaksjeselskaper i samsvar med vedkommende stats lovgivning.

Art 21. Grunner til innsigelse mot en fusjon

En medlemsstats [EØS-stats] lovgivning kan fastsette at et samvirke som

reguleres av lovgivningen i denne medlemsstaten [EØS-staten], ikke kan delta i stiftelsen av et SCE-foretak ved fusjon dersom vedkommende myndighet i denne medlemsstaten [EØS-staten] gjør innsigelser mot den før utstedelsen av attesten nevnt i artikkel 29 nr. 2.

Slike innsigelser kan bare begrunnes ut fra offentlighetens interesse. Innsigelser skal kunne bringes inn for en rettsmyndighet.

Art 22. Vilkår for fusjon

1. Ledelses- eller administrasjonsorganet i fusjonerende samvirker skal utarbeide en fusjonsplan. Fusjonsplanen skal inneholde følgende opplysninger:

a. firma og forretningskontor for hvert av de fusjonerende samvirkene, samt firma og forretningskontor som er planlagt for SCE-foretaket,
b. bytteforholdet for andelene av den tegnede kapitalen og størrelsen på en eventuell kontant utbetaling. Dersom det ikke finnes noen andeler, en nøyaktig deling av aktivaene og den tilsvarende verdien i andeler,
c. nærmere regler for tildeling av andeler i SCE-foretaket,
d. fra hvilket tidspunkt andelene i SCE-foretaket gir rett til å ta del i overskuddet, og alle særlige vilkår forbundet med denne rettigheten,
e. fra hvilket tidspunkt transaksjonene i de fusjonerende samvirkene regnskapsmessig skal anses som utført for SCE-foretakets regning,
f. de særlige vilkår eller fordeler som er knyttet til obligasjoner eller andre verdipapirer enn andeler som i henhold til artikkel 66[1] ikke gir rett til medlemskap,
g. hvilke rettigheter SCE-foretaket gir andelsinnehavere med særlige rettigheter og innehavere av andre verdipapirer enn andeler, eller hvilke tiltak som foreslås med hensyn til dem,
h. formene for vern av kreditorenes rettigheter i de fusjonerende samvirkene,
i. enhver særlig fordel som gis til de sakkyndige som gjennomgår fusjonsplanen eller til medlemmene av de fusjonerende samvirkenes administrasjons-, ledelses-, tilsyns- eller kontrollorganer,
j. SCE-foretakets vedtekter,
k. opplysninger om hvilke framgangsmåter som benyttes når det i henhold til direktiv 2003/72/EF bestemmes ordninger for arbeidstakernes innflytelse.

2. De fusjonerende samvirkene kan tilføye ytterligere punkter i fusjonsplanen.

3. Lovgivningen som får anvendelse på allmennaksjeselskapers fusjonsplaner får tilsvarende anvendelse på tverrnasjonal fusjon av samvirker med henblikk på opprettelse av et SCE-foretak.
1 Inkurie: Skal nok være art. 64 nr. 1.

Art 23. Forklaring på og begrunnelse for fusjonsplanen

Administrasjons- eller ledelsesorganene i hvert fusjonerende samvirke skal utarbeide en detaljert skriftlig rapport som forklarer og begrunner fusjonsplanen juridisk og økonomisk, særlig andelenes bytteforhold. Rapporten skal også angi eventuelle særlige vanskeligheter ved vurderingen.

Art 24. Offentlighet

1. Lovgivningen som får anvendelse på allmennaksjeselskaper om opplysningsplikt for fusjonsplaner får tilsvarende anvendelse på hvert fusjonerende samvirke, med forbehold for ytterligere krav fastsatt av medlemsstaten [EØS-staten] som det aktuelle samvirket er underlagt.
2. Offentliggjøring av fusjonsplanen i det nasjonale kunngjøringsblad skal likevel inneholde følgende opplysninger for hvert av de fusjonerende samvirkene:

a. form, firma og forretningskontor for hvert fusjonerende samvirke,
b. adressen til stedet eller registeret der vedtektene og alle andre dokumenter og opplysninger er deponert for hvert fusjonerende samvirke, og registreringsnummeret i registeret,
c. angivelse av de nærmere reglene for utøvelse av rettighetene til kreditorene i det aktuelle samvirket, fastsatt i samsvar med artikkel 28, samt adressen der de fullstendige opplysningene om disse reglene kan fås kostnadsfritt,
d. angivelse av de nærmere reglene for utøvelse av rettighetene til medlemmene i det aktuelle samvirket, fastsatt i samsvar med artikkel 28, samt adressen der de fullstendige opplysningene om disse reglene kan fås kostnadsfritt,
e. planlagt navn og forretningskontor for SCE-foretaket,
f. vilkårene for fastsettelse av den dato da fusjonen får virkning i henhold til artikkel 31.

Art 25. Opplysningsplikt

1. Hvert medlem skal ha rett til, minst en måned før generalforsamlingen som skal ta stilling til fusjonen, å sette seg inn i følgende dokumenter ved forretningskontoret:

a. fusjonsplanen nevnt i artikkel 22,
b. årsregnskapene og årsrapportene til de fusjonerende samvirkene for de tre siste regnskapsår,
c. et regnskapsoppgjør utarbeidet i samsvar med bestemmelsene for interne fusjoner av allmennaksjeselskaper, i den grad et slikt oppgjør kreves i disse bestemmelsene,
d. de sakkyndiges rapport om verdien av andeler som skal fordeles i bytte med aktivaene i de fusjonerende samvirkene, eller andelenes bytteforhold som fastsatt i artikkel 26,
e. rapporten fra administrasjons- eller ledelsesorganene som fastsatt i artikkel 23.

2. Ethvert medlem kan på anmodning og kostnadsfritt få et fullstendig eksemplar, eller dersom han/hun ønsker det, et utdrag av dokumentene nevnt i nr. 1.

Art 26. Rapport fra uavhengige sakkyndige

1. For hvert fusjonerende samvirke skal en eller flere uavhengige sakkyndige oppnevnt av vedkommende samvirke i samsvar med bestemmelsene i artikkel 4 nr. 6, gjennomgå fusjonsplanen og utarbeide en skriftlig rapport til medlemmene.
2. En enkelt rapport for alle fusjonerende samvirker kan utarbeides der dette er tillatt i henhold til lovgivningen i medlemsstatene [EØS-statene] samvirkene er underlagt.
3. Når det gjelder sakkyndiges rettigheter og forpliktelser får lovgivningen som får anvendelse på fusjoner av allmennaksjeselskaper, tilsvarende anvendelse på fusjon av samvirker.

Art 27. Godkjenning av fusjonsplanen

1. Generalforsamlingen i hvert av de fusjonerende samvirkene skal godta fusjonsplanen.

2. Arbeidstakernes innflytelse i SCE-foretaket skal fastsettes i henhold til direktiv 2003/72/EF. Generalforsamlingen i hvert av de fusjonerende samvirkene kan sette som vilkår for registrering av SCE-foretaket at generalforsamlingen uttrykkelig godtar de ordninger som fastsettes på denne måten.

Art 28. Lovgivning som får anvendelse ved stiftelse ved fusjon

1. Lovgivningen i den medlemsstat [EØS-stat] som regulerer hvert fusjonerende samvirke, får anvendelse som i tilfelle av fusjon av allmennaksjeselskaper, under hensyn til fusjonens grenseoverskridende art, når det gjelder beskyttelse av interessene til:

- kreditorene til de fusjonerende samvirkene,
- obligasjonseiere i de fusjonerende samvirkene.

2. En medlemsstat [EØS-stat] kan med hensyn til de fusjonerende samvirkene som er regulert av dens lovgivning, vedta bestemmelser med sikte på å sikre hensiktsmessig beskyttelse for medlemmer som har gått imot fusjonen.

Art 29. Kontroll av framgangsmåten ved fusjon

1. Lovligheten av en fusjon skal, når det gjelder den del av framgangsmåten som angår hvert fusjonerende samvirke, kontrolleres i samsvar med fusjonslovgivningen for samvirker i den medlemsstat [EØS-stat] som det fusjonerende samvirket er underlagt, og i mangel av slik lovgivning, bestemmelsene for interne fusjoner av allmennaksjeselskaper i henhold til vedkommende stats lovgivning.
2. I hver berørt medlemsstat [EØS-stat] skal en domstol, notarius publicus eller annen vedkommende myndighet utstede en attest som bekrefter at de dokumenter og formaliteter som går forut for fusjonen, er fullført.
3. Dersom lovgivningen i en medlemsstat [EØS-stat] som et fusjonerende samvirke er underlagt, fastsetter en framgangsmåte for analyse og endring av andelenes bytteforhold, eller en framgangsmåte for godtgjøring til mindretallsmedlemmer, uten å hindre registrering av fusjonen, skal slike framgangsmåter anvendes bare dersom de øvrige fusjonerende samvirkene som ligger i medlemsstater [EØS-stater] som ikke fastsetter en slik framgangsmåte, når de godkjenner fusjonsplanen i samsvar med artikkel 27 nr. 1, uttrykkelig godtar muligheten for at dette fusjonerende samvirkets medlemmer har adgang til en slik framgangsmåte. I slike tilfeller kan en domstol, notarius publicus eller

annen vedkommende myndighet utstede attesten nevnt i nr. 2 selv om en slik framgangsmåte er innledet. Attesten må likevel angi at framgangsmåten ikke er avsluttet. Beslutningen som treffes ved avslutningen av framgangsmåten skal være bindende for det overtakende samvirket og alle dets medlemmer.

Art 30. Kontroll av fusjonens lovlighet

1. Lovligheten av en fusjon skal, når det gjelder den del av framgangsmåten som angår gjennomføringen av fusjonen og stiftelsen av SCE-foretaket, kontrolleres av en domstol, notarius publicus eller annen vedkommende myndighet i medlemsstaten [EØS-staten] til SCE-foretakets framtidige forretningskontor som kan kontrollere denne siden ved lovligheten av fusjon av samvirker, og i mangel av slike bestemmelser, av allmennaksjeselskaper.
2. For dette formål skal hvert fusjonerende samvirke oversende vedkommende myndighet attesten nevnt i artikkel 29 nr. 2 innen seks måneder etter at den er utstedt, sammen med et eksemplar av fusjonsplanen som er godkjent av vedkommende samvirke.
3. Myndigheten nevnt i nr. 1 skal særlig påse at de fusjonerende samvirkene har godkjent fusjonsplanen på samme vilkår og at ordninger for arbeidstakernes innflytelse er fastsatt i henhold til direktiv 2003/72/EF.
4. Denne myndigheten skal også forvisse seg om at SCE-foretaket er stiftet i samsvar med kravene i lovgivningen i den medlemsstat [EØS-stat] der det har sitt forretningskontor.

Art 31. Registrering av fusjon

1. En fusjon og samtidig stiftelse av et SCE-foretak får virkning på den dato da SCE-foretaket registreres i samsvar med artikkel 11 nr. 1.
2. SCE-foretaket kan ikke registreres før alle formalitetene fastsatt i artikkel 29 og 30 er fullført.

Art 32. Offentliggjøring

For hvert av de fusjonerende samvirkene skal gjennomføringen av fusjonen offentliggjøres som fastsatt i lovgivningen i den berørte medlemsstat [EØS-stat] i samsvar med lovgivningen for fusjon av allmennaksjeselskaper.

Art 33. Virkninger av fusjon

1. En fusjon gjennomført i samsvar med artikkel 19 første ledd første strekpunkt skal *ipso jure* ha følgende rettsvirkninger som inntrer samtidig:

a. alle aktiva og passiva i hvert overtatte samvirke overdras som helhet til den overtakende juridiske person,
b. medlemmene i hvert samvirke som overtas blir medlemmer i den overtakende juridiske person,
c. de overtatte samvirkene opphører,
d. den overtakende juridiske person tar form av et SCE-foretak.

2. En fusjon gjennomført i samsvar med artikkel 19 første ledd annet strekpunkt skal *ipso jure* ha følgende rettsvirkninger som inntrer samtidig:

a. alle aktiva og passiva i de fusjonerende samvirkene overdras som helhet til SCE-foretaket,
b. medlemmene i de fusjonerende samvirkene blir medlemmer i SCE-foretaket,
c. de fusjonerende samvirkene opphører.

3. Dersom en medlemsstats [EØS-stats] lovgivning krever at det ved fusjon av samvirker gjennomføres særlige formaliteter før de fusjonerende samvirkenes overdragelse av visse aktiva, rettigheter og forpliktelser får virkning overfor tredjemann, skal disse formalitetene anvendes og gjennomføres enten av de fusjonerende samvirkene eller av SCE-foretaket etter registrering.
4. Når det gjelder individuelle og kollektive ansettelses- og arbeidsvilkår som følger av lovgivning, praksis og individuelle arbeidsavtaler eller arbeidsforhold på nasjonalt plan og som eksisterer på registreringsdatoen, skal rettighetene og forpliktelsene til de deltakende samvirkene overdras til SCE-foretaket når dette registreres.
Første ledd får ikke anvendelse på arbeidstakerrepresentanters rett til å delta på generalforsamlingen eller sektor- eller seksjonsmøter i henhold til artikkel 59 nr. 4.
5. Når fusjonen er registrert, skal SCE-foretaket umiddelbart underrette medlemmene i samvirket som overdras om det faktum at de står oppført i medlemsregisteret samt om deres antall av andeler.

Art 34. Fusjonens lovlighet

1. En fusjon i henhold til artikkel 2 nr. 1 fjerde strekpunkt kan ikke erklæres ugyldig når SCE-foretaket er registrert.
2. Manglende kontroll av lovligheten av fusjonen i henhold til artikkel 29 og 30 skal utgjøre en av grunnene til oppløsning av SCE-foretaket, i samsvar med bestemmelsene i artikkel 74.[1]
1 Inkurie: Skal nok være art. 73.

Avsnitt 3. Omdanning av et eksisterende samvirke til et SCE-foretak

Art 35. Framgangsmåter for stiftelse ved omdanning

1. Uten at artikkel 11 berøres, skal omdanning av et samvirke til et SCE-foretak ikke føre til at samvirket oppløses eller til at det dannes en ny juridisk person.
2. Forretningskontoret kan ikke flyttes fra en medlemsstat [EØS-stat] til en annen i henhold til artikkel 7 samtidig som omdanningen gjennomføres.
3. Administrasjons- eller ledelsesorganet i det aktuelle samvirket skal utarbeide en omdanningsplan og en rapport som forklarer og begrunner de juridiske og økonomiske sidene ved omdanningen samt konsekvensene for sysselsettingen, og som angir hvilke konsekvenser den vedtatte SCE-foretaksformen får for medlemmene og arbeidstakerne.
4. Omdanningsplanen skal offentliggjøres på den måte som er fastsatt i hver medlemsstats [EØS-stats] lovgivning, minst en måned før datoen for generalforsamlingen som skal ta stilling til omdanningen.
5. Før generalforsamlingen nevnt i nr. 6 skal en eller flere uavhengige sakkyndige som er oppnevnt eller godkjent i samsvar med nasjonale bestemmelser, av en rettslig myndighet eller forvaltningsmyndighet i den medlemsstat [EØS-stat] som samvirket som omdannes til et SCE-foretak er underlagt, tilsvarende bekrefte at bestemmelsene i artikkel 22 nr. 1 bokstav b) er fulgt.
6. Generalforsamlingen i det aktuelle samvirket skal godkjenne omdanningsplanen sammen med SCE-foretakets vedtekter.
7. Medlemsstatene [EØS-statene] kan sette som vilkår for omdanning at det kontrollorgan i samvirket som skal omdannes og der arbeidstakernes innflytelse er organisert, med kvalifisert flertall eller enstemmig har gitt sin tilslutning.
8. Rettighetene og forpliktelsene til det samvirket som skal omdannes, skal, når

det gjelder individuelle og kollektive ansettelses- og arbeidsvilkår som følger av lovgivning, praksis og individuelle arbeidsavtaler eller arbeidsforhold på nasjonalt plan som eksisterer på registreringsdatoen, overdras til SCE-foretaket når dette registreres.

Kapittel III. SCE-Foretakets struktur

Art 36. Organenes struktur

På de vilkår som er fastsatt i denne forordning, skal et SCE-foretak omfatte:

a. en generalforsamling, og
b. enten et kontrollorgan og et ledelsesorgan (tonivåsystem) eller et administrasjonsorgan (ettnivåsystem), avhengig av hvilken form som velges i vedtektene.

Avsnitt 1. Tonivåsystem

Art 37. Ledelsesorganets funksjoner og oppnevnelse av medlemmer

1. Ledelsesorganet skal være ansvarlig for ledelsen av SCE-foretaket og representere det overfor tredjemann og ved søksmål. En medlemsstat [EØS-stat] kan fastsette at en administrerende direktør skal ha ansvar for den daglige ledelsen på samme vilkår som for samvirker som har forretningskontor på medlemsstatens [EØS-statens] territorium.
2. Medlemmet eller medlemmene av ledelsesorganet skal oppnevnes og avsettes av kontrollorganet.
En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel kreve eller tillate at vedtektene fastsetter at medlemmet eller medlemmene av ledelsesorganet skal oppnevnes og avsettes av generalforsamlingen på samme vilkår som for samvirker som har forretningskontor på statens territorium.
3. Ingen kan samtidig være medlem av både ledelsesorganet og kontrollorganet i samme SCE-foretak. Kontrollorganet kan likevel oppnevne ett av sine medlemmer til å fungere som medlem av ledelsesorganet i tilfelle av ledig plass. I slike perioder skal vedkommendes funksjoner som medlem av kontrollorganet opphøre. En medlemsstat [EØS-stat] kan fastsette at slike perioder skal være tidsbegrenset.
4. Antall medlemmer av ledelsesorganet eller reglene for fastsettelse av antallet

skal fastsettes i SCE-foretakets vedtekter. En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel fastsette et minste og/eller et største antall.
5. Dersom det ikke finnes bestemmelser om et tonivåsystem for samvirker med forretningskontor på en medlemsstats [EØS-stats] territorium, kan staten vedta hensiktsmessige tiltak angående SCE-foretak.

Art 38. Lederskap og innkalling til møter i ledelsesorganet

1. Ledelsesorganet skal velge en leder blant sine medlemmer, i samsvar med vedtektene.
2. Lederen skal innkalle til møte i ledelsesorganet på de vilkår som er fastsatt i vedtektene, enten på eget initiativ eller på anmodning fra et medlem. En slik anmodning skal angi grunnene til møteinnkallingen. Dersom en slik anmodning ikke imøtekommes innen 15 dager, kan medlemmet eller medlemmene som kom med anmodningen, innkalle til møte i ledelsesorganet.

Art 39. Kontrollorganets funksjoner og oppnevnelse av medlemmer

1. Kontrollorganet skal føre tilsyn med ledelsesorganets arbeid. Det kan ikke selv utøve ledelsen av SCE-foretaket. Kontrollorganet kan ikke representere SCE-foretaket overfor tredjemann. Det skal representere SCE-foretaket overfor ledelsesorganet, eller dets medlemmer, ved tvister eller inngåelse av kontrakter.
2. Medlemmene av kontrollorganet skal oppnevnes og avsettes av generalforsamlingen. Medlemmene av det første kontrollorganet kan likevel oppnevnes i vedtektene. Dette får anvendelse uten å berøre eventuelle ordninger for arbeidstakerinnflytelse fastsatt i henhold til direktiv 2003/72/EF.
3. Av kontrollorganets medlemmer kan bare en firedel være passive medlemmer.
4. Antall medlemmer av kontrollorganet eller reglene for fastsettelse av antallet skal fastsettes i vedtektene. En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel fastsette antall medlemmer i eller sammensetningen av kontrollorganet for SCE-foretak som har forretningskontor på dens territorium, eller et minste og/eller et største antall.

Art 40. Adgang til opplysninger

1. Ledelsesorganet skal rapportere til kontrollorganet minst en gang hver tredje

måned om situasjonen og forutsigbar utvikling for SCE-foretakets virksomhet, idet det tas hensyn til eventuelle opplysninger knyttet til foretak kontrollert av SCE-foretaket som kan ha betydelig innvirkning på situasjonen for SCE-foretakets virksomhet.
2. I tillegg til jevnlig informasjon nevnt i nr. 1 skal ledelsesorganet uten opphold gi kontrollorganet alle opplysninger om begivenheter som vil kunne ha en merkbar virkning på SCE-foretaket.
3. Kontrollorganet kan kreve at ledelsesorganet gir opplysninger av enhver art som det trenger for å føre tilsyn i samsvar med artikkel 39 nr. 1. En medlemsstat [EØS-stat] kan fastsette at hvert medlem av kontrollorganet også skal ha denne muligheten.
4. Kontrollorganet kan foreta eller sørge for at det blir foretatt undersøkelser som er nødvendige for utførelsen av dets oppgaver.
5. Hvert medlem av kontrollorganet skal ha rett til å undersøke alle opplysninger som blir forelagt organet.

Art 41. Lederskap og innkalling til møter i kontrollorganet

1. Kontrollorganet skal velge en leder blant medlemmene. Dersom halvparten av medlemmene er oppnevnt av arbeidstakerne, kan bare et medlem oppnevnt av generalforsamlingen velges til leder.
2. Lederen skal innkalle til møte i kontrollorganet på de vilkår som er fastsatt i vedtektene, enten på eget initiativ, eller på anmodning fra minst en tredel av medlemmene, eller på anmodning fra ledelsesorganet. Anmodningen skal angi grunnen til møteinnkallingen. Dersom en slik anmodning ikke imøtekommes innen 15 dager, kan de som kom med anmodningen, innkalle til møte i kontrollorganet.

Avsnitt 2. Ettnivåsystem

Art 42. Administrasjonsorganets funksjoner og oppnevnelse av medlemmer

1. Administrasjonsorganet skal være ansvarlig for ledelsen av SCE-foretaket og representere det overfor tredjemann og ved søksmål. En medlemsstat [EØS-stat] kan fastsette at en administrerende direktør skal ha ansvar for den daglige ledelsen på samme vilkår som for samvirker som har forretningskontor på medlemsstatens [EØS-statens] territorium.
2. Antall medlemmer av administrasjonsorganet eller reglene for fastsettelse av antallet skal fastsettes i SCE-foretakets vedtekter. En medlemsstat [EØS-stat]

kan likevel fastsette et minste antall og eventuelt et største antall medlemmer. Av administrasjonsorganets medlemmer kan bare en firedel være passive medlemmer.
Administrasjonsorganet skal likevel bestå av minst tre medlemmer dersom arbeidstakernes innflytelse er regulert i samsvar med direktiv 2003/72/EF.
3. Medlemmene av administrasjonsorganet, og der vedtektene fastsetter det, deres varamedlemmer, skal oppnevnes av generalforsamlingen. Medlemmene av det første administrasjonsorganet kan likevel oppnevnes i vedtektene. Dette får anvendelse uten å berøre eventuelle ordninger for arbeidstakerinnflytelse fastsatt i henhold til direktiv 2003/72/EF.
4. Dersom det ikke finnes bestemmelser om et ettnivåsystem for samvirker med forretningskontor på en medlemsstats [EØS-stats] territorium, kan staten vedta hensiktsmessige tiltak angående SCE-foretak.

Art 43. Tidsrom mellom møter og adgang til opplysninger

1. Administrasjonsorganet skal møtes minst en gang hver tredje måned, etter det som er fastsatt i vedtektene, for å drøfte situasjonen og forutsigbar utvikling for SCE-foretakets virksomhet, idet det tas hensyn til eventuelle opplysninger knyttet til foretak kontrollert av SCE-foretaket som kan ha betydelig innvirkning på situasjonen for SCE-foretakets virksomhet.
2. Hvert medlem av administrasjonsorganet skal ha rett til å undersøke alle rapporter, dokumenter og opplysninger som blir forelagt organet.

Art 44. Lederskap og innkalling til møter i administrasjonsorganet

1. Administrasjonsorganet skal velge en leder blant medlemmene. Dersom halvparten av medlemmene er oppnevnt av arbeidstakerne, kan bare et medlem oppnevnt av generalforsamlingen velges til leder.
2. Lederen skal innkalle til møte i administrasjonsorganet på de vilkår som er fastsatt i vedtektene, enten på eget initiativ eller på anmodning fra minst en tredel av medlemmene. En slik anmodning skal angi grunnen til møteinnkallingen. Dersom en slik anmodning ikke imøtekommes innen 15 dager, kan de som kom med anmodningen, innkalle til møte i administrasjonsorganet.

Avsnitt 3. Felles regler for ettnivå- og tonivåsystemet

Art 45. Mandatperiode

1. Medlemmer av SCE-foretakets organer skal oppnevnes for en periode som er fastsatt i vedtektene og som ikke overstiger seks år.
2. Med forbehold for eventuelle restriksjoner fastsatt i vedtektene, kan medlemmene gjenoppnevnes en gang eller flere ganger for den perioden som er fastsatt i samsvar med nr. 1.

Art 46. Vilkår for medlemskap

1. Et SCE-foretaks vedtekter kan tillate at et selskap i henhold til traktatens artikkel 58[1] er medlem av ett av dets organer, forutsatt at ikke annet er fastsatt i lovgivningen om samvirker i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger.
Dette selskapet skal oppnevne en fysisk person som sin representant for å utøve sine funksjoner i vedkommende organ. Representanten skal være underlagt de samme vilkår og forpliktelser som personlige medlemmer av organet.
2. Ingen kan være medlem av et organ i et SCE-foretak eller representant for et medlem i henhold til nr. 1 dersom vedkommende:

- i henhold til lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger, ikke kan være medlem av det tilsvarende organet i et samvirke underlagt medlemsstatens [EØS-statens] lovgivning, eller
- ikke kan være medlem av det tilsvarende organet i et samvirke underlagt lovgivningen i en medlemsstat [EØS-stat] på grunn av en rettsavgjørelse eller et forvaltningsvedtak truffet i en medlemsstat.

3. Vedtektene for et SCE-foretak kan, i samsvar med lovgivningen om samvirker i medlemsstaten [EØS-staten], fastsette særlige vilkår for valgbarhet for medlemmer som skal representere administrasjonsorganet.
1 Henvisningen skal nok være til art. 48 som var art. 58 inntil omnummereringen av EF-traktaten fra 1. mai 1999. Dette er nå TEUV art. 54. Se EØS-avtalen art. 34 som er den tilsvarende bestemmelse her.

Art 47. Fullmakt til å representere og SCE-foretakets ansvar

1. Dersom to eller flere medlemmer av SCE-foretaket er gitt fullmakt til å representere det overfor tredjemann, i samsvar med artikkel 37 nr. 1 og artikkel 42 nr. 1, skal disse medlemmene benytte fullmakten sammen, med mindre lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor, tillater at vedtektene fastsetter noe annet, og i så fall skal en slik bestemmelse kunne gjøres gjeldende overfor tredjemann når den er offentliggjort i samsvar med artikkel 11 nr. 5 og artikkel 12.
2. Handlinger utført av et SCE-foretaks organer skal være bindende for SCE-foretaket overfor tredjemann, også når vedkommende handlinger ikke er i samsvar med SCE-foretakets formål, forutsatt at de ikke går ut over fullmakten de er gitt i henhold til lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor eller som denne lovgivningen tillater at de gis.
Medlemsstater [EØS-stater] kan likevel fastsette at SCE-foretaket ikke skal være bundet når slike handlinger ligger utenfor SCE-foretakets formål, dersom det bevises at tredjemann visste at handlingen lå utenfor disse formålene eller ut fra omstendighetene ikke kunne unngå å ha kjennskap til det; offentliggjøring av vedtektene skal ikke i seg selv utgjøre tilstrekkelig bevis for dette.
3. De begrensninger i fullmaktene til SCE-foretakets organer som følger av vedtektene eller av en beslutning truffet av vedkommende organer, kan aldri gjøres gjeldende overfor tredjemann, selv om de er blitt offentliggjort.
4. En medlemsstat [EØS-stat] kan fastsette at vedtektene kan gi fullmakt til å representere SCE-foretaket til en enkelt person eller flere personer som opptrer i fellesskap. Slik lovgivning kan fastsette at denne bestemmelsen i vedtektene kan gjøres gjeldende overfor tredjemann, forutsatt at den gjelder den allmenne representasjonsfullmakten. Spørsmålet om en slik bestemmelse kan gjøres gjeldende overfor tredjemann, reguleres av artikkel 12.

Art 48. Transaksjoner som krever godkjenning

1. Et SCE-foretaks vedtekter skal inneholde en liste over kategorier av transaksjoner som krever:

- i tonivåsystemet, fullmakt fra kontrollorganet eller generalforsamlingen til ledelsesorganet,
- i ettnivåsystemet, en uttrykkelig beslutning truffet av administrasjonsorganet eller fullmakt fra generalforsamlingen.

2. Nr. 1 skal ikke berøre artikkel 47.
3. En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel fastsette hvilke kategorier transaksjoner samt hvilket organ som kan gi fullmakt som minst må være oppført i vedtektene for SCE-foretak med forretningskontor på statens territorium, og/eller fastsette at kontrollorganet, i tonivåsystemet, selv kan fastsette hvilke kategorier av transaksjoner som skal kreve fullmakt.

Art 49. Fortrolighet

Medlemmene av et SCE-foretaks organer har, selv etter at de ikke lenger utøver sine verv, plikt til ikke å gi videre noen opplysninger som de har om SCE-foretaket og som kan skade samvirkets eller medlemmers interesser dersom de gis videre, unntatt dersom slik videreformidling kreves eller tillates i henhold til internrettslige bestemmelser om samvirker eller selskaper eller er i offentlighetens interesse.

Art 50. Organenes beslutninger

1. Med mindre annet er fastsatt i denne forordning eller i vedtektene, skal de interne reglene for beslutningsdyktighet og beslutningstaking i SCE-foretaks organer være følgende:

a. beslutningsdyktighet: minst halvparten av medlemmene må være til stede eller være representert,
b. beslutningstaking: skjer med et flertall av medlemmene til stede eller representert.

Medlemmer som ikke er til stede, kan delta i avgjørelser ved å gi et annet medlem av organet eller de varamedlemmene som ble oppnevnt samtidig, fullmakt til å representere dem.
2. Dersom det i vedtektene ikke finnes en relevant bestemmelse, skal lederen av hvert organ ha den avgjørende stemmen i tilfelle av stemmelikhet. Det skal likevel ikke finnes noen bestemmelse om det motsatte i vedtektene dersom halvparten av kontrollorganet består av arbeidstakernes representanter.
3. Dersom arbeidstakernes innflytelse er bestemt i samsvar med direktiv 2003/72/EF, kan en medlemsstat [EØS-stat] fastsette at kontrollorganets beslutningsdyktighet og beslutningstaking, som unntak fra bestemmelsene nevnt i nr. 1 og 2, skal være underlagt de regler som på samme vilkår gjelder for samvirker underlagt den aktuelle medlemsstatens [EØS-statens] lovgivning.

Art 51. Erstatningsansvar

Medlemmene av ledelses-, kontroll- og administrasjonsorganer skal i samsvar med bestemmelsene som gjelder for samvirker i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger, være ansvarlige for tap eller skade påført SCE-foretaket og som skyldes medlemmenes brudd på juridiske, vedtektsbestemte eller andre forpliktelser som følger av deres funksjoner.

Avsnitt 4. Generalforsamling

Art 52. Kompetanse

Generalforsamlingen skal treffe beslutning i saker der den er gitt særlig kompetanse i henhold til:

a. denne forordning, eller
b. lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger, vedtatt i henhold til direktiv 2003/72/EF.

Videre skal generalforsamlingen treffe beslutning i saker der det er gitt kompetanse til generalforsamlingen i et samvirke underlagt lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger, enten i henhold til denne medlemsstatens [EØS-statens] lovgivning eller SCE-foretakets vedtekter i samsvar med samme lovgivning.

Art 53. Gjennomføring av generalforsamling

Uten å berøre de regler som er fastsatt i dette avsnitt, skal organiseringen og gjennomføringen av generalforsamlinger samt framgangsmåter ved avstemning være regulert av lovgivningen for samvirker i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger.

Art 54. Innkalling til generalforsamling

1. Et SCE-foretak skal holde generalforsamling minst en gang hvert kalenderår, innen seks måneder etter regnskapsårets avslutning, med mindre den lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets

forretningskontor ligger som får anvendelse på samvirker som driver samme type virksomhet som SCE-foretaket, fastsetter hyppigere forsamlinger. En medlemsstat [EØS-stat] kan likevel fastsette at den første generalforsamlingen kan holdes når som helst i løpet av 18 måneder etter at SCE-foretaket er stiftet.
2. Det kan innkalles til generalforsamling når som helst av ledelsesorganet, administrasjonsorganet, kontrollorganet eller et annet organ eller vedkommende myndighet i samsvar med nasjonal lovgivning om samvirker i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger. Ledelsesorganet skal ha plikt til å innkalle til generalforsamling på anmodning fra kontrollorganet.
3. Dagsorden for generalforsamlingen som holdes etter regnskapsårets avslutning, skal omfatte minst godkjenning av årsregnskapet og fordelingen av overskudd.
4. Generalforsamlingen kan i løpet av møtet vedta at det skal innkalles til et nytt møte samt fastsette dato og dagsorden.

Art 55. Generalforsamling innkalt av et mindretall av medlemmene

Medlemmer av et SCE-foretak som til sammen utgjør flere enn 5 000, eller som har minst 10 % av det samlede antall stemmer, kan kreve at SCE-foretaket innkaller til generalforsamling og kan utarbeide dagsorden for den. En lavere prosentsats kan fastsettes i vedtektene.

Art 56. Innkallingens form og frist

1. Det skal innkalles til en generalforsamling gjennom en skriftlig meddelelse i enhver form til alle personer som har rett til å delta på SCE-foretakets generalforsamling i samsvar med artikkel 58 nr. 1 og 2 og vedtektenes bestemmelser. Innkallingen kan offentliggjøres i SCE-foretakets offisielle interne publikasjon.
2. Innkallingen til en generalforsamling skal inneholde minst følgende opplysninger:

- SCE-foretakets firma og forretningskontor,
- sted, dato og tidspunkt for generalforsamlingen,
- eventuelt generalforsamlingens art,
- dagsorden med angivelse av de sakene som skal behandles og forslag til beslutninger.

3. Tidsrommet mellom datoen for utsendelse av meddelelsen nevnt i nr. 1 og

datoen for generalforsamlingens åpning skal være minst 30 dager. I hastetilfeller kan det likevel reduseres til 15 dager. Dersom bestemmelsene i artikkel 61 nr. 4 om krav til beslutningsdyktighet anvendes, kan tidsrommet mellom innkallingen til et første og et andre møte for å behandle samme dagsorden, reduseres i samsvar med lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor.

Art 57. Tilføyelser til dagsorden

Medlemmer av SCE-foretaket som til sammen utgjør flere enn 5 000, eller som har minst 10 % av det samlede antall stemmer, kan kreve at et eller flere tilleggspunkter settes på dagsorden for en generalforsamling. En lavere prosentsats kan fastsettes i vedtektene.

Art 58. Deltaking og fullmakter

1. Alle medlemmer skal på generalforsamlingen ha tale- og stemmerett i de saker som står på dagsorden.
2. Medlemmer av SCE-foretakets organer og innehavere av andre verdipapirer enn andeler og obligasjoner i henhold til artikkel 64, og dersom vedtektene tillater det, enhver annen person som har rett til det i henhold til lovgivningen i staten der SCE-foretaket har sitt forretningskontor, kan delta på en generalforsamling uten stemmerett.
3. En person med stemmerett skal kunne oppnevne en person med fullmakt til å representere ham/henne på en generalforsamling i samsvar med framgangsmåter fastsatt i vedtektene.
Vedtektene skal fastsette et høyeste antall personer en fullmaktsinnehaver kan handle på vegne av.
4. Vedtektene kan tillate stemmegivning per post eller elektronisk, og skal i så fall fastsette de nødvendige framgangsmåter.

Art 59. Stemmerett

1. Hvert medlem av et SCE-foretak skal ha én stemme, uavhengig av antall andeler vedkommende har.
2. Dersom lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor tillater det, kan vedtektene fastsette at et medlem kan ha et visst antall stemmer ut fra hans/hennes deltaking i foretakets virksomhet på

annen måte enn gjennom sitt kapitalinnskudd. Dette stemmeantallet skal ikke overstige fem stemmer per medlem eller 30 % av det samlede antall stemmer, etter det som er lavest.
Dersom lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor tillater det, kan SCE-foretak som deltar i finansvirksomhet eller forsikringsvirksomhet fastsette i vedtektene at antall stemmer skal bestemmes ut fra medlemmenes deltaking i foretakets virksomhet, herunder deltaking i SCE-foretakets kapital. Dette stemmeantallet skal ikke overstige fem stemmer per medlem eller 20 % av det samlede antall stemmer, etter det som er lavest.

I SCE-foretak der flertallet av medlemmene er samvirker, kan vedtektene, dersom det er tillatt etter lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor, fastsette antall stemmer ut fra medlemmenes deltaking i samvirkets virksomhet, herunder deltaking i SCE-foretakets kapital og/eller i henhold til antall medlemmer i hver enhet som inngår.
3. Med hensyn til stemmerett som vedtektene kan gi til passive (investor-) medlemmer, skal SCE-foretaket reguleres av lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor. Passive (investor-) medlemmer kan likevel ikke til sammen ha stemmerett som overstiger 25 % av det samlede antall stemmer.
4. Dersom lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der et SCE-foretak har sitt forretningskontor tillater det når denne forordning trer i kraft, kan vedtektene for dette SCE-foretaket fastsette at arbeidstakerrepresentanter kan delta i generalforsamlinger eller på seksjons- eller sektormøter, forutsatt at arbeidstakerrepresentantene til sammen ikke kontrollerer mer enn 15 % av det samlede antall stemmer. Slike rettigheter skal opphøre når SCE-foretakets forretningskontor flyttes til en medlemsstat [EØS-stat] der lovgivningen ikke tillater slik deltaking.

Art 60. Adgang til opplysninger

1. Ethvert medlem som anmoder om det på en generalforsamling, skal ha rett til å få opplysninger fra ledelses- eller administrasjonsorganet om de av SCE-foretakets former for virksomhet som gjelder saker generalforsamlingen kan treffe beslutning om i henhold til artikkel 61 nr. 1. I den grad det er mulig, skal opplysningene gis på den aktuelle generalforsamlingen.
2. Ledelses- eller administrasjonsorganet kan nekte å gi slike opplysninger bare dersom:

- det er sannsynlig at det ville være til betydelig skade for SCE-

foretaket,
- det ville være uforenlig med en lovfestet taushetsplikt.

3. Et medlem som nektes opplysninger, kan kreve at hans/hennes anmodning og grunnene til avslaget skal opptas i generalforsamlingens protokoll.
4. I de 10 dagene som går forut for generalforsamlingen som skal ta stilling til regnskapsårets avslutning, kan medlemmene gjennomgå balansen, resultatregnskapet og tilhørende noter, årsrapporten, konklusjonen av regnskapsrevisjonen foretatt av vedkommende ansvarlige person og dersom det gjelder et morselskap i henhold til direktiv 83/349/EØF,[1] det konsoliderte regnskapet.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 6.

Art 61. Beslutningstaking

1. En generalforsamling kan treffe beslutning om saker på dens dagsorden. En generalforsamling kan også drøfte og treffe beslutning om saker som er satt på generalforsamlingens dagsorden av et mindretall av medlemmene i samsvar med artikkel 57.
2. En generalforsamling skal treffe beslutning med et flertall av stemmene som er gyldig avgitt av tilstedeværende eller representerte medlemmer.
3. Vedtektene skal fastsette de krav til beslutningsdyktighet og flertall som får anvendelse på generalforsamlinger.
Der vedtektene tillater at et SCE-foretak kan ha investormedlemmer (passive medlemmer), eller kan tildele stemmer ut fra kapitalinnskudd i SCE-foretak som deltar i finansvirksomhet eller forsikringsvirksomhet, skal vedtektene også fastsette særlige krav til beslutningsdyktighet for medlemmer som ikke er investormedlemmer (passive medlemmer) eller medlemmer som har stemmerett ut fra kapitalinnskudd i SCE-foretak som deltar i finansvirksomhet eller forsikringsvirksomhet. Medlemsstatene [EØS-statene] skal kunne fastsette et minstenivå for slike særlige krav til beslutningsdyktighet for de SCE-foretakene som har forretningskontor på deres territorium.
4. En generalforsamling kan endre vedtektene første gang den innkalles bare dersom de tilstedeværende eller representerte medlemmene utgjør minst halvparten av det samlede antall medlemmer på innkallingsdatoen, og andre gang det innkalles med samme dagsorden, skal det ikke stilles krav til beslutningsdyktighet.
I tilfellene nevnt i første ledd må minst to tredeler av de gyldig avgitte stemmene være for endring, med mindre lovgivningen som gjelder samvirker i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor,

krever et større flertall.

Art 62. Protokoll

1. Det skal føres protokoll for hver generalforsamling. Protokollen skal omfatte minst følgende opplysninger:

- sted og dato for generalforsamlingen,
- beslutninger som er truffet,
- resultatet av stemmegivningen.

2. Deltakerlisten, dokumentene som gjelder innkallingen til generalforsamlingen og rapportene medlemmene får om sakene på dagsorden skal vedlegges protokollen.
3. Protokollen og de vedlagte dokumentene skal oppbevares i minst fem år. Ethvert medlem kan mot dekning av administrasjonskostnadene og på anmodning få et eksemplar av protokollen og de vedlagte dokumentene.
4. Protokollen skal underskrives av generalforsamlingens leder.

Art 63. Sektor- eller seksjonsmøter

1. Dersom SCE-foretaket utfører ulike former for virksomhet eller virksomhet i flere enn én territorial enhet, eller har flere etablerte forretningssteder eller flere enn 500 medlemmer, kan vedtektene fastsette at det kan holdes sektor- eller seksjonsmøter dersom det er tillatt etter lovgivningen i vedkommende medlemsstat [EØS-stat]. Vedtektene skal fastsette bestemmelser om oppdelingen i sektorer eller seksjoner og antall delegater i dem.
2. Sektor- eller seksjonsmøtene skal velge sine delegater for et tidsrom på høyst fire år, med mindre tilbakekalling skjer før tiden. Delegater som velges på denne måten, skal utgjøre SCE-foretakets generalforsamling og skal på den representere sin sektor eller seksjon, som de skal rapportere tilbake til om resultatet av generalforsamlingen. Bestemmelsene i kapittel III avsnitt 4 får anvendelse på arbeidet i sektor- og seksjonsmøtene.

Kapittel IV. Utstedelse av verdipapirer som det er knyttet særlige fordeler til

Art 64. Andre verdipapirer enn andeler og obligasjoner som gir særlige fordeler

1. Vedtektene til et SCE-foretak kan fastsette at det kan utstedes andre verdipapirer enn andeler, eller obligasjoner som ikke gir innehaverne stemmerett. Disse kan tegnes av både medlemmer og utenforstående. Slikt erverv gir ingen medlemsstatus. Vedtektene skal også fastsette framgangsmåten for innløsing.
2. Innehavere av verdipapirer eller obligasjoner nevnt i nr. 1 kan få særlige fordeler i samsvar med vedtektene eller vilkårene som fastsettes når de utstedes.
3. Samlet pålydende verdi for verdipapirer eller obligasjoner nevnt i nr. 1 kan ikke overstige verdien som er fastsatt i vedtektene.
4. Uten at det berører retten til å delta på generalforsamlingen som fastsatt i artikkel 58 nr. 2, kan vedtektene tillate særlige møter for innehavere av verdipapirer eller obligasjoner som nevnt i nr. 1. Før generalforsamlingen treffer beslutning om slike innehaveres rettigheter og interesser, kan et særlig møte avgi en uttalelse, som skal meddeles generalforsamlingen av de representanter det særlige møtet oppnevner.
Uttalelsen nevnt i første ledd skal opptas i protokollen fra generalforsamlingen.

Kapittel V. Fordeling av overskudd

Art 65. Reservefond

1. Uten at ufravikelige internrettslige bestemmelser berøres, skal vedtektene fastsette regler for fordeling av overskuddet for hvert regnskapsår.
2. Når et slikt overskudd foreligger, skal vedtektene fastsette at det opprettes et reservefond, trukket av overskuddet, før annen fordeling.
Inntil reservefondet tilsvarer kapitalen nevnt i artikkel 3 nr. 2, kan beløpet som overføres dit ikke være mindre enn 15 % av overskuddet for regnskapsåret etter fratrekk av eventuelt underskudd som er overført.
3. Medlemmer som forlater SCE-foretaket kan ikke gjøre gjeldende noe krav på beløp som er avsatt til reservefondet.

Art 66. Utbytte

Vedtektene kan fastsette at det skal utbetales et utbytte til medlemmer ut fra deres virksomhet i SCE-foretaket, eller tjenester de har utført for det.

Art 67. Fordeling av tilgjengelig overskudd

1. Disponibelt overskudd etter fratrekk for avsetning til reservefondet, eventuell utbetaling av utbytte og av eventuelle overførte underskudd, med tillegg av eventuelle overførte overskudd og av eventuelle beløp fratrukket reservene, skal utgjøre overskuddet som er tilgjengelig for fordeling.
2. Generalforsamlingen som tar stilling til årsregnskapet, kan fordele overskuddet i den rekkefølge og i det forholdet som er fastsatt i vedtektene, og særlig:

- overføre det til neste regnskapsår,
- fordele det til eventuelle lovfestede eller vedtektsfestede reservefond,
- gi avkastning på innbetalt kapital og likestilt kapital, i form av kontanter eller andeler.

3. Vedtektene kan også forby fordeling.

Kapittel VI. Årsregnskap og konsolidert regnskap

Art 68. Utarbeiding av årsregnskap og konsolidert regnskap

1. Med hensyn til utarbeiding av årsregnskap og eventuelt konsolidert regnskap, herunder den tilknyttede årsrapporten samt revisjon og offentliggjøring av regnskapene, skal et SCE-foretak være underlagt lovbestemmelsene som er vedtatt i medlemsstaten [EØS-staten] der det har sitt forretningskontor i henhold til direktiv 78/660/EØF[1] og 83/349/EØF.[2] Medlemsstatene [EØS-statene] kan likevel fastsette endringer av de nasjonale bestemmelser for gjennomføring av disse direktivene for å ta hensyn til samvirkers særlige karakter.
2. Dersom et SCE-foretak i henhold til lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor ikke er underlagt krav om offentliggjøring av regnskaper som fastsatt i artikkel 3 i direktiv 68/151/EØF,[3]

skal SCE-foretaket i det minste gjøre dokumentene knyttet til årsregnskapene tilgjengelige for offentligheten på sitt forretningskontor. Kopier av disse dokumentene skal gis på anmodning. Prisen for en slik kopi må ikke overstige administrasjonskostnadene.
3. Et SCE-foretak skal utarbeide årsregnskapet og eventuelt det konsoliderte regnskapet i den nasjonale valuta. Et SCE-foretak som har sitt forretningskontor utenfor euro-området, kan også utarbeide årsregnskapet, og eventuelt det konsoliderte regnskapet, i euro. I så fall skal grunnlaget for omregning til euro av postene som opprinnelig ble uttrykt i en annen valuta angis i notene til regnskapet.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 4.
2 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 6.
3 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 1. Dir 68/151 er nå erstattet av dir 2009/101.

Art 69. Regnskap for SCE-foretak som driver kreditt- eller finansvirksomhet

1. Et SCE-foretak som er en kreditt- eller finansinstitusjon, skal med hensyn til utarbeiding av årsregnskap og eventuelt konsolidert regnskap, herunder den tilhørende årsrapporten samt revisjon og offentliggjøring av disse regnskapene, være underlagt reglene fastsatt i den nasjonale lovgivning i medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger i henhold til direktivene om adgang til å starte og utøve virksomhet som kredittinstitusjon.
2. Et SCE-foretak som er et forsikringsforetak skal, når det gjelder utarbeiding av årsregnskap og eventuelt konsolidert regnskap, herunder den tilhørende årsrapporten samt revisjon og offentliggjøring av disse regnskapene, være underlagt reglene fastsatt i nasjonal lovgivning i medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger i henhold til direktiver.

Art 70. Revisjon

Lovfestet revisjon av et SCE-foretaks årsregnskap og eventuelt konsoliderte regnskap skal foretas av en eller flere personer med fullmakt til å gjøre dette i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor i samsvar med tiltakene truffet i vedkommende stat i henhold til direktiv 84/253/EØF[1] og 89/48/EØF.[2]
1 Se nå dir 2006/43, jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10f.
2 Se nå dir 2005/36. jf. EØS-avtalen vedlegg VII nr. 1.

Art 71. Revisjonssystem

Dersom lovgivningen i en medlemsstat [EØS-stat] krever at alle eller visse former for samvirker som er underlagt vedkommende stats lovgivning skal være tilknyttet et eksternt organ med fullmakt til dette i henhold til loven og anvende et særlig revisjonssystem som dette organet bruker, får bestemmelsene automatisk anvendelse på et SCE-foretak med forretningskontor i vedkommende medlemsstat [EØS-stat], forutsatt at dette organet oppfyller kravene i direktiv 84/253/EØF.[1]
1 Se nå dir 2006/43, jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10f.

Kapittel VII. Oppløsning, avvikling, insolvens og betalingsstans

Art 72. Oppløsning, insolvens og lignende behandling

Med hensyn til oppløsning, avvikling, insolvens, betalingsstans og lignende behandling skal et SCE-foretak være underlagt de lovbestemmelser som ville få anvendelse på et samvirke stiftet i henhold til lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger, herunder bestemmelser om beslutningstaking på generalforsamlingen.

Art 73. Oppløsning pålagt av domstol eller annen vedkommende myndighet i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor

1. På begjæring fra en person med rettmessig interesse eller vedkommende myndighet, skal domstolen eller vedkommende forvaltningsmyndighet i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor erklære SCE-foretaket for oppløst dersom den fastslår en overtredelse av artikkel 2 nr. 1 og/eller artikkel 3 nr. 2 samt tilfeller som omfattes av artikkel 34. Domstolen eller vedkommende forvaltningsmyndighet kan gi SCE-foretaket en frist for å bringe situasjonen i orden. Dersom det ikke klarer det før fristen utløper, skal domstolen eller vedkommende forvaltningsmyndighet erklære det for oppløst.
2. Når et SCE-foretak ikke lenger oppfyller kravet fastsatt i artikkel 6, skal medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger, treffe hensiktsmessige tiltak for å pålegge SCE-foretaket å bringe situasjonen i orden innen en fastsatt frist, enten:

- ved å reetablere sitt hovedkontor i medlemsstaten [EØS-staten] der

forretningskontoret ligger, eller
- ved å flytte forretningskontoret ved hjelp av framgangsmåten fastsatt i artikkel 7.

3. Medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger, skal treffe nødvendige tiltak for å sikre at et SCE-foretak som unnlater å bringe sin situasjon i orden i henhold til nr. 2, blir avviklet.
4. Medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger, skal fastsette en klageadgang eller et annet egnet rettslig virkemiddel med hensyn til enhver fastslått overtredelse av artikkel 6. Slik klage skal ha utsettende virkning for framgangsmåtene fastsatt i nr. 2 og 3.
5. Dersom det etter initiativ fra enten myndighetene eller en berørt part fastslås at et SCE-foretak har sitt hovedkontor på en medlemsstats [EØS-stats] territorium i strid med artikkel 6, skal myndighetene i denne medlemsstaten [EØS-staten] umiddelbart underrette medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretakets forretningskontor ligger.

Art 74. Offentliggjøring av avvikling

Uten å berøre internrettslige bestemmelser som krever ytterligere offentliggjøringstiltak, skal innledning av framgangsmåte for avvikling, herunder for frivillig avvikling, oppløsning, insolvens eller betalingsstans og en beslutning om å fortsette virksomheten, offentliggjøres i samsvar med artikkel 12.

Art 75. Fordeling av aktiva

Nettoaktiva skal fordeles ut fra prinsippet om uegennyttig fordeling, eller der det tillates i lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der SCE-foretaket har sitt forretningskontor, i samsvar med en alternativ ordning fastsatt i SCE-foretakets vedtekter. I denne artikkel skal nettoaktiva omfatte restaktiva etter utbetaling av alle skyldige beløp til kreditorer og tilbakebetaling av medlemmers kapitalinnskudd.

Art 76. Omdanning til samvirke

1. Et SCE-foretak kan omdannes til et samvirke underlagt lovgivningen i medlemsstaten [EØS-staten] der forretningskontoret ligger. Det kan ikke treffes beslutning om omdanning før det er gått to år fra registreringen eller før de to første årsregnskapene er godkjent.

2. Omdanningen av et SCE-foretak til et samvirke skal ikke føre til oppløsning eller danning av en ny juridisk person.
3. Ledelses- eller administrasjonsorganet i SCE-foretaket skal utarbeide en plan for omdanningen og en rapport som forklarer og begrunner de juridiske og økonomiske sidene ved omdanningen samt angir hvilke konsekvenser den vedtatte samvirkeformen får for medlemmer og andelsinnehavere nevnt i artikkel 14 og for arbeidstakere.
4. Omdanningsplanen skal offentliggjøres på den måte som er fastsatt i hver enkelt medlemsstats [EØS-stats] lovgivning, minst én måned før generalforsamlingen som er innkalt for å ta stilling til omdanningen.
5. Før generalforsamlingen nevnt i nr. 6 skal en eller flere uavhengige sakkyndige som er oppnevnt eller godkjent, i samsvar med nasjonale bestemmelser, av en rettslig myndighet eller forvaltningsmyndighet i den medlemsstaten [EØS-staten] SCE-foretaket som omdannes til et samvirke er underlagt, bekrefte at samvirkets aktiva minst tilsvarer dets kapital.
6. Generalforsamlingen i SCE-foretaket skal godkjenne omdanningsplanen sammen med samvirkets vedtekter. Generalforsamlingens beslutning skal treffes i henhold til internrettslige bestemmelser.

Kapittel VIII. Tilleggsbestemmelser og overgangsbestemmelser

Art 77. Den økonomiske og monetære union

1. Dersom og så lenge den tredje fasen i Den økonomiske og monetære union (ØMU) ikke gjelder for en medlemsstat [EØS-stat], kan staten underlegge SCE-foretak med forretningskontor på dens territorium de samme bestemmelser som får anvendelse på samvirker eller allmennaksjeselskaper som omfattes av dens lovgivning med hensyn til hvordan deres kapital uttrykkes. Et SCE-foretak kan i alle tilfeller uttrykke sin kapital også i euro. I slike tilfeller skal omregningskursen mellom nasjonal valuta og euro være kursen på den siste dagen i måneden som går forut for stiftelsen av SCE-foretaket.
2. Dersom og så lenge den tredje fasen i ØMU ikke gjelder for medlemsstaten [EØS-staten] der et SCE-foretak har sitt forretningskontor, kan SCE-foretaket likevel utarbeide og offentliggjøre årsregnskapet og eventuelt det konsoliderte regnskapet i euro. Medlemsstaten [EØS-staten] kan kreve at SCE-foretakets årsregnskap og eventuelt konsoliderte regnskap utarbeides og offentliggjøres i nasjonal valuta på de samme vilkår som er fastsatt for samvirker og allmennaksjeselskaper i medlemsstatens [EØS-statens] lovgivning. Dette berører ikke den ekstra adgangen for SCE-foretak til å offentliggjøre sitt årsregnskap og eventuelt konsoliderte regnskap i euro i samsvar med direktiv

90/604/EØF av 8. november 1990 om endring av direktiv 78/660/EØF om årsregnskaper og direktiv 83/349/EØF om konsoliderte regnskaper med hensyn til unntak for små og mellomstore selskaper og offentliggjøring av regnskaper i ECU.[1]
1 EFT L 317 av 16.11.1990, s. 57. Se EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 4 og nr. 6.

Kapittel IX. Sluttbestemmelser

Art 78. Nasjonale gjennomføringsbestemmelser

1. Medlemsstatene [EØS-statene] skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre effektiv gjennomføring av denne forordning.
2. Hver medlemsstat [EØS-stat] skal utpeke vedkommende myndigheter i henhold til artikkel 7, 21, 29, 30, 54 og 73. Den skal underrette Kommisjonen[1] og de øvrige medlemsstatene [EØS-statene] om dette.
1 For EFTA-statene: EFTAs overvåkingsorgan, jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 4.

Art 79. Revisjon av forordningen[1]

Senest fem år etter at denne forordning er trådt i kraft, skal Kommisjonen oversende Europaparlamentet og Rådet en rapport om anvendelsen av forordningen og eventuelt forslag til endringer. Rapporten skal særlig undersøke:

a. om det bør tillates at et SCE-foretaks hovedkontor og forretningskontor lokaliseres i forskjellige medlemsstater [EØS-medlemsstater],
b. om det bør tillates at en medlemsstat [EØS-stat] i lovgivningen den vedtar i samsvar med fullmakter gitt ved denne forordning eller for å sikre effektiv anvendelse av denne forordning, tillater at et SCE-foretak tar inn i sine vedtekter bestemmelser som avviker fra eller utfyller denne lovgivningen, selv om slike bestemmelser ikke ville være tillatt i vedtektene til et samvirke med forretningskontor i medlemsstaten [EØS-staten],
c. om det bør tillates bestemmelser som gjør det mulig å dele et SCE-foretak i to eller flere nasjonale samvirker,
d. om det bør tillates særlig klageadgang ved bedrageri eller feil ved registreringen av et SCE-foretak etablert ved fusjon.

1 Jf. EØS-avtalen protokoll 1 nr. 5: For EFTA-statenes vedkommende vil en tilsvarende oppgave tilligge EFTAs overvåkingsorgan eller EFTA-statenes faste komité.

Art 80. Ikrafttredelse[1]

Denne forordning trer i kraft den tredje dag etter at den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende.*

Den får anvendelse fra 18. august 2006.

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater [EØS-medlemsstater].

1 Jf. EØS-avtalen art. 7 bokstav a: Dette gjelder ikke for EFTA-statene.

Utferdiget i Brussel, 22. juli 2003.

Lov om beredskapslagring av petroleumsprodukt

§ 1.

For å sikre forsyningane av petroleum og petroleumsprodukt både nasjonalt og internasjonalt kan Kongen i forskrift avgjere at den som her i landet importerer eller produserer petroleumsprodukt og biodrivstoff, pliktar å halde lager av desse produkta.

Kongen kan vidare gi nærare føresegner om

a. kven lagringsplikta gjeld for
b. lagringspliktige produkt
c. omfang og oppfylling av lagringsplikta
d. bruken av volum som skal beredskapslagrast, og
e. reglar om rapportering og tilsyn med beredskapslagringa.

§ 2.

Departementet kan krevje gebyr frå føretak for brot på lova dersom nokon som har handla på vegner av føretaket har brote føresegner gitt med heimel i denne lova. Gebyret for brot kan ikkje overstige 10 millionar kroner per vedtak. Endeleg vedtak om gebyr for brot er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom føretaket går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, kan retten prøve alle sider ved saka.

Departementet kan gi forskrift med nærare reglar om fastsetjing og gjennomføring av vedtak om gebyr for brot. Forskrifta kan innehalde reglar om oppfyllingsfrist for vedtak om gebyr for brot, rente og tilleggsgebyr dersom gebyret ikkje vert betalt ved forfall, og i særlege tilfelle høve til å avstå frå å krevje inn pålagde gebyr.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 122.

§ 3.

Denne lova tek til å gjelde straks.

Lov om endringer i barnevernloven og sosialtjenesteloven mv. (saksbehandlingsregler for fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker mv.)

– – –

III

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) gjøres følgende endringer: – – –
§ 9-3 tredje ledd skal lyde:
Fylkesnemnda avgjør kravet i de tilfelle det vedtak som gir grunnlag for plasseringen hører inn under fylkesnemndas myndighetsområde.

X

III-IX trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.
Kongen kan gi nærmere overgangsbestemmelser.
1 Fra 1 jan 2007 for del III § 4-4 (4), § 4-15 (3) siste punktum, § 4-19 og § 4-21 (2) iflg. res. 1 des 2006 nr. 1332.
Fra 1 jan 2008 for del III § 4-6 (2) annet punktum, § 4-6 (4), § 4-9 (1) annet punktum, § 4-9 (3) , § 6-9 (2) og del IV til og med del IX iflg. res. 30 nov 2007 nr. 1348.
Fra 1 jan 2008 for del III barnevernloven for så vidt gjelder endringene i

barnevernloven kapittel 7 iflg. res. 21 des 2007 nr. 1575

Lov om endringer i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:

X[1]

1 Se lov 12 des 2008 nr. 99 del VII.
Overskriften i § 10-50 skal lyde:
Samvirkeforetaks bonus og avsetning til andelskapital
§ 10-50 første ledd annet punktum skal lyde:
I tillegg kan det gis fradrag for avsetning til felleseid andelskapital med inntil 15 prosent av inntekten.
Nåværende § 10-50 første ledd annet punktum blir tredje punktum.
Nåværende § 10-50 første ledd tredje punktum blir nytt fjerde punktum.
§ 10-50 nytt femte ledd skal lyde:
Boligbyggelag som omfattes av lov om boligbyggelag kan kreve fradrag for avsetning til felleseid andelskapital. Første ledd andre til fjerde punktum gjelder tilsvarende, men slik at fradrag kan gis i inntekt av omsetning med medlemmene og tilknyttede borettslag.
Nåværende § 10-50 femte ledd blir nytt sjette ledd.

XI

– – –
Endringen under VII skal likevel tre i kraft straks for så vidt gjelder overgangsregler til oppheving av skatteloven § 6-47 første ledd bokstav c og d.
– – –
Endringene under X trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.
Endret ved lov 15 juni 2007 nr. 27 (i sjuende ledd).

Lov om målenheter, måling og normaltid

Kapittel 1. Innledning

§ 1. Formål

Lovens formål er å sikre en måleteknisk infrastruktur som har tillit nasjonalt og internasjonalt samt å bidra til en effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Loven skal bidra til at målinger og måleresultater er tilfredsstillende nøyaktige ut fra formålet om effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivaretakelse av beskyttelsesverdige interesser.

§ 2. Virkeområde og definisjoner

Denne lov stiller bare krav til måleredskaper, målinger (bruk av måleredskaper), angivelse av måleresultater og produkters kvantitative innhold når dette er særlig bestemt i eller i medhold av denne lov. Loven gjelder ikke for målinger og anvendelse av måleresultater til privat bruk.

Med måling forstås i denne lov bruk av måleredskaper eller målemetoder med det formål å bestemme den kvantitative størrelsen på det som måles. Den kvantitative størrelsen (måleresultatet) angis i målenheter, prosent eller antall.

Med måleredskap forstås i denne lov ethvert redskap, utstyr, instrument eller system som brukes for å fremskaffe et måleresultat. Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette nærmere bestemmelser om hva som skal anses som måleredskap eller deler av et måleredskap etter første punktum. Departementet kan på samme måte også fastsette at noe som er et måleredskap etter loven, likevel ikke skal betraktes som måleredskap.

§ 3. Myndighet

Justervesenet er nasjonal måleteknisk myndighet. Kongen kan fastsette at andre enn Justervesenet skal være måleteknisk myndighet på særskilte områder. Myndigheten har på disse særskilte områdene samme myndighet som den Justervesenet er gitt i denne lov, med mindre annet er bestemt.

Myndigheten skal ha nødvendig måleteknisk kompetanse og dokumentert sporbarhet for de målinger myndigheten foretar. Departementet kan fastsette nærmere krav til myndighetens kompetanse og andre forhold av betydning for myndighetens måletekniske virksomhet etter loven.

Kapittel 2. Grunnleggende måleteknisk infrastruktur

§ 4. Målenheter

Kongen fastsetter i forskrift de målenheter som gjelder i Norge.

Kongen kan i forskrift tillate at andre målenheter i særlige tilfeller kan angis i tillegg til de gjeldende målenheter.

§ 5. Realisering av målenheter

Det nasjonale behovet for realisering av målenheter skal være dekket. Justervesenet skal sette i verk nødvendige tiltak for å sikre dette.

Dersom Justervesenet ikke selv realiserer de målenheter det er behov for, kan Justervesenet utpeke laboratorier som skal ha ansvar for å realisere en eller flere målenheter som skal være nasjonal referanse for andre målinger. Justervesenet kan stille vilkår for utpekingen samt endre eller trekke tilbake utpekingen.

Kongen kan i forskrift fastsette kriterier for utpeking, endring og tilbaketrekking av utpeking av laboratorier.

§ 6. Norsk normaltid

Normaltiden i Norge er én time foran koordinert universaltid (UTC+1).

Kongen kan fastsette en avvikende normaltid for særskilte årstider.

Kapittel 3. Krav ved salg mv. av måleredskaper

§ 7. Krav til måleredskapers egenskaper ved salg mv.

Kongen kan i forskrift bestemme at det skal fastsettes nærmere krav til måleredskaper som tilbys for salg eller selges, når det

a. stilles krav til slike måleredskaper når de brukes, jf. kapittel 4,
b. følger av internasjonale forpliktelser at krav skal stilles eller
c. ellers anses nødvendig for å sikre lovens formål, jf. § 1.

De nærmere krav som skal stilles til disse måleredskapenes egenskaper, fastsettes av Justervesenet i forskrift eller enkeltvedtak.

Kongen kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette at også andre former for

overdragelse skal likestilles med salg etter denne lov.

§ 8. Samsvarsvurdering

Samsvarsvurdering som fastslår at måleredskapet oppfyller fastsatte krav (beslutning om samsvar), skal være gjennomført og dokumentert før måleredskapet tilbys for salg, med mindre annet er bestemt av Justervesenet. Med samsvarsvurdering forstås i denne lov en vurdering som avgjør om et måleredskap har slike egenskaper at det oppfyller de kravene som er fastsatt i eller i medhold av denne lov.

Justervesenet fastsetter i forskrift hvilke samsvarsvurderinger som skal foretas og prosedyrer for gjennomføring av samsvarsvurderinger. I særlige tilfeller kan Justervesenet fastsette krav til samsvarsvurderinger og prosedyrer for samsvarsvurderinger i enkeltvedtak.

§ 9. Bortfall av beslutning om samsvar

Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak bestemme at beslutning om samsvar skal ha begrenset gyldighetstid. Ved fornyet beslutning om samsvar skal de krav som foreligger på fornyelsestidspunktet legges til grunn, med mindre særlige forhold tilsier noe annet.

Beslutning om samsvar kan også bli ugyldig før gyldighetstidens utløp dersom det viser seg at de krav som ligger til grunn for beslutningen, er klart mangelfulle. Endelig vedtak om at beslutningen er ugyldig, kan tidligst fattes av Justervesenet ett år etter at varsel om ugyldigheten er gitt i Norsk Lysingsblad eller på annen hensiktsmessig måte. Dersom videre tilbud og salg av måleredskapet kan få store samfunnsmessige konsekvenser, kan departementet vedta at beslutningen umiddelbart skal erklæres ugyldig.

Kapittel 4. Krav ved bruk av måleredskaper (målinger)

§ 10. Krav til målinger for å sikre tilstrekkelig nøyaktige måleresultater

Kongen fastsetter i forskrift hvilke bruksformål som de nærmere kravene til måleredskaper og målemetoder fastsatt i medhold av kapittelet her, skal gjelde for. Med bruksformål menes hva det måleresultatet som er fremskaffet ved målingen, skal anvendes til.

I de tilfeller krav skal gjelde, jf. første ledd, fastsetter Justervesenet i forskrift eller enkeltvedtak

a. nærmere krav til måleredskapers egenskaper når de er i bruk,
b. nærmere bestemmelser om måleredskapers tillatte bruksformål og
c. krav til bruk, installasjon, vedlikehold, omgivelser og andre forhold som kan påvirke det måleresultatet som fremskaffes ved bruk av et måleredskap.

Krav etter bestemmelsen her kan kun fastsettes når dette anses nødvendig for å sikre lovens formål om tilstrekkelig nøyaktige målinger og måleresultater.

§ 11. Krav til bruk av særskilte måleredskaper og målemetoder

Når det etter § 10 er bestemt at det skal stilles krav til målinger foretatt for bestemte bruksformål, kan Justervesenet i forskrift eller enkeltvedtak fastsette hvilke måleredskaper og målemetoder som skal være tillatt brukt ved måling for disse bruksformålene.

§ 12. Krav til måleredskaper som allerede er tatt i bruk

Krav til måleredskaper gjelder også for måleredskaper som allerede er i bruk når kravene fastsettes. Justervesenet fastsetter i forskrift eller enkeltvedtak i hvilken grad nye krav til måleredskaper likevel ikke skal gjelde for måleredskaper som allerede er tatt i bruk.

§ 13. Krav til gyldig beslutning om samsvar

Dersom måleredskap er underlagt krav om beslutning om samsvar etter § 8, er måleredskapet kun tillatt å bruke når det foreligger slik beslutning. Justervesenet kan gi unntak fra dette kravet. I de tilfeller der beslutningen er ugyldig i medhold av § 9 annet ledd, er måleredskapet ikke lenger tillatt å bruke.

§ 14. Krav på grunn av måleredskapets plassering

Bestemmelsene i dette kapittelet kommer også til anvendelse på måleredskaper som det ikke gjelder nærmere krav til etter § 10, dersom

a. måleredskapet befinner seg på samme sted som måleredskaper det stilles nærmere krav til, og
b. måleredskapet kan forveksles med de måleredskapene som er

underlagt nærmere krav.

Kapittel 5. Krav ved angivelse av måleverdier

§ 15. Krav ved angivelse av måleresultater

Det skal være samsvar mellom det reelle måleresultatet og det måleresultatet som angis, i de tilfeller hvor det stilles krav til målingen og måleresultatet etter kapittel 4, jf. § 10.

Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette nærmere krav til hvordan tilfredsstillende angivelse av måleresultater skal sikres og når samsvar anses å foreligge.

§ 16. Krav til produkters kvantitative innhold

Departementet kan i forskrift fastsette

a. at produkter bare kan markedsføres eller selges i bestemte kvantitative størrelser, og
b. at et produkts vekt, volum, alkoholinnhold eller annet kvantitativt innhold skal angis på produktet.

Når det kvantitative innholdet angis for et produkt, kan Justervesenet i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke krav som skal gjelde til

a. produktets kvantitative innhold, herunder hvordan det kvantitative innholdet skal beregnes,
b. kontroll av produktets kvantitative innhold, herunder krav om godkjennelsesordninger, og
c. merking som skal gi informasjon om produktets kvantitative innhold, herunder særlige krav til merking av produkter som er underlagt kontroll etter bestemmelsen her.

Kapittel 6. Særlige plikter og krav

§ 17. Plikter for å sikre etterlevelse av regelverket

Departementet kan i forskrift bestemme at de ansvarlige etter denne lov selv skal iverksette konkrete tiltak for å sikre etterlevelse av regelverket.

Departementet kan også stille krav om godkjenningsordninger for måleredskaper under bruk.

De ansvarlige etter denne lov skal sørge for at det er mulig å gjennomføre kontroll med at lovens krav er oppfylt. Justervesenet kan gi nærmere bestemmelser om dette i forskrift eller enkeltvedtak.

Departementet kan i forskrift pålegge den som selger eller på annen måte overdrar måleredskaper

a. å informere kjøper av et måleredskap om at måleredskapet er underlagt spesielle krav etter denne lov eller etter bestemmelser fastsatt i medhold av loven, og
b. å rapportere til Justervesenet ved salg av måleredskaper.

§ 18. Plikter for andre som har oppgaver i forhold til måleredskaper og målinger

Reparatør, installatør, den som vedlikeholder og andre som har oppgaver i forhold til målinger og måleredskaper som er underlagt krav fastsatt i eller i medhold av denne lov, må ha tilstrekkelig kompetanse for de oppgavene de utfører. Kompetansen må kunne dokumenteres på forespørsel fra Justervesenet. Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak presisere nærmere hva som er tilstrekkelig kompetanse. Departementet kan i forskrift stille krav til godkjenningsordninger når dette anses nødvendig for å sikre tilstrekkelig kompetanse hos disse aktørene.

Departementet kan i forskrift også fastsette at slike aktører må gi melding til Justervesenet ved utføring av oppdrag knyttet til målinger og måleredskaper.

§ 19. Krav til merking av måleredskaper

Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette at måleredskaper skal merkes med

a. godkjennings- eller kontrollmerke, herunder krav om henvisning til godkjenningsdokument,
b. produkttekniske spesifikasjoner,
c. gjeldende betingelser for bruk av måleredskapet og
d. hvem som er leverandør eller produsent av måleredskapet og identifikasjonsnummer på måleredskapet.

Kapittel 7. Tilsyn

§ 20. Tilsyn

Justervesenet fører nødvendig tilsyn med at bestemmelsene fastsatt i eller i medhold av denne lov etterleves.

Justervesenet kan overlate til andre med særlig kompetanse og tilstrekkelig uavhengighet å utføre tilsynsoppgaver på sine vegne. Bestemmelsene i §§ 22-24 gjelder tilsvarende for den som utfører tilsynsoppgaver på vegne av Justervesenet, med mindre Justervesenet bestemmer noe annet.

§ 21. Justervesenets utførelse av kontroll på anmodning

Justervesenet kan på anmodning kontrollere tilstanden til et måleredskap i forhold til regelverket dersom

a. det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å få kontrollert at redskapet oppfyller de fastsatte krav på annen måte, eller
b. det foreligger andre særskilte grunner som tilsier en slik kontroll.

Merkostnader som Justervesenet har ved å utføre kontrollen, skal belastes rekvirenten fullt ut.

§ 22. Uhindret adgang

Justervesenet skal ha uhindret adgang til steder og innretninger når dette anses nødvendig for å føre tilsyn etter denne lov.

Om nødvendig kan det kreves bistand fra politiet for å sikre slik adgang.

Justervesenet har ikke adgang til private hjem med mindre det foreligger annet rettsgrunnlag.

§ 23. Rett til opplysninger

Justervesenet kan kreve at produsenter, importører, forhandlere og andre som overdrar produkter og måleredskaper, brukere av måleredskaper, reparatører, installatører, den som vedlikeholder og andre som har oppgaver i forhold til målinger og måleredskaper, legger fram opplysninger som er av betydning for tilsynet.

Tilsvarende opplysningsplikt gjelder for ansatte og andre som opptrer på

vegne av den som omfattes av første ledd.

Justervesenet kan fastsette nærmere bestemmelser om hvordan opplysningene skal gis.

§ 24. Praktisk bistand og tilretteleggelse for tilsynsarbeidet

Enhver som underlegges tilsyn etter denne lov, skal sørge for å legge forholdene til rette for at tilsynet praktisk kan gjennomføres og gi den nødvendige bistand under tilsynet.

Den som det føres tilsyn med, kan ikke kreve å få dekket kostnader som er påført under utførelse av nødvendig tilsyn.

Justervesenet kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette nærmere bestemmelser om hvordan forholdene skal legges til rette for utførelse av tilsynet.

§ 25. Opplysninger for å vurdere behovet for nye regler mv.

Justervesenet kan i rimelig utstrekning kreve opplysninger om og undersøke faktiske forhold som anses nødvendig for å vurdere om det foreligger behov for å iverksette nye regler eller virkemidler som skal sikre lovens formål. Slike opplysninger vil kunne omfatte teknisk tilstand på måleredskaper, rutiner og prosedyrer for målemetoder og statistikk.

Kapittel 8. Reaksjoner ved brudd på regelverket

§ 26. Retting, stansing og ubrukbargjøring

Ved brudd på bestemmelsene i denne lov eller på bestemmelser fastsatt i medhold av loven kan Justervesenet kreve forholdet rettet innen en fastsatt frist.

Dersom det ulovlige forholdet er vesentlig, skal Justervesenet kreve at det ulovlige forhold umiddelbart stanses med mindre stansing må anses sterkt urimelig. Når retting etter første ledd ikke er foretatt innen fastsatt frist, kan dette i seg selv medføre at forholdet anses som vesentlig. Ved pålegg om stansing kan Justervesenet også kreve at måleredskaper eller innretninger som presenterer et måleresultat, skal merkes, forsegles, fjernes eller på annen måte ubrukbargjøres inntil forholdet er rettet.

Dersom det er grunn til å tro at den ansvarlige ikke selv vil etterfølge kravet om stansing, eller det av andre grunner anses hensiktsmessig, kan

Justervesenet selv iverksette nødvendig tiltak for å hindre det ulovlige forholdet, herunder merke, forsegle, midlertidig fjerne eller på annen måte ubrukbargjøre måleredskapet. Kostnadene ved Justervesenets gjennomføring av stansing dekkes av den ansvarlige.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om når stansing skal pålegges.

§ 27. Omsetningsforbud og tilbaketrekking

Dersom produkter og måleredskaper ikke tilfredsstiller krav fastsatt i eller i medhold av denne lov, kan Justervesenet vedta forbud mot omsetning av disse produktene og måleredskapene. Justervesenet kan også kreve at produkter og måleredskaper som allerede er lagt ut for salg eller annen type omsetning, blir trukket tilbake. Omsetningsforbud og pålegg om tilbaketrekking kan vedtas for enkeltprodukter og enkeltredskaper eller for angitte varepartier, produksjonsserier o.l. Bestemmelsen i § 26 tredje ledd gjelder tilsvarende ved vedtak etter denne bestemmelsen.

§ 28. Tilbakekall av godkjenning

Justervesenet kan kalle tilbake en godkjenning gitt etter denne lov eller etter bestemmelser fastsatt i medhold av loven dersom:

a. den som har godkjenningen, eller en som opptrer på dennes vegne, overtrer bestemmelser i denne lov eller bestemmelser fastsatt i medhold av loven, og
b. det anses uforsvarlig å la godkjenningen fortsatt gjelde.

§ 29. Tvangsmulkt

Justervesenet kan ilegge tvangsmulkt for å sikre at plikter etter denne lov eller etter bestemmelser fastsatt i medhold av loven blir oppfylt. Tvangsmulkt kan ilegges som en engangsmulkt eller løpende mulkt inntil det forhold som begrunner tvangsmulkten er opphørt.

Justervesenet kan frafalle påløpt tvangsmulkt helt eller delvis.

Kongen kan gi forskrifter om tvangsmulktens størrelse og varighet og eventuelle andre bestemmelser om fastsettelse og gjennomføring.

§ 30. Overtredelsesgebyr

Justervesenet kan ilegge den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i §§ 4, 7-9, 10 annet ledd og 11-13 (jf. §§ 10 første ledd og 14), 15-19 og 22-25 overtredelsesgebyr. Det samme gjelder ved overtredelse av bestemmelser gitt i medhold av disse bestemmelsene når det i forskriften er fastsatt at overtredelse av den aktuelle bestemmelse kan medføre slik administrativ sanksjon.

Når ikke annet er fastsatt, er fristen for å betale overtredelsesgebyret fire uker. Kongen gir forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr. Det fastsettes enten kriterier for utmåling av overtredelsesgebyret og et maksimumsbeløp eller faste satser som overtredelsesgebyret utmåles etter. Forskriften kan også inneholde bestemmelser om rente og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyr ikke blir betalt ved forfall.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr etter bestemmelsen her når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyr. Med foretak menes her selskap, enkeltpersonforetak, forening eller annen sammenslutning, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.

Ved avgjørelsen av om et foretak skal ilegges overtredelsesgebyr, skal det særlig legges vekt på

a. overtredelsens grovhet,
b. om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,
c. om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser,
d. om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
e. om det foreligger gjentakelse og
f. foretakets økonomiske evne.

Kapittel 9. Utfyllende bestemmelser

§ 31. Gebyrer og avgifter

Departementet kan gi forskrifter om gebyrer for behandling av godkjenninger og andre vedtak fastsatt etter denne lov eller etter bestemmelser fastsatt i medhold av loven. Departementet kan også i forskrift pålegge gebyrer for tilsyn og kontroll som gjennomføres for å sikre at loven eller bestemmelser fastsatt i

medhold av loven blir fulgt. Gebyrene skal gå til å dekke kostnadene ved den måletekniske virksomheten.

Dersom det ikke anses hensiktsmessig å pålegge den enkelte gebyrer direkte, kan departementet i forskrift fastsette en generell avgift som skal dekke kostnadene ved den måletekniske virksomheten.

– – –

Ved forsinket betaling av gebyrer og avgifter, skal det betales rente i samsvar med lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Pålegg om gebyrer og avgifter er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lov 12 apr 2013 nr. 13.

§ 32. Saksbehandlingsregler

Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter om saksbehandling etter denne lov.

Kapittel 10. Avsluttende bestemmelser

§ 33. Ikrafttredelse

Denne loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

1 Satt ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 26 jan 2007 nr. 86.

§ 34. Oppheving og endring av andre lover

Når denne loven trer i kraft, oppheves følgende lover:

1. Lov 29. juni 1894 nr. 1 um sams normaltid fyr kongeriket Norig.
2. Lov 31. oktober 1946 nr. 2 om mål og vekt.

– – –

§ 35. Overgangsbestemmelser

Forskrifter gitt med hjemmel i lov 31. oktober 1946 nr. 2 om mål og vekt og log 29. juni 1894 nr. 1 um sams normaltid fyr kongeriket Norig gjelder også etter at loven her har trådt i kraft, med mindre de strider mot bestemmelser i denne lov eller bestemmelser fastsatt i medhold av loven.

Departementet fastsetter i forskrift hvilke måleredskaper som det skal

videreføres nærmere krav til, og i hvilke situasjoner, i en overgangsperiode inntil ny vurdering av om nærmere krav skal gjelde er foretatt i medhold av §§ 7 og 10.

Departementet kan også fastsette andre særskilte overgangsregler i forskrift.

Lov om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Loven skal trygge liv og helse, miljø og materielle verdier ved å legge til rette for god skipssikkerhet og sikkerhetsstyring, herunder hindre forurensning fra skip, sikre et fullt forsvarlig arbeidsmiljø og trygge arbeidsforhold om bord på skipet, samt et godt og tidsmessig tilsyn.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 2. Lovens saklige virkeområde

Loven får anvendelse for norske og utenlandske skip. For skip under 24 meter største lengde som brukes utenfor næringsvirksomhet, gjelder loven likevel ikke.

Kongen kan gi forskrift om at loven i tillegg til skip som nevnt i første ledd, også skal gjelde for:

a. boreplattformer og andre flyttbare innretninger for undersøkelse etter, utnyttelse, lagring eller transport av undersjøiske naturforekomster samt flyttbare innretninger til hjelp for slik virksomhet,
b. flytekran, mudderapparat og lignende flytende innretninger,
c. skip som nevnt i første ledd annet punktum hvor noen har sitt arbeid om bord.

Kongen kan også gi forskrift om at loven helt eller delvis ikke skal gjelde for:

a. skip under 24 meter største lengde,
b. skip som kan føre inntil tolv passasjerer,
c. spesialskip,

d. skip som utelukkende benyttes på elver og innsjøer,
e. skip som er vernet,
f. skip som tilhører Forsvaret eller som benyttes i dets tjeneste,
g. andre statlige skip som brukes utenfor næringsvirksomhet,
h. utenlandske skip.

Kongen kan for skip som nevnt i tredje ledd, gi særlige regler om sikkerhetsstyring, sikkerhet, miljø, sikkerhets- og terrorberedskap og tilsyn samt forvaltningstiltak og administrative sanksjoner som fraviker reglene i loven her.

§ 3. Lovens geografiske virkeområde

Loven gjelder for norske skip uansett hvor de befinner seg.

Med de begrensninger som følger av folkeretten, gjelder loven for utenlandske skip:

a. i Norges territorialfarvann, herunder ved Svalbard og Jan Mayen,
b. i Norges økonomiske sone,
c. på norsk kontinentalsokkel.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på utenlandske skip også utenfor områdene nevnt i annet ledd, så langt folkeretten tillater det.

Kapittel 2. Rederiets plikter. Sikkerhetsstyring

§ 4. Rederiet

Med rederiet menes den som i det sikkerhetsstyringssertifikatet som skipet skal ha etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 7, jf. § 5 i denne loven, er opplyst å være driftsansvarlig selskap.

Dersom det for skipet ikke gjelder krav om sikkerhetsstyringssertifikat som nevnt i første ledd, eller sikkerhetsstyringssertifikatet er blitt ugyldig eller er trukket tilbake, regnes skipets eier som rederiet. Er skipet registrert, regnes den registrerte eieren som skipets eier. Dersom skipets eier i tilfelle som nevnt i første punktum har innsendt dokumentasjon i henhold til § 5 med samtykke fra den driftsansvarlige eller byggeansvarlige, skal vedkommende anses som rederi etter denne loven.

Annet ledd gjelder tilsvarende dersom den som er opplyst å være driftsansvarlig selskap i skipets sikkerhetsstyringssertifikat, ikke eksisterer.

Departementet kan gi forskrifter om hvem som skal anses som «rederi» etter reglene i første til tredje ledd.

§ 5. Plikt til innsendelse av opplysninger

Dersom skipets eier overlater ansvaret for driften av skipet til en annen, skal det opplyses om navnet på den driftsansvarlige og gis andre nødvendige opplysninger til den departementet bestemmer. Den driftsansvarlige skal få en bekreftelse på at opplysningene er mottatt og fullstendige. Første og annet punktum gjelder tilsvarende under byggingen av skipet dersom skipets eier overlater ansvaret for byggingen av skipet til en annen.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om plikten til å gi opplysninger etter første ledd.

§ 6. Rederiets alminnelige plikter

Rederiet har en overordnet plikt til å påse at byggingen og driften av skipet skjer i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av denne loven, herunder at skipsføreren og andre som har sitt arbeid om bord, etterlever regelverket.

Rederiet skal sørge for at lovens krav oppfylles, bortsett fra i tilfelle der skipsføreren i loven er gitt en selvstendig plikt til å sørge for dette. Rederiet skal sørge for at forholdene legges til rette for at alle de som har sitt arbeid om bord, har mulighet for å oppfylle sine forpliktelser etter loven.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om rederiets plikter etter denne bestemmelsen.

§ 7. Rederiets plikt til å etablere, gjennomføre og videreutvikle sikkerhetsstyringssystem

Rederiet skal sørge for å etablere, gjennomføre og videreutvikle et dokumenterbart og verifiserbart sikkerhetsstyringssystem i rederiets organisasjon og på det enkelte skip, for å kartlegge og kontrollere risiko samt sikre etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov eller i sikkerhetsstyringssystemet selv. Sikkerhetsstyringssystemets innhold, omfang og dokumentasjon skal være tilpasset behovet til rederiet og den aktiviteten det driver.

Rederiet skal sørge for at skipsføreren og andre som har sitt arbeid om bord, får anledning til å medvirke ved etableringen, gjennomføringen og videreutviklingen av sikkerhetsstyringssystemet.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om kravene til

sikkerhetsstyringssystem, herunder om:

a. innhold, omfang og dokumentasjon,
b. sikkerhetsstyringssertifikater for skip,
c. godkjenningsbevis for sikkerhetsstyring for rederier,
d. adgang til å fravike kravet til sikkerhetsstyringssystem for visse skip og adgang til å fravike første og annet ledd når dette er nødvendig som følge av gjennomføring av EØS-avtalen.

§ 8. Medvirkningsplikt for skipsføreren og andre som har sitt arbeid om bord

Skipsføreren skal medvirke ved etableringen, gjennomføringen og videreutviklingen av sikkerhetsstyringssystem etter § 7, og skal videre medvirke til at sikkerhetsstyringssystemet blir fulgt om bord og fungerer etter sin hensikt.

Andre som har sitt arbeid om bord, skal så langt dette følger av vedkommendes stilling, medvirke til at sikkerhetsstyringssystemet blir fulgt om bord.

Departementet kan gi forskrifter om medvirkningsplikten, herunder adgang til å fravike første og annet ledd når dette er nødvendig som følge av gjennomføring av EØS-avtalen.

Kapittel 3. Teknisk og operativ sikkerhet

§ 9. Teknisk sikkerhet

Et skip skal være prosjektert, bygget og utrustet på en slik måte at det ut fra skipets formål og fartsområde gir betryggende sikkerhet for liv og helse, miljø og materielle verdier.

Departementet kan gi forskrifter om hvordan skip skal være prosjektert, bygget og utrustet for å tilfredsstille kravene etter første ledd, herunder om:

a. skrogstyrke og vanntett integritet,
b. stabilitet og flyteevne,
c. maskineri og elektriske installasjoner,
d. brannsikring,
e. navigasjonsutstyr,
f. kommunikasjonsutstyr,
g. redningsmidler.

§ 10. Måling av skip

Et skip skal måles og være utstyrt med målebrev.

Departementet kan gi forskrifter om måling, herunder om:

a. hvilke skip som er målepliktige,
b. ommåling,
c. hvem som skal forestå målingen,
d. målebrevet og annen dokumentasjon vedrørende måling,
e. anerkjennelse av utenlandske målebrev.

§ 11. Drift og vedlikehold

Et skip skal drives og vedlikeholdes på en slik måte at det ut fra skipets formål og det fartsområdet det er bestemt for, gir betryggende sikkerhet for liv og helse, miljø og materielle verdier.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om hvordan et skip skal drives og vedlikeholdes for å tilfredsstille kravene i første ledd.

§ 12. Last og ballast

Et skip skal være lastet eller ballastet på en slik måte at stabiliteten og flyteevnen ikke settes i fare, og slik at sikkerheten for liv og helse, miljø og materielle verdier ikke trues på annen måte. Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om last og ballast, herunder om farlig last, sikring av last, fribord og lastemerker.

Lasting og lossing skal skje på en slik måte at sikkerheten for liv og helse, miljø og materielle verdier ikke trues. Departementet kan gi forskrifter om lasting og lossing, herunder om laste- og losseinnretninger.

§ 13. Sertifikater

Departementet kan i forskrift stille krav om at skipet skal ha sertifikater utstedt av tilsynsmyndigheten eller den departementet bestemmer, som dokumentasjon på at skipet på utstedelsestidspunktet tilfredsstiller krav fastsatt i eller i medhold av loven.

Sertifikater kan inneholde særskilte vilkår, og skal til enhver tid være tilgjengelig om bord.

Departementet kan gi forskrift om krav til sertifikater, herunder om:

a. hvilke sertifikater et skip skal være utstyrt med,
b. utstedelse, gyldighet og vilkår,
c. adgang til å fravike kravene i første og annet ledd,
d. anerkjennelse av utenlandske sertifikater.

§ 14. Navigering

Et skip skal navigeres slik at det ikke oppstår fare for liv og helse, miljø eller materielle verdier.

Departementet kan gi forskrift om krav til sikker navigering, herunder om:

a. sjøveisregler,
b. bruk av navigasjonshjelpemidler,
c. skipsbøker samt andre skipspapirer,
d. tiltak hvor skipet eller et annet skip er i havsnød,
e. tiltak for å trygge skipet under krig, krigsfare og lignende forhold.

§ 15. Bemanning og vakthold

Et skip skal være bemannet på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte.

Vaktholdet om bord skal være tilstrekkelig til å opprettholde sikker navigering og andre sikkerhets- og driftsfunksjoner.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene til bemanning og vakthold.

§ 16. Kvalifikasjonskrav og personlige sertifikater

Den som har sitt arbeid om bord, må ha de kvalifikasjoner og eventuelle sertifikater som kreves for den aktuelle stillingen eller det arbeidet som skal utføres. Sertifikatet skal vise at de nødvendige kravene var oppfylt ved sertifikatets utstedelse, herunder krav til alder, tjeneste, helsetilstand, utdanning, språk og opplæring for stillingen.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om sertifikatpliktige stillinger og om kvalifikasjoner, herunder om:

a. utstedelse og gradering av sertifikater,
b. nødvendig dokumentasjon,
c. anerkjennelse av utenlandske sertifikater,
d. kvalifikasjonskontroll,
e. adgang til å inndra sertifikater,

f. adgang til å fravike kravene etter første ledd,
g. mønstring.

§ 17. Helsekrav

Den som har sitt arbeid om bord, må være fysisk og psykisk skikket til tjenesten og ikke utgjøre en fare for andre om bord. Vedkommende skal legge frem helseerklæring som viser at vilkårene i første punktum er oppfylt, og har plikt til å la seg undersøke av lege når skipsføreren finner grunn til å kreve det.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene i første ledd til fysisk og psykisk skikkethet, helseerklæring og legeundersøkelser, herunder om:

a. minimumskrav til helse, syn og hørsel for ulike stillinger,
b. helseerklæring,
c. godkjenning av leger,
d. klagenemnd,
e. innberetning av yrkesskader og yrkessykdommer,
f. adgang til å fravike kravene etter første ledd.

§ 18. Minstealder

Den som har sitt arbeid om bord må ha fylt 16 år. Departementet kan gi forskrift om minstealder, herunder om:

a. høyere minstealder for visse fartsområder, skip og stillinger,
b. særskilte vilkår for at personer mellom 16 og 18 år kan tjenestegjøre om bord, og særlige vernetiltak for disse,
c. adgang til å fravike kravene etter første ledd.

§ 19. Skipsførerens plikter etter dette kapitlet

Skipsføreren skal sørge for at:

a. skipet er lastet og ballastet på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte og at lasting og lossing av skipet skjer på en sikker måte, jf. § 12, sjølovens § 131 første ledd og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene,
b. navigeringen av skipet og føringen av skipsbøker skjer i henhold til § 14, jf. sjøloven §§ 132 og 133 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene,

c. vaktholdet om bord er sikkerhetsmessig forsvarlig, jf. § 15 annet ledd og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
d. andre som har sitt arbeid om bord ved tiltredelsen eller ved tildelingen av arbeidsoppgaver får nødvendig kunnskap om skipet, om sine plikter, om grunnleggende miljø- og sikkerhetsbestemmelser og om tiltak ved en sjøulykke.

Skipsføreren skal medvirke til at:

a. driften og vedlikeholdet av skipet til enhver tid er sikkerhetsmessig forsvarlig, jf. § 11 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
b. skipet har de sertifikatene som kreves, jf. § 13 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
c. bemanningen av skipet er sikkerhetsmessig forsvarlig, jf. § 15 første ledd og sjøloven § 131 første ledd, samt forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene,
d. vedkommende selv og andre som har sitt arbeid om bord er behørig kvalifisert og har gyldig helseerklæring, jf. § 16 og § 17 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene som i første og annet ledd stilles til skipsføreren.

§ 20. Plikter etter dette kapitlet for andre som har sitt arbeid om bord

Andre som har sitt arbeid om bord, skal så langt dette følger av vedkommendes stilling, medvirke til at:

a. driften og vedlikeholdet av skipet til enhver tid er sikkerhetsmessig forsvarlig, jf. § 11 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
b. skipet er lastet eller ballastet på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte og at lasting og lossing av skipet skjer på en sikker måte, jf. § 12 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
c. navigeringen av skipet skjer på en sikker måte og at føring av skipsbøker skjer på korrekt måte, jf. § 14 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
d. vaktholdet om bord er sikkerhetsmessig forsvarlig, jf. § 15 annet ledd og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
e. vedkommende selv er behørig kvalifisert og har gyldig helseerklæring, jf. § 16 og § 17 og forskrifter gitt i medhold av

bestemmelsene.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene i første ledd til andre som har sitt arbeid om bord.

Kapittel 4. Arbeidsmiljø og personlig sikkerhet

Overskriften endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 21. Sikkerhetsinnretninger og utstyr

Et skip skal ha nødvendige innretninger og utstyr og det skal treffes slike sikkerhetstiltak og andre forholdsregler som er nødvendige for å unngå eller redusere fare for liv og helse og sikre et fullt forsvarlig arbeidsmiljø for dem som har sitt arbeid om bord.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene i første ledd, herunder om:

a. lysforhold,
b. klima,
c. forurensning,
d. fysiske faktorer,
e. rømningsveier,
f. verne- og sikkerhetsinnretninger.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 22. Tilrettelegging og utføring av arbeidet om bord

Arbeidet om bord skal tilrettelegges og utføres slik at hensynet til liv, helse og arbeidsmiljø blir ivaretatt på en god og hensiktsmessig måte. Ved tilretteleggingen skal det tas hensyn til den enkeltes forutsetninger for å kunne utføre arbeidet på en måte som er sikkerhetsmessig forsvarlig.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om de kravene som stilles etter første ledd for å unngå eller redusere farer forbundet med arbeidet eller for å sikre et fullt forsvarlig arbeidsmiljø, herunder om:

a. kartlegging av farene og iverksettelse av hensiktsmessige tiltak,

b. nødvendige tiltak til opplæring og øvelse samt instruksjon av dem som har sitt arbeid om bord,
c. tilgjengelighet av hensiktsmessig sikkerhets- og verneutstyr,
d. plikt til å informere og drøfte farer forbundet med arbeidet og sikkerheten med dem som har sitt arbeid om bord,
e. tilrettelegging av arbeidssituasjonen for dem som har sitt arbeid om bord for å gi mulighet for variasjon, for faglig og personlig utvikling og for selvbestemmelse,
f. nødvendig informasjon, medvirkning og kompetanseutvikling under omstillingsprosesser,
g. tiltak for å sikre et godt psykososialt arbeidsmiljø,
h. plikt til å samarbeide med andre om arbeidsmiljøet om bord,
i. plikt til å legge forholdene til rette for varsling.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 22 a. Sertifikat for arbeids- og levevilkår

Et skip skal ha sertifikat for arbeids- og levevilkår som dokumentasjon på at skipet på tidspunktet for utstedelsen tilfredsstiller krav til arbeids- og levevilkår fastsatt i eller i medhold av denne lov og skipsarbeidsloven.

Sertifikatet utstedes av tilsynsmyndigheten eller den departementet bestemmer og skal til enhver tid være tilgjengelig om bord. Sertifikatet kan inneholde særskilte vilkår.

Departementet kan gi forskrift om krav til sertifikatet, herunder om:

a. hvilke skip som skal være utstyrt med sertifikat,
b. utstedelse, gyldighet og vilkår,
c. erklæring om samsvar med relevante konvensjoner for skip og fiskefartøyer,
d. adgang til å fravike kravene i første og annet ledd,
e. anerkjennelse av utenlandske sertifikater.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 23. Arbeidstid

Den alminnelige arbeidstiden skal være 8 timer i døgnet, med ett døgns hvile i hver uke og hvile på offentlige fridager.

Departementet kan gi forskrift om arbeidstiden, herunder om unntak fra bestemmelsene i første ledd, enten generelt eller for visse stillinger, samt om ekstraarbeid som følge av sikkerhetsmessige forhold.

§ 24. Hviletid

Hviletiden skal minst være 10 timer i løpet av en hvilken som helst periode på 24 timer, og 77 timer i en hvilken som helst periode på 168 timer. Hviletiden kan deles opp i to perioder, hvorav én skal være på minst 6 timer. Intervallet mellom fortløpende hvileperioder skal ikke overstige 14 timer.

Bestemmelsene i første ledd gjelder ikke ved nødssituasjoner eller ved arbeid som følger av mønstringer eller øvelser pålagt i eller i medhold av lov. Bestemmelsene i første ledd gjelder heller ikke for vaktgående personell eller personell som har spesielle oppgaver knyttet til sikkerhet, beredskap eller hindring av forurensning ved arbeid som følge av overordnede driftsforhold.

Unntak fra bestemmelsene i første ledd kan fastsettes i bindende tariffavtale. Ved fastsettelsen skal det tas hensyn til sjøfolkenes helse og sikkerhet, herunder behovet for hvile.

For sjøfolk som inngår i brovakt eller maskinvakt, eller som har spesielle oppgaver knyttet til sikkerhet, beredskap eller hindring av forurensning, kan det i tariffavtale kun fastsettes unntak fra første ledd på følgende vilkår:

a. Den ukentlige hviletiden kan reduseres til 70 timer i perioder av inntil to ukers varighet. Tidsrommet mellom to unntaksperioder skal minst være dobbelt så langt som unntaksperioden.
b. For inntil to døgn per uke kan den daglige hviletiden deles opp i inntil tre perioder hvorav én skal være minst seks timer, og ingen av de andre to mindre enn én time. Tidsrommet mellom to påfølgende hvileperioder skal ikke overstige 14 timer.

For personell på passasjerskip med skiftordning i fartsområde 1 og 2 kan tilsynsmyndigheten fastsette unntak fra første ledd utover de begrensninger som er nevnt i fjerde ledd. Det kan fastsettes nærmere vilkår for unntaket, og det skal foreligge en begrunnet uttalelse fra berørte sjømanns- og rederiorganisasjoner før unntak fastsettes.

Departementet kan gi forskrift om hviletiden, herunder unntak fra første ledd for personell på fiske- og fangstfartøy.

Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 21 (ikr. 20 apr 2012 iflg. res. 20 apr 2012 nr. 337).

§ 25. Bo- og fritidsmiljø

De som har sitt arbeid om bord skal ha tilfredsstillende bo- og fritidsmiljø. Det skal finnes tilstrekkelig med lugarer, oppholdsrom, spiserom, rom for å tilberede mat, rom for personlig hygiene og sykerom. Alle rom skal være tilstrekkelig store, og innredet og utstyrt slik at et godt arbeidsmiljø sikres.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om kravene i første ledd, under hensyn til hvor mange som arbeider om bord og skipets størrelse, konstruksjon, fartsområde og øvrige forhold.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 26. Forpleining

De som har sitt arbeid om bord, skal få god og tilstrekkelig kost som skal være i samsvar med lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) og forskrifter gitt i medhold av loven.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene i første ledd, herunder krav til proviant-, kjøle- og fryserom.

§ 27. Legemidler og rett til behandling av syke

Et skip skal være utstyrt med legemidler og annet som er nødvendig til behandling av syke og skadede og til forebyggelse av sykdom om bord.

Syke og skadede kan i nødvendig utstrekning tas under behandling.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene i første og annet ledd, herunder om hvem som kan utføre behandlingen.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 28. Verneombud og arbeidsmiljøutvalg

På skip skal det være organisert verne- og miljøarbeid. Det skal velges verneombud av og blant dem som har sitt arbeid om bord, og opprettes et arbeidsmiljøutvalg.

Departementet kan gi forskrift om verne- og miljøarbeid, herunder om:

a. verneombuds oppgaver og rettigheter,
b. arbeidsmiljøutvalgets sammensetning og oppgaver,

c. samordning av verne- og miljøarbeidet,
d. unntak fra bestemmelsene i første ledd for visse skip.

§ 28 a. Arbeidsgiverens plikter etter dette kapitlet

Er arbeidsgiveren en annen enn rederiet, skal vedkommende medvirke til at skipet har et fullt forsvarlig arbeidsmiljø etter reglene i dette kapittel.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene som stilles til arbeidsgiveren etter første ledd, herunder om plikt til å samarbeide med andre om arbeidsmiljøet om bord.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 29. Skipsførerens plikter etter dette kapitlet

Skipsføreren skal sørge for at:

a. arbeidet om bord er tilrettelagt slik at det kan utføres sikkerhetsmessig forsvarlig og at kravene til arbeidsmiljøet ivaretas, jf. § 22 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
b. den fastsatte hviletiden overholdes, jf. § 24 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen.

Skipsføreren skal medvirke til at:

a. skipet har nødvendige innretninger og utstyr og at det er truffet nødvendige sikkerhetstiltak og andre forholdsregler for å sikre liv, helse og et fullt forsvarlig arbeidsmiljø for de som arbeider om bord, jf. § 21 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
b. bo- og fritidsmiljø og forpleining er i samsvar med §§ 25 og 26 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene,
c. skipet er utstyrt med nødvendige legemidler mv., jf. § 27 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
d. verne- og miljøarbeidet om bord organiseres og gjennomføres på en forsvarlig måte, jf. § 28 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene som stilles til skipsføreren etter første og annet ledd.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 30. Plikter etter dette kapitlet for andre som har sitt arbeid om bord

Andre som har sitt arbeid om bord, skal så langt dette følger av vedkommendes stilling, medvirke til at:

a. det treffes nødvendige sikkerhetstiltak for å sikre liv og helse for de som arbeider om bord, jf. § 21 første ledd og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
b. arbeidet om bord tilrettelegges slik at det kan utføres sikkerhetsmessig forsvarlig og at kravene til arbeidsmiljøet ivaretas, jf. § 22 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
c. verne- og miljøarbeidet gjennomføres på en forsvarlig måte, jf. § 28 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om kravene i første ledd til andre som har sitt arbeid om bord.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

Kapittel 5. Miljømessig sikkerhet

§ 31. Forbud mot forurensning

Forurensning av det ytre miljø ved utslipp eller dumping fra skipet, eller ved forbrenning av skadelige stoffer eller på annen måte i forbindelse med driften av skipet er forbudt, med mindre annet fremgår av lov eller forskrift fastsatt med hjemmel i lov.

Forbudet mot utslipp eller dumping fastsatt i medhold av dette kapitlet gjelder ikke:

a. ved utslipp av skadelige stoffer eller dumping som er nødvendig av hensyn til skips sikkerhet, de ombordværendes helse eller for å redde liv, eller
b. ved utslipp av skadelige stoffer eller dumping som skyldes skade på skip, når alle rimelige forholdsregler er tatt både før og etter uhellet for å hindre eller begrense utslippet.

Dette kapitlet og forskrifter gitt i medhold av det, kommer ikke til anvendelse på forurensning som utelukkende skyldes utforskning, utvinning og utnyttelse til sjøs av undersjøiske naturforekomster.

Departementet kan gi forskrift om hva som skal anses som:

a. skadelige stoffer, herunder organismer,
b. utslipp,
c. dumping,
d. forbrenning.

§ 32. Teknisk miljømessig sikkerhet

Et skip skal være prosjektert, bygget og utrustet slik at det ikke skjer forurensning av det ytre miljø fra skipet i strid med § 31.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere krav til hvordan et skip skal være prosjektert, bygget og utrustet for å unngå forurensning.

§ 33. Driften av skipet

Driften av et skip skal legges opp og gjennomføres slik at det ikke skjer forurensning av det ytre miljø fra skipet i strid med § 31.

Departementet kan gi forskrift med nærmere krav til hvordan et skip skal drives for å unngå forurensning, herunder om:

a. utslipp, dumping og forbrenning,
b. bunkers og bunkring,
c. ballasthåndtering,
d. miljøsertifikater,
e. dagbokføring av behandling av skadelige stoffer.

§ 34. Beredskap, varsling og rapportering

Et skip skal ha nødvendig beredskap, herunder en beredskapsplan, for å kunne avverge eller eventuelt begrense virkningene av forurensning av det ytre miljø fra skipet.

Ved forurensning eller fare for forurensning, skal det umiddelbart varsles om hendelsen og om de tiltakene som er eller vil bli truffet for å avverge eller begrense virkningene. En etterfølgende rapport om ulykken skal sendes tilsynsmyndigheten.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene i første og annet ledd, herunder om:

a. den beredskapen skipet skal ha,

b. hva en beredskapsplan skal inneholde,
c. hvordan og til hvem varsling og rapportering skal skje,
d. unntak fra bestemmelsen i første ledd for visse skip.

§ 35. Levering av skadelige stoffer til mottaksanlegg

Et skip skal levere skadelige stoffer til særskilte mottaksanlegg i land, så langt slike stoffer ikke kan håndteres forsvarlig om bord eller kan leveres til andre for forsvarlig håndtering.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene i første ledd, herunder om meldeplikt.

§ 36. Skip som tas endelig ut av drift

Et skip som skal tas endelig ut av drift skal håndteres på en forsvarlig måte, slik at det ikke oppstår fare for liv, helse eller miljø.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene i første ledd, herunder om meldeplikt og om fjerning av skadelige stoffer om bord.

§ 37. Skipsførerens plikter etter dette kapitlet

Skipsføreren skal sørge for at:

a. det varsles umiddelbart om forurensning eller fare for forurensning og settes i verk rimelige tiltak for å hindre slik forurensning eller begrense virkningen av den, samt at etterfølgende rapport innsendes, jf. § 34 annet ledd og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
b. skadelige stoffer behandles i overensstemmelse med § 35 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen.
c. dagbøker som nevnt i § 33 annet ledd bokstav e føres på en korrekt måte.

Skipsføreren skal medvirke til at:

a. skipets utrustning er egnet til å hindre forurensning, jf. § 32 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
b. driften av skipet legges opp og gjennomføres slik at forurensning hindres, jf. § 33 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen,
c. skipet har nødvendig beredskap for å avverge eller begrense forurensning fra skipet, jf. § 34 første ledd og forskrifter gitt i

medhold av bestemmelsen.

Departementet kan gi nærmere forskrift om kravene til skipsføreren i første og annet ledd.

§ 38. Plikter etter dette kapitlet for andre som har sitt arbeid om bord

Andre som har sitt arbeid om bord, skal så langt dette følger av vedkommendes stilling, medvirke til at driften av skipet legges opp og gjennomføres slik at forurensning hindres, jf. § 33 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen.

Departementet kan gi nærmere forskrift om de kravene som første ledd stiller til andre som har sitt arbeid om bord.

Kapittel 6. Sikkerhets- og terrorberedskap

§ 39. Forebyggende tiltak mot angrep mv. på skip

Det skal treffes tiltak for å hindre og beskytte skipet mot terrorhandlinger, piratvirksomhet, blindpassasjerer og andre ulovlige handlinger.

De som har sitt arbeid om bord skal være utstyrt med et identifikasjonsbevis.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om kravene til sikkerhets- og terrorberedskapen på skip, herunder om:

a. hvilke skip som skal være omfattet av reglene,
b. plikt til å foreta en sårbarhetsvurdering,
c. plikt til å ha en godkjent sikkerhets- og terrorberedskapsplan for skipet,
d. plikt til å utpeke og lære opp særskilt personell med ansvar for sikkerhets- og terrorberedskap på skipet og i rederiet,
e. terroralarmsystem på skipet,
f. kontroll av personer og gjenstander som er eller skal om bord på skipet,
g. utstedelse og utforming av identifikasjonsbevis,
h. sikkerhets- og terrorberedskapssertifikater.

§ 40. Bruk av maktmidler

Når det er nødvendig for å hindre eller beskytte mot handlinger som nevnt i § 39

første ledd, kan det fra skipets side iverksettes tiltak og anvendes maktmidler.

I andre situasjoner der dette er nødvendig for å opprettholde ro og orden om bord, kan det anvendes tiltak og maktmidler som nevnt i første ledd, så langt de er forholdsmessige.

Retten til å iverksette tiltak og anvende maktmidler tilligger skipsføreren. Enhver som befinner seg om bord, plikter å yte hjelp og respektere de tiltak som treffes.

Departementet kan gi forskrift om bruk av tiltak og maktmidler i henhold til første og annet ledd.

Kapittel 7. Tilsyn

§ 41. Tilsynsmyndighet

Kongen fastsetter hvem som skal ha tilsynsmyndighet etter loven.

Departementet kan inngå avtale med ett eller flere klasseselskap om at tilsynsmyndighet kan overlates til vedkommende institusjon. Avtalen skal regulere omfanget av og vilkårene for slik overlatelse.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om krav til anerkjente klasseselskap m.m.

Departementet kan gi forskrift eller inngå avtale om at tilsyn eller tilsynsmyndighet i enkelttilfeller eller på avgrensede områder kan overlates til private eller til utenlandske eller internasjonale myndigheter.

Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730), 20 juni 2025 nr. 110 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1116).

§ 41 a. Myndighet lagt til EFTAs overvåkningsorgan og EFTA-domstolen

EFTAs overvåkningsorgan og EFTA-domstolen kan ilegge foretak eller sammenslutninger av foretak økonomiske reaksjoner som nevnt i artikkel 6 i forordning (EF) nr. 391/2009 av 23. april 2009 om felles regler og standarder for klasseselskap og inspeksjon av skip, slik denne er tatt inn i EØS-avtalen vedlegg XIII, kapittel V, pkt. 55e.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av bestemmelser som utfyller bestemmelsen nevnt i første ledd.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 110 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1116).

§ 42. Tilsyn med sikkerhetsstyringssystem

Det skal føres tilsyn med sikkerhetsstyringssystem, jf. § 7. Tilsynet kan blant annet omfatte følgende elementer:

a. systemrevisjon av dokumentasjonen for at rederiet har etablert nødvendige og hensiktsmessige systematiske tiltak,
b. verifikasjon av at de systematiske tiltakene under bokstav a er til stede og fungerer i praksis og at aktiviteten når det gjelder slike tiltak er i overensstemmelse med krav fastsatt i lov og forskrift.

Tilsynet etter første ledd kan skje gjennom intervjuer med ledelsen og personalet på forskjellig nivåer i rederiet, ved inspeksjoner eller på annen hensiktsmessig måte.

Departementet kan gi nærmere forskrift om gjennomføringen av tilsynet med sikkerhetsstyringssystem.

§ 43. Tilsynet med norske skip

Det skal føres tilsyn med norske skip, herunder med arbeidsvilkår og arbeidsmiljø for dem som har sitt arbeid om bord.

Departementet kan i forskrift bestemme at tilsyn ikke skal finne sted helt eller delvis, med mindre Norges folkerettslige forpliktelser er til hinder for slikt unntak.

Tilsynet etter første og annet ledd kan omfatte forhold som nevnt i skipsarbeidsloven og i kapittel 3, 4, 5 og 6 i denne loven og skal ha som formål å bringe på det rene om de kravene som fremgår i eller i medhold av disse lovene, er oppfylt.

Rederiet har plikt til å be om tilsyn etter første ledd når dette er nødvendig for å oppfylle krav i eller i medhold av skipsarbeidsloven eller denne lov.

Departementet kan gi forskrifter om tilsynet, herunder om:

a. hyppighet, innhold og omfang, herunder besiktelse,
b. den praktiske gjennomføringen, herunder besiktelse,
c. rett for den som har sitt arbeid om bord til å kreve tilsyn, herunder besiktelse.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 44. Tilsynet med utenlandske skip

Det kan foretas tilsyn av utenlandske skip, herunder med arbeidsvilkår og arbeidsmiljø for dem som har sitt arbeid om bord.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om slikt tilsyn, herunder om:

a. hyppigheten, innholdet og omfanget av tilsynet,
b. den praktiske gjennomføringen av tilsynet.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 45. Plikt til å medvirke til tilsynet

Rederiet, arbeidsgiveren, skipsføreren og andre som har sitt arbeid om bord skal medvirke til tilsynet etter dette kapittel, og skal blant annet:

a. gi alle opplysninger som er nødvendige for utøvelsen av tilsynet,
b. utlevere skipsbøker, rapporter, tegninger og annet materiale.

Plikt til medvirkning som nevnt i første ledd påhviler også andre, så langt slik medvirkning ikke kommer i strid med deres taushetsplikt i henhold til lov eller avtale.

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha adgang til skipet og rederi- og arbeidsgiverkontorer.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om innholdet, omfanget og gjennomføringen av medvirkningen og om tilsynets adgang til skipet og rederi- og arbeidsgiverkontorer.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 46. Bistandsplikt

Rederiet, arbeidsgiveren og skipsføreren skal yte bistand til utenlandske og internasjonale tilsynsmyndigheter på en slik måte og i et slikt omfang som følger av Norges folkerettslige forpliktelser.

Departementet kan gi forskrift om bistandsplikten etter første ledd.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 47. Rederiets melde- og rapporteringsplikt

Rederiet skal gi tilsynsmyndigheten melding når det har inngått avtale om:

a. bygging av skip,
b. ombygging av skip,
c. kjøp av skip.

Rederiet eller skipsføreren skal gi den myndighet Kongen bestemmer melding og rapport ved skade eller sykdom som rammer den som har sitt arbeid om bord. Skyldes skaden en arbeidsulykke eller skipsulykke som er omfattet av reglene om sjøulykker i kapittel 18 avsnitt II i lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven), skal melding og rapport om skade skje etter regler gitt i eller i medhold av sjøloven § 475.

Rederiet skal også gi rapport om andre forhold som det er av betydning for tilsynsmyndigheten å kjenne til, herunder om verne- og miljøarbeid.

Departementet kan gi forskrift om melde- og rapporteringsplikten etter denne paragrafen.

Endret ved lov 27 juni 2008 nr. 72 (ikr. 1 juli 2008 iflg. res. 27 juni 2008 nr. 743).

§ 48. Gebyrer

Tilsynsmyndighetens utgifter ved tilsyn, sertifikatutstedelse, måling og lignende kan kreves dekket av rederiet eller av den som ber om vedkommende tjeneste gjennom gebyr. Gebyr fastsatt med hjemmel i første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi nærmere forskrift om gebyrer og innkrevingen av disse.

Endret ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).

Kapittel 8. Forvaltningstiltak

§ 49. Pålegg om tiltak

Er krav som følger av lov eller forskrift ikke etterkommet, kan tilsynsmyndigheten pålegge rederiet eller arbeidsgiveren å gjennomføre nødvendige tiltak innen en bestemt frist.

Er pålegg ikke etterkommet innen den fastsatte tidsfristen, kan det iverksettes tiltak som nevnt i § 50 til § 54.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om rederiets

og arbeidsgiverens plikt til å gjennomføre tiltak etter første ledd.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 50. Tvangsmulkt

Hvis rederiet eller eventuelt arbeidsgiveren ikke har etterkommet et pålegg etter § 49 innen den fastsatte fristen, kan tilsynsmyndigheten treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at pålegget blir etterkommet. I vedtaket om tvangsmulkt skal det settes en ny tidsfrist for å oppfylle pålegget etter § 49, slik at tvangsmulkten begynner å løpe først når pålegget ikke er oppfylt innen denne nye fristen.

Tvangsmulkten kan fastsettes som et enkeltbeløp eller som en løpende mulkt. Ved fastsettelse av tvangsmulktens størrelse skal det blant annet legges vekt på viktigheten av rettigheter og hensyn til sikkerhet, miljø og arbeidsmiljø som pålegget skal ivareta og kostnadene med å oppfylle pålegget.

Tvangsmulkten tilfaller statskassen. Tilsynsmyndigheten kan, når sterke hensyn tilsier det, redusere eller frafalle påløpt mulkt.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om tvangsmulkt, herunder om tvangsmulktens størrelse og varighet.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 10, 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 51. Tilbaketrekking av sertifikater

Hvis rederiet eller arbeidsgiveren ikke etterkommer pålegg etter § 49 eller betaler gebyrer i henhold til § 48 innen den fastsatte tidsfristen, kan tilsynsmyndigheten trekke tilbake relevante sertifikater.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om tilbaketrekking av sertifikater.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 52. Tvangstiltak overfor skip

Tilsynsmyndigheten kan forby et skip å forlate havn eller pålegge det å gå til havn eller fastsette andre nødvendige tiltak overfor skipet, om nødvendig med bruk av tvang, innenfor de grensene som følger av folkeretten, såfremt:

a. skipet ikke oppfyller krav i lov eller forskrift til teknisk, operativ eller miljømessig sikkerhet eller til arbeidsmiljø og personlig sikkerhet, og manglene klart utgjør en fare for de interessene som vedkommende krav er satt til å beskytte,
b. det foreligger alvorlige brudd på bestemmelser i skipsarbeidsloven, allmenngjøringsloven eller forskrifter gitt i medhold av disse lovene,
c. skipet ikke har nødvendige sertifikater om bord,
d. rederiet eller noen i dets tjeneste hindrer tilsynsmyndigheten i å gå om bord i skipet for å foreta tilsyn som ikke er etterkommet etter § 45.

Vedtak etter første ledd skal inneholde eventuelle pålegg som skipet må etterkomme for at forbud, pålegg eller andre tiltak som nevnt i første ledd kan oppheves eller endres. Dersom tilsynsmyndigheten har gitt pålegg som nevnt i første punktum, og dette ikke etterkommes, kan tilsynsmyndigheten om nødvendig besørge at pålegget gjennomføres for rederiets regning og risiko.

Departementet kan gi nærmere forskrift om vedtak som nevnt i første ledd, herunder om de påleggene som skipet må etterkomme og om vilkårene for bruken av tvang samt om gjennomføringen av pålegg for rederiets regning og risiko.

Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 20 juni 2025 nr. 109 (i kraft 1 juli 2025).

§ 53. Stansing og bording av skip i fart

Når det foreligger grunn til mistanke om at skip har opptrådt i strid med relevante internasjonale bestemmelser eller krav gitt i eller i medhold av lov eller forskrift som gjelder for skipet, jf. § 3, kan tilsynsmyndigheten innenfor de grensene som følger av folkeretten, stanse og borde skipet i fart for besiktelse med sikte på å undersøke forholdet nærmere, om nødvendig med bruk av tvang. Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om besiktelse som nevnt i første punktum, herunder om når slik besiktelse kan skje og om vilkårene for bruken av tvang.

§ 54. Nektelse av adgang til norsk sjøterritorium for utenlandsk skip

Oppfyller ikke et utenlandsk skip de krav som stilles til det etter relevante internasjonale bestemmelser, lov eller forskrift, kan det nektes adgang til norsk sjøterritorium.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføring etter første ledd herunder bestemmelser om nektelse av anløp til norsk havn på bakgrunn av tidligere tilbakeholdelser, forhold ved skipets flaggstat og andre sikkerhetsmessige forhold.

Kapittel 9. Administrative sanksjoner

§ 55. Overtredelsesgebyr

Tilsynsmyndigheten kan ilegge administrativ sanksjon (overtredelsesgebyr) til den som på vegne av rederiet forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 6, 9, 11, 12 og 13, § 15 første ledd, § 16, §§ 21, 22 og 24, §§ 32 til 36, § 39 eller § 45.

Tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr til en skipsfører som, i strid med sine plikter etter §§ 19, 29 og 37, forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 12, § 14, § 15 annet ledd, § 16, § 22, § 24, §§ 32 til 35 eller § 45.

Tilsynsmyndigheten kan dessuten ilegge overtredelsesgebyr til andre som har sitt arbeid om bord som, i strid med sine plikter etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 20 første ledd bokstav c, d og e samt § 38, forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 14, § 15 annet ledd, § 16 eller § 33.

Overtredelsesgebyr kan ilegges etter faste satser eller utmåles i det enkelte tilfellet. Der det skal anvendes faste satser, må disse fremgå av forskrift gitt i medhold av loven. Dersom det ikke skal anvendes faste satser, skal det i forskrift angis hvilke momenter det særlig skal legges vekt på ved utmålingen, og det skal fastsettes et maksimum. Oppfyllelsesfristen for overtredelsesgebyr er fire uker fra vedtaket ble truffet.

Departementet kan gi nærmere forskrift om ilegging av overtredelsesgebyr, herunder om:

a. faste satser for overtredelsesgebyret,
b. hvilke momenter det skal legges vekt på ved utmålingen når det ikke anvendes faste satser, og maksimumsbeløp for slike tilfeller,
c. adgang til i enkeltvedtak å fastsette en kortere oppfyllelsesfrist enn i fjerde ledd, eller å utsette fristen,
d. renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 115 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2168).

§ 56. Overtredelsesgebyr mot foretak

Hvis noen som har handlet på vegne av rederiet, har overtrådt en bestemmelse som nevnt i § 55 første til tredje ledd, kan tilsynsmyndigheten ilegge rederiet overtredelsesgebyr. Dette gjelder selv om overtredelsesgebyr ikke kan ilegges noen enkeltperson.

Tilsynsmyndigheten kan også ilegge arbeidsgiveren og rederiet overtredelsesgebyr ved manglende utbetaling av lønn i henhold til vedtak om allmenngjøring for arbeidstakere på skip, jf. allmenngjøringsloven § 5.

Ved avgjørelsen av om rederiet eller arbeidsgiveren skal ilegges overtredelsesgebyr, og ved utmålingen av gebyret skal det særlig legges vekt på:

a. hvor alvorlig overtredelsen er
b. om rederiet gjennom sikkerhetsstyringssystemet eller ved instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen
c. om overtredelsen er begått for å fremme rederiets eller arbeidsgiverens interesser
d. om rederiet eller arbeidsgiveren har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
e. om det foreligger gjentakelse
f. rederiets eller arbeidsgiverens økonomiske evne.

Rederiet er også solidarisk ansvarlig for overtredelsesgebyr som ilegges skipsføreren eller andre som har sitt arbeid om bord, etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 55.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr mot rederiet eller arbeidsgiveren etter første til tredje ledd og om det solidariske ansvaret etter fjerde ledd.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 109 (i kraft 1 juli 2025).

§ 57. Inndrivelse av overtredelsesgebyr

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

For å sikre betaling av overtredelsesgebyr etter §§ 55 og 56 som rederiet, arbeidsgiveren, skipsføreren eller andre som har sitt arbeid om bord, er eller antas å ville bli ilagt, kan tilsynsmyndigheten forby skipet å forlate havn, pålegge det å gå til havn eller fastsette andre nødvendige tiltak inntil overtredelsesgebyret er betalt, eller det er stilt tilstrekkelig sikkerhet for beløpet. Tilsynsmyndigheten kan kreve at før tiltak etter første punktum avsluttes, skal rederiet stille tilstrekkelig sikkerhet for eller betale utgiftene ved

tiltaket.
Endret ved lover 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 20 juni 2025 nr. 109 (i kraft 1 juli 2025).

Kapittel 10. Straffansvar

§ 58. Brudd på rederiets plikter når det gjelder sikkerhetsstyringssystem

Med bøter eller fengsel inntil 2 år straffes den som på vegne av rederiet forsettlig eller uaktsomt vesentlig unnlater å etablere, gjennomføre og videreutvikle et sikkerhetsstyringssystem i samsvar med § 7 og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen.

§ 59. Brudd på rederiets plikter når det gjelder den tekniske og operative sikkerheten om bord

Med bøter eller fengsel inntil 2 år straffes den som på vegne av rederiet forsettlig eller grovt uaktsomt:

a. vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 9, jf. § 6 om prosjekteringen, byggingen og utrustningen av skipet,
b. vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 11, jf. § 6 om driften og vedlikeholdet av skipet,
c. vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 13, jf. § 6 om sertifikater,
d. vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 15 første ledd, jf. § 6 om bemanningen av skipet,
e. vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 16, jf. § 6 med krav om å påse og sørge for at de som har sitt arbeid om bord har de nødvendige kvalifikasjoner og sertifikater.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 60. Brudd på skipsførerens plikter når det gjelder den tekniske og operative sikkerheten om bord

Med bøter eller fengsel inntil 2 år straffes en skipsfører som forsettlig eller uaktsomt vesentlig overtrer sine plikter etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 19 første ledd bokstav b til å sørge for at navigeringen av skipet

skjer på sikker måte eller at føring av skipsbøker skjer på korrekt måte i henhold til kravene i § 14 med forskrifter.

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes en skipsfører som forsettlig eller uaktsomt vesentlig overtrer sine plikter etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 19 første ledd bokstav c til å sørge for at vaktholdet om bord er sikkerhetsmessig forsvarlig i henhold til kravene i § 15 annet ledd med forskrifter.

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes en skipsfører som forsettlig eller grovt uaktsomt:

a. vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 19 første ledd bokstav a til å sørge for at skipet er lastet eller ballastet på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte i henhold til kravene i § 12 første ledd med forskrifter,
b. vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 19 annet ledd bokstav a til å medvirke til at driften og vedlikeholdet av skipet til enhver tid er sikkerhetsmessig forsvarlig i henhold til kravene i § 11 med forskrifter,
c. vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 19 annet ledd bokstav d til å medvirke til at vedkommende selv og andre som har sitt arbeid om bord er behørig kvalifisert i henhold til kravene i § 16 med forskrifter.

§ 61. Brudd på pliktene til andre som har sitt arbeid om bord når det gjelder den tekniske og operative sikkerheten om bord

Med bøter eller fengsel inntil 2 år straffes andre som har sitt arbeid om bord, som forsettlig eller uaktsomt vesentlig overtrer sin plikt etter § 20 første ledd bokstav c, til å medvirke til at navigeringen av skipet skjer på sikker måte eller at føring av skipsbøker skjer på korrekt måte i henhold til kravene i § 14 med forskrifter.

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes andre som har sitt arbeid om bord, som forsettlig eller uaktsomt vesentlig overtrer sin plikt etter § 20 første ledd bokstav d til å medvirke til at vaktholdet om bord er sikkerhetsmessig forsvarlig i henhold til kravene i § 15 annet ledd med forskrifter.

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes andre som har sitt arbeid om bord, som forsettlig eller grovt uaktsomt:

a. vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 20 første ledd bokstav a til å medvirke til at driften og vedlikeholdet av skipet til enhver tid er sikkerhetsmessig forsvarlig i

henhold til kravene i § 11 med forskrifter,

b. vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 20 første ledd bokstav b til å medvirke til at skipet er lastet eller ballastet på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte i henhold til kravene i § 12 første ledd med forskrifter,

c. vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 20 første ledd bokstav e til å medvirke til å være behørig kvalifisert i henhold til kravene i § 16 med forskrifter.

§ 62. Brudd på rederiets plikter når det gjelder den personlige sikkerheten om bord

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som på vegne av rederiet forsettlig eller grovt uaktsomt:

a. vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 21, jf. § 6 med krav til innretninger, utstyr og sikkerhetstiltak om bord på skipet,
b. vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 22, jf. § 6 med krav til tilrettelegging og utføring av arbeidet om bord og ivaretakelse av det psykososiale arbeidsmiljøet.

Med bøter straffes den som på vegne av rederiet forsettlig eller grovt uaktsomt vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av § 6, jf. § 24 med krav om å påse at reglene om hviletid overholdes.

§ 63. Brudd på skipsførerens plikter når det gjelder den personlige sikkerheten om bord

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes en skipsfører som forsettlig eller grovt uaktsomt vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 29 første ledd bokstav a til å sørge for at arbeidet om bord er tilrettelagt slik at det kan utføres sikkerhetsmessig forsvarlig og ivaretar det psykososiale arbeidsmiljøet i henhold til kravene i § 22 med forskrifter.

Med bøter straffes en skipsfører som forsettlig eller grovt uaktsomt vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 29 første ledd bokstav b til å sørge for at den fastsatte hviletiden overholdes i henhold til kravene i § 24 med forskrifter.

§ 64. Brudd på rederiets plikter når det gjelder den miljømessige sikkerheten

Med bøter eller fengsel inntil 2 år straffes den som på vegne av rederiet forsettlig eller grovt uaktsomt vesentlig overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 32 og 33, jf. § 6 med krav til den tekniske miljømessige sikkerheten og til driften av skipet.

§ 65. Brudd på skipsførerens plikter når det gjelder den miljømessige sikkerheten

Med bøter eller fengsel inntil 2 år straffes en skipsfører som forsettlig eller grovt uaktsomt:

a. vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 37 første ledd bokstav a til å sørge for at det foretas varsling, tiltak og etterfølgende rapport ved forurensning i henhold til kravene i § 34 annet ledd med forskrifter,
b. vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 37 annet ledd bokstav b til å medvirke til at driften av skipet legges opp og gjennomføres i henhold til kravene i § 33 med forskrifter, slik at det ikke skjer forurensning av det ytre miljø fra skipet i strid med § 31.

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes en skipsfører som forsettlig eller grovt uaktsomt:

a. vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 37 første ledd bokstav c til å sørge for korrekt dagbokføring, jf. § 33 annet ledd bokstav e med forskrifter,
b. vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 37 annet ledd bokstav a til å medvirke til at skipet er utrustet i henhold til kravene i § 32 med forskrifter slik at det ikke skjer forurensning av det ytre miljøet fra skipet i strid med § 31.

§ 66. Brudd på pliktene til andre som har sitt arbeid om bord når det gjelder den miljømessige sikkerheten

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes andre som har sitt arbeid om bord som forsettlig eller grovt uaktsomt vesentlig overtrer sin plikt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av § 38 til å medvirke til at driften av skipet

legges opp og gjennomføres i henhold til § 33 med forskrifter, slik at det ikke skjer forurensning av det ytre miljø fra skipet i strid med § 31.

§ 67. Brudd på rederiets og skipsførerens plikt til å følge tilsynsmyndighetens vedtak

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes en skipsfører eller den som på vegne av rederiet forsettlig unnlater å følge tilsynsmyndighetens vedtak etter bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 52 og 53.

§ 68. Straffansvar for den som ikke er offentlig tjenestemann

Benyttes under utøvelsen av tilsynet personer som ikke er offentlige tjenestemenn, gjelder for disse samme strafferettslige ansvar som for offentlige tjenestemenn i henhold til straffeloven.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 69. Fellesbestemmelser

Ved vurderingen av om en overtredelse av bestemmelsene i dette kapittel er vesentlig, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.

Dersom en annen enn den som er å anse som rederi i henhold til § 4 reelt sett ivaretar aktuelle driftsfunksjoner av skipet, kommer bestemmelsene i §§ 58, 59, 62, 64, 67 og 70 tilsvarende til anvendelse.

Fengselsstraff kan ikke anvendes når overtredelsen i henhold til folkeretten bare kan straffes med bøter.

Bestemmelsene i dette kapitlet får ikke anvendelse dersom forholdet rammes av en strengere straffebestemmelse.

§ 70. Inndrivelse av bot eller foretaksstraff

For å sikre betaling av bot etter dette kapitlet eller foretaksstraff etter straffeloven § 27 som rederiet, skipsføreren eller andre som har sitt arbeid om bord er eller antas å ville bli ilagt, kan retten etter begjæring fra påtalemyndigheten beslutte å forby skipet å forlate havn, pålegge det å gå til havn eller fastsette andre nødvendige tiltak, inntil boten eller foretaksstraffen er betalt eller det er stilt tilstrekkelig sikkerhet for beløpet.

Etter begjæring fra påtalemyndigheten, kan retten også beslutte at rederiet

skal stille tilstrekkelig sikkerhet for eller betale utgiftene som er forbundet med tiltak som fastsettes etter første ledd før tiltaket avsluttes.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 11. Øvrige bestemmelser

§ 71. Sjøassurandørers taushetsplikt

Uten hensyn til taushetsplikt som følger av lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern §§ 9-6, 9-7 og 16-2, har forsikringsselskaper adgang til å utlevere opplysninger som er av direkte betydning for sikkerheten til skip som er forsikret i vedkommende selskap, til andre forsikringsselskaper samt til besiktigelsesinstitusjoner, internasjonale forsikrings- og sjøfartsorganisasjoner eller norske og utenlandske sjøfartsmyndigheter. Første punktum gjelder tilsvarende for skip som har vært forsikret i vedkommende selskap i løpet av de siste tre årene før den datoen det anmodes om utlevering av opplysninger eller den datoen forsikringsselskapet utleverer opplysninger uten forutgående anmodning.

Forsikringsselskapet plikter å sende forsikringstakeren gjenpart av opplysningene som utleveres etter første ledd. Dersom opplysningene er utlevert muntlig, er det tilstrekkelig å sende forsikringstakeren melding om at slike opplysninger er utlevert og hvem som er mottaker av opplysningene.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 122.

§ 71a. Rett til å fremsette klage og vern mot gjengjeldelse

For rett til å fremsette klage gjelder det som er bestemt i eller i medhold av skipsarbeidsloven § 9-7.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 102 (ikr. 20 aug 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730).

§ 72. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer, med mindre annet følger av reglene i annet ledd. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Endringen i § 74 annet ledd nr. 8 i lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten § 475 trer i kraft fra det tidspunkt lov 7. januar 2005 nr. 2 om endringer i lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) og enkelte andre lover blir satt i kraft. Fra

samme tidspunkt trer opphevingen av lov 9. juni 1903 nr. 7 om Statskontrol med Skibes Sjødygtighed m.v. § 4 første ledd bokstav a, § 5 og §§ 17 til 23 i kraft.
1 Fra 1 juli 2007 iflg. res. 16 feb 2007 nr. 170.

§ 73. Overgangsbestemmelser

Forskrifter gitt i medhold av lover og bestemmelser som oppheves, jf. § 74, skal gjelde inntil annet er bestemt.

§ 74. Opphevelse av og endring i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft oppheves følgende lover: – – –

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om reindrift (reindriftsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

For det samiske reinbeiteområdet skal loven legge til rette for en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift med basis i samisk kultur, tradisjon og sedvane til gagn for reindriftsbefolkningen selv og samfunnet for øvrig. For å nå disse mål skal loven gi grunnlag for en hensiktsmessig organisering og forvaltning av reindriften. Reindriften skal bevares som et viktig grunnlag for samisk kultur og samfunnsliv.

Loven skal bidra til sikring av reindriftsarealene i det samiske reinbeiteområdet som reindriftens viktigste ressursgrunnlag. Ansvaret for sikring av arealene påhviler både innehavere av reindriftsretten, øvrige rettighetshavere og myndighetene.

Utenfor det samiske reinbeiteområdet skal loven legge forholdene til rette for en økologisk og økonomisk bærekraftig utnytting av reinbeiteressursene med basis i lokal kultur og tradisjon i de områder hvor det er gitt tillatelse til reindrift etter reglene i § 8.

Både i og utenfor det samiske reinbeiteområdet skal loven bidra til å sikre forsvarlig dyrevelferd for tamrein.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for riket med de begrensninger som følger av lov 9. juni 1972 nr. 31 om svensk reinbeiting i Norge og norsk reinbeiting i Sverige.

For reindrift i Trollheimen og omegn gjelder reglene i lov 21. desember 1984 nr. 101 om reindrift i kommunene Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal og Surnadal.

§ 3. Forholdet til folkeretten

Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

§ 4. Det samiske reinbeiteområdet

Den samiske befolkningen har på grunnlag av alders tids bruk rett til å utøve reindrift innenfor de delene av fylkene Finnmark, Troms, Nordland, Trøndelag og Hedmark hvor reindriftssamene fra gammelt av har utøvet reindrift (det samiske reinbeiteområdet).

Innenfor det samiske reinbeiteområdet skal det legges til grunn at det foreligger rett til reinbeite innenfor rammen av denne lov, med mindre annet følger av særlige rettsforhold.

Ved inngrep i reindriftssamenes reindriftsrettigheter skal det ytes erstatning i samsvar med alminnelige ekspropriasjonsrettslige grunnsetninger. Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 5. Samiske regionale reinbeiteområder

Det samiske reinbeiteområdet deles inn i samiske regionale reinbeiteområder som skal være åpne for reindrift med slike særlige rettigheter og plikter som er fastsatt i eller i medhold av denne lov. Kongen fastsetter inndelingen.

§ 6. Samiske reinbeitedistrikter

Reindriftsstyret deler inn de samiske regionale reinbeiteområdene i samiske reinbeitedistrikter etter reglene i § 42.

§ 7. Ekspropriasjon for å sikre reinbeiteareal

Kongen kan kreve avstått til staten grunn og rettigheter, herunder rettigheter som nevnt i kapittel 3, samt rett til erstatning for skade voldt av rein, når dette finnes nødvendig av hensyn til reindriften i det samiske reinbeiteområdet og det må regnes med at inngrepet utvilsomt vil være til mer gagn enn skade.

Gjelder saken avståelse av rettigheter som nevnt i kapittel 3, kan saksøkeren fritas for å erstatte saksøktes sakskostnader så fremt saksøkte etter forhandlinger har avslått eller unnlatt å svare på et tilbud, og saksøkte ved skjønnsavgjørelsen ikke oppnår mer enn tilbudet. For øvrig gjelder sakskostnadsreglene i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.

§ 8. Reindrift utenfor det samiske reinbeiteområdet

Utenfor det samiske reinbeiteområdet kan reindrift ikke utøves uten særskilt tillatelse fra Kongen. Slik tillatelse kan bare gis til den som kan legge frem skriftlig samtykke fra vedkommende grunneiere og rettighetshavere eller på annen måte disponerer tilstrekkelig store og hensiktsmessig avgrensede reinbeitearealer. Tillatelse bør ikke gis for villreinområde. Det bør også vises varsomhet med å gi tillatelse for områder som ligger slik til i nærheten av reinbeiteområder at det kan skape konflikter. Tillatelse kan gis for begrenset tid og gjelder under ingen omstendighet etter at beiteretten er falt bort. Det kan settes nærmere vilkår for driften.

Sameiestrekning utenfor det samiske reinbeiteområdet kan disponeres til tamreindrift ved flertallsvedtak i samsvar med lov 18. juni 1965 nr. 6 om sameige.

Dersom eiere og brukere som rår over den største delen av et fjellområde som er høvelig til tamreindrift, ønsker området disponert til slik virksomhet, men hindres i dette av enkelte grunneiere som ikke vil være med, kan jordskiftelova §§ 3-8 eller 3-9 brukes tilsvarende.

Med Kongens godkjenning kan allmenningsstyret for inntil 10 år om gangen gi tillatelse til tamreindrift i bygdeallmenning utenom reinbeiteområde, dersom reindrift kan foregå uten vesentlig skade eller ulempe for de bruksberettigede.

Om tamreindrift i statsallmenning utenom reinbeiteområde gjelder bestemmelsene i fjellova § 17.

Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 8 a. Forholdet til jordskifteretten

I saker hvor jordskifteretten settes med to reindriftskyndige meddommere, settes jordskifteretten som reindriftsretten.
Tilføyd ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

Kapittel 2. Reindrift i det samiske reinbeiteområdet

§ 9. Rett til å eie rein i det samiske reinbeiteområdet

Bare personer som har rett til reinmerke, jf. § 32, har rett til å eie rein i det samiske reinbeiteområdet.

Det er et vilkår for å eie rein at reinen inngår i en siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel som blir drevet av en ansvarlig leder etter reglene i §§ 10 flg.

Dersom særlige grunner foreligger, kan Reindriftsstyret samtykke i at person som ikke fyller vilkårene etter første eller annet ledd, får eie rein i det samiske reinbeiteområdet.

Reindriftsstyret kan videre gi tillatelse til at privatpersoner eller institusjoner eier rein for vitenskapelige formål og i forsøksøyemed under offentlig ledelse eller tilsyn. Slike tillatelser skal gis for begrenset tid og knyttes til bestemte vilkår.

§ 10. Siidaandel

Med siidaandel forstås en familiegruppe eller enkeltperson som er del av en siida, jf. § 51, og som driver reindrift under ledelse av en person eller av ektefeller eller samboere i fellesskap. Leder av siidaandelen må være bosatt i Norge, og delta aktivt i siidaens reindrift i samsvar med distriktets bruksregler.

Ansvarlig leder av siidaandelen bestemmer hvem som får eie rein i andelen og vedkommendes reintall.

En reineier kan være ansvarlig leder for bare én siidaandel og kan heller ikke eie rein i mer enn én siidaandel. Mindreårige barn hvis foreldre ikke lever sammen, har likevel adgang til å eie rein i siidaandel både hos fars slekt og hos mors slekt.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338, endring endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12), 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 11. Etablering av siidaandel

Driftsenhet som ved lovens ikrafttredelse er registrert hos statsforvalteren, anses som siidaandel i forhold til reglene i denne lov. Den som ved lovens ikrafttredelse er innehaver av driftsenheten, anses som ansvarlig leder av vedkommende siidaandel.

Lederne av siidaandelene i en siida kan ved enstemmighet bestemme at det skal etableres en ny siidaandel i siidaen under ledelse av en utpekt person som er myndig og som fyller vilkårene i § 9 for å eie rein. Det skal ses hen til at etableringen ikke truer grunnlaget for økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft i siidaen.

Ved etablering av ny siidaandel skal reintallet holdes innenfor det øvre reintall som er bestemt for siidaen, jf. § 60 første og annet ledd. Dersom etableringen fører til overskridelse av reintallet, skal det foretas reduksjon etter reglene i § 60 tredje og fjerde ledd.

Ved avgjørelsen av hvem som skal lede en ny siidaandel, skal det bl.a. tas hensyn til arbeidsinnsatsen i siidaen og livsforholdene for den som det er spørsmål om å utpeke, samt lovens formål.

Melding om ny siidaandel skal sendes statsforvalteren for godkjenning. Statsforvalteren skal kontrollere at vilkårene for etablering av ny siidaandel er oppfylt, herunder at etableringen ikke truer grunnlaget for en økologisk, økonomisk og kulturelt bærekraftig reindrift i siidaen. Statsforvalteren kan nekte godkjenning dersom det gjennomsnittlige reintall i den enkelte siidaandel blir under 250 rein beregnet i forhold til fastsatt øvre reintall for siidaen.

Reglene i annet til femte ledd gjelder tilsvarende ved overflytting av en siidaandel til en annen siida.

Statsforvalteren kan, hvis særlige grunner foreligger, pålegge et distrikt eller en siida å etablere en eller flere nye siidaandeler. Lederen for ny siidaandel utpekes etter reglene i annet til femte ledd. Oppnås ikke enighet, skal lederen utpekes av statsforvalteren.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 12. Sideordnet rekrutteringsandel

Ansvarlig leder av en siidaandel kan bestemme at det skal etableres en sideordnet rekrutteringsandel knyttet til siidaandelen.

Etableringen av en sideordnet rekrutteringsandel forutsetter at det fastsettes et høyeste reintall som siidaandelen og den sideordnede rekrutteringsandelen i sum må holde seg innenfor.

Det kan ikke etableres mer enn én sideordnet rekrutteringsandel til hver

siidaandel.

En sideordnet rekrutteringsandel kan bestå i inntil syv år, og det forutsettes at det ved etablering av slik andel samtidig inngås en avtale for overtakelse av siidaandelen. Ansvaret som leder av en rekrutteringsandel kan bare overlates til et barn, et barnebarn eller en annen av den yngre generasjon som oppfyller vilkårene i § 9 for å eie rein. Vedkommende må være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år.

Lederen for den sideordnede rekrutteringsandelen har samme rettigheter og plikter som en leder av en siidaandel, med mindre noe annet følger av loven her.

Dersom lederen for siidaandelen dør eller trekker seg som ansvarlig leder, inngår den sideordnede rekrutteringsandelen i siidaandelen med lederen av den sideordnede rekrutteringsandelen som ny leder.

Melding om etablering av sideordnet rekrutteringsandel skal sendes statsforvalteren som skal kontrollere at de formelle vilkår for etablering av sideordnet rekrutteringsandel er oppfylt.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 13. Ektefelles og samboers stilling

Dersom ansvarlig leder av en siidaandel er eller blir gift, kan begge ektefeller være ansvarlige ledere av siidaandelen. Det gjelder selv om bare den ene ektefelle fyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein. Slik felles siidaandel innebærer at ektefellene står solidarisk ansvarlige som ledere av siidaandelen.

Hvis ektefellene er enige om at begge skal stå som ansvarlig leder, må de gi melding om dette i melding om reindrift, jf. § 18.

Ektefeller som begge oppfyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein, kan være selvstendige ledere for hver sin siidaandel, med de begrensninger som følger av loven for øvrig.

Bestemmelsene i første til tredje ledd gjelder tilsvarende for to ugifte personer som lever sammen (samboere) dersom de

1. har eller har hatt felles barn,
2. tidligere har vært gift med hverandre, eller
3. har levd sammen i ekteskapslignende forhold i to år.

§ 14. Opphør av ekteskap og samboerskap

Har siidaandelen vært drevet i fellesskap mellom ektefeller eller samboere, og

en av dem dør, blir den gjenlevende parten ansvarlig leder alene. Dette gjelder selv om den gjenlevende parten ikke fyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein.

Dersom ekteskapet eller samboerskapet opphører på annen måte enn ved død, mister den ektefellen eller samboeren som har fått medansvar gjennom ekteskapet eller samboerskapet, rett til å stå som medansvarlig leder. Partene kan avtale at vedkommende fortsatt likevel skal eie rein i siidaandelen og eventuelt alene skal ha lederansvaret for siidaandelen. Dette gjelder selv om vedkommende ikke fyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein.

Endringer i lederansvaret etter første og annet ledd skal meldes til statsforvalteren.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 15. Overføring av ansvaret som leder av siidaandel

Er sideordnet rekrutteringsandel ikke etablert, kan lederen av en siidaandel overføre lederansvaret til sin ektefelle eller samboer, sitt barn, sitt barnebarn, sin forelder, sitt søsken eller barn av sitt søsken. Den nye lederen av siidaandelen må være myndig og ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år. Den nye lederen må oppfylle vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i siidaandelen.

Lederen av en siidaandel kan overføre lederansvaret til en person som ikke oppfyller kravene i første ledd første og annet punktum, dersom to tredjedeler av siidaandelslederne i siidaen samtykker.

Ved overføring av lederansvaret for en siidaandel har tidligere leder fortsatt rett til å eie rein i siidaandelen.

Dør lederen av en siidaandel, har lederens barn, barnebarn, forelder, søsken eller et barn av lederens søsken rett til å overta lederansvaret, med mindre gjenlevende ektefelle eller samboer overtar ansvaret etter reglene i § 14. Første ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Ved lederens død kan det søkes statsforvalteren om at siidaandelen stilles i bero inntil personen som ellers har rett til å bli ny leder etter første ledd, er myndig. Statsforvalteren kan i denne forbindelse dispensere fra kravet om at den nye lederen må ha deltatt i alle sider av arbeidet i reindriften sammen med lederen i minst tre år.

Den avtroppende lederen skal sende melding om overføring av lederansvaret til statsforvalteren.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 16. Avvikling av siidaandel

Dersom ansvarlig leder for en siidaandel beslutter å avvikle sin reindrift eller dør uten at ansvaret overføres til en annen etter reglene i §§ 12 og 15, skal siidaandelen oppløses og reinen selges med mindre den inngår i en annen siidaandel eller i en sideordnet rekrutteringsandel. Styret i sommersiidaen, jf. § 52, eller den kontaktperson som er valgt etter § 53 annet ledd, skal påse at siidaandelen avvikles. Kostnaden ved avviklingen skal dekkes av inntektene fra salg av reinen.

Dersom ansvarlig leder for en sideordnet rekrutteringsandel beslutter å avvikle sin reindrift eller dør, går andelen inn i den siidaandelen som rekrutteringsandelen ble etablert ut fra.

Melding om avvikling etter første og annet ledd skal sendes til statsforvalteren.

Hvis en siidaandel eller en sideordnet rekrutteringsandel har hatt et reintall på under 50 i fem år, må den avvikles som siidaandel. Beslutningen om avvikling treffes av statsforvalteren. Statsforvalteren skal det fjerde året med et reintall på under 50 varsle lederen av siidaandelen om den forestående avviklingen. Varslingen må skje minst seks måneder før fristen for innsending av neste års melding om reindrift. Bestemmelsen om gjennomføring av avvikling i første ledd får tilsvarende anvendelse. Statsforvalteren kan i særlige tilfeller utsette avvikling av en siidaandel i inntil fem år.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 17. Hold av rein i strid med reglene i kapittel 2

Den som har rein i strid med reglene i kapittel 2, kan pålegges å bringe forholdet til opphør etter reglene i kapittel 11.

§ 18. Melding om reindrift

Leder av siidaandel skal årlig gi melding om reindrift til statsforvalteren. Meldingen skal inneholde opplysninger om antall rein i siidaandelen og eiere av rein innenfor andelen, samt opplysninger om siidatilknytning. Kopi av meldingen sendes styret i det distrikt der reindriften foregår.

Departementet gir nærmere regler om hvilke opplysninger meldingen skal inneholde og om fristen for å gi melding mv.

Opplysninger i meldingen om enkeltpersoners reintall og deres personlige

forhold er underlagt taushetsplikt, med mindre noe annet følger av lov. Forvaltningsloven §§ 13 a til 13 e og 13 g gjelder tilsvarende. Departementet skal ved forskrift gi nærmere bestemmelser om at siidaandelens reintall skal være tilgjengelig for utøverne i siidaandelen, i siidaen eller i reinbeitedistriktet, og på hvilken måte dette skal skje.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 21 juni 2019 nr. 62 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 785), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

Kapittel 3. Reindriftsrettens innhold

§ 19. Beiterett

Retten til å utøve reindrift gir rett til å la reinen beite i fjellet og annen utmarksstrekning, herunder også tidligere dyrket mark og slåtteng som ligger for seg selv uten tilknytning til bebodde områder eller dyrkede arealer i drift, dersom de ikke er holdt i hevd og heller ikke er i bruk som kulturbeite, med mindre arealet er inngjerdet med gjerde som freder for rein. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om hva som skal forstås med gjerde som freder for rein.

Kongen kan gjøre vedtak om at bestemte barskogstrekninger skal være fredet for reinbeiting i en viss tid, når dette anses påkrevet av hensyn til skogens foryngelse eller gjenvekst. Kongen kan også i andre tilfelle gjøre vedtak om fredning av nærmere bestemte områder i en viss tid når særlige hensyn tilsier dette. Fredningsvedtak kan også gjøres gjeldende for flytting med rein.

Areal som blir fredet for reinbeiting, bør kompenseres ved utlegging av tilsvarende beitearealer hvor dette er mulig.

§ 20. Årstidsbeiter

Beiteretten omfatter rett til nødvendige årstidsbeiter, dvs. vår-, sommer-, høst- og vinterbeiter, herunder flyttleier, kalvingsland og paringsområder.

§ 21. Rett til husvære, buer o.l.

Retten til å utøve reindrift gir rett til i utmark å disponere grunn til nødvendige hytter og gammer for folk og til buer og stillinger som trengs til oppbevaring av løsøre og matvarer.

En reindriftsutøver har adgang til mot vederlag å få utvist tomt til bolig

dersom reindriftsutøveren ikke på annen måte kan skaffe seg bolig som er nødvendig av hensyn til en rasjonell utøvelse av reindriften. Kan ikke partene bli enige om at forutsetningene for å kreve utvisning av tomt er til stede, eller om stedsvalg, størrelse og avgrensing, vilkår og vederlag, avgjøres dette av jordskifteretten.

Grunnen som er tatt i bruk eller utvist og bygninger og anlegg som er oppført med hjemmel i første eller annet ledd, kan ikke uten godkjennelse av Kongen og samtykke fra grunneieren brukes til annet formål enn reindrift eller overdras til andre enn utøvere av reindrift og som fyller forutsetningene i første og annet ledd.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 22. Flyttleier

Reindriftsutøvere har adgang til fritt og uhindret å drive og forflytte rein i de deler av reinbeiteområdet hvor reinen lovlig kan ferdes og adgang til flytting med rein etter tradisjonelle flyttleier. Med til flyttlei regnes også faste inn- og avlastingsplasser for transport av reinen.

Reindriftens flyttleier må ikke stenges, men Kongen kan samtykke i omlegging av flyttlei og i åpning av nye flyttleier når berettigede interesser gir grunn til det. Eventuell skade som følge av omlegging av flyttlei eller åpning av ny flyttlei erstattes etter avgjørelse ved jordskifteretten. Kongen kan bestemme at også fastleggingen i detalj av den nye flyttleien skal overlates til skjønnet.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 23. Motorferdsel

Den som utøver reindrift, har adgang til bruk av nødvendige fremkomst- og transportmidler i samsvar med distriktsplan, jf. § 62.

Bruk av terrenggående kjøretøy på bar mark skal begrenses mest mulig og skal så langt mulig foregå i faste løyper. Motorisert ferdsel eller flyging inn i område vernet i medhold av naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, skal foregå i samsvar med fastsatte forskrifter om vern. Nærmere regler om slik ferdsel i fredet område kan fastsettes ved forskrift av vedkommende forvaltningsmyndighet i samråd med distriktsstyret.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371).

§ 24. Gjerder og andre anlegg

Retten til å utøve reindrift gir rett til å føre opp arbeids- og sperregjerder, slakteanlegg, broer og andre anlegg som er nødvendige for reindriften. Gjerder og anlegg må ikke plasseres slik at de virker unødig skjemmende eller er til vesentlig skade eller ulempe for grunneieren eller for andre rettmessige interesser.

Gjerder og anlegg som skal bli stående ut over en sesong, kan ikke oppføres uten godkjenning av departementet. Godkjenning av større anlegg kan først gis etter en fagkyndig vurdering av de samlede miljømessige virkninger, sammenholdt med de reindriftsfaglige behov for anlegget. Hvis ikke grunneieren og eventuelle bruksberettigede gir sitt samtykke, kan departementet gi tillatelse til utføring av anlegget mot vederlag fastsatt av jordskifteretten for skade og ulempe.

Gjerder og anlegg som ikke er i samsvar med første eller annet ledd, kan statsforvalteren kreve fjernet eller endret av den som er ansvarlig. Er dette ikke etterkommet innen en fastsatt frist, kan statsforvalteren iverksette riving eller endring umiddelbart. Utgifter ved tiltak etter dette ledd skal bæres av den ansvarlige og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om hvordan gjerder og andre anlegg skal plasseres og utformes, herunder om gjerdematerialer m.m. Departementet kan også gi bestemmelser om vedlikehold av permanente gjerder og anlegg og om plikt til å ta bort gjerder og anlegg som ikke holdes i forskriftsmessig stand eller som ikke lenger er i bruk.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 25. Brensel og trevirke i det samiske reinbeiteområdet

I det samiske reinbeiteområdet gir rett til å utøve reindrift rett til i forbindelse med lovlig utøvelse av reindrift, til eget bruk å ta lauvtrær, busker, einer, vidjer, bjørkeris, selvtørrede bartrær og tørt vindfall, nedfalne greiner og kvister, stubber, never og bark, både på offentlig og privat eiendom når virket skal brukes til:

1. brensel,
2. gammer, koier, buer eller stillinger for oppbevaring av løsøre og matvarer,
3. teltstenger, redskaper og enklere bruksting,
4. arbeidsgjerder (trøer, ringgjerder),

5. garving.

Friskt lauvtrevirke og friske busker må ikke tas så fremt det på stedet eller i nærheten finnes annet virke som er tjenlig for formålet.

Skogeieren kan kreve betaling for friske lauvtrær som tas i privat skog, men ellers kan det ikke kreves betaling for virke som rettmessig blir tatt i medhold av denne paragraf. Det skal uten opphold gis melding til grunneieren om uttak av trevirke som denne kan kreve betaling for. Oppnås ikke enighet om betalingen, kan beløpets størrelse kreves fastsatt ved jordskifteretten. Finnmarkseiendommen kan ikke kreve betaling etter bestemmelsene i leddet her.

Så langt det fremstiller seg som nødvendig av hensyn til skogens bevaring, foryngelse eller gjenvekst eller fordi det er mangel på trevirke i distriktet, kan Kongen ved forskrift begrense eller helt forby uttak av trevirke i nærmere bestemte områder og derunder bl.a. bestemme at friskt virke bare kan tas etter utvising.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 26. Jakt, fangst og fiske i det samiske reinbeiteområdet

I det samiske reinbeiteområdet gir rett til å utøve reindrift rett til i forbindelse med lovlig utøvelse av reindrift å drive jakt, fangst og fiske i statsallmenning, i ikke særskilt matrikulert statseiendom og på Finnmarkseiendommens grunn innenfor det reinbeitedistrikt hvor reindriften foregår, på samme vilkår som gjelder for personer som er fast bosatt i den kommune, bygd eller grend hvor allmenningen, statseiendommen eller den aktuelle del av Finnmarkseiendommens grunn ligger. I statens matrikulerte skoger og høyfjellsstrekninger innenfor reinbeiteområde skal reindriftsutøvernes adgang til jakt, fangst og fiske være som den har vært fra gammelt av.

Kongen kan gjøre vedtak om at utøverne av reindriftsnæringen skal ha enerett til bruk av bundne redskaper til fangst av fisk i nærmere bestemte vann og elvestrekninger i andre statseiendommer enn statsallmenningene. Kongen kan også gjøre vedtak om at visse vann og elvestrekninger i eiendommer som nevnt i foregående punktum skal være forbeholdt til bruk for dem som utøver reindrift.

For jakt, fangst og fiske som drives etter bestemmelsene i denne paragraf, skal det ikke betales leie eller kortavgift.

Kapittel 4. Alminnelige regler om utøvelse av reindrift

§ 27. Utøvelse av reindrift

En reineier skal under utøvelse av sin reindrift ta hensyn til andre reineieres reindrift og ikke utnytte beitene på en slik måte at de forringes for andre reineiere. Reineieren må heller ikke hindre andre i deres rettmessige utøvelse av reindrift.

En reineier skal sørge for at reindriften skjer innenfor de rammer som følger av loven her i samsvar med bruksreglene i distriktet.

§ 28. Tilsyn

Reinen skal holdes under slikt tilsyn at den så vidt mulig hindres fra å volde skade, komme utenfor lovlig beiteområde eller sammenblandes med annen rein.

Nærmere regler om tilsyn kan fastsettes i distriktets regler om beitebruk.

§ 29. Innsyn

Siida som har grunn til å tro at rein fra den har kommet inn i en annen siidas flokk, har rett til å besiktige flokken for å se om dens rein er i flokken.

Innsyn kan bare skje med en representant for siidaen til stede. Representanten skal bidra til at innsyn kan finne sted. For øvrig gjennomføres innsyn i henhold til skikk og bruk blant reineierne i området.

Nærmere regler om innsyn kan gis i bruksreglene for distriktet.

§ 30. Behandling av andre siidaers rein

Siida som har fått rein fra en annen siida inn i flokken, skal snarest mulig underrette den andre siidaen om forholdet. Skilling finner sted etter reglene i § 31.

Er det vanskelig for den andre siidaen å hente reinen, eller kan utskilling ikke foretas, plikter den siidaen som har fått andres rein inn i flokken, å ta vare på reinen inntil utskilling og avhenting kan finne sted.

Nærmere regler om behandling av andre siidaers rein kan gis i bruksreglene for distriktet.

§ 31. Skilling

Den som har rein i en flokk sammen med andre, kan kreve skilling for uttak av egne dyr.

De andre som har rein i flokken, har plikt til å legge forholdene til rette for skilling. Ingen må forstyrre arbeidet under skillingen. Skilling bør finne sted før flokken forlater sesongbeiteområdet.

Skilling kan ikke kreves under kalving eller i forbindelse med brunst eller hvis skilling ikke er tilrådelig av dyrevernmessige grunner.

Før rein settes i gjerde for skilling, må de siidaer som kan ha rein i flokken, varsles.

Nærmere regler om skilling og varsling kan gis i bruksreglene for distriktet.

Kapittel 5. Merking av rein og registrering av reinmerke

§ 32. Rett til reinmerke

Rett til reinmerke har personer av samisk ætt som

1. ved lovens ikrafttredelse hadde reindrift som hovednæring i reinbeitedistrikt i samsvar med lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift § 4, jf. § 3, eller
2. har foreldre eller besteforeldre som har hatt reindrift som hovednæring, og som
3. inngår i siidaandel eller skal inngå i siidaandel etter beslutning i henhold til § 10 annet ledd eller lede siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel i henhold til §§ 11 til 15.

Den som blir adoptert, får samme rett til reinmerke som om adoptivbarnet hadde vært adoptivforeldrenes egnefødte barn, selv om vedkommende ikke er av samisk ætt.

Den som er gift med noen som er ansvarlig leder for siidaandel, men ikke selv fyller vilkårene i første ledd for reinmerke, har rett til reinmerke. Det samme gjelder samboer som nevnt i § 13 fjerde ledd.

Overtar en person som nevnt i tredje ledd lederansvaret for siidaandelen, jf. § 14, har vedkommende rett til reinmerke så lenge vedkommende er ansvarlig leder for en siidaandel. Vedkommendes nye ektefelle eller samboer har ikke rett til reinmerke etter tredje ledd.

Har Reindriftsstyret i henhold til § 9 tredje ledd gitt en person rett til å eie rein, kan Reindriftsstyret også gi vedkommende rett til reinmerke der dette er

nødvendig av hensyn til en velordnet reindrift.

§ 33. Plikt til merking av rein

All rein i det samiske reinbeiteområdet skal merkes med eierens merke.

Reinen skal merkes med eierens registrerte merke innen 31. oktober samme år som den er født. Statsforvalteren kan i særlige tilfelle samtykke i at denne frist overskrides, men ikke under noen omstendighet ut over 31. mai det påfølgende år.

Merking skal skje i henhold til bestemmelsene i lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416). **Endres** ved lov 21 juni 2019 nr. 62 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer), endring endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416)

§ 34. Former for merking

Innenfor det samiske reinbeiteområdet skal merking av rein skje ved snitt i øret med eierens registrerte reinmerke.

I tillegg til registrert reinmerke kan det anvendes øreklips ved overtagelse av eiendomsretten til rein som er merket med den tidligere eierens merke.

Midlertidig merking skjer med hårmerke eller øreklips. Midlertidig merking viser eierforholdet inntil merking i henhold til første eller annet ledd finner sted.

Endres ved lov 21 juni 2019 nr. 62 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 35. Ommerking

Ommerking er ikke tillatt.

Ommerking straffes etter reglene i straffeloven kapittel 27.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 36. Salg av rein uten lovlig merke

Rein født tidligere år, og som etter 31. mai finnes uten lovlig merke, skal som hovedregel selges under distriktsstyrets, eventuelt siidastyrets, ansvar.

Utbyttet av salget tilfaller reinens eier. Er eieren ikke kjent, tilfaller utbyttet siidaen som reinen tilhører. Er heller ikke siidaen kjent, tilfaller utbyttet

distriktet.

§ 37. Merkenemnd og klagenemnd

I hvert samiske regionale reinbeiteområde velges en merkenemnd på minst tre og høyst fem medlemmer fra ulike reinbeitedistrikter, med personlige varamedlemmer. Medlemmene og varamedlemmene velges av distriktslederne. statsforvalteren utpeker sekretær for nemnda. Reindriftsstyret oppnevner en klagenemnd.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 38. Registrering og sletting av merke

Alle reinmerker skal godkjennes av merkenemnda før de tas i bruk i det regionale reinbeiteområdet. Godkjente reinmerker i det regionale reinbeiteområdet registreres hos Landbruksdirektoratet. Reinmerket skal ha en slik form at forveksling eller misbruk ikke kan finne sted. Merkenemnda skal, under ivaretakelse av hensynet til velordnet reindrift, søke å bevare tradisjonell bruk og utforming av reinmerker, blant annet skal tradisjonelle familiemerker søkes bevart for familien.

Reinmerke kan ikke registreres som varemerke etter varemerkeloven.

Et registrert reinmerke skal slettes når merkeinnehaveren avgår ved døden uten å etterlate seg rein som sammen med merket overtas av ektefelle eller arving.

Dersom et reinmerke ikke har vært i bruk de siste 4 år, kan merkenemnda slette merket.

Dersom et registrert reinmerke har en slik form at forveksling eller misbruk kan finne sted, kan merkenemnda slette merket.

Med reindriftsstyrets godkjennelse kan merkenemnda vedta utfyllende retningslinjer for utforming av merker mv.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 39. Saksbehandling

Merkenemnda skal kunngjøre innkomne søknader om reinmerke for lederne i siidaandelene i vedkommende og tilstøtende distrikter. Kunngjøring skal også skje i Sverige og Finland. Merkenemndas avgjørelse av søknaden skal kunngjøres på tilsvarende måte.

Merkenemndas avgjørelse kan påklages til klagenemnda.

Departementet gir nærmere regler for saksbehandlingen i merkenemnda, herunder om registreringsavgift, og regler for klagebehandlingen.

§ 40. Utfyllende bestemmelser om reinmerker

Departementet kan gi nærmere regler om merking av rein og registrering av reinmerker, samt om overføring og sletting av reinmerker som ikke er i bruk.

§ 41. Merking utenfor det samiske reinbeiteområdet

Utenfor det samiske reinbeiteområdet gir departementet nærmere regler om reinmerke og merking av rein.

Kapittel 6. Reindriftens organisering – distrikter og siida

I. Reinbeitedistrikter

§ 42. Reinbeitedistrikt

Ved inndelingen av de samiske regionale reinbeiteområdene i reinbeitedistrikter skal reindriftsstyret med utgangspunkt i sedvanemessig bruk legge vekt på at et reinbeitedistrikt får grenser som driftsmessig er naturlige og hensiktsmessige.

Et distrikt skal fortrinnsvis omfatte alle årstidsbeitene for de reindriftsutøverne som er knyttet til distriktet. Hvor det er hensiktsmessig, kan årstidsbeitene være fordelt over flere distrikter.

Distriktsinndelingen er ikke til hinder for samarbeid mellom reindriftsutøvere på tvers av distriktsgrensene, så sant et slikt samarbeid ikke går ut over andre reindriftsutøveres rettigheter. Distriktsinndelingen er heller ikke til hinder for bruk av beiter i annet distrikt når dette følger av særskilt rettsgrunnlag.

§ 43. Distriktsstyre

I hvert reinbeitedistrikt skal det være et distriktsstyre valgt av og blant de stemmeberettigede i distriktet etter reglene i annet og tredje ledd.

Lederen for styret velges av distriktsårsmøtet, jf. § 49. Resten av styret

består av en representant for hver sommersiida i distriktet, jf. § 54 første ledd nr. 2. En siidas styremedlem velges av siidaårsmøtet, jf. § 53. Er antall sommersiidaer mer enn syv, velges det seks medlemmer ved loddtrekning blant styremedlemskandidatene fra de enkelte sommersiidaene, med unntak for den sommersiidaen som har lederen. Distriktsårsmøtet kan bestemme at styremedlemskap i stedet skal gå på omgang mellom sommersiidaene. Slike regler må godkjennes av statsforvalteren. Lederen og de øvrige styremedlemmene velges for to år av gangen med personlige varamedlemmer.

Hvis særlige grunner tilsier det, kan Reindriftsstyret fastsette at styret skal ha inntil 11 medlemmer. Hvis sterke grunner foreligger, kan Reindriftsstyret bestemme at en sommersiida som er vesentlig større enn gjennomsnittet i distriktet, skal ha sterkere representasjon i styret enn det som følger av reglene i annet ledd. Denne sommersiidaen kan imidlertid ikke ha flertall i styret.

Hvis utøverne i sommersiidaen ellers i året danner mindre vintersiidaer, kan lederne for siidaandelene i en vintersiida, eventuelt flere vintersiidaer sammen eller annen gruppering, kreve at styrevervet i distriktsstyret skal gå på omgang mellom vintersiidaene/grupper.

Hvis distriktet svarer til en sommersiida, gjelder reglene i § 52 for valg av styre, likevel slik at et styre alltid skal opprettes.

Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av medlemmene er til stede. Et distriktsstyre med færre enn tre medlemmer er likevel bare beslutningsdyktig når alle medlemmer møter. Ved likt stemmetall gjør lederens stemme utslaget.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 44. Distriktsstyrets oppgaver og myndighet

Distriktsstyret representerer reindriftsinteressene i distriktet. Distriktsstyrets oppgaver er å ivareta reinbeiteressursene i distriktet i samsvar med lover og bruksregler.

Distriktsstyret kan blant annet inngå forlik, saksøke og saksøkes på vegne av reindriftsutøverne i distriktets felles anliggender. Det gjelder også i saker som gjelder vern av arealer, selv om ikke alle utøvere er berørt. Dette er likevel ikke til hinder for at en siida eller reineier ivaretar egne særskilte interesser.

§ 45. Fullmakt

Distriktsstyret kan i bestemte saker gi styrets leder sammen med styrets sekretær eller sammen med ett av styremedlemmene fullmakt til å opptre på

styrets vegne.

§ 46. Distriktskasse

I hvert distrikt skal det være en distriktskasse. Alle siidaandeler plikter å betale et årlig tilskudd til distriktskassen. Distriktskassens midler skal dekke godtgjørelse til distriktsstyrets medlemmer og andre utgifter til administrering og kan dekke utgifter til daglig drift av distriktet.

Tilskuddets størrelse beregnes pr. rein og fastsettes av distriktets årsmøte etter forslag fra distriktsstyret, jf. § 50 første ledd nr. 7. Distriktsstyret utregner tilskuddet for den enkelte siidaandel etter antall rein i siidaandelen, sytingsrein medregnet.

Vedtak om det tilskudd den enkelte siidaandelen skal betale, kan bringes inn for statsforvalteren, som kan endre vedtaket dersom tilskuddet ikke står i rimelig forhold til distriktets gjøremål. Krav om slik overprøving må fremsettes innen åtte uker etter at siidaandelen mottok underretning om vedtaket om tilskuddet.

Dersom tilskuddet ikke betales, mister siidaandelen sin stemmerett inntil skyldig beløp er betalt. Endelig vedtak om tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg. Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 47. Reindriftsfond

I distriktet skal det være et reindriftsfond. Inn i fondet går:

1. erstatning til distriktet ved ekspropriasjon av beiterettigheter o.a.
2. erstatning til distriktet for skade, ulempe mv.
3. konsesjonsavgift til distriktet ved ekspropriasjon,
4. midler fra salg av rein uten lovlig merke,
5. avgift ved brudd på bruksregler, jf. § 77,
6. andre midler som tilfaller distriktet.

Fondets midler forvaltes og disponeres av distriktsstyret etter vedtekter fastsatt i henhold til § 57 annet ledd nr. 5.

§ 48. Revisjon

Årsmøtet velger revisor som skal være registrert eller statsautorisert i henhold til reglene i lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer.

Statsforvalteren kan godkjenne at det i stedet for ekstern revisor velges et revisjonsutvalg på to, eventuelt tre medlemmer blant de stemmeberettigede i distriktet. Medlemmene må ikke være medlemmer av styret eller ha spesiell tilknytning til styremedlemmer.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 49. Distriktsårsmøte

Årsmøtet utøver distriktets øverste myndighet.

Årsmøte skal holdes av reineierne i distriktet hvert år innen utgangen av juni måned. Møtet sammenkalles på den måten som er vanlig i distriktet, med minst fire ukers varsel.

På årsmøtet har enhver reineier tale- og forslagsrett. Ved avstemninger er den enkelte siidaandel stemmeberettiget slik at hver siidaandel har fem stemmer. En sideordnet rekrutteringsandel har to stemmer. Lederen av siidaandelen bestemmer fordelingen av stemmene blant de andre reineierne i siidaandelen. Lederen må alltid selv beholde minst én stemme, eventuelt to stemmer hvis ektefeller eller samboere har felles ledelse av siidaandelen.

Styrets årsmelding og regnskap, samt forslag til disponering av reindriftsfondets midler, skal sammen med saksliste for årsmøtet og eventuelt kandidat til lederervet i styret sendes lederne av siidaandelene i distriktet senest fire uker før årsmøtet holdes.

Årsmøtet ledes av en møteleder som velges av årsmøtet. Møtet er lukket, med mindre årsmøtet selv bestemmer noe annet.

For årsmøteforhandlingene og valg skal det føres en protokoll, som oppleses ved møtets slutt og undertegnes av to møtedeltagere som er valgt til det.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 50. Distriktsårsmøtets saker og myndighet

Årsmøtet skal:

1. godkjenne distriktsstyrets årsmelding og vedta årsregnskap
2. vedta forslag til bruksregler, jf. § 57

3. vedta forslag til distriktsplan, jf. § 62
4. velge leder for distriktsstyret, jf. § 43
5. fastsette regler for valg av styremedlemmer, jf. § 43 annet ledd
6. fastsette godtgjørelse til medlemmene av distriktsstyret
7. fastsette tilskuddet pr. rein til distriktskassen, jf. § 46
8. velge revisor, eventuelt revisjonsutvalg, jf. § 48
9. behandle saker som noen med møterett på årsmøtet, senest en uke før årsmøtet ved henvendelse til distriktsstyret, har krevd behandlet
10. behandle andre saker som fremlegges av distriktsstyret.

En avgjørelse krever flertall av de avgitte stemmer på årsmøtet, om ikke noe annet er bestemt i loven. Ved stemmelikhet treffes avgjørelsen ved loddtrekning, med mindre noe annet er bestemt i bruksreglene.

Årsmeldingen skal sendes statsforvalteren.

Departementet gir nærmere regler om innholdet i årsmeldingen.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

II. Siida

§ 51. Siida

Med siida forstås i denne lov en gruppe av reineiere som utøver reindrift i fellesskap på bestemte arealer. Denne lov skiller mellom sommersiida og vintersiida. En sommersiida utøver reindrift i fellesskap i hovedsak på sommer- og høstbeiteområdene. En vintersiida utøver reindrift i fellesskap i hovedsak på vinter- og vårbeiteområdene.

§ 52. Sommersiidastyre

I sommersiidaen skal det velges et styre som skal ha ansvaret for tilrettelegging av felles virksomhet og forvalte felles anlegg i siidaen, som slakteanlegg, gjerder o.l. Styret velges av siidaårsmøtet. Årsmøtet kan vedta at det ikke skal velges styre for siidaen, jf. § 53 annet ledd.

§ 53. Årsmøte i sommersiidaen

I sommersiidaer skal det holdes årsmøte hvert år innen utgangen av mai måned. Alle som har rein i siidaen, har rett til å være til stede på årsmøtet med tale- og forslagsrett. Stemmeberettiget er den enkelte siidaandel. Bestemmelsene i § 49 annet ledd gjelder tilsvarende.

Er det ikke eget styre i sommersiidaen, må årsmøtet velge en person som skal være kontaktperson mellom siidaen og distriktsstyret. Vedkommende har ansvaret for å sammenkalle til årsmøte.

§ 54. Siidaårsmøtets saker og myndighet

Årsmøtet skal:

1. velge siidastyre etter § 52
2. velge kandidat til distriktsstyret etter § 43
3. fastsette tilskuddet til siidakassen, jf. § 55
4. fastsette regler for siidakassen, jf. § 55
5. fastsette regler for siidafondet, jf. § 56 første ledd
6. velge revisor, jf. § 56 annet ledd
7. velge kontaktperson som nevnt i § 53 annet ledd.

Årsmøtet kan gjennom vedtekter bestemme at en eller flere av de bestemmelser som gjelder for årsmøtet i distriktet, jf. § 50, også skal gjelde for siidaårsmøtet.

§ 55. Siidakasse

Er siidastyre valgt i henhold til § 52, skal det også opprettes en siidakasse. Er det ikke eget styre i siidaen, kan årsmøtet vedta at det skal opprettes en siidakasse som forvaltes av kontaktperson som nevnt i § 53 annet ledd.

Det skal utarbeides regler for bruk av siidakassen. Reglene i § 46 første til tredje ledd gjelder tilsvarende.

Enhver leder av en siidaandel kan kreve at kassen skal gjennomgås av en revisor etter reglene i § 56 annet ledd.

§ 56. Siidafond

Blir en siida tilkjent midler som nevnt i § 47, skal det opprettes et reindriftsfond for siidaen, og det skal utarbeides regler for bruk av fondets midler. Fondets vedtekter skal godkjennes av statsforvalteren.

Årsmøtet i siidaen velger revisor etter reglene i § 48 til revisjon av fondet. Er det ikke eget årsmøte i siidaen, velges revisor ved enighet mellom lederne av siidaandelene. Utpeker ikke siidaen en egen revisor, skal siidafondet kontrolleres av distriktets revisor.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 7. Bruksregler i distriktet. Distriktsplan

§ 57. Bruksregler

Det skal fastsettes bruksregler for forvaltningen og bruken av distriktets ressurser. Bruksreglene skal ikke stride mot loven her.

Bruksreglene skal sikre en økologisk bærekraftig utnytting av distriktets beiteressurser og skal inneholde nærmere regler om:

1. beitebruk, jf. § 59
2. reintall, jf. § 60
3. forvaltning av distriktets midler, herunder disponering av distriktskasse og reindriftsfond, jf. §§ 46 og 47
4. bruk av motorisert kjøretøy
5. bruk og vedlikehold av gjerder og andre fellesanlegg.

Bruksreglene kan inneholde nærmere regler om:

1. krav til siidaandelsleders deltakelse i siidaens reindrift
2. fordeling av arbeidsplikter og investeringer
3. slakte- og produksjonskrav
4. andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere ved bestemmelser i distriktets bruksregler.

Der det er påkrevet, kan statsforvalteren pålegge to eller flere distrikter å utarbeide felles bruksregler for ett eller flere av de forhold som er nevnt i annet og tredje ledd.

Bruksreglene er unntatt offentlighet, med unntak av siidaens øvre fastsatte

reintall. Reindriftsmyndighetene skal likevel gis tilgang til bruksreglene.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 58. Utarbeidelse og godkjennelse av bruksregler

Bruksreglene skal behandles og vedtas av distriktets årsmøte, jf. § 50 første ledd nr. 2.

Forslag til bruksregler skal utarbeides av distriktsstyret og sendes til lederne av siidaandelene i distriktet senest fire uker før årsmøtet.

Regler om beitebruk etter § 59 skal utarbeides i samarbeid med distriktets siidaer. Det samme gjelder fastsettelse av reintall etter § 60.

Bruksreglene skal godkjennes av statsforvalteren. Statsforvalterens behandling skal, foruten en kontroll med at lovens regler for utarbeidelse av bruksregler er fulgt, også omfatte en vurdering av om bruksreglene gir grunnlag for en økologisk bærekraftig reindrift i distriktet. Protokoll fra årsmøtebehandlingen skal sendes statsforvalteren sammen med bruksreglene.

Hvis statsforvalteren ikke godkjenner bruksreglene, skal statsforvalteren bistå distriktet ved utarbeidelse av et nytt forslag som skal behandles etter reglene foran.

Hvis et flertall på distriktets årsmøte krever det, skal nye bruksregler utarbeides i henhold til reglene foran.

Reintallet for den enkelte siida, jf. § 60, skal forelegges for reindriftsstyret for endelig stadfesting og godkjenning.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 59. Beitebruk

Gjennom regler om beitebruk skal distriktets reineiere sikres tilgang til nødvendige beiter, herunder kalvingsland, flyttleier og paringsområder. Reglene skal ivareta prinsippene for god reindrift basert på samiske tradisjoner og sedvaner.

Reglene om beitebruk skal bygge på den tradisjonelle utøvelse av reindrift på arealene og fremme rasjonelle bruksordninger. Reglene om beitebruk må ikke være i strid med en siidas rettigheter etablert på særskilt rettsgrunnlag.

Det skal fastsettes regler om beitetid, med mindre slike er fastsatt av

statsforvalteren i medhold av § 61.

Statsforvalteren kan, når sterke grunner taler for det, gi dispensasjon fra beitebruksreglene.

Ved brudd på reglene om beitebruk kan det treffes tiltak som nevnt i kapittel 11.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 60. Reintall

I bruksreglene, jf. § 57, skal det fastsettes et øvre reintall for den enkelte sommersiida. Reintallet skal fastsettes ut fra det beitegrunnlag som siidaen disponerer. Det skal i bruksreglene gjøres nærmere rede for de drifts- og beitemessige vurderinger som ligger til grunn for det fastsatte reintallet. Der det er påkrevet for å få en forsvarlig bruk av vinterbeitene, kan det også fastsettes et reintall for de forskjellige vintersiidaene.

En vintersiida eller annen gruppering kan be om at det fastsettes et eget reintall for dem.

Det kan fastsettes et øvre reintall pr. siidaandel.

Departementet kan ved forskrift gi utfyllende bestemmelser om fastsettelse av reintall. Slik forskrift kan avgrenses til å gjelde ett eller flere reinbeitedistrikter eller ett eller flere reinbeiteområder.

Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 70 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 728), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 60 a. Reduksjon av reintall

Overstiger reintallet i siidaen det reintallet som er fastsatt etter § 60, skal siidaen utarbeide og gjennomføre en reduksjonsplan etter annet eller tredje ledd.

Lederne av siidaandelene kan enstemmig beslutte en reduksjonsplan med et ulikt reintall for hver siidaandel.

Lederne av siidaandelene kan ved flertall beslutte en reduksjonsplan med en lik øvre grense for siidaandelenes reintall. Dersom dette ikke oppfyller hele den nødvendige reduksjonen, må det bestemmes i planen at hver siidaandel skal redusere det overskytende antall forholdsmessig.

Er reduksjonsplanen tilstrekkelig, skal den godkjennes av reindriftsstyret. Reindriftsstyret skal sikre gjennomføring av planen, herunder sette frister for

utarbeidelse av planen og gjennomføring av reintallsreduksjonen.

Utarbeider ikke siidaen en reduksjonsplan som er tilstrekkelig, skal reindriftsstyret vedta en reduksjon som innebærer et likt reintall for alle siidaandelene i siidaen.

Er det fastsatt et øvre reintall per siidaandel etter § 60, skal reduksjonen skje med grunnlag i det fastsatte reintallet, med mindre siidaen gjennomfører en reduksjon etter annet ledd.

Tilføyd ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 61. Beitetider

Der det er nødvendig for vern av årstidsbeitene, kan statsforvalteren fastsette beitetider for de ulike årstidsbeitene. Leder av siidaandel skal påse at rein i lederens flokk ikke oppholder seg på beiteområder i strid med disse reglene.

Der forholdene gjør det nødvendig, kan beitetidene fravikes etter tillatelse av statsforvalteren. Det gjelder også beitetider fastsatt etter § 59.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 62. Distriktsplaner

Distriktsstyret skal utarbeide forslag til distriktsplan for distriktet som skal inneholde de opplysninger om virksomheten i distriktet som er nødvendig for den offentlige planlegging. Distriktsplanen skal vedtas av årsmøtet, jf. § 50 første ledd nr. 3.

Distriktsplanen skal inneholde:

1. angivelse av flyttemønstre til siidaene i distriktet
2. oversikt over siidaenes årstidsbeiter, beitetider, kalvingsland o.l.
3. oversikt over nødvendige fremkomst- og transportmidler, herunder hvilke terrenggående kjøretøy som anvendes i distriktet, samt eventuell tidsbegrenset bruk av helikopter eller annet luftfartøy. Bruksregler for terrenggående barmarkskjøretøy skal også gå frem av planen
4. oversikt over alle gjerder og anlegg av permanent art, og så vidt mulig også gjerder av midlertidig art
5. eventuell inndeling i beitesoner
6. beliggenheten til gjeterhytter i distriktet, jf. § 21.

Leder for en siidaandel er pliktig til å gi nødvendige opplysninger for

utarbeidelse av planen.

Kommune, fylkeskommune og statsforvalter bør orienteres om planarbeidet og skal gjøres kjent med hovedinnholdet i planen før den vedtas. Kommune, fylkeskommune og statsforvalter, samt berørte nabodistrikter, skal få tilsendt den vedtatte planen.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 62 a. Forholdet til jordskiftelova

Distriktsstyret, siidastyret, lederen av en siidaandel eller lederen av en sideordnet rekrutteringsandel kan kreve rettsklarlegging og grensefastsettelse etter jordskiftelova kapittel 4.

Distriktsstyret kan kreve at jordskifteretten utarbeider og fastsetter hele eller deler av bruksreglene for et reinbeitedistrikt dersom distriktsstyrets arbeid etter reindriftsloven §§ 57 og 58 ikke fører fram.

Distriktsstyret, siidastyret, lederen av en siidaandel eller lederen av en sideordnet rekrutteringsandel kan kreve jordskifte med de virkemidlene som følger av jordskiftelova §§ 3-4, 3-8, 3-9 og 3-10.

Jordskiftesak etter tredje ledd kan kreves uten hinder av jordskiftelova § 3-37, dersom det foreligger særlig endrede forhold.

Tilføyd ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

Kapittel 8. Forholdet til annen bruk

§ 63. Utnytting av eiendom i reinbeiteområde

Grunneier eller bruksberettiget må ikke utnytte sin eiendom i reinbeiteområde på en slik måte at det er til vesentlig skade eller ulempe for reindriftsutøvelse i samsvar med denne lov. Første punktum er likevel ikke til hinder for vanlig utnytting av eiendom til jordbruk, skogbruk eller annen utnytting av utmark til landbruksformål.

Før tiltak som kan bli til vesentlig skade eller ulempe for reindriftsutøverne blir satt i verk, skal varsel gis til vedkommende distriktsstyre. Varsel skal gis senest tre uker før planlagt iverksetting. Om varsel ikke er gitt, eller partene er uenige om tiltaket rammes av bestemmelsen i første ledd, kan statsforvalteren nedlegge forbud mot iverksetting inntil overenskomst er inngått eller til jordskifteretten har behandlet saken.

Spørsmål om tiltak kommer i strid med første ledd, kan avgjøres på forhånd

av jordskifteretten. Jordskifteretten kan også avgjøre hvordan og på hvilke vilkår tiltaket kan gjennomføres. Krav for jordskifteretten kan fremmes av den som akter å sette et tiltak i verk eller av distriktsstyret ved lederen. Er distriktsstyre ikke opprettet, kan krav fremmes av reindriftsutøver i distrikt som vil bli berørt av tiltaket.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 64. Opptaing av reinlav

Kongen kan ved forskrift regulere opptaingen av reinlav i reinbeitedistrikt og for nærmere avgrenset område helt forby opptaing av reinlav dersom dette anses nødvendig av hensyn til reindriften.

§ 65. Ferdsel i område hvor rein beiter

De som ferdes i område hvor rein beiter, plikter å vise hensyn og opptre med varsomhet slik at reinen ikke unødig uroes eller skremmes under beiting, flytting mv. Særlig hensyn skal vises i forbindelse med reinens brunsttid, kalving, merking, skilling og slakting.

Statsforvalteren kan, etter anmodning fra vedkommende distriktsstyre eller fra reineierne i området, stille vilkår for eller nedlegge tidsbegrenset forbud mot større arrangement, idrettsstevne, jakthundprøve eller liknende virksomhet som kan være til særlig skade for reindriften. Vedtaket må gjelde et bestemt angitt område og kan bare fattes etter at grunneier og kommune er hørt. Gjelder vedtaket et konkret arrangement, skal også arrangør høres.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 66. Hunder

Om sikring av hund, opptak av løs hund, avliving av hund, reaksjoner mot hundeholderen mv. gjelder hundeloven.

Hundens eier og besitter plikter en for begge og begge for en å yte erstatning for skade som hunden volder på tamrein og for utgifter og ulemper som påføres reineieren ved at hunden urettmessig jager eller skremmer rein under lovlig opphold eller flytting, uten hensyn til skyld.

Kapittel 9. Ansvar for skade. Skjønn

§ 67. Ansvar for skade

Kommer rein inn på et område der eieren av reinen ikke har rett til å la den beite, er eieren ansvarlig for skade som reinen volder på avling eller annen eiendom. Hvis det ikke innen rimelig tid kan fastslås hvem som er eier av reinen, er samtlige reineiere i den siidaen den skadegjørende reinen tilhører, ansvarlige for skaden én for alle og alle for én. Hvis det heller ikke innen rimelig tid kan fastslås hvilken siida den skadegjørende reinen tilhører, er samtlige reineiere som utøver reindrift i det distriktet som den skadegjørende reinen tilhører, ansvarlige én for alle og alle for én. Dette gjelder likevel ikke for reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden.

For skader i områder der eieren har rett til å la rein beite, kan den skadelidte kreve erstatning dersom skaden skyldes feil eller forsømmelse fra reineieren.

Kongen kan i forskrift avgrense området utenfor bestemt reinbeitedistrikt hvor solidarisk ansvar skal gjelde.

For skade som voldes av rein som tilhører noen som i henhold til § 8, jf. fjellova § 17, utøver reindrift utenfor reinbeitedistrikt, er de som utøver reindrift innenfor området hvor den skadegjørende rein antas å høre hjemme, ansvarlig en for alle og alle for en.

Ved utmålingen av erstatningen gjelder skadeerstatningsloven §§ 4-1, 5-1 og 5-2.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 68. Hvem erstatningskrav kan rettes mot

Krav om erstatning kan rettes mot den som er ansvarlig for skaden etter § 67 første ledd. Dersom den ansvarlige er siidaen eller reinbeitedistriktet, kan kravet rettes mot henholdsvis siidaens styre eller kontaktperson, eller distriktsstyret ved styreleder.

Dersom siidaen eller reinbeitedistriktet er ansvarlig for å betale erstatning, skal årsmøtet utlikne erstatningen på siidaens eller distriktets reineiere etter den enkelte reineiers reintall. Reineiere som godtgjør at deres rein ikke har medvirket til skaden, kan ikke pålegges å dekke noen del av erstatningen. Det utliknede erstatningsbeløpet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Godtgjøres det at det er rein fra en annen siida eller et annet distrikt som har voldt eller medvirket til skaden, kan det kreves regress overfor disse i samsvar med reglene i paragrafen her.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 69. (Opphevet)

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), opphevet ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 70. Skade voldt av rein

I mangel av enighet som er bekreftet skriftlig av reineieren eller av distriktsstyret ved lederen, avgjøres krav om erstatning for skade voldt av rein ved skjønn ved jordskifteretten eller tingretten.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736).

§ 70 a. Saksbehandlingen av erstatningskrav

Krav om skjønn etter § 70 bør framsettes snarest mulig. I kravet om skjønn skal det gis så vidt mulig nøyaktige opplysninger om tid og sted for skadeforvoldelsen, skadens art og omfang og erstatningskravets størrelse. Det bør så vidt mulig gis opplysninger som kan ha betydning for å fastslå hvem som eier den reinen som har gjort skaden. Eventuelle vitner bør også oppgis.

Rettens leder skal snarest mulig foreta befaring etter at krav om skjønn er innkommet. Med på befaringen skal være representant fra vedkommende kommune og reindriftsetaten for å bistå rettens leder med faglige vurderinger. Om mulig skal også lederen i vedkommende reinbeitedistrikt være med, foruten den som har krevd skjønn. Er det åpenbart at det ikke er skjedd noen skade voldt av reinen, kan rettens leder avvise kravet om skjønn av eget tiltak.

Skjønnet skal fremmes så snart som mulig. Gjelder det skade voldt av rein som antas å høre hjemme i reinbeitedistrikt, skal distriktsstyret ved lederen alltid innkalles til skjønnet.

Skjønnsstyreren kan på ethvert trinn av saksbehandlingen forsøke megling med sikte på en minnelig ordning.

Skjønnet skal vurdere om skaden er voldt av rein og er av en slik art at den kan kreves erstattet og i tilfelle taksere skaden og fastsette erstatningsbeløpet.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 70 b. Saksbehandlingsreglene i jordskiftelova

Saker jordskifteretten behandler etter § 62 a, skal følge reglene i jordskiftelova kapittel 6. Andre saker jordskifteretten behandler med hjemmel i loven her, skal følge reglene i jordskiftelova § 5-7. I tillegg gjelder reglene i § 70 a for saker jordskifteretten behandler etter § 70.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), endret ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

Kapittel 10. Myndighetsorganer

§ 71. Reindriftsstyret

Det opprettes et reindriftsstyre på syv medlemmer med personlige varamedlemmer der fire av medlemmene med varamedlemmer oppnevnes av Kongen og tre medlemmer med varamedlemmer oppnevnes av Sametinget. Reindriftsstyret er faglig rådgiver for Landbruksdirektoratet, reinforskningen og rettledningstjenesten, og skal behandle de saker som følger av loven her samt etter Kongens nærmere bestemmelser. Reindriftsstyrets virkeområde kan avgrenses til å omfatte reindrift innenfor det samiske reinbeiteområdet.

Ved oppnevning av medlemmer til reindriftsstyret skal det legges vekt på en rimelig geografisk fordeling, allsidige faglige forutsetninger og samfunnserfaring, og mest mulig lik representasjon av begge kjønn. Blant medlemmene skal det være aktive utøvere av reindrift i reinbeiteområde. Reindriftens organisasjoner har forslagsrett.

Nærmere bestemmelser om reindriftsstyrets oppgaver, myndighet og arbeidsordning fastsettes av Kongen.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 72. (Opphevet)

Opphevet ved lov 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646).

§ 73. Megling

Statsforvalteren kan av eget tiltak eller etter ønske fra en leder av siidaandel, fra

en siida eller fra et distrikt bestemme at det skal megles mellom to parter som ikke klarer å samarbeide om løsning av en konflikt.

Statsforvalteren eller Reindriftsstyret utpeker en person som antas å ha tillit hos begge parter som megler. Megleren innkaller til møte med rimelig varsel, og begge parter har plikt til å møte.

Nærmere regler om gjennomføring av megling fastsettes av departementet.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 11. Sanksjoner og tvangstiltak

§ 74. Plikt til å etterleve loven

Enhver plikter å rette seg etter bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov. Det samme gjelder vedtak gjort i medhold av disse bestemmelser. Overtredelse kan medføre sanksjoner og tvangstiltak etter reglene i dette kapittel.

§ 75. Pålegg om opphør av ulovlig forhold

Drives virksomhet i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov eller vedtak gjort i medhold av disse bestemmelser, skal reindriftsstyret eller statsforvalteren, når offentlige interesser tilsier det, gi nødvendige pålegg for å bringe det ulovlige forholdet til opphør, herunder pålegg om retting og fjerning av ulovlig oppførte hytter og anlegg mv. Slike tiltak kan kreves gjennomført innen en nærmere fastsatt frist. Reindriftsstyret kan delegere sin myndighet etter paragrafen her til Landbruksdirektoratet.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 76. Tvangsmulkt

I pålegg etter § 75 kan reindriftsstyret eller statsforvalteren fastsette en løpende tvangsmulkt for hver dag, uke eller måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Kongen kan gi nærmere regler om bruk av og størrelsen på tvangsmulkt.

Reindriftsstyret og statsforvalteren kan helt eller delvis frafalle påløpt tvangsmulkt når sterke grunner taler for det.

Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 77. Avgift ved brudd på bruksregler

Reindriftsstyret eller statsforvalteren kan, etter nærmere bestemmelser fastsatt av Kongen, ilegge leder av siidaandelen en avgift ved brudd på bruksregler gitt i medhold av § 57. Slik avgift skal tilfalle vedkommende fond, jf. § 47.

Vedtak om avgift er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 78. Forelegg

Reindriftsstyret eller statsforvalteren kan utferdige forelegg mot den som innen en fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg etter § 75. Dersom det er gått mer enn 6 måneder siden pålegget ble gitt, skal den som forelegget rettes mot, gis anledning til å uttale seg før forelegget utferdiges. Forelegget skal gi opplysning om bestemmelsene i annet ledd og skal så langt mulig forkynnes for den det er rettet mot.

Den som forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot staten for å få forelegget prøvd. Blir søksmål ikke reist innen 60 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer. Fristen kan forlenges av reindriftsstyret eller statsforvalteren. Forelegg kan ikke påklages.

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan reindriftsstyret eller statsforvalteren la de nødvendige tiltak gjennomføres for dens regning som forelegget eller dommen er rettet mot uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 79. Tvangstiltak

Reindriftsstyret eller statsforvalteren kan, dersom pålegg etter § 75 ikke er etterkommet, og andre tiltak ikke anses formålstjenlige, gjøre vedtak om tvangstiltak. Vedtak om tvangstiltak kan gå ut på

1. at det foretas nødvendig arbeid og kontroll for å få gjennomført

pålegg om samling, skilling, merking, utdriving og telling av rein,
2. avliving av rein hvor utdriving ikke har latt seg gjennomføre,
3. reduksjon av antallet rein i en siidaandel,
4. riving av ulovlig oppsatte hytter, gjerder eller anlegg.

Reindriftsstyret kan delegere sin myndighet til å treffe vedtak om tvangstiltak etter første ledd nr. 1 og 2 til Landbruksdirektoratet.

Vedtak etter første ledd er tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13. Vedtakene fullbyrdes etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14. Reindriftsstyret og statsforvalteren kan begjære tvangsfullbyrdelse. Vedtak etter første ledd nr. 1 kan iverksettes uten at det er nødvendig å bringe saken inn for namsmyndighetene.

Utgifter ved tiltak etter paragrafen her skal bæres av reineieren og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 80. Straffansvar

Overtredelse av denne lov eller av forskrifter, pålegg, forbud eller andre bestemmelser som er gitt eller opprettholdt i medhold av loven, straffes med bøter så fremt forholdet ikke rammes av noen strengere straffebestemmelse. Også uaktsom overtredelse er straffbar.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 12. Reingjerde mot Finland m.m.

Kapitlet tilføyd ved lov 16 sep 2016 nr. 81 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1645).

§ 81. Reingjerdekonvensjonen 2014

Konvensjon 9. desember 2014 mellom Finland og Norge om oppføring og vedlikehold av reingjerder og andre tiltak for å hindre at rein kommer inn på det andre rikets område gjelder som norsk lov. Departementet fastsetter hvilke organer som på norsk side skal utøve myndighet etter konvensjonen artiklene 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17 og 18.

Dersom en norsk reineier forsettlig eller uaktsomt forårsaker at vedkommendes rein kommer inn på finsk område, kan norsk myndighet søke

regress hos reineieren for erstatning som den har betalt til finsk myndighet i henhold til konvensjonen.
Tilføyd ved lov 16 sep 2016 nr. 81 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1645).

Kapittel 13. Avsluttende bestemmelser

Overskrift endret ved lov 16 sep 2016 nr. 81 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1645, tidligere kapittel 12).

§ 82. Forskrifter

Departementet kan fastsette nærmere forskrifter til gjennomføring av denne lov, herunder om telling av rein og kontroll av reintall.
Endret ved lov 16 sep 2016 nr. 81 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1645, tidligere § 81).

§ 82 a. Forskrifter om tilskudd

Etter retningslinjer fastsatt av Stortinget kan departementet fastsette forskrifter om fordeling, vilkår for utbetaling og tilbakebetaling av tilskudd etter reindriftsavtalen eller liknende tilskudd, herunder retting av feilutbetalt tilskudd, avkorting og tilbakeholdelse av tilskudd, og rente ved krav om tilbakebetaling.

Er det gitt tilskudd med hjemmel i forskrifter etter første ledd, og det er fattet endelig vedtak om tilbakebetaling av tilskudd, er vedtaket tvangsgrunnlag for utlegg.
Tilføyd ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 83. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tidspunkt oppheves lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift.

Kongen kan gi overgangsbestemmelser, herunder bestemme i hvilken grad bestemmelser gitt i medhold av den tidligere lov skal gjelde fortsatt, så fremt de ikke kommer i strid med loven her.
Endret ved lov 16 sep 2016 nr. 81 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1645, tidligere § 82).
1 Fra 1 juli 2007 iflg. res. 15 juni 2007 nr. 627.

§ 84. Endringer i andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 16 sep 2016 nr. 81 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1645, tidligere § 83).

Lov om Folketrygdfondet

§ 1. Formål

Folketrygdfondet skal i eget navn forvalte motverdien av kapitalinnskuddet Statens pensjonsfond Norge på oppdrag fra departementet, jf. lov 21. desember 2005 nr. 123 om Statens pensjonsfond § 3 tredje ledd. Folketrygdfondet skal også utføre andre forvalteroppgaver som departementet tillegger Folketrygdfondet.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804).

§ 2. Eier

Folketrygdfondet eies av staten alene.

§ 3. Partsstilling

Folketrygdfondet er et eget rettssubjekt.

§ 4. Vedtekter

Folketrygdfondet skal ha vedtekter som fastsettes av departementet.

§ 5. Registrering i Foretaksregisteret

Folketrygdfondet skal registreres i Foretaksregisteret.

§ 6. Forholdet til annen lovgivning, taushetsplikt mv.

Forvaltningsloven gjelder ikke for Folketrygdfondet. Forvaltningslovens bestemmelser om inhabilitet gjelder likevel for Folketrygdfondets tillitsvalgte, ansatte og andre som utfører tjenester eller arbeid for Folketrygdfondet.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Folketrygdfondet, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det vedkommende i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om Folketrygdfondets eller andres forretningsmessige forhold eller om noens personlige forhold. Taushetsplikten gjelder ikke overfor departementet. Tilsvarende taushetsplikt som følger av første punktum, gjelder enhver som utfører tjeneste eller arbeid for departementet. Forvaltningsloven § 13 annet og tredje ledd og §§ 13 a til 13 e og 13 g får anvendelse.

Folketrygdfondet regnes som offentlig organ etter lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv § 2 bokstav g.

Endret ved lover 11 apr 2014 nr. 12 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 547), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 7. Statens egenkapitalinnskudd og ansvar

Staten skal ved opprettelsen av Folketrygdfondet gjøre et egenkapitalinnskudd. Endringer av innskuddet og anvendelse av overskudd på innskuddet kan vedtas av departementet.

Staten hefter ikke for Folketrygdfondets forpliktelser.

§ 8. Styret

Folketrygdfondet skal ha et styre bestående av sju medlemmer, som oppnevnes av departementet for fire år om gangen. Oppnevningen gjelder inntil regnskapet er avsluttet for det fjerde året etter oppnevningen. Gjenoppnevning av medlemmer kan skje for en samlet periode på tolv år.

Ved behandling av administrative saker suppleres styret med ytterligere to styremedlemmer som velges av og blant de ansatte.

Styremedlemmer kan tre tilbake før tjenestetiden er ute med rimelig forhåndsvarsel til departementet.

Dersom styremedlemmer fratrer eller dør i løpet av den tid de er oppnevnt for, skal nytt medlem oppnevnes for den gjenstående tid.

Departementet utpeker lederen for styret. Styret velger nestlederen blant sine medlemmer.

Styremedlemmer skal ha godtgjøring som fastsettes av departementet.

Aksjeloven § 20-6 gjelder tilsvarende for Folketrygdfondet.

Endret ved lover 14 des 2012 nr. 83 (ikr. 1 jan 2013), 20 nov 2020 nr. 129 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2419, se del II for overgangsbestemmelser).

§ 9. Styrets ledelse og tilsynsansvar

Forvaltningen av Folketrygdfondet hører under styret.

Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten. Styret skal holde seg orientert om Folketrygdfondets virksomhet og plikter å påse at virksomheten, herunder regnskap og formuesforvaltning, er gjenstand for betryggende kontroll.

Styret skal føre tilsyn med administrasjonens ledelse av Folketrygdfondet og virksomheten for øvrig.

Aksjeloven § 6-17 gjelder tilsvarende for styret i Folketrygdfondet.

§ 10. Administrerende direktør

Administrerende direktør i Folketrygdfondet tilsettes av styret. Administrerende direktørs godtgjøring og pensjon fastsettes av styret med orientering til departementet.

Administrerende direktør står for den daglige ledelse av Folketrygdfondets virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg som styret har gitt.

Den daglige ledelse omfatter ikke saker som er av uvanlig art eller stor betydning.

Administrerende direktør skal sørge for at Folketrygdfondets regnskap oppfyller kravene som følger av § 12 i denne lov og at formuesforvaltningen er ordnet på betryggende måte.

Aksjeloven § 6-17 gjelder tilsvarende for administrerende direktør i Folketrygdfondet.

§ 11. Representasjon utad

Styret representerer Folketrygdfondet utad og tegner dets firma.

Styret kan gi styremedlemmer eller administrerende direktør rett til å tegne Folketrygdfondets firma. Slik fullmakt kan fastsettes i vedtektene, som også kan begrense styrets myndighet til å gi rett til å tegne Folketrygdfondets firma.

Administrerende direktør representerer Folketrygdfondet utad i saker som faller innenfor hans eller hennes myndighet etter § 10 i denne lov.

Har noen som representerer Folketrygdfondet utad ved handling på vegne av Folketrygdfondet overskredet sin myndighet, er handlingen ikke bindende for Folketrygdfondet dersom medkontrahenten innså eller burde innse at myndigheten er overskredet og det derfor ville stride mot redelighet å gjøre rett etter handlingen gjeldende.

§ 12. Årsregnskap og årsberetning

Folketrygdfondet er regnskapspliktig etter regnskapsloven og bokføringspliktig etter bokføringsloven. Departementet kan i forskrift utfylle eller fravike bestemmelser i regnskapsloven for Folketrygdfondet.

Årsregnskap og årsberetning godkjennes av departementet og meddeles Stortinget.

§ 13. Revisjon

Folketrygdfondet skal ha revisor som velges av departementet. Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om revisjon.

Revisors godtgjøring skal godkjennes av departementet.

Styret skal utpeke Folketrygdfondets internrevisjon. Styret skal hvert år godkjenne internrevisjonens ressurser og planer. Internrevisjonen rapporterer til styret.

§ 14. Riksrevisjonens kontroll

Riksrevisjonen fører kontroll med forvaltningen av statens interesser og kan foreta undersøkelser i Folketrygdfondet etter riksrevisjonsloven.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 53.

§ 15. Utfyllende regler

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler for Folketrygdfondet.

§ 16. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

1 Fra 1 jan 2008 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 937.

§ 17. Overgangsbestemmelser

Overføring til det selvstendige rettssubjektet Folketrygdfondet av forpliktelser knyttet til forvaltningsorganet Folketrygdfondet har frigjørende virkning for staten. Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.
– – –
Øvrige overgangsbestemmelser fastsettes av Kongen.

Lov om eiendomsmegling (eiendomsmeglingsloven)

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde

§ 1-1. Formål

Lovens formål er å legge til rette for at omsetning av fast eiendom ved bruk av mellommann skjer på en sikker, ordnet og effektiv måte, samt å legge til rette for at partene i handelen mottar uhildet bistand.

§ 1-2. Virkeområde

(1) Loven får anvendelse for eiendomsmeglingsvirksomhet som utøves i Norge. Kongen kan bestemme at loven også skal gjelde for virksomhet som utøves på Svalbard eller Jan Mayen.
(2) Med eiendomsmegling menes å opptre som mellommann, herunder å forestå oppgjør, ved

1. omsetning av fast eiendom, herunder eierseksjon og ideell andel i fast eiendom,
2. inngåelse og overdragelse av feste- eller leiekontrakt til fast eiendom, med unntak av kontrakter som omfattes av lov 25. juni 1965 nr. 1 om forpakting,
3. omsetning av borettslagsandel og av aksje, andelsbrev, pantebrev eller annet atkomstdokument med tilknyttet leierett eller borett til bolig eller annet areal i bebygget eiendom,

4. omsetning av parter i selskap, jf. lov 21. juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven) § 1-2 første ledd bokstav a, eller aksjer i aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, jf. lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven), som ikke er børsnoterte, dersom omsetningen hovedsakelig tar sikte på overdragelse av eiendom eller rettighet som nevnt i nr. 1 til 3,
5. omsetning av deltidsbruksrett som gjelder fast eiendom og faller inn under lov om avtaler om deltidsbruksrett og langtidsferieprodukter mv.
6. omsetning av avtale om erverv av rettigheter som nevnt i nr. 1 til 5.

(3) Som mellommann etter annet ledd nr. 2 regnes enhver som driver inn- og utleievirksomhet med det formål å formidle feste- eller leiekontrakt til fast eiendom.
(4) Som eiendomsmegling regnes ikke formidling av avtale om utleie av hytte eller privatbolig eller rom i slike til fritidsformål, samt formidling av rom i hoteller, herberger mv. for overnatting eller opphold. Unntaket omfatter ikke deltidsbruksrett som gjelder fast eiendom og faller inn under lov om avtaler om deltidsbruksrett og langtidsferieprodukter mv.
(5) Som eiendomsmegling etter annet ledd regnes ikke tjenester som utøves for foretak innen samme konsern, jf. aksjeloven og allmennaksjeloven § 1-3, eller for foretak innen en gruppe med tilsvarende tilknytning mellom foretakene, dersom den aktuelle eiendommen ikke helt eller delvis er egnet brukt til bolig- eller fritidsformål.
(6) Når det i denne lov brukes betegnelsene kjøp, handel, salg o.l., inngår også de øvrige erverv som nevnt i annet ledd.
Endret ved lover 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 25 mai 2012 nr. 27 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 25 mai 2012 nr. 472), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566).

§ 1-3. Fravikelighet utenfor forbrukerforhold

Bestemmelsene i § 6-4, § 6-5, § 7-1, § 7-2 første til tredje ledd, § 7-4 første og tredje ledd og § 8-8 kan fravikes utenfor forbrukerforhold. Med forbrukerforhold i loven her menes tilfeller der oppdragsgiver er fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.

§ 1-4. Forskrifter om visse former for eiendomsmeglingsvirksomhet

(1) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler, herunder unntak fra lovens øvrige regler, for eiendomsmeglingsvirksomhet som drives av boligbyggelag.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler, herunder unntak fra lovens øvrige regler, for eiendomsmeglingsvirksomhet knyttet til leiekontrakter til fast eiendom.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler, herunder unntak fra lovens øvrige regler, for eiendomsmeglingsvirksomhet knyttet til eiendom som ikke helt eller delvis er egnet brukt til bolig- eller fritidsformål.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler, herunder unntak fra lovens øvrige regler, for eiendomsmeglingsvirksomhet knyttet til omsetning av eiendom beliggende utenfor Norge. Departementet kan i forskrift også fastsette særskilte regler for slik virksomhet.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler, herunder unntak fra lovens øvrige regler, for eiendomsmeglingsvirksomhet knyttet til omsetning av avtale om erverv av fast eiendom, atkomstdokument som nevnt i § 1-2 annet ledd nr. 3 eller tidsparter som nevnt i § 1-2 annet ledd nr. 5. Departementet kan i forskrift også fastsette særskilte regler for slik virksomhet.

Kapittel 2. Krav om tillatelse, foretaksform, organisering mv.

§ 2-1. Krav om tillatelse for å drive eiendomsmegling

(1) Eiendomsmegling mot godtgjørelse kan bare drives:

1. av foretak som har tillatelse til dette fra Finanstilsynet (eiendomsmeglingsforetak), jf. § 2-3 første ledd eller
2. i medhold av norsk advokatbevilling når advokaten har stilt sikkerhet etter advokatloven § 5.

(2) Tillatelse kreves ikke for banker som forestår oppgjør som nevnt i § 1-2 annet ledd.
(3) Departementet kan gi forskrift om at eiendomsmegling mot godtgjørelse også kan drives av foretak som yter rettslig bistand etter reglene i advokatloven kapittel 14.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler om at eiendomsmegling mot godtgjørelse også kan drives midlertidig av personer som er lovlig etablert i en annen EØS-stat med sikte på å drive slik virksomhet der, og kan gi nærmere

regler om utøvelsen av slik virksomhet, herunder unntak fra lovens regler.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 2-2. Melding om etablering av filial mv.

(1) Foretak og advokat som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, skal sende melding til Finanstilsynet senest 14 dager før etablering av filial i Norge. § 2-3 tredje ledd gjelder tilsvarende for meldingen.
(2) Foretak og advokat som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, må ha tillatelse fra Finanstilsynet for å etablere filial eller datterselskap i utlandet. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler for slike filialer/datterselskap.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 des 2017 nr. 106 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2042).

§ 2-3. Konsesjonsmyndighet. Søknad om tillatelse

(1) Finanstilsynet kan gi tillatelse til å drive eiendomsmegling til foretak som oppfyller kravene i §§ 2-4 til 2-9. Det kan stilles vilkår for tillatelsen, herunder at foretaket før virksomheten starter opp dokumenterer overfor Finanstilsynet at kravet i § 2-10 er oppfylt.
(2) Dersom kravene i § 2-5 annet ledd og § 2-9 annet ledd tredje punktum er oppfylt, kan Finanstilsynet gi tillatelse som nevnt i § 2-2.
(3) Søknad om tillatelse skal inneholde opplysninger som viser at kravene som nevnt i første ledd første punktum eller annet ledd er oppfylt, samt andre opplysninger av betydning for vurderingen av om tillatelse skal gis. Finanstilsynet kan be om ytterligere opplysninger som er av betydning for behandling av søknaden. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hvilke opplysninger som skal fremgå av søknaden.
(4) Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for tillatelse til å drive eiendomsmegling, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser. Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i forvaltningsloven.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 2-4. Krav til foretaksform

Tillatelse til å drive eiendomsmegling kan gis til:

1. aksjeselskap, jf. aksjeloven, eller allmennaksjeselskap, jf. allmennaksjeloven,
2. boligbyggelag, jf. lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag,
3. utenlandske foretak som er registrert i Foretaksregisteret, jf. lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak, som oppfyller nærmere krav til organisering og revisjonsplikt fastsatt i forskrift gitt av departementet, og
4. andre foretak som oppfyller nærmere krav til organisering og revisjonsplikt fastsatt i forskrift gitt av departementet.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

§ 2-5. Krav til fast kontorsted

(1) Foretak og advokat som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, skal ha fast kontorsted i Norge. Finanstilsynet kan i enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet til fast kontorsted, forutsatt at foretakets dokumenter som gjelder oppdrag som omfattes av denne lov, oppbevares på et fast sted her i riket på en ordnet og forsvarlig måte. Dokumentene skal være tilgjengelig og tilrettelagt for innsyn fra offentlig kontrollmyndighet og lovhjemlet innsyn for øvrig.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for filial som nevnt i § 2-2.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 2-6. Krav til økonomi

(1) Foretak som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1 må:

1. være i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller,
2. ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket,
3. ha eiendeler som har en verdi som overstiger foretakets samlede forpliktelser, og
4. ha fullt innbetalt aksjekapital på søknadstidspunktet, dersom

virksomheten er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.

(2) Advokat som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1 første ledd nr. 2, må være i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller.

§ 2-7. Sikkerhetsstillelse

(1) Foretak og advokat som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, må stille sikkerhet som dekker det ansvar de kan pådra seg under utøvelse av eiendomsmeglingsvirksomheten.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om sikkerhet som nevnt i første ledd. Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet i første ledd.
Endret ved lov 10 april 2025 nr. 10 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 987).

§ 2-8. Aksjeeierstruktur

(1) Eier av betydelig eierandel i eiendomsmeglingsforetak, jf. § 2-1 første ledd nr. 1, skal være egnet til å sikre at foretaket drives i samsvar med lover, forskrifter og god meglerskikk. Med betydelig eierandel menes direkte eller indirekte eierandel som representerer minst 10 prosent av aksjekapitalen eller stemmene, eller som på annen måte gjør det mulig å utøve betydelig innflytelse over forvaltningen i selskapet. Like med vedkommende eiers egne aksjer regnes aksjer som eies av dennes nærstående. Med nærstående menes i denne bestemmelsen personer som nevnt i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel § 2-5.
(2) Erverv av betydelig eierandel i eiendomsmeglingsforetak kan bare gjennomføres etter at melding om dette på forhånd er sendt til Finanstilsynet.
(3) Melding til Finanstilsynet skal også sendes før økning av eierandel som medfører at vedkommendes andel av aksjekapitalen eller stemmene når opp til eller overstiger 20 prosent, 33 prosent eller 50 prosent.
(4) Finanstilsynet skal innen tre måneder fra den dag som melding etter annet og tredje ledd er mottatt, nekte slikt erverv dersom erververen ikke oppfyller vilkårene i første ledd.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om plikten for eiendomsmeglingsforetak til å gi melding om foretakets eiere.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 2-9. Krav til ledelsen og ansatte

(1) Styremedlemmer og daglig leder i eiendomsmeglingsforetak, jf. § 2-1, skal ha relevante kvalifikasjoner og yrkeserfaring, ha ført en hederlig vandel, jf. tredje ledd, og for øvrig ikke ha utvist utilbørlig atferd som gir grunn til å anta at stillingen eller vervet ikke vil kunne ivaretas på forsvarlig måte.
(2) Foretaket skal ha en fagansvarlig person (fagansvarlig), som enten har eiendomsmeglerbrev, jf. § 4-2, advokatbevilling eller tillatelse etter § 4-3. Vedkommende skal være egnet til å sikre at foretaket drives i samsvar med lover, forskrifter og god meglerskikk. Dersom foretakets styre finner det forsvarlig, kan samme person være fagansvarlig for flere filialer. Finanstilsynet kan gi tillatelse til at samme person er fagansvarlig for mer enn ett foretak.
(3) Personer som nevnt i første og annet ledd skal legge frem avgrenset uttømmende politiattest etter politiregisterloven § 41 nr. 1, jf. forskrift departementet gir etter sjette ledd.
(4) Første og tredje ledd gjelder tilsvarende for eiendomsmeglerfullmektiger, jf. § 4-5 annet ledd, og medhjelpere som har bestått eksamen i oppgjør, jf. § 4-4 annet ledd, i eiendomsmeglingsforetak eller hos advokat som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1. Første punktum gjelder likevel ikke for autorisert fullmektig, jf. lov 12. mai 2022 nr. 28 om advokater og andre som yter rettslig bistand § 11.
(5) Eiendomsmeglingsforetak skal innen 14 dager sende melding til Finanstilsynet ved skifte av styremedlem, daglig leder og fagansvarlig. Det samme gjelder ved ansettelse av oppgjørsmedhjelpere og eiendomsmeglerfullmektiger som nevnt i fjerde ledd.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om foretakets plikt til å gi melding etter femte ledd, om rettigheter og plikter for fagansvarlig, samt om hvilke straffbare forhold som skal avmerkes på politiattesten og om behandling av denne.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566 og res. 13 des 2013 nr. 1449), 15 des 2017 nr. 106 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2042), 10 april 2025 nr. 10 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 987).

§ 2-10. Tilslutning til utenrettslig tvisteløsningsordning

Foretak og advokat som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, skal være tilsluttet utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov.
Endret ved lov 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703).

Kapittel 3. Nærmere krav til virksomheten

§ 3-1. Journalføring

Foretak og advokat som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, plikter å føre journal over mottatte og utførte oppdrag etter forskrift fastsatt av departementet.

§ 3-2. Forvaltning og behandling av klientmidler

(1) Foretak og advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, skal holde klientmidler adskilt fra egne midler og andre midler som ikke tilhører klienter.
(2) Klientmidler tilhører den som har innbetalt eller overlevert disse til foretaket eller advokaten, inntil de er brukt på den måten som er avtalt. Klientmidler kan ikke disponeres på annen måte enn det som er avtalt.
(3) Kreditorer kan kun søke dekning i kjøpesummen som er oppbevart i henhold til første ledd dersom beløpet tilhører debitor på beslagstiden, jf. dekningsloven § 2-2, og betingelsene for frigivelse som gjelder mellom partene i handelen, er oppfylt.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om behandling og sikring av klientmidler.
Endret ved lover 11 apr 2014 nr. 12 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 547), 10 april 2025 nr. 10 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 987).

§ 3-3. Styrets ansvar for rutiner for meglingen

Styret i eiendomsmeglingsforetaket, jf. § 2-1, skal påse at det utarbeides rutiner for hvordan meglingen skal utføres og at disse oppdateres ved behov. Styret skal skriftlig bekrefte at dette er gjort.

§ 3-4. Forslags-, møte- og talerett i styret

I eiendomsmeglingsforetak, jf. § 2-1, skal fagansvarlig som nevnt i § 2-9 og ansvarlig megler som nevnt i § 6-2 ha rett til å foreslå styrebehandling i saker vedrørende eiendomsmeglingsfaglige forhold. I slike saker har vedkommende møte- og talerett i styret. Fagansvarlig og ansvarlig megler som ikke er enig i en beslutning, kan kreve sin oppfatning innført i protokollen.

§ 3-5. Bruk av kontraktsmedhjelpere

Foretak og advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, kan benytte kontraktsmedhjelpere som selv har tillatelse til å drive eiendomsmegling etter kapittel 2 eller som driver eiendomsmegling i medhold av advokatbevilling etter § 2-1 første ledd nr. 2. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om bruk av kontraktsmedhjelpere.

§ 3-6. Taushetsplikt

Foretak og advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, ansatte og tillitsvalgte, samt andre personer med tilknytning til slike virksomheter, skal bevare taushet overfor uvedkommende om det de under utførelsen av sitt arbeid eller verv får vite om noens personlige forhold eller drifts- og forretningsforhold.

§ 3-7. Bruk av elektronisk kommunikasjon, elektroniske medier mv.

(1) Krav i eller i medhold av denne loven om at opplysninger eller meldinger skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon dersom mottakeren ønsker det.
(2) Krav i eller i medhold av denne loven om at en avtale skal inngås skriftlig, er ikke til hinder for at avtalen inngås ved hjelp av et elektronisk medium dersom avtalepartene ønsker dette, og

a. avtalens innhold i sin helhet er tilgjengelig ved avtaleinngåelsen, og
b. det er benyttet en betryggende metode for å autentisere avtaleinngåelsen.

(3) Departementet kan i forskrift fastsette regler om elektronisk kommunikasjon og elektroniske medier.
Tilføyd ved lov 15 des 2017 nr. 106 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2042).

Kapittel 4. Kvalifikasjonskrav. Tittel

§ 4-1. Kvalifikasjonskrav

(1) Fagansvarlig, jf. § 2-9 annet ledd, og ansvarlig megler, jf. § 6-2, må ha

eiendomsmeglerbrev, jf. § 4-2, advokatbevilling eller tillatelse etter § 4-3.
(2) Medhjelper til ansvarlig megler må ha bestått eksamen som nevnt i § 4-4.

§ 4-2. Eiendomsmeglerbrev

(1) Eiendomsmeglerbrev utstedes av Finanstilsynet til personer som:

1. anses egnet til å drive eiendomsmeglingsvirksomhet,
2. har bestått godkjent eiendomsmeglereksamen,
3. har minst to års praktisk erfaring etter bestått eiendomsmeglereksamen,
4. er myndig, og
5. er i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller.

(2) Søkeren må fremlegge politiattest som nevnt i § 2-9 tredje ledd.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om kravene til eksamen og praksis, herunder gjøre unntak fra kravet til praksis.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om godkjenning av søkere med yrkeskvalifikasjoner fra andre land.
(5) Søkeren kan kreve at eiendomsmeglerbrevet utstedes på papir.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566 og res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 4-3. Adgang for jurister til å være fagansvarlig og ansvarlig megler

(1) Finanstilsynet kan gi tillatelse til å være fagansvarlig, jf. § 2-9 annet ledd, og ansvarlig megler, jf. § 6-2, til personer som har bestått norsk juridisk embetseksamen og som:

1. anses egnet til å drive eiendomsmeglingsvirksomhet,
2. har minst to års praktisk erfaring etter bestått juridisk embetseksamen,
3. er myndig og
4. er i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller.

(2) Søkeren må fremlegge politiattest som nevnt i § 2-9 tredje ledd.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om kravene til praksis, herunder gjøre unntak fra dette kravet.
(4) Finanstilsynet kan godta juridisk eksamen fra utlandet etter reglene i domstolloven § 241.

(5) Søkeren kan kreve at tillatelsen utstedes på papir.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566 og res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 4-4. Medhjelpere til ansvarlig megler

(1) Bare personer som har bestått eksamen godkjent av departementet, kan være medhjelper for ansvarlig megler.
(2) Medhjelpere som arbeider med oppgjør, skal ha bestått en særskilt eksamen godkjent av departementet, som viser at vedkommende innehar de nødvendige kvalifikasjoner knyttet til gjennomføring av oppgjør.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette krav til eksamen som nevnt i første og annet ledd og fastsette unntak fra kravet om at eksamen må være bestått på ansettelsestidspunktet. Videre kan departementet i forskrift fastsette krav til tilsyn med oppgjørsmedhjelper som utfører oppgjør.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566).

§ 4-5. Tittel

(1) Tittelen «eiendomsmegler» kan bare benyttes av personer som har eiendomsmeglerbrev, jf. § 4-2, jurister med tillatelse etter § 4-3, advokater som driver eiendomsmegling, og personer med tillatelse etter forskrift fastsatt i medhold av § 9-1 annet ledd.
(2) Tittelen «eiendomsmeglerfullmektig» kan bare benyttes av personer med eiendomsmeglereksamen, jf. § 4-2 første ledd nr. 2, og personer med norsk juridisk embetseksamen, som er ansatt i et eiendomsmeglingsforetak, jf. § 2-1, eller hos en advokat som driver eiendomsmegling etter § 2-1 første ledd nr. 2, og som arbeider under tilsyn av en ansvarlig megler.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende for personer med tillatelse i medhold av §§ 4-2 fjerde ledd og 4-3 fjerde ledd.
(4) Tittelen «statsautorisert eiendomsmegler» kan ikke benyttes.
Endret ved lov 15 des 2017 nr. 106 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2042).

§ 4-6. Etterutdanning

Personer som har eiendomsmeglerbrev etter § 4-2, advokatbevilling, eller tillatelse etter § 4-3, samt medhjelpere etter § 4-4, som er engasjert i eiendomsmeglingsvirksomhet, skal gjennomgå etterutdanning i samsvar med

forskrift fastsatt av departementet.

Kapittel 5. Krav til uavhengighet

§ 5-1. Foretakets adgang til å drive annen næringsvirksomhet

(1) Foretak og advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, kan i tillegg til eiendomsmegling bare drive virksomhet som har naturlig sammenheng med eiendomsmegling og som ikke er egnet til å svekke tilliten til foretakets integritet og uavhengighet.
(2) Første ledd er ikke til hinder for at advokater driver rettshjelpsvirksomhet som ikke er egnet til å svekke tilliten til deres integritet og uavhengighet.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om adgangen til å drive annen virksomhet etter første og annet ledd. Departementet kan i forskrift eller i enkeltvedtak gjøre unntak fra første og annet ledd.

§ 5-2. Ansattes adgang til å drive næringsvirksomhet mv.

(1) Ansatte og personer med tilsvarende tilknytning til foretak som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, samt eiere og tillitsvalgte i slike foretak som normalt deltar i den daglige driften, kan ikke direkte eller indirekte drive handel med fast eiendom eller drive annen virksomhet som er egnet til å svekke tilliten til foretakets integritet og uavhengighet. Tilsvarende gjelder for personer med tilsvarende tilknytning til advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1 første ledd nr. 2. Forbudet i første og annet punktum gjelder bare for personer som utfører arbeid som er ledd i eiendomsmegling.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om føring av register over rettigheter i fast eiendom som helt eller delvis tilhører personer som nevnt i første ledd og om plikt for slike personer til å gi opplysninger om sine rettigheter i fast eiendom.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om adgangen til drive annen virksomhet etter første ledd. Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra første ledd.

§ 5-3. Forbud mot egenhandel. Opplysningsplikt om egeninteresse

(1) Ansatte og personer med tilsvarende tilknytning til foretak som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, samt eiere og tillitsvalgte i slike foretak som normalt deltar i den daglige driften, kan ikke selge egen eiendom gjennom den aktuelle

virksomheten. Tilsvarende gjelder for personer med tilsvarende tilknytning til advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1 første ledd nr. 2. Personer som nevnt i første og annet punktum kan heller ikke kjøpe eiendom eller erverve andre rettigheter som nevnt i § 1-2 annet ledd som den aktuelle virksomheten har eller har hatt i oppdrag å formidle.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for kjøp eller salg for:

1. ektefelle og person som bor i ekteskapslignende forhold med personer nevnt i første ledd,
2. mindreårige barn av personer nevnt i første ledd, samt mindreårige barn til en person som nevnt i nr. 1 som personer nevnt i første ledd bor sammen med, og
3. foretak hvor personer som nevnt i første ledd eller annet ledd nr. 1 og 2, alene eller sammen, har slik innflytelse som nevnt i aksjeloven og allmennaksjeloven § 1-3 annet ledd eller selskapsloven § 1-2 annet ledd.

(3) Foretak og advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, kan ikke formidle bud for personer og foretak som nevnt i første og annet ledd. Foretaket kan heller ikke på annen måte opptre som mellommann ved transaksjoner hvor slike personer eller foretak er part.
(4) Foretak og advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, kan ikke kjøpe eller selge egen eiendom gjennom egen virksomhet.
(5) Foretak og advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, kan ikke motta oppdrag fra

1. personer og foretak som nevnt i første og annet ledd,
2. slektninger i opp- og nedstigende linje og søsken til personer som nevnt i første ledd,
3. ektefelle og person som bor i ekteskapslignende forhold med slektninger som nevnt i nr. 2,
4. foretak hvor personer eller foretak som nevnt i dette ledd, alene eller sammen, har slik innflytelse som nevnt i aksjeloven og allmennaksjeloven § 1-3 annet ledd eller selskapsloven § 1-2 annet ledd.

(6) Forbudet i første til femte ledd omfatter ikke

1. ansatte i andre filialer, jf. § 2-2, i foretaket eller advokatvirksomheten enn den filialen som utfører oppdraget, eller
2. ansatte i filialer, jf. § 2-2, i foretaket eller advokatvirksomheten som kun forestår oppgjør.

(7) Dersom personer eller foretak som nevnt i første og annet ledd i andre tilfeller har eller får personlig eller økonomisk interesse i den handelen oppdraget gjelder, skal partene straks gis opplysning om dette.
(8) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om egenhandel, samt i forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra bestemmelsen her.
Endret ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771).

§ 5-4. Forholdet til andre tjenesteytere

Foretak og advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, og personer som nevnt i § 5-3 første ledd, kan ikke motta inntekter eller andre fordeler fra andre enn oppdragsgiver for utføringen av oppdraget, herunder fra tjenesteytere som benyttes for gjennomføringen av det.

Kapittel 6. Oppdraget og utførelsen av dette

§ 6-1. Oppdragstaker

(1) Med oppdragstaker menes i loven her foretak og advokat som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, som i avtale har påtatt seg å yte eiendomsmeglingstjenester, jf. § 1-2 annet ledd.
(2) Plikter som påhviler oppdragstakeren etter dette kapitlet, påhviler også den enkelte person med eiendomsmeglerbrev, jf. § 4-2, jurist med tillatelse etter § 4-3, eiendomsmeglerfullmektig, jf. § 4-5 annet ledd, og advokat som har rett til å drive eiendomsmegling, i deres virksomhetsutøvelse.
Endret ved lov 15 des 2017 nr. 106 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2042).

§ 6-2. Ansvarlig megler

(1) Det skal utpekes en ansvarlig megler for hvert oppdrag. Ansvarlig megler skal ha eiendomsmeglerbrev, jf. § 4-2, advokatbevilling eller tillatelse etter § 4-3.
(2) Ansvarlig megler skal selv utføre de vesentligste elementene i meglingen, men kan benytte seg av medhjelpere, jf. § 4-4, til mindre vesentlige oppgaver og oppgaver av rutinemessig eller teknisk karakter.
(3) Annet ledd er ikke til hinder for at oppdrag utføres av eiendomsmeglerfullmektig som nevnt i § 4-5 annet ledd under tilsyn av ansvarlig megler for oppdraget, eller at oppgjør utføres av medhjelper som har bestått eksamen i oppgjør, jf. § 4-4 andre ledd.

(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om ansvarlig meglers rettigheter og plikter, samt om arbeids- og ansvarsfordelingen mellom ansvarlig megler og eventuelle medhjelpere. Videre kan departementet i forskrift gi nærmere regler om ansvarlig meglers tilsyn med oppdrag som utføres av eiendomsmeglerfullmektig.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 15 des 2017 nr. 106 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2042).

§ 6-3. God meglerskikk

(1) Oppdragstaker skal i sin virksomhetsutøvelse opptre i samsvar med god meglerskikk med omsorg for begge parters interesser. Oppdragstakeren må ikke opptre på noen måte som er egnet til å svekke tilliten til oppdragstakerens integritet og uavhengighet.
(2) Oppdragstakeren skal gi kjøper og selger råd og opplysninger av betydning for handelen og gjennomføringen av denne.
(3) Oppdragstakeren skal ikke inngå avtale om eiendomsmegling dersom inngåelse av slik avtale er satt som vilkår i avtale om annet enn eiendomsmegling.
(4) I forbindelse med eiendomsmeglingsoppdrag kan det ikke settes som vilkår at oppdragsgiveren inngår avtale om ytelser som ikke står i rimelig sammenheng med oppdraget.

§ 6-4. Oppdragsavtalen

(1) Oppdragsavtalen skal være skriftlig og minst inneholde følgende opplysninger:

1. oppdragstakerens navn, adresse og organisasjonsnummer samt oppdragsgiverens navn, adresse og fødsels- eller organisasjonsnummer,
2. oppdragets karakter (salg, kjøp, utleie, leie, oppgjør eller annet),
3. hvilken eiendom oppdraget gjelder,
4. hva som er avtalt om oppdragstakerens vederlag, herunder hva oppdragstakeren kan kreve dersom handel ikke kommer i stand,
5. hva som er avtalt om oppdragstakerens rett til å kreve dekning av utlegg, herunder et overslag over størrelsen på utleggene,
6. et samlet, spesifisert kostnadsoverslag over det totale vederlaget og de samlede utlegg,
7. oppdragets varighet og hva som gjelder om oppsigelse av oppdraget,

8. oppdragstakerens eventuelle rett til vederlag for handel sluttet gjennom andre eller uten mellommann og i så fall de nærmere betingelser for denne retten,
9. om andre oppdragstakere de siste tre måneder har arbeidet med det samme oppdraget,
10. adgangen til å benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger,
11. hvem som er ansvarlig megler for oppdraget og eventuelle eiendomsmeglerfullmektiger som skal arbeide med oppdraget.

(2) Dersom det skal benyttes kontraktsmedhjelper som nevnt i § 3-5, skal dennes navn, adresse og organisasjonsnummer opplyses.
(3) Avtalen skal undertegnes av oppdragsgiveren og ansvarlig megler for oppdraget.
(4) Skifte av ansvarlig megler skal skriftlig opplyses til oppdragsgiveren.
Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 15 des 2017 nr. 106 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2042).

§ 6-5. Oppdragets varighet

(1) Oppdraget skal gis for et bestemt tidsrom som ikke kan være lenger enn seks måneder. Oppdraget kan fornyes for inntil seks måneder om gangen. Fornyelse skal være skriftlig.
(2) Oppdraget kan sies opp uten varsel av hver av partene.
(3) Oppdragstakeren har krav på et rimelig vederlag for utført arbeid dersom oppdraget sies opp av oppdragsgiveren. Dekning av utlegg kan kreves i samsvar med avtalen uten hensyn til oppsigelsen, jf. § 6-4.

§ 6-6. Fullmakt

Oppdragstakeren kan ikke binde oppdragsgiveren overfor en tredjeperson uten særskilt fullmakt.

§ 6-7. Oppdragstakerens undersøkelses- og opplysningsplikt

(1) Oppdragstakeren skal sørge for at kjøperen før handel sluttes skriftlig og tydelig får opplysninger denne har grunn til å regne med å få og som kan få betydning for avtalen. Har oppdragstakeren ikke foretatt innhenting og kontroll av opplysninger som nevnt i første punktum, skal kjøperen før handel sluttes, gis skriftlig orientering om grunnen til dette.
(2) Oppdragstakeren plikter før handel sluttes å gi kjøperen en skriftlig oppgave

som minst inneholder følgende opplysninger:

1. eiendommens registerbetegnelse og adresse,
2. eierforhold,
3. tinglyste forpliktelser,
4. tilliggende rettigheter,
5. grunnarealer,
6. bebyggelsens arealer og angivelse av alder og byggemåte,
7. ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse,
8. eventuell adgang til utleie av eiendommen eller deler av denne til boligformål,
9. verdien ved skattefastsettingen og offentlige avgifter,
10. forholdet til endelige offentlige planer, konsesjonsplikt og odelsrett, der det er relevant,
11. spesifikasjon over faste løpende kostnader,
12. hvis kjøpesum er fastsatt, totalkostnad som omfatter andel av fellesgjeld, alle gebyrer, avgifter og øvrige kostnader,
13. hvis kjøpesum ikke er fastsatt, en samlet oppstilling som omfatter prisantydning, andel av fellesgjeld, alle gebyrer, avgifter og øvrige kostnader, samt summen av disse beløpene,
14. hva som er avtalt om oppdragstakerens vederlag og rett til å kreve dekning av utlegg, jf. § 6-4 første ledd nr. 4 til 6,
15. oppdragstakerens registrerte navn, forretningsadresse og organisasjonsnummer,
16. oppdragstakerens samarbeid med eller tilknytning til andre foretak med produkter eller tjenester som tilbys partene i forbindelse med oppdraget,
17. hvem som er ansvarlig megler for oppdraget og
18. fremgangsmåten ved budgivning og budgivers rettigheter og plikter.

(3) Ved transaksjoner som omfattes av lovens § 1-2 annet ledd nr. 3, skal den skriftlige oppgaven også inneholde følgende opplysninger:

1. lånevilkårene for nedbetaling av fellesgjeld og månedlige felleskostnader, samt andre faste kostnader som knytter seg til dette,
2. separat beregning av månedlige felleskostnader etter en eventuell avdragsfri periode,
3. opplysninger om at kjøper kan holdes ansvarlig for manglende dekning av felleskostnader og usolgte enheter hørende til prosjektet,
4. opplysninger om borettslaget har sikring mot tap av felleskostnader, jf. lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag kapittel 5 avsnitt VII, og i så fall hvem som er tilbyder, varigheten av avtalen og oppsigelsesvilkårene,

5. relevante rettigheter og forpliktelser for boligselskapet ifølge lov, forskrift, vedtekter, vedtak og avtaler som har betydning for handelen,
6. vesentlige opplysninger om boligselskapets budsjett og regnskap, samt opplysninger om at disse dokumentene er tilgjengelige hos oppdragstaker.

(4) Ved formidling av sameieandeler og eierseksjoner gjelder tredje ledd nr. 1, 5 og 6 tilsvarende.
(5) I forbindelse med transaksjoner som omfattes av lovens § 1-2 annet ledd nr. 4, skal den skriftlige oppgaven inneholde vesentlige opplysninger om selskapets budsjett og regnskap, samt opplysninger om at disse dokumentene er tilgjengelige hos oppdragstakeren.
(6) Med unntak av salg av bolig som ennå ikke er fullført, kan oppdragstakeren ikke markedsføre eiendommen for salg før oppgave som nevnt i annet ledd er ferdigstilt og tilgjengelig.
(7) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hvilke opplysninger som skal inntas i oppgave som nevnt i annet, tredje og fjerde ledd, samt fastsette ytterligere krav.
Endret ved lover 3 sep 2010 nr. 54 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1238), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 10 april 2025 nr. 10 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 987).

§ 6-8. Oppdragstakerens plikter ved budgivningen

(1) Oppdragstakeren skal legge til rette for en forsvarlig avvikling av budrunden.
(2) Oppdragstakeren skal oppfordre oppdragsgiveren til ikke å inngå avtale direkte med budgiveren, men henvise til oppdragstakeren. Oppdragstakeren skal videre oppfordre oppdragsgiveren til å konferere med oppdragstakeren, dersom oppdragsgiveren mottar bud direkte.
(3) Oppdragstakeren skal ikke formidle bud med kortere akseptfrist enn det som er fastsatt av departementet i forskrift. Oppdragstakeren skal ikke formidle bud med forbehold om at bud eller forbehold i bud skal holdes skjult for andre budgivere og interessenter.
(4) Oppdragstakeren skal kun formidle bud, aksepter og avslag som er gitt skriftlig. Oppdragstakeren skal innhente gyldig legitimasjon og signatur fra budgiveren før bud formidles.
(5) Oppdragstakeren skal så langt det er nødvendig og mulig orientere oppdragsgiveren, budgivere og øvrige interessenter skriftlig om mottatte bud, herunder budets størrelse, forbehold og akseptfrist. Oppdragstakeren skal så snart som mulig bekrefte skriftlig overfor budgivere at budene deres er mottatt.

Oppdragstakeren skal også bistå ved vurdering av bud.
(6) Oppdragstakeren skal kontrollere budgiverens finansiering før handel sluttes. Har oppdragstakeren ikke foretatt slik kontroll, skal selgeren før handel sluttes gis skriftlig orientering om grunnen til dette, og om mulige konsekvenser av at kontrollen ikke er foretatt.
(7) Oppdragstakeren skal gi partene i handelen og budgivere innsyn i budjournalen i samsvar med nærmere regler fastsatt i forskrift av departementet.
(8) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om oppdragstakerens plikter ved budgivningen.
Tilføyd ved lov 10 april 2025 nr. 10 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 987).

§ 6-9. Oppdragstakerens plikter ved kontraktsslutningen.

(1) Med mindre kjøper og selger ønsker noe annet, skal oppdragstakeren opprette skriftlig kjøpekontrakt som inneholder alle vesentlige vilkår for handelen.
(2) Kjøpekontrakten kan utferdiges elektronisk dersom både kjøper og selger uttrykkelig har godtatt dette.
Endret ved lov 10 april 2025 nr. 10 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 987, tidligere § 6-8).

§ 6-10. Oppdragstakerens plikter ved gjennomføring av handelen

(1) Med mindre kjøper og selger ønsker noe annet, skal oppdragstakeren sørge for

1. utferdigelse og tinglysing av skjøte,
2. utferdigelse og eventuell tinglysing av andre dokumenter som har sammenheng med handelen,
3. utferdigelse av konsesjonssøknad og andre søknader, erklæringer e.l. og
4. gjennomføringen av det økonomiske oppgjøret.

(2) Oppdragstakere som bistår med oppgaver som nevnt i første ledd nr. 1, 2 eller 4 er etter lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift, lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag og lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing, ansvarlig for at avgifter, gebyrer og renter knyttet til tinglysing av skjøte og andre dokumenter som har sammenheng med salget, blir betalt.

(3) Oppdragstakere som forestår oppgjør, skal sørge for at kjøperen har fått rettsvern for sitt erverv før kjøpesummen disponeres på vegne av selgeren. Departementet kan gi nærmere regler i forskrift om gjennomføring av det økonomiske oppgjøret, herunder unntak fra regelen i første punktum.
Endret ved lover 11 apr 2014 nr. 12 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 547), 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 10 april 2025 nr. 10 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 987, tidligere § 6-9).

Kapittel 7. Vederlag. Utlegg

§ 7-1. Prisinformasjon

Foretak og advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, skal informere om prisene på sine tjenester, slik at de lett kan ses av kundene. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om slik plikt til å gi prisinformasjon.

§ 7-2. Generelt om vederlaget

(1) Det kan ikke avtales et provisjonsbasert vederlag hvor den prosentsats som skal betales av kjøpesummen øker med kjøpesummens størrelse.
(2) Oppdragstakeren skal utarbeide et skriftlig tilbud til potensielle oppdragsgivere basert på timepris og gi et anslag over den tid som antas nødvendig for å gjennomføre oppdraget. Dersom oppdragsgiveren velger denne vederlagsformen, plikter oppdragstakeren å varsle oppdragsgiveren dersom medgått tid forventes å vesentlig overstige det som er angitt i overslaget.
(3) Uavhengig av avtalt vederlagsform skal oppdragstakeren skrive regning. Regningen skal gjøre det mulig for oppdragsgiveren å bedømme arten og omfanget av arbeidet som er utført.
(4) Det kan ikke avtales at andre enn oppdragsgiveren skal betale oppdragstakerens vederlag, herunder utlegg.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om oppdragstakerens vederlag, plikten til å gi tilbud basert på timepris som nevnt i annet ledd og plikten til å skrive regning som nevnt i tredje ledd.
Endret ved lov 10 april 2025 nr. 10 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 987).

§ 7-3. Oppdragstakerens krav på vederlag

(1) Oppdragstakeren har krav på vederlag dersom handel kommer i stand i

oppdragstiden. Dette gjelder selv om det ikke skyldes oppdragstakerens innsats at handel er kommet i stand. Handel er kommet i stand når partene er endelig bundet.
(2) Oppdragstakeren har også krav på vederlag dersom handel er kommet i stand innen tre måneder etter at oppdragstiden er ute med noen

1. som oppdragstakeren har forhandlet med i oppdragstiden, eller
2. som etter forespørsel har fått opplysninger om eiendommen fra oppdragstakeren i oppdragstiden.

(3) For kjøpsoppdrag gjelder bestemmelsene i første ledd annet punktum og annet ledd bare dersom det er særskilt avtalt i oppdraget.
(4) Denne bestemmelsen kan fravikes ved avtale.

§ 7-4. Betaling av vederlag

(1) Oppdragstakers krav på vederlag forfaller til betaling når handel er kommet i stand.
(2) Oppdragsgiveren har rett til å holde tilbake så mye av vederlaget at det sikrer de kravene oppdragsgiveren har som følge av mislighold fra oppdragstakers side.
(3) Oppdragstakeren kan bare dekke sitt krav på vederlag i klientmidler som tilhører oppdragsgiveren, dersom oppdragsgiveren har samtykket til dette etter at handel er kommet i stand.

§ 7-5. Dekning av utlegg

Oppdragstakeren kan kreve utlegg spesifisert i oppdragsavtalen dekket etter hvert som de skal betales av oppdragstakeren.

§ 7-6. Deling av vederlag

Vederlaget kan ikke deles med kjøper eller selger eller med noen som ikke selv har rett til å drive eiendomsmegling.

§ 7-7. Nedsettelse av vederlag

Dersom det foreligger en ikke ubetydelig pliktforsømmelse fra oppdragstakerens side, kan oppdragsgiveren kreve at vederlaget settes ned

eller faller bort.

Kapittel 8. Tilsyn og sanksjoner

§ 8-1. Tilsyn med eiendomsmegling

(1) Finanstilsynet fører kontroll og tilsyn etter finanstilsynsloven med

1. foretak og advokater som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1,
2. personer med eiendomsmeglerbrev, jf. § 4-2,
3. jurister med tillatelse etter § 4-3 og
4. advokater som arbeider som fagansvarlig eller ansvarlig megler for foretak eller advokat som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1.

(2) Foretak og personer som nevnt i første ledd plikter å gi Finanstilsynet de opplysninger som måtte bli krevd angående virksomheten. Disse plikter også å fremvise og i tilfelle utlevere til kontroll forretningsbøker og øvrige dokumenter samt utskrifter av den elektronisk lagrede informasjon som angår eiendomsmeglingsvirksomheten.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende for foretak, advokater og personer som nevnt i første ledd som er fratatt tillatelse til å drive eiendomsmegling etter § 8-2, er forbydd å drive eiendomsmegling etter § 8-3, har fått tilbakekalt sitt eiendomsmeglerbrev etter § 8-4, er fratatt sin tillatelse etter § 8-5, er forbydd å være fagansvarlig eller ansvarlig megler etter § 8-6, eller som selv har frasagt seg de nevnte rettigheter.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 8-2. Tilbakekall av tillatelse for foretak og vedtak om stans av virksomhet i filial

(1) Finanstilsynet kan kalle tilbake et foretaks tillatelse til å drive eiendomsmegling, jf. § 2-1, dersom det finnes utilrådelig å la eiendomsmeglingsvirksomheten drives videre fordi foretaket

1. blir tatt under konkursbehandling,
2. ikke lenger oppfyller kravene i §§ 2-4, 2-5, 2-6, 2-7, 2-8 eller 2-9 første ledd,
3. ikke lenger har fagansvarlig og ansvarlig megler, jf. § 2-9 annet ledd og § 6-2,

4. ikke lenger oppfyller vilkår fastsatt for tillatelsen,
5. har latt være å etterkomme pålegg gitt av Finanstilsynet,
6. grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter,
7. har gjort seg skyldig i mislige forhold som gir grunn til å frykte at en fortsettelse av eiendomsmeglingsvirksomheten kan være til skade for allmenne interesser, eller
8. ikke innen den frist som er fastsatt av Finanstilsynet oppfyller pålegg om å slutte seg til utenrettslig tvisteløsningsordning.

(2) Finanstilsynet kan stanse virksomheten i en filial, jf. § 2-2, dersom filialen ikke lenger oppfyller vilkårene i § 2-5 annet ledd eller § 2-9 annet ledd tredje punktum, eller ett eller flere av vilkårene i første ledd nr. 5 til 7 er oppfylt for filialen.
(3) I tilfeller som nevnt i første ledd kan Finanstilsynet oppnevne en forvalter som selv har tillatelse til å drive eiendomsmegling etter § 2-1 første ledd til å sluttføre oppdrag etter denne loven. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om forvalterens rettigheter og plikter. Dersom det er nødvendig for en forsvarlig avvikling av løpende oppdrag, kan departementet i enkeltvedtak gjøre unntak fra lovens bestemmelser.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 15 des 2017 nr. 106 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2042).

§ 8-3. Adgang til å forby advokat å drive eiendomsmegling etter § 2-1 første ledd nr. 2

(1) Finanstilsynet kan forby advokater å drive eiendomsmegling, jf. § 2-1 første ledd nr. 2, dersom det finnes utilrådelig å la eiendomsmeglingsvirksomheten drives videre fordi advokaten:

1. ikke lenger har advokatbevilling,
2. ikke lenger oppfyller kravet i § 2-6 annet ledd,
3. har latt være å etterkomme pålegg gitt av Finanstilsynet eller Advokattilsynet,
4. grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter,
5. har gjort seg skyldig i mislige forhold som gir grunn til å frykte at en fortsettelse av eiendomsmeglingsvirksomheten kan være til skade for allmenne interesser, eller

6. ikke innen den frist som er fastsatt av Finanstilsynet oppfyller pålegg om å slutte seg til utenrettslig tvisteløsningsordning.

(2) I tilfelle som nevnt i første ledd kan Finanstilsynet oppnevne en forvalter som selv har tillatelse til å drive eiendomsmegling etter § 2-1 første ledd til å sluttføre oppdrag etter denne loven. Reglene i § 8-2 tredje ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 8-4. Tilbakekall av eiendomsmeglerbrev

Finanstilsynet kan kalle tilbake eiendomsmeglerbrev, jf. § 4-2, dersom en innehaver av slikt brev anses uegnet fordi vedkommende

1. ikke lenger oppfyller vilkårene i § 4-2 første ledd nr. 5,
2. har gjort seg skyldig i straffbar handling og dette må antas å svekke den tillit som er nødvendig for yrkesutøvelsen, eller
3. grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 8-5. Tilbakekall av tillatelse til jurist

Finanstilsynet kan kalle tilbake tillatelse til jurist, jf. § 4-3, dersom vedkommende anses uegnet fordi vedkommende

1. ikke lenger oppfyller vilkårene i § 4-3 første ledd nr. 4,
2. har gjort seg skyldig i straffbar handling og dette må antas å svekke den tillit som er nødvendig for yrkesutøvelsen, eller
3. grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 8-6. Adgang til å forby advokat å være fagansvarlig og ansvarlig megler

Finanstilsynet skal forby advokater å være fagansvarlig megler, jf. § 2-9 annet ledd, og ansvarlig megler, jf. § 6-2, dersom denne ikke lenger har advokatbevilling. Finanstilsynet kan også forby advokater å være fagansvarlig megler og ansvarlig megler dersom advokaten anses uegnet fordi vedkommende

1. har gjort seg skyldig i straffbar handling og dette må antas å svekke den tillit som er nødvendig for yrkesutøvelsen, eller
2. grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 8-6 a. Adgang til å forby person å være eiendomsmeglerfullmektig eller oppgjørsmedhjelper

Finanstilsynet kan forby person å være eiendomsmeglerfullmektig eller oppgjørsmedhjelper dersom personen anses uegnet fordi vedkommende

1. har gjort seg skyldig i straffbar handling og dette må antas å svekke den tillit som er nødvendig for yrkesutøvelsen, eller
2. grovt eller gjentatte ganger har overtrådt sine plikter etter lov eller forskrifter.

Tilføyd ved lov 10 april 2025 nr. 10 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 987).

§ 8-7. Suspensjon av retten til å drive eiendomsmegling.

Dersom foretak med tillatelse til å drive eiendomsmegling, jf. § 2-1, er siktet for et forhold som kan medføre tilbakekall av tillatelsen, kan Finanstilsynet suspendere tillatelsen inntil straffesaken er avsluttet. Finanstilsynet kan på tilsvarende måte nedlegge forbud mot at en advokat driver eiendomsmegling, jf. § 2-1 første ledd nr. 2, inntil straffesaken er avsluttet.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

§ 8-8. Behandling av tvister i klageorgan

Kongen kan godkjenne klageorgan for behandling av tvister mellom foretak eller advokat som driver eiendomsmegling og selger, kjøper eller øvrige interessenter til objekt som nevnt i § 1-2, når organet er opprettet ved avtale mellom én eller flere organisasjoner som representerer foretak eller advokater som driver eiendomsmegling på den ene siden, og på den annen side én eller flere organisasjoner som representerer aktører i eiendomsmarkedet. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om klageorganets virksomhet, herunder om:

a. hvem som kan bringe saker inn for klageorganet,
b. vilkår for behandling av saker hos klageorganet,
c. behandlingens virkning mellom partene, herunder forholdet til alminnelige domstoler, adgangen til å bringe saker direkte inn for tingretten og tvangskraft og rettskraft for klageorganets avgjørelser,
d. forholdet til annen lovgivning om utenrettslig tvisteløsning, og
e. opplysningsplikt overfor foretakets og advokatens kunder og øvrige interessenter.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703).

§ 8-9. Overtredelsesgebyr

(1) Finanstilsynet kan ilegge fysiske personer eller foretak overtredelsesgebyr ved overtredelse av § 2-2, § 2-9 fjerde og femte ledd, §§ 3-1 til 3-3, § 3-5, § 3-6, §§ 5-1 til 5-5, § 6-2, § 6-3, § 6-7, § 6-8, § 6-10 tredje ledd, § 7-1, § 7-2, § 7-4 tredje ledd, § 7-6 og § 8-1 annet og tredje ledd. Overtredelse av påbud, forbud eller vilkår fastsatt med hjemmel i bestemmelsene nevnt i første punktum, kan sanksjoneres på samme måte. I forskrift som gis i medhold av loven, kan det fastsettes at den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forskriften, kan ilegges overtredelsesgebyr.
(2) Medvirkning til overtredelse av bestemmelsene nevnt i første ledd kan sanksjoneres på samme måte.
(3) Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller grovt uaktsomme overtredelser. Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser begått av foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne.
(4) Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr på inntil 2 millioner kroner. Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr på inntil 5 millioner kroner eller 5 prosent av foretakets årsomsetning etter siste godkjente årsregnskap dersom

dette utgjør et høyere beløp. For et morselskap eller et datterselskap av et morselskap som skal utarbeide konsernregnskap etter direktiv 2013/34/EU, skal den relevante omsetningen være den totale årsomsetningen, eller tilsvarende inntekt etter relevante regnskapsdirektiver, etter siste tilgjengelige konsoliderte årsregnskap godkjent av ledelsen i det overordnede morforetaket.
(5) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet sender forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.
(6) Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmåling, kan det blant annet tas hensyn til eventuelle tap påført tredjeperson som følge av overtredelsen og i hvilken grad overtrederen har samarbeidet med Finanstilsynet, i tillegg til momentene i forvaltningsloven § 44 tredje ledd første punktum for fysiske personer og § 46 annet ledd for foretak.
(7) Departementet kan fastsette forskrift om renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 10 april 2025 nr. 10 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 987).

§ 8-10. Straff

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 2-1, 3-2, 3-6 og 4-5 straffes med bøter eller fengsel inntil 3 år, eller inntil 6 år ved særlig skjerpende omstendigheter. Det samme gjelder overtredelse av påbud, forbud eller vilkår gitt i medhold av de nevnte bestemmelser.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 10 april 2025 nr. 10 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 987, tidligere § 8-9).

Kapittel 9. Ikrafttredelse og overgangsregler

§ 9-1. Ikrafttredelse og overgangsregler

(1) Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelser kan settes i kraft til ulik tid.
(2) Kongen kan fastsette overgangsregler.
(3) Forskrifter gitt i medhold av lov 16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling gjelder inntil noe annet er bestemt også etter at loven her har trådt i kraft.
(4) Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endring i annen lov:
Lov 16. juni 1989 nr. 53 om eiendomsmegling oppheves.
Endret ved lov 15 des 2017 nr. 106 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr.

2042, var tidligere del II).
1 Fra 1 jan 2008 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 754, men iflg. forskr. 23 nov 2007 nr. 1282 trådte § 4-4 (1) og (2) og § 6-2 (1) annet punktum ikr. 1 juli 2011, og § 4-6 trer ikr. når departementet bestemmer.

Lov om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven)

Del 1. Formål, virkeområde og sentrale definisjoner

Overskrift endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

Kapittel 1. Formål og virkeområde

Kapitlet endret i sin helhet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 1-1. Lovens formål

Lovens formål er å legge til rette for sikker, ordnet og effektiv handel i finansielle instrumenter og å sikre investorbeskyttelse.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 1-2. Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder for virksomhet i Norge, med mindre noe annet er bestemt. Kongen avgjør i hvilken utstrekning loven skal gjøres gjeldende for Norges økonomiske sone og for Svalbard, Jan Mayen og bilandene.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 1-3. Forskrifter

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om verdipapirforetak, markedsoperatør, regulert marked, datarapporteringsforetak og

markedsaktører for øvrig dersom dette i særlige tilfeller er nødvendig av hensyn til sikker, ordnet og effektiv handel i finansielle instrumenter, beskyttelse av forbrukere eller Norges utenrikspolitiske interesser.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 1-4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

Kapittel 2. Definisjoner

Kapitlet endret i sin helhet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 2-1. Investeringstjenester og investeringsvirksomhet

(1) Med investeringstjenester og investeringsvirksomhet menes:

1. mottak og formidling av ordre knyttet til ett eller flere finansielle instrumenter,
2. utførelse av ordre på vegne av kunde,
3. omsetning av finansielle instrumenter for egen regning,
4. porteføljeforvaltning,
5. investeringsrådgivning,
6. fulltegningsgaranti for finansielle instrumenter eller plassering av finansielle instrumenter med fulltegningsgaranti,
7. plassering av finansielle instrumenter der foretaket ikke avgir fulltegningsgaranti,
8. drift av en multilateral handelsfasilitet,
9. drift av en organisert handelsfasilitet.

(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 2-2. Finansielle instrumenter

(1) Med finansielle instrumenter menes:

1. omsettelige verdipapirer,
2. pengemarkedsinstrumenter,
3. andeler i innretning for kollektiv investering,
4. opsjoner, terminer, bytteavtaler, fremtidige renteavtaler og alle andre derivatkontrakter som gjelder verdipapirer, valutaer, renter, avkastning eller utslippskvoter, eller andre derivater, finansindekser eller finansielle mål som kan gjøres opp fysisk eller kontant,
5. opsjoner, terminer, bytteavtaler, forwardkontrakter og alle andre derivatkontrakter som gjelder varer og som må gjøres opp kontant, eller som kan gjøres opp kontant dersom en av partene ønsker det av en annen grunn enn mislighold eller annen hendelse som fører til heving av kontrakten,
6. opsjoner, terminer, bytteavtaler og alle andre derivatkontrakter som gjelder varer og som kan gjøres opp fysisk, forutsatt at de omsettes på et regulert marked, en multilateral handelsfasilitet eller en organisert handelsfasilitet, unntatt engroshandlede energiprodukter som handles på en organisert handelsfasilitet og må gjøres opp fysisk,
7. opsjoner, terminer, bytteavtaler, forwardkontrakter og alle andre derivatkontrakter som gjelder varer og har egenskaper som andre finansielle derivater, som kan gjøres opp fysisk dersom ikke annet er nevnt i nr. 6, og som ikke har et kommersielt formål,
8. derivater for overføring av kredittrisiko,
9. finansielle differansekontrakter,
10. opsjoner, terminer, bytteavtaler, fremtidige renteavtaler og alle andre derivatkontrakter som gjelder klimavariasjoner, fraktrater eller inflasjonsrater eller andre offisielle økonomiske statistikker, som må gjøres opp kontant eller kan gjøres opp kontant dersom en av partene ønsker det av en annen grunn enn mislighold eller en annen hendelse som fører til heving av kontrakten, samt alle andre derivatkontrakter som gjelder eiendeler, rettigheter, forpliktelser, indekser og mål som ikke ellers er nevnt i bestemmelsen her, og som har egenskaper som andre finansielle derivater, idet det blant annet tas hensyn til om de omsettes på et regulert marked, på en multilateral handelsfasilitet eller en organisert handelsfasilitet,
11. utslippskvoter etter klimakvoteloven.

(2) Som finansielle instrumenter etter første ledd regnes også slike

instrumenter som er utstedt ved hjelp av desentralisert registerteknologi som nevnt i forordning (EU) 2022/858 artikkel 2 punkt 1.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 2-3. Definisjoner knyttet til investeringstjenester og investeringsvirksomhet

(1) Med utførelse av ordre på vegne av kunde menes inngåelse av avtaler om kjøp eller salg av finansielle instrumenter på vegne av kunder, herunder avtaler om salg av finansielle instrumenter på tidspunktet for utstedelsen når utsteder er verdipapirforetaket eller kredittinstitusjonen selv.
(2) Med omsetning av finansielle instrumenter for egen regning menes handel mot foretakets egen beholdning.
(3) Med porteføljeforvaltning menes diskresjonær forvaltning av investorers portefølje av finansielle instrumenter på individuell basis og etter investors fullmakt.
(4) Med investeringsrådgivning menes personlig anbefaling til en kunde, på kundens eller verdipapirforetakets initiativ, om en eller flere transaksjoner knyttet til bestemte finansielle instrumenter.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 2-4. Definisjoner knyttet til finansielle instrumenter

(1) Med omsettelige verdipapirer menes de klasser av verdipapirer som kan omsettes på kapitalmarkedet, herunder:

1. aksjer og andre verdipapirer som kan sidestilles med aksjer, samt depotbevis for slike,
2. obligasjoner og andre gjeldsinstrumenter, samt depotbevis for slike,
3. alle andre verdipapirer som gir rett til å erverve eller selge slike omsettelige verdipapirer, eller som gir rett til kontant oppgjør avregnet mot omsettelige verdipapirer, valutaer, rentesatser eller renteavkastning, varer eller andre indekser eller andre referanser.

(2) Med depotbevis menes verdipapirer som kan omsettes på kapitalmarkedet, som representerer eierskap til verdipapirer utstedt av en utenlandsk utsteder, og som kan tas opp til handel på regulert marked og kan handles på selvstendig

grunnlag.
(3) Med pengemarkedsinstrumenter menes de klasser av instrumenter som normalt omsettes i pengemarkedet, slik som statskasseveksler og innskuddsbevis, med unntak av betalingsmidler.
(4) Med børshandlede fond menes fond der minst én andels- eller aksjeklasse handles hele dagen på minst én handelsplass og med minst én prisstiller som treffer tiltak for å sikre at prisen på fondets andeler eller aksjer på handelsplassen ikke avviker betydelig fra deres netto andelsverdi og eventuelt fra deres veiledende netto andelsverdi.
(5) Med sertifikater menes finansielle instrumenter som nevnt i verdipapirmarkedsforordningen artikkel 2 nr. 1 punkt 27, jf. § 8-1.
(6) Med strukturerte finansielle produkter menes finansielle instrumenter som nevnt i verdipapirmarkedsforordningen artikkel 2 nr. 1 punkt 28, jf. § 8-1.
(7) Med derivater menes finansielle instrumenter som nevnt i første ledd nr. 3 og § 2-2 første ledd nr. 4 til 10.
(8) Med varederivater menes finansielle instrumenter som nevnt i første ledd nr. 3 som er knyttet til en vare eller underliggende instrument som nevnt i § 2-2 første ledd nr. 10, eller finansielle instrumenter som nevnt i § 2-2 første ledd nr. 5, 6, 7 og 10.
(9) Med landbruksvarederivater menes varederivater som gjelder produkter nevnt i:

1. artikkel 1 og vedlegg I del I til XX og XXIV/1 til forordning (EU) nr. 1308/2013, eller
2. vedlegg I til forordning (EU) nr. 1379/2013.

(10) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 2-5. Nærstående

Som noens nærstående menes:

1. ektefelle eller en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold,
2. mindreårige barn til vedkommende selv, samt mindreårige barn til en person som nevnt i nr. 1 som vedkommende bor sammen med,

3. selskap innen samme konsern som vedkommende,
4. selskap hvor vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr. 1, 2 eller 5, har slik innflytelse som nevnt i aksjeloven § 1-3 annet ledd, allmennaksjeloven § 1-3 annet ledd eller selskapsloven § 1-2 annet ledd,
5. noen som det må antas at vedkommende har forpliktende samarbeid med når det gjelder å gjøre bruk av rettighetene som eier av et finansielt instrument, herunder samarbeid der et tilbud vanskeliggjøres eller hindres.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 2-6. Tilknyttede tjenester

(1) Med tilknyttede tjenester menes:

1. oppbevaring og administrasjon av finansielle instrumenter på kunders vegne, inkludert forvaltning av kontanter og sikkerhetstillelse, samt andre forvaltningstjenester. Dette omfatter ikke virksomhet som består i levering og vedlikehold av verdipapirkontoer etter avsnitt A punkt 2 i vedlegg til forordning (EU) nr. 909/2014,
2. yting av kreditt til en investor som foretar transaksjoner i finansielle instrumenter, når foretaket som yter kreditten er involvert i transaksjonen,
3. rådgivning om foretaks kapitalstruktur, industrielle strategi og beslektede spørsmål, samt rådgivning og tjenester i forbindelse med fusjoner og oppkjøp av foretak,
4. tjenester i tilknytning til valutavirksomhet når dette skjer i forbindelse med ytelse av investeringstjenester,
5. utarbeidelse og formidling av investeringsanbefalinger, finansielle analyser og andre former for generelle anbefalinger vedrørende transaksjoner i finansielle instrumenter,
6. tjenester i tilknytning til fulltegningsgaranti,
7. tjenester i tilknytning til underliggende til derivater og varederivater som definert i § 2-4 nr. 7 og 8, når disse tjenestene har sammenheng med investeringstjenester eller tilknyttede tjenester.

(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), opphevet ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr.

717), tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 2-7. Definisjoner knyttet til foretak, handelsplasser mv.

(1) Med verdipapirforetak menes et foretak som yter en eller flere investeringstjenester overfor tredjepersoner eller driver investeringsvirksomhet på forretningsmessig basis.
(2) Med kredittinstitusjon menes et foretak som nevnt i finansforetaksloven § 1-5 fjerde ledd.
(3) Med markedsoperatør menes den som organiserer eller driver et regulert marked og kan være det regulerte markedet selv.
(4) Med regulert marked menes et multilateralt system som regelmessig legger til rette for kobling i systemet av flere tredjeparters kjøps- og salgsinteresser i finansielle instrumenter som er tatt opp til handel på markedet, i samsvar med objektive handelsregler fastsatt av markedet selv og kravene fastsatt i denne lov med forskrifter, slik at det kan inngås bindende handel.
(5) Med multilateral handelsfasilitet eller MHF menes et multilateralt system som legger til rette for kobling i systemet av flere tredjeparters kjøps- og salgsinteresser i finansielle instrumenter i samsvar med objektive handelsregler, slik at det kan inngås bindende handel.
(6) Med organisert handelsfasilitet eller OHF menes et multilateralt system som ikke er et regulert marked eller en multilateral handelsfasilitet, der flere tredjeparters kjøps- og salgsinteresser i obligasjoner, strukturerte finansielle produkter, utslippskvoter eller derivater kan samvirke slik at det kan inngås bindende handel.
(7) Med børs menes regulert marked med tillatelse etter § 13-1.
(8) Med handelsplass menes et regulert marked, en multilateral handelsfasilitet eller en organisert handelsfasilitet.
(9) Med multilateralt system menes et system der flere tredjeparters kjøps- og salgsinteresser i finansielle instrumenter kan samvirke i systemet.
(10) Med systematisk internaliserer menes et verdipapirforetak som på organisert, regelmessig og systematisk måte og i et betydelig omfang, handler for egen regning ved utførelse av kundeordre utenfor handelsplass uten å drive et multilateralt system. Om handelen er regelmessig og systematisk vurderes ut fra antall handler verdipapirforetaket utfører for egen regning utenfor handelsplass. Om omfanget er betydelig vurderes ut fra enten størrelsen på handelen verdipapirforetaket utfører utenfor handelsplass sammenlignet med verdipapirforetakets totale handel i det enkelte finansielle instrumentet, eller ut fra størrelsen på handelen utført av verdipapirforetaket utenfor handelsplass sammenlignet med den totale handelen i EØS i det enkelte finansielle

instrumentet. Verdipapirforetak kan velge å registrere seg som systematisk internaliserer selv om det ikke tilfredsstiller kriteriene i denne bestemmelsen.
(11) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 2-8. Andre definisjoner

(1) Med strukturerte innskudd menes innskudd hvor hovedstolen skal tilbakebetales i sin helhet ved forfall og hvor avkastningen kan avhenge av:

1. en indeks eller en kombinasjon av indekser som ikke i sin helhet er knyttet til en renteindeks,
2. et finansielt instrument eller en kombinasjon av finansielle instrumenter,
3. en vare eller en kombinasjon av varer eller andre fysiske eller ikke-fysiske eiendeler, eller
4. en valuta eller en kombinasjon av valutaer.

(2) Med prisstiller menes person som på kontinuerlig grunnlag tilbyr kjøp eller salg av finansielle instrumenter for egen regning, til priser som personen selv fastsetter.
(3) Med tilknyttet agent menes fysisk eller juridisk person som på bare ett verdipapirforetaks ansvar og regning, markedsfører investeringstjenester eller tilknyttede tjenester, skaffer oppdrag, mottar og formidler instruksjoner eller ordrer i relasjon til investeringstjenester eller finansielle instrumenter, plasserer finansielle instrumenter eller gir råd om slike finansielle instrumenter eller tjenester, jf. § 10-22.
(4) Med hjemstat menes der verdipapirforetaket har sitt forretningskontor.
(5) Med vertsstat menes en annen EØS-stat enn hjemstaten, der et verdipapirforetak har en filial, yter investeringstjenester eller driver investeringsvirksomhet eller der et regulert marked gir fjernmedlemmer eller -deltakere tilgang til handel.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her, herunder definisjoner av andre relevante uttrykk i loven eller forskrifter til loven.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lov 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

Del 2. Generelle bestemmelser

Kapittel 3. Generelle atferdsbestemmelser mv.

Kapitlet endret i sin helhet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

I. Markedsmisbruk, ulovlig spredning av innsideinformasjon, offentliggjøringsplikter mv.

Overskrift tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-1. Markedsmisbruksforordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX nr. 29a forordning (EU) nr. 596/2014 (markedsmisbruksforordningen), som endret ved forordning (EU) 2016/1011 om referanseverdier og forordning (EU) 2019/2115 om å fremme bruken av SMB-vekstmarkeder, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til markedsmisbruksforordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første eller fjerde ledd.
(3) Finanstilsynet er nasjonal tilsynsmyndighet, jf. § 19-1, og har stedlig tilsynsmyndighet etter markedsmisbruksforordningen artikkel 22.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og fastsette bestemmelser i forskrift om meldinger som skal sendes til tilsynsmyndigheten i forbindelse med utsatt offentliggjøring av innsideinformasjon etter markedsmisbruksforordningen artikkel 17 nr. 4 tredje ledd. Departementet kan også gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført etter første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 29 jan 2021 nr. 266. Endring satt i kraft ved res. 20 des 2019 nr. 1913 ble opphevet ved res. 10 jan 2020 nr. 15 for ikrafttredelse av § 3-1 (1)), 31 mars 2023 nr. 4 (i kraft 1 juni 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 525).

§ 3-2. Anvendelse på egenkapitalbevis

Egenkapitalbevis er å anse som finansielle instrumenter etter markedsmisbruksforordningen artikkel 3 nr. 1 punkt 1. Markedsmisbruksforordningens bestemmelser om aksjer gjelder tilsvarende for egenkapitalbevis så langt de passer.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-3. Personer med ledelsesansvar, meldeplikt

(1) Personer som lever sammen i et ekteskapslignende forhold, skal anses likestilt med ektefeller etter markedsmisbruksforordningen artikkel 3 nr. 1 punkt 26.
(2) Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker kan utarbeide og offentliggjøre oversikter over personer som nevnt i markedsmisbruksforordningen artikkel 3 nr. 1 punkt 25, angitt med navn og type tillitsverv eller stilling i selskapet.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om beløpsgrensen for inntreden av meldeplikt og unntak fra meldeplikt etter markedsmisbruksforordningen artikkel 19. Departementet kan også fastsette bestemmelser om plikt til å oversende lister utarbeidet etter markedsmisbruksforordningen artikkel 19 nr. 5 til Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker, og hvilken informasjon som skal gis om de listeførte.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-4. Presisering av personelt virkeområde

Forbudet mot innsidehandel og markedsmanipulasjon i markedsmisbruksforordningen artikkel 14 bokstav a og b og artikkel 15 gjelder også for en fysisk person som for en juridisk persons regning deltar i beslutninger om å gjennomføre slike handlinger eller unnlatelser.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-4 a. Innsidelister for utstedere på vekstmarked for små og mellomstore bedrifter

Innsidelister for utstedere av finansielle instrumenter som er tatt opp til handel på et vekstmarked for små og mellomstore bedrifter i Norge, skal omfatte alle personer som er nevnt i markedsmisbruksforordningen artikkel 18 nr. 1 bokstav a.
Tilføyd ved lov 31 mars 2023 nr. 4 (i kraft 1 juni 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 525).

II. Salg av finansielle instrumenter som selgeren ikke eier mv.

Overskrift tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-5. Shortsalgforordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX forordning (EU) nr. 236/2012 (om shortsalg og visse sider ved kredittapsbytteavtaler (shortsalgforordningen)), som endret ved forordning (EU) nr. 909/2014, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til shortsalgforordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første eller tredje ledd.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 9 april 2021 nr. 1104).

§ 3-6. Anvendelse på egenkapitalbevis

Shortsalgforordningens bestemmelser om aksjer gjelder tilsvarende for egenkapitalbevis så langt de passer.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr.

566), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

III. Urimelige forretningsmetoder

Overskrift tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-7. Forbud mot urimelige forretningsmetoder

(1) Ingen må benytte urimelige forretningsmetoder ved handel i finansielle instrumenter.
(2) God forretningsskikk skal iakttas ved henvendelser som rettes til allmennheten eller til enkeltpersoner og som inneholder tilbud eller oppfordring til å fremsette tilbud om kjøp, salg eller tegning av finansielle instrumenter eller som ellers har til formål å fremme handel i finansielle instrumenter.
(3) Bestemmelsen her gjelder for finansielle instrumenter som har tilknytning til Norge.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-8. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-10. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr.

2488).

§ 3-11. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-12. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-13. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-14. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), endret ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 3-14a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 30 (ikr. 1 jan 2017 iflg. vedtak 16 des 2016 nr. 1608), opphevet ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607).

Kapittel 4. Meldeplikt

§ 4-1. Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder for aksjer opptatt til handel på regulert marked i en utsteder med Norge som hjemstat. Norge skal anses som hjemstat for utstedere som nevnt i § 5-4 annet til fjerde ledd. Der Norge er vertsstat for en utsteder, gjelder hjemstatens lovgivning for så vidt gjelder forholdene regulert i dette kapittel.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566).

§ 4-2. Flagging av aksjer og stemmeretter

(1) Hvis en aksjeeiers andel av aksjer med tilknyttet stemmerett når, overstiger eller faller under 5 prosent, 10 prosent, 15 prosent, 20 prosent, 25 prosent, 1/3, 50 prosent, 2/3 eller 90 prosent av stemmene som følge av erverv eller avhendelse, skal aksjeeieren gi melding til utstederen og Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for en aksjeeiers andel av aksjekapitalen.
(3) Utlån og innlån av aksjer og tilbakelevering og mottak av utlånte aksjer skal regnes som erverv og avhendelse etter denne paragrafen.
(4) Bestemmelsene i dette kapittelet, og forskrifter fastsatt i medhold av bestemmelser i dette kapittelet gjelder tilsvarende for egenkapitalbevis.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om flagging etter denne paragrafen.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566, tidligere § 4-2), 19 apr 2013 nr. 15 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 19 apr 2013 nr. 395), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488, tidligere § 4-3), 22 juni 2022 nr. 80 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1106).

§ 4-3. Flagging av andre finansielle instrumenter

(1) Plikten til å sende melding etter § 4-2 første ledd gjelder tilsvarende for den som direkte eller indirekte innehar, erverver eller avhender

1. finansielle instrumenter som ved forfall gir innehaveren en ubetinget rett til eller rett til etter eget skjønn å erverve allerede utstedte aksjer som det er knyttet stemmerett til,

2. finansielle instrumenter som ikke er omfattet av nr. 1, men som er knyttet til aksjer nevnt i nr. 1, og har lignende økonomisk virkning som finansielle instrumenter nevnt i nr. 1, uansett om de gir rett til fysisk eller finansielt oppgjør.

(2) Følgende skal anses som finansielle instrumenter etter første ledd:

1. omsettelige verdipapirer,
2. opsjoner,
3. terminkontrakter med løpende avregning,
4. bytteavtaler,
5. framtidige renteavtaler,
6. differansekontrakter,
7. alle andre kontrakter eller avtaler med lignende økonomiske virkninger som kan gjøres opp fysisk eller finansielt.

(3) Antallet stemmeretter skal beregnes ut fra det totale nominelle antallet aksjer som er underliggende for det finansielle instrumentet. Dersom det finansielle instrumentet utelukkende gir mulighet for finansielt oppgjør, skal antallet stemmeretter beregnes på deltajustert grunnlag ved å multiplisere det nominelle antallet underliggende aksjer med instrumentets deltaverdi. Alle finansielle instrumenter som er knyttet til samme underliggende utsteder, skal legges sammen og meldes. Bare lange posisjoner skal tas med i beregningen av stemmeretter. Lange posisjoner skal ikke avregnes mot korte posisjoner knyttet til samme underliggende utsteder.
(4) Dersom en innehaver, erverver eller avhender har gitt melding etter første ledd, skal det gis melding på nytt dersom vedkommende har ervervet de underliggende aksjene, og et slikt erverv fører til at det samlede antall stemmeretter når eller overstiger tersklene fastsatt i § 4-2 første ledd.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om flagging etter denne bestemmelsen, herunder beregningen etter tredje ledd.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 80 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1106).

§ 4-4. Flagging som følge av annen omstendighet

(1) Plikten til å sende melding etter § 4-2 første ledd gjelder tilsvarende for stemmeretter som den flaggepliktige innehar i følgende situasjoner:

1. stemmeretter som innehas av en tredjeperson og som den flaggepliktige etter avtale har forpliktet seg til å føre en langsiktig,

felles strategi med, ved samordnet utøvelse av stemmeretter,
2. midlertidig overdragelse av stemmerett til den flaggepliktige mot vederlag,
3. aksjer med stemmeretter som den flaggepliktige mottar som sikkerhet, og hvor den flaggepliktige kan utøve stemmerett etter eget skjønn og erklærer at vedkommende har til hensikt å stemme for aksjene,
4. aksjer med stemmerett som den flaggepliktige har fått evigvarende rettigheter til,
5. aksjer med stemmerett som den flaggepliktige mottar for deponering, og der den flaggepliktige i mangel av instruks kan stemme for aksjene etter eget skjønn,
6. aksjer med stemmerett som en tredjeperson oppbevarer i eget navn på vegne av den flaggepliktige,
7. tildeling eller tilbakekall av fullmakt uten instruks til den flaggepliktige.

Innehav av aksjer skal beregnes ved både inngåelse og opphør av slike avtaler, herunder ved tildeling og tilbakekall av fullmakt.

(2) Plikten til å sende melding etter § 4-2 første og annet ledd og § 4-3 første ledd gjelder også for en fysisk eller juridisk person som har rett til å erverve, avhende eller utøve stemmeretter som innehas eller kan utøves etter første ledd nr. 1 til 4, av et kontrollert foretak.
(3) Med kontrollert foretak etter annet ledd menes foretak der den fysiske eller juridiske personen

1. innehar flertallet av stemmerettene,
2. har rett til å utnevne eller avsette flertallet av medlemmene i administrasjons-, ledelses- eller kontrollorganet og samtidig er aksjeeier eller deltaker i foretaket,
3. er aksjeeier eller deltaker og alene kontrollerer flertallet av aksjeeiernes og deltakernes stemmeretter etter avtale inngått med andre aksjeeiere eller deltakere i foretaket, eller
4. har rett til å øve, eller faktisk øver, dominerende innflytelse eller kontroll.

Rett til å utnevne og avsette medlemmer til organer som nevnt i nr. 2 omfatter rettigheter som innehas av ethvert annet foretak som kontrolleres av aksjeeieren, og rettigheter som innehas av en fysisk eller juridisk person som opptrer på vegne av aksjeeieren, eller på vegne av annet foretak som kontrolleres av aksjeeieren, selv om vedkommende opptrer i eget navn.

(4) Meldeplikten etter § 4-2 første ledd gjelder også for fysiske eller juridiske personer som direkte eller indirekte innehar aksjer på vegne av andre i eget navn.
(5) Bestemmelsen i § 4-2 første og annet ledd gjelder tilsvarende ved endringer som følge av selskapsbegivenheter.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette regler om flagging som følge av annen omstendighet, herunder konsolidering. Det kan i forskrift gjøres unntak fra reglene i denne bestemmelse.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566, tidligere § 4-3), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 80 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1106).

§ 4-5. Unntak fra flaggeplikten

(1) Plikten til å sende melding etter §§ 4-2 og 4-3 gjelder ikke

1. erverv som er foretatt utelukkende for å sikre avvikling av oppgjør innen en periode på to handelsdager etter at handelen er utført,
2. prisstillers erverv eller avhending av en betydelig eierandel som når eller overstiger terskelverdien på 5 prosent, når denne opptrer som prisstiller, forutsatt at prisstilleren ikke påvirker forvaltningen av selskapet eller øver innflytelse på utstederen for at denne skal kjøpe slike aksjer eller rettigheter eller støtte aksjekursen

(2) Aksjer eller eksponeringer som nevnt i § 4-3 første ledd i handelsporteføljen til et verdipapirforetak eller en kredittinstitusjon skal ikke medregnes i institusjonens beholdning dersom denne ikke utøver stemmerettene eller på annen måte benytter disse til å påvirke forvaltningen av selskapet, og aksjene eller eksponeringen i handelsporteføljen hver for seg ikke overstiger terskelverdien på 5 prosent.
(3) Prisstiller som handler aksjer eller rettigheter til aksjer i en utsteder med Norge som hjemstat, skal uten ugrunnet opphold gi melding til Finanstilsynet dersom vedkommende vil benytte unntaket i første ledd nr. 2. Prisstilleren skal opplyse om hvilke utstedere dette gjelder. Tilsvarende melding skal gis ved opphør av aktiviteten som prisstiller.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette regler om unntak fra flaggeplikten i §§ 4-2 og 4-3.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 80 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1106).

§ 4-6. Aggregering

(1) Plikten til å sende melding etter §§ 4-2 til 4-4 gjelder tilsvarende når antallet stemmeretter som direkte eller indirekte innehas av en fysisk eller juridisk person etter §§ 4-2 og 4-4, sammenlagt med antallet stemmeretter knyttet til finansielle instrumenter som direkte eller indirekte innehas etter § 4-3, når, overstiger eller faller under tersklene fastsatt i § 4-2 første ledd.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om aggregering.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 80 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1106).

§ 4-7. Frist for melding

(1) Melding etter dette kapittelet skal gis straks, men senest innen åpning av regulert marked andre handelsdag, etter at avtale om erverv eller avhendelse er inngått, eller etter at den meldepliktige blir kjent med eller burde ha blitt kjent med erverv, avhendelse eller annen omstendighet som fører til at meldeplikten inntrer.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette regler om frist for melding, herunder gjøre unntak fra bestemmelsene i første ledd.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 80 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1106).

§ 4-8. Krav til melding

(1) Departementet kan i forskrift fastsette regler om krav til melding etter §§ 4-2 til 4-7.
(2) Finanstilsynet eller den Finanstilsynet utpeker, skal offentliggjøre meldinger etter §§ 4-2 til 4-7 etter reglene i § 5-12.
(3) Melding etter dette kapittelet kan gis på norsk eller engelsk.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 80 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1106).

Kapittel 5. Løpende og periodisk informasjonsplikt, offentliggjøring mv.

I. Løpende informasjonsplikt

§ 5-1. (Opphevet)

Endret ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 5-2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 5-3. (Opphevet)

Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

II. Periodisk informasjonsplikt mv.

§ 5-4. Virkeområde

(1) §§ 5-5 til 5-10 gjelder for utstedere av omsettelige verdipapirer som er opptatt til handel på regulert marked når Norge er hjemstat etter bestemmelsen her.
(2) Norge er hjemstat for utsteder fra EØS som har forretningskontor her, dersom utsteder

1. har utstedt aksjer, eller
2. har utstedt gjeldsinstrumenter hvis pålydende verdi per enhet er mindre enn 1 000 euro, eller tilsvarende verdi i annen valuta.

(3) Norge er hjemstat for utsteder fra land utenfor EØS som har utstedt

omsettelige verdipapirer som nevnt i annet ledd nr. 1 eller 2, dersom verdipapirene er opptatt til handel på norsk regulert marked og utsteder har valgt Norge som hjemstat frem til ny hjemstat er valgt og offentliggjort etter femte og sjette ledd.
(4) Norge er hjemstat for utsteder som ikke er omfattet av annet og tredje ledd, dersom utsteder har valgt Norge som hjemstat. Slik utsteder må enten ha forretningskontor i Norge eller ha sine omsettelige verdipapirer opptatt til handel på norsk regulert marked. Valget av Norge som hjemstat etter denne bestemmelsen skal gjelde i minst tre år, med mindre de omsettelige verdipapirene ikke lenger er opptatt til handel på regulert marked eller ny hjemstat er valgt og offentliggjort etter femte og sjette ledd.
(5) Utsteder som nevnt i tredje og fjerde ledd som ikke lenger har verdipapirer tatt opp til handel på norsk regulert marked, men som har sine verdipapirer tatt opp til handel på regulert marked i en eller flere andre EØS-stater, kan velge ny hjemstat blant en av disse statene eller den staten der utsteder har sitt forretningskontor i EØS.
(6) Utsteder skal offentliggjøre sin hjemstat etter annet til femte ledd på samme måte som nevnt i § 5-12. I tillegg skal utsteder opplyse om sin hjemstat til tilsynsmyndighetene i hjemstaten, vertsstaten eller vertsstatene og staten der utsteder har sitt forretningskontor i EØS.
(7) Dersom utstedere som nevnt i tredje og fjerde ledd ikke offentliggjør sin hjemstat innen en frist på tre måneder fra datoen utsteders omsettelige verdipapirer første gang blir opptatt til notering på et regulert marked, skal utsteder ha Norge som hjemstat frem til et eventuelt etterfølgende valg av en annen EØS-stat har blitt offentliggjort av utsteder.
(8) Norge er vertsstat for utsteder med annen EØS-stat som hjemstat hvis omsettelige verdipapirer er opptatt til handel på norsk regulert marked. Utstedere med Norge som vertsstat skal følge hjemstatens lovgivning for så vidt gjelder forholdene regulert i §§ 5-5 til 5-10.
(9) §§ 5-5 til 5-10 gjelder ikke for stat, regional eller lokal myndighet i stat, internasjonalt offentlig organ eller organisasjon som minst en EØS-stat er medlem i, EØS-sentralbank og Den europeiske sentralbank, samt Det europeiske finansielle stabiliseringsfond og tilsvarende ordninger opprettet for å tilby midlertidig finansiell bistand til stater som har euro som valuta. §§ 5-5 til 5-10 gjelder heller ikke for utsteder som bare utsteder gjeldsinstrumenter hvis pålydende er minst 100 000 euro eller tilsvarende beløp i annen valuta, eller for utstedere av verdipapirfondsandeler. Departementet kan i forskrift gjøre ytterligere unntak fra §§ 5-5 til 5-10, samt gi regler om lovens anvendelse for verdipapirfond.
(10) Dersom ikke annet fremgår av den enkelte bestemmelse, gjelder §§ 5-5 til 5-14 og regler fastsatt i medhold av disse bestemmelsene tilsvarende for

egenkapitalbevis så langt det passer.
(11) Departementet kan fastsette nærmere bestemmelser om virkeområde i forskrift, herunder regler om offentliggjøring av valg av hjemstat etter fjerde ledd.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566, se endringslovens XIX), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 5-5. Årsrapport

(1) Utstederen skal utarbeide årsrapport i henhold til bestemmelser fastsatt i og i medhold av denne lov. Årsrapporten skal offentliggjøres senest fire måneder etter regnskapsårets utgang. Utstederen skal sørge for at årsrapporten forblir offentlig i minst ti år.
(2) Årsrapporten skal omfatte revidert årsregnskap og årsberetning. Årsrapporten skal i tillegg inneholde erklæringer fra de personene som er ansvarlige hos utstederen, med tydelig angivelse av deres navn og rolle, om følgende forhold:

a. at årsregnskapet, etter deres beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettvisende bilde av foretakets og konsernets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat,
b. at årsberetningen gir en rettvisende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til foretaket og konsernet, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer foretakene står overfor, og
c. at årsberetningen, der dette kreves, er utarbeidet i samsvar med standarder for bærekraftsrapportering som er fastsatt i medhold av regnskapsloven § 2-6, og i samsvar med regler fastsatt i medhold av taksonomiforordningen artikkel 8 nr. 4.

(3) Dersom utstederen skal utarbeide konsernregnskap etter regnskapsloven § 3-2 tredje ledd eller lovgivningen i en EØS-stat, skal det reviderte årsregnskapet bestå av konsernregnskap utarbeidet i samsvar med forordning (EF) nr. 1606/2002, jf. regnskapsloven § 3-9 første og annet ledd. Selskapsregnskapet til morselskapet skal være utarbeidet i samsvar med lovgivningen i den EØS-staten der morselskapet har sitt forretningskontor. Dersom det ikke kreves at utstederen skal utarbeide konsernregnskap, skal det reviderte årsregnskapet bestå av regnskap utarbeidet i samsvar med

lovgivningen i den EØS-staten der utstederen har sitt forretningskontor.
(4) Årsberetningen skal utarbeides i samsvar med regnskapsloven §§ 2-2 til 2-7 eller lovgivningen i en EØS-stat, og skal omfatte opplysninger som skal gis etter regler fastsatt i medhold av taksonomiforordningen artikkel 8 nr. 4. Hvis utstederen skal utarbeide konsernregnskap, gjelder dette også for årsberetningen for konsernet.
(5) Årsregnskapet skal revideres og revisor skal uttale seg om årsberetningen i samsvar med revisorloven eller nasjonal lovgivning i en EØS-stat. Signert revisjonsberetning skal offentliggjøres sammen med årsrapporten.
(6) Pliktig bærekraftsrapportering i årsberetningen skal attesteres i samsvar med revisorloven eller lovgivningen i en EØS-stat. Attestasjonsuttalelsen skal offentliggjøres sammen med årsrapporten.
(7) Hvis revisor i revisjonsberetningen har konkludert negativt eller med forbehold, eller revisor har påpekt et forhold ved bruk av presisering eller opplyst om andre forhold som brukerne bør gjøres kjent med, skal melding om dette sendes Finanstilsynet og vedkommende regulerte marked så snart revisjonsberetningen er mottatt av utsteder. Slik melding skal også sendes hvis det er tilsvarende konklusjon eller omtale i attestasjonsuttalelsen som nevnt i sjette ledd.
(8) Dersom bedriftsforsamlingen eller representantskapet har vesentlige innsigelser mot styrets forslag til årsregnskap og årsberetning, eller generalforsamlingen ikke vedtar årsregnskapet og årsberetningen, skal melding om dette offentliggjøres etter § 5-12 umiddelbart etter at behandlingen er avsluttet.
(9) Departementet kan i forskrift fastsette regler om innhold, utarbeidelse, offentliggjøring og rapporteringsformat for årsrapport og om ansvarlige personer som nevnt i annet ledd. Departementet kan også fastsette forskrift om krav til revisjon, valg av revisor og revisjonsutvalg.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 9 april 2021 nr. 1104), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 5-5a. Rapportering om betalinger til myndigheter mv.

Utstedere som driver virksomhet innen utvinningsindustrien, skal utarbeide og offentliggjøre en årlig rapport med opplysninger om sine betalinger til myndigheter på land- og prosjektnivå. Det samme gjelder utstedere som driver skogsdrift innen ikke-beplantet skog. Det skal i årsberetningen opplyses om

hvor rapporten er offentliggjort.

Utstederens årsrapport skal inneholde erklæring fra de personene som er ansvarlig hos utstederen, med tydelig angivelse av navn og stillingsbetegnelse, om at rapport etter første ledd, etter deres beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med kravene i denne bestemmelsen med tilhørende forskrift.

Plikten til å utarbeide en årlig rapport etter første ledd første og annet punktum gjelder ikke for utsteder som utarbeider en årlig rapport etter tilsvarende utenlandsk regelverk. Det samme unntaket gjelder dersom opplysninger etter første ledd første punktum er tatt inn i morselskapets årlige rapport om konsernets betalinger til myndigheter utarbeidet som konsernrapportering etter reglene i denne paragraf med tilhørende forskrift eller etter tilsvarende utenlandsk regelverk.

Departementet kan i forskrift fastsette at rapporteringsplikten etter første ledd bare skal gjelde for utstedere over en gitt størrelse og betalinger over gitte terskelverdier, samt fastsette andre unntak fra første ledd. Departementet kan i forskrift også fastsette at rapporten skal inneholde andre opplysninger enn betalinger til myndigheter, hva som anses som tilsvarende utenlandsk regelverk, samt gi nærmere regler om definisjoner, offentliggjøring og konsernrapportering.

Tilføyd ved lov 13 des 2013 nr. 123 (ikr. 1 jan 2014 med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2014 og senere), endret ved lov 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866).

§ 5-6. Halvårsrapport

(1) Utsteder skal utarbeide halvårsrapport for regnskapsårets første seks måneder i henhold til bestemmelser fastsatt i og i medhold av denne lov. Halvårsrapporten skal offentliggjøres så raskt som mulig og senest to måneder etter regnskapsperiodens utgang. Utsteder skal sørge for at halvårsårsrapport forblir offentlig i minst ti år.

(2) Halvårsrapporten skal inneholde:

1. sammendrag av finansregnskap (halvårsregnskap),
2. halvårsberetning, og
3. erklæringer fra de personene som er ansvarlige hos utstederen, med tydelig angivelse av navn og stillingsbetegnelse, om at
    a. halvårsregnskapet, etter deres beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettvisende bilde av foretaket og konsernets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet, samt at

b. halvårsberetningen, etter deres beste overbevisning, gir en rettvisende oversikt over opplysningene nevnt i fjerde ledd.

(3) Utsteder som er pliktig å utarbeide konsernregnskap etter regnskapsloven § 3-9 første og annet ledd, etter nasjonal lovgivning som gjennomfører forordning (EF) nr. 1606/2002[1] eller tilsvarende regler i land utenfor EØS, skal ved utarbeiding av halvårsregnskapet benytte den internasjonale regnskapsstandard for delårsregnskaper. Dersom utsteder ikke er forpliktet til å utarbeide konsernregnskap, skal halvårsregnskapet minst inneholde sammenfattede balansetall, sammenfattede tall over inntekt og tap og forklarende noter vedrørende disse tallene. Ved utarbeidelsen av halvårsregnskapet skal utsteder benytte samme krav til prinsippanvendelse for innregning og måling som ved utarbeidelse av årsregnskapet.
(4) Halvårsberetningen skal minst inneholde opplysninger om viktige begivenheter i regnskapsperioden og deres innflytelse på halvårsregnskapet. Det skal i tillegg gis en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer virksomheten står overfor i neste regnskapsperiode. For aksjeutstedere skal halvårsberetningen inneholde en beskrivelse av nærståendes vesentlige transaksjoner.
(5) Er det avgitt revisjonsberetning eller uttalelse om forenklet revisorkontroll til halvårsrapporten, skal denne offentliggjøres etter § 5-12 sammen med halvårsrapporten. Er det ikke avgitt revisjonsberetning eller uttalelse om forenklet revisorkontroll til halvårsraporten, skal dette tydelig fremgå av halvårsrapporten.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om innhold, avleggelse og offentliggjøring av halvårsrapport og om ansvarlige personer som nevnt i annet ledd nr. 3. Departementet kan i forskrift fastsette krav om ytterligere delårsrapportering, inkludert delårsregnskaper, samt om innhold, avleggelse og offentliggjøring av delårsregnskaper.
Endret ved lover 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10b.

§ 5-7. Utstedere fra land utenfor EØS

Departementet fastsetter forskrift til gjennomføring av direktiv 2004/109/EF[1] artikkel 23. Departementet kan dessuten bestemme at nasjonal lovgivning som gjennomfører artikkel 10 i direktiv 2004/25/EF[2] og artikkel 1 og 2 i direktiv 2006/46/EF skal gjelde tilsvarende for utstedere fra land utenfor EØS.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980).

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 29d.
2 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10d.

§ 5-8. Endringer i aksjekapital, rettigheter, lån og vedtekter

(1) Aksjeutsteder skal straks offentliggjøre endring i rettighetene til utsteders aksjer, herunder endringer i tilknyttede finansielle instrumenter utstedt av selskapet.
(2) Aksjeutsteder skal senest ved utgangen av hver måned som det finner sted en aksjekapital- eller stemmerettsendring, offentliggjøre en oversikt over aksjekapitalen og antall stemmer i selskapet.
(3) Annen utsteder enn aksjeutsteder skal straks offentliggjøre endring i rettighetene knyttet til utsteders omsettelige verdipapirer, herunder endrede vilkår eller betingelser som indirekte kan påvirke innehaverens rettsstilling, især som følge av endrede lånebetingelser eller rente.
(4) Opplysninger nevnt i første til fjerde ledd skal offentliggjøres etter § 5-12.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 5-8a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), opphevet ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 5-9. Informasjon til aksjeeiere mv.

(1) Aksjeutsteder skal sørge for at fasiliteter og opplysninger som er nødvendig for at aksjeeierne skal kunne utøve sine rettigheter, er tilgjengelig i Norge. Aksjeutsteder skal videre sørge for at dataintegriteten ivaretas.
(2) Aksjeutsteder skal i innkalling til generalforsamling oppgi antall aksjer og stemmerettigheter, samt gi opplysninger om rettighetene til aksjeeierne.
(3) Aksjeutsteder skal i innkallingen vedlegge et skjema for fullmakt til å stemme, med mindre et slikt skjema er tilgjengelig for aksjeeierne på selskapets internettsider og innkallingen inneholder den informasjonen aksjeeierne trenger for å få tilgang til dokumentene, herunder internettadressen.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om at en aksjeutsteder skal utpeke et foretak som sin representant som aksjeeier skal

kunne utøve sine finansielle rettigheter gjennom, herunder om hvilke foretak som kan benyttes som representant og hva som anses som finansielle rettigheter.
(5) Aksjeutsteder skal offentliggjøre opplysninger om tildeling og utbetaling av utbytte, samt om utstedelse av nye aksjer, herunder eventuelle ordninger for tildeling, tegning, annullering og konvertering.
(6) Aksjeutsteder kan bruke elektronisk kommunikasjon når meldinger, varsler, informasjon, dokumenter, underretninger og lignende skal gis til en aksjeeier, dersom aksjeeier uttrykkelig har godtatt dette. Når en aksjeutsteder skal gi meldinger mv. til aksjeeier, kan han eller hun gjøre dette ved bruk av elektronisk kommunikasjon til den e-postadressen eller på den måten aksjeeier har angitt for dette formålet.
(7) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om informasjon til aksjeeier.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 5-10. Informasjon til långivere mv.

(1) Låntager skal sørge for at fasiliteter og opplysninger som er nødvendig for at långiverne skal kunne utøve sine rettigheter, er tilgjengelig i Norge. Låntager skal videre sørge for at dataintegriteten ivaretas.
(2) Låntager skal i innkallingen til långivermøte innta opplysninger om sted, tid, agenda, långivers rett til deltagelse på møtet, utbetaling av rente, utøvelsen av eventuelle konverterings-, bytte-, tegnings- eller annulleringsrettigheter, samt om tilbakebetaling av lånet.
(3) Låntager skal i innkallingen vedlegge en fullmakt til å stemme.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om at en låntager skal utpeke et foretak som sin representant som långiverne skal kunne utøve sine finansielle rettigheter gjennom, herunder om hvilke foretak som kan benyttes som representant og hva som anses som finansielle rettigheter.
(5) Långivermøtet kan holdes i en annen EØS-stat enn Norge såfremt pålydende pr. obligasjon er minst 100 000 euro, eller tilsvarende beløp i annen valuta på utstedelsestidspunktet, og alle fasiliteter og all informasjon som er nødvendig for at långiverne kan utøve sine rettigheter, er stilt til rådighet i den aktuelle EØS-staten.
(6) For kommunikasjon med långiver gjelder § 5-9 sjette ledd tilsvarende.
(7) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om informasjon til långivere.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566,

se endringslovens XIX).

§ 5-11. (Opphevet)

Opphevet ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566).

III. Offentliggjøring mv.

§ 5-12. Offentliggjøring, innsending og oppbevaring av opplysninger

(1) Utsteder eller annen person som har søkt om opptak til handel uten utsteders samtykke, skal offentliggjøre opplysninger etter denne lov på en effektiv og ikke-diskriminerende måte. Offentliggjøringen skal skje uten kostnad for eiere og potensielle eiere av de omsettelige verdipapirene og skal i rimelig grad sikre tilgang til opplysningene i EØS-området. Opplysningene skal, samtidig som de offentliggjøres, sendes elektronisk til vedkommende regulerte marked, som skal oppbevare disse på betryggende vis.
(2) Opplysninger nevnt i §§ 5-5, 5-5a og 5-6 skal sendes Finanstilsynet elektronisk samtidig som offentliggjøring etter første ledd skjer. Departementet kan fastsette nærmere regler om slik innsendelse.
(3) Opplysninger som er fortrolige eller hemmelige av hensyn til rikets sikkerhet, forholdet til fremmede stater eller landets forsvar, kan ikke offentliggjøres i henhold til første ledd.
(4) Første ledd første og annet punktum og annet ledd gjelder for utstedere med Norge som hjem- og vertsstat. For utstedere med Norge som vertsstat gjelder nevnte bestemmelser likevel bare der opptak til handel kun finner sted på norsk regulert marked. Slike utstedere skal i tillegg til å offentliggjøre opplysningene, sende disse til vedkommende lands offisielle lagringsmekanisme.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om offentliggjøring og oppbevaring av opplysninger, herunder at offentliggjøring og oppbevaring skal skje på annen måte enn angitt i bestemmelsen her. Departementet kan fastsette forskrifter om tilknytning til et felles europeisk tilknytningspunkt for offisielt utpekte lagringsmekanismer for lagringspliktig informasjon.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 13 des 2013 nr. 123 (ikr. 1 jan 2014, med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2014 og senere), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 5-13. Språk

(1) Utstedere med Norge som hjemstat og som har omsettelige verdipapirer opptatt til notering bare på norsk regulert marked, skal gi opplysninger på norsk.
(2) Utsteder med Norge som hjemstat og som har omsettelige verdipapirer opptatt til notering på regulert marked både i Norge og i en vertsstat, skal gi opplysninger på norsk og, etter utsteders valg, enten på et språk som bestemt av vertsstatens kompetente myndighet, eller på engelsk.
(3) Finanstilsynet kan bestemme at utsteder som omhandlet i første og annet ledd kan unntas fra kravet om å gi opplysninger på norsk. Kravet om å gi opplysninger på norsk etter første og annet ledd gjelder ikke for rapporter som nevnt i verdipapirhandelloven § 5-5a tredje ledd. Finanstilsynet kan delegere myndigheten etter første punktum til regulert marked.
(4) Utsteder med Norge som vertsstat og som ikke har omsettelige verdipapirer opptatt til notering på regulert marked i hjemstaten, skal gi opplysninger på norsk, svensk, dansk eller engelsk.
(5) Dersom omsettelige verdipapirer opptas til notering på et regulert marked uten utstederens samtykke, påhviler forpliktelsene i første til fjerde ledd den person som uten utstederens samtykke har bedt om slikt opptak.
(6) Dersom verdipapirer med en pålydende verdi på minst 100.000 euro eller, for obligasjoner i en annen verdi enn euro med en pålydende verdi som minst tilsvarer 100.000 euro på utstedelsesdagen, opptas til notering på et regulert marked i Norge, skal utsteder offentliggjøre opplysningene enten på norsk eller engelsk.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 7 sep 2012 nr. 864, se endringslovens XIX), 13 des 2013 nr. 123 (ikr. 1 jan 2014 med virkning for regnskapsår påbegynt 1 jan 2014 og senere).

IV. Likebehandling

§ 5-14. Likebehandling

(1) Utstedere av finansielle instrumenter opptatt til handel på norsk regulert marked, skal likebehandle innehaverne av deres finansielle instrumenter. Utsteder må ikke utsette innehaverne av de finansielle instrumentene for forskjellsbehandling som ikke er saklig begrunnet ut fra utsteders og innehavernes felles interesse.

(2) I forbindelse med omsetning eller utstedelse av finansielle instrumenter eller rettigheter til slike, må utsteders styrende organer, tillitsvalgte eller ledende ansatte ikke treffe tiltak som er egnet til å gi dem selv, enkelte innehavere av finansielle instrumenter eller tredjemenn en urimelig fordel på bekostning av andre innehavere eller utsteder. Det samme gjelder ved omsetning eller utstedelse av finansielle instrumenter eller rettigheter til slike innen konsern som utsteder inngår i.

Kapittel 6. Tilbudsplikt og frivillige tilbud ved oppkjøp

§ 6-1. Tilbudsplikt ved aksjeerverv

(1) Den som gjennom erverv blir eier av aksjer som representerer mer enn 1/3 av stemmene i et norsk selskap hvis aksjer er notert på norsk regulert marked (notert selskap), plikter å gi tilbud om kjøp av de øvrige aksjene i selskapet. Tilbudsplikten bortfaller dersom det foretas salg i samsvar med § 6-8, jf. § 6-9.
(2) Som erverv etter første ledd regnes også erverv av:

1. aksjer som representerer mer enn 50 prosent av stemmene i et selskap hvis vesentligste virksomhet består i å eie aksjer i et selskap som nevnt i første ledd,
2. andel i ansvarlig selskap eller kommandittselskap som eier aksjer i selskap som nevnt i første ledd, der andelshaverne bare er nærstående som nevnt i § 2-5,
3. tilsvarende andel i utenlandsk selskap som svarer til selskapsformer som nevnt i nr. 1 og 2, samt andre utenlandske foretak dersom tilbudsmyndigheten bestemmer dette.

(3) § 6-5 gjelder tilsvarende ved erverv som nevnt i annet ledd nr. 1 og 3.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette regler som pålegger tilbudsplikt ved erverv av rettigheter eller andre interesser knyttet til aksjer, herunder nærmere regler om hvilke rettigheter eller interesser som skal kunne utløse tilbudsplikt og nærmere regler om slik tilbudsplikt.
(5) Første til fjerde ledd gjelder også når erververen tidligere har fremsatt frivillig tilbud. Første til fjerde ledd gjelder likevel ikke dersom følgende vilkår er oppfylt:

1. det frivillige tilbudet var fremsatt i samsvar med reglene om pliktige tilbud,
2. tilbudspliktgrensen som nevnt i første ledd passeres som følge av

tilbudet, og
3. det var opplyst i tilbudsdokumentet at det frivillige tilbudet fremsettes i samsvar med reglene om pliktige tilbud, og at dette medfører at det ikke vil inntre tilbudsplikt selv om tilbudspliktgrensen som nevnt i første ledd passeres som følge av tilbudet.

(6) Første ledd gjelder tilsvarende ved erverv fra noen vedkommende er identifisert med etter § 6-5, når erververen alene eller sammen med en eller flere av de nærstående passerer tilbudspliktgrensen som følge av ervervet.

§ 6-2. Unntak for visse typer erverv

(1) Tilbudsplikt etter § 6-1 og § 6-6 inntrer ikke ved erverv i form av

1. arv eller gave,
2. vederlag ved skifte eller
3. vederlag ved fisjon eller fusjon av aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.

(2) Tilbudsmyndigheten kan i særlige tilfeller pålegge tilbudsplikt ved erverv som nevnt i første ledd.
(3) Tilbudsmyndigheten kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra tilbudsplikten ved erverv fra noen vedkommende er identifisert med etter § 6-5, jf. § 6-1 sjette ledd.

§ 6-3. Unntak for visse institusjoner

Tilbudsplikt etter § 6-1 og § 6-6 inntrer ikke når en finansinstitusjon erverver aksjer i et selskap for å unngå eller begrense tap på engasjement. Institusjonen skal straks gi melding om slikt erverv til tilbudsmyndigheten. Tilbudsmyndigheten kan pålegge institusjonen plikt til innen en fastsatt frist å fremsette tilbud som nevnt i § 6-1 eller å avhende aksjer slik at tilbudsplikten bortfaller.

Tilbudsplikten etter § 6-1 og § 6-6 gjelder ikke for Statens finansfond. Endret ved lov 6 mars 2009 nr. 12 (ikr. 6 mars 2009 iflg. res. 6 mars 2009 nr. 266).

§ 6-4. Tilbudsmyndigheten

Finanstilsynet er tilbudsmyndighet for selskaper etablert i Norge og selskaper notert på regulert marked i Norge.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 6-5. Konsolidering

(1) I forhold til reglene om tilbudsplikt regnes like med en aksjeeiers egne aksjer, aksjer som eies eller erverves av nærstående som nevnt i § 2-5. Tilbudsplikt inntrer uavhengig av om ervervet foretas av aksjeeieren selv eller av aksjeeierens nærstående som nevnt i § 2-5. Ved vurderingen av om det inntrer gjentatt tilbudsplikt regnes tilbud som tidligere er fremsatt av nærstående som nevnt i § 2-5, like med en erververs tidligere fremsatte tilbud.
(2) Tilbudsmyndigheten avgjør om det skal foretas identifikasjon etter første ledd. Tilbudsmyndighetens vedtak skal meddeles deltakerne i den i gruppen som er gjenstand for identifikasjon.

§ 6-6. Gjentatt tilbudsplikt og etterfølgende erverv

(1) Aksjeeier som eier aksjer som representerer mer enn 1/3 av stemmene i et notert selskap, plikter å gi tilbud om kjøp av de øvrige aksjene i selskapet (gjentatt tilbudsplikt) dersom aksjeeieren gjennom erverv blir eier av aksjer som representerer 40 prosent eller mer av stemmene i selskapet. Første punktum gjelder tilsvarende dersom aksjeeieren gjennom erverv blir eier av 50 prosent eller mer av stemmene i selskapet. Første og annet punktum gjelder ikke ved erverv som skjer i tilknytning til fremsettelse av tilbud som nevnt i § 6-1.
(2) Aksjeeier som har passert tilbudspliktgrense som nevnt i § 6-1 eller § 6-6 første ledd på en måte som ikke utløser tilbudsplikt, og derfor ikke har fremsatt pliktig tilbud, plikter ved ethvert etterfølgende erverv som øker stemmeandelen, å gi tilbud om kjøp av de øvrige aksjene i selskapet.
(3) Tilbudsplikten etter første og annet ledd gjelder likevel ikke dersom det foretas salg av aksjer i samsvar med § 6-8, jf. § 6-9.

§ 6-7. Samtykke til aksjeerverv

Hvis et erverv etter selskapets vedtekter er avhengig av styrets samtykke,

anses styret å ha samtykket hvis ikke saken er avgjort innen tre uker etter at melding om ervervet er mottatt av selskapet.

§ 6-8. Melding til tilbudsmyndigheten

(1) Når avtale om erverv som vil utløse tilbudsplikt etter §§ 6-1 til 6-6 er inngått, skal den som har eller vil få tilbudsplikt, straks gi melding om dette til tilbudsmyndigheten og til selskapet. I meldingen skal det angis om det vil bli fremsatt tilbud om kjøp av de øvrige aksjer i selskapet eller om det vil foretas salg i henhold til § 6-9. Tilbudsmyndigheten skal offentliggjøre meldingen.
(2) Den tilbudspliktige og selskapet skal informere sine ansatte umiddelbart etter at meldingen er offentliggjort.
(3) Dersom det ikke gis melding etter første ledd, eller tilbudsplikten på annen måte bestrides, skal tilbudsmyndigheten treffe vedtak vedrørende de spørsmål saken reiser.
(4) Melding om salg kan endres til melding om fremsettelse av tilbud, forutsatt at tilbudet fremsettes innen fristen som er fastsatt i § 6-10 første ledd.
(5) Inntil tilbud fremsettes eller salg er gjennomført, kan det for den del av aksjene som overstiger tilbudspliktgrensen, ikke utøves andre rettigheter i selskapet enn retten til å heve utbytte for aksjene og til å utøve fortrinnsrett ved kapitalforhøyelse.

§ 6-9. Salg av aksjer

(1) Salg av aksjer i henhold til melding eller vedtak som nevnt i § 6-8, skal foretas innen fire uker etter at tilbudsplikten inntrådte.
(2) Salget skal omfatte den del av aksjene som overstiger grensen som nevnt i § 6-1. Ved tilbudsplikt etter § 6-6 kan salget begrenses til de aksjer som er ervervet ved det etterfølgende ervervet.

§ 6-10. Tilbudet

(1) Tilbud skal fremsettes uten ugrunnet opphold og senest innen fire uker etter at tilbudsplikten inntrådte.
(2) Tilbudet skal omfatte alle selskapets aksjer, herunder aksjer med begrenset stemmevekt eller uten stemmerett.
(3) Et tilbud kan ikke gjøres betinget.
(4) Tilbudsprisen skal være minst like høy som det høyeste vederlag tilbyderen har betalt eller avtalt i perioden 6 måneder før tilbudsplikten inntrådte.

Departementet kan i forskrift gi regler om tilbudsprisen, herunder regler om at tilbudsmyndigheten etter nærmere angitte vilkår kan endre prisen som følger av første punktum. Dersom det er klart at markedskursen når tilbudsplikten inntrer er høyere enn den pris som følger av første punktum, skal tilbudsprisen være minst like høy som markedskursen.
(5) Har tilbyderen etter at tilbudsplikten inntrådte og før utløpet av tilbudsperioden betalt eller avtalt høyere vederlag enn tilbudsprisen, skal nytt tilbud anses fremsatt med en tilbudspris som svarer til det høyere vederlag. Bestemmelsene i § 6-12 annet ledd gjelder tilsvarende for det nye tilbudet.
(6) Oppgjør i henhold til tilbudet skal skje i penger. Et tilbud kan likevel gi aksjeeierne rett til å velge annet oppgjør.
(7) Oppgjøret skal garanteres av finansinstitusjon med tillatelse til å stille slik garanti i Norge. Tilbudsmyndigheten kan gi nærmere forskrifter om garanti som nevnt i første punktum.
(8) Oppgjør skal finne sted snarest, og senest innen 14 dager etter tilbudsperiodens utløp.
(9) Tilbyder skal ikke forskjellsbehandle aksjeeiere ved fremsettelse av tilbud.
Endret ved lov 24 april 2020 nr. 32. **Endres** ved lov 24 april 2020 nr. 32 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer, fjerde ledd tredje punktum oppheves.)

§ 6-11. Tilbudsperioden

(1) Tilbudet skal angi en frist for aksjeeier til å akseptere tilbudet (tilbudsperioden). Fristen kan ikke settes kortere enn fire uker og ikke lengre enn seks uker.
(2) Departementet kan gi nærmere forskrifter om adgang til å fravike lovens alminnelige krav til lengste tillatte tilbudsperiode.

§ 6-12. Nytt tilbud

(1) Før tilbudsperiodens utløp kan tilbyderen fremsette nytt tilbud, dersom tilbudet blir godkjent av tilbudsmyndigheten. Selskapets aksjeeiere har rett til å velge mellom tilbudene.
(2) Fremsettes nytt tilbud, skal tilbudsperioden forlenges slik at det gjenstår minst to uker til fristens utløp.

§ 6-13. Krav til tilbudsdokument

(1) Den som har tilbudsplikt, skal utarbeide et tilbudsdokument som gjengir

tilbudet og gir riktige og fullstendige opplysninger om forhold av betydning ved vurderingen av tilbudet.
(2) I tilbudsdokumentet skal særskilt angis:

1. tilbyders navn og adresse, samt organisasjonsform og organisasjonsnummer dersom tilbyder er et foretak,
2. opplysninger om hvilke aksjer eller aksjeklasser tilbudet gjelder,
3. opplysninger om nærstående som nevnt i § 6-5, herunder grunnlaget for identifikasjonen og eventuelle aksjeeieravtaler,
4. hvilke aksjer og lån som nevnt i aksjeloven § 11-1 og allmennaksjeloven § 11-1 i det noterte selskapet som eies av tilbyder eller noen som nevnt i § 6-5,
5. tilbudsprisen og hvilken metode som er brukt for å fastsette tilbudsprisen, oppgjørsfrist og oppgjørsform, samt hvilke garantier som stilles for oppfyllelse av tilbyders forpliktelser,
6. prinsippene som er lagt til grunn for verdsettelsen av formuesgjenstander som tilbys som oppgjør, herunder opplysninger om forhold som må tillegges vekt ved bedømmelsen av spørsmålet om å tegne eller erverve verdipapirer,
7. frist for aksept av tilbudet og hvordan tilbudet skal aksepteres,
8. hvordan kjøpet av aksjene skal finansieres,
9. særlige fordeler som etter avtale tilstås medlemmer av ledelsen eller styrende organer i selskapet eller som noen av disse er stilt i utsikt,
10. hvilken kontakt tilbyderen har hatt med ledelsen eller styrende organer i selskapet før fremsettelsen av tilbudet,
11. formålet med å overta kontrollen i selskapet og planer for videre drift,
12. reorganisering mv. av selskapet og det konsern som selskapet inngår i,
13. den betydning gjennomføringen av tilbudet vil få for de ansatte, herunder de rettslige, økonomiske og arbeidsmessige virkninger, samt juridiske og skattemessige konsekvenser av tilbudet,
14. den største og minste andel av aksjer som tilbyder forplikter seg til å erverve,
15. opplysninger om utbetaling av erstatning som tilbys for rettigheter som kan bli tilsidesatt som følge av vedtak som nevnt i § 6-17 fjerde ledd,
16. opplysninger om lovvalg og verneting vedrørende tvister som måtte oppstå i forbindelse med inngåtte avtaler mellom tilbyder og aksjeeierne.

(3) Tilbudsdokumentet skal undertegnes av tilbyder.

§ 6-14. Godkjennelse og offentliggjøring av tilbudet

(1) Tilbudet og tilbudsdokumentet skal godkjennes av tilbudsmyndigheten før tilbudet fremsettes eller offentliggjøres.
(2) Etter at tilbudet er godkjent, skal den tilbudspliktige sende det til alle aksjeeiere med kjent oppholdssted. Selskapet plikter å medvirke til at utsendelse kan finne sted.
(3) Etter at tilbudet er godkjent, skal den tilbudspliktige og selskapet gjøre tilbudet kjent for sine ansatte.
(4) Tilbudsdokument som er godkjent av kontrollmyndigheten i en annen EØS-stat, skal anses godkjent fra det tidspunkt det foreligger melding fra EØS-staten om at tilbudsdokumentet er utarbeidet i samsvar med nasjonale regler som gjennomfører direktiv 2004/25/EF,[1] og godkjent av kontrollmyndigheten i vedkommende EØS-stat. Tilbudsmyndigheten kan likevel stille krav om at tilbudsdokumentet oversettes.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10d.

§ 6-15. Gebyr

Tilbudsmyndigheten kan kreve gebyr av tilbyder til dekning av utgifter ved godkjenning som nevnt i § 6-14.

§ 6-16. Selskapets uttalelse om tilbudet

(1) Når det fremsettes tilbud etter reglene om tilbudsplikt, skal selskapets styre utarbeide og offentliggjøre et dokument som inneholder styrets begrunnede vurdering av tilbudets konsekvenser i forhold til selskapets interesser, herunder hvilken effekt tilbudsgivers strategiske planer som angitt i tilbudsdokumentet vil kunne få for de ansatte og for lokaliseringen av selskapets virksomhet. Dersom styret ikke finner å kunne gi en anbefaling til aksjeeierne om hvorvidt de bør akseptere tilbudet eller ikke, skal det redegjøres nærmere for bakgrunnen for dette. Det skal også opplyses om styremedlemmenes og daglig leders eventuelle standpunkt til tilbudet i egenskap av aksjeeiere i selskapet. Dersom styret innen rimelig tid mottar en særskilt uttalelse fra de ansatte om tilbudets innvirkning på sysselsettingen, skal denne vedlegges dokumentet.
(2) Uttalelsen skal foreligge senest én uke før tilbudsperiodens utløp.
(3) Uttalelsen skal sendes tilbudsmyndigheten, og gjøres kjent for aksjeeierne og de ansatte.
(4) Er tilbud fremsatt av noen som er medlem av styret i selskapet, eller er

tilbudet fremsatt i forståelse med selskapets styre, avgjør tilbudsmyndigheten hvem som skal avgi uttalelse som nevnt i første ledd på vegne av selskapet.

§ 6-17. Begrensning i selskapets handlefrihet

(1) Etter at selskapet er underrettet om at tilbud skal fremsettes etter § 6-1, § 6-2 annet ledd eller § 6-6 og inntil tilbudsperioden er utløpt og resultatet er klart, kan styret eller daglig leder ikke treffe vedtak om

1. utstedelse av aksjer eller andre finansielle instrumenter av selskapet eller av et datterselskap,
2. fusjon av selskapet eller datterselskap,
3. salg eller kjøp av vesentlige virksomhetsområder i selskapet eller dets datterselskaper, eller andre disposisjoner av vesentlig betydning for arten eller omfanget av virksomheten, eller
4. kjøp eller salg av selskapets aksjer.

(2) Denne paragraf gjelder ikke disposisjoner som er en del av selskapets normale løpende forretningsdrift, eller tilfeller der generalforsamlingen har gitt styret eller daglig leder fullmakt til å treffe de aktuelle vedtak med sikte på oppkjøpssituasjoner.
(3) Selskapets generalforsamling kan gjennom vedtekt fastsette at EØS-regler som svarer til direktiv 2004/25/EF artikkel 9(2) og (3), jf. artikkel 12(2), skal gjelde for selskapet.
(4) Selskapets generalforsamling kan gjennom vedtekt også fastsette at EØS-regler som svarer til direktiv 2004/25/EF[1] artikkel 11, jf. artikkel 12(2), skal gjelde. I et eventuelt vedtak etter første punktum skal selskapets generalforsamling fastsette de nærmere betingelser for beregning og utbetaling av erstatning i henhold til artikkel 11(5) i samme direktiv.
(5) Selskaper som har fattet vedtak i henhold til tredje og fjerde ledd, skal melde vedtaket til tilbudsmyndigheten, samt til de kompetente myndigheter i andre medlemsstater der selskapet er opptatt til notering på et regulert marked, eller hvor det er anmodet om slik notering.
(6) Innkalling til generalforsamling for beslutning av vedtektsfestede tiltak som nevnt i tredje og fjerde ledd kan, uten hensyn til fristen for innkalling til generalforsamling etter allmennaksjeloven § 5-11 b nr. 1, sendes aksjeeierne senest to uker før møtet skal holdes.[2] Vedtektene kan sette en lengre frist for innkalling til generalforsamling for beslutning av vedtak som nevnt i fjerde ledd.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 77 (ikr. 3 aug 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 876).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10d.

2 Jf. EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10g (direktiv 2007/36/EF).

§ 6-18. Offentliggjøring av resultat av fremsatt tilbud

Tilbyder skal straks offentliggjøre resultatet av ethvert fremsatt tilbud.

§ 6-19. Frivillige tilbud

(1) Bestemmelsene i § 6-10 siste ledd og §§ 6-12 til 6-18 får tilsvarende anvendelse ved frivillige tilbud som innebærer at tilbudsplikt etter § 6-1 inntrer hvis tilbudet aksepteres av de som kan benytte det.
(2) Første ledd gjelder ikke ved tilbud som rettes særskilt til enkelte aksjeeiere, med mindre tilbudet fremsettes samtidig eller i sammenheng og har samme innhold.
(3) Den som har fattet en beslutning om fremsettelse av frivillig tilbud som omhandlet i første ledd, skal straks gi melding til tilbudsmyndigheten og til selskapet. Tilbudsmyndigheten skal offentliggjøre meldingen. Tilbyder og selskapet skal informere sine ansatte umiddelbart etter at meldingen er offentliggjort.
(4) Tilbudet skal fremsettes innen rimelig tid etter at beslutning om fremsettelse av frivillig tilbud er fattet.
(5) Frivillig tilbud som omhandlet i første ledd skal angi en frist for aksjeeier til å akseptere tilbudet. Fristen kan ikke settes kortere enn to uker og ikke lenger enn 10 uker. Departementet kan gi nærmere forskrifter om adgang til å fravike lovens alminnelige krav til lengste tillatte tilbudsperiode.

§ 6-20. Utøvelse av aksjeeierrettigheter ved forsømmelse av tilbudsplikt

Aksjeeiere som forsømmer sin tilbudsplikt etter § 6-1, § 6-2 annet ledd eller § 6-6 kan, mens tilbudsplikten foreligger, ikke utøve andre rettigheter i selskapet enn retten til utbytte og til fortrinnsrett ved kapitalforhøyelse, uten samtykke fra et flertall av de øvrige aksjeeierne.

§ 6-21. Tvangssalg av aksjer

(1) Dersom det ikke er fremmet tilbud etter § 6-1, § 6-2 annet ledd eller § 6-6 og fristen for salg etter § 6-9 overskrides, kan tilbudsmyndigheten selge aksjene etter reglene om tvangssalg så langt de passer. Tvangsfullbyrdelsesloven § 10-6,

jf. § 8-16, kommer ikke til anvendelse.
(2) Tilbudsmyndigheten skal varsle den tilbudspliktige om at tvangssalg vil bli foretatt senest to uker før salg foretas.

§ 6-22. Tvungen overføring av aksjer i forbindelse med tilbudsplikt og frivillig tilbud

(1) Har tilbyder etter fremsettelse av pliktig eller frivillig tilbud etter § 6-19 ervervet mer enn ni tideler av de stemmeberettigede aksjene i målselskapet og en tilsvarende del av de stemmer som kan avgis på generalforsamlingen, kan tilbyder beslutte overføring av de øvrige aksjer i henhold til lov om allmennaksjeselskaper § 4-25. Gjenværende aksjeeiere har rett til å kreve at tilbyder overtar aksjene.
(2) Dersom tvungen overføring av aksjer finner sted innen tre måneder etter utløpet av tilbudsfristen etter § 6-11, skal tilbudsprisen legges til grunn ved fastsettelsen av løsningssummen hvis ikke særlige grunner tilsier en annen pris.
(3) Har tilbyderen etter å ha satt frem frivillig tilbud ervervet eierandel som angitt i første ledd, kan tvungen overføring av aksjer finne sted uten at det først er fremsatt pliktig tilbud dersom følgende vilkår er oppfylt:

1. tvungen overføring iverksettes senest fire uker etter at erverv av aksjer ved frivillig tilbud er gjennomført,
2. løsningssummen tilsvarer minst det laveste beløp tilbudsprisen ville ha vært ved pliktig tilbud, og
3. det stilles tilsvarende garanti som ved fremsettelse av pliktig tilbud etter § 6-10 syvende ledd. Allmennaksjeloven § 4-25 femte ledd gjelder ikke i den utstrekning det er stilt slik garanti.

§ 6-23. Overtakelsestilbud med tilknytning til flere stater

(1) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder tilsvarende i forhold til

1. selskap med forretningskontor i annen stat, hvis aksjer eller andre verdipapirer som kan sidestilles med aksjer, ikke er notert på regulert marked i den stat hvor selskapet har sitt forretningskontor, men på norsk regulert marked, og
2. selskap med forretningskontor i Norge, hvis aksjer er notert på regulert marked i annen EØS-stat.

(2) Departementet kan for tilfeller som nevnt i første ledd, gi nærmere

forskrifter om anvendelsen av bestemmelsene i dette kapittel, samt om tilbudsmyndighet og om lovvalg.
(3) Tilbudsmyndigheten kan ved enkeltvedtak helt eller delvis gjøre unntak fra bestemmelsene i dette kapittel i forhold til selskap med forretningskontor i Norge, hvis aksjer er notert på regulert marked både i Norge og stat utenfor EØS. Tilsvarende gjelder i forhold til selskap med forretningskontor i stat utenfor EØS, hvis aksjer er notert på regulert marked i Norge.

Kapittel 7. Prospektkrav ved offentlige tilbud og opptak til handel

Kapitlet endret i sin helhet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

I. EØS-prospekter

Overskrift endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 7-1. Prospektforordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX nr. 29bd forordning (EU) 2017/1129 (om prospekter ved offentlige tilbud og notering på regulert marked (prospektforordningen)), som endret ved forordning (EU) 2019/2115 om å fremme bruken av SMB-vekstmarkeder og forordning (EU) 2021/337 om EU-gjenopprettingsprospekt, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til prospektforordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført eller endret etter første eller tredje ledd.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet), 22 des 2021 nr. 162 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 551), 31 mars 2023 nr. 4 (i kraft 1 juni 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 525).

§ 7-2. Anvendelse på egenkapitalbevis

Egenkapitalbevis er å anse som verdipapirer som definert i prospektforordningen artikkel 2 bokstav a. Prospektforordningens bestemmelser om aksjer og § 7-4 første ledd gjelder tilsvarende for egenkapitalbevis så langt det passer.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-3. Beløpsgrense for plikt til å utarbeide EØS-prospekt

Offentlig tilbud om tegning eller kjøp av verdipapirer er unntatt fra kravet om å utarbeide EØS-prospekt etter artikkel 3 nr. 1 i prospektforordningen dersom det samlede vederlaget for hvert slikt tilbud i EØS er mindre enn 8 millioner euro beregnet over en periode på tolv måneder.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-4. Ansvar for EØS-prospekt

(1) Når offentlig tilbud om tegning eller kjøp av aksjer fremsettes av selskapet som har utstedt aksjene, er foretakets styre eller tilsvarende styringsorgan ansvarlig for at EØS-prospektet oppfyller relevante informasjonskrav. Tilsvarende gjelder ved opptak til handel på regulert marked.
(2) I andre tilfeller enn etter første ledd skal minst tilbyderen, personen som søker opptak til handel, eller eventuelle garantister etter omstendighetene være ansvarlig for at EØS-prospektet oppfyller informasjonskravene.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

II. Nasjonale prospekter

Overskrift tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 7-5. Plikt til å utarbeide nasjonale prospekter

(1) Ved tilbud om tegning eller kjøp av verdipapirer med et samlet vederlag på mellom 1 million euro og 8 millioner euro beregnet over en periode på 12 måneder, skal det utarbeides nasjonale prospekter etter reglene i kapittelet her.
(2) Med verdipapirer etter første ledd menes omsettelige verdipapirer med unntak av pengemarkedsinstrumenter med kortere løpetid enn 12 måneder.
(3) § 7-2 gjelder tilsvarende så langt det passer.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-6. Unntak fra plikt til å utarbeide nasjonale prospekter

Artikkel 1 nr. 4 og nr. 6 første punktum i prospektforordningen, jf. § 7-1, om unntak fra plikt til å utarbeide prospekt ved offentlig tilbud gjelder tilsvarende for nasjonale prospekter.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-7. Innhold i og ansvar for nasjonale prospekter

(1) Nasjonale prospekter skal inneholde opplysninger som er nødvendige for at investorene skal kunne foreta en velfundert vurdering av utstederens og eventuelle garantisters økonomiske stilling og utsikter, og av rettigheter knyttet til de tilbudte verdipapirene. I vurderingen av hva som er nødvendige opplysninger, skal det blant annet ses hen til særlige forhold hos tilbyderen og arten av de verdipapirene som tilbys. Opplysningene skal fremstilles i en kortfattet, lett forståelig og analyserbar form.
(2) Nasjonale prospekter skal inneholde informasjon om navn og stilling på personer som er ansvarlige for prospektet. § 7-4 gjelder tilsvarende.
(3) Nasjonale prospekter skal inneholde en ansvarserklæring undertegnet av de ansvarlige for prospektet om at opplysningene, så langt de kjenner til, er i samsvar med de faktiske forhold, og at det ikke er utelatt opplysninger som er av en slik art at de kan endre prospektets meningsinnhold, samt at de har truffet alle rimelige tiltak for å sikre dette.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om innholdet i nasjonale prospekter, herunder krav til språk og fremstilling av opplysningene i

nærmere angitt rekkefølge.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-8. Registrering av nasjonale prospekter i Foretaksregisteret

Nasjonale prospekter skal registreres i Foretaksregisteret før offentliggjøring.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-9. Gyldighet og offentliggjøring av nasjonale prospekter

(1) Nasjonale prospekter er gyldige i 12 måneder etter registrering i Foretaksregisteret, forutsatt at det utarbeides et tillegg som nevnt i § 7-10 der det er krav om dette.
(2) Nasjonale prospekter skal offentliggjøres senest når tilbudsperioden starter. Offentliggjøring skjer ved at prospektet gjøres elektronisk tilgjengelig på hjemmesiden til tilbyderen eller tilretteleggeren.
(3) Dersom det orienteres om tilbud i annonser eller på annen måte, skal det samtidig informeres om at nærmere opplysninger fremgår av det nasjonale prospektet, samt hvor prospektet er elektronisk tilgjengelig. Informasjonen skal være i overensstemmelse med opplysningene i prospektet.
(4) Akseptformular kan bare gis ut sammen med et fullstendig nasjonalt prospekt.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-10. Tillegg til nasjonale prospekter

(1) Enhver ny vesentlig omstendighet, feil eller unøyaktighet som kan få betydning for vurderingen av verdipapirene, og som oppstår eller blir kjent mellom tidspunktet for registrering av det nasjonale prospektet i Foretaksregisteret og tidspunktet for akseptperiodens utløp, skal fremgå av et tillegg til prospektet.
(2) Tillegget skal registreres i samsvar med § 7-8 og offentliggjøres uten

ugrunnet opphold i samsvar med § 7-9.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-11. Tilbakekall av aksept gitt i tilknytning til nasjonale prospekter

(1) Dersom det nasjonale prospektet ikke inneholder opplysninger om pris eller fremgangsmåten for prisfastsettelsen, kan aksept av tilbudet tilbakekalles innen to dager etter at endelig pris og antall verdipapirer som tilbys er registrert i Foretaksregisteret.
(2) Aksept av tilbud gjort før tillegg til et nasjonalt prospekt ble offentliggjort, jf. § 7-10, kan tilbakekalles innen to dager etter offentliggjøring dersom den nye omstendigheten, feilen eller unøyaktigheten oppstod eller ble kjent før levering av verdipapirene. Siste dato for tilbakekall av aksepten skal angis i tillegget.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om registrering som nevnt i første ledd.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

III. Generelle bestemmelser

Overskrift tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 7-12. Prospektmyndigheten

(1) Finanstilsynet er prospektmyndighet etter prospektforordningen og kan foreta kontroll av nasjonale prospekter etter eget tiltak.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette at nasjonale prospekter skal sendes Finanstilsynet for kontroll før prospektet offentliggjøres.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-13. Særlige virkemidler for prospektmyndigheten

(1) Dersom det er grunn til å tro at regler som er gitt i eller i medhold av kapittel

7 er overtrådt, kan Finanstilsynet:

1. gi pålegg om at et offentlig tilbud av verdipapirer eller opptak til handel på regulert marked skal suspenderes i inntil ti sammenhengende arbeidsdager,
2. forby annonsering av et offentlig tilbud av verdipapirer eller opptak til handel på regulert marked i inntil ti sammenhengende arbeidsdager,
3. suspendere, eller pålegge relevante handelsplasser å suspendere, handelen i inntil ti sammenhengende arbeidsdager.

(2) Finanstilsynet kan fatte vedtak om å nekte å behandle og godkjenne et prospekt som er utarbeidet av en utsteder, en tilbyder eller en person som søker om opptak til handel på et regulert marked, som har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av kapittel 7, hvis overtredelsen medfører at det er grunn til å frykte at behandling og godkjenning av prospektet kan svekke investorbeskyttelsen eller tilliten til verdipapirmarkedet.
(3) Dersom Finanstilsynet har truffet tiltak eller nedlagt forbud etter artikkel 42 i verdipapirmarkedsforordningen, jf. § 8-1, kan Finanstilsynet stanse kontrollen av et prospekt som er sendt inn for godkjenning, eller suspendere et tilbud av verdipapirer eller opptak til handel på et regulert marked, eller begrense tilbudet eller opptaket til handel, inntil tiltaket eller forbudet er opphørt.
(4) Finanstilsynet kan pålegge utstedere, tilbydere eller personer som søker om opptak til handel på et regulert marked, å gi supplerende opplysninger i prospektet når dette er nødvendig av hensyn til investorbeskyttelsen.
(5) Finanstilsynet kan offentliggjøre, eller kreve at utstederen offentliggjør, alle vesentlige opplysninger som kan påvirke vurderingen av verdipapirer som tilbys til offentligheten eller tas opp til handel på et regulert marked, for å sikre investorbeskyttelsen eller et velfungerende marked.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-14. Gebyr til dekning av utgifter til prospektkontroll

(1) Finanstilsynet kan kreve gebyr til dekning av utgifter ved kontroll av prospekter fra den som har utarbeidet prospektet.
(2) Foretaksregisteret kan kreve gebyr av tilbyderen til dekning av utgifter ved registrering av prospekter.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om beregning og innkreving av gebyr.

Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-15. Utfyllende forskrifter

Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til §§ 7-1 til 7-14, herunder fastsette ytterligere unntak fra prospektplikt.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802, kap endret i sin helhet).

§ 7-16. (Opphevet)

Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 7-17. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 7-18. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 7-19. (Opphevet)

Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 7-20. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 7-21. (Opphevet)

Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

Kapittel 8. Gjennomføring av verdipapirmarkedsforordningen og DLT-forordningen

Kapittel endret i sin helhet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713 – med unntak for § 8-1). Kapitteloverskrift endret ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 8-1. Verdipapirmarkedsforordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX (forordning (EU) nr. 600/2014) om markeder for finansielle instrumenter (verdipapirmarkedsforordningen) som endret ved forordning (EU) nr. 1033/2016 og forordning (EU) 2022/2554, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1 gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til verdipapirmarkedsforordningen, menes forordningen slik den er gjennomført i første ledd.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Endret ved lover 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107), 11 apr 2014 nr. 12 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 547), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1748), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214), 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 8-2. Gjennomføring av DLT-forordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31cc forordning (EU) 2022/858 (om en pilotordning for markedsinfrastrukturer basert på desentralisert registerteknologi) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 8-3. (Opphevet)

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 11 apr 2014 nr. 12 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 547), opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 8-4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 8-5. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 8-6. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 35.

§ 8-7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

Del 3. Verdipapirforetak

Kapittel 9. Søknad om og vilkår for tillatelse

Kapitlet endret i sin helhet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

I. Søknad, saksbehandlingsregler og tilbakekall

Overskrift endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 9-1. Tillatelse til å yte investeringstjenester og investeringsvirksomhet samt tilknyttede tjenester

(1) Investeringstjenester som ytes overfor tredjepersoner, og investeringsvirksomhet som drives på forretningsmessig basis, kan bare utøves av verdipapirforetak som har tillatelse til dette fra Finanstilsynet, og av kredittinstitusjoner som har tillatelse til å yte slike tjenester og drive slik virksomhet etter finansforetaksloven. I tillatelsen skal det angis hvilke investeringstjenester og tilknyttede tjenester foretaket kan yte. Verdipapirforetaket skal søke Finanstilsynet om godkjenning før det tilbyr tilknyttede tjenester utover det som fremgår av tillatelsen.
(2) Tillatelse etter første ledd skal bare gis der konsesjonsmyndigheten anser at vilkårene for å yte investeringstjenester eller drive investeringsvirksomhet i §§ 9-9 til 9-25 og §§ 9-38 til 9-48 er oppfylt, og der organiseringen av foretaket og forholdet til nære forbindelser er av en slik art at det kan gjennomføres et effektivt og betryggende tilsyn med verdipapirforetaket. Med nære forbindelser menes et forhold som definert i finanstilsynsloven § 3-3 tredje ledd med tilhørende forskriftsbestemmelser.
(3) Tjenester som nevnt i § 2-1 første ledd nr. 1 til 7 som ytes på forretningsmessig basis i forbindelse med andeler i selskap som definert i selskapsloven § 1-2 første ledd bokstav a, b, c og e og andeler i tilsvarende

utenlandske selskaper, kan bare ytes av foretak som har tillatelse til å yte tilsvarende investeringstjenester etter første ledd.
(4) Bestemmelsene i kapittel 9 og 10 og forskrifter gitt i medhold av disse, med unntak av §§ 9-32 og 9-33, gjelder tilsvarende ved yting av tjenester som nevnt i tredje ledd.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 9-2. Systematisk internalisering

(1) Verdipapirforetak skal gi melding til Finanstilsynet ved oppstart eller opphør av systematisk internalisering.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 20 juni 2014 nr. 28 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 785), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-3. Unntak fra krav om tillatelse

(1) Kravet om tillatelse i § 9-1 og de øvrige bestemmelsene i kapittel 9 og 10 gjelder ikke for:

1. Norges Bank,
2. Folketrygdfondet,
3. offentlige myndigheter som forvalter offentlig gjeld, samt institusjoner som er opprettet av to eller flere EØS-stater for å yte finansiell bistand til medlemmer med betydelige økonomiske problemer,
4. forvaltningsselskaper for verdipapirfond,
5. forsikringsselskaper,
6. pensjonskasser,
7. depotmottakere for verdipapirfond, pensjonskasser og alternative investeringsfond,
8. verdipapirsentral med unntak av det som fremgår av

verdipapirsentralforordningen artikkel 73 jf. verdipapirsentralloven § 1-1,

9. forvaltere av alternative investeringsfond.

(2) Første ledd gjelder tilsvarende for:

1. den som yter investeringstjenester ved enkelte anledninger som ledd i annen lovregulert eller selvregulert yrkesvirksomhet,
2. den som bare yter investeringstjenester overfor selskap innen samme konsern,
3. den som bare yter investeringstjenester som ledd i forvaltning av en ordning for arbeidstakeres eierandeler,
4. den som bare yter investeringstjenester som nevnt i nr. 2 og 3,
5. den som bare driver investeringsrådgivning under utøvelsen av annen yrkesvirksomhet, forutsatt at det ikke ytes særskilt vederlag for investeringsrådgivningen,
6. den som ikke yter andre investeringstjenester eller driver annen investeringsvirksomhet enn handel for egen regning i finansielle instrumenter som ikke er varederivater, utslippskvoter eller derivater på slike. Kravet om tillatelse etter § 9-1 og de øvrige bestemmelsene i kapittel 9 og 10 gjelder likevel hvis foretaket:
    a. er prisstiller,
    b. er medlem eller deltaker på et regulert marked eller en multilateral handelsfasilitet, eller har direkte elektronisk tilgang til en handelsplass, jf. § 9-22, med mindre det dreier seg om et ikke-finansielt foretak som utfører transaksjoner på en handelsplass som på en objektivt målbar måte reduserer risiko direkte relatert til forretningsvirksomheten eller likviditetsfinansieringen til foretaket eller foretak i samme konsern,
    c. driver med høyfrekvent algoritmehandel, jf. § 9-22, eller
    d. handler for egen regning ved utførelse av kundeordre,
7. a. den som handler for egen regning, herunder prisstillere, i varederivater eller utslippskvoter eller derivater på slike, unntatt personer som handler for egen regning når de utfører kundeordrer,
    eller
    b. den som yter investeringstjenester, unntatt handel for egen regning, i varederivater eller utslippskvoter eller derivater på slike, til kundene eller leverandørene av sin hovedvirksomhet, forutsatt:
        i. at dette for hvert av disse tilfellene, på

individuelt nivå og på samlet nivå, er en tilknyttet virksomhet til deres hovedvirksomhet på konsernplan,

ii. at disse personene ikke inngår i et konsern som har som hovedvirksomhet å yte investeringstjenester etter direktiv 2014/65/EU, å utføre en aktivitet nevnt i vedlegg I til direktiv 2013/36/EU eller å opptre som prisstiller for varederivater,

iii. at disse personene ikke driver med høyfrekvent algoritmehandel, jf. § 9-22, og

iv. at disse personene på anmodning opplyser Finanstilsynet om grunnlaget for at de anser at deres virksomhet etter bokstav a og b er en tilknyttet virksomhet til deres hovedvirksomhet,

8. den som er operatør av overføringsnett som definert i artikkel 2 nr. 4 i direktiv 2009/72/EF eller artikkel 2 nr. 4 i direktiv 2009/73/EF når operatøren utfører sine oppgaver, og enhver person som opptrer som tjenesteyter på operatørens vegne med sikte på å utføre operatørens oppgaver, etter disse direktivene eller etter forordning (EF) nr. 714/2009 eller forordning (EF) nr. 715/2009, eller etter regler eller retningslinjer vedtatt i henhold til dette regelverket, og enhver operatør eller forvalter av et energibalanseringssystem, et rørledningsnett eller et system for å opprettholde balansen mellom tilbudet av og etterspørselen etter energi. Dette unntaket fra kravet etter § 9-1 første ledd og de øvrige bestemmelsene i kapittel 9 og 10 får bare anvendelse på personer når de driver investeringsvirksomhet eller yter investeringstjenester i forbindelse med varederivater for å utføre oppgaver som nevnt i første punktum. Kravet om tillatelse i § 9-1 og de øvrige bestemmelsene i kapittel 9 og 10 gjelder likevel ved drift av et annenhåndsmarked, herunder en plattform for handel med finansielle overføringsrettigheter på annenhåndsmarkeder,
9. den som er kvotepliktig etter klimakvoteloven, og som ikke yter andre investeringstjenester eller driver annen investeringsvirksomhet enn handel for egen regning i utslippskvoter, med mindre den kvotepliktige utfører kundeordre eller driver med høyfrekvent algoritmehandel, jf. § 9-22,
10. den som bare yter tjenester som nevnt i § 9-1 tredje ledd overfor kunder som påtar seg et samlet forpliktet investeringsbeløp som minst svarer til 5 000 000 kroner, eller overfor profesjonelle kunder som nevnt i § 10-6.

(3) Bestemmelsene i § 9-23 om algoritmehandel, § 9-24 om direkte elektronisk tilgang og § 9-25 om alminnelig clearingmedlem gjelder likevel for medlemmer eller deltakere på et regulert marked eller en multilateral handelsfasilitet som er omfattet av unntakene i første ledd nr. 4, 5, 6 eller 9, eller annet ledd nr. 7 eller 9.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 9-4. Lovens anvendelse for kredittinstitusjoner

(1) Følgende bestemmelser gjelder ikke for kredittinstitusjoner som har tillatelse til å yte en eller flere investeringstjenester eller drive investeringsvirksomhet:

1. § 9-6, § 9-7, § 9-9, § 9-10, § 9-11 annet ledd nr. 1 til 5 og §§ 9-12 til 9-15,
2. § 9-18 annet ledd annet punktum,
3. § 9-32 annet og tredje ledd og § 9-33 annet og tredje ledd,
4. §§ 9-39 til 9-49,
5. § 20-2.

(2) § 9-38 gjelder ikke for kredittinstitusjoner som er bank, og som kun yter investeringstjenester som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 1 og nr. 5, dersom banken er medlem av Bankenes sikringsfond og ikke håndterer kunders finansielle instrumenter eller midler utenom å formidle oppgjør.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-5. Lovens anvendelse ved salg og rådgivning knyttet til strukturerte innskudd

(1) Følgende bestemmelser og forskrifter gitt i medhold av disse skal gjelde for verdipapirforetak og kredittinstitusjoner når de selger eller gir råd til kunder om strukturerte innskudd:

1. § 9-11, § 9-16 første ledd nr. 1, 2, 6 og 8, § 9-19 og § 9-38,
2. §§ 10-2 til 10-18 og §§ 10-21 til 10-23,
3. Kapittel 19 til 21

(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-6. Søknad om tillatelse

(1) I søknad om tillatelse skal det opplyses om hvilke av tjenestene som nevnt i § 2-1 foretaket skal yte. Søknaden skal også inneholde opplysninger som viser at de lovbestemte kravene i kapittel 9 og 10 er oppfylt, og andre opplysninger av betydning for vurderingen av om tillatelse skal gis. Konsesjonsmyndighetene kan be om ytterligere opplysninger.
(2) Foretakets vedtekter, driftsplan og interne rutiner for organisering som nevnt i § 9-16 til § 9-19 skal være vedlagt søknaden.
(3) Tillatelse kan bare gis etter samråd med myndighetene i annen EØS-stat dersom søkeren er:

1. datterforetak av et verdipapirforetak, en markedsoperatør eller en kredittinstitusjon med tillatelse i en annen EØS-stat,
2. datterforetak av et hovedforetak for et annet verdipapirforetak eller en kredittinstitusjon med tillatelse i en annen EØS-stat, eller
3. kontrollert av de samme fysiske eller juridiske personer som kontrollerer et verdipapirforetak eller en kredittinstitusjon med tillatelse i en annen EØS-stat.

(4) Vedtak om tillatelse skal meddeles søkeren snarest mulig og senest seks måneder etter at søknaden ble mottatt. Dersom søknaden ikke inneholder de opplysninger som er nødvendige for å avgjøre om tillatelse skal gis, regnes fristen fra det tidspunktet slike opplysninger ble mottatt.
(5) Verdipapirforetaket kan starte sin virksomhet umiddelbart etter at tillatelse er gitt.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 9-7. Endring og tilbakekall av tillatelse

(1) Finanstilsynet kan helt eller delvis endre, herunder sette nye vilkår, eller tilbakekalle tillatelse til å yte investeringstjenester eller drive investeringsvirksomhet dersom verdipapirforetaket:

1. ikke gjør bruk av tillatelsen innen tolv måneder, gir uttrykkelig avkall på tillatelsen eller har opphørt å yte investeringstjenester eller drive investeringsvirksomhet i mer enn seks måneder,
2. har fått tillatelsen ved bruk av uriktige opplysninger eller andre uregelmessigheter,
3. ikke lenger oppfyller vilkårene for tillatelsen, herunder kravene til ansvarlig kapital,
4. foretar alvorlige eller systematiske overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov, slik at det er grunn til å frykte at fortsettelse av virksomheten kan skade foretakets kunder, tilliten til verdipapirmarkedet eller institusjonene som virker i markedet, eller
5. ikke etterkommer pålegg gitt i medhold av § 19-7.

(2) Første ledd gjelder tilsvarende for tillatelse gitt i medhold av § 9-8.
(3) Når tillatelsen bortfaller eller blir kalt tilbake, skal den konsesjonspliktige virksomheten avvikles. Finanstilsynet fører tilsyn under avviklingsperioden og kan gi pålegg om gjennomføringen av avviklingen.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 9-7 a. Oppnevning av administrator

(1) Dersom verdipapirforetaket ikke overholder pålegg gitt etter § 9-7 tredje ledd annet punktum, og det anses nødvendig for å ivareta investorenes interesser, kan Finanstilsynet oppnevne en eller flere administratorer til å sikre en forsvarlig avvikling av den konsesjonspliktige virksomheten. Det samme gjelder dersom Finanstilsynet har grunn til å anta at foretaket ikke vil overholde et pålegg gitt etter § 9-7 tredje ledd annet punktum, og risikoen for at kundene vil lide vesentlige tap er betydelig større om oppnevningen må vente.
Oppdraget skal gjelde til den konsesjonspliktige virksomheten er avviklet, eller til Finanstilsynet bringer det til opphør. Administratoren skal ha de nødvendige

kvalifikasjonene for å utføre oppdraget og skal ikke ha interessekonflikter.
(2) Administratorens oppgaver og myndighet fastsettes av Finanstilsynet i det enkelte tilfellet og kan omfatte daglig leders og styrets oppgaver. Det kan fastsettes at vedtak i bestemte saker ikke kan treffes uten samtykke fra administratoren eller godkjennelse fra Finanstilsynet.
(3) Hvis administratoren helt eller delvis skal overta styrets oppgaver og myndighet, skal Finanstilsynet gi melding til Foretaksregisteret om at det er oppnevnt en administrator, og hvem dette er. Meldingen skal også angi hvilke av styrets oppgaver og hvilken myndighet administratoren har overtatt. Meldingen skal kunngjøres av Foretaksregisteret.
(4) Administratoren skal regelmessig gi Finanstilsynet rapport om utførelsen av sitt oppdrag. Administratoren er ikke ansvarlig for skade voldt under utførelsen av oppdraget, med mindre skaden skyldes eget forsett eller grov uaktsomhet.
(5) Kostnadene til administratoren skal dekkes av verdipapirforetaket.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 9-8. Markedsoperatørers adgang til å drive multilateral handelsfasilitet eller organisert handelsfasilitet

Departementet kan gi markedsoperatør tillatelse til å drive en multilateral handelsfasilitet eller en organisert handelsfasilitet dersom operatøren oppfyller kravene i loven her.
Endret ved lover 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

II. Vilkår for tillatelse

§ 9-9. Organisasjonsform

(1) Tillatelse til å yte investeringstjenester eller drive investeringsvirksomhet kan gis til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
(2) Selskapet skal ha forretningskontor og hovedkontor i Norge.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre unntak fra kravet til foretaksform i første ledd, og kan i tilfelle fastsette nærmere regler om organisering av virksomheten mv.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr.

1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566 og res. 13 des 2013 nr. 1449), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-10. Krav til ledelsen av foretaket

(1) Styremedlemmer, daglig leder og andre som faktisk deltar i ledelsen av et verdipapirforetak, skal til enhver tid ha tilstrekkelige kvalifikasjoner og erfaring, ha ført en hederlig vandel og for øvrig ikke ha utvist utilbørlig atferd som gir grunn til å anta at stillingen eller vervet ikke vil kunne ivaretas på en forsvarlig måte. Personer som nevnt i første punktum skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.
(2) Personer som nevnt i første ledd skal sette av tilstrekkelig tid til å utføre sine oppgaver i verdipapirforetaket. Ved vurderingen av hvor mange verv og stillinger en person kan ha i tillegg til vervet eller stillingen i verdipapirforetaket, skal det tas hensyn til individuelle forhold og arten, omfanget og kompleksiteten av verdipapirforetakets virksomhet.
(3) Personer som nevnt i første ledd i et verdipapirforetak som er å anse som vesentlig vurdert ut fra størrelse, intern organisering og virksomhetens art, omfang og kompleksitet, kan kun inneha én av følgende kombinasjoner av stillinger og verv samtidig:

1. én stilling som daglig leder kombinert med to styreverv,
2. fire styreverv.

(4) Stilling eller verv i organisasjoner som ikke hovedsakelig har kommersielle formål, regnes ikke med etter tredje ledd. Stilling som daglig leder eller styreverv i foretak innenfor samme konsern, eller i foretak som er medlemmer av samme sikringsordning, forutsatt at vilkårene i artikkel 113 nr. 7 i forordning (EU) nr. 575/2013 er oppfylt, eller foretak hvor verdipapirforetaket eier en kvalifisert eierandel, jf. § 9-12, regnes som én stilling eller ett verv. Finanstilsynet kan gi tillatelse til at personer som nevnt i tredje ledd kan inneha ytterligere ett styreverv. Tredje ledd gjelder ikke for personer som representerer den norske stat.
(5) Foretakets styre skal samlet ha bred erfaring og tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å kunne forstå foretakets virksomhet, herunder de største risikofaktorene som er forbundet med virksomheten.
(6) Styremedlemmer skal utvise hederlighet, integritet og uavhengighet for effektivt å kunne vurdere og føre tilsyn med, og ved behov utfordre, beslutningene som treffes av foretakets daglige ledelse. Styret, daglig leder eller andre som faktisk deltar i ledelsen kan under enhver omstendighet ikke være til

skade for en effektiv, sunn og fornuftig ledelse av foretaket eller for markedets integritet.
(7) Verdipapirforetak skal sette av tilstrekkelige ressurser til opplæring av personer som nevnt i første ledd.
(8) Verdipapirforetak skal sikre en tilstrekkelig bredde av kvalifikasjoner og kompetanse ved rekruttering av personer som nevnt i første ledd, og skal fastsette retningslinjer for å fremme mangfold ved slik rekruttering.
(9) Verdipapirforetak skal gi Finanstilsynet melding ved endring av styrets sammensetning og ved skifte av daglig leder eller andre som faktisk deltar i ledelsen av virksomheten. Verdipapirforetaket skal fremlegge alle opplysninger som er nødvendige for å vurdere om verdipapirforetaket oppfyller kravene i bestemmelsen her og § 9-11.
(10) Den faktiske ledelsen av et verdipapirforetak skal forestås av minst to personer som oppfyller kravene i første og annet ledd. Finanstilsynet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet i første punktum.
(11) Styreleder kan ikke være daglig leder i foretaket, med mindre dette er tilfredsstillende begrunnet av foretaket og godkjent av Finanstilsynet.
(12) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566 og res. 13 des 2013 nr. 1449), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 9-11. Styrets oppgaver og ansvar

(1) Styret har det overordnede ansvar for forvaltningen av verdipapirforetaket og skal føre tilsyn med foretakets virksomhet. Styret skal sørge for at foretaket organiseres og ledes på en effektiv og fornuftig måte, herunder på en måte som forhindrer interessekonflikter, og som fremmer markedets integritet og kundenes interesser.
(2) Følgende prinsipper skal legges til grunn for styrets forvaltning og tilsyn med verdipapirforetaket:

1. Styret skal fastlegge og føre tilsyn med gjennomføringen av foretakets strategiske mål, risikostrategi og overordnede styrings- og kontrollordninger.
2. Styret skal sikre at systemene for regnskapsføring og finansiell rapportering er robuste, innbyr til tillit og er i samsvar med lov, forskrift og relevante standarder.
3. Styret skal føre tilsyn med offentliggjørings- og

kommunikasjonsprosesser.
4. Styret skal føre effektivt tilsyn med foretakets daglige ledelse.
5. Styret skal fastlegge og føre tilsyn med organiseringen av foretakets virksomhet, herunder ressursene, prosedyrene og systemene for foretakets virksomhetsutøvelse og tjenesteyting, samt kompetansekrav for ansatte, sett hen til arten, omfanget og kompleksiteten av foretakets virksomhet og de krav som stilles til foretaket.
6. Styret skal fastlegge og føre tilsyn med strategier for foretakets virksomhetsutøvelse og tjenesteyting, sett hen til foretakets risikotoleranse samt kundene og deres behov, og herunder gjennomføre stresstester ved behov.
7. Styret skal fastlegge og føre tilsyn med en godtgjøringsstrategi for ansatte som deltar i tjenesteyting til kunder, for å fremme ansvarlig forretningsførsel og rettferdig behandling av kunder, samt å unngå interessekonflikter.

(3) Styret skal overvåke og regelmessig vurdere hvor effektiv verdipapirforetakets organisering og ledelse er, samt vurdere egnetheten og gjennomføringen av foretakets strategiske mål og strategier for utøvelsen av foretakets virksomhet, herunder de tjenestene som ytes til foretakets kunder. Styret skal treffe egnede tiltak for å rette opp eventuelle mangler.
(4) Styremedlemmene skal ha tilstrekkelig tilgang til opplysninger og dokumenter som de trenger for å føre tilsyn med beslutninger som treffes av foretakets daglige ledelse.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
(6) Departementet kan fastsette forskrift om nominasjonskomité.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 14 juni 2013 nr. 34 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 620), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-12. Eierforhold mv.

(1) Den som er eier av kvalifisert eierandel i et verdipapirforetak, skal være egnet til å sikre en forsvarlig og betryggende forvaltning av foretaket.
(2) Med kvalifisert eierandel menes en eierandel som representerer ti prosent eller mer av kapitalen eller stemmene i verdipapirforetaket, eller som for øvrig gjør det mulig å utøve en vesentlig innflytelse i ledelsen av foretaket og dets virksomhet. Like med vedkommende eiers egne eierandeler regnes eierandeler som eies av eierens nærstående etter § 2-5.

(3) Ved beregning av kvalifisert eierandel omfattes ikke eierandeler eller stemmeretter som er overtatt av en kredittinstitusjon eller et verdipapirforetak som følge av at foretaket yter investeringstjenester eller investeringsvirksomhet som angitt i § 2-1 første ledd nr. 6, forutsatt at disse ikke brukes til å utøve innflytelse i foretaket og blir avhendet innen ett år etter overtagelsen.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-13. Melding om erverv av eierandeler i verdipapirforetak mv.

(1) Enhver fysisk eller juridisk person, eller slike personer som opptrer samordnet, som har besluttet direkte eller indirekte å erverve en kvalifisert eierandel i et verdipapirforetak, må sende skriftlig melding om dette til Finanstilsynet. Det samme gjelder direkte eller indirekte erverv som vil medføre at en kvalifisert eierandel økes slik at den vil utgjøre eller overstige henholdsvis 20, 30 eller 50 prosent av kapitalen eller stemmene i verdipapirforetaket, eller slik at eierandelen gir bestemmende innflytelse som nevnt i aksjeloven § 1-3 i verdipapirforetaket. § 9-12 tredje ledd gjelder tilsvarende.
(2) Erverv som omfattes av første ledd, kan bare gjennomføres etter at tillatelse er gitt av Finanstilsynet.
(3) Melding etter første ledd skal angi størrelsen på den eierandelen det tas sikte på å erverve, og informasjon som er nødvendig for å gjennomføre egnethetsvurdering etter § 9-15.
(4) Enhver som har besluttet å avhende en kvalifisert eierandel eller redusere den slik at eierandelen blir mindre enn en av grensene som nevnt i første ledd, skal gi skriftlig melding om dette til Finanstilsynet.
(5) Et verdipapirforetak skal uten ugrunnet opphold gi Finanstilsynet melding dersom det blir kjent med erverv som innebærer at noen er eller blir eier av kvalifiserte eierandeler i foretaket. Det samme gjelder erverv som innebærer at en eierandel vil utgjøre eller overstige de grensene som er angitt i første ledd. Meldeplikten gjelder også ved avhendelse av kvalifiserte eierandeler eller avhendelse som innebærer at grensene som angitt i første ledd nås eller passeres.
(6) Verdipapirforetak skal minst en gang i året oversende oversikt over eiere av kvalifiserte eierandeler til Finanstilsynet.
(7) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap

endret i sin helhet).

§ 9-14. Saksbehandlingsfrister mv.

(1) Finanstilsynet skal umiddelbart, og senest innen to virkedager etter å ha mottatt melding etter § 9-13 første ledd, skriftlig bekrefte mottaket overfor erververen. Det samme gjelder etter mottak av opplysninger som angitt i tredje ledd.
(2) Finanstilsynet skal vurdere meldingen innen 60 virkedager, regnet fra det tidspunktet Finanstilsynet har bekreftet mottak av meldingen og opplysninger som angitt i § 9-3 tredje ledd. Ved bekreftelsen etter første ledd skal Finanstilsynet underrette den aktuelle erververen om når vurderingsperioden utløper.
(3) Dersom Finanstilsynet har fremsatt skriftlig krav om ytterligere opplysninger før det er gått 50 virkedager av vurderingsperioden, avbrytes fristen som angitt i annet ledd inntil svaret fra erververen er mottatt. Et slikt avbrudd skal ikke overstige 20 virkedager. Finanstilsynet kan be om flere opplysninger enn angitt i første punktum, men dette kan ikke føre til ytterligere avbrudd i vurderingsperioden.
(4) Finanstilsynet kan forlenge avbruddet som angitt i tredje ledd med inntil 30 virkedager dersom erververen er hjemmehørende eller underlagt lovgivning i en stat utenfor EØS, eller dersom erververen verken er underlagt tilsyn i medhold av verdipapirfondloven, finansforetaksloven eller denne loven.
(5) Dersom Finanstilsynet ikke skriftlig motsetter seg det planlagte ervervet innen utløpet av fristen etter annet ledd, jf. tredje og fjerde ledd, skal tilsynet anses å ha gitt tillatelse til erverv av den eierandelen som er angitt i meldingen til Finanstilsynet etter § 9-13 første ledd.
(6) Finanstilsynet kan sette frist for gjennomføring av ervervet.
(7) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 9-15. Egnethetsvurdering ved erverv mv.

(1) Ved avgjørelsen av om det skal gis tillatelse etter § 9-13 annet ledd, skal Finanstilsynet vurdere om erververen er egnet, og om ervervet av eierandelen er finansielt betryggende. Formålet er å sikre at verdipapirforetaket får en forsvarlig og betryggende ledelse, og det skal tas hensyn til erververs

sannsynlige innflytelse på verdipapirforetaket. I vurderingen av ervervet skal Finanstilsynet ta i betraktning følgende forhold:

1. erververens omdømme,
2. omdømmet og erfaringen til personer som etter ervervet vil inngå i styret eller øvrig ledelse av verdipapirforetakets virksomhet,
3. erververens økonomiske soliditet, særlig tatt i betraktning de former for virksomhet som foretaket driver eller må antas å involvere seg i etter ervervet,
4. om verdipapirforetaket fortsatt vil være i stand til å oppfylle tilsynskrav som følger av denne loven og øvrig relevant finansregulering, særlig om konsernet foretaket vil inngå i etter ervervet, er organisert på en slik måte at det muliggjør effektivt tilsyn og effektiv utveksling av informasjon og fordeling av tilsynsoppgaver mellom berørte tilsynsmyndigheter, og
5. om det er grunn til å anta at det i forbindelse med ervervet foregår eller blir gjort forsøk på hvitvasking av penger eller finansiering av terrorvirksomhet, eller at ervervet vil øke risikoen for dette.

(2) Tillatelse etter § 9-13 annet ledd kan bare nektes dersom Finanstilsynet finner at det er rimelig grunnlag for tvil om erververens egnethet eller om ervervet av eierandelen er finansielt betryggende, jf. første ledd, eller dersom plikten til å gi melding ikke er oppfylt eller opplysninger fremlagt av erververen er ufullstendige eller uriktige.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 14 mars 2008 nr. 6 (ikr. 14 mars 2008 iflg. res. 14 mars 2008 nr. 250), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 27 juni 2008 nr. 63 (ikr. 1 juli 2010 iflg. forskr. 26 mars 2010 nr. 466) som endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48, 14 juni 2013 nr. 34 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 620), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-16. Generelle krav til organisering av virksomheten

(1) Verdipapirforetak skal innrette sin virksomhet på følgende måte:

1. Foretaket skal ha tilstrekkelige og betryggende retningslinjer, rutiner og kontrollmetoder som skal sikre at foretaket, dets ledere, ansatte og tilknyttede agenter etterlever sine forpliktelser etter lov og forskrifter.
2. Foretaket skal være oppbygd og organisert på en slik måte at risikoen

for interessekonflikter mellom foretaket og dets kunder, eller foretakets kunder seg imellom, begrenses til et minimum, jf. § 10-2.

3. Foretaket skal treffe rimelige tiltak som skal sikre kontinuitet og regelmessighet i investeringstjenestevirksomheten, herunder ha nødvendige systemer, ressurser og prosedyrer, inkludert IKT-systemer satt opp og håndtert i henhold til forordning (EU) 2022/2554 artikkel 7, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1.
4. Foretaket skal treffe betryggende tiltak slik at operasjonell risiko begrenses til et minimum når det benytter seg av en tredjepart til å utføre operasjonelle funksjoner, jf. annet ledd.
5. Foretaket skal ha gode administrasjons- og regnskapsrutiner, tilfredsstillende interne kontrollordninger og effektive prosedyrer for risikovurdering, samt stillingsinstrukser som særskilt regulerer ansvarsfordelingen mellom daglig leder og andre ledere av virksomheten.
6. Foretaket skal ha tilfredsstillende interne retningslinjer, rutiner og kontrollmetoder for personlige transaksjoner som foretas av foretakets ledere, ansatte og tilknyttede agenter.
7. Foretaket skal ha systemer som sikrer pålitelig og korrekt informasjonsoverføring, og som sikrer at opplysningene til enhver tid behandles fortrolig, samt reduserer risikoen for dataforfalskning, informasjonslekkasje og annen ulovlig tilgang til informasjonen i henhold til kravene i forordning (EU) 2022/2554, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1.
8. Foretaket skal sørge for dokumentasjon av alle investeringstjenester og all investeringsvirksomhet, herunder alle utførte transaksjoner, som skal være minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere om de regler Finanstilsynet har ansvar for, er overholdt. Slik dokumentasjon skal oppbevares i minst fem år, eller lengre tid dersom Finanstilsynet bestemmer det.
9. Foretaket skal ha interne instrukser for de ansattes adgang til å være medlem av styre, bedriftsforsamling eller foretaksforsamling eller ha slik innflytelse som nevnt i aksjeloven § 1-3 annet ledd i selskaper. Slike instrukser skal også omfatte styremedlemmer som har slik innflytelse i verdipapirforetaket som nevnt i aksjeloven § 1-3 annet ledd. Tilsvarende instrukser skal utarbeides for tilfeller der det er gitt unntak etter § 10-4 annet ledd.
10. Foretaket skal ha retningslinjer og rutiner for beregning og utbetaling av resultatavhengig godtgjørelse.

(2) Verdipapirforetak som utkontrakterer funksjoner, kan ikke overlate viktige

operasjonelle funksjoner til tredjepart dersom dette fører til at:

1. foretakets internkontroll og evne til å påse etterlevelsen av dets forpliktelser blir merkbart forringet, eller
2. Finanstilsynets mulighet for å føre tilsyn med virksomheten merkbart forringes eller vanskeliggjøres.

(3) Styret og daglig leder skal utarbeide interne retningslinjer og instrukser i samsvar med første ledd.
(4) Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om godtgjørelsesordninger i verdipapirforetak. Bestemmelsene i finansforetaksloven §§ 15-1 til 15-5 gjelder tilsvarende.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 14 juni 2013 nr. 34 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 620), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 9-16 a. Retningslinjer for aktivt aksjeeierskap

(1) Verdipapirforetak som yter porteføljeforvaltning skal ha retningslinjer for aktivt eierskap i aksjer tatt opp til handel på regulert marked som ligger i eller driver virksomhet i EØS, eller en forklaring på hvorfor foretaket ikke har slike retningslinjer.
(2) Retningslinjene eller forklaringen skal være offentlig og kostnadsfritt tilgjengelig på foretakets nettside. Dersom foretaket ikke har egen nettside, skal retningslinjene eller forklaringen holdes tilgjengelig på en annen nettside.
(3) Verdipapirforetaket skal årlig offentliggjøre hvordan retningslinjene er gjennomført.
(4) Departementet kan gi forskrift om retningslinjer for aktivt eierskap.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (i kraft 11 aug 2023 jfr. res. 11 aug 2023 nr. 1319).

§ 9-17. Telefonsamtaler og elektronisk kommunikasjon

(1) Dokumentasjon etter § 9-16 første ledd nr. 8 skal omfatte opptak av alle telefonsamtaler og lagring av all elektronisk kommunikasjon i tilknytning til at det ytes investeringstjenester og utøves investeringsvirksomhet som nevnt i § 2-1 første ledd nr. 1 til 7. Dokumentasjonen skal også omfatte samtaler og kommunikasjon som er ment å føre til at det ytes investeringstjenester eller

utøves investeringsvirksomhet.
(2) For å oppfylle kravene i første ledd skal verdipapirforetaket treffe alle rimelige tiltak for å ta opp og lagre relevante telefonsamtaler og elektronisk kommunikasjon som foretas med, sendes fra eller mottas av utstyr som verdipapirforetaket gjør tilgjengelig for en ansatt eller underleverandør, eller som verdipapirforetaket godtar eller tillater at en ansatt eller underleverandør bruker. Verdipapirforetaket skal også treffe alle rimelige tiltak for å hindre at en ansatt eller en underleverandør foretar, sender eller mottar relevante telefonsamtaler og elektronisk kommunikasjon på privateid utstyr som verdipapirforetaket ikke kan dokumentere eller kopiere.
(3) Verdipapirforetaket skal informere sine kunder om at telefonsamtaler eller elektronisk kommunikasjon mellom verdipapirforetaket og dets kunder vil bli tatt opp og lagret. Verdipapirforetaket kan ikke per telefon eller elektronisk kommunikasjon yte investeringstjenester til eller drive investeringsvirksomhet overfor kunder som ikke har fått informasjon etter første punktum. Slik informasjon kan gis én gang før investeringstjenester ytes eller investeringsvirksomhet utøves.
(4) Samtaler eller kommunikasjon som nevnt i første ledd som ikke gjennomføres via telefon eller elektronisk, skal dokumenteres i et varig medium. Slike samtaler fra personlige møter skal registreres i skriftlige protokoller eller notater.
(5) Dokumentasjonen etter denne bestemmelsen skal oppbevares i minst fem år, eller lengre tid dersom Finanstilsynet bestemmer det, og skal på anmodning gjøres tilgjengelig for den berørte kunden.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-18. Kundemidler og sikkerhetsstillelse mv.

(1) Verdipapirforetak skal treffe betryggende tiltak slik at kundens finansielle instrumenter holdes atskilt fra foretakets finansielle instrumenter. Verdipapirforetak kan bare benytte kundens finansielle instrumenter for egen regning dersom kunden uttrykkelig har gitt samtykke til dette.
(2) Verdipapirforetak skal treffe betryggende tiltak slik at kundemidler holdes atskilt fra foretakets midler. Verdipapirforetak kan ikke benytte kundemidler for egen regning.
(3) Et verdipapirforetak skal ikke inngå avtaler med ikke-profesjonelle kunder om finansiell sikkerhetsstillelse i form av overdragelse av eiendomsrett med

sikte på å sikre eller dekke kundens nåværende eller fremtidige forpliktelser.
(4) Departementet kan fastsette ytterligere krav til sikring av kundens finansielle instrumenter og kundemidler, samt fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 14 juni 2013 nr. 34 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 620), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-19. Produktstyring

(1) Verdipapirforetak som produserer finansielle instrumenter for salg til kunder, skal ha en hensiktsmessig prosess for godkjenning av det enkelte finansielle instrument og vesentlige endringer i et eksisterende finansielt instrument før det markedsføres eller distribueres til kunder. Som en del av godkjenningsprosessen for produktet skal foretaket identifisere en målgruppe av sluttkunder for det enkelte finansielle instrumentet, sikre at all relevant risiko for målgruppen er vurdert, og at det finansielle instrumentet og distribusjonsstrategien oppfyller kravene etter § 10-9 annet ledd.
(2) Verdipapirforetak skal også regelmessig gjennomgå de finansielle instrumentene som foretaket tilbyr eller markedsfører. Ved gjennomgangen skal verdipapirforetaket ta i betraktning hendelser som kan få vesentlig innvirkning på den potensielle risikoen for den identifiserte målgruppen, og vurdere om det finansielle instrumentet fortsatt er forenelig med målgruppens behov, og om foretakets distribusjonsstrategi fortsatt er hensiktsmessig.
(3) Verdipapirforetak som produserer finansielle instrumenter, skal gi eventuelle distributører tilgang til alle relevante opplysninger om det enkelte finansielle instrumentet og godkjenningsprosessen etter første ledd, herunder opplysninger om den identifiserte målgruppen.
(4) Dersom et verdipapirforetak tilbyr eller anbefaler finansielle instrumenter som det ikke selv har produsert, skal verdipapirforetaket ha egnede rutiner og systemer for å innhente opplysninger som nevnt i tredje ledd. Verdipapirforetaket skal sikre at relevante ansatte forstår egenskapene ved det enkelte finansielle instrumentet og den identifiserte målgruppen for instrumentet.
(5) Kravene i første til tredje ledd og i § 10-9 annet og tredje ledd gjelder ikke når det ytes investeringstjenester knyttet til obligasjoner som ikke består av andre derivater enn en skadesløsklausul, og heller ikke for finansielle instrumenter som markedsføres eller distribueres utelukkende til kvalifiserte motparter. Med skadesløsklausul menes en klausul som søker å beskytte

investoren ved å sikre at utstederen, ved førtidig innløsning av en obligasjon, er forpliktet til å betale ihendehaveren av obligasjonen et beløp som tilsvarer summen av gjeldende nettoverdi av de resterende forventede kupongbetalinger frem til forfall, og den innløste obligasjonens hovedstol.
(6) Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 9-20. Klagebehandling

Departementet kan i forskrift gi regler om klagebehandling.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 34 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 620), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 9-21. Filial

(1) Et verdipapirforetak skal gi melding til Finanstilsynet før det oppretter filial i Norge. Filialen skal ha en leder som oppfyller kravene i § 9-10 første ledd.
(2) Verdipapirforetak som har tillatelse til å yte investeringstjenester, kan yte slike tjenester i annen EØS-stat etter reglene i § 9-33.
(3) Verdipapirforetak kan etter tillatelse fra Finanstilsynet etablere filial eller datterselskap utenfor EØS-området.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 27 juni 2008 nr. 63 (ikr. 1 juli 2010 iflg. forskr. 26 mars 2010 nr. 466) som endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48, 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 14 juni 2013 nr. 34 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 620), 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1592), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 9-22. Definisjoner av algoritmehandel og direkte elektronisk tilgang

(1) Med algoritmehandel menes handel med finansielle instrumenter der en

dataalgoritme automatisk, med begrenset eller ingen menneskelig medvirkning, bestemmer individuelle parametere for en ordre, herunder om ordren skal legges inn, tidspunktet, prisen eller størrelsen på ordren, eller hvordan ordren skal håndteres etter at den er lagt inn. Begrepet omfatter ikke systemer som bare anvendes for å videresende ordrer til en eller flere handelsplasser for å behandle ordrer uten fastsettelse av handelsparametere, eller for å bekrefte ordrer eller behandle utførte transaksjoner etter at handelen er gjennomført.
(2) Med høyfrekvent algoritmehandel menes algoritmehandel som kjennetegnes av:

1. en infrastruktur som skal redusere latenstiden, herunder minst ett av følgende systemer for algoritmebasert registrering av ordrer: samlokalisering, nærhetsbaserte vertstjenester eller direkte elektronisk høyhastighetstilgang,
2. at systemet uten menneskelig medvirkning til den enkelte handel eller ordre tar beslutninger om ordren skal legges inn, om generering, videresending eller utførelse av ordren, og
3. store mengder ordrer, kvoteringer eller kanselleringer den enkelte handelsdag.

(3) Med direkte elektronisk tilgang menes en ordning der medlem, deltaker eller kunde på en handelsplass gir en person tillatelse til å bruke sin handelsidentitet slik at personen kan sende elektroniske ordrer knyttet til et finansielt instrument direkte til handelsplassen, herunder ordninger som innebærer at en person bruker medlemmets, deltakerens eller kundens infrastruktur, eller annet tilkoblingssystem stilt til disposisjon fra medlemmet, deltakeren eller kunden, for å overføre ordrene (direkte markedsadgang), og andre ordninger der en slik infrastruktur ikke brukes (sponset tilgang).
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-23. Algoritmehandel

(1) Verdipapirforetak som utfører algoritmehandel, skal ha effektive systemer og risikokontroller som er egnet for virksomheten, for å sikre at foretakets handelssystemer er robuste og har tilstrekkelig kapasitet i henhold til kravene i forordning (EU) 2022/2554 kapittel II, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1, og er underlagt hensiktsmessige terskler og grenser for handler. Slike systemer og kontroller skal også hindre at

det sendes uriktige ordrer eller at systemene skaper eller bidrar til uro i markedet. Verdipapirforetaket skal også ha effektive systemer og risikokontroller som sikrer at handelssystemene ikke kan brukes til formål som er i strid med reglene i kapittel 3 eller med reglene til en handelsplass som foretaket er tilknyttet.
(2) Verdipapirforetak som utfører algoritmehandel, skal ha effektive beredskapsplaner og -systemer i henhold til kravene i forordning (EU) 2022/2554 artikkel 11, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1, for å håndtere en eventuell svikt i dets handelssystemer og skal påse at systemet er fullt testet og tilfredsstillende overvåket slik at det oppfyller kravene i bestemmelsen her og i forordning (EU) 2022/2554 kapittel II og IV, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1.
(3) Verdipapirforetak som utfører algoritmehandel, skal gi melding om dette til Finanstilsynet og den nasjonale tilsynsmyndigheten til handelsplassen der verdipapirforetaket er medlem eller deltaker og utfører algoritmehandel.
(4) Verdipapirforetaket skal dokumentere sine strategier for algoritmehandel, parametere og begrensninger for handelen, de viktigste kontrollmekanismene for regeletterlevelse og risikokontroll som er innført for å sikre at vilkårene i første ledd er oppfylt, samt informasjon om testingen av systemene. Dokumentasjonen skal skje på en slik måte at Finanstilsynet kan kontrollere at kravene i loven er oppfylt. Finanstilsynet kan til enhver tid be om at foretaket fremlegger denne dokumentasjonen og ytterligere opplysninger om foretakets algoritmehandel og systemene som anvendes for denne handelen.
(5) Verdipapirforetak som utfører høyfrekvent algoritmehandel, skal oppbevare nøyaktige og kronologiske opplysninger om alle plasserte ordrer, herunder kansellerte ordrer, utførte ordrer og priser stilt på handelsplasser i et godkjent format, og skal på anmodning gjøre opplysningene tilgjengelige for Finanstilsynet.
(6) Verdipapirforetak som utfører algoritmehandel som del av en prisstillerstrategi, skal, sett hen til det spesifikke markedets likviditet, omfang og art, samt egenskapene til instrumentet som det handles med, utføre denne prisstillingen kontinuerlig i en bestemt andel av handelsplassens åpningstid, unntatt under særlige omstendigheter, slik at handelsplassen tilføres likviditet på en regelmessig og forutsigbar måte. Verdipapirforetaket skal inngå en skriftlig avtale med handelsplassen, som minst fastsetter verdipapirforetakets forpliktelser etter første punktum, og skal ha effektive systemer og kontroller for å sikre at foretaket til enhver tid overholder sine forpliktelser etter avtalen.
(7) Verdipapirforetak anses å følge en prisstillersstrategi etter sjette ledd dersom foretaket handler for egen regning som medlem eller deltaker på en eller flere handelsplasser, og har en strategi som omfatter å stille bindende og samtidige kjøps- og salgskurser av sammenlignbar størrelse og til

konkurransedyktige priser som relaterer seg til et eller flere finansielle instrumenter på en enkelt handelsplass eller på tvers av flere handelsplasser, slik at det samlede markedet regelmessig og hyppig tilføres likviditet.
(8) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 9-24. Direkte elektronisk tilgang

(1) Verdipapirforetak som tilbyr direkte elektronisk tilgang til en handelsplass, skal ha effektive systemer og kontroller som sikrer:

1. at egnetheten til kunder som gis tilgang, vurderes og kontrolleres på hensiktsmessig måte,
2. at kunder som gis tilgang, hindres i å overskride egnede forhåndsbestemte handels- og kredittgrenser,
3. at handel utført av kunder som anvender tjenesten, overvåkes på en hensiktsmessig måte, og
4. at egnede risikokontroller hindrer handel som kan skape risiko for verdipapirforetaket eller uro i markedet eller være i strid med reglene i kapittel 3 eller handelsplassens regler.

(2) Verdipapirforetak som tilbyr direkte elektronisk tilgang, skal sikre at kunder som gis slik tilgang, oppfyller handelsplassens regler og kravene i loven her med unntak av kapittel 3 til 8 og kapittel 13. Verdipapirforetaket skal overvåke transaksjonene for å kunne identifisere overtredelse av disse reglene, uordnede handelsforhold eller atferd som kan innebære markedsmisbruk og som skal rapporteres til Finanstilsynet. Verdipapirforetaket skal sikre at det foreligger en skriftlig avtale med kunder som gis direkte elektronisk tilgang. Avtalen skal omfatte de viktigste rettigheter og forpliktelser som følger av tjenesteytelsen, og det skal fremgå at verdipapirforetaket ifølge avtalen forblir ansvarlig etter loven her.
(3) Et verdipapirforetak som tilbyr direkte elektronisk tilgang til en handelsplass, skal gi melding om dette til Finanstilsynet og tilsynsmyndigheten for handelsplassen der foretaket tilbyr direkte elektronisk tilgang.
(4) Verdipapirforetaket skal dokumentere systemene og kontrollene som beskrevet i denne bestemmelsen, og det skal dokumentere at disse er anvendt på en slik måte at Finanstilsynet kan kontrollere om kravene i loven er oppfylt. Finanstilsynet kan til enhver tid be om at foretaket fremlegger denne

dokumentasjonen.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-25. Alminnelig clearingmedlem

(1) Verdipapirforetak som opptrer som et alminnelig clearingmedlem for kunde, skal ha effektive systemer og kontroller for å sikre at clearingtjenester bare tilbys til kunder som er egnede og oppfyller klart fastlagte kriterier, og at kundene pålegges hensiktsmessige krav for å redusere risikoen for verdipapirforetaket og markedet. Verdipapirforetaket skal sikre at det foreligger en skriftlig avtale med kunden om de viktigste rettighetene og forpliktelsene som gjelder clearingtjenesten.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

III. Særlige krav til multilaterale handelsfasiliteter og organiserte handelsfasiliteter

§ 9-26. Handelsprosessen og gjennomføring av transaksjoner på multilaterale handelsfasiliteter og organiserte handelsfasiliteter

(1) Operatøren av en multilateral handelsfasilitet eller en organisert handelsfasilitet skal:

1. ha klare regler og rutiner for rettferdig og ordnet handel, og fastlegge objektive kriterier for effektiv utførelse av ordrer, og ha ordninger for forsvarlig styring av den tekniske driften av fasiliteten, herunder beredskapsplaner og systemer for å håndtere risiko for systemforstyrrelser,
2. ha klare og offentliggjorte regler for hvilke finansielle instrumenter som skal kunne handles i systemet, og påse at det finnes tilstrekkelig offentlig informasjon til at en bruker kan foreta en velfundert investeringsbeslutning, sett hen til type bruker og type finansielt instrument,

3. ha klare og ikke-diskriminerende regler basert på objektive kriterier om tilgang til fasiliteten,
4. ha ordninger for å kunne identifisere og håndtere potensielle negative virkninger for driften av fasiliteten eller for dens deltakere eller brukere, av eventuelle interessekonflikter mellom på den ene side fasiliteten, operatøren eller dens eiere og på den annen side en velfungerende fasilitet,
5. tilfredsstille kravene i §§ 11-19 til 11-24 og § 11-26, og ha alle nødvendige systemer, prosedyrer og ordninger for å gjøre dette,
6. tydelig informere sine deltakere om deres ansvar for oppgjør og sørge for at det legges til rette for effektiv og rettidig gjennomføring av oppgjør av transaksjoner som er utført i handelssystemet på fasiliteten,
7. ha minst tre aktive brukere eller deltakere som kan delta i prisdannelsen,
8. umiddelbart etterkomme pålegg fra Finanstilsynet om å suspendere eller stryke et finansielt instrument fra handel, jf. § 9-30.

(2) Hvis et omsettelig verdipapir som er opptatt til handel på et regulert marked, omsettes på en multilateral handelsfasilitet eller en organisert handelsfasilitet uten utstederens samtykke, skal utstederen ikke underlegges informasjonsplikter som følge av omsetningen på fasiliteten.
(3) En multilateral handelsfasilitet og en organisert handelsfasilitet skal ved søknad om tillatelse gi Finanstilsynet en detaljert beskrivelse av hvordan fasiliteten fungerer, herunder enhver tilknytning til eller deltakelse fra et regulert marked, annen multilateral handelsfasilitet eller organisert handelsfasilitet eller en systematisk internaliserer som operatøren eier, og en liste over deres deltakere og brukere.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-27. Særlige krav til multilaterale handelsfasiliteter

(1) Operatøren av en multilateral handelsfasilitet skal ha ikke-diskresjonære handelsregler for utførelse av ordrer i fasilitetens systemer.
(2) Reglene i § 9-26 første ledd nr. 3 om tilgang til fasiliteten skal være i samsvar med § 12-4 tredje ledd.
(3) Operatøren av en multilateral handelsfasilitet skal:

1. treffe nødvendige tiltak for å håndtere risikoer fasiliteten er utsatt for, etablere hensiktsmessige ordninger og systemer for å identifisere alle vesentlige risikoer for driften og ha effektive tiltak for å redusere risikoene,
2. sørge for at det legges til rette for effektiv og rettidig gjennomføring av transaksjoner som er utført på fasilitetens systemer,
3. til enhver tid ha tilgang til tilstrekkelige finansielle ressurser for å legge til rette for en velfungerende fasilitet, sett hen til type og omfang av transaksjoner som utføres på fasiliteten, og type og omfang av risikoer fasiliteten er utsatt for.

(4) Kravene i §§ 10-9 til 10-18, § 10-19, § 10-20 første ledd og § 10-21 gjelder ikke for transaksjoner som inngås mellom deltakerne av den multilaterale handelsfasiliteten, eller mellom fasiliteten og dens deltakere, etter fasilitetens regler og under anvendelse av fasilitetens systemer. Kravene i §§ 10-9 til 10-21 gjelder likevel overfor deltakernes kunder når de på vegne av kundene utfører ordre via den multilaterale handelsfasiliteten.
(5) Operatøren av en multilateral handelsfasilitet kan ikke utføre ordre mot egen beholdning eller ved prinsipalmatchingshandel. Med prinsipalmatchingshandel menes en transaksjon der den som legger til rette for transaksjonen går imellom kjøperen og selgeren og utfører begge sidene av transaksjonen simultant uten å eksponere seg for markedsrisiko, og hvor transaksjonen er priset slik at vedkommende verken har tap eller fortjeneste ut over avtalt provisjon, gebyr eller avgift for transaksjonen.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 9-28. Særlige krav til organiserte handelsfasiliteter

(1) Operatøren av en organisert handelsfasilitet skal treffe nødvendige tiltak for å forhindre at ordrer som plasseres på fasiliteten, utføres mot operatørens egen beholdning eller mot beholdningen til et selskap i samme konsern.
(2) Operatøren av en organisert handelsfasilitet kan utføre ordrer ved prinsipalmatchingshandel, jf. § 9-27 femte ledd, i obligasjoner, strukturerte finansielle produkter, utslippskvoter og derivater som ikke er underlagt clearingplikt etter EMIR artikkel 5 som gjennomført i § 17-1, forutsatt at kunden samtykker i dette. Operatøren skal etablere ordninger som sikrer at foretaket ikke går utover rammene for prinsipalmatchingshandel, jf. § 9-27 femte ledd.

(3) Operatøren av en organisert handelsfasilitet kan bare drive egenhandel som ikke er prinsipalmatchingshandel, jf. § 9-27 femte ledd, i statsobligasjoner som det ikke er et likvid marked for.
(4) Med likvid marked menes et marked for et finansielt instrument eller en klasse av finansielle instrumenter som det til enhver tid finnes klare og villige kjøpere og selgere til. I vurderingen av om markedet har en slik karakter, skal det hensyntas særlige markedsstrukturer for det enkelte finansielle instrumentet eller den enkelte klassen av finansielle instrumenter, og vurderingen skal baseres på følgende kriterier:

1. den gjennomsnittlige transaksjonshyppigheten og -størrelsen under ulike markedsvilkår, hensyntatt produktenes art og livssyklus i den berørte klassen av finansielle instrumenter,
2. antallet og typen markedsdeltakere, herunder forholdet mellom antallet markedsdeltakere og antallet instrumenter som handles når det gjelder et visst produkt, og
3. gjennomsnittlig differanse mellom kjøpskurs og salgskurs dersom slike opplysninger er tilgjengelige.

(5) En organisert handelsfasilitet og en systematisk internaliserer kan ikke drives i samme juridiske enhet. En organisert handelsfasilitet kan heller ikke ha tilknytning til en systematisk internaliserer som gjør det mulig å matche ordrer på fasiliteten og ordrer eller prisstillelse i den systematiske internalisereren. En organisert handelsfasilitet kan ikke ha slik tilknytning til en annen organisert handelsfasilitet at det muliggjør matching mellom ordrer i de to fasilitetene.
(6) Utførelse av en ordre på en organisert handelsfasilitet skal skje på diskresjonært grunnlag ved at operatøren kan velge om ordren skal utføres på en eller begge følgende måter:

1. ved beslutning om å plassere eller å trekke ordren på fasiliteten,
2. ved beslutning om ikke å matche en konkret kundeordre med andre ordrer som er tilgjengelige i fasilitetens systemer på et gitt tidspunkt, forutsatt at dette er i henhold til instruksjon mottatt fra kunden og i samsvar med forpliktelsene etter §§ 10-19 og 10-20.

(7) Operatøren av en organisert handelsfasilitet kan beslutte om, når og hvor stor del av to eller flere ordrer som skal matches i systemet. Operatøren kan legge til rette for forhandlinger mellom to kunder med sikte på å få i stand en transaksjon.
(8) Finanstilsynet kan kreve at operatøren av en organisert handelsfasilitet, enten i forbindelse med søknad om tillatelse eller ved behov, gir en detaljert begrunnelse for hvorfor handelssystemet til fasiliteten ikke anses som et

regulert marked, en multilateral handelsfasilitet eller en systematisk internaliserer. Det skal gis en detaljert beskrivelse av hvordan skjønnet vil bli utøvet, herunder når en ordre vil bli trukket og når og hvordan to eller flere ordrer vil bli matchet på fasiliteten. Det skal videre gis opplysninger om bruken av prinsipalmatchingshandler.
(9) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-29. Markedsovervåkning på multilaterale handelsfasiliteter og organiserte handelsfasiliteter

(1) Operatør av en multilateral handelsfasilitet eller en organisert handelsfasilitet skal etablere effektive ordninger og prosedyrer som sikrer en regelmessig overvåkning av brukernes etterlevelse av fasilitetens egne regler. Operatøren av fasiliteten skal overvåke innsendte ordrer, kanselleringer av ordrer og transaksjoner i fasiliteten med sikte på å avdekke brudd på relevante lover og regler, herunder reglene om markedsmisbruk i kapittel 3, fasilitetens egne regler og andre rettsstridige handelsforhold, samt forstyrrelser i handelssystemet knyttet til et finansielt instrument. Operatøren av fasiliteten skal anvende nødvendige ressurser for å sørge for at overvåkningen er effektiv.
(2) Operatøren av en multilateral handelsfasilitet eller en organisert handelsfasilitet skal umiddelbart gi melding til Finanstilsynet ved mistanke om vesentlige brudd på relevante lover og regler, herunder reglene om markedsmisbruk i kapittel 3, fasilitetens egne regler og andre rettsstridige handelsforhold, samt ved forstyrrelser i handelssystemet knyttet til et finansielt instrument.
(3) Operatøren av en multilateral handelsfasilitet eller en organisert handelsfasilitet skal bistå Finanstilsynet ved mistanker om markedsmisbruk, jf. kapittel 3. Bistanden skal gis uten kostnad for Finanstilsynet.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-30. Suspensjon og strykning av finansielle instrumenter fra handel

(1) Operatør av en multilateral handelsfasilitet eller organisert handelsfasilitet

kan suspendere eller stryke et finansielt instrument fra handel på fasiliteten hvis det ikke lenger tilfredsstiller fasilitetens vilkår eller regler. Dette gjelder likevel ikke hvis det kan ventes å medføre vesentlig ulempe for eierne av instrumentet eller fasilitetens oppgaver og funksjon å suspendere eller stryke instrumentet.
(2) Ved suspensjon eller strykning av et finansielt instrument skal operatøren for den multilaterale handelsfasiliteten eller organiserte handelsfasiliteten også suspendere eller stryke eventuelle derivatinstrumenter som har det aktuelle finansielle instrumentet som underliggende, der dette er nødvendig for å fremme hensikten med suspensjonen eller strykningen av det underliggende finansielle instrumentet.
(3) Den som suspenderer eller stryker et finansielt instrument fra handel, skal umiddelbart offentliggjøre beslutningen og gi Finanstilsynet opplysninger om dette.
(4) Finanstilsynet skal kreve at andre markedsplasser og systematiske internaliserere som handler det aktuelle finansielle instrumentet, suspenderer eller stryker instrumentet fra handel dersom beslutningen om suspensjon eller strykning er begrunnet i overtakelsestilbud, mistanke om markedsmisbruk eller ikke-offentliggjøring av innsideinformasjon om utstederen eller det finansielle instrumentet i strid med artikkel 7 og 17 i markedsmisbruksforordningen, jf. § 3-1, med mindre dette kan medføre vesentlig ulempe for eierne av instrumentet eller fasilitetens funksjon. Finanstilsynet skal umiddelbart offentliggjøre beslutningen og gi Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet og relevante tilsynsmyndigheter i andre EØS-stater opplysninger om dette.
(5) Finanstilsynet kan beslutte at en operatør av en multilateral handelsfasilitet eller en organisert handelsfasilitet skal suspendere eller stryke et finansielt instrument på fasiliteten i medhold av første og annet ledd hvis det ikke lenger tilfredsstiller vilkårene for opptak til handel.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985).

§ 9-30 a. Saksbehandling mv.

Departementet kan fastsette bestemmelser i forskrift om at § 11-13, § 12-2 syvende ledd og § 12-4 åttende ledd helt eller delvis skal gjelde i tilpasset form for operatør av multilaterale handelsfasiliteter og organiserte handelsfasiliteter.
Departementet kan fastsette bestemmelser i forskrift om saksbehandlingen for beslutninger fattet av operatør av multilaterale handelsfasiliteter og organiserte handelsfasiliteter og bestemmelser om klage og omgjøring for slike

beslutninger.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802), endret ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

IV. Vekstmarked for små og mellomstore bedrifter

§ 9-31. Vekstmarked for små og mellomstore bedrifter

(1) Finanstilsynet kan etter søknad fra operatør av en multilateral handelsfasilitet registrere fasiliteten som vekstmarked for små og mellomstore bedrifter.
(2) Med små og mellomstore bedrifter menes i bestemmelsen her bedrifter som har en gjennomsnittlig markedsverdi på mindre enn et beløp i norske kroner som svarer til 200 millioner euro beregnet på grunnlag av sluttkursen for de tre foregående kalenderårene.
(3) Registrering som vekstmarked for små og mellomstore bedrifter kan bare skje dersom:

1. minst 50 prosent av utstederne av de finansielle instrumentene som er opptatt til handel på en multilateral handelsfasilitet, er små og mellomstore bedrifter på det tidspunkt den multilaterale handelsfasiliteten registreres som et vekstmarked for små og mellomstore bedrifter, og i hvert kalenderår deretter,
2. det er fastsatt egnede kriterier for opptak til handel av finansielle instrumenter fra utstedere på markedet og deres løpende forpliktelser,
3. det før opptak til handel er offentliggjort tilstrekkelige opplysninger til at investorer kan ta en velbegrunnet beslutning om hvorvidt de skal investere i de finansielle instrumentene, enten i et egnet opptaksdokument eller et prospekt dersom kravene i kapittel 7 får anvendelse på et tilbud til offentligheten,
4. en utsteder på markedet fremlegger, eller det fremlegges på vegne av denne, regelmessige og egnede periodiske finansielle rapporter,
5. utstedere på markedet som definert i forordning (EU) nr. 596/2014 artikkel 3 nr. 1 punkt 2, personer med overordnet ansvar som definert i forordningen artikkel 3 nr. 1 punkt 25, og personer med nær forbindelse til slike, som definert i nevnte forordningen artikkel 3 nr. 1 punkt 26, oppfyller relevante krav etter forordningen,
6. påkrevde opplysninger om utstederne på markedet oppbevares og

offentliggjøres,
7. det er innført effektive systemer og kontroller for å hindre og avdekke markedsmisbruk på vedkommende marked i samsvar med kravene i kapittel 3.

(4) Finanstilsynet kan avregistrere en multilateral handelsfasilitet som et vekstmarked for små og mellomstore bedrifter dersom verdipapirforetaket eller markedsoperatøren som driver den multilaterale handelsfasiliteten, søker om avregistrering, eller den multilaterale handelsfasiliteten ikke lenger oppfyller kravene i tredje ledd.
(5) Et finansielt instrument som opptas til handel på et vekstmarked for små og mellomstore bedrifter, skal bare kunne handles på et annet vekstmarked for små og mellomstore bedrifter dersom utstederen har blitt underrettet om dette og ikke har gjort innsigelse. Utstederen skal ikke underlegges forpliktelser med hensyn til foretaksstyring eller offentliggjøring av informasjon som følge av handelen på det andre vekstmarkedet.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

V. Grensekryssende virksomhet og filialetablering i annen EØS-stat

§ 9-32. Melding om utøvelse av virksomhet i annen EØS-stat

(1) Verdipapirforetak som ønsker å yte investeringstjenester eller drive investeringsvirksomhet samt tilknyttede tjenester direkte fra forretningssted i Norge til annen EØS-stat, skal gi Finanstilsynet melding om dette.
(2) Meldingen skal inneholde følgende opplysninger:

1. i hvilken EØS-stat foretaket har til hensikt å utøve virksomhet (vertsstaten), og
2. en virksomhetsplan som beskriver hvilke investeringstjenester, investeringsvirksomhet og tilknyttede tjenester som foretaket har til hensikt å utøve. Dersom verdipapirforetaket har til hensikt å benytte tilknyttede agenter etablert i Norge, skal foretaket gi opplysninger om dette, herunder identiteten til de tilknyttede agentene.

(3) Finanstilsynet skal videresende meldingen til tilsynsmyndigheten i

vertsstaten innen én måned etter at fullstendig melding som nevnt i første ledd er mottatt, herunder om bruk av tilknyttede agenter og identiteten til disse. Finanstilsynet skal umiddelbart underrette verdipapirforetaket om oversendelsen. Verdipapirforetaket kan starte utøvelsen av sin virksomhet fra det tidspunktet slik underretning er mottatt.
(4) Verdipapirforetak eller markedsoperatør som driver en multilateral handelsfasilitet eller en organisert handelsfasilitet, og som ønsker å utøve slik virksomhet i annen EØS-stat, skal gi Finanstilsynet melding om dette. Meldingen skal inneholde opplysninger om hvilken EØS-stat foretaket har til hensikt å utøve virksomhet i. Finanstilsynet skal oversende meldingen til tilsynsmyndigheten i vertsstaten innen én måned etter å ha mottatt den. Finanstilsynet skal på forespørsel og innen rimelig tid oversende til tilsynsmyndigheten i vertsstaten opplysninger om identiteten til den multilaterale handelsfasilitetens fjerndeltakere som er etablert i vertsstaten.
(5) Kredittinstitusjoner som ønsker å yte tjenester som nevnt i første ledd gjennom tilknyttet agent etablert i Norge, skal gi Finanstilsynet melding om dette. Meldingen skal inneholde opplysninger om identiteten til de tilknyttede agentene. Finanstilsynet skal oversende meldingen til tilsynsmyndigheten i vertsstaten innen én måned etter å ha mottatt den.
(6) Foretaket skal skriftlig informere Finanstilsynet om endringer i opplysningene som nevnt i annet, fjerde og femte ledd minst én måned før gjennomføring av endringen. Finanstilsynet skal informere tilsynsmyndigheten i vertsstaten om endringen.
(7) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-33. Melding om etablering av filial eller bruk av tilknyttet agent etablert i annen EØS-stat

(1) Verdipapirforetak som ønsker å yte investeringstjenester eller drive investeringsvirksomhet samt tilknyttede tjenester i en annen EØS-stat gjennom etablering av en filial, eller ved å benytte en tilknyttet agent etablert i en annen EØS-stat, skal gi Finanstilsynet melding om dette.
(2) Meldingen skal inneholde følgende:

1. opplysning om i hvilken EØS-stat foretaket har til hensikt å etablere filial eller har til hensikt å benytte tilknyttet agent etablert der uten å etablere filial (vertsstaten),
2. en virksomhetsplan som beskriver de tjenester eller den investeringsvirksomhet som skal utøves,

3. en beskrivelse av filialens organisering, herunder om filialen har til hensikt å benytte tilknyttede agenter etablert i vertsstaten, og eventuelt hvilke tilknyttede agenter dette gjelder,
4. en beskrivelse av den planlagte bruken av tilknyttede agenter og organisasjonsstrukturen som viser hvordan agentene inngår i verdipapirforetakets foretaksstruktur, herunder rapporteringslinjer, dersom foretaket bruker tilknyttede agenter etablert i vertsstaten og ikke har opprettet en filial,
5. opplysning om adresse i vertsstaten der dokumenter kan innhentes,
6. navn på personene som utgjør filialens eller den tilknyttede agentens ledelse.

(3) Finanstilsynet skal oversende meldingen til tilsynsmyndigheten i vertsstaten innen tre måneder etter å ha mottatt den og underrette verdipapirforetaket om dette. Finanstilsynet skal også oversende opplysninger om eventuelle erstatningsordninger som har til formål å verne filialens kunder. Så snart verdipapirforetaket har mottatt melding fra vertsstatens tilsynsmyndighet, kan filialen etableres og starte sin virksomhet. Tilsvarende gjelder dersom verdipapirforetaket ikke har mottatt melding fra vertsstatens tilsynsmyndighet innen to måneder etter at den har mottatt melding fra Finanstilsynet.
(4) Kredittinstitusjoner som ønsker å yte tjenester som nevnt i første ledd gjennom tilknyttet agent etablert i annen EØS-stat, skal gi Finanstilsynet melding om dette. Meldingen skal inneholde opplysninger som nevnt i annet ledd. Tredje ledd gjelder tilsvarende.
(5) Oversendelse til vertsstatens tilsynsmyndighet etter tredje og fjerde ledd skal ikke foretas dersom Finanstilsynet har grunn til å betvile at verdipapirforetakets administrative organisering eller økonomiske stilling er god nok, tatt i betraktning den virksomhet som er planlagt. Finanstilsynets beslutning skal i tilfelle begrunnes overfor verdipapirforetaket innen tre måneder etter at Finanstilsynet har mottatt alle opplysninger i saken.
(6) Foretaket skal skriftlig informere Finanstilsynet om endringer i opplysningene som nevnt i annet og fjerde ledd minst én måned før gjennomføring av endringen. Finanstilsynet skal informere tilsynsmyndigheten i vertsstaten om endringen.
(7) Finanstilsynet skal underrette tilsynsmyndigheten i vertsstaten dersom det foretas endringer i opplysninger som er gitt om eventuelle erstatningsordninger som har til formål å verne filialens kunder.
(8) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), endret ved lov 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 9-34. Virksomhet i Norge fra foretak med hovedsete i annen EØS-stat

(1) Verdipapirforetak og kredittinstitusjoner med hovedsete i en annen EØS-stat (hjemstaten) kan yte investeringstjenester og drive investeringsvirksomhet i Norge på følgende måter:

1. direkte fra forretningssted i hjemstaten, også gjennom bruk av tilknyttet agent etablert i hjemstaten, eller
2. gjennom etablering av filial eller bruk av tilknyttet agent etablert i Norge.

(2) Foretak etter første ledd må ha tillatelse til å yte slike investeringstjenester og være underlagt tilsyn i hjemstaten. Foretaket kan bare yte tilknyttede tjenester sammen med investeringstjenester eller investeringsvirksomhet.
(3) Foretaket kan yte de aktuelle investeringstjenester og drive investeringsvirksomhet i Norge etter første ledd nr. 1 fra det tidspunkt Finanstilsynet har mottatt melding fra tilsynsmyndigheten i hjemstaten.
(4) Innen to måneder etter at Finanstilsynet har mottatt melding fra tilsynsmyndighetene i hjemstaten om etablering av filial eller bruk av tilknyttet agent etter første ledd nr. 2, skal Finanstilsynet bekrefte overfor foretaket at meldingen er mottatt. Filialen kan etableres så snart Finanstilsynet har gitt slik bekreftelse, eller senest to måneder etter at Finanstilsynet har mottatt meldingen.
(5) Dersom verdipapirforetak med hovedsete i en annen EØS-stat benytter en tilknyttet agent etablert i Norge, ansees agenten tilknyttet filialen dersom det er etablert filial. Den tilknyttede agenten er under alle omstendigheter underlagt tilsvarende regler som gjelder for filialer etter loven her. For den tilknyttede agenten gjelder § 10-22 tilsvarende.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 9-35. Verdipapirhandellovens anvendelse for filial eller norsk tilknyttet agent av verdipapirforetak med hovedsete i annen EØS-stat

(1) For foretak med hovedsete i en annen EØS-stat som yter investeringstjenester eller driver investeringsvirksomhet i Norge gjennom filial eller tilknyttet agent etablert i Norge, jf. § 9-34 første ledd nr. 2, gjelder §§ 10-9 til 10-22, artikkel 14 til 26 i verdipapirmarkedsforordningen og forskrifter

fastsatt i medhold av disse, samt kapittel 20 og 21.
(2) Departementet kan gjøre unntak fra bestemmelsen her der virksomheten er begrenset, eller der foretakets virksomhet er regulert av tilsvarende bestemmelser fastsatt av myndighetene i foretakets hjemstat.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

VI. Foretak med hovedsete utenfor EØS

§ 9-36. Etablering av filial av foretak med hovedsete utenfor EØS

(1) Tredjestatsforetak kan gis tillatelse av Finanstilsynet til å yte investeringstjenester og drive investeringsvirksomhet i Norge gjennom etablering av norsk filial. Med tredjestatsforetak i bestemmelsen her menes foretak med hovedsete utenfor EØS som ville vært å anse som verdipapirforetak eller kredittinstitusjon som yter investeringstjenester eller driver investeringsvirksomhet om det hadde hatt hovedsete i EØS.
(2) Tillatelse etter første ledd kan gis dersom:

1. foretaket er underlagt betryggende tilsyn i hjemstaten og oppfyller kravene som gjelder for å drive virksomheten i hjemstaten,
2. foretakets hjemstat tar behørig hensyn til anbefalingene fra Financial Action Task Force om bekjempelse av hvitvasking av penger og finansiering av terrorisme,
3. det er etablert tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat og Norge,
4. filialen kan disponere en tilstrekkelig startkapital,
5. personene som utgjør filialens ledelse, tilfredsstiller kravene i § 9-10,
6. foretakets hjemstat og Norge har undertegnet en avtale som tilfredsstiller standardene fastsatt i artikkel 26 i OECDs mønsteravtale om beskatning av inntekter og kapital, og som sikrer effektiv utveksling av opplysninger i skattesaker, herunder eventuelle multilaterale skatteavtaler, og
7. foretaket er medlem i en erstatningsordning for investorer som er godkjent eller anerkjent i samsvar med direktiv 97/9/EF.

(3) Søknad om tillatelse etter første ledd skal inneholde følgende:

1. navnet på myndigheten som er ansvarlig for tilsynet med foretaket i

hjemstaten. Dersom flere myndigheter er ansvarlige for tilsynet, skal det gis opplysninger om deres respektive ansvarsområder,
2. alle relevante opplysninger om foretaket, herunder navn, organisasjonsform, forretningskontor og adresse, medlemmer av styre og øvrig ledelse og relevante aksjeeiere,
3. en virksomhetsplan som angir hvilke investeringstjenester som skal ytes, eller hvilken investeringsvirksomhet som skal drives, samt filialens organisasjonsstruktur, herunder en beskrivelse av en eventuell utkontraktering av vesentlige driftsfunksjoner,
4. navnene på personene som utgjør filialens ledelse, og relevante dokumenter som viser at kravene i § 9-10 er oppfylt,
5. opplysninger om startkapitalen som er fritt disponibelt for filialen.

(4) Krav om tillatelse etter første ledd gjelder ikke dersom:

1. Finanstilsynet har truffet vedtak om likeverdighet i medhold av syvende ledd og foretaket har tillatelse etter artikkel 46 til 49 i verdipapirmarkedsforordningen, eller
2. det ytes tjenester direkte fra forretningssted utenfor EØS utelukkende på kundens eget initiativ. Et slikt initiativ fra en kunde gir ikke rett til å markedsføre nye kategorier av investeringsprodukter eller investeringstjenester overfor den berørte kunden uten tillatelse.

(5) Tillatelse etter første ledd skal bare gis der Finanstilsynet anser at vilkårene for tillatelse etter annet til tredje ledd er oppfylt. Vedtak om tillatelse skal meddeles søkeren senest seks måneder etter at søknaden ble mottatt. Dersom søknaden ikke inneholder opplysninger som er nødvendige for å avgjøre om tillatelse skal gis, regnes fristen fra tidspunktet slike opplysninger ble mottatt.
(6) Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om at foretak med hovedsete utenfor EØS, kan yte investeringstjenester og drive investeringsvirksomhet uten tillatelse etter første ledd også i andre tilfeller enn etter fjerde ledd, og kan for øvrig gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
(7) Finanstilsynet kan i forskrift gi bestemmelser om at rettslige og tilsynsmessige rammer i tredjestater er likeverdige.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-37. Verdipapirhandellovens anvendelse for filial av foretak med hovedsete utenfor EØS

(1) For filialer med tillatelse etter § 9-36 gjelder følgende av lovens

bestemmelser og forskrifter fastsatt i medhold av disse:

1. § 9-7, § 9-10, §§ 9-16 til 9-19, §§ 9-22 til 9-30 og § 9-38
2. § 10-2, §§ 10-9 til 10-17, § 10-19, § 10-20 og § 10-21 første ledd,
3. § 10-23 og kapittel 20,
4. kapittel 19 dersom dette er bestemt av Finanstilsynet på bakgrunn av tilsynsavtale med hjemstatsmyndigheten,
5. artikkel 3 til 26 i verdipapirmarkedsforordningen.

(2) Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

VII. Verdipapirforetakenes sikringsfond

§ 9-38. Verdipapirforetakenes sikringsfond

(1) Verdipapirforetak skal være medlem av Verdipapirforetakenes sikringsfond.
(2) Fondets formål er å gi dekning for krav som skyldes medlemmenes behandling av kunders midler og finansielle instrumenter ved manglende økonomisk evne hos medlemmene.
(3) Fondets forpliktelser finansieres av medlemmene slik at deres ansvar er prinsipalt proratarisk, subsidiært solidarisk.
(4) Fondet kan ikke gjøre gjeldende andre innsigelser overfor skadelidte enn de innsigelser verdipapirforetaket selv har overfor skadelidte.
(5) Forpliktelsen fastsatt i første ledd skal anses oppfylt for strukturerte innskudd dersom det strukturerte innskuddet utstedes av en kredittinstitusjon som er medlem i en innskuddsgarantiordning anerkjent etter direktiv 2014/49/EU.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fondet, herunder om fondets virksomhet og finansiering, hvem som plikter å være medlem av fondet, ansvarets omfang og om rettigheter og plikter for medlemmene og mulige skadelidte.
(7) Departementet kan i forskrift bestemme i hvilken grad reglene om Verdipapirforetakenes sikringsfond skal gjelde for kredittinstitusjoner og utenlandske foretak som yter investeringstjenester i Norge. Departementet kan i forskrift bestemme at enkelte grupper av investorer eller enkelte typer krav ikke behøver å være dekket av fondet.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

VIII Kapitalforhold mv.

§ 9-39. Startkapital

(1) Verdipapirforetak med tillatelse til å yte investeringstjenester eller drive investeringsvirksomhet som nevnt i § 2-1 første ledd nr. 3, 6, 8 og 9 skal ha en startkapital på et beløp i norske kroner som minst svarer til 730 000 euro.
(2) Verdipapirforetak som kun har tillatelse til å yte en eller flere av investeringstjenestene eller drive investeringsvirksomhetene som nevnt i § 2-1 første ledd nr. 1, 2, 4, 5 og 7, og som ikke har tillatelse til å håndtere kunders finansielle instrumenter eller finansielle midler, skal ha en startkapital på et beløp i norske kroner som minst svarer til 50 000 euro.
(3) Øvrige verdipapirforetak skal ha en startkapital på et beløp i norske kroner som minst svarer til 125 000 euro.
(4) Startkapitalkravet skal være oppfylt til enhver tid.
(5) Som startkapital regnes innbetalt aksjekapital, overkursfond og annen egenkapital.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om startkapital.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-40. Minstekrav til ansvarlig kapital

(1) Et verdipapirforetak skal til enhver tid ha en ren kjernekapital som utgjør minst fire og en halv prosent av et beregningsgrunnlag som følger av § 9-41. Et verdipapirforetaks kjernekapital skal til enhver tid utgjøre minst seks prosent av det samme beregningsgrunnlaget. Et verdipapirforetaks ansvarlige kapital skal til enhver tid utgjøre minst åtte prosent av det samme beregningsgrunnlaget.
(2) Et verdipapirforetaks ansvarlige kapital består av kjernekapital og tilleggskapital. Kjernekapitalen består av ren kjernekapital og annen godkjent kjernekapital.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om hva som skal anses som ren kjernekapital, annen godkjent kjernekapital og tilleggskapital, samt sammensetningen av ansvarlig kapital og for øvrig fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-41. Beregningsgrunnlag

(1) Beregningsgrunnlaget for minstekravet til ansvarlig kapital skal tilsvare summen av beregningsgrunnlagene for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.
(2) Beregningsgrunnlaget for kredittrisiko skal fastsettes med utgangspunkt i risikovekter etter standardmetoden fastsatt i forskrift, eller med utgangspunkt i risikoparametere helt eller delvis fastsatt av foretaket selv på bakgrunn av interne målemetoder for klassifisering og kvantifisering av kredittrisiko.
(3) Beregningsgrunnlaget for markedsrisiko skal fastsettes med utgangspunkt i regler etter standardmetoden fastsatt i forskrift, eller med utgangspunkt i interne målemetoder for markedsrisiko.
(4) Beregningsgrunnlaget for operasjonell risiko skal fastsettes som en andel av gjennomsnittlig inntekt etter basismetoden fastsatt i forskrift, en andel av inntekten innenfor de ulike forretningsområder multiplisert med en indikator på tapserfaring etter sjablongmetoden fastsatt i forskrift, eller på bakgrunn av interne målemetoder for operasjonell risiko etter avansert metode.
(5) Finanstilsynet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak frita verdipapirforetak som ikke har tillatelse til å yte investeringstjenestene som nevnt i § 2-1 første ledd nr. 3 og 6, fra krav til ansvarlig kapital for operasjonell risiko.
(6) Et verdipapirforetak kan ikke uten tillatelse fra Finanstilsynet bruke interne målemetoder for kredittrisiko, markedsrisiko eller operasjonell risiko for beregning av kravet til ansvarlig kapital.
(7) Finanstilsynet kan i særlige tilfeller og for en tidsbegrenset periode samtykke i at et verdipapirforetak kan ha lavere kapitaldekning enn det som følger av bestemmelsen her og § 9-40.
(8) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om:

1. beregningsgrunnlaget for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko, herunder regler som sikrer at beregningsgrunnlaget i tilstrekkelig grad reflekterer risikoen i verdipapirforetakets eiendeler,
2. bruk av interne målemetoder for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko,
3. hvilke sikkerheter det kan tas hensyn til ved beregningen av minstekrav til kapital,
4. at ren kjernekapital eller kjernekapital minst skal utgjøre en bestemt prosent av verdien av verdipapirforetakets eiendeler og ikke-balanseførte forpliktelser, beregnet uten risikovekting, og regler for slike beregninger om uvektet kjernekapitalandel.

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713,

kap endret i sin helhet).

§ 9-42. Krav til bevaringsbuffer, systemrisikobuffer, buffer for systemviktige foretak og motsyklisk kapitalbuffer

(1) Et verdipapirforetak skal ha en bevaringsbuffer bestående av ren kjernekapital som skal utgjøre to og et halvt prosentpoeng i tillegg til minstekravet til kapital etter § 9-40 første ledd.
(2) Et verdipapirforetak skal ha en systemrisikobuffer bestående av ren kjernekapital i tillegg til minstekravet til kapital etter § 9-40 første ledd og bevaringsbuffer etter første ledd. Departementet fastsetter kravet til systemrisikobufferen i forskrift. Kravet kan i særlige tilfeller settes høyere eller lavere enn tre prosent.
(3) Et verdipapirforetak som er systemviktig, skal ha en buffer bestående av ren kjernekapital i tillegg til minstekravet til kapital etter § 9-40 første ledd, bevaringsbuffer etter første ledd og systemrisikobuffer etter annet ledd. Departementet fastsetter kravet til slik buffer i forskrift. Departementet kan i forskrift fastsette kriterier for hvilke foretak som skal regnes som systemviktige, og fastsette særlige virksomhetsregler og soliditetskrav for slike foretak.
(4) Et verdipapirforetak skal ha en motsyklisk kapitalbuffer bestående av ren kjernekapital som skal utgjøre mellom 0 og 2,5 prosentpoeng i tillegg til minstekravet til kapital etter § 9-40 første ledd, bevaringsbuffer etter første ledd, systemrisikobuffer etter annet ledd og buffer for systemviktige foretak etter tredje ledd. Departementet fastsetter kravet til den motsykliske kapitalbufferen i forskrift. Kravet kan i særlige tilfeller settes høyere enn to og et halvt prosentpoeng.
(5) Hvis et verdipapirforetak ikke samtidig kan oppfylle bufferkravene i paragrafen her, minstekrav til ansvarlig kapital etter § 9-40 og fastsatt kapitalbehov etter § 9-47, fratrukket kapitalbehov etter § 9-47 som begrunnes i overdreven gjeldsoppbygging, skal foretaket utarbeide en plan for økning av ren kjernekapitaldekning, og det kan ikke uten samtykke fra Finanstilsynet utbetale utbytte til eiere, bonus til ansatte eller rente på annen godkjent kjernekapital.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om bevaringsbuffer, systemrisikobuffer, buffer for systemviktige foretak og motsyklisk kapitalbuffer, om beregningen av bufferkravene og om konsekvenser dersom kravene ikke er oppfylt og for øvrig fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
(7) Departementet kan i forskrift unnta verdipapirforetak fra bestemmelsene i paragrafen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713,

kap endret i sin helhet), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 9-43. Likviditet og stabil finansiering

(1) Et verdipapirforetak skal sørge for at det til enhver tid har tilstrekkelige likvider til at det kan dekke sine forpliktelser ved forfall.
(2) Et verdipapirforetak skal ha en dokumentert likviditetsstrategi og sørge for forsvarlig likviditetsstyring etter retningslinjer fastsatt av styret. Verdipapirforetakets system for styring og kontroll skal være tilpasset arten, kompleksiteten og omfanget av virksomheten og etablere metoder for å måle likviditetsrisikoen.
(3) Finner Finanstilsynet at likviditetsrisikoen knyttet til virksomheten ikke er forsvarlig, kan Finanstilsynet gi pålegg om å iverksette tiltak for å rette på forholdet.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette minstekrav til verdipapirforetakets beholdning av likvide eiendeler og minstekrav til verdipapirforetakets sammensetning av finansieringskilder for å sikre stabil finansiering av virksomheten og motvirke risiko knyttet til inndekning av fremtidig innlånsbehov.
(5) Departementet kan i forskrift unnta verdipapirforetak fra hele eller deler av bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-44. Unntak fra allmennaksjeloven § 8-1 og aksjeloven § 8-1

Allmennaksjeloven § 8-1 annet ledd og aksjeloven § 8-1 annet ledd gjelder ikke for verdipapirforetak.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-45. Høyeste engasjement med en enkelt motpart

(1) Et verdipapirforetak kan ikke ha høyere samlet engasjement med en enkelt motpart enn det som til enhver tid er forsvarlig.
(2) Departementet kan i forskrift sette grense for høyeste samlede engasjement med en enkelt motpart, herunder om beregningsmåte for engasjement i og

utenfor balansen.
(3) Departementet kan fastsette at en slik grense også skal gjelde engasjementer med to eller flere motparter, når bestemmende innflytelse eller økonomiske forbindelser mellom disse er slik at økonomiske problemer hos den ene kan medføre betalingsvanskeligheter for den andre. Departementet kan for øvrig fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-46. Konsolidering

(1) Kravene i dette kapittelet skal anvendes på konsolidert grunnlag dersom verdipapirforetaket:

1. har en direkte eller indirekte eierandel på 20 prosent eller mer av stemmene eller kapitalen i et annet foretak,
2. har felles ledelse med et annet foretak, eller
3. har morselskap, med mindre halvparten eller mer av virksomheten i konsernet er virksomhet som ikke er konsesjonspliktig og underlagt kapitalkrav som i kapittelet her eller tilsvarende kapitalkrav.

(2) Finanstilsynet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak gjøre unntak fra første ledd nr. 2.
(3) Ved konsolidering av datterselskaper skal konsernregnskap basert på prinsippet om fullkonsolidering legges til grunn. Ved konsolidering av annet enn datterselskaper skal prinsippet om forholdsmessig konsolidering legges til grunn.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om konsolidering, herunder om hva som skal regnes som datterforetak eller morselskap etter første ledd.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-47. Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

(1) Et verdipapirforetak skal til enhver tid ha oversikt over, og med jevne mellomrom vurdere, hvilke enkelte risikoer og samlet risiko som er knyttet til virksomheten. Et verdipapirforetak skal til enhver tid ha ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av den virksomhet foretaket driver.
(2) Ved vurderingen av risiko knyttet til virksomheten og samlet risikoeksponering skal det tas hensyn til kredittrisiko, likviditetsrisiko,

finansieringsrisiko, markeds- og valutarisiko, operasjonell risiko og annen risiko knyttet til de enkelte virksomhetsområdene. Vurderingen skal omfatte risikoeksponering som følge av at foretakets eiendeler blir overdratt til eller stilt som sikkerhet overfor andre foretak.
(3) Et verdipapirforetak skal vurdere kapitalbehovet på kort og lengre sikt og hvordan dette kapitalbehovet kan tilfredsstilles. Vurderingen av kapitalbehov skal omfatte størrelsen på og sammensetningen og fordelingen av kapitalen sett i forhold til arten og omfanget av den risiko som til enhver tid er knyttet til virksomheten, og til den risiko som vil kunne oppstå.
(4) Styret skal overvåke og styre verdipapirforetakets samlede risiko og jevnlig vurdere om foretakets styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivå og omfanget av virksomheten. Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om overvåking, vurdering, styring og kontroll av risiko og kapitalbehov. Departementet kan fastsette høyere kapitalkrav eller virksomhetsbegrensninger for å sikre at ansvarlig kapital er i samsvar med foretakets risikoeksponering.
(5) Finanstilsynet skal se til at de verdipapirforetak det har tilsyn med, har hensiktsmessige og klare retningslinjer og rutiner, i samsvar med lov og bestemmelser gitt i medhold av lov, for vurdering, styring og kontroll av risiko og kapitalbehov. Finanstilsynet skal vurdere risikoer som nevnt i annet ledd knyttet til virksomheten, som verdipapirforetaket er og kan bli eksponert for.
(6) Finanstilsynet kan pålegge foretakene å ha en høyere ansvarlig kapital enn de lovbestemte minstekravene.
(7) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om interne retningslinjer og rutiner for vurdering, styring og kontroll av risiko og kapitalbehov.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 9-48. Opplysningskrav

(1) Et verdipapirforetak skal offentliggjøre informasjon om virksomheten, risikoen knyttet til foretaket og ansvarlig kapital etter bestemmelser fastsatt i forskrift.
(2) Departementet kan i forskriften også stille krav til dokumentasjon, herunder gjøre unntak fra personopplysningsloven.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 9-49. Retting og pålegg

(1) Verdipapirforetak som ikke oppfyller kravene etter §§ 9-39 til 9-48 eller forskrifter fastsatt i medhold av disse bestemmelsene, skal straks iverksette nødvendige tiltak for å rette opp dette. Ved manglende etterlevelse av kravene kan Finanstilsynet pålegge foretaket:

1. å endre organiseringen, styringen og kontrollen av virksomheten og de strategier, prosesser, retningslinjer og rutiner som virksomheten drives etter,
2. et høyere kapitalkrav enn minstekrav som følger av §§ 9-39 til § 9-42,
3. å endre eller begrense virksomheten,
4. å redusere risikoen knyttet til virksomheten, herunder produkter og systemer,
5. å redusere forskjellen i løpetid mellom foretakets forpliktelser og eiendeler,
6. å begrense omfanget av prestasjonsbetinget godtgjørelse,
7. å benytte årets resultat til å øke kjernekapitaldekningen og ikke å utbetale utbytte og rente på kjernekapital.

(2) Finanstilsynet kan gi pålegg etter første ledd som felles pålegg for en gruppe av foretak som er utsatt for samme type risiko eller medfører samme type risiko for det finansielle systemet.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

Kapittel 10. Verdipapirforetakets virksomhet mv.

Kapitlet endret i sin helhet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

I. Generelle bestemmelser

§ 10-1. Løpende overensstemmelse med vilkår for tillatelse

(1) Verdipapirforetak skal innrette sin virksomhet slik at den til enhver tid er i overensstemmelse med reglene i kapittel 9 og de vilkår som er satt for tillatelsen, og skal opplyse Finanstilsynet om vesentlige endringer i forutsetningene som lå til grunn for tillatelsen.

(2) Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-1a. Format for informasjon til kunden

(1) All informasjon som et verdipapirforetak er forpliktet til å gi til kunder eller potensielle kunder etter dette kapittelet, skal gis i elektronisk format. En ikke-profesjonell kunde eller potensiell ikke-profesjonell kunde kan likevel kreve å motta informasjonen i papirformat vederlagsfritt.
(2) Verdipapirforetaket skal opplyse ikke-profesjonelle kunder og potensielle ikke-profesjonelle kunder om adgangen til å motta informasjon i papirformat. For eksisterende ikke-profesjonelle kunder som mottar informasjon i papirformat, skal verdipapirforetaket gi et varsel på minimum åtte uker om at informasjon heretter vil gis i elektronisk format med mindre kunden i løpet av varslingsperioden ber om at informasjon fortsatt skal gis i papirformat.
(3) Med elektronisk format menes ethvert varig medium som ikke er papir. Med varig medium menes enhver innretning som gjør en kunde i stand til å lagre opplysninger som er rettet personlig til denne kunden, og på en slik måte at denne i framtiden kan få tilgang til opplysningene i en periode som er tilstrekkelig for opplysningenes formål, og gjør det mulig å gjenskape de lagrede opplysningene i uendret form.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 10-2. Interessekonflikter

(1) Verdipapirforetak plikter å treffe alle egnede tiltak for å identifisere og for å hindre eller håndtere interessekonflikter mellom foretaket og kundene og kundene imellom, herunder konflikter som følge av vederlag fra andre enn kunden eller av verdipapirforetakets godtgjørelses- eller insentivordninger.
(2) Dersom tiltakene etter § 9-16 første ledd nr. 2 ikke med rimelig sikkerhet forhindrer risiko for at kundens interesser blir skadelidende, skal foretaket tydelig opplyse kunden om mulige interessekonflikter, og om tiltakene som er truffet for å redusere denne risikoen. Verdipapirforetaket kan ikke yte investeringstjenester eller tilknyttede tjenester overfor kunden før kunden har fått slike opplysninger.
(3) Opplysningene nevnt i annet ledd skal gis på et varig medium, og de skal

være tilstrekkelig detaljerte til at kunden ut fra sine forutsetninger kan ta en velbegrunnet beslutning om den tjenesten interessekonflikten gjelder.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-3. Verdipapirforetaks adgang til å drive annen næringsvirksomhet

(1) Verdipapirforetak kan utover det som følger av § 9-1, ikke drive annen næringsvirksomhet uten at dette har naturlig sammenheng med utøvelsen av investeringstjenestene eller investeringsvirksomheten.
(2) Finanstilsynet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra første ledd.
(3) Dersom det svekker verdipapirforetakets uavhengige stilling, kan verdipapirforetaket ikke:

1. ha ubegrenset ansvar i annet foretak,
2. ha eiendeler i og delta i driften av annen næringsvirksomhet, eller
3. ha slik innflytelse som nevnt i aksjeloven § 1-3 annet ledd i et annet foretak.

(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-4. Ansattes adgang til å drive næringsvirksomhet mv.

(1) Ansatte i verdipapirforetak som normalt har innsyn i eller arbeider med foretakets investeringstjenester eller investeringsvirksomhet, må ikke være medlem av styre, bedriftsforsamling eller foretaksforsamling i foretak med finansielle instrumenter som er gjenstand for organisert omsetning eller forvaltningsselskap for verdipapirfond. Slike ansatte må heller ikke ha slik innflytelse som nevnt i aksjeloven § 1-3 annet ledd i slikt foretak.
(2) Daglig leder kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra bestemmelsen i første ledd. Styret skal orienteres om beslutningen. Styret kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra bestemmelsen i første ledd for daglig leder.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), opphevet ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr.

1607), endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-5. Taushetsplikt for verdipapirforetak og dets ansatte mv.

(1) Ansatte, tillitsmenn og personer med bestemmende innflytelse i verdipapirforetak har taushetsplikt om det de under sin virksomhet får kjennskap til om andres forhold, med mindre annet er bestemt i lov eller forskrift gitt med hjemmel i lov.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for enhver som utfører arbeid for verdipapirforetaket, selv om vedkommende ikke er ansatt i foretaket.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

II. Klassifisering av kunder

§ 10-6. Profesjonelle kunder

(1) Følgende kunder anses som profesjonelle i relasjon til alle investeringstjenester, all investeringsvirksomhet og alle finansielle instrumenter:

1. foretak som har fått tillatelse til, eller er lovregulert for å utøve virksomhet på, finansmarkedene i EØS eller tredjestat og er å anse som, eller driver tilsvarende virksomhet som:
    a. kredittinstitusjoner,
    b. verdipapirforetak,
    c. forsikringsselskaper,
    d. andre godkjente eller lovregulerte finansforetak,
    e. innrettinger for kollektiv investering og forvaltningsselskaper for slike innretninger,
    f. pensjonsforetak og forvalter for slike foretak,
    g. vare- og varederivatforhandlere,
    h. lokale foretak,
    i. andre institusjonelle investorer,
2. store foretak som oppfyller minst to av følgende krav til størrelse på foretaksnivå:
    a. regnskapsmessig balanse på et beløp i norske kroner som

minst svarer til 20 000 000 euro,
b. årlig netto omsetning på et beløp i norske kroner som minst svarer til 40 000 000 euro,
c. egenkapital på et beløp i norske kroner som minst svarer til 2 000 000 euro,

3. nasjonale og regionale myndigheter, herunder offentlige organer som forvalter offentlig gjeld på nasjonalt eller regionalt plan, sentralbanker og internasjonale og overnasjonale institusjoner,
4. andre institusjonelle investorer som har som hovedvirksomhet å investere i finansielle instrumenter, herunder enheter som driver med verdipapirisering av eiendeler eller andre finansielle transaksjoner.

(2) Verdipapirforetak skal informere kunde som nevnt i første ledd skriftlig om at kunden anses for å være profesjonell, om at den har adgang til å be om en annen kategorisering, og om hvilken betydning kategoriseringen har for graden av investorbeskyttelse.
(3) Dersom en profesjonell kunde ber om behandling som ikke-profesjonell kunde, og verdipapirforetaket samtykker til det, skal verdipapirforetaket og kunden inngå skriftlig avtale om dette. Avtalen skal spesifisere om den gjelder generelt eller i forbindelse med en eller flere angitte transaksjoner, investeringstjenester eller produkttyper.
(4) Verdipapirforetak skal ha skriftlige interne retningslinjer og rutiner for kategorisering av kunder. Profesjonelle kunder er ansvarlige for at verdipapirforetaket holdes løpende underrettet om enhver endring som vil kunne påvirke klassifiseringen. Blir verdipapirforetaket kjent med at kunden ikke lenger oppfyller vilkårene for å bli kategorisert som profesjonell kunde, skal verdipapirforetaket treffe passende forholdsregler.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-7. Ikke-profesjonelle kunder

(1) Som ikke-profesjonell kunde regnes enhver kunde som verken anses som profesjonell etter § 10-6 eller er omklassifisert til profesjonell etter § 10-8.
(2) En ikke-profesjonell kunde kan be om å bli behandlet som en profesjonell kunde dersom minst to av følgende tre kriterier er oppfylt:

1. kunden har foretatt transaksjoner av betydelig størrelse på det relevante marked gjennomsnittlig ti ganger per kvartal i de

foregående fire kvartaler,
2. størrelsen på kundens finansielle portefølje (kontantbeholdning og finansielle instrumenter) overstiger et beløp i norske kroner som svarer til 500 000 euro,
3. kunden arbeider eller har arbeidet innen finansiell sektor i minst ett år i stilling som krever kunnskap om de relevante transaksjoner eller investeringstjenester.

(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-8. Krav til prosedyre ved avkall på beskyttelse som ikke-profesjonell

(1) Ved anmodning som nevnt i § 10-7 annet ledd skal kunden skriftlig meddele verdipapirforetaket at vedkommende ønsker å bli behandlet som profesjonell. Kunden skal også meddele om dette gjelder generelt, eller bare i relasjon til en bestemt investeringstjeneste, transaksjon eller produkt. Verdipapirforetaket skal gi kunden en tydelig skriftlig advarsel om den investorbeskyttelsen og de rettigheter kunden gir avkall på. Kunden skal i et annet dokument enn kundeavtalen erklære skriftlig at følgene av å gi avkall på denne investorbeskyttelsen er forstått.
(2) Verdipapirforetaket skal treffe alle rimelige tiltak for å sikre at en kunde som anmoder om å bli behandlet som profesjonell kunde, oppfyller kravene i § 10-7 annet ledd før det beslutter å imøtekomme anmodningen.
(3) Verdipapirforetak kan bare etterkomme anmodning som nevnt i § 10-7 annet ledd om foretaket med rimelig sikkerhet kan fastslå at kunden har den nødvendige erfaring, kunnskap og ekspertise til å fatte investeringsbeslutninger i relasjon til relevante investeringstjenester, finansielle instrumenter eller transaksjoner og forstår risikoen forbundet med disse.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

III. Investorbeskyttelse

§ 10-9. God forretningsskikk

(1) Verdipapirforetak skal utøve sin virksomhet i samsvar med god forretningsskikk. Foretaket skal opptre ærlig, redelig og profesjonelt i tråd med kundenes beste interesse og påse at markedets integritet ivaretas på beste måte. Foretaket skal ellers oppfylle kravene etter bestemmelsen her og §§ 10-10 til 10-17, og forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene.
(2) Verdipapirforetak som produserer finansielle instrumenter for salg til kunder, skal sikre at disse er utformet slik at de oppfyller behovene hos en identifisert målgruppe av sluttkunder, jf. § 9-19 første ledd, og at strategien for distribusjon av de finansielle instrumentene er tilpasset den identifiserte målgruppen. Foretaket skal gjennomføre rimelige tiltak for å sikre at det finansielle instrumentet bare distribueres til den identifiserte målgruppen.
(3) Verdipapirforetak skal forstå de finansielle instrumentene foretaket tilbyr eller anbefaler. Foretaket skal vurdere om de finansielle instrumentene møter behovene hos kundene verdipapirforetaket yter investeringstjenester til, og skal blant annet ta i betraktning den identifiserte målgruppen av sluttkunder i denne vurderingen. Verdipapirforetaket skal sikre at det bare tilbyr eller anbefaler finansielle instrumenter når dette er i kundens interesse.
(4) Denne bestemmelsen og §§ 10-10 til 10-17 gjelder tilsvarende for verdipapirforetakets styremedlemmer og ansatte, og for personer og foretak som har bestemmende innflytelse i verdipapirforetaket, herunder innflytelse som nevnt i aksjelovene § 1-3. Tilsvarende gjelder for tilknyttet agent etter § 10-22.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 10-10. Informasjon til kunden

(1) Verdipapirforetak skal påse at all informasjon til kunder eller potensielle kunder er balansert, klar og ikke villedende. Markedsføringsinformasjon skal tydelig angis som sådan.
(2) Verdipapirforetak skal i god tid før det yter investeringstjeneste eller tilknyttet tjeneste gi kunder og potensielle kunder relevant informasjon om verdipapirforetaket og de tjenester det yter, finansielle instrumenter og

foreslåtte investeringsstrategier, utførelsesplasser og alle kostnader og gebyrer i samsvar med bestemmelsen her.
(3) Verdipapirforetak skal i god tid før det yter investeringsrådgivning informere kunder eller potensielle kunder:

1. om det ytes uavhengig investeringsrådgivning eller investeringsrådgivning som ikke er uavhengig,
2. om rådgivningen er basert på en bred eller mer begrenset analyse av forskjellige typer finansielle instrumenter, og særlig om utvalget er begrenset til finansielle instrumenter som utstedes eller leveres av foretak som verdipapirforetaket har nære forbindelser til etter § 9-1 annet ledd, eller om andre juridiske eller økonomiske forbindelser er så nære at det kan utgjøre en risiko for at det uavhengige grunnlaget for investeringsrådgivningen svekkes,
3. om verdipapirforetaket vil gi kunden en periodisk egnethetsvurdering.

(4) Informasjonen om finansielle instrumenter og foreslåtte investeringsstrategier etter annet ledd, skal omfatte hensiktsmessig veiledning og advarsel om risiko forbundet med investeringer i de aktuelle instrumentene eller foreslåtte investeringsstrategiene, og informasjon om det finansielle instrumentet er tiltenkt ikke-profesjonelle eller profesjonelle kunder. Ved utformingen av informasjonen skal den identifiserte målgruppen av sluttkunder, jf. § 10-9 annet ledd, tas i betraktning.
(5) Informasjonen om alle kostnader og gebyrer etter annet ledd skal omfatte opplysninger om både investeringstjenester og tilknyttede tjenester, herunder rådgivningskostnader og kostnadene for de finansielle instrumentene som anbefales eller markedsføres. Foretaket skal opplyse om hvordan kunden kan betale kostnader og gebyrer, herunder eventuelle tredjepartsbetalinger.
(6) Informasjonen om alle kostnader og gebyrer som ikke skyldes underliggende markedsrisiko, skal sammenstilles på en slik måte at kunden kan forstå den samlede kostnaden og den kumulative effekten på investeringens avkastning. Foretaket skal på kundens forespørsel spesifisere hver enkelt kostnad. Opplysningene skal, dersom det er aktuelt, gis regelmessig og minimum årlig gjennom investeringens løpetid.
(7) Dersom transaksjonsavtalen inngås ved fjernkommunikasjon, kan informasjon om kostnader og gebyrer gis på et varig medium uten ugrunnet opphold etter at det er inngått avtale dersom

1. bruken av fjernkommunikasjonsmiddelet forhindret foretaket i å gi informasjonen tidligere,
2. kunden har samtykket til å motta informasjon om kostnader og

gebyrer uten ugrunnet opphold etter at transaksjonen er utført,
3. verdipapirforetaket har gitt kunden anledning til å utsette transaksjonen for å motta informasjon om kostnader og gebyrer på et varig medium på forhånd, og
4. verdipapirforetaket har gitt kunden tilbud om å få informasjonen over telefon på forhånd.

(8) Opplysninger etter første til syvende ledd skal gis i forståelig form og på en slik måte at kunder og potensielle kunder har en rimelig mulighet til å forstå arten av og risikoen forbundet med investeringstjenesten og de finansielle instrumentene som tilbys, og på denne bakgrunn være i stand til å fatte en informert investeringsbeslutning. Opplysningene kan gis i et standardisert format.
(9) Kravene til opplysninger etter første til åttende ledd gjelder ikke når en investeringstjeneste tilbys som en del av et finansielt produkt som er underlagt informasjonskrav etter finansavtaleloven.
(10) Når en investeringstjeneste tilbys sammen med en annen tjeneste eller et annet produkt som en del av en pakke eller som et vilkår for den samme avtalen eller pakken, skal foretaket informere kunden om det er mulig å kjøpe de ulike tjenestene og produktene separat. Foretaket skal fremlegge en oversikt over de samlede kostnadene ved hvert enkelt produkt og tjeneste. Dersom det er sannsynlig at risikoen forbundet med en slik avtale eller pakke som tilbys til en ikke-profesjonell kunde, er forskjellig fra risikoen forbundet med tjenestene eller produktene enkeltvis, skal foretaket fremlegge en tilstrekkelig beskrivelse av de enkelte tjenestene eller produktene i avtalen eller pakken, samt hvordan samspillet endrer risikoen.
(11) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 10-10 a. Opplysningsplikt overfor livsforsikringsforetak og pensjonsforetak

(1) Verdipapirforetak som yter porteføljeforvaltning, skal årlig gi opplysninger til livsforsikringsforetak og pensjonsforetak om investeringer i aksjer tatt opp til handel på regulert marked som ligger i eller driver virksomhet i EØS, som de forvalter på vegne av slike foretak.
(2) Verdipapirforetaket er ikke forpliktet til å gi opplysninger som nevnt i første ledd, dersom opplysningene allerede er tilgjengelig for foretakene.
(3) Departementet kan gi forskrift om innhold, utarbeidelse og offentliggjøring av informasjon som nevnt i første ledd.

Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (i kraft 11 aug 2023 jfr. res. 11 aug 2023 nr. 1319).

§ 10-11. Særskilte krav for uavhengig investeringsrådgivning

(1) Verdipapirforetak som informerer kunden om at det yter uavhengig investeringsrådgivning etter § 10-10 tredje ledd nr. 1, skal vurdere et tilstrekkelig utvalg av tilgjengelige finansielle instrumenter. Utvalget må være tilstrekkelig diversifisert ut fra type og utsteder eller produkttilbyder til å sikre at kundens investeringsmål kan oppfylles på egnet måte. Utvalget kan ikke være begrenset til produkter og finansielle instrumenter som utstedes eller tilbys av:

1. foretaket selv eller enheter med nære forbindelser til foretaket etter § 9-1 annet ledd, eller
2. andre enheter som foretaket har så nære juridiske eller økonomiske forbindelser med at det kan innebære en risiko for at det uavhengige grunnlaget for investeringsrådgivningen svekkes.

(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-12. Vederlag fra eller til andre enn kunden

(1) Et verdipapirforetak kan i forbindelse med at det yter investeringstjenester eller tilknyttede tjenester, ikke motta vederlag fra, eller yte vederlag til, andre enn kunden med mindre vederlaget er egnet til å forbedre kvaliteten på tjenesten til kunden, og det ikke svekker foretakets evne til å opptre ærlig, redelig og profesjonelt i samsvar med kundens beste interesser.
(2) Som vederlag etter første ledd omfattes alle former for penge- og naturalytelser. Første ledd omfatter ikke utgifter som muliggjør eller er nødvendige for å gjennomføre investeringstjenesten, herunder kostnader til depotbank, handelsplasser, verdipapirregistre, oppgjørssentraler og juridisk bistand. Slike utgifter må etter sin art ikke gi opphav til konflikt med foretakets plikt til å opptre ærlig, redelig og profesjonelt i samsvar med kundens beste interesser.
(3) Kunden skal før tjenesten ytes motta korrekt, fullstendig og forståelig informasjon om vederlag etter første ledd, herunder vederlagets art og verdi, eller beregningsmåte dersom verdien ikke kan fastsettes. Dersom vederlaget skal overføres til kunden, skal det gis informasjon om fremgangsmåten for slik

overføring. Informasjonen skal gis skriftlig.
(4) Et verdipapirforetak som yter porteføljeforvaltning eller informerer kunden om at det yter uavhengig investeringsrådgivning, jf. § 10-10 tredje ledd nr. 1, kan ikke motta og beholde vederlag fra andre enn kunden. Dette gjelder likevel ikke mindre naturalytelser som kan forbedre kvaliteten på tjenesten til kunden og er av slik art og et slikt omfang at foretakets evne til å ivareta kundens beste interesser ikke svekkes. Kunden skal gis skriftlig informasjon om mindre naturalytelser foretaket mottar og beholder.
(5) Første ledd omfatter ikke levering av analyse fra en tredjepart til verdipapirforetak som yter porteføljeforvaltning eller andre investeringstjenester eller tilknyttede tjenester til kunder dersom

1. det er inngått en avtale mellom verdipapirforetaket og analyseleverandøren før ytelsen av utførelses- eller analysetjenestene, som identifiserer den delen av kombinerte gebyrer eller felles betalinger for utførelsestjenester og analyse som knytter seg til analyse,
2. verdipapirforetaket informerer sine kunder om felles betalinger for utførelsestjenester og analyse foretatt overfor en tredjepart som leverer analyse, og
3. analysen som de kombinerte gebyrene eller fellesbetalingene knytter seg til, gjelder utstedere med en markedsverdi som i de siste 36 månedene forut for ytelsen av analysetjenesten ikke oversteg et beløp i norske kroner som svarer til 1 milliard euro, uttrykt ved kursverdien ved årets utgang for de årene de er eller var notert, eller ved egenkapital for de regnskapsårene de ikke er eller var notert.

(6) Med analyse etter femte ledd menes analysemateriale eller -tjenester vedrørende ett eller flere finansielle instrumenter eller andre aktiva, eller utstedere eller potensielle utstedere av finansielle instrumenter, eller vedrørende en bestemt næring eller marked slik at det gir uttrykk for synspunkter om finansielle instrumenter, aktiva eller utstedere innenfor vedkommende næring eller marked. Analyse omfatter også materiale eller tjenester som uttrykkelig eller på andre måter anbefaler eller foreslår en investeringsstrategi og gir en begrunnet vurdering av den gjeldende eller fremtidige verdien eller prisen av finansielle instrumenter eller aktiva, eller som på annen måte inneholder analyse og genuin innsikt og trekker konklusjoner basert på ny eller eksisterende informasjon som kan brukes til å informere en investeringsstrategi, og som kan være egnet til å tilføre verdi til avgjørelsene verdipapirforetaket treffer på vegne av kunder som belastes for analysen.
(7) Departementet kan fastsette forskrift med bestemmelser som i særlige tilfeller forbyr eller stiller ytterligere krav til mottak av vederlag fra, eller yting

av vederlag til, andre enn kunden. Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 10-13. Avlønning av ansatte

(1) Verdipapirforetak skal ikke avlønne ansatte eller evaluere ansattes prestasjoner på en slik måte at evnen til å påse at kundens interesser ivaretas på beste måte, svekkes. Foretaket skal herunder ikke benytte avlønningsordninger, salgsmål eller andre insentiver som kan påvirke ansatte til å anbefale et bestemt finansielt instrument til en ikke-profesjonell kunde fremfor et annet finansielt instrument som er bedre egnet for kunden.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-14. Kompetansekrav for ansatte

(1) Verdipapirforetak skal sikre at personer som yter investeringsrådgivning eller gir informasjon om finansielle instrumenter, investeringstjenester eller tilknyttede tjenester, har den kunnskap og kompetanse som kreves for å sikre at foretakets virksomhet oppfyller kravet til god forretningsskikk og øvrige krav som følger av §§ 10-10 til 10-17.
(2) Næringsorganisasjon eller tilknyttet juridisk enhet som gir opplæring til og autoriserer personer ansatt i verdipapirforetak, tilknyttet agent eller filial av utenlandsk foretak som yter investeringstjenester eller driver investeringsvirksomhet i Norge, kan behandle slike opplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 10 som ledd i vurderingen av om en ansatt skal gis autorisasjon, fratas autorisasjon eller gis advarsel.
(3) Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-15. Vurdering av egnethet og hensiktsmessighet

(1) Et verdipapirforetak som yter investeringsrådgivning eller driver porteføljeforvaltning, skal innhente nødvendige opplysninger om kundens eller den potensielle kundens kunnskap og erfaring fra det aktuelle investeringsområdet, samt kundens finansielle situasjon og investeringsmål, herunder kundens risikotoleranse og evne til å bære tap. Undersøkelsene skal sette foretaket i stand til å anbefale den investeringstjenesten og de finansielle instrumentene som egner seg for vedkommende, og spesielt at de er i samsvar med kundens risikotoleranse og evne til å bære tap. Dersom foretaket anbefaler en pakke av tjenester eller produkter sammensatt etter § 10-10 niende ledd, skal den samlede pakken være egnet.
(2) Når det ytes investeringsrådgivning eller porteføljeforvaltning som innebærer bytte av finansielle instrumenter, skal verdipapirforetaket innhente nødvendige opplysninger om kundens investeringer og analysere kostnadene og nytten ved byttet av finansielle instrumenter. Ved ytelse av investeringsrådgivning skal verdipapirforetaket informere kunden om hvorvidt nytten ved byttet av finansielle instrumenter er større enn kostnadene byttet medfører. Med bytte av finansielle instrumenter menes å selge et finansielt instrument og kjøpe et annet eller å utøve en rett til å foreta en endring som gjelder et eksisterende finansielt instrument.
(3) Et verdipapirforetak skal når det yter andre investeringstjenester enn investeringsrådgivning eller porteføljeforvaltning, søke å innhente opplysninger om kundens eller den potensielle kundens kunnskap og erfaring fra det aktuelle investeringsområdet. Foretakets undersøkelser skal sette det i stand til å vurdere om den påtenkte investeringstjenesten eller det påtenkte investeringsproduktet er hensiktsmessig for kunden. Dersom en pakke av tjenester eller produkter sammensatt etter § 10-10 tiende ledd er aktuell, skal foretaket vurdere om den samlede pakken er hensiktsmessig.
(4) Hvis verdipapirforetaket vurderer at investeringstjenesten eller investeringsproduktet ikke er hensiktsmessig etter tredje ledd, skal kunden eller den potensielle kunden advares om dette. Dersom kunden eller den potensielle kunden velger å ikke gi opplysninger som verdipapirforetaket plikter å innhente, eller gir ufullstendige opplysninger, skal foretaket advare om at dette gjør at foretaket ikke kan vurdere hva som er hensiktsmessig for vedkommende.
(5) Tredje og fjerde ledd gjelder ikke når verdipapirforetaket yter investeringstjenester som utelukkende består av mottak, formidling og utførelse av ordre, med eller uten tilknyttede tjenester, forutsatt at følgende vilkår er oppfylt:

1. tjenestene gjelder finansielle instrumenter som ikke er komplekse,
2. tjenestene ytes på kundens eller den potensielle kundens initiativ,
3. kunden eller den potensielle kunden underrettes klart om at verdipapirforetaket ikke har plikt til å vurdere hensiktsmessigheten av instrumentet eller tjenesten, og at den investorbeskyttelsen som denne plikten medfører dermed ikke er til stede, og
4. verdipapirforetaket etterlever kravene til håndtering av interessekonflikter etter § 10-2.

(6) Unntaket etter femte ledd gjelder ikke når det ytes kreditt etter § 2-6 nr. 2 som overstiger tidligere innvilget kredittramme.
(7) Advarsler etter fjerde ledd kan gis i et standardisert format.
(8) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 10-15 a. Salg av visse gjelds- og kapitalinstrumenter til ikke-profesjonelle kunder

(1) Instrumenter som inngår i annen godkjent kjernekapital eller tilleggskapital etter finansforetaksloven, eller som er etterstilte gjeldsinstrumenter etter finansforetaksloven § 20-32 første ledd nr. 4, kan bare selges til ikke-profesjonelle kunder når selgeren finner, etter en egnethetsvurdering i samsvar med § 10-15 første ledd, at slike instrumenter er egnede for den ikke-profesjonelle kunden, og selgeren dokumenter egnetheten i samsvar med § 10-17 tredje ledd.
(2) Dersom kundens portefølje av finansielle instrumenter på kjøpstidspunktet ikke overstiger et beløp som svarer til 500 000 euro, skal selgeren i tillegg sørge for at følgende vilkår er oppfylt:

a. kundens investering i instrumenter som nevnt i første ledd overstiger ikke ti prosent av kundens portefølje av finansielle instrumenter.
b. kundens første investering i instrumenter som nevnt i første ledd utgjør et beløp som minst svarer til 10 000 euro.

(3) Kundens portefølje av finansielle instrumenter etter annet ledd omfatter kontanter og finansielle instrumenter, men ikke finansielle instrumenter som er stilt som sikkerhet.
(4) Kunden skal gi selgeren nøyaktige opplysninger om sin portefølje av

finansielle instrumenter, herunder tidligere investeringer i instrumenter som nevnt i første ledd.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om instrumenter som omfattes av bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 10-16. Ikke-komplekse finansielle instrumenter

(1) Følgende finansielle instrumenter regnes ikke som komplekse etter § 10-15 fjerde ledd nr. 1:

1. aksjer opptatt til handel på et regulert marked eller et likeverdig tredjestatsmarked eller på en multilateral handelsfasilitet, med unntak av aksjer med derivatelement og aksjer i alternative investeringsfond,
2. obligasjoner eller andre gjeldsinstrumenter opptatt til handel på et regulert marked eller et likeverdig tredjestatsmarked eller på en multilateral handelsfasilitet, og som ikke inneholder et derivatelement eller har en struktur som gjør det vanskelig for kunden å forstå risikoen,
3. pengemarkedsinstrumenter som ikke inneholder et derivatelement eller har en struktur som gjør det vanskelig for kunden å forstå risikoen,
4. aksjer eller andeler i UCITS som definert i verdipapirfondloven § 1-2 nr. 4, unntatt strukturerte UCITS som omhandlet i forordning (EU) nr. 583/2010 artikkel 36 nr. 1 annet avsnitt,
5. strukturerte innskudd som ikke har en oppbygning som gjør det vanskelig for kunden å forstå avkastningsrisikoen eller kostnadene ved førtidig oppsigelse av produktet,
6. andre finansielle instrumenter som ikke er å anse som komplekse sett hen til formålet med § 10-15 fjerde ledd.

(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her, herunder bestemmelser om hva som er å anse som likeverdig tredjestatsmarked.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-17. Rapportering til kunder mv.

(1) Verdipapirforetak skal ha et kunderegister som omfatter dokumentene som regulerer avtaleforholdet mellom partene, herunder dokumenter som viser betingelsene for foretakets tjenesteyting overfor kunden. Partenes avtalte rettigheter og plikter kan fremgå i registeret ved henvisning til andre dokumenter eller til offentligrettslig regulering.
(2) Verdipapirforetak skal gi kunden hensiktsmessige rapporter om tjenestene foretaket har utført. Rapportene skal omfatte periodisk informasjon til kunden hvor det tas hensyn til arten og kompleksiteten til de finansielle instrumentene og tjenestene som er ytt. Rapportene skal også omfatte relevante kostnader i tilknytning til transaksjoner og tjenester som er utført for kundens regning.
(3) Verdipapirforetak skal når det yter investeringsrådgiving til en ikke-profesjonell kunde, gi kunden en erklæring om egnethet før transaksjonen gjennomføres. Egnethetserklæringen skal spesifisere foretakets råd og begrunne hvordan rådet svarer til kundens preferanse, mål og andre egenskaper.
(4) Dersom transaksjonsavtalen inngås ved fjernkommunikasjon, kan erklæring etter tredje ledd gis umiddelbart etter at det er inngått avtale dersom:

1. bruken av fjernkommunikasjonsmiddelet forhindret foretaket i å gi informasjonen tidligere,
2. kunden har samtykket til å motta egnethetserklæringen umiddelbart etter at transaksjonen er utført, og
3. verdipapirforetaket har gitt kunden anledning til å utsette transaksjonen for å motta egnethetserklæringen på forhånd.

(5) Når et verdipapirforetak yter porteføljeforvaltning til en ikke-profesjonell kunde eller har informert en slik kunde om at foretaket vil gi kunden en periodisk egnethetsvurdering, skal den periodiske informasjonen til kunden omfatte en oppdatert erklæring om hvordan investeringen svarer til kundens preferanse, mål og andre egenskaper.
(6) Dokumentasjon etter annet til femte ledd skal gis på et varig medium.
(7) Kravene i denne bestemmelsen og i §§ 10-14 til 10-16 gjelder ikke kredittavtaler knyttet til boligeiendom som er underlagt reglene om vurdering av forbrukers kredittverdighet etter finansavtaleloven kapittel 5, dersom det utstedes en pantobligasjon som sikkerhet for kredittavtalen, og det i den forbindelse ytes en investeringstjeneste til forbrukeren.
(8) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21

juni 2019 nr. 802), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528).

§ 10-18. Tjenesteyting via annet verdipapirforetak

(1) Dersom et verdipapirforetak formidler instruksjoner om å utføre investeringstjenester eller tilknyttede tjenester på vegne av en kunde til et annet verdipapirforetak, kan verdipapirforetaket som mottar instruksjonene, legge til grunn informasjonen som gis om kunden og eventuelle anbefalinger i forbindelse med tjenesten eller transaksjonen som kunden har fått fra det andre verdipapirforetaket.
(2) Verdipapirforetaket som formidler instruksjonene, forblir i slike tilfeller ansvarlig for at informasjonen er fullstendig og korrekt, og at eventuelle anbefalinger eller råd er egnet for kunden.
(3) Verdipapirforetaket som mottar instruksjonene, plikter å utføre de aktuelle tjenester basert på informasjonen og anbefalinger som nevnt i første ledd i samsvar med alle relevante bestemmelser i kapittel 10.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Ikr. 1 nov 2008 for finansielle instrumenter som identifiseres ved ISIN iflg. vedtak 31 okt 2008 nr. 1170, ikr. i sin helhet 16 mars 2009 iflg. vedtak 16 mars 2009 nr. 324, endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-19. Best mulig resultat ved utførelse av ordre

(1) Verdipapirforetak skal ved utførelse av en kundeordre, gjennomføre tilstrekkelige tiltak for å oppnå best mulig resultat for kunden. Pris, kostnader, hurtighet, sannsynlighet for gjennomføring og oppgjør av ordren, ordrens størrelse og art og andre relevante forhold for å utføre kundeordren skal hensyntas. Dersom kunden har gitt spesifikke instruksjoner, skal ordre utføres i samsvar med disse.
(2) Ved utførelse av ordre på vegne av en ikke-profesjonell kunde, bestemmes best mulige resultat ut fra det samlede vederlaget kunden skal betale i forbindelse med ordreutførelsen. Det samlede vederlaget skal omfatte prisen på det finansielle instrumentet og kostnader ved ordreutførelsen. Kostnadene skal inkludere samtlige direkte kostnader for kunden i forbindelse med utførelsen, herunder avgifter for bruk av utførelsesplass, sentrale motparter og verdipapirregistre, samt andre kostnader og avgifter til en tredjepart som er

involvert i utførelsen av ordren.
(3) For å sikre best mulig resultat for kunden når ordren kan utføres på flere utførelsesplasser, og for å sammenligne resultatene som kan oppnås for kunden på de ulike utførelsesplassene nevnt i verdipapirforetakets retningslinjer for ordreutførelse, skal verdipapirforetaket ta hensyn til egne provisjoner og kostnader ved å utføre ordren på de ulike utførelsesplassene.
(4) Verdipapirforetak skal ha effektive systemer, prosedyrer og ordninger for å sikre etterlevelse av bestemmelsen i første ledd. Verdipapirforetaket skal blant annet utarbeide og benytte retningslinjer for utførelse av kundeordrer.
(5) Verdipapirforetakets retningslinjer skal for hver type finansielt instrument foretaket handler med, inneholde informasjon om de ulike utførelsesplasser som benyttes, og hvilke faktorer som bestemmer valget av utførelsesplass. Retningslinjene skal minst omfatte de utførelsesplassene som vanligvis gir best resultat ved utførelse av kundeordrer.
(6) Før utførelse av en kundeordre skal verdipapirforetaket opplyse om foretakets retningslinjer for ordreutførelse og innhente kundens samtykke til disse. Verdipapirforetaket skal på en lettfattelig, tilstrekkelig detaljert og tydelig måte gi kunden informasjon om hvordan ordre blir utført av foretaket.
(7) Dersom retningslinjene tillater at kundeordrer utføres utenfor en handelsplass, skal kundene gis informasjon om dette. Verdipapirforetaket skal innhente uttrykkelig samtykke fra kunden før foretaket utfører kundens ordre utenfor en handelsplass. Slikt samtykke kan innhentes gjennom en generell avtale eller i forbindelse med den enkelte transaksjon.
(8) Verdipapirforetak skal kontrollere sine systemer og retningslinjer for ordreutførelse for å avdekke og utbedre eventuelle svakheter. Blant annet skal verdipapirforetaket jevnlig evaluere om bruk av utførelsesplassene som nevnt i retningslinjene, er egnet til å oppnå best mulig resultat for kundene, eller om det er behov for endringer. I vurderingen skal verdipapirforetaket legge vekt på informasjon som er offentliggjort etter § 10-20. Verdipapirforetaket skal opplyse om alle vesentlige endringer i foretakets systemer og retningslinjer for ordreutførelse til kunder som foretaket har en løpende relasjon med.
(9) På kundens forespørsel skal verdipapirforetaket kunne påvise at kundeordrene er utført i tråd med foretakets retningslinjer.
(10) Etter at verdipapirforetaket har utført en kundeordre, skal foretaket informere kunden om hvor ordren ble utført.
(11) Verdipapirforetak skal ikke motta penge- eller naturalytelser for å utføre ordrer ved en bestemt handelsplass eller utførelsesplass som strider imot bestemmelsene i § 9-16 første ledd nr. 2, § 10-2 eller § 10-12.
(12) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap

endret i sin helhet), 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 10-20. Offentliggjøring av informasjon om ordreutførelse

(1) Handelsplasser og systematiske internaliserere skal minst en gang i året offentligjøre opplysninger om kvaliteten på ordreutførelsen for finansielle instrumenter som er omfattet av handelsplikten i verdipapirmarkedsforordningen artikkel 23 og 28. Tilsvarende skal utførelsesplasser minst en gang i året offentligjøre opplysninger om kvaliteten på ordreutførelsen for finansielle instrumenter som ikke er underlagt denne handelsplikten. Slike rapporter skal offentliggjøres vederlagsfritt og inneholde opplysninger om pris, kostnader, hurtighet og sannsynlighet for gjennomføring av ordren for hvert enkelt finansielt instrument.
(2) Verdipapirforetak som utfører ordrer, skal årlig offentligjøre informasjon om de fem utførelsesplasser der foretaket har hatt høyest handelsvolum det foregående året innenfor hver kategori av finansielle instrumenter. Offentliggjøringen skal inneholde informasjon om kvaliteten på ordreutførelsen.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her, og kan i forskrift fastsette tidsbegrensede unntak fra første ledd.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 10-21. Håndtering av kundeordre

(1) Verdipapirforetak skal etablere prosedyrer og ordninger som sikrer hurtig, rettferdig og effektiv utførelse av kundeordrer, vurdert i forhold til verdipapirforetakets øvrige kundeordrer og foretakets handel for egen regning. Prosedyrene og ordningene skal legge til rette for utførelse av sammenlignbare kundeordrer i den rekkefølgen de er kommet inn.
(2) Dersom en kundeordre som angir pris og antall i aksjer notert på regulert marked eller handlet på en handelsplass, ikke kan utføres umiddelbart på grunn av markedsforholdene, og verdipapirforetaket ikke har mottatt annen instruks fra kunden, skal foretaket straks treffe tiltak for raskest mulig utførelse ved å offentliggjøre ordren på en måte som er tilgjengelig for markedsaktørene. Plikten til å offentliggjøre ordren anses oppfylt dersom ordren gjøres tilgjengelig på en handelsplass.

(3) Finanstilsynet kan frita verdipapirforetak fra plikten til å offentliggjøre ordren etter annet ledd dersom ordren er stor i forhold til den normale markedsstørrelsen etter artikkel 4 i verdipapirmarkedsforordningen.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-22. Tilknyttede agenter

(1) Verdipapirforetak kan benytte tilknyttede agenter for å markedsføre sine tjenester, skaffe oppdrag, motta og formidle instruksjoner eller ordrer i relasjon til investeringstjenester eller finansielle instrumenter, plassere finansielle instrumenter og gi råd om de finansielle instrumenter, investeringstjenester og tilknyttede tjenester som verdipapirforetaket tilbyr, forutsatt at verdipapirforetaket selv har tillatelse til å yte slike tjenester. Virksomhet som tilknyttet agent krever ikke tillatelse etter § 9-1. Agenten kan være tilknyttet bare ett verdipapirforetak.
(2) Verdipapirforetak er ansvarlig for all virksomhet som agenten forestår på foretakets vegne, og skal ved bruk av agent påse at foretaket fortsatt overholder sine plikter etter denne loven. Verdipapirforetaket plikter å påse at tilknyttede agenter alltid opplyser om agentforholdet ved kontakt med kunder eller potensielle kunder. Opplysningene må minst omfatte verdipapirforetakets identitet, de tjenester som tilbys i agentforholdet, samt at verdipapirforetaket fullt ut er ansvarlig for agentens virksomhet. Opplysningene skal gis skriftlig eller over telefon med lydopptak.
(3) Tilknyttede agenter skal registreres i et offentlig tilgjengelig register. Registeret skal føres av Finanstilsynet. Registeret skal inneholde opplysninger om tilknyttede agenter etablert i Norge, og om norske verdipapirforetaks tilknyttede agenter etablert i en annen EØS-stat. Verdipapirforetak kan bare benytte tilknyttede agenter som er registrert i Norge eller i tilsvarende register i en annen EØS-stat. Verdipapirforetaket skal melde fra til Finanstilsynet dersom tilknytningen til en agent opphører.
(4) Tilknyttede agenter skal ha tilstrekkelig godt omdømme og besitte nødvendig kunnskap og kompetanse til å yte de tilbudte tjenestene, og til å gi relevante opplysninger til kunder. Registrering i Norge kan bare skje dersom verdipapirforetaket bekrefter at foretakets tilknyttede agent er egnet. Finanstilsynet kan nekte registering av en tilknyttet agent dersom agenten ikke anses egnet.
(5) Verdipapirforetak skal iverksette nødvendige tiltak for å unngå at eventuell virksomhet som agenten driver utenfor denne lovens virkeområde, får negative

virkninger for virksomheten agenten driver på vegne av verdipapirforetaket.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-23. Tjenesteyting overfor kvalifiserte motparter

(1) Verdipapirforetak med tillatelse til å yte tjenester som nevnt i § 2-1 første ledd nr. 1 til 3, kan medvirke til eller gjennomføre transaksjoner med kvalifiserte motparter uten å overholde kravene etter § 10-9, § 10-10, §§ 10-11 til § 10-17, § 10-19, § 10-20 og § 10-21 første ledd i forbindelse med disse transaksjonene eller tilknyttede tjenester som er direkte relatert til disse transaksjonene.
(2) Følgende skal regnes som kvalifiserte motparter i bestemmelsen her:

1. verdipapirforetak,
2. kredittinstitusjoner,
3. forsikringsselskap,
4. innretninger for kollektiv investering og forvaltere for slike innretninger,
5. pensjonsforetak og forvaltningsselskaper for slike foretak,
6. andre godkjente eller lovregulerte finansforetak,
7. offentlige myndigheter på nasjonalt nivå, inkludert sentralbanker og overnasjonale organisasjoner.

(3) Kravene i §§ 10-9 til 10-21 skal likevel gjelde dersom en kvalifisert motpart anmoder om dette overfor verdipapirforetaket.
(4) Verdipapirforetak skal opptre ærlig, redelig og profesjonelt overfor en kvalifisert motpart og kommunisere på en måte som er redelig, klar og ikke villedende, tatt i betraktning den kvalifiserte motpartens art og virksomhet.
(5) Verdipapirforetak som inngår i transaksjoner etter første ledd med kvalifiserte motparter, skal innhente uttrykkelig bekreftelse fra den kvalifiserte motparten om at vedkommende samtykker til å bli behandlet som kvalifisert motpart. Bekreftelsen kan innhentes gjennom en generell avtale eller i forbindelse med den enkelte transaksjonen.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen, herunder utvide kretsen av kvalifiserte motparter, samt fastsette særlige regler i forbindelse med utvidelsen.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 10-23a. Tjenesteyting overfor profesjonelle kunder

(1) Kravene i § 10-10 femte ledd gjelder ikke for tjenester som ytes til profesjonelle kunder, med unntak for investeringsrådgivning og porteføljeforvaltning.
(2) Kravene i § 10-15 annet ledd og § 10-17 annet ledd gjelder ikke for tjenester som ytes til profesjonelle kunder, med mindre kunden har informert verdipapirforetaket på et varig medium om sitt ønske om å fortsette å være beskyttet av disse kravene. Verdipapirforetak skal ha et register over slike kundemeddelelser.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 10-24. Nemndsbehandling av tvister

Finansforetaksloven § 16-3 gjelder tilsvarende for verdipapirforetak.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 10-25. Lenke til nettbasert prisportal

Departementet kan i forskrift fastsette en plikt for verdipapirforetak til å lenke til prisopplysninger i nettbaserte prisportaler.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

Del 4. Regulerte markeder

Del 4 tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere del 4 er nå del 7).

Kapittel 11. Søknad og vilkår for tillatelse for regulert marked

Kapitlet tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

I. Tillatelse, søknad og tilbakekall

§ 11-1. Tillatelse til å drive et regulert marked og løpende overensstemmelse med vilkår

(1) Et regulert marked kan bare drives av markedsoperatør som har tillatelse til dette fra departementet.
(2) Tillatelse etter første ledd skal bare gis der departementet anser at vilkårene etter kapittel 11 og 12 og utfyllende forskrifter er oppfylt.
(3) Markedsoperatøren er ansvarlig for at det regulerte markedet og markedsoperatøren selv innretter virksomheten slik at den til enhver tid er i overensstemmelse med loven her og de vilkår som er satt for tillatelsen, og skal opplyse departementet om vesentlige endringer i forutsetningene som lå til grunn for tillatelsen. Markedsoperatøren skal kunne utøve rettigheter på vegne av det regulerte markedet etter loven her.
(4) Foretak som ikke har tillatelse som markedsoperatør for regulert marked etter denne loven, kan ikke benytte betegnelsen regulert marked i eller som tillegg til sitt navn, eller ved omtale av sin virksomhet, dersom bruken er egnet til å gi inntrykk av at foretaket har tillatelse etter denne loven.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette hvilke bestemmelser etter loven som skal gjelde både markedsoperatøren og regulert marked der disse er to ulike rettssubjekt.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 11-2. Søknad om tillatelse

(1) I søknad om tillatelse skal markedsoperatøren fremlegge alle opplysninger som departementet trenger for å sikre at de lovbestemte kravene for regulert marked og markedsoperatør er oppfylt, herunder en virksomhetsplan der det blant annet gis opplysninger om arten av virksomheten og organiseringen av denne. Utkast til regler og forretningsvilkår skal vedlegges søknaden. Departementet kan be om ytterligere opplysninger.
(2) Vedtak om tillatelse skal meddeles søkeren snarest mulig og senest seks måneder etter at søknaden ble mottatt. Dersom søknaden ikke inneholder opplysninger som er nødvendige for å avgjøre om tillatelse skal gis, regnes fristen fra det tidspunktet slike opplysninger ble mottatt.

(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her. Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 11-3. Endring og tilbakekall av tillatelse

(1) Departementet kan helt eller delvis endre, herunder sette nye vilkår, eller tilbakekalle tillatelse til en markedsoperatør dersom:

1. markedsoperatøren ikke gjør bruk av tillatelsen innen tolv måneder, gir uttrykkelig avkall på tillatelsen eller har opphørt å drive regulert marked i mer enn seks måneder,
2. markedsoperatøren har fått tillatelsen ved bruk av uriktige opplysninger eller andre uregelmessigheter,
3. markedsoperatøren ikke lenger oppfyller vilkårene for tillatelsen, herunder krav til ansvarlig kapital,
4. markedsoperatøren foretar alvorlige eller systematiske overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov, slik at det er grunn til å frykte for at fortsettelse av virksomheten kan skade aktører på det regulerte markedet, tilliten til verdipapirmarkedet eller institusjonene som virker i markedet, eller
5. markedsoperatøren ikke etterkommer pålegg gitt i medhold av § 19-7 eller finanstilsynsloven § 4-1.

(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her. Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 11-4. Sammenslåing og deling av regulert marked mv.

(1) Vedtak om sammenslåing eller deling av markedsoperatører skal meddeles departementet minst tre måneder før vedtaket gjennomføres. Tilsvarende gjelder ved avhendelse av en vesentlig del av konsesjonspliktig virksomhet. Departementet avgjør i tvilstilfelle om avhendelsen omfatter en vesentlig del av den konsesjonspliktige virksomheten. Departementet kan innen tre måneder fra melding er mottatt nekte sammenslåing, deling eller avhendelse, sette vilkår for gjennomføring av transaksjonen eller endre tillatelsen.

(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, kap endret i sin helhet).

§ 11-5. Virksomhet i utlandet

(1) En markedsoperatør for norsk regulert marked som skal utøve virksomhet i utlandet gjennom datterselskap eller filial, skal ha tillatelse fra departementet.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

II. Vilkår for tillatelse

§ 11-6. Organisasjonsform

(1) En markedsoperatør for regulert marked skal være organisert som allmennaksjeselskap.
(2) Departementet kan gjøre unntak fra kravet til foretaksform og fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-7. Krav til ledelsen av markedsoperatøren

(1) Markedsoperatøren skal ha et styre med minst fem medlemmer. Daglig leder kan ikke være medlem av styret.
(2) Styremedlemmer, daglig leder og andre som faktisk deltar i ledelsen av markedsoperatøren, skal ha tilstrekkelige kvalifikasjoner og erfaring, ha ført en hederlig vandel og for øvrig ikke ha utvist utilbørlig atferd som gir grunn til å anta at stillingen eller vervet ikke vil kunne ivaretas på forsvarlig måte. Personer som nevnt i første punktum skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.
(3) Bestemmelsene i § 9-10 annet til niende ledd gjelder tilsvarende for markedsoperatører.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr.

1713).

§ 11-8. Styrets oppgaver og ansvar

(1) Styret har det overordnede ansvar for forvaltningen av markedsoperatøren og skal føre tilsyn med foretakets virksomhet. Styret skal sørge for at foretaket organiseres og ledes på en effektiv og fornuftig måte, herunder på en måte som sikrer at de ulike delene av virksomheten holdes atskilt og forhindrer interessekonflikter, og som fremmer markedets integritet.
(2) Styret skal overvåke og regelmessig vurdere hvor effektiv markedsoperatørens organisering og ledelse er, og treffe egnede tiltak for å avhjelpe eventuelle mangler.
(3) Styremedlemmene skal ha tilstrekkelig tilgang til opplysninger og dokumenter som de trenger for å føre tilsyn med beslutninger som treffes av markedsoperatørens daglige ledelse.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-9. Nominasjonskomité

Departementet kan i forskrift fastsette regler om krav om nominasjonskomité for markedsoperatøren.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-10. Eierkontroll for regulert marked som ikke er børs

(1) Den som er eier av en betydelig eierandel i markedsoperatør for regulert marked som ikke er børs, eller i det regulerte markedet selv, skal være egnet til å sikre en god og fornuftig forvaltning av foretaket.
(2) Med betydelig eierandel menes direkte eller indirekte eierandel som representerer minst 10 prosent av aksjekapitalen eller stemmene i en markedsoperatør for regulert marked som ikke er børs, eller i det regulerte markedet selv, eller som på annen måte gjør det mulig å utøve betydelig innflytelse over forvaltningen av foretaket eller det regulerte markedet selv. Likt med eie av aksjer etter første punktum regnes erverv av rett til å bli eier av aksjer når dette må anses som reelt aksjeeie.

(3) Erverv som fører til at erververen blir eier av en betydelig eierandel, kan bare gjennomføres etter at melding om dette på forhånd er sendt Finanstilsynet. Det samme gjelder erverv som øker eierandelen slik at denne direkte eller indirekte overstiger 20, 30 eller 50 prosent av aksjekapitalen eller stemmene. Annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
(4) Likt med aksjeeierens egne aksjer etter første til tredje ledd regnes aksjer som eies eller erverves av aksjeeierens nærstående som definert i § 2-5. Departementet avgjør i tvilstilfelle om aksjer som aksjeeieren ikke eier, skal likestilles med egne aksjer.
(5) Melding om erverv etter tredje ledd skal inneholde opplysninger som er nødvendige for å gjennomføre eierkontroll etter denne bestemmelsen. Den som erverver en betydelig eierandel, skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 dersom Finanstilsynet ber om det. Markedsoperatøren skal offentliggjøre opplysninger om egne og det regulerte markedets eiere og eierandeler.
(6) Finanstilsynet skal innen tre måneder fra melding som nevnt i annet og tredje ledd er komplett, nekte slikt erverv dersom vedkommende aksjeeier ikke anses egnet til å sikre en god og fornuftig forvaltning av foretaket.
(7) Ved avhendelse av en eierandel som medfører at eierandelens størrelse kommer under grensene som nevnt i annet eller tredje ledd, skal det gis melding til Finanstilsynet.
(8) Departementet kan i forskrift gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-11. Internkontroll

(1) Styret i markedsoperatøren skal fastsette retningslinjer for internkontroll og skal forvisse seg om at internkontrollen etableres, gjennomføres og dokumenteres på en forsvarlig måte i samsvar med styrets retningslinjer og pålegg.
(2) Daglig leder skal sørge for at internkontroll etableres og gjennomføres i samsvar med lov og forskrifter samt styrets retningslinjer og pålegg.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-12. Revisor

Finanstilsynet kan gi nærmere regler om revisors arbeidsoppgaver i en markedsoperatør.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-13. Taushetsplikt for en markedsoperatør og dennes ansatte mv.

(1) Ansatte, tillitsmenn og personer med bestemmende innflytelse i en markedsoperatør har taushetsplikt om det de under sin virksomhet får kjennskap til om andres forhold, med mindre annet er bestemt i lov eller forskrift gitt med hjemmel i lov.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for enhver som utfører arbeid i en markedsoperatør, selv om vedkommende ikke er ansatt i foretaket.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lover 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 11-14. Habilitetskrav

(1) Tillitsvalgte og ansatte i en markedsoperatør må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for egen del eller for noen nærstående at vedkommende må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Vedkommende må heller ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av noe spørsmål som har fremtredende økonomisk særinteresse for selskap, forening eller annen offentlig eller privat institusjon som vedkommende er knyttet til.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette begrensninger i ansattes og tillitsvalgtes adgang til å ha styreverv eller biverv i selskap hvis finansielle instrumenter er opptatt til notering og handel på vedkommende regulerte marked. Departementet kan fastsette tilsvarende begrensning for ansatte og tillitsvalgte i foretak som inngår i samme konsern som det regulerte markedet. Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-15. Adgangen til å eie finansielle instrumenter m.m.

(1) Markedsoperatøren kan ikke eie finansielle instrumenter som er opptatt til notering og handel på et regulert marked som det driver, eller eie rettigheter til slike, med unntak av obligasjoner utstedt av en EØS-stat.
(2) Ansatte i markedsoperatøren kan bare erverve eller avhende finansielle instrumenter i den utstrekning det følger av forskrift fastsatt av departementet. Departementet kan i forskrift fastsette begrensninger i tillitsvalgtes adgang til å foreta slike transaksjoner, og kan fastsette forskrift om at ansatte og tillitsvalgte skal melde egne handler og handler foretatt av nærstående til det regulerte markedet eller Finanstilsynet. Reglene i annet punktum gjelder tilsvarende for ansatte og tillitsvalgte i foretak som inngår i samme konsern som det regulerte markedet.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-16. Krav til ansvarlig kapital

(1) En markedsoperatør skal til enhver tid ha en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket.
(2) Ved vurderingen av foretakets risiko skal det blant annet tas hensyn til virksomhetsrisiko, kontraktsrisiko, operasjonell risiko og annen særlig risiko som foretakets virksomhet er eksponert for.
(3) Departementet kan gi nærmere regler om hva som skal regnes som foretakets ansvarlige kapital, samt om minstekrav til ansvarlig kapital.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-17. Likviditetskrav

(1) En markedsoperatør skal ha en beholdning av likvide midler, eller tilgang til slike, som anses betryggende ut fra foretakets virksomhet og situasjon.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-18. Organisatoriske krav

(1) Et regulert marked skal fastsette interne regler og treffe nødvendige tiltak som til enhver tid sikrer:

1. identifisering og håndtering av interessekonflikter mellom det regulerte markedet, dets eiere eller markedsoperatør på den ene siden, og markedets oppgaver og funksjoner på den annen side,
2. identifisering og håndtering av vesentlige risikoer som virksomheten utsettes for, herunder håndtering av risiko knyttet til IKT-systemer i henhold til forordning (EU) 2022/2554 kapittel II, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1,
3. transparente og ikke-diskresjonære handelsregler og prosedyrer som sørger for rettferdig og ordnet handel, herunder etablering av objektive kriterier for effektiv gjennomføring av ordrer,
4. at det legges til rette for effektiv og rettidig gjennomføring av transaksjoner i systemet.

(2) Markedsoperatøren kan ikke utføre kundeordrer mot egen beholdning eller ved prinsipalmatchingshandel, jf. § 9-27 femte ledd, på et regulert marked som det driver.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lover 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303), 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 11-19. Robuste systemer og automatiske handelssperrer på regulert marked

(1) Et regulert marked skal ha effektive systemer, prosedyrer og ordninger for operasjonell motstandsdyktighet i henhold til forordning (EU) 2022/2554 kapittel II, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1, som til enhver tid sikrer at handelssystemet:

1. er robust og har tilstrekkelig kapasitet for å kunne håndtere høye ordre- og meldingsvolum,
2. sikrer velordnet handel ved alvorlig markedsuro,
3. er fullt gjennomtestet.

(2) Et regulert marked skal ha beredskapsplaner og systemer i henhold til

forordning (EU) 2022/2554 artikkel 11, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1, som sikrer kontinuerlig drift ved svikt i handelssystemet.
(3) Et regulert marked skal ha effektive systemer og prosedyrer og treffe nødvendige tiltak for å avvise ordrer som overstiger nærmere bestemte volum- og pristerskler, eller som er åpenbart feilaktige.
(4) Det regulerte markedet kan midlertidig stanse eller begrense handelen for en kort periode ved betydelige prissvingninger for et finansielt instrument på det regulerte markedet eller et annet relatert marked. Det regulerte markedet kan i særlige tilfeller kansellere, endre eller korrigere enhver transaksjon.
(5) Det regulerte markedets parametere for stans av handelen skal være hensiktsmessige og ta hensyn til likviditeten innen forskjellige aktivaklasser og underkategorier, markedsmodellens art og type aktører. Parameterne skal settes slik at betydelige forstyrrelser i handelen unngås.
(6) Det regulerte markedet skal underrette Finanstilsynet om parameterne for stans av handel og vesentlige endringer av disse. Et regulert marked som anses vesentlig ut fra likviditeten i det finansielle instrumentet, skal melde stans av handelen i et finansielt instrument til Finanstilsynet. Det regulerte markedet skal ha hensiktsmessige systemer og rutiner for slik melding.
(7) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lov 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 11-20. Avtaler med prisstillere

(1) Et regulert marked skal ha skriftlige avtaler med alle verdipapirforetak som opptrer som prisstillere.
(2) Et regulert marked skal ha ordninger som sikrer at et tilstrekkelig antall verdipapirforetak inngår avtale med det regulerte markedet om å stille bindende priser slik at markedet tilføres likviditet på en regelmessig og forutsigbar basis, dersom dette er hensiktsmessig ut fra arten og omfanget av handelen på det regulerte markedet.
(3) Avtalene som nevnt i første ledd skal spesifisere hvilke forpliktelser prisstilleren har til å tilføre likviditet og eventuelle andre forpliktelser som pålegges prisstilleren ved deltakelse i ordningen som nevnt i annet ledd. Avtalene skal også spesifisere hvilke insentiver i form av rabatter eller annet som tilbys verdipapirforetaket for å tilføre likviditet på regelmessig og forutsigbar basis og eventuelle andre rettigheter som tilbys ved deltakelse i ordningen som nevnt i annet ledd.

(4) Det regulerte markedet skal overvåke og håndheve prisstillerenes etterlevelse av avtalene. Det regulerte markedet skal underrette Finanstilsynet om innholdet i avtalene og ved forespørsel fremskaffe alle nødvendige opplysninger.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-21. Algoritmehandel

(1) Et regulert marked skal ha effektive systemer og prosedyrer og treffe nødvendige tiltak for å forhindre at algoritmebaserte handelssystemer skaper eller bidrar til uordnede markedsforhold, og for å håndtere slike markedsforhold dersom de likevel oppstår.
(2) Et regulert marked skal ha systemer som gjør det mulig å bremse ordrestrømmen dersom det er risiko for at kapasiteten i systemet overstiges, herunder systemer som begrenser andelen ikke-utførte ordrer i forhold til transaksjonene som kan gjennomføres i systemet av et medlem.
(3) Et regulert marked skal ha systemer for å håndheve krav til minste tillatte kursendring som kan anvendes på markedet, jf. § 11-24.
(4) Et regulert marked skal kreve at medlemmene gjør hensiktsmessige tester av sine algoritmer, og skal stille testmiljøer tilgjengelig for slik testing i henhold til kravene i forordning (EU) 2022/2554 kapittel II og IV, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1.
(5) Et regulert marked skal ved hjelp av melding fra medlemmene kunne identifisere hvilke ordrer som er generert gjennom algoritmehandel, hvilke algoritmer som er benyttet for ulike ordrer, og hvilke personer som har initiert disse.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lover 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303), 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 11-22. Direkte elektronisk tilgang

(1) For et regulert marked som tillater direkte elektronisk tilgang, gjelder følgende:

1. Det regulerte markedet skal ha effektive systemer og prosedyrer og treffe nødvendige tiltak for å sikre at bare medlemmer som har tillatelse som verdipapirforetak etter direktiv 2014/65/EU eller som kredittinstitusjon etter direktiv 2013/36/EU, tilbyr slik tilgang. Tilsvarende gjelder for å sikre at medlemmene har fastsatt hensiktsmessige kriterier om egnethet for brukere av tilgangen, og at medlemmene har ansvaret for ordrer og handler som utføres ved anvendelse av tjenesten i samsvar med loven her, jf. § 9-24.
2. Det regulerte markedet skal ha hensiktsmessige regler for risikokontroll og terskler for handel gjennom direkte elektronisk tilgang, og skal kunne skille, og ved behov stanse, ordrer og handler utført gjennom slik tilgang uten å stoppe andre ordrer fra samme medlem.
3. Det regulerte markedet skal ha ordninger for suspensjon eller opphør av direkte elektronisk tilgang gitt av et medlem dersom kravene etter bestemmelsen her ikke overholdes.

(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-23. Samlokaliseringstjenester og avgiftsstruktur

(1) Et regulert marked skal ha klare, rettferdige og ikke-diskriminerende regler om samlokaliseringstjenester.
(2) Et regulert marked skal ha en avgiftsstruktur, herunder for utførelse av ordrer og for rabatter, som er klar, rettferdig og ikke-diskriminerende. Avgiftsstrukturen skal ikke motivere til å legge inn, endre eller kansellere ordrer eller utføre transaksjoner på en måte som bidrar til uordnede markedsforhold eller markedsmisbruk.
(3) Et regulert marked skal stille krav om prisstillelse i enkeltaksjer eller en kurv av aksjer i bytte mot eventuelle rabatter som gis.
(4) Avgifter kan fastsettes for hvert finansielt instrument. Avgift for kansellerte ordrer kan fastsettes ut fra hvor lenge ordren ligger inne før kansellering. Det kan fastsettes høyere avgifter for en ordre som i ettertid kanselleres, og for medlemmer som kansellerer en høy andel av ordrene de legger inn, og for medlemmer som benytter høyfrekvente algoritmer i den utstrekning de høyere avgiftene gjenspeiler den ekstra belastningen slik handel er for kapasiteten i handelssystemet.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr.

1713).

§ 11-24. Minste tillatte kursendring

(1) Et regulert marked skal ha regler om minste tillatte kursendring for aksjer, depotbevis, børshandlede fond, sertifikater og andre lignende finansielle instrumenter.
(2) Reglene etter første ledd skal:

1. reflektere det aktuelle finansielle instrumentets likviditetsprofil på forskjellige markeder og gjennomsnittlige differanser mellom kjøpskurs og salgskurs,
2. ta i betraktning behovet for stabile kurser uten å begrense ytterligere reduksjon av differansen mellom kjøpskurs og salgskurs mer enn nødvendig,
3. tilpasse minste tillatte kursendring for det enkelte finansielle instrument på en hensiktsmessig måte.

(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-25. Synkronisering

(1) Et regulert marked og dets medlemmer skal synkronisere klokker som anvendes for å registrere dato og tid for hendelser på et regulert marked som er underlagt av rapporteringsplikt.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 11-26. Transaksjonsrapportering på vegne av verdipapirforetak

(1) Et regulert marked som rapporterer transaksjoner etter artikkel 26 i verdipapirmarkedsforordningen på vegne av verdipapirforetak, skal ha pålitelige sikkerhetssystemer som garanterer sikkerhet og autentisering ved informasjonsoverføringen, reduserer risikoen for dataforfalskning og ulovlig tilgang, og som forebygger informasjonslekkasje og sikrer at opplysningene til

enhver tid behandles fortrolig. Et regulert marked skal opprettholde tilstrekkelige ressurser og ha reservesystemer på plass, slik at disse tjenestene kan tilbys og opprettholdes til enhver tid.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

Kapittel 12 Virksomhetskrav for regulerte markeder

Kapitlet tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere kap 12 er nå kap 16). Overskrift endret ved lover 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 12-1. Virksomhetsbegrensninger

(1) Markedsoperatøren for et regulert marked kan i tillegg til å drive regulert marked bare drive virksomhet som har naturlig sammenheng med drift av det regulerte markedet, og som ikke svekker tilliten til det regulerte markedets integritet og uavhengighet. Departementet avgjør i tvilstilfelle om vilkårene i første punktum er oppfylt.
(2) Dersom en markedsoperatør driver oppgjørsvirksomhet etter kapittel 17, må virksomheten drives i eget foretak. Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra bestemmelsen i første punktum.
(3) Finanstilsynet kan pålegge en markedsoperatør som driver annen virksomhet, å drive denne i et eget foretak.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 12-2. Opptak til handel av finansielle instrumenter mv.

(1) Det regulerte markedet skal ha klare og oversiktlige regler om opptak av finansielle instrumenter til handel. Reglene skal sørge for at finansielle instrumenter kan handles på en rettferdig, velordnet og effektiv måte, samt at omsettelige verdipapirer, jf. § 2-4 første ledd, er fritt omsettelige.
(2) Ved opptak av derivater til handel skal reglene sørge for at derivatkontraktene er utformet på en slik måte at de legger til rette for en velordnet prisdannelse og effektive oppgjørsbetingelser.

(3) Det regulerte markedet skal ha effektive ordninger for å påse at utstedere av omsettelige verdipapirer som er tatt opp til handel, oppfyller sine forpliktelser etter kapittel 5 og 7.
(4) Det regulerte markedet skal ha ordninger som legger til rette for medlemmenes tilgang til opplysninger som offentliggjøres etter kapittel 5 og 7.
(5) Det regulerte markedet skal ha nødvendige ordninger for å vurdere regelmessig at vilkårene for opptak til handel av finansielle instrumenter etterleves.
(6) Omsettelige verdipapirer som allerede er tatt opp til handel på et annet regulert marked, kan tas opp til handel på et regulert marked uten utstederens samtykke, forutsatt at reglene i kapittel 7 oppfylles. Det regulerte markedet skal gi utstederen melding om at opptak til handel finner sted. Utstederen skal ikke underlegges informasjonsforpliktelser som følge av opptaket.
(7) Markedsoperatøren kan kreve at en utsteder av finansielle instrumenter som er eller søkes tatt opp til handel på det regulerte markedet, og utstederens tillitsvalgte og ansatte, uten hinder av taushetsplikt gir de opplysninger som er nødvendige for at markedsoperatøren skal kunne oppfylle sine lovbestemte plikter. Første punktum gjelder tilsvarende for andre som regelmessig utfører ledelsesfunksjoner for utstederen. Første punktum gjelder videre tilsvarende for annen person som har søkt om opptak til handel av finansielle instrumenter.
(8) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 12-3. Suspensjon og strykning av finansielle instrumenter

(1) Markedsoperatøren kan suspendere eller stryke et finansielt instrument fra handel på det regulerte markedet hvis det ikke lenger tilfredsstiller det regulerte markedets vilkår. Markedsoperatøren kan likevel ikke suspendere eller stryke et finansielt instrument på det regulerte markedet hvis dette kan ventes å medføre vesentlig ulempe for eierne av instrumentet eller markedets oppgaver og funksjon.
(2) Ved suspensjon eller strykning av et finansielt instrument skal markedsoperatøren for det regulerte markedet også suspendere eller stryke eventuelle derivatinstrumenter som har det aktuelle finansielle instrumentet som underliggende, der dette er nødvendig for å fremme hensikten med suspensjonen eller strykningen av det underliggende finansielle instrumentet.
(3) Den som suspenderer eller stryker et finansielt instrument fra handel på et regulert marked, skal umiddelbart offentliggjøre beslutningen og informere Finanstilsynet om dette.
(4) Finanstilsynet skal kreve at andre handelsplasser og systematiske

internaliserere som handler det aktuelle finansielle instrumentet, suspenderer eller stryker instrumentet fra handel dersom beslutningen om suspensjon eller strykning er begrunnet i overtakelsestilbud, mistanke om markedsmisbruk eller manglende offentliggjøring av innsideinformasjon om utstederen eller det finansielle instrumentet i strid med artikkel 7 og 17 i markedsmisbruksforordningen, jf. § 3-1, med mindre dette kan medføre vesentlig ulempe for eierne av instrumentet eller markedets funksjon. Finanstilsynet skal umiddelbart offentliggjøre beslutningen og gi Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet og relevante tilsynsmyndigheter i andre EØS-stater opplysninger om dette.
(5) Finanstilsynet kan beslutte at markedsoperatøren skal suspendere eller stryke et finansielt instrument på et regulert marked i medhold av første og annet ledd hvis det ikke lenger tilfredsstiller vilkårene for opptak til handel.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985).

§ 12-4. Medlemskap på regulert marked

(1) Et regulert marked skal ha oversiktlige og ikke-diskriminerende regler basert på objektive kriterier om medlemskap og tilgang til markedet.
(2) Reglene som nevnt i første ledd skal beskrive et medlems forpliktelser som følger av:

1. reguleringen av og virksomheten til det regulerte markedet,
2. markedets handelsregler,
3. profesjonelle standarder for ansatte i verdipapirforetak eller kredittinstitusjoner som deltar på markedet,
4. vilkårene som gjelder for medlemmer som ikke er verdipapirforetak eller kredittinstitusjoner,
5. regler og prosedyrer for oppgjør og clearing av transaksjoner som gjelder på markedet.

(3) Et regulert marked kan oppta verdipapirforetak og kredittinstitusjoner som medlem. Et regulert marked kan også oppta andre juridiske og fysiske personer som medlem, såfremt disse:

1. har tilstrekkelig godt omdømme,
2. har tilstrekkelig evne, kompetanse og erfaring knyttet til handel og transaksjoner,

3. har, der hvor det er relevant, tilstrekkelige organisatoriske ordninger, og
4. har nødvendige finansielle ressurser, tatt i betraktning ulike ordninger for å garantere riktig oppgjør av transaksjoner.

(4) Kravene i §§ 10-9 til 10-21 gjelder ikke for transaksjoner som sluttes mellom medlemmer på et regulert marked. Kravene i §§ 10-9 til 10-21 gjelder likevel overfor medlemmers kunder når de på vegne av kundene utfører ordre på et regulert marked.
(5) Markedsoperatøren skal gi foretak med hovedkontor i en annen EØS-stat og som har tillatelse til å yte investeringstjenester eller drive investeringsvirksomhet, adgang til medlemskap på regulert marked på like vilkår som andre medlemmer.
(6) Markedsoperatøren skal gi Finanstilsynet melding hvis den har til hensikt å etablere ordninger i annen EØS-stat som kan lette fjernmedlemmers adgang til og mulighet for å handle på markedet. Finanstilsynet skal innen én måned gi opplysningene til tilsynsmyndigheten i den andre EØS-staten.
(7) Markedsoperatøren skal regelmessig oversende en liste over det regulerte markedets medlemmer til Finanstilsynet.
(8) Medlemmer på regulert marked samt tillitsvalgte og ansatte hos medlemmer er uten hinder av taushetsplikt forpliktet til å gi markedsoperatøren for det regulerte markedet de opplysninger som er nødvendige for at markedsoperatøren skal kunne oppfylle sine plikter etter denne loven og annen lovgivning.
(9) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 12-5. Markedsovervåkning

(1) Et regulert marked skal etablere effektive ordninger og prosedyrer, herunder ha nødvendige ressurser, som sikrer en regelmessig overvåking av medlemmers etterlevelse av markedets egne regler. Regulerte markeder skal overvåke innsendte ordrer, kanselleringer av ordrer og transaksjoner på markedet med sikte på å avdekke brudd på relevante lover og regler, herunder reglene om markedsmisbruk i kapittel 3, markedets egne regler og andre rettsstridige handelsforhold, samt forstyrrelser i handelssystemet knyttet til et finansielt instrument.
(2) Markedsoperatøren for det regulerte markedet skal umiddelbart gi melding til Finanstilsynet ved mistanke om vesentlige brudd på relevante lover og forskrifter, markedets egne regler eller andre rettsstridige handelsforhold, samt

ved forstyrrelser i handelssystemet knyttet til et finansielt instrument.
(3) Markedsoperatøren kan kreve at en verdipapirsentral og en sentral motpart uten hinder av taushetsplikt gir opplysninger som er nødvendige for at det regulerte markedet skal kunne oppfylle sine plikter etter første og annet ledd. Opplysningene kan ikke benyttes til andre formål.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lov 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 12-6. Valg av oppgjørssystem

Medlemmer på et regulert marked skal ha rett til å velge oppgjørssystem for transaksjoner med finansielle instrumenter som er inngått på markedet, dersom følgende vilkår er oppfylt:

1. det foreligger forbindelser og avtaler mellom det valgte oppgjørssystemet og andre systemer eller ordninger som er nødvendige for å sikre et effektivt og økonomisk oppgjør av den aktuelle transaksjonen, og
2. Finanstilsynet samtykker i at anvendelse av et annet oppgjørssystem enn det som er utpekt av det regulerte markedet, gir tekniske betingelser som er egnet til å sikre at finansmarkedene virker på en smidig og ordnet måte.

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 12-7. Opptak til handel av finansielle instrumenter utstedt av et regulert marked

(1) Et regulert marked kan ikke oppta til handel omsettelige verdipapirer utstedt av markedsoperatøren for det regulerte markedet, foretak i samme konsern som markedsoperatøren, eller finansielle instrumenter knyttet til slike, uten samtykke fra departementet.
(2) Departementet kan gi samtykke til at et regulert marked opptar til handel omsettelige verdipapirer som er utstedt av et foretak som inngår i konsernforhold med markedsoperatøren for vedkommende regulerte marked eller finansielle instrumenter knyttet til slike. Det kan stilles vilkår for slikt samtykke, herunder at foretak skal underlegges særlig tilsyn fra Finanstilsynet,

samt at foretak skal ha opplysningsplikt overfor Finanstilsynet.
(3) Departementet kan gi nærmere regler om prosedyrer, beslutning og kontroll vedrørende slikt opptak, om løpende handel og om tilsyn med utsteder og det regulerte markedet.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 12-8. Forskrifter om saksbehandling

Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om saksbehandlingen og sakskostnader for beslutninger fattet av en markedsoperatør, og bestemmelser om klage og omgjøring for slike beslutninger.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lover 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 12-9. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), opphevet ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 12-10. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), opphevet ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 12-11. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), opphevet ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 12-12. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), opphevet ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 12-13. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), opphevet ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

Kapittel 13. Tillatelse og virksomhetskrav som børs

Kapitlet tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere kap 13 er nå kap 17).

§ 13-1. Tillatelse til å drive virksomhet som børs mv.

(1) En børs kan bare drives av en markedsoperatør som har tillatelse til dette fra departementet.
(2) Foretak som ikke har tillatelse som markedsoperatør for børs etter denne loven, kan ikke benytte betegnelsen børs i eller som tillegg til sitt navn, eller ved omtale av sin virksomhet, dersom bruken er egnet til å gi inntrykk av at foretaket har tillatelse etter denne loven.
(3) Vedtektene og endringer i disse skal forelegges departementet til godkjennelse. Departementet kan gi forskrift om innhold og godkjennelse av markedsoperatørens vedtekter.
(4) Vedtak om avhendelse av en vesentlig del av den konsesjonspliktige virksomheten, skal treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette hvilke bestemmelser etter loven som skal gjelde både markedsoperatøren og børs der disse er to ulike rettssubjekt.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 13-2. Opptak til handel av finansielle instrumenter på børs

(1) Finansielle instrumenter kan opptas til handel på børs etter reglene i § 12-2, og forskrift gitt i medhold av § 12-2, og børsens egne regler dersom vedkommende børs finner at de finansielle instrumentene er egnet for dette og kan forventes å bli gjenstand for regelmessig omsetning.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 13-3. Eierkontroll i børs

(1) Erverv som fører til at erververen blir eier av en betydelig eierandel i en markedsoperatør for en børs, eller i børsen selv, krever tillatelse fra departementet. Med betydelig eierandel menes direkte eller indirekte eierandel som representerer minst 10 prosent av aksjekapitalen eller stemmene, eller som på annen måte gjør det mulig å utøve betydelig innflytelse over forvaltningen av foretaket. Likt med erververens egne aksjer regnes aksjer som eies eller erverves av aksjeeiere som nevnt i § 2-5. Likestilt med eie av aksjer etter første til tredje punktum regnes erverv av rett til å bli eier av aksjer når dette må anses som reelt aksjeeie.
(2) Ethvert erverv som øker eierandelen slik at denne direkte eller indirekte overstiger 20, 30 eller 50 prosent av aksjekapitalen eller stemmene i en børs, krever tillatelse fra departementet. Første ledd tredje og fjerde punktum gjelder tilsvarende.
(3) Søknad om tillatelse etter første og annet ledd sendes særskilt for hver aksjeeier som ved ervervet direkte eller indirekte får en eierandel i en børs som utgjør eller overstiger 10, 20, 30 eller 50 prosent.
(4) Tillatelse etter første og annet ledd kan bare gis når erververen anses egnet til å sikre en god og fornuftig forvaltning av foretaket. Ved denne vurderingen skal det særlig legges vekt på:

1. erververens tidligere handlemåte,
2. erververens tilgjengelige økonomiske ressurser og hensynet til forsvarlig virksomhet,
3. om eierskapet vil kunne føre til uønskede virkninger for finansmarkedenes virkemåte, eller børsens evne til å betjene det norske kapitalmarkedet,
4. muligheten for å utøve et effektivt tilsyn, herunder om det er etablert samarbeid med tilsynsmyndighetene i erververens hjemland,

5. om eierskapet vil kunne påvirke rettigheter og plikter for aktørene på vedkommende børs,
6. om den bakenforliggende eierstrukturen hos erververen er i samsvar med de hensyn som ivaretas i denne bestemmelse,
7. om det er grunn til å anta at det i forbindelse med ervervet foregår eller blir gjort forsøk på hvitvasking av penger eller finansiering av terrorvirksomhet, eller at ervervet vil øke risikoen for dette.

(5) Søknad om tillatelse etter første og annet ledd skal sendes Finanstilsynet med kopi til departementet. Den som erverver en betydelig eierandel, skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 dersom Finanstilsynet ber om det.
(6) Ved avhendelse av aksjer slik at eierandelen kommer under grensene etter første og annet ledd, skal det gis melding til Finanstilsynet.
(7) Departementet kan i forskrift gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen her, herunder nærmere regler om innholdet i søknad, regler for behandling av søknaden, samt regler om plikt til å gi melding om eiere av betydelige eierandeler i foretaket, og om plikt for juridiske personer som har betydelige eierandeler i foretaket, til å gi melding om hvem som inngår i styret og ledelsen.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 13-4. Erverv uten tillatelse

(1) Dersom en aksjeeier har ervervet aksjer uten nødvendig tillatelse etter § 13-3, kan departementet fastsette en frist for å redusere eierandelen eller søke om nødvendig tillatelse. Dersom denne fristen overskrides, kan departementet selge aksjene. Reglene om tvangsdekning i finansielle instrumenter i tvangsfullbyrdelsesloven gjelder så langt de passer. Tvangsfullbyrdelsesloven § 10-6, jf. § 8-16, kommer ikke til anvendelse. Aksjeeieren skal varsles om at tvangssalg vil bli foretatt senest to uker før salget gjennomføres.
(2) Inntil nedsalg eller tvangssalg har funnet sted kan aksjeeieren for den del av aksjene som overstiger tillatt nivå, ikke utøve andre rettigheter i selskapet enn retten til å heve utbytte og til å utøve fortrinnsrett ved kapitalforhøyelse.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 13-5. Kontrollkomité

Departementet kan i forskrift fastsette regler om at en markedsoperatør for børs skal ha en kontrollkomité, herunder regler om kontrollkomiteens sammensetning, oppgaver, instruks og melding til Finanstilsynet.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 13-6. Stans i handel

(1) Departementet kan i ekstraordinære situasjoner vedta at all notering og handel ved børs skal stanses. Så vidt mulig skal børsens og Finanstilsynets uttalelse innhentes før beslutning fattes. Dersom departementets vedtak ikke kan avventes, kan Finanstilsynet treffe slik avgjørelse. Dersom Finanstilsynets vedtak ikke kan avventes, kan børsen treffe slik avgjørelse.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

Del 5. Datarapporteringstjenester

Del 5 tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere del 5 er nå del 8).

Kapittel 14. Tillatelse og vilkår for datarapporteringstjenester

Kapitlet tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere kap 14 er nå kap 18).

§ 14-1. Definisjoner av datarapporteringstjenester

(1) Med datarapporteringstjenester menes:

1. drift av en godkjent offentliggjøringsordning,
2. drift av et konsolidert offentliggjøringssystem,
3. drift av en godkjent rapporteringsordning.

(2) Med en godkjent offentliggjøringsordning menes et foretak med tillatelse til

å offentliggjøre handelsrapporter på vegne av et verdipapirforetak etter verdipapirmarkedsforordningen artikkel 20 og 21.
(3) Med et konsolidert offentliggjøringssystem menes et foretak med tillatelse til å samle inn handelsrapporter om finansielle instrumenter etter verdipapirmarkedsforordningen artikkel 6, 7, 10, 12, 13, 20 og 21 fra regulert marked, multilateral handelsfasilitet, organisert handelsfasilitet og godkjent offentliggjøringsordning, og til å konsolidere dem til en kontinuerlig, elektronisk, direkte datastrøm med opplysninger om priser og volum for hvert enkelt finansielt instrument.
(4) Med en godkjent rapporteringsordning menes et foretak med tillatelse til å rapportere opplysninger om transaksjoner på vegne av verdipapirforetak til tilsynsmyndigheten eller Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet.
(5) Med datarapporteringsforetak menes foretak som yter datarapporteringstjenester på forretningsmessig basis.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 14-2. Tillatelse til å yte datarapporteringstjenester

(1) Datarapporteringstjenester som ytes på forretningsmessig basis av foretak med hovedsete i Norge, kan bare ytes etter tillatelse fra Finanstilsynet. I tillatelsen skal det angis hvilke datarapporteringstjenester foretaket kan yte.
(2) En markedsoperatør eller et verdipapirforetak som har tillatelse til å drive en handelsplass, kan yte datarapporteringstjenester uten særskilt tillatelse dersom det dokumenteres at foretaket oppfyller kravene i dette kapittelet. Hvilke datarapporteringstjenester foretaket kan yte, skal fremgå av foretakets tillatelse.
(3) Tillatelse kan bare gis dersom Finanstilsynet anser at vilkårene for å yte datarapporteringstjenester etter dette kapittelet er oppfylt.
(4) Foretak som yter datarapporteringstjenester, plikter å innrette sin virksomhet slik at den til enhver tid er i overensstemmelse med reglene i dette kapittelet og de vilkår som er satt for tillatelsen. Foretaket skal opplyse Finanstilsynet om vesentlige endringer i forutsetningene som lå til grunn for tillatelsen.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 14-3. Søknad om tillatelse

(1) I søknad om tillatelse skal alle opplysninger som er nødvendig for å vise at foretaket tilfredsstiller kravene i dette kapittelet, fremlegges, herunder en driftsplan som viser hvilke tjenester som er planlagt og foretakets organisering.
(2) Vedtak om tillatelse skal meddeles søkeren snarest mulig og senest seks måneder etter at en fullstendig søknad er innlevert.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 14-4. Endring og tilbakekall av tillatelser

(1) Finanstilsynet kan helt eller delvis endre, herunder sette nye vilkår, eller tilbakekalle tillatelsen til å yte datarapporteringstjenester dersom foretaket:

1. ikke gjør bruk av tillatelsen innen tolv måneder, gir uttrykkelig avkall på den eller ikke har ytt noen datarapporteringstjenester i de foregående seks månedene,
2. har fått tillatelsen ved hjelp av uriktige opplysninger eller andre uregelmessigheter,
3. ikke lenger oppfyller vilkårene for tillatelsen,
4. foretar alvorlige eller systematiske overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov, slik at det er grunn til å frykte for at fortsettelse av virksomheten kan skade foretakets kunder, brukerne av rapportert data, tilliten til verdipapirmarkedet eller institusjonene som virker i markedet, eller
5. foretaket ikke etterkommer pålegg gitt i medhold av § 19-7 eller finanstilsynsloven § 4-1.

(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 14-5. Krav til ledelsen i datarapporteringsforetak

(1) Styremedlemmer, daglig leder og andre som faktisk deltar i ledelsen av et datarapporteringsforetak, skal ha tilstrekkelige kvalifikasjoner og erfaring, ha ført en hederlig vandel og for øvrig ikke ha utvist utilbørlig atferd som gir grunn

til å anta at stillingen eller vervet ikke vil kunne ivaretas på forsvarlig måte. Personer omfattet av første punktum skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.
(2) Bestemmelsene i § 9-10 annet ledd og femte til niende ledd gjelder tilsvarende for datarapporteringsforetak.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 14-6. Styrets oppgaver og ansvar

Bestemmelsene i § 11-8 gjelder tilsvarende for styret i et datarapporteringsforetak.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 14-7. Organisatoriske krav til godkjente offentliggjøringsordninger

(1) En godkjent offentliggjøringsordning skal ha egnede retningslinjer og ordninger for å offentliggjøre opplysningene som kreves etter artikkel 20 og 21 i verdipapirmarkedsforordningen så nær sanntid som mulig, og på rimelige forretningsmessige vilkår.
(2) Opplysningene etter første ledd skal gjøres tilgjengelige vederlagsfritt 15 minutter etter at den godkjente offentliggjøringsordningen har offentliggjort dem.
(3) Offentliggjøringen etter første ledd skal skje effektivt og konsekvent og på en måte som sikrer rask tilgang til opplysningene.
(4) Offentliggjøringen skal være ikke-diskriminerende og i et format som legger til rette for konsolidering av opplysningene med tilsvarende opplysninger fra andre kilder.
(5) Opplysningene som offentliggjøres etter første ledd, skal minst omfatte følgende:

1. det finansielle instrumentets identifikasjon,
2. prisen for den gjennomførte transaksjonen,
3. transaksjonsvolumet,
4. transaksjonstidspunktet,
5. tidspunktet da transaksjonen ble rapportert,
6. prisnoteringen for transaksjonen,
7. koden for handelsplassen der transaksjonen ble gjennomført, eller

dersom transaksjonen ble gjennomført gjennom en systematisk internaliserer, koden «SI» eller eventuelt «OTC», og
8. angivelse av at transaksjonen var omfattet av særlige vilkår dersom det er relevant.

(6) En godkjent offentliggjøringsordning skal ha effektive administrative ordninger for å hindre interessekonflikter med kundene. En godkjent offentliggjøringsordning som også er en markedsoperatør eller et verdipapirforetak, skal behandle alle innsamlede opplysninger på en ikke-diskriminerende måte og ha egnede ordninger for å skille forskjellige forretningsfunksjoner.
(7) En godkjent offentliggjøringsordning skal ha pålitelige sikkerhetssystemer som er utformet for å garantere sikkerhet ved informasjonsoverføringen, redusere risikoen for dataforfalskning og ulovlig tilgang, og for å forebygge informasjonslekkasje før offentliggjøringen. Den godkjente offentliggjøringsordningen skal ha tilstrekkelige ressurser og reservesystemer på plass, slik at tjenestene kan tilbys og opprettholdes til enhver tid.
(8) En godkjent offentliggjøringsordning skal ha systemer som effektivt kan kontrollere om handelsrapportene er fullstendige, identifisere utelatelser og åpenbare feil og anmode om at eventuelle feilaktige rapporter overføres på nytt.
(9) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 14-8. Organisatoriske krav til konsoliderte offentliggjøringssystemer

(1) Et konsolidert offentliggjøringssystem skal ha egnede retningslinjer og ordninger for å samle inn opplysningene som offentliggjøres etter artikkel 6 og 20 i verdipapirmarkedsforordningen, konsolidere dem i en kontinuerlig elektronisk datastrøm og gjøre opplysningene tilgjengelige for offentligheten så nær sanntid som teknisk mulig og på rimelige forretningsmessige vilkår. Opplysningene skal gjøres tilgjengelige på et ikke-diskriminerende grunnlag og i formater som markedsdeltakerne enkelt kan få tilgang til og bruke. Bestemmelsene i § 14-7 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende for opplysninger etter første punktum.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for opplysningene som offentliggjøres etter artikkel 10 og 21 i verdipapirmarkedsforordningen.
(3) Bestemmelsene i § 14-7 femte ledd nr. 1 til nr. 8 gjelder tilsvarende for opplysningene som offentligjøres etter første og annet ledd. Opplysningene som offentligjøres etter første ledd skal også, dersom det er relevant, angi at en

dataalgoritme i verdipapirforetaket var ansvarlig for investeringsbeslutningen og utførelsen av transaksjonen. Opplysningene som offentliggjøres etter første ledd, skal også angi hvilket av unntakene transaksjonen var omfattet av dersom det ble gjort unntak etter artikkel 4 nr. 1 bokstav a eller b i verdipapirmarkedsforordningen fra forpliktelsen til å offentliggjøre opplysningene etter artikkel 3 nr. 1 i nevnte forordning.
(4) Bestemmelsene i § 14-7 sjette og syvende ledd om håndtering av interessekonflikter, sikkerhetssystemer mv. gjelder tilsvarende for et konsolidert offentliggjøringssystem.
(5) Et konsolidert offentliggjøringssystem skal sikre at dataene som leveres, er konsolidert fra alle regulerte markeder, multilaterale handelsfasiliteter, organiserte handelsfasiliteter og godkjente offentliggjøringsordninger, og omfatter nærmere angitte finansielle instrumenter.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 14-9. Organisatoriske krav til godkjente rapporteringsordninger

(1) En godkjent rapporteringsordning skal ha egnede retningslinjer og ordninger for å rapportere opplysningene som kreves etter artikkel 26 i verdipapirmarkedsforordningen, snarest mulig og senest ved utgangen av første virkedag etter den dagen transaksjonen fant sted. Slike opplysninger skal rapporteres i samsvar med kravene i verdipapirmarkedsforordningen artikkel 26.
(2) Bestemmelsene i § 14-7 sjette og syvende ledd om håndtering av interessekonflikter, sikkerhetssystemer mv. gjelder tilsvarende for en godkjent rapporteringsordning.
(3) En godkjent rapporteringsordning skal ha systemer som effektivt kan kontrollere om transaksjonsrapportene er fullstendige og identifisere utelatelser og åpenbare feil som er forårsaket av verdipapirforetaket. Dersom slike feil eller utelatelser forekommer, skal rapporteringsordningen opplyse verdipapirforetaket om dem og anmode om at eventuelle feilaktige rapporter overføres på nytt.
(4) En godkjent rapporteringsordning skal ha systemer som gjør det mulig for den godkjente rapporteringsordningen å oppdage feil eller utelatelser som den selv har forårsaket, og å rette og overføre, eller eventuelt overføre på nytt, korrekte og fullstendige transaksjonsrapporter til Finanstilsynet.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 14-10. Virksomhet i Norge fra foretak med hovedsete i en annen EØS-stat

(1) Datarapporteringstjenester kan ytes i Norge av foretak med hovedsete i en annen EØS-stat.
(2) Foretak etter første ledd må ha tillatelse til å yte slike datarapporteringstjenester og være underlagt tilsyn i hjemstaten.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

Del 6. Markedet for varederivater, utslippskvoter mv.

Del 6 tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere del 6 er nå del 9).

Kapittel 15. Fastsettelse, rapportering og håndheving av posisjonsgrenser

Kapitlet tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere kap 15 er nå kap 19).

§ 15-1. Fastsettelse av posisjonsgrenser

(1) Finanstilsynet skal etablere og anvende klare kvantitative grenser for hvor stor nettoposisjon en fysisk eller juridisk person til enhver tid kan inneha i varederivater som handles på norske handelsplasser og økonomisk likeverdige OTC-kontrakter (posisjonsgrenser) dersom disse varederivatene enten er landbruksvarederivater eller anses som kritiske eller vesentlige. Et varederivat skal anses som kritisk eller vesentlig dersom den åpne balansen er på minimum 300 000 lots i gjennomsnitt over en periode på ett år. Den åpne balansen er summen av alle nettoposisjonene til sluttposisjonsholderne. Posisjonsgrensene skal etableres og anvendes for å motvirke markedsmisbruk og for å opprettholde ordnede prisdannelses- og oppgjørsvilkår. Finanstilsynet skal ikke etablere posisjonsgrenser for varederivater som er omsettelige verdipapirer som nevnt i § 2-4 første ledd nummer 3.
(2) Posisjonsgrensene skal etableres på grunnlag av alle posisjoner som innehas av en fysisk eller juridisk person eller på dennes vegne samlet på konsernnivå.
(3) Det skal etableres posisjonsgrense for hvert enkelt landbruksvarederivat og for hvert enkelt kritisk eller vesentlig varederivat som handles på handelsplass og økonomisk likeverdige OTC-kontrakter basert på en særskilt beregningsmetode. Beregningsmetoden anvendes for å fastsette

posisjonsgrenser for spotmåneden og for andre måneder basert på egenskaper ved derivatet og markedet for den underliggende varen.
(4) Finanstilsynet skal vurdere og eventuelt endre posisjonsgrenser ved vesentlige endringer i den tilgjengelige mengden underliggende vare eller antallet åpne posisjoner, eller ved annen vesentlig endring i markedet.
(5) Finanstilsynet kan i særlige tilfeller fastsette strengere posisjonsgrenser enn det som følger av beregningsmetoden etter tredje ledd med utfyllende forskrifter, dersom dette er objektivt begrunnet og forholdsmessig. Tilsynsmyndigheten skal ved fastsettelse av strengere posisjonsgrenser ta hensyn til det konkrete markedets likviditet og hvor velfungerende det er. Den strengere posisjonsgrensen skal offentliggjøres på Finanstilsynets nettsider og gjelder maksimalt i seks måneder fra dagen den ble offentliggjort. Den strengere posisjonsgrensen kan fornyes for perioder på inntil seks måneder av gangen. Dersom den strengere posisjonsgrensen ikke blir fornyet etter utløpet av seksmåneders-perioden, utløper den automatisk.
(6) Tilsynsmyndighet for handelsplass i annet EØS-land fastsetter posisjonsgrenser for varederivater som handles på handelsplass i vedkommende EØS-land og økonomisk likeverdige OTC-kontrakter.
(7) Når varederivater som er basert på samme underliggende, og som deler de samme egenskapene, er handlet på handelsplasser i flere EØS-land, skal tilsynsmyndigheten for handelsplassen med det største handelsvolumet i disse varederivatene (sentral tilsynsmyndighet) fastsette en felles posisjonsgrense som skal anvendes ved all handel i dem dersom de er

1. landbruksvarederivater som handles i betydelige volumer på handelsplasser i flere EØS-land, eller
2. kritiske eller vesentlige varederivater.

(8) Ingen skal inneha posisjoner i varederivatkontrakter som overstiger posisjonsgrenser etablert av tilsynsmyndigheten etter første, sjette eller syvende ledd og i samsvar med direktiv 2014/65/EU artikkel 57.
(9) Det kan søkes om unntak fra kravet etter åttende ledd i følgende tilfeller:

1. Ikke-finansielle foretak kan søke om unntak for posisjoner som på en objektivt målbar måte reduserer risikoene direkte knyttet til foretakets forretningsvirksomhet.
2. Finansielle foretak som inngår i et overveiende kommersielt konsern og som opptrer på vegne av et ikke-finansielt foretak som er del av det samme konsernet, kan søke om unntak for posisjoner som på en objektivt målbar måte reduserer risikoene direkte knyttet til det ikke-finansielle foretakets forretningsvirksomhet. Med overveiende kommersielt konsern forstås ethvert konsern der hovedvirksomheten

verken er å yte investeringstjenester etter direktiv 2014/65/EU, å utføre en aktivitet nevnt i vedlegg I til direktiv 2013/36/EU eller å opptre som prisstiller for varederivater.

3. Finansielle og ikke-finansielle motparter kan søke om unntak for posisjoner som på en objektivt målbar måte er et resultat av transaksjoner inngått for å oppfylle forpliktelser til å tilføre likviditet på en handelsplass, forutsatt at disse forpliktelsene er satt av myndigheter i samsvar med EU-rett eller med nasjonal rett eller av handelsplasser.

(10) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her. Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 15-2. Kontroll av posisjonshåndtering

(1) Et verdipapirforetak eller en markedsoperatør som driver en handelsplass der det handles varederivater, skal foreta kontroll av posisjonshåndteringen. Som ledd i denne kontrollen skal handelsplassen ha myndighet til å

1. overvåke personers åpne posisjoner,
2. få opplysninger, herunder all relevant dokumentasjon, fra personer om
    a. størrelsen på og formålet med en inngått posisjon eller eksponering,
    b. reelle eller underliggende eiere,
    c. eventuelle avtalte ordninger om samhandling, og
    d. eventuelle tilknyttede eiendeler eller forpliktelser i det underliggende markedet,
3. kreve at en person midlertidig eller varig avslutter eller reduserer en posisjon og ensidig treffe egnede tiltak for å sikre at posisjonen avsluttes eller reduseres dersom personen ikke etterkommer kravet, og
4. kreve at en person midlertidig tilbakefører likviditet til markedet til avtalt pris og i avtalt omfang for å redusere virkningen av en stor eller dominerende posisjon.

(2) Myndigheten til å få opplysninger, herunder all relevant dokumentasjon, etter første ledd nr. 2 skal også omfatte posisjoner i varederivater som er basert på samme underliggende, og som deler de samme egenskapene på andre

handelsplasser og i økonomisk likeverdige OTC-kontrakter dersom de holdes gjennom medlemmer eller deltakere.
(3) Verdipapirforetaket eller markedsoperatøren skal gjennomføre kontroll etter første ledd på en transparent og ikke-diskriminerende måte og gi markedsdeltakerne relevante opplysninger om kontrollen. Kontrollen skal tilpasses markedsdeltakernes art og sammensetning og deres bruk av varederivatkontrakter som er tatt opp til handel på handelsplassen.
(4) Verdipapirforetaket eller markedsoperatøren skal gi Finanstilsynet informasjon om posisjonshåndteringskontrollen for den enkelte handelsplass den driver.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 15-3. Rapportering av posisjoner

(1) Et verdipapirforetak eller en markedsoperatør som driver en handelsplass der det handles varederivater, utslippskvoter eller derivater med utslippskvoter som underliggende, skal rapportere posisjoner på følgende måte:

1. Dersom antall personer og deres åpne posisjoner overskrider en minstegrense, skal verdipapirforetaket eller markedsoperatøren offentliggjøre en ukentlig rapport om de samlede posisjonene som innehas av de forskjellige kategoriene av personer som nevnt i femte ledd, for de forskjellige varederivatene eller utslippskvotene eller derivater av slike som handles på deres handelsplasser. Rapporten skal angi:
    a. antallet lange og korte posisjoner per kategori,
    b. endringer i posisjonene siden forrige rapport,
    c. prosentandelen av det samlede antallet åpne posisjoner for hver kategori, og
    d. antallet personer som innehar en posisjon i hver kategori.
2. Den ukentlige rapporten skal sendes til Finanstilsynet og Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet.
3. Verdipapirforetaket eller markedsoperatøren skal minst daglig gi Finanstilsynet en fullstendig oversikt over posisjoner som innehas av alle personer på den berørte handelsplassen, herunder medlemmene og deres kunder.

(2) Et verdipapirforetak som handler varederivater, utslippskvoter eller

derivater med utslippskvoter som underliggende utenfor en handelsplass, skal minst daglig gi tilsynsmyndigheten til handelsplassen der varederivatene, utslippskvotene eller derivatene med utslippskvoter som underliggende handles, en fullstendig oversikt over sine posisjoner, herunder posisjoner som innehas av kundene og kundenes kunder igjen ned til sluttkundenivå, i

1. nevnte instrumenter som handles på en handelsplass i de tilfeller der dette er relevant, og
2. i økonomisk likeverdige OTC-kontrakter.

For posisjoner i varederivater der det er fastsatt en felles posisjonsgrense etter § 15-1 syvende ledd, skal oversikten nevnt i første punktum i stedet sendes til den sentrale tilsynsmyndigheten.
(3) Medlemmer på regulert marked, deltakere på multilaterale handelsfasiliteter og kunder av organiserte handelsfasiliteter skal minst daglig rapportere følgende til verdipapirforetaket eller markedsoperatøren som driver handelsplassen:

1. opplysninger om sine egne posisjoner som innehas gjennom kontrakter som handles på denne handelsplassen, og
2. opplysninger om posisjonene som innehas av kundene og kundenes kunder ned til sluttkundenivå.

(4) Pliktene etter første til tredje ledd gjelder ikke for de varederivatene som er omsettelige verdipapirer som nevnt i § 2-4 første ledd nr. 3.
(5) Et verdipapirforetak eller en markedsoperatør som driver en handelsplass, skal klassifisere personer som innehar posisjoner i varederivater, utslippskvoter eller derivater med utslippskvoter som underliggende ut fra arten av deres hovedvirksomhet, som enten:

1. verdipapirforetak eller kredittinstitusjon,
2. investeringsfond, enten et foretak for kollektiv investering i omsettelige verdipapirer etter direktiv 2009/65/EF, eller en forvalter av alternative investeringsfond etter direktiv 2011/61/EU,
3. andre finansforetak, herunder forsikringsforetak og gjenforsikringsforetak etter direktiv 2009/138/EF, og tjenestepensjonsforetak etter direktiv 2003/41/EF,
4. kommersiell aktør, eller
5. operatører med kvoteplikt etter direktiv 2003/87/EF.

(6) I rapportene nevnt i første ledd nr. 1 og oversiktene nevnt i annet ledd skal det skilles mellom posisjoner som på en objektivt målbar måte reduserer

risikoene tilknyttet forretningsvirksomheten, og andre posisjoner.
(7) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713), endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 13 jan 2023 nr. 42).

§ 15-4. Opplysningsplikt og pålegg

(1) Finanstilsynet kan kreve opplysninger, herunder all relevant dokumentasjon, om størrelse og formål med posisjoner og eksponeringer som innehas gjennom varederivater, og om eventuelle eiendeler eller forpliktelser i det underliggende markedet.
(2) Finanstilsynet kan kreve at størrelsen på en posisjon reduseres til en størrelse lik eller under en posisjonsgrense etablert etter § 15-1 og utfyllende forskrifter dersom vedkommende opptrer i strid med reglene i dette kapittel med tilhørende forskrifter, eller det anses nødvendig av hensyn til å motvirke markedsmisbruk, eller opprettholde ordnede prisdannelses- og oppgjørsvilkår.
(3) Finanstilsynet kan fatte vedtak om pålegg om å avstå fra å inngå nye varederivatkontrakter dersom vedkommende opptrer i strid med reglene i dette kapittel med tilhørende forskrifter, eller det anses nødvendig av hensyn til å motvirke markedsmisbruk eller opprettholde ordnede prisdannelses- og oppgjørsvilkår.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 15-5. Anvendelsesområde

(1) § 15-4 om opplysningsplikt og pålegg og § 21-4 om overtredelsesgebyr for overtredelse av § 15-1 gjelder uavhengig av om markedsaktøren er etablert eller har virksomhet i Norge, så lenge det gjelder en posisjon i et varederivat som handles på en handelsplass i Norge eller i økonomisk likeverdige OTC-kontrakter og posisjonsgrensen er etablert av Finanstilsynet etter § 15-1 og utfyllende forskrift.
(2) Posisjonsgrenser etablert av tilsynsmyndighet etter § 15-1 første, sjette og syvende ledd i samsvar med direktiv 2014/65/EU artikkel 57, skal legges til grunn ved Finanstilsynets vedtak etter verdipapirhandelloven § 15-4 om opplysningsplikt og pålegg og verdipapirhandelloven § 21-4 om overtredelsesgebyr for overtredelse av verdipapirhandelloven § 15-1.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr.

1713).

Del 7. Verdipapiroppgjøret

Kapitlet endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere del 4).

Kapittel 16. Generelle bestemmelser

Kapitlet endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere kap 12).

§ 16-1. Utførelse av oppdrag

Investeringstjenester som nevnt i § 2-1 første ledd nr. 2 skal utføres i verdipapirforetakets navn. Verdipapirforetaket er ansvarlig overfor oppdragsgiveren og den det slutter avtale med, for oppfyllelse av ordre det har utført. Verdipapirforetaket er ikke ansvarlig overfor oppdragsgiveren dersom oppdragsgiveren på forhånd har godkjent den annen part.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 12-1).

§ 16-2. Verdipapirforetakets sikkerhetsrett

(1) Verdipapirforetak har tilbakeholdsrett i de finansielle instrumenter som det har kjøpt for oppdragsgiver, for så vidt gjelder krav som springer ut av oppdraget.
(2) Betaler ikke oppdragsgiveren innen tre dager etter oppgjørsfrist, kan foretaket selge de finansielle instrumentene for oppdragsgiverens regning til dekning av sine krav, med mindre annet er avtalt.
(3) Dekningssalg som nevnt i annet ledd, skal foretas til børskurs eller en kurs som etter markedets stilling er rimelig.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 12-2).

§ 16-3. Alminnelige ugyldighetsregler

Ved kjøp eller salg av finansielle instrumenter gjennom verdipapirforetak gjelder de alminnelige regler om avtalers ugyldighet tilsvarende i forholdet mellom kjøperen og selgeren.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 12-3).

§ 16-4. Innsigelse ved forsinkelse

Dersom en part ikke har oppfylt sine plikter til den tid som er fastsatt i avtalen, må den annen part straks gi melding dersom han vil påberope forsinkelsen som grunnlag for å heve avtalen, med mindre annet er avtalt.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 12-4).

Kapittel 17. OTC-derivater, sentrale motparter og transaksjonsregistre

Overskrift endret ved lover 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 jan 2015 iflg. forskr. 18 des 2014 nr. 1713), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717, kapitlet endret i sin helhet).
Kapitlet endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere kap 13).

§ 17-1. OTC-derivater, sentrale motparter og transaksjonsregistre

(1) EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31bc (forordning (EU) nr. 648/2012) om OTC-derivater, sentrale motparter og transaksjonsregistre (EMIR), som endret ved

a. forordning (EU) nr. 1002/2013
b. direktiv 2014/59/EU
c. forordning (EU) 2015/1515
d. direktiv (EU) 2015/849
e. forordning (EU) nr. 600/2014
f. forordning (EU) nr. 575/2013
g. forordning (EU) 2017/610
h. forordning (EU) 2017/979
i. forordning (EU) 2019/460
j. forordning (EU) 2019/834

k. forordning (EU) 2019/876
l. forordning (EU) 2015/2365
m. forordning (EU) 2017/2402

gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om OTC-derivater, sentrale motparter og transaksjonsregistre.
(3) Departementet kan i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 59 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 691), 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566 og res. 13 des 2013 nr. 1449), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 jan 2015 iflg. forskr. 18 des 2014 nr. 1713), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 1 juni 2018 nr. 23 (ikr. 15 okt 2018 iflg. res. 14 sep 2018 nr. 1326), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 13-1), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214, med unntak av første ledd bokstav m), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1202, gjelder første ledd bokstav m). **Endres** ved lov 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 17-2. Nasjonal tilsynsmyndighet

Finanstilsynet er vedkommende myndighet etter bestemmelsene gjennomført i § 17-1 første ledd eller i forskrift gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 jan 2015 iflg. forskr. 18 des 2014 nr. 1713), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 13-2).

§ 17-3. Taushetsplikt og utlevering av opplysninger

(1) Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for en sentral motpart, har taushetsplikt om det de under sin virksomhet får kjennskap til om andres personlige eller forretningsmessige forhold, med mindre noe annet er bestemt i lov eller forskrift.
(2) Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for utlevering av opplysninger til regulert marked som er nødvendige for at regulert marked skal

kunne oppfylle sine plikter etter § 12-5.
(3) Når EFTA-domstolen behandler en sak som angår bestemmelsene gjennomført i § 17-1 første ledd eller i forskrift gitt til utfylling av disse bestemmelsene, kan enhver uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi domstolen de opplysninger som domstolen kan kreve i medhold av avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utleveringsplikt etter første og annet ledd, herunder om innskrenkninger i denne og om hvilke formål opplysningene kan benyttes til, samt om og i hvilken utstrekning det skal kunne kreves betaling for kostnader ved utleveringen.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 jan 2015 iflg. forskr. 18 des 2014 nr. 1713), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 13-3).

§ 17-4. Organisering av sentral motpart

(1) En sentral motpart skal organiseres som et allmennaksjeselskap.
(2) Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra denne bestemmelsen.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 jan 2015 iflg. forskr. 18 des 2014 nr. 1713), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 13-4).

§ 17-5. Deltakelse hos sentral motpart på vegne av kunde

Deltakelse hos sentral motpart på vegne av kunde kan bare forestås av verdipapirforetak, kredittinstitusjon eller foretak som driver virksomhet som omfattes av § 2-1.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 jan 2015 iflg. forskr. 18 des 2014 nr. 1713), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 13-5).

§ 17-6. Tillatelse fra tingretten og bistand fra politiet

(1) Stedlig tilsyn etter EMIR artikkel 63 som gjennomført i § 17-1 første ledd, krever tillatelse fra tingretten.
(2) Finanstilsynet kan kreve bistand fra politiet for å gjennomføre rettens

beslutning om stedlig tilsyn.
(3) Begjæring om tillatelse etter første ledd fremsettes av Finanstilsynet eller EFTAs overvåkingsorgan for tingretten på det stedet hvor det mest praktisk kan skje. Retten treffer sin avgjørelse ved beslutning. En anke over beslutningen har ikke oppsettende virkning. Straffeprosessloven § 201 første ledd, §§ 117 til 120 jf. § 204, § 207, § 208, § 209, § 213 og kapittel 26 samt forvaltningsloven § 15 annet ledd gjelder så langt de passer. Dersom varsel om stedlig tilsyn kan unnlates etter EMIR artikkel 63 jf. § 17-1, og Finanstilsynet eller EFTAs overvåkingsorgan anmoder retten om det, skal den begjæringen retter seg mot ikke varsles om begjæringen eller beslutningen.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 jan 2015 iflg. forskr. 18 des 2014 nr. 1713), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 13-6).

§ 17-7. Tvangsfullbyrdelse

Finanstilsynet fører kontroll med tvangsgrunnlagets ekthet etter bestemmelsene om tvangsfullbyrdelse i EMIR artikkel 68 nr. 4 som gjennomført i § 17-1 første ledd.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 13-7).

§ 17-8. Forholdet til dekningsloven § 7-3

En sentral motpart kan treffe tiltak som nevnt i EMIR artikkel 48 nr. 5 til 7 uten hinder av dekningsloven § 7-3 første ledd.
Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 17-9. Tilbakekall av tillatelse til sentral motpart

Finanstilsynet kan helt eller delvis tilbakekalle tillatelse gitt etter artikkel 17 i EMIR, jf. § 17-1, dersom foretaket foretar alvorlige eller systematiske overtredelser av artikkel 4 eller 15 i SFTR, jf. § 17A-1, eller forskrift gitt til utfylling av denne forordningen, slik at det er grunn til å frykte at fortsettelse av virksomheten kan skade tilliten til verdipapirmarkedet eller institusjonene som virker i markedet.
Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr.

1214).

Kapittel 17A Verdipapirfinansieringstransaksjoner og gjenbruk av sikkerheter

Kapittel tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 17A-1. Verdipapirfinansieringstransaksjoner og gjenbruk av sikkerheter

(1) EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31bh (forordning (EU) 2015/2365) om gjennomsiktighet for verdipapirfinansieringstransaksjoner og for gjenbruk (SFTR), som endret ved forordning (EU) 2019/463, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om verdipapirfinansieringstransaksjoner og gjenbruk.
(3) Finanstilsynet kan i forskrift gi bestemmelser om at rettslige og tilsynsmessige rammer i tredjestater er likeverdige med det som følger av SFTR som gjennomført i første ledd.
(4) Departementet kan i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 17A-2. Tillatelse fra tingretten og bistand fra politiet

(1) Stedlig tilsyn etter SFTR artikkel 9, som gjennomført i § 17A-1 første ledd, jf. EMIR artikkel 63, som gjennomført i § 17-1 første ledd, krever tillatelse fra tingretten.
(2) Finanstilsynet kan kreve bistand fra politiet for å gjennomføre rettens beslutning om stedlig tilsyn.
(3) Begjæring om tillatelse etter første ledd fremsettes av Finanstilsynet eller EFTAs overvåkingsorgan for tingretten på det stedet hvor det mest praktisk kan skje. Retten treffer sin avgjørelse ved beslutning. En anke over beslutningen har ikke oppsettende virkning. Straffeprosessloven § 201 første ledd, §§ 117 til 120 jf. § 204, § 207, § 208, § 209, § 213 og kapittel 26 samt forvaltningsloven § 15 annet ledd gjelder så langt de passer. Dersom varsel om stedlig tilsyn kan unnlates, og Finanstilsynet eller EFTAs overvåkingsorgan anmoder retten om det, skal den begjæringen retter seg mot, ikke varsles om begjæringen eller

beslutningen.
Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 17A-3. Tvangsfullbyrdelse

Finanstilsynet fører kontroll med tvangsgrunnlagets ekthet etter bestemmelsene om tvangsfullbyrdelse i SFTR artikkel 9, som gjennomført i § 17A-1 første ledd, jf. EMIR artikkel 68 nr. 4, som gjennomført i § 17-1 første ledd.
Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

Kapittel 18. Motregning av enkelte finansielle instrumenter

Kapitlet endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere kap 14).

§ 18-1. Anvendelsesområde

Dette kapittelet gjelder finansielle instrumenter som nevnt i § 2-4 syvende ledd og avtaler om handel med valuta. Departementet kan i forskrift bestemme at dette kapittelet også skal gjelde avtaler om andre finansielle instrumenter.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 14-1).

§ 18-2. Motregning

Skriftlig avtale mellom to parter om at partenes forpliktelser etter avtaler som nevnt i § 18-1 skal motregnes til markedskurs løpende eller ved mislighold, kan gjøres gjeldende uten hinder av dekningsloven §§ 7-3 og 8-1.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 14-2).

§ 18-3. (Opphevet)

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 jan 2015 iflg. forskr. 18 des 2014 nr. 1713), opphevet ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717, tidligere § 14-3).

Del 8. Tilsyn, sanksjoner mv.

Kapitlet endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere del 5).

Kapittel 19. Tilsyn og administrative virkemidler

Kapitlet endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere kap 15). Endret i sin helhet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 19-1. Tilsyn med handelen i finansielle instrumenter mv.

(1) Tilsynet med virksomheten til verdipapirforetak, handelsplasser, markedsoperatører, datarapporteringsforetak og sentrale motparter, samt med overholdelsen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av loven her, skal føres av Finanstilsynet.
(2) Finanstilsynet fører kontroll med at årsregnskap, årsberetning, halvårsregnskap og annen finansiell rapportering, samt revisjonsutvalg, valg av revisor og rapportering om betalinger til myndigheter, fra utstedere av omsettelige verdipapirer som er eller søkes tatt opp til handel på regulert marked i EØS og som har Norge som hjemstat, er i samsvar med lov eller forskrifter.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om tilsynet med handelen i finansielle instrumenter. Departementet kan herunder fastsette forskrifter om kontroll og tiltak som nevnt i annet ledd, blant annet for å sikre at det blir gitt korrekt informasjon i tilfeller der den finansielle rapporteringen og rapporteringen om betalinger til myndigheter etter annet ledd ikke er i samsvar med lov eller forskrift.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 jan 2015 iflg. forskr. 18 des 2014 nr. 1713), 16 juni 2017 nr. 52 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 784), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019

iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 15-1), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 9 april 2021 nr. 1104), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 19-2. Kontrollvirksomhet, opplysningsplikt og meldeplikt

(1) Verdipapirforetak, sentrale motparter, datarapporteringsforetak og markedsoperatører, samt IKT tredjeparts tjenesteleverandører som referert til i kapittel V i forordning (EU) 2022/2554, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1, plikter å gi Finanstilsynet de opplysninger som kreves om forhold som angår foretakets forretning og virksomhet. Tilsvarende gjelder foretak i samme konsern. Tilsvarende gjelder også for verdipapirforetaks tilknyttede agenter. Foretaket plikter å fremvise, og i tilfelle utlevere til kontroll, dokumentasjon etter § 9-16 første ledd nr. 8, herunder lydopptak og elektronisk kommunikasjon etter § 9-17, og øvrig fysisk og elektronisk dokumentasjon som angår virksomheten.
(2) Revisor for foretak som nevnt i første ledd plikter på forespørsel å gi Finanstilsynet opplysninger om foretakenes virksomhet.
(3) Dersom det inntreffer forhold som medfører risiko for at foretak som nevnt i første ledd ikke vil kunne oppfylle de fastsatte krav til kapital og likviditet, eller det oppstår andre forhold som kan innebære stor risiko knyttet til driften av foretaket, skal foretaket straks gi melding til Finanstilsynet om dette. Sentral motpart skal i tillegg straks varsle Finanstilsynet dersom det skjer andre vesentlige endringer av betydning for tillatelsen.
(4) Ved mistanke om brudd på verdipapirhandelloven kapittel 3 eller ureglementerte markedsforhold eller ved vesentlige brudd på reglene til en handelsplass, plikter operatøren for handelsplassen og selskap i samme konsern straks å melde fra til og bistå Finanstilsynet. Opplysningene og bistanden skal gis uten kostnad for Finanstilsynet. Dersom operatøren for en handelsplass har grunn til å anta at det er benyttet urimelige forretningsmetoder, opptrådt i strid med god forretningsskikk eller for øvrig handlet i strid med bestemmelsene i loven her, skal dette meddeles Finanstilsynet.
(5) Et foretak plikter å gi de opplysninger som Finanstilsynet anser nødvendige for å avgjøre om det har skjedd overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her vedrørende finansielle instrumenter som er utstedt av foretaket. Tilsvarende gjelder for andre som regelmessig utfører ledelsesfunksjoner for utstederen.
(6) Finanstilsynet kan kreve å få de opplysninger det finner nødvendig i sin kontrollvirksomhet fra en verdipapirsentral på den måten Finanstilsynet finner hensiktsmessig.

(7) Utstedere som nevnt i § 19-1 annet ledd og deres revisor plikter å gi Finanstilsynet de opplysninger om utsteders forhold som Finanstilsynet krever til gjennomføring av kontroll etter § 19-1 annet ledd. Utstedere som nevnt i § 19-1 annet ledd, deres styremedlemmer og andre tillitsvalgte, ledende ansatte og revisor skal gi melding til Finanstilsynet om finansiell rapportering fra utstederen som de anser ikke gir et rettvisende bilde i overensstemmelse med det relevante regelverket for finansiell rapportering.
(8) Finanstilsynet kan pålegge utsteder, tilbyder eller person som søker opptak til handel, og andre som nevnte foretak og personer har bestemmende innflytelse over, eller som har bestemmende innflytelse over disse, plikt til å gi opplysninger og utlevere dokumenter.
(9) Finanstilsynet kan pålegge revisor og ledelsen hos utsteder, tilbyder eller personer som søker opptak til handel, samt finansielle mellommenn, plikt til å gi opplysninger.
(10) Finanstilsynet kan pålegge enhver å innhente den dokumentasjonen som tilsynet krever til gjennomføring av kontroll av at vedkommende har etterlevd bestemmelsene i EMIR, jf. § 17-1, eller i forskrift gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
(11) Opplysningsplikten etter bestemmelsen her gjelder uten hinder av taushetsplikt. Opplysningsplikten for et foretak gjelder tilsvarende for deres ansatte, styremedlemmer og andre tillitsvalgte, og for andre som regelmessig utfører ledelsesfunksjoner for foretaket.
(12) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om innholdet av opplysningsplikten eller meldeplikten, herunder bestemmelser om unntak fra taushetsplikt, i hvilket format opplysningene skal gis, og Finanstilsynets behandling av opplysninger som innhentes.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 jan 2015 iflg. forskr. 18 des 2014 nr. 1713), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 15-2), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084). **Endres** ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 19-3. Opplysningsplikt for enhver ved mistanke om overtredelse av verdipapirhandelloven

(1) Dersom Finanstilsynet har mistanke om overtredelse av kapittel 3, 4, 5 eller kapittel 8 til 15 eller forskrifter gitt for å utfylle disse bestemmelsene, kan

enhver pålegges å gi de opplysninger Finanstilsynet krever, herunder å fremlegge dokumenter, elektronisk lagret informasjon og utskrift fra lagringsmedium.
(2) Ved mistanke om overtredelse av markedsmisbruksforordningen, jf. § 3-1, i forbindelse med varederivater, kan Finanstilsynet kreve opplysningene utlevert i standardisert format, samt kreve utlevert transaksjonsrapportering fra markedsdeltagerne på de handelsplasser der de underliggende varene handles. I tillegg kan Finanstilsynet kreve direkte tilgang til handelssystemene.
(3) Opplysningsplikten i første og annet ledd gjelder uten hinder av taushetsplikt, med unntak av opplysninger som vedkommende ville vært forhindret fra å gi i straffesak. Opplysningsplikten gjelder uansett uten hinder av:

1. lovbestemt taushetsplikt som ellers påhviler skattemyndigheter og myndigheter som har til oppgave å overvåke offentlig regulering av ervervsvirksomhet,
2. taushetsplikt etter folkeregisterloven,
3. taushetsplikt etter valutaregisterloven,
4. taushetsplikt som nevnt i ekomloven § 3-10 for så vidt gjelder opplysninger om avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre abonnementsopplysninger og elektronisk kommunikasjonsadresse.

(4) Ved mistanke om overtredelse av artikkel 14 og 15 i markedsmisbruksforordningen, jf. § 3-1, gjelder ikke taushetsplikten som nevnt i ekomloven § 3-10 for så vidt gjelder opplysninger om trafikkdata, dersom det er gitt fritak fra slik taushetsplikt etter bestemmelsen her. Begjæring om fritak fra taushetsplikten fremsettes av Finanstilsynet for tingretten på det sted hvor det mest praktisk kan skje. Retten kan ved kjennelse gi slikt fritak. Ved vurderingen av om fritak skal gis, skal det blant annet legges vekt på hensynet til taushetsplikten og sakens opplysning. Straffeprosessloven § 52 annet ledd og § 170 a gjelder tilsvarende. Etter begjæring fra Finanstilsynet kan retten beslutte å utsette underretning om kjennelsen dersom det er strengt nødvendig for sakens behandling. Straffeprosessloven § 100 a gjelder tilsvarende.
(5) Politi og påtalemyndighet skal etter anmodning fra Finanstilsynet og uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi Finanstilsynet de opplysninger som er nødvendige for å oppfylle Norges forpliktelser om utveksling av informasjon og tilsynssamarbeid etter EØS-avtalen.
(6) Opplysningene etter bestemmelsen her kan kreves gitt skriftlig eller muntlig innen en fastsatt frist og kan nedtegnes eller lagres som lydopptak. Den som innkalles til avhør, har rett til å la seg bistå av advokat.
(7) Denne bestemmelsen gjelder selv om det er besluttet bevissikring etter § 19-5 og gis tilsvarende anvendelse der Finanstilsynet anmodes av annen stats

myndighet som fører tilsyn som nevnt i finanstilsynsloven, om å innhente opplysninger på bakgrunn av mistanke om tilsvarende overtredelse av vedkommende stats lovgivning.
(8) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om innholdet av opplysningsplikten, herunder bestemmelser om unntak fra taushetsplikt, i hvilket format opplysningene skal gis, Finanstilsynets behandling av opplysninger som innhentes, samt nærmere bestemmelser om domstolskontroll etter fjerde ledd.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 15-3), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 13 des 2024 nr. 76 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3095). **Endres** ved lov 15 apr 2011 nr. 11 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 19-4. Opplysningsplikt overfor tilbudsmyndigheten

(1) Tilbudsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikt kreve opplysninger som antas å ha betydning for spørsmål som omfattes av kapittel 6 fra verdipapirforetak, andre foretak og personer.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om opplysningsplikten, herunder unntak fra taushetsplikt og krav til behandling av overskuddsinformasjon.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 15-4), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 19-5. Bevissikring

(1) For å søke etter bevis kan Finanstilsynet, når det er rimelig grunn til å anta at bestemmelsene i kapittel 3, kapittel 7 avsnitt I og II, § 9-23, kapittel 15 eller forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene er overtrådt, eller det er nødvendig for å oppfylle Norges avtaleforpliktelser overfor annen stat, kreve:

1. å få adgang til lokaler, eiendommer og andre oppbevaringssteder hvor det kan finnes bevis for overtredelse,
2. å få adgang til bolig dersom det er særlig grunn til å anta at bevis oppbevares der,
3. å ta med ting, herunder kopi av dokumenter og annen informasjon og

elektronisk lagret informasjon som kan ha betydning som bevis for nærmere granskning,

4. å forsegle forretningslokaler, bøker, forretningspapirer eller elektronisk lagringsmedium så lenge undersøkelsen varer og dette anses nødvendig.

(2) Begjæring om adgang til bevissikring fremsettes av Finanstilsynet for tingretten på det sted hvor det mest praktisk kan skje. Retten treffer sin avgjørelse ved beslutning før bevissikringen settes i verk. Den begjæringen retter seg mot, skal ikke varsles om begjæringen eller beslutningen. Anke over beslutningen har ikke oppsettende virkning. Straffeprosessloven § 200, § 201 første ledd, §§ 117 til 120, jf. §§ 204, 207, 208, 209, 213 og kapittel 26 og forvaltningsloven § 15 annet og tredje ledd, gjelder så langt de passer.
(3) Finanstilsynet kan kreve bistand av politiet for å iverksette beslutning om bevissikring.
(4) Dersom det ikke er tid til å avvente rettens beslutning, kan Finanstilsynet kreve at politiet avstenger områder der bevisene kan være, inntil rettens beslutning foreligger.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om bevissikring og behandling av overskuddsinformasjon.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 15-5), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 19-6. Finanstilsynets taushetsplikt

(1) Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om identiteten til personer som har gitt meldinger, tips eller liknende opplysninger om overtredelser av loven og tilhørende forskrifter, og om andre opplysninger som kan gjøre identiteten kjent, med mindre bruk av opplysningene er nødvendig som ledd i ytterligere undersøkelser av overtredelsen eller etterfølgende rettsforfølgning av saken. Taushetsplikten etter første punktum gjelder også identiteten til den fysiske personen opplysningene gjelder. Taushetsplikten etter første og annet punktum gjelder overfor sakens parter og deres representanter.
(2) Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om opplysninger som omhandler sanksjoner og andre tiltak som knytter seg til overtredelse av bestemmelser i loven her, eller forskrifter gitt i medhold av loven, dersom

offentliggjøring av opplysningene kan skape alvorlig uro på finansmarkedene eller påføre de berørte parter uforholdsmessig stor skade. Forvaltningsloven § 13 og §§ 13 b til 13 e gjelder ikke for opplysninger som nevnt i første punktum.
(3) Gir Finanstilsynets undersøkelser grunn til å anta at noen er eller vil bli påført tap som følge av at bestemmelser i lov eller i medhold av lov ikke er overholdt, kan Finanstilsynet uten hinder av taushetsplikten etter finanstilsynsloven § 2-7 første ledd underrette vedkommende og utlevere opplysninger så langt det er nødvendig for å undersøke forholdet.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om taushetsplikt etter bestemmelsen her og etter finanstilsynsloven § 2-7 i tilknytning til utøvelse av tilsynsmyndighet etter loven her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 15-6), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 19-7. Pålegg mv.

(1) Dersom Finanstilsynet har grunn til å anta at noen handler i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, herunder vedtak fattet med hjemmel i loven, kan Finanstilsynet pålegge vedkommende å rette forholdet. Pålegget om retting kan omfatte ethvert tiltak som er nødvendig for å bringe overtredelsen til opphør, herunder å stanse virksomhet eller korrigere falske eller villedende opplysninger.
(2) Pålegg om retting kan også gis dersom verdipapirforetak opptrer i strid med interne retningslinjer og instrukser som nevnt i § 9-16, eller markedsoperatører eller datarapporteringsforetak opptrer i strid med egne regler og forretningsvilkår. Tilsvarende gjelder dersom foretakenes ledelse eller styre ikke oppfyller kravene i § 9-10, § 11-7, § 14-5 eller artikkel 27 i EMIR, jf. § 17-1, eller forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
(3) Første ledd gjelder tilsvarende dersom Finanstilsynet underrettes av tilsynsmyndigheten i en annen EØS-stat om at et norsk verdipapirforetak har overtrådt regler som gjelder for foretakets virksomhet i vedkommende land. Finanstilsynet skal i tilfelle underrette tilsynsmyndigheten om hvilke pålegg som blir gitt.
(4) Finanstilsynet kan ved pålegg forby verdipapirforetak å drive virksomhet som ikke anses tilfredsstillende regulert i lov, forskrift gitt med hjemmel i lov eller interne retningslinjer og instrukser som nevnt i § 9-16, når virksomheten kan påføre foretaket eller dets kunder uforsvarlig stor risiko. Finanstilsynet kan

også gi pålegg om at slik virksomhet bare kan finne sted på bestemte vilkår.
(5) Dersom en eier med kvalifisert eierandel ikke anses egnet til å sikre en god og fornuftig forvaltning av foretaket, ikke har fått tillatelser etter § 9-13 annet ledd, § 11-10 sjette ledd eller § 13-3 første ledd eller opptrer i strid med tillatelsen for ervervet, kan Finanstilsynet gi pålegg om at stemmerettighetene knyttet til aksjene ikke kan utøves, eller at aksjene skal avhendes, etter fremgangsmåten i § 13-4.
(6) Finanstilsynet kan gi pålegg om å oppfylle opplysnings- og meldeplikter etter §§ 19-2 og 19-3.
(7) Finanstilsynet kan pålegge foretak som nevnt i § 19-1 annet ledd å innhente den dokumentasjonen som Finanstilsynet krever til gjennomføring av kontroll etter § 19-1 annet ledd. Første ledd gjelder tilsvarende dersom Finanstilsynet har grunn til å anta at noen handler i strid med lov eller forskrifter som er underlagt kontroll etter § 19-1 annet ledd.
(8) Finanstilsynet kan gi pålegg om stans i markedsføring eller salg av finansielle instrumenter eller strukturerte innskudd når verdipapirforetaket som har produsert produktene, ikke har utviklet eller gjennomført en hensiktsmessig prosess for godkjenning, eller på annen måte ikke oppfyller kravene etter § 9-19.
(9) Finanstilsynet kan gi pålegg om at handel i bestemte finansielle instrumenter skal stanses midlertidig eller permanent dersom særlige grunner tilsier det.
(10) Dersom tilbudsmyndigheten har grunn til å anta at noen opptrer i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av kapittel 6, kan tilbudsmyndigheten gi pålegg om retting. Tilbudsmyndigheten kan også gi pålegg om å oppfylle opplysningsplikten etter § 19-4.
(11) Dersom det er nødvendig for å beskytte andre markedsdeltakeres interesser eller markedets integritet, kan Finanstilsynet ved overtredelse av reglene i kapittel 4 og forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene, gi pålegg om at stemmerettene til aksjene fra og med terskelen den manglende eller mangelfulle flaggemeldingen gjelder, ikke skal utøves før forholdet er brakt til opphør eller for en nærmere angitt periode.
(12) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om pålegg.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 27 juni 2008 nr. 63 (ikr. 1 juli 2010 iflg. forskr. 26 mars 2010 nr. 466), 25 juni 2010 nr. 33 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 980), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 15-7), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 9 april 2021 nr. 1104), 22 juni 2022 nr. 80 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1106). **Endres** ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft fra den tid Kongen

bestemmer).

§ 19-8. Forbud mot å ha ledelsesfunksjon

(1) Dersom styremedlemmer, andre tillitsvalgte, oppdragstakere eller ansatte i foretak med tillatelse til å drive virksomhet som omfattes av denne loven eller i tilknyttet agent, har overtrådt eller medvirket til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, kan Finanstilsynet fatte vedtak om at vedkommende ikke kan ha ledelsesfunksjon dersom overtredelsen eller medvirkningen til denne, medfører at vedkommende må anses uskikket til å ha ledelsesfunksjon i et foretak som må ha tillatelse til å drive virksomhet etter loven.
(2) Dersom et foretak har overtrådt SFTR, jf. § 17A-1, artikkel 4 eller 15 eller forskrift gitt til utfylling av disse bestemmelsene, kan Finanstilsynet fatte vedtak om at person med ledelsesfunksjon i foretaket ikke kan ha en slik funksjon, hvis overtredelsen medfører at personen må anses uskikket til å inneha ledelsesfunksjon. Det samme gjelder for andre ansatte i foretaket som kan holdes ansvarlig for overtredelsen.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 15-8), 21 juni 2019 nr. 41(ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 19-9. Midlertidig forbud mot medlemskap på regulert marked mv.

(1) Ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, kan Finanstilsynet fatte vedtak om midlertidig å forby verdipapirforetak å være medlem eller deltaker på regulert marked og multilateral handelsfasilitet eller kunde av organisert handelsfasilitet hvis det er grunn til å frykte at medlemskapet eller deltakerforholdet kan skade det aktuelle markedet eller handelsplassen, andre kunder eller allmenne interesser.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 15-9), tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 19-10. Tvangsmulkt

(1) Ved pålegg etter loven her kan Finanstilsynet fastsette en tvangsmulkt som løper for hver dag som går etter utløpet av fristen som er satt for oppfyllelse av pålegget, inntil pålegget er oppfylt.
(2) Ved pålegg etter § 19-4 og § 19-7 tiende ledd kan tilbudsmyndigheten fastsette en tvangsmulkt som løper for hver dag som går etter utløpet av fristen som er satt for oppfyllelse av pålegget, inntil pålegget er oppfylt.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om tvangsmulkt, herunder om mulktens størrelse og varighet, frafall av påløpt tvangsmulkt, om den skal være tvangsgrunnlag for utlegg og andre bestemmelser om inndriving.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488). **Endres** ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 19-11. Administrativ inndragning

(1) Finanstilsynet kan helt eller delvis inndra vinning som er oppnådd ved overtredelse av:

1. markedsmisbruksforordningen, jf. § 3-1, artikkel 14 om forbud mot innsidehandel og ulovlig spredning av innsideinformasjon, artikkel 15 om forbud mot markedsmanipulasjon, artikkel 16 om forebygging og avdekking av markedsmisbruk, artikkel 17 om offentliggjøring av innsideinformasjon, artikkel 18 om innsidelister, artikkel 19 om transaksjoner utført av personer med ledelsesansvar og artikkel 20 om investeringsanbefalinger og statistikk,
2. shortsalgforordningen, jf. § 3-5, artikkel 12 til 15 om udekket shortsalg,
3. § 3-7, § 9-1, §§ 10-3 til 10-5, §§ 10-9 til 10-17,
4. forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene.

(2) Inndragningen foretas overfor den som vinningen er tilfalt, også når den som vinningen tilfaller, er en annen enn lovovertrederen.
(3) Når størrelsen på vinningen ikke kan godtgjøres, fastsettes beløpet skjønnsmessig.
(4) Dersom vinningen er tilfalt et selskap som inngår i et konsern, hefter selskapets morselskap og morselskapet i det konsern selskapet er en del av, subsidiært for beløpet.

(5) Beslutning om administrativ inndragning etter bestemmelsen her anses ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Forvaltningsloven kapittel IV og V kommer til anvendelse.
(6) Det skal gis en frist for vedtakelse av beslutningen om administrativ inndragning på inntil to måneder.
(7) Dersom beslutningen om administrativ inndragning ikke vedtas, kan Finanstilsynet innen tre måneder etter utløpet av vedtaksfristen reise sak mot vedkommende i den rettskrets der vedkommende kan saksøkes. Saken følger tvisteloven. Megling i forliksrådet er ikke nødvendig.
(8) Det skal gjøres fradrag i kravet om administrativ inndragning for beløp som den ansvarlige etter dom er forpliktet til å betale tilbake til den skadelidte. Det samme gjelder hvis vedkommende på forhånd har foretatt slik tilbakebetaling og godtgjør at tilbakebetaling har funnet sted. Dersom dom som nevnt i første punktum avsies etter at vinning er inndratt, og den ansvarlige ikke har midler til å dekke kravet, skal den inndratte vinningen tilbakeføres til skadelidte i den grad det er nødvendig for å betale det beløpet som er fastsatt i dommen.[1]
(9) Adgangen for Finanstilsynet til å treffe beslutning om administrativ inndragning foreldes ti år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller treffer beslutning om administrativ inndragning.
(10) Vedtatt beslutning om administrativ inndragning er tvangsgrunnlag for utlegg.
(11) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om administrativ inndragning etter bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), endret ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).
1 Endring i § 19-11 åttende ledd tredje punktum ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019) kunne ikke innarbeides før tilføyelsen ved lov 21 juni 2019 nr. 41 var satt i kraft 1 mars 2021.

§ 19-12. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), opphevet ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

Kapittel 20. Tilsyn med verdipapirforetak med hovedsete i annen EØS-stat

Kapitlet endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018

nr. 1713, tidligere kap 16).

§ 20-1. Opplysningsplikt

(1) Finanstilsynet kan til statistisk bruk pålegge verdipapirforetak som yter investeringstjenester gjennom filial eller tilknyttet agent i henhold til § 9-34 første ledd nr. 2, å avgi rapporter om sin virksomhet.
(2) Finanstilsynet kan kreve de opplysninger fra verdipapirforetakene som nevnt i første ledd som anses nødvendige for å kontrollere at de regler som gjelder for virksomheten her i landet overholdes.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 16-1).

§ 20-2. Kontroll med foretak med hovedsete i annen stat

(1) Etter forutgående melding til Finanstilsynet kan vedkommende myndighet i verdipapirforetakets hjemstat, i samarbeid med Finanstilsynet, foreta stedlig kontroll i filial eller tilknyttet agent etablert i henhold til § 9-34 første ledd nr. 2. Etter anmodning fra vedkommende myndighet i hjemstaten kan Finanstilsynet foreta den nevnte kontroll.
(2) Første ledd er ikke til hinder for at Finanstilsynet kan foreta den stedlige kontroll som anses nødvendig for å kontrollere at de regler som gjelder for filialens eller den tilknyttede agentens virksomhet her i landet overholdes.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 16-2).

§ 20-3. Pålegg om retting m.m.

(1) Finanstilsynet skal gi verdipapirforetak som yter investeringstjenester i henhold til § 9-34 pålegg om retting, herunder opphør av virksomhet her i landet, dersom virksomheten drives i strid med lov eller forskrift.
(2) Finanstilsynet kan treffe tiltak for å hindre nye overtredelser dersom pålegg etter første ledd ikke etterkommes.
(3) Før Finanstilsynet gir pålegg etter første ledd, skal tilsynsmyndighetene i verdipapirforetakets hjemstat varsles, og gis anledning til å treffe tiltak for å bringe det lovstridige forhold til opphør.
(4) Hvis det er nødvendig for å verne interessene til investorer og andre som

mottar tjenester fra verdipapirforetaket, kan Finanstilsynet treffe nødvendige tiltak uten slikt varsel som nevnt i tredje ledd.
(5) Dersom et foretak med hovedsete i annen EØS-stat har fått sin tillatelse tilbakekalt, skal Finanstilsynet treffe tiltak for å hindre at foretaket fortsatt yter investeringstjenester her i landet.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 16-3).

§ 20-4. Dokumentasjon fra norske filialer og tilknyttede agenter av foretak med hovedsete i annen EØS-stat

Finanstilsynet skal ha tilgang til og føre tilsyn med dokumentasjon, herunder opptak av telefonsamtaler og lagring av elektronisk kommunikasjon, etter § 9-16 nr. 8 og § 9-17, foretatt av filial eller tilknyttet agent etablert i Norge etter § 9-34 første ledd nr. 2.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 20-5. Tilsyn med foretak utenfor EØS

Finanstilsynet fører tilsyn med filialer av foretak med hovedsete utenfor EØS som har tillatelse til å yte investeringstjenester eller drive investeringsvirksomhet etter § 9-36.
Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

Kapittel 21. Administrative sanksjoner og straff

Kapitlet endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere kap 17). Endret i sin helhet ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-1. Overtredelse av markedsmisbruksforordningen mv.

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av markedsmisbruksforordningen, jf. § 3-1, artikkel 14 bokstav c om forbud mot ulovlig spredning av innsideinformasjon, artikkel 15 om forbud mot

markedsmanipulasjon, artikkel 16 om forebygging og avdekking av markedsmisbruk, artikkel 17 om offentliggjøring av innsideinformasjon, artikkel 18 om innsidelister, artikkel 19 om transaksjoner utført av personer med ledelsesansvar, artikkel 20 om investeringsanbefalinger og statistikk, § 3-7 og forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
(2) For fysiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 43 millioner kroner ved overtredelse av markedsmisbruksforordningen artikkel 14 bokstav c, artikkel 15 og § 3-7, 9 millioner kroner ved overtredelse av artikkel 16 og artikkel 17 og inntil 5 millioner kroner ved overtredelse av artikkel 18, artikkel 19 og artikkel 20.
(3) For juridiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 127 millioner kroner, eller opptil 15 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap, ved overtredelse av markedsmisbruksforordningen artikkel 14 bokstav c, artikkel 15 og § 3-7 og inntil 22 millioner kroner, eller opptil 2 prosent av den samlede årsomsetningen i henhold til siste godkjente årsregnskap, ved overtredelse av artikkel 16 og artikkel 17. Ved overtredelse av artikkel 18, artikkel 19 og artikkel 20 kan det fastsettes et overtredelsesgebyr på inntil 9 millioner kroner.
(4) Overtredelsesgebyret kan fastsettes til inntil tre ganger oppnådd fortjeneste eller unngått tap som følge av overtredelsen dersom dette gir høyere gebyr enn utmålingen etter annet og tredje ledd.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her, herunder bestemmelser om gebyrets størrelse, foreldelse, hvem gebyret skal tilfalle, om det skal være tvangsgrunnlag for utlegg og andre regler om inndriving.
Endret ved lover 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 17-1), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 21-2. Overtredelse av shortsalgforordningen

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av shortsalgforordningen, jf. § 3-5, artikkel 5 til 10 om rapportering, artikkel 12 til 15 om udekket shortsalg og forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
(2) Bestemmelsene i § 21-5 tredje til femte ledd gjelder tilsvarende.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 19 apr 2013 nr. 15 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 19 apr 2013 nr. 395), 19 juni 2015 nr. 65

(ikr. 1 okt 2015), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 17-2), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-3. Overtredelse av reglene om flagging og periodisk rapportering mv.

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av reglene i kapittel 4 og § 5-8 første og tredje ledd og forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
(2) Finanstilsynet kan ilegge foretak som nevnt i § 19-1 annet ledd overtredelsesgebyr dersom foretakets finansielle rapportering eller rapportering om betaling til myndigheter, ikke er i samsvar med lov eller forskrift. Klage over slikt vedtak følger reglene i § 19-12.
(3) Annet ledd gjelder tilsvarende dersom foretaket overtrer allmennaksjeloven § 6-41, § 6-43 og § 7-2, revisjonsforordningen, jf. revisorloven § 12-1, artikkel 16 og 17, eller tilsvarende regler som foretaket plikter å følge i medhold av verdipapirhandelloven eller forskrift fastsatt i medhold av denne.
(4) For juridiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 82 millioner kroner, eller opptil 5 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap.
(5) For fysiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 17 millioner kroner.
(6) Overtredelsesgebyret kan fastsettes til inntil to ganger oppnådd fortjeneste eller unngått tap som følge av overtredelsen dersom dette gir høyere gebyr enn utmålingen etter tredje og fjerde ledd.
(7) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 19 apr 2013 nr. 15 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 19 apr 2013 nr. 395), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 17-3), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 9 april 2021 nr. 1104), 22 juni 2022 nr. 80 (i kraft 1 sep 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1106).

§ 21-4. Overtredelse av regler om prospekt

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av kapittel 7

avsnitt I om EØS-prospekter, avsnitt II om nasjonale prospekter og forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
(2) For juridiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 47 millioner kroner, eller opptil 3 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap.
(3) For fysiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 7 millioner kroner.
(4) Overtredelsesgebyret kan fastsettes til inntil to ganger oppnådd fortjeneste eller unngått tap som følge av overtredelsen, dersom dette gir høyere gebyr enn utmålingen etter annet og tredje ledd.
(5) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603), 4 juni 2010 nr. 20 (ikr. 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 771), 18 nov 2011 nr. 42 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 18 nov 2011 nr. 1107), 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566), 19 apr 2013 nr. 15 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 19 apr 2013 nr. 395), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607), 16 juni 2017 nr. 52 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 784), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 17-4), 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-5. Overtredelse av regler om verdipapirmarkedet mv.

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av kapittel 8 til 15, plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i noen av bestemmelsene som nevnt og forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
(2) Første ledd gjelder ikke foretak med hovedsete i annen EØS-stat som nevnt i § 9-34. Slike foretak og fysiske personer tilknyttet foretaket, den norske filialen eller den tilknyttede agenten, kan ilegges overtredelsesgebyr ved overtredelse av bestemmelsene nevnt i § 9-35.
(3) For foretak kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 43 millioner kroner, eller opptil 10 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap.
(4) For fysiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 43 millioner kroner.
(5) Overtredelsesgebyret kan fastsettes til inntil to ganger oppnådd fortjeneste eller unngått tap som følge av overtredelsen, dersom dette gir høyere gebyr enn utmålingen etter tredje og fjerde ledd.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-6. Overtredelse av EMIR om OTC-derivater, sentrale motparter mv.

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av EMIR, jf. § 17-1, artikkel 4 til 13 om clearing, rapportering og risikoreduksjon mv. for OTC-derivater, artikkel 26 til 54 om organisatoriske krav for sentrale motparter og samvirkingsavtaler og forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
(2) Bestemmelsene i § 21-5 tredje til femte ledd gjelder tilsvarende.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-6 a. Overtredelse av SFTR

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelser av SFTR, jf. § 17A-1, artikkel 4 eller 15 eller forskrift gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
(2) For juridiske personer kan det ved overtredelse av artikkel 4 eller utfyllende forskrifter til denne bestemmelsen fastsettes et overtredelsesgebyr på inntil 50 millioner kroner eller inntil 10 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap.
(3) For juridiske personer kan det ved overtredelse av artikkel 15 eller utfyllende forskrifter til denne bestemmelsen fastsettes et overtredelsesgebyr på inntil 150 millioner kroner eller inntil 10 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap.
(4) For fysiske personer kan det fastsettes et overtredelsesgebyr på inntil 50 millioner kroner.
(5) Overtredelsesgebyret kan fastsettes til inntil tre ganger oppnådd fortjeneste eller unngått tap som følge av overtredelsen dersom dette gir høyere gebyr enn utmålingen etter annet til fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 21-7. Overtredelse i tilknytning til overtakelsestilbud

(1) Tilbudsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr til den som ikke etterkommer tilbudsmyndighetens pålegg etter § 19-4 jf. § 19-7 tiende ledd annet punktum.

(2) Bestemmelsene i § 21-5 tredje til femte ledd gjelder tilsvarende, med mindre annet er bestemt.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her, herunder gebyrets størrelse, foreldelse, hvem gebyret skal tilfalle, om det skal være tvangsgrunnlag for utlegg, og andre regler om inndriving.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-8. Overtredelse av opplysningsplikt og pålegg mv.

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som ikke etterkommer Finanstilsynets pålegg etter § 19-7 femte, sjette eller niende ledd.
(2) Bestemmelsene i § 21-5 tredje til femte ledd gjelder tilsvarende.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her, herunder gebyrets størrelse, foreldelse, hvem gebyret skal tilfalle, om det skal være tvangsgrunnlag for utlegg, og andre regler om inndriving.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), endret ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 21-9. Vilkår for å ilegge overtredelsesgebyr

(1) Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr etter kapittelet her for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.
(2) Forvaltningsloven § 46 første ledd gjelder for foretak.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om kvalifisert skyldkrav som vilkår for å ilegge overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-10. Beregning av samlet årsomsetning ved ileggelse av overtredelsesgebyr

Når bestemmelser om overtredelsesgebyr knytter beregning av satser for overtredelsesgebyret til den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap, skal den samlede omsetningen for et morselskap eller et datterselskap av et morselskap som skal utarbeide konsernregnskap etter direktiv 2013/34 EU, være den totale årsomsetningen, eller tilvarende inntekt etter relevante regnskapsdirektiver, etter siste tilgjengelige konsoliderte

årsregnskap godkjent av ledelsen i det overordnede morforetaket.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-11. Foreldelse mv.

(1) Adgangen for Finanstilsynet til å ilegge overtredelsesgebyr etter kapittelet her foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.
(2) Departementet kan fastsette forskrifter om renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr og nærmere bestemmelser om foreldelse.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488), endret ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481).

§ 21-12. Midlertidig forbud mot å foreta egenhandel i finansielle instrumenter

(1) Dersom ansatte i verdipapirforetak forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene nevnt i § 21-1 første ledd, kan Finanstilsynet fatte vedtak om at vedkommende i en periode på inntil to år ikke skal kunne utføre handel for egen regning i nærmere angitte finansielle instrumenter eller på nærmere angitte markeder.
(2) Finanstilsynet kan etter søknad gjøre unntak fra forbudet for nærmere bestemte handler.
(3) Adgangen til å ilegge forbud etter bestemmelsen her foreldes to år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om forbud mot å foreta egenhandel.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-13. Medvirkning

Medvirkning til overtredelse av bestemmelsene som nevnt i §§ 21-1 til 21-8 kan sanksjoneres på samme måte.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-14. Momenter ved ileggelse av administrative sanksjoner

Ved avgjørelsen av om en administrativ sanksjon skal ilegges og ved utmåling kan det tas hensyn til:

1. overtredelsens grovhet og varighet,
2. graden av skyld hos overtrederen,
3. overtrederens finansielle styrke, særlig samlet omsetning eller årsinntekt og eiendeler,
4. oppnådd fortjeneste eller unngått tap,
5. tap påført tredjepart som følge av overtredelsen,
6. vilje til å samarbeide med myndighetene,
7. tidligere overtredelser,
8. forhold som nevnt i forvaltningsloven § 46 annet ledd,
9. andre relevante forhold.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-15. Straff

(1) Med bøter eller fengsel inntil 6 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer markedsmisbruksforordningen, jf. § 3-1, artikkel 14 bokstav a eller b om forbud mot innsidehandel eller artikkel 15 om forbud mot markedsmanipulasjon.
(2) Med bøter eller fengsel inntil 4 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer markedsmisbruksforordningen, jf. § 3-1, artikkel 14 bokstav c om forbud mot ulovlig spredning av innsideinformasjon.
(3) Med bøter eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 9-1 eller §§ 10-9 til 10-17.
(4) Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer:

1. markedsmisbruksforordningen, jf. § 3-1, artikkel 16 om forebygging og avdekking av markedsmisbruk, artikkel 17 om offentliggjøring av innsideinformasjon, artikkel 18 om innsidelister, artikkel 19 om transaksjoner utført av personer med ledelsesansvar, artikkel 20 om investeringsanbefalinger og statistikk eller § 3-7,
2. shortsalgforordningen, jf. § 3-5, artikkel 5 til 10 om rapportering eller artikkel 12 til 15 om udekket shortsalg,

3. § 4-2,
4. prospektforordningen, jf. § 7-1, artikkel 3 om plikt til å offentliggjøre et prospekt og unntak, artikkel 6 om prospektet, artikkel 23 om tillegg til prospektet, § 7-5, § 7-7 nr. 1 eller § 7-10,
5. § 9-16 første ledd nr. 8, § 9-17, § 9-18 eller § 9-23,
6. §§ 10-3 til 10-5,
7. § 15-1 åttende ledd, § 15-3 eller § 15-4,
8. unnlater å etterkomme pålegg eller krav etter § 19-5 eller § 19-7, herunder når myndigheten til å gi pålegg er delegert etter § 19-1 fjerde ledd.

(5) Første til fjerde ledd gjelder tilsvarende for utfyllende forskrifter til de enkelte bestemmelsene.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

§ 21-16. Anvendelse på handlinger eller unnlatelser i utlandet

(1) Bestemmelsene i kapittelet her får anvendelse uavhengig av om unnlatelsene eller handlingene har funnet sted i utlandet, og uavhengig av om de er foretatt av norske eller utenlandske statsborgere eller foretak, ved overtredelse av:

1. markedsmisbruksforordningen, jf. § 3-1, når handlingen eller unnlatelsen gjelder:
    a. instrumenter eller produkter nevnt i markedsmisbruksforordningen artikkel 2 nr. 1 og 2 som er tatt opp eller søkt tatt opp til handel på regulert marked, auksjoneres på auksjonsplattform, handles på multilateral handelsfasilitet eller organisert handelsfasilitet eller er søkt tatt opp til handel på multilateral handelsfasilitet som har virksomhet i Norge,
    b. instrumenter, produkter eller kontrakter etter markedsmisbruksforordningen artikkel 2 nr. 1 og 2 der verdien avhenger av eller har en effekt på instrumenter som nevnt i bokstav a,
    c. referanseverdi som nevnt i markedsmisbruksforordningen artikkel 2 nr. 2 når administrator av, eller bidragsyter til, denne har virksomhet i Norge,
2. shortsalgforordningen, jf. § 3-5, eller pålegg gitt i medhold av denne, når handlingen eller unnlatelsen har en tilknytning til Norge som

nevnt i shortsalgforordningen artikkel 2 nr. 1 bokstav j,
3. § 3-7 om forbud mot urimelige forretningsmetoder i tilfeller som nevnt i bestemmelsens tredje ledd,
4. § 4-2 om flaggeplikt i tilfeller som nevnt i § 4-1,
5. prospektforordningen, jf. § 7-1, når handlingen eller unnlatelsen har tilknytning til Norge som nevnt i artikkel 2 bokstav m,
6. § 15-4 om posisjonsrapportering i tilfeller som nevnt i § 15-5 første ledd,
7. bestemmelser etter loven her som regulerer nærmere angitt virksomhet,
8. andre bestemmelser når det fremstår klart at handlingen eller unnlatelsen omfattes av det stedlige virkeområdet for handlingsnormen.

(2) Første ledd gjelder tilsvarende når det for øvrig følger av straffeloven §§ 4 til 8 eller § 1-2 i loven her at bestemmelsene får anvendelse på forholdet.
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2488).

Del 9. Ikrafttredelse, overgangsregler og endringer i andre lover

Kapitlet endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere del 6).

Kapittel 22. Ikrafttredelse og overgangsregler

Kapitlet endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere kap 18).

§ 22-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid. Kongen kan fastsette virkningstidspunkt for bestemmelsene i lovens §§ 5-5 og 5-6.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 18-1).
1 Iflg. res. 29 juni 2007 nr. 752 trådte kapittel 1, 2, 3, 7, 8, 9, § 10-1 til § 10-17, § 10-19, § 10-20, kapittel 11, 12, 13, 14, § 15-1 (1), (2) første punktum, og (4), § 15-2 (1) til (6) og (8), § 15-3, § 15-5, § 15-6, § 15-7, § 15-9, kapittel 16, § 17-1

annet til (4), § 17-2, § 17-3, § 18-1, § 18-2 (1), (4) og (5), § 19-1 nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14 og 15 ikr. 1 nov 2007, og kapittel 4, 5, 6 og § 15-1 (2) annet punktum, (3), § 15-2 (7), § 15-4, § 15-8, § 17-1 (1), § 17-4, § 18-2 (2) og (3) og § 19-1 nr. 10 trådte ikr. 1 jan 2008, slik at § 5-5 og § 5-6 ble gitt virkning for regnskapsperioder som er påbegynt 1 jan 2008 eller senere. Iflg. vedtak 31 okt 2008 nr. 1170 trådte § 10-18 ikr. 1 nov 2008.

§ 22-2. Videreføring av tillatelser og forskrifter mv.

(1) Tillatelser etter lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel, og etter lov 29. juni 2007 nr. 74 om regulerte markeder og etter opphevede eller endrede bestemmelser i loven her, videreføres. Foretakene må innrette sin virksomhet etter bestemmelsene i loven her.
(2) § 6-6 første ledd gjelder ikke for aksjeeier som ved denne lovs ikrafttredelse falt inn under unntaket i lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel § 4-6 annet ledd nr. 2 og som etter børsnotering uavbrutt har eid aksjer som representerer mer enn 40 prosent av stemmene.
(3) § 6-6 annet ledd gjelder for aksjeeier som passerer tilbudspliktgrensene etter lovens ikrafttredelse. § 6-6 annet ledd gjelder likevel for

1. den som eier aksjer som representerer mellom 1/3 og 40 prosent av stemmene i selskapet ved lovens ikrafttredelse,
2. den som før lovens ikrafttredelse har passert tilbudspliktgrensen på 40 prosent på en måte som ikke utløser tilbudsplikt og derfor ikke har fremsatt pliktig tilbud,
3. den som per 1. desember 1997 eide aksjer som representerer mellom 40 og 45 prosent av stemmene, og som uavbrutt har eid aksjer som representerer mer enn 40 prosent av stemmene frem til lovens ikrafttredelse uten å fremme tilbud i samsvar med bestemmelsene om pliktig tilbud.

(4) Departementet kan i forskrift fastsette ytterligere overgangsregler.
(5) Forskrifter gitt i medhold av henholdsvis lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel, lov 29. juni 2007 nr. 74 om regulerte markeder og i medhold av opphevede eller endrede bestemmelser i loven her, videreføres og gjelder inntil noe annet er bestemt.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 18-2).

Kapittel 23. Endringer i andre lover

Kapitlet endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere kap 19).

§ 23-1. Endringer i andre lover

Fra den tid[1] loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713, tidligere § 19-1).
1 Ikr. 1 nov 2007, bortsett fra nr. 10 som trådte kraft 1 jan 2008.

Lov om samvirkeforetak (samvirkelova)

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1. Verkeområde

(1) Lova gjeld for samvirkeforetak.
(2) Med samvirkeforetak er meint ei samanslutning som har til hovudformål å fremje dei økonomiske interessene til medlemmane gjennom deira deltaking i verksemda som avtakarar, leverandørar eller på annan liknande måte, og der

1. avkastinga, bortsett frå ei normal forrenting av innskoten kapital, anten blir ståande i verksemda eller fordelt mellom medlemmane på grunnlag av deira andel i omsetninga med samanslutninga, og
2. ikkje nokon av medlemmane har personleg ansvar for skyldnadene til samanslutninga, udelt eller for delar som til saman utgjer dei samla skyldnadene.

(3) Eit samvirkeforetak ligg også føre dersom interessene til medlemmane som nemnt i andre ledd, blir fremja gjennom deira omsetning med eit foretak som samvirkeforetaket eig åleine eller saman med andre samvirkeforetak, medrekna eit sekundærsamvirke etter § 4 andre ledd. Det same gjeld dersom interessene til medlemmane blir fremja gjennom deira omsetning med eit foretak som sekundærsamvirket eig åleine. Kongen kan ved enkeltvedtak i særlege tilfelle godkjenne at det ligg føre eit samvirkeforetak også om interessene til medlemmane blir fremja gjennom deira omsetning med andre samanslutningar

enn dei som er nemnde i dette leddet.
(4) Lova gjeld ikkje for:

1. aksjeselskap
2. allmennaksjeselskap
3. bustadbyggjelag
4. burettslag
5. gjensidige forsikringsselskap
6. dottersamvirkeforetak.

§ 2. Høve til å fråvike lova

Føresegnene i denne lova kan fråvikast når det er særskilt fastsett i lova eller følgjer av samanhengen.

§ 3. Ansvarsavgrensing o.a.

(1) Medlemmane heftar ikkje overfor kreditorane for foretaksskyldnadene.
(2) Medlemmane har ikkje plikt til å gjere innskot i foretaket, om ikkje den einskilde medlemmen har vedtatt dette skriftleg ved teikninga av medlemskap eller ved særskilt avtale. Ei plikt til å gjere innskot må vere avgrensa beløpsmessig eller på annan måte. Kravet til vedtaking etter første punktum gjeld ikkje for plikt etter vedtektene til å betale andelsinnskot.
(3) Skjerpingar i plikta til å gjere innskot kan berre skje med samtykke frå den einskilde medlemmen eller ved vedtektsendring etter § 54 andre og tredje ledd.

§ 4. Føderativt samvirke

(1) Eit sekundærsamvirke utgjer saman med to eller fleire primærsamvirke eit føderativt samvirke.
(2) Eit samvirkeforetak er eit sekundærsamvirke dersom alle medlemmane er samvirkeforetak, eller dersom dei medlemmane som er samvirkeforetak, har avgjerande innverknad over foretaket. Andre samvirkeforetak er primærsamvirke.
(3) Eit sekundærsamvirke som er medlem i eit anna sekundærsamvirke, skal i rettsforhold mellom desse reknast som eit primærsamvirke.

§ 5. Konsern

(1) Eit morforetak utgjer saman med eitt eller fleire dotterforetak eit konsern.
(2) Eit samvirkeforetak er eit morforetak dersom det på grunn av avtale eller vedtekter eller som eigar av aksjar eller andelar har avgjerande innverknad over eit anna foretak. Eit samvirkeforetak skal alltid reknast for å ha avgjerande innverknad dersom foretaket:

1. har så mange aksjar eller andelar i eit anna foretak at dei representerer fleirtalet av stemmene i det andre foretaket, eller
2. har rett til å velje eller avsetje eit fleirtal av medlemmane i styret til det andre foretaket.

(3) Eit foretak som står i forhold som nemnt i andre ledd til eit morforetak, er eit dotterforetak. Eit samvirkeforetak etter § 1 i lova her kan ikkje vere dotterforetak.
(4) Ved fastsetjinga av stemmerettar og rettar til å velje eller avsetje styremedlemmar skal ein rekne med rettar som morforetaket og dotterforetaka til morforetaket har. Det same gjeld rettar som høyrer til nokon som handlar i eige namn, men for rekninga til morforetaket eller dotterforetaket.

§ 6. Elektronisk kommunikasjon

(1) Dersom ein medlem uttrykkeleg har godtatt det, kan foretaket bruke elektronisk kommunikasjon når det skal gi meldingar, varsel, informasjon, dokument og liknande etter denne lova til medlemmen, om ikkje noko anna følgjer av lova her.
(2) Når ein medlem skal gi meldingar o.a. etter denne lova til foretaket, kan han eller ho gjere dette ved bruk av elektronisk kommunikasjon til den e-postadressa eller på den måten foretaket har fastsett for dette formålet.

§ 6a. Møte

Med møte er meint i denne lova møte kor dei som deltar anten er fysisk til stades på møtet (fysisk møte), eller deltek ved bruk av elektroniske hjelpemiddel (elektronisk møte).
Tilføyd med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 7. Fastsetjing av fristar

(1) Fristar som er rekna i veker, månader eller år, endar på den dag i den siste veka eller den siste månaden som etter sitt namn eller tal svarer til den dagen då fristen startar. Har ikkje månaden dette talet, endar fristen på den siste dagen i månaden.
(2) Endar ein handlingsfrist på ein laurdag, heilagdag eller dag som etter lovgivinga er likestilt med heilagdag, blir fristen forlenga til nærmast følgjande vyrkedag.

Kapittel 2. Stifting av samvirkeforetak

§ 8. Stifting av foretaket

(1) Eit samvirkeforetak kan stiftast av minst to personar og må alltid ha minst to medlemmar. Blir det færre medlemmar, skal foretaket oppløysast.
(2) Både fysiske og juridiske personar kan vere stiftarar.
(3) Stiftarane daterer og signerer eit stiftingsdokument. Når alle stiftarane har signert stiftingsdokumentet, er medlemskapane teikna og foretaket stifta.
Endra med lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endra med lov 5 apr 2013 nr. 12, 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 9. Krav til innhaldet i stiftingsdokumentet

(1) Stiftingsdokumentet skal innehalde vedtekter for foretaket, jf. § 10.
(2) Stiftingsdokumentet skal dessutan opplyse om:

1. namn eller foretaksnamn, adresse og fødselsnummer eller organisasjonsnummer for stiftarane,
2. namn, adresse og fødselsnummer for dei som skal vere medlemmar av styret.

(3) Dersom stiftarane skal gjere innskot i samband med stiftinga, skal stiftingsdokumentet også opplyse om:

1. det beløpet som kvar stiftar skal betale,
2. summen av innskotsskyldnadene til stiftarane,
3. tidspunktet for oppgjer av innskotsskyldnadene.

Skal ein eller fleire stiftarar gjere opp innskotsskyldnaden med anna enn pengar, skal stiftingsdokumentet opplyse om kva eigedelar det gjeld, namnet og adressa til innskytaren og kva vilkår som skal gjelde.

(4) Departementet kan utarbeide standard stiftingsdokument.

§ 10. Vedtekter for samvirkeforetak

Vedtektene skal minst innehalde føresegner om:

1. foretaksnamn for foretaket,
2. den kommunen i riket der foretaket skal ha forretningskontor,
3. kva verksemd foretaket skal drive,
4. storleiken på eventuelle andelsinnskot, om dei skal forrentast, og om dei skal betalast tilbake ved utmelding,
5. kor vidt det skal betalast medlemskontingent,
6. korleis årsoverskotet skal kunne nyttast, jf. § 26,
7. talet på eller det lågaste og høgaste talet på styremedlemmar,
8. kva saker som skal opp på det ordinære årsmøtet,
9. korleis nettoformuen skal fordelast ved oppløysing.

§ 11. Opningsbalanse

(1) Dersom ein eller fleire stiftarar skal gjere opp ein eventuell innskotsskyldnad med anna enn pengar, skal stiftarane setje opp, datere og signere ein opningsbalanse for foretaket som er i samsvar med lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap mv. Innskot med anna enn pengar skal vurderast til verkeleg verdi på dagen for opningsbalansen, dersom det ikkje følgjer av reglane i rekneskapslova at innskotet skal vidareførast til balanseførte verdiar.
(2) Opningsbalansen skal tidlegast vere datert fire veker før stiftinga, jf. § 8 tredje ledd. Opningsbalansen skal leggjast ved stiftingsdokumentet.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 12. Melding av foretaket til Foretaksregisteret

(1) Foretaket skal meldast til Foretaksregisteret innan tre månader etter at stiftingsdokumentet er signert.
(2) Før foretaket blir meldt til Foretaksregisteret, skal ein eventuell innskotskapital frå stiftarane vere fullt innbetalt. I meldinga til

Foretaksregisteret skal det opplysast om at foretaket har mottatt eventuelle innskot. Ein statsautorisert eller registrert revisor skal stadfeste at innskotskapitalen er fullt innbetalt. Dersom innskota utelukkande er gjort med pengar, kan i staden eit finansforetak gi stadfesting.
(3) Er foretaket ikkje meldt til Foretaksregisteret innan fristen, kan foretaket ikkje registrerast. I så fall fell stiftinga bort, og eventuelle krav på innskot er ikkje lenger bindande. Det same gjeld dersom registrering blir nekta på grunn av feil som ikkje kan rettast.
Endra med lover 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 13. Verknader av registreringa

(1) Før foretaket er registrert, kan det ikkje erverve andre rettar og pådra seg andre skyldnader overfor tredjepersonar enn dei som følgjer av stiftingsdokumentet eller av lov.
(2) For skyldnader som er pådregne i foretaket sitt namn før registreringa, og som foretaket ikkje heftar for etter første ledd, er dei som har pådrege skyldnaden, personleg og solidarisk ansvarlege når ikkje noko anna er avtalt med kreditor. Ved registreringa overtek foretaket skyldnaden.
(3) Er det før registreringa inngått ein avtale som ikkje bind foretaket etter første ledd, og visste den andre parten i avtalen at foretaket ikkje var registrert, kan denne gå frå avtalen dersom foretaket ikkje er meldt til Foretaksregisteret innan fristen i § 12, eller dersom meldinga blir avvist innan fristen. Var parten ukjent med at foretaket ikkje var registrert, kan parten gå frå avtalen fram til foretaket blir registrert. Føresegnene i dette leddet kan fråvikast ved avtale.

Kapittel 3. Medlemskap i samvirkeforetak

§ 14. Innmelding

(1) Forbrukarar, næringsdrivande og andre som kan få sine økonomiske interesser varetatt av eit samvirkeforetak, har rett til å bli medlem av foretaket ved innmelding. Foretaket kan berre nekte nokon å bli medlem dersom det er sakleg grunn for det. Vedtektene kan innehalde vilkår for å bli og for å vere medlem så langt det er sakleg grunn for det.
(2) Innmelding skal skje ved søknad til foretaket. Det høyrer under styret å avgjere søknader om medlemskap. Styret kan delegere sin avgjerdskompetanse til einskilde styremedlemmar, dagleg leiar eller andre personar og organ i foretaket. Innmelding kan ikkje skje i perioden mellom stiftinga av foretaket og

registreringa av foretaket i Foretaksregisteret.
(3) Søkjaren skal få melding om utfallet av søknaden snarast mogleg, og seinast to månader frå den dagen foretaket mottok søknaden. Har søkjaren ikkje fått melding innan to månader, skal søknaden reknast for godkjent. I sekundærsamvirke er fristen seks månader. Søkjer fysiske personar medlemskap i eit sekundærsamvirke, er fristen likevel to månader overfor desse. Vedtektene kan fastsetje kortare fristar enn dei som følgjer av dette leddet.
(4) Dersom søkjaren blir tildelt medlemskap, skal innføring i medlemsregisteret skje utan ugrunna opphald. Når medlemmen er innført i registeret, skal foretaket gi medlemmen ei melding om tidspunktet for innføringa og om kva slags opplysingar som er registrert om vedkomande. Blir det som er registrert endra, skal medlemmen ha melding med opplysing om kva endringane går ut på.

§ 15. Medlemsrettar

(1) Medlemmar av samvirkeforetak har desse rettane:

1. rett til å bli innkalla og til å delta i årsmøtet, jf. §§ 46 og 36, jf. § 37,
2. rett til å få tatt opp saker på årsmøtet, jf. § 47,
3. rett til å røyste på årsmøtet, jf. § 38,
4. rett til å få tilgjengelege opplysingar på årsmøtet frå leiinga, jf. § 51,
5. rett til å få tilsendt årsrekneskapen, årsmeldinga og revisjonsmeldinga til foretaket, jf. § 41 tredje ledd,
6. rett til del av overskotet i foretaket basert på medlemmen si omsetning med foretaket, jf. § 27,
7. andre rettar som følgjer av lov eller vedtekter.

(2) Ein medlem kan ikkje utøve medlemsrettane tidlegare enn den dagen medlemmen blir innført i medlemsregisteret.
(3) Ved overgang av medlemskap, jf. § 20, kan avhendaren utøve medlemsrettar inntil desse har gått over på ervervaren, dersom ikkje vedtektene fastset at medlemsrettane til avhendaren skal falle bort tidlegare.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 16. Medlemsplikter

(1) Medlemmar av samvirkeforetak har desse pliktene:

1. plikt til å betale eit eventuelt innskotsbeløp,

2. plikt til å etterleve vedtak som er lovleg treft av eit foretaksorgan,
3. andre plikter som følgjer av lov eller vedtekter.

(2) Medlemspliktene oppstår den dagen medlemmen blir innført i medlemsregisteret, dersom ikkje noko anna følgjer av lov eller vedtekter. Vedtektene kan ikkje fastsetje at plikter som medlemmane har etter lova, skal oppstå seinare enn det som følgjer av første punktum.
(3) Ved overgang av medlemskap fell avhendaren sine medlemsplikter bort den dagen ervervaren blir innført i medlemsregisteret, dersom ikkje eit seinare tidspunkt følgjer av lov eller vedtekter.

§ 17. Likskapsprinsippet

Eit samvirkeforetak skal behandle alle medlemmar likt. Forskjellsbehandling krev sakleg grunn.

§ 18. Medlemsregister

(1) Når eit samvirkeforetak er stifta, skal styret utan opphald syte for at det blir oppretta eit register over medlemmane i foretaket. Medlemsregisteret skal førast på forsvarleg vis og kan førast elektronisk.
(2) I medlemsregisteret skal medlemmane førast inn med opplysingar om namn eller foretaksnamn, fødselsdato eller organisasjonsnummer og adresse. Medlemmane skal førast inn i alfabetisk orden eller på annan oversiktleg måte. Registeret skal innehalde datoen for innføringa av kvar einskild medlem.
(3) Registeret skal for kvar medlem opplyse om storleiken på eventuelle andelsinnskot.
(4) Registeret skal vere tilgjengeleg for alle hos foretaket. Ein medlem har krav på å få utskrift frå registeret med oversikt over dei opplysingane som er registrert om vedkomande. Kongen kan gi forskrift om rett til innsyn etter første punktum og kan gi reglar om at foretaket kan krevje vederlag for utskrift frå medlemsregisteret.

§ 19. Sams medlemskap

(1) To eller fleire personar kan ha ein medlemskap saman. Dei må i så fall oppnemne ein av dei til å opptre overfor foretaket.
(2) Når fleire personar har ein medlemskap saman, skal alle førast inn i medlemsregisteret, jf. § 18 andre og tredje ledd. Det skal gå fram at kvar av dei har medlemskapen saman med andre.

(3) Første ledd første punktum kan fråvikast i vedtektene.

§ 20. Overgang av medlemskap

(1) Medlemskap i samvirkeforetak kan ikkje gå over til ein ny medlem. Medlemskap som er knytt til fast eigedom, kan likevel gå over til ein ny medlem saman med eigedomen dersom ikkje vedtektene seier noko anna.
(2) Vedtektene kan fastsetje at medlemskap skal kunne gå over til ein ny medlem med samtykke frå styret, dagleg leiar eller andre. Den som har søkt om samtykke, skal få melding om utfallet snarast råd, og seinast to månader frå den dagen foretaket mottok søknaden. Har søkjaren ikkje mottatt melding innan to månader, skal samtykke reknast for å vere gitt. I sekundærsamvirke er fristen seks månader. Har ein fysisk person søkt om samtykke til medlemskap i eit sekundærsamvirke, er fristen likevel to månader i forhold til denne. Vedtektene kan fastsetje kortare fristar enn dei som følgjer av dette leddet.
(3) Innføring i medlemsregisteret skal skje straks det er på det reine at det ikkje ligg føre hindringar for ervervet. Når medlemmen er innført i registeret, skal foretaket gi medlemmen ei melding om kva slags opplysingar som er registrert om vedkomande.
(4) Overgangen av medlemskap medfører at avhendaren sine samla rettar og plikter overfor foretaket går over på ervervaren. Dette gjeld likevel ikkje rettar og plikter som har oppstått uavhengig av medlemskapen. Den tidlegare medlemmen held fram med å hefte for sine økonomiske skyldnader overfor foretaket, dersom ikkje noko anna følgjer av vedtektene eller av særskilt avtale med foretaket.
(5) Første til fjerde ledd gjeld også dersom ein medlem dør. Ved dødsfall må ein søknad om å ta over medlemskapen setjast fram innan seks månader. Elles fell medlemskapen bort. Dersom medlemskapen ikkje blir overtatt, gjeld § 22 tredje ledd tilsvarande. Andre til fjerde punktum i leddet her gjeld ikkje for medlemskap som er knytt til fast eigedom, unntatt der vedtektene gjer overgang av medlemskap avhengig av samtykke frå foretaket.

§ 21. Pant i medlemskap

(1) Medlemskap i samvirkeforetak kan pantsetjast i same utstrekning som medlemskapen kan avhendast, jf. § 20 første og andre ledd. Vedtektene kan innehalde ytterlegare skrankar for pantsetjing.
(2) Panteretten får rettsvern ved at foretaket får melding om pantsetjinga. Pantelova § 1-4 gjeld ikkje for panterett i medlemskap som får rettsvern på denne måten. Er medlemskapen knytt til fast eigedom (jf. pantelova § 2-2 første

ledd bokstav c), får panteretten rettsvern ved tinglysing i grunnboka.
(3) Når foretaket mottek melding om pantsetjing etter andre ledd første punktum, skal meldinga utan opphald førast inn i medlemsregisteret med opplysing om dagen for innføringa. Registeret skal opplyse om namnet og adressa til panthavaren eller – for juridisk person – foretaksnamn, organisasjonsnummer og adresse. Dersom panthavaren ber om det, skal foretaket utferde ei fråsegn om at panteretten er innført.
(4) Ved tvangssal av medlemskapen gjeld reglane om overgang av medlemskap i kapitlet her.

§ 22. Utmelding

(1) Ein medlem kan bringe medlemskapen til opphøyr ved skriftleg utmelding til foretaket. Dersom medlemskapen går ut på ein bestemt dato, treng medlemmen ikkje å gi melding til foretaket om opphøyr av medlemskapen.
(2) Vedtektene kan fastsetje ein utmeldingsfrist som ikkje kan vere lenger enn tre månader rekna frå den dagen meldinga om utmelding kom fram til foretaket. I sekundærsamvirke kan fristen ikkje vere lenger enn tolv månader. Har eit sekundærsamvirke fysiske personar som medlemmar, kan fristen overfor desse ikkje vere lenger enn tre månader. Dersom det ligg føre tungtvegande, saklege grunnar, kan vedtektene fastsetje skrankar for høvet til å tre ut utover det som følgjer av første til tredje punktum.
(3) Ved utmelding har medlemmen krav på å få tilbakebetalt eit eventuelt andelsinnskot, dersom ikkje vedtektene seier noko anna. Renter på andelsinnskotet har medlemmen berre krav på å få utbetalt dersom det følgjer av vedtektene at andelsinnskota skal forrentast. Medlemmen og foretaket har ved utmelding ein gjensidig rett til å gjere opp kontraktsrettslege rettar og plikter som har oppstått i tilknyting til medlemskapen. Dersom det blir gjort vedtak om etterbetaling innan eitt år etter utløpet av det kalenderåret utmeldinga fann stad, har medlemmen også krav på etterbetaling basert på medlemmen si omsetning med foretaket i den perioden etterbetalinga knyter seg til. Vedtektene kan fastsetje at ein utmeld medlem ikkje skal ha krav på etterbetaling.
(4) I samvirkeforetak der medlemmane er tilsette i foretaket, kan vedtektene fastsetje at ein medlem som melder seg ut, skal ha krav på å få utbetalt sin andel av nettoformuen i foretaket.

§ 23. Utestenging

(1) Ein medlem kan ved skriftleg påbod stengjast ute frå foretaket når

medlemmen har krenka foretaket ved vesentleg mishald, eller når tungtvegande grunnar elles tilseier utestenging. Vedtektene kan fastsetje at utestenging også skal kunne skje dersom ein medlem ikkje har omsetning med foretaket i ein periode på minst eitt år.
(2) Styret gjer vedtak om utestenging. Den som er stengt ute, kan krevje at styret legg vedtaket fram for årsmøtet. Kravet må vere sett fram innan ein månad etter at medlemmen tok imot skriftleg melding med opplysing om utestenginga og om fristen for å krevje vedtaket lagt fram for årsmøtet. Kravet har utsetjande verknad.
(3) Føresegnene i § 22 tredje og fjerde ledd om det økonomiske oppgjeret ved utmelding gjeld tilsvarande ved utestenging. Vedtektene kan fastsetje at ein medlem skal ha meir avgrensa økonomiske rettar ved utestenging enn ved utmelding.
(4) Kompetansen til styret etter andre ledd kan i vedtektene leggjast til eit anna organ. Vedtektene kan fastsetje at krenking av foretaket kan medføre andre reaksjonar enn utestenging.

§ 24. Mishald frå foretaket si side o.a.

(1) Dersom eit foretak har krenka rettane til ein medlem ved vesentleg mishald, kan medlemmen straks melde seg ut av foretaket. Skrankar etter vedtektene for høvet til å melde seg ut gjeld ikkje. Medlemmen har krav på å få tilbakebetalt andelsinnskotet og innestående på medlemskapitalkonto, eventuelt med renter. Dersom det blir gjort vedtak om etterbetaling innan eitt år etter utløpet av det kalenderåret utmeldinga skjedde, har medlemmen også krav på etterbetaling basert på medlemmen si omsetning med foretaket i den perioden etterbetalinga knyter seg til.
(2) Retten kan påleggje foretaket å utløyse ein medlem dersom tungtvegande grunnar talar for utløysing som følgje av at

1. foretaket har krenka rettane til ein medlem ved vesentleg mishald, eller
2. styret, årsmøtet eller nokon som representerer foretaket, har handla i strid med §§ 55 eller 90, eller
3. det har oppstått eit alvorleg og varig motsetningsforhold mellom medlemmen og andre medlemmar om drifta av foretaket.

(3) Ein påstand om utløysing kan ikkje takast til følgje dersom utløysing vil verke urimeleg mot foretaket. Sak med påstand om utløysing må reisast innan rimeleg tid. Utløysingssummen skal svare til verdien på medlemmen sin andel i nettoformuen til foretaket rett før utløysingsgrunnen låg føre.

(4) Vedtektene kan fastsetje at mishald frå foretaket si side skal ha andre verknader enn dei som følgjer av paragrafen her.

Kapittel 4. Økonomiforhold

§ 25. Krav til forsvarleg eigenkapital

(1) Samvirkeforetaket skal alltid ha ein eigenkapital som er forsvarleg utfrå risikoen ved og omfanget av verksemda i foretaket.
(2) Dersom det må leggjast til grunn at eigenkapitalen er lågare enn det som er forsvarleg utfrå risikoen ved og omfanget av verksemda i foretaket, skal styret straks behandle saka. Styret skal innan rimeleg tid kalle inn årsmøtet, gi ei utgreiing om den økonomiske stillinga og gjere framlegg om tiltak som vil gi foretaket ein forsvarleg eigenkapital.
(3) Dersom styret ikkje finn grunnlag for framlegg om tiltak som nemnt i andre ledd, eller slike tiltak ikkje let seg gjennomføre, skal styret gjere framlegg om å løyse opp foretaket.

§ 26. Bruk av årsoverskot

(1) Vedtektene kan fastsetje at årsoverskotet skal nyttast til etterbetaling (jf. § 27), avsetjast til etterbetalingsfond (jf. § 28), avsetjast til medlemskapitalkonti (jf. § 29) eller nyttast til forrenting av andelsinnskot og medlemskapitalkonti (jf. § 30).
(2) Vedtak om bruk av årsoverskotet som nemnt i første ledd, blir gjort av årsmøtet etter framlegg frå styret. Årsmøtet kan ikkje vedta eit høgare beløp enn det styret foreslår eller godtek, men årsmøtet kan sjølv avgjere korleis beløpet skal nyttast innanfor dei rammene som følgjer av §§ 27 til 30.

§ 27. Etterbetaling

(1) Vedtektene kan fastsetje at medlemmane kan få utbetalt heile eller delar av årsoverskotet på grunnlag av deira omsetning med foretaket (etterbetaling).
(2) Berre medlemmer kan ha krav på etterbetaling. I salsorganisasjonar av fiskarar som nemnt i fiskesalslagslova § 4 kan også andre som har omsett med organisasjonen, ha krav på etterbetaling. Dei kan også ha økonomiske rettar etter §§ 28 og 29 på linje med medlemmane.
(3) Etterbetaling kan berre skje av den delen av årsoverskotet som står att etter at det er gjort frådrag for udekka underskot og i tilfelle den delen av

årsoverskotet som etter vedtektene skal avsetjast til fond o.a. Det kan ikkje betalast ut meir enn det som vil vere i samsvar med forsiktig og god forretningsskikk.
Endra med lov 21 juni 2013 nr. 75 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 726).

§ 28. Etterbetalingsfond

(1) Når det er fastsett i vedtektene, kan årsmøtet vedta at årsoverskot som kan delast ut etter § 27 tredje ledd, heilt eller delvis skal avsetjast til eit etterbetalingsfond.
(2) Årsmøtet kan vedta at heile eller delar av etterbetalingsfondet skal delast ut til medlemmane. Utdeling må skje på grunnlag av medlemmane si omsetning med foretaket i ein periode som er fastsett i vedtektene. Perioden kan ikkje vere under eitt år. På same vilkår kan årsmøtet vedta at heile eller delar av etterbetalingsfondet skal avsetjast til medlemskapitalkonti, jf. § 29.
(3) Årsmøtet kan også redusere etterbetalingsfondet utan at det skjer utbetaling til medlemmane eller overføring til medlemskapitalkonti som nemnt i andre ledd.

§ 29. Medlemskapitalkonti

(1) Når det er fastsett i vedtektene, kan årsmøtet vedta at årsoverskot som kan delast ut etter § 27 tredje ledd, heilt eller delvis skal avsetjast til konti i medlemmane sine namn (medlemskapitalkonti) på grunnlag av deira omsetning med foretaket. Innestående på medlemskapitalkonti skal dekkje elles udekka tap.
(2) Årsmøtet kan vedta at heile eller delar av innestående på medlemskapitalkonti skal delast ut til medlemmane. Ved opphøyr av medlemskapen har ein medlem krav på å få utbetalt innestående på medlemskapitalkonto. Første og andre punktum kan fråvikast i vedtektene.

§ 30. Forrenting og annan auke av andelsinnskot og medlemskapitalkonti

(1) Når det er fastsett i vedtektene, kan årsmøtet vedta at årsoverskot som kan delast ut etter § 27 tredje ledd, heilt eller delvis skal brukast til forrenting av andelsinnskot og medlemskapitalkonti. Renta kan ikkje vere høgare enn tre prosentpoeng over renta på statsobligasjonar med fem års løpetid.
(2) Auke av andelsinnskota kan berre skje ved at innskota blir forrenta etter første ledd, eller ved at medlemmane gjer ytterlegare innskot. Innestående på medlemskapitalkonti kan ikkje aukast på andre måtar enn ved forrenting etter

første ledd og ved ytterlegare avsetjingar etter § 29 første ledd.

§ 31. Utdelingsskranke. Ulovlege utdelingar

(1) Foretaket kan berre vedta etterbetaling og utbetaling frå etterbetalingsfond og medlemskapitalkonti så langt det er forsvarleg etter § 25 første ledd. Andre former for utdeling til medlemmane er berre tillatne dersom lova gir særskilt heimel for det.
(2) Utdeling i strid med paragrafen her skal mottakaren føre tilbake til foretaket. Det gjeld likevel ikkje dersom mottakaren, då utdelinga vart mottatt, verken kjente eller burde kjenne til at utdelinga var ulovleg.
(3) Den som på vegner av foretaket medverkar til eit vedtak om eller gjennomføring av ulovleg utdeling, og som forstod eller burde ha forstått at utdelinga er ulovleg, er ansvarleg for at utdelinga blir ført tilbake til foretaket. Ansvaret kan lempast etter skadeserstatningslova § 5-2.

§ 32. Konserntilskot

(1) Vedtektene kan fastsetje at eit samvirkeforetak skal kunne yte konserntilskot til eit anna konsernforetak eller til eit foretak som inngår i same føderative samvirke.
(2) Føresegnene i § 26 andre ledd og § 27 tredje ledd gjeld tilsvarande for yting av konserntilskot. Konserntilskotet må ikkje overstige det som er forsvarleg etter § 25 første ledd.

§ 33. Kreditt og trygdgiving til medlemmar o.a.

(1) Eit samvirkeforetak kan berre gi kreditt eller trygd til fordel for ein medlem innanfor ramma av dei midlane foretaket kan bruke til etterbetaling, og berre når det blir stilt fullgod trygd for kravet på tilbakebetaling eller tilbakesøking.
(2) Forbodet i første ledd gjeld ikkje

1. kreditt på vanlege vilkår i samband med forretningsavtalar og omsetning med medlemmane,
2. kreditt eller trygd frå eit sekundærsamvirke til fordel for medlemsforetaka,
3. kreditt eller trygd til fordel for tilsette i hovudstilling i foretaket, dersom kreditten eller trygda er i samsvar med det som er vanleg ved finansiell støtte til tilsette.

(3) Føresegnene i første og andre ledd gjeld tilsvarande for høvet til å gi kreditt eller stille trygd til fordel for ein styremedlem, ein dagleg leiar, ein medlem av eit anna foretaksorgan eller ein som er nærståande til desse eller til ein medlem i foretaket etter reglane i aksjelova § 1-5 første ledd. Forbodet i første ledd er likevel ikkje til hinder for at foretaket gir kreditt eller stiller trygd til fordel for ein tilsett eller hans eller hennar nærståande dersom:

1. den tilsette er valt som representant for dei tilsette i styret etter reglane i lova her eller i vedtektene, og
2. skyldnaren er tilsett i hovudstilling i foretaket eller i eit anna foretak i same konsern eller i same føderative samvirke, og
3. kreditten blir ytt i samsvar med det som er vanleg ved finansiell støtte til tilsette.

(4) Har foretaket handla i strid med reglane i paragrafen her, er disposisjonen ugyldig. Er det gitt trygd, kan det likevel ikkje gjerast gjeldande at disposisjonen er ugyldig overfor ein medkontrahent som var i aktsam god tru då trygda vart gitt. Midlar som er ulovleg overført frå foretaket, eller eit beløp tilsvarande verdien av midlane, skal straks førast tilbake til foretaket. Den som på vegner av foretaket har gjort eller godkjent ein ulovleg disposisjon, er ansvarleg etter reglane i § 31 tredje ledd.

§ 34. Gåver

(1) Årsmøtet kan vedta å gi høvesgåver, og dessutan gåver til samvirkeformål eller allmennyttige formål som er rimelege utfrå formålet med gåva, stillinga til foretaket og omstenda elles. Retten til å gi gåver kan delegerast til styret eller eit anna organ.
(2) Styret kan til same formål gi gåver som har lite å seie i forhold til stillinga til foretaket.

Kapittel 5. Årsmøtet o.a.

I. Allmenne reglar

§ 35. Mynde

Årsmøtet har øvste myndet i foretaket.

§ 36. Rett til å delta. Fullmektig

(1) Alle medlemmane har rett til å delta i årsmøtet. Ein medlem kan delta ved fullmektig etter eige val, dersom ikkje vedtektene seier at medlemmane ikkje kan delta ved fullmektig. Ingen kan vere fullmektig for meir enn ein medlem, men der fleire har ein medlemskap saman, kan dei ha sams fullmektig. Retten til å delta kan ikkje avgrensast i vedtektene på anna vis enn det som følgjer av § 37.
(2) Fullmektigen skal leggje fram skriftleg og datert fullmakt. Dersom fullmakta blir lagt fram ved bruk av elektronisk kommunikasjon, skal det vere nytta ein forsvarleg metode for å autentisere avsendaren. Fullmakta gjeld berre for det førstkomande årsmøtet dersom det ikkje går tydeleg fram at noko anna er meint. Medlemmen kan når som helst kalle tilbake fullmakta.
(3) Kvar medlem kan delta med ein rådgivar, som årsmøtet kan gi talerett. Første punktum kan fråvikast i vedtektene.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 37. Utsendingar

(1) I landsdekkande foretak eller foretak med meir enn 100 medlemmar kan vedtektene fastsetje at medlemmane skal vere representerte ved utsendingar på årsmøtet. Det skal i så fall fastsetjast i vedtektene korleis utsendingane skal veljast, om det skal veljast varamedlemmar for desse, og kor lang valperioden skal vere. Valperioden kan ikkje vere lengre enn fire år. Berre medlemmar kan vere utsendingar.
(2) Føresegner i lova som vedkjem medlemmane, gjeld tilsvarande for utsendingane så langt dei høver. Medlemmar som er representerte ved utsendingar, har vanlege medlemsrettar og medlemsplikter så langt ikkje noko anna følgjer av lova. Likestilt med medlemmer som er representerte ved utsendingar, er fiskarar eller organisasjonar av fiskarar, jf. fiskesalslagslova § 4.
(3) Utsendingar kan ikkje delta ved fullmektig, men kvar utsending kan delta med ein rådgivar, som årsmøtet kan gi talerett. Første punktum kan fråvikast i vedtektene.
Endra med lover 21 juni 2013 nr. 75 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 726), 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 38. Røysterett

(1) Kvar medlem har ei røyst på årsmøtet. Ein medlem kan dessutan røyste som

fullmektig for ein annan medlem. Personar som har ein medlemskap saman, kan berre gi ei røyst.
(2) Vedtektene kan innehalde føresegner om at medlemmane kan ha fleire røyster, dersom røystene blir fordelte på medlemmane etter deira omsetning med foretaket. I sekundærsamvirke kan vedtektene dessutan fastsetje at røystene blir fordelte etter medlemstala eller den geografiske tilhøyrsla til primærsamvirka. Ein medlem kan ikkje ha eit fleirtal av røystene i foretaket.
(3) Vedtektene kan fastsetje at medlemmane skal kunne røyste skriftleg, også ved bruk av elektronisk kommunikasjon, i ein periode før årsmøtet. For slik røysting skal det nyttast ein forsvarleg metode for å autentisere avsendaren. Vedtektene kan fastsetje nærmare krav til slik røysting.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 39. Inhabilitet ved røysting på årsmøtet

Ingen kan sjølv eller ved fullmektig, som fullmektig eller som utsending røyste på årsmøtet om søksmål mot seg sjølv eller om eige ansvar overfor foretaket, og heller ikkje om søksmål mot andre eller om ansvar for andre overfor foretaket dersom medlemmen, fullmektigen eller utsendingen har ei vesentleg interesse i saka som kan stride mot interessa til foretaket.

§ 40. Rett og plikt for leiinga til å delta på årsmøtet

(1) Styreleiaren og dagleg leiar skal delta på årsmøtet. Blir årsmøtet halde som fysisk møte, skal styreleiaren og dagleg leiar delta fysisk. Ved gyldig forfall skal det peikast ut nokon til å delta i staden. Andre styremedlemmar kan delta på årsmøtet. Blir årsmøtet halde som fysisk møte, kan slike styremedlemmar delta elektronisk.
(2) Styremedlemmane og dagleg leiar har rett til å uttale seg på årsmøtet.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

II. Årsmøte

§ 41. Ordinært årsmøte

(1) Foretaket skal halde ordinært årsmøte innan seks månader etter utgangen

av kvart rekneskapsår. Foretak som ikkje har rekneskapsplikt, skal halde ordinært årsmøte ein gong kvart kalenderår.
(2) Det ordinære årsmøtet skal ta opp og avgjere saker som etter lova eller vedtektene høyrer under årsmøtet. I foretak med rekneskapsplikt etter rekneskapslova skal årsmøtet godkjenne årsrekneskapen og årsmeldinga, medrekna disponering av årsoverskot.
(3) Dokument som nemnt i andre ledd andre punktum og ei eventuell revisjonsmelding skal seinast ei veke før årsmøtet sendast til alle medlemmar med kjend adresse. Vedtektene kan setje ein lengre frist. Vedtektene kan fastsetje at dokumenta berre skal sendast til medlemmar som ber om det, eller at dokumenta kan gjerast tilgjengelege for medlemmane på anna forsvarleg vis enn ved utsending. Innkallinga til årsmøtet må i så fall opplyse om korleis medlemmane kan få tilgang på dokumenta. Skal medlemmane vere representerte ved utsendingar på årsmøtet, jf. § 37, er det nok å sende dokumenta til utsendingane, om ikkje vedtektene seier noko anna.

§ 42. Ekstraordinært årsmøte

(1) Styret kan kalle inn til ekstraordinært årsmøte. Vedtektene kan fastsetje at også andre organ skal kunne ha ein slik rett. Vedtektene til eit primærsamvirke kan fastsetje at styret i sekundærsamvirket skal kunne kalle inn til ekstraordinært årsmøte.
(2) Styret skal kalle inn til ekstraordinært årsmøte når revisor eller minst ein tidel av medlemmane krev det skriftleg for å få tatt opp eit klart oppgitt emne. Styret skal syte for at årsmøtet blir halde innan ein månad etter at kravet er sett fram. Vedtektene kan fastsetje at styret også skal ha plikt til å kalle inn til ekstraordinært årsmøte etter oppmoding frå andre enn dei som er nemnde i første punktum.

§ 43. Vedtak av forenkla årsmøte

(1) I eit foretak som har færre enn 20 medlemmar, kan styret leggje fram ei sak til avgjerd av eit årsmøte som blir halde utan møte. Dette gjeld berre dersom styret finn at saka kan behandlast forsvarleg ved at den blir lagt fram skriftleg for medlemmane til avgjerd.
(2) Styret skal sende saksdokumenta med forslag til vedtak og grunngiving for forslaget til alle medlemmar med kjend adresse, og til dagleg leiar. Revisor skal få tilsendt dokumenta dersom saka som skal behandlast, gjer dette nødvendig. Fristen for å røyste skal opplysast. Den kan ikkje vere kortare enn fristen for å kalle inn til årsmøte, dersom ikkje alle medlemmane er samde om ein kortare

frist. Medlemmane skal gjerast kjende med at dei kan krevje at saka blir lagt fram for eit årsmøte som blir halde som møte.
(3) Reglane i lova om årsmøte gjeld tilsvarande så langt dei høver. Resultatet av røystinga skal førast inn i årsmøteprotokollen, som skal daterast, signerast av styreleiaren og sendast til alle medlemmane. Gitte røyster med innlegg til saka skal leggjast ved protokollen.
(4) Saka skal leggjast fram for eit årsmøte som blir halde som møte, dersom dette blir kravd av ein styremedlem eller ein medlem innan fristen for å røyste skriftleg.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 44. Gjennomføring av årsmøte

(1) Årsmøtet skal haldast som møte. Styret avgjer møteforma. Styrets mynde etter andre punktum kan avgrensast i vedtektene.
(2) Styret skal syte for ei forsvarleg gjennomføring av årsmøtet.
(3) Blir årsmøtet gjennomført som fysisk møte, gjeld desse reglane:

a. Årsmøtet skal haldast i den kommunen der foretaket har forretningskontoret, om ikkje anna er fastsett i vedtektene. Årsmøtet kan haldast ein annan stad dersom det trengst av særlege grunnar.
b. Medlemmane har rett til å delta elektronisk, om ikkje styret meiner at det ligg føre sakleg grunn for å nekte. Reglane i fjerde ledd gjeld tilsvarande.

(4) Blir årsmøtet gjennomført som elektronisk møte, skal styret syte for at det finst system som sikrar at krav til årsmøte i lova er oppfylt. Systema må sikre at deltakinga og røystinga kan kontrollerast på ein forsvarleg måte, og det må nyttast ein forsvarleg metode for å autentisere avsendaren. I vedtektene kan det fastsetjast nærmare krav til elektronisk deltaking på årsmøtet.
(5) Kallar tingretten eller anna offentleg mynde inn til årsmøte, avgjer dei møteforma.
(6) Departementet kan gi forskrift med nærmare reglar om elektronisk deltaking på årsmøtet.
Tilføyd med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

III. Innkalling til årsmøte

§ 45. Kven som skal kalle inn

(1) Årsmøtet skal kallast inn av styret eller av det organet som vedtektene fastset.
(2) Dersom styret eller det organet vedtektene fastset, ikkje kallar inn årsmøte som skal haldast etter lova, vedtektene eller tidlegare vedtak av årsmøtet, skal tingretten gjere dette snarast råd om det blir kravd av ein styremedlem, dagleg leiar, revisor eller ein medlem av foretaket. Har foretaket representantskap, kan leiaren av representantskapet setje fram eit slikt krav. Foretaket skal dekkje utgiftene.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667, tidlegare § 44).

§ 46. Krav til innkallinga

(1) Alle medlemmar med kjend adresse skal ha skriftleg innkalling som opplyser om tid og stad for møtet. Skal medlemmane vere representerte ved utsendingar på årsmøtet, jf. § 37, er det nok å sende innkallinga til utsendingane.
(2) Innkalling til årsmøtet skal sendast slik at den til vanleg er komen fram seinast ei veke før møtet skal haldast, om det ikkje er fastsett ein lengre frist i vedtektene. Ei slik vedtektsføresegn gjeld ikkje for innkalling etter § 42 andre ledd.
(3) Innkallinga skal opplyse om møteforma, og eventuelt om framgangsmåten for å delta og røyste elektronisk. I foretak som opnar for røysting før årsmøtet etter § 38 tredje ledd, skal innkallinga opplyse om framgangsmåten for dette.
(4) Innkallinga skal oppgi klart dei sakene som årsmøtet skal behandle. Framlegg til vedtektsendringar skal takast inn i innkallinga. Styret skal lage framlegg til sakliste i samsvar med lov og vedtekter.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 47. Rett til å få saker opp på årsmøtet

Ein medlem har rett til å få tatt opp saker på årsmøtet. Eventuelle saker må meldast skriftleg til styret i så god tid at dei kan takast med i innkallinga. Er innkallinga allereie send, skal det sendast ny innkalling dersom den kan kome fram minst ei veke før årsmøtet skal haldast.

IV. Møtereglar

§ 48. Opning av møtet. Møteleiar

(1) Styreleiaren eller den styret har peikt ut, opnar årsmøtet. Er det fastsett i vedtektene kven som skal vere møteleiar eller at eit anna organ enn årsmøtet skal velje møteleiaren, jf. andre ledd andre punktum, opnar møteleiaren årsmøtet. Har tingretten innkalla årsmøtet, skal retten peike ut den som skal opne møtet. Avgjerda frå tingretten kan ikkje ankast. Blir årsmøtet halde som fysisk møte, skal den som opnar møtet delta fysisk.
(2) Årsmøtet skal velje ein møteleiar, som ikkje treng vere medlem eller utsending. Vedtektene kan fastsetje kven som skal eller kan vere møteleiar, eller at eit anna organ enn årsmøtet skal velje møteleiaren. Blir årsmøtet halde som fysisk møte, skal møteleiaren delta fysisk. Vel årsmøtet møteleiar, må denne veljast blant dei som er fysisk til stades på årsmøtet.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 49. Liste over medlemmane på møtet

Den som opnar møtet, skal før første røysting setje opp ei liste over dei medlemmane som deltar, anten sjølve eller ved fullmektig. Dersom nokon av medlemmane har meir enn ei røyst, skal det gå fram av lista kor mange røyster desse har. Lista skal nyttast til den måtte bli endra av årsmøtet.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 50. Saker utanom saklista

(1) Saker som ikkje er melde til medlemmane etter reglane om innkalling av årsmøtet, kan ikkje avgjerast utan at alle medlemmane i foretaket samtykkjer. Er medlemmane representerte ved utsendingar, er det nok at alle utsendingane samtykkjer.
(2) At saka ikkje er oppgitt i innkallinga, hindrar ikkje at:

1. det ordinære årsmøtet avgjer saker som etter lova eller vedtektene skal behandlast på møtet,
2. det ordinære årsmøtet avgjer framlegg om gransking etter § 59 første ledd,

3. det blir vedtatt å innkalle til nytt årsmøte for å avgjere framlegg som er gjorde i møtet.

§ 51. Opplysingsplikt for leiinga

(1) Ein medlem kan krevje at styremedlemmar og dagleg leiar på årsmøtet gir tilgjengelege opplysingar om tilhøve som kan innverke på vurderinga av:

1. godkjenninga av årsrekneskapen og årsmeldinga, eventuelt anna rekneskap for foretaket,
2. saker som er lagde fram for medlemmane til avgjerd,
3. den økonomiske stillinga til foretaket, medrekna verksemda i andre samanslutningar som foretaket tek del i, og andre saker som årsmøtet skal ta opp, om dei opplysingane som krevst, kan givast utan for stor skade for foretaket.

(2) Er medlemmane representerte ved utsendingar, kan berre utsendingane krevje slike opplysingar.
(3) Dersom leiinga ikkje kan svare på årsmøtet fordi det må hentast inn opplysingar, skal det lagast skriftleg svar innan to veker etter møtet. Svaret skal sendast til alle medlemmar med kjend adresse eller på annan forsvarleg måte gjerast tilgjengeleg for medlemmane. Skriftleg svar skal alltid sendast til den medlemmen som har bede om å få opplysingar. Andre medlemmar har etter førespurnad krav på å få tilsendt svaret. Var medlemmane representerte ved utsendingar, er det nok å sende svaret til alle utsendingane.

§ 52. Protokoll

(1) Møteleiaren skal syte for at det blir ført protokoll for årsmøtet.
(2) Protokollen skal opplyse om tid for årsmøtet og møteform. Vedtak i årsmøtet skal takast inn i protokollen saman med opplysing om røystetal. Lista over dei som har møtt, jf. § 49, skal takast inn i eller leggjast ved protokollen.
(3) Møteleiaren og minst ein annan person som årsmøtet skal velje mellom dei som deltek, skal signere protokollen. Protokollen skal haldast tilgjengeleg for medlemmane av foretaket og skal takast forsvarleg vare på.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

V. Fleirtalskrav o.a.

§ 53. Vanleg fleirtalskrav

(1) Eit vedtak av årsmøtet krev fleirtal av dei røystene som er gitt, om ikkje anna er fastsett i lova. Står røystetalet likt, gjeld det som møteleiaren sluttar seg til, også om møteleiaren ikkje har røysterett. Blanke røyster blir likestilt med røyster som ikkje er gitt.
(2) Ved val eller tilsetjing skal den som får flest røyster, reknast som vald eller tilsett. Årsmøtet kan på førehand avgjere at det skal røystast på nytt dersom ingen får fleirtal av dei røystene som er gitt. Står røystetalet likt, blir avgjerda gjort ved loddtrekning.
(3) Vedtektene kan setje andre vedtakskrav enn dei som følgjer av paragrafen her, og andre reglar om følgjene av like røystetal og blanke røyster.

§ 54. Vedtektsendring

(1) Årsmøtet kan vedta å endre vedtektene med to tredelar av dei røystene som er gitt. Vedtektene kan setje strengare vedtakskrav.
(2) Vedtektsendringar som inneber

1. vesentlege endringar av formålsføresegna,
2. meir tyngjande heftereglar for medlemmane,
3. skjerping i plikta til å gjere innskot i foretaket,
4. innføring av omsetningsplikt med foretaket eller vesentleg skjerping av slik plikt, eller
5. avgrensingar i retten til å tre ut,

krev tilslutning frå minst fire femdelar av dei røystene som er gitt.

(3) Blir det gjort vedtektsendringar som nemnt i andre ledd, kan ein medlem som har røysta imot, tre ut av foretaket etter reglane i § 24 første ledd, om melding om det blir gitt seinast ein månad etter vedtaket. Første punktum gjeld ikkje for medlemmar som har vore representerte ved utsendingar.

§ 55. Misbruk av mynde

Årsmøtet kan ikkje gjere noko vedtak som er skikka til å gi visse medlemmar eller andre ein urimeleg fordel til skade for andre medlemmar eller foretaket.

VI. Søksmål om ugyldige vedtak

§ 56. Kven som kan reise søksmål om ugyldige vedtak

Ein medlem av foretaket, ein styremedlem eller dagleg leiar kan reise søksmål med påstand om at eit vedtak av årsmøtet er ugyldig, fordi det er blitt til på ulovleg vis eller elles er i strid med lova eller vedtektene for foretaket. Slikt søksmål kan også reisast av eit fleirtal av dei tilsette eller alternativt av fagforeiningar som organiserer to tredelar av dei tilsette.

§ 57. Frist for å reise søksmål

(1) Søksmål etter § 56 om at eit vedtak er ugyldig, må reisast innan tre månader etter at vedtaket er gjort. Elles er vedtaket gyldig. Er vedtaket gjort utanfor møte, blir fristen rekna frå den dagen protokollen vart sendt til medlemmane.
(2) Reglane i første ledd gjeld ikkje når

1. vedtaket er av slikt slag at det ikkje kan gjerast sjølv med samtykke frå alle medlemmane,
2. lov eller vedtekter krev at visse medlemmar eller alle medlemmane må samtykke i vedtaket, og slikt samtykke ikkje er gitt,
3. det ikkje er kalla inn til årsmøtet, eller reglane om innkalling har vore sette vesentleg til side,
4. søksmål blir reist innan to år etter utgangen av fristen i første ledd, og tingretten kjem til at saksøkjaren har hatt rimeleg grunn til fristforsøminga, og at det ville føre til eit openbert urimeleg resultat om vedtaket skulle reknast som gyldig.

§ 58. Dom om ugyldig vedtak

(1) Ein dom som slår fast at eit vedtak av årsmøtet er ugyldig, eller som endrar vedtaket, har verknad for alle som har rett til å reise søksmål etter § 56.
(2) Dommen kan berre gå ut på endring av vedtaket dersom det er lagt ned påstand om det, og retten kan slå fast kva innhald vedtaket skulle ha hatt.
(3) Er vedtaket meldt til Foretaksregisteret, skal dommen meldast og registrerast der. Foretaket ber utgiftene.

VII. Gransking

§ 59. Framlegg om gransking

(1) Ein medlem kan gjere framlegg om gransking av stiftinga eller forvaltinga av foretaket eller nærmare oppgitte forhold ved forvaltinga eller rekneskapane. Framlegget kan gjerast i eit ordinært årsmøte eller på eit årsmøte der det går fram av innkallinga at sak om slik gransking skal takast opp.
(2) Får framlegget tilslutning frå minst ein tidel av dei medlemmane som møter på årsmøtet, kan kvar medlem innan ein månad etter årsmøtet krevje at tingretten ved orskurd tek avgjerd om gransking.

§ 60. Avgjerd i tingretten

(1) Tingretten skal ta til følgje eit krav etter § 59 andre ledd om gransking dersom retten meiner at det har rimeleg grunn.
(2) Før det blir tatt avgjerd, skal tingretten gi foretaket og i tilfelle den granskinga elles vil omfatte, høve til å uttale seg.
(3) Retten skal oppnemne ein eller fleire granskarar. Det som er fastsett om rett til undersøking mv. for revisor i revisorloven § 2-2 og om sjølvstende og objektivitet for revisor i revisorloven §§ 8-1 til 8-8, gjeld tilsvarande for granskarane. Dei har teieplikt etter same reglar som revisor, jf. revisorloven § 10-1.
(4) Retten skal fastsetje godtgjersle for granskarane. Kostnadene ved granskinga skal berast av foretaket. Retten kan fastsetje at foretaket skal deponere ein høveleg sum på førehand.
Endra med lov 20 des 2022 nr. 122.

§ 61. Granskingsrapporten

(1) Granskarane skal gi ein skriftleg rapport om granskinga til tingretten.
(2) Retten skal kalle inn årsmøtet til behandling av granskingsrapporten. Rapporten skal sendast til kvar medlem med kjend adresse slik at den normalt er framme seinast ei veke før møtet. Skal medlemmane vere representerte ved utsendingar, jf. § 37, er det nok å sende rapporten til utsendingane.

VIII. Representantskap og kontrollkomité

§ 62. Representantskap

(1) Dersom det er fastsett i vedtektene at foretaket skal ha representantskap, skal representantskapet veljast av årsmøtet. Styremedlem, dagleg leiar og revisor kan ikkje vere medlem av representantskapet.
(2) Representantskapet skal føre tilsyn med at formålet til foretaket blir fremja i samsvar med lov, vedtekter og vedtak i årsmøtet, og elles utføre oppgåver som er fastsette i vedtektene.
(3) Vedtektene kan fastsetje nærmare reglar om saksbehandlinga. Dersom vedtektene ikkje seier noko anna, gjeld reglane om saksbehandling i styret så langt dei høver.

§ 63. Kontrollkomité

(1) Dersom det er fastsett i vedtektene at foretaket skal ha kontrollkomité, skal kontrollkomiteen veljast av årsmøtet. Styremedlem, leiar av representantskapet, dagleg leiar og revisor kan ikkje vere medlem av kontrollkomiteen.
(2) Kontrollkomiteen skal føre tilsyn med verksemda til foretaket og sjå til at foretaket følgjer lover, forskrifter, vilkår, vedtekter og vedtak som organa i foretaket har gjort. Kontrollkomiteen kan ta opp alle forhold i foretaket til behandling.
(3) Kontrollkomiteen kan alltid krevje å få lagt fram protokollane og dokumenta til foretaket og kan krevje at tillitsvalde og tilsette gir dei opplysingane som komiteen meiner er nødvendige for at den skal kunne utføre vervet.
(4) Dersom foretaket er eit morforetak i eit konsern, jf. § 5, kan vedtektene fastsetje at andre og tredje ledd også skal gjelde i forhold til dotterforetak.
(5) Vedtektene kan fastsetje nærmare reglar om saksbehandlinga. Dersom vedtektene ikkje seier noko anna, gjeld reglane om saksbehandling i styret så langt dei høver.

Kapittel 6. Leiinga av foretaket

I. Krav om styre og dagleg leiar. Val av styre, tenestetid o.a.

§ 64. Styret

(1) Foretaket skal ha eit styre med minst tre medlemmar, dersom ikkje vedtektene seier at det skal vere to. Berre myndige personar kan vere styremedlemmar.
(2) Styret skal velje styreleiaren om ikkje årsmøtet har gjort det, eller om det ikkje er gjort av eit vedtektsfesta foretaksorgan som etter vedtektene har mynde til å velje styreleiaren.

§ 65. Dagleg leiar

(1) Foretaket skal ha ein dagleg leiar om ikkje vedtektene seier noko anna.
(2) Styret skal tilsetje dagleg leiar dersom ikkje vedtektene seier at eit anna vedtektsfesta organ skal gjere det.

§ 66. Val av styremedlemmar

(1) Medlemmane av styret blir valde av årsmøtet, som også avgjer om det skal veljast varamedlemmar. Har styret to medlemmar, skal det veljast minst ein varamedlem.
(2) Første ledd gjeld ikkje styremedlemmar som dei tilsette i foretaket skal velje etter § 67.
(3) Vedtektene kan fastsetje at andre enn årsmøtet skal ha valretten etter første ledd. Årsmøtet skal likevel velje meir enn halvparten av styremedlemmane, om ikkje valretten blir overført til eit vedtektsfesta foretaksorgan. Valrett kan ikkje overførast til styret eller til ein styremedlem.

§ 67. Rett for tilsette til å velje styremedlemmar

(1) I foretak med fleire enn 30 tilsette kan eit fleirtal av dei tilsette krevje at ein styremedlem og ein observatør med varamedlemmar skal veljast av og mellom dei tilsette.
(2) I foretak med fleire enn 50 tilsette kan eit fleirtal av dei tilsette krevje at opp

til ein tredel og minst to av styremedlemmane med varamedlemmar skal veljast av og mellom dei tilsette.
(3) I foretak med fleire enn 200 tilsette skal dei tilsette velje ein styremedlem med varamedlem eller to observatørar med varamedlemmar i tillegg til den representasjonen som følgjer av andre ledd.
(4) Forskrifter etter aksjelova § 6-4 fjerde ledd gjeld tilsvarande for val etter paragrafen her så langt dei høver.

§ 68. Rett for tilsette til å velje styremedlemmar i konsern og føderative samvirke

(1) Når eit foretak høyrer til eit konsern, kan konsernet og eit fleirtal av dei tilsette, eller konsernet og ein eller fleire lokale fagforeiningar som omfattar eit fleirtal av dei tilsette i konsernet, inngå skriftleg avtale om at dei tilsette i konsernet ved bruk av § 67 skal reknast som tilsette i foretaket.
(2) Når eit foretak tilhøyrer eit konsern, og det ikkje føreligg ei avtale etter første ledd, kan Kongen etter søknad frå konsernet, eit fleirtal av dei tilsette eller ein eller fleire lokale fagforeiningar som omfattar eit fleirtal av dei tilsette i konsernet, fastsetje at dei tilsette i konsernet ved bruk av § 67 skal reknast som tilsette i foretaket.
(3) Første og andre ledd gjeld tilsvarande når eit foretak tilhøyrer ei gruppe av foretak som er knytt saman gjennom eigarinteresser eller sams leiing, medrekna føderativt samvirke.
(4) Kongen kan fastsetje at paragrafen her berre skal gjelde for delar av eit konsern, eit føderativt samvirke eller ei anna gruppe som nemnd i tredje ledd.
Endra med lov 20 juni 2014 nr. 25 (ikr. 1 juli 2014).

§ 69. Krav til kjønnssamansetjinga i styret

(1) Føresegnene i denne paragrafen gjeld for samvirkeforetak som på balansedagen for årsrekneskapen anten har:

1. samla driftsinntekter og finansinntekter på meir enn 50 millionar kroner,
2. fleire enn 30 tilsette, som skal reknast likt som etter § 67, eller
3. meir enn 500 medlemmar.

(2) Har styret tre eller fleire medlemmar, skal kjønnssamansetjinga i styret oppfylle følgjande krav:

1. Har styret tre eller fire medlemmar, kan maksimalt to styremedlemmar ha same kjønn.
2. Har styret fem eller seks medlemmar, kan maksimalt tre styremedlemmar ha same kjønn.
3. Har styret sju medlemmar, kan maksimalt fire styremedlemmar ha same kjønn.
4. Har styret åtte medlemmar, kan maksimalt fem styremedlemmar ha same kjønn.
5. Har styret ni eller fleire medlemmar, kan maksimalt 60 prosent av styremedlemmane ha same kjønn.

(3) Andre ledd gjeld tilsvarande for varamedlemmar.
(4) Får eit foretak plikt til å oppfylle krava til kjønnssamansetjing, skal styret seinast ein månad etter første etterfølgjande ordinære årsmøte oppfylle krava til kjønnssamansetjing etter andre og tredje ledd.
(5) For styremedlemmar som dei tilsette skal velje etter § 67, gjeld krava til kjønnssamansetjing i § 69 a.
(6) Departementet kan gi forskrift med nærmare reglar om kva som skal reknast som driftsinntekter og finansinntekter etter første ledd nr. 1.
Endra med lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 69 a. Krav til kjønnssamansetjing for styremedlemmar valde av og mellom dei tilsette

(1) Dersom det skal veljast to eller fleire styremedlemmar av og mellom dei tilsette etter § 67, kan ikkje alle desse styremedlemmane ha same kjønn. Det same gjeld for varamedlemmar. Første og andre punktum gjeld ikkje dersom meir enn 80 prosent av det samla talet på dei tilsette i laget, har same kjønn.
(2) I foretak med fleire enn 200 tilsette, skal kjønnssamansetjinga blant styremedlemmar som veljast av og mellom dei tilsette etter § 67, oppfylle krava i § 69 andre og tredje ledd, likevel slik at om det blir valt to styremedlemmar etter § 67, kan ikkje desse ha same kjønn. Talet på tilsette skal reknast likt som etter § 67.
Føyd til med lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 70. Tenestetid for styremedlemmane

(1) Styremedlemmar gjer teneste i to år. I vedtektene kan tenestetida setjast kortare eller lengre, men ikkje til meir enn fire år. Kortare tenestetid kan fastsetjast ved suppleringsval.

(2) Tenestetida skal reknast frå valet om ikkje anna er fastsett. Den varer ut det ordinære årsmøtet det året tenestetida er slutt.
(3) Sjølv om tenestetida er slutt, har styremedlemmen rett til å bli ståande i vervet til ein ny medlem er valt.
(4) Første og andre ledd gjeld ikkje ein styremedlem som er valt etter § 67, jf. § 68.

§ 71. Avgang og avsetjing før tenestetida er slutt

(1) Ein styremedlem har rett til å gå av før tenestetida er slutt dersom det er særleg grunn til det. Styret og den som har valt styremedlemmen, skal ha rimeleg førehandsvarsel.
(2) Ein styremedlem kan avsetjast av den som har valt styremedlemmen. Det gjeld ikkje ein styremedlem som er valt etter § 67, jf. § 68.

§ 72. Suppleringsval

(1) Fell vervet for ein styremedlem bort før tenestetida er slutt, og det ikkje finst varamedlem, skal resten av styret syte for val av ny styremedlem for resten av tenestetida. Det same gjeld dersom ein styremedlem blir fråteken rettsleg handleevne eller blir sett i konkurskarantene etter konkursloven §§ 142 og 143.
(2) Høyrer valet under årsmøtet, kan det vente til neste ordinære årsmøte dersom styret framleis er vedtaksført.
Endra med lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endra med lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 73. Varamedlemmar og observatørar

Føresegnene i lova om styremedlemmar gjeld tilsvarande for varamedlemmar og observatørar så langt dei høver.

§ 74. Godtgjersle

Eventuell godtgjersle til styremedlemmar, varamedlemmar og observatørar skal fastsetjast av årsmøtet. Ved konkurs fell retten til godtgjersle bort frå konkursopninga.

§ 75. Krav om tilknyting

Dagleg leiar og minst halvdelen av styremedlemmane skal vere busette i ein EØS-stat, Det sameinte kongeriket Storbritannia og Nord-Irland eller Konføderasjonen Sveits. Departementet kan ved enkeltvedtak gjere unntak frå første punktum.
Endra med lover 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 des 2021 iflg. meddelelse 1 des 2021 nr. 3309, jf. res. 23. juni 2021 nr. 2064), 16 juni 2023 nr. 67 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 905).

II. Oppgåver for leiinga. Saksbehandling o.a.

§ 76. Forvaltinga av foretaket

(1) Forvaltinga av foretaket høyrer under styret. Styret skal syte for forsvarleg organisering av verksemda.
(2) Styret skal så langt det trengst, fastsetje planar og budsjett for verksemda. Styret kan også fastsetje retningslinjer for verksemda.
(3) Styret skal halde seg orientert om den økonomiske stoda for foretaket og skal sjå til at det blir ført fullgod kontroll med verksemda, rekneskapen og formuesforvaltinga.
(4) Styret kan setje i verk dei undersøkingane som det meiner det treng for å kunne utføre oppgåvene sine. Styret skal setje i verk slike undersøkingar dersom ein eller fleire av styremedlemmane krev det.

§ 77. Tilsynsansvar for styret

Styret skal føre tilsyn med den daglege leiinga og verksemda i foretaket elles. Styret kan fastsetje instruks for den daglege leiinga.

§ 78. Dagleg leiing

(1) Dagleg leiar skal stå for den daglege leiinga av verksemda i foretaket og skal følgje dei retningslinjene og pålegga som styret har gitt.
(2) Den daglege leiinga omfattar ikkje saker som etter tilhøva i foretaket er av uvanleg slag eller har mykje å seie.
(3) Dagleg leiar kan elles avgjere ei sak etter fullmakt frå styret i kvart einskild tilfelle eller når det er til vesentleg ulempe for foretaket å vente på styrevedtak.

Styret skal ha melding om avgjerda snarast råd.
(4) Dagleg leiar skal syte for at rekneskapen for foretaket er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltinga er ordna på ein fullgod måte.

§ 79. Plikter for dagleg leiar overfor styret

(1) Dagleg leiar skal minst kvar fjerde månad, i møte eller skriftleg, gi styret melding om verksemda i foretaket, stoda for foretaket og resultatutviklinga.
(2) Styret kan til kvar tid krevje at dagleg leiar gir styret ei nærmare utgreiing om bestemte saker. Kvar styremedlem kan også krevje slik utgreiing.
(3) Føresegna i første ledd kan fråvikast i vedtektene.

§ 80. Gjensidig opplysingsplikt i konsern og føderative samvirke

(1) Styret i eit dotterselskap skal gi styret i morforetaket opplysingar som trengst for å kunne vurdere stoda for foretaket og resultatet av verksemda i konsernet.
(2) Morforetaket skal gi melding til styret i eit dotterselskap om forhold som kan ha noko å seie for heile konsernet. Morforetaket skal også gi melding til styret i dotterselskapet om vedtak som kan ha noko å seie for dotterselskapet, før endeleg vedtak blir gjort.
(3) Føresegnene i første og andre ledd gjeld tilsvarande så langt dei høver for foretak som inngår i føderative samvirke.

§ 81. Kravsmål om gjelds- og konkursbehandling

(1) Kravsmål om gjeldsforhandling eller konkursbehandling for foretaket kan berre setjast fram av styret.
(2) Styret representerer foretaket som konkursskyldnar.

§ 82. Saksbehandlinga i styret

(1) Styret skal behandle sakene i møte om ikkje styreleiaren meiner at saka kan leggjast fram skriftleg eller takast opp på annan måte. Behandlingsmåten skal vere forsvarleg.
(2) Styreleiaren skal syte for at styremedlemmane lengst råd kan vere med på ei samla behandling av dei saker som blir behandla. Kvart styremedlem og dagleg leiar kan krevje at saka blir behandla i møte. Skal saka bli behandla i møte,

bestemmer styreleiaren møteforma. Meir enn halvparten av styremedlemmane kan likevel krevje at møtet blir halde som fysisk eller elektronisk møte.
(3) Styreleiaren leier saksbehandlinga. Er korkje styreleiaren eller varaleiaren med, vel styret ein leiar for styrebehandlinga.
(4) Dagleg leiar har rett og plikt til å vere med på saksbehandlinga i styret og til å uttale seg, om ikkje anna er fastsett av styret i kvar einskild sak.
(5) Føresegnene i denne paragrafen kan fråvikast i vedtektene.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 83. Krav om styrebehandling o.a.

Styreleiaren skal syte for behandling av aktuelle saker som høyrer under styret. Styremedlemmane og dagleg leiar kan krevje at styret tek opp bestemte saker.

§ 84. Førebuing av saker og varsling

(1) Dagleg leiar skal førebu styresakene i samråd med styreleiaren. Alle saker skal førebuast og leggjast fram slik at styret har eit tilfredsstillande grunnlag for behandlinga.
(2) Styresakene skal varslast på tenleg måte og med nødvendig frist.

§ 85. Styreinstruks

(1) I foretak der dei tilsette har representasjon i styret, skal styret fastsetje ein styreinstruks som gir nærmare reglar om styrearbeidet og saksbehandlinga.
(2) Instruksen skal mellom anna innehalde reglar om kva saker som skal behandlast i styret, og om kva arbeidsoppgåver og plikter dagleg leiar har overfor styret. Instruksen skal også innehalde reglar for innkalling og behandling i møte.
(3) Kongen kan gi forskrift om styreinstruks.

§ 86. Når kan styret gjere vedtak

(1) Styret kan gjere vedtak når meir enn halvparten av medlemmane er til stades eller er med på saksbehandlinga, om ikkje andre krav er fastsette i vedtektene.
(2) Styret kan likevel ikkje gjere vedtak utan at alle styremedlemmane så langt det er mogleg har fått høve til å delta i behandlinga av saka.

(3) Har nokon forfall, og det finst varamedlem, skal varamedlemmen kallast inn.

§ 87. Vanleg fleirtalskrav

(1) Eit styrevedtak krev at fleirtalet av dei styremedlemmar som er med på behandlinga av ei sak, har røysta for. Står røystene likt, gjeld det som møteleiaren har røysta for. Dei som har røysta for eit framlegg som inneber ei endring, må likevel alltid utgjere meir enn ein tredel av alle styremedlemmane.
(2) Andre vedtakskrav kan fastsetjast i vedtektene.

§ 88. Fleirtalskrav ved val og tilsetjingar

(1) Ved val og tilsetjing er den valt eller tilsett som får flest røyster. Styret kan på førehand fastsetje at det skal røystast på nytt dersom ingen får fleirtal av dei røystene som er gitt.
(2) Står røystetalet likt ved val av styreleiar eller møteleiar, blir valet avgjort ved loddtrekning. I andre tilfelle der røystene står likt, gjeld det som møteleiaren har røysta for.
(3) Andre vedtakskrav kan fastsetjast i vedtektene.

§ 89. Inhabilitet

(1) Ein styremedlem må ikkje vere med i behandlinga eller avgjerda av spørsmål som har så mykje å seie særleg for styremedlemmen eller for nærståande at medlemmen må reknast å ha ei klar personleg eller økonomisk særinteresse i saka. Det same gjeld for dagleg leiar. Ved avgjerda av om nokon er nærståande etter denne føresegna, gjeld aksjelova § 1-5 første ledd tilsvarande.
(2) Ein styremedlem eller ein dagleg leiar må heller ikkje vere med i behandlinga av ei sak om lån eller annan kreditt til seg sjølv eller om trygdgiving for eiga gjeld.

§ 90. Misbruk av posisjon i foretaket o.a.

(1) Styret og andre som etter §§ 92 til 94 representerer foretaket, må ikkje gjere noko som er skikka til å gi visse medlemmar eller andre ein urimeleg fordel til skade for andre medlemmar eller foretaket.
(2) Styret eller dagleg leiar må ikkje etterkome noko vedtak av årsmøtet eller eit anna organ dersom vedtaket strir mot lov eller vedtekter.

§ 91. Styreprotokoll

(1) Det skal førast protokoll over styresakene som minst gir opplysing om tid og stad, deltakarane, behandlingsmåten og styrevedtaka. Det skal gå fram at saksbehandlinga oppfyller krava i § 86.
(2) Er ikkje styrevedtaket samrøystes, skal det opplysast om kven som har røysta for og mot. Styremedlem og dagleg leiar som ikkje er samd i eit vedtak, kan krevje oppfatninga si ført inn i protokollen.
(3) Protokollen skal signerast av styremedlemmane som har vore med på styrebehandlinga. Har styret minst fem medlemmar, og er vedtak gjort i møte, kan styret velje to til å signere. I så fall skal utskrift sendast til alle styremedlemmane med frist for merknader, som i tilfelle kan krevjast tekne inn i protokollen.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

III. Tilhøvet utetter

§ 92. Representasjon

Styret representerer foretaket utetter og teiknar foretaksnamnet.

§ 93. Fullmakt til å teikne foretaksnamnet

(1) Styret kan gi styremedlemmar, dagleg leiar eller namngitte tilsette rett til å teikne foretaksnamnet. Slik fullmakt kan fastsetjast i vedtektene, som også kan avgrense det myndet styret har til å gi rett til å teikne foretaksnamnet.
(2) Retten til å teikne foretaksnamnet kan når som helst kallast tilbake. Styret kan kalle tilbake ei vedtektsfesta fullmakt når ein ikkje utan skade for foretaket kan vente på vedtak i årsmøtet.
(3) Føresegnene om dagleg leiar i § 89 gjeld tilsvarande for ein foretaksteiknar som ikkje er dagleg leiar eller medlem av styret.

§ 94. Representasjon ved dagleg leiar

Dagleg leiar representerer foretaket utetter i saker som inngår i den daglege leiinga.

§ 95. Overskriding av mynde

Har nokon som representerer foretaket etter reglane i §§ 92 til 94, ved disposisjon på vegner av foretaket gått ut over sitt mynde, er disposisjonen ikkje bindande for foretaket når foretaket godtgjer at medkontrahenten forstod eller burde ha forstått at myndet vart overskride, og det ville stride mot heider og god tru å gjere disposisjonen gjeldande.

§ 96. Manglar ved val av styremedlem eller tilsetjing av dagleg leiar

Etter at val av styremedlem eller tilsetjing av dagleg leiar er registrert i Foretaksregisteret, kan manglar ved valet eller tilsetjinga ikkje gjerast gjeldande overfor ein tredjeperson, om ikkje foretaket godtgjer at tredjepersonen kjende til mangelen.

Kapittel 7. Revisjon

§ 97. Val av revisor

(1) I foretak som har revisjonsplikt etter revisorlova, skal årsmøtet velje ein eller fleire revisorar og kan velje ein eller fleire vararevisorar.
(2) Årsmøtet skal godkjenne godtgjersla til revisor.

§ 98. Bortfall av oppdraget

(1) Revisor gjer teneste fram til ein annan revisor er valt.
(2) Fell oppdraget for revisor bort før tenestetida er ute, skal styret utan opphald syte for val av ein ny revisor. Det same gjeld dersom revisor ikkje lenger fyller vilkåra for å kunne veljast til revisor i foretaket.

§ 99. Nyval av revisor

(1) Årsmøtet kan berre velje ny revisor når det er sagt i innkallinga at det vil bli gjort framlegg om nyval. Revisor har rett til å gjere greie for sitt syn på framlegget for årsmøtet.
(2) Har årsmøtet forkasta framlegg om nyval av revisor, kan ein tidel av alle medlemmane innan ein månad etter årsmøtet krevje at tingretten ved orskurd oppnemner ein revisor i tillegg til andre revisorar i foretaket. Kravet skal takast

til følgje dersom det har rimeleg grunn.
(3) Tingretten fastset tenestetid og godtgjersle for revisor som retten har oppnemnt. Vil revisor slutte før tenestetida er ute, skal det givast rimeleg førehandsvarsel til tingretten.

§ 100. Revisjonsmelding

Revisor skal gi revisjonsmelding til årsmøtet for kvart rekneskapsår. Revisjonsmeldinga skal vere styret i hende seinast to veker før det ordinære årsmøtet.

§ 101. Revisor er med på årsmøtet

(1) Revisor skal delta i årsmøtet når det skal behandlast saker som gjer dette nødvendig. Utover dette har revisor rett til å delta i årsmøtet.
(2) Revisor kan delta elektronisk på årsmøtet. Dersom årsmøtet blir halde som fysisk møte, kan styret krevje at revisor deltek fysisk.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 101 a. Møte med revisor

Styret skal hvert år ha et møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede. Aksjeloven § 7-5 a gjelder tilsvarende.
Tilføyd med lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 101 b. Berekraftsrapportering

(1) I foretak som har plikt til å utarbeide berekraftsrapportering etter regnskapsloven § 2-3, skal revisor attestere berekraftsrapporteringa. Årsmøtet kan i staden velje ein annan revisor til å attestere berekraftsrapporteringa eller ein uavhengig tilbydar av attestasjonstenester dersom det er høve til dette etter revisorloven § 1-3. Årsmøtet skal godkjenne godtgjersla.
(2) Den som attesterer berekraftsrapporteringa, skal for kvart rekneskapsår gi ei attestasjonsmelding om berekraftsrapportering etter revisorloven § 9-7 a til årsmøtet. Meldinga skal vere styret i hende seinast to veker før det ordinære årsmøtet.
(3) §§ 98, 99 og 101 gjeld tilsvarande for den som er vald til å attestere

berekraftsrapporteringa etter første ledd.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 8. Fusjon

§ 102. Fusjonsomgrepet

(1) Samanslåing av samvirkeforetak er omfatta av reglane om fusjon i kapitlet her når eit samvirkeforetak (overdragande foretak) skal overdra eigedelar, rettar og skyldnader under eitt til eit anna samvirkeforetak (overtakande foretak), og medlemskap i det overdragande foretaket skal bytast om i medlemskap i det overtakande foretaket.
(2) Det overtakande foretaket kan vere eit eksisterande foretak eller eit foretak som blir stifta ved fusjonen.

§ 103. Vedtak om fusjon

(1) I kvart samvirkeforetak blir vedtak om fusjon gjort ved at årsmøtet godkjenner ein fusjonsplan, jf. §§ 104 og 105.
(2) Vedtak om fusjon blir gjort med fleirtal som for vedtektsendring. Dersom fusjonen inneber at medlemmane av eit overdragande eller overtakande foretak får krav på ein større andel av dei gjenverande midlane ved oppløysing, krevst fire femdels fleirtal av dei røystene som er gitt i vedkomande foretak. Vedtak etter andre punktum kan berre gjerast dersom det er sakleg grunn for det, og krev godkjenning frå Stiftelsestilsynet. Det kan stillast vilkår i ei slik godkjenning.
(3) Vedtektene kan fastsetje strengare vedtakskrav enn det som følgjer av andre ledd.

§ 104. Fusjonsplan

(1) Styra i dei foretaka som skal fusjonere, skal utarbeide og vedta ein sams fusjonsplan.
(2) Fusjonsplanen skal minst innehalde:

1. foretaksnamn for foretaka, forretningskommunar, adresser og organisasjonsnummer,
2. frå kva tid transaksjonar i det overdragande foretaket

rekneskapsmessig skal sjåast å vere gjorde for rekning av det overtakande foretaket,
3. det vederlaget som skal ytast til medlemmane i det eller dei overdragande foretaka, medrekna storleiken på eit eventuelt vederlag utover medlemskapen i det overtakande foretaket (jf. § 106),
4. vilkår for utøving av rettar som medlem i det overtakande foretaket og for innføring i medlemsregisteret,
5. kva rettar medlemmar med særlege rettar i det eller dei overdragande foretaka skal ha i det overtakande foretaket,
6. særlege rettar eller fordelar som medlemmar av styret eller dagleg leiar skal få ved fusjonen,
7. utkast til opningsbalanse for det overtakande foretaket. Opningsbalansen skal setjast opp i samsvar med gjeldande rekneskapsreglar. For foretak som er revisjonspliktige etter revisorlova, skal ein statsautorisert eller registrert revisor gi ei fråsegn om at balansen er sett opp i samsvar med desse reglane.

(3) Dersom det overtakande foretaket er eit eksisterande foretak, skal fusjonsplanen innehalde eventuelle framlegg til vedtektsendringar i det overtakande foretaket. Blir det overtakande foretaket stifta ved fusjonen, skal planen i staden innehalde framlegg til stiftingsdokument for det overtakande foretaket, jf. §§ 8 til 10.
(4) Fusjonsplanen kan fastsetje at det overtakande foretaket skal overta forvaltinga av det eller dei overdragande foretaka så snart fusjonsplanen er godkjent av alle foretaka som er med på fusjonen. Eigedelane og sakene til det eller dei overdragande foretaka skal i så fall haldast åtskilde til fusjonen blir sett i verk.

§ 105. Vedlegg til fusjonsplanen

Som vedlegg til fusjonsplanen skal følgje:

1. vedtektene til overdragande og overtakande foretak,
2. siste årsrekneskap, årsmelding og revisjonsmelding for dei foretaka som er med på fusjonen og som har rekneskapsplikt og revisjonsplikt.

§ 106. Fastsetjing av vederlagskrava

(1) Kvar medlem i det overdragande foretaket skal ved fusjonen få tildelt ein medlemskap i det overtakande foretaket, eller få auka eit eventuelt

andelsinnskot dersom vedkomande er medlem i det overtakande foretaket når årsmøtet i det overdragande foretaket vedtek fusjonsplanen. Eventuelt vederlag utover dette skal fordelast mellom medlemmane på grunnlag av deira andel i omsetninga med foretaket dei siste fem åra. Vedtektene kan fastsetje ein annan periode enn fem år, likevel ikkje under eitt år. Tilleggsvederlag som nemnt i andre punktum, kan også fordelast på grunnlag av medlemmane si omsetning med det overtakande foretaket i ein overgangsperiode som ikkje kan vere lengre enn fem år.
(2) Det samla fusjonsvederlaget til medlemmane i det overdragande foretaket må ikkje stå i mishøve til dei verdiane som det overdragande foretaket har tilført det overtakande foretaket ved fusjonen.

§ 107. Rapport om fusjonen

Når fusjonsplanen er ferdig, skal styret i kvart foretak utarbeide ein skriftleg rapport om fusjonen og kva den vil ha å seie for foretaket. Rapporten skal gjere greie for grunngivinga for framlegget om fusjon, dei hovudsynspunkta som ligg til grunn for fastsetjinga av vederlaget, og kva fusjonen vil få å seie for dei tilsette i foretaket.

§ 108. Utgreiing om fusjonsplanen

(1) I foretak som er revisjonspliktige etter revisorlova, skal styret syte for at det blir utarbeidd ei utgreiing om fusjonsplanen. I utgreiinga må styret grunngi og stadfeste at fusjonen ikkje vil vere i strid med kravet til forsvarleg eigenkapital i § 25, og at fusjonsvederlaget er fastsett i samsvar med føresegnene i § 106.
(2) Utgreiinga skal stadfestast av ein statsautorisert eller registrert revisor. Stadfestinga må tidlegast vere datert åtte veker før årsmøtevedtaket om fusjon.

§ 109. Forholdet til dei tilsette

(1) Tillitsvalde i dei foretaka som skal fusjonere, skal ha informasjon og har rett til drøfting i samsvar med reglane i arbeidsmiljølova § 16-5.
(2) Fusjonsplanen med vedlegg og rapporten frå styret skal alltid gjerast kjent for dei tilsette i foretaka. Det kan skje ved bruk av elektronisk kommunikasjon, likevel slik at ein tilsett som ber om det, skal få tilgang til dokumenta i papirkopi.
(3) Innkomne skriftlege fråsegner frå dei tilsette eller representantane deira skal vere ein del av saksdokumenta ved den vidare behandlinga av fusjonsplanen i foretaket.

§ 110. Melding til medlemmane

(1) Seinast fire veker før årsmøtet skal behandle fusjonsplanen, skal det sendast ei melding til medlemmane med opplysing om dei viktigaste følgjene ein fusjon vil få for dei. Dersom medlemmar i eit overdragande foretak skal motta vederlag utover medlemskap i det overtakande foretaket, skal meldinga innehalde ei oversikt over kor mykje kvar einskild medlem skal motta i vederlag.
(2) I meldinga skal medlemmane gjerast merksame på at dei etter førespurnad har krav på å få tilsendt fusjonsplanen med vedlegg, rapporten og utgreiinga frå styret og eventuelle fråsegner frå dei tilsette eller representantane deira. Dersom ein medlem ber om å få tilsendt desse dokumenta, skal dei sendast til medlemmen utan ugrunna opphald.

§ 111. Opplysingsplikt

Styret i eit overdragande foretak skal gi opplysingar til sitt årsmøte og til styra i andre foretak som er med på fusjonen, om vesentlege endringar i eigedelar, rettar og skyldnader som har funne stad i tida mellom signeringa av fusjonsplanen og behandlinga av fusjonsplanen på årsmøtet. Dersom det overtakande foretaket er eit eksisterande foretak, har styret i dette ei tilsvarande opplysingsplikt.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 112. Søknad til Stiftelsestilsynet

(1) Dersom eit fusjonsvedtak krev godkjenning av Stiftelsestilsynet (jf. § 103 andre ledd), kan søknad om slik godkjenning tidlegast sendast når årsmøta i alle foretaka som er med på fusjonen, har gjort sine vedtak om fusjon.
(2) Søknaden må innehalde fusjonsplanen med vedlegg og rapporten frå styret. Dei som har røysta imot fusjonen, skal ha høve til å gjere kort greie for hovudsynspunkta sine i eit vedlegg til søknaden.

§ 113. Melding til Foretaksregisteret

(1) Seinast ein månad etter at fusjonen er vedtatt i alle dei foretaka som er med på fusjonen, skal kvart foretak melde sine vedtak til Foretaksregisteret.
(2) Dersom eit fusjonsvedtak krev godkjenning av Stiftelsestilsynet (jf. § 103 andre ledd), skal foretaka ikkje melde sine vedtak før godkjenning er gitt, og

klagefristen etter forvaltningslova er ute, eller departementet har gjort vedtak i klagesaka. Fristen for å melde vedtaket er ein månad etter at klagefristen er overseten, eller departementet har gjort vedtak i klagesaka. Godkjenninga skal leggjast ved meldinga til Foretaksregisteret.
(3) Er vedtaket ikkje meldt til Foretaksregisteret innan fristen i første og andre ledd, kan registrering ikkje finne stad. Vedtaket er då ikkje lenger bindande. Det same gjeld om registrering blir nekta på grunn av feil som ikkje kan rettast.

§ 114. Kreditorvarsel

Foretaksregisteret skal kunngjere vedtaka om fusjon i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon og varsle kreditorane i foretaket om at motsegner mot fusjonen må meldast til vedkomande foretak innan seks veker frå kunngjeringa.
Endra med lov 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 115. Motsegn frå kreditor

(1) Dersom ein kreditor med uomtvista og forfalle krav kjem med motsegn innan fristen etter § 114, kan fusjonen ikkje gjennomførast før kravet er betalt.
(2) Ein kreditor med omtvista krav eller krav som ikkje er forfalle, kan krevje fullgod trygd for kravet dersom det ikkje er sikra slik frå før. Tingretten avgjer tvist om kravet er til, og om trygda er fullgod.
(3) Retten kan forkaste krav om trygd etter andre ledd når det er klart at kravet ikkje er til, eller at utsiktene til dekning ikkje blir dårlegare på grunn av fusjonen.
(4) Kravsmål om avgjerd i tingretten må vere sett fram innan to veker etter at kreditor kravde betaling eller trygdgiving.

§ 116. Iverksetjing av fusjonen

(1) Når fristen for motsegn etter § 114 er ute for alle foretaka som er med på fusjonen, og tilhøvet til kreditorar som har kome med motsegn etter § 115, er avgjort, skal eit overdragande foretak gi melding til Foretaksregisteret om at fusjonen skal setjast i verk. Dersom det overtakande foretaket er eit eksisterande foretak, kan i staden dette foretaket gi melding om iverksetjing.
(2) Sjølv om forholdet til kreditorar som har kome med motsegner etter § 115, ikkje er avklart, kan tingretten etter kravsmål frå det foretaket kravet gjeld, vedta at fusjonen kan gjennomførast og meldast til Foretaksregisteret.
(3) Iverksetjinga av fusjonen skjer ved registrering av melding etter første eller andre ledd. Iverksetjinga har følgjande verknader:

1. det eller dei overdragande foretaka er oppløyste,
2. det overtakande foretaket er stifta og registrert, eller dei samla andelsinnskota i foretaket er auka,
3. medlemmane i det eller dei overdragande foretaka har blitt medlemmar i det overtakande foretaket,
4. det eller dei overdraganda foretaka har overført eigedelar, rettar og skyldnader til det overtakande foretaket,
5. andre verknader som følgjer av fusjonsplanen.

(4) Det overtakande foretaket skal ta vare på rekneskapsmateriale og bøker frå det eller dei overdragande foretaka i samsvar med bokføringslova § 13 i minst ti år etter at fusjonen er registrert. Registrerte rekneskapsopplysingar i det overdragande foretaket på fusjonstidspunktet skal kunne bli gjengitt i samsvar med bokføringslova § 6 i minst ti år etter at fusjonen er registrert.

§ 117. Ugyldig fusjon

(1) Søksmål med påstand om at vedtak i foretaket om fusjon skal kjennast ugyldig, må reisast før fusjonen er registrert i Foretaksregisteret etter § 116. Søksmål som blir reist etter at fristen er gått ut, skal avvisast.
(2) Blir det reist søksmål om at fusjonen er ugyldig, skal tingretten gi foretaket ein frist på tre månader for å rette det tilhøvet søksmålet byggjer på.
(3) Dom som kjenner vedtak om fusjon ugyldig, har verknad for alle i foretaket.
(4) Er vedtaket om fusjonen meldt til Foretaksregisteret etter § 116, skal retten utan opphald melde dommen til Foretaksregisteret, som skal kunngjere dommen på foretaket sin kostnad i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon.
(5) Når vedtaket til årsmøtet blir kjent ugyldig, heftar foretaket solidarisk med dei andre foretaka som er med på fusjonen, for skyldnader frå tida etter at fusjonen skulle ha hatt verknad, og fram til kunngjeringa av dommen etter fjerde ledd.
Endra med lov 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 118. Fusjon mellom samvirkeforetak og heileigd dotterselskap

(1) Dersom eit samvirkeforetak eig alle aksjane i eit aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, kan styra i foretaka vedta ein fusjonsplan som går ut på at dotterselskapet vederlagsfritt skal overføre eigedelar, rettar og skyldnader under eitt til morforetaket.
(2) For gjennomføringa av fusjonen gjeld aksjelova § 13-23 og allmennaksjelova

§ 13-24 tilsvarande.

Kapittel 9. Fisjon

§ 119. Fisjonsomgrepet

(1) Deling av eit samvirkeforetak er omfatta av reglane om fisjon i kapitlet her når eigedelane, rettane og skyldnadene til foretaket skal fordelast på foretaket sjølv (det overdragande foretaket) og eitt eller fleire overtakande samvirkeforetak (overtakande foretak), og alle eller nokre av medlemmane i det overdragande foretaket får medlemskap i eitt eller fleire av dei overtakande foretaka.
(2) Fisjon etter dette kapitlet ligg også føre dersom det overdragande samvirkeforetaket skal opphøyre ved fisjonen, og dei samla eigedelane, rettane og skyldnadene til foretaket skal fordelast på to eller fleire overtakande samvirkeforetak mot at medlemmane i det overdragande foretaket får medlemskap i eitt eller fleire av desse.
(3) Eit overtakande foretak kan vere eit eksisterande foretak eller eit foretak som blir stifta ved fisjonen.

§ 120. Vedtak om fisjon

(1) Vedtak om fisjon blir gjort ved at årsmøtet godkjenner ein fisjonsplan, jf. § 121.
(2) Vedtak om fisjon blir gjort med fleirtal som for vedtektsendring. Dersom fisjonen inneber at medlemmane av eit overdragande eller overtakande foretak får krav på ein større andel av dei gjenverande midlane ved oppløysing, krevst fire femdels fleirtal av dei røystene som er gitt i vedkomande foretak. Vedtak etter andre punktum kan berre gjerast dersom det er sakleg grunn for det, og krev godkjenning frå Stiftelsestilsynet. Det kan stillast vilkår i ei slik godkjenning.
(3) Vedtektene kan fastsetje strengare vedtakskrav enn det som følgjer av andre ledd.

§ 121. Fisjonsplan o.a.

(1) Styret i det foretaket som skal delast, skal utarbeide og signere ein fisjonsplan som minst inneheld opplysingar om forhold som nemnt i § 104 andre ledd. I tillegg skal fisjonsplanen oppgi:

1. fordelinga av eigedelar, rettar og skyldnader på dei foretaka som er med på fisjonen,
2. fordelinga av medlemskap og eventuelt anna vederlag på medlemmane i det overdragande foretaket.

(2) Dersom eit overtakande foretak er eit eksisterande foretak, skal fisjonsplanen innehalde eventuelle framlegg til vedtektsendringar i det overtakande foretaket. Dersom eit overtakande foretak skal stiftast ved fisjonen, skal planen i staden innehalde framlegg til stiftingsdokument for det overtakande foretaket, jf. §§ 8 til 10.
(3) Ved fisjon ved overføring til eitt eller fleire eksisterande samvirkeforetak skal styra i dei foretaka som deltek, utarbeide ein sams fisjonsplan.
(4) Føresegnene i §§ 105 til 110 gjeld tilsvarande.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 122. Opplysingsplikt

Styret i det foretaket som skal delast, skal gi opplysingar til sitt årsmøte og til styret i eit eksisterande overtakande foretak om vesentlege endringar i eigedelar, rettar og skyldnader som har funne stad i tida mellom signeringa av fisjonsplanen og behandlinga av fisjonsplanen på årsmøtet. Styret i eit eksisterande overtakande foretak har ei tilsvarande opplysingsplikt overfor sitt årsmøte og overfor styret i andre foretak som er med på fisjonen.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 123. Søknad til Stiftelsestilsynet, melding til Foretaksregisteret, kreditorvarsel o.a.

Føresegnene i §§ 112 til 115 gjeld tilsvarande ved fisjon.

§ 124. Iverksetjing o.a.

(1) Føresegnene i § 116 gjeld tilsvarande ved fisjon, bortsett frå føresegnene i § 116 tredje ledd andre punktum.
(2) Iverksetjinga av fisjonen har følgjande verknader:

1. det overdragande foretaket er oppløyst eller eksisterer for den gjenverande delen,

2. det eller dei overtakande foretaka er stifta og registrerte, eller dei samla andelsinnskota i eit eksisterande foretak er auka,
3. alle eller nokre av medlemmane i det overdragande foretaket er medlemmar i eitt eller fleire overtakande foretak,
4. eigedelane, rettane og skyldnadene til det overdragande foretaket er heilt eller delvis overført til eitt eller fleire overtakande foretak,
5. andre verknader som følgjer av fisjonsplanen.

§ 125. Ugyldig fisjon

Reglane om ugyldig fusjon i § 117 gjeld tilsvarande ved fisjon.

§ 126. Fordeling av eigedelar, rettar og skyldnader

(1) Dersom det utfrå fisjonsplanen ikkje let seg gjere å fastsetje kva foretak som skal eige ein eigedel, er denne i sameige mellom foretaka etter forholdet mellom dei nettoverdiane foretaka er tilførte ved fisjonen. Det same gjeld for andre rettar enn eigedomsrett.
(2) Dersom det ut frå fisjonsplanen ikkje let seg gjere å fastsetje kva foretak som skal hefte for ein skyldnad som var oppstått før iverksetjinga av fisjonen, heftar dei foretaka som er med på fisjonen, solidarisk for skyldnaden.
(3) Dersom det foretaket som skal hefte for ein skyldnad etter fisjonsplanen, ikkje oppfyller skyldnaden, heftar dei foretaka som er med på fisjonen, solidarisk for skyldnaden. Heftinga er likevel for kvart av dei andre foretaka avgrensa til eit beløp tilsvarande den nettoverdien som foretaket vart tilført ved fisjonen.

Kapittel 10. Oppløysing o.a.

§ 127. Vedtak om oppløysing

(1) Vedtak om å løyse opp samvirkeforetaket blir gjort av årsmøtet med fleirtal som for vedtektsendring. Vedtektene kan fastsetje eit strengare vedtakskrav.
(2) Ligg det føre forhold som etter vedtektene skal medføre oppløysing av foretaket, eller skal foretaket løysast opp som følgje av ei lovføresegn, skal årsmøtet så snart som mogleg gjere vedtak om oppløysing av foretaket. Vedtaket blir gjort med fleirtal av dei røystene som er gitt.
(3) Årsmøtet kan ikkje gjere vedtak om oppløysing etter at foretaket er vedtatt oppløyst ved orskurd etter § 141.

§ 128. Avviklingsstyre og andre organ i foretaket

(1) Når foretaket er vedtatt oppløyst, skal årsmøtet velje eit avviklingsstyre som kjem i staden for styret og dagleg leiar. Valet gjeld på ubestemt tid med ein oppseiingsfrist for medlemmane på tre månader.
(2) Reglane om styret i kapittel 6, medrekna reglane om rett for tilsette til å velje styremedlemmar, gjeld tilsvarande for avviklingsstyret.
(3) Reglane om årsmøte, representantskap og kontrollkomité gjeld så langt dei høver under avviklinga.

§ 129. Melding til Foretaksregisteret

Vedtak om å løyse opp foretaket skal meldast til Foretaksregisteret straks avviklingsstyret er valt. Meldinga skal innehalde opplysingar om medlemmane av avviklingsstyret.

§ 130. Kreditorvarsel

(1) Ved registrering av meldinga om oppløysing skal Foretaksregisteret kunngjere vedtaket om å oppløyse foretaket i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon. I kunngjeringa skal kreditorane til foretaket varslast om at dei må melde sine krav til leiaren av avviklingsstyret innan seks veker frå kunngjeringa. Namn og adresse til leiaren av avviklingsstyret skal gå fram av kunngjeringa.
(2) Alle kreditorar med kjend adresse skal så vidt mogleg varslast særskilt av foretaket.
Endra med lov 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 131. Stillinga for foretaket under avviklinga

(1) Når oppløysing er vedtatt, skal foretaket på brev, kunngjeringar og andre dokument leggje orda «under avvikling» til foretaksnamnet.
(2) Verksemda til foretaket kan halde fram så langt det er ønskjeleg for ei tenleg gjennomføring av avviklinga.
(3) Under avviklinga skal årsrekneskap avleggjast, reviderast og sendast til Rekneskapsregisteret etter same reglar som elles.

§ 132. Avviklingsbalanse o.a.

(1) Avviklingsstyret skal lage ei oppteikning over dei eigedelane, rettane og skyldnadene som foretaket har, og gjere opp ein balanse med sikte på avviklinga. For foretak som har revisjonsplikt etter revisorlova, skal balansen vere revidert.
(2) Oppteikninga og balansen skal leggjast ut på foretakskontoret til ettersyn for medlemmane. Kopi av balansen, eventuelt med fråsegn frå revisor, skal sendast til alle medlemmar med kjend adresse eller på anna forsvarleg vis gjerast tilgjengeleg for medlemmane. Ein medlem har etter førespurnad krav på å få tilsendt kopi av balansen med fråsegn frå revisor.

§ 133. Dekning av skyldnadene

(1) Avviklingsstyret skal syte for at dei skyldnadene foretaket har, blir dekte i den grad kreditor ikkje har fråfalle kravet sitt eller samtykkjer i å ta ein annan som debitor i staden.
(2) Kan ein kreditor ikkje finnast, eller nektar ein kreditor å ta imot sitt tilgodehavande, skal summen deponerast i Noregs Bank etter reglane i lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve.

§ 134. Omgjering av eigedelar og rettar i pengar

Eigedelane og rettane til foretaket skal gjerast om i pengar så langt dette er nødvendig for å dekkje skyldnader. Utover dette skal eigedelane eller rettane gjerast om i pengar dersom ikkje medlemmane er samde om noko anna.

§ 135. Utdeling til medlemmane og anna disponering over gjenverande midlar

(1) Utdeling til medlemmane eller anna disponering over gjenverande midlar kan ikkje finne stad før foretaksskyldnadene er dekte, og det er gått minst to månader frå kunngjeringa av kreditorvarselet i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon etter § 130.
(2) Slike utbetalingar kan likevel skje dersom det berre står igjen uvisse eller omtvista skyldnader, og det blir sett av ein tilstrekkeleg sum til å dekke dei. Om ikkje anna er avtalt, skal summen setjast inn på ein felleskonto for foretaket og den kreditoren det gjeld, slik at uttak ikkje kan skje utan skriftleg samtykke frå begge partar eller endeleg dom.
(3) Medlemmane i foretaket har rett til å få utbetalt andelsinnskota og innestående på medlemskapitalkonti dersom det er midlar i foretaket etter at

skyldnadene er dekte. Renter på andelsinnskot eller medlemskapitalkonti har medlemmane berre krav på å få utbetalt dersom det følgjer av vedtektene at forrenting skal skje. Vedtektene kan fastsetje at medlemmane ved oppløysing ikkje skal ha krav på å få utbetalt andelsinnskota eller innestående på medlemskapitalkonti.
(4) Gjenverande midlar utover dette skal gå til samvirkeformål eller allmennyttige formål. I eit sekundærsamvirke skal midlane i staden fordelast på dei som er medlemmar på oppløysingstidspunktet, dersom ikkje noko anna følgjer av vedtektene. Føresegnene i femte ledd andre og tredje punktum gjeld i så fall tilsvarande.
(5) Vedtektene kan fastsetje at dei gjenverande midlane heilt eller delvis skal gå til dei som er medlemmar på oppløysingstidspunktet, eventuelt også tidlegare medlemmar. Fordelinga av midlane må i tilfelle skje på grunnlag av deira omsetning med foretaket dei siste fem åra. Vedtektene kan fastsetje ein annan periode enn fem år, likevel ikkje under eitt år.
(6) Ei vedtektsendring som inneber at medlemmane får ein større andel av dei gjenverande midlane ved oppløysing, krev fire femdels fleirtal av dei røystene som blir gitt. Slik vedtektsendring kan berre gjerast dersom det er sakleg grunn for det, og krev godkjenning frå Stiftelsestilsynet. Det kan stillast vilkår i ei slik godkjenning. Godkjenninga skal leggjast ved meldinga til Foretaksregisteret om vedtektsendring.

§ 136. Endeleg oppløysing

(1) Etter avslutta utdeling skal avviklingsstyret leggje fram revidert oppgjer for årsmøtet. Når oppgjeret er godkjent, skal det meldast til Foretaksregisteret at foretaket er endeleg oppløyst. Kravet i første punktum om at oppgjeret skal vere revidert gjeld ikkje for foretak som ikkje har revisjonsplikt etter revisorlova.
(2) Føresegnene om skadebot i §§ 155 til 157 gjeld også etter endeleg oppløysing.
(3) Avviklingsstyret skal syte for at rekneskapsmateriale blir tatt vare på etter bokføringslova § 13 i minst ti år etter den endelege oppløysinga. Det same gjeld bøkene til foretaket. Registrerte rekneskapsopplysingar skal kunne bli gjengitt i samsvar med bokføringslova § 6 i minst ti år etter den endelege oppløysinga.

§ 137. Etterutlodding

Det som måtte tilfalle foretaket av summar som er sette av etter § 135 andre ledd, eller som elles måtte vise seg å tilhøyre det oppløyste foretaket, skal

behandlast som fastsett i § 135 tredje til femte ledd. Er beløpet så lite at ei etterutlodding til medlemmane vil valde uforholdsmessig ulempe eller kostnad, kan avviklingsstyret i staden nytte det til samvirkeformål eller til allmennyttige formål.

§ 138. Ansvar for udekte skyldnader

(1) Overfor kreditorar som ikkje har fått dekning etter § 133 og heller ikkje er tilstrekkeleg sikra ved avsetjing etter § 135 andre ledd, heftar medlemmane solidarisk inntil verdien av det som vedkomande har mottatt som utdeling etter § 135. Overfor ein slik kreditor heftar dessutan medlemmane av avviklingsstyret solidarisk utan avgrensing, dersom det ikkje blir godgjort at dei har handla forsvarleg.
(2) I regressomgangen skal fordelinga skje mellom medlemmane i forhold til det kvar einskild har fått utdelt. Lov 17. februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev § 2 tredje ledd gjeld tilsvarande.
(3) Krav etter første ledd blir forelda tre år etter at den endelege oppløysinga av foretaket vart registrert i Foretaksregisteret.

§ 139. Omgjering av vedtak om oppløysing

(1) Vedtak om å løyse opp foretaket kan gjerast om av årsmøtet med det fleirtalet som var nødvendig for vedtaket om oppløysing. Er foretaket oppløyst på grunn av føresegner i lov eller vedtekter, kan vedtaket berre gjerast om når oppløysingsgrunnen ikkje lenger ligg føre.
(2) Har foretaket delt ut midlar til medlemmane etter § 135, kan omgjering berre skje dersom medlemmane fører tilbake midlane til foretaket.
(3) Omgjeringa av eit vedtak om oppløysing og medlemmane av det nye styret skal straks meldast til Foretaksregisteret.

§ 140. Tingretten overtek ansvaret for avviklinga

(1) Tingretten kan ved orskurd vedta å overta ansvaret for avviklinga av foretaket når særlege grunnar talar for det, dersom

1. foretaket ikkje er meldt endeleg oppløyst til Foretaksregisteret seinast eitt år etter registrering av melding etter § 129, eller
2. minst ein femdel av medlemmane krev det.

(2) Styret eller i tilfelle avviklingsstyret skal få høve til å uttale seg før avgjerda

blir tatt. Foretaksregisteret skal gi tingretten melding om at fristen etter første ledd nr. 1 er ute.
(3) Har tingretten overtatt avviklinga, skal den vidare avviklinga skje etter reglane i § 144. Orskurden har verknad som ein orskurd om konkursopning etter konkurslova kapittel VIII.
(4) Er foretaket oppløyst på grunn av føresegner i lov eller vedtekter, kan buet leverast tilbake til foretaket etter konkurslova § 136 dersom oppløysingsgrunnen ikkje lenger er til stades. § 139 andre ledd gjeld tilsvarande.

§ 141. Oppløysing etter orskurd frå tingretten

(1) Dersom ikkje årsmøtet vedtek oppløysing, skal tingretten ved orskurd vedta foretaket oppløyst i desse tilfella:

1. når foretaket skal løysast opp som følgje av føresegner i lov eller vedtekter,
2. når foretaket ikkje har meldt til Foretaksregisteret eit styre som fyller dei vilkåra som følgjer av føresegnene gitt i eller i medhald av lov,
3. når foretaket etter lova skal ha dagleg leiar, og ikkje har meldt til Foretaksregisteret ein dagleg leiar som fyller dei vilkåra som er fastsette i lov,
4. når foretaket er revisjonspliktig etter revisorlova og ikkje har meldt til Foretaksregisteret ein revisor som fyller dei vilkåra som er fastsette i lov,
5. når årsrekneskap, årsmelding og revisjonsmelding som foretaket skal sende til Rekneskapsregisteret etter rekneskapslova § 8-2, ikkje er innsende innan seks månader etter fristen for slik innsending, eller når Rekneskapsregisteret når fristen er ute, ikkje kan godkjenne det innsende materialet som årsrekneskap, årsmelding og revisjonsmelding.

(2) Retten kan berre vedta foretaket oppløyst som følgje av føresegner i vedtektene når ein medlem har sett fram krav om det og årsmøtet har lete vere å gjere vedtak om oppløysing etter § 127.

§ 142. Behandling av saker om oppløysing etter § 141

(1) Når vilkåra i § 141 første ledd nr. 1 til 4 er oppfylte, skal Foretaksregisteret sende foretaket varsel om dette. I tilfelle som nemnt i § 141 første ledd nr. 5, skal Rekneskapsregisteret sende varselet. Foretaket skal få ein frist på ein

månad til å rette tilhøvet. Følgjene av at fristen ikkje blir halden, skal også opplysast.
(2) Har foretaket ikkje retta tilhøvet når fristen går ut, skal Foretaksregisteret eller Rekneskapsregisteret ta opp igjen varselet ved kunngjering i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon. I kunngjeringa skal det opplysast at vilkåra for oppløysing av foretaket er oppfylte, og at foretaket har ein frist på fire veker frå kunngjeringa til å rette tilhøvet. Følgjene av at fristen ikkje blir halden, skal også opplysast.
(3) Dersom det er tenleg, kan tingretten gi varsel etter føresegna her.
Endra med lover 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647), 14 juni 2013 nr. 41 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 638).

§ 143. Orskurden frå tingretten

(1) Er varsel til foretaket kunngjort etter § 142 andre ledd, og har foretaket ikkje halde fristen i kunngjeringa, skal Foretaksregisteret eller Rekneskapsregisteret varsle tingretten om dette.
(2) Tingretten skal utan vidare varsel ved orskurd vedta foretaket som oppløyst etter § 141, dersom ikkje vedtak om oppløysing allereie er gjort av årsmøtet. Orskurden har verknad som orskurd om konkursopning etter konkurslova kapittel VIII.
(3) Dersom vesentlege samfunnsmessige omsyn tilseier det, kan Kongen av eige tiltak gjere vedtak om at foretaket kan drive vidare, og at saka likevel ikkje skal sendast til tingretten for tvangsoppløysing, men at foretaket skal få ein ytterlegare frist før tvangsoppløysing blir gjennomført. Kongen skal gjere vedtak om at foretaket i så fall skal betale ei løpande tvangsmulkt til staten frå ein frist som blir sett og fram til forholdet er retta.
Endra med lov 24 juni 2011 nr. 33 (ikr. 1 juli 2011 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 647).

§ 144. Avvikling av foretaket

(1) Når tingretten har vedtatt foretaket oppløyst, skal foretaket avviklast etter føresegnene i konkurslova og dekningslova.
(2) Buet kan berre leverast tilbake til foretaket etter konkurslova § 136 dersom oppløysingsgrunnen ikkje lenger er til stades.

Kapittel 11. Omdanning til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap

§ 145. Omdanningsomgrepet

(1) Føresegnene i kapitlet her gjeld omdanning av samvirkeforetak til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
(2) Ei omdanning ligg føre dersom eit samvirkeforetak overdreg eigedelar, rettar og skyldnader under eitt til eit aksjeselskap eller allmennaksjeselskap som blir stifta ved omdanninga, og medlemmane i det omdanna samvirkeforetaket blir aksjeeigarar i aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet.
(3) Omdanninga krev ikkje samtykke frå kreditorane.

§ 146. Vedtak om omdanning

(1) Vedtak om omdanning blir gjort ved at årsmøtet godkjenner ein omdanningsplan, jf. §§ 147 og 148.
(2) I samvirkeforetak der medlemmane har krav på alle gjenverande midlar ved oppløysing, blir vedtak om omdanning gjort med fleirtal som for vedtektsendring, dersom ikkje vedtektene inneheld strengare vedtakskrav. I andre foretak krevst fire femdels fleirtal av røystene. Vedtak etter andre punktum kan berre gjerast dersom det er sakleg grunn for det, og krev godkjenning frå Stiftelsestilsynet. Det kan stillast vilkår i ei slik godkjenning.
(3) Samvirkeforetaket må ved omdanninga ha ein eigenkapital som minst svarer til den aksjekapitalen selskapet skal ha som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Reglane i aksjelova og allmennaksjelova § 2-6 og § 2-7 gjeld tilsvarande, dersom ikkje noko anna går fram av lova her.

§ 147. Omdanningsplan

(1) Styret skal utarbeide og signere ein omdanningsplan med framlegg til vedtektsendring.
(2) Omdanningsplanen skal minst innehalde:

1. frå kva tid transaksjonar i det omdanna foretaket rekneskapsmessig skal sjåast å vere gjorde for rekninga av aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet,
2. fordelinga av aksjar mellom medlemmane i samvirkeforetaket, jf. tredje ledd,
3. kven som skal vere medlemmar av styret i selskapet, og kven som skal vere revisor for selskapet,

4. særlege rettar eller fordelar som medlemmar av styret eller dagleg leiar skal få ved omdanninga,
5. framlegg til vedtekter for selskapet, jf. aksjelova og allmennaksjelova § 2-2.

(3) Fordelinga av aksjar skal skje etter føresegnene i § 135 femte ledd andre og tredje punktum.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 148. Vedlegg til omdanningsplanen

(1) Som vedlegg til omdanningsplanen skal følgje:

1. siste årsrekneskap, årsmelding og revisjonsmelding for samvirkeforetak med rekneskaps- og revisjonsplikt,
2. utkast til opningsbalanse for selskapet.

(2) Opningsbalansen skal setjast opp i samsvar med gjeldande rekneskapsreglar. Ein statsautorisert eller registrert revisor skal gi ei fråsegn om at balansen er sett opp i samsvar med desse reglane. Opningsbalansen med fråsegn frå revisor skal tidlegast vere datert åtte veker før årsmøtevedtaket om omdanning. Kongen kan gi forskrift med nærmare reglar om kravet til opningsbalanse. I forskrifta kan det gjerast unntak frå reglane i første til tredje punktum.

§ 149. Rapport om omdanninga, forholdet til dei tilsette, melding til medlemmane

Føresegnene i §§ 107, 109 og 110 gjeld tilsvarande ved omdanning så langt dei høver.

§ 150. Søknad til Stiftelsestilsynet

Føresegna i § 112 gjeld tilsvarande ved omdanning.

§ 151. Melding til Foretaksregisteret

(1) Foretaket skal melde omdanningsvedtaket til Foretaksregisteret innan tre månader etter at årsmøtet godkjende omdanningsplanen, jf. § 146 første ledd.

(2) Dersom vedtaket krev godkjenning av Stiftelsestilsynet (jf. § 146 andre ledd), skal foretaket ikkje melde vedtaket før godkjenning er gitt, og klagefristen etter forvaltningslova er ute, eller departementet har gjort vedtak i klagesaka. Fristen for å melde vedtaket er tre månader etter at klagefristen er overseten, eller departementet har gjort vedtak i klagesaka. Godkjenninga skal leggjast ved meldinga til Foretaksregisteret.
(3) Er vedtaket ikkje meldt til Foretaksregisteret innan fristen i første og andre ledd, kan registrering ikkje finne stad. Vedtaket er då ikkje lenger bindande. Det same gjeld om registrering blir nekta på grunn av feil som ikkje kan rettast.

§ 152. Iverksetjing av omdanninga

Omdanninga til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap skjer når omdanningsvedtaket blir registrert i Foretaksregisteret. Iverksetjinga har følgjande verknader:

1. samvirkeforetaket er omdanna til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap,
2. medlemmane i samvirkeforetaket er blitt aksjeeigarar i aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet,
3. eigedelane, rettane og skyldnadene til samvirkeforetaket er overtatt av aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet,
4. andre verknader som følgjer av omdanningsplanen.

Kapittel 12. Skadebot m.m.

§ 153. Skadebotansvar

(1) Foretaket, medlem eller andre kan krevje at dagleg leiar, styremedlem, medlem av representantskapet eller kontrollkomiteen, granskar eller medlem skal erstatte skade som dei i den nemnde eigenskapen forsettleg eller aktlaust har valda vedkomande.
(2) Foretaket, medlem eller andre kan også krevje skadebot av den som forsettleg eller aktlaust har medverka til skadevalding som nemnd i første ledd. Skadebot kan krevjast av medverkaren sjølv om skadevaldaren ikkje kan haldast ansvarleg fordi han eller ho ikkje har handla forsettleg eller aktlaust.

§ 154. Lemping

Skadebotansvar etter § 153 kan lempast etter skadeserstatningslova § 5-2.

§ 155. Vedtak om å fremje krav

(1) Årsmøtet avgjer om foretaket skal fremje skadebotkrav etter § 153. Er det opna gjeldsforhandling eller konkurs, gjeld føresegnene i konkurslova.
(2) Første ledd gjeld tilsvarande for inngåing av førehandsavtale mellom foretaket og nokon som er nemnd i § 153, som regulerer eller avgrensar skadebotansvaret deira.

§ 156. Krav på vegner av foretaket

(1) Har årsmøtet gitt ansvarsfritak eller forkasta framlegg om å krevje skadebot etter § 153, kan ein tidel, men minst fem, av medlemmane som har teikna medlemskap før siste årsskifte, gjere skadebotansvar gjeldande på vegner av og i namnet til foretaket. Er søksmål om skadebot reist, kan det halde fram sjølv om nokre medlemmar trekkjer seg frå søksmålet eller melder seg ut av foretaket.
(2) Søksmålet om skadebot må reisast ved sams fullmektig innan tre månader etter at vedtaket vart gjort av årsmøtet. Er det kravd gransking etter §§ 59 til 61, blir fristen rekna frå den dagen kravet er endeleg avslege eller i tilfelle granskinga er avslutta.
(3) Kostnadene med søksmålet om skadebot er foretaket uvedkomande. Kostnadene kan likevel krevjast dekte av foretaket med opp til den summen som er komen foretaket til gode ved søksmålet.
(4) Paragrafen her gjeld ikkje når vedtak som nemnt i første ledd er gjort med fleirtal som for vedtektsendring. Det same gjeld ved inngått forlik.

§ 157. Ansvarsfritak

Har årsmøtet gjort vedtak om ansvarsfritak eller om at ansvar ikkje skal gjerast gjeldande, kan foretaket likevel fremje krav grunna på omstende som årsmøtet på vesentlege punkt ikkje fekk rette og fullstendige opplysingar om då vedtaket vart gjort.

§ 158. Konkurrerande krav

Medlemmar, kreditorar eller andre som har lide tap fordi foretaket er påført tap,

er bundne av skadeoppgjer med foretaket, og deira krav står tilbake for foretaket sitt krav.

§ 159. Andre krav på vegner av foretaket

Føresegnene i §§ 156 og 157 gjeld tilsvarande for krav foretaket har på tilbakeføring etter § 31 andre ledd.
Endra med lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kapittel 13. Rettargangsreglar

§ 160. Rettssak mellom foretaket og styret

I saker mellom foretaket og styret eller enkelte styremedlemmar skal årsmøtet velje ein eller fleire personar til å representere foretaket i saka. Blir ikkje det gjort, kan forkynning for foretaket skje til ein av medlemmane.

§ 161. Saksbehandlinga i tingretten o.a.

(1) Når tingretten behandlar saker etter lova her, gjeld reglane i arvelova § 169 når ikkje anna går fram av lova her.
(2) Orskurdar og andre avgjerder som tingretten tek etter lova her, kan ankast dersom ikkje noko anna går fram av lova her.
(3) Ein anke kan ikkje grunnast på at orskurden eller avgjerda er utenleg eller uheldig. Dette gjeld ikkje orskurd etter §§ 59 til 61.
Endra med lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

Kapittel 14. Iverksetjing og overgangsreglar. Endringar i andre lover

§ 162. Iverksetjing

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1] Dei einskilde føresegnene kan setjast i verk til ulik tid.
1 Frå 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287.

§ 163. Overgangsreglar

1. Samvirkelag eller økonomiske foreiningar som er stifta før lova blir sett i verk, er ikkje underlagde lova før det har gått fem år frå iverksetjinga. Årsmøtet kan med fleirtal som for vedtektsendring vedta at samanslutninga skal registrerast som samvirkeforetak (SA) i Foretaksregisteret på eit tidlegare tidspunkt. Samanslutninga skal i så fall meldast til Foretaksregisteret innan tre månader etter at vedtaket er gjort. Elles fell vedtaket bort. Foretaket er underlagt lova frå registreringstidspunktet.
2. Samvirkelag og økonomiske foreiningar som er stifta før lova blir sett i verk, skal bringe vedtektene i samsvar med lova innan fem år etter iverksetjinga, eller innan eit eventuelt tidlegare tidspunkt etter nr. 1 andre punktum. Vedtektsendringane skal meldast til Foretaksregisteret.

   Vedtektsendringar som er nødvendige for å bringe vedtektene i samsvar med lova, kan årsmøtet vedta med fleirtal av dei røystene som er gitt. Står røystetalet likt, avgjer møteleiaren kva vedtaket skal gå ut på, sjølv om møteleiaren ikkje har røysterett.

   Er vedtektene ikkje brakt i samsvar med lova innan fristen etter første ledd, og gjer ikkje foretaket dei nødvendige endringane etter krav frå Foretaksregisteret, skal tingretten etter melding frå Foretaksregisteret vedta foretaket oppløyst. Føresegnene i §§ 141 til 144 gjeld tilsvarande.
3. Foretak som på tidspunktet for iverksetjing av lova har ei ordning med omsetjelege andelar, kan oppretthalde ordninga også etter at lova er sett i verk. Andelar kan berre omsetjast til andre medlemmar, eller til personar som blir medlemmar ved kjøp av andelar.
4. Foretak som på tidspunktet for iverksetjing av lova har vedtekter som gir dei tilsette rett til å vere representerte i årsmøte og eventuelt representantskap, kan oppretthalde ordninga også etter at lova er sett i verk.
5. Endringa i § 164 nr. 22 i lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn (foretaksnavneloven) § 2-2 gjeld også for foretaksnamn som er tatt i bruk før iverksetjinga av foretaksnamnelova.
6. Det skal ikkje betalast gebyr for Foretaksregisterets kunngjering av endringar i foretaksnamn som følgje av § 164 nr. 22.
7. For bustadbyggjelag og gjensidige forsikringsselskap som er stifta og registrerte i Foretaksregisteret før § 164 nr. 35 og 38 blir sett i verk, skal styret vere sett saman i samsvar med lova innan to år etter

iverksetjinga.

8. Kongen kan gi nærmare overgangsføresegner.

§ 164. Endringar i andre lover

Frå den tid lova blir sett i verk, blir det gjort følgjande endringar i andre lover: – – –

Endra med lov 14 des 2007 nr. 114.

Lov om forbud mot prispåslag ved videresalg av billetter til kultur- og idrettsarrangementer

§ 1.

Det er forbudt å selge billetter til kultur- og idrettsarrangementer til en høyere pris enn den som er påført billetten fra arrangørens side, eller som billetten første gang ble solgt for. Dersom billetten er solgt gjennom en annen aktør enn arrangøren på grunnlag av avtale mellom arrangøren og aktøren, og det er betalt en særskilt billettavgift som fremgår av billetten, kan billettavgiften også være inkludert i salgsprisen ved videresalg.

§ 2.

Kjøperen kan kreve tilbake fra selgeren den del av en betalt billettpris som overstiger de beløp som følger av § 1.

§ 3.

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen fastsetter.

1 Fra 1 juli 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 733.

Lov om register for frivillig virksomhet

§ 1. Formål

Formålet med loven er å forbedre og forenkle samhandling mellom frivillig virksomhet og offentlige myndigheter og å legge til rette for det offentliges politikk overfor frivillig virksomhet, men uten at dette går ut over den frivillige virksomhetens selvstendige stilling. Formålet med loven er videre å styrke og bevare grunnlaget for frivillig virksomhet.

§ 2. Frivillighetsregister. Organisasjon mv.

Staten har ansvaret for oppretting, organisering og drift av et register for frivillig virksomhet. Registeret ledes av en registerfører som oppnevnes av Kongen.

Departementet gir nærmere regler om organisasjon, lokalisering, administrasjon og om føringen av registeret. Det samme gjelder for etableringsgebyr og årsavgift registreringsenhetene ilegges for å være registrert i registeret.

§ 3. Registreringsrett. Frivillig virksomhet

Registrering i frivillighetsregisteret er en rett som tilordnes registreringsenheter, jf. § 4, som driver frivillig virksomhet. Frivillig virksomhet er aktiviteter som ikke er fortjenestebasert.

Følgende aktiviteter regnes ikke som frivillig virksomhet:

a. aktiviteter organisert av det offentlige,
b. aktiviteter basert på samvirkeprinsipper og som omfattes av lov om samvirkeforetak (samvirkeloven).

Frivillig virksomhet som ikke anses allmennyttig, kan nektes registrering i særskilte tilfeller.

§ 4. Registreringsenheter

Som registreringsenhet regnes:

a. ikke-økonomisk (ideell) forening,
b. alminnelig stiftelse som ikke foretar utdelinger, eller som utelukkende foretar utdelinger til frivillig virksomhet,
c. næringsdrivende stiftelse som utelukkende foretar utdelinger til frivillig virksomhet,
d. aksjeselskap som utelukkende foretar utdelinger til frivillig virksomhet.

Enhet som har adgang til å foreta utdelinger til fysisk person, eller som foretar slike utdelinger, kan ikke få stilling som registreringsenhet.

§ 5. Forholdet til Enhetsregisteret

Før en enhet kan bli registrert i frivillighetsregisteret, må den registreres i Enhetsregisteret, med opplysninger som nevnt i enhetsregisterloven §§ 5 og 6. Det skal alltid registreres opplysninger om enhetens styre.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 105 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1094).

§ 6. Registreringspliktige og registreringsberettigede opplysninger

I frivillighetsregisteret skal det i samsvar med forskrift som departementet gir, registreres opplysninger om enhetens kategori og eventuell tilknytning til en gruppe enheter.

En forenings vedtekter kan registreres i frivillighetsregisteret. I tilfelle skal vedtektene minst inneholde opplysninger om enhetens navn, formål, årsmøte, styre og valg til styre, vedtektsendringer og opphør.

Registreringsenhet som ikke har innsendelsesplikt til Regnskapsregisteret etter reglene i regnskapsloven § 8-2, kan velge å påta seg en slik plikt etter § 7 i loven her. For registreringsenhet som har påtatt seg slik innsendelsesplikt, skal registeret inneholde opplysning om dato for sist mottatte regnskapsrapportering i Regnskapsregisteret.

§ 7. Rapportering av regnskapsopplysninger

Rapportering av regnskapsopplysninger for stiftelser, aksjeselskap og regnskapspliktige foreninger skjer etter reglene i regnskapsloven kapittel 8. Foreninger som ikke er regnskapspliktige etter regnskapsloven, kan rapportere regnskapsopplysninger til Regnskapsregisteret. Nærmere regler om krav til

innhold og form ved rapportering fastsettes av departementet. Om rapporteringsplikten ikke overholdes, kan registerfører iverksette tiltak i henhold til § 12.

§ 8. Dokumentasjon av opplysningene

Styre, daglig leder, forretningsføreren eller tilsvarende kontaktperson, jf. § 11, skal avgi en skriftlig erklæring om at de opplysninger som meldes, er riktige.

Registerføreren kan kreve fremlagt den dokumentasjon som anses nødvendig for å vurdere om det som meldes er riktig. Ved første gangs registrering av en forening skal foreningen fremlegge foreningens vedtekter.

§ 9. Oppfyllelse av meldingsretten ved førstegangsmelding

Førstegangsmelding skjer ved at enheten melder opplysninger som nevnt i § 6 til frivillighetsregisteret. Dersom enheten ikke allerede er registrert i Enhetsregisteret, skal det samtidig inngis melding om registrering i Enhetsregisteret.

§ 10. Endringsmelding

Den enkelte registreringsenhet skal innen rimelig tid melde endringer i opplysninger som nevnt i § 6 første ledd til frivillighetsregisteret. Dersom en forenings vedtekter er registrert etter § 6 andre ledd, gjelder plikten etter første punktum også endringer i vedtektene. Dersom en forenings regnskapsopplysninger er registrert etter § 6 tredje ledd, jf. § 7, gjelder plikten etter første punktum også endringer i de registrerte regnskapsopplysningene. Den registreringspliktige etter § 11 første ledd plikter å melde fra til frivillighetsregisteret dersom enheten ikke lenger fyller vilkårene i §§ 3 og 4.

§ 11. Hvem plikten til å melde opplysninger påligger ved utøvelse av meldingsrett

Dersom en enhet velger å registrere seg i frivillighetsregisteret, påligger plikten til å melde opplysninger etter §§ 5, 6 og 7 styre, daglig leder, forretningsføreren eller tilsvarende kontaktperson.

§ 12. Pålegg om melding. Sletting

Dersom en enhet velger å registrere seg i frivillighetsregisteret og registerføreren har grunn til å anta at opplysninger som pliktes meldt ikke er innkommet, kan han pålegge enheten å gi opplysninger til registeret innen en bestemt fastsatt frist.

For å sikre best mulig kvalitet på opplysningene i registeret kan registerføreren også gjennomføre kontroller etter nærmere regler gitt av departementet.

Om pålegg etter første eller andre ledd ikke etterkommes, kan registerføreren slette enheten fra registeret. Registerføreren kan slette enheten fra registeret dersom enheten ikke lenger fyller vilkårene etter i §§ 3 og 4.

§ 13. Innføring i registeret

Registerføreren skal prøve om innsendte opplysninger og dokumentasjon er i samsvar med reglene i denne lov og forskrifter gitt i medhold av loven. Opplysningene skal innføres i registeret straks de er funnet i orden.

§ 14. Underretning til registreringsenheten

Registreringsenheten skal ha underretning om hvilke opplysninger som blir registrert i frivillighetsregisteret ved førstegangsregistrering, og hvilke endringer som senere blir gjort.

§ 15. Registreringsnektelse

Finner registerføreren at vilkårene for registrering av en enhet i frivillighetsregisteret ikke foreligger, eller de meldte opplysningene er så utydelige eller uklare at det ikke er mulig å fastslå hvordan de skal forstås, skal registrering nektes.

Registreringsenheten skal ha skriftlig underretning med opplysning om grunnen til at registrering er nektet. Det skal også opplyses om klageadgang, klagefrist og fremgangsmåten ved en eventuell klage.

§ 16. Innsyn. Utlevering av opplysninger

Enhver har rett til å få tilgang til og utskrift av opplysninger registrert i frivillighetsregisteret.

Departementet kan gi nærmere regler om hvordan opplysningene skal gjøres tilgjengelige og kan bestemme at det skal betales gebyr for tjenestene.

§ 17. Retting av feil

Dersom en innføring i registeret er uriktig eller det på annen måte er gjort feil i forbindelse med registreringen, skal feilen rettes. Enheten skal underrettes om feilen og om hvordan den vil bli rettet.

Dersom det er uklart hvordan feilen skal rettes, eller den av andre grunner ikke kan rettes uten etter ny melding fra enheten, kan registerføreren ta inn en opplysning om feilen i registeret. Samtidig skal han pålegge enheten å gi ny melding innen en bestemt frist.

§ 18. Sletting av opphørte enheter

Dersom registerføreren har grunn til å tro at en enhet er opphørt, skal han varsle enheten eller den meldingspliktige kontaktpersonen om at registreringen av enheten kan bli slettet dersom det ikke innen en nærmere angitt frist fremkommer opplysninger som gjør det sannsynlig at den fortsatt består. Det samme gjelder dersom en enhet ikke betaler skyldig avgift til frivillighetsregisteret innen en nærmere angitt frist.

§ 19. Klage

Registerførerens vedtak kan påklages til en nemnd oppnevnt av departementet. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om klagesaksbehandlingen.

§ 20. Elektronisk kommunikasjon

Krav i eller i medhold av denne lov om underskrift eller om at klage, underretning eller liknende skal gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektronisk kommunikasjon.

§ 21. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av denne lov.

§ 22. Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen

Kongen kan gi nærmere regler om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen.

§ 23. Ikrafttreden

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 des 2008 iflg. res. 7 nov 2008 nr. 1195.

Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturlova)

§ 1. Føremål

Lova skal leggja til rette for eit ope og opplyst offentleg ordskifte gjennom å fastleggja offentlege styresmakters ansvar for å fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd i tråd med prinsippet om armlengds avstand, slik at alle kan få høve til å delta i kulturaktivitetar og oppleva eit mangfald av kulturuttrykk.
Endra ved lov 9 mai 2025 nr. 14 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 9 mai 2025 nr. 754).

§ 2. Definisjonar

Med kulturverksemd meiner ein i denne lova å

a. skapa, produsera, utøva, formidla og distribuera kunst- og andre kulturuttrykk,
b. verna om, fremja innsikt i og vidareføra kulturarv,
c. delta i kulturaktivitet,
d. utvikla kulturfagleg kunnskap og kompetanse.

§ 2 a. Avstand til politiske styresmakter

Avgjerder som i hovudsak skal baserast på kunstnarleg eller kulturfagleg skjønn, skal treffast av personar med relevant fagkompetanse. Politiske styresmakter kan ikkje overprøva eller instruera om innhaldet i slike avgjerder. Dette er ikkje til hinder for overordna styring gjennom økonomiske og juridiske rammer og generelle mål.

Første leddet gjeld ikkje

a. avgjerder basert på kulturmiljøfagleg skjønn, inkludert avgjerder om tildeling av tilskot til tiltak knytte til kulturmiljø, eller til ivaretaking av tradisjonshandverk når tilskotet har samanheng med slike tiltak
b. ved behandling av klage etter forvaltningslova § 28 andre leddet.

Tilføyd ved lov 9 mai 2025 nr. 14 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 9 mai 2025 nr. 754).

§ 3. Statens oppgåver

Staten skal fremja og leggja til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd over heile landet gjennom rettslege, økonomiske, organisatoriske, informerande og andre relevante verkemiddel og tiltak.

Staten skal utforma verkemiddel og gjennomføra tiltak for å fremja og verna eit mangfald av kulturuttrykk i samsvar med internasjonale rettar og plikter.

§ 4. Fylkeskommunens og kommunens oppgåver

Fylkeskommunen og kommunen skal syta for økonomiske, organisatoriske, informerande og andre relevante verkemiddel og tiltak som fremjar og legg til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd regionalt og lokalt.

Fylkeskommunen og kommunen skal ha ei skriftleg oversikt over status og utviklingsbehov på kulturfeltet og fastsetja overordna mål og strategiar for dette feltet i arbeidet med planar etter plan- og bygningslova kapittel 8 og 11. Måla og strategiane bør vera eigna til å møta dei utfordringane som går fram i den skriftlege oversikta.
Endra ved lov 9 mai 2025 nr. 14 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 9 mai 2025 nr. 754).

§ 5. Felles oppgåver

Staten, fylkeskommunen og kommunen skal syta for

a. at kulturlivet har føreseielege utviklingskår,
b. å fremja profesjonalitet og kvalitet i kulturtilbodet og leggja til rette for deltaking i kulturaktivitetar,
c. at personar, organisasjonar og institusjonar har tilgang til informasjon om ordningar med økonomisk støtte og om andre verkemiddel og tiltak.

§ 6. Ikraftsetjing

Kongen fastset når[1] lova skal ta til å gjelda.
1 Frå 1 aug 2007 iflg. res. 29 juni 2007 nr. 905.

Lov om studentsamskipnader (studentsamskipnadsloven)

§ 1. Virkeområde

Denne lov gjelder for studentsamskipnader, studenter og institusjoner som omfattes av universitets- og høyskoleloven, og fagskoler som er tilknyttet en studentsamskipnad og studenter ved disse fagskolene.

Departementet kan fastsette forskrift for studentsamskipnad for norske studenter i utlandet. I den utstrekning forskrift ikke er fastsatt, kan slik studentsamskipnad velge å fravike bestemmelser i denne lov.
Endret ved lov 8 juni 2018 nr. 28 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 826).

§ 2. Virksomhetsform

En studentsamskipnad er et eget rettssubjekt. Bare studentsamskipnaden er overfor kreditorene ansvarlig for sine forpliktelser.

Styret plikter å melde studentsamskipnaden til Foretaksregisteret før den trer i virksomhet. Aksjeloven § 2-20 første og annet ledd gjelder tilsvarende.

Departementet beslutter om studentsamskipnader skal opprettes, legges ned, deles eller slås sammen. Sammenslåing av studentsamskipnader kan

gjennomføres ved at en eller flere studentsamskipnader overdrar sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet til en annen studentsamskipnad med kontinuitet i rettighets- og forpliktelsesposisjoner. Aksjeloven §§ 13-13 til 13-16 gjelder tilsvarende så langt de passer for slik sammenslåing. Delinger av studentsamskipnader kan gjennomføres ved at studentsamskipnaden delvis overdrar sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser til en eksisterende eller ny studentsamskipnad med kontinuitet i rettighets- og forpliktelsesposisjoner. Aksjeloven §§ 14-7 og 14-8 gjelder tilsvarende så langt de passer for slik deling.

Når en studentboligstiftelses eiendeler, rettigheter og forpliktelser overføres i sin helhet ved innlemming i en studentsamskipnad, gjennomføres dette med kontinuitet i rettighets- og forpliktelsesposisjoner. Stiftelsesloven kapittel 6 gjelder så langt den passer ved slik innlemming. Med studentboligstiftelse menes en stiftelse, jf. lov om stiftelser § 2, som i all hovedsak har forvaltning av studentboliger som formål. Første punktum gjelder tilsvarende ved innlemming av en studentsamskipnads heleide aksjeselskap i studentsamskipnaden. Aksjeloven § 13-23 gjelder så langt den passer ved slik innlemming.

Endret ved lover 17 des 2010 nr. 90 (ikr. 17 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1662), 7 sep 2012 nr. 65 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 sep 2012 nr. 874), 8 juni 2018 nr. 28 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 826).

§ 3. Studentsamskipnadens oppgaver og organisering

En studentsamskipnad har til oppgave å ta seg av studentenes velferdsbehov ved det enkelte lærested.

En studentsamskipnad skal tilby tjenester til studenter. I begrenset omfang kan en studentsamskipnad også tilby tjenester til andre enn studenter. Denne aktiviteten skal gå med overskudd og komme studentvelferden til gode, og holdes regnskapsmessig atskilt fra studentsamskipnadens øvrige virksomhet. Inntekter fra denne aktiviteten skal dekke ekstraomkostningene aktiviteten innebærer, herunder en forholdsmessig andel av felleskostnadene. Departementet kan fastsette nærmere regler i forskrift.

Med student forstås i denne lov personer med studierett ved universitet, høyskole eller fagskole, som betaler semesteravgift. Studentgrupper som departementet i forskrift etter studentsamskipnadsloven § 10 kan gi fritak fra krav om betaling av semesteravgift, regnes også som studenter.

For å utføre sin virksomhet kan en studentsamskipnad stifte eller delta i selskap. Eier en studentsamskipnad så mange aksjer eller andeler i et selskap at de representerer flertallet av stemmene i dette, anses studentsamskipnaden som morselskap og selskapet som datterselskap. Mor- og datterselskap utgjør til sammen et konsern, jf. selskapsloven § 1-2.

Endret ved lover 7 sep 2012 nr. 65 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 sep 2012 nr. 874), 8 juni 2018 nr. 28 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 826).

§ 4. Universiteter, høyskoler og fagskolers tilknytning til studentsamskipnad

Alle institusjoner som omfattes av universitets- og høyskoleloven skal være tilknyttet en studentsamskipnad. Departementet avgjør hvilken studentsamskipnad den enkelte institusjon skal være tilknyttet.

Fagskoler som omfattes av fagskoleloven, har rett til å være tilknyttet en studentsamskipnad. Departementet avgjør hvilken studentsamskipnad den enkelte fagskole skal være tilknyttet.

For institusjoner som var omfattet av universitets- og høyskoleloven før 1. august 2008, kan departementet gi fritak fra kravet om tilknytning til en studentsamskipnad når institusjonen har andre tilfredsstillende velferdsordninger og hensynet til studentsamskipnadsstrukturen tilsier det. Endret ved lover 8 juni 2018 nr. 28 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 826), 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

§ 5. Utdanningsinstitusjonens ansvar for studentenes velferd

Utdanningsinstitusjonen har det overordnete ansvar for studentenes læringsmiljø. Utdanningsinstitusjonens ledelse skal, i samarbeid med studentsamskipnaden, legge forholdene til rette for et godt studiemiljø og arbeide for å bedre det helhetlige læringsmiljø ved utdanningsinstitusjonen.

Samskipnadsstyrets leder eller den styret gir fullmakt, kan møte med tale- og forslagsrett under utdanningsinstitusjonens behandling av saker som berører studentsamskipnadens arbeid.

Utdanningsinstitusjonen har plikt til å stille egnede lokaler til rådighet for studentsamskipnaden («fri stasjon»).

Utdanningsinstitusjonen kan også stille egnede lokaler til rådighet til studentrettede tiltak som drives i regi av andre enn studentsamskipnaden, dersom det vil komme studentsamskipnaden og studentvelferden på stedet til gode.

Departementet fastsetter forskrift med nærmere regler om utdanningsinstitusjonenes ansvar for studentvelferden, om «fri stasjon» og om samarbeidet med studentsamskipnaden.

§ 6. Studentsamskipnadens ledelse – styret

En studentsamskipnad skal ha et styre, som er studentsamskipnadens øverste myndighet. Styret representerer studentsamskipnaden utad og har ansvaret for at studentsamskipnaden blir forvaltet tilfredsstillende. Styret skal fastsette en styreinstruks, jf. aksjeloven § 6-23.

Studentene skal være representert i styret. Dersom de ønsker det, kan studentene velge å ha flertall av stemmene i styret.

Utdanningsinstitusjonen skal være representert i styret. Dersom flere utdanningsinstitusjoner er tilknyttet samme studentsamskipnad, velges en eller flere felles representanter fra utdanningsinstitusjonene. Forvaltningsloven § 6 første ledd bokstav e gjelder ikke for utdanningsinstitusjonens representanter i studentsamskipnadens styre når utdanningsinstitusjonens organer behandler saker som angår studentsamskipnaden.

Aksjeloven § 6-4 om de ansattes styrerepresentasjon, med unntak av tredje ledd, gjelder tilsvarende for studentsamskipnader.

Daglig leder i studentsamskipnaden er styrets sekretær og har tale- og forslagsrett i styret. Daglig leder kan ikke være medlem av styret.

For styret og daglig leder i en studentsamskipnad gjelder reglene i aksjeloven §§ 6-1 til 6-34 så langt de passer. Dersom de ordinære regler om styreansvar, konkurs osv. skulle tilsi at oppbud skal begjæres, er dette styrets og styremedlemmenes ansvar, jf. aksjeloven § 6-18.

Det skal i størst mulig grad være åpenhet rundt styrets arbeid.

Departementet fastsetter nærmere regler om styret, styremedlemmer og om vedtekter for studentsamskipnaden i forskrift.

Endret ved lover 7 sep 2012 nr. 65 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 sep 2012 nr. 874), 20 mars 2015 nr. 14 (ikr. 20 mars 2015 iflg. res. 20 mars 2015 nr. 247).

§ 7. Regnskap m.v.

Studentsamskipnaden har regnskapsplikt etter regnskapsloven.

Årsberetningens innhold kan begrenses til opplysninger som nevnt i regnskapsloven § 2-2 andre og tiende ledd.

Årsregnskapet og årsberetningen skal sendes de organer som velger eller oppnevner styrets medlemmer samt Riksrevisjonen og departementet.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

§ 8. Revisjon m.v.

Studentsamskipnader har revisjonsplikt etter revisorloven. Revisor velges av styret. Valg av revisor krever godkjenning av departementet. Revisor skal være registrert eller statsautorisert.

Departementet kan gi revisor pålegg og instrukser med hensyn til revisjonen, men disse må ikke medføre innskrenkning av vedkommendes rettigheter eller plikter etter lov eller forskrifter.

Endret ved lover 7 sep 2012 nr. 65 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 sep 2012 nr. 874), 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866).

§ 9. Ansvar for styremedlemmer m.fl.

Styremedlemmer som forsettlig eller uaktsomt volder studentsamskipnaden tap, svarer en for alle og alle for en for skaden, jf. §§ 5-3 og 2-3 nr. 3, jf. nr. 1 i skadeserstatningsloven. Tilsvarende gjelder for andre som har verv i studentsamskipnaden og for daglig leder.

Styremedlemmer, tilknyttede utdanningsinstitusjoner, studentorgan og ansatte i studentsamskipnaden plikter å melde fra til departementet dersom de mener styret eller et styremedlem er i ferd med å bringe studentsamskipnadens virksomhet i fare.

Endret ved lov 7 sep 2012 nr. 65 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 sep 2012 nr. 874).

§ 10. Semesteravgift

Alle studenter skal betale en semesteravgift til studentsamskipnaden. En student kan ikke tilpliktes å betale semesteravgift til mer enn én studentsamskipnad for samme tidsrom.

Den som ikke betaler semesteravgiften, får ikke adgang til eksamen ved utdanningsinstitusjonen.

Styret fastsetter hvor stor semesteravgiften skal være. Alle vedtak som vedrører fastsettelse og økning av semesteravgiften skal godkjennes av departementet.

Sammen med semesteravgiften kan det kreves inn bidrag til studentbasert internasjonalt hjelpearbeid. Bidrag til studentbasert internasjonalt hjelpearbeid skal være frivillig.

Vedkommende utdanningsinstitusjon har ansvar for å kreve inn semesteravgift og bidrag til studentbasert internasjonalt hjelpearbeid etter forskrift gitt av departementet. Dersom studentene ikke gis adgang til å reservere seg mot innbetaling av bidrag til internasjonalt hjelpearbeid i

forbindelse med innbetalingen, skal de kunne kreve refusjon i ettertid.

Departementet fastsetter nærmere regler om betaling og innkreving samt fritak fra krav om betaling av semesteravgift i forskrift.

§ 11. Forholdet til annen lovgivning

Forvaltningsloven, lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv og språklova gjelder ikke for studentsamskipnadene.
Endret ved lover 7 sep 2012 nr. 65 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 sep 2012 nr. 874), 21 mai 2021 nr. 42 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1619). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 12. Departementets tilsyn

Studentsamskipnaden og selskaper som er omfattet av denne lovs § 3 fjerde ledd, står under tilsyn av departementet.

Revisors taushetsplikt gjelder ikke overfor departementet.

Departementet fastsetter nærmere regler om tilsynet i forskrift.
Endret ved lov 7 sep 2012 nr. 65 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 7 sep 2012 nr. 874).

§ 13. Riksrevisjonens kontroll

Riksrevisjonen fører kontroll med forvaltningen av statens interesser og kan foreta undersøkelser mv. i studentsamskipnadene og heleide datterselskaper etter riksrevisjonsloven og instruks fastsatt av Stortinget.

§ 14. Sluttbestemmelser

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Fra samme tidspunkt oppheves lov 28. juni 1996 nr. 54 om studentsamskipnader.

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 1 aug 2008 iflg. res. 14 des 2007 nr. 1439.

Lov om endringer i lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven)

I lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) gjøres følgende endringer:

I

– – –
§ 6-2 nytt fjerde til syvende ledd skal lyde:
Myndigheten kan i særskilte tilfeller etter søknad fra politiet og Forsvaret gi tillatelse til bruk av frekvenser som er tildelt andre når det må anses nødvendig for oppfyllelse av viktige, tjenestlige behov.

Tilsvarende kan myndigheten etter søknad gi kriminalomsorgen tillatelse til bruk av frekvenser som er tildelt andre for etablering av mobilfrie soner i og i tilknytning til sine anstalter.

Politiet kan uten tillatelse fra myndigheten ta i bruk frekvenser som er tildelt andre dersom vilkårene for identifisering av kommunikasjonsanlegg etter straffeprosessloven § 216 b annet ledd bokstav c er oppfylt. Politiet skal varsle myndigheten så snart som mulig etter at frekvenser tildelt andre er tatt i bruk.

Frekvensbruken etter fjerde, femte og sjette ledd skal skje på en måte som i minst mulig grad griper inn i rettigheter som følger av allerede tildelte frekvenstillatelser.
Nåværende fjerde ledd blir nytt åttende ledd.
– – –

II

Loven her gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 15 jan 2008 iflg. res. 11 jan 2008 nr. 8, med unntak av endringene i § 6-2.

Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Loven skal gi grunnlag for regulering av og kontroll med utlendingers opphold i riket, i samsvar med norsk innvandringspolitikk og internasjonale forpliktelser.

Loven skal legge til rette for lovlig bevegelse over landegrensene, og ivareta rettssikkerheten til utlendinger som reiser inn i eller ut av riket, som oppholder seg her, eller som søker en tillatelse etter loven.

Loven skal gi grunnlag for vern for utlendinger som har krav på beskyttelse etter alminnelig folkerett eller internasjonale avtaler som Norge er bundet av.
Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 20 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 778).

§ 2. Lovens saklige virkeområde

Loven gjelder utlendingers adgang til riket og deres opphold her. Også norske statsborgere og juridiske personer kan pålegges plikter etter loven.

§ 3. Lovens forhold til internasjonale regler

Loven skal anvendes i samsvar med internasjonale regler som Norge er bundet av når disse har til formål å styrke individets stilling.

§ 4. Utlendingers rettsstilling

Dersom ikke annet følger av gjeldende rettsregler, har utlendinger under sitt lovlige opphold i riket samme rettigheter og plikter som norske statsborgere.

§ 5. Nærmere om hvem loven gjelder for

Med utlending forstås i denne loven enhver som ikke er norsk statsborger.

Nordiske borgere er unntatt fra kravet om oppholdstillatelse for å ta opphold eller arbeid i riket, jf. § 55. Kongen kan også fastsette unntak i forskrift for andre utlendinger.

For utlendinger tilknyttet diplomatiske eller lønnede konsulære representasjoner i riket, deres ektefeller eller samboere og forsørgede barn, bestemmer Kongen hvilke av lovens regler som skal gjelde. Kongen kan gi særlig forskrift for denne gruppen. Det samme gjelder ansatte i mellomstatlige organisasjoner, oppdragstakere for mellomstatlige organisasjoner eller konvensjonsorganer og personlig ansatte hos utenlandske representanter.

For utlendinger som skal ha opphold i riket i forbindelse med gjennomføring av en avtale om mellomstatlig samarbeid som Norge er bundet av, gjelder bestemmelsene om reisedokument, visum og oppholdstillatelse med de unntak som følger av avtalen.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 2 juni 2023 nr. 20 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 778), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 6. Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder for riket, herunder for innretninger og anlegg som nyttes på eller er tilknyttet den norske delen av kontinentalsokkelen.

Kongen kan i forskrift fravike lovens regler for innretninger og anlegg som nevnt i første ledd, samt gi forskrift om kontroll ved reise mellom disse og norsk landterritorium.

Loven gjelder også for Jan Mayen. Kongen kan gi forskrift om utlendingers adgang til Jan Mayen som fraviker lovens regler.

Loven gjelder ikke for Svalbard. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om kontroll med utenlandske og norske reisende som kommer fra eller reiser til Svalbard.

Loven gjelder ikke for norske sjøfartøy i utenriksfart. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om når loven eller regler gitt i medhold av loven får anvendelse for norske sjøfartøy i utenriksfart som anløper norsk havn.

Endret ved lover 27 mars 2020 nr. 16 (ikr. 27 mars 2020 iflg. res. 27 mars 2020 nr. 469), 20 april 2018 nr. 8 som endret ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638).

§ 7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497, men § 7 fjerde ledd annet punktum ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 709).

Kapittel 2. Visum, kontroll og bortvisning mv.

Endret ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 639).

§ 8. Reisedokument

Dersom ikke annet er bestemt, skal en utlending som kommer til riket, ha pass eller annet legitimasjonsdokument som er godkjent som reisedokument.

Departementet fastsetter kravene for å godta pass eller annet legitimasjonsdokument som gyldig for innreise og opphold i riket.

Utlendingsdirektoratet kan i særlige tilfeller frita en utlending fra kravet om pass eller godta annet dokument enn det som følger av de alminnelige reglene.

§ 9. Visumplikt og visumfrihet

Utlendinger må ha visum til Norge for å kunne reise inn i riket, med mindre Kongen i forskrift har gjort unntak fra dette kravet. En utlending som er på norsk grense og som søker beskyttelse (asyl) etter reglene i kapittel 4, eller for øvrig gir opplysninger som tyder på at vernet mot utsendelse etter § 73 vil komme til anvendelse, har likevel rett til innreise uten visum, med mindre

a. det foreligger en krisesituasjon med ekstraordinært høye ankomster, og Kongen i statsråd på den bakgrunn har besluttet at det etter individuelle vurderinger kan treffes vedtak på grensestedet om å nekte realitetsbehandling av asylsøknader, eller
b. utlendingen ankommer grensen mot nordisk nabostat og Kongen i statsråd har truffet beslutninger som nevnt i § 32 femte ledd om å nekte realitetsbehandling av asylsøknader fremmet på grensen mot den aktuelle nordiske nabostaten.

Utlendinger som har oppholdstillatelse utstedt av et land som deltar i Schengensamarbeidet (Schengenland), slik dette er definert i forskrift, og har gyldig reisedokument, er unntatt fra visumplikt.

Visum utstedt av et Schengenland gir rett til innreise og opphold i riket i den perioden visumet gjelder for, når denne retten fremgår av visumet.

Samlet oppholdstid på Schengenterritoriet for en utlending som er unntatt fra visumplikten i medhold av første eller annet ledd, eller som har adgang til innreise og opphold etter tredje ledd, kan ikke overstige tre måneder i løpet av en periode på seks måneder.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift, herunder om hvem som er unntatt fra visumplikt etter annet ledd og om tidsberegningen i fjerde ledd.

Beslutninger som treffes av Kongen i statsråd i medhold av første ledd bokstav a, skal fortrinnsvis gjelde for to uker og maksimalt seks uker. Det gjelder ikke plikt til forhåndsvarsling etter forvaltningsloven § 37. Beslutningene kan bare fornyes én gang, men ytterligere én gang dersom behovet oppstår når Stortinget ikke er samlet.

Avgjørelse om tillatelse til innreise etter første ledd bokstav a og b kan treffes av politiet og anses ikke som enkeltvedtak.

Endret ved lov 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 sep 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1005).

§ 9 a. Fremreisetillatelse

Forordning (EU) 2018/1240 om etableringen av fremreisesystemet (ETIAS-forordningen), som endret ved forordning (EU) 2019/817, forordning (EU) 2021/1134 og forordning (EU) 2021/1152, gjelder som lov.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av forordningen, blant annet om saksbehandlingen for søknader om fremreisetillatelse og hvem som er klageinstans.

Tilføyd ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1876, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 47).

§ 10. Schengenvisum

En søker har rett til visum for besøk inntil tre måneder i løpet av en periode på seks måneder når følgende vilkår er oppfylt:

a. utlendingen er i besittelse av et gyldig reisedokument eller dokumenter som tillater grensepassering,
b. utlendingen kan sannsynliggjøre det planlagte formålet med oppholdet og har tilstrekkelige midler til sitt livsopphold, både under oppholdet og til tilbakereise til sitt hjemland eller til transitt til et tredjeland der utlendingen er sikret rett til innreise, eller kan erverve slike midler på lovlig måte,
c. utlendingen er ikke innmeldt i Schengen Informasjonssystem (SIS) med henblikk på nekting av innreise,
d. utlendingen anses ikke som en trussel for Norges eller andre Schengenlands offentlige orden, indre sikkerhet, folkehelse eller deres internasjonale forbindelser, særlig hvis det ikke foreligger noen

melding i medlemsstatenes nasjonale dataregistre med henblikk på nekting av innreise på samme grunnlag.

For øvrig må det være i samsvar med kriteriene for visumutstedelse som følger av Schengensamarbeidet å utstede visum. Kongen kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift, herunder om krav til reise- og sykeforsikring som følger av Schengensamarbeidet.

Det kan gjøres unntak fra retten til visum etter første ledd dersom innvandringsregulerende hensyn taler mot at visum gis, eller det foreligger omstendigheter som ville gitt grunn til å nekte utlendingen adgang til riket eller opphold i medhold av andre bestemmelser i loven.

I avveiningen etter annet ledd skal det særlig legges vekt på barns behov for kontakt med foreldrene.

Visum kan nektes dersom det er sannsynlig at søkeren eller dennes særkullsbarn vil bli mishandlet eller grovt utnyttet.

Visum kan gis for en eller flere innreiser. Bestemmelsen i § 9 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Kongen kan i forskrift gi utfyllende regler om vilkårene for å innvilge visum etter første ledd og om varigheten og innholdet av slikt visum. Kongen kan også gi regler i forskrift om transittvisum og lufthavntransittvisum, og om visum til familiemedlemmer til utlendinger som er omfattet av EØS-avtalen eller EFTA-konvensjonen.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 11. Visum av humanitære grunner mv.

Når det er nødvendig av humanitære grunner, nasjonale hensyn eller på grunn av internasjonale forpliktelser, kan visum utstedes for inntil tre måneder selv om vilkårene i § 10 ikke er oppfylt. Bestemmelsen i § 9 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Visum som utstedes i henhold til denne paragrafen, er bare gyldige for innreise og opphold i Norge i den angitte tidsperioden.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

§ 12. Innreisevisum

En utlending som gis oppholdstillatelse eller som har til hensikt å oppholde seg i riket fram til oppholdstillatelse er gitt, kan gis visum for innreise etter nærmere

regler fastsatt av Kongen i forskrift.

§ 13. Vedtaksmyndighet og utstedelse av visum

Søknader om visum avgjøres av Utlendingsdirektoratet. Myndighet til å avgjøre søknader om visum i henhold til §§ 10 og 12 kan også legges til utenrikstjenesten og til Sysselmesteren på Svalbard. Myndighet til å avgjøre søknad om visum i henhold til § 10 kan dessuten legges til en utenrikstjeneneste tilhørende et annet Schengenland. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om ny innreise og forlengelse av visumets gyldighetstid og om vedtaksmyndighet i slike saker.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om utstedelse av visum, herunder om utstedelse av visum på grensen (nødvisum), fremgangsmåten ved søknad og behandlingen av søknader.

Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 50 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 583), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 14. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 april 2018 nr. 8 som endret ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638).[1]

1 Inkurie: Endring ved lov 11 mars 2022 nr. 9 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1574) kan ikke innføres fordi § 14 allerede er opphevet.

§ 15. (Opphevet)

Endret ved lover 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3), 27 mars 2020 nr. 16 (ikr. 27 mars 2020 iflg. res. 27 mars 2020 nr. 469), opphevet ved lov 20 april 2018 nr. 8 som endret ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638).

§ 16. Adgang til riket for sjøfolk som fratrer stilling mv.

Sjøfolk eller blindpassasjer om bord på sjøfartøy som skal innreisekontrolleres etter grenseloven § 17, kan ikke forlate fartøyet før det er fastsatt hvor og når innreisekontrollen skal gjennomføres.

Kongen kan gi forskrift om vilkårene for sjøfolk og blindpassasjerers adgang til riket, blant annet om sjøfolks landlov, og om saksbehandlingen og klageadgangen i slike saker.

Endret ved lov 20 april 2018 nr. 8 som endret ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638).

§ 17. Bortvisning

En utlending kan bortvises:

a. når utlendingen ikke viser gyldig pass eller annet godkjent reisedokument når dette er nødvendig,
b. når utlendingen ikke viser visum eller fremreisetillatelse når dette er nødvendig,
c. når utlendingen er registrert i Schengen Informasjonssystem (SIS) med sikte på å nekte innreise,
d. når utlendingen mangler nødvendig tillatelse etter loven,
e. når utlendingen ikke kan sannsynliggjøre det oppgitte formålet med oppholdet,
f. når utlendingen ikke kan sannsynliggjøre å ha eller være sikret tilstrekkelig midler til opphold i riket eller i annet Schengenland og til hjemreise,
g. når utlendingen er straffet eller er ilagt særreaksjon som nevnt i § 66 første ledd bokstav b, for mindre enn to år siden har sonet eller er ilagt straff eller særreaksjon for et forhold som nevnt i § 66 første ledd bokstav c, eller når andre omstendigheter gir grunn til å frykte at utlendingen her i riket eller i et annet Schengenland har begått eller vil begå en straffbar handling som kan føre til fengselsstraff. Tilsvarende gjelder når det er grunn til å frykte at utlendingen her i riket eller i et annet Schengenland har begått eller vil begå straffbare handlinger som nevnt i straffeloven § 323 (mindre tyveri), § 326 (mindre underslag), § 334 (mindre heleri), § 339 (mindre hvitvasking), § 362 (mindre dokumentfalsk) eller § 373 (mindre bedrageri),
h. når utlendingen i utlandet er straffet eller er ilagt særreaksjon for et forhold som etter norsk lov kan føre til fengselsstraff i fem år eller mer,
i. når en myndighet i et Schengenland har truffet endelig avgjørelse om bortvisning eller utvisning av utlendingen fordi det er særlig grunn til å anta at vedkommende har begått alvorlige straffbare handlinger, eller fordi det foreligger reelle holdepunkter for at vedkommende planlegger å begå slike handlinger på territoriet til et Schengenland,
j. når kompetent helsepersonell finner at utlendingen åpenbart lider av alvorlig sinnslidelse,
k. når utlendingen ikke har dekket utgifter som er blitt påført det

offentlige i forbindelse med at utlendingen tidligere er ført ut av riket eller har uoppgjort bøtestraff,

l. når det er nødvendig av hensyn til Norges eller et annet Schengenlands indre sikkerhet, folkehelse eller offentlig orden, eller

m. når utlendingen har fått avslag på søknad om beskyttelse, jf. lovens § 28, eller har blitt nektet realitetsbehandling, jf. lovens § 32, og heller ikke har fått oppholdstillatelse etter lovens § 38.

n. når utlendingen nekter å avgi biometrisk personinformasjon når det er påkrevd etter grenseforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav f, jf. grenseloven § 8 første ledd nr. 1.

En utlending som er født i riket, og som senere uavbrutt har hatt fast bopel her, kan ikke bortvises. Det samme gjelder utlendinger som har midlertidig eller permanent oppholdstillatelse, og nordiske borgere som er bosatt i riket.

Kongen kan i forskrift gi regler om unntak fra bestemmelsene i første ledd for innehaver av visum eller oppholdstillatelse utstedt av et Schengenland. Endret ved lover 17 apr 2015 nr. 18 (ikr. 1 mai 2015 iflg. res. 17 apr 2015 nr. 395), 18 des 2015 nr. 127 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625), 20 mai 2016 nr. 11 (ikr. 20 mai 2016 iflg. res. 20 mai 2016 nr. 509), 21 juni 2019 nr. 47 (ikr. 1 okt 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 811), 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 639), 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1876), 20 juni 2025 nr. 85 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1877).

§ 18. Vedtaksmyndighet i sak om bortvisning

Vedtak om bortvisning ved innreise eller innen sju dager etter innreise treffes av politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt, hvis ikke annet framgår av annet ledd. Sjudagersfristen anses overholdt dersom en sak om bortvisning er reist innen sju dager. Vedtak om bortvisning ved grensekontroll etter § 17 første ledd bokstav a til c kan treffes av polititjenestemann.

Vedtak om bortvisning treffes av Utlendingsdirektoratet dersom

a. utlendingen oppgir å være flyktning, jf. § 28, eller for øvrig gir opplysninger som tyder på at utlendingen er vernet mot utsendelse etter § 73,

b. vedtaket treffes senere enn sju dager etter innreise,

c. vedtaket gjelder bortvisning etter § 17 første ledd bokstav h og l, eller

d. Utlendingsdirektoratet beslutter at saken skal avgjøres av direktoratet.

Kongen kan i forskrift gi myndighet til politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt, til å treffe vedtak om bortvisning også senere enn sju dager etter innreise. Kongen kan også gi myndighet til politiet eller annen myndighet til å treffe vedtak om bortvisning av hensyn til folkehelsen etter utlendingsloven § 17 første ledd bokstav l.
Endret ved lover 20 des 2018 nr. 117 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2065), 19 juni 2020 nr. 83 (ikr. 1 juli 2020 iflg. vedtak 29 juni 2020 nr. 1412).

§ 19. Utlendingens plikt til å gi melding til myndighetene

Utlendinger som har fått oppholdstillatelse før innreise, skal senest innen én uke etter innreise melde seg for politiet på oppholdsstedet.

Utlendinger som skifter bopel mens behandlingen av sak om oppholdstillatelse pågår, skal gi melding om dette til politiet. Når en utlending har fått avslag på en søknad om oppholdstillatelse, gjelder det samme fram til utlendingen har forlatt riket.

Kongen kan i forskrift gi regler om at en utlending som ikke trenger oppholdstillatelse eller som har permanent oppholdstillatelse, skal gi melding til politiet om sin bopel i riket og melding til vedkommende myndighet om sitt arbeid eller erverv.

§ 20. Plikt i andre tilfeller til å gi melding til myndighetene

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om at:

a. den som driver hotell, pensjonat, losjihus, leirplass og lignende, skal føre fortegnelse over alle som overnatter og gi politiet melding om dem, samt at også andre kan pålegges å gi melding til politiet når en utlending overnatter hos dem hvis sikkerhets- eller beredskapshensyn tilsier dette,
b. den som tar en utlending i sin tjeneste eller gir en utlending lønnet arbeid, skal melde dette til politiet før arbeidet begynner,
c. den som driver arbeidsformidling skal gi melding til politiet om de utlendingene som søker eller får arbeid,
d. folkeregisteret skal gi melding til politiet om utlendinger som meldes inn og ut,
e. utdanningsinstitusjoner etter anmodning skal gi politiet fortegnelse over utenlandske elever eller studenter.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke opplysninger

fortegnelsene skal inneholde og hvordan opplysningene skal formidles.

Den det skal gis melding om, plikter å gi de opplysningene som er nødvendige for at meldeplikten kan bli oppfylt.

Regler om plikt for transportør av luft- og sjøfartøy til å gi forhåndsmelding om reisende og mannskap følger av grenseloven § 16.

Endret ved lover 27 mars 2020 nr. 16 (ikr. 27 mars 2020 iflg. res. 27 mars 2020 nr. 469), 20 april 2018 nr. 8 som endret ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638).

§ 21. Alminnelig utlendingskontroll

I forbindelse med håndheving av bestemmelsene om utlendingers innreise og opphold i riket kan politiet stanse en person og kreve legitimasjon når det er grunn til å anta at vedkommende er utenlandsk statsborger, og tid, sted og situasjon gir grunn til slik kontroll. Ved slik kontroll må utlendingen vise legitimasjon og om nødvendig gi opplysninger for å bringe identiteten og lovligheten av oppholdet i riket på det rene. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av kontrollen, herunder om adgangen til å ta kopi av dokumenter.

Ved planlagte aksjoner treffes beslutningen om kontroll i medhold av første ledd av politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt. For øvrig treffes beslutningen av polititjenestemann.

§ 21 a. Tilbakeholdelse og innbringelse

Politiet kan holde tilbake en utlending eller innbringe vedkommende til politistasjon, lensmannskontor eller annet lokale som benyttes under polititjenesten når

a. utlendingen ikke gir opplysninger for å bringe identiteten og lovligheten av oppholdet i riket på det rene i forbindelse med en alminnelig utlendingskontroll når politiet forlanger det, eller gir opplysninger under slik kontroll som det er grunn til å tvile på riktigheten av, eller
b. utlendingen stanses i en inn- eller utreisekontroll og det foreligger, eller undersøkes om det foreligger, grunnlag for bortvisning eller utvisning.

Ingen må holdes tilbake lenger enn nødvendig etter denne paragrafen og ikke ut over 4 timer. Tiden inngår i beregningen av frister etter §§ 106 a til 106 c

og politiloven § 8.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 117 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2065).

§ 22. Adgang til å gjennomføre utlendingskontroll

Kongen kan gi forskrift om Tolletatens og andre myndigheters adgang til å gjennomføre utlendingskontroll.
Endret ved lov 20 april 2018 nr. 8 som endret ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638).

Kapittel 3 Opphold i forbindelse med arbeid og studier mv.

Overskriften endret ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 23. Oppholdstillatelse for arbeidstakere som skal arbeide for en arbeidsgiver i riket

Etter nærmere regler fastsatt av Kongen i forskrift kan det gis oppholdstillatelse for å utføre arbeid for en arbeidsgiver i riket når følgende vilkår er oppfylt:

a. Søkeren er fylt 18 år.
b. Lønns- og arbeidsvilkår er ikke dårligere enn etter gjeldende tariffavtale eller regulativ for bransjen. Dersom slik tariffavtale eller regulativ ikke foreligger, skal lønns- og arbeidsvilkår ikke være dårligere enn det som er normalt for vedkommende sted og yrke.
c. Søkeren omfattes av en kvote fastsatt av departementet eller stillingen kan ikke besettes av innenlandsk arbeidskraft eller arbeidskraft fra EØS- eller EFTA-området. Unntak gjelder dersom utlendingen i medhold av internasjonale avtaler som Norge er bundet av, har rett til oppholdstillatelse for å utføre arbeid. Unntak gjelder også for utenlandske sjøfolk som arbeider om bord på utenlandsk registrert sjøfartøy.
d. Det foreligger et konkret tilbud om arbeid. Arbeidstilbudet skal som hovedregel gjelde heltidsarbeid for én arbeidsgiver, men unntak kan gjøres etter en konkret vurdering av stillingens art.

Kongen kan fastsette i forskrift at det skal kunne gis forhåndstilsagn om

oppholdstillatelse for å utføre arbeid innen bestemte næringsgrener som har behov for ekstra bemanning i avgrensede perioder.

Kongen kan fastsette i forskrift at en arbeidsgiver i riket kan søke om tillatelse til å ta i arbeid et bestemt antall utenlandske arbeidstakere for tidsbegrenset arbeid (gruppetillatelse). Utlendinger som omfattes av en slik tillatelse, gis etter ankomst til riket individuelle oppholdstillatelser.

Kongen kan fastsette i forskrift at en arbeidsgiver kan få adgang til å la en arbeidstaker arbeide mens søknaden om oppholdstillatelse er under behandling (ordning med tidlig arbeidsstart), herunder sette vilkår for at en arbeidsgiver kan omfattes av ordningen, pålegge arbeidsgiver plikter for å benytte ordningen og gi nærmere bestemmelser om gjennomføring av ordningen med tidlig arbeidsstart.

Kongen kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift, herunder om innholdet av oppholdstillatelsen, retten til permanent oppholdstillatelse, situasjonen ved arbeidsledighet og tilbakekall av oppholdstillatelsen.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 639).

§ 24. Oppholdstillatelse for å yte tjenester som utsendt arbeidstaker eller selvstendig oppdragstaker

Etter nærmere regler fastsatt av Kongen i forskrift kan det gis oppholdstillatelse for å yte tjenester når følgende vilkår er oppfylt:

a. Søkeren er fylt 18 år.
b. Lønns- og arbeidsvilkår er ikke dårligere enn etter gjeldende tariffavtale eller regulativ for bransjen. Dersom slik tariffavtale eller regulativ ikke foreligger, skal lønns- og arbeidsvilkår ikke være dårligere enn det som er normalt for vedkommende sted og yrke.
c. Det kan ikke skaffes innenlandsk arbeidskraft eller arbeidskraft fra EØS- eller EFTA-området til oppdraget. Unntak gjelder dersom utlendingen i medhold av internasjonale avtaler som Norge er bundet av, har rett til oppholdstillatelse for å utføre arbeid. Kongen kan i forskrift fastsette at utlendinger som er fagutdannet eller har spesielle kvalifikasjoner, skal kunne få oppholdstillatelse uten en individuell vurdering av om det kan skaffes innenlandsk arbeidskraft eller arbeidskraft fra EØS- eller EFTA-området.
d. Det foreligger et konkret tilbud om oppdrag. Tilbudet skal som hovedregel gjelde for én oppdragsgiver, med mindre særlige grunner tilsier noe annet.

Kongen kan fastsette i forskrift at en oppdragsgiver kan søke om tillatelse til å ta i arbeid et bestemt antall utenlandske tjenesteytere for tidsbegrenset arbeid (gruppetillatelse). Utlendinger som omfattes av en slik tillatelse, gis etter ankomst til riket individuelle oppholdstillatelser.

Kongen kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift, herunder om innholdet av oppholdstillatelsen og tilbakekall av oppholdstillatelsen.

Tillatelsen danner ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 25. Oppholdstillatelse for å drive selvstendig næringsvirksomhet

En utlending som er fylt 18 år, og som skal drive varig selvstendig næringsvirksomhet i Norge, kan få oppholdstillatelse dersom det godtgjøres at det er økonomisk grunnlag for driften.

Kongen kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift, herunder om vilkårene for oppholdstillatelse etter første ledd, innholdet av oppholdstillatelsen, retten til permanent oppholdstillatelse og tilbakekall av oppholdstillatelsen.

§ 26. Oppholdstillatelse for studier og for vitenskapelig, religiøst eller kulturelt formål o.a.

Kongen kan i forskrift fastsette regler for når oppholdstillatelse kan gis av andre grunner enn det som følger av de ulike bestemmelsene i loven, så langt det ikke berører hovedprinsipper ved innvandringsreguleringen. Kongen kan herunder gi regler om

a. oppholdstillatelse til fremme av vitenskapelig, religiøst eller kulturelt samarbeid og utvikling i saker som etter sin art faller utenfor reglene i §§ 23, 24 og 25, og
b. oppholdstillatelse for å ta utdanning og lignende.

Kongen kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift, herunder om innholdet av oppholdstillatelsen, retten til permanent oppholdstillatelse og tilbakekall av oppholdstillatelsen.

§ 27. Tilsyn med at vilkår for tillatelser følges og tiltak ved brudd på vilkårene

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at virksomhetene følger vilkårene for oppholdstillatelse når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår og stillingens omfang. Arbeidstilsynet fører også tilsyn med at vilkårene for oppholdstillatelse for

arbeidstakere som nevnt i kapittel 13 følges.

Arbeidstilsynet gir de påleggene og treffer de vedtakene ellers som er nødvendige for gjennomføringen av tilsyn etter første ledd. Arbeidsmiljøloven § 18-4, § 18-5, § 18-6 første, annet, sjette, sjuende og åttende ledd samt §§ 18-7, 18-8, 18-10, 18-10 a, 18-12 og 18-13 får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter loven her. En eventuell oppdragsgiver skal også gjøres kjent med pålegg og andre enkeltvedtak.

Ved mistanke om overtredelse av vilkårene eller om at utlendingen ikke har nødvendig oppholdstillatelse, skal Arbeidstilsynet varsle utlendingsmyndighetene.

Havindustritilsynet har innenfor sitt myndighetsområde tilsvarende tilsynsansvar og myndighet som nevnt i første, annet og tredje ledd.

Dersom en arbeidsgiver overfor sine utenlandske arbeidstakere grovt eller gjentatte ganger bryter regler gitt i eller i medhold av loven her som skal verne om arbeidstakeres lønns- eller arbeidsvilkår, kan Utlendingsdirektoratet treffe vedtak om at det ikke skal innvilges oppholdstillatelse for å utføre arbeid hos vedkommende arbeidsgiver. Vedtak etter denne bestemmelsen skal gjelde for to år. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift, herunder fastsette at vedtak etter bestemmelsen skal gjelde for mindre enn to år.

Vedtak etter femte ledd berører ikke retten til oppholdstillatelse etter kapittel 13.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617), 29 mai 2020 nr. 58 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1098), 22 mars 2024 nr. 11 (i kraft 1 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 516), 20 juni 2025 nr. 34 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1099).

§ 27 a. Misbruk av ordningen med tidlig arbeidsstart

Kongen kan fastsette forskrift om sanksjoner mot arbeidsgiver som misbruker ordningen med tidlig arbeidsstart.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 27 b. Utestengelse av vertsfamilier fra au pair-ordningen

Dersom en vertsfamilie bryter vilkår gitt i eller i medhold av loven her om oppholdstillatelse til au pair, kan Utlendingsdirektoratet treffe vedtak om at det ikke skal gis oppholdstillatelse til au pair hos vedkommende vertsfamilie. Vedtaket skal gjelde for opptil ti år eller varig, avhengig av forholdets art, omfang og varighet.

Det samme gjelder dersom en person i vertsfamilien er ilagt straff eller

særreaksjon for et forhold som kan føre til fengselsstraff og forholdet er begått mot den som på gjerningstidspunktet var au pair hos vedkommende. Når det er tatt ut siktelse eller tiltale i en slik sak, kan Utlendingsdirektoratet treffe vedtak om at det ikke skal gis oppholdstillatelse til au pair hos vedkommende vertsfamilie frem til straffesaken er rettskraftig avgjort.

Vedtak etter første eller annet ledd berører ikke retten til opphold etter kapittel 13.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 91 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 712), endret ved lover 18 des 2015 nr. 127 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625), 29 mai 2020 nr. 58 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1098). **Oppheves** ved lov 20 juni 2025 nr. 84 (i kraft 15 mars 2027 iflg. endringsloven del III nr. 2).

Kapittel 4. Beskyttelse

§ 28. Oppholdstillatelse for utlendinger som trenger beskyttelse (asyl)

En utlending som er i riket eller på norsk grense, skal etter søknad anerkjennes som flyktning dersom utlendingen

a. har en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av etnisitet, avstamning, hudfarge, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller på grunn av politisk oppfatning, og er ute av stand til, eller på grunn av slik frykt er uvillig til, å påberope seg sitt hjemlands beskyttelse, jf. flyktningkonvensjonen 28. juli 1951 artikkel 1 A og protokoll 31. januar 1967, eller
b. uten å falle inn under bokstav a likevel står i reell fare for å bli utsatt for dødsstraff, tortur eller annen umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff ved tilbakevending til hjemlandet.

En utlending som anerkjennes som flyktning etter første ledd, har rett til oppholdstillatelse (asyl).

Ved vurderingen etter første ledd skal det tas hensyn til om søkeren er barn.

Søkeren skal som hovedregel anerkjennes som flyktning etter første ledd også når beskyttelsesbehovet har oppstått etter at søkeren forlot hjemlandet, og skyldes søkerens egne handlinger. Ved vurderingen av om det skal gjøres unntak fra hovedregelen, skal det særlig legges vekt på om beskyttelsesbehovet skyldes handlinger som er straffbare etter norsk lov, eller om det fremstår som mest sannsynlig at det hovedsakelige formålet med handlingene har vært å oppnå oppholdstillatelse.

Retten til anerkjennelse som flyktning etter første ledd gjelder ikke dersom

utlendingen kan få effektiv beskyttelse i andre deler av hjemlandet enn det området søkeren har flyktet fra.

Med de unntakene som er fastsatt av Kongen i forskrift, har også ektefelle eller samboer til en utlending som gis oppholdstillatelse som flyktning etter annet ledd, og flyktningens barn under 18 år uten ektefelle eller samboer, rett til oppholdstillatelse som flyktning.

Når en utlending har fått avslag på søknad om oppholdstillatelse etter denne bestemmelsen, skal vedtaksmyndigheten av eget tiltak vurdere om bestemmelsene i § 38 skal anvendes.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om anvendelsen av denne paragrafen og §§ 29 og 30.

Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 50 (ikr. 1 sep 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 583), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1005).

§ 29. Nærmere om forfølgelse etter § 28 første ledd bokstav a

For at handlinger skal anses å utgjøre forfølgelse i henhold til § 28 første ledd bokstav a, må de enten

a. enkeltvis eller på grunn av gjentakelse utgjøre en alvorlig krenkelse av grunnleggende menneskerettigheter, særlig slike rettigheter som ikke kan fravikes i medhold av artikkel 15 nr. 2 i den europeiske menneskerettskonvensjon av 4. november 1950, eller
b. utgjøre flere forskjellige tiltak, herunder krenkelser av menneskerettigheter, som til sammen er så alvorlige at de berører et menneske på en måte som kan sammenlignes med situasjonen beskrevet i bokstav a.

Forfølgelse kan blant annet ta form av

a. fysisk eller psykisk vold, herunder seksualisert vold,
b. lovgivning og administrative, politimessige og judisielle tiltak, enten de er diskriminerende i seg selv eller praktiseres på en diskriminerende måte,
c. strafforfølgelse og straffullbyrdelse som er uforholdsmessig eller diskriminerende,
d. fravær av muligheten for rettslig overprøving når dette fører til straffer som er uforholdsmessige eller diskriminerende,
e. strafforfølgelse for å nekte militærtjeneste i en konflikt der slik tjeneste vil inkludere forbrytelser eller handlinger som nevnt i § 31 første ledd, eller

f. handlinger som er rettet særskilt mot kjønn eller mot barn.

Forfølger kan være

a. staten,
b. organisasjoner eller grupperinger som kontrollerer statsapparatet eller en så stor del av statens territorium at utlendingen ikke kan henvises til å søke beskyttelse i andre deler av landet, jf. § 28 femte ledd, eller
c. ikke-statlige aktører dersom de aktørene som er nevnt i bokstav a og b, inkludert internasjonale organisasjoner, er ute av stand til eller ikke er villige til å treffe rimelige tiltak for å forhindre forfølgelsen, blant annet gjennom et virksomt system for å avdekke, rettsforfølge og straffe handlinger som utgjør forfølgelse.

§ 30. Nærmere om grunnlaget for forfølgelse etter § 28 første ledd bokstav a

Ved anvendelsen av § 28 første ledd bokstav a skal følgende legges til grunn ved vurderingen av grunnlaget for forfølgelsen:

a. Religion skal særlig anses å omfatte
    - religiøse og andre typer livssyn,
    - deltakelse i eller tilsiktet fravær fra formell gudsdyrkelse, enten det skjer privat eller offentlig, alene eller sammen med andre,
    - andre handlinger eller meningsytringer knyttet til vedkommendes religion eller livssyn,
    - individuelle eller kollektive handlemåter som er diktert av religiøs eller livssynsmessig overbevisning,
    - frihet til å skifte religion eller annet livssyn.
b. Nasjonalitet skal foruten statsborgerskap eller mangel på statsborgerskap også omfatte medlemskap i en gruppe som er definert ved sin kulturelle, etniske eller språklige identitet, geografiske eller politiske opprinnelse eller forbindelse med befolkningen i en annen stat.
c. En spesiell sosial gruppe skal særlig anses å omfatte en gruppe mennesker som har et felles kjennetegn ut over faren for å bli forfulgt, og som oppfattes som en gruppe av samfunnet. Det felles kjennetegnet kan være iboende eller av andre grunner uforanderlig, eller for øvrig utgjøres av en væremåte eller en overbevisning som er så grunnleggende for identitet, samvittighet eller utøvelse av

menneskerettigheter at et menneske ikke kan forventes å oppgi den. Tidligere ofre for menneskehandel skal anses som medlemmer av en spesiell sosial gruppe.

d. Politisk oppfatning skal særlig anses å omfatte oppfatninger om de aktuelle forfølgerne eller deres politikk eller metoder, uansett om søkeren har handlet i henhold til denne oppfatningen.

Ved vurderingen av om det foreligger en velbegrunnet frykt for forfølgelse er det uten betydning om søkeren har de kjennetegn eller den oppfatning som fører til forfølgelsen, jf. § 28 første ledd bokstav a, såfremt forfølgeren mener at søkeren har kjennetegnet eller oppfatningen.
Endret ved lov 20 jan 2012 nr. 5 (ikr. 1 sep 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 584).

§ 31. Utelukkelse fra rett til anerkjennelse som flyktning etter § 28

Rett til anerkjennelse som flyktning etter § 28 første ledd foreligger ikke dersom utlendingen faller inn under flyktningkonvensjonen 28. juli 1951 artikkel 1D eller E, eller dersom det er alvorlig grunn til å anta at utlendingen

a. har gjort seg skyldig i en forbrytelse mot freden, en krigsforbrytelse eller en forbrytelse mot menneskeheten, slik disse forbrytelsene er definert i internasjonale avtaler som tar sikte på å gi bestemmelser om slike forbrytelser,
b. har gjort seg skyldig i en alvorlig ikke-politisk forbrytelse utenfor Norges grenser, før han fikk adgang til Norge som flyktning, eller
c. har gjort seg skyldig i handlinger som er i strid med FNs formål og prinsipper.

Retten til anerkjennelse som flyktning etter § 28 første ledd bokstav b foreligger heller ikke dersom utlendingen har fått endelig dom for en særlig alvorlig forbrytelse og av den grunn utgjør en fare for det norske samfunnet. Dersom det er grunnlag for utvisning av en utlending av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser etter § 126 annet ledd, gjelder § 126 femte ledd.

Rett til anerkjennelse som flyktning etter § 28 første ledd bokstav b foreligger heller ikke dersom utlendingen forlot hjemlandet kun for å unngå straffereaksjoner for en eller flere straffbare handlinger som kunne ha blitt straffet med fengsel dersom handlingene var blitt begått i Norge.

Dersom en utlending som faller inn under første ledd bokstav a eller c eller annet ledd, allerede har fått oppholdstillatelse som flyktning etter § 28, kan oppholdstillatelsen kalles tilbake.

For utlendinger som faller inn under første til fjerde ledd, men som etter § 73 annet ledd likevel er vernet mot utsendelse, gjelder § 74.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 32. Internasjonalt samarbeid mv. om behandling av søknader om opphold av beskyttelsesgrunner

En søknad om oppholdstillatelse etter § 28 kan nektes realitetsbehandlet dersom søkeren

a. har fått asyl eller annen form for beskyttelse i et annet land,
b. kan kreves mottatt av et annet land som deltar i Dublin-samarbeidet, jf. fjerde ledd,
c. kan kreves mottatt av en annen nordisk stat etter reglene i den nordiske passkontrolloverenskomsten,[1]
d. har reist til riket etter å ha hatt opphold i en stat eller et område hvor utlendingen ikke var forfulgt.

I tilfeller som nevnt i første ledd bokstav b, c og d skal søknaden om oppholdstillatelse etter § 28 likevel tas til realitetsbehandling dersom utlendingen har en tilknytning til riket som gjør at Norge er nærmest til å realitetsbehandle den. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om når en søknad som faller inn under første ledd, skal realitetsbehandles.

Adgangen til å nekte realitetsbehandling etter første ledd gjelder likevel ikke dersom § 73 er til hinder for det.

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 604/2013 (Dublin III-forordningen)[2] gjelder som norsk lov. Forordningen fastsetter kriterier og mekanismer for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av en søknad om internasjonal beskyttelse som fremlegges i en medlemsstat av en tredjelandsborger eller en statsløs person.

I en krisesituasjon med ekstraordinært høye ankomster av asylsøkere kan Kongen i statsråd beslutte at søknader om beskyttelse, jf. § 28, skal kunne nektes realitetsbehandlet dersom søkeren ankommer direkte fra en nordisk stat. Kongen i statsråd kan beslutte at myndighet til å nekte realitetsbehandling, og myndighet til å bortvise i medhold av § 17 første ledd, i slike tilfeller legges til polititjenestemann. Kongen i statsråd kan beslutte at nektelse av realitetsbehandling, og bortvisning i medhold av § 17 første ledd, i slike tilfeller ikke anses som enkeltvedtak. Bestemmelsene i første til tredje punktum gjelder uten hensyn til hva som ellers ville fulgt av fjerde ledd. Det gjelder ikke plikt til

forhåndsvarsling etter forvaltningsloven § 37 før Kongen i statsråd fatter beslutninger som nevnt i første til tredje punktum.

Beslutninger som treffes av Kongen i statsråd i medhold av femte ledd skal fortrinnsvis gjelde for to uker og maksimalt seks uker. Nevnte beslutninger kan fornyes én gang. Beslutningen kan fornyes ytterligere én gang dersom behovet oppstår når Stortinget ikke er samlet.

Endret ved lover 17 des 2013 nr. 132 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 17 des 2013 nr. 1480), 20 nov 2015 nr. 94, 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 sep 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1005), 20 nov 2015 nr. 94 som endret ved lov 15 des 2017 nr. 108, 21 juni 2019 nr. 47 (ikr. 1 okt 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 811).

1 Inntatt her etter lovteksten.

2 Inntatt her etter lovteksten.

§ 33. Adgang til å stille saksbehandlingen i bero ved utsikt til bedring av situasjonen i et område

Når det foreligger konkrete omstendigheter som kan begrunne en forventning om snarlig bedring i situasjonen i det området søkere om oppholdstillatelse etter § 28 kommer fra, kan departementet beslutte at behandlingen av søknadene fra personer fra dette området skal stilles i bero i inntil seks måneder. På samme vilkår kan perioden hvor saksbehandlingen stilles i bero, forlenges med ytterligere seks måneder.

§ 34. Kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon

Dersom det foreligger en massefluktsituasjon, kan Kongen i statsråd beslutte at det kan gis kollektiv beskyttelse etter denne paragrafen. Kongen i statsråd beslutter også når adgangen til å gi kollektiv beskyttelse skal bortfalle.

En utlending som omfattes av massefluktsituasjonen som nevnt i første ledd, og som kommer til riket eller er her når denne paragrafen får anvendelse, kan etter søknad få en midlertidig oppholdstillatelse på grunnlag av en gruppevurdering (kollektiv beskyttelse). Tillatelsen danner ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Tillatelsen gjelder for ett år og kan fornyes eller forlenges i inntil fem år fra det tidspunktet utlendingen første gang fikk oppholdstillatelse. Deretter kan det gis en midlertidig tillatelse som kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Etter tre år med slik tillatelse skal det gis permanent oppholdstillatelse såfremt vilkårene for å inneha tillatelsen fortsatt er til stede og vilkårene for øvrig er oppfylt, jf. § 62.

En søknad om beskyttelse etter § 28 fra en utlending som nevnt i annet ledd kan stilles i bero i inntil fem år fra det tidspunktet utlendingen første gang fikk

tillatelse. Når adgangen til å gi kollektiv beskyttelse er bortfalt, eller det er gått fem år siden utlendingen første gang fikk tillatelse, skal utlendingen informeres om at søknaden bare vil bli tatt under behandling dersom utlendingen innen en fastsatt frist uttrykkelig tilkjennegir et ønske om det.

Vedtak etter annet og tredje ledd treffes av Utlendingsdirektoratet. Direktoratet kan gi politiet myndighet til å gi oppholdstillatelse og stille søknader som nevnt i bero.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 sep 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1005), 18 des 2020 nr. 150 (ikr. 18 des 2020 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2834, endringen gjelder fra 1 des 2020, se loven del III nr. 2), 29 nov 2024 nr. 71 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2891).

§ 35. Overføring av utlendinger etter anmodning fra internasjonale organisasjoner mv. (overføringsflyktninger)

Etter anmodning fra FNs høykommissær for flyktninger, andre internasjonale organisasjoner eller andre instanser som er fastsatt av Kongen i forskrift, kan Utlendingsdirektoratet innenfor de rammene og etter de retningslinjene som er fastsatt av overordnet myndighet, treffe vedtak om at en utlending skal gis innreisetillatelse. Kongen kan i forskrift legge vedtaksmyndigheten til et annet organ.

Departementet kan, uavhengig av begrensningen i § 76 annet ledd, instruere i sak om innreisetillatelse etter bestemmelsen her.

En utlending som har fått innreisetillatelse etter første ledd, får oppholdstillatelse etter denne paragrafen inntil Utlendingsdirektoratet har avgjort om utlendingen skal få oppholdstillatelse som flyktning etter § 28 eller oppholdstillatelse etter § 38. Ved vurderingen av en sak etter §§ 28 og 38 etter innreise skal det legges tilbørlig vekt på om utlendingen hadde grunn til å regne med å bli ansett som flyktning etter § 28.

Forvaltningsloven kapittel IV og V om saksforberedelse og vedtak gjelder bare vedtak truffet etter innreise. Forvaltningsloven kapittel VI om klage og omgjøring gjelder der det er truffet vedtak om oppholdstillatelse etter §§ 28 eller 38.

Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift om anvendelsen av denne paragrafen.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 36. Virkning av flyktningbedømmelse i annen stat

En utlending som har fått asyl eller reisebevis for flyktninger av en fremmed stat, skal anses som flyktning med fast bopel i denne staten. Søker en slik flyktning asyl eller reisebevis i Norge, skal den tidligere flyktningbedømmelsen ikke underkjennes med mindre den er åpenbart feilaktig eller det foreligger andre særlige grunner til det.

§ 37. Opphør og tilbakekall av oppholdstillatelse etter §§ 28 eller 34

Ved siden av tilbakekall etter § 63 kan status som flyktning og oppholdstillatelse etter §§ 28 og 34 også tilbakekalles dersom utlendingen:

a. frivillig på nytt har søkt beskyttelse fra det landet utlendingen er borger av,
b. etter å ha mistet sitt statsborgerskap, frivillig har gjenervervet det,
c. har ervervet nytt statsborgerskap og nyter beskyttelse av det landet utlendingen er blitt borger av,
d. frivillig på nytt har bosatt seg i det landet utlendingen forlot eller oppholdt seg utenfor på grunn av frykt for forfølgelse,
e. ikke lenger kan nekte å nyte godt av beskyttelse fra det landet utlendingen er borger av, fordi de forholdene som førte til at utlendingen ble anerkjent som flyktning etter § 28 eller fikk beskyttelse etter § 34, ikke lenger er til stede, eller
f. ikke er borger av noe land, og på grunn av at de forholdene som førte til at utlendingen ble anerkjent som flyktning etter § 28 eller fikk beskyttelse etter § 34 ikke lenger er tilstede, er i stand til å vende tilbake til det landet hvor utlendingen tidligere hadde sin bopel.

Oppholdstillatelse skal ikke tilbakekalles etter første ledd bokstav e eller f dersom utlendingen kan påberope seg tvingende grunner i forbindelse med tidligere forfølgelse for å avvise beskyttelse fra det landet utlendingen har statsborgerrett i, eller å nekte å vende tilbake til det landet hvor utlendingen tidligere hadde sin vanlige bopel.

Kapittel 5. Adgang til opphold på grunn av sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket

§ 38. Oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket

Det kan gis oppholdstillatelse selv om de øvrige vilkårene i loven ikke er oppfylt dersom det foreligger sterke menneskelige hensyn eller utlendingen har særlig tilknytning til riket.

For å avgjøre om det foreligger sterke menneskelige hensyn skal det foretas en totalvurdering av saken. Det kan blant annet legges vekt på om

a. utlendingen er enslig mindreårig uten forsvarlig omsorg ved retur,
b. det foreligger tvingende helsemessige forhold som gjør at utlendingen har behov for opphold i riket,
c. det foreligger sosiale eller humanitære forhold ved retursituasjonen som gir grunnlag for å innvilge oppholdstillatelse, eller
d. utlendingen har vært offer for menneskehandel.

I saker som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barn kan gis oppholdstillatelse etter første ledd selv om situasjonen ikke har et slikt alvor at det ville blitt innvilget oppholdstillatelse til en voksen.

Ved vurderingen av om tillatelse skal gis, kan det legges vekt på innvandringsregulerende hensyn, herunder

a. mulige konsekvenser for omfanget av søknader på liknende grunnlag,
b. de samfunnsmessige konsekvensene,
c. hensynet til kontroll, og
d. hensynet til respekten for lovens øvrige regler.

Når det er tvil om utlendingens identitet, når behovet er midlertidig, eller når andre særlige grunner tilsier det, kan det fastsettes at

a. tillatelsen ikke skal kunne danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse,
b. tillatelsen ikke skal kunne danne grunnlag for oppholdstillatelse etter lovens kapittel 6 for utlendingens familiemedlemmer,
c. tillatelsen ikke skal kunne fornyes, eller
d. at tillatelsens varighet skal være kortere enn ett år.

Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

Kapittel 6. Familieinnvandring

§ 39. Referanseperson

Med referanseperson menes i denne loven den personen som søkeren ønsker å bli gjenforent med eller å etablere familieliv med.

§ 40. Oppholdstillatelse for ektefeller

En søker som er ektefelle til en referanseperson, jf. § 39, har rett til oppholdstillatelse når referansepersonen er:

a. norsk eller nordisk statsborger som er bosatt eller skal bosette seg i riket,
b. utlending med permanent oppholdstillatelse i riket,
c. utlending som har eller får lovlig opphold i riket med oppholdstillatelse som kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse, eller
d. utlending som har oppholdstillatelse etter bestemmelsen i § 34 uten at ordningen med kollektiv beskyttelse har opphørt.

Det er et vilkår for oppholdstillatelse etter første ledd at begge parter er over 18 år, med mindre partene er omfattet av 24-årskravet, jf. § 41 a.

Med mindre særskilte omstendigheter tilsier noe annet, er det et vilkår at ektefellene skal bo sammen.

Oppholdstillatelse kan nektes dersom det fremstår som mest sannsynlig at det hovedsakelige formålet med inngåelsen av ekteskapet har vært å etablere et grunnlag for opphold i riket for søkeren.

En søker som ikke har felles barn med referansepersonen og ikke har levd i et etablert samliv med referansepersonen i utlandet eller i Norge, kan nektes oppholdstillatelse dersom det er mest sannsynlig at søkeren eller dennes særkullsbarn vil bli mishandlet eller grovt utnyttet. Tilsvarende gjelder særkullsbarn som søker familiegjenforening med en forelder som har fått oppholdstillatelse uten at forelderen har felles barn med referansepersonen eller har levd i et etablert samliv med referansepersonen i utlandet eller i Norge. Kongen kan gi nærmere regler om bestemmelsens anvendelse i forskrift.

Oppholdstillatelse til særkullsbarn som nevnt i femte ledd skal som

hovedregel nektes dersom referansepersonen (forelderens ektefelle) i løpet av de siste 10 årene er domfelt for overtredelse av straffelovens bestemmelser om seksuallovbrudd og den straffbare handlingen var begått mot et barn under 18 år, med mindre særlige grunner tilsier at oppholdstillatelse likevel bør gis. Oppholdstillatelse kan også nektes dersom det er grunn til å frykte at særkullsbarnet vil bli utsatt for seksuelle overgrep. Dersom forelderens ektefelle er mistenkt eller siktet for et straffbart forhold som kan få betydning for søknaden, skal søknaden stilles i bero. Kongen kan gi nærmere regler om bestemmelsens anvendelse i forskrift.

Dersom referansepersonen får opphold i riket etter å ha inngått ekteskap med flere, kan bare én av de ektede få oppholdstillatelse. Dersom referansepersonen allerede er gift med en person som er bosatt i riket, kan oppholdstillatelse etter denne paragrafen ikke gis. Dersom referansepersonen tidligere har vært gift med en annen, og det fremstår som mest sannsynlig at de tidligere ektefellene akter å fortsette samlivet, kan oppholdstillatelse nektes. Endret ved lover 8 mai 2009 nr. 23 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 4 des 2009 nr. 1442), 21 juni 2013 nr. 90 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 711), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1588 og gjelder for søknader som fremmes 1 jan 2017 eller senere).

§ 40 a. Krav til referansepersonen om fire års arbeid eller utdanning i Norge

Det er et vilkår for oppholdstillatelse etter § 40 at referansepersonen har arbeidet eller tatt utdanning i Norge i fire år, når referansepersonen har

a. asyl, jf. § 28,
b. oppholdstillatelse etter innreisetillatelse som overføringsflyktning, jf. § 35 tredje ledd,
c. kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon, jf. § 34,
d. oppholdstillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til riket, jf. § 38,
e. oppholdstillatelse som familiemedlem, jf. §§ 40 til 53, eller
f. permanent oppholdstillatelse på grunnlag av tillatelsene nevnt i bokstav a til e, jf. § 62.

Vilkåret i første ledd gjelder ikke når

a. ekteskapet var inngått eller partene har unnfanget barn før tidspunktet for referansepersonens innreise i riket, eller
b. partene har inngått ekteskap eller unnfanget barn mens begge har hatt oppholdstillatelse i Norge.

Det kan gjøres unntak fra vilkåret dersom særlige grunner, herunder hensynet til familiens enhet, taler for det.

Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 23 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 4 des 2009 nr. 1442), endret ved lov 20 jan 2012 nr. 5 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 37).

§ 41. Oppholdstillatelse for samboere

En søker som har levd i et fast og etablert samboerforhold i minst to år med en referanseperson som nevnt i § 40 første ledd, har rett til oppholdstillatelse når partene akter å fortsette samlivet.

En søker som ikke har levd i et fast og etablert samboerforhold med en referanseperson som nevnt i § 40 første ledd, har rett til oppholdstillatelse dersom partene har barn sammen og akter å fortsette samlivet. Bestemmelsene i § 40 a første, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende, med mindre

a. barnet ble unnfanget før tidspunktet for referansepersonens innreise i riket, eller
b. barnet ble unnfanget mens begge parter har hatt oppholdstillatelse i Norge.

Oppholdstillatelse kan gis til en søker som ikke har levd i et fast og etablert samboerforhold med referansepersonen i minst to år, dersom partene venter barn sammen og akter å fortsette samlivet. Bestemmelsen i annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Det er et vilkår for oppholdstillatelse etter denne paragrafen at begge parter er over 18 år, med mindre partene er omfattet av 24-årskravet, jf. § 41 a. Det er videre et vilkår at ingen av partene er gift. Selv om en av partene er gift, kan det gis oppholdstillatelse hvis det har vært varige hindringer for å oppfylle dette vilkåret.

Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift.

Endret ved lover 8 mai 2009 nr. 23 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 4 des 2009 nr. 1442), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1588 og gjelder for søknader som fremmes 1 jan 2017 eller senere).

§ 41 a. 24-årskrav for familieetablering

Det er et vilkår for oppholdstillatelse etter §§ 40 (ektefeller) og 41 (samboere) at begge parter har fylt 24 år, med mindre

a. ekteskapet var inngått eller samlivet var etablert før tidspunktet for

referansepersonens innreise i Norge, eller

b. partene har inngått ekteskap eller levd i et etablert samliv i Norge mens begge har hatt oppholdstillatelse eller norsk eller nordisk statsborgerskap.

Det kan gjøres unntak fra vilkåret dersom det er åpenbart at ekteskapet eller samlivet er frivillig.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1588 og gjelder for søknader som fremmes 1 jan 2017 eller senere).

§ 42. Oppholdstillatelse for barn

En søker som er barn under 18 år, jf. § 50, uten ektefelle eller samboer, har rett til oppholdstillatelse når begge foreldrene har eller får oppholdstillatelse som nevnt i § 40 første ledd.

En søker som er barn under 18 år uten ektefelle eller samboer, har rett til oppholdstillatelse når én av foreldrene har oppholdstillatelse som nevnt i § 40 første ledd, med mindre hensynet til barnets beste taler mot det. Det er et vilkår at referansepersonen har foreldreansvaret, alene eller felles med den andre av foreldrene. Er foreldreansvaret felles, må samtykke foreligge fra den andre av foreldrene, med mindre dette er umulig å innhente, eller særlige grunner tilsier at oppholdstillatelse uansett bør gis. Dersom referansepersonen har flere enn én ektefelle, kan oppholdstillatelse bare gis til flere enn ett barn når de er helsøsken.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende for barn under 18 år som blir adoptert etter utenlandsk lov, eller vil bli adoptert etter lov 16. juni 2017 nr. 48 om adopsjon. Samtykke må være gitt av Barne-, ungdoms- og familieetaten før barnet er kommet til riket.

En søker som er barn under 21 år uten ektefelle eller samboer, og som er forsørget av en utlending som er borger av en stat som har tiltrådt Den europeiske sosialpakt 18. oktober 1961, har rett til opphold når begge foreldrene har oppholdstillatelse som nevnt i § 40 første ledd i riket.
Endret ved lover 20 jan 2012 nr. 5 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 37), 21 juni 2019 nr. 47 (ikr. 1 okt 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 811).

§ 43. Familiegjenforening mellom barn med opphold etter §§ 28 eller 34 og barnets foreldre og søsken

Søkere som er foreldre til barn under 18 år med opphold i riket etter §§ 28 eller 34, har rett til opphold. Det er et vilkår at søkerne skal bo sammen med barnet.

Dersom en av barnets foreldre har oppholdstillatelse i Norge, er det et vilkår at søkeren ikke er gift med eller skal bo sammen med denne forelderen. Dersom søkeren er enslig mor eller far, har den av foreldrene som hadde foreldreansvaret og som barnet bodde fast sammen med i hjemlandet, fortrinnsrett til opphold i Norge.

Første ledd første og annet punktum gjelder tilsvarende for søsken under 18 år som ikke har ektefelle eller samboer, og som bor sammen med foreldrene, eller den av dem som får opphold.

Dersom oppholdstillatelse vil føre til en situasjon der flere enn to personer lever i et samliv som gifte, samboere eller en kombinasjon av dette, kan oppholdstillatelse til en søker som gjenforenes med en annen ektefelle, nektes. Oppholdstillatelse kan også nektes dersom tillatelsen vil lede til at søkeren blir gjenforent med en tidligere ektefelle, og det er sannsynlig at søkeren har til hensikt å gjenoppta samlivet med denne.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 84 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1125).

§ 44. Familiegjenforening mellom norsk barn og barnets mor eller far

En søker som er mor eller far til norsk barn under 18 år som søkeren har foreldreansvaret for og bor fast sammen med, har rett til oppholdstillatelse for å bo sammen med barnet i Norge. Det er et vilkår at søkeren ikke er gift med eller skal bo sammen med barnets andre forelder.

Oppholdstillatelse kan likevel nektes dersom dette ville lede til at søkeren ville bli gjenforent med en herboende ektefelle som allerede er gift med eller samboer med en annen person her. Det samme gjelder dersom søkeren og den herboende forelderen ikke er gift på søknadstidspunktet, men det på et tidligere tidspunkt har bestått et bigamt forhold mellom søkeren, den herboende forelderen og dennes nåværende ektefelle eller samboer.

Kongen kan fastsette utfyllende bestemmelser i forskrift om adgang til å nekte oppholdstillatelse etter annet ledd.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 45. Oppholdstillatelse for mor eller far som skal ha samvær med norsk barn

En søker som er mor eller far til norsk barn under 18 år som bor fast sammen med den andre av foreldrene i riket, har rett til oppholdstillatelse. Det er et vilkår at søkeren:

a. har bodd sammen med barnet eller har utøvet samvær av et visst

omfang det siste året i utlandet,
b. har samværsrett av et visst omfang i riket, og
c. sannsynliggjør at samvær vil bli utøvet.

Oppholdstillatelse kan likevel nektes dersom dette ville lede til at søkeren ville bli gjenforent med en herboende ektefelle som allerede er gift med eller samboer med en annen person her. Det samme gjelder dersom søkeren og den herboende forelderen ikke er gift på søknadstidspunktet, men det på et tidligere tidspunkt har bestått et bigamt forhold mellom søkeren, den herboende forelderen og dennes nåværende ektefelle eller samboer.

Kongen kan fastsette nærmere bestemmelser i forskrift om tidsberegningen etter første ledd bokstav a og om kravet til omfanget av samværsretten etter bokstav a og b. Kongen kan også fastsette utfyllende bestemmelser i forskrift om adgang til å nekte oppholdstillatelse etter annet ledd.

§ 46. Oppholdstillatelse for enslig mor eller far med barn over 18 år i Norge

Mor eller far til en referanseperson som nevnt i § 40 første ledd kan gis oppholdstillatelse dersom referansepersonen er søkerens barn over 18 år. Det er et vilkår at søkeren er over 60 år og uten ektefelle, samboer eller slektninger i opp- eller nedstigende linje i hjemlandet.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

§ 47. Korttidsopphold for å besøke barn i riket

Oppholdstillatelse av inntil ni måneders varighet kan gis til foreldre som skal besøke en referanseperson som nevnt i § 40 første ledd bokstav a til c, når referansepersonen er søkerens barn og er bosatt i riket.

Det er en forutsetning at søkeren returnerer til hjemlandet etter besøksperioden. Innvandringsregulerende hensyn skal være med i vurderingen av om tillatelse bør gis.

Oppholdstillatelse etter denne paragrafen gir ikke rett til å ta arbeid og danner ikke grunnlag for permanent opphold.

Tillatelsen kan ikke fornyes eller forlenges.

Ny tillatelse etter denne bestemmelsen kan tidligst gis etter ett års opphold utenfor riket.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

§ 48. Oppholdstillatelse for å inngå ekteskap

Oppholdstillatelse med inntil seks måneders varighet kan gis til en søker som skal inngå ekteskap etter innreisen med en referanseperson som nevnt i § 40 første ledd. Det er et vilkår at begge parter er over 24 år. Bestemmelsene i § 40 tredje, femte og sjuende ledd, § 40 a og § 41 a gjelder tilsvarende. Dersom partene er omfattet av unntak fra 24-årskravet, jf. § 41 a, er det et vilkår at begge parter er over 18 år. Kongen kan fastsette nærmere vilkår i forskrift.

Oppholdstillatelse etter denne paragrafen danner ikke grunnlag for permanent opphold. Tillatelsen kan ikke forlenges eller fornyes.

Endret ved lover 8 mai 2009 nr. 23 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 4 des 2009 nr. 1442), 21 juni 2013 nr. 90 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 711), 20 apr 2018 nr. 10 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 589).

§ 49. Familieinnvandring i andre tilfeller

Dersom sterke menneskelige hensyn tilsier det, kan oppholdstillatelse også gis til andre familiemedlemmer enn nevnt i §§ 40 til 53, og det kan gjøres unntak fra vilkår knyttet til referansepersonens status.

Ved vurderingen av om oppholdstillatelse bør innvilges, kan det legges vekt på innvandringsregulerende hensyn.

I saker som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Når særlige grunner tilsier det, kan det fastsettes at tillatelsen ikke kan danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse eller at oppholdstillatelsen ikke gir rett til å ta arbeid.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

§ 50. Barn under 18 år

Når det er avgjørende for om det skal gis tillatelse etter dette kapittelet om søkeren er eller har barn under 18 år, anses barnet å være under 18 år når søknaden med alle opplysninger og vedlegg som er nødvendig for å avgjøre den, er innkommet til utlendingsmyndighetene innen 18-årsdagen. Kongen kan fastsette nærmere bestemmelser i forskrift.

§ 51. Unntak fra retten til familieinnvandring

Dersom det ville være i strid med forutsetningene for referansepersonens oppholdstillatelse å innvilge oppholdstillatelse til søkeren etter dette kapittelet,

kan tillatelse nektes.

Oppholdstillatelse etter bestemmelsene i kapittelet her kan nektes dersom referansepersonen etter forespørsel ikke samtykker i at søkeren gis tillatelse, eller dersom det er sannsynlig at ekteskapet er inngått mot en av partenes vilje.

Oppholdstillatelse etter bestemmelsene i kapittelet her kan nektes dersom familielivet kan utøves i et trygt land som familien samlet sett har sterkere tilknytning til, og referansepersonen har

a. oppholdstillatelse som flyktning, jf. § 28,
b. oppholdstillatelse etter innreisetillatelse som overføringsflyktning, jf. § 35 tredje ledd, eller
c. kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon, jf. § 34.

Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift, herunder unntak fra tredje ledd.

Endret ved lov 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 680).

§ 52. Fortsatt oppholdstillatelse på grunnlag av samværsordning med barn

En søker som har foreldreansvaret for barn under 18 år som ikke bor fast sammen med søkeren, har rett til ny oppholdstillatelse når dette er nødvendig for å videreføre samvær med barnet i riket. Det er et vilkår at:

a. søkeren har oppholdt seg i riket med tillatelse det siste året,
b. barnet oppfyller vilkårene etter § 40 første ledd og har opphold i riket sammen med den andre av foreldrene som barnet bor fast sammen med, og
c. søkeren har samværsrett av et visst omfang og benytter denne.

En søker som har foreldreansvaret for barn under 18 år som bor fast sammen med søkeren, har rett til ny oppholdstillatelse når dette er nødvendig for å videreføre samvær mellom barnet og den andre av foreldrene i riket. Det er et vilkår at:

a. søkeren har oppholdt seg i riket med tillatelse det siste året,
b. den andre av foreldrene oppfyller vilkårene etter § 40 første ledd, og
c. den andre av foreldrene har samværsrett av et visst omfang og benytter denne.

Annet ledd gjelder tilsvarende for barnet dersom barnet mistet

oppholdstillatelsen som følge av at forelderen som barnet bor fast sammen med, mistet sin tidligere oppholdstillatelse. Det er et vilkår at forelderen som barnet bor fast sammen med, også får innvilget oppholdstillatelse etter annet ledd.

Dersom vilkåret om samvær etter første og annet ledd ikke er oppfylt, kan søkeren likevel gis ny oppholdstillatelse dersom det sannsynliggjøres at vilkåret vil være oppfylt i løpet av et angitt tidsrom, som ikke kan overstige ett år.

Kongen kan fastsette nærmere bestemmelser i forskrift om kravet til omfanget og utøvelsen av samværsretten.

§ 53. Fortsatt oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag

En utlending som har oppholdstillatelse etter §§ 40 eller 41, skal etter søknad gis ny oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag dersom:

a. samlivet er opphørt på grunn av referansepersonens død, med mindre særlige grunner taler imot det, eller
b. samlivet er opphørt, og det er grunn til å anta at utlendingen eller eventuelle barn har blitt mishandlet i samlivsforholdet eller av andre medlemmer av samme husstand, eller av svigerfamilie.

Ny oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag kan etter søknad også gis til en utlending som har oppholdstillatelse etter §§ 40 eller 41, dersom utlendingen som følge av samlivsbruddet vil få urimelige vanskeligheter i hjemlandet grunnet de sosiale og kulturelle forholdene der.

Når det er reist søksmål etter lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap § 16 tredje ledd eller § 23 tredje ledd, skal en utlending som av den grunn mister oppholdsgrunnlaget som ektefelle, etter søknad gis ny oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag med mindre særlige grunner taler imot dette. Tillatelsen gis for seks måneder av gangen inntil rettskraftig avgjørelse foreligger. Dersom ekteskapet blir kjent ugyldig eller oppløses ved skilsmisse, gis utlendingen etter søknad ny tillatelse på selvstendig grunnlag, forutsatt at søkeren ikke har utøvd eller medvirket til å utøve tvang ved ekteskapsinngåelsen.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 78 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 5 okt 2018 nr. 1547).

Kapittel 7. Allmenne regler om oppholdstillatelse mv.

§ 54. Anvendelsesområdet for bestemmelsene i dette kapittelet

Med mindre annet er fastsatt i loven eller forskrift i medhold av loven, gjelder

bestemmelsene i dette kapittelet for alle oppholdstillatelser etter loven, med unntak for oppholdstillatelser etter § 74 og kapittel 13.

§ 55. Krav om oppholdstillatelse for å kunne ta arbeid og opphold

En utlending som akter å ta arbeid mot eller uten vederlag, eller som vil drive ervervsvirksomhet i riket, må ha oppholdstillatelse som gir rett til å ta arbeid eller drive ervervsvirksomhet, med mindre annet fremgår i eller i medhold av loven.

En utlending som akter å ta opphold i riket utover tre måneder uten å ta arbeid, må ha oppholdstillatelse. Opphold i et annet land som deltar i Schengensamarbeidet, likestilles med opphold i riket. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om beregning av oppholdstiden.

§ 56. Søknad om oppholdstillatelse

Førstegangs oppholdstillatelse skal være gitt før innreise i riket.

Bestemmelsen i første ledd innebærer ingen begrensning i retten til å søke asyl, jf. § 28, eller til å påberope et vern mot utsendelse, jf. § 73.

Utlendingsmyndighetene kan i enkelttilfeller gjøre unntak fra vilkåret i første ledd når sterke rimelighetsgrunner tilsier det.

Dersom oppholdstillatelse søkes etter §§ 40 eller 41, og ekteskapet er inngått eller samboerforholdet er etablert i utlandet etter at referansepersonen, jf. § 39, først har vært bosatt i Norge, kan oppholdstillatelse ikke innvilges før referansepersonen har vendt tilbake til Norge og har vært til intervju hos utlendingsmyndighetene, med mindre

a. saken gjelder en søknad etter § 40, og referansepersonen var til intervju i anledning saken før ekteskapet ble inngått, eller
b. søkeren har rett til innreise uten visum.

Kongen kan fastsette unntak fra første og fjerde ledd i forskrift. Kongen kan også gi nærmere bestemmelser i forskrift om fremgangsmåten ved fremsettelse av søknad om oppholdstillatelse og om gjennomføringen av intervjuer som nevnt i fjerde ledd.

Når søkeren ikke fyller vilkårene for å søke fra riket, avslås søknaden på dette grunnlaget. Det samme gjelder når søkeren ikke fyller vilkårene for å reise inn i riket før tillatelse er gitt.

§ 57. Oppholdstillatelse under søknadsbehandlingen

Når det er sannsynlig at søknaden vil bli innvilget, kan søkeren etter anmodning gis en oppholdstillatelse som løper inntil vedtaket foreligger.

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke for utlendinger som søker oppholdstillatelse etter kapittel 4.

Bestemmelsen i § 60 tredje ledd bokstav a til c gjelder tilsvarende. Oppholdstillatelse etter denne paragrafen danner ikke grunnlag for permanent oppholdstillatelse.

Forvaltningsloven kapittel IV til VI gjelder ikke for vedtak om oppholdstillatelse etter denne paragrafen.

Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift.

§ 58. Krav til underhold og bolig

Det stilles krav om underhold og bolig for at oppholdstillatelse skal gis etter loven eller forskrift gitt i medhold av loven.

Kravet til underhold og bolig gjelder ikke for den som har rett til oppholdstillatelse etter § 28 annet ledd, eller som fyller vilkårene for vern mot utsendelse etter § 73.

Kongen kan fastsette nærmere regler og unntak i forskrift.

§ 59. Krav til utlendingens vandel mv.

En utlending som ellers oppfyller vilkårene for oppholdstillatelse, kan nektes tillatelse dersom det foreligger omstendigheter som vil gi grunn til å nekte utlendingen adgang til eller opphold i riket i medhold av andre bestemmelser i loven.

Oppholdstillatelse etter § 28 kan likevel ikke nektes med hjemmel i denne paragrafen.

§ 60. Oppholdstillatelsens varighet og innhold

Førstegangs oppholdstillatelse gis som midlertidig oppholdstillatelse for inntil fem år. Med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av loven, skal tillatelse gis for minst ett år. Varigheten av en tillatelse gitt etter bestemmelsene i kapittel 6 skal ikke overstige utløpet av tillatelsen til referansepersonen, jf. § 39. Varigheten av en tillatelse etter bestemmelsene i kapittel 3 skal ikke overstige arbeidsforholdets lengde.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om varigheten av oppholdstillatelser etter første ledd.

Med mindre annet er særskilt fastsatt i loven eller i medhold av loven, gjelder følgende:

a. oppholdstillatelsen gir rett til opphold i hele riket,
b. oppholdstillatelsen gir rett til å ta arbeid og til å drive ervervsvirksomhet i hele riket,
c. oppholdstillatelsen gir adgang til gjentatte innreiser i riket så lenge den gjelder, og
d. oppholdstillatelsen danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, jf. § 62.

Tillatelse gitt til et familiemedlem i medhold av bestemmelsene i kapittel 6 gjelder med de samme begrensningene som er fastsatt for tillatelsen til referansepersonen, jf. § 39. Begrensninger i referansepersonens tillatelse gitt etter § 23, som går ut på at retten til å ta arbeid er knyttet til en bestemt arbeidsgiver, en bestemt type arbeid eller et bestemt arbeid, gjelder likevel ikke. Kongen kan fastsette unntak fra første punktum i forskrift.

Det er et vilkår for oppholdstillatelse at utlendingen skal oppholde seg i Norge minst seks måneder i en tillatelsesperiode på ett år. Dette gjelder likevel ikke dersom formålet med tillatelsen eller andre forhold ved tillatelsen tilsier det. Kongen kan fastsette nærmere regler og unntak i forskrift.

Dersom utlendingen har begått handlinger som nevnt i § 66 første ledd bokstav a uten at det er truffet vedtak om utvisning, kan det i vedtaket om oppholdstillatelse fastsettes krav om inntil tre års tilleggstid før permanent oppholdstillatelse kan innvilges etter § 62. Tilleggstiden beregnes fra det tidspunkt vilkåret om botid for permanent oppholdstillatelse tidligst er oppfylt. Dersom forholdet faller inn under § 62 fjerde ledd, kan det fastsettes at tillatelsen ikke skal danne grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Dette gjelder også i tilfeller hvor utlendingen har vært utvist med et innreiseforbud som er utløpt.

De vilkårene og begrensningene som er fastsatt, skal fremgå av tillatelsen. Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 204), 18 des 2020 nr. 150 (ikr. 18 des 2020 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2834, endringen gjelder fra 1 des 2020, se loven del III nr. 2), 7 mai 2021 nr. 32 (ikr. 10 sep 2021 iflg. res. 3 sep 2021 nr. 2659), 20 juni 2025 nr. 84 (i kraft 1 sep 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1125).

§ 61. Fornyelse av oppholdstillatelse

En utlending har etter søknad rett til fornyelse av en midlertidig oppholdstillatelse dersom grunnlaget for førstegangs tillatelse fortsatt er til stede. Dette gjelder likevel ikke dersom det fremgår av loven eller forskrift i medhold av loven at oppholdstillatelsen ikke kan fornyes, eller det foreligger omstendigheter som vil gi grunn til å nekte utlendingen adgang til eller opphold i riket i medhold av andre bestemmelser i loven.

Med mindre det er grunnlag for opphør eller tilbakekall etter §§ 37 eller 63, skal en oppholdstillatelse etter §§ 28 og 34 fornyes. En oppholdstillatelse etter § 34 kan likevel ikke fornyes dersom det er besluttet at adgangen til å gi kollektiv beskyttelse er bortfalt, jf. § 34 første ledd.

For tillatelse etter kapittel 6 gjelder ikke krav om at barn skal være under 18 år eller 21 år ved fornyelse.

For tillatelse etter kapittel 3 gjelder ikke krav om at søkeren er omfattet av en kvoteordning eller at stillingen ikke kan besettes av innenlandsk arbeidskraft eller arbeidskraft fra EØS- eller EFTA-området ved fornyelse.

Fornyet tillatelse gis som midlertidig oppholdstillatelse og i alminnelighet for ett eller to år.

En utlending som søker om fornyelse av en midlertidig oppholdstillatelse, kan få fortsatt opphold på samme vilkår inntil søknaden er endelig avgjort. Utlendingen har rett til slikt opphold dersom vedkommende søker om fornyelse senest én måned før tillatelsen utløper. Dette gjelder ikke dersom det fremgår av loven eller forskrift i medhold av loven at oppholdstillatelsen ikke kan fornyes.

En utlending som søker oppholdstillatelse på nytt faktisk eller rettslig grunnlag, kan få fortsatt opphold på samme vilkår som tidligere tillatelse inntil søknaden er endelig avgjort. Utlendingen har rett til dette dersom vedkommende søker om ny tillatelse senest én måned før utløpet av gjeldende tillatelse, og vedkommende har hatt lovlig opphold i medhold av tidligere tillatelse minst de siste ni månedene. Tilsvarende gjelder for en utlending med tillatelse etter § 48 som søker oppholdstillatelse i medhold av § 40.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

§ 62. Permanent oppholdstillatelse

En utlending som de siste tre årene har oppholdt seg i riket med midlertidig oppholdstillatelse som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, har etter søknad rett til permanent oppholdstillatelse dersom følgende er oppfylt:

a. utlendingen de siste tre årene ikke har oppholdt seg utenfor riket mer

enn syv måneder til sammen

b. utlendingen fortsatt oppfyller vilkårene for en midlertidig oppholdstillatelse som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse
c. det ikke foreligger forhold som nevnt i § 66, er fastsatt krav til tilleggstid etter § 60 sjette ledd første punktum eller § 70 annet ledd første punktum som fortsatt løper
d. utlendingen har bestått muntlig prøve i norsk
e. utlendingen har bestått prøve i samfunnskunnskap på et språk han eller hun forstår
f. utlendingen har vært selvforsørget de siste tolv månedene.

En utlending med midlertidig oppholdstillatelse i medhold av lovens § 28 eller § 38 har likevel først rett til permanent oppholdstillatelse etter søknad dersom utlendingen de siste fem årene har oppholdt seg i riket med midlertidig oppholdstillatelse som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Tilsvarende gjelder utlending som får oppholdstillatelse som familiemedlem til utlending som nevnt i første punktum, eller til utlending som har fått permanent oppholdstillatelse på grunnlag av tillatelse etter lovens § 28 eller § 38, jf. kapittel 6. Det er et vilkår at utlendingen de siste fem årene ikke har oppholdt seg utenfor riket mer enn ti måneder til sammen. Vilkårene i første ledd bokstav b til f gjelder tilsvarende.

For å ha rett til permanent oppholdstillatelse skal vilkårene i første ledd bokstav a til e og annet ledd være oppfylt på vedtakstidspunktet. Vilkåret i første ledd bokstav f skal være oppfylt på søknadstidspunktet eller oppfylles i perioden frem til vedtakstidspunktet.

En søknad om permanent oppholdstillatelse kan avslås dersom det foreligger tungtveiende, innvandringsregulerende hensyn, herunder at utlendingen aktivt har motarbeidet avklaring av egen identitet etter ankomst til landet.

Dersom søkeren er mistenkt eller siktet for et forhold som nevnt i § 66, stilles søknaden om permanent oppholdstillatelse i bero. Søknaden kan tidligst innvilges når saken er henlagt eller skyldspørsmålet er endelig avgjort.

Når det foreligger forhold som nevnt i § 66 og utlendingen ikke blir utvist, kreves lengre botid enn nevnt i første og annet ledd for at permanent oppholdstillatelse skal gis. Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift om beregningen av tilleggstid når det foreligger forhold som nevnt i § 66.

Permanent oppholdstillatelse gir rett til opphold i riket uten tidsbegrensning og gir et utvidet vern mot utvisning, jf. § 68. Bestemmelsen i § 60 tredje ledd bokstav a til c gjelder tilsvarende.

Tillatelsen faller bort når innehaveren har oppholdt seg utenfor riket sammenhengende i mer enn to år. Oppholdet utenfor riket anses å være

sammenhengende selv om utlendingen har hatt ett eller flere opphold av en viss varighet i riket. Vedtak om bortfall treffes av Utlendingsdirektoratet. En utlending kan etter søknad gis adgang til å oppholde seg utenfor riket i mer enn to år uten at tillatelsen faller bort.

Kongen kan gi forskrift om

a. at permanent oppholdstillatelse kan gis i andre tilfeller enn nevnt i første ledd
b. innholdet i vilkårene etter første ledd bokstav d, e og f og fjerde ledd og unntak fra disse vilkårene
c. bortfall av permanent oppholdstillatelse og hvor langvarig et mellomliggende opphold i Norge skal være for at et opphold i utlandet ikke regnes som sammenhengende etter åttende ledd.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 30 sep 2016 nr. 1136 for endr i annet til syvende ledd), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1588 for endr i første ledd bokstav d og e og gjelder for søknader som fremmes 17 des 2016 eller senere), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 sep 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 835 for endr i første ledd bokstav f og gjelder bare for søknader som fremmes 1 sep 2017 eller senere), 15 des 2017 nr. 108 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2045), 18 des 2020 nr. 150 (ikr. 18 des 2020 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2834, endringen gjelder fra 1 des 2020, se loven del III nr. 2), 7 mai 2021 nr. 32 (ikr. 10 sep 2021 iflg. res. 3 sep 2021 nr. 2659), 25 mars 2022 nr. 16 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 549), 20 juni 2025 nr. 84 (i kraft 1 sep 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1125, se endringsloven del III nr. 3 for overgangsregel).

§ 63. Tilbakekall av oppholdstillatelse

Midlertidig og permanent oppholdstillatelse kan tilbakekalles dersom utlendingen mot bedre vitende har gitt uriktige opplysninger eller fortiet forhold av vesentlig betydning for vedtaket, eller dersom det for øvrig følger av alminnelige forvaltningsrettslige regler.

Midlertidig og permanent oppholdstillatelse kan også tilbakekalles dersom en utlending som ikke er borger av et Schengenland, er besluttet sendt ut fra et slikt land med grunnlag i en vurdering som kunne ha ført til utvisning av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser, jf. § 126 annet ledd.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 64. Reisebevis for flyktninger og utlendingspass

En utlending som får oppholdstillatelse etter § 28, skal etter søknad også gis reisebevis for flyktninger for reiser utenfor Norge dersom ikke særlige grunner taler mot det. Har flyktningen reisedokument utstedt av en fremmed stat, gjelder denne retten bare når Norge i henhold til en internasjonal avtale har plikt til å utstede reisebevis for flyktninger.

En utlending som har eller gis oppholdstillatelse i riket på grunnlag av søknad om asyl, men uten å ha fått innvilget oppholdstillatelse som flyktning, skal gis utlendingspass for reise utenfor Norge dersom utlendingens forhold til hjemlandets myndigheter tilsier det, og det ikke er særlige grunner som taler mot det. Utlendingspass kan også utstedes i andre tilfeller etter nærmere regler fastsatt av Kongen.

Pass eller annet reisedokument søkeren er i besittelse av, må innleveres sammen med søknaden om reisebevis for flyktninger eller utlendingspass.

Kongen kan i forskrift gi regler om utstedelse, gyldighetsområde, fornyelse og inndragning av reisebevis for flyktninger og utlendingspass og de nærmere vilkårene for dette, samt gi regler om passérbrev.
Endret ved lov 20 jan 2012 nr. 5 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 37).

§ 64 a. Schengen-standardisert oppholdskort

En utlending som innvilges midlertidig eller permanent oppholdstillatelse, skal få sin tillatelse dokumentert ved at det utstedes Schengen-standardisert oppholdskort (standardisert oppholdskort) med elektronisk lagret biometri, jf. § 100 a. Dette gjelder ikke ved oppholdstillatelse under søknadsbehandlingen etter § 57.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift, herunder om plikt til å fremlegge standardisert oppholdskort og unntak fra første ledd.
Tilføyd ved lov 20 apr 2012 nr. 17 (ikr. 20 mai 2012 iflg. res. 4 mai 2012 nr. 401).

§ 65. Vedtaksmyndighet

Vedtak om midlertidig og permanent oppholdstillatelse, fornyelse og tilbakekall fattes av Utlendingsdirektoratet. Utlendingsdirektoratet avgjør også spørsmål om vern mot utsendelse etter § 73 og søknad om reisebevis og utlendingspass etter § 64.

Kongen kan i forskrift fastsette at politiet kan avgjøre søknader om midlertidig og permanent oppholdstillatelse og om fornyelse av midlertidig oppholdstillatelse. Kongen kan også fastsette at politiet skal kunne avgjøre

førstegangssøknader og søknader om fornyelse av utlendingspass, samt innvilge førstegangssøknader og søknader om fornyelse av reisebevis. Kongen kan også fastsette i forskrift at søknader om midlertidig oppholdstillatelse skal kunne avgjøres ved norsk utenriksstasjon.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

Kapittel 8. Utvisning

§ 66. Utvisning av utlendinger uten oppholdstillatelse

En utlending uten oppholdstillatelse kan utvises

a. når utlendingen grovt eller gjentatte ganger har overtrådt en eller flere bestemmelser i loven her eller grenseloven, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger i en sak etter loven, eller unndrar seg gjennomføringen av et vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90,
b. når utlendingen for mindre enn fem år siden i utlandet har sonet eller er ilagt straff for et forhold som etter norsk lov kan føre til fengselsstraff. Tilsvarende gjelder ved en ilagt særreaksjon som følge av et straffbart forhold som nevnt,
c. når utlendingen her i riket er ilagt straff eller særreaksjon for et forhold som kan føre til fengselsstraff, eller for overtredelse av et av følgende straffebud i straffeloven:
    - § 323 (mindre tyveri)
    - § 326 (mindre underslag)
    - § 334 (mindre heleri)
    - § 339 (mindre hvitvasking)
    - § 362 (mindre dokumentfalsk)
    - § 373 (mindre bedrageri)
d. når en administrativ myndighet i et Schengenland har truffet en endelig avgjørelse om bortvisning eller utvisning av utlendingen på grunn av manglende overholdelse av landets bestemmelser om utlendingers innreise eller opphold,
e. når utlendingen har overtrådt straffeloven kapittel 18, eller har gitt trygt tilholdssted til noen som utlendingen kjenner til at har begått et slikt lovbrudd,
f. når utlendingens søknad om beskyttelse er nektet realitetsbehandlet i medhold av § 32 første ledd bokstav a eller d, og søkeren også tidligere har fått søknad nektet realitetsbehandlet, og søknaden

fremstår som et misbruk av asylsystemet,

g. når utlendingen er utelukket fra rett til anerkjennelse som flyktning etter § 31 første ledd bokstav a til c, annet eller tredje ledd, eller ville blitt det ved en vurdering etter disse bestemmelsene, eller

h. når utlendingen har søkt eller har hatt urettmessig opphold med grunnlag i et omgåelsesekteskap, jf. § 40 fjerde ledd og § 120 sjette ledd, og omgåelsen anses som bevisst og grov.

Med mindre det vil være et uforholdsmessig tiltak, jf. § 70, skal en utlending uten oppholdstillatelse utvises

a. når utlendingen ikke har overholdt utreisefristen gitt i medhold av § 90 a, eller

b. når utlendingen ikke er gitt en utreisefrist

1. fordi det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen vil unndra seg iverksettingen av vedtaket, jf. § 90 a første ledd bokstav a og § 106 d,

2. fordi en søknad er avslått som åpenbart grunnløs, eller som følge av vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger, jf. § 90 a første ledd bokstav b,

3. fordi utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot offentlig orden etter § 90 a første ledd bokstav c, eller

4. fordi utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser etter § 129 femte ledd.

Dersom forholdet som danner grunnlag for utvisning, er en straffbar handling som ble begått på et tidspunkt hvor utlendingen hadde gyldig midlertidig oppholdstillatelse, gjelder § 67 selv om utlendingen står uten oppholdstillatelse på vedtakstidspunktet. Ettårsfristen i § 67 gjelder likevel bare dersom utlendingen har fremmet søknad om fornyet oppholdstillatelse, og har rett til fortsatt opphold på samme vilkår inntil søknaden er endelig avgjort, etter reglene i § 61.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 17 des 2010 nr. 88 (ikr. 24 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1612), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 12 des 2014 nr. 71 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1700), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 des 2015 nr. 127 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 sep 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1005, se denne for overgangsbestemmelse), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 21 okt 2016 iflg. res. 14 okt 2016 nr. 1204), 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), 22 juni 2018 nr. 78 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 5 okt 2018 nr. 1547), 29 mai 2020

nr. 57 (ikr. 1 juni 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1099), 11 juni 2021 nr. 70 (ikr. 1 sep 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1875), 20 april 2018 nr. 8 som endret ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638), 19 april 2024 nr. 19 (i kraft 15 sep 2024 iflg. res. 19 april 2024 nr. 633), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 67. Utvisning av utlendinger som har midlertidig oppholdstillatelse

En utlending som har midlertidig oppholdstillatelse kan utvises:

a. når utlendingen for mindre enn fem år siden i utlandet har sonet eller er ilagt straff for et forhold som etter norsk lov kan føre til fengselsstraff i mer enn ett år. Tilsvarende gjelder ved en ilagt særreaksjon som følge av et straffbart forhold som nevnt,
b. når utlendingen for mindre enn ett år siden her i riket har sonet eller er ilagt straff eller særreaksjon for et forhold som kan føre til fengselsstraff i mer enn ett år,
c. når utlendingen for mindre enn ett år siden her i riket har sonet eller er ilagt straff eller særreaksjon for overtredelse av et av følgende straffebud i straffeloven:
    - § 168 (brudd på oppholds- og kontaktforbud)
    - § 182 første ledd (opptøyer)
    - § 189 (ulovlig bevæpning på offentlig sted)
    - § 231 annet ledd (uaktsom narkotikaovertredelse)
    - § 237 fjerde ledd (grovt uaktsom smitteoverføring)
    - § 262 første ledd (brudd på ekteskapsloven)
    - § 263 (trusler)
    - § 271 første ledd (kroppskrenkelse)
    - § 297 (seksuell handling uten samtykke)
    - § 298 (seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke)
    - § 305 (seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år)
    - § 306 (avtale om møte for å begå seksuelt overgrep)
    - § 374 første punktum (grovt uaktsomt bedrageri)
    - § 380 (grovt uaktsomt skattesvik)
d. når utlendingen har overtrådt straffeloven kapittel 18, eller har gitt trygt tilholdssted til noen som utlendingen kjenner til at har begått et slikt lovbrudd,
e. når utlendingen er utelukket fra rett til anerkjennelse som flyktning etter § 31 første ledd bokstav a til c, annet eller tredje ledd, eller ville

blitt det ved en vurdering etter disse bestemmelsene, eller

f. når utlendingen for mindre enn ett år siden her i riket har sonet eller er ilagt straff for alvorlig overtredelse av én eller flere bestemmelser i vegtrafikkloven, og utlendingen ble dømt til ubetinget fengselsstraff, den straffbare handlingen skapte særlig stor fare for andre trafikanter eller for allmennheten, eller utlendingen er straffet for flere lovovertredelser som kan føre til tap av retten til å føre motorvogn, eller for flere tilfeller av kjøring uten førerrett.

Dersom en straffbar handling ble begått før utlendingen fikk midlertidig oppholdstillatelse, gjelder § 66 første ledd bokstav b og c tilsvarende. Det samme gjelder ved et sammenhengende straffbart forhold som delvis har pågått i en periode hvor utlendingen var uten oppholdstillatelse, og hvor utlendingen i perioden ikke har søkt om fornyelse av oppholdstillatelse med rett til fortsatt opphold på samme vilkår inntil søknaden er endelig avgjort, etter reglene i § 61. Endret ved lover 20 jan 2012 nr. 5 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 37), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 des 2015 nr. 127 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625), 21 juni 2017 nr. 90 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 821), 22 juni 2018 nr. 78 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 5 okt 2018 nr. 1547), 29 mai 2020 nr. 57 (ikr. 1 juni 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1099), 11 juni 2021 nr. 70 (ikr. 1 sep 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1875).

§ 68. Utvisning av utlendinger som har permanent oppholdstillatelse

En utlending som har permanent oppholdstillatelse kan utvises:

a. når utlendingen for mindre enn fem år siden i utlandet har sonet eller er ilagt straff for et forhold som etter norsk lov kan føre til fengselsstraff i to år eller mer. Tilsvarende gjelder ved en ilagt særreaksjon som følge av et straffbart forhold som nevnt,
b. når utlendingen for mindre enn ett år siden her i riket har sonet eller er ilagt straff eller særreaksjon for et forhold som kan føre til fengselsstraff i to år eller mer, eller for overtredelse av et av følgende straffebud i straffeloven:
    - § 182 første ledd (opptøyer)
    - § 189 (ulovlig bevæpning på offentlig sted)
    - § 231 annet ledd (uaktsom narkotikaovertredelse)
    - § 237 fjerde ledd (grovt uaktsom smitteoverføring)
    - § 262 første ledd (brudd på ekteskapsloven)
    - § 263 (trusler)

- § 297 (seksuell handling uten samtykke)
- § 298 (seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke)
- § 305 (seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år)
- § 306 (avtale om møte for å begå seksuelt overgrep)
- § 374 første punktum (grovt uaktsomt bedrageri)

c. når utlendingen har overtrådt straffeloven kapittel 18, eller har gitt trygt tilholdssted til noen som utlendingen kjenner til at har begått et slikt lovbrudd, eller

d. når utlendingen er utelukket fra rett til anerkjennelse som flyktning etter § 31 første ledd bokstav a til c, annet eller tredje ledd, eller ville blitt det ved en vurdering etter disse bestemmelsene.

Dersom en straffbar handling ble begått før utlendingen fikk permanent oppholdstillatelse, gjelder § 67 første ledd bokstav a, b, c og f og annet ledd tilsvarende. Det samme gjelder ved sammenhengende straffbare forhold som ble påbegynt før utlendingen fikk permanent oppholdstillatelse.
Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 91 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 712), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 des 2015 nr. 127 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1625), 21 juni 2017 nr. 90 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 821), 22 juni 2018 nr. 78 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 5 okt 2018 nr. 1547), 29 mai 2020 nr. 57 (ikr. 1 juni 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1099), 11 juni 2021 nr. 70 (ikr. 1 sep 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1875).

§ 69. Vern mot utvisning for norske borgere og utlendinger som er født i riket

En norsk statsborger kan ikke utvises.

En utlending som er født i riket og som senere uavbrutt har hatt fast bopel her, kan ikke utvises.

§ 70. Krav til forholdsmessighet mv.

En utlending kan ikke utvises dersom det i betraktning av forholdets alvor og utlendingens tilknytning til riket vil være et uforholdsmessig tiltak overfor utlendingen selv eller de nærmeste familiemedlemmene. I saker som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Dersom utlendingen har begått handlinger som nevnt i § 66 første ledd bokstav a eller h, kan det i stedet for utvisning treffes vedtak om inntil tre års

tilleggstid for at en fremtidig søknad om permanent oppholdstillatelse skal innvilges. Dersom forholdet faller inn under § 62 fjerde ledd, kan det fastsettes at en fremtidig søknad om permanent oppholdstillatelse ikke skal innvilges.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om vurderingen etter første og annet ledd.

Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 32 (ikr. 10 sep 2021 iflg. res. 3 sep 2021 nr. 2659, se res. 3 sep 2021 nr. 2660 for overgangsbestemmelse), 19 april 2024 nr. 19 (i kraft 15 sep 2024 iflg. res. 19 april 2024 nr. 633), 20 juni 2025 nr. 84 (i kraft 1 sep 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1125).

§ 71. Utvisningens virkning og varighet

Enhver gyldig tillatelse til opphold i riket opphører å gjelde når et vedtak om utvisning er endelig. Kongen kan gi forskrift om virkningen av et vedtak om utvisning for søknader om oppholdstillatelse som ikke er avgjort på utvisningstidspunktet.

Utvisningen er til hinder for senere innreise i riket eller Schengen- og EU-området. Innreiseforbudet kan gjøres varig eller tidsbegrenset, men ikke for kortere tidsrom enn ett år.

Innreiseforbudet løper fra det tidspunktet utlendingen forlater området utreiseplikten gjelder etter § 90 første ledd. Dersom vedtaket ikke pålegger en utreiseplikt, løper innreiseforbudet fra tidspunktet for førsteinstansens vedtak.

Innreiseforbudet kan etter søknad oppheves dersom nye omstendigheter tilsier det. Dersom særskilte omstendigheter foreligger, kan den utviste etter søknad få adgang til riket for kortvarig besøk selv om innreiseforbudet ikke oppheves, men som regel ikke før to år er gått fra utreisen.

Kongen kan gi forskrift om virkningen og varigheten av utvisningen.

Endret ved lov 17 des 2010 nr. 88 (ikr. 24 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1612), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 72. Vedtaksmyndighet mv. i sak om utvisning

Vedtak om utvisning treffes av Utlendingsdirektoratet. Saker om utvisning forberedes av politiet.

Før det treffes vedtak om utvisning av en utlending som utholder en strafferettslig særreaksjon, skal det innhentes uttalelse fra den faglig ansvarlige for særreaksjonen, jf. psykisk helsevernloven § 1-4, om gjennomføringen av særreaksjonen og faren for nye alvorlige lovbrudd. Uttalelsen skal forelegges påtalemyndigheten, som skal gis anledning til å uttale seg om saken.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift, herunder om avskjæring av frister

gjennom forhåndsvarsel om utvisning mv.
Endret ved lov 24 apr 2015 nr. 22 (ikr. 1 mai 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 405), 11 juni 2021 nr. 70 (ikr. 1 sep 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1875)

Kapittel 9. Absolutt vern mot utsendelse (non refoulement)

§ 73. Absolutt vern mot utsendelse

En utlending kan ikke sendes til et område der vedkommende ville være i en situasjon som nevnt i § 28 første ledd bokstav a, med mindre:

a. utlendingen er utelukket fra beskyttelse etter § 31, eller
b. utlendingen med rimelig grunn anses som en fare for rikets sikkerhet eller har fått endelig dom for en særlig alvorlig forbrytelse og av den grunn utgjør en fare for det norske samfunn.

En utlending kan ikke sendes til et område der vedkommende ville være i en situasjon som nevnt i § 28 første ledd bokstav b. Vernet etter denne bestemmelsen gjelder også ved situasjoner som nevnt i første ledd bokstav a og b.

Vernet etter første og annet ledd gjelder også utsendelse til et område der vedkommende ikke ville være trygg mot å bli sendt videre til et slikt område som nevnt i § 28 første ledd.

Vernet etter første til tredje ledd kommer til anvendelse ved alle former for vedtak etter loven. Vernet mot utsendelse er likevel ikke til hinder for at det treffes vedtak om utvisning etter § 66 første ledd bokstav g, § 67 første ledd bokstav e, § 68 første ledd bokstav d eller § 126 annet ledd, men vedtaket kan ikke iverksettes før grunnlaget for utsendelsesvernet er bortfalt.
Endret ved lover 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3), 20 jan 2012 nr. 5 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 37), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 22 juni 2018 nr. 78 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 5 okt 2018 nr. 1547), 16 juni 2023 nr. 58 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 903).

§ 74. Oppholdstillatelse for en utlending som har vernet mot utsendelse etter § 73 som sitt eneste grunnlag for opphold

En utlending som har vernet mot utsendelse etter § 73 som sitt eneste grunnlag for opphold i riket, kan gis en midlertidig oppholdstillatelse inntil hinderet for utsendelse bortfaller. Det kan også fastsettes at tillatelsen ikke skal gi rett til å

ta arbeid. Oppholdstillatelse etter denne paragrafen gir ikke rett til å besøke andre Schengenland. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift, herunder om varighet og fornyelse av tillatelser etter denne paragrafen.

Kapittel 10. Organisering av utlendingsmyndighetene

§ 75. Utøvelse av myndighet etter loven

Stortinget godkjenner hovedprinsippene for reguleringen av innvandringen.

Loven gjennomføres av Kongen, departementet, Utlendingsnemnda, Utlendingsdirektoratet, politiet og andre offentlige myndigheter. Dersom det ikke fremgår direkte av loven, bestemmer Kongen i forskrift hvilke oppgaver og hvilken myndighet de ulike offentlige instansene skal ha etter loven.

Der politimesteren er tillagt myndighet etter denne loven, kan Kongen i forskrift fastsette at også andre etatsledere i politiet skal ha slik myndighet.

Der myndighet etter denne loven er lagt til politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt, må den politimesteren gir fullmakt være jurist.

§ 76. Instruksjonsmyndighet og overprøving av vedtak

Vedtak etter loven truffet av politiet, utenriksstasjoner eller andre forvaltningsorganer, kan påklages til Utlendingsdirektoratet. Vedtak etter loven truffet av Utlendingsdirektoratet i første instans kan påklages til Utlendingsnemnda.

Departementets alminnelige instruksjonsadgang gir ikke adgang til å instruere om avgjørelsen av enkeltsaker. Departementet kan heller ikke instruere Utlendingsnemnda om lovtolkning eller skjønnsutøvelse i andre saker enn saker om stønad til retur eller tilbakevending etter § 90 g. Departementet kan instruere om prioritering av saker.

Departementet kan beslutte at vedtak truffet av Utlendingsdirektoratet til gunst for utlendingen skal overprøves av Utlendingsnemnda. Beslutningen skal treffes senest fire måneder etter at vedtaket ble truffet, være skriftlig og grunngis. Forvaltningsloven kapittel IV til VI om saksforberedelse, vedtak og klage gjelder ikke for slike beslutninger.

Kommer Utlendingsnemnda i en sak etter tredje ledd til at Utlendingsdirektoratets vedtak er ugyldig, skal den oppheve vedtaket og sende saken tilbake til Utlendingsdirektoratet for hel eller delvis ny behandling. Gyldige vedtak kan ikke oppheves eller endres, men nemnda kan avgi en uttalelse om sakens prinsipielle sider.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om saksforberedelse og

Utlendingsnemndas kompetanse i saker etter tredje ledd.
Endret ved lover 6 jan 2012 nr. 2 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 6 jan 2012 nr. 4), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 20 nov 2015 nr. 94, 15 des 2017 nr. 108, 2 juni 2023 nr. 20 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 778), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602), 20 juni 2025 nr. 84 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1125).

§ 77. Utlendingsnemnda

Utlendingsnemnda avgjør som et uavhengig organ de sakene som er lagt til den i § 76 første og tredje ledd.

Utlendingsnemnda ledes av en direktør som må fylle kravene til dommere. Direktøren beskikkes på åremål av Kongen i statsråd for seks år. Gjenoppnevning kan foretas for én periode.

Utlendingsnemnda skal videre ha nemndledere som må fylle kravene til dommere. De beskikkes av Kongen i statsråd.

Utlendingsnemnda skal ha nemndmedlemmer oppnevnt av departementet etter forslag fra statsforvalterne, Norges Juristforbund, Samfunnsviterne og frivillige organisasjoner. Medlemmene oppnevnes for fire år. Vervet er frivillig, og den enkelte må derfor si seg villig til å påta seg vervet. Nemndmedlemmene skal opptre uavhengige og uten bindinger til den aktør som har foreslått dem. Gjenoppnevning kan foretas én gang. Suppleringer i løpet av perioden foretas av departementet etter forslag fra de samme instansene.

Det kan bare oppnevnes personer som

a. er norske statsborgere og bosatt i Norge
b. er mellom 18 og 70 år på oppnevningstidspunktet
c. ikke er under offentlig gjeldsforhandling eller konkursbehandling eller i konkurskarantene
d. fyller kravene til vandel i domstolloven § 72
e. har tilstrekkelige norskkunnskaper og
f. er personlig egnet til oppgaven.

Ansatte i departementene, Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda, politiet og påtalemyndigheten, personer som er tildelt begrenset politimyndighet, praktiserende advokater og advokatfullmektiger kan ikke være nemndmedlemmer.

Departementet kan løse et nemndmedlem fra vervet dersom medlemmet

a. ikke oppfyller valgbarhetsvilkårene etter femte ledd

b. ikke har overholdt sin taushetsplikt
c. grovt har krenket andre plikter som følger av vervet eller
d. selv ber om det.

Nemndas møter foregår for lukkede dører. Enhver som deltar ved behandlingen av sak for nemnda har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g. Overtredelse straffes etter straffeloven § 209.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om oppnevning av nemndmedlemmer og om vilkårene for å bli løst fra vervet.

Endret ved lover 13 apr 2012 nr. 15 (ikr. 1 mai 2012 iflg. res. 13 apr 2012 nr. 327), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 12 juni 2020 nr. 66 (ikr. 12 juni 2020 iflg. res. 12 juni 2020 nr. 1185), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026), 2 juni 2023 nr. 20 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 15 sep 2023 nr. 2100).

§ 78. Avgjørelsesformer mv. i Utlendingsnemnda

I den enkelte saken deltar en nemndleder og to nemndmedlemmer, jf. likevel annet og tredje ledd. Det ene nemndmedlemmet trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra statsforvalterne, Norges Juristforbund og Samfunnsviterne. Det andre nemndmedlemmet trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra frivillige organisasjoner. Den enkelte nemndsamlingen kan behandle flere saker.

Ved behandling av saker i stornemnd deltar tre nemndledere og fire nemndmedlemmer. To av nemndmedlemmene trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra statsforvalterne, Norges Juristforbund og Samfunnsviterne. De andre to trekkes ut blant dem som er oppnevnt etter forslag fra frivillige organisasjoner. Nemndlederne deltar i, og en av dem leder, stornemnda i henhold til fastsatt ordning. Kongen kan gi regler om hvilke saker som skal behandles i stornemnd, og om myndighet til å avgjøre hvorvidt en sak som er brakt inn for behandling i stornemnda, skal antas til behandling.

Saker som ikke byr på vesentlige tvilsspørsmål, kan avgjøres av en nemndleder. I slike saker kan Utlendingsnemnda også delegere vedtaksmyndighet til sekretariatet. Saker som kan avgjøres av en nemndleder, er blant annet klager der vilkårene for å omgjøre Utlendingsdirektoratets vedtak åpenbart må anses å foreligge, og klager som må anses grunnløse. Det samme gjelder anmodning om omgjøring av vedtak truffet av Utlendingsnemnda når det ikke er grunn til å anta at nemnda vil endre vedtaket.

Dersom Utlendingsnemnda anser det som åpenbart at en anmodning om omgjøring av et enkeltvedtak ikke kan føre frem, skal det ikke gis en

individualisert begrunnelse i nemndas svar. Dette gjelder ikke dersom særlige grunner tilsier at det gis en individualisert begrunnelse.

Utlendingsnemnda bestemmer selv avgjørelsesformen, med unntak av saker som behandles etter annet ledd. Saker som behandles etter første eller annet ledd, avgjøres ved flertallsvedtak.

Utlendingen kan gis adgang til å møte personlig og uttale seg i saker som behandles etter første eller annet ledd. I asylsaker skal slik adgang som hovedregel gis. Utlendingens advokat eller en annen representant for utlendingen kan møte sammen med utlendingen. Også andre kan gis adgang til å møte og avgi uttalelse.

Nemndleder kan beslutte at et nemndmøte helt eller delvis skal gjennomføres som fjernmøte, med mindre særlige grunner taler imot. Dersom utlendingen er gitt adgang til å møte etter sjette ledd, skal utlendingen gis anledning til å uttale seg om spørsmålet om fjernmøte. Dersom utlendingen selv skal delta ved hjelp av fjernmøteteknikk, må utlendingen samtykke.

Forvaltningsloven kapittel IV til VI om saksforberedelse, vedtak og klage gjelder ikke for beslutninger om avgjørelsesform, fjernmøte og adgang til å møte i nemndmøte.

Kongen kan i forskrift gi regler om nemndas arbeidsform og om den nærmere behandlingen av sakene og valg av avgjørelsesform, herunder om hva som skal regnes som vesentlige tvilsspørsmål etter tredje ledd, og om vilkårene for og gjennomføring av fjernmøter. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om formkrav til omgjøringsanmodninger, og om avvisning av omgjøringsanmodninger som ikke fyller slike formkrav. Kongen kan også i forskrift gi nærmere regler om avvisning av omgjøringsanmodninger fra utlendinger som ikke har kjent oppholdssted.

Endret ved lover 4 apr 2014 nr. 10 (ikr. 4 apr 2014 iflg. res. 4 apr 2014 nr. 380), 12 juni 2020 nr. 66 (ikr. 12 juni 2020 iflg. res. 12 juni 2020 nr. 1185), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 2 juni 2023 nr. 20 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 778), 2 juni 2023 nr. 20 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 15 sep 2023 nr. 2100).

§ 79. Søksmål

Ved søksmål mot staten om lovmessigheten av Utlendingsnemndas vedtak etter loven her eller om erstatning som følge av slike vedtak, opptrer staten ved Utlendingsnemnda. Ved søksmål mot staten om lovmessigheten av Utlendingsdirektoratets vedtak truffet etter loven her eller om erstatning som følge av slike vedtak, opptrer staten ved Utlendingsdirektoratet.

Når Utlendingsnemnda har truffet vedtak etter loven her til gunst for utlendingen, kan departementet ved søksmål få prøvet gyldigheten av vedtaket.

Søksmål må være reist innen fire måneder etter at vedtaket ble truffet. Søksmål reises mot utlendingen. Megling i forliksrådet foretas ikke.

Søksmål mot staten om gyldigheten av vedtak truffet av Utlendingsnemnda etter loven her, eller om erstatning som følge av slike vedtak, anlegges ved Oslo tingrett. Tilsvarende gjelder for søksmål om vedtak truffet av Utlendingsdirektoratet, departementet og Kongen i statsråd. Tvisteloven § 32-4 annet ledd får ikke anvendelse.
Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 41 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

Kapittel 10 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 48, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 48 som endret ved lover 30 okt 2020 nr. 120, 28 mai 2021 nr. 45 (ikr. 1 des 2021, se § 79 e i siste endringslovs del I).

§ 79 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 48, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 48 (ikr. 1 des 2021, som endret ved lover 30 okt 2020 nr. 120, 28 mai 2021 nr. 45, se § 79 e i siste endringslovs del I).

§ 79 b. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 48, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 48 (ikr. 1 des 2021, som endret ved lover 30 okt 2020 nr. 120, 28 mai 2021 nr. 45, se § 79 e i siste endringslovs del I).

§ 79 c. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 48, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 48 (ikr. 1 des 2021, som endret ved lover 30 okt 2020 nr. 120, 28 mai 2021 nr. 45, se § 79 e i siste endringslovs del I).

§ 79 d. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 48, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 48 (ikr. 1 des 2021, som endret ved lover 30 okt 2020 nr. 120, 28 mai 2021 nr. 45, se § 79

e i siste endringslovs del I).

§ 79 e. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 48, endret ved lover 30 okt 2020 nr. 120, 28 mai 2021 nr. 45, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 48 (ikr. 1 des 2021, som endret ved lover 30 okt 2020 nr. 120, 28 mai 2021 nr. 45, se § 79 e i siste endringslovs del I).

§ 79 f. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 48, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 48 (ikr. 1 des 2021, som endret ved lover 30 okt 2020 nr. 120, 28 mai 2021 nr. 45, se § 79 e i siste endringslovs del I).

Kapittel 11. Saksbehandlingsregler

I. Alminnelige regler om saksbehandlingen, behandlingen av personopplysninger m.m.

Overskrift endret ved lov 15 juni 2018 nr. 36 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195.)

§ 80. Forholdet til forvaltningsloven og personopplysningsloven

Forvaltningsloven og personopplysningsloven gjelder med mindre annet er bestemt i eller i medhold av lov.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 36 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 639).

§ 80 a. Parter, fullmektiger og personer med klagerett i utlendingssaker

Tilføyes ved lov 25 mars 2022 nr. 15 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 81. Utlendingens rett til å uttale seg

I saker etter §§ 28 og 73, samt i saker om bortvisning, utvisning, tilbakekall av gitt tillatelse eller tilbakekall av oppholdsdokument, jf. § 120 annet ledd, skal utlendingsmyndighetene sørge for at utlendingen får mulighet til å fremlegge sine synspunkter på et språk utlendingen kan kommunisere forsvarlig på. Dette skal skje så snart som mulig, og under enhver omstendighet før det treffes vedtak i saken. Det skal legges til rette for utlendinger med spesielle behov. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

Kongen skal gi regler i forskrift om barns rett til å bli hørt i saker som vedrører det etter utlendingsloven, jf. forvaltningsloven § 17 første ledd og barnekonvensjonen artikkel 12.

Dersom barnet ønsker det og det er nødvendig for å ivareta barnets rett til å bli hørt, kan det organet som forbereder eller avgjør saken, beslutte at det skal gjennomføres en samtale med barnet selv om foreldrene ikke samtykker. Tilsvarende kan det besluttes at det skal gjennomføres en samtale med barnet uten at foreldrene tillates å være til stede.

I tilfeller hvor det gjennomføres en samtale med barnet i Norge uten at foreldrene tillates å være til stede, jf. tredje ledd, skal det oppnevnes en setteverge for barnet, med mindre barnet har en annen fullmektig som er til stede.

Beslutning etter tredje ledd kan ikke påklages.

Endret ved lover 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3), 20 jan 2012 nr. 5 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 37).

§ 82. Veiledningsplikt

I saker om bortvisning, utvisning, tilbakekall av gitt tillatelse eller tilbakekall av oppholdsdokumenter, jf. § 120, og når en utlending påberoper seg å være flyktning, skal politiet gi veiledning om at utlendingen har rett til fullmektig, jf. forvaltningsloven § 12, og rettshjelp, jf. § 92, samt rett til å sette seg i kontakt med sitt lands representasjon, en representant for FNs høykommissær for flyktninger og en norsk flyktningorganisasjon.

Endret ved lov 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3).

§ 83. Utlendingens møte- og opplysningsplikt

I forbindelse med en sak etter loven kan politiet og Utlendingsdirektoratet pålegge den utlendingen saken gjelder, å møte personlig for å gi opplysninger

som kan ha betydning for vedtaket, jf. § 93 fjerde ledd.

Ved innreise, og frem til korrekt identitet er registrert, har utlendinger plikt til å medvirke til å avklare sin identitet i den grad utlendingsmyndighetene krever det. Utlendingsmyndighetene kan også senere pålegge utlendingen en slik plikt dersom det er grunn til å anta at den registrerte identiteten ikke er den riktige. En utlending kan ikke pålegges å medvirke til å avklare sin identitet på en måte som kommer i konflikt med et behov for beskyttelse.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om hva utlendinger kan pålegges å gjøre for å oppfylle plikten etter første og annet ledd.

§ 83 a. Behandling av personopplysninger

Utlendingsmyndighetene kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her.

Utlendingsmyndighetene kan behandle personopplysninger som nevnt i første ledd når det er nødvendig i forbindelse med tildeling av økonomiske ytelser til en utlending som er innkvartert etter § 95, ved utøvelse av omsorgsansvaret for enslige, mindreårige asylsøkere eller i forbindelse med assistert retur eller tilbakevending.

Kongen kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

Tilføyd ved lov 15 juni 2018 nr. 36 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), endret ved lov 20 juni 2025 nr. 84 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1125).

§ 84. Opplysningsplikt og unntak fra taushetsplikt for offentlige organer

Dersom det organet som behandler en sak etter loven her, anser det som nødvendig for opplysning av saken, kan organet pålegge følgende organer å utlevere, uten hinder av taushetsplikt, opplysninger om utlendinger eller andre loven gjelder for:

a. barnevernsmyndighetene
b. kommunene
c. Statens lånekasse for utdanning

d. arbeids- og velferdsforvaltningen
e. skattemyndighetene
f. politiet
g. folkeregistermyndigheten
h. fylkeskommunene
i. universiteter og offentlige høyskoler
j. frittstående skoler og private høyskoler
k. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse

Kongen skal i forskrift gi nærmere regler om hvilke organer som kan be om opplysninger etter første ledd, i hvilke sakstyper det kan innhentes opplysninger, hvem det kan innhentes opplysninger om og hvilke opplysninger som kan innhentes.
Endret ved lover 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3), 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 22 juni 2012 nr. 51 (ikr. 23 juni 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 577), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 20 des 2018 nr. 117 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2065), 25 mars 2022 nr. 16 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 886).

§ 84 a. Utlevering av opplysninger til politiet

Utlendingsmyndighetene skal uten hinder av taushetsplikt utlevere opplysninger til politiet når det er nødvendig for politiets oppgaver etter loven her eller grenseloven kapittel 3.

Når det er nødvendig for politimessige formål som nevnt i politiregisterloven § 2 nr. 13 eller for kvalitetskontroll av opplysninger i politiets registre, kan utlendingsmyndighetene uten hinder av taushetsplikt utlevere følgende personopplysninger til politiet:

a. navn og eventuelle alias
b. kjønn
c. DUF-nummer, D-nummer og fødselsnummer
d. fødselsdato og fødested
e. familie- og personrelasjoner
f. statsborgerskap
g. bosted i Norge
h. bosted i tidligere oppholdsland
i. reise- og identitetsdokumenter
j. oppholdsstatus

k. kontaktinformasjon
l. språk
m. nummer og utløpsdato på kort utstedt av utlendingsmyndighetene.

Utlendingsmyndighetene kan uten hinder av taushetsplikt utlevere andre personopplysninger enn de som er nevnt i annet ledd til politiet når det er nødvendig til forebygging og etterforskning av brudd på utlendingsloven eller andre lovbrudd som kan medføre høyere straff enn fengsel i seks måneder.

Utlevering av opplysninger etter første og annet ledd kan skje i form av direkte søk.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om utlevering av opplysninger etter denne bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 22 juni 2012 nr. 51 (ikr. 23 juni 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 577), opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 36 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 65 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1564), endret ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 639).

§ 84 b. Opplysningsplikt og unntak fra taushetsplikt for opplysninger om beboere i mottak og omsorgssentre mv.

Ansatte som utfører arbeid eller tjeneste i mottak, skal etter anmodning gi utlendingsmyndighetene opplysninger om en beboer til bruk i sak etter loven her, herunder iverksetting av vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90. De ansatte har adgang til å gi opplysninger om beboeren på eget initiativ. Opplysninger etter første og annet punktum kan gis uten hinder av reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 flg.

For beboere som er enslige, mindreårige asylsøkere, kan utlendingsmyndighetene ikke anmode ansatte som nevnt i første ledd, og ansatte i omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere og barnevernsinstitusjoner, jf. barnevernsloven kapittel 10 og 11, om opplysninger etter første ledd.

Politiet skal uten hinder av taushetsplikt og etter skriftlig anmodning til mottak, omsorgssenter som nevnt i annet ledd eller Utlendingsdirektoratet få utlevert følgende opplysninger når det er nødvendig for politiets oppgaver etter utlendingsloven eller for politimessige formål som nevnt i politiregisterloven § 2 nr. 13:

a. navn, fødselsdato og nasjonalitet til nåværende og tidligere beboere i asylmottak eller omsorgssenter

b. dato for når beboere har flyttet til eller fra mottaket eller omsorgssenteret
c. varigheten av eventuelle permisjoner fra mottaket eller omsorgssenteret
d. nytt bosted.

Kongen kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal gis etter første ledd, om fremgangsmåten for innhenting av opplysninger etter første og tredje ledd, og den videre behandling av de innhentede opplysninger.
Tilføyd ved lov 9 jan 2015 nr. 2 (ikr. 1 juni 2015 iflg. res. 22 mai 2015 nr. 527), endret ved lover 20 apr 2018 nr. 11 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 592), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 85. Vandelsopplysninger i sak om familieinnvandring, jf. § 40 femte og sjette ledd og § 48

Politiet kan som ledd i forberedelsen av en sak som nevnt i § 40 femte eller sjette ledd eller § 48 benytte vandelsopplysninger om referansepersonen eller den referansepersonen har fått familieetablering med, når søkeren er referansepersonens særkullsbarn.

Dersom politiet har vandelsopplysninger av betydning for om oppholdstillatelse skal nektes etter § 40 femte eller sjette ledd, kan det gis en uttalelse om dette til det organet som avgjør saken.

Kongen kan gi nærmer regler i forskrift om hvilke vandelsopplysninger som skal gis til det organet som avgjør saken, og om utformingen av politiets uttalelse for øvrig.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 51 (ikr. 23 juni 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 577), 21 juni 2013 nr. 90 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 711).

§ 85 a. Vandelsopplysninger mv. i sak om utestengelse fra au pair-ordningen

Dersom politiet har opplysninger av betydning for om en vertsfamilie skal utestenges fra au pair-ordningen etter § 27 b annet ledd, skal det gis en uttalelse om dette til det organet som avgjør saken, med mindre dette kan skade arbeidet med kriminalitetsbekjempelse.
Tilføyd ved lov 29 mai 2020 nr. 58 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1098). **Oppheves** ved lov 20 juni 2025 nr. 84 (i kraft 15 mars 2027 iflg. endringsloven del III nr. 2).

§ 86. Vandelsopplysninger i sak om visum, jf. § 10 fjerde ledd

Dersom Utlendingsdirektoratet eller Utlendingsnemnda finner at det er særlig grunn til å undersøke referansepersonens vandel for å avgjøre om visum skal nektes etter § 10 fjerde ledd, kan det innhentes uttalelse fra politiet om forhold av betydning for å bedømme dette.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om hvilke vandelsopplysninger som skal gis til Utlendingsdirektoratet eller Utlendingsnemnda etter første ledd, og om utformingen av politiets uttalelse for øvrig.

Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 51 (ikr. 23 juni 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 577).

§ 86 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 15 des 2017 nr. 108 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2045), opphevet ved lov 11 juni 2021 nr. 79 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 3 sep 2021 nr. 2653).

§ 87. DNA-analyse

Når det i en sak etter loven her er nødvendig å fastslå om det eksisterer en familierelasjon, kan utlendingsmyndighetene pålegge parten og det antatte familiemedlemmet avleggelse av biologisk prøve for DNA-analyse. Det er et vilkår at de øvrige opplysningene i saken ikke gir grunnlag for med rimelig sikkerhet å fastslå familierelasjonen.

Utlendingsmyndighetene har ikke adgang til å innhente DNA ved bruk av tvang. Ved ileggelse av pålegg som nevnt i første ledd, skal utlendingsmyndighetene informere om at manglende etterkommelse må forventes å få betydning for avgjørelsen av saken med mindre det finnes særlige grunner til å frafalle pålegget.

Opplysninger og materiale knyttet til DNA-analysen skal slettes og tilintetgjøres så snart som mulig etter at familierelasjonen er bekreftet eller avkreftet.

Kongen kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift.

Endret ved lov 29 mai 2020 nr. 58 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1098).

§ 88. Aldersundersøkelse

Dersom det i en sak om asyl eller i en sak om oppholdstillatelse for et familiemedlem ikke er mulig å fastslå med rimelig sikkerhet om utlendingen er over eller under 18 år, kan utlendingen anmodes om å la seg undersøke for å klargjøre alderen. Resultatet av undersøkelsen skal vurderes i forhold til de øvrige opplysningene i saken.

Avslår utlendingen å la seg undersøke, skal utlendingen gjøres oppmerksom på at dette kan få betydning for vurderingen av saken.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av aldersundersøkelser.

§ 89. Gebyr

Kongen kan i forskrift gi regler om at det skal tas gebyr for å behandle søknader etter denne loven, med unntak for søknader om beskyttelse etter kapittel 4. Kongen kan også gi regler om gebyr for utstedelse av nytt standardisert oppholdskort eller kort som dokumenterer andre typer tillatelser eller rettigheter enn oppholdstillatelse, selv om dette ikke utstedes på bakgrunn av en søknad om fornyet tillatelse eller rettighet.
Endret ved lov 20 apr 2012 nr. 17 (ikr. 20 mai 2012 iflg. res. 4 mai 2012 nr. 401).

§ 90. Utreiseplikt

Vedtak som pålegger en utreiseplikt, innebærer at utlendingen skal forlate riket eller Schengen- og EU-området.

Dersom utlendingen pålegges utreiseplikt fra Schengen- og EU-området, skal utreise skje til

a. utlendingens opprinnelsesland,
b. et transittland i samsvar med fellesskapsavtaler eller bilaterale avtaler om tilbaketaking eller andre ordninger, eller
c. et annet tredjeland etter utlendingens ønske, og som vil ta imot vedkommende.

Utreise kan likevel skje til et annet land, dersom utlendingen bortvises eller utvises ved Schengenyttergrensen eller på grunn av ilagt straff etter andre bestemmelser enn § 108 annet ledd.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om utreiseplikt og hvilket land

utreise skal skje til.
Endret ved lover 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3), 17 des 2010 nr. 88 (ikr. 24 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1612), 6 jan 2012 nr. 2 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 6 jan 2012 nr. 4), 21 juni 2013 nr. 91 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 712), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 17 des 2013 nr. 132 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 17 des 2013 nr. 1480), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 12 des 2014 nr. 71 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1700), 20 nov 2015 nr. 94, 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 30 sep 2016 nr. 1136), 20 nov 2015 nr. 94 som endret ved lov 15 des 2017 nr. 108, 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), 22 juni 2018 nr. 78 (ikr. 1 nov 2018 iflg. res. 5 okt 2018 nr. 1547), 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 639), 11 juni 2021 nr. 72 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2254), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 90 a. Utreisefrist

Utlendingen skal gis en frist på mellom sju og tretti dager til å overholde utreiseplikten. Dersom det anses nødvendig, kan det settes en lengre frist. Det kan settes en kortere frist enn sju dager eller unnlates å gi en utreisefrist når

a. det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen vil unndra seg iverksettingen av vedtaket, jf. § 106 d
b. en søknad er avslått som åpenbart grunnløs eller som følge av vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger
c. utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot offentlig orden
d. utlendingen omfattes av § 32
e. utlendingen bortvises eller utvises ved Schengenyttergrensen
f. utlendingen utvises etter § 66 første ledd bokstav b, c, e eller g, § 66 annet ledd, § 67 eller § 68
g. utlendingen er pågrepet ved indre Schengen-grense og bortvist, og besluttes overført i samsvar med prosedyren som fremgår av grenseforordningen artikkel 23a, jf. grenseloven § 8 første ledd nr. 1.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om fastsettelse av utreisefrist.
Tilføyd ved lov 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602), endret ved lov 20 juni 2025 nr. 85 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1877).

§ 90 b. Utreiseplikt og utreisefrist for utlendinger med oppholdstillatelse eller annet grunnlag for opphold i en Schengen- eller EU-medlemsstat

Før utlendingsmyndighetene pålegger en utlending som har oppholdstillatelse eller annet grunnlag for opphold i en Schengen- eller EU-medlemsstat, en utreiseplikt fra Schengen- og EU-området, skal utlendingen gis mulighet til å begi seg til denne medlemsstaten ved at utlendingsmyndighetene pålegger vedkommende å forlate riket umiddelbart. Dette gjelder likevel ikke dersom hensynet til nasjonal sikkerhet eller offentlig orden påkrever utreise fra Schengen- og EU-området.

Plikten til å gi utlendingen en mulighet til å begi seg til den medlemsstaten vedkommende har lovlig opphold i etter første ledd, gjelder ikke dersom utlendingen bortvises eller utvises ved Schengenyttergrensen eller på grunn av ilagt straff etter andre bestemmelser enn § 108 annet ledd.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om utreiseplikt og utreisefrist for utlendinger med oppholdstillatelse eller annet grunnlag for opphold i en Schengen- eller EU-medlemsstat.

Tilføyd ved lov 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 90 c. Tidspunktet for iverksetting av vedtak

Vedtak om bortvisning eller utvisning av en utlending som ikke har oppholdstillatelse eller oppholdsrett etter kapittel 13, eller en nordisk borger som ikke har hatt opphold i riket i mer enn tre måneder, kan iverksettes straks. Det samme gjelder vedtak om bortvisning eller utvisning av en utlending med oppholdsrett etter § 111.

Vedtak om avslag på søknad om første gangs oppholdstillatelse eller søknad om fornyet oppholdstillatelse fremsatt etter utløpet av fristen i § 61 sjette eller sjuende ledd, kan iverksettes før det er endelig dersom utlendingen har fått mulighet til å fremsette klage. Slikt vedtak kan tidligst iverksettes 48 timer etter at meldingen om vedtaket har kommet frem til utlendingen. Dersom søknaden anses åpenbart grunnløs, kan vedtaket likevel iverksettes så snart fristen for å begjære utsatt iverksetting er utløpt, og Utlendingsdirektoratet har tatt stilling til en eventuell begjæring.

Vedtak om å nekte realitetsbehandling etter § 32 første ledd bokstav a, c eller d eller femte ledd, kan iverksettes straks. Dersom det ikke er åpenbart at søknaden bør nektes realitetsbehandlet, skal utlendingen gis en frist til å begjære utsatt iverksetting. Vedtaket kan ikke iverksettes før denne fristen er utløpt, eller Utlendingsdirektoratet har tatt stilling til begjæringen. Er søknaden

nektet realitetsbehandlet etter § 32 første ledd bokstav b, jf. fjerde ledd, og utlendingen har begjært utsatt iverksetting, kan vedtaket ikke iverksettes før Utlendingsnemnda har tatt stilling til begjæringen eller behandlet klagen på vedtaket.

Vedtak om avslag på søknad om fornyet oppholdstillatelse eller permanent oppholdstillatelse fremsatt innen utløpet av fristen i § 61 sjette eller sjuende ledd, kan ikke iverksettes før det er endelig. Tilsvarende gjelder vedtak om tilbakekall etter § 63 og vedtak om utvisning av en utlending som har oppholdstillatelse, eller en nordisk borger som har hatt opphold i riket i mer enn tre måneder. Dersom det er sannsynlig at utlendingen vil begå en straffbar handling overfor eller forfølge en annen person eller på annet vis alvorlig krenke en annen persons fred, kan vedtaket iverksettes på et tidligere tidspunkt enn det som følger av første og annet punktum.

Påberoper en utlending seg rett til beskyttelse, jf. § 28, eller for øvrig gir opplysninger som tyder på at vernet mot utsendelse etter § 73 vil komme til anvendelse, kan et vedtak bare iverksettes før det er endelig dersom

a. søknaden om opphold er nektet realitetsbehandlet i medhold av § 32
b. søkeren tidligere har fått avslag på søknad om beskyttelse i et annet land, eller
c. vilkårene for opphold etter §§ 28 eller 73 åpenbart ikke er oppfylt.

Dersom en utlending påberoper seg omstendigheter som nevnt i § 28 på tidspunktet for iverksetting av et vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90, og det ikke fremgår at det allerede er tatt standpunkt til de påberopte forholdene, skal politiet forelegge spørsmålet om utsatt iverksetting for den myndigheten som har truffet vedtaket.

Beslutninger som gjelder iverksetting, regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b.

Tilføyd ved lov 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 90 d. Instruksjonsadgang om utsatt iverksetting

Utlendingsnemnda kan instruere politiet om å utsette iverksettingen av vedtak fra nemnda som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90. Det samme gjelder vedtak fra direktoratet som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90, på nemndas saksområde.

Utlendingsdirektoratet kan instruere politiet om å utsette iverksettingen av vedtak fra direktoratet som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90.

Departementet kan instruere Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda

om å utsette iverksettingen av en bestemt type vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90, i påvente av endringer i lov eller forskrift.
Tilføyd ved lov 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 90 e. Uttransportering

Politiet kan uttransportere en utlending som er pålagt en utreiseplikt, dersom utlendingen ikke overholder utreisefristen, utreisefrist ikke er gitt, eller det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen ikke vil overholde utreisefristen. Politiet kan ikke med tvang uttransportere en utlending som er pålagt utreiseplikt fra riket etter § 90 b.

Uttransportering skal skje til det området som følger av vedtaket, jf. § 90.

Utlendinger som ikke har gyldig reisedokument, har plikt til å skaffe seg dette.

Tvungen utsendelse av en enslig mindreårig skal bare skje til et familiemedlem, en utnevnt verge eller til et annet forsvarlig omsorgstilbud.

Kongen kan gi forskrift om uttransportering av utlendinger som er pålagt en utreiseplikt.
Tilføyd ved lov 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 90 f. Registrering i SIS

Melding om retur, jf. returforordningen artikkel 3, skal registreres i SIS etter reglene i returforordningen, jf. SIS-loven § 1 nr. 3, dersom det treffes et vedtak som pålegger en utreiseplikt fra Schengen- og EU-området, jf. § 90.

Melding om nektet innreise og opphold, jf. grensekontrollforordningen artikkel 24, skal registreres i SIS etter reglene i grensekontrollforordningen, jf. SIS-loven § 1 nr. 2, dersom

a. det treffes et vedtak som innebærer nektelse av innreise og opphold fordi utlendingen anses for å utgjøre en trussel mot offentlig orden, offentlig sikkerhet eller nasjonal sikkerhet
b. det treffes et vedtak om utvisning som pålegger en utreiseplikt fra Schengen- og EU-området, jf. § 90.

Dersom et vedtak som nevnt i første og annet ledd gjelder en utlending med gyldig oppholdstillatelse eller gyldig visum for langvarig opphold utstedt av en Schengen- eller EU-medlemsstat, skal det gjennomføres konsultasjon, jf.

returforordningen artikkel 10 og grensekontrollforordningen artikkel 28, før det kan registreres en melding i SIS. Medlemsstaten utlendingen har lovlig opphold i, skal da vurdere om det er grunnlag for tilbakekall. Dersom utlendingens lovlige opphold opprettholdes, skal det ikke registreres melding i SIS.
Tilføyd ved lov 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 90 g. Stønad i forbindelse med retur og tilbakevending

Det kan gis stønad til en utlending i forbindelse med retur eller tilbakevending.

Kongen kan gi forskrift om tilskuddsordninger og vilkår for å motta stønad, og om at klager på avslag på søknader om stønad skal behandles av Utlendingsnemnda eller et annet klageorgan.

Kongen kan gi forskrift om at bestemmelsene i § 78 kan fravikes ved behandling av klager på avslag om stønad etter første ledd, og om at Utlendingsnemndas direktør gis myndighet til å avgjøre hvordan de aktuelle sakene skal behandles og avgjøres.
Tilføyd ved lov 7 mai 2021 nr. 32 (ikr. 10 sep 2021 iflg. res. 3 sep 2021 nr. 2659), endret ved lov 2 juni 2023 nr. 20 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 778), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602, tidligere § 90a), 20 juni 2025 nr. 84 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1125).

§ 91. Ansvar for utgifter mv.

En utlending som i medhold av loven uttransporteres, plikter å betale utgiftene ved sin egen utreise. Utlendingen skal også betale utgifter til vakthold når dette er nødvendig fordi det er grunn til å frykte at utlendingen vil motsette seg retur eller oppføre seg truende eller farlig i forbindelse med utreisen. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Er det stilt garanti for utgifter etter første ledd, kan utgiftene kreves dekket av garantisten. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Når en utlending som er kommet med sjøfartøy eller luftfartøy, eller som er brakt til riket av en transportør som utfører yrkesmessig landtransport av personer, blir bortvist, plikter transportmiddelets eier eller leier enten å ta utlendingen om bord igjen, på annen måte bringe utlendingen ut av riket, eller dekke utgifter som måtte bli påført det offentlige ved at utlendingen uttransporteres. På samme måte foreligger det en plikt til å ta om bord mannskap og dekke utgifter til eskorte av utlendingen ut av riket når politiet finner dette nødvendig. Tilsvarende ansvar som transportmiddelets eier eller

leier har etter dette leddet, gjelder for transportmiddelets fører eller agent i riket.

Tredje ledd gjelder tilsvarende ved utvisning som reaksjon på overtredelse av lovens regler om innreise og ved uttransportering av en utlending som nektes innreise til riket på grunn av et fortsatt gjeldende utvisningsvedtak.

Tredje ledd gjelder tilsvarende for sjøfolk om bord på sjøfartøy som har forlatt fartøyet i strid med § 16 første ledd. Ansvaret omfatter da også utgifter som måtte bli påført det offentlige i inntil tre måneder ved utlendingens opphold i riket.

For utenlandsk blindpassasjer gjelder tredje og femte ledd tilsvarende, uten hensyn til om utlendingen har forlatt fartøyet i strid med § 16 første ledd.

Dersom utgiftene ved at utlendingen uttransporteres ikke dekkes etter første til femte ledd, dekkes de av staten.

Ansvaret etter tredje, fjerde, femte og sjette ledd gjelder ikke ved innreise over indre Schengengrense.

Bestemmelsen gjelder ikke for utlendinger som overføres fra Norge til et annet land i henhold til Dublin III-forordningen, jf. § 32 fjerde ledd.
Endret ved lover 17 des 2013 nr. 132 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 17 des 2013 nr. 1480), 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 639).

§ 92. Rettshjelp

I saker om bortvisning, utvisning, tilbakekall av tillatelse eller tilbakekall av oppholdsdokument, jf. § 120, har utlendingen rett til fritt rettsråd uten behovsprøving. Det gjelder likevel ikke i utvisningssaker i henhold til § 66 første ledd bokstav b og c, § 67 første ledd bokstav a, b, c og f, § 68 første ledd bokstav a og b og § 122, med mindre annet er fastsatt i forskrift, jf. sjuende ledd bokstav b.

En utlending som søker oppholdstillatelse etter § 28, eller påberoper seg vernet mot utsendelse etter § 73, har rett til fritt rettsråd uten behovsprøving ved negativt vedtak fattet av Utlendingsdirektoratet. Dette gjelder likevel ikke der utlendingen klager over bare å ha fått oppholdstillatelse etter § 38. Ved søknader fra enslige mindreårige asylsøkere eller hvor utelukkelse etter § 31 kan bli utfallet, gis det fritt rettsråd uten behovsprøving også i forbindelse med saksbehandlingen i Utlendingsdirektoratet.

I sak som nevnt i § 76 tredje ledd har utlendingen rett til fritt rettsråd uten behovsprøving. I sak som nevnt i § 79 annet ledd har utlendingen rett til fri sakførsel.

Retten skal oppnevne en prosessfullmektig når den prøver spørsmålet om internering etter § 106. Det skal så vidt mulig oppnevnes en prosessfullmektig straks det er klart at en pågrepet utlending ikke vil bli løslatt, uttransportert

eller fremstilt for internering etter § 106 innen utløpet av den andre dagen etter pågripelsen. Retten skal også oppnevne en prosessfullmektig når den prøver spørsmålet om beslag eller pålegg etter § 104 annet ledd og § 105 annet ledd, med mindre det ville medføre særlig ulempe eller tidsspille, eller retten finner det ubetenkelig å unnlate å oppnevne prosessfullmektig. En utlending som blir pågrepet eller internert har rett til ukontrollert skriftlig og muntlig samkvem med sin prosessfullmektig. Oppnevningen faller bort når retten bestemmer det.

Retten skal av eget tiltak og uten behovsprøving gi bevilling til fri sakførsel når prosessfullmektig oppnevnes etter fjerde ledd.

I de tilfellene det er ytet fri sakførsel eller fritt rettsråd uten behovsprøving, kan det offentliges utgifter i forbindelse med rettshjelpen kreves helt eller delvis erstattet dersom utlendingen har økonomisk evne til det.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om blant annet

a. unntak fra retten til fritt rettsråd etter første ledd første punktum og annet ledd første punktum,
b. at det på nærmere vilkår skal kunne gis rett til fritt rettsråd uten behovsprøving ved utvisning på grunn av ilagt straff eller særreaksjon, eller når det skal avholdes stornemndmøte i Utlendingsnemnda, samt regler til utfylling av bestemmelsene nevnt i bokstav a, herunder regler om rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i første instans og om erstatningskrav etter sjette ledd,
c. at politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt på nærmere vilkår skal kunne oppnevne prosessfullmektig i saker om frihetsberøvelse etter § 92 fjerde ledd,
d. kriteriene for hvem som skal oppnevnes som prosessfullmektig, herunder om utlendingens rett til selv å velge prosessfullmektig, og
e. adgangen til å bringe politiets beslutning om oppnevning av prosessfullmektig inn for tingretten.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 38 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3), 17 des 2010 nr. 88 (ikr. 24 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1612), 17 des 2010 nr. 87 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1608), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 12 des 2014 nr. 70 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1673), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 sep 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1005), 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), 20 des 2018 nr. 117 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2065), 29 mai 2020 nr. 57 (ikr. 1 juni 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1099), 11 juni 2021 nr. 73 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 18 feb 2022 nr. 268), 29 nov 2024 nr. 72 (i kraft 29 nov 2024 iflg. res. 29 nov

2024 nr. 2892). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

II. Særskilte regler for søknader om beskyttelse (asylsaker)

§ 93. Tidspunkt for fremsettelse av søknad om beskyttelse. Opplysning av saken

En søknad om beskyttelse etter § 28 skal fremsettes for politiet uten ugrunnet opphold. Pass eller annet reisedokument utlendingen er i besittelse av, skal innleveres sammen med søknaden.

Dersom omstendigheter som nevnt i § 28 inntreffer først etter utlendingens innreise i riket, skal søknad fremsettes uten ugrunnet opphold etter at utlendingen ble klar over omstendighetene.

Den som registrerer søknaden, tar fotografi og fingeravtrykk av utlendingen, jf. § 100 første ledd bokstav b. Når det anses nødvendig, kan det tas kopi av dokumenter utlendingen er i besittelse av.

Søkeren plikter å gjøre sitt beste for å fremlegge nødvendig dokumentasjon og medvirke til innhentingen av nødvendige opplysninger. For dette formålet kan søkeren pålegges å være tilgjengelig på et nærmere angitt sted. Utlendingsmyndighetene har et selvstendig ansvar for å innhente nødvendige og tilgjengelige opplysninger før avgjørelsen blir truffet, jf. forvaltningsloven § 17 første ledd.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om gjennomføringen av saksbehandlingen.

Endres ved lov 20 des 2022 nr. 120 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 94. Søkerens rettsstilling under behandlingen av søknaden

Søkeren kan gis rett til å ta arbeid inntil søknaden er avgjort. Det er en forutsetning for tillatelsen at følgende vilkår er oppfylt:

a. det er gjennomført asylintervju av søkeren,
b. det er ikke tvil om søkerens identitet, og
c. det er ikke sannsynlig at et vedtak om bortvisning vil kunne iverksettes før utlendingen har oppholdt seg i riket i seks måneder, eller at det vil bli fremmet tilbaketakelsesbegjæring overfor et annet land.

Det kan gjøres unntak fra kravet om gjennomført asylintervju i første ledd bokstav a dersom det er høy sannsynlighet for at søkeren vil få oppholdstillatelse etter § 28.

Er en søknad om beskyttelse avslått i første instans, gjelder en tillatelse gitt etter første ledd fortsatt dersom vedtaket er påklaget og gitt utsatt iverksetting. En klager som ikke allerede har tillatelse etter første ledd, kan etter anmodning gis slik tillatelse forutsatt at vilkårene i første ledd er oppfylt, og vedtaket er gitt utsatt iverksetting.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om varigheten av tillatelser til å ta arbeid etter første ledd og om tillatelser etter at det foreligger et avslag på søknaden i første instans.

Tillatelser etter første og tredje ledd gis av Utlendingsdirektoratet, som også kan gi politiet myndighet til å gi slike tillatelser. Forvaltningsloven kapittel IV til VI om saksforberedelse, vedtak og klage gjelder ikke for vedtak om slike tillatelser.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 38 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 15 des 2017 nr. 108 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2045), 21 juni 2019 nr. 47 (ikr. 1 okt 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 811).

§ 94 a. Klagefrist ved åpenbart grunnløse asylsøknader

Dersom Utlendingsdirektoratet ved behandlingen av en søknad om beskyttelse anser det som åpenbart at vilkårene i §§ 28 og 73 ikke er oppfylt, er fristen for å klage én uke fra det tidspunktet underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. For øvrig gjelder reglene i forvaltningsloven § 29 annet til fjerde ledd.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 sep 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1005, se denne for overgangsbestemmelse).

§ 95. Innkvartering ved søknad om beskyttelse

En utlending som søker beskyttelse, skal gis tilbud om innkvartering. En utlending som har fått avslag på søknad om beskyttelse, kan gis tilbud om innkvartering i påvente av utreise.

Utlendingsdirektoratet har omsorgen for enslige mindreårige som bor i asylmottak. Asylmottaket ved driftsoperatøren kan utøve omsorgen på vegne av Utlendingsdirektoratet.

Statsforvalteren skal føre tilsyn med at omsorgen for enslige mindreårige som bor i asylmottak, utøves i samsvar med denne loven og forskrifter til loven. Dersom tilsynet avdekker forhold som er i strid med denne loven eller

forskrifter til loven, kan statsforvalteren gi pålegg til Utlendingsdirektoratet eller driftsoperatøren om å rette forholdet eller nedlegge driften. Statens helsetilsyn har det overordnede faglige ansvaret for tilsynet og er klageinstans for vedtak som fattes av statsforvalteren. Statsforvalteren og Statens helsetilsyn kan kreve at Utlendingsdirektoratet og driftsoperatøren uten hinder av taushetsplikt gir de opplysningene og den tilgangen som er nødvendig for å utføre tilsynsoppgavene.

Kongen kan gi forskrift om innkvarteringsordninger, blant annet om tildeling og bortfall av botilbud, innkvartering av og omsorg til enslige mindreårige som bor i asylmottak, stønad til beboere i asylmottak, og om tilsyn etter tredje ledd.

Forvaltningsloven §§ 24 og 25 om begrunnelse og §§ 28 til 34 om klage gjelder ikke for utlendingsmyndighetenes vedtak om tildeling av botilbud og overføring til nytt innkvarteringssted. Forvaltningsloven §§ 28 til 34 om klage gjelder ikke for utlendingsmyndighetenes vedtak om bortfall av botilbud.
Endret ved lover 6 nov 2020 nr. 127 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2247), 11 mai 2021 nr. 36 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 mai 2021 nr. 1472), 25 mars 2022 nr. 16 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 549), 17 juni 2022 nr. 61 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1066).

§ 95 a. Midlertidige forskrifter om at kommunen skal sørge for innkvartering

Dersom det i en krisesituasjon med høye ankomster av asylsøkere er nødvendig for å kunne gi tilbud om innkvartering etter lovens § 95, kan Kongen i statsråd gi midlertidig forskrift om at kommuner skal sørge for innkvarteringstilbud for asylsøkere.

Forskrift etter første ledd kan gjelde i inntil seks måneder. Den kan fornyes for tre måneder av gangen.

I forskrift etter første ledd kan det også gis bestemmelser om rekvirering av bruksrett eller annen særlig rådighet over fast eiendom for innkvarteringsformål.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 50 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1105). **Oppheves** ved lov 21 juni 2024 nr. 50 (i kraft 1 juli 2026).

§ 96. Tvangsfullbyrdelse i saker om innkvartering

Utlendingsmyndighetenes vedtak om overføring til nytt innkvarteringssted, kommunebosetting eller bortfall av botilbud er særlig tvangsgrunnlag for fullbyrdelse etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

§ 97. Politiattest for ansatte i mottak (barneomsorgsattest)

Den som skal ansettes i mottak, skal legge fram politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Det skal også kreves politiattest som nevnt i første punktum fra andre som skal utføre oppgaver for utlendingsmyndighetene, og som har direkte kontakt med mindreårige som oppholder seg i mottak. Attesten skal ikke være eldre enn tre måneder.

Den som har vedtatt forelegg eller er dømt for seksuelle overgrep mot mindreårige, er utelukket fra å utføre arbeid i mottak eller oppgaver som omhandlet i første ledd annet punktum. I andre tilfeller må konsekvensene av merknader på politiattesten vurderes konkret.

Kongen kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen.

Endret ved lov 15 aug 2014 nr. 57 (ikr. 1 sep 2014 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1080).

§ 98. Samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger. Oversending og utveksling av opplysninger

Norske myndigheter skal samarbeide med FNs høykommissær for flyktninger i samsvar med flyktningkonvensjonen artikkel 35, og skal herunder legge til rette for at FNs høykommissær for flyktninger kan utøve sin plikt til å føre tilsyn med at bestemmelsene i flyktningkonvensjonen overholdes. Uavhengig av reglene om taushetsplikt kan FNs høykommissær for flyktninger gis innsyn i saksdokumentene. I den utstrekning det er nødvendig i forbindelse med innhenting av opplysninger, kan innsyn også gis til en flyktning- eller menneskerettsorganisasjon.

I den utstrekning Norge er forpliktet til det som deltaker i Schengensamarbeidet, jf. § 9 annet ledd, og Dublin-samarbeidet, jf. § 32 fjerde ledd, kan utlendingsmyndighetene uten hinder av taushetsplikt oversende opplysninger om enkeltpersoner til myndighetene i land som deltar i samarbeidet, som ledd i eller til bruk ved behandlingen av saker om grensekontroll, visum, bortvisning, utvisning, beskyttelse etter reglene i kapittel 4, vern mot utsendelse etter kapittel 9, oppholdstillatelse eller til rettshåndhevelsesformål etter Eurodac II-forordningen artikkel 1 nr. 2, jf. § 101 første ledd. Med oppholdstillatelse menes i denne paragrafen tillatelse av en hvilken som helst art som er utstedt av et land som deltar i Schengensamarbeidet, og som gir rett til opphold på dets territorium. Tillatelse til opphold med sikte på behandling av en søknad om oppholdstillatelse omfattes likevel ikke.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke forhold det kan opplyses

om, og om vilkår som må være oppfylt før oversendingen kan finne sted. Kongen kan i forskrift også gi nærmere regler for utveksling av opplysninger om enkeltpersoner med andre lands myndigheter i saker om beskyttelse etter reglene i kapittel 4 eller vern mot utsendelse etter reglene i kapittel 9, ut over det som følger av annet ledd.
Endret ved lover 17 des 2013 nr. 132 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 17 des 2013 nr. 1480), 8 april 2022 nr. 21 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 560).

Kapittel 11 A. Representant for enslige, mindreårige asylsøkere.

Kapitlet tilføyd ved lov 13 apr 2012 nr. 15 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 556).

§ 98 a. Anvendelsesområdet for bestemmelsene i dette kapittelet

Bestemmelsene i dette kapittelet gjelder for personer under 18 år (mindreårige) som søker om beskyttelse og som befinner seg i landet uten foreldre eller andre som har foreldreansvaret. Tilsvarende gjelder når de som har foreldreansvaret ikke lenger er i stand til å utøve foreldreansvaret for den mindreårige.

Bestemmelsene i dette kapittelet gjelder tilsvarende for enslige mindreårige som søker om en begrenset oppholdstillatelse etter særskilte ordninger for personer som antas å være utsatt for menneskehandel i medhold av § 38.

Vergemålsloven med tilhørende forskrifter, og bestemmelser om verger i annen lovgivning, gjelder så langt de passer.
Tilføyd ved lov 13 apr 2012 nr. 15 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 556).

§ 98 b. Oppnevning, opplæring mv.

Statsforvalteren skal oppnevne en representant for den mindreårige straks statsforvalteren er blitt kjent med at den mindreårige befinner seg i en situasjon som nevnt i § 98 a. Representanten skal oppnevnes av statsforvalteren i det vergemålsdistriktet hvor den mindreårige har fast opphold.

Statsforvalteren skal gi representantene i sitt distrikt nødvendig opplæring, veiledning og bistand, og føre tilsyn med representantene i sitt distrikt.

Statsforvalteren skal gi Utlendingsdirektoratet melding om hvem som er oppnevnt som representant.
Tilføyd ved lov 13 apr 2012 nr. 15 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 556), endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 98 c. Hvem som kan oppnevnes som representant

Den som oppnevnes som representant, må være egnet for oppdraget og samtykke til oppnevningen. Den mindreåriges ektefelle eller samboer kan ikke være representant.

Den som oppnevnes som representant, skal legge frem politiattest. I attesten skal det anmerkes om personen er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelse av de straffebud som følger av barneomsorgsattesten, jf. politiregisterloven § 39 første ledd. Attesten skal være uttømmende i samsvar med politiregisterloven § 41 nr. 1. Opplysningene fra politiattesten skal inngå i egnethetsvurderingen etter første ledd første punktum. Haster oppnevningen, kan oppnevningen skje før det er innhentet politiattest.

Tilføyd ved lov 13 apr 2012 nr. 15 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 556).

§ 98 d. Representantens oppgaver

Representanten skal ivareta den mindreåriges interesser i asylsaken og ellers utføre de oppgaver som tilkommer en verge i henhold til annen lovgivning.

I asylsaken skal representanten blant annet

a. være til stede ved de samtaler myndighetene har med den mindreårige,
b. bistå den mindreårige ved undersøkelser om identitet, alder mv.,
c. bistå den mindreårige i forbindelse med oppsporing av foreldre eller andre omsorgspersoner, og
d. ha kontakt med den mindreåriges advokat og holde seg underrettet om fremdriften i saken.

Representanten skal påse at den mindreåriges omsorgsbehov blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte, men representanten har ikke ansvar for den mindreåriges forsørgelse og daglige omsorg.

Representanten skal ved utførelsen av sitt oppdrag ta tilbørlig hensyn til den mindreåriges nasjonale, språklige, religiøse og kulturelle bakgrunn, herunder sikre forsvarlig kommunikasjon med den mindreårige. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om dekning av utgifter til tolk.

Tilføyd ved lov 13 apr 2012 nr. 15 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 556).

§ 98 e. Plikten til å høre den mindreårige

Barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før representanten treffer avgjørelse i sak som vedrører barnet. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.
Tilføyd ved lov 13 apr 2012 nr. 15 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 556).

§ 98 f. Godtgjøring for representantoppdraget og dekning av utgifter

Representanten har krav på godtgjøring for arbeidet som representant og har rett til å få dekket nødvendige utgifter i forbindelse med representantoppdraget. Godtgjøring og utgifter dekkes av statsforvalteren i det vergemålsdistrikt hvor den mindreårige har fast opphold.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om godtgjøring og utgiftsdekning etter første ledd, herunder fastsette en øvre grense for det antall timer som dekkes.
Tilføyd ved lov 13 apr 2012 nr. 15 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 556), endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 98 g. Opphør av representantoppdraget

Representantens oppdrag opphører når

a. den mindreårige fyller 18 år eller anses å være over 18 år i vedtak fra Utlendingsdirektoratet,
b. den mindreårige innvilges oppholdstillatelse som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, og det er oppnevnt verge etter vergemålslovens bestemmelser,
c. den mindreårige varig forlater landet,
d. den mindreåriges foreldre eller andre med foreldreansvar kommer til Norge, eller på annen måte blir i stand til å utøve foreldreansvaret, eller
e. vilkårene for oppnevnelsen for øvrig ikke lenger er til stede.

En oppnevnt representant kan med rimelig varsel til statsforvalteren kreve å bli løst fra oppdraget som representant. Statsforvalteren kan frata en oppnevnt representant oppdraget dersom hensynet til den mindreåriges beste tilsier det. Representantens oppdrag opphører ikke før en ny representant er oppnevnt.
Tilføyd ved lov 13 apr 2012 nr. 15 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 556),

endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 12. Behandling av fingeravtrykk mv., tvangsmidler og straff

§ 99. Generelt om bruk av tvangsmidler

Et tvangsmiddel kan bare brukes når det er tilstrekkelig grunn til det. Tvangsmiddelet kan ikke brukes når det etter sakens art og forholdene ellers ville være et uforholdsmessig inngrep.

Det kan anvendes tvangsmidler for å sikre iverksettingen av et vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90. Det samme gjelder under behandlingen av en sak som kan føre til et slikt vedtak, med mindre annet følger av de enkelte bestemmelsene i loven eller i forskrift i medhold av loven.

Forvaltningsloven gjelder ikke for bruk av tvangsmidler i medhold av loven her, med mindre annet er særskilt fastsatt eller følger av forskrift til loven.
Endret ved lover 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 99 a. Anke over kjennelser og beslutninger om tvangsmidler

Ved anke over kjennelse eller beslutning om tvangsmidler etter loven her gjelder bestemmelsene i straffeprosessloven kapittel 26 tilsvarende så langt de passer.
Tilføyd ved lov 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590).

§ 100. Biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk

For identifisering og verifisering av identitet kan det opptas og behandles biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk av en utlending som

a. ikke kan dokumentere sin identitet, som det er grunn til å mistenke for å oppgi uriktig identitet, eller som ikke medvirker til å klarlegge sin identitet, jf. §§ 21 og 83,
b. søker om oppholdstillatelse etter loven,
c. søker om Schengen-visum, jf. § 10, visum av humanitære grunner, jf. § 11, eller nasjonalt visum, jf. § 12,
d. søker om grenseboerbevis etter avtale mellom Norge og Russland,
e. er blitt innvilget eller har fått avslag på søknad om oppholdstillatelse

etter loven, eller

f. er bortvist eller utvist, eller som antas å oppholde seg ulovlig i riket.

Opplysninger i registeret kan utleveres til politiet i forbindelse med etterforskningen av en eller flere handlinger som samlet kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder. Ansiktsfoto kan i tillegg utleveres til politiet dersom det er nødvendig for

a. politiets oppgaver etter loven her eller grenseloven kapittel 3,
b. å finne en savnet person,
c. å identifisere en død person eller en person som det hører under politiets oppgaver å hjelpe,
d. å identifisere en person som kan innbringes eller skal pågripes eller anbringes i politiarrest,
e. forebygging av brudd på utlendingsloven eller andre lovbrudd som kan medføre høyere straff enn fengsel i seks måneder,
f. kvalitetskontroll av politiets registre, eller
g. politiets oppgaver etter passloven eller ID-kortloven.

Utlevering kan skje i form av direkte søk.

For behandling av fingeravtrykk i henhold til Dublin-samarbeidet, jf. § 32 fjerde ledd, gjelder reglene i § 101.

Biometrisk personinformasjon opptatt i medhold av første ledd kan gjenbrukes i forbindelse med registrering av returvedtak og innreiseforbud i SIS i medhold av SIS-loven §§ 7 og 8 og forordningene som nevnt i SIS-loven § 1 nr. 2 og nr. 3, samt artikkel 22 i forordningen om politisamarbeid som nevnt i SIS-loven § 1 nr. 1. Biometrisk personinformasjon opptatt i medhold av første ledd kan også brukes til behandling etter forordning (EU) 2017/2226 artikkel 26, 27 og 35, jf. grenseloven § 8 første ledd nr. 2.

Politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt, kan avgjøre at fingeravtrykk og ansiktsfoto skal tas med tvang. Utlendingen kan kreve spørsmålet om rettmessigheten av et slikt tvangsinngrep brakt inn for retten. Politiet sørger for at utlendingen blir gjort kjent med denne retten.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om hvem det skal opptas biometrisk personinformasjon fra og behandlingen av opplysningene.

Endret ved lover 17 des 2013 nr. 132 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 17 des 2013 nr. 1480), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 30 sep 2016 nr. 1136), 12 juni 2020 nr. 65 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1564), 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 639), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173), 28 april 2023 nr. 10 (i kraft 14 mars 2025 iflg. res. 14 mars 2025 nr. 446), 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1876).

§ 100 a. Innhenting og lagring av biometrisk personinformasjon i standardisert oppholdskort

For utstedelse av standardisert oppholdskort, jf. § 64 a, skal det innhentes og lagres biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk i oppholdskortet av alle utlendinger over 6 år, med mindre slik biometrisk personinformasjon allerede er opptatt og lagret, jf. § 100. Utlendingen har plikt til å medvirke til opptak av slik biometrisk personinformasjon. Informasjonen lagres elektronisk eller på annen måte i oppholdskortet slik at hensynet til informasjonens ekthet, integritet og konfidensialitet blir ivaretatt.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om at det kan innhentes og lagres biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk også i kort som dokumenterer andre typer tillatelser eller rettigheter enn oppholdstillatelse, for eksempel grenseboerbevis utstedt til beboere i det russiske grenseområdet.

Beslutning om at det skal innhentes og lagres biometrisk personinformasjon som nevnt i første og annet ledd, treffes av Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda, Utenriksdepartementet, politiet eller utenriksstasjon.

Den som oppholdskortet er utstedt til, har rett til innsyn i personopplysninger som er innført i oppholdskortet, herunder den biometriske informasjonen, og kan kreve uriktig informasjon rettet eller slettet. Tilsvarende gjelder for den som har fått utstedt kort med registrert biometrisk personinformasjon etter annet ledd.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler, herunder om tidspunktet for når fingeravtrykk og ansiktsfoto skal opptas og regler om sletting av biometrisk personinformasjon.

Tilføyd ved lov 20 apr 2012 nr. 17 (ikr. 20 mai 2012 iflg. res. 4 mai 2012 nr. 401), endret ved lov 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 okt 2016 iflg. res. 30 sep 2016 nr. 1136).

§ 100 b. Innhenting av biometrisk personinformasjon til kontroll mot utlendingsregisteret og mot standardiserte oppholdskort mv.

I forbindelse med kontroll etter § 21 eller grenseloven § 15, eller i forbindelse med behandlingen av en sak etter utlendingsloven, kan politiet, Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda, Utenriksdepartementet, utenriksstasjon eller andre med kontrollmyndighet etter § 22 eller grenseloven innhente biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk til kontroll mot utlendingsregisteret eller mot fremlagt oppholdskort eller annet kort med registrert biometrisk personinformasjon etter § 100 a første og annet ledd. Utlendingen har plikt til å medvirke til opptak av slik biometrisk

personinformasjon.

Bestemmelsen i § 100 sjette ledd om opptak av fingeravtrykk og ansiktsfoto med tvang gjelder tilsvarende.

Biometrisk personinformasjon innhentet i henhold til første ledd skal slettes så snart som mulig etter at utlendingens identitet er verifisert mot utlendingsregisteret, oppholdskortet eller kort med registrert biometrisk personinformasjon etter § 100 a annet ledd.

Bestemmelsene om kassasjon og retting i lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv § 9 bokstav c og d er ikke til hinder for sletting etter tredje ledd.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

Tilføyd ved lov 20 apr 2012 nr. 17 (ikr. 20 mai 2012 iflg. res. 4 mai 2012 nr. 401), endret ved lover 20 april 2018 nr. 8 som endret ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1876). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 101. Behandling av fingeravtrykk. Eurodac

Forordning (EU) nr. 603/2013 (Eurodac II-forordningen), jf. artikkel 4 i Norges tilknytningsavtale til Dublin-samarbeidet og artikkel 1 i tilleggsprotokoll om tilgang til Eurodac med henblikk på rettshåndhevelse, gjelder som lov, med unntak av henvisningen til Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter i forordningen artikkel 3 nr. 5. Artikkel 18 nr. 3 gjelder med nødvendige tilpasninger som følge av at Norge ikke er bundet av artikkel 14 eller 19 i direktiv 2011/95/EU (statusdirektivet). Departementet kan gi nærmere regler i forskrift om slike tilpasninger.

Personopplysningsloven gjelder for behandlingen av opplysningene hvis ikke annet er bestemt i lov eller forskrift. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om behandlingen av opplysningene.

Endret ved lover 17 des 2013 nr. 132 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 17 des 2013 nr. 1480), 12 juni 2015 nr. 40 (ikr. 20 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 632), 8 april 2022 nr. 21 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 560). **Endres** ved lov 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 102. Om visuminformasjonssystemet (VIS)

Innenfor Schengensamarbeidet som Norge er en del av, opprettes det et system for utveksling av visumopplysninger, visuminformasjonssystemet VIS, jf. forordning nr. 767/2008. VIS består av en sentralenhet for visumopplysninger,

Central-VIS, nasjonale enheter for hvert land som deltar i Schengensamarbeidet, NORVIS for Norges del, og en kommunikasjonsstruktur mellom disse.

Personopplysningsloven gjelder for behandling av opplysninger i VIS hvis ikke annet er bestemt i lov eller forskrift.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 38 (ikr. 11 okt 2011 iflg. res. 7 okt 2011 nr. 998). **Endres** ved lov 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 102 a. Formålet med VIS

Formålet med VIS er å forbedre gjennomføringen av Schengenlandenes felles visumpolitikk, konsulært samarbeid og konsultasjoner mellom sentrale konsulære myndigheter ved å forenkle utveksling av opplysninger om visumsøknader og avgjørelser av disse mellom medlemsstatene. Dette gjøres for å:

a. forenkle visumsøknadsprosedyrene,
b. unngå omgåelse av kriteriene som ligger til grunn for avgjørelsen av hvilken medlemsstat som er ansvarlig for å behandle søknaden,
c. forenkle bekjempelsen av forfalskning,
d. lette kontrollen ved medlemsstatenes yttergrenser og innenfor medlemsstatenes område,
e. forenkle identifikasjonen av personer som ikke fyller vilkårene for innreise eller opphold på medlemsstatens territorium,
f. lette anvendelsen av Dublin III-forordningen, jf. § 32 fjerde ledd, og
g. bidra til å avverge trusler mot den enkelte medlemsstats indre sikkerhet.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 38 (ikr. 11 okt 2011 iflg. res. 7 okt 2011 nr. 998), endret ved lov 17 des 2013 nr. 132 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 17 des 2013 nr. 1480). **Oppheves** ved lov 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 102 b. Opplysninger som skal registreres i VIS

Følgende opplysninger skal registreres i VIS:

a. alfanumeriske data om søker og om visum som det er søkt om, innvilget, avslått, annullert, tilbakekalt eller forlenget,
b. fotografi,
c. fingeravtrykk,

d. referanse til tidligere søknader, og til andre som søker reiser i gruppe sammen med.

Meldinger som sendes gjennom VIS-infrastrukturen for å gi informasjon i forbindelse med konsultasjon, eller om en søkers erverv av et Schengenlands statsborgerskap eller forslag til endring av registrerte opplysninger, skal ikke registreres i VIS.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 38 (ikr. 11 okt 2011 iflg. res. 7 okt 2011 nr. 998).
Oppheves ved lov 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 102 c. Registrering i NORVIS, tilgang til og behandling av opplysninger i VIS

Opplysninger som er nødvendige for å behandle søknad om visum, herunder biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk, samt opplysninger om avgjørelse, annullering, tilbakekall og forlengelse, skal registreres i NORVIS og overføres til sentralenheten, jf. § 98.

Myndigheter med ansvar for behandling av søknad om visum kan registrere, endre og slette opplysninger i VIS. Myndigheter med ansvar for grensekontroll, utlendingskontroll og behandling av asylsøknader har lesetilgang til opplysninger i VIS.

Opplysninger som er registrert i medhold av første ledd skal ikke oppbevares lenger enn fem år. Dersom en visumsøker som er registrert i VIS blir statsborger av et medlemsland før femårsperioden er utløpt, skal opplysninger om vedkommende slettes fra VIS. Kun den ansvarlige medlemsstat kan gjøre endringer i innlagte opplysninger.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 38 (ikr. 11 okt 2011 iflg. res. 7 okt 2011 nr. 998).
Oppheves ved lov 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 102 d. Behandlingsansvar for NORVIS

Utlendingsdirektoratet er behandlingsansvarlig for NORVIS. Datatilsynet er nasjonal tilsynsmyndighet.
Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 38 (ikr. 11 okt 2011 iflg. res. 7 okt 2011 nr. 998).
Oppheves ved lov 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 102 e. Tilgang til VIS for politimyndigheter med ansvar for å forebygge, etterforske eller oppklare terrorhandlinger og annen alvorlig kriminalitet

Politimyndigheter med ansvar for å forebygge, etterforske eller oppklare terrorhandlinger og andre alvorlige straffbare handlinger kan gis tilgang til

informasjon om en person er registrert i VIS når slik informasjon i et bestemt tilfelle er nødvendig ved at det er rimelig grunn til å anta at informasjonen i vesentlig grad vil bidra til å forebygge, oppklare eller etterforske terrorhandlinger eller andre alvorlige straffbare handlinger.

Søk i VIS skal i disse tilfellene begrenses til søk på en eller flere av følgende opplysninger:

a. navn, kjønn, fødested og fødselsdato,
b. nasjonalitet,
c. reisedokument med dato for utstedelse og utløp og utstedende myndighet,
d. hovedreisemål, reisens varighet og formål,
e. dato for ankomst og avreise,
f. planlagt ankomststed eller transittrute,
g. oppholdssted,
h. fingeravtrykk,
i. visumtype og nummer på visumblanketten, og
j. identitet på person som har utstedt invitasjon og/eller som garanterer for visumsøkerens opphold.

Dersom søket bekrefter at personen er registrert i VIS, kan det gis tilgang til alle opplysninger som er angitt i annet ledd samt til:

a. foto og øvrige opplysninger i visumsøknaden, og
b. merknader som er nedtegnet i forbindelse med visum som er innvilget, avslått, annullert eller tilbakekalt.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 38 (ikr. 11 okt 2011 iflg. res. 7 okt 2011 nr. 998), endret ved lov 22 juni 2012 nr. 50 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 583). **Oppheves** ved lov 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 102 f. Forskrifter om VIS

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om:

a. behandling av opplysninger i VIS, herunder registrering, overføring av opplysninger til sentralenheten, lagring, søk, bruk, sikkerhet, innsyn, endring, retting og sletting,
b. unntak fra kravet om opptak av biometrisk personinformasjon, og
c. tilgang til bestemte opplysninger for bestemte formål.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 38 (ikr. 12 mars 2010 iflg. res. 12 mars 2010 nr. 363). **Oppheves** ved lov 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 103. Undersøkelse av utlendingens person, bolig eller lignende

Det kan foretas undersøkelse av utlendingens person, bolig, rom eller annet oppbevaringssted dersom det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen

a. ikke samarbeider om å klarlegge sin identitet i henhold til lovens § 21 eller § 83, oppgir uriktig identitet, eller skjuler eller tilbakeholder opplysninger av vesentlig betydning for en sak om oppholdstillatelse,
b. har penger eller andre formuesgoder som kan brukes til å dekke utgifter i forbindelse med utreisen som utlendingen har plikt til å dekke, og det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen ikke frivillig vil dekke utgiftene, eller
c. har reisedokument, billetter eller annet materiale som kan sikre iverksetting av vedtaket, og det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen vil unndra seg iverksettingen, jf. § 106 d. Det samme gjelder under behandlingen av en sak som kan føre til et slikt vedtak.

Det er ikke adgang til undersøkelse av utlendingens bolig etter første ledd bokstav b og c, med mindre utlendingen har ulovlig opphold som omfattes av straffebestemmelsen i § 108 eller det gjelder undersøkelse etter bokstav c, og utlendingen har unnlatt å etterkomme et pålegg etter § 21 eller § 83 om å legge frem reisedokumenter.

Uten utlendingens skriftlige samtykke kan undersøkelser som nevnt i første ledd bare foretas etter beslutning fra retten. Er det fare ved opphold, kan beslutningen treffes av politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt. Uten beslutning som nevnt i første og annet punktum, kan polititjenestemann foreta undersøkelser av hus eller rom som etter sin art er tilgjengelig for alle, eller er stedet for en virksomhet som krever tillatelse av politiet. Polititjenestemann som etter beslutning fra politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt skal pågripe en utlending, kan i dette øyemed foreta undersøkelse av utlendingens bolig eller rom, og foreta undersøkelse på sted hvor det er særlig grunn til å anta at utlendingen oppholder seg. Det samme gjelder polititjenestemann som har kompetanse til å beslutte pågripelse etter § 106 a første ledd annet punktum, fordi det er fare ved opphold.

Beslutning om undersøkelse skal så vidt mulig være skriftlig og opplyse om hva saken gjelder, formålet med undersøkelsen og hva undersøkelsen omfatter.

En muntlig beslutning skal snarest mulig nedtegnes. Før undersøkelsen foretas, skal beslutningen så vidt mulig leses opp eller forevises utlendingen. Foreligger det ingen skriftlig beslutning, skal det så vidt mulig muntlig opplyses hva saken gjelder og formålet med undersøkelsen.

Ved gjennomføring av undersøkelser etter denne paragraf gjelder reglene i straffeprosessloven §§ 199 (vitne til ransaking), 199 a (pålegg om å gi politiet tilgang til datasystem ved ransaking), 200 annet ledd (tilkalling av medlem av husstand eller nabo ved ransaking, og om å åpne adgang med makt mv.) og 201 (skånsom ransaking) tilsvarende.

Endret ved lover 17 des 2010 nr. 88 (ikr. 24 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1612), 6 jan 2012 nr. 2 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 6 jan 2012 nr. 4), 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590). **Endres** ved lov 20 des 2022 nr. 120 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 103 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 60 (i kraft 24 juni 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1040), opphevet ved lov 17 juni 2022 nr. 60 (i kraft 1 juli 2023).

§ 103 b. Visitasjon og undersøkelse i forbindelse med registrering av søknad om beskyttelse

Tilføyes ved lov 20 des 2022 nr. 120 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 103 c. Sekundærbruk i politiet av opplysninger fra undersøkelse av elektroniske enheter

Tilføyes ved lov 20 des 2022 nr. 120 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 104. Beslag

Dersom det foreligger tvil om utlendingens identitet, eller det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen skjuler eller tilbakeholder opplysninger om sin identitet, kan det foretas beslag av reisedokumenter, billetter, elektroniske lagringsenheter og lagrede data som utlendingen er i besittelse av, eller annet materiale som kan bidra til å avklare eller dokumentere identiteten. Tilsvarende gjelder ved tvil om tidligere oppholdssted, når dette har betydning for retten til opphold i riket.

Når det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen vil unndra seg

iverksetting av et vedtak, kan det foretas beslag av reisedokumenter og annet materiale som kan dokumentere utlendingens identitet. Dette gjelder også under behandlingen av en sak som kan føre til et vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90. Tilsvarende kan det foretas beslag av billetter og penger eller andre formuesgoder til dekning av kostnader som utlendingen plikter å dekke i forbindelse med utreisen. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om størrelsen på beløpet som kan beslaglegges.

Det kan foretas beslag av reisedokumenter til utlendinger hvis eneste grunnlag for opphold i riket er vernet mot utsendelse etter § 73.

Avgjørelsen om beslag besluttes av politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt. Beslutningen skal så vidt mulig være skriftlig og opplyse om hva saken gjelder, formålet med beslaget og hva det skal omfatte. En muntlig beslutning skal snarest mulig nedtegnes. Før beslaget iverksettes, skal beslutningen så vidt mulig leses opp eller forevises utlendingen. Foreligger det ingen skriftlig beslutning, skal det så vidt mulig muntlig opplyses om hva saken gjelder og formålet med beslaget.

Når utlendingen ankommer riket, ved undersøkelse etter § 103 og i situasjoner hvor det er fare ved opphold, kan beslag tas av en polititjenestemann. Beslaget skal straks meldes til den som ellers treffer avgjørelser om beslag, jf. fjerde ledd. Hvis beslaget opprettholdes, nedtegnes det en beslutning etter fjerde ledd.

Enhver som rammes av beslaget, kan kreve spørsmålet om det skal opprettholdes brakt inn for retten. Politiet sørger for at den som rammes av beslaget, blir gjort kjent med denne retten. Rettens avgjørelse treffes ved kjennelse.

Beslaget faller bort når vilkårene i første til tredje ledd ikke lenger er til stede eller når utlendingen forlater riket dersom vedtaket innebærer en plikt til dette. Om det på et tidligere tidspunkt viser seg at det ikke lenger er behov for beslaget, skal dette heves av politiet eller retten.

Politiet kan beslutte inndragning av en ting som er beslaglagt i medhold av loven her, dersom verken eieren eller besitteren er kjent, og det finnes rimelig av hensyn til eieren. Beslutningen skal være skriftlig og begrunnet. Den som påberoper seg å være eier eller besitter kan kreve saken forelagt for retten innen 6 måneder etter at vedtak om inndragning er fattet. Den som påberoper seg å være eier eller besitter kan også kreve saken forelagt for retten etter utløpet av fristen, dersom politiet fortsatt har hånd om tingen, og oversittelsen ikke bør legges vedkommende til last eller når særlige forhold ellers tilsier det.

Reglene i straffeprosessloven §§ 204 (forbud mot beslag), 207 (gjennomføring av beslag) og 214 (tilbakelevering av beslaglagte gjenstander) gjelder så langt de passer.

Endret ved lover 15 jan 2010 nr. 3 (ikr. 15 jan 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 32),

17 des 2010 nr. 88 (ikr. 24 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1612), 6 jan 2012 nr. 2 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 6 jan 2012 nr. 4), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), 20 des 2018 nr. 117 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2065), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602). **Endres** ved lov 20 des 2022 nr. 120 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 104 a. Beslag overfor asylsøkere

Tilføyes ved lov 20 des 2022 nr. 120 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 105. Meldeplikt og bestemt oppholdssted

En utlending kan pålegges meldeplikt eller bestemt oppholdssted når

a. utlendingen ikke samarbeider om å klarlegge sin identitet i henhold til lovens § 21 eller § 83, eller det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen oppgir uriktig identitet,
b. det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen vil unndra seg iverksettingen av et vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90. Det samme gjelder under behandlingen av en sak som kan føre til et slikt vedtak,
c. utlendingen er asylsøker eller har ulovlig opphold og er ilagt straff for et straffbart forhold eller treffes på fersk gjerning ved utøvelse av et straffbart forhold, som kan føre til høyere straff enn fengsel i seks måneder,
d. det eneste grunnlag for opphold i riket er vernet mot utsendelse etter § 73,
e. utlendingens søknad om beskyttelse har blitt eller mest sannsynlig vil bli nektet realitetsbehandlet i medhold av § 32 første ledd bokstav a eller d eller femte ledd,
f. utlendingens søknad om beskyttelse antas å være åpenbart grunnløs og skal behandles i løpet av 48 timer, eller
g. utlendingen har blitt stanset i forbindelse med innreise og har blitt eller mest sannsynlig vil bli bortvist eller utvist. Dette gjelder ikke hvis utlendingen har søkt beskyttelse.

Pålegg om meldeplikt og bestemt oppholdssted besluttes av politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt. Beslutningen skal være skriftlig og opplyse om grunnen til pålegget. Utlendingen kan kreve innbrakt for retten spørsmålet

om vilkårene for meldeplikt og bestemt oppholdssted foreligger, og om det er grunn til å opprettholde pålegget. Politiet sørger for at den som rammes av pålegget om meldeplikt og bestemt oppholdssted, blir gjort kjent med denne retten. Retten avgjør saken ved kjennelse, så vidt mulig innen rettsmøtets avslutning.

Er vilkårene i første ledd ikke lenger oppfylt, skal pålegget opphøre.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om pålegg om meldeplikt eller bestemt oppholdssted etter første ledd.

Endret ved lover 15 jan 2010 nr. 3 (ikr. 15 jan 2010 iflg. res. 15 jan 2010 nr. 32), 17 des 2010 nr. 88 (ikr. 24 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1612), 6 jan 2012 nr. 2 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 6 jan 2012 nr. 4), 22 juni 2012 nr. 50 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 583), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 20 nov 2015 nr. 94, 17 juni 2016 nr. 56 (ikr. 26 aug 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1004), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 sep 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1005), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 20 nov 2015 nr. 94 som endret ved lov 15 des 2017 nr. 108, 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), 20 des 2018 nr. 117 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2065), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 106. Vilkår for pågripelse og internering

En utlending kan pågripes og interneres når

a. utlendingen ikke samarbeider om å klarlegge sin identitet i henhold til lovens § 21 eller § 83, eller det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen oppgir uriktig identitet,
b. det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen vil unndra seg iverksettingen av et vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90. Pågripelse og internering kan også skje dersom det er vesentlig fare for at utlendingen vil unndra seg iverksettingen av et vedtak som innebærer at utlendingen skal overføres til et annet europeisk land i medhold av Dublin-samarbeidet, jf. § 32 fjerde ledd. Pågripelse og internering kan også skje under behandlingen av en sak som kan føre til vedtak som nevnt i første og annet punktum,
c. utlendingen ikke overholder meldeplikt eller pålegg om bestemt oppholdssted etter § 105 første ledd bokstav c, og utlendingen har en sak til behandling som ikke er endelig avgjort eller tidspunktet for utreisefristen ennå ikke er inntrådt,
d. det er truffet vedtak om utvisning og vedtaket er endelig eller det er ikke gitt utsatt iverksettelse i forbindelse med klage, jf. § 90 c. Det er

et vilkår at utlendingen er utvist på grunn av ilagt straff og at det ut fra utlendingens personlige forhold er fare for at utlendingen vil begå nye straffbare handlinger,

e. utlendingen ikke gjør det som er nødvendig for å oppfylle plikten til å skaffe seg gyldig reisedokument, og formålet er å fremstille utlendingen for det aktuelle lands utenriksstasjon for å få utstedt reisedokument. Pågripelse og internering etter første punktum kan også skje under behandlingen av en sak,

f. utlendingen er i transitt i norsk lufthavn, med sikte på utsendelse,

g. utlendingens søknad om beskyttelse mest sannsynlig vil bli nektet realitetsbehandlet i medhold av § 32 første ledd bokstav a eller d eller femte ledd. Dette gjelder ikke hvis utlendingen er mindreårig eller har mindreårige barn som også har søkt beskyttelse,

h. utlendingens søknad om beskyttelse antas å være åpenbart grunnløs og skal behandles i løpet av 48 timer. Dette gjelder ikke hvis utlendingen er mindreårig eller har mindreårige barn som også har søkt beskyttelse, eller

i. utlendingen har blitt eller mest sannsynlig vil bli nektet innreise og bortvist eller utvist. Dette gjelder ikke hvis utlendingen har søkt beskyttelse, er mindreårig eller har med seg mindreårige barn som ikke fyller vilkårene for innreise.

Det skal ikke besluttes pågripelse eller internering dersom det vil være tilstrekkelig med meldeplikt eller pålegg om bestemt oppholdssted, jf. § 105.

Pågripelse og internering etter første ledd bokstav a kan bare besluttes når det treffes tiltak med sikte på å avklare identitet. Pågripelse og internering etter første ledd bokstav b, c og d, kan bare besluttes når det treffes tiltak med sikte på utsendelse.

Endret ved lover 17 des 2010 nr. 88 (ikr. 24 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1612), 6 jan 2012 nr. 2 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 6 jan 2012 nr. 4), 22 juni 2012 nr. 50 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 583), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 17 des 2013 nr. 132 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 17 des 2013 nr. 1480), 12 des 2014 nr. 70 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1673), 20 nov 2015 nr. 94, 17 juni 2016 nr. 56 (ikr. 26 aug 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1004), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 sep 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1005), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 20 nov 2015 nr. 94 som endret ved lov 15 des 2017 nr. 108, 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), 20 des 2018 nr. 117 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2065), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 106 a. Pågripelse og fremstilling

Pågripelse besluttes av politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt. Når det er fare ved opphold, kan en polititjenestemann foreta pågripelse. Beslutning om pågripelse skal være skriftlig og inneholde betegnelse av den pågrepne og en kort beskrivelse av grunnen til pågripelsen. Er det fare ved opphold, kan beslutningen gis muntlig, men skal da snarest mulig nedtegnes.

Når noen er pågrepet uten beslutning av politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt, skal spørsmålet om å opprettholde pågripelsen snarest mulig forelegges for politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt. Ved opprettholdelse skal det utferdiges en skriftlig beslutning.

Pågripelse foretas så skånsomt som forholdene tillater. Ting som den pågrepne kan bruke til vold eller til å unnvike, skal tas fra den pågrepne. I dette øyemed kan utlendingens person undersøkes.

Den som blir pågrepet, skal gis opplysning om grunnen til pågripelsen på et språk utlendingen forstår. Foreligger det skriftlig beslutning om pågripelse, skal utlendingen gis avskrift av beslutningen dersom vedkommende ber om det.

Den pågrepne skal snarest mulig gis adgang til å forklare seg for politiet. Straffeprosessloven § 230 femte og sjette ledd gjelder tilsvarende. Forklaringsrett gjelder likevel ikke når

a. en utlending som er utvist, og ikke er gitt utreisefrist i medhold av § 90 a, pågripes ved løslatelse fra soning av dom,
b. pågripelse skjer på grunn av fare for unndragelse og utlendingen allerede har oversittet en fastsatt utreisefrist, eller
c. pågripelse skjer etter at utlendingen har forklart seg for politiet i en alminnelig utlendingskontroll eller i en inn- eller utreisekontroll.

Når pågripelse er foretatt, skal politiet sørge for underretning til den pågrepnes husstand eller annen person vedkommende utpeker. Underretning kan imidlertid unnlates dersom den pågrepne ikke ønsker slik underretning, de nevnte personene befinner seg i utlandet, eller særlige grunner tilsier det. Når underretning unnlates mot utlendingens vilje, og ikke skyldes at de aktuelle personene befinner seg i utlandet, skal spørsmålet forelegges for retten første gang utlendingen fremstilles.

Vil politiet beholde den pågrepne, må vedkommende snarest mulig og senest den tredje dagen etter pågripelsen fremstilles for tingretten på det sted der fremstilling mest hensiktsmessig kan skje, med begjæring om internering. Dersom utlendingen først var pågrepet etter straffeprosessloven, skal også denne tiden medregnes, med mindre grunnlaget for pågripelse etter utlendingsloven først oppsto i ettertid som følge av ilagt straff. Domstolloven §

149 første ledd gjelder ikke ved beregning av fremstillingsfristen. Er fremstilling for retten ikke skjedd innen den andre dagen etter pågripelsen, skal grunnen til det opplyses i rettsboken.
Tilføyd ved lov 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), endret ved lov 20 des 2018 nr. 117 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2065), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 106 b. Internering

Den tingrett som den pågrepne fremstilles for, avgjør ved kjennelse om utlendingen skal interneres. Politiet har plikt til å delta i rettsmøtet. Avgjørelsen treffes så vidt mulig innen rettsmøtets slutning. Straffeprosessloven § 184 a gjelder tilsvarende. Kjennelsen skal angi lovhjemmelen og gjøre rede for grunnen til interneringen. Det skal også gå frem av kjennelsen at internering ikke er et uforholdsmessig inngrep.

Beslutter retten internering av den fremstilte, fastsetter den samtidig en bestemt tidsfrist for interneringen. Fristen skal være så kort som mulig og må ikke overstige fire uker. Den kan forlenges ved kjennelse med inntil fire uker av gangen. Dersom særlige omstendigheter tilsier at fornyet prøving etter fire uker vil være uten betydning, kan retten sette en lengre frist ved internering etter § 106 første ledd bokstav a.

Samlet interneringstid kan ikke overstige 12 uker, med mindre det foreligger særlige grunner. Internering for å forberede eller gjennomføre en utsendelse kan bare overstige 12 uker dersom utlendingen ikke samarbeider om gjennomføring av utsendelsen eller det er forsinkelser med å fremskaffe nødvendige dokumenter fra et annet lands myndigheter. Internering kan ikke overstige 18 måneder med mindre utlendingen er utvist som følge av ilagt straff eller særreaksjon. Pågripelse og internering etter § 106 første ledd bokstav g kan ikke overstige 7 dager. Pågripelse og internering etter § 106 første ledd bokstav h kan ikke overstige 72 timer. Pågripelse og internering etter § 106 første ledd bokstav i kan ikke overstige 24 timer.

Når en utlending er internert etter § 106 første ledd bokstav b annet punktum, gjelder særskilte frister for gjennomføring av Dublin-prosedyrer, jf. Dublin III-forordningen artikkel 28 nr. 3, jf. § 32 fjerde ledd.

Ved begjæring om forlenget internering gjelder straffeprosessloven § 185 tredje til femte ledd tilsvarende for politiets og rettens behandling av saken.

Interneringskjennelse eller løslatelse kan til enhver tid omgjøres. Løslatelse skal skje så snart retten eller politiet finner at interneringsgrunnen er falt bort, eller når fristen for internering er utløpt.
Tilføyd ved lov 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), endret ved lov 20 des 2018 nr. 117 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr.

2065).

§ 106 c. Særlige regler om pågripelse og internering av mindreårige

En mindreårig utlending kan bare pågripes hvis det er særlig påkrevd, og kan bare interneres i medhold av § 106 første ledd bokstav a i ekstraordinære situasjoner hvor tiltaket er helt nødvendig som en siste utvei for å sikre identitetskontroll, eller i medhold av § 106 første ledd bokstav b dersom det er helt avgjørende som en siste utvei for å gjennomføre utsendelsen. For øvrig kan en mindreårig utlending bare interneres dersom det er helt avgjørende som en siste utvei for å oppnå formålet med bestemmelsen som gir grunnlag for interneringen.

Hensynet til barnets beste skal alltid vurderes som et grunnleggende hensyn i saker om pågripelse og internering, herunder ved vurderingen av om det i stedet kan iverksettes alternative tiltak, jf. § 105. I avgjørelser som omfatter barn, er barnet part, og det skal fremgå av en kjennelse om internering hvordan hensynet til barnets beste og muligheten for alternative tiltak er vurdert.

En mindreårig utlending som blir pågrepet, skal som hovedregel ikke holdes lenger enn til dagen etter pågripelsen. Vil politiet beholde den mindreårige, må fremstilling skje snarest mulig og senest dagen etter pågripelsen. Ved vurderingen av om det er grunnlag for å holde på den mindreårige, har det også betydning om hensynet til barnets beste taler for å bruke lengre tid på forberedelsen av uttransporteringen.

Politiet skal varsle barnevernstjenesten om pågripelse av barn så snart som mulig etter at det blir sannsynlig at politiet vil begjære internering. Varsel skal uansett gis så snart som mulig dersom andre særlige grunner tilsier det. Barnevernstjenesten skal så vidt mulig avgi en skriftlig uttalelse i saken, med mindre retten eller barnevernstjenesten finner det åpenbart unødvendig. Barnevernstjenesten skal delta i møte om internering dersom retten eller barnevernstjenesten finner deltagelse nødvendig. Reglene i straffeprosessloven § 118 gjelder tilsvarende.

Barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal informeres og gis anledning til å bli hørt før retten treffer sin beslutning om internering. Barnet kan høres personlig eller gjennom foreldre, representant eller andre som kan uttale seg på vegne av barnet. På hvilken måte barnet skal høres, må vurderes av retten ut fra forholdene i den enkelte sak. Barnets syn skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

En mindreårig utlending kan interneres for inntil 3 døgn (72 timer) av gangen. Samlet interneringstid skal ikke overstige 3 døgn, med mindre det foreligger særlige og sterke grunner. Med særlig grunn siktes det i første rekke til at familien eller barnet selv har en vesentlig del av ansvaret for at

uttransportering ikke har latt seg gjennomføre innen 3 døgn etter kjennelsen om internering, eller at det er klarlagt et tidspunkt for uttransportering som ligger nært i tid. I de tilfeller hvor det unntaksvis er grunnlag for internering ut over 3 døgn, skal samlet interneringstid ikke overstige 9 døgn.
Tilføyd ved lov 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), endret ved lover 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 16 juni 2023 nr. 58 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 903).

§ 106 d. Fare for unndragelse

Fare for unndragelse skal vurderes konkret i det enkelte tilfelle. For å avgjøre om det foreligger unndragelsesfare skal det foretas en totalvurdering hvor det blant annet kan legges vekt på om

a. utlendingen har unndratt seg iverksetting av et vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90, herunder ikke overholdt en utreisefrist,
b. utlendingen uttrykkelig har motsatt seg en utreiseplikt, jf. § 90,
c. utlendingen er utvist fra riket,
d. utlendingen er ilagt straff eller særreaksjon i riket,
e. utlendingen har vist manglende samarbeid ved identitetstvil,
f. utlendingen unngår eller vanskeliggjør forberedelsen til en utsendelse,
g. utlendingen har gitt uriktige opplysninger til norske myndigheter ved søknad om tillatelse,
h. utlendingen har unnlatt å gi melding om endring av bopel, jf. § 19 annet ledd,
i. utlendingen er ansvarlig for alvorlige ordensforstyrrelser ved innkvarteringssted for asylsøkere mv., jf. § 95 første og annet ledd,
j. utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser,
k. utlendingens søknad om beskyttelse er nektet realitetsbehandlet etter § 32 første ledd bokstav a eller d eller femte ledd, eller
l. utlendingens søknad om oppholdstillatelse er avslått som åpenbart grunnløs, jf. § 90 a første ledd bokstav b.

Ved vurderingen av unndragelsesfare etter første ledd kan også generelle erfaringer med unndragelse tillegges vekt.
Tilføyd ved lov 17 des 2010 nr. 88 (ikr. 24 des 2010 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1612), endret ved lover 6 jan 2012 nr. 2 (ikr. 1 mars 2012 iflg. res. 6 jan 2012 nr. 4), 12 des 2014 nr. 71 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1700), 20 nov 2015 nr. 94, 17 juni 2016 nr. 56 (ikr. 26 aug 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1004),

17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 1 sep 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1005), 31 mars 2017 nr. 14 (ikr. 18 april 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 414), 20 nov 2015 nr. 94 som endret ved lov 15 des 2017 nr. 108, 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590, tidligere § 106a), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 107. Utlendingsinternat

En utlending som pågripes og interneres i medhold av § 106 første ledd, skal som hovedregel anbringes i utlendingsinternat eller på annet særskilt tilrettelagt innkvarteringssted. På særskilt tilrettelagt innkvarteringssted som nevnt i første punktum gjelder reglene i tredje til sjuende ledd så langt de passer.

Utlendingsinternatet er ikke underlagt kriminalomsorgen, men administreres av politiet.

Utlendingen har rett til blant annet å motta besøk, telefonere, motta og sende postsendinger, helsetjenester, fellesskap, opphold i friluft, fysisk aktivitet, privatliv, religionsutøvelse og livssynsutøvelse, såfremt ikke annet følger av loven her.

Når det er nødvendig for å opprettholde ro, orden eller sikkerhet, eller sikre iverksetting av et vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90, kan politiet

a. undersøke utlendingens person, rom og eiendeler, samt øvrige gjenstander, rom og areal på internatets område,
b. midlertidig frata og forvare utlendingens penger og andre gjenstander,
c. kontrollere og begrense utlendingens besøk, telefonsamtaler og postsendinger,
d. kontrollere og begrense utlendingens fysiske aktivitet, opphold i friluft, religionsutøvelse og livssynsutøvelse, eller
e. visitere besøkende og andre som oppholder seg på internatets område.

Tiltak etter bokstav a, b og c kan også iverksettes overfor en utlending når det er grunn til å tro at vedkommende skjuler eller tilbakeholder opplysninger om sin eller en annen utlendings identitet eller oppholdssted. Telefonavlytting etter bokstav c kan ikke foretas uten at samtalepartnerne er varslet på forhånd. Tiltak etter bokstav e kan også iverksettes for å undersøke om vedkommende skjuler opplysninger om en utlendings identitet. Tiltak etter dette leddet kan ikke iverksettes overfor utlendingens prosessfullmektig eller representanter for offentlig myndighet.

Når det er strengt nødvendig for å opprettholde ro, orden eller sikkerhet, eller sikre iverksetting av et vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90, og andre, mindre inngripende tiltak forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart vil være utilstrekkelig, kan politiet

a. bruke makt og godkjente maktmidler, jf. politiloven § 6 fjerde ledd,
b. plassere utlendingen i særlig sikret avdeling eller sikkerhetscelle, eller
c. utelukke utlendingen helt eller delvis fra fellesskapet på internatet.

Uttalelse fra lege skal så vidt mulig innhentes og tas i betraktning ved vurderingen av iverksetting og opprettholdelse av tiltak etter dette leddet bokstav b og c.

Tiltak etter fjerde og femte ledd kan ikke brukes når det vil være et uforholdsmessig inngrep. Slike tiltak skal brukes med varsomhet. Politiet skal fortløpende vurdere om det er grunnlag for å opprettholde tiltaket.

For å sikre formålet med oppholdet i internatet og utlendingenes rettigheter kan politiet føre register med opplysninger om beslutninger som tas, ankomster, gjennomførte kontrolltiltak, bruk av makt og maktmidler, hendelser, interne flyttinger, utpasseringer, tidspunkt for tilsyn og behandling fra helsepersonell.

Kongen kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift.

Endret ved lover 20 nov 2015 nr. 94, 20 nov 2015 nr. 94 som endret ved lov 15 des 2017 nr. 108, 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), 11 juni 2021 nr. 72 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2254), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 107 a. Tilsynsrådet for tvangsreturer og utlendingsinternatet

Et uavhengig tilsynsråd fører tilsyn med tvangsreturer, driften av utlendingsinternatet og særskilt tilrettelagte innkvarteringssteder og behandlingen av utlendingene som oppholder seg der.

Kongen kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 72 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2254).

§ 108. Straff

Med bot straffes den som forsettlig eller uaktsomt unnlater å oppfylle plikten etter § 117 første ledd eller § 118 første ledd.

Med bot eller med fengsel inntil seks måneder eller med begge deler straffes den som:

a. Forsettlig eller uaktsomt overtrer de bestemmelsene som er angitt i det følgende, eller forbud, påbud eller vilkår gitt i medhold av disse bestemmelsene:
    - § 8 første ledd
    - § 9 første og fjerde ledd
    - § 16 første ledd
    - § 19 første og annet ledd
    - § 20 tredje ledd
    - § 21 første ledd
    - § 27 første ledd, jf. fjerde ledd
    - § 55 første og annet ledd, med mindre overtredelsen rammes av tredje ledd bokstav f
    - § 83 første og annet ledd
    - § 90 a
    - § 93 første ledd annet punktum
    - § 100 b første ledd annet punktum
    - § 105 første ledd
    - § 126 første ledd
    - § 130 første ledd, jf. § 105

b. forsettlig eller uaktsomt overtrer en forskrift gitt i medhold av loven her, eller forbud, påbud eller vilkår som er gitt i medhold av en slik forskrift, når Kongen har fastsatt i forskriften at forholdet skal kunne straffes etter bestemmelsen her,

c. forsettlig eller grovt uaktsomt gir vesentlig uriktige eller åpenbart villedende opplysninger i en sak etter loven.

Med bot eller med fengsel inntil to år straffes den som:

a. forsettlig eller grovt uaktsomt gjør bruk av en utlendings arbeidskraft når utlendingen ikke har nødvendig tillatelse etter loven,

b. forsettlig eller grovt uaktsomt formidler arbeid eller bolig for en utlending, eller utferdiger eller formidler erklæringer, tilsagn eller dokumenter til bruk for en sak etter loven, når forholdet innebærer en utilbørlig utnyttelse av utlendingens situasjon,

c. ved falske forespeilinger eller liknende utilbørlig atferd forleder en utlending til å reise inn i riket med sikte på å bosette seg her,

d. overlater til en annen pass, reisebevis for flyktninger, annet reisedokument eller liknende dokument som kan bli brukt som reisedokument, standardisert oppholdskort eller liknende kort, når

vedkommende vet eller bør forstå at det kan bli brukt av en utlending til å reise inn i riket eller til en annen stat,

e. forsettlig eller uaktsomt reiser inn i Norge i strid med et innreiseforbud etter § 71 annet ledd eller § 124 første ledd. Overtredelsen straffes likevel bare med bot, med mindre vedkommende er utvist på grunn av ilagt straff etter andre bestemmelser enn annet ledd, utreise fra Schengen- og EU-området har funnet sted eller returprosedyrer er anvendt uten at utreise fra Schengen- og EU-området har funnet sted,

f. er utvist som følge av ilagt fengselsstraff, forvaring eller særreaksjon etter andre bestemmelser enn annet ledd, og forsettlig eller uaktsomt overtrer kravet om oppholdstillatelse i utlendingsloven § 55 annet ledd ved ikke å forlate riket.

Med bot eller med fengsel inntil tre år straffes den som

a. hjelper en utlending til ulovlig opphold i riket eller i et annet land som deltar i Schengensamarbeidet, eller

b. hjelper en utlending til ulovlig å reise inn i riket eller til et annet land. Dette gjelder likevel ikke dersom hensikten er å hjelpe en utlending som omfattes av lovens § 28 til å reise inn i første trygge land.

Med bot eller med fengsel inntil seks år straffes den som

a. i vinnings hensikt driver organisert ulovlig virksomhet med sikte på å hjelpe utlendinger til å reise inn i riket eller til en annen stat, eller

b. i vinnings hensikt hjelper en utlending til ulovlig å reise inn i riket eller til en annen stat dersom handlingen medfører at personen som berøres av handlingen blir utsatt for livsfare.

Den som yter humanitær bistand til utlending som oppholder seg ulovlig i riket, skal ikke kunne straffes for medvirkning til ulovlig opphold med mindre

a. vedkommende har hatt til hensikt å hjelpe utlendingen til å unndra seg plikten til å forlate riket, og

b. hjelpen har vanskeliggjort myndighetenes mulighet til å få til en utsendelse.

Når allmenne hensyn krever det, skal Utlendingsdirektoratet anmelde forholdet når det er grunn til å tro at det har skjedd en overtredelse av annet ledd bokstav a eller tredje ledd bokstav a ved at det er gjort bruk av

arbeidskraften til en utlending som ikke har nødvendig tillatelse etter loven. Endret ved lover 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3), 20 jan 2012 nr. 5 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 37), 20 apr 2012 nr. 17 (ikr. 20 mai 2012 iflg. res. 4 mai 2012 nr. 401), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), 10 jan 2014 nr. 1 (ikr. 15 jan 2014 iflg. res. 10 jan 2014 nr. 14), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2016 nr. 58 (ikr. 21 okt 2016 iflg. res. 14 okt 2016 nr. 1204), 20 apr 2018 nr. 10 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 589), 23 april 2021 nr. 23 (ikr. 30 april 2021 iflg. res. 23 april 2021 nr. 1231), 20 april 2018 nr. 8 som endret ved lov 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

Kapittel 13. Særlige regler for utlendinger som omfattes av Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS-avtalen) og Konvensjon om opprettelse av Det europeiske Frihandelsforbund (EFTA-konvensjonen)

Overskriften endret ved lover 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3).

§ 109. Saklig virkeområde

Dette kapittelet regulerer retten til innreise og opphold i riket for utlendinger som omfattes av EØS-avtalen eller EFTA-konvensjonen.

Oppholdsrett etter dette kapittelet gir rett til å ta opphold og til å ta arbeid eller drive ervervsvirksomhet i hele riket med mindre det er fastsatt begrensninger i samsvar med regler gitt i eller i medhold av denne loven.

Oppholdsrett etter dette kapittelet er ikke til hinder for oppholdstillatelse for utlendinger som nevnt i første ledd etter lovens alminnelige bestemmelser.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om gjennomføring av bestemmelsene i dette kapittelet og om forholdet til lovens alminnelige bestemmelser, herunder for de tilfellene der en utlending som nevnt i første ledd, får oppholdstillatelse etter lovens alminnelige bestemmelser. Kongen kan bestemme i forskrift at det skal innhentes og lagres biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk i kort som dokumenterer oppholdsrett i henhold til §§ 118 og 119. I slike tilfeller vil reglene i §§ 64 a, 100 a og 100 b gjelde tilsvarende så langt de passer.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), endret ved lov 20 apr 2012 nr. 17 (ikr. 20 mai 2012 iflg. res. 4 mai 2012 nr. 401).

§ 110. Nærmere om hvem kapittelet gjelder for

Borgere av land som omfattes av EØS-avtalen, heretter omtalt som EØS-borgere, omfattes av bestemmelsene i dette kapittelet. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om at borgere av land som omfattes av EFTA-konvensjonen, men ikke EØS-avtalen, helt eller delvis skal omfattes av bestemmelsene i dette kapittelet.

Familiemedlemmer til en EØS-borger omfattes av bestemmelsene i dette kapittelet så lenge de følger eller slutter seg til en EØS-borger. Familiemedlemmer til en norsk borger omfattes av bestemmelsene i dette kapittelet dersom de følger eller slutter seg til en norsk borger som returnerer til riket etter å ha utøvet retten til fri bevegelighet etter EØS-avtalen eller EFTA-konvensjonen i et annet EØS-land eller EFTA-land.

Med familiemedlem menes

a. ektefelle,
b. samboer, dersom det foreligger en varig tilknytning til EØS-borgeren og denne tilknytningen kan dokumenteres,
c. slektning i direkte nedstigende linje fra en EØS-borger eller fra en utlending nevnt i bokstav a eller b, som er under 21 år eller som forsørges av EØS-borgeren eller dennes ektefelle, og
d. slektning i direkte oppstigende linje fra en EØS-borger eller fra en utlending nevnt i bokstav a eller b som forsørges av EØS-borgeren eller dennes ektefelle.

En utlending som faller utenfor bestemmelsene i første til tredje ledd, men som er arbeidstaker i et foretak etablert i et EØS-land, omfattes likevel av bestemmelsene i dette kapittelet så langt de passer i forhold til det oppdraget som skal utføres her i riket, når vedkommende

a. skal utføre arbeid etter reglene om fri bevegelighet for tjenester i EØS-avtalen, eller
b. skal etablere seg etter reglene om fri etableringsrett i EØS-avtalen.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift, herunder om hvem som omfattes av annet ledd, at også andre familiemedlemmer enn utlendinger som nevnt i tredje ledd, helt eller delvis skal omfattes av bestemmelsene i dette kapittelet og om kravet til varig tilknytning og dokumentasjon som nevnt i tredje ledd bokstav b. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om hvem som omfattes av fjerde ledd.

Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), endret ved lov 29 mai 2020 nr. 58 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1098).

§ 111. Oppholdsrett i inntil tre måneder

En EØS-borger som har gyldig identitetskort eller pass, har oppholdsrett i inntil tre måneder, forutsatt at vedkommende ikke blir en urimelig byrde for offentlige velferdsordninger.

Første ledd gjelder tilsvarende for et familiemedlem som ikke er EØS-borger, så lenge familiemedlemmet følger eller gjenforenes med EØS-borgeren og har gyldig pass. Første ledd gjelder tilsvarende for utlendinger som nevnt i § 110 fjerde ledd og som har gyldig pass.

En utlending som nevnt i første ledd og som er arbeidssøkende, og dennes familiemedlemmer, har rett til opphold i inntil seks måneder og i særlige tilfeller også utover seks måneder.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift, herunder om beregning av oppholdstid og om hva som ligger i begrepet urimelig byrde for offentlige velferdsordninger. Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om når det foreligger særlige tilfeller som nevnt i tredje ledd, om meldeplikt for arbeidssøkende, hvilken myndighet utlendingen skal melde seg for og hvordan melding skal skje.

Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 112. Oppholdsrett i mer enn tre måneder for EØS-borgere

En EØS-borger har oppholdsrett utover tre måneder så lenge vedkommende

a. er arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende,
b. skal yte tjenester,
c. råder over tilstrekkelige midler til å forsørge seg selv og eventuelle medfølgende familiemedlemmer og er omfattet av en sykeforsikring som dekker alle risikoer under oppholdet, eller
d. er opptatt ved en godkjent utdanningsinstitusjon. Det er et vilkår at formålet med oppholdet hovedsakelig er utdanning, herunder yrkesrettet utdanning, at vedkommende er omfattet av en sykeforsikring som dekker alle risikoer under oppholdet, og avgir en erklæring om at vedkommende har tilstrekkelige midler til å dekke underhold for seg selv og eventuelle familiemedlemmer.

En utlending som oppholder seg i riket etter første ledd bokstav a, men som

opphører å være arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende, bevarer likevel sin status som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende dersom vedkommende

a. er midlertidig arbeidsufør som følge av sykdom eller ulykke,
b. dokumenterer å være ufrivillig arbeidsløs etter å ha hatt lønnet arbeid i mer enn ett år, og har meldt seg som arbeidssøkende hos Arbeids- og velferdsetaten,
c. dokumenterer å være ufrivillig arbeidsløs etter utløpet av en tidsbegrenset arbeidskontrakt av mindre enn ett års varighet eller ufrivillig ha mistet sitt arbeid i løpet av de første tolv månedene, og har meldt seg som arbeidssøkende hos Arbeids- og velferdsetaten, eller
d. påbegynner en yrkesrettet utdanning. Med mindre vedkommende ufrivillig er arbeidsløs, bevares status som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende etter første ledd bokstav a bare så lenge den yrkesrettede utdanningen har sammenheng med vedkommendes tidligere arbeid.

I tilfeller som nevnt i annet ledd bokstav c, bortfaller status etter første ledd bokstav a etter seks måneder.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift, herunder om hva som skal anses som tilstrekkelige midler etter første ledd bokstav c, om godkjente utdanningsinstitusjoner og om krav til erklæringen nevnt i første ledd bokstav d. Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 113. Oppholdsrett i mer enn tre måneder for familiemedlemmer som er EØS-borgere

En EØS-borger som er familiemedlem og følger eller gjenforenes med en EØS-borger som har oppholdsrett etter § 112 første ledd bokstav a, b eller c, har rett til å oppholde seg i riket så lenge EØS-borgerens oppholdsrett består.

En EØS-borger som er ektefelle, samboer eller forsørget barn under 21 år og som følger eller gjenforenes med en EØS-borger med oppholdsrett etter § 112 første ledd bokstav d, har rett til å oppholde seg i riket så lenge EØS-borgerens oppholdsrett består.

Ved EØS-borgerens utreise fra riket eller død bevarer familiemedlemmer som er EØS-borgere oppholdsretten så lenge de selv oppfyller vilkårene i § 112 første ledd. Uansett bevarer EØS-borgerens barn og den personen som har foreldreansvaret, oppholdsretten så lenge barnet er opptatt ved en godkjent utdanningsinstitusjon.

Ved skilsmisse eller opphør av samboerskap bevarer familiemedlemmet til en EØS-borger oppholdsretten så lenge vedkommende selv oppfyller vilkårene i § 112 første ledd.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om en videre oppholdsrett for personer med foreldreansvar som nevnt i tredje ledd.

Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 114. Oppholdsrett i mer enn tre måneder for familiemedlemmer og andre utlendinger som ikke er EØS-borgere

Bestemmelsene i § 113 første og annet ledd gjelder tilsvarende for utlendinger som ikke er EØS-borgere, dersom de er familiemedlemmer til en EØS-borger med oppholdsrett etter § 112 første ledd bokstav a, b eller c, eller dersom de er ektefeller, samboere eller forsørget barn under 21 år som følger eller gjenforenes med en EØS-borger med oppholdsrett etter § 112 første ledd bokstav d.

En utlending som nevnt i § 110 fjerde ledd, har oppholdsrett i mer enn tre måneder så lenge dette skjer som ledd i utøvelsen av en tjeneste eller det er nødvendig for etableringen av en virksomhet i riket. Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift.

Ved EØS-borgerens død bevarer et familiemedlem som ikke er EØS-borger, oppholdsretten hvis vedkommende har hatt opphold i riket som familiemedlem i ett år før dødsfallet og oppfyller vilkårene i § 112 første ledd bokstav a, b eller c eller oppholder seg i riket som familiemedlem til en person som oppfyller vilkårene i § 112 første ledd bokstav a, b eller c. Ved en EØS-borgers utreise fra riket eller død bevarer uansett EØS-borgerens barn og den personen som har foreldreansvaret, oppholdsretten så lenge barnet er opptatt ved en godkjent utdanningsinstitusjon.

Ved skilsmisse eller opphør av samboerskap bevarer EØS-borgerens familiemedlemmer som ikke er EØS-borgere, oppholdsretten så lenge de selv oppfyller vilkårene i § 112 første ledd bokstav a, b eller c, eller er familiemedlem til en person som oppfyller vilkårene i § 112 første ledd bokstav a, b eller c, forutsatt at

a. ekteskapet på separasjonstidspunktet hadde vart i tre år og herunder ett år i riket,
b. foreldreansvaret til barn av EØS-borgeren ved avtale eller dom er overført til ektefellen som ikke er EØS-borger,
c. det foreligger en særlig vanskelig situasjon, for eksempel at ektefellen som ikke er EØS-borger, eller eventuelle barn har vært utsatt for vold eller andre alvorlige overgrep i ekteskapet, eller

d. ektefellen som ikke er EØS-borger, ved avtale eller dom utøver samvær med barn i riket.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om en videre oppholdsrett for personer med foreldreansvar eller samværsrett som nevnt i tredje og fjerde ledd, og ved opphør av samboerskap etter fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), endret ved lov 29 mai 2020 nr. 58 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1098).

§ 115. Varig oppholdsrett for EØS-borgere

En EØS-borger som etter §§ 112 og 113 har hatt sammenhengende lovlig opphold i riket i fem år, får varig oppholdsrett. Midlertidig opphold utenfor riket er under visse omstendigheter tillatt uten at kravet til sammenhengende opphold berøres. Den varige oppholdsretten består uavhengig av om vilkårene for opphold i §§ 112 og 113 er oppfylt. Den varige oppholdsretten bortfaller hvis innehaveren oppholder seg utenfor riket i mer enn to påfølgende år.

En EØS-borger som oppholder seg i riket etter § 112 første ledd bokstav a, får varig oppholdsrett selv om vedkommende ikke har hatt sammenhengende opphold i fem år hvis vedkommende

a. ved opphør av sin yrkesaktivitet går over på førtidspensjon eller har nådd den alderen som er fastsatt i lovgivningen for rett til alderspensjon, og har hatt sammenhengende opphold i riket i mer enn tre år og arbeid i riket i minst de tolv forutgående månedene,
b. har oppholdt seg sammenhengende i riket i mer enn to år og blir varig arbeidsufør, eller
c. etter å ha arbeidet og oppholdt seg i riket i tre sammenhengende år, arbeider i et annet EØS-land, men fortsatt oppholder seg i riket og vender tilbake til bostedet daglig eller minst en gang i uken.

Hvis uførheten etter annet ledd bokstav b skyldes arbeidsulykke eller yrkessykdom som helt eller delvis gir vedkommende rett til offentlige ytelser, stilles ingen krav til oppholdets varighet.

En EØS-borger som er familiemedlem og bor sammen med en person som nevnt i annet ledd, får varig oppholdsrett på det tidspunktet varig oppholdsrett etter annet ledd inntrer.

En EØS-borger som er familiemedlem og bor sammen med en EØS-borger med oppholdsrett etter § 112 første ledd bokstav a, får varig oppholdsrett ved EØS-borgerens død selv om avdøde ikke hadde varig oppholdsrett etter første eller annet ledd, hvis

a. avdøde hadde hatt opphold i riket i to sammenhengende år før dødsfallet, eller
b. dødsfallet var forårsaket av en arbeidsulykke eller yrkessykdom.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift, herunder om hva som skal anses som sammenhengende lovlig opphold, om hva som ligger i midlertidig opphold utenfor riket, herunder om gyldige fraværsgrunner, om hva som ligger i vilkåret om å bo sammen og om bortfall av den varige oppholdsretten.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 116. Varig oppholdsrett for familiemedlemmer som ikke er EØS-borgere

Et familiemedlem som ikke er EØS-borger, og som etter § 114 første ledd har bodd sammen med en EØS-borger og har hatt sammenhengende lovlig opphold i riket i fem år, får varig oppholdsrett. Det samme gjelder et familiemedlem som ikke er EØS-borger og som etter § 114 tredje ledd første punktum eller fjerde ledd har hatt sammenhengende lovlig opphold i riket i fem år. Midlertidig opphold utenfor riket er under visse omstendigheter tillatt uten at kravet til sammenhengende opphold berøres. Den varige oppholdsretten består uavhengig av om vilkårene for opphold i § 114 er oppfylt. Den varige oppholdsretten bortfaller hvis innehaveren oppholder seg utenfor riket i mer enn to påfølgende år.

Varig oppholdsrett etter § 115 fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende for familiemedlemmer som ikke er EØS-borgere.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift, herunder om hva som skal anses som sammenhengende lovlig opphold, om hva som ligger i midlertidig opphold utenfor riket, herunder om gyldige fraværsgrunner, om hva som ligger i vilkåret om å bo sammen og om bortfall av den varige oppholdsretten.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 117. Registreringsbevis for utlendinger med oppholdsrett etter §§ 112 eller 113

En EØS-borger som oppholder seg i riket etter §§ 112 eller 113 i mer enn tre måneder, skal registrere seg. Fristen for registrering er tre måneder fra innreisedatoen. Når EØS-borgeren framlegger dokumentasjon som nevnt i annet og tredje ledd, utstedes straks et registreringsbevis.

For registrering av en EØS-borger med oppholdsrett etter § 112 kan det i tillegg til gyldig identitetskort eller pass kreves framlagt

a. bekreftelse fra arbeidsgiver på ansettelse eller bevis for at utlendingen utøver selvstendig næringsvirksomhet eller bekreftelse på avtale om tjenesteytelse, jf. § 112 første ledd bokstav a og b,
b. sykeforsikring og dokumentasjon på at vedkommende har tilstrekkelige midler til å dekke underhold for seg selv og eventuelle familiemedlemmer, jf. § 112 første ledd bokstav c,
c. bekreftelse på at vedkommende er opptatt ved en godkjent utdanningsinstitusjon, sykeforsikring og erklæring om at vedkommende råder over tilstrekkelige midler til å dekke underhold for seg selv og eventuelle familiemedlemmer, jf. § 112 første ledd bokstav d.

For registrering av en EØS-borger som oppholder seg i riket som familiemedlem med oppholdsrett etter § 113, kan det i tillegg til gyldig identitetskort eller pass kreves framlagt

a. dokument som attesterer familieforholdet som er grunnlaget for oppholdsretten,
b. registreringsbevis til EØS-borgeren som utlendingen følger eller gjenforenes med, og
c. dokumentasjon på forsørgelse i tilfeller hvor status som familiemedlem er betinget av at utlendingen forsørges, jf. § 110 tredje ledd bokstav c og d.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift, herunder om hvilken myndighet som registrerer og utsteder registreringsbevis og om å fastsette gebyr for utstedelsen. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om arbeidssøkerens plikt til å registrere seg når EØS-borgeren finner arbeid etter utløpet av fristen i første ledd.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 118. Oppholdskort for utlendinger med oppholdsrett etter § 114 som ikke er EØS-borgere

En utlending som oppholder seg i riket etter § 114 i mer enn tre måneder, plikter å anskaffe oppholdskort. Søknadsfristen for oppholdskort er tre måneder fra innreisedatoen. Når utlendingen framlegger dokumentasjon som nevnt i annet ledd, utstedes straks et bevis for at søknad om oppholdskort er levert.

Ved søknad om oppholdskort for familiemedlemmer skal det framlegges

a. gyldig pass,

b. dokument som attesterer familieforholdet som er grunnlaget for oppholdsretten,
c. registreringsbevis til EØS-borgeren som utlendingen følger eller gjenforenes med,
d. dokumentasjon på forsørgelse i tilfeller hvor status som familiemedlem er betinget av at utlendingen forsørges, jf. § 110 tredje ledd bokstav c og d.

Ved søknad om oppholdskort for utlendinger som nevnt i § 110 fjerde ledd skal det framlegges

a. gyldig pass og
b. dokumentasjon på at utlendingen skal utføre arbeid etter reglene om fri bevegelighet for tjenester i EØS-avtalen, eller skal etablere seg etter reglene om fri etableringsrett i EØS-avtalen.

Søknad om oppholdskort avgjøres innen seks måneder etter at søknaden er levert. Oppholdskortet er gyldig i fem år eller for EØS-borgerens oppholdsperiode hvis varigheten av denne antas å bli kortere enn fem år. Med mindre særlige grunner foreligger, opphører oppholdskortets gyldighet ved opphold utenfor riket i mer enn seks måneder per år.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift, herunder om hvilken myndighet som mottar søknad om og utsteder oppholdskort og om å fastsette gebyr for utstedelsen. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om dokumentasjon etter annet og tredje ledd, om varigheten av oppholdskortet og om gyldighet ved opphold utenfor riket etter fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 119. Oppholdsbevis og oppholdskort for utlendinger med varig oppholdsrett etter §§ 115 og 116

En EØS-borger som oppholder seg i riket etter § 115, gis etter søknad varig oppholdsbevis.

En utlending som oppholder seg i riket etter § 116, gis etter søknad varig oppholdskort. Søknad om varig oppholdskort skal leveres før utløpet av gyldighetsperioden for oppholdskort utstedt etter § 118.

Utlendingsdirektoratet avgjør søknader om varig oppholdsbevis og varig oppholdskort etter denne bestemmelsen.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift, herunder om hvilken myndighet som mottar søknad om og utsteder varig oppholdsbevis og varig oppholdskort og om fastsettelse av gebyr for utstedelsen. Kongen kan fastsette

at politiet gis myndighet til å innvilge søknader etter denne bestemmelsen.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 120. Tilbakekall av oppholdsdokumenter mv.

En utlending som ellers fyller vilkårene for oppholdsrett etter dette kapittelet, har ikke slik rett dersom det foreligger omstendigheter som vil gi grunn til å nekte utlendingen adgang til eller opphold i riket etter andre bestemmelser i loven. Det samme gjelder dersom utlendingen mot bedre vitende har gitt uriktige opplysninger eller fortiet forhold av vesentlig betydning.

Registreringsbevis, oppholdskort, varig oppholdsbevis og varig oppholdskort kan tilbakekalles av grunner som nevnt i første ledd.

Registreringsbevis og oppholdskort kan tilbakekalles når registreringen av andre grunner anses ugyldig. For beslutningen om tilbakekall etter dette leddet gjelder forvaltningsloven § 35 så langt det passer.

Oppholdsdokumenter som nevnt i annet ledd, skal tilbakekalles når oppholdsretten bortfaller som nevnt i §§ 115 første ledd fjerde punktum og 116 første ledd femte punktum.

Oppholdskort skal tilbakekalles hvis en utlending som ikke er EØS-borger, får oppholdstillatelse etter lovens kapittel 3, 4, 6 eller 7. Dette gjelder ikke når utlendingen er familiemedlem til en EØS-borger.

Oppholdskort kan nektes utstedt etter bestemmelsene i §§ 118 og 119 dersom referansepersonen, jf. § 39, på forespørsel ikke samtykker i at søkeren gis opphold, eller dersom det er sannsynlig at ekteskapet er inngått mot en av partenes vilje eller med det hovedformål å skaffe søkeren lovlig opphold innenfor EØS-området.

Bestemmelsene i § 85 gjelder tilsvarende for saker etter dette kapitlet.

Utlendingsdirektoratet treffer vedtak om tilbakekall etter annet ledd.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift.

Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), endret ved lover 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3), 29 mai 2020 nr. 58 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1098).

§ 121. Bortvisning

EØS-borgere og deres familiemedlemmer kan bortvises når

a. de ikke viser gyldig pass eller annet godkjent reisedokument eller visum når dette er nødvendig,
b. de reiser inn eller oppholder seg i riket uten rett til innreise,

oppholdsrett eller varig oppholdsrett etter §§ 111, 112, 113, 114, 115 eller 116, og de heller ikke har rett til innreise eller oppholdstillatelse etter lovens alminnelige bestemmelser, eller

c. det foreligger forhold som gir grunnlag for utvisning.

En utlending som nevnt i § 110 fjerde ledd og som har oppholdsrett etter § 111 annet ledd eller § 114 annet ledd, kan bortvises når det foreligger forhold som gir grunnlag for utvisning.

Sak om bortvisning etter første ledd bokstav a og c må reises ved innreise eller senest innen sju dager. Dersom sak om bortvisning ikke er reist innen sju dager, kan en utlending som ikke har oppholdsrett etter dette kapitlet, bortvises etter vedtak fra Utlendingsdirektoratet etter reglene i første ledd bokstav c.

Sak som skal avgjøres av Utlendingsdirektoratet, forberedes av politiet.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift, herunder om at bortvisning etter første ledd kan treffes av politiet.

Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), endret ved lover 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3), 20 jan 2012 nr. 5 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 37).

§ 122. Utvisning av hensyn til offentlig orden eller sikkerhet.

EØS-borgere og deres familiemedlemmer, og utlendinger som nevnt i lovens § 110 fjerde ledd med oppholdsrett etter § 111 annet ledd eller § 114 annet ledd, kan utvises når hensynet til offentlig orden eller sikkerhet tilsier det. Det er et vilkår for utvisning at det hos utlendingen foreligger, eller må antas å foreligge, personlige forhold som innebærer en virkelig, umiddelbar og tilstrekkelig alvorlig trussel mot grunnleggende samfunnshensyn. Kongen kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om hva som er omfattet av offentlig orden og sikkerhet.

En utlending som kan utvises etter første ledd, kan likevel ikke utvises når utlendingen

a. har varig oppholdsrett etter §§ 115 eller 116 med mindre tungtveiende hensyn til offentlig orden eller sikkerhet tilsier det,

b. er EØS-borger som har oppholdt seg de siste ti år i riket, med mindre det er tvingende nødvendig av hensyn til offentlig sikkerhet, eller

c. er EØS-borger som er mindreårig, med mindre det er tvingende nødvendig av hensyn til offentlig sikkerhet. Dette gjelder likevel ikke overfor mindreårige hvis utvisning av den mindreårige er nødvendig for å ivareta hensynet til barnets beste.

En utlending som har overtrådt straffeloven kapittel 18, eller har gitt trygt tilholdssted til noen som utlendingen kjenner til at har begått et slikt lovbrudd, kan utvises uavhengig av bestemmelsene i annet ledd.

Utvisning etter bestemmelsene i denne paragrafen besluttes ikke dersom det i betraktning av forholdets alvor og utlendingens tilknytning til riket, vil utgjøre et uforholdsmessig tiltak overfor utlendingen selv eller familiemedlemmene. Ved vurderingen av om utvisning utgjør et uforholdsmessig tiltak, skal det blant annet legges vekt på varigheten av vedkommendes opphold i riket, alder, helsetilstand, familiesituasjon, økonomisk situasjon, sosial og kulturell integrering i riket og tilknytning til hjemlandet. I saker som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift.

Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), endret ved lover 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3), 20 jan 2012 nr. 5 (ikr. 1 feb 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 37), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 29 mai 2020 nr. 57 (ikr. 1 juni 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1099).

§ 123. Utvisning av hensyn til folkehelsen

En utlending med oppholdsrett etter § 111 kan utvises når det er nødvendig av hensyn til folkehelsen og myndighetene har iverksatt beskyttelsestiltak i forhold til egne borgere.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift.

Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 124. Innreiseforbud og vedtaksmyndighet mv.

Utvisning er til hinder for senere innreise. Innreiseforbudet kan gjøres varig eller tidsbegrenset, men ikke for kortere tidsrom enn to år. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på forhold som nevnt i § 122 første ledd.

Innreiseforbudet kan etter søknad oppheves dersom nye omstendigheter tilsier det. Dersom særskilte omstendigheter foreligger, kan den som er utvist, etter søknad få adgang til riket for kortvarig besøk selv om innreiseforbudet ikke oppheves, men som regel ikke før ett år er gått fra utreisen.

Utlendingsdirektoratet treffer vedtak om utvisning etter bestemmelsene i §§ 122 og 123, og avgjør også søknad om adgang til riket fra en utlending som er utvist. Sak som skal avgjøres av Utlendingsdirektoratet, forberedes av politiet.

Før det treffes vedtak om utvisning av en utlending som utholder en strafferettslig særreaksjon, skal det innhentes uttalelse fra den faglig ansvarlige

for særreaksjonen, jf. psykisk helsevernloven § 1-4, om gjennomføringen av særreaksjonen og faren for nye alvorlige lovbrudd. Uttalelsen skal forelegges påtalemyndigheten, som skal gis anledning til å uttale seg om saken.

Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift.

Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324), endret ved lover 18 des 2009 nr. 132 (ikr. 8 jan 2010 iflg. res. 8 jan 2010 nr. 3), 24 apr 2015 nr. 22 (ikr. 1 mai 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 405).

§ 125. Overgangsordninger for nye avtaleparter til EØS-avtalen

Ved utvidelse av EØS-avtalen til nye avtaleparter kan Kongen i forskrift fastsette overgangsordninger som avviker fra bestemmelsene i dette kapittelet.

Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324).

§ 125 a. Rett til fortsatt opphold for britiske borgere og deres familiemedlemmer

Kongen kan gi forskrift om rett til opphold for britiske borgere som har oppholdsrett eller varig oppholdsrett etter §§ 111, 112 eller 115 på det tidspunktet bestemmelsene i EØS-avtalen ikke lenger kommer til anvendelse overfor Storbritannia, og om rett til opphold for deres familiemedlemmer, jf. § 110. Kongen kan gi forskrift om søknadsfrister, klage, gebyr mv. for personer som nevnt i første punktum. Forskriftene kan avvike fra øvrige bestemmelser i loven.

Tilføyd ved lov 29 mars 2019 nr. 9, endret ved lov 29 mai 2020 nr. 57 (ikr. 1 juni 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1099).

Kapittel 14. Særskilte regler for saker som berører grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn

Overskriften tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

I. Materielle regler og saksbehandlingen i forvaltningen

Overskriften tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 126. Betydningen av grunnleggende nasjonale interesser og utenrikspolitiske hensyn i saker etter utlendingsloven

Av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn kan det treffes vedtak eller beslutning om å nekte en tillatelse eller rettighet som ellers kunne blitt innvilget etter loven eller forskriften. Tilsvarende kan det settes begrensninger eller vilkår, eller treffes vedtak om bortvisning.

Av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser kan det treffes vedtak om utvisning. Vernet mot utsendelse i § 73 første til tredje ledd er ikke til hinder for at det treffes vedtak om utvisning. En flyktning etter § 28 første ledd bokstav a kan ikke nektes eller fratas anerkjennelse som flyktning på grunn av grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn. Dersom en flyktning etter § 28 første ledd bokstav b utvises av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser, mister vedkommende retten til anerkjennelse som flyktning. For både flyktninger etter § 28 første ledd bokstav a og b opphører enhver gyldig oppholdstillatelse å gjelde straks det er truffet vedtak om utvisning i førsteinstans, med mindre førsteinstansen, klageinstansen eller domstolen beslutter at denne virkningen skal utsettes. I stedet for vedtak om utvisning kan det treffes vedtak om tilbakekall av oppholdstillatelse og av andre rettigheter som er gitt etter utlendingsloven.

Det kan ikke treffes vedtak om utvisning eller tilbakekall etter annet ledd dersom det i betraktning av forholdets alvor og utlendingens tilknytning til riket vil være et uforholdsmessig tiltak overfor utlendingen selv eller de nærmeste familiemedlemmene. I saker som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn kan en utlending innvilges oppholdstillatelse i Norge, eller det kan treffes annet vedtak eller beslutning til utlendingens fordel.

Selv om utlendingen blir utvist, bortvist eller for øvrig får et vedtak som innebærer at vedkommende mangler et lovlig oppholdsgrunnlag, kan ikke vedkommende pålegges å forlate landet i strid med vernet mot utsendelse etter § 73.

I tillegg til den retten til fritt rettsråd uten behovsprøving som følger av § 92 første og annet ledd, skal det gis fritt rettsråd uten behovsprøving i forbindelse med saksbehandlingen i Utlendingsdirektoratet, dersom

a. utlendingen har søkt oppholdstillatelse etter § 28 eller har påberopt seg vernet mot utsendelse etter § 73, og
b. saken kan berøre utenrikspolitiske hensyn eller grunnleggende nasjonale interesser.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift, herunder om forholdet til saksbehandlingsreglene i lovens kapittel 11 og om unntak fra retten til fritt rettsråd.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), endret ved lover 20 mai 2016 nr. 11 (ikr. 20 mai 2016 iflg. res. 20 mai 2016 nr. 509), 16 juni 2023 nr. 58 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 903).

§ 127. Vedtaksmyndighet

Vedtak eller beslutninger i saker som berører grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn treffes av Utlendingsdirektoratet, med mindre

a. departementet beslutter at saken skal avgjøres av departementet,
b. avgjørelsen gjelder bruk av tvangsmidler eller andre beslutninger som etter loven skal treffes av politiet, eller
c. annet følger av paragrafen her.

I saker hvor Utlendingsdirektoratet mottar en vurdering fra Politiets sikkerhetstjeneste om grunnleggende nasjonale interesser eller fra Utenriksdepartementet om utenrikspolitiske hensyn, skal den mottatte vurderingen som hovedregel legges til grunn.

Det kan ikke innvilges oppholdstillatelse eller treffes annet vedtak eller beslutning til utlendingens fordel etter § 126 fjerde ledd uten samtykke fra departementet.

Vedtak etter § 126 om å utvise en utlending som har oppholdstillatelse i Norge, tilbakekalle en oppholdstillatelse eller nekte fornyelse av en oppholdstillatelse som utlendingen ellers har rett til å få fornyet, treffes av departementet. Departementet treffer også vedtak i tilsvarende saker som gjelder utlending med oppholdsrett etter lovens kapittel 13. Det samme gjelder vedtak om bortfall av vernet mot utsendelse for en utlending som tidligere er utvist, jf. § 73.

Når departementet treffer vedtak eller beslutning etter første eller fjerde ledd, kan departementet også avgjøre alle andre tilknyttede saker.

Kongen kan i forskrift fastsette unntak fra første, tredje og fjerde ledd, og kan gi nærmere regler om blant annet

a. når underliggende organer skal forelegge saker som kan berøre grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn, for departementet,

b. innhenting av vurderinger fra Politiets sikkerhetstjeneste og Utenriksdepartementet,
c. betydningen av uttalelser fra andre organer enn Politiets sikkerhetstjeneste og Utenriksdepartementet,
d. vedtaksmyndighet i saker om bortvisning.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), endret ved lov 20 mai 2016 nr. 11 (ikr. 20 mai 2016 iflg. res. 20 mai 2016 nr. 509).

§ 128. Instruksjonsmyndighet mv.

Departementet kan, uavhengig av de begrensningene som følger av § 76 annet ledd, instruere om saksbehandlingen og om alle prosessuelle beslutninger i enkeltsaker som kan berøre grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn. Departementet kan i enkeltsaker ikke instruere om bruk av tvangsmidler som besluttes i medhold av lovens kapittel 12, jf. § 130.

Departementet kan alltid instruere underliggende organer om å innvilge oppholdstillatelse i Norge eller om å treffe et annet vedtak eller beslutning til utlendingens fordel dersom saken berører grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn.

Departementet kan instruere i sak om oppholdsstatus etter § 35 (overføringsflyktninger) dersom saken berører grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn.

Departementet kan instruere underliggende organer om å forberede avgjørelse av saker hvor departementet skal treffe vedtak eller beslutning.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), endret ved lov 20 apr 2018 nr. 10 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 589).

§ 128 a. Utveksling av opplysninger mellom offentlige organer

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om utveksling av opplysninger mellom offentlige organer i saker som kan berøre grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 21 juni 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 709).

§ 129. Klageadgang mv.

Departementet er klageinstans i saker som ikke er avgjort av departementet selv i førsteinstans, og hvor grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn helt eller delvis har vært avgjørende for utfallet av saken.

I saker hvor departementet treffer vedtak i førsteinstans, kan vedtaket ikke påklages, men hvis det reises søksmål mot departementets vedtak, bærer staten alle kostnader med saken.

Dersom departementet har gitt instruks om oppholdsstatus for utlending som har fått innreisetillatelse etter § 35, skal klage over avgjørelsen behandles av Kongen i statsråd.

En beslutning fra departementet om å nekte samtykke etter § 127 tredje ledd kan ikke påklages.

Dersom utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser, kan det settes en kortere utreisefrist enn sju dager, jf. § 90 a første ledd, og det kan besluttes at vedtaket skal iverksettes straks, jf. § 90 c.

Påberoper en utlending seg å være flyktning eller for øvrig gir opplysninger som tyder på at vernet mot utsendelse etter § 73 vil komme til anvendelse, kan et vedtak bare iverksettes før det er endelig dersom

a. søknaden om opphold er avvist i medhold av § 32,
b. søkeren tidligere har fått avslag på søknad om asyl i annet land, eller
c. vilkårene for opphold etter § 28 eller for vern mot utsendelse etter § 73 åpenbart ikke er oppfylt.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), endret ved lover 12 des 2014 nr. 71 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1700), 20 des 2018 nr. 117 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2065), 16 juni 2023 nr. 58 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 903), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

§ 130. Tvangsmidler mv.

Det kan foretas beslag av reisedokumenter etter § 104, eller pålegges meldeplikt og bestemt oppholdssted etter § 105, dersom

a. utlendingen er funnet å utgjøre en trussel mot grunnleggende

nasjonale interesser og

b. ikke har innrettet seg etter et vedtak som pålegger en utreiseplikt, jf. § 90, eller tvangsretur for øvrig ikke lar seg gjennomføre.

En utlending kan pågripes og interneres etter §§ 106 til 106 c dersom utlendingen utgjør en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser, og dette er fastslått i et vedtak i utlendingssaken, og det treffes tiltak mot utlendingen med sikte på utsendelse. Bestemmelsene om lengste samlede tid for internering i § 106 b tredje ledd gjelder ikke.

Under krig eller når krig truer, eller under særlige forhold ellers, kan Kongen av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser gi ytterligere bestemmelser om meldeplikt enn det som framgår av § 19 og forskrift gitt i medhold av § 20.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om pålegg om meldeplikt eller bestemt oppholdssted etter første ledd.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497), endret ved lover 12 des 2014 nr. 70 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 12 des 2014 nr. 1673), 20 apr 2018 nr. 10 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 589), 20 apr 2018 nr. 9 (ikr. 15 mai 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 590), 4 april 2025 nr. 7 (i kraft 2 juni 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 602).

II. Saksbehandlingen i domstolen

Overskriften tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 131. Forholdet til tvisteloven

Tvisteloven gjelder når ikke annet følger av regler gitt i eller i medhold av loven her.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 132. Søksmålsfrister og saksforberedelse

Søksmål om gyldigheten av et vedtak etter dette kapittel eller krav om erstatning som følge av avgjørelsen, skal ikke kunne reises uten at parten har nyttet sin adgang til å klage over gyldigheten av vedtaket, og klagen er avgjort av den høyeste klageinstans som står åpen. Forvaltningsloven § 27 b annet punktum gjelder ikke.

Vedtak som er truffet med begrunnelse i grunnleggende nasjonale interesser eller utenrikspolitiske hensyn etter reglene i kapittelet her, må bringes inn for tingretten innen én måned fra det tidspunkt underretningen om vedtaket er kommet frem til parten.

Det kan gis oppfriskning ved oversittelse av fristen etter annet ledd dersom

a. det fremlegges opplysninger om vesentlige faktiske forhold som var ukjent eller ikke var inntruffet da saken ble avgjort, og utlendingen bringer saken inn for domstolen så snart som mulig etter at opplysningene blir kjent, eller
b. en bindende avgjørelse av en internasjonal domstol, eller andre lignende forhold, tilsier at vedtak kan ha vært basert på uriktig anvendelse av folkeretten.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 133. Oppnevning av særskilt advokat

Som vilkår for at det føres bevis om forhold som ellers kan holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat, jf. tvisteloven § 22-1 første og annet ledd, kan Kongen bestemme at opplysningene bare skal gjøres kjent for en særskilt advokat som oppnevnes for utlendingen. Tilsvarende gjelder ved domstolsbehandling av sak om tvangsmidler ilagt av hensyn til grunnleggende nasjonale interesser, jf. § 130.

Den særskilte advokaten oppnevnes av retten så snart som mulig etter at det er truffet beslutning som nevnt i første ledd, og skal ha godtgjørelse av staten etter reglene i lov om fri rettshjelp. Dette gjelder selv om utlendingen ikke er innvilget fri sakførsel og uten at det foretas behovsprøving.

Det skal oppnevnes samme særskilte advokat på alle trinn av saken, med mindre særlige grunner tilsier noe annet.

Kongen fastsetter nærmere regler i forskrift om hvem som kan oppnevnes som særskilt advokat, herunder om krav til sikkerhetsklarering.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 134. Den særskilte advokatens rolle

Dersom det er oppnevnt særskilt advokat for utlendingen, skal vedkommende gjøres kjent med de opplysninger og bevis som føres etter samtykke i henhold til

tvisteloven § 22-1 annet ledd, jf. § 133 første ledd, og ivareta utlendingens interesser i forbindelse med rettens behandling av disse. Retten bestemmer hvordan den særskilte advokaten skal få tilgang til de graderte opplysningene.

Den særskilte advokaten skal varsles om alle rettsmøter som avholdes i saken, og har rett til å være til stede under hele rettsmøtet.

Den særskilte advokaten skal bevare taushet om innholdet i opplysninger som nevnt i første ledd, om det som kommer frem under behandlingen av opplysningene, og om den delen av rettens dom hvor opplysningene refereres. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet oppdraget.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 135. Behandling av opplysninger som nevnt i tvisteloven § 22-1 første ledd

Det skal ikke med grunnlag i opplysninger som nevnt i tvisteloven § 22-1, jf. utlendingsloven § 133 første ledd, føres andre vitner enn det Kongen samtykker til.

Utlendingen og dennes ordinære prosessfullmektig skal ikke delta i den del av saken hvor det behandles opplysninger som nevnt i første ledd. Slike opplysninger gjøres bare kjent for retten og den særskilte advokaten.

Dersom retten finner at vilkårene etter tvisteloven § 22-1 første ledd ikke er til stede, kan retten på begjæring fra den særskilte advokaten eller av eget tiltak beslutte å gi utlendingen innsyn i opplysningene. I så fall kan Kongen bestemme at opplysningene ikke skal brukes som bevis i saken. Ingen som har hatt tilgang til de aktuelle opplysningene, kan delta videre som dommer i saken.

Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 136. Kommunikasjon mellom den særskilte advokaten, utlendingen og dennes ordinære prosessfullmektig

Etter at den særskilte advokaten har fått innsyn i opplysninger som nevnt i § 133 første ledd, kan vedkommende ikke drøfte saken muntlig eller skriftlig med utlendingen eller dennes prosessfullmektig, eller uttale seg i rettsmøter hvor utlendingen eller dennes prosessfullmektig er til stede. Den særskilte advokaten kan likevel motta skriftlige henvendelser.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om kommunikasjonen mellom den særskilte advokaten og utlendingen og dennes ordinære prosessfullmektig. Kongen kan også gi regler i forskrift om den særskilte advokatens adgang til å ha

befatning med den aktuelle saken på et senere tidspunkt.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 137. Øvrige regler om rettens behandling av saken

Saksbehandlingen skal prioriteres og påskyndes så mye som mulig.

Retten kan ikke settes med dommerfullmektig eller meddommere. Tvisteloven § 9-12 første ledd og § 29-17 gjelder ikke.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

§ 138. Rettens avgjørelser

Retten avsier dom etter at parten og den særskilte advokaten har hatt mulighet til å uttale seg.

Rettens avgjørelse etter § 135 tredje ledd treffes ved kjennelse. Den særskilte advokaten eller staten kan anke kjennelsen innen to uker.

Utlendingen og dennes prosessfullmektig har ikke rett til innsyn i den delen av sakens avgjørelse som inneholder opplysninger som nevnt i § 133 første ledd.
Tilføyd ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497).

Kapittel 15. Avsluttende bestemmelser

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497, tidligere kapittel 14).

§ 139. Forskrifter i medhold av loven

Foruten forskrifter som nevnt i de enkelte paragrafer, kan Kongen i forskrift gi nærmere regler til gjennomføring av loven.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324, tidligere § 124), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497, tidligere § 126).

§ 140. Ikrafttreden og overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid. Fra den tiden loven trer i kraft oppheves lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her. Kongen kan gi overgangsbestemmelser i forskrift.
Endret ved lover 9 jan 2009 nr. 1 (ikr. 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324, tidligere § 125), 21 juni 2013 nr. 92 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1497, tidligere § 127).
1 Fra 1 jan 2010 iflg. res. 30 okt 2009 nr. 1324.

Overenskomst mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om opphevelse av passkontrollen ved de internordiske grenser av 12. juli 1957, med endringer ved overenskomst av 27. juli 1979.

De kontraherende stater
som har funnet det ønskelig å skape en friere samferdsel mellom de nordiske stater,
som tidligere har innført fullstendig passfrihet for statsborgere i de nordiske stater,
som er enige om å tillate utlendinger å reise direkte fra en nordisk stat til en annen sådan stat over et godkjent grenseovergangssted uten å være undergitt passkontroll og
som i det vesentlige vil streve etter å anvende viseringstvang i samme omfang og som vil søke å etablere en likeartet praksis når det gjelder meddelelse av visering for forretnings-, studie-, turistreiser og lignende kortvarige reiser, er blitt enige om følgende:

Art 1.

Med utlending forstås i denne overenskomst enhver som ikke er statsborger i Norge, Danmark, Finland eller Sverige.

Med nordisk stat forstås i denne overenskomst Norge (unntatt Svalbard og Jan Mayen), Danmark (unntatt Grønland og Færøyene), Finland og Sverige.

Med nordisk yttergrense forstås i denne overenskomst:

a. landegrense mellom nordisk stat og ikke-nordisk stat,
b. flyplass i nordisk stat som har regelmessig flyforbindelse med ikke-nordisk stat,
c. havn i nordisk stat som har regelmessig båt- eller fergeforbindelse

med ikke-nordisk stat,

d. havn og flyplass i nordisk stat som har ikke-regelmessig anløp av skip eller luftfartøy fra ikke-nordisk stat eller fra hvilken skip eller luftfartøy avgår til ikke-nordisk stat.

Art 2.

Hver av de kontraherende stater skal foreta passkontroll av innreisende ved sine nordiske yttergrenser.

En kontraherende stat avgjør i hvilken utstrekning passkontroll av utreisende skal finne sted ved dens nordiske yttergrenser.

Hver av de kontraherende stater skal anvende kontrollkort (innreisekort) som hjelpemiddel ved innreisekontroll med:

a. utlendinger som er viseringspliktige i noen av de kontraherende stater såfremt denne krever kontrollkort,

b. utlendinger som av en kontraherende stat i forbindelse med beslutning om utvisning har meddelt forbud mot å vende tilbake dit uten særskilt tillatelse.

Art 3.

Innreisekortet skal beholdes av innreisestaten. Har utlendingen fått tilstått visering til en annen nordisk stat, skal kopi av kortet sendes denne stat.

Art 4.

Dersom en kontraherende stat vil oppheve eller innføre visumtvang i forhold til ikke-nordisk stat eller foreta andre vesentlige endringer i sine viseringsavtaler med ikke-nordisk stat, skal førstnevnte stat på forhånd underrette de øvrige kontraherende stater om de påtenkte tiltak, dersom ikke tvingende grunner gjør det nødvendig straks å gjennomføre tiltakene. I så fall skal de øvrige kontraherende stater underrettes snarest mulig etter gjennomføringen.

Hva som ovenfor er anført skal også gjelde innføring av andre generelle bestemmelser angående utlendingers inn- og utreise samt opphold i vedkommende stat.

Art 5.

Hver kontraherende stat skal kreve at visumfri utlending, som ønsker å oppholde seg i vedkommende stat utover 3 måneder etter at han er innreist i nordisk stat fra ikke-nordisk stat, søker oppholdstillatelse i den nordiske stat der han befinner seg ved utløpet av 3-månedersfristen.

Har utlending fått oppholdstillatelse i en nordisk stat, er denne bare gyldig for opphold i vedkommende stat. Så lenge oppholdstillatelsen er gyldig skal de øvrige kontraherende stater, der utlendingen er visumfri, tillate ham å oppholde seg uten oppholdstillatelse i vedkommende stat for et tidsrom av 3 måneder. Dette gjelder ikke dersom utlendingen har til hensikt å oppholde seg i staten utover denne tid eller dersom han der vil søke eller motta arbeide eller drive selvstendig næringsvirksomhet og det etter vedkommende stats lovgivning kreves at oppholdstillatelse søkes tidligere enn ved 3-måneders fristens utløp.

Ved anvendelse av reglene i første ledd skal den oppholdsfrie tid regnes fra og med innreisedagen, dog således at dersom utlendingen før sin siste innreise tidligere har hatt opphold i nordisk stat, skal tiden for utlendingens opphold i nordisk stat i løpet av 6 måneder før hans siste innreise trekkes fra den oppholdsfrie tid.

Ved anvendelsen av reglene i annet ledd skal den oppholdsfrie tid regnes fra og med innreisedagen i vedkommende stat; dog således at dersom utlendingen før sin siste innreise tidligere har hatt opphold i denne stat, skal utlendingens opphold i samme stat i løpet av 6 måneder før hans siste innreise trekkes fra den oppholdsfrie tid.

Art 6.

De kontraherende stater bør avvise ved sine yttergrenser enhver utlending:

a. som ikke har gyldig pass eller annet legitimasjonspapir som av vedkommende myndigheter i de kontraherende stater er godtatt som pass,
b. som mangler nødvendig innreise- eller arbeidstillatelse i innreisestaten eller i den eller de øvrige nordiske stater som utlendingen har til hensikt å besøke,
c. som må antas ikke å ha tilstrekkelige midler til å oppholde seg i den eller de kontraherende stater hvor han akter å oppholde seg, samt for sin hjemreise,
d. som må antas ikke å ville ernære seg på ærlig måte,
e. som tidligere er dømt til frihetsstraff og som kan antas å ville komme til å begå straffbar handling i nordisk stat, eller som på grunn av sin

tidligere virksomhet eller av andre grunner kan fryktes å ville drive sabotasje, spionasje eller ulovlig etterretningsvirksomhet i noen av de kontraherende stater,

f. som er oppført i noen av de kontraherende staters fortegnelser over utviste utlendinger.

For øvrig kan enhver utlending avvises, som antas av andre grunner ikke bør gis tillatelse til å reise inn i en eller flere av de kortraherende stater.

Bestemmelsene i punkt b) til f) gjelder ikke utlending som akter å reise til en kontraherende stat for hvilken han har innreisetillatelse eller oppholdstillatelse som gir ham rett til å reise inn dit.

Art 7.

Bestemmelsene i artiklene 2 og 6 får ikke anvendelse på utlendinger som kommer fra en ikke-nordisk stat som mannskap på et fartøy. Dog skal en utlending som ankommer fra en ikke-nordisk stat som mannskap på fartøy og avmønstres i en nordisk stat, innreisebehandles i overensstemmelse med artiklene 2 og 6.

Hver kontraherende stat har rett til å bestemme at en sjømann uten særskilt tillatelse kan oppholde seg i land under fartøyets vanlige opphold i en havn.

De i denne artikkel gitte bestemmelser får tilsvarende anvendelse på personer tilhørende luftfartøys utenlandske mannskap.

Art 8.

En kontraherende stat har rett til ved sin grense til en annen nordisk stat å foreta stikkprøvekontroll. Dersom det anses nødvendig for å forhindre en omfattende ulovlig innreisevirksomhet som følge av forskjeller i de kontraherende staters viseringsbestemmelser, kan en kontraherende stat dessuten også foreta passkontroll ved grensen til en annen nordisk stat. Beslutningen om en slik kontroll må i hvert enkelt tilfelle treffes med gyldighet for høyst seks måneder.

Dersom en kontraherende stat foretar passkontroll etter 1. ledd, skal det kunne pålegges en utlending å vise sitt pass og gi de opplysninger som ønskes.

Treffer en kontraherende stat beslutning om å foreta passkontroll ved grensen til en annen nordisk stat i overensstemmelse med 1. ledd, 2. og 3. punktum, oppheves tilbaketagelsesplikten etter artikkel 10 for den annen nordiske stat for personer innreist i en slik periode.

Hver kontraherende stat kan ved grensen til en annen kontraherende stat

avvise enhver utlending som ikke har tillatelse til å reise inn i vedkommende stat.

Art 9.

Kontraherende stat skal ikke tillate utlending som er utvist fra en annen kontraherende stat å reise inn uten særskilt tillatelse. Slik tillatelse kreves dog ikke om en kontraherende stat vil transittere en utlending gjennom en annen kontraherende stat dersom utlendingen er blitt utvist fra førstnevnte stat.

Har utlending som er utvist fra en nordisk stat, oppholdstillatelse i en annen sådan stat, er denne stat pliktig til på anmodning å motta utlendingen.

Art 10.

Hver av de kontraherende stater forplikter seg til å ta tilbake utlending som i overensstemmelse med artikkel 6, punkt a) og punkt b), for så vidt angår innreisetillatelse, og punkt f) burde ha vært avvist av vedkommende stat ved dennes yttergrense og som uten tillatelse er reist inn fra denne stat til annen nordisk stat.

Likeledes forplikter hver kontraherende stat seg til å ta tilbake utlending, som uten gyldig pass og uten særskilt tillatelse, der slik kreves, er reist direkte inn fra vedkommende stat til en annen nordisk stat.

De i 1. og 2. ledd gitte regler får ikke anvendelse på en utlending som har oppholdt seg i den stat som krever tilbakesendelse i minst seks måneder regnet fra tidspunktet for hans ulovlige innreise i staten, eller som etter ulovlig innreise har fått oppholds- og/eller arbeidstillatelse der. Tilbaketagelsesplikten er betinget av at det fremsettes anmodning om tilbaketagelse innen 1 måned etter at: myndighetene er blitt kjent med utlendingens tilstedeværelse i landet.

Art 11.

På begjæring av en kontraherende stat er de øvrige kontraherende stater forpliktet til å foreta ettersøkning etter en utlending. Ettersøkningen skal skje uten opphold etterat anmodning er fremsatt om dette. En anmodning om ettersøkning skal inneholde så fullstendige opplysninger om utlendingen som mulig.

Samtidig med underretningen om at en utlending ønskes opptatt eller slettet i de øvrige kontraherende staters fortegnelser over utviste utlendinger, skal såvidt mulig grunnen til dette kort angis.

Art 12.

Det som i denne overenskomst er bestemt om utvist utlending skal gjelde også utlending som etter finsk eller svensk lov er forvist (förvisats) eller forpasset (förpassats) med forbud mot å vende tilbake uten særskilt tillatelse.

Art 13.

For å samordne kontrollen av utlendinger i de kontraherende stater og for øvrig ta opp og drøfte saker som er av betydning for det felles passkontrollområde i de nordiske stater, nedsettes et samarbeidsutvalg (Nordisk utlendingsutvalg). Utvalget skal bestå av en representant for hver av de kontraherende stater. Representantene kan om nødvendig tilkalle særskilte sakkyndige.

Art 14.

Etter forhandlinger kan Islands regjering slutte seg til denne overenskomst. Overenskomsten kan likeledes etter forhandlinger utvides til å omfatte Færøyene og Grønland.

Art 15.

Overenskomsten skal ratifiseres og ratifikasjonsdokumentene deponeres i København.

Overenskomsten trer i kraft så snart samtlige ratifikasjonsdokumenter er deponert, dog tidligst den 1. januar 1958.

Hver av de kontraherende stater kan si opp overenskomsten med en frist av 6 måneder.

Hver kontraherende stat kan med øyeblikkelig virkning sette overenskomsten ut av kraft i forhold til en eller flere av de øvrige stater i tilfelle av krig eller krigsfare eller såfremt andre særlige internasjonale eller nasjonale forhold gjør dette nødvendig. De berørte staters regjeringer skal straks underrettes om de vedtatte tiltak.

Til bekreftelse på dette har de respektive staters befullmektige underskrevet nærværende overenskomst og forsynt den med sine segl.

Utferdiget i København den 12. juli 1957 i ett eksemplar på norsk, dansk, finsk og svensk, hvorav det danske utenriksdepartement skal overlate bekreftede avskrifter til de øvrige kontraherende staters regjeringer.

Tilleggsprotokoll til overenskomst mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige om opphevelse av passkontrollen ved de internordiske grenser av 12. juli 1957.

Danmark, Finland, Norge og Sverige, som den 12. juli 1957 sluttet en overenskomst om opphevelse av passkontrollen ved de internordiske grenser, er blitt enige om følgende tillegg til overenskomsten:

Art 1.

(Bortfalt ved overenskomst av 27. juli 1979)

Art 2.

De retningslinjer for avvisning av utlendinger ved de nordiske yttergrenser som er angitt i overenskomstens artikkel 6, bør gis tilsvarende anvendelse ved spørsmål om å fjerne en utlending fra et av de kontraherende staters territorium innenfor det tidsrom som det ikke kreves oppholdstillatelse for.

Art 3.

Denne tilleggsprotokoll trer i kraft den 1. juni 1963.

Til bekreftelse på dette har de respektive staters befullmektigede underskrevet denne protokoll.

Utferdiget i København den 20. mai 1963 i ett eksemplar på dansk, finsk, norsk og svensk. Eksemplaret skal deponeres i det danske utenriksdepartement, som skal overlate bekreftede avskrifter til de øvrige kontraherende staters regjeringer.

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 604/2013 av 26. juni 2013 om fastsettelse av kriterier og ordninger for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av en søknad om internasjonal beskyttelse inngitt i en medlemsstat av en tredjelandsborger eller en statsløs (omarbeiding)

Uoffisiell oversettelse og fotnoter hentet fra Justis- og beredskapsdepartementets nettsider.
[Europaparlamentet og Rådet for den europeiske union har –
under henvisning til traktaten om Den europeiske unions virkemåte, særlig

artikkel 78 nr. 2 bokstav e),
under henvisning til forslag fra Europakommisjonen,
under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité,[1] under henvisning til uttalelse fra Regionkomiteen,[2]
etter den ordinære regelverksprosessen,[3] og ut fra følgende betraktninger:

1. Det skal gjøres en rekke vesentlige endringer i rådsforordning (EF) nr. 343/2003 av 18. februar 2003 om fastsettelse av kriterier og ordninger for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad inngitt i en medlemsstat av en tredjelandsborger.[4] Av klarhetshensyn bør direktivet omarbeides.
2. En felles asylpolitikk, herunder en felles europeisk asylordning (CEAS), er en av komponentene i Den europeiske unions mål om gradvis å opprette et område med frihet, sikkerhet og rettferdighet som er åpent for dem som, tvunget av omstendighetene, legitimt søker beskyttelse i Unionen.
3. På sitt særlige møte i Tampere 15. og 16. oktober 1999 oppnådde Det europeiske råd enighet om å arbeide for å opprette en felles europeisk asylordning som bygger på en fullstendig og altomfattende anvendelse av FN-konvensjonen av 28. juli 1951 om flyktningers stilling, supplert med New York-protokollen av 31. januar 1967 («Genève-konvensjonen»), for derved å sikre at ingen blir sendt tilbake til forfølgelse, altså at prinsippet om vern mot retur («non refoulement») opprettholdes. I så henseende, og uten at ansvarskriteriene fastsatt i denne forordning berøres, betraktes medlemsstatene, som alle etterlever prinsippet om vern mot retur, som trygge land for tredjelandsborgere.
4. I konklusjonene fra Tampere presiseres det også at den felles europeiske asylordning på kort sikt bør omfatte en klar og praktisk gjennomførbar metode for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av en asylsøknad.
5. En slik metode bør baseres på kriterier som er objektive og rettferdige for både medlemsstatene og de berørte personer. Den bør særlig gjøre det mulig å raskt avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, for å sikre faktisk adgang til prosedyrene for innvilgelse av internasjonal beskyttelse, uten at det går på bekostning av målsettingen om rask behandling av søknader om internasjonal beskyttelse.
6. Den første fasen i opprettelsen av en felles europeisk asylordning som på lengre sikt bør lede til en felles prosedyre og en ensartet

status som gjelder i hele Unionen, for personer som innvilges internasjonal beskyttelse, er nå fullført. På sitt møte 4. november 2004 vedtok Det europeiske råd Haag-programmet, som fastsatte målene som skal oppnås på området frihet, sikkerhet og rettferdighet i perioden 2005–2010. I denne forbindelse oppfordret Haag-programmet Europakommisjonen til å avslutte evalueringen av rettsaktene fra første fase og legge rettsakter og tiltak for annen fase fram for Europaparlamentet og Rådet med henblikk på vedtakelse innen 2010.

7. I Stockholm-programmet bekreftet Det europeiske råd sin forpliktelse til å nå målet om senest i 2012 å opprette et felles område for beskyttelse og solidaritet i henhold til artikkel 78 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte (TEUV) for personer som innvilges internasjonal beskyttelse. Det understreket videre at Dublin-systemet fortsatt er en av hjørnesteinene i den felles europeiske asylordning, ettersom det klart fastlegger hvilken av medlemsstatene som er ansvarlig for behandlingen av søknader om internasjonal beskyttelse.
8. Ressursene ved Det europeiske støttekontor på asylfeltet (EASO), som ble opprettet ved europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 439/2010,[5] bør være tilgjengelige for å gi hensiktsmessig støtte til de relevante tjenester i medlemsstatene som har ansvaret for å gjennomføre denne forordning. Særlig bør EASO tilby solidaritetstiltak, som asylinnsatsreserven med asylstøttegrupper, for å bistå medlemsstater som står under særlig press, og der personer som søker om internasjonal beskyttelse («søkerne»), ikke kan nyte godt av tilfredsstillende standarder, særlig med hensyn til mottak og beskyttelse.
9. I lys av resultatene av evalueringene som er foretatt av gjennomføringen av rettsaktene fra første fase, er det på dette stadium hensiktsmessig å bekrefte prinsippene som ligger til grunn for forordning (EF) nr. 343/2003, og samtidig, i lys av erfaringene, gjøre de nødvendige forbedringer i Dublin-systemets effektivitet og i den beskyttelse søkerne gis innenfor rammen av nevnte system. Ettersom et velfungerende Dublin-system er av avgjørende betydning for den felles europeiske asylordning, bør dets prinsipper og virkemåte revideres, mens andre komponenter i den felles europeiske asylordning og Unionens solidaritetsverktøyer bygges opp. Det bør foretas en omfattende kvalitetskontroll i form av en kunnskapsbasert revisjon som omfatter Dublin-systemets juridiske, økonomiske og sosiale virkninger, herunder dets virkninger for de

grunnleggende rettigheter.

10. For å sikre at alle som søker om eller har fått rett til internasjonal beskyttelse, behandles likt, og sikre samsvar med gjeldende EU-rett på asylområdet, særlig europaparlaments- og rådsdirektiv 2011/95/EU av 13. desember 2011 om fastsettelse av standarder for vilkår som tredjelandsborgere og statsløse må oppfylle for å ha rett til internasjonal beskyttelse, for en ensartet status for flyktninger og for personer som har rett til subsidiær beskyttelse, og for innholdet i den beskyttelse som innvilges,[6] omfatter denne forordnings virkeområde personer som søker om subsidiær beskyttelse og personer som har rett til subsidiær beskyttelse.
11. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2013/33/EU av 26. juni 2013 om fastsettelse av standarder for mottak av personer som søker om internasjonal beskyttelse[7] bør få anvendelse på prosedyren for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, som fastsatt i denne forordning, med forbehold for begrensningene med hensyn til anvendelsen av nevnte direktiv.
12. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2013/32/EU av 26. juni 2013 om felles prosedyrer for innvilgelse og tilbaketrekking av internasjonal beskyttelse[8] bør også få anvendelse, uten at dette berører bestemmelsene om garantier for rett saksbehandling gitt i denne forordning, med forbehold for begrensningene med hensyn til anvendelsen av nevnte direktiv.
13. I samsvar med FNs konvensjon om barnets rettigheter fra 1989 og Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter bør barnets beste være et grunnleggende hensyn for medlemsstatene ved anvendelse av denne forordning. Ved vurdering av barnets beste bør medlemsstatene særlig ta behørig hensyn til den mindreåriges trivsel og sosiale utvikling, sikkerhets- og trygghetshensyn og den mindreåriges egen mening avhengig av vedkommendes alder og modenhet, herunder vedkommendes bakgrunn. Det bør videre fastsettes særlige garantier for rett saksbehandling for enslige mindreårige på grunn av deres særlige sårbarhet.
14. I samsvar med Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter og Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter bør retten til respekt for familieliv være et grunnleggende hensyn for medlemsstatene ved anvendelse av denne forordning.
15. Ved å foreta en samlet behandling i én medlemsstat av søknader om internasjonal beskyttelse fra medlemmer av samme familie kan det sikres at søknadene behandles grundig, at vedtakene som gjøres på

grunnlag av dem, er forenlige med hverandre, og at medlemmene av en familie ikke skilles fra hverandre.

16. For å sikre at prinsippet om familiens enhet og barnets beste respekteres til fulle, bør eksistensen av et avhengighetsforhold mellom en søker og vedkommendes barn, søsken eller foreldre som skyldes søkerens graviditet eller fødsel, helsetilstand eller høye alder, være et bindende ansvarskriterium. Når søkeren er en enslig mindreårig, bør tilstedeværelsen av et familiemedlem eller en slektning på en annen medlemsstats territorium som kan ta seg av vedkommende, også være et bindende ansvarskriterium.
17. Enhver medlemsstat bør kunne fravike ansvarskriteriene, særlig av humanitære og menneskelige hensyn, for å føre sammen familiemedlemmer, slektninger eller andre nærstående og behandle en søknad om internasjonal beskyttelse inngitt til den eller til en annen medlemsstat, selv om slik behandling ikke er dens ansvar i henhold til de bindende kriteriene som er fastsatt i denne forordning.
18. Det bør gjennomføres et personlig intervju med søkeren for å gjøre det lettere å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av en søknad om internasjonal beskyttelse. Så snart søknaden om internasjonal beskyttelse er inngitt, bør søkeren informeres om anvendelsen av denne forordning og om muligheten for å legge fram opplysninger under intervjuet om familiemedlemmer, slektninger eller andre nærstående som oppholder seg i medlemsstatene, for å gjøre det lettere å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig.
19. For å sikre effektiv beskyttelse av de berørte personers rettigheter bør det fastsettes rettssikkerhetsgarantier og en rett til adgang til effektive rettsmidler i forbindelse med vedtak om overføring til den ansvarlige medlemsstat, særlig i samsvar med artikkel 47 i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter. For å sikre etterlevelse av folkeretten bør effektive rettsmidler i forbindelse med slike vedtak omfatte undersøkelser både av anvendelsen av denne forordning og av den rettslige og faktiske situasjon i den medlemsstat søkeren overføres til.
20. Fengsling av søkere bør skje i samsvar med det underliggende prinsipp om at en person ikke bør holdes fengslet av den grunn alene at vedkommende søker internasjonal beskyttelse. Fengslingen bør være så kortvarig som mulig og bør være underlagt prinsippene om nødvendighet og forholdsmessighet. Særlig må fengslingen av søkere være i samsvar med Genève-konvensjonens artikkel 31. Prosedyrene fastsatt i denne forordning med hensyn til en person som holdes

fengslet, bør anvendes som en prioritet, med kortest mulige frister. Når det gjelder de generelle garantiene som gjelder for fengsling og, der det er relevant, vilkårene for fengsling, bør medlemsstatene anvende bestemmelsene i direktiv 2013/33/EU på personer som holdes fengslet på grunnlag av denne forordning.

21. Mangler ved eller sammenbrudd i asylordninger, som et særlig press på ordningene ofte kan forverre eller bidra til, kan gjøre at en ordning som er opprettet i henhold til denne forordning ikke fungerer smidig, noe som kan medføre risiko for krenkelse av søkernes rettigheter som fastsatt i gjeldende EU-rett på asylområdet og i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter, og krenkelse av andre internasjonale menneskerettigheter og flyktningers rettigheter.

22. Det bør etableres en prosess for tidlig varsling, beredskap og håndtering av kriser på asylområdet som kan forebygge forverring eller sammenbrudd av asylordninger, og der EASO spiller en sentral rolle ved å bruke sin myndighet i henhold til forordning (EU) nr. 439/2010 til å sikre et et robust samarbeid innenfor rammen av denne forordning og utvikle gjensidig tillit mellom medlemsstatene med hensyn til asylpolitikken. En slik prosess bør sikre at Unionen varsles så raskt som mulig når det er bekymring for at ordningen som opprettes gjennom denne forordning, ikke lenger kan fungere smidig som følge av at asylordningen i en eller flere av medlemsstatene utsettes for særlig press og/eller på grunn av mangler ved asylordningen i en eller flere av medlemsstatene. En slik prosess ville gi Unionen mulighet til å fremme forebyggende tiltak på et tidlig stadium og vie slike situasjoner den nødvendige politiske oppmerksomhet. Solidaritet, som er et sentralt element i den felles europeiske asylordning, går hånd i hånd med gjensidig tillit. Ved å styrke den gjensidige tillit kan prosessen for tidlig varsling, beredskap og håndtering av kriser på asylområdet forbedre styringen av konkrete tiltak for reell og praktisk solidaritet overfor medlemsstatene for å bistå de berørte medlemsstater generelt og søkerne spesielt. I samsvar med artikkel 80 i TEUV bør EU-rettsakter, når det er nødvendig, inneholde egnede tiltak for å gjennomføre prinsippet om solidaritet, og prosessen bør ledsages av slike tiltak. Rådets konklusjoner av 8. mars 2012 om en felles ramme for reell og praktisk solidaritet overfor medlemsstater hvis asylordninger er utsatt for særlig press, blant annet på grunn av blandede migrasjonsstrømmer, er en «verktøykasse» for både eksisterende og potensielle nye tiltak som det bør tas hensyn til innenfor rammen av ordningen for tidlig varsling, beredskap og krisehåndtering.

23. Medlemsstatene bør samarbeide med EASO om å samle inn opplysninger om medlemsstatenes evne til å håndtere et særlig press på deres asyl- og mottaksordninger, særlig innenfor rammen av anvendelsen av denne forordning. EASO bør regelmessig avlegge rapport om opplysningene som er samlet inn i samsvar med forordning (EU) nr. 439/2010.
24. I samsvar med kommisjonsforordning (EF) nr. 1560/2003[9] kan overføringer til den medlemsstat som er ansvarlig for å behandle en søknad om internasjonal beskyttelse, gjennomføres på frivillig grunnlag gjennom kontrollert utreise eller med ledsagelse. Medlemsstatene bør fremme frivillige overføringer ved å gi søkeren tilstrekkelig informasjon og bør sikre at kontrollerte overføringer og overføringer med ledsagelse gjennomføres på en human måte som fullt ut respekterer de grunnleggende rettigheter og menneskeverdet samt barnets beste og tar størst mulig hensyn til utviklingen i relevant rettspraksis, særlig når det gjelder overføringer av humanitære grunner.
25. Den gradvise innføringen av et område uten indre grenser der fri bevegelighet for personer er garantert i samsvar med TEUV, og innføringen av en EU-politikk for vilkårene for tredjelandsborgeres innreise og opphold, med felles innsats for å kontrollere de ytre grenser, gjør det nødvendig å finne en balanse mellom ansvarskriteriene i en solidarisk ånd.
26. Europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF av 24. oktober 1995 om beskyttelse av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger[10] får anvendelse på medlemsstatenes behandling av personopplysninger i henhold til denne forordning.
27. Utveksling av en søkers personopplysninger, herunder følsomme opplysninger om vedkommendes helsetilstand, før en overføring vil sikre at de kompetente asylmyndigheter kan yte søkerne hensiktsmessig bistand og sikre kontinuitet i beskyttelsen og rettighetene som gis. Det bør fastsettes særlige bestemmelser for å sikre at opplysninger om søkere som befinner seg i denne situasjonen, blir beskyttet i samsvar med direktiv 95/46/EF.
28. Anvendelsen av denne forordning kan lettes og gjøres mer effektiv gjennom bilaterale avtaler mellom medlemsstatene med henblikk på å forbedre kommunikasjonen mellom kompetente myndigheter, korte ned behandlingsfristene, forenkle behandlingen av anmodninger om overtakelse eller tilbaketakelse og fastsette prosedyrer for gjennomføring av overføringer.

29. Det bør sikres sammenheng mellom bestemmelsene om ansvarlig medlemsstat i forordning (EF) nr. 343/2003 og bestemmelsene i denne forordning. Tilsvarende bør det sikres samsvar mellom denne forordning og europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 603/2013 av 26. juni 2013 om opprettelse av «Eurodac» for sammenligning av fingeravtrykk med henblikk på effektiv anvendelse av forordning (EU) nr. 604/2013 om fastsettelse av kriterier og ordninger for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av en søknad om internasjonal beskyttelse inngitt i en medlemsstat av en tredjelandsborger eller en statsløs, og om medlemsstatenes rettshåndhevende myndigheters og Europols adgang til å anmode om sammenligning med Eurodac-data med henblikk på rettshåndhevelse.[11]
30. Eurodac-systemet, som ble opprettet ved forordning (EU) nr. 603/2013, bør lette anvendelsen av denne forordning.
31. Visuminformasjonssystemet, som ble opprettet ved europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 767/2008 av 9. juli 2008 om visuminformasjonssystemet (VIS) og utveksling av opplysninger mellom medlemsstatene om visum for kortvarig opphold,[12] og særlig gjennomføringen av artikkel 21 og 22 i nevnte forordning, bør lette anvendelsen av denne forordning.
32. Når det gjelder behandlingen av personer som omfattes av denne forordnings virkeområde, er medlemsstatene bundet av sine forpliktelser i henhold til folkerettslige instrumenter, herunder relevant rettspraksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol.
33. For å sikre ensartede vilkår for gjennomføringen av denne forordning bør Kommisjonen tildeles gjennomføringsmyndighet. Denne myndighet bør utøves i samsvar med europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 182/2011 av 16. februar 2011 om fastsettelse av allmenne regler og prinsipper for medlemsstatenes kontroll med Kommisjonens utøvelse av gjennomføringsmyndighet.[13]
34. Prosedyren med undersøkelseskomité bør anvendes i forbindelse med vedtakelsen av en felles brosjyre om Dublin/Eurodac og en særskilt brosjyre for enslige mindreårige, et standardskjema for utveksling av relevante opplysninger om enslige mindreårige, ensartede vilkår for tilgang til og utveksling av opplysninger om mindreårige og forsørgede personer, ensartede vilkår for utarbeidelse og framsetting av anmodninger om overtakelse og tilbaketakelse, to lister over relevante beviselementer og indisier og den periodiske revisjonen av disse, et passerbrev, ensartede vilkår for

tilgang til og utveksling av opplysninger om overføringer, et standardskjema for utveksling av opplysninger forut for en overføring, en felles helseattest, ensartede vilkår og praktiske ordninger for utveksling av en persons helseopplysninger forut for en overføring, og sikre elektroniske kanaler for oversending av anmodninger.

35. For å fastsette utfyllende bestemmelser bør myndigheten til å vedta rettsakter delegeres til Kommisjonen i samsvar med artikkel 290 i TEUV når det gjelder identifikasjon av en enslig mindreårigs familiemedlemmer, søsken eller slektninger, kriteriene for å fastslå om det foreligger en dokumentert familiemessig tilknytning, kriteriene for vurdering av en slektnings evne til å ta seg av en enslig mindreårig, herunder i tilfeller der den enslige mindreåriges familiemedlemmer, søsken eller slektninger oppholder seg i mer enn én medlemsstat, hvilke elementer som skal tas hensyn til ved vurdering av et avhengighetsforhold, kriteriene for vurdering av en persons evne til å ta seg av en forsørget person, og hvilke elementer som skal tas hensyn til ved vurdering av om det i et vesentlig tidsrom er umulig for en person å reise. Når Kommisjonen utøver sin myndighet til å vedta delegerte rettsakter, skal den ikke gå lenger enn det som er til barnets beste i henhold til artikkel 6 nr. 3 i denne forordning. Det er av særlig betydning at Kommisjonen under sine forberedelser gjennomfører hensiktsmessige samråd, herunder på ekspertnivå. Når Kommisjonen forbereder og utarbeider delegerte rettsakter, bør den sørge for samtidig oversending av relevante dokumenter på hensiktsmessig måte og i god tid til Europaparlamentet og Rådet.

36. Ved anvendelse av denne forordning, herunder ved utarbeiding av delegerte rettsakter, bør Kommisjonen blant annet samrå seg med eksperter fra alle relevante nasjonale myndigheter.

37. Nærmere regler om anvendelsen av forordning (EF) nr. 343/2003 er fastsatt i forordning (EF) nr. 1560/2003. Visse bestemmelser i forordning (EF) nr. 1560/2003 bør innarbeides i denne forordning, enten av klarhetshensyn eller fordi de kan tjene et generelt formål. Særlig er det viktig, både for medlemsstatene og for de berørte søkere, at det finnes en generell ordning som gjør det mulig å finne en løsning i tilfeller der medlemsstatene er uenige om anvendelsen av en bestemmelse i denne forordning. Derfor bør ordningen for løsning av tvister vedrørende den humanitære klausul, som er fastsatt i forordning (EF) nr. 1560/2003, innarbeides i denne forordning og dens virkeområde utvides til hele denne forordning.

38. En effektiv overvåking av anvendelsen av denne forordning forutsetter at den evalueres med jevne mellomrom.
39. Denne forordning overholder de grunnleggende rettigheter og prinsippene som anerkjennes særlig i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter. Denne forordning søker særlig å sikre at retten til asyl som garanteres i paktens artikkel 18 og rettighetene som anerkjennes i dens artikkel 1, 4, 7, 24 og 47, overholdes til fulle. Denne forordning bør derfor gis tilsvarende anvendelse.
40. Ettersom målet for denne forordning, nemlig å fastsette kriterier og ordninger for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av en søknad om internasjonal beskyttelse inngitt i en medlemsstat av en tredjelandsborger eller en statsløs, ikke i tilstrekkelig grad kan nås av medlemsstatene og derfor, på grunn av denne forordnings omfang og virkninger, bedre kan nås på unionsplan, kan Unionen vedta tiltak i samsvar med nærhetsprinsippet som fastsatt i artikkel 5 i traktaten om Den europeiske union (TEU). I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet fastsatt i nevnte artikkel går denne forordning ikke lenger enn det som er nødvendig for å nå dette målet.
41. I samsvar med artikkel 3 og artikkel 4a nr. 1 i protokoll nr. 21 om Det forente kongerikes og Irlands holdning med hensyn til området frihet, sikkerhet og rettferdighet vedlagt TEU og TEUV, har disse medlemsstater meddelt sitt ønske om å delta i vedtakelsen og anvendelsen av denne forordning.
42. I samsvar med artikkel 1 og 2 i protokoll nr. 22 om Danmarks holdning vedlagt TEU og TEUV, deltar Danmark ikke i vedtakelsen av denne forordning, og forordningen er ikke bindende for og får ikke anvendelse i Danmark –

vedtatt denne forordning:]

1 EUT C 317 av 23.12.2009, s. 115.
2 EUT C 79 av 27.3.2010, s. 58.
3 Europaparlamentets holdning av 7. mai 2009 (EUT C 212 E av 5.8.2010, s. 370) og Rådets holdning ved første behandling 6. juni 2013 (ennå ikke offentliggjort i EUT). Europaparlamentets holdning av 10. juni 2013 (ennå ikke offentliggjort i EUT).
4 EUT L 50 av 25.2.2003, s. 1.
5 EUT L 132 av 29.5.2010, s. 11.
6 EUT L 337 av 20.12.2011, s. 9.
7 Se side 96 i dette nr. av EUT.
8 Se side 60 i dette nr. av EUT.
9 EUT L 222 av 5.9.2003, s. 3.

10 EFT L 281 av 23.11.1995, s. 31.
11 Se side 1 i dette nr. av EUT.
12 EUT L 218 av 13.8.2008, s. 60.
13 EUT L 55 av 28.2.2011, s. 13.

Kapittel I. Formål og definisjoner

Art 1. Formål

Denne forordning fastsetter kriterier og ordninger for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av en søknad om internasjonal beskyttelse inngitt i en medlemsstat av en tredjelandsborger eller en statsløs («den ansvarlige medlemsstat»).

Art 2. Definisjoner

I denne forordning menes med

a. «tredjelandsborger» enhver person som ikke er unionsborger i henhold til artikkel 20 nr. 1 i TEUV, og som ikke er borger av en stat som deltar i denne forordning i henhold til en avtale med Den europeiske union,
b. «søknad om internasjonal beskyttelse» en søknad om internasjonal beskyttelse som definert i artikkel 2 bokstav h) i direktiv 2011/95/EU,
c. «søker» en tredjelandsborger som har inngitt en søknad om internasjonal beskyttelse som ennå ikke er endelig avgjort,
d. «behandling av en søknad om internasjonal beskyttelse» enhver behandling av eller ethvert vedtak eller enhver dom avsagt i forbindelse med en søknad om internasjonal beskyttelse i samsvar med direktiv 2013/32/EU og direktiv 2011/95/EU av de kompetente myndigheter i samsvar med nasjonal rett, med unntak av prosedyrene for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig etter denne forordning,
e. «tilbaketrekking av en søknad om internasjonal beskyttelse» de handlinger hvorved søkeren uttrykkelig eller stilltiende avslutter prosedyrene som ble innledet med inngivelsen av vedkommendes søknad om internasjonal beskyttelse, i samsvar med direktiv 2013/32/EU,
f. «person med rett til internasjonal beskyttelse» en tredjelandsborger

eller statsløs som har fått innvilget internasjonal beskyttelse som definert i artikkel 2 bokstav a) i direktiv 2011/95/EU,

g. «familiemedlemmer», forutsatt at familien allerede eksisterte i hjemlandet, følgende medlemmer av søkerens familie som oppholder seg på medlemsstatenes territorium:
    - søkerens ektefelle eller ugifte partner i et stabilt forhold når den berørte medlemsstats lovgivning eller sedvane behandler ugifte par på tilsvarende måte som ektepar i henhold til statens utlendingslov,
    - mindreårige barn av par nevnt i første strekpunkt eller av søkeren, forutsatt at de er ugifte og uten hensyn til om de er født i eller utenfor ekteskap eller etter nasjonal rett er adoptert,
    - dersom søkeren er en ugift mindreårig, faren, moren eller en annen voksen som er ansvarlig for søkeren i henhold til lovgivning eller sedvane i medlemsstaten der den voksne oppholder seg,
    - dersom personen med rett til internasjonal beskyttelse er en ugift mindreårig, faren, moren eller en annen voksen som er ansvarlig for ham eller henne i henhold til lovgivning eller sedvane i medlemsstaten der personen med rett til internasjonal beskyttelse oppholder seg,

h. «slektning» søkerens voksne tante eller onkel eller besteforelder som oppholder seg på territoriet til en medlemsstat, uten hensyn til om søkeren er født i eller utenfor ekteskap eller etter nasjonal rett er adoptert,

i. «mindreårig» en tredjelandsborger eller statsløs som er under 18 år,

j. «enslig mindreårig» en mindreårig som ankommer medlemsstatenes territorium uten følge av en voksen person som er ansvarlig for ham eller henne i henhold til den berørte medlemsstats lovgivning eller sedvane, og så lenge han eller hun ikke faktisk tas hånd om av en slik person; uttrykket omfatter mindreårige som blir alene etter innreise på medlemsstatenes territorium,

k. «representant» en person eller organisasjon som de kompetente myndigheter har utpekt til å bistå og representere en enslig mindreårig i forbindelse med prosedyrene fastsatt i denne forordning, med henblikk på å sikre barnets beste og utøve rettslige handleevne på vegne av den mindreårige når det er nødvendig. Når en organisasjon blir utpekt som representant, skal denne utpeke en person som er ansvarlig for å utføre organisasjonens plikter med hensyn til den mindreårige, i samsvar med denne forordning,

l. «oppholdsdokument» enhver tillatelse utstedt av en medlemsstats myndigheter som gir en tredjelandsborger eller statsløs rett til å oppholde seg på dens territorium, herunder dokumenter som bekrefter retten til opphold på territoriet i henhold til midlertidige beskyttelsesordninger eller til det ikke lenger er noe til hinder for at et vedtak om uttransportering kan iverksettes, med unntak av visum og tillatelser til å oppholde seg i landet som er utstedt i løpet av det tidsrom som kreves for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig i henhold til denne forordning, eller under behandlingen av en søknad om internasjonal beskyttelse eller en søknad om oppholdstillatelse,

m. «visum» tillatelse eller vedtak i en medlemsstat som kreves ved transitt eller innreise med henblikk på et planlagt opphold i vedkommende medlemsstat eller i flere medlemsstater. Typen visum bestemmes i samsvar med følgende definisjoner:
    - med «visum for langtidsopphold» menes en tillatelse eller et vedtak i en medlemsstat som kreves i henhold til nasjonal lovgivning eller unionsretten ved innreise med henblikk på et planlagt opphold i vedkommende medlemsstat av mer enn tre måneders varighet,
    - med «visum for korttidsopphold» menes en tillatelse eller et vedtak i en medlemsstat som kreves ved transitt gjennom eller et planlagt opphold i vedkommende medlemsstat eller i flere medlemsstater av en varighet på høyst tre måneder i en seksmånedersperiode som begynner på datoen for første gangs innreise på medlemsstatenes territorium,
    - med «lufthavntransittvisum» menes et visum som er gyldig for transitt gjennom de internasjonale transittområdene på en eller flere lufthavner i medlemsstatene,

n. «fare for unndragelse» tilstedeværelsen i en konkret sak av forhold som basert på objektive kriterier fastlagt ved lov, gir grunn til å tro at en søker eller en tredjelandsborger eller statsløs som er gjenstand for en prosedyre for overføring, kan komme til å unndra seg.

Kapittel II. Allmenne prinsipper og garantier

Art 3. Adgang til prosedyren for behandling av en søknad om internasjonal beskyttelse

1. Medlemsstatene skal behandle enhver søknad om internasjonal beskyttelse[1] som inngis av en tredjelandsborger[2] eller statsløs på territoriet til en av dem, herunder ved grensen eller i transittområder. Søknaden skal behandles av en enkelt medlemsstat, som skal være den medlemsstat som etter kriteriene fastsatt i kapittel III er ansvarlig.
2. Når det ikke er mulig å utpeke noen ansvarlig medlemsstat på grunnlag av kriteriene fastsatt i denne forordning, skal den medlemsstat der søknaden om internasjonal beskyttelse først ble inngitt, være ansvarlig for å behandle den. Når det ikke er mulig å overføre en søker[3] til den medlemsstat som opprinnelig ble utpekt som ansvarlig, fordi det er vesentlige grunner til å tro at det finnes systemfeil ved asylprosedyren og mottaksforholdene for søkere i nevnte medlemsstat som medfører en risiko for umenneskelig eller nedverdigende behandling som definert i artikkel 4 i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter, skal den medlemsstat som gjennomfører prosedyren for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, fortsette med å undersøke kriteriene i kapittel III for å fastslå om en annen medlemsstat kan utpekes som ansvarlig.

Dersom overføringen ikke kan foretas i henhold til dette nummer til noen medlemsstat utpekt på grunnlag av kriteriene i kapittel III, eller til den medlemsstat der søknaden først ble inngitt, skal den medlemsstat som gjennomfører prosedyren for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, bli den ansvarlige medlemsstat.
3. Enhver medlemsstat skal beholde retten til å sende en søker til et trygt tredjeland, med forbehold for reglene og garantiene fastsatt i direktiv 2013/32/EU.
1 Se art 2, d.
2 Se art 2, a.
3 Se art 2, c.

Art 4. Rett til informasjon

1. Så snart en søknad om internasjonal beskyttelse[1] er inngitt i en medlemsstat i henhold til artikkel 20 nr. 2, skal de kompetente myndigheter i medlemsstaten

underrette søkeren[2] om anvendelsen av denne forordning, og særlig om

a. formålene med denne forordning og konsekvensene av å inngi en ny søknad i en annen medlemsstat samt konsekvensene av å flytte fra en medlemsstat til en annen mens vurderingen av hvilken medlemsstat som er ansvarlig i henhold til denne forordning pågår og søknaden om internasjonal beskyttelse behandles,
b. kriteriene for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, hierarkiet mellom kriteriene i de ulike trinnene i prosedyren og deres varighet, samt det faktum at når en søknad om internasjonal beskyttelse inngis i en medlemsstat, kan dette medføre at denne medlemsstat blir ansvarlig i henhold til denne forordning, selv når et slikt ansvar ikke følger av nevnte kriterier,
c. det personlige intervjuet nevnt i artikkel 5, og muligheten til å gi opplysninger om at familiemedlemmer, slektninger eller andre nærstående oppholder seg i medlemsstatene, herunder på hvilken måte søkeren kan gi slike opplysninger,
d. muligheten til å påklage et vedtak om overføring og, der det er relevant, anmode om utsettelse av overføringen,
e. det faktum at de kompetente myndigheter i medlemsstatene kan utveksle opplysninger om ham eller henne utelukkende med henblikk på å oppfylle sine forpliktelser i henhold til denne forordning,
f. at han eller hun har rett til å få innsyn i opplysninger om seg selv og kreve at slike opplysninger rettes hvis de er uriktige og slettes hvis de er ulovlig behandlet, samt prosedyrene for utøvelse av disse rettighetene, herunder kontaktopplysninger til myndighetene nevnt i artikkel 35, og til den nasjonale personvernmyndighet som har ansvar for å behandle klager som gjelder vern av personopplysninger.

2. Informasjonen nevnt i nr. 1 skal gis skriftlig på et språk som søkeren forstår eller som det med rimelighet kan forventes at han eller hun forstår. For dette formål skal medlemsstatene benytte den felles brosjyren som er utarbeidet i henhold til nr. 3.
Når det er nødvendig for å sikre at søkeren forstår opplysningene korrekt, skal de også gis muntlig, for eksempel under det personlige intervjuet som nevnt i artikkel 5.
3. Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter utarbeide en felles brosjyre samt en særskilt brosjyre for enslige mindreårige, som minst skal inneholde informasjonen omhandlet i nr. 1. Denne felles brosjyren skal også inneholde opplysninger vedrørende anvendelsen av forordning (EU) nr. 603/2013 og særlig for hvilket formål en søkers opplysninger kan behandles i

Eurodac. Den felles brosjyren skal utarbeides på en slik måte at det er mulig for medlemsstatene å supplere den med ytterligere opplysninger som er spesifikke for den enkelte medlemsstat. Gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2 i denne forordning.
1 Se art 2, d.
2 Se art 2, c.

Art 5. Personlig intervju

1. For å gjøre det lettere å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, skal den medlemsstat som gjennomfører prosedyren for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, gjennomføre et personlig intervju med søkeren.[1] Intervjuet skal også sikre at informasjonen som gis til søkeren i samsvar med artikkel 4, blir korrekt forstått.
2. Det er ikke nødvendig å gjennomføre det personlige intervjuet dersom

a. søkeren har unndratt seg, eller
b. søkeren etter å ha mottatt informasjonen nevnt i artikkel 4 allerede på annen måte har gitt de opplysninger som er relevante for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig. En medlemsstat som unnlater å gjennomføre intervjuet, skal gi søkeren mulighet til å legge fram alle ytterligere opplysninger som er relevante for å treffe en korrekt beslutning med hensyn til hvilken medlemsstat som er ansvarlig, før det gjøres vedtak om å overføre søkeren til den ansvarlige medlemsstat i henhold til artikkel 26 nr. 1.

3. Det personlige intervjuet skal gjennomføres innen rimelig tid og under alle omstendigheter før det gjøres vedtak om å overføre søkeren til den ansvarlige medlemsstat i henhold til artikkel 26 nr. 1.
4. Det personlige intervjuet skal gjennomføres på et språk som søkeren forstår eller som det med rimelighet kan forventes at han eller hun forstår, og som vedkommende kan kommunisere på. Når det er nødvendig, skal medlemsstatene benytte en tolk som kan sikre tilfredsstillende kommunikasjon mellom søkeren og personen som foretar det personlige intervjuet.
5. Det personlige intervjuet skal gjennomføres under forhold som sikrer tilstrekkelig fortrolighet. Det skal foretas av en person som er kvalifisert i henhold til nasjonal lovgivning.
6. Medlemsstaten som gjennomfører det personlige intervjuet, skal utarbeide et skriftlig sammendrag av det, som minst skal inneholde de viktigste

opplysningene søkeren har gitt under intervjuet. Dette sammendraget kan enten være i form av en rapport eller et standardskjema. Medlemsstaten skal sørge for at søkeren og/eller den juridiske rådgiveren eller en annen rådgiver som representerer søkeren, får tilgang til sammendraget i god tid.
1 Se art 2, c.

Art 6. Garantier for mindreårige

1. Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn for medlemsstatene i alle prosedyrer som er fastsatt i denne forordning.
2. Medlemsstatene skal sikre at en representant representerer og/eller bistår en enslig mindreårig[1] i forbindelse med alle prosedyrer som er fastsatt i denne forordning. Representantene skal ha de kvalifikasjoner og den sakkunnskap som er nødvendig for å sikre at det blir tatt hensyn til den mindreåriges beste under de prosedyrer som gjennomføres i henhold til denne forordning. En slik representant skal ha tilgang til innholdet i de relevante dokumenter i søkerens saksmappe, herunder den særskilte brosjyren for enslige mindreårige.
Dette nummer skal ikke berøre de relevante bestemmelsene i artikkel 25 i direktiv 2013/32/EU.
3. I vurderingen av barnets beste skal medlemsstatene samarbeide tett med hverandre og skal særlig ta behørig hensyn til følgende faktorer:

a. mulighetene for familiegjenforening,
b. den mindreåriges trivsel og sosiale utvikling,
c. sikkerhetshensyn, særlig dersom det er en risiko for at barnet er offer for menneskehandel,
d. den mindreåriges egen mening avhengig av vedkommendes alder og modenhet.

4. Ved anvendelse av artikkel 8 skal den medlemsstat der den enslige mindreårige har inngitt en søknad om internasjonal beskyttelse,[2] raskest mulig iverksette hensiktsmessige tiltak for å identifisere den enslige mindreåriges familiemedlemmer,[3] søsken eller slektninger[4] på medlemsstatenes territorium, samtidig som den ivaretar barnets beste.
Med henblikk på dette kan den berørte medlemsstat søke bistand fra internasjonale eller andre relevante organisasjoner og legge til rette for at den mindreårige kan få adgang til disse organisasjonenes sporingstjenester.
Personalet hos de kompetente myndigheter som er nevnt i artikkel 35, og som behandler anmodninger som gjelder enslige mindreårige, skal ha fått og fortsette å få hensiktsmessig opplæring om mindreåriges særlige behov.

5. For å gjøre det lettere å iverksette hensiktsmessige tiltak for å identifisere den enslige mindreåriges familiemedlemmer, søsken eller slektninger som oppholder seg på en annen medlemsstats territorium, i samsvar med nr. 4, skal Kommisjonen vedta gjennomføringsrettsakter, herunder et standardskjema for utveksling av relevante opplysninger mellom medlemsstatene. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.
1 Se art 2, j.
2 Se art 2, d.
3 Se art 2, g.
4 Se art 2, h.

Kapittel III. Kriterier for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig

Art 7. Kriterienes hierarki

1. Kriteriene for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, skal anvendes i den rekkefølge de er angitt i dette kapittel.
2. Avgjørelsen om hvilken medlemsstat som er ansvarlig i henhold til kriteriene i dette kapittel, skal treffes på grunnlag av situasjonen på tidspunktet da søkeren for første gang innga en søknad om internasjonal beskyttelse i en medlemsstat.
3. Ved anvendelsen av kriteriene i artikkel 8, 10 og 16 skal medlemsstatene ta hensyn til alle tilgjengelige beviser vedrørende tilstedeværelsen av familiemedlemmer,[1] slektninger[2] eller andre nærstående på en medlemsstats territorium, forutsatt at slike beviser legges fram før en annen medlemsstat har akseptert anmodningen om å overta eller ta tilbake ansvaret for vedkommende, i henhold til henholdsvis artikkel 22 og 25, og forutsatt at det ennå ikke er truffet en første realitetsavgjørelse om søkerens tidligere søknader om internasjonal beskyttelse.
1 Se art 2, g.
2 Se art 2, h.

Art 8. Mindreårige

1. Når søkeren[1] er en enslig mindreårig,[2] skal den medlemsstat der et medlem av den mindreåriges familie eller en av hans eller hennes søsken lovlig oppholder seg, være den ansvarlige medlemsstat, forutsatt at dette er til den mindreåriges beste. Når søkeren er en gift mindreårig hvis ektefelle ikke oppholder seg lovlig på medlemsstatenes territorium, skal den medlemsstat der

den mindreåriges far, mor eller en annen voksen som er ansvarlig for vedkommende i henhold til lovgivning eller sedvane i medlemsstaten, eller en av vedkommendes søsken, lovlig oppholder seg, være den ansvarlige medlemsstat.
2. Når søkeren er en enslig mindreårig som har en slektning som oppholder seg lovlig i en annen medlemsstat, og det på grunnlag av en individuell vurdering er fastslått at slektningen kan ta seg av vedkommende, skal den berørte medlemsstat føre den mindreårige sammen med vedkommendes slektning og være den ansvarlige medlemsstat, forutsatt at dette er til den mindreåriges beste.
3. Når familiemedlemmer,[3] søsken eller slektninger[4] som nevnt i nr. 1 og 2, oppholder seg i mer enn én medlemsstat, skal avgjørelsen om hvilken medlemsstat som er ansvarlig, treffes på grunnlag av hva som er til den enslige mindreåriges beste.
4. Finnes det ingen familiemedlemmer, søsken eller slektninger som nevnt i nr. 1 og 2, skal den medlemsstat der den enslige mindreårige har inngitt sin søknad om internasjonal beskyttelse, være den ansvarlige medlemsstat, forutsatt at dette er til den mindreåriges beste.
5. Kommisjonen skal ha myndighet til å vedta delegerte rettsakter i samsvar med artikkel 45 med hensyn til identifikasjon av den enslige mindreåriges familiemedlemmer, søsken eller slektninger, kriteriene for å fastslå om det foreligger en dokumentert familiemessig tilknytning, kriteriene for vurdering av en slektnings evne til å ta seg av den enslige mindreårige, også når den enslige mindreåriges familiemedlemmer, søsken eller slektninger oppholder seg i mer enn én medlemsstat. Når Kommisjonen utøver sin myndighet til å vedta delegerte rettsakter, skal den ikke gå lenger enn det som er til barnets beste i henhold til artikkel 6 nr. 3.
6. Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter fastsette ensartede vilkår for samråd og utveksling av opplysninger mellom medlemsstatene. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.
1 Se art 2, c.
2 Se art 2, j.
3 Se art 2, g.
4 Se art 2, h.

Art 9. Familiemedlemmer med rett til internasjonal beskyttelse

Når søkeren,[1] uavhengig av om familien opprinnelig var stiftet i hjemlandet, har et familiemedlem[2] som i egenskap av å være en person med rett til internasjonal beskyttelse har fått tillatelse til å oppholde seg i en medlemsstat, skal denne

medlemsstat være ansvarlig for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse, forutsatt at de berørte personer skriftlig har uttrykt ønske om dette.
1 Se art 2, c.
2 Se art 2, g.

Art 10. Familiemedlemmer som har søkt om internasjonal beskyttelse

Dersom søkeren har et familiemedlem i en medlemsstat og det ennå ikke er truffet en første realitetsavgjørelse om dette familiemedlemmets søknad om internasjonal beskyttelse, skal nevnte medlemsstat være ansvarlig for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse, forutsatt at de berørte personer skriftlig har uttrykt ønske om dette.

Art 11. Familieprosedyre

Dersom flere medlemmer av en familie og/eller mindreårige ugifte søsken inngir søknader om internasjonal beskyttelse i samme medlemsstat samtidig eller på datoer som er tilstrekkelig nær i tid til at det kan gjennomføres en felles prosedyre for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, og dersom anvendelsen av kriteriene i denne forordning ville føre til at de ble skilt fra hverandre, skal avgjørelsen om hvilken medlemsstat som er ansvarlig, treffes på grunnlag av følgende bestemmelser:

a. Ansvaret for behandlingen av søknadene om internasjonal beskyttelse[1] til samtlige familiemedlemmer[2] og/eller mindreårige ugifte søsken skal påhvile den medlemsstat som etter kriteriene er ansvarlig for det største antallet av dem.
b. Dersom denne løsningen ikke er mulig, skal ansvaret påhvile den medlemsstat som etter kriteriene er ansvarlig for behandlingen av søknaden til den eldste av dem.

1 Se art 2, d.
2 Se art 2, g.

Art 12. Utstedelse av oppholdsdokumenter eller visum

1. Når søkeren[1] er i besittelse av et gyldig oppholdsdokument,[2] er den

medlemsstat som har utstedt dokumentet, ansvarlig for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse.[3]

2. Når søkeren er i besittelse av et gyldig visum,[4] skal den medlemsstat som har utstedt visumet, være ansvarlig for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse, med mindre visumet ble utstedt på vegne av en annen medlemsstat i henhold til en representasjonsavtale som nevnt i artikkel 8 i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 810/2009 om innføring av fellesskapsregler for visum.[5] I så tilfelle skal sistnevnte medlemsstat være ansvarlig for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse.

3. Når søkeren er i besittelse av flere gyldige oppholdsdokumenter eller visa som er utstedt av forskjellige medlemsstater, er medlemsstatene i følgende rekkefølge ansvarlige for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse:

a. den medlemsstat som har utstedt oppholdsdokumentet som gir rett til lengst opphold, eller den medlemsstat som har utstedt oppholdsdokumentet som utløper senest, når varigheten er den samme,
b. den medlemsstat som har utstedt det visum som utløper senest, når det dreier seg om visa av samme type,
c. den medlemsstat som har utstedt visumet med lengst varighet, når visaene er av forskjellig type, eller den medlemsstat som har utstedt det visum som utløper senest, når varigheten er den samme.

4. Når søkeren er i besittelse bare av et eller flere oppholdsdokumenter som utløp for mindre enn to år siden, eller et eller flere visa som utløp for mindre enn seks måneder siden, og som faktisk har gjort ham eller henne i stand til å reise inn på en medlemsstats territorium, får nr. 1, 2 og 3 anvendelse så lenge søkeren ikke har forlatt medlemsstatenes territorium.

Når søkeren er i besittelse av et eller flere oppholdsdokumenter som utløp for mer enn to år siden, eller et eller flere visa som utløp for mer enn seks måneder siden, og som faktisk har gjort ham eller henne i stand til å reise inn på en medlemsstats territorium, og vedkommende ikke har forlatt medlemsstatenes territorium, skal den medlemsstat der søknaden om internasjonal beskyttelse ble inngitt, være ansvarlig.

5. Det forhold at oppholdsdokumentet eller visumet ble utstedt på grunnlag av en falsk eller påtatt identitet eller etter framlegging av forfalskede, falske eller ugyldige dokumenter, skal ikke være til hinder for at ansvaret legges til den medlemsstat som har utstedt oppholdsdokumentet eller visumet. Den medlemsstat som har utstedt oppholdsdokumentet eller visumet, skal imidlertid ikke være ansvarlig dersom den kan godtgjøre at det ble begått

bedrageri etter at dokumentet eller visumet var utstedt.
1 Se art 2, c.
2 Se art 2, l.
3 Se art 2, d.
4 Se art 2, m.
5 EUT L 243 av 15.9.2009, s. 1.

Art 13. Innreise og/eller opphold

1. Når det på grunnlag av bevis eller indisier som beskrevet i de to listene nevnt i artikkel 22 nr. 3 i denne forordning, herunder opplysningene nevnt i forordning (EF) nr. 603/2013, er fastslått at en søker[1] ulovlig har krysset grensen land-, sjø- eller luftveien fra et tredjeland til en medlemsstat, skal den medlemsstat der innreisen fant sted, være ansvarlig for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse. Dette ansvar skal opphøre tolv måneder etter den dato da den ulovlige grensepasseringen fant sted.
2. Når en medlemsstat ikke kan eller ikke lenger kan holdes ansvarlig i henhold til nr. 1, og når det på grunnlag av bevis eller indisier som beskrevet i de to listene nevnt i artikkel 22 nr. 3, er fastslått at en søker som har reist ulovlig inn på medlemsstatenes territorium, eller der omstendighetene rundt søkerens innreise ikke kan fastslås, allerede har oppholdt seg i en medlemsstat sammenhengende i minst fem måneder før søknaden om internasjonal beskyttelse ble inngitt, skal denne medlemsstat være ansvarlig for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse.
Dersom søkeren har oppholdt seg i tidsrom på minst fem måneder i flere medlemsstater, skal den medlemsstat der dette senest har funnet sted, være ansvarlig for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse.
1 Se art 2, c.

Art 14. Innreise etter fritak for visumplikt

1. Dersom en tredjelandsborger[1] eller statsløs reiser inn på en medlemsstats territorium der han eller hun er fritatt for visumplikt, skal denne medlemsstat være ansvarlig for behandlingen av hans eller hennes søknad om internasjonal beskyttelse.[2]
2. Prinsippet i nr. 1 skal ikke få anvendelse dersom tredjelandsborgeren eller den statsløse inngir sin søknad om internasjonal beskyttelse i en annen medlemsstat der han eller hun også er fritatt for visumplikt ved innreise. I så tilfelle skal sistnevnte medlemsstat være ansvarlig for behandlingen av

søknaden om internasjonal beskyttelse.
1 Se art 2, a.
2 Se art 2, d.

Art 15. Inngivelse av søknad i et internasjonalt transittområde i en lufthavn

Dersom en søknad om internasjonal beskyttelse inngis i et internasjonalt transittområde i en lufthavn i en medlemsstat av en tredjelandsborger[1] eller en statsløs, skal denne medlemsstat være ansvarlig for behandlingen av søknaden.
1 Se art 2, a.

Kapittel IV. Forsørgede personer og skjønnsbestemmelser

Art 16. Forsørgede personer

1. Når søkeren[1] på grunn av graviditet, et nyfødt barn, alvorlig sykdom, alvorlig funksjonshemning eller høy alder er avhengig av hjelp fra barn, bror, søster eller forelder som har lovlig opphold i en av medlemsstatene, eller når søkerens barn, bror, søster eller forelder som har lovlig opphold i en av medlemsstatene, er avhengig av hjelp fra søkeren, skal medlemsstatene normalt holde eller føre søkeren sammen med barnet, søsteren, broren eller forelderen, under forutsetning av at familiebånd fantes i hjemlandet, at barnet, søsteren, broren eller forelderen eller søkeren er i stand til å ta seg av den forsørgede personen, og at de berørte skriftlig har uttrykt ønske om dette.
2. Når barnet, broren, søsteren eller forelderen nevnt i nr. 1 har lovlig opphold i en annen medlemsstat enn den der søkeren oppholder seg, skal den ansvarlige medlemsstat være den der barnet, broren, søsteren eller forelderen har lovlig opphold, med mindre søkerens helsetilstand i et vesentlig tidsrom gjør det umulig for vedkommende å reise til denne medlemsstaten. I så tilfelle skal den ansvarlige medlemsstat være den medlemsstat der søkeren oppholder seg. Nevnte medlemsstat skal ikke være forpliktet til å bringe søkerens barn, bror, søster eller forelder til sitt territorium.
3. Kommisjonen skal ha myndighet til å vedta delegerte rettsakter i samsvar med artikkel 45 med hensyn til de elementer det skal tas hensyn til ved vurdering av avhengighetsforholdet, kriteriene for å fastslå om det foreligger en dokumentert familiemessig tilknytning, kriteriene for vurdering av vedkommendes evne til å ta seg av den forsørgede person, og hvilke elementer det skal tas hensyn til ved vurdering av om det i et vesentlig tidsrom er umulig for en person å reise.

4. Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter fastsette ensartede vilkår for samråd og utveksling av opplysninger mellom medlemsstatene. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.
1 Se art 2, c.

Art 17. Skjønnsbestemmelser

1. Som unntak fra artikkel 3 nr. 1 kan enhver medlemsstat velge å behandle en søknad om internasjonal beskyttelse[1] som er inngitt til den av en tredjelandsborger eller statsløs, selv om slik behandling ikke er dens ansvar i henhold til kriteriene som er fastsatt i denne forordning.
Den medlemsstat som velger å behandle en søknad om internasjonal beskyttelse i henhold til dette nummer, skal bli den ansvarlige medlemsstat og skal påta seg forpliktelsene som er forbundet med dette ansvar. Om relevant skal den, ved bruk av det elektroniske kommunikasjonsnettet «DubliNet» opprettet i henhold til artikkel 18 i forordning (EF) nr. 1560/2003, underrette den medlemsstat som tidligere var ansvarlig, den medlemsstat som gjennomfører en prosedyre for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, eller den medlemsstat som har mottatt en anmodning om å overta eller ta tilbake ansvaret for søkeren.

Den medlemsstat som blir ansvarlig i henhold til dette nummer, skal umiddelbart angi dette i Eurodac i samsvar med forordning (EU) nr. 603/2013 ved å legge inn datoen da beslutningen om å behandle søknaden ble truffet.
2. Den medlemsstat der en søknad om internasjonal beskyttelse er inngitt, og som gjennomfører prosedyren for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, kan når som helst før det er truffet en første realitetsavgjørelse, anmode en annen medlemsstat om å overta ansvaret for en søker med henblikk på å føre nærstående sammen av humanitære grunner, særlig ut fra familiemessige eller kulturelle hensyn, selv om denne andre medlemsstat ikke er ansvarlig for behandlingen i henhold til kriteriene fastsatt i artikkel 8-11 og 16. De berørte personer må gi sitt skriftlige samtykke.
Anmodningen om overtakelse skal inneholde alle opplysninger den anmodende medlemsstat har i sin besittelse, for å gjøre det mulig for den anmodede medlemsstat å vurdere situasjonen.

Den anmodede medlemsstat skal foreta de nødvendige kontroller for å undersøke de anførte humanitære årsaker, og skal svare den anmodende medlemsstat senest to måneder etter mottak av anmodningen ved bruk av det elektroniske kommunikasjonsnettet «DubliNet» opprettet i henhold til artikkel 18 i forordning (EF) nr. 1560/2003. Dersom svaret på anmodningen er et avslag,

skal avslaget begrunnes.

Dersom den anmodede medlemsstat etterkommer anmodningen, skal ansvaret for behandlingen av søknaden overføres til denne staten.

1 Se art 2, d.

Kapittel V. Den ansvarlige medlemsstats forpliktelser

Art 18. Den ansvarlige medlemsstats forpliktelser

1. Den medlemsstat som er ansvarlig i henhold til denne forordning, skal være forpliktet til å

a. overta, på vilkårene fastsatt i artikkel 21, 22 og 29, ansvaret for en søker som har inngitt en søknad i en annen medlemsstat,
b. ta tilbake, på vilkårene fastsatt i artikkel 23, 24, 25 og 29, en søker hvis søknad er under behandling, og som har inngitt en søknad i en annen medlemsstat, eller som oppholder seg på en annen medlemsstats territorium uten et oppholdsdokument,
c. ta tilbake, på vilkårene fastsatt i artikkel 23, 24, 25 og 29, en tredjelandsborger[1] eller statsløs som har trukket tilbake[2] søknaden som er under behandling og inngitt en søknad i en annen medlemsstat, eller som oppholder seg på en annen medlemsstats territorium uten et oppholdsdokument,
d. ta tilbake, på vilkårene fastsatt i artikkel 23, 24, 25 og 29, en tredjelandsborger eller statsløs som har fått avslag på sin søknad og som har inngitt en søknad i en annen medlemsstat, eller som oppholder seg på en annen medlemsstats territorium uten et oppholdsdokument.

2. I tilfellene som faller inn under virkeområdet til nr. 1 bokstav a) og b), skal den ansvarlige medlemsstat behandle eller fullføre behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse som søkeren har inngitt.

Når den ansvarlige medlemsstat har innstilt behandlingen av en søknad etter at søkeren har trukket den tilbake før det er truffet en realitetsavgjørelse i første instans, skal denne medlemsstat i tilfellene som faller inn under virkeområdet til nr. 1 bokstav c), sikre at søkeren har rett til å anmode om at behandlingen av vedkommendes søknad fullføres, eller til å inngi en ny søknad om internasjonal beskyttelse, som ikke skal behandles som en etterfølgende søknad i henhold til direktiv 2013/32/EU. I slike tilfeller skal medlemsstatene sikre at behandlingen av søknaden fullføres.

Når det bare er gitt avslag på søknaden i første instans, skal den ansvarlige medlemsstat i tilfellene som faller inn under virkeområdet til nr. 1 bokstav d), sikre at vedkommende har eller har hatt tilgang til et effektivt rettsmiddel i henhold til artikkel 46 i direktiv 2013/32/EU.
1 Se art 2, a.
2 Se art 2, c.

Art 19. Opphør av ansvar

1. Når en medlemsstat utsteder et oppholdsdokument til en søker,[1] skal forpliktelsene angitt i artikkel 18 nr. 1 overføres til denne medlemsstat.
2. Forpliktelsene i artikkel 18 nr. 1 skal opphøre når den ansvarlige medlemsstat kan godtgjøre, etter å ha blitt anmodet om å overta eller ta tilbake ansvaret for en søker eller annen person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav c) eller d), at vedkommende har forlatt medlemsstatenes territorium i minst tre måneder, med mindre vedkommende er i besittelse av et gyldig oppholdsdokument utstedt av den ansvarlige medlemsstat.
En søknad som inngis etter fraværsperioden nevnt i første ledd, skal betraktes som en ny søknad som medfører en ny prosedyre for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig.
3. Forpliktelsene angitt i artikkel 18 nr. 1 bokstav c) og d) skal opphøre når den ansvarlige medlemsstat kan godtgjøre, etter å ha blitt anmodet om å ta tilbake en søker eller annen person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav c) eller d), at vedkommende har forlatt medlemsstatenes territorium i samsvar med et vedtak om retur eller uttransportering som er gjort etter tilbaketrekkingen av eller avslaget på søknaden.
En søknad som inngis etter at en uttransportering faktisk har funnet sted, skal betraktes som en ny søknad som medfører en ny prosedyre for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig.
1 Se art 2, c.

Kapittel VI. Prosedyrer for overtakelse og tilbaketakelse

Avsnitt I. Innledning av prosedyren

Art 20. Innledning av prosedyren

1. Prosedyren for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, skal innledes

så snart en søknad om internasjonal beskyttelse inngis for første gang i en medlemsstat.
2. En søknad om internasjonal beskyttelse skal anses å være inngitt når et skjema innlevert av søkeren eller en rapport utarbeidet av myndighetene er mottatt av de kompetente myndigheter i den berørte medlemsstat. Dersom søknaden ikke inngis skriftlig, skal det gå kortest mulig tid fra intensjonserklæringen framlegges og til det er utarbeidet en rapport.
3. I henhold til denne forordning skal situasjonen til en mindreårig som ledsager søkeren og oppfyller definisjonen av familiemedlem,[1] være uløselig forbundet med vedkommendes familiemedlems situasjon og skal være et anliggende for den medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av nevnte familiemedlems søknad om internasjonal beskyttelse, selv om den mindreårige selv ikke er søker, under forutsetning av at dette er til den mindreåriges beste. Samme behandling skal gis barn født etter at søkeren har ankommet medlemsstatenes territorium, uten at det er nødvendig å innlede en ny prosedyre for å overta ansvaret for dem.
4. Dersom en søker[2] som oppholder seg på en medlemsstats territorium, inngir en søknad om internasjonal beskyttelse til de kompetente myndigheter i en annen medlemsstat, skal den medlemsstat på hvis territorium søkeren oppholder seg, avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig. Sistnevnte medlemsstat skal uten opphold underrettes av den medlemsstat som mottok søknaden, og skal deretter, i henhold til denne forordning, betraktes som den medlemsstat der søknaden om internasjonal beskyttelse ble inngitt. Søkeren skal underrettes skriftlig om endringen av medlemsstat som gjennomfører prosedyren for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, og om på hvilken dato endringen fant sted.
5. En søker som oppholder seg i en annen medlemsstat uten et oppholdsdokument eller som inngir en søknad om internasjonal beskyttelse der etter å ha trukket tilbake[3] sin første søknad inngitt i en annen medlemsstat mens prosedyren for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig pågår, skal tas tilbake, på vilkårene fastsatt i artikkel 23, 24, 25 og 29, av den medlemsstat der søknaden om internasjonal beskyttelse først ble inngitt, med henblikk på å fullføre prosedyren for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig. Denne forpliktelse skal opphøre dersom den medlemsstat som er blitt anmodet om fullføre prosedyren for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, kan godtgjøre at søkeren i mellomtiden har forlatt medlemsstatenes territorium i et tidsrom på minst tre måneder, eller har fått utstedt et oppholdsdokument av en annen medlemsstat.

En søknad som inngis etter fraværsperioden nevnt i annet ledd, skal betraktes som en ny søknad som medfører en ny prosedyre for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig.

1 Se art 2, g.
2 Se art 2, c.
3 Se art 2, e.

Avsnitt II. Prosedyrer for anmodninger om overtakelse

Art 21. Framsetting av en anmodning om overtakelse

1. Dersom en medlemsstat som har mottatt en søknad om internasjonal beskyttelse, anser at en annen medlemsstat er ansvarlig for behandlingen av søknaden, kan den førstnevnte medlemsstat snarest mulig og i alle tilfeller innen tre måneder etter at søknaden ble inngitt i henhold til artikkel 20 nr. 2, anmode sistnevnte medlemsstat om å overta ansvaret for søkeren.
Uten hensyn til første ledd skal anmodningen, ved et treff i Eurodac på grunnlag av opplysninger registrert i henhold til artikkel 14 i forordning (EU) nr. 603/2013, sendes senest to måneder etter at treffet ble registrert, i henhold til artikkel 15 nr. 2 i nevnte forordning.

Når det ikke framsettes anmodning om å overta ansvaret for en søker innen fristene fastsatt i første og annet ledd, skal ansvaret for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse påhvile den medlemsstat der søknaden ble inngitt.
2. Den anmodende medlemsstat kan be om et hurtig svar dersom søknaden om internasjonal beskyttelse ble inngitt etter avslag på søknad om innreise- eller oppholdstillatelse, etter arrestasjon for ulovlig opphold eller etter forkynnelse eller iverksetting av et vedtak om uttransportering.
I anmodningen skal det oppgis hvorfor det kreves hurtig svar, samt forventet svarfrist. Svarfristen skal være på minst én uke.
3. I tilfellene nevnt i nr. 1 og 2 skal anmodningen til en annen medlemsstat om å overta ansvaret, fremmes ved bruk av et standardskjema og omfatte bevis eller indisier som beskrevet i de to listene nevnt i artikkel 22 nr. 3 og/eller relevante deler av søkerens erklæring, slik at den anmodede medlemsstats myndigheter kan undersøke om den er ansvarlig på grunnlag av kriteriene fastsatt i denne forordning.
Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter vedta ensartede vilkår for utarbeidelse og framsetting av anmodninger om overtakelse. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.

Art 22. Svar på en anmodning om overtakelse

1. Den anmodede medlemsstat skal foreta de nødvendige undersøkelser og ta stilling til anmodningen om å overta ansvaret for en søker senest to måneder etter at anmodningen ble mottatt.
2. Under prosedyren for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig, skal det benyttes bevismidler og indisier.
3. Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter utarbeide og jevnlig revidere to lister som angir de relevante bevismidler og indisier i samsvar med kriteriene i bokstav a) og b) i dette nummer. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.

a. Bevis:
    i. Dette viser til formelle bevis som fastsetter ansvarsforholdet i henhold til denne forordning, forutsatt at de ikke gjendrives ved hjelp av motbevis.
    ii. Medlemsstatene skal sørge for at komiteen nevnt i artikkel 44 får eksempler på ulike typer dokumenter som benyttes i forvaltningen, i samsvar med typologien fastsatt i listen over formelle bevis.
b. Indisier:
    i. Dette viser til indikasjoner som til tross for at de kan gjendrives, i visse tilfeller kan være tilstrekkelige ut fra den bevisverdien de tillegges.
    ii. Deres bevisverdi når det gjelder ansvaret for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse, skal vurderes i hvert enkelt tilfelle.

4. Kravet til bevis skal ikke være strengere enn det som er nødvendig for korrekt anvendelse av denne forordning.
5. Dersom det ikke foreligger formelle bevis, skal den anmodede medlemsstat erkjenne sitt ansvar såfremt indisiene er konsekvente, kan verifiseres og er tilstrekkelig detaljerte til å fastsette ansvarsforholdet.
6. Når den anmodende medlemsstat har bedt om hurtig svar i samsvar med bestemmelsene i artikkel 21 nr. 2, skal den anmodede medlemsstat gjøre sitt ytterste for å overholde den angitte frist. Når det i unntakstilfeller kan godtgjøres at behandlingen av en anmodning om å overta ansvaret for en søker er spesielt komplisert, kan den anmodede medlemsstat svare etter den angitte fristen, men må i alle tilfeller svare innen én måned. I slike situasjoner må den anmodede medlemsstat meddele den anmodende medlemsstat sin beslutning

om å vente med å svare, innen den opprinnelig angitte fristen.
7. Dersom det ikke foreligger svar ved utløpet av tomånedersfristen nevnt i nr. 1 og énmånedsfristen nevnt i nr. 6, skal anmodningen anses som etterkommet; den anmodede stat plikter da å overta ansvaret for vedkommende, herunder å sørge for egnede tiltak med hensyn til ankomst.

Avsnitt III. Prosedyrer for anmodninger om tilbaketakelse

Art 23. Framsetting av en anmodning om tilbaketakelse når en ny søknad er inngitt i den anmodende medlemsstat

1. Når en medlemsstat der en person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav b), c) eller d), har inngitt en ny søknad om internasjonal beskyttelse, anser at en annen medlemsstat er ansvarlig i henhold til artikkel 20 nr. 5 og artikkel 18 nr. 1 bokstav b), c) eller d), kan den anmode den andre medlemsstat om å ta vedkommende tilbake.
2. En anmodning om tilbaketakelse skal framsettes så snart som mulig og under alle omstendigheter innen to måneder etter at treffet i Eurodac ble registret, i henhold til artikkel 9 nr. 5 i forordning (EU) nr. 603/2013.
Dersom anmodningen om tilbaketakelse er basert på andre beviser enn opplysninger fra Eurodac-systemet, skal den sendes til den anmodede medlemsstat senest tre måneder etter datoen da søknaden om internasjonal beskyttelse ble inngitt i henhold til artikkel 20 nr. 2.
3. Dersom anmodningen om tilbaketakelse ikke framsettes innen fristene fastsatt i annet ledd, skal ansvaret for behandlingen av søknaden om internasjonal beskyttelse påhvile den medlemsstat der den nye søknaden ble inngitt.
4. En anmodning om tilbaketakelse skal fremmes på et standardskjema og omfatte bevis eller indisier som beskrevet i de to listene nevnt i artikkel 22 nr. 3 og/eller relevante deler av vedkommendes erklæring, slik at den anmodede medlemsstats myndigheter kan undersøke om den er ansvarlig på grunnlag av kriteriene fastsatt i denne forordning.
Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter vedta ensartede vilkår for utarbeidelse og framsetting av anmodninger om tilbaketakelse. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.

Art 24. Framsetting av en anmodning om tilbaketakelse når ingen ny søknad er inngitt i den anmodende medlemsstat

1. Dersom en medlemsstat på hvis territorium en person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav b), c) eller d) oppholder seg uten oppholdsdokument, og som ikke har mottatt noen ny søknad om internasjonal beskyttelse, anser at en annen medlemsstat er ansvarlig i henhold til artikkel 20 nr. 5 og artikkel 18 nr. 1 bokstav b), c) eller d), kan den anmode den andre medlemsstaten om å ta vedkommende tilbake.
2. Som unntak fra artikkel 6 nr. 2 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/115/EF av 16. desember 2008 om felles standarder og prosedyrer i medlemsstatene for retur av tredjelandsborgere med ulovlig opphold[1] skal en medlemsstat på hvis territorium en person oppholder seg uten oppholdsdokument, når den beslutter å søke i Eurodac-systemet i samsvar med artikkel 17 i forordning (EU) nr. 603/2013, framsette anmodningen om tilbaketakelse av en person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav b) eller c) i denne forordning, eller en person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav d) i denne forordning, som ikke har fått endelig avslag på sin søknad om internasjonal beskyttelse, så raskt som mulig og under alle omstendigheter senest to måneder etter at treffet i Eurodac ble registrert i henhold til artikkel 17 nr. 5 i forordning (EU) nr. 603/2013.
Dersom anmodningen om tilbaketakelse er basert på andre beviser enn opplysninger fra Eurodac-systemet, skal den sendes til den anmodede medlemsstat senest tre måneder etter datoen da den anmodende medlemsstat ble oppmerksom på at en annen medlemsstat kan være ansvarlig for vedkommende.
3. Når anmodningen om tilbaketakelse ikke framsettes innen fristene fastsatt i nr. 2, skal medlemsstaten på hvis territorium vedkommende oppholder seg uten oppholdsdokument, gi vedkommende mulighet til å inngi en ny søknad.
4. Når en person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav d), som har fått endelig avslag på sin søknad om internasjonal beskyttelse i én medlemsstat, oppholder seg på en annen medlemsstats territorium uten oppholdsdokument, kan sistnevnte medlemsstat anmode førstnevnte medlemsstat enten om å ta tilbake vedkommende eller gjennomføre en prosedyre for retur i henhold til direktiv 2008/115/EF.
Når sistnevnte medlemsstat beslutter å anmode førstnevnte medlemsstat om å ta tilbake vedkommende, skal reglene i direktiv 2008/115/EF ikke komme til anvendelse.
5. Anmodningen om tilbaketakelse av personen nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav b), c) og d) skal fremmes ved bruk av et standardskjema og skal omfatte bevis eller indisier som beskrevet i de to listene nevnt i artikkel 22 nr. 3 og/eller

relevante deler av søkerens erklæring, slik at den anmodede medlemsstats myndigheter kan undersøke om den er ansvarlig på grunnlag av kriteriene fastsatt i denne forordning.
Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter utarbeide og jevnlig revidere to lister som angir de relevante bevismidler og indisier i samsvar med kriteriene i artikkel 22 nr. 3 bokstav a) og b) og skal vedta ensartede vilkår for utarbeidelse og framsetting av anmodninger om tilbaketakelse. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.
1 EUT L 348 av 24.12.2008, s. 98.

Art 25. Svar på en anmodning om tilbaketakelse

1. Den anmodede medlemsstat skal foreta de nødvendige undersøkelser og ta stilling til anmodningen om å ta tilbake ansvaret for vedkommende snarest mulig, og ikke under noen omstendigheter mer enn én måned etter at anmodningen ble mottatt. Når anmodningen er basert på opplysninger fra Eurodac-systemet, skal fristen forkortes til to uker.
2. Dersom det ikke foreligger svar ved utløpet av énmånedsfristen eller toukersfristen nevnt i nr. 1, skal anmodningen anses som etterkommet; den anmodede stat plikter da å overta ansvaret for vedkommende, herunder å sørge for egnede tiltak med hensyn til ankomst.

Avsnitt IV. Garantier for rett saksbehandling

Art 26. Meddelelse av et vedtak om overføring

1. Når den anmodede medlemsstat etterkommer anmodningen om å overta eller ta tilbake ansvaret for en søker[1] eller annen person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav c) eller d), skal den anmodende medlemsstat underrette vedkommende om vedtaket om å overføre ham eller henne til den ansvarlige medlemsstat og, om relevant, om at den ikke vil behandle hans eller hennes søknad om internasjonal beskyttelse. Dersom en juridisk rådgiver eller annen rådgiver representerer vedkommende, kan medlemsstatene velge å meddele beslutningen til en slik juridisk rådgiver eller annen rådgiver i stedet for til den berørte selv og, om relevant, underrette vedkommende om beslutningen.
2. Vedtaket nevnt i nr. 1 skal inneholde opplysninger om tilgjengelige rettsmidler, herunder om retten til eventuelt å framsette begjæring om

oppsettende virkning, og om fristene for anvendelse av disse rettsmidler og for iverksetting av overføringen, og skal om nødvendig omfatte opplysninger om hvor og når vedkommende skal møte opp dersom han eller hun reiser til den ansvarlige medlemsstat på eget initiativ.
Medlemsstatene skal sikre at opplysninger om personer eller enheter som kan yte juridisk bistand til vedkommende, formidles til vedkommende sammen med beslutningen nevnt i nr. 1, såfremt disse opplysningene ikke allerede er blitt formidlet til vedkommende.
3. Dersom vedkommende ikke bistås eller representeres av en juridisk rådgiver eller annen rådgiver, skal medlemsstatene underrette vedkommende om de viktigste elementene i beslutningen, som alltid skal omfatte opplysninger om tilgjengelige rettsmidler og fristene for anvendelse av disse, på et språk som vedkommende forstår eller som det med rimelighet kan forventes at han eller hun forstår.
1 Se art 2, c.

Art 27. Rettsmidler

1. Søkeren eller en annen person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav c) eller d), skal ha rett til et effektivt rettsmiddel mot et vedtak om overføring, i form av en klage eller overprøving for en domstol eller et domstollignende organ av de faktiske og rettslige forhold.
2. Medlemsstatene skal fastsette en rimelig frist innenfor hvilken vedkommende kan utøve sin rett til effektive rettsmidler i henhold til nr. 1.
3. Med henblikk på tilfeller der vedtak om overføring påklages eller overprøves, skal det i medlemsstatenes nasjonale lovgivning fastsettes at

a. klagen eller overprøvingen gir vedkommende rett til å forbli på vedkommende medlemsstats territorium inntil resultatet av klagen eller overprøvingen foreligger, eller at
b. overføringen automatisk utsettes, og at utsettelsen oppheves etter en viss rimelig tid i løpet av hvilken en domstol eller et domstollignende organ etter nøye og grundig vurdering skal ha truffet en avgjørelse om hvorvidt en klage eller overprøving skal gis oppsettende virkning, eller at
c. vedkommende har mulighet til innen en rimelig frist å anmode en domstol eller et domstollignende organ om å utsette iverksettingen av vedtaket om overføring inntil resultatet av klagen eller overprøvingen foreligger. Medlemsstatene skal sikre at det finnes et effektivt rettsmiddel ved å utsette overføringen inntil den første anmodningen om utsettelse er avgjort. Enhver beslutning om

hvorvidt iverksetting av vedtaket om overføring skal utsettes, skal treffes innen en rimelig frist som samtidig tillater at det foretas en nøye og grundig vurdering av anmodningen om utsettelse. En beslutning om ikke å utsette iverksettingen av overføringen skal være begrunnet.

4. Medlemsstatene kan fastsette at de kompetente myndigheter på eget initiativ kan beslutte å utsette iverksettingen av vedtaket om overføring inntil resultatet av klagen eller overprøvingen foreligger.
5. Medlemsstatene skal sikre at vedkommende har adgang til juridisk bistand og, om nødvendig, språklig bistand.
6. Medlemsstatene skal sikre at juridisk bistand på anmodning ytes gratis når vedkommende ikke selv har råd til å betale de kostnader dette medfører. Medlemsstatene kan fastsette at søkerne ikke skal behandles gunstigere med hensyn til gebyrer og andre kostnader enn den behandling landets egne statsborgere generelt får i spørsmål som gjelder juridisk bistand. Medlemsstatene kan, uten vilkårlig å begrense adgangen til gratis juridisk bistand eller juridisk representasjon, fastsette at det ikke skal ytes gratis juridisk bistand når den kompetente myndighet eller en domstol eller et domstollignende organ anser at klagen eller overprøvingen ikke har noen reelle utsikter til å føre fram.

Dersom en beslutning om ikke å yte gratis juridisk bistand og juridisk representasjon i henhold til dette nummer treffes av en myndighet som ikke er en domstol eller et domstollignende organ, skal medlemsstatene stille til rådighet et effektivt rettsmiddel foran en domstol eller et domstollignende organ for å påklage beslutningen.

Ved overholdelse av kravene i dette nummer skal medlemsstatene sikre at juridisk bistand og juridisk representasjon ikke begrenses vilkårlig, og at søkerens effektive adgang til rettslig prøving ikke hindres.

Den juridiske bistanden skal minst omfatte utarbeidelse av de påkrevde saksdokumentene og representasjon for en domstol eller et domstollignende organ og kan begrenses til juridiske rådgivere eller andre rådgivere som er særskilt utpekt til å bistå og representere i henhold til nasjonal lovgivning.

Prosedyrene for adgang til juridisk bistand skal fastsettes i nasjonal lovgivning.

Avsnitt V. Fengsling med henblikk på overføring

Art 28. Fengsling

1. Medlemsstatene skal ikke holde en person fengslet utelukkende med den begrunnelse at vedkommende er gjenstand for prosedyren fastsatt ved denne forordning.

2. Når det foreligger en vesentlig unndragelsesfare,[1] kan medlemsstatene holde vedkommende fengslet for å sikre prosedyrer for overføring i henhold til denne forordning, på grunnlag av en individuell vurdering og bare i den utstrekning fengsling er et forholdsmessig tiltak og alternative, mindre inngripende tiltak ikke kan anvendes effektivt.

3. Fengslingen skal være så kortvarig som mulig og skal ikke være lengre enn det som er rimelig for at de nødvendige forvaltningsmessige prosedyrer kan gjennomføres på behørig vis, fram til overføringen i henhold til denne forordning gjennomføres.

Dersom en person holdes fengslet i henhold til denne artikkel, skal anmodningen om overtakelse eller tilbaketakelse framlegges senest én måned etter at søknaden er inngitt. Den medlemsstat som gjennomfører prosedyren i samsvar med denne forordning, skal i slike tilfeller be om et hurtig svar. Svaret skal gis innen to uker etter at anmodningen ble mottatt. Dersom det ikke foreligger svar ved utløpet av toukersfristen, skal anmodningen anses som etterkommet; den anmodede stat plikter da å overta eller ta tilbake ansvaret for personen, herunder å sørge for egnede tiltak med hensyn til ankomst.

Dersom en person holdes fengslet i henhold til denne artikkel, skal vedkommende overføres fra den anmodende medlemsstat til den ansvarlige medlemsstat så snart dette praktisk lar seg gjennomføre, og senest seks uker etter at en annen medlemsstat stilltiende eller uttrykkelig har etterkommet anmodningen om å overta eller ta tilbake ansvaret for vedkommende, eller etter det tidspunkt da klagen eller overprøvingen ikke lenger har oppsettende virkning i samsvar med artikkel 27 nr. 3.

Dersom den anmodende medlemsstat ikke overholder fristene for å framsette en anmodning om overtakelse eller tilbaketakelse eller overføringen ikke iverksettes innen utløpet av seksukersfristen nevnt i tredje ledd, skal vedkommende ikke lenger holdes fengslet. Artikkel 21, 23, 24 og 29 skal fortsatt få tilsvarende anvendelse.

4. Når det gjelder vilkårene for fengsling og garantiene som får anvendelse for personer som sitter fengslet, skal artikkel 9, 10 og 11 i direktiv 2013/33/EU få anvendelse med henblikk på å sikre prosedyrene for overføring.

1 Se art 2, n.

Avsnitt VI. Overføringer

Art 29. Nærmere bestemmelser og frister

1. Overføringen av søkeren[1] eller en annen person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav c) eller d) fra den anmodende medlemsstat til den ansvarlige medlemsstat skal gjennomføres i samsvar med nasjonal lovgivning i den anmodende medlemsstat, etter samråd mellom de berørte medlemsstater, så snart som mulig og senest innen seks måneder etter at en annen medlemsstat har etterkommet anmodningen om å overta eller ta tilbake ansvaret for vedkommende, eller etter at klagen eller overprøvingen med oppsettende virkning i samsvar med artikkel 27 nr. 3 er endelig avgjort.
Dersom overføringer til den ansvarlige medlemsstat skjer ved kontrollert utreise eller med ledsagelse, skal medlemsstaten sikre at de gjennomføres på en human måte som fullt ut respekterer de grunnleggende rettigheter og menneskeverdet.

Om nødvendig skal den anmodende medlemsstat utstyre søkeren med et passerbrev. Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter fastsette passerbrevets utforming. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.

Den ansvarlige medlemsstat skal underrette den anmodende medlemsstat om at vedkommende er trygt ankommet eller ikke har vist seg innen den fastsatte frist, alt etter som.

2. Dersom overføringen ikke skjer innen seksmånedersfristen, skal den ansvarlige medlemsstat løses fra sitt ansvar for å overta eller ta tilbake ansvaret for vedkommende, og ansvaret overføres da til den anmodende medlemsstat. Denne fristen kan forlenges til inntil ett år dersom overføringen ikke har kunnet gjennomføres fordi vedkommende var fengslet, eller inntil atten måneder dersom vedkommende unndrar seg.

3. Dersom en person har blitt overført feilaktig eller en beslutning om overføring blir omgjort etter klage eller overprøving etter at overføringen er gjennomført, skal den medlemsstat som har foretatt overføringen, umiddelbart ta vedkommende tilbake.

4. Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter fastsette ensartede vilkår for samråd og utveksling av opplysninger mellom medlemsstatene, særlig i tilfelle av utsatt eller forsinket overføring, overføring etter stilltiende samtykke, overføring av mindreårige eller forsørgede personer og kontrollert overføring. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.

1 Se art 2, c.

Art 30. Kostnader ved overføring

1. Nødvendige kostnader ved overføring av en søker[1] eller en annen person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav c) eller d) til den ansvarlige medlemsstat, skal dekkes av den overførende medlemsstat.
2. Dersom vedkommende må overføres tilbake til en medlemsstat som følge av en feilaktig overføring eller en beslutning om overføring som er blitt omgjort etter klage eller overprøving etter at overføringen er gjennomført, skal den medlemsstat som opprinnelig gjennomførte overføringen, være ansvarlig for kostnadene ved å overføre vedkommende tilbake til sitt territorium.
3. Personer som skal overføres i henhold til denne forordning, skal ikke behøve å dekke kostnadene ved overføringen.
1 Se art 2, c.

Art 31. Utveksling av relevante opplysninger før en overføring gjennomføres

1. En medlemsstat som gjennomfører en overføring av en søker[1] eller en annen person som nevnt i artikkel 18 nr. 1 bokstav c) eller d), skal oversende til den ansvarlige medlemsstat personopplysninger som er tilstrekkelige, relevante og ikke mer omfattende enn det som er nødvendig, for det ene formål å sikre at de kompetente myndigheter, i samsvar med nasjonal lovgivning i den ansvarlige medlemsstat, er i stand til å gi vedkommende hensiktsmessig bistand, herunder den øyeblikkelige legehjelp vedkommende trenger for å beskytte sine vitale interesser, og sikre kontinuitet i den beskyttelse og de rettigheter som gis ved denne forordning og andre relevante asylrettslige instrumenter. Nevnte opplysninger skal oversendes til den ansvarlige medlemsstat innen rimelig tid før overføringen gjennomføres for å sikre at dens kompetente myndigheter i samsvar med nasjonal lovgivning har tilstrekkelig tid til å treffe de nødvendige tiltak.
2. Den overførende medlemsstat skal, i den utstrekning slike opplysninger er tilgjengelige for den kompetente myndighet i samsvar med nasjonal lovgivning, oversende til den ansvarlige medlemsstat alle opplysninger som er vesentlige for å ivareta de rettigheter og umiddelbare særlige behov personen som skal overføres har, da særlig:

a. de umiddelbare tiltak som den ansvarlige medlemsstat må treffe for å sikre at de særlige behov personen som skal overføres har, blir tilfredsstillende ivaretatt, herunder eventuelt nødvendig umiddelbar tilgang til helsetjenester,

b. kontaktopplysninger til familiemedlemmer, slektninger eller andre nærstående i mottakermedlemsstaten, om slike finnes,
c. når det gjelder mindreårige,[2] opplysninger om utdanning,
d. en vurdering av søkerens alder.

3. Utvekslingen av opplysninger i henhold til denne artikkel skal finne sted bare mellom myndigheter som er meldt til Kommisjonen i samsvar med artikkel 35 ved bruk av det elektroniske kommunikasjonsnettet «DubliNet» opprettet i henhold til artikkel 18 i forordning (EF) nr. 1560/2003. Opplysningene som utveksles, skal ikke brukes for andre formål enn dem som er angitt i nr. 1, og skal ikke være gjenstand for videre behandling.
4. Med sikte på å legge til rette for utveksling av informasjon mellom medlemsstatene skal Kommisjonen, gjennom gjennomføringsrettsakter, utarbeide et standardskjema for overføring av de opplysninger som kreves etter denne artikkel. Gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.
5. Reglene fastsatt i artikkel 34 nr. 8-12 skal få anvendelse på utvekslingen av opplysninger i samsvar med denne artikkel.
1 Se art 2, c.
2 Se art 2, i.

Art 32. Utveksling av helseopplysninger før en overføring gjennomføres

1. For det ene formål å yte legehjelp eller behandling, særlig når det gjelder funksjonshemmede, eldre personer, gravide kvinner, mindreårige[1] og personer som har vært utsatt for tortur, voldtekt eller andre alvorlige former for psykisk, fysisk og seksuell vold, skal den overførende medlemsstat, i den utstrekning slike opplysninger er tilgjengelige for den kompetente myndighet i samsvar med nasjonal lovgivning, oversende til den ansvarlige medlemsstat opplysninger om eventuelle særlige behov som personen som skal overføres har, noe som i visse tilfeller kan omfatte opplysninger om vedkommendes fysiske eller psykiske helse. Opplysningene skal overføres i form av en felles helseattest vedlagt de nødvendige dokumenter. Den ansvarlige medlemsstat skal sikre at nevnte særlige behov blir tilfredsstillende ivaretatt, særlig gjennom å gi nødvendig legehjelp.
Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter utarbeide den felles helseattesten. Gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.
2. Den overførende medlemsstat skal oversende bare de opplysninger som er nevnt i nr. 1 til den ansvarlige medlemsstat etter å ha fått søkerens og/eller

dennes representants uttrykkelige samtykke eller, dersom søkeren er fysisk eller rettslig ute av stand til å gi sitt samtykke, der slik overføring er nødvendig for å beskytte søkerens eller en annen persons vitale interesser. Manglende samtykke, herunder nekting av samtykke, skal ikke være til hinder for overføringen.
3. Personlige helseopplysninger nevnt i nr. 1 skal behandles bare av helsepersonell som i henhold til nasjonal lovgivning eller regler fastsatt av nasjonale kompetente myndigheter er underlagt taushetsplikt eller av en annen person som er underlagt tilsvarende taushetsplikt.
4. Utvekslingen av informasjon i henhold til denne artikkel skal finne sted bare mellom helsepersonell eller andre personer som nevnt i nr. 3. Opplysningene som utveksles, skal ikke brukes for andre formål enn formålene angitt i nr. 1, og skal ikke være gjenstand for videre behandling.
5. Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter vedta ensartede vilkår og praktiske ordninger for utveksling av opplysningene nevnt i nr. 1. Gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.
6. Reglene fastsatt i artikkel 34 nr. 8-12 skal få anvendelse på utvekslingen av opplysninger i samsvar med denne artikkel.
1 Se art 2, i.

Art 33. En ordning for tidlig varsling, beredskap og krisehåndtering

1. Dersom Kommisjonen, særlig på grunnlag av opplysninger som EASO har samlet inn i samsvar med forordning (EU) nr. 439/2010, slår fast at anvendelsen av denne forordning kan settes i fare, enten på grunn av en dokumentert risiko for særlig press på en medlemsstats asylordning og/eller på grunn av problemer med virkemåten til en medlemsstats asylordning, skal Kommisjonen i samarbeid med EASO komme med anbefalinger til nevnte medlemsstat og oppfordre den til å utarbeide en forebyggende handlingsplan.
Den berørte medlemsstat skal underrette Rådet og Kommisjonen om hvorvidt den har til hensikt å legge fram en forebyggende handlingsplan for å overvinne presset og/eller problemene med virkemåten til dens asylordning og samtidig sikre vern av grunnleggende rettigheter for personer som har søkt om internasjonal beskyttelse.
En medlemsstat kan, etter eget skjønn og på eget initiativ utarbeide en forebyggende handlingsplan og senere revidere denne. Når en forebyggende handlingsplan utarbeides, kan medlemsstaten anmode om bistand fra Kommisjonen, andre medlemsstater, EASO og andre relevante unionsorganer.
2. Dersom en forebyggende handlingsplan utarbeides, skal den berørte

medlemsstat legge den fram for Rådet og Kommisjonen og jevnlig rapportere til dem om gjennomføringen av den. Kommisjonen skal så informere Europaparlamentet om de viktigste elementene i den forebyggende handlingsplanen. Kommisjonen skal legge rapporter om handlingsplanens gjennomføring fram for Rådet og oversende dem til Europaparlamentet.
Den berørte medlemsstat skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å håndtere en situasjon der dens asylordning utsettes for et særlig press, eller sikre at manglene som er påvist, håndteres før situasjonen forverrer seg. Dersom den forebyggende handlingsplanen omfatter tiltak som tar sikte på å avhjelpe et særlig press på en medlemsstats asylordning som kan sette anvendelsen av denne forordning i fare, skal Kommisjonen rådføre seg med EASO før den rapporterer til Europaparlamentet og Rådet.
3. Dersom Kommisjonen på grunnlag av EASOs analyse slår fast at de påviste mangler ikke er blitt avhjulpet av gjennomføringen av den forebyggende handlingsplanen, eller dersom det foreligger en alvorlig risiko for at asylsituasjonen i den berørte medlemsstat kan utvikle seg til en krise som det ikke kan forventes at den forebyggende handlingsplanen vil avhjelpe, kan Kommisjonen, eventuelt i samarbeid med EASO, anmode den berørte medlemsstat om å utarbeide en krisehåndteringsplan og ved behov revidere denne. Krisehåndteringsplanen skal under hele prosessen sikre at Unionens asylregler følges, særlig når det gjelder grunnleggende rettigheter for personer som søker om internasjonal beskyttelse.
Etter en anmodning om å utarbeide en krisehåndteringsplan skal den berørte medlemsstat i samarbeid med Kommisjonen og EASO umiddelbart, og senest tre måneder etter anmodningen, utarbeide en slik plan.

Den berørte medlemsstat skal legge fram krisehåndteringsplanen for Kommisjonen og andre berørte parter, for eksempel EASO, og rapportere til dem minst hver tredje måned om gjennomføringen av den.

Kommisjonen skal underrette Europaparlamentet og Rådet om krisehåndteringsplanen og eventuelle revisjoner og gjennomføringen av den. I disse rapportene skal den berørte medlemsstat rapportere opplysninger som gir mulighet for å kontrollere om krisehåndteringsplanen blir fulgt, for eksempel prosedyrens varighet, vilkårene for fengsling og mottakskapasitet i forhold til tilstrømningen av søkere.
4. Gjennom hele prosessen for tidlig varsling, beredskap og krisehåndtering fastsatt i denne artikkel, skal Rådet overvåke situasjonen nøye og kan anmode om ytterligere opplysninger og gi politisk veiledning, særlig når det gjelder situasjonens hastekarakter og alvor, og dermed en medlemsstats behov for å utarbeide en forebyggende handlingsplan eller om nødvendig en krisehåndteringsplan. Europaparlamentet og Rådet kan gjennom hele prosessen drøfte og gi veiledning om eventuelle solidaritetstiltak som de finner

hensiktsmessig.

Kapittel VII. Forvaltningssamarbeid

Art 34. Informasjonsdeling

1. Hver medlemsstat skal oversende til enhver medlemsstat som anmoder om det, slike personopplysninger om søkeren som er tilstrekkelige, relevante og ikke mer omfattende enn det som er nødvendig for å

a. avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig,
b. behandle søknaden om internasjonal beskyttelse,[1]
c. gjennomføre alle forpliktelser i henhold til denne forordning.

2. Informasjonen nevnt i nr. 1 kan bare omfatte

a. personopplysninger som gjelder søkeren,[2] samt eventuelt hans eller hennes familiemedlemmer,[3] slektninger[4] eller andre nærstående (fullt navn og eventuelt tidligere navn, kallenavn eller pseudonymer, nåværende og tidligere nasjonalitet, fødselsdato og -sted),
b. legitimasjons- og reisedokumenter (referanser, gyldighet, utstedelsesdato, utstedende myndighet, utstedelsessted osv.),
c. annen informasjon som er nødvendig for å fastslå søkerens identitet, herunder fingeravtrykk behandlet i samsvar med forordning (EU) nr. 603/2013,
d. bosteder og reiseruter,
e. oppholdsdokumenter[5] eller visaer[6] utstedt av en medlemsstat,
f. det sted søknaden ble inngitt,
g. datoen da en eventuell tidligere søknad om internasjonal beskyttelse ble inngitt, datoen som den aktuelle søknad ble inngitt på, hvor langt behandlingen er kommet, samt vedtaket som eventuelt er gjort.

3. Videre kan den ansvarlige medlemsstat, dersom det er nødvendig for å kunne behandle søknaden om internasjonal beskyttelse, anmode en annen medlemsstat om å opplyse hvilke grunner søkeren har oppgitt for sin søknad, og begrunnelsen for eventuelle beslutninger som er tatt vedrørende søknaden. Den andre medlemsstaten kan nekte å etterkomme anmodningen dersom utlevering av opplysningene vil kunne skade dens vesentlige interesser eller søkerens eller andre personers friheter og grunnleggende rettigheter. Uansett

kan disse opplysninger bare utleveres dersom den anmodende medlemsstat har fått skriftlig samtykke fra personen som har søkt om internasjonal beskyttelse. I så tilfelle har søkeren krav på å vite nøyaktig hvilke opplysninger han eller hun samtykker til å utlevere.
4. En anmodning om opplysninger skal bare sendes i forbindelse med en individuell søknad om internasjonal beskyttelse. Den skal begrunnes, og dersom formålet med anmodningen er å kontrollere oppfyllelsen av kriterium som kan medføre at den anmodede medlemsstat pålegges ansvaret, skal den oppgi hvilke bevis dette er basert på, herunder relevant informasjon fra sikre kilder om hvor og hvordan søkere reiser inn på medlemsstatenes territorier, eller hvilken bestemt og kontrollerbar del av søkerens forklaring anmodningen er basert på. Slik informasjon fra sikre kilder kan ikke i seg selv anses som tilstrekkelig for å avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig og kompetent i henhold til denne forordning, men den kan bidra til vurderingen av andre indisier som gjelder den enkelte søker.
5. Den anmodede medlemsstat skal ha plikt til å svare innen fem uker. Enhver forsinkelse med å svare skal være behørig begrunnet. Manglende overholdelse av fristen på fem uker fritar ikke den anmodede medlemsstat fra plikten til å svare. Dersom undersøkelsene gjennomført av en anmodet medlemsstat som ikke overholder fristen, frambringer opplysninger som viser at den er ansvarlig, kan nevnte medlemsstat ikke påberope seg utløpet av fristene fastsatt i artikkel 21, 23 og 24 som begrunnelse for å nekte å etterkomme anmodningen om overtakelse eller tilbaketakelse. I dette tilfellet skal tidsfristene i artikkel 21, 23 og 24 for å framsette en anmodning om overtakelse eller tilbaketakelse forlenges med et tidsrom av samme lengde som forsinkelsen i den anmodede medlemsstats svar.
6. Informasjonsutvekslingen skal skje på anmodning fra en medlemsstat og kan finne sted bare mellom de myndigheter som er utpekt av hver medlemsstat og meldt til Kommisjonen i samsvar med artikkel 35 nr. 1.
7. Opplysningene som utveksles, skal ikke brukes for andre formål enn dem som er angitt i nr. 1. I hver medlemsstat kan opplysningene, avhengig av deres art og den mottakende myndighets fullmakter, oversendes bare til myndigheter, domstoler og domstollignende organer som har til oppgave å

a. avgjøre hvilken medlemsstat som er ansvarlig,
b. behandle søknaden om internasjonal beskyttelse,
c. gjennomføre alle forpliktelser i henhold til denne forordning.

8. Den medlemsstat som oversender opplysningene, skal sikre at de er riktige og à jour. Dersom det viser seg at den har oversendt opplysninger som er uriktige, eller som ikke burde ha blitt oversendt, skal den mottakende medlemsstat umiddelbart underrettes om dette. De skal da rette eller slette disse

opplysningene.
9. Søkeren skal ha rett til, etter anmodning, å bli informert om alle opplysninger vedrørende ham eller henne som behandles.
Dersom søkeren finner at opplysningene har blitt behandlet i strid med denne forordning eller direktiv 95/46/EF, særlig fordi de er ufullstendige eller uriktige, skal han eller hun ha rett til å få dem rettet eller slettet.

Den myndighet som retter eller sletter opplysningene, skal, alt etter omstendighetene, underrette den medlemsstat som har oversendt eller mottatt opplysningene.

Søkeren skal ha rett til å reise sak eller inngi en klage for de kompetente myndigheter, domstoler eller domstollignende organer i den medlemsstat som nektet ham eller henne innsyn i eller retten til å rette eller slette opplysningene om seg selv.
10. I hver berørt medlemsstat skal overføring og mottak av utvekslede opplysninger registreres i vedkommendes personlige mappe og/eller i et register.
11. Opplysningene som er utvekslet, skal ikke oppbevares lenger enn det som er nødvendig for formålet de ble utvekslet for.
12. Dersom opplysningene ikke behandles automatisk eller ikke ligger i eller skal legges inn i et register, skal hver medlemsstat treffe hensiktsmessige tiltak for å sikre, gjennom effektive kontrolltiltak, at denne artikkel overholdes.
1 Se art 2, d.
2 Se art 2, c.
3 Se art 2, g.
4 Se art 2, h.
5 Se art 2, l.
6 Se art 2, m.

Art 35. Kompetente myndigheter og ressurser

1. Hver medlemsstat skal uten opphold underrette Kommisjonen om hvilke myndigheter som har ansvaret for å oppfylle forpliktelsene i henhold til denne forordning samt eventuelle endringer av den. Medlemsstatene skal sikre at nevnte myndigheter har de nødvendige ressurser til å utføre sine oppgaver og særlig til å besvare, innen de fastsatte frister, anmodninger om opplysninger, anmodninger om overtakelse og anmodninger om tilbaketakelse av søkere.
2. Kommisjonen skal offentliggjøre en sammenfattende liste over myndighetene nevnt i nr. 1 i Den europeiske unions tidende. Dersom det kommer endringer i denne, skal Kommisjonen årlig offentliggjøre en ajourført sammenfattende liste.
3. Myndighetene nevnt i nr. 1 skal motta den nødvendige opplæring med hensyn til anvendelsen av denne forordning.

4. Kommisjonen skal gjennom gjennomføringsrettsakter opprette sikre elektroniske kanaler mellom myndighetene nevnt i nr. 1 for oversending av anmodninger, svar og all skriftlig korrespondanse og for å sikre at senderne automatisk mottar en elektronisk mottakskvittering. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med prosedyren med undersøkelseskomité nevnt i artikkel 44 nr. 2.

Art 36. Forvaltningsavtaler

1. Medlemsstatene kan seg imellom inngå bilaterale forvaltningsavtaler om de nærmere regler for gjennomføring av denne forordning for legge til rette for anvendelsen av den og gjøre den mer effektiv. Disse avtalene kan gjelde

a. utveksling av kontaktpersoner,
b. enklere prosedyrer og kortere frister for overføring og behandling av anmodninger om overtakelse eller tilbaketakelse av søkere.

2. Medlemsstatene kan også videreføre forvaltningsavtalene inngått i henhold til forordning (EF) nr. 343/2003. I den utstrekning slike avtaler ikke er forenlige med denne forordning, skal de berørte medlemsstater endre avtalene på en slik måte at eventuelle tilfeller av uforenlighet som er påvist, fjernes.
3. Før avtalene nevnt i nr. 1 bokstav b) inngås eller endres, skal de berørte medlemsstater rådføre seg med Kommisjonen med hensyn til avtalens forenlighet med denne forordning.
4. Dersom Kommisjonen anser at avtalene nevnt i nr. 1 bokstav b) er uforenlige med denne forordning, skal den underrette de berørte medlemsstater om dette innen rimelig tid. Medlemsstatene skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å endre den berørte avtale innen rimelig tid på en slik måte at alle tilfeller av uforenlighet som er påvist, fjernes.
5. Medlemsstatene skal underrette Kommisjonen om alle avtaler nevnt i nr. 1, og om eventuell oppsigelse eller endring av disse.

Kapittel VIII. Megling

Art 37. Megling

1. Dersom medlemsstatene ikke kan løse en tvist vedrørende anvendelsen av denne forordning, kan de anvende meglingsprosedyren beskrevet i nr. 2.
2. Meglingsprosedyren innledes ved en anmodning fra en av medlemsstatene i

tvisten til lederen for komiteen nedsatt ved artikkel 44. Ved å samtykke til å bruke megling forplikter de berørte medlemsstater seg til å ta størst mulig hensyn til den løsning som foreslås.
Lederen for komiteen skal utpeke tre medlemmer av komiteen som representerer tre medlemsstater som ikke er innblandet i tvisten. Disse skal ta imot partenes argumenter skriftlig eller muntlig og etter drøfting foreslå en løsning innen en måned, om nødvendig etter avstemning.

Komiteens leder, eller hans eller hennes stedfortreder, skal lede drøftingene. Han eller hun kan gi uttrykk for sin oppfatning, men kan ikke delta i avstemningen.

Uten hensyn til om partene godtar eller forkaster den foreslåtte løsningen, er den endelig og kan ikke endres.

Kapittel IX. Overgangsbestemmelser og sluttbestemmelser

Art 38. Datasikkerhet og vern av personopplysninger

Medlemsstatene skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å garantere sikkerheten for de personopplysninger som oversendes, særlig for å unngå ulovlig eller uberettiget tilgang til eller videreformidling, endring eller tap av de personopplysninger som behandles.

Hver medlemsstat skal sikre at den eller de nasjonale tilsynsmyndigheter utpekt i samsvar med artikkel 28 nr. 1 i direktiv 95/46/EF uavhengig overvåker, i samsvar med sin nasjonale lovgivning, lovligheten av den berørte medlemsstats behandling av personopplysninger i samsvar med denne forordning.

Art 39. Fortrolighet

Medlemsstatene skal sikre at myndighetene nevnt i artikkel 35 er bundet av fortrolighetsreglene i nasjonal lovgivning med hensyn til opplysninger de i sitt arbeid får kjennskap til.

Art 40. Sanksjoner

Medlemsstatene skal treffe de nødvendige tiltak for å sikre at ethvert misbruk av opplysninger som behandles i samsvar med denne forordning, medfører sanksjoner, herunder administrative og/eller strafferettslige sanksjoner i samsvar med nasjonal lovgivning, som er virkningsfulle, står i forhold til

overtredelsen og virker avskrekkende.

Art 41. Overgangstiltak

Dersom en søknad er inngitt etter datoen angitt i artikkel 49 annet ledd, skal det tas hensyn til forhold som kan gjøre en medlemsstat ansvarlig i henhold til denne forordning, selv om de ligger forut for denne dato, med unntak av forhold som nevnt i artikkel 13 nr. 2.

Art 42. Beregning av frister

Fristene fastsatt i denne forordning beregnes på følgende måte:

a. Dersom en frist uttrykt i dager, uker eller måneder skal regnes fra det tidspunkt der en hendelse inntreffer eller en handling foretas, skal den dag da hendelsen inntreffer eller handlingen foretas, ikke tas med i beregningen av fristen.
b. En frist som er uttrykt i uker eller måneder, utløper ved utgangen av den dag i fristens siste uke eller måned som faller på samme ukedag eller samme dato som den dag da den hendelse inntraff eller den handling ble foretatt som fristen regnes fra. Dersom en frist er uttrykt i måneder og den dag da fristen skulle utløpe ikke forekommer i den siste måneden, skal fristen utløpe ved utløpet av den siste dagen i måneden.
c. Ved beregning av fristene medregnes lørdager og søndager og lovbestemte fri- og helligdager i de berørte medlemsstater.

Art 43. Geografisk virkeområde

Når det gjelder Den franske republikk, får bestemmelsene i denne forordning anvendelse bare på dens europeiske territorium.

Art 44. Komité

1. Kommisjonen skal bistås av en komité. Komiteen skal være en komité i henhold til forordning (EU) nr. 182/2011.
2. Når det vises til dette nummer, skal artikkel 5 i forordning (EU) nr. 182/2011 få anvendelse.

Dersom komiteen ikke avgir noen uttalelse, skal Kommisjonen ikke vedta forslaget til gjennomføringsrettsakt, og artikkel 5 nr. 4 tredje ledd i forordning (EU) nr. 182/2011 kommer til anvendelse.

Art 45. Utøvelse av delegasjon

1. Fullmakten til å vedta delegerte rettsakter tildeles Kommisjonen, med forbehold for de vilkår som er angitt i denne artikkel.
2. Fullmakten til å vedta delegerte rettsakter nevnt i artikkel 8 nr. 5 og artikkel 16 nr. 3, tildeles Kommisjonen for et tidsrom av 5 år fra denne forordnings ikrafttredelsesdato. Kommisjonen skal utarbeide en rapport om delegasjonen av fullmakt senest ni måneder før utløpet av femårsperioden. Delegasjonen av fullmakt forlenges stilltiende for perioder av samme varighet, med mindre Europaparlamentet eller Rådet motsetter seg slik forlengelse senest tre måneder før utløpet av hver periode.
3. Delegasjonen av fullmakt nevnt i artikkel 8 nr. 5 og artikkel 16 nr. kan tilbakekalles når som helst av Europaparlamentet eller Rådet. En beslutning om tilbakekalling innebærer at delegasjonen av fullmakten angitt i beslutningen, opphører å gjelde. Den skal tre i kraft dagen etter at den er kunngjort i Den europeiske unions tidende eller på en senere dato som angitt i beslutningen. Den berører ikke gyldigheten av delegerte rettsakter som allerede har trådt i kraft.
4. Så snart Kommisjonen har vedtatt en delegert rettsakt, skal den samtidig underrette Europaparlamentet og Rådet om dette.
5. En delegert rettsakt som er vedtatt i henhold til artikkel 8 nr. 5 og artikkel 16 nr. 3, skal tre i kraft bare dersom verken Europaparlamentet eller Rådet har gjort innsigelse innen en periode på fire måneder etter underrettelsen av nevnte rettsakt for Europaparlamentet og Rådet eller dersom Europaparlamentet og Rådet begge har underrettet Kommisjonen om at de ikke har til hensikt å gjøre innsigelser. Denne fristen skal forlenges med to måneder etter initiativ fra Europaparlamentet eller Rådet.

Art 46. Overvåking og evaluering

Innen 21. juli 2016 skal Kommisjonen framlegge for Europaparlamentet og Rådet en rapport om anvendelsen av denne forordning og dersom det er aktuelt, foreslå nødvendige endringer. Medlemsstatene skal innen seks måneder før fristen løper ut, videresende til Kommisjonen alle opplysninger som er relevante for utarbeidelsen av nevnte rapport.

Etter å ha framlagt nevnte rapport skal Kommisjonen rapportere til

Europaparlamentet og Rådet om anvendelsen av denne forordning, samtidig som den framlegger rapporter om anvendelsen av Eurodac-systemet som fastsatt i artikkel 40 i forordning (EU) nr. 603/2013.

Art 47. Statistikk

I henhold til artikkel 4 nr. 4 i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 862/2007 av 11. juli 2007 om Fellesskapets statistikk over inn- og utvandring og internasjonal beskyttelse[1] skal medlemsstatene meddele Kommisjonen (Eurostat) statistikk om anvendelsen av denne forordning og forordning (EF) nr. 1560/2003.
1 EUT L 199 av 31.7.2007, s. 23.

Art 48. Oppheving

Forordning (EF) nr. 343/2003 oppheves.

Artikkel 11 nr. 1 og artikkel 13, 14 og 17 i forordning (EF) nr. 1560/2003 oppheves.

Henvisninger til den opphevede forordning eller de opphevede artikler skal forstås som henvisninger til denne forordning og leses som angitt i sammenligningstabellen i vedlegg II.

Art 49. Ikrafttredelse og anvendelse

Denne forordning trer i kraft den 20. dag etter at den er kunngjort i Den europeiske unions tidende.

Den får anvendelse på søknader om internasjonal beskyttelse inngitt fra og med den første dag i den sjette måned etter at den trådte i kraft, og fra samme dato får den anvendelse på alle anmodninger om overtakelse eller tilbaketakelse av søkere, uansett når søknaden er inngitt.

Avgjørelsen om hvilken medlemsstat som er ansvarlig for behandlingen av en søknad om internasjonal beskyttelse som er inngitt før denne dato, treffes etter kriteriene i forordning (EF) nr. 343/2003.

Henvisninger i denne forordning til forordning (EU) nr. 603/2013, direktiv 2013/32/EU og direktiv 2013/33/EU skal inntil den dato de får anvendelse, forstås som henvisninger til henholdsvis forordning (EF) nr. 2725/2000,[1] direktiv 2003/9/EF[2] og direktiv 2005/85/EC.[3]

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i

medlemsstatene i henhold til traktatene.
1 Rådsforordning (EF) nr. 2725/2000 av 11. desember 2000 om opprettelse av «Eurodac» for sammenligning av fingeravtrykk med henblikk på effektiv anvendelse av Dublin- konvensjonen (EFT L 316 av 15.12.2000, s. 1).
2 Rådsdirektiv 2003/9/EF av 27. januar 2003 om fastsettelse av minstestandarder for mottak av asylsøkere (EUT L 31 av 6.2.2003, s. 18).
3 Rådsdirektiv 2005/85/EF av 1. desember 2005 om minstestandarder for prosedyrer for tildeling og tilbaketrekking av flyktningstatus (EUT L 326 av 6.2.2003, s. 13).

Vedlegg I. Opphevede forordninger (som nevnt i artikkel 48)

Rådsforordning (EF) nr. 343/2003 (EUT L 50 av 25.2.2003, s. 1)
Kommisjonsforordning (EF) nr. 1560/2003, bare artikkel 11 nr. 1 og artikkel 13, 14 og 17
(EUT L 222 av 5.9.2003, s. 3)

Vedlegg II. Sammenligningstabell

Forordning (EF) nr. 343/2003	**Denne forordning**
Artikkel 1	Artikkel 1
Artikkel 2 bokstav a)	Artikkel 2 bokstav a)
Artikkel 2 bokstav b)	–
Artikkel 2 bokstav c)	Artikkel 2 bokstav b)
Artikkel 2 bokstav d)	Artikkel 2 bokstav c)
Artikkel 2 bokstav e)	Artikkel 2 bokstav d)
Artikkel 2 bokstav f)	Artikkel 2 bokstav e)
Artikkel 2 bokstav g)	Artikkel 2 bokstav f)
–	Artikkel 2 bokstav h)
–	Artikkel 2 bokstav i)
Artikkel 2 bokstav h)	Artikkel 2 bokstav j)
Artikkel 2 bokstav i)	Artikkel 2 bokstav g)
–	Artikkel 2 bokstav k)
Artikkel 2 bokstav j) og k)	Artikkel 2 bokstav l) og m)
–	Artikkel 2 bokstav n)
Artikkel 3 nr. 1	Artikkel 3 nr. 1

Forordning (EF) nr. 343/2003	Denne forordning
Artikkel 3 nr. 2	Artikkel 17 nr. 1
Artikkel 3 nr. 3	Artikkel 3 nr. 3
Artikkel 3 nr. 4	Artikkel 4 nr. 1 innledende ord
–	Artikkel 4 nr. 1 bokstav a)-f)
–	Artikkel 4 nr. 2 og 3
Artikkel 4 nr. 1-5	Artikkel 20 nr. 1-5
–	Artikkel 20 nr. 5 tredje ledd
–	Artikkel 5
–	Artikkel 6
Artikkel 5 nr. 1	Artikkel 7 nr. 1
Artikkel 5 nr. 2	Artikkel 7 nr. 2
–	Artikkel 7 nr. 3
Artikkel 6 første ledd	Artikkel 8 nr. 1
–	Artikkel 8 nr. 3
Artikkel 6 annet ledd	Artikkel 8 nr. 4
Artikkel 7	Artikkel 9
Artikkel 8	Artikkel 10
Artikkel 9	Artikkel 12
Artikkel 10	Artikkel 13
Artikkel 11	Artikkel 14
Artikkel 12	Artikkel 15
–	Artikkel 16
Artikkel 13	Artikkel 3 nr. 2
Artikkel 14	Artikkel 11
Artikkel 15 nr. 1	Artikkel 17 nr. 2 første ledd
Artikkel 15 nr. 2	Artikkel 16 nr. 1
Artikkel 15 nr. 3	Artikkel 8 nr. 2
Artikkel 15 nr. 4	Artikkel 17 nr. 2 fjerde ledd
Artikkel 15 nr. 5	Artikkel 8 nr. 5 og 6 og artikkel 16 nr. 2
Artikkel 16 nr. 1 bokstav a)	Artikkel 18 nr. 1 bokstav a)
Artikkel 16 nr. 1 bokstav b)	Artikkel 18 nr. 2
Artikkel 16 nr. 1 bokstav c)	Artikkel 18 nr. 1 bokstav b)

Forordning (EF) nr. 343/2003	Denne forordning
Artikkel 16 nr. 1 bokstav d)	Artikkel 18 nr. 1 bokstav c)
Artikkel 16 nr. 1 bokstav e)	Artikkel 18 nr. 1 bokstav d)
Artikkel 16 nr. 2	Artikkel 19 nr. 1
Artikkel 16 nr. 3	Artikkel 19 nr. 2 første ledd
–	Artikkel 19 nr. 2 annet ledd
Artikkel 16 nr. 4	Artikkel 19 nr. 3
–	Artikkel 19 nr. 3 annet ledd
Artikkel 17	Artikkel 21
Artikkel 18	Artikkel 22
Artikkel 19 nr. 1	Artikkel 26 nr. 1
Artikkel 19 nr. 2	Artikkel 26 nr. 2 og artikkel 27 nr. 1
–	Artikkel 27 nr. 2-6
Artikkel 19 nr. 3	Artikkel 29 nr. 1
Artikkel 19 nr. 4	Artikkel 29 nr. 2
–	Artikkel 29 nr. 3
Artikkel 19 nr. 5	Artikkel 29 nr. 4
Artikkel 20 nr. 1 innledende ord	Artikkel 23 nr. 1
–	Artikkel 23 nr. 2
–	Artikkel 23 nr. 3
–	Artikkel 23 nr. 4
Artikkel 20 nr. 1 bokstav a)	Artikkel 23 nr. 5 første ledd
–	Artikkel 24
Artikkel 20 nr. 1 bokstav b)	Artikkel 25 nr. 1
Artikkel 20 nr. 1 bokstav c)	Artikkel 25 nr. 2
Artikkel 20 nr. 1 bokstav d)	Artikkel 29 nr. 1 første ledd
Artikkel 20 nr. 1 bokstav e)	Artikkel 26 nr. 1 og 2, artikkel 27 nr. 1, artikkel 29 nr. 1 annet og tredje ledd
Artikkel 20 nr. 2	Artikkel 29 nr. 2

Forordning (EF) nr. 343/2003	Denne forordning
Artikkel 20 nr. 3	Artikkel 23 nr. 5 annet ledd
Artikkel 20 nr. 4	Artikkel 29 nr. 4
–	Artikkel 28
–	Artikkel 30
–	Artikkel 31
–	Artikkel 32
–	Artikkel 33
Artikkel 21 nr. 1-9	Artikkel 34 nr. 1-9 første til tredje ledd
–	Artikkel 34 nr. 9 fjerde ledd
Artikkel 21 nr. 10-12	Artikkel 34 nr. 10-12
Artikkel 22 nr. 1	Artikkel 35 nr. 1
–	Artikkel 35 nr. 2
–	Artikkel 35 nr. 3
Artikkel 22 nr. 2	Artikkel 35 nr. 4
Artikkel 23	Artikkel 36
–	Artikkel 37
–	Artikkel 40
Artikkel 24 nr. 1	–
Artikkel 24 nr. 2	Artikkel 41
Artikkel 24 nr. 3	–
Artikkel 25 nr. 1	Artikkel 42
Artikkel 25 nr. 2	–
Artikkel 26	Artikkel 43
Artikkel 27 nr. 1 og 2	Artikkel 44 nr. 1 og 2
Artikkel 27 nr. 3	–
–	Artikkel 45
Artikkel 28	Artikkel 46
–	Artikkel 47
–	Artikkel 48
Artikkel 29	Artikkel 49

Forordning (EF) nr. 1560/2003	Denne forordning
Artikkel 11 nr. 1	–
Artikkel 13 nr. 1	Artikkel 17 nr. 2 første ledd

Forordning (EF) nr. 1560/2003	Denne forordning
Artikkel 13 nr. 2	Artikkel 17 nr. 2 annet ledd
Artikkel 13 nr. 3	Artikkel 17 nr. 2 tredje ledd
Artikkel 13 nr. 4	Artikkel 17 nr. 2 første ledd
Artikkel 14	Artikkel 37
Artikkel 17 nr. 1	Artikkel 9, artikkel 10, artikkel 17 nr. 2 første ledd
Artikkel 17 nr. 2	Artikkel 34 nr. 3

Erklæring fra Rådet, Europaparlamentet og Kommisjonen

Rådet og Europaparlamentet anmoder Kommisjonen om, uten at det berører dens initiativrett, å overveie en revisjon av artikkel 8 nr. 4 i omarbeidingen av Dublin-forordningen så snart domstolen har avsagt dom i sak C-648/11, MA m.fl. mot Secretary of State for the Home Department, og senest innen utløpet av de frister som er fastsatt i artikkel 46 i Dublin-forordningen. Europaparlamentet og Rådet vil da begge utøve sin lovgivende myndighet idet det tas hensyn til barnets beste.

I god kompromissånd og for å sikre umiddelbar vedtakelse av forslaget aksepterer Kommisjonen å overveie denne anmodning, som den oppfatter som begrenset til disse særlige omstendigheter, og som ikke skaper presedens.

Lov om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova)

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1. Formål

Formålet med lova er å sikre ei berekraftig og samfunnsøkonomisk lønsam forvaltning av dei viltlevande marine ressursane og det tilhøyrande genetiske materialet og å medverke til å sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna.

§ 2. Retten til ressursane

Dei viltlevande marine ressursane ligg til fellesskapet i Noreg.

§ 3. Sakleg verkeområde

Lova gjeld all hausting og anna utnytting av viltlevande marine ressursar og tilhøyrande genetisk materiale. Viltlevande marine ressursar er fisk, sjøpattedyr med heilt eller delvis tilhald i sjøen, andre marine organismar og plantar med tilhald i sjøen eller på eller under havbotnen, og som ikkje er i privat eige. Lova gjeld likevel ikkje hausting og anna utnytting av anadrome laksefiskar slik det er definert i lov 15. mai 1992 nr. 47 om lakse- og innlandsfisk m.v. § 5 bokstav a.

For å sikre at hausting og anna utnytting skjer i samsvar med føresegner fastsette i eller i medhald av lova, gjeld lova også for andre tiltak i samband med hausting og anna utnytting av fangst, så som omlasting, levering, landing, mottak, transport, oppbevaring, produksjon og omsetning.

Føresegnene i kapittel 5 jf. kapittel 11 og 12, gjeld også for annan aktivitet enn den som er nemnd ovanfor, når slik aktivitet har innverknad på hausting og anna utnytting av viltlevande marine ressursar og tilhøyrande genetisk materiale.

§ 4. Stadleg verkeområde

Lova gjeld på norsk fartøy, på norsk landterritorium unnateke Jan Mayen og Svalbard, i norsk sjøterritorium og indre farvatn, på den norske kontinentalsokkelen og i område oppretta med heimel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5.

Kongen kan fastsetje at heile eller delar av lova skal gjelde på norsk landterritorium på Jan Mayen, Svalbard, Bouvetøya, Peter Is øy og Dronning Maud Land.

Utanfor område som er nemnde i første og andre ledd, gjeld lova for norske rettssubjekt så langt dette ikkje strir mot jurisdiksjonen til ein annan stat, og for dei som er omfatta av § 5 andre ledd.

§ 5. Personelt verkeområde

Lova gjeld for alle innanfor det stadlege område til lova. I område som er oppretta med heimel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5, gjeld forskrifter etter lova her likevel berre for utlendingar og utanlandske føretak når det er fastsett i forskriftene.

For utlendingar og utanlandske føretak gjeld lova i område utanfor nokon stats jurisdiksjon når dette følgjer av internasjonal avtale. I slike område gjeld lova også for statslause fartøy og for fartøy som kan sidestillast med slike.

§ 6. Tilhøvet til folkeretten

Lova gjeld med dei avgrensingane som følgjer av internasjonale avtalar og folkeretten elles.

§ 7. Forvaltningsprinsipp og grunnleggjande omsyn

Departementet skal vurdere kva slags forvaltningstiltak som er nødvendige for å sikre ei berekraftig forvaltning av dei viltlevande marine ressursane.

Ved forvaltninga av dei viltlevande marine ressursane og det tilhøyrande genetiske materialet skal det leggjast vekt på

a. ei føre-var-tilnærming i tråd med internasjonale avtalar og retningslinjer
b. ei økosystembasert tilnærming som tek omsyn til leveområde og biologisk mangfald
c. ein effektiv kontroll med hausting og anna utnytting av ressursane
d. ei formålstenleg fordeling av ressursane, som mellom anna kan medverke til å sikre sysselsetjing og busetjing i kystsamfunna
e. ei optimal utnytting av ressursane som er tilpassa marin verdiskaping, marknad og industri
f. at haustingsmetodar og reiskapsbruk tek omsyn til behovet for å redusere moglege negative verknader på levande marine ressursar
g. at forvaltningstiltak er med og sikrar det materielle grunnlaget for samisk kultur.

Endra ved lover 19 juni 2009 nr. 100 (ikr. 1 feb 2011 iflg. res. 7 jan 2011 nr. 10), 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

§ 8. Reguleringsråd

Departementet kan oppnemne eit reguleringsråd som kan gje fråsegner før fastsetjing av forskrifter i medhald av lova. Departementet kan fastsetje forskrifter om samansetjinga av reguleringsrådet og om oppgåvene til rådet. Organisasjonar for dei interessene som sakene vanlegvis vedkjem, skal vere representerte i rådet.

Når reguleringsrådet har gjeve fråsegn om reguleringsforskrifter etter §§ 11 til 13 og 16, er det ikkje nødvendig med høyring etter reglane i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 37.

§ 8 a. Saker der fylkeskommunane har kompetanse

Departementet kan i forskrift gje fylkeskommunane kompetanse til å gjere vedtak på særskilde område innanfor verkeområdet til lova og fastsetje nærare reglar om denne kompetansen. Fiskeridirektoratet er klageorgan i dei sakene der fylkeskommunane kan gjere vedtak.
Tilføyd ved lov 9 jan 2009 nr. 4 (ikr. 1 jan 2010), endra ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

§ 8 b. Fjordfiskenemnd

Departementet kan opprette ei fjordfiskenemnd for Finnmark, Troms og Nordland. Sametinget og dei tre fylkeskommunane skal ha rett til å nemne opp medlemmer til nemnda. Departementet kan gje nærare reglar om samansetjinga av fjordfiskenemnda og kva for oppgåver ho skal ha.
Tilføyd ved lov 21 sep 2012 nr. 66 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 913).

Kapittel 2. Marin bioprospektering

§ 9. Gjennomføring av marin bioprospektering

Kongen kan fastsetje at uttak og undersøking i sjø i samband med marin bioprospektering krev løyve frå departementet.

Føresegnene i lova gjeld for marin bioprospektering så langt dei høver.

Kongen kan fastsetje forskrifter om marin bioprospektering, mellom anna gjere unntak frå føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova, fastsetje kva slags opplysningar søknaden skal innehalde, og gje nærare reglar om kva slags vilkår som kan setjast.

§ 10. Fordelar frå utnytting av marint genetisk materiale

I løyve etter § 9 kan det fastsetjast at ein del av fordelane frå utnytting av norsk marint genetisk materiale skal tilfalle staten.

I løyve etter § 9 kan det fastsetjast at genetisk materiale og resultat frå prospekteringa ikkje kan omsetjast eller formidlast vidare utan samtykke frå og eventuelt vederlag til staten.

Når det er drive marin bioprospektering eller utnytting av genetisk materiale utan at det er gjeve løyve etter § 9, kan Kongen fastsetje at ein del av fordelane som nemnde i første ledd skal tilfalle staten.

Kapittel 3. Fangstmengd og kvotar

§ 11. Nasjonal kvote, gruppekvote og distriktskvote

Departementet kan fastsetje eit største tillate uttak (nasjonal kvote) for viltlevande marine ressursar målt i kvantum, individ, haustingsdøgn eller andre innsatsfaktorar. Nasjonal kvote skal fastsetjast for bestemte tidsrom. Når det er fastsett ein nasjonal kvote, kan det ikkje fastsetjast gruppekvotar, forskings- og undervisningskvotar og liknande som til saman utgjer meir enn den nasjonale kvoten.

Departementet kan fastsetje eit største tillate uttak for kvar fartøy- eller reiskapsgruppe eller anna definert gruppe (gruppekvote). Gruppekvote skal fastsetjast for bestemte tidsrom.

Departementet kan fastsetje at ein del av den nasjonale kvoten eller ein del av gruppekvoten for ei eller fleire fartøygrupper skal leverast til tilverking ved landanlegg i bestemte distrikt (distriktskvote). Departementet kan fastsetje forskrifter om fordeling av og vilkår for utnytting av distriktskvoten.

Departementet kan fastsetje at ein del av den nasjonale kvoten eller ein del av gruppekvoten for ei eller fleire fartøygrupper skal leverast til ein bestemt bruk eller i ein bestemt tilstand.

Når ei fartøygruppe samla får ei rimeleg fangstordning, kan departementet fastsetje fangstavgrensingar for desse eller at fartøya i gruppa ikkje skal få vere med i enkelte fiskeri.

I område som er omfatta av deltakerloven § 21 tredje ledd,[1] skal det ved tildeling av kvotar av viltlevande marine ressursar, og ved andre former for regulering av desse ressursane, leggjast vesentleg vekt på samisk bruk og kva denne bruken har å seie for samiske lokalsamfunn.

Endra ved lov 21 sep 2012 nr. 66 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 913).
Vert endra med lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. frå den tid Kongen bestemmer).
1 Inkurie: Skal vel være fjerde ledd.

§ 12. Kvotar for fartøy

Departementet kan i forskrift fastsetje kvotar for enkeltfartøy målt i kvantum, individ, haustingsdøgn eller andre innsatsfaktorar. Kvotane kan fastsetjast for visse tidsrom eller per tur og for ein bestand eller samla for fleire bestandar.

Når verksemda fell inn under lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven), kan kvoten berre haustast med fartøy som det er gjeve erversløyve for, og som kan nyttast i verksemda etter reglane i deltakerloven.

Når verksemda ikkje fell inn under deltakerloven, kan kvoten tildelast til person eller føretak. Det kan setjast vilkår om registrering i eige register for slik tildeling. Departementet kan gje nærare føresegner om registeret.
Vert endra med lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. frå den tid Kongen bestemmer).

§ 13. Kvotar til forsking, overvaking, undervisning og praktiske reiskapsforsøk

Det kan tildelast kvotar til

a. forskingsinstitusjonar
b. den som får løyve til praktiske forsøk til utvikling av reiskapar, fangstmetodar og liknande etter § 66
c. overvaking av fiskefelt
d. offentleg godkjende undervisningsinstitusjonar.

Ved hausting av kvotar som er nemnde i første ledd, kan det nyttast eigne fartøy eller leigde fartøy som det er gjeve ervervsløyve for, når verksemda elles ville kome inn under deltakerloven.

Reiskapsavgrensingane for fartøy som ikkje er merkeregistrerte, jf. § 22, gjeld ikkje for hausting etter denne føresegna.

§ 14. Spesielle kvoteordningar

Som ledd i ei tilpassing av fiskeflåten til ressursgrunnlaget kan departementet i forskrift gje reglar om høgare kvote for enkeltfartøy når anna fartøy permanent eller mellombels vert teke ut av haustingsverksemda. Departementet kan fastsetje fleire vilkår for tildeling av slik høgare kvote.
Vert endra med lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. frå den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 4. Gjennomføring av hausting og anna utnytting av viltlevande marine ressursar

§ 15. Ilandføringsplikt

All fangst av fisk skal førast i land. Departementet kan i forskrift gjere unntak frå ilandføringsplikta og forby utkast av biologisk avfall.

Departementet kan i forskrift fastsetje plikt til ilandføring av bifangst av andre marine organismar, plantar, sjøpattedyr og sjøfuglar eller rapporteringsplikt for slik bifangst.

§ 16. Gjennomføring av hausting

All hausting og anna utnytting av viltlevande marine ressursar skal skje så skånsamt som mogleg.

Departementet kan fastsetje forskrifter om gjennomføring av hausting, mellom anna om

a. tidsrom for hausting og tidspunkt for utsegling
b. kor mange fartøy frå ulike grupper som kan hauste samtidig i eit område
c. forbod mot hausting i visse område, av visse artar eller med visse reiskapar
d. utforming, merking, bruk og røkting av reiskapar og andre innretningar som vert nytta i samband med hausting
e. største eller minste tillatne storleik på individ og at det berre eller for ein del skal haustast hann- eller hoindivid
f. tillaten bifangst
g. utforming og bruk av haustingsreiskapar for å redusere skadeverknader på andre artar enn målartane.

§ 17. Tap av reiskapar

Den som mistar eller må kutte reiskapar, har plikt til å sokne etter reiskapane. Departementet kan gjere unntak frå plikta til å sokne.

Departementet kan fastsetje forskrift om rapportering ved tap av reiskapar eller funn av tapte reiskapar, mellom anna om kva som er mista og kvar reiskapane er mista.

§ 18. Forbod mot bruk av sprengstoff o.a.

Det er forbode å bruke sprengstoff, skytevåpen og gift ved hausting.

Forbodet mot bruk av sprengstoff og skytevåpen gjeld ikkje ved hausting av sjøpattedyr eller større bruskfiskar. Departementet kan fastsetje nærare reglar for å sikre at avliving av sjøpattedyr og større bruskfiskar skjer i samsvar med forsvarlege avlivingsmetodar.

§ 19. Marine beskytta område

Kongen kan opprette marine beskytta område der hausting og anna utnytting av

viltlevande marine ressursar er forbode. Det kan gjerast unntak for haustingsverksemd og anna utnytting som ikkje vil vere i strid med formålet med det beskytta området.

§ 19 a. Utsetjing av organismar

Det er forbode å setje ut organismar og levande rogn utan løyve frå departementet. Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak gjere unntak frå forbodet i første punktum.
Føyd til med lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

§ 20. Forbod mot hausting med trål og andre reiskapar i visse område

Det er forbode å hauste med trål innanfor territorialgrensa ved det norske fastlandet, med unntak av hausting med taretrål, reketrål og krepsetrål. Departementet kan i forskrift gjere unntak frå forbodet i første punktum i visse område, for visse tidsperiodar eller for hausting med bestemte trålreiskapar eller hausting av bestemte artar og fastsetje kva som er å rekne som trål etter denne paragrafen.

Departementet kan i forskrift fastsetje forbod mot hausting for andre fartøy- eller reiskapsgrupper innanfor grunnlinjene, innanfor linjer i ein viss avstand frå grunnlinjene eller innanfor fastsette posisjonar.

§ 21. Forbod mot hausting i område som er påverka av ureining

Departementet kan forby eller avgrense hausting i område og av artar som kan vere påverka av ureining.

§ 22. Sports- og rekreasjonsfiske

Når det vert hausta med fartøy som ikkje er merkeregistrerte eller fiska frå land, kan det ikkje nyttast andre reiskapar enn

a. handsnøre, fiskestong og liknande handreiskapar
b. éi maskindriven jukse eller dorg
c. garn med samla lengd på inntil 210 meter
d. liner med inntil 300 onglar
e. inntil 20 teiner eller ruser.

Desse reiskapsavgrensingane gjeld også når same person eller dei same personane nyttar fleire fartøy.

Departementet kan i forskrift gjere unntak frå føresegnene i første ledd for bruk av landnot. Departementet kan også gjere unntak frå føresegnene i første ledd i særskilte tilfelle der det er nødvendig for å fremme kystkulturformål.

Departementet kan i forskrift fastsetje kvantumsavgrensingar, strengare reiskapsavgrensingar eller forbod mot hausting i nærare bestemte område når det er nødvendig av omsyn til ressursforvaltninga.

Den som ikkje er norsk statsborgar eller likestilt med norsk statsborgar i medhald av lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst § 5, kan utan omsyn til reglane i første ledd berre drive sportsfiske med handreiskapar. Det er forbode å omsetje fangsten. Departementet kan i forskrift gjere unntak frå første og andre punktum for jakt på kystsel.

Departementet kan i forskrift påleggje den som eig eller driv anlegg eller verksemd for sports- og rekreasjonsfiske, eller som for næringsformål legg til rette for slikt fiske, å gje opplysningar til styresmaktene om haustinga. For statistikkformål kan departementet i forskrift også påleggje eit utval av personar som driv sports- og rekreasjonsfiske, å gje opplysningar om haustinga. Departementet kan i forskrift fastsetje krav til registrering for å drive verksemd som nemnd i første punktum og gje nærare føresegner om vilkår for slik registrering. Departementet kan i forskrift gje føresegner om at retten til å vere registrert kan kallast tilbake ved grove eller gjentekne brot på vilkåra.

Utan omsyn til reiskapsavgrensingane i første ledd, kan departementet i forskrift fastsetje at det kan drivast jakt på kystsel frå land og med fartøy som ikkje er merkeregistrerte. Det kan fastsetjast nærare føresegner om slik jakt.

Føresegnene i fjerde og sjette ledd gjeld ikkje på Svalbard eller i fiskevernsona og territorialfarvatnet ved Svalbard.

Dei andre føresegnene i eller fastsette i medhald av lova gjeld så langt dei høver.

Endra ved lover 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), 7 mars 2014 nr. 6 (ikr. 7 mars 2014 iflg. res. 7 mars 2014 nr. 254), 16 juni 2017 nr. 73 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 747).

§ 23. Omsetningsgrense for sports- og rekreasjonsfiske

Ein person eller eit føretak kan per kalenderår ikkje omsetje fangst som er teken med fartøy som ikkje er merkeregistrert, eller frå land, for meir enn 50 000 kroner. Denne grensa gjeld sjølv om fleire personar eller føretak omset fangst som er hausta med det same fartøyet. Den som eig merkeregistrert fartøy, kan likevel ikkje omsetje slik fangst av fiskeslag som han er tildelt kvote for etter §

12.

Departementet kan i forskrift gjere unntak frå føresegnene i første ledd for omsetning av fangst som er teken med landnot.

For den som ikkje er norsk statsborgar eller likestilt med norsk statsborgar i medhald av deltakerloven § 5, gjeld omsetningsforbodet for fangst i § 22 fjerde ledd andre punktum.

Endra ved lover 25 juni 2010 nr. 43, 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3629).

Kapittel 4 a. Avgrensingar i fiskeriaktiviteten til utlendingar i territorialfarvatnet

Kapitlet føyd til med lov 16 juni 2017 nr. 73 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 747).

§ 23 a. Verkeområde for kapittel 4 a

Kapittel 4 a gjeld berre i norsk territorialfarvatn, men likevel ikkje i territorialfarvatnet ved Svalbard.

Føyd til med lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), oppheva med lov 16 juni 2017 nr. 73 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 747), føyd til med lov 16 juni 2017 nr. 73 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 747).

§ 23 b. Forbod for utlendingar mot å drive fiske

Det er forbode å drive fiske, fangst eller anna hausting av viltlevande marine ressursar for den som ikkje er norsk statsborgar eller likestilt med norsk statsborgar etter deltakerloven § 5.

Det er forbode å nytte fartøy som ikkje er norsk, til hausting av viltlevande marine ressursar. Som norsk fartøy vert rekna fartøy som er omfatta av verkeområdet til deltakerloven § 2.

Forboda i første og andre ledd gjeld ikkje sports- og rekreasjonsfiske etter § 22 fjerde og sjette ledd.

Fiskeridirektoratet kan for eit enkelt høve eller for eit kortare tidsrom gjere unntak frå andre ledd og frå bustadkravet i deltakarloven § 5 a dersom prøvedrift av nye fartøytypar eller reiskapar eller andre særlege grunnar gjer det ønskeleg.

Føyd til med lov 16 juni 2017 nr. 73 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr.

747).

§ 23 c. Forbod for utlendingar mot tilverking, pakking og omlasting

For den som ikkje er norsk statsborgar eller likestilt med norsk statsborgar etter deltakerloven § 5, er det forbode å tilverke, pakke eller laste om viltlevande marine ressursar eller delar og produkt av slike. Forbodet gjeld fangst både frå norske og utanlandske fartøy.

Forbodet mot tilverking omfattar alt vidare arbeid med fangsten om bord i fartøyet etter at fangsten eventuelt er bløgga, sløgd og hovudkappa. Innfrysing utan at det vert arbeidd vidare med fangsten, vert likevel ikkje rekna som tilverking.

Forbodet mot pakking omfattar ikkje pakking som er naturleg fordi fangsten skal frysast inn om bord og deretter verte transportert med fartøyet. Innpakkinga skal i så fall vere ueigna for sal til forbrukarar eller andre sluttbrukarar.

Fiskeridirektoratet kan gjere unntak frå forbodet mot tilverking, pakking og omlasting når særlege grunnar tilseier det.

For norskfanga fisk kan Fiskeridirektoratet også gjere unntak frå forbodet mot tilverking, pakking og omlasting når omsynet til omsetningstilhøva tilseier det, og omsynet til produksjonen ved foredlingsanlegga ikkje talar imot. Det kan gjevast unntak berre for eit bestemt kvantum, eit bestemt tilfelle, eit bestemt fiskeslag eller eit bestemt tidsrom.

Føyd til med lov 16 juni 2017 nr. 73 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 747).

§ 23 d. Unntak frå forboda i bestemte område

I særlege tilfelle kan Kongen i forskrift gjere unntak frå føresegnene i dette kapitlet for bestemte område. Kongen kan gje føresegner om at fiskeriverksemd som får slikt unntak, heilt eller delvis ikkje skal vere underlagd norsk lovgjeving.

Føyd til med lov 16 juni 2017 nr. 73 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 747).

Kapittel 5. Orden på haustingsfelt, erstatning, lokale reguleringar og utval

§ 24. Reglar om aktsemd

Den som kjem til haustingsfelt der reiskapar er sette ut, skal gjere seg kjend

med kvar reiskapane står. Alle skal fare fram slik at haustingsreiskapar ikkje vert skadde eller utsette for fare.

Det er forbode å hindre eller øydeleggje høvet til hausting med skyting, støy eller anna utilbørleg framferd.

Departementet kan gje nærare reglar om manøvrering av fartøy og framferd på haustingsfelt.

§ 25. Forkastregelen

Den som først tek til å setje ut reiskapane sine og held fram med det utan uvanleg opphald, har rett til å hauste i det området som reiskapane krev eller vil femne om.

Dei som tek til å setje ut reiskapane sine samtidig, har lik rett.

Dei som ikkje har reiskapar ute, skal på oppmoding flytte dersom dei ligg i vegen for den som har teke til å hauste eller går i gang med å setje ut reiskapane sine.

§ 26. Hausting med trål eller snurrevad

Det er forbode å hauste med trål eller snurrevad nærare enn éi nautisk mil frå utsette fiske- eller fangstreiskapar eller merke for slike reiskapar eller fartøy som driv garn- eller linefiske.

Departementet kan fastsetje at grensa i første ledd skal vere kortare eller ikkje skal gjelde for bestemte fiskeri med trål eller snurrevad.

Føresegna i første ledd gjeld ikkje der det er oppretta utvalsområde og gjennomført havdeling i medhald av § 32.

§ 27. Lås- og stengsetjing

Alle som haustar med not, har rett til å fortøye slepekast i land når det skjer i rimeleg avstand frå hus der det bur folk, eller hytte som er i bruk, og utan utilbørleg fortrengsle eller ulempe for andre.

Det er forbode å hauste nærare enn 100 meter og å ferdast nærare enn 20 meter frå slepekast eller steng som er fortøydde i land eller oppankra på annan måte.

Departementet kan fastsetje forskrifter om sleping og stengsetjing av fangst i sjøen, mellom anna om oppbevaring av fangst og opning av steng, for å hindre at fangsten får skade, vert kvalitetsforringa eller at fangsten ureinar eller vert ureina av omgjevnadene.

§ 28. Forbod mot å etterlate gjenstandar i sjøen

Det er forbode å kaste, eller unødvendig etterlate reiskapar, fortøyingar og andre gjenstandar i sjøen eller på botnen som kan skade marint liv, hemme gjennomføring av hausting, skade haustingsreiskapar eller setje fartøy i fare.

Den som fer fram i strid med forbodet i første ledd, pliktar å rydde etter seg eller fjerne gjenstandane. Fiskeridirektoratet kan gje pålegg om rydding eller fjerning.

Vert pålegg etter andre ledd ikkje følgt, kan Fiskeridirektoratet setje i verk nødvendige tiltak for den ansvarlege si rekning og risiko. Utgifter ved slike tiltak er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 29. Berging av reiskapar og fangst

Den som bergar bortdrivne, tapte eller etterlatne reiskapar, lettbåt og anna utstyr, skal så snart som mogleg melde frå om dette til eigaren. Departementet kan fastsetje forskrift om rapportering ved berging av bortdriven, tapt eller etterlaten reiskap, mellom anna om kva som er berga og kvar det er funne.

Den som bergar reiskapar, har rett til bergeløn. Bergeløna skal fastsetjast i samsvar med sedvane eller til det som er rimeleg. Bergeløna kan ikkje setjast høgare enn verdien av det som er berga.

Berga fangst tilkjem bergaren. Er verdien av fangsten monaleg større enn bergeløna, kan bergeløna heilt eller delvis falle bort.

Det som er berga, kan ikkje krevjast utlevert før bergeløn og kostnader er dekte. Når bergeløn og kostnader er dekte, pliktar bergaren å utlevere det som er berga. Eigaren har plikt til å godta tilbakelevering når det er rimeleg at bergaren krev dette etter at det som er berga er sikra.

Departementet kan fastsetje forskrifter om berging av reiskapar.

§ 30. Erstatningsansvar

Den som skader reiskapar som er sette ut i sjøen for fangst, pliktar utan omsyn til skuld å erstatte skaden, mellom anna tap av fangst og tap som følgje av avbrot i haustinga.

Erstatninga etter første ledd kan reduserast eller falle bort dersom skadevaldaren godtgjer å vere utan skuld i skaden.

Er drivande eller fastståande reiskapar skadde, har trål- og snurrevadfiskarar som samtidig har fiska på feltet, plikt til å leggje fram bevis for at dei ikkje er årsak til skaden.

§ 31. Panterett til sikring av erstatningskrav

Den som har krav på skadeerstatning etter lova eller som følgje av samanstøyt mellom haustingsfartøy, hjelpefartøy eller fartøy som fører fangst, har panterett i fartøya, reiskapane og fangsten til skadevaldaren. Reglane om sjøpant i lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) kapittel 3 gjeld tilsvarande. Krava har same prioritet som dei krava som er nemnde i sjøloven § 51 første ledd nr. 4.

Panterett i fangst fell bort når fangsten er omsett. Den som utan samtykke frå kravshavaren selde fangsten, vert personleg ansvarleg for kravet. Dette ansvaret gjeld likevel ikkje for den summen som han godtgjer at pantet ikkje kunne ha dekt.

§ 32. Lokale reguleringar og utval

Departementet kan opprette utvalsområde der Fiskeridirektoratet eller utval som er oppnemnde av Fiskeridirektoratet, kan fastsetje lokale forskrifter om

a. havdeling og trygg avstand mellom ulike reiskapsgrupper
b. utplassering og merking av reiskapar
c. tidspunkt for utsegling og liknande
d. melde- og oppgåveplikt til Fiskeridirektoratet for å delta i hausting i slike område.

Fiskeridirektoratet kan fastsetje lokale forskrifter også utanfor slike område.

Lokale organisasjonar har forslagsrett ved fastsetjing av lokale forskrifter og ved oppnemning av utval.

§ 33. Tilsynspersonar

I utvalsområde kan Fiskeridirektoratet nemne ut tilsynspersonar som ved rettleiing og åtvaring skal arbeide for å hindre brot på føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova, og vere med å halde oppe ro og orden på haustingsfelt.

Kapittel 6. Tilrettelegging for kontroll

§ 34. Plikt til å leggje til rette for kontroll om bord i fartøy

For å leggje til rette for kontroll med føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova eller anna havressurslovgjeving, kan departementet i forskrift forby eller gje pålegg om

a. å ha om bord eller bruke reiskapar
b. korleis reiskapar som ikkje er i bruk, skal oppbevarast
c. å ha om bord eller bruke utstyr som kan nyttast til sortering, oppmaling, dumping, utkast o.a. av fangst
d. å ha om bord og bruke utstyr som overvaker og rapporterer aktiviteten til fartøyet, som til dømes satellittsporingsutstyr og ferdskrivar
e. å ha om bord godkjende teikningar av oppbevaringsstader og av fartøyet elles
f. korleis fangst skal merkjast og stuast, og å ha om bord oversikt over korleis fangsten er stua
g. å ha om bord og bruke utstyr og dokumentasjon som sikrar kontroll med det kvantum som vert hausta
h. utstyr og innretningar for å sikre trygg tilkomst ved kontroll av fartøy.

Endra ved lover 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3629).

§ 35. Plikt til å innhente informasjon

Departementet kan fastsetje forskrifter om plikt til å lytte på bestemte radiofrekvensar til bestemte tider og om plikt til å skaffe og bruke anna kommunikasjonsutstyr for å ta imot meldingar frå styresmaktene.

§ 36. Opplysningspliktene til haustaren (fangstdagbok o.a.)

Departementet kan i forskrift påleggje eigaren eller brukaren av fartøy å føre fangstdagbok og gje nærare reglar om korleis ho skal førast, kva slags opplysningar ho skal innehalde, og om oppbevaring og innsending av fangstdagboka.

Departementet kan i forskrift påleggje eigaren eller brukaren av fartøy å gje andre opplysningar om hausting og produksjon av fangst.

§ 37. Omlasting, skifte av haustingsområde og avslutning av hausting

Departementet kan av kontrollomsyn forby eller fastsetje nærare reglar om omlasting, mellom anna at den som lastar om, skal melde frå om dette innan fastsette fristar, og at omlasting berre kan skje på eller innanfor bestemte posisjonar eller i ei bestemt hamn.

Departementet kan i forskrift gje pålegg om at den som tek til å hauste, skifter haustingsområde eller avsluttar haustinga, skal melde frå om dette innan fastsette fristar og framstille seg for kontroll på eller innanfor bestemte posisjonar eller i ei bestemt hamn.

§ 38. Registrering som mottakar og kjøpar av fangst i første hand

Departementet kan i forskrift gje reglar om at den som tek imot fangst som vert lossa eller omlasta frå fartøy, skal vere registrert som mottakar hos Fiskeridirektoratet, og om at den som kjøper fangst i første hand, skal vere registrert som kjøpar hos Fiskeridirektoratet. Det kan fastsetjast vilkår for slik registrering.

§ 39. Landings- og sluttsetel og førehandsvarsel om landing

Eigaren eller brukaren av haustings- eller transportfartøy og den som tek imot fangst, skal skrive ut ein landingssetel med opplysningar om fangsten. Dette gjeld uansett om fangsten vert overført til anlegg på land, anna fartøy eller til oppbevaring i sjø.

Eigaren eller brukaren av haustings- eller transportfartøy og den som kjøper fangst i første hand, skal skrive ut ein sluttsetel med opplysningar om fangsten.

Departementet kan i forskrift gje nærare reglar om omfanget av pliktene i første og andre ledd, mellom anna korleis setelen skal førast, kva slags opplysningar setelen skal innehalde, og om oppbevaring og innsending av setelen.

Departementet kan i forskrift fastsetje at dei som er nemnde i første og andre ledd, skal sende førehandsvarsel til styresmaktene om kvar, korleis og når landing eller mottak av fangst skal skje, kva slags opplysningar om fangsten førehandsvarselet skal innehalde, og at førehandsvarsel skal sendast ei viss tid før fangsten kan landast.

§ 40. Plikt til å sikre opplysningar om fangst

Departementet kan i forskrift gje reglar om at dei som haustar, tek imot, transporterer, oppbevarer, produserer eller omset viltlevande marine ressursar, skal ha og bruke dokumentasjon og utstyr som sikrar kontroll med kvantumet som vert motteke, transportert, oppbevart, produsert, teke ut frå oppbevarings- eller produksjonsstad eller omsett. Departementet kan også gje reglar om korleis viltlevande marine ressursar skal oppbevarast.

§ 41. Sporing

Departementet kan i forskrift gje reglar om at dei som haustar, tek imot, transporterer, oppbevarer, produserer eller omset viltlevande marine ressursar, skal kunne dokumentere dei opplysningane som trengst for at det heile tida skal vere mogleg å spore fisk o.a. tilbake til ein fangst som er registrert på landings- eller slutsettel.

§ 42. Omrekningsfaktorar

Departementet kan i forskrift fastsetje omrekningsfaktorar frå tilverka eller landa fangst til rund vekt og mellom ulike grader av tilverking.

Eigaren og brukaren av haustingsfartøy og produksjonsanlegg har plikt til å samarbeide når Fiskeridirektoratet hentar inn måleprøver til omrekningsfaktorar.

§ 43. Bruk av elektronisk utstyr og programvare

Departementet kan i forskrift fastsetje at registrering og overføring av opplysningar som er nemnde i dette kapittelet, skal skje ved bruk av bestemt elektronisk utstyr og programvare.

Kapittel 7. Kontroll og handheving

§ 44. Kontrollansvaret til Fiskeridirektoratet

Fiskeridirektoratet skal føre kontroll med at dei som lova gjeld for, held seg til føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova og anna lovgjeving om deltaking i, leiting etter og uttak, omsetning, produksjon, innførsle og utførsle av

viltlevande marine ressursar.

§ 45. Samarbeid ved kontroll

Dei som vert kontrollerte i samsvar med føresegner som er gjevne i eller i medhald av lova eller anna lovgjeving som er nemnd i § 44, skal samarbeide med kontrollstyresmaktene ved gjennomføring av kontroll, mellom anna ved å svare på oppkalling over radio eller anna kommunikasjonsutstyr.

§ 46. Gjennomføring av kontroll

Fiskeridirektoratet skal ha uhindra og direkte tilgang til fartøy i gjennomføring av kontroll etter § 44. Same tilgangen skal Fiskeridirektoratet ha til reiarlagskontor og fiskemottak og hos alle andre som i ervervssamanheng rår over, transporterer, oppbevarer, produserer eller på andre måtar handterer viltlevande marine ressursar, og til stader der relevante dokument og opplysningar er å finne. Det same gjeld også hos dei som i forskrift er pålagde å gje opplysningar i medhald av § 22 femte ledd.

Fiskeridirektoratet skal ha uhindra og direkte tilgang til rekneskapar, relevante dokument, gjenstandar og opplysningar hos alle som er nemnde i første ledd.

Ansvarshavande eller representant for ansvarshavande skal gje tilgang til og leggje fram relevante gjenstandar, relevante og korrekte opplysningar og dokument og stadfeste kopiar av desse. Vidare skal han tillate merknader i fangstdagbok, mottaksjournal og liknande og skrive under kontrollrapporten som vert sett opp. Ansvarshavande eller representant for ansvarshavande kan føre merknader på rapporten.

Fiskeridirektoratet kan gje pålegg om å stanse fartøy, trekkje reiskapar eller sjølv trekkje reiskapar og forankring til slike og stanse andre pågåande aktivitetar om bord i fartøy eller på land. Fiskeridirektoratet kan vidare gje pålegg om å stanse transportmiddel. Fiskeridirektoratet kan plombere reiskapar og oppbevaringsstader for viltlevande marine ressursar, dokument, relevante opplysningar og gjenstandar.

Fiskeridirektoratet kan gjennomføre produksjonsprøver, opne emballasje og ta prøver av vareparti, mellom anna tine fryst vare. Dersom eigaren av vara eller andre vert påførte utgifter gjennom slike undersøkingar, kan utgiftene ikkje krevjast refunderte.

Politiet skal yte Fiskeridirektoratet nødvendig hjelp og vern ved gjennomføring av kontroll.

Vert endra ved lov 6 juni 2025 nr. 29 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 6 juni 2025 nr.

963).

§ 47. Utplassering av inspektørar og observatørar

Inspektørar og observatørar kan plasserast om bord i haustingsfartøy. Dei skal ha nødvendig kost og losji for fartøyet si rekning, og dei skal utan vederlag kunne bruke kommunikasjonsutstyr.

Departementet kan fastsetje forskrift om

a. oppgåvene til observatøren
b. kva fartøygrupper og kor mange fartøy som skal ha inspektør eller observatør om bord, og korleis fartøya skal veljast ut
c. at kostnadene ved inspektør- og observatørordningar, mellom anna løns- og transportkostnadene, skal fordelast på alle deltakande fartøy i ei nærare definert fartøygruppe eller i særlege tilfelle heilt eller delvis berast av enkeltfartøy
d. at fartøy som ikkje har betalt pålagde inspektør- eller observatørkostnader kan nektast å delta i vedkomande haustingsverksemd.

Krav etter vedtak etter andre ledd bokstav c er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 48. Kontrolloppgåvene til salslaga

Fiskesalslag etter fiskesalslagslova skal kontrollere at føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova vert følgde. Kontrollen skal avgrensast til opplysningar som naturleg følgjer av salslaget si verksemd etter fiskesalslagslova, særleg kontroll med at fangstuttak og landa fangst er i samsvar med føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova her. Departementet kan påleggje salsorganisasjonane å kontrollere opplysningar om fangstar som ikkje kjem inn under den retten salslaget har til førstehandsomsetning.

Ved gjennomføring av kontrollen kan salslaget krevje uhindra tilgang til haustings- eller transportfartøy og til kontora, lagera og produksjonsanlegga til kjøparen eller mottakaren. Det same gjeld når fangst vert overført frå eller til steng eller merd. I denne samanhengen kan salslaget krevje uhindra tilgang til fangstdagbok, landingsjournal, setlar og rekneskapar. Departementet kan i forskrift stille krav til korleis salslaget organiserer kontrollverksemda.

Dei som vert kontrollerte, har plikt til å samarbeide ved kontrollen.

Departementet kan fastsetje forskrift om gjennomføring av kontroll som er

nemnd i denne paragrafen, og om rapporterings- og kontrollrutinar.
Endra ved lov 21 juni 2013 nr. 75 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 726).

§ 49. Utveksling av opplysningar mellom kontrollstyresmakter o.a.

Personell i departementet og Fiskeridirektoratet kan utan hinder av teieplikt gje andre kontrollstyresmakter, politi eller påtalemakt opplysningar som har naturleg samanheng med oppgåvene deira etter lova her.

Teieplikt for personell i andre kontrollstyresmakter, politi eller påtalemakt hindrar ikkje at dei gjev departementet eller Fiskeridirektoratet opplysningar som er nemnde i første ledd.

Fiskeridirektoratet skal, utan hinder av teieplikt, ha tilgang til opplysningar i Folkeregisteret som er naudsynte for utøving av oppgåver etter denne lova. Direktoratet skal også ha tilgang til opplysningar i Folkeregisteret til utgreiing og produksjon av statistikk.

Kongen kan fastsetje nærare forskrifter om utveksling av opplysningar etter denne paragrafen.
Endra ved lover 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3629), 21 april 2023 nr. 6 (i kraft 21 april 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 527).

§ 49 a. Fiskerioppsyn

Når det er nødvendig for å gjennomføre avtale med framand stat, kan Kongen i forskrift gje føresegner om at norsk fiskerioppsyn skal kunne kontrollere og handheve avtalte fiskerireglar, medrekna å føre til land fartøy og setje i verk rettsleg forfølging, og om at utanlandske fiskerioppsyn utanfor territorialfarvatnet skal ha høve til å kontrollere og handheve avtalte fiskerireglar overfor norske fartøy, medrekna å føre til land fartøy og setje i verk rettsleg forfølging.
Føyd til med lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

Kapittel 8. Tiltak mot ulovleg, urapportert og uregulert fiske

§ 50. Forbod mot ilandføring av fangst

Departementet kan forby ilandføring av viltlevande marine ressursar som er fanga med fartøy som ikkje er norsk, eller med fartøy som ikkje er disponert av norsk statsborgar eller nokon som er likestilt med norsk statsborgar, når

a. fangsten er frå ein fiskebestand av felles interesse med andre statar, som ikkje er forvalta felles
b. fangsten er teken i strid med eit ønskjeleg beskatnings- eller fiskemønster, fører til overfiske av forsvarlege totalkvotar eller er i strid med internasjonale avtalar
c. flaggstaten etter oppmoding ikkje kan stadfeste at fangsten er teken i fiskeriaktivitet i samsvar med eit ønskjeleg beskatnings- eller fiskemønster, eller er i strid med reglar om fiskeriaktivitet som er avtalte med ein framand stat.

§ 51. Tiltak mot dei som driv eller medverkar til ulovleg, urapportert og uregulert fiske

Departementet kan fastsetje forskrift om

a. forbod mot ilandføring, omlasting og tilverking av fangst i norsk hamn med fartøy som ikkje er norsk, når fartøyet har teke del i fiske som klårt strir mot eit ønskjeleg beskatnings- eller fiskemønster, eller klårt strir mot reglar om fiske som er avtalte med ein framand stat
b. forbod mot ilandføring, omlasting og tilverking av fangst i norsk hamn med fartøy som ikkje er norsk, når den som eig eller driv fartøyet er eit rettssubjekt som med eit anna fartøy har teke del i fiske som klårt strir mot eit ønskjeleg beskatnings- eller fiskemønster, eller klårt strir mot reglar om fiske som er avtalte med ein framand stat
c. forbod mot lasting og lossing og mot hamne-, forsynings- og støttetenester i norsk hamn til og frå fartøy som har eller får forbod etter bokstav a eller b
d. forbod i territorialfarvatnet mot forsynings- og støttetenester og omlasting til og frå fartøy som har eller får forbod etter bokstav a eller b
e. forbod mot forsynings- og støttetenester til og frå anna fartøy med norsk fartøy eller på annan måte, når det førstnemnde fartøyet har eller får forbod etter bokstav a til d
f. forbod etter bokstav a til e for fartøy som er oppførte på lister i regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonar over fartøy som driv ulovleg, urapportert eller uregulert fiske.

Kongen kan fastsetje forskrift som forbyr fartøy som ikkje er norsk, jf. deltakerloven § 5, tilgang til norske indre farvatn, dersom vilkåra for å forby ilandføring av fangsten etter § 50 eller etter paragrafen her første ledd bokstav a, b eller f, er oppfylte.

Endra ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3629).

§ 52. Forbod mot verksemd som kan undergrave forvaltningstiltak

Departementet kan for å motverke ulovleg, urapportert og uregulert fiske forby verksemd som kan vere med på å undergrave nasjonale forvaltningstiltak og tiltak frå internasjonale og regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonar.

Kapittel 9. Fangst som er hausta eller levert i strid med lova

§ 53. Forbod mot omsetning

Det er forbode å ta imot eller omsetje fangst som er hausta eller levert i strid med føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova. Departementet kan i forskrift fastsetje forbod mot å ta imot eller omsetje fangst ved brot på føresegner som er fastsette i eller i medhald av §§ 40, 41 og 52.

Det er likevel lov å ta imot eller omsetje slik fangst når det er gjort vedtak etter § 54, eller når Fiskeridirektoratet eller salslaget har samtykt.

§ 54. Fangst som er hausta eller levert i strid med lova

Fangst eller verdien av fangst som er hausta eller levert i strid med føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova her, eller deltakerloven, tilfell vedkomande salslag, eller staten dersom fangsten ikkje fell inn under omsetningsretten til salslaget. Dette gjeld utan omsyn til om tilhøvet medfører straffansvar.

Departementet kan gje forskrift om

a. handsaminga av saker etter første ledd
b. kva for føresegner som er omfatta av første ledd
c. korleis verdien av fangst etter første ledd skal fastsetjast
d. om det kan gjevast vederlag for kostnader ved ilandføring av fangst etter første ledd
e. kva salslaga kan bruke midlar som nemnt i første ledd til
f. at brot på enkelte føresegner etter første ledd likevel ikkje skal medføre inndraging av fangst.

Endeleg vedtak er tvangsgrunnlag for utlegg, og verdien av fangsten kan krevjast inn ved motrekning i fangstoppgjer. Departementet kan gje forskrift om

mellombels tilbakehald av fangstverdi.
Endra ved lov 21 april 2023 nr. 6 (i kraft 21 april 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 527).

Kapittel 10. Avgifter, register og plikt til å gje opplysningar om drifta av fartøy

§ 55. Kontrollavgift og avgift til fiskeriforsking og overvaking

Departementet kan fastsetje forskrifter om kontrollavgift og avgift til fiskeriforsking og overvaking.

Slike forskrifter kan innehalde føresegner om plikt til å svare avgift, korleis ho skal krevjast inn og om opplysningsplikt for den som leverer og den som tek imot fangst når dette er avgjerande for omfanget av avgiftsplikta.

Skuldig avgift er tvangsgrunnlag for utlegg.
Endra ved lov 13 des 2013 nr. 129 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1479).

§ 56. Register

Fiskeridirektoratet kan opprette register for føring, lagring og bruk av opplysningar som er samla etter pålegg som er fastsette i eller i medhald av lova.

Fiskeridirektoratet kan vidare, til bruk for kontrollformål, opprette register for føring, lagring og bruk av opplysningar som er nemnde i første ledd, saman med opplysningar som er henta frå andre kjelder.

Departementet kan i forskrift fastsetje nærare reglar om registrering og bruk av opplysningar i slike register.

§ 57. Plikt til å gje opplysningar om drifta av fartøy

Departementet kan i forskrift påleggje eigaren eller brukaren av haustingsfartøy å gje Fiskeridirektoratet rekneskapar og andre opplysningar om drifta av fartøyet.

Kapittel 11. Tvangsmulkt og lovbrotsgebyr

§ 58. Tvangsmulkt

For å sikre at føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova vert følgde,

kan tvangsmulkt påleggjast.

Tvangsmulkta er ei løpande mulkt som går frå ein særskild fastsett frist for oppfylling av pålegg, dersom denne fristen har gått ut utan at pålegget er oppfylt. Departementet kan i særlege tilfelle redusere eller fråfalle oppsamla mulkt.

Departementet kan i forskrift gje nærare reglar om fastsetjing, gjennomføring og kva tid tvangsmulkta skal gjelde for, og føresegner om rente og tilleggsgebyr dersom tvangsmulkta ikkje vert betalt ved forfall.

Tvangsmulkt kan krevjast inn gjennom salslaget ved motrekning i fangstoppgjer.

Endra ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).
Vert endra ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 59. Lovbrotsgebyr

Den som med vilje eller aktlaust bryt føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova, kan påleggjast lovbrotsgebyr. Ved brot på føresegner fastsette i medhald av denne lova, kan det berre påleggjast lovbrotsgebyr når dette går fram av forskrifta.

Dersom nokon som handlar på vegner av eit føretak bryt føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova, kan føretaket påleggjast lovbrotsgebyr. Det gjeld sjølv om ingen enkeltperson kan påleggjast lovbrotsgebyr.

Lovbrotsgebyr kan påleggjast etter faste satsar eller utmålast i kvart enkelt tilfelle. Ved fastsetjing av gebyret kan det mellom anna takast omsyn til fortenesta eller den potensielle fortenesta som den ansvarlege har hatt ved lovbrotet, kor alvorleg lovbrotet er, og ekstra kostnader som kontrolltiltak og handsaming av saka har ført med seg.

Departementet kan i forskrift gje nærare føresegner om fastsetjing av lovbrotsgebyr og føresegner om rente og tilleggsgebyr dersom lovbrotsgebyret ikkje vert betalt ved forfall.

Endeleg vedtak om lovbrotsgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Lovbrotsgebyr kan også krevjast inn gjennom salslaget ved motrekning i fangstoppgjer. Domstolane kan prøve storleiken på gebyret.

Lovbrotsgebyr og straff etter kapittel 12 kan ikkje nyttast mot same lovbrot.

Endra ved lov 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540).

Kapittel 12. Straffansvar

§ 60. Brot på reguleringsføresegner

Den som med vilje eller aktlaust bryt føresegner fastsette i eller i medhald av §§ 9, 10, 11 tredje og fjerde ledd og 12 til 14, vert straffa med bøter eller fengsel i inntil eitt år dersom tilhøvet ikkje kjem inn under strengare straffeføresegner.

§ 61. Brot på reglar om gjennomføring av hausting og orden på haustingsfeltet

Den som med vilje eller aktlaust bryt føresegner som er fastsette i eller i medhald av §§ 15, 16 andre ledd og 18 til 24, vert straffa med bøter eller fengsel i inntil eitt år dersom tilhøvet ikkje kjem inn under strengare straffeføresegner.

§ 62. Brot på reglar som skal leggje til rette for kontroll

Den som med vilje eller aktlaust bryt føresegner som er fastsette i eller i medhald av §§ 34 og 36 til 42, vert straffa med bøter eller fengsel i inntil eitt år dersom tilhøvet ikkje kjem inn under strengare straffeføresegner.

§ 63. Brot på reglar om kontroll og handheving

Den som med vilje eller aktlaust bryt føresegner som er fastsette i eller i medhald av §§ 45, 46 første til femte ledd, 48 andre til fjerde ledd og 50 til 53, vert straffa med bøter eller fengsel i inntil eitt år dersom tilhøvet ikkje kjem inn under strengare straffeføresegner.

§ 64. Fellesføresegner om straff

Grovt lovbrot som er gjort med grov aktløyse eller med vilje, kan straffast med fengsel i inntil seks år. Ved vurderinga av om lovbrotet er grovt, skal det særleg leggjast vekt på om den økonomiske eller potensielle økonomiske verdien av lovbrotet er stor, om lovbrotet har skjedd systematisk og over tid, om lovbrotet er av grenseoverskridande art, og om lovbrotet har skjedd som ledd i organisert verksemd.

Når straffansvar etter §§ 60 til 63 kan gjerast gjeldande mot fartøyføraren for ei handling nokon av mannskapet på eit fartøy står for, kan den underordna berre straffast dersom han har brote føresegner med vilje. Ved avgjerda av om

ein underordna skal straffast, skal det særleg takast omsyn til den preventive verknaden av straffa, kor grovt lovbrotet er, og om vedkomande har hatt eller kunne ha oppnådd fordel ved brotet.

Dersom utanlandsk fartøy har brote føresegner som er nemnde i §§ 60 til 63 utanfor sjøterritoriet, kan fengselsstraff ikkje nyttast. Det kan heller ikkje påleggjast subsidiær fengselsstraff i fall bot ikkje vert betalt. Fengselsstraff kan likevel nyttast dersom dette følgjer av avtale med ein framand stat eller fartøyet er statslaust.

Fartøyføraren kan vedta førelegg på vegner av oppdragsgjevaren. Oppdragsgjevaren kan også straffast i sak som vert reist mot fartøyføraren.
Endra ved lover 31 mai 2013 nr. 24 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 540), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 65. Inndraging

Ved brot på føresegner som er nemnde i §§ 60 til 63, kan fangst inndragast. Det same gjeld reiskapar, gjenstandar, eigedomar, anlegg eller fartøy som er brukte ved lovbrotet. Dette gjeld utan omsyn til kven som er eigar. I staden for tingen kan verdien heilt eller delvis inndragast hos den skuldige eller den det er handla på vegner av, eller hos eigaren.

Det kan fastsetjast at panterett og andre rettar i ting som vert inndregne, heilt eller delvis fell bort. Føresegnene i straffelova § 74 gjeld tilsvarande.

Når lovleg og ulovleg fangst er blanda saman, kan heile fangsten inndragast.
Endra ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 13. Allmenne føresegner og ikraftsetjing

§ 66. Havforsking og praktiske reiskapsforsøk

Når det er nødvendig for gjennomføring av havforsking eller praktiske forsøk til utvikling av reiskapar, fangstmetodar og liknande, kan Fiskeridirektoratet gjere unntak frå føresegner som er fastsette i eller i medhald av lova eller anna fiskerilovgjeving. Andre føresegner i lova gjeld så langt dei høver.

Departementet kan fastsetje kva som skal reknast som havforsking og praktiske forsøk til utvikling av reiskapar, fangstmetodar og liknande.
Endra ved lov 5 mars 2021 nr. 7 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 17 des 2021 nr. 3629).

§ 67. Forskrifter

Departementet kan gje forskrifter til gjennomføring av lova. Forskrifter som er gjevne i medhald av lova, kan fastsetjast ulikt for

a. fartøy- og reiskapsgrupper
b. område, artar eller tider på året
c. typar verksemd.

§ 68. Forskrifter etter saltvassfiskelova o.a.

Forskrifter som er fastsette i medhald av lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske mv. (saltvannsfiskeloven) og lov 24. juni 1994 nr. 34 om registrering som kjøper i første hånd av råfisk m.v., gjeld også etter at lova her er sett i kraft. Forskrifter fastsette i medhald av lova her, kan likevel oppheve forskrifter etter desse lovene når dei uttrykkjeleg fastslår dette.

§ 69. Ikraftsetjing

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1] Frå same tid vert lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske mv. oppheva. Kongen kan setje i kraft dei enkelte føresegnene til ulik tid og på same måte oppheve dei enkelte føresegnene i saltvannsfiskeloven til ulik tid. Frå den tid § 38 vert sett i kraft, vert lov 24. juni 1994 nr. 34 om registrering som kjøper i første hånd av råfisk m.v. oppheva.
1 Frå 1 jan 2009 iflg. res. 12 des 2008 nr. 1355.

§ 70. Endringar i andre lover

Frå den tid lova vert sett i kraft, vert det gjort følgjande endringar i andre lover:
– – –

Lov om medisinsk og helsefaglig forskning (helseforskningsloven)

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde

§ 1. Formål

Lovens formål er å fremme god og etisk forsvarlig medisinsk og helsefaglig forskning.

§ 2. Lovens saklige virkeområde

Loven gjelder for medisinsk og helsefaglig forskning på mennesker, humant biologisk materiale eller helseopplysninger. Slik forskning omfatter også pilotstudier og utprøvende behandling.

For behandling av helseopplysninger gjelder personvernforordningen og personopplysningsloven med forskrifter, i den utstrekning ikke annet følger av denne loven. For opplysninger som er taushetsbelagte etter helsepersonelloven § 21, og for opplysninger om avdøde personer gjelder bestemmelsene i loven her om behandling av helseopplysninger så langt de passer. Loven gjelder ikke for etablering av helseregistre.

For klinisk utprøvning av legemidler på mennesker gjelder legemiddelloven § 3 med forskrifter. For klinisk utprøvning av medisinsk utstyr gjelder lov om medisinsk utstyr med forskrifter. Loven her gjelder utfyllende så langt den passer.

Departementet kan gi forskrift om lovens anvendelse for særskilte områder innenfor medisinsk og helsefaglig forskning.

Endret ved lover 22 juni 2018 nr. 76, 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3. Lovens geografiske virkeområde

Loven gjelder forskning på norsk territorium eller når forskningen skjer i regi av en forskningsansvarlig som er etablert i Norge.

Kongen kan i forskrift bestemme i hvilken utstrekning loven kommer til anvendelse på Svalbard og Jan Mayen.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018

nr. 1195).

§ 4. Definisjoner

I denne loven forstås med:

a. medisinsk og helsefaglig forskning: virksomhet som utføres med vitenskapelig metodikk for å skaffe til veie ny kunnskap om helse og sykdom,
b. humant biologisk materiale: organer, deler av organer, celler og vev og bestanddeler av slikt materiale fra levende og døde mennesker,
c. forskningsbiobank: en samling humant biologisk materiale som anvendes i et forskningsprosjekt eller skal anvendes til forskning,
d. helseopplysninger: personopplysninger om en fysisk persons fysiske eller psykiske helse, medregnet om ytelse av helsetjenester, som gir informasjon om vedkommendes helsetilstand, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 15
e. forskningsansvarlig: institusjon eller en annen juridisk eller fysisk person som har det overordnede ansvaret for forskningsprosjektet, og som har de nødvendige forutsetningene for å kunne oppfylle den forskningsansvarliges plikter etter denne loven,
f. prosjektleder: en fysisk person med ansvar for den daglige driften av forskningsprosjektet, og som har de nødvendige forskningskvalifikasjonene og erfaringer for å kunne oppfylle prosjektlederens plikter etter denne loven.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 2. Krav til organisering og utøvelse av medisinsk og helsefaglig forskning

§ 5. Forsvarlighet

Medisinsk og helsefaglig forskning skal organiseres og utøves forsvarlig.

Forskningen skal være basert på respekt for forskningsdeltakernes menneskerettigheter og menneskeverd. Hensynet til deltakernes velferd og integritet skal gå foran vitenskapens og samfunnets interesser.

Medisinsk og helsefaglig forskning skal vareta etiske, medisinske,

helsefaglige, vitenskapelige og personvernmessige forhold.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6. Hovedkrav til organisering av forskning

Medisinsk og helsefaglig forskning skal organiseres med en forskningsansvarlig og en prosjektleder og beskrives i en forskningsprotokoll. Finansieringskilder må fremgå av protokollen.

Det skal føres internkontroll tilpasset virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Departementet kan gi forskrift med nærmere krav til organisering av medisinsk og helsefaglig forskning, krav til forskningsprotokollen og til internkontroll, samt gi bestemmelser om prosjektleders og forskningsansvarliges plikter.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6 a. Kliniske behandlingsstudier

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 7. Taushetsplikt

Enhver som får tilgang til helseopplysninger og andre personopplysninger som blir behandlet i et forskningsprosjekt skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysningene.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for den som de direkte gjelder eller utleveres når mottaker har rettslig grunnlag for å få opplysningene utlevert, jf. § 13.

§ 8. Kommersiell utnyttelse

Kommersiell utnyttelse av forskningsdeltakere, humant biologisk materiale og helseopplysninger som sådan er forbudt.

Kapittel 3. Søknad og meldeplikt til den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk

§ 9. Krav om forhåndsgodkjenning

Forskningsprosjektet må være forhåndsgodkjent av den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, jf. forskningsetikkloven § 10 første ledd.
Endret ved lov 28 apr 2017 nr. 23 (ikr. 1 mai 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 505).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10. Søknad om forhåndsgodkjenning

Søknad om forhåndsgodkjenning av et forskningsprosjekt skal sammen med forskningsprotokollen sendes til den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk skal foreta en alminnelig forskningsetisk vurdering av prosjektet, og vurdere om prosjektet oppfyller kravene stilt i denne loven eller i medhold av denne loven. Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan sette vilkår for godkjenning, blant annet om tiltak for å verne de registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

Vedtak vedrørende forhåndsgodkjenning kan påklages til Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag, jf. forskningsetikkloven § 10 tredje ledd.

Departementet kan gi forskrifter om krav til søknaden, om saksbehandlingsfrister for den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, og om de nærmere vilkårene for forhåndsgodkjenning.
Endret ved lover 28 apr 2017 nr. 23 (ikr. 1 mai 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 505), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 11. Søknad om å foreta vesentlige endringer av forskningsprosjektet

Dersom prosjektleder ønsker å foreta vesentlige endringer i forskningsprosjektets formål, metode, tidsløp eller organisering, skal søknad sendes til den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk som har gitt forhåndsgodkjenning. Søknaden skal beskrive hvilke endringer som ønskes foretatt og begrunnelsen for disse.

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk avgjør

om søknaden skal innvilges. Dersom endringene av prosjektet er så store at det må anses å være et helt nytt prosjekt, kan den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk bestemme at det må søkes om forhåndsgodkjenning etter § 9, jf. § 10, på nytt.

Departementet kan gi forskrifter om krav til saksbehandlingen og om saksbehandlingsfrister.

§ 12. Sluttmelding og rapporter

Prosjektleder skal sende sluttmelding til den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk når forskningsprosjektet avsluttes. I sluttmeldingen skal resultatene presenteres på en objektiv og etterrettelig måte, som sikrer at både positive og negative funn fremgår.

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan stille krav til innholdet i sluttmeldingen.

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan pålegge prosjektleder å avgi årlige eller ekstraordinære rapporter dersom komiteen finner dette nødvendig.

§ 12 a. Oppbevaring av dokumenter for etterprøving og kontroll

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 4. Samtykke

Kapitteloverskrift **endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 13. Hovedregel om samtykke

Det kreves samtykke fra deltakere i medisinsk og helsefaglig forskning, med mindre annet følger av lov.

Med samtykke menes enhver frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljesytring fra deltakeren der vedkommende ved en erklæring eller tydelig bekreftelse gir sitt samtykke til behandling av helseopplysninger eller humant biologisk materiale. Samtykket skal bygge på spesifikk informasjon om et konkret forskningsprosjekt med mindre det er adgang til å avgi et bredt samtykke, jf. § 14.

Dersom forskningsdeltakeren kan anses å være i et slikt

avhengighetsforhold til den som ber om samtykke, at forskningsdeltakeren vil kunne føle seg presset til å gi samtykke, skal det informerte samtykket innhentes av en annen som forskningsdeltakeren ikke har slikt forhold til.

Departementet kan gi forskrifter om krav til samtykke.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 14. Bredt samtykke

Forskningsdeltakere kan samtykke etter § 13 til at humant biologisk materiale og helseopplysninger brukes til nærmere bestemte, bredt definerte forskningsformål.

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan sette vilkår for bruk av bredt samtykke og kan pålegge prosjektleder å innhente nytt samtykke dersom komiteen finner det nødvendig.

Deltakere som har avgitt bredt samtykke har krav på jevnlig informasjon om prosjektet.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).|

§ 14 a. Forskning som innebærer ingen eller liten risiko eller ulempe

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 15. Ny eller endret bruk av innsamlet humant biologisk materiale eller helseopplysninger

Ved vesentlige endringer i forskningsprosjektet må det innhentes nytt samtykke etter § 13 dersom endringene antas å ha betydning for deltakerens samtykke.

Dersom det er vanskelig å innhente nytt samtykke, kan den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk godkjenne ny eller endret bruk av tidligere innsamlet humant biologisk materiale eller helseopplysninger uten at nytt samtykke innhentes. Dette kan bare skje dersom slik forskning er av vesentlig interesse for samfunnet og hensynet til deltakernes velferd og integritet er ivaretatt. Den regionale komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan sette vilkår for bruken.

§ 16. Tilbaketrekking av samtykke

Et samtykke til å delta i et forskningsprosjekt kan når som helst trekkes tilbake.

Ved tilbaketrekking av samtykke må forskningen på vedkommendes biologiske materiale eller helseopplysninger opphøre. Den som har trukket sitt samtykke tilbake, kan kreve at det biologiske materialet destrueres og at helseopplysningene slettes eller utleveres innen 30 dager.

Adgangen til å kreve destruksjon, sletting eller utlevering etter andre ledd gjelder ikke dersom materialet eller opplysningene er anonymisert, dersom materialet etter bearbeidelse inngår i et annet biologisk produkt, eller dersom opplysningene allerede er inngått i utførte analyser.

Dersom særlig sterke samfunns- eller forskningshensyn tilsier det, kan den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk tillate fortsatt forskning på materialet og utsatt destruksjon, sletting eller utlevering til forskningsprosjektet er gjennomført.

§ 17. Hvem som har samtykkekompetanse

Rett til å samtykke til deltakelse i medisinsk og helsefaglig forskning har:

a. personer over 18 år, med mindre annet følger av sjette ledd, og
b. personer mellom 16 og 18 år, med mindre annet følger av særlige lovbestemmelser eller av tiltakets art.

Samtykkekompetanse etter første ledd kan bortfalle i situasjoner som vist til i pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre ledd.

Foreldre eller andre med foreldreansvar må samtykke til forskning med mindreårige mellom 16 og 18 år som innebærer legemsinngrep eller legemiddelutprøving.

For samtykke til forskning som inkluderer deltakere under 16 år, gjelder samtykkebestemmelsene i pasient- og brukerrettighetsloven § 4-4 tilsvarende. Dersom barn mellom 12 og 16 år av grunner som bør respekteres, ikke ønsker at foreldrene, andre med foreldreansvar eller barnevernstjenesten gjøres kjent med opplysninger om barnet, skal dette ivaretas.

For personer uten samtykkekompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre ledd skal nærmeste pårørende etter pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b samtykke.

For personer som er fratatt rettslig handleevne på det personlige området, gjelder pasient- og brukerrettighetsloven § 4-7 tilsvarende.

Departementet kan i forskrift bestemme at for spesielle typer forskningsprosjekter kan barn mellom 12 og 16 år selv samtykke til forskning på

helseopplysninger. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om kravene til et slikt samtykke.
Endret ved lover 14 nov 2008 nr. 80, 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 17 a. Adgangen for personer under 18 år til å delta i forskning

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 18. Vilkår for forskning som inkluderer personer uten samtykkekompetanse

Forskning som inkluderer mindreårige og personer uten samtykkekompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 kan bare finne sted dersom

a. eventuell risiko eller ulempe for personen er ubetydelig,
b. personen selv ikke motsetter seg det, og
c. det er grunn til å anta at resultatene av forskningen kan være til nytte for den aktuelle personen eller for andre personer med samme aldersspesifikke lidelse, sykdom, skade eller tilstand.

For mindreårige kreves det at tilsvarende forskning ikke kan gjennomføres på personer som ikke er mindreårige.

For personer uten samtykkekompetanse kreves det at det ikke er grunn til å tro at vedkommende ville motsatt seg deltakelse i forskningsprosjektet hvis vedkommende hadde hatt samtykkekompetanse, og at tilsvarende forskning ikke kan gjennomføres på personer med samtykkekompetanse.
Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 19. Samtykke til forskning i kliniske nødssituasjoner

I kliniske nødssituasjoner der pasienten ikke er i stand til å avgi samtykke, og der det er umulig å innhente samtykke fra vedkommendes nærmeste pårørende, kan forskning bare skje dersom

a. eventuell risiko eller ulempe for personen er ubetydelig,
b. personen selv ikke motsetter seg det, og det ikke er grunn for

forskere eller øvrig personell til å tro at vedkommende ville ha motsatt seg dette dersom vedkommende hadde hatt samtykkekompetanse,

c. det bare er mulig å utføre forskningen i kliniske nødssituasjoner, og
d. forskningen utvilsomt er berettiget på grunn av utsikten til resultater med stor forebyggende, diagnostisk eller terapeutisk verdi.

Vedkommende eller dennes nærmeste pårørende skal så snart som mulig gis informasjon om forskningen. Samtykke etter § 13, jf. § 17, er en forutsetning for videre forskning og skal innhentes så snart som mulig.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 20. Anonymisert humant biologisk materiale og helseopplysninger

Samtykke kreves ikke ved bruk av anonymisert humant biologisk materiale og anonyme opplysninger. For innhenting av materiale og opplysninger som senere skal anonymiseres, kreves det samtykke etter kapitlet her.

§ 21. Forskning på humant biologisk materiale fra døde

For forskning på biologisk materiale som tas ut fra avdøde, gjelder obduksjonslova § 7 første til tredje ledd om informasjon og nærmeste pårørendes rett til å nekte obduksjon mv.
Endret ved lover 7 mai 2015 nr. 26 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289), 16 juni 2017 nr. 54 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 761).

Kapittel 5. Forskning som involverer mennesker

§ 22. Alminnelige bestemmelser om forskning på mennesker

Forskning på mennesker kan bare finne sted dersom det ikke finnes alternative metoder som er tilnærmet like effektive.

Før forskning på mennesker gjennomføres skal det gjøres en grundig vurdering av risiko og belastning for deltakerne. Disse må stå i forhold til påregnelige fordeler for forskningsdeltakeren selv eller for andre mennesker.

Forskningen skal stanses dersom det viser seg at risikoen er større enn mulige fordeler, eller dersom det foreligger tilstrekkelige holdepunkter for positive og fordelaktige resultater.

Forskning kan bare kombineres med behandling dersom forskningen antas å

ha helsefremmende verdi for forskningsdeltakeren. Fordelene, risikoene, belastningene og effektiviteten ved en ny metode skal prøves mot de beste metodene av forebygging, diagnostikk og behandling som til enhver tid er tilgjengelige, med mindre særlig tungtveiende hensyn tilsier det.

§ 23. Meldeplikt ved uønskede medisinske hendelser

Prosjektlederen skal omgående gi skriftlig melding til tilsynsmyndighetene om alvorlige samt uønskede og uventede medisinske hendelser som antas å ha sammenheng med forskningen.

Prosjektlederen, andre forskere og annet personell skal av eget tiltak gi tilsynsmyndighetene informasjon om forhold som kan medføre fare for forskningsdeltakernes sikkerhet. Ved unaturlig dødsfall skal politiet varsles omgående.

§ 24. Informasjonsplikt til deltaker ved skader og lignende

Prosjektlederen skal omgående informere forskningsdeltakerne dersom de har blitt påført skade, eller det har oppstått komplikasjoner som følge av forskningsprosjektet.

Prosjektlederen skal samtidig gjøre forskningsdeltakeren kjent med adgangen til å søke erstatning hos Norsk Pasientskadeerstatning og andre forsikringsordninger.

Kapittel 6. Forskningsbiobanker og forskning som involverer humant biologisk materiale

§ 25. Opprettelse av forskningsbiobanker

En forskningsbiobank kan bare opprettes etter å ha blitt godkjent av den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

Forskningsbiobanker som opprettes i forbindelse med innsamling, oppbevaring og bruk av humant biologisk materiale som en del av et forskningsprosjekt, skal beskrives i prosjektets forskningsprotokoll.

Forskningsbiobanker som opprettes i forbindelse med innsamling og oppbevaring av humant biologisk materiale uten tilknytning til et konkret forskningsprosjekt, må godkjennes av den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk. Det samme gjelder forskningsbiobanker som skal brukes til lagring og ny bruk av humant biologisk materiale, når det opprinnelige

formålet for et forskningsprosjekt er oppfylt.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om hva søknader om opprettelse av forskningsbiobanker skal inneholde.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om opprettelse og annen behandling av humant biologisk materiale i biobanker som er tilknyttet helseregistre etter helseregisterloven §§ 8 til 11.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1732).

§ 26. Ansvarshavende

Hver forskningsbiobank skal ha en ansvarshavende person med medisinsk eller biologisk utdanning av høyere grad. Den forskningsansvarlige skal utpeke ansvarshavende.

Departementet kan i forskrift bestemme at enkelte forskningsbiobanker i tillegg til ansvarshavende person skal ha et styre og nærmere regler.

Ansvarshavende, forskningsansvarlig og styret skal sørge for at forskningsbiobanken opprettes og forvaltes i samsvar med denne og annen lov.

§ 27. Krav til oppbevaring og behandling

Materiale i forskningsbiobanker skal oppbevares og behandles forsvarlig. Oppbevaring og behandling skal skje med respekt for giveren av materialet.

Humant biologisk materiale fra forskningsbiobanker kan ikke utleveres i forsikringsøyemed, til arbeidsgiver, til påtalemyndighet eller til domstol, selv om den materialet stammer fra samtykker til det.

Kongen kan i forskrift bestemme at utlevering av humant biologisk materiale til påtalemyndighet eller domstol helt unntaksvis kan skje dersom svært tungtveiende private eller offentlige interesser gjør dette rettmessig.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan humant biologisk materiale i en forskningsbiobank skal oppbevares og behandles.

§ 28. Adgang til bruk av biologisk materiale som er innsamlet i helse- og omsorgstjenesten til forskning

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan bestemme at humant biologisk materiale innsamlet i helse- og omsorgstjenesten som ledd i diagnostisering og behandling, kan eller skal brukes til forskningsformål uten innhenting av pasientens samtykke. Dette kan bare skje dersom slik forskning er av vesentlig interesse for samfunnet og

hensynet til deltakernes velferd og integritet er ivaretatt. Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan sette vilkår for bruken.

Pasienten skal på forhånd ha blitt informert om at humant biologisk materiale i visse tilfeller kan benyttes til forskning og må ha fått adgang til å reservere seg mot forskning på humant biologisk materiale.

Det skal opprettes et elektronisk register med oversikt over de pasientene som har reservert seg mot at deres biologiske materiale benyttes til forskning. Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 29. Overføring av humant biologisk materiale til og fra utlandet

Humant biologisk materiale fra en forskningsbiobank kan bare sendes ut av landet eller tas inn i landet etter godkjenning fra den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, og det kan godtgjøres at kravene til samtykke i kapittel 4 og kravene til behandling av helseopplysninger i kapittel 7 er oppfylt.

Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra kravet om godkjenning for overføring av biobankmateriale som er ledd i alminnelig internasjonalt samarbeid.

Departementet kan i forskrift stille vilkår for innsendelse og utsendelse av humant biologisk materiale, og om bruk av materiale fra utlandet til forskning i Norge.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 30. Opphør, nedleggelse eller overtakelse av forskningsbiobank

Forskningsansvarlig skal søke den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk om tillatelse til opphør, nedleggelse eller overtakelse av forskningsbiobank. Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk må godkjenne prosedyren ved en eventuell destruksjon.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om at humant biologisk materiale i visse tilfeller skal kunne overdras til andre forskningsansvarlige i stedet for å destrueres.

§ 31. Andres tilgang til materialet i en forskningsbiobank

Den forskningsansvarlige skal gi andre forskere tilgang til humant biologisk materiale i virksomhetens forskningsbiobanker, med mindre den

forskningsansvarlige selv har behov for materialet eller andre særlige grunner gjør seg gjeldende. Før utleveringen av materiale kan finne sted, må de nødvendige godkjenningene etter kapittel 3 foreligge.

Ved vurderingen av om det foreligger særlige grunner etter første ledd, skal det legges vekt på forskningens kvalitet og relevans i forhold til formålet med forskningsbiobanken. Det må legges vekt på lovpålagte plikter om oppbevaring og behandling av materialet, hensynet til materialets giver og den forskningsansvarliges behov for materialet.

Dersom den ansvarlige for forskningsbiobanken avslår anmodningen om tilgang, kan avgjørelsen påklages til den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk som har godkjent opprettingen av forskningsbiobanken. Komiteens vedtak kan ikke påklages.

Kapittel 7. Forskning på helseopplysninger

§ 32. Hovedregel for behandling av helseopplysninger

Behandling av helseopplysninger i medisinsk og helsefaglig forskning skal være i samsvar med prinsippene i personvernforordningen artikkel 5 og ha uttrykkelig angitte formål. Helseopplysningene skal være relevante og nødvendige for å nå forskningsprosjektets formål. Graden av personidentifikasjon for helseopplysninger skal ikke være større enn nødvendig for å nå formålene.

Helseopplysninger kan ikke anvendes til formål som er uforenlig med det opprinnelige formålet uten at forskningsdeltakeren samtykker, med mindre annet følger av lov.

Helseopplysninger kan ikke utleveres i forsikringsøyemed, til arbeidsgiver, til påtalemyndighet eller til domstol, selv om den opplysningene stammer fra samtykker til det.

Kongen kan i forskrift bestemme at utlevering av helseopplysninger til påtalemyndighet eller domstol helt unntaksvis kan skje dersom svært tungtveiende private eller offentlige interesser gjør dette rettmessig.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 33. Krav om forhåndsgodkjenning

Behandling av helseopplysninger i medisinsk og helsefaglig forskning krever forhåndsgodkjenning fra den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk etter kapittel 3.

Personopplysningsloven § 10 og § 11 andre ledd gjelder ikke for medisinsk og helsefaglig forskning.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1732), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 34. Behandling av helseopplysninger

Helseopplysninger kan sammenstilles, tilgjengeliggjøres og behandles på andre måter i tråd med forskningsprosjektets formål, eventuelle samtykker, forhåndsgodkjenningen etter § 33 og i samsvar med forskningsprotokollen.

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan ved godkjenningen etter kapittel 3 nekte slik sammenstilling, tilgjengeliggjøring eller annen behandling dersom denne finnes å være medisinsk eller etisk uforsvarlig.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578). **Oppheves** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 35. (Opphevet)

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), opphevet ved lov 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578).

§ 36. Retting av helseopplysninger mv.

Den registrerte kan kreve retting eller sletting etter personvernforordningen artikkel 16 og 17. Unntaket i personopplysningsloven § 17 andre og tredje ledd gjelder.

Prosjektleder skal av eget tiltak rette uriktige opplysninger, oppdatere foreldede opplysninger og supplere ufullstendige opplysninger.

Uriktige og foreldede opplysninger skal slettes eller endres på en måte som gjør at endringen kan spores. Fullstendig sletting av uriktige og foreldede opplysninger kan bare skje dersom det blir krevd av noen som opplysningene kan få direkte innvirkning på, og slettingen ikke får avgjørende innvirkning på forskningsresultatenes validitet eller representativitet.

Krav om sletting avgjøres av prosjektlederen. Om sletting nektes, kan avgjørelsen klages inn for den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195). **Oppheves** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 37. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 38. Forbud mot lagring av unødvendige helseopplysninger

Opplysninger skal ikke oppbevares lenger enn det som er nødvendig for å gjennomføre prosjektet. Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan bestemme at dokumenter som er nødvendig for etterkontroll av prosjektet, skal oppbevares i fem år etter at sluttmelding er sendt komiteen. Hvis opplysninger ikke deretter skal oppbevares i henhold til arkivloven eller annen lovgivning, skal de anonymiseres eller slettes.

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan bestemme at opplysningene skal oppbevares i lenger tid enn det som følger av første ledd. Til slikt vedtak kan knyttes vilkår.

Departementet kan gi forskrift om oppbevaring av opplysninger etter at forskningsprosjektet er gjennomført.
Oppheves ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

Kapittel 8. Åpenhet og innsyn i forskningen

§ 39. Åpenhet

Den forskningsansvarlige og prosjektlederen skal sørge for åpenhet rundt forskningen.

§ 40. Rett til innsyn for forskningsdeltakere

Forskningsdeltakeren har rett til innsyn i helseopplysninger om seg selv etter

personvernforordningen artikkel 15. Deltakeren har også rett til innsyn i sikkerhetstiltakene ved behandlingen av helseopplysningene så langt innsyn ikke svekker sikkerheten.

Opplysningene det gis innsyn i, skal presenteres på en måte som er tilpasset den enkeltes evner og behov. Forskningsdeltakeren kan kreve at prosjektlederen utdyper opplysningene som nevnt i første ledd i den grad dette er nødvendig for at forskningsdeltakeren skal kunne vareta egne interesser.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 41. Allmennhetens rett til innsyn

Enhver skal ved henvendelse til den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk få vite hvilke forskningsprosjekter etter denne loven som en forskningsansvarlig eller prosjektleder er eller har vært involvert i, samt formålet med prosjektet.

§ 42. Unntak fra innsyn

Unntakene i personopplysningsloven §§ 16 og 17 fra retten til informasjon og innsyn og fra plikten til underretning om brudd på personopplysningssikkerheten, gjelder tilsvarende for innsyn etter §§ 40 og 41 i loven her.

Avslag på krav om innsyn og informasjon kan overprøves av den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 43. Frist for innsyn

Prosjektlederen skal svare på henvendelser om innsyn etter §§ 40 og 41 uten ugrunnet opphold og senest innen 30 dager fra den dagen henvendelsen kom inn.

Dersom særlige forhold gjør det umulig å svare på henvendelsen innen 30 dager, kan gjennomføringen utsettes inntil det er mulig å gi svar. Prosjektleder skal i så fall gi et foreløpig svar med opplysninger om grunnen til forsinkelsen og sannsynlig tidspunkt for når svar kan gis.

§ 44. Offentlig fortegnelse over forskningsprosjekter og forskningsbiobanker

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk skal føre en systematisk fortegnelse over innmeldte og avsluttede forskningsprosjekter basert på opplysninger i søknad og sluttmelding, jf. §§ 10, 11 og 12. Registrene skal være offentlig tilgjengelige.

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk skal melde alle forskningsbiobanker inn til Biobankregisteret ved Folkehelseinstituttet.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 45. Utsatt offentliggjøring

Den forskningsansvarlige og prosjektlederen kan søke den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk om utsatt offentliggjøring der dette er nødvendig for å beskytte legitime patentrettslige eller konkurransemessige interesser, eller av hensyn til et løpende forskningsarbeid. Det må opplyses om fra hvilket tidspunkt offentliggjøring kan skje.

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan bestemme at sensitive opplysninger om et prosjekt ikke skal inngå i registeret etter § 44 eller ikke kunne kreves innsyn i etter §§ 40 og 41 for et klart avgrenset tidsrom, dersom offentlighet kan skade vesentlige private eller offentlige interesser. Komiteen skal i så fall samtidig med avslaget på krav om innsyn, gi opplysning om fra hvilket tidspunkt innsyn kan bli gitt. Bare i særlige tilfeller kan tidsrommet forlenges.

Kapittel 9. Tilsyn

§ 46. Statens helsetilsyns myndighet

Statens helsetilsyn fører tilsyn med medisinsk og helsefaglig forskning og forvaltningen av forskningsbiobanker.

§ 47. Datatilsynets myndighet

Datatilsynet fører tilsyn med bruken av helseopplysninger etter denne loven i samsvar med personvernforordningen og personopplysningsloven.

Når Datatilsynet har gitt pålegg, skal Statens helsetilsyn informeres om dette.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 48. Opplysningsplikt til tilsynsmyndighetene

Den forskningsansvarlige, prosjektlederen og annet personell som er involvert i et forskningsprosjekt, skal gi tilsynsmyndighetene adgang til virksomhetens lokaler, og uten hinder av taushetsplikten gi og gjøre tilgjengelig for tilsynsmyndighetene alle opplysninger, dokumenter, materiale og lignende som anses påkrevd for utøvelsen av tilsyn med medisinsk og helsefaglig forskning.

§ 49. Tilsynsmyndighetenes taushetsplikt

Tilsynsmyndighetene og andre som utfører tjeneste for tilsynsmyndighetene, har taushetsplikt etter § 7. Taushetsplikten omfatter også opplysninger om sikkerhetstiltak.

Kapittel 10. Erstatning, pålegg, straff m.m.

§ 50. Erstatning

For skade på mennesker som oppstår under medisinske forsøk, gjelder pasientskadelovens regler tilsvarende.

Den forskningsansvarlige skal erstatte skader som er oppstått som følge av at humant biologisk materiale er behandlet i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, med mindre det godtgjøres at skaden ikke skyldes feil eller forsømmelse på den forskningsansvarliges side. Erstatningen skal svare til det økonomiske tapet som den skadelidte er påført som følge av den ulovlige behandlingen av det humant biologiske materialet. Den forskningsansvarlige kan også pålegges å betale slik erstatning for skader av ikke-økonomisk art (oppreisning) som synes rimelig.

Den dataansvarlige og databehandleren skal erstatte skader som er oppstått som følge av at helseopplysninger er behandlet i strid med personvernforordningen, jf. forordningen artikkel 82. Ansvaret gjelder tilsvarende ved behandling av helseopplysninger i strid med denne loven eller forskrifter gitt i medhold av loven.

For forskningsansvarlige og dataansvarlige som er private, skal det ved forsikring stilles sikkerhet for det økonomiske ansvaret som kan oppstå etter andre og tredje ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om plikten til forsikring.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 51. Statens helsetilsyns adgang til å gi pålegg om retting og stansning mv.

Dersom forskningsprosjekter eller forskningsbiobanker drives på en måte som kan ha skadelige følger for forskningsdeltakere eller andre, eller på annen måte er uheldig eller uforsvarlig, kan Statens helsetilsyn gi pålegg om å rette på forholdene. Dersom Statens helsetilsyn finner det nødvendig, kan det gis pålegg om stansning av forskningsprosjektet eller nedleggelse av forskningsbiobanken. Departementet kan overta den videre driften.

Reglene om klage og omgjøring i forvaltningsloven kapittel VI får tilsvarende anvendelse på pålegg etter første ledd. Klagen skal gis oppsettende virkning, hvis ikke Statens helsetilsyn bestemmer at vedtaket skal iverksettes straks.

Når Statens helsetilsyn har gitt et pålegg, skal øvrige tilsynsmyndigheter informeres om dette såfremt forskningsprosjektet også faller inn under deres tilsynsområde.

§ 52. Datatilsynets adgang til å fatte vedtak om overtredelsesgebyr

Ved behandling av helseopplysninger i strid med loven eller forskrifter gitt i medhold av loven, kan Datatilsynet ilegge overtredelsesgebyr etter personvernforordningen artikkel 83 og personopplysningsloven §§ 26 og 27.

Når Datatilsynet har fattet vedtak etter første ledd, skal Statens helsetilsyn informeres om dette.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 53. Tvangsmulkt

Statens helsetilsyn kan fastsette en løpende tvangsmulkt for hver dag, uke eller måned som går etter utløpet av den fristen som er satt for oppfylling av pålegget etter § 51, inntil pålegget er oppfylt. En tvangsmulkt kan også fastsettes som engangsmulkt. Statens helsetilsyn kan frafalle en påløpt tvangsmulkt. Tvangsmulkten løper ikke før klagefristen er ute. Hvis vedtaket påklages, løper ikke tvangsmulkten før klageinstansen har bestemt det.

Datatilsynet kan fastsette tvangsmulkt etter personopplysningsloven § 29.

Skyldige bidrag til dekning av utgiftene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 73 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 866), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 54. Straff

Med bøter eller fengsel inntil ett år eller begge deler straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelser i loven eller bestemmelser gitt i medhold av den.

Ved særdeles skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil tre år idømmes. Ved avgjørelsen av om det foreligger særdeles skjerpende omstendigheter skal det blant annet legges vekt på faren for stor skade eller ulempe for forskningsdeltakeren, den tilsiktede vinningen ved overtredelsen, overtredelsens varighet og omfang, utvist skyld, og om vedkommende tidligere er straffet for å ha overtrådt tilsvarende bestemmelser.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 11. Sluttbestemmelser

§ 55. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven skal tre i kraft til forskjellig tid.

Kongen kan gi overgangsregler i forskrift.

1 Fra 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 865.

§ 56. Endringer i andre lover

– – –

Lov om individuell pensjonsordning

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Virkeområde mv.

(1) Loven gjelder avtaler om individuell pensjonsspareavtale og individuell pensjonsforsikringsavtale (pensjonsavtale) som inngås mellom en

pensjonsinnretning (institusjonen) og en person (kunden). Som pensjonsspareavtale regnes også avtale med tilknyttet forsikringselement, herunder kapitaliseringsprodukter hvor retten til ytelser ikke faller bort ved kundens død.
(2) Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven her.

§ 1-1 a. Stenging for nye pensjonsavtaler

Nye pensjonsavtaler etter denne loven kan ikke inngås etter ikrafttredelse av denne paragraf.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 83 (ikr. 1 nov 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 836).

§ 1-2. Hvem som kan inngå pensjonsavtaler

(1) Pensjonsavtale kan inngås av personer som har fylt 18 år.
(2) Pensjonsavtale kan inngås med institusjon som har tillatelse fra norske myndigheter til å drive virksomhet her i riket som bank, livsforsikringsselskap, pensjonsforetak eller forvaltningsselskap for verdipapirfond, med mindre annet følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av lov.
(3) Pensjonsavtale kan også inngås med kredittinstitusjon, livsforsikringsselskap, pensjonsforetak eller forvaltningsselskap for verdipapirfond som er hjemmehørende i annen stat innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet, og som har adgang til å drive tilsvarende virksomhet som nevnt i annet ledd her i riket.[1]
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg IX nr. 1 (direktiv 2009/138), nr. 14 (direktiv 2006/48), nr. 30 (direktiv 2009/65) og nr. 31d (direktiv 2003/41).

§ 1-3. Krav til pensjonsytelser mv.

(1) Pensjonsavtalen skal gi kunden rett til alderspensjon i samsvar med bestemmelsene i loven her. Minst en tredjedel av samlet årlig innskudd, premier og vederlag for administrasjon av avtalen, herunder vederlag for forvaltning av årets innskudd og premie, skal benyttes til oppbygging av alderspensjon.
(2) Pensjonsavtalen kan, i tillegg til alderspensjon, omfatte forsikringer som gir rett til innskuddsfritak eller premiefritak i samsvar med uføregraden når uføregraden er minst 20 prosent.
(3) Pensjonsavtalen kan også omfatte forsikringer som gir rett til uførepensjon eller andre uføreytelser, etterlattepensjon og barnepensjon for så vidt retten til

slike ytelser ikke er i strid med bestemmelsene i loven her.
(4) Samlet årlig innbetaling av innskudd, premie og vederlag for administrasjon av pensjonsavtalen, herunder vederlag for forvaltning av årets innskudd og premie, kan for hver person ikke overstige 15 000 kroner. Innbetaling som nevnt i første punktum kan ikke trekkes av pensjonskapital.

§ 1-4. Pensjonskapitalen

(1) En kundes pensjonskapital omfatter de midler som til enhver tid er knyttet til en pensjonsavtale som følge av innbetalinger av innskudd eller premie fra kunden, samt den avkastning institusjonen har tilført pensjonskapitalen. Alderspensjonskapitalen omfatter midler knyttet til kundens rett til alderspensjon.
(2) Pensjonskapital knyttet til pensjonsavtale kan ikke utbetales av institusjonen på annen måte enn som årlige pensjonsytelser, med mindre annet følger av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her.
(3) Pensjonskapitalen og retten til utbetaling av ytelser etter en pensjonsavtale kan ikke overdras eller pantsettes av kunden eller på annen måte benyttes til dekning av kundens kreditorer. Kundens rettigheter etter pensjonsavtalen kan heller ikke gjenkjøpes av institusjonen.
(4) Motregning kan ikke skje i midler som inngår i pensjonskapitalen. Ved utbetaling av ytelser kan det likevel foretas motregning med krav som utspringer av pensjonsavtalen (konnekse krav).

§ 1-5. Flytterett

(1) Kunden kan flytte pensjonsavtalen med tilhørende midler til en annen institusjon, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 6-1. Flytting av individuelle pensjonsavtaler etter denne lov skal skje etter forsikringsvirksomhetsloven § 6-13 og § 6-14 sjette ledd, likevel slik at avtalen kan sies opp med én måneds varsel. Dersom den pensjonsinnretningen kontrakten flyttes til skal foreta ny helseprøving av kunden, kan oppgjørsfristen etter forsikringsvirksomhetsloven § 6-6 likevel forskyves med den tid utover en måned som det tar før endelig helseprøving foreligger.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 1-6. Institusjonens informasjonsplikt

(1) Før pensjonsavtalen inngås, skal institusjonen skriftlig gi kunden opplysninger om binding av pensjonskapitalen i avtaleperioden og om hvilke

pensjonsytelser avtalen omfatter, samt om reglene for utbetaling av ytelser. Før avtalen inngås, skal institusjonen også opplyse om relevante skatteregler, samt informere om eventuelle endringer i disse skattereglene i løpet av avtaleperioden. Institusjonen skal også gi kunden opplysninger etter § 4-1 annet ledd og § 5-7 annet ledd.
(2) Institusjonen skal hvert år gi kunden kontoutskrift med informasjon som angitt i § 1-7 første ledd. Kontoutskriften skal vedlegges oppdatert informasjon over utviklingen av alderspensjonskapitalen og pensjonsytelsene under ulike innskudds- og premienivåer og beregningsforutsetninger, inkludert informasjon om usikkerheten i beregningsforutsetningene.
(3) Opplysningene som nevnt i første og annet ledd skal gis på norsk, men kan gis på annet språk hvis kunden ber om dette.
(4) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om institusjonens informasjonsplikt.

§ 1-7. Kontoføring

(1) Institusjonen skal føre konto for hver pensjonsavtale. Kontoen skal for hvert år minst angi

a. årets innskudd eller premie,
b. årets vederlag for dekning av henholdsvis risiko, administrasjon av pensjonsavtalen og forvaltning av pensjonskapitalen, samt vederlag som er avregnet i avkastning av forvaltning av tidligere opptjent pensjonskapital,
c. årets avkastning av pensjonskapitalen, herunder avkastning som er benyttet til å dekke avregnet vederlag for forvaltning av tidligere opptjent pensjonskapital,
d. årets avkastning, herunder overskudd, tilordnet pensjonskapitalen,
e. alderspensjonskapital opptjent i løpet av året og samlet alderspensjonskapital ved utgangen av året, og
f. pensjonskapital knyttet til uføre-, etterlatte- og barnepensjoner.

(2) Kontoutskriften skal være utsendt innen tre måneder etter utløpet av året. For pensjonsforsikringsavtaler med rett til overskudd er fristen fem måneder.

§ 1-8. Skatteforhold

(1) Det skal fremgå av avtalevilkårene, kvitteringer for innbetalt innskudd, premie og vederlag som nevnt i § 1-3 og meldinger til skattemyndighetene at

dokumentene gjelder pensjonsavtale etter loven her.
(2) Institusjonen er ansvarlig for at opplysninger som fremgår av dokumenter som nevnt i første ledd er riktige.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 1-9. Tilsyn

(1) Finanstilsynet fører tilsyn med pensjonsordninger etter loven her.
(2) Finner Finanstilsynet at en pensjonsordning er eller forvaltes i strid med lov eller forskrift, kan Finanstilsynet pålegge institusjonen å rette på forholdet innen en fastsatt frist.
(3) Bestemmelsene i foretakspensjonsloven § 2-7 fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603).

Kapittel 2. Individuelle pensjonsspareavtaler

§ 2-1. Pensjonsspareavtalen

(1) Pensjonsspareavtalen skal inngås skriftlig. Før avtalen inngås skal institusjonen gi kunden relevante eksempler på ulike innskuddsnivåer og antatt alderspensjonskapital ved 62 år og 67 år, inkludert informasjon om usikkerheten i beregningsforutsetningene.
(2) Pensjonsspareavtalen skal angi hvilke pensjonsytelser som omfattes av pensjonsordningen og vilkårene for utbetaling, samt hvilke regler som skal gjelde for adgangen for kunden og institusjonen til å endre, flytte eller si opp avtalen i avtaleperioden.
(3) Dersom institusjonen ikke skal tilby forsikringer som omfattes av pensjonsordningen i henhold til § 1-3 annet og tredje ledd, skal det i pensjonsspareavtalen også angis hvilken institusjon som skal overta slik forsikring.
(4) Pensjonsspareavtalen skal også fastsette vederlaget til institusjonen for administrasjon av avtalen, herunder vederlag for forvaltning av alderspensjonskapitalen samt i tilfelle vederlag for administrasjon av forsikring som er tilknyttet avtalen. Fastsatt vederlag for forvaltning av alderspensjonskapitalen omfatter også den godtgjørelse for kapitalforvaltning hos institusjonen eller annen kapitalforvalter, herunder tegningsprovisjoner, som avregnes mot avkastningen ved forvaltning av alderspensjonskapitalen, herunder midler plassert direkte eller indirekte i andeler i verdipapirfond eller

annen investeringsportefølje. Institusjonen skal sørge for at også avregnede beløp blir tilordnet som avkastning av alderspensjonskapitalen.
(5) Pensjonsspareavtalen skal angi om institusjonen garanterer en avkastning som skal oppnås ved forvaltningen av alderspensjonskapitalen, og i tilfelle størrelsen på avkastningsgarantien. Avkastning tilordnes alderspensjonskapitalen selv om den overstiger oppgitt rentesats.
(6) Dersom pensjonskapitalen skal forvaltes i egen investeringsportefølje, skal pensjonsspareavtalen angi sammensetningen av porteføljen, kundens rett til å endre sammensetningen og vilkårene for slik endring. For avtale med særskilt avkastningsgaranti fra institusjonen skal garantien og vederlaget for denne angis.
(7) Institusjonen kan ikke kreve eget gebyr for inngåelsen av pensjonsspareavtalen, med mindre dette er særskilt avtalt med den enkelte kunde.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2-2. Årlige innbetalinger

(1) Avtalen skal inneholde en betalingsplan som fastsetter hvilke årlige innbetalinger kunden skal foreta. Kunden kan fortsette innbetaling inntil kunden har fylt 75 år.
(2) Kunden kan endre betalingsplanen ved melding til institusjonen. Uten å endre betalingsplanen kan kunden for det enkelte år foreta innbetaling til individuell pensjonsordning som er 25 prosent høyere eller lavere enn det som følger av betalingsplanen, likevel slik at grensen for årlig innbetaling i § 1-3 fjerde ledd ikke overskrides. Kunden kan også gi institusjonen melding om at innbetaling etter betalingsplanen helt eller delvis ikke vil bli foretatt for en angitt periode.
(3) Dersom kunden endrer eller unnlater å foreta betaling i henhold til annet ledd, skal kunden likevel betale premier til forsikringer som nevnt i § 1-3 annet og tredje ledd som er flerårige. Premier til slike forsikringer kan ikke overstige samlede premier som det ville ha vært anledning til å betale dersom årlig innbetaling ble foretatt i henhold til betalingsplanen.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2-3. Pensjonsspareavtalen avbrytes av kunden

(1) Kunden kan når som helst avbryte pensjonsspareavtalen ved melding til institusjonen. Har kunden ikke foretatt innbetaling og institusjonen etter forfall har sendt kunden et varsel med krav om innbetaling, skal pensjonsspareavtalen

anses avbrutt av kunden tre måneder fra den dato varselet ble sendt, med mindre kunden foretar innbetaling innen utløpet av samme tremånedersperiode. Dette gjelder likevel ikke hvis kunden har gitt institusjonen melding som nevnt i § 2-2 annet ledd tredje punktum. Ved avbrudd av pensjonsspareavtalen skal institusjonen utstede pensjonskapitalbevis etter reglene i innskuddspensjonsloven § 6-2. Pensjonskapitalbeviset skal angi hvilke vederlag som kunden skal betale etter at pensjonsspareavtalen er avbrutt.
(2) Alderspensjonskapitalen i henhold til pensjonskapitalbevis som nevnt i første ledd kan overføres til en annen pensjonsspareavtale som kunden har, og inngå i alderspensjonskapitalen knyttet til denne avtalen, forutsatt at avtalene forvaltes av samme institusjon. Som annen pensjonspareavtale regnes her også pensjonskapitalbevis utstedt etter innskuddspensjonsloven § 6-2 og innskuddspensjonsordning som kunden er medlem av.
(3) Avbrudd av pensjonsspareavtalen medfører også avbrudd av forsikringer som er omfattet av avtalen. For øvrig gjelder forsikringsavtalelovens regler om avbrudd av forsikringsavtale og manglende premiebetaling.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2-4. Alder ved uttak av alderspensjon mv.

(1) Kunden kan tidligst ta ut alderspensjon ved fylte 62 år. Kunde som har adgang til å ta ut alderspensjon fra lovregulert offentlig eller privat tjenestepensjonsordning på et tidligere tidspunkt kan likevel ta ut alderspensjon fra samme eller fra et senere tidspunkt.
(2) Det kan ikke stilles som vilkår i pensjonsavtalen at alderspensjon bare kan eller må tas ut samtidig med uttak av alderspensjon fra folketrygden. Det kan heller ikke stilles som vilkår at kunden ikke har heltids- eller deltidsstilling.
(3) Har kunden rett til uføreytelser fra folketrygden, men ikke rett til uføreytelser etter pensjonsavtalen som nevnt i § 3-6, kan kunden kreve at institusjonen utsteder pensjonskapitalbevis med rett til straks begynnende pensjon som omfatter pensjonskapitalen på utstedelsestidspunktet. Pensjonskapitalbeviset skal forvaltes i henhold til egen spareavtale. Årlig ytelse fastsettes i samsvar med uføregraden og etter § 2-7 tredje til femte ledd så langt de passer, og utbetales så lenge kunden har rett til uføreytelser fra folketrygden. Gjenværende pensjonskapital utbetales etter reglene om alderspensjon.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2-5. Uttak av alderspensjon. Pensjonskapitalbevis

(1) Kunden skal gi pensjonsinnretningen melding som angir fra hvilket tidspunkt

alderspensjon skal utbetales. Det er adgang til å ta ut mindre enn full alderspensjon etter reglene i § 2-7 annet ledd. Alderspensjon kommer uansett til utbetaling ved fylte 75 år, med mindre medlemmet eller innehaveren av pensjonskapitalbeviset gir særskilt melding om at pensjon ikke skal utbetales.
(2) Ved uttak av alderspensjon skal institusjonen utstede pensjonskapitalbevis med rett til straks begynnende alderspensjon. Pensjonskapitalbeviset kan slås sammen med pensjonskapitalbevis utstedt i henhold til innskuddspensjonsloven eller annen pensjonspareavtale som gir arbeidstakeren rett til uttak av alderspensjon, forutsatt at avtalene forvaltes av samme institusjon. Ved sammenslåing skal institusjonen utstede pensjonskapitalbevis for samlet pensjonskapital.
(3) Uttak av pensjon er ikke til hinder for at kunden fortsetter innbetaling av innskudd i henhold til pensjonsspareavtalen. Innskudd og avkastning av innskudd tilføres pensjonskapitalen. Det foretas omberegning av årlig pensjonsytelse etter regler fastsatt i pensjonsavtalen.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2-6. Forvaltning av pensjonskapitalen i utbetalingsperioden

(1) I utbetalingsperioden skal pensjonskapital knyttet til pensjonskapitalbevis utstedt etter § 2-5 forvaltes i egen spareavtale, med mindre kunden velger å konvertere pensjonskapitalbeviset til pensjonsforsikringsavtale i samsvar med bestemmelsene i kapittel 3, eller annet følger av annet ledd eller § 2-5 annet ledd.
(2) Kunden kan i stedet benytte pensjonskapital knyttet til pensjonskapitalbeviset som engangspremie for tillegg til alderspensjonsytelsen i henhold til pensjonsforsikringsavtale etter innskuddspensjonsloven § 7-3 første ledd bokstav b eller fripolise utgått fra ytelsesbasert tjenestepensjonsordning etter foretakspensjonsloven, dersom den institusjon det gjelder samtykker.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2-7. Utbetaling av alderspensjon

(1) Dersom pensjonskapitalen skal forvaltes i henhold til spareavtale skal alderspensjon utbetales i et fastsatt antall år fra uttak av pensjon og minst til fylte 77 år, men ikke i noe tilfelle i mindre enn 10 år. Både institusjonen og kunden kan likevel kreve at utbetalingstiden settes ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig alderspensjon utgjør om lag 20 prosent av folketrygdens grunnbeløp.

(2) Kunden kan bestemme at alderspensjon skal utbetales i en lengre periode enn fastsatt i første ledd første punktum, men ikke lenger enn at årlig uttak av alderspensjon minst utgjør om lag 20 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Utbetalingsperiodens lengde kan endres ved fylte 67 år og for øvrig etter avtale mellom kunden og pensjonsinnretningen. Kunden kan uansett på ethvert tidspunkt etter uttak endre uttaksgraden til fullt uttak av pensjon.
(3) Pensjonsytelsen i et enkelt år fastsettes med sikte på at den ikke skal utgjøre en større andel av pensjonskapitalen enn den andelen det aktuelle året utgjør av den gjenværende utbetalingsperioden beregnet etter første eller annet ledd. Det kan avtales at pensjonsytelsen etter 10 års utbetaling skal settes ned, men ikke med mer enn 50 prosent. Ved fastsettelse av årlig pensjonsytelse tas det hensyn til forhold som nevnt i fjerde og femte ledd.
(4) Kunden kan kreve at utbetalingen av alderspensjonen skal utsettes eller at alderspensjonen ikke skal utbetales i den utstrekning kunden mottar lønn. Kunden kan også kreve at den årlige pensjonsytelsen i den første delen av utbetalingsperioden og for et bestemt antall år bare skal utgjøre en mindre del av pensjonsytelsen beregnet etter annet ledd. Ikke utbetalt alderspensjon blir værende i pensjonskapitalen.
(5) Avtalt tidspunkt for opphør, utbetaling eller nedsettelse av alderspensjonen kan senere endres innenfor rammen av paragrafen her.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2-8. Ved kundens død

(1) Retten til alderspensjonskapitalen faller ikke bort ved kundens død.
(2) Ved kundens død skal pensjonskapital som forvaltes i pensjonsspareavtale benyttes til barnepensjon eller i tilfelle til etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer etter reglene i innskuddspensjonsloven § 7-7. Det samme gjelder pensjonskapital som forvaltes i spareavtale i henhold til § 2-6 første ledd.
(3) Pensjonskapital som ikke benyttes til ytelser etter annet ledd, utbetales som et engangsbeløp til dødsboet.
Endret ved lover 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011), 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 2-9. Innskuddsfritak ved uførhet

(1) Dersom avtalen omfatter forsikring som gir rett til innskuddsfritak ved uførhet, har kunde som blir ufør med en uføregrad på minst 20 prosent rett til innskuddsfritak i samsvar med uføregraden. Uføregraden beregnes etter

foretakspensjonsloven § 6-2.
(2) Innskuddsfritaket løper så lenge uføregraden er minst 20 prosent, men ikke lenger enn fram til kunden har fylt 67 år.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 2-10. Tilknyttede forsikringer

(1) Dersom avtalen omfatter forsikring som gir rett til uførepensjon eller andre uføreytelser, etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer eller barnepensjon, gjelder §§ 3-6 til 3-8 tilsvarende.

Kapittel 3. Individuelle pensjonsforsikringsavtaler

§ 3-1. Pensjonsforsikringsavtale

(1) Pensjonsforsikringsavtale skal inngås i samsvar med og er undergitt reglene i forsikringsavtaleloven Del B for så vidt ikke annet følger av loven her. Institusjonen kan ikke kreve gebyr for inngåelsen av pensjonsforsikringsavtalen, med mindre dette er særskilt avtalt med den enkelte kunde.
(2) Pensjonsforsikringsavtalen skal angi hvilke ytelser som omfattes og vilkårene for utbetaling, samt hvilke premier og vederlag for tjenester kunden skal betale. Utbetalingen av alderspensjon skal skje så lenge kunden lever. Det kan likevel avtales at utbetalingen av alderspensjon skal opphøre eller settes ned ved fylte 77 år eller senere, men ikke i noe tilfelle før alderspensjon har vært utbetalt i 10 år.
(3) Årlig premie skal beregnes slik at pensjonsforsikringen vil være fullt betalt når kunden fyller 67 år. Kunden kan fortsette innbetaling av den årlige premie inntil kunden har fylt 75 år dersom institusjonen samtykker i at slik premie benyttes som engangspremie for tillegg til årlig pensjonsytelse.
(4) Skal pensjonskapitalen forvaltes i særskilt investeringsportefølje, gjelder § 2-1 sjette ledd tilsvarende.
(5) Dersom pensjonsforsikringsavtalen opphører før kunden har tatt ut alderspensjon, skal institusjonen utstede et pensjonsbevis. Pensjonsbeviset skal angi kundens rett til opptjent pensjon og tilhørende pensjonskapital på opphørstidspunktet, samt de vederlag for tjenester som kunden skal betale etter opphørstidspunktet.
(6) Retten til alderspensjon med tilhørende premiereserve faller bort ved kundens død.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3-2. Alder ved uttak av pensjon mv.

(1) Kunden kan tidligst ta ut alderspensjon ved fylte 62 år. Kunde som har adgang til å ta ut alderspensjon fra lovregulert offentlig eller privat tjenestepensjonsordning på et tidligere tidspunkt, kan likevel ta ut alderspensjon fra samme eller fra et senere tidspunkt. Alderspensjonen kan likevel ikke tas ut før fylte 67 år dersom årlig pensjonsytelse i samsvar med § 3-3 utgjør mindre enn om lag 20 prosent av folketrygdens grunnbeløp.
(2) Det kan ikke stilles som vilkår i pensjonsforsikringsavtalen at alderspensjon bare kan eller må tas ut samtidig med uttak av alderspensjon fra folketrygden. Det kan heller ikke stilles som vilkår at kunden ikke har heltids- eller deltidsstilling.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3-3. Uttak av alderspensjon

(1) Kunden skal gi pensjonsinnretningen melding som angir fra hvilket tidspunkt alderspensjon skal utbetales. Dersom det ikke er sendt melding om uttak av alderspensjon innen fylte 75 år skal pensjonen uansett utbetales.
(2) Kunden kan i meldingen bestemme at den årlige pensjonsytelsen i den første delen av utbetalingsperioden og for et bestemt antall år bare skal utgjøre en del av pensjonsytelsen. Graden av uttak av pensjonskapital kan likevel ikke være mindre enn det som er nødvendig for at samlet årlig pensjon utgjør om lag 20 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Størrelsen på uttaket kan endres ved fylte 67 år eller på senere tidspunkt fastsatt i pensjonsforsikringsavtalen. Uttaksgraden kan på ethvert tidspunkt etter uttak endres til fullt uttak av pensjon. Ved fylte 75 år skal uttaket uansett endres til fullt uttak. Ikke utbetalt alderspensjon blir værende i pensjonskapitalen (premiereserven).
(3) Avtalt utbetalingstid kan settes ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig pensjon utgjør om lag 20 prosent av folketrygdens grunnbeløp.
(4) Ved endringer i uttak i samsvar med paragrafen her skal reglene for omregning i § 3-9 anvendes.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3-4. Alderspensjon uten ytelsesgaranti

(1) Dersom pensjonsforsikringsavtalen fastsetter at pensjonskapitalen skal forvaltes i en egen investeringsportefølje eller at størrelsen på pensjonsytelsene ikke er garantert av institusjonen, skal alderspensjonen i et

enkelt år fastsettes med sikte på at den ikke skal utgjøre en større andel av premiereserven enn den andelen det aktuelle året utgjør av den gjenværende utbetalingsperioden. Ved fastsettelsen av årlig pensjonsytelse kan det tas hensyn til avtale om nedsettelse av pensjonsytelsen som nevnt i § 3-3 tredje ledd, samt forhold som nevnt i § 3-3 annet ledd.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3-5. Premiefritak ved uførhet

(1) Dersom pensjonsforsikringsavtalen omfatter forsikring som gir rett til premiefritak ved uførhet, har kunde som blir ufør med en uføregrad på minst 20 prosent rett til premiefritak i samsvar med uføregraden. Uføregraden beregnes etter foretakspensjonsloven § 6-2.
(2) Premiefritaket løper så lenge uføregraden er 20 prosent eller mer, men ikke lenger enn fram til kunden har fylt 67 år.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3-6. Uføreytelser

(1) Dersom pensjonsforsikringsavtalen omfatter forsikring som gir rett til uførepensjon, har kunden rett til uførepensjon etter avtalen i samsvar med uføregraden til enhver tid. Avtalt uføregrad for rett til uførepensjon kan ikke settes lavere enn 20 prosent eller høyere enn 50 prosent. Uføregraden beregnes etter foretakspensjonsloven § 6-2.
(2) Uførepensjonen skal tilsvare den alderspensjonen kunden ville ha rett til ved uttak av alderspensjon ved fylte 67 år eller en fastsatt del av slik alderspensjon.
(3) En pensjonsforsikringsavtale som ikke omfatter forsikring som gir rett til uførepensjon, kan i stedet omfatte årlig forsikring av risiko for uførhet med rett til utbetaling av årlige uføreytelser for et avtalt antall år.
(4) Rett til uføreytelser etter annet eller tredje ledd skal i alle tilfelle opphøre når kunden har fylt 67 år eller ved kundens død.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3-7. Ektefelle-, partner- og samboerpensjon

(1) Pensjonsforsikringsavtalen kan omfatte forsikring som gir rett til etterlattepensjon til ektefelle, registrert partner eller samboer. Etterlattepensjonen kan fastsettes som en del av kundens alderspensjon eller som en fastsatt årlig ytelse.
(2) Ektefelle-, partner- og samboerpensjon løper fra kundens død og til den

etterlattes død. Det kan avtales at ektefelle-, partner- og samboerpensjon skal opphøre når pensjon er utbetalt i 10 år, men ikke i noe tilfelle før den etterlatte har fylt 77 år. § 3-3 tredje ledd gjelder tilsvarende.
(3) Med samboer forstås her

a. person som kunden har felles bolig og felles barn med,
b. person som kunden lever sammen med i ekteskaps- eller partnerskapslignende forhold når det godtgjøres at forholdet har bestått uavbrutt i de siste fem år før kundens død, og det ikke forelå forhold som ville hindre at lovlig ekteskap eller registrert partnerskap ble inngått.

Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3-8. Barnepensjon

(1) Pensjonsforsikringsavtalen kan gi rett til barnepensjon til barn, herunder stebarn og fosterbarn, under 21 år som kunden ved sin død pliktet å forsørge eller forsørget.
(2) Avtalen skal inneholde bestemmelser om størrelsen eller beregningen av årlig barnepensjon.
(3) Barnepensjonen utbetales fra kundens død og opphører ved barnets død, likevel senest når barnet fyller 21 år. § 3-3 tredje ledd gjelder tilsvarende.
(4) Det kan avtales at barnepensjon bare skal utbetales i et fastsatt antall år.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3-9. Forsikringsteknisk omregning av pensjonsytelser

(1) Dersom tidspunktet for utbetaling, størrelsen av pensjonsytelsen, utbetalingsperioden eller opphørstidspunktet endres, skal alderspensjonsytelsen omregnes på forsikringsteknisk grunnlag ut fra beregningsgrunnlaget på endringstidspunktet. Slike endringer kan ikke gjøres etter fylte 70 år.
(2) Ved omregning etter første ledd kan institusjonen beregne et fradrag i de forsikringstekniske avsetningene som står i forhold til endring i risiko. Som grunnlag for beregningen kan institusjonen kreve at kunden fremlegger legeerklæring. Dersom institusjonen vil kreve slikt fradrag skal den informere kunden skriftlig om dette og om grunnlaget for fradraget. Før kunden tar endelig standpunkt til om endringer som nevnt i første ledd skal gjennomføres, skal institusjonen opplyse kunden skriftlig om innestående verdi ved

omberegningen og om hvor stort fradragsbeløpet vil være.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3-10. Sammenslåing med fripolise

(1) Kunde med fripolise som er utgått fra ytelsesbasert tjenestepensjonsordning kan kreve at pensjonsforsikringsavtalen slås sammen med fripolisen med tilhørende midler, forutsatt at avtalene forvaltes av samme institusjon.
(2) Ved sammenslåing etter første ledd skal institusjonen omregne alderspensjonen på grunnlag av premiereservene for alderspensjonen på omregningstidspunktet. Har pensjonsforsikringsavtalen og fripolisen ulike utbetalingsperioder, skal det legges til grunn at alderspensjonen minst skal løpe inntil fylte 77 år, og ikke i noe tilfelle skal opphøre før utløpet av den lengste av utbetalingsperiodene. § 3-9 gjelder tilsvarende.
(3) Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere regler om sammenslåing og omregning etter denne bestemmelsen.

Kapittel 4. Individuell pensjonsspareavtale knyttet til kollektiv tjenestepensjonsordning

§ 4-1. Individuell pensjonsspareavtale tilknyttet kollektiv tjenestepensjonsordning

(1) Medlem av en kollektiv tjenestepensjonsordning kan ved avtale med pensjonsinstitusjonen inngå individuell pensjonsspareavtale etter denne loven som knyttes til den kollektive tjenestepensjonsordningen. Som kollektiv tjenestepensjonsordning regnes her pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven eller foretakspensjonsloven, samt kommunale pensjonsordninger som omfattes av forsikringsvirksomhetsloven kapittel 4.
(2) Individuell pensjonsspareavtale etter denne loven som er knyttet til kollektiv tjenestepensjonsordning, kan omfatte rett til forsikring av innskuddsfritak ved uførhet som nevnt i § 1-3 annet ledd hvis kunden ønsker slik forsikring. Dersom kunden ikke velger forsikring av innskuddsfritak ved uførhet, skal institusjonen opplyse om forskjell i risikodekninger mellom den individuelle pensjonsspareavtalen og den kollektive tjenestepensjonsordningen.
(3) Reglene i kapittel 1 og 2 gjelder tilsvarende for individuell pensjonsspareavtale som er tilknyttet en kollektiv tjenestepensjonsordning, med mindre annet følger av §§ 4-2 til 4-4.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 4-2. Kapitalforvaltning. Egen pensjonskonto

(1) Pensjonskapital knyttet til individuell pensjonsspareavtale kan forvaltes på samme måte som den kapital som er knyttet til den kollektive tjenestepensjonsordningen. Kunden skal dekke vederlaget for administrasjon av den individuelle pensjonsordningen som er tilknyttet en kollektiv tjenestepensjonsordning, herunder forholdsmessig vederlag for forvaltning av pensjonskapitalen, med mindre det er avtalt at slikt vederlag helt eller delvis skal belastes den kollektive tjenestepensjonsordningen.
(2) Institusjonen skal føre særskilt konto for midler knyttet til hver individuell pensjonsspareavtale. Kontoutskrift etter § 1-7 kan tas med som en del av oppgaven over opptjent pensjon som institusjonen hvert år skal sende til medlemmene av den kollektive tjenestepensjonsordningen.

§ 4-3. Utbetaling av alderspensjonskapitalen

(1) Alderspensjon utgått fra pensjonskapitalbevis knyttet til en individuell pensjonsspareavtale kan utbetales sammen med alderspensjon utgått fra en kollektiv tjenestepensjonsordning, når disse forvaltes av samme institusjon.

§ 4-4. Flytting

(1) Ved flytting av kollektiv tjenestepensjonsordning etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 6, gjelder forsikringsvirksomhetsloven § 6-11 tilsvarende i forhold til individuelle pensjonsspareavtaler knyttet til den kollektive tjenestepensjonsordningen. Institusjonen skal, når den får melding om at den kollektive tjenestepensjonsordningen skal flyttes, gi skriftlig melding til innehaver av den individuelle pensjonsspareavtalen.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

Kapittel 5. Særlige regler for individuelle pensjonsavtaler etter skatteloven (IPA)

§ 5-1. Virkeområde

(1) Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder individuelle pensjonsavtaler som omfattes av forskrift 19. november 1999 nr. 1158 til utfylling og gjennomføring av skatteloven mv. av 26. mars 1999 nr. 14 (Finansdepartementets skattelovforskrift) § 6-47 (IPA), og hvor avtalen før 12. mai 2006 forutsatte

innbetaling av premie 12. mai 2006 eller senere.
(2) Forsikringsbevis og pensjonskapitalbevis utstedt etter § 5-2 reguleres av bestemmelsene om IPA i Finansdepartementets skattelovforskrift når annet ikke følger av §§ 5-3 til 5-6.
(3) Bestemmelsene i dette kapitlet begrenser ikke en kundes rett til å kreve utbetaling etter Finansdepartementets skattelovforskrift § 6-47-31.
(4) Tidsfristen i § 5-3 første ledd gjelder tilsvarende for avtale om fortsettelsesforsikringer etter foretakspensjonsloven § 4-9 og Finansdepartementets skattelovforskrift § 6-47-41.

§ 5-2. Utstedelse av forsikringsbevis og pensjonskapitalbevis

(1) Institusjon som har inngått individuell pensjonsavtale etter skatteloven (IPA), skal utstede pensjonskapitalbevis etter § 2-3 første ledd, eller forsikringsbevis tilsvarende reglene i § 3-1 femte ledd om pensjonsbevis, i henhold til kontoutskrift senest pr. 31. desember 2008.
(2) Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for forsikringer (risikodekninger) knyttet til individuell pensjonsspareavtale etter skatteloven (IPA). Kunden kan kreve at institusjonen utsteder pensjonskapitalbevis som sikrer kunden den samlede verdien av pensjonsspareavtalen med tilknyttede forsikringer, med mindre det er oppnevnt endelig begunstiget som nevnt i forsikringsavtaleloven § 15-2 annet ledd for den tilknyttede forsikringen. I så fall gjelder § 3-9 tilsvarende.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 5-3. Rett til å inngå ny avtale

(1) Kunde med individuell pensjonsforsikringsavtale som nevnt i § 5-1 første ledd, har rett til å inngå ny forsikringsavtale på tilsvarende vilkår og med rett til samme ytelser som den individuelle pensjonsforsikringsavtalen etter skatteloven (IPA), med den institusjonen som forvalter avtalen, uten å gi nye helseopplysninger. Retten etter første punktum gjelder ikke dersom avtalen opphørte før 12. mai 2006. Kunde som vil benytte retten til å inngå ny forsikringsavtale etter første punktum, må gi institusjonen skriftlig melding om dette innen 30. juni 2009. Gebyr ved etablering av ny avtale kan ikke settes høyere enn maksimalt tillatt gebyr ved flytting av den opprinnelige avtalen.
(2) Det kan ikke innbetales premie eller innskudd til en individuell pensjonsavtale etter skatteloven (IPA) etter 31. desember 2008.

§ 5-4. Sammenslåing av henholdsvis pensjonskapitalbevis og forsikringsbevis

(1) Pensjonskapitalbevis utstedt etter § 5-2 første ledd kan benyttes av kunden etter § 2-5 annet ledd. Har kunden fripolise utgått fra ytelsesbasert tjenestepensjonsordning etter foretakspensjonsloven, kan pensjonskapitalen som følger av pensjonskapitalbeviset benyttes som engangspremie til alderspensjon etter fripolisen, forutsatt at institusjonen som forvalter fripolisen samtykker.
(2) Kunden kan kreve at forsikringsbevis utstedt etter § 5-2 første ledd, slås sammen med fripolise utgått fra ytelsesbasert tjenestepensjonsordning som nevnt i første ledd. § 3-10 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 17 des 2010 nr. 83 (ikr. 1 jan 2011).

§ 5-5. Sammenslåing av pensjonskapitalbevis (IPA) med individuell pensjonsspareavtale

(1) Kunde som har inngått individuell pensjonsspareavtale etter denne loven, kan kreve at pensjonskapital knyttet til pensjonskapitalbevis etter § 5-2 slås sammen med og inngår i pensjonskapitalen til den individuelle pensjonsspareavtalen, forutsatt at avtalene forvaltes av samme institusjon.

§ 5-6. Sammenslåing av forsikringsbevis (IPA) med individuell pensjonsforsikringsavtale

(1) Kunde som har inngått individuell pensjonsforsikringsavtale etter denne loven, kan kreve at pensjonskapital knyttet til forsikringsbevis utstedt etter § 5-2 slås sammen med og inngår i pensjonskapitalen til den individuelle pensjonsforsikringsavtalen, forutsatt at avtalene forvaltes av samme institusjon.
(2) Opptjent pensjon etter sammenslåingen etter første ledd beregnes etter beregningsgrunnlaget for den individuelle pensjonsforsikringsavtalen. Bestemmelsene om omregning i § 3-9 gjelder i tilfelle tilsvarende.
(3) Sammenslåing etter første ledd kan ikke foretas dersom det for rettighetene etter forsikringsbeviset er oppnevnt endelig begunstiget som nevnt i forsikringsavtaleloven § 15-2 annet ledd.

§ 5-7. Institusjonenes informasjonsplikt

(1) Innen tre måneder etter at denne lov er trådt i kraft, skal institusjonen gi

kunde med individuelle pensjonsavtaler som omfattes av § 5-1, opplysninger om:

a. kundens rett til å kreve utbetaling etter Finansdepartementets skattelovforskrift § 6-47-31,
b. kundens rett til pensjonskapitalbevis og forsikringsbevis etter § 5-2,
c. kundens rett til å inngå ny avtale etter § 5-3 og skattereglene for en slik avtale, og
d. at rettigheter etter individuelle pensjonsavtaler i visse tilfeller kan slås sammen med andre individuelle pensjonsrettigheter som kunden måtte ha, jf. §§ 5-4 til 5-6.

(2) Dersom kunden inngår ny avtale etter § 5-3, skal institusjonen opplyse om relevante skatteregler.

Kapittel 6. Ikrafttreden. Overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 6-1. Ikrafttreden. Overgangsregler

(1) Loven trer i kraft straks. § 6-2 nr. 2 og 3 trer likevel først i kraft 31. desember 2008.

Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)

Første del: Alminnelig del

Kapittel 1. Fellesbestemmelser

§ 1-1. Lovens formål

Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner.

Planlegging etter loven skal bidra til å samordne statlige, regionale og kommunale oppgaver og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser.

Byggesaksbehandling etter loven skal sikre at tiltak blir i samsvar med lov, forskrift og planvedtak. Det enkelte tiltak skal utføres forsvarlig.

Planlegging og vedtak skal sikre åpenhet, forutsigbarhet og medvirkning for alle berørte interesser og myndigheter. Det skal legges vekt på langsiktige løsninger, og konsekvenser for miljø og samfunn skal beskrives.

Prinsippet om universell utforming skal ivaretas i planleggingen og kravene til det enkelte byggetiltak. Det samme gjelder hensynet til barn og unges oppvekstvilkår og estetisk utforming av omgivelsene. For boliger skal prinsippet om universell utforming ivaretas gjennom krav til tilgjengelighet.
Endret ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 mai 2021 nr. 1542).

§ 1-2. Lovens virkeområde

Når ikke annet er bestemt, gjelder loven for hele landet, herunder vassdrag.

I sjøområder gjelder loven ut til én nautisk mil utenfor grunnlinjene.

Kongen kan bestemme at kapittel 14 skal gjelde for nærmere bestemte tiltak utenfor én nautisk mil utenfor grunnlinjene.

Kongen kan bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard.

§ 1-3. Tiltak som er unntatt fra loven

Rørledninger i sjø for transport av petroleum omfattes ikke av loven.

For anlegg for overføring eller omforming av elektrisk energi som nevnt i energiloven § 3-1 tredje ledd gjelder bare kapittel 2 og 14 og § 12 A-13.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 1-4. Plan- og bygningsmyndighetenes oppgaver og andre myndigheters plikter overfor plan- og bygningsmyndighetene

Plan- og bygningsmyndighetene skal utføre de oppgaver som de har etter denne lov med tilhørende forskrifter, herunder påse at plan- og bygningslovgivningen overholdes i kommunen.

Plan- og bygningsmyndighetene skal samarbeide med andre offentlige myndigheter som har interesse i saker etter plan- og bygningsloven og innhente uttalelse i spørsmål som hører under vedkommende myndighets saksområde.

Finner noen som utfører offentlig besiktigelse, forhold som er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, skal vedkommende snarest melde forholdet til plan- og bygningsmyndighetene.

§ 1-5. Virkninger av planer

Virkningen av vedtatt plan etter denne lov for videre planlegging, forvaltning og vedtak om virksomhet, utbygging og vern framgår av bestemmelsene for de enkelte plantypene, jf. §§ 6-3, 8-2, 8-5, 11-3, 11-6 og 12-4, med den begrensning som fremgår av § 21-7 femte ledd.

Ny plan eller statlig eller regional planbestemmelse går ved eventuell motstrid foran eldre plan eller planbestemmelse for samme areal med mindre annet er fastsatt i den nye planen eller statlig eller regional planbestemmelse.
Endret ved lov 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501).

§ 1-6. Tiltak

Med tiltak etter loven menes oppføring, riving, endring, herunder fasadeendringer, endret bruk og andre tiltak knyttet til bygninger, konstruksjoner og anlegg, samt terrenginngrep og opprettelse og endring av eiendom, jf. § 20-1 første ledd bokstav a til n. Som tiltak regnes også annen virksomhet og endring av arealbruk som vil være i strid med arealformål, planbestemmelser og hensynssoner.

Iverksetting av tiltak som omfattes av denne lov, kan bare skje dersom de ikke er i strid med lovens bestemmelser med tilhørende forskrifter, kommuneplanens arealdel og reguleringsplan, jf. kapittel 20 om søknadsplikt og tillatelse. Dette gjelder også hvis tiltaket er unntatt fra søknadsplikt etter §§ 20-5 og 20-6.

Andre ledd kommer ikke til anvendelse for tiltak som omfattes av §§ 20-7 og 20-8 om skjermingsverdige objekter i medhold av sikkerhetsloven.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 21 juni 2024 nr. 52.

§ 1-7. Felles behandling av plan- og byggesak

Søknad om rammetillatelse kan følge reguleringsplanforslaget og behandles sammen med planforslaget, jf. §§ 12-15 og 21-4.

§ 1-8. Forbud mot tiltak mv. langs sjø og vassdrag

I 100-metersbeltet langs sjøen og langs vassdrag skal det tas særlig hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser.

Andre tiltak etter § 1-6 første ledd enn fasadeendringer kan ikke settes i verk nærmere sjøen enn 100 meter fra strandlinjen målt i horisontalplanet ved alminnelig høyvann. Dette er likevel ikke til hinder for fradeling ved innløsning av bebygd festetomt etter tomtefestelova.

Forbudet etter andre ledd gjelder så langt ikke annen byggegrense er fastsatt i kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan, jf. §§ 11-9 nr. 5 og 12-7 nr. 2.

Forbudet etter andre ledd gjelder ikke der kommunen i kommuneplanens arealdel har tillatt oppføring av nødvendige bygninger, mindre anlegg og opplag som skal tjene til landbruk, reindrift, fiske, akvakultur eller ferdsel til sjøs, jf. § 11-11 nr. 4.

For områder langs vassdrag som har betydning for natur-, kulturmiljø- og friluftsinteresser, eller for vassdragets kapasitet, skal kommunen i kommuneplanens arealdel etter § 11-11 nr. 5 vurdere å fastsette grense på inntil 100 meter der bestemte angitte tiltak mv. ikke skal være tillatt.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195).

§ 1-9. Forholdet til forvaltningsloven og klage

Forvaltningsloven gjelder med de særlige bestemmelser som er gitt i denne loven.

Det kan i byggesaken ikke klages på forhold som er avgjort i bindende reguleringsplan, ved dispensasjon eller i tidligere vedtak i byggesaken, og hvor klagefristen for disse vedtakene er utløpt. Dersom det finnes hensiktsmessig, kan klagen realitetsbehandles i stedet for å avvises.

Berørt statlig organ, herunder Sametinget, regionalt organ og kommune kan påklage enkeltvedtak etter loven dersom vedtaket direkte berører vedkommende myndighets saksområde. Dette gjelder likevel ikke i plansaker der vedkommende myndighet er gitt anledning til å fremme innsigelse.

Enhver har rett til dokumentinnsyn etter offentleglova og miljøinformasjonsloven og har hos vedkommende myndighet krav på å gjøre seg kjent med alternative utkast til planer etter denne lov, herunder dokumenter som ligger til grunn for planutkastene med de unntak som følger av § 13 eller §§ 20 til 26 i offentleglova.

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak etter denne lov.

Endret ved lover 8 mai 2009 nr. 27, 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

Kapittel 2. Krav om kartgrunnlag, stedfestet informasjon mv.

§ 2-1. Kart og stedfestet informasjon

Kommunen skal sørge for at det foreligger et oppdatert offentlig kartgrunnlag for de formål som omhandles i loven. Staten skal stille til rådighet nasjonale kartdata for alle kommuner. Statlige, regionale og kommunale organer skal legge stedfestet informasjon til rette slik at informasjonen er lett tilgjengelig for bruk i plan- og byggesaksbehandlingen. Kartgrunnlaget skal også kunne nyttes til andre offentlige og private formål.

Kommunen kan kreve at den som fremmer planforslag eller søknad om tiltak, utarbeider kart når dette er nødvendig for å ta stilling til forslaget eller søknaden. Kommunen kan innarbeide slike kart i det offentlige kartgrunnlaget. Kommunen kan kreve at planforslag, søknad og kart leveres i digital form.

Kongen kan bestemme at det skal iverksettes landsomfattende eller lokale prosjekter for å samle, kontrollere, revidere eller supplere plan- og byggesaksinformasjon og det offentlige kartgrunnlaget. Kongen kan pålegge offentlige organer å gi de opplysninger som er nødvendige for å gjennomføre prosjektet.

Departementet kan gi forskrift om kart og stedfestet informasjon.

§ 2-2. Kommunalt planregister

Kommunene skal ha et planregister som gir opplysninger om gjeldende arealplaner og andre bestemmelser som fastlegger hvordan arealene skal utnyttes.

Departementet kan gi forskrift om kommunalt planregister, herunder bruk av elektronisk planregister.

§ 2-3. Opplysninger om infrastruktur i grunnen mv.

Eieren av infrastruktur i grunnen, sjø og vassdrag skal dokumentere opplysninger om plasseringen av og egenskaper ved infrastrukturen, slik at den kan lokaliseres på en effektiv og sikker måte.

Eieren skal på forespørsel utlevere opplysninger om plasseringen av og egenskaper ved infrastrukturen til den som har et saklig behov for opplysningene. Opplysningsplikten gjelder uavhengig av taushetsplikt, men omfatter ikke informasjon som er sikkerhetsgradert etter sikkerhetsloven, eller informasjon om objekter som er klassifisert etter sikkerhetsloven. Den som

mottar opplysninger etter første punktum, kan bare gi opplysningene videre dersom det er saklig behov for det. Mener eieren at et bestemt arbeid ikke kan utføres uten fare for skade på infrastrukturen, skal han påvise hvor infrastrukturen er plassert.

Den som under arbeid avdekker eksisterende infrastruktur i grunnen, sjø eller vassdrag, skal dokumentere opplysninger om plasseringen av og egenskaper ved infrastrukturen og rapportere opplysningene til berørte kjente eiere.

Det kan ikke kreves betaling for utlevering av opplysninger, påvisning og dokumentasjon, uten at dette framgår av forskrift etter femte ledd at det er adgang til å kreve betaling.

Departementet kan gi forskrift om hvilke anlegg som omfattes av paragrafen her, om dokumentasjon av og behandling av opplysninger om slike anlegg og om frister for dette, herunder regler om utlevering og påvisning etter andre ledd, rapportering etter tredje ledd og betaling etter fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2838).

§ 2-4. Plikt til å melde inn data og rapporter om grunnundersøkelser og naturfareutredninger

Den som har gjennomført en grunnundersøkelse eller naturfareutredning, skal innen tre måneder melde data og rapporter fra undersøkelsen eller utredningen elektronisk til myndigheten som fører register over slike data og rapporter, med unntak av taushetsbelagte opplysninger og opplysninger som etter regler fastsatt i medhold av offentleglova § 10 tredje ledd ikke skal gjøres tilgjengelige på internett. Departementet kan gi forskrift om innmeldingspliktens omfang, hva meldingen skal inneholde, hvem som skal melde inn, beregningen av tidsfristen for innmelding, hvem som er registermyndighet, adgangen til viderebruk av innmeldte data og rapporter og om tekniske krav til innmeldingstjenesten.

Registermyndigheten skal gjøre innmeldte data og rapporter tilgjengelig på internett, med unntak for opplysninger som etter første ledd første punktum ikke omfattes av meldeplikten. Tilgjengeliggjorte data og rapporter skal vederlagsfritt kunne brukes av enhver.

Dersom innmeldingsplikten etter første ledd ikke etterleves, eller innmeldte data eller rapporter ikke oppfyller kravene fastsatt i eller i medhold av første ledd, kan registermyndigheten treffe vedtak om retting og vedtak om tvangsmulkt etter forvaltningsloven § 51. Tvangsmulkten begynner å løpe når den fastsatte fristen for retting av forholdet oversittes.

Registermyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr etter forvaltningsloven

§§ 44 flg. til den som forsettlig eller uaktsomt unnlater å oppfylle kravene etter første ledd, plikter fastsatt i forskrift gitt i medhold av første ledd dersom det er fastsatt i forskriften at overtredelse kan medføre overtredelsesgebyr, eller et vedtak om retting etter tredje ledd. Et foretak kan ilegges overtredelsesgebyr etter første punktum dersom overtredelsen begås av noen som handler på vegne av foretaket. Et endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan gi forskrift om ileggelse og utmåling av overtredelsesgebyr og om renter.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 52 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2937).

Andre del: Plandel

I. Innledende bestemmelser

Kapittel 3. Oppgaver og myndighet i planleggingen

§ 3-1. Oppgaver og hensyn i planlegging etter loven

Innenfor rammen av § 1-1 skal planer etter denne lov:

a. sette mål for den fysiske, miljømessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i kommuner og regioner, avklare samfunnsmessige behov og oppgaver, og angi hvordan oppgavene kan løses
b. sikre jordressursene, kvaliteter i landskapet og vern av verdifulle landskap og kulturmiljøer
c. sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv
d. legge til rette for verdiskaping, næringsutvikling og tilstrekkelig boligbygging
e. legge til rette for god forming av bygde omgivelser, gode bomiljøer og gode oppvekst- og levekår i alle deler av landet
f. fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller, samt bidra til å forebygge kriminalitet
g. ta klimahensyn gjennom reduksjon av klimagassutslipp og tilpasning til forventede klimaendringer, herunder gjennom løsninger for energiforsyning, areal og transport
h. fremme samfunnssikkerhet ved å forebygge risiko for tap av liv, skade

på helse, miljø og viktig infrastruktur, materielle verdier mv.

i. legge til rette for helhetlig forvaltning av vannets kretsløp, med nødvendig infrastruktur.

Planleggingen skal fremme helhet ved at sektorer, oppgaver og interesser i et område ses i sammenheng gjennom samordning og samarbeid om oppgaveløsning mellom sektormyndigheter og mellom statlige, regionale og kommunale organer, private organisasjoner og institusjoner, og allmennheten.

Planleggingen skal bygge på økonomiske og andre ressursmessige forutsetninger for gjennomføring og ikke være mer omfattende enn nødvendig.

Planer skal bidra til å gjennomføre internasjonale konvensjoner og avtaler innenfor lovens virkeområde.

Vedtatte planer skal være et felles grunnlag for kommunal, regional, statlig og privat virksomhet i planområdet.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195), 11 mai 2021 nr. 37 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 mai 2021 nr. 1542).

§ 3-2. Ansvar og bistand i planleggingen

Ansvaret for planlegging etter loven ligger til kommunestyrene, regionale planmyndigheter og Kongen, jf. §§ 3-3 til 3-7.

Offentlige organer og private har rett til å fremme planforslag etter reglene i §§ 3-7 og 12-3, jf. § 12-11.

Alle offentlige organer har rett og plikt til å delta i planleggingen når den berører deres saksfelt eller deres egne planer og vedtak og skal gi planleggingsmyndighetene informasjon som kan ha betydning for planleggingen. Dette gjelder også for Sametinget.

Statsforvalteren skal påse at kommunene oppfyller plikten til planlegging etter loven. Regional planmyndighet skal veilede og bistå kommunene i deres planleggingsoppgaver.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 3-3. Kommunens planoppgaver og planleggingsmyndighet

Kommunal planlegging har til formål å legge til rette for utvikling og samordnet oppgaveløsning i kommunen gjennom forvaltning av arealene og naturressursene i kommunen, og ved å gi grunnlag for gjennomføring av kommunal, regional, statlig og privat virksomhet.

Kommunestyret selv har ledelsen av den kommunale planleggingen og skal sørge for at plan- og bygningslovgivningen følges i kommunen. Kommunestyret skal vedta kommunal planstrategi, kommuneplan og reguleringsplan. Kommunen organiserer arbeidet med den kommunale planleggingen etter kapittel 10 til 12 og oppretter de utvalg og treffer de tiltak som finnes nødvendig for gjennomføring av planleggingen.

Kommunestyret skal sørge for å etablere en særskilt ordning for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen.

Kommunestyret skal sikre at kommunen har tilgang til nødvendig planfaglig kompetanse.

§ 3-4. Regionens planoppgaver og planleggingsmyndighet

Regional planlegging har til formål å stimulere den fysiske, miljømessige, helsemessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i en region.

Regional planmyndighet har ansvaret for og ledelsen av arbeidet med regional planstrategi, regionale planer og regional planbestemmelse etter reglene i kapittel 7 og 8. Regional planmyndighets kompetanse til å vedta regional plan kan ikke overføres eller delegeres til annet organ.

Regional planmyndighet skal sørge for å ha tilgang til nødvendig planfaglig kompetanse for utarbeiding og behandling av planer og planfaglig veiledningsvirksomhet etter loven.

Fylkestinget er regional planmyndighet.

§ 3-5. Statlige planoppgaver og planleggingsmyndighet

Statlige planretningslinjer og planvedtak har til formål å ivareta nasjonale eller regionale interesser i planleggingen. Dette omfatter nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, statlige planretningslinjer, statlige planbestemmelser og statlig arealplan.

Kongen har ansvaret for og ledelsen av planleggingsvirksomheten på nasjonalt nivå.

Departementet har det administrative hovedansvaret for statens planleggingsoppgaver etter loven og skal arbeide for at de vedtak som treffes nasjonalt blir fulgt opp i den regionale og kommunale planleggingen.

Departementet skal føre tilsyn med at plikten til regional planlegging i medhold av denne lov blir overholdt.

§ 3-6. Felles planleggingsoppgaver

Statlig og regional myndighet kan starte arbeid med planer etter denne lov på områder der staten, regional planmyndighet og kommunene sammen har ansvar for å løse planoppgaver av regional eller nasjonal betydning, herunder samordnet areal- og transportplanlegging, planlegging av større sammenhengende natur- og friluftsområder omkring byer og tettsteder, samordnet vannplanlegging og kystsoneplanlegging.

Kongen kan ved forskrift fastsette nærmere hvilke oppgaver, områder og myndigheter dette gjelder, herunder at det til planer for større sammenhengende natur- og friluftsområder omkring byer og tettsteder kan fastsettes felles planbestemmelser om utøvelse av næringsvirksomhet og om ferdsel.

Endret ved lov 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727).

§ 3-7. Overføring av planforberedelse til statlig eller regional myndighet

Etter nærmere avtale mellom partene kan statlig eller regional myndighet helt eller delvis overta de oppgavene planadministrasjonen i kommunen og regional planmyndighet har med å organisere planarbeidet og utarbeide planforslag.

Oppnås ikke enighet mellom vedkommende myndighet og kommunen eller regional planmyndighet om organisering av planarbeidet, treffer departementet avgjørelsen.

Myndigheter med ansvar for større samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur kan etter samråd med planmyndigheten utarbeide og fremme forslag til arealplan for slike tiltak og beslutte å legge slike planer ut til offentlig ettersyn etter bestemmelsene for vedkommende plantype. Tilsvarende kan departementet i forskrift legge slik myndighet til et statlig utbyggingsselskap for veg. Gjeldende kommunale eller regionale planstrategier skal vurderes i forbindelse med planarbeidet.

Etter samtykke fra kommunen kan konsesjonsmyndigheten etter energiloven sende et forslag til områderegulering for vindkraftanlegg på høring og legge forslaget ut til offentlig ettersyn etter bestemmelsene i § 12-10 for reguleringsplaner.

For planleggingen gjelder for øvrig de vanlige regler om behandling og rettsvirkning av vedkommende plantype.

Endret ved lover 16 des 2016 nr. 100 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1606), 16 juni 2023 nr. 73 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 896).

Kapittel 4. Generelle utredningskrav

§ 4-1. Planprogram

For alle regionale planer og kommuneplaner, og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal det som ledd i varsling av planoppstart utarbeides et planprogram som grunnlag for planarbeidet. Kongen kan ved forskrift gjøre unntak fra kravet om planprogram for reguleringsplaner.

Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegget for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger. Forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn normalt samtidig med varsling av planoppstart. Planprogrammet fastsettes ordinært av planmyndigheten.

Dersom berørte regionale og statlige myndigheter på grunnlag av forslag til planprogram vurderer at planen kan komme i konflikt med nasjonale eller viktige regionale hensyn, skal dette framgå av uttalelsen til forslaget til planprogram.

Dersom planen kan få vesentlige miljøvirkninger i en annen stat, skal planmyndigheten sende forslag til program for planarbeidet til berørte myndigheter i denne staten til uttalelse.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834).

§ 4-2. Planbeskrivelse og konsekvensutredning

Alle forslag til planer etter loven skal ved offentlig ettersyn ha en planbeskrivelse som beskriver planens formål, hovedinnhold og virkninger, samt planens forhold til rammer og retningslinjer som gjelder for området, jf. også § 11-8 a femte ledd.

For regionale planer og kommuneplaner med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal planbeskrivelsen gi en særskilt vurdering og beskrivelse – konsekvensutredning – av planens virkninger for miljø og samfunn.[1]

Kongen kan gi forskrift om planprogram, planbeskrivelse og konsekvensutredninger, herunder om behandling av planer med grenseoverskridende virkninger.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr.

1328).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 1a (direktiv 2011/92 som endret ved direktiv 2014/52) og nr. 1g (direktiv 2001/42).

§ 4-3. Samfunnssikkerhet og risiko- og sårbarhetsanalyse

Ved utarbeidelse av planer for utbygging skal planmyndigheten påse at risiko- og sårbarhetsanalyse gjennomføres for planområdet, eller selv foreta slik analyse. Analysen skal vise alle risiko- og sårbarhetsforhold som har betydning for om arealet er egnet til utbyggingsformål, og eventuelle endringer i slike forhold som følge av planlagt utbygging. Område med fare, risiko eller sårbarhet avmerkes i planen som hensynssone, jf. §§ 11-8 og 12-6. Planmyndigheten skal i arealplaner vedta slike bestemmelser om utbyggingen i sonen, herunder forbud, som er nødvendig for å avverge skade og tap.

Kongen kan gi forskrift om risiko- og sårbarhetsanalyser.

Kapittel 5. Medvirkning i planleggingen

§ 5-1. Medvirkning

Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private.

Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte.

§ 5-2. Høring og offentlig ettersyn

Når loven her bestemmer at et planforslag skal sendes på høring, skal forslaget sendes til alle statlige, regionale og kommunale myndigheter og andre offentlige organer, private organisasjoner og institusjoner, som blir berørt av forslaget, til uttalelse innen en fastsatt frist.

Når loven her bestemmer at et forslag skal legges ut til offentlig ettersyn, skal minst ett eksemplar av forslaget være lett tilgjengelig for alle, slik at enhver kan sette seg inn i det. Ved kunngjøring av planutkast skal det gjøres oppmerksom på om det foreligger alternative utkast til planen som ikke har

vært eller vil bli kunngjort. Det skal i tilfelle også opplyses at de er tilgjengelige på planmyndighetens kontor.

Det skal legges til rette for elektronisk presentasjon og dialog i alle faser av planprosessen.

Nærmere krav til høring og offentlig ettersyn framgår av bestemmelsene for den enkelte plantype.

§ 5-3. Regionalt planforum

I hver region skal det være et regionalt planforum. I planforumet skal statlige, regionale og kommunale interesser klarlegges og søkes samordnet i forbindelse med arbeidet med regionale og kommunale planer.

Regional planmyndighet oppretter regionalt planforum. Statlige og regionale organer og kommuner som er berørt av den aktuelle sak, skal delta. Andre representanter for berørte interesser kan inviteres til å delta i planforumets møter.

Regional planmyndighet har ansvar for planforumets ledelse og sekretariat.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834).

§ 5-4. Myndighet til å fremme innsigelse til planforslag

Berørt statlig og regionalt organ kan fremme innsigelse til forslag til kommuneplanens arealdel og reguleringsplan i spørsmål som er av nasjonal eller vesentlig regional betydning, eller som av andre grunner er av vesentlig betydning for vedkommende organs saksområde.

Andre kommuner kan fremme innsigelse mot forslag til slike planer i spørsmål som er av vesentlig betydning for kommunens innbyggere, for næringslivet eller natur- eller kulturmiljøet i kommunen, eller for kommunens egen virksomhet eller planlegging.

Sametinget kan fremme innsigelse mot slike planer i spørsmål som er av vesentlig betydning for samisk kultur eller næringsutøvelse.

Dersom planforslaget er i strid med bestemmelser i loven, forskrift, statlig planretningslinje, statlig eller regional planbestemmelse, eller overordnet plan, kan det fremmes innsigelse.

Innsigelse skal fremmes så tidlig som mulig og senest innen den frist som er fastsatt for høringen av planforslaget. Innsigelse skal begrunnes. Innsigelse fra statlig og regionalt organ skal være begrunnet i vedtatte nasjonale eller regionale mål, rammer og retningslinjer.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 63 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 757).

§ 5-5. Begrensning i adgangen til å fremme innsigelse

Det kan ikke fremmes ny innsigelse mot forhold fastsatt i formål og bestemmelser som det tidligere har vært fremmet innsigelse mot, og som har blitt avgjort i løpet av de ti foregående år. Det kan heller ikke fremmes innsigelse mot forhold i plansak som det kunne ha vært fremmet innsigelse mot i forbindelse med en tidligere plan om samme forhold vedtatt i løpet av de ti foregående år. Dersom kommunen og innsigelsesorganet er uenig om adgangen til å fremme innsigelse etter denne bestemmelsen er avskåret, avgjør departementet spørsmålet når innsigelsessaken er sendt til departementet.

I tilfeller som nevnt i første ledd tredje punktum får kommunens planvedtak først virkning når departementet har avgjort at innsigelsesadgangen er avskåret. Dersom departementet finner at innsigelsesadgangen er i behold, behandles saken videre på vanlig måte.

Retten til å fremme innsigelse bortfaller dersom kravet til deltakelse i planprosessen etter § 3-2 tredje ledd ikke er oppfylt, forutsatt at planmyndigheten har oppfylt sin varslingsplikt og kravene til varsling for vedkommende plantype.

Endret ved lov 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727).

§ 5-6. Mekling og avgjørelse av departementet

Finner kommunen ikke å kunne ta hensyn til innsigelsen, skal det ordinært foretas mekling mellom partene. Dersom enighet ikke oppnås, treffer kommunen planvedtak og sender planen og innsigelsen, med meklerens tilråding, til departementet. Departementet avgjør om innsigelsen skal tas til følge og planen endres.

Kommunen skal innen to uker etter kommunestyrets vedtak oversende saken til statsforvalteren. Statsforvalteren bør innen fire uker etter at saken er mottatt fra kommunen, oversende innsigelsene til departementet. Fristen for statsforvalteren kan forlenges med ytterligere seks uker dersom det er nødvendig i store og kompliserte saker, og der det er behov for ytterligere avklaring mv.

Kongen avgjør hvem som skal være mekler.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 5-7. Søksmål om gyldigheten av innsigelse og departementets avgjørelse

En kommune kan reise søksmål om gyldigheten av en innsigelse etter § 5-4 og departementets avgjørelse etter § 5-6. Søksmålet må reises innen seks måneder etter at innsigelsen ble fremmet eller avgjørelsen truffet. Søksmål om gyldigheten av en innsigelse kan ikke reises etter at det er foretatt mekling etter § 5-6. Forvaltningens behandling av innsigelsen stilles i bero mens søksmålet er til behandling i domstolene.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 63 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 757).

II. Nasjonale planoppgaver

Kapittel 6. Statlige planretningslinjer og planvedtak

§ 6-1. Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

For å fremme en bærekraftig utvikling skal Kongen hvert fjerde år utarbeide et dokument med nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Dette skal følges opp i planleggingen etter denne lov og legges til grunn for statens deltaking.

§ 6-2. Statlige planretningslinjer

Kongen kan gi statlige planretningslinjer for landet som helhet eller for et geografisk avgrenset område.

Statlige planretningslinjer skal legges til grunn ved:

a. statlig, regional og kommunal planlegging etter loven her,
b. enkeltvedtak som statlige, regionale og kommunale organer treffer etter loven her eller annen lovgivning.

Forslag til statlige planretningslinjer skal sendes på høring med seks ukers frist for uttalelse før de vedtas.

Departementet skal gjøre statlige planretningslinjer kjent for alle berørte offentlige organer, interesserte organisasjoner og institusjoner, og allmennheten.

§ 6-3. Statlige planbestemmelser

Når det er nødvendig for å ivareta nasjonale eller regionale interesser, kan Kongen etter samråd med de berørte kommuner og regionale planmyndigheter for et tidsrom av inntil ti år nedlegge forbud mot at det innenfor nærmere avgrensede geografiske områder, eller i hele landet, blir iverksatt særskilt angitte bygge- eller anleggstiltak uten samtykke av departementet, eller bestemme at slike tiltak uten slikt samtykke bare kan iverksettes i samsvar med bindende arealdel av kommuneplan eller reguleringsplan etter denne lov. Kongen kan forlenge forbudet med fem år av gangen.

Før vedtak fattes, skal forslag til bestemmelse sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn i de berørte kommuner med seks ukers frist for uttalelse, og gjøres tilgjengelig gjennom minst én avis som er alminnelig lest på stedet, og på internett.

Statlige planbestemmelser skal etter vedtak kunngjøres i Norsk Lovtidend og gjøres kjent for alle berørte offentlige organer, interesserte organisasjoner og institusjoner, og allmennheten.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 52.

§ 6-4. Statlig arealplan

Når gjennomføringen av viktige statlige eller regionale utbyggings-, anleggs- eller vernetiltak gjør det nødvendig, eller når andre samfunnsmessige hensyn tilsier det, kan departementet henstille til vedkommende kommune om å utarbeide arealdel til kommuneplan eller reguleringsplan etter lovens kapittel 11 og 12.

På samme vilkår kan departementet selv utarbeide og vedta slik plan. Departementet trer da inn i myndigheten til kommunestyret. Vedkommende kommune plikter å gi departementet nødvendig bistand i arbeidet.

Departementet kan i den enkelte sak bestemme at endelig konsesjon til kraftproduksjonsanlegg etter energiloven, vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven uten videre skal ha virkning som statlig arealplan. Dette gjelder ikke for konsesjon til vindkraft- og solkraftanlegg på land etter energiloven § 3-1.

Departementets vedtak om statlig arealplan kan ikke påklages.

Endret ved lover 16 juni 2023 nr. 73 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 896), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

III. Regional planlegging

Kapittel 7. Regional planstrategi

§ 7-1. Regional planstrategi

Regional planmyndighet skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide en regional planstrategi i samarbeid med kommuner, statlige organer, organisasjoner og institusjoner som blir berørt av planarbeidet.

Planstrategien skal redegjøre for viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer, vurdere langsiktige utviklingsmuligheter og ta stilling til langsiktige utviklingsmål og hvilke spørsmål som skal tas opp gjennom videre regional planlegging.

Den regionale planstrategien skal inneholde en oversikt over hvordan de prioriterte planoppgavene skal følges opp og opplegget for medvirkning i planarbeidet.

Kongen kan gi forskrift om innholdet i og opplegget for de enkelte delene av den regionale planleggingen.

Endret ved lov 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727).

§ 7-2. Behandling og virkning av regional planstrategi

Forslag til regional planstrategi sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Fristen for å komme med uttalelse skal være minst seks uker. Planstrategien vedtas av regional planmyndighet.

Statlige og regionale organer og kommunene skal legge den regionale planstrategien til grunn for det videre planarbeidet i regionen.

Endret ved lov 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501).

Kapittel 8. Regional plan og planbestemmelse

§ 8-1. Regional plan

Regional planmyndighet skal utarbeide regionale planer for de spørsmål som er fastsatt i den regionale planstrategien.

Kongen kan gi pålegg om å utarbeide regional plan for bestemte

virksomhetsfelt, tema eller geografiske områder og gjennom forskrift fastsette nærmere bestemmelser om innhold, organisering og om planen skal godkjennes av Kongen.

Departementet kan gi forskrift om tekniske kvalitetskrav til regionale planer og om inndelingen av arealsoner.

Som del av regional plan skal det samtidig utarbeides et handlingsprogram for gjennomføring av planen.

Handlingsprogrammet skal vedtas av regional planmyndighet. Behovet for rullering skal vurderes årlig.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501), 18 juni 2021 nr. 130 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2008).

§ 8-2. Virkning av regional plan

Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen.

§ 8-3. Utarbeiding av regional plan

Ved utarbeiding av regional plan skal regional planmyndighet samarbeide med berørte offentlige myndigheter og organisasjoner. Statlige organer og kommuner har rett og plikt til å delta i planleggingen når den berører deres virkeområde eller egne planer og vedtak.

Regional planmyndighet utarbeider forslag til planprogram i samarbeid med berørte kommuner og statlige myndigheter, jf. § 4-1. Forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn med minst seks ukers frist. Planprogrammet fastsettes av regional planmyndighet.

Forslag til regional plan sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn med minst seks ukers frist. Regionale planer med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging skal inneholde en særskilt vurdering og beskrivelse av planens virkninger for miljø og samfunn, jf. § 4-2 andre ledd.

§ 8-4. Vedtak av regional plan

Regional plan vedtas med endelig virkning av regional planmyndighet dersom saken ikke bringes inn for departementet etter bestemmelsen i andre ledd, eller annet følger av forskrift til § 8-1 andre ledd. Kommunene, statsforvalteren og

berørte statlige organer skal underrettes om vedtaket. Et eksemplar av planen sendes til departementene til orientering.

Dersom statlig organ av hensyn til nasjonale eller statlige interesser på vedkommendes ansvarsområde, eller kommune som blir direkte berørt av planen, har vesentlige innvendinger mot planens mål eller retningslinjer, kan de kreve at saken bringes inn for departementet, som kan gjøre de endringer som finnes påkrevd. Tilsvarende gjelder ved vedtak av regional planbestemmelse etter § 8-5. Etter at planen er vedtatt, har fylkeskommunen ansvar for å avklare om innvendinger står ved lag og eventuelt sende planen videre til departementet.

Selv om saken ikke bringes inn for departementet etter foregående ledd, kan departementet, etter at regional planmyndighet er gitt høve til å uttale seg, foreta endringer i planen ut fra nasjonale interesser. Regional planmyndighet må være underrettet om at planen vil bli endret innen tre måneder etter at departementet har mottatt den.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 8-5. Regional planbestemmelse

Regional planmyndighet kan fastsette regional planbestemmelse knyttet til retningslinjer for arealbruk i en regional plan som skal ivareta nasjonale eller regionale hensyn og interesser. Bestemmelsen kan fastsette at det for et tidsrom av inntil ti år nedlegges forbud mot at det blir iverksatt særskilt angitte bygge- eller anleggstiltak uten samtykke innenfor nærmere avgrensede geografiske områder, eller bestemme at slike tiltak uten slikt samtykke bare kan iverksettes i samsvar med godkjent arealplan etter denne lov.

Forslag om regional planbestemmelse skal utarbeides og behandles i samsvar med reglene i §§ 8-3 og 8-4, og kan fremmes i forbindelse med utarbeiding av en regional plan.

Regional planmyndighet kan, etter samråd med statsforvalteren og berørte kommuner, forlenge forbudet med fem år av gangen.

Samtykke til å iverksette tiltak som omfattes av regional planbestemmelse kan gis av regional planmyndighet etter samråd med statsforvalteren og berørte kommuner.

Regional planbestemmelse skal kunngjøres i Norsk Lovtidend og gjøres tilgjengelig på internett. Et eksemplar av planbestemmelsen skal sendes til departementet, statsforvalteren og berørte kommuner og statlige myndigheter.

Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 21 juni 2024 nr. 52.

Kapittel 9. Interkommunalt plansamarbeid

§ 9-1. Interkommunalt plansamarbeid

To eller flere kommuner bør samarbeide om planlegging etter denne lov når det er hensiktsmessig å samordne planleggingen over kommunegrenser. Samarbeidet kan omfatte alle kommunale plantyper.

Interkommunalt plansamarbeid kan igangsettes som gjennomføring av regional planstrategi. Regional planmyndighet eller statlige myndigheter kan anmode kommunene om å innlede et slikt samarbeid når det anses nødvendig for å ivareta hensyn og løse oppgaver som går ut over den enkelte kommune.

Når det anses nødvendig for å ivareta og løse nasjonale og viktige regionale hensyn og oppgaver, kan departementet pålegge kommuner å inngå i et slikt plansamarbeid. Herunder kan det bestemme organisering av plansamarbeidet, om hvilke oppgaver samarbeidet skal gjelde og om hvilket geografisk område det skal omfatte. Før slike bestemmelser gis, skal vedkommende kommuner ha hatt anledning til å uttale seg.

§ 9-2. Organisering

Planarbeidet ledes av et styre med samme antall representanter fra hver kommune, med mindre kommunene er enige om noe annet. Med mindre annet er vedtatt av kommunene, fastsetter styret selv regler for sitt arbeid og organiserer planarbeidet slik det finner det hensiktsmessig.

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om organisering av interkommunalt plansamarbeid.

§ 9-3. Planprosess og planinnhold

For planprosess og innhold i planene gjelder reglene for vedkommende plantype, jf. kapittel 11 og 12. Hver kommune har ansvar for at saksbehandlingsreglene følges innenfor sitt område.

De deltakende kommuner kan overføre til styret den myndighet til å treffe vedtak om planprosessen som etter loven er lagt til kommunen.

Hvert kommunestyre treffer endelig planvedtak for sitt område.

§ 9-4. Overføring til regional plan

Et flertall av kommunene kan til enhver tid anmode regional planmyndighet om å ta over planarbeidet som regional plan, på grunnlag av det planarbeidet som er utført.

Regional planmyndighet og statlig myndighet kan anmode kommunene om at arbeidet føres videre som regional plan når det anses nødvendig for å ivareta hensyn og løse oppgaver som går ut over den enkelte kommune. Et flertall av kommunene kan samtykke i dette.

Departementet kan bestemme at planarbeidet skal føres videre som regional plan. Før slikt vedtak treffes, skal kommunene ha fått anledning til å uttale seg.

§ 9-5. Uenighet

Er kommunene uenige om innholdet i et samlet planforslag, kan styret eller den enkelte kommune anmode statsforvalteren eller regional planmyndighet om å mekle.

En kommune kan med tre måneders skriftlig varsel tre ut av plansamarbeidet. De øvrige kommunene kan fortsette plansamarbeidet for det området de dekker.

Departementet kan pålegge den enkelte kommune fortsatt å delta i samarbeidet.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 9-6. Gjennomføring og endring

Partene i et interkommunalt plansamarbeid bør inngå avtale om gjennomføring av planer som er vedtatt på grunnlag av slikt samarbeid, når det er behov for samordning av bruk av virkemidler for gjennomføring.

Dersom en kommune eller regional planmyndighet ensidig ønsker å endre en plan etter kapitlet her, skal de øvrige deltakende og berørte parter få skriftlig varsel om dette før planarbeidet starter.

§ 9-7. Plansamarbeid mellom regioner og kommuner

Reglene i dette kapittel gjelder tilsvarende for plansamarbeid mellom en eller flere regioner og en eller flere kommuner.

Departementet kan pålegge slikt plansamarbeid når det er nødvendig for å løse planleggingsoppgaver for større områder under ett. Herunder kan departementet gi bestemmelser om formålet med samarbeidet, hvilke oppgaver samarbeidet skal gjelde, hvilket geografisk område det skal omfatte, organisering av nødvendige samarbeidsorganer, og statens medvirkning. Før slike bestemmelser gis, skal vedkommende regioner og kommuner ha hatt anledning til å uttale seg.

IV. Kommunal planlegging

Kapittel 10. Kommunal planstrategi

§ 10-1. Kommunal planstrategi

Kommunestyret skal minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.

Kommunen skal i arbeidet med kommunal planstrategi innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Kommunen bør også legge opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.

Ved behandlingen skal kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer. Kommunestyret kan herunder ta stilling til om det er behov for å igangsette arbeid med nye arealplaner i valgperioden, eller om gjeldende planer bør revideres eller oppheves.

Utarbeiding og behandling av kommunal planstrategi kan slås sammen med og være del av oppstart av arbeidet med kommuneplanen, jf. kapittel 11.

Kapittel 11. Kommuneplan

§ 11-1. Kommuneplan

Kommunen skal ha en samlet kommuneplan som omfatter samfunnsdel med handlingsdel og arealdel.

Kommuneplanen skal ivareta både kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver, og bør omfatte alle viktige mål og oppgaver i kommunen. Den skal ta utgangspunkt i den kommunale planstrategien og legge retningslinjer og pålegg fra statlige og regionale myndigheter til grunn.

Det kan utarbeides kommunedelplan for bestemte områder, temaer eller virksomhetsområder.

Kommuneplanen skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer, og revideres årlig. Økonomiplanen etter kommuneloven § 14-2 bokstav a kan inngå i eller utgjøre handlingsdelen.

Kongen kan gi forskrift om:

a. innhold i generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel, jf. § 11-9
b. underformål av arealformål, jf. §§ 11-7 og 12-5
c. behandling av kommuneplanen, jf. §§ 11-12 til 11-17
d. samordnet gjennomføring av samfunnsdelen av kommuneplan og økonomiplan etter kommuneloven, jf. §§ 11-2 til 11-12.

Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 11-2. Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel skal ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Den bør inneholde en beskrivelse og vurdering av alternative strategier for utviklingen i kommunen.

Kommuneplanens samfunnsdel skal være grunnlag for sektorenes planer og virksomhet i kommunen. Den skal gi retningslinjer for hvordan kommunens egne mål og strategier skal gjennomføres i kommunal virksomhet og ved medvirkning fra andre offentlige organer og private.

Kommunedelplaner for temaer eller virksomhetsområder skal ha en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer. Handlingsdelen skal revideres årlig.

For utarbeiding og vedtak av kommuneplanens samfunnsdel gjelder §§ 11-12 til 11-15.

§ 11-3. Virkningen av kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel skal legges til grunn for kommunens egen virksomhet og for statens og regionale myndigheters virksomhet i kommunen.

Kommuneplanens handlingsdel gir grunnlag for kommunens prioritering av ressurser, planleggings- og samarbeidsoppgaver og konkretiserer tiltakene innenfor kommunens økonomiske rammer.

§ 11-4. Revisjon av kommuneplanens samfunnsdel og kommunedelplan og rullering av handlingsdel

Ved revisjon av kommuneplanens samfunnsdel og kommunedelplaner gjelder bestemmelsene om kommunal planstrategi, jf. § 10-1, og om behandling av kommuneplan, jf. §§ 11-12 til 11-15.

For den årlige rullering av kommuneplanens handlingsdel, jf. § 11-1, skal kommunen innhente synspunkter fra berørte statlige og regionale organer og andre som har ansvar for gjennomføring av tiltak i handlingsdelen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 14 dager før kommunestyrets behandling.

Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 11-5. Kommuneplanens arealdel

Kommunen skal ha en arealplan for hele kommunen (kommuneplanens arealdel) som viser sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk. Det kan utarbeides arealplaner for deler av kommunens område.

Kommuneplanens arealdel skal angi hovedtrekkene i arealdisponeringen og rammer og betingelser for hvilke nye tiltak og ny arealbruk som kan settes i verk, samt hvilke viktige hensyn som må ivaretas ved disponeringen av arealene. Kommuneplanens arealdel skal omfatte plankart, bestemmelser og planbeskrivelse hvor det framgår hvordan nasjonale mål og retningslinjer, og overordnede planer for arealbruk, er ivaretatt.

Plankartet skal i nødvendig utstrekning vise hovedformål og hensynssoner for bruk og vern av arealer.

Kommunen kan etter vurdering av eget behov detaljere kommuneplanens

arealdel for hele eller deler av kommunens område med nærmere angitte underformål for arealbruk, hensynssoner og bestemmelser, jf. §§ 11-7 til 11-11.

§ 11-6. Rettsvirkning av kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel fastsetter framtidig arealbruk for området og er ved kommunestyrets vedtak bindende for nye tiltak eller utvidelse av eksisterende tiltak som nevnt i § 1-6. Planen gjelder fra kommunestyrets vedtak, dersom ikke saken skal avgjøres av departementet etter § 11-16.

Tiltak etter § 1-6 må ikke være i strid med planens arealformål og generelle bestemmelser, samt bestemmelser knyttet til arealformål og hensynssoner.

Der det ikke gjelder eller er stilt krav om reguleringsplan, jf. § 12-1 andre ledd, skal kommuneplanens arealdel følges ved avgjørelse av søknad om tillatelse eller ved forestående av tiltak etter reglene i §§ 20-2 til 20-5.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 11-7. Arealformål i kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel skal i nødvendig utstrekning vise arealformål som er angitt i nr. 1 til 6. Hovedformålene kan etter behov inndeles i angitte underformål.

Arealformål:

1. Bebyggelse og anlegg.
   Underformål:
   boligbebyggelse, fritidsbebyggelse, sentrumsformål, kjøpesenter, forretninger, bebyggelse for offentlig eller privat tjenesteyting, fritids- og turistformål, råstoffutvinning, næringsbebyggelse, idrettsanlegg, andre typer anlegg, uteoppholdsarealer, gravplasser.
2. Samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur.
   Underformål:
   veg, bane, lufthavn, havn, hovednett for sykkel, kollektivnett, kollektivknutepunkt, parkeringsplasser, traseer for teknisk infrastruktur.
3. Grønnstruktur.
   Underformål:
   naturområder, turdrag, friområder og parker.
4. Forsvaret.
   Underformål:

ulike typer militære formål.

5. Landbruks-, natur- og friluftsformål samt reindrift.
Underformål:
   a. areal for nødvendige tiltak for landbruk og reindrift og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag,
   b. areal for spredt bolig-, fritids- eller næringsbebyggelse mv., jf. § 11-11 nr. 2.
6. Bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsone.
Underformål:
ferdsel, farleder, fiske, akvakultur, drikkevann, natur- og friluftsområder hver for seg eller i kombinasjon.

I områder hvor arealplanen bare angir hovedformål for arealbruk, skal det i nødvendig utstrekning gis bestemmelser som klargjør vilkårene for bruk og vern av arealene, jf. §§ 11-9 til 11-11.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 11-8. Hensynssoner

Kommuneplanens arealdel skal i nødvendig utstrekning vise hensyn og restriksjoner som har betydning for bruken av areal. Hensyn og forhold som inngår i tredje ledd bokstav a til f, kan markeres i arealdelen som hensynssoner med tilhørende retningslinjer og bestemmelser. Det kan angis flere soner for samme areal.

Til hensynssone skal det i nødvendig utstrekning angis hvilke bestemmelser og retningslinjer som gjelder eller skal gjelde i medhold av loven eller andre lover for å ivareta det hensynet sonen viser.

Det kan fastsettes følgende hensynssoner:

a. Sikrings-, støy- og faresoner med angivelse av fareårsak eller miljørisiko.
   Det kan gis bestemmelser som forbyr eller setter vilkår for tiltak eller virksomheter, jf. § 1-6, innenfor sonen.
b. Sone med særlige krav til infrastruktur med angivelse av type infrastruktur.
   Det kan gis bestemmelser om krav til infrastruktur i et utbyggingsområde etter § 11-9 nr. 3, og om omfang, utforming, funksjons- og kvalitetskrav, standardnivå, avstand til midtlinje i veg og byggegrenser, samt forbud mot eller påbud om bestemte løsninger.

c. Sone med særlig hensyn til landbruk, reindrift, mineralressurser, friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø, med angivelse av interesse.

For randsonen til nasjonalparker og landskapsvernområder kan det, samtidig med fastsetting av verneforskrift for nytt verneområde eller revisjon av verneforskrift eller forvaltningsplan for etablerte verneområder, fastsettes bestemmelser for å hindre vesentlig forringelse av verneverdiene i verneområdet.

Det kan gis retningslinjer om begrensninger av virksomhet og vilkår for tiltak for å ivareta interessen i sonen.

Det kan gis retningslinjer om hvilke hensyn som skal vektlegges ved praktisering av annen lovgivning så langt kommunen er tillagt myndighet etter vedkommende lov.

d. Sone for båndlegging i påvente av vedtak etter plan- og bygningsloven eller andre lover, eller som er båndlagt etter slikt rettsgrunnlag, med angivelse av formålet.

Båndlegging i påvente av vedtak etter plan- og bygningsloven eller andre lover er tidsbegrenset til fire år, men kan etter søknad til departementet forlenges med fire år.

e. Sone som gjelder felles planlegging for flere eiendommer, fortetting, omforming og fornyelse og bruk av særskilte gjennomføringsvirkemidler.

Ved bruk av denne hensynssonen gjelder § 11-8 a.

f. Sone hvor gjeldende reguleringsplan fortsatt skal gjelde uendret. Ved bruk av denne hensynssonen skal kommunen vurdere om reguleringsplanene er i samsvar med nasjonale og regionale interesser.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 11-8 a. Utarbeiding av plan som gjelder felles planlegging for flere eiendommer, fortetting, omforming og fornyelse mv.

Til hensynssoner som nevnt i § 11-8 tredje ledd bokstav e kan kommunen gi bestemmelser om krav om felles planlegging for flere eiendommer, herunder om særlige samarbeids- eller eierformer samt fortetting, omforming og fornyelse, og krav til infrastruktur som nevnt i § 11-8 tredje ledd bokstav b.

Kommunen kan gi retningslinjer til hensynssoner som nevnt i § 11-8 tredje ledd bokstav e, blant annet om forhold som skal avklares og belyses i videre

reguleringsarbeid, og om samordning internt i kommunen og med statlige eller regionale myndigheter.

Kommunen kan fastsette en strategi for utviklingen av området som omfatter hensynssoner etter § 11-8 tredje ledd bokstav e. Strategien skal omtale de målene, rammene og hensynene som skal være retningsgivende for den etterfølgende planleggingen og utbyggingen av området. Forslaget til strategi skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Fristen for å gi uttalelse skal være minst seks uker. Når strategien er fastsatt, skal kommunen gjøre den tilgjengelig på internett. Før kommunen gjør vesentlige endringer i strategien, skal berørte myndigheter, grunneierne og festerne av eiendommer, og andre berørte, på en hensiktsmessig måte gis anledning til å uttale seg.

Før kommunen fastsetter hensynssoner etter § 11-8 tredje ledd bokstav e, skal den legge til rette for at planen kan gjennomføres effektivt. Kommunen skal aktivt legge til rette for samarbeid om planforslaget med berørte grunneiere, festere, utbyggere, statlige og regionale myndigheter, beboere og virksomheter i området og andre interesserte. Berørte offentlige organer skal aktivt bidra til effektive samordningsprosesser med kommunen. Planarbeid etter dette leddet skal tilpasses planens omfang, kompleksitet og plannivå.

Innspill i samarbeids- og medvirkningsprosessen skal dokumenteres, behandles og besvares på en måte som gjør etterprøving mulig. Det skal redegjøres særskilt for hvordan det er tilrettelagt for planens gjennomføring i planbeskrivelsen etter § 4-2 første ledd eller etter saksframlegget til kommunestyret etter § 11-14 andre ledd eller § 12-12 første ledd.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 11-9. Generelle bestemmelser til kommuneplanens arealdel

Kommunen kan uavhengig av arealformål vedta bestemmelser til kommuneplanens arealdel om:

1. krav om reguleringsplan for visse arealer eller for visse tiltak, herunder at det skal foreligge områderegulering før detaljregulering kan vedtas,
2. innholdet i utbyggingsavtaler, jf. § 17-2,
3. krav til nærmere angitte løsninger for vannforsyning, avløp, avrenning, avfallssystem, veg og annen transport i forbindelse med nye bygge- og anleggstiltak, herunder forbud mot eller påbud om slike løsninger, og krav til det enkelte anlegg, jf. § 18-1. Det kan også gis bestemmelse om tilrettelegging for forsyning av vannbåren varme til ny bebyggelse, jf. § 27-5,

4. rekkefølgekrav for å sikre etablering av samfunnsservice, teknisk infrastruktur, grønnstruktur før områder tas i bruk og tidspunkt for når områder kan tas i bruk til bygge- og anleggsformål, herunder rekkefølgen på utbyggingen,
5. tomtestørrelse, byggegrenser, utbyggingsvolum og funksjonskrav, herunder om universell utforming, leke-, ute- og oppholdsplasser, skilt og reklame, parkering, frikjøp av parkeringsplasser etter § 28-7 og oppdeling av boenheter til hybler,
6. miljøkvalitet, estetikk, natur, landskap og grønnstruktur, herunder om midlertidige og flyttbare konstruksjoner og anlegg,
7. hensyn som skal tas til bevaring av eksisterende bygninger og annet kulturmiljø,
8. forhold som skal avklares og belyses i videre reguleringsarbeid, herunder bestemmelser om miljøoppfølging og -overvåking.

Endret ved lover 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195), 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 11-10. Bestemmelser til arealformål etter § 11-7 nr. 1, 2, 3 og 4

Til arealformål nr. 1, 2, 3 og 4 i § 11-7 kan det i nødvendig utstrekning gis bestemmelser om:

1. at mindre utbyggingstiltak ikke krever ytterligere plan dersom det er gitt bestemmelser om utbyggingsvolum og uteareal, og forholdet til transportnett og annet lovverk er ivaretatt,
2. fysisk utforming av anlegg,
3. hvilke arealer som skal være til offentlige formål eller fellesareal,
4. lokalisering, bruk og strenghetsklasser for avkjørsler til veg,
5. i hvilke områder Forsvaret i medhold av § 20-7 selv kan fatte vedtak om virksomhet, bygg og anlegg.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 11-11. Bestemmelser til arealformål etter § 11-7 nr. 5 og 6

Til arealformålene nr. 5 og 6 i § 11-7 kan det i nødvendig utstrekning gis bestemmelser om:

1. omfang, lokalisering og utforming av bygninger og anlegg til landbruk og reindrift som nevnt i § 11-7 andre ledd nr. 5,
2. at spredt bolig-, fritids- eller næringsbebyggelse og annen bebyggelse kan tillates gjennom behandling av enkeltvise søknader eller reguleringsplan når formålet, bebyggelsens omfang og lokalisering er nærmere angitt i arealplanen,
3. bruk og vern av vannflate, vannsøyle og bunn,
4. å tillate nødvendige bygninger, mindre anlegg og opplag i 100-metersbeltet langs sjøen med sikte på landbruk, reindrift, fiske, fangst, akvakultur og ferdsel til sjøs,
5. at det for områder inntil 100 meter langs vassdrag skal være forbudt å sette i verk bestemt angitte bygge- og anleggstiltak. I slikt område kan det også gis bestemmelser for å sikre eller opprettholde kantvegetasjon, og for å sikre allmennhetens tilgang til strandsonen,
6. ferdsel i områder med spesielle vernehensyn og på sjøen,
7. hvilke artsgrupper eller arter av akvakultur som enkeltvis eller i kombinasjon kan etableres.

Endret ved lov 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727).

§ 11-12. Oppstart av arbeid med kommuneplan

Kommuneplanen kan utarbeides samlet eller for samfunnsdel og kommuneplanens arealdel hver for seg, jf. §§ 11-2 og 11-5.

Når planarbeid, herunder revisjon av plan, igangsettes, skal berørte offentlige organer og andre interesserte varsles om formål og viktige problemstillinger for planarbeidet. Det skal alltid kunngjøres en melding om dette i minst én avis som er alminnelig lest på stedet, og på internett.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 52.

§ 11-13. Utarbeiding av planprogram

For kommuneplan skal det utarbeides planprogram etter reglene i § 4-1. Forslag til planprogram skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn normalt samtidig med varsel om oppstart og kunngjøring av planarbeidet, og gjøres tilgjengelig på internett. Fristen for å gi uttalelse skal være minst seks uker.

Planprogrammet fastsettes av kommunestyret. Kommunestyret kan delegere myndigheten i samsvar med kommunelovens regler. Kommuneplaner med retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging skal inneholde en

særskilt vurdering og beskrivelse av planens virkninger for miljø og samfunn, jf. § 4-2 andre ledd.
Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834), 21 juni 2024 nr. 52.

§ 11-14. Høring av planforslag

Forslag til kommuneplanens samfunnsdel og kommuneplanens arealdel sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn, kunngjøres i minst én avis som er alminnelig lest på stedet og gjøres tilgjengelig på internett. Fristen for å gi uttalelse og eventuelt å fremme innsigelse til kommuneplanens arealdel skal være minst seks uker.

Av saksframlegget skal det framgå hvordan virkningene av planen og innkomne uttalelser til planforslaget har vært vurdert, og hvilken betydning disse er tillagt ved vedtaket, jf. § 11-8 a femte ledd. Det skal også framgå hvordan planen ivaretar nasjonale og regionale hensyn.
Endret ved lover 21 juni 2024 nr. 52, 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 11-15. Vedtak av kommuneplan

Kommunestyret selv vedtar kommuneplanen. Dersom kommunestyret vil treffe vedtak om kommuneplanens arealdel som medfører en bruk av arealer som ikke har vært gjenstand for høring under planbehandlingen, må de deler av planen som ønskes endret, tas opp til ny behandling.

Planen skal kunngjøres og gjøres tilgjengelig på internett. Et eksemplar av planen skal sendes til departementet, statsforvalteren, regional planmyndighet og berørte statlige myndigheter.

Kommunestyrets vedtak om kommuneplan kan ikke påklages.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 21 juni 2024 nr. 52.

§ 11-16. Innsigelse og vedtak av departementet

For innsigelse til kommuneplanens arealdel gjelder §§ 5-4 til 5-6. Dersom innsigelsen knytter seg til klart avgrensede deler av planen, kan kommunestyret likevel vedta at de øvrige delene av kommuneplanens arealdel skal ha rettsvirkning.

Departementet avgjør om innsigelsen skal tas til følge og kan i den forbindelse gjøre de endringer i kommuneplanens arealdel som finnes påkrevd.

Departementet kan, selv om det ikke er reist innsigelse, oppheve hele eller deler av planen eller gjøre de endringer som finnes påkrevd, dersom den strider mot nasjonale interesser eller regional plan. Kommunen skal ha fått mulighet til å uttale seg før departementet treffer vedtak. Kommunen må innen tre måneder etter at departementet har mottatt den være underrettet om at planen kan bli endret.

Departementets vedtak kan ikke påklages.

§ 11-17. Endring og oppheving av kommuneplanens arealdel

For endring og oppheving av planen gjelder samme bestemmelser som for utarbeiding av ny plan. Kommunestyret kan delegere myndighet til å vedta mindre endringer i planen i samsvar med kommunelovens regler. Før det treffes slikt vedtak, skal saken forelegges berørte myndigheter. Jf. for øvrig § 1-9.

§ 11-18. Begrensning i adgangen til å endre deler av kommuneplanens arealdel

Når nasjonale eller viktige regionale eller kommunale hensyn tilsier det, kan Kongen bestemme at nærmere angitte deler av arealdelen ikke skal kunne endres eller oppheves innen en nærmere angitt tidsramme uten etter samtykke av departementet. Slikt vedtak må treffes innen tolv uker etter at departementet har mottatt planen.

Kapittel 12. Reguleringsplan

§ 12-1. Reguleringsplan

Reguleringsplan er et arealplankart med tilhørende bestemmelser som angir bruk, vern og utforming av arealer og fysiske omgivelser.

Kommunestyret skal sørge for at det blir utarbeidet reguleringsplan for de områder i kommunen hvor dette følger av loven eller av kommuneplanens arealdel, samt der det ellers er behov for å sikre forsvarlig planavklaring og gjennomføring av bygge- og anleggstiltak, flerbruk og vern i forhold til berørte private og offentlige interesser.

For gjennomføring av større bygge- og anleggstiltak og andre tiltak som kan

få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, kreves det reguleringsplan. Tillatelse etter § 20-2, jf. 21-4 for slike tiltak, kan ikke gis før det foreligger reguleringsplan. Krav til reguleringsplan gjelder ikke for konsesjonspliktige anlegg for produksjon av energi etter energiloven, vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven. Konsesjonspliktige vindkraftanlegg på land etter energiloven skal likevel ha områderegulering. Fjerde punktum gjelder ikke for mindre konsesjonspliktige endringer innenfor et eksisterende vindkraftanlegg som er bygget ut i medhold av konsesjon gitt før 1. juli 2023, med mindre kommunen bestemmer at det likevel skal gjennomføres en områderegulering. Reguleringen skal fastsette de overordnede arealmessige forutsetningene som er relevante for beslutningen om arealbruk for vindkraftanlegget. Departementet kan gi forskrift om samordningen mellom reguleringsplanprosessen for vindkraftanlegg og konsesjonsbehandlingen etter energiloven.

Reguleringsplan kan utarbeides som områderegulering, jf. § 12-2, eller detaljregulering, jf. § 12-3.

Reguleringsplan kan utarbeides i sammenheng med kommuneplanens arealdel eller som egen planprosess.

Kongen kan i forskrift fastsette tekniske kvalitetskrav til reguleringsplan og gi nærmere bestemmelser om inndelingen av arealformål, planbestemmelser og behandling av reguleringsplan.

Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 16 juni 2023 nr. 73 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 896), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12-2. Områderegulering

Områderegulering brukes av kommunen der det er krav om slik plan i kommuneplanens arealdel, eller kommunen finner at det er behov for å gi mer detaljerte områdevise avklaringer av arealbruken.

Områderegulering utarbeides av kommunen. Kommunen kan likevel overlate til andre myndigheter og private å utarbeide forslag til områderegulering og kreve at private utarbeider forslag til områderegulering for konsesjonspliktige vindkraftanlegg etter energiloven. For områdereguleringer for vindkraftanlegg gjelder reglene om behandlingsmåten for private reguleringsplanforslag i § 12-3 andre ledd, § 12-8 og § 12-11.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834), 16 juni 2023 nr. 73 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 896).

§ 12-3. Detaljregulering

Detaljregulering brukes for å følge opp kommuneplanens arealdel og eventuelt etter krav fastsatt i en vedtatt områderegulering. Detaljregulering kan skje som utfylling eller endring av vedtatt reguleringsplan.

Private, tiltakshavere, organisasjoner og andre myndigheter har rett til å fremme forslag til detaljregulering, herunder utfyllende regulering, for konkrete bygge- og anleggstiltak og arealendringer, og til å få kommunens behandling av og standpunkt til reguleringsspørsmålet som tas opp i det private forslaget.

Private forslag må innholdsmessig følge opp hovedtrekk og rammer i kommuneplanens arealdel og foreliggende områdereguleringer.

Reguleringsplan skal utarbeides av fagkyndige.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834).

§ 12-4. Rettsvirkning av reguleringsplan

En reguleringsplan fastsetter framtidig arealbruk for området og er ved kommunestyrets vedtak bindende for nye tiltak eller utvidelse av eksisterende tiltak som nevnt i § 1-6. Planen gjelder fra kommunestyrets vedtak, dersom ikke saken skal avgjøres av departementet etter § 12-13.

Tiltak etter § 1-6 første ledd, herunder bruksendring etter § 31-2, jf. også § 1-6 andre ledd, må ikke være i strid med planens arealformål og bestemmelser.

Reguleringsplan skal følges ved avgjørelse av søknad om tillatelse eller ved forestående av tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav a til m, jf. §§ 20-2 til 20-5.

Reguleringsplan er grunnlag for ekspropriasjon etter reglene i kapittel 16.

Er bygge- og anleggstiltak som hjemles i plan fremmet med bakgrunn i privat reguleringsforslag etter § 12-11, ikke satt i gang senest ti år etter at planen er vedtatt, skal kommunen før avgjørelse av byggesøknad for nye utbyggingsområder etter planen, påse at planen i nødvendig grad er oppdatert. Tiltakshaver er ansvarlig for å skaffe nødvendige opplysninger og dokumentasjon for kommunens vurdering.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 12-5. Arealformål i reguleringsplan

For hele planområdet skal det angis arealformål. Arealformål kan deles inn i

underformål og kombineres innbyrdes og med hensynssoner.

I nødvendig utstrekning angis områder for:

1. bebyggelse og anlegg,
herunder arealer for boligbebyggelse, fritidsbebyggelse, sentrumsformål, kjøpesenter, forretninger, bebyggelse for offentlig eller privat tjenesteyting, fritids- og turistformål, råstoffutvinning, næringsbebyggelse, idrettsanlegg, andre typer anlegg, uteoppholdsarealer, gravplasser,
2. samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur,
herunder areal for veg, bane, lufthavn, havn, hovednett for sykkel, kollektivnett, kollektivknutepunkt, parkeringsplasser, trasé for nærmere angitt teknisk infrastruktur,
3. grønnstruktur,
herunder areal for naturområder, turdrag, friområder og parker,
4. Forsvaret,
herunder areal for ulike typer militære formål,
5. landbruks-, natur- og friluftsformål samt reindrift, samlet eller hver for seg,
herunder områder for jordbruk, skogbruk, reindrift, naturvern, jordvern, særlige landskapshensyn, vern av kulturmiljø eller kulturminne, friluftsområder, seterområder, og landbruks-, natur- og friluftsområder der kommuneplanens arealdel tillater spredt bolig-, fritidsbolig- og næringsvirksomhet,
6. bruk og vern av sjø og vassdrag, med tilhørende strandsone,
herunder områder for ferdsel, farleder, fiske, akvakultur, drikkevann, natur- og friluftsområder.

Kongen fastsetter ytterligere underdeling i forskrift.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12-6. Hensynssoner i reguleringsplan

De hensynene og restriksjonene som er fastsatt gjennom hensynssoner til kommuneplanens arealdel, jf. §§ 11-8, 11-8 a og 11-10, skal legges til grunn for utarbeiding av reguleringsplan. Hensynssoner kan videreføres i reguleringsplan eller innarbeides i arealformål og bestemmelser som ivaretar formålet med hensynssonen. Hensynssoner etter § 12 A-1 i kommuneplanens arealdel skal alltid videreføres i reguleringsplan.

I en detaljregulering kan det ikke fastsettes hensynssoner hvor gjeldende

reguleringsplan skal gjelde uendret, jf. § 11-8 tredje ledd bokstav f.
Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 130 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2008), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12-7. Bestemmelser i reguleringsplan

I reguleringsplan kan det i nødvendig utstrekning gis bestemmelser til arealformål og hensynssoner om følgende forhold:

1. grad av utnytting, utforming, herunder estetiske krav, eiendomsinndeling og bruk av arealer, bygninger og anlegg i planområdet,
2. vilkår for eller forbud mot former for bruk av arealer, bygninger og anlegg i planområdet, som oppdeling av boenheter til hybler og byggegrenser, for å fremme eller sikre formålet med planen, avveie interesser og ivareta ulike hensyn i eller utenfor planområdet,
3. grenseverdier for tillatt forurensning og andre krav til miljøkvalitet i planområdet, samt tiltak og krav til ny og pågående virksomhet i eller av hensyn til forhold utenfor planområdet for å forebygge eller begrense forurensning,
4. funksjons- og kvalitetskrav til bygninger, anlegg og utearealer, herunder krav for å sikre hensynet til helse, miljø, sikkerhet, universell utforming og barns særlige behov for leke- og uteoppholdsareal,
5. antallet boliger i et område, største og minste boligstørrelse, og nærmere krav til tilgjengelighet og boligens utforming der det er hensiktsmessig for spesielle behov,
6. bestemmelser for å sikre verneverdier i bygninger, andre kulturminner, og kulturmiljøer, herunder vern av fasade, materialbruk og interiør, samt sikre naturtyper og annen verdifull natur,
7. trafikkregulerende tiltak og parkeringsbestemmelser for bil og sykkelparkering, herunder øvre og nedre grense for parkeringsdekning,
8. krav om tilrettelegging for forsyning av vannbåren varme til ny bebyggelse og at det er tilknytningsplikt etter § 27-5,
9. retningslinjer for særlige drifts- og skjøtselstiltak innenfor arealformålene nr. 3, 5 og 6 i § 12-5,
10. krav om særskilt rekkefølge for gjennomføring av tiltak etter planen, og at utbygging av et område ikke kan finne sted før tekniske anlegg og samfunnstjenester som energiforsyning, transport og vegnett, sosiale tjenester, helse- og omsorgstjenester, barnehager, friområder,

skoler mv. er tilstrekkelig etablert,

11. krav om detaljregulering for deler av planområdet eller bestemte typer av tiltak, og retningslinjer for slik plan,
12. krav om nærmere undersøkelser før gjennomføring av planen, samt undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre virkninger for miljø, helse, sikkerhet, tilgjengelighet for alle, og andre samfunnsinteresser, ved gjennomføring av planen og enkelttiltak i denne,
13. krav om fordeling av planskapt netto verdiøkning ved ulike felles tiltak innenfor en nærmere bestemt del av planområdet i henhold til jordskifteloven § 3-30,
14. hvilke arealer som skal være til offentlige formål eller fellesareal.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12-8. Oppstart av reguleringsplanarbeid

Når planarbeidet igangsettes, skal berørte offentlige organer og andre interesserte varsles. Når forslagsstilleren er en annen enn planmyndigheten selv, skal planspørsmålet først legges fram for planmyndigheten i møte. Kommunen kan gi råd om hvordan planen bør utarbeides, og kan bistå i planarbeidet. Det skal skrives referat fra møtet. Dersom det er uenighet på vesentlige punkter i oppstartsmøtet om det videre planarbeidet, kan forslagsstilleren kreve spørsmålet forelagt kommunestyret til vurdering.

Finner kommunen at et privat planinitiativ ikke bør føre frem, kan kommunen beslutte at initiativet skal stoppes. Slik beslutning må tas så tidlig som mulig i oppstartsfasen, og hvis ikke annet er avtalt, senest like etter at oppstartsmøte er avholdt. Beslutningen kan ikke påklages, men forslagsstilleren kan kreve å få den forelagt for kommunestyret til endelig avgjørelse. Forslagsstilleren kan ikke foreta varsling og kunngjøring etter tredje ledd før kommunen har tatt stilling til spørsmålet, og forslagsstilleren har mottatt skriftlig underretning.

Forslagsstilleren skal alltid kunngjøre en melding om oppstart av planarbeidet i minst én avis som er alminnelig lest på stedet, og på internett. Registrerte grunneiere og festere i planområdet, og så vidt mulig andre rettighetshavere i planområdet samt naboer til planområdet, skal når de blir direkte berørt, på hensiktsmessig måte underrettes om at planarbeidet tas opp.

Ved varsel om oppstart og kunngjøring skal avgrensningen av planområdet angis.
Endret ved lover 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501), 21 juni 2024 nr. 52.

§ 12-9. Behandling av planprogram for planer med vesentlige virkninger

For planer som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal det utarbeides planprogram etter reglene i § 4-1.

Forslag til planprogram skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn normalt samtidig med varsel om oppstart av planarbeidet. Forslaget skal også gjøres tilgjengelig gjennom minst én avis som er alminnelig lest på stedet, og på internett. Frist for å gi uttalelse skal være minst seks uker.

Kommunen avgjør om planprogram skal fastsettes. Planprogrammet fastsettes ordinært av kommunestyret. Kommunestyret kan delegere myndigheten til å fastsette planprogram i samsvar med kommunelovens regler. Beslutning om ikke å fastsette planprogram kan ikke påklages, men forslagsstilleren kan kreve å få den forelagt for kommunestyret til endelig avgjørelse.
Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501), 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834), 21 juni 2024 nr. 52.

§ 12-10. Behandling av reguleringsplanforslag

Forslag til reguleringsplan sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Planforslaget gjøres tilgjengelig på internett. Frist for å gi uttalelse og eventuelt fremme innsigelse skal være minst seks uker. Dersom reguleringsplan er underlagt krav om konsekvensutredning etter § 4-2, skal konsekvensutredningen følge planforslaget.

Registrerte grunneiere og festere og så vidt mulig andre rettighetshavere i planområdet samt naboer, skal når de blir direkte berørt, på hensiktsmessig måte underrettes om forslag til reguleringsplan med opplysning om hvor det er tilgjengelig.

Forslagsstiller skal varsle berørte som nevnt i andre ledd om at det ikke blir ny nabovarsling i byggesak, dersom det kan bli aktuelt at den vedtatte planen blir detaljert nok til å benytte adgangen i § 21-3 femte ledd. Dette gjelder både ved underretning som nevnt i andre ledd og i §§ 12-8 andre ledd og 12-12 fjerde ledd.

Når fristen er ute, tar kommunen saken opp til behandling med de merknader som er kommet inn. Forslaget bør være ferdigbehandlet for vedtak innen tolv uker. Fristen kan forlenges med ytterligere seks uker dersom det er nødvendig i store og kompliserte saker og der det er behov for ytterligere avklaring mv.

For private reguleringsforslag gjelder i tillegg § 12-11.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 21 juni 2024 nr. 52.

§ 12-11. Behandling av private reguleringsplanforslag

Når forslaget til reguleringsplan er mottatt av kommunen, skal kommunen snarest, og senest innen tolv uker eller en annen frist som er avtalt med forslagsstiller, avgjøre om forslaget skal fremmes ved å sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn og behandles etter reglene i §§ 12-9 og 12-10. Kommunen kan samtidig fremme alternative forslag til regulering av arealet. Finner ikke kommunen grunn til å fremme forslaget, skal forslagsstilleren innen tre uker underrettes ved brev. Er forslaget i samsvar med kommuneplanens arealdel eller områderegulering, kan avslaget kreves forelagt kommunestyret.

Fristen i første ledd gjelder ikke for forslag til reguleringsplaner som krever beregning av kostnadsbidrag etter § 12 A-4.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12-12. Vedtak av reguleringsplan

Når forslag til reguleringsplan er ferdigbehandlet, legges det fram for kommunestyret til vedtak, eventuelt i alternativer. Av saksframlegget skal det framgå hvordan innkomne uttalelser til planforslaget og konsekvensene av planen har vært vurdert, og hvilken betydning disse er tillagt, jf. også § 11-8 a femte ledd. Kommunestyret må treffe vedtak senest tolv uker etter at planforslaget er ferdigbehandlet. Er kommunestyret ikke enig i forslaget, kan det sende saken tilbake til ny behandling. Det kan gis retningslinjer for det videre arbeid med planen.

Kommunestyret kan delegere myndighet til å vedta mindre reguleringsplaner i samsvar med kommunelovens regler når planen er i samsvar med rammer i kommuneplanens arealdel, og det er mindre enn fire år siden den ble vedtatt av kommunestyret.

Kommunestyrets endelige vedtak om reguleringsplan kan påklages, jf. § 1-9.

Når planen er vedtatt, skal registrerte grunneiere og festere i planområdet, og så vidt mulig andre rettighetshavere i planområdet og naboer til planområdet, når de blir direkte berørt underrettes særskilt ved brev. Underretningen skal inneholde opplysninger om klageadgangen og frist for klage.

Planen med planbeskrivelse skal kunngjøres i minst én avis som er alminnelig lest på stedet og gjøres tilgjengelig på internett.

Endret ved lover 21 juni 2024 nr. 52, 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12-13. Innsigelse og vedtak av departementet

For innsigelse til reguleringsplan gjelder §§ 5-4 til 5-6. Dersom innsigelsen knytter seg til klart avgrensede deler av planen, kan kommunestyret likevel vedta at de øvrige delene av reguleringsplanen skal ha rettsvirkning.

Departementet avgjør om innsigelsene skal tas til følge og kan i den forbindelse gjøre de endringer i reguleringsplanen som finnes påkrevd.

Departementet kan, selv om det ikke er reist innsigelse, oppheve hele eller deler av planen eller gjøre de endringer som finnes påkrevd, dersom den strider mot nasjonale interesser eller regional plan. Dette gjelder også der planen strider mot kommuneplanens arealdel. Kommunen skal ha fått mulighet til å uttale seg før departementet treffer vedtak.

Departementets vedtak kan ikke påklages.

Endret ved lov 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727).

§ 12-14. Endring og oppheving av reguleringsplan

For utfylling, endring og oppheving av reguleringsplan gjelder samme bestemmelser som for utarbeiding av ny plan.

Kommunestyret kan delegere myndigheten til å treffe vedtak om endringer i reguleringsplan når endringene i liten grad vil påvirke gjennomføringen av planen for øvrig, ikke går utover hovedrammene i planen, og heller ikke berører hensynet til viktige natur- og friluftsområder.

Før det treffes slikt vedtak, skal saken forelegges berørte myndigheter, og eierne og festerne av eiendommer som direkte berøres av vedtaket, og andre berørte, skal gis anledning til å uttale seg. Ved avslag på et forslag til endring av en reguleringsplan gjelder § 12-11 tilsvarende. Jf. for øvrig § 1-9.

Kommunestyret kan delegere myndigheten til å treffe vedtak om å oppheve

plan som i det vesentlige er i strid med overordnet plan. Før det treffes slikt vedtak, skal eierne og festerne av eiendommer som direkte berøres av vedtaket, gis anledning til å uttale seg. Jf. for øvrig § 1-9.
Endret ved lover 19 des 2014 nr. 91 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1727), 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12-15. Felles behandling av reguleringsplanforslag og byggesøknad

Dersom kommunen og den private part finner det hensiktsmessig kan søknad om byggetillatelse behandles felles med privat forslag om reguleringsplan. I slike tilfeller gjelder reglene for reguleringsplaner om varsling, uttalelsesfrist, adressat for uttalelsene og saksbehandlingsfrister for begge vedtakene. Avgjørelsen av plansaken og byggesaken fattes i egne vedtak.

§ 12-16. Sentral godkjenning for planforetak

Sentral godkjenning for planforetak gis til foretak som er kvalifisert til å utarbeide reguleringsplaner. Godkjenning gis når foretaket kan dokumentere at det oppfyller krav fastsatt i forskrift.

Departementet kan gi forskrift om krav for å få sentral godkjenning, herunder krav om nødvendige kvalifikasjoner, betalt skatt og merverdiavgift, oppfyllelse av krav i arbeidsmiljøloven, allmenngjøringsloven og revisjon av kvalitetssikringssystemer. Departementet kan gi forskrift om at den sentrale godkjenningen også kan inneholde opplysninger om foretakenes forsikringer, godkjenninger foretakene har etter andre ordninger mv.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av søknader om sentral godkjenning, tilbaketrekking, ordningens omfang og organisering, tidsfrister for behandling av søknader om sentral godkjenning og konsekvenser av fristoverskridelse. Departementet kan gi forskrift om innholdet i registeret over sentralt godkjente foretak. Departementet kan gi forskrift om gebyr for sentral godkjenning. Gebyret skal ikke overskride selvkost.

Sentral godkjenning for planforetak gis av det godkjenningsorganet som departementet bestemmer. Vedtak om godkjenning registreres i et sentralt, åpent register.
Tilføyd ved lov 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501).

§ 12-17. Tilbaketrekking av sentral godkjenning for planforetak

Sentral godkjenning for planforetak skal trekkes tilbake dersom godkjent foretak ikke lenger innehar de nødvendige kvalifikasjonene for å ha godkjenning for planforetak. Før det treffes vedtak om tilbaketrekking, skal foretaket gis varsel med frist til å uttale seg. Når særlig formildende hensyn gjør seg gjeldende, kan tilbaketrekking av sentral godkjenning for planforetak likevel unnlates. Ved mindre alvorlige overtredelser kan det gis advarsel.
Tilføyd ved lov 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501).

§ 12-18. Begrensning i adgangen til å oppheve eller endre områderegulering for vindkraftanlegg

Områdereguleringer for vindkraftanlegg kan ikke oppheves eller endres i strid med konsesjon etter energiloven fra konsesjonstidspunktet og fram til byggefristen som gjelder for konsesjonen er utløpt, uten etter samtykke fra departementet. Slikt samtykke kreves ikke dersom det er tiltakshaveren som fremmer forslag om endring av områdereguleringen.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 73 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 896).

Kapittel 12 A. Krav om grunneierfinansiering av infrastruktur mv.

Kapittelet tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-1. Bruk av hensynssoner med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur i arealplaner

Kommunen kan i arealplaner som nevnt i §§ 11-5, 12-2 og 12-3 fastsette hensynssoner med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur. For slike hensynssoner gjelder følgende:

a. Tiltakshavere plikter å betale et kostnadsbidrag til kommunen samtidig med at det søkes om igangsettingstillatelse til bygge- og anleggstiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav a, d og n innenfor

hensynssonen. Kostnadsbidraget skal finansiere infrastruktur kommunen har gitt bestemmelse om etter § 12 A-2 første ledd bokstav a. Infrastrukturen skal være kostnadsberegnet, og størrelsen på kostnadsbidraget skal være kunngjort, før det kan kreves kostnadsbidrag fra tiltakshavere, jf. § 12 A-4. En grunneier eller utbygger kan inngå avtale med kommunen om realopparbeidelse av infrastruktur, som helt eller delvis trer i stedet for å betale kostnadsbidrag.

b. Plikten til å betale kostnadsbidrag gjelder i 30 år fra hensynssonen ble kunngjort første gang, med mindre kommunen har gitt bestemmelse til hensynssonen om en kortere varighet, jf. § 12 A-2 første ledd bokstav e.
c. Plikten til å betale kostnadsbidrag bortfaller når all infrastruktur er sikret etablert gjennom innbetalte kostnadsbidrag eller avtaler om opparbeidelse etter § 12 A-9, eller når hensynssonen oppheves.
d. Krav om særskilt rekkefølge for kommunal, fylkeskommunal og statlig infrastruktur som er nødvendig for utbyggingen, og krav om at utbygging av et område krever at nærmere angitt infrastruktur er tilstrekkelig etablert, gjelder ikke for tiltakshavere som har betalt kostnadsbidrag etter bokstav a. Kommunen kan fastsette unntak fra dette i bestemmelser etter § 12 A-2 første ledd bokstav g.
e. Det kan ikke inngås utbyggingsavtaler etter kapittel 17 for utbygging innenfor hensynssoner etter paragrafen her, med mindre noe annet følger av forskrift fastsatt med hjemmel i § 12 A-12 bokstav l. Reglene om opparbeidelsesplikt og refusjon etter kapittel 18 gjelder ikke for infrastruktur som det er gitt bestemmelse om etter § 12 A-2 første ledd bokstav a.
f. Kommunen kan ikke fastsette nye forpliktelser etter dette kapittelet for tiltak som har fått rammetillatelse.

I en overordnet plan kan kommunen gi bestemmelser etter § 12 A-2 første ledd bokstav a og b om infrastruktur ut fra hva det er rimelig grunn til å anta at blir nødvendig å etablere i området. Størrelsen på kostnadsbidraget per kvadratmeter bruksareal (BRA) som gjelder for utbyggingen, skal være lik i alle planer og for all utbygging som ligger innenfor hensynssonen i overordnet plan. Dersom kommunen gir bestemmelser til hensynssonen i overordnet plan, skal bestemmelsene gjelde for alle senere planer innenfor hensynssonen, med mindre kommunen gir avvikende bestemmelser i etterfølgende planer. Hensynssonen kan fastsettes i en detaljregulering selv om sonen ikke tidligere er fastsatt i en overordnet plan.

Bestemmelsene i § 11-8 a andre til femte ledd gjelder tilsvarende for planarbeid etter dette kapittelet.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-2. Bestemmelser til hensynssone med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur m.m.

Kommunen kan i nødvendig utstrekning gi bestemmelser til hensynssoner etter § 12 A-1, som følger:

a. Det kan gis bestemmelse om ny infrastruktur, eller utvidelse, oppgradering, ombygging, flytting eller riving av eksisterende infrastruktur, som helt eller delvis skal finansieres av grunneierne og utbyggerne innenfor hensynssonen, og som er nødvendig for utbyggingen innenfor hensynssonen.
b. Det kan gis bestemmelse til infrastruktur som nevnt i bokstav a om omfang, utforming, funksjons- og kvalitetskrav, standardnivå, avstand til midtlinje på veg, byggegrenser, krav om særskilt rekkefølge for infrastruktur eller at infrastrukturen skal være tilstrekkelig etablert før utbygging kan finne sted, samt forbud mot eller påbud om bestemte løsninger.
c. Det kan gis bestemmelse om at en nærmere angitt infrastruktur som nevnt i bestemmelse etter bokstav a helt eller delvis skal bekostes av grunneieren eller utbyggeren selv.
d. Det kan gis bestemmelse om tiltak etter § 20-1 første ledd bokstav a, d og n som det ikke skal betales kostnadsbidrag for.
e. Det kan gis bestemmelse om at plikten til grunneierfinansiering av infrastrukturen skal gjelde for kortere tid enn 30 år.
f. Det kan gis bestemmelse om justering av kostnadsbidraget med grunnlag i relevante byggekostnadsindekser fram til betaling skjer.
g. Det kan gis bestemmelse om at betaling av kostnadsbidrag fra grunneiere eller utbyggere ikke skal anses som en hel eller delvis oppfyllelse av rekkefølgekrav for kommunal, fylkeskommunal eller statlig infrastruktur som gjelder for utbygging av eiendommen, jf. § 12 A-1 første ledd bokstav d.
h. Det kan gis bestemmelse om merverdiavgift.

Kommunen kan gi bestemmelse etter første ledd om fylkeskommunal eller statlig infrastruktur dersom vedkommende myndighet samtykker.

Kommunen kan gi bestemmelser etter første ledd om sosial infrastruktur som nevnt i § 17-3 andre ledd dersom departementet, etter søknad fra kommunen, samtykker. Departementet kan bare gi slikt samtykke dersom

vesentlige samfunnsmessige interesser tilsier det, berørte departementer eller fylkeskommuner har gitt sin tilslutning, og spørsmålet har vært forelagt berørte grunneiere eller festere for uttalelse. Departementet kan sette vilkår for samtykket for å ivareta samfunnsmessige interesser og andre interesser.

Når det er gitt samtykke etter andre eller tredje ledd til statlig eller fylkeskommunal infrastruktur, eller sosial infrastruktur som nevnt i § 17-3 andre ledd, gjelder bestemmelsene i dette kapittelet tilsvarende. Kommunen skal ha ansvaret for å administrere finansieringsordningen i de tilfellene statlig eller fylkeskommunal infrastruktur er omfattet av ordningen.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-3. Forskuttering av utgifter til etablering av infrastruktur, frivillige bidrag

Kommunen og fylkeskommunen kan forskuttere kostnadsbidrag til etablering av infrastruktur når det er gitt bestemmelser til en hensynssone etter § 12 A-2 første ledd bokstav a.

Grunneiere og utbyggere kan inngå avtaler med kommunen, fylkeskommunen eller statlig myndighet om forskuttering av kostnadsbidrag til etablering av infrastruktur når det er gitt bestemmelse som nevnt i første ledd. Slike avtaler kan omhandle rekkefølgen på etablering av infrastruktur og realopparbeidelse av infrastruktur. Avtalene skal inneholde en tilbakebetalingsplan som ikke kan strekke seg ut over ti år fra avtaletidspunktet.

Den som forskutterer etter andre ledd, kan kreve å få dekket nødvendige finansieringskostnader og renteutgifter.

Det kan forskutteres også for infrastruktur som ikke er forhåndsberegnet etter § 12 A-4.

Innbetalte forskudd skal disponeres av kommunen i samsvar med § 12 A-8.

Kommunen kan inngå avtaler med grunneiere og utbyggere som ønsker å betale et større kostnadsbidrag til kommunen enn det som ellers gjelder for utbyggingen innenfor hensynssonen. Slike avtaler kan kun gjelde infrastruktur som nevnt i bestemmelse etter § 12 A-2 første ledd bokstav a. Andre ledd andre punktum og fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende. Slike avtaler krever samtykke fra departementet. Departementet kan stille vilkår for samtykke, og det kan bare gis samtykke når viktige samfunnsmessige interesser tilsier det.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-4. Forhåndsberegning av de samlede estimerte kostnadene for infrastrukturen, utregning av kostnadsbidrag mv.

Størrelsen på kostnadsbidraget skal settes til et beløp per kvadratmeter bruksareal (BRA). Kostnadsbidraget skal beregnes ut fra de samlede estimerte kostnadene for infrastrukturen, delt på forventet antall kvadratmeter bruksareal (BRA) som kommunen finner sannsynlig at vil bli utbygd i den perioden betalingsforpliktelsen skal vare. Det skal gjøres fradrag for kommunens, fylkeskommunens eller statlig myndighets eventuelle andel av kostnadene til infrastrukturen og for frivillige bidrag etter § 12 A-3 sjette ledd.

For infrastruktur utenfor hensynssonen skal kostnadene som inngår i beregningsgrunnlaget etter tredje ledd, stå i forhold til den forventede bruken og nytten av tiltaket. Kommunen skal fastsette andelen i prosent av de estimerte kostnadene for hele eller deler av infrastrukturen, eller som et fast beløp.

Følgende skal inngå i beregningen av de samlede estimerte kostnadene etter første og andre ledd:

a. kostnader til etablering av nødvendig infrastruktur innenfor og utenfor hensynssonen
b. kostnader til grunnerverv
c. kommunens kostnader til å planlegge og gjennomføre grunneierfinansiering av infrastruktur i et utbyggingsområde etter dette kapittelet, som ikke skal overskride selvkost
d. kostnader til sakkyndig bistand som nevnt i fjerde ledd
e. finansieringskostnader og renteutgifter som nevnt i § 12 A-3 tredje ledd og renteutgifter som nevnt i § 12 A-8 andre ledd
f. merverdiavgift som det ikke oppnås fradragsrett eller kompensasjon for.

Kommunen skal engasjere en uavhengig sakkyndig til å utføre beregningen av de samlede estimerte kostnadene for infrastrukturen, med mindre de berørte grunneierne og utbyggerne samtykker i en annen fremgangsmåte. Det kan unnlates å bruke sakkyndig når det anses åpenbart unødvendig. Kommunen kan gjøre de endringene og tilpasningene i den sakkyndiges beregninger som den finner nødvendig for å unngå fare for fremtidig finansiell over- eller underdekning, jf. § 12 A-8 sjette og sjuende ledd.

Beregningene etter første til fjerde ledd baseres på alminnelig aksepterte metoder for usikkerhetsanalyser. Kostnader til grunnerverv skal beregnes ut fra prinsippene i ekspropriasjonserstatningslova. Beregningene kan utsettes til etter at planforslaget har vært på høring.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-5. Fastsettelse av kostnadsbidragets størrelse, begrensninger i kostnadsbidragets størrelse mv.

Kostnadsbidragets størrelse skal fastsettes av kommunen og kunngjøres etter reglene som gjelder for vedkommende plantype, jf. § 11-15 andre ledd og § 12-12 femte ledd. Den fagkyndiges estimater, kommunens eventuelle endringer og tilpasninger i disse og utregningen av kostnadsbidraget skal være åpne for innsyn. Kostnadsbidragets størrelse skal framgå av et dokument som følger planen, og kommunen skal holde dette dokumentet oppdatert i samsvar med § 12 A-5 og gjøre det tilgjengelig på internett.

Kommunen skal ha beregnet og godkjent de samlede estimerte kostnadene for infrastrukturen, samt utregnet og kunngjort kostnadsbidragets størrelse, senest tre år etter at hensynssonen med krav til grunneierfinansiering er fastsatt i overordnet arealplan. Oversittes fristen, kan ikke kommunen kreve kostnader til forskuttert infrastruktur dekket av grunneiere eller utbyggere lenger tilbake i tid enn tre år. For detaljregulering skal kostnadsbidragets størrelse kunngjøres samtidig med kunngjøringen av planen, jf. § 12-12 femte ledd.

Kostnadsbidraget skal legges til grunn fra det tidspunktet det er kunngjort, med mindre kommunen bestemmer at det skal gjelde fra et senere tidspunkt. Kommunen skal på hensiktsmessig måte underrette berørte grunneiere, festere og offentlige organer om kostnadsbidragets størrelse.

De samlede kostnadsbidragene som grunneierne og utbyggerne skal betale til finansiering av infrastrukturen, skal ikke være urimelig tyngende i forhold til den forventede bruken og nytten av infrastrukturen. Det skal ved vurderingen tas hensyn til bidragene fra kommunen, fylkeskommunen eller statlig myndighet til gjennomføringen av planen.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-6. Periodevis oppdatering av de samlede estimerte kostnadene for infrastrukturen og av nytt kostnadsbidrag

Kommunen skal hvert femte år oppdatere beregningsgrunnlaget for de samlede estimerte kostnadene for infrastruktur og utregne et nytt kostnadsbidrag, med mindre den finner det åpenbart unødvendig. Oppdateringen kan gjøres oftere

dersom kommunen anser det nødvendig for å unngå fare for finansiell over- eller underdekning av kostnadene til gjenstående infrastruktur, jf. § 12 A-8 sjette og sjuende ledd. Femårsfristen skal regnes fra tidspunktet for kunngjøringen av kostnadsbidraget.

Bestemmelsene i § 12 A-4 og § 12 A-5 gjelder tilsvarende ved oppdateringer etter første ledd. Dersom det ikke foreligger ny kunnskap som tilsier ny beregning av estimerte kostnader, kan oppdateringen avgrenses til indeksregulering.

Ved beregning av kostnadsbidraget for den nye perioden skal det tas hensyn til innbetalte kostnadsbidrag og et eventuelt over- eller underskudd som skyldes at kostnadene til infrastrukturen som ble etablert i foregående periode, avviker fra det som ble lagt til grunn ved beregningen av kostnadsbidraget for perioden.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-7. Forpliktelser som gjelder ved ramme- og igangsettingstillatelse mv.

Før det sendes søknad om rammetillatelse, skal tiltakshaveren ha avklart med kommunen hvilke forpliktelser som gjelder for tiltaket etter bestemmelser gitt i eller i medhold av dette kapittelet. Beskrivelsen av forpliktelsene skal vedlegges tiltakshaverens søknad om rammetillatelse. Forpliktelsene skal framgå av rammetillatelsen.

For varige bruksendringer, midlertidige bruksendringer ut over to år og hovedombygging skal det bare betales kostnadsbidrag så langt tiltaket kan føre til økt bruk eller nytte av infrastruktur som det er gitt bestemmelse om etter § 12 A-2 første ledd bokstav a.

Tiltakshaveren kan ikke få igangsettingstillatelse før det dokumenteres at korrekt kostnadsbidrag er innbetalt. Det skal ikke betales kostnadsbidrag for igangsettingstillatelser som kun gjelder riving.

Kommunen kan etter søknad gjøre unntak i rammetillatelse fra bestemmelser om særskilt rekkefølge på infrastruktur, eller at infrastrukturen skal være tilstrekkelig etablert før utbyggingen kan gjennomføres. Unntak fra krav som gjelder fylkeskommunal eller statlig infrastruktur, krever samtykke fra berørt myndighet.

Faller en rammetillatelse bort, bortfaller også plikten til å betale kostnadsbidrag. Tilsvarende gjelder ved endring av rammetillatelse, så langt endringen får betydning for kostnadsbidragets størrelse.

Dersom tiltaket innstilles, skal tiltakshaveren bare få tilbakebetalt innbetalte kostnadsbidrag dersom kommunen etter en samlet vurdering finner

det ubetenkelig. Ved vurderingen skal kommunen legge vekt på om det er fare for fremtidig finansiell underdekning av infrastruktur tilknyttet hensynssonen. En avtalt plikt til realopparbeidelse av infrastruktur faller bare bort så langt det er regulert i avtalen, jf. § 12 A-9.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-8. Kommunens bruk av innbetalte kostnadsbidrag mv.

Kommunen kan bare bruke forskutterte midler og innbetalte kostnadsbidrag til å dekke kostnader til etablering av infrastruktur som det er gitt bestemmelse om etter § 12 A-2 første ledd bokstav a.

Infrastrukturen som kostnadsbidragene skal dekke, kan opparbeides av kommunen selv eller etter avtale av en annen offentlig myndighet, grunneier, utbygger eller annen virksomhet, jf. § 12 A-9.

Kommunen kan ved vurderingen av rekkefølgen på infrastrukturetableringer eller krav som gjelder tilstrekkelig etablering av infrastruktur før utbyggingen kan igangsettes, ta hensyn til grunneiere eller utbyggere som har bidratt med forskutterte midler til infrastruktur etter § 12 A-3, eller som inngår avtale om realopparbeidelse av infrastruktur etter § 12 A-9.

Kommunen skal føre oversikt over innbetalte kostnadsbidrag, forskutterte bidrag, kostnader til opparbeidet infrastruktur, kostnader som gjelder kommunens eget arbeid med finansieringsordningen, påløpte finansierings- og rentekostnader samt refusjon av merverdiavgift som kommunen har mottatt etter opparbeidelsen av infrastruktur. Oversikten skal oppdateres minst en gang i året og gjøres tilgjengelig på internett.

Kommunen skal sørge for at infrastruktur som er finansiert med kostnadsbidrag fra grunneiere og utbyggere, er etablert senest tre år etter at plikten til grunneierfinansiering av infrastruktur opphører, jf. § 12 A-1 første ledd bokstav b og § 12 A-2 første ledd bokstav e.

Når en hensynssone med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur opphører, skal kommunen dekke kostnadene til opparbeidelse av infrastruktur som ikke fullt ut er finansiert av kostnadsbidrag.

Dersom det gjenstår innbetalte kostnadsbidrag som ikke er brukt på infrastrukturetablering når plikten til grunneierfinansiering av infrastruktur opphører, skal kommunen sørge for at midlene kommer området innenfor hensynssonen til gode.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-9. Avtale om realopparbeidelse av infrastruktur mv.

Kommunen, fylkeskommunen og statlige myndigheter kan inngå avtale med tiltakshaver om opparbeidelse av infrastruktur som det er gitt bestemmelse om etter § 12 A-2 første ledd bokstav a. For slike avtaler gjelder følgende:

a. Det kan avtales at grunneier eller utbygger skal oppfylle hele eller deler av egen betalingsforpliktelse etter § 12 A-1 første ledd bokstav a gjennom realopparbeidelse av infrastruktur.
b. Avtalen skal inngås til fastpris og bygge på beregningene som ligger til grunn for utregningen av kostnadsbidraget etter § 12 A-4, justert etter eventuelle byggekostnadsindekser, jf. § 12 A-2 første ledd bokstav f. Kommunen kan unnlate å inngå avtale om fastpris for hele eller deler av opparbeidelsen når tungtveiende grunner taler for det.
c. Den økonomiske verdien på opparbeidelsen skal, så langt den er kjent, framgå av avtalen.
d. Hvis den økonomiske verdien på opparbeidelsen overstiger betalingsforpliktelsen som framgår av rammetillatelsen, skal det overskytende beløpet anses som forskuttering av kostnader til infrastruktur og følge reglene i § 12 A-3, med mindre noe annet er avtalt om et eventuelt etteroppgjør etter bokstav b.
e. Avtalen kan også omhandle andre forhold av betydning for å besørge realopparbeidelse av infrastruktur.

En tiltakshaver som oppfyller hele eller deler av sin forpliktelse til å betale kostnadsbidrag etter § 12 A-1 første ledd bokstav a gjennom realopparbeidelse av infrastruktur, kan kreve å få dekket nødvendige renteutgifter som skyldes at merverdiavgift refunderes over tid. Rentekostnadene skal beregnes ut fra summen av ikke-fradragsberettiget merverdiavgift på kostnadene til infrastrukturen, fratrukket beløpene som tiltakshaveren til enhver tid har mottatt fra mottakeren av infrastrukturen.

Kommunen og tiltakshaver kan inngå avtale om forhold som nevnt i § 17-3 første ledd bokstav c og d.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-10. Endring av hensynssoner med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur mv.

Kommunestyret kan endre hensynssoner med krav om grunneierfinansiering av

infrastruktur og bestemmelser.

Før kommunestyret treffer vedtak om endring, skal berørte myndigheter, grunneierne og festerne av eiendommer innenfor sonen og andre berørte på hensiktsmessig måte gis anledning til å uttale seg. Dette gjelder ikke for mindre endringer i bestemmelser som gjelder infrastruktur som nevnt i bestemmelser etter § 12 A-2 første ledd bokstav a og b, med mindre endringen fører til en vesentlig økning i kostnadsbidraget som gjelder for utbyggingen innenfor hensynssonen.

Kommunestyret kan delegere myndigheten til å treffe vedtak om endring som nevnt i første ledd.

Vedtak etter første ledd som gjelder infrastruktur som nevnt i § 12 A-2 andre og tredje ledd, krever samtykke fra berørt myndighet.

Kommunen skal på hensiktsmessig måte underrette berørte grunneiere, festere og offentlige organer om vedtak etter første ledd.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-11. Klage

Følgende avgjørelser etter dette kapittelet kan påklages:

a. beregningen av kostnadsbidragets størrelse og senere oppdateringer av kostnadsbidraget og om dette er urimelig tyngende, jf. § 12 A-4, § 12 A-5 og § 12 A-6.
b. avslag på tilbakebetaling av kostnadsbidrag etter § 12 A-7 femte ledd.

§ 1-9 andre ledd gjelder tilsvarende for klager etter første ledd. Forhold etter første ledd bokstav a kan ikke påklages dersom de er endelig fastsatt i en overordnet plan og senere videreføres til en ny reguleringsplan uten endringer. Kostnadsbidragets størrelse skal bare prøves av klageinstansen én gang, men kan prøves på nytt hver gang det blir endret, jf. § 12 A-6 første ledd.

Avtaler kan ikke påklages.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-12. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift om

a. utforming av hensynssoner med krav om grunneierfinansiering, jf. §

12 A-1

b. utforming av rekkefølgekrav for infrastruktur, krav om at infrastruktur skal være tilstrekkelig etablert før utbygging kan finne sted, og unntak fra slike krav, jf. §§ 12 A-1, 12 A-2 og 12 A-7
c. hvilken infrastruktur det kan gis bestemmelser om, og krav til beskrivelser, kvalitetsnivå, saksbehandlingsregler for samtykke fra fylkeskommune eller staten, bestemmelser om merverdiavgift som det ikke gis fradragsrett eller kompensasjon for, og rentekompensasjon mv.
d. forskuttering av kostnadsbidrag og infrastruktur, utforming av tilbakebetalingsplan for forskutterte midler og avtaler om rekkefølge på infrastruktur, dekning av finansieringskostnader, renteutgifter og -satser og frivillig bidrag, jf. § 12 A-3
e. forhåndberegningen av de samlede estimerte kostnadene for infrastruktur og utregningen av kostnadsbidrag, bruk av byggekostnadsindekser og sakkyndige, tidsfrister, beregning av kostnadsbidrag som gjelder bruksendring eller hovedombygging, kriterier som kan inngå i vurderingen av hva som er urimelig tyngende, og bruk og nytte av infrastrukturen, jf. § 12 A-5
f. periodevis oppdatering av de samlede estimerte kostnadene for infrastruktur, hva som kan regnes som fremtidig fare for finansiell over- eller underdekning av kostnader, og beregning av over- eller underskudd etter etablering av infrastruktur, jf. § 12 A-6 første ledd
g. hvilke forpliktelser som skal framgå av rammetillatelsen, andre tidspunkter for innbetaling av kostnadsbidrag enn når det gis igangsettingstillatelse, kommunens kontroll av dokumentasjon, adgang til å kreve sikkerhetsstillelse, endring og bortfall av forpliktelser, jf. § 12 A-7
h. begrensninger i kommunens disponering av innbetalte kostnadsbidrag og forskutterte midler, krav til dokumentasjon, tidsfrister, håndtering av manglende kostnadsdekning og anvendelse av innbetalte kostnadsbidrag som ikke blir brukt til infrastrukturetablering, jf. § 12 A-8
i. innholdet i avtaler mellom kommunen og tiltakshaver om opparbeidelse av infrastruktur, hva som kan regnes som fastpris og uforutsette utgifter, unntak fra bruk av fastpris, utregning av etteroppgjør og kompensasjon for rentekostnader tilknyttet merverdiavgift, jf. § 12 A-9
j. utfyllende regler om endring av hensynssone og bestemmelser med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur og hva som kan regnes som mindre endring, jf. § 11-17, § 12-14 og § 12 A-10

k. frister for kommunens behandling av reguleringsplaner med krav om grunneierfinansiering av infrastruktur, jf. §§ 12-11
l. i hvilke situasjoner bruk av utbyggingsavtaler etter kapittel 17 er tillatt i stedet for, eller i kombinasjon med, hensynssone med krav om grunneierfinansiering etter dette kapittelet, jf. § 12-1 første ledd bokstav e.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 12 A-13. Hensynssoner for flytting av infrastruktur, finansiering av flytting mv.

Kommunen kan i arealplaner som nevnt i §§ 11-5, 12-2 og 12-3 fastsette hensynssoner med krav om flytting av infrastruktur for å frigjøre areal til utbyggingsformål. Det skal samtidig gis bestemmelser til hensynssonen om at grunneiere eller utbyggere innenfor hensynssonen kan betale til kommunen eller eieren av infrastrukturen et kostnadsbidrag som helt eller delvis skal finansiere flyttingen. Kommunen skal også gi nødvendige bestemmelser til sonen som nevnt i § 12 A-2 første ledd bokstav a og b.

Eieren av infrastrukturen må gi samtykke til flytting og bestemmelser som nevnt i første ledd.

Eieren av infrastrukturen skal ha ansvaret for flyttingen, med mindre det avtales at kommunen skal ha det. Den som har ansvaret for flyttingen, skal forhåndsberegne de samlede kostnadene for dette. Forhåndsberegningen skal omfatte alle kostnadene til flytting av infrastrukturen, som planlegging, gjennomføring og idriftsetting av anlegg. Eierens og kommunens administrative kostnader til arbeidet med flytting kan tas med. Kostnadene skal ikke overskride selvkost.

Kommunen kan inngå avtaler med grunneiere, utbyggere og eieren av infrastrukturen om innbetaling av kostnadsbidrag, forskuttering og sikkerhetsstillelse, sluttoppgjør og andre forhold av betydning for flytting av infrastruktur.

Bestemmelsene i § 12 A-2 andre ledd og § 12 A-10 gjelder tilsvarende for hensynssoner etter denne paragrafen.

Departementet kan gi forskrift om flytting av infrastruktur etter denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

Kapittel 13. Midlertidig forbud mot tiltak

§ 13-1. Midlertidig forbud mot tiltak

Finner kommunen eller vedkommende myndighet at et område bør undergis ny planlegging, kan den bestemme at oppretting og endring av eiendom eller tiltak etter § 1-6 og andre tiltak som kan vanskeliggjøre planarbeidet, ikke kan settes i gang før planspørsmålet er endelig avgjort.

Dersom en søknad om tillatelse til tiltak ikke er avgjort, kan kommunen bare vedta et midlertidig forbud dersom søkeren er varslet om dette innen utløpet av de saksbehandlingsfrister som følger av § 21-7, og dersom forbudet vedtas senest innen åtte uker etter utløpet av fristen.

Kommunen kan samtykke i at tiltak som er nevnt i første ledd blir gjennomført hvis det etter kommunens skjønn ikke vil vanskeliggjøre planleggingen.

Gjelder den påtenkte planen areal for omforming og fornyelse med hensynssone for særlige samarbeids- eller eierformer, jf. §§ 11-8 bokstav e og 12-6, kan kommunen også bestemme at grunneier eller rettighetshaver ikke uten samtykke fra kommunen kan råde rettslig over eiendom på en måte som kan vanskeliggjøre eller fordyre gjennomføringen av planen. Kommunen skal la slikt vedtak tinglyse på de berørte eiendommer.

Endret ved lov 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501).

§ 13-2. Varighet og frist

Er planspørsmålet ikke endelig avgjort senest fire år etter at forbud er nedlagt, faller forbudet bort og tinglyst vedtak etter § 13-1 tredje ledd skal slettes. Tidligere innsendte forslag til oppretting eller endring av eiendom og søknader om byggetillatelse tas straks opp til behandling og avgjørelse. Kommunen kan i tilfelle fastsette eiendomsgrenser og bebyggelsens beliggenhet, høyde og grad av utnytting.

§ 13-3. Fristforlengelse

Kommunen kan i særlige tilfeller forlenge fristen. Vedtak må treffes innen fristens utløp.

Ved fristforlengelse kan kommunen eller departementet bestemme at berørte grunneiere, straks eller fra et bestemt tidspunkt, gis rett til å kreve

innløsning som om eiendommen – eller den del av eiendommen som berøres av byggeforbudet – var blitt regulert til offentlig trafikkområde, friområde, fellesområde eller område angitt til omforming og fornyelse samt til statens, regionens og kommunens bygninger og gravplasser. Bestemmelsene i § 15-2 gis tilsvarende anvendelse.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 13-4. Statlig bygge- og deleforbud

I forbindelse med statlig planlegging etter §§ 6-3 og 6-4, herunder i forbindelse med vurdering av regional planbestemmelse, og for øvrig når særlige grunner foreligger, kan departementet treffe vedtak som nevnt i § 13-1 første ledd. Bestemmelsene i forvaltningsloven §§ 16 og 27 første og andre ledd gjelder i så fall tilsvarende i forhold til vedkommende kommune.

V. Konsekvensutredninger for tiltak og planer etter annet lovverk

Kapittel 14. Konsekvensutredninger for tiltak og planer etter annet lovverk[1]

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XX nr. 1a (direktiv 2011/92 som endret ved direktiv 2014/52) og nr. 1g (direktiv 2001/42).

§ 14-1. Virkeområde og formål

Reglene i dette kapittel gjelder for tiltak etter annen lovgivning som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn og for nærmere bestemte verneplaner etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77.

Formålet med bestemmelsene er å sikre at hensynet til miljø og samfunn blir tatt i betraktning under forberedelsen av tiltaket eller planen, og når det tas stilling til om, og eventuelt på hvilke vilkår, tiltaket eller planen kan gjennomføres.
Endret ved lov 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371).

§ 14-2. Utarbeiding og behandling av utredningsprogram og konsekvensutredning

Kongen kan ved forskrift gi regler om hvilke tiltak og planer som omfattes av krav til melding med forslag til utredningsprogram.

For tiltak og planer som omfattes av krav til melding, skal det tidligst mulig under forberedelsen av tiltaket eller planen utarbeides melding med forslag til program for utredningsarbeidet. Forslaget skal gjøre rede for tiltaket, behovet for utredninger og opplegg for medvirkning. Melding med forslag til program skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn før programmet fastsettes.

For tiltak og planer med vesentlige virkninger for miljø eller samfunn som ikke omfattes av krav til melding, skal virkning av tiltaket utredes som en del av søknadsbehandlingen.

Søknad eller planforslag med konsekvensutredning sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn.

Endret ved lov 12 sep 2014 nr. 64 (ikr. 13 mars 2015 iflg. res. 13 mars 2015 nr. 218).

§ 14-3. Hensyntaken til konsekvensutredningen ved vedtak i saken

Av saksframlegget eller begrunnelsen for vedtak skal det framgå hvordan virkningene av planforslag eller søknad og innkomne uttalelser har vært vurdert, og hvilken betydning disse er tillagt ved vedtaket, særlig når det gjelder valg av alternativer. Vedtaket av søknad eller plan med begrunnelse skal offentliggjøres.

I forbindelse med vedtaket skal det vurderes og i nødvendig grad stilles vilkår med sikte på å overvåke og avbøte mulige negative virkninger av vesentlig betydning. Vilkårene skal framgå av vedtaket.

§ 14-4. Konsekvensutredninger ved grenseoverskridende virkninger

Dersom tiltak eller planer som behandles etter dette kapitlet kan få vesentlige negative miljøvirkninger i en annen stat, skal ansvarlig myndighet varsle berørte myndigheter i vedkommende stat og gi anledning til å medvirke i plan- eller utredningsprosessen etter disse bestemmelser.

Endres ved lov 27 mai 2025 nr. 21 (i kraft fra den tid BBNJ-avtalen trer i kraft for Norge).

§ 14-5. Kostnader

Kostnadene ved utarbeiding av melding med forslag til utredningsprogram og konsekvensutredning bæres av forslagsstilleren.

§ 14-6. Forskrift

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om hvilke tiltak og planer som omfattes av dette kapitlet samt utfyllende bestemmelser om utredningsprogram og konsekvensutredninger.

Tredje del: Gjennomføring

Kapittel 15. Innløsning og erstatning

§ 15-1. Grunneierens rett til å kreve innløsning ved kommuneplanens arealdel

Blir ubebygd eiendom eller større del av slik eiendom i kommuneplanens arealdel angitt som areal til offentlige trafikkområder, offentlige friområder, fellesområder, fornyelsesområder eller til statens, fylkets og kommunens bygninger og gravplasser, og eiendommen innen fire år ikke blir regulert eller angitt til annet formål i arealdelen, kan grunneieren eller festeren kreve erstatning etter skjønn, eller at ekspropriasjon straks blir foretatt, hvis båndleggingen medfører at eiendommen ikke lenger kan nyttes på regningssvarende måte. Er grunnen bebygd, har eieren eller festeren samme krav når bebyggelsen er fjernet.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 15-2. Grunneierens rett til å kreve innløsning ved reguleringsplan

Medfører en reguleringsplan at kommunen, eller annet rettssubjekt med samtykke av kommunen, etter § 16-2 har rett til å ekspropriere en ubebygd eiendom i dens helhet, kan grunneieren eller festeren kreve at ekspropriasjon straks blir foretatt når vedtaket gjelder grunn som i planen er angitt til offentlige trafikkområder, offentlige friområder, fellesområder, fornyelsesområder samt til statens, fylkets og kommunens bygninger og

gravplasser.

Det samme gjelder når retten til ekspropriasjon omfatter ubebygd del av en eiendom, dersom ekspropriasjonen vil føre til at eiendommen ikke lenger kan anses skikket til å nyttes på en, etter hele eiendommens størrelse, beliggenhet eller etter øvrige forhold regningssvarende måte.

Krav etter første ledd må være satt fram senest tre år etter at reguleringsplanen er gjort kjent etter § 12-12 fjerde ledd, eller vedtak er kunngjort etter § 12-12 femte ledd. Er grunnen bebygd, har eieren eller festeren det samme krav når bebyggelsen er fjernet. Kravet må i så fall være satt fram senest tre år etter dette tidspunkt.

Endret ved lover 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 15-3. Erstatning for tap ved reguleringsplan

Medfører en reguleringsplan ved bestemmelser om byggegrense innenfor veglinjen eller av andre særlige grunner at en eiendom blir ødelagt som byggetomt, og den heller ikke kan nyttes på annen regningssvarende måte, skal kommunen betale erstatning etter skjønn med mindre den erverver eiendommen i medhold av § 16-9. Det samme gjelder hvis reguleringsplan medfører at eiendom som bare kan nyttes til landbruksformål ikke lenger kan drives regningssvarende. Ved regulering av naturvernområder etter loven her skal kommunen betale erstatning etter skjønn i samsvar med naturmangfoldloven §§ 50 og 51.

Krav om erstatning må være satt fram senest tre år etter at vedtak er gjort kjent etter § 12-12 fjerde ledd, eller at reguleringsplanen er kunngjort etter § 12-12 femte ledd.

Er grunnen bebygd, har eieren eller festeren det samme krav når bebyggelsen er fjernet. Kravet må i så fall være satt fram senest tre år etter dette tidspunkt.

Erstatning for tap ved reguleringsplan som blir utarbeidet og vedtatt av departementet eller av kommunen i medhold av § 6-4, skal betales av staten når ikke annet er bestemt.

Når en eiendom bebygges i henhold til reguleringsplan som gir den en vesentlig bedre utnytting enn andre eiendommer i området, og verdien av disse som følge av dette er blitt betydelig forringet, kan deres eiere eller festere ved skjønn tilkjennes erstatning hos eieren av den førstnevnte eiendom. Erstatningsbeløpet kan ikke settes høyere enn den verdiøkning som den bedre utnytting medfører for vedkommende eiendom, etter fradrag for de refusjonsbeløp som eieren eller festeren i tilfelle er blitt tilpliktet å betale i medhold av bestemmelsene i lovens kapittel 18 som følge av eiendommens

utnytting.

Krav om erstatning må være satt fram senest tre måneder etter at byggetillatelse er gitt. Eier eller fester av eiendom som gis bedre utnytting, kan kreve forhåndsskjønn til avgjørelse av erstatningsspørsmålet når endelig reguleringsplan foreligger. Erstatningsbeløpet forfaller til betaling når byggearbeider er satt i gang, men tidligst tre måneder etter at beløpet er endelig fastsatt.

Endret ved lover 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371), 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501).

Kapittel 16. Ekspropriasjon

§ 16-1. Definisjon

Ekspropriasjon foreligger etter denne loven når eiendomsretten til fast eiendom eller til bygning eller annet som har fast tilknytning til slik eiendom, blir ervervet ved tvang mot erstatning etter skjønn, eller når bruksrett, servitutt eller annen rett til, i eller over fast eiendom blir ervervet, endret, overført eller avløst ved tvang mot erstatning etter skjønn.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 16-2. Ekspropriasjon til gjennomføring av reguleringsplan

Kommunestyret kan foreta ekspropriasjon til gjennomføring av reguleringsplan. Kommunestyrets adgang til å foreta ekspropriasjon i medhold av reguleringsplan bortfaller dersom ikke kommunestyrets vedtak om ekspropriasjon er gjort innen 10 år etter at planen er kunngjort etter § 12-12 femte ledd.

Staten kan foreta ekspropriasjon til gjennomføring av reguleringsplan. Reglene i tredje til sjette ledd gjelder tilsvarende.

Så langt det er nødvendig for å gjennomføre reguleringsplan, kan kommunestyret selv med samtykke av departementet utvide ekspropriasjonen etter første ledd til å gjelde midlertidige eller permanente inngrep i grunn og rettigheter utenfor reguleringsområdet. Samtykke er likevel ikke nødvendig ved ekspropriasjon av grunn til vegskjæringer og fyllinger utenfor reguleringsområdet.

Før kommunestyret gjør vedtak om ekspropriasjon etter første ledd og om å søke samtykke til ekspropriasjon etter tredje ledd, skal saken være best mulig klarlagt, og de som inngrepet er rettet mot, skal ha hatt mulighet til å uttale seg.

Oreigningslova §§ 12 og 28 gjelder tilsvarende. § 12 første ledd andre punktum gjelder ikke.

Ekspropriasjon av enkelte tomter (bebygde eller ubebygde) bør i alminnelighet ikke foretas med mindre kommunen først har gitt eier eller fester en rimelig frist til å bygge i samsvar med planen, og fristen er oversittet.

Ekspropriasjon i medhold av denne paragrafen kan ikke foretas når det gjelder grunn som i planen er satt av til landbruk etter § 12-5 nr. 5.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501).

§ 16-3. Ekspropriasjon uavhengig av reguleringsplan

Med samtykke fra departementet kan kommunestyret selv foreta ekspropriasjon for å sikre kommunen grunnarealer til ny tettbebyggelse. Samtykke kan gis og inngrep gjennomføres selv om det ikke foreligger reguleringsplan eller aktuelle byggeplaner for vedkommende område.

Med samtykke fra departementet kan kommunestyret selv foreta ekspropriasjon til regulering av strøk som er ødelagt ved brann eller på annen måte, selv om reguleringsplan ikke foreligger.

§ 16-2 fjerde ledd første og andre punktum gjelder tilsvarende ved ekspropriasjon etter denne bestemmelse.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 16-4. Ekspropriasjon til vann- og avløpsanlegg mv.

Til avløpsanlegg, jf. forurensningsloven § 21, for regulert strøk kan kommunestyret selv med samtykke fra departementet foreta ekspropriasjon utenfor veggrunn for ledning med tilhørende innretninger. Ved ekspropriasjon etter første punktum kan det også foretas ekspropriasjon for vannledning med tilhørende innretninger.

§ 16-2 fjerde ledd første og andre punktum gjelder tilsvarende ved ekspropriasjon etter denne bestemmelse.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 16-5. Grunneiers og festers rett til ekspropriasjon til offentlig veg, avløps- og overvannsanlegg og fellesareal samt parkbelte i industriområde

En grunneier eller fester kan med samtykke fra kommunestyret foreta

ekspropriasjon for å oppfylle opparbeidingsplikten i § 18-1. Retten gjelder der offentlig veg, hovedavløpsledning eller offentlig hovedanlegg for oppsamling, avledning og eventuelt behandling av lokalt overvann skal opparbeides før en eiendom bebygges, opprettes eller endres. Ved ekspropriasjon til avløpsanlegg gjelder § 16-4 første ledd andre punktum tilsvarende.

En grunneier eller fester kan med samtykke fra kommunestyret foreta ekspropriasjon til hel eller delvis gjennomføring av del av reguleringsplan hvor områder er lagt ut til felles avkjørsel, felles anlegg for disponering og avledning av overvann og fellesområde for parkering, felles lekeareal, felles gårdsplass og annet fellesareal for flere eiendommer.

Dersom kommunen med hjemmel i § 18-2 andre ledd har stilt som vilkår for tillatelse til tiltak at parkbelte i industriområde blir ervervet i samsvar med reguleringsplan, kan grunneieren eller festeren med samtykke av kommunestyret foreta ekspropriasjon til dette formålet.

En grunneier eller fester kan med samtykke fra kommunestyret foreta ekspropriasjon som er nødvendig for å gjennomføre tilknytningsplikten etter §§ 27-1 eller 27-2.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 2 des 2022 nr. 87 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2058).

§ 16-5 a. Ekspropriasjon til gjennomføring av infrastrukturtiltak i hensynssoner med krav om grunneierfinansiering mv.

Grunneiere eller festere innenfor en hensynssone fastsatt etter § 12 A-1 kan etter samtykke fra kommunestyret foreta ekspropriasjon til gjennomføring av infrastrukturtiltak som er omfattet av krav om grunneierfinansiering etter § 12 A-2 første ledd bokstav a og c.

Ekspropriasjon etter første ledd kan bare foretas dersom det foreligger samtykke fra kommunestyret innen ti år etter at reguleringsplanen er kunngjort etter § 12-12 femte ledd.

Kostnadene til ekspropriasjon etter paragrafen her skal tas med i utregningen av kostnadsbidraget som gjelder for grunneierfinansiering, jf. § 12 A-4 tredje ledd bokstav b.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 16-6. Tomtearrondering

For å få hensiktsmessige tomter kan kommunen etter vedtak av kommunestyret ekspropriere ubebygde grunnstykker som etter reguleringsplan ikke kan

bebygges selvstendig.

Kommunen kan sette som vilkår for å gi byggetillatelse etter § 20-2 at søkeren erverver mindre stykker ubebygd grunn for at tomten skal få en mer hensiktsmessig grense eller form. Kommunen kan gi søkeren samtykke til å foreta nødvendig ekspropriasjon.

Som ubebygd grunn etter denne paragrafen anses også grunn som det står bygning på, når denne etter kommunens skjønn er av ubetydelig økonomisk og praktisk verdi.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 16-7. Tidspunkt for ekspropriasjon

Ekspropriasjon som kommunen etter denne lov kan foreta uten særskilt samtykke fra departementet, kan skje etter hvert og i den utstrekning kommunen bestemmer og uten hensyn til om ekspropriasjonsformålet først skal gjennomføres senere.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 16-8. Forsøkstakst

Når forslag til reguleringsplan er vedtatt av kommunen, kan kommunestyret kreve skjønn til fastsetting av erstatning for tilfelle av ekspropriasjon etter § 16-2. Før tvangsfullbyrdelse kan kreves på grunnlag av et slikt skjønn, jf. lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker § 41, må planen være endelig og departementets samtykke til ekspropriasjon være gitt i tilfelle hvor slikt samtykke trenges.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 16-9. Utvidelse av ekspropriasjon

Etter krav fra eier eller rettighetshaver kan det bestemmes at ekspropriasjon etter denne loven også skal omfatte grunn, bygning, rettighet eller annet som mister en vesentlig del av sin verdi for eieren eller rettighetshaveren hvis ekspropriasjonen blir satt i verk. I slike tilfelle kan det også etter krav bestemmes at ekspropriasjonen skal gå ut på avståing til eie, selv om det er krevd bruksrett eller annen særlig rett i eiendommen.

Når kommunen foretar ekspropriasjon etter denne lov, kan det etter krav fra kommunen bestemmes at ekspropriasjonen også skal omfatte grunn, bygning,

rettighet eller annet som nevnt i første ledd, dersom det finnes at kommunen har en grunnet interesse i slik utvidelse av ekspropriasjonen.

Når det ved skjønn godtgjøres at vilkårene for erstatning etter § 15-3 første ledd er til stede, kan det etter krav fra kommunen bestemmes at kommunen kan ekspropriere vedkommende eiendom, dersom det finnes at kommunen har en grunnet interesse i det.

Avgjørelser etter denne paragraf tas av retten ved det samme skjønn som er krevd for fastsettelse av erstatningen.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 16-10. Erstatningstomt, midlertidig husrom

Når kommunen har foretatt ekspropriasjon av grunn bebygget med bolighus, bør huseieren så vidt mulig gis høve til å overta en annen boligtomt i nærheten. Kommunen skaffer midlertidig husrom til den som blir uten bolig som følge av ekspropriasjon etter denne loven.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 16-11. Statens og fylkets overtakelse av eiendom

Har kommunen ervervet eiendom som i reguleringsplan er satt av til tomt for statens bygning, kan kommunen sette en rimelig frist for staten til å overta eiendommen. Hvis staten innen fristen går ut ikke har overtatt eiendommen, kan kommunen beholde den til eget bruk eller avhende tomten.

Når eiendom er satt av til formål som nevnt i § 12-5 nr. 2 og det gjelder anlegg som hører under staten, svarer staten for krav om erstatning etter § 15-3 og for krav om innløsning etter § 15-2 i den utstrekning det ikke følger av lovgivningen for øvrig eller av avtale at kommunen skal bære disse utgiftene. I samme tilfelle kan staten foreta ekspropriasjon i medhold av § 16-2.

Bestemmelsene i første og andre ledd gjelder tilsvarende for fylkeskommunen når det gjelder eiendom som er satt av til tomt for fylkets bygning eller til anlegg som hører under fylket.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 16-12. Skjønn

Skjønn etter dette kapittel behandles av tingretten etter reglene om ekspropriasjon i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker. Skjønn etter §§ 27-3 og 28-3 behandles av jordskifteretten etter samme lov.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

Kapittel 17. Utbyggingsavtaler

§ 17-1. Adgangen til å inngå utbyggingsavtale

Med utbyggingsavtale menes en avtale mellom kommunen og grunneiere eller utbyggere om utbygging av et område, som har sitt grunnlag i kommunens planmyndighet etter denne loven, og som gjelder gjennomføring av kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan.

Kommunen kan ikke kreve at det skal inngås utbyggingsavtale.

Kommunen kan ikke inngå bindende utbyggingsavtale for et område før kommuneplanens arealdel eller reguleringsplanen for utbyggingen er vedtatt.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 17-2. Forutsigbarhetsvedtak om bruk av utbyggingsavtale

En utbyggingsavtale skal ha grunnlag i et vedtak fattet av kommunestyret selv. Vedtaket skal angi i hvilke tilfeller utbygging forutsetter en utbyggingsavtale, og synliggjøre kommunens forventninger til avtalen. Vedtaket skal så langt som mulig synliggjøre hvilke områder som omfattes av vedtaket, og hvilke typer tiltak utbyggingsavtalene forventes å gjelde.

Kommunen skal legge til rette for medvirkning fra berørte grupper og interesser for å klarlegge hvilke forutsetninger som skal til for at et område kan bygges ut.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 17-3. Utbyggingsavtalens innhold

En utbyggingsavtale kan inneholde bestemmelser om:

a. at en grunneier eller utbygger skal besørge eller helt eller delvis bekoste tiltak som er nødvendige for gjennomføringen av planvedtak
b. forskuttering av offentlig infrastruktur som er nødvendig for gjennomføring av planvedtak

c. antallet boliger i et område, største og minste boligstørrelse og nærmere krav til bygningers utforming
d. at kommunen eller andre skal ha fortrinnsrett til å kjøpe en andel av boligene til markedspris.

Det kan ikke avtales at en grunneier eller utbygger helt eller delvis skal bekoste, forskuttere, gi lån til eller på annen måte finansiere sosial infrastruktur som skoler, barnehager, sykehjem eller tilsvarende tjenester som det offentlige etter lov skal skaffe til veie.

En utbyggingsavtale kan ikke gjelde infrastrukturtiltak som er tilstrekkelig etablert i samsvar med kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan, eller der etableringen er sikret. Det samme gjelder kostnader til drift av infrastrukturen og generelle løpende utgifter knyttet til utbygging.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 17-4. Grunneiers eller utbyggers bidrag til infrastruktur

Grunneiers eller utbyggers bidrag etter § 17-3 første ledd bokstav a skal stå i et rimelig forhold til utbyggingens art og omfang og den belastningen den aktuelle utbyggingen påfører infrastrukturen. Det kan tas hensyn til kommunens bidrag til gjennomføring av arealplanen og forpliktelser etter avtalen.

Grunneiers eller utbyggers endelige kostnad ved forskuttering av offentlig infrastruktur etter § 17-3 første ledd bokstav b skal ikke overstige rammene i første ledd.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 17-5. Samtykke til å fravike reglene

Departementet kan etter søknad gi samtykke til å fravike reglene i § 17-3 og § 17-4 dersom samfunnsmessige interesser tilsier det og grunneieren eller utbyggeren er enig.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 17-6. Saksbehandling, offentlighet og klage

Kommunen skal:

a. kunngjøre oppstarten av forhandlinger om utbyggingsavtale
b. legge ut et fremforhandlet forslag til utbyggingsavtale til offentlig ettersyn med 30 dagers frist for merknader
c. kunngjøre en inngått utbyggingsavtale.

Første ledd gjelder tilsvarende ved endringer i en inngått utbyggingsavtale, med mindre endringene er uvesentlige.

For utbyggingsavtale hvor den private partens forpliktelser etter § 17-3 første ledd bokstav a i all hovedsak omfattes av § 18-1 og § 18-2, kan kommunen unnta fra kravene i første og andre ledd, § 17-1 tredje ledd og § 17-2.

En utbyggingsavtale kan ikke påklages.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 48, 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 17-7. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift om krav til inngåelsen av utbyggingsavtaler, typer av tiltak som kan omfattes eller ikke omfattes, omfanget av bidrag som kan avtales, hvordan vilkårene i loven skal anvendes og hvordan avtalevilkårene skal gjennomføres.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

Kapittel 18. Opparbeidelsesplikt og refusjon av utgifter til veg, vann og avløp mv.

§ 18-1. Krav til opparbeidelse av veg, hovedledning for vann og avløpsvann samt hovedanlegg for overvann

I regulert strøk kan grunn bare bebygges eller eksisterende bebyggelse utvides vesentlig eller gis en vesentlig endret bruk, eller eiendom opprettes eller endres, dersom følgende er oppfylt:

a. Offentlig veg skal være opparbeidet og godkjent så langt den er vist i planen, fram til og langs den side av tomta hvor den har sin atkomst. Med veg forstås kjørebane med fortau og snuplasser, busslomme, gangveg, sykkelsti, turveg, gatetun og offentlig plass. Det kan kreves at vegen legges ut i en bredde av inntil 10 meter med nødvendige

tillegg for fylling og skjæring, og opparbeides til en effektiv vegbredde av inntil 6 meter. For eiendom der bebyggelse etter planen helt eller delvis skal tjene annet enn boligformål, og for eiendom hvor planen tillater boligblokker på 4 etasjer eller mer, skal plikten gjelde en vegbredde av inntil 20 meter med nødvendige tillegg for fylling og skjæring. Det kan ikke kreves opparbeidelse av veg hvor private avkjørsler ikke blir tillatt.

b. Hovedavløpsledning skal føre til og langs eller over tomta. Det kan ikke kreves lagt rør av større diameter enn 600 mm. Kommunen kan godta avløpsforbindelse til annet hovedavløpsanlegg.
c. Hovedvannledning skal føre til og langs eller over tomta. Det kan ikke kreves lagt rør av større diameter enn 150 mm. Kommunen kan godta vannforsyning fra annen vannledning.
d. Offentlig hovedanlegg for oppsamling, avledning og eventuelt behandling av lokalt overvann skal være opparbeidet og godkjent så langt det er vist i planen. Det skal fremkomme av planen hvilke eiendommer overvannsanlegget skal betjene. Overvannsledninger kan kreves opparbeidet med rør med diameter opptil 600 mm, uavhengig av om det er angitt i planen hvilke eiendommer overvannsanlegget skal betjene. Opparbeidingsplikten gjelder ikke for håndtering av overvann fra allerede bebygde eiendommer som ikke omfattes av § 18-6 første, andre og tredje ledd.

Kommunen kan gi kommuneplanbestemmelser om utførelsen av arbeid etter første ledd. Kommunen kan også stille krav til løsninger og produktvalg, innenfor gjeldende bestemmelser og så langt det er nødvendig for å sikre rasjonell drift og vedlikehold av anlegget.

Kommunen kan gi tillatelse til tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstaver a, d og m på vilkår av at arbeidene etter første ledd blir utført før tiltaket ferdigstilles. Utsettelse for tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav a og d kan gjøres betinget av tinglyst erklæring. Utsettelse for tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m eller midlertidig dispensasjon for opparbeidelsen ved slike tiltak skal være betinget av tinglyst erklæring. Ved bygging kan kommunen kreve at det stilles sikkerhet for kostnadene ved ferdigstillelse.

I område som i kommuneplan er avsatt til utbygging eller til råstoffutvinning, kan kommunen sette som vilkår i tillatelse etter § 20-2 at tiltak etter første ledd er gjennomført.

Veger, hovedavløpsledninger, hovedvannledninger og overvannsanlegg som er lagt av en grunneier eller fester etter denne paragrafen, tilfaller kommunen uten vederlag fra det tidspunktet anlegget er ferdig og godkjent. Anlegget skal deretter holdes ved like av kommunen. Det skal holdes overtakelsesforretning. Kommunen plikter likevel ikke å overta en veg som ikke er opparbeidet i full

bredde etter første ledd bokstav a.

Kommunen kan kreve å overta anlegget tidligere, mot selv å ferdigstille det. Er eiendommen opprettet eller endret, eller byggverket tatt i bruk, skal tiltakshaveren dekke utgiftene til ferdigstillelse. Kommunen trer inn i en forholdsmessig del av refusjonskravet der slikt krav foreligger.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 2 des 2022 nr. 87 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2058).

§ 18-2. Krav til opparbeidelse av fellesareal og av parkbelte i industriområde

Kommunen kan sette som vilkår for tillatelse for tiltak etter § 20-2 at felles avkjørsel, felles gårdsrom, felles anlegg for disponering og avledning av overvann eller annet fellesareal for flere eiendommer erverves, sikres og opparbeides der dette er regulert i plan.

I industriområde hvor det er regulert parkbelte, kan kommunen sette som vilkår for tillatelse for tiltak etter § 20-2 på de tilgrensende tomter, at parkbeltet erverves og opparbeides langs tomta i samsvar med planen.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 2 des 2022 nr. 87 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2058).

§ 18-3. Refusjonsberettigede tiltak

Den som vil legge, omlegge, fornye eller utvide godkjent offentlig veg, godkjent offentlig hovedledning for vann og avløpsvann eller hovedanlegg for oppsamling, avledning og eventuelt behandling av lokalt overvann, kan kreve sine utlegg refundert. Private refusjonskrav er betinget av at tiltaket kan pålegges i medhold av § 18-1. Med veg menes anlegg som nevnt i § 18-1.

Videre kan refusjon kreves av den som i medhold av reguleringsplan vil legge ut grunn til eller opparbeide felles avkjørsel, felles gårdsplass, felles anlegg for disponering og avledning av overvann, annet fellesareal for flere eiendommer eller parkbelte langs industristrøk. Private refusjonskrav er betinget av at tiltaket kan pålegges i medhold av § 18-2. Endelig kan den som vil legge, omlegge eller utvide privat anlegg for transport av vann eller avløpsvann i område som inngår i arealplan, kreve refusjon.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 2 des 2022 nr. 87 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2058).

§ 18-4. Refusjonsenheten

Utgiftene som refererer seg til en strekning hvor en sammenhengende opparbeidelse, omlegging eller utvidelse av tiltak som nevnt i § 18-1 første ledd finner sted, skal samlet fordeles på de arealer som ifølge § 18-6 er refusjonspliktig til enheten. Dersom terrengforholdene eller skifte av strøkets karakter langs strekningen eller andre særlige omstendigheter tilsier det, kan kommunen treffe vedtak om at fordelingen skal skje etter en annen enhet når det finnes påkrevet for å hindre en klart urimelig fordeling av utgiftene mellom de eiendommer som berøres av tiltaket.

For tiltak som nevnt i § 18-3 andre ledd første punktum er tiltaket slik det framgår av planen, en enhet.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 18-5. Utgifter som kan kreves refundert

Den refusjonsberettigede kan kreve tilbake samtlige utgifter som har vært nødvendige for å oppfylle de krav som er fastlagt i §§ 18-1 og 18-2.

Dersom veggrunnen erverves eller utføring skjer i større bredde, eller det legges ledninger med større diameter enn bestemt i § 18-1 første ledd bokstav a til c, refunderes utgifter for det omfanget det kan kreves refusjon for. Det samme gjelder ved opparbeiding av større hovedanlegg enn bestemt i § 18-1 første ledd bokstav d. Blir det som følge av den større bredde nødvendig å fjerne bygning eller anlegg, er erstatningsbeløpet samt rivings- og ryddingsutgifter ikke refusjonsberettiget.

For tiltak nevnt i § 18-3 andre ledd tredje punktum kan den refusjonsberettigede kreve tilbake samtlige utgifter som har vært nødvendige.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 2 des 2022 nr. 87 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2058).

§ 18-6. Refusjonspliktig areal

Refusjon for tiltak som nevnt i § 18-3 første ledd belastes ubebygd areal som blir byggeklart etter §§ 18-1 og 18-2, enten tilknytningen til anlegget skjer direkte eller gjennom privat veg eller stikkledning. Som ubebygd areal regnes også ubebygd del av bebygd eiendom når den ubebygde del kan bebygges selvstendig. Det samme gjelder del av bebygd eiendom som ikke kan bebygges selvstendig, dersom eksisterende bebyggelse utgjør mindre enn 2/3 av tillatt utnytting.

Areal med bebyggelse som etter kommunens skjønn er saneringsmoden eller som av andre grunner har en klart lavere verdi enn verdien av den tomt den beslaglegger, regnes også som ubebygd.

Refusjon belastes også bebygd areal som har fått midlertidig utsettelse med å oppfylle forpliktelsene etter § 18-1, dersom forpliktelsene blir oppfylt gjennom tiltaket.

Refusjon for tiltak som nevnt i § 18-3 andre ledd første punktum belastes de areal som de etter reguleringsplan skal tjene. For areal som er helt eller delvis bebygd, gjelder de samme regler som under første ledd.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 18-7. Fordelingsfaktorene

De utgifter som kan kreves refundert, fordeles mellom de refusjonspliktige areal med en halvpart på hver av faktorene tomteareal og tillatt utnytting. Hvor utnyttingen ikke er fastlagt i godkjent plan, avgjør kommunen antatt tillatt utnytting. Kommunestyret kan for hele eller del av kommunen fastsette et annet forhold mellom faktorene og at andre faktorer skal anvendes.

Refusjonsbeløp som kan pålegges den enkelte eiendom, skal være begrenset til den verdiøkning som tiltaket antas å føre med seg for eiendommen. Dersom bestemmelsen i første punktum fører til at ikke alle utgifter ifølge § 18-5 blir dekket for en eller flere av eiendommene, kan refusjonskreditor kreve at udekkede beløp blir fordelt på de andre eiendommene i samsvar med reglene i første ledd. Det er et vilkår at hver av de eiendommer som blir pålagt tilleggsrefusjon, må antas å ha en verdiøkning som er minst like stor som summen av refusjonsbeløpene for eiendommen.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 25 juni 2010 nr. 48.

§ 18-8. Godkjenning av planer og foreløpig beregning av refusjon

Før tiltaket påbegynnes, skal tiltakshaver ha utarbeidet planer på kart og med kostnadsoverslag. Tiltakshaver skal angi hvilke eiendommer som kan få nytte av anlegget, hvilket areal de utgjør og sannsynlig utnyttelse på den enkelte eiendommen. Tiltakshaver skal utarbeide et forslag til fordeling av utgiftene i samsvar med § 18-7. Planer, overslag og forslag til fordeling oversendes berørte grunneiere og festere til uttalelse. De berørte avgir uttalelse til tiltakshaver innen 3 uker fra mottakelsen av materialet. Etter at uttalelsesfristen er utløpt, oversender tiltakshaver materialet til kommunen for avgjørelse.

Kommunen skal godkjenne planen for utførelsen, kostnadsoverslag og forslag til fordeling. Kommunen kan kreve innsendt bindende pristilbud for

utføringen av tiltaket, eventuelt innhentet i anbudskonkurranse. Finner kommunen, når dette er påberopt av en berørt grunneier eller fester, at den ilagte andel av refusjonen overstiger verdiøkningen for eiendommen etter § 18-7 andre ledd, kan den foreta en skjønnsmessig reduksjon av refusjonskravet, eller la det bortfalle i sin helhet. Det reduserte beløp fordeles etter § 18-7 andre ledd andre punktum.

Retten til å kreve refusjon faller bort dersom tiltaket påbegynnes før materialet etter første ledd er godkjent av kommunen, med mindre annet på forhånd blir bestemt av kommunen i det enkelte tilfelle av hensyn til tiltakets karakter og betydningen av framdrift.

Departementet kan gi forskrifter til utfylling av denne bestemmelsen, herunder nærmere krav til planer, kostnadsoverslag og pristilbud.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 18-9. Fastsetting av refusjon

Når tiltaket er fullført, skal tiltakshaver sette opp regnskap med nødvendige legitimasjoner. Private refusjonskreditorer sender regnskapet med legitimasjoner til kommunen for kontroll.

Kommunen skal foreta en foreløpig fastsettelse av det beløp som kan kreves refundert, og en fordeling på det refusjonspliktige areal. Ved fastsettelse skal godkjent bindende tilbud for utførelsen etter § 18-8 legges til grunn. Er det i stedet godkjent kostnadsoverslag for utførelsen, skal kostnadene ikke overstige det oppgitte beløp vesentlig, og i alle fall ikke med mer enn 15 prosent. Utkastet sendes de refusjonspliktige til uttalelse. Deretter treffes refusjonsvedtaket av kommunen. Vedtaket meddeles de berørte med opplysninger om søksmålsfristen etter § 18-12.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 18-10. Forfall og renteplikt

Refusjonsbeløpet forfaller til betaling fem uker etter at refusjonsvedtaket er meddelt de refusjonspliktige.

For areal som er refusjonspliktig etter § 18-6 første ledd andre og tredje punktum, forfaller refusjonsbeløpet likevel ikke før oppmålingsforretning om opprettelse eller endring av eiendom blir rekvirert eller bygging blir gjennomført. For areal som på grunn av midlertidig byggeforbud eller annen særlig grunn som ikke skyldes den refusjonspliktige, ikke kan nyttes på den måte som refusjonsplikten forutsetter, forfaller refusjonsbeløpet først når adgangen til slik utnytting inntrer. Refusjonsbeløp som har utsatt forfall skal

indeksreguleres etter konsumprisindeksen fra det er meddelt de refusjonspliktige og til forfall.

Dersom eieren eller festeren ønsker det, kan et refusjonsbeløp som det offentlige har krav på, betales over inntil fem år i årlige terminer med en rentesats fastsatt av departementet.

Fra forfallstidspunktet plikter refusjonsdebitor å betale den til enhver tid gjeldende forsinkelsesrente. Forsinkelsesrenteloven gjelder tilsvarende.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 18-11. Refusjonsdebitor. Panterett

Eier av det refusjonspliktige arealet er ansvarlig for betaling, om ikke annet følger av avtale med tidligere eier. Endelig fastsatt refusjonskrav har panterett i det refusjonspliktige areal eller den eiendom arealet er en del av. Refusjonskravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Er grunnen bortfestet til bolig eller fritidshus, er festeren ansvarlig for betalingen. Er grunnen bortfestet til andre formål, er festeren ansvarlig når det ved forfall er minst 30 år igjen av festetiden, eller festeren kan kreve festeavtalen forlenget for så lang tid. Grunneieren er likevel ansvarlig om dette følger av avtale med festeren.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 18-12. Søksmål

Søksmål for å prøve lovligheten av refusjonsvedtaket må anlegges innen 2 måneder fra det er meddelt. Er vedtaket påklaget, regnes fristen for tidspunktet fra vedtaket er endelig. Det kan ikke gis oppfriskning for fristoverskridelse.

Berørte grunneiere som ikke er gjort til parter gjennom stevning, skal varsles av retten om adgangen til å tre inn som part. Blir refusjonsvedtaket kjent ugyldig, skal det oppheves i sin helhet og henvises til ny behandling i kommunen.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 18-13. Infrastruktur med krav om grunneierfinansiering

Det kan ikke kreves opparbeidelse eller refusjon etter bestemmelsene i dette kapittelet for infrastruktur med krav om grunneierfinansiering etter kapittel 12 A.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

Kapittel 19. Dispensasjon

§ 19-1. Adgang til å gi dispensasjon

Dispensasjon krever grunngitt søknad. Før vedtak treffes, skal naboer varsles på den måten som nevnt i § 21-3. Særskilt varsel er likevel ikke nødvendig når dispensasjonssøknad fremmes samtidig med søknad om tillatelse etter kapittel 20, eller når søknaden åpenbart ikke berører naboens interesser. Regionale og statlige myndigheter hvis saksområde blir direkte berørt, skal få mulighet til å uttale seg før det gis dispensasjon fra planer, plankrav og forbudet i § 1-8.

Det kan ikke dispenseres fra bestemmelsene i kapittel 12 A, bestemmelsene i kapittel 17 eller saksbehandlingsregler.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 19-2. Dispensasjonsvedtaket

Kommunen kan gi varig eller midlertidig dispensasjon fra bestemmelser fastsatt i eller i medhold av denne lov. Det kan settes vilkår for dispensasjonen.

Dispensasjon kan ikke gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, hensynene i lovens formålsbestemmelse eller nasjonale eller regionale interesser, blir vesentlig tilsidesatt. Fordelene ved å gi dispensasjon skal være klart større enn ulempene.

Ved dispensasjon fra loven og forskriften til loven skal det legges særlig vekt på dispensasjonens konsekvenser for helse, miljø, jordvern, sikkerhet og tilgjengelighet.

Departementet kan i forskrift gi regler for omfanget av dispensasjoner og fastsette tidsfrist for behandling av dispensasjonssaker, herunder fastsette tidsfrist for andre myndigheters uttalelse i dispensasjonssaker og gi regler om beregning av frister, adgang til fristforlengelse og konsekvenser av fristoverskridelse.

Endret ved lover 8 mai 2009 nr. 27, 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501), 18 juni 2021 nr. 130 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2008), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 19-3. Midlertidig dispensasjon

Midlertidig dispensasjon kan gis tidsbestemt eller for ubestemt tid. Ved

dispensasjonstidens utløp eller ved pålegg må søkeren uten utgift for kommunen fjerne eller endre det utførte, eller opphøre med midlertidig tillatt bruk, eller oppfylle det krav det er gitt utsettelse med, og hvis det kreves, gjenopprette den tidligere tilstand.

Dispensasjon kan gjøres betinget av erklæring der også eier eller fester for sin del aksepterer disse forpliktelser. Erklæringen kan kreves tinglyst. Den er bindende for panthavere og andre rettighetshavere i eiendommen uten hensyn til når retten er stiftet og uten hensyn til om erklæringen er tinglyst.

§ 19-4. Dispensasjonsmyndigheten

Myndigheten til å gi dispensasjon tilligger kommunen.

Dersom det er nødvendig for å ivareta nasjonale eller viktige regionale interesser og hensyn i nærmere angitte deler av strandsonen eller fjellområder, kan Kongen i forskrift legge myndigheten til å gi dispensasjon fra bestemte planer, eller for bestemte typer tiltak, midlertidig til regionalt eller statlig organ.

Fjerde del: Byggesaksdel

Overskriften endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 702).

Kapittel 20. Søknadsplikt

§ 20-1. Tiltak som omfattes av byggesaksbestemmelsene[1]

Følgende tiltak omfattes av byggesaksbestemmelsene i denne lov:

a. oppføring, tilbygging, påbygging, underbygging eller plassering av bygning, konstruksjon eller anlegg
b. vesentlig endring eller vesentlig reparasjon av tiltak som nevnt under bokstav a
c. fasadeendring
d. varig eller tidsbestemt bruksendring, vesentlig utvidelse eller vesentlig endring av tidligere drift av tiltak som nevnt under bokstav a
e. riving av tiltak som nevnt i bokstav a
f. oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner
g. oppdeling eller sammenføyning av bruksenheter i boliger

h. oppføring av innhegning mot veg
i. plassering av skilt- og reklameinnretninger
j. plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg
k. vesentlig terrenginngrep
l. anlegg av veg, parkeringsplass og landingsplass
m. opprettelse av ny grunneiendom, ny anleggseiendom eller nytt jordsameie, eller opprettelse av ny festegrunn for bortfeste som kan gjelde i mer enn ti år, eller matrikkelomforming, arealoverføring, endring av festegrunn eller andre endringer av grenser for matrikkelenheter, jf. matrikkellova, unntatt endringer som bare omfatter eierseksjoner
n. hovedombygging.

Departementet kan gi forskrifter om hvilke tiltak som omfattes av bestemmelsen.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 48, 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834), 20 apr 2018 nr. 12 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885), 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).
1 I kraft 1. juli 2010, se § 34-3. Iflg. res. 18 juni 2010 nr. 896 er installasjon av nytt ildsted frem til 1. juli 2011 unntatt fra krav om søknad og tillatelse, jf. første ledd bokstav f, dersom arbeidet kontrolleres av kvalifisert kontrollør.

§ 20-2. Søknadsplikt

Tiltak som nevnt i § 20-1, kan ikke utføres uten at søknad på forhånd er sendt kommunen og den deretter har gitt tillatelse, med mindre unntak følger av §§ 20-5, 20-6, 20-7 eller 20-8. Der det kreves dispensasjon, kan ikke tiltaket utføres før dette er søkt om og gitt.

Tiltak etter § 20-1 inndeles i følgende kategorier:

a. søknadspliktige tiltak med krav om ansvarlige foretak, jf. § 20-3
b. søknadspliktige tiltak som kan forestås av tiltakshaver, jf. § 20-4
c. tiltak som er unntatt fra søknadsplikt, jf. §§ 20-5 til 20-8

Reglene i kapittel 24 om kontroll gjelder uavhengig av søknadsplikt, med unntak av §§ 20-7 og 20-8.

Departementet kan gi forskrifter om søknadsplikt og tillatelse etter denne bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 20-3. Søknadspliktige tiltak med krav om ansvarlige foretak

Søknad, prosjektering og utførelse av tiltak som nevnt i § 20-1, skal forestås av foretak med ansvarsrett etter kapittel 23, med mindre unntak følger av §§ 20-4 til 20-8.

Departementet kan gi forskrifter om hvilke tiltak som omfattes av bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 48, 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 20-4. Søknadspliktige tiltak som kan forestås av tiltakshaver

Følgende tiltak er unntatt fra reglene i § 20-3:

a. mindre tiltak på bebygd eiendom
b. alminnelige driftsbygninger i landbruket
c. midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav j og som ikke skal plasseres for lengre tidsrom enn 2 år
d. opprettelse av ny grunneiendom og andre tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m
e. andre mindre tiltak som etter kommunens skjønn kan forestås av tiltakshaver

Departementet kan gi forskrift om hvilke tiltak som omfattes av bestemmelsen.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 20-5. Tiltak som er unntatt fra søknadsplikt

For følgende tiltak som nevnt i § 20-1, er søknad og tillatelse ikke nødvendig dersom disse er i samsvar med plan:

a. mindre frittliggende bygning som oppføres på bebygd eiendom, og som ikke kan brukes til beboelse
b. frittliggende bygning som er større enn bygninger som nevnt i bokstav a, som oppføres på bebygd eiendom, og som verken skal brukes til beboelse eller annet varig opphold, og som ikke underbygges med kjeller
c. mindre frittliggende byggverk knyttet til drift av jordbruks-, skogbruks- og reindriftsområder
d. mindre tiltak i eksisterende byggverk
e. mindre tiltak utendørs
f. fasadeendring som ikke fører til at bygningens karakter endres, samt tilbakeføring av fasade til tidligere dokumentert utførelse
g. andre mindre tiltak som kommunen finner grunn til å frita fra søknadsplikten

Departementet kan gi forskrift om hvilke tiltak som omfattes av bokstav a-e. Departementet kan gi forskrift om tiltakshavers rapportering til kommunen når tiltak etter denne bestemmelse er ferdigstilt.

Søknad og tillatelse er heller ikke nødvendig for tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav j når tiltaket ikke skal stå lengre enn to måneder.

Søknad og tillatelse er heller ikke nødvendig for tiltak som nevnt i § 20-1 bokstav m når

a. tiltaket skjer som ledd i jordskifte i samsvar med en rettslig bindende plan
b. tiltaket skjer etter krav som nevnt i matrikkellova § 9 første ledd bokstav g
c. eksisterende matrikkelenhet registrert som offentlig veg skal deles i forbindelse med at ansvaret for administrasjonen av offentlige veger skal endres mellom staten, et statlig utbyggingsselskap for veg, fylkeskommunen eller kommunen
d. tiltaket behandles som en grensejustering eller sammenslåing etter matrikkellova.

Departementet kan i forskrift unnta andre tiltak fra bestemmelsene i §§ 20-2 første ledd og 20-3, herunder plassering av anleggsbrakker i mer enn 2 måneder i direkte tilknytning til bygge- eller anleggstomt hvor arbeid pågår.

Tiltakshaver er ansvarlig for at tiltak som nevnt i første til tredje ledd, utføres i samsvar med de krav som ellers følger av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov. Tiltak kan ikke settes i gang før det er gitt nødvendig tillatelse eller samtykke fra andre berørte myndigheter, jf. § 21-5.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91),

endret ved lover 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834), 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 20-6. Unntak fra søknadsplikt for visse tiltak som behandles etter andre lover

Tiltak som nevnt i § 20-1, er ikke søknadspliktig dersom tiltaket blir tilfredsstillende behandlet etter andre lover. Departementet skal gi forskrift om hvilke tiltak etter første punktum som er unntatt fra søknadsplikt og hvor langt bestemmelser i loven her gjelder.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 20-7. Unntak for krav i loven for Forsvaret

Dersom et tiltak krever bruk av skjermingsverdig informasjon etter sikkerhetsloven § 5-2 og § 5-3, eller tiltaket berører et objekt som Forsvarsdepartementet har utpekt som skjermingsverdig i medhold av sikkerhetsloven § 7-1, er tiltaket unntatt fra kapittel 20 til 25 i loven her. Det påhviler Forsvaret å se til at øvrige bestemmelser som er gitt i eller i medhold av denne lov, blir overholdt.

Departementet fastsetter i forskrift nærmere bestemmelser om adgangen til å gi ytterligere unntak fra krav i denne lov.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 52, endret ved lov 21 juni 2019 nr. 52 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1548).

§ 20-8. Unntak fra krav i loven for visse skjermingsverdige objekter

Dersom tvingende sikkerhetshensyn gjør det nødvendig, kan hvert departement innen sitt myndighetsområde beslutte at et tiltak som skal utføres i tilknytning til et byggverk eller objekt som er utpekt som skjermingsverdig i henhold til sikkerhetsloven § 7-1, helt eller delvis skal være unntatt fra bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.

Dersom det ansvarlige departement vurderer det som nødvendig å fatte beslutning som nevnt i første ledd, og kommunen ikke er involvert i arbeidet med tiltaket, skal departementet informere kommunen om at unntakshjemmelen i første ledd vil bli benyttet. Departementet plikter å gi kommunen utfyllende informasjon om selve tiltaket så langt det vil være sikkerhetsmessig forsvarlig. Kommunen plikter å gi departementet nødvendig

bistand for å gjennomføre tiltaket.

Dersom det ansvarlige departement anvender unntaket i første ledd, skal det informere naboer og gjenboere om beslutningen og de rettslige konsekvensene av den. Departementet plikter å gi naboer og gjenboere informasjon om tiltaket så langt det vil være sikkerhetsmessig forsvarlig.

Det ansvarlige departements beslutning etter første ledd kan ikke påklages. Det samme gjelder vedtak om avvisning av klage. Det kan ikke gis midlertidig forføyning mot tiltak som iverksettes i medhold av første ledd.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 52, endret ved lov 21 juni 2019 nr. 52 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1548).

§ 20-9. Midlertidige unntak fra loven

Når det er nødvendig som følge av et høyt antall ankomster til Norge av personer fordrevet fra Ukraina, kan kommunen etter skriftlig anmodning fra en offentlig myndighet eller fra private tilbydere innen barnehage, skole eller bolig, gjøre unntak fra søknadsplikten. Plan- og bygningsloven § 1-6 andre ledd gjelder ikke. Unntak kan gjøres for oppføring av ny, varig bygning, tidsbestemt bruksendring og plassering av midlertidige bygninger som skal brukes til

a. innkvartering av asylsøkere og andre Utlendingsdirektoratet gir botilbud til
b. omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år
c. barnehage eller skole
d. bolig.

Unntak etter første ledd kan ikke gjøres hvis det oppstår fare for liv og helse for brukerne, fare for skade på miljø eller kulturminner, tap av naturmangfold eller dyrket eller dyrkbar jord, eller gjennomføringen av en arealplan vanskeliggjøres. Bygninger som skal brukes til bolig, kan bare oppføres til varig bruk når området er avsatt til bebyggelse og anlegg i en arealplan og det ikke finnes andre alternativer som medfører mindre ulemper. Når behovet etter første ledd bortfaller, kan boligen brukes til annet varig boligformål.

Ved tidsbestemt bruksendring eller plassering av midlertidige bygninger skal det fremgå av vedtaket hvor lenge unntaket gjelder. Unntaket kan gjelde for inntil to år.

Departementet kan gi midlertidig forskrift om krav til innhold i og behandling av anmodninger om unntak, nabovarsling, tiltakshavers ansvar, tekniske krav til tiltaket, ansvar og ferdigstillelse.
Tilføyd ved lov 26 mai 2020 nr. 50, opphevet ved lov 26 mai 2020 nr. 50 (ikr. 1 jan 2021), tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 151 (ikr. 1 jan 2021), opphevet ved lov

18 des 2020 nr. 151 (ikr. 1 juni 2021), tilføyd ved lov 28 mai 2021 nr. 48 (ikr. 1 juni 2021), opphevet ved lov 28 mai 2021 nr. 48 (ikr. 1 des 2021), tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 20-10. Saksbehandling etter § 20-9

Ved tidsbestemt bruksendring eller plassering av midlertidige bygninger skal kommunen fatte vedtak innen syv virkedager. Gjelder tiltaket oppføring av bolig til varig bruk, er fristen 14 virkedager. Fristen løper fra den skriftlige anmodningen er mottatt og kan ikke forlenges. Fattes det ikke vedtak innen fristene, kan tiltaket likevel settes i gang på tiltakshavers egen risiko. Dersom det ut fra formålet med anmodningen om unntak er et sterkt behov for rask avgjørelse i saken, skal kommunen fatte vedtak så raskt som mulig etter at anmodningen er mottatt.

Ved oppføring av bolig til varig bruk som berører ansvarsområdet til statlige eller regionale myndigheter, skal anmodning om unntak forelegges disse. Fristen løper i den tiden saken er til uttalelse. Statlige og regionale myndigheter skal uttale seg eller fatte vedtak innen fem virkedager fra de mottar saken. Fristen kan ikke forlenges. Kommunen kan behandle og avgjøre saken etter loven her dersom fristen ikke overholdes.

Ved avslag på anmodning om unntak skal kommunen samtidig orientere om andre alternative eiendommer eller egnede bygninger som kan tas i bruk, som kommunen kjenner til.

Kommunens vedtak etter første ledd kan påklages av en part eller andre med rettslig klageinteresse i saken. Klagefristen er syv virkedager fra kommunen har fattet vedtak. En klagesak skal forberedes av kommunen og sendes klageinstansen innen syv virkedager etter at klagen er mottatt. Dersom kommunen ikke overholder fristen, kan klagen tas under behandling av klageinstansen. Klageinstansen skal avgjøre saken innen syv virkedager. Fristene kan ikke forlenges.
Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

Kapittel 21. Krav til innhold og behandling av søknader

§ 21-1. Forhåndskonferanse

For nærmere avklaring av rammer og innhold i tiltaket kan det holdes forhåndskonferanse mellom tiltakshaver, kommunen og andre berørte fagmyndigheter. Andre berørte kan også innkalles. Forhåndskonferanse kan kreves av tiltakshaver eller plan- og bygningsmyndighetene.

Departementet kan gi forskrifter om forberedelse, gjennomføring og referat fra forhåndskonferansen.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 21-2. Søknad om tillatelse

Søknad om tillatelse skal være skriftlig og undertegnet av tiltakshaver og søker. Søknaden skal gi de opplysninger som er nødvendige for at kommunen skal kunne gi tillatelse til tiltaket. Det skal framgå av søknaden om det søkes om dispensasjon, jf. kapittel 19.

Søknaden skal vise inndeling i ansvarsområder, jf. kapittel 23, med mindre tiltaket forestås av tiltakshaver.

Søknaden skal i tillegg gi de opplysninger som er nødvendige for at kommunen skal kunne avgjøre om tiltaket skal underlegges uavhengig kontroll etter § 24-1.

Dokumentasjon for at naboer er varslet på lovlig måte, samt eventuell erklæring om varsling av dem som har pengeheftelser i eiendom som søkes revet, jf. § 21-3, skal vedlegges søknaden. Eventuelle merknader fra naboer eller gjenboere, samt en redegjørelse fra søker for hva som eventuelt er gjort for å imøtekomme disse, skal vedlegges. Søknaden skal også vedlegges eventuelle innhentede vedtak eller uttalelse fra annen myndighet der tiltaket er betinget av dette, jf. § 21-5.

Søknad kan deles opp i søknad om rammetillatelse og igangsettingstillatelse. Kommunen kan tillate ytterligere oppdeling av søknaden om igangsettingstillatelse. Tiltak kan ikke settes i gang før det er gitt igangsettingstillatelse.

De som er nevnt i matrikkellova § 9, med de begrensningene som følger av matrikkellova § 12 femte ledd, § 15 andre ledd og § 15 a fjerde ledd, kan søke om tillatelse til å opprette ny grunneiendom og andre tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m. Søknaden skal angi hvordan matrikkelenhetene ønskes utformet, og angi de aktuelle grenseforløpene med nødvendig klarhet og nøyaktighet. Søknaden skal også vise hvordan nye matrikkelenheter og endrede

grenser på en hensiktsmessig måte kan gå inn i en fremtidig utnytting av området, herunder også hvordan krav til tomtestørrelse, fellesareal og plassering av bebyggelsen kan oppfylles.

Departementet kan gi forskrift om krav til søknader, herunder om søknadsdokumentasjon og krav til underskrift.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 20 apr 2018 nr. 12 (i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 29 april 2020 nr. 885), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 21-3. Nabovarsel

Før søknad sendes inn, skal naboer og gjenboere varsles av søker hvis ikke disse skriftlig har meddelt at de ikke har merknader til søknaden. I varselet skal det gis melding om at mulige merknader må være kommet til søker innen en frist på minst 2 uker etter at varselet er sendt og grunnlagsmaterialet for søknaden er gjort tilgjengelig. Dersom grunneiers adresse ikke er kjent eller ikke finnes i matrikkelen, kan varsling unnlates.

Varsel etter første ledd kan unnlates når arbeidet ikke, eller i liten grad, berører interessene til naboer og gjenboere. Kommunen kan likevel kreve varsling av naboer og gjenboere som ikke er varslet, dersom den finner at vilkårene for unnlatt varsling ikke er oppfylt. Kommunen kan også kreve at andre eiere eller festere enn de som er nevnt i første ledd, skal varsles.

Ved riving skal søkeren også varsle dem som har pengeheftelser i eiendommen.

Ved delt søknad skal det bare sendes nabovarsel for søknad om rammetillatelse og søknad om tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m som ikke er avklart i rammetillatelsen, eller endringssøknad om det samme.

Det kreves ikke nabovarsel som nevnt i første ledd når tiltaket er i samsvar med reguleringsplan som er så detaljert at naboer og gjenboere kunne vurdere konsekvensene av tiltaket opp mot sine interesser ved planbehandlingen, og naboer og gjenboere ble varslet i samsvar med § 12-10 tredje ledd. Er det mer enn 5 år siden naboer og gjenboere fikk slikt varsel, gjelder ikke unntaket fra nabovarsling.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om nabovarsling.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 21-4. Behandling av søknaden i kommunen

Når søknaden er fullstendig, skal kommunen snarest mulig og senest innen den frist som framgår av § 21-7, gi tillatelse dersom tiltaket ikke er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven. Kommunen skal i saksbehandlingen legge til grunn tiltakshavers eller det ansvarlige foretakets opplysninger om at tiltaket oppfyller tekniske krav.

Kommunen kan utsette behandlingen av en søknad om tillatelse i inntil 12 uker dersom eieren har fått forhåndsvarsel om ekspropriasjon etter oreigningslova og det omsøkte tiltaket etter kommunens skjønn kan fordyre et eventuelt ekspropriasjonsinngrep. Er det ikke fattet vedtak om ekspropriasjon innen 12 uker, må kommunen behandle søknaden etter tidsfristene som følger av § 21-7.

Kommunen skal påse at de angitte ansvarsområdene dekker tiltaket og er plassert i riktige tiltaksklasser, og avgjøre omfanget av uavhengig kontroll, jf. kapittel 24.

Etter søkers ønske kan tillatelsen deles opp i rammetillatelse og igangsettingstillatelse. Igangsettingstillatelse kan ikke gis før vilkår i rammetillatelsen er oppfylt, ansvarsrett er tildelt og kontrollomfang er avgjort samt eventuelle tillatelser fra andre myndigheter foreligger, jf. § 21-5 første ledd. Igangsettingstillatelse kan deles opp.

Kommunen skal straks gi skriftlig underretning om vedtaket til søker og til de som har merknader. Ved behandling av delt søknad er det tilstrekkelig at igangsettingstillatelsen kun meddeles søker.

Kommunen kan sette som vilkår for å gi tillatelse at gebyr etter § 33-1 er innbetalt. Videre kan kommunen sette som vilkår at:

a. det blir holdt oppmålingsforretning når det er behov for å klarlegge grensene for den eller de matrikkelenhetene som tiltaket gjelder for
b. eiendommer som skal nyttes under ett, blir sammenføyd etter matrikkellova
c. tiltakshaver varsler kommunen når midlertidige tiltak som nevnt i § 20-4 bokstav c, fjernes.

Kommunen kan i en tillatelse om opprettelse eller endring av eiendom angi i hvilket omfang det ved matrikkelføringen kan gjøres tilpasninger i nye eller endrede grenser ut over eventuelle tilpasninger som følger av mindre avvik fastsatt etter matrikkellova § 33 tredje ledd tredje punktum. Ved søknad om opprettelse av ny festegrunn for bortfeste som kan gjelde i mer enn 10 år, kan kommunen sette som vilkår for tillatelsen at festeretten skal gjelde for et

særskilt avgrenset areal, eller at enheten blir opprettet som grunneiendom.

Departementet gir i forskrift nærmere bestemmelser om kommunens behandling av søknaden.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 48, 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 21-5. Den kommunale bygningsmyndighetens samordningsplikt

Når tiltaket er betinget av tillatelse eller samtykke fra annen myndighet, eller når planer for tiltaket skal legges fram for slik myndighet, kan kommunen vente med å avgjøre saken inntil det foreligger avgjørelse eller samtykke som nevnt. Kommunen kan også gi rammetillatelse innenfor sitt myndighetsområde, med forbehold om at igangsettingstillatelse ikke vil bli gitt før forholdet til andre myndigheter er brakt i orden, jf. § 21-4 tredje ledd. Kommunen skal i tilfeller som nevnt forelegge saken for de myndigheter som følger av forskrift, hvis ikke avgjørelse eller uttalelse er innhentet på forhånd.

Departementet fastsetter i forskrift hvilke myndigheter samordningsplikten omfatter.

Andre myndigheter må innen 4 uker fra oversendelse fatte avgjørelse eller avgi uttalelse. I særlige tilfeller kan kommunen forlenge fristen før denne er utløpt. Når tiltaket ikke er betinget av tillatelse eller samtykke fra andre myndigheter, kan saken avgjøres når fristen er ute.

Departementet kan gi forskrifter om plikt for kommunen til å rapportere til andre myndigheter.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 48, 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834).

§ 21-6. Privatrettslige forhold

Med mindre annet følger av loven her, skal bygningsmyndighetene ikke ta stilling til privatrettslige forhold ved behandling av søknad om tillatelse. En søknad skal avvises dersom det fremstår som åpenbart for bygningsmyndighetene at tiltakshaver ikke har de privatrettslige rettigheter søknaden forutsetter. Dette gjelder likevel ikke når det er reist sak for jordskifteretten om det privatrettslige forholdet. Tillatelse etter denne lov innebærer ingen avgjørelse av privatrettslige forhold. Kommunen kan fastsette frist for supplering av søknaden.

Forvaltningsloven kapittel VI om klage og omgjøring gjelder ikke for

bygningsmyndighetenes avgjørelser om ikke å ta stilling til privatrettslige forhold.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 11 mai 2021 nr. 37.

§ 21-7. Tidsfrister med særskilte virkninger

Søknad om tillatelse etter § 20-2 skal avgjøres av kommunene innen tolv uker etter at fullstendig søknad foreligger, med mindre annet følger av andre eller tredje ledd. For søknad om rammetillatelse gjelder ikke andre og tredje ledd. Ved overskridelse av fristen skal kommunen tilbakebetale byggesaksgebyret etter nærmere bestemmelser i forskrift, jf. § 21-8 tredje ledd.

Søknad om tillatelse til tiltak som omfattes av § 20-3 der tiltaket er i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, der det ikke foreligger merknader fra naboer eller gjenboere, og ytterligere tillatelse, samtykke eller uttalelse fra annen myndighet ikke er nødvendig, skal avgjøres av kommunen innen 3 uker. Dersom kommunen ikke har avgjort søknaden innen fristens utløp, regnes tillatelse som gitt.

Søknad om tillatelse til tiltak som omfattes av § 20-4 der tiltaket er i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, og ytterligere tillatelse, samtykke eller uttalelse fra annen myndighet ikke er nødvendig, skal avgjøres av kommunen innen 3 uker. Dersom kommunen ikke har avgjort søknaden innen fristens utløp, regnes tillatelse som gitt.

Søknad om tillatelse til tiltak etter § 20-2 som krever dispensasjon fra plan eller planbestemmelser, skal avgjøres av kommunen innen 12 uker. Fristen løper ikke i den tiden søknaden ligger til uttalelse hos regionale og statlige myndigheter, jf. § 19-1.

Plangrunnlaget som gjaldt ved utløpet av fristen, skal ved overskridelse av fristen legges til grunn for avgjørelsen. Dette gjelder ikke dersom tiltakshaveren innen utløpet av fristen har mottatt forhåndsvarsel om midlertidig forbud mot tiltak, og dette forbudet deretter blir vedtatt innen åtte uker, jf. § 13-1 første ledd. Denne bestemmelse gjelder ikke for statlige og regionale planbestemmelser etter §§ 6-3 og 8-5, eller for statlig arealplan etter § 6-4.

Søknad om igangsettingstillatelse skal behandles av kommunen innen 3 uker. Dersom kommunen ikke har avgjort søknaden innen fristens utløp, kan tiltaket igangsettes.

Ferdigattest skal utstedes av kommunen innen 3 uker etter at kravet er mottatt sammen med nødvendig dokumentasjon. Der ferdigattest ikke er utstedt innen fristen, kan byggverket tas i bruk.

Søknad om endring av en gitt tillatelse, herunder rammetillatelse, som oppfyller vilkårene i andre eller tredje ledd, skal avgjøres av kommunen innen

tre uker. Har ikke kommunen avgjort søknaden innen fristens utløp, regnes tillatelse som gitt.

Det kan i den enkelte sak avtales lengre frist enn angitt i de enkelte ledd i denne paragrafen.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), endret ved lov 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501, innførte nytt femte ledd), 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834, innførte nytt syvende ledd som grunnet forrige lovendring nå er åttende ledd).

§ 21-8. Andre tidsfrister

Departementet kan gi forskrifter om frister for avholdelse av forhåndskonferanse, behandling av søknad om midlertidig brukstillatelse, kommunens vedtak i refusjonssaker, kommunens forberedende klagesaksbehandling og klageinstansens behandling av klager i plan- og byggesaker.

Det kan i den enkelte sak avtales lengre frist enn angitt i forskriften.

Departementet gir forskrift om beregning av frister etter §§ 21-7 og 21-8, adgang til fristforlengelse og konsekvenser av fristoverskridelse.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 21-9. Bortfall av tillatelse

Er tiltaket ikke satt i gang senest 3 år etter at tillatelse er gitt, faller tillatelsen bort. Det samme gjelder hvis tiltaket innstilles i mer enn 2 år. Disse bestemmelser gjelder tilsvarende for dispensasjon. Fristene kan ikke forlenges.

Innstilles et tiltak i mer enn 3 måneder, kan kommunen kreve at stillas og innhegning mot gate som er åpen for offentlig trafikk blir fjernet, og at gate og fortau settes i stand.

Innstilles et tiltak i mer enn 1 år, skal stillasene fjernes og anlegg bringes i slik stand at det virker minst mulig skjemmende. Varer dette mer enn 2 år, kan kommunen forlange at tiltaket helt skal fjernes og grunnen ryddes. Avbrytes et endringstiltak, bestemmer kommunen i hvilken utstrekning byggverket skal bringes tilbake til sin opprinnelige stand.

Tillatelse til tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m, faller bort dersom det ikke er rekvirert oppmålingsforretning etter matrikkellova innen 3 år etter at tillatelsen ble gitt, eller dersom matrikkelføring vil være i strid med matrikkellova.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 21-10. Sluttkontroll og ferdigattest

Søknadspliktige tiltak skal avsluttes med ferdigattest, som utstedes av kommunen når det foreligger nødvendig sluttdokumentasjon og erklæring om ferdigstillelse fra tiltakshaver eller ansvarlig søker. For tiltak som krever uavhengig kontroll skal det foreligge dokumentasjon for utført sluttkontroll, jf. § 24-2. Sluttdokumentasjonen skal vise at tiltaket er utført i samsvar med tillatelsen og bestemmelser i eller i medhold av denne lov. Kommunen kan utstede ferdigattest også der det foreligger bagatellmessige overtredelser av krav i eller i medhold av denne lov.

Ved ferdigattest skal det fra tiltakshavers eller de ansvarlige foretaks side foreligge tilstrekkelig dokumentasjon over byggverkets, herunder byggeproduktenes, egenskaper som grunnlag for forvaltning, drift og vedlikehold av bygget. Departementet kan gi forskrift om innhold, avlevering og oppbevaring av slik dokumentasjon.

Når det gjenstår mindre vesentlig arbeid og kommunen finner det ubetenkelig, kan det utstedes midlertidig brukstillatelse for hele eller deler av tiltaket. I midlertidig brukstillatelse skal det framgå hvilke arbeider som gjenstår og en frist for ferdigstillelse. Kommunen kan kreve at det stilles sikkerhet for at gjenstående arbeider blir rettet. Dersom gjenstående arbeider ikke blir utført innen fristen, skal kommunen gi pålegg om ferdigstillelse, som kan gjennomføres ved sanksjoner etter kapittel 32.

For bygningstekniske installasjoner kan det gis driftstillatelse før de skal tas i bruk. Driftstillatelsen kan være tidsbegrenset og skal følge den enkelte installasjon.

Ferdigattest utstedes ikke for tiltak det er søkt om før 1. januar 1998.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra krav om ferdigattest for særskilte tiltak, ferdigstillelsen av tiltak, sluttkontroll, dokumentasjon for kommunens behandling av søknad om ferdigattest og midlertidig brukstillatelse.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 48, 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

Kapittel 22. Sentral godkjenning av foretak

Overskriften endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 702), 4 sep 2015 nr. 89 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1023).

§ 22-1. Sentral godkjenning for ansvarsrett

Sentral godkjenning for ansvarsrett gis til foretak som er kvalifisert til å påta seg oppgaven som ansvarlig søker etter § 23-4, ansvarlig prosjekterende etter § 23-5, ansvarlig utførende etter § 23-6 eller ansvarlig kontrollerende etter § 23-7, og som oppfyller krav gitt i forskrift etter § 22-3. Godkjenning gis i forskjellige tiltaksklasser.

Sentral godkjenning for ansvarsrett gis av det godkjenningsorgan som departementet bestemmer. Vedtak om godkjenning registreres i et sentralt, åpent register.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 4 sep 2015 nr. 89 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1023).

§ 22-2. Tilbaketrekking av sentral godkjenning for ansvarsrett

Sentral godkjenning for ansvarsrett skal trekkes tilbake ved alvorlige eller gjentatte overtredelser av bestemmelser eller tillatelser gitt i eller i medhold av denne lov. Sentral godkjenning for ansvarsrett skal også trekkes tilbake dersom godkjent foretak ikke lenger innehar de nødvendige kvalifikasjoner for å ha godkjenning for ansvarsrett. Før det treffes vedtak om tilbaketrekking, skal foretaket gis varsel med frist til å uttale seg. Når særlig formildende hensyn gjør seg gjeldende, kan tilbaketrekking av sentral godkjenning for ansvarsrett likevel utelates. Ved mindre alvorlige overtredelser kan det gis advarsel.

Tilbaketrekking av sentral godkjenning for ansvarsrett kan skje inntil foretaket ved ny søknad kan dokumentere at det forhold som forårsaket tilbaketrekking er rettet og vilkårene for godkjenning for øvrig er tilstede.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 22-3. Forskrifter om sentral godkjenning

Departementet kan gi forskrift om krav for å få sentral godkjenning, herunder krav om betalt skatt og merverdiavgift, oppfyllelse av krav i arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven, revisjon av kvalitetssikringssystemer og andre forhold som er egnet til å vise foretakenes evne og vilje til lovlydig virksomhet. Departementet kan gi forskrift om at den sentrale godkjenningen også kan inneholde opplysninger om foretakenes forsikringer, godkjenninger foretakene har etter andre ordninger mv.

Departementet kan gi forskrift om sentral godkjenning av foretak som ikke

skal være ansvarlig etter § 20-3 for alle arbeider som har direkte tilknytning til prosjektering, utførelse og ferdigstillelse av bygge- og anleggstiltak. Slik godkjenning forutsetter at foretaket dokumenterer relevant fagutdanning. Det kan stilles krav som nevnt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen av søknader om sentral godkjenning, tilbaketrekking, ordningens omfang og organisering, tidsfrister for behandling av søknader om sentral godkjenning og konsekvenser av fristoverskridelse. Departementet kan gi forskrift om innholdet i registeret over sentralt godkjente foretak. Departementet kan gi forskrift om gebyr for sentral godkjenning. Gebyret skal ikke overskride selvkost.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 4 sep 2015 nr. 89 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1023).

§ 22-4. Overtredelsesgebyr for brudd på reglene om sentral godkjenning for ansvarsrett

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til foretak som forsettlig eller uaktsomt

a. gir uriktige eller villedende opplysninger, eller unnlater å gi nødvendige opplysninger, i forbindelse med søknad om sentral godkjenning eller tilsyn med sentralt godkjent foretak, eller
b. benytter merke for sentralt godkjente foretak uten å ha rett til det.

Når overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr, er begått av noen som har handlet på vegne av et foretak, ilegges overtredelsesgebyret foretaket. Dette gjelder selv om det ikke kan anvendes overtredelsesgebyr mot noen enkeltperson.

Foretaket skal gis et skriftlig forhåndsvarsel før overtredelsesgebyr ilegges, og gis anledning til å uttale seg innen en frist på minst 3 uker.

Overtredelsesgebyret tilfaller staten. Oppfyllelsesfristen er 4 uker fra vedtaket ble truffet, med mindre annet er fastsatt i vedtaket. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet skal gi forskrifter med nærmere regler om gjennomføring av denne bestemmelsen, herunder utmåling, renter og registrering av ilagt overtredelsesgebyr. Det skal fastsettes et maksimumsbeløp for overtredelsesgebyret.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 22-5. Forskrifter om byggesaksbehandlingen for sentralt godkjente foretak

Departementet kan gi forskrifter om at tiltak etter § 20-2 som forestås av sentralt godkjente foretak kan behandles etter særskilte regler. Forskriftene kan blant annet angi at tiltakene helt eller delvis unntas fra krav om uavhengig kontroll etter kapittel 24.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 48, 4 sep 2015 nr. 89 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1023).

Kapittel 23. Ansvar i byggesaker

§ 23-1. Ansvar i byggesaker

Tiltakshaver er ansvarlig for at tiltak utføres i samsvar med de krav som følger av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.

Tiltak som omfattes av § 20-3, skal forestås av ansvarlige foretak for søknad, prosjektering, utførelse og kontroll. Ansvarlige i byggesaker innestår for at tiltaket blir utført i samsvar med krav gitt i eller i medhold av denne lov.

Ved tiltak etter § 20-3 plikter tiltakshaver å videreføre sitt ansvar til ansvarlige foretak. Der det ikke er krav om ansvarlig foretak, eller på de områder av tiltaket som ikke er tilstrekkelig belagt med ansvarlige foretak, har tiltakshaver ansvaret alene, jf. første ledd.

Der kommunen finner at tiltaket ikke er tilstrekkelig dekket med ansvar, jf. § 21-4 andre ledd, kan den kreve ytterligere ansvarlige foretak.

Kommunen kan unnta fra krav om ansvarsrett der dette er klart unødvendig.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 48, 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 23-2. Tiltakshaver

Tiltakshaver etter denne lov er den person eller foretak tiltaket utføres på vegne av. Skifte av tiltakshaver under gjennomføringen skal straks meldes til kommunen av både den opprinnelige og nye tiltakshaver.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 23-3. Krav til ansvarlig foretak. Omfang og varighet av ansvaret

Ansvarlig foretak skal oppfylle de kravene til kvalifikasjoner, pålitelighet og

dugelighet som følger av forskrift gitt med hjemmel i § 23-8.

Ansvarsrett inntrer ved at signert erklæring sendes kommunen. Erklæringen skal enten sendes sammen med søknad om tiltaket eller senest før foretaket starter arbeidet. Foretaket har ansvar overfor bygningsmyndighetene for at plan- og bygningslovgivningens krav er oppfylt og dokumentert for det ansvarsområdet foretaket har påtatt seg gjennom erklæring til kommunen. Det ansvarlige foretakets ansvar omfatter også underleverandørers utførelse og prosjektering, med mindre disse selv har ansvarsrett for arbeidet.

Kommunen skal treffe vedtak om å frata foretak ansvarsrett ved alvorlige overtredelser av bestemmelser eller tillatelser gitt i eller i medhold av denne lov, eller dersom den finner at ansvarlig foretak ikke fyller de krav som stilles til kvalifikasjoner, pålitelighet og dugelighet. Før det treffes slikt vedtak, skal foretaket gis varsel med frist til å uttale seg. Dersom kommunen finner det nødvendig, kan den straks sette ansvarsretten ut av kraft inntil saken er endelig avgjort.

Når særlig formildende hensyn gjør seg gjeldende, kan kommunen likevel unnlate å frata foretaket ansvarsretten. Ved mindre alvorlige overtredelser kan det gis advarsel.

Kommunen skal melde fra til den sentrale godkjenningsordningen når den har fattet vedtak om å frata ansvarsrett. Det samme gjelder advarsel kommunen gir foretaket.

Ansvarsrett opphører ved utstedelse av ferdigattest.

Kommunen kan gi pålegg om retting eller utbedring innen fem år etter at ferdigattest er gitt dersom den oppdager vesentlige forhold i strid med lovgivning eller den gitte tillatelsen, og som den ansvarlige har ansvaret for.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 23-3b. Midlertidige tjenesteytere

Bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov som knytter seg til krav til ansvarlige foretak, gjelder tilsvarende for midlertidige tjenesteytere fra andre EØS-land. Det samme gjelder for land omfattet av WTO-avtalen.

Ved tilsyn med midlertidige tjenesteytere skal kommunen ta hensyn til krav eller kontroller som den midlertidige tjenesteyteren har oppfylt i annet EØS-land. Det kan ikke pålegges krav eller kontroll som svarer til krav tjenesteyteren allerede har oppfylt i annet EØS-land, jf. tjenesteloven § 10 andre ledd. Ved tilsyn med midlertidige tjenesteytere etter § 25-1 skal kommunen anvende Det indre markeds informasjonssystem IMI.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 23-4. Ansvarlig søker

Ansvarlig søker er tiltakshavers representant overfor kommunen, og har ansvar for at søknaden inneholder nødvendige opplysninger for at kommunen skal kunne ta stilling til om tiltaket er i samsvar med bestemmelser og tillatelser gitt i eller i medhold av denne lov.

Ansvarlig søker skal samordne de ansvarlige prosjekterende, utførende og kontrollerende, og påse at alle oppgaver er belagt med ansvar.

Ansvarlig søker har ansvar for at tiltaket avsluttes ved innsending av nødvendige opplysninger for kommunens utstedelse av ferdigattest.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 23-5. Ansvarlig prosjekterende

Ansvarlig prosjekterende har ansvar for at tiltaket prosjekteres i samsvar med bestemmelser og tillatelser gitt i eller i medhold av denne lov. Forutsetningene og løsningene som ligger til grunn for prosjekteringen skal dokumenteres.

Ansvarlig prosjekterende er ansvarlig for prosjektering av nødvendige sikringstiltak etter § 28-2.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 23-6. Ansvarlig utførende

Ansvarlig utførende har ansvar for at tiltaket utføres på grunnlag av og i samsvar med prosjekteringen, og i samsvar med krav eller tillatelser til utførelsen gitt i eller i medhold av denne lov.

Ansvarlig utførende er ansvarlig for gjennomføring av nødvendige sikringstiltak under utførelsen etter § 28-2.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 23-7. Ansvarlig kontrollerende

Ansvarlig kontrollerende skal være uavhengig av det foretaket som utfører arbeidet som kontrolleres.

Ansvarlig kontrollerende for prosjekteringen har ansvar for å kontrollere at prosjekteringsgrunnlaget og de prosjekterte løsninger som er utarbeidet for tiltaket, er dokumentert og i samsvar med krav og tillatelser gitt i eller i medhold av denne lov.

Ansvarlig kontrollerende for utførelsen har ansvar for å kontrollere at det foreligger tilstrekkelig prosjektert grunnlag for utførelsen, at utførelsen er dokumentert å være i samsvar med krav og tillatelser gitt i eller i medhold av denne lov, og at utførelsen er i samsvar med prosjekteringsgrunnlaget.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 23-8. Forskrifter om ansvarsrett

Departementet kan gi utfyllende forskrifter om innholdet i erklæring om ansvarsrett, om inntreden, gjennomføring og bortfall av ansvar og ansvarsrett, og om å frata foretak ansvarsrett.

Departementet kan gi forskrift om at tiltakshaver kan bygge egen bolig og fritidsbolig, og om ansvarsregler og dokumentasjon i slike tilfeller.

Departementet skal gi forskrifter om ansvarlige foretaks evne til å tilfredsstille kravene til tiltak gitt i eller i medhold av denne lov. Forskriftene kan gjelde kvalifikasjoner i foretakene basert på utdanning og praksis, pålitelighet og dugelighet og rutiner for oppfyllelse av krav til tiltak. Det kan fastsettes forskjellige krav ut fra tiltakets vanskelighetsgrad og konsekvenser av feil, inndelt etter tiltaksklasser.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 23-9. Register over foretak som har påtatt seg ansvarsrett

Departementet kan gi forskrift om et register over foretak som har påtatt seg ansvarsrett, til bruk for bygningsmyndighetene. Forskriften kan gi regler om innholdet i registeret, herunder opplysninger om tilsyn, og foretak som er fratatt ansvarsrett. Forskriften kan pålegge foretak, tiltakshaver eller kommunen å gi opplysninger om ansvarlige foretak til registeret.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

Kapittel 24. Kvalitetssikring og kontroll med prosjektering og utførelse av tiltak

§ 24-1. Kvalitetssikring og kontroll med prosjektering og utførelse

Ansvarlig prosjekterende og ansvarlig utførende skal ha system for å sikre og

dokumentere at plan- og bygningslovgivningens krav er oppfylt. I tillegg skal det gjennomføres uavhengig kontroll av ansvarlige kontrollforetak når:

a. det foreligger viktige og kritiske områder og oppgaver
b. kommunen krever det etter en konkret vurdering.

Kommunen kan gjøre unntak fra krav om uavhengig kontroll etter forskrift gitt av departementet.

Departementet gir forskrift om kriterier for når det skal føres uavhengig kontroll etter første ledd bokstav a og b. Departementet kan gi forskrift om uavhengig kontroll av særskilte områder ved fare eller andre samfunnsmessig viktige forhold.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27 (ikr. 1 jan 2013 for første ledd a, se § 34-3 med note).

§ 24-2. Gjennomføring av kontroll

Kontroll skal gjennomføres uavhengig og helhetlig, og skal ivareta grenseflater mellom forskjellige fagområder.

Kontroll skal gjennomføres på grunnlag av planer for gjennomføring av tiltaket, som også skal omfatte sluttkontroll. Omfang, detaljering og gjennomføring av kontrollen skal tilpasses arbeidets vanskelighet, risiko for og konsekvenser ved feil, og foretakenes pålitelighet og dugelighet.

Tiltakshaver og de ansvarlige foretak har plikt til å gi de opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av kontrollen. Ved feil som er påpekt av kontrollforetaket, og som ikke blir rettet, og ved uenighet om tekniske løsninger, skal kontrollforetaket informere kommunen.

Departementet gir forskrifter om gjennomføring av kontroll.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27 (ikr. 1 jan 2013, se § 34-3 med note).

Kapittel 25. Tilsyn

§ 25-1. Tilsynsplikt

Kommunen har plikt til å føre tilsyn i byggesaker med at tiltaket gjennomføres i samsvar med gitte tillatelser og bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, og at ansvarlig foretak er kvalifisert.

Kommunen skal føre tilsyn i slikt omfang at den kan avdekke regelbrudd. Kommunen skal føre tilsyn ved allerede gitte pålegg og når den blir

oppmerksom på ulovligheter utover bagatellmessige forhold. Kommunen skal føre tilsyn med særlige forhold etter nærmere forskrift fra departementet.

Kommunen kan samarbeide med andre kommuner eller instanser om tilsyn.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 13 nov 2015 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1288).

§ 25-2. Gjennomføring av tilsynet

Utover tilsynsplikten i § 25-1 avgjør kommunen i hvilke saker og på hvilke områder det skal føres tilsyn. Tilsynet gjennomføres på den måte, i det omfang og med den intensitet som kommunen finner hensiktsmessig.

Kommunen kan føre tilsyn når som helst i løpet av byggesaken og inntil 5 år etter at ferdigattest er gitt, jf. § 23-3 syvende ledd. Hvis tilsynet viser vesentlig svikt som ikke er ivaretatt ved uavhengig kontroll, kan kommunen kreve sakkyndig bistand eller utføre tekniske prøver for tiltakshavers regning. Tilsynet skal avsluttes med en sluttrapport.

Departementet kan gi forskrift om innhold, gjennomføring og rapportering av tilsyn.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 25-3. Tilsyn fra overordnet myndighet

Departementet kan etter ønske fra kommunen føre tilsyn med ansvarlige foretak. Forhold i strid med loven eller forskrifter gitt i medhold av loven som avdekkes under tilsynet, rapporteres til kommunen. Kommunen vurderer hvordan de avdekkede forholdene skal følges opp.

Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 25-4. Tilsyn med eksisterende byggverk og arealer

I tillegg til tilsynsplikten etter § 1-4 og § 25-1, kan plan- og bygningsmyndighetene også føre tilsyn med eksisterende byggverk og arealer. Tilsyn etter denne bestemmelsen kan bare føres dersom det

a. er grunn til å tro at det foreligger bruk eller forhold som er i strid med denne loven, og som kan føre til fare eller vesentlig ulempe for person, eiendom eller miljø, eller
b. skal vurderes pålegg etter §§ 31-6, 31-7 og 31-12.

Tilsyn i private hjem krever forhåndsvarsel. Tilsynet skal begrenses til den delen av hjemmet der det foreligger forhold som nevnt i første ledd andre punktum bokstav a, eller som kan bli omfattet av pålegg som nevnt i første ledd andre punktum bokstav b.
Tilføyd ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 25-5. Eier eller brukers plikter ved tilsyn etter § 25-4

For at plan- og bygningsmyndighetene skal kunne gjennomføre oppgaver etter § 25-4, har eier eller bruker plikt til å gi adgang til arealet eller byggverket og å legge frem tilgjengelig dokumentasjon og nødvendige opplysninger.
Tilføyd ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

Kapittel 26. Opprettelse og endring av eiendom

§ 26-1. Opprettelse og endring av eiendom

Opprettelse av ny grunneiendom og andre tiltak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m må ikke gjøres på en slik måte at det oppstår forhold som strider mot denne lov, forskrift eller plan, eller på en måte som ikke kan matrikkelføres etter matrikkellova. Opprettelse eller endring som nevnt i første punktum, må heller ikke gjøres slik at det dannes tomter som er uegnet til bebyggelse på grunn av sin størrelse, form eller plassering etter reglene i denne lov.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

Kapittel 27. Tilknytning til infrastruktur

§ 27-1. Vannforsyning

Bygning må ikke føres opp eller tas i bruk til opphold for mennesker eller dyr med mindre det er forsvarlig adgang til hygienisk betryggende og tilstrekkelig drikkevann, samt slokkevann. Det samme gjelder opprettelse eller endring av eiendom for slik bebyggelse. Rettighet til å føre vannledning over annens grunn, alternativt til å knytte seg til felles ledningsnett, skal være sikret ved tinglyst

dokument eller på annen måte som kommunen godtar som tilfredsstillende.

Når offentlig vannledning går over eiendommen eller i veg som støter til den, eller over nærliggende areal, skal bygning som ligger på eiendommen knyttes til vannledningen. Vil dette etter kommunens skjønn være forbundet med uforholdsmessig stor kostnad, eller særlige hensyn tilsier det, kan kommunen godkjenne en annen ordning.

Kommunen kan i andre tilfeller enn nevnt i andre ledd, kreve at bygningen skal knyttes til offentlig vannledning når særlige hensyn tilsier det.

Reglene i andre og tredje ledd gjelder også for eksisterende byggverk.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 27-2. Avløp

Før opprettelse eller endring av eiendom til bebyggelse eller oppføring av bygning blir godkjent, skal bortleding av avløpsvann være sikret og i samsvar med forurensningsloven. Rettighet til å føre avløpsledning over annens grunn, alternativt til å knytte seg til felles ledningsnett, skal være sikret ved tinglyst dokument eller på annen måte som kommunen godtar som tilfredsstillende.

Når offentlig avløpsledning går over eiendommen eller i veg som støter til den, eller over nærliggende areal, skal bygning som ligger på eiendommen, knyttes til avløpsledningen. Vil dette etter kommunenes skjønn være forbundet med uforholdsmessig stor kostnad eller særlige hensyn tilsier det, kan kommunen godkjenne en annen ordning.

Kommunen kan i andre tilfeller enn nevnt i andre ledd, kreve at bygningen skal knyttes til avløpsledning når særlige hensyn tilsier det.

Reglene i andre og tredje ledd gjelder også for eksisterende byggverk.

Før oppføring av bygning blir godkjent, skal avledning av grunn- og drensvann være sikret. Tilsvarende gjelder ved vedlikehold av drenering for eksisterende byggverk.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834), 2 des 2022 nr. 87 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2058).

§ 27-3. Tilknytning til eksisterende private anlegg

Plan- og bygningsmyndigheten kan tillate tilknytning til private vann- og avløpsanlegg. Eieren av anlegget kan i så fall kreve at den som blir tilknyttet anlegget foretar eller betaler de utvidelser og forandringer av anlegg som tilknytningen gjør nødvendig, eller at det blir stilt sikkerhet for dette. Eieren kan i tillegg kreve refusjon for de opprinnelige anleggsutgiftene og senere

oppgraderinger. Kostnadene og refusjonen fastsettes ved skjønn. Utgiftene til skjønnet bæres av den som blir tilknyttet anlegget.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 27-4. Atkomst

Før opprettelse eller endring av eiendom til bebyggelse eller oppføring av bygning blir godkjent, skal byggetomta enten være sikret lovlig atkomst til veg som er åpen for alminnelig ferdsel eller ved tinglyst dokument eller på annen måte være sikret vegforbindelse som kommunen godtar som tilfredsstillende. Avkjørsel fra offentlig veg må være godkjent av vedkommende vegmyndighet, jf. veglova §§ 40 til 43.

Dersom vegforbindelse etter kommunens skjønn ikke kan skaffes uten uforholdsmessig vanske eller utgift, kan kommunen godta en annen ordning.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 27-5. Fjernvarmeanlegg

Hvis et byggverk skal oppføres innenfor et konsesjonsområde for fjernvarme, og tilknytningsplikt for tiltaket er bestemt i plan, skal byggverket knyttes til fjernvarmeanlegget.

Kommunen kan gjøre helt eller delvis unntak fra tilknytningsplikten der det dokumenteres at bruk av alternative løsninger for tiltaket vil være miljømessig bedre enn tilknytning.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 27-6. Forskrifter om tilknytning

Departementet kan gi forskrifter til §§ 27-1 til 27-5, herunder om tiltak som kan kreves tilknyttet til fjernvarmeanlegg og tilrettelegging for bruk av fjernvarme.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

Kapittel 28. Krav til byggetomta og ubebygd areal

§ 28-1. Byggegrunn, miljøforhold mv.

Grunn kan bare bebygges, eller eiendom opprettes eller endres, dersom det er

tilstrekkelig sikkerhet mot fare eller vesentlig ulempe som følge av natur- eller miljøforhold. Det samme gjelder for grunn som utsettes for fare eller vesentlig ulempe som følge av tiltak.

For grunn som ikke er tilstrekkelig sikker, skal kommunen om nødvendig nedlegge forbud mot opprettelse eller endring av eiendom eller oppføring av byggverk, eller stille særlige krav til byggegrunn, bebyggelse og uteareal.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om sikkerhetsnivå og krav til undersøkelser, sikringstiltak for person eller eiendom, dokumentasjon av tiltaket og særskilte sikringstiltak.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 28-2. Sikringstiltak ved byggearbeid mv.

Bygge- eller rivingsarbeid, graving, sprenging eller fylling kan ikke igangsettes uten at de ansvarlige på forhånd har truffet nødvendige tiltak for å sikre mot at skade kan oppstå på person eller eiendom, og for å opprettholde den offentlige trafikk.

Maskiner, stillaser og alt utstyr for byggearbeid skal være forsvarlig innrettet og vedlikeholdt, og driften skal være ordnet slik at fare for liv og helse ikke oppstår. Kommunen kan gi de pålegg den finner påkrevd for at disse bestemmelser blir holdt, herunder om grunnundersøkelser.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 28-3. Tiltak på nabogrunn

Dersom byggverk kan bli utsatt for skade som følge av vannsig, overvann, ras eller utglidning fra nabogrunn, kan kommunen tillate at nødvendige forebyggende tiltak foretas på nabogrunnen.

Kommunen kan tillate at nabogrunn i nødvendig utstrekning blir brukt for utføring av bygge- og vedlikeholdsarbeid – herunder atkomst – når arbeidet enten ikke lar seg utføre på annen måte, eller andre løsninger etter kommunens skjønn vil medføre vesentlig økte kostnader. Kommunen kan også tillate at skorstein som støter inntil naboens eiendom, festes til vegg eller tak på denne, eller at atkomst til skorstein skjer over taket på naboeiendom.

Kommunen kan sette vilkår for tillatelsen, herunder at det på forhånd blir stilt slik sikkerhet som kommunen bestemmer.

Erstatning til eiere av nabogrunn for eventuelle utgifter, skader og ulemper fastsettes om nødvendig ved skjønn. Er sikringstiltak som nevnt i første ledd nødvendig som følge av at naboen har forsømt sin plikt til å lede bort vannet eller å forebygge ras eller utglidning, kan naboen ved skjønn pålegges å erstatte

tiltakshaverens kostnader, skade og ulempe.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 2 des 2022 nr. 87 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2058).

§ 28-4. Sikring ved gjerde

I tettbebygd strøk og i områder hvor det er bestemt i plan, skal tomt være forsynt med gjerde mot veg, når den ikke er fullt utbygd til veglinje. Utenfor tettbebygd strøk kan kommunen påby at tomt skal ha gjerde mot veg.

Kommunen kan frita for plikt til gjerde med mindre vegmyndighet finner at det bør være gjerde i medhold av veglova § 44.

Bestemmelsen gjelder tilsvarende for eksisterende byggverk.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 28-5. Orden på og bruk av ubebygd areal. Sikringstiltak ved byggverk mv.

Ubebygd areal i bebygde områder skal holdes i ryddig og ordentlig stand. Kommunen kan forby lagring eller annen bruk av ubebygd areal, når det etter kommunens skjønn vil gjøre opphold eller ferdsel farlig, virke sterkt skjemmende eller være til vesentlig ulempe. Der forhold ved lagring og annen bruk eller terreng i nærheten av byggverk kan gjøre opphold og ferdsel farlig, kan kommunen pålegge eier å gjennomføre sikringstiltak.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 28-6. Sikring av basseng, brønn og dam

Basseng og brønn skal til enhver tid være sikret slik at personer hindres fra å falle i dem. Brønn eller dam som antas å medføre særlig fare for barn, kan kommunen pålegge gjenfylt eller sikret på annen måte innen en fastsatt frist. Kommunen kan ikke pålegge gjenfylling dersom brønn eller dam er påkrevd av hensyn til vannforsyning eller overvannshåndtering. Dammer som faller inn under vannressursloven, skal sikres etter reglene i vannressursloven.

Grunneieren er ansvarlig for at anlegg er sikret som nevnt i første ledd. Er grunnen bortleid mer enn to år, påhviler ansvaret leieren eller festeren. Blir anleggene bare brukt av noen som ikke er ansvarlig etter foranstående regler, påhviler ansvaret brukeren.

Departementet kan gi forskrifter med krav til sikkerhetsnivå og sikringstiltak for basseng, brønn og dam.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 48, 2 des

2022 nr. 87 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2058).

§ 28-7. Den ubebygde del av tomta. Fellesareal

Uteareal skal innenfor sin funksjon være universelt utformet i samsvar med forskrifter gitt av departementet. Uteareal for arbeidsbygg skal være universielt utformet i samsvar med forskrift gitt av departementet.

Uteareal på tomta skal gjennom størrelse, utforming og beliggenhet mv. sikre forsvarlig oppholdssted i det fri for beboerne og i nødvendig utstrekning muliggjøre lek, rekreasjon, avkjørsel og parkering av biler, motorsykler, sykler o.l. Opparbeidet uteareal på tomta skal kunne brukes av alle innenfor tillatelsens formål. Kommunen kan godta at fellesareal avsettes for flere eiendommer.

Det kan bestemmes i kommuneplanen at kommunen kan samtykke i at det i stedet for parkeringsplass på egen grunn eller på fellesareal blir innbetalt et beløp for hver manglende plass til kommunen for bygging av parkeringsanlegg. Kommunestyret bestemmer hvilke satser som til enhver tid skal gjelde. Innbetalte beløp kan bare benyttes til opparbeiding av offentlige parkeringsanlegg.

Bestemmelsen i første til tredje ledd gjelder tilsvarende ved bruksendring.

Departementet kan gi forskrifter om rammene for anvendelse av denne bestemmelsen, herunder bruk av midler innbetalt etter tredje ledd.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 28-8. Forskrifter om ivaretakelse av miljø

Departementet gir forskrifter for ivaretakelse av miljø, herunder naturmangfold, i forhold som omfattes av dette kapittelet.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 28-9. Forskrift om inndeling av campingplasser i parseller og etablering av branngater

Departementet kan gi forskrift om inndeling av campingplasser i parseller, etablering av branngater på campingplasser og bredden på branngatene.
Tilføyd ved lov 4 juni 2021 nr. 57.

§ 28-10. Håndtering av overvann

Tiltakshaver skal gjennomføre tiltak slik at overvann i størst mulig grad infiltreres eller fordrøyes på eiendommen. Forsvarlig avledning skal sikres og opparbeides så langt det er nødvendig. Første og andre punktum gjelder så langt ikke annet er bestemt i arealplan.

Kommunen kan avslå tiltak som ikke oppfyller kravene i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om hva som omfattes av kravene i første ledd, blant annet om hvilke overvannsmengder som skal håndteres.

Tilføyd ved lov 2 des 2022 nr. 87 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2058).

Kapittel 29. Krav til tiltaket

§ 29-1. Utforming av tiltak

Ethvert tiltak etter kapittel 20 skal prosjekteres og utføres slik at det får en god arkitektonisk utforming i samsvar med sin funksjon etter reglene gitt i eller i medhold av denne lov.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 29-2. Visuelle kvaliteter

Ethvert tiltak etter kapittel 20 skal prosjekteres og utføres slik at det etter kommunens skjønn innehar gode visuelle kvaliteter både i seg selv og i forhold til dets funksjon og dets bygde og naturlige omgivelser og plassering. Ved tiltak som knytter seg til et eksisterende byggverks ytre, kan kommunen i vurderingen legge vekt på hensynet til viktige historiske, arkitektoniske og andre kulturelle verdier.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 29-3. Krav til universell utforming og forsvarlighet

Tiltak etter kapittel 20 skal innenfor sin funksjon være universelt utformet i samsvar med forskrifter gitt av departementet. Tiltak etter kapittel 20 som omfatter arbeidsbygg skal være universelt utformet i samsvar med forskrift gitt av departementet.

Tiltak skal ikke medføre fare og skal oppfylle krav til forsvarlig sikkerhet herunder nødvendig evakuering, helse og miljø i eller i medhold av loven.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 29-4. Byggverkets plassering, høyde og avstand fra nabogrense

Byggverkets plassering, herunder høydeplassering, og byggverkets høyde skal godkjennes av kommunen. Kommunen skal påse at veglovas bestemmelser om byggegrense og frisikt blir fulgt. Bygning med gesimshøyde over 8 meter og mønehøyde over 9 meter kan bare føres opp hvor det har hjemmel i plan etter kapittel 11 eller 12.

Hvis ikke annet er bestemt i plan etter kapittel 11 eller 12, skal byggverk ha en avstand fra nabogrense som angitt i forskrift eller som minst svarer til byggverkets halve høyde og ikke under 4 meter.

Kommunen kan godkjenne at byggverk plasseres nærmere nabogrense enn nevnt i andre ledd eller i nabogrense:

a. når eier (fester) av naboeiendommen har gitt skriftlig samtykke eller
b. ved oppføring av frittliggende garasje, uthus og lignende mindre tiltak

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om plassering av byggverk, som regler om avstand mellom byggverk, avstand til nabogrense, og beregningsmåten for høyde og avstand, samt for areal på byggverk som nevnt i tredje ledd bokstav b.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 25 juni 2010 nr. 48, 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593).

§ 29-5. Tekniske krav

Ethvert tiltak skal prosjekteres og utføres slik at det ferdige tiltaket oppfyller krav til sikkerhet, helse, miljø, energi og bærekraftighet, og slik at vern av liv og materielle verdier ivaretas.

Bygning med oppholdsrom for mennesker skal prosjekteres og utføres slik at krav til forsvarlig energibruk, planløsning og innemiljø, herunder utsyn, lysforhold, isolasjon, oppvarming, ventilasjon og brannsikring mv., blir oppfylt.

For å sikre at ethvert tiltak får en forsvarlig og tilsiktet levetid, skal det ved

prosjektering og utførelse tas særlig hensyn til geografiske forskjeller og klimatiske forhold på stedet.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om tekniske krav til tiltak, herunder om krav til energiløsninger.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 29-6. Tekniske installasjoner og anlegg

Tekniske installasjoner og anlegg skal prosjekteres og utføres slik at de gir de ytelser som er forutsatt og tåler de indre og ytre belastninger som normalt forekommer. Kravene i § 29-3 første ledd gjelder tilsvarende.

Tekniske installasjoner og anlegg skal oppføres eller installeres, drives og vedlikeholdes slik at krav til forsvarlig helse, sikkerhet og miljø, herunder energiøkonomi, gitt i eller i medhold av loven blir oppfylt. Eieren av anlegget skal sørge for at nødvendig vedlikehold og reparasjon blir foretatt av fagkyndig personell.

Dersom tekniske installasjoner og anlegg etter kommunens skjønn er til ulempe for omgivelsene, kan kommunen pålegge eieren å treffe nødvendige tiltak. Når særlige forhold gjør det rimelig, kan det bestemmes at utgiftene til slike tiltak helt eller delvis skal bæres av eier av annen eiendom som er årsak til at pålegget er gitt.

Denne paragrafen gjelder tilsvarende for tekniske installasjoner og anlegg i eksisterende byggverk.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser bl.a. om oppføring eller installering av installasjoner og anlegg, reparasjon av anlegg som er i drift, og om anleggseierens plikter.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 29-7. Krav til produkter til byggverk

Ethvert produkt som skal inngå i et byggverk, skal ha forsvarlige egenskaper. Produsent, dennes representant, importør eller distributør skal sørge for at egenskapene til produktet dokumenteres, og er forpliktet til å gi de opplysninger til tilsynsmyndigheten som er nødvendige for utøvelse av tilsyn med produktets egenskaper. Departementet utpeker tilsynsmyndighet.

Departementet kan gi forskrifter om tekniske spesifikasjoner og om godkjennings- og kontrollsystemer som skal legges til grunn for dokumentasjon og tilsyn, herunder kan departementet fastsette krav til og om merking av produkter til byggverk (CE-merket produkt).

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 20 juni 2014 nr. 52.

§ 29-7a. Tilsyn med produkter til byggverk

Dersom tilsynsmyndigheten har begrunnet mistanke om at det omsettes et produkt som ikke oppfyller kravene til dokumentasjon, og produktet er tiltenkt brukt i et byggverk, skal den føre tilsyn med produktet og kan gi pålegg om midlertidig stans i omsetning og bruk av produktet. Tilsynsmyndigheten avgjør hvilke saker og hvilke områder det skal føres tilsyn med.

Finner tilsynsmyndigheten at et produkt ikke tilfredsstiller forutsetningene for godkjenning, tilsyn eller merking, kan den gi pålegg om retting av avvik, samt pålegg om å stanse omsetningen av produktet. Det samme gjelder et produkt som, selv om det er erklært å være i samsvar med kravene, kan medføre fare for liv, helse eller miljø.

Tilsynsmyndigheten kan også forby bruk av og gi pålegg om å kalle tilbake slike produkter fra markedet, eller treffe andre tiltak for å sikre at produktet bringes i overensstemmelse med kravene, dersom produktet allerede er omsatt.

Tilsynsmyndigheten skal gis tilgang til produkt, rom, areal eller annet område som er nødvendig for å kunne føre tilsynet. Enhver plikter etter krav fra tilsynsmyndigheten å gi de opplysninger som er nødvendig for tilsynsmyndighetens gjennomføring av oppgaver etter denne bestemmelse. Offentlige myndigheter plikter å gi den bistand og de opplysninger uten hinder av taushetsplikt, som er nødvendig for å kontrollere at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven blir fulgt.

Departementet kan gi forskrifter om gebyr for arbeidet med tilsyn for å sikre at bestemmelser og vedtak gitt i eller i medhold av denne paragrafen, blir fulgt. Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 52.

§ 29-7b. Tvangsmulkt

Ved forhold i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan tilsynsmyndigheten fastsette tvangsmulkt for å få gjennomført gitte pålegg innen en særskilt angitt frist.

Tvangsmulkten fastsettes samtidig med pålegg om retting og løper fra fristoverskridelsen for retting. Der tvangsmulkt ikke fastsettes samtidig med pålegg, skal det gis eget forhåndsvarsel om tvangsmulkt.

Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, som et engangsbeløp eller som en kombinasjon av løpende mulkt og engangsbeløp. Tvangsmulkten ilegges den ansvarlige for overtredelsen, og

tilfaller staten.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 52.

§ 29-7c. Overtredelsesgebyr

Tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelsene i § 29-7 første ledd. Det samme gjelder ved overtredelse av bestemmelser gitt i medhold av loven når det i forskriften er fastsatt at overtredelse av den aktuelle bestemmelse kan medføre overtredelsesgebyr.

Når overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr er begått av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyret ilegges foretaket. Dette gjelder selv om det ikke kan anvendes overtredelsesgebyr mot noen enkeltperson.

Ved ileggelse av overtredelsesgebyr skal den ansvarlige gis et skriftlig forhåndsvarsel før overtredelsesgebyr vedtas, og gis anledning til å uttale seg innen en frist på minst 3 uker. Overtredelsesgebyret tilfaller staten. Oppfyllelsesfristen er 4 uker fra vedtaket ble truffet, med mindre annet er fastsatt i vedtaket. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet skal gi forskrifter med nærmere regler om overtredelsesgebyr, herunder om utmåling, renter og registrering av ilagt overtredelsesgebyr. Det skal fastsettes et maksimumsbeløp for overtredelsesgebyret.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 52, endret ved lov 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834).

§ 29-8. Avfallshåndtering

Tiltak etter kapittel 20 skal tilfredsstille krav til forsvarlig avfallshåndtering i eller i medhold av loven.

Departementet gir nærmere forskrifter om avfallshåndtering, herunder dokumentasjon av avfallshåndtering og om hva som anses som forsvarlig avfallshåndtering.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 29-9. Heis, rulletrapp og rullende fortau. Sikkerhetskontroll

Heis, rulletrapp og rullende fortau skal være slik utført, og driften av slikt anlegg

så betryggende, at bruken av anlegget ikke kan medføre personskade. Kravene i § 29-3 første ledd gjelder tilsvarende.

Kommunen kan føre sikkerhetskontroll med anlegg når dette er i drift. Sikkerhetskontroll kan også føres av departementet eller den det bemyndiger. Utgifter for gjennomføring av sikkerhetskontroll av anlegg i drift kan kreves dekket hos anleggseier.

Avdekker sikkerhetskontroll feil eller mangler som kan medføre fare for skade på person, skal den som utfører sikkerhetskontrollen, straks sette anlegget ut av drift inntil kommunen kan treffe vedtak i saken.

Eieren av anlegget er ansvarlig for at:

a. anlegg som er i bruk er sikkerhetsmessig forsvarlig,
b. det utføres vedlikehold, ettersyn, nødvendige reparasjoner og sikkerhetskontroll med anlegget,
c. vedlikehold og ettersyn utføres av fagkyndig personell og at sikkerhetskontroll gjennomføres av kommunen eller organ med særskilt bemyndigelse av departementet og
d. det for hvert enkelt anlegg foreligger dokumentasjon for oppfyllelse av krav gitt i eller i medhold av denne lov, herunder hvordan vedlikehold, ettersyn, nødvendig reparasjon og sikkerhetskontroll er planlagt og utført.

Anlegg kan ikke settes i drift uten at det foreligger nødvendig tillatelse etter § 21-10.

Denne paragrafen gjelder tilsvarende for heis, rulletrapp og rullende fortau i eksisterende byggverk. Anlegg kan ikke holdes i drift uten at kravene i fjerde ledd er ivaretatt.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser bl.a. om sikkerhetskontroll og reparasjon av anlegg som er i drift, om kvalifikasjonskrav til kontrollpersonell og om anleggseierens plikter, og at de bestemmelser som gjelder for heis, rulletrapp og rullende fortau helt eller delvis også skal gjelde for andre permanente løfteinnretninger.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 29-10. Forskrifter om ivaretakelse av miljø

Departementet gir forskrifter for ivaretakelse av miljø, herunder naturmangfold, ved plassering og utforming av tiltak.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 29-11. Forhold i strid med gitt byggetillatelse på annen eiendom

Det kan ikke gis tillatelse til tiltak som medfører at krav til vannforsyning, avløp, atkomst og parkering fastsatt i byggetillatelse på annen eiendom ikke lenger oppfylles.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91).

§ 29-12. Ekspropriasjon som avslagsgrunn

Dersom et tiltak kan fordyre en vedtatt ekspropriasjon, kan kommunen avslå en søknad om tillatelse.
Tilføyd ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

Kapittel 30. Krav til særskilte tiltak

§ 30-1. Driftsbygninger i landbruket

Bestemmelsene i § 27-1 andre til fjerde ledd, § 27-2 andre til femte ledd og § 27-4 gjelder ikke for oppføring av driftsbygning i landbruket eller for endring og reparasjon av bestående driftsbygning.

Departementet kan gi forskrift om at også andre bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven ikke skal gjelde, og om det saklige virkeområdet for denne bestemmelsen.

Bestemmelsen gjelder tilsvarende for husvære for seterbruk, reindrift eller skogsdrift.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 30-2. Byggverk og virksomhet som kan medføre fare eller særlig ulempe

I og i tilknytning til boligstrøk kan kommunen forby eller stille særskilte krav til byggverk eller virksomhet som kan medføre fare eller særlig ulempe.

Bestemmelsen gjelder tilsvarende for eksisterende byggverk og virksomhet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om plassering av byggverk og virksomhet som kan medføre fare eller særlig ulempe.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 30-3. Skilt- og reklameinnretninger

Skilt- og reklameinnretninger må ikke virke skjemmende eller sjenerende i seg selv, i forhold til omgivelsene eller for trafikken, eller i strid med ønsket utvikling i kommunen.

Tillatelse til skilt- og reklameinnretning kan gis permanent, for et bestemt tidsrom eller inntil videre. Dersom tillatelsen er gitt inntil videre, kan kommunen gi pålegg om å fjerne eller endre enhver skilt- og reklameinnretning som etter kommunens skjønn strider mot kravene i første ledd. Innretning som antas å medføre fare kan i alle tilfelle kreves fjernet ved pålegg fra kommunen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om materielle krav til skilt- og reklameinnretninger.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 30-4. Andre varige konstruksjoner eller anlegg. Vesentlige terrenginngrep mv.

For varige konstruksjoner eller anlegg, vesentlige terrenginngrep og anlegg av veg eller parkeringsplass, gjelder bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven så langt de passer, uansett om tiltaket utføres på eller i grunnen, i vassdrag eller i sjøområder.

Kommunen kan fastsette høyde og form på terreng. Departementet kan gi forskrift om at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lovs bestemmelser om byggesaker ikke skal gjelde, og om det saklige virkeområde for paragrafen her.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 30-5. Midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg

Midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg, jf. § 20-1 første ledd bokstav j, må ikke plasseres slik at de hindrer allmenn ferdsel eller friluftsliv, eller på annen måte fører til vesentlig ulempe for omgivelsene. For ovennevnte tiltak gjelder bestemmelser gitt i eller i medhold av loven så langt de passer. Departementet kan gi forskrift om krav til midlertidige bygninger, konstruksjoner og anlegg. Departementet kan videre gi forskrifter om hvilke krav som gjelder for anleggsbrakker som skal stå lenger enn to år i direkte tilknytning til bygge- eller anleggstomt hvor arbeid pågår.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 25 juni 2010 nr. 48.

§ 30-6. Fritidsbebyggelse

Lovens bestemmelser i § 27-1 andre til fjerde ledd og § 27-2 andre til fjerde ledd gjelder for fritidsbebyggelse bare når dette er bestemt i plan. Departementet kan gi forskrift om at andre bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven ikke skal gjelde for fritidsbebyggelse.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

Kapittel 31. Krav til eksisterende byggverk og bebygde eiendommer

Kapitlet endret i sin helhet ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738), overskrift endret ved lov 2 des 2022 nr. 87 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2058).

§ 31-1. Plikt til å holde byggverk og installasjoner i forsvarlig stand

Eieren eller den ansvarlige skal holde byggverk og installasjoner som reguleres av denne loven, i forsvarlig stand, slik at det ikke oppstår vesentlig ulempe for eller fare for skade på personer, eiendom eller miljø.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 31-2. Krav som skal være oppfylt ved tiltak på eksisterende byggverk

På eksisterende byggverk skal tiltak etter § 20-1 prosjekteres og utføres i samsvar med krav gitt i eller med hjemmel i loven. Ved hovedombygging gjelder kravene etter denne loven for byggverket i sin helhet. Ved øvrige tiltak gjelder relevante krav i loven for de delene av byggverket som tiltaket omfatter.

Kommunen kan sette som vilkår for tillatelse at også andre deler av byggverket enn det tiltaket omfatter, oppfyller krav etter denne loven, dersom kommunen vurderer at byggverket er i så dårlig stand at det ellers ikke vil være forsvarlig å tillate tiltaket av hensyn til sikkerhet, helse eller miljø.

Departementet kan gi forskrift om hvilke krav som gjelder ved tiltak på eksisterende byggverk.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 10 aug 2012 nr. 61, 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 31-3. Tiltak på eksisterende byggverk som er eller brukes i strid med en senere vedtatt plan

På byggverk som er eller brukes i strid med en senere vedtatt plan, jf. §§ 11-6 og 12-4, kan det gis tillatelse til følgende tiltak, dersom planen følges for det aktuelle tiltaket:

a. hovedombygging
b. tilbygging, påbygging eller underbygging
c. varig eller tidsbegrenset bruksendring
d. vesentlig utvidelse eller vesentlig endring av tidligere drift.

Følgende tiltak er uansett tillatt uten krav om dispensasjon fra plan:

a. fasadeendring som ikke fører til at bygningens karakter endres, samt tilbakeføring av fasade til tidligere dokumentert utførelse
b. reparasjon av byggverk
c. oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner.

Departementet kan gi forskrift om andre tiltak det kan gis tillatelse til uten krav om dispensasjon fra plan.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 31-4. Kommunens adgang til å gi helt eller delvis unntak fra krav

Ved tiltak etter § 20-1 på eksisterende byggverk kan kommunen gi helt eller delvis unntak fra tekniske krav, dersom det vurderes som forsvarlig ut fra sikkerhet, helse og miljø. Ved vurderingen skal kommunen legge vekt på følgende:

a. byggverkets alder, formell vernestatus, type, formål, plassering, varigheten av tiltaket og nåværende tekniske tilstand
b. forhold som kan redusere negative konsekvenser ved at det gis unntak
c. fordeler som oppnås med tiltaket.

Innen rammen av de hensyn loven skal ivareta, kan kommunen stille vilkår som kan redusere ulemper eller skadevirkninger tillatelsen kan føre til.

Departementet kan gi forskrift om kommunens adgang til å gi tillatelse etter første ledd.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 31-5. Kommunens adgang til å avslå søknad om riving inntil det foreligger igangsettingstillatelse for nytt tiltak

Kommunen kan avslå en søknad om riving inntil det foreligger igangsettingstillatelse for nytt tiltak på tomta. Dette gjelder ikke dersom reguleringsplanen forutsetter at byggverket rives.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 31-6. Plikt til å frakoble vann- og avløpsledninger

Eieren eller den ansvarlige skal koble vann- og avløpsledninger fra et felles privat eller offentlig ledningsanlegg hvis ledningen tas ut av bruk permanent eller for et lengre tidsrom og hensynet til forsvarlig helse, miljø eller sikkerhet krever det.

Blir frakoblingsplikten ikke overholdt, kan kommunen pålegge frakobling. Eieren eller den ansvarlige skal varsles etter reglene i § 32-2 før pålegg gis.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738, se endringsloven del V for overgangsbestemmelser).

§ 31-7. Pålegg om tiltak for å avverge fare for skade eller vesentlig ulempe

Hvis eieren eller den ansvarlige ikke overholder plikten etter § 31-1, kan plan- og bygningsmyndighetene gi pålegg om tiltak som avverger fare for skade på eller vesentlig ulempe for personer, eiendom eller miljø. Eieren eller den ansvarlige skal varsles etter reglene i § 32-2 før pålegg gis.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 31-8. Pålegg om øyeblikkelig sikring

Hvis et byggverk eller en installasjon utgjør en umiddelbar fare for skade på personer, eiendom eller miljø, kan plan- og bygningsmyndighetene gi eieren eller den ansvarlige pålegg om øyeblikkelig sikring. Slikt pålegg kan gis uten forhåndsvarsel etter § 32-2. Eieren eller den ansvarlige skal gis en kort frist for selv å gjennomføre sikringen.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 31-9. Plan- og bygningsmyndighetenes rett til å gjennomføre øyeblikkelig sikring

Hvis eieren eller den ansvarlige ikke etterkommer pålegget etter § 31-8, kan plan- og bygningsmyndighetene selv sørge for at pålegget gjennomføres.

Dersom det ikke kan påvises noen eier eller ansvarlig, kan plan- og bygningsmyndighetene sørge for øyeblikkelig sikring uten forhåndsvarsel og pålegg.

Dersom det kan påvises en eier eller ansvarlig, kan plan- og bygningsmyndighetene kreve at eieren eller den ansvarlige dekker utgiftene til øyeblikkelig sikring. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.
Tilføyd ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 31-10. Pålegg om riving og fjerning

Plan- og bygningsmyndighetene kan gi eieren eller den ansvarlige pålegg om å rive og fjerne byggverk eller installasjoner som er i en slik stand at det er fare for skade på eller vesentlig ulempe for personer, eiendom eller miljø, og tilstanden på byggverket krever hovedombygging eller tilstanden på installasjonen krever utskifting.

Eieren eller den ansvarlige skal varsles etter reglene i § 32-2 før pålegg gis. I varselet skal det gis en nærmere angitt frist til å sette byggverket eller installasjonen i en slik stand at det ikke lenger er fare for skade eller vesentlig ulempe.

Det kan i pålegg etter første ledd gis tillatelse til riving. Plan- og bygningsmyndighetene skal da sikre at hensynene som begrunner søknadsplikten for riving, blir ivaretatt.
Tilføyd ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr.

1738).

§ 31-11. Plan- og bygningsmyndighetenes rett til å sørge for riving og fjerning der det ikke kan påvises noen eier eller ansvarlig

Dersom et byggverk eller en installasjon oppfyller vilkårene i § 31-10 første ledd, og det ikke kan påvises noen eier eller ansvarlig, kan plan- og bygningsmyndighetene sørge for riving og fjerning av byggverket eller installasjonen.

Varsel etter § 21-3 tredje ledd skal bare sendes til de som har tinglyste pengeheftelser i eiendommen. Dersom deres adresser ikke er kjent eller ikke finnes i matrikkelen, kan varslingen unnlates.

Tilføyd ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 31-12. Forskrift om kommunens adgang til å pålegge dokumentasjon og utbedring

Departementet kan gi forskrift om kommunens adgang til å pålegge eieren eller den ansvarlige å dokumentere tilstanden til og å utbedre eksisterende byggverk og installasjoner.

Kommunen kan bare gi pålegg der utbedring vil gi en vesentlig forbedring av byggverkets eller installasjonens funksjon og tungtveiende hensyn til universell utforming, helse, miljø, sikkerhet eller bevaringsverdi tilsier det. I vurderingen av om det skal gis pålegg om utbedring, skal det legges vekt på kostnadene ved pålegget, antallet brukere, hvilke farer eller ulemper brukerne utsettes for, og avstanden mellom den faktiske tilstanden og gjeldende krav.

Tilføyd ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 31-13. Forskrift med krav om universell utforming

Kongen kan gi forskrift om at bestemte typer tiltak eller bestemte typer eksisterende bygninger, anlegg eller uteområder skal oppfylle kravene til universell utforming innen en gitt frist.

Tilføyd ved lov 11 mai 2021 nr. 37 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1738).

§ 31-14. Pålegg om tiltak mot overvann på bebygd eiendom

Der det er nødvendig for å avverge fare for skade eller vesentlig ulempe på person, eiendom eller miljø, kan kommunen pålegge en eier eller fester av bebygd eiendom å sørge for forsvarlig håndtering av overvann på egen eiendom, forsvarlig avledning av overvann fra eiendommen, eller å gjennomføre en kombinasjon av håndtering og avledning av overvann. Pålegget skal kunne gjennomføres uten uforholdsmessig stor kostnad.

Eieren eller festeren skal varsles etter § 32-2 før det gis pålegg etter første ledd. Kommunen skal ved utferdigelse av pålegget fastsette en frist for oppfyllelse.

Tilføyd ved lov 2 des 2022 nr. 87 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 2 des 2022 nr. 2058).

Femte del: Håndhevings- og gebyrregler

Kapittel 32. Ulovlighetsoppfølging

§ 32-1. Plikt til å forfølge ulovligheter

Kommunen skal forfølge overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Er overtredelsen av mindre betydning, kan kommunen avstå fra å forfølge ulovligheten. Beslutning om dette er ikke enkeltvedtak.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 32-2. Forhåndsvarsel

Den ansvarlige skal varsles før pålegg gis, tvangsmulkt vedtas eller forelegg utferdiges, og gis anledning til å uttale seg innen en frist som ikke skal være kortere enn 3 uker. Forhåndsvarsel skal gis skriftlig.

Forhåndsvarselet skal opplyse om at dersom ulovlige forhold ikke rettes innen fristen, vil forholdet kunne følges opp med pålegg om retting, pålegg om stans eller vedtak om tvangsmulkt. Forhåndsvarselet skal videre opplyse om at et eventuelt pålegg som ikke etterkommes innen fastsatt frist, også vil kunne følges opp med forelegg som kan få samme virkning som rettskraftig dom.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 32-3. Pålegg om retting og pålegg om stans

Ved forhold i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan plan- og bygningsmyndighetene gi den ansvarlige pålegg om retting av det ulovlige forhold, opphør av bruk og forbud mot fortsatt virksomhet, samt stansing av arbeid.

Ved utferdigelsen av pålegg skal det settes frist for oppfyllelse.

Samtidig med utferdigelsen av pålegg kan det fastsettes tvangsmulkt. Ved utferdigelse av pålegg gis opplysning om at pålegget vil kunne følges opp med forelegg som kan få virkning som rettskraftig dom.

Endelig pålegg kan tinglyses som en heftelse på den aktuelle eiendom.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 32-4. Pålegg om stans og opphør med øyeblikkelig virkning

Om nødvendig kan plan- og bygningsmyndighetene gi den ansvarlige pålegg om stans av arbeid eller opphør av bruk med øyeblikkelig virkning. Slikt pålegg kan gis uten forhåndsvarsel. Om nødvendig kan plan- og bygningsmyndighetene kreve bistand av politiet for gjennomføring av pålegg om stans.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 32-5. Tvangsmulkt

Ved forhold i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan plan- og bygningsmyndighetene fastsette tvangsmulkt for å få gjennomført gitte pålegg innen en særskilt angitt frist. Tvangsmulkten fastsettes samtidig med pålegg om retting og løper fra fristoverskridelsen for retting. Der tvangsmulkt ikke fastsettes samtidig med pålegg, skal det gis eget forhåndsvarsel om tvangsmulkt.

Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, som et engangsbeløp eller som en kombinasjon av løpende mulkt og engangsbeløp. Tvangsmulkten ilegges den ansvarlige for overtredelsen, og tilfaller kommunen. Når det ulovlige forhold er rettet, kan kommunen nedsette eller frafalle ilagt tvangsmulkt.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 32-6. Forelegg om plikt til å etterkomme pålegg eller forbud

Plan- og bygningsmyndighetene kan utferdige forelegg om plikt til å etterkomme pålegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Der det har gått mer enn 6 måneder siden pålegget eller forbudet ble gitt, skal den som forelegget rettes mot gis anledning til å uttale seg før forelegget utferdiges. Forelegget skal gi opplysning om bestemmelsene i andre ledd, og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den som forelegget er rettet mot kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvd. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer. Forelegg kan ikke påklages.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 32-7. Tvangsfullbyrdelse

Blir pålegg i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan plan- og bygningsmyndighetene la de nødvendige arbeider utføre for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdelsesloven §§ 13-7 og 13-14.

Plan- og bygningsmyndighetenes pålegg etter denne lov er særlig tvangsgrunnlag dersom pålegget gjelder forhold som medfører fare for de som oppholder seg i bygningen eller andre, og pålegget ikke er etterkommet innen fastsatt frist, og kan fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves. Det samme gjelder når midlertidig dispensasjon etter § 19-3 er trukket tilbake, eller når påbudt arbeid som vilkår for midlertidig brukstillatelse etter § 21-10 tredje ledd ikke er utført, eller pålegg om å fjerne eller endre skilt mv. etter § 30-3 ikke er etterkommet innen fastsatt frist.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

§ 32-8. Overtredelsesgebyr

Overtredelsesgebyr kan ilegges den som forsettlig eller uaktsomt:

a. prosjekterer, utfører eller lar prosjektere eller utføre et tiltak i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, eller i strid med vilkårene i tillatelse

b. utfører, lar utføre, bruker eller lar bruke tiltak uten at det foreligger nødvendig tillatelse etter denne lov
c. ikke utfører kontroll av tiltak i samsvar med bestemmelser om dette gitt i eller i medhold av denne lov, og gitte tillatelser
d. bruker eller lar bruke byggverk eller del av byggverk eller areal uten at det foreligger nødvendig tillatelse etter denne lov, eller bruken er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, vedtak eller plan
e. prosjekterer eller lar prosjektere, utfører eller lar utføre eller kontrollerer eller lar kontrollere et tiltak som omfattes av § 20-3 uten at arbeidet blir forestått av kvalifiserte ansvarlige foretak som har påtatt seg ansvarsrett etter § 23-3 andre ledd
f. gir uriktige eller villedende opplysninger til plan- og bygningsmyndighetene
g. tross skriftlig pålegg ikke oppfyller vilkår for midlertidig dispensasjon etter § 19-3
h. tross skriftlig pålegg ikke oppfyller plikten etter § 31-3 første ledd til å holde byggverk og installasjoner i stand
i. ikke etterkommer skriftlig pålegg etter § 31-5 om å fjerne bygning eller rester av bygning eller innretning, eller om å rydde tomta
j. tross skriftlig pålegg ikke oppfyller plikten etter § 28-2 til å treffe sikringstiltak
k. ikke etterkommer skriftlig pålegg etter § 29-6 tredje ledd om å treffe tiltak for å avhjelpe ulempe fra bygningstekniske installasjoner
l. ikke etterkommer særskilt pålegg eller forbud, gitt i medhold av plan- og bygningsloven, når kommunen først skriftlig har gjort ham kjent med at overtredelsesgebyr kan inntre hvis forholdet ikke blir brakt i orden innen en fastsatt frist, og denne frist er oversittet.

Overtredelsesgebyr kan også ilegges ved overtredelse av forskriftsbestemmelser gitt i medhold av loven, når det i forskriften er fastsatt at overtredelse av den aktuelle bestemmelse kan medføre overtredelsesgebyr.

Den ansvarlige skal varsles særskilt før overtredelsesgebyr vedtas, og gis anledning til å uttale seg innen en frist som ikke skal være kortere enn 3 uker. Forhåndsvarsel skal gis skriftlig.

Overtredelsesgebyr ilegges den ansvarlige av plan- og bygningsmyndighetene. Overtredelsesgebyret tilfaller kommunen. Oppfyllelsesfristen er 4 uker fra vedtaket ble truffet, med mindre annet er fastsatt i vedtaket.

Når en overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr er begått av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyret ilegges foretaket. Dette gjelder selv om det ikke kan anvendes overtredelsesgebyr mot

noen enkeltperson.

Departementet gir forskrift med nærmere regler om gjennomføring av denne bestemmelsen, herunder når overtredelsesgebyr kan ilegges, utmåling, renter og registrering av ilagt overtredelsesgebyr. Det skal fastsettes et maksimumsbeløp for overtredelsesgebyret.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 20 juni 2014 for bokstav a og b), 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 13 nov 2015 for resten av første ledd unntatt bokstav e iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1288), 20 juni 2014 nr. 52 (ikr. 1 jan 2016 for første ledd bokstav e iflg. res. 6 feb 2015 nr. 91), 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501), 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834).

§ 32-8a. Overtredelsesgebyr for brudd på reglene om konsekvensutredninger

Den som fremmer forslag til reguleringsplan eller tiltak og planer etter annet lovverk, kan ilegges overtredelsesgebyr dersom den forsettlig eller uaktsomt:

a. unnlater å følge krav til konsekvensutredning som er gitt i bestemmelser i eller i medhold av denne lov, eller
b. gir uriktige eller villedende opplysninger i konsekvensutredningen.

I saker som gjelder planer etter denne loven, ilegger planmyndigheten overtredelsesgebyr. I saker som gjelder tiltak og planer etter annet lovverk, ilegger ansvarlig myndighet overtredelsesgebyr. Dersom planmyndigheten eller annen ansvarlig myndighet er forslagsstiller, ilegger departementet overtredelsesgebyr.

Den ansvarlige skal varsles særskilt før det treffes vedtak om overtredelsesgebyr, og gis anledning til å uttale seg innen en frist på minst 3 uker. Forhåndsvarsel skal gis skriftlig.

Når en overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr er begått av noen som har handlet på vegne av et foretak, gjelder § 32-8 femte ledd tilsvarende.

Overtredelsesgebyr tilfaller staten. Oppfyllelsesfristen er 4 uker fra vedtaket ble truffet, med mindre annet er fastsatt i vedtaket.

Departementet gir forskrift med nærmere regler om ileggelse av overtredelsesgebyr, herunder presisering av hvilke forhold i første ledd som kan medføre overtredelsesgebyr. Det skal fastsettes et maksimumsbeløp for overtredelsesgebyret.
Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834).

§ 32-9. Straff

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt opptrer som nevnt i § 32-8 første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år dersom overtredelsen er vesentlig. Tilsvarende gjelder den som utfører handlinger som kan medføre overtredelsesgebyr etter § 32-8a. Det samme gjelder ved overtredelse av bestemmelser gitt i medhold av loven når det i forskrift er fastsatt at overtredelse av den aktuelle bestemmelse er straffbar. Ved vurderingen av om en overtredelse er vesentlig, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld. Dersom personen eller foretaket tidligere er ilagt sanksjon for overtredelse av denne lov eller forskrift gitt i medhold av loven, kan straff anvendes selv om overtredelsen ikke er vesentlig.

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes også den som forsettlig eller uaktsomt:

a. gir uriktige eller villedende opplysninger til den sentrale godkjenningsordningen, eller
b. setter CE-merke på produkt uten at forutsetningene er til stede, eller omsetter slikt produkt, eller for øvrig ikke gir de opplysninger eller unnlater å gi tilsynsmyndigheten tilgang til produkt, rom, areal eller annet område som anses nødvendig for å kunne føre tilsynet, jf. § 29-7.

Ved grove overtredelser kan fengsel inntil 2 år anvendes. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, og graden av utvist skyld.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 21 juni 2017 nr. 97 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 834).

§ 32-10. Samordning av sanksjoner

Sanksjoner skal stå i rimelig forhold til ulovligheten. Dersom det utferdiges flere ulike typer sanksjoner for samme overtredelse, må disse samordnes slik at overtrederen ikke rammes på en urimelig måte.

Plan- og bygningsmyndighetene kan ikke ilegge den ansvarlige et overtredelsesgebyr dersom den ansvarlige tidligere ved rettskraftig dom eller endelig vedtak er frifunnet eller ilagt strafferettslig reaksjon eller rettighetstap for samme forhold.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

Kapittel 33. Gebyr og undersøkelse på fast eiendom

§ 33-1. Gebyr

Kommunestyret selv kan gi forskrift om gebyr til kommunen for

a. behandling av søknader om tillatelse, utferdigelse av kart og attester og for annet arbeid som det etter denne loven eller forskrift påhviler kommunen å utføre
b. dekning av utgifter etter kulturminneloven § 10 for gjennomføring av undersøkelser etter kulturminneloven § 9 på eiendommen til den som har anmodet kommunen om å regulere
c. behandling av private planforslag etter § 12-11 frem til kommunen har avgjort om forslaget skal fremmes
d. behandling av områderegulering for konsesjonspliktige vindkraftanlegg som nevnt i § 12-1 tredje ledd
e. utgifter til nødvendig bruk av sakkyndig bistand under tilsyn
f. behandling av søknader om samtykke til ekspropriasjon etter § 16-5 a.

Gebyret skal ikke være høyere enn de nødvendige kostnadene kommunen har med slike saker. Det skal framgå av forskriften hvor mye av gebyret som skal dekke utgiftene til tilsyn. Tiltakshaveren kan selv sørge for de nødvendige utredningene.

Eieren skal betale gebyr for kostnadene for behandling av søknad om driftstillatelse og for driftskontroll til vedkommende myndighet. Gebyrer for driftskontroll kan helt etter delvis dekkes av årsavgiften.

Kommunen kan ikke kreve gebyr for kostnader som nevnt i § 12 A-4 andre ledd bokstav c.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501), 20 apr 2018 nr. 12 (ikr. 20 apr 2018 iflg. res. 20 apr 2018 nr. 593), 20 juni 2025 nr. 93 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328).

§ 33-2. Undersøkelse på fast eiendom

Plan- og bygningsmyndighetene, eller andre med samtykke fra kommunen, kan foreta måling, utstikking og andre undersøkelser på fast eiendom, med sikte på gjennomføring av loven eller bestemmelser i medhold av loven. Kommunen kan gi andre samtykke til å foreta slik undersøkelse til slik tid som samtykket

fastsetter.

Eieren eller brukeren må varsles før undersøkelse finner sted, og kan i tilfelle kreve bekreftelse fra kommunen om at den har gitt samtykke til undersøkelsen. Om gjennomføring av undersøkelsen gjelder forvaltningsloven § 15. Lider en eier eller rettighetshaver tap ved undersøkelsen, gjelder oreigningslova § 19 om erstatning.

Eieren skal gjøres oppmerksom på ulovlige forhold som oppdages ved tilsyn. Plan- og bygningsmyndighetene kan gi eier skriftlig pålegg om retting innen en fastsatt frist, og kan i særlige tilfeller helt eller delvis forby bruk av byggverk eller areal inntil de ulovlige forhold er rettet.

Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27, endret ved lover 28 apr 2017 nr. 20 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 501), 11 mai 2021 nr. 37 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 mai 2021 nr. 1542).

Sjette del: Sluttbestemmelser

Kapittel 34. Ikrafttreden og overgangsbestemmelser

§ 34-1. Ikrafttreden – plandelen

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.

Fra samme tidspunkt oppheves plan- og bygningsloven av 14. juni 1985 nr. 77 kapittel I til VII-a.[2]

1 Iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638 trådte plandelen, med unntak av kapittel 15, ikr. 1 juli 2009. Fra samme tidspunkt ble endringene i kapittel 1 og 19 og lovens tittel fastsatt i lov 8 mai 2009 nr. 27 satt ikr. Ved res. 18 juni 2010 nr. 896 ble kapittel 15 samt byggesaksdelen satt ikr. 1 juli 2010 med unntak av § 23-7 første ledd andre punktum, § 24-1 første ledd andre punktum bokstav a og § 24-2 som iflg. res. 29 apr 2011 nr. 479 skulle tre ikr. 1 juli 2012. Ved res. 22 juni 2012 nr. 574 ble dette endret slik at § 24-1 første ledd andre punktum bokstav a og § 24-2 trådte ikr. 1 jan 2013, og ikraftsettingen av § 23-7 første ledd andre punktum ble utsatt.

2 Iflg. res. 12 juni 2009 nr. 638 ble kapittel I til VII, med unntak av § 6, § 21 og § 32 opphevet fra 1 juli 2009. Iflg. res. 26 juni 2009 nr. 859 ble kapittel VII a opphevet fra 1 juli 2009. Ved res. 18 juni 2010 nr. 896 er resten av loven opphevet.

§ 34-2. Overgangsbestemmelser til plandelen

Kongen skal snarest mulig og innen to år etter lovens ikrafttreden presentere et dokument med nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, jf. § 6-1.

Innen utgangen av første år etter valg av nytt kommunestyre og fylkesting skal kommunen utarbeide og vedta kommunal planstrategi etter § 10-1 og fylkeskommunen/regional planmyndighet utarbeide og vedta regional planstrategi etter § 7-1.

Gjeldende rikspolitiske retningslinjer og bestemmelser etter plan- og bygningsloven av 1985 § 17-1 fortsetter å gjelde. Endringer av slike retningslinjer og bestemmelser skal skje etter reglene i denne lov kapittel 6.

Gjeldende fylkesplan, kommuneplan, herunder arealdel av kommuneplan, reguleringsplan og bebyggelsesplan gjelder inntil de blir endret, opphevet, erstattet eller satt til side av ny plan etter denne lov.

Begrensning i klageadgangen i § 1-9 andre ledd første punktum, og i adgangen til å fremme innsigelse etter § 5-5 siste ledd, gjelder bare i forhold til planvedtak truffet i medhold av denne lov.

Bestemmelser i og i medhold av plan- og bygningsloven 14. juni 1985 nr. 77 kapittel VIII til kapittel XXI gjelder fortsatt for ekspropriasjon, opparbeidelse, refusjon, behandling av søknader, sanksjoner, mv. for planer utarbeidet før denne lovs ikrafttreden.

Eldre reguleringsplan og bebyggelsesplan er fortsatt grunnlag for ekspropriasjon innenfor ti-årsfristen for ekspropriasjon.

Unntaket i plan- og bygningsloven av 1985 § 17-2 tredje ledd nr. 1 for bygning, konstruksjon, anlegg eller innhegning som er nødvendig i landbruket fortsetter å gjelde inntil det er vedtatt bestemmelser etter § 11-11 nr. 4, men faller uansett bort etter fire år fra lovens ikrafttreden.

Kommunale forskrifter og vedtekter gjelder inntil de erstattes av nye planbestemmelser, forskrifter eller vedtekter. Kommunale vedtekter gitt med hjemmel i plan- og bygningsloven § 3, § 67 nr. 3, § 69 nr. 4, § 78 tredje ledd, § 85 tredje ledd og § 91a første ledd faller bort senest åtte år etter ikrafttreden av denne lov. Kommunen kan gi dispensasjon fra vedtekter etter reglene i kapittel 19.

Forslag til arealdel til kommuneplan, reguleringsplan og bebyggelsesplan som var lagt ut til offentlig ettersyn ved lovens ikrafttreden, kan ferdigbehandles etter de reglene som gjaldt da de ble lagt ut. For andre planer gjelder reglene i denne lov.

For tiltak som krever konsekvensutredning etter reglene i kapittel VII-a i gjeldende lov, og hvor planprogram er godkjent, kan konsekvensutredningen fullføres etter disse reglene.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvordan reglene i plan- og bygningsloven 14. juni 1985 nr. 77 skal virke sammen med bestemmelser i loven her.
Endret ved lov 8 mai 2009 nr. 27 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 859).

§ 34-3. Ikrafttreden – byggesaksdelen

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tidspunkt oppheves plan- og bygningsloven 14. juni 1985 nr. 77 kapittel VIII til XXI.

Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid. Det kan fastsettes en særskilt ikraftsetting av reglene om godkjenning, herunder krav om obligatorisk godkjenning av ansvarlig kontrollerende.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.
1 Iflg. res. 18 juni 2010 nr. 896 ble kapittel 15 samt byggesaksdelen satt ikr. 1 juli 2010 med unntak av § 23-7 første ledd andre punktum, § 24-1 første ledd andre punktum bokstav a og § 24-2 som iflg. res. 29 apr 2011 nr. 479 trer ikr. 1 juli 2012. Iflg. res. 22 juni 2012 nr. 574 ble dette endret slik at § 24-1 første ledd andre punktum bokstav a og § 24-2 trådte ikr. 1 jan 2013, og ikraftsettingen av § 23-7 første ledd andre punktum ble utsatt.

§ 34-4. Overgangsbestemmelser til byggesaksdelen

Særskilte skjønnsretter vedtatt etter plan- og bygningsloven 14. juni 1985 § 60 kan behandle skjønn som er begjært innen en frist departementet fastsetter, men ikke senere enn 1. januar 2013. For oppnevning av skjønnsrettens leder og medlemmer gjelder reglene i plan- og bygningsloven 14. juni 1985 nr. 77 § 60. Ved regulativ kan også fastsettes gebyr for avskrifter og attester fra de særskilte skjønnsretter.

Vedtak etter plan- og bygningsloven 14. juni 1985 nr. 77 § 86b om byggearbeid innenfor en bedrifts område står ved lag. Slikt byggearbeid må ikke utføres før melding om arbeidet er sendt til kommunen. Blir arbeidet ikke satt i gang eller innstilt, gjelder § 21-9 første til tredje ledd tilsvarende.

Krav om tinglysing av utsatt opparbeidelsesplikt etter § 18-1 tredje ledd gjelder bare vedtak om utsettelse gitt etter lovens ikrafttreden.

Melding i medhold av §§ 81 eller 86a sendt kommunen før loven er trådt i kraft skal behandles etter de tidligere reglene for behandling av slike meldinger. Tilsvarende gjelder for de som har bedt om samtykke o.l. etter §§ 85, 91a og 107. Saker om tillatelse etter §§ 93 eller 106a sendt kommunen før loven er trådt i kraft, skal for hele tiltaket behandles etter de tidligere reglene for

behandling av slike saker. Kongen kan fastsette overgangsperioder.
Refusjonskrav forfalt før ikrafttreden behandles etter de regler som gjaldt da kravet oppsto.
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

Kapittel 35. Endringer i annet lovverk

§ 35-1. Endringer i andre lover – del I

– – –

§ 35-2. Endringer i andre lover – del II

Fra den tid loven trer i kraft, endres følgende lover: – – –
Tilføyd ved lov 8 mai 2009 nr. 27.

Vedlegg. Samisk oversettelse

Se her for å lese loven på nordsamisk: pdf-lenke.
Oversettelsen av plan- og bygningloven er levert av Kommunal- og distriktsdepartementet. Oversettelsen er à jour per 1. januar 2025.

Lov om utvalget for gjennomgang av stortingspensjoner

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å gi utvalget for gjennomgang av stortingspensjoner tilgang på opplysninger som er nødvendige for å kunne gjennomføre oppdraget som utvalget har fått av Stortingets presidentskap i mandat av 4. september 2008, for å kunne vareta pensjonistenes rettssikkerhet, og for å kunne foreta uavhengige undersøkelser og vurderinger.

§ 2. Opplysningsplikt

Utvalget for gjennomgang av stortingspensjoner har rett til å innhente nødvendige opplysninger uten hinder av taushetsplikt etter følgende bestemmelser:

- Lov av 13. juni 1980 nr. 24[1] om ligningsforvaltning § 3-13.
- Lov av 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd § 25-1 (adgang til arbeidsgiverregisteret og arbeidstagerregisteret).
- Lov av 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen § 7.
- Lov av 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 13.

1 Inkurie: Loven er opphevet, se nå lov 27 mai 2016 nr. 14.

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 4. Taushetsplikt

Medlemmene av utvalget for gjennomgang av stortingspensjoner og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget har taushetsplikt etter reglene i forvaltningsloven av 10. februar 1967 §§ 13-13f.

§ 5. Ansvar

Lov av 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 2-1 gjelder for skader som måtte oppstå i tilknytning til utvalgets arbeid for staten.

§ 6. Ikrafttreden

Loven trer i kraft straks.

Lov om endringer i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven)

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer: – – –

VII

Overskriften i § 10-50 skal lyde:
Samvirkeforetaks etterbetaling og avsetning til andelskapital
§ 10-50 første ledd skal lyde:
(1) Samvirkeforetak kan kreve fradrag i inntekten for etterbetalinger til medlemmene etter samvirkeloven § 27. I tillegg kan det gis fradrag for avsetning til felleseid andelskapital med inntil 15 prosent av inntekten. Fradrag gis bare i inntekt av omsetning med medlemmene. Omsetning med medlemmene og likestilt omsetning må fremgå av regnskapet og kunne legitimeres.
§ 10-50 sjette ledd skal lyde:
(6) Boligbyggelag som omfattes av lov om boligbyggelag, kan kreve fradrag for avsetning til felleseid andelskapital. Første ledd annet til fjerde punktum gjelder tilsvarende, men slik at fradrag kan gis i inntekt av omsetning med medlemmene og tilknyttede borettslag.
Nåværende § 10-50 sjette ledd blir nytt sjuende ledd.

XI

Ved ikrafttredelse av endringene under VIII gjelder følgende overgangsregel:
For fastsetting av inngangsverdi i skattemessig åpningsbalanse for driftsmidler som har inngått i virksomheten ved opphevingen av skattefritaket i § 2-30 første ledd bokstav h gjelder følgende:

Inngangsverdien settes enten til

a. anskaffelsesverdi, tillagt senere påkostninger, eller
b. dokumentert markedsverdi.

Anskaffelsesverdi etter a reduseres med beregnede avskrivninger etter de avskrivningsregler og avskrivningssatser som gjelder for vedkommende driftsmiddel, for eiertiden frem til og med inntektsåret 2009.

Inngangsverdi for aksjer, obligasjoner og andre finansielle eiendeler settes til markedsverdi.

Denne overgangsregel får ikke anvendelse for gjensidig brann- og hysdyrforsikringsselskap,[1] jf. skatteloven § 2-30 første ledd bokstav h nr. 1 som har levert selvangivelse for inntektsåret 2007.

Departementet kan gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne overgangsregelen.

1 Inkurie: Skal vel være «husdyrforsikringsselskap».

Lov om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (markedsføringsloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Hva loven gjelder

Når ikke annet er bestemt, gjelder loven kontroll med markedsføring, handelspraksis og avtalevilkår i forbrukerforhold og stiller krav til god forretningsskikk mellom næringsdrivende.

Endret ved lov 2 juni 2017 nr. 31 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 682).

§ 2. God markedsføringsskikk mv.

Markedsføring må ikke stride mot god markedsføringsskikk. Ved vurderingen legges det vekt på om markedsføringen krenker allmenne etikk- og moraloppfatninger, eller om det tas i bruk støtende virkemidler.

Annonsør og den som utformer reklame, skal sørge for at reklamen ikke er i strid med likeverdet mellom kjønnene, og at den ikke utnytter det ene kjønns kropp eller gir inntrykk av en støtende eller nedsettende vurdering av kvinne eller mann. Annonsør og den som utformer reklame, skal videre sørge for at reklamen der en kropps fasong, størrelse eller hud er endret ved retusjering eller annen manipulering, skal merkes. Departementet gir i forskrift nærmere bestemmelser om hvordan reklamen skal merkes, og om unntak fra merkeplikten.

Ved vurderingen av om første eller annet ledd er overtrådt, legges det vekt på om markedsføringen, på grunn av utforming, format, omfang eller andre virkemidler, fremstår som særlig påtrengende.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 62 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1043).

§ 3. Dokumentasjon av markedsføring

Påstander i markedsføring om faktiske forhold, herunder om ytelsers egenskaper eller virkning, skal kunne dokumenteres. Dokumentasjonen skal foreligge på annonsørens hånd når markedsføringen skjer.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 4. Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder for handlinger og vilkår som er rettet mot forbrukere eller næringsdrivende her i riket, med de begrensninger som følger av annen lovgivning.

Med unntak av kapittel 6 gjelder loven også for handlinger og vilkår som har virkning i utlandet, når de er ulovlige også etter lovgivningen i landet der de har virkning.

Kongen kan ved forskrift bestemme om og i hvilken utstrekning loven skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen.

§ 5. Definisjoner

I denne lov menes med

a. *forbruker:* en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet,
b. *næringsdrivende:* en fysisk eller juridisk person som utøver næringsvirksomhet, og enhver som handler i vedkommendes navn eller på vedkommendes vegne,
c. *ytelse:* vare, tjeneste, fast eiendom, rettigheter og forpliktelser,
d. *handelspraksis:* enhver handling, utelatelse, atferd eller framstilling, kommersiell kommunikasjon, herunder reklame og markedsføring, fra en næringsdrivendes side, som er direkte knyttet til å fremme salget av, selge eller levere en ytelse til forbrukerne,
e. *garanti:* enhver forpliktelse som den næringsdrivende har påtatt seg overfor forbrukeren i forbindelse med omsetning av varer, tjenester eller andre ytelser som gir forbrukeren rettigheter i tillegg til rettighetene forbrukeren ellers har.

Kapittel 2. Handelspraksis overfor forbrukere

§ 6. Urimelig handelspraksis

Urimelig handelspraksis er forbudt.

En handelspraksis er urimelig dersom den strider mot god forretningsskikk overfor forbrukere og er egnet til vesentlig å endre forbrukernes økonomiske atferd slik at de treffer beslutninger de ellers ikke ville ha truffet.

Dersom en handelspraksis er rettet til en bestemt forbrukergruppe, eller dersom bare en klart identifiserbar gruppe av forbrukere er særlig sårbare på grunn av psykisk eller fysisk svakhet, alder eller godtroenhet og den næringsdrivende burde ha forstått dette, vurderes praksisens urimelighet ut fra den aktuelle forbrukergruppens perspektiv. Beskyttelsen av sårbare grupper berører ikke vanlig og rettmessig praksis der det fremsettes overdrevne påstander som ikke er ment å tas bokstavelig.

En handelspraksis er alltid urimelig dersom den er villedende etter § 7 eller § 8, eller aggressiv etter § 9.

Departementet fastsetter i forskrift de formene for handelspraksis som under enhver omstendighet skal anses som urimelige.

§ 7. Villedende handlinger

En handelspraksis er villedende dersom den inneholder uriktige opplysninger og dermed er usannferdig eller på annen måte er egnet til å villede forbrukerne med hensyn til ett eller flere av følgende elementer:

a. ytelsens eksistens eller art,
b. ytelsens hovedegenskaper, for eksempel dens tilgjengelighet, fordeler eller risiko, ytelsens utførelse, mengde, sammensetning, spesifikasjoner, tilbehør, opprinnelse, hvordan eller når ytelsen produseres eller ytes, levering, bruk eller egnethet for et formål, resultater som kan forventes ved bruk, tester eller kontroll som er utført på ytelsen, eller ettersalgsservice og klagebehandling,
c. omfanget av den næringsdrivendes forpliktelser, motiver for handelspraksisen og salgsprosessens art, eventuell erklæring eller symbol i forbindelse med direkte eller indirekte sponsing eller godkjenning av den næringsdrivende eller ytelsen,
d. prisen på ytelsen eller hvordan prisen beregnes, eller eksistensen av en prisfordel,
e. behovet for service, deler, utskifting eller reparasjoner,

f. den næringsdrivendes eller den næringsdrivendes agents art, egenskaper og rettigheter,
g. forbrukernes rettigheter, herunder rett til omlevering eller tilbakebetaling, eller risiko forbrukerne kan bli utsatt for,
h. den næringsdrivendes forpliktelse til å følge bransjenormer.

En handelspraksis er også villedende dersom:

a. markedsføringen av en ytelse, herunder sammenlignende reklame, forårsaker forveksling med en konkurrents ytelse eller varemerke, handelsnavn eller andre kjennetegn
b. en vare markedsføres som identisk med en vare som markedsføres i andre EU/EØS-stater, når disse varenes sammensetning eller egenskaper skiller seg vesentlig fra hverandre, med mindre det er begrunnet ut fra legitime og objektive faktorer.

Praksisen anses likevel bare som villedende dersom den er egnet til å påvirke forbrukerne til å treffe en økonomisk beslutning som de ellers ikke ville ha truffet.
Endret ved lover 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930), 14 juni 2024 nr. 32 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 956).

§ 8. Villedende utelatelser

En handelspraksis er villedende dersom den, i sin konkrete sammenheng og etter en helhetsvurdering, utelater eller skjuler vesentlige opplysninger som forbrukerne ut fra sammenhengen trenger for å kunne ta en informert økonomisk beslutning eller presenterer opplysningene på en uklar, uforståelig, tvetydig eller uhensiktsmessig måte. En handelspraksis er også villedende dersom det ikke tydelig opplyses om at handelspraksisen har et kommersielt formål og dette ikke allerede fremgår tydelig av sammenhengen. Ved vurderingen av om opplysninger er utelatt, skal det tas i betraktning plass- eller tidsmessige begrensninger ved mediet som brukes til å formidle handelspraksisen, og eventuelle tiltak fra den næringsdrivende for å gjøre opplysningene tilgjengelige for forbrukerne på annen måte.

Praksisen anses likevel bare som villedende dersom den er egnet til å påvirke forbrukerne til å treffe en økonomisk beslutning som de ellers ikke ville ha truffet.

Ved oppfordring til kjøp regnes følgende opplysninger som vesentlige hvis de ikke allerede fremgår av sammenhengen:

a. opplysninger om ytelsens hovedegenskaper, i relevant omfang for mediet og ytelsen
b. opplysninger om den næringsdrivendes geografiske adresse og identitet og om relevant, geografisk adresse og identitet til den næringsdrivende som vedkommende opptrer på vegne av
c. opplysninger om vilkår for betaling, levering og utførelse, dersom disse avviker fra kravene til god forretningsskikk overfor forbrukere
d. for ytelser og transaksjoner som omfattes av angrerett eller avbestillingsrett, opplysninger om at det foreligger en slik rett
e. opplysninger om prisen inklusive avgifter eller, hvis ytelsens art gjør at prisen ikke med rimelighet kan utregnes på forhånd, hvordan prisen beregnes. Der det er relevant, skal alle ytterligere omkostninger vedrørende frakt, levering eller porto oppgis. Hvis omkostningene ikke med rimelighet kan utregnes på forhånd, skal det opplyses om at det kan forekomme slike ytterligere omkostninger
f. for ytelser som tilbys på nettbaserte markedsplasser, om tredjeparten som tilbyr ytelsene, er næringsdrivende eller ikke, på grunnlag av tredjepartens erklæring til tilbyderen av den nettbaserte markedsplassen.

Med oppfordring til kjøp menes en kommersiell kommunikasjon som angir ytelsens egenskaper og pris på en egnet måte for den anvendte kommersielle kommunikasjonen og dermed setter forbrukerne i stand til å foreta et kjøp.

Dersom forbrukere i et nettbasert grensesnitt gis mulighet til å søke etter ytelser som tilbys av ulike næringsdrivende eller forbrukere, anses generelle opplysninger om hovedparametrene som avgjør rangeringen av produktene som presenteres for forbrukeren som et resultat av søket, som vesentlige. Det samme gjelder opplysninger om den relative betydningen av disse parametrene sammenlignet med andre parametrer. Opplysningene skal gjøres tilgjengelige i en særskilt del av det nettbaserte grensesnittet som er direkte og lett tilgjengelig fra siden der søkeresultatene presenteres. Første til tredje punktum gjelder ikke for leverandører av nettbaserte søkemotorer som definert i artikkel 2 nr. 6 i forordning om rimelig forretningspraksis på plattformer (EU) 2019/1150.

Når en næringsdrivende gir forbrukere tilgang til forbrukeromtaler av ytelser, anses opplysninger om hvorvidt og hvordan den næringsdrivende sikrer at de publiserte omtalene stammer fra forbrukere som faktisk har brukt eller kjøpt ytelsene, som vesentlige.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 9. Aggressiv handelspraksis

En handelspraksis er aggressiv dersom den, i sin konkrete sammenheng og etter en helhetsvurdering, ved trakassering, tvang, herunder bruk av fysisk makt, eller utilbørlig påvirkning er egnet til vesentlig å begrense forbrukernes valgmuligheter eller atferd i forbindelse med en ytelse. Med utilbørlig påvirkning menes utnytting av en maktposisjon i forhold til forbrukere for å utøve press, også når det ikke trues med eller brukes fysisk makt, på en måte som vesentlig reduserer forbrukernes evne til å treffe en informert beslutning.

Ved vurderingen av om en handelspraksis er aggressiv, skal det tas hensyn til

a. tidspunkt, sted, art og varighet,
b. bruk av truende eller utilbørlig språk eller atferd,
c. den næringsdrivendes utnytting av en konkret uheldig hendelse eller omstendighet som er så alvorlig at den kan nedsette forbrukerens dømmekraft, som den næringsdrivende er klar over, til å påvirke forbrukerens beslutning i forbindelse med produktet,
d. belastende eller uforholdsmessige hindringer som ikke følger av avtalen, som den næringsdrivende pålegger når forbrukerne ønsker å utøve rettigheter i henhold til avtalen, herunder rett til å heve en avtale eller bytte til en annen ytelse eller en annen næringsdrivende,
e. enhver trussel om handlinger som er ulovlige.

Praksisen anses likevel bare som aggressiv dersom den er egnet til å påvirke forbrukerne til å treffe en økonomisk beslutning som de ellers ikke ville ha truffet.

§ 10. Prismerking og informasjonsplikt m.m.

Den som i næringsvirksomhet selger varer, tjenester eller andre ytelser til forbrukere, skal så langt det er praktisk mulig informere om prisene, slik at de lett kan ses av kundene.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av plikten etter første ledd.

For å lette kundenes bedømmelse av priser og kvalitet på varer og tjenester kan departementet ved forskrift påby næringsdrivende å iverksette tiltak utover det som følger av påbudet i første ledd. Slik forskrift om informasjonstiltak kan blant annet

a. påby merking, oppslag eller annen underretning om pris, forretningsvilkår, kvalitet og andre egenskaper,

b. gi påbud om sortering og bestemmelser om mål og vekt og opplysning om pris pr. enhet (jamførpris) for varer som frambys for salg,
c. gi påbud om å opplyse om førpris der prisen på varer markedsføres som nedsatt.

Endret ved lover 2 juni 2017 nr. 32 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 683), 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 10 a. Informasjon om klageorgan mv.

Næringsdrivende skal på en klar og forståelig måte gi informasjon til forbrukere om klageorgan som kan behandle en sak mellom partene, og som er innmeldt i henhold til godkjenningsloven § 25. Informasjonen skal vise til klageorganenes hjemmesider på Internett. Informasjonen skal som et minimum gis i de generelle avtalevilkårene, hvor slike foreligger, og på den næringsdrivendes hjemmeside på Internett, hvor slik finnes. Informasjonen skal være lett tilgjengelig på hjemmesiden.

Næringsdrivende skal informere forbrukeren i henhold til første ledd når det oppstår sak mellom partene, og det er klart at partene selv ikke kommer til en minnelig løsning. Informasjonen skal gis skriftlig eller på annet varig medium. Med varig medium forstås enhver innretning som gjør forbrukerne i stand til å lagre opplysninger på en slik måte at opplysningene i fremtiden er tilgjengelig i uendret form.
Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703 og 25 aug 2017 for tredje ledd iflg. res. 25 aug 2017 nr. 1287), endret ved lover 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285), 20 juni 2025 nr. 41 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1097).

Kapittel 3. Særlige former for markedsføring mv.

§ 11. Krav om betaling for varer, tjenester eller andre ytelser uten etter avtale mv.

I næringsvirksomhet er det forbudt

a. å kreve betaling for varer, tjenester eller andre ytelser uten etter avtale,
b. å levere varer, tjenester eller andre ytelser med krav om betaling uten etter avtale.

Ved leveranse i strid med første ledd bokstav b er mottakeren ikke forpliktet til å betale, så framt ikke noe annet er bestemt ved lov.

I næringsvirksomhet er det forbudt å henvise forbrukere som skal ta kontakt med den næringsdrivende i forbindelse med en inngått avtale, til et telefonnummer som belaster forbrukeren med en høyere kostnad enn grunntakst.

Før en avtale blir inngått, skal den næringsdrivende innhente forbrukerens uttrykkelige samtykke til enhver betaling utover vederlaget for hovedytelsen. Dersom slikt samtykke ikke er innhentet, men er lagt til grunn ved bruk av standardløsninger som forbrukeren må velge bort for å unngå tilleggsbetaling, har forbrukeren rett til å få tilbakeført tilleggsbetalingen.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om krav til dokumentasjon og oppbevaring av dokumentasjon for inngåtte avtaler.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 27 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 776).

§ 12. Forbud mot telefonmarkedsføring i strid med reservasjon

I næringsvirksomhet er det forbudt å rette telefonmarkedsføring mot forbrukere som har reservert seg mot slik markedsføring i Reservasjonsregisteret.

I næringsvirksomhet er det forbudt å rette telefonmarkedsføring mot fysiske personer som har reservert seg mot slik markedsføring direkte hos den næringsdrivende.

Det er likevel tillatt å rette telefonmarkedsføring mot fysiske personer som har reservert seg etter første eller annet ledd, dersom den fysiske personen har rettet en uttrykkelig anmodning til en bestemt næringsdrivende om å motta slik markedsføring fra den næringsdrivende. Anmodningen kan når som helst trekkes tilbake.

Det er også tillatt å rette telefonmarkedsføring mot forbrukere som har reservert seg mot slik markedsføring i Reservasjonsregisteret, dersom det foreligger et eksisterende kunde- eller giverforhold og der den næringsdrivende har mottatt forbrukerens kontaktopplysninger i forbindelse med salg eller innsamling. Slik markedsføring kan bare gjelde næringsdrivendes egne ytelser tilsvarende dem som kunde- eller giverforholdet bygger på.

For frivillige organisasjoner skal et eksisterende giverforhold også anses å foreligge dersom giveren etter første bidrag har samtykket til eller bedt om å bli kontaktet ved en senere anledning, eller giveren innenfor en treårsperiode har ytet sporadiske bidrag.
Endret ved lov 2 juni 2017 nr. 31 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 682).

§ 13. Forbud mot markedsføring ved adressert post i strid med reservasjon

I næringsvirksomhet er det forbudt å rette markedsføring ved adressert post mot forbrukere som har reservert seg mot slik markedsføring i Reservasjonsregisteret.

I næringsvirksomhet er det forbudt å rette markedsføring ved adressert post mot fysiske personer som har reservert seg mot slik markedsføring direkte hos den næringsdrivende.

Det er likevel tillatt å rette markedsføring ved adressert post mot fysiske personer som har reservert seg etter første eller annet ledd, dersom den fysiske personen har rettet en uttrykkelig anmodning til næringsdrivende om å motta slik markedsføring fra den næringsdrivende. Anmodningen kan når som helst trekkes tilbake.

Det er også tillatt å rette markedsføring ved adressert post mot forbrukere som har reservert seg mot slik markedsføring i Reservasjonsregisteret, dersom det foreligger et eksisterende kunde- eller giverforhold der den næringsdrivende har mottatt forbrukerens kontaktopplysninger i forbindelse med salg eller innsamling. Slik markedsføring kan bare gjelde næringsdrivendes egne ytelser tilsvarende dem som kunde- eller giverforholdet bygger på.
Endret ved lov 2 juni 2017 nr. 31 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 682).

§ 13 a. Felles regler for reservasjon mot telefonmarkedsføring og markedsføring ved adressert post

Reservasjonsregisteret skal legge til rette for at forbrukere skal kunne velge å reservere seg kun mot markedsføring fra andre enn frivillige organisasjoner.

Næringsdrivende skal oppdatere sitt adresseregister mot Reservasjonsregisteret før første gangs henvendelse og før henvendelse den måned markedsføring utføres.

Næringsdrivende skal sørge for at fysiske personer enkelt og gebyrfritt skal kunne reservere seg mot markedsføring direkte hos den næringsdrivende.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om Reservasjonsregisteret og direkte reservasjon hos den næringsdrivende.
Tilføyd ved lov 2 juni 2017 nr. 31 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 682).

§ 14. Forbud mot telefonmarkedsføring på enkelte tidspunkter og å ringe fra skjult telefonnummer mv.

I næringsvirksomhet er det forbudt å rette telefonmarkedsføring til forbrukere på lørdager, helgedager eller dager som i lov er likestilt med helgedager, og på

virkedager før kl. 09.00 og etter kl. 21.00.

I næringsvirksomhet er det forbudt å rette telefonmarkedsføring til forbrukere fra skjult telefonnummer og fra telefonnummer som ikke er registrert og søkbart i nummeropplysningstjenestene.

Endret ved lov 2 juni 2017 nr. 31 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 682).

§ 15. Begrensninger i bruk av visse kommunikasjonsmetoder

I næringsvirksomhet er det forbudt, uten mottakerens forutgående samtykke, å rette markedsføringshenvendelser til fysiske personer ved elektroniske kommunikasjonsmetoder som tillater individuell kommunikasjon, som for eksempel elektronisk post, telefaks eller automatisert oppringningssystem (talemaskin).

Krav om forhåndssamtykke etter første ledd gjelder likevel ikke for markedsføring der den fysiske personen kontaktes muntlig ved telefon.

Krav om forhåndssamtykke etter første ledd gjelder heller ikke markedsføring ved elektronisk post i eksisterende kundeforhold der den næringsdrivende avtaleparten har mottatt kundens elektroniske adresse i forbindelse med salg. Markedsføringen kan bare gjelde den næringsdrivendes egne varer, tjenester eller andre ytelser tilsvarende dem som kundeforholdet bygger på. Når den elektroniske adressen samles inn, og eventuelt ved hver enkelt senere markedsføringshenvendelse, skal kunden enkelt og gebyrfritt gis anledning til å reservere seg mot slike henvendelser.

Med elektronisk post menes i denne bestemmelse enhver henvendelse i form av tekst, tale, lyd eller bilde som sendes via et elektronisk kommunikasjonsnett, og som kan lagres i nettet eller i mottakerens terminalutstyr inntil mottakeren henter den. Herunder omfattes tekst- og multimediemeldinger til mobiltelefon.

Ehandelslovens bestemmelser, herunder § 9 om elektronisk markedsføring, gjelder i tillegg til bestemmelsen her.

§ 16. Opplysningsplikt ved uanmodet telefonmarkedsføring og markedsføring ved adressert post

Ved uanmodet telefonmarkedsføring eller markedsføring ved adressert post skal den næringsdrivende opplyse hvem som har gitt personopplysningene som ligger til grunn for henvendelsen. Der det er relevant, skal den næringsdrivende informere om retten til å reservere seg i Reservasjonsregisteret og direkte hos den næringsdrivende.

Ved uanmodet telefonmarkedsføring til forbrukere skal den

næringsdrivende straks presentere seg og opplyse om at henvendelsen skjer i markedsføringshensikt. Dersom henvendelsen skjer på vegne av en annen, skal dette opplyses.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 27 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 776), 2 juni 2017 nr. 31 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 682).

§ 16 a. Særskilt om frivillige organisasjoners virksomhet som ikke skjer i næring

Der frivillige organisasjoners virksomhet ikke reguleres av lovens alminnelige regler, gjelder følgende:

a. Fysiske personer kan reservere seg mot frivillige organisasjoners innsamlinger ved telefonmarkedsføring og markedsføring ved adressert post. Reglene for telefonmarkedsføring og markedsføring ved adressert post i § 12, § 13, § 13 a annet til fjerde ledd, § 14 og § 16 gjelder tilsvarende for frivillige organisasjoners innsamlinger.
b. Det er forbudt for frivillige organisasjoner å sende en forespørsel om økonomisk støtte til fysiske personer som er egnet til å bli oppfattet som et krav om betaling.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om utformingen av forespørsler om å gi økonomisk støtte.
Tilføyd ved lov 2 juni 2017 nr. 31 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 682), endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 17. Levering av uadressert reklame og gratis aviser

I næringsvirksomhet er det forbudt å levere ut eller å gi en formidler i oppdrag å levere ut uadressert reklame eller gratis aviser til forbrukere som klart har tilkjennegitt at de motsetter seg dette. En formidler er likevel ikke ansvarlig for leveringen hvis formidleren har fått opplyst, og har grunn til å anta, at det som leveres ut, ikke er reklame eller gratis avis.

Innstikk i aviser og andre trykksaker, som er omfattet av redaktøransvaret, anses ikke som uadressert reklame eller gratis avis etter denne bestemmelsen.
Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 43 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 821).

§ 17 a. Begrensninger ved uanmodet dørsalg mv.

Det skal i næringsvirksomhet ikke rettes markedsføringshenvendelser ved hjemmebesøk (dørsalg) til forbrukere som klart har tilkjennegitt at de motsetter seg dette.

I næringsvirksomhet skal uanmodet dørsalg til forbrukere ikke finne sted i tidsrommet fra kl. 21.00 til kl. 09.00. Slikt dørsalg skal i næringsvirksomhet heller ikke finne sted på lørdager, helgedager eller dager som i lov er likestilt med helgedager. Annet punktum gjelder ikke for frivillige organisasjoners næringsvirksomhet.

Ved uanmodet dørsalg skal den næringsdrivende straks presentere seg og opplyse om at henvendelsen skjer i markedsføringshensikt. Der det er relevant, skal den næringsdrivende også informere om retten til å motsette seg dørsalg etter første ledd og retten til å reservere seg mot dørsalg direkte hos den næringsdrivende.

Ved avtaler inngått ved uanmodet dørsalg der kontraktssummen overstiger 1 500 kroner, kan den næringsdrivende ikke kreve betaling før tidligst 14 dager etter at tjenesten eller varen er levert.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 18. Tilleggsfordel ved markedsføring til forbrukere

Næringsdrivende som i markedsføring tilbyr forbrukerne en tilleggsfordel eller en mulighet for å oppnå en slik fordel, eksempelvis i form av rabatter, gaver, deltakelse i konkurranser eller spill, skal sikre at vilkårene for å benytte seg av tilbudet er klare og lett tilgjengelige for forbrukerne.

Endret ved lover 3 sep 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245), 21 juni 2013 nr. 57 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 714, uten å endre henvisninger til § 18 ellers i loven).

Kapittel 4. Særlig om beskyttelse av barn

§ 19. Alminnelig bestemmelse

Når en handelspraksis rettes mot barn, eller for øvrig kan ses eller høres av barn, skal det vises særlig aktsomhet overfor barns påvirkelighet, manglende erfaring og naturlige godtroenhet.

Ved vurderingen av om en handelspraksis er i strid med bestemmelser i eller i medhold av denne lov, skal det tas hensyn til alder, utvikling og andre forhold

som gjør barn spesielt sårbare.

§ 20. Urimelig handelspraksis overfor barn

Ved vurderingen av om en handelspraksis er urimelig etter § 6 skal det legges vekt på om handelspraksisen er særskilt rettet mot barn. Selv om handelspraksisen ikke er særskilt rettet mot barn, skal det legges vekt på om den, på grunn av art eller produkt, er egnet til å påvirke barn, og om den næringsdrivende kan forventes å forutse barns særlige sårbarhet for praksisen.

Det er forbudt å ta med i reklame direkte oppfordringer til barn om å kjøpe annonserte ytelser eller overtale foreldrene eller andre voksne til å kjøpe de annonserte ytelsene til dem.

Endret ved lov 3 sep 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245).

§ 21. Særlig om god markedsføringsskikk overfor barn

Når markedsføring overfor barn vurderes etter § 2, skal det blant annet legges vekt på om markedsføringen

a. oppfordrer til lovbrudd, farlig atferd eller brudd med vanlige sikkerhetsnormer,
b. spiller på sosial usikkerhet, dårlig samvittighet, dårlig selvtillit eller bidrar til kroppspress,
c. bruker skremmende virkemidler eller er egnet til å skape frykt eller angst, eller
d. bruker aggressive virkemidler som vold, seksualitet eller rusmidler.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 62 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1043).

Kapittel 5. Kontroll med avtalevilkår mv.

§ 22. Urimelige avtalevilkår

I næringsvirksomhet skal det overfor forbrukere ikke nyttes eller tilsiktes å nytte urimelige avtalevilkår. Tilsvarende gjelder for vilkår overfor sammenslutninger som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet, forutsatt at avtalen skal tjene medlemmenes personlige formål.

Ved rimelighetsvurderingen skal det legges vekt på hensynet til balanse mellom partenes rettigheter og plikter og på hensynet til klarhet i kontraktsforhold.

Første og annet ledd gjelder ikke for innholdet i prisvilkår og i lønns- og arbeidsvilkår i tjeneste hos andre. Kongen kan gi nærmere regler om at første og annet ledd heller ikke skal gjelde for andre spesielle kontraktsforhold.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 23. Krav til garantivilkår i forbrukerforhold

Ytes det garanti, skal det på en tydelig og lettfattelig måte opplyses om følgende i garantivilkårene:

a. garantiens innhold, herunder eventuelle begrensninger og særlige betingelser,
b. at forbrukerens rettigheter etter aktuell og nærmere angitt lovgivning kommer i tillegg til garantien, og at disse rettighetene ikke berøres av garantien,
c. hva som er nødvendig for å benytte garantien, herunder garantiens varighet og geografiske virkeområde samt garantigiverens navn og adresse,
d. lengstefristen for reklamasjon etter aktuell og nærmere angitt lovgivning, dersom den er lengre enn garantitiden,
e. at det uansett kan reklameres på ytelsen i sin helhet etter aktuell og nærmere angitt lovgivning, dersom garantien er begrenset, for eksempel ved at garantien kun gjelder en del av ytelsen eller bare deler av utbedringskostnadene dekkes av garantien.

Der markedsføringen forut for avtaleinngåelsen er rettet til norske forbrukere, skal garantivilkårene være utformet på norsk.

Garantivilkårene skal utleveres til forbrukeren på et varig medium senest ved levering av ytelsen.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 60 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 909).

§ 24. Avgrensning mot konkurranseloven

Konkurranseloven § 10 gjelder ikke ved bruk av kontraktsvilkår som er fremforhandlet i samarbeid med Forbrukertilsynet.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772).

Kapittel 6. Beskyttelse av næringsdrivendes interesser

§ 25. God forretningsskikk

I næringsvirksomhet må det ikke foretas handling som strider mot god forretningsskikk næringsdrivende imellom.

§ 26. Villedende forretningsmetoder

I næringsvirksomhet er det forbudt å anvende uriktig eller av annen grunn villedende fremstilling som er egnet til å påvirke etterspørselen etter eller tilbudet av varer, tjenester eller andre ytelser. Med fremstilling menes i dette kapittel enhver form for meddelelse eller utsagn i tale, skrift eller på annen måte, således også betegnelser, bilder, demonstrasjoner, emballasjens form, størrelse eller utstyr og lignende.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om sammenlignende reklame.

§ 27. Utilstrekkelig veiledning mv.

I næringsvirksomhet er det forbudt å anvende fremstilling som er egnet til å påvirke etterspørselen etter eller tilbudet av varer, tjenester eller andre ytelser, når fremstillingen ikke gir forsvarlig eller tilstrekkelig veiledning eller trekker inn uvedkommende forhold, og derfor må anses urimelig.

§ 28. Presentasjon av markedsføring

Markedsføring skal utformes og presenteres slik at den tydelig fremstår som markedsføring.
Opphevet ved lov 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721, for overgangsbestemmelser se dens punkt 5), tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 29. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr.

2721, for overgangsbestemmelser se dens punkt 5).

§ 30. Etterligning av annens produkt

I næringsvirksomhet er det forbudt å anvende etterlignede kjennetegn, produkter, kataloger, reklamemidler eller andre frambringelser på slik måte og under slike omstendigheter at det må anses som en urimelig utnyttelse av en annens innsats eller resultater og fører med seg fare for forveksling.

§ 31. Uriktige geografiske betegnelser for vin og brennevin

I næringsvirksomhet er det forbudt å anvende geografiske vin- eller brennevinsbetegnelser for vin og brennevin som ikke har den geografiske opprinnelsen som betegnelsen utpeker. Dette gjelder selv om den faktiske opprinnelsen også er angitt, eller den geografiske betegnelsen er oversatt eller følges av uttrykk som «slag», «type», «imitasjon» e.l.

Kapittel 7. Håndheving

§ 32. Myndighetene og deres uavhengighet mv.

Forbrukertilsynet og Markedsrådet skal føre kontroll med næringsdrivendes handelspraksis og avtalevilkår i samsvar med kapittel 7.

Forbrukertilsynet og Markedsrådet er faglig uavhengige forvaltningsorganer som er administrativt underordnet departementet. Kongen og departementet kan ikke styre Forbrukertilsynets eller Markedsrådets utøving av myndighet i enkeltsaker eller generelle lovtolkning. Departementet behandler ikke avgjørelser fattet av Forbrukertilsynet eller Markedsrådet. Departementet behandler likevel klager på andre avgjørelser enn vedtak som Markedsrådet treffer i første instans, som kan påklages etter forvaltningsloven. Departementet behandler også klager på avslag på begjæring om innsyn etter offentleglova.

Dersom en næringsvirksomhet som faller inn under denne loven, også går inn under regulerings- eller kontrollbestemmelser i andre lover, kan Kongen gi nærmere regler om den innbyrdes avgrensningen av de forskjellige myndighetenes virkeområde og om samarbeidet mellom dem.

Endret ved lover 19 juni 2009 nr. 43 (ikr. 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 821), 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772).

§ 33. Myndighetenes organisering

Forbrukertilsynet ledes av en direktør. Direktøren åremålsbeskikkes av Kongen for en periode på seks år, med mulighet for gjenoppnevning én gang.

Markedsrådet skal ha en leder, en nestleder og så mange medlemmer som er nødvendig for å utføre Markedsrådets oppgaver.

Markedsrådets leder og nestleder skal fylle kravene til dommere i domstolloven § 53 første ledd og § 54 annet ledd. Leder, nestleder og øvrige medlemmer oppnevnes av Kongen for fire år.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772).

§ 34. Opplysningsplikt og stedlig kontroll mv.

Enhver plikter å gi Forbrukertilsynet og Markedsrådet de opplysningene disse myndighetene krever for å kunne utføre sine gjøremål etter loven, herunder opplysninger som er nødvendige for å vurdere om en handelspraksis er urimelig. Opplysningene kan kreves gitt skriftlig eller muntlig, innen en fastsatt frist. På samme vilkår som nevnt i første og annet punktum kan alle typer informasjon og bærere av slik informasjon kreves utlevert.

Forbrukertilsynet og Markedsrådet kan undersøke alle lokaler, grunn, innretninger og utstyr, herunder transportmidler, som den næringsdrivende bruker i sin næringsvirksomhet. Representanter for eller ansatte hos den næringsdrivende plikter å gi nødvendig veiledning og bistand ved gjennomføringen av kontrollen. Forbrukertilsynet og Markedsrådet kan anmode om bistand fra politiet til å gjennomføre kontrollen.

Forbrukertilsynet og Markedsrådet kan selv ta beslag i dokumenter og gjenstander, og ta kopier, som de finner påkrevet for å utføre sine gjøremål etter loven. Beslaget kan bare opprettholdes så lenge og i det omfanget det er nødvendig.

Taushetsplikten som følger av lov, pålegg eller avtale, er ikke til hinder for opplysningsplikten, eller retten til å foreta stedlig kontroll og beslag, etter denne paragrafen. Dette gjelder likevel ikke opplysninger, dokumenter, gjenstander eller annet som er omfattet av taushetsplikten som nevnt i straffeprosessloven §§ 117 til 120, med unntak av § 118 første ledd første punktum. Når det er mistanke om overtredelse av bestemmelser som Forbrukertilsynet fører tilsyn med etter § 35 første ledd, og særlige hensyn gjør det nødvendig, kan en tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste pålegges å gi opplysninger om antall markedsføringshenvendelser ved elektroniske kommunikasjonsmetoder, avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre abonnementsopplysninger, samt elektronisk kommunikasjonsadresse, selv om opplysningene er omfattet

av straffeprosessloven § 118 første ledd annet punktum.

Forbrukertilsynet kan kjøpe varer og tjenester, om nødvendig med skjult identitet, for å avdekke brudd på bestemmelser som Forbrukertilsynet fører tilsyn med etter § 35 første ledd, og for å innhente bevis til bruk i Forbrukertilsynets saksbehandling. Forbrukertilsynet kan helt eller delvis kreve tilbake kjøpesummen eller kreve betalingskrav ettergitt, i den grad dette ikke fører til en uforholdsmessig ulempe for den næringsdrivende.

Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 35. Forbrukertilsynets oppgaver

Forbrukertilsynet fører tilsyn med at bestemmelsene i denne loven kapittel 1 til 5, og bestemmelsene gitt i medhold av denne loven, overholdes. Forbrukertilsynet skal videre føre slikt tilsyn som det er pålagt etter annet regelverk.

Forbrukertilsynet fører tilsyn ut fra hensynet til forbrukerne. Tilsynet etter § 2 annet ledd første punktum skjer likevel ut fra hensynet til likestilling mellom kjønnene, særlig med vekt på hvordan kvinner fremstilles. Tilsynet etter § 10 med forskrifter skjer ut fra hensynet til at forbrukerne skal kunne orientere seg i markedet og enkelt sammenligne priser.

Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772), 11 juni 2021 nr. 62 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1043).

§ 36. Forbrukertilsynets saksbehandling og vedtakskompetanse

Forbrukertilsynet skal av eget tiltak, eller etter henvendelse fra andre, søke å påvirke næringsdrivende til å innrette seg etter bestemmelsene som Forbrukertilsynet skal føre tilsyn med etter § 35, herunder ved å føre forhandlinger med de næringsdrivende eller deres organisasjoner.

Dersom Forbrukertilsynet finner at en næringsdrivende handler i strid med bestemmelsene nevnt i § 35, kan Forbrukertilsynet innhente skriftlig bekreftelse på at det ulovlige forholdet skal opphøre, eller fatte vedtak. Forbrukertilsynet kan også innhente skriftlig bekreftelse på at næringsdrivende skal tilby avhjelpende tiltak til berørte forbrukere.

Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 37. Markedsrådets oppgaver mv.

Markedsrådet behandler klager på Forbrukertilsynets vedtak, øvrige avgjørelser som kan påklages etter forvaltningsloven og avgjørelser etter annet ledd. Markedsrådet behandler også klager på avgjørelser andre instanser enn Forbrukertilsynet har avgjort, når dette følger av annet regelverk.

Forbrukertilsynets avgjørelser om at vilkår eller handelspraksis er lovlig, eller at en sak ikke skal prioriteres, kan klages inn for Markedsrådet av næringsdrivende eller forbrukere som berøres av handlingen eller vilkåret, eller av en sammenslutning av næringsdrivende, forbrukere eller lønnstakere.

Markedsrådets vedtak kan ikke påklages.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772).

§ 38. Forskrift

Departementet kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om Forbrukertilsynets og Markedsrådets organisering, oppgaver og saksbehandling.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772).

§ 39. Forbrukertilsynets og Markedsrådets vedtak

Forbrukertilsynet og Markedsrådet kan, dersom de finner at inngrep tilsies av hensyn som nevnt i § 35 annet ledd, fatte enkeltvedtak om:

a. forbud eller påbud etter § 40
b. tvangsmulkt etter § 41
c. overtredelsesgebyr etter § 42.

Et vedtak etter bokstav a og b gjelder i fem år dersom ikke annet fremgår av vedtaket. Vedtaket kan maksimalt gjelde i ti år. Vedtaket kan fornyes.

Forbrukertilsynet kan fatte vedtak etter første ledd bokstav a med midlertidig virkning dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger brudd på bestemmelser som Forbrukertilsynet fører tilsyn med etter § 35, og det foreligger en risiko for alvorlig skade på forbrukernes interesser. Et vedtak med midlertidig virkning skal gjelde for en bestemt tid som ikke kan overstige tre uker fra virkningstidspunktet. Vedtaket kan fornyes dersom vilkårene i første punktum er oppfylt.

Vedtak etter første og annet ledd kan også rettes mot medvirkere. Dette

gjelder likevel ikke ved vedtak mot reklame i strid med kringkastingsloven § 3-1 første ledd og forskrifter gitt i medhold av kringkastingsloven § 3-1 tredje ledd. § 48 femte ledd gjelder tilsvarende.

Søksmål over Markedsrådets eller Forbrukertilsynets vedtak må reises innen seks måneder fra parten mottok underretning om vedtaket. Fristen beregnes etter reglene i domstolloven §§ 148 og 149. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.
Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772), 21 juni 2019 nr. 58 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 812), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 40. Forbuds- og påbudsvedtak

Det kan nedlegges forbud og gis påbud for å sikre at bestemmelser som nevnt i § 35 første ledd overholdes. Det kan forbys å nytte eller tilsikte å nytte vilkår som nevnt i § 22.
Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 41. Vedtak om tvangsmulkt

For å sikre at vedtak etter § 40 eller bekreftelser etter § 36 annet ledd overholdes, skal det fastsettes en tvangsmulkt som må betales dersom vedtaket eller bekreftelsen ikke blir etterlevd. Fastsettelse av tvangsmulkt kan unnlates dersom særlige grunner tilsier det.

Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Ved fastsettelsen av tvangsmulkten skal det legges vekt på at det ikke skal lønne seg å overtre vedtaket.

For å sikre at pålegg etter § 34 første ledd etterkommes, kan det fastsettes en tvangsmulkt som skal betales dersom pålegget ikke etterkommes. Annet ledd første punktum gjelder tilsvarende.

Endelig vedtak om betaling av tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

I særlige tilfeller kan påløpt mulkt reduseres eller frafalles.

Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om ileggelse av tvangsmulkt.
Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1032, tidligere § 42). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 42. Vedtak om overtredelsesgebyr

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av § 2 annet ledd annet punktum, § 6, § 10, § 11, § 12, § 13, § 13 a, § 14 første ledd, § 15, § 16, § 16 a første ledd bokstav a, § 17, § 17 a, § 18, § 20 annet ledd, § 21 jf. § 2 eller § 22 eller av forskrift gitt i medhold av § 6 femte ledd eller § 10, som anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger, kan den ansvarlige ilegges et overtredelsesgebyr. Der den næringsdrivende, eller noen som opptrer på den næringsdrivendes vegne, forsettlig eller uaktsomt bryter bistandsplikten ved stedlig kontroll etter § 34 annet ledd, kan den næringsdrivende ilegges overtredelsesgebyr.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr.

Endret ved lover 3 sep 2010 nr. 53 (ikr. 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1245), 20 juni 2014 nr. 27 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 776), 2 juni 2017 nr. 31 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 682), 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1032, tidligere § 43), 11 juni 2021 nr. 62 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1043), 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930), 20 juni 2025 nr. 41 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1097).

§ 43. Pålegg om fjerning av digitalt nettinnhold mv.

Dersom en overtredelse av bestemmelser som Forbrukertilsynet fører tilsyn med etter § 35 første ledd, medfører en risiko for alvorlig skade på forbrukernes interesser, og det ikke finnes andre effektive midler for å stanse overtredelsen, kan retten etter begjæring fra Forbrukertilsynet pålegge

a. en vertstjenesteleverandør eller en eier av et nettbasert grensesnitt å fjerne innhold på grensesnittet eller innta en tydelig advarsel som forbrukerne ser når de får tilgang til det nettbaserte grensesnittet,
b. en internettilbyder å begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt,
c. en vertstjenesteleverandør å fjerne, deaktivere eller begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt,
d. en registerenhet for toppdomener eller en domeneregistrar å slette, suspendere eller omregistrere et fullt kvalifisert domenenavn til Forbrukertilsynet.

Ved vurderingen av om pålegg skal gis, skal det blant annet tas hensyn til informasjons- og ytringsfriheten, forbrukernes interesser, saksøktes interesser

samt mulighetene for mindre inngripende tiltak.
Tilføyd ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 43 a. Midlertidig forføyning ved pålegg etter § 43

Retten treffer pålegg etter § 43 som midlertidig forføyning etter reglene i tvisteloven kapittel 32 og 34, med de tilpasninger som følger av § 43 b og § 43 c. Den som overtrer regelverket etter § 43 første ledd og den som skal gjennomføre pålegget etter § 43 første ledd bokstav a til d, får stilling som saksøkt.

Begjæring om midlertidig forføyning settes frem skriftlig for Oslo byfogdembete. Begjæringen må angi alle partene. I begjæringen skal det redegjøres for de grunner den bygger på. Dokumenter som påberopes og som saksøkeren er i besittelse av, skal følge med begjæringen.
Tilføyd ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 43 b. Rettens avgjørelse mv.

Dersom den som overtrer regelverket etter § 43 første ledd er ukjent eller har ukjent adresse, kan kjennelse som beslutter midlertidig forføyning etter § 43 a første ledd, treffes uten at den som overtrer regelverket innkalles til muntlig forhandling. Meddelelser fra retten til den som overtrer regelverket etter § 43 første ledd kan i så fall unnlates. I tilfeller som nevnt i første punktum kan den som overtrer regelverket etter § 43 første ledd kreve etterfølgende muntlige forhandlinger etter tvisteloven § 32-8.

Dersom en ankesak ikke er avgjort når den som overtrer regelverket etter § 43 første ledd krever etterfølgende muntlige forhandlinger etter tvisteloven § 32-8, skal behandlingen av ankesaken stanses. Ankesaken og avgjørelser i ankesaken som gjelder sakens realitet, faller bort dersom retten treffer ny realitetsavgjørelse etter etterfølgende muntlige forhandlinger. Rettens avgjørelse truffet på grunnlag av etterfølgende muntlige forhandlinger kan påankes.
Tilføyd ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 43 c. Forholdet til tvistelovens regler

Den som skal gjennomføre pålegget etter § 43 første ledd bokstav a til d kan

bare ilegges ansvar for saksøkerens sakskostnader etter tvisteloven kapittel 20 i ankesak der denne parten har anket. Det kan likevel ilegges sakskostnader etter tvisteloven § 20-4 bokstav c.

Tvisteloven § 32-9 gjelder ikke for den som skal gjennomføre pålegget etter § 43 første ledd bokstav a til d.

Tvisteloven § 34-6 første ledd bokstav c gjelder ikke der saksøkeren har fått medhold i kravet.

Tilføyd ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 20 mai 2020 nr. 1032).

Kapittel 8. Grenseoverskridende håndheving mv.

§ 44. Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapitlet får anvendelse på handlinger foretatt i næringsvirksomhet som strider mot bestemmelser som etter EØS-avtalen beskytter forbrukernes kollektive interesser slik de er gjennomført i norsk rett.

§§ 45 og 46 får anvendelse på handlinger som strider mot bestemmelser som gjennomfører EØS-lovgivningen som er tatt inn i vedlegg 1 til europaparlaments- og rådsdirektiv 2009/22/EF om nedlegging av forbud med hensyn til vern av forbrukernes interesser. Bestemmelsene får kun anvendelse på handlinger foretatt i næringsvirksomhet i Norge som har virkning i en annen EØS-stat eller som er foretatt i næringsvirksomhet i en annen EØS-stat og har virkning i Norge.

§ 47 får anvendelse på handlinger som strider mot bestemmelser som gjennomfører EØS-lovgivningen som er tatt inn i vedlegg til europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/2394 om samarbeid mellom nasjonale myndigheter med ansvar for håndheving av forbrukervernlovgivning og om oppheving av forordning (EF) nr. 2006/2004. Bestemmelsen får bare anvendelse hvis lovbruddet rammer forbrukere som har bopel i en annen medlemsstat enn der lovbruddet har sin opprinnelse eller har funnet sted, der den næringsdrivende er etablert eller der bevismaterialet befinner seg.

Departementet fastsetter i forskrift hvilke bestemmelser som til enhver tid beskytter forbrukernes kollektive interesser etter annet og tredje ledd.

Endret ved lover 25 mai 2012 nr. 27 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 25 mai 2012 nr. 472), 20 mai 2020 nr. 42 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 1 sep 2023 nr. 1380).

§ 45. Adgang til å bringe saker inn for Forbrukertilsynet og Markedsrådet

Utenlandske myndigheter og organisasjoner som er oppført på listen over

godkjente institusjoner som etter EØS-avtalens bestemmelser offentliggjøres av EU-kommisjonen i De Europeiske Fellesskapers Tidende og i EØS-tillegget til dette, kan bringe sak inn for Forbrukertilsynet og Markedsrådet med sikte på å få nedlagt forbud mot handling som nevnt i § 44 annet ledd.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772).

§ 46. Godkjenning av myndigheter og organisasjoner

Departementet godkjenner norske myndigheter og organisasjoner som kan opptre som part i sak i andre EØS-stater med sikte på å få nedlagt forbud mot handling som nevnt i § 44 annet ledd. Departementet underretter EFTA-statenes faste komité om de utpekte myndigheters og organisasjoners navn og formål, med sikte på oppføring på listen nevnt i § 45.

Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om godkjenning etter første ledd.

§ 47. Innlemmelse av forordning om samarbeid mellom nasjonale myndigheter med ansvar for håndheving av forbrukervernlovgivning

EØS-avtalen vedlegg XIX nr. 7f (europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/2394 om samarbeid mellom nasjonale myndigheter med ansvar for håndheving av forbrukervernlovgivning og om oppheving av forordning (EF) nr. 2006/2004 (forordning om forbrukervernsamarbeid)) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegget selv, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Departementet kan ved forskrift oppnevne myndigheter som håndhever forordningens bestemmelser, sentralt kontaktorgan og eksterne varslere.
Endret ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 1 sep 2023 nr. 1380).

Kapittel 9. Straff og sivilrettslige sanksjoner

Overskriften endret ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 48. Straff

Den som vesentlig overtrer § 6 fjerde ledd, jf. første ledd, forskrift gitt i medhold av § 6 femte ledd, § 11, § 12, § 13, § 15, § 16 a første ledd bokstav a, jf. § 12 og §

13, § 20 annet ledd, § 26, § 27 eller § 30, straffes med bøter, fengsel inntil 6 måneder eller begge deler dersom ikke strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse.

Uaktsom vesentlig overtredelse av § 7 eller § 8 jf. § 6 fjerde ledd jf. første ledd, § 11 første ledd, § 26 eller § 27 straffes med bøter, fengsel inntil 6 måneder eller begge deler dersom ikke strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse.

Ved vurderingen av om en overtredelse er vesentlig, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang, virkninger og graden av skyld. Dersom personen eller foretaket tidligere er ilagt straff eller overtredelsesgebyr for overtredelse av denne lov eller forskrift i medhold av loven, kan straff etter første og annet ledd anvendes selv om overtredelsen ikke er vesentlig.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer vedtak som er gjort i medhold av denne lov, straffes med bøter, fengsel inntil 6 måneder eller begge deler dersom ikke strengere straffebestemmelse kommer til anvendelse.

Straff kommer ikke til anvendelse for overtredelse foretatt av en ekspeditør, betjent eller annen liknende underordnet når overtredelsen vesentlig har vært foranlediget av vedkommendes avhengige stilling til den næringsdrivende.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 2 juni 2017 nr. 31 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 682), 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721, for overgangsbestemmelser se dens punkt 5).

§ 48 a. Straff og sivilrettslige sanksjoner ved ulovlig bruk av geografiske betegnelser

Den som bruker en geografisk betegnelse i strid med §§ 25, 26 eller 31, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

Dersom det foreligger særlig skjerpende omstendigheter, er straffen bøter eller fengsel inntil tre år. Ved vurderingen av om særlig skjerpende omstendigheter foreligger, skal det særlig legges vekt på den skade som er påført den forurettede, herunder skade på dennes kommersielle omdømme, den vinning som krenkeren har oppnådd, og omfanget av krenkelsen for øvrig.

Bestemmelsene om sanksjoner mot varemerkeinngrep i varemerkeloven kapittel 8, bortsett fra §§ 60, 61 og 61 a, gjelder tilsvarende ved bruk av geografiske betegnelser i strid med §§ 25, 26 eller 31.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 48 b. Vederlag og erstatning ved overtredelse av visse bestemmelser i kapittel 6

For forsettlig eller uaktsom overtredelse av § 30 skal overtrederen betale til den forurettede:

a. vederlag svarende til en rimelig lisensavgift for utnyttelsen, samt erstatning for skade som følge av overtredelsen som ikke ville oppstått ved lisensiering,
b. erstatning for skade som følge av overtredelsen, eller
c. vederlag svarende til vinningen som er oppnådd ved overtredelsen.

Vederlag og erstatning fastsettes etter det av grunnlagene i bokstav a til c som er gunstigst for den forurettede.

Første ledd gjelder tilsvarende ved medvirkning.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende ved overtredelse av §§ 25 og 26 som består i etterligning av annens produkt, kjennetegn, reklamemidler eller andre frembringelser.

Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), endret ved lover 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 27 mars 2020 nr. 15 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721, for overgangsbestemmelser se dens punkt 5).

§ 48 c. Avhjelpende tiltak for forbrukere

Har en næringsdrivende handlet i strid med bestemmelsene i kapittel 1 til 5 eller bestemmelser gitt i medhold av § 35, og en forbruker lider skade som følge av overtredelsen, kan forbrukeren ha krav på blant annet erstatning, prisavslag og heving etter kontraktsrettslige, avtalerettslige og erstatningsrettslige regler.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 49. Straffeprosessuelle regler

Påtalemyndigheten kan i forbindelse med straffesaken kreve dom for tiltak for å sikre at den lovstridige handlingen opphører og for å hindre at den gjentas.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 10. Ikraftsetting, oppheving av tidligere lov, overgangsregler og endringer i andre lover

§ 50. Ikraftsetting, oppheving av tidligere lov og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tidspunkt oppheves lov 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (markedsføringsloven). Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

Forskrifter gitt i medhold av lov 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (markedsføringsloven) gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

1 Fra 1 juni 2009 iflg. res. 9 jan 2009 nr. 7 og res. 29 mai 2009 nr. 579, etter sistnevnte med unntak av § 18 annet ledd.

§ 51. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/2394

Tilføyd som vedheng etter kunngjøring 25 okt 2023 nr. 1721 (med virkning fra 1 sep 2023).

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/2394
av 12. desember 2017
om samarbeid mellom nasjonale myndigheter med ansvar for håndheving av forbrukervernlovgivning og om oppheving av forordning (EF) nr. 2006/2004

EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR
under henvisning til traktaten om Den europeiske unions virkemåte, særlig artikkel 114,
under henvisning til forslag fra Europakommisjonen,
etter oversending av utkast til regelverksakt til de nasjonale parlamentene,
under henvisning til uttalelse fra Den europeiske økonomiske og sosiale komité[1]
etter den ordinære regelverksprosedyren[2] og
ut fra følgende betraktninger:

1. Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 2006/2004[3] fastsetter harmoniserte regler og framgangsmåter for å lette samarbeidet mellom nasjonale myndigheter som har ansvar for håndheving av forbrukervernlovgivning over landegrensene. I henhold til artikkel 21a i forordning (EF) nr. 2006/2004 skal det foretas en vurdering av effektiviteten av og de driftsmessige kravene i nevnte forordning. Etter en slik vurdering konkluderte Kommisjonen med at forordning (EF) nr. 2006/2004 ikke er tilstrekkelig til å håndtere utfordringene knyttet til håndheving i det indre marked på en effektiv måte, herunder utfordringene i det digitale indre marked.
2. I Kommisjonens melding av 6. mai 2015 med tittelen «A Digital Single Market Strategy for Europe» ble behovet for å styrke forbrukernes tillit gjennom raskere, smidigere og mer ensartet håndheving av forbrukervernreglene identifisert som en av prioriteringene i denne strategien. I Kommisjonens melding av 28. oktober 2015 med tittelen «Upgrading the Single Market Strategy: more opportunities for people and business» ble det på nytt bekreftet at håndhevingen av Unionens regelverk for forbrukervern bør styrkes ytterligere gjennom revisjonen av forordning (EF) nr. 2006/2004.
3. Ineffektiv håndheving ved overtredelser over landegrensene, herunder overtredelser i det digitale miljøet, gjør det mulig for næringsdrivende å unngå håndheving ved å flytte innenfor Unionen. Det fører også til konkurransevridning for lovlydige næringsdrivende som driver virksomhet enten i hjemlandet eller over landegrensene, uansett om den er nettbasert eller ikke, og medfører dermed direkte skade for forbrukerne og undergraver forbrukernes tillit til transaksjoner over landegrensene og det indre marked. En økt grad av harmonisering som omfatter et effektivt og formålstjenlig håndhevingssamarbeid mellom vedkommende offentlige håndhevingsmyndigheter, er derfor nødvendig for å kunne påvise, undersøke og stanse eller forby overtredelser som omfattes av denne forordning.
4. Ved forordning (EF) nr. 2006/2004 ble det opprettet et nettverk av vedkommende offentlige håndhevingsmyndigheter i hele Unionen. Det er nødvendig å oppnå effektiv samordning mellom ulike vedkommende myndigheter som deltar i dette nettverket, og effektiv samordning mellom andre offentlige myndigheter på medlemsstatsplan. Det sentrale kontaktorganets samordningsrolle bør overlates til en offentlig myndighet i hver medlemsstat. Denne myndigheten bør ha tilstrekkelig myndighet og nødvendige ressurser til å utføre denne viktige oppgaven. Hver medlemsstat oppfordres til

å utpeke en av de vedkommende myndighetene til sentralt kontaktorgan i henhold til denne forordning.

5. Forbrukerne bør også være beskyttet mot overtredelser som omfattes av denne forordning, og som allerede har opphørt, men som fortsatt kan ha skadevirkninger. Vedkommende myndigheter bør ha det minimum av myndighet som er nødvendig for å undersøke slike overtredelser og kreve at de opphører eller forby dem i framtiden for å hindre at de gjentas, og dermed sikre et høyt nivå av forbrukervern.
6. Vedkommende myndigheter bør ha et minimum av undersøkelses- og håndhevingsmyndighet for å kunne anvende denne forordning, samarbeide med hverandre raskere og mer effektivt, og avskrekke næringsdrivende fra å begå overtredelser som omfattes av denne forordning. Denne myndigheten bør være tilstrekkelig til å håndtere utfordringene knyttet til effektiv håndheving i forbindelse med e-handel og det digitale miljøet, og til å hindre at næringsdrivende som ikke overholder reglene, utnytter huller i håndhevingssystemet ved å flytte til andre medlemsstater hvis vedkommende myndigheter ikke er i stand til å håndtere ulovlig praksis. Denne myndigheten bør gi medlemsstatene mulighet til å sikre at nødvendige opplysninger og bevismateriale med rette kan utveksles mellom vedkommende myndigheter for å oppnå effektiv håndheving på samme nivå i alle medlemsstater.
7. Hver medlemsstat bør sikre at alle vedkommende myndigheter innenfor dens jurisdiksjon har det minimum av myndighet som er nødvendig for å sikre korrekt anvendelse av denne forordning. Medlemsstatene bør imidlertid kunne beslutte ikke å tildele alle former for myndighet til hver vedkommende myndighet, forutsatt at hver av disse formene for myndighet kan utøves på en effektiv måte og ved behov i forbindelse med enhver overtredelse som omfattes av denne forordning. Medlemsstatene bør også i samsvar med denne forordning kunne beslutte å overlate visse oppgaver til utpekte organer eller å gi vedkommende myndigheter myndighet til å rådspørre forbrukerorganisasjoner, bransjeorganisasjoner, utpekte organer eller andre berørte personer med hensyn til effektiviteten av de forpliktende tilsagnene som en næringsdrivende har foreslått for å stanse overtredelsen som omfattes av denne forordning. Medlemsstatene bør imidlertid ikke være forpliktet til å involvere utpekte organer i anvendelsen av denne forordning eller til å kreve samråd med forbrukerorganisasjoner, bransjeorganisasjoner, utpekte organer eller andre berørte personer med hensyn til effektiviteten av de forpliktende tilsagnene som er foreslått for å stanse overtredelsen

som omfattes av denne forordning.

8. Vedkommende myndigheter bør ha mulighet til å innlede undersøkelser eller prosedyrer på eget initiativ dersom de får kjennskap til overtredelser som omfattes av denne forordning, på andre måter enn gjennom forbrukerklager.
9. Vedkommende myndigheter bør ha tilgang til alle relevante dokumenter, data og opplysninger som gjelder gjenstanden for en undersøkelse eller samordnede undersøkelser av et forbrukermarked («kontrollaksjoner»), for å fastslå om en overtredelse av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, har funnet sted eller finner sted, og særlig for å identifisere den næringsdrivende som er ansvarlig, uavhengig av hvem som innehar de berørte dokumentene, dataene eller opplysningene, og uansett form eller format, lagringsmedium eller lagringssted. Vedkommende myndigheter bør ha mulighet til å anmode direkte om at tredjeparter i den digitale verdikjeden skal framlegge relevant dokumentasjon og relevante data og opplysninger i samsvar med europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/31/EF[4] og i samsvar med personvernlovgivningen.
10. Vedkommende myndigheter bør kunne be om alle relevante opplysninger fra alle offentlige myndigheter, organer eller byråer i sin medlemsstat, eller fra enhver fysisk eller juridisk person, herunder for eksempel betalingstjenesteytere, internettleverandører, teleoperatører, domeneregistre og domeneregistrarer samt vertstjenesteleverandører, for å fastslå om en overtredelse som omfattes av denne forordning, har funnet sted eller finner sted.
11. Vedkommende myndigheter bør kunne foreta nødvendig stedlig tilsyn, og bør ha myndighet til å få adgang til alle lokaler, all grunn eller alle transportmidler som den næringsdrivende som berøres av tilsynet, bruker for formål knyttet til vedkommendes nærings-, forretnings-, håndverks- eller yrkesvirksomhet.
12. Vedkommende myndigheter bør kunne kreve at representanter for eller ansatte hos den næringsdrivende som berøres av tilsynet, gir forklaringer om forhold, opplysninger, data eller dokumenter som gjelder gjenstanden for tilsynet, og bør kunne registrere svarene fra vedkommende representant eller ansatt.
13. Vedkommende myndigheter bør kunne verifisere overholdelsen av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, og kunne innhente bevis på overtredelser som omfattes av denne forordning, herunder overtredelser som finner sted under eller etter kjøp av varer eller tjenester. Vedkommende myndigheter bør derfor ha myndighet til å kjøpe varer eller tjenester gjennom testkjøp, om nødvendig under

skjult identitet, for å påvise overtredelser som omfattes av denne forordning, f.eks. avvisning av forbrukerens angrerett ved fjernsalgsavtaler, og til å innhente bevismateriale. Denne myndigheten bør også omfatte myndighet til å inspisere, observere, undersøke, demontere eller teste et produkt eller en tjeneste som er kjøpt av vedkommende myndighet for disse formålene. Myndigheten til å kjøpe varer eller tjenester gjennom testkjøp kan omfatte vedkommende myndigheters myndighet til å sikre tilbakebetalinger, forutsatt at disse ikke er uforholdsmessige og ellers er i samsvar med unionsretten og nasjonal rett.

14. Særlig i det digitale miljøet bør vedkommende myndigheter raskt og effektivt kunne stanse overtredelser som omfattes av denne forordning, særlig dersom den næringsdrivende som selger varer eller tjenester, skjuler sin identitet eller flytter innenfor Unionen eller til en tredjestat for å unngå håndheving. I tilfeller der det foreligger en risiko for alvorlig skade på forbrukernes kollektive interesser, bør vedkommende myndigheter kunne vedta midlertidige tiltak i samsvar med nasjonal rett, herunder fjerning av innhold fra et nettbasert grensesnitt eller krav om at forbrukerne skal se en tydelig advarsel når de får tilgang til et nettbasert grensesnitt. Midlertidige tiltak bør ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å nå målet. Videre bør vedkommende myndigheter ha myndighet til å kreve at forbrukerne skal se en tydelig advarsel når de får tilgang til et nettbasert grensesnitt, eller til å kreve at digitalt innhold fjernes eller endres dersom det ikke foreligger andre effektive midler som kan stanse en ulovlig praksis. Slike tiltak bør ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å nå målet, som er å stanse eller forby overtredelser som omfattes av denne forordning.
15. For å nå målet for denne forordning og samtidig understreke betydningen av at de næringsdrivende er villige til å opptre i samsvar med unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, og til å avhjelpe følgene av de overtredelsene som omfattes av denne forordning, bør vedkommende myndigheter ha mulighet til å bli enige med næringsdrivende om forpliktende tilsagn som omfatter trinn og tiltak som en næringsdrivende må gjennomføre i forbindelse med en overtredelse, særlig for å stanse en overtredelse.
16. Sanksjoner for overtredelser av forbrukervernretten utgjør en viktig del av håndhevingssystemet, ettersom de har direkte innvirkning på den offentlige håndhevingens avskrekkende effekt. Ettersom nasjonale sanksjonsordninger ikke alltid gir mulighet for å ta hensyn til den grensekryssende dimensjonen ved en overtredelse, bør

vedkommende myndigheter, som en del av sitt minimum av myndighet, ha rett til å ilegge sanksjoner for overtredelser som omfattes av denne forordning. Det bør ikke kreves at medlemsstatene skal opprette en ny sanksjonsordning for overtredelser som omfattes av denne forordning. Det bør i stedet kreves at vedkommende myndigheter anvender den gjeldende ordningen for den tilsvarende innenlandske overtredelsen, og om mulig tar hensyn til den berørte overtredelsens faktiske størrelse og omfang. På bakgrunn av konklusjonene i Kommisjonens rapport om kontrollen av egnethet («Fitness Check») av forbruker- og markedsføringsregelverket, kan det anses nødvendig å innføre strengere sanksjoner for overtredelser av Unionens forbrukervernlovgivning.

17. Forbrukerne bør ha rett til å kreve erstatning for skade forårsaket av overtredelser som omfattes av denne forordning. Alt avhengig av saken bør vedkommende myndigheters myndighet til å motta, fra den næringsdrivende og på dennes initiativ, ytterligere forpliktende tilsagn om avhjelpende tiltak til fordel for forbrukerne som er berørt av den påståtte overtredelsen som omfattes av denne forordning, eller eventuelt til å forsøke å få den næringsdrivende til å forplikte seg til å tilby egnede avhjelpende tiltak til de forbrukerne som er berørt av denne overtredelsen, bidra til å fjerne de negative virkningene for forbrukerne som følge av en overtredelse over landegrensene. Disse avhjelpende tiltakene kan omfatte blant annet reparasjon, bytting, prisavslag, heving av avtalen eller tilbakebetaling av beløpet som er betalt for varene eller tjenestene, alt etter hva som er relevant, for å redusere de negative følgene av overtredelsen som omfattes av denne forordning, for den berørte forbrukeren i samsvar med kravene i unionsretten. Dette bør ikke berøre en forbrukers rett til å kreve erstatning på egnet måte. Når det er relevant, bør vedkommende myndigheter på egnet måte informere forbrukere som hevder at de har lidd skade som følge av en overtredelse som omfattes av denne forordning, om hvordan de kan søke om erstatning i henhold til nasjonal rett.
18. Gjennomføringen og utøvelsen av myndighet ved anvendelse av denne forordning bør være forholdsmessig og egnet med hensyn til arten av og den samlede faktiske eller potensielle skaden som følger av overtredelsen av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser. Vedkommende myndigheter bør ta hensyn til alle fakta og omstendigheter i saken, og bør velge de mest hensiktsmessige tiltakene som er nødvendige for å håndtere overtredelsen som

omfattes av denne forordning. Disse tiltakene bør være virkningsfulle, stå i forhold til overtredelsen og virke avskrekkende.

19. Gjennomføringen og utøvelsen av myndighet ved anvendelse av denne forordning bør også være i samsvar med andre bestemmelser i unionsretten og nasjonal rett, herunder med gjeldende prosessuelle garantier og prinsipper som gjelder de grunnleggende rettighetene. Medlemsstatene bør stå fritt til å fastsette vilkår og begrensninger for utøvelsen av myndighet i nasjonal rett, i samsvar med unionsretten. Dersom det for eksempel i henhold til nasjonal rett kreves forhåndstillatelse fra rettsmyndigheten i den berørte medlemsstat for å få adgang til fysiske og juridiske personers lokaler, bør myndigheten til å få adgang til slike lokaler ikke utøves før en slik forhåndstillatelse er innhentet.
20. Medlemsstatene bør kunne velge om vedkommende myndigheter skal utøve slik myndighet direkte i henhold til egen myndighet, med bistand fra andre vedkommende myndigheter eller andre offentlige myndigheter, ved å gi oppdrag til utpekte organer eller ved å henvise saken til vedkommende domstoler. Medlemsstatene bør sikre at slik myndighet utøves på en effektiv måte og i rett tid.
21. Når vedkommende myndigheter svarer på anmodninger som er framlagt gjennom ordningen for gjensidig bistand, bør de, dersom det er hensiktsmessig, også gjøre bruk av annen myndighet eller andre tiltak som de har til rådighet på nasjonalt plan, herunder myndighet til å ta ut tiltale eller henvise saker til straffeforfølgning. Det er ytterst viktig at domstoler og andre myndigheter, særlig de som er involvert i straffeforfølgning, har de nødvendige midlene og nødvendig myndighet til å samarbeide med vedkommende myndigheter på en effektiv måte og i rett tid.
22. Ordningen for gjensidig bistand bør bli mer effektiv og formålstjenlig. Opplysninger som det anmodes om, bør framlegges innen fristene fastsatt i denne forordning, og nødvendige undersøkelses- og håndhevingstiltak bør vedtas i rett tid. Vedkommende myndigheter bør besvare anmodninger om opplysninger og håndheving innen fastsatte frister, med mindre annet er avtalt. Vedkommende myndighets forpliktelser innenfor ordningen for gjensidig bistand bør ikke endres, med mindre det er sannsynlig at håndhevingstiltak og forvaltningsvedtak som treffes på nasjonalt plan utenfor ordningen for gjensidig bistand, vil sikre et raskt og effektivt opphør av eller forbud mot overtredelsen innenfor Unionen. Forvaltningsvedtak bør i denne forbindelse forstås som vedtak som gir virkning til de tiltakene som er truffet for å sørge for at overtredelsen innenfor Unionen

stanses eller forbys. I slike unntakstilfeller bør vedkommende myndigheter ha rett til å nekte å etterkomme en anmodning om håndhevingstiltak som er framlagt gjennom ordningen for gjensidig bistand.

23. Kommisjonen bør være bedre i stand til å samordne og overvåke hvordan ordningen for gjensidig bistand fungerer, utstede retningslinjer, gi anbefalinger og avgi uttalelser til medlemsstatene når problemer oppstår. Kommisjonen bør også være bedre i stand til effektivt og raskt å bistå vedkommende myndigheter med å løse tvister om fortolkningen av deres forpliktelser som følger av ordningen for gjensidig bistand.
24. Denne forordning bør fastsette harmoniserte regler som angir framgangsmåtene for samordningen av undersøkelses- og håndhevingstiltak knyttet til utbredte overtredelser og utbredte overtredelser med unionsdimensjon. Samordnede tiltak mot utbredte overtredelser og utbredte overtredelser med unionsdimensjon bør sikre at vedkommende myndigheter er i stand til å velge de mest hensiktsmessige og effektive midlene for å stanse disse overtredelsene og, dersom det er hensiktsmessig, motta eller forsøke å få forpliktende tilsagn fra de ansvarlige næringsdrivende om avhjelpende tiltak til fordel for forbrukerne.
25. Som en del av et samordnet tiltak bør de berørte vedkommende myndighetene samordne sine undersøkelses- og håndhevingstiltak for effektivt å håndtere den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, og for å stanse eller forby den. For dette formål bør alt nødvendig bevismateriale og alle nødvendige opplysninger utveksles mellom vedkommende myndigheter, og nødvendig bistand bør ytes. Vedkommende myndigheter som er berørt av den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, bør treffe de nødvendige håndhevingstiltakene på en samordnet måte for å stanse eller forby overtredelsen.
26. Hver vedkommende myndighets deltakelse i et samordnet tiltak, og særlig i undersøkelses- og håndhevingstiltakene som en vedkommende myndighet er forpliktet til å treffe, bør være tilstrekkelig for effektivt å håndtere den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon. Vedkommende myndigheter som berøres av denne overtredelsen, bør pålegges å treffe bare de undersøkelses- og håndhevingstiltakene som er nødvendige for å innhente alt nødvendig bevismateriale og alle nødvendige opplysninger om den utbredte overtredelsen eller den

utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, og for å stanse eller forby overtredelsen. Mangel på tilgjengelige ressurser hos vedkommende myndighet som berøres av overtredelsen, bør imidlertid ikke anses som berettiget grunn til ikke å delta i et samordnet tiltak.

27. Vedkommende myndigheter som berøres av den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, og som deltar i et samordnet tiltak, bør kunne gjennomføre nasjonale undersøkelses- og håndhevingstiltak i forbindelse med den samme lovovertredelsen og overfor den samme næringsdrivende. Samtidig bør dette imidlertid ikke endre vedkommende myndighets forpliktelse til å samordne sine undersøkelser og sin håndheving innenfor rammen av det samordnede tiltaket, med andre vedkommende myndigheter som berøres av den samme overtredelsen, med mindre det er sannsynlig at håndhevingstiltak og forvaltningsvedtak som treffes på nasjonalt plan utenfor rammen av det samordnede tiltaket, vil sikre et raskt og effektivt opphør av eller forbud mot den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon. Forvaltningsvedtak bør i denne forbindelse forstås som vedtak som gir virkning til de tiltakene som er truffet for å sørge for at overtredelsen stanses eller forbys. I slike unntakstilfeller bør vedkommende myndigheter ha rett til å nekte å delta i det samordnede tiltaket.

28. Dersom det er rimelig grunn til mistanke om en utbredt overtredelse, bør vedkommende myndigheter som berøres av denne overtredelsen, etter avtale iverksette et samordnet tiltak. For å fastslå hvilke vedkommende myndigheter som berøres av en utbredt overtredelse, bør alle relevante aspekter ved overtredelsen vurderes, særlig hvor den næringsdrivende er etablert eller bosatt, hvor den næringsdrivendes eiendeler finnes, hvor de forbrukerne som er skadelidende på grunn av den påståtte overtredelsen, befinner seg, og hvor den næringsdrivendes salgssteder, dvs. butikker og nettsteder, finnes.

29. Kommisjonen bør ha et tettere samarbeid med medlemsstatene for å hindre at omfattende overtredelser finner sted. Kommisjonen bør derfor underrette vedkommende myndigheter dersom den har mistanke om eventuelle overtredelser som omfattes av denne forordning. Dersom Kommisjonen, for eksempel ved å overvåke varsler utstedt av vedkommende myndigheter, har rimelig grunn til mistanke om at en utbredt overtredelse med unionsdimensjon har

funnet sted, bør den underrette medlemsstatene gjennom de vedkommende myndighetene og sentrale kontaktorganer som berøres av den påståtte overtredelsen, og forklare grunnlaget som berettiger et mulig samordnet tiltak, i underretningen. De berørte vedkommende myndighetene bør foreta hensiktsmessige undersøkelser på grunnlag av opplysninger som er tilgjengelige eller som de lett kan få tilgang til. De bør formidle resultatene av undersøkelsene til andre berørte vedkommende myndigheter, til de sentrale kontaktorganene som berøres av overtredelsen, og til Kommisjonen. Dersom de berørte vedkommende myndighetene fastslår at slike undersøkelser viser at en overtredelse kanskje finner sted, bør de iverksette det samordnede tiltaket ved å treffe tiltakene fastsatt i denne forordning. Et samordnet tiltak for å håndtere en utbredt overtredelse med unionsdimensjon bør alltid samordnes av Kommisjonen. Dersom det er åpenbart at medlemsstaten er berørt av overtredelsen, bør den delta i et samordnet tiltak for å bidra til å innhente alt nødvendig bevismateriale og alle nødvendige opplysninger knyttet til overtredelsen, og for å stanse eller forby den. Når det gjelder håndhevingstiltakene, bør strafferettslig etterforskning eller rettergang i medlemsstatene ikke berøres av anvendelsen av denne forordning. Ne bis in idem-prinsippet bør respekteres. Dersom den samme næringsdrivende gjentar den samme handlingen eller unnlatelsen som utgjorde en overtredelse som omfattes av denne forordning og som allerede har vært gjenstand for håndhevingstiltak som førte til at overtredelsen ble stanset eller forbudt, bør dette imidlertid anses som en ny overtredelse, og vedkommende myndigheter bør håndtere den.

30. De berørte vedkommende myndighetene bør treffe de undersøkelsestiltakene som er nødvendige for å innhente nærmere opplysninger om den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, særlig om den næringsdrivendes identitet, handlinger eller unnlatelser og om virkningene av overtredelsen. Vedkommende myndigheter bør treffe håndhevingstiltak på grunnlag av resultatene av undersøkelsen. Dersom det er hensiktsmessig, bør resultatene av undersøkelsen og vurderingen av den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon framlegges i en felles holdning fra vedkommende myndigheter i medlemsstatene som berøres av det samordnede tiltaket, og denne holdningen bør rettes til den næringsdrivende som er ansvarlig for overtredelsen. Den felles holdningen bør ikke utgjøre en bindende beslutning fra

vedkommende myndigheter. Den bør imidlertid gi mottakeren mulighet til å bli hørt om de spørsmålene som behandles i den felles holdningen.

31. I forbindelse med utbredte overtredelser eller utbredte overtredelser med unionsdimensjon bør de næringsdrivendes rett til forsvar respekteres. Dette krever særlig at den næringsdrivende får rett til å bli hørt og til å, under saksbehandlingen, benytte det offisielle språket eller et av de offisielle språkene som benyttes for offentlige formål i den medlemsstaten der den næringsdrivende er etablert eller bosatt. Det er også viktig å sikre overholdelse av unionsretten om beskyttelse av fortrolig knowhow og fortrolige forretningsopplysninger.
32. De berørte vedkommende myndighetene bør treffe de nødvendige undersøkelses- og håndhevingstiltakene innenfor sin jurisdiksjon. Virkningene av utbredte overtredelser eller utbredte overtredelser med unionsdimensjon er imidlertid ikke begrenset til én enkelt medlemsstat. Vedkommende myndigheter må derfor samarbeide med hverandre for å håndtere disse overtredelsene og stanse eller forby dem.
33. For å gjøre det mulig å påvise overtredelser som omfattes av denne forordning, bør vedkommende myndigheter og Kommisjonen utveksle opplysninger ved å utstede varsler dersom det er rimelig grunn til mistanke om slike overtredelser. Kommisjonen bør samordne utvekslingen av opplysninger.
34. Forbrukerorganisasjonene har en svært viktig rolle med hensyn til å opplyse forbrukerne om deres rettigheter, bevisstgjøre dem og beskytte deres interesser, også i forbindelse med tvisteløsning. Forbrukerne bør oppmuntres til å samarbeide med vedkommende myndigheter for å styrke anvendelsen av denne forordning.
35. Forbrukerorganisasjoner, og eventuelt bransjeorganisasjoner, bør kunne underrette vedkommende myndigheter om mistanke om overtredelser som omfattes av denne forordning, gi dem de opplysningene som er nødvendige for å påvise, undersøke og stanse overtredelser, og avgi uttalelse om undersøkelser eller overtredelser og underrette vedkommende myndigheter om misbruk av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser.
36. For å sikre korrekt gjennomføring av denne forordning bør medlemsstatene gi utpekte organer, europeiske forbrukersentre, forbrukerorganisasjoner og -sammenslutninger og eventuelt bransjeorganisasjoner, som har den nødvendige sakkunnskap, myndighet til å utstede eksterne varsler til vedkommende

myndigheter i de berørte medlemsstatene og Kommisjonen om mistanke om overtredelser som omfattes av denne forordning, og til å gi de nødvendige opplysningene de har tilgang til. Medlemsstatene kan ha relevante grunner til ikke å gi slike enheter myndighet til å vedta disse tiltakene. Dersom en medlemsstat i denne sammenheng beslutter ikke å gi en av disse enhetene tillatelse til å utstede eksterne varsler, bør den gi en forklaring som begrunner denne beslutningen.

37. Kontrollaksjoner er en annen form for samordnet håndheving som har vist seg å være et effektivt verktøy mot overtredelser av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, og bør opprettholdes og styrkes i framtiden for både nettbaserte og ikke-nettbaserte sektorer. Kontrollaksjoner bør særlig gjennomføres når markedstendenser, forbrukerklager eller andre forhold tyder på at overtredelser av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, har funnet sted eller finner sted.
38. Data knyttet til forbrukerklager kan hjelpe beslutningstakerne på unionsplan og nasjonalt plan med å vurdere hvordan forbrukermarkeder fungerer, og med å påvise overtredelser. Utvekslingen av slike data på unionsplan bør fremmes.
39. Det er av avgjørende betydning at medlemsstatene, i det omfang som er nødvendig for å bidra til å nå målet for denne forordning, underretter hverandre og Kommisjonen om sine former for virksomhet for å beskytte forbrukernes interesser, herunder om sin støtte til forbrukerrepresentanters virksomhet, sin støtte til virksomhet som drives av organer med ansvar for utenrettslig løsning av forbrukertvister, og sin støtte til forbrukernes klageadgang. Medlemsstatene bør i samarbeid med Kommisjonen kunne gjennomføre felles virksomheter med hensyn til utvekslingen av opplysninger om forbrukerpolitikk på ovennevnte områder.
40. Utfordringene med håndheving stanser ikke ved Unionens grenser, og interessene til forbrukerne i Unionen må beskyttes mot uærlige næringsdrivende etablert i tredjestater. Det bør derfor framforhandles internasjonale avtaler med tredjestater om gjensidig bistand ved håndheving av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser. Disse internasjonale avtalene bør omfatte gjenstanden for denne forordning, og bør framforhandles på unionsplan for å sikre sterkest mulig vern av forbrukere i Unionen og smidig samarbeid med tredjestater.
41. Opplysninger som utveksles mellom vedkommende myndigheter, bør være underlagt strenge regler for fortrolighet og for taushetsplikt og forretningshemmeligheter for å sikre at undersøkelsene ikke

kompromitteres eller at næringsdrivendes omdømme ikke lider skade på feilaktig grunnlag. Vedkommende myndigheter bør vedta å gi slike opplysninger bare når det er hensiktsmessig og nødvendig, i samsvar med forholdsmessighetsprinsippet, idet det tas hensyn til offentlighetens interesse, for eksempel offentlig sikkerhet, forbrukervern, folkehelse, miljøvern eller korrekt gjennomføring av strafferettslig etterforskning, og etter en vurdering av hvert enkelt tilfelle.

42. For å gjøre samarbeidsnettverket mer gjennomsiktig og for å øke bevisstheten blant forbrukerne og allmennheten bør Kommisjonen hvert annet år utarbeide og offentliggjøre en oversikt over opplysninger, statistikk og utviklingstendenser på området håndheving av forbrukervernlovgivning, som er samlet inn innenfor rammen av håndhevingssamarbeidet som er omhandlet i denne forordning.
43. Utbredte overtredelser bør løses på en effektiv og formålstjenlig måte. Et system med utveksling av prioriteringer for håndhevingen hvert annet år bør innføres for å oppnå dette.
44. For å sikre ensartede vilkår for gjennomføringen av denne forordning bør Kommisjonen gis gjennomføringsmyndighet til å fastsette praktiske og operative bestemmelser om hvordan den elektroniske databasen skal fungere. Denne myndigheten bør utøves i samsvar med europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 182/2011[5].
45. Denne forordning berører ikke Unionens sektorregler for samarbeid mellom sektorvise reguleringsmyndigheter, eller Unionens gjeldende sektorregler for erstatning til forbrukere for skade som følge av overtredelser av disse reglene. Denne forordning berører heller ikke andre samarbeidsordninger og -nettverk omhandlet i Unionens sektorregelverk. Denne forordning fremmer samarbeid og samordning mellom nettverket for forbrukervern og de nettverkene av reguleringsorganer og -myndigheter som er opprettet i henhold til Unionens sektorregelverk. Denne forordning berører ikke medlemsstatenes anvendelse av tiltak knyttet til strafferettslig og sivilrettslig samarbeid.
46. Denne forordning berører ikke retten til å kreve individuell eller kollektiv erstatning i samsvar med nasjonal rett, og inneholder ingen bestemmelser om håndheving av slike krav.
47. Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 45/2001[6], europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2016/679[7] og europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2016/680[8] bør få anvendelse

i forbindelse med denne forordning.

48. Denne forordning berører ikke gjeldende unionsregler for myndighet tillagt nasjonale reguleringsorganer som er opprettet i henhold til Unionens sektorregelverk. Når det er hensiktsmessig og mulig, bør disse organene benytte den myndighet de har i henhold til unionsretten eller nasjonal rett, til å stanse eller forby overtredelser som omfattes av denne forordning, og til å bistå vedkommende myndigheter i forbindelse med dette.
49. Denne forordning berører ikke vedkommende myndigheters og Den europeiske banktilsynsmyndighets rolle og myndighet i forbindelse med vern av kollektive økonomiske forbrukerinteresser i saker som gjelder betalingskontotjenester og kredittavtaler i forbindelse med fast eiendom til boligformål i henhold til europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/17/EU[9] og europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/92/EU[10].
50. Med hensyn til de eksisterende samarbeidsordningene i henhold til direktiv 2014/17/EU og direktiv 2014/92/EU bør ordningen for gjensidig bistand ikke få anvendelse på overtredelser innenfor Unionen av nevnte direktiver.
51. Denne forordning berører ikke rådsforordning nr. 1[11].
52. Denne forordning er forenlig med de grunnleggende rettighetene og de prinsippene som er anerkjent særlig i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter og inngår i medlemsstatenes forfatningsmessige tradisjoner. Denne forordning bør derfor tolkes og anvendes i samsvar med disse rettighetene og prinsippene, herunder de som gjelder ytringsfrihet, medienes frihet og mediemangfold. Under utøvelsen av det minimum av myndighet som er fastsatt i denne forordning, bør vedkommende myndigheter sikre en rimelig balanse mellom de interessene som beskyttes av grunnleggende rettigheter, for eksempel et høyt nivå av forbrukervern, friheten til å drive næringsvirksomhet og informasjonsfriheten.
53. Ettersom målet for denne forordning, som er samarbeid mellom nasjonale myndigheter med ansvar for håndheving av forbrukervernlovgivning, ikke kan nås i tilstrekkelig grad av medlemsstatene ettersom de ikke alene kan sikre samarbeid og samordning, og derfor på grunn av målets geografiske virkeområde og de personene som omfattes, bedre kan nås på unionsplan, kan Unionen treffe tiltak i samsvar med nærhetsprinsippet som fastsatt i artikkel 5 i traktaten om Den europeiske union. I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet fastsatt i nevnte artikkel går denne

forordning ikke lenger enn det som er nødvendig for å nå dette målet.

54. Forordning (EF) nr. 2006/2004 bør derfor oppheves.

1 EUT C 34 av 2.2.2017, s. 100.
2 Europaparlamentets holdning av 14. november 2017 (ennå ikke offentliggjort i EUT) og rådsbeslutning av 30. november 2017.
3 Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 2006/2004 av 27. oktober 2004 om samarbeid mellom nasjonale myndigheter med ansvar for håndheving av forbrukervernlovgivning (forordningen om forbrukervernsamarbeid) (EUT L 364 av 9.12.2004, s. 1).
4 Europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/31/EF av 8. juni 2000 om visse rettslige aspekter ved informasjonssamfunnstjenester, særlig elektronisk handel, i det indre marked («Direktivet om elektronisk handel») (EFT L 178 av 17.7.2000, s. 1).
5 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 182/2011 av 16. februar 2011 om fastsettelse av allmenne regler og prinsipper for medlemsstatenes kontroll med Kommisjonens utøvelse av sin gjennomføringsmyndighet (EUT L 55 av 28.2.2011, s. 13).
6 Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 45/2001 av 18. desember 2000 om personvern i forbindelse med behandling av personopplysninger i Fellesskapets institusjoner og organer og om fri utveksling av slike opplysninger (EFT L 8 av 12.1.2001, s. 1).
7 Europaparlaments- og rådsforordning 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning) (EUT L 119 av 4.5.2016, s. 1).
8 Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2016/680 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med vedkommende myndigheters behandling av personopplysninger med henblikk på å forebygge, etterforske, avsløre eller straffeforfølge straffbare forhold eller iverksette strafferettslige sanksjoner, om fri utveksling av slike opplysninger og om oppheving av Rådets rammebeslutning 2008/977/JIS (EUT L 119 av 4.5.2016, s. 89).
9 Europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/17/EU av 4. februar 2014 om kredittavtaler for forbrukere i forbindelse med fast eiendom til boligformål og om endring av direktiv 2008/48/EF og 2013/36/EU og forordning (EU) nr. 1093/2010 (EUT L 60 av 28.2.2014, s. 34).
10 Europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/92/EF av 23. juli 2014 om sammenlignbarhet av kostnader forbundet med betalingskontoer, bytte av betalingskontoer og adgang til å opprette og bruke betalingskontoer med grunnleggende funksjoner (EUT L 257 av 28.8.2014, s. 214).
11 Rådsforordning nr. 1 om fastsettelse av reglene for bruk av språk for Det europeiske økonomiske fellesskap (EFT 17 av 6.10.1958, s. 385).

VEDTATT DENNE FORORDNING:

Kapittel I
Innledende bestemmelser

Artikkel 1. Formål

Denne forordning fastsetter på hvilke vilkår vedkommende myndigheter som er utpekt av medlemsstatene til å ha ansvar for håndhevingen av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, skal samarbeide og samordne tiltak med hverandre og med Kommisjonen for å håndheve dette regelverket og sikre at det indre marked virker på en tilfredsstillende måte, og for å gi forbrukerne et sterkere økonomisk vern.

Artikkel 2. Virkeområde

1. Denne forordning får anvendelse på overtredelser innenfor Unionen, utbredte overtredelser og utbredte overtredelser med unionsdimensjon, selv om disse overtredelsene har opphørt før håndhevingen innledes eller avsluttes.
2. Denne forordning berører ikke unionsreglene for internasjonal privatrett, og særlig ikke bestemmelser om domsmyndighet og lovvalg.
3. Denne forordning berører ikke medlemsstatenes anvendelse av tiltak knyttet til strafferettslig og sivilrettslig samarbeid, og særlig ikke virksomheten innenfor Det europeiske rettslige nettverk.
4. Denne forordning berører ikke medlemsstatenes oppfyllelse av eventuelle ytterligere forpliktelser knyttet til gjensidig bistand i forbindelse med vern av kollektive økonomiske forbrukerinteresser, herunder i straffesaker, og som følger av andre rettsakter, herunder bilaterale eller multilaterale avtaler.
5. Denne forordning berører ikke europaparlaments- og rådsdirektiv 2009/22/EF[12]
6. Denne forordning berører ikke muligheten for å gjennomføre ytterligere offentlige eller private håndhevingstiltak i henhold til nasjonal rett.
7. Denne forordning berører ikke gjeldende unionsrett som får anvendelse på vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger.
8. Denne forordning berører ikke nasjonal rett som får anvendelse på erstatning til forbrukere for skade som følge av overtredelser av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser.
9. Denne forordning berører ikke vedkommende myndigheters rett til å

gjennomføre undersøkelses- og håndhevingstiltak rettet mot mer enn én næringsdrivende for lignende overtredelser som omfattes av denne forordning.
10. Kapittel III i denne forordning får ikke anvendelse på overtredelser innenfor Unionen av direktiv 2014/17/EU og 2014/92/EU.
12 Europaparlaments- og rådsdirektiv 2009/22/EF av 23. april 2009 om nedlegging av forbod med omsyn til vern av forbrukarinteresser (EUT L 110 av 1.5.2009, s. 30).

Artikkel 3. Definisjoner

I denne forordning menes med

1. «unionsrett som beskytter forbrukernes interesser» de forordningene og direktivene, slik de er innarbeidet i medlemsstatenes nasjonale rettsorden, som er oppført i vedlegget til denne forordning,
2. «overtredelse innenfor Unionen» enhver handling eller unnlatelse som er i strid med unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, og som har skadet, skader eller kan skade kollektive interesser for forbrukere bosatt i en annen medlemsstat enn medlemsstaten der
    a. handlingen eller unnlatelsen har sin opprinnelse eller har funnet sted,
    b. den næringsdrivende som er ansvarlig for handlingen eller unnlatelsen, er etablert, eller
    c. bevismateriale eller den næringsdrivendes eiendeler som kan knyttes til handlingen eller unnlatelsen, finnes,
3. «utbredt overtredelse»
    a. enhver handling eller unnlatelse som er i strid med unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, og som har skadet, skader eller kan skade kollektive interesser for forbrukere bosatt i minst to andre medlemsstater enn medlemsstaten der
        i. handlingen eller unnlatelsen har sin opprinnelse eller har funnet sted,
        ii. den næringsdrivende som er ansvarlig for handlingen eller unnlatelsen, er etablert, eller
        iii. bevismateriale eller den næringsdrivendes eiendeler som kan knyttes til handlingen eller unnlatelsen, finnes, eller
    b. enhver handling eller unnlatelse som er i strid med unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, og som

har skadet, skader eller kan skade forbrukernes kollektive interesser og har fellestrekk, herunder samme ulovlige praksis og tilsidesettelse av samme interesse, og som begås samtidig av samme næringsdrivende i minst tre medlemsstater,

4. «utbredt overtredelse med unionsdimensjon» en utbredt overtredelse som har skadet, skader eller kan skade forbrukernes kollektive interesser i minst to tredeler av de medlemsstatene som sammen representerer minst to tredeler av Unionens befolkning,
5. «overtredelser som omfattes av denne forordning» overtredelser innenfor Unionen, utbredte overtredelser og utbredte overtredelser med unionsdimensjon,
6. «vedkommende myndighet» enhver offentlig myndighet på nasjonalt, regionalt eller lokalt plan som en medlemsstat har utpekt som ansvarlig for å håndheve unionsrett som beskytter forbrukernes interesser,
7. «sentralt kontaktorgan» den offentlige myndighet som en medlemsstat har utpekt som ansvarlig for samordningen av denne forordnings anvendelse i vedkommende medlemsstat,
8. «utpekt organ» et organ som har en rettmessig interesse av at overtredelser av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, stanses eller forbys, og som er utpekt av en medlemsstat og pålagt av en vedkommende myndighet å samle inn nødvendige opplysninger og treffe de nødvendige håndhevingstiltakene som nevnte organ etter nasjonal rett har til rådighet for å stanse eller forby overtredelsen, og som opptrer på vegne av vedkommende myndighet,
9. «anmodende myndighet» den vedkommende myndighet som ber om gjensidig bistand,
10. «anmodet myndighet» den vedkommende myndighet som mottar en anmodning om gjensidig bistand,
11. «næringsdrivende» enhver fysisk eller juridisk person, privat eller offentlig, som handler for formål som gjelder vedkommendes nærings-, forretnings-, håndverks- eller yrkesvirksomhet, og enhver som handler i vedkommendes navn eller på vedkommendes vegne,
12. «forbruker» enhver fysisk person som handler for formål som faller utenfor vedkommendes nærings-, forretnings-, håndverks- eller yrkesvirksomhet,
13. «forbrukerklage» en med rimelighet underbygd påstand om at en næringsdrivende har begått, begår eller kan komme til å begå en overtredelse av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser,
14. «skade på forbrukernes kollektive interesser» faktisk eller potensiell

skade på interessene til en rekke forbrukere som berøres av overtredelser innenfor Unionen, av utbredte overtredelser eller av utbredte overtredelser med unionsdimensjon,

15. «nettbasert grensesnitt» enhver programvare, herunder et nettsted, en del av et nettsted eller et program, som drives av eller på vegne av en næringsdrivende, og som gir forbrukere tilgang til den næringsdrivendes varer eller tjenester,
16. «kontrollaksjoner» samordnede undersøkelser av forbrukermarkeder gjennom samtidige samordnede kontrolltiltak for å kontrollere overholdelse av eller påvise overtredelser av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser.

Artikkel 4. Melding om foreldelsesfrister

Hvert sentralt kontaktorgan skal underrette Kommisjonen om foreldelsesfristene som får anvendelse i dets egen medlemsstat og gjelder for håndhevingstiltakene nevnt i artikkel 9 nr. 4. Kommisjonen skal sammenfatte de meldte foreldelsesfristene og gjøre sammendraget tilgjengelig for vedkommende myndigheter.

Kapittel II
Vedkommende myndigheter og deres myndighet

Artikkel 5. Vedkommende myndigheter og sentrale kontaktorganer

1. Hver medlemsstat skal utpeke en eller flere vedkommende myndigheter og det sentrale kontaktorganet som har ansvar for anvendelsen av denne forordning.
2. Vedkommende myndigheter skal oppfylle sine forpliktelser i henhold til denne forordning som om de handlet på vegne av forbrukerne i sin egen medlemsstat og for egen regning.
3. I hver medlemsstat skal det sentrale kontaktorganet ha ansvar for å samordne de undersøkelses- og håndhevingstiltakene som vedtas av vedkommende myndigheter, andre offentlige myndigheter nevnt i artikkel 6 og eventuelt utpekte organer, i forbindelse med overtredelser som omfattes av denne forordning.
4. Medlemsstatene skal sikre at vedkommende myndigheter og de sentrale kontaktorganene har nødvendige ressurser til å anvende denne forordning,

herunder tilstrekkelige budsjettmidler og andre ressurser, sakkunnskap, framgangsmåter og andre ordninger.
5. Dersom det finnes mer enn én vedkommende myndighet på deres territorium, skal medlemsstatene sørge for at de respektive oppgavene til vedkommende myndigheter er klart definert, og at de samarbeider tett for å utføre disse oppgavene på en effektiv måte.

Artikkel 6. Samarbeid med sikte på anvendelse av denne forordning i medlemsstatene

1. Med sikte på en korrekt anvendelse av denne forordning skal hver medlemsstat sikre at dens vedkommende myndigheter, andre offentlige myndigheter og eventuelt utpekte organer samarbeider effektivt med hverandre.
2. Andre offentlige myndigheter nevnt i nr. 1 skal på anmodning fra en vedkommende myndighet treffe alle nødvendige tiltak de etter nasjonal rett har til rådighet for å stanse eller forby overtredelser som omfattes av denne forordning.
3. Medlemsstatene skal sikre at de andre offentlige myndighetene nevnt i nr. 1 har de midler og den myndighet som er nødvendig for å samarbeide effektivt med vedkommende myndigheter om anvendelsen av denne forordning. Disse andre offentlige myndighetene skal regelmessig underrette vedkommende myndigheter om tiltakene som er truffet ved anvendelsen av denne forordning.

Artikkel 7. Utpekte organers rolle

1. Dersom det er relevant, og i samsvar med nasjonal rett, kan en vedkommende myndighet («den oppdragsgivende myndighet») gi et utpekt organ i oppdrag å samle inn nødvendige opplysninger om en overtredelse som omfattes av denne forordning, eller å treffe alle nødvendige håndhevingstiltak som det etter nasjonal rett har til rådighet for å stanse eller forby denne overtredelsen. Den oppdragsgivende myndigheten skal gi et utpekt organ et oppdrag bare dersom både den anmodende myndigheten og den anmodede myndigheten, eller alle berørte vedkommende myndigheter, etter å ha hørt den anmodende myndigheten eller de andre vedkommende myndighetene som berøres av overtredelsen som omfattes av denne forordning, er enige om at det utpekte organet sannsynligvis vil innhente de nødvendige opplysningene eller stanse eller forby overtredelsen på en minst like effektiv og formålstjenlig måte som den oppdragsgivende myndigheten ville ha gjort.

2. Dersom den anmodende myndigheten eller de andre vedkommende myndighetene som berøres av en overtredelse som omfattes av denne forordning, anser at vilkårene i nr. 1 ikke er oppfylt, skal de omgående underrette den oppdragsgivende myndigheten skriftlig og gi en begrunnelse for sitt syn. Dersom den oppdragsgivende myndigheten har et annet syn, kan den henvise saken til Kommisjonen, som omgående skal avgi uttalelse om saken.
3. Den oppdragsgivende myndigheten skal fortsatt være forpliktet til å samle inn de nødvendige opplysningene eller til å treffe de nødvendige håndhevingstiltakene dersom

a. det utpekte organet ikke innhenter de nødvendige opplysningene eller ikke omgående stanser eller forbyr overtredelsen som omfattes av denne forordning, eller
b. vedkommende myndigheter som berøres av en overtredelse som omfattes av denne forordning, ikke er enige om at det utpekte organet kan gis oppdrag i henhold til nr. 1.

4. Den oppdragsgivende myndigheten skal treffe alle nødvendige tiltak for å hindre offentliggjøring av opplysninger som er underlagt reglene for fortrolighet og for taushetsplikt og forretningshemmeligheter fastsatt i artikkel 33.

Artikkel 8. Opplysninger og lister

1. Hver medlemsstat skal omgående oversende til Kommisjonen følgende opplysninger og eventuelle endringer av dem:

a. Identiteten og kontaktopplysningene til vedkommende myndigheter, til det sentrale kontaktorganet, til de utpekte organene og til enhetene som utsteder eksterne varsler i henhold til artikkel 27 nr. 1.
b. Opplysninger om vedkommende myndigheters organisering, myndighet og ansvarsområder.

2. Kommisjonen skal på sitt nettsted opprette og oppdatere en offentlig tilgjengelig liste over vedkommende myndigheter, sentrale kontaktorganer, utpekte organer og enheter som utsteder eksterne varsler i henhold til artikkel 27 nr. 1 eller 2.

Artikkel 9. Vedkommende myndigheters minimum av myndighet

1. Hver vedkommende myndighet skal ha det minimum av undersøkelses- og håndhevingsmyndighet som angitt i nr. 3, 4, 6 og 7 i denne artikkel, som er nødvendig for anvendelsen av denne forordning, og skal utøve denne myndigheten i samsvar med artikkel 10.
2. Uten hensyn til nr. 1 kan medlemsstatene beslutte ikke å tildele alle former for myndighet til hver vedkommende myndighet, forutsatt at hver av disse formene for myndighet kan utøves på en effektiv måte og ved behov i forbindelse med eventuelle overtredelser som omfattes av denne forordning i samsvar med artikkel 10.
3. Vedkommende myndigheter skal ha minst følgende undersøkelsesmyndighet:

a. Myndighet til å få tilgang til alle relevante dokumenter, data eller opplysninger knyttet til en overtredelse som omfattes av denne forordning, uansett form eller format og uavhengig av lagringsmedium eller lagringssted.
b. Myndighet til å kreve at en offentlig myndighet, et organ eller et byrå i deres medlemsstat eller en fysisk eller juridisk person skal framlegge alle relevante opplysninger, data eller dokumenter, uansett form eller format og uavhengig av lagringsmedium eller lagringssted, for å kunne fastslå om en overtredelse som omfattes av denne forordning, har funnet sted eller finner sted, og for å innhente nærmere opplysninger om en slik overtredelse, herunder sporing av finansielle strømmer og datastrømmer, for å fastslå identiteten til personer som er involvert i finansielle strømmer og datastrømmer, og for å fastslå bankkontoopplysninger og opplysninger om eier av nettsteder.
c. Myndighet til å gjennomføre nødvendig stedlig tilsyn, herunder myndighet til å få adgang til alle lokaler, all grunn og alle transportmidler som den næringsdrivende som berøres av tilsynet, bruker for formål knyttet til vedkommendes nærings-, forretnings-, håndverks- eller yrkesvirksomhet, eller anmode andre offentlige myndigheter om å gjøre dette, for å undersøke, beslaglegge, ta eller få kopier av opplysninger, data eller dokumenter, uansett lagringsmedium; myndighet til å beslaglegge alle opplysninger, data eller dokumenter i et nødvendig tidsrom og i det omfang som er nødvendig for tilsynet; myndighet til å kreve at representanter for eller ansatte hos den næringsdrivende som berøres av tilsynet, gir forklaringer om forhold, opplysninger, data eller dokumenter som gjelder gjenstanden for tilsynet, og til å registrere deres svar.
d. Myndigheten til å kjøpe varer eller tjenester gjennom testkjøp, om

nødvendig under skjult identitet, for å påvise overtredelser som omfattes av denne forordning, og til å innhente bevismateriale, herunder myndighet til å inspisere, observere, undersøke, demontere eller teste varer eller tjenester.

4. Vedkommende myndigheter skal ha minst følgende håndhevingsmyndighet:

a. Myndighet til å vedta midlertidige tiltak for å unngå risikoen for alvorlig skade på forbrukernes kollektive interesser.
b. Myndighet til å forsøke å få eller godta forpliktende tilsagn fra den næringsdrivende som er ansvarlig for overtredelsen som omfattes av denne forordning, om å stanse denne overtredelsen.
c. Myndighet til å motta, fra den næringsdrivende og på den næringsdrivendes initiativ, ytterligere forpliktende tilsagn om avhjelpende tiltak til fordel for forbrukerne som er berørt av den påståtte overtredelsen som omfattes av denne forordning, eller eventuelt til å forsøke å få den næringsdrivende til å forplikte seg til å tilby egnede avhjelpende tiltak til de forbrukerne som er berørt av denne overtredelsen.
d. Når det er relevant, myndighet til på egnet måte å informere forbrukere som hevder at de har lidd skade som følge av en overtredelse som omfattes av denne forordning, om hvordan de kan søke om erstatning i henhold til nasjonal rett.
e. Myndighet til skriftlig å pålegge den næringsdrivende å stanse overtredelser som omfattes av denne forordning.
f. Myndighet til å stanse eller forby overtredelser som omfattes av denne forordning.
g. Dersom ingen andre effektive midler er tilgjengelige for å stanse eller forby overtredelsen som omfattes av denne forordning, og for å unngå risikoen for alvorlig skade på forbrukernes kollektive interesser,
    i. myndighet til å fjerne innhold i eller begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt, eller til å kreve at forbrukerne skal se en tydelig advarsel når de får tilgang til et nettbasert grensesnitt,
    ii. myndighet til å pålegge en vertstjenesteleverandør å fjerne, deaktivere eller begrense tilgangen til et nettbasert grensesnitt, eller
    iii. myndighet til, dersom det er hensiktsmessig, å pålegge domeneregistre eller domeneregistrarer å slette et fullt kvalifisert domenenavn og å tillate at den berørte vedkommende myndighet registrerer det,

herunder ved å anmode en tredjepart eller en annen offentlig myndighet om å gjennomføre slike tiltak.

h. Myndighet til å ilegge sanksjoner, for eksempel bøter eller tvangsmulkter, for overtredelser som omfattes av denne forordning, og for manglende overholdelse av beslutninger, pålegg, midlertidige tiltak, forpliktende tilsagn fra næringsdrivende eller andre tiltak som er vedtatt i henhold til denne forordning.

Sanksjonene nevnt i bokstav h) skal være virkningsfulle, stå i forhold til overtredelsen og virke avskrekkende, i samsvar med kravene i unionsrett som beskytter forbrukernes interesser. Særlig bør det tas behørig hensyn, alt etter hva som er relevant, til arten, alvorlighetsgraden og varigheten av den aktuelle overtredelsen.

5. Myndigheten til å ilegge sanksjoner, for eksempel bøter eller tvangsmulkter, for overtredelser som omfattes av denne forordning, gjelder alle overtredelser av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, dersom den relevante unionsrettsakten oppført i vedlegget inneholder bestemmelser om sanksjoner. Dette berører ikke den myndighet nasjonale myndigheter har i henhold til nasjonal rett til å ilegge sanksjoner, for eksempel overtredelsesgebyr eller andre bøter eller tvangsmulkter, i tilfeller der unionsrettsaktene som er oppført i vedlegget, ikke inneholder bestemmelser om sanksjoner.
6. Vedkommende myndigheter skal ha myndighet til å innlede undersøkelser eller prosedyrer på eget initiativ for å stanse eller forby overtredelser som omfattes av denne forordning.
7. Vedkommende myndigheter kan offentliggjøre endelige beslutninger, forpliktende tilsagn fra næringsdrivende eller pålegg som er vedtatt i henhold til denne forordning, herunder offentliggjøring av identiteten til den næringsdrivende som er ansvarlig for en overtredelse som omfattes av denne forordning.
8. Dersom det er relevant, kan vedkommende myndigheter rådføre seg med forbrukerorganisasjoner, bransjeorganisasjoner, utpekte organer eller andre berørte personer med hensyn til effektiviteten av de forpliktende tilsagnene som er foreslått for å stanse overtredelsen som omfattes av denne forordning.

Artikkel 10. Utøvelse av et minimum av myndighet

1. Den myndighet som er omhandlet i artikkel 9, skal utøves enten

a. direkte av vedkommende myndigheter i henhold til egen myndighet,
b. dersom det er hensiktsmessig, med bistand fra andre vedkommende myndigheter eller andre offentlige myndigheter,

c. ved å gi oppdrag til utpekte organer, dersom det er relevant, eller
d. ved å henvise saken til en domstol som har kompetanse til å treffe den nødvendige avgjørelsen, eventuelt også ved overprøving dersom begjæringen om å treffe nødvendig avgjørelse ikke tas til følge.

2. Gjennomføringen og utøvelsen av myndighet som omhandlet i artikkel 9 ved anvendelse av denne forordning, skal stå i forhold til og være i samsvar med unionsretten og nasjonal rett, herunder med gjeldende prosessuelle garantier og med prinsippene i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter. Undersøkelses- og håndhevingstiltak som vedtas ved anvendelse av denne forordning, skal stå i forhold til arten av og den samlede faktiske eller potensielle skaden som følger av overtredelsen av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser.

Kapittel III
Ordning for gjensidig bistand

Artikkel 11. Anmodninger om opplysninger

1. Når den anmodende myndigheten ber om det, skal en anmodet myndighet omgående, og i alle tilfeller innen 30 dager med mindre annet er avtalt, gi den anmodende myndigheten alle relevante opplysninger som er nødvendige for å fastslå om en overtredelse innenfor Unionen har funnet sted eller finner sted, og stanse denne overtredelsen.
2. Den anmodede myndigheten skal foreta hensiktsmessige og nødvendige undersøkelser eller treffe andre nødvendige eller hensiktsmessige tiltak for å samle inn de nødvendige opplysningene. Om nødvendig skal disse undersøkelsene foretas med bistand fra andre offentlige myndigheter eller utpekte organer.
3. Når den anmodende myndigheten ber om det, kan den anmodede myndigheten gi tillatelse til at tjenestemenn fra den anmodende myndigheten følger med den anmodede myndighetens tjenestemenn under deres undersøkelser.

Artikkel 12. Anmodninger om håndhevingstiltak

1. Når den anmodende myndigheten ber om det, skal en anmodet myndighet treffe alle nødvendige og forholdsmessige håndhevingstiltak for å stanse eller

forby en overtredelse innenfor Unionen ved å utøve den myndighet som er omhandlet i artikkel 9, og all annen myndighet den er tillagt i henhold til nasjonal rett. Den anmodede myndigheten skal bestemme hvilke egnede håndhevingstiltak som er nødvendige for å stanse eller forby overtredelsen innenfor Unionen, og skal treffe dem omgående og senest seks måneder etter at anmodningen er mottatt, med mindre den oppgir særlige grunner til å utvide dette tidsrommet. Dersom det er hensiktsmessig, skal den anmodede myndigheten ilegge den næringsdrivende som er ansvarlig for overtredelsen innenfor Unionen, sanksjoner, for eksempel bøter eller tvangsmulkter. Den anmodede myndigheten kan motta, fra den næringsdrivende og på den næringsdrivendes initiativ, ytterligere forpliktende tilsagn om avhjelpende tiltak til fordel for forbrukere som er berørt av den påståtte overtredelsen innenfor Unionen, eller kan eventuelt forsøke å få den næringsdrivende til å forplikte seg til å tilby egnede avhjelpende tiltak til forbrukere som er berørt av denne overtredelsen.
2. Den anmodede myndigheten skal regelmessig underrette den anmodende myndigheten om trinn og tiltak som er gjennomført og trinn og tiltak den har til hensikt å gjennomføre. Den anmodede myndigheten skal bruke den elektroniske databasen omhandlet i artikkel 35 til omgående å gi den anmodende myndigheten, vedkommende myndigheter i andre medlemsstater og Kommisjonen melding om hvilke tiltak som er truffet, og hvilken virkning de har hatt på overtredelsen innenfor Unionen, herunder følgende:

a. Om midlertidige tiltak er vedtatt.
b. Om overtredelsen har opphørt.
c. Hvilke tiltak som er vedtatt, og om disse tiltakene er gjennomført.
d. I hvilket omfang forbrukere som berøres av den påståtte overtredelsen, er blitt tilbudt forpliktende tilsagn om avhjelpende tiltak.

Artikkel 13. Framgangsmåte for anmodninger om gjensidig bistand

1. Når den anmodende myndighet anmoder om gjensidig bistand, skal den gi de opplysningene som er nødvendige for at den anmodede myndigheten skal kunne etterkomme denne anmodningen, herunder eventuelt nødvendig bevismateriale som bare kan innhentes i den anmodende myndighetens medlemsstat.
2. Den anmodende myndigheten skal sende slike anmodninger om gjensidig bistand til det sentrale kontaktorganet i den anmodede myndighetens medlemsstat, og til det sentrale kontaktorganet i den anmodende myndighetens medlemsstat til orientering. Det sentrale kontaktorganet i den anmodede

myndighetens medlemsstat skal omgående videresende anmodningene til den relevante vedkommende myndigheten.
3. Anmodninger om gjensidig bistand og all formidling av opplysninger knyttet til dem skal skje skriftlig på standardskjemaer og oversendes elektronisk gjennom databasen omhandlet i artikkel 35.
4. De berørte vedkommende myndighetene skal bli enige om hvilke språk som skal benyttes i anmodninger om gjensidig bistand og i all kommunikasjon knyttet til dem.
5. Dersom enighet om språk ikke kan oppnås, skal anmodninger om gjensidig bistand oversendes på det offisielle språket eller et av de offisielle språkene i den anmodende myndighetens medlemsstat, og svarene på det offisielle språket eller ett av de offisielle språkene i den anmodede myndighetens medlemsstat. I så fall skal hver vedkommende myndighet være ansvarlig for nødvendige oversettelser av anmodninger, svar og andre dokumenter som den mottar fra en annen vedkommende myndighet.
6. Den anmodede myndigheten skal svare direkte både til den anmodende myndigheten og til de sentrale kontaktorganene i den anmodende myndighetens og den anmodede myndighetens medlemsstat.

Artikkel 14. Avslag på å etterkomme en anmodning om gjensidig bistand

1. En anmodet myndighet kan nekte å etterkomme en anmodning om opplysninger i henhold til artikkel 11 dersom ett eller flere av følgende vilkår er oppfylt:

a. Det viser seg, etter samråd med den anmodende myndigheten, at opplysningene som det ble anmodet om, ikke er nødvendige for at den anmodende myndigheten skal kunne avgjøre om en overtredelse innenfor Unionen har funnet sted eller finner sted, eller for å avgjøre om det er rimelig grunn til mistanke om at den vil finne sted.
b. Den anmodende myndigheten er ikke enig i at opplysningene er underlagt reglene for fortrolighet og for taushetsplikt og forretningshemmeligheter fastsatt i artikkel 33.
c. Strafferettslig etterforskning eller rettergang er allerede igangsatt mot den samme næringsdrivende og for den samme overtredelsen innenfor Unionen, av rettsmyndighetene i den anmodede myndighetens eller den anmodende myndighetens medlemsstat.

2. En anmodet myndighet kan nekte å etterkomme en anmodning om håndhevingstiltak i henhold til artikkel 12 dersom det etter samråd med den anmodende myndigheten viser seg at ett eller flere av følgende vilkår er oppfylt:

a. Strafferettslig etterforskning eller rettergang er allerede igangsatt av, eller det foreligger en dom, et rettsforlik eller en rettslig kjennelse for den samme overtredelsen innenfor Unionen og mot den samme næringsdrivende, fra rettsmyndighetene i den anmodede myndighetens medlemsstat.
b. Utøvelsen av den nødvendige håndhevingsmyndighet er allerede igangsatt, eller det er allerede gjort et forvaltningsvedtak med hensyn til den samme overtredelsen innenfor Unionen og mot den samme næringsdrivende i den anmodede myndighetens medlemsstat, med sikte på raskt og effektivt å stanse eller forby overtredelsen innenfor Unionen.
c. Den anmodede myndigheten fastslår, etter en hensiktsmessig undersøkelse, at en overtredelse innenfor Unionen ikke har funnet sted.
d. Den anmodede myndigheten fastslår at den anmodende myndigheten ikke har framlagt de opplysningene som er nødvendige i henhold til artikkel 13 nr. 1.
e. Den anmodede myndigheten har godtatt forpliktende tilsagn som er foreslått av den næringsdrivende for å stanse overtredelsen innenfor Unionen innen en fastsatt frist, og denne fristen er ennå ikke utløpt.

Den anmodede myndigheten skal imidlertid etterkomme anmodningen om håndhevingstiltak i henhold til artikkel 12 dersom den næringsdrivende unnlater å oppfylle godkjente forpliktende tilsagn innen fristen nevnt i første ledd bokstav e).

3. Den anmodede myndigheten skal underrette den anmodende myndigheten og Kommisjonen om eventuelle avslag på å etterkomme en anmodning om gjensidig bistand, og gi en begrunnelse for dette avslaget.
4. I tilfelle av uenighet mellom den anmodende myndigheten og den anmodede myndigheten kan enten den anmodende myndigheten eller den anmodede myndigheten henvise saken til Kommisjonen, som omgående skal avgi uttalelse om saken. Dersom saken ikke har blitt henvist til Kommisjonen, kan Kommisjonen likevel avgi uttalelse på eget initiativ. Med sikte på å avgi en slik uttalelse kan Kommisjonen be om relevante opplysninger og dokumenter som er utvekslet mellom den anmodende myndigheten og den anmodede myndigheten.
5. Kommisjonen skal overvåke hvordan ordningen for gjensidig bistand fungerer, og at vedkommende myndigheter følger framgangsmåtene og overholder fristene for behandling av anmodninger om gjensidig bistand. Kommisjonen skal ha tilgang til anmodninger om gjensidig bistand og de opplysningene og dokumentene som er utvekslet mellom den anmodende myndigheten og den anmodede myndigheten.

6. Dersom det er hensiktsmessig, kan Kommisjonen utstede retningslinjer og gi råd til medlemsstatene for å sikre at ordningen for gjensidig bistand fungerer på en effektiv måte.

Kapittel IV
Samordnede undersøkelses- og håndhevingsordninger for utbredte overtredelser og for utbredte overtredelser med unionsdimensjon

Artikkel 15. Framgangsmåte ved beslutninger mellom medlemsstater

Når det gjelder spørsmål som omfattes av dette kapittelet, skal de berørte vedkommende myndighetene treffe beslutning ved enighet.

Artikkel 16. Allmenne prinsipper for samarbeid

1. Dersom det er rimelig grunn til mistanke om at en utbredt overtredelse eller en utbredt overtredelse med unionsdimensjon finner sted, skal vedkommende myndigheter som berøres av overtredelsen, og Kommisjonen omgående underrette hverandre og de sentrale kontaktorganene som berøres av overtredelsen, ved å utstede varsler i henhold til artikkel 26.
2. Vedkommende myndigheter som berøres av den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, skal samordne de undersøkelses- og håndhevingstiltakene som de treffer for å håndtere disse overtredelsene. De skal utveksle alt nødvendig bevismateriale og alle nødvendige opplysninger, og skal omgående gi hverandre og Kommisjonen all nødvendig bistand.
3. Vedkommende myndigheter som berøres av den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, skal sikre at alt nødvendig bevismateriale og alle nødvendige opplysninger samles inn, og at alle nødvendige håndhevingstiltak treffes for å stanse eller forby overtredelsen.
4. Med forbehold for nr. 2 berører denne forordning ikke nasjonale undersøkelses- og håndhevingstiltak som gjennomføres av vedkommende myndigheter i forbindelse med den samme overtredelsen begått av den samme næringsdrivende.
5. Dersom det er hensiktsmessig, skal vedkommende myndigheter anmode Kommisjonens tjenestemenn og andre ledsagende personer som er godkjent av Kommisjonen, om å delta i de samordnede undersøkelses- og

håndhevingstiltakene samt andre tiltak som omfattes av dette kapittelet.

Artikkel 17. Iverksetting av samordnede tiltak og utpeking av koordinator

1. Dersom det er rimelig grunn til mistanke om en utbredt overtredelse, skal vedkommende myndigheter som berøres av denne overtredelsen, iverksette et samordnet tiltak som skal bygge på en avtale mellom dem. Iverksettingen av det samordnede tiltaket skal omgående meldes til de sentrale kontaktorganene som berøres av overtredelsen, og til Kommisjonen.
2. Vedkommende myndigheter som berøres av den mistenkte utbredte overtredelsen, skal utpeke én vedkommende myndighet som er berørt av den mistenkte utbredte overtredelsen, til å være koordinator. Dersom disse vedkommende myndighetene ikke klarer å komme til enighet om denne utpekingen, skal Kommisjonen påta seg rollen som koordinator.
3. Dersom Kommisjonen har begrunnet mistanke om en utbredt overtredelse med unionsdimensjon, skal den omgående underrette vedkommende myndigheter og de sentrale kontaktorganene som berøres av denne påståtte overtredelsen, i henhold til artikkel 26. Kommisjonen skal forklare grunnlaget som berettiger et mulig samordnet tiltak, i underretningen. Vedkommende myndigheter som berøres av den påståtte utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, skal foreta hensiktsmessige undersøkelser på grunnlag av opplysninger som er tilgjengelige eller som de lett kan få tilgang til. Vedkommende myndigheter som berøres av den påståtte utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, skal formidle resultatene av slike undersøkelser til andre berørte vedkommende myndigheter, til de sentrale kontaktorganene som berøres av overtredelsen, og til Kommisjonen i henhold til artikkel 26 og innen en måned fra datoen for Kommisjonens underretning. Dersom slike undersøkelser viser at en utbredt overtredelse med unionsdimensjon kanskje finner sted, skal vedkommende myndigheter som berøres av denne overtredelsen, begynne med det samordnede tiltaket og treffe tiltakene fastsatt i artikkel 19 samt, dersom det er hensiktsmessig, tiltakene fastsatt i artikkel 20 og 21.
4. De samordnede tiltakene omhandlet i nr. 3 skal samordnes av Kommisjonen.
5. En vedkommende myndighet skal delta i det samordnede tiltaket dersom det under gjennomføringen av det samordnede tiltaket viser seg at vedkommende myndighet er berørt av den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon.

Artikkel 18. Grunner til å avslå å delta i samordnede tiltak

1. En vedkommende myndighet kan avslå å delta i et samordnet tiltak av én av følgende grunner:

a. Strafferettslig etterforskning eller rettergang er allerede igangsatt, en endelig dom er allerede avsagt eller et rettsforlik er inngått med hensyn til den samme næringsdrivende for de samme overtredelsene i vedkommende myndighets medlemsstat.
b. Utøvelsen av den nødvendige håndhevingsmyndigheten er allerede igangsatt før det utstedes et varsel som nevnt i artikkel 17 nr. 3, eller det er allerede gjort et forvaltningsvedtak med hensyn til den samme næringsdrivende i forbindelse med den samme overtredelsen i vedkommende myndighets medlemsstat, med sikte på raskt og effektivt å stanse eller forby den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon.
c. Dersom det etter en hensiktsmessig undersøkelse viser seg at den faktiske eller potensielle virkningen av den påståtte utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon i denne vedkommende myndighets medlemsstat er ubetydelig, og det er derfor ikke er nødvendig at vedkommende myndighet vedtar håndhevingstiltak.
d. Den relevante utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon har ikke funnet sted i denne vedkommende myndighets medlemsstat, og det er derfor ikke er nødvendig at vedkommende myndighet vedtar håndhevingstiltak.
e. Vedkommende myndighet har godtatt forpliktende tilsagn foreslått av den næringsdrivende som er ansvarlig for den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, om å stanse overtredelsen i denne vedkommende myndighets medlemsstat, og disse forpliktende tilsagnene er oppfylt, og det er derfor ikke nødvendig at vedkommende myndighet vedtar håndhevingstiltak.

2. Dersom en vedkommende myndighet avslår å delta i det samordnede tiltaket, skal den omgående underrette Kommisjonen og de andre vedkommende myndighetene og de sentrale kontaktorganene som berøres av den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, om sin beslutning, angi grunnene for beslutningen og framlegge alle nødvendige underlagsdokumenter.

Artikkel 19. Undersøkelsestiltak i forbindelse med samordnede tiltak

1. Vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, skal sikre at undersøkelser og inspeksjoner gjennomføres på en effektiv, formålstjenlig og samordnet måte. De skal etterstrebe å gjennomføre undersøkelser og inspeksjoner samtidig og, i den utstrekning nasjonal prosessrett tillater det, anvende midlertidige tiltak.
2. Ordningen for gjensidig bistand i henhold til kapittel III kan benyttes dersom det er særlig behov for å samle inn nødvendig bevismateriale og andre opplysninger fra andre medlemsstater enn de medlemsstatene som berøres av det samordnede tiltaket, eller for å sikre at den berørte næringsdrivende ikke omgår håndhevingstiltak.
3. Dersom det er hensiktsmessig, skal vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, framlegge resultatet av undersøkelsen og vurderingen av den utbredte overtredelsen, eller eventuelt den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, i en felles holdning de har blitt enige om.
4. Med mindre annet er avtalt mellom vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, skal koordinatoren formidle den felles holdningen til den næringsdrivende som er ansvarlig for den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon. Den næringsdrivende som er ansvarlig for den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, skal gis mulighet til å bli hørt om de spørsmålene som inngår i den felles holdningen.
5. Dersom det er hensiktsmessig, og uten at det berører artikkel 15 eller reglene for fortrolighet og for taushetsplikt og forretningshemmeligheter som fastsatt i artikkel 33, skal vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, beslutte å offentliggjøre den felles holdningen eller deler av den på sine nettsteder, og de kan innhente synspunkter fra forbrukerorganisasjoner, bransjeorganisasjoner og andre berørte parter. Kommisjonen skal offentliggjøre den felles holdningen eller deler av den på sitt nettsted, med samtykke fra de berørte vedkommende myndighetene.

Artikkel 20. Forpliktende tilsagn i forbindelse med samordnede tiltak

1. På grunnlag av en felles holdning vedtatt i henhold til artikkel 19 nr. 3 kan vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, oppfordre den næringsdrivende som er ansvarlig for den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, til innen en fastsatt frist å foreslå forpliktende tilsagn om å stanse denne overtredelsen. Den næringsdrivende kan også på eget initiativ foreslå forpliktende tilsagn om å stanse denne

overtredelsen eller gi forpliktende tilsagn om avhjelpende tiltak til forbrukere som er berørt av denne overtredelsen.
2. Dersom det er hensiktsmessig, og uten at det berører reglene for fortrolighet og for taushetsplikt og forretningshemmeligheter som fastsatt i artikkel 33, kan vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, offentliggjøre de forpliktende tilsagnene som foreslås av den næringsdrivende som er ansvarlig for den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, på sine nettsteder eller, dersom det er hensiktsmessig, kan Kommisjonen offentliggjøre de forpliktende tilsagnene som foreslås av denne næringsdrivende, på sitt nettsted dersom de berørte vedkommende myndighetene anmoder om det. Vedkommende myndigheter og Kommisjonen kan innhente synspunkter fra forbrukerorganisasjoner, bransjeorganisasjoner og andre berørte parter.
3. Vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, skal vurdere de foreslåtte forpliktende tilsagnene og formidle resultatet av vurderingen til den næringsdrivende som er ansvarlig for den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, og eventuelt, dersom forpliktende tilsagn om avhjelpende tiltak har blitt tilbudt av den næringsdrivende, skal de underrette forbrukere som hevder at de har lidd skade som følge av denne overtredelsen. Når forpliktende tilsagn står i forhold til og er tilstrekkelige for å stanse den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, skal vedkommende myndigheter godta disse forpliktende tilsagnene og fastsette en frist for oppfyllelsen av de forpliktende tilsagnene.
4. Vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, skal overvåke oppfyllelsen av de forpliktende tilsagnene. De skal særlig sikre at den næringsdrivende som er ansvarlig for den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, regelmessig rapporterer til koordinatoren om framdriften i oppfyllelsen av de forpliktende tilsagnene. Vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, kan, dersom det er hensiktsmessig, innhente synspunkter fra forbrukerorganisasjoner og sakkyndige for å kontrollere om de tiltakene som er truffet av den næringsdrivende, oppfyller de forpliktende tilsagnene.

Artikkel 21. Håndhevingstiltak i forbindelse med samordnede tiltak

1. Vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, skal innenfor sin jurisdiksjon treffe alle nødvendige håndhevingstiltak overfor den næringsdrivende som er ansvarlig for den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, for å stanse eller forby denne

overtredelsen.
Dersom det er hensiktsmessig, skal de ilegge sanksjoner, for eksempel bøter eller tvangsmulkter, for den næringsdrivende som er ansvarlig for den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon. Vedkommende myndigheter kan motta, fra den næringsdrivende og på den næringsdrivendes initiativ, ytterligere forpliktende tilsagn om avhjelpende tiltak til fordel for forbrukere som er berørt av den påståtte utbredte overtredelsen eller den påståtte utbredte overtredelsen med unionsdimensjon, eller kan eventuelt forsøke å få den næringsdrivende til å forplikte seg til å tilby egnede avhjelpende tiltak til forbrukerne som er berørt av denne overtredelsen.

Håndhevingstiltak er særlig hensiktsmessige når

a. et umiddelbart håndhevingstiltak er nødvendig for raskt og effektivt å stanse eller forby overtredelsen,
b. det er usannsynlig at overtredelsen vil opphøre som følge av de forpliktende tilsagnene som er foreslått av den næringsdrivende som er ansvarlig for overtredelsen,
c. den næringsdrivende som er ansvarlig for overtredelsen, ikke har foreslått forpliktende tilsagn før utløpet av en frist fastsatt av de berørte vedkommende myndighetene,
d. de forpliktende tilsagnene som er forslått av den næringsdrivende som er ansvarlig for overtredelsen, ikke er tilstrekkelige til å sikre at overtredelsen opphører, eller hvis det er relevant, til å gi forbrukere som har lidd skade som følge av overtredelsen, avhjelpende tiltak, eller
e. den næringsdrivende som er ansvarlig for overtredelsen, har unnlatt å oppfylle de forpliktende tilsagnene om å stanse overtredelsen, eller hvis det er relevant, å tilby avhjelpende tiltak til forbrukere som har lidd skade som følge av overtredelsen, innen fristen nevnt i artikkel 20 nr. 3.

2. Håndhevingstiltak i henhold til nr. 1 skal treffes på en effektiv, formålstjenlig og samordnet måte for å stanse eller forby den utbredte overtredelsen eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon. Vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, skal bestrebe seg på å treffe håndhevingstiltak samtidig i de medlemsstatene som berøres av overtredelsen.

Artikkel 22. Avslutning av de samordnede tiltakene

1. Det samordnede tiltaket skal avsluttes dersom vedkommende myndigheter som berøres av det samordnede tiltaket, fastslår at den utbredte overtredelsen

eller den utbredte overtredelsen med unionsdimensjon har opphørt eller har blitt forbudt i alle berørte medlemsstater, eller at en slik overtredelse ikke har funnet sted.
2. Koordinatoren skal omgående underrette Kommisjonen og eventuelt vedkommende myndigheter og de sentrale kontaktorganene i de medlemsstatene som berøres av det samordnede tiltaket, om avslutningen av det samordnede tiltaket.

Artikkel 23. Koordinatorens rolle

1. Koordinatoren som er utpekt i samsvar med artikkel 17 eller 29, skal særlig

a. sikre at alle berørte vedkommende myndigheter og Kommisjonen behørig og i rett tid underrettes om framdriften i undersøkelsen eller håndhevingstiltaket, alt etter hva som er relevant, og at de underrettes om eventuelle forventede neste trinn og de tiltakene som skal vedtas,
b. samordne og overvåke de undersøkelsestiltakene som er truffet av de berørte vedkommende myndighetene i samsvar med denne forordning,
c. samordne utarbeidingen og utvekslingen av alle nødvendige dokumenter mellom de berørte vedkommende myndighetene og Kommisjonen,
d. holde kontakt med den næringsdrivende og andre parter som berøres av undersøkelsen eller håndhevingstiltakene, alt etter hva som er relevant, med mindre annet er avtalt mellom de berørte vedkommende myndighetene og koordinatoren,
e. dersom det er relevant, samordne de berørte vedkommende myndighetenes vurdering, samråd og overvåking samt andre tiltak som er nødvendige for å behandle og oppfylle forpliktende tilsagn som er foreslått av de berørte næringsdrivende,
f. dersom det er relevant, samordne håndhevingstiltak som er vedtatt av de berørte vedkommende myndighetene,
g. samordne anmodninger om gjensidig bistand som er framlagt av de berørte vedkommende myndighetene i henhold til kapittel III.

2. Koordinatoren skal ikke holdes ansvarlig for de berørte vedkommende myndighetenes tiltak eller unnlatelser når de anvender den myndighet som er omhandlet i artikkel 9.
3. Dersom de samordnede tiltakene gjelder utbredte overtredelser eller utbredte overtredelser med unionsdimensjon av de unionsrettsaktene som er

nevnt i artikkel 2 nr. 10, skal koordinatoren oppfordre Den europeiske banktilsynsmyndighet til å opptre som observatør.

Artikkel 24. Språkordning

1. De berørte vedkommende myndighetene skal bli enige om hvilke språk som skal brukes i meldinger og i all annen kommunikasjon som omfattes av dette kapittelet og er knyttet til de samordnede tiltakene og kontrollaksjonene.
2. Dersom enighet ikke kan oppnås mellom de berørte vedkommende myndighetene, skal meldinger og annen kommunikasjon sendes på det offisielle språket eller et av de offisielle språkene i den medlemsstaten som sender meldingen eller annen kommunikasjon. I så fall skal hver berørt vedkommende myndighet ved behov ha ansvar for å oversette meldingene, kommunikasjonen og andre dokumenter som den mottar fra andre vedkommende myndigheter.

Artikkel 25. Språkordning for kommunikasjon med næringsdrivende

I forbindelse med framgangsmåtene fastsatt i dette kapittelet, skal den næringsdrivende ha rett til å kommunisere på det offisielle språket eller et av de offisielle språkene som benyttes for offentlige formål i den medlemsstaten der den næringsdrivende er etablert eller bosatt.

Kapittel V
Unionsomfattende virksomhet

Artikkel 26. Varsler

1. En vedkommende myndighet skal omgående underrette Kommisjonen, andre vedkommende myndigheter og sentrale kontaktorganer om enhver rimelig mistanke om at det på dens territorium finner sted en overtredelse som omfattes av denne forordning og kan påvirke forbrukernes interesser i andre medlemsstater.
2. Kommisjonen skal omgående underrette berørte vedkommende myndigheter og sentrale kontaktorganer om enhver rimelig mistanke om at en overtredelse som omfattes av denne forordning, har funnet sted.
3. Når de underretter, det vil si utsteder et varsel, i henhold til nr. 1 og 2, skal vedkommende myndighet eller Kommisjonen gi opplysninger om den mistenkte

overtredelsen som omfattes av denne forordning, og særlig, dersom de er tilgjengelige, følgende:

a. En beskrivelse av handlingen eller unnlatelsen som utgjør overtredelsen.
b. Opplysninger om produktet eller tjenesten som berøres av overtredelsen.
c. Navnene på de berørte medlemsstatene som er eller kan bli berørt av overtredelsen.
d. Identiteten til den eller de næringsdrivende som er ansvarlig for eller mistenkes å være ansvarlig for overtredelsen.
e. Det rettslige grunnlaget for mulige tiltak, med henvisning til nasjonal rett og de tilsvarende bestemmelsene i unionsrettsaktene som er oppført i vedlegget.
f. En beskrivelse av eventuell rettergang, håndhevingstiltak eller andre tiltak som er truffet i forbindelse med overtredelsen, og tilhørende datoer, varighet og status.
g. Identiteten til vedkommende myndigheter som innleder rettergang og treffer andre tiltak.

4. Når den utsteder et varsel, kan vedkommende myndighet be vedkommende myndigheter og de relevante sentrale kontaktorganene i andre medlemsstater og Kommisjonen, eller Kommisjonen kan be vedkommende myndigheter og de relevante sentrale kontaktorganene i andre medlemsstater om, på grunnlag av opplysninger som er tilgjengelige for henholdsvis de berørte vedkommende myndighetene eller Kommisjonen, eller som disse lett kan få tilgang til, å kontrollere hvorvidt lignende mistenkte overtredelser finner sted på disse andre medlemsstatenes territorium, eller hvorvidt eventuelle håndhevingstiltak allerede er truffet i forbindelse med slike overtredelser i disse medlemsstatene. Disse vedkommende myndighetene i andre medlemsstater og Kommisjonen skal omgående besvare anmodningen.

Artikkel 27. Eksterne varsler

1. Hver medlemsstat skal, med mindre det ville være uberettiget, gi utpekte organer, europeiske forbrukersentre, forbrukerorganisasjoner og -sammenslutninger og eventuelt bransjeorganisasjoner, som har den nødvendige sakkunnskap, myndighet til å utstede et varsel til vedkommende myndigheter i de berørte medlemsstatene og Kommisjonen om mistanke om overtredelser som omfattes av denne forordning, og til å gi opplysninger de har tilgang til og som er fastsatt i artikkel 26 nr. 3 (heretter kalt «eksternt varsel»).

Hver medlemsstat skal omgående underrette Kommisjonen om listen over disse enhetene og om eventuelle endringer i den.
2. Kommisjonen skal etter samråd med medlemsstatene gi sammenslutninger som representerer forbrukernes og eventuelt næringsdrivendes interesser på unionsplan, myndighet til å utstede et eksternt varsel.
3. Vedkommende myndigheter skal ikke være forpliktet til å innlede en prosedyre eller treffe andre tiltak som svar på et eksternt varsel. Enheter som utsteder eksterne varsler, skal sikre at de framlagte opplysningene er korrekte, ajourførte og nøyaktige, og skal omgående rette de framlagte opplysningene eller trekke dem tilbake, alt etter hva som er relevant.

Artikkel 28. Utveksling av andre opplysninger som er relevante for å påvise overtredelser

I det omfang som er nødvendig for å nå målet for denne forordning, skal vedkommende myndigheter, gjennom den elektroniske databasen nevnt i artikkel 35, omgående underrette Kommisjonen og vedkommende myndigheter i de berørte medlemsstatene om ethvert tiltak de har truffet for å håndtere en overtredelse som omfattes av denne forordning, i deres jurisdiksjon, dersom de har mistanke om at den aktuelle overtredelsen kan påvirke forbrukernes interesser i andre medlemsstater.

Artikkel 29. Kontrollaksjoner

1. Vedkommende myndigheter kan beslutte å gjennomføre kontrollaksjoner for å kontrollere overholdelsen av, eller påvise overtredelser av, unionsrett som beskytter forbrukernes interesser. Med mindre annet er avtalt mellom berørte vedkommende myndigheter, skal kontrollaksjoner samordnes av Kommisjonen.
2. Når de gjennomfører kontrollaksjoner, kan vedkommende myndigheter utøve den undersøkelsesmyndighet som er omhandlet i artikkel 9 nr. 3, og eventuell annen myndighet de er gitt i henhold til nasjonal rett.
3. Vedkommende myndigheter kan oppfordre utpekte organer, Kommisjonens tjenestemenn og andre ledsagende personer som er godkjent av Kommisjonen, til å delta i kontrollaksjoner.

Artikkel 30. Samordning av annen virksomhet som bidrar til undersøkelse og håndheving

1. I det omfang som er nødvendig for å nå målet for denne forordning, skal medlemsstatene underrette hverandre og Kommisjonen om sin virksomhet på følgende områder:

a. Opplæring av tjenestemenn som er involvert i anvendelsen av denne forordning.
b. Innsamling, klassifisering og utveksling av opplysninger om forbrukerklager.
c. Opprettelse av sektorvise nettverk for tjenestemenn.
d. Utvikling av informasjons- og kommunikasjonsverktøy.
e. Dersom det er relevant, utvikling av standarder, metoder og retningslinjer for anvendelsen av denne forordning.

2. I det omfang som er nødvendig for å nå målet for denne forordning, kan medlemsstatene samordne og i fellesskap organisere virksomhet på områdene nevnt i nr. 1.

Artikkel 31. Utveksling av tjenestemenn mellom vedkommende myndigheter

1. Vedkommende myndigheter kan delta i utvekslingsordninger for tjenestemenn fra andre medlemsstater for å styrke samarbeidet. Vedkommende myndigheter skal treffe de tiltakene som er nødvendige for at tjenestemenn fra andre medlemsstater skal kunne spille en effektiv rolle i vedkommende myndighets virksomhet. For dette formål skal slike tjenestemenn ha tillatelse til å utføre de oppgavene som vedkommende vertsmyndighet tildeler dem i samsvar med lovgivningen i sin medlemsstat.
2. Under utvekslingen skal tjenestemannens sivilrettslige og strafferettslige ansvar behandles på samme måte som for vedkommende vertsmyndighets tjenestemenn. Tjenestemenn fra andre medlemsstater skal følge faglige standarder og hensiktsmessige interne atferdsregler hos vedkommende vertsmyndighet. Disse atferdsreglene skal særlig sikre vern av enkeltpersoner ved behandling av personopplysninger, at saksbehandlingen er rimelig og rettferdig, og at reglene fastsatt i artikkel 33 om fortrolighet og taushetsplikt og forretningshemmeligheter blir overholdt.

Artikkel 32. Internasjonalt samarbeid

1. I det omfang som er nødvendig for å nå målet for denne forordning, skal Unionen samarbeide med tredjestater og med vedkommende internasjonale organisasjoner på de områdene som omfattes av denne forordning, for å beskytte forbrukernes interesser. Unionen og de berørte tredjestatene kan inngå avtaler som fastsetter nærmere bestemmelser om samarbeidet, herunder opprettelsen av ordninger for gjensidig bistand, utveksling av fortrolige opplysninger og programmer for utveksling av personale.
2. Avtaler som inngås mellom Unionen og tredjestater om samarbeid og gjensidig bistand for å beskytte og fremme forbrukernes interesser, skal være forenlige med de relevante personvernreglene som gjelder for overføring av personopplysninger til tredjestater.
3. Når en vedkommende myndighet fra en myndighet i en tredjestat mottar opplysninger som kan være relevante for vedkommende myndigheter i andre medlemsstater, skal den oversende opplysningene til disse vedkommende myndighetene, i den grad dette er tillatt i henhold til gjeldende bilaterale bistandsavtaler med denne tredjestaten og er i samsvar med unionsrett om beskyttelse av enkeltpersoner i forbindelse med behandling av personopplysninger.
4. Opplysninger som oversendes i henhold til denne forordning, kan av vedkommende myndighet også oversendes til en myndighet i en tredjestat i henhold til en bilateral bistandsavtale med denne tredjestaten, forutsatt at det er innhentet samtykke fra den vedkommende myndigheten som opprinnelig oversendte opplysningene, og forutsatt at dette er i samsvar med unionsretten om beskyttelse av enkeltpersoner i forbindelse med behandling av personopplysninger.

Kapittel VI
Felles ordninger

Artikkel 33. Bruk og offentliggjøring av opplysninger samt taushetsplikt og forretningshemmeligheter

1. Opplysninger som er innsamlet av eller oversendt til vedkommende myndigheter og Kommisjonen i forbindelse med anvendelsen av denne forordning, skal brukes bare for å sikre overholdelse av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser.
2. Opplysningene nevnt i nr. 1 skal behandles som fortrolige og skal brukes og

offentliggjøres bare dersom det tas behørig hensyn til en fysisk eller juridisk persons forretningsinteresser, herunder forretningshemmeligheter og immaterialrett.
3. Vedkommende myndigheter kan likevel, etter samråd med vedkommende myndighet som har gitt opplysningene, offentliggjøre de opplysningene som er nødvendige

a. som bevis for overtredelser som omfattes av denne forordning, eller
b. for å stanse eller forby overtredelser som omfattes av denne forordning.

Artikkel 34. Bruk av bevismateriale og undersøkelsesresultater

Vedkommende myndigheter kan bruke alle oversendte opplysninger, dokumenter, undersøkelsesresultater, erklæringer, bekreftede kopier eller etterforskningsresultater som bevismateriale, på lik linje med tilsvarende dokumenter innhentet i deres egen medlemsstat, uansett lagringsmedium.

Artikkel 35. Elektronisk database

1. Kommisjonen skal opprette og vedlikeholde en elektronisk database for all kommunikasjon mellom vedkommende myndigheter, sentrale kontaktorganer og Kommisjonen i henhold til denne forordning. Alle opplysninger som sendes ved hjelp av den elektroniske databasen, skal lagres og behandles i den elektroniske databasen. Databasen skal være direkte tilgjengelig for vedkommende myndigheter, sentrale kontaktorganer og Kommisjonen.
2. Opplysninger fra enheter som utsteder et eksternt varsel i henhold til artikkel 27 nr. 1 eller 2, skal lagres og behandles i den elektroniske databasen. Disse enhetene skal imidlertid ikke ha tilgang til denne databasen.
3. Dersom en vedkommende myndighet, et utpekt organ eller en enhet som utsteder et eksternt varsel i henhold til artikkel 27 nr. 1 eller 2, fastslår at et varsel om en overtredelse som den eller det har utstedt i henhold til artikkel 26 eller 27, senere har vist seg å være ubegrunnet, skal myndigheten, organet eller enheten trekke tilbake dette varselet. Kommisjonen skal omgående fjerne de relevante opplysningene fra databasen, og skal underrette partene om grunnene til at de ble fjernet.
Opplysningene om en overtredelse skal ikke lagres i den elektroniske databasen lenger enn det som er nødvendig for de formålene de ble samlet inn og behandlet for, og skal ikke lagres lenger enn fem år etter den dagen da

a. en anmodet myndighet underretter Kommisjonen, i henhold til artikkel 12 nr. 2, om at en overtredelse innenfor Unionen har opphørt,
b. koordinatoren underretter om at det samordnede tiltaket er avsluttet i henhold til artikkel 22 nr. 1, eller
c. opplysningene er registrert i databasen i alle andre tilfeller.

4. Kommisjonen skal vedta gjennomføringsrettsakter som fastsetter praktiske og operative bestemmelser om hvordan den elektroniske databasen skal fungere. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med undersøkelsesprosedyren nevnt i artikkel 38 nr. 2.

Artikkel 36. Avkall på tilbakebetaling av utgifter

1. Medlemsstatene skal gi avkall på alle krav om tilbakebetaling av utgifter som påløper i forbindelse med anvendelsen av denne forordning.
2. Uten hensyn til nr. 1 skal den anmodende myndighetens medlemsstat, når det gjelder anmodninger om håndhevingstiltak i henhold til artikkel 12, fortsatt være ansvarlig overfor den anmodede myndighetens medlemsstat for alle kostnader og tap som oppstår som en følge av tiltak som en domstol har avvist og funnet ubegrunnede hva angår kjensgjerningene i den aktuelle overtredelsen.

Artikkel 37. Prioriteringer for håndhevingen

1. Innen 17. januar 2020 og deretter hvert annet år skal medlemsstatene utveksle opplysninger, med hverandre og med Kommisjonen, om sine prioriteringer for håndhevingen i forbindelse med anvendelsen av denne forordning.
Disse opplysningene skal omfatte følgende:

a. Opplysninger om markedstendenser som kan påvirke forbrukernes interesser i den berørte medlemsstaten og i andre medlemsstater.
b. En oversikt over tiltak som er gjennomført i henhold til denne forordning i løpet av de siste to årene, og særlig undersøkelses- og håndhevingstiltak i forbindelse med de utbredte overtredelsene.
c. Statistikk som er utvekslet gjennom varsler som nevnt i artikkel 26.
d. De foreløpig prioriterte områdene for de neste to årene, for håndheving av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser i den berørte medlemsstaten.
e. De foreslåtte prioriterte områdene for de neste to årene, for

håndheving av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser på unionsplan.

2. Uten at det berører artikkel 33, skal Kommisjonen hvert annet år utarbeide en oversikt over opplysningene nevnt i nr. 1 bokstav a), b) og c), og gjøre den offentlig tilgjengelig. Kommisjonen skal underrette Europaparlamentet om dette.
3. I tilfeller der omstendighetene eller markedsvilkårene blir vesentlig endret i løpet av de to årene etter siste framlegging av opplysninger om deres prioriteringer for håndhevingen, skal medlemsstatene oppdatere sine prioriteringer for håndhevingen og underrette de andre medlemsstatene og Kommisjonen om dette.
4. Kommisjonen skal sammenfatte prioriteringene for håndhevingen som er framlagt av medlemsstatene i henhold til nr. 1 i denne artikkel, og skal årlig rapportere til komiteen nevnt i artikkel 38 nr. 1 for å gjøre det lettere å prioritere tiltak i henhold til denne forordning. Kommisjonen skal utveksle opplysninger om beste praksis og referansemåling med medlemsstatene, særlig med sikte på å utvikle kapasitetsbyggende virksomhet.

Kapittel VII
Sluttbestemmelser

Artikkel 38. Komité

1. Kommisjonen skal bistås av en komité. Nevnte komité skal være en komité i henhold til forordning (EU) nr. 182/2011.
2. Når det vises til dette nummer, får artikkel 5 i forordning (EU) nr. 182/2011 anvendelse.

Artikkel 39. Meldinger

Medlemsstatene skal umiddelbart oversende Kommisjonen teksten til alle internrettslige bestemmelser om spørsmål som omfattes av denne forordning, som de vedtar, samt teksten til avtaler de inngår om spørsmål som omfattes av denne forordning, unntatt avtaler om enkeltsaker.

Artikkel 40. Rapportering

1. Kommisjonen skal innen 17. januar 2023 framlegge for Europaparlamentet og Rådet en rapport om anvendelsen av denne forordning.
2. Rapporten skal inneholde en vurdering av anvendelsen av denne forordning, herunder en vurdering av hvor effektiv håndhevingen av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser i henhold til denne forordning, er, særlig med hensyn til vedkommende myndigheters myndighet som omhandlet i artikkel 9, sammen med særlig en undersøkelse av hvordan de næringsdrivendes overholdelse av unionsrett som beskytter forbrukernes interesser, har utviklet seg på viktige forbrukermarkeder som berøres av handel over landegrensene. Rapporten skal om nødvendig følges av et forslag til regelverk.

Artikkel 41. Oppheving

Forordning (EF) nr. 2006/2004 oppheves med virkning fra 17. januar 2020.

Artikkel 42. Ikrafttredelse og anvendelse

Denne forordning trer i kraft den 20. dagen etter at den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende*.

Den får anvendelse fra 17. januar 2020.

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Utferdiget i Strasbourg 12. desember 2017.

For Europaparlamentet	*For Rådet*
A. TAJANI	M. MAASIKAS
President	*Formann*

Vedlegg
Direktiver og forordninger nevnt i artikkel 3 nr. 1

1. Rådsdirektiv 93/13/EØF av 5. april 1993 om urimelige vilkår i forbrukeravtaler (EFT L 95 av 21.4.1993, s. 29).
2. Europaparlaments- og rådsdirektiv 98/6/EF av 16. februar 1998 om forbrukarvern ved opplysning av prisar på forbruksvarer (EFT L 80 av 18.3.1998, s. 27).

3. Europaparlaments- og rådsdirektiv 1999/44/EF av 25. mai 1999 om visse sider ved forbrukerkjøp og tilknyttede garantier (EFT L 171 av 7.7.1999, s. 12).
4. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/31/EF av 8. juni 2000 om visse rettslige aspekter ved informasjonssamfunnstjenester, særlig elektronisk handel, i det indre marked (direktivet om elektronisk handel) (EFT L 178 av 17.7.2000, s. 1).
5. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/83/EF av 6. november 2001 om innføring av et fellesskapsregelverk for legemidler for mennesker (EFT L 311 av 28.11.2001, s. 67): artikkel 86-100.
6. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/58/EF av 12. juli 2002 om behandling av personopplysninger og personvern i sektoren for elektronisk kommunikasjon (direktivet om personvern og elektronisk kommunikasjon) (EFT L 201 av 31.7.2002, s. 37): artikkel 13.
7. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/65/EF av 23. september 2002 om fjernsal av finansielle tenester til forbrukarar, og om endring av rådsdirektiv 90/619/EØF og av direktiv 97/7/EF og 98/27/EF (EFT L 271 av 9.10.2002, s. 16).
8. Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 261/2004 av 11. februar 2004 om fastsettelse av felles regler for erstatning og assistanse til passasjerer ved nektet ombordstigning og ved innstilte eller vesentlig forsinkede flyginger samt om oppheving av forordning (EØF) nr. 295/91 (EUT L 46 av 17.2.2004, s. 1).
9. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2005/29/EF av 11. mai 2005 om foretaks urimelige handelspraksis overfor forbrukere på det indre marked og om endring av rådsdirektiv 84/450/EØF, europaparlaments- og rådsdirektiv 97/7/EF, 98/27/EF og 2002/65/EF og europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 2006/2004 (direktivet om urimelig handelspraksis) (EUT L 149 av 11.6.2005, s. 22).
10. Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1107/2006 av 5. juli 2006 om rettigheter for funksjonshemmede passasjerer og passasjerer med redusert mobilitet på flyreiser (EUT L 204 av 26.7.2006, s. 1).
11. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2006/114/EF av 12. desember 2006 om villedende og sammenlignende reklame (EUT L 376 av 27.12.2006, s. 21): artikkel 1, artikkel 2 bokstav c) og artikkel 4-8.
12. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2006/123/EF av 12. desember 2006 om tjenester i det indre marked (EUT L 376 av 27.12.2006, s. 36): artikkel 20.
13. Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1371/2007 av 23.

oktober 2007 om jernbanepassasjerers rettigheter og forpliktelser (EUT L 315 av 3.12.2007, s.14).

14. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/48/EF av 23. april 2008 om forbrukerkredittavtaler og om oppheving av rådsdirektiv 87/102/EØF (EUT L 133 av 22.5.2008, s. 66).
15. Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1008/2008 av 24. september 2008 om felles regler for drift av lufttrafikk i Fellesskapet (EUT L 293 av 31.10.2008, s. 3): artikkel 22, 23 og 24.
16. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/122/EF av 14. januar 2009 om forbrukervern med hensyn til visse aspekter ved avtaler om deltidsbruksrett, langtidsferieprodukter, videresalg og bytte (EUT L 33 av 3.2.2009, s. 10).
17. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2010/13/EU av 10. mars 2010 om samordning av visse bestemmelser om tilbud av audiovisuelle medietjenester, fastsatt ved lov eller forskrift i medlemsstatene (direktivet om audiovisuelle medietjenester) (EUT L 95 av 15.4.2010, s. 1): artikkel 9, 10 og 11 og artikkel 19-26.
18. Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1177/2010 av 24. november 2010 om rettar ved passasjerfart med båt på sjøen og på innanlandske vassvegar og om endring av forordning (EF) nr. 2006/2004 (EUT L 334 av 17.12.2010, s. 1).
19. Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 181/2011 av 16. februar 2011 om busspassasjerers rettigheter og om endring av forordning (EF) nr. 2006/2004 (EUT L 55 av 28.2.2011, s. 1).
20. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2011/83/EU av 25. oktober 2011 om forbrukerrettigheter, om endring av rådsdirektiv 93/13/EØF og europaparlaments- og rådsdirektiv 1999/44/EF og om oppheving av rådsdirektiv 85/577/EØF og europaparlaments- og rådsdirektiv 97/7/EF (EUT L 304 av 22.11.2011, s. 64).
21. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2013/11/EU av 21. mai 2013 om alternativ tvisteløsning i forbrukersaker og om endring av forordning (EF) nr. 2006/2004 og direktiv 2009/22/EF (ATF-direktivet) (EUT L 165 av 18.6.2013, s. 63): artikkel 13.
22. Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 524/2013 av 21. mai 2013 om nettbasert tvisteløsning i forbrukersaker og om endring av forordning (EF) nr. 2006/2004 og direktiv 2009/22/EF (NTF-forordningen) (EUT L 165 av 18.6.2013, s. 1): artikkel 14.
23. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/17/EU av 4. februar 2014 om kredittavtaler for forbrukere i forbindelse med fast eiendom til boligformål og om endring av direktiv 2008/48/EF og 2013/36/EU og forordning (EU) nr. 1093/2010 (EUT L 60 av 28.2.2014, s. 34): artikkel

10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, kapittel 10 og vedlegg I og II.

24. Europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/92/EU av 23. juli 2014 om sammenlignbarhet av kostnader forbundet med betalingskontoer, bytte av betalingskontoer og adgang til å opprette og bruke betalingskontoer med grunnleggende funksjoner (EUT L 257 av 28.8.2014, s. 214): artikkel 3-18 og artikkel 20 nr. 2.
25. Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2015/2302 av 25. november 2015 om pakkereiser og sammensatte reisearrangementer, om endring av forordning (EF) nr. 2006/2004 og europaparlaments- og rådsdirektiv 2011/83/EU samt om oppheving av rådsdirektiv 90/314/EØF (EUT L 326 av 11.12.2015, s. 1).
26. Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/1128 av 14. juni 2017 om portabilitet over landegrensene av nettinnholdstjenester i det indre marked (EUT L 168 av 30.6.2017, s. 1).

Lov om Statens finansfond

§ 1. Formål

Statens finansfond (Finansfondet) har til formål å bidra midlertidig med kjernekapital til norske banker for å styrke bankene og sette bankene bedre i stand til å opprettholde normal utlånsvirksomhet.

§ 2. Finansfondets kapital og statens ansvar

Finansfondets kapital bevilges av Stortinget. Fondet tilhører staten. Departementet fastsetter den årlige avkastningen av kapitalen som betales til staten.

Statens ansvar for Finansfondet er begrenset til den kapital fondet har til enhver tid.

§ 3. Organisasjon og ledelse

Finansfondet er et eget rettssubjekt. Finansfondet skal registreres i Foretaksregisteret.

Finansfondet ledes av et styre med tre medlemmer. Kongen oppnevner medlemmene og utpeker styrets leder og nestleder for en periode av tre år. Kongen oppnevner også to varamedlemmer.

Styremedlemmer og varamedlemmer skal ha godtgjøring som fastsettes av departementet.

Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten og påse at kontrollen med formuesforvaltning, regnskap og øvrig virksomhet er betryggende.

Aksjeloven § 6-17 gjelder tilsvarende for styret i Finansfondet.

Departementet fastsetter vedtekter for Finansfondet.

§ 4. Forvaltning av Finansfondets midler, departementets instruksjonsmyndighet mv.

Styret forestår forvaltningen av Finansfondets midler. Styret representerer Finansfondet utad og tegner dets firma. Styret kan gi fullmakt til å tegne fondets firma. Slik fullmakt kan også fastsettes i vedtektene.

Før styret treffer vedtak av særlig viktighet, skal saken skriftlig forelegges departementet.

Departementet kan i særlige tilfelle instruere styret skriftlig i enkeltsaker. Styret skal ha adgang til å uttale seg før departementet treffer slikt vedtak.

§ 5. Finansfondets plasseringer

Finansfondets midler kan plasseres på følgende måte:

a. Erverv av kjernekapitalinstrumenter utstedt av norske banker, og rettigheter til slike. Departementet kan i forskrift fastsette at Finansfondet kan erverve kjernekapitalinstrumenter utstedt av morselskap i finanskonsern.
b. Kontolån til staten.
c. Betaling av avkastning til staten.

Finansfondet kan ikke ta opp lån eller stille garanti for andres forpliktelser.

Finansfondet kan påta seg slike forpliktelser som er nødvendig i forbindelse med ledelse og administrasjon av fondets virksomhet.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hvilke kjernekapitalinstrumenter fondet kan investere i og om utforming av vilkår for statens kapitalinnskudd.

§ 6. Årsregnskap, årsberetning og meddelelse til Stortinget

Finansfondet skal hvert år utarbeide årsregnskap og årsberetning som skal sendes departementet innen utgangen av mars måned.

Bestemmelsene i regnskapsloven og bokføringsloven skal følges. Departementet kan i forskrift utfylle eller fravike bestemmelsene om regnskapsloven og bokføringsloven for Statens finansfond.

Meddelelse fra departementet til Stortinget om virksomheten i Finansfondet skal finne sted minst én gang hver stortingsperiode, og oftere dersom særlige grunner tilsier det.

§ 7. Revisjon

Finansfondet skal ha en revisor som utpekes av departementet. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om revisjon.

Revisors godtgjøring fastsettes av departementet.

§ 8. Forholdet til annen lovgivning

Forvaltningsloven gjelder ikke for Finansfondet. Forvaltningslovens regler om inhabilitet og taushetsplikt gjelder likevel for enhver som utfører tjenester eller arbeid for fondet. Taushetsplikt gjelder ikke overfor departementet, Finanstilsynet og Norges Bank. Departementet kan gi nærmere regler om avgrensning av taushetsplikten.

Statens finansfond regnes som offentlig organ etter lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv § 2 bokstav g.

Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 48 (ikr. 21 des 2009 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1603). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 9. Avvikling og omdanning

Kongen kan beslutte at Finansfondet skal avvikles eller omdannes. Kongen kan i slike tilfeller beslutte at hele eller deler av Finansfondets kapital skal tilbakeføres til statskassen.

§ 10. Utfyllende regler

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler for Finansfondet og dets virksomhet, og utfyllende bestemmelser til gjennomføring av loven.

§ 11. Andre lovendringer

– – –

§ 12. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Det er adgang til å sette i kraft forskjellige deler av loven til forskjellig tid.

Kongen kan gi overgangsregler.

1 Fra 6 mars 2009 iflg. res. 6 mars 2009 nr. 266.

Lov om gjennomføring av Konvensjonen om klaseammunisjon

§ 1.

Det er forbudt å bruke, utvikle, produsere, erverve, lagre eller overføre klaseammunisjon i strid med Konvensjon av 30. mai 2008 om klaseammunisjon.

Kongen kan gi nærmere regler for å oppfylle Norges forpliktelser etter konvensjonen.

§ 2.

Denne loven gjelder også for Svalbard, Jan Mayen og de norske bilandene.

§ 3.

Den som bryter denne loven eller forskrifter gitt med hjemmel i loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år. Uaktsomme handlinger straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 4.

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 aug 2010 iflg. res. 26 mars 2010 nr. 446.

§ 5.

Fra den tid denne lov trer i kraft, gjøres følgende endringer i Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10: – – –

Lov om Husbanken

§ 1. Oppgåver

Husbanken skal fremja bustadføremål i samsvar med overordna retningsliner.

Husbanken skal forvalta bustøtte og låne- og tilskotsordningar og medverka til å utvikla og formidla kunnskap om mål, metodar og resultat innanfor sitt saksområde.

Departementet kan gje Husbanken andre oppgåver, medrekna å forvalta ordningar på andre område.

Departementet kan gje forskrifter om verksemda og verkemidla til Husbanken.
Endra med lov 24 aug 2012 nr. 64 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 24 aug 2012 nr. 826).

§ 2. Verkeområde

Lova gjeld på Svalbard. Departementet kan fastsetja særlege reglar ut ifrå tilhøva på staden.

§ 3. Tilknyting til staten

Husbanken er eit statleg forvaltningsorgan underlagt departementet.

§ 4. Leiing og organisering

Husbanken vert leidd av ein administrerande direktør som vert tilsett av Kongen i statsråd.

Husbanken skal ha eit hovudkontor.

Departementet kan fastsetja at Husbanken skal ha regionkontor og kor dei skal liggja.

Endra med lover 2 des 2016 nr. 86, 21 juni 2017 nr. 96 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 831).

§ 5. Partsevne

Husbanken opptrer som part på vegner av staten i søksmål som er knytte til verksemda.

Departementet kan i enkelte saker overta utøving av partsstillinga.

§ 6. Klage

Departementet kan fastsetja forskrift om særskild klageinstans for enkeltvedtaka til Husbanken.

§ 7. Finansiering

Verksemda og verkemidla til Husbanken vert finansierte ved løyvingar over statsbudsjettet og ved lån frå staten.

§ 8. Utlån

Lån i Husbanken vert forrenta etter føresegner som Stortinget fastset.

Departementet gjev forskrifter om tilbakebetaling av lån, rentesatsar, gebyr, o.l. Departementet kan òg fastsetja føresegner om gebyr i tilknyting til etablering og forvaltning av lån.

Husbanken kan gje utsetjing av betaling av renter og avdrag. Husbanken kan delta i gjeldsforhandlingar.

§ 9. Ettergjeving av krav

Husbanken kan ettergje krav om å betala tilbake lån eller tilskot dersom det ikkje lèt seg gjera å driva inn kravet.
Endra med lov 24 aug 2012 nr. 64 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 24 aug 2012 nr. 826).
Vert endra med lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 10. Innhenting og handsaming av personopplysningar i samband med tilskot og lån

Når det er naudsynt for sakshandsaminga, kan Husbanken og kommunane utan hinder av teieplikt henta inn og handsama

a. opplysningar om namn, adresse, telefonnummer, e-postadresse, kundenummer og reservasjonsstatus for digital post, kontonummer, målform og fødselsnummer
b. opplysningar om eventuell verje og den rettslege handleevna til søkjaren i økonomiske tilhøve
c. opplysningar om inntekt, formue, skatt og gjeld, medrekna opplysningar om inntekt frå Arbeids- og velferdsetaten
d. andre opplysningar om økonomiske tilhøve
e. opplysningar om offentlege ytingar
f. opplysningar om arbeidstilhøve
g. opplysningar om opphaldsløyve og opphaldsrett, og bakgrunnen for gjevne løyve og rettar
h. opplysningar om bustad, butilhøve og sosiale tilhøve
i. opplysningar om utdanninga til søkjaren.

Opplysningane som er nemnde i fyrste leddet, kan òg verta henta inn og handsama dersom dei er naudsynte for å forvalta løyvde tilskot og lån.

Opplysningane kan verta henta inn frå søkjaren sjølv, folkeregisteret, kontakt- og reservasjonsregisteret, arbeidsgjevar- og arbeidstakarregisteret, skattestyresmaktene, Kartverket, arbeidsgjevarar, utdanningsinstitusjonar, forsikringsselskap, eigedomsmeklarar, finansinstitusjonar, selskap som tilbyr kredittvurderingar, båtregister, Arbeids- og velferdsetaten og anna offentleg styresmakt. Søkjaren skal likevel ha rett til å velja å skaffa opplysningar frå arbeidsgjevar og bank sjølv. Opplysningar om sosiale tilhøve kan berre hentast inn frå søkjaren sjølv.

Når det er naudsynt for sakshandsaminga, kan søkjaren eller andre som

opplysingane gjeld, verta bedne om å samtykkja til at det vert henta inn helseopplysningar frå helsepersonell.

Husbanken eller kommunen skal opplysa den som blir pålagd å gje frå seg opplysningar, om føremålet med å henta inn opplysningane, om heimelen for å henta inn opplysningane og om retten til å klaga, jf. forvaltningsloven § 14. Husbanken eller kommunen skal på søknadstidspunktet opplysa søkjaren og eventuelle husstandsmedlemmer om kva kjelder opplysningane vert henta frå, kva dei skal verta brukte til, og om retten til å gjennomføra etterfølgjande kontrollar.

Opplysningane som er nemnde i fyrste leddet, skal verta gjevne utan godtgjersle.

Tilgangen til å henta inn og handsama opplysningar etter denne føresegna gjeld også naudsynte opplysningar om ektefellen eller sambuaren til søkjaren, og heimebuande born eller andre husstandsmedlemmer.

Departementet kan fastsetja nærare føresegner om den tilgangen Husbanken og kommunane har til å henta inn og handsama personopplysningar.
Føyd til med lov 21 juni 2017 nr. 96 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 831).

§ 11. Kontroll av personopplysningar ved mistanke om utbetalingar på urettkome grunnlag

Husbanken og kommunane kan påleggja søkjaren å gje opplysningar når det er rimeleg grunn til å undersøkja om det har skjedd utbetalingar på urettkome grunnlag.

Husbanken og kommunen kan henta inn oppdaterte opplysningar og kontrollera opplysningane som er nemnde i § 10 når det er rimeleg grunn til å undersøkja om det har skjedd utbetalingar på urettkome grunnlag. Husbanken og kommunen kan òg henta inn naudsynte opplysningar om helseforhold utan samtykke frå søkjaren. Søkjaren har likevel rett til å velja å skaffa opplysningar frå helsepersonell sjølv. Opplysningane som er nemnde i dette leddet, skal verta gjevne utan hinder av teieplikt. Husbanken fastset, etter drøftingar med dei aktuelle organisasjonane, godtgjersle for helsepersonell som vert pålagt å gje opplysningar.

Husbanken og kommunane skal opplysa søkjarar og andre personar som er nemnde i § 10, om kva opplysningar som er henta inn, frå kven og med kva føremål og utfall. Dersom det er naudsynt for å oppnå kontrollføremålet, kan slik informasjon verta utsett til etter at kontrollen er gjennomført.
Føyd til med lov 21 juni 2017 nr. 96 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 831).

§ 12. Handsaming av personopplysningar for statistikk, analyse, forsking og retting av feil

Husbanken kan handsama dei opplysningane som er nemnde i § 10, når det er naudsynt for å utarbeida statistikk og analysar, men berre dersom ein ikkje kan oppnå føremålet ved å bruka anonymiserte opplysningar. Det same gjeld for kommunane, som kan gje opplysningane til Husbanken.

Husbanken kan lagra dei opplysningane som er nemnde i § 10, for seinare bruk i forsking. Departementet kan gje nærare føresegner om utlevering av personopplysningar frå Husbanken til bruk i forsking i samsvar med forvaltningsloven § 13 d.

Husbanken kan handsama dei personopplysningane som er nemnde i § 10, når det er naudsynt for å testa, søkja etter feil og retta feil i dei digitale sakshandsamingssystema til Husbanken, men berre dersom ein ikkje kan oppnå føremålet ved å bruka anonymiserte opplysningar. Departementet kan gje nærare føresegner om handsaming av personopplysningar i samband med testing, søking etter feil og retting av feil.

Føyd til med lov 21 juni 2017 nr. 96 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 831).

§ 13. Ikraftsetjing o.a.

Lova gjeld frå den tida Kongen fastset.[1]

Frå same tid vert lov 1. mars 1946 nr. 3 om Den Norske Stats Husbank oppheva.

Forskrifter gjevne i medhald av lov 1. mars 1946 nr. 3 om Den Norske Stats Husbank gjeld òg etter at lova her tek til å gjelda.

Endra med lover 24 aug 2012 nr. 64 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 24 aug 2012 nr. 826), endra paragrafnummer frå § 13, samstundes vart tidlegare § 10, § 11 og § 12 oppheva, 21 juni 2017 nr. 96 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 831), endra paragrafnummer frå § 10.

1 Frå 1 jan 2010 iflg. res. 29 mai 2009 nr. 594.

Lov om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon)

II. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven trer i kraft 1. januar 2010.

Endringen i § 3-5 og endringen i øvre aldersgrense i § 3-15 gis virkning for personer født fra og med 1943. Endringen i nedre aldersgrense i § 3-15 skal gjelde for inntekt opptjent fra og med 2010.

Endringene i § 1-4 og i kapittel 19 gis virkning fra 1. januar 2011. Departementet fastsetter satser for minste pensjonsnivå etter § 19-8 pr. 1. januar 2011 tilsvarende satsene for minstepensjon etter § 3-4, jf. §§ 3-2 og 3-3. § 20-18 første ledd gis virkning fra 1. januar 2011. I 2010 reguleres pensjonsbeholdningen i samsvar med endringen i grunnbeløpet.

Någjeldende § 19-6 første ledd skal fortsatt gjelde for personer født i 1942 og tidligere år.

Dersom personer født i 1943 tar ut og stanser pensjon i 2010, skal det ved nytt uttak fra 2011 eller senere tas hensyn til at det er utbetalt pensjon i 2010.

For personer født i 1943 som tar ut pensjon i 2010, gir departementet regler om hvordan omregning skal skje.

For årskullene 1943–1949 skal det i 2010 fastsettes forholdstall. Forholdstallene skal fastsettes som angitt i §§ 19-6 og 19-7 slik disse vil lyde fra 1. januar 2011.

§ 20-6 gis virkning for personer som starter sin førstegangstjeneste etter 31. desember 2009.

Departementet gir forskrifter om gjennomføring av reglene her, herunder om omregning av pensjon for personer født til og med 1942 ved økt opptjening og endring i sivilstand mv. etter uttak.

Endret ved lov 4 juni 2010 nr. 17.

Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Formålet med loven er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner.

Det skal samtidig tas hensyn til bærekraftig bruk til andre formål.

§ 2. Stedlig og saklig virkeområde

Lovens geografiske virkeområde (Marka) består av følgende områder: Kjekstadmarka, Vardåsmarka, Vestmarka, Krokskogen, Bærumsmarka, Nordmarka, Lillomarka, Romeriksåsene, Gjelleråsmarka, Østmarka og Sørmarka. Virkeområdet er nærmere avgrenset som det fremgår av Klima- og miljødepartementets digitale kart «Markagrensen».

Kongen kan gi forskrift om at loven skal gjelde for nærliggende områder som har, eller gjennom tilrettelegging eller skjøtsel kan få, tilsvarende verdi for friluftslivet.

Kongen kan gi forskrift om innskrenkende justeringer av markagrensen dersom vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Arealmangel som følge av utbyggingspress i regionen, utgjør ikke en vesentlig samfunnsinteresse.

Kongen kan gi forskrift om mindre innskrenkende justeringer av grensen der den går gjennom boligeiendommer, eller den av andre grunner medfører større praktiske ulemper for forvaltningen av en eiendom, og justeringen ikke er til nevneverdig skade for friluftsliv, idrett eller naturopplevelse.

I vurderingen av om grensen skal justeres etter tredje eller fjerde ledd kan det legges vekt på om det legges nye egnede områder til Marka til erstatning for området som tas ut.

Loven omfatter bygge- og anleggstiltak som nevnt i § 5, inkludert bygge- og anleggstiltak i landbruket. Loven omfatter ikke

a. skogbehandling, hogsttiltak og drift av jordbruksarealer
b. tiltak som er nevnt i plan- og bygningsloven § 1-3 andre ledd, eller som inngår i vedtak etter plan- og bygningsloven § 6-4 tredje ledd.

Endret ved lover 10 apr 2019 nr. 12, 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 3. Myndighet etter loven

Departementet er øverste forvaltningsmyndighet etter denne lov. Departementet kan legge nærmere angitte oppgaver etter denne lov til den enkelte statsforvalter eller Miljødirektoratet.

Kongen kan i forskrift tildele kommunen eller fylkeskommunen myndighet etter nærmere angitte bestemmelser i eller i medhold av loven her. Departementet kan i forskrift tildele myndighet for område vernet etter § 11 til kommuner som samtykker til det. Departementet kan bestemme at et særskilt oppnevnt organ er forvaltningsmyndighet for et område vernet med hjemmel i § 11.

Departementet har samme myndighet til å omgjøre kommunens eller fylkeskommunens vedtak etter loven her som overordnet organ har etter forvaltningslovens bestemmelser om omgjøring.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 48 (ikr. 1 juli 2013), 21 juni 2019 nr. 52 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1548), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 3 a. Unntak fra krav i loven for Forsvaret

Dersom et tiltak krever bruk av sikkerhetsgradert informasjon etter sikkerhetsloven § 5-3, eller tiltaket berører objekt eller infrastruktur som Forsvarsdepartementet har utpekt eller vil utpeke som skjermingsverdig i medhold av sikkerhetsloven § 7-1, er tiltaket unntatt fra forbudet mot bygge- og anleggstiltak i § 5 og krav om tillatelse for bygge- og anleggstiltak etter § 14 eller dispensasjon etter § 15. Forsvaret skal i slike tilfeller vektlegge ivaretakelsen av markalovens formål.
Tilføyd ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 3 b. Unntak fra krav i loven for visse skjermingsverdige objekter og infrastruktur

Dersom tvingende sikkerhetshensyn gjør det nødvendig, kan hvert departement innen sitt myndighetsområde beslutte at et tiltak som krever bruk av sikkerhetsgradert informasjon etter sikkerhetsloven § 5-3, eller skal utføres i tilknytning til objekt eller infrastruktur som er eller vil bli utpekt som

skjermingsverdig etter sikkerhetsloven § 7-1, helt eller delvis skal være unntatt fra forbudet mot bygge- og anleggstiltak i § 5 og krav om tillatelse for bygge- og anleggstiltak etter § 14 eller dispensasjon etter § 15. Plan- og bygningsloven § 20-8 andre til fjerde ledd gjelder så langt de passer.
Tilføyd ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

Kapittel 2. Alminnelige rammer for tiltak og virksomhet

§ 4. Arealformål

Med mindre annet er bestemt i plan stadfestet med hjemmel i § 7 eller i statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4, har Marka landbruks-, natur- og friluftsformål (LNF-område) etter plan- og bygningsloven.

Restriksjoner som følger av arealplaner vedtatt før 1. september 2009 gjelder i tillegg til loven her.
Endret ved lover 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371), 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 5. Forbud mot bygge- og anleggstiltak

Bygge- og anleggstiltak er forbudt i Marka. Med bygge- og anleggstiltak menes i loven her:

a. oppføring, tilbygging, påbygging, underbygging eller plassering av bygning, konstruksjon eller anlegg
b. vesentlig endring av tiltak som nevnt under bokstav a
c. varig eller tidsbestemt bruksendring, vesentlig utvidelse eller vesentlig endring av tidligere drift av tiltak som nevnt under bokstav a
d. oppføring eller endring av bygningstekniske installasjoner
e. oppdeling av bruksenheter i boliger
f. plassering av skilt- og reklameinnretninger
g. plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg
h. vesentlige terrenginngrep
i. anlegg av veg, parkeringsplass og landingsplass
j. annen virksomhet og endring av arealbruk som vil være i strid med arealformål, planbestemmelser og hensynssoner.

Forbudet i første ledd omfatter ikke følgende tiltak dersom disse er i samsvar med plan:

a. innvendige og utvendige arbeider og installasjoner på eksisterende bygning, konstruksjon eller anlegg, inkludert reparasjoner, når dette ikke øker bruksareal eller på annen måte øker bygningsmassen
b. fasadeendringer som ikke endrer bygningens karakter, samt tilbakeføring av fasade til tidligere dokumentert utførelse
c. oppføring av mindre konstruksjoner som hundehus, mindre lekestuer o.l., og som enkelt kan fjernes
d. mindre fylling eller planering av terreng når tiltaket ikke medfører mer enn 0,5 meter avvik fra opprinnelig terrengnivå
e. forstøtningsmur inntil 1 meters høyde og som ikke er nærmere nabogrense enn 4 meter
f. permanent overdekking av fyringsved til egen bruk på flate som samlet ikke er større enn 5 m^2 på hver eiendom
g. fast dekke på én uteplass på inntil 20 m^2 på hver eiendom. Avstanden mellom uteplass og nærmeste nabogrense skal være minst 4,0 meter
h. levegg ved uteplass med høyde inntil 1,8 meter og som samlet per eiendom ikke overstiger 5 meter lengde
i. terrasser som har en høyde på inntil 1,0 meter fra eksisterende terreng, er forbundet med en bygning og samlet for hver eiendom ikke overstiger 20 m^2. Slike terrasser kan ha et tilhørende rekkverk på inntil 1,2 meter, men kan ikke være overbygde. Avstanden mellom terrasse og nabogrensen skal være minst 4,0 meter
j. oppføring av mindre skilt som viser informasjon om løyper, turmål, natur, kulturmiljø eller serverings- og overnattingstilbud
k. drift og vedlikehold samt nødvendig istandsetting ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg
l. oppgradering eller fornyelse av kraftledninger for å heve spenningsnivå og øke linjetverrsnittet når dette ikke har nevneverdig betydning for ivaretakelse av markalovens formål
m. vedlikehold og rehabilitering av vassdragsanlegg
n. nedlegging av vassdragsanlegg der dette er konsesjonspliktig etter vannressursloven § 41.

Tiltakshaver er ansvarlig for at tiltak som nevnt i andre ledd utføres i samsvar med de krav som ellers er fastsatt i eller i medhold av lov.

Departementet kan fastsette forskrift om hvilke tiltak som omfattes av paragrafen her.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 6. Unntak for tiltak i kommunale eller statlige planer i Marka

Kommunale planer etter plan- og bygningsloven kan uavhengig av § 4 første ledd og § 5 første ledd åpne for følgende bygge- og anleggstiltak i Marka:

a. tiltak i landbruk, herunder bygninger og terrenginngrep
b. tilretteleggingstiltak etter § 9 første ledd som forutsetter reguleringsplan etter bestemmelser i eller i medhold av plan- og bygningsloven
c. idrettsanlegg som kan innpasses innenfor lovens formål
d. offentlige infrastrukturanlegg som veger, utfartsparkeringer, jernbane, dammer, vannforsyningssystemer, kraftledninger mv. samt områder for igangværende råstoffutvinning
e. ombygging og mindre utvidelser av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger
f. begrenset spredt utbygging i tilknytning til eksisterende bebyggelse i Sørkedalen og Maridalen når utbyggingen er nødvendig for å opprettholde et etablert lokalsamfunn
g. utvidelse, modernisering eller etablering av serverings- eller overnattingsvirksomhet som har til formål å fremme, eller som samlet sett har flere fordeler enn ulemper for, friluftsliv, idrett eller naturopplevelse
h. tiltak som har til formål å fremme eller tilrettelegge for friluftsliv, idrett eller naturopplevelse for allmennheten
i. tiltak til militære formål
j. tiltak for å forebygge skader fra ras, skred, steinsprang eller flom og for håndtering av overvann
k. tiltak for å hindre, stanse, fjerne eller begrense virkningen av forurensning
l. tiltak for å forbedre eller gjenopprette tilstand i økosystemer som er blitt forringet eller ødelagt.

Tiltak som nevnt i første ledd krever søknad og tillatelse etter § 14.

Kommunale planer i Marka kan også videreføre eksisterende tiltak som er i tråd med tidligere vedtak om varig etablering etter loven her, eller tiltak som var lovlig etablert som varig tiltak før loven her trådte i kraft.

Myndighet etter plan- og bygningsloven § 6-4 kan fravike forbudet i § 5 ved statlig arealplan.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 7. Behandling av kommunale planer i Marka

Igangsetting av arbeid med kommunal plan som nevnt i § 6 første ledd krever tillatelse fra statsforvalteren. Statsforvalterens avgjørelse er endelig og kan ikke påklages.

Kommunens endelige vedtak om kommunal plan som nevnt i § 6 første ledd må stadfestes av departementet før planen får rettsvirkning etter plan- og bygningsloven. Slike planer skal bare stadfestes dersom de etter departementets syn lar seg forene med lovens formål. Departementet kan endre kommunens plan dersom det anser det nødvendig for at planen skal være i samsvar med lovens formål.

Første og andre ledd gjelder ikke for tiltak som omfattes av § 3 a og § 3 b om visse skjermingsverdige objekter og infrastruktur i medhold av sikkerhetsloven. Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 8. (Opphevet)

Opphevet ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

Kapittel 3. Ferdsel, friluftsliv og hensynsfull bruk av Marka

§ 9. Tilrettelegging for ferdsel, stier, løyper, klatreruter og områder for allmennheten

Anlegging av stier, løyper, klatreruter og områder for friluftslivsaktiviteter for allmennheten krever tillatelse etter § 14 dersom dette medfører oppføring av konstruksjon eller vesentlige terrenginngrep. Mindre tiltak som skilting og merking av ny trase, samt enkelt vedlikehold og forbedring av eksisterende trase, legging av klopper og liknende, rensking og bolting av klatreruter, fjerning av røtter og mindre terrenginngrep, kan gjennomføres uten søknad. For gjennomføring av større bygge- og anleggstiltak og andre tiltak som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, kreves det stadfestet reguleringsplan, jf. plan- og bygningsloven kap. 12 og denne lovs § 7 samt tillatelse etter § 14.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tiltak etter første ledd. Det kan gis bestemmelser om at det ikke, eller bare på nærmere vilkår, skal ryddes, anlegges, merkes eller prepareres stier eller løyper innenfor bestemte områder i Marka.

Permanente tiltak etter første ledd krever samtykke fra grunneier eller

fester.

Statsforvalteren kan gi offentlige myndigheter og organisasjoner med allment friluftsliv som formål rett til å anlegge, rydde, merke og preparere stier, løyper, klatreruter og områder for friluftslivsaktiviteter for allmennheten. Tillatelse kan gis for avgrensede områder eller for enkelte stier eller løyper.

Statsforvalteren kan i det enkelte tilfelle vedta at inngrep etter andre og fjerde ledd kan foretas uten forutgående samtykke. Volder tiltaket skade, kan vedkommende eier eller fester kreve erstatningsspørsmålet avgjort ved skjønn. De lovbestemte kostnader ved skjønnet skal erstattes grunneier eller rettighetshaver, hvis skjønnet ikke finner at det kan gjøres unntak fordi erstatningssøkeren har avslått et rimelig forlikstilbud eller uten rimelig grunn har forlangt skjønn. I den utstrekning det finnes rimelig kan erstatningssøkeren også tilkjennes erstatning for utgifter som har vært nødvendig for å ivareta hans tarv under skjønnssaken.

Grunneier, fester eller bruker kan kreve omlagt tiltak etter første ledd som påfører ham særlig skade eller ulempe, dersom dette kan skje uten vesentlig ulempe for friluftslivet eller allmenne interesser for øvrig. For tiltak som medfører eller kan medføre vesentlig skade på naturmiljøet, kan omlegging også kreves av organisasjoner med naturvern eller friluftsliv som formål.

Krav om omlegging rettes til den som holder løypa, stien, klatreruten eller området ved like. Tvist om omlegging kan kreves avgjort av statsforvalteren. Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 10. Regler for motorisert ferdsel

I Marka er motorferdsel i utmark og vassdrag ikke tillatt med mindre annet følger av denne lov eller forskrift gitt i medhold av denne lov. Motorferdselloven gjelder ikke i Marka. All motorferdsel i utmark og vassdrag skal foregå varsomt og på tidspunkter som i minst mulig grad medfører ulemper for friluftslivet, skader i terrenget eller forstyrrelser for dyrelivet. På disse vilkår er nødvendig motorferdsel tillatt i forbindelse med:

a. politi-, ambulanse- og redningstjeneste og oppsyns- og tilsynstjeneste etablert med hjemmel i lov,
b. offentlige post- og teletjenester,
c. person- og godstransport til og fra faste bosteder og i jordbruks- og skogbruksnæring. Jakt, fiske og bærsanking regnes ikke som næring i denne forbindelse,
d. skånsom transport av felt elg, hjort og villsvin,
e. drift og vedlikehold av hytter som er åpne for allmennheten,

f. Forsvarets øvelser, forflytninger og transporter,
g. transport i forbindelse med anlegg og drift av veger og større anlegg, herunder dammer,
h. vedlikehold av eksisterende løyper, stier, turveier og områder for friluftslivsaktiviteter for allmennheten når dette er i samsvar med bestemmelser i eller i medhold av § 9 og gjennomføres av kommuner, hjelpekorps, idrettslag, turlag eller turistbedrifter,
i. anlegg av nye og utvidelse av eksisterende løyper og områder for friluftslivsaktiviteter for allmennheten når dette er i samsvar med bestemmelser i eller i medhold av § 9 og gjennomføres av kommuner, hjelpekorps, idrettslag, turlag eller turistbedrifter,
j. brøyting eller preparering av snødekket mark eller islagte vann for å etablere løyper, baner eller områder for friluftslivsaktiviteter for allmennheten når dette er i samsvar med bestemmelser i eller i medhold av § 9 og gjennomføres av kommuner, hjelpekorps, idrettslag, turlag eller turistbedrifter,
k. transport i forbindelse med fiskekultiveringstiltak med offentlig formål,
l. drift og vedlikehold av eksisterende og bygging av nye energi- og kraftanlegg,
m. nødvendig istandsetting ved akutt utfall i områder som er vernet eller midlertidig vernet etter § 11.

Med utmark menes udyrket mark som etter lov om friluftslivet § 1 a første ledd ikke regnes som innmark eller like med innmark. Setervoll, hustomt, engslått, kulturbeite og skogplantefelt som ligger i utmark, regnes i denne lov like med utmark.

Veg i utmark som ikke er opparbeidet for kjøring med bil, anses i denne lov som utmark. Det samme gjelder opparbeidet veg som ikke er brøytet for kjøring med bil.

Med vassdrag menes åpne og islagte elver, bekker og innsjøer. Med motorferdsel menes i denne lov bruk av kjøretøy (bil, traktor, motorsykkel, beltebil, snøscooter o.l.) og båt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor, samt landing og start med motordrevet luftfartøy.

Departementet kan ved forskrift forby eller begrense ferdselen med motorkjøretøy på privat veg for andre enn fastboende og besøkende til disse når ferdselen ikke har erverv, forvaltning eller oppsyn til formål eller skjer i politi, ambulanse-, brannvern- eller sikringsøyemed. Det kan fastsettes regulerende bestemmelser for ellers lovlig ferdsel med motorkjøretøy på vegene.

Departementet kan gi forskrift om adgang til bruk av elsykler i utmark i Marka og om bruken av slike sykler.

Denne loven innskrenker ikke grunneiers eller rettighetshavers adgang til å forby eller begrense motorferdsel på sin eiendom.
Endret ved lover 10 apr 2019 nr. 12, 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 11. Særskilt vern av friluftslivsområder

Kongen kan verne som friluftslivsområde områder som på grunn av naturopplevelsesverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet. Det kan fastsettes nærmere bestemmelser om området, herunder bestemmelser om skjøtsel og bruk.

Departementet kan verne områder midlertidig for å forhindre skade på verneverdier. Det kan fastsettes nærmere bestemmelser om området, herunder bestemmelser om skjøtsel og bruk.

Bestemmelsene om saksbehandling i naturmangfoldloven kapittel V gjelder for opprettelse av friluftslivsområder.

Det kan ikke iverksettes tiltak i friluftslivsområde som vesentlig kan endre områdets verdi som friluftslivsområde. Departementet avgjør i tvilstilfelle om et tiltak kan endre områdets verdi vesentlig som friluftslivsområde.

En eier av eller rettighetshaver i eiendom som helt eller delvis blir vernet som friluftslivsområde, har rett til erstatning fra staten for økonomisk tap når et vern medfører en vanskeliggjøring av igangværende bruk. Dersom bruken trenger tillatelse fra offentlig myndighet, gjelder retten til erstatning bare når tillatelse er gitt før det er foretatt kunngjøring etter naturmangfoldloven § 42. Naturmangfoldloven § 51 gjelder for fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning etter bestemmelsen her.

Når vilkårene etter femte ledd er oppfylt, fastsettes erstatningen for tap som følge av vanskeliggjøring av igangværende bruk i samsvar med utmålingsreglene i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom. Ved anvendelsen av lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom § 10 skal tidspunktet for vernevedtaket legges til grunn.
Endret ved lover 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371), 12 aug 2016 nr. 79.

§ 12. Hensynsfull bruk av Marka

Departementet kan gi forskrift om hensynsfull bruk av Marka. Bestemmelsene i forskriften skal bidra til å bevare og utvikle et godt forhold mellom brukere av Marka innen henholdsvis friluftsliv, idrett og næringsutøvelse i tillegg til hytteeiere og fastboende. Det skal legges vekt på at flerbruken i Marka skal

foregå innenfor rammen av bærekraftig bruk.

Kapittel 4. Rådet for markasaker (Markarådet)

§ 13. Rådet for markasaker (Markarådet)

Departementet kan oppnevne et råd for markasaker. Markarådet skal arbeide for å fremme formålet med loven og kan av eget tiltak ta opp saker til behandling i rådet. Markarådet kan blant annet gi uttalelse til:

a. søknader om tillatelse i større saker og dispensasjon
b. forslag til planer
c. forslag om særskilt vern av friluftslivsområde i henhold til § 11 i denne lov.

Markarådet kan utarbeide forslag til forskrift om hensynsfull bruk av Marka.

Markarådet med varamedlemmer oppnevnes for fire år om gangen. Rådet velger selv sin leder.

Departementet fastsetter nærmere bestemmelser om Markarådets sammensetning, antall medlemmer, oppgaver og arbeidsordning, sekretariatsordning, herunder hvilke oppgaver sekretariatet skal utføre mv.

Kapittel 5. Tillatelse til tiltak, dispensasjon, saksbehandling og klage

§ 14. Tiltak kommunen kan gi tillatelse til

Kommunen kan uavhengig av § 5 første ledd gi tillatelse til å

a. gjennomføre tiltak, inkludert bruksendring, som er i samsvar med vedtatt og stadfestet kommunal plan, jf. §§ 6 og 7
b. anlegge tilretteleggingstiltak som nevnt i § 9 første ledd første punktum, når disse er i samsvar med vedtatt og stadfestet kommunal plan, jf. §§ 6 og 7
c. gjenoppføre bygninger som har gått tapt ved brann eller naturskade, og som er i samsvar med gjeldende plan
d. gjennomføre bygge- og anleggstiltak som er i samsvar med arealformål LNF, jf. § 4 første ledd, plan- og bygningsloven § 11-7 andre ledd nr. 5 bokstav a eller § 12-5 andre ledd nr. 5.

I et vedtak om tillatelse etter første ledd skal det i vurderingen av om

tillatelse skal gis, fremgå hvilken betydning tiltaket har for ivaretakelse av lovens formål, og hvordan dette er vektlagt. I saker om tillatelse til bygge- og anleggstiltak i landbruket skal søknadsbehandlingen begrenses til å kontrollere at tiltaket har landbruksformål, inngår i et område med arealformål LNF etter § 4 første ledd, plan- og bygningsloven § 11-7 andre ledd nr. 5 bokstav a eller § 12-5 andre ledd nr. 5 og er i samsvar med eventuelle planer som nevnt i første ledd bokstav a.

Dersom et tiltak utløser krav om reguleringsplan etter bestemmelse i eller i medhold av plan- og bygningsloven, skal det foreligge stadfestet reguleringsplan for tiltaket før kommunen kan gi tillatelse etter første ledd.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 15. Dispensasjon

Kommunen kan gi varig eller midlertidig dispensasjon fra bestemmelsene i § 4 første ledd, § 5 første ledd og § 10 første ledd samt fra bestemmelser i plan fastsatt med hjemmel i § 7 andre ledd. Regionale og statlige myndigheter hvis saksområde blir direkte berørt, skal få mulighet til å uttale seg før det treffes vedtak etter bestemmelsen her.

Dispensasjon kan bare gis dersom hensynene i lovens formålsbestemmelse ikke blir vesentlig tilsidesatt, og fordelene ved å gi dispensasjon etter en samlet vurdering anses for å være klart større enn ulempene for friluftslivet, naturmiljøet eller allmenne interesser. Det kan ikke dispenseres fra kravet om utarbeidelse av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven eller andre saksbehandlingsregler. Det kan settes vilkår for dispensasjonen.

I vurderingen av om dispensasjon skal gis, skal kommunen legge særlig vekt på uttalelser fra direkte berørte statlige eller regionale myndigheter. Vurderingen skal fremgå av vedtaket. Kommunen skal gi myndigheter som har uttalt seg, kopi av vedtaket.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 16. Klage

Statsforvalteren er klageinstans for kommunens vedtak etter denne lov. Miljødirektoratet er klageinstans for statsforvalterens vedtak. Statsforvalteren og fylkeskommunen kan av eget tiltak påklage kommunens vedtak etter § 15 og andre vedtak som kommunen fatter i medhold av denne lov. Ellers gjelder reglene om klage i forvaltningsloven tilsvarende.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 48 (ikr. 1 juli 2013), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg.

res. 6 juni 2025 nr. 945).

Kapittel 6. Tilsyn, kontroll, retting og straff

§ 17. Tilsyn og kontroll

Kommunen og statsforvalteren skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å fremme formålet med denne lov.

Kommunen skal føre tilsyn med at bestemmelsene gitt i og i medhold av denne lov blir overholdt. Kommunen avgjør på hvilke områder det skal føres tilsyn. Det skal legges vekt på å føre et så effektivt tilsyn som forholdene tilsier med minst mulig belastning for miljøet.

Ved tilsyn skal den som blir kontrollert eller den ansvarlige for virksomheten gi tilsynsmyndigheten nødvendig bistand og opplysninger. Tilsynsmyndigheten kan stanse personer, fartøyer og motorkjøretøyer dersom dette er nødvendig for utøvelsen av tilsynet.

Kommunen og statsforvalteren kan påpeke plikt etter andre lover som er av betydning for formålet med denne lov og skal melde antatte brudd på plikter etter annet lovverk til ansvarlig tilsynsmyndighet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om tilsyn, kontroll og rapportering.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 17 a. Plikt til å forfølge ulovligheter

Kommunen skal forfølge overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Er overtredelsen av mindre betydning, kan kommunen avstå fra å forfølge ulovligheten. Beslutning om å ikke forfølge en overtredelse er ikke enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Tilføyd ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 18. Retting og avbøtende tiltak

Kommunen kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller i strid med vedtak med hjemmel i loven.

Den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for miljøforringelse, skal sette i verk tiltak for å forhindre at slik miljøforringelse skjer. Har miljøforringelsen allerede inntrådt, plikter

skadevolder å hindre ytterligere miljøforringelse. Han plikter som hovedregel også å gjenopprette den tidligere miljøtilstand ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan volde miljøpåvirkning av noen betydning, skal bare iverksettes etter tillatelse fra departementet eller pålegg etter første ledd.

Plikten til utbedring og gjenoppretting gjelder ikke dersom det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtrederens skyld og økonomiske stilling ville være særlig urimelig.

§ 19. Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov blir gjennomført, kan kommunen eller statsforvalteren fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelsen av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fastsatt frist for retting av forholdet. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og løper da fra en eventuell overtredelse inntreffer. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. Tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

§ 20. Straff

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av § 5, § 6, § 9, § 10, § 11, § 17 eller § 18.

Er det inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller overtredelsene er grove, kan fengsel inntil tre år anvendes. Ved vurderingen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 25 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 945).

Kapittel 7. Ikrafttredelse

§ 21. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 sep 2009 iflg. res. 5 juni 2009 nr. 618.

§ 22. Overgangsbestemmelse

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvordan reglene i plan- og bygningsloven 14. juni 1985 nr. 77 skal virke sammen med bestemmelser i denne lov.

§ 23. Endringer i andre lover

I lov om statlig naturoppsyn 21. juni 1996 nr. 38 (naturoppsynsloven) skal § 2 første ledd lyde: – – –

Klima- og miljødepartementets digitale kart «Markagrensen» datert 10. april 2019

Endret ved forskrift 4 sep 2015 nr. 1032, kunngjøring 10 apr 2019 nr. 623.
Markalovens geografiske virkeområde
For å lese kartet se her: (pdf)
Endret ved kunngjøring 10 apr 2019 nr. 623.

Lov om kommunale krisesentertilbod (krisesenterlova)

§ 1. Formålet med lova

Formålet med denne lova er å sikre eit godt og heilskapleg krisesentertilbod til kvinner, menn og barn som er utsette for vald eller truslar om vald i nære relasjonar.

§ 2. Krav til krisesentertilbodet

Kommunen skal sørgje for eit krisesentertilbod som skal kunne nyttast av personar som er utsette for vald eller truslar om vald i nære relasjonar, og som har behov for rådgjeving eller eit trygt og mellombels butilbod.

Tilbodet skal gi brukarane støtte, rettleiing, hjelp til å ta kontakt med andre delar av tenesteapparatet og skal omfatte:

a. eit krisesenter eller eit tilsvarande gratis, heilårs, heildøgns, trygt og mellombels butilbod, og
b. eit gratis dagtilbod, og
c. eit heilårs og heildøgns tilbod der personar nemnde i første ledd kan få råd og rettleiing per telefon, og
d. oppfølging i reetableringsfasen, jf. § 4.

Enkeltpersonar kan vende seg direkte til krisesentertilbodet som nemnt i andre ledd, utan tilvising eller timeavtale.

Kommunen skal sørgje for god kvalitet på tilbodet, mellom anna ved at dei tilsette har kompetanse til å ta vare på dei særskilte behova til brukarane.

Butilbodet til kvinner og butilbodet til menn skal vere fysisk skilde.

Departementet kan gi forskrift om krav til kompetanse hos dei tilsette og krav til fysisk sikring av lokale.

Vert endra ved lov 20 juni 2025 nr. 42 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1087).

§ 3. Individuell tilrettelegging av tilbod

Kommunen skal sørgje for at tilbodet så langt råd er blir lagt til rette slik at det kjem dei individuelle behova til brukarane i møte.

Kommunen skal sørgje for å ta vare på barn på ein god måte som er tilpassa deira særskilte behov, og skal også sørgje for at barn får oppfylt dei rettane dei har etter anna regelverk.

Kommunen skal sørgje for at brukarar av bu- og dagtilbodet får tilgang til kvalifisert tolk dersom det er nødvendig for at dei skal få eit fullgodt tilbod. Kommunen skal sørgje for rutinar for kvalitetssikring, bestilling og betaling av tolketenester.

Vert endra ved lov 20 juni 2025 nr. 42 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1087).

§ 4. Samarbeid og samordning

Kommunen skal sørgje for at krisesentertilbodet samarbeider med andre delar av tenesteapparatet dersom det er nødvendig for å gi brukaren eit heilskapleg og samordna tenestetilbod. Dersom brukaren har individuell plan etter anna lov og forskrift, skal kommunen sørgje for at krisesentertilbodet deltek i samarbeid om utarbeiding og oppfølging av tiltak og mål i den individuelle planen.

Kommunen skal samordne tenestetilbodet etter første ledd. Ved behov skal kommunen bestemme kva for ein kommunal tenesteytar som skal vareta samordninga. Dersom det er oppnemnd barnekoordinator etter helse- og omsorgstenesteloven § 7-2 a, skal koordinatoren sørgje for samordning av tenestetilbodet.

Kommunen skal, i tillegg til å følgje opp einskilde brukarar, sørgje for at krisesentertilbodet samarbeider med andre delar av tenesteapparatet slik at krisesentertilbodet og dei andre tenestene kan ivareta sine oppgåver etter lov og forskrift.

Med tenesteapparatet er det her meint kommunale, fylkeskommunale og statlege tenesteytarar, private tenesteytarar som utfører oppgåver på vegner av ein slik tenesteytar, barnehagar som får tilskot etter barnehageloven § 19 og skolar som får statstilskot etter privatskolelova § 6-1.
Endra med lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 11 juni 2021 nr. 78 som endra med lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 5. Teieplikt

Alle som utfører teneste eller arbeid etter denne lova, har teieplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g. Brot på teieplikta straffast etter straffeloven § 209.

Teieplikta gjeld også fødestad, fødselsdato, personnummer, statsborgarforhold, sivilstand, yrke, bustad, arbeidsstad og andre opplysningar som kan røpe at nokon har vore i kontakt med tilbodet.

Opplysningar til andre forvaltningsorgan, jf. forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6, kan berre givast når dette er nødvendig for å fremme oppgåvene til kommunen etter denne lova, eller for å førebyggje vesentleg fare for liv eller alvorleg skade på helsa til nokon.
Endra med lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 5 a. Behandling av personopplysningar

Vert tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 42 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1087).

§ 5 b. Tilgang til teiepliktige opplysningar frå Folkeregisteret

Vert tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 42 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1087).

§ 6. Opplysningsplikt til barnevernet

Alle som utfører teneste eller arbeid etter denne lova, skal i arbeidet sitt vere merksame på forhold som kan føre til tiltak frå barnevernstenesta.

Alle som utfører teneste eller arbeid etter denne lova, skal utan hinder av teieplikta melde frå til barnevernstenesta utan ugrunna opphald

a. når det er grunn til å tru at eit barn blir eller vil bli mishandla, utsett for alvorlege manglar ved den daglege omsorga eller anna alvorleg omsorgssvikt,
b. når det er grunn til å tru at eit barn har ein livstruande eller annan alvorleg sjukdom eller skade og ikkje kjem til undersøking eller behandling,
c. når det er grunn til å tru at eit barn med nedsett funksjonsevne eller eit spesielt hjelpetrengande barn ikkje får dekt sitt særlege behov for behandling eller opplæring,
d. når eit barn har vist alvorlege åtferdsvanskar i form av alvorlege eller gjentatte brotsverk, problematisk bruk av rusmidler eller ei anna form for utprega normlaus åtferd,
e. når det er grunn til å tru at eit barn blir eller vil bli utnytta til menneskehandel.

Alle som utfører teneste eller arbeid etter denne lova, pliktar også å gi opplysningar etter pålegg i samsvar med barnevernsloven § 13-4.
Endra med lover 20 apr 2018 nr. 5 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 839), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Vert endra** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer).

§ 6 a. Opplysningar til den kommunale helse- og omsorgstenesta og sosialtenesta

Kommunen skal sørgje for at alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, er merksame på forhold som bør føre til tiltak frå sosialtenesta eller helse- og omsorgstenesta. Kommunen skal sørgje for at krisesentertilbodet av eige tiltak gir sosialtenesta eller helse- og omsorgstenesta opplysningar om slike forhold så langt opplysningane kan givast utan hinder av teieplikta.
Føyd til med lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 7. Politiattest

Den som blir tilsett eller får tildelt oppgåver som inneber kontakt med brukarar av eit krisesenter eller tilsvarande bu- og dagtilbod, skal leggje fram politiattest som nemnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Attesten skal ikkje vere eldre enn tre månader.

Departementet kan gje nærare forskrift om krav til politiattest.

Endra med lov 22 mai 2017 nr. 27 (ikr. 22 mai 2017 iflg. res. 22 mai 2017 nr. 619).

§ 8. (Oppheva)

Oppheva med lov 19 juni 2020 nr. 89 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 25 sep 2020 nr. 1825).

§ 9. Statleg tilsyn

Statsforvaltaren skal føre tilsyn med at kommunen oppfyller pliktene pålagde etter §§ 2, 3 og 4 og kommuneloven § 25-1.

Reglane i kommuneloven kapittel 30 gjeld for den tilsynsverksemda som er nemnd i første leddet.

Endra med lover 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 19 juni 2020 nr. 89 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 25 sep 2020 nr. 1825), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 10. Bruk av lova på Svalbard

Kongen kan gi forskrifter om bruken av lova på Svalbard og har høve til å fastsetje særlege reglar der det blir teke omsyn til forholda på staden.

§ 11. Ikraftsetjing og overgangsreglar

Lova blir sett i kraft frå den tid Kongen bestemmer.[1] Departementet kan i forskrift gi nærmare overgangsreglar.
1 Frå 1 jan 2010 iflg. res. 4 sep 2009 nr. 1155.

§ 12. Endring i anna lovgjeving

Med verknad frå ikraftsetjinga av lova gjer ein denne endringa i anna lovgjeving:
– – –

Lov om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven)

Kapittel 1. Lovens virkeområde. Definisjoner

§ 1-1. Saklig virkeområde

(1) Denne loven gjelder merverdiavgift. Merverdiavgift er en avgift til staten som skal beregnes ved omsetning, uttak og innførsel av varer og tjenester.
(2) Stortinget pålegger merverdiavgiften og fastsetter de satser som skal gjelde, jf. Grunnloven § 75 bokstav a.

§ 1-2. Geografisk virkeområde

(1) Denne loven får anvendelse i merverdiavgiftsområdet.
(2) Med merverdiavgiftsområdet menes det norske fastlandet og alt område innenfor territorialgrensen, men ikke Svalbard, Jan Mayen eller de norske bilandene.

§ 1-3. Definisjoner

(1) I denne loven menes med

a. omsetning: levering av varer og tjenester mot vederlag,
b. varer: fysiske gjenstander, herunder fast eiendom, og elektrisk kraft, vann fra vannverk, gass, varme og kulde,
c. tjenester: det som kan omsettes og som ikke er varer etter bokstav b, herunder begrensede rettigheter til varer, og utnyttelse av immaterielle verdier,
d. avgiftssubjekt: den som er eller skal være registrert i Merverdiavgiftsregisteret,
e. utgående merverdiavgift: merverdiavgift som skal beregnes og betales ved omsetning og uttak,
f. inngående merverdiavgift: merverdiavgift som er påløpt ved kjøp mv. eller ved innførsel,
g. unntak fra loven: omsetning og uttak som ikke er omfattet av loven,
h. fritak for merverdiavgift: omsetning og uttak som er omfattet av loven, men der det ikke skal beregnes utgående merverdiavgift,
i. fjernleverbare tjenester: tjenester der utførelsen eller leveringen etter tjenestens art ikke eller vanskelig kan knyttes til et bestemt fysisk sted,
j. elektroniske tjenester: fjernleverbare tjenester som leveres over internett eller annet elektronisk nett og som ikke kan anskaffes uten informasjonsteknologi, hvor leveringen av tjenestene hovedsakelig er automatisert,
k. offentlig virksomhet: statlig, kommunal og fylkeskommunal virksomhet,
l. spesialfartøy til bruk i petroleumsvirksomhet til havs: fartøy som er spesielt bygget eller ombygget til bruk i petroleumsvirksomheten og som har oppdrag i slik virksomhet

(2) Departementet kan gi forskrift om hva som menes med

a. personkjøretøy
b. kunstverk, samleobjekter, antikviteter og brukte varer
c. bagatellmessig verdi
d. fartøy og luftfartøy i utenriks fart
e. elektroniske tjenester
f. vare med lav verdi.

Endret ved lover 10 des 2010 nr. 71 (ikr. 1 juli 2011), 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), 21 juni 2017 nr. 84, 20 des 2019 nr. 98 (ikr. 1 apr 2020 iflg. res. 7 feb 2020 nr. 112).

Kapittel 2. Registreringsplikt og -rett

§ 2-1. Registreringsplikt

(1) Næringsdrivende og offentlig virksomhet skal registreres i Merverdiavgiftsregisteret når omsetning og uttak som er omfattet av loven til sammen har oversteget 50.000 kroner i en periode på tolv måneder. For veldedige og allmennyttige institusjoner og organisasjoner er beløpsgrensen 140.000 kroner.
(2) Ved omsetning av tjenester som gir noen rett til å overvære idrettsarrangementer, er beløpsgrensen for registrering 3 millioner kroner. For de to øverste divisjonene i fotball for menn og den øverste divisjonen i ishockey for menn gjelder første ledd.
(3) Tilbydere som leverer varer omfattet av § 3-1 annet ledd og tjenester omfattet av § 3-30 som leveres til andre mottakere enn næringsdrivende eller offentlig virksomhet hjemmehørende i merverdiavgiftsområdet, skal registreres. Når leveransene skjer ved bruk av formidler, anses formidleren som tilbyder. Beløpsgrensen i første ledd gjelder.
(4) Konkursbo skal registreres dersom skyldneren var registrert eller registreringspliktig.
(5) Dødsbo skal være registrert dersom avdøde var registrert eller registreringspliktig.
(6) Avgiftssubjekter som ikke har forretningssted eller hjemsted i merverdiavgiftsområdet, skal registreres ved representant. Representanten må ha hjemsted eller forretningssted i merverdiavgiftsområdet. Plikten til å være registrert ved representant gjelder likevel ikke avgiftssubjekter som er hjemmehørende i en EØS-stat eller Storbritannia når staten etter skatteavtale eller annen folkerettslig overenskomst med Norge skal utveksle opplysninger og bistå med innfordring av merverdiavgiftskrav.
(7) Næringsdrivende som ikke har forretningssted eller hjemsted i merverdiavgiftsområdet og som kun omsetter tjenester som nevnt i § 6-28, kan velge om virksomheten skal registreres i Merverdiavgiftsregisteret.
(8) Departementet kan gi forskrift om registrerings- og dokumentasjonsplikt mv. av regnskapsopplysninger. Departementet kan også i forskrift gi regler om registrering ved representant og kan herunder fastsette vilkår for at et avgiftssubjekt skal anses å være hjemmehørende i en stat, at ikke effektiv

bistand kan utløse plikt til å være registrert ved representant som er solidarisk ansvarlig for betaling av merverdiavgiften, og at adgangen til registrering uten representant som er ansvarlig for at merverdiavgiften blir betalt, skal være betinget av at avgiftssubjektet stiller økonomisk sikkerhet. Departementet kan videre gi forskrift om hvem som skal anses som tilbyder etter tredje ledd.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010), 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 7 des 2012 nr. 78 (ikr. 1 jan 2013, se endringslovens V), 17 juni 2016 nr. 31 (ikr. 1 apr 2017 iflg. res. 24 mars 2017 nr. 375), 20 des 2019 nr. 98 (ikr. 1 apr 2020 iflg. res. 7 feb 2020 nr. 112), 18 juni 2021 nr. 108 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2025), 20 des 2022 nr. 108 (i kraft 1 jan 2023).

§ 2-2. En registreringsenhet

(1) Flere virksomheter som drives av samme eier, skal registreres i Merverdiavgiftsregisteret som ett avgiftssubjekt.
(2) En del av et avgiftssubjekt kan registreres som et eget avgiftssubjekt dersom denne delen fysisk og formelt er skilt ut. Ved vurderingen av om slik registrering skal tillates, skal det blant annet legges vekt på om den delen som ønskes utskilt, har særskilt varekjøp, særskilte varelagre og egne ansatte. Det er et vilkår for slik registrering at det føres særskilt regnskap for den utskilte delen.
(3) To eller flere samarbeidende selskaper kan registreres som ett avgiftssubjekt dersom minst 85 prosent av kapitalen i hvert selskap eies av ett eller flere av de samarbeidende selskapene. Alle deltakende selskaper i en fellesregistrering er solidarisk ansvarlig for betaling av merverdiavgift.

§ 2-3. Frivillig registrering

(1) Næringsdrivende og offentlig virksomhet som leier ut bygg eller anlegg, kan frivillig registreres i Merverdiavgiftsregisteret dersom bygget eller anlegget brukes

a. i virksomhet som er registrert etter denne loven,
b. av offentlig virksomhet der øverste myndighet er kommunestyre, fylkesting eller annet styre eller råd etter kommuneloven eller kommunal særlovgivning,
c. av interkommunale og interfylkeskommunale sammenslutninger organisert etter kommuneloven eller kommunal særlovgivning.

Beløpsgrensene i § 2-1 gjelder tilsvarende.

(2) Bortforpaktere av landbrukseiendom på minst fem dekar og utleiere av

jordbruksarealer uten bygninger, kan frivillig registreres.
(3) Næringsdrivende og offentlig virksomhet som driver utleie som nevnt i første eller annet ledd og er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, anses som frivillig registrerte dersom leieforholdet behandles som merverdiavgiftspliktig.
(4) Foreninger som har til formål å bygge og vedlikeholde skogsvei, kan frivillig registreres.
(5) Utbyggere som utenfor næring oppfører vann- og avløpsanlegg i privat regi, kan frivillig registreres. Det er et vilkår at anlegget etter ferdigstillelsen overtas av noen som er registrert etter § 2-1 for virksomhet i vann- eller avløpssektoren.
(6) Næringsdrivende og offentlig virksomhet som mot vederlag stiller baneanlegg til disposisjon for virksomhet som er registrert etter denne loven, kan frivillig registreres. Beløpsgrensene i § 2-1 gjelder tilsvarende.
(7) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om vilkår for registrering.
Endret ved lover 7 des 2012 nr. 78 (ikr. 1 jan 2013), 20 juni 2014 nr. 36 (ikr. 1 juli 2014).

§ 2-4. Forhåndsregistrering

(1) Den som ikke har nådd beløpsgrensen for registrering, kan forhåndsregistreres i Merverdiavgiftsregisteret dersom

a. vedkommende har foretatt betydelige anskaffelser som har direkte sammenheng med senere merverdiavgiftspliktig omsetning,
b. merverdiavgiftspliktig omsetning hos vedkommende vil overstige beløpsgrensen senest innen tre uker fra det tidspunktet omsetningen igangsettes.

(2) Departementet kan gi forskrift om vilkår for forhåndsregistrering.

§ 2-5. Lottfiske

Ved lottfiske skal den reder, høvedsmann eller fisker som leverer fisken til kjøperen eller som på fartøyets eller fiskerens vegne mottar oppgjøret for fisken, registreres i Merverdiavgiftsregisteret.

Kapittel 3. Merverdiavgiftspliktig omsetning, uttak og innførsel

I Omsetning

§ 3-1. Varer og tjenester

(1) Det skal beregnes merverdiavgift ved omsetning av varer og tjenester.
(2) Det skal også beregnes merverdiavgift ved levering av varer med lav verdi som innføres til andre mottakere enn næringsdrivende og offentlig virksomhet i merverdiavgiftsområdet. Dette gjelder likevel ikke næringsmidler, varer som krever særskilt tillatelse for innførsel eller varer som ilegges særavgifter.
(3) Omsetning av varer i kommisjon anses både som kommisjonærens og kommittentens omsetning.
(4) Omsetning av elektroniske tjenester som skjer ved bruk av formidler, anses både som selgers og formidlers omsetning.
(5) Selv om omsetning av en tjeneste er unntatt fra loven, gjelder loven likevel dersom tjenesten omsettes eller formidles ved elektroniske kommunikasjonstjenester og vederlaget for tjenesten oppkreves av den som yter kommunikasjonstjenesten.
(6) Departementet kan gi forskrift om vilkår for at mottakeren av vare med lav verdi omfattet av annet ledd ikke er å anse som næringsdrivende eller offentlig virksomhet.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 20 des 2019 nr. 98 (ikr. 1 apr 2020 iflg. res. 7 feb 2020 nr. 112).

§ 3-2. Helsetjenester mv.

(1) Omsetning og formidling av helsetjenester er unntatt fra loven, herunder tjenester som

a. omfattes av helse- og omsorgstjenesteloven og spesialisthelsetjenesteloven
b. omfattes av tannhelsetjenesteloven, samt tanntekniske tjenester
c. omfattes av folketrygdloven kapittel 5 og 10
d. ytes av yrkesgrupper med autorisasjon eller lisens etter helsepersonelloven
e. ytes av bedriftshelsetjenesten

(2) Omsetning og formidling av kosmetisk kirurgi er unntatt fra loven kun

dersom inngrepet er medisinsk begrunnet og er finansiert helt eller delvis av det offentlige. Det samme gjelder kosmetisk behandling. Kosmetisk kirurgi eller kosmetisk behandling som omfattes av første ledd bokstav b, er unntatt fra loven kun dersom inngrepet eller behandlingen er medisinsk begrunnet.
(3) Omsetning og formidling av alternativ behandling etter lov om alternativ behandling av sykdom mv., er unntatt fra loven kun dersom behandlingen

a. inngår som en integrert og sammenhengende del av helsehjelp etter helsepersonelloven som finansieres helt eller delvis av det offentlige, og
b. ytes av autorisert helsepersonell uten særskilt vederlag.

(4) Andre varer og tjenester som omsettes som et naturlig ledd i ytelsen av helsetjenester er omfattet av unntaket i første ledd dersom varen eller tjenesten leveres av den som yter helsetjenesten.
(5) Formidling og utleie av arbeidskraft der arbeidstakeren skal utøve helsetjenester er unntatt fra loven.
(6) Utleie av utstyr, tilgang til pasientportefølje og lignende til næringsdrivende som yter helsetjenester er unntatt fra loven dersom

a. utleieren er en næringsdrivende som yter helsetjenester,
b. utleieren er en virksomhet som er eiet av næringsdrivende som yter helsetjenester,
c. utleieren er en offentlig virksomhet som yter helsetjenester.

(7) Tannteknikeres omsetning av egenproduserte tanntekniske produkter er unntatt fra loven.
(8) Omsetning og formidling av ambulansetjenester med særskilt innrettet transportmiddel er unntatt fra loven.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 21 des 2020 nr. 168 (ikr. 1 jan 2021, se endringslovens del II som endret ved lover 18 juni 2021 nr. 114 og 22 des 2021 nr. 160 for overgangsbestemmelse for osteopati, naprapati og akupunktur).

§ 3-3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 des 2020 nr. 168 (ikr. 1 jan 2021, se endringlovens del II som endret ved lover 18 juni 2021 nr. 114 og 22 des 2021 nr. 160 for overgangsbestemmelse). Første ledd annet punktum opphevet fra 1 jan 2011, se § 22-2 (3).

§ 3-4. Sosiale tjenester mv.

(1) Omsetning og formidling av sosiale tjenester er unntatt fra loven, herunder sosiale tjenester

a. etter helse- og omsorgstjenesteloven og barnevernsloven
b. som ytes i barne- og ungdomsinstitusjoner, fritidsklubber, feriekolonier og lignende
c. som gjelder pass av barn

(2) Andre varer og tjenester som omsettes som et naturlig ledd i ytelsen av sosiale tjenester er omfattet av unntaket i første ledd dersom varen eller tjenesten leveres av den som yter den sosiale tjenesten.
(3) Utleie av arbeidskraft der arbeidstakeren skal utøve sosiale tjenester er unntatt fra loven.
(4) Tjenester som gjelder drift av trygghetsalarmer er unntatt fra loven.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 3-5. Undervisningstjenester mv.

(1) Omsetning og formidling av undervisningstjenester er unntatt fra loven.
(2) Unntaket omfatter også andre varer og tjenester som omsettes som et naturlig ledd i ytelsen av undervisningstjenester.
(3) Utleie av arbeidskraft der arbeidstakeren skal utøve undervisningstjenester er unntatt fra loven.
(4) Servering fra elev- og studentkantiner er unntatt fra loven.

§ 3-6. Finansielle tjenester

Omsetning og formidling av finansielle tjenester er unntatt fra loven, herunder

a. omsetning av forsikringstjenester
b. omsetning av finansieringstjenester, likevel ikke finansiell leasing
c. utføring av betalingsoppdrag
d. omsetning av gyldige betalingsmidler
e. omsetning av finansielle instrumenter og lignende
f. forvaltning av verdipapirfond
g. forvaltning av investeringsselskap

§ 3-7. Kunst og kultur mv.

(1) Omsetning og formidling av tjenester i form av adgang til teater-, opera- og ballettforestillinger, konserter, sirkus, omreisende tivolier, dansetilstelninger med levende musikk samt datatreff og lignende arrangementer som er rettet mot barn og ungdom er unntatt fra loven. Unntaket omfatter ikke striptease. Unntaket omfatter programmer, suvenirer og lignende gjenstander av bagatellmessig verdi som omsettes i forbindelse med slike tjenester.
(2) Omsetning og formidling av tjenester i form av kunstnerisk framføring av åndsverk er unntatt fra loven. Unntaket omfatter også tjenester som er en integrert og nødvendig del av framføringen.
(3) Omsetning og formidling av omvisningstjenester er unntatt fra loven.
(4) Opphaverens omsetning av egne kunstverk og opphavsrett til egne litterære og kunstneriske verk er unntatt fra loven. Det samme gjelder slik omsetning ved mellommann i opphaverens navn.
(5) Formidling av kunstverk for opphaveren er unntatt fra loven.
(6) Bytte av kunstverk mellom offentlige museer og kunstsamlinger er unntatt fra loven. Unntaket omfatter også tilfeller der offentlige museer og kunstsamlinger mottar kunstverk fra private i bytte med kopier eller reproduksjoner. Unntaket omfatter ikke bytte som skjer med eller gjennom en som driver omsetning av kunst som næring.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010, se endringslovens III om overgangsregler), 21 juni 2019 nr. 37.

§ 3-8. Idrett mv.

(1) Omsetning av tjenester i form av adgang til enkeltstående idrettsarrangement er unntatt fra loven. Med enkeltstående idrettsarrangement menes idrettsarrangement som av den enkelte arrangør ikke blir arrangert mer enn én gang per år, og ikke i to eller flere år på rad. Det er et vilkår at avgiftssubjektet ikke er registreringspliktig for tjenester som gir noen rett til å overvære idrettsarrangementer.
(2) Omsetning av tjenester i form av rett til å utøve idrettsaktiviteter er unntatt fra loven. Unntaket omfatter ikke omsetning og utleie av retten til å benytte idrettutøvere fra andre enn idrettslag mv. hvis idrettstilbud hovedsakelig er basert på ulønnet innsats.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010, se endringslovens III om overgangsregler).

§ 3-9. Offentlig myndighetsutøvelse mv.

(1) Omsetning av tjenester som ledd i offentlig myndighetsutøvelse er unntatt fra loven.
(2) Omsetning av tjenester mellom deltagere i offentlige servicekontorer er unntatt fra loven dersom tjenesten gjelder etablering eller drift av servicekontoret.
(3) Omsetning av tjenester fra medhjelper til namsmyndighetene i forbindelse med tvangssalg er unntatt fra loven.

§ 3-10. Tjenester innen staten

Omsetning av tjenester fra en statlig enhet til en annen statlig enhet er unntatt fra loven dersom leverandøren ikke driver økonomisk aktivitet. Unntaket omfatter også omsetning av varer som leveres som et naturlig ledd i ytelsen av tjenesten.

§ 3-11. Fast eiendom

(1) Omsetning og utleie av fast eiendom og rettighet til fast eiendom er unntatt fra loven. Unntaket omfatter også omsetning av varer og tjenester som leveres som ledd i utleien.
(2) Følgende omsetning er likevel omfattet av loven:

a. utleie av rom mv. og lokaler som nevnt i § 5-5 første og annet ledd, samt omsetning av varer og tjenester som nevnt i § 5-5 tredje ledd
b. utleie av selskapslokaler i forbindelse med servering
c. utleie av parkeringsplasser i parkeringsvirksomhet
d. omsetning av rett til å disponere plass for reklame
e. utleie av oppbevaringsbokser
f. omsetning av trær og avling på rot dersom omsetningen skjer uavhengig av grunnen
g. omsetning av rett til å ta ut jord, stein og andre produkter av grunnen
h. omsetning av rett til jakt og fiske
i. omsetning av rett til å disponere lufthavn for luftfartøy og jernbanenett til transport
j. omsetning av rett til å disponere kommunal havn mot havneavgifter eller vederlag i samsvar med havne- og farvannsloven
k. utleie av fast eiendom og omsetning av rettighet til fast eiendom som

er omfattet av en frivillig registrering etter § 2-3 første, annet, tredje, fjerde og sjette ledd

l. utleie av lokaler som nevnt i § 5-11 annet ledd

(3) Departementet kan gi forskrift om at omsetningen av rett til jakt og fiske likevel skal være unntatt fra loven, herunder fastsette vilkår for unntaket.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 44, 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010), 7 des 2012 nr. 78 (ikr. 1 jan 2013), 20 juni 2014 nr. 36 (ikr. 1 juli 2014).

§ 3-12. Veldedige og allmennyttige institusjoner og organisasjoner

(1) Omsetning fra veldedige og allmennyttige institusjoner og organisasjoner av følgende varer og tjenester er unntatt fra loven:

a. varer av bagatellmessig verdi
b. varer til betydelig overpris
c. annonser i medlemsblader og lignende
d. brukte varer fra butikk dersom varene er mottatt vederlagsfritt og butikken benytter ulønnet arbeidskraft
e. varer fra enkeltstående og kortvarige salgsarrangementer

(2) Unntaket i første ledd bokstav a og b omfatter også omsetning fra kommisjonær.
(3) Veldedige og allmennyttige institusjoners og organisasjoners omsetning av varer fra kiosk og omsetning av serveringstjenester er unntatt fra loven. Det er et vilkår at omsetningen skjer i forbindelse med arrangementer og at det benyttes ulønnet arbeidskraft.
(4) Omsetning av tjenester fra veldedige og allmennyttige institusjoner og organisasjoner til ledd innenfor samme organisasjon er unntatt fra loven. Det er et vilkår at tjenestene er direkte knyttet til organisasjonens ideelle virksomhet.
(5) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om vilkår for unntak og om registrerings- og dokumentasjonsplikt mv. av regnskapsopplysninger. Skattekontoret kan treffe enkeltvedtak om at en eller flere enheter eller ledd innen en organisasjon ikke omfattes av unntaket i fjerde ledd.

§ 3-13. Ideelle organisasjoner og foreninger

(1) Omsetning av varer og tjenester fra ideelle organisasjoner og foreninger er unntatt fra loven dersom vederlaget mottas i form av medlemskontingent. Det

er et vilkår at omsetningen er ledd i organisasjonens ideelle virksomhet. Unntaket omfatter ikke tjenester som gir noen rett til å overvære idrettsarrangementer.
(2) Omsetning av tjenester fra ideelle organisasjoner og foreninger til ledd innenfor samme organisasjon er unntatt fra loven. Det er et vilkår at tjenestene er direkte knyttet til organisasjonens ideelle virksomhet.
(3) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om vilkår for unntak og registrerings- og dokumentasjonsplikt mv. av regnskapsopplysninger. Departementet kan også gi forskrift om at ideelle organisasjoner og foreninger likevel skal beregne og betale merverdiavgift dersom unntaket i første ledd medfører vesentlige konkurransevridninger i forhold til avgiftssubjekter som omsetter tilsvarende varer og tjenester. Skattekontoret kan treffe enkeltvedtak om at en eller flere enheter eller ledd innen en organisasjon ikke omfattes av unntaket i annet ledd.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010, se endringslovens III om overgangsregler).

§ 3-14. Pengespilltjenester

Omsetning og formidling av pengespilltjenester er unntatt fra loven.
Endret ved lov 18 mars 2022 nr. 12 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 414).

§ 3-15. Seremonielle tjenester

Omsetning av seremonielle tjenester i tilknytning til begravelser og bisettelser er unntatt fra loven.

§ 3-16. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 des 2014 nr. 84 (ikr. 1 jan 2015).

§ 3-17. Tjenester som medlem av styre mv.

Omsetning av tjenester i form av å være medlem av styre, representantskap, utvalg, råd og lignende er unntatt fra loven dersom vederlaget for tjenesten inngår i grunnlaget for beregning av arbeidsgiveravgift.

§ 3-18. Frimerker, sedler og mynter

Omsetning av frimerker, sedler og mynter som samleobjekt er unntatt fra loven.

§ 3-19. Varer brukt privat mv.

Omsetning av varer som har vært brukt privat eller til andre formål som ikke har gitt fradragsrett for inngående merverdiavgift er unntatt fra loven.

§ 3-20. Sletting av klimakvoter

Omsetning av tjenester i form av sletting av klimakvoter er unntatt fra loven.

II Uttak

§ 3-21. Varer

(1) Det skal beregnes merverdiavgift når en vare tas ut fra den registrerte eller registreringspliktige virksomheten. Det skal likevel ikke beregnes merverdiavgift for kapitalvare som nevnt i § 9-1 dersom varen tas ut til formål innenfor den samlede virksomheten.
(2) Det skal beregnes merverdiavgift etter første ledd bare i det omfang avgiftssubjektet har hatt rett til fradrag for inngående merverdiavgift ved anskaffelsen eller framstillingen av varen. Det skal likevel beregnes merverdiavgift dersom den manglende fradragsretten skyldes at varen ved anskaffelsen er fritatt for merverdiavgift.

§ 3-22. Tjenester

(1) Det skal beregnes merverdiavgift når en tjeneste tas ut fra den registrerte eller registreringspliktige virksomheten til privat bruk eller til andre formål utenfor den samlede virksomheten.
(2) For tjenester som nevnt i § 3-23 og tjenester som består i oppføring, oppussing, modernisering mv. av bygg eller anlegg, herunder byggeledelse, byggeadministrasjon og annen administrasjon av slike arbeider, skal det beregnes merverdiavgift også når tjenestene tas ut til formål som er unntatt fra loven.

§ 3-23. Særlige formål

Det skal beregnes merverdiavgift når varer og tjenester fra den registrerte eller registreringspliktige virksomheten brukes i virksomheten til

a. kost til eller naturalavlønning av virksomhetens innehaver, ledelse, ansatte og pensjonister
b. oppføring, vedlikehold, innleie og drift av fast eiendom som skal dekke bolig- eller velferdsbehov, herunder løsøre og utstyr til slike eiendommer
c. representasjon
d. gave og utdeling i reklameøyemed og dersom verdien ikke er bagatellmessig

§ 3-24. Motorkjøretøy

Det skal beregnes merverdiavgift når en bilforhandler registrerer et kjøretøy på eget navn i motorvognregisteret selv om kjøretøyet ikke tas i bruk. Dette gjelder likevel ikke dersom kjøretøyet

a. tas i bruk som utleiekjøretøy i yrkesmessig utleievirksomhet
b. tas i bruk som middel til å transportere personer mot vederlag i persontransportvirksomhet
c. ikke er et personkjøretøy og tas i bruk som driftsmiddel i virksomheten

§ 3-25. Varer og tjenester til vedlikehold, bruk og drift av personkjøretøy

Det skal beregnes merverdiavgift når varer og tjenester fra en registrert eller registreringspliktig virksomhet brukes til vedlikehold, bruk og drift av personkjøretøy. Første punktum gjelder ikke dersom kjøretøyet brukes som

a. salgsvare
b. utleiekjøretøy i yrkesmessig utleievirksomhet
c. middel til å transportere personer mot vederlag i persontransportvirksomhet

§ 3-26. Oppføring av bygg eller anlegg for egen regning

Det skal beregnes merverdiavgift når næringsdrivende tar i bruk varer og tjenester i virksomhet med oppføring, oppussing, modernisering mv. av bygg eller anlegg for salg eller utleie, herunder byggeledelse, byggeadministrasjon og annen administrasjon av slike arbeider, og det drives slik virksomhet bare for egen regning.

§ 3-27. Tilsvarende unntak som ved omsetning

Uttak av varer og tjenester er unntatt fra loven dersom tilsvarende omsetning er unntatt etter dette kapitlet.

§ 3-28. Offentlig virksomhet

Uttak av varer og tjenester fra offentlige virksomheter som hver for seg eller i fellesskap driver virksomhet som hovedsakelig har til formål å tilgodese egne behov, er unntatt fra loven dersom merverdiavgiftspliktig omsetning av tilsvarende varer og tjenester over en periode på tolv måneder utgjør mindre enn 20 prosent av den totale produksjonen.

III Innførsel

§ 3-29. Varer

(1) Det skal beregnes merverdiavgift ved innførsel av varer til merverdiavgiftsområdet. Tollavgiftsloven § 2-1 om når tollavgift skal beregnes gjelder tilsvarende for merverdiavgift ved innførsel.
(2) Tollavgiftsloven § 2-2 om tidfesting gjelder tilsvarende ved beregning av merverdiavgift ved innførsel.
Endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 3-30. Tjenester

(1) Det skal beregnes merverdiavgift av fjernleverbare tjenester som er kjøpt utenfor merverdiavgiftsområdet når mottakeren er hjemmehørende i

merverdiavgiftsområdet og tjenesten er merverdiavgiftspliktig ved omsetning i merverdiavgiftsområdet. Dette gjelder likevel ikke dersom tjenesten inngår i beregningsgrunnlaget etter § 4-11 første ledd.
(2) Dersom tjenesten er til bruk i merverdiavgiftsområdet av næringsdrivende eller offentlig virksomhet hjemmehørende i merverdiavgiftsområdet, skal det beregnes merverdiavgift selv om tjenesten leveres til mottaker som er hjemmehørende utenfor merverdiavgiftsområdet. Dette gjelder likevel ikke dersom det kan dokumenteres at det er beregnet merverdiavgift av tjenesten utenfor merverdiavgiftsområdet.
(3) Skjer leveringen av elektroniske kommunikasjonstjenester gjennom en fast terminal i merverdiavgiftsområdet, skal det beregnes merverdiavgift selv om mottakeren ikke er hjemmehørende i merverdiavgiftsområdet. Skjer leveringen gjennom fast terminal utenfor merverdiavgiftsområdet, skal det ikke beregnes merverdiavgift selv om mottakeren er hjemmehørende i merverdiavgiftsområdet.
Endret ved lover 10 des 2010 nr. 71 (ikr. 1 juli 2011) som endret ved lov 24 juni 2011 nr. 27, 20 des 2022 nr. 108 (i kraft 1 jan 2023).

IV Dispensasjon

Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 116 (ikr. 1 jan 2017).

§ 3-31. Dispensasjon

Dersom det foreligger særlige forhold, kan departementet treffe enkeltvedtak om helt eller delvis unntak fra loven.
Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 116 (ikr. 1 jan 2017).

§ 3-32. Våpensystemet F-35

Departementet kan treffe enkeltvedtak om unntak fra loven ved omsetning av varer og tjenester til vedlikehold av våpensystemet F-35. Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder fastsette vilkår for unntak.
Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 116 (ikr. 1 jan 2017).

§ 3-33. Leveranser til militære enheter fra USA

Departementet kan treffe enkeltvedtak om unntak fra loven ved omsetning av varer og tjenester fra næringsdrivende som ikke har forretningssted eller hjemsted i merverdiavgiftsområdet til militære enheter fra USA.
Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 36 (i kraft 10 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 1004).

Kapittel 4. Grunnlaget for beregning av merverdiavgift

I Omsetning

§ 4-1. Hovedregel

(1) Ved omsetning av varer og tjenester er beregningsgrunnlaget for merverdiavgiften vederlaget, herunder tilskudd som utgjør en del av prisen på varen eller tjenesten. Selve merverdiavgiften regnes ikke med i beregningsgrunnlaget.
(2) Som en del av vederlaget anses blant annet ikke

a. godtgjørelse for utlegg pådratt i kjøpers navn og for kjøpers regning
b. lovbestemt inkasso- og purregebyr
c. forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven

Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 44.

§ 4-2. Hva inngår i beregningsgrunnlaget

(1) I beregningsgrunnlaget inngår alle kostnader ved oppfyllelsen av avtalen, enten de inngår i vederlaget eller det kreves særskilt betaling, herunder

a. tollavgift og andre avgifter fastsatt med hjemmel i lov eller Stortingets plenarvedtak, unntatt engangsavgift på motorvogner mv.
b. tilknytningsavgifter, gebyrer og andre beløp som påløper ved levering av varer eller tjenester
c. auksjonssalær, provisjoner og lignende

(2) Forhåndsavtalte, betingede rabatter gitt direkte i forbindelse med salget, kommer til fradrag i beregningsgrunnlaget i den utstrekning de er blitt effektive.

(3) Departementet kan gi forskrift om at nærmere bestemte kostnader mv. ikke skal inngå i beregningsgrunnlaget.
Endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 4-3. Byttehandel mv.

(1) Består vederlaget helt eller delvis av annet enn vanlige betalingsmidler, er beregningsgrunnlaget prisen på den leverte ytelsen. Dersom prisen i slike tilfeller er lavere enn den alminnelige omsetningsverdien for tilsvarende varer eller tjenester som omsettes i virksomheten, er beregningsgrunnlaget den alminnelige omsetningsverdien. Det samme gjelder hvis det ikke er avtalt noen særskilt pris.
(2) Departementet kan gi forskrift om redusert beregningsgrunnlag når varer er mottatt til bearbeiding og tilsvarende mengde av samme slags vare leveres tilbake i bearbeidet stand. Departementet kan også gi forskrift om hva som menes med alminnelig omsetningsverdi ved bytte av motorkjøretøy.

§ 4-4. Interessefellesskap

(1) Består det et interessefellesskap mellom leverandør og mottaker av varer og tjenester, og dette interessefellesskap må antas å kunne føre til en annen fastsettelse av vederlaget enn om det ikke hadde foreligget, kan beregningsgrunnlaget ikke settes lavere enn den alminnelige omsetningsverdien.
(2) Departementet kan gi forskrift om hva som menes med alminnelig omsetningsverdi ved omsetning av motorkjøretøy i tilfeller der det består et interessefellesskap.

§ 4-5. Videresalg av brukte varer mv. – enkeltstående kjøp og salg

(1) Når brukte varer, kunstverk, samleobjekter eller antikviteter er kjøpt for videresalg, herunder salg i kommisjon eller ved auksjon, kan beregningsgrunnlaget ved videresalget settes til differansen mellom innkjøpsprisen og salgsprisen for den enkelte varen. Det er et vilkår at varen er kjøpt fra en selger som ikke skal beregne merverdiavgift av salget eller som ikke oppgir merverdiavgift i salgsdokumentet etter bestemmelser gitt i eller i medhold av bokføringsloven.
(2) Når kunstverk, samleobjekter eller antikviteter er innført for videresalg, kan

beregningsgrunnlaget ved videresalget settes til differansen mellom beregningsgrunnlaget fastsatt etter § 4-11 første ledd og salgsprisen for den enkelte vare.
(3) Dersom innkjøpsprisen etter første eller annet ledd overstiger salgsprisen, kan differansen ikke trekkes fra i beregningsgrunnlaget for andre salg.

§ 4-6. Videresalg av brukte varer mv. – samlet kjøp og salg

Dersom kjøpet eller videresalget som nevnt i § 4-5 skjer samlet og prisen på den enkelte varen ikke er kjent, er beregningsgrunnlaget ved videresalget differansen mellom innkjøpsprisen og salgsprisen for varene samlet for hele terminen. Dersom slike kjøp eller salg utgjør mer enn 80 prosent av kjøp eller salg i terminen, kan avansen for andre brukte varer mv., der salgsprisen overstiger innkjøpsprisen, også beregnes samlet og terminvis. Overstiger verdien av kjøp verdien av salg i en termin, kan det overskytende beløpet regnes med i verdien av de samlede kjøpene i etterfølgende terminer.

§ 4-7. Tap på utestående fordringer og heving

(1) Beregningsgrunnlaget kan korrigeres dersom en utestående fordring som det tidligere er beregnet utgående merverdiavgift av, på grunn av skyldnerens manglende betalingsevne anses endelig konstatert tapt.
(2) Beregningsgrunnlaget skal korrigeres dersom kjøpet eller salget blir hevet.
(3) Departementet kan gi forskrift om når en utestående fordring kan anses som endelig konstatert tapt.

§ 4-8. (Opphevet)

Opphevet ved lov 7 des 2012 nr. 78 (ikr. 1 jan 2013).

II Uttak

§ 4-9. Hovedregel

(1) Ved uttak av varer og tjenester er beregningsgrunnlaget den alminnelige omsetningsverdien for tilsvarende varer og tjenester.
(2) Departementet kan gi forskrift om hva som menes med alminnelig

omsetningsverdi ved uttak av varer og tjenester.

§ 4-10. Brukte varer, kunstverk, samleobjekter og antikviteter

Ved uttak av brukte varer, kunstverk, samleobjekter og antikviteter kan beregningsgrunnlaget fastsettes etter § 4-5 eller § 4-6.

III Innførsel

§ 4-11. Varer

(1) Ved innførsel av varer skal beregningsgrunnlaget fastsettes etter vareførselsloven §§ 6-2 flg. om tollverdi. Tollavgift og andre avgifter som skal beregnes ved innførsel av varer, skal inngå i beregningsgrunnlaget.
(2) Ved innførsel av kunstverk, samleobjekter og antikviteter er beregningsgrunnlaget 20 prosent av beregningsgrunnlaget etter første ledd.
(3) Ved innførsel av tanntekniske produkter kan beregningsgrunnlaget settes til verdien av materialer, komponenter og lignende som er brukt til framstillingen av produktene dersom disse omkostningene er særskilt fastsatt.
(4) Ved gjeninnførsel av varer etter foredling, bearbeiding eller reparasjon er beregningsgrunnlaget omkostningene ved arbeidet og ved forsendelsen fram og tilbake. Dersom reparasjon er utført uten vederlag, settes beregningsgrunnlaget til null.
(5) Dersom varen er forringet som følge av skade eller bedervelse før varen er underlagt tollprosedyren overgang til fri disponering, settes beregningsgrunnlaget ned forholdsmessig etter verdiforringelsen som skaden eller bedervelsen har medført.
Endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 4-12. Tjenester

(1) Ved kjøp av tjenester som nevnt i § 3-30 er beregningsgrunnlaget for merverdiavgiften vederlaget. Bestemmelsene om beregningsgrunnlag ved omsetning gjelder tilsvarende.
(2) Vederlag som er angitt i utenlandsk valuta, omregnes til norske kroner ut fra omregningskursen på leveringstidspunktet fastsatt med hjemmel i vareførselsloven § 6-12.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 50.

Kapittel 5. Merverdiavgiftssatsene og områdene for disse

§ 5-1. Alminnelig og redusert sats

(1) Det skal beregnes merverdiavgift med alminnelig sats, med mindre omsetningen eller uttaket er fritatt for merverdiavgift eller det ikke skal beregnes merverdiavgift ved innførselen.
(2) Lovens §§ 5-2 til 5-12 gjelder i den utstrekning det følger av Stortingets vedtak om merverdiavgift at det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats.
(3) Departementet kan gi forskrift om forenklet beregning av merverdiavgift for varer som reisende innfører til personlig bruk ut over avgiftsfri kvote.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010), 20 des 2023 nr. 100 (i kraft 1 jan 2024), 20 des 2024 nr. 88 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 17 juni 2025 nr. 1036).

§ 5-2. Næringsmidler

(1) Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved omsetning, uttak og innførsel av næringsmidler. Det skal likevel beregnes merverdiavgift med alminnelig sats for næringsmidler som omsettes som del av en serveringstjeneste.
(2) Som næringsmiddel anses enhver mat- eller drikkevare og enhver annen vare som er bestemt til å konsumeres av mennesker.
(3) Som næringsmiddel anses ikke legemidler, tobakkvarer, alkoholholdige drikkevarer og vann fra vannverk.
(4) Departementet kan gi forskrift om hva som menes med næringsmidler, serveringstjenester og omsetning av næringsmidler.

§ 5-3. Persontransport mv.

Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved omsetning og uttak av tjenester som gjelder persontransport og ved formidling av tjenester som gjelder persontransport.

§ 5-4. Transport av kjøretøy på fartøy

(1) Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved omsetning og uttak av tjenester som gjelder transport av kjøretøy på ferge eller annet fartøy på innenlands veisamband. Det er et vilkår at kjøretøyet er i bruk som kjøretøy når det tas om bord og settes i land fra fergen. Den reduserte satsen omfatter også varer under transport på kjøretøyet.
(2) Transport på innenlands veisamband foreligger når fergeforbindelsen er etablert for å tjene som bindeledd mellom deler av det innenlandske veinettet.
(3) Departementet kan gi forskrift om hva som menes med kjøretøy i denne paragrafen.

§ 5-5. Romutleie i hotellvirksomhet mv.

(1) Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved omsetning og uttak av tjenester som gjelder utleie av

a. rom i hotellvirksomhet og lignende virksomhet
b. fast eiendom til camping
c. hytter, ferieleiligheter og annen fritidseiendom

(2) Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved utleie av lokaler til konferanser og møter mv. fra virksomhet som nevnt i første ledd.
(3) Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved omsetning og uttak av varer og tjenester som etter sin art ikke er omfattet av merverdiavgiftsloven og som utgjør et naturlig ledd i utleie som nevnt i første ledd dersom det ikke kreves særskilt vederlag for varen eller tjenesten.
(4) Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved formidling av tjenester som nevnt i første og annet ledd.
(5) Departementet kan gi forskrift om fordeling av vederlaget mellom alminnelig sats og redusert sats i virksomheter som nevnt i denne paragrafen.

§ 5-6. Kinoforestillinger

Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved omsetning og uttak av tjenester i form av rett til å overvære kinoforestilinger.

§ 5-7. Allmennkringkasting

Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats på statlige tilskudd for å

finansiere allmennkringkastingstjenester, jf. kringkastingsloven § 6-4. Det samme gjelder ved uttak av slike tjenester.
Endret ved lov 20 des 2019 nr. 98 (ikr. 1 jan 2020).

§ 5-8. Viltlevende marine ressurser

Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved fiskeres omsetning til eller gjennom fiskesalgslag som er opprettet i medhold av fiskesalslagslova. Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved fiskesalgslagets formidling eller godkjenning av slik omsetning.
Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 75 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 726), 19 des 2014 nr. 84.

§ 5-9. Museer mv.

Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved omsetning, uttak og formidling av tjenester i form av adgang til utstillinger i museer og gallerier.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010).

§ 5-10. Fornøyelsesparker mv.

Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved omsetning, uttak og formidling av tjenester i form av adgang til fornøyelsesparker og opplevelsessentre.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010).

§ 5-11. Idrettsarrangementer mv.

(1) Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved omsetning, uttak og formidling av tjenester som gir noen rett til å overvære idrettsarrangementer.
(2) Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved utleie av lokaler i idrettsanlegg til konferanser og møter mv. fra avgiftssubjekter som er registreringspliktige etter § 2-1 annet ledd. Det samme gjelder ved formidling av slike utleietjenester.
Tilføyd ved lov 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010).

§ 5-12. Vann fra vannverk og avløpstjenester

(1) Det skal beregnes merverdiavgift med redusert sats ved omsetning og uttak

av vann fra vannverk og avløpstjenester.
(2) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av første ledd, herunder om hva som anses som vann fra vannverk og avløpstjenester.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 88 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 17 juni 2025 nr. 1036).

Kapittel 6. Fritak for merverdiavgift

I Innenlands omsetning

§ 6-1. Aviser

(1) Omsetning av aviser, herunder elektroniske aviser, som inneholder en overveiende andel tekst og stillbilder, er fritatt for merverdiavgift.
(2) Departementet kan gi forskrift om hva som menes med aviser, herunder om vilkår for fritak.
Endret ved lover 23 juni 2020 nr. 107 (ikr. 1 juli 2020), 20 des 2023 nr. 100 (i kraft 1 jan 2024).

§ 6-2. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 19 feb 2016 nr. 164), endret ved lov 23 juni 2020 nr. 107 (ikr. 1 juli 2020), opphevet ved lov 20 des 2022 nr. 108 (i kraft 1 jan 2023).

§ 6-3. Tidsskrift

(1) Omsetning av tidsskrift, herunder elektroniske tidsskrift, som hovedsakelig omsettes til faste abonnenter eller som hovedsakelig deles ut til eller på annen måte gjøres tilgjengelig for foreningsmedlemmer, er fritatt for merverdiavgift i siste omsetningsledd.
(2) Omsetning av tidsskrift, herunder elektroniske tidsskrift, med overveiende politisk, litterært eller religiøst innhold er fritatt for merverdiavgift i siste omsetningsledd.
(3) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om hva som menes med tidsskrift og elektroniske tidsskrift og om vilkår for fritak. Departementet kan også gi forskrift om at trykking av tidsskrift og framstilling av elektroniske tidsskrift, skal være fritatt

for merverdiavgift.
Endret ved lover 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 19 feb 2016 nr. 164, tidligere § 6-2), 21 juni 2019 nr. 37 (ikr. 1 juli 2019).

§ 6-4. Bøker

(1) Omsetning av bøker, herunder elektroniske bøker, er fritatt for merverdiavgift i siste omsetningsledd. Fritaket gjelder tilsvarende for lydbøker som er parallellutgaver av bøker og elektroniske bøker.
(2) Fritaket gjelder ikke publikasjoner som selges sammen med en vare av annet slag og som inngår som en del av en felles vareenhet.
(3) Trykking av bøker er fritatt for merverdiavgift dersom oppdragsgiveren skal dele ut hele opplaget gratis eller oppdragsgiverens videresalg er av så lite omfang at oppdragsgiveren ikke blir registreringspliktig etter § 2-1 første ledd. Fritaket gjelder tilsvarende for framstilling av lydbøker som er parallellutgaver av bøker og elektroniske bøker.
(4) Departementet kan gi forskrift om hva som menes med bøker og elektroniske bøker, og om vilkår for fritak. Departementet kan også gi forskrift om at framstilling av elektroniske bøker, skal være fritatt for merverdiavgift.
Endret ved lover 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 19 feb 2016 nr. 164, tidligere § 6-3), 21 juni 2019 nr. 37 (ikr. 1 juli 2019).

§ 6-5. Andre publikasjoner

(1) Trykking av menighetsblad, skoleaviser og gatemagasin, er fritatt for merverdiavgift dersom oppdragsgiveren ikke er et avgiftssubjekt. Med gatemagasin menes et magasin som omsettes av vanskeligstilte.
(2) Utgiveres omsetning av gatemagasin til vanskeligstilte er fritatt for merverdiavgift.
Endret ved lov 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 19 feb 2016 nr. 164, tidligere § 6-4).

§ 6-6. Elektrisk kraft mv. til husholdningsbruk i Nord-Norge

(1) Omsetning av elektrisk kraft og energi levert fra alternative energikilder til husholdningsbruk i fylkene Finnmark, Troms og Nordland, er fritatt for merverdiavgift.
(2) Når elektrisk kraft og energi levert fra alternative energikilder omsettes dels til husholdningsbruk og dels til bruk i næringsvirksomhet som helt ut er

omfattet av loven, omfatter fritaket også den del av kraften som brukes i næringsvirksomheten. Det er et vilkår for fritak at leveringen skjer etter samme tariff og på samme måler.
(3) Departementet kan gi forskrift om hva som menes med husholdningsbruk og om hvilke energikilder som omfattes av fritaket.
Endret ved lover 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 19 feb 2016 nr. 164, tidligere § 6-5), 20 des 2019 nr. 98 (ikr. 1 jan 2020), 25 juni 2024 nr. 64.

§ 6-7. Kjøretøy som omfattes av Stortingets vedtak om omregistreringsavgift

(1) Omsetning av kjøretøy som omfattes av Stortingets vedtak om omregistreringsavgift, er fritatt for merverdiavgift dersom kjøretøyet har vært registrert her i landet. Fritaket omfatter også kjøretøy som nevnt i vedtaket § 1 avgiftsgruppe c og som har tillatt totalvekt på 7 500 kg eller mer.
(2) Departementet kan gi forskrift om at fritaket i første ledd omfatter andre varer enn selve kjøretøyet og arbeid som utføres på kjøretøyet.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 36, 13 des 2013 nr. 128 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 648), 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 19 feb 2016 nr. 164, tidligere § 6-6), 23 juni 2020 nr. 107, 20 des 2022 nr. 108 (i kraft 1 jan 2023, se endringsloven del II for overgangsregler).

§ 6-8. Kjøretøy som bare bruker elektrisitet til framdrift

(1) Omsetning av personkjøretøy som bare bruker elektrisitet til framdrift, og hvor elektrisiteten leveres fra batteripakke som kan lades fra ekstern strømkilde, er fritatt for merverdiavgift for vederlag til og med 500 000 kroner.
(2) Leasing av personkjøretøy som bare bruker elektrisitet til framdrift, og hvor elektrisiteten leveres fra batteripakke som kan lades fra ekstern strømkilde, er fritatt for merverdiavgift dersom leasingvirksomhetens kostpris for det leasede personkjøretøyet er 500 000 kroner eller lavere. Dersom kostprisen er høyere, skal det beregnes merverdiavgift av leien multiplisert med kostpris som overstiger 500 000 kroner dividert med kostpris. Med leasing menes utleie av personkjøretøy hvor leieperioden etter skriftlig avtale er minst 30 dager.
(3) Departementet kan gi forskrift om hvilke kjøretøy som omfattes av første og andre ledd.
Opphevet ved lov 7 des 2012 nr. 78 (ikr. 1 jan 2013), tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 108 (i kraft 1 jan 2023, se endringsloven del II for overgangsregler), endret ved lov 20 des 2023 nr. 100 (i kraft 1 jan 2024, se endringsloven for overgangsregel).

§ 6-9. Fartøy mv.

(1) Omsetning av følgende fartøy er fritatt for merverdiavgift:

a. fartøy på minst 15 meter til bruk for persontransport mot vederlag, varetransport, sleping, isbryting eller fangstvirksomhet
b. spesialfartøy til bruk i petroleumsvirksomhet til havs
c. skolefartøy
d. fartøy på minst ti meter som anskaffes til Forsvaret
e. fartøy til bruk for forsking og værvarsling
f. fartøy på minst seks meter til bruk for yrkesmessig fiske
g. fartøy til bruk for berging eller redning

Fritaket omfatter også driftsutstyr som leveres sammen med slike fartøy.

(2) Omsetning av tjenester som står i direkte forbindelse med bygging, ombygging, reparasjon og vedlikehold av fartøy som nevnt i første ledd eller driftsutstyr for slike fartøy, er fritatt for merverdiavgift i siste omsetningsledd. Fritaket omfatter også varer som leveres i forbindelse med slike tjenester.
(3) Omsetning av tjenester fra fartøy i form av berging av fartøy, er fritatt for merverdiavgift.
(4) Utleie av følgende fartøy, er fritatt for merverdiavgift:

a. fartøy på minst 15 meter til bruk i utenriks fart
b. fartøy på minst 15 meter til bruk i innenriks fart dersom fartøyet er bestemt for persontransport mot vederlag
c. spesialfartøy til bruk i petroleumsvirksomhet til havs
d. fartøy på minst ti meter som anskaffes til Forsvaret

(5) Departementet kan gi forskrift om hva som menes med fartøy til yrkesmessig fiske etter første ledd bokstav f.
Endret ved lov 19 des 2017 nr. 125 (ikr. 19 des 2017 med virkning fra 1 jan 2017).

§ 6-10. Luftfartøy mv.

(1) Omsetning og utleie av luftfartøy til yrkesmessig luftfartsvirksomhet og militære luftfartøy, er fritatt for merverdiavgift. Fritaket omfatter også driftsutstyr som leveres sammen med slike luftfartøy.
(2) Omsetning av tjenester som står i direkte forbindelse med bygging,

ombygging, reparasjon og vedlikehold av luftfartøy som nevnt i første ledd eller driftsutstyr for slike luftfartøy, er fritatt for merverdiavgift i siste omsetningsledd. Fritaket omfatter også varer som leveres i forbindelse med slike tjenester.
(3) Omsetning av tjenester fra fartøy i form av berging av luftfartøy, er fritatt for merverdiavgift.
(4) Omsetning av flysimulatorer eller deler og komponenter til disse til bruk i sivil luftfart, er fritatt for merverdiavgift.

§ 6-11. Plattformer, rørledninger mv.

(1) Omsetning og utleie av oljeboringsplattformer og andre flyttbare plattformer til bruk i petroleumsvirksomhet, er fritatt for merverdiavgift. Fritaket omfatter også driftsutstyr som leveres sammen med slike plattformer.
(2) Omsetning av tjenester som står i direkte forbindelse med bygging, ombygging, reparasjon og vedlikehold av plattformer som nevnt i første ledd eller driftsutstyr for slike plattformer, er fritatt for merverdiavgift i siste omsetningsledd. Fritaket omfatter også varer som leveres i forbindelse med slike tjenester.
(3) Omsetning av tjenester fra fartøy i form av berging av plattformer som nevnt i første ledd, er fritatt for merverdiavgift.
(4) Omsetning av varer og tjenester til bruk i forbindelse med bygging, ombygging, reparasjon og vedlikehold av rørledninger mellom havområder utenfor merverdiavgiftsområdet og land, er fritatt for merverdiavgift i siste omsetningsledd. Departementet kan treffe enkeltvedtak om at fritaket skal gjelde tilsvarende for tilhørende anlegg på land som er til direkte bruk i forbindelse med gjennomstrømming av gass.

§ 6-12. Fremmede lands ambassader og konsulater

(1) Omsetning av tjenester som står i direkte forbindelse med oppføring av ambassadebygg, er fritatt for merverdiavgift i siste omsetningsledd. Med ambassadebygg menes bygg som eies av senderstaten og som er til offisiell bruk som kanselli. Fritaket omfatter også varer som leveres i forbindelse med slike tjenester.
(2) Omsetning av ufortollet motorkjøretøy fra importør til bruk for ambassader, konsulater, diplomatisk personell og konsulære tjenestemenn er fritatt for merverdiavgift.
Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 107.

§ 6-13. Internasjonale militære styrker og kommandoenheter

Departementet kan på grunnlag av traktater og andre internasjonale avtaler gi forskrift om at omsetning av varer og tjenester til bestemte internasjonale militære styrker og kommandoenheter, er fritatt for merverdiavgift. Det samme gjelder omsetning til virksomheter som leverer varer eller tjenester til bruk for bestemte internasjonale militære styrker og kommandoenheter.
Departementet kan videre gi forskrift om at omsetning av varer og tjenester fra internasjonale kommandoenheter til deres personell, er fritatt for merverdiavgift.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 64 (i kraft 1 juli 2024).

§ 6-14. Overdragelse av virksomhet

Omsetning av varer og tjenester som ledd i overdragelse av en virksomhet eller del av denne til en ny innehaver, er fritatt for merverdiavgift.

§ 6-15. Biologisk materiale

Omsetning av menneskeorganer, blod og lignende til sykehus eller medisinske laboratorier for bruk, undersøkelse eller kontroll, er fritatt for merverdiavgift.

§ 6-16. Begravelsestjenester

(1) Begravelsesbyråers omsetning av tjenester som gjelder transport av avdøde, er fritatt for merverdiavgift.
(2) Begravelsesbyråers omsetning av tjenester som gjelder pakking og forsendelse av urner etter bisettelser, er fritatt for merverdiavgift.

II Uttak

§ 6-17. Tilsvarende fritak som ved omsetning

Uttak av varer og tjenester er fritatt for merverdiavgift dersom tilsvarende omsetning er fritatt etter dette kapitlet.

§ 6-18. Bedriftskantiner mv.

Uttak av varer og tjenester for oppføring eller vedlikehold av kantiner til bruk i egen virksomhet, er fritatt for merverdiavgift. Fritaket omfatter også løst inventar til slike kantiner.

§ 6-19. Veldedige formål mv.

(1) Tjenester som ytes vederlagsfritt på veldedig grunnlag, er fritatt for merverdiavgift.
(2) Næringsmidler som leveres vederlagsfritt til mottaker for utdeling på veldedig grunnlag, er fritatt for merverdiavgift. Mottakeren må være registrert i Enhetsregisteret. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke mottakere som det kan foretas merverdiavgiftsfrie leveranser til, og hva som er å anse som utdeling på veldedig grunnlag.
(3) Varer og tjenester som leveres vederlagsfritt til frivillige organisasjoner som ledd i en nødhjelpsaksjon i tilknytning til en naturkatastrofe, er fritatt for merverdiavgift.
Endret ved lov 17 juni 2016 nr. 43 (ikr. 1 juli 2016).

§ 6-20. Primærnæringer

(1) Uttak av produkter fra eget fiske, skogbruk eller jordbruk med binæringer, er fritatt for merverdiavgift dersom produktene skal brukes privat eller til formål innenfor rammen av disse næringene.
(2) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av første ledd. Departementet kan også gi forskrift om at uttak av varer og tjenester til bruk for oppføring eller vedlikehold av fast eiendom i tilknytning til primærnæringene, skal være fritatt for merverdiavgift.

III Utførsel og omsetning med tilknytning utenfor merverdiavgiftsområdet

§ 6-21. Utførsel av varer

Omsetning av varer ut av merverdiavgiftsområdet, er fritatt for merverdiavgift. Fritaket gjelder likevel ikke dersom varene er tatt med i samlet terminvis oppgjør etter § 4-6.

§ 6-22. Utførsel av tjenester

(1) Omsetning av tjenester som helt ut er til bruk utenfor merverdiavgiftsområdet, er fritatt for merverdiavgift.
(2) Omsetning av fjernleverbare tjenester er fritatt for merverdiavgift når mottakeren er hjemmehørende utenfor merverdiavgiftsområdet.
(3) Annet ledd gjelder likevel ikke dersom leveringen av elektroniske kommunikasjonstjenester skjer gjennom fast terminal i merverdiavgiftsområdet. Skjer leveringen av slike tjenester gjennom fast terminal utenfor merverdiavgiftsområdet, er leveringen fritatt.
Endret ved lover 10 des 2010 nr. 71 (ikr. 1 juli 2011), 20 des 2022 nr. 108 (i kraft 1 jan 2023).

§ 6-23. Varer som legges inn på tollager

Omsetning av varer som etter vareførselsloven § 4-4 legges inn på kjøpers tollager for utførsel, er fritatt for merverdiavgift.
Endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 6-24. Varer som videreselges ut av merverdiavgiftsområdet

Omsetning av varer til et registrert avgiftssubjekt, er fritatt for merverdiavgift dersom kjøperen videreselger varene ut av merverdiavgiftsområdet før varene er levert. Det er et vilkår for fritak at kjøperen umiddelbart tollekspederer varene for utførsel.

§ 6-25. Varer til turister

(1) Omsetning av varer til personer som er bosatt utenfor merverdiavgiftsområdet, er fritatt for merverdiavgift dersom varene føres ut av merverdiavgiftsområdet som reisegods. Fritaket gjennomføres ved at selgeren beregner merverdiavgift ved omsetningen, men tilbakefører avgiften når varene utføres.
(2) Personer bosatt i andre land enn Danmark, Finland og Sverige og personer som oppholder seg på Svalbard eller Jan Mayen, må utføre varene innen en måned fra leveringen. Personer bosatt i Danmark, Finland eller Sverige må i umiddelbar tilknytning til kjøpet innføre varene til hjemlandet, og det må

beregnes merverdiavgift eller tilsvarende omsetningsavgift ved innførselen.
(3) Departementet kan gi forskrift om minstebeløp for fritak.

§ 6-26. Utsalg på lufthavn ved utreise

(1) Omsetning av alkoholholdige drikkevarer, tobakkvarer, sjokolade- og sukkervarer, parfymer, kosmetikk og toalettpreparater fra avgiftsfritt utsalg på lufthavn (tollager C) ved utreise fra merverdiavgiftsområdet, er fritatt for merverdiavgift.
(2) Omsetning av andre varer i transitthall på lufthavn ved utreise fra merverdiavgiftsområdet, er fritatt for merverdiavgift dersom varene selges til andre enn personer bosatt i Danmark, Finland, Norge eller Sverige.

§ 6-27. Utsalg på lufthavn ved ankomst

(1) Omsetning av alkoholholdige drikkevarer, tobakkvarer, sjokolade- og sukkervarer, parfymer, kosmetikk og toalettpreparater fra avgiftsfritt utsalg på lufthavn (tollager C) ved ankomst fra andre land, er fritatt for merverdiavgift.
(2) Departementet kan gi forskrift om hvilke varetyper og -mengder den enkelte reisende kan ta med seg.

§ 6-28. Transporttjenester

(1) Omsetning av transporttjenester som finner sted i merverdiavgiftsområdet, er fritatt for merverdiavgift dersom transporten skal skje direkte til eller fra steder utenfor merverdiavgiftsområdet. Transporten anses å skje direkte til eller fra steder utenfor merverdiavgiftsområdet når det er sluttet en avtale om sammenhengende transport fra et sted i merverdiavgiftsområdet til et sted utenfor merverdiavgiftsområdet, eller omvendt.
(2) Fritaket gjelder også tilknytningstransport.
(3) Fritaket gjelder også tjenester som i alminnelighet leveres i forbindelse med transporttjenestene.
(4) Fritaket gjelder ikke for noen del av rundreiser i merverdiavgiftsområdet ut over 24 timer.
(5) For varetransport gjelder fritaket bare for tjenester som ytes før varen stilles til mottakerens disposisjon på avtalt bestemmelsessted.
(6) Fritaket gjelder ikke for Posten Norge AS' transport av brev fra merverdiavgiftsområdet, med mindre det gjelder masseforsendelser av slike brev.

(7) Departementet kan gi forskrift om vilkår for fritak.

§ 6-29. Formidlingstjenester

(1) Formidling av persontransport er fritatt for merverdiavgift dersom transporten skjer utenfor merverdiavgiftsområdet eller direkte til eller fra steder utenfor merverdiavgiftsområdet.
(2) Formidling av følgende tjenester er fritatt for merverdiavgift dersom tjenestene leveres utenfor merverdiavgiftsområdet:

a. tjenester som nevnt i § 3-11 annet ledd bokstav a
b. serveringstjenester
c. utleie av transportmidler
d. adgang til utstillinger i museer og gallerier
e. adgang til fornøyelsesparker og opplevelsessentre
f. rett til å overvære idrettsarrangementer

(3) Omsetning av meglertjenester til norske redere eller oppdragsgivere knyttet til fartøy som umiddelbart skal brukes i utenriks fart eller i petroleumsvirksomhet til havs, er fritatt for merverdiavgift. Det samme gjelder slike tjenester knyttet til plattformer som nevnt i § 6-11.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010).

§ 6-30. Varer og tjenester til fartøy

(1) Omsetning av nærmere bestemte varer og tjenester til bruk for utenlandske fartøy som nevnt i § 6-9 første ledd, er fritatt for merverdiavgift.
(2) Omsetning av nærmere bestemte varer og tjenester til bruk for fartøy på minst 15 meter, er fritatt for merverdiavgift dersom fartøyet i utenriks fart frakter varer eller driver persontransport mot vederlag.
(3) Omsetning av nærmere bestemte varer og tjenester til spesialfartøy til bruk i petroleumsvirksomhet til havs, er fritatt for merverdiavgift.
(4) Omsetning av nærmere bestemte varer til bruk på fartøy dersom varene er til bruk utenfor merverdiavgiftsområdet, men hvor levering skjer i merverdiavgiftsområdet, er fritatt for merverdiavgift.
(5) Departementet kan gi forskrift om hvilke varer og tjenester som omfattes av fritakene i denne paragrafen og om vilkår for fritak. Departementet kan gi forskrift om at omsetning av varer og tjenester også til bruk for andre fartøy under opphold utenfor merverdiavgiftsområdet, er fritatt for merverdiavgift.
Endret ved lov 11 des 2009 nr. 129.

§ 6-31. Varer og tjenester til luftfartøy

(1) Omsetning av nærmere bestemte varer og tjenester til bruk for luftfartøy til yrkesmessig luftfartsvirksomhet, er fritatt for merverdiavgift når luftfartøyet går i utenriks fart.
(2) Departementet kan gi forskrift om hvilke varer og tjenester som omfattes av fritaket og om vilkår for fritak. Departementet kan gi forskrift om at omsetning av varer og tjenester også til andre luftfartøy enn luftfartøy i utenriks fart er fritatt for merverdiavgift dersom luftfartøyet for den enkelte tur har bestemmelsessted utenfor merverdiavgiftsområdet.

§ 6-32. Varer og tjenester til petroleumsvirksomheten

(1) Omsetning av nærmere bestemte varer og tjenester til bruk i havområder utenfor merverdiavgiftsområdet i forbindelse med utforsking og utnytting av undersjøiske naturforekomster, er fritatt for merverdiavgift dersom omsetningen skjer til rettighetsselskaper, boreselskaper og eiere og leietakere av plattformer. Det samme gjelder omsetning til andre som ikke er avgiftssubjekter og som utenfor merverdiavgiftsområdet utfører tjenester vedrørende anlegg og innretninger som har tilknytning til utforsking og utnytting av undersjøiske naturforekomster.
(2) Omsetning av nærmere bestemte tjenester fra registreringspliktig baseselskap på baseområdet til personer som nevnt i første ledd, og til eiere eller leietakere av spesialfartøy til bruk i petroleumsvirksomhet til havs, er fritatt for merverdiavgift.
(3) Departementet kan gi forskrift om hvilke varer og tjenester som omfattes av fritakene i denne paragrafen.

§ 6-33. Reklamepublikasjoner på fremmed språk mv.

Omsetning av reklamepublikasjoner på fremmed språk og reklamefilmer med utenlandsk tale, er fritatt for merverdiavgift i siste omsetningsledd til oppdragsgiver i merverdiavgiftsområdet dersom publikasjonene og filmene er bestemt til bruk utenfor merverdiavgiftsområdet. Fritaket gjelder tilsvarende for omsetning av tjenester i form av trykking og produksjon av slike publikasjoner og filmer.

§ 6-34. Garantireparasjoner

Omsetning av garantireparasjoner for næringsdrivende hjemmehørende utenfor merverdiavgiftsområdet er fritatt for merverdiavgift. Fritaket gjelder reparasjon av vare eller anlegg den næringsdrivende har levert til kjøper i merverdiavgiftsområdet. Det er et vilkår at næringsdrivende hjemmehørende utenfor merverdiavgiftsområdet ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret.
Tilføyd ved lov 9 des 2011 nr. 53 (ikr. 1 jan 2012).

IV Forskriftsfullmakt

§ 6-35. Forskriftsfullmakt

Departementet kan gi forskrift om registrerings- og dokumentasjonsplikt mv. av regnskapsopplysninger.
Endret ved lov 9 des 2011 nr. 53 (ikr. 1 jan 2012, tidligere § 6-34).

V Dispensasjon

Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 116 (ikr. 1 jan 2017).

§ 6-36. Dispensasjon

Dersom det foreligger særlige forhold, kan departementet treffe enkeltvedtak om helt eller delvis fritak for merverdiavgift.
Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 116 (ikr. 1 jan 2017).

§ 6-37. Våpensystemet F-35

Departementet kan treffe enkeltvedtak om fritak fra merverdiavgift ved omsetning av varer og tjenester til vedlikehold av våpensystemet F-35. Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder fastsette vilkår for fritak.
Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 116 (ikr. 1 jan 2017).

Kapittel 7. Varer som det ikke skal beregnes merverdiavgift av ved innførsel

§ 7-1. Varer som er fritatt eller unntatt ved omsetning i merverdiavgiftsområdet

(1) Det skal ikke beregnes merverdiavgift ved innførsel av varer som nevnt i § 3-6 bokstav d, § 3-7 fjerde ledd, § 3-18, § 6-1, §§ 6-3 og 6-4, § 6-8 første ledd, § 6-10 fjerde ledd, § 6-11 fjerde ledd og § 6-15.
(2) Det samme gjelder ved innførsel av varer og driftsutstyr som nevnt i § 6-9 første ledd, § 6-10 første ledd, § 6-11 første ledd eller ved gjeninnførsel av slike varer etter ombygging, reparasjon eller vedlikehold utenfor merverdiavgiftsområdet.
(3) Bestemmelsene om adgang til å treffe enkeltvedtak om fritak for våpensystemet F-35 i § 6-37 gjelder tilsvarende for beregning av merverdiavgift ved innførsel av varer.
(4) Departementet kan gi forskrift om omfanget av og vilkår for fritak fra beregning av merverdiavgift ved innførsel etter denne paragrafen og om fritak for varer til bruk for luftfartøy som nevnt i § 6-10 første ledd dersom luftfartøyet går i utenriks fart eller for den enkelte tur har bestemmelsessted utenfor merverdiavgiftsområdet.
Endret ved lover 13 des 2013 nr. 128 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 648), 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 19 feb 2016 nr. 164), 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575, endring endret ved lov 20 des 2022 nr. 110), 20 des 2023 nr. 100 (i kraft 1 jan 2024).

§ 7-2. Varer som er unntatt fra deklarasjonsplikt etter vareførselsloven § 4-1 og varer det ikke skal beregnes tollavgift av ved innførsel

(1) Det skal ikke beregnes merverdiavgift ved innførsel av varer som det ikke er plikt til å levere deklarasjon for etter vareførselsloven 4-1 tredje ledd.
(2) Det skal ikke beregnes merverdiavgift ved gjeninnførsel av varer som nevnt i tollavgiftsloven § 6-4 første ledd bokstav a dersom den som utfører og innfører varen, er samme person. Vilkåret om at den som innfører og utfører varen må være samme person, gjelder likevel ikke dersom varen tidligere er endelig belastet merverdiavgift.
(3) Departementet kan gi forskrift om omfanget av og vilkårene for fritak og at det ikke skal beregnes merverdiavgift ved innførsel av varer som nevnt i tollavgiftsloven § 6-4 første ledd bokstav d.
Endret ved lover 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 jan 2017), 20 des 2019 nr. 98 (ikr. 1 apr 2020 iflg. res. 7 feb 2020 nr. 112), 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg.

res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 7-3. Varer til personlig bruk

(1) Det skal ikke beregnes merverdiavgift ved innførsel av

a. brukt utstyr tilhørende personer bosatt i Norge som har avgått ved døden utenfor merverdiavgiftsområdet
b. flyttegods
c. premie og gave
d. arvegods

(2) Fritak etter første ledd bokstav a til c er betinget av at varen bare benyttes til personlig formål, og at den ikke utnyttes kommersielt. Fritak etter første ledd bokstav d er betinget av at varen har vært benyttet til personlig formål av arvelater.
(3) Departementet kan gi forskrift om omfanget av og vilkårene for fritak.
Endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 7-4. Vareprøver, varer til teknisk og vitenskapelig bruk mv.

(1) Det skal ikke beregnes merverdiavgift ved innførsel av

a. vareprøve, modell og mønster av ubetydelig verdi
b. reklamemateriell og reklamefilm
c. opplysningsmateriell fra andre lands turistmyndigheter
d. dokumenter og trykksak fra andre lands myndigheter
e. utstyr til bruk for utenlandske vitenskapelige ekspedisjoner

(2) Varer etter første ledd bokstav e kan bare benyttes av berettiget bruker og ikke overdras til andre.
(3) Departementet kan gi forskrift om omfanget av og vilkårene for fritak.
Endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 7-5. Diverse fritak

(1) Det skal ikke beregnes merverdiavgift ved innførsel av

a. proviant som medbringes om bord i fartøy under reise til og fra merverdiavgiftsområdet og under opphold der,
b. varer til fremmede makters representasjoner og disses representanter, militære styrker og kommandoenheter, andre internasjonale organisasjoner og offentlig finansierte samarbeidsprosjekter med annen stat,
c. vare fra fangst eller fiske på havet utenfor merverdiavgiftsområdet eller fra ubebodde strekninger i polaregnene, og som innføres direkte derfra,
d. varer som innføres fra Svalbard eller Jan Mayen med tilhørende farvann, og som er fanget, utvunnet eller tilvirket der, og
e. føll av hoppe som er drektig ved utførsel fra merverdiavgiftsområdet, dersom føllet innføres sammen med hoppa etter følling.

(2) Varer etter første ledd bokstav b kan ikke overdras til andre.
(3) Departementet kan gi forskrift om omfanget av og vilkårene for fritak.
Endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575, endring endret ved lov 20 des 2022 nr. 110).

§ 7-6. Varer som mottas vederlagsfritt

Departementet kan gi forskrift om at det ikke skal beregnes merverdiavgift ved innførsel av varer som mottas vederlagsfritt.

§ 7-7. Elektrisk kraft

Det skal ikke beregnes merverdiavgift ved innførsel av elektrisk kraft.

§ 7-8. Dispensasjon

Dersom det foreligger særlige forhold, kan departementet treffe enkeltvedtak om at det helt eller delvis ikke skal beregnes merverdiavgift ved innførselen.
Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 116 (ikr. 1 jan 2017), endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575, tidligere § 7-9).

Kapittel 8. Fradrag for inngående merverdiavgift

§ 8-1. Hovedregel

Et registrert avgiftssubjekt har rett til fradrag for inngående merverdiavgift på anskaffelser av varer og tjenester som er til bruk i den registrerte virksomheten.

§ 8-2. Fradragsrett for anskaffelser delvis til bruk i registrert virksomhet

(1) Et registrert avgiftssubjekt som anskaffer varer og tjenester som er til bruk både i den registrerte virksomheten og til andre formål, har rett til fradrag for inngående merverdiavgift bare for den del av varen eller tjenesten som er til antatt bruk i den registrerte virksomheten. Dersom den bruk som ikke gir rett til fradrag for inngående merverdiavgift finner sted innenfor avgiftssubjektets samlede virksomhet, gjelder § 8-5 bare for tjenester som nevnt i § 3-23 og § 3-26.
(2) Offentlig virksomhet som etter § 3-28 ikke skal beregne merverdiavgift ved uttak, har rett til fradrag for inngående merverdiavgift bare for anskaffelser av varer og tjenester som omsettes til andre.
(3) For varer og tjenester som er til bruk både i den registrerte virksomheten og til andre formål, er det ingen fradragsrett dersom omsetningen fra den registrerte virksomheten normalt ikke overstiger fem prosent av virksomhetens samlede omsetning i løpet av et regnskapsår. Dette gjelder likevel ikke for virksomheter som hovedsakelig omsetter tjenester som er unntatt etter § 3-6.
(4) For varer og tjenester som er til bruk både i den registrerte virksomheten og til andre formål, er det full fradragsrett dersom den delen av en virksomhets omsetning som er unntatt fra loven, normalt ikke overstiger fem prosent av virksomhetens samlede omsetning i løpet av et regnskapsår.
(5) Departementet kan gi forskrift om fordelingen av inngående merverdiavgift. Departementet kan også gjøre unntak fra første ledd for beltemotorsykkel som brukes i reindriftsnæringen.

§ 8-3. Andre begrensninger i fradragsretten

(1) Fradragsretten omfatter ikke inngående merverdiavgift på

a. servering
b. kostnader vedrørende leie av selskapslokaler i forbindelse med servering
c. kunst og antikviteter, med mindre kjøperen omsetter varer av samme

slag i sin virksomhet eller varene er til bruk i virksomhet som nevnt i § 5-9

d. kost til og naturalavlønning av virksomhetens innehaver, ledelse, ansatte og pensjonister
e. representasjon
f. gaver og varer og tjenester til utdeling i reklameøyemed når verdien ikke er bagatellmessig, likevel slik at det er fradragsrett for varer dersom de utføres til bruk utenfor merverdiavgiftsområdet
g. oppføring, vedlikehold, innleie og drift av fast eiendom som skal dekke bolig- eller velferdsbehov, herunder løsøre og utstyr til slike eiendommer. Det er likevel fradragsrett for inngående merverdiavgift på oppføring og vedlikehold av bedriftskantiner, herunder løst inventar til bedriftskantiner.

(2) Det er likevel fradragsrett for varer som nevnt i første ledd til bruk for luftfartøy i utenriks fart eller fartøy på minst 15 meter når det i utenriks fart frakter varer eller driver persontransport mot vederlag.
(3) Departementet kan gi forskrift om at det også skal være fradragsrett for anskaffelser til bruk for oppføring og vedlikehold av fast eiendom i tilknytning til primærnæringene. Departementet kan gi forskrift om registrerings- og dokumentasjonsplikt mv. av regnskapsopplysninger.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010), 19 des 2014 nr. 84.

§ 8-4. Personkjøretøy

(1) Fradragsretten omfatter ikke inngående merverdiavgift på anskaffelse, drift og vedlikehold av personkjøretøy. Det er likevel fradragsrett for inngående merverdiavgift på personkjøretøy til bruk som

a. salgsvare
b. utleiekjøretøy i yrkesmessig utleievirksomhet
c. middel til å transportere personer mot vederlag i persontransportvirksomhet

(2) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen.

§ 8-5. Varer og tjenester av samme art som omsettes i virksomheten

Selv om fradragsretten er begrenset etter §§ 8-2 til 8-4, skal et registrert avgiftssubjekt fradragsføre inngående merverdiavgift i sin helhet på varer og

tjenester som er av samme art som de varer og tjenester som omsettes i den registrerte virksomheten.

§ 8-6. Anskaffelser foretatt før registrering

(1) Et registrert avgiftssubjekt har rett til fradrag for inngående merverdiavgift på varer og tjenester som er anskaffet inntil tre år før registrering i Merverdiavgiftsregisteret (tilbakegående avgiftsoppgjør) i den utstrekning anskaffelsene har direkte sammenheng med omsetningen i den registrerte virksomheten. Dette gjelder likevel ikke for varer og tjenester som er omsatt før registreringen. Krav om fradrag må framsettes senest tre år etter registreringen. Krav om fradrag for inngående merverdiavgift på anskaffelser som inngår i en kapitalvare som nevnt i § 9-1 annet ledd bokstav b, må framsettes innen tre år regnet fra retten til tilbakegående avgiftsoppgjør oppstod. Tidsbegrensningen i første punktum gjelder ikke for slike anskaffelser som inngår i en kapitalvare som nevnt i § 9-1 annet ledd bokstav b.
(2) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen.
Endret ved lov 19 des 2014 nr. 84.

§ 8-7. Fradragsrett ved konkurs og skifte av insolvent dødsbo

(1) Konkursskyldneren har rett til fradrag for inngående merverdiavgift på levering av varer og tjenester fram til åpning av bobehandling. Etter dette tidspunktet har konkursboet rett til fradrag.
(2) Ved skifte av insolvent dødsbo har boet rett til fradrag for inngående merverdiavgift på varer og tjenester som er levert etter åpningen av bobehandlingen.

§ 8-8. Betaling via bank som vilkår for fradrag for inngående merverdiavgift

(1) Fradrag for inngående avgift av varer og tjenester gis bare når betaling skjer via bank eller foretak med rett til å drive betalingsformidling, med mindre betalingen samlet utgjør mindre enn 10 000 kroner. Flere betalinger som gjelder samme vareleveranse, tjeneste, kontrakt eller lignende, skal vurderes som én betaling ved anvendelse av beløpsgrensen i forrige punktum. Ved løpende eller periodiske ytelser skal flere betalinger ses samlet for kostnader som kommer til fradrag samme år.
(2) Er et beløp fradragsført i en termin før betaling har funnet sted og betaling senere skjer slik at fradragsrett ikke foreligger etter denne paragraf, skal

tidligere fradragsført beløp tilbakeføres i den termin betalingen skjer.
(3) Når sterke samfunnsmessige hensyn gjør det nødvendig, kan departementet bestemme at første ledd ikke kommer til anvendelse.
(4) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder nærmere bestemmelser om at andre betalingsmåter skal likestilles med betaling via bank, gjøre unntak fra kravet om betaling via bank i særlige tilfeller, anvendelse av beløpsgrensen og om krav til dokumentasjon.
Tilføyd ved lov 11 des 2009 nr. 129 (ikr. 1 jan 2011) som endret ved lov 25 juni 2010 nr. 44.

Kapittel 9. Justering og tilbakeføring av inngående merverdiavgift

I Justering eller tilbakeføring mv.

§ 9-1. Justering eller tilbakeføring av inngående merverdiavgift

(1) Inngående merverdiavgift på kapitalvarer som er anskaffet, framstilt eller fullført etter 31. desember 2007, skal ved endret bruk mv. justeres etter §§ 9-2 til 9-5 eller tilbakeføres etter § 9-7.
(2) Med kapitalvarer menes

a. maskiner, inventar og andre driftsmidler der inngående merverdiavgift av kostpris utgjør minst 50 000 kroner, likevel ikke kjøretøyer som er fritatt for merverdiavgift etter § 6-7 første ledd
b. fast eiendom som har vært gjenstand for ny-, på- eller ombygging der inngående merverdiavgift på kostnadene ved dette utgjør minst 100.000 kroner

(3) – – –.
(4) Departementet kan gi forskrift om hva som skal regnes som inngående merverdiavgift påløpt i forbindelse med byggetiltak som nevnt i annet ledd bokstav b.
Tredje ledd er opphevet fra 1 jan 2011, se § 22-2 (3). Endret ved lov 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 mars 2016 iflg. res. 19 feb 2016 nr. 164), 16 juni 2023 nr. 50.

II Justering av inngående merverdiavgift

§ 9-2. Når inngående merverdiavgift skal justeres

(1) Registrert avgiftssubjekt skal justere inngående merverdiavgift når bruken av en kapitalvare etter anskaffelsen, framstillingen eller fullføringen endres fra fradragsberettiget formål til ikke-fradragsberettiget formål, eller motsatt. Dersom avgiftssubjektet får rett til fradrag for inngående merverdiavgift som følge av lovendring, har avgiftssubjektet likevel ikke rett til å justere inngående merverdiavgift for anskaffelser mv. foretatt før lovendringens ikrafttredelse.
(2) Registrert avgiftssubjekt skal justere inngående merverdiavgift når kapitalvarer som nevnt i § 9-1 annet ledd bokstav a omsettes, forutsatt at omsetningen er merverdiavgiftspliktig og det ikke er gitt fullt fradrag for inngående merverdiavgift ved anskaffelsen mv. Justeringsbeløpet kan ikke overstige 25 prosent av vederlaget, merverdiavgift ikke medregnet.
(3) Registrert avgiftssubjekt skal justere inngående merverdiavgift når kapitalvarer som nevnt i § 9-1 annet ledd bokstav b overdras.
(4) Registrert avgiftssubjekt skal justere inngående merverdiavgift når kapitalvarer overdras som ledd i overdragelse av virksomhet eller del av denne, og overdragelsen er fritatt for merverdiavgift etter § 6-14.
(5) Inngående merverdiavgift skal likevel ikke justeres dersom det skal beregnes merverdiavgift etter § 3-21 første og annet ledd.
(6) Inngående merverdiavgift skal ikke justeres når kommunale vann- og avløpsanlegg overdras som følge av vedtak om sammenslåing eller deling etter lov 15. juni 2001 nr. 70 om fastsetjing og endring av kommune- og fylkesgrenser §§ 4 og 5. Overdragerens rett og plikt til justering overtas uendret av det overtakende avgiftssubjektet.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 67 (med virkning fra 1 jan 2017).

§ 9-3. Overføring av retten og plikten til å justere inngående merverdiavgift

(1) Justering etter § 9-2 tredje og fjerde ledd kan unnlates i det omfang den som overtar kapitalvaren overtar justeringsforpliktelsen.
(2) Den som overdrar kapitalvaren, skal foreta en samlet justering av inngående merverdiavgift for endringer som nevnt i § 9-2 første ledd som skjer i vedkommendes eiertid. Den som overtar kapitalvaren får rett og plikt til å justere for senere endringer.
(3) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen.

§ 9-4. Justeringsperioden

(1) For kapitalvarer som nevnt i § 9-1 annet ledd bokstav a, skal justering foretas for endringer som skjer i løpet av de fem første regnskapsårene etter anskaffelsen eller framstillingen. I justeringsperioden medregnes det regnskapsåret kapitalvarene ble anskaffet eller framstilt.
(2) For kapitalvarer som nevnt i § 9-1 annet ledd bokstav b, er justeringsperioden ti år etter fullføringen. Slike kapitalvarer anses fullført når det er utstedt ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse, eller dersom slik attest eller tillatelse ikke er nødvendig, når kapitalvarene er tatt i bruk. I justeringsperioden medregnes det regnskapsåret kapitalvarene ble fullført.
(3) Et avgiftssubjekt som har justert inngående merverdiavgift samlet på grunn av opphør av merverdiavgiftspliktig virksomhet og som beholder kapitalvarene i virksomheten, kan fortsette å justere dersom og fra det tidspunkt vedkommende senere i justeringsperioden blir registrert i Merverdiavgiftsregisteret.

§ 9-5. Beregning av justeringsbeløpet mv.

(1) En femdel av den inngående merverdiavgift som påløp ved anskaffelsen eller framstillingen av kapitalvarer som nevnt i § 9-1 annet ledd bokstav a, skal justeres i det enkelte regnskapsår. For kapitalvarer som nevnt i § 9-1 annet ledd bokstav b, skal en tidel av den inngående merverdiavgift som påløp i forbindelse med ny-, på- eller ombyggingen justeres i det enkelte regnskapsår.
(2) Justeringen foretas på grunnlag av endringen i fradragsprosenten som finner sted innenfor det enkelte regnskapsår i forhold til fradragsprosenten ved justeringsperiodens begynnelse. Ved justering som følge av opphør av virksomhet eller overdragelse av kapitalvarer, skal justering foretas samlet for den resterende delen av justeringsperioden. I den resterende delen av justeringsperioden regnes også med det regnskapsåret bruken av kapitalvarene endres eller kapitalvarene overdras.
(3) Det skal ikke foretas justering dersom endringen i fradragsprosenten er mindre enn ti prosentpoeng i forhold til fradragsprosenten ved justeringsperiodens begynnelse.
(4) Dersom endringen i bruken kun gjelder en del av en kapitalvare som nevnt i § 9-1 annet ledd bokstav b, skal justering foretas for inngående merverdiavgift som knytter seg til denne delen. Det samme gjelder ved overdragelse av slik del.
(5) Justeringsbeløpet skal tas med i skattemeldingen som en økning eller reduksjon av inngående merverdiavgift.
(6) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne

paragrafen.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

III Tilbakeføring av inngående merverdiavgift

§ 9-6. Salg mv. av personkjøretøy

(1) Denne paragrafen gjelder for personkjøretøy som brukes som utleiekjøretøy i yrkesmessig utleievirksomhet eller som middel til å transportere personer mot vederlag i persontransportvirksomhet. Fradragsført inngående merverdiavgift for slike personkjøretøy skal tilbakeføres dersom kjøretøyet i løpet av de åtte første årene etter registreringen selges eller omdisponeres til bruk som ikke ville gitt fradragsrett. Det samme gjelder dersom virksomheten senere blir unntatt fra loven. Utførsel av personkjøretøy utløser ikke plikt til å tilbakeføre fradragsført inngående merverdiavgift.
(2) Tilbakeføringsbeløpet fastsettes ved å multiplisere fradragsført inngående merverdiavgift med kjøretøyets verdi ved omdisponeringen og dividere med verdien ved fradragsføringen.
(3) For personkjøretøy som ble registrert på virksomheten i regnskapsår som utløp for mer enn fem år siden, kan tilbakeføringsbeløpet fastsettes ved å multiplisere anslått inngående merverdiavgift med personkjøretøyets verdi ved omdisponeringen og dividere med kjøretøyets anslåtte verdi inklusive avgifter da kjøretøyet ble registrert på virksomheten.
(4) Inngående merverdiavgift skal ikke tilbakeføres dersom salget eller omdisponeringen skyldes at

a. kjøretøyet blir kondemnert
b. eierens bo tas under konkursbehandling eller offentlig gjeldsforhandling
c. eieren dør

(5) Skattekontoret kan treffe enkeltvedtak om at tilbakeføring kan unnlates dersom salget eller omdisponeringen skyldes forhold avgiftssubjektet ikke har hatt kontroll over eller en tilbakeføring av andre grunner vil virke særlig urimelig. Et vedtak om unnlatt tilbakeføring gis virkning fra det tidspunktet personkjøretøyet selges eller på annen måte omdisponeres til bruk som ikke ville gitt fradragsrett.
Endret ved lover 19 des 2014 nr. 84 (ikr. 1 jan 2015, se endringslovens VIII), 25 juni 2024 nr. 64 (i kraft 1 juli 2024, se endringslov for overgangsregel).

§ 9-7. Salg mv. av fast eiendom før fullføring

(1) Fradragsført inngående merverdiavgift skal tilbakeføres dersom kapitalvarer som nevnt i § 9-1 annet ledd bokstav b før fullføringen selges eller omdisponeres til bruk som ikke ville gitt fradragsrett.
(2) Tilbakeføring kan unnlates i det omfang den som overtar kapitalvaren overtar plikten til å tilbakeføre den fradragsførte inngående merverdiavgiften.
(3) Departementet kan gi forskrift om vilkår for overføring av tilbakeføringsplikten.

§ 9-8. (Opphevet)

Paragrafen er opphevet fra 1 jan 2011, se § 22-2 (3).

IV Forskriftsfullmakt

§ 9-9. Forskriftsfullmakt

Departementet kan gi forskrift om registrerings- og dokumentasjonsplikt mv. av regnskapsopplysninger.

Kapittel 10. Refusjon av merverdiavgift

I Merverdiavgift påløpt ved innenlands omsetning

§ 10-1. Næringsdrivende uten forretningssted eller hjemsted i merverdiavgiftsområdet

(1) Næringsdrivende i utlandet som ikke har hatt avgiftspliktig omsetning i merverdiavgiftsområdet de siste tolv måneder, har rett til refusjon av inngående merverdiavgift dersom

a. merverdiavgiften gjelder anskaffelse av varer eller tjenester i merverdiavgiftsområdet eller innførsel av varer til merverdiavgiftsområdet, og varene eller tjenestene er til bruk i virksomheten,
b. omsetningen utenfor merverdiavgiftsområdet hadde medført

registreringsplikt eller rett til frivillig registrering dersom omsetningen hadde skjedd i merverdiavgiftsområdet, og

c. merverdiavgiften hadde vært fradragsberettiget dersom virksomheten var registrert i merverdiavgiftsområdet.

(2) Næringsdrivende i utlandet som er registrert etter forenklet registreringsordning etter §§ 14-4 til 14-7, har rett til refusjon av inngående merverdiavgift dersom

a. merverdiavgiften gjelder anskaffelse av varer eller tjenester i merverdiavgiftsområdet eller innførsel av varer til merverdiavgiftsområdet, og varene eller tjenestene er til bruk i virksomheten, og
b. merverdiavgiften hadde vært fradragsberettiget dersom virksomheten var registrert avgiftssubjekt i merverdiavgiftsområdet.

(3) Næringsdrivende i utlandet som kun omsetter tjenester som nevnt i § 6-28, har rett til refusjon av inngående merverdiavgift dersom

a. de i henhold til § 2-1 syvende ledd ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret,
b. merverdiavgiften gjelder anskaffelse av varer og tjenester i merverdiavgiftsområdet eller innførsel av varer til merverdiavgiftsområdet og varene eller tjenestene er til bruk i virksomheten, og
c. merverdiavgiften hadde vært fradragsberettiget dersom virksomheten var registrert avgiftssubjekt i merverdiavgiftsområdet.

(4) Inngående merverdiavgift refunderes ikke for varer som anskaffes eller innføres til merverdiavgiftsområdet og deretter omsettes her. Det samme gjelder merverdiavgift for varer som innføres for å leveres til kjøper i merverdiavgiftsområdet.
(5) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om vilkår for refusjon. Departementet kan også gi forskrift om at refusjonen er betinget av at søkerens hjemland yter tilsvarende refusjon av merverdiavgift eller annen omsetningsavgift til næringsdrivende med forretningssted eller hjemsted i merverdiavgiftsområdet. Det samme gjelder for refusjon av merverdiavgift på varer og tjenester til bruk for lastebiler registrert eller hjemmehørende utenfor merverdiavgiftsområdet når lastebilene brukes i transport til eller fra merverdiavgiftsområdet.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 7 des 2012 nr. 78 (ikr. 1 jan 2013, se endringslovens V).

§ 10-2. Fremmede lands ambassader og konsulater

(1) Fremmede lands ambassader og konsulater med diplomatiske representanter har rett til refusjon av inngående merverdiavgift påløpt ved kjøp av nærmere bestemte varer og tjenester til

a. statseide eiendommer
b. offisielt bruk for diplomatiske misjoner og fagkonsulater
c. diplomatiske representanters og konsulære fagtjenestemenns personlige bruk

(2) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om hvilke varer og tjenester som omfattes av refusjonsordningen og om vilkår for refusjon.

§ 10-3. Internasjonale organisasjoner og samarbeidsprosjekter

Departementet kan på grunnlag av traktater og andre internasjonale avtaler gi forskrift og treffe enkeltvedtak om refusjon av inngående merverdiavgift til bestemte internasjonale organisasjoner og samarbeidsprosjekter, herunder fastsette vilkår for refusjon.

§ 10-4. Nødhjelpsaksjoner

(1) Det gis refusjon av inngående merverdiavgift påløpt ved kjøp av varer som innen to måneder etter levering føres ut av merverdiavgiftsområdet som ledd i en nødhjelpsaksjon.
(2) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om vilkår for refusjon.

§ 10-5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 11 des 2009 nr. 129.

§ 10-6. Lottfiskere

(1) Lottfiskere som selv holder fiskeredskap i vedkommende fiske, har rett til

refusjon av inngående merverdiavgift som er betalt ved kjøp eller leie av de redskapene lottfiskerne deltar med.
(2) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om vilkår for refusjon.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 44.

II Merverdiavgift betalt ved innførsel

§ 10-7. Varer som gjenutføres eller er feildeklarert

(1) Den som ikke er avgiftssubjekt har rett til refusjon av merverdiavgift betalt ved innførsel dersom

a. varen gjenutføres i uforandret stand fordi varen er feilsendt, feilbestilt eller ikke levert som avtalt
b. varen gjenutføres etter tollavgiftsloven § 7-2 første og annet ledd
c. varen gjenutføres og kunne vært deklarert for prosedyren midlertidig innførsel etter vareførselsloven § 4-6 ved innførselen
d. varen gjenutføres i andre tilfeller enn nevnt i bokstav a til c og det foreligger særlige grunner

(2) For varer som gjenutføres, jf. første ledd bokstav a til d, er det et vilkår for refusjon at varen gjenutføres innen ett år etter innførselen. Fristen kan i særlige tilfeller forlenges. Kravet om gjenutførsel kan frafalles dersom varen blir tilintetgjort under kontroll av eller etter avtale med tollmyndighetene mot at den som var ansvarlig for merverdiavgiften etter § 11-1 første ledd bærer kostnadene.
Endret ved lover 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 jan 2017), 21 juni 2017 nr. 84, 23 juni 2020 nr. 107, 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575), 16 juni 2023 nr. 50.

§ 10-8. Varer som innføres midlertidig – delvis refusjon

(1) Etter at varen er gjenutført, har den som ikke er avgiftssubjekt rett til refusjon av merverdiavgift betalt ved innførsel av

a. varer som er leid eller lånt fra steder utenfor merverdiavgiftsområdet
b. anleggsmaskiner og anleggs- og transportmateriell som næringsdrivende med forretningssted eller hjemsted utenfor

merverdiavgiftsområdet tar med seg for utføring av oppdrag her

(2) I refusjonsbeløpet gjøres fradrag med fem prosent per måned eller del av måned regnet fra innførselen av varen.

§ 10-9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 jan 2017).

Kapittel 11. Beregning og betaling av merverdiavgift

I Ansvar for beregning og betaling

§ 11-1. Omsetning, uttak og innførsel av varer

(1) Avgiftssubjektet skal beregne og betale merverdiavgift av merverdiavgiftspliktig omsetning, uttak og innførsel av varer, jf. skatteforvaltningsloven §§ 9-1 og 9-2. Når andre enn avgiftssubjektet innfører varer, gjelder tollavgiftsloven § 2-3 tilsvarende for plikten til å beregne og betale merverdiavgift. Tollavgiftsloven §§ 2-4, 2-5 og 2-7 om ansvar gjelder tilsvarende for merverdiavgift ved innførsel.
(2) Ved omsetning av klimakvoter til næringsdrivende eller offentlig virksomhet skal mottakeren av tjenestene beregne og betale merverdiavgift. Mottakere som er næringsdrivende eller offentlig virksomhet, men ikke avgiftssubjekt, skal beregne og betale merverdiavgift først når de samlede kjøp for en termin overstiger 2000 kroner, merverdiavgift ikke medregnet.
(3) Ved omsetning av gull med en finhetsgrad på minst 325 tusendeler til næringsdrivende eller offentlig virksomhet skal mottakeren av varene eller tjenestene beregne og betale merverdiavgift. Annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
(4) Dersom et avgiftssubjekt er registrert ved representant, er representanten sammen med avgiftssubjektet ansvarlig for at merverdiavgiften blir beregnet og betalt. Representanten er likevel ikke ansvarlig for betaling av merverdiavgift dersom den næringsdrivende er hjemmehørende i en EØS-stat eller Storbritannia når staten etter skatteavtale eller annen folkerettslig overenskomst med Norge skal utveksle opplysninger og bistå med innfordring av merverdiavgiftskrav.
(5) Departementet kan gi forskrift om at merverdiavgift skal kunne beregnes og betales på annen måte enn ved representant.

(6) Departementet kan gi forskrift om hvilke objekter som omfattes av tredje ledd første punktum.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 7, 21 juni 2013 nr. 71 (ikr. 1 juli 2013), 13 des 2013 nr. 125 (ikr. 1 jan 2014), 17 juni 2016 nr. 31, 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 jan 2017), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 18 juni 2021 nr. 108 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2025), 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 11-2. Varer med lav verdi

(1) Ved kjøp av varer som er omfattet av § 3-1 annet ledd, skal tilbyder som nevnt i § 2-1 tredje ledd beregne og betale merverdiavgift.
(2) Departementet kan gi forskrift om tilbyders ansvar etter denne bestemmelsen.
Opphevet ved lov 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 jan 2017), tilføyd ved lov 20 des 2019 nr. 98 (ikr. 1 apr 2020 iflg. res. 7 feb 2020 nr. 112).

§ 11-3. Innførsel av tjenester

(1) Ved kjøp av fjernleverbare tjenester omfattet av § 3-30, skal mottaker som er næringsdrivende eller offentlig virksomhet, beregne og betale merverdiavgift. Dersom mottakeren ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, skal merverdiavgift først beregnes og betales når de samlede kjøp for en termin overstiger 2 000 kroner, merverdiavgift ikke medregnet.
(2) Er mottakeren andre enn næringsdrivende eller offentlig virksomhet som nevnt i første ledd, skal tilbyder som er nevnt i § 2-1 tredje ledd beregne og betale merverdiavgift.
(3) Departementet kan gi forskrift om vilkår for at mottakeren av fjernleverbare tjenester omfattet av § 3-30, ikke er å anse som næringsdrivende eller offentlig virksomhet.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010), 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 20 des 2022 nr. 108 (i kraft 1 jan 2023).

§ 11-4. Beløp uriktig oppgitt som merverdiavgift

(1) Et avgiftssubjekt skal betale beløp uriktig oppgitt som merverdiavgift i salgsdokumentasjon. Dette gjelder merverdiavgift oppgitt med et for stort beløp og merverdiavgift oppgitt for omsetning som er unntatt fra loven eller

fritatt for merverdiavgift. Dette gjelder også merverdiavgift oppgitt når mottakeren plikter å beregne og betale merverdiavgift etter § 11-1 annet eller tredje ledd.
(2) Den som ikke er avgiftssubjekt og som i strid med § 15-11 første ledd har oppgitt beløp uriktig betegnet som merverdiavgift i salgsdokumentasjon, skal betale beløpet.
(3) Betaling kan unnlates dersom feilen rettes overfor kjøperen.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 7, 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), 13 des 2013 nr. 125 (ikr. 1 jan 2014).

II Utbetaling av inngående merverdiavgift

§ 11-5. Utbetaling av inngående merverdiavgift

(1) Dersom inngående merverdiavgift overstiger utgående merverdiavgift i en termin, skal overskytende inngående merverdiavgift utbetales. Skattemeldinger må være levert for tidligere terminer.
(2) Selv om utbetaling av beløpet ikke har funnet sted innen neste avgiftstermin, har avgiftssubjektet ikke rett til å fradragsføre beløpet i senere skattemelding.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 11-6. Utbetaling ved forlis mv.

(1) Fiskere som skal levere skattemelding en gang i året etter bestemmelser gitt i medhold av skatteforvaltningsloven § 8-16, jf. § 8-3, kan etter forlis av fartøy, større redskapstap eller større skade på fartøy, fiskeredskap eller fartøyets varige driftsutstyr få utbetalt overskytende inngående merverdiavgift etter særskilt avregning før utløpet av vedkommende kalenderår.
(2) Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av denne paragrafen, herunder om vilkår for utbetaling.
Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 12 jan 2024 nr. 6 (i kraft 1 jan 2024).

Kapittel 12 Omgåelse

Kapitlet opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), tilføyd ved lov 29 nov 2019 nr. 74 (ikr. 1 jan 2020).

§ 12-1. Omgåelse

Skatteloven § 13-2 får tilsvarende anvendelse for merverdiavgift.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 44, 19 juni 2015 nr. 56 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), tilføyd ved lov 29 nov 2019 nr. 74 (ikr. 1 jan 2020).

Kapittel 13. (Opphevet)

Kapitlet opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 13-1. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 13-2. (Opphevet)

Endret ved lover 11 des 2009 nr. 129, 25 juni 2010 nr. 44, 24 juni 2011 nr. 26, 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 13-2 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 10 juni 2016 nr. 24 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 10 juni 2016 nr. 619), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 13-3. (Opphevet)

Endret ved lover 11 des 2009 nr. 129, 10 des 2010 nr. 71 (ikr. 1 jan 2011), 7 des 2012 nr. 78, 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 jan 2017), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 13-4. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 14. Registrering i Merverdiavgiftsregisteret mv. og forenklet registreringsordning

Overskriften endret ved lov 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011).

I. Registrering i Merverdiavgiftsregisteret

Overskriften tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011).

§ 14-1. Vilkår for registrering

(1) Registreringspliktige etter foretaksregisterloven må være registrert i Foretaksregisteret før registrering kan skje. Når særlige forhold foreligger, kan skattekontoret samtykke i at registrering i Merverdiavgiftsregisteret skjer før registrering i Foretaksregisteret.
(2) Fellesregistrering og frivillig registrering etter § 2-3 fjerde til sjette ledd kan tidligst skje med virkning fra og med den oppgaveterminen den elektroniske søknaden om registrering blir loggført i mottakssentralen som godkjent. Godkjenning bekreftes ved elektronisk kvittering.
(3) Frivillig registrering etter § 2-3 første og annet ledd kan tidligst skje med virkning fra og med en oppgavetermin som utløp de siste seks måneder før den elektroniske søknaden om registrering ble loggført i mottakssentralen. Godkjenning bekreftes ved elektronisk kvittering.
(4) Frivillig registrering etter § 2-3 tredje ledd kan tidligst skje med virkning fra og med en oppgavetermin som utløp de siste seks måneder før avgiftsbehandling av utleieforholdet ble tilkjennegitt.
Endret ved lover 11 des 2009 nr. 129, 20 juni 2014 nr. 36 (ikr. 1 juli 2014), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 16 juni 2023 nr. 50.

§ 14-2. Registrering av konkursbo og dødsbo

Konkursbo registres på eget nummer med virkning fra åpningen av bobehandlingen. Dødsbo forblir registrert på avdødes registreringsnummer.
Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 14-3. Sletting og fortsatt registrering

(1) Den registrerte virksomheten skal slettes i Merverdiavgiftsregisteret dersom virksomheten er opphørt eller skattekontoret av særlige grunner finner å kunne slette registreringen.
(2) Dersom merverdiavgiftspliktig omsetning og uttak er falt under den til enhver tid gjeldende beløpsgrensen i § 2-1 første til tredje ledd uten at virksomheten er slettet i medhold av denne paragrafen, skal avgiftssubjektet forbli registrert i minst to hele kalenderår. Det samme gjelder dersom avgiftssubjektet rykker ned til en divisjon lavere enn angitt i § 2-1 annet ledd annet punktum og omsetningen av tjenester som gir noen rett til å overvære idrettsarrangementer utgjør mindre enn 3 millioner kroner.
(3) Solidaransvaret etter § 2-2 tredje ledd består fram til det er gitt melding om sletting av fellesregistrering.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

II. Forenklet registrerings- og rapporteringsordning for tilbydere av varer med lav verdi og elektroniske tjenester (forenklet registreringsordning)

Overskriften tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), endret ved lov 20 des 2019 nr. 98 (ikr. 1 apr 2020 iflg. res. 7 feb 2020 nr. 112).

§ 14-4. Hvem ordningen gjelder for mv.

(1) Avgiftssubjekt som ikke har forretningssted eller hjemsted i merverdiavgiftsområdet, kan velge forenklet registreringsordning dersom vedkommende bare skal beregne og betale merverdiavgift på

a. varer omfattet av § 3-1 annet ledd
b. tjenester omfattet av § 3-30 som er levert til andre mottakere enn næringsdrivende eller offentlig virksomhet hjemmehørende i merverdiavgiftsområdet.

(2) Forenklet registrering tillates uten at beløpsgrensen i § 2-1 første ledd er oversteget.
(3) Tilbyder som er registrert etter første ledd, skal ikke samtidig registreres i Merverdiavgiftsregisteret.
(4) All kommunikasjon mellom skattekontoret og tilbyder i forenklet registreringsordning skal skje elektronisk.
(5) Departementet kan gi forskrift om utforming av forenklet registreringsordning.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 20 des 2019 nr. 98 (ikr. 1 apr 2020 iflg. res. 7 feb 2020 nr. 112), 20 des 2022 nr. 108 (i kraft 1 jan 2023).

§ 14-5. Identifikasjonsnummer

Når tilbyder har valgt forenklet registreringsordning, skal skattekontoret tildele tilbyderen et identifikasjonsnummer.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 14-6. Refusjon av merverdiavgift

Tilbyder i forenklet registreringsordning har ikke rett til fradrag for inngående merverdiavgift etter kapittel 8, men har rett til refusjon av inngående merverdiavgift etter § 10-1 annet ledd.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011).

§ 14-7. Sletting

(1) Tilbyder skal slettes fra registeret når

a. virksomheten er opphørt,
b. vilkårene for å benytte forenklet registreringsordning ikke lenger er oppfylt, eller
c. tilbyderen gjentatte ganger misligholder pliktene som følger av merverdiavgiftsloven.

(2) Dersom merverdiavgiftspliktig innførsel er falt under den til enhver tid gjeldende beløpsgrensen i § 2-1 tredje ledd uten at virksomheten er slettet i medhold av denne paragrafen, skal tilbyder forbli registrert i minst to hele

kalenderår.
(3) Tilbyder som blir slettet i medhold av første ledd bokstav c, og som fortsatt har avgiftspliktig virksomhet, skal registreres ved representant etter § 2-1 sjette ledd.
(4) Tilbyder som har blitt slettet i medhold av første ledd bokstav c, skal kunne registreres på nytt når

a. tilbyderen etter slettingsvedtaket har fulgt pliktene som følger av merverdiavgiftsloven,
b. det må antas at tilbyderen ved ny registrering vil følge pliktene som følger av merverdiavgiftsloven, og
c. tilbyderen har oppfylt tidligere betalingsforpliktelser.

(5) Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om vilkårene for sletting og nyregistrering av tilbydere som har blitt slettet.
Tilføyd ved lov 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), endret ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2017 nr. 84.

Kapittel 15. Dokumentasjon mv.

Overskrift endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 15-1. Føring av skattemelding

(1) I skattemeldingen for primærnæringene kan det tas med omsetning fra annen næringsvirksomhet dersom merverdiavgiftspliktig omsetning og uttak i denne virksomheten ikke overstiger 30 000 kroner, merverdiavgift ikke medregnet.
(2) Merverdiavgift som skal beregnes ved kjøp av fjernleverbare tjenester, skal innberettes som utgående merverdiavgift.
(3) Beløpet for utgående merverdiavgift skal også omfatte beløp uriktig betegnet som merverdiavgift som nevnt i § 11-4 første ledd. Dette kan unnlates dersom feilen rettes overfor kjøperen.
(4) Departementet kan treffe enkeltvedtak om at merverdiavgift som beregnes ved omsetning av elektroniske kommunikasjonstjenester i forbindelse med en humanitær innsamlingsaksjon, ikke skal føres i skattemeldingen, eller at beregnet merverdiavgift kan tilbakeføres.
Endret ved lover 11 des 2009 nr. 129, 25 juni 2010 nr. 44, 25 juni 2010 nr. 32 (ikr. 1 juli 2010), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr.

531).

§ 15-2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 15-3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 15-4. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 56, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 15-5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 15-6. (Opphevet)

Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 7, 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 13 des 2013 nr. 125 (ikr. 1 jan 2014), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 15-7. (Opphevet)

Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 44, 10 des 2010 nr. 71, 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 9 des 2011 nr. 53 (ikr. 1 jan 2012), 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 15-8. (Opphevet)

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 9 des 2011 nr. 53 (ikr. 1 jan 2012), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 15-9. Tidfesting

(1) Beløp som nevnt i skatteforvaltningsloven § 8-3 første ledd bokstav a til d oppgis i skattemeldingen for den terminen dokumentasjonen er utstedt. Beløp som nevnt i skatteforvaltningsloven § 8-3 første ledd bokstav e oppgis for den terminen betalingen skjedde.
(2) Når særlige forhold foreligger, kan departementet treffe enkeltvedtak om at betalingstidspunktet legges til grunn for fordeling av omsetning og merverdiavgift på terminene.
(3) Departementet kan gi forskrift om unntak fra første ledd.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 15-10. Dokumentasjonsplikt

(1) Inngående merverdiavgift må dokumenteres med bilag for å være fradragsberettiget.
(2) Avgiftssubjektet skal beregne utgående merverdiavgift, med mindre det ved regnskapsmateriale eller på annen måte som avgiftsmyndighetene godkjenner, kan godtgjøres at det ikke skal beregnes merverdiavgift ved omsetningen eller uttaket.
(3) Salgsdokumentasjon for en merverdiavgiftspliktig omsetning kan ikke utstedes før ved levering av varen eller tjenesten.
(4) Tilbyder i forenklet registreringsordning skal føre en oversikt over transaksjoner som omfattes av § 3-1 annet ledd og § 3-30. Transaksjonsoversikten skal være tilstrekkelig detaljert til at skattekontoret kan fastslå at merverdiavgiftsberegningen i skattemeldingen er korrekt. Transaksjonsoversikten skal være elektronisk tilgjengelig for skattekontoret innen tre uker etter anmodning. Transaksjonsoversikten skal oppbevares i fem år fra utgangen av det året transaksjonene er gjennomført.
(5) Departementet kan gi forskrift om plikt til registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger. Departementet kan også gi forskrift om tidspunktet for utstedelse av salgsdokumentasjon og dokumentasjon av uttak, herunder gjøre unntak fra tredje ledd. Departementet kan i tillegg gi forskrift om hva

transaksjonsoversikten som nevnt i fjerde ledd skal inneholde.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 19 des 2014 nr. 84 (ikr. 1 jan 2015), 21 juni 2017 nr. 84, 23 juni 2020 nr. 107, 20 des 2022 nr. 108 (i kraft 1 jan 2023).

§ 15-11. Adgang til å oppgi merverdiavgift i salgsdokumentasjon mv.

(1) Bare den som er registrert avgiftssubjekt eller tilbyder i forenklet registreringsordning, kan oppgi merverdiavgiftsbeløp i salgsdokumentasjon og opplyse i prisangivelse at vederlaget omfatter merverdiavgift.
(2) Den som i strid med første ledd har oppgitt beløp betegnet som merverdiavgift i salgsdokumentasjon, skal gi skattekontoret skriftlig melding om dette innen ti dager etter utløpet av den måneden salgsdokumentasjonen ble utstedt. Melding kan unnlates dersom feilen rettes overfor kjøperen.
(3) Departementet kan gi forskrift om at foreninger og samvirkeforetak som hovedsakelig omsetter produkter fra medlemmenes fiske, skogbruk eller jordbruk med binæringer, skal kunne oppgi merverdiavgift i sitt avregningsoppgjør med en leverandør som ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret. Departementet fastsetter nærmere vilkår for gjennomføringen av ordningen og kan bestemme at ordningen skal gjelde tilsvarende for andre avtakere og produsenter. Departementet kan i forskrift bestemme at ordningen etter første punktum også skal gjelde for forhandlere av produkter fra hjemmeprodusenter av håndverks- og husflidsarbeid, selv om omsetningen ikke hovedsakelig gjelder slike produkter.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413, tidligere § 15-14, og § 15-11 til § 15-13 ble opphevet).

Kapittel 16. (Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14)

Overskriften endret ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-1. (Opphevet)

Endret ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-2. (Opphevet)

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413) som endret ved lov 21 juni 2013 nr. 73, 19 des 2014 nr. 84, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-3. (Opphevet)

Endret ved lover 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-4. (Opphevet)

Endret ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-5. (Opphevet)

Endret ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-6. (Opphevet)

Endret ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-7. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 10 des 2010 nr. 71, endret ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-8. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 7 des 2012 nr. 78 (ikr. 1 jan 2013), endret ved lover 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), 19 des 2014 nr. 84, opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-8a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 19 des 2014 nr. 84 (ikr. 1 jan 2015), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-9. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-10. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16-11. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 17. (Opphevet)

§ 17-1. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 17-2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 17-3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 17-4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 18. (Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14)

§ 18-1. (Opphevet)

Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 18-2. (Opphevet)

Endret ved lov 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 18-3. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 10 des 2010 nr. 71 (ikr. 1 jan 2011), endret ved lov 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 18-4. (Opphevet)

Endret ved lov 10 des 2010 nr. 71 (ikr. 1 jan 2011, tidligere § 18-3), endret ved

lov 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 19. (Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14)

§ 19-1. (Opphevet)

Endret ved lover 10 des 2010 nr. 71 (ikr. 1 jan 2011), 19 des 2014 nr. 84 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 43), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 19-2. (Opphevet)

Endret ved lov 19 des 2014 nr. 84 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 43), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 19-3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 20. (Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14)

§ 20-1. (Opphevet)

Endret ved lover 10 des 2010 nr. 71 (ikr. 1 jan 2011), 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 20-2. (Opphevet)

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), 19 des 2014 nr. 84 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 43), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 21. (Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14)

§ 21-1. (Opphevet)

Endret ved lover 15 apr 2011 nr. 10 (ikr. 1 mai 2011 iflg. res. 15 apr 2011 nr. 400), 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 21-1 a. (Opphevet)

Tilføyes ved lov 19 juni 2015 nr. 56 (ikr. 1 jan 2019), opphevet ved lover 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2019 nr. 37.

§ 21-2. (Opphevet)

Endret ved lover 9 des 2011 nr. 53 (ikr. 1 jan 2012), 18 des 2015 nr. 118 (ikr. 1 jan 2016), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 21-3. (Opphevet)

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 26, 24 juni 2011 nr. 27 (ikr. 1 juli 2011), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 21-4. (Opphevet)

Endret ved lover 26 apr 2013 nr. 16 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 26 apr 2013 nr. 413), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

Kapittel 22. Sluttbestemmelser

§ 22-1. Endringer i merverdiavgiftsregelverket

(1) Ved omsetning og uttak skal merverdiavgiften beregnes etter de regler og satser som gjelder på tidspunktet for leveringen og for uttaket.

(2) Er det inngått kontrakt om levering før en omsetning ble merverdiavgiftspliktig eller før en økning av merverdiavgiftssatsen, plikter mottakeren å betale et tillegg motsvarende merverdiavgiften eller den forhøyede satsen. Dette gjelder ikke dersom det kan godtgjøres at det ved prisansettelsen har vært tatt hensyn til merverdiavgiften.
(3) Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser ved ikrafttreden av denne loven og ved endringer av denne loven eller av merverdiavgiftsvedtaket.
Endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 22-2. Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser

(1) Loven gjelder fra det tidspunktet Kongen bestemmer.[1]
(2) Fra samme tidspunkt oppheves lov 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift.
(3) Denne loven § 3-3 første ledd annet punktum, § 9-1 tredje ledd og § 9-8 oppheves med virkning fra 1. januar 2011.
Endret ved lover 25 juni 2010 nr. 44, 21 juni 2017 nr. 84.
1 Fra 1 jan 2010 iflg. res. 6 nov 2009 nr. 1347.

§ 22-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om utvalg som skal undersøke forhold knyttet til at personer med kjent psykisk lidelse har tatt liv

§ 1. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 73 (i kraft 1 juli 2012, se § 6).

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 73 (i kraft 1 juli 2012, se § 6).

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 19 juni 2009 nr. 73 (i kraft 1 juli 2012, se § 6).

§ 4. Taushetsplikt

Medlemmene av utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget har taushetsplikt etter reglene i forvaltningsloven av 10. februar 1967 §§ 13 til 13 f.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal tilsvarende strenge taushetsplikt gjelde.

Personer som nevnt i første ledd har taushetsplikt om opplysninger som er fremkommet under forklaring for utvalget etter § 2.

Taushetsplikt som nevnt i andre og tredje ledd er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre i den grad den som har krav på taushet samtykker, dersom opplysningene gis i statistisk form, eller dersom de er alminnelig tilgjengelig andre steder.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet og etter at utvalget har avsluttet sin virksomhet.

§ 5. Forbud mot bruk som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som utvalget mottar i medhold av § 2 kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

§ 6. Ikrafttredelse mv.

§§ 1 til 6 trer i kraft straks. § 7 trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer,[1] og de enkelte endringene i andre lover kan settes i kraft til forskjellig tid.

§§ 1 til 3 gjelder til og med 30. juni 2012.

1 Fra 1 juli 2009 iflg. res. 26 juni 2009 nr. 866.

§ 7. Endringer i andre lover

– – –

Lov om voksenopplæring (voksenopplæringsloven)

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å fremme livslang læring ved å legge til rette for organisert kursaktivitet ved siden av det formelle utdanningssystemet. Loven skal bidra til motivasjon og tilgang til kunnskap og kompetanse for alle, og slik fremme den enkeltes utvikling og møte behovene i samfunns- og arbeidslivet.

Loven skal ivareta opplæring og deltakelse i frivillige organisasjoner, bidra til å bevare et mangfoldig kulturliv og ta vare på kulturarven gjennom læring.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder godkjenning for statstilskudd for godkjente studieforbund, og vilkår for slike tilskudd.

Kongen gir forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.
Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 70 (ikr. 1 aug 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 754), 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 3. Definisjoner

I denne loven menes med:

a. *Studieforbund:* ideell og demokratisk organisasjon godkjent etter lovens § 5, som utfører oppgaver innenfor voksenopplæring, og som har flere medlemsorganisasjoner.
b. *Samisk studieforbund:* studieforbund av og blant samer.
c. *Medlemsorganisasjon i studieforbund:* organisasjon som utfører oppgaver innenfor voksenopplæring, og som er medlem av et studieforbund, jf. § 5 bokstav f.
d. *Politiske partiers studieforbund:* Studieforbund der medlemsorganisasjonene er tilknyttet et politisk parti, og som har som formål å tilby organisert opplæring.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 4. Overordnede mål for studieforbundenes kursaktivitet

Studieforbundene skal drive sin kursaktivitet på grunnlag av minst ett av følgende overordnede mål:

a. å bidra til å vedlikeholde og styrke demokratiet og legge grunnlag for bærekraftig utvikling ved å engasjere og utvikle aktive medborgere.
b. å senke terskelen for læring og deltakelse i frivillige organisasjoner.
c. å bekjempe utenforskap og bidra til inkludering.
d. å bidra til motivasjon og tilgang til kunnskap og kompetanse for alle og slik møte behov i et samfunn og arbeidsliv i stadig endring.
e. å styrke kulturelt mangfold og bevare kulturarven gjennom læring.
f. å være en selvstendig arena for læring og et supplement til offentlige utdanningstilbud for voksne.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 5. Godkjenning av studieforbund

Departementet kan etter søknad godkjenne et studieforbund for tilskudd etter loven.

I tillegg til å drive sin opplæringsvirksomhet i samsvar med § 4, må et studieforbund oppfylle følgende vilkår:

a. Det må ha opplæring som hovedformål, og ellers ha et ideelt formål.
b. Det må ha betegnelsen «studieforbund» i navnet.
c. Det må ha en demokratisk oppbygning.
d. Det må ha en virksomhet over hele landet og en regional forankring.
e. Studieforbundets kursvirksomhet må utgjøre et minimumsnivå. Departementet fastsetter minimumsnivået, samt regler for rapportering, i forskrift.
f. Studieforbundet må ha et minimum antall medlemsorganisasjoner. Departementet fastsetter minimumstallet i forskrift.

Hva gjelder bestemmelsene i bokstavene d, e og f i annet ledd, fastsetter departementet i forskrift egne krav for samiske studieforbund. Hva gjelder bestemmelsen i bokstav e i annet ledd, fastsetter departementet i forskrift egne

krav for politiske partiers studieforbund.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 6. Modell for statstilskudd til studieforbund

Studieforbund som er godkjent etter § 5 i loven, kan få statstilskudd. Studieforbund og deres medlemsorganisasjoner kan kun motta statstilskudd etter denne loven fra departementet som studieforbundet er godkjent av.

Departementet kan gi forskrift om tilskudd, rapportering og kontroll.

Departementet gir forskrift om tilskudd for samiske studieforbund.

Kommuner og fylkeskommuner kan gi tilskudd til studieforbund ut fra kommunale og fylkeskommunale planer.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 7. Gratis bruk av undervisningslokaler

Undervisningslokaler der driftsutgiftene dekkes av det offentlige, skal etter søknad stilles vederlagsfritt til disposisjon for studieforbund og medlemsorganisasjoner ved avholdelse av kurs med tilskudd etter loven. Departementet gir nærmere forskrifter.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 8. Fellesorgan for studieforbund

Fellesorgan for studieforbund kan etter søknad få tilskudd til drift, samt til samordningsoppgaver overfor studieforbundene og oppgaver for departementet.

§ 9. Beskyttelse av betegnelsen studieforbund

Betegnelsen studieforbund kan bare benyttes som navn av organisasjoner som er godkjent som studieforbund etter loven, jf. § 5.

§ 10. Dokumentasjon på gjennomført opplæring

Deltakere på kurs med tilskudd skal ha dokumentasjon på gjennomført opplæring. Departementet gir forskrift om slik dokumentasjon.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 11. Tilsyn og kontroll

Departementet fører tilsyn og kontroll med virksomhet som er godkjent og mottar tilskudd etter denne loven, og skal i den sammenheng ha tilgang til relevant dokumentasjon. Departementet kan gi forskrift om tilsyn, blant annet om studieforbundenes plikt til å bistå under tilsynet, om hvordan opplysninger skal gis, og om krav til regnskap, dokumentasjon og revisjon.

Ved avvikling av studieforbundet kan departementet kreve tilbakeført gjenstående midler som skriver seg fra statstilskuddet. Departementet kan gi forskrift om avvikling av studieforbund.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2710).

§ 12. Reaksjonsformer

Dersom det blir oppdaget forhold i strid med loven, med forskrifter gitt i medhold av loven eller med forutsetningene for godkjenningen, kan departementet gi pålegg om å rette på forholdet.

Departementet kan holde tilbake statstilskuddet eller trekke tilbake godkjenningen dersom vilkår i loven, vilkår i forskrifter gitt i medhold av loven eller forutsetningene for godkjenningen ikke blir oppfylt. Departementet kan også kreve tilbake for mye utbetalt tilskudd, og tilskuddsmidler som er brukt i strid med loven, forskrifter gitt i medhold av loven eller forutsetningene for godkjenningen.

§ 13. Overgangsbestemmelser

Nettskoler som er godkjent etter denne loven før 1. januar 2021, beholder sin godkjenning ut 2026.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1250, tidligere § 27).

§ 14. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. januar 2010.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 91 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1250, tidligere § 28).

Lov om dyrevelferd

Kapittel I. Generelle bestemmelser

§ 1. Formål

Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr.

§ 2. Virkeområde

Loven omfatter forhold som påvirker velferd hos eller respekt for pattedyr, fugler, krypdyr, amfibier, fisk, tifotkreps, blekksprut og honningbier. Loven gjelder tilsvarende for utviklingsstadier av nevnte dyr dersom sanseapparatet tilsvarer utviklingsnivået hos levende dyr.

Loven gjelder med de begrensninger som følger av avtale med fremmed stat eller organisasjon for norsk landterritorium, territorialfarvann, i norsk økonomisk sone, på norske fartøy og luftfartøy, på innretninger på norsk kontinentalsokkel samt for Svalbard, Jan Mayen og bilandene. Kongen kan i forskrift fastsette særlige regler, herunder gjøre unntak fra lovens bestemmelser, for Svalbard, Jan Mayen og norske biland under hensyn til de stedlige forholdene.

§ 3. Generelt om behandling av dyr

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

§ 4. Hjelpeplikt

Enhver som påtreffer et dyr som åpenbart er sykt, skadet eller hjelpeløst, skal så

langt mulig hjelpe dyret. Dersom dyret er et dyr fra dyrehold eller storvilt, og det ikke er mulig å yte god nok hjelp, skal eieren eller politiet varsles umiddelbart.

Dersom det er åpenbart at dyret ikke kan leve eller bli friskt, kan den som påtreffer dyret avlive dette med det samme. Dyr fra dyrehold og storvilt skal ikke avlives i henhold til denne bestemmelsen dersom det lar seg gjøre å få tak i eieren, veterinær eller politiet innen rimelig tid.

Nødvendige utgifter til tiltak etter denne bestemmelsen skal staten betale, men utgifter knyttet til tiltak overfor dyr fra dyrehold kan kreves tilbake fra dyreholderen eller eieren.

Bestemmelsen i første og andre ledd gjelder tilsvarende for den som påfører dyr skade, men vedkommende kan ikke kreve dekning av staten for utgifter til hjelpetiltak.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om dekning av utgifter.

§ 5. Varsling

Enhver som har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell, skal snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet. Varslingsplikten gjelder med de begrensninger som følger av annen lovgivning.

Enhver som får kjennskap til at et større antall ville eller forvillede dyr er utsatt for sykdom, skade eller annen lidelse utenom det normale, skal snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet.

§ 6. Kompetanse og ansvar

Dyreholder skal sørge for at dyr blir ivaretatt av tilstrekkelig og faglig kompetent personell. Andre skal ha nødvendig kompetanse til den aktiviteten de utfører.

Foresatt skal ikke la barn under 16 år ha et selvstendig ansvar for dyr.

Dyreholder skal ikke overlate dyr til personer som det er grunn til å tro ikke kan eller vil behandle dyret forsvarlig.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om krav til opplæring og kompetanse, herunder om godkjenning og om autorisasjon av personell.

§ 7. Krav om registrering eller tillatelse

Kongen kan i forskrifter stille krav til etablering, plassering, utforming og drift av aktiviteter omfattet av denne loven, herunder om tillatelse og

tilbaketrekking av tillatelse, melding, registrering og godkjenning og om bortfall av godkjenning.

§ 8. Driftsformer, metoder, utstyr og tekniske løsninger

Dyreholder skal påse at driftsformer, metoder, utstyr og tekniske løsninger som brukes til dyr, er egnet til å ivareta hensynet til dyrenes velferd.

Den som markedsfører eller omsetter nye driftsformer, metoder, utstyr og tekniske løsninger til bruk på dyr eller i dyrehold, skal påse at disse er utprøvd og funnet egnet ut fra hensynet til dyrevelferd.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om omsetning og bruk av visse driftsformer, metoder, utstyr og tekniske løsninger samt om godkjenning og dokumentasjon av egnethet.

§ 9. Medisinsk og kirurgisk behandling

Medisinsk og kirurgisk behandling skal utføres på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte og ivareta dyrets funksjonsevne og livskvalitet.

Det skal ikke gjøres operative inngrep eller fjernes kroppsdeler på dyr uten at det foreligger forsvarlig grunn ut fra hensynet til dyrets helse. Det er likevel tillatt å foreta forsvarlig merking av dyr i dyrehold. Avhorning og kastrering er tillatt når det er nødvendig ut fra hensynet til dyrevelferd eller av andre særlige grunner.

Ved smertefulle inngrep skal det nyttes nødvendig bedøvelse og smertelindring.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om medisinsk og kirurgisk behandling, herunder fastsette vilkår for eller forby visse former for slik behandling og gjøre unntak fra andre ledd.

§ 10. Merking av dyr

Ved merking av dyr skal det benyttes forsvarlige metoder som ikke påfører dyret atferdsmessige begrensninger eller unødige påkjenninger og belastninger.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om krav til merking av dyr, herunder påby og forby merking og merkemetoder, påby at merkede dyr skal være registrert i et register og bestemme hvem som skal ha innsyn i registeret. Det kan i forskrifter fastsettes vilkår for at umerkede dyr kan omplasseres eller avlives uten vederlag til eventuell eier.

§ 11. Transport

Transport skal foregå på en måte som er til minst mulig belastning for dyret. Dyr skal kun transporteres når de er i en slik tilstand at det er forsvarlig å gjennomføre hele transporten.

Transportmiddelet skal være egnet ut fra hensynet til dyrenes sikkerhet og egenart. Dyr skal ha nødvendig tilsyn og stell under transporten.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om transport av dyr.

§ 12. Avliving

Avliving av dyr og håndtering i forbindelse med avlivingen skal skje på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte. Den som benytter bedøvings- eller avlivingsutstyr, skal påse at dette er egnet og vedlikeholdt.

Dyr som eies eller på annen måte holdes i menneskelig varetekt, skal bedøves før avliving. Bedøvingsmetoden skal gi bevissthetstap, og dyret skal være bevisstløst fra før avlivingen påbegynnes og til døden inntrer. Krav om bedøving før avliving gjelder ikke hvis dyret avlives med en metode som gir umiddelbart bevissthetstap. Etter at avliving er utført, skal det påses at dyret er dødt.

Avliving i nødstilfelle skal i størst mulig grad skje i samsvar med første og andre ledd.

Avliving av dyr skal ikke skje som et selvstendig underholdnings- eller konkurranseelement.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om krav til miljø, utstyr og håndtering i forbindelse med avliving av dyr. Kongen kan gjøre unntak fra bestemmelsene i andre ledd for andre dyr enn landdyr og sjøpattedyr.

§ 13. Forsøk, undervisning og medisinsk virksomhet

For å kunne avle, holde, formidle, avlive eller bruke dyr til forsøk, til undervisning i annet enn alminnelig stell og håndtering, eller i medisinsk virksomhet, skal både institusjonen og den ansvarlige for den aktuelle aktiviteten ha tillatelse fra tilsynsmyndigheten.

Tillatelse etter første ledd kan ikke gis hvis formålet kan oppnås uten bruk av dyr, eller hvis dyrene kommer i fare for å bli utsatt for unødige påkjenninger og belastninger. Det skal ikke benyttes flere dyr enn nødvendig, og dyrene skal belastes minst mulig.

I tillatelse etter denne bestemmelsen kan det gjøres unntak fra lov 15. juni 2001 nr. 75 om veterinærer og annet dyrehelsepersonell § 18 første ledd nr. 3,

slik at andre enn veterinær eller fiskehelsebiolog kan iverksette fullstendig eller lokal bedøvelse av dyr.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om bruk av dyr i forsøk, undervisning og medisinsk virksomhet, herunder om forbud mot visse typer forsøk og medisinsk virksomhet, om forbud mot bruk av visse dyrearter i forsøk og medisinsk virksomhet, samt om tillatelse og om unntak fra krav om tillatelse.

Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelsene i lovens kapittel I og II for bruk av dyr i forsøk.

§ 14. Særskilte forbud

Det er forbudt å:

a. utøve vold mot dyr,
b. hensette dyr i hjelpeløs tilstand,
c. ha seksuell omgang med eller foreta seksuelle handlinger med dyr, og
d. bruke levende dyr som fôr eller agn.

§ 15. Bygninger, gjerder og andre mindre innretninger

Bygninger, gjerder og andre mindre innretninger skal utføres eller oppføres og holdes ved like slik at dyr ikke utsettes for fare for unødige påkjenninger og belastninger. Det skal ikke brukes piggtråd i gjerde for å regulere dyrs ferdsel.

Den som er ansvarlig for bygningen, gjerdet og innretningen, skal føre nødvendig tilsyn med disse og gjennomføre nødvendige tiltak for å kunne oppdage, forebygge og avhjelpe fare for unødige påkjenninger og belastninger.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om bygninger, gjerder o.l., herunder om forbud mot og fjerning av slike, samt om unntak fra forbudet mot å bruke piggtråd i gjerde.

§ 16. Sporbarhet. Merking av produkter fra dyr

Kongen kan gi forskrifter om sporbarhet for dyr eller produkter fra dyr ut fra hensynet til dyrevelferd.

Kongen kan gi forskrifter om merking av produkter som stammer fra dyr, herunder om påbudte og frivillige merkeordninger.

§ 17. Omsetning mv. av produkter fra dyr

Kongen kan i forskrift begrense, stille krav til eller forby produksjon, omsetning, import og eksport av produkter fra dyr som er omfattet av denne loven. Dette gjelder med de begrensninger som følger av overenskomst med fremmed stat eller internasjonal organisasjon eller av folkeretten for øvrig.

§ 18. Adgang til sted og plikt til å yte bistand

Tilsynsmyndigheten skal ha uhindret adgang til sted eller lokale der det er grunn til å tro at det holdes dyr eller foregår annen aktivitet omfattet av loven. Dersom tilsynsmyndigheten ikke gis uhindret adgang og det er grunn til å tro at dyr er utsatt for unødige påkjenninger eller belastninger, kan tilsynsmyndigheten om nødvendig likevel ta seg inn med politiets bistand. Politiet skal ha tilsvarende adgang når de er anmodet av tilsynsmyndigheten om å bistå. Utenlandske inspektører kan delta i inspeksjoner mv. når det er nødvendig for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser.

Enhver som blir ført tilsyn med skal vederlagsfritt stille nødvendige lokaler, inventar, arbeidshjelp og redskaper til disposisjon for utøvelse av tilsynet og ellers være behjelpelig med å legge til rette for tilsynet.

§ 19. Opplysningsplikt, dokumentasjon og kontrolltiltak

Dyreholder og andre som har plikter etter denne loven, skal på anmodning fra tilsynsmyndigheten gi opplysninger, melding, rapporter, dokumentasjon og innsyn i dokumenter som har betydning for tilsynsmyndighetens kontroll med etterlevelse av loven eller bestemmelser gitt i medhold av loven. Andre som har relevant informasjon, skal på anmodning fra tilsynsmyndigheten gi nødvendige opplysninger.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om innholdet i opplysnings- og dokumentasjonsplikten, og om plikt til å etablere og gjennomføre systematiske kontrolltiltak.

§ 20. Jakt, fangst og fiske

Jakt, fangst og fiske skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Kongen kan til utfylling av første ledd gi nærmere forskrifter om jakt, fangst og fiske på viltlevende dyr.

Kongen kan gi forskrifter om jakt, fangst og fiske på dyr som eies eller på

annen måte holdes i menneskers varetekt, herunder om trening for slik aktivitet, samt forby eller stille krav om særskilt tillatelse for slik aktivitet.

§ 21. Innfanging og håndtering av viltlevende dyr

Kongen kan gi forskrifter om innfanging og håndtering av viltlevende dyr, herunder om vilkår for og forbud mot slike aktiviteter.

Kapittel II. Særlige bestemmelser om dyrehold

§ 22. Generelle vilkår for hold av dyr

Dyr skal bare holdes hvis de kan tilpasse seg holdet på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Kongen kan gi nærmere forskrifter som begrenser eller forbyr hold av visse dyrearter, raser eller avlslinjer.

§ 23. Dyrs levemiljø

Dyreholder skal sikre at dyr holdes i miljø som gir god velferd ut fra artstypiske og individuelle behov, herunder gi mulighet for stimulerende aktiviteter, bevegelse, hvile og annen naturlig atferd. Dyrs levemiljø skal fremme god helse og bidra til trygghet og trivsel.

Dyr skal ha adgang til egnet og trygt tilholdsrom utenom normal beiteperiode.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om krav til dyrs levemiljø, herunder om egnet og trygt tilholdsrom, tiltak for å forebygge, oppdage og bekjempe brann og om unntak fra krav om tilholdsrom.

§ 24. Tilsyn og stell

Dyreholder skal sikre at dyr får godt tilsyn og stell, herunder sikre at:

a. fôr, beite og vann er av god kvalitet, dekker dyrets behov for næring og væske og fremmer god helse og velferd. Dyr skal ikke tvangsfôres eller tvangsvannes, med mindre det skjer av dyrehelsemessig grunn,
b. dyr beskyttes mot skade, sykdom, parasitter og andre farer. Syke og skadde dyr skal gis forsvarlig behandling og avlives om nødvendig,
c. spredning av smitte begrenses, og

d. dyr, der det er relevant, blir tilstrekkelig tamme til å kunne håndteres og stelles på dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om krav til omfang av tilsyn og stell og om beskyttelse og behandling av dyr.

§ 25. Avl

Dyreholdere, oppdrettere, avlsorganisasjoner og raseklubber skal gjennom avl fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse.

Det skal ikke drives avl, herunder ved bruk av genteknologiske metoder, som:

a. endrer arveanlegg slik at de påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt, eller som videreføre slike arveanlegg,
b. reduserer dyrs mulighet til å utøve naturlig atferd, eller
c. vekker allmenne etiske reaksjoner.

Dyr med arveanlegg som nevnt i andre ledd, skal ikke brukes i videre avl.

Kongen kan gi forskrift om avl i samsvar med prinsippene i denne paragrafen, også om avlsvirksomhet i avlsorganisasjoner og raseklubber.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 134 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2011).

§ 26. Trening, fremvisning, underholdning og konkurranser

Den som trener dyr og den som bruker dyr til fremvisning, underholdning og konkurranser samt arrangør for slike aktiviteter, skal påse at dyr:

a. er i stand til å gjennomføre aktiviteten uten å bli utmattet eller skadet,
b. ikke utsettes for eller er påvirket av midler eller behandling som kan gjøre aktiviteten dyrevelferdsmessig uforsvarlig,
c. ikke med hensikt påføres frykt, skade eller unødige påkjenninger og belastninger, og
d. ikke trenes til eller brukes i kamper mot andre dyr eller mot mennesker.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om trening, fremvisning og konkurranser mv., herunder stille krav om særskilt tillatelse eller forby ulike former for slik aktivitet, forby bruk av visse dyrearter og forby visse former for midler og

behandling.

Kongen kan gjøre unntak fra første ledd.

§ 27. Omsetning av dyr, ivaretakelse av andres dyr mv.

Den som selger eller overlater dyr til andre, skal gi den som overtar dyret nødvendig informasjon om forhold som er av betydning for dyrets velferd.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om import, eksport, omsetning, omplassering, utlodning, leie og lån av dyr samt om ervervsmessig ivaretakelse av andres dyr, herunder forbud mot slike aktiviteter. Kongen kan gi forskrifter om krav til medfølgende informasjon når dyr overføres fra en person til en annen.

§ 28. Utsetting av dyr i naturen

Dyr fra dyrehold kan bare settes ut i naturen for å bli viltlevende når dyret har gode muligheter for å tilpasse seg og overleve i det nye miljøet.

Kongen kan i forskrift fastsette vilkår for eller forbud mot utsetting av dyr i naturen.

Kapittel III. Administrative bestemmelser og sanksjoner

§ 29. Avgift og gebyr

Kongen kan i forskrifter pålegge gebyr for å dekke kostnader med tilsyn, kontroll og særskilte tjenester etter denne loven eller forskrifter hjemlet i denne loven.

Kongen kan i forskrifter pålegge virksomheter omfattet av lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) å betale en avgift på næringsmidler. Avgiften skal dekke kostnader med tilsyn og kontroll etter denne loven med hold og bruk av dyr i produksjon av næringsmidler der kostnadene ikke dekkes av gebyr etter første ledd.

Kongen kan i forskrifter pålegge produsenter eller importører å betale en avgift på fôr til dyr som ikke brukes til produksjon av næringsmidler. Avgiften skal dekke kostnader med tilsyn og kontroll etter denne loven med hold og bruk av dyr som ikke blir brukt i produksjon av næringsmidler og der kostnadene ikke dekkes av gebyr etter første ledd.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om beregning av gebyrene og avgiftene, og om innkreving og innbetaling av disse.

Ved forsinket betaling av avgifter og gebyr skal det betales rente i samsvar med lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling.

Avgifter og gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 30. Tilsyn og vedtak

Mattilsynet fører tilsyn og kan fatte nødvendige enkeltvedtak for å oppnå etterlevelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Mattilsynet oppnevner dyrevernnemnder for å ivareta lekmannsskjønnet i dyrevelferdsarbeidet. Nemndene er en del av Mattilsynet.

Kongen kan delegere myndighet til andre offentlige og private organer enn Mattilsynet og gi bestemmelser om hvem som er klageinstans i slike tilfeller.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om utøving av tilsynet og om oppnevning, sammensetning og drift av tilsynsorganer.

§ 30a. Forholdet til tjenesteloven

Kongen kan gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse.

Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i denne loven og forvaltningsloven.

Tilføyd ved lov 19 juni 2009 nr. 103 (ikr. 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672).

§ 31. Kompensasjon

Ved inngripende vedtak om beiterestriksjoner grunnet rovvilt etter § 30, har dyreeier rett til økonomisk kompensasjon. Kongen kan gi nærmere forskrifter om rett til, vilkår for og utmåling av slik kompensasjon.

§ 32. Gjennomføring av pålegg, midlertidig forvaring av dyr mv.

Dersom pålegg fra tilsynsmyndigheten ikke etterkommes, det er ukjent hvem som er ansvarlig, eller det er nødvendig å få gjennomført tiltak raskt, kan tilsynsmyndigheten selv iverksette nødvendige tiltak.

Tilsynsmyndigheten eller politiet kan etter vedtak ta dyr i midlertidig forvaring eller på annen måte sørge for at dyret får nødvendig tilsyn og stell. Vedtak fattet av politiet faller bort om det ikke stadfestes av tilsynsmyndigheten innen 7 dager. Ansvaret for dyr omfattet av politiets vedtak overføres til tilsynsmyndigheten når vedtaket stadfestes.

Midlertidig forvaring av dyr skal ikke vare lenger enn nødvendig. Dersom tilsynsmyndigheten finner at det ikke er forsvarlig å levere tilbake et dyr som er tatt i midlertidig forvaring, kan tilsynsmyndigheten fatte vedtak om salg, omplassering eller avliving av dyret.

Tilsynsmyndigheten kan vedta at dyreholder eller andre ansvarlige skal dekke kostnadene for tiltak etter første og andre ledd og vedtak om avliving etter tredje ledd. Skyldige beløp er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom dyret blir solgt, skal salgssummen utbetales til eieren med fradrag for kostnadene til forvaring av dyret og gjennomføring av salget.

Politiet skal hjelpe til med gjennomføring av tilsyn og vedtak når tilsynsmyndigheten ber om det.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om gjennomføring av pålegg og midlertidig forvaring av dyr.

Endret ved lover 10 apr 2018 nr. 4 (ikr. 1 mai 2018 iflg. res. 10 apr 2018 nr. 551, se lovens II for overgangsregler), 18 juni 2021 nr. 134 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2011).

§ 33. Forbud mot aktiviteter omfattet av loven

Den som unnlater å etterkomme vesentlige pålegg eller grovt eller gjentatte ganger overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan av Mattilsynet ilegges nødvendige forbud mot aktiviteter omfattet av denne loven. Forbudet kan gjelde alle eller noen arter, en eller flere aktiviteter, for en viss periode eller inntil videre.

Domstolen kan i forbindelse med straffesak fastsette forbud som nevnt i første ledd.

§ 34. Overtredelsesgebyr

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan ilegges et overtredelsesgebyr av tilsynsmyndigheten. Gebyret skal stå i forhold til overtredelsens alvorlighetsgrad. Det kan videre tas hensyn til fortjeneste som den ansvarlige har hatt ved overtredelsen og tilsynsmyndighetens kostnader i tilknytning til kontrolltiltak og behandling av saken.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om overtredelsesgebyr, herunder bestemmelser om fastsettelse og beregning av gebyret.

§ 35. Tvangsmulkt

Tilsynsmyndigheten kan ilegge tvangsmulkt i form av engangsmulkt eller løpende dagmulkt til den som unnlater å etterkomme et enkeltvedtak innen fastsatt frist.

Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at vedtaket gjennomføres, og hvilke kostnader det antas å medføre.

Tvangsmulkt kan fastsettes allerede i forbindelse med at et vedtak treffes når det anses nødvendig at fristen overholdes.

Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Tilsynsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Kongen kan gi nærmere forskrifter om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt.

§ 36. Etablering av dataregistre

Tilsynsmyndigheten kan opprette nye eller knytte seg til eksisterende dataregistre når det er nødvendig av hensyn til lovens formål, eller når det er nødvendig for å oppfylle internasjonale avtaler som Norge har inngått.

Kongen kan gi forskrifter om plikt til å avgi opplysninger til slike registre.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 18 juni 2021 nr. 134 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2011).

§ 36 a. Behandling av personopplysninger

Tilsynsmyndigheten kan behandle personopplysninger, også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her.

Kongen kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 134 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr.

2011).

§ 37. Straff

Forsettlig eller grovt uaktsom overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller vedtak gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, såfremt forholdet ikke rammes av strengere straffebestemmelse.

Grov overtredelse straffes med fengsel inntil 3 år. Ved vurdering av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, og graden av utvist skyld.

Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder ikke for overtredelse av §§ 4, 5 og 6.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel IV. Avsluttende bestemmelser

§ 38. Gjennomføring og utfylling

Kongen kan fastsette de forskrifter som er nødvendige for å oppfylle Norges forpliktelser som følge av EØS-avtalen, herunder at slike forskrifter i tilfelle motstrid skal gå foran denne loven.

§ 39. Endringer i andre lover

– – –

§ 40. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Denne loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tidspunkt oppheves lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern samt lov 19. april 2002 nr. 11 om endringer i lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern.

Forskrifter eller enkeltvedtak gitt i eller i medhold av lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern gjelder fortsatt inntil de blir opphevet.

1 Fra 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 703.

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

Kapittel I. Formål og virkeområde mv.

§ 1. (lovens formål)

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

§ 2. (stedlig virkeområde)

Loven gjelder på norsk landterritorium, herunder innsjøer og vassdrag, og i Norges territorialfarvann.

For Svalbard og Jan Mayen gjelder lovens kapittel VII. Kongen kan bestemme at også andre bestemmelser gjelder for Svalbard og Jan Mayen. For øvrig gjelder lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard og lov 27. februar 1930 nr. 2 om Jan Mayen i stedet for loven her.

På kontinentalsokkelen og i jurisdiksjonsområder opprettet i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone (økonomiske soneloven) gjelder §§ 1, 3 til 5, 7 til 10, 14 til 16, 57 og 58 så langt de passer.

§ 3. (definisjoner)

I denne lov forstås med

a. art: etter biologiske kriterier bestemte grupper av levende organismer;
b. bestand: en gruppe individer av samme art som lever innenfor et avgrenset område til samme tid;
c. biologisk mangfold: mangfoldet av økosystemer, arter og genetiske variasjoner innenfor artene, og de økologiske sammenhengene mellom disse komponentene;
d. dyr: pattedyr, fugler, krypdyr, amfibier, fisk og virvelløse dyr;
e. fremmed organisme: en organisme som ikke hører til noen art eller bestand som forekommer naturlig på stedet;

f. genetisk materiale: gener og annet arvemateriale i ethvert biologisk materiale, som kan overføres til andre organismer med eller uten hjelp av teknologi, likevel ikke genetisk materiale fra mennesker;
g. høsting: jakt, fangst, fiske og innsamling av planter eller plantedeler (medregnet bær og frukter) og sopp, i friluftsliv og næring;
h. innførsel: kryssing av grense på land mot nabostat eller ilandføring fra områder utenfor lovens virkeområde;
i. naturmangfold: biologisk mangfold, landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold, som ikke i det alt vesentlige er et resultat av menneskers påvirkning;
j. naturtype: ensartet type natur som omfatter alle levende organismer og de miljøfaktorene som virker der, eller spesielle typer naturforekomster som dammer, åkerholmer eller lignende, samt spesielle typer geologiske forekomster;
k. organisme: enkeltindivid av planter, dyr, sopp og mikroorganismer, inkludert alle deler som er i stand til å formere seg eller overføre genetisk materiale;
l. planter: karplanter, moser og alger;
m. sopp: sopp og lav;
n. utsetting: utsetting, bevisst utslipp eller deponering som avfall av organismer i miljøet, eller i et innesluttet system der rømming ikke er utelukket;
o. uttak: enhver form for avliving eller fjerning av hele eller deler av organismer fra naturen uansett formål;
p. vilt: naturlig viltlevende landpattedyr, fugler, krypdyr og amfibier;
q. virvelløse dyr: dyr uten ryggsøyle;
r. økologisk funksjonsområde: område – med avgrensing som kan endre seg over tid – som oppfyller en økologisk funksjon for en art, slik som gyteområde, oppvekstområde, larvedriftsområde, vandrings- og trekkruter, beiteområde, hiområde, myte- eller hårfellingsområde, overnattingsområde, spill- eller parringsområde, trekkvei, yngleområde, overvintringsområde og leveområde;
s. økologisk tilstand: status og utvikling for funksjoner, struktur og produktivitet i en naturtypes lokaliteter sett i lys av aktuelle påvirkningsfaktorer;
t. økosystem: et mer eller mindre velavgrenset og ensartet natursystem der samfunn av planter, dyr, sopp og mikroorganismer fungerer i samspill innbyrdes og med det ikke-levende miljøet.

Kapittel II. Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk

§ 4. (forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer)

Målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig.

§ 5. (forvaltningsmål for arter)

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Forvaltningsmålet etter første ledd gjelder ikke for fremmede organismer.

Det genetiske mangfold innenfor domestiserte arter skal forvaltes slik at det bidrar til å sikre ressursgrunnlaget for fremtiden.

§ 6. (generell aktsomhetsplikt)

Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5. Utføres en aktivitet i henhold til en tillatelse av offentlig myndighet, anses aktsomhetsplikten oppfylt dersom forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede.

§ 7. (prinsipper for offentlig beslutningstaking i §§ 8 til 12)

Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.

§ 8. (kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.

Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

§ 9. (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

§ 10. (økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

§ 11. (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)

Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

§ 12. (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

§ 13. (kvalitetsnormer for naturmangfold)

Kongen kan fastsette retningsgivende kvalitetsnormer for naturmangfoldet, bl.a. om forekomsten av en art eller utbredelsen eller økologisk tilstand av en naturtype.

Grenseverdier for forurensning eller kvalitetsmål for vassdrag fastsettes

etter reglene i lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) eller lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven).

Blir en kvalitet fastsatt i en norm etter denne loven ikke nådd, eller er det fare for dette, bør myndigheten etter denne lov i samråd med andre berørte myndigheter utarbeide en plan for hvordan kvaliteten likevel kan bli nådd. Planen kan bl.a. gå ut på at det fastsettes nærmere forskrifter med hjemmel i denne eller andre lover.

§ 14. (vektlegging av andre viktige samfunnsinteresser og samiske interesser)

Tiltak etter loven her skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser.

Ved vedtak i medhold av denne loven som berører samiske interesser direkte, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.
Endret ved lov 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371).

Kapittel III. Artsforvaltning mv.

Endret ved lov 14 des 2018 nr. 94.

§ 15. (forvaltningsprinsipp)

Høsting og annet uttak av naturlig viltlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås. Likeledes skal unødig jaging av viltlevende dyr unngås.

Høsting og annet uttak av viltlevende planter og sopp er tillatt så langt det ikke truer overlevelsen av den aktuelle bestanden eller begrenses ved lov eller vedtak med hjemmel i lov.

Bestemmelsene i første og annet ledd er ikke til hinder for lovlig ferdsel, landbruksvirksomhet eller annen virksomhet som skjer i samsvar med aktsomhetsplikten i § 6.

Det som i denne loven er bestemt om lakse- og innlandsfisk, gjelder også for ferskvannskreps.

Høsting og annen utnyttelse av marine organismer reguleres av lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar.
Endret ved lover 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 14 juni 2013 nr. 50 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 673), 28 mars

2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371), 18 nov 2016 nr. 83 (ikr. 18 nov 2016 iflg. res. 18 nov 2016 nr. 1343).

§ 16. (høsting av vilt og lakse- og innlandsfisk)

Vedtak om å tillate høsting av vilt treffes med hjemmel i lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven).

Vedtak om å tillate høsting av lakse- og innlandsfisk treffes med hjemmel i lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk m.v. (lakse- og innlandsfiskloven).

Høsting kan bare tillates når best tilgjengelig dokumentasjon tilsier at arten produserer et høstingsverdig overskudd.

Ved avgjørelsen om å tillate høsting og om fremgangsmåten ved høsting skal det videre legges vekt på artens funksjon i økosystemet og den virkning høstingen kan ha på det biologiske mangfold for øvrig. Det skal også legges vekt på artens betydning for næring eller rekreasjon, høstingstradisjon i vedkommende område og på skade som arten gjør.

Tredje og fjerde ledd gjelder ikke ved vedtak om høsting av fremmede organismer.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 102 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105).

§ 17. (alminnelige regler om annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk)

Smågnagere, krypdyr og lakse- og innlandsfisk kan avlives dersom det er nødvendig for å hindre skade på person eller eiendom.

Vilt kan avlives når det må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på person. Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive vilt når det må anses påkrevd på grunn av et pågående eller umiddelbart forestående angrep på bufe, tamrein, gris, hund og fjørfe. Tilsvarende kan eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, avlive rovvilt når det må anses påkrevd på grunn av et pågående angrep på tamrein, bufe, gris og fjørfe, eller fordi det er overveiende sannsynlig at slikt angrep er nær forestående.

Dersom bestanden av jerv, gaupe og bjørn over tid har vært klart over bestandsmålet, skal Kongen gi forskrift om adgang for eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, til å avlive jerv, gaupe og bjørn når avliving må anses påkrevd for å fjerne en umiddelbar og betydelig fare for skade på bufe, tamrein og gris. Dersom bestanden av jerv, gaupe og bjørn over tid har vært klart under bestandsmålet, eller ekstraordinære bestandsmessige forhold tilsier det, skal Kongen oppheve adgangen til avliving.

Avliving og forsøk på avliving etter annet og tredje ledd skal straks meldes til politiet. Kongen kan i forskrift fravike bestemmelsen i annet ledd annet punktum for spesielt truede arter eller spesielt truede bestander av enkelte arter.

Avliving for å hindre at et dyr lider unødig er tillatt i samsvar med lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven). Det samme gjelder avliving for å bekjempe smittsom sykdom som kan gi vesentlige samfunnsmessige konsekvenser i samsvar med lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven).

Endret ved lover 17 sep 2010 nr. 57 (ikr. 1 okt 2010 iflg. res. 17 sep 2010 nr. 1276), 22 juni 2012 nr. 56 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 587), 19 juni 2020 nr. 87 (ikr. 19 juni 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1236), 28 mars 2025 nr. 6 (i kraft 1 april 2025).

§ 17 a. (rovdyrsikkert hegn)

Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, kan avlive rovdyr som befinner seg i rovdyrsikkert hegn når avliving må anses påkrevd for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på produksjonsdyr eller hund. Hegnet må tilfredsstille kravene til rovdyrsikkert hegn fastsatt av myndigheten etter loven.

Avliving og forsøk på avliving skal straks meldes til politiet. Kongen kan i forskrift fravike bestemmelsen i første ledd første punktum for spesielt truede arter eller spesielt truede bestander av enkelte arter.

Eieren, eller en som opptrer på vegne av eieren, skal ved grunn til mistanke om at rovdyr befinner seg i rovdyrsikkert hegn straks varsle myndigheten etter loven.

Tilføyd ved lov 17 sep 2010 nr. 57 (ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 605).

§ 18. (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene)

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk

a. for å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer,
b. for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom,
c. for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning,
d. for innfanging til gjenoppbygging av bestander,

e. for innfanging til lovlig oppdrettsvirksomhet,
f. for forskning, undervisning eller taksonomisk virksomhet, eller
g. som er fremmede organismer.

Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. Det skal ved vurdering av uttak av rovvilt etter første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.

Myndigheten etter loven kan av eget tiltak iverksette uttak med formål som nevnt i første ledd bokstav a til d og g, jf. annet ledd. Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan om nødvendig skje på annens eiendom. Kongen kan gi nærmere forskrift om slikt uttak.

Kommunen kan gi tillatelse til uttak av hjortevilt og bever for å avverge skade etter § 18 første ledd bokstav b, samt til å fjerne beverbolig eller dam for å hindre vesentlig skade ved oversvømmelse. Kommunens vedtak kan påklages til statsforvalteren.

Endret ved lover 18 nov 2016 nr. 83 (ikr. 18 nov 2016 iflg. res. 18 nov 2016 nr. 1343), 19 juni 2020 nr. 88, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 102 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105).

§ 19. (erstatning for tap og følgekostnader når husdyr og tamrein blir drept eller skadet av rovvilt)

Når husdyr og tamrein blir drept eller skadet av rovvilt, yter staten full erstatning for tapet og følgekostnadene i samsvar med forskrift gitt av Kongen. Kongen kan også gi forskrift om tilbakekreving av uriktig utbetalt beløp.

§ 20. (uttak av virvelløse dyr)

Med mindre annet er bestemt, er det tillatt å

a. avlive virvelløse dyr som er til plage eller skade,
b. avlive fremmede virvelløse dyr,
c. utta virvelløse dyr når det ikke truer bestanden i området.

Når myndigheten etter loven treffer tiltak etter første ledd bokstav a eller b, kan dette om nødvendig skje på andres faste eiendom.

Kongen kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om høsting og annet uttak av landlevende virvelløse dyr. Forskrift eller enkeltvedtak om høsting og annet uttak av virvelløse ferskvannsdyr treffes etter lov 15. mai 1992 nr. 47 om

laksefisk og innlandsfisk mv.

Høsting og annen utnyttelse av marine viltlevende virvelløse dyr reguleres av havressurslova.

Endret ved lov 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204).

§ 21. (uttak av planter og sopp)

§ 15 annet ledd er ikke til hinder for at planter og sopp fjernes for å avverge skade på menneskers eller dyrs helse, på avling, skog eller annen eiendom, for å fjerne fremmede organismer, eller for å ivareta viktige samfunnsinteresser.

Myndigheten etter loven kan på andres eiendom iverksette tiltak for å avverge skade som nevnt i første ledd, og uttak for å beskytte naturlig forekommende arter og økosystemer.

Kongen kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om høsting og annet uttak av planter og sopp som ikke reguleres av regler i eller med hjemmel i annen lov.

Høsting og annen utnyttelse av marine viltlevende plante- og sopparter reguleres av havressurslova.

§ 22. (ferdselsregulering i utmark)

For å hindre skade eller ulempe for planter eller dyr kan Kongen gi forskrift om gjennomføring av større arrangementer i utmark og for naturstudier, fotografering mv. og for ferdselsformer som i særlig grad kan være skadelig.

§ 23. (prioriterte arter)

Kongen i statsråd kan ved forskrift utpeke nærmere angitte arter som prioritert. Ved avgjørelsen legges vesentlig vekt på om

a. arten har en bestandssituasjon eller bestandsutvikling som strider mot målet i § 5 første ledd,
b. arten har en vesentlig andel av sin naturlige utbredelse eller genetiske særtrekk i Norge, eller
c. det er internasjonale forpliktelser knyttet til arten.

I sjø anvendes bestemmelsen i første ledd bokstav b bare i særlige tilfeller.

Når det foreligger dokumentasjon for at en art etter vitenskapelige kriterier antas å ha en tilstand eller utvikling som vesentlig strider mot målet i § 5 første ledd, skal myndighetene etter loven – av eget tiltak eller etter krav fra en organisasjon eller andre med rettslig interesse – vurdere om det bør treffes

vedtak etter første ledd.

Departementet kan ved forskrift avgjøre at en prioritering etter første ledd bokstav a faller bort når bestandsmålet i § 5 første ledd er nådd.

§ 24. (beskyttelsens innhold)

En forskrift om prioriterte arter etter § 23 første ledd kan

a. fastsette forbud mot enhver form for uttak, skade eller ødeleggelse av en prioritert art eller bestemte bestander av den, og at reglene i §§ 15 til 22 bare gjelder så langt det følger av forskriften,
b. gi regler om beskyttelse av visse typer økologiske funksjonsområder av mindre omfang. De hensyn som pålegges må ikke medføre en vesentlig vanskeliggjøring av igangværende bruk. Dersom summen av hensyn i etterkant av vedtaket gir restriksjoner som medfører en vesentlig vanskeliggjøring og et vesentlig tap, kan grunneier kreve at området vernes etter kapittel V eller at det gjøres unntak fra prioriteringen for de aktuelle områdene etter femte ledd. Bestemmelsen gjelder ikke i sjø,
c. sette krav om å klarlegge følgene for arten av planlagte inngrep i dens funksjonsområder, herunder klarlegging av alternative funksjonsområder som kan bidra til å sikre bevaring av arten i samsvar med § 5 første ledd.

Forskriften kan gi regler om skjøtselstiltak i samsvar med § 47 når dette er nødvendig for å sikre bevaring av arten. Offentlige tilskuddsordninger skal så langt mulig bidra til å sikre bevaring av en prioritert art.

Gis det regler om beskyttelse av visse typer økologiske funksjonsområder for prioriterte arter etter første ledd bokstav b, der aktiv skjøtsel eller andre typer tiltak er en forutsetning for ivaretakelse av funksjonsområdet, skal staten legge frem en handlingsplan for å sikre slike områder. Det offentlige kan inngå nærmere avtale med grunneier eller rettighetshaver om skjøtsel av et økologisk funksjonsområde for prioriterte arter.

Samtidig med forskrift etter § 23 første ledd skal myndigheten vurdere om det for å bevare arten og dens genetiske mangfold er nødvendig å treffe ytterligere vedtak om økologiske funksjonsområder etter denne eller andre lover.

Myndigheten etter loven kan gjøre unntak fra forskrift etter § 23 dersom det ikke forringer artens bestandssituasjon eller bestandsutvikling, eller dersom vesentlige samfunnshensyn gjør det nødvendig.

§ 25. (bevaring av særskilte bestander)

Kongen kan fastsette særskilte forvaltnings- og beskyttelsestiltak, herunder totalfredning, av en bestand av en art når bestanden antas å ha genetiske særtrekk.

§ 26. (handel mv.)

For å gjennomføre konvensjon 3. mars 1973 om internasjonal handel med truede arter av vill flora og fauna (CITES) eller andre internasjonale forpliktelser, eller for øvrig for å bevare naturlig viltlevende arter, kan Kongen gi forskrift om inn- og utførsel, transport, omsetning og oppbevaring eller besittelse av levende eller døde eksemplarer eller deler av slike.

§ 26 a. (gjennomføring av vanndirektivet i norsk rett)

Kongen kan fastsette de forskrifter som er nødvendige for å gjennomføre Europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/60/EF av 23. oktober 2000 om fastsettelse av rammer for fellesskapstiltak for vannpolitikk (vanndirektivet) i norsk rett.
Tilføyd ved lov 14 des 2018 nr. 94.

§ 27. (bevaringstiltak utenom leveområdet og for domestiserte arter)

Hvis en art står i direkte fare for å bli utryddet, skal myndigheten etter loven her vurdere om det i tillegg til vedtak etter § 23 skal iverksettes bevaringstiltak utenfor leveområdet, hvis det kan bidra til å fremme artens overlevelse i naturen.

Kongen kan gi forskrift om særskilte bevaringstiltak for domestiserte arter for å bidra til målet i § 5 tredje ledd.

Kapittel IV. Fremmede organismer

§ 28. (krav til aktsomhet)

Den som er ansvarlig for utsetting av levende eller levedyktige organismer i miljøet, skal opptre aktsomt, og så langt som mulig søke å hindre at utsettingen får uheldige følger for det biologiske mangfold. Utføres en utsetting i henhold til

en tillatelse av offentlig myndighet, anses aktsomhetsplikten oppfylt dersom forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede.

Den som setter i verk virksomhet eller tiltak som kan medføre spredning eller utslipp av levende eller levedyktige organismer til steder der de ikke forekommer naturlig, skal i rimelig utstrekning treffe tiltak for å hindre dette.

Dersom det oppstår skade på biologisk mangfold eller fare for alvorlig skade på biologisk mangfold som følge av utsetting eller utilsiktet utslipp av fremmede organismer, skal den ansvarlige umiddelbart varsle myndigheten etter loven her, og treffe tiltak i samsvar med §§ 69 og 70, med mindre slik melde- og tiltaksplikt følger av annen lov.

Kongen kan gi forskrift om virksomheter eller tiltak som kan medføre fare for spredning eller utilsiktet utslipp av organismer som ikke forekommer naturlig på stedet, og om varslingsplikten etter tredje ledd.

§ 29. (innførsel)

Levende eller levedyktige organismer kan bare innføres til Norge med tillatelse fra myndigheten etter denne loven.

Tar innførselen sikte på utsetting i miljøet, skal søknaden om tillatelse klarlegge de virkninger som utsettingen kan ha for det biologiske mangfold.

Tillatelse kan ikke gis hvis det er grunn til å anta at innførselen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.

Kongen kan gi forskrift om innførsel etter første ledd, herunder om krav til søknad om vilkår for tillatelsen. Kongen kan også gi forskrift om at bestemte organismer eller grupper av organismer kan innføres uten tillatelse etter denne paragraf, og kan da stille krav om melding. Kongen kan også gi forskrift om forbud mot innførsel av bestemte organismer hvis det anses nødvendig for å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.

Med mindre annet er bestemt ved forskrift gitt av Kongen, kreves ikke tillatelse etter denne loven til innførsel av landlevende planter og nærmere bestemte husdyr. Det kreves heller ikke tillatelse for innførsel av biologiske plantevernmidler som det er gitt tillatelse til innførsel av i eller i medhold av annet lovverk.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 50 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 801).

§ 30. (utsetting og omsetning)

Ingen må uten med hjemmel i § 31 eller tillatelse fra myndigheten etter denne loven sette ut

a. organismer av arter og underarter som ikke finnes naturlig i Norge, herunder utenlandske treslag,
b. vilt av arter, underarter eller bestander som ikke fra før finnes naturlig i distriktet,
c. organismer, unntatt stedegen stamme, i sjø eller vassdrag, herunder kunstige dammer, med mindre det foreligger tillatelse etter lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven). Utsetting av stedegen stamme til kultiveringsformål krever tillatelse etter lakse- og innlandsfiskloven.

Kongen kan gi forskrift om krav om tillatelse for utsetting av organismer som ikke fra før finnes naturlig på stedet, med unntak for utsetting av planter i private hager. Kongen kan også gi forskrift om forbud mot utsetting og omsetning av bestemte organismer hvis det anses nødvendig for å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.

Søknad om tillatelse til utsetting etter første ledd og etter forskrift gitt med hjemmel i annet ledd første punktum skal klarlegge de virkninger som utsettingen kan ha for det biologiske mangfold. Tillatelse kan ikke gis hvis det er grunn til å anta at utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold. Kongen kan gi forskrift om krav til søknad.
Endret ved lover 14 des 2012 nr. 94 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1204), 20 juni 2014 nr. 50 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 801).

§ 31. (utsetting uten særskilt tillatelse)

Utsetting uten særskilt tillatelse kan skje dersom aktsomhetsplikten etter § 28 blir overholdt, av

a. organismer som er innført med tillatelse etter § 29 første ledd, jf. annet ledd med sikte på utsetting,
b. norske treslag,
c. planter i private hager,
d. planter i parkanlegg og andre dyrkete områder, hvis plantene i liten grad kan påregnes å spre seg utenfor området og spredningen ikke kan påregnes å medføre fare for uheldige følger for det biologiske mangfold, og
e. biologiske plantevernmidler som det er gitt tillatelse til utsetting av i eller i medhold av annet lovverk.

Kongen kan gi forskrift om at nærmere angitte organismer eller grupper av organismer kan settes ut uten særskilt tillatelse hvis utsettingen ikke kan

påregnes å medføre fare for uheldige følger for det biologiske mangfold. Det kan da stilles krav om melding, og adgangen til utsetting uten tillatelse kan begrenses til nærmere bestemte områder.

Utsetting etter første ledd kan ikke skje i strid med forskrift etter § 30 annet ledd. Dette gjelder ikke norske treslag.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 50 (ikr. 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 801).

§ 32. (forholdet til andre lover)

Krav om tillatelse etter denne loven fritar ikke for tillatelse til innførsel eller utsetting etter annet lovverk. Trenger en innførsel eller utsetting tillatelse etter flere lover, skal myndighetene etter denne og andre lover sørge for samordnet saksbehandling. Kongen kan gi forskrift om slik samordning.

Reglene i §§ 28 til 31 gjelder ikke for genmodifiserte organismer som går inn under lov 2. april 1993 nr. 38 om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer (genteknologiloven).

Vurderinger etter dette kapitlet skal ikke omfatte hensyn til planters, dyrs og menneskers liv og helse som ivaretas av lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer (smittevernloven) og matloven.

Kapittel V. Områdevern

§ 33. (mål for områdevern)

Verneområder på land, i vassdrag og i sjø etter dette kapittel skal bidra til bevaring av

a. variasjonsbredden av naturtyper og landskap,
b. arter og genetisk mangfold,
c. truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter,
d. større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv,
e. områder med særskilte naturhistoriske verdier,
f. natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene,
g. økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt, eller
h. referanseområder for å følge utviklingen i naturen.

Når det etter en annen lov treffes vedtak om å beskytte naturen i et område, bør det legges vekt på målene i første ledd. Inngår slike vedtak etter annen lov i en plan som omfatter områder beskyttet ved vedtak etter denne loven, kan Kongen gi regler for å sikre at beskyttelsen etter de forskjellige lovene samordnes i forhold til målet med planen.

§ 34. (forskrifter om verneområder)

Kongen i statsråd fastsetter det enkelte verneområde, jf. §§ 35 til 39, ved forskrift. Overfor grunneiere og rettighetshavere som blir berørt av forskriften, gjelder også forvaltningslovens regler om enkeltvedtak.

I forskriften angis verneområdets formål, herunder hvilke natur- og kulturverdier vernet skal ivareta og den tilstand som ønskes oppnådd med vernet, verneområdets grenser, berørte eiendommer og bestemmelser om bruk av området. Forskrift om verneområder i sjø skal angi om verneformålet gjelder sjøbunnen, vannsøylen, vannflaten eller en kombinasjon av disse.

Verneområdets geografiske utstrekning skal samsvare med verneformålet. Ved avgrensing av verneområdet skal det legges vekt på å ivareta økologiske funksjoner av betydning for verneformålet og økosystemets tåleevne mot ytre påvirkninger.

Innenfor den rammen som gjelder for den enkelte vernekategori, kan Kongen i forskriften forby eller regulere virksomhet eller ferdsel som i seg selv eller sammen med annen bruk kan motvirke formålet med vernet. Det kan også gis bestemmelser om at visse tiltak ikke må utføres uten at søknad på forhånd er sendt forvaltningsmyndigheten og denne deretter har gitt tillatelse. Det kan fastsettes særskilte regler for forskjellige deler av området når det er forenlig med delområdets funksjon for verneformålet.

Verneforskriften skal ikke være til hinder for å videreføre bærekraftig bruk som bygger opp under verneformålet i et område.

For etablerte verneområder kan Kongen delegere adgangen til å foreta følgende mindre endringer i verneforskriftene:

1. endre verneområdets navn
2. rette opp feil og unøyaktigheter i beskrivelsen av verneområdet
3. foreta grenseendringer som omfatter mindre arealer og som ikke får nevneverdig betydning for private interesser.
4. fastsette bestemmelse om forvaltningsmyndighet og annen myndighet etter loven, jf. § 62.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 51 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 674), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 35. (nasjonalparker)

Som nasjonalpark kan vernes større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep.

I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Forskriften skal verne landskapet med planter, dyr, geologiske forekomster og kulturminner mot utbygging, anlegg, forurensning og annen aktivitet som kan skade formålet med vernet, og sikre en uforstyrret opplevelse av naturen. Ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtselsplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.

§ 36. (landskapsvernområder)

Som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart.

I et landskapsvernområde må det ikke settes i verk tiltak som alene eller sammen med andre tiltak kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Pågående virksomhet kan fortsette og utvikles innenfor rammen av første punktum. Nye tiltak skal tilpasses landskapet. Det skal legges vekt på den samlede virkning av tiltakene i området. I forskriften kan det gis bestemmelser om hva som alene eller sammen med andre tiltak kan endre landskapets særpreg eller karakter vesentlig, om krav til landskapsmessig tilpassing, og om ferdsel som ikke skjer til fots.

For de deler av landskapsvernområdet der bruk er en vesentlig forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det senest samtidig med vedtak om vern etter første ledd legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel.

Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtselsplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.
Endret ved lov 14 juni 2013 nr. 51 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 674).

§ 37. (naturreservater)

Som naturreservat kan vernes områder som

a. inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,
b. representerer en bestemt type natur,
c. på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold,
d. utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller
e. har særskilt naturvitenskapelig verdi.

Som naturreservat kan også vernes et område som er egnet til ved fri utvikling eller aktive gjenopprettingstiltak å få verneverdier som nevnt i første ledd.

I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet.

Treffes vedtak om reservat som krever aktive gjenopprettingstiltak, eller vedtak om reservat der bruk er en forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det samtidig med vernevedtaket legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel.

§ 38. (biotopvernområder)

Som biotopvernområde kan vernes et område som har eller kan få særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter. Det kan fastsettes forbud mot virksomhet og ferdsel som kan påvirke eller forstyrre arten eller dens livsbetingelser. § 37 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 39. (marine verneområder)

Det kan opprettes verneområder i sjø for å beskytte marine verneverdier, herunder naturverdier som er økologiske betingelser for landlevende arter.

Som marine verneområder kan vernes områder som

a. inneholder særegne eller representative økosystemer og som er uten tyngre naturinngrep,

b. inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,
c. representerer en bestemt type natur,
d. på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold,
e. utgjør en spesiell geologisk forekomst,
f. har særskilt naturvitenskapelig verdi, eller
g. har særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter.

Verneområder i sjø kan opprettes for å oppfylle ett eller flere av målene i § 33 første ledd.

Verneområdet i sjø må angi om verneformålet og restriksjoner gjelder bunn, vannsøyle, overflate eller en kombinasjon av disse. For øvrig gjelder §§ 33, 34 og §§ 40 til 51 tilsvarende så langt de passer.

I et verneområde i sjø må ingen foreta seg noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et verneområde i sjø kan vernes mot all virksomhet, forurensning, tiltak og bruk, med de begrensninger som følger av folkeretten. Restriksjoner på aktivitet skal stå i forhold til verneformålet.

Høsting og annen utnytting av viltlevende marine ressurser reguleres etter havressurslova innenfor rammene av verneforskriften.

Marine områder der beskyttelsen kun består av nærmere bestemte regler om utøving av fiske, fastsettes etter havressurslova.

§ 40. (internasjonal status for verneområder)

Kongen kan ved forskrift gi et verneområde en særskilt status etter en internasjonal konvensjon om vern av natur- eller kulturmiljø. Den virkning som vedkommende konvensjon tillegger en slik status, gjelder også som norsk rett.

§ 41. (saksbehandling)

Når et arbeid med vern etter dette kapitlet tar til, skal det innenfor rammene av annet til tredje ledd samt §§ 42 og 43 legges til rette for en saksbehandling med best mulig samarbeid med grunneiere, rettighetshavere, berørte næringsinteresser og representanter for lokalbefolkningen, herunder utøvere av samisk kultur og utøvere av samisk næring, kommunen og fylkeskommunen, Sametinget og andre berørte myndigheter. Det samme gjelder når grunneier eller rettighetshaver selv tilbyr områder for vern. Saksbehandlingen skal legge til rette for mest mulig klarhet om verneformål og verneverdier, lokal bruk og kunnskap om verneverdier, avgrensing av området og følger av vernet. Som ledd i saksbehandlingen skal det også innhentes kunnskap om andre mulige verdier i

området.

Forholdet til spørsmålet om samtidig oppstart av kommunalt og regionalt planarbeid etter lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) (plandelen) skal avklares med kommunen og fylkeskommunen. Kongen kan gi forskrift om samordnet behandling av planer etter plan- og bygningsloven og vern etter denne lov.

§ 42. (kunngjøring av påtenkt verneforslag)

Vernemyndigheten skal kunngjøre verneforslaget, med de viktigste følger det antas å få, i minst én avis som er alminnelig lest på stedet. Forslag til verneområder i sjø skal kunngjøres på en måte som er hensiktsmessig for å gjøre berørte interesser kjent med forslaget. Grunneiere og rettighetshavere skal så vidt mulig underrettes ved brev og gis en rimelig frist for å komme med merknader før forslag utformes.

På et tidlig tidspunkt i saksforberedelsen, og i god tid før kunngjøringen, skal det søkes samarbeid med offentlige myndigheter, organisasjoner mv. som har særlig interesse i tiltaket. Utarbeidelse av forskrift skal skje i et samarbeid med berørte sentrale myndigheter.

§ 43. (høring av forslag til verneforskrift)

Forslaget til forskrift skal sendes på høring etter reglene i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 37. Om varsling av grunneiere og rettighetshavere gjelder reglene i forvaltningsloven § 16. Forslaget legges ut til offentlig ettersyn på minst ett lett tilgjengelig sted og kunngjøres i Norsk Lysingsblad og i minst én avis som er alminnelig lest på stedet.

Høringsforslaget skal beskrive området som forslaget omfatter, herunder verneformål og verneverdier, avgrensing av området og andre verdier enn naturverdier, samt de følgene forslaget antas å få, og gi en frist på minst to måneder for uttalelse.

Forslaget legges frem til uttalelse for kommunen, fylkeskommunen og berørte statlige fagorganer, og for Sametinget hvis verneforslaget berører samiske interesser.

§ 44. (tiltak ved igangsatt saksbehandling)

Når det er foretatt kunngjøring etter § 42 kan et forvaltningsorgan uten videre avslå en søknad om tillatelse mv. til et tiltak i et område som inngår i

verneforslaget. Tillatelse kan bare gis dersom tiltaket er uten nevneverdig betydning for forslaget. Når vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig kan Kongen likevel gi tillatelse til tiltaket.

Samtidig med, eller etter en kunngjøring som nevnt i § 42, kan departementet for hele eller deler av det foreslåtte verneområdet fastsette meldeplikt for tiltak som ikke trenger tillatelse etter annen lov. Meldeplikten kunngjøres på samme måte som verneforslaget. Høring etter forvaltningsloven § 37 første ledd gjennomføres etter at meldeplikten er bestemt, for å avgjøre om meldeplikten bør opprettholdes og om det bør fastsettes nærmere regler for meldeplikten.

Når det er foretatt kunngjøring etter § 42 kan offentlig myndighet ikke gi tilskudd til tiltak i et område som inngår i verneforslaget. Vernemyndigheten kan gjøre unntak fra dette dersom tiltaket er uten nevneverdig betydning eller er positivt for forslaget.

Kongen kan bestemme at reglene i første til tredje ledd helt eller delvis skal anvendes også før et verneforslag er kunngjort, hvis sentrale offentlige myndigheter har satt i gang samlet planlegging for vern.

Virkningene av første til fjerde ledd er begrenset til fire år etter at forslaget er kunngjort. Departementet kan forlenge virkningene med inntil to år.

§ 45. (midlertidig vern)

For å hindre skade på verneverdier kan departementet gi forskrift om midlertidig vern av bestemt angitte områder. Overfor private grunneiere og rettighetshavere som blir berørt av vedtaket, gjelder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak.

Når en bestemt naturtype står i fare for å forsvinne, kan Kongen ved forskrift fastsette begrensninger og forbud mot virksomhet og ferdsel som ytterligere kan true naturtypens fortsatte eksistens.

For vedtak om midlertidig vern etter første og annet ledd gjelder ikke §§ 41 til 43. Når det treffes vedtak om midlertidig vern, skal saksbehandlingen fortsette uten ugrunnet opphold. Virkningen av vedtak om midlertidig vern er begrenset til fire år etter at vedtaket ble kunngjort. Departementet kan forlenge virkningen av det midlertidige vernevedtaket med inntil to år.

§ 46. (grunngiing og kunngjøring av vernevedtak)

I vedtak etter § 34 skal begrunnelsen gjøre rede for hvilket naturmangfold og andre verdier som er vernet i og med vernevedtaket, og hvordan det bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

Vedtak etter §§ 34 og 45 skal kunngjøres etter reglene i forvaltningsloven § 38 og i minst én avis som er alminnelig lest på stedet. Vedtak om verneområder i sjø bør kunngjøres på en måte som er hensiktsmessig for å gjøre berørte interesser kjent med vedtaket. Vedtaket skal meddeles grunneiere, rettighetshavere og kommuner i verneområdet etter reglene i forvaltningsloven § 27. Kunngjøringen og meddelelsen skal gjøre oppmerksom på retten til erstatning etter § 50 og fristen etter § 51 første ledd.

Vernevedtaket skal tinglyses.

Vernevedtak skal være offentlig tilgjengelig i elektronisk form med tilhørende kart.

§ 47. (skjøtsel av verneområder)

I verneområder etter dette kapitlet kan forvaltningsmyndigheten foreta skjøtsel og grensemerking av verneområdet. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak. Forvaltningsmyndigheten kan også inngå avtale med interesserte organisasjoner eller andre om at disse utfører slike skjøtselstiltak.

Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep. Skjøtselstiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden slik den var da vernearbeidet tok til, jf. § 42 eller § 45 første ledd, kan ikke skje etter denne paragraf.

Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd.

Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren.

Beslutninger om å iverksette skjøtselstiltak etter første og andre ledd er ikke enkeltvedtak

Utkast til plan for skjøtsel av verneområdet skal om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.

Endret ved lov 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371).

§ 48. (dispensasjon fra vernevedtak)

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige

samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretakelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

§ 49. (utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde)

Kan virksomhet som trenger tillatelse etter annen lov, innvirke på verneverdiene i et verneområde, skal hensynet til disse verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis, og ved fastsetting av vilkår. For annen virksomhet gjelder aktsomhetsplikten etter § 6.

§ 50. (erstatning til eiere og rettighetshavere i verneområder)

En eier eller rettighetshaver i eiendom som helt eller delvis blir vernet som nasjonalpark, landskapsvernområde, naturreservat, biotopvernområde eller marint verneområde, har rett til erstatning fra staten for økonomisk tap når et vern medfører en vanskeliggjøring av igangværende bruk. For bruk som trenger tillatelse fra offentlig myndighet, gjelder retten til erstatning bare hvis tillatelse er gitt før det er foretatt kunngjøring etter § 42.

Når vilkårene etter første ledd er oppfylt, fastsettes erstatningen for tap i igangværende bruk i samsvar med utmålingsreglene i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom (ekspropriasjonserstatningslova). Ved anvendelsen av nevnte lov § 10 er det tidspunktet for vernevedtaket som skal legges til grunn.

Kongen fastsetter ved forskrift hva som regnes som igangværende bruk for virksomhet i henhold til

a. utvinningstillatelse etter lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven),
b. utmål etter lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk (bergverksloven)[1],
c. mineralloven.

1 Inkurie: Loven er opphevet, se mineralloven.

§ 51. (fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning)

Staten skal senest ett år etter at vernevedtaket ble truffet, gi tilbud om erstatning etter § 50 til en eier eller rettighetshaver som har fremsatt skriftlig krav om dette innen fire måneder fra vernevedtaket. Departementet kan forlenge fristen og kan også gi oppfriskning for oversittelse av fristen. Bestemmelser i lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) om oppfriskning gjelder så langt de passer.

Blir tilbudet ikke akseptert, kan eier eller rettighetshaver senest seks måneder etter at det ble gitt, sette frem krav for statsforvalteren om at staten begjærer skjønn styrt av tingretten til fastsetting av erstatning etter § 50.

Skjønnet holdes etter reglene i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker (skjønnsprosessloven) og reglene i dette ledd. Tingretten kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen i annet ledd etter reglene i tvisteloven. For saksomkostninger ved underskjønn gjelder skjønnsprosessloven § 42. Ved overskjønn begjært av staten skal staten dekke grunneierens nødvendige omkostninger. Ved overskjønn begjært av grunneieren får reglene i tvisteloven kapittel 20 anvendelse.
Endret ved lover 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel VI. Utvalgte naturtyper

§ 52. (utvalgte naturtyper)

For å fremme målet i § 4 kan Kongen i statsråd fastsette forskrift som angir bestemte naturtyper som utvalgte i hele eller deler av landet. Det kan i forskriften angis nærmere kriterier for hvilken type forekomster av naturtypen som omfattes av reglene i dette kapittel.

Ved avgjørelsen av om en naturtype skal bli utvalgt, skal det legges særlig vekt på om

a. naturtypen har en utvikling eller tilstand som strider mot målet i § 4,
b. naturtypen er viktig for en eller flere prioriterte arter,
c. naturtypen har en vesentlig andel av sin utbredelse i Norge, eller
d. det er internasjonale forpliktelser knyttet til naturtypen.

Når det foreligger dokumentasjon for at en naturtype etter vitenskapelige kriterier antas å ha en tilstand eller utvikling som vesentlig strider mot målet i § 4, skal myndighetene etter loven her – av eget tiltak eller etter krav fra en organisasjon eller andre med rettslig interesse – vurdere om det bør gis forskrift etter første ledd.

Ved utvelging av en naturtype der aktiv skjøtsel eller andre typer tiltak er en forutsetning for ivaretakelse av naturtypen, skal staten legge frem en handlingsplan for å sikre naturtypen.

§ 53. (utvelgingens generelle betydning)

Ved utøving av aktsomhetsplikten etter § 6 skal det tas særskilt hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper for å unngå forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand.

Ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom skal det tas særskilt hensyn til forekomster av en utvalgt naturtype slik at forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand unngås. Før det treffes en beslutning om å gjøre inngrep i en forekomst av en utvalgt naturtype, må konsekvensene for den utvalgte naturtypen klarlegges. Kongen kan gi forskrift om utføring og behandling av en slik konsekvensanalyse.

Ved vurderingen av om den utvalgte naturtypes utbredelse eller økologiske tilstand forringes, skal det legges vekt på forekomstens betydning for den samlede utbredelse og kvalitet av naturtypen og om en tilsvarende forekomst kan etableres eller utvikles på et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretakelsen, opprettelsen eller utviklingen av en slik forekomst.

Rettslig bindende plan etter plan- og bygningsloven som avklarer arealbruken for en forekomst av en utvalgt naturtype og som er vedtatt etter at forskrift etter § 52 er gitt, går foran reglene i første til tredje ledd.

Kommunen kan ved forskrift bestemme at reglene i §§ 53 til 56 også skal gjelde for kommunens forvaltning av forekomster av andre nærmere bestemte naturtyper i kommunen.

Det offentlige kan inngå nærmere avtale med grunneier eller rettighetshaver om skjøtsel av en forekomst av en utvalgt naturtype.

§ 54. (meldeplikt for skogbrukstiltak)

Skogbrukstiltak som berører forekomster av utvalgte naturtyper og som ikke krever tillatelse, skal meldes til kommunen før tiltaket iverksettes. Tilbakemelding fra kommunen skal foreligge før tiltaket utføres. Kommunen skal vurdere tiltaket etter reglene i § 53 annet og tredje ledd. Finner kommunen at tiltaket kan medføre forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand, kan kommunen nekte tiltaket eller gi nærmere pålegg om hvordan tiltaket skal gjennomføres i samsvar med reglene i lov 27. mai 2005 nr. 31 om skogbruk (skogbrukslova) § 6 fjerde ledd eller § 8 annet ledd. Frist for tilbakemelding kan fastsettes i forskrift etter § 52 første ledd.

§ 55. (meldeplikt for jordbrukstiltak)

Jordbrukstiltak som berører forekomster av utvalgte naturtyper og som ikke krever tillatelse, skal meldes til kommunen før tiltaket iverksettes. Tilbakemelding fra kommunen skal foreligge før tiltaket utføres. Kommunen skal vurdere tiltaket etter reglene i § 53 annet og tredje ledd. Finner kommunen at tiltaket kan medføre forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand, kan kommunen nekte tiltaket eller gi nærmere pålegg om hvordan tiltaket skal gjennomføres i samsvar med forskrift etter lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova) § 11 første ledd.

Eiere eller brukere av jordbrukseiendommer som inneholder forekomster av utvalgte naturtyper, kan søke kommunen om godkjenning av miljøplan. Slik godkjenning innebærer at meldeplikten etter første ledd ikke gjelder for jordbrukstiltak som utføres i samsvar med planen.

§ 56. (kunngjøring og klage)

Tillatelse til tiltak i forekomster av en utvalgt naturtype skal kunngjøres i minst én avis som er alminnelig lest på stedet eller på den måten som følger av den enkelte lov. Ved utvalgte naturtyper i sjø skjer kunngjøringen på en måte som er hensiktsmessig for at berørte interesser kan bli kjent med tillatelsen.

Blir en tillatelse eller avslag på en tillatelse til tiltak i en forekomst av en utvalgt naturtype påklaget etter ellers gjeldende regler, skal overordnet miljøvernmyndighet få uttale seg til klagen.

Kommunen rapporterer om forekomster av utvalgte naturtyper gjennom de alminnelige rapporteringsrutinene mellom kommune og statlige myndigheter.

Kapittel VII. Tilgang til genetisk materiale og tradisjonell kunnskap knyttet til genetisk materiale

Overskriften endret ved lov 14 juni 2013 nr. 50 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 673).

§ 57. (forvaltning av genetisk materiale)

Genetisk materiale fra naturen er en felles ressurs som tilhører fellesskapet i Norge og forvaltes av staten. Utnyttingen skal være til mest mulig gagn for miljø og mennesker i både nasjonalt og internasjonalt perspektiv, der det også legges vekt på en hensiktsmessig fordeling av fordelene ved utnytting av genetisk materiale og slik at urfolks og lokalbefolkningers interesser ivaretas.

§ 58. (uttak og utnyttelse av genetisk materiale fra naturen)

Kongen kan fastsette at uttak fra naturen av biologisk materiale med formål om å utnytte det genetiske materiale eller utnytting av slikt materiale, krever tillatelse av departementet. Foreligger en tillatelse til uttak, kreves ikke ny tillatelse for senere utnytting, men vilkårene for tillatelsen gjelder tilsvarende for erververen av materialet eller resultatene fra uttaket. Uttak til offentlige samlinger og til bruk og videreforedling i jord- og skogbruk krever ikke tillatelse.

Første ledd innskrenker ikke den rett som en eier eller annen berettiget har på annet grunnlag til å nekte tilgang

a. til det biologiske materialet, eller
b. til grunnen

som det genetiske materialet hentes fra.

Myndigheten kan ved tillatelsen etter første ledd gjøre unntak fra bestemmelsene i kapittel III.

Kongen kan gi forskrift om hvilke opplysninger søknaden skal inneholde, herunder om opplysninger om bruk av urfolks eller lokalbefolknings kunnskap. I forskriften kan det også gis nærmere regler om hvilke vilkår som kan stilles, bl.a. kan det stilles vilkår om at fordeler fra utnytting av genetisk materiale tatt ut fra naturen innenfor norsk jurisdiksjon, skal tilfalle staten. Forskriften kan også angi hvordan grunneiernes, urfolks og lokalbefolkningens interesser ivaretas på en rimelig måte. Det kan stilles vilkår til videre utnytting av materiale som er nødvendige for å sikre at formålet i § 57 blir ivaretatt.

§ 59. (genetisk materiale i offentlige samlinger)

Offentlige samlinger skal forvaltes i samsvar med prinsippene i § 57. Den som forvalter samlingen, har plikt til å registrere og gjøre offentlig tilgjengelig hvilket genetisk materiale som tas ut av samlingen.

Med offentlig samling menes en samling av genetisk materiale som forvaltes av eller på vegne av staten og der enhver gis tilgang på nærmere bestemte vilkår.

Den som mottar genetisk materiale som stammer fra en offentlig samling, skal avstå fra i Norge eller i utlandet å kreve noen immaterialrett eller annen rettighet som begrenser bruken av materialet, herunder for bruk til mat- eller landbruksformål, med mindre det har skjedd en bearbeiding som har medført en vesentlig endring av materialet.

Dersom det etableres immaterialrettigheter på genetisk materiale i strid med tredje ledd, skal myndighetene etter loven vurdere å iverksette tiltak, eventuelt reise søksmål, for å sikre at formålet i § 57 blir ivaretatt.

Enhver kan påberope vilkår etter tredje ledd eller andre vilkår som er satt for uttaket, mot den som i strid med vilkårene søker å håndheve en immaterialrett.

Kongen kan gi nærmere forskrift om uttak fra samlinger, herunder stille vilkår som nevnt i § 58 fjerde ledd siste punktum.

For uttak av genetisk materiale som omfattes av traktat 3. november 2001 om plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk eller av annen mellomstatlig avtale, gjelder de standardvilkår som er fastsatt etter avtalen.

§ 60. (genetisk materiale fra andre land)

Innførsel for utnytting i Norge av genetisk materiale fra en stat som krever samtykke for uttak eller utførsel, kan bare skje i samsvar med slikt samtykke. Den som rår over materialet, er bundet av de vilkår som er satt for samtykket. Staten kan håndheve vilkårene ved søksmål til fordel for den som har satt dem.

Når genetisk materiale, eller tradisjonell kunnskap knyttet til slikt materiale, fra et annet land utnyttes i Norge i forsknings- eller næringsøyemed, skal det følge med opplysninger om hvilket land det genetiske materialet eller kunnskapen er mottatt eller hentet fra (leverandørland). Hvis nasjonal rett i leverandørlandet krever samtykke til uttak av biologisk materiale eller bruk av tradisjonell kunnskap, skal det følge med opplysning om slikt samtykke er innhentet og om det foreligger gjensidig avtalte vilkår.

Hvis leverandørlandet er et annet land enn opprinnelseslandet for det genetiske materialet eller den tradisjonelle kunnskapen, skal det også følge med opplysning om opprinnelsesland. Med opprinnelsesland menes det landet der

materialet ble hentet ut fra sine naturlige omgivelser og for tradisjonell kunnskap det landet der kunnskapen ble utviklet. Hvis nasjonal rett i opprinnelseslandet krever samtykke til uttak av genetisk materiale eller bruk av tradisjonell kunnskap, skal det følge med opplysning om slikt samtykke er innhentet og om det foreligger gjensidig avtalte vilkår. Er opplysningene etter dette leddet ukjent, skal det opplyses om dette.

Kongen kan gi forskrift om

a. nærmere krav til opplysningene som skal foreligge etter annet og tredje ledd, og krav til ytterligere opplysninger
b. plikt for utnytteren til bevaring og overføring av opplysningene til senere brukere
c. at utnytteren skal gi erklæring til en utpekt myndighet om oppfyllelse av opplysningskravene når det mottas midler til forskning som omfatter utnytting av genetisk materiale eller tradisjonell kunnskap knyttet til slikt materiale, og når det utvikles produkter ved utnytting av slikt materiale eller slik kunnskap
d. den utpekte myndighetens behandling og videreformidling av opplysningene.

For materiale som omfattes av traktat 3. november 2001 om plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk skal det, når dette materialet utnyttes i Norge i forsknings- eller næringsøyemed, følge med opplysninger om at materialet er ervervet i tråd med Standardavtalen under traktaten.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 64 (i kraft 17 juni 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1039, se endringslovens del II for overgangsregel).

§ 61. (gjennomføringen av Den internasjonale traktaten om plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk)

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av traktat 3. november 2001 om plantegenetiske ressurser for mat og jordbruk i norsk rett. Forskriften kan gi nærmere presiseringer og unntak fra bestemmelsene i dette kapitlet.

§ 61 a. (tilgang til og utnyttelse av tradisjonell kunnskap knyttet til genetisk materiale)

Det skal legges til rette for at urfolks og lokalsamfunns interesser ivaretas og respekteres ved tilgang til og utnyttelse av kunnskap knyttet til genetisk materiale som er utviklet, overført og bevart av et urfolk eller et lokalsamfunn

(tradisjonell kunnskap). Kongen kan gi forskrift om at tilgang til og utnyttelse av tradisjonell kunnskap krever samtykke fra urfolket eller lokalsamfunnet og om sanksjoner, herunder regler om vederlag og oppreisning, ved urettmessig tilgang og utnyttelse. Kongen kan bestemme at forskrift gitt i medhold av annet punktum også skal gjelde for tradisjonell kunnskap som er utviklet, overført og bevart av urfolk eller lokalsamfunn i en annen stat, forutsatt at tilgang til eller utnyttelse av kunnskapen krever samtykke etter lovgivningen i vedkommende stat.
Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 50 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 673).

Kapittel VIII. Myndighet etter loven, tilsyn mv.

§ 62. (myndighet etter loven)

Kongen er øverste myndighet etter denne loven.

Kongen kan gi forskrift om at kommunen tildeles myndighet etter nærmere angitte bestemmelser i eller i medhold av loven her, og om tildeling av myndighet etter kapittel V til kommuner som samtykker til det. Departementet har likevel samme myndighet til å omgjøre kommunens vedtak etter kapittel V som overordnet organ har etter forvaltningslovens bestemmelser om omgjøring. Kongen kan bestemme at et særskilt oppnevnt organ er forvaltningsmyndighet for et område vernet med hjemmel i kapittel V.

Miljødirektoratet er klageinstans for vedtak truffet av kommunen etter denne loven, med mindre annet er bestemt. Statsforvalteren har klagerett over vedtak kommunen eller et særskilt oppnevnt organ har truffet i medhold av loven.

Kongen kan gi forskrift om kommunenes utøvelse av myndighet eller oppgaver etter loven.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 48 (ikr. 1 juli 2013), 14 juni 2013 nr. 51 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 674), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 63. (tilsyn)

Departementet fører tilsyn med miljøtilstanden og med at bestemmelsene gitt i og i medhold av loven blir overholdt. Tilsynsmyndigheten avgjør på hvilke områder det skal føres tilsyn. Tilsynsmyndigheten skal utøve kontroll i et slikt omfang at den kan avdekke regelbrudd.

Under utøvelse av tilsynet skal den som blir kontrollert eller den ansvarlige

for virksomheten gi tilsynsmyndigheten nødvendig bistand og opplysninger. Tilsynsmyndigheten kan stanse personer, fartøyer og motorkjøretøyer dersom dette er nødvendig for utøvelsen av tilsynet. Det skal legges vekt på å føre et så effektivt tilsyn som forholdene tilsier med minst mulig belastning for miljøet.

Myndighetene skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å fremme formålene med loven her.

§ 64. (gransking)

Når det er nødvendig for å utføre gjøremål etter loven, skal tilsynsmyndigheten eller politiet ha uhindret adgang til eiendom der det foregår virksomhet som kan påvirke naturmangfoldet, eller der naturmangfoldet kan antas å være påvirket. Tilsynsmyndigheten kan også kreve å få lagt frem og granske dokumenter eller annet materiale som kan ha betydning for gjøremål etter loven.

§ 65. (opplysningsplikt)

Enhver som har eller foretar seg noe som kan påvirke naturmangfoldet, plikter etter pålegg fra tilsynsmyndigheten og uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysninger som tilsynsmyndigheten trenger for å utføre sine gjøremål etter denne lov.

Dersom det oppstår skade på naturmangfoldet eller fare for alvorlig slik skade som følge av aktiviteter som reguleres etter denne loven, skal den ansvarlige så fort som mulig varsle myndigheten etter loven, med mindre faren allerede er avverget eller skaden gjenopprettet.

§ 66. (internkontroll)

For å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av loven blir overholdt, kan departementet gi forskrift om internkontroll og internkontrollsystemer.

§ 67. (endring og omgjøring av tillatelser)

Myndigheten etter denne loven kan oppheve eller endre vilkårene i en tillatelse gitt i medhold av loven, eller sette nye vilkår, og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake hvis

a. det er nødvendig for å hindre uforutsette vesentlige skadevirkninger for naturmangfoldet,

b. skadevirkningene kan minskes uten urimelig kostnad for tiltakshaveren,
c. ny teknologi gjør det mulig å redusere ulempene for naturmangfoldet vesentlig,
d. omgjøring eller endring er nødvendig for å nå kvalitetsnormer fastsatt etter § 13,
e. tiltakshaveren overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, og overtredelsen er betydelig, gjentar seg eller vedvarer, eller
f. det for øvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

Tillatelse kan i alle tilfeller tilbakekalles eller endres når det er gått ti år etter at den ble gitt. Myndigheten kan lempe på begrensninger og vilkår i en tillatelse dersom erfaring viser at det kan skje uten skadevirkninger av betydning for naturmangfoldet.

Ved avgjørelser etter første og annet ledd skal det tas hensyn til kostnadene en endring eller omgjøring vil medføre for tiltakshaveren og de fordeler og ulemper endring eller omgjøring for øvrig vil medføre.

§ 68. (miljøvedtaksregister)

Kongen kan gi forskrift om opprettelse av et miljøvedtaksregister og plikt til å føre inn vedtak i registeret. Registeret skal bl.a. omfatte vedtak etter §§ 24 femte ledd, 34 første ledd, 45 første og annet ledd, 48 første ledd og vedtak som nevnt i 56 første ledd første punktum.

Kapittel IX. Håndheving og sanksjoner

§ 69. (retting og avbøtende tiltak)

Myndigheten etter loven kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven.

Den som ved å overtre loven eller vedtak med hjemmel i loven forårsaker fare for forringelse av naturmangfoldet, skal sette i verk tiltak for å forhindre at slik forringelse skjer. Har forringelsen allerede inntrådt, gjelder plikten hindring av ytterligere forringelse og – om mulig – gjenoppretting av den tidligere tilstand for mangfoldet ved oppsamling, rydding, fjerning, planering eller andre egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av myndigheten etter loven eller pålegg etter første ledd.

Plikten til forebygging, utbedring og gjenoppretting gjelder ikke i den

utstrekning det i lys av kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtrederens skyld og økonomiske stilling, ville være særlig urimelig.

Tiltak etter denne paragrafen kan gå ut på avliving av fremmede organismer som overtredelsen gjelder, eller tilbakeføring av levende organismer til opprinnelsesstedet.

§ 70. (uforutsette miljøkonsekvenser av lovlig virksomhet)

Dersom det viser seg at tiltak i samsvar med loven eller vedtak i medhold av loven medfører vesentlige uforutsette konsekvenser for naturmangfoldet, skal den ansvarlige treffe rimelige tiltak for å avverge eller begrense skader og ulemper.

Myndigheten etter loven kan pålegge den ansvarlige innen en fastsatt frist å utføre tiltak som nevnt i første ledd. Når det kan skje uten særlig ulempe for den ansvarlige, kan myndigheten gi pålegg om gjenoppretting av den tidligere tilstand for mangfoldet.

Endret ved lov 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371).

§ 71. (direkte gjennomføring)

Blir et pålegg som inneholder krav som nevnt i § 69 første ledd eller § 70 annet ledd ikke etterkommet av den ansvarlige, kan myndigheten etter loven sørge for iverksetting av tiltakene. Myndigheten etter loven kan også sørge for iverksetting av tiltakene dersom disse haster av hensyn til naturmangfoldet, eller det ikke kan påvises en ansvarlig.

Utgifter til tiltak etter første ledd kan kreves dekket av den ansvarlige. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 72. (bruk av andres eiendom ved gjennomføring av tiltak)

Er det nødvendig for gjennomføring av tiltak etter §§ 69, 70 eller 71, kan det gjøres bruk av den ansvarliges eiendom eller – om nødvendig – andres faste eiendom.

Blir det etter første ledd gjort bruk av andres faste eiendom, skal vedkommende ha erstatning av den ansvarlige for tap som skyldes skade og ulempe. Staten innestår for beløpet.

Er det nødvendig for å gjennomføre skjøtselstiltak etter § 47 kan myndighetene etter loven benytte motorferdsel på fast eiendom som ikke

inngår i verneområdet.

§ 72 a. (administrativt beslag)

Når noe antas å være innført, utført, omsatt eller satt ut i miljøet i strid med bestemmelser i medhold av § 26 eller i kapittel IV, kan myndigheten etter loven foreta beslag. Beslag kan skje selv om lovovertrederen ikke har handlet forsettlig eller uaktsomt. Beslag foretas overfor lovovertrederen, den han har handlet på vegne av eller overfor eier. Beslagets varighet skal ikke overstige seks måneder. Fristen løper fra tidspunktet for faktisk beslag. Skriftlig avgjørelse om beslag er tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om fastsettelse og gjennomføring av beslag.

Tilføyd ved lov 18 nov 2016 nr. 83 (ikr. 18 nov 2016 iflg. res. 18 nov 2016 nr. 1343).

§ 72 b. (administrativ inndragning)

Når noe er innført, utført, omsatt eller satt ut i miljøet i strid med bestemmelser i medhold av § 26 eller i kapittel IV, kan myndigheten etter loven treffe vedtak om inndragning. Inndragning kan skje selv om lovovertrederen ikke har handlet forsettlig eller uaktsomt. Inndragning foretas overfor lovovertrederen, den han har handlet på vegne av eller overfor eier. For ting av vesentlig verdi skal som hovedregel inndragning etter straffeloven, ikke naturmangfoldloven, benyttes.

Myndigheten etter loven kan beslutte at det inndratte skal destrueres, avlives, tilfalle statskassen eller returneres til myndighetene i utførselslandet. Dersom lovovertrederen har handlet forsettlig eller uaktsomt, kan myndigheten etter loven treffe vedtak om at lovovertrederen skal dekke utgifter i forbindelse med inndragning. Ved vurderingen av om det skal treffes vedtak om utgiftsdekning, skal det blant annet legges vekt på om vedtaket vil virke urimelig tyngende.

Endelig vedtak om dekning av utgifter i forbindelse med inndragning er tvangsgrunnlag for utlegg. Endelig vedtak om inndragning av ting er tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om fastsettelse og gjennomføring av inndragning.

Tilføyd ved lov 18 nov 2016 nr. 83 (ikr. 18 nov 2016 iflg. res. 18 nov 2016 nr. 1343).

§ 73. (tvangsmulkt)

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven blir gjennomført, kan myndigheten etter loven fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som myndigheten etter loven har fastsatt. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. Tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av et selskap eller en annen sammenslutning, en stiftelse eller et offentlig organ, skal tvangsmulkten vanligvis pålegges dette. Er tvangsmulkt pålagt et selskap som inngår i et konsern, kan påløpt tvangsmulkt også inndrives hos morselskap.

Departementet kan frafalle påløpt tvangsmulkt. Avgjørelsen regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 74. (overtredelsesgebyr)

Myndigheten etter loven kan ilegge overtredelsesgebyr til den som overtrer § 6, § 15 første og annet ledd, § 17 fjerde ledd første punktum, § 17 a annet og tredje ledd, § 22, § 24 første ledd, § 25, § 26, § 27 annet ledd, § 28, § 29 første og fjerde ledd, § 30 første og annet ledd, § 31 annet ledd annet punktum, § 34, § 35 annet ledd, § 36 annet ledd, § 37 tredje ledd, § 38 annet punktum, § 39 femte ledd, § 44 annet ledd, § 45 første og annet ledd, § 54 første til fjerde punktum, § 55 første ledd, § 58 første ledd, § 59 første og sjette ledd, § 60 første ledd, § 61, § 63 annet ledd første punktum og § 66.

Overtredelsesgebyr kan også ilegges den som overtrer

a. bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i noen av bestemmelsene nevnt i første ledd
b. plikter som følger av individuelle avgjørelser gitt med hjemmel i noen av bestemmelsene nevnt i første ledd
c. bestemmelser i en forskrift som nevnt i § 77 første punktum
d. plikter som følger av individuelle avgjørelser som nevnt i § 77

første punktum.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Kongen kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 54 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2725).

§ 75. (straff)

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av §§ 15 til 18, §§ 20 til 22, § 24 første ledd bokstav a og b, § 25, § 26, § 28 annet til fjerde ledd, §§ 29 til 31, §§ 34 til 39, §§ 45, 54, 55, §§ 58 til 61, § 63 annet ledd første punktum, §§ 64 til 69 eller pålegg etter § 70. På samme måte straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i forskrifter eller i enkeltvedtak som nevnt i § 77 første punktum.

Grov overtredelse av første ledd straffes med bøter eller fengsel inntil fem år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på naturmangfoldet, om skaden på naturmangfoldet må anses uopprettelig, graden av skyld, og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak.

Dersom en overtredelse av en eller flere av bestemmelsene som nevnt i første ledd samtidig innebærer overtredelse av andre lovers regler, gjelder naturmangfoldlovens regler om straff bare i den utstrekning tilsvarende straff ikke er hjemlet i vedkommende lov.

Endret ved lover 10 aug 2012 nr. 62, 21 juni 2019 nr. 54 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 786).

Kapittel X. Avsluttende bestemmelser

§ 76. (ikrafttreden)

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan fastsette at loven skal tre i kraft til forskjellig tid for forskjellige bestemmelser eller forskjellige grupper av organismer.

1 Fra 1 juli 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 704 med unntak av kapittel IV og § 78

nr. 7, endringene i viltloven § 26 nr. 9 og § 47, nr. 8, endringene i lakse- og innlandsfiskeloven § 8 og § 9 og nr. 15, endringen i havressursloven § 7. Ved res. 7 jan 2011 nr. 10 er nr. 15, endringen i havressursloven § 7, satt ikr. 1 feb 2011. Ved res. 25 jan 2013 nr. 72 er § 28, § 30, § 31 og § 32 satt ikr. 1 juli 2012 for utenlandske treslag. Ved res. 18 des 2015 nr. 1583 er kapittel IV samt § 78 nr. 8 og den delen av § 78 nr. 7 som gjelder oppheving av viltloven § 47 satt ikr. 1 jan 2016.

§ 77. (overgangsbestemmelser)

Beslutninger om delegering av myndighet, forskrifter eller enkeltvedtak med hjemmel i bestemmelser som oppheves eller endres ved denne loven, står fortsatt ved lag inntil Kongen bestemmer annet. §§ 47 og 48 gjelder også for eldre vernevedtak. § 34 fjerde ledd og § 36 annet ledd gjelder også for eldre vedtak om oppretting av verneområder. For en eier eller rettighetshaver som har fått områder vernet som nasjonalpark eller landskapsvernområde og der den ordinære fristen for å fremsette krav om erstatning ikke har gått ut 1. januar 2002, reguleres spørsmålet om erstatning av §§ 50 og 51 i denne lov. Kongen kan gi forskrifter med overgangsbestemmelser for tilpasning fra tidligere lovgivning til loven her.

Vedtak om delegering av myndighet til kommuner som er fattet før ikraftsetting av lov om endringer i sektorlovgivningen for å sikre at oppgaver til kommuner og fylkeskommuner tildeles i lover og forskrifter, skal fortsatt gjelde. Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 51 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 674), 28 mars 2014 nr. 9 (ikr. 1 juni 2014 iflg. res. 28 mars 2014 nr. 371), 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 78. (endringer i andre lover)

– – –
7. Lov 29. mai 1981 nr. 38 om viltet endres slik:
§ 26 nr. --- 9 oppheves.
– – –

Lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å fremme og sikre samfunnsmessig forsvarlig forvaltning og bruk av mineralressursene i samsvar med prinsippet om en bærekraftig utvikling.

§ 2. Hensyn ved forvaltning og bruk av mineralressursene

Innenfor rammen av § 1 skal forvaltning og bruk av mineralressursene etter denne lov ivareta hensynet til:

a. verdiskaping og næringsutvikling,
b. naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsliv og samfunnsliv,
c. omgivelsene og nærliggende områder under drift,
d. miljømessige konsekvenser av utvinning, og
e. langsiktig planlegging for etterbruk eller tilbakeføring av området.

§ 3. Saklig virkeområde

Loven gjelder aktiviteter som har til formål å kartlegge mineralske ressurser med sikte på utvinning.

Loven gjelder ethvert uttak av mineralske forekomster. Loven gjelder likevel ikke uttak som hovedsakelig er en del av annen utnyttelse av grunnen.

Departementet kan gi forskrift om hvilke aktiviteter eller uttak som omfattes av loven. Tilsvarende kan bestemmes av Direktoratet for mineralforvaltning ved enkeltvedtak.

§ 4. Stedlig virkeområde

Loven gjelder på norsk territorium med unntak av Svalbard.

Loven gjelder ikke utenfor den private eiendomsrettens grenser i sjø. Loven gjelder likevel for aktiviteter som har til formål å utvinne mineralske forekomster fra innslagspunkt på land, men hvor den mineralske forekomsten

strekker seg ut under havbunnen.

Med Finnmark menes i denne loven det området som frem til sammenslåingen med Troms utgjorde Finnmark fylke.

Endret ved lover 22 mars 2019 nr. 7 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 22 mars 2019 nr. 264), 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909).

§ 5. Forholdet til annet regelverk

Tillatelser etter denne lov erstatter ikke krav om tillatelse, godkjenning, arealplan eller konsesjon etter annen lovgivning. Leting, undersøkelse, utvinning og drift på mineralske forekomster kan bare utøves innenfor de begrensninger som følger av denne lov og annen lovgivning.

Tillatelser etter denne loven griper ikke inn i privatrettslige forhold mellom en tiltakshaver og andre, med mindre noe annet følger av loven. Tillatelse etter denne loven innebærer ingen avgjørelse av privatrettslige forhold.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909).

§ 6. Forholdet til folkeretten

Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

§ 6 a. Kvalifikasjoner for å drive mineralvirksomhet

Rettighetshaveren og andre som deltar i mineralvirksomhet, skal ha nødvendige kvalifikasjoner for å utføre arbeidet på en forsvarlig måte.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i kvalifikasjonskravet.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909).

§ 7. Lovens mineralkategorier

Med statens mineraler menes i denne lov:

a. metaller med egenvekt 5 gram/cm^3 eller høyere, herunder krom, mangan, molybden, niob, vanadium, jern, nikkel, kobber, sink, sølv, gull, kobolt, bly, platina, tinn, sink, zirikonium, wolfram, uran, kadmium og thorium og malmer av slike metaller. Dette gjelder likevel ikke alluvialt gull,

b. metallene titan og arsen og malmer av disse,
c. magnetkis og svovelkis.

Med grunneiers mineraler menes i denne lov alle mineraler som ikke er statens mineraler etter første ledd. Dette gjelder likevel ikke petroleum etter lov 4. mai 1973 nr. 21 om undersøkelser etter og utvinning av petroleum i grunnen under norsk landområde.

Kapittel 2. Leting

§ 8. Leteretten

Enhver kan lete etter mineralske forekomster på fremmed grunn med de begrensninger som følger av denne lov og annen lovgivning. Leteretten omfatter ikke innsamling av mineraler som ligger utenfor lovens formål og virkeområde.

Letingen skal ikke være til hinder for andres undersøkelse, utvinning og drift etter denne lov.

§ 9. Leterettens omfang

Leteren kan foreta arbeider i grunnens overflate som er nødvendige for å påvise mineralske forekomster.

Inngrep som kan medføre skade av betydning, kan ikke foretas uten samtykke fra grunneieren og brukeren av grunnen.

§ 10. Varslingsplikt

Leteren skal varsle grunneieren og brukeren av grunnen senest en uke før letingen igangsettes. Varsling kan skje muntlig eller skriftlig. Dersom det er forbundet med urimelig ulempe å varsle muntlig eller skriftlig, kan varsling skje ved kunngjøring i en avis som er alminnelig lest på stedet.

Ved leting i Finnmark skal leter i tillegg skriftlig varsle Sametinget, Finnmarkseiendommen som grunneier, statsforvalteren og distriktsstyret for reindriften. Når det er praktisk mulig, skal siidaene, jf. lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven) § 51, varsles muntlig. Varsling skal skje så tidlig som mulig og senest to uker før leting startes.

Departementet kan gi forskrift om varslingsplikten og om unntak fra denne. Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr.

646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 3. Undersøkelse av grunneiers mineraler

§ 11. Avtale om undersøkelsesrett

Den som vil undersøke forekomster av grunneiers mineraler, må inngå avtale med grunneieren. Dersom avtale ikke kommer i stand, kan det søkes om ekspropriasjon, jf. § 37.

§ 12. Prøveuttak

I tillegg til avtale med grunneier krever prøveuttak særskilt tillatelse fra Direktoratet for mineralforvaltning. Med prøveuttak menes uttak som er nødvendig for å vurdere forekomstens drivverdighet. Tillatelse til prøveuttak kan ikke gis for uttak av mer enn 2 000 m^3 masse unntatt i særlige tilfeller. Det kan settes vilkår for tillatelsen.

Før tillatelse gis, skal Direktoratet for mineralforvaltning gi grunneieren, brukeren av grunnen, statsforvalteren, fylkeskommunen og kommunen anledning til å uttale seg.

Undersøker skal skriftlig varsle Direktoratet for mineralforvaltning minst tre uker før arbeidene igangsettes. Direktoratet for mineralforvaltning skal varsle kommunen, fylkeskommunen og statsforvalteren.

Ved prøveuttak i Finnmark gjelder § 17 andre til sjette ledd tilsvarende. Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 4. Undersøkelse av statens mineraler

§ 13. Søknad om undersøkelsesrett

Den som vil sikre seg rett til å undersøke forekomster av statens mineraler, må søke Direktoratet for mineralforvaltning om undersøkelsesrett.

Tillatelse kan bare tildeles foretak som er registrert i Foretaksregisteret.

Søknaden kan avslås dersom søkeren tidligere har begått grov eller gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Undersøkeren kan bare få én undersøkelsesrett i samme område.

Den som har utvinningsrett til forekomst av statens mineraler kan ikke søke om undersøkelsesrett i samme område.

I Finnmark skal Direktoratet for mineralforvaltning orientere grunneieren, Sametinget, statsforvalteren, distriktsstyret for reindriften og kommunen om tillatelsen.
Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909), 22 des 2021 nr. 169.

§ 14. Forholdet til andre rettighetshavere

Undersøkere med samme prioritet i et område har lik rett til å foreta undersøkelser.

En undersøker kan ikke uten samtykke foreta undersøkelser i området til en annen undersøker med bedre prioritet eller en utvinner av forekomst av statens mineraler.

§ 15. Undersøkelsesområdet

Departementet kan gi forskrift om undersøkelsesområdet, herunder om dets form og størrelse.

§ 16. Prioritet

Undersøkerens prioritet i et undersøkelsesområde regnes fra den dagen søknaden om undersøkelsesrett kommer inn til Direktoratet for mineralforvaltning.

Departementet kan gi forskrift om beregningen av undersøkerens prioritet.

§ 17. Søknad om undersøkelser i Finnmark

I Finnmark gir ikke undersøkelsesretten rett til å foreta undersøkelser eller prøveuttak før Direktoratet for mineralforvaltning har gitt særskilt tillatelse til dette.

Undersøker skal i rimelig utstrekning fremskaffe opplysninger om direkte berørte samiske interesser i området som skal undersøkes.

Særskilt tillatelse kan avslås dersom hensynet til samiske interesser taler imot at søknaden innvilges. Ved vurderingen skal det legges vesentlig vekt på hensynet til samisk kultur, reindrift, næringsutøvelse og samfunnsliv. Innvilges søknaden, kan det settes vilkår for å ivareta disse hensyn.

Ved behandlingen av søknaden skal Direktoratet for mineralforvaltning gi

grunneieren, Sametinget, kommunen, statsforvalteren og distriktsstyret for reindriften anledning til å uttale seg.

Dersom Sametinget eller grunneieren går imot at søknaden innvilges, skal søknaden avgjøres av departementet.

Hvis departementet innvilger søknaden i tilfeller som nevnt i femte ledd, har klage til Kongen fra Sametinget eller grunneieren oppsettende virkning.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 18. Varslingsplikt

Undersøker skal skriftlig varsle Direktoratet for mineralforvaltning, grunneieren og brukeren av grunnen om undersøkelsene minst to måneder før arbeidene igangsettes. Varslingsfristen kan frafalles der det foreligger et skriftlig samtykke fra Direktoratet for mineralforvaltning, grunneier og brukeren av grunnen og eventuelle andre berørte parter. Direktoratet for mineralforvaltning skal varsle kommunen, fylkeskommunen og statsforvalteren.

I Finnmark skal undersøker i tillegg skriftlig varsle Sametinget, statsforvalteren, og distriktsstyret for reindriften. Når det er praktisk mulig, skal siidaene, jf. reindriftsloven § 51, varsles muntlig.

Varselet skal inneholde en plan for arbeidene og for atkomsten til og i undersøkelsesområdet, en redegjørelse for mulige skader som kan oppstå og for hvilke tiltak som skal settes i verk for å hindre slike skader.

Den som har utvinningsrett til statens mineraler, skal varsle om undersøkelsesarbeider i utvinningsområdet i tråd med første til tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om varslingsplikten.

Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 45 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 646), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909).

§ 19. Undersøkelsesrettens innhold

Undersøkeren kan gjøre nødvendige undersøkelser for å vurdere om det finnes en forekomst av mineraler med en slik rikholdighet, størrelse og beskaffenhet at den kan antas å være drivverdig, eller å bli drivverdig innen rimelig tid. Undersøkelsesretten omfatter nødvendig tilgang til grunnen for å foreta undersøkelsene, herunder midlertidig lagringsplass. Undersøkelsesretten omfatter ikke veirett.

Inngrep i grunnen som kan medføre vesentlig skade kan bare foretas med samtykke fra eieren og brukeren av grunnen.

§ 20. Prøveuttak

Prøveuttak krever særskilt tillatelse fra Direktoratet for mineralforvaltning. Med prøveuttak menes uttak som er nødvendig for å vurdere forekomstens drivverdighet. Tillatelse til prøveuttak kan ikke gis for uttak av mer enn 2 000 m^3 masse unntatt i særlige tilfeller. Det kan settes vilkår for tillatelsen. § 12 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Ved prøveuttak i Finnmark gjelder § 17 andre til sjette ledd tilsvarende.

§ 21. Sikkerhetsstillelse

Hvis eieren eller brukeren av grunnen krever det, skal undersøkeren stille sikkerhet for kostnader til sikringstiltak etter § 49, opprydding etter § 50 og for det ansvaret som kan oppstå etter § 52.

Tvist om omfanget av sikkerhetsstillelsen avgjøres ved skjønn, jf. § 53. Før slik tvist er avgjort, må undersøkelser ikke finne sted uten skjønnsrettens samtykke.

§ 22. Opphør av undersøkelsesretten

Undersøkelsesretten opphører når syv år er gått fra den dagen den ble utferdiget, eller når forlenget frist etter § 23 er utløpt. Fristen på syv år løper først fra den dagen undersøkeren får best prioritet i undersøkelsesområdet.

Når søknad om utvinningsrett eller forlengelse av undersøkelsesretten er kommet inn til Direktoratet for mineralforvaltning før utløpet av fristen etter første ledd, opphører undersøkelsesretten tidligst 30 dager etter avslag på søknaden eller tidligst samtidig med tildelingen av utvinningsretten.

§ 23. Forlengelse av undersøkelsesretten

Direktoratet for mineralforvaltning kan forlenge fristen etter § 22 første ledd første punktum med inntil tre år, dersom søkeren sannsynliggjør at

a. undersøkelsene ikke kan bli fullført innen fristen på grunn av ekstraordinære forhold som ikke skyldes søkeren, eller
b. en forlengelse vil gi nødvendig kunnskap om ressursen for å kunne vurdere om det er grunnlag for å søke utvinningsrett.

Har det vært tvist om undersøkelsesretten eller om adgangen til å foreta

undersøkelser, kan Direktoratet for mineralforvaltning etter søknad forlenge fristen etter § 22 første ledd første punktum med like lang tid som arbeidene har vært forhindret på grunn av tvisten.

Søknad om forlengelse må være kommet inn til Direktoratet for mineralforvaltning før utløpet av fristene etter § 22.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909).

§ 24. Karantene ved opphør av undersøkelsesrett eller utvinningsrett

Den som tidligere har hatt en undersøkelsesrett med best prioritet, kan ikke få ny undersøkelsesrett i samme undersøkelsesområde før ett år etter at undersøkelsesretten opphørte.

Den som tidligere har hatt utvinningsrett til forekomst av statens mineraler, kan ikke få ny undersøkelsesrett i samme utvinningsområde før ett år etter at utvinningsretten opphørte.

§ 25. Undersøkelsesrapporter, måledata og prøvemateriale

Departementet kan gi forskrift om undersøkerens plikt til å utarbeide, lagre og sende inn undersøkelsesrapporter, måledata og prøvemateriale.

§ 26. Overdragelse av undersøkelsesrett

Undersøkelsesrett kan overdras. Overdragelsen skal godkjennes av Direktoratet for mineralforvaltning. Ved overdragelse gjelder §§ 13 og 27 tilsvarende. Søknad om godkjennelse skal sendes Direktoratet for mineralforvaltning uten ugrunnet opphold etter at avtale om overdragelsen er inngått.

Hvis noen erverver mer enn 50 prosent av samtlige eierandeler eller stemmeberettigede eierandeler i et selskap med undersøkelsesrett, og erververen eller annen person eller selskap som nevnt i § 27 første ledd allerede har en undersøkelsesrett i samme eller overlappende område, skal den ene rettigheten enten avhendes eller begjæres slettet.

Direktoratet for mineralforvaltning skal fastsette en frist for avhending eller begjæring om sletting. Oversittes fristen, skal Direktoratet for mineralforvaltning slette en av rettighetene.

§ 27. Likestilling av personer og selskaper med søker

Følgende personer eller selskaper skal likestilles med søkeren ved anvendelsen av § 13 andre og tredje ledd og § 24:

a. ektefelle eller person som søkeren bor sammen med i ekteskapsliknende forhold,
b. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken av søkeren,
c. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i bokstav a,
d. selskap innen samme konsern som søkeren,
e. selskap der søkeren selv eller sammen med noen som nevnt i bokstav a til d eier mer enn 50 prosent av samtlige eierandeler eller stemmeberettigede eierandeler, og
f. person som selv eller sammen med noen som nevnt i bokstav a til e eier mer enn 50 prosent av samtlige eierandeler eller stemmeberettigede eierandeler i søkeren.

Direktoratet for mineralforvaltning kan gjøre unntak fra første ledd ved enkeltvedtak.

Kapittel 5. Utvinningsrett til grunneiers mineraler

§ 28. Avtale om utvinningsrett

Den som vil utvinne forekomst av grunneiers mineraler, må inngå avtale med grunneieren. Dersom avtale ikke kommer i stand, kan det søkes om ekspropriasjon, jf. § 37.

Kapittel 6. Utvinningsrett til statens mineraler

§ 29. Søknad om utvinningsrett

Undersøker med best prioritet kan søke Direktoratet for mineralforvaltning om utvinningsrett. Utvinningsrett skal gis når søkeren sannsynliggjør at det i undersøkelsesområdet finnes en forekomst av statens mineraler med en slik rikholdighet, størrelse og beskaffenhet at den kan antas å være drivverdig, eller å bli drivverdig innen rimelig tid. Det kan ikke tildeles flere utvinningsretter i

samme område.

Dersom søknaden gjelder områder som ikke er dekket av området for undersøkelsesretten, regnes søknaden også som søknad om undersøkelsesrett. Søknaden får prioritet fra den dagen søknaden kom inn til Direktoratet for mineralforvaltning.

Undersøkere med samme prioritet har lik rett til å søke utvinningsrett. Blir utvinningsrett gitt til flere enn én, får de retten i fellesskap, med mindre partene blir enige om en annen ordning. Ved uenighet om utnyttelsen av utvinningsretten, kan hver av dem kreve fellesskapet oppløst. Lov 18. juni 1965 nr. 6 om sameige § 15 gis anvendelse så langt den passer.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i forbindelse med tildeling av utvinningsrett.

§ 30. Utvinningsrett i Finnmark

Bestemmelsene i § 17 gjelder tilsvarende for utvinningsrett i Finnmark.

§ 31. Utvinningsområdet

Departementet kan gi forskrift om utvinningsområdet, herunder om form, størrelse og merking.

§ 32. Utvinningsrettens innhold

Utvinner kan ta ut og nyttiggjøre seg alle forekomster av statens mineraler i utvinningsområdet. Forekomst av grunneiers mineraler kan tas ut så langt det er nødvendig for å ta ut forekomst av statens mineraler.

Utvinner kan nyttiggjøre seg forekomst av grunneiers mineraler som blir tatt ut i medhold av første ledd. Dette gjelder likevel ikke hvis Direktoratet for mineralforvaltning før driften settes i gang finner at mineralforekomstene åpenbart kan utnyttes selvstendig. Grunneieren eller den som utleder sin rett fra vedkommende, har i slike tilfeller rett til enten å overta mineralforekomstene mot å betale utvinneren av forekomst av statens mineraler et vederlag, eller å overlate utnyttelsen til utvinneren av forekomst av statens mineraler mot at denne betaler et vederlag. Tvist om vederlagets størrelse avgjøres ved skjønn, jf. § 53.

§ 33. Opphør av utvinningsrett

Utvinningsrett opphører når

a. driftskonsesjon etter § 43 ikke er gitt innen ti år fra den dagen utvinningsretten ble gitt,
b. uttaket ikke faller inn under lovens krav om driftskonsesjon og det er gått mer enn ti år fra den dagen utvinningsretten ble gitt uten at drift er satt i gang,
c. forlenget frist etter § 34 er utløpt, eller
d. ett år er gått siden driftskonsesjonen bortfalt.

Dersom det er søkt om driftskonsesjon etter § 43 eller om forlengelse etter § 34 og søknaden avslås, opphører utvinningsretten tidligst 30 dager etter avslaget. Utvinneren beholder sin rett i den delen av utvinningsområdet som ikke er omfattet av søknaden om driftskonsesjon inntil fristen etter første ledd bokstav a eller en forlenget frist etter § 34 er løpt ut.

§ 34. Forlengelse av utvinningsrett

Direktoratet for mineralforvaltning kan forlenge fristen etter § 33 første ledd bokstav a og b med inntil ti år av gangen. Forlengelse av fristen bør normalt gis dersom forekomsten må anses å være en rimelig reserve for søkerens drift. En søknad om forlengelse må være kommet inn til Direktoratet for mineralforvaltning innen fristen i § 33 første ledd bokstav a til c.

§ 35. Overdragelse av utvinningsrett

Ved overdragelse av utvinningsrett gjelder § 26 tilsvarende.

§ 36. Tinglysing

Utvinningsrett skal tinglyses i grunnboken.

Overdragelse og pantsettelse av utvinningsrett får rettsvern ved tinglysing i grunnboken. Det samme gjelder for andre rettsstiftelser i utvinningsretten dersom ikke annet er bestemt i forskrift i medhold av tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om tinglysing etter første og andre ledd.

Kapittel 7. Ekspropriasjon

§ 37. Ekspropriasjon av grunneiers mineraler

Enhver kan søke Direktoratet for mineralforvaltning om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å undersøke om det finnes forekomst av grunneiers mineraler med en slik rikholdighet, størrelse og beskaffenhet at den kan antas å være drivverdig, eller å bli drivverdig innen rimelig tid.

Enhver kan søke departementet om tillatelse til ekspropriasjon av

a. forekomst av grunneiers mineraler,
b. nødvendig grunn og rettigheter for utvinning, herunder atkomst til forekomsten,
c. nødvendig grunn og rettigheter til foredling av grunneiers mineraler.

Ved vurderingen av om ekspropriasjon skal innvilges skal det legges vekt på om søker har undersøkt forekomsten.

Det kan settes vilkår for ekspropriasjonstillatelsen.

§ 38. Ekspropriasjon av grunn og rettigheter for undersøkelse og utvinning av statens mineraler

Undersøkeren kan søke Direktoratet for mineralforvaltning om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å kunne foreta undersøkelsen. Dersom det er en undersøker med bedre prioritet i undersøkelsesområdet, skal tillatelse til ekspropriasjon bare gis hvis vedkommende samtykker.

Utvinner av forekomst av statens mineraler kan søke departementet om tillatelse til ekspropriasjon av

a. nødvendig grunn og rettigheter for utvinning, og
b. nødvendig grunn og rettigheter til foredling av mineraler.

Det kan settes vilkår for ekspropriasjonstillatelsen.

§ 39. Erstatning

Ved ekspropriasjon av rett til å utvinne forekomst av grunneiers mineraler etter

§ 37 andre ledd bokstav a skal erstatningen fastsettes på grunnlag av markedspris og uavhengig av påregnelighetskravet i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom (ekspropriasjonserstatningslova) §§ 5 og 6. Erstatningen skal settes til en avgift per utvunnet enhet av mineralet hvis ikke særlige grunner taler mot dette. Det kan fastsettes en minsteavgift som skal betales uavhengig av produksjonens størrelse.

Ved ekspropriasjon etter § 37 første ledd og andre ledd bokstav b og c og § 38 skal det ytes erstatning etter ekspropriasjonserstatningslova.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp. Engangserstatning kan likevel fastsettes dersom særlige grunner foreligger.

Hver av partene kan kreve at erstatningen skal fastsettes ved nytt skjønn når det er gått ti år siden erstatningen ble fastsatt.

Blir driften nedlagt, bortfaller erstatningen fra og med kalenderåret etter nedleggelsen.

§ 40. Alminnelige ekspropriasjonsregler

Om ikke annet er bestemt i dette kapittel, gjelder bestemmelsene i lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom (oreigningslova) og ekspropriasjonserstatningslova så langt de passer ved ekspropriasjon etter §§ 37 og 38.

Er det satt vilkår om at retten som eksproprieres skal anvendes på en bestemt måte innen en viss frist, og fristen oversittes, kan den opprinnelige eieren eller rettighetshaveren kreve ekspropriasjonsvedtaket omgjort.

Bestemmelsene i § 17 andre til sjette ledd gjelder tilsvarende ved behandling av søknader om tillatelse til ekspropriasjon i Finnmark.

Kapittel 8. Drift

§ 41. Bergfaglig forsvarlig drift

Drift på mineralforekomster skal skje på en bergfaglig forsvarlig måte.

§ 42. Meldepliktige uttak

Ved uttak over 500 m^3 masse skal det sendes melding til Direktoratet for mineralforvaltning. Meldingen skal sendes inn minst 30 dager før oppstart av drift.

I særlige tilfeller kan Direktoratet for mineralforvaltning kreve fremlagt

driftsplan. Direktoratet for mineralforvaltning kan bestemme at drift ikke kan settes i gang før driftsplanen er godkjent.

§ 43. Konsesjonspliktige uttak (driftskonsesjon)

Samlet uttak av mineralforekomster på mer enn 10 000 m^3 urørt (in situ) masse krever driftskonsesjon fra Direktoratet for mineralforvaltning. Prøveuttak etter §§ 12 og 20 krever ikke driftskonsesjon.

Driftskonsesjon kan bare gis til den som har utvinningsrett. Ved vurdering av om driftskonsesjon skal gis, skal det legges vekt på om søkeren er kvalifisert til å utvinne forekomsten. Det kan settes vilkår i konsesjonen. Driftsområdet skal fastsettes i konsesjonen. Søknaden om driftskonsesjon skal inneholde driftsplan.

Konsesjonen kan tidsbegrenses. Det kan bestemmes at konsesjonen skal revideres etter en nærmere angitt tid. Konsesjonen kan uansett revideres hvert tiende år.

Bestemmelsene i § 17 andre til sjette ledd gjelder tilsvarende ved behandling av søknader om driftskonsesjon i Finnmark.

Departementet kan gi forskrifter om

a. driftskonsesjon og unntak fra krav om driftskonsesjon,
b. krav til faglige kvalifikasjoner hos personell som forestår drift av mineralforekomster etter denne lov, samt regler om godkjenning av tilsvarende kompetanse for borgere fra EØS-området.[1]

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909), 22 des 2021 nr. 169.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg VII nr. 1 (direktiv 2005/36).

§ 44. Melding om igangsetting og stans av drift

For konsesjonspliktige tiltak etter § 43 skal det sendes inn melding til Direktoratet for mineralforvaltning før drift startes, stanses midlertidig eller legges ned.

§ 45. Bortfall av driftskonsesjon

En driftskonsesjon bortfaller hvis ikke driften er satt i gang senest fem år etter at den ble gitt. Det samme gjelder hvis driften blir innstilt i mer enn ett år.

Direktoratet for mineralforvaltning kan forlenge fristen etter første og andre punktum. Fristen etter andre punktum kan forlenges med inntil tre år av gangen. Det kan settes vilkår for forlengelsen.

Driftskonsesjon faller også bort dersom

a. utvinningsretten slettes
b. avtalen om rett til å utnytte forekomsten av grunneiers mineraler opphører
c. skjønn ikke er krevd innen ett år etter at ekspropriasjonstillatelse er gitt etter § 37 andre ledd bokstav a
d. det er fattet vedtak om overdragelse av driftskonsesjonen, og driften ikke er igangsatt innen ett år fra endelig vedtak om overdragelse.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909).

§ 45 a. Overdragelse av driftskonsesjon

Direktoratet for mineralforvaltning kan etter søknad godkjenne en avtale om overdragelse av driftskonsesjon dersom følgende vilkår er oppfylt:

a. overdrageren av driftskonsesjonen har, i henhold til årlig driftsrapportering etter § 46, foretatt uttak i konsesjonsområdet det siste året før søknaden om overdragelse mottas.
b. overtageren oppfyller kravene til driftskonsesjon i § 43.
c. overdrageren har ikke uoppfylte pålegg fra Direktoratet for mineralforvaltning vedtatt i medhold av kapittel 12 i denne loven.
d. overtageren kan dokumentere utvinningsrett til forekomsten senest på det tidspunktet overdragelsen av driftskonsesjonen godkjennes.

Avtalen om overdragelse av driftskonsesjonen og avtalen om utvinningsrett skal være vedlagt søknaden.

Ved overdragelse av driftskonsesjon trer overtageren inn i alle overdragerens rettigheter og plikter etter denne loven og vedtaket om driftskonsesjon. Dette gjelder også for tidligere arbeider som er utført eller manglende utført av overdrageren. Privatrettslige avtaler mellom overdrageren og overtageren innskrenker ikke overtagerens plikter etter denne loven eller vedtak gitt i medhold av loven.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i søknader om overdragelse av driftskonsesjon.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909).

§ 46. Opplysninger om drift

Departementet kan gi forskrift om plikt til å sende inn driftsrapport til Direktoratet for mineralforvaltning og om rapportens innhold.

Kapittel 9. Generelle bestemmelser

§ 47. Områder unntatt fra leting og undersøkelse

Det kan ikke letes og undersøkes i områder som omfattes av lov 5. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven).

Leter og undersøker må ikke uten samtykke fra grunneieren, brukeren av grunnen og vedkommende myndighet lete eller undersøke i:

a. innmark,
b. industriområder, herunder massetak, brudd eller gruve i drift,
c. område som ligger mindre enn 100 meter fra bygning brukt til permanent eller midlertidig bolig, herunder hytte,
d. område for anlegg for allmennyttige formål og steder som ligger mindre enn 20 meter fra slike anlegg,
e. område som hører til militært anlegg eller øvingsområde,
f. nedlagte gruveområder, herunder bergvelter og avgangsdeponier.

Departementet kan i forskrift fastsette at andre ledd skal gjelde tilsvarende for andre områder enn de som er nevnt i andre ledd.

Direktoratet for mineralforvaltning kan etter søknad bestemme at forekomst av statens mineraler kan undersøkes i områder som nevnt i andre ledd dersom fordelene ved undersøkelsene er større enn den skade og ulempe det vil påføre grunneieren og brukeren av grunnen.

§ 48. Varsomhetsplikt

Arbeider etter denne lov skal utføres med varsomhet slik at skadene ikke blir større enn nødvendig, og slik at arbeidene ikke fører til unødvendig forurensning eller unødvendig skade på miljøet.

§ 49. Sikringsplikt

Undersøker, utvinner og driver av mineralforekomster skal iverksette og vedlikeholde sikringstiltak for hele området slik at arbeidene ikke medfører fare for mennesker, husdyr eller tamrein. Utvinner og driver har tilsvarende sikringsplikt for gruveåpninger, tipper og utlagte masser utenfor rettighetsområdet med tilknytning til området.

Utvinners og drivers sikringsplikt etter første ledd gjelder også for tidligere arbeider som er foretatt av andre.

Området skal være varig sikret når arbeidene avsluttes.

Departementet kan gi forskrift om hvordan åpninger i grunnen og andre inngrep i terrenget skal sikres og om vedlikeholdet av sikringstiltakene.

§ 50. Oppryddingsplikt

Undersøker, utvinner og driver av mineralforekomster skal sørge for forsvarlig opprydding av området mens arbeidene pågår og etter at disse er avsluttet. Direktoratet for mineralforvaltning kan fastsette en frist for når oppryddingen skal være avsluttet.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i opprydningsplikten.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909).

§ 51. Dekning av kostnader ved opprydding og sikring

Direktoratet for mineralforvaltning kan pålegge den som vil foreta eller har satt i gang undersøkelser, herunder prøveuttak, eller drift på mineralforekomster, å stille økonomisk sikkerhet for gjennomføring av sikringstiltak etter § 49 og oppryddingstiltak etter § 50.

Departementet kan gi forskrift om krav til sikkerhetsstillelsen.

§ 52. Erstatningsplikt

Leteren plikter uten hensyn til skyld å erstatte skade som arbeidene påfører grunnen, bygninger eller anlegg. Første punktum gjelder tilsvarende for den ulempe som påføres grunneieren eller brukeren av grunnen.

For undersøker av forekomst av statens mineraler gjelder første ledd tilsvarende. Det samme gjelder for undersøker av forekomst av grunneiers

mineraler, dersom ikke erstatningsansvaret er regulert i avtale med grunneier.

Tvist om krav om erstatning avgjøres ved skjønn, jf. § 53.

§ 53. Skjønn

Nødvendige utgifter som etter lovverket er forbundet med et skjønn etter §§ 21, 32, 52 og 57 dekkes av leteren, undersøkeren og utvinneren. Ved overskjønn gjelder likevel lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker § 54 a.

Skjønnsretten kan foreta de granskinger av eiendommen som skjønnsretten finner nødvendig. Volder granskingen tap eller ulempe, fastsettes erstatningen for dette under skjønnet.

Endret ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 54. Krav til søknader og bruk av elektronisk kommunikasjon

Departementet kan gi forskrift om

a. hvilke opplysninger søknader skal inneholde, om bruk av bestemte søknadsskjemaer og om søkerens plikt til å gi tilleggsopplysninger, og
b. bruk av elektronisk kommunikasjon.

Kapittel 10. Gebyrer og avgifter

§ 55. Behandlings- og tilsynsgebyr

Departementet kan gi forskrift om gebyrer for behandling av søknader og for tilsyn etter denne lov.

§ 56. Årsavgift til staten

Undersøker og utvinner av forekomst av statens mineraler skal betale en årlig avgift til staten for undersøkelsesrett og utvinningsrett. Avgiftenes størrelse fastsettes i forskrift etter tredje ledd.

Avgiftene skal betales forskuddsvis til Direktoratet for mineralforvaltning innen 15. januar. Blir avgiftene ikke betalt innen fristen, skal en tilleggsavgift på 50 prosent betales innen 30. april samme år. Direktoratet for mineralforvaltning kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra dette. Rettigheten faller bort dersom tilleggsavgiften ikke blir betalt innen fristen.

Departementet kan gi forskrift om størrelsen på årsavgift etter første ledd

og om betalingen av disse.

Departementet kan gi forskrift om at den som utvinner forekomst av statens mineraler skal betale en årlig avgift til staten.

§ 57. Årsavgift til grunneieren

Utvinner av forekomst av statens mineraler skal betale grunneieren en årlig avgift på 0,5 prosent av omsetningsverdien av det som utvinnes. Avgiften for det enkelte år forfaller til betaling 31. mars året etter.

Er det flere grunneiere i utvinningsområdet, fordeles avgiften mellom dem i forhold til det areal hver av dem eier i utvinningsområdet.

Tvist om beregningen eller fordelingen av avgiften avgjøres ved skjønn, jf. § 53.

Departementet kan gi forskrift om beregningen av årsavgiften og om plikt til å føre protokoll for beregningen.

§ 58. Forhøyet grunneieravgift i Finnmark

For utvinning av statens mineraler på Finnmarkseiendommens grunn kan departementet ved forskrift fastsette en høyere årsavgift til grunneier enn angitt i § 57 første ledd første punktum.

Kapittel 11. Tilsyn

§ 59. Tilsyn

Direktoratet for mineralforvaltning skal føre tilsyn med at

a. undersøkelse, herunder prøveuttak, og drift foregår på en bergfaglig forsvarlig måte i samsvar med lovens krav,
b. vilkår, godkjent driftsplan og pålegg gitt i eller i medhold av denne lov overholdes,
c. sikrings- og oppryddingsplikten etterleves, og
d. arbeider ikke fører til unødvendig forurensning eller unødvendig skade på miljøet.

§ 60. Undersøkelser og rett til opplysninger ved tilsyn

Direktoratet for mineralforvaltning skal ved tilsyn ha uhindret tilgang til

områder og anlegg og kunne foreta nødvendige undersøkelser av slike områder og anlegg.

Tiltakshaver plikter etter pålegg å legge frem for Direktoratet for mineralforvaltning opplysninger, dokumenter eller annet materiale av betydning for tilsynet. Når særlige grunner tilsier det, kan slike opplysninger etter pålegg kreves av andre.

Utgiftene til tilsyn kan kreves dekket av den som tilsynet retter seg mot.

§ 61. Internkontroll

Virksomheten skal sørge for at relevante bestemmelser gitt i eller i medhold av mineralloven etterleves.

Virksomheten har plikt til å etablere og gjennomføre systematiske kontrolltiltak.

Departementet kan gi forskrift om internkontroll.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909).

Kapittel 12. Forvaltningstiltak og administrative sanksjoner

§ 62. Pålegg

Direktoratet for mineralforvaltning kan gi pålegg om å rette eller stanse forhold som er i strid med bestemmelser eller vedtak gitt i eller i medhold av loven. I pålegget skal det settes en frist for oppfyllelse.

§ 63. Umiddelbar iverksetting ved Direktoratet for mineralforvaltning

Hvis den ansvarlige ikke etterkommer pålegg om tiltak gitt i eller i medhold av loven, kan Direktoratet for mineralforvaltning sørge for å iverksette tiltaket.

Tiltak kan iverksettes uten forutgående pålegg dersom det er nødvendig for å avverge overhengende fare, eller dersom det etter omstendighetene vil være urimelig byrdefullt å finne frem til den ansvarlige.

Utgiftene til iverksettingen kan kreves dekket av den ansvarlige. Krav om utgiftsdekning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 64. Midlertidig stans av virksomhet

Hvis den ansvarlige ikke etterkommer pålegg om tiltak gitt i eller i medhold av

loven, kan Direktoratet for mineralforvaltning kreve midlertidig stans av virksomheten.

Direktoratet for mineralforvaltning kan iverksette midlertidig stans av virksomheten uten forutgående pålegg dersom dette er nødvendig for å avverge overhengende fare.

Utgiftene til å stanse virksomheten kan kreves dekket av den ansvarlige. Krav om utgiftsdekning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 65. Endring og tilbakekall av tillatelse mv.

Departementet og Direktoratet for mineralforvaltning kan oppheve eller endre vilkårene i tillatelse etter loven eller forskrift i medhold av loven, eller sette nye vilkår, og om nødvendig trekke tillatelsen tilbake dersom

a. det foreligger grov eller gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven,
b. innehaveren av tillatelsen ikke etterkommer pålegg etter § 62,
c. tillatelsen er gitt på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning,
d. vesentlige forutsetninger som lå til grunn for å gi tillatelsen er bortfalt, eller
e. det for øvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

Endring og tilbakekall av tillatelse etter første ledd kan gjøres tidsbegrenset. Tidsbegrenset endring og tilbakekall kan gjøres betinget av at bestemte forhold utbedres eller endres.

Ved avgjørelser etter paragrafen her skal det tas hensyn til det økonomiske tapet og de ulempene som det må påregnes at en endring eller et tilbakekall vil påføre innehaveren av tillatelsen, og de fordelene og ulempene som endringen eller tilbakekallet for øvrig vil medføre.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om endring og tilbakekall av tillatelser.

§ 66. Tvangsmulkt

Når det foreligger forhold i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, kan Direktoratet for mineralforvaltning fastsette tvangsmulkt for å få gjennomført gitte pålegg innen en særskilt angitt frist.

Tvangsmulkten kan fastsettes samtidig med et pålegg om retting og løper fra fristoverskridelsen for retting. Der tvangsmulkten ikke fastsettes samtidig med

pålegget, skal det gis et eget forhåndsvarsel om tvangsmulkt.

Tvangsmulkten ilegges den ansvarlige for overtredelsen, tilfaller statskassen og løper inntil det ulovlige forholdet er rettet. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper inntil den ansvarlige har dokumentert at pålegget er oppfylt.

Tvangsmulktens størrelse fastsettes blant annet under hensyn til hvor viktig det er at pålegget gjennomføres, og hvilke kostnader det antas å medføre.

Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt, blant annet om tvangsmulktens størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og inndrivelse og ettergivelse av påløpt tvangsmulkt.

Endret ved lover 25 mars 2011 nr. 8, 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909).

§ 67. Overtredelsesgebyr

Direktoratet for mineralforvaltning kan pålegge den som har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov, å betale et pengebeløp til statskassen (overtredelsesgebyr). Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Et foretak kan ikke ilegges overtredelsesgebyr dersom overtredelsen skyldes forhold utenfor foretakets kontroll.

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmålingen skal det blant annet legges vekt på hvor alvorlig overtredelsen er og graden av skyld.

Den ansvarlige skal varsles særskilt før overtredelsesgebyr vedtas, og gis anledning til å uttale seg innen en frist som ikke skal være kortere enn tre uker. Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble truffet.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr, blant annet om størrelsen på overtredelsesgebyret, om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall, og om inndrivelse og ettergivelse av ilagt overtredelsesgebyr.

Endret ved lover 25 mars 2011 nr. 8, 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 11 juni 2021 nr. 85 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1909).

Kapittel 13. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

§ 68. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 jan 2010 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 673.

§ 69. Overgangsbestemmelser

1. Søknader etter lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk (bergverksloven), lov 3. juli 1914 nr. 5 om erverv av kalkstensforekomster (kalkstensloven), lov 17. juni 1949 nr. 3 om erverv av kvartsforekomster (kvartsloven), lov 21. mars 1952 nr. 1 om avståing av grunn m.v. til drift av ikke mutbare mineralske forekomster (mineralavståingsloven), lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. og lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. (industrikonsesjonsloven) kapittel II, jf. kapittel V, som er innkommet til rette instans før lovens ikrafttreden, behandles etter nevnte regelverk.
2. Mutingsbrev etter bergverksloven kapittel 3 gir fra lovens ikrafttreden samme rett som undersøkelsesrett etter denne lov og med samme prioritet som mutingsbrevet hadde etter bergverksloven § 16. Fristen i § 22 første ledd regnes fra utstedelsen av mutingsbrevet.
3. Utmål etter bergverksloven kapittel 4 gir fra lovens ikrafttreden samme rett som utvinningsrett etter denne lov. Fristen i § 33 første ledd bokstav a løper fra utstedelsen av utmålet. Bestemmelsene i § 45 første ledd gjelder fra lovens ikrafttreden med mindre annet følger av konsesjonsvilkår gitt før dette tidspunktet.
4. Bestemmelsen i § 20 er ikke til hinder for at den som ved lovens ikrafttreden har igangsatt prøvedrift med hjemmel i industrikonsesjonsloven, fortsetter slik virksomhet i inntil ett år etter lovens ikrafttreden.
5. Igangværende drift med konsesjon etter industrikonsesjonsloven § 13, ervervskonsesjon etter kalkstensloven, kvartsloven og konsesjonsloven kan fortsette driften uten hinder av § 43 på de vilkår som gjelder etter konsesjonen. Konsesjonsvilkår som strider mot denne lovens øvrige regler med unntak av § 45 første ledd, skal likevel vike. Direktoratet for mineralforvaltning kan etter søknad endre

vilkårene i konsesjonen. Direktoratet for mineralforvaltning kan dersom særlige grunner tilsier det, likevel kreve at tiltakshaver søker driftskonsesjon etter § 43.

6. Ved lovens ikrafttredelse skal drivere på mineralressurser som ikke faller inn under nr. 5 sende melding og driftsplan til Direktoratet for mineralforvaltning. Igangværende drift på mineralressurser som ikke faller inn under nr. 5 skal innen fem år fra lovens ikrafttredelse oppfylle kravene i § 43. Direktoratet for mineralforvaltning kan i det enkelte tilfelle fravike denne tidsfristen.
7. Igangværende virksomheter omfattes av § 51 fem år fra lovens ikrafttreden.
8. For igangværende drift på forekomst av statens mineraler kan departementet fastsette en gradvis opptrapping av årlig avgift til grunneier de fem første årene etter lovens ikrafttredelse.

§ 70. Endringer i andre lover

Når loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om tjenestevirksomhet (tjenesteloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å gjøre det enklere å etablere tjenestevirksomhet og yte grenseoverskridende tjenester, samtidig som et høyt kvalitetsnivå på tjenester og tvingende allmenne hensyn ivaretas, i samsvar med EØS-avtalen vedlegg X punkt 1 (direktiv 2006/123/EF) om tjenester i det indre marked og punkt 4 (forordning (EU) 2018/302) om geoblokkering.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 68 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 12 juni 2020 nr. 1184).

§ 2. Lovens alminnelige virkeområde

Loven gjelder for tjenester som går inn under EØS-avtalen del III kapittel 3.

Loven griper ikke inn i organisering og finansiering av offentlige tjenester, herunder plikter knyttet til utøvelsen av disse.

Loven griper ikke inn i utøvelsen av grunnleggende rettigheter.
Loven gjelder ikke for Svalbard.

§ 3. Avgrensninger i lovens saklige virkeområde

Loven gjelder ikke for

a. arbeidsretten, herunder retten til å forhandle og inngå tariffavtaler, og retten til arbeidskamp
b. utleie av arbeidskraft fra bemanningsforetak
c. trygdelovgivningen
d. sosialtjenester vedrørende boliger, barneomsorg og støtte til trengende familier og personer gitt av eller på oppdrag av det offentlige eller av frivillige organisasjoner
e. helsetjenester
f. finansielle tjenester
g. elektroniske kommunikasjonstjenester og kommunikasjonsnettverk og tilknyttede anlegg og tjenester, på områder fastsatt i forskrift i medhold av § 27
h. tiltak for å beskytte eller fremme kulturelt eller språklig mangfold, eller mangfold i media
i. audiovisuelle tjenester og radiokringkasting
j. transporttjenester, herunder havnetjenester, som går inn under EØS-avtalen del III kapittel 6
k. pengespillvirksomhet
l. private vakttjenester
m. posttjenester

§ 4. Forholdet til annen lovgivning

Bestemmelser i lov og forskrift som gjennomfører Norges forpliktelser etter EØS-avtalen når det gjelder adgang til eller utøvelse av tjenestevirksomhet, går ved motstrid foran bestemmelser i loven her.
Loven griper ikke inn i internasjonale-privatrettslige regler.

§ 5. Definisjoner

I denne loven betyr

a. tjeneste: økonomisk virksomhet av foretak eller selvstendig

næringsdrivende, normalt mot betaling, jf. EØS-avtalen artikkel 37

b. tjenesteyter: enhver statsborger i en EØS-stat og ethvert foretak etablert i en EØS-stat, som tilbyr eller yter en tjeneste, jf. EØS-avtalen artikkel 34
c. tjenestemottaker: enhver statsborger i en EØS-stat, enhver person som har rettigheter etter EØS-avtalen og ethvert foretak etablert i en EØS-stat, som mottar eller ønsker å motta en tjeneste, jf. EØS-avtalen artikkel 34
d. etableringsstat: den EØS-stat der tjenesteyteren er etablert
e. etablering: utøvelse av økonomisk virksomhet av en tjenesteyter for et ubestemt tidsrom, ved bruk av en fast infrastruktur som tjenesten ytes fra, jf. EØS-avtalen artikkel 31
f. tillatelsesordning: enhver fremgangsmåte som krever at tjenesteyteren eller tjenestemottakeren skal henvende seg til ansvarlig myndighet for å få en uttrykkelig eller stilltiende avgjørelse om adgang til eller utøvelse av tjenestevirksomhet
g. krav: plikter, forbud, vilkår eller begrensninger som følger av lov eller forskrift, rettspraksis eller forvaltningspraksis, eller som følger av bransjeorganers regler eller kollektive regler som yrkessammenslutninger eller andre yrkesorganisasjoner har vedtatt innenfor rammen av sin rettslige uavhengighet. Regler fastsatt i tariffavtaler fremforhandlet av partene i arbeidslivet skal ikke anses som krav
h. tvingende allmenne hensyn: hensyn anerkjent som dette i rettspraksis fra EF- og EFTA-domstolen, herunder hensynet til offentlig orden og sikkerhet, folkehelsen og miljøvern
i. ansvarlig myndighet: et organ som har til oppgave å regulere eller føre tilsyn med tjenestevirksomhet, enten det er et forvaltningsorgan, en domstol eller et bransjeorgan, eller en yrkessammenslutning eller annen yrkesorganisasjon som innenfor rammen av sin rettslige uavhengighet på en kollektiv måte regulerer adgang til eller utøvelse av tjenestevirksomhet
j. EØS-stat: enhver EFTA- eller EU-stat som er part i EØS-avtalen
k. lovregulert yrke: yrkesvirksomhet fastsatt i forskrift i medhold av § 27, som krever bestemte kvalifikasjoner

Kapittel 2. Kontaktpunkt og dokumentasjon

§ 6. Kontaktpunkt

En tjenesteyter har rett til å bruke et elektronisk kontaktpunkt til å fullføre alle fremgangsmåter som er nødvendige for å starte og utøve tjenestevirksomhet, herunder innlevering av dokumentasjon, melding, registrering og søknader, og få svar på disse.

Første ledd kommer ikke til anvendelse på fremgangsmåter, herunder kontroll fra ansvarlig myndighet, som etter sin art ikke kan gjennomføres elektronisk.

Kontaktpunktet skal viderebringe en henvendelse som det mottar, til ansvarlig myndighet. Gjelder det en frist for å rette henvendelse til ansvarlig myndighet, er det tilstrekkelig at henvendelsen er registrert mottatt i kontaktpunktet innen fristens utløp.

§ 7. Rett til informasjon gjennom kontaktpunktet

En tjenesteyter eller tjenestemottaker kan kreve oppdaterte og elektronisk tilgjengelige opplysninger gjennom kontaktpunktet om

a. krav som gjelder for tjenesteytere etablert i riket, særlig krav som knytter seg til fremgangsmåter for å starte og utøve tjenestevirksomhet, og hvordan de til vanlig blir forstått og anvendt
b. hvordan ansvarlig myndighet kan kontaktes direkte
c. vilkår og fremgangsmåte for å få tilgang til offentlige registre og databaser om tjenesteytere og tjenester
d. klageadgang ved tvist mellom tjenesteyteren eller tjenestemottakeren og ansvarlig myndighet, mellom tjenesteytere eller mellom en tjenesteyter og en tjenestemottaker
e. sammenslutninger og organisasjoner der en tjenesteyter eller tjenestemottaker kan få praktisk hjelp
f. betydningen av og kriteriene for å anvende merker og andre kvalitetsangivelser knyttet til tjenester

Tjenestemottaker skal ved henvendelse til kontaktpunktet også få generelle opplysninger om krav for å starte og utøve tjenestevirksomhet i andre EØS-stater, herunder regler om forbrukervern.

§ 8. Dokumentasjon for at krav er oppfylt

En tjenesteyter eller tjenestemottaker som må legge frem et dokument for å vise at et krav er oppfylt, kan i stedet legge frem et dokument utstedt i en annen EØS-stat når det tjener samme formål eller viser at tilsvarende krav er oppfylt.

Ansvarlig myndighet kan kreve at et dokument utstedt i en annen EØS-stat blir fremlagt i norsk oversettelse. Et slikt dokument kan ikke kreves fremlagt i original, bekreftet kopi eller bekreftet oversettelse uten at dette følger av bestemmelser i lov eller forskrift som gjennomfører Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, eller er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn.

Kapittel 3. Tjenesteyters rett til å etablere seg

§ 9. Forbudte krav ved etablering av tjenestevirksomhet

Retten til å starte og utøve tjenestevirksomhet kan ikke gjøres betinget av krav som direkte eller indirekte innebærer forskjellsbehandling på grunnlag av statsborgerskap, bosted eller etableringsstat.

Følgende krav kan heller ikke gjøres gjeldende:

a. forbud mot etablering i flere EØS-stater eller forbud mot å stå i registre eller være tilknyttet bransjeorganer eller sammenslutninger i flere EØS-stater
b. krav som begrenser retten til å velge om etablering skal skje som hovedforretningssted eller som filial, agentur eller datterselskap
c. krav om at norske tjenesteytere skal ha tilsvarende adgang til å starte og utøve tjenestevirksomhet i EØS-staten der tjenesteyteren allerede er etablert
d. krav om en konkret vurdering av potensielle eller faktiske økonomiske virkninger av tjenesten, om det er behov for eller etterspørsel etter tjenesten i markedet, eller om virksomheten er egnet i lys av økonomiske mål fastsatt av ansvarlig myndighet
e. krav om medvirkning fra konkurrerende næringsdrivende i behandling av søknad om tillatelse eller andre enkeltvedtak knyttet til retten til å starte og utøve tjenestevirksomhet
f. krav om at finansiell sikkerhetsstillelse eller forsikringstegning skal skje hos foretak som er etablert i riket
g. krav om å være registrert i riket på forhånd eller å ha utøvd tjenestevirksomheten her tidligere

Annet ledd bokstav e gjelder ikke hvis ansvarlig myndighet er et bransjeorgan, en yrkessammenslutning eller annen yrkesorganisasjon.

§ 10. Tillatelse for tjenestevirksomhet

Krav om tillatelse til å starte og utøve tjenestevirksomhet eller kriteriene for å gi tillatelse gjelder bare hvis tillatelsesordningen eller kriteriet

a. verken direkte eller indirekte innebærer forskjellsbehandling på grunnlag av statsborgerskap, bosted eller etableringsstat,
b. er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, og
c. er egnet og nødvendig for å oppnå formålet med tillatelsesordningen eller kriteriet.

En tjenesteyter som allerede er etablert i en EØS-stat, kan ikke i forbindelse med søknad om tillatelse pålegges krav eller kontroll som etter sitt formål i hovedsak svarer til det som tjenesteyteren allerede har oppfylt i en EØS-stat.

Tillatelse gir tjenesteyteren adgang til å starte og utøve tjenestevirksomhet i hele riket. Tillatelse kan begrenses til hver enkelt etablering eller til et bestemt geografisk område, dersom begrensningen er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn.

§ 11. Saksbehandlingsfrister og gebyr mv.

Saksbehandlingsfristen for tillatelsesordningen regnes fra den dagen da nødvendig dokumentasjon har kommet inn til ansvarlig myndighet. Fristen kan forlenges én gang dersom sakens kompleksitet gjør det nødvendig. Fristforlengelsen skal begrunnes, og den skal meddeles søkeren før den opprinnelige fristen er ute.

Er fristen ute, anses tillatelse gitt, om ikke annet er fastsatt i eller med hjemmel i lov.

Etter å ha mottatt søknad med nødvendig dokumentasjon skal ansvarlig myndighet så raskt som mulig gi søkeren et foreløpig svar. Det foreløpige svaret skal opplyse om den frist som gjelder for saksbehandlingen, at tillatelse skal anses gitt dersom søknaden ikke er avgjort før fristens utløp, i de tilfellene dette får anvendelse, og klageadgang. Mangler nødvendig dokumentasjon fra søkeren, skal denne så snart som mulig oppfordres til å gi fullstendig dokumentasjon og opplyses om at saksbehandlingsfristen først løper fra det er gjort.

Gebyr for saksbehandlingen skal være rimelig og ikke overstige kostnadene ved saksbehandlingen.

§ 12. Forholdet til forvaltningsloven ved søknad om tillatelse

For tillatelse som anses gitt i henhold til § 11 annet ledd, gjelder ikke forvaltningsloven §§ 23, 24, 25, 27 og 35 første ledd bokstav b. Frist for å sende meldinger etter forvaltningsloven § 35 tredje ledd annet punktum løper fra tidspunktet tillatelsen anses gitt.

Fristforlengelse i medhold av § 11 første ledd annet punktum er ikke enkeltvedtak.

Forvaltningsloven § 11 a annet og tredje ledd gjelder ikke ved søknad om tillatelse.

§ 13. Varigheten av tillatelse

En tillatelse kan bare tidsbegrenses når

a. det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn,
b. antall tillatelser er begrenset ut fra tvingende allmenne hensyn, og
c. tillatelsen ved utløpet av tidsbegrensningen fornyes uten videre eller dersom vilkårene for tillatelse fortsatt er oppfylt.

Paragrafen er ikke til hinder for vilkår om at tillatelsen faller bort om ikke virksomheten starter innen en bestemt frist.

§ 14. Særregler ved begrenset antall tillatelser

Er antall tillatelser begrenset på grunn av knapphet på naturressurser eller teknisk kapasitet, skal saksbehandlingen innledes med offentlig kunngjøring. Tillatelse kan bare gis for begrenset tid. Ved utløp kan tillatelsen ikke forlenges uten videre eller innebære andre fordeler for tidligere innehaver eller noen som har særlige forbindelser til innehaver. Tildelt tillatelse kunngjøres offentlig.

§ 11 annet ledd får ikke anvendelse på tillatelser som beskrevet i første ledd.

§ 15. Innehaverens plikt til å gi informasjon

Innehaveren av en tillatelse skal gi ansvarlig myndighet opplysning om

a. opprettelse av datterselskaper som skal benytte tillatelsen
b. endringer som gjør at vilkårene for tillatelsen ikke lenger er til stede

Kapittel 4. Midlertidig grenseoverskridende tjenesteyting

§ 16. Rett til å yte grenseoverskridende tjenester

En tjenesteyter etablert i en annen EØS-stat har rett til å yte tjenester her i riket.

Krav som gjøres gjeldende overfor tjenesteyter må

a. verken direkte eller indirekte forskjellsbehandle på grunnlag av statsborgerskap, bosted eller etableringsstat,
b. være begrunnet i hensyn til offentlig orden og sikkerhet, folkehelsen eller miljøvern, og
c. være egnet og nødvendig for å oppnå formålet med kravet.

§ 17. Unntak fra hovedregelen

§ 16 gjelder ikke for

a. tjenester av allmenn økonomisk interesse
b. grenseoverskridende tjenesteyting for lovregulerte yrker, som nevnt i forskrift i medhold av § 27
c. krav om at en tjeneste bare kan ytes av tjenesteytere innenfor et bestemt yrke
d. innkreving av gjeld gjennom domstolene
e. krav om visum, oppholdstillatelse eller meldeplikt for statsborgere fra andre stater enn EØS-stater, når dette er forenlig med Schengen-konvensjonen
f. immaterielle rettigheter
g. registrering av kjøretøyer leaset i en annen EØS-stat.

§ 16 gjelder heller ikke for bestemmelser i lov eller forskrift som gjennomfører forpliktelser etter EØS-avtalen som nevnt i forskrift i medhold av § 27.

§ 18. Unntak i enkeltsaker

§ 16 er ikke til hinder for at ansvarlig myndighet i særlige tilfeller treffer egnede og nødvendige tiltak overfor en tjenesteyter etablert i en annen EØS-stat, for å ivareta sikkerheten ved tjenesten.

Tiltak i henhold til første ledd kan treffes kun dersom reglene for

sikkerhetstiltaket ikke er harmonisert gjennom EØS-avtalen, og

a. ansvarlig myndighet har bedt etableringsstaten om å treffe tiltak, i samsvar med forskrift gitt i medhold av § 27, og
b. etableringsstaten ikke har truffet slike tiltak eller har truffet tiltak som ikke gir tilstrekkelig vern.

§ 19. Rettigheter for tjenestemottakere

Det kan ikke gjøres gjeldende krav overfor en tjenestemottaker som begrenser retten til å motta tjenester fra en tjenesteyter etablert i en annen EØS-stat.

Det kan ikke gjøres gjeldende krav overfor en tjenestemottaker fra en annen EØS-stat som forskjellsbehandler på grunnlag av statsborgerskap, bosted eller etableringsstat. Tilsvarende forskjellsbehandling må heller ikke forekomme i en tjenesteyters alminnelige avtalevilkår. Første og annet punktum er likevel ikke til hinder for at det settes særskilte vilkår for å motta tjenesten når dette er begrunnet i objektive forhold.

Kongen kan gi forskrift om tiltak for å hindre geoblokkering og andre former for diskriminering på bakgrunn av kundenes nasjonalitet, bosted eller etableringssted.

Forbrukertilsynet og Markedsrådet skal føre kontroll med at bestemmelsen overholdes. Kontrollen utøves i samsvar med reglene i markedsføringsloven §§ 32 til 41, § 42 første ledd annet punktum og § 43. Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsen som anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger, kan det ilegges et overtredelsesgebyr som den som vedtaket retter seg mot, skal betale.

Endret ved lover 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032), 12 juni 2020 nr. 68 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 12 juni 2020 nr. 1184), 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

Kapittel 5. Informasjonsplikt og ansvarsforsikring for tjenester mv.

§ 20. Informasjon til tjenestemottakere

Tjenesteyteren skal uten særskilt forespørsel opplyse tjenestemottaker om

a. tjenesteyterens navn, foretaksform, adresse og andre opplysninger som gjør at tjenestemottakeren kan henvende seg raskt og direkte til tjenesteyteren
b. registrering i Foretaksregisteret eller annet offentlig register, med

tilstrekkelige opplysninger til å identifisere tjenesteyteren
c. ansvarlig myndighet eller kontaktpunkt, dersom det kreves tillatelse for virksomheten
d. for lovregulerte yrker, tjenesteyterens yrkestittel og hvilken EØS-stat tittelen er gitt i, samt ethvert bransjeorgan, enhver yrkesorganisasjon eller lignende hvor tjenesteyteren er registrert
e. tjenesteyterens alminnelige avtalevilkår, herunder avtalevilkår om verneting og hvilken stats lov som skal gjelde for avtalen
f. garantier som ikke følger av ufravikelig lov eller forskrift
g. prisen for tjenesten, hvis den er fastsatt på forhånd i en prisliste eller på annen måte
h. hovedinnholdet av tjenesten, hvis det ikke fremgår av sammenhengen
i. obligatorisk forsikring eller annen sikkerhet som dekker tjenesteyterens yrkesansvar, herunder stedlig dekningsområde og kontaktinformasjon til forsikringsgiver eller annen yter av sikkerhet
j. eventuell adgang til utenrettslig tvisteløsning som tjenesteyter er omfattet av, og hvor tjenestemottaker kan få informasjon om ordningen og vilkårene for å benytte den

Tjenesteyteren skal på forespørsel fra tjenestemottakeren opplyse om

a. prisen for tjenesten dersom den ikke er fastsatt på forhånd eller, om det ikke er mulig å gi nøyaktig pris, et prisoverslag eller oversikt over hvordan prisen beregnes
b. for lovregulerte yrker, en henvisning til profesjonsregler i tjenesteyterens etableringsstat og hvordan reglene kan innhentes
c. når det er av betydning for den aktuelle tjenesten, virksomhet på flere fagområder eller samarbeid med andre tjenesteytere og om tiltak som er iverksatt for å unngå interessekonflikter
d. bransjenormer og andre regler for god atferd som gjelder for tjenesteyterens virksomhet, hvor de finnes elektronisk og på hvilket språk

Tjenesteyteren skal gi eller gjøre opplysningene etter paragrafen her tilgjengelige for tjenestemottakeren på en klar måte før avtale blir inngått. Opplysninger som nevnt i første ledd bokstav j og annet ledd bokstav c skal fremgå av alt informasjonsmateriale som beskriver tjenesten i detalj.

§ 21. Ansvarsforsikring og sikkerhet

Ved etablering her i riket gjelder ikke krav om obligatorisk ansvarsforsikring

eller sikkerhet for tjenesteyter som allerede gjennom etablering i en annen EØS-stat er dekket av ansvarsforsikring eller sikkerhet som i det alt vesentlige svarer til den obligatoriske ordningen. Gir ansvarsforsikringen eller sikkerheten bare delvis dekning, gjelder kravet om obligatorisk forsikring eller sikkerhet for den delen som ikke er dekket i etableringsstaten.

En obligatorisk ansvarsforsikring eller sikkerhet for tjenestevirksomheten kan oppfylles av kredittinstitusjoner og forsikringsselskaper i enhver EØS-stat.

§ 22. Markedsføring i lovregulerte yrker

Tjenesteytere i lovregulerte yrker har rett til å drive markedsføring av sin virksomhet og tjenester innenfor rammen av yrkesetiske regler og særskilt lovgivning. Slike begrensninger skal være begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, være egnet og nødvendig for å oppnå formålet med begrensningen, og skal ikke innebære forskjellsbehandling på grunnlag av statsborgerskap, bosted eller etableringsstat. Begrensningene skal ikke innebære et totalforbud mot markedsføring.

§ 23. Virksomhet på flere områder

En tjenesteyter står fritt til å yte flere slags tjenester eller til å yte tjenester i samarbeid med andre tjenesteytere.

Første ledd er ikke til hinder for å sette krav knyttet til virksomhet på flere områder til

a. tjenesteytere i lovregulerte yrker, så langt dette er berettiget for å sikre etterlevelse av yrkesetiske regler, og nødvendig for å sikre tjenesteyterens uavhengighet og upartiskhet
b. tjenesteytere innenfor sertifisering, akkreditering, utprøving og teknisk kontroll, så langt dette er berettiget for å sikre tjenesteyterens uavhengighet og upartiskhet

Kapittel 6. Tilsyn og administrativt samarbeid

§ 24. Tilsynskompetanse

Ansvarlig myndighet kan føre tilsyn med at en tjenesteyter som er etablert i en annen EØS-stat, overholder krav stilt i samsvar med §§ 16 og 17. For andre krav kan ansvarlig myndighet foreta inspeksjoner og andre undersøkelser når de er

forholdsmessige og ikke begrunnet ut fra at tjenesteyteren er etablert i annen EØS-stat.

Loven begrenser ikke ansvarlig myndighets kompetanse til å føre tilsyn med tjenesteyter etablert i riket.

§ 25. Bistandsplikt overfor myndigheter i en annen EØS-stat

Ansvarlig myndighet skal ved begrunnet forespørsel fra myndighet i annen EØS-stat yte bistand ved tilsyn med tjenesteytere. Bistanden skal gis uten ugrunnet opphold, innenfor rammen av norsk lov og i samsvar med forskrift gitt i medhold av § 27.

Bistand i henhold til første ledd omfatter

a. å gi informasjon om og foreta inspeksjon og andre undersøkelser av tjenesteytere og tjenesteyting som er nødvendig for andre EØS-staters tilsyn
b. å føre tilsyn med og gi opplysninger om tjenesteytere etablert her i riket som midlertidig yter tjenester i annen EØS-stat
c. å gi opplysninger om endelige avgjørelser om sanksjoner og avgjørelser om konkurskarantene som er ilagt en tjenesteyter, som har direkte betydning for dennes faglige dyktighet eller pålitelighet

Ansvarlig myndighet kan ikke avstå fra å føre tilsyn med eller vedta sanksjoner mot en tjenesteyter etablert i riket, fordi tjenesten er utført eller har voldt skade i en annen EØS-stat.

Myndighet i annen EØS-stat skal gis samme tilgang til registre over tjenesteytere som ansvarlig myndighet har.

Ansvarlig myndighet kan anmode myndighet i annen EØS-stat om bistand på samme vilkår som fastsatt i annet ledd, jf. første ledd første punktum.

Opplysninger som ansvarlig myndighet får oversendt etter første og femte ledd, kan bare brukes i den saken som ligger til grunn for forespørselen. Tjenesteyteren skal underrettes hvis opplysninger gis i tråd med annet ledd bokstav c.

§ 26. Varslingsplikt for ansvarlig myndighet

Ansvarlig myndighet skal straks varsle tilsvarende myndigheter i andre EØS-stater og EFTAs overvåkingsorgan i samsvar med forskrift gitt i medhold av § 27, dersom den blir kjent med en fare for alvorlig skade på personers helse eller sikkerhet eller for miljøet, som voldes

a. av en tjenesteyter som er etablert i riket og yter tjenester i andre EØS-stater, eller
b. ved et alvorlig forhold av en tjenesteyter uavhengig av dennes tilknytning til riket.

Kapittel 7. Avsluttende bestemmelser

§ 27. Forskrifter

Kongen kan gi forskrifter til gjennomføring av loven i samsvar med EØS-retten. Kongen kan gi forskrift om saksbehandlingsregler for tillatelsesordninger til utfylling av reglene i loven her, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser. Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i forvaltningsloven.

§ 28. Ikrafttreden

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 28 des 2009 iflg. res. 19 juni 2009 nr. 672.

§ 29. Endringer i andre lover

Når loven trer i kraft, endres andre lover slik: – – –

Lov om overføring av rettigheter og forpliktelser ved omklassifisering av veg etter vegloven § 62 tredje ledd i forbindelse med forvaltningsreformen

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å regulere visse overgangsspørsmål som oppstår ved omklassifiseringen av veg etter reglene i vegloven § 62 tredje ledd, i forbindelse med at ansvaret for øvrig riksvegnett med tilhørende riksvegferjeforbindelser overføres fra staten til fylkeskommunene og Oslo

kommune fra 1. januar 2010.

§ 2. Overføring av rettigheter og forpliktelser

Ved omklassifiseringen nevnt i § 1 av øvrig riksveg med tilhørende riksvegferjeforbindelser til fylkesveg overtar fylkeskommunen statens privatrettslige rettigheter og forpliktelser knyttet til vegen og riksvegferjeforbindelsen med frigjørende virkning for staten. Samtidig overføres offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser mv. som staten innehar for vegen, til fylkeskommunen. Ved slik omklassifisering av riksveg til kommunal veg i Oslo overtar Oslo kommune statens rettigheter og forpliktelser mv. etter reglene i første og annet punktum.

Ved omklassifiseringen nevnt i § 1 av fylkesveg til riksveg overtar staten fylkeskommunens privatrettslige rettigheter og forpliktelser knyttet til vegen med frigjørende virkning for fylkeskommunen. Samtidig overføres offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser mv. som fylkeskommunen innehar for vegen, til staten. Ved slik omklassifisering av kommunal veg til riksveg overtar staten kommunens rettigheter og forpliktelser etter reglene i første og annet punktum.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Ved uenighet mellom stat og fylkeskommune eller Oslo kommune om hvilke rettigheter eller forpliktelser mv. som er overtatt etter reglene i første og annet ledd, kan hvert av organene bringe spørsmålet inn for Kongen til avgjørelse. Søksmål om spørsmål som nevnt i første punktum kan bringes inn for de alminnelige domstolene først når muligheten til å få saken avgjort av Kongen er nyttet. Kongens avgjørelse etter første punktum har ingen virkning overfor private fordringshavere og rettighetshavere. Annet punktum gjelder ikke for søksmål mot eller fra private fordringshavere og rettighetshavere.

§ 3. Endringer i andre lover

– – –

§ 4. Ikrafttredelse

1. Endringene i vegloven § 62 tredje ledd trer i kraft straks.
2. Loven ellers gjelder fra 1. januar 2010.

Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven)

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet.

Loven skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Loven skal bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer.

§ 2. Lovens virkeområde

Lovens bestemmelser om tjenester gjelder for alle som oppholder seg i riket. Kongen kan gi forskrifter som begrenser anvendelsen av loven på personer som ikke er norske statsborgere, eller som ikke har bopel i riket. Kongen kan også gi forskrifter om anvendelse av loven på personer som oppholder seg i utlandet, men som har tilknytning til riket.

Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard.

Endret ved lov 17 des 2010 nr. 80.

Kapittel 2. Ansvar etter loven

§ 3. Kommunens ansvar

Kommunen er ansvarlig for å utføre oppgavene etter denne loven som ikke er lagt til et statlig organ, og å yte tjenester etter loven til alle som oppholder seg i kommunen.

For den som oppholder seg i institusjon eller bolig med heldøgns omsorgstjenester, skal tjenestene likevel ytes av den kommunen som var oppholdskommune forut for inntaket i institusjon eller bolig med heldøgns omsorgstjenester. Dette gjelder også tjenester før utskriving i forbindelse med utskriving og etablering.

Etter utskrivingen skal de sosiale tjenestene ytes av den kommunen der

vedkommende tar opphold. Tar vedkommende opphold i den kommunen som institusjonen eller boligen ligger i, kan utgiftene kreves refundert av oppholdskommunen forut for inntaket.

Kommunens myndighet etter denne loven kan etter reglene i kommuneloven delegeres til et interkommunalt organ eller en annen kommune.

§ 4. Krav til forsvarlighet

Tjenester som ytes etter denne loven skal være forsvarlige.

§ 5. Internkontroll

Kommunen skal ha internkontroll etter reglene i kommuneloven § 25-1. Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 89 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 25 sep 2020 nr. 1825).

§ 6. Opplæring av kommunens personell

Kommunen har ansvaret for nødvendig opplæring av kommunens personell i arbeids- og velferdsforvaltningen. Kongen kan gi forskrifter om opplæringen.

§ 7. Kommunens økonomiske ansvar

Den enkelte kommune skal sørge for nødvendige bevilgninger for å yte tjenester som kommunen har ansvaret for etter denne loven.

Kostnadene ved tjenester som nevnt i første ledd skal dekkes av den kommunen som etter § 3 er ansvarlig for å yte tjenesten. Bare etter regelen i § 3 tredje ledd kan det kreves at disse kostnadene skal dekkes av andre.

§ 8. Statens ansvar og myndighet

Departementet skal

a. følge med at loven og forskriftene og andre bestemmelser som gjelder for tjenester etter denne loven, blir anvendt riktig og på en måte som fremmer lovens formål på en god og hensiktsmessig måte,
b. sørge for at erfaringene med loven blir vurdert, og at det blir gjennomført nødvendige endringer i regelverket,
c. gi de retningslinjene og instruksene som er nødvendige for å nå det

målet som er nevnt i bokstav a,

d. arbeide for at det blir satt i gang forskning som kan få betydning for løsningen av oppgaver etter loven,
e. sørge for at det finnes et forsvarlig tilbud for utdanning av personale, og at de som skal anvende loven ellers, får forsvarlig veiledning,
f. sørge for at det blir utarbeidet informasjonsmateriell som sosialtjenesten kan bruke, jf. § 12.

Departementet kan kreve at kommunale organer som hører under denne loven, uten hinder av taushetsplikten gir de opplysninger og meldinger som er nødvendige for at departementet kan utføre sine oppgaver etter første ledd.

Statlig tilsyn med lovligheten av kommunens virksomhet utøves etter nærmere regler i §§ 9 og 10.

§ 9. Statsforvalterens tilsynsvirksomhet

Statsforvalteren skal føre tilsyn med at kommunen oppfyller sine plikter etter kapittel 4, § 13 andre ledd første punktum, tredje ledd, fjerde ledd første punktum og § 16 første ledd. Statsforvalteren skal også føre tilsyn med kommunens internkontroll med pliktene etter kapittel 4, jf. kommuneloven § 25-1.

Reglene i kommuneloven kapittel 30 gjelder for tilsyn etter første ledd.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om statsforvalterens tilsyn.

Endret ved lover 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 17 juni 2022 nr. 42, 11 juni 2021 nr. 78 som endret ved lov 17 juni 2022 nr. 42 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 10. Statens helsetilsyns tilsynsvirksomhet

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsynet med kommunens virksomhet i arbeids- og velferdsforvaltningen.

§ 11. Tilskudd fra staten

Staten skal yte årlig rammetilskudd til delvis dekning av kommunens utgifter. Tilskuddene fordeles gjennom inntektssystemet for kommunene etter regler fastsatt av Kongen.

Kapittel 3. Generelle oppgaver

§ 12. Informasjon og generell forebyggende virksomhet

Kommunen skal gjøre seg kjent med innbyggernes levekår, vie spesiell oppmerksomhet til trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale problemer, og søke å finne tiltak som kan forebygge slike problemer.

Kommunen skal søke å legge forholdene til rette for å utvikle og styrke sosialt fellesskap og solidaritet i nærmiljøet.

Kommunen skal spre kunnskap om sosiale forhold og tjenester i kommunen.

§ 13. Samarbeid med andre offentlige organer og tjenesteytere og samordning

Kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen skal medvirke til at sosiale hensyn blir ivaretatt av andre offentlige organer som har betydning for at formålet med loven blir oppnådd.

Kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen skal samarbeide med andre sektorer, forvaltningsnivåer og tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi en person oppfølging og et helhetlig og samordnet tjenestetilbud, og når dette kan bidra til å løse oppgavene som kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningener pålagt etter denne loven. Blir det påvist mangler ved de tjenester som andre deler av forvaltningen skal yte til personer med et særlig hjelpebehov, skal kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen om nødvendig ta opp saken med rette vedkommende. Er det uklarhet eller uenighet om hvor ansvaret ligger, skal kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen søke å klargjøre forholdet.

Kommunen skal samordne tjenestetilbudet etter andre ledd. Ved behov skal kommunen bestemme hvilken kommunal tjenesteyter som skal ivareta samordningen. Dersom det er oppnevnt barnekoordinator etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a, skal koordinatoren sørge for samordning av tjenestetilbudet.

Kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen skal, i tillegg til å følge opp enkelte personer, samarbeide med andre sektorer, forvaltningsnivåer og tjenesteytere, slik at kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen og de andre tjenesteyterne kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift. Som ledd i disse oppgavene skal kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen gi uttalelser og råd og delta i den kommunale og fylkeskommunale planleggingsvirksomheten og i de samarbeidsorganene som blir opprettet.

Med tjenesteytere menes kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenesteytere, private tjenesteytere som utfører oppgaver på vegne av slike

tjenesteytere, barnehager som får tilskudd etter barnehageloven § 19 og skoler som får statstilskudd etter privatskolelova § 6-1.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 78 som endret ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 14. Samarbeid med frivillige organisasjoner

Kommunen bør samarbeide med brukergruppenes organisasjoner og med frivillige organisasjoner som arbeider med de samme oppgavene som kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen.

§ 15. Boliger til vanskeligstilte

Kommunen skal bistå vanskeligstilte på boligmarkedet etter reglene i lov 20. desember 2022 nr. 121 om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet.
Kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen skal medvirke i kommunens boligsosiale arbeid.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 121 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2299).

§ 16. Beredskapsplan, hjelpeplikt og gjensidig bistand

Kommunen plikter å utarbeide en beredskapsplan for kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen i samsvar med lov om helsemessig og sosial beredskap. Sosialberedskapsplanen skal samordnes med kommunens øvrige beredskapsplaner.

Kommunen skal gi nødvendig hjelp under ulykker eller andre akutte situasjoner.

Dersom forholdene tilsier det, skal kommunen yte bistand til andre kommuner ved ulykker og andre akutte situasjoner. Anmodning om bistand fremmes av den kommunen som har bistandsbehovet.

Den kommunen som mottar bistand etter tredje ledd, skal yte kommunen som bidrar med hjelp, kompensasjon for utgiftene, med mindre noe annet er avtalt.

Kapittel 4. Individuelle tjenester

§ 17. Opplysning, råd og veiledning

Kommunen skal gi opplysning, råd og veiledning som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer. Kan kommunen ikke selv gi slik hjelp, skal den så vidt mulig sørge for at andre gjør det.

§ 18. Stønad til livsopphold

De som ikke kan sørge for sitt livsopphold gjennom arbeid eller ved å gjøre gjeldende økonomiske rettigheter, har krav på økonomisk stønad.

Stønaden bør ta sikte på å gjøre vedkommende selvhjulpen.

Ved vurdering av søknad om stønad til familier skal det ikke tas hensyn til barnetrygd og barns inntekt av arbeid i fritid og skoleferier.

Departementet kan gi veiledende retningslinjer om stønadsnivået.

Endret ved lover 18 des 2015 nr. 106 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1582), 17 juni 2022 nr. 42 (i kraft 1 sep 2022).

§ 19. Stønad i særlige tilfeller

Kommunen kan i særlige tilfeller, selv om vilkårene i § 18 ikke er tilstede, yte økonomisk hjelp til personer som trenger det for å kunne overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon.

§ 20. Bruk av vilkår

Det kan settes vilkår for tildeling av økonomisk stønad, herunder at mottakeren i stønadsperioden skal utføre passende arbeidsoppgaver i bostedskommunen, se også § 21 tredje ledd og § 25.

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottaker eller begrense hans eller hennes handle- eller valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller andre lover.

Ved brudd på vilkår kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad er informert om muligheten for slik reduksjon. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om reduksjon av stønaden.

Endret ved lov 20 des 2016 nr. 105 (i kraft 1 jan 2017). **Endres** ved lov 24 apr

2015 nr. 20 som endret ved lov 18 des 2020 nr. 142 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 20 a. Bruk av vilkår for personer under 30 år

Det skal stilles vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad til personer under 30 år. Dersom manglende norsk- eller samiskkunnskaper er årsaken til at personen ikke er selvhjulpen, skal det vurderes å stille vilkår om norsk- eller samiskopplæring. Dersom vedkommende har hatt rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram, jf. integreringsloven § 8, og manglende norskkunnskaper er årsaken til at personen ikke er selvhjulpen, skal det stilles vilkår om norskopplæring. Tredje punktum gjelder ikke for samiskspråklige stønadsmottakere. Det skal ikke stilles vilkår om aktivitet når tungtveiende grunner taler mot det.

Det kan også stilles andre vilkår for tildeling av økonomisk stønad, inkludert vilkår etter § 25.

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottakeren eller begrense hans eller hennes handle- og valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller i andre lover.

Ved brudd på vilkår kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad er informert om muligheten for slik reduksjon.

Kommunen kan innhente opplysninger om stønadsmottakeres rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram fra Nasjonalt introduksjonsregister.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om plikten til å stille vilkår om aktivitet og reduksjon av stønaden.

Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 105 (i kraft 1 jan 2017), endret ved lov 18 des 2020 nr. 142 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2836).

§ 21. Stønadsformer

Økonomisk stønad gis som bidrag, lån, garanti for lån, eller varer og tjenester.

Økonomisk stønad i form av lån bør vurderes i forhold til om stønadsmottakeren vil bli i stand til å tilbakebetale lånet.

Er stønaden gitt som lån eller garanti for lån, skal vedtaket inneholde bestemmelser om lånevilkårene.

Hvis det på grunn av særlige forhold må antas at stønadsmottakeren ikke vil bruke stønaden i samsvar med vilkår som er fastsatt etter § 20, kan det vedtas at stønaden helt eller delvis skal gis i form av varer og tjenester.

§ 22. Utbetaling av stønad

Når det ikke er truffet vedtak som nevnt i § 21 fjerde ledd, skal stønaden utbetales til den som har søkt om stønad. Dersom stønaden skal komme flere til gode, kan det bestemmes at den skal deles mellom dem.

§ 23. Følgen av at det er gitt uriktige opplysninger

Har noen fått utbetalt stønad fordi vedkommende, eller noen som har handlet på vedkommendes vegne, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller har fortiet opplysninger, kan det vedtas at bidraget skal betales tilbake, eller at en avtale om lån eller garanti for lån skal falle bort.

§ 24. Inndrivelse av lån og andre former for dekning

Krav på tilbakebetaling av lån er tvangsgrunnlag for utlegg. Det samme er krav som er oppstått fordi kommunen har innfridd et garantiansvar og tilbakebetalingskrav som bygger på § 23.

§ 25. Refusjon i underholdsbidrag

Stønad som blir gitt i påvente av at søkeren får avgjort krav om underholdsbidrag, kan gis på vilkår av at retten til underholdsbidrag skal overtas av kommunen. Kommunen kan la kravet om underholdsbidrag inndrive etter de reglene som ellers gjelder for slike krav. Det samme gjelder stønad som blir gitt fordi underholdsbidraget ikke betales.

Folketrygdens refusjonsrett etter forskotteringsloven § 10 har fortrinnsrett overfor kommunens refusjonsrett etter første ledd.

Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 26. Refusjon i ytelser fra folketrygden m.m.

Dersom en mottaker av økonomisk stønad med tilbakevirkning får innvilget ytelser etter lov om folketrygd eller lovene om krigspensjonering 13. desember 1946 nr. 21 og 22, kan kommunen kreve hel eller delvis refusjon i det beløpet som skal etterbetales, til dekning av sine utlegg til samme formål og for samme tidsrom. Er stønadsmottakeren gift, kan det kreves refusjon etter regelen i første punktum også hos ektefellen så fremt stønaden er kommet ektefellen til gode.

§ 27. Midlertidig botilbud

Kommunen er forpliktet til å finne midlertidig botilbud for dem som ikke klarer det selv.

§ 28. Rett til individuell plan

Den som har behov for langvarige og koordinerte tjenester, har rett til å få utarbeidet individuell plan. Planen skal utformes i samarbeid med tjenestemottakeren, jf. § 42.

Kommunen skal samarbeide med andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhetlig tilbud for den det gjelder.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvem rettigheten gjelder for etter første ledd og § 33 første punktum, og om innholdet i individuelle planer.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 29. Kvalifiseringsprogram

Kvalifiseringsprogram gjelder for personer mellom 18 og 67 år med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne og ingen eller svært begrensede ytelser til livsopphold etter folketrygdloven eller arbeidsmarkedsloven.

Rett til kvalifiseringsprogram forutsetter at søkeren har gjennomgått en arbeidsevnevurdering og at tett og koordinert bistand gjennom deltakelse i programmet vurderes som hensiktsmessig og nødvendig for å styrke vedkommendes mulighet for deltakelse i arbeidslivet.

Kommunen er ikke forpliktet til å innvilge program dersom det på grunn av forhold ved søkeren vil være uforholdsmessig byrdefullt å tilby et program.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om retten til kvalifiseringsprogram og om bruken av arbeidsevnevurderinger.

Endret ved lover 17 des 2010 nr. 80, 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 30. Kvalifiseringsprogrammets innhold

Innholdet i kvalifiseringsprogrammet skal tilpasses den enkeltes behov og forutsetninger. Den vesentlige delen av programmet skal bestå av tiltak som direkte forventes å styrke deltakers muligheter for overgang til arbeid etter endt program. Programmet kan også inneholde tiltak som kan være med på å

støtte opp under og forberede overgang til arbeid. Det kan settes av tid til aktiviteter som bedrer deltakers helse.

Programmet skal være helårig og på full tid. Inntil 50 prosent stilling eller gjennomføring av læretid kan kombineres med fortsatt deltakelse i kvalifiseringsprogrammet. Summen av inntektsgivende arbeid og andre aktiviteter innenfor programmet skal minst utgjøre full tid.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om programmets innhold.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 31. Iverksetting av programmet

Kommunen skal tilrettelegge og iverksette kvalifiseringsprogram for person som omfattes av bestemmelsene i §§ 29 og 30 fra det tidspunktet kvalifiseringsprogrammet angir, men senest innen seks måneder etter at søknad om deltakelse har kommet inn.

§ 32. Programmets varighet

Kvalifiseringsprogrammet gis så lenge deltakeren oppfyller vilkårene i § 29, men ikke lenger enn to år. Når særlige grunner tilsier det, kan programmet forlenges med inntil ett år. Godkjent permisjon og opphold etter vedtak om avbrudd, jf. § 34 første ledd, regnes ikke med i programmets varighet.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om varigheten av kvalifiseringsprogrammet.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 33. Individuell plan for deltakere i kvalifiseringsprogram

Deltakere i kvalifiseringsprogram har rett til individuell plan. Planen skal utformes i samarbeid med deltakeren, jf. § 42. Kommunens ansvar etter § 28 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 34. Avbrudd i og avslutning av program

Kommunen kan avbryte programmet for en periode eller avslutte programmet dersom det er saklig begrunnet i forhold ved deltakeren. Programmet skal avsluttes når det er sannsynlig at deltakeren ikke vil gjenoppta deltakelsen i programmet. Kommunen skal også avslutte programmet dersom det har vært avbrutt i ett år.

Programmet kan ikke avsluttes på grunn av fravær knyttet til ordinært arbeid, fødsel eller adopsjon det første året etter fraværets start.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 35. Kvalifiseringsstønad

For den tiden en person deltar i kvalifiseringsprogram, har vedkommende rett til kvalifiseringsstønad. En person har ikke rett til kvalifiseringsstønad i perioden programmet er avbrutt etter § 34 første ledd.

Kvalifiseringsstønaden skal på årsbasis være lik 2,041 ganger folketrygdens grunnbeløp. Deltaker under 25 år mottar 2/3 stønad.

Antall stønadsdager hvert år settes til 260, slik at stønaden per dag utgjør 1/260 av stønaden på årsbasis.

Til den som forsørger barn, ytes et barnetillegg. Departementet gir forskrifter om barnetillegg, herunder om tilleggets størrelse mv.
Endret ved lover 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 20 des 2023 nr. 95 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2132).

§ 36. Reduksjon i kvalifiseringsstønad ved fravær

Ved fravær reduseres kvalifiseringsstønaden tilsvarende. Det gjelder ikke ved fravær som skyldes sykdom eller andre tvingende velferdsgrunner, og som det er gitt tillatelse til.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om når det kan gis tillatelse til fravær med stønad etter første ledd annet punktum.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 37. Samordning mellom kvalifiseringsstønad og arbeidsinntekt mv.

I den utstrekning en deltaker i kvalifiseringsprogram har inntektsgivende arbeid eller lærlingelønn, reduseres stønaden inkludert barnetillegg tilsvarende, beregnet i forhold til antall timer med inntektsgivende arbeid eller gjennomføring av læretid. Stønaden reduseres ikke på grunn av mottatte barnebidrag.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 38. Samordning mellom kvalifiseringsstønad og andre offentlige ytelser

Kvalifiseringsstønaden reduseres i den utstrekning vedkommende har rett til

dagpenger under arbeidsløshet, sykepenger, eller foreldrepenger.

Dersom en mottaker av kvalifiseringsstønad får etterbetalt uføretrygd eller ytelser som nevnt i første ledd, kan kommunen kreve hel eller delvis refusjon i det beløpet som skal etterbetales, til dekning av sine utlegg til samme formål og for samme tidsrom.

Endret ved lover 14 des 2012 nr. 80, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 39. Utbetaling av kvalifiseringsstønad

Utbetaling av kvalifiseringsstønad skjer etterskuddsvis på grunnlag av registrert frammøte. Kommunen beslutter hvordan og til hvilke tidspunkter utbetaling skal skje.

§ 40. Trekk i framtidige utbetalinger m.m.

Dersom en person har fått utbetalt høyere kvalifiseringsstønad enn det vedkommende har krav på, kan det overskytende trekkes i framtidig stønad.

Dersom det er gitt uriktige opplysninger gjelder § 23 tilsvarende for kvalifiseringsstønad.

Kapittel 5. Saksbehandlingen

§ 41. Anvendelse av forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i loven her.

Avgjørelser om tildeling av sosiale tjenester skal regnes som enkeltvedtak.

§ 42. Plikt til å rådføre seg med tjenestemottaker

Tjenestetilbudet skal så langt som mulig utformes i samarbeid med tjenestemottaker. Det skal legges stor vekt på hva vedkommende mener.

§ 43. Innhenting av opplysninger

Opplysninger skal så langt som mulig innhentes i samarbeid med tjenestemottaker eller slik at vedkommende har kjennskap til innhentingen.

I saker som gjelder tjenester etter denne loven, kan kommunen kreve

opplysninger fra andre offentlige organer. Like med offentlige organer regnes organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune. Har tjenestemottaker ikke samtykket i at opplysningene blir innhentet, skal spørsmålet om opplysningene kan gis uten hinder av taushetsplikt, avgjøres etter de taushetsbestemmelser som gjelder for avgiverorganet.

I saker som gjelder tjenester etter denne loven, skal kommunen, uten hinder av taushetsplikt, ha tilgang til nødvendige opplysninger i Folkeregisteret. Kommunen skal også ha tilgang til opplysningene i registeret i forbindelse med utredning og produksjon av statistikk.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 68 (ikr. 1 okt 2018).

§ 43 a. Behandling av personopplysninger

Kommunen, statsforvalteren, Statens helsetilsyn og Arbeids- og velferdsdirektoratet kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for utførelsen av oppgaver etter loven her.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke typer personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, registerføring og tilgang til registre.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 132, endret ved lover 7 mai 2021 nr. 30, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 44. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for kommunen etter denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g. Overtredelse straffes etter straffeloven § 209.

Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Opplysning om en tjenestemottakers oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til kommunen.

Det kan bare gis opplysninger til andre forvaltningsorganer etter forvaltningsloven § 13 b nr. 6 når dette er nødvendig for å fremme kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningens oppgaver.

Uten hinder av taushetsplikten kan kommunen etter forespørsel utlevere tjenestemottakerens kontaktopplysninger og opplysninger om mulig oppholdssted til politiet og kriminalomsorgen til bruk i deres tjeneste.

Dersom et barns interesser tilsier det, kan statsforvalteren eller departementet bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt, selv om foreldrene har samtykket i at de gjøres kjent.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 juni 2017 nr. 45 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 3 nov 2017 nr. 1732), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 45. Opplysningsplikt til barnevernet

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenesten.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, skal uten hinder av taushetsplikt melde fra til barnevernstjenesten uten ugrunnet opphold

a. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,
b. når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling,
c. når det er grunn til å tro at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring,
d. når et barn har vist alvorlige atferdsvansker ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd, ved problematisk bruk av rusmiddel, eller ved å ha vist annen form for utpreget normløs atferd,
e. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, plikter også å gi opplysninger etter pålegg i samsvar med barnevernsloven § 13-4.
Endret ved lover 20 apr 2018 nr. 5 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 839), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 46. Folkevalgt organs sammensetning i enkeltsaker

Dersom et folkevalgt organ etter kommunestyrets beslutning skal behandle saker vedrørende enkeltpersoner etter denne lov, skal organet ha tre til fem

medlemmer.

§ 47. Klage over kommunens vedtak

Enkeltvedtak som kommunen har truffet etter denne loven, kan påklages til statsforvalteren.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 48. Statsforvalterens kompetanse i klagesaker

Statsforvalteren kan prøve alle sider av vedtaket. Når det gjelder prøvingen av det frie skjønn, kan statsforvalteren likevel bare endre vedtaket når skjønnet er åpenbart urimelig.

Dersom et vedtak som gir klageren medhold, ikke kan settes i verk straks, kan statsforvalteren bestemme at det straks skal settes i verk midlertidige tiltak som skal dekke et øyeblikkelig behov.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 49. Avgjørelse av tvister

Oppstår det tvist mellom kommuner om ansvar etter § 3, kan kommunene kreve at statsforvalteren avgjør tvisten. Departementet kan gi nærmere regler om behandlingsmåten.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 49 a. Oppfyllelse av enkeltvedtak som er kjent ugyldig

En kommune må oppfylle et vedtak fra et statlig forvaltningsorgan som gir en privat part rett til tjenester etter loven her, selv om kommunen får vedtaket kjent ugyldig gjennom søksmål etter tvisteloven § 1-4 a. Vedtak kan i tilfeller som nevnt i første punktum bare omgjøres til skade for den private parten etter forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c dersom det er ugyldig fordi den private parten, eller noen som handlet på den private partens vegne, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller holdt tilbake opplysninger.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 63 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 757).

Kapittel 6. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 50. Lovens ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Lovens bestemmelser om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad gjelder for den enkelte kommunen fra det tidspunktet det er inngått avtale mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunen etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven §§ 13 og 14, og felles lokalt kontor er etablert. Fra 1. januar 2010 gjelder bestemmelsene for alle landets kommuner.

1 Fra 1 jan 2010 iflg. res. 18 des 2009 nr. 1584.

§ 51. Overgangsbestemmelser

Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse for vedtak som er truffet etter lover som blir opphevet ved denne loven, og om saker som er under behandling etter disse lovene.

§ 51 a. Forskrifter om unntak ved allmennfarlig smittsom sykdom mv.

Bestemmelsen i denne paragrafen gjelder ved utbrudd eller fare for utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom.

Departementet kan gi forskrift om midlertidige unntak fra bestemmelsene i § 20, § 20 a og §§ 29 til 40.

Departementet kan gi forskrift om midlertidige unntak fra bestemmelsen i § 26 om refusjon i ytelser fra folketrygden m.m.

Tilføyd ved lov 27 mars 2020 nr. 10, endret ved lover 15 april 2020 nr. 19 (med virkning fra 16 mars 2020), 17 juni 2022 nr. 42.

§ 52. Endringer i andre lover

Med virkning fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om pensjonsordning for oppdragstaker i beredskapshjem eller spesialisert fosterhjem

§ 1. Hvem loven gjelder for

Loven gjelder for oppdragstaker i beredskapshjem eller spesialisert fosterhjem som har inngått oppdragskontrakt med staten eller Oslo kommune som oppdragsgiver.
Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 25 mars 2022 nr. 13 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 25 mars 2022 nr. 465), 24 nov 2023 nr. 83 (i kraft 10 jan 2025 med virkning fra 1 jan 2025 iflg. res. 10 jan 2025 nr. 12), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 juli 2025).

§ 2. Pensjonsordning

Med mindre annet er bestemt med hjemmel i loven her, har oppdragstakeren samme rettigheter og plikter som et medlem i Statens pensjonskasse, og oppdragsgiver har samme rettigheter og plikter som arbeidsgiver i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke bestemmelser etter lov om Statens pensjonskasse som ikke skal gjelde for oppdragsgiver og oppdragstaker.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 3. Vilkår for pensjon. Annet arbeid

Skal oppdragstakeren ha rett til medlemskap i pensjonsordningen, må oppdragstakeren i kontrakt forplikte seg til ikke å utføre annet arbeid i oppdragsperioden.

Annet arbeid kan likevel avtales skriftlig med oppdragsgiveren dersom det ikke er til hinder for at oppdraget kan ivaretas på en god måte.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om vilkår for pensjon og hva som skal anses som arbeid etter denne bestemmelsen.
Endret ved lov 24 nov 2023 nr. 83 (i kraft 10 jan 2025 med virkning fra 1 jan 2025 iflg. res. 10 jan 2025 nr. 12).

§ 4. Pensjonsgrunnlag

Oppdragstakers pensjonsgrunnlag er den faste godtgjørelse for det oppdragsforholdet som gir rett til medlemskap i pensjonsordningen.

Departementet kan i forskrift fastsette hvilke andre tillegg som skal inngå i pensjonsgrunnlaget.

§ 5. Aldersgrense

Aldersgrensen for oppdragstakere etter loven her er lik den alminnelige aldersgrensen som til enhver tid følger av lov av 21. desember 1956 nr. 1 om aldersgrenser for offentlige tjenestemenn m.fl. Denne loven gjelder så langt den passer.

§ 6. Tidligpensjon

Med mindre annet er bestemt med hjemmel i loven her, har oppdragstaker rett til tidligpensjon tilsvarende avtalefestet pensjon i det statlige tariffområdet.

Departementet kan i forskrift fastsette egne vilkår om tidligpensjon for oppdragstakere etter loven her.

§ 7. Administrasjon

Pensjonsordningen skal administreres av Statens pensjonskasse.

Departementet kan i forskrift fastsette regler for administrasjon av ordningen og regler om innsyn i kontraktene til hver enkelt oppdragstaker.
Endret ved lov 25 juni 2010 nr. 29 (ikr. 1 jan 2011).

§ 8. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 12 feb 2010 iflg. res. 12 feb 2010 nr. 157.

Lov om statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskottsloven)

Kapittel 1. Formål og definisjoner

§ 1. Formål

Loven her angir vilkårene for statstilskott til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor etter avtale mellom landsomfattende organisasjoner av arbeidsgivere og arbeidstakere eller mellom bedrifter og landsomfattende organisasjoner av arbeidstakere.

Avtaler som nevnt må omfatte alle arbeidstakere i den enkelte bedrift som avtalen gjelder for, med unntak av arbeidstakere som etter lov eller tariffavtale har lavere aldersgrense enn 62 år. Det kan i vedtekter etter § 19 gis en nærmere definisjon av «bedrift» og bestemmes at nærmere angitte grupper av arbeidstakere skal unntas fra, eller inkluderes i, virkeområdet for avtalefestet pensjon.

§ 2. Definisjoner

Med «arbeidstaker» menes enhver som arbeider i en annens tjeneste for lønn eller annen godtgjørelse.

Med «grunnbeløpet» menes grunnbeløpet i folketrygden, se folketrygdloven § 1-4.

Med «inntekt» menes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15.

Kapittel 2. Avtalefestet pensjon – ny ordning

§ 3. Hvem kapitlet gjelder for

Reglene i kapitlet her gjelder for statstilskott til arbeidstakere født i 1944 eller senere og som tilstås avtalefestet pensjon med virkningstidspunkt tidligst 1. januar 2011.

§ 4. Vilkår for rett til statstilskott

Arbeidstakere kan bare gis statstilskott til avtalefestet pensjon dersom de

a. på uttakstidspunktet har en inntekt som omregnet til årsinntekt overstiger gjeldende grunnbeløp, og hadde en inntekt over gjennomsnittlig grunnbeløp i det foregående året,
b. på uttakstidspunktet er reelle arbeidstakere i en bedrift som er omfattet av en avtale som nevnt i § 1, og
c. ved fylte 62 år hadde vært arbeidstakere i minst 7 av de siste 9 årene i én eller flere bedrifter som var omfattet av en avtale som nevnt i § 1.

Ved anvendelsen av bestemmelsen i første ledd bokstav c skal tallet «7» erstattes med tallet «3» og tallet «9» erstattes med tallet «5» for arbeidstakere født i årene 1944 til 1951. For arbeidstakere født i årene 1952 til 1954 økes begge tallene med ett år for hvert år de er født etter 1951.

I vedtekter etter § 19 kan kravene i første og andre ledd om å være arbeidstaker i en bedrift som er omfattet av en avtale som nevnt i § 1, utfylles og presiseres, og det kan tas inn tillegg til eller lempninger av disse kravene.

§ 5. Krav til utforming av avtalefestet pensjon

Statstilskott til avtalefestet pensjon kan ytes når følgende vilkår er oppfylt:

a. Avtalefestet pensjon må tidligst kunne tas ut ved fylte 62 år.
b. Ved uttak før fylte 70 år må avtalefestet pensjon tas ut sammen med alderspensjon fra folketrygden.
c. Pensjonen må gis som en ugradert, livsvarig ytelse uten prøving mot arbeidsinntekt.
d. Pensjonen må beregnes i samsvar med bestemmelsene i §§ 6 og 7.

§ 6. Grunnlaget for beregning av avtalefestet pensjon

Grunnlaget for avtalefestet pensjon skal være summen av vedkommendes inntekt i de enkelte år med registrert pensjonsgivende inntekt i folketrygden, inkludert beløp det beregnes opptjening av etter folketrygdloven §§ 20-6, 20-7, 20-7 a og 20-8. For år før 2010 det er godskrevet pensjonspoeng for omsorgsarbeid etter folketrygdloven § 3-16, omregnes de godskrevne pensjonspoengene til inntekt og medregnes i grunnlaget. For år før 2010 det er godskrevet pensjonspoeng ved uførhet, skal summen av opptjente og

godskrevne pensjonspoeng etter folketrygdloven §§ 3-14 og 3-19 omregnes til inntekt og medregnes i grunnlaget.

For arbeidstakere som er født i 1948 eller senere og som i år før 1992 utførte omsorgsarbeid som nevnt i folketrygdloven § 3-16 første ledd bokstav a, skal det for slike år ikke regnes med en lavere inntekt enn fire ganger gjennomsnittlig grunnbeløp for vedkommende år.

Inntekten i det enkelte år før 2010 skal oppjusteres i samsvar med forholdet mellom grunnbeløpet per 1. januar 2010 og gjennomsnittlig grunnbeløp i opptjeningsåret. Oppjustering i 2010 skjer i samsvar med endring i grunnbeløpet. Ved oppjustering i 2011 og senere gjelder reglene i fjerde ledd.

Inntekten i 2010 og senere år skal oppjusteres med lønnsveksten fra opptjeningsåret til og med det tidspunktet da siste regulering av folketrygdens pensjoner fant sted. Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 20-18 første ledd legges til grunn.

Ved fastsettelsen av grunnlaget etter første ledd regnes ikke med en høyere inntekt for det enkelte år enn 7,1 ganger gjennomsnittlig grunnbeløp i opptjeningsåret. Siste år som tas med i grunnlaget, skal være det kalenderår han eller hun fylte 61 år.
Endret ved lov 26 nov 2010 nr. 59.

§ 7. Beregning av pensjonen

Årlig avtalefestet pensjon skal utgjøre 0,314 prosent av grunnlaget etter § 6. Pensjonsbeløpet justeres ved hjelp av et forholdstall for hvert årskull ut fra alderen for uttak av avtalefestet pensjon. Forholdstallene fastsatt i medhold av folketrygdloven § 19-7 legges til grunn. For arbeidstakere født i 1963 eller senere fastsetter Arbeids- og velferdsdirektoratet forholdstall ut fra prinsippene som følger av folketrygdloven § 19-7. Ved uttak etter fylte 70 år legges forholdstallet ved fylte 70 år til grunn.

For arbeidstakere født i årene 1944 til 1947 skal årlig avtalefestet pensjon utgjøre henholdsvis 10, 20, 40 og 60 prosent av pensjonsbeløpet etter første ledd.

Ved uttak av avtalefestet pensjon før fylte 67 år skal det for hver måned gis et fast kronetillegg til og med den kalendermåneden arbeidstakeren fyller 67 år. Den livsvarige delen av avtalefestet pensjon skal reduseres ved pensjonsuttaket, slik at den samlede nåverdien av pensjonen ikke påvirkes av kronetillegget. Dersom pensjonsbeløpet etter første og andre ledd ikke er tilstrekkelig til at denne reduksjonen kan foretas, tilstås ikke kronetillegget.

Regulering av avtalefestet pensjon under utbetaling skjer årlig med virkning fra 1. mai. Pensjonen, unntatt det faste tillegget etter tredje ledd, reguleres i samsvar med lønnsveksten som gjelder for folketrygden, jf. folketrygdloven §

20-18 første ledd, og fratrekkes deretter 0,75 prosent. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fratrekket forholdsmessig ned ut fra når i denne perioden pensjonen ble tatt ut. Endret ved lover 20 des 2022 nr. 100 (med virkning fra 1 april 2022), 20 des 2024 nr. 81.

§ 8. Forholdet til andre ytelser

Pensjon etter kapitlet her ytes ikke til personer som etter fylte 62 år har mottatt uføretrygd fra folketrygden. For personer født i årene 1944 til 1948 ses det i denne sammenhengen bort fra mottak av uførepensjon før 1. januar 2011.

Tidsrom der uføretrygd ikke er kommet til utbetaling, men vedkommende har hatt rett til å få tilbake uføretrygden etter reglene i folketrygdloven § 12-10 tredje ledd, regnes ikke som tidsrom med mottak av uføretrygd som nevnt i første ledd. Utbetaling av uføretrygd etter fylte 62 år som følge av etteroppgjør for tidsrom før fylte 62 år regnes ikke som mottak av uføretrygd som nevnt i første ledd.

Personer som har rett til, men som ikke har mottatt uføretrygd etter fylte 62 år, har rett til pensjon etter dette kapitlet dersom vedkommende senest ved uttak av pensjonen sier fra seg uføretrygden med virkning fra fylte 62 år.

Bestemmelsen i første ledd første punktum gjelder tilsvarende for personer som har mottatt statlig eller kommunal avtalefestet pensjon eller pensjon fra tilsvarende avtale- eller lovfestede ordninger som angitt i vedtektene etter § 19. Endret ved lov 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

Kapittel 3. Kompensasjonstillegg til pensjon etter kapittel 2

§ 9. Kompensasjonstillegg

Det ytes et kompensasjonstillegg til avtalefestet pensjon etter kapittel 2 til arbeidstakere født i årene 1944 til 1962. Kompensasjonstillegget må tas ut sammen med pensjonen.

§ 10. Referansebeløp

Kompensasjonstillegget fastsettes med utgangspunkt i et referansebeløp for 2010. Referansebeløpet skal settes til 10 000 kroner for arbeidstakere født i 1948, men økes med 400 kroner for hvert årskull født i årene 1949 til 1953. For arbeidstakere født i årene 1954 til 1962, reduseres referansebeløpet for hvert

årskull med 10 prosent av referansebeløpet for 1953-kullet.

Referansebeløpene for 2010 for arbeidstakere født i årene 1944 til 1947, skal utgjøre henholdsvis 840, 1 760, 3 680 og 5 760 kroner.

Referansebeløpene reguleres 1. mai hvert år, første gang 1. mai 2011, i samsvar med lønnsveksten fra foregående år. Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 20-18 første ledd legges til grunn.

§ 11. Fastsetting av kompensasjonstillegget

Kompensasjonstillegget til den enkelte arbeidstaker skal tilsvare referansebeløpet etter § 10, dividert med særskilte forholdstall. Ved uttak etter fylte 70 år legges forholdstallet ved fylte 70 år til grunn. Kompensasjonstillegget kan ikke overstige halvparten av den livsvarige delen av pensjonsbeløpet etter § 7 på uttakstidspunktet.

Ved uttak av avtalefestet pensjon i månedene juni til april ytes kompensasjonstillegget på grunnlag av referansebeløpet ved siste regulering. Ved første reguleringstidspunkt etter uttaket økes kompensasjonstillegget med en forholdsmessig andel av lønnsveksten fra forrige reguleringstidspunkt ut fra når i den nevnte perioden pensjonen ble tatt ut. For øvrig er kompensasjonstillegget ikke gjenstand for regulering.

Forholdstallene etter første ledd fastsettes det året et årskull fyller 61 år og skal være felles for kvinner og menn. Forholdstallene fastsettes for hvert årskull ut fra tidspunktet for uttak av avtalefestet pensjon og forventet levealder og under hensyn til prinsippene i folketrygdloven § 19-7, men slik at forholdstallene normeres til 1 ved fylte 62 år for hvert enkelt årskull.

Kapittel 4. (Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 25.)

Kapitlet opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 12. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 13. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr.

781).

§ 14. (Opphevet)

Endret ved lover 26 nov 2010 nr. 59, 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 15. (Opphevet)

Opphevet ved 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 16. (Opphevet)

Endret ved lover 26 nov 2010 nr. 59, 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 16 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 27 mai 2016 nr. 12, opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

Kapittel 5. Administrasjon og saksbehandling

§ 17. Avgjørelsesmyndighet mv.

Spørsmålet om en arbeidstaker fyller vilkårene i § 4 og § 8 fjerde ledd, med eventuelle suppleringer i vedtektene etter § 19, avgjøres av et administrativt organ etablert av avtalepartene etter § 18. Organets avgjørelser kan påklages til organets styre eller til slikt organ som styret bestemmer. Vedtektene etter § 19 gir regler om klagefrist mv.

Arbeids- og velferdsetaten avgjør andre spørsmål om retten til pensjon og kompensasjonstillegg enn nevnt i første ledd, inkludert beregning av ytelsene. Avgjørelsene kan påklages til overordnet organ innen etaten etter reglene i folketrygdloven § 21-12, og deretter ankes inn for Trygderetten etter reglene i lov 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten.

Arbeids- og velferdsetaten foretar utbetaling av pensjon og

kompensasjonstillegg og utarbeidelse av statistikk mv. Etaten skal også utbetale eventuelle avtalte tillegg til avtalefestet pensjon, forutsatt at et tillegg til pensjon etter kapittel 2 gis med samme prosentsats til alle pensjonister.

Avgjørelsene etter første og andre ledd kan ikke bringes inn for domstolene før mulighetene til å klage og anke er nyttet fullt ut.

Utgiftene ved Arbeids- og velferdsetatens arbeid bæres av staten. Det samme gjelder utgiftene ved Trygderettens arbeid med ankesakene.
Endret ved lover 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 18. Administrasjon – avtalemessige spørsmål og forvaltning av midler

Partene i de ulike avtalene om avtalefestet pensjon etter kapittel 2 skal etablere et felles organ med et felles styre til behandling av spørsmål om en arbeidstaker fyller vilkårene i § 4 og § 8 fjerde ledd, med eventuelle suppleringer i vedtektene etter § 19. Organet skal videre innkreve premier fra arbeidsgiverne og forvalte innbetalte midler, inkludert å bygge opp fond i samsvar med reglene i kapittel 6. Det felles organet er et eget rettssubjekt og hefter bare for egne forpliktelser.

Det felles organet skal ha registrert eller statsautorisert revisor og aktuar. Revisor og aktuar skal ha tilgang til alle opplysninger som er nødvendige for utøvelsen av arbeidet.

Bestemmelsene i §§ 17 og 18 er ikke til hinder for at det felles organet i samsvar med bestemmelser i vedtektene overlater oppgaver til andre.

Det felles organet plikter å gi opplysninger som gjør det mulig å vurdere om vilkårene i lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse § 7 andre ledd, § 8 første ledd bokstav a eller § 9 fjerde ledd, eller tilsvarende ordning, er oppfylt.

Det felles organet plikter å gi opplysninger som gjør det mulig å vurdere om vilkårene for avtalefestet pensjon for medlemmer i kommunal pensjonsordning født i 1963 eller senere, er oppfylt.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209), 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 19. Vedtekter

Partene i de ulike avtalene om avtalefestet pensjon etter kapittel 2 skal etablere vedtekter som er felles for alle avtaler om avtalefestet pensjon. Endringer i

vedtektene besluttes av styret for det administrative organet nevnt i § 18 første ledd. Vedtektene og endringer i vedtektene må godkjennes av departementet. Dersom vedtektene eller endringer i vedtektene er i samsvar med loven her, kan godkjenning ikke nektes.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

Kapittel 6. Finansiering

§ 20. Premie fra arbeidsgivere

Arbeidsgivere som er omfattet av en avtale som nevnt i § 1, skal innbetale premie til dekning av den del av utgiftene til avtalefestet pensjon etter kapittel 2 som ikke dekkes av statens tilskott etter § 23.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 21. Premie til dekning av pensjonsutgifter etter kapittel 2

Avtaler om pensjon etter kapittel 2 skal ha en felles finansiering. Arbeidsgiverne skal betale en premie for ansatte i bedriften etter en premiesats som er felles for slike avtaler og som fastsettes av styret for det administrative organet nevnt i § 18 som en prosentdel av lønnsutbetalingene. Det skal bare betales premie av den del av en arbeidstakers årslønn som ligger mellom 1 og 7,1 ganger gjennomsnittlig grunnbeløp i vedkommende år. Det skal ikke betales premie av lønnsutbetalinger til arbeidstakere etter det kalenderår de fylte 61 år. Det kan i vedtekter bestemmes at annen godtgjørelse skal likestilles med lønn ved premieberegningen.

Premien må fastsettes slik at den er tilstrekkelig til å dekke løpende utgifter og dessuten gi grunnlag for opplegg av et pensjonsfond. Pensjonsfondet skal, sammen med arbeidsgivernes erkjente plikt til fortsatt premiebetaling etter avtalenes eventuelle opphør, gi tilstrekkelig sikkerhet for dekning av arbeidsgivernes forventede framtidige forpliktelser. Som forventede framtidige forpliktelser regnes pensjonsutbetalinger etter reglene i loven her til arbeidstakere som er tilstått eller som fyller vilkårene for avtalefestet pensjon.

Styret for avtalefestet pensjon avgjør plasseringen av fondets midler.

§ 22. (Opphevet)

Opphevet ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 23. Statstilskott

Statens tilskott til pensjon etter reglene i kapittel 2 skal utgjøre 1/3 av pensjonen.

Kompensasjonstillegg etter kapittel 3 dekkes fullt ut av staten og utbetales til mottakerne av avtalefestet pensjon sammen med statstilskottet etter første ledd.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 24. Tilsyn

Departementet gir forskrifter om tilsyn med fellesorganet nevnt i § 18 og utførelsen av oppgavene etter loven her, herunder forvaltningen av midler innbetalt etter §§ 20 til 22 og fondsopplegg mv. etter bestemmelsene i de nevnte paragrafene.

Kapittel 7. Forskjellige bestemmelser

§ 25. Virkningstidspunkt for avtalefestet pensjon

Avtalefestet pensjon og kompensasjonstillegg ytes tidligst fra og med måneden etter den måneden da kravet om ytelsene ble satt fram.

§ 26. Utbetaling av avtalefestet pensjon i utlandet

Pensjon etter kapittel 2 og kompensasjonstillegg etter kapittel 3 utbetales i utlandet uten begrensninger.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 27. Tilbakekreving av feilutbetalinger mv.

Ved tilbakekreving av feilutbetalt avtalefestet pensjon eller kompensasjonstillegg etter loven her gjelder reglene i folketrygdloven § 22-15 tilsvarende. Ved anvendelsen av nevnte paragraf skal en arbeidsgiver som gir opplysninger av betydning for retten til avtalefestet pensjon, anses å opptre på vegne av arbeidstakeren.

Ved tilbakekreving etter første ledd kan for mye utbetalt dekkes gjennom trekk i løpende avtalefestet pensjon og i løpende alderspensjon fra

folketrygden.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 28. Tvangsgrunnlag for utlegg

Vedtak om innbetaling av premie etter §§ 20 til 22 er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 29. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for organ som nevnt i § 18, har taushetsplikt etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7 første ledd.

Taushetsplikten etter første ledd og Arbeids- og velferdsetatens taushetsplikt etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7 er ikke til hinder for utveksling av opplysninger mellom Arbeids- og velferdsetaten og organ som nevnt i § 18 i den utstrekning dette er nødvendig for å fremme oppgaver etter loven her. Slikt organ kan herunder gis tilgang til opplysninger fra Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 30. Forskrifter

Departementet gir forskrifter til utfylling av loven, inkludert forskrifter om

a. fastsetting av grunnlaget for avtalefestet pensjon etter § 6, herunder regler om fra hvilket tidspunkt inntekt i det året arbeidstakeren fyller 61 år skal tas med i grunnlaget og om medregning av inntekt for år før 1992 med omsorg for små barn
b. fastsetting av kronetillegg og justeringsbeløp etter § 7 ved uttak av avtalefestet pensjon før fylte 67 år
c. fastsetting av forholdstall etter § 11.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

Kapittel 8. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 31. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven trer i kraft straks.

Forholdstall som angitt i § 7 første ledd og § 11 første ledd for årskullene

1944 til 1949 fastsettes i 2010 under hensyn til bestemmelsene i folketrygdloven § 19-7 slik den vil lyde fra 1. januar 2011.

Lov 23. desember 1988 nr. 110 om statstilskott til ordninger for avtalefestet pensjon oppheves 1. januar 2011.

Endringene i lov 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven trer i kraft straks.

Endringene i skatteloven §§ 5-15 og 17-1 trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2010.

Endringene i folketrygdloven § 3-19 og skatteloven § 2-30 trer i kraft 1. januar 2011.

§ 32. Endringer i andre lover

– – –

Lov om beskyttelse av varemerker (varemerkeloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Enerett til varemerke mv.

Enhver kan oppnå enerett til å bruke et varemerke som kjennetegn for varer eller tjenester i næringsvirksomhet etter bestemmelsene i denne loven (varemerkerett).

En forening eller annen sammenslutning av produsenter, tjenesteytere eller andre næringsdrivende, samt offentligrettslige rettssubjekter, kan oppnå enerett til å bruke et varemerke som er egnet til å skille varer eller tjenester som stammer fra medlemmene av sammenslutningen, fra andre virksomheters varer eller tjenester (fellesmerke). Myndighet, stiftelse, selskap og enhver annen kan oppnå enerett til å bruke et varemerke som er egnet til å skille varer eller tjenester som er kontrollert med hensyn til materiale, produksjonsmetode, metode for yting av tjenester, kvalitet, nøyaktighet eller andre egenskaper, fra varer eller tjenester som ikke har vært underlagt slik kontroll (garanti- eller kontrollmerke). Innehaveren av merket kan ikke selv drive næringsvirksomhet med omsetning av den type vare eller tjenester kontrollen gjelder.

Den som bruker eget navn eller beskyttet forretningsnavn som kjennetegn for sine varer eller tjenester, har beskyttelse etter reglene i loven her mot

andres urettmessige bruk av navnet som varemerke innenfor samme geografiske område.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 2. Tegn som kan være varemerke

Et varemerke kan bestå av alle slags tegn som er egnet til å skille en virksomhets varer eller tjenester fra andres, for eksempel ord og ordforbindelser, herunder slagord, navn, bokstaver, tall, figurer, avbildninger, farger og lyder, eller en vares form, utstyr eller emballasje.

Det kan ikke oppnås varemerkerett til tegn som utelukkende består av en form eller en annen egenskap som følger av varens art, er nødvendig for å oppnå et teknisk resultat eller tilfører varen en betydelig verdi.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 3. Stiftelse av varemerkerett

Varemerkerett kan oppnås for hele riket ved registrering i varemerkeregistret etter bestemmelsene i kapittel 2.

Varemerkerett kan også oppnås for hele riket ved internasjonal registrering etter bestemmelsene i kapittel 10.

Varemerkerett oppnås uten registrering når merket er innarbeidet. Et varemerke anses innarbeidet når og så lenge det i omsetningskretsen her i riket for slike varer eller tjenester det gjelder, er godt kjent som noens særlige kjennetegn. Foreligger innarbeidelse bare i en del av riket, gjelder eneretten bare for dette området.

§ 4. Varemerkerettens innhold

Varemerkeretten gir en enerett som innebærer at ingen uten samtykke fra innehaveren av varemerkeretten (merkehaveren) i forbindelse med varer eller tjenester i næringsvirksomhet kan bruke:

a. tegn som er identisk med varemerket for slike varer eller tjenester som varemerket er beskyttet for
b. tegn som er identisk med eller ligner varemerket for varer eller tjenester av samme eller lignende slag, såfremt det er risiko for forveksling, for eksempel ved at bruken av tegnet kan gi inntrykk av at

det finnes en forbindelse mellom tegnet og varemerket

For et varemerke som er velkjent her i riket, innebærer varemerkeretten at ingen uten samtykke fra innehaveren i forbindelse med varer eller tjenester i næringsvirksomhet kan bruke tegn som er identisk med eller ligner varemerket for varer eller tjenester av samme eller annet slag, hvis bruken uten rimelig grunn ville medføre en urimelig utnyttelse av eller skade på det velkjente varemerkets særpreg eller anseelse (goodwill).

Som bruk anses blant annet:

a. å sette merket på varer eller deres emballasje
b. å tilby varer for salg eller på annen måte bringe dem på markedet, lagre eller levere dem under tegnet, eller å tilby eller levere tjenester under tegnet
c. å innføre eller utføre varer med merket på
d. å bruke tegnet på forretningspapirer og i reklame
e. å bruke tegnet som foretaksnavn eller forretningskjennetegn, eller som del av et foretaksnavn eller forretningskjennetegn
f. å bruke tegnet i sammenlignende reklame i strid med forskrift etter markedsføringsloven § 26 annet ledd.

Også muntlig bruk av tegnet anses som bruk.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 4 a. Transitt, forberedende handlinger og agentmerker

Varemerkeretten innebærer at ingen uten samtykke fra merkehaveren i næringsvirksomhet kan innføre varer til norsk tollområde, selv om disse ikke går over i fri disponering her i landet, hvis varene, herunder emballasjen, er påført et varemerke som er identisk med eller i vesentlige elementer ikke kan skilles fra et varemerke som er registrert her i landet for varer av samme slag. Dette gjelder likevel ikke om eieren eller mottakeren av varene godtgjør at merkehaveren ikke har rett til å forby omsetning av varene i destinasjonslandet.

Hvis det er risiko for at emballasje, etiketter, merkelapper, sikkerhets- eller ekthetskomponenter, eller utstyr eller andre midler som varemerket kan anbringes på, kan bli brukt i forbindelse med varer eller tjenester, og denne bruken vil utgjøre inngrep i et registrert varemerke etter § 4, kan merkehaveren motsette seg at følgende handlinger utføres i næringsvirksomhet:

a. å anbringe et tegn som er identisk med eller ligner varemerket på

emballasje, etiketter, merkelapper, sikkerhets- eller ekthetskomponenter, utstyr eller andre midler som merket kan anbringes på

b. å tilby eller bringe på markedet, eller lagre for disse formål, innføre eller utføre emballasje, etiketter, merker, sikkerhets- eller ekthetskomponenter eller utstyr eller andre midler som merket er anbrakt på.

Er et varemerke registrert i en agents eller representants navn uten merkehaverens samtykke, og uten at agenten eller representanten har grunnlag for sin handling, kan merkehaveren kreve at merket overføres til seg og motsette seg agentens eller representantens bruk av merket.
Tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 5. Begrensning av varemerkeretten

Varemerkerett oppnådd ved registrering omfatter ikke slik del av et varemerke som det ikke ville være adgang til å registrere særskilt.

Varemerkeretten er ikke til hinder for at noen i samsvar med god forretningsskikk bruker:

a. sitt navn eller sin adresse

b. tegn eller angivelser uten særpreg og angivelser som gjelder varens eller tjenestens art, beskaffenhet, mengde, formål, verdi, geografiske opprinnelse, tidspunktet for varens fremstilling eller for utførelse av tjenesten eller andre egenskaper ved varen eller tjenesten

c. varemerket for å identifisere eller henvise til varer eller tjenester som tilhørende merkehaveren, blant annet når bruk av merket er nødvendig for å angi bruksformålet for en vare eller tjeneste, for eksempel når merket angir at varens bruksformål er som tilbehør eller reservedel.

Enerett til en geografisk betegnelse oppnådd ved registrering som fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke, er ikke til hinder for at andre bruker betegnelsen når bruken skjer i samsvar med god forretningsskikk.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 6. Konsumpsjon av varemerkeretten

Varemerkeretten er ikke til hinder for bruk av varemerket for varer som av innehaveren eller med dennes samtykke er brakt i omsetning innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) under varemerket.

Første ledd gjelder ikke hvis innehaveren har rimelig grunn til å motsette seg fortsatt omsetning av varene, for eksempel hvis varenes tilstand er endret eller forringet etter at de ble brakt i omsetning.

§ 7. Forrang ved kollisjon mellom rettigheter

Gjør flere hver for seg krav på enerett til identiske eller lignende varemerker, jf. § 4, har den forrang som har eldst rettsgrunnlag for sitt krav, med mindre annet følger av bestemmelsene i § 8.

§ 8. Virkninger av passivitet

Retten til et registrert varemerke skal bestå ved siden av en eldre kjennetegnsrett, dersom innehaveren av den eldre retten har kjent til og avfunnet seg med at det yngre varemerket etter registreringsdagen har vært brukt her i riket i fem år i sammenheng, og søknaden om registrering av det yngre merket ble innlevert i god tro. Hvis det yngre varemerket har vært brukt bare for noen av de varer eller tjenester det er registrert for, skal retten bestå bare for disse varene eller tjenestene. Retten til et registrert varemerke skal også bestå ved siden av en eldre kjennetegnsrett der dette følger av §§ 29 a, 35 a eller 35 b.

Retten til et innarbeidet varemerke skal bestå ved siden av en eldre kjennetegnsrett hvis innehaveren av den eldre retten ikke innen rimelig tid har tatt skritt for å hindre bruken av det yngre varemerket. Innehaveren av en eldre rett til et varemerke som er velkjent, jf. § 4 annet ledd, anses for å ha handlet innen rimelig tid når vedkommende tar skritt for å hindre bruken innen fem år etter at vedkommende fikk kjennskap til bruken.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 9. Sameksistens

I tilfeller som nevnt i § 8 og § 35 annet ledd annet punktum kan innehaveren av den yngre retten ikke motsette seg bruk av det eldre kjennetegnet, selv om

innehaveren av den eldre retten ikke lenger kan gjøre sin rett gjeldende mot bruk av det yngre varemerket.

I tilfeller som nevnt i § 8 annet ledd kan retten, om den finner det rimelig, ved dom bestemme at det ene eller begge kjennetegn i fremtiden bare må brukes på en bestemt måte, slik som i en bestemt utforming eller med et klargjørende tillegg som for eksempel innehaverens navn eller en stedsangivelse, eller bare må brukes for bestemte varer eller tjenester eller innen et bestemt område.

Annet ledd gjelder tilsvarende for tilfeller der samme eller lignende varemerker er innarbeidet for forskjellige innehavere i forskjellige deler av riket.

§ 10. Villedende varemerker mv.

Hvis et varemerke er villedende, eller av merkehaveren eller noen annen med merkehaverens samtykke blir brukt på en måte som er egnet til å villede, kan retten ved dom forby bruk av varemerket eller slike former for bruk som anses villedende, samt gi andre påbud som anses nødvendig.

Søksmål etter første ledd kan reises av Patentstyret og enhver som har rettslig interesse i det.

§ 11. Gjengivelse av varemerke i oppslagsverk

Gir gjengivelsen av et varemerke i leksikon, ordbok eller lignende oppslagsverk i trykt eller elektronisk form inntrykk av at merket utgjør en alminnelige betegnelse for de varer eller tjenester det er registrert for, skal utgiveren av verket, etter krav fra merkehaveren, snarest mulig påse at det sammen med gjengivelsen angis at det er et registrert varemerke. For trykte verk skal dette fremgå senest i neste utgave.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

Kapittel 2. Nasjonal søknad om registrering av varemerke

§ 12. Søknaden om registrering

Søknad om registrering av et varemerke leveres skriftlig til Patentstyret.

Søknaden skal oppgi:

a. søkerens navn og adresse

b. en klar og tydelig gjengivelse av merket, jf. § 14 første ledd første punktum
c. en liste over de varer eller tjenester som merket søkes registrert for.

En søknad om registrering av et fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke skal dessuten angi om det gjelder et fellesmerke eller et garanti- eller kontrollmerke, og inneholde de bestemmelser som er fastsatt for bruken av merket, jf. § 12 a.

Søknaden skal i tillegg oppfylle de kravene som er fastsatt av Kongen i forskrift. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers henlegges søknaden.
Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 12 a. Tilleggskrav for fellesmerker og garanti- og kontrollmerker

Bestemmelsene som er fastsatt for bruken av et fellesmerke, skal oppgi:

a. hvem som har rett til å bruke fellesmerket
b. vilkårene for medlemskap i sammenslutningen
c. vilkårene for bruk av fellesmerket, herunder sanksjoner
d. merkehaverens forpliktelser til å gjøre ansvar gjeldende mot den som bruker merket i strid med bestemmelsene
e. merkehaverens rettigheter og forpliktelser overfor brukerne, herunder rett til kontroll, eventuelt ved bestemte kontrollorgan.

Består et fellesmerke av en geografisk betegnelse, skal bestemmelsene for bruken av merket gi enhver som omsetter varer eller tjenester med opprinnelse i det geografiske området, rett til å bli medlem i sammenslutningen som er merkehaver, forutsatt at vedkommende oppfyller alle øvrige vilkår i bestemmelsene.

Bestemmelsene som er fastsatt for bruken av et garanti- eller kontrollmerke, skal oppfylle vilkårene i første ledd bokstav a, c, d og e.
Tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 12 b. Søknadsdag

Søknaden anses som levert (får søknadsdag) den dagen følgende opplysninger

er kommet inn til Patentstyret:

a. en anmodning om registrering
b. opplysninger som gjør det mulig å identifisere søkeren
c. en klar og tydelig gjengivelse av merket, jf. § 14 første ledd første punktum
d. en liste over de varer og tjenester merket søkes registrert for.

Tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 13. Endring av søknaden

I et varemerke som er søkt registrert kan det gjøres uvesentlige endringer som ikke påvirker helhetsinntrykket av merket.

Listen over varer eller tjenester som merket søkes registrert for kan begrenses.

§ 14. Alminnelige registreringsvilkår

Et varemerke som skal registreres, må bestå av et tegn som kan beskyttes etter § 2, og som kan gjengis i varemerkeregisteret på en slik måte at myndighetene og allmennheten klart og tydelig kan avgjøre gjenstanden for den beskyttelse merkehaveren gis. Det må ha særpreg som kjennetegn for slike varer eller tjenester som det gjelder.

Et varemerke kan ikke registreres hvis det utelukkende, eller bare med uvesentlige endringer eller tillegg, består av tegn eller angivelser som:

a. angir varens eller tjenestens art, beskaffenhet, mengde, formål, verdi eller geografiske opprinnelse, tiden for fremstillingen av varen eller prestasjonen av tjenesten, eller andre egenskaper ved varen eller tjenesten, eller
b. i alminnelig språkbruk eller etter lojal og etablert forretningsskikk utgjør sedvanlige betegnelser for varen eller tjenesten.

Vilkårene i første og annet ledd må være oppfylt både på søknadsdagen og registreringsdagen. Ved vurderingen etter første ledd annet punktum og annet ledd skal det tas hensyn til alle omstendigheter som forelå på søknadsdagen, og særlig til virkninger av bruk av varemerket før dette tidspunktet.

Et tegn som i næringsvirksomhet brukes for å angi den geografiske opprinnelsen for en vare eller tjeneste, kan uten hinder av annet ledd bokstav a

registreres som fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke. Et tegn som søkes registrert som fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke, må oppfylle kravene i § 1 annet ledd.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 15. Absolutte registreringshindre

Et varemerke kan ikke registreres hvis det:

a. strider mot lov, offentlig orden eller moral,
b. er egnet til å villede, for eksempel med hensyn til varens eller tjenestens art, beskaffenhet eller geografiske opprinnelse,
c. uten tillatelse inneholder et våpen eller annet tegn som er omfattet av straffeloven § 165 bokstav b og § 166, et statsflagg, eller noe som er egnet til å oppfattes som et slikt tegn eller flagg,
d. er utelukket fra registrering i medhold av forskrift etter matloven om beskyttelse av opprinnelsesbetegnelser eller geografiske betegnelser eller tradisjonelle betegnelser for vin,
e. består av eller i vesentlige elementer gjengir et plantesortsnavn beskyttet med planteforedlerrett, og gjelder en plantesort av samme eller nært beslektet art, eller
f. søkes registrert i ond tro.

For vin og brennevin kan det heller ikke registreres varemerke som består av eller inneholder noe som er egnet til å oppfattes som en geografisk betegnelse for vin eller brennevin, med mindre varen har den geografiske opprinnelsen betegnelsen utpeker.

Et fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke kan dessuten ikke registreres hvis det er egnet til å villede med hensyn til merkets karakter eller betydning, for eksempel ved at det oppfattes som noe annet enn et fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 16. Relative registreringshindre

Et varemerke kan ikke registreres uten samtykke av vedkommende

rettighetshaver hvis:

a. bruk av merket ville krenke en annens rett her i riket til et varemerke, foretaksnavn eller annet forretningskjennetegn,
b. merket er søkt registrert av en agent eller representant i eget navn uten merkehaverens samtykke, og uten at agenten eller representanten har grunnlag for sin handling,
c. merket inneholder noe som er egnet til å oppfattes som en annens navn, kunstnernavn eller lignende eller portrett, med mindre det åpenbart siktes til en forlengst avdød person,
d. merket inneholder noe som er egnet til å oppfattes som den særpregede tittelen på en annens beskyttede åndsverk, eller krenker en annens rett her i riket til et åndsverk eller fotografisk bilde eller en design, eller
e. merket krenker en annens rett her i riket til en betegnelse som er beskyttet ved forskrift etter matloven.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 17. Unntaksanmerkning

Inneholder et varemerke en bestanddel som ikke kan registreres særskilt, kan Patentstyret for å unngå uvisshet om varemerkerettens omfang, sette som vilkår for registrering at det ved en unntaksanmerkning angis at denne bestanddelen ikke omfattes av den beskyttelsen registreringen gir. Det forhold at unntaksanmerkning ikke er gjort, har ikke betydning for varemerkerettens omfang.

Om det senere viser seg at den bestanddelen av merket som har blitt unntatt fra beskyttelsen, vil kunne registreres særskilt, kan merkehaveren i en ny søknad kreve registrering av delen eller av merket i dets helhet uten unntaksanmerkning.

§ 18. Vare- og tjenesteklasser

Varemerker registreres for bestemte varer eller tjenester innenfor bestemte vare- eller tjenesteklasser. Inndelingen i vare- og tjenesteklasser fastsettes av Kongen.[1]

1 Patentstyret iflg. res. 19 nov 1971.

§ 19. Prioritet

Den som har innlevert en søknad om registrering av et varemerke i en fremmed stat tilsluttet Pariskonvensjonen 20. mars 1883 om beskyttelse av industriell eiendomsrett eller WTO-avtalen 15. april 1994 om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon, og som innen seks måneder etter dette søker om registrering av varemerket her i riket, kan kreve at den nye søknaden skal anses som innlevert samtidig som den første søknaden.

Den som første gang har brukt et varemerke for en vare i forbindelse med en fremvisning på en internasjonal utstilling som nevnt i konvensjonen 22. november 1928 om internasjonale utstillinger, og som innen seks måneder etter dette søker om registrering av varemerket her i riket, kan kreve at søknaden skal anses som innlevert på den dagen da varemerket for første gang ble vist frem på utstillingen.

Kongen kan i forskrift fastsette nærmere vilkår for retten til å kreve prioritet. Kongen kan også fastsette at prioritet kan kreves i andre tilfeller enn nevnt i første og annet ledd.

§ 20. Prøving av registreringsvilkårene

Patentstyret skal påse at søknaden oppfyller kravene i §§ 12 til 15, at eventuelle krav om unntaksanmerkning er etterkommet, og at det ikke foreligger registrerte varemerker eller søknader om registrering som er til hinder for at søknaden tas til følge.

Patentstyret undersøker ikke særskilt om det finnes andre registreringshindre som nevnt i § 16. Hvis Patentstyret likevel blir oppmerksom på slike hindre, skal søknaden prøves mot dem.

For fellesmerker og garanti- eller kontrollmerker påser Patentstyret dessuten at bestemmelsene som er fastsatt for bruken av merket, ikke strider mot offentlig orden eller moral.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 21. Retten til varemerket

Den som godtgjør å ha retten til et varemerke i en søknad som er innlevert av en annen, kan kreve at Patentstyret overfører søknaden. Vedkommende skal i så fall betale nytt søknadsgebyr, ellers henlegges søknaden.

Er det tvil om rettighetsforholdet, kan Patentstyret oppfordre vedkommende som krever søknaden overført til seg til å reise søksmål innen en

frist som Patentstyret fastsetter. Reises ikke søksmål innen fristen, kan Patentstyret se bort fra kravet. Vedkommende som krever overføring, skal gjøres oppmerksom på dette.

Pågår sak om overføring for Patentstyret, kan søknaden ikke endres, henlegges, avslås eller innvilges før spørsmålet om overføring er endelig avgjort.

Er det reist søksmål om retten til varemerket, skal Patentstyret utsette behandlingen av sak om registrering eller overføring inntil søksmålet er rettskraftig avgjort.

Patentstyret skal gi melding om avgjørelse i overføringssaken til søkeren og den som har krevd søknaden overført til seg. Endelig avgjørelse om at søknaden overføres, skal innføres i varemerkeregistret og kunngjøres.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 22. Registrering og kunngjøring

Hvis søknaden oppfyller vilkårene i § 20, skal varemerket registreres og registreringsbrev sendes til søkeren. Registreringen skal kunngjøres.

Når et fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke registreres, skal også bestemmelsene som er fastsatt for bruken av merket, registreres og kunngjøres. Blir bestemmelsene senere endret, skal den endrede teksten meldes til Patentstyret for registrering og kunngjøring. Endringene skal føres inn i varemerkeregisteret såfremt kravene i § 12 a, § 15 tredje ledd og § 20 tredje ledd er oppfylt. Endringene gjelder fra den dagen de føres inn i registeret.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 23. Mangler ved søknaden

Hvis søknaden ikke oppfyller vilkårene i § 20, skal Patentstyret gi søkeren melding om dette og informere om virkningene manglene kan få. Søkeren skal gis en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene.

Om manglene blir rettet innen den fristen Patentstyret setter, skal søknaden regnes som innlevert den dagen da den kom inn til Patentstyret. Søknaden regnes likevel ikke som innlevert (får søknadsdag) før kravene i § 12 b er oppfylt.

Hvis søkeren ikke har uttalt seg eller rettet manglene innen fristens utløp, skal søknaden henlegges.

Behandlingen av en henlagt søknad skal gjenopptas hvis søkeren uttaler seg eller retter manglene innen to måneder etter utløpet av fristen. Det skal betales fastsatt avgift. Behandlingen av en søknad kan bare gjenopptas én gang.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr.

229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 24. Avslag

Hvis søknaden har mangler som ikke blir rettet etter § 23, skal søknaden avslås, med mindre Patentstyret finner at søkeren bør gis en ny frist for retting.

§ 25. Innsyn i dokumentene i søknadssaken

Enhver kan fra og med søknadsdagen kreve innsyn i søknaden med vedlegg og alle dokumenter i saken, om ikke annet er bestemt i annet og tredje ledd.

Opplysninger om forretningshemmeligheter kan unntas fra offentlighet hvis søkeren krever det. Når slikt krav er innlevert, blir opplysningene ikke offentlige før kravet er endelig avslått. Opplysninger som har betydning for om varemerket kan registreres eller for varemerkerettens omfang kan ikke unntas fra offentlighet. Bestemmelser for bruken av fellesmerke og garanti- eller kontrollmerke kan heller ikke unntas fra offentlighet. Offentleglova § 12 gjelder tilsvarende.

Dokumenter som Patentstyret har utarbeidet for sin egen interne saksforberedelse kan unntas fra offentlighet.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

Kapittel 3. Innsigelse og oppheving

§ 26. Innsigelse

Når registreringen av et varemerke er kunngjort, kan enhver fremsette innsigelse mot registreringen. En innsigelse skal fremsettes skriftlig og må være kommet inn til Patentstyret innen tre måneder fra kunngjøringsdagen.

Innsigelsen skal inneholde:

a. innsigerens navn og adresse
b. angivelse av hvilken registrering innsigelsen gjelder
c. de grunner innsigelsen bygger på
d. nødvendig dokumentasjon av forhold som påberopes til støtte for innsigelsen.

Innsigelsen skal i tillegg oppfylle de krav som er fastsatt av Kongen i

forskrift.

Når en innsigelse er kommet inn til Patentstyret, skal dette innføres i varemerkeregistret og kunngjøres.

§ 27. Behandling av innsigelser

Hvis innsigelsen ikke oppfyller vilkårene i § 26, skal Patentstyret gi en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene. Blir manglene ikke rettet innen utløpet av fristen, skal innsigelsen avvises, med mindre Patentstyret finner at det bør gis en ny frist for retting.

Merkehaveren skal snarest mulig gis melding om innsigelsen og anledning til å uttale seg.

Er det innlevert to eller flere innsigelser mot samme registrering, kan Patentstyret slå sakene sammen til én sak hvis det ikke fremsettes en saklig begrunnet innvending mot dette.

Patentstyret kan bare ta hensyn til forhold som er berørt i innsigelsen. Er en innsigelse trukket tilbake, kan Patentstyret fortsette innsigelsesbehandlingen hvis særlige grunner taler for det.

§ 27 a. Forhandling om minnelig løsning

Når partene forhandler om en minnelig løsning og leverer en felles begjæring om utsettelse av behandlingen av innsigelsessaken, skal Patentstyret gi slik utsettelse i minst to måneder.
Tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 28. Retten til varemerket

Hvis en innsiger krever registreringen av varemerket overført til seg, skal Patentstyret overføre registreringen hvis retten til varemerket blir godtgjort. Vedkommende skal i så fall betale nytt søknadsgebyr, ellers henlegges søknaden. § 21 annet til femte ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 29. Avgjørelse i innsigelsessaker

Patentstyret skal oppheve registreringen av et varemerke helt eller delvis hvis

den er skjedd i strid med §§ 14 til 16, og registreringshindringen fortsatt foreligger, med mindre registreringen kan bestå etter § 29 a eller § 35 b. Registreringen av et fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke skal også oppheves hvis søknaden ikke inneholdt bestemmelser om bruken av merket, og mangelen ikke ble rettet under søknadsbehandlingen, eller hvis registreringen er skjedd i strid med § 12 a, § 15 tredje ledd eller § 20 tredje ledd, og merkehaveren ikke retter mangelen ved å endre bestemmelsene for bruken av merket. Registreringen av et varemerke skal likevel ikke oppheves av den grunn at den er skjedd i strid med § 14 første ledd annet punktum eller § 14 annet ledd hvis disse vilkårene var oppfylt da innsigelsen ble fremsatt.

Hvis det ikke foreligger hinder for at registreringen opprettholdes, skal innsigelsen forkastes.

Merkehaveren og innsigeren skal gis melding om Patentstyrets avgjørelse i saken. Når saken er endelig avgjort, skal utfallet innføres i varemerkeregistret og kunngjøres.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 29 a. Manglende bruk som forsvar i innsigelsessak

Hvis innsigelsen er begrunnet i et eldre registrert varemerke eller foretaksnavn, og det var gått minst fem år fra endelig avgjørelse om registrering av dette kjennetegnet på søknadsdagen for det yngre varemerket, eventuelt prioritetsdagen der denne er tidligere, skal innsigeren på anmodning fra registreringshaveren godtgjøre at det er gjort reell bruk av det eldre kjennetegnet som omhandlet i § 37 i løpet av femårsperioden forut for den nevnte søknads- eller prioritetsdagen, eller at det forelå rimelig grunn for manglende bruk. Kan innsigeren ikke godtgjøre dette, skal Patentstyret ikke oppheve registreringen på grunnlag av inngrep i retten til det eldre varemerket eller foretaksnavnet.

Har et eldre varemerke eller foretaksnavn bare vært i reell bruk for deler av varene eller tjenestene eller deler av virksomheten det er registrert for, skal det ved behandlingen av innsigelsen anses som registrert bare for disse varene eller tjenestene eller denne delen av virksomheten.

Tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 30. Oppheving på grunn av søknader med bedre prioritet

Hvis det etter at en søknad om registrering av et varemerke er imøtekommet,

viser seg at en annen søknad etter § 19 skal anses som innlevert før den førstnevnte søknaden, og Patentstyret antar at den andre søknaden helt eller delvis ville ha utgjort registreringshinder for den førstnevnte søknaden, skal Patentstyret gi merkehaveren melding om dette og anledning til å uttale seg innen en rimelig frist. Blir søknaden med best prioritet imøtekommet, skal Patentstyret etter utløpet av den nevnte fristen oppheve den første registreringen i den utstrekning den best prioriterte søknaden er til hinder for at registreringen blir stående.

Første ledd gjelder tilsvarende hvis Patentstyret antar at en eldre søknad som blir gjenopptatt etter § 23 fjerde ledd eller tatt under behandling etter § 80, ville ha utgjort registreringshinder for en yngre søknad som allerede er imøtekommet.

Første ledd gjelder dessuten tilsvarende hvis Patentstyret får melding om at en internasjonal varemerkeregistrering skal ha virkning i Norge etter § 70 og antar at den internasjonale registreringen ville ha utgjort registreringshinder for en imøtekommet søknad som anses innlevert på en senere dag enn den internasjonale registreringen skal ha virkning her i riket fra, jf. § 72.

Endelig avgjørelse i saker etter paragrafen her skal innføres i varemerkeregistret og kunngjøres.

§ 31. Innsyn i dokumenter

Enhver kan kreve innsyn i dokumentene i saker om innsigelse og oppheving. Bestemmelsene i § 25 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Kapittel 4. Varemerkeregistreringens gyldighetstid. Merkeendring

§ 32. Registreringens varighet

Varemerkeregistreringen gjelder i ti år fra søknadsdagen. Registreringen kan deretter fornyes helt eller delvis for ti år av gangen. Hver periode løper fra utgangen av den forrige perioden.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 33. Fornyelse av registreringen

Krav om fornyelse leveres skriftlig til Patentstyret tidligst seks måneder før og senest seks måneder etter registreringsperiodens utløp. Det skal betales

fastsatt avgift. Blir kravet om fornyelse innlevert etter utløpet av registreringsperioden, skal det betales en tilleggsavgift.

Innbetaling av fornyelsesavgift med angivelse av varemerkets registreringsnummer innen fristene i første ledd skal anses som et krav om fornyelse.

Fornyelsen av en registrering skal innføres i varemerkeregistret og kunngjøres. Ved delvis fornyelse skal fornyelsen innføres i registeret og kunngjøres bare for de varene eller tjenestene den gjelder.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 34. Endring av registrert varemerke

Merkehaveren kan kreve at Patentstyret gjør endringer i et registrert varemerke hvis endringene er uvesentlige og ikke påvirker helhetsinntrykket av merket. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses kravet som ikke innkommet.

En endring av et registrert merke skal innføres i varemerkeregistret og kunngjøres. Nytt registreringsbrev skal sendes til merkehaveren.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

Kapittel 5. Overprøving, ugyldighet og sletting

§ 35. Ugyldighet

En registrering av et varemerke skal helt eller delvis settes til side som ugyldig ved dom eller ved avgjørelse av Patentstyret (administrativ overprøving) etter §§ 38 til 40 hvis registreringen er skjedd i strid med §§ 14 til 16 og ikke kan bestå etter § 8 første ledd, § 35 a eller § 35 b. Registreringen av et fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke skal settes til side som ugyldig hvis søknaden ikke inneholdt bestemmelser om bruken av merket, og mangelen ikke ble rettet under søknadsbehandlingen, eller hvis registreringen er skjedd i strid med § 12 a, § 15 tredje ledd eller § 20 tredje ledd, og merkehaveren ikke retter mangelen ved å endre bestemmelsene for bruken av merket.

Registreringen skal likevel ikke settes til side som ugyldig av den grunn at den er skjedd i strid med § 14 første ledd annet punktum eller § 14 annet ledd hvis disse vilkårene var oppfylt da kravet om ugyldighet ble fremsatt. En registrering skal heller ikke settes til side som ugyldig av den grunn at bruk av merket ville krenke retten til et innarbeidet varemerke, hvis innarbeidelse bare foreligger innenfor en mindre del av riket.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr.

229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 35 a. Manglende bruk som forsvar i ugyldighetssak

Hvis kravet om ugyldighet er begrunnet i et eldre registrert varemerke eller foretaksnavn, skal innehaveren av det eldre kjennetegnet, hvis innehaveren av det yngre merket krever det, godtgjøre at det eldre kjennetegnet i løpet av femårsperioden forut for datoen for kravet om ugyldighet har vært i reell bruk som omhandlet i § 37 for de varer eller tjenester eller den virksomhet det er registrert for, og som er påberopt som grunnlag for kravet, eller at det foreligger rimelig grunn for manglende bruk. Første punktum gjelder bare hvis det da kravet om ugyldighet ble fremsatt, var gått minst fem år fra endelig avgjørelse om registrering av det eldre varemerket eller foretaksnavnet ble truffet.

Hvis det på søknadsdagen for det yngre varemerket, eventuelt prioritetsdagen der denne er tidligere, var gått minst fem år fra endelig avgjørelse om registrering av det eldre varemerket eller foretaksnavnet, skal innehaveren av det eldre varemerket eller foretaksnavnet i tillegg godtgjøre at det ble gjort reell bruk av kjennetegnet i løpet av femårsperioden forut for den nevnte søknads- eller prioritetsdagen, eller at det forelå rimelig grunn til manglende bruk.

Hvis innehaveren av det eldre varemerket eller foretaksnavnet ikke kan godtgjøre at kjennetegnet har vært i bruk som angitt i første og annet ledd, skal kravet om ugyldighet ikke tas til følge på grunnlag av inngrep i retten til det eldre varemerket eller foretaksnavnet.

Hvis et eldre varemerke eller foretaksnavn bare har vært i reell bruk for deler av varene eller tjenestene eller virksomheten det er registrert for, anses det ved behandlingen av kravet om ugyldighet som registrert bare for disse varene eller tjenestene eller denne delen av virksomheten.
Tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 35 b. Mellomliggende rettigheter

Et krav om ugyldighet på grunnlag av et eldre varemerke kan ikke tas til følge hvis kravet ikke ville blitt tatt til følge på søknads- eller prioritetsdagen for det yngre merket fordi:

a. det eldre varemerket ikke oppfylte vilkårene i § 14 første ledd annet punktum eller § 14 annet ledd og ennå ikke hadde oppnådd særpreg etter § 14 tredje ledd annet punktum,

b. kravet om ugyldighet er begrunnet i § 4 første ledd bokstav b, og det eldre varemerket ennå ikke hadde oppnådd slikt særpreg at det forelå risiko for forveksling, eller
c. kravet om ugyldighet er begrunnet i § 4 annet ledd, og det eldre varemerket ennå ikke var velkjent.

Tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 36. Sletting ved degenerasjon mv.

En registrering av et varemerke skal helt eller delvis slettes ved dom eller ved administrativ overprøving etter bestemmelsene i §§ 38 til 40 hvis:

a. merket, som følge av merkehaverens handlinger eller passivitet, er blitt den alminnelige betegnelsen innen bransjen for slike varer eller tjenester som det er registrert for,
b. merket, som følge av den bruk merkehaveren eller noen med dennes samtykke har gjort av det for slike varer eller tjenester som det er registrert for, er blitt egnet til å villede, særlig med hensyn til varenes eller tjenestenes art, beskaffenhet eller geografiske opprinnelse,
c. fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke er brukt i strid med bestemmelsene for bruken av merket, herunder eventuelle endringer innført i varemerkeregisteret, uten at merkehaveren har tatt rimelige skritt for å hindre slik bruk,
d. fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke er brukt av dem som har rett til å bruke merket, på en måte som har gjort merket egnet til å villede med hensyn til dets karakter eller betydning som nevnt i § 15 tredje ledd, eller
e. endringer i bestemmelsene for bruken av fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke er innført i varemerkeregisteret i strid med kravene nevnt i § 22 annet ledd tredje punktum, med mindre merkehaveren retter mangelen ved ytterligere endring av bestemmelsene.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 37. Sletting ved manglende bruk av varemerke

En registrering av et varemerke skal helt eller delvis slettes ved dom eller ved

administrativ overprøving etter §§ 38 til 40 hvis merkehaveren ikke innen fem år fra den dagen da endelig avgjørelse om registrering av merket ble truffet, har tatt merket i reell bruk her i riket for de varer eller tjenester det er registrert for, eller hvis bruken har vært avbrutt i fem år i sammenheng. Registreringen skal likevel ikke slettes hvis det foreligger rimelig grunn for unnlatelsen eller avbrytelsen.

Som bruk av varemerket etter første ledd regnes også bruk av merket i en form som bare skiller seg fra den form det er registrert i ved enkeltheter som ikke endrer dets særpreg, uavhengig av om varemerket i denne formen er beskyttet ved særskilt registrering for merkehaveren, og anbringelse av merket her i riket på varer eller deres emballasje for eksport. Som merkehaverens bruk regnes også bruk som en annen gjør med samtykke fra merkehaveren. For fellesmerker og garanti- eller kontrollmerker regnes bruk av enhver som har rett til å bruke merket, som merkehaverens bruk.

En registrering skal ikke slettes hvis bruk av varemerket startes eller gjenopptas etter utløpet av femårsperioden, men før det er reist søksmål eller fremsatt krav om administrativ overprøving for å få registreringen slettet. Det skal likevel ikke tas hensyn til bruk i de siste tre månedene før søksmål reises eller krav om administrativ overprøving fremsettes, hvis forberedelser til bruken er innledet først etter at merkehaveren har fått kjennskap til at søksmål kan bli reist eller krav om overprøving fremsatt.

Endelig avgjørelse om registrering av merket er truffet når innsigelsesfristen etter § 26 er utløpt, eller, hvis det leveres innsigelse, når det er truffet endelig avgjørelse i innsigelsessaken, eller innsigelsen er trukket. For internasjonal varemerkeregistrering er endelig avgjørelse om registrering truffet når det er endelig avgjort at registreringen skal ha virkning her i landet etter §§ 70 og 71. Patentstyret skal føre inn datoen da femårsperioden begynner å løpe i varemerkeregisteret.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 38. Delvis ugyldighet og sletting

Hvis et grunnlag for ugyldighet eller sletting etter §§ 35 til 37 bare gjelder noen av de varene eller tjenestene varemerket er registrert for, skal registreringen settes til side som ugyldig eller slettes med virkning bare for disse varene eller tjenestene.

§ 39. Krav om sakstilknytning mv.

Søksmål eller krav om administrativ overprøving som bygger på §§ 35 til 37 kan reises eller fremsettes av enhver som har rettslig interesse i saken. Krav om administrativ overprøving kan også fremsettes av merkehaveren. Søksmål som bygger på §§ 14, 15 eller 36 kan også reises av Patentstyret.

§ 40. Levering og behandling av krav om administrativ overprøving

Kravet om administrativ overprøving etter §§ 35 til 37 kan fremsettes når innsigelsesfristen er utløpt og eventuelle innsigelsessaker er endelig avgjort. Kravet skal leveres skriftlig til Patentstyret og inneholde:

a. navnet og adressen til den som har innlevert kravet
b. angivelse av hvilken varemerkeregistrering kravet gjelder
c. de grunner kravet bygger på
d. nødvendig dokumentasjon av forhold som påberopes til støtte for kravet.

Kravet skal i tillegg oppfylle de vilkårene som er fastsatt av Kongen i forskrift. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses kravet som ikke innkommet.

Hvis kravet ikke oppfyller vilkårene i første ledd og § 39, skal Patentstyret gi en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene. Blir manglene ikke rettet innen utløpet av fristen, skal kravet avvises hvis ikke Patentstyret finner at det bør gis en ny frist for retting. Patentstyret kan også avvise kravet hvis saken ikke egner seg for avgjørelse av Patentstyret, særlig fordi de faktiske forholdene er omtvistet eller lite opplyst.

Er kravet fremmet av andre enn innehaveren av registreringen, skal Patentstyret snarest mulig gi denne melding om kravet med en rimelig frist for uttalelse. Den som krever administrativ overprøving, skal gi melding om dette i rekommandert brev til alle lisenshavere og panthavere som er registrert i varemerkeregisteret med adresse. Dokumenteres det ikke at det er gitt slik melding, kan Patentstyret fastsette en frist for å gi melding. Oversittes fristen, skal kravet avvises.

Er det innlevert to eller flere krav om overprøving av den samme varemerkeregistreringen, kan Patentstyret forene sakene hvis det ikke fremsettes en saklig begrunnet innvending mot dette.

Patentstyret kan bare ta hensyn til forhold som er berørt i kravet.
Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se

res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 41. Forholdet mellom saker for Patentstyret og domstolene

Krav om administrativ overprøving kan ikke fremsettes så lenge et søksmål om ugyldighet eller sletting ikke er rettskraftig avgjort. Hvis det reises søksmål om ugyldighet eller sletting før det er truffet endelig avgjørelse i sak om administrativ overprøving, skal Patentstyret stanse behandlingen inntil søksmålet er rettskraftig avgjort hvis kravet om administrativ overprøving er fremsatt av andre enn merkehaveren.

Den som har fremsatt krav om administrativ overprøving, kan ikke reise søksmål om ugyldighet eller sletting mens saken pågår hos Patentstyret.

Krav om administrativ overprøving kan ikke fremsettes av en part som tidligere har reist søksmål om ugyldighet eller sletting hvis reglene om rettskraft er til hinder for at det reises nytt søksmål om det samme forholdet.

§ 42. Ugyldighet og sletting i visse særlige tilfeller

Hvis merkehaveren og den som angriper registreringen av varemerket, er enige om det, kan spørsmålet om registreringens gyldighet eller om sletting kreves endelig avgjort av Klagenemnden for industrielle rettigheter. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses kravet som ikke innkommet.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 43. Sletting ved ukjent adresse mv.

Er det begrunnet tvil om en merkehaver finnes, kan enhver fremsette skriftlig krav overfor Patentstyret om at registreringen slettes. Det samme gjelder hvis merkehaverens adresse er ukjent. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses kravet som ikke innkommet.

Før sletting etter første ledd kan skje, skal Patentstyret oppfordre merkehaveren til å melde seg innen en rimelig frist. Oppfordringen skal gis i rekommandert brev eller på annen betryggende måte. Er merkehaverens adresse ukjent, gis oppfordringen ved kunngjøring i Norsk Varemerketidende.

Har merkehaveren ikke meldt seg innen fristen, skal Patentstyret treffe avgjørelse om å slette registreringen av varemerket.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 44. Virkningen av avgjørelser om ugyldighet eller sletting

En rettskraftig dom eller endelig avgjørelse fra Patentstyret om å sette en registrering helt eller delvis til side som ugyldig, har virkning allerede fra den dag søknaden om registrering ble innlevert.

En rettskraftig dom eller endelig avgjørelse fra Patentstyret om helt eller delvis å slette en registrering har virkning fra det tidspunktet da søksmål ble reist eller krav om sletting innlevert til Patentstyret. Etter krav fra en part i saken kan det likevel fastsettes i en dom eller avgjørelse som bygger på § 36 at avgjørelsen skal ha virkning fra et tidligere tidspunkt da et grunnlag for sletting forelå.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 45. Oppheving av eget tiltak

Hvis en registrering av et varemerke, en fornyelse eller en endring av en registrering har skjedd ved en åpenbar feil, kan Patentstyret av eget tiltak helt eller delvis oppheve registreringen.

Merkehaveren skal gis melding med rimelig frist for uttalelse før oppheving finner sted.

§ 46. Sletting ved registreringsperiodens utløp mv.

Registreringen av et varemerke skal slettes etter utløpet av registreringsperioden hvis registreringen ikke blir fornyet, eller hvis merkehaveren skriftlig krever at registreringen slettes.

Er det reist søksmål om retten til varemerket, eller er retten til varemerket pantsatt, kan registreringen ikke slettes etter krav fra merkehaveren før søksmålet er rettskraftig avgjort eller panteretten falt bort.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 47. Innføring i varemerkeregistret og kunngjøring

Er det fremsatt krav om administrativ overprøving av en varemerkeregistrering, eller reist søksmål om ugyldighet eller sletting av en slik registrering, skal dette innføres i varemerkeregistret og kunngjøres. Når saken er endelig avgjort, skal utfallet innføres i varemerkeregistret og kunngjøres.

Endelig avgjørelse om oppheving av en registrering etter § 45 skal innføres i varemerkeregistret og kunngjøres. Det samme gjelder endelig avgjørelse om ugyldighet eller sletting etter § 42 og sletting etter §§ 43 og 46.

§ 48. Innsyn i dokumenter

Enhver kan kreve innsyn i dokumentene i saker for Patentstyret etter dette kapitlet. Bestemmelsene i § 25 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Kapittel 6. Klage og søksmål

§ 49. Klage over avgjørelse fra Patentstyret

Avgjørelsen fra Patentstyret av en søknad om varemerkeregistrering eller et krav om at en internasjonal varemerkeregistrering skal ha virkning i Norge, kan påklages av søkeren til Klagenemnden for industrielle rettigheter (Klagenemnden) hvis avgjørelsen har gått søkeren imot. Det samme gjelder avgjørelse fra Patentstyret om å avvise en søknad om internasjonal varemerkeregistrering etter § 68 tredje ledd.

Avgjørelsen av en innsigelsessak kan påklages til Klagenemnden av den parten som avgjørelsen har gått imot. Blir et krav om overføring av en søknad etter § 21 eller en registrering etter § 28 innvilget, kan avgjørelsen påklages til Klagenemnden av søkeren eller merkehaveren.

Avgjørelsen av en sak om administrativ overprøving etter §§ 35 til 37, jf. § 40, kan påklages til Klagenemnden av den parten som avgjørelsen har gått imot. Dette gjelder ikke avgjørelse om å avvise kravet etter § 40 annet ledd tredje punktum.

Avgjørelsen om å oppheve en registrering etter §§ 30 eller 45, eller om å slette en registrering etter § 43, kan påklages til Klagenemnden av merkehaveren.

Avgjørelsen om å avvise eller avslå krav om:

1. gjenopptagelse etter § 23 fjerde ledd
2. unntak fra offentlighet etter § 25 annet ledd, §§ 31, 48, § 51 femte ledd og § 76
3. innsyn i dokumenter i saker etter loven her
4. fornyelse av varemerkeregistrering etter § 33
5. endring av et varemerke etter § 34
6. at saken blir tatt under behandling etter § 80

kan påklages til Klagenemnden av den som har fremsatt kravet.

Andre avgjørelser fra Patentstyret kan ikke påklages.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

§ 50. Levering av klage

En klage leveres skriftlig til Patentstyret innen to måneder etter den dagen melding om avgjørelsen ble sendt vedkommende part. Klagen skal oppgi:

a. klagerens navn og adresse
b. avgjørelsen som det klages over
c. hvilken endring som ønskes i avgjørelsen
d. hvilke grunner klagen bygger på.

Klagen skal i tillegg oppfylle de vilkårene som er fastsatt av Kongen i forskrift. Det skal betales fastsatt klagegebyr, ellers opptas ikke klagen til behandling.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 51. Behandling av klage

Andre parter i saken skal snarest mulig gis melding om klagen med en rimelig frist for uttalelse.

Er vilkårene for å behandle klagen oppfylt, kan Patentstyret oppheve eller endre avgjørelsen hvis det finner det klart at klagen vil føre frem. Blir det ikke truffet slik avgjørelse, skal saken forelegges for Klagenemnden. Gir Patentstyret en uttalelse til Klagenemnden, skal en kopi sendes til partene.

Hvis vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, skal klageren gis en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene. Blir manglene ikke rettet innen utløpet av fristen, skal klagen avvises hvis ikke Klagenemnden finner at det bør gis en ny frist for retting.

Tas klagen under behandling, skal Klagenemnden foreta de undersøkelser som klagen gir grunn til. Den kan ta hensyn til forhold som ikke er berørt i klagen. Er klagen trukket tilbake, kan Klagenemnden fortsette behandlingen av saken hvis det foreligger særlige grunner for dette. Ved klage over avgjørelse av innsigelse eller krav om administrativ overprøving kan Klagenemnden likevel bare ta hensyn til forhold som er berørt i innsigelsen eller kravet. Ved administrativ overprøving kan klagebehandlingen ikke fortsette hvis klagen er trukket tilbake.

Enhver kan kreve innsyn i dokumentene i klagesaker. Bestemmelsene i § 25

annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 52. Domstolsprøving av avgjørelser fra Klagenemnden for industrielle rettigheter

Avgjørelse fra Patentstyret kan bare bringes inn for domstolene hvis klageretten etter § 49 har blitt brukt, og Klagenemnden for industrielle rettigheter (Klagenemnden) har avgjort klagen. Første punktum berører ikke retten til å reise søksmål om ugyldighet eller sletting etter §§ 35 til 37 eller om retten til varemerket.

Klagenemndens avgjørelse i klagesak kan bringes inn for domstolene av den parten som avgjørelsen har gått imot, om ikke annet følger av tredje ledd. Søksmål må reises innen to måneder etter den dagen da melding om avgjørelsen ble sendt vedkommende part. Opplysning om søksmålsfristen skal inntas i meldingen om avgjørelsen. Søksmål rettes mot staten ved Klagenemnden.

Avgjørelsen i Klagenemnden av sak om overføring av en søknad eller registrering kan ikke bringes inn for domstolene. Det samme gjelder avgjørelse der Klagenemnden avviser eller forkaster en innsigelse, avviser eller avslår et krav om administrativ overprøving etter § 40, eller opprettholder en avgjørelse fattet av Patentstyret om slik avvisning, forkasting eller avslag.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

Kapittel 7. Overdragelse og lisens mv.

§ 53. Overdragelse

En varemerkerett eller rett til søknad om varemerkeregistrering kan overdras helt eller delvis i eller uten forbindelse med den virksomheten som varemerket er knyttet til.

Ved overdragelse av virksomhet går rett til varemerker som er knyttet til virksomheten, over til erververen hvis ikke annet er avtalt eller fremgår klart av omstendighetene.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 54. Lisens

En merkehaver eller innehaver av søknad om varemerkeregistrering kan gi en annen rett til å bruke varemerket i næringsvirksomhet (lisens). Lisenshaveren kan ikke overdra retten videre hvis ikke annet er avtalt. Lisensen kan være eksklusiv eller ikke-eksklusiv, gjelde alle eller bare enkelte av de varene eller tjenestene merket er beskyttet for, og hele eller deler av riket.

Merkehaveren kan påberope bestemmelsene i kapittel 8 overfor en lisenshaver som overtrer lisensavtalens bestemmelser om varigheten av lisensen, i hvilken utforming merket kan brukes, hvilke varer eller tjenester det kan brukes for, hvilket geografisk område merket kan brukes i, eller kvaliteten av de varer eller tjenester merket kan brukes for.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 55. Forbud mot utlegg mv. i innarbeidet varemerke

En varemerkerett som utelukkende er beskyttet ved innarbeidelse, jf. § 3 tredje ledd, kan ikke være gjenstand for utlegg eller annen separat tvangsforfølgning fra fordringshaverne.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 56. Innføring av overdragelser og lisenser i varemerkeregistret mv.

Søksmål som gjelder et registrert varemerke, kan alltid reises mot den som står som merkehaver i varemerkeregistret, og meldinger som Patentstyret skal gi merkehaveren, kan alltid sendes til denne.

Er retten til et varemerke som er registrert eller søkt registrert, overdratt til en annen, skal dette innføres i varemerkeregisteret og kunngjøres hvis en av partene ber om det. § 78 gjelder tilsvarende.

En lisens til et varemerke som er registrert eller søkt registrert, skal innføres i varemerkeregistret og kunngjøres hvis en av partene ber om det. Det samme gjelder hvis en registrert lisens er overdratt eller opphørt.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 56 a. Innføring av pantsettelser og utlegg i varemerkeregisteret

Panterett i varemerke som nevnt i panteloven § 4-11 skal etter krav fra panthaveren eller innehaveren av søknaden eller rettigheten som pantsettelsen gjelder, anmerkes i varemerkeregisteret. Det samme gjelder for overdragelse og frempantsettelse av en slik panterett. Dokumentasjon for pantsettelsen eller overdragelsen skal følge med et krav om anmerkning. Patentstyret skal bygge på at den som er oppført som innehaver av en søknad eller rettighet i varemerkeregisteret, har rett til å samtykke til pantsettelsen, med mindre det foreligger klare holdepunkter for at en annen er innehaver. Det samme gjelder for den som har overdratt eller frempantsatt en panterett. Når panteretten er opphørt, skal det gjøres anmerkning om dette.

Om anmerkning i varemerkeregisteret av utlegg og arrest i registrerte varemerker og varemerkesøknader gjelder tvangsfullbyrdelsesloven § 7-20 niende ledd, jf. tvisteloven § 33-7 annet ledd.

Partene kan påklage Patentstyrets nektelse av å foreta anmerkning etter paragrafen her til Klagenemnden. Klagen må være innkommet til Patentstyret innen to måneder fra den dagen meldingen om nektelsen ble sendt vedkommende part. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers opptas ikke klagen til behandling. Er vilkårene for å behandle klagen oppfylt, kan Patentstyret endre avgjørelsen hvis det finner at klagen er begrunnet. Blir det ikke truffet slik avgjørelse, skal saken sendes til Klagenemnden. Klagenemndens leder kan alltid avgjøre klager etter leddet her alene.

Tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 56 b. Kollisjon mellom rettserverv mv.

Ved kollisjon mellom rettserverv som går ut på frivillig overdragelse av registrert varemerke, herunder varemerkesøknad, meddelelse av avtalt lisens, overdragelse av avtalt lisens, pantsettelse av varemerke som nevnt i panteloven § 4-11, herunder overdragelse og frempantsettelse av slik panterett, og utlegg og arrest, går rettserverv der krav om anmerkning i varemerkeregisteret er mottatt hos Patentstyret, foran rettserverv som ikke er mottatt samme dag eller tidligere.

Rettserverv som er mottatt til anmerkning samme dag, er likestilte. Utlegg og arrest går likevel foran andre rettserverv. Er flere utleggsforretninger og arrestforretninger mottatt til anmerkning samme dag, går den eldste foran.

En eldre rett går uten hensyn til første og annet ledd foran en yngre, dersom den yngre retten er basert på et frivillig rettserverv, og erververen kjente eller burde kjenne til den eldre retten da kravet om anmerkning ble mottatt hos

Patentstyret.

Bestemmelsene i tinglysingsloven §§ 23 til 26 og §§ 30 til 32 a gjelder tilsvarende så langt de passer.

Ved kollisjon mellom rettserverv som nevnt i første ledd og panterett i driftstilbehør etter panteloven §§ 3-4 eller 5-4 som omfatter en rett til varemerkesøknad, registrert varemerke eller en lisens som gjelder slike rettigheter, går rettserverv som er mottatt til anmerkning hos Patentstyret, foran panterett i driftstilbehør som ikke er mottatt til anmerkning hos Løsøreregisteret samme dag eller tidligere. Annet ledd gjelder tilsvarende. En eldre panterett i driftstilbehør som ikke er mottatt til anmerkning i Løsøreregisteret, går likevel foran et yngre rettserverv som nevnt i første ledd, dersom den yngre retten er basert på et frivillig rettserverv, og erververen kjente eller burde kjenne til driftstilbehørspanteretten da kravet om anmerkning ble mottatt hos Patentstyret.
Tilføyd ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

Kapittel 8. Sanksjoner mot varemerkeinngrep

§ 57. Forbud mot inngrep

Den som har gjort inngrep i en annens rett etter denne loven, eller medvirket til det, kan ved dom forbys å gjenta handlingen. Den som har gjort vesentlige forberedelsestiltak med sikte på å utføre en handling som vil utgjøre inngrep, eller på annen måte har opptrådt slik at det er særlig grunn til å frykte at vedkommende vil gjøre inngrep, kan ved dom forbys å gjennomføre handlingen.

Forbud kan likevel ikke nedlegges hvis vilkårene etter § 37 for å slette registreringen av saksøkerens varemerke var oppfylt da inngrepssaken ble reist. Hvis det da inngrepssaken ble reist, var gått mer enn fem år siden endelig avgjørelse om registrering av merket, og saksøkte krever det, skal saksøkeren godtgjøre at varemerket i femårsperioden forut for saken har vært i reell bruk som angitt i § 37 for de varene eller tjenestene det er registrert for og som saken gjelder, eller at det er rimelig grunn for manglende bruk.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 58. Vederlag og erstatning for varemerkeinngrep

For forsettlig eller uaktsomt varemerkeinngrep skal inngriperen betale til

rettighetshaveren:

a. vederlag svarende til en rimelig lisensavgift for utnyttelsen, samt erstatning for skade som følge av inngrepet som ikke ville oppstått ved lisensiering,
b. erstatning for skade som følge av inngrepet, eller
c. vederlag svarende til vinningen som er oppnådd ved inngrepet.

Vederlag og erstatning fastsettes etter det av grunnlagene i bokstav a til c som er gunstigst for rettighetshaveren.

Er det handlet forsettlig eller grovt uaktsomt, skal inngriperen, dersom rettighetshaveren krever det, i stedet for vederlag og erstatning fastsatt etter første ledd, betale vederlag svarende til det dobbelte av en rimelig lisensavgift for utnyttelsen.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende ved medvirkning.

For inngrep som har skjedd i god tro skal inngriperen i den grad det ikke fremstår som urimelig, betale vederlag svarende til en rimelig lisensavgift for utnyttelsen eller til vinningen som er oppnådd ved inngrepet.

Ansvaret etter første til tredje ledd kan lempes etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeerstatning § 5-2.

Innehaveren av et fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke kan kreve erstatning også for skade som er påført andre som har rett til å bruke merket. Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 59. Tiltak for å hindre inngrep

For å hindre inngrep kan retten i den utstrekning det finnes rimelig, gi pålegg om forebyggende tiltak for produkter som utgjør inngrep i en varemerkerett og for materialer og hjelpemidler som hovedsakelig er brukt, eller tilsiktet brukt, til å fremstille slike produkter. Slikt pålegg kan blant annet gå ut på at produkter og materialer og hjelpemidler skal:

a. tilbakekalles fra handelen,
b. definitivt fjernes fra handelen,
c. ødelegges, eller
d. utleveres til rettighetshaveren.

Avgjørelsen av om tiltak skal pålegges og valget mellom mulige tiltak skal skje ut fra en forholdsmessighetsvurdering. Det skal blant annet tas hensyn til inngrepets alvorlighet, virkningene av tiltakene og tredjeparts interesser.

Første ledd gjelder tilsvarende i tilfeller som nevnt i § 57 annet punktum.

Tiltak etter paragrafen her skal ikke være betinget av at rettighetshaveren yter kompensasjon til den tiltaket retter seg mot, og påvirker ikke rettighetshaverens rett til vederlag eller erstatning etter § 58. Tiltak skal gjennomføres for saksøktes regning hvis ikke særlige grunner taler mot det.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 59 a. Formidling av informasjon om dom i sak om inngrep

I dom i sak om inngrep kan retten bestemme at informasjon om dommen skal formidles på passende måte for inngriperens regning. Dette gjelder tilsvarende ved medvirkning til inngrep og i tilfeller som nevnt i § 57 annet punktum.
Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 60. Grunnlag for frifinnelse i sivile saker

I sivile saker om inngrep i registrert varemerke kan det bare bygges på at registreringen er ugyldig, kan slettes etter bestemmelsene i §§ 35 til 37 eller kreves overført hvis det først er avsagt dom for ugyldighet, sletting eller overføring, eller hvis Patentstyret har truffet endelig avgjørelse om dette.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 61. Straff

Den som begår varemerkeinngrep straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år.

Dersom det foreligger særlig skjerpende omstendigheter, er straffen bøter eller fengsel inntil tre år. Ved vurderingen av om særlig skjerpende omstendigheter foreligger skal det særlig legges vekt på den skade som er påført rettighetshaveren, herunder skade på rettighetshaverens kommersielle omdømme, den vinning som inngriperen har oppnådd, og omfanget av inngrepet for øvrig.

Ved inngrep i rett til fellesmerke eller garanti- eller kontrollmerke anses bare merkehaveren som fornærmet.
Endret ved lover 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543), 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022

iflg. res. 8 april 2022 nr. 570), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 61 a. Utnyttelse før kunngjøring av registreringen

Utnytter noen uten samtykke fra søkeren et varemerke som er søkt registrert i tidsrommet mellom søknadens innlevering og kunngjøringen av registreringen, gjelder § 57, § 58 første til tredje og femte og sjette ledd, §§ 59 og 59 a tilsvarende i den utstrekning søknaden fører til registrering.

Foreldelsesfristen for krav etter denne paragrafen begynner ikke å løpe før varemerket er registrert.

Tilføyd ved lov 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

Kapittel 9. Rettergangsbestemmelser

§ 62. Tvungent verneting

Følgende søksmål må reises ved Oslo tingrett:

a. søksmål om prøving av avgjørelse truffet av Klagenemnden som omtalt i § 52
b. søksmål om ugyldighet eller sletting av en varemerkeregistrering etter §§ 35 til 37
c. sivilt søksmål om inngrep i registrert varemerke.

Oslo tingrett er verneting for søkere og merkehavere som ikke har bopel i Norge.

Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244), 31 mai 2013 nr. 25 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 31 mai 2013 nr. 543).

§ 63. Søksmålsrett mv.

Hvis det er gitt lisens til bruk av et varemerke, kan lisenshaveren bare reise søksmål om varemerkeinngrep hvis merkehaveren samtykker, med mindre annet er avtalt. Innehaveren av en eksklusiv lisens kan likevel reise slikt søksmål hvis merkehaveren, etter å ha fått varsel om søksmålet, ikke selv reiser inngrepssøksmål innen rimelig tid.

Lisenshaveren kan tre inn som part i søksmål om varemerkeinngrep reist av

merkehaveren og fremme krav etter § 58 for den delen av inngrepet som rammer lisenshaveren.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende for den som har rett til å bruke et fellesmerke. Ved inngrep i rett til garanti- eller kontrollmerke kan bare merkehaveren reise søksmål.

Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 64. Melding om søksmål

Den som reiser søksmål om ugyldighet eller sletting av en varemerkeregistrering etter §§ 35 til 37, skal samtidig gi melding om dette til Patentstyret, samt i rekommandert brev til enhver lisenshaver og panthaver som er innført i varemerkeregisteret med adresse. En lisenshaver, panthaver eller bruker av fellesmerke som reiser søksmål om varemerkeinngrep, skal i rekommandert brev gi melding om dette til merkehaveren.

Dokumenterer saksøkeren ikke at de nødvendige meldingene er gitt, kan retten sette en frist for å gi meldingene. Oversittes fristen, skal saken avvises.

Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 65. Oversendelse av dommer

Retten skal sende Patentstyret utskrift av dommer i sivile saker om varemerkeregistreringer eller søknader.

Kapittel 10. Internasjonal varemerkeregistrering

§ 66. Definisjoner

En internasjonal varemerkeregistrering er en registrering av et varemerke som er foretatt av Det internasjonale byrået ved Verdensorganisasjonen for immateriell eiendomsrett (WIPO) etter protokollen 27. juni 1989 til overenskomsten 14. april 1891 om internasjonal registrering av varemerker (Madridprotokollen).

Patentstyret er varemerkemyndighet i Norge i saker om internasjonal varemerkeregistrering.

§ 67. Søknad om internasjonal varemerkeregistrering

Den som er norsk statsborger eller er bosatt eller driver virksomhet i Norge og innehar en varemerkeregistrering eller har innlevert søknad om slik registrering her i riket, kan søke om internasjonal registrering av varemerket ved å levere søknad om det til Patentstyret.

Søknaden skal være skriftlig, avfattet på engelsk og oppgi:

a. søkerens navn og adresse
b. nummer og dato for den eller de norske varemerkeregistreringer eller søknader som den internasjonale registreringen skal bygge på
c. en gjengivelse av merket
d. en liste over de varer eller tjenester som merket søkes registrert for
e. en liste over land eller mellomstatlig organisasjon som registreringen ønskes gitt virkning for.

Søknaden skal i tillegg oppfylle de krav som er fastsatt av Kongen i forskrift. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses søknaden som ikke innkommet.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 68. Patentstyrets behandling av søknaden

Patentstyret skal påse at vilkårene i § 67 er oppfylt, og at opplysningene i søknaden er i samsvar med de opplysninger som er gitt i den eller de norske varemerkeregistreringer eller søknader som den internasjonale søknaden bygger på.

Hvis søknaden oppfyller kravene som nevnt i første ledd, skal Patentstyret oversende søknaden til Det internasjonale byrået.

Hvis søknaden ikke oppfyller kravene som nevnt i første ledd, skal Patentstyret gi søkeren melding om dette og informere om virkningene manglene kan få. Søkeren skal gis en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene. Hvis søkeren ikke har uttalt seg eller rettet manglene innen fristens utløp, skal søknaden avvises.

§ 69. Krav om at registreringen skal ha virkning i ytterligere land mv.

Den som er norsk statsborger eller er bosatt eller driver virksomhet i Norge og som innehar en internasjonal registrering som bygger på en norsk registrering

eller søknad, og som ønsker at den internasjonale registreringen skal ha virkning i ytterligere land eller i mellomstatlige organisasjoner, kan levere søknad om dette til Det internasjonale byrået eller til Patentstyret.

Søknad som leveres til Patentstyret må være skriftlig, avfattet på engelsk og oppgi:

a. søkerens navn og adresse
b. den internasjonale registreringens nummer
c. hvilket eller hvilke ytterligere land eller mellomstatlige organisasjoner registreringen ønskes gitt virkning for
d. om søknaden gjelder alle eller bare nærmere angitte av de varene eller tjenestene den internasjonale registreringen omfatter.

§ 70. Krav om at en internasjonal varemerkeregistrering skal ha virkning i Norge

Når Patentstyret får melding fra Det internasjonale byrået med krav fra innehaveren om at en internasjonal varemerkeregistrering skal ha virkning i Norge, skal Patentstyret undersøke om registreringsvilkårene i §§ 14 til 16 er oppfylt.

Er registreringsvilkårene oppfylt, skal Patentstyret innføre den internasjonale varemerkeregistreringen i varemerkeregistret og kunngjøre at den har virkning i Norge.

Er registreringsvilkårene ikke oppfylt, skal Patentstyret helt eller delvis avslå å gi den internasjonale registreringen virkning i Norge. Avslag må meldes til Det internasjonale byrået innen 18 måneder etter at Patentstyret fikk melding som nevnt i første ledd.

Ved avslag kan innehaveren av den internasjonale registreringen på de vilkårene som er fastsatt i forskrift, kreve at Patentstyret foretar en fornyet vurdering av spørsmålet om den internasjonale registreringen skal ha virkning i Norge.

For Patentstyrets behandling av krav om at en internasjonal varemerkeregistrering skal ha virkning i Norge, gjelder § 23 tilsvarende. Hvis innehaveren av den internasjonale registreringen har påberopt prioritet, gjelder § 19.

Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 58 (ikr. 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244).

§ 71. Innsigelse

Enhver kan innen tre måneder fra kunngjøringsdagen fremsette innsigelse mot

at den internasjonale varemerkeregistreringen skal ha virkning i Norge. Om fremsettelse og kunngjøring av innsigelser gjelder § 26 tilsvarende. Om behandlingen av innsigelser gjelder §§ 27, 27 a og 28 tilsvarende.

Hvis et registreringsvilkår etter §§ 14 til 16 ikke er oppfylt, skal Patentstyret beslutte at den internasjonale registreringen helt eller delvis ikke skal ha virkning i Norge hvis fristen etter § 70 tredje ledd annet punktum ikke er utløpt, eller Patentstyret innen utløpet av nevnte frist har gitt Det internasjonale byrået melding om at det kan bli innlevert innsigelse etter fristens utløp og melding om innsigelsen er oversendt innen en måned etter utløpet av innsigelsesfristen. § 29 første ledd annet og tredje punktum og § 29 a gjelder tilsvarende.

Hvis registreringsvilkårene er oppfylt, skal Patentstyret forkaste innsigelsen.

Innehaveren av den internasjonale registreringen og innsigeren skal gis melding om Patentstyrets avgjørelse i innsigelsessaker. Når saken er endelig avgjort, skal utfallet innføres i varemerkeregistret og kunngjøres.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 72. Virkningene av en internasjonal varemerkeregistrering

En innføring i varemerkeregistret om at en internasjonal varemerkeregistrering har virkning i Norge, har samme virkning som om varemerket var registrert her i riket. Innføringen har virkning fra den dagen registreringen ved Det internasjonale byrået anses for å ha skjedd eller fra dagen for en etterfølgende utpeking av Norge. Frem til den internasjonale registreringen er innført i varemerkeregistret og kunngjort etter § 70 annet ledd, har registreringen eller en etterfølgende utpeking av Norge samme virkning som en søknad om varemerkeregistrering i Norge. Utnytter noen varemerket uten samtykke fra den internasjonale varemerkehaveren, og skjer utnyttelsen etter registreringen ved Det internasjonale byrået eller en etterfølgende utpeking av Norge, gjelder § 57, § 58 første til tredje og femte og sjette ledd, § 59 og § 59 a tilsvarende hvis registreringen senere blir ført inn i varemerkeregisteret. Foreldelsesfristen for krav etter fjerde punktum begynner ikke å løpe før registreringen er innført i varemerkeregistret.

Registreringen gjelder i ti år fra den dagen registreringen ved Det internasjonale byrået anses for å ha skjedd. Den kan fornyes for ti år av gangen etter reglene i Madridprotokollen. Når Patentstyret får melding fra Det internasjonale byrået om fornyelse av en internasjonal registrering skal dette innføres i varemerkeregistret og kunngjøres.

En innføring i varemerkeregistret om at en internasjonal registrering har

virkning i Norge, kan oppheves etter §§ 30 og 45, og erklæres ugyldig eller slettes etter bestemmelsene i kapittel 5. Oppheving etter §§ 30 og 45 må skje innen fristen i § 70 tredje ledd annet punktum.

Overdragelse og lisensiering av retten til internasjonale varemerkeregistreringer meldes til Det internasjonale byrået. Søksmål som gjelder varemerket, kan alltid reises mot den som står som innehaver i det internasjonale registeret.

Endret ved lover 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625), 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 73. Forholdet mellom en nasjonal og en internasjonal varemerkeregistrering

Hvis noen innehar både en internasjonal registrering med virkning i Norge og en norsk registrering av det samme varemerket, erstatter den internasjonale registreringen den norske hvis den internasjonale registreringen har virkning her i riket fra et senere tidspunkt enn den norske, og alle varer eller tjenester som er omfattet av den norske registreringen inngår i listen over varer eller tjenester som omfattes av den internasjonale registreringen slik den gjelder for Norge. Dette innebærer ingen innskrenkninger i rettigheter som allerede er ervervet på grunnlag av den norske registreringen.

Etter krav fra merkehaveren skal Patentstyret innføre i varemerkeregistret og kunngjøre at den internasjonale registreringen har erstattet den norske.

§ 74. Virkningen av at en internasjonal varemerkeregistrering opphører

Hvis en internasjonal registrering helt eller delvis opphører å gjelde, opphører samtidig dens virkning i Norge i tilsvarende utstrekning. Dette skal innføres i varemerkeregistret og kunngjøres.

§ 75. Omdanning til en nasjonal varemerkeregistrering

Hvis en internasjonal registrering som har virkning i Norge, helt eller delvis opphører å gjelde som følge av bortfall av den nasjonale registreringen eller søknaden som den bygger på, og innehaveren deretter overfor Patentstyret ved søknad fremsetter krav om registrering av varemerket her i riket, skal slik registrering ha virkning fra den dagen den internasjonale registrereringen fikk virkning i Norge, såfremt søknaden leveres innen tre måneder fra den dagen den internasjonale registreringen opphørte, og de varer eller tjenester som angis i søknaden, var omfattet av den internasjonale registreringen slik den gjaldt i Norge.

Hvis en internasjonal registrering som har virkning i Norge, helt eller delvis opphører å gjelde som følge av en oppsigelse av Madridprotokollen, og innehaveren deretter overfor Patentstyret ved søknad fremsetter krav om registrering av varemerket her i riket, skal slik registrering skje med virkning fra den dagen den internasjonale registreringen fikk virkning i Norge, hvis søknaden leveres innen to år fra den dagen oppsigelsen fikk virkning, og de varer eller tjenester som angis i søknaden, var omfattet av den internasjonale registreringen slik den gjaldt i Norge.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 76. Innsyn i dokumenter

Enhver kan kreve innsyn i dokumenter hos Patentstyret i saker etter kapittelet her. § 25 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Kapittel 11. Forskjellige bestemmelser

§ 77. Adresse for korrespondanse

Meddelelser fra Patentstyret eller Klagenemnden til en søker, registreringsinnehaver, innsiger eller en som har krevd administrativ overprøving etter § 40, regnes alltid som avgitt når de er sendt til den adressen som vedkommende senest har oppgitt til Patentstyret eller Klagenemnden. Adressen innføres i varemerkeregistret. For søkere og registreringsinnehavere som har fullmektig, kan meddelelser sendes til fullmektigen.

Hvis den registrerte adressen viser seg å være feil, inntas meddelelsen eller et sammendrag i Norsk Varemerketidende, med opplysning om at dokumentet kan fås hos Patentstyret eller Klagenemnden.

Kan forkynnelse eller annen prosessuell meddelelse ikke skje ved den registrerte adressen eller hos fullmektigen, gjelder annet ledd tilsvarende for retten. Dokumentet anses i så fall som forkynt eller meddelt fire uker etter utgivelsen av Norsk Varemerketidende.

Hvis en søker eller registreringsinnehaver ellers har oppnevnt en fullmektig til å representere seg i forhold som gjelder søknaden eller registreringen, skal fullmektigens navn og adresse innføres i varemerkeregistret. Det samme gjelder hvis en innsiger eller en som har krevd administrativ overprøving har oppnevnt en fullmektig til å representere seg i forhold som gjelder innsigelsen eller overprøvingskravet.
Endret ved lov 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 78. Bevis for registrering i hjemlandet

Den som søker om registrering av et varemerke uten å drive virksomhet her i riket, og som ikke er bosatt i en stat som er tilsluttet Pariskonvensjonen 20. mars 1883 om beskyttelse av industriell eiendomsrett eller avtale 15. april 1994 om opprettelse av Verdens handelsorganisasjon (WTO-avtalen), må godtgjøre at varemerket er registrert for vedkommende i hjemlandet for de varer eller tjenester som søknaden gjelder.

Første ledd gjelder ikke hvis søkerens hjemland ikke krever tilsvarende bevis for varemerker som søkes registrert der av innehaver av virksomhet i Norge.

§ 79. Rett til registrering som i hjemlandet

Kongen kan i forskrift bestemme at et varemerke som er registrert i en fremmed stat, på nærmere fastsatte vilkår skal kunne registreres her i riket slik som det er registrert i den fremmede staten.

Hvis det etter første ledd registreres et varemerke som ellers ikke kunne ha oppnådd beskyttelse ved registrering her i riket, gjelder registreringsbeskyttelsen ikke i videre omfang eller for lengre tid enn i den fremmede staten.

§ 80. Virkning av fristoversittelse

Den som overfor Patentstyret har oversittet en frist fastsatt i eller i medhold av bestemmelsene i kapittel 2, 4, 6 eller § 68 tredje ledd, og som følge av dette har lidt rettstap, skal, når vedkommende krever det, likevel få en sak tatt under behandling hvis det godtgjøres at fristoversittelsen var utilsiktet. Kravet må være innlevert skriftlig til Patentstyret innen to måneder etter at hindringen som førte til fristoversittelsen opphørte, og senest seks måneder etter fristens utløp. Innen samme frist skal den unnlatte handlingen være foretatt. Det skal betales fastsatt gebyr, ellers anses kravet som ikke innkommet.

Første ledd gjelder ikke frister etter § 19 om prioritet, fristen for å klage på avgjørelser som nevnt i § 49 annet og tredje ledd eller søksmålsfristen etter § 52 annet ledd annet punktum.

Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

§ 81. Om varemerkeregistret mv.

Patentstyret fører varemerkeregistret og utgir en tidende der registreringer mv. kunngjøres.

Enhver har rett til å få se varemerkeregistret og få bekreftet utskrift av det. For utskrifter skal det betales fastsatt gebyr.

For kopier av dokumenter som er offentlige etter loven her, skal det betales fastsatt gebyr. Gebyrsatsene for utskrifter og kopier etter leddet her skal fastsettes slik at de samlete inntektene ikke blir større enn de faktiske omkostningene ved formidling av informasjonen, med tillegg av en rimelig fortjeneste.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798).

§ 82. Forskrifter til loven (avgifter og gebyrer mv.)

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av loven her. Kongen kan blant annet gi bestemmelser om:

a. levering og behandling av søknader og innsigelser, herunder om adgang til å bruke annet språk enn norsk i korrespondanse med Patentstyret
b. internasjonale søknader og registreringer
c. deling og sammenslåing av søknader og registreringer og om gebyrer for dette
d. lengden på frister etter loven
e. føring av og innsyn i varemerkeregisteret, herunder om krav om anmerkninger i registeret og behandlingen av dem
f. kunngjøringer etter loven
g. den tidende Patentstyret utgir
h. satser for avgifter og gebyr, og betaling av disse.

Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 49 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 798), 12 juni 2020 nr. 67 (i kraft 1 mars 2023 iflg. res. 17 feb 2023 nr. 229, se res. 17 feb 2023 nr. 230 for overgangsregler).

Kapittel 12. Sluttbestemmelser

§ 83. Ikraftsettings- og overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tid som loven settes i kraft oppheves lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker og lov 3. mars 1961 nr. 5 om fellesmerker.

§ 32 første punktum gjelder bare for søknader som leveres etter at loven her har trådt i kraft.

Søknader om registrering av varemerke og fellesmerker som er innlevert før loven trer i kraft, skal anses å oppfylle kravene til søknadens innhold dersom bestemmelsene om dette i lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker og lov 3. mars 1961 nr. 5 om fellesmerker med forskrifter er oppfylt.

Registrering av varemerke eller fellesmerke som er skjedd før loven trer i kraft, kan bare oppheves etter innsigelse eller settes til side som ugyldig i den utstrekning det ville vært grunnlag for det etter lov 3. mars 1961 nr. 4 om varemerker og lov 3. mars 1961 nr. 5 om fellesmerker. Reglene om sletting i §§ 36, 37, 42 og 43 gjelder likevel også for registreringer som har skjedd før loven trer i kraft. For øvrig gjelder loven også for registreringer som har skjedd før ikrafttredelsen.

1 Fra 1 juli 2010 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 936.

§ 84. Endringer i andre lover

– – –

Lov om vergemål (vergemålsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens saklige virkeområde

Loven gjelder personer under vergemål og deres adgang til selv å foreta rettslige handlinger eller råde over sine midler. Loven gjelder også verger for personer under vergemål og vergens kompetanse til å foreta rettslige handlinger eller råde over midler på vegne av personen han eller hun er verge for. For verger for mindreårige gjelder loven likevel bare i den utstrekning kompetansen ikke omfattes av foreldreansvaret etter barneloven.

Loven gjelder i tillegg fullmaktsforhold som nevnt i kapittel 10.

Loven gjelder bare i den utstrekning kompetanse som nevnt i første og annet ledd ikke er særskilt regulert i annen lov.

§ 2. Definisjoner

Med personer under vergemål menes

a. personer under 18 år,
b. personer som har fylt 18 år, og som det er vedtatt vergemål for etter kapittel 4.

Med personer som er satt under vergemål, menes personer som det er vedtatt vergemål for etter kapittel 4.

Med myndige personer menes personer som har fylt 18 år, og som ikke helt eller delvis er fratatt den rettslige handleevnen.

Med samboere menes i denne loven to personer som bor sammen i et ekteskapslignende forhold.

§ 3. Lovens anvendelse på Svalbard

Loven gjelder på Svalbard. Kongen kan i forskrift fastsette at enkelte bestemmelser i loven ikke skal gjelde, og kan fastsette særlige regler for Svalbard under hensyn til de stedlige forholdene.

Kapittel 2. Vergemålsmyndigheten

§ 4. Vergemålsmyndigheten

Statsforvalteren er lokal vergemålsmyndighet. På Svalbard er Sysselmesteren lokal vergemålsmyndighet. Det organ Kongen utpeker, er sentral vergemålsmyndighet.
Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021).

§ 5. Inndeling i distrikter

Området for hver statsforvalter utgjør et vergemålsdistrikt. Svalbard er et eget vergemålsdistrikt.

Statsforvalteren kan i særlige tilfeller bestemme at distriktet skal betjenes av ett eller flere kontorer, og fastsetter området det enkelte kontoret skal ha ansvaret for.

Kongen kan gi nærmere regler om vergemålsdistriktene og opprettelse av kontorer innenfor det enkelte vergemålsdistrikt.

Endret ved lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 6. Den lokale vergemålsmyndigheten

Statsforvalteren behandler saker etter loven her i første instans.

Statsforvalteren skal føre tilsyn med vergene i sitt område.

Statsforvalteren skal gi vergene i sitt distrikt nødvendig opplæring, veiledning og bistand.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om statsforvalterens plikter etter første og annet ledd, herunder regler om omfanget av tilsynsplikten.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 7. Den sentrale vergemålsmyndigheten

Den sentrale vergemålsmyndigheten skal behandle klager over statsforvalterens vedtak og skal føre tilsyn med statsforvalterens oppgaver etter vergemålsloven.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om den sentrale vergemålsmyndigheten, herunder regler om omfanget av tilsynsplikten, retten til innsyn og adgangen til å gi pålegg.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 3. Vergemål for mindreårige

§ 8. Mindreårige

Personer som ikke har fylt 18 år, er mindreårige.

§ 9. Den mindreåriges rettslige handleevne

En mindreårig kan ikke selv foreta rettslige handlinger eller råde over sine midler, med mindre noe annet er særlig bestemt.

§ 10. Den mindreåriges adgang til å inngå arbeidsavtaler

En mindreårig som har fylt 15 år, kan selv inngå arbeidsavtale. En mindreårig som er under 15 år, kan inngå arbeidsavtale med vergens samtykke. En mindreårig kan uansett alder selv si opp en arbeidsavtale.

Vergen kan ikke inngå arbeidsavtale på den mindreåriges vegne. Dersom hensynet til den mindreårige krever det, kan vergen med rimelig varsel heve arbeidsavtalen for den mindreårige.

§ 11. Den mindreåriges adgang til å drive næringsvirksomhet

Vergen kan med samtykke fra statsforvalteren gi tillatelse til at en mindreårig som har fylt 15 år, kan drive en bestemt næringsvirksomhet. Statsforvalteren kan samtykke til at den mindreårige i den forbindelse også gis råderett over midler som er under statsforvalterens forvaltning etter kapittel 7. En mindreårig som har fått tillatelse til å drive næringsvirksomhet, kan på egen hånd foreta de disposisjoner som faller innenfor virksomhetens område. Dette gjelder likevel ikke disposisjoner som etter kapittel 6 krever samtykke fra statsforvalteren.

Vergen skal føre tilsyn med at den mindreårige ikke handler utenfor den tillatelsen som er gitt.

Vergen kan med samtykke fra statsforvalteren trekke tilbake tillatelsen dersom hensynet til den mindreårige krever det. I så fall bestemmer vergen med samtykke fra statsforvalteren om virksomheten skal fortsette for den mindreåriges regning eller avvikles. Tilbakekall etter første punktum får bare virkning for en tredjeperson hvis denne kjente eller burde kjenne til at tillatelsen var kalt tilbake.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 12. Rådighet over midler den mindreårige har tjent eller fått til egen rådighet

En mindreårig råder selv over midler som han eller hun har tjent ved eget arbeid eller virksomhet etter fylte 15 år, eller som vergen eller andre har latt den mindreårige få til egen rådighet, samt normal avkastning av slike midler.

Rådigheten gir ikke den mindreårige adgang til å foreta disposisjoner som etter kapittel 6 krever samtykke fra statsforvalteren.

Dersom hensynet til den mindreårige krever det, kan vergen frata den mindreårige rådigheten over midler som nevnt i første ledd. Er den mindreårige fylt 15 år, kreves det samtykke fra statsforvalteren for å frata den mindreårige rådigheten.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 13. Mindreårige med egen husholdning

En mindreårig som har egen husholdning, kan foreta disposisjoner som er vanlige i en husholdning eller for oppfostring av egne barn, unntatt å inngå avtale om leie av husrom. Den mindreårige blir likevel ikke bundet dersom motparten forsto eller burde forstå at avtalen ikke var påkrevd.

Misbruker den mindreårige sin disposisjonsrett etter første ledd, kan vergen med samtykke fra statsforvalteren frata den mindreårige disposisjonsretten.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 14. Virkningen av at den mindreårige har handlet ut over sin rett

Har en mindreårig disponert med penger som han eller hun har i sin besittelse, kan motparten gjøre avtalen gjeldende mot den mindreårige selv om den mindreårige manglet rett til å råde over pengene. Dette gjelder likevel ikke dersom motparten visste at den mindreårige manglet rett til å råde over pengene, eller motparten ikke var så aktsom som han eller hun burde være etter forholdene.

Er en disposisjon ikke bindende for den mindreårige, kan vergen, statsforvalteren eller den mindreårige selv, når vedkommende blir myndig, godkjenne disposisjonen. En godkjent disposisjon har virkning fra det tidspunktet disposisjonen ble foretatt.

Hvis motparten ikke forsto eller burde forstå at den mindreårige ikke hadde rett til å binde seg, kan motparten erklære seg ubundet. Erklæringen kan gis til den mindreårige eller vergen. Motparten kan ikke erklære seg ubundet av en avtale som allerede er oppfylt med bindende virkning for den mindreårige.

Hvis motparten forsto eller burde forstå at den mindreårige ikke hadde rett til å binde seg, kan motparten først gå fra sine forpliktelser etter utløpet av den frist som måtte være fastsatt i avtalen, eller som med rimelighet måtte forutsettes å medgå for å innhente godkjennelse fra vergen eller statsforvalteren. Har vergen nektet å godkjenne disposisjonen, er motparten uforpliktet.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 15. Partenes plikt til å levere tilbake det som er mottatt

Hvis en disposisjon ikke blir gjort bindende for den mindreårige etter § 14 annet ledd, skal hver av partene levere tilbake det de har mottatt. Kan ikke dette skje,

skal verdien av det mottatte erstattes. Den mindreårige plikter ikke å erstatte det han eller hun har mottatt, utover det som er kommet ham eller henne til nytte.

Har den mindreårige gitt uriktige opplysninger om sin disposisjonsrett og dermed forledet motparten, kan den mindreårige bli pålagt å erstatte tapet i den utstrekning det er rimelig.

§ 16. Hvem som er verge for den mindreårige

Verge for en mindreårig er den som har foreldreansvar for den mindreårige etter reglene i barneloven, og som er myndig. Er den mindreårige uten fungerende verge, skal statsforvalteren oppnevne ny eller midlertidig verge.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 17. Vergens oppgaver. Plikten til å høre den mindreårige mv.

Med mindre noe annet er bestemt, handler vergen på den mindreåriges vegne i økonomiske forhold og hvor det ellers følger av annen lovgivning.

Har ingen foreldreansvar for den mindreårige, treffer vergen de avgjørelser som tilkommer den som har foreldreansvaret, jf. barneloven § 30. Det samme gjelder når den som har foreldreansvaret, ikke kan ivareta den mindreåriges interesser.

En oppnevnt verge skal så vidt mulig rådføre seg med den eller de som har foreldreansvaret, før det treffes avgjørelser av betydning.

Er den mindreårige over 7 år, og ellers når den mindreåriges alder og modning tilsier det, skal vergen høre hva den mindreårige mener før det treffes avgjørelser. Den mindreåriges mening skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet. Om den mindreåriges medbestemmelsesrett i personlige forhold gjelder reglene i barneloven § 31.

En mindreårig som er uenig i vergens avgjørelse, kan bringe spørsmålet inn for statsforvalteren.
Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 18. Forholdet mellom vergene

Når ikke annet er særskilt bestemt, skal den mindreåriges verger handle i fellesskap. Blir vergene ikke enige i et spørsmål av betydning for den mindreårige, treffer statsforvalteren avgjørelsen.

En verge kan gi den andre vergen fullmakt til å opptre alene som verge. Fullmakten kan være generell eller gjelde bestemte spørsmål.

Hvis en av vergene ikke kan ivareta den mindreåriges interesser for en viss tid eller i visse saker, kan statsforvalteren bestemme at den andre vergen skal ha oppgaven som verge alene.

Hvis den mindreårige ikke bor sammen med begge vergene, kan statsforvalteren bestemme at den ene av vergene alene skal disponere over bankkonto som tilhører den mindreårige. Statsforvalteren skal gi finansinstitusjonen melding om vedtaket.

Hvis bare den ene vergen møter når begge vergene er forsvarlig varslet om rettergangsskritt, anses den møtende vergen for å ha fullmakt fra den andre vergen til å opptre som verge alene, med mindre noe annet blir opplyst. Det samme gjelder hvis vergen på vegne av den mindreårige undertegner et dokument til vedkommende myndighet.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 19. Opphør av oppgaven som verge

Hvis hensynet til den mindreåriges beste tilsier det, kan retten etter begjæring fra statsforvalteren eller fra den andre vergen frata en som har foreldreansvar, vergemålet. For rettens saksbehandling gjelder § 71. Når den mindreårige er over 7 år, og ellers når den mindreåriges modenhet og alder tilsier at han eller hun er i stand til å danne seg en mening om saksforholdet, skal den mindreårige høres før avgjørelse tas. Den mindreåriges mening skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet.

Når saken reises av statsforvalteren, bærer staten alle kostnadene ved saken. Ansvar for motpartens saksomkostninger pålegges ikke uten at sterke grunner tilsier det. Dommen skal forkynnes for statsforvalteren og den andre vergen, som begge kan anke over dommen uten å ha vært part i saken. Statsforvalteren eller retten kan treffe midlertidig vedtak om fratakelse av vergemålet. I så fall gjelder § 61 tilsvarende.

Hvis særlige forhold gjør seg gjeldende, kan statsforvalteren etter anmodning fra en som har foreldreansvaret, frita vedkommende for vergemålet helt eller delvis.

Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

Kapittel 4. Vergemål for voksne

§ 20. Vilkår for alminnelig vergemål

Hvis det er behov for det, kan det opprettes vergemål for den som har fylt 18 år, og som på grunn av sinnslidelse, herunder demens, psykisk utviklingshemming, rusmiddelmisbruk, alvorlig spilleavhengighet eller alvorlig svekket helbred ikke er i stand til å ivareta sine interesser.

Vergemålet er et frivillig støttetiltak. Den som ønsker verge, skal skriftlig samtykke til opprettelsen av vergemålet, vergemålets omfang og hvem som skal være verge. Dersom personen ikke er i stand til å danne, holde fast ved eller formidle sine ønsker, skal den beste tolkningen av personens vilje og preferanser legges til grunn ved vurderingen av om han eller hun ønsker vergemålet, og ved vurderingen av vergemålets omfang og hvem som skal være verge. Ved tolkningen skal det blant annet legges vekt på hva personen gir uttrykk for, personens verdier, livssyn, tidligere ønsker og oppfatninger, personens forståelse og hvordan noen som har hatt varig og løpende kontakt med personen, tolker personens vilje og preferanser. Det kan ikke opprettes vergemål dersom det etter en samlet vurdering legges til grunn at dette vil være i strid med personens ønsker. Personen har rett til rimelig tilrettelegging.

Det kan opprettes vergemål også for personer under 18 år etter reglene i første og annet ledd, når det etter omstendighetene anses nødvendig at vergemålet fortsetter uavbrutt når personen når myndighetsalderen.
Endret ved lov 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 21. Vergemålets innhold og omfang

Vergemålet innebærer at det oppnevnes en verge for personen som er satt under vergemål, jf. § 32. I den utstrekning personen har den rettslige handleevnen i behold, jf. § 22, kan han eller hun selv foreta rettslige handlinger og råde over sine midler. Han eller hun kan også kalle tilbake en disposisjon som er foretatt av vergen, så lenge ingen har ervervet rett etter den.

Vergemålet kan omfatte økonomiske og personlige forhold.

Et vedtak om vergemål skal uttrykkelig ta stilling til omfanget av vergemålet, herunder om det skal begrenses saklig eller i tid. Vergemålet skal ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig.

Vergemålet kan ikke omfatte kompetansen til å stemme ved valg, inngå ekteskap, erkjenne farskap, samtykke til donasjon av organer, opprette eller tilbakekalle testament, samtykke til tvang eller kompetansen i andre særlig

personlige forhold uten særskilt hjemmel i lov.

§ 22. Særskilte vilkår for vergemål med fratakelse av den rettslige handleevnen

En person som er i en tilstand som nevnt i § 20 første ledd, kan fratas sin rettslige handleevne etter reglene i annet og tredje ledd.

En person kan fratas den rettslige handleevnen i økonomiske forhold hvis dette er nødvendig for å hindre at han eller hun utsetter sin formue eller andre økonomiske interesser for fare for å bli vesentlig forringet, eller han eller hun blir utnyttet økonomisk på en utilbørlig måte. Fratakelsen av den rettslige handleevnen kan begrenses til å gjelde bestemte eiendeler eller bestemte disposisjoner.

En person kan fratas den rettslige handleevnen i personlige forhold på bestemte områder hvis det er betydelig fare for at han eller hun vil handle på en måte som i vesentlig grad vil være egnet til å skade hans eller hennes interesser.

§ 23. Disposisjonsadgangen for den som er fratatt rettslig handleevne

Med mindre noe annet er uttrykkelig bestemt, beholder den som helt eller delvis er fratatt den rettslige handleevnen etter § 22, adgangen til å foreta de disposisjoner som er nevnt i § 10 første ledd første punktum, § 12 første ledd og § 13 første ledd. § 10 annet ledd, § 12 annet og tredje ledd og § 13 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 24. Virkningen av at den som er fratatt den rettslige handleevnen, har handlet ut over sin rett

Bestemmelsene i §§ 14 og 15 gjelder tilsvarende når en som helt eller delvis er fratatt handleevnen etter § 22, har inngått en avtale som ikke bindende kunne gjøres på egen hånd.

Kapittel 5. Oppnevning av verger mv.

§ 25. Oppnevning av verge

Når det er truffet vedtak om vergemål, eller retten har avsagt dom om fratakelse av rettslig handleevne, oppnevnes vergen av den statsforvalteren som har myndighet etter § 55.

Det skal fastsettes et mandat for vergen som angir rammene for vergeoppdraget, jf. § 21 tredje ledd.

Statsforvalteren skal gi Folkeregisteret og Løsøreregisteret melding om hvem som er oppnevnt som verge, og om innholdet i vergemålet.

Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 26. Faste verger

Statsforvalteren kan engasjere faste verger. Den som engasjeres som fast verge, skal legge frem en politiattest. Opplysningene fra politiattesten skal inngå i egnethetsvurderingen etter § 28 første ledd første punktum. I attesten skal det anmerkes om personen er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelse av straffebud om økonomisk kriminalitet og de straffebud som omfattes av barneomsorgsattesten etter politiregisterloven § 39 første ledd. Attesten skal være uttømmende i samsvar med politiregisterloven § 41 nr. 1. Kongen gir i forskrift nærmere regler om kravet om politiattest, herunder hvilke straffebud om økonomisk kriminalitet som skal omfattes av attesten, og kan også gi regler om kvalifikasjonskrav, organisering og godtgjøring for faste verger.

Endret ved lover 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 27. Midlertidig oppnevning av verge

Hvis en oppnevnt verge ikke kan utføre sine oppgaver for en viss tid eller for visse saker, eller hvis det medfører betydelige problemer for vergen å utføre dem, kan det oppnevnes en midlertidig verge.

§ 28. Hvem som kan oppnevnes som verge. Antall verger

Den som oppnevnes som verge, må være egnet for vervet og må samtykke i oppnevningen. En person som selv er under vergemål, kan ikke være verge.

Den som skal oppnevnes som verge, skal legge frem politiattest som nevnt i § 26. Dette gjelder likevel ikke der nærstående som nevnt i § 94 annet ledd eller søsken oppnevnes som verge. Haster oppnevningen, kan oppnevningen skje før det er innhentet politiattest.

En ektefelle eller samboer kan oppnevnes som verge hvis det må antas å være ubetenkelig. Har den vergetrengende særkullsbarn, skal disse om mulig høres, og ektefellen eller samboeren bør ikke oppnevnes hvis noen av

særkullsbarna er imot oppnevningen. På samme måte skal det tas hensyn til hva en ektefelle eller samboer mener, hvis det er aktuelt å oppnevne et særkullsbarn som verge.

Har mor eller far skriftlig tilkjennegitt hvem som skal være sitt barns verge etter at han eller hun er død, bør denne personen velges fremfor andre.

Hvis det er hensiktsmessig, kan det oppnevnes to verger for den som er satt under vergemål. Bestemmelsen i § 18 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 29. Opphør av vervet som verge

En oppnevnt verge kan med rimelig varsel til statsforvalteren kreve å bli løst fra vervet som verge. Statsforvalteren skal da oppnevne en ny verge.

Statsforvalteren kan etter begjæring fra personen som det er oppnevnt verge for, oppheve oppnevningen av vergen. Har personen behov for bistand til å fremsette en slik begjæring, kan den fremsettes av en pårørende som kan begjære vergemål etter § 56 første ledd bokstav b, forutsatt at begjæringen er i samsvar med personens ønsker eller den beste tolkningen av personens ønsker. Den som kan fremsette begjæring etter annet punktum, kan på samme vilkår påklage vedtaket om oppheving av vergeoppnevningen. Statsforvalteren kan på samme vilkår oppheve en vergeoppnevning av eget tiltak. Statsforvalteren skal frata en oppnevnt verge vervet dersom hensynet til personen gjør dette nødvendig. Fratas vergen vervet, skal det oppnevnes en ny verge.
Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 30. Godtgjøring for vergeoppdraget og dekning av utgifter

Vergen har krav på godtgjøring for arbeidet som verge og har rett til å få dekket nødvendige utgifter i forbindelse med vergeoppdraget. Er vergen forelder til, barn av eller ektefelle eller samboer til den som er under vergemål, kan det bare gis godtgjøring for arbeidet hvis særlige grunner taler for det. Godtgjøring og utgifter etter første og annet punktum dekkes av den som er under vergemål. Har han eller hun en inntekt og formue som er lavere enn de grenser som fastsettes av Kongen i forskrift, skal godtgjøringen og utgiftene likevel dekkes av statsforvalteren.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om satser for godtgjøring og utgiftsdekning etter første ledd og kan også fastsette hva som skal anses som særlige grunner etter første ledd annet punktum.

Endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 6. Vergens utførelse av vergeoppdraget

§ 31. Vergens oppgave

Vergen skal innenfor rammen av sitt mandat ivareta interessene til den som er under vergemål.

§ 32. Vergens kompetanse

Innenfor rammen av sitt mandat foretar vergen rettslige handlinger og råder over midler på vegne av personen han eller hun er verge for, med mindre noe annet er bestemt ved lov eller av en arvelater eller giver.

§ 33. Vergens plikt til å høre den som er satt under vergemål, mv.

Vergen skal så vidt mulig høre den som er satt under vergemål, før det foretas disposisjoner av større betydning og også når dette ellers fremstår som naturlig.

Er personen ikke fratatt den rettslige handleevnen, skal vergen gi støtte til personens utøvelse av den rettslige handleevnen i samsvar med personens ønsker. Dersom personen ikke er i stand til å danne, holde fast ved eller formidle sine ønsker, skal den beste tolkningen av personens vilje og preferanser legges til grunn ved vurderingen av hva han eller hun ønsker. Ved tolkningen skal det, når dette er relevant, blant annet legges vekt på hva personen gir uttrykk for, personens verdier, livssyn, tidligere ønsker og oppfatninger, personens forståelse og hvordan noen som har hatt varig og løpende kontakt med personen, tolker personens vilje og preferanser. Vergen kan ikke foreta handlingen dersom det etter en samlet vurdering må legges til grunn at den er i strid med personens ønsker. Statsforvalteren, eller vergen med statsforvalterens samtykke, kan innhente legeerklæring for å få klargjort om vedkommende er i stand til å forstå hva handlingen innebærer.

Er den som er satt under vergemål, fratatt den rettslige handleevnen, skal vergen legge vekt på det han eller hun mener. Ektefelle eller samboer skal få uttale seg. Er den som er satt under vergemål, uenig i vergens avgjørelse, kan han eller hun bringe spørsmålet inn for statsforvalteren.

Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 34. Vergens habilitet

En verge er inhabil til å handle for den som er under vergemål, når vergen eller noen som står vergen nær, har en interesse i saken som strider mot interessene til den som er under vergemål. Følgende personer skal alltid anses å stå vergen nær:

a. vergens ektefelle eller samboer,
b. vergens slektninger i rett oppstigende og rett nedstigende linje og søsken,
c. slektninger i rett oppstigende og rett nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i bokstav a,
d. ektefelle til eller samboer med noen som er nevnt i bokstav b,
e. person som vergen representerer.

Er vergen inhabil, skal det oppnevnes en midlertidig verge (setteverge) etter § 27.

En far eller mor kan som verge for eget barn ivareta barnets interesser overfor andre av sine barn og overfor andre som nevnt i første ledd.

§ 35. Registrering av eiendeler og gjeld mv.

Statsforvalteren kan pålegge vergen å foreta registrering og vurdering av eiendelene og gjelden til den som er under vergemål, og sende oppgaven til statsforvalteren.

Vergen skal sørge for at finansielle eiendeler som skal forvaltes av statsforvalteren etter kapittel 7, blir oversendt eller stilt til disposisjon for statsforvalteren.

Vergen har plikt til å føre regnskap i den utstrekning dette følger av forskrift etter § 53.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 36. Vergens forvaltning av eiendeler

Vergen skal sørge for at de eiendeler som ikke forvaltes av statsforvalteren, holdes i god stand og blir sikret, oppbevart og eventuelt forsikret på en betryggende og sedvanemessig måte.

Eiendeler som kan gi avkastning, skal drives eller plasseres på en sedvanemessig måte.

Penger som ikke skal forvaltes av statsforvalteren, skal vergen sette på

bankkonto i eierens navn. Statsforvalteren kan inngå avtale med finansinstitusjonen om hvor mye vergen til enhver tid har rett til å heve. Vergen kan etter avtale med finansinstitusjonen gis tilgang til alminnelige betalingsinstrumenter knyttet til kontoen til den som er under vergemål.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 37. Vergens disponering av inntekter

Vergen dekker utgiftene til den som er under vergemål, med de inntekter vedkommende har. Dette gjelder også inntekter av midler som forvaltes av statsforvalteren. Om vergen ved årsskiftet disponerer mer enn det som er fastsatt etter § 49 første ledd, betales det overskytende til statsforvalteren. Statsforvalteren kan samtykke til at en slik innbetaling unnlates.

Statsforvalteren kan fastsette et beløp som vergen ikke må overskride, og bestemme at inntekten av midler som forvaltes av statsforvalteren, for en del ikke skal utbetales til vergen.

Strekker inntekten ikke til, kan kapitalen brukes helt eller delvis. Bruk av kapitalen krever statsforvalterens samtykke.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 38. Drift av næringsvirksomhet

Er den som er satt under vergemål, innehaver av eller deltaker i en næringsvirksomhet som han eller hun ikke er skikket til å drive på egen hånd, kan vergen med samtykke fra statsforvalteren bestemme om virksomheten skal fortsette eller avvikles.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 39. Disposisjoner over fast eiendom, løsøre og livsforsikring mv. og utlån av midler til vergen

Vergen skal ha statsforvalterens samtykke til

a. å erverve eller avhende fast eiendom eller rettighet som ligger til fast eiendom, samt å gjøre gjeldende eller gi avkall på odelsrett eller annen rettighet i fast eiendom,
b. å pantsette fast eiendom eller påhefte den en servitutt,
c. å forpakte eller leie bort fast eiendom, herunder bolig,
d. å si opp leieavtale eller avtale om bortforpakting,

e. å kreve sak etter jordskiftelova,
f. drift av fast eiendom,
g. å begjære bruksendringstillatelse, deling mv. av fast eiendom,
h. å erverve livsforsikring, livrente eller føderåd,
i. å avhende løsøre hvor dette er av større verdi, er av usedvanlig karakter eller for øvrig kan sies å være av en spesiell interesse for den som er under vergemål, eller dennes nærmeste familie,
j. å låne ut midler som tilhører den som er under vergemål, til vergen selv, eller til personer som står i et slikt forhold til vergen som nevnt i § 34. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om vilkårene for slike lån.

Det som er bestemt for fast eiendom i første ledd, gjelder tilsvarende for andel eller aksje i boligselskap så langt det passer.
Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 40. Gjeldsstiftelse mv.

Vergen skal ha statsforvalterens samtykke til å stifte gjeld på vegne av den som er under vergemål. Samtykke kreves også ved pantsettelse av vedkommendes eiendeler.

Kravet om samtykke gjelder ikke lån til utdanning i statlig låneinstitusjon. Vergen råder over lånemidlene til fordel for den som er under vergemål, med mindre vergen lar den som er under vergemål, selv få råderetten. Første og annet punktum gjelder tilsvarende for stipend som tildeles fra slik institusjon.

Den som er under vergemål, kan ikke pådras kausjonsansvar, og hans eller hennes eiendeler kan ikke stilles som sikkerhet for andres gjeld. Vergen kan med statsforvalterens samtykke gjøre unntak fra første punktum hvis det foreligger særlige grunner.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 41. Gaver, arveforskudd og uskifte

Vergen kan ikke gi gaver eller stønader på vegne av den som er under vergemål, utover det som følger av skikk og bruk. En mindreårig over 15 år må samtykke til slik gave. Gjelder det større beløp, kreves det samtykke av statsforvalteren, selv om en slik gave følger av skikk og bruk.

Med statsforvalterens samtykke kan vergen gi arveforskudd til en livsarving hvis det foreligger et særlig behov for det, eller hvis det foreligger skriftlige

nedtegnelser eller andre holdepunkter for at et slikt forskudd er i samsvar med ønsket til den som er under vergemål.

Vergen kan på vegne av personen under vergemål begjære uskifte (jf. arveloven §§ 14 og 32) eller kreve skifte av uskifteformuen (jf. arveloven §§ 28 og 39) bare med samtykke fra statsforvalteren.

Endret ved lover 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 42. Avkall på arv og avslag på gave

Vergen skal ha statsforvalterens samtykke til å avslå en gave eller gi avkall på arv på vegne av den som er under vergemål, med mindre gaven eller arven må anses å ha en ubetydelig verdi.

Endret ved lover 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 43. Disposisjoner knyttet til næringsvirksomhet som er arvet

Er den som er under vergemål, arving til næringsvirksomhet eller del av slik virksomhet, må vergen ha samtykke av statsforvalteren til på dennes vegne å delta i virksomheten eller å overta aksjer i et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap som dannes for å fortsette virksomheten.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 44. Særregler om forvaltning når ektefelle eller samboer er oppnevnt som verge

Er ektefellen eller samboeren til den som er satt under vergemål, oppnevnt som verge, gjelder ikke reglene i kapitlet her om statsforvalterens samtykke. Disposisjoner som nevnt i § 39 første ledd bokstav a og b og § 40 skal likevel ha statsforvalterens samtykke. Finansielle eiendeler som nevnt i kapittel 7 skal forvaltes av vergen og ikke av statsforvalteren. Ektefellen eller samboeren står ikke under statsforvalterens tilsyn etter § 47 første ledd.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 45. Forhåndssamtykke. Hel eller delvis oppfyllelse av avtalen

Krever en disposisjon samtykke enten fra statsforvalteren eller den som er under vergemål, og vergen ikke har fått det på forhånd, skal vergen forbeholde seg en passende frist for å få samtykket.

Hvis en slik avtale er helt eller delvis oppfylt, og samtykke ikke blir gitt, gjelder reglene i § 15 første ledd første og annet punktum tilsvarende. Det samme gjelder hvis avtalen er inngått i strid med første ledd, og den annen part går fra den.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 46. Taushetsplikt for oppnevnt verge

En oppnevnt verge plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han eller hun får vite som ledd i vergeoppdraget om noens personlige forhold eller om tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningen angår. Taushetsplikten gjelder også etter at vergeoppdraget er avsluttet. Vergen kan heller ikke utnytte slike opplysninger i egen virksomhet eller tjeneste eller i arbeid for andre.

Opplysningen om at en person har fått oppnevnt verge, og hvem vergen er, er ikke underlagt taushetsplikt, og kan gjøres kjent ved behov. Opplysninger om rammene for vergeoppdraget kan gjøres kjent bare for dem som har hjemmel i lov til å motta slike opplysninger, eller dersom det er nødvendig av hensyn til personen selv eller for å sikre at vergeoppdraget kan utføres på en god måte.

Hvis den som er under vergemål, ikke selv kan gi uttrykk for sitt syn, gjelder ikke taushetsplikten overfor vedkommendes ektefelle, samboer, barn, barnebarn, foreldre og søsken i større utstrekning enn det som må antas å være etter hans eller hennes ønske. Taushetsplikten viker for opplysningsplikt og meldeplikt med hjemmel i lov. Forvaltningsloven § 13 annet ledd første punktum og § 13 a gjelder tilsvarende.

Straffeloven § 209 kommer til anvendelse bare overfor faste verger som bryter taushetsplikten etter bestemmelsen her.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 47. Vergens forhold til statsforvalteren. Klagerett

Vergen står under tilsyn av statsforvalteren og plikter å gi de opplysninger om vergemålet til statsforvalteren som statsforvalteren ber om.

Vergen bør rådføre seg med statsforvalteren når han eller hun er i tvil, og når det gjelder avgjørelser av særlig betydning for den som er under vergemål.

Vergen kan påklage statsforvalterens vedtak til den sentrale vergemålsmyndigheten.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 7. Statsforvalterens forvaltning av finansielle eiendeler

§ 48. Finansielle eiendeler som skal forvaltes av statsforvalteren

Finansielle eiendeler som eies av personer under vergemål, forvaltes av statsforvalteren, hvis ikke noe annet følger av lov eller annen gyldig bestemmelse.

Den som er satt under vergemål, men ikke er fratatt den rettslige handleevnen, må gi samtykke til at statsforvalteren forvalter midlene. Samtykke kreves likevel ikke dersom han eller hun ikke er i stand til å forstå hva samtykket innebærer.

Med finansielle eiendeler menes penger, bankinnskudd, andre pengekrav, andeler i selskap med begrenset ansvar, livspoliser og finansielle instrumenter.

Med finansielle instrumenter menes det samme som etter lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel § 2-2.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 49. Finansielle eiendeler som ikke skal forvaltes av statsforvalteren

Utgjør de finansielle eiendelene til en person under vergemål et beløp som er lavere enn en grense som fastsettes av Kongen i forskrift, skal eiendelene i stedet forvaltes av vergen. Når særlige grunner tilsier det, kan statsforvalteren unnlate å ta midler som overstiger den fastsatte beløpsgrensen, til forvaltning. Statsforvalteren kan også, når særlige grunner tilsier det, ta midler som ligger under den fastsatte beløpsgrensen, til forvaltning.

Finansielle eiendeler som en arvelater eller giver har fastsatt at skal forvaltes særskilt etter § 95, skal ikke forvaltes av statsforvalteren.

Er ektefellen eller samboeren til den som er satt under vergemål, oppnevnt som verge, gjelder § 44.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 50. Omgjøring av finansielle eiendeler

Statsforvalteren kan omgjøre andre finansielle eiendeler enn penger og bankinnskudd til kontante midler.

Andre finansielle eiendeler enn penger og bankinnskudd som er av særlig karakter, eller som eieren må antas å ha en særlig tilknytning til, bør ikke selges med mindre det er nødvendig ut fra eierens behov.

Vergen, og om mulig også eieren, skal høres før omgjøring finner sted.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 51. Forvaltningen av finansielle eiendeler

Finansielle eiendeler som skal forvaltes av statsforvalteren og om nødvendig er omgjort til kontante midler etter § 50 første ledd, skal plasseres som bankinnskudd på individuelle konti i bank.

Den sentrale vergemålsmyndigheten skal forhandle om innskuddsvilkårene på vegne av statsforvalteren og fastsetter hvilke finansinstitusjoner som skal benyttes for innskuddsformål. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om organiseringen av forvaltningen i bank, herunder regler om rett til å velge plassering av midlene.

Finansielle eiendeler som ikke omgjøres til kontante midler, jf. § 50 annet ledd, skal forvaltes individuelt av statsforvalteren. Statsforvalteren kan gi en bestyrer i oppgave å forvalte slike finansielle eiendeler mot særskilt vederlag av avkastningen av midlene, forutsatt at en slik løsning best tjener interessene til eieren. Reglene i kapittel 6 og § 53 gjelder så langt de passer for bestyrerens forvaltning av eiendelene.

Første til tredje ledd gjelder tilsvarende for finansielle eiendeler som etter lov skal forvaltes på samme måte som midler som tilhører personer under vergemål, eller som etter gyldig bestemmelse av arvelater eller giver skal forvaltes av statsforvalteren, jf. §§ 95 og 96.
Endret ved lover 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 52. Utbetaling ved opphør av vergemål

Ved opphør av vergemålet skal statsforvalteren uten unødig opphold sende midlene som har vært forvaltet etter reglene i kapitlet her, til eieren sammen med sluttregnskap.

Før midlene kommer til utbetaling kan eieren anmode om at midlene likevel fortsatt skal forvaltes av statsforvalteren. Adgangen til fortsatt forvaltning

opphører ved utløpet av det året eieren av midlene fyller 25 år. Statsforvalteren plikter å informere om muligheten for fortsatt forvaltning.

Hvis eieren på utbetalingstidspunktet ikke er villig til å ta imot eiendeler eller kvittere for dem, eller overlevering og kvittering av andre grunner ikke er mulig, skal statsforvalteren, med mindre særlige grunner taler mot det, omgjøre midlene i penger som deponeres i Norges Bank etter reglene i lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve.

Salg kan begjæres gjennom namsmyndighetene etter regler om tvangssalg så langt de passer. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven § 8-16 første ledd, § 10-6, jf. § 8-16 første ledd, § 11-20 og § 12-6, jf. § 11-20, om det minste bud som kan godtas, gjelder ikke i disse tilfellene.

Eieren skal varsles av statsforvalteren om at eiendelene kan bli solgt. Statsforvalteren kan sette en frist for eieren til å motta eiendelene eller kvittere for dem om salg skal unngås. Varslet skjer på en måte statsforvalteren finner betryggende.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 53. Rapporterings- og regnskapsplikt

Kongen gir i forskrift nærmere regler om vergens og statsforvalterens rapporterings- og regnskapsplikt, herunder revisjon av regnskaper.

Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 54. Opplysningsplikt for institusjoner mv.

Kongen kan i forskrift gi regler om at når en mindreårig eller en person som er fratatt den rettslige handleevnen, tilføres eiendeler, skal offentlige forvaltningsorganer, finansforetak, forsikringsforetak, pensjonsforetak, fondsforvaltningsselskaper, verdipapirsentraler og verge gi melding til statsforvalteren om dette.

Institusjoner og personer som nevnt i første ledd har, uten hinder av taushetsplikt, opplysnings- og utleveringsplikt overfor vergen og vergemålsmyndigheten for personer som har verge, eller som det er begjært opprettet vergemål for. Kongen kan i forskrift fastsette regler om at utlevering av opplysninger til vergemålsmyndigheten etter denne bestemmelsen kan skje i form av direkte søk, og gi nærmere regler om opplysnings- og utleveringsplikten.

Vergen og vergemålsmyndigheten har, uten hinder av taushetsplikt, rett til innsyn i opplysninger hos skattemyndighetene om personer som har verge, og

om personer det er begjært opprettet vergemål for, når slikt innsyn er nødvendig for at vergen og vergemålsmyndigheten skal kunne ivareta sine oppgaver etter loven her. Skattemyndighetene skal gi melding til den sentrale vergemålsmyndigheten om mindreåriges finansielle eiendeler som skattemyndighetene har innhentet opplysninger om fra tredjepart, når disse eiendelenes verdi overstiger den grensen som følger av forskrift etter vergemålsloven § 49 første ledd første punktum. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av meldeplikten, herunder om meldepliktens omfang.
Endret ved lover 5 apr 2013 nr. 12, 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

Kapittel 8. Saksbehandlingsregler for vergemålsmyndigheten

§ 55. Statsforvalterens kompetanse mv.

Statsforvalteren behandler saker etter loven her i første instans, herunder sak om vergemål der den rettslige handleevnen ikke fratas.

Saken behandles av statsforvalteren i det vergemålsdistriktet der personen som saken om vergemål gjelder, har bopel. Om det ikke kan påvises bopel i et bestemt distrikt, behandles saken av statsforvalteren i det distriktet som personen har sterkest tilknytning til.

Forvaltningsloven gjelder for vergemålsmyndighetens virksomhet om ikke noe annet følger av loven her.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 56. Rett til å begjære vergemål

Statsforvalteren treffer vedtak om opprettelse eller endring av vergemål av eget tiltak eller etter begjæring fra

a. personen selv,
b. personens ektefelle, samboer, foreldre, nærmeste livsarving eller søsken,
c. vergen, hvis personen allerede er under vergemål,
d. behandlende lege eller tilsynslege ved helseinstitusjon der personen er innlagt eller bor.

Begjæring som nevnt i første ledd skal begrunnes.

Om en person som nevnt i første ledd bokstav b eller c begjærer vergemål eller endring av dette, blir vedkommende part i saken. Personer som nevnt i første ledd bokstav b kan senere tre inn som part i saken.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om begjæringen.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 57. Meldeplikt for institusjoner og andre

Må det antas at det er behov for vergemål for en person som er innlagt i institusjon, skal institusjonen melde fra til statsforvalteren. Meldeplikten gjelder også ansvarlig for kommunens sosialtjeneste og kommunens helse- og omsorgstjeneste utenfor institusjon. Meldingen skal begrunnes.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om meldeplikten.

Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 58. Forhåndsvarsel

Straks saken er igangsatt, skal det sendes forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16 til personen som saken om vergemål gjelder. Forhåndsvarsel kan unnlates dersom

a. personen ikke er i stand til å forstå hva saken gjelder,
b. personen allerede på annen måte har fått kjennskap til at vedtak skal treffes, eller
c. forhåndsvarsel ikke er praktisk mulig.

§ 59. Grunnlaget for statsforvalterens avgjørelse

Statsforvalteren skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Statsforvalteren skal blant annet legge til grunn for vedtaket:

a. erklæring fra lege eller annen sakkyndig om hvorvidt personen på grunn av forhold som nevnt i § 20 ikke er i stand til å ivareta sine interesser, og om personen forstår hva et samtykke til vergemål innebærer,
b. uttalelse fra pårørende som har begjært vergemål, jf. § 56,
c. uttalelse fra institusjon eller tjeneste som har gitt melding etter § 57, og fra institusjon der personen er innlagt,

d. samtykkeerklæring der dette kreves, jf. § 20,
e. samtale mellom saksbehandler og personen som vergemålssaken gjelder, med mindre det anses som umulig. Samtalen kan på vegne av saksbehandleren foretas av en som kjenner personen.

Helsepersonell og ansatte i sosialtjenesten og barnevernstjenesten kan gi nødvendige og relevante opplysninger til statsforvalteren eller oppnevnt sakkyndig uten hinder av taushetsplikten.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av bestemmelsene i første og annet ledd, herunder regler om at statsforvalteren kan kreve fremlagt slik dokumentasjon som er nevnt i første ledd bokstav a og c.
Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 60. Underretning til nære familiemedlemmer

Når det er begjært opprettelse av vergemål for en person, skal statsforvalteren underrette personens ektefelle eller samboer og eventuelle barn over 18 år om begjæringen. Disse skal underrettes om avgjørelsen i saken, om klage og om begjæring om endringer av vergemålet. Har personen ikke nære familiemedlemmer som nevnt i første punktum, skal foreldrene underrettes på samme måte.

Dersom personen som vergemålssaken gjelder, ønsker det, skal statsforvalteren unnlate å underrette personens fraseparerte ektefelle, barn over 18 år og foreldre etter første ledd.

Det kan gjøres unntak fra første og annet ledd dersom dette er nødvendig for å verne om liv eller helse.
Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 61. Midlertidig vedtak

Dersom det er nødvendig for å avverge vesentlig skade eller ulempe for den som begjæringen om vergemål gjelder, og vilkårene etter § 20 antas å foreligge, kan statsforvalteren treffe midlertidig vedtak om vergemål inntil det foreligger endelig avgjørelse i saken. Dersom vilkårene i § 22 antas å foreligge, kan statsforvalteren på samme vilkår som nevnt i første punktum treffe midlertidig avgjørelse om hel eller delvis fratakelse av den rettslige handleevnen.

Reglene i § 59 første ledd bokstav e og § 58 om forhåndsvarsel skal følges, med mindre det er en nærliggende fare for at formålet med den midlertidige

avgjørelsen da ikke blir oppnådd.

Når det er truffet en midlertidig avgjørelse etter første ledd, skal vedtaket straks sendes til tinglysing eller registrering, jf. § 77.

Statsforvalteren skal straks bringe vedtak om midlertidig fratakelse av den rettslige handleevnen inn for tingretten.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 62. Avvisning

En begjæring om vergemål kan avvises av statsforvalteren dersom det går frem av begjæringen at de forhold som påberopes, ikke kan gi grunnlag for opprettelse av vergemål. Det samme gjelder når begjæringen er avslått tidligere, og den nye begjæringen ikke inneholder nye opplysninger av betydning.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 63. Opphevelse av eller endring av vergemålet

Et vedtak om vergemål skal oppheves eller endres hvis vilkårene for vergemålet ikke lenger er til stede eller forholdene tilsier det. Dersom den som er satt under vergemål etter eget samtykke, trekker samtykket tilbake, skal vergemålet oppheves.

Er vergemålet fastsatt ved dom, avgjøres krav om endring av dommen ved nytt søksmål, jf. § 75. Hvis statsforvalteren finner det ubetenkelig, og den eller de som har brakt saken om vergemål inn for retten, ikke motsetter seg det, kan statsforvalteren bestemme at personen ikke lenger skal være under vergemål eller være fratatt den rettslige handleevnen.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 64. Klage

Statsforvalterens vedtak om opprettelsen av vergemålet kan påklages til den sentrale vergemålsmyndigheten av den som er satt under vergemål, av dennes verge, av den som har begjært vergemålet, og av dem som kan begjære vergemål etter § 56 første ledd bokstav b.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 65. Unntak fra taushetsplikt

Opplysningen om at en person har fått oppnevnt verge, og hvem vergen er, er ikke underlagt taushetsplikt, og kan gjøres kjent ved behov. Opplysninger om rammene for vergeoppdraget kan gjøres kjent for dem som har hjemmel i lov til å motta slike opplysninger, og ellers dersom det er nødvendig av hensyn til personen selv, eller for å sikre at vergeoppdraget kan utføres på en god måte.

Vergemålsmyndigheten skal uten hinder av taushetsplikt gi nødvendige opplysninger til Advokattilsynet dersom en advokat eller en advokatfullmektig får oppnevnt verge.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om deling av opplysninger om vergemål, herunder om adgangen til å motta, behandle og utlevere opplysninger om hvem som er verge, hvem vedkommende er verge for, og rammene for vergeoppdraget.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445), 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 66. Personopplysninger

Vergemålsmyndigheten kan behandle personopplysninger, også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her. Opplysningene kan brukes til administrasjon og saksbehandling og for å utarbeide statistikk, og de kan som ledd i dette utveksles mellom statsforvalterne og mellom statsforvalterne og den sentrale vergemålsmyndigheten. I den utstrekning det er nødvendig, kan relevante opplysninger om den som er satt under vergemål, utleveres til vergen. Utlevering kan ellers skje der det følger av lov.

Vergemålsmyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven. Vergemålsmyndigheten skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.

Endret ved lover 20 des 2018 nr. 114, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 67. Vurdering av tvungen forvaltning

I forbindelse med opprettelsen av vergemålet skal statsforvalteren vurdere om midler som er underlagt tvungen forvaltning i medhold av folketrygdloven § § 22-4, folketrygdloven § 22-6 eller helse- og omsorgstjenesteloven § 12-4, i stedet skal forvaltes av vergen.
Endret ved lover 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252), 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 9. Saksbehandlingsregler for domstolene

§ 68. Rettens kompetanse i vergemålssaker mv.

Vergemål med fratakelse av den rettslige handleevnen besluttes av tingretten.

Retten kan overprøve vedtak om vergemål etter § 55 og vedtak om avslag på begjæring om opphevelse av vergemål etter § 63. Innenfor rammene av vergemålsloven prøver retten alle sider av saken.

Mekling i forliksrådet foretas ikke.

Søksmål i vergemålssaker etter første og annet ledd reises ved tingretten der personen vergemålssaken gjelder, har sitt alminnelige verneting.
Endret ved lov 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 69. Kompetanse til å reise sak mv.

Sak om vergemål kan reises av dem som er nevnt i § 56 første ledd bokstav a, b og d, og av statsforvalteren. Sak reises ved stevning til retten.

Personen vergemålssaken gjelder, kan, selv om han eller hun er fratatt den rettslige handleevnen, på egen hånd begjære forenklet domsbehandling dersom han eller hun har evne til å forstå hva saken gjelder.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 70. Tingrettens sammensetning

Tingretten settes med to meddommere, hvorav den ene eller begge kan være fagkyndige som oppnevnes av retten.

§ 71. Rettens behandling av vergemålssaker

For rettens saksbehandling i saker om vergemål, jf. § 68 første og annet ledd, gjelder de alminnelige reglene i rettergangslovgivningen så langt de passer, om ikke noe annet følger av loven her.

Saken skal prioriteres og behandles så hurtig som hensynet til en forsvarlig saksbehandling gjør mulig. Retten avgjør om hovedforhandlingen skal holdes i rettslokalet, på sykehuset eller i den institusjonen der personen er.

Retten skal gjøre partene oppmerksom på adgangen til å begjære saken behandlet for lukkede dører.

Reglene i § 60 om underretning til nære familiemedlemmer gjelder tilsvarende for retten.

Retten sørger for at saken blir tilstrekkelig opplyst. Retten har i den forbindelse krav på å få bistand fra politiet. Helsepersonell, ansatte i helse- og omsorgstjenesten, sosialtjenesten og ansatte i barnevernstjenesten kan gi nødvendige og relevante opplysninger til oppnevnt sakkyndig og avgi vitneforklaring uten hinder av taushetsplikt.
Endret ved lov 24 juni 2011 nr. 30 (ikr. 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252).

§ 72. Møteplikt under hovedforhandlingen

Personen vergemålssaken gjelder, og i tilfelle vergen, skal innkalles til hovedforhandlingen.

Uteblir personen, eller er personen ikke i stand til å møte, skal retten før avgjørelse treffes sørge for en muntlig samtale med personen utenfor hovedforhandlingen, med mindre personen ikke er i stand til å forstå hva saken gjelder, eller en slik samtale ikke er mulig å få til. Hvis retten enstemmig finner det ubetenkelig, kan rettens leder eller oppnevnt sakkyndig gjennomføre samtalen alene.

Dersom det er oppnevnt sakkyndig, skal denne, med mindre særlige grunner foreligger, møte under hovedforhandlingen. Det samme gjelder den som har begjært vergemålet.

§ 73. Avgjørelse ved dom. Anke

Avgjørelse i saken treffes ved dom.

Dommen kan påankes av personen vergemålssaken gjelder, dennes verge, den eller de som har begjært vergemål, og av de som kan begjære vergemål etter § 56 første ledd bokstav b.

Lagmannsretten er ankeinstans. Bestemmelsen i § 70 gjelder tilsvarende.

§ 74. Avvisning

En sak om vergemål kan avvises av retten dersom det går frem av stevningen at de forhold som påberopes, ikke kan gi grunnlag for opprettelse av vergemål. Det samme gjelder når saken er avslått tidligere, og den nye stevningen ikke inneholder nye opplysninger av betydning.

§ 75. Rettskraft. Endring av dom

Rettens dom i sak om opprettelse av vergemål eller fratakelse av den rettslige handleevnen trer i kraft straks.

Ved anke kan tingretten som har avsagt dommen, eller ankeinstansen bestemme at anken skal ha oppsettende virkning.

Når rettskraftig dom foreligger, kan ny sak ikke reises før det er gått ett år.

Krav om endring av dommen avgjøres ved nytt søksmål. Den som er fratatt den rettslige handleevnen, kan reise søksmål på egen hånd dersom han eller hun har evne til å forstå hva saken gjelder.

§ 76. Kostnadene ved saken. Oppnevning av prosessfullmektig

Staten bærer alle kostnadene ved saken når ikke annet følger av særskilt lovbestemmelse. Om en privat part har reist søksmålet, kan denne pålegges ansvar for egne kostnader om søksmålet synes ubegrunnet.

Retten skal gjøre partene i saken oppmerksom på retten til å få oppnevnt advokat på det offentliges bekostning, jf. rettshjelpsloven § 16.

Dersom personen ikke selv sørger for prosessfullmektig, skal retten av eget tiltak oppnevne prosessfullmektig hvis saksøkte ikke er i stand til å forstå hva saken gjelder. Kongen kan gi nærmere regler om utvalg av advokater som retten kan oppnevne en prosessfullmektig fra.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft 1 juli 2025 iflg res. 20. juni 2025 nr. 1095).

§ 77. Registrering av og varsel om dom om fratakelse av den rettslige handleevnen

Dom om fratakelse av den rettslige handleevnen skal tinglyses eller registreres i

a. Løsøreregisteret,
b. grunnboka og andre lignende realregistre hvis personen eier fast eiendom eller andre registrerte eiendeler,
c. Enhetsregisteret og Foretaksregisteret, hvis personen er innehaver av eller ansvarlig deltaker i et foretak som er innført der,
d. Verdipapirsentralen,
e. Folkeregisteret.

Den retten som har besluttet fratakelsen av den rettslige handleevnen, skal sørge for slik tinglysing eller registrering som nevnt i første ledd. Om retten opphever eller endrer avgjørelsen om fratakelse av den rettslige handleevnen, skal retten sørge for at endringen blir registrert.

Tredjepersoners stilling reguleres av de tinglysingsrettslige regler. Fratakelse av den rettslige handleevnen kan ikke gjøres gjeldende overfor den som i god tro har inngått avtale med vedkommende om eiendeler som nevnt i første ledd bokstav b før den påbudte meldingen er innført i dagbok eller register.

Har retten avsagt dom som går ut på fratakelse av den rettslige handleevnen, skal retten varsle statsforvalteren om dommen.
Endret ved lover 5 apr 2013 nr. 12, 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

Kapittel 10. Fremtidsfullmakter mv.

§ 78. Definisjon

En fremtidsfullmakt er en fullmakt til én eller flere personer om å representere fullmaktsgiveren etter at fullmaktsgiveren på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred ikke lenger er i stand til å ivareta sine interesser innen de områdene som omfattes av fullmakten.

§ 79. Fullmaktsgiveren og fullmektigen

En fremtidsfullmakt kan opprettes av den som har fylt 18 år og har evnen til å forstå fullmaktens betydning.

Den som utpekes som fullmektig, må på tidspunktet fullmakten trer i kraft, ha fylt 18 år og ikke være satt under vergemål. En juridisk person kan ikke utpekes til fullmektig i en fremtidsfullmakt.

Fullmakten kan utpeke en annen fullmektig for det tilfellet at fullmektigen blir midlertidig eller varig forhindret fra å utføre sitt oppdrag.

§ 80. Fullmaktens innhold og omfang

En fremtidsfullmakt kan omfatte økonomiske og personlige forhold. Den kan begrenses til å gjelde bestemte områder.

Det skal gå klart frem av fullmakten at den skal gjelde etter at fullmaktsgiveren har kommet i en tilstand som nevnt i § 78.

Kompetansen til å stemme ved valg, inngå ekteskap, erkjenne farskap, samtykke til donasjon av organer, opprette eller tilbakekalle testament eller samtykke til tvang og kompetansen i andre særlig personlige forhold kan ikke omfattes av fullmakten uten særskilt hjemmel i lov.

Hvis ikke noe annet følger av fremtidsfullmakten, kan fullmektigen samtykke til behandling av personopplysninger på vegne av fullmaktsgiveren innenfor fullmaktens område.

§ 81. Formkrav

En fremtidsfullmakt skal gjøres skriftlig med to vitner som fullmaktsgiveren har godtatt, og som er til stede sammen og vet at dokumentet skal være en fremtidsfullmakt. Mens vitnene er til stede, skal fullmaktsgiveren skrive under dokumentet eller vedkjenne seg sin underskrift. Vitnene skal underskrive dokumentet mens fullmaktsgiveren er til stede, og etter hans eller hennes ønske.

Vitnene må ha fylt 18 år og må ha evne til å forstå betydningen av underskriften. Fullmektigen kan ikke være vitne. Det samme gjelder fullmektigens ektefelle, samboer, foreldre, barn og barnebarn.

Er reglene i paragrafen her ikke fulgt, er dokumentet ugyldig som fremtidsfullmakt.

§ 82. Opplysninger fullmakten bør inneholde

En fremtidsfullmakt bør dateres.

Vitnene bør i påskrift på dokumentet opplyse om fullmaktsgiveren har opprettet fullmakten av fri vilje og hadde evne til å forstå betydningen av handlingen, og om eventuelle andre forhold som kan ha betydning for fullmaktens gyldighet. Påskriften bør inneholde opplysning om vitnenes fødselsdato og adresse.

§ 83. Ikrafttredelse

En fremtidsfullmakt trer i kraft når fullmaktsgiveren er i en slik tilstand som beskrevet i § 78.

Fullmektigen skal ta stilling til når fullmakten er i kraft. Fullmektigen skal snarest mulig underrette fullmaktsgiveren og fullmaktsgiverens ektefelle eller samboer om fullmaktens ikrafttredelse og om dens innhold. Hvis fullmaktsgiveren ikke har ektefelle eller samboer, skal andre nære slektninger underrettes.

§ 84. Stadfesting

Fullmektigen kan be statsforvalteren om å stadfeste ikrafttredelsen av en fremtidsfullmakt. Stadfesting skal skje hvis fullmakten er opprettet i samsvar med § 81 første ledd, og fullmaktsgiveren er i en tilstand som nevnt i § 78.

Stadfesting skal likevel ikke skje hvis

a. det er klart at fullmaktsgiveren ikke hadde fylt 18 år eller manglet evnen til å forstå disposisjonens betydning når fremtidsfullmakten ble opprettet, jf. § 79 første ledd,
b. det er klart at vitnene ikke oppfylte kravene i § 81 annet ledd, eller
c. det er grunn til å anta at fullmektigen ikke er egnet for oppdraget.

Fullmektigen skal legge frem fremtidsfullmakten, bevis for at pårørende er varslet, jf. § 83 annet ledd, og en legeerklæring om fullmaktsgiverens aktuelle helsetilstand. Slik legeerklæring kan fullmektigen innhente uten hinder av taushetsplikt. Statsforvalteren sørger for sakens opplysning ellers.

Blir ikrafttredelsen stadfestet, skal fullmektigen motta en attest om dette. Stadfestingen skal registreres i samsvar med § 77.

Kongen kan gi nærmere regler om stadfesting og registrering av stadfestingen.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 85. Fullmektigens oppgaver

Fullmektigen skal handle i samsvar med fullmakten og fremme fullmaktsgiverens interesser og rettigheter.

Før fullmektigen treffer avgjørelser skal fullmaktsgiveren høres hvis dette kan skje uten betydelige vanskeligheter. Det er ikke nødvendig å høre fullmaktsgiveren hvis han eller hun ikke kan forstå sakens betydning.

Fullmektigen skal holde fullmaktsgiverens midler atskilt fra sine egne. Fullmektigen skal oppbevare tilstrekkelig dokumentasjon om de avgjørelser som blir tatt på fullmaktsgiverens vegne.

§ 86. Inhabilitet mv.

Fullmektigen kan ikke representere fullmaktsgiveren i saker der han eller hun ville vært inhabil som verge, jf. § 34. Fullmektigen kan likevel gjennomføre disposisjoner etter §§ 87 og 88 og disposisjoner som fullmakten særskilt angir at fullmektigen skal kunne gjennomføre.

Hvis fullmektigen er inhabil, kan fullmektigen og personer nevnt i § 56 begjære at statsforvalteren oppnevner en verge med et mandat begrenset til de forhold som gjør fullmektigen inhabil.

Endret ved lover 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 87. Gaver

En fullmektig kan gi sedvanlige gaver på fullmaktsgiverens vegne. Andre gaver kan bare gis hvis det er angitt særskilt i fullmakten.

§ 88. Vederlag og dekning av utgifter

Om ikke noe annet er avtalt eller fastsatt i fullmakten, kan fullmektigen dekke sine nødvendige utgifter av fullmaktsgiverens midler. Om ikke noe annet er avtalt eller fastsatt i fullmakten, kan fullmektigen, når det er rimelig, også beregne seg et passende vederlag.

§ 89. Tilbakekall av fremtidsfullmakt

Et løfte om ikke å tilbakekalle en fremtidsfullmakt er ikke bindende.

Fullmaktsgiveren kan tilbakekalle fremtidsfullmakten hvis han eller hun har evnen til å forstå betydningen av dette.

Tilbakekall skjer ved at fullmaktsgiveren krever fullmakten tilbake eller får den ødelagt. Fullmektigen plikter etter krav fra fullmaktsgiveren å levere fullmakten tilbake. Har en tredjeperson fått en særskilt erklæring om at fremtidsfullmakten er tilbakekalt, gjelder dette som tilbakekall overfor ham eller henne.

§ 90. Opplysnings- og regnskapsplikt

Det kan fastsettes i en fremtidsfullmakt at fullmektigen skal ha opplysnings- eller regnskapsplikt overfor en tredjeperson.

Fullmektigen skal på begjæring fra statsforvalteren legge frem de opplysningene om fullmaktsforholdet som statsforvalteren krever. Statsforvalteren kan pålegge fullmektigen å føre regnskap og gi statsforvalteren innsyn i dette der det er nødvendig for å sikre fullmaktsgiverens interesser.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 91. Vergemål for fullmaktsgiveren

De som er nevnt i § 56, kan begjære at fullmaktsgiveren settes under vergemål. Det samme kan den som i fremtidsfullmakten er utpekt som fullmektig. Statsforvalteren kan også av eget tiltak behandle sak om opprettelse av vergemål for fullmaktsgiveren.

Statsforvalteren eller retten skal vurdere om vilkårene for vergemål er oppfylt, jf. kapittel 4. Ved vurderingen av om det er behov for vergemål, skal det legges vekt på om fullmektigen ivaretar fullmaktsgiverens interesser som forutsatt i fremtidsfullmakten, og om det er behov for ytterligere bistand.

Hvis det opprettes vergemål for fullmaktsgiveren som erstatter fullmakten, skal statsforvalteren om mulig kalle fullmakten tilbake samtidig. § 89 tredje ledd gjelder tilsvarende. Om vergemålet setter fullmakten delvis til side, skal statsforvalteren om mulig foreta en påtegning om dette på fullmakten.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 92. Forholdet til avtaleloven

Avtalelovens bestemmelser gjelder tilsvarende for fullmakt etter kapitlet her og for fullmektigens disposisjoner og ansvar, med mindre noe annet fremgår av loven her.

§ 93. Faste betalingsoppdrag

Skriftlig fullmakt til en finansinstitusjon eller betalingsmottaker om at det som fast oppdrag skal foretas en bestemt angitt betaling på fullmaktsgiverens vegne, er gyldig også etter at fullmaktsgiveren er kommet i en tilstand som nevnt i § 78.

En verge kan innenfor sitt mandat kalle tilbake fullmakter som nevnt i første ledd. Det samme kan en fullmektig etter en fremtidsfullmakt hvis

fremtidsfullmakten omfatter representasjon av fullmaktsgiveren i økonomiske forhold.

§ 94. Nærståendes representasjonsrett

Nærstående har etter reglene i denne paragrafen rett til å representere et familiemedlem som på grunn av sinnslidelse, herunder demens, eller alvorlig svekket helbred, ikke lenger er i stand til å ivareta sine økonomiske interesser. Den nærstående har rett til på familiemedlemmets vegne å foreta økonomiske disposisjoner som gjelder familiemedlemmets bolig og daglige underhold. Den nærstående har også rett til å sørge for betaling av offentlige skatter og avgifter og av forpliktelser som følger av gyldige låneavtaler familiemedlemmet har inngått. Den nærstående kan si opp betalingsoppdrag som nevnt i § 93.

Som nærstående regnes følgende personer som har fylt 18 år, og som ikke er under vergemål:

a. ektefelle eller samboer
b. barn
c. barnebarn
d. foreldre.

En nærstående har bare representasjonsrett dersom samtlige medlemmer med høyere prioritet etter rekkefølgen som følger av første punktum, skriftlig har frasagt seg retten til å representere familiemedlemmet.

Nærståendes representasjonsrett etter denne paragrafen gjelder ikke hvis det er oppnevnt verge for familiemedlemmet, og heller ikke i den utstrekning forholdet omfattes av en fremtidsfullmakt.

§ 85 gjelder tilsvarende.

Kapittel 11. Forskjellige bestemmelser

§ 95. Alternativ forvaltning etter bestemmelse av giver eller arvelater

Denne loven begrenser ikke en givers eller arvelaters adgang til ved gave eller testament å bestemme at gave eller arv som tilfaller en person med verge, skal forvaltes eller brukes på en bestemt måte.

En bestemmelse etter første ledd om hvordan en gave skal forvaltes eller brukes, må være skriftlig, datert og truffet senest ved gavens oppfyllelse. For gave som skal forvaltes av statsforvalteren uten gavemottakerens samtykke

etter § 48 første og annet ledd, kan giveren innen seks måneder etter at statsforvalteren har varslet vergen eller vergene om at midlene skal tas til forvaltning, bestemme at gaven i stedet skal forvaltes av vergene sammen eller av en verge alene. Annet punktum gjelder bare hvis det er klart hvem som var giver, og at midlene var en gave, og bare i den utstrekning gaven fortsatt klart er i behold.

En bestemmelse etter første ledd om hvordan arv skal forvaltes eller brukes, må fremgå av testament.

Med mindre det er i strid med arvelaterens eller giverens bestemmelser om alternativ forvaltning eller bruk, gjelder lovens regler om forvaltning og regnskapsføring av midler tilhørende personer med verge.

Hvis det vil være åpenbart uheldig for den som har verge, at midlene står til hans eller hennes rådighet, kan vergen med statsforvalterens samtykke frata vedkommende råderetten over dem. På samme vilkår kan vergen med statsforvalterens samtykke bestemme at midlene skal forvaltes etter reglene i denne lov.

Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445, se endringsloven del VI for overgangsregel).

§ 96. Midler som ved lov er bestemt at skal forvaltes etter denne lov

Når det ved lov er bestemt at midlene til en person som ikke er under vergemål, skal behandles etter de regler som gjelder for midler til personer under vergemål, kan statsforvalteren oppnevne en bestyrer til å forestå forvaltningen av dem. Reglene i kapittel 6 og 7 gjelder for bestyrerens forvaltning så langt de passer.

Bestyreren utfører sitt oppdrag mot vederlag av avkastningen av midlene. Er avkastningen ikke tilstrekkelig til å dekke omkostningene, kan statsforvalteren i særskilte tilfeller samtykke i at vederlaget dekkes av selve forvaltningskapitalen. Statsforvalteren avgjør på hvilken måte dekning kan skje.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 97. Forvaltning av andre midler enn de som tilhører personer under vergemål

Statsforvalteren kan overta forvaltningen av legatmidler og andre midler som statsforvalteren etter denne lov ikke har plikt til å forvalte. I så fall gjelder reglene i kapittel 7.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av denne

bestemmelsen.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 12. Saker med tilknytning til utlandet

§ 98. Statsforvalterens myndighet i vergemålssaker der personen ikke er bosatt i Norge

Om en norsk statsborger har flyttet fra Norge, kan sak etter loven her i særlige tilfeller behandles av statsforvalteren der personen hadde sin siste bopel i Norge.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 99. Statsforvalterens myndighet i internasjonale forhold når det gjelder stadfesting av fremtidsfullmakter mv.

Statsforvalteren kan stadfeste en fremtidsfullmakt hvis fullmaktsgiveren er bosatt i Norge. Hvis fullmaktsgiveren ikke er bosatt i Norge, men fullmakten gjelder eiendom i Norge, kan statsforvalteren stadfeste fullmakten så langt det gjelder denne eiendommen. Hvis statsforvalteren kan stadfeste en fremtidsfullmakt etter første og annet punktum, kan statsforvalteren også registrere fullmakten i samsvar med § 84 fjerde ledd.

Statsforvalteren har myndighet etter § 86 annet ledd, § 90 annet ledd og § 91 hvis fullmaktsgiveren er bosatt i Norge. Hvis fullmaktsgiveren ikke er bosatt i Norge, har statsforvalteren slik myndighet hvis det etter omstendighetene er grunn for statsforvalteren til å gripe inn.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 100. Fremtidsfullmakter og lovvalg

Når det gjelder gyldighet, omfang, endring og opphør av en fremtidsfullmakt, anvendes loven i den staten hvor fullmaktsgiveren var bosatt når fremtidsfullmakten ble opprettet, om ikke fullmaktsgiveren skriftlig har bestemt at en annen stats lov som nevnt i annet ledd skal anvendes.

Fullmaktsgiveren kan bestemme at anvendelig lov ikke skal være den lov som følger av første ledd, men i stedet

a. loven i en stat der fullmaktsgiveren er statsborger,
b. loven i en stat der fullmaktsgiveren tidligere har vært bosatt, eller

c. loven i en stat der fullmaktsgiveren har fast eiendom, så langt det gjelder denne eiendommen.

Henvisningene til annen stats lov omfatter ikke bestemmelser som hører til den internasjonale privatretten.

Ved statsforvalterens og domstolenes behandling av saker etter kapitlet her anvendes norsk rett.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 13. Ikraftsettings- og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 101. Ikraftsetting. Overgangsregler

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
2. Beslutning om opprettelse av hjelpevergemål etter lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige gjelder også etter ikrafttredelsen av loven her. Hjelpevergemålet regnes etter lovens ikrafttredelse som et vergemål uten fratakelse av den rettslige handleevnen etter reglene i loven her og med det innhold som er besluttet for hjelpevergemålet. Oppdraget som hjelpeverge fortsetter etter lovens ikrafttredelse som et oppdrag som verge etter reglene i loven her og med det innhold som er besluttet for hjelpevergemålet.
3. Beslutning om umyndiggjøring etter lov 28. november 1898 om Umyndiggjørelse gjelder i tre år etter ikrafttredelsen av loven her. Beslutningen om umyndiggjøring regnes i denne perioden som et vergemål med full fratakelse av den rettslige handleevnen etter reglene i loven her. Oppdraget som verge fortsetter etter lovens ikrafttredelse som et oppdrag som verge etter reglene i loven her og med det innhold som gjelder for vergemål med full fratakelse av den rettslige handleevnen.
4. Finansielle eiendeler som ved ikrafttredelsen av loven her har vært forvaltet av overformynderiet etter lov 22. april 1927 nr. 3 kapittel 6, men som utgjør et beløp som er lavere enn beløpsgrensen som følger av forskrift etter § 49 første ledd første punktum i loven her, skal forvaltes av fylkesmannen i ett år etter lovens ikrafttredelse. Dette gjelder likevel ikke hvis fylkesmannen i denne perioden beslutter at eiendelene ikke skal forvaltes av fylkesmannen.
5. En fullmakt som oppfyller kravene til en fremtidsfullmakt etter lovens kapittel 10, men som er opprettet før loven her trer i kraft, skal fra

lovens ikrafttredelse ha de rettsvirkninger som følger av loven her.
6. Midlene i sikkerhetsfondene opparbeidet som en del av fellesmassene etter lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige § 73 skal fra ikrafttredelsen av loven her utgjøre et nasjonalt sikkerhetsfond når fellesmassene er avviklet. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler for det nasjonale sikkerhetsfondet, herunder nærmere regler for organisering, tilsyn, avsetning og utdeling.
7. Kongen kan i forskrift gi nærmere overgangsregler.

Endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.
1 Fra 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338, med unntak av § 51 annet ledd, § 54 tredje ledd, § 65 og § 66 som trådte ikr. 5 apr 2013.

§ 102. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

Lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven)

Kapittel 1. Lovens formål, definisjoner og virkeområde

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å bidra til effektiv løsning av politiets og påtalemyndighetens oppgaver, beskyttelse av personvernet og forutberegnlighet for den enkelte ved behandlingen av opplysninger.

§ 2. Definisjoner

I denne lov forstås med:

1. personopplysning: opplysning og vurdering som kan knyttes til fysisk person som kan identifiseres direkte eller indirekte,
2. behandling av opplysninger: enhver elektronisk eller manuell bruk av opplysninger, som for eksempel innsamling, registrering, systematisering, strukturering, oppbevaring, tilpasning, endring,

gjenfinning, søking, videreformidling ved overføring, spredning eller andre former for tilgjengeliggjøring, sammenstilling eller samkjøring, sperring, sletting eller tilintetgjøring eller en kombinasjon av slike bruksmåter,

3. register: en samling av opplysninger som er lagret systematisk på en slik måte at opplysninger om den enkelte kan finnes igjen,
4. behandlingsansvarlig: den som etter lov eller forskrift alene eller sammen med andre bestemmer formålet med behandlingen og hvilke hjelpemidler som skal brukes,
5. databehandler: den som behandler opplysninger på vegne av den behandlingsansvarlige,
6. registrert: fysisk eller juridisk person som en opplysning i et register eller i en behandling kan knyttes til,
7. samtykke: en frivillig, uttrykkelig og informert erklæring fra den registrerte om at denne godtar behandlingen av opplysninger,
8. ikke-verifisert opplysning: opplysning som ikke er avklart,
9. merking: markering av lagrede opplysninger uten at hensikten er å begrense den fremtidige behandlingen av disse opplysningene,
10. sperring: markering av lagrede opplysninger i den hensikt å begrense den fremtidige behandlingen av disse opplysningene,
11. straffesak: sak som behandles etter straffeprosessloven,
12. vandelskontroll: bruk av opplysninger for å vurdere om en fysisk eller juridisk person er egnet til en bestemt stilling, virksomhet, aktivitet eller annen funksjon,
13. politimessige formål:
    a. politiets kriminalitetsbekjempende virksomhet, herunder etterforskning, forebyggende arbeid og ordenstjeneste, og
    b. politiets service- og bistandsfunksjon samt føring av vaktjournaler.
14. brudd på personopplysningssikkerheten: et brudd på sikkerheten som fører til utilsiktet eller ulovlig tilintetgjøring, tap, endring, ulovlig spredning av eller tilgang til personopplysninger som er overført, lagret eller på annen måte behandlet,
15. genetisk opplysning: opplysning om en fysisk persons nedarvede eller ervervede genetiske egenskaper som gir unik informasjon om den aktuelle fysiske personens fysiologi eller helse, og som særlig er framkommet etter analysering av en biologisk prøve fra den aktuelle fysiske personen,
16. biometrisk opplysning: opplysning som stammer fra en særskilt teknisk behandling knyttet til en fysisk persons fysiske, fysiologiske eller atferdsmessige egenskaper, og som muliggjør eller bekrefter en

entydig identifikasjon av nevnte fysiske person, for eksempel ansiktsbilder eller fingeravtrykksopplysninger,

17. internasjonal organisasjon: en organisasjon og dens underordnede organer som er underlagt folkeretten, eller ethvert annet organ opprettet ved eller på grunnlag av en avtale mellom to eller flere stater.

Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642), 22 juni 2018 nr. 81 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 949).

§ 3. Lovens virkeområde

Loven gjelder for politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger, med unntak av behandling av opplysninger som

1. reguleres av lov 16. juli 1999 nr. 66 om Schengen informasjonssystem (SIS), med mindre noe annet fremgår av SIS-loven,
2. er del av politiets forvaltningsvirksomhet eller sivile gjøremål.

Forvaltningsvirksomhet og etterretningsvirksomhet i Politiets sikkerhetstjeneste er likevel omfattet av loven.

Loven gjelder for militærpolitiets behandling av opplysninger til politimessige formål.

Loven gjelder elektronisk behandling av opplysninger, og manuell behandling av opplysninger når disse inngår eller skal inngå i et register.

For opplysninger om gjenstand gjelder kapittel 4 og reglene om taushetsplikt i den grad opplysninger omfattes av § 23.

Loven gjelder også for Svalbard, Jan Mayen og de norske bilandene, med de endringer som Kongen fastsetter av hensyn til de stedlige forhold.
Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 72 (ikr. 17 sep 2021 iflg. res. 17 sep 2021 nr. 2775), 18 feb 2022 nr. 6 (i kraft 7 mars 2023 iflg. res. 10 feb 2023 nr. 173), 28 april 2023 nr. 11 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 28 april 2023 nr. 614).

Kapittel 2. Krav til behandlingen av opplysninger

§ 4. Formålsbestemthet

Opplysninger kan behandles til det formålet de er innhentet for eller til andre politimessige formål, med mindre det er bestemt i lov eller i medhold av lov at retten til behandling er begrenset, eller at opplysninger kan behandles til andre

formål enn de politimessige.

§ 5. Nødvendighetskravet

Opplysninger kan bare behandles når det er nødvendig ut fra formål som nevnt i § 4. I tillegg gjelder følgende begrensninger:

1. I den enkelte straffesak kan det behandles opplysninger i samsvar med reglene i straffeprosessloven.
2. Til kriminalitetsbekjempelsen utenfor den enkelte straffesak kan det behandles opplysninger om en person som
    a. er knyttet til et miljø hvor en vesentlig del av virksomheten består i å begå lovbrudd, eller ut fra andre objektive holdepunkter kan antas å begå slike. Dette gjelder selv om personen er under den kriminelle lavalder eller de personlige forutsetninger for straffansvar for øvrig ikke er til stede,
    b. har særlig tilknytning til personer som nevnt i bokstav a,
    c. er blitt, eller sannsynligvis vil bli, utsatt for et lovbrudd, eller
    d. er informant.

    Bokstav d får også anvendelse i straffesaker.
3. Til politimessige formål som nevnt i § 2 nr. 13 bokstav b kan det behandles opplysninger utover formålet med virksomheten for å ivareta den enkeltes sikkerhet, herunder opplysninger om personer som representerer en særlig sikkerhetsrisiko.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 6. Krav til opplysningenes kvalitet

Opplysninger som behandles, skal

1. være tilstrekkelige og relevante for formålet med behandlingen,
2. være korrekte og oppdaterte, og
3. ikke lagres lenger enn nødvendig ut fra formålet med behandlingen.

Ikke-verifiserte opplysninger kan behandles, dersom det er nødvendig ut fra formålet med behandlingen.

Når opplysninger behandles skal det så vidt mulig og dersom det er relevant

fremgå hvilken kategori personer den registrerte tilhører, for eksempel om vedkommende er domfelt, mistenkt, fornærmet, vitne eller melder eller har tilknytning til personer som nevnt. På samme måte skal det så vidt mulig fremgå om opplysninger bygger på faktiske forhold eller vurderinger. I tillegg skal opplysninger som behandles etter § 5 nr. 2 markeres med kildens pålitelighet og opplysningens holdbarhet.

For politiets etterforskning, føring av vaktjournal og lignende betyr kravet i første ledd nr. 2 til korrekte opplysninger at opplysningene skal være gjengitt slik kilden ga dem. Kravet i første ledd nr. 2 om at opplysningene skal være oppdatert, betyr for etterforskningen at opplysningene så vidt mulig skal oppdateres når de brukes som bevis.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642).

§ 7. Behandling av særlige kategorier av personopplysninger

Behandling av personopplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningstilhørighet samt behandling av genetiske og biometriske opplysninger med det formål entydig å identifisere en fysisk person, eller opplysninger om helsemessige forhold, seksuelle forhold eller seksuell orientering kan bare finne sted dersom det er strengt nødvendig ut fra formålet med behandlingen. Slike opplysninger kan også behandles dersom det er strengt nødvendig for å verne den registrertes eller en annen persons vitale interesser.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642).

§ 8. Tidsbegrenset unntak fra kravene til formålsbestemthet, nødvendighet og relevans

Opplysninger kan uansett behandles i 4 måneder dersom det er nødvendig for å avklare om kravene i § 4, § 5 nr. 1 og 2 og § 6 første ledd nr. 1 er oppfylt.

Opplysningene skal snarest mulig underlegges kontroll, slik at de enten slettes eller behandles etter annet rettslig grunnlag enn § 8. Som ledd i kontrollen kan opplysningene gjøres kjent for andre tjenestemenn i politiet og påtalemyndigheten. Opplysningene kan også utleveres til andre dersom det er strengt nødvendig for kontrollen.

Tidsbegrensningen gjelder ikke behandling av opplysninger i den enkelte straffesak.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

Kapittel 3. Politiets registre og andre systemer

§ 9. Reaksjonsregister

Politiet skal føre et reaksjonsregister med opplysninger om fysiske eller juridiske personer som har vært ilagt straff eller andre strafferettslige reaksjoner eller andre tiltak som følge av lovbrudd. Det skal registreres personalia, reaksjoner og tiltak. Taushetsplikten i § 23 er ikke til hinder for at opplysninger i registeret brukes til kriminalstatistikk. Kongen gir i forskrift nærmere regler om registrering av utenlandske reaksjoner og tiltak.

§ 10. Vaktjournal

Politiet skal føre registre som gir en fortløpende og døgnkontinuerlig oversikt over alle vesentlige opplysninger om ordning og utførelse av polititjenesten på vedkommende sted. Registeret kan brukes til politimessige, forvaltningsmessige og administrative formål.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 11. Kriminaletterretningsregister

Politiet kan føre kriminaletterretningsregistre dersom vilkårene i § 5 nr. 2 og lovens øvrige vilkår er oppfylt.

§ 12. DNA-register

Politiet skal føre et DNA-register som består av et identitetsregister, et etterforskningsregister og et sporregister.

I identitetsregisteret kan registreres den som

1. er ilagt en straff som nevnt i straffeloven § 29 for en handling som etter loven kan medføre frihetsstraff. Registrering kan først skje når avgjørelsen er rettskraftig eller saken er endelig avgjort. Handling som det er utferdiget forenklet forelegg for, gir ikke grunnlag for registrering,
2. på grunn av reglene i straffeloven § 20 ikke kan dømmes til straff for en handling som kvalifiserer for registrering. Det samme gjelder når tilstanden har medført at vedkommende ikke har utvist skyld,

3. er norsk statsborger eller arbeider eller oppholder seg i Norge, og som i utlandet er ilagt en straff som svarer til dem som er nevnt i straffeloven § 29, og den begåtte handling kunne ha medført frihetsstraff om den hadde vært begått i Norge, eller
4. begjærer det av grunner som finnes fyllestgjørende.

I etterforskningsregisteret registreres alle DNA-profiler som er fremstilt på grunnlag av biologisk materiale innhentet i medhold av straffeprosessloven § 158 første ledd. Så snart politiet har truffet vedtak om registrering i identitetsregisteret, skal vedkommendes DNA-profil overføres fra etterforskningsregisteret til identitetsregisteret.

I sporregisteret kan det registreres opplysninger om personer med ukjent identitet når opplysningene antas å ha tilknytning til uoppklart straffesak.

Politiet kan føre et eliminasjonsregister. I eliminasjonsregisteret kan det registreres opplysninger innhentet i medhold av straffeprosessloven § 158 annet ledd om ansatte i politiet, analyseinstitusjoner og andre med kjent identitet som regelmessig kommer i kontakt med åsteder og bevismateriale.

Opplysningene i registeret skal kun brukes i strafferettspleien, med mindre annet er fastsatt i bestemmelsen her. Kongen kan i forskrift likevel bestemme at opplysningene også kan brukes i forskningsøyemed og gi nærmere regler om slik bruk.

Kongen gir forskrift med nærmere bestemmelser om DNA-registrering, som for eksempel regler om registrering i henholdsvis identitetsregisteret, etterforskningsregisteret og sporregisteret, om føring og bruk av registrene, om søk i registrene og om oppbevaring av DNA-profiler.
Endret ved lover 11 des 2015 nr. 98 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1438), 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642), 4 des 2020 nr. 135 (ikr. 4 des 2020 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2592), 11 juni 2021 nr. 72 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1873).

§ 13. Fingeravtrykk- og fotoregister

Politiet skal føre et register med fingeravtrykk og fotografi som er innhentet i samsvar med straffeprosessloven § 160 og bestemmelsene i påtaleinstruksen. Det kan i tillegg føres et register med fingeravtrykk og fotografi av personer med ukjent identitet når opplysningene antas å ha tilknytning til uoppklart straffesak.

Politiet kan føre et register med fingeravtrykk av ansatte i politiet som kan få kontakt med åsteder eller bevismateriale.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 72 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1873).

§ 14. Krav om forskriftsregulering av en behandling (register)

Før etablering av et sentralt register, gir Kongen forskrift om

1. hvilket rettslig grunnlag som hjemler behandlingen,
2. formålet med behandlingen,
3. hvem som er behandlingsansvarlig,
4. hvilke opplysningskategorier som kan registreres,
5. hvem i politiet og påtalemyndigheten som har tilgang til opplysningene,
6. adgangen til å utlevere opplysningene,
7. innsyn, retting, sperring og sletting av opplysninger, og
8. informasjonssikkerhet og internkontroll.

Krav om forskriftsregulering gjelder ikke for sammenstilling av opplysninger fra registre som er regulert i politiregisterforskriften dersom behandlingen følger reglene som gjelder for kilderegisteret.
Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642), 22 juni 2018 nr. 81 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 949).

Kapittel 4. Informasjonssikkerhet og internkontroll

§ 15. Informasjonssikkerhet

Den behandlingsansvarlige og databehandleren skal gjennom planlagte og systematiske tiltak sørge for tilfredsstillende informasjonssikkerhet med hensyn til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet ved behandling av opplysninger.

For å oppnå tilfredsstillende informasjonssikkerhet skal den behandlingsansvarlige og databehandleren dokumentere informasjonssystemet og sikkerhetstiltakene. Dokumentasjonen skal være tilgjengelig for medarbeiderne hos den behandlingsansvarlige og hos databehandleren. Dokumentasjonen skal også være tilgjengelig for tilsynsmyndighetene.

En behandlingsansvarlig som lar andre få tilgang til opplysninger, skal påse at disse oppfyller kravene i første og annet ledd.

§ 16. Internkontroll

Den behandlingsansvarlige skal etablere og holde ved like planlagte og systematiske tiltak som er nødvendige for å oppfylle kravene gitt i eller i

medhold av denne loven, herunder sikre opplysningenes kvalitet.

Den behandlingsansvarlige skal dokumentere tiltakene. Dokumentasjonen skal være tilgjengelig for medarbeiderne hos den behandlingsansvarlige og hos databehandleren. Dokumentasjonen skal også være tilgjengelig for tilsynsmyndighetene.

§ 17. Kravet til sporbarhet

Bruk av opplysninger skal kunne spores.

Opplysningene om bruk av systemet kan benyttes til å

1. administrere systemet,
2. avdekke og oppklare brudd på sikkerheten i systemet, eller
3. avdekke og sanksjonere urettmessig behandling av personopplysninger.

Opplysninger om bruk av systemet skal registreres og lagres i minst 1 år og slettes senest etter 3 år.

§ 18. Databehandlerens rådighet over personopplysningene

En databehandler kan ikke behandle personopplysninger på annen måte enn den som følger av skriftlig avtale eller instruks. Opplysningene kan heller ikke uten slik avtale overlates til andre for lagring eller bearbeidelse.

I avtalen med den behandlingsansvarlige skal det fremgå at databehandleren plikter å gjennomføre slike sikringstiltak som følger av § 15.

Den som er ansatt hos, eller utfører tjeneste eller arbeid for databehandler, og som får tilgang til opplysninger som er underlagt taushetsplikt i henhold til denne loven, skal pålegges taushetsplikt etter § 35. En slik plikt skal fremgå av avtalen med den behandlingsansvarlige. Det kan kreves uttømmende og utvidet politiattest av enhver som er ansatt hos eller utfører tjeneste eller arbeid for databehandler. Databehandler plikter å oppgi hvem som får tilgang til de taushetsbelagte opplysningene.

Kapittel 5. Utlevering og tilgang til opplysninger

§ 19. Generelt om utlevering av opplysninger

Politiet og påtalemyndigheten kan utlevere opplysninger dersom det er adgang

til dette etter reglene om taushetsplikt i kapittel 6, og vilkårene for utlevering i § 8 annet ledd og § 20 er oppfylt for opplysninger som der nevnt.

§ 20. Særlige regler for utlevering av ikke-verifiserte opplysninger

Opplysningene skal så vidt mulig verifiseres før de utleveres. Opplysningene skal fortrinnsvis utleveres i skriftlig form, og i så fall skal det fremgå at de er ikke-verifiserte. Dersom ikke-verifiserte opplysninger utleveres muntlig, bør det gjøres oppmerksom på at opplysningene er ikke-verifiserte.

Ikke-verifiserte opplysninger kan utleveres når det er nødvendig for å verifisere opplysningene.

Ved utlevering til bruk i den enkelte straffesak og ved avvergende og forebyggende virksomhet, jf. §§ 26 og 27, gjelder kun første ledd annet punktum.

Bestemmelsen i § 53 gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 21. Tilgang til opplysninger innad i politiet og påtalemyndigheten

Tjenestemenn i politiet og påtalemyndigheten kan gis tilgang (rett til direkte søk) til opplysninger, eller opplysninger kan på annen måte gjøres tilgjengelig for dem, i den utstrekning det er et tjenestemessig behov, og det er til formål som omfattes av denne loven.

Opplysninger som etter sin art er sensitive, eller som er gitt av noen med særskilt beskyttelsesbehov, eller som er ikke-verifiserte, bør underlegges særskilt tilgangsbegrensning.

§ 22. Utlevering av opplysninger til utlandet

Opplysninger kan utleveres til utenlandske myndigheter til formål som nevnt i § 26. Opplysninger kan også utleveres til utenlandske samarbeidende politimyndigheter og sikkerhets- og etterretningstjenester for å avverge eller forebygge lovbrudd eller dersom det er nødvendig for å verifisere opplysningene. Bestemmelsene i § 27 tredje og femte ledd gjelder tilsvarende. For utlevering av opplysninger til land som ikke er forpliktet etter direktiv (EU) 2016/680 og til internasjonale organisasjoner, gjelder i tillegg de vilkår som fastsettes i forskrift.

Opplysninger kan for øvrig utleveres til eller på annen måte gjøres tilgjengelig for utenlandske myndigheter eller internasjonale organisasjoner når

dette følger av lov eller konvensjon eller avtale som er bindende for Norge, eller av avtale inngått mellom norske og andre nordiske myndigheter.
Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642), 29 mars 2019 nr. 9.

Kapittel 6. Begrensninger i taushetsplikten

§ 23. Omfanget av taushetsplikten

Enhver som er ansatt i eller utfører tjeneste eller arbeid for politiet eller påtalemyndigheten, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om

1. noens personlige forhold, eller
2. tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningen angår.

Taushetsplikten gjelder også for opplysninger som det ut fra hensynet til etterforskningen i den enkelte sak, hensynet til spanings- og etterretningsvirksomheten eller hensynet til politiets operative virksomhet og organiseringen av denne er nødvendig å holde hemmelig. Begrensningene i taushetsplikten i § 22 og §§ 24 til 34 kommer bare til anvendelse så langt de passer.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Opplysninger som nevnt i paragrafen her kan heller ikke utnyttes i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

Taushetsplikten gjelder også overfor andre i politiet og påtalemyndigheten, med mindre § 21 kommer til anvendelse.

For taushetsplikt i tilknytning til kommunikasjonskontroll gjelder straffeprosessloven kapittel 16a.

§ 24. Taushetsplikt når det ikke er behov for beskyttelse

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene

1. gjøres kjent for andre, i den utstrekning den som har krav på taushet samtykker,
2. brukes når behovet for beskyttelse må anses varetatt ved at de gis i

statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte, eller

3. brukes når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, for eksempel når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder.

§ 25. Taushetsplikt i forhold til parter eller den opplysningen gjelder, og til bruk i sak om erstatning

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene i en sak gjøres kjent for sakens parter, for fornærmede eller for etterlatte, eller deres representanter, og ellers for dem som opplysningene direkte gjelder.

Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at opplysninger brukes i sak om erstatning etter straffeforfølgning etter straffeprosessloven kapittel 31.

Dette gjelder ikke for opplysninger som kan skade politiets arbeid med å forebygge eller avdekke lovbrudd eller opprettholde ro og orden dersom de blir kjent, med mindre annet følger av straffeprosesslovens regler om dokumentinnsyn.

§ 26. Taushetsplikt i den enkelte straffesak

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes i den enkelte straffesak, herunder til etterforskning, saksforberedelse, avgjørelse, gjennomføring av avgjørelsen, oppfølging og kontroll.

§ 27. Taushetsplikt ved avvergende og forebyggende virksomhet

Taushetsplikten er ikke til hinder for at politiet utleverer opplysninger, dersom det er nødvendig for å avverge et lovbrudd.

Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at opplysninger utleveres til

1. offentlige organer, for å forebygge lovbrudd, eller
2. private, dersom det er nødvendig for å forebygge lovbrudd og andre løsninger må antas å være utilstrekkelige.

Utlevering må uansett være forholdsmessig i den konkrete situasjon, og det skal særlig legges vekt på om opplysningene formidles til en mottaker som er underlagt taushetsplikt, hvordan det kan forventes at mottaker benytter opplysningene og om opplysningene etter sin art eller kilde er beheftet med usikkerhet. Dersom det er mulig og hensiktsmessig å varsle den registrerte, bør

dette gjøres før utlevering skjer.

Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at politiet utleverer opplysninger til andre offentlige organer og institusjoner som inngår i et kriminalitetsforebyggende samarbeid når det er nødvendig for å forebygge kriminalitet. Bestemmelsen i tredje ledd kommer til anvendelse.

Utlevering av opplysninger etter annet ledd skal besluttes av den behandlingsansvarlige. Opplysningene skal fortrinnsvis utleveres i skriftlig form. Den behandlingsansvarlige skal nedtegne hvilke opplysninger som utleveres, hvem de utleveres til og årsaken til at de utleveres. Dersom opplysningene er ikke-verifisert, skal dette fremgå særskilt. Nedtegningsplikten gjelder også for utlevering av opplysninger etter første ledd.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 28. Taushetsplikt ved politiets andre oppgaver

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger utleveres til offentlige organer og private i den utstrekning det er nødvendig for utøvelsen av ordenstjenesten og politiets service- og bistandsfunksjon.

Bestemmelsene i § 27 tredje ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 29. Taushetsplikt ved utlevering til politiets forvaltningsvirksomhet mv.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger gjøres kjent for andre tjenestemenn i politiet og påtalemyndigheten i den utstrekning det er nødvendig for utøvelsen av politiets forvaltningsvirksomhet og sivile gjøremål.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om utlevering av opplysninger til politiets forvaltningsvirksomhet og sivile gjøremål.

§ 30. Taushetsplikt ved utlevering til offentlige organer i deres interesse

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger utleveres til andre offentlige organer i deres interesse, dersom dette er nødvendig for å fremme mottakerorganets oppgaver etter lov eller for å hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte.

Bestemmelsene i § 27 tredje ledd første punktum og femte ledd gjelder tilsvarende.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om utlevering av opplysninger til

offentlige organer i deres interesse, herunder hvem det skal utleveres opplysninger til, hvilke kategorier opplysninger som kan utleveres, hva som er kriteriene for at utlevering er nødvendig, den behandlingsansvarliges informasjonsplikt etter § 48 og den registrertes innsynsrett etter § 49 første ledd.

§ 31. Taushetsplikt ved utlevering til private i deres interesse

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger utleveres til private i deres interesse, dersom dette er nødvendig for å fremme mottakerens oppgaver etter lov eller for å hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte.

Bestemmelsene i § 27 tredje ledd første punktum og femte ledd gjelder tilsvarende.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om utlevering av opplysninger til private i deres interesse, herunder hvem det er plikt til å utlevere opplysninger til, hvilke kategorier opplysninger som kan utleveres, hva som er kriteriene for at utlevering er nødvendig, den behandlingsansvarliges informasjonsplikt etter § 48 og den registrertes innsynsrett etter § 49 første ledd.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 32. Taushetsplikt ved statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver mv.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger brukes for statistisk bearbeiding, utrednings- og planleggingsoppgaver eller i forbindelse med revisjon eller annen form for kontroll.

§ 33. Taushetsplikt ved forskning

Når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdmessig ulempe for andre interesser, kan det bestemmes at opplysninger i det enkelte tilfelle gis til bruk for forskning, uten hinder av taushetsplikten i § 23.

I straffesaker treffes beslutning etter første ledd av riksadvokaten og for øvrig av Politidirektoratet, eller av Justisdepartementet for så vidt gjelder opplysninger i saker som behandles av Politiets sikkerhetstjeneste.

Bestemmelsene i forvaltningsloven § 13d annet og tredje ledd og § 13e kommer til anvendelse så langt de passer.

§ 34. Taushetsplikt ved utlevering til allmennheten i straffesak

Taushetsplikten som nevnt i § 23 første ledd er ikke til hinder for at allmennheten gis opplysninger fra straffesak på følgende vilkår:

1. Når dette er nødvendig for å ivareta straffeforfølgningens allmennpreventive virkning, for offentlig kontroll med myndighetsutøvelsen og for å gi saklig og nøktern informasjon om hendelser av allmenn interesse. Det kan også gis opplysninger med det siktemål å bidra til oppklaring av lovbrudd, jf. § 26.
2. Opplysninger skal gis uten bruk av navn og andre identifiserende opplysninger, med mindre dette er nødvendig ut fra formålet, eller for å forhindre forveksling, eller opplysningene allerede er alminnelig kjent.
3. Opplysninger som ikke har vært etterforsket, skal normalt ikke offentliggjøres. Bestemmelsen i § 20 første ledd første punktum gjelder tilsvarende.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om opplysninger til allmennheten i straffesak.

§ 35. Pålegg om taushetsplikt

Politiet eller påtalemyndigheten kan pålegge taushetsplikt når mottaker får opplysninger undergitt taushetsplikt i forbindelse med at de uttaler seg til eller på annen måte bistår politiet eller påtalemyndigheten. Det samme gjelder når fornærmede, etterlatte og deres representanter får opplysninger undergitt taushetsplikt, jf. § 25 første ledd.

Politiet eller påtalemyndigheten kan pålegge enhver som utfører tjeneste eller arbeid for statlig eller kommunalt organ, taushetsplikt om opplysninger som nevnt i § 23 annet ledd når organet mottar opplysninger som er taushetsbelagt i henhold til denne loven.

Brudd på taushetsplikten etter første og annet ledd straffes etter straffeloven § 209 dersom vedkommende er gjort oppmerksom på at overtredelse kan få slik følge. Vedkommende myndighet skal sørge for at taushetsplikten og straffetrusselen blir kjent for dem den gjelder, og kan kreve skriftlig erklæring om at de kjenner og vil respektere reglene.

Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 11 des 2015 nr. 98 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1438).

Kapittel 7. Vandelskontroll og attester

§ 36. Vandelskontroll

Vandelskontroll kan bare foretas når den har hjemmel i lov eller i forskrift gitt i medhold av lov. Opplysninger fra kontrollen gis på følgende måter:

1. Som politiattest. Dokumentet utstedes til bruk i mottakers interesse og kan inneholde opplysninger om hvorvidt en fysisk eller juridisk person har vært ilagt straff eller andre strafferettslige reaksjoner eller andre tiltak som følge av lovbrudd, eller er under straffeforfølgning. Politiattest utstedt i annet EØS-land likestilles med norsk politiattest i de tilfeller der det i lov eller i medhold av lov er hjemlet krav om botid, jf. annet ledd. For utlevering av nye eller oppdaterte opplysninger etter at politiattest er utstedt, gjelder § 43.
2. Som vandelsvurdering. Vurderingen gis til en mottaker som har rett til å innhente opplysninger om en person, fordi denne person er eller vil bli undergitt særlige plikter etter lov. Det kan innhentes opplysninger om forhold som nevnt i første ledd nr. 1.
3. Som straffattest. Dokumentet utstedes til bruk i straffesak og kan inneholde opplysninger om en fysisk eller juridisk person er ilagt straff eller andre strafferettslige reaksjoner eller andre tiltak som følge av lovbrudd.

Det kan i lov eller i forskrift gitt i medhold av lov stilles krav om inntil 5 års botid i Norge dersom det i forbindelse med vandelskontroll ikke kan fremlegges politiattest som nevnt i første ledd nr. 1, og vesentlige samfunnshensyn tilsier det. Kravet til botid kan bare overstige 5 år dersom vesentlige sikkerhetsmessige hensyn tilsier det.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 72 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1873).

§ 37. Formål som berettiger bruk av politiattest

Politiattest, jf. § 36 første ledd nr. 1, kan bare brukes for å utelukke fysiske og juridiske personer fra stilling, virksomhet, aktivitet eller annen funksjon dersom

1. lovbruddet gjør en person uegnet, og manglende utelukkelse vil kunne medføre betydelige skadevirkninger,
2. manglende utelukkelse vil kunne virke støtende eller motvirke den

alminnelige tillit,
3. stillingen mv. medfører ansvar for eller krever tillit hos personer som på grunn av alder, sykdom eller funksjonshemming har reduserte muligheter til å ta vare på seg selv eller sine interesser,
4. utelukkelse kan forhindre at personer begår overgrep mot eller har skadelig innflytelse på mindreårige, eller bidrar til å øke tilliten til at mindreårige tas hånd om av skikkede personer,
5. den kan bidra til å sikre at en person som skal adoptere eller over tid eller jevnlig skal ha heldøgns omsorgsansvar for mindreårige, er egnet for oppgaven, eller
6. det er fare for at en person på ny vil begå lovbrudd.

Politiattest kan også brukes dersom folkerettslige forpliktelser krever dokumentasjon om forhold som nevnt i § 36 første ledd nr. 1.

§ 38. Politiattest i særlige tilfeller

Det kan utstedes politiattest til person som trenger politiattest for innreise, visum, arbeidstillatelse eller bosetting i et annet land, eller til andre formål der bestemmelser i andre land krever dokumentasjon om forhold som nevnt i § 36 første ledd nr. 1. Tilsvarende gjelder for person som søker om tilsetting ved utenlandsk ambassade eller lignende i Norge. Attesten kan være uttømmende og utvidet, jf. § 41, dersom det anses nødvendig og relevant ut fra de krav som er stilt i vedkommende lands nasjonale bestemmelser.

Kongen kan i forskrift til denne loven bestemme at det kan brukes politiattest utenfor de lovbestemte tilfeller. Vilkårene i § 37 gjelder tilsvarende.

Den Kongen bemyndiger, kan bestemme at det også i andre særlige tilfeller kan brukes politiattest. Slikt vedtak skal være tidsbegrenset og ikke overstige 15 måneder. Vedtaket kan ikke fornyes.

§ 39. Politiattest for personer som skal ha omsorg for eller oppgaver knyttet til mindreårige (barneomsorgsattest)

På politiattest som er begrunnet i formål som nevnt i § 37 første ledd nr. 4 skal det anmerkes om personen er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelse av lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov §§ 162, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, § 200 annet ledd, § 201 første ledd bokstav c, §§ 201 a, 203, 204 a, 219, 224, § 229 annet og tredje straffalternativ, §§ 231, 233 og 268 jf. 267 og straffeloven §§ 231, 232, 257, 258, 274, 275, 282, 283, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 309, 310, 311,

312, 314, 327 og 328. Overtredelse av lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, § 200 annet ledd, § 201 første ledd bokstav c, §§ 201 a, 204 a og 233 og straffeloven §§ 275, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 310, 311, 312 og 314 skal anmerkes i samsvar med § 41 nr. 1. Overtredelse av lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov §§ 162, 203, 219, 224, § 229 annet og tredje straffalternativ, §§ 231 og 268 jf. 267 og straffeloven §§ 231, 232, 257, 258, 274, 282, 283, 309, 327 og 328 skal anmerkes i samsvar med § 40.

Det må foreligge særlige grunner for at det i forskrift gitt i medhold av annen lovgivning skal kunne innføres krav om flere eller færre straffebestemmelser enn de som følger av første ledd.

Politiattest som er begrunnet i formål som nevnt i § 37 første ledd nr. 5 kan være uttømmende og utvidet, jf. § 41, dersom det følger av annen lovgivning. Endret ved lov 11 des 2015 nr. 98 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1438).

§ 40. Ordinær politiattest

1. Med mindre annet er særskilt angitt i lov eller i forskrift gitt i medhold av lov, skal det utstedes ordinær politiattest.
2. Med mindre annet fremgår av nr. 5, 6 eller 7, skal det i ordinær politiattest oppgis
    a. dom på betinget og ubetinget fengsel,
    b. dom på forvaring, eventuelt sikring,
    c. dom på samfunnsstraff, eventuelt samfunnstjeneste,
    d. dom på ungdomsstraff,
    e. dom på rettighetstap,
    f. bot for lovbrudd med øvre strafferamme på fengsel i mer enn 6 måneder, og
    g. dom på overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg, eventuelt sikring.
3. Med unntak av tilfellene omhandlet i nr. 4, skal det i ordinær politiattest ikke oppgis
    a. betinget dom hvor fastsetting av straff utstår,
    b. påtaleunnlatelse etter straffeprosessloven §§ 69 og 70,
    c. bot for lovbrudd med øvre strafferamme på fengsel inntil 6 måneder,
    d. forenklet forelegg,
    e. overføring til behandling i konfliktråd, jf. straffeprosessloven § 71 a,
    f. overføring til barnevernstjenesten,
    g. dom med straffutmålingsfrafall,

h. tap av retten til å føre motorvogn mv., jf. vegtrafikkloven § 24 a annet ledd, § 33 nr. 1 og 2, og § 35 første ledd og tap av retten til å drive persontransport mot vederlag (kjøreseddel), jf. yrkestransportloven § 37 f annet ledd, eller
i. inndragning.

4. Er det i samme reaksjonsileggelse ilagt reaksjoner som er omhandlet både i nr. 2 og 3, kan den samlede reaksjonen angis i attesten.
5. I ordinær politiattest skal det ikke oppgis reaksjoner som er ilagt ved dom avsagt eller forelegg vedtatt mer enn 3 år før utstedelsen, med mindre annet følger av nr. 6, 7 eller 8. Varig rettighetstap oppgis alltid.
6. I ordinær politiattest skal det ikke oppgis dom på
    a. betinget fengsel eller bot, dersom lovbruddet er begått av person under 18 år mer enn 2 år før utstedelsen av attesten,
    b. ungdomsstraff eller samfunnsstraff der den subsidiære fengselsstraffen er inntil 6 måneder, dersom lovbruddet er begått av person under 18 år mer enn 2 år før utstedelsen av attesten, eller
    c. ungdomsstraff eller samfunnsstraff der den subsidiære fengselsstraffen er over 6 måneder, dersom lovbruddet er begått av person under 18 år mer enn 5 år før utstedelsen av attesten.
7. På ordinær politiattest skal oppgis dom på
    a. ubetinget fengsel over 6 måneder, dersom den dømte er løslatt mindre enn 10 år før politiattesten utstedes,
    b. forvaring, eventuelt sikring, dersom den dømte er løslatt mindre enn 10 år før politiattesten utstedes,
    c. samfunnsstraff, eventuelt samfunnstjeneste, der den subsidiære fengselsstraff er over 6 måneder og samfunnsstraffen er gjennomført mindre enn 10 år før politiattesten utstedes,
    d. rettighetstap, som er opphørt mindre enn 10 år før politiattesten utstedes, og
    e. overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg, eventuelt sikring, dersom reaksjonen opphørte mindre enn 10 år før politiattesten utstedes. Tilsvarende skal opphør av slik reaksjon anmerkes på attesten.
8. Har en person flere dommer på ubetinget fengsel i 6 måneder eller mer, sikring, forvaring eller overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg, tas alle dommene med i politiattesten, selv om bare en av dem skal oppgis etter tidsfristen i nr. 7.

9. Kongen gir i forskrift nærmere regler om anmerkning av utenlandske reaksjoner og tiltak på politiattest.

Endret ved lover 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 11 juni 2021 nr. 72 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1873), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 41. Uttømmende og utvidet politiattest

1. På uttømmende politiattest skal det anmerkes alle straffer, andre strafferettslige reaksjoner og andre tiltak som er registrert i reaksjonsregisteret som følge av lovbrudd. Tidsbegrensningene i § 40 gjelder ikke. På uttømmende politiattest skal det likevel ikke anmerkes
    a. overføring til konfliktråd etter straffeprosessloven § 71a første og annet ledd, dersom vedkommende ikke har begått nye lovbrudd 2 år etter at det er inngått godkjent avtale, ungdomsplan eller plan i konfliktrådet,
    b. forenklet forelegg, og
    c. reaksjon ilagt en person som var under 18 år på gjerningstidspunktet og som ikke har begått alvorlig eller gjentatte lovbrudd, og som heller ikke har begått nye lovbrudd. Kongen gir i forskrift nærmere regler om blant annet hvor lenge lovbrudd begått i ung alder skal anmerkes på uttømmende politiattest og hva som skal anses som alvorlig og gjentatte lovbrudd.
2. På politiattest som nevnt i nr. 1 og § 40 kan verserende saker bare anmerkes dersom det følger av lov eller forskrift gitt i medhold av lov (utvidet politiattest). Anmerkes verserende saker, skal politiattesten gi en kort forklaring på hva den verserende saken gjelder, hva slags straffebud saken gjelder og hvor langt saken har kommet i den påtalemessige behandlingen.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795).

§ 42. Anmerkning av færre opplysninger på politiattesten

Den Kongen bemyndiger, kan beslutte at færre opplysninger skal anmerkes på

politiattesten, dersom dette ikke strider mot formålet med politiattesten.
Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 43. Utlevering av nye eller oppdaterte opplysninger etter at politiattest er utstedt

Brukeren av tidligere utstedt politiattest kan få utlevert nye opplysninger av betydning, dersom vilkårene for utstedelse av politiattest fortsatt er til stede. Det kan ikke utleveres andre opplysninger enn de som fremgår av hjemmelsgrunnlaget for utstedelse av den opprinnelige attesten.

Den som har begjært utstedelse av politiattest, skal snarest mulig varsles om at nye opplysninger er utlevert til brukeren. Dersom det ikke foreligger nye opplysninger, avsluttes saken ved at brukeren gis beskjed om dette.

§ 44. Saksbehandlingsregler for utstedelse av politiattest

Begjæring om utstedelse av politiattest må fremsettes av den personen politiattesten gjelder. Personen må identifisere seg på en tilstrekkelig måte.

Den som begjærer utstedelse, må dokumentere at han oppfyller vilkårene.

Politiattesten skal utstedes snarest mulig, og sendes til den som har begjært den.

§ 45. Vandelsvurdering

På en vandelsvurdering skal det anmerkes reaksjoner som nevnt i § 41 nr. 1, med mindre noe annet fremgår av lov eller forskrift gitt i medhold av lov.

Mottakeren kan kreve vandelsvurdering uten at den vandelsvurderingen gjelder har samtykket. Bestemmelsen i § 48 annet ledd nr. 1 gjelder tilsvarende.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om vandelsvurdering.

§ 46. Straffattest

Til bruk i den enkelte straffesak kan politiet, påtalemyndigheten, kriminalomsorgen og domstolene fremsette begjæring om straffattest om navngitt person.

I straffattesten skal alle straffer, andre strafferettslige reaksjoner og andre tiltak som følge av lovbrudd anmerkes. Opplysninger som gjelder foretak kan bare brukes i attest som gjelder foretaket.

§ 47. Taushetsplikt for mottaker av opplysninger om vandelskontroll

Enhver som mottar opplysninger i vandelskontroll som nevnt i §§ 38 til 45 skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til opplysninger i vandelskontrollen.

Brudd på taushetsplikten etter første ledd straffes etter straffeloven § 209, dersom mottaker av opplysningene er gjort oppmerksom på at overtredelse kan få slike følger.

Endret ved lov 11 des 2015 nr. 98 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1438).

Kapittel 8. Informasjonsplikt, innsyn, retting, sperring og sletting

§ 48. Plikt til å informere den registrerte

Den behandlingsansvarlige har plikt til å informere den registrerte om at det er utlevert personopplysninger til offentlige organer og private i deres interesse, jf. §§ 30 og 31.

Informasjonsplikten gjelder likevel ikke

1. der den behandlingsansvarlige i lov eller i medhold av lov har utleveringsplikt,
2. der det er nødvendig å gjøre unntak av hensyn til kriminalitetsbekjempelse, nasjonal og offentlig sikkerhet, gjennomføring av strafferettslige reaksjoner, vern av andre personer enn den registrerte eller mottakerorganets lovpålagte kontrolloppgaver,
3. der utlevering ikke er av vesentlig betydning for den registrerte, eller
4. der det i lov eller i medhold av lov er bestemt at informasjonsplikten ikke gjelder.

Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642).

§ 49. Innsyn

I den enkelte straffesak har den registrerte rett til dokumentinnsyn i samsvar med straffeprosesslovens regler.

Utenfor den enkelte straffesak har den registrerte rett til å få opplyst hvilke

opplysninger som er registrert om seg selv.

Den registrerte har, både i og utenfor den enkelte straffesak, rett til å få opplyst hvorvidt opplysninger om vedkommende er utlevert, hvem de er utlevert til og hvilke opplysninger som er utlevert.

Innsyn etter annet og tredje ledd kan nektes dersom det er nødvendig av hensyn til

1. kriminalitetsbekjempelsen,
2. nasjonal og offentlig sikkerhet,
3. gjennomføring av strafferettslige reaksjoner,
4. vern av andre personer enn den registrerte, eller
5. mottakerorganets lovpålagte kontrolloppgaver.

§ 50. Sletting, sperring og avlevering av opplysninger som ikke lenger er nødvendige for formålet

Opplysninger skal ikke lagres lenger enn det som er nødvendig for formålet med behandlingen. Opplysningene skal slettes eller sperres, med mindre de skal oppbevares i henhold til lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv eller annen lovgivning.

Den behandlingsansvarlige kan uten hinder av første ledd lagre personopplysninger for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål, dersom samfunnets interesse i at opplysninger lagres klart overstiger de ulempene den kan medføre for den enkelte. Opplysningene skal ikke oppbevares på måter som gjør det mulig å identifisere den registrerte lenger enn nødvendig.

Opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll som ikke er brukt i saken, skal sperres når saken er avgjort ved rettskraftig dom eller endelig henleggelsesbeslutning. Sperrede opplysninger kan benyttes ved begjæring om gjenåpning, ved gjenopptakelse av etterforskning, eller for å ivareta siktedes legitime interesser. Opplysninger som det etter straffeprosessloven § 216 g ikke er adgang til å beholde, skal slettes så snart som mulig. Bestemmelsen gjelder tilsvarende for opplysninger innhentet etter straffeprosessloven §§ 216 m og 216 o, og for opplysninger innhentet etter straffeprosessloven §§ 202 a og 202 c så langt den passer. Kongen gir i forskrift nærmere regler om sletting og bruk av sperrede opplysninger fra kommunikasjonskontroll.
Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 24 april 2020 nr. 33 (ikr. 1 feb 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2702). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 51. Retting, sperring og sletting av opplysninger med feil eller mangler

Den behandlingsansvarlige skal av eget tiltak eller på begjæring av den registrerte rette opplysninger som er mangelfulle, og om mulig eller nødvendig supplere eller oppdatere dem. Mangelfulle opplysninger som åpenbart ikke kan ha betydning som dokumentasjon, kan slettes.

Opplysninger som er beheftet med en feil som ikke kan rettes, skal sperres eller slettes. Dersom det er grunn til å tro at sletting vil kunne påvirke den registrertes legitime interesser, skal opplysningene sperres.

Opplysninger som er sperret i medhold av denne paragrafen kan bare brukes dersom det er nødvendig for å dokumentere hva som ble behandlet av opplysninger.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 52. Bruk av opplysninger som er sperret

Opplysninger som er sperret med hjemmel i §§ 50 eller 51 eller på annet grunnlag, kan bare brukes til de formål som gjorde at opplysningen ikke ble slettet. Kongen gir i forskrift nærmere regler om hvilke formål sperrede opplysninger kan brukes til.

§ 53. Politiets handleplikt ved feil eller mangler

Dersom det er behandlet mangelfulle opplysninger som nevnt i § 51 eller det er skjedd andre brudd på loven, skal den behandlingsansvarlige så langt som mulig sørge for at feilen ikke får betydning for den registrerte. Er opplysningene utlevert, skal mottaker av opplysningene varsles om feilen uten unødig opphold og anmodes om å rette, slette eller sperre opplysningene i samsvar med eget rettsgrunnlag.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642).

§ 54. Saksbehandlingsregler for innsyn, retting, sperring og sletting

Begjæring om innsyn, retting, sperring eller sletting av opplysninger skal fremsettes skriftlig til politiet eller påtalemyndigheten. Begjæringen må angi hvilke behandlinger den gjelder. Den som fremsetter begjæringen må identifisere seg på en tilstrekkelig måte. Den behandlingsansvarlige avgjør om begjæringen skal tas til følge, og påser at det kun er vedkommendes

opplysninger som rettes, sperres, slettes eller det gis innsyn i.

Begjæringen skal besvares snarest mulig og senest innen 30 dager. Dersom begjæringen tas til følge, skal opplysningene gis skriftlig, med mindre Kongen bestemmer annet for den enkelte behandling.

Dersom begjæringen ikke tas til følge, skal det gis en begrunnelse som ikke tilkjennegir at det foreligger en registrering.

Kapittel 9. Klageadgang, erstatning og rettsmidler

Overskrift endret ved lov 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642).

§ 55. Klageadgang

Den registrerte eller den som antar å være registrert kan påklage avgjørelser truffet i medhold av denne loven til overordnet organ, herunder avgjørelser om

1. vandelskontroll,
2. brudd på taushetsplikten,
3. innsyn, retting, sperring og sletting, eller
4. erstatning.

Riksadvokatens avgjørelser kan ikke påklages. For øvrig gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven kapittel VI så langt de passer.

Den registrertes rettigheter etter §§ 59 og 68 berøres ikke av bestemmelsene i denne paragraf.

Bestemmelsen i § 54 siste ledd gjelder tilsvarende.

§ 56. Erstatning

Den behandlingsansvarlige skal erstatte skade som er oppstått som følge av at opplysninger er behandlet i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, selv om ingen har skyld i skaden. Ved brudd på reglene om utlevering og taushetsplikt i §§ 19 til 35 gjelder de alminnelige erstatningsregler. Erstatningen skal svare til det økonomiske tapet som den skadelidte påføres som følge av den ulovlige behandlingen av opplysningene.

Erstatningen kan også omfatte slik erstatning for skade av ikke-økonomisk art (oppreisning) som synes rimelig, med mindre det godtgjøres at skaden ikke skyldes feil eller forsømmelse på den behandlingsansvarliges side.

Når krav fremsettes etter at en person har vært siktet i en straffesak, gjelder

likevel behandlingsreglene i straffeprosessloven kapittel 31 så langt de passer og ikke annet er fastsatt i medhold av loven her.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642).

§ 57. Rettsmidler

Den registrerte kan, uavhengig av rettighetene etter § 55 første ledd og § 59, saksøke den behandlingsansvarlige eller databehandleren dersom vedkommendes rettigheter etter loven har blitt krenket som følge av behandlingen av opplysningene om vedkommende.

Den registrerte kan, uavhengig av rettigheten etter § 60 tredje ledd, saksøke Datatilsynet når Datatilsynet har truffet en avgjørelse som er rettslig bindende for den registrerte. Det samme gjelder dersom Datatilsynet ikke behandler en begjæring om kontroll innen 3 måneder, eller ikke innen 3 måneder gir opplysning om sakens fremdrift eller utfall.
Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642, flyttet til kapittel 9, se § 70).

Kapittel 10. Tilsyn

Overskrift endret ved lov 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642).

§ 58. Datatilsynets tilsynskompetanse

Datatilsynet skal føre tilsyn med at loven og forskrifter gitt i medhold av loven blir fulgt, og at feil eller mangler blir rettet. Dette gjelder ikke opplysninger som behandles av Politiets sikkerhetstjeneste, hvor Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjenesten utøver tilsyn i medhold av § 68 og lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.

§ 59. Datatilsynets kontroll etter begjæring fra den registrerte

Datatilsynet skal etter begjæring fra den registrerte, eller den som antar å være registrert, kontrollere at opplysningene om vedkommende er behandlet i samsvar med loven og at reglene om innsyn er fulgt.

Bestemmelsen i § 54 siste ledd gjelder tilsvarende.

§ 60. Datatilsynets virkemidler og tvangsmulkt

Datatilsynet kan gi den behandlingsansvarlige pålegg om at behandling av opplysninger i strid med §§ 15 og 16 skal opphøre eller stille vilkår som må oppfylles for at behandlingen skal være i samsvar med disse bestemmelsene. Datatilsynet kan ved behandling av opplysninger utenfor straffesak dessuten gi den behandlingsansvarlige pålegg om at behandling i strid med denne loven skal opphøre eller stille vilkår som må oppfylles for at behandlingen skal være i samsvar med loven. Datatilsynet kan likevel ikke gi pålegg om innsyn i opplysninger som er unntatt fra innsynsrett etter § 49, eller gi pålegg om overholdelse av reglene om utlevering og taushetsplikt i kapittel 5 og 6 eller vandelskontroll i kapittel 7.

Datatilsynet kan gi anmerkning dersom det finner at behandling av opplysninger i den enkelte straffesak er i strid med loven. Det samme gjelder for behandling som nevnt i første ledd siste punktum. Slik anmerkning skal meddeles den behandlingsansvarlige med gjenpart til den behandlingsansvarliges overordnete organ.

Datatilsynets vedtak etter første ledd kan påklages til Personvernnemnda. Kongen gir nærmere regler i forskrift.

Ved pålegg som nevnt i første ledd kan Datatilsynet fastsette en tvangsmulkt som løper for hver dag som går etter utløpet av den fristen som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt.

Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642), 22 juni 2018 nr. 81 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 949), 11 juni 2021 nr. 72 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1873).

§ 61. Tilgang

Datatilsynet og Personvernnemnda kan kreve de opplysninger som er nødvendige for at de kan gjennomføre sine oppgaver.

Datatilsynet og Personvernnemnda kan som ledd i sine oppgaver etter loven kreve adgang til de steder der opplysninger behandles og der det finnes hjelpemidler for behandlingen. Datatilsynet kan gjennomføre prøver og kontroller som de mener er nødvendige, og kreve bistand fra personalet på stedet i den grad dette må til for å få utført prøvene eller kontrollene.

Rett til å kreve opplysninger eller tilgang til lokaler og hjelpemidler i henhold til første og annet ledd er ikke begrenset av bestemmelser om taushetsplikt.

§ 62. Taushetsplikt og politiattest

Personer som gjennom tilsyn får tilgang til opplysninger underlagt taushetsplikt etter § 23, er underlagt samme taushetsplikt.

Det skal kreves uttømmende og utvidet politiattest for personer som skal utføre tilsyn.

Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 47 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 792), 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642).

§ 63. Personvernrådgiver

Det skal etableres en ordning med personvernrådgiver.

Kongen gir forskrift om det nærmere innholdet i ordningen.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642).

Kapittel 11. Politiets sikkerhetstjeneste

§ 64. Nødvendighetskravet for Politiets sikkerhetstjeneste

Politiets sikkerhetstjeneste kan behandle opplysninger når det er nødvendig for politimessige formål, etterretningsvirksomhet og forvaltningsvirksomhet i tjenesten. I tillegg må vilkårene i annet og tredje ledd være oppfylt.

I den enkelte straffesak følger adgangen til å behandle opplysninger reglene i straffeprosessloven.

Utenfor den enkelte straffesak kan opplysninger bare behandles av Politiets sikkerhetstjeneste der det

1. a. ved opprettelse av forebyggende sak er grunn til å undersøke om noen forbereder et lovbrudd som Politiets sikkerhetstjeneste har til oppgave å forebygge,
   b. for øvrig anses nødvendig i forebyggende øyemed å behandle opplysninger av betydning for utførelsen av arbeidsoppgavene i politiloven §§ 17 b eller 17 d, herunder opplysninger om utlending der det etter en konkret sikkerhetsmessig vurdering anses nødvendig å behandle slike opplysninger. Ved denne nødvendighetsvurderingen må det tas i betraktning om behandlingen er forholdsmessig ut fra om utlendingen kommer fra land eller områder som det i henhold til aktuell trusselvurdering knytter seg en risiko til i forhold til oppgavene etter

politiloven §§ 17 b og 17 c, eller hans bakgrunn for øvrig. Tilsvarende kan Politiets sikkerhetstjeneste også behandle opplysninger om referansepersoner i Norge for slike utlendinger, eller

c. er nødvendig for gjennomføring av båndlegging etter politiloven § 17 g,

2. er nødvendig for tjenestens utarbeidelse av trusselvurderinger,
3. er nødvendig for samarbeidet med andre lands politimyndigheter og sikkerhets- og etterretningstjenester,
4. er nødvendig for personkontroll eller akkreditering med de begrensninger som følger av § 67,
5. er nødvendig for å dokumentere hvilken overskuddsinformasjon som er gjort tilgjengelig for andre, eller
6. er nødvendig for å utarbeide analyser og etterretningsvurderinger som nevnt i politiloven § 17 a.

Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779), 28 april 2023 nr. 11 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 28 april 2023 nr. 614).

§ 65. Tidsbegrenset unntak fra kravene til formålsbestemthet, nødvendighet og relevans

Opplysninger kan uansett behandles i 4 måneder dersom det er nødvendig for å avklare om kravene i § 4, § 64 tredje ledd og § 6 første ledd nr. 1 er oppfylt.

Bestemmelsene i § 8 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 65 a. Behandling av åpent tilgjengelig informasjon til etterretningsformål

Politiets sikkerhetstjeneste kan behandle åpent tilgjengelig informasjon dersom det antas å være nødvendig for utarbeidelse av analyser og etterretningsvurderinger, jf. politiloven § 17 a. Informasjon er ikke åpent tilgjengelig dersom tilgang krever aktivt fordekt opptreden eller forsering av passord eller lignende beskyttelsesmekanismer. Behandling etter første punktum kan skje ved hjelp av automatiserte analyseverktøy. Når opplysningene etter dette leddet innhentes, lagres eller behandles ved hjelp av automatiserte analyseverktøy, kommer §§ 6 og 7 om krav til opplysningenes kvalitet og behandling av særlige kategorier av personopplysninger ikke til anvendelse.

Opplysninger som behandles etter første ledd, skal være sperret og kan bare brukes til følgende formål:

1. utarbeidelse av analyser og etterretningsvurderinger, jf. politiloven § 17 a
2. opprettelse av eller bruk i forebyggende sak, jf. § 64 tredje ledd nr. 1 bokstav a
3. etterforskning av lovbrudd som nevnt i politiloven § 17 b, jf. straffeprosessloven § 224.

Opplysningene skal slettes senest etter 5 år. Sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste eller den denne bemyndiger, kan beslutte at nærmere angitte opplysninger skal beholdes i ytterligere 5 år av gangen, men ikke lenger enn 15 år totalt, dersom opplysningene etter en konkret vurdering fremdeles er nødvendige for formål som nevnt i annet ledd nr. 1.

Kongen gir i forskrift nærmere regler om behandling av opplysninger etter denne bestemmelsen, herunder om utlevering, utsatt sletting, tilgangsbegrensning og kontroll.

Tilføyd ved lov 28 april 2023 nr. 11 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 961).

§ 66. Informasjonsplikt, innsyn og forholdet til offentleglova

Reglene om informasjonsplikt i § 48 og innsynsrett i § 49 annet og tredje ledd gjelder ikke for Politiets sikkerhetstjeneste.

Offentleglova gjelder ikke for innsyn i opplysninger som behandles av Politiets sikkerhetstjeneste i medhold av denne loven. Avgjørelser om innsyn hos Politiets sikkerhetstjeneste kan heller ikke påklages etter offentleglova.

For innsyn i opplysninger som behandles i forbindelse med klarering, gjelder bestemmelsene gitt i eller i medhold av sikkerhetsloven.

Innsyn i saksdokumenter i sak om båndlegging kan gis etter reglene i straffeprosessloven, som gjelder så langt de passer.

Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779), 11 juni 2021 nr. 72 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1873).

§ 67. Personkontroll

Til bruk i en aktuell sak om personkontroll kan Politiets sikkerhetstjeneste behandle opplysninger som er av betydning for spørsmålet om klarering. Mottar Politiets sikkerhetstjeneste opplysninger som reiser tvil om en allerede sikkerhetsklarert person er sikkerhetsmessig skikket, kan opplysningene behandles og videreformidles til klareringsmyndigheten.

Politiets sikkerhetstjeneste skal ikke innhente eller behandle opplysninger

utelukkende fordi opplysningene kan være av betydning for en fremtidig personkontroll.

Bestemmelsene i § 20 gjelder tilsvarende for utlevering av personkontrollopplysninger.

§ 68. Tilsyn og den registrertes begjæring om kontroll

Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjenesten utøver tilsyn i medhold av lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.

Utvalget skal etter begjæring fra den registrerte eller den som antar å være registrert kontrollere at opplysningene om vedkommende er behandlet i samsvar med loven. Begjæring om kontroll av behandling av opplysninger i Politiets sikkerhetstjeneste fremmes i henhold til lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.

Bestemmelsen i § 54 siste ledd gjelder tilsvarende.

Kapittel 12. Forskrifter

§ 69. Forskrifter

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler til gjennomføring av denne lov, herunder om

1. nærmere avgrensning av lovens virkeområde, jf. § 3, og at loven kan komme til anvendelse for andre enn politi og påtalemyndighet,
2. særregler for behandling av opplysninger i straffesaker,
3. samtykke, jf. § 2 nr. 7,
4. hvilke opplysninger som kan behandles etter §§ 5 og 64,
5. gjennomføring av tidsbegrenset unntak, jf. §§ 8 og 65,
6. registrene som nevnt i kapittel 3, herunder hvilke opplysninger som kan behandles,
7. informasjonssikkerhet ved behandling av opplysninger etter denne lov, jf. § 15, herunder nærmere regler om organisatoriske og tekniske sikkerhetstiltak, hvem som er behandlingsansvarlig for de ulike behandlingene og hvem som skal informeres ved avvik,
8. internkontroll, jf. § 16,
9. tilgang, herunder til formål som nevnt i politiregisterloven § 29, og hvem som har tjenestemessig behov for opplysninger, jf. § 21,
10. utlevering av ikke-verifiserte opplysninger, jf. § 27,

11. gjennomføring av bestemmelsene om utlevering og taushetsplikt, jf. kapittel 5 og 6, herunder at opplysninger i nærmere bestemte registre alltid er omfattet av taushetsplikten.
12. bruk og utstedelse av politiattest, herunder
    a. bruk av politiattest i særlige tilfeller, jf. § 38,
    b. anmerkning av verserende saker, jf. § 41 nr. 2,
    c. om hvordan fornyet vandelskontroll skal gjennomføres, jf. § 43,
    d. at politiattest kan utstedes før vilkårene for å få politiattest er oppfylt, hvordan søkere skal identifisere seg, hvor søknad om politiattest skal fremsettes, hvordan forsendelse av attester skal foregå dersom de ikke sendes direkte til søkeren, saksbehandlingstid for behandling av politiattester og krav til oppbevaring av politiattester, jf. §§ 44 og 47,
13. straffattest, jf. § 46, og akkreditering, jf. blant annet § 64 tredje ledd nr. 4,
14. hvem som har rett til informasjon og hvordan informasjon skal gis, jf. § 48,
15. hvordan innsyn skal gjennomføres og behandlingen av saker som gjelder innsyn, jf. §§ 49 og 66,
16. når og hvordan retting, sperring og sletting skal gjennomføres, jf. §§ 50 og 51, herunder om at sletting av opplysninger i politiets registre kan skje når fare for liv og helse eller tungtveiende personvernhensyn tilsier det, jf. lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv § 9 bokstav c.
17. oppbevaring og bruk av sperrede opplysninger, jf. § 52,
18. når skriftlig utlevering kan unntas, dersom dette antas å kunne misbrukes, jf. § 54,
19. hvem som er klageorgan for avgjørelsene som er gjenstand for klage, jf. § 55, og nærmere regler om behandlingen av klager som gjelder brudd på taushetsplikten, jf. § 55 første ledd nr. 2,
20. unntak fra forvaltningsloven kapittel VI og saksbehandlingsregler i klagesaker, jf. § 55,
21. anvendelsen av behandlingsreglene i straffeprosessloven kapittel 31 i saker om erstatning som nevnt i § 56 tredje ledd,
22. adgang for Datatilsynet til å kreve gebyr for behandling av gjentatte eller åpenbart grunnløse begjæringer
23. ansvarsfordelingen av tilsynsmyndighet etter § 58 mellom Datatilsynet og andre kontrollorganer, som har tilsynsmyndighet fastsatt i lov eller i forskrift gitt i medhold av lov,
24. saksbehandlingsregler i forbindelse med kontroll etter §§ 59 og 60,

25. saksbehandling i båndleggingssaker utenfor straffesak,
26. særregler for militærpolitiets behandling av opplysninger.

Kongen kan videre i forskrift gi nærmere regler om behandling av opplysninger som følger av konvensjoner mv. som nevnt i § 22 annet ledd.
Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 21 juni 2017 nr. 94 (ikr. 6 mai 2018 iflg. res. 27 apr 2018 nr. 642), 21 juni 2019 nr. 50 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 779), 11 juni 2021 nr. 72 (ikr. 11 juni 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1873), 11 juni 2021 nr. 72 (ikr. 17 sep 2021 iflg. res. 17 sep 2021 nr. 2775), 29 april 2022 nr. 26 (i kraft 1 mai 2022 iflg. res. 29 april 2022 nr. 639). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

Kapittel 13. Sluttbestemmelser

§ 70. Ikraftsetting

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at ulike bestemmelser i loven kan tre i kraft til forskjellig tid.

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449).
Iflg. res. 4 des 2015 nr. 1397 trådte § 14 ikr. 1 jan 2016.
1 Iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449 og res. 20 juni 2014 nr. 789 trådte loven ikr. 1 juli 2014, med unntak av § 14 og § 57 (som ble gitt nytt innhold ved lov 21 juni 2017 nr. 94 med ikr. 6 mai 2018), og § 12, som trådte ikr. 27 sep 2013 med virkning fra 13 sep 2013.
Iflg. res. 4 des 2015 nr. 1397 trådte § 14 ikr. 1 jan 2016.

Lov om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova)

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1-1. (Formål)

Denne lova skal leggje til rette for utnytting av fornybare energiressursar til havs i samsvar med samfunnsmessige målsetjingar, og for at energianlegg blir

planlagde, bygde og disponerte slik at omsynet til energiforsyning, miljø, tryggleik, næringsverksemd og andre interesser blir tekne vare på.

§ 1-2. (Verkeområde)

Lova gjeld fornybar energiproduksjon og omforming og overføring av elektrisk energi til havs.

Lova gjeld på norsk sjøterritorium utanfor grunnlinjene og på kontinentalsokkelen.

Lova gjeld med dei avgrensingane som følgjer av folkeretten.

Kongen kan bestemme at føresegner i lova skal gjelde i jurisdiksjonsområder oppretta i medhald av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone (økonomisk soneloven).

Kongen kan i forskrift eller i det einskilde høve bestemme at føresegner i lova skal gjelde for sjøterritoriet og indre farvatn ved Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsetje særlege reglar av omsyn til tilhøve der.

Kongen kan i forskrift eller i det einskilde høve avgrense bruken av heile eller delar av denne lova når det gjeld innretningar, formål eller verksemder til havs omfatta av anna lov.

Kongen kan i forskrift eller i det einskilde høve utvide verkeområdet for einskilde føresegner i denne lova til indre farvatn.

Kongen kan bestemme at lova skal gjerast gjeldande på andre produksjonsanlegg enn dei som er omfatta av § 1-4 andre ledd.

§ 1-3. (Retten til energiproduksjon til havs)

Retten til å utnytte fornybare energiressursar til havs tilhøyrer staten.

§ 1-4. (Definisjonar)

Med fornybar energiproduksjon er meint produksjon av elektrisk energi ved utnytting av fornybare energiressursar, til dømes vind, bølgjer og tidvatn.

Med produksjonsanlegg er meint utrusting og tilhøyrande bygningstekniske konstruksjonar for utnytting av fornybare energiressursar til produksjon av elektrisk energi.

Med nettanlegg er meint elektrisk utrusting og tilhøyrande bygningstekniske konstruksjonar for omforming og overføring av elektrisk energi.

Med energianlegg er meint både produksjonsanlegg og nettanlegg.

Med konsesjonær er meint den som er gjeven konsesjon eller andre rettar i

eller i medhald av denne lova. Er konsesjon eller andre rettar gjeven til fleire slike personar saman, kan omgrepet konsesjonær omfatte både personane samla og den einskilde.

§ 1-5. (Vektlegging av samiske interesser)

Ved vedtak i medhald av lova som direkte rører ved samiske interesser, skal det innanfor dei rammene som gjeld for den einskilde føresegna leggjast tilbørleg vekt på omsynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.

Kapittel 2. Planlegging

§ 2-1. (Forundersøkingar)

Departementet kan gje forskrifter om forundersøkingar, så som om bruken av måleinnretningar og undersøkingar av botntilhøve.

§ 2-2. (Opning av areal)

Kongen i statsråd kan fastsetje at eit nærare stadleg avgrensa område som er omfatta av § 1-2 skal opnast med sikte på tildeling av konsesjon etter § 3-1.

Før opning av område etter første ledd kan skje skal det utarbeidast konsekvensutgreiingar. Konsekvensutgreiingane skal inkludere vurderingar av miljømessige og samfunnsmessige konsekvensar av fornybar energiproduksjon, så som konsekvensar for andre næringsinteresser.

Framlegg til opning av område med gjennomførte konsekvensutgreiingar skal sendast på høyring og leggjast ut til offentleg ettersyn.

Departementet kan gjere unntak frå reglane om opning av areal i særskilte tilfelle.

Departementet kan gje forskrifter om opning av areal.

§ 2-3. Utlysing og tildeling av areal

Eitt eller fleire område innanfor eit område som er opna etter § 2-2, skal som hovudregel lysast ut og tildelast gjennom konkurranse. Departementet kan i særlege tilfelle tildele eit område etter søknad utan utlysing og konkurranse. Det kan bli kravd vederlag for tildelinga.

Ved utlysinga skal departementet avgjere om tildelinga av eit område skal skje ved auksjon, ved ei vurdering av søkarane på grunnlag av objektive og ikkje-

diskriminerande vilkår eller ved ein kombinasjon. Ved tildeling på ein annan måte enn ved auksjon, fastset departementet storleiken på det eventuelle vederlaget.

Ved tildeling av areal må søkarar ha tilfredsstillande teknisk kompetanse og finansiell styrke, og oppfylle relevante krav til helse, miljø og sikkerheit. Departementet kan krevje at aktørane som vil delta i ein konkurranse om tildeling av areal skal prekvalifiserast før deltakinga. Ved utlysing kan departementet også sette andre objektive og ikkje-diskriminerande vilkår.

Den som får tildelt eit område får ein tidsavgrensa einerett til å gjennomføre ei prosjektspesifikk konsekvensutgreiing og å søke om konsesjon etter § 3-1 for produksjonsanlegg innanfor området.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for tildeling av område etter denne paragrafen.

Føyd til med lov 16 des 2022 nr. 96 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2246).

Kapittel 3. Konsesjonar

§ 3-1. (Produksjonsanlegg)

Produksjonsanlegg kan ikkje byggjast, eigast eller drivast utan etter konsesjon frå departementet. Det same gjeld ombygging eller utviding av eksisterande anlegg.

Før bygging av produksjonsanlegg med konsesjon etter første ledd kan ta til, skal konsesjonæren leggje fram ein detaljplan for utbygging og drift for departementet til godkjenning. Detaljplanen skal gjere greie for dei tekniske, tryggleiksmessige og miljømessige tilhøva og elles utfylle konsesjonen så langt det er fastsett. Departementet kan i særlege tilfelle fråfalle krav om detaljplan.

Før godkjenning av detaljplan etter andre ledd, skal konsekvensutgreiing av utbyggingstiltaket vere godkjent med mindre anna er fastsett i medhald av § 4-1 tredje ledd.

§ 3-2. (Nettanlegg)

Nettanlegg kan ikkje byggjast, eigast eller drivast utan etter konsesjon frå departementet. Det same gjeld ombygging eller utviding av eksisterande anlegg.

Før bygging av nettanlegg med konsesjon etter første ledd kan ta til, skal konsesjonæren leggje fram ein detaljplan for utbygging og drift for departementet til godkjenning. Detaljplanen skal gjere greie for dei tekniske, tryggleiksmessige og miljømessige tilhøva og elles utfylle konsesjonen så langt

det er fastsett. Departementet kan i særlege tilfelle fråfalle krav om detaljplan.

Konsekvensutgreiingar skal leggjast ved søknader om konsesjon til nettanlegg med mindre anna er fastsett i medhald av § 4-1 tredje ledd.

§ 3-3. (Søknad og handsaming av konsesjonssøknad og detaljplan)

Konsesjonssøknad og detaljplan etter §§ 3-1 og 3-2 skal sendast til departementet. Departementet kan gje forskrifter om konsesjonssøknad og detaljplan, mellom anna om:

1. rett til å søke om og få konsesjon, inklusive prekvalifiseringsføresegner,
2. kva slag opplysningar ein søknad skal innehalde,
3. kva slag opplysningar ein detaljplan skal innehalde,
4. kva slag undersøkingar søkjaren må syte for og
5. krav til kunngjering, offentleg ettersyn, høyring og medverknad frå relevante styresmaktar og interesser.

§ 3-4. (Vilkår)

For konsesjonar eller godkjenning av detaljplan etter §§ 3-1 og 3-2 kan departementet gje forskrifter og fastsetje vilkår:

1. om påbyrjing, bygging, utføring, vedlikehald, drift og nedlegging av energianlegg,
2. om tidsfristar for utarbeiding av detaljplan ved tildelt konsesjon, for oppstart av anleggsarbeid og for å setje i drift anlegget eller delar av dette,
3. om beredskap og tryggleik,
4. om tilrettelegging for eller tilkopling til andre anlegg eller system,
5. om tiltak for å unngå eller avgrense skade eller ulempe for miljø, mangfaldet i naturen, kulturminne og annan arealbruk,
6. om for- og etterundersøkingar,
7. av omsyn til ei rasjonell energiforsyning,
8. av omsyn til andre næringsinteresser og
9. om bruk av eksterne oppdragstakarar og konsesjonærens ansvar for desse.

Departementet kan i samband med den einskilde konsesjon fastsetje ytterlegare vilkår dersom omsyn til allmenne eller private interesser krev det.

§ 3-5. (Konsesjonsvedtak mv.)

Konsesjon blir gjeven til juridisk person som er stifta i medhald av norsk lovgiving og er registrert i Føretaksregisteret, når anna ikkje følgjer av internasjonale avtaler.

Konsesjonar etter §§ 3-1 og 3-2 blir gjeven for inntil 30 år frå anlegget er sett i drift. Konsesjonstida kan forlengast etter søknad frå konsesjonæren.

Departementet kan gje forskrifter og fastsetje vilkår om påbyrjing og forlenging av konsesjonstida.

Kapittel 4. Sakshandsaming ved konsekvensutgreiingar

§ 4-1. (Sakshandsaming)

Før oppstart av konsekvensutgreiingar skal det utarbeidast melding med framlegg til utgreiingsprogram. Framlegg til utgreiingsprogram skal sendast på høyring og leggjast ut til offentleg ettersyn før program blir fastsett.

Ved opning av areal etter § 2-2, og ved konsesjon eller godkjenning av detaljplan etter §§ 3-1 og 3-2, skal det i saksframlegget eller i vedtaket gå fram korleis konsekvensutgreiingane og innkomne fråsegner er vurderte, og kva dei har hatt å seie for avgjerda.

Departementet kan gje forskrifter om konsekvensutgreiingar etter denne lova, så som nærare føresegner om harmonisering av utgreiingskrav for dei ulike planstadia og konsesjonane, og om kva slag tiltak og planar som er omfatta av krav om konsekvensutgreiingar.

§ 4-2. (Konsekvensutgreiingar ved grenseoverskridande verknader)

Dersom tiltak eller planar som blir handsama etter denne lova kan få vesentlege negative miljøverknader i ein annan stat, skal departementet varsle relevante styresmakter i vedkommande stat, og gje høve til å medverke i plan- eller utgreiingsprosessen etter denne lova.

Kapittel 5. Tryggleik mv.

§ 5-1. (Beredskap, tryggleik og arbeidsmiljø)

Bygging, drift og nedlegging av energianlegg i medhald av denne lova skal gå

føre seg slik at eit høgt tryggleiksnivå kan haldast ved lag og utviklast i takt med den teknologiske utviklinga.

Departementet kan gje forskrifter om krav til beredskap og tryggleik knytt til bygging, drift, ombygging og nedlegging av energianlegg som er omfatta av denne lova, under dette krav til tekniske konstruksjonar, arbeidstilhøve og kvalifikasjonar.

§ 5-2. (Tryggleikssoner og merking)

Departementet kan gje forskrifter om tryggleikssoner med forbod mot aktivitet i eit nærare bestemt område i og rundt energianlegg som er omfatta av denne lova. Departementet kan gje forskrifter om merking og andre tiltak av omsyn til navigering.

Kapittel 6. Nedlegging og oreigning

§ 6-1. (Nedlegging)

Ved nedlegging av energianlegg skal anlegget fjernast, med mindre departementet fastset noko anna.

Den som har konsesjon for energianlegg skal i god tid før utløpet av konsesjonen leggje fram ein avslutningsplan for departementet. Departementet kan fråfalle krav om avslutningsplan dersom det blir søkt om forlenga konsesjon.

Departementet kan gje forskrifter om nedlegging av energianlegg.

§ 6-2. (Oreigning)

Departementet kan gjere vedtak om oreigning av nettanlegg.

Det kan gjevast løyve til oreigning dersom omsynet til samfunnsmessig rasjonell produksjon, omforming og overføring av elektrisk energi eller allmenne interesser elles tilseier det.

Kapittel 7. Systemansvar

§ 7-1. (Systemansvar)

Departementet kan tildele mynde til å utøve systemansvar innan det stadlege verkeområdet for lova på nærare fastsette vilkår.

Den systemansvarlege skal syte for at det til kvar tid er balanse i kraftsystemet og kan gje dei pålegg som er nødvendige under utøvinga av dette ansvaret.

Departementet kan gje forskrifter og fastsetje vilkår om systemansvar innanfor verkeområdet for denne lova. Dette kan mellom anna omfatte samordning av systemansvar etter denne lova og etter lov 29. juni 1990 nr. 50 (energiloven) kapittel 6, og energianlegg etter denne lova som ikkje er knytt til kraftsystemet på land.

Kapittel 8. Utførsel og innførsel av elektrisk energi

§ 8-1. (Utførsel og innførsel av elektrisk energi)

Utførsel og innførsel av elektrisk energi til og frå framand stat kan ikkje skje utan konsesjon frå departementet.

I konsesjonen kan det setjast vilkår dersom allmenne omsyn krev det.

Departementet kan i særlege tilfelle gje fritak for konsesjonsplikt.

Kapittel 9. Skadebot til fiskarar i Noreg

§ 9-1. (Sakleg verkeområde og definisjonar)

Økonomisk tap som vert påført fiskarar i Noreg som følgje av at verksemda legg beslag på fiskefelt, medfører forureining og avfall eller ved at energianlegg eller tiltak i samanheng med energianlegg valdar skade, kan dekkjast etter kapitlet her.

Med forureining og med avfall er i dette kapitlet meint forureining og avfall som nemnt i lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) § 6 første ledd nr. 1 og 2 og § 27 første ledd.

Med fiskarar i Noreg er i dette kapitlet meint personar registrerte i fiskarmanntalet og eigarar av fartøy innført i registeret over merkepliktige norske fiskefarkostar.

§ 9-2. (Beslaglegging)

Dersom verksemda etter denne lova i eit område heilt eller delvis legg beslag på eit fiskefelt, pliktar staten i den utstrekninga fisket blir gjort umogleg eller vesentleg vanskelegare å gje skadebot for det økonomiske tapet dette medfører.

Skadebota kan fastsetjast heilt eller delvis som ein eingongssum eller som faste årlege summar. Tap som er oppstått meir enn sju år etter beslaglegginga, kan normalt ikkje krevjast stetta.

Staten kan krevje regress av konsesjonær dersom konsesjonæren burde ha avverja tapet.

§ 9-3. (Ansvar for forureining og avfall)

Konsesjonær er utan omsyn til skuld ansvarleg for økonomisk tap som følgje av forureining og avfall frå verksemd omfatta av denne lova, og for utgifter til rimelege tiltak for å avverje eller avgrense slik skade eller slikt tap.

Ansvar etter første ledd gjeld òg for forureining og avfall frå forsynings- eller hjelpefartøy og for transport eller bygging av energianlegg.

For at skadebot skal kunne krevjast for tapt fangsttid i samband med lokalisering, merking, opptak eller ilandføring av gjenstandar, må gjenstandane merkjast forsvarleg eller førast i land og visast fram for den departementet gjev mynde, med mindre det ligg føre absolutte hindringar. Posisjonen må i alle fall meldast.

Det som er nemnt i tredje ledd gjeld òg ved skadebot for anna tap for så vidt det er rimeleg å krevje slik merking, posisjonsoppgiving eller ilandføring.

Ansvaret omfattar òg andre fartøy som hjelper eit fiskefartøy med å bringe gjenstandar til land.

Dersom det er valda skade omfatta av denne føresegna utan at skadevaldar kan identifiserast, skal konsesjonærar vere solidarisk ansvarlege i den utstrekninga skaden kan tenkjast å vere forårsaka av verksemd i tilknyting til vedkommande sin konsesjon.

§ 9-4. (Innretning som valdar skade)

Dersom innretning eller tiltak i samband med plassering av innretning valdar skade som ikkje er dekt av reglane i § 9-2, er konsesjonær ansvarleg utan omsyn til skuld for det økonomiske tapet som fiskarane lir som følgje av skaden.

§ 9-5. (Nemnd)

Krav som blir fremja i medhald av dette kapitlet skal avgjerast av ei nemnd. Departementet kan gje nærare forskrifter om samansetjinga av nemnda og sakshandsaming, og reglar om klagehandsaming.

Vedtak i klageinstansen kan innan to månader etter at vedkommande part har fått melding om vedtaket ved stemning bringast direkte inn for tingretten.

Krav fastsett av nemnda eller av klageinstansen er tvangsgrunnlag for utlegg etter at klagefristen eller fristen som nemnt i andre ledd har gått ut.

Ved oversitjing av fristen i andre ledd kan klageinstansen etter reglane i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 31 vedta at tingretten tek saka til handsaming. Vedtak om fristoversitjing kan ankast til tingretten.

Kapittel 10. Ymse føresegner

§ 10-1. (Handsamingsgebyr)

Det kan krevjast gebyr for handsaming av søknader, godkjenningar og kontroll etter denne lova.

§ 10-2. (Arealavgift)

For bruk av areal til fornybar energiproduksjon kan konsesjonær ved tildeling av konsesjon eller seinare påleggjast å betale arealavgift til staten.

Departementet kan gje forskrifter om betaling av arealavgift, mellom anna om storleiken på og grunnlaget for avgifta.

Avgiftskrav med tillegg av renter og kostnader er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 10-3. (Garanti)

Departementet kan ved tildeling av konsesjon eller seinare bestemme at konsesjonæren skal stille slik garanti som departementet godkjenner for oppfylling av dei pliktene konsesjonæren har påteke seg, og for mogleg ansvar i samband med energianlegg etter denne lova.

§ 10-4. (Opplysningsplikt)

Alle som eig eller driv verksemd omfatta av denne lova pliktar uavhengig av reglar om teieplikt å gje departementet dei opplysningane som er nødvendige for å utøve mynde etter denne lova, og for å ta vare på Noreg sine internasjonale plikter.

Informasjonsplikta omfattar òg opplysningar og statistikk av teknisk karakter knytt til utbygging, drift og produksjon, og ressurs- eller miljøtilhøve av interesse for departementet.

Departementet kan gje forskrifter om opplysningsplikt, teieplikt og om

utlevering av opplysningar. Det gjeld òg forskrifter om kva slag opplysningar ansvarlege etter denne føresegna pliktar å innhente og å sitje inne med.

§ 10-5. (Kontroll)

Departementet fører kontroll med at føresegner gjevne i eller i medhald av denne lova blir overhaldne.

Departementet kan gje dei pålegga som er nødvendige for gjennomføringa av føresegner fastsette i eller i medhald av denne lova.

§ 10-6. (Tvangsmulkt)

Departementet kan gjere vedtak om tvangsmulkt i medhald av forvaltningsloven § 51 for å sikre at ei plikt som følgjer av eller i medhald av denne lova eller vilkår som er sette for konsesjon eller vedtak i eller i medhald av denne lova, blir oppfylte. Vedtak om tvangsmulkt kan òg gjerast ved oversitjing av fristar for detaljplan, byggjestart eller andre fristar knytt til framdrift av tiltaket.
Endra med lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 10-7. (Tilbaketrekking av konsesjon)

Dersom konsesjon er gjeven på grunnlag av urette eller ufullstendige opplysningar om vesentlege omstende kan konsesjonen trekkjast tilbake. Det same gjeld dersom konsesjonæren ikkje lenger kan reknast for å vere skikka til å drive verksemda etter grovt eller gjentekne brot på lova eller føresegner eller pålegg gjevne i medhald av lova.

Konsesjon kan òg trekkjast tilbake dersom dette følgjer av konsesjonsvedtaket, ved oversitjing av fristar for detaljplan, byggjestart eller andre fristar knytt til framdrift av tiltaket.

Blir konsesjon for eit etablert anlegg trekt tilbake, skal det fastsetjast ein frist til å syte for at anlegget blir overteke av andre som lovleg kan drive det. Føresegnene i lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. (konsesjonsloven) § 19 gjeld tilsvarande dersom fristen ikkje er overhalden.

Blir konsesjon etter andre ledd trekt tilbake kan departementet lyse ut konsesjonen for innhenting av søknader frå andre interesserte, eller påleggje frist for overdraging etter tredje ledd. Ved utlysing gjeld kapittel 3 for handsaming av søknader så langt det passar.
Endra med lover 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200)

som endra med lov 18 des 2020 nr. 149, 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 10-8. (Omgjering)

I særlege tilfelle kan dei fastsette vilkåra endrast av omsyn til allmenne interesser. Ved avgjerda skal det takast omsyn til kostnadene ei endring vil påføre konsesjonæren og dei fordelane og ulempene endringa elles vil medføre.

Endringar i vilkåra kan òg gjerast etter søknad frå konsesjonæren. Føresegnene i kapittel 3, jf. kapittel 4, gjeld for søknader etter denne føresegna så langt dei høver.

§ 10-9. (Lovbrotsgebyr)

Departementet kan påleggje gebyr etter forvaltningsloven § 44 for den som forsettleg eller aktlaust bryt

1. § 3-1, § 3-2, § 5-1, § 6-1, § 8-1 fyrste ledd eller § 10-4
2. pålegg etter § 10-5
3. brot på konsesjon eller vedtak gjevne i medhald av § 3-4, § 7-1, § 8-1 andre ledd, § 10-2 eller § 10-3
4. forskrift, når det i forskrifta er særskilt bestemt at brot kan føre til lovbrotsgebyr.

Ved avgjerd av om gebyr skal påleggjast og ved individuell utmåling av gebyret skal det særleg leggjast vekt på momenta nemnde i forvaltningsloven § 44 tredje ledd og om det er gjentaking. Det skal òg takast omsyn til om det er gjort vedtak om inndraging av utbyte frå det same lovbrotet.

Når eit brot på føresegn nemnd i fyrste ledd er gjort av nokon som har handla på vegner av eit føretak, kan lovbrotsgebyr påleggjast føretaket etter forvaltningsloven § 44, jf. § 46.

Departementet kan gi forskrift om utmåling av lovbrotsgebyr.

Endra med lover 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 20 juni 2014 nr. 56 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 782). 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 10-10. (Administrativ inndraging av utbyte)

Departementet kan heilt eller delvis inndra utbyte frå brot på føresegn eller enkeltvedtak nemnd i § 10-9 fyrste ledd nr. 1 til 3, utan omsyn til om det er

utvist skuld. Det same gjeld ved brot på forskrift, når det er særskilt fastsett i forskrift. Inndraging skjer overfor den som har stått for brotet, med mindre denne sannsynleggjer at utbytet er gått til ein annan. Inndraging kan berre skje så lenge det ikkje vil vere klart urimeleg.

I staden for utbyte kan heile eller delar av verdien til utbytet verte drege inn. Med utbyte reknast òg formuesgode som kjem i staden for utbyte, avkasting og andre føremoner av utbytet. Det er nettoutbytet som kan dragast inn. Vert storleiken av nettoutbytet ikkje godtgjord, kan beløpet fastsettast etter skjøn.

Oppfyllingsfristen er fire veker frå vedtaket blei gjort. Lengre frist kan fastsetjast i vedtaket eller seinare. Endeleg vedtak om inndraging av utbyte er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om inndraging av utbyte, medrekna standardisert utmåling av utbyte eller utmåling etter skjøn og frådrag for utgifter.

Føyd til med lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 10-11. (Forelding)

Departementet kan ikkje gje lovbrotsgebyr eller gjere vedtak om inndraging av utbyte seinare enn fem år etter at lovbrotet tok slutt. Fristen vert avbroten ved at departementet gir skriftleg førehandsvarsel om vedtak om gebyr eller inndraging av ulovleg utbyte, eller på annan måte gir skriftleg varsel om at departementet legg til grunn at det er sannsynleg at vedkomande har brote regelverket.

Føyd til med lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 10-12. (Straff)

Den som forsettleg eller aktlaust bryt føresegn eller enkeltvedtak nemnd i § 10-9 fyrste ledd nr. 1 til 3, vert straffa med bøter eller fengsel inntil eitt år. Departementet kan gi forskrift om at forsettleg eller aktlaust brot på forskrifter skal straffast på same måte.

Er det skapt fare for stor skade på menneske, miljø eller eigedom, eller det ligg føre andre skjerpande omstende, kan brotet straffast med fengsel inntil to år, om ikkje eit strengare straffebod gjeld.

Føyd til med lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 10-13. (Forskrifter)

Kongen kan gje forskrifter til gjennomføring og utfylling av lova og verkeområdet til lova, inklusive forskrifter som er nødvendige for å oppfylle Noreg sine internasjonale plikter.
Endra med lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778, tidlegare § 10-10). **Vert endra** med lov 20 juni 2025 nr. 109 (i kraft 1 jan 2026).

Kapittel 11. Ikraftsetjing

§ 11-1. (Ikraftsetjing)

Denne lova gjeld frå den tida[1] Kongen fastset.
1 Frå 1 juli 2010 iflg. res. 4 juni 2010 nr. 760.

Kapittel 12. Endringar i anna lovverk

§ 12-1. (Endringar i anna lovverk)

Frå den tid lova vert satt i kraft, vert det gjort følgjande endringar i andre lover:
– – –

Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse

Kapittel 1 Avtalefestet pensjon for medlemmer født i 1962 eller tidligere (gammel ordning)

Overskrift tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 1. Omfang

Kapittelet gjelder avtalefestet pensjon (AFP) til arbeidstakere i stilling som gir rett til medlemskap i Statens pensjonskasse, og som ytes i et bestemt tidsrom fram til arbeidstakeren ved fylte 65 år kan få alderspensjon etter lov om Statens

pensjonskasse § 21 fjerde ledd. Bestemmelsene gjelder for arbeidstakere som er født i 1962 eller tidligere.
Endret ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 2. Vilkår for rett til avtalefestet pensjon

En arbeidstaker som fratrer sin stilling etter fylte 62 år, har rett til avtalefestet pensjon når dette er bestemt i tariffavtale hvor staten er part, eller i tariffavtale godkjent av departementet, og arbeidstakeren

a. er i lønnet arbeid på uttakstidspunktet,
b. har en pensjonsgivende inntekt på uttakstidspunktet som omregnet til årsinntekt overstiger gjeldende grunnbeløp i folketrygden, og hadde en pensjonsgivende inntekt over gjennomsnittlig grunnbeløp i året før uttaksåret,
c. er godskrevet pensjonspoeng i folketrygden for minst 10 år i perioden fra og med det år vedkommende fylte 50 år til og med året før uttaksåret, eller har minst 10 års medlemskap i Statens pensjonskasse etter fylte 50 år. Det kan bestemmes i tariffavtale at medlemskap i annen offentlig tjenestepensjonsordning er likestilt med medlemskap i Statens pensjonskasse, og
d. har hatt en gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt på minst to ganger grunnbeløpet i folketrygden i de 10 beste inntektsårene etter 1966. Det gjennomsnittlige grunnbeløpet i det enkelte inntektsår legges til grunn.

Endret ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 3. Utforming av avtalefestet pensjon

Pensjonen beregnes i samsvar med tariffavtale hvor staten er part eller tariffavtale godkjent av departementet. For øvrig gjelder følgende:

a. Pensjonen består av grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller særtillegg.
b. Full pensjon tilsvarer ugradert uførepensjon som pensjonisten ville fått beregnet etter reglene i folketrygdloven kapittel 3, slik de lød før lov 16. desember 2011 nr. 59 om endringer i folketrygdloven trådte i kraft, likevel slik at grunnpensjon fastsettes etter reglene i

folketrygdloven § 3-2 og særtillegg fastsettes etter reglene i folketrygdloven § 3-3. Det gis ikke poengtillegg etter § 7-3 nr. 3 i tidligere lov 17. juni 1966 nr. 12 om folketrygd. Det skal heller ikke tas hensyn til en avdød ektefelles poengopptjening eller trygdetid. Det gis et særskilt AFP-tillegg dersom dette følger av tariffavtale.

c. Pensjon etter bokstavene a og b skal ikke overstige 70 prosent av tidligere inntekt.
d. Dersom pensjonisten har arbeidsinntekt, skal pensjonen, med eventuelt AFP-tillegg, reduseres med samme prosent som arbeidsinntekten utgjør av tidligere inntekt. Dersom pensjonisten har fått utbetalt for lite eller for mye, skal det foretas et etteroppgjør.
e. Det ytes ikke avtalefestet pensjon for tidsrom hvor det ytes arbeidsavklaringspenger, uføretrygd eller pensjon, overgangsstønad eller omstillingsstønad til gjenlevende ektefelle fra folketrygden. Det kan heller ikke tas ut avtalefestet pensjon samtidig med alderspensjon fra folketrygden. Er det tatt ut alderspensjon fra folketrygden, må den stanses før det gis avtalefestet pensjon. Det kan heller ikke ytes avtalefestet pensjon etter kapittelet her til en person som mottar tilsvarende avtalefestet pensjon fra annen pensjonsordning eller som mottar eller har mottatt avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven.
f. Avtalefestet pensjon utbetales i utlandet etter reglene i folketrygdloven § 19-3.

Endret ved lover 16 des 2011 nr. 58 (ikr. 1 jan 2012), 20 juni 2014 nr. 24 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 799), 17 juni 2016 nr. 25 (ikr. 1 sep 2016), 18 des 2020 nr. 138 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2865), 16 juni 2023 nr. 35 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 904), 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4. Regulering av pensjonen

Pensjonen reguleres i samsvar med tariffavtale hvor staten er part eller tariffavtale godkjent av departementet. Reguleringen skjer årlig med virkning fra 1. mai. Pensjonen, unntatt AFP-tillegg, reguleres i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 19-14 andre ledd legges til grunn. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april reguleres pensjonen, unntatt AFP-tillegg, med en faktor som består av lønnsvekst og av gjennomsnittlig lønns- og prisvekst, vektet ut fra når i denne perioden pensjonen ble tatt ut.
Endret ved lover 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr.

496, se endringslovens del XII for overgangsregler), 20 des 2022 nr. 100 (med virkning fra 1 april 2022), 20 des 2024 nr. 81 (i kraft 1 jan 2025).

§ 5. Administrasjon og avgjørelsesmyndighet

Pensjonsordningen administreres av Arbeids- og velferdsetaten for så vidt gjelder innvilgelse, beregning og utbetaling av pensjoner. For øvrig administreres pensjonsordningen av Statens pensjonskasse.

Arbeids- og velferdsetaten har rett til å innhente fra arbeidsgivere og tidligere arbeidsgivere de opplysninger om arbeidstakerens eller pensjonistens arbeids- og inntektsforhold som er nødvendige for å forvalte og beregne avtalefestet pensjon. Adgangen til å innhente opplysninger omfatter også opplysninger om nåværende og tidligere ektefelle, person som er likestilt med ektefelle etter folketrygdloven § 1-5, og person som arbeidstakeren eller pensjonisten har levd sammen med i 12 av de siste 18 månedene. De som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt.

Arbeidstakeren plikter å gi de opplysninger som er nødvendige for at Statens pensjonskasse og Arbeids- og velferdsetaten skal kunne vurdere om vedkommende har rett til avtalefestet pensjon og størrelsen av pensjonen.

Vedtak fattet av Arbeids- og velferdsetaten eller Statens pensjonskasse kan ankes inn for Trygderetten.

Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 12, 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 6. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter om utfylling av vilkårene i §§ 1 til 5, herunder fastsetting av tidligere inntekt, nedre inntektsgrense for avkorting av pensjonen, omregning av pensjon ved endring i sivilstand mv. og om etteroppgjør ved inntektsendringer.

Endret ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209, tidligere § 7).

Kapittel 2 Avtalefestet pensjon for medlemmer født i 1963 eller senere (ny ordning)

Overskrift tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 7. Omfang

Kapittelet gjelder avtalefestet pensjon til arbeidstakere i stilling som gir rett til medlemskap i Statens pensjonskasse, når dette er bestemt i tariffavtale hvor staten er part eller i tariffavtale godkjent av departementet. Bestemmelsene gjelder for arbeidstakere som er født i 1963 eller senere. Andre ledd i paragrafen her gjelder også arbeidstakere født i 1963 eller senere som har vært omfattet av andre avtaler enn den statlige som gir rett til offentlig avtalefestet pensjon.

En arbeidstaker som er født i perioden 1963 til og med 1965, og som er tilknyttet en virksomhet med avtalefestet pensjon som det ytes statstilskott til etter AFP-tilskottsloven, har rett til avtalefestet pensjon etter kapittelet her dersom vilkårene for privat AFP ikke er oppfylt, og arbeidstakeren har vært tilknyttet ordningen etter AFP-tilskottsloven de siste tre årene før uttakstidspunktet og for øvrig oppfyller vilkårene etter kapittelet her. Vilkåret om tilknytning til ordningen etter AFP-tilskottsloven i de siste tre årene før uttakstidspunktet gjelder ikke dersom arbeidstakeren i den aktuelle perioden er ansatt i en stilling som blir virksomhetsoverdratt fra offentlig til privat sektor, jf. arbeidsmiljøloven kapittel 16.

Tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209), endret ved lover 20 des 2024 nr. 81 (med virkning fra 1 okt 2024), 6 juni 2025 nr. 23 (i kraft 6 juni 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 943).

§ 8. Vilkår som må være oppfylt ved fylte 62 år for rett til avtalefestet pensjon

En arbeidstaker kan gis avtalefestet pensjon dersom følgende vilkår er oppfylt ved fylte 62 år:

a. Vedkommende har vært arbeidstaker i minst 7 av de siste 9 årene hos en arbeidsgiver med tariffavtale hvor staten er part eller tilsvarende avtale om avtalefestet pensjon. I denne perioden inngår også tid arbeidstakeren har vært omfattet av en avtalefestet pensjonsordning som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven dersom dette gjør at ansiennitetskravet oppfylles. Stillingen må være vedkommendes hovedarbeidsforhold, og stillingsandelen må utgjøre minst 20 prosent av full stilling. Ved samtidige ansettelsesforhold kan stillingsandelene legges sammen.
b. Vedkommende har i de samme 7 av de siste 9 årene ikke hatt annen inntekt som overstiger pensjonsgivende inntekt fra arbeidsgivere omfattet av bokstav a.
c. Vedkommende har de siste 3 årene før fylte 62 år ikke mottatt

pensjon eller annen ytelse uten motsvarende arbeidsplikt fra arbeidsforhold der den årlige verdien av ytelsene tilsvarer 1,5 ganger folketrygdens grunnbeløp eller mer. Første punktum omfatter ikke uføretrygd fra folketrygden og uførepensjon fra en privat eller offentlig tjenestepensjonsordning.

En arbeidstaker som er født i 1963, og som ikke oppfyller ansiennitetskravet i første ledd bokstav a og b, kan likevel gis avtalefestet pensjon dersom vedkommende på uttakstidspunktet for avtalefestet pensjon har ti års samlet pensjonsgivende tjenestetid i Statens pensjonskasse eller pensjonsordning Statens pensjonskasse har inngått overføringsavtale med og vedkommende har vært ansatt i en virksomhet omfattet av offentlig avtalefestet pensjon i minst 3 av de siste 5 årene ved fylte 62 år. For arbeidstakere som er født i årene 1964 til 1966, gjelder tilsvarende, likevel slik at tallene «3» og «5» øker med ett år for hvert år arbeidstakeren er født etter 1963. Øvrige vilkår etter første ledd gjelder tilsvarende i den aktuelle perioden.

Avtalefestet pensjon gis ikke til arbeidstakere som har mottatt uføretrygd fra folketrygden etter fylte 62 år.

Departementet kan fastsette utfyllende bestemmelser i forskrift.
Tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209), endret ved lov 20 des 2024 nr. 81 (med virkning fra 1 okt 2024).

§ 9. Vilkår som må være oppfylt ved uttakstidspunktet for rett til avtalefestet pensjon

En arbeidstaker kan gis avtalefestet pensjon dersom følgende vilkår er oppfylt ved uttakstidspunktet:

a. Vedkommende har de siste tre årene før uttakstidspunktet sammenhengende vært ansatt og reell arbeidstaker hos en arbeidsgiver med tariffavtale hvor staten er part eller med tilsvarende avtale om avtalefestet pensjon. Stillingsandelen må utgjøre minst 20 prosent av full stilling. Ved samtidige ansettelsesforhold kan stillingsandelene legges sammen.
b. Vedkommende har en pensjonsgivende inntekt som omregnet til årsinntekt overstiger folketrygdens grunnbeløp på uttakstidspunktet, og hadde i det foregående inntektsåret en pensjonsgivende inntekt som oversteg gjennomsnittlig grunnbeløp dette året.
c. Vedkommende verken er eller har vært mottaker av avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven, avtalefestet pensjon som en tidligpensjonsordning i perioden mellom

fylte 62 og 67 år, uføretrygd fra folketrygden etter fylte 62 år, betinget tjenestepensjon etter lov om Statens pensjonskasse eller fra tilsvarende tjenestepensjonsordninger eller alderspensjon etter lov om Statens pensjonskasse § 20 a andre ledd eller fra tilsvarende tjenestepensjonsordninger.

Som unntak fra kravet i første ledd bokstav a tillates det opptil 26 uker uten å være ansatt og reell arbeidstaker, forutsatt at arbeidstakeren på uttakstidspunktet er ansatt og reell arbeidstaker og at arbeidstakeren tre år før uttakstidspunktet er ansatt. I tillegg tillates det opptil 78 uker uten å være reell arbeidstaker ved mottak av sykepenger, arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, uansett når i treårsperioden fraværet skjer, forutsatt at arbeidstakeren er ansatt på uttakstidspunktet og tre år før dette.

Er arbeidstakeren permittert på uttakstidspunktet eller har vært permittert i løpet av de siste tre årene før uttakstidspunktet, skal vilkårene i paragrafen her anses oppfylt dersom arbeidstakeren hadde oppfylt vilkårene om permitteringen ikke var iverksatt, og permitteringen ikke overstiger rammene i permitteringslønnsloven. Det samme gjelder ved permisjon når retten til permisjon følger av lov eller tariffavtale.

Arbeidstakere født i perioden 1963 til og med 1965 som ville oppfylt kravene i første ledd dersom stilling tilknyttet avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven hadde blitt medregnet, kan få avtalefestet pensjon dersom de i den aktuelle perioden er ansatt i en stilling som er virksomhetsoverdratt fra privat til offentlig sektor, jf. arbeidsmiljøloven kapittel 16. Dette gjelder også dem som omfattes av andre tariffområder enn det statlige som gir rett til offentlig avtalefestet pensjon.

Departementet kan gi forskrift om ytterligere vilkår for rett til avtalefestet pensjon.

Tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209), endret ved lov 20 des 2024 nr. 81 (med virkning fra 1 okt 2024). **Endres** ved lov 10 juni 2025 nr. 31 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965).

§ 10. Grunnlaget for beregning av avtalefestet pensjon

Grunnlaget for beregning av avtalefestet pensjon skal være pensjonsbeholdningen beregnet etter folketrygdloven § 20-4, omregnet til en beholdning for avtalefestet pensjon med en opptjeningssats på 4,21 prosent. Pensjonsopptjening til og med kalenderåret arbeidstakeren fylte 61 år tillegges pensjonsbeholdningen.

Departementet kan gi forskrift om fastsetting av grunnlaget for avtalefestet pensjon, herunder regler om fra hvilket tidspunkt inntekt i det året

arbeidstakeren fyller 61 år skal tas med i grunnlaget.
Tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 11. Uttak av avtalefestet pensjon

Avtalefestet pensjon kan tidligst utbetales fra og med måneden etter fylte 62 år, og tidligst fra og med måneden etter den måneden da kravet ble satt fram. Årlig pensjon framkommer ved å dividere opptjeningen beregnet etter § 10 med folketrygdens delingstall på uttakstidspunktet. Pensjonsopptjening som tilføres pensjonsbeholdningen etter uttak, omregnes til pensjon på tilsvarende måte som etter folketrygdloven § 20-17. Dersom uttaket skjer etter fylte 70 år, benyttes delingstallet ved fylte 70 år.

Pensjonen kan ikke tas ut gradert.

Pensjonen kan fritt kombineres med arbeidsinntekt uten avkorting.

Arbeidstakeren må selv sette fram krav om avtalefestet pensjon. Krav om pensjon kan tidligst settes fram fire måneder før ønsket uttaksdato. Det kan ikke søkes om uttak av avtalefestet pensjon med tilbakevirkende kraft.

Pensjonen utbetales i utlandet uten begrensninger.

Avtalefestet pensjon ytes til og med måneden da pensjonisten dør. Pensjonen kan stanses dersom pensjonisten ber om det, men den kan da ikke gjenopptas.
Tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 12. Regulering av avtalefestet pensjon

Regulering av avtalefestet pensjon under utbetaling skjer årlig med virkning fra 1. mai. Pensjonen reguleres i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten. Reguleringsfaktoren etter folketrygdloven § 20-18 andre ledd skal legges til grunn. Ved første regulering etter at uttaket startet skal pensjonen reguleres ut fra når på året pensjonen tas ut.
Tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 13. Saksbehandlingsregler

Statens pensjonskasse administrerer ordningen med avtalefestet pensjon. Søknader om avtalefestet pensjon settes fram for Statens pensjonskasse, som skal fatte vedtak om og beregne pensjonen. Arbeids- og velferdsetaten

utbetaler pensjonen.

Arbeids- og velferdsetaten skal levere den samlede pensjonsbeholdningen beregnet etter folketrygdloven § 20-4 og andre opplysninger som er nødvendige for premieberegningen, beregning av framtidig pensjon, vilkårsprøving og beregning av avtalefestet pensjon. Taushetsplikten etter arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7 er ikke til hinder for utveksling av opplysninger mellom Arbeids- og velferdsetaten og Statens pensjonskasse i den utstrekning dette er nødvendig for å fremme oppgaver etter loven her.

Statens pensjonskasse kan uten hinder av taushetsplikt innhente nødvendige lønnsopplysninger som er gitt etter skatteforvaltningsloven § 7-2, og opplysninger om pensjonsgivende inntekt fra skattemyndighetene til bruk i arbeidet med avtalefestet pensjon etter denne loven.

Statens pensjonskasse har rett til å innhente opplysninger fra nåværende eller tidligere arbeidsgivere om arbeidstakerens eller pensjonistens arbeids- og inntektsforhold som er nødvendige for å forvalte og beregne avtalefestet pensjon. De som pålegges å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt.

Ved søknad om avtalefestet pensjon plikter søkeren å gi de opplysningene som er nødvendige for at Statens pensjonskasse skal kunne vurdere om vedkommende har rett til avtalefestet pensjon. Mottakere av avtalefestet pensjon plikter å opplyse Statens pensjonskasse om endringer som kan ha betydning for pensjonens størrelse eller for om vedkommende fortsatt har rett til pensjonen.

Vedtak fattet av Statens pensjonskasse, kan ankes inn for Trygderetten.

Statens pensjonskasse kan inngå avtale med andre pensjonsleverandører om fordeling av kostnader for avtalefestet pensjon. Avtalen må godkjennes av departementet. Alle virksomheter med offentlig AFP skal være tilknyttet avtalen om kostnadsfordeling.

Tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209), endret ved lover 20 des 2024 nr. 81 (med virkning fra 1 okt 2024), 6 juni 2025 nr. 23 (i kraft 6 juni 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 943).

§ 14. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter om utfylling av bestemmelsene i kapittelet her.

Tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

Kapittel 3 Forskjellige bestemmelser

Overskrift tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 15. Statsgaranti

Ytelser etter denne loven er garantert av staten.
Endret ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209, tidligere § 6).

§ 16. Tilbakekreving av feilutbetalinger mv.

Ved tilbakekreving av feilutbetalt avtalefestet pensjon gjelder reglene i folketrygdloven § 22-15 tilsvarende for avtalefestet pensjon etter kapittel 1 og lov om Statens pensjonskasse § 44 sjette til niende ledd for avtalefestet pensjon etter kapittel 2.
Tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

Kapittel 4 Ikrafttredelse

Overskrift tilføyd ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209).

§ 17. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven trer i kraft 1. januar 2011.

Lov 11. juni 1993 nr. 64 om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl. oppheves 1. januar 2011.

Bestemmelsene i loven her gjelder også for avtalefestet pensjon som er tatt ut eller tas ut med virkningstidspunkt før 1. januar 2011 i medhold av lov 11. juni 1993 nr. 64 om avtalefestet pensjon for offentlige tjenestemenn m.fl.
Endret ved lov 12 april 2024 nr. 14 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 20 sep 2024 nr. 2209, tidligere § 8).

Lov om sivil beskyttelse og beredskap (sivilbeskyttelsesloven)

Kapittel I. Formål, virkeområde med mer

§ 1. Formål

Lovens formål er å beskytte liv, helse, miljø, materielle verdier og kritisk infrastruktur og å tilrettelegge for bruk av det sivile samfunnets samlede ressurser ved bruk av ikke-militær makt når riket er i krig, når krig truer, når rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, og ved uønskede hendelser i fredstid.
Endret ved lover 14 des 2012 nr. 90 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1271), 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 2. Lovens stedlige virkeområde

For Svalbard, Jan Mayen og bilandene gjelder loven i det omfang og med de stedlige tilpasninger Kongen bestemmer.

Med unntak av kapittel VII A gjelder ikke loven for virksomhet i sjøområder i forbindelse med undersøkelser etter, utvinning og utnyttelse av naturforekomster på havbunnen eller i dens undergrunn i indre norsk farvann, norsk sjøterritorium og den del av kontinentalsokkelen som er undergitt norsk statshøyhet.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 3. Definisjoner

I denne lov menes med:

a. *Uønskede hendelser:* hendelser som avviker fra det normale, og som har medført eller kan medføre tap av liv eller skade på helse, miljø, materielle verdier og kritisk infrastruktur.
b. *Sivilforsvarets myndigheter:* departementet og den som bemyndiges.
c. *Egenbeskyttelsestiltak:* tiltak som personer eller virksomheter iverksetter for sin eiendom eller virksomhet for beskyttelse av liv, helse, miljø og materielle verdier.

d. *Kritisk infrastruktur:* anlegg, systemer eller deler av disse som er nødvendige for å opprettholde sentrale samfunnsfunksjoner, menneskers helse, sikkerhet, trygghet og økonomiske eller sosiale velferd og hvor driftsforstyrrelse eller ødeleggelse av disse vil kunne få betydelige konsekvenser.
e. *Europeisk kritisk infrastruktur:* kritisk infrastruktur hvis driftsforstyrrelse eller ødeleggelse vil kunne få betydelige konsekvenser for to eller flere EØS-stater. Betydningen av konsekvensene skal vurderes ut fra de sektorovergripende kriteriene i § 24a fjerde ledd.
f. *Tjeneste:* kurs, øvelser og innsatser.
g. *Arbeids- og tjenesteforhold:* arbeids- eller tjenesteavtaler mot vederlag eller arbeidsforhold etablert gjennom pålegg om arbeidsplikt etter § 28 e der arbeidstaker eller tjenesteyter er en fysisk person.

Endret ved lover 14 des 2012 nr. 90 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1271), 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174), 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

Kapittel II. Generelle bestemmelser om Sivilforsvaret

§ 4. Sivilforsvarets oppgaver og ansvar

Sivilforsvarets oppgave er å planlegge og iverksette tiltak for beskyttelse av sivilbefolkningen, miljø og materielle verdier. Sivilforsvaret skal blant annet:

a. etablere og drifte system for varsling av befolkningen, jf. § 16,
b. forestå oppgaver i forbindelse med evakuering av befolkningen, jf. § 17,
c. ha ansvar for tilfluktsromtjeneste for offentlige tilfluktsrom, jf. § 22 første ledd,
d. bistå nød- og beredskapsetatene med personell og materiell i forbindelse med skadeforebyggende og skadebegrensende tiltak,
e. lede redningsinnsats på skadestedet og ha ordensmyndighet når nødetater tillagt slik myndighet ikke er tilstede. Myndighet etter denne bestemmelse skal så vidt mulig utøves i samråd med politiet,
f. etter godkjennelse fra departementet bistå ved internasjonale oppdrag i forbindelse med uønskede hendelser, jf. § 10,
g. utføre tilsynsoppgaver der Sivilforsvaret er utpekt som tilsynsmyndighet, jf. § 29.

Departementet kan gi forskrifter om Sivilforsvarets organisering, oppgaver og ansvar.

§ 5. Allmennhetens bistandsplikt i akuttsituasjoner

Enhver plikter, når leder i Sivilforsvarets innsats krever det, å delta i innsats ved akutt fare for skade på liv, helse, miljø eller materielle verdier, samt stille eiendom, bygninger og materiell til disposisjon. Bistand etter denne bestemmelsen omfatter også plikt til å bistå med opplysninger som anses nødvendige for ivaretakelse av Sivilforsvarets innsats i akuttsituasjoner.

Inngrep etter denne bestemmelsen kan bare foretas dersom dette er nødvendig for å sikre liv eller verne verdier som er større enn det som går tapt eller står i fare for å gå tapt ved inngrepet, og ikke alene kan håndteres av Sivilforsvaret.

Myndighet etter første ledd skal så vidt mulig utøves i samråd med politiet.

Staten skal betale erstatning for skade på person som følge av innsats etter denne bestemmelsen. Lov 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskadeforsikring gjelder tilsvarende for erstatning etter denne bestemmelsen. Staten skal også betale erstatning for materielle skader som følge av bistand etter første ledd.

Departementet kan gi forskrifter om erstatning for skade på person og materiell som følge av innsats etter denne bestemmelsen.

§ 6. Grader, stillingsbetegnelser og uniformer mv. i Sivilforsvaret

Ingen må uberettiget bruke Sivilforsvarets grader, stillingsbetegnelser, uniformer, legitimasjon, merker eller signaler. Det samme gjelder for grader, stillingsbetegnelser, uniformer, legitimasjon, merker eller signaler som lett kan forveksles med Sivilforsvarets egne.

Departementet kan gi forskrifter om grader, stillingsbetegnelser og uniformer mv. i Sivilforsvaret.

Kapittel III. Tjeneste i Sivilforsvaret

§ 7. Opplysningsplikt og meldeplikt

Etter pålegg fra Sivilforsvarets myndigheter plikter offentlige myndigheter, utdanningsinstitusjoner og arbeidsgivere uten hinder av taushetsplikt å gi Sivilforsvarets myndigheter opplysninger om personer i tjenestepliktig alder som er nødvendige for å vurdere pålegg om tjenesteplikt og videre

tjenestegjøring i Sivilforsvaret.

Etter pålegg fra Sivilforsvarets myndigheter plikter personer i tjenestepliktig alder å gi Sivilforsvarets myndigheter opplysninger som er nødvendige for å vurdere pålegg om tjenesteplikt og videre tjenestegjøring i Sivilforsvaret. Opplysningene skal dokumenteres hvis Sivilforsvarets myndigheter krever det.

Sivilforsvarets myndigheter kan kreve skriftlig bekreftelse på at innkallinger, varsel om og pålegg om tjenesteplikt og øvrig informasjon om tjenesteplikt er mottatt.

Tjenestepliktige og personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret skal melde fra om fast eller midlertidig flytting i eller utenfor Norge og om utenlandsopphold på over to måneder.

Departementet kan fastlegge det nærmere innholdet i opplysningsplikten og meldeplikten i forskrift, og kan herunder gi bestemmelser om hvem det kan innhentes opplysninger fra, hvilke opplysninger som kan innhentes, i hvilken form opplysningene skal gis og hvilke skriftlige bekreftelser som kan kreves.
Endret ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 7 a. Vandelsvurdering

Sivilforsvarets myndigheter skal kreve vandelsvurdering etter politiregisterloven § 45 av personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret, med mindre vandelsvurdering er foretatt etter forsvarsloven § 59. Slik vandelsvurdering kan også kreves av tjenestepliktige, dersom det er nødvendig for å vurdere om de er skikket til en bestemt tjeneste i Sivilforsvaret.

Vandelsvurderingen skal inkludere verserende saker, jf. politiregisterloven § 41 nr. 2.

Departementet kan gi forskrift om rett til å kreve vandelsvurdering etter denne bestemmelsen.
Tilføyd ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 8. Rekrutteringsmøte og pålegg om tjenesteplikt i Sivilforsvaret

Sivilforsvarets myndigheter kan pålegge personer mellom 18 og 55 år som oppholder seg i Norge, tjenesteplikt i Sivilforsvaret. Ved avgjørelsen av om en person skal pålegges tjenesteplikt, skal det særlig tas hensyn til Sivilforsvarets behov, innhentede opplysninger, vurderinger av helsetilstand og prøver og samtaler.

Personer som antas å være egnet til tjeneste, kan innkalles til

rekrutteringsmøte. De som blir innkalt, plikter å møte. De som søker om det, kan få utsatt møteplikten når det foreligger vektige velferdsgrunner.

De som blir innkalt til rekrutteringsmøte plikter å gjennomgå legeundersøkelser og andre prøver som er nødvendige for å vurdere om de kan gjøre tjeneste i Sivilforsvaret. Det samme gjelder for de som innkalles til tjeneste, og de som er i tjeneste.

Departementet kan gi forskrift om innkalling til og gjennomføring av rekrutteringsmøte, godtgjøring for å møte, undersøkelser og prøver og vurderingen av helsetilstanden.

Endret ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 8 a. Behandling av personopplysninger

Sivilforsvarets myndigheter kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter denne loven.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av personopplysninger etter denne loven, herunder om formålet med behandlingen, krav til behandlingen, behandlingsansvar, innhenting av personopplysninger, hvilke personopplysninger som kan behandles, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

Tilføyd ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 9. Innkalling til og gjennomføring av tjeneste

Tjenestepliktige innkalles til tjeneste i samsvar med Sivilforsvarets behov. Innkallingen skal inneholde informasjon om oppmøtetidspunkt, tjenestested og tjenestens lengde.

De som blir innkalt plikter å møte på kurs, øvelser og innsatser og å rette seg etter ordrer og instrukser for tjenesten. Den tjenestepliktige kan ikke forlate tjenesten uten tillatelse.

Tjenestepliktige kan pålegges å gjøre tjeneste som befal eller instruktør.

Vernepliktige kan ikke kalles inn til eller beholdes i tjeneste i Sivilforsvaret dersom dette hindrer utførelse av militær tjenesteplikt.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av sivilforsvarstjenesten, blant annet om innkalling til kurs, øvelser og innsatser, og om godtgjøring for slik tjeneste. Departementet kan gi forskrift om fritak fra

tjeneste, blant annet om midlertidig fritak når samfunnsinteresser eller vektige velferdsgrunner krever det, og om midlertidig fritak for ansatte i virksomheter som ivaretar eller understøtter kritiske samfunnsfunksjoner.
Endret ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 9 a. Tjenestetidens lengde

Tjenestepliktige kan bli pålagt inntil 19 måneders ordinær tjeneste i Sivilforsvaret.

Stortinget bestemmer hvor lang tjenestetiden skal være for de ulike tjenestestillingene, herunder tjenestetiden ved utdannelse til befalsstillinger og ved annen spesialopplæring og til ekstraordinære øvelser.

I beredskapssituasjoner kan departementet pålegge tjenestepliktige å gjøre tjeneste så lenge det anses nødvendig. Med beredskapssituasjoner menes uønskede hendelser i freds- og krigstid hvor det kreves større innsats av mannskapene enn det som kan oppnås innenfor den ordinære tjenestetiden.
Tilføyd ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 9 b. Forbud mot å bruke berusende eller bedøvende midler og testing av ruspåvirkning

Tjenestepliktige skal ikke bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler under tjenesten. De skal heller ikke møte til tjeneste påvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler.

Reglene i vegtrafikkloven § 22 andre og tredje ledd får tilsvarende anvendelse for vurderingen av om den tjenestepliktige anses påvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler etter første ledd.

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test av om en tjenestepliktig er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel dersom det er grunn til å tro at bestemmelsene i første ledd er overtrådt eller den tjenestepliktige med eller uten skyld er innblandet i en ulykke eller alvorlig hendelse. Alkotest (foreløpig blåseprøve) kan også tas av utvalgt befal i Sivilforsvaret.

Dersom testresultatet eller andre forhold gir grunn til å tro at bestemmelsene i første ledd er overtrådt, kan politiet foreta særskilt undersøkelse av om det forekommer tegn og symptomer på ruspåvirkning, og fremstille den tjenestepliktige for utåndingsprøve, blodprøve, spyttprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i

alminnelighet finne sted når den tjenestepliktige nekter å medvirke til alkotest eller foreløpig test av om den tjenestepliktige er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel. Utåndingsprøve kan tas av politiet. Blodprøve og spyttprøve kan bare tas av lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse kan foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i forbudet mot bruk av berusende eller bedøvende midler og om unntak fra dette forbudet. Departementet kan i forskrift bestemme at den tjenestepliktige ikke skal bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler i fritiden i forbindelse med kurs, øvelser og innsats både på og utenfor Sivilforsvarets områder.
Tilføyd ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 9 c. Engangserstatning ved dødsfall og medisinsk invaliditet

Tjenestepliktige som under tjenesten blir påført skade eller sykdom som medfører minimum 2 prosent medisinsk invaliditet har rett til engangserstatning. Dersom sykdommen ikke har sammenheng med tjenesten, inntrer retten til erstatning likevel først ved minimum 15 prosent medisinsk invaliditet.

Ved dødsfall under tjenesten har de etterlatte krav på engangserstatning.

Departementet kan gi forskrift om når sykdom eller skade skal anses påført under tjenesten og om hvordan erstatningen som nevnt i første og andre ledd skal utmåles og utbetales.
Tilføyd ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 10. Utenlandstjeneste

Disponering av tjenestepliktig personell i Sivilforsvaret til tjenestegjøring utenfor landets grenser krever avtale mellom den enkelte og Sivilforsvarets myndigheter.

§ 11. Disiplinærreaksjoner overfor tjenestepliktige

Tjenestepliktig personell som overtrer eller forsømmer tjenesteplikter i Sivilforsvaret kan refses disiplinært. Refselse kan ilegges for forsettlige og uaktsomme forhold.

Departementet kan gi forskrifter om disiplinære forhold for tjenestepliktig

personell i Sivilforsvaret, herunder hvem som kan tillegges refselsesmyndighet. Endret ved lov 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533).

Kapittel IV. Kommunale plikter

§ 12. Kommunens plikter

Kommunen skal bidra til gjennomføring av Sivilforsvarets oppgaver og tiltak.

Videre skal kommunen blant annet:

a. stille rom og kommunal grunn til rådighet ved innsats eller til utdannings- og øvingsformål for Sivilforsvaret, og sørge for varme, lys og renhold i slike rom. Kommunen plikter å tillate forandringer av de rom som stilles til rådighet,
b. stille kommunal grunn til rådighet for bygging av sivilforsvarsanlegg,
c. sørge for innkvartering, bespisning og annen bistand til Sivilforsvaret når dette er nødvendig,
d. ivareta oppgaver i forbindelse med lagring og vedlikehold av Sivilforsvarets materiell, jf. § 13,
e. bygge, utstyre, innrede og vedlikeholde offentlige tilfluktsrom, jf. §§ 20 flg.,
f. ivareta de kommunale beredskapsplikter som fremgår av §§ 14 og 15,
g. planlegge og bistå ved gjennomføring av evakuering etter §§ 15, 17 og 18.

Med mindre annet er særskilt bestemt i eller i medhold av loven, er kommunen ansvarlig for kostnader som påløper etter denne bestemmelsen.

Departementet kan gi forskrift om krav til rom og kommunal grunn til bruk for innsats, utdannings- og øvingsformål, og om utgiftsfordeling mellom kommunene. Departementet kan gi forskrift om andre oppgaver til kommunen som er nødvendige for å gjennomføre tiltak etter denne loven.
Endret ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 13. Anskaffelse, lagring og vedlikehold av Sivilforsvarets materiell

Sivilforsvarets myndigheter anskaffer materiell til Sivilforsvaret og beslutter lokalisering av lager, etter en nasjonal vurdering.

Kommunene skal lagre og vedlikeholde Sivilforsvarets materiell.

Kostnader til lagring og vedlikehold av Sivilforsvarets materiell dekkes av kommunene.

Departementet kan gi forskrifter om vedlikehold, lagring og lokalisering av Sivilforsvarets materiell, herunder bestemmelser om utgiftsfordeling mellom kommunene.

Kapittel V. Kommunal beredskapsplikt

§ 14. Kommunal beredskapsplikt – risiko- og sårbarhetsanalyse

Kommunen plikter å kartlegge hvilke uønskede hendelser som kan inntreffe i kommunen, vurdere sannsynligheten for at disse hendelsene inntreffer og hvordan de i så fall kan påvirke kommunen. Resultatet av dette arbeidet skal vurderes og sammenstilles i en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse.

Risiko- og sårbarhetsanalysen skal legges til grunn for kommunens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, herunder ved utarbeiding av planer etter lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven).

Risiko- og sårbarhetsanalysen skal oppdateres i takt med revisjon av kommunedelplaner, jf. lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 11-4 første ledd, og for øvrig ved endringer i risiko- og sårbarhetsbildet.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalysen.

§ 15. Kommunal beredskapsplikt – beredskapsplan for kommunen

Med utgangspunkt i risiko- og sårbarhetsanalysen etter § 14 skal kommunen utarbeide en beredskapsplan.

Beredskapsplanen skal inneholde en oversikt over hvilke tiltak kommunen har forberedt for å håndtere uønskede hendelser. Som et minimum skal beredskapsplanen inneholde en plan for kommunens kriseledelse, varslingslister, ressursoversikt, evakueringsplan og plan for informasjon til befolkningen og media.

Beredskapsplanen skal være oppdatert og revideres minimum én gang per år. Kommunen skal sørge for at planen blir jevnlig øvet.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om beredskapsplanens innhold og øvrige krav etter denne bestemmelsen.

Kapittel V A. Behandling av opplysninger som følge av uønskede hendelser

Kapitlet tilføyd ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 15 a. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap sin adgang til å behandle opplysninger

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap kan innhente, foreta vurderinger, analyser og sammenstillinger av og på annen måte behandle personopplysninger og andre opplysninger, når dette er nødvendig for å forebygge og redusere konsekvensene av uønskede hendelser, herunder for å understøtte kommunenes arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser etter § 14.

Etter pålegg fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap plikter forsikringsselskaper og organer som administrerer offentlige forsikringsordninger uten hinder av taushetsplikt å gi Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap personopplysninger og andre opplysninger om skader og skadeoppgjør som følge av uønskede hendelser. Opplysningsplikten gjelder bare opplysninger som er nødvendige for formålet angitt i første ledd.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap kan tilgjengeliggjøre opplysninger innhentet etter andre ledd for andre offentlige organer uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, når dette er nødvendig for formålet angitt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om innhenting, tilgjengeliggjøring og annen behandling av opplysninger etter bestemmelsen her. Det kan blant annet gis forskrift om hvilke personopplysninger og andre opplysninger som kan kreves fra forsikringselskaper og organer som administrerer offentlige forsikringsordninger, hvilke personopplysninger som kan behandles, formålet med behandlingen, hvordan personopplysninger og andre opplysninger skal utleveres og behandles og hvilke offentlige organer som kan få tilgang til personopplysninger og andre opplysninger.

Tilføyd ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

Kapittel VI. Sivile beskyttelsestiltak

§ 16. Varsling

Sivilforsvaret kan etablere og drifte system for varsling av sivilbefolkningen.

Eier eller bruker av eiendom plikter å stille denne til disposisjon for system for varsling av befolkningen. Sivilforsvaret kan kreve adgang til eiendom med sikte på etablering og drift av slike system.

Virksomhet som i den kommunale risiko- og sårbarhetsanalysen vurderes som en særskilt risiko for omgivelsene, kan pålegges å etablere og bekoste egne ordninger for varsling av allmennheten.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om varsling etter denne bestemmelsen.

§ 17. Evakuering i krig eller når krig truer

Når riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, kan Kongen beslutte evakuering av befolkningen.

Når evakuering er besluttet skal enhver, etter pålegg fra Sivilforsvarets myndigheter, flytte til den tid og på den måte som fastsettes. Den enkelte kan pålegges å oppholde seg på et nærmere angitt sted. Ingen må uten samtykke fra Sivilforsvarets myndigheter vende tilbake til fraflyttingsområdet. Kongen kan bestemme at også andre enn Sivilforsvarets myndigheter gis myndighet etter denne bestemmelsen.

Pålegg om evakuering kan også omfatte varelagre, transportmidler, husdyr og andre ressurser som anses nødvendig for å dekke befolkningens grunnleggende behov.

Evakuering skal så vidt mulig utføres i samråd med politiet.

Sivilforsvarets myndigheter kan pålegge berørte kommuner å medvirke under evakuering besluttet etter denne bestemmelse. Kommunene kan gis fullmakt til å utøve rekvisisjonsrett etter bestemmelsene i kapittel VII.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 18. Allmenhetens bistand ved evakuering i krig eller når krig truer

Eier eller bruker av transportmiddel eller hus kan pålegges å bistå myndighetene med transport av evakuerte eller ved å gi evakuerte husvære. Det som etter myndighetenes skjønn er absolutt nødvendig for innehaveren selv, dennes husstand eller til utøving av dennes næringsvirksomhet, kan ikke

kreves avgitt.

Vederlag for ytelser etter første ledd fastsettes etter reglene i § 27.

Ved evakuering etter pålegg betaler staten transportutgifter ved flyttingen. Fraflyttingskommunen betaler vederlaget for husvære for de evakuerte, men kan kreve dette refundert fra de evakuerte. Andre utgifter ved oppholdet betales av de evakuerte.

Endret ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 19. Forskrifter om evakuering i krig eller når krig truer

Departementet kan gi forskrifter om evakuering, herunder bestemmelser om planlegging, iverksetting og gjennomføring av evakuering. Det kan videre gis forskrifter om evakuerte personers rettsstilling og om utredning, fordeling og refusjon av utgifter knyttet til evakuering.

Endret ved lov 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 20. Etablering av offentlige og private tilfluktsrom

Kommunen skal bygge, utstyre og innrede offentlige tilfluktsrom til bruk for befolkningen.

Offentlig eller privat tiltakshaver skal bygge, utstyre og innrede private tilfluktsrom til bruk for dem som normalt oppholder seg på den enkelte eiendom.

Krav om bygging av privat tilfluktsrom etter annet ledd kan etter søknad frafalles mot at det innbetales et beløp som skal nyttes til å etablere anlegg eller ruste opp offentlige tilfluktsrom.

Sammen med pålegg om innredning av tilfluktsrom etter annet ledd, kan det i rimelig utstrekning bestemmes at tilfluktsrommet skal innredes slik at det kan benyttes også av personer som normalt befinner seg på andre eiendommer. Eier eller bruker av den eller de øvrige eiendommene plikter i så fall å bidra til dekning av utgiftene til innredningen.

Eier og bruker av fast eiendom, samt offentlige myndigheter, kan pålegges å gi Sivilforsvarets myndigheter opplysninger om fast eiendom som vurderes brukt som tilfluktsrom.

Departementet kan gi forskrifter om tilfluktsrom. Det kan herunder gis bestemmelser om statens tilskudd ved bygging av offentlige tilfluktsrom og om overføring av ubenyttede midler til bruk i en annen kommune, jf. tredje ledd.

§ 21. Plikt til å opprettholde tilfluktsrom

Eier og bruker av offentlig eller privat tilfluktsrom plikter å holde tilfluktsrommet i forsvarlig stand.

Tilfluktsrom kan i fredstid utnyttes til andre formål hvis rommets verneevne ikke reduseres og rommet raskt kan klargjøres som tilfluktsrom ved behov.

Bygningsmessige endringer som kan ha innvirkning på tilfluktsrommets verneevne skal forelegges Sivilforsvarets myndigheter for godkjenning før tiltaket iverksettes.

Departementet kan gi forskrifter om nærmere plikter etter denne bestemmelsen.

§ 22. Tilfluktsromtjeneste i beredskapssituasjoner

Sivilforsvaret har ansvaret for klargjøring og drift av offentlige tilfluktsrom (tilfluktsromtjeneste) i beredskapssituasjoner. Kommunen plikter å bidra til gjennomføring av Sivilforsvarets oppgaver etter denne bestemmelsen.

Eier og bruker av private tilfluktsrom har ansvaret for tilfluktsromtjeneste i private tilfluktsrom.

Departementet kan gi forskrifter om tilfluktsromtjeneste.

§ 23. Egenbeskyttelsestiltak ved virksomheter

Virksomheter kan pålegges å forberede og sette i verk nødvendige egenbeskyttelsestiltak mot uønskede hendelser.

Egenbeskyttelsestiltak kan pålegges felles for flere virksomheter.

Virksomhet som er pålagt egenbeskyttelsestiltak etter første ledd, plikter etter anmodning å yte bistand til annen virksomhet og nød- og beredskapsetatene, så langt dette er mulig under hensyn til egen beredskap. Virksomhet som yter bistand kan kreve refusjon av påførte utgifter fra den som mottar bistand.

Den enkelte virksomhet kan pålegges å gi Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten opplysninger av betydning for egenbeskyttelsestiltak etter denne bestemmelsen.

Departementet kan gi forskrifter om egenbeskyttelse og systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid (internkontroll) ved virksomheter.

Endret ved lov 14 des 2012 nr. 90 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1271).

§ 24. Egenbeskyttelsestiltak for fast eiendom

Eier og bruker av fast eiendom kan pålegges å forberede og sette i verk egenbeskyttelsestiltak for eiendommen.

Departementet kan gi forskrifter om egenbeskyttelse for fast eiendom.

Kapittel VI A. Beskyttelse av europeisk kritisk infrastruktur

Overskriften tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 90 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1271).

§ 24 a. Identifisering og utpeking av europeisk kritisk infrastruktur

Hvert enkelt departement skal identifisere og utpeke europeisk kritisk infrastruktur innen sitt myndighetsområde og som omfattes av virkeområdet til direktiv 2008/114/EF.

Eier eller operatør av objektet plikter overfor departementet å foreslå hvilke objekter som potensielt kan være europeisk kritisk infrastruktur.

Vurderingen skal skje på bakgrunn av sektorbaserte kriterier som tar hensyn til de særlige kjennetegn for de enkelte sektorer av europeisk kritisk infrastruktur.

Videre skal vurderingen skje på bakgrunn av følgende kriterier:

a. det potensielle antall omkomne eller sårede,
b. størrelsen på det økonomiske tapet og forringelse av varer og tjenester, herunder potensielle miljømessige konsekvenser, og
c. konsekvensene med hensyn til befolkningens tillit, fysiske lidelser og forstyrrelser i hverdagen, herunder bortfall av vesentlige tjenester.

For infrastrukturer som leverer viktige tjenester skal det tas hensyn til akseptabel tidsperiode for funksjonssvikt og mulighet til å gjenopprette funksjonaliteten.

Utpekingen skal skje på grunnlag av avtale med de EØS-statene som kan bli berørt i betydelig grad.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om utpeking av europeisk kritisk infrastruktur og hvilke sektorer som skal omfattes.

Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 90 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1271).

§ 24 b. Operatørsikkerhetsplan

Utpekt europeisk kritisk infrastruktur skal ha en operatørsikkerhetsplan. Operatørsikkerhetsplanen skal identifisere kritiske aktiva samt presisere hvilke sikkerhetsløsninger som er eller skal bli iverksatt med henblikk på å beskytte disse.

Prosedyren ved utarbeidelse av operatørsikkerhetsplanen skal minst dekke følgende:

a. identifisering av viktige aktiva,
b. gjennomføring av en risikoanalyse med grunnlag i alvorlige trussel scenarioer, hver aktivas sårbarhet og potensielle konsekvenser,
c. identifisering, utvelgelse og prioritering av mottiltak og prosedyrer med en vurdering mellom permanente og graderte sikkerhetstiltak.

Operatørsikkerhetsplanen skal være iverksatt senest ett år etter at en infrastruktur er blitt utpekt som europeisk kritisk infrastruktur.

Operatørsikkerhetsplanen skal oppdateres jevnlig.

Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 90 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1271).

§ 24 c. Sikkerhetskontakt

Eier eller operatør av utpekt europeisk kritisk infrastruktur skal ha en sikkerhetskontakt.

Sikkerhetskontakten skal fungere som et kontaktpunkt i forbindelse med sikkerhetsmessige spørsmål mellom eier eller operatør av europeisk kritisk infrastruktur og departementet med ansvar i den aktuelle sektor.

Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 90 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1271).

§ 24 d. Rapportering

Departementene skal foreta en vurdering av risiko, trusler og sårbarhet i sektoren hvor en europeisk kritisk infrastruktur er utpekt senest ett år etter utpekingen.

Departementene skal hvert annet år utarbeide en generell rapport om de typer risiko, trusler og sårbarhet som er registrert mot sektorer hvor det er utpekt europeisk kritisk infrastruktur. Rapporten skal videre inneholde opplysninger om antallet utpekte infrastrukturer og antall EØS-stater som er avhengig av den utpekte infrastrukturen. Rapporten skal sendes til den

myndighet Kongen utpeker.

Virksomheter som eier utpekt europeisk infrastruktur skal bistå departementene med opplysninger for å oppfylle rapporteringsplikten.

Dersom det kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser om informasjon i rapportene blir kjent for uvedkommende, skal slik informasjon sikkerhetsgraderes etter sikkerhetsloven § 5-3.

Tilføyd ved lov 14 des 2012 nr. 90 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1271), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 52 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1548).

Kapittel VII. Rekvisisjon av fast eiendom, løsøre og rettigheter

§ 25. Rekvisisjon

Departementet kan kreve avstått eiendomsrett, bruksrett eller annen særlig rådighet over fast eiendom i den grad det er nødvendig for oppfyllelse av lovens bestemmelser. Det samme gjelder rettigheter og løsøre av ethvert slag og elektrisk kraft. Avståelse til bruk omfatter rett til å foreta de endringer ved gjenstanden eller den faste eiendommen som anses nødvendig.

Eiendomsrett til fast eiendom kan bare kreves avstått når avståelsens formål ikke kan oppnås gjennom tidsbegrenset bruksrett eller annen særlig rådighet over eiendommen.

Departementet kan gi tillatelse til at også andre kan kreve slik avståelse som nevnt i første ledd. Departementet kan bestemme at den som får slik tillatelse, skal dekke utgiftene ved avståelsen helt eller delvis.

Departementet kan gi eier eller bruker av løsøre pålegg om at tingen skal stilles til rådighet på angitt sted.

Krav om avståelse skal fremsettes skriftlig. Når avståelse har funnet sted, skal det utstedes skriftlig kvittering med angivelse av det som er avstått, samt tid og sted for avståelsen.

Avståelsen kan kreves gjennomført straks, selv om erstatning ikke er betalt eller fastsatt. Rekvirerende myndighet skal i så fall sørge for å innhente de beskrivelser og opplysninger som er nødvendige for fastsetting av erstatning. Skjønn etter § 27 skal avholdes så snart som mulig. Når det er nødvendig kan rekvirering gjennomføres med bistand fra politiet.

Departementet kan gi forskrifter om rekvisisjon.

§ 26. Forberedende tiltak med sikte på rekvisisjon

Som ledd i forberedende tiltak kan de myndigheter som departementet

bestemmer, peke ut fast eiendom og løsøre som skal avstås etter § 25, og gi eier og bruker av løsøre pålegg om at tingen i nærmere angitte tilfeller skal stilles til rådighet på angitt sted.

Eier og bruker av fast eiendom eller løsøre plikter etter krav fra myndighetene å erkjenne mottak av melding om tiltak eller pålegg som nevnt, samt å gi opplysninger og å gi adgang til inspeksjon. Løsøre kan om nødvendig pålegges brakt til et bestemt sted for inspeksjon. Slike pålegg skal oppfylles uten erstatning, med mindre annet er bestemt av departementet.

Fast eiendom og løsøre kan etter avgjørelse av myndigheter utpekt etter første ledd, utbedres eller på annen måte forandres for å gjøres tjenlig for det påtenkte formål.

Departementet kan gi forskrifter om forberedende tiltak etter denne bestemmelsen.

§ 27. Erstatning

Erstatning for avståelse etter § 25 og tap og utgifter ved å etterkomme pålegg etter § 26 fastsettes i mangel av minnelig overenskomst ved skjønn etter lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker, med mindre noe annet bestemmes i eller i medhold av denne loven.

Departementet kan fastsette takster for bruk av husrom, lagerrom og driftsbygninger, samt for elektrisk kraft, varer og annet løsøre. Det samme gjelder utgifter ved å etterkomme pålegg etter §§ 25 og 26 første ledd, samt for ytelser etter § 18. Takstene kan fastsettes for hele eller deler av riket.

Ved avståelse av bruksrett til rom inntil to døgn, gis ingen annen godtgjøring enn erstatning for beviselig voldte skader, tap eller utgifter oppstått som følge av avståelsen. Avstår samme besitter i løpet av samme kalenderår flere ganger bruksrett til rom som ellers er i bruk, skal godtgjøring gis om tidsrommet samlet utgjør mer enn tre døgn.

Departementet kan gi forskrifter om erstatning ved rekvisisjon. Slike regler kan gis med virkning for rekvirering som allerede har funnet sted. Det kan herunder bestemmes at erstatning skal fastsettes og utbetales etter reglene i lov 29. juni 1951 nr. 19 om militære rekvisisjoner. Erstatningsfastsettelsen kan i tilfelle legges til de organer som opprettes i medhold av nevnte lovgivning.

§ 28. Samordning av rekvisisjoner

Når militære myndigheter har rekvisisjonsrett etter lov 29. juni 1951 nr. 19 om militære rekvisisjoner, får § 8 i samme lov tilsvarende anvendelse for krav om avståelse etter loven her i den utstrekning departementet bestemmer.

Kapittel VII A. Sivil arbeidskraftberedskap

Kapittelet tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 28 a. Når fullmaktsbestemmelsene i dette kapittelet gjelder

Når riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet er i fare, kan Kongen i statsråd beslutte at §§ 28 c til 28 f får anvendelse for å understøtte forsvaret av landet, beskytte sivilbefolkningen eller ivareta samfunnets grunnleggende funksjonalitet.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 28 b. Grunnleggende krav til vedtak om sivil arbeidskraftberedskap

Forskrifter etter §§ 28 c til 28 f skal være nødvendige for å oppnå formål angitt i § 28 a, og de skal være forholdsmessige. De skal blant annet begrenses til de virksomhetene, bransjene, etatene og områdene der det trengs. Forskriftene skal meddeles Stortinget snarest mulig etter at de er vedtatt og kan tidligst tre i kraft 48 timer etter meddelelse, med mindre det er fare ved opphold. Forskriftene kan bare gjelde for inntil tre måneder om gangen.

Nødvendighets- og forholdsmessighetskravet gjelder tilsvarende for enkeltvedtak fattet med hjemmel i forskrifter som nevnt i første ledd. Plikter som pålegges i enkeltvedtakene, faller bort når forskriften slutter å gjelde, med mindre noe annet er fastsatt i forskriften.

Forskrifter etter §§ 28 c til 28 f skal forelegges partene i arbeidslivet for uttalelse før de vedtas, med mindre det er åpenbart unødvendig eller vil medføre en uforsvarlig forsinkelse.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 28 c. Regulering av adgangen til å etablere og avslutte arbeids- og tjenesteforhold

Kongen kan gi forskrift om adgangen til å etablere og avslutte arbeids- og tjenesteforhold, blant annet krav om tillatelse fra offentlige myndigheter. Gjeldende lover eller privat regulering av betydning for etablering og avslutning av arbeids- og tjenesteforhold, kan fravikes i den utstrekning det er påkrevd for

gjennomføring av tiltak etter første punktum.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 28 d. Regulering av arbeids- og tjenesteforhold

Kongen kan gi forskrift som utfyller, supplerer eller fraviker offentlig og privat regulering av arbeids- og tjenesteforhold. Forskriften kan blant annet fravike offentlig, kollektiv eller individuell regulering av arbeidstid, helse, miljø og sikkerhet og retten til ferie og permisjon og gi regler om stans av forestående eller pågående arbeidskamp. Forskriften kan også fastsette unntak fra kvalifikasjons- og sikkerhetskrav.

Forskriften skal så langt som mulig ivareta arbeidsmiljøet og sikkerheten i virksomheten og sikre arbeidstakernes fysiske og psykiske helse og velferd.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 28 e. Pålegg om arbeidsplikt

Kongen kan gi forskrift om at myndige personer mellom 18 og 72 år pålegges å fortsette i eller etablere et arbeidsforhold (arbeidsplikt). Arbeidsplikt kan bare pålegges norske statsborgere og andre som har tilknytning til Norge. Stortingsrepresentanter og embetsdommere kan ikke pålegges arbeidsplikt. Det samme gjelder personer som er eller har vært statsborgere av et land Norge er i krig med.

Forskriften skal inneholde nødvendige fritak fra og begrensninger i arbeidsplikten, herunder for gravide, personer med særlige omsorgsoppgaver og personer med nedsatt arbeidsevne som følge av egen helsesituasjon. Det samme gjelder nødvendige fritak og begrensninger som følge av annen lovpålagt tjenesteplikt. Forskriften kan inneholde bestemmelser om arbeidspliktens nærmere innhold og virkninger, blant annet om forholdet til ordinær arbeidsgiver og stilling. Gjeldende lover og privat regulering som er til hinder for den konkrete reguleringen av arbeidsplikten, kan fravikes i den utstrekning det er påkrevd.

Personer som pålegges arbeidsplikt, skal så langt som mulig ha minst like gode vilkår som personer i ordinære arbeidsforhold i sammenlignbar stilling. Arbeidsplikten kan ikke omfatte oppgaver som etter folkeretten anses som direkte deltakelse i fiendtligheter.

Kongen i statsråd kan bestemme at arbeidsplikt etter denne paragrafen går foran annen lovpålagt tjenesteplikt, med unntak av tjenesteplikt etter

forsvarsloven.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 28 f. Saksbehandlingsregler og unntak fra forvaltningsloven og personopplysningsloven

Kongen kan gi forskrift om saksbehandlingsregler for vedtak som treffes med hjemmel i dette kapittelet, og om at forvaltningsloven og personopplysningsloven helt eller delvis ikke skal gjelde.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 28 g. Forhåndsutpeking, øvelser og registrering

For å forberede pålegg om arbeidsplikt etter § 28 e kan Kongen gi forskrift om at personer på forhånd kan pekes ut til arbeidsplikt i stillinger som vil inngå i det sivile kriseledelsesapparatet, eller i andre stillinger som vil være av betydning for ivaretakelse av formålene nevnt i § 28 a.

Forhåndsutpekte personer kan pålegges å delta på kortvarige kurs og øvelser. Forhåndsutpekte personer som vil inngå i det sivile kriseledelsesapparatet, kan pålegges å delta på kurs og øvelser av lengre varighet.

For å gjennomføre forhåndsutpekingen, tilrettelegge for arbeidsplikt eller gjennomføre øvelser kan personer pålegges å melde seg til registrering ved personlig fremmøte, og ved behov å gjennomføre nødvendige prøver og undersøkelser, herunder helseundersøkelser.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av forberedelser etter denne paragrafen, blant annet om hvem som kan forhåndsutpeke, om saksbehandlingen, om føring av oversikter over tilgjengelig arbeidskraft og forhåndsutpekt personell og om gjennomføring av øvelser og godtgjøring. I forskriften kan forhåndsutpekte personer pålegges begrensede plikter for å ivareta rollen som forhåndsutpekt, blant annet å møte opp på et bestemt sted ved krigsutbrudd.

Forskrifter etter denne paragrafen skal forelegges partene i arbeidslivet etter reglene i forvaltningsloven § 37 annet til fjerde ledd.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 28 h. Opplysningsplikt

Enkeltpersoner, virksomheter og offentlige organer plikter uten hinder av taushetsplikt å gi opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av vedtak etter dette kapittelet. Dette gjelder ikke opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 28 i. Behandling av personopplysninger

For å utføre oppgaver fastsatt i eller i medhold av dette kapittelet kan offentlige organer og private behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Kongen kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke typer personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling og utlevering, registerføring og tilgang til registre.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

§ 28 j. Erstatning og kompensasjon

Enhver som lider vesentlig tap eller ulempe som følge av vedtak gitt i medhold av dette kapittelet, har så langt som mulig krav på rimelig erstatning og kompensasjon.

Kongen kan gi forskrift om erstatning og kompensasjon etter første ledd, herunder at privat arbeidsgiver skal yte erstatning og kompensasjon.

Den som på grunn av vedtak gitt i medhold av §§ 28 c til 28 e blir ute av stand til å oppfylle andre offentlige eller private forpliktelser, fritas for betalingsplikt som manglende oppfyllelse ellers ville ha medført. Kongen kan gi forskrift om slikt fritak.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

Kapittel VIII. Tilsyn, håndheving og sanksjon med mer

§ 29. Tilsyn

Departementet utpeker hvem som skal føre tilsyn med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov. Det kan herunder bestemmes at organisasjon eller institusjon skal organisere og føre tilsyn med egenbeskyttelsestiltak ved bestemte virksomheter, jf. § 23.

Tilsynsorganer med ansvar i den aktuelle sektor skal føre tilsyn etter §§ 24a, 24b, 24c og 24d.

For tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter etter §§ 12, 13, 14, 15, 20 og 21 gjelder kommuneloven kapittel 30.

Endret ved lover 14 des 2012 nr. 90 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1271), 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

§ 30. Særlige bestemmelser om tilsyn med egenbeskyttelsestiltak ved virksomheter

Utgifter som utpekt tilsynsorgan påføres ved å organisere og føre tilsyn med egenbeskyttelsestiltak ved bestemte virksomheter, jf. § 23, kan utliknes og kreves betalt av virksomhetene.

Departementet kan gi forskrifter om tilsyn med egenbeskyttelsestiltak ved virksomheter.

§ 31. Tilsynsmyndighetens rett til opplysninger

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne loven skal når tilsynsmyndigheten krever det, og uten hinder av taushetsplikt, legge frem de opplysninger som er nødvendige for utøvelsen av tilsynet.

Opplysninger som nevnt i første ledd kan også kreves fremlagt fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder.

Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysninger etter denne bestemmelsen skal gis.

§ 32. Rett til adgang mv.

Tilsynsmyndigheten skal ha uhindret adgang til ethvert sted og til enhver

innretning tilsynsmyndigheten finner nødvendig for å føre tilsyn etter denne loven. Om nødvendig kan det anmodes om bistand fra politiet for å sikre slik adgang.

Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15, og om mulig sette seg i kontakt med representant for eier eller bruker av objektet.

Endret ved lov 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407).

§ 33. Gjennomføring av tilsyn

Den som eier eller bestyrer tilsynsobjektet, har rett til å være til stede under tilsynet, og kan i rimelig utstrekning også pålegges å være til stede. Tilsynsmyndigheten kan bestemme at retten til å være til stede ikke skal gjelde ved tilsynsmyndighetens intervju med ansatte ved tilsynsobjektet. Det samme gjelder dersom tilstedeværelse må antas å kunne medføre at formålet med tilsynet ikke nås.

Tilsynsmyndigheten skal utarbeide en skriftlig rapport om tilsynet. Rapporten skal gjøres tilgjengelig for den som har mottatt pålegg om tilsynet. I tilfeller der det antas å kunne skade en informasjonsgiver om det kommer frem at han eller hun har gitt opplysninger, kan rapporten unnlate å nevne hvem som har gitt de aktuelle opplysningene.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføring av tilsyn.

§ 34. Pålegg og enkeltvedtak

Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføring av bestemmelsene i denne loven eller bestemmelser gitt i medhold av loven. Det skal settes en frist for når pålegg skal være utført.

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fastsatt frist kan Sivilforsvarets myndigheter eller tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten inntil pålegget er utført.

Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten stanse virksomheten og kreve at nødvendige tiltak blir iverksatt straks, selv om pålegg ikke er gitt.

Blir pålegg stadfestet i rettskraftig dom ikke etterkommet, kan tilsynsmyndigheten selv utføre eller få pålegget utført for regning av den som dommen er rettet mot, uten at det er nødvendig med kjennelse etter lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegget fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14 uten at dom kreves.

Når det er nødvendig kan pålegg og tiltak etter denne bestemmelsen gjennomføres med bistand fra politiet.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 90 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1271).

§ 35. Tvangsmulkt

I pålegg etter denne loven kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag, uke eller måned som går etter utløpet av den fristen som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt.

Tvangsmulkt kan også fastsettes som en engangsmulkt.

Sivilforsvarets myndigheter og tilsynsmyndigheten kan frafalle påløpt tvangsmulkt.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 36. Overtredelsesgebyr

Sivilforsvarets myndigheter eller tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr til fysiske personer og foretak som

a. overtrer §§ 6 første ledd, 7 første, andre eller fjerde ledd, 8 andre eller tredje ledd, 9 andre ledd, 9 b første ledd, 16 andre ledd, 20 andre ledd, 21 første ledd, 24 b, 24 c første ledd, 24 d tredje ledd eller 32 første ledd
b. overtrer forskrift gitt i medhold av §§ 7, 8, 9, 9 b, 16, 20, 21 eller 25 når det i forskriften er fastsatt at overtredelsen kan medføre overtredelsesgebyr
c. ikke retter seg etter vedtak gitt i medhold av §§ 7 tredje ledd, 9 tredje ledd, 16 tredje ledd, 20 fjerde eller femte ledd, 25 første eller fjerde ledd, 26 første eller andre ledd eller 31 første ledd.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Departementet kan gi forskrift om ileggelse av overtredelsesgebyr, herunder om hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og om utmåling av overtredelsesgebyr. Departementet kan også gi forskrift om betaling av overtredelsesgebyr, herunder om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 2 år. Fristen regnes

fra tidspunktet da overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at departementet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om foreldelse i forskrift, herunder fravike bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.
Endret ved lover 14 des 2012 nr. 90 (ikr. 1 jan 2013 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1271), 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

Kapittel IX. Straff

§ 37. Straff

Med bot straffes den som forsettlig eller uaktsomt

a. bryter opplysnings- eller meldeplikten etter § 7
b. ikke møter til rekrutteringsmøte etter § 8 andre ledd
c. ikke møter til tjeneste eller forlater tjenesten uten tillatelse etter § 9 andre ledd.

Med bot straffes den som forsettlig unndrar seg undersøkelser eller prøver etter § 8 tredje ledd.
Medvirkning straffes ikke etter første og andre ledd.
Med bot eller fengsel inntil 3 måneder straffes den som forsettlig

a. bryter bistandsplikten etter § 5 første ledd
b. ikke etterkommer pålegg om å bistå myndighetene ved evakuering etter § 18 første ledd første punktum
c. ikke bygger, utstyrer eller innreder private tilfluktsrom i samsvar med § 20 andre ledd
d. ikke ivaretar plikter om tilfluktsromtjeneste i private tilfluktsrom etter § 22 andre ledd
e. ikke etterkommer pålegg om rekvisisjon etter § 25 første eller fjerde ledd
f. ikke etterkommer pålegg om forberedende tiltak med sikte på rekvisisjon etter § 26 første og andre ledd.

Med fengsel inntil 2 år straffes den som med hensikt unndrar seg tjenesten i Sivilforsvaret ved å

a. bryte opplysnings- eller meldeplikten etter § 7
b. ikke møte til rekrutteringsmøte etter § 8 andre ledd

c. unndra seg undersøkelser eller prøver etter § 8 tredje ledd
d. ikke møte til tjeneste eller forlate tjenesten uten tillatelse etter § 9 andre ledd.

I forskrift gitt med hjemmel i §§ 7, 8, 9, 20, 22, 25 og 26 kan det fastsettes at brudd på angitte bestemmelser i forskriften kan straffes.

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser som er gitt i eller i medhold av §§ 28 e, 28 g og 28 h. Overtredelser av bestemmelser gitt i medhold av §§ 28 c og 28 d kan straffes med foretaksstraff, jf. straffeloven § 27. Det kan i forskrift fastsettes lavere strafferammer eller at overtredelse bare er straffbar på nærmere vilkår.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174), 20 juni 2025 nr. 77 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1140).

Kapittel X. Avsluttende bestemmelser

§ 38. Forholdet til forvaltningsloven

Med mindre departementet bestemmer noe annet i forskrift gjelder forvaltningsloven kapittel IV-VI ikke for saker om tjenesteplikten og tjenestens utførelse etter kapittel III. Forvaltningsloven kapittel IV-VI gjelder likevel for pålegg om tjenesteplikt etter § 8 første ledd og pålegg om å tjenestegjøre som befal eller instruktør etter § 9 tredje ledd.

I andre saker enn de som er nevnt i første ledd kan forhåndsvarsel til sakens parter unnlates dersom antallet parter i saken er stort, et stort antall saker behandles under ett, eller forhåndsvarsel kan medføre at saken forsinkes på en uheldig måte. Tilsvarende gjelder dersom forhåndsvarsel av hensyn til partene ikke er påkrevet.

Direktoratet er klageinstans for vedtak truffet av sivilforsvarsdistriktene og tilsynsmyndigheter etter denne loven.

Departementet kan bestemme at vedtak etter denne loven ikke kan kreves grunngitt eller påklages når riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare. Det samme gjelder ved uønskede hendelser i fredstid.
Endret ved lover 22 apr 2016 nr. 3 (ikr. 22 apr 2016 iflg. res. 22 apr 2016 nr. 407), 16 april 2021 nr. 20 (ikr. 1 mai 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1174).

§ 39. Overgangsbestemmelser

Forskrifter gitt med hjemmel i lov 17. juli 1953 nr. 9 om kommunal

beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

§ 40. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Fra samme dato oppheves lov 17. juli 1953 nr. 9 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret.

1 Fra 1 jan 2011 iflg. res. 25 juni 2010 nr. 942, med unntak av endringen i vannressursloven som trådte ikr. straks.

§ 41. Endringer i andre lover

– – –

Lov om varer av edelt metall mv. [edelmetalloven]

§ 1. Formål

Lovens formål er å sikre tillit i handelen med varer av edelt metall og bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivaretakelse av beskyttelsesverdige interesser.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder tilvirkning, markedsføring og omsetning av varer av edelt metall og varer som er sammensatt av edelt metall og annet materiale.

Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 3. Krav til varer av gull, sølv og platina mv.

Varer kan bare markedsføres eller omsettes som gull, sølv eller platina når de i hver enkelt del inneholder minst henholdsvis 375 tusendeler gull, 800 tusendeler sølv eller 850 tusendeler platina. Kravet gjelder ikke varer som importeres fra annen EØS-stat og som lovlig omsettes som varer av edelt metall

der.

Departementet kan gi forskrift om

a. betegnelser på varer sammensatt av to eller flere edle metaller og varer sammensatt av edelt metall og annet materiale
b. kontroll av innhold av edelt metall, analysemetoder mv.
c. bruk av loddemetall mv.

§ 4. Krav til finhetsstempel mv.

Varer som markedsføres eller omsettes som varer av edelt metall, skal ha finhetsstempel som angir varens finhet ved antall vektenheter rent gull, sølv eller platina som finnes i tusen vektenheter legering. Departementet kan gi forskrift om hvilke finheter som kan påføres.

Finhetsstempel kan bare påføres varer som tilfredsstiller kravene i § 3 første ledd. Finhetsstempel kan likevel påføres varer med deler av annet materiale dersom delen er synlig ved en utvendig besiktigelse og ikke har et utseende som kan medføre forveksling med edelt metall. Varer som ikke kan påføres finhetsstempel, skal heller ikke merkes på måter som kan forveksles med finhetsstempel.

Departementet kan gi forskrift om:

a. stempling av varer av edelt metall
b. stempling mv. av varer sammensatt av to eller flere edle metaller og varer sammensatt av slikt metall og annet materiale
c. unntak fra reglene om stempling for enkelte varegrupper.

§ 5. Krav til ansvarsmerke

Varer av edelt metall som påføres finhetsstempel, skal samtidig påføres ansvarsmerke, med mindre dette er praktisk umulig. Ansvarsmerket skal identifisere den som er ansvarlig for at varens finhet er i samsvar med det påførte finhetsstemplet. Varer som ikke kan påføres finhetsstempel, skal ikke merkes på noen måte som er egnet til å forveksles med ansvarsmerke.

Ansvarsmerket skal være registrert hos Patentstyret.

Kravet i annet ledd gjelder ikke for varer av edelt metall som importeres fra en EØS-stat og som er merket i samsvar med lovgivningen der, når Justervesenet mottar melding om merkingen før varene blir markedsført og

a. merket ikke er egnet til å forveksles med et norsk ansvarsmerke,

b. produsenten av varen kan identifiseres, og
c. det er dokumentert at merket er lovlig påført varen.

Departementet kan gi forskrift om ansvarsmerker, herunder søknadsbehandling, registrering, overdragelse, opphør og fornyelse av registreringer. Departementet kan gi forskrift om avgift og gebyr for Patentstyrets registrering av ansvarsmerke og fornyelse av registrering.

§ 6. Forskrift om konvensjonen om kontroll og merking av artikler av edle metaller

Departementet kan gi forskrift om

a. unntak fra § 5 annet ledd for varer som er stemplet med det felles kontrollmerke (CCM) etter Wienkonvensjonen 15. november 1972 om kontroll og merking av artikler av edle metaller
b. stempling med CCM og om vilkår for slik stempling
c. kontroll av varer som er stemplet med CCM.

§ 7. Tilsyn

Justervesenet fører tilsyn med at krav fastsatt i eller med hjemmel i loven blir oppfylt. Justervesenet kan på anmodning utføre finhetskontroll og stempling. Justervesenet kan delegere til andre med tilstrekkelig kompetanse og uavhengighet å utføre finhetskontroll og stempling.

Justervesenet kan kreve at produsenter, importører, forhandlere, ansatte hos disse og andre som opptrer på disses vegne, legger fram opplysninger som er av betydning for tilsynet. Justervesenet skal ha uhindret adgang til steder og innretninger når dette er nødvendig for å føre tilsyn.

§ 8. Retting, omsetningsforbud og tilbaketrekking

Tilfredsstiller ikke varer av edelt metall krav fastsatt i eller med hjemmel i loven, kan Justervesenet fatte vedtak om

a. retting innen fastsatt frist
b. forbud mot omsetning
c. tilbaketrekking fra markedet av varer som allerede er lagt ut for salg eller annen type omsetning.

Retting, omsetningsforbud og pålegg om tilbaketrekking kan vedtas for enkeltprodukter eller for angitte varepartier, produksjonsserier og lignende.

§ 9. Tvangsmulkt

For å sikre at krav fastsatt i loven eller med hjemmel i loven blir oppfylt, kan Justervesenet treffe vedtak om tvangsmulkt som tilfaller statskassen.

Tvangsmulkten kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak med hjemmel i loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom manglende etterlevelse skyldes forhold utenfor den ansvarliges kontroll. Tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkt ilegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av et selskap eller en annen sammenslutning, skal tvangsmulkten som hovedregel ilegges dette. Er tvangsmulkt ilagt et selskap som inngår i et konsern, kan påløpt tvangsmulkt også inndrives hos morselskap. Er flere ansvarlige etter vedtak om tvangsmulkt, hefter de solidarisk for betaling av tvangsmulkten.

Justervesenet kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt, herunder om tvangsmulktens størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og frafall av påløpt tvangsmulkt.

§ 10. Overtredelsesgebyr

Justervesenet kan pålegge den som har overtrådt bestemmelser gitt i eller med hjemmel i loven, å betale et pengebeløp til statskassen (overtredelsesgebyr). Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Et foretak kan ikke ilegges overtredelsesgebyr dersom overtredelsen skyldes forhold utenfor foretakets kontroll.

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmålingen skal det blant annet legges vekt på hvor alvorlig overtredelsen er og graden av skyld.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr, herunder om vilkår for å ilegge overtredelsesgebyr, om størrelsen på overtredelsesgebyret, om rente og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall

og om frafall av ilagt overtredelsesgebyr.

§ 11. Gebyrer

Departementet kan i forskrift pålegge virksomheter å betale gebyr for å dekke kostnader ved tilsyn og kontroll.

Departementet kan gi forskrifter om fastsettelse, innkreving og innbetaling av gebyrer.

Ved forsinket betaling skal det betales rente i henhold til lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

§ 12. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tid oppheves

- lov 6. juni 1891 nr. 2 om Guld-, Sølv- og Platinavarers Finhed og Stempling m.v.
- lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov § 375.

Varer som før ikrafttredelsen er stemplet etter tidligere regler, kan fortsatt omsettes.

1 Fra 1 jan 2011 iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1248.

Lov om infrastruktur for geografisk informasjon (geodataloven)

§ 1. Formål

Loven skal bidra til god og effektiv tilgang til offentlig geografisk informasjon (geodata) for offentlige og private formål.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for virksomheter i riket, herunder Jan Mayen. Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse for virksomheter på Svalbard og i de norske bilandene.

Loven gjelder for spesifiserte geodata i elektronisk form og tilhørende

geodatatjenester som vedrører norsk landterritorium, herunder Svalbard og Jan Mayen, de norske bilandene, norsk territorialfarvann, norsk kontinentalsokkel og havområder opprettet med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke geodata og geodatatjenester som omfattes, herunder om dataenes saklige og geografiske avgrensning.

§ 3. Nasjonal geodatakoordinator

En nasjonal geodatakoordinator skal koordinere arbeidet med landets infrastruktur for geografisk informasjon, herunder deling av spesifiserte geodata mellom deltakende virksomheter. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om nasjonal geodatakoordinators oppgaver og organisering.

§ 4. Deltakende virksomheter

Følgende virksomheter skal, så langt disse produserer, bruker eller forvalter spesifiserte geodata, delta i infrastruktur for geografisk informasjon etter loven her:

a. statlige, kommunale og fylkeskommunale organ
b. andre forvaltningsorgan og offentlige rådgivende organ
c. andre rettssubjekter som utfører offentlige forvaltningsoppgaver i henhold til lov.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om deltakende virksomheter, herunder bestemme at andre virksomheter som utfører forvaltningsoppgaver, eller har geodata eller geodatatjenester som kan forbedre samfunnets tilgang til geografisk informasjon, skal omfattes av bestemmelsene i loven her.

§ 5. Offentlige geodatatjenester

Deltakende virksomheter skal for spesifiserte geodata opprette og drive et felles nett av offentlige søketjenester, visningstjenester, nedlastningstjenester, omformingstjenester og aktiveringstjenester.

Deltakende virksomheter kan etter avtale overlate til andre å opprette og drive tjenestene på sine vegne.

Søketjenestene skal være gratis tilgjengelige for allmennheten.

Tilgang til geodata fra offentlige geodatatjenester gjelder med de begrensninger som følger av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om offentlige geodatatjenester, herunder om tilgang til tjenestene og betaling for bruk av tjenestene.

§ 6. Deling av geodata

Deltakende virksomheter skal gjennomføre nødvendige tiltak for å dele spesifiserte geodata gjennom en felles infrastruktur for geografisk informasjon. Tiltakene skal gjøre det mulig for deltakende virksomheter å få tilgang til, utveksle og bruke geodatasett og geodatatjenester.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om deling av spesifiserte geodata, organisering og regulering av samarbeidet om delingen av geodata, herunder om betaling mellom deltakende virksomheter, overvåking av den geografiske infrastrukturen og rapportering om gjennomføringen av loven.

§ 7. Internasjonal datadeling

Nasjonal geodatakoordinator kan inngå avtale med offentlige myndigheter fra andre EØS-stater og EU- og EØS-institusjoner om deling av spesifiserte geodata og tilhørende tjenester. Tilsvarende avtale kan inngås med organ opprettet ved internasjonale avtaler som Norge er part i.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om deling av geodata med internasjonale institusjoner og virksomheter i andre land.

§ 8. Harmonisering, samvirkningsevne og dokumentasjon av data og tjenester (metadata)

Deltakende virksomheter skal gjøre spesifiserte geodata og tilhørende offentlige geodatatjenester tilgjengelig i harmonisert form slik at data og tjenester kan samvirke.

Deltakende virksomheter skal framstille tilhørende dokumentasjon (metadata) og holde denne oppdatert.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om harmonisering, samvirkningsevne og dokumentasjon av data og tjenester (metadata).

§ 9. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder så langt den passer for virksomhet etter loven her.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om saksbehandling og klage, herunder om avgjørelser som kan påklages selv om de ikke regnes som enkeltvedtak.

§ 10. Ikraftsetting og overgangsregler

Loven trer i kraft fra det tidspunktet Kongen[1] bestemmer.

Departementet kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

1 Iflg. res. 3 sep 2010 nr. 1246 trådte § 1, § 2, § 3, § 4, § 6, § 7, § 9, § 10 og § 11 nr. 1 og 3 ikr. 3 sep 2010. § 11 nr. 2 ble opphevet ved lov 20 jan 2012 nr. 7 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 36). Iflg. res. 30 mars 2012 nr. 275 trådte § 5 og § 8 ikr. 1 mai 2012.

§ 11. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – – Endret ved lov 20 jan 2012 nr. 7 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 36).

Lov om internasjonale sikkerhetsretter i mobilt løsøre

§ 1.

Cape Town-konvensjonen 16. november 2001 om internasjonale sikkerhetsretter i mobilt løsøre og protokoll 16. november 2001 til konvensjonen om særlige forhold for luftfartøysløsøre gjelder som lov.

§ 2.

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.

1 Iflg. res. 12 nov 2010 nr. 1421 trer loven ikr. fra det tidspunktet konvensjon om internasjonale sikkerhetsretter i mobilt løsøre og protokoll til konvensjonen om internasjonale sikkerhetsretter i mobilt løsøre, om særlige forhold for

luftfartøysløsøre trer ikr. for Norge. Iflg. meddelelse fra Justisdepartementet 28 mars 2011 nr. 322 inntrådte dette 1 apr 2011.

§ 3.

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Convention on International interests in mobile equipment

THE STATES PARTIES TO THIS CONVENTION,
AWARE of the need to acquire and use mobile equipment of high value or particular economic significance and to facilitate the financing of the acquisition and use of such equipment in an efficient manner,
RECOGNISING the advantages of asset-based financing and leasing for this purpose and desiring to facilitate these types of transaction by establishing clear rules to govern them,
MINDFUL of the need to ensure that interests in such equipment are recognised and protected universally,
DESIRING to provide broad and mutual economic benefits for all interested parties,
BELIEVING that such rules must reflect the principles underlying asset-based financing and leasing and promote the autonomy of the parties necessary in these transactions,
CONSCIOUS of the need to establish a legal framework for international interests in such equipment and for that purpose to create an international registration system for their protection,
TAKING INTO CONSIDERATION the objectives and principles enunciated in existing Conventions relating to such equipment,
HAVE AGREED upon the following provisions:

Chapter I. Sphere of application and general provisions

Art 1. Definitions

In this Convention, except where the context otherwise requires, the following terms are employed with the meanings set out below:

a. «agreement» means a security agreement, a title reservation agreement or a leasing agreement;

b. «assignment» means a contract which, whether by way of security or otherwise, confers on the assignee associated rights with or without a transfer of the related international interest;
c. «associated rights» means all rights to payment or other performance by a debtor under an agreement which are secured by or associated with the object;
d. «commencement of the insolvency proceedings» means the time at which the insolvency proceedings are deemed to commence under the applicable insolvency law;
e. «conditional buyer» means a buyer under a title reservation agreement;
f. «conditional seller» means a seller under a title reservation agreement;
g. «contract of sale» means a contract for the sale of an object by a seller to a buyer which is not an agreement as defined in (a) above;
h. «court» means a court of law or an administrative or arbitral tribunal established by a Contracting State;
i. «creditor» means a chargee under a security agreement, a conditional seller under a title reservation agreement or a lessor under a leasing agreement;
j. «debtor» means a chargor under a security agreement, a conditional buyer under a title reservation agreement, a lessee under a leasing agreement or a person whose interest in an object is burdened by a registrable non-consensual right or interest;
k. «insolvency administrator» means a person authorised to administer the reorganisation or liquidation, including one authorised on an interim basis, and includes a debtor in possession if permitted by the applicable insolvency law;
l. «insolvency proceedings» means bankruptcy, liquidation or other collective judicial or administrative proceedings, including interim proceedings, in which the assets and affairs of the debtor are subject to control or supervision by a court for the purposes of reorganisation or liquidation;
m. «interested persons» means:
    i. the debtor;
    ii. any person who, for the purpose of assuring performance of any of the obligations in favour of the creditor, gives or issues a suretyship or demand guarantee or a standby letter of credit or any other form of credit insurance;
    iii. any other person having rights in or over the object;
n. «internal transaction» means a transaction of a type listed in Article

2(2)(a) to (c) where the centre of the main interests of all parties to such transaction is situated, and the relevant object located (as specified in the Protocol), in the same Contracting State at the time of the conclusion of the contract and where the interest created by the transaction has been registered in a national registry in that Contracting State which has made a declaration under Article 50(1);

o. «international interest» means an interest held by a creditor to which Article 2 applies;
p. «International Registry» means the international registration facilities established for the purposes of this Convention or the Protocol;
q. «leasing agreement» means an agreement by which one person (the lessor) grants a right to possession or control of an object (with or without an option to purchase) to another person (the lessee) in return for a rental or other payment;
r. «national interest» means an interest held by a creditor in an object and created by an internal transaction covered by a declaration under Article 50(1);
s. «non-consensual right or interest» means a right or interest conferred under the law of a Contracting State which has made a declaration under Article 39 to secure the performance of an obligation, including an obligation to a State, State entity or an intergovernmental or private organisation;
t. «notice of a national interest» means notice registered or to be registered in the International Registry that a national interest has been created;
u. «object» means an object of a category to which Article 2 applies;
v. «pre-existing right or interest» means a right or interest of any kind in or over an object created or arising before the effective date of this Convention as defined by Article 60(2)(a);
w. «proceeds» means money or non-money proceeds of an object arising from the total or partial loss or physical destruction of the object or its total or partial confiscation, condemnation or requisition;
x. «prospective assignment» means an assignment that is intended to be made in the future, upon the occurrence of a stated event, whether or not the occurrence of the event is certain;
y. «prospective international interest» means an interest that is intended to be created or provided for in an object as an international interest in the future, upon the occurrence of a stated event (which may include the debtor's acquisition of an interest in the object), whether or not the occurrence of the event is certain;

z. «prospective sale» means a sale which is intended to be made in the future, upon the occurrence of a stated event, whether or not the occurrence of the event is certain;

aa. «Protocol» means, in respect of any category of object and associated rights to which this Convention applies, the Protocol in respect of that category of object and associated rights;

bb. «registered» means registered in the International Registry pursuant to Chapter V;

cc. «registered interest» means an international interest, a registrable non-consensual right or interest or a national interest specified in a notice of a national interest registered pursuant to Chapter V;

dd. «registrable non-consensual right or interest» means a non-consensual right or interest registrable pursuant to a declaration deposited under Article 40;

ee. «Registrar» means, in respect of the Protocol, the person or body designated by that Protocol or appointed under Article 17(2)(b);

ff. «regulations» means regulations made or approved by the Supervisory Authority pursuant to the Protocol;

gg. «sale» means a transfer of ownership of an object pursuant to a contract of sale;

hh. «secured obligation» means an obligation secured by a security interest;

ii. «security agreement» means an agreement by which a chargor grants or agrees to grant to a chargee an interest (including an ownership interest) in or over an object to secure the performance of any existing or future obligation of the chargor or a third person;

jj. «security interest» means an interest created by a security agreement;

kk. «Supervisory Authority» means, in respect of the Protocol, the Supervisory Authority referred to in Article 17(1);

ll. «title reservation agreement» means an agreement for the sale of an object on terms that ownership does not pass until fulfilment of the condition or conditions stated in the agreement;

mm. «unregistered interest» means a consensual interest or non-consensual right or interest (other than an interest to which Article 39 applies) which has not been registered,

whether or not it is registrable under this Convention; and

nn. «writing» means a record of information (including information communicated by teletransmission) which is in tangible or other form and is capable of being reproduced in tangible form on a subsequent occasion and which indicates by reasonable means a person's approval of the record.

Art 2. The international interest

1. This Convention provides for the constitution and effects of an international interest in certain categories of mobile equipment and associated rights.
2. For the purposes of this Convention, an international interest in mobile equipment is an interest, constituted under Article 7, in a uniquely identifiable object of a category of such objects listed in paragraph 3 and designated in the Protocol:
    a. granted by the chargor under a security agreement;
    b. vested in a person who is the conditional seller under a title reservation agreement; or
    c. vested in a person who is the lessor under a leasing agreement.

    An interest falling within sub-paragraph (a) does not also fall within sub-paragraph (b) or (c).
3. The categories referred to in the preceding paragraphs are:
    a. airframes, aircraft engines and helicopters;
    b. railway rolling stock; and
    c. space assets.
4. The applicable law determines whether an interest to which paragraph 2 applies falls within subparagraph (a), (b) or (c) of that paragraph.
5. An international interest in an object extends to proceeds of that object.

Art 3. Sphere of application

1. This Convention applies when, at the time of the conclusion of the agreement creating or providing for the international interest, the debtor is situated in a Contracting State.
2. The fact that the creditor is situated in a non-Contracting State does

not affect the applicability of this Convention.

Art 4. Where debtor is situated

1. For the purposes of Article 3(1), the debtor is situated in any Contracting State:
    a. under the law of which it is incorporated or formed;
    b. where it has its registered office or statutory seat;
    c. where it has its centre of administration; or
    d. where it has its place of business.
2. A reference in sub-paragraph (d) of the preceding paragraph to the debtor's place of business shall, if it has more than one place of business, mean its principal place of business or, if it has no place of business, its habitual residence.

Art 5. Interpretation and applicable law

1. In the interpretation of this Convention, regard is to be had to its purposes as set forth in the preamble, to its international character and to the need to promote uniformity and predictability in its application.
2. Questions concerning matters governed by this Convention which are not expressly settled in it are to be settled in conformity with the general principles on which it is based or, in the absence of such principles, in conformity with the applicable law.
3. References to the applicable law are to the domestic rules of the law applicable by virtue of the rules of private international law of the forum State.
4. Where a State comprises several territorial units, each of which has its own rules of law in respect of the matter to be decided, and where there is no indication of the relevant territorial unit, the law of that State decides which is the territorial unit whose rules shall govern. In the absence of any such rule, the law of the territorial unit with which the case is most closely connected shall apply.

Art 6. Relationship between the Convention and the Protocol

1. This Convention and the Protocol shall be read and interpreted together as a single instrument.

2. To the extent of any inconsistency between this Convention and the Protocol, the Protocol shall prevail.

Chapter II. Constitution of an international interest

Art 7. Formal requirements

An interest is constituted as an international interest under this Convention where the agreement creating or providing for the interest:

a. is in writing;
b. relates to an object of which the chargor, conditional seller or lessor has power to dispose;
c. enables the object to be identified in conformity with the Protocol; and
d. in the case of a security agreement, enables the secured obligations to be determined, but without the need to state a sum or maximum sum secured.

Chapter III. Default remedies

Art 8. Remedies of charge

1. In the event of default as provided in Article 11, the chargee may, to the extent that the chargor has at any time so agreed and subject to any declaration that may be made by a Contracting State under Article 54, exercise any one or more of the following remedies:
    a. take possession or control of any object charged to it;
    b. sell or grant a lease of any such object;
    c. collect or receive any income or profits arising from the management or use of any such object.
2. The chargee may alternatively apply for a court order authorising or directing any of the acts referred to in the preceding paragraph.
3. Any remedy set out in sub-paragraph (a), (b) or (c) of paragraph 1 or by Article 13 shall be exercised in a commercially reasonable manner. A remedy shall be deemed to be exercised in a commercially reasonable manner where it is exercised in conformity with a provision of the security agreement except where such a provision is manifestly unreasonable.

4. A chargee proposing to sell or grant a lease of an object under paragraph 1 shall give reasonable prior notice in writing of the proposed sale or lease to:
    a. interested persons specified in Article 1(m)(i) and (ii); and
    b. interested persons specified in Article 1(m)(iii) who have given notice of their rights to the chargee within a reasonable time prior to the sale or lease.
5. Any sum collected or received by the chargee as a result of exercise of any of the remedies set out in paragraph 1 or 2 shall be applied towards discharge of the amount of the secured obligations.
6. Where the sums collected or received by the chargee as a result of the exercise of any remedy set out in paragraph 1 or 2 exceed the amount secured by the security interest and any reasonable costs incurred in the exercise of any such remedy, then unless otherwise ordered by the court the chargee shall distribute the surplus among holders of subsequently ranking interests which have been registered or of which the chargee has been given notice, in order of priority, and pay any remaining balance to the chargor.

Art 9. Vesting of object in satisfaction; redemption

1. At any time after default as provided in Article 11, the chargee and all the interested persons may agree that ownership of (or any other interest of the chargor in) any object covered by the security interest shall vest in the chargee in or towards satisfaction of the secured obligations.
2. The court may on the application of the chargee order that ownership of (or any other interest of the chargor in) any object covered by the security interest shall vest in the chargee in or towards satisfaction of the secured obligations.
3. The court shall grant an application under the preceding paragraph only if the amount of the secured obligations to be satisfied by such vesting is commensurate with the value of the object after taking account of any payment to be made by the chargee to any of the interested persons.
4. At any time after default as provided in Article 11 and before sale of the charged object or the making of an order under paragraph 2, the chargor or any interested person may discharge the security interest by paying in full the amount secured, subject to any lease granted by the chargee under Article 8(1)(b) or ordered under Article 8(2). Where, after such default, the payment of the amount secured is

made in full by an interested person other than the debtor, that person is subrogated to the rights of the chargee.
5. Ownership or any other interest of the chargor passing on a sale under Article 8(1)(b) or passing under paragraph 1 or 2 of this Article is free from any other interest over which the chargee's security interest has priority under the provisions of Article 29.

Art 10. Remedies of conditional seller or lessor

In the event of default under a title reservation agreement or under a leasing agreement as provided in Article 11, the conditional seller or the lessor, as the case may be, may:

a. subject to any declaration that may be made by a Contracting State under Article 54, terminate the agreement and take possession or control of any object to which the agreement relates; or
b. apply for a court order authorising or directing either of these acts.

Art 11. Meaning of default

1. The debtor and the creditor may at any time agree in writing as to the events that constitute a default or otherwise give rise to the rights and remedies specified in Articles 8 to 10 and 13.
2. Where the debtor and the creditor have not so agreed, «default» for the purposes of Articles 8 to 10 and 13 means a default which substantially deprives the creditor of what it is entitled to expect under the agreement.

Art 12. Additional remedies

Any additional remedies permitted by the applicable law, including any remedies agreed upon by the parties, may be exercised to the extent that they are not inconsistent with the mandatory provisions of this Chapter as set out in Article 15.

Art 13. Relief pending final determination

1. Subject to any declaration that it may make under Article 55, a

Contracting State shall ensure that a creditor who adduces evidence of default by the debtor may, pending final determination of its claim and to the extent that the debtor has at any time so agreed, obtain from a court speedy relief in the form of such one or more of the following orders as the creditor requests:

a. preservation of the object and its value;
b. possession, control or custody of the object;
c. immobilisation of the object; and
d. lease or, except where covered by sub-paragraphs (a) to (c), management of the object and the income therefrom.

2. In making any order under the preceding paragraph, the court may impose such terms as it considers necessary to protect the interested persons in the event that the creditor:
    a. in implementing any order granting such relief, fails to perform any of its obligations to the debtor under this Convention or the Protocol; or
    b. fails to establish its claim, wholly or in part, on the final determination of that claim.
3. Before making any order under paragraph 1, the court may require notice of the request to be given to any of the interested persons.
4. Nothing in this Article affects the application of Article 8(3) or limits the availability of forms of interim relief other than those set out in paragraph 1.

Art 14. Procedural requirements

Subject to Article 54(2), any remedy provided by this Chapter shall be exercised in conformity with the procedure prescribed by the law of the place where the remedy is to be exercised.

Art 15. Derogation

In their relations with each other, any two or more of the parties referred to in this Chapter may at any time, by agreement in writing, derogate from or vary the effect of any of the preceding provisions of this Chapter except Articles 8(3) to (6), 9(3) and (4), 13(2) and 14.

Chapter IV. The international registration system

Art 16. The International Registry

1. An International Registry shall be established for registrations of:
    a. international interests, prospective international interests and registrable non-consensual rights and interests;
    b. assignments and prospective assignments of international interests;
    c. acquisitions of international interests by legal or contractual subrogations under the applicable law;
    d. notices of national interests; and
    e. subordinations of interests referred to in any of the preceding sub-paragraphs.
2. Different international registries may be established for different categories of object and associated rights.
3. For the purposes of this Chapter and Chapter V, the term «registration» includes, where appropriate, an amendment, extension or discharge of a registration.

Art 17. The Supervisory Authority and the Registrar

1. There shall be a Supervisory Authority as provided by the Protocol.
2. The Supervisory Authority shall:
    a. establish or provide for the establishment of the International Registry;
    b. except as otherwise provided by the Protocol, appoint and dismiss the Registrar;
    c. ensure that any rights required for the continued effective operation of the International Registry in the event of a change of Registrar will vest in or be assignable to the new Registrar;
    d. after consultation with the Contracting States, make or approve and ensure the publication of regulations pursuant to the Protocol dealing with the operation of the International Registry;
    e. establish administrative procedures through which complaints concerning the operation of the International Registry can be made to the Supervisory Authority;
    f. supervise the Registrar and the operation of the

International Registry;
    g. at the request of the Registrar, provide such guidance to the Registrar as the Supervisory Authority thinks fit;
    h. set and periodically review the structure of fees to be charged for the services and facilities of the International Registry;
    i. do all things necessary to ensure that an efficient notice-based electronic registration system exists to implement the objectives of this Convention and the Protocol; and
    j. report periodically to Contracting States concerning the discharge of its obligations under this Convention and the Protocol.
3. The Supervisory Authority may enter into any agreement requisite for the performance of its functions, including any agreement referred to in Article 27(3).
4. The Supervisory Authority shall own all proprietary rights in the data bases and archives of the International Registry.
5. The Registrar shall ensure the efficient operation of the International Registry and perform the functions assigned to it by this Convention, the Protocol and the regulations.

Chapter V. Other matters relating to registration

Art 18. Registration requirements

1. The Protocol and regulations shall specify the requirements, including the criteria for the identification of the object:
    a. for effecting a registration (which shall include provision for prior electronic transmission of any consent from any person whose consent is required under Article 20);
    b. for making searches and issuing search certificates, and, subject thereto;
    c. for ensuring the confidentiality of information and documents of the International Registry other than information and documents relating to a registration.
2. The Registrar shall not be under a duty to enquire whether a consent to registration under Article 20 has in fact been given or is valid.
3. Where an interest registered as a prospective international interest becomes an international interest, no further registration shall be required provided that the registration information is sufficient for a

registration of an international interest.

4. The Registrar shall arrange for registrations to be entered into the International Registry data base and made searchable in chronological order of receipt, and the file shall record the date and time of receipt.
5. The Protocol may provide that a Contracting State may designate an entity or entities in its territory as the entry point or entry points through which the information required for registration shall or may be transmitted to the International Registry. A Contracting State making such a designation may specify the requirements, if any, to be satisfied before such information is transmitted to the International Registry.

Art 19. Validity and time of registration

1. A registration shall be valid only if made in conformity with Article 20.
2. A registration, if valid, shall be complete upon entry of the required information into the International Registry data base so as to be searchable.
3. A registration shall be searchable for the purposes of the preceding paragraph at the time when:
    a. the International Registry has assigned to it a sequentially ordered file number; and
    b. the registration information, including the file number, is stored in durable form and may be accessed at the International Registry.
4. If an interest first registered as a prospective international interest becomes an international interest, that international interest shall be treated as registered from the time of registration of the prospective international interest provided that the registration was still current immediately before the international interest was constituted as provided by Article 7.
5. The preceding paragraph applies with necessary modifications to the registration of a prospective assignment of an international interest.
6. A registration shall be searchable in the International Registry data base according to the criteria prescribed by the Protocol.

Art 20. Consent to registration

1. An international interest, a prospective international interest or an

assignment or prospective assignment of an international interest may be registered, and any such registration amended or extended prior to its expiry, by either party with the consent in writing of the other.

2. The subordination of an international interest to another international interest may be registered by or with the consent in writing at any time of the person whose interest has been subordinated.
3. A registration may be discharged by or with the consent in writing of the party in whose favour it was made.
4. The acquisition of an international interest by legal or contractual subrogation may be registered by the subrogee.
5. A registrable non-consensual right or interest may be registered by the holder thereof.
6. A notice of a national interest may be registered by the holder thereof.

Art 21. Duration of registration

Registration of an international interest remains effective until discharged or until expiry of the period specified in the registration.

Art 22. Searches

1. Any person may, in the manner prescribed by the Protocol and regulations, make or request a search of the International Registry by electronic means concerning interests or prospective international interests registered therein.
2. Upon receipt of a request therefor, the Registrar, in the manner prescribed by the Protocol and regulations, shall issue a registry search certificate by electronic means with respect to any object:
    a. stating all registered information relating thereto, together with a statement indicating the date and time of registration of such information; or
    b. stating that there is no information in the International Registry relating thereto.
3. A search certificate issued under the preceding paragraph shall indicate that the creditor named in the registration information has acquired or intends to acquire an international interest in the object but shall not indicate whether what is registered is an international

interest or a prospective international interest, even if this is ascertainable from the relevant registration information.

Art 23. List of declarations and declared non-consensual rights or interests

The Registrar shall maintain a list of declarations, withdrawals of declaration and of the categories of nonconsensual right or interest communicated to the Registrar by the Depositary as having been declared by Contracting States in conformity with Articles 39 and 40 and the date of each such declaration or withdrawal of declaration. Such list shall be recorded and searchable in the name of the declaring State and shall be made available as provided in the Protocol and regulations to any person requesting it.

Art 24. Evidentiary value of certificates

A document in the form prescribed by the regulations which purports to be a certificate issued by the International Registry is prima facie proof:

a. that it has been so issued; and
b. of the facts recited in it, including the date and time of a registration.

Art 25. Discharge of registration

1. Where the obligations secured by a registered security interest or the obligations giving rise to a registered non-consensual right or interest have been discharged, or where the conditions of transfer of title under a registered title reservation agreement have been fulfilled, the holder of such interest shall, without undue delay, procure the discharge of the registration after written demand by the debtor delivered to or received at its address stated in the registration.
2. Where a prospective international interest or a prospective assignment of an international interest has been registered, the intending creditor or intending assignee shall, without undue delay, procure the discharge of the registration after written demand by the intending debtor or assignor which is delivered to or received at its address stated in the registration before the intending creditor or assignee has given value or incurred a commitment to give value.
3. Where the obligations secured by a national interest specified in a registered notice of a national interest have been discharged, the

holder of such interest shall, without undue delay, procure the discharge of the registration after written demand by the debtor delivered to or received at its address stated in the registration.

4. Where a registration ought not to have been made or is incorrect, the person in whose favour the registration was made shall, without undue delay, procure its discharge or amendment after written demand by the debtor delivered to or received at its address stated in the registration.

Art 26. Access to the international registration facilities

No person shall be denied access to the registration and search facilities of the International Registry on any ground other than its failure to comply with the procedures prescribed by this Chapter.

Chapter VI. Privileges and immunities of the Supervisory Authority and the Registrar

Art 27. Legal personality; immunity

1. The Supervisory Authority shall have international legal personality where not already possessing such personality.
2. The Supervisory Authority and its officers and employees shall enjoy such immunity from legal or administrative process as is specified in the Protocol.
3.
    a. The Supervisory Authority shall enjoy exemption from taxes and such other privileges as may be provided by agreement with the host State.
    b. For the purposes of this paragraph, «host State» means the State in which the Supervisory Authority is situated.
4. The assets, documents, data bases and archives of the International Registry shall be inviolable and immune from seizure or other legal or administrative process.
5. For the purposes of any claim against the Registrar under Article 28(1) or Article 44, the claimant shall be entitled to access to such information and documents as are necessary to enable the claimant to pursue its claim.
6. The Supervisory Authority may waive the inviolability and immunity conferred by paragraph 4.

Chapter VII. Liability of the Registrar

Art 28. Liability and financial assurances

1. The Registrar shall be liable for compensatory damages for loss suffered by a person directly resulting from an error or omission of the Registrar and its officers and employees or from a malfunction of the international registration system except where the malfunction is caused by an event of an inevitable and irresistible nature, which could not be prevented by using the best practices in current use in the field of electronic registry design and operation, including those related to back-up and systems security and networking.
2. The Registrar shall not be liable under the preceding paragraph for factual inaccuracy of registration information received by the Registrar or transmitted by the Registrar in the form in which it received that information nor for acts or circumstances for which the Registrar and its officers and employees are not responsible and arising prior to receipt of registration information at the International Registry.
3. Compensation under paragraph 1 may be reduced to the extent that the person who suffered the damage caused or contributed to that damage.
4. The Registrar shall procure insurance or a financial guarantee covering the liability referred to in this Article to the extent determined by the Supervisory Authority, in accordance with the Protocol.

Chapter VIII. Effects of an international interest as against third parties

Art 29. Priority of competing interests

1. A registered interest has priority over any other interest subsequently registered and over an unregistered interest.
2. The priority of the first-mentioned interest under the preceding paragraph applies:
    a. even if the first-mentioned interest was acquired or registered with actual knowledge of the other interest; and
    b. even as regards value given by the holder of the first-mentioned interest with such knowledge.

3. The buyer of an object acquires its interest in it:
    a. subject to an interest registered at the time of its acquisition of that interest; and
    b. free from an unregistered interest even if it has actual knowledge of such an interest.
4. The conditional buyer or lessee acquires its interest in or right over that object:
    a. subject to an interest registered prior to the registration of the international interest held by its conditional seller or lessor; and
    b. free from an interest not so registered at that time even if it has actual knowledge of that interest.
5. The priority of competing interests or rights under this Article may be varied by agreement between the holders of those interests, but an assignee of a subordinated interest is not bound by an agreement to subordinate that interest unless at the time of the assignment a subordination had been registered relating to that agreement.
6. Any priority given by this Article to an interest in an object extends to proceeds.
7. This Convention:
    a. does not affect the rights of a person in an item, other than an object, held prior to its installation on an object if under the applicable law those rights continue to exist after the installation; and
    b. does not prevent the creation of rights in an item, other than an object, which has previously been installed on an object where under the applicable law those rights are created.

Art 30. Effects of insolvency

1. In insolvency proceedings against the debtor an international interest is effective if prior to the commencement of the insolvency proceedings that interest was registered in conformity with this Convention.
2. Nothing in this Article impairs the effectiveness of an international interest in the insolvency proceedings where that interest is effective under the applicable law.
3. Nothing in this Article affects:
    a. any rules of law applicable in insolvency proceedings relating to the avoidance of a transaction as a preference or

a transfer in fraud of creditors; or

b. any rules of procedure relating to the enforcement of rights to property which is under the control or supervision of the insolvency administrator.

Chapter IX. Assignments of associated rights and international interests; rights of subrogation

Art 31. Effects of assignment

1. Except as otherwise agreed by the parties, an assignment of associated rights made in conformity with Article 32 also transfers to the assignee:
    a. the related international interest; and
    b. all the interests and priorities of the assignor under this Convention.
2. Nothing in this Convention prevents a partial assignment of the assignor's associated rights. In the case of such a partial assignment the assignor and assignee may agree as to their respective rights concerning the related international interest assigned under the preceding paragraph but not so as adversely to affect the debtor without its consent.
3. Subject to paragraph 4, the applicable law shall determine the defences and rights of set-off available to the debtor against the assignee.
4. The debtor may at any time by agreement in writing waive all or any of the defences and rights of set-off referred to in the preceding paragraph other than defences arising from fraudulent acts on the part of the assignee.
5. In the case of an assignment by way of security, the assigned associated rights revest in the assignor, to the extent that they are still subsisting, when the obligations secured by the assignment have been discharged.

Art 32. Formal requirements of assignment

1. An assignment of associated rights transfers the related international interest only if it:
    a. is in writing;

    b. enables the associated rights to be identified under the contract from which they arise; and
    c. in the case of an assignment by way of security, enables the obligations secured by the assignment to be determined in accordance with the Protocol but without the need to state a sum or maximum sum secured.
2. An assignment of an international interest created or provided for by a security agreement is not valid unless some or all related associated rights also are assigned.
3. This Convention does not apply to an assignment of associated rights which is not effective to transfer the related international interest.

Art 33. Debtor's duty to assignee

1. To the extent that associated rights and the related international interest have been transferred in accordance with Articles 31 and 32, the debtor in relation to those rights and that interest is bound by the assignment and has a duty to make payment or give other performance to the assignee, if but only if:
    a. the debtor has been given notice of the assignment in writing by or with the authority of the assignor; and
    b. the notice identifies the associated rights.
2. Irrespective of any other ground on which payment or performance by the debtor discharges the latter from liability, payment or performance shall be effective for this purpose if made in accordance with the preceding paragraph.
3. Nothing in this Article shall affect the priority of competing assignments.

Art 34. Default remedies in respect of assignment by way of security

In the event of default by the assignor under the assignment of associated rights and the related international interest made by way of security, Articles 8, 9 and 11 to 14 apply in the relations between the assignor and the assignee (and, in relation to associated rights, apply in so far as those provisions are capable of application to intangible property) as if references:

a. to the secured obligation and the security interest were references to the obligation secured by the assignment of the associated rights and the related international interest and the security interest created by

that assignment;
b. to the chargee or creditor and chargor or debtor were references to the assignee and assignor;
c. to the holder of the international interest were references to the assignee; and
d. to the object were references to the assigned associated rights and the related international interest.

Art 35. Priority of competing assignments

1. Where there are competing assignments of associated rights and at least one of the assignments includes the related international interest and is registered, the provisions of Article 29 apply as if the references to a registered interest were references to an assignment of the associated rights and the related registered interest and as if references to a registered or unregistered interest were references to a registered or unregistered assignment.
2. Article 30 applies to an assignment of associated rights as if the references to an international interest were references to an assignment of the associated rights and the related international interest.

Art 36. Assignee's priority with respect to associated rights

1. The assignee of associated rights and the related international interest whose assignment has been registered only has priority under Article 35(1) over another assignee of the associated rights:
    a. if the contract under which the associated rights arise states that they are secured by or associated with the object; and
    b. to the extent that the associated rights are related to an object.
2. For the purposes of sub-paragraph (b) of the preceding paragraph, associated rights are related to an object only to the extent that they consist of rights to payment or performance that relate to:
    a. a sum advanced and utilised for the purchase of the object;
    b. a sum advanced and utilised for the purchase of another object in which the assignor held another international interest if the assignor transferred that interest to the assignee and the assignment has been registered;

    c. the price payable for the object;
    d. the rentals payable in respect of the object; or
    e. other obligations arising from a transaction referred to in any of the preceding subparagraphs.
3. In all other cases, the priority of the competing assignments of the associated rights shall be determined by the applicable law.

Art 37. Effects of assignor's insolvency

The provisions of Article 30 apply to insolvency proceedings against the assignor as if references to the debtor were references to the assignor.

Art 38. Subrogation

1. Subject to paragraph 2, nothing in this Convention affects the acquisition of associated rights and the related international interest by legal or contractual subrogation under the applicable law.
2. The priority between any interest within the preceding paragraph and a competing interest may be varied by agreement in writing between the holders of the respective interests but an assignee of a subordinated interest is not bound by an agreement to subordinate that interest unless at the time of the assignment a subordination had been registered relating to that agreement.

Chapter X. Rights or interests subject to declarations by Contracting States

Art 39. Rights having priority without registration

1. A Contracting State may at any time, in a declaration deposited with the Depositary of the Protocol declare, generally or specifically:
    a. those categories of non-consensual right or interest (other than a right or interest to which Article 40 applies) which under that State's law have priority over an interest in an object equivalent to that of the holder of a registered international interest and which shall have priority over a registered international interest, whether in or outside insolvency proceedings; and
    b. that nothing in this Convention shall affect the right of a

State or State entity, intergovernmental organisation or other private provider of public services to arrest or detain an object under the laws of that State for payment of amounts owed to such entity, organisation or provider directly relating to those services in respect of that object or another object.

2. A declaration made under the preceding paragraph may be expressed to cover categories that are created after the deposit of that declaration.
3. A non-consensual right or interest has priority over an international interest if and only if the former is of a category covered by a declaration deposited prior to the registration of the international interest.
4. Notwithstanding the preceding paragraph, a Contracting State may, at the time of ratification, acceptance, approval of, or accession to the Protocol, declare that a right or interest of a category covered by a declaration made under sub-paragraph (a) of paragraph 1 shall have priority over an international interest registered prior to the date of such ratification, acceptance, approval or accession.

Art 40. Registrable non-consensual rights or interests

A Contracting State may at any time in a declaration deposited with the Depositary of the Protocol list the categories of non-consensual right or interest which shall be registrable under this Convention as regards any category of object as if the right or interest were an international interest and shall be regulated accordingly. Such a declaration may be modified from time to time.

Chapter XI. Application of the Convention to sales

Art 41. Sale and prospective sale

This Convention shall apply to the sale or prospective sale of an object as provided for in the Protocol with any modifications therein.

Chapter XII. Jurisdiction

Art 42. Choice of forum

1. Subject to Articles 43 and 44, the courts of a Contracting State chosen by the parties to a transaction have jurisdiction in respect of any claim brought under this Convention, whether or not the chosen forum has a connection with the parties or the transaction. Such jurisdiction shall be exclusive unless otherwise agreed between the parties.
2. Any such agreement shall be in writing or otherwise concluded in accordance with the formal requirements of the law of the chosen forum.

Art 43. Jurisdiction under Article 13

1. The courts of a Contracting State chosen by the parties and the courts of the Contracting State on the territory of which the object is situated have jurisdiction to grant relief under Article 13(1)(a), (b), (c) and Article 13(4) in respect of that object.
2. Jurisdiction to grant relief under Article 13(1)(d) or other interim relief by virtue of Article 13(4) may be exercised either:
    a. by the courts chosen by the parties; or
    b. by the courts of a Contracting State on the territory of which the debtor is situated, being relief which, by the terms of the order granting it, is enforceable only in the territory of that Contracting State.
3. A court has jurisdiction under the preceding paragraphs even if the final determination of the claim referred to in Article 13(1) will or may take place in a court of another Contracting State or by arbitration.

Art 44. Jurisdiction to make orders against the Registrar

1. The courts of the place in which the Registrar has its centre of administration shall have exclusive jurisdiction to award damages or make orders against the Registrar.
2. Where a person fails to respond to a demand made under Article 25 and that person has ceased to exist or cannot be found for the purpose of enabling an order to be made against it requiring it to

procure discharge of the registration, the courts referred to in the preceding paragraph shall have exclusive jurisdiction, on the application of the debtor or intending debtor, to make an order directed to the Registrar requiring the Registrar to discharge the registration.

3. Where a person fails to comply with an order of a court having jurisdiction under this Convention or, in the case of a national interest, an order of a court of competent jurisdiction requiring that person to procure the amendment or discharge of a registration, the courts referred to in paragraph 1 may direct the Registrar to take such steps as will give effect to that order.
4. Except as otherwise provided by the preceding paragraphs, no court may make orders or give judgments or rulings against or purporting to bind the Registrar.

Art 45. Jurisdiction in respect of insolvency proceedings

The provisions of this Chapter are not applicable to insolvency proceedings.

Chapter XIII. Relationship with other Conventions

Art 45 bis. Relationship with the United Nations Convention on the Assignment of Receivables in International Trade

This Convention shall prevail over the *United Nations Convention on the Assignment of Receivables in International Trade,* opened for signature in New York on 12 December 2001, as it relates to the assignment of receivables which are associated rights related to international interests in aircraft objects, railway rolling stock and space assets.

Art 46. Relationship with the UNIDROIT Convention on International Financial Leasing

The Protocol may determine the relationship between this Convention and the *UNIDROIT Convention on International Financial Leasing,* signed at Ottawa on 28 May 1988.

Chapter XIV. Final provisions

Art 47. Signature, ratification, acceptance, approval or accession

1. This Convention shall be open for signature in Cape Town on 16 November 2001 by States participating in the Diplomatic Conference to Adopt a Mobile Equipment Convention and an Aircraft Protocol held at Cape Town from 29 October to 16 November 2001. After 16 November 2001, the Convention shall be open to all States for signature at the Headquarters of the International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT) in Rome until it enters into force in accordance with Article 49.
2. This Convention shall be subject to ratification, acceptance or approval by States which have signed it.
3. Any State which does not sign this Convention may accede to it at any time.
4. Ratification, acceptance, approval or accession is effected by the deposit of a formal instrument to that effect with the Depositary.

Art 48. Regional Economic Integration Organisations

1. A Regional Economic Integration Organisation which is constituted by sovereign States and has competence over certain matters governed by this Convention may similarly sign, accept, approve or accede to this Convention. The Regional Economic Integration Organisation shall in that case have the rights and obligations of a Contracting State, to the extent that that Organisation has competence over matters governed by this Convention. Where the number of Contracting States is relevant in this Convention, the Regional Economic Integration Organisation shall not count as a Contracting State in addition to its Member States which are Contracting States.
2. The Regional Economic Integration Organisation shall, at the time of signature, acceptance, approval or accession, make a declaration to the Depositary specifying the matters governed by this Convention in respect of which competence has been transferred to that Organisation by its Member States. The Regional Economic Integration Organisation shall promptly notify the Depositary of any changes to the distribution of competence, including new transfers of competence, specified in the declaration under this paragraph.

3. Any reference to a «Contracting State» or «Contracting States» or «State Party» or «States Parties» in this Convention applies equally to a Regional Economic Integration Organisation where the context so requires.

Art 49. Entry into force

1. This Convention enters into force on the first day of the month following the expiration of three months after the date of the deposit of the third instrument of ratification, acceptance, approval or accession but only as regards a category of objects to which a Protocol applies:
    a. as from the time of entry into force of that Protocol;
    b. subject to the terms of that Protocol; and
    c. as between States Parties to this Convention and that Protocol.
2. For other States this Convention enters into force on the first day of the month following the expiration of three months after the date of the deposit of their instrument of ratification, acceptance, approval or accession but only as regards a category of objects to which a Protocol applies and subject, in relation to such Protocol, to the requirements of sub-paragraphs (a), (b) and (c) of the preceding paragraph.

Art 50. Internal transactions

1. A Contracting State may, at the time of ratification, acceptance, approval of, or accession to the Protocol, declare that this Convention shall not apply to a transaction which is an internal transaction in relation to that State with regard to all types of objects or some of them.
2. Notwithstanding the preceding paragraph, the provisions of Articles 8(4), 9(1), 16, Chapter V, Article 29, and any provisions of this Convention relating to registered interests shall apply to an internal transaction.
3. Where notice of a national interest has been registered in the International Registry, the priority of the holder of that interest under Article 29 shall not be affected by the fact that such interest has become vested in another person by assignment or subrogation under the applicable law.

Art 51. Future Protocols

1. The Depositary may create working groups, in co-operation with such relevant non-governmental organisations as the Depositary considers appropriate, to assess the feasibility of extending the application of this Convention, through one or more Protocols, to objects of any category of high-value mobile equipment, other than a category referred to in Article 2(3), each member of which is uniquely identifiable, and associated rights relating to such objects.
2. The Depositary shall communicate the text of any preliminary draft Protocol relating to a category of objects prepared by such a working group to all States Parties to this Convention, all member States of the Depositary, member States of the United Nations which are not members of the Depositary and the relevant intergovernmental organisations, and shall invite such States and organisations to participate in intergovernmental negotiations for the completion of a draft Protocol on the basis of such a preliminary draft Protocol.
3. The Depositary shall also communicate the text of any preliminary draft Protocol prepared by such a working group to such relevant non-governmental organisations as the Depositary considers appropriate. Such non-governmental organisations shall be invited promptly to submit comments on the text of the preliminary draft Protocol to the Depositary and to participate as observers in the preparation of a draft Protocol.
4. When the competent bodies of the Depositary adjudge such a draft Protocol ripe for adoption, the Depositary shall convene a diplomatic conference for its adoption.
5. Once such a Protocol has been adopted, subject to paragraph 6, this Convention shall apply to the category of objects covered thereby.
6. Article 45 bis of this Convention applies to such a Protocol only if specifically provided for in that Protocol.

Art 52. Territorial units

1. If a Contracting State has territorial units in which different systems of law are applicable in relation to the matters dealt with in this Convention, it may, at the time of ratification, acceptance, approval or accession, declare that this Convention is to extend to all its territorial units or only to one or more of them and may modify its declaration by submitting another declaration at any time.

2. Any such declaration shall state expressly the territorial units to which this Convention applies.
3. If a Contracting State has not made any declaration under paragraph 1, this Convention shall apply to all territorial units of that State.
4. Where a Contracting State extends this Convention to one or more of its territorial units, declarations permitted under this Convention may be made in respect of each such territorial unit, and the declarations made in respect of one territorial unit may be different from those made in respect of another territorial unit.
5. If by virtue of a declaration under paragraph 1, this Convention extends to one or more territorial units of a Contracting State:
    a. the debtor is considered to be situated in a Contracting State only if it is incorporated or formed under a law in force in a territorial unit to which this Convention applies or if it has its registered office or statutory seat, centre of administration, place of business or habitual residence in a territorial unit to which this Convention applies;
    b. any reference to the location of the object in a Contracting State refers to the location of the object in a territorial unit to which this Convention applies; and
    c. any reference to the administrative authorities in that Contracting State shall be construed as referring to the administrative authorities having jurisdiction in a territorial unit to which this Convention applies.

Art 53. Determination of courts

A Contracting State may, at the time of ratification, acceptance, approval of, or accession to the Protocol, declare the relevant «court» or «courts» for the purposes of Article 1 and Chapter XII of this Convention.

Art 54. Declarations regarding remedies

1. A Contracting State may, at the time of ratification, acceptance, approval of, or accession to the Protocol, declare that while the charged object is situated within, or controlled from its territory the chargee shall not grant a lease of the object in that territory.
2. A Contracting State shall, at the time of ratification, acceptance, approval of, or accession to the Protocol, declare whether or not any remedy available to the creditor under any provision of this

Convention which is not there expressed to require application to the court may be exercised only with leave of the court.

Art 55. Declarations regarding relief pending final determination

A Contracting State may, at the time of ratification, acceptance, approval of, or accession to the Protocol, declare that it will not apply the provisions of Article 13 or Article 43, or both, wholly or in part. The declaration shall specify under which conditions the relevant Article will be applied, in case it will be applied partly, or otherwise which other forms of interim relief will be applied.

Art 56. Reservations and declarations

1. No reservations may be made to this Convention but declarations authorised by Articles 39, 40, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 58 and 60 may be made in accordance with these provisions.
2. Any declaration or subsequent declaration or any withdrawal of a declaration made under this Convention shall be notified in writing to the Depositary.

Art 57. Subsequent declarations

1. A State Party may make a subsequent declaration, other than a declaration authorised under Article 60, at any time after the date on which this Convention has entered into force for it, by notifying the Depositary to that effect.
2. Any such subsequent declaration shall take effect on the first day of the month following the expiration of six months after the date of receipt of the notification by the Depositary. Where a longer period for that declaration to take effect is specified in the notification, it shall take effect upon the expiration of such longer period after receipt of the notification by the Depositary.
3. Notwithstanding the previous paragraphs, this Convention shall continue to apply, as if no such subsequent declarations had been made, in respect of all rights and interests arising prior to the effective date of any such subsequent declaration.

Art 58. Withdrawal of declarations

1. Any State Party having made a declaration under this Convention, other than a declaration authorised under Article 60, may withdraw it at any time by notifying the Depositary. Such withdrawal is to take effect on the first day of the month following the expiration of six months after the date of receipt of the notification by the Depositary.
2. Notwithstanding the previous paragraph, this Convention shall continue to apply, as if no such withdrawal of declaration had been made, in respect of all rights and interests arising prior to the effective date of any such withdrawal.

Art 59. Denunciations

1. Any State Party may denounce this Convention by notification in writing to the Depositary.
2. Any such denunciation shall take effect on the first day of the month following the expiration of twelve months after the date on which notification is received by the Depositary.
3. Notwithstanding the previous paragraphs, this Convention shall continue to apply, as if no such denunciation had been made, in respect of all rights and interests arising prior to the effective date of any such denunciation.

Art 60. Transitional provisions

1. Unless otherwise declared by a Contracting State at any time, the Convention does not apply to a pre-existing right or interest, which retains the priority it enjoyed under the applicable law before the effective date of this Convention.
2. For the purposes of Article 1(v) and of determining priority under this Convention:
    a. «effective date of this Convention» means in relation to a debtor the time when this Convention enters into force or the time when the State in which the debtor is situated becomes a Contracting State, whichever is the later; and
    b. the debtor is situated in a State where it has its centre of administration or, if it has no centre of administration, its place of business or, if it has more than one place of

business, its principal place of business or, if it has no place of business, its habitual residence.

3. A Contracting State may in its declaration under paragraph 1 specify a date, not earlier than three years after the date on which the declaration becomes effective, when this Convention and the Protocol will become applicable, for the purpose of determining priority, including the protection of any existing priority, to pre-existing rights or interests arising under an agreement made at a time when the debtor was situated in a State referred to in sub-paragraph (b) of the preceding paragraph but only to the extent and in the manner specified in its declaration.

Art 61. Review Conferences, amendments and related matters

1. The Depositary shall prepare reports yearly or at such other time as the circumstances may require for the States Parties as to the manner in which the international regimen established in this Convention has operated in practice. In preparing such reports, the Depositary shall take into account the reports of the Supervisory Authority concerning the functioning of the international registration system.
2. At the request of not less than twenty-five per cent of the States Parties, Review Conferences of States Parties shall be convened from time to time by the Depositary, in consultation with the Supervisory Authority, to consider:
    a. the practical operation of this Convention and its effectiveness in facilitating the asset-based financing and leasing of the objects covered by its terms;
    b. the judicial interpretation given to, and the application made of the terms of this Convention and the regulations;
    c. the functioning of the international registration system, the performance of the Registrar and its oversight by the Supervisory Authority, taking into account the reports of the Supervisory Authority; and
    d. whether any modifications to this Convention or the arrangements relating to the International Registry are desirable.
3. Subject to paragraph 4, any amendment to this Convention shall be approved by at least a twothirds majority of States Parties participating in the Conference referred to in the preceding paragraph and shall then enter into force in respect of States which have ratified, accepted or approved such amendment when ratified,

accepted, or approved by three States in accordance with the provisions of Article 49 relating to its entry into force.

4. Where the proposed amendment to this Convention is intended to apply to more than one category of equipment, such amendment shall also be approved by at least a two-thirds majority of States Parties to each Protocol that are participating in the Conference referred to in paragraph 2.

Art 62. Depositary and its functions

1. Instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with the International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT), which is hereby designated the Depositary.
2. The Depositary shall:
    a. inform all Contracting States of:
        i. each new signature or deposit of an instrument of ratification, acceptance, approval or accession, together with the date thereof;
        ii. the date of entry into force of this Convention;
        iii. each declaration made in accordance with this Convention, together with the date thereof;
        iv. the withdrawal or amendment of any declaration, together with the date thereof; and
        v. the notification of any denunciation of this Convention together with the date thereof and the date on which it takes effect;
    b. transmit certified true copies of this Convention to all Contracting States;
    c. provide the Supervisory Authority and the Registrar with a copy of each instrument of ratification, acceptance, approval or accession, together with the date of deposit thereof, of each declaration or withdrawal or amendment of a declaration and of each notification of denunciation, together with the date of notification thereof, so that the information contained therein is easily and fully available; and
    d. perform such other functions customary for depositaries.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned Plenipotentiaries, having been duly authorised, have signed this Convention.

DONE at Cape Town, this sixteenth day of November, two thousand and one,

in a single original in the English, Arabic, Chinese, French, Russian and Spanish languages, all texts being equally authentic, such authenticity to take effect upon verification by the Joint Secretariat of the Conference under the authority of the President of the Conference within ninety days hereof as to the conformity of the texts with one another.

Konvensjon om internasjonale sikkerhetsretter i mobilt løsøre

DE STATER SOM ER PART I DENNE KONVENSJON,

SOM ER OPPMERKSOMME PÅ behovet for å anskaffe og bruke mobilt løsøre av stor verdi eller av særlig økonomisk betydning, og på nødvendigheten av å lette finansieringen av slik anskaffelse og bruk på en effektiv måte,

SOM INNSER at finansiering og leie mot sikkerhet i aktiva er fordelaktig i denne forbindelse, og som ønsker å legge til rette for slike transaksjoner ved å gi klare regler på området,

SOM ER KLAR OVER behovet for å sikre at sikkerhetsretter i slikt utstyr får universell anerkjennelse og beskyttelse,

SOM ØNSKER å sørge for at alle berørte parter har utstrakte, gjensidige økonomiske fordeler,

SOM ER OVERBEVIST OM at slike regler må gjenspeile prinsippene som ligger til grunn for leie og finansiering mot sikkerhet i aktiva, og fremme den partsautonomi som er nødvendig i forbindelse med denne type transaksjoner,

SOM ER SEG BEVISST at det må etableres en rettslig ramme for internasjonale sikkerhetsretter i slikt utstyr, og at det må opprettes en internasjonal registreringsordning for å beskytte disse rettigheter,

SOM TAR HENSYN TIL de mål og prinsipper som er nedfelt i eksisterende konvensjoner om slikt utstyr,

ER ENIGE OM følgende bestemmelser:

Kapittel I. Virkeområde og alminnelige bestemmelser

Art 1. Definisjoner

Med mindre sammenhengen tilsier noe annet, menes i denne konvensjon med:

a. «avtale»: en avtale om sikkerhetsstillelse, en avtale om eiendomsforbehold eller en leieavtale,
b. «overdragelse»: en avtale som, enten i form av sikkerhet eller på annen måte, gir mottakeren tilhørende rettigheter, med eller uten overføring av den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett,

c. «tilhørende rettigheter»: alle rettigheter til betaling eller annen ytelse fra en debitor i henhold til avtale, som er sikret gjennom formuesgjenstanden eller er knyttet til den,
d. «innledning av insolvensbehandling»: tidspunktet da insolvensbehandlingen anses å begynne etter gjeldende insolvenslovgivning,
e. «kjøper med forbehold»: en kjøper i henhold til en avtale om eiendomsforbehold,
f. «selger med forbehold»: en selger i henhold til en avtale om eiendomsforbehold,
g. «salgsavtale»: en avtale om salg av en formuesgjenstand, fra en selger til en kjøper, som ikke er en avtale som definert i bokstav a),
h. «domstol»: en rettsinstans, et forvaltningsorgan eller en voldgiftsdomstol opprettet av en konvensjonsstat,
i. «kreditor»: en kravshaver i henhold til en avtale om sikkerhetsstillelse, en selger med forbehold i henhold til en avtale om eiendomsforbehold eller en utleier i henhold til en leieavtale,
j. «debitor»: en rettighetsstifter i henhold til en avtale om sikkerhetsstillelse, en kjøper med forbehold i henhold til en avtale om eiendomsforbehold, en leietaker i henhold til en leieavtale eller en person hvis rett til en formuesgjenstand er beheftet med en registrerbar ikke-avtalemessig rettighet eller sikkerhetsrett,
k. «insolvensbestyrer»: en person med fullmakt til å administrere omstrukturering eller avvikling, også på midlertidig basis, herunder en debitor som sitter med formuesgjenstanden dersom dette er tillatt etter gjeldende insolvenslovgivning,
l. «insolvensbehandling»: konkurs, avvikling eller annen kollektiv rettslig eller forvaltningsmessig behandling, herunder midlertidig sikring, der debitors aktiva og anliggender er undergitt en domstols kontroll eller tilsyn med sikte på omstrukturering eller avvikling,
m. «berørte personer»:
    i. debitor,
    ii. enhver person som stiller kausjon eller gir eller utsteder påkravsgaranti eller standby remburs eller annen form for kredittforsikring for å sikre at forpliktelser overfor kreditor blir oppfylt,
    iii. enhver annen person som har rettigheter i eller over formuesgjenstanden,
n. «intern transaksjon»: en transaksjon av en type som oppført i artikkel 2 nr. 2 bokstav a)-c), når hovedtyngden av virksomheten til alle transaksjonens parter, og den aktuelle formuesgjenstanden (som

spesifisert i protokollen), befinner seg i samme konvensjonsstat på avtaletidspunktet, og når sikkerhetsretten som stiftes ved transaksjonen er registrert i et nasjonalt register i denne konvensjonsstat, dersom den har avgitt en erklæring i samsvar med artikkel 50 nr. 1,

o. «internasjonal sikkerhetsrett»: en sikkerhetsrett som innehas av en kreditor som omfattes av artikkel 2,
p. «internasjonalt register»: den internasjonale registreringstjeneste som opprettes i forbindelse med denne konvensjon eller protokollen,
q. «leieavtale»: en avtale der en person (utleieren) gir en annen person (leietakeren) rett til å sitte med eller råde over en formuesgjenstand (med eller uten mulighet for kjøp) mot leie eller annen betaling,
r. «nasjonal sikkerhetsrett»: en kreditors sikkerhetsrett i en formuesgjenstand, stiftet ved en intern transaksjon som omfattes av en erklæring avgitt i samsvar med artikkel 50 nr. 1,
s. «ikke-avtalemessig rettighet eller sikkerhetsrett»: en rettighet eller sikkerhetsrett gitt i henhold til lovgivningen i en konvensjonsstat som har avgitt en erklæring i samsvar med artikkel 39 for å sikre at en forpliktelse oppfylles, herunder en forpliktelse overfor en stat, et statlig organ eller en mellomstatlig eller privat organisasjon,
t. «melding om en nasjonal sikkerhetsrett»: en melding som er registrert eller skal registreres i det internasjonale registeret, om at det er stiftet en nasjonal sikkerhetsrett,
u. «formuesgjenstand»: en formuesgjenstand tilhørende en kategori som omfattes av artikkel 2,
v. «eksisterende rettighet eller sikkerhetsrett»: enhver type rettighet eller sikkerhetsrett i eller over en formuesgjenstand som stiftes eller oppstår før den dag denne konvensjon får virkning, som fastlagt i artikkel 60 nr. 2 bokstav a),
w. «erstatningsproveny»: proveny av en formuesgjenstand i form av penger eller annet som oppstår som en følge av helt eller delvis tap eller fysisk ødeleggelse av formuesgjenstanden, eller hel eller delvis konfiskering, kondemnering eller rekvirering,
x. «framtidig overdragelse»: en overdragelse som er ment å skulle skje når en bestemt begivenhet finner sted i framtiden, uansett om det er sikkert at den vil finne sted eller ikke,
y. «framtidig internasjonal sikkerhetsrett»: en sikkerhetsrett som er ment å skulle stiftes eller knyttes til en formuesgjenstand som en internasjonal sikkerhetsrett når en bestemt begivenhet finner sted i framtiden (som blant annet kan være at debitor får en sikkerhetsrett i formuesgjenstanden), uansett om det er sikkert at den vil finne sted

eller ikke,

z. «framtidig salg»: et salg som er ment å skulle skje når en bestemt begivenhet finner sted i framtiden, uansett om det er sikkert at den vil finne sted eller ikke,

aa. «protokoll»: for alle kategorier av formuesgjenstander og tilhørende rettigheter som omfattes av denne konvensjon, protokollen for den aktuelle kategorien av formuesgjenstander og tilhørende rettigheter,

bb. «registrert»: registrert i det internasjonale registeret i henhold til kapittel V,

cc. «registrert sikkerhetsrett»: en internasjonal sikkerhetsrett, en registrerbar ikke-avtalemessig rettighet eller sikkerhetsrett, eller en nasjonal sikkerhetsrett angitt i en melding om nasjonal sikkerhetsrett som er registrert i henhold til kapittel V,

dd. «registrerbar ikke-avtalemessig rettighet eller sikkerhetsrett»: en ikke-avtalemessig rettighet eller sikkerhetsrett som er registrerbar i henhold til en erklæring deponert i samsvar med artikkel 40,

ee. «registreringsmyndighet»: i forbindelse med protokollen, den person eller det organ som er oppført i protokollen eller er utpekt i samsvar med artikkel 17 nr. 2 bokstav b),

ff. «reglement»: reglement utarbeidet eller godkjent av tilsynsmyndigheten i henhold til protokollen,

gg. «salg»: overføring av eiendomsretten til en formuesgjenstand i henhold til en salgsavtale,

hh. «sikret forpliktelse»: en forpliktelse der det er stilt sikkerhet,

ii. «avtale om sikkerhetsstillelse»: en avtale der en rettighetsstifter gir eller samtykker i å gi en kravshaver en rettighet (herunder eiendomsrett) i eller over en formuesgjenstand for å sikre at enhver eksisterende eller framtidig forpliktelse som hviler på rettighetsstifteren eller en tredjeperson, blir oppfylt,

jj. «sikkerhet»: en sikkerhetsrett stiftet ved en avtale om sikkerhetsstillelse,

kk. «tilsynsmyndighet»: i forbindelse med protokollen, tilsynsmyndigheten nevnt i artikkel 17 nr. 1,

ll. «avtale om eiendomsforbehold»: en avtale om salg av en formuesgjenstand der eiendomsretten kan overføres først når avtalens vilkår er oppfylt,

mm. «uregistrert sikkerhetsrett»: en avtalemessig sikkerhetsrett eller ikke-avtalemessig rettighet eller sikkerhetsrett (men ikke en sikkerhetsrett som omfattes av artikkel 39) som ikke er registrert, enten den er registrerbar etter denne konvensjon eller ikke, og

nn. «skrift»: registrering av opplysninger (herunder opplysninger oversendt ved dataoverføring) på en fysisk bærer, eller en i en annen form, som kan gjengis på en fysisk bærer ved en senere anledning, slik at det på en rimelig og fornuftig måte framgår av bæreren at en person har godkjent registreringen.

Art 2. Internasjonal sikkerhetsrett

1. Ved denne konvensjon innføres en ordning for stiftelsen og rettsvirkningene av en internasjonal sikkerhetsrett i forbindelse med bestemte kategorier av mobilt løsøre og tilhørende rettigheter.
2. I denne konvensjon er en internasjonal sikkerhetsrett i mobilt løsøre en sikkerhetsrett, stiftet i samsvar med artikkel 7, i en individuelt identifiserbar formuesgjenstand tilhørende en kategori av formuesgjenstander omhandlet i nr. 3 og oppført i protokollen, som:
    a. tilstås av rettighetsstifter i samsvar med en avtale om sikkerhetsstillelse,
    b. innehas av den som er selger med forbehold i samsvar med en avtale om eiendomsforbehold, eller
    c. innehas av utleier i samsvar med en leieavtale.

    En sikkerhetsrett som hører under bokstav a), kan ikke samtidig høre under bokstav b) eller c).
3. Kategoriene nevnt i de foregående ledd, er:
    a. flyskrog, flymotorer og helikoptre,
    b. rullende jernbanemateriell, og
    c. romutstyr.
4. Gjeldende lovgivning avgjør om en sikkerhetsrett som omfattes av nr. 2, hører under bokstav a), b) eller c).
5. En internasjonal sikkerhetsrett i en formuesgjenstand omfatter også erstatningsproveny fra denne formuesgjenstanden.

Art 3. Virkeområde

1. Denne konvensjon får anvendelse når debitor befinner seg i en

konvensjonsstat på det tidspunkt avtalen om stiftelse eller fastsettelse av den internasjonale sikkerhetsretten inngås.

2. Denne konvensjon får anvendelse også om kreditor ikke befinner seg i en konvensjonsstat.

Art 4. Debitors beliggenhet eller oppholdssted

1. Ved anvendelse av artikkel 3 nr. 1 skal debitor anses å befinne seg i den konvensjonsstat
    a. etter hvis lovgivning den er stiftet,
    b. der den har sitt vedtektsbestemte sete,
    c. der den har sin hovedadministrasjon, eller
    d. der den har sitt forretningssted.
2. Når det i bokstav d) i foregående ledd er vist til debitors forretningssted, menes hovedforetaket dersom debitor har mer enn ett forretningssted, eller det vanlige bostedet dersom vedkommende ikke har noe forretningssted.

Art 5. Fortolkning og gjeldende lovgivning

1. Ved fortolkningen av denne konvensjon skal det tas hensyn til dens formål slik dette er nedfelt i preambelen, til dens internasjonale karakter og til nødvendigheten av å fremme en ensartet og forutsigbar anvendelse.
2. Spørsmål på saksområder som reguleres av denne konvensjon men som ikke uttrykkelig avgjøres her, skal avgjøres i samsvar med de generelle prinsippene som ligger til grunn for konvensjonen eller, om slike prinsipper ikke foreligger, i samsvar med gjeldende lovgivning.
3. Når det er vist til gjeldende lovgivning, menes de interne regler i den lovgivning som skal gjelde i henhold til reglene innen internasjonal privatrett i vernetingsstaten.
4. Når en stat består av flere territoriale enheter som hver og en har egne rettsregler for spørsmålet som skal prøves, og det ikke er opplyst hvilken territoriale enhet som er relevant, skal denne stats lovgivning avgjøre hvilken territorial enhets regler som skal gjelde. Om slike regler ikke foreligger, skal lovgivningen i den territoriale enhet gjelde som har sterkest tilknytning til saken.

Art 6. Forholdet mellom konvensjonen og protokollen

1. Denne konvensjon og protokollen skal leses og fortolkes sammen, som ett enkelt instrument.
2. I den grad det er manglende samsvar mellom denne konvensjon og protokollen, skal protokollen gå foran.

Kapittel II. Stiftelse av en internasjonal sikkerhetsrett

Art 7. Formelle krav

En rettighet anses som en internasjonal sikkerhetsrett etter denne konvensjon når avtalen om stiftelse eller fastsettelse av sikkerhetsretten

a. er skriftlig,
b. gjelder en formuesgjenstand som rettighetsstifter, selger med forbehold eller utleier har råderett over,
c. gjør det mulig å identifisere formuesgjenstanden i samsvar med protokollen, og
d. når det dreier seg om en avtale om sikkerhetsstillelse, gjør det mulig å bestemme de sikrede forpliktelsene, men uten at det er nødvendig å fastsette et beløp eller et sikret maksimumsbeløp.

Kapittel III. Misligholdsbeføyelser

Art 8. Tiltak som kan treffes av kravshaver

1. Ved mislighold som fastsatt i artikkel 11 kan kravshaveren, dersom rettighetsstifteren på et tidspunkt har samtykket, og med forbehold for en eventuell erklæring avgitt av en konvensjonsstat i samsvar med artikkel 54, treffe ett eller flere av følgende tiltak:
    a. ta i besittelse eller utøve rådighet over enhver formuesgjenstand vedkommende har sikkerhet i,
    b. selge eller leie ut formuesgjenstanden,
    c. innkreve eller motta enhver inntekt eller fortjeneste som er et resultat av forvaltning eller bruk av formuesgjenstanden.
2. Kravshaveren kan også anmode om en domstolsbeslutning som gir tillatelse til eller pålegg om en av handlingene nevnt i foregående ledd.

3. Alle tiltak oppført i nr. 1 bokstav a), b) eller c) eller i artikkel 13 skal utøves på en kommersielt fornuftig måte. Et tiltak skal anses utøvd på en kommersielt fornuftig måte når det skjer i samsvar med en bestemmelse i avtalen om sikkerhetsstillelse, unntatt når en slik bestemmelse er åpenbart urimelig.
4. En kravshaver som ønsker å selge eller leie ut en formuesgjenstand i samsvar med nr. 1, skal gi et rimelig skriftlig varsel om det foreslåtte salget eller den foreslåtte utleien til:
    a. berørte personer som angitt i artikkel 1 bokstav m) i) og ii), og
    b. berørte personer som angitt i artikkel 1 bokstav m) iii) som har gitt kravshaveren melding om sine rettigheter i rimelig tid før salget eller utleien.
5. Ethvert beløp kravshaveren har innkrevd eller mottatt som en følge av iverksettelse av et tiltak som angitt i nr. 1 eller 2, skal benyttes til å innfri de sikrede forpliktelsene.
6. Når beløp som kravshaveren har innkrevd eller mottatt som en følge av et tiltak som angitt i nr. 1 eller 2, overstiger det sikrede beløpet og eventuelle rimelige utgifter som er påløpt i forbindelse med tiltaket, skal kravshaveren, med mindre domstolen beslutter noe annet, fordele det overskytende beløpet i prioritert rekkefølge blant innehavere av lavere prioriterte sikkerhetsretter som er registrert, eller som kravshaveren har fått melding om, og utbetale et eventuelt restbeløp til rettighetsstifteren.

Art 9. Overføring av eiendomsrett som kompensasjon, frigjøring

1. På ethvert tidspunkt etter mislighold som fastsatt i artikkel 11 kan kravshaveren og alle berørte personer bli enige om at eiendomsretten til en sikret formuesgjenstand (eller enhver annen sikkerhetsrett som rettighetsstifteren har til denne formuesgjenstand) skal overføres til kravshaveren som hel eller delvis kompensasjon for de sikrede forpliktelsene.
2. Domstolen kan på anmodning fra kravshaveren beslutte at eiendomsretten til en sikret formuesgjenstand (eller enhver annen sikkerhetsrett som rettighetsstifteren har til denne formuesgjenstand) skal overføres til kravshaveren som hel eller delvis kompensasjon for de sikrede forpliktelsene.
3. Domstolen skal ta en anmodning etter foregående ledd til følge bare dersom forpliktelsene som skal kompenseres ved en slik overførsel, er sikret med et beløp som står i forhold til verdien av

formuesgjenstanden, når det tas hensyn til alle utbetalinger fra kravshaveren til de berørte personer.

4. På ethvert tidspunkt etter mislighold som fastsatt i artikkel 11, og før et salg av formuesgjenstanden eller en beslutning i henhold til nr. 2, kan rettighetsstifteren eller en berørt person innløse sikkerheten som er stilt ved å betale hele det sikrede beløpet, med forbehold for en eventuell leieavtale inngått av kravshaveren i samsvar med artikkel 8 nr. 1 bokstav b) eller besluttet i samsvar med artikkel 8 nr. 2. Når hele det sikrede beløpet etter mislighold betales av en berørt person som ikke er debitor, trer vedkommende inn i kravshaverens rettigheter.
5. Rettighetsstifterens eiendomsrett eller annen rettighet som overføres ved salg etter artikkel 8 nr. 1 bokstav b) eller etter nr. 1 eller 2 i denne artikkel, frigjøres for enhver annen rettighet eller sikkerhetsrett som er prioritert lavere enn kravshaverens sikkerhet etter bestemmelsene i artikkel 29.

Art 10. Tiltak som kan treffes av selger med forbehold eller av utleier

Ved mislighold av en avtale om eiendomsforbehold eller en leieavtale som fastsatt i artikkel 11 kan selger med forbehold eller utleier, alt etter omstendighetene,

a. med forbehold for enhver erklæring som kan avgis av en konvensjonsstat i samsvar med artikkel 54, si opp avtalen og ta i besittelse eller utøve rådighet over enhver formuesgjenstand som omfattes av avtalen, eller
b. anmode om en domstolsbeslutning som gir tillatelse til eller pålegg om en av disse handlingene.

Art 11. Begrepet mislighold

1. Debitor og kreditor kan på ethvert tidspunkt avtale skriftlig hvilke forhold som skal utgjøre mislighold eller utløse de rettigheter og tiltak som er angitt i artikkel 8-10 og i artikkel 13.
2. Når debitor og kreditor ikke har avtalt dette, menes med «mislighold» ved anvendelse av artikkel 8-10 og artikkel 13 et mislighold som i vesentlig grad fratar kreditor hva vedkommende har rett til å forvente etter avtalen.

Art 12. Ytterligere tiltak

Alle ytterligere tiltak som kan treffes etter gjeldende lovgivning, herunder tiltak som partene blir enige om, kan iverksettes i den grad de ikke er uforenlige med ufravikelige bestemmelser i dette kapittel som angitt i artikkel 15.

Art 13. Rettsmidler i påvente av endelig avgjørelse

1. En konvensjonsstat skal, med forbehold for en eventuell erklæring den kan avgi i samsvar med artikkel 55, sørge for at en kreditor som fører bevis for debitors mislighold, i påvente av endelig avgjørelse i saken og i den grad debitor på et tidspunkt har samtykket, på anmodning kan utvirke at en domstol raskt beslutter ett eller flere av følgende tiltak:
    a. bevaring av formuesgjenstanden og dets verdi,
    b. besittelse av, rådighet over eller oppbevaring av formuesgjenstanden,
    c. tilbakeholdelse av formuesgjenstanden, og
    d. utleie eller, unntatt i de tilfeller som er omhandlet i bokstav a)-c), forvaltning av formuesgjenstanden og inntektene av dette.
2. Domstolen kan, når den treffer beslutning i samsvar med foregående ledd, sette de vilkår som den mener er nødvendige for å beskytte de berørte personer dersom:
    a. kreditor i forbindelse med iverksettelse av en beslutning om slike tiltak unnlater å oppfylle noen av sine forpliktelser overfor debitor etter denne konvensjon eller protokollen, eller
    b. kreditors krav helt eller delvis avvises i den endelige beslutningen om kravet.
3. Domstolen kan, før den treffer beslutning i samsvar med nr. 1, kreve at alle berørte personer får melding om anmodningen.
4. Ingen bestemmelse i denne artikkel berører anvendelsen av artikkel 8 nr. 3 eller innskrenker muligheten for andre midlertidige tiltak enn dem som er angitt i nr. 1.

Art 14. Krav til prosess

Med forbehold for artikkel 54 nr. 2 skal alle rettsmidler omhandlet i dette

kapittel iverksettes i henhold til den prosedyre som er fastsatt i loven på stedet der rettsmidlet skal iverksettes.

Art 15. Fravikelse

To eller flere av de parter som er nevnt i dette kapittel, kan i forbindelsene seg imellom på ethvert tidspunkt, ved skriftlig avtale, gjøre unntak fra eller fravike de foregående bestemmelsene i dette kapittel, unntatt artikkel 8 nr. 3-6, artikkel 9 nr. 3 og 4, artikkel 13 nr. 2 og artikkel 14.

Kapittel IV. Den internasjonale registreringsordningen

Art 16. Det internasjonale registeret

1. Det skal opprettes et internasjonalt register for registrering av:
    a. internasjonale sikkerhetsretter, framtidige internasjonale sikkerhetsretter og registrerbare ikke-avtalemessige rettigheter og sikkerhetsretter,
    b. overdragelser og framtidige overdragelser av internasjonale sikkerhetsretter,
    c. erverv av internasjonale sikkerhetsretter ved lovbestemt eller avtalebestemt subrogasjon etter gjeldende lovgivning,
    d. meldinger om nasjonale sikkerhetsretter, og
    e. prioritert rekkefølge for sikkerhetsretter nevnt i bokstav a)-d).
2. Det kan opprettes forskjellige internasjonale registre for forskjellige kategorier av formuesgjenstander og tilhørende rettigheter.
3. I dette kapittel og i kapittel V omfatter uttrykket «registrering» også endring, forlengelse eller sletting av en registrering, alt etter sammenhengen.

Art 17. Tilsynsmyndigheten og registreringsmyndigheten

1. Det skal utpekes en tilsynsmyndighet som fastsatt i protokollen.
2. Tilsynsmyndigheten skal:
    a. opprette eller sørge for opprettelse av det internasjonale registeret,
    b. med mindre det er bestemt noe annet i protokollen, utpeke

registreringsmyndigheten og avslutte dens virksomhet,

c. dersom registreringsmyndigheten skiftes ut, sørge for at alle rettigheter som kreves for en kontinuerlig og effektiv drift av det internasjonale registeret, overføres til eller kan overdras til den nye registreringsmyndigheten,
d. etter å ha rådspurt konvensjonsstatene, utarbeide eller godkjenne reglementet for driften av det internasjonale registeret i henhold til protokollen, og sørge for at det offentliggjøres,
e. fastsette administrative rutiner for behandlingen av klager på driften av det internasjonale registeret,
f. føre tilsyn med registreringsmyndigheten og med driften av det internasjonale registeret,
g. på anmodning fra registreringsmyndigheten, gi registreringsmyndigheten den veiledning som tilsynsmyndigheten mener er hensiktsmessig,
h. fastsette og jevnlig gjennomgå avgiftssystemet for det internasjonale registerets tjenester,
i. treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at det foreligger en effektiv, meldingsbasert elektronisk registreringsordning for det formål å nå målene i denne konvensjon og i protokollen, og
j. rapportere jevnlig til konvensjonsstatene om hvordan den oppfyller sine forpliktelser etter denne konvensjon og protokollen.

3. Tilsynsmyndigheten kan inngå enhver avtale som er nødvendig for at den skal kunne utføre sine oppgaver, herunder enhver avtale som nevnt i artikkel 27 nr. 3.
4. Tilsynsmyndigheten skal ha alle eiendomsrettigheter til det internasjonale registerets databaser og arkiver.
5. Registreringsmyndigheten skal sikre en effektiv drift av det internasjonale registeret og utføre de oppgaver den er tillagt i denne konvensjon, i protokollen og i reglementet.

Kapittel V. Andre forhold i forbindelse med registrering

Art 18. Vilkår for registrering

1. Protokollen og reglementet skal angi vilkårene, herunder kravene til identifisering av formuesgjenstanden, for å kunne:

    a. foreta en registrering (samtykke i samsvar med artikkel 20 kan gis elektronisk på forhånd),
    b. foreta søk og utstede søkeattester og, med forbehold for dette,
    c. sikre fortrolig behandling av opplysninger og dokumenter i det internasjonale registeret, bortsett fra opplysninger og dokumenter som gjelder en registrering.
2. Registreringsmyndigheten skal ikke ha plikt til å undersøke om et samtykke til registrering i samsvar med artikkel 20 er gitt, eller er gyldig.
3. Når en sikkerhetsrett som er registrert som en framtidig internasjonal sikkerhetsrett, går over til å bli en internasjonal sikkerhetsrett, skal ytterligere registrering ikke kreves, forutsatt at det er gitt tilstrekkelige opplysninger ved registreringen til at en internasjonal sikkerhetsrett kan registreres.
4. Registreringsmyndigheten skal sørge for at registreringene føres inn i det internasjonale registerets database og gjøres søkbare i kronologisk orden etter tidspunktet for mottak, og dato og klokkeslett for mottak skal framgå av filen.
5. Protokollen kan ha bestemmelser om at en konvensjonsstat kan utpeke ett eller flere organer på sitt territorium til kontaktorgan, som kan eller skal videreformidle nødvendige registreringsopplysninger til det internasjonale registeret. En konvensjonsstat som foretar en slik utpeking, kan angi eventuelle krav som må oppfylles før opplysningene kan overføres til det internasjonale registeret.

Art 19. Gyldighet og registreringstidspunkt

1. En registrering skal være gyldig bare dersom den foretas i samsvar med artikkel 20.
2. En registrering er, dersom den er gyldig, fullstendig når de nødvendige opplysningene er innført i det internasjonale registerets database, slik at den er søkbar.
3. En registrering skal være søkbar i samsvar med foregående ledd når:
    a. det internasjonale registeret har gitt den et løpenummer, og
    b. opplysningene gitt ved registreringen, herunder løpenummeret, er lagret på en varig bærer og kan hentes ut gjennom det internasjonale registeret.
4. Dersom en sikkerhetsrett som først er registrert som en framtidig internasjonal sikkerhetsrett, går over til å bli en internasjonal

sikkerhetsrett, skal denne internasjonale sikkerhetsrett anses å være registrert fra det tidspunkt den framtidige internasjonale sikkerhetsretten ble registrert, forutsatt at denne registreringen fremdeles var gyldig umiddelbart før den internasjonale sikkerhetsretten ble stiftet som fastsatt i artikkel 7.

5. Nr. 4 skal, med nødvendige tilpasninger, gjelde for registrering av en framtidig overdragelse av en internasjonal sikkerhetsrett.
6. En registrering skal være søkbar i det internasjonale registerets database i samsvar med de kriterier som er fastsatt i protokollen.

Art 20. Samtykke til registrering

1. En internasjonal sikkerhetsrett, en framtidig internasjonal sikkerhetsrett eller en overdragelse eller framtidig overdragelse av en internasjonal sikkerhetsrett kan registreres, og en av partene kan, med skriftlig samtykke fra den andre parten, endre eller forlenge registreringen før den utløper.
2. Når en internasjonal sikkerhetsrett viker prioritet for en annen internasjonal sikkerhetsrett, kan det registreres av den person hvis sikkerhetsrett har fått lavere prioritet, eller med vedkommendes skriftlige samtykke, som kan gis på ethvert tidspunkt.
3. En registrering kan slettes av den part i hvis favør den ble foretatt, eller med vedkommendes skriftlige samtykke.
4. Når en internasjonal sikkerhetsrett er ervervet ved lovbestemt eller avtalemessig subrogasjon, kan dette registreres av den som trer inn.
5. En registrerbar ikke-avtalemessig rettighet eller sikkerhetsrett kan registreres av dens innehaver.
6. En melding om en nasjonal sikkerhetsrett kan registreres av dens innehaver.

Art 21. Registreringens gyldighet

Registreringen av en internasjonal sikkerhetsrett er gyldig til den slettes, eller til tidsrommet angitt i registreringen utløper.

Art 22. Søk

1. Enhver person kan, på den måte som er fastsatt i protokollen og i reglementet, foreta eller be om å få foreta et elektronisk søk i det

internasjonale registeret, på sikkerhetsretter eller framtidige internasjonale sikkerhetsretter som er registrert der.

2. Registreringsmyndigheten skal, på den måte som er fastsatt i protokollen og reglementet, når den mottar en anmodning om søk, utstede en elektronisk søkeattest
    a. med angivelse av alle registrerte opplysninger om formuesgjenstanden, samt dato og klokkeslett for registreringen av opplysningene, eller
    b. med angivelse av at det ikke finnes opplysninger om formuesgjenstanden i det internasjonale registeret.
3. En søkeattest utstedt i samsvar med foregående ledd skal angi at den kreditor som er navngitt i registreringsopplysningene, har ervervet eller har til hensikt å erverve en internasjonal sikkerhetsrett i formuesgjenstanden, men den skal ikke angi om registreringen gjelder en internasjonal sikkerhetsrett eller en framtidig internasjonal sikkerhetsrett, selv om det er mulig å bringe dette på det rene ut fra opplysningene gitt ved registreringen.

Art 23. Liste over erklæringer og ikke-avtalemessige rettigheter eller sikkerhetsretter

Registreringsmyndigheten skal føre en liste over erklæringer, tilbaketrukne erklæringer og kategorier av ikke-avtalemessige rettigheter eller sikkerhetsretter som depositaren har oversendt til registreringsmyndigheten etter at konvensjonsstatene har avgitt erklæring om dette i samsvar med artikkel 39 og 40, med angivelse av dato for hver erklæring eller tilbaketrekning av erklæring. Listen skal registreres og være søkbar på navnet på staten som har avgitt erklæringen, og skal gjøres tilgjengelig som fastsatt i protokollen og i reglementet for alle som ønsker det.

Art 24. Attestens bevisverdi

Et dokument som oppfyller formkravene i reglementet og framstår som en attest utstedt av det internasjonale registeret, er prima facie-bevis på:

a. at det er utstedt av det internasjonale registeret, og
b. dokumentets innhold, herunder dato og klokkeslett for registreringen.

Art 25. Sletting av registrering

1. Ved innfrielse av forpliktelser sikret gjennom en registrert sikkerhet eller forpliktelser under en registrert ikke-avtalemessig rettighet eller sikkerhetsrett, eller ved oppfyllelse av vilkårene for overføring av eiendomsrett etter en registrert avtale om eiendomsforbehold, skal innehaveren av en slik sikkerhetsrett uten unødig opphold sørge for at registreringen slettes, etter skriftlig anmodning fra debitor levert til eller mottatt på adressen oppgitt i registreringen.
2. Når en framtidig internasjonal sikkerhetsrett eller en framtidig overdragelse av en internasjonal sikkerhetsrett er blitt registrert, skal den framtidige kreditor eller den framtidige mottakeren uten unødig opphold sørge for at registreringen slettes, etter skriftlig anmodning fra den framtidige debitor eller overdrager levert til eller mottatt på adressen oppgitt i registreringen, før den framtidige kreditoren eller mottakeren har betalt forskudd eller forpliktet seg til å betale forskudd.
3. Ved innfrielse av forpliktelser sikret gjennom en nasjonal sikkerhetsrett og angitt i en registrert melding om en nasjonal sikkerhetsrett, skal innehaveren av denne sikkerhetsrett uten unødig opphold sørge for at registreringen slettes, etter skriftlig anmodning fra debitor levert til eller mottatt på adressen oppgitt i registreringen.
4. Når en registrering ikke burde vært foretatt eller er ukorrekt, skal den person i hvis favør den ble foretatt, uten unødig opphold sørge for at den slettes eller endres, etter skriftlig anmodning fra debitor levert til eller mottatt på adressen oppgitt i registreringen.

Art 26. Tilgang til den internasjonale registreringstjenesten

Ingen skal nektes tilgang til det internasjonale registerets registrerings- og søketjeneste av annen grunn enn at vedkommende unnlater å følge prosedyrene fastsatt i dette kapittel.

Kapittel VI. Privilegier og immunitet for tilsynsmyndigheten og registreringsmyndigheten

Art 27. Status som juridisk person, immunitet

1. Tilsynsmyndigheten skal ha status som internasjonal juridisk person

om dette ikke allerede er tilfellet.

2. Tilsynsmyndigheten og dens tjenestemenn og ansatte skal nyte godt av immunitet mot rettslig eller administrativ forfølgning som angitt i protokollen.
3.
    a. Tilsynsmyndigheten skal nyte godt av skattefritak og andre privilegier etter avtale med vertsstaten.
    b. I dette ledd menes med «vertsstat», staten der tilsynsmyndigheten holder til.
4. Det internasjonale registerets eiendeler, dokumenter, databaser og arkiver skal være ukrenkelige og ha immunitet med hensyn til beslag eller annen rettslig eller administrativ forfølgning.
5. Den som fremmer et krav mot registreringsmyndigheten i samsvar med artikkel 28 nr. 1 eller artikkel 44, skal ha rett til innsyn i de opplysninger og dokumenter som er nødvendige for å kunne fremme kravet.
6. Tilsynsmyndigheten kan gi avkall på den ukrenkelighet og immunitet som er omhandlet i nr. 4.

Kapittel VII. Registreringsmyndighetens ansvar

Art 28. Ansvar og økonomiske forsikringer

1. Registreringsmyndigheten skal betale skadeserstatning når en person har lidt tap som en direkte følge av en feil eller unnlatelse som registreringsmyndigheten og dens tjenestemenn og ansatte har gjort seg skyldig i, eller en funksjonsfeil i den internasjonale registreringsordningen, med mindre funksjonsfeilen skyldes en hendelse som ikke lar seg unngå eller avverge, og som vanlig, anbefalt praksis for utforming og drift av elektroniske registre, herunder sikkerhetskopiering og sikkerhets- og nettsystemer, ikke hadde kunnet hindre.
2. Registreringsmyndigheten skal ikke være ansvarlig etter foregående ledd for faktiske feil i registreringsopplysninger den har mottatt eller videresendt i den form de ble mottatt; registreringsmyndigheten skal heller ikke være ansvarlig for handlinger eller forhold som verken den eller dens tjenestemenn eller ansatte har som sitt ansvarsområde, og som fant sted før registreringsopplysningene ble mottatt ved det internasjonale registeret.
3. Skadeserstatning etter nr. 1 kan reduseres i den utstrekning skadelidte har forårsaket eller bidratt til skaden.

4. Registreringsmyndigheten skal tegne forsikring eller sørge for økonomisk garanti som dekker ansvaret nevnt i denne artikkel, slik tilsynsmyndigheten bestemmer og i samsvar med protokollen.

Kapittel VIII. En internasjonal sikkerhetsretts rettsvirkninger overfor tredjepersoner

Art 29. Prioritet for konkurrerende sikkerhetsretter

1. En registrert sikkerhetsrett har prioritet framfor enhver annen sikkerhetsrett som er registrert på et senere tidspunkt, og framfor en uregistrert sikkerhetsrett.
2. Førstnevnte sikkerhetsretts prioritet etter foregående ledd gjelder
    a. selv om den andre sikkerhetsretten var kjent da førstnevnte sikkerhetsrett ble ervervet eller registrert, og
    b. selv for ethvert forskudd som innehaveren av førstnevnte sikkerhetsrett, med kjennskap til den andre sikkerhetsretten, har utbetalt.
3. Kjøperen erverver sin sikkerhetsrett i formuesgjenstanden
    a. med forbehold for en sikkerhetsrett som var registrert på tidspunktet da sikkerhetsretten ble ervervet, og
    b. frigjort fra en uregistrert sikkerhetsrett, selv om en slik sikkerhetsrett er kjent for kjøperen.
4. En kjøper med forbehold eller en leietaker erverver sin sikkerhetsrett i formuesgjenstanden
    a. med forbehold for en sikkerhetsrett som ble registrert før den internasjonale sikkerhetsretten som selger med forbehold eller utleier sitter med, og
    b. frigjort fra en sikkerhetsrett som ikke var registrert på denne måten på det tidspunktet, selv om en slik sikkerhetsrett er kjent for kjøperen.
5. Prioriteringen av konkurrerende sikkerhetsretter eller rettigheter etter denne artikkel kan endres etter avtale mellom innehaverne av disse sikkerhetsretter, men en mottaker av en sikkerhetsrett med lavere prioritet er ikke bundet av en avtale om å vike prioritet, med mindre den prioritetsvikelse som følger av en slik avtale, var registrert på overdragelsestidspunktet.
6. Enhver prioritet for en sikkerhetsrett i en formuesgjenstand etter denne artikkel gjelder tilsvarende for erstatningsprovenyer.
7. Denne konvensjon

a. berører ikke en persons rettigheter i en gjenstand som ikke er en formuesgjenstand, og som vedkommende satt med før den ble installert på en formuesgjenstand, dersom disse rettigheter fortsatt består etter installeringen i henhold til gjeldende lovgivning, og
b. er ikke til hinder for at det stiftes rettigheter i en gjenstand som ikke er en formuesgjenstand, og som tidligere har vært installert på en formuesgjenstand, når disse rettigheter er stiftet i henhold til gjeldende lovgivning.

Art 30. Rettsvirkninger ved insolvens

1. Ved insolvensbehandling mot debitor kan en internasjonal sikkerhetsrett gjøres gjeldende dersom den ble registrert i samsvar med denne konvensjon før insolvensbehandlingen ble innledet.
2. Ingen bestemmelse i denne artikkel innskrenker muligheten for å gjøre en internasjonal sikkerhetsrett gjeldende under insolvensbehandling når denne sikkerhetsrett kan gjøres gjeldende etter den lovgivning som får anvendelse.
3. Ingen bestemmelse i denne artikkel berører:
    a. rettsregler som får anvendelse ved insolvensbehandling, om omstøtelse av en transaksjon, enten fordi den gir en fortrinnsrett, eller fordi den utgjør en svikaktig overførsel av kreditors rettigheter, eller
    b. prosedyreregler om håndheving av eiendomsrettigheter som er undergitt insolvensbestyrerens kontroll eller tilsyn.

Kapittel IX. Overdragelse av tilhørende rettigheter og internasjonale sikkerhetsretter, subrogasjonsrettigheter

Art 31. Rettsvirkninger ved overdragelse

1. Med mindre partene blir enige om noe annet, skal en overdragelse av tilhørende rettigheter som gjennomføres i samsvar med artikkel 32, også innebære overføring til mottakeren av:
    a. den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett, og
    b. alle overdragerens sikkerhetsretter og prioriteter etter denne konvensjon.
2. Ingen bestemmelse i denne konvensjon skal være til hinder for en

delvis overdragelse av overdragerens tilhørende rettigheter. Ved en slik delvis overdragelse kan overdrageren og mottakeren bli enige om sine respektive rettigheter med hensyn til den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett som er overdratt etter foregående ledd, men slik at debitors stilling ikke svekkes uten dens samtykke.

3. Med forbehold for nr. 4 skal gjeldende lovgivning avgjøre debitors mulighet for innsigelse og rett til motregning overfor mottakeren.
4. Debitor kan på ethvert tidspunkt ved skriftlig avtale helt eller delvis gi avkall på den mulighet for innsigelse og rett til motregning som er nevnt i foregående ledd, med unntak av innsigelser som skyldes svikaktig handling fra mottakerens side.
5. Når tilhørende rettigheter overdras som sikkerhet, skal de tilbakeføres til overdrageren, i den grad de fortsatt består, når forpliktelsene som er sikret ved overdragelsen er innfridd.

Art 32. Formelle krav til overdragelse

1. En overdragelse av tilhørende rettigheter innebærer overføring av den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett bare dersom overdragelsen
    a. er avtalt skriftlig,
    b. gjør det mulig å identifisere avtalen som ligger til grunn for de tilhørende rettighetene, og
    c. når de tilhørende rettigheter overdras som sikkerhet, gjør det mulig å bestemme hvilke forpliktelser som sikres ved overdragelsen, i samsvar med protokollen, men uten at det er nødvendig å fastsette et beløp eller et sikret maksimumsbeløp.
2. En overdragelse av en internasjonal sikkerhetsrett som er stiftet eller fastsatt ved en avtale om sikkerhetsstillelse, er ikke gyldig med mindre enkelte eller samtlige tilhørende rettigheter også overdras.
3. Denne konvensjon gjelder ikke for en overdragelse av tilhørende rettigheter som ikke medfører overføring av den motsvarende internasjonale sikkerhetsretten.

Art 33. Debitors forpliktelser overfor mottaker

1. I den grad tilhørende rettigheter og den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett er blitt overført i samsvar med artikkel 31 og 32, er debitor for disse rettigheter og denne sikkerhetsrett bundet av

overdragelsen og har plikt til å foreta betaling eller gi annen ytelse til mottakeren, hvis men bare dersom:

    a. debitor har fått skriftlig melding om overdragelsen fra overdrageren, eller etter dens fullmakt, og
    b. de tilhørende rettighetene identifiseres i meldingen.

2. Betaling eller ytelse fra debitor har frigjørende virkning dersom det skjer i samsvar med foregående ledd, uten at dette berører andre former for betaling eller ytelse som også har frigjørende virkning.
3. Ingen bestemmelse i denne artikkel berører den prioriterte rekkefølgen for konkurrerende overdragelser.

Art 34. Misligholdsbeføyelser i forbindelse med overdragelse som sikkerhet

Dersom overdrageren misligholder sine forpliktelser i henhold til en overdragelse av tilhørende rettigheter og den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett som stilles som sikkerhet, skal artikkel 8, artikkel 9 og artikkel 11-14 gjelde i forbindelsene mellom overdrageren og mottakeren (og skal for tilhørende rettigheter gjelde i den grad disse bestemmelser kan anvendes på immaterielle eiendeler) som om:

a. henvisninger til den sikrede forpliktelsen og sikkerheten var henvisninger til forpliktelsen som ble sikret ved overdragelsen av de tilhørende rettighetene og den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett, og til sikkerheten som ble stiftet ved overdragelsen,
b. henvisninger til kravshaver eller kreditor og rettighetsstifter eller debitor var henvisninger mottaker og overdrager,
c. henvisninger til innehaver av den internasjonale sikkerhetsretten var henvisninger til mottaker, og
d. henvisninger til formuesgjenstanden var henvisninger til de overdratte tilhørende rettigheter og den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett.

Art 35. Prioritet for konkurrerende overdragelser

1. Ved konkurrerende overdragelser av tilhørende rettigheter, der minst en av overdragelsene omfatter den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett og er registrert, skal bestemmelsene i artikkel 29 gjelde som om henvisninger til en registrert sikkerhetsrett var henvisninger til en overdragelse av de tilhørende rettigheter og den motsvarende registrerte sikkerhetsrett, og som om henvisninger til

en registrert eller uregistrert sikkerhetsrett var henvisninger til en registrert eller uregistrert overdragelse.

2. Artikkel 30 skal gjelde for en overdragelse av tilhørende rettigheter som om henvisninger til en internasjonal sikkerhetsrett var henvisninger til en overdragelse av de tilhørende rettigheter og den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett.

Art 36. Mottakers prioritet med hensyn til tilhørende rettigheter

1. En mottaker av tilhørende rettigheter og den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett hvis overdragelse er registrert, har prioritet i samsvar med artikkel 35 nr. 1 framfor en annen mottaker av de tilhørende rettighetene bare
    a. dersom avtalen som ligger til grunn for de tilhørende rettighetene, angir at de er sikret ved eller er knyttet til formuesgjenstanden, og
    b. i den grad de tilhørende rettighetene gjelder en formuesgjenstand.
2. Ved anvendelse av bokstav b) i foregående ledd gjelder tilhørende rettigheter en formuesgjenstand bare i den grad de består av rettigheter til betaling eller ytelse vedrørende:
    a. et beløp som er utbetalt på forskudd og benyttet til å kjøpe formuesgjenstanden,
    b. et beløp som er utbetalt på forskudd og benyttet til å kjøpe en annen formuesgjenstand der overdrageren sitter med en annen internasjonal sikkerhetsrett, dersom overdrageren har overført denne sikkerhetsrett til mottakeren og overdragelsen er registrert,
    c. prisen som skal betales for formuesgjenstanden,
    d. leien som skal betales for formuesgjenstanden, eller
    e. andre forpliktelser som oppstår som en følge av en transaksjon nevnt i bokstav a)-d).
3. I alle andre tilfeller skal prioriteten for konkurrerende overdragelser av tilhørende rettigheter fastsettes etter gjeldende lovgivning.

Art 37. Rettsvirkninger av overdragers insolvens

Bestemmelsene i artikkel 30 skal gjelde for behandling av overdragers insolvens som om henvisninger til debitor var henvisninger til overdrageren.

Art 38. Subrogasjon

1. Med forbehold for nr. 2 skal ingen bestemmelse i denne konvensjon berøre erverv av tilhørende rettigheter og den motsvarende internasjonale sikkerhetsrett ved lovbestemt eller avtalebestemt subrogasjon etter gjeldende lovgivning.
2. Innehaverne av en rettighet omhandlet i foregående ledd og en konkurrerende rettighet kan ved skriftlig avtale endre de respektive prioriteter, men en mottaker av en sikkerhetsrett med lavere prioritet er ikke bundet av en avtale om å vike prioritet, med mindre den prioritetsvikelse som følger av en slik avtale, var registrert på overdragelsestidspunktet.

Kapittel X. Rettigheter eller sikkerhetsretter omhandlet i erklæringer fra konvensjonsstatene

Art 39. Rettigheter som har prioritet uten registrering

1. En konvensjonsstat kan på ethvert tidspunkt, i en erklæring deponert hos protokollens depositar, på generelt eller spesifikt grunnlag angi:
    a. hvilke kategorier av ikke-avtalemessige rettigheter eller sikkerhetsretter (bortsett fra rettigheter eller sikkerhetsretter som omfattes av artikkel 40) som etter denne stats lovgivning har prioritet framfor en sikkerhetsrett i en formuesgjenstand tilsvarende den rett som tilkommer innehaveren av en registrert internasjonal sikkerhetsrett, og som skal ha prioritet framfor en registrert internasjonal sikkerhetsrett, enten det er i forbindelse med en insolvensbehandling eller ikke, og
    b. at ingen bestemmelse i denne konvensjon skal berøre den rett som tilkommer en stat eller et statlig organ, en mellomstatlig organisasjon eller en annen privat leverandør av offentlige tjenester til å beslaglegge eller holde tilbake en formuesgjenstand etter denne stats lovgivning i forbindelse med betaling av beløp som organet, organisasjonen eller leverandøren har til gode, og som er direkte knyttet til tjenester utført for denne eller en annen formuesgjenstand.
2. I en erklæring avgitt etter foregående ledd kan det angis kategorier som opprettes etter at erklæringen er deponert.

3. En ikke-avtalemessig rettighet eller sikkerhetsrett har prioritet framfor en internasjonal sikkerhetsrett hvis og bare hvis den ikke-avtalemessige rettighet eller sikkerhetsrett tilhører en kategori omhandlet i en erklæring som ble deponert før den internasjonale sikkerhetsretten ble registrert.
4. Uten hensyn til foregående ledd kan en konvensjonsstat på det tidspunkt protokollen ratifiseres, godtas, godkjennes eller tiltres, erklære at en rettighet eller sikkerhetsrett tilhørende en kategori omhandlet i en erklæring som er avgitt i henhold til nr. 1 bokstav a), skal ha prioritet framfor en internasjonal sikkerhetsrett som er registrert før tidspunktet for denne ratifikasjon, godtakelse, godkjenning eller tiltredelse.

Art 40. Registrerbare ikke-avtalemessige rettigheter eller sikkerhetsretter

En konvensjonsstat kan på ethvert tidspunkt og for alle kategorier av formuesgjenstander, i en erklæring deponert hos protokollens depositar, sette opp en liste over kategorier av ikke-avtalemessige rettigheter eller sikkerhetsretter som er registrerbare etter denne konvensjon, som om disse rettigheter eller sikkerhetsretter var internasjonale sikkerhetsretter, og de skal behandles deretter. En slik erklæring kan endres på ethvert tidspunkt.

Kapittel XI. Konvensjonens anvendelse på salg

Art 41. Salg og framtidig salg

Denne konvensjon skal gjelde for salg eller framtidig salg av en formuesgjenstand, som fastsatt i protokollen, med eventuelle endringer.

Kapittel XII. Kompetanse

Art 42. Valg av verneting

1. Med forbehold for artikkel 43 og 44 har de domstoler i en konvensjonsstat som er valgt av partene i en transaksjon, kompetanse med hensyn til ethvert krav som fremmes etter denne konvensjon, enten det valgte vernetinget har tilknytning eller ikke til partene eller transaksjonen. En slik kompetanse er eksklusiv, med mindre partene

blir enige om noe annet.
2. En slik avtale skal være skriftlig eller være inngått i samsvar med de formelle kravene i det valgte vernetingets lovgivning.

Art 43. Kompetanse i samsvar med artikkel 13

1. De domstoler i en konvensjonsstat som er valgt av partene, og domstolene i den konvensjonsstat på hvis territorium formuesgjenstanden befinner seg, har kompetanse til å treffe beslutning om tiltakene omhandlet i artikkel 13 nr. 1 bokstav a)-c) og i artikkel 13 nr. 4 med hensyn til denne formuesgjenstand.
2. Kompetanse til å treffe beslutning om tiltakene omhandlet i artikkel 13 nr. 1 bokstav d) eller andre midlertidige tiltak i henhold til artikkel 13 nr. 4 kan utøves av:
    a. de domstoler som er valgt av partene, eller
    b. domstolene i den konvensjonsstat på hvis territorium debitor befinner seg, men tiltaket kan, ifølge vilkårene i beslutningen, utelukkende iverksettes på denne konvensjonsstats territorium.
3. En domstol har kompetanse etter de foregående ledd selv om den endelige avgjørelsen i saken som nevnt i artikkel 13 nr. 1 skal eller kan treffes ved en domstol i en annen konvensjonsstat, eller ved voldgift.

Art 44. Kompetanse til å treffe beslutning om tiltak overfor registreringsmyndigheten

1. Domstolene på stedet der registreringsmyndigheten har sin hovedadministrasjon, skal ha enekompetanse til å behandle erstatningssaker mot registreringsmyndigheten eller treffe beslutning om tiltak overfor den.
2. Når en person unnlater å svare på en anmodning som er fremmet i samsvar med artikkel 25, og vedkommende ikke lenger eksisterer eller ikke kan oppspores, slik at den ikke kan pålegges å sørge for at registreringen slettes, skal domstolene nevnt i foregående ledd være enekompetente til, på anmodning fra debitor eller framtidig debitor, å pålegge registreringsmyndigheten å slette registreringen.
3. Når en person unnlater å etterkomme en beslutning truffet av en domstol som har kompetanse etter denne konvensjon eller, når det dreier seg om en nasjonal sikkerhetsrett, en beslutning truffet av en kompetent domstol, som pålegger vedkommende å sørge for at en

registrering endres eller slettes, kan domstolene nevnt i nr. 1 pålegge registreringsmyndigheten å treffe nødvendige tiltak for å etterkomme beslutningen.

4. Med mindre det er bestemt noe annet i de foregående ledd, kan ingen domstol treffe beslutning eller avsi dom eller kjennelse mot registreringsmyndigheten.

Art 45. Kompetanse i forbindelse med insolvensbehandling

Bestemmelsene i dette kapittel får ikke anvendelse på insolvensbehandling.

Kapittel XIII. Forholdet til andre konvensjoner

Art 45 a. Forholdet til De forente nasjoners konvensjon om overdragelse av fordringer i internasjonal handel

Denne konvensjon skal gå foran De forente nasjoners konvensjon om overdragelse av fordringer i internasjonal handel som ble åpnet for undertegning i New York 12. desember 2001, i den grad den får anvendelse på overdragelse av fordringer som utgjør tilhørende rettigheter knyttet til internasjonale sikkerhetsretter i luftfartøysgjenstander, rullende jernbanemateriell og romutstyr.

Art 46. Forholdet til UNIDROIT-konvensjonen om internasjonal finansiell leie

Protokollen kan fastlegge forholdet mellom denne konvensjon og UNIDROIT-konvensjonen om internasjonal finansiell leie, som ble undertegnet i Ottawa 28. mai 1988.

Kapittel XIV. Sluttbestemmelser

Art 47. Undertegning, ratifikasjon, godtakelse, godkjenning eller tiltredelse

1. Denne konvensjon skal legges fram til undertegning i Cape Town den 16. november 2001 for deltakerstatene på Diplomatkonferansen om vedtakelse av en konvensjon om mobilt løsøre og en protokoll om luftartsutstyr i Cape Town fra 29. oktober til 16. november 2001.

Etter 16. november 2001 skal konvensjonen kunne undertegnes av alle stater ved UNIDROITs hovedkontor (Det internasjonale institutt for ensartet privatrett) i Roma, fram til den trer i kraft i samsvar med artikkel 49.

2. Denne konvensjon skal ratifiseres, godtas eller godkjennes av signatarstatene.
3. Enhver stat som ikke undertegner denne konvensjon, kan tiltre den på ethvert tidspunkt.
4. Ratifikasjon, godtakelse, godkjenning eller tiltredelse skal finne sted ved at det formelle dokumentet deponeres hos depositaren.

Art 48. Regionale organisasjoner for økonomisk integrasjon

1. En regional organisasjon for økonomisk integrasjon som er sammensatt av suverene stater og har kompetanse på visse saksområder som reguleres av denne konvensjon, kan også undertegne, godta, godkjenne eller tiltre denne konvensjon. Den regionale organisasjonen for økonomisk integrasjon skal i et slikt tilfelle ha en konvensjonsstats rettigheter og forpliktelser, i den grad vedkommende organisasjon har kompetanse på saksområder som reguleres av denne konvensjon. Når antallet konvensjonsstater er relevant i denne konvensjon, skal den regionale organisasjonen for økonomisk integrasjon ikke telle som en konvensjonsstat i tillegg til de av sine medlemsstater som er konvensjonsstater.
2. Den regionale organisasjonen for økonomisk integrasjon skal på tidspunktet for undertegning, godtakelse, godkjenning eller tiltredelse avgi en erklæring til depositaren der den angir på hvilke saksområder regulert av denne konvensjon organisasjonen har fått overført kompetanse fra sine medlemsstater. Den regionale organisasjonen for økonomisk integrasjon skal uten opphold gi depositaren melding om enhver endring i fordelingen av kompetanse, herunder nye overføringer av kompetanse, i en erklæring i henhold til dette ledd.
3. Når det er vist til «konvensjonsstat» eller «konvensjonsstatene» eller «stat som er part» eller «stater som er part» i denne konvensjon, menes også en regional organisasjon for økonomisk integrasjon når sammenhengen tilsier det.

Art 49. Ikrafttredelse

1. Denne konvensjon trer i kraft den første dagen i måneden som følger etter utløpet av et tidsrom på tre måneder fra den dag det tredje ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokumentet deponeres, men for en kategori av formuesgjenstander som omfattes av en protokoll, bare
    a. fra den dag protokollen trer i kraft,
    b. med forbehold for protokollens bestemmelser, og
    c. mellom de stater som er part i denne konvensjon og i protokollen.
2. For andre stater trer denne konvensjon i kraft den første dagen i måneden som følger etter utløpet av et tidsrom på tre måneder fra den dag deres ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument deponeres, men bare med hensyn til en kategori av formuesgjenstander som omfattes av en protokoll, og med forbehold for vilkårene i nr. 1 bokstav a)-c) med hensyn til en slik protokoll.

Art 50. Interne transaksjoner

1. En konvensjonsstat kan, på det tidspunkt protokollen ratifiseres, godtas, godkjennes eller tiltres, erklære at denne konvensjon ikke skal gjelde for en transaksjon som er intern i denne stat, med hensyn til alle eller enkelte kategorier av formuesgjenstander.
2. Uten hensyn til foregående ledd skal bestemmelsene i artikkel 8 nr. 4, artikkel 9 nr. 1, artikkel 16, kapittel V, artikkel 29, samt alle bestemmelser i denne konvensjon om registrerte sikkerhetsretter, gjelde for en intern transaksjon.
3. Når det er registrert en melding om en nasjonal sikkerhetsrett i det internasjonale registeret, skal prioritet for innehaveren av denne sikkerhetsrett i samsvar med artikkel 29 ikke berøres av det forhold at sikkerhetsretten er gått over på en annen person ved overdragelse eller subrogasjon etter gjeldende lovgivning.

Art 51. Framtidige protokoller

1. Depositaren kan, i samarbeid med de relevante ikke-statlige organisasjoner som depositaren anser som hensiktsmessige, nedsette

arbeidsgrupper som skal avgjøre om anvendelsen av denne konvensjon kan utvides, ved en eller flere protokoller, til å omfatte formuesgjenstander tilhørende enhver kategori av mobilt løsøre av stor verdi, ut over de kategorier som er nevnt i artikkel 2 nr. 3, der hver enkelt gjenstand er individuelt identifiserbar, samt tilhørende rettigheter knyttet til slike formuesgjenstander.

2. Depositaren skal oversende alle arbeidsgruppens foreløpige utkast til protokoll om en kategori av formuesgjenstander til alle stater som er part i denne konvensjon, til alle depositarens medlemsstater, til de medlemsstater i De forente nasjoner som ikke er medlem av depositaren, og til relevante mellomstatlige organisasjoner, og skal invitere disse stater og organisasjoner til å delta i mellomstatlige forhandlinger om ferdigstillelse av et protokollutkast på grunnlag av et slikt foreløpig utkast.
3. Depositaren skal også oversende alle arbeidsgruppens foreløpige protokollutkast til de relevante ikke-statlige organisasjoner som depositaren anser som hensiktsmessige. Disse ikke-statlige organisasjoner skal oppfordres til uten opphold å gi depositaren sine kommentarer til det foreløpige protokollutkastet, og til å delta som observatører i arbeidet med å utarbeide et protokollutkast.
4. Når depositarens kompetente organer vurderer det slik at protokollutkastet er klart til vedtakelse, skal depositaren innkalle til en diplomatkonferanse for å få utkastet vedtatt.
5. Når en slik protokoll er vedtatt, skal denne konvensjon, med forbehold for nr. 6, gjelde for den kategori av formuesgjenstander som er omhandlet i protokollen.
6. Artikkel 45 a i denne konvensjon skal gjelde for en slik protokoll bare dersom det er uttrykkelig fastsatt i protokollen.

Art 52. Territoriale enheter

1. Dersom en konvensjonsstat har territoriale enheter med forskjellige rettssystemer som anvendes på saksområder regulert ved denne konvensjon, kan den på tidspunktet for ratifikasjon, godtakelse, godkjenning eller tiltredelse erklære at denne konvensjon skal gjelde for alle dens territoriale enheter eller for bare én eller enkelte av dem, og kan på ethvert tidspunkt endre sin erklæring ved å avgi en ny.
2. En slik erklæring skal uttrykkelig angi de territoriale enheter der denne konvensjon skal gjelde.
3. Dersom en konvensjonsstat ikke har avgitt erklæring etter nr. 1, skal denne konvensjon gjelde for alle territoriale enheter i vedkommende

stat.

4. Når en konvensjonsstat erklærer at denne konvensjon skal omfatte en eller flere av dens territoriale enheter, kan erklæringer etter denne konvensjon avgis for den enkelte territoriale enhet, og erklæringer avgitt for én territorial enhet kan være forskjellige fra erklæringer avgitt for en annen territorial enhet.
5. Dersom denne konvensjon, i samsvar med en erklæring avgitt etter nr. 1, omfatter en eller flere territoriale enheter i en konvensjonsstat,
    a. skal debitor anses å befinne seg i en konvensjonsstat bare dersom den er stiftet etter gjeldende lovgivning i en territorial enhet der denne konvensjon gjelder, eller dersom den har sitt vedtektsbestemte sete, sin hovedadministrasjon, sitt forretningssted eller sitt vanlige bosted i en territorial enhet der denne konvensjon gjelder,
    b. skal enhver henvisning til at formuesgjenstanden befinner seg i en konvensjonsstat, også forstås som at formuesgjenstanden befinner seg i en territorial enhet der denne konvensjon gjelder, og
    c. skal enhver henvisning til forvaltningsmyndighetene i denne konvensjonsstat, også anses å vise til de kompetente forvaltningsmyndigheter i en territorial enhet der denne konvensjon gjelder.

Art 53. Utpeking av domstoler

En konvensjonsstat kan, på det tidspunkt protokollen ratifiseres, godtas, godkjennes eller tiltres, erklære hva som er relevant «domstol» eller «domstoler» ved anvendelse av artikkel 1 og kapittel XII i denne konvensjon.

Art 54. Erklæringer om tiltak

1. En konvensjonsstat kan, på det tidspunkt protokollen ratifiseres, godtas, godkjennes eller tiltres, erklære at kravshaveren ikke skal leie ut en sikret formuesgjenstand på dens territorium så lenge formuesgjenstanden befinner seg på eller kontrolleres fra dette territorium.
2. En konvensjonsstat skal, på det tidspunkt protokollen ratifiseres, godtas, godkjennes eller tiltres, erklære hvorvidt et tiltak som kreditor kan treffe i henhold til en bestemmelse i denne konvensjon, og hvis iverksettelse etter disse bestemmelser ikke forutsetter en

anmodning rettet til domstolen, kan utøves bare med domstolens tillatelse.

Art 55. Erklæringer om rettsmidler i påvente av endelig avgjørelse

En konvensjonsstat kan, på det tidspunkt protokollen ratifiseres, godtas, godkjennes eller tiltres, erklære at den helt eller delvis vil unnlate å anvende bestemmelsene i artikkel 13 og/eller artikkel 43. Erklæringen skal angi på hvilke vilkår den relevante artikkelen vil bli anvendt dersom den vil bli anvendt bare delvis, eller hvilke andre midlertidige tiltak som vil bli anvendt.

Art 56. Forbehold og erklæringer

1. Det kan ikke tas noen forbehold mot denne konvensjon, men erklæringer omhandlet i artikkel 39, 40, 50, 52, 53, 54, 55, 57, 58 og 60 kan avgis i samsvar med disse bestemmelsene.
2. Enhver erklæring eller senere erklæring, eller enhver tilbaketrekning av en erklæring avgitt etter denne konvensjon, skal meldes skriftlig til depositaren.

Art 57. Senere erklæringer

1. En stat som er part, kan avgi en senere erklæring, med unntak av erklæringer avgitt i samsvar med artikkel 60, på ethvert tidspunkt etter at denne konvensjon er trådt i kraft for denne stat, ved å gi depositaren melding om dette.
2. Enhver senere erklæring skal få virkning den første dagen i måneden som følger etter utløpet av et tidsrom på seks måneder fra den dag depositaren mottar meldingen. Når det er angitt i meldingen at erklæringen skal få virkning først etter et lengre tidsrom, skal den få virkning etter utløpet av et slikt lengre tidsrom regnet fra depositaren mottar meldingen.
3. Uten hensyn til de foregående ledd skal denne konvensjon fortsatt gjelde som om det ikke var avgitt noen senere erklæringer, med hensyn til alle rettigheter og sikkerhetsretter som oppstår før den senere erklæringen får virkning.

Art 58. Tilbaketrekning av erklæringer

1. En stat som er part og har avgitt en erklæring etter denne konvensjon, med unntak av en erklæring avgitt i samsvar med artikkel 60, kan på ethvert tidspunkt trekke erklæringen tilbake ved å gi depositaren melding om dette. Tilbaketrekningen skal få virkning den første dagen i måneden som følger etter utløpet av et tidsrom på seks måneder fra den dag depositaren mottar meldingen.
2. Uten hensyn til foregående ledd skal denne konvensjon fortsatt gjelde som om ingen erklæring var trukket tilbake, med hensyn til alle rettigheter og sikkerhetsretter som oppstår før tilbaketrekningen får virkning.

Art 59. Oppsigelse

1. Enhver stat som er part, kan si opp denne konvensjon ved skriftlig varsel til depositaren.
2. Oppsigelsen skal få virkning den første dagen i måneden som følger etter utløpet av et tidsrom på tolv måneder fra den dag depositaren mottar varselet.
3. Uten hensyn til de foregående ledd skal denne konvensjon fortsatt gjelde som om ingen oppsigelse hadde funnet sted, med hensyn til alle rettigheter og sikkerhetsretter som oppstår før oppsigelsen får virkning.

Art 60. Overgangsbestemmelser

1. Med mindre en konvensjonsstat på ethvert tidspunkt erklærer noe annet, skal konvensjonen ikke gjelde for en eksisterende rettighet eller sikkerhetsrett, som beholder den prioritet den etter gjeldende lovgivning har før den dag denne konvensjon får virkning.
2. Ved anvendelse av artikkel 1 bokstav v) og fastsettelse av prioritet etter denne konvensjon
    a. menes med «den dag denne konvensjon får virkning»: med hensyn til en debitor, det tidspunkt denne konvensjon trer i kraft eller det tidspunkt staten der debitor befinner seg blir en konvensjonsstat, alt etter hvilket tidspunkt som kommer sist, og
    b. anses debitor å befinne seg i staten der den har sin

hovedadministrasjon eller, dersom den ikke har noen hovedadministrasjon, sitt forretningssted eller, dersom den har mer enn ett forretningssted, sitt hovedforetak eller, dersom den ikke har noe forretningssted, sitt vanlige bosted.

3. En konvensjonsstat kan i sin erklæring etter nr. 1 angi et tidspunkt, som ligger minst tre år fram i tid fra det tidspunkt erklæringen får virkning, da denne konvensjon og protokollen skal ta til å gjelde med hensyn til fastsettelse av prioritet, herunder beskyttelse av eventuell eksisterende prioritet, for eksisterende rettigheter eller sikkerhetsretter som er stiftet i henhold til en avtale inngått på et tidspunkt da debitor befant seg i en stat som nevnt i bokstav b) i foregående ledd, men bare i den grad og på den måte som er angitt i erklæringen.

Art 61. Tilsynskonferanser, endringer og andre relaterte spørsmål

1. Depositaren skal hvert år, eller med andre passende mellomrom, utarbeide en rapport til de stater som er part, om hvordan det internasjonale regimet som er innført ved denne konvensjon, har virket i praksis. I sitt arbeid med rapportene skal depositaren ta hensyn til tilsynsmyndighetens rapporter om hvordan den internasjonale registreringsordningen virker.
2. På anmodning fra minst tjuefem prosent av de stater som er part, skal depositaren fra tid til annen og i samråd med tilsynsmyndigheten innkalle til tilsynskonferanse for partene for å få vurdert:
    a. hvordan denne konvensjon anvendes i praksis, og hvorvidt den faktisk letter finansiering mot sikkerhet i aktiva og leie av formuesgjenstander som kommer inn under dens bestemmelser,
    b. den rettslige fortolkningen og anvendelsen av bestemmelsene i denne konvensjon og i reglementet,
    c. hvordan den internasjonale registreringsordningen virker, hvordan registreringsmyndigheten driver sin virksomhet, og hvordan tilsynsmyndigheten gjennomfører sin oppfølging av den, på grunnlag av rapportene fra tilsynsmyndigheten, og
    d. hvorvidt det er ønskelig å endre denne konvensjon eller bestemmelsene om det internasjonale registeret.
3. Med forbehold for nr. 4 skal enhver endring av denne konvensjon godkjennes med minst to tredjedels flertall blant de stater som er

part og deltar i konferansen nevnt i foregående ledd, og skal deretter tre i kraft for de stater som har ratifisert, godtatt eller godkjent endringen, når den er ratifisert, godtatt eller godkjent av tre stater i samsvar med bestemmelsene i artikkel 49 om konvensjonens ikrafttredelse.

4. Når den foreslåtte endringen av denne konvensjon er ment å skulle gjelde for mer enn én kategori av utstyr, skal den også godkjennes med minst to tredjedels flertall blant de stater som er part i den enkelte protokoll og deltar på konferansen nevnt i nr. 2.

Art 62. Depositaren og dens oppgaver

1. Ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokumentene skal deponeres ved Det internasjonale institutt for ensartet privatrett (UNIDROIT), heretter kalt depositaren.
2. Depositaren skal:
    a. underrette alle konvensjonsstater om:
        i. all ny undertegning eller deponering av et ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument, med angivelse av tidspunkt,
        ii. tidspunktet for denne konvensjons ikrafttredelse,
        iii. alle erklæringer avgitt i samsvar med denne konvensjon, med angivelse av tidspunkt,
        iv. tilbaketrekning eller endring av erklæringer, med angivelse av tidspunkt, og
        v. varsler om oppsigelse av denne konvensjon, med angivelse av oppsigelsestidspunkt og tidspunktet da oppsigelsen får virkning,
    b. oversende bekreftede kopier av denne konvensjon til alle konvensjonsstater,
    c. sørge for at tilsynsmyndigheten og registreringsmyndigheten får kopi av alle ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokumenter, med angivelse av deponeringstidspunkt, av enhver erklæring eller tilbaketrekning eller endring av en erklæring, og av ethvert varsel om oppsigelse, med angivelse av oppsigelsestidspunkt, slik at alle opplysninger er fullt ut og lett tilgjengelige, og

d. utføre de øvrige oppgaver som vanligvis tillegges en depositar.

SOM BEKREFTELSE PÅ DETTE har nedenstående befullmektigede undertegnet denne konvensjon.

UTFERDIGET i Cape Town den sekstende november to tusen og ett, i ett originaleksemplar på engelsk, arabisk, kinesisk, fransk, russisk og spansk, med samme gyldighet for alle tekster, etter at konferansesekretariatet under konferanseledelsens myndighet innen nitti dager fra dette dokuments dato har kontrollert at tekstene samsvarer.

Protocol to the Convention on International interests in Mobile Equipment on matters specific to aircraft equipment

THE STATES PARTIES TO THIS PROTOCOL,
CONSIDERING it necessary to implement the *Convention on International Interests in Mobile Equipment* (hereinafter referred to as «the Convention») as it relates to aircraft equipment, in the light of the purposes set out in the preamble to the Convention,

MINDFUL of the need to adapt the Convention to meet the particular requirements of aircraft finance and to extend the sphere of application of the Convention to include contracts of sale of aircraft equipment,

MINDFUL of the principles and objectives of the *Convention on International Civil Aviation*, signed at Chicago on 7 December 1944,

HAVE AGREED upon the following provisions relating to aircraft equipment:

Chapter I. Sphere of application and general provisions

Art I. Defined terms

1. In this Protocol, except where the context otherwise requires, terms used in it have the meanings set out in the Convention.
2. In this Protocol the following terms are employed with the meanings set out below:
    a. «aircraft» means aircraft as defined for the purposes of the Chicago Convention which are either airframes with aircraft engines installed thereon or helicopters;
    b. «aircraft engines» means aircraft engines (other than those used in military, customs or police services) powered by jet propulsion or turbine or piston technology and:

i. in the case of jet propulsion aircraft engines, have at least 1750 lb of thrust or its equivalent; and
ii. in the case of turbine-powered or piston-powered aircraft engines, have at least 550 rated take-off shaft horsepower or its equivalent, together with all modules and other installed, incorporated or attached accessories, parts and equipment and all data, manuals and records relating thereto;

c. «aircraft objects» means airframes, aircraft engines and helicopters;
d. «aircraft register» means a register maintained by a State or a common mark registering authority for the purposes of the Chicago Convention;
e. «airframes» means airframes (other than those used in military, customs or police services) that, when appropriate aircraft engines are installed thereon, are type certified by the competent aviation authority to transport:
    i. at least eight (8) persons including crew; or
    ii. goods in excess of 2750 kilograms, together with all installed, incorporated or attached accessories, parts and equipment (other than aircraft engines), and all data, manuals and records relating thereto;
f. «authorised party» means the party referred to in Article XIII(3);
g. «Chicago Convention» means the *Convention on International Civil Aviation*, signed at Chicago on 7 December 1944, as amended, and its Annexes;
h. «common mark registering authority» means the authority maintaining a register in accordance with Article 77 of the Chicago Convention as implemented by the Resolution adopted on 14 December 1967 by the Council of the International Civil Aviation Organization on nationality and registration of aircraft operated by international operating agencies;
i. «de-registration of the aircraft» means deletion or removal of the registration of the aircraft from its aircraft register in accordance with the Chicago Convention;
j. «guarantee contract» means a contract entered into by a

person as guarantor;

k. «guarantor» means a person who, for the purpose of assuring performance of any obligations in favour of a creditor secured by a security agreement or under an agreement, gives or issues a suretyship or demand guarantee or a standby letter of credit or any other form of credit insurance;

l. «helicopters» means heavier-than-air machines (other than those used in military, customs or police services) supported in flight chiefly by the reactions of the air on one or more power-driven rotors on substantially vertical axes and which are type certified by the competent aviation authority to transport:

    i. at least five (5) persons including crew; or

    ii. goods in excess of 450 kilograms, together with all installed, incorporated or attached accessories, parts and equipment (including rotors), and all data, manuals and records relating thereto;

m. «insolvency-related event» means:

    i. the commencement of the insolvency proceedings; or

    ii. the declared intention to suspend or actual suspension of payments by the debtor where the creditor's right to institute insolvency proceedings against the debtor or to exercise remedies under the Convention is prevented or suspended by law or State action;

n. «primary insolvency jurisdiction» means the Contracting State in which the centre of the debtor's main interests is situated, which for this purpose shall be deemed to be the place of the debtor's statutory seat or, if there is none, the place where the debtor is incorporated or formed, unless proved otherwise;

o. «registry authority» means the national authority or the common mark registering authority, maintaining an aircraft register in a Contracting State and responsible for the registration and de-registration of an aircraft in accordance with the Chicago Convention; and

p. «State of registry» means, in respect of an aircraft, the State on the national register of which an aircraft is entered

or the State of location of the common mark registering authority maintaining the aircraft register.

Art II. Application of Convention as regards aircraft objects

1. The Convention shall apply in relation to aircraft objects as provided by the terms of this Protocol.
2. The Convention and this Protocol shall be known as the Convention on International Interests in Mobile Equipment as applied to aircraft objects.

Art III. Application of Convention to sales

The following provisions of the Convention apply as if references to an agreement creating or providing for an international interest were references to a contract of sale and as if references to an international interest, a prospective international interest, the debtor and the creditor were references to a sale, a prospective sale, the seller and the buyer respectively:

- Articles 3 and 4;
- Article 16(1)(a);
- Article 19(4);
- Article 20(1) (as regards registration of a contract of sale or a prospective sale);
- Article 25(2) (as regards a prospective sale); and
- Article 30.

In addition, the general provisions of Article 1, Article 5, Chapters IV to VII, Article 29 (other than Article 29(3) which is replaced by Article XIV(1) and (2)), Chapter X, Chapter XII (other than Article 43), Chapter XIII and Chapter XIV (other than Article 60) shall apply to contracts of sale and prospective sales.

Art IV. Sphere of application

1. Without prejudice to Article 3(1) of the Convention, the Convention shall also apply in relation to a helicopter, or to an airframe pertaining to an aircraft, registered in an aircraft register of a Contracting State which is the State of registry, and where such registration is made pursuant to an agreement for registration of the aircraft it is deemed

to have been effected at the time of the agreement.

2. For the purposes of the definition of «internal transaction» in Article 1 of the Convention:
    a. an airframe is located in the State of registry of the aircraft of which it is a part;
    b. an aircraft engine is located in the State of registry of the aircraft on which it is installed or, if it is not installed on an aircraft, where it is physically located; and
    c. a helicopter is located in its State of registry, at the time of the conclusion of the agreement creating or providing for the interest.
3. The parties may, by agreement in writing, exclude the application of Article XI and, in their relations with each other, derogate from or vary the effect of any of the provisions of this Protocol except Article IX (2)-(4).

Art V. Formalities, effects and registration of contracts of sale

1. For the purposes of this Protocol, a contract of sale is one which:
    a. is in writing;
    b. relates to an aircraft object of which the seller has power to dispose; and
    c. enables the aircraft object to be identified in conformity with this Protocol.
2. A contract of sale transfers the interest of the seller in the aircraft object to the buyer according to its terms.
3. Registration of a contract of sale remains effective indefinitely. Registration of a prospective sale remains effective unless discharged or until expiry of the period, if any, specified in the registration.

Art VI. Representative capacities

A person may enter into an agreement or a sale, and register an international interest in, or a sale of, an aircraft object, in an agency, trust or other representative capacity. In such case, that person is entitled to assert rights and interests under the Convention.

Art VII. Description of aircraft objects

A description of an aircraft object that contains its manufacturer's serial number, the name of the manufacturer and its model designation is necessary and sufficient to identify the object for the purposes of Article 7(c) of the Convention and Article V(1)(c) of this Protocol.

Art VIII. Choice of law

1. This Article applies only where a Contracting State has made a declaration pursuant to Article XXX(1).
2. The parties to an agreement, or a contract of sale, or a related guarantee contract or subordination agreement may agree on the law which is to govern their contractual rights and obligations, wholly or in part.
3. Unless otherwise agreed, the reference in the preceding paragraph to the law chosen by the parties is to the domestic rules of law of the designated State or, where that State comprises several territorial units, to the domestic law of the designated territorial unit.

Chapter II. Default remedies, priorities and assignments

Art IX. Modification of default remedies provisions

1. In addition to the remedies specified in Chapter III of the Convention, the creditor may, to the extent that the debtor has at any time so agreed and in the circumstances specified in that Chapter:
    a. procure the de-registration of the aircraft; and
    b. procure the export and physical transfer of the aircraft object from the territory in which it is situated.
2. The creditor shall not exercise the remedies specified in the preceding paragraph without the prior consent in writing of the holder of any registered interest ranking in priority to that of the creditor.
3. Article 8(3) of the Convention shall not apply to aircraft objects. Any remedy given by the Convention in relation to an aircraft object shall be exercised in a commercially reasonable manner. A remedy shall be deemed to be exercised in a commercially reasonable manner where it is exercised in conformity with a provision of the agreement except

where such a provision is manifestly unreasonable.

4. A chargee giving ten or more working days' prior written notice of a proposed sale or lease to interested persons shall be deemed to satisfy the requirement of providing «reasonable prior notice» specified in Article 8(4) of the Convention. The foregoing shall not prevent a chargee and a chargor or a guarantor from agreeing to a longer period of prior notice.
5. The registry authority in a Contracting State shall, subject to any applicable safety laws and regulations, honour a request for de-registration and export if:
    a. the request is properly submitted by the authorised party under a recorded irrevocable deregistration and export request authorisation; and
    b. the authorised party certifies to the registry authority, if required by that authority, that all registered interests ranking in priority to that of the creditor in whose favour the authorisation has been issued have been discharged or that the holders of such interests have consented to the de-registration and export.
6. A chargee proposing to procure the de-registration and export of an aircraft under paragraph 1 otherwise than pursuant to a court order shall give reasonable prior notice in writing of the proposed deregistration and export to:
    a. interested persons specified in Article 1(m)(i) and (ii) of the Convention; and
    b. interested persons specified in Article 1(m)(iii) of the Convention who have given notice of their rights to the chargee within a reasonable time prior to the de-registration and export.

Art X. Modification of provisions regarding relief pending final determination

1. This Article applies only where a Contracting State has made a declaration under Article XXX(2) and to the extent stated in such declaration.
2. For the purposes of Article 13(1) of the Convention, «speedy» in the context of obtaining relief means within such number of working days from the date of filing of the application for relief as is specified in a declaration made by the Contracting State in which the application is made.
3. Article 13(1) of the Convention applies with the following being

added immediately after sub-paragraph (d):

e. if at any time the debtor and the creditor specifically agree, sale and application of proceeds therefrom»,

and Article 43(2) applies with the insertion after the words «Article 13(1)(d)» of the words «and (e)».

4. Ownership or any other interest of the debtor passing on a sale under the preceding paragraph is free from any other interest over which the creditor's international interest has priority under the provisions of Article 29 of the Convention.
5. The creditor and the debtor or any other interested person may agree in writing to exclude the application of Article 13(2) of the Convention.
6. With regard to the remedies in Article IX(1):
    a. they shall be made available by the registry authority and other administrative authorities, as applicable, in a Contracting State no later than five working days after the creditor notifies such authorities that the relief specified in Article IX(1) is granted or, in the case of relief granted by a foreign court, recognised by a court of that Contracting State, and that the creditor is entitled to procure those remedies in accordance with the Convention; and
    b. the applicable authorities shall expeditiously co-operate with and assist the creditor in the exercise of such remedies in conformity with the applicable aviation safety laws and regulations.
7. Paragraphs 2 and 6 shall not affect any applicable aviation safety laws and regulations.

Art XI. Remedies on insolvency

1. This Article applies only where a Contracting State that is the primary insolvency jurisdiction has made a declaration pursuant to Article XXX(3).

Alternative A

2. Upon the occurrence of an insolvency-related event, the insolvency administrator or the debtor, as applicable, shall, subject to paragraph 7, give possession of the aircraft object to the creditor no later than the earlier of:
    a. the end of the waiting period; and

    b. the date on which the creditor would be entitled to possession of the aircraft object if this Article did not apply.
3. For the purposes of this Article, the «waiting period» shall be the period specified in a declaration of the Contracting State which is the primary insolvency jurisdiction.
4. References in this Article to the «insolvency administrator» shall be to that person in its official, not in its personal, capacity.
5. Unless and until the creditor is given the opportunity to take possession under paragraph 2:
    a. the insolvency administrator or the debtor, as applicable, shall preserve the aircraft object and maintain it and its value in accordance with the agreement; and
    b. the creditor shall be entitled to apply for any other forms of interim relief available under the applicable law.
6. sub-paragraph (a) of the preceding paragraph shall not preclude the use of the aircraft object under arrangements designed to preserve the aircraft object and maintain it and its value.
7. The insolvency administrator or the debtor, as applicable, may retain possession of the aircraft object where, by the time specified in paragraph 2, it has cured all defaults other than a default constituted by the opening of insolvency proceedings and has agreed to perform all future obligations under the agreement. A second waiting period shall not apply in respect of a default in the performance of such future obligations.
8. With regard to the remedies in Article IX(1):
    a. they shall be made available by the registry authority and the administrative authorities in a Contracting State, as applicable, no later than five working days after the date on which the creditor notifies such authorities that it is entitled to procure those remedies in accordance with the Convention; and
    b. the applicable authorities shall expeditiously co-operate with and assist the creditor in the exercise of such remedies in conformity with the applicable aviation safety laws and regulations.
9. No exercise of remedies permitted by the Convention or this Protocol may be prevented or delayed after the date specified in paragraph 2.
10. No obligations of the debtor under the agreement may be modified without the consent of the creditor.
11. Nothing in the preceding paragraph shall be construed to affect the authority, if any, of the insolvency administrator under the applicable

law to terminate the agreement.

12. No rights or interests, except for non-consensual rights or interests of a category covered by a declaration pursuant to Article 39(1), shall have priority in insolvency proceedings over registered interests.
13. The Convention as modified by Article IX of this Protocol shall apply to the exercise of any remedies under this Article.

Alternative B

2. Upon the occurrence of an insolvency-related event, the insolvency administrator or the debtor, as applicable, upon the request of the creditor, shall give notice to the creditor within the time specified in a declaration of a Contracting State pursuant to Article XXX(3) whether it will:
    a. cure all defaults other than a default constituted by the opening of insolvency proceedings and agree to perform all future obligations, under the agreement and related transaction documents; or
    b. give the creditor the opportunity to take possession of the aircraft object, in accordance with the applicable law.
3. The applicable law referred to in sub-paragraph (b) of the preceding paragraph may permit the court to require the taking of any additional step or the provision of any additional guarantee.
4. The creditor shall provide evidence of its claims and proof that its international interest has been registered.
5. If the insolvency administrator or the debtor, as applicable, does not give notice in conformity with paragraph 2, or when the insolvency administrator or the debtor has declared that it will give the creditor the opportunity to take possession of the aircraft object but fails to do so, the court may permit the creditor to take possession of the aircraft object upon such terms as the court may order and may require the taking of any additional step or the provision of any additional guarantee.
6. The aircraft object shall not be sold pending a decision by a court regarding the claim and the international interest.

Art XII. Insolvency assistance

1. This Article applies only where a Contracting State has made a declaration pursuant to Article XXX(1).
2. The courts of a Contracting State in which an aircraft object is

situated shall, in accordance with the law of the Contracting State, co-operate to the maximum extent possible with foreign courts and foreign insolvency administrators in carrying out the provisions of Article XI.

Art XIII. De-registration and export request authorization

1. This Article applies only where a Contracting State has made a declaration pursuant to Article XXX(1).
2. Where the debtor has issued an irrevocable de-registration and export request authorisation substantially in the form annexed to this Protocol and has submitted such authorisation for recordation to the registry authority, that authorisation shall be so recorded.
3. The person in whose favour the authorisation has been issued (the «authorised party») or its certified designee shall be the sole person entitled to exercise the remedies specified in Article IX(1) and may do so only in accordance with the authorisation and applicable aviation safety laws and regulations. Such authorisation may not be revoked by the debtor without the consent in writing of the authorized party. The registry authority shall remove an authorisation from the registry at the request of the authorised party.
4. The registry authority and other administrative authorities in Contracting States shall expeditiously co-operate with and assist the authorised party in the exercise of the remedies specified in Article IX.

Art XIV. Modification of priority provisions

1. A buyer of an aircraft object under a registered sale acquires its interest in that object free from an interest subsequently registered and from an unregistered interest, even if the buyer has actual knowledge of the unregistered interest.
2. A buyer of an aircraft object acquires its interest in that object subject to an interest registered at the time of its acquisition.
3. Ownership of or another right or interest in an aircraft engine shall not be affected by its installation on or removal from an aircraft.
4. Article 29(7) of the Convention applies to an item, other than an object, installed on an airframe, aircraft engine or helicopter.

Art XV. Modification of assignment provisions

Article 33(1) of the Convention applies as if the following were added immediately after sub-paragraph (b):

- «and (c) the debtor has consented in writing, whether or not the consent is given in advance of the assignment or identifies the assignee.»

Art XVI. Debtor provisions

1. In the absence of a default within the meaning of Article 11 of the Convention, the debtor shall be entitled to the quiet possession and use of the object in accordance with the agreement as against:
    a. its creditor and the holder of any interest from which the debtor takes free pursuant to Article 29(4) of the Convention or, in the capacity of buyer, Article XIV(1) of this Protocol, unless and to the extent that the debtor has otherwise agreed; and
    b. the holder of any interest to which the debtor's right or interest is subject pursuant to Article 29(4) of the Convention or, in the capacity of buyer, Article XIV(2) of this Protocol, but only to the extent, if any, that such holder has agreed.
2. Nothing in the Convention or this Protocol affects the liability of a creditor for any breach of the agreement under the applicable law in so far as that agreement relates to an aircraft object.

Chapter III. Registry provisions relating to international interests in aircraft objects

Art XVII. The Supervisory Authority and the Registrar

1. The Supervisory Authority shall be the international entity designated by a Resolution adopted by the Diplomatic Conference to Adopt a Mobile Equipment Convention and an Aircraft Protocol.
2. Where the international entity referred to in the preceding paragraph is not able and willing to act as Supervisory Authority, a Conference of Signatory and Contracting States shall be convened to designate

another Supervisory Authority.

3. The Supervisory Authority and its officers and employees shall enjoy such immunity from legal and administrative process as is provided under the rules applicable to them as an international entity or otherwise.
4. The Supervisory Authority may establish a commission of experts, from among persons nominated by Signatory and Contracting States and having the necessary qualifications and experience, and entrust it with the task of assisting the Supervisory Authority in the discharge of its functions.
5. The first Registrar shall operate the International Registry for a period of five years from the date of entry into force of this Protocol. Thereafter, the Registrar shall be appointed or reappointed at regular five-yearly intervals by the Supervisory Authority.

Art XVIII. First regulations

The first regulations shall be made by the Supervisory Authority so as to take effect upon the entry into force of this Protocol.

Art XIX. Designated entry points

1. Subject to paragraph 2, a Contracting State may at any time designate an entity or entities in its territory as the entry point or entry points through which there shall or may be transmitted to the International Registry information required for registration other than registration of a notice of a national interest or a right or interest under Article 40 in either case arising under the laws of another State.
2. A designation made under the preceding paragraph may permit, but not compel, use of a designated entry point or entry points for information required for registrations in respect of aircraft engines.

Art XX. Additional modifications to Registry provisions

1. For the purposes of Article 19(6) of the Convention, the search criteria for an aircraft object shall be the name of its manufacturer, its manufacturer's serial number and its model designation, supplemented as necessary to ensure uniqueness. Such supplementary information shall be specified in the regulations.

2. For the purposes of Article 25(2) of the Convention and in the circumstances there described, the holder of a registered prospective international interest or a registered prospective assignment of an international interest or the person in whose favour a prospective sale has been registered shall take such steps as are within its power to procure the discharge of the registration no later than five working days after the receipt of the demand described in such paragraph.
3. The fees referred to in Article 17(2)(h) of the Convention shall be determined so as to recover the reasonable costs of establishing, operating and regulating the International Registry and the reasonable costs of the Supervisory Authority associated with the performance of the functions, exercise of the powers, and discharge of the duties contemplated by Article 17(2) of the Convention.
4. The centralised functions of the International Registry shall be operated and administered by the Registrar on a twenty-four hour basis. The various entry points shall be operated at least during working hours in their respective territories.
5. The amount of the insurance or financial guarantee referred to in Article 28(4) of the Convention shall, in respect of each event, not be less than the maximum value of an aircraft object as determined by the Supervisory Authority.
6. Nothing in the Convention shall preclude the Registrar from procuring insurance or a financial guarantee covering events for which the Registrar is not liable under Article 28 of the Convention.

Chapter IV. Jurisdiction

Art XXI. Modification of jurisdiction provisions

For the purposes of Article 43 of the Convention and subject to Article 42 of the Convention, a court of a Contracting State also has jurisdiction where the object is a helicopter, or an airframe pertaining to an aircraft, for which that State is the State of registry.

Art XXII. Waivers of sovereign immunity

1. Subject to paragraph 2, a waiver of sovereign immunity from jurisdiction of the courts specified in Article 42 or Article 43 of the Convention or relating to enforcement of rights and interests relating

to an aircraft object under the Convention shall be binding and, if the other conditions to such jurisdiction or enforcement have been satisfied, shall be effective to confer jurisdiction and permit enforcement, as the case may be.

2. A waiver under the preceding paragraph must be in writing and contain a description of the aircraft object.

Chapter V. Relationship with other conventions

Art XXIII. Relationship with the Convention on the International Recognition of Rights in Aircraft

The Convention shall, for a Contracting State that is a party to the Convention on the International Recognition of Rights in Aircraft, signed at Geneva on 19 June 1948, supersede that Convention as it relates to aircraft, as defined in this Protocol, and to aircraft objects. However, with respect to rights or interests not covered or affected by the present Convention, the Geneva Convention shall not be superseded.

Art XXIV. Relationship with the Convention for the Unification of Certain Rules Relating to the Precautionary Attachment of Aircraft

1. The Convention shall, for a Contracting State that is a Party to the *Convention for the Unification of Certain Rules Relating to the Precautionary Attachment of Aircraft*, signed at Rome on 29 May 1933, supersede that Convention as it relates to aircraft, as defined in this Protocol.
2. A Contracting State Party to the above Convention may declare, at the time of ratification, acceptance, approval of, or accession to this Protocol, that it will not apply this Article.

Art XXV. Relationship with the UNIDROIT Convention on International Financial Leasing

The Convention shall supersede the *UNIDROIT Convention on International Financial Leasing*, signed at Ottawa on 28 May 1988, as it relates to aircraft objects.

Chapter VI. Final provisions

Art XXVI. Signature, ratification, acceptance, approval or accession

1. This Protocol shall be open for signature in Cape Town on 16 November 2001 by States participating in the Diplomatic Conference to Adopt a Mobile Equipment Convention and an Aircraft Protocol held at Cape Town from 29 October to 16 November 2001. After 16 November 2001, this Protocol shall be open to all States for signature at the Headquarters of the International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT) in Rome until it enters into force in accordance with Article XXVIII.
2. This Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval by States which have signed it.
3. Any State which does not sign this Protocol may accede to it at any time.
4. Ratification, acceptance, approval or accession is effected by the deposit of a formal instrument to that effect with the Depositary.
5. A State may not become a Party to this Protocol unless it is or becomes also a Party to the Convention.

Art XXVII. Regional Economic Integration Organisations

1. A Regional Economic Integration Organisation which is constituted by sovereign States and has competence over certain matters governed by this Protocol may similarly sign, accept, approve or accede to this Protocol. The Regional Economic Integration Organisation shall in that case have the rights and obligations of a Contracting State, to the extent that that Organisation has competence over matters governed by this Protocol. Where the number of Contracting States is relevant in this Protocol, the Regional Economic Integration Organisation shall not count as a Contracting State in addition to its Member States which are Contracting States.
2. The Regional Economic Integration Organisation shall, at the time of signature, acceptance, approval or accession, make a declaration to the Depositary specifying the matters governed by this Protocol in respect of which competence has been transferred to that Organisation by its Member States. The Regional Economic Integration Organisation shall promptly notify the Depositary of any

changes to the distribution of competence, including new transfers of competence, specified in the declaration under this paragraph.

3. Any reference to a «Contracting State» or «Contracting States» or «State Party» or «States Parties» in this Protocol applies equally to a Regional Economic Integration Organisation where the context so requires.

Art XXVIII. Entry into force

1. This Protocol enters into force on the first day of the month following the expiration of three months after the date of the deposit of the eighth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, between the States which have deposited such instruments.
2. For other States this Protocol enters into force on the first day of the month following the expiration of three months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Art XXIX. Territorial units

1. If a Contracting State has territorial units in which different systems of law are applicable in relation to the matters dealt with in this Protocol, it may, at the time of ratification, acceptance, approval or accession, declare that this Protocol is to extend to all its territorial units or only to one or more of them and may modify its declaration by submitting another declaration at any time.
2. Any such declaration shall state expressly the territorial units to which this Protocol applies.
3. If a Contracting State has not made any declaration under paragraph 1, this Protocol shall apply to all territorial units of that State.
4. Where a Contracting State extends this Protocol to one or more of its territorial units, declarations permitted under this Protocol may be made in respect of each such territorial unit, and the declarations made in respect of one territorial unit may be different from those made in respect of another territorial unit.
5. If by virtue of a declaration under paragraph 1, this Protocol extends to one or more territorial units of a Contracting State:
    a. the debtor is considered to be situated in a Contracting State only if it is incorporated or formed under a law in force in a territorial unit to which the Convention and this

Protocol apply or if it has its registered office or statutory seat, centre of administration, place of business or habitual residence in a territorial unit to which the Convention and this Protocol apply;

b. any reference to the location of the object in a Contracting State refers to the location of the object in a territorial unit to which the Convention and this Protocol apply; and

c. any reference to the administrative authorities in that Contracting State shall be construed as referring to the administrative authorities having jurisdiction in a territorial unit to which the Convention and this Protocol apply and any reference to the national register or to the registry authority in that Contracting State shall be construed as referring to the aircraft register in force or to the registry authority having jurisdiction in the territorial unit or units to which the Convention and this Protocol apply.

Art XXX. Declarations relating to certain provisions

1. A Contracting State may, at the time of ratification, acceptance, approval of, or accession to this Protocol, declare that it will apply any one or more of Articles VIII, XII and XIII of this Protocol.
2. A Contracting State may, at the time of ratification, acceptance, approval of, or accession to this Protocol, declare that it will apply Article X of this Protocol, wholly or in part. If it so declares with respect to Article X(2), it shall specify the time-period required thereby.
3. A Contracting State may, at the time of ratification, acceptance, approval of, or accession to this Protocol, declare that it will apply the entirety of Alternative A, or the entirety of Alternative B of Article XI and, if so, shall specify the types of insolvency proceeding, if any, to which it will apply Alternative A and the types of insolvency proceeding, if any, to which it will apply Alternative B. A Contracting State making a declaration pursuant to this paragraph shall specify the time-period required by Article XI.
4. The courts of Contracting States shall apply Article XI in conformity with the declaration made by the Contracting State which is the primary insolvency jurisdiction.
5. A Contracting State may, at the time of ratification, acceptance, approval of, or accession to this Protocol, declare that it will not apply the provisions of Article XXI, wholly or in part. The declaration shall

specify under which conditions the relevant Article will be applied, in case it will be applied partly, or otherwise which other forms of interim relief will be applied.

Art XXXI. Declarations under the Convention

Declarations made under the Convention, including those made under Articles 39, 40, 50, 53, 54, 55, 57, 58 and 60 of the Convention, shall be deemed to have also been made under this Protocol unless stated otherwise.

Art XXXII. Reservations and declarations

1. No reservations may be made to this Protocol but declarations authorised by Articles XXIV, XXIX, XXX, XXXI, XXXIII and XXXIV may be made in accordance with these provisions.
2. Any declaration or subsequent declaration or any withdrawal of a declaration made under this Protocol shall be notified in writing to the Depositary.

Art XXXIII. Subsequent declarations

1. A State Party may make a subsequent declaration, other than a declaration made in accordance with Article XXXI under Article 60 of the Convention, at any time after the date on which this Protocol has entered into force for it, by notifying the Depositary to that effect.
2. Any such subsequent declaration shall take effect on the first day of the month following the expiration of six months after the date of receipt of the notification by the Depositary. Where a longer period for that declaration to take effect is specified in the notification, it shall take effect upon the expiration of such longer period after receipt of the notification by the Depositary.
3. Notwithstanding the previous paragraphs, this Protocol shall continue to apply, as if no such subsequent declarations had been made, in respect of all rights and interests arising prior to the effective date of any such subsequent declaration.

Art XXXIV. Withdrawal of declarations

1. Any State Party having made a declaration under this Protocol, other than a declaration made in accordance with Article XXXI under Article 60 of the Convention, may withdraw it at any time by notifying the Depositary. Such withdrawal is to take effect on the first day of the month following the expiration of six months after the date of receipt of the notification by the Depositary.
2. Notwithstanding the previous paragraph, this Protocol shall continue to apply, as if no such withdrawal of declaration had been made, in respect of all rights and interests arising prior to the effective date of any such withdrawal.

Art XXXV. Denunciations

1. Any State Party may denounce this Protocol by notification in writing to the Depositary.
2. Any such denunciation shall take effect on the first day of the month following the expiration of twelve months after the date of receipt of the notification by the Depositary.
3. Notwithstanding the previous paragraphs, this Protocol shall continue to apply, as if no such denunciation had been made, in respect of all rights and interests arising prior to the effective date of any such denunciation.

Art XXXVI. Review Conferences, amendments and related matters

1. The Depositary, in consultation with the Supervisory Authority, shall prepare reports yearly, or at such other time as the circumstances may require, for the States Parties as to the manner in which the international regime established in the Convention as amended by this Protocol has operated in practice. In preparing such reports, the Depositary shall take into account the reports of the Supervisory Authority concerning the functioning of the international registration system.
2. At the request of not less than twenty-five per cent of the States Parties, Review Conferences of the States Parties shall be convened from time to time by the Depositary, in consultation with the Supervisory Authority, to consider:

a. the practical operation of the Convention as amended by this Protocol and its effectiveness in facilitating the asset-based financing and leasing of the objects covered by its terms;
b. the judicial interpretation given to, and the application made of the terms of this Protocol and the regulations;
c. the functioning of the international registration system, the performance of the Registrar and its oversight by the Supervisory Authority, taking into account the reports of the Supervisory Authority; and
d. whether any modifications to this Protocol or the arrangements relating to the International Registry are desirable.

3. Any amendment to this Protocol shall be approved by at least a two-thirds majority of States Parties participating in the Conference referred to in the preceding paragraph and shall then enter into force in respect of States which have ratified, accepted or approved such amendment when it has been ratified, accepted or approved by eight States in accordance with the provisions of Article XXVIII relating to its entry into force.

Art XXXVII. Depositary and its functions

1. Instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with the International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT), which is hereby designated the Depositary.
2. The Depositary shall:
    a. inform all Contracting States of:
        i. each new signature or deposit of an instrument of ratification, acceptance, approval or accession, together with the date thereof;
        ii. the date of entry into force of this Protocol;
        iii. each declaration made in accordance with this Protocol, together with the date thereof;
        iv. the withdrawal or amendment of any declaration, together with the date thereof; and
        v. the notification of any denunciation of this Protocol together with the date thereof and the date on which it takes effect;
    b. transmit certified true copies of this Protocol to all Contracting States;

c. provide the Supervisory Authority and the Registrar with a copy of each instrument of ratification, acceptance, approval or accession, together with the date of deposit thereof, of each declaration or withdrawal or amendment of a declaration and of each notification of denunciation, together with the date of notification thereof, so that the information contained therein is easily and fully available; and
d. perform such other functions customary for depositaries.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned Plenipotentiaries, having been duly authorised, have signed this Protocol.

DONE at Cape Town, this sixteenth day of November, two thousand and one, in a single original in the English, Arabic, Chinese, French, Russian and Spanish languages, all texts being equally authentic, such authenticity to take effect upon verification by the Joint Secretariat of the Conference under the authority of the President of the Conference within ninety days hereof as to the conformity of the texts with one another.

Annex 2. Form of irrevocable de-registration and export request authorisation

Annex referred to in Article XIII
[Insert Date]

To: [Insert Name of Registry Authority]

Re: Irrevocable De-Registration and Export Request Authorisation

The undersigned is the registered [operator] [owner][1] of the [insert the airframe/helicopter manufacturer name and model number] bearing manufacturers serial number [insert manufacturer's serial number] and registration [number] [mark] [insert registration number/mark] (together with all installed, incorporated or attached accessories, parts and equipment, the «aircraft»).

This instrument is an irrevocable de-registration and export request authorisation issued by the undersigned in favour of [insert name of creditor] («the authorised party») under the authority of Article XIII of the Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters specific to Aircraft Equipment. In accordance with that Article, the undersigned hereby requests:

i. recognition that the authorised party or the person it certifies as its designee is the sole person entitled to:
    a. procure the de-registration of the aircraft from the

[insert name of aircraft register] maintained by the [insert name of registry authority] for the purposes of Chapter III of the *Convention on International Civil Aviation*, signed at Chicago, on 7 December 1944, and

b. procure the export and physical transfer of the aircraft from [insert name of country]; And

ii. confirmation that the authorised party or the person it certifies as its designee may take the action specified in clause (i) above on written demand without the consent of the undersigned and that, upon such demand, the authorities in [insert name of country] shall co-operate with the authorised party with a view to the speedy completion of such action.

The rights in favour of the authorised party established by this instrument may not be revoked by the undersigned without the written consent of the authorised party.

Please acknowledge your agreement to this request and its terms by appropriate notation in the space provided below and lodging this instrument in [insert name of registry authority].

[insert name of operator/owner]
Agreed to and lodged this By: [insert name of signatory]
[insert date] Its: [insert title of signatory]
[insert relevant notational details]
1 Select the term that reflects the relevant nationality registration criterion.

Protokoll til konvensjonen om internasjonale sikkerhetsretter i mobilt løsøre, om særlige forhold for luftfartøysløsøre

DE STATER SOM ER PART I DENNE PROTOKOLL,
SOM MENER at konvensjonen om internasjonale sikkerhetsretter i mobilt løsøre (heretter kalt «konvensjonen»), på bakgrunn av de mål som er oppført i konvensjonens preambel, må gjennomføres i den grad den gjelder for luftfartøysløsøre,

SOM ER KLAR OVER at konvensjonen må tilpasses for å kunne oppfylle de særlige kravene til finansiering av luftfartøysløsøre, og at konvensjonens virkeområde må utvides til å omfatte avtaler om salg av luftfartøysløsøre,

SOM ER KLAR OVER de prinsipper og mål som er nedfelt i Overenskomst om internasjonal sivil luftfart, undertegnet i Chicago 7. desember 1944,

ER ENIGE OM følgende bestemmelser om luftfartøysløsøre:

Kapittel I. Virkeområde og alminnelige bestemmelser

Art I. Definisjoner

1. Uttrykkene som benyttes i denne protokoll, har den samme betydning som i konvensjonen, med mindre sammenhengen tilsier noe annet.
2. denne protokoll menes med
    a. «luftfartøy»: luftfartøy som definert i Chicago-konvensjonen, enten flyskrog med flymotorer installert eller helikoptre,
    b. «flymotorer»: jetdrevne, turbindrevne eller stempeldrevne flymotorer (men ikke de som benyttes av forsvaret, tollvesenet eller politiet), som:
        i. i jetdrevne flymotorer har en reaksjonskraft på minst 1750 pund eller tilsvarende, og
        ii. i turbindrevne eller stempeldrevne flymotorer har en nominell effekt på propellakselen på minst 550 hk eller tilsvarende, og videre alt tilbehør og alle moduler, deler og utstyrskomponenter som er montert på, integrert i eller festet til motorene, samt alle data, håndbøker og registre i denne forbindelse,
    c. «luftfartøysgjenstander»: flyskrog, flymotorer og helikoptre,
    d. «luftfartøysregister»: et register som føres av en stat eller en felles registreringsmyndighet for Chicago-konvensjonens formål,
    e. «flyskrog»: flyskrog (men ikke de som benyttes av forsvaret, tollvesenet eller politiet) som, når de rette flymotorer er installert, er typesertifisert av den kompetente luftfartsmyndighet for transport av:
        i. minst åtte (8) personer inkludert besetning, eller
        ii. gods over 2750 kg, og videre alt tilbehør og alle deler og utstyrskomponenter (bortsett fra flymotorer) som er påmontert, integrert eller festet, samt alle data, håndbøker og registre i denne forbindelse,
    f. «bemyndiget part»: den part som er nevnt i artikkel XIII nr. 3,
    g. «Chicago-konvensjonen»: Overenskomst om internasjonal sivil luftfart, undertegnet i Chicago 7. desember 1944, med

endringer og vedlegg,

h. «felles registreringsmyndighet»: den myndighet som fører et register i samsvar med artikkel 77 i Chicago-konvensjonen, slik den gjennomføres ved resolusjon vedtatt av Rådet for Den internasjonale sivile luftfartsorganisasjon den 14. desember 1967 om nasjonalitet for og registrering av luftfartøyer som drives av internasjonale driftsorganisasjoner,

i. «avregistrering av luftfartøyet»: sletting eller fjerning av luftfartøyets registrering i luftfartøysregisteret, i samsvar med Chicago-konvensjonen,

j. «garantiavtale»: en avtale der en person går inn som garantist,

k. «garantist»: en person som stiller kausjon eller gir eller utsteder påkravsgaranti eller standby remburs eller annen form for kredittforsikring for å sikre at forpliktelser overfor en kreditor, sikret ved en avtale om sikkerhetsstillelse eller i henhold til avtale, blir oppfylt,

l. «helikopter»: en maskin som er tyngre enn luft (men ikke de som benyttes av forsvaret, tollvesenet eller politiet) som under flyging hovedsakelig holdes oppe av en oppdrift skapt av en eller flere motordrevne rotorer installert på overveiende vertikale aksler, og som er typesertifisert av den kompetente luftfartsmyndighet til transport av:

    i. minst fem (5) personer inkludert besetning, eller

    ii. gods over 450 kg, og videre alt tilbehør og alle deler og utstyrskomponenter (herunder rotorer) som er påmontert, integrert eller festet, samt alle data, håndbøker og registre i denne forbindelse,

m. «insolvenssituasjon»:

    i. innledning av insolvensbehandling, eller

    ii. debitors erklærte hensikt om å gå til betalingsinnstilling eller den faktiske betalingsinnstillingen, når loven eller en handling fra statens side hindrer eller stiller i bero kreditors rett til å iverksette insolvensbehandling overfor debitor eller til å treffe tiltak i henhold til konvensjonen,

n. «hovedjurisdiksjon ved insolvens»: konvensjonsstaten der debitor har hovedtyngden av sin virksomhet, som for dette formål og med mindre det motsatte blir bevist, skal anses å

være debitors vedtektsbestemte sete, eller om dette ikke finnes, stedet der debitor ble stiftet,

o. «registermyndighet»: den nasjonale myndighet eller den felles registreringsmyndighet som fører et luftfartøysregister i en konvensjonsstat og har ansvar for registrering og avregistrering av et luftfartøy i samsvar med Chicago-konvensjonen, og

p. «registreringsstat»: med hensyn til et luftfartøy, den stat hvis nasjonale register benyttes til å registrere et luftfartøy, eller staten der den felles registreringsmyndighet som fører luftfartøysregisteret, holder til.

Art II. Konvensjonens anvendelse på luftfartøysgjenstander

1. Konvensjonen skal gjelde for luftfartøysgjenstander etter bestemmelsene i denne protokoll.
2. Konvensjonen og denne protokoll skal kalles Konvensjon om internasjonale sikkerhetsretter i mobilt løsøre, slik den anvendes på luftfartøysgjenstander.

Art III. Konvensjonens anvendelse på salg

Følgende bestemmelser i konvensjonen skal gjelde som om henvisninger til en avtale om opprettelse eller fastsettelse av en internasjonal sikkerhetsrett var henvisninger til en salgsavtale, og som om henvisninger til en internasjonal sikkerhetsrett, en framtidig internasjonal sikkerhetsrett, debitor og kreditor var henvisninger til henholdsvis et salg, et framtidig salg, selger og kjøper:

- artikkel 3 og 4,
- artikkel 16 nr. 1 bokstav a),
- artikkel 19 nr. 4,
- artikkel 20 nr. 1 (med hensyn til registrering av en avtale om salg eller framtidig salg),
- artikkel 25 nr. 2 (med hensyn til et framtidig salg), og
- artikkel 30.

Dessuten skal de alminnelige bestemmelsene i artikkel 1, artikkel 5, kapittel IV-VII, artikkel 29 (bortsett fra artikkel 29 nr. 3, som erstattes med artikkel XIV nr. 1 og 2), kapittel X, kapittel XII (bortsett fra artikkel 43), kapittel XIII og kapittel XIV (bortsett fra artikkel 60) gjelde for avtaler om salg og framtidige

salg.

Art IV. Virkeområde

1. Med forbehold for artikkel 3 nr. 1 i konvensjonen skal konvensjonen også gjelde for et helikopter, eller et flyskrog tilhørende et luftfartøy, registrert i et luftfartøysregister i en konvensjonsstat som er registreringsstaten, og når en slik registrering foretas i henhold til en avtale om registrering av luftfartøyet, anses den å ha funnet sted på avtaletidspunktet.
2. Ved anvendelse av definisjonen av «intern transaksjon» i artikkel 1 i konvensjonen
    a. anses et flyskrog å befinne seg i registreringsstaten for luftfartøyet som det er en del av,
    b. anses en flymotor å befinne seg i registreringsstaten for luftfartøyet som den er installert i eller, om den ikke er installert i et luftfartøy, der den fysisk befinner seg, og
    c. anses et helikopter å befinne seg i staten der det er registrert på det tidspunkt avtalen om stiftelse eller fastsettelse av sikkerhetsretten inngås.
3. Partene kan ved skriftlig avtale utelukke anvendelsen av artikkel XI, og i sine forbindelser med hverandre gjøre unntak fra eller fravike noen av bestemmelsene i denne protokoll, med unntak av artikkel IX nr. 2-4.

Art V. Formelle krav til salgsavtaler, registrering av salgsavtaler og salgsavtalers rettsvirkninger

1. I denne protokoll er en salgsavtale en avtale som:
    a. er skriftlig,
    b. gjelder et luftfartøy som selgeren har råderett over, og
    c. gjør det mulig å identifisere luftfartøysgjenstanden i samsvar med denne protokoll.
2. En salgsavtale overfører selgerens sikkerhetsrett i luftfartøysgjenstanden til kjøperen i samsvar med avtalens bestemmelser.
3. Registreringen av en salgsavtale skal gjelde på ubestemt tid. Registreringen av et framtidig salg er gyldig til salget oppheves, eller til tidsrommet angitt i registreringen utløper.

Art VI. Representanters fullmakter

En person kan inngå en avtale eller slutte et salg, og registrere en internasjonal sikkerhet eller et salg angående en luftfartøysgjenstand, i egenskap av fullmektig, forvalter eller annen type representant. I et slikt tilfelle er vedkommende berettiget til å gjøre gjeldende de rettigheter og sikkerhetsretter som følger av konvensjonen.

Art VII. Beskrivelse av luftfartøysgjenstander

En beskrivelse av en luftfartøysgjenstand som inneholder serienummer fra produsenten, produsentens navn og modellbetegnelse skal være nødvendig og tilstrekkelig for å kunne identifisere luftfartøysgjenstanden ved anvendelse av artikkel 7 bokstav c) i konvensjonen og artikkel V nr. 1 bokstav c) i denne protokoll.

Art VIII. Lovvalg

1. Denne artikkel skal ikke gjelde med mindre en konvensjonsstat har avgitt en erklæring i henhold til artikkel XXX nr. 1.
2. Partene i en avtale eller en salgsavtale eller en garantiavtale eller en avtale om prioritetsvikelse kan enes om hvilken lovgivning som helt eller delvis skal regulere deres avtalemessige rettigheter og forpliktelser.
3. Når det i foregående ledd er vist til partenes lovvalg, menes de interne rettsregler i den utpekte staten eller, når denne stat består av flere territoriale enheter, de interne rettsregler i den utpekte territoriale enheten, med mindre det blir avtalt noe annet.

Kapittel II. Misligholdsbeføyelser, prioriteter og overdragelser

Art IX. Endring av bestemmelsene om misligholdsbeføyelser

1. I tillegg til de tiltak som er angitt i kapittel III i konvensjonen, kan kreditor, i den grad debitor på et tidspunkt har samtykket, og i de tilfeller som er omhandlet i samme kapittel:
    a. sørge for avregistrering av luftfartøyet, og
    b. sørge for eksport og fysisk overføring av

luftfartøysgjenstanden fra territoriet der det befinner seg.

2. Kreditor skal ikke iverksette tiltakene angitt i foregående ledd med mindre det på forhånd foreligger skriftlig samtykke fra innehaveren av enhver registrert sikkerhetsrett som har høyere prioritet enn kreditorens.
3. Artikkel 8 nr. 3 i konvensjonen skal ikke gjelde for luftfartøysgjenstander. Alle tiltak oppført i konvensjonen i forbindelse med en luftfartøysgjenstand skal utøves på en kommersielt fornuftig måte. Et tiltak skal anses utøvd på en kommersielt fornuftig måte når det skjer i samsvar med en bestemmelse i avtalen, unntatt når en slik bestemmelse er åpenbart urimelig.
4. En kravshaver som ti eller flere virkedager på forhånd gir berørte personer skriftlig varsel om et foreslått salg eller en foreslått utleie, skal anses å oppfylle kravet om å gi «rimelig skriftlig varsel» oppført i artikkel 8 nr. 4 i konvensjonen. Foregående ledd skal imidlertid ikke være til hinder for at en kravshaver og en rettighetsstifter eller en garantist samtykker i et lengre varsel.
5. Registermyndigheten i en konvensjonsstat skal, med forbehold for gjeldende lover og forskrifter om luftfartssikkerhet, imøtekomme en anmodning om avregistrering og eksport dersom:
    a. anmodningen er fremmet av den bemyndigede part på behørig måte, i henhold til en registrert, ugjenkallelig fullmakt til å anmode om avregistrering og eksport, og
    b. den bemyndigede part bekrefter overfor registermyndigheten, dersom denne krever det, at alle registrerte sikkerhetsretter med høyere prioritet enn den som innehas av den bemyndigede kreditoren, er slettet, eller at innehaverne av disse sikkerhetsretter har gitt sitt samtykke til avregistrering og eksport.
6. En kravshaver som foreslår at et luftfartøy avregistreres og eksporteres etter nr. 1 på annen måte enn i henhold til en domstolsbeslutning, skal gi et rimelig skriftlig varsel om den foreslåtte avregistreringen og eksporten til:
    a. berørte personer som angitt i artikkel 1 bokstav m) i) og ii) i konvensjonen, og
    b. berørte personer som angitt i artikkel 1 bokstav m) iii) i konvensjonen som har gitt kravshaveren melding om sine rettigheter i rimelig tid før avregistrering og eksport.

Art X. Endring av bestemmelsene om rettsmidler i påvente av endelig avgjørelse

1. Denne artikkel skal ikke gjelde med mindre en konvensjonsstat har avgitt en erklæring etter artikkel XXX nr. 2, og bare i den grad det framgår av erklæringen.
2. Ved anvendelse av artikkel 13 nr. 1 i konvensjonen skal «raskt» i forbindelse med kreditors utvirkning av en beslutning om tiltak, bety i løpet av det antall virkedager fra anmodningens innlevering som er angitt i erklæringen avgitt av konvensjonsstaten der anmodningen er fremmet.
3. I artikkel 13 nr. 1 i konvensjonen skal følgende tilføyes umiddelbart etter bokstav d):
    e. dersom debitor og kreditor på noe tidspunkt uttrykkelig avtaler det, salg og fordeling av inntektene av salget»,

   og i artikkel 43 nr. 2 skal ordene «bokstav d)» erstattes med ordene «bokstav d) og e)».
4. Debitors eiendomsrett eller annen sikkerhetsrett som overføres ved salg etter foregående ledd, frigjøres for enhver annen rettighet eller sikkerhetsrett som er prioritert lavere enn kreditors internasjonale sikkerhetsrett etter bestemmelsene i artikkel 29 i konvensjonen.
5. Kreditor og debitor eller en annen berørt person kan avtale skriftlig at artikkel 13 nr. 2 i konvensjonen ikke skal gjelde.
6. Hva angår tiltakene nevnt i artikkel IX nr. 1,
    a. skal de gjøres tilgjengelige av registermyndigheten og andre forvaltningsmyndigheter, alt etter omstendighetene, i en konvensjonsstat innen fem virkedager fra den dag kreditor gir disse myndigheter melding om at tiltaket angitt i artikkel IX nr. 1 er innvilget, eller, når tiltaket innvilges av en utenlandsk domstol, at det er anerkjent av en domstol i denne konvensjonsstat, og at kreditor har rett til å utvirke disse tiltak i samsvar med konvensjonen, og
    b. skal vedkommende myndigheter umiddelbart gi kreditor støtte og bistand i forbindelse med iverksettelsen, i samsvar med gjeldende lover og forskrifter om luftfartssikkerhet.
7. Nr. 2 og 6 skal ikke berøre lover og forskrifter om luftfartssikkerhet.

Art XI. Tiltak ved insolvens

1. Denne artikkel skal ikke gjelde med mindre en konvensjonsstat som har hovedjurisdiksjon ved insolvens, har avgitt en erklæring i henhold til artikkel XXX nr. 3.

Alternativ A

2. Når det oppstår en insolvenssituasjon, skal insolvensbestyreren eller debitor, alt etter omstendighetene, med forbehold for nr. 7 overlevere luftfartøysgjenstanden til kreditor innen den første av følgende to datoer:
    a. når karenstiden er utløpt, og
    b. den dato kreditor ville hatt rett til å ta luftfartøysgjenstanden i besittelse om denne artikkel ikke fikk anvendelse.
3. I denne artikkel skal «karenstiden» være det tidsrom som er angitt i en erklæring fra konvensjonsstaten som har hovedjurisdiksjon ved insolvens.
4. Når det i denne artikkel er vist til «insolvensbestyreren», menes denne person i tjenestesammenheng, og ikke i vedkommende personlig.
5. Så lenge kreditor ikke har fått mulighet for å ta luftfartøysgjenstanden i besittelse i henhold til nr. 2,
    a. skal insolvensbestyreren eller debitor, alt etter omstendighetene, bevare og vedlikeholde luftfartøysgjenstanden og opprettholde dens verdi i samsvar med avtalen, og
    b. skal kreditor ha rett til å anmode om andre midlertidige tiltak som foreligger etter gjeldende lovgivning.
6. Bokstav a) i foregående ledd skal ikke være til hinder for at luftfartøysgjenstanden kan brukes i henhold til avtaler inngått med sikte på å bevare og vedlikeholde luftfartøysgjenstanden og opprettholde dens verdi.
7. Insolvensbestyreren eller debitor, alt etter omstendighetene, kan fortsatt ha luftfartøysgjenstanden i sin besittelse når den på tidspunktet angitt i nr. 2 har rettet opp alle andre mangler enn dem som skyldes åpningen av insolvensbehandlingen, og har forpliktet seg til å oppfylle alle framtidige forpliktelser i henhold til avtalen. Ved mislighold av framtidige forpliktelser skal det ikke innrømmes ny karenstid.

8. Hva angår tiltakene omhandlet i artikkel IX nr. 1,
    a. skal de gjøres tilgjengelige i en konvensjonsstat av registermyndigheten og forvaltningsmyndighetene, alt etter omstendighetene, innen fem virkedager fra den dag kreditor gir disse myndigheter melding om at den har rett til å utvirke disse tiltakene i samsvar med konvensjonen, og
    b. skal vedkommende myndigheter umiddelbart gi kreditor støtte og bistand i forbindelse med iverksettelsen av disse tiltak, i samsvar med gjeldende lover og forskrifter om luftfartssikkerhet.
9. Etter tidspunktet angitt i nr. 2 er det forbudt å hindre eller forsinke iverksettelsen av tiltak som kan treffes i henhold til konvensjonen eller denne protokoll.
10. Debitors forpliktelser i henhold til avtalen kan ikke endres uten kreditors samtykke.
11. Ingen bestemmelse i foregående ledd skal tolkes slik at den berører insolvensbestyrerens eventuelle myndighet til å si opp avtalen etter gjeldende lovgivning.
12. Ingen rettigheter eller sikkerhetsretter, med unntak av ikke-avtalemessige rettigheter eller sikkerhetsretter tilhørende en kategori omhandlet i en erklæring i henhold til artikkel 39 nr. 1, skal ha prioritet framfor registrerte sikkerhetsretter i insolvensbehandlingen.
13. Konvensjonen, endret ved artikkel IX i denne protokoll, skal gjelde for iverksettelse av alle tiltak etter denne artikkel.

Alternativ B

2. Når det oppstår en insolvenssituasjon, skal insolvensbestyreren eller debitor, alt etter omstendighetene, på anmodning fra kreditor og i løpet av det tidsrom som er angitt i en erklæring fra en konvensjonsstat i henhold til artikkel XXX nr. 3, gi kreditor melding om den vil:
    a. rette opp alle andre mangler enn dem som skyldes åpningen av insolvensbehandlingen, og forplikte seg til å oppfylle alle framtidige forpliktelser i henhold til avtalen og tilknyttede dokumenter, eller
    b. gi kreditor mulighet for å ta luftfartøysgjenstanden i besittelse i samsvar med gjeldende lovgivning.
3. I gjeldende lovgivning som nevnt i bokstav b) kan domstolen gis mulighet til å kreve at det treffes ytterligere tiltak eller stilles ytterligere sikkerhet.

4. Kreditor skal kunne godtgjøre sine krav og vise at dens internasjonale sikkerhetsrett er registrert.
5. Dersom insolvensbestyreren eller debitor, alt etter omstendighetene, ikke gir melding i samsvar med nr. 2, eller når insolvensbestyreren eller debitor har erklært at den vil gi kreditor mulighet for å ta luftfartøysgjenstanden i besittelse men unnlater å gjøre det, kan domstolen tillate at kreditor tar luftfartøysgjenstanden i besittelse på de vilkår som domstolen beslutter, og kan kreve at det treffes ytterligere tiltak eller stilles ytterligere sikkerhet.
6. Luftfartøysgjenstanden skal ikke selges så lenge en domstol ikke har truffet beslutning om kravet og den internasjonale sikkerhetsretten.

Art XII. Bistand ved insolvens

1. Denne artikkel skal ikke gjelde med mindre en konvensjonsstat har avgitt en erklæring i henhold til artikkel XXX nr. 1.
2. Domstolene i en konvensjonsstat der en luftfartøysgjenstand befinner seg skal, i samsvar med konvensjonsstatens lovgivning, så langt det er mulig samarbeide med utenlandske domstoler og utenlandske insolvensbestyrere om gjennomføringen av bestemmelsene i artikkel XI.

Art XIII. Fullmakt til å anmode om avregistrering og eksporttillatelse

1. Denne artikkel skal ikke gjelde med mindre en konvensjonsstat har avgitt en erklæring i henhold til artikkel XXX nr. 1.
2. Når debitor har utstedt en ugjenkallelig fullmakt til å anmode om avregistrering og eksporttillatelse som i det alt vesentlige har den utforming som følger som vedlegg til denne protokoll, og har forelagt fullmakten for registermyndigheten til registrering, skal fullmakten registreres i en slik form.
3. Den person som har fått fullmakten (den «bemyndigede part») eller den person vedkommende har utpekt, skal være den eneste som har rett til å iverksette tiltakene angitt i artikkel IX nr. 1, og kan bare gjøre dette i samsvar med fullmakten og gjeldende lover og forskrifter om luftfartssikkerhet. Fullmakten kan ikke trekkes tilbake av debitor uten skriftlig samtykke fra den bemyndigede part. Registermyndigheten skal, på anmodning fra den bemyndigede part, slette en fullmakt som er innført i registeret.
4. Registermyndigheten og andre forvaltningsmyndigheter i

konvensjonsstatene skal umiddelbart gi den bemyndigede part støtte og bistand i forbindelse med iverksettelse av tiltakene angitt i artikkel IX.

Art XIV. Endring av bestemmelsene om prioritet

1. Den som kjøper en luftfartøysgjenstand gjennom et registrert salg, erverver sin sikkerhetsrett i luftfartøysgjenstanden frigjort fra en sikkerhetsrett som ble registrert på et senere tidspunkt, og fra en uregistrert sikkerhetsrett, selv om den uregistrerte sikkerhetsretten er kjent for kjøperen.
2. Den som kjøper en luftfartøysgjenstand, erverver sin sikkerhetsrett i luftfartøysgjenstanden med forbehold for en sikkerhetsrett som er registrert på kjøpstidspunktet.
3. Eiendomsretten til eller en annen rettighet eller sikkerhetsrett i en flymotor skal ikke berøres av det forhold at flymotoren er installert i eller fjernet fra et luftfartøy.
4. Artikkel 29 nr. 7 i konvensjonen skal gjelde for en gjenstand som ikke er en luftfartøysgjenstand, og som er installert i et flyskrog, en flymotor eller et helikopter.

Art XV. Endring av bestemmelsene om overdragelse

I artikkel 33 nr. 1 i konvensjonen skal følgende tilføyes umiddelbart etter bokstav b):

- «og c) debitor har gitt skriftlig samtykke, uansett om samtykket er gitt før overdragelsen eller ikke, eller om det identifiserer mottakeren eller ikke.»

Art XVI. Bestemmelser om debitor

1. Om det ikke foreligger mislighold som definert i artikkel 11 i konvensjonen, skal debitor ha rett til fri faktisk rådighet over og bruk av luftfartøysgjenstanden i samsvar med avtalen i forholdet til:
    a. kreditor og innehaveren av enhver sikkerhetsrett som debitor er frigjort fra i henhold til artikkel 29 nr. 4 i konvensjonen eller, i egenskap av kjøper, i henhold til artikkel XIV nr. 1 i denne protokoll, med mindre og i den

grad debitor samtykket i noe annet, og

b. innehaveren av enhver sikkerhetsrett som går foran debitors rettighet henhold til artikkel 29 nr. 4 i konvensjonen eller, i egenskap av kjøper, i henhold til artikkel XIV nr. 2 i denne protokoll, men bare i den grad innehaveren har samtykket.

2. Ingen bestemmelse i konvensjonen eller denne protokoll berører kreditors ansvar ved avtalebrudd etter gjeldende lovgivning, i den grad avtalen gjelder en luftfartøysgjenstand.

Kapittel III. Bestemmelser om registreringsordningen for internasjonale sikkerhetsretter i luftfartøysgjenstander

Art XVII. Tilsynsmyndigheten og registreringsmyndigheten

1. Tilsynsmyndigheten skal være det internasjonale organ som utpekes ved en resolusjon på Diplomatkonferansen for vedtakelse av en konvensjon om mobilt løsøre og en protokoll om luftartsutstyr.
2. Når det internasjonale organet nevnt i foregående ledd verken kan eller vil fungere som tilsynsmyndighet, skal det innkalles til en konferanse for signatar- og konvensjonsstatene for å få utpekt en annen tilsynsmyndighet.
3. Tilsynsmyndigheten og dens ledelse og ansatte skal nyte godt av immunitet mot rettslig og administrativ forfølgning, i samsvar med de regler som gjelder for dem som et internasjonalt organ, eller på annet grunnlag.
4. Tilsynsmyndigheten kan nedsette en ekspertkomité hvis medlemmer velges blant personer som signatar- og konvensjonsstatene har innstilt, og som har de kvalifikasjoner og den erfaring som er nødvendig, og gi komiteen i oppdrag å bistå tilsynsmyndigheten i dens arbeid.
5. Den første registreringsmyndigheten skal stå for driften av det internasjonale registeret i fem år fra den dag denne protokoll trer i kraft. Deretter skal registreringsmyndigheten oppnevnes eller få forlenget sitt mandat av tilsynsmyndigheten hvert femte år.

Art XVIII. Det første reglementet

Det første reglementet skal utarbeides av tilsynsmyndigheten og få virkning når

denne protokoll trer i kraft.

Art XIX. Utpekte kontaktorganer

1. Med forbehold for nr. 2 kan en konvensjonsstat på ethvert tidspunkt utpeke ett eller flere organer på sitt territorium til kontaktorgan, som skal eller kan videreformidle nødvendige registreringsopplysninger til det internasjonale registeret, med unntak av registrering av en melding om en nasjonal sikkerhetsrett eller en rettighet eller sikkerhetsrett etter artikkel 40 som er stiftet i henhold til en annen stats lovgivning.
2. En utpeking etter foregående ledd kan tillate, men ikke pålegge, bruk av ett eller flere utpekte kontaktorganer til de opplysninger som er nødvendige for å kunne foreta en registrering i forbindelse med flymotorer.

Art XX. Ytterligere endringer av bestemmelsene om registeret

1. Ved anvendelse av artikkel 19 nr. 6 i konvensjonen skal søkekriteriene for en luftfartøysgjenstand være serienummer fra produsenten, produsentens navn og modellbetegnelse, samt de opplysninger som i tillegg er nødvendige for at gjenstanden skal være individuelt identifiserbar. Slike tilleggsopplysninger skal være som angitt i reglementet.
2. Ved anvendelse av artikkel 25 nr. 2 i konvensjonen og under de omstendigheter som er angitt der, skal innehaveren av en registrert framtidig internasjonal sikkerhetsrett eller en registrert framtidig overdragelse av en internasjonal sikkerhetsrett, eller den person i hvis favør et framtidig salg er registrert, treffe de tiltak vedkommende har fullmakt til, for å få registreringen slettet innen fem virkedager fra anmodningen omhandlet i samme ledd er mottatt.
3. De avgifter som er nevnt i artikkel 17 nr. 2 bokstav h) i konvensjonen, skal fastsettes slik at de dekker de utgifter som med rimelighet er forbundet med å etablere, drive og regulere det internasjonale registeret, og de utgifter som med rimelighet er forbundet med at tilsynsmyndigheten ivaretar sine oppgaver, utøver sin myndighet og oppfyller sine forpliktelser som omhandlet i artikkel 17 nr. 2 i konvensjonen.
4. Registreringsmyndigheten skal utføre og administrere det internasjonale registerets sentraliserte oppgaver i døgndrift. De ulike

kontaktorganene skal som et minimum holdes åpne i vanlig arbeidstid på sine respektive territorier.

5. Forsikringen eller den økonomiske garantien nevnt i artikkel 28 nr. 4 i konvensjonen skal, for hver enkelt hendelse, dekke et beløp som ikke ligger under luftfartøysgjenstandens maksimumsverdi som fastsatt av tilsynsmyndigheten.
6. Ingen bestemmelse i konvensjonen skal være til hinder for at registreringsmyndigheten tegner forsikring eller sørger for økonomisk garanti som dekker hendelser der registreringsmyndigheten ikke har ansvar etter artikkel 28 i konvensjonen.

Kapittel IV. Kompetanse

Art XXI. Endring av bestemmelsene om kompetanse

Ved anvendelse av artikkel 43 i konvensjonen og med forbehold for artikkel 42 i konvensjonen, skal en domstol i en konvensjonsstat også ha kompetanse når luftfartøysgjenstanden er et helikopter, eller et flyskrog tilhørende et luftfartøy, som er registrert i denne stat.

Art XXII. Avkall på suveren immunitet

1. Med forbehold for nr. 2 skal et avkall på suveren immunitet mot rettsforfølgning ved de domstoler som er angitt i artikkel 42 eller artikkel 43 i konvensjonen, eller med hensyn til håndheving av rettigheter og sikkerhetsretter i en luftfartøysgjenstand i henhold til konvensjonen, være bindende, og avkallet skal gi kompetanse og tillate håndheving, alt etter hva som er tilfellet, dersom de øvrige vilkår for tildeling av slik kompetanse eller myndighet til håndheving er oppfylt.
2. Et avkall etter foregående ledd skal være skriftlig og inneholde en beskrivelse av luftfartøysgjenstanden.

Kapittel V. Forholdet til andre konvensjoner

Art XXIII. Forholdet til Overenskomst om internasjonal anerkjennelse av rettigheter i luftfartøyer

Konvensjonen skal, for en konvensjonsstat som er part i Overenskomst om internasjonal anerkjennelse av rettigheter i luftfartøyer, undertegnet i Genève 19. juni 1948, gå foran nevnte overenskomst i den grad den får anvendelse på luftfartøyer som definert i denne protokoll og på luftfartøysgjenstander. Hva angår rettigheter eller sikkerhetsretter som ikke omfattes eller berøres av denne konvensjon, skal den imidlertid ikke gå foran overenskomsten fra Genève.

Art XXIV. Forholdet til Overenskomst om innføring av visse ensartede regler om arrest i luftfartøyer

1. Konvensjonen skal, for en konvensjonsstat som er part i Konvensjon om innføring av visse ensartede regler om arrest i luftfartøyer, undertegnet i Roma 29. mai 1933, gå foran nevnte konvensjon i den grad den får anvendelse på luftfartøyer som definert i denne protokoll.
2. En konvensjonsstat som er part i nevnte konvensjon kan, på det tidspunkt denne protokoll ratifiseres, godtas, godkjennes eller tiltres, erklære at den ikke vil anvende denne artikkel.

Art XXV. Forholdet til UNIDROIT-konvensjonen om internasjonal finansiell leie

Konvensjonen skal gå foran UNIDROIT-konvensjonen om internasjonal finansiell leie, undertegnet i Ottawa 28. mai 1988, i den grad den får anvendelse på luftfartøysgjenstander.

Kapittel VI. Sluttbestemmelser

Art XXVI. Undertegning, ratifikasjon, godtakelse, godkjenning eller tiltredelse

1. Denne protokoll skal legges fram til undertegning i Cape Town den 16. november 2001 for deltakerstatene på Diplomatkonferansen om

vedtakelse av en konvensjon om mobilt løsøre og en protokoll om luftartsutstyr i Cape Town fra 29. oktober til 16. november 2001. Etter 16. november 2001 skal denne protokoll kunne undertegnes av alle stater ved UNIDROITs hovedkontor (Det internasjonale institutt for ensartet privatrett) i Roma, fram til den trer i kraft i samsvar med artikkel XXVIII.

2. Denne protokoll skal ratifiseres, godtas eller godkjennes av signatarstatene.
3. Enhver stat som ikke undertegner denne protokoll, kan tiltre den på ethvert tidspunkt.
4. Ratifikasjon, godtakelse, godkjenning eller tiltredelse skal finne sted ved at det deponeres et formelt dokument for dette formål hos depositaren.
5. En stat kan ikke bli part i denne protokoll med mindre den også er eller blir part i konvensjonen.

Art XXVII. Regionale organisasjoner for økonomisk integrasjon

1. En regional organisasjon for økonomisk integrasjon som er sammensatt av suverene stater og har kompetanse på visse saksområder som reguleres av denne protokoll, kan også undertegne, godta, godkjenne eller tiltre denne protokoll. Den regionale organisasjonen for økonomisk integrasjon skal i et slikt tilfelle ha en konvensjonsstats rettigheter og forpliktelser, i den grad vedkommende organisasjon har kompetanse på saksområder som reguleres av denne protokoll. Når antallet konvensjonsstater er relevant i denne protokoll, skal den regionale organisasjonen for økonomisk integrasjon ikke telle som en konvensjonsstat i tillegg til de av sine medlemsstater som er konvensjonsstater.
2. Den regionale organisasjonen for økonomisk integrasjon skal på tidspunktet for undertegning, godtakelse, godkjenning eller tiltredelse avgi en erklæring til depositaren der den angir på hvilke saksområder regulert av denne protokoll organisasjonen har fått overført kompetanse fra sine medlemsstater. Den regionale organisasjonen for økonomisk integrasjon skal uten opphold gi depositaren melding om enhver endring i fordelingen av kompetanse, herunder nye overføringer av kompetanse, i en erklæring i henhold til dette ledd.
3. Når det er vist til «konvensjonsstat» eller «konvensjonsstater» eller «stat som er part» eller «stater som er part» i denne protokoll, menes også en regional organisasjon for økonomisk integrasjon når

sammenhengen tilsier det.

Art XXVIII. Ikrafttredelse

1. Denne protokoll trer i kraft den første dagen i måneden som følger etter utløpet av et tidsrom på tre måneder fra den dag det åttende ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokumentet deponeres, mellom stater som har deponert slike dokumenter.
2. For andre stater trer denne protokoll i kraft den første dagen i måneden som følger etter utløpet av et tidsrom på tre måneder fra den dag deres ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument deponeres.

Art XXIX. Territoriale enheter

1. Dersom en konvensjonsstat har territoriale enheter med forskjellige rettssystemer som anvendes på saksområder regulert ved denne protokoll, kan den på tidspunktet for ratifikasjon, godtakelse, godkjenning eller tiltredelse erklære at denne protokoll skal omfatte alle dens territoriale enheter eller bare én eller enkelte av dem, og kan på ethvert tidspunkt endre sin erklæring ved å avgi en ny.
2. En slik erklæring skal uttrykkelig angi de territoriale enheter der denne protokoll skal gjelde.
3. Dersom en konvensjonsstat ikke har avgitt erklæring etter nr. 1, skal denne protokoll gjelde for alle territoriale enheter i vedkommende stat.
4. Når en konvensjonsstat erklærer at denne konvensjon skal omfatte en eller flere av dens territoriale enheter, kan erklæringer etter denne protokoll avgis for den enkelte territoriale enhet, og erklæringer avgitt for én territorial enhet kan være forskjellige fra erklæringer avgitt for en annen territorial enhet.
5. Dersom denne protokoll, i samsvar med en erklæring avgitt etter nr. 1, omfatter en eller flere territoriale enheter i en konvensjonsstat,
    a. skal debitor anses å befinne seg i en konvensjonsstat bare dersom den er stiftet etter gjeldende lovgivning i en territorial enhet der konvensjonen og denne protokoll gjelder, eller dersom den har sitt vedtektsbestemte sete, sin hovedadministrasjon, sitt forretningssted eller sitt vanlige bosted i en territorial enhet der konvensjonen og

denne protokoll gjelder,

b. skal enhver henvisning til at luftfartøysgjenstanden befinner seg i en konvensjonsstat, forstås som at luftfartøysgjenstanden befinner seg i en territorial enhet der konvensjonen og denne protokoll gjelder, og
c. skal enhver henvisning til forvaltningsmyndighetene i denne konvensjonsstat, også anses å vise til de kompetente forvaltningsmyndigheter i en territorial enhet der konvensjonen og denne protokoll gjelder, og enhver henvisning til det nasjonale registeret eller registermyndigheten i den konvensjonsstaten også anses å vise til luftfartøysregisteret eller den kompetente registermyndigheten i den eller de territoriale enheter der konvensjonen og denne protokoll gjelder.

Art XXX. Erklæringer om visse bestemmelser

1. En konvensjonsstat kan, på det tidspunkt denne protokoll ratifiseres, godtas, godkjennes eller tiltres, erklære at den vil anvende en eller flere av artiklene VIII, XII og XIII i denne protokoll.
2. En konvensjonsstat kan, på det tidspunkt denne protokoll ratifiseres, godtas, godkjennes eller tiltres, erklære at den helt eller delvis vil anvende artikkel X i denne protokoll. Dersom den avgir en slik erklæring om artikkel X nr. 2, skal den angi antall virkedager omhandlet der.
3. En konvensjonsstat kan, på det tidspunkt denne protokoll ratifiseres, godtas, godkjennes eller tiltres, erklære at den vil anvende alternativ A eller alternativ B i artikkel XI i sin helhet, og skal i tilfelle angi på hvilke typer insolvensbehandling den eventuelt vil anvende alternativ A, og på hvilke typer insolvensbehandling den eventuelt vil anvende alternativ B. En konvensjonsstat som avgir en erklæring i henhold til dette ledd, skal angi det tidsrom som er omhandlet i artikkel XI.
4. Konvensjonsstatenes domstoler skal anvende artikkel XI i samsvar med den erklæring som er avgitt av konvensjonsstaten som har hovedjurisdiksjon ved insolvens.
5. En konvensjonsstat kan, på det tidspunkt denne protokoll ratifiseres, godtas, godkjennes eller tiltres, erklære at den helt eller delvis vil unnlate å anvende bestemmelsene i artikkel XXI. Erklæringen skal angi på hvilke vilkår den relevante artikkelen vil bli anvendt, om den bare vil bli anvendt delvis, eller hvilke andre midlertidige tiltak som vil bli anvendt.

Art XXXI. Erklæringer i henhold til konvensjonen

Erklæringer som er avgitt i henhold til konvensjonen, herunder erklæringer avgitt etter artikkel 39, 40, 50, 53, 54, 55, 57, 58 og 60 i konvensjonen, skal anses avgitt også etter denne protokoll, med mindre det er angitt noe annet.

Art XXXII. Forbehold og erklæringer

1. Det kan ikke tas noen forbehold mot denne protokoll, men erklæringer omhandlet i artikkel XXIV, XXIX, XXX, XXXI, XXXIII og XXXIV kan avgis i samsvar med disse bestemmelser.
2. Enhver erklæring eller senere erklæring, eller enhver tilbaketrekning av en erklæring avgitt etter denne protokoll, skal meldes skriftlig til depositaren.

Art XXXIII. Senere erklæringer

1. En stat som er part, kan avgi en senere erklæring, med unntak av erklæringer avgitt i samsvar med artikkel XXXI etter artikkel 60 i konvensjonen, på ethvert tidspunkt etter at denne protokoll er trådt i kraft for denne stat, ved å gi depositaren melding om dette.
2. Enhver senere erklæring skal få virkning den første dagen i måneden som følger etter utløpet av et tidsrom på seks måneder fra den dag depositaren mottar meldingen. Når det er angitt i meldingen at erklæringen skal få virkning først etter et lengre tidsrom, skal den få virkning etter utløpet av et slikt lengre tidsrom regnet fra depositaren mottar meldingen.
3. Uten hensyn til de foregående ledd skal denne konvensjon fortsatt gjelde som om det ikke var avgitt noen senere erklæringer, med hensyn til alle rettigheter og sikkerhetsretter som oppstår før den senere erklæringen får virkning.

Art XXXIV. Tilbaketrekning av erklæringer

1. En stat som er part og har avgitt en erklæring etter denne konvensjon, med unntak av en erklæring avgitt i samsvar med artikkel XXXI etter artikkel 60 i konvensjonen, kan på ethvert tidspunkt trekke erklæringen tilbake ved å gi depositaren melding om dette.

Tilbaketrekningen skal få virkning den første dagen i måneden som følger etter utløpet av et tidsrom på seks måneder fra den dag depositaren mottar meldingen.

2. Uten hensyn til foregående ledd skal denne protokoll fortsatt gjelde som om ingen erklæring var trukket tilbake, med hensyn til alle rettigheter og sikkerhetsretter som oppstår før tilbaketrekningen får virkning.

Art XXXV. Oppsigelse

1. Enhver stat som er part, kan si opp denne konvensjon ved skriftlig varsel til depositaren.
2. Oppsigelsen skal få virkning den første dagen i måneden som følger etter utløpet av et tidsrom på tolv måneder fra den dag depositaren mottar varselet.
3. Uten hensyn til de foregående ledd skal denne protokoll fortsatt gjelde som om ingen oppsigelse hadde funnet sted, med hensyn til alle rettigheter og sikkerhetsretter som oppstår før oppsigelsen får virkning.

Art XXXVI. Tilsynskonferanser, endringer og andre relaterte spørsmål

1. Depositaren skal hvert år eller med andre passende mellomrom, i samråd med tilsynsmyndigheten, utarbeide en rapport til de stater som er part, om hvordan det internasjonale regimet som er innført ved konvensjonen og endret ved denne protokoll, har virket i praksis. I sitt arbeid med rapportene skal depositaren ta hensyn til tilsynsmyndighetens rapporter om hvordan den internasjonale registreringsordningen virker.
2. På anmodning fra minst tjuefem prosent av de stater som er part, skal depositaren fra tid til annen og i samråd med tilsynsmyndigheten innkalle til tilsynskonferanse for partene for å få vurdert:
    a. hvordan konvensjonen, endret ved denne protokoll, anvendes i praksis, og hvorvidt den faktisk letter finansiering mot sikkerhet i aktiva og leie av luftfartøysgjenstander som kommer inn under dens bestemmelser,
    b. den rettslige fortolkningen og anvendelsen av bestemmelsene i denne protokoll og i reglementet,
    c. hvordan den internasjonale registreringsordningen virker,

hvordan registreringsmyndigheten driver sin virksomhet, og hvordan tilsynsmyndigheten gjennomfører sin oppfølging av den, på grunnlag av rapportene fra tilsynsmyndigheten, og

d. hvorvidt det er ønskelig å endre denne protokoll eller bestemmelsene om det internasjonale registeret.

3. Enhver endring av denne protokoll skal godkjennes med minst to tredjedels flertall blant de stater som er part og deltar i konferansen nevnt i foregående ledd, og skal deretter tre i kraft for de stater som har ratifisert, godtatt eller godkjent endringen, når den er ratifisert, godtatt eller godkjent av åtte stater i samsvar med bestemmelsene i artikkel XXVIII om protokollens ikrafttredelse.

Art XXXVII. Depositaren og dens oppgaver

1. Ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokumentene skal deponeres ved Det internasjonale institutt for ensartet privatrett (UNIDROIT), heretter kalt depositaren.
2. Depositaren skal:
    a. underrette alle konvensjonsstater om:
        i. all ny undertegning eller deponering av et ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument, med angivelse av tidspunkt,
        ii. tidspunktet for denne protokolls ikrafttredelse,
        iii. alle erklæringer avgitt i samsvar med denne protokoll, med angivelse av tidspunkt,
        iv. tilbaketrekning eller endring av erklæringer, med angivelse av tidspunkt, og
        v. varsler om oppsigelse av denne protokoll, med angivelse av oppsigelsestidspunkt og tidspunktet da oppsigelsen får virkning,
    b. oversende bekreftede kopier av denne protokoll til alle konvensjonsstater,
    c. sørge for at tilsynsmyndigheten og registreringsmyndigheten får kopi av alle ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokumenter, med angivelse av deponeringstidspunkt, av enhver erklæring eller tilbaketrekning eller endring av en erklæring, og av ethvert varsel om oppsigelse, med

angivelse av oppsigelsestidspunkt, slik at alle opplysninger er fullt ut og lett tilgjengelige, og

d. utføre de øvrige oppgaver som vanligvis tillegges en depositar.

SOM BEKREFTELSE PÅ DETTE har nedenstående befullmektigede undertegnet denne konvensjon.

UTFERDIGET i Cape Town den sekstende november to tusen og ett, i ett originaleksemplar på engelsk, arabisk, kinesisk, fransk, russisk og spansk, med samme gyldighet for alle tekster, etter at konferansesekretariatet under konferanseledelsens myndighet innen nitti dager fra dette dokuments dato har kontrollert at tekstene samsvarer.

Vedlegg. Skjema for ugjenkallelig fullmakt til å anmode om avregistrering og tillatelse til eksport

Vedlegg henvist til i artikkel XIII
[Dato]

Til: [Registermyndighetens navn]

Sak: Ugjenkallelig fullmakt til å anmode om avregistrering og tillatelse til eksport

Undertegnede er den registrerte [operatør] [eier][1] av [sett inn produsentens navn og flyskrog-/helikoptermodell], med serienummer [sett inn nummeret] og registrert som [registreringsnummer] [registreringsmerke] [sett inn registreringsnummer/registreringsmerke] (og tilbehør, deler og utstyrskomponenter som er montert på, integrert i eller festet til dette, heretter kalt «luftfartøyet»).

Dette dokument er en ugjenkallelig fullmakt til å anmode om avregistrering og tillatelse til eksport, utstedt av undertegnede i favør av [kreditors navn] (heretter kalt «den bemyndigede part») med hjemmel i artikkel XIII i Protokoll til konvensjonen om internasjonale sikkerhetsretter i mobilt løsøre om særlige forhold for luftfartøysløsøre. I samsvar med nevnte artikkel ber undertegnede om:

i. godkjenning av den bemyndigede part, eller den person denne part utpeker, som den eneste person med rett til:

a. å sørge for avregistrering av luftfartøyet i [navnet på luftfartøysregisteret] som føres av [navnet på registermyndigheten] i samsvar med kapittel III i Overenskomst om internasjonal sivil luftfart, undertegnet i Chicago 7. desember 1944, og

b. å sørge for eksport og fysisk overføring av luftfartøyet fra [landets navn], og

ii. bekreftelse på at den bemyndigede part eller den person denne part utpeker, etter skriftlig anmodning kan treffe tiltak som angitt i bokstav i) uten samtykke fra undertegnede, og at myndighetene i [landets navn] når anmodningen mottas, skal samarbeide med den bemyndigede part med sikte på en rask iverksettelse av de aktuelle tiltak.

Den bemyndigede parts rettigheter i henhold til dette dokument kan ikke tilbakekalles av undertegnede uten skriftlig samtykke fra den bemyndigede part.

Denne anmodningen og dens vilkår godtas ved undertegning og deponering hos [registermyndighetens navn].

[Operatørens/eierens navn]

Godkjent og deponert den:

[dato] av: [navn og tittel]

[Merknader]

1 Velg det som svarer til det nasjonale registreringskriteriet.

Lov om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (skadeforsikring)

I

I lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsvirksomhetsloven) gjøres følgende endringer: – – –

Kapittel 12[1] skal lyde: – – –

1 Inkurie: Nå kapittel 7 (endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016)).

§ 12-17.[1] Utlikningsordning

Det skal opprettes en eller flere gjensidige utlikningsordninger for nærmere angitte forsikringer (nødvendighetsforsikringer) for privatkunder. Kongen kan fastsette at skadeforsikringsselskaper som tilbyr slike forsikringer her i riket, skal være medlem av en utlikningsordning.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om utlikningsordninger som angitt i første ledd, herunder om medlemskap, hvilke forsikringer som skal omfattes, om utlikning mellom selskapene og om organiseringen av ordningen.

Endret ved lov 10 apr 2015 nr. 17 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350).

1 Inkurie: Etter lov 10 apr 2015 nr. 17 tilsiktet som § 7-8.

– – –

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Kongen kan fastsette overgangsregler.

1 Fra 1 jan 2011 iflg. res. 17 des 2010 nr. 1664, med unntak av § 12-17.

Lov om endringer i ekomloven og straffeprosessloven mv. (gjennomføring av EUs datalagringsdirektiv i norsk rett)

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 100 a første ledd første punktum skal lyde:

Når retten behandler en sak etter §§ 200 a, 202 c, 202 e, 208 a, 210 a, 210 d, 210 f, 216 a, 216 b, 216 m, 242 a, 264 sjette ledd, 267 første ledd tredje punktum eller § 292 a, skal den straks oppnevne offentlig advokat for den mistenkte.

Ny § 118 a skal lyde:

Retten kan bare ta imot forklaring fra et vitne som har taushetsplikt i medhold av ekomloven § 2-9 første og annet ledd om opplysninger som nevnt i §§ 210 b og 210 c såfremt vilkårene for utlevering av de aktuelle opplysningene er oppfylt.

[§ 203 annet ledd oppheves.]

Tilføyes ved lov 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

[§ 210 første ledd tredje punktum oppheves.]

Tilføyes ved lov 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

[Ny] § 210 b skal lyde:

Retten kan ved kjennelse pålegge utlevering for et bestemt tidsrom av trafikkdata, og lokaliseringsdata som ikke omfattes av § 210 c, og som tilbyder har plikt til å lagre etter lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon § 2-7 a. Pålegg kan gis når det foreligger skjellig grunn til mistanke om en eller flere straffbare handlinger

a. som etter loven kan medføre straff av fengsel i 4 år eller mer, eller
b. som etter loven kan medføre straff av fengsel i 3 år eller mer og det er grunn til å tro at handlingen er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, jf. straffeloven § 79 bokstav c, eller
c. som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, 129, 198, 201, 202, 204, 205 bokstav a og b, 231, 234, 266, 306, 309, 311, 332 jf. 231, 335 jf. 231, 337 jf. 231, 340 jf. 231, eller 371 bokstav b, eller av utlendingsloven § 108 fjerde ledd.

Forhøyelse av maksimumsstraffen ved gjentakelse eller sammenstøt av forbrytelser kommer ikke i betraktning.

Utlevering etter paragrafen her kan bare pålegges dersom det må antas at opplysningene vil være av vesentlig betydning for etterforskningen.

Utenfor domstolens ordinære kontortid fremsettes begjæring om utlevering for Oslo tingrett etter nærmere bestemmelser gitt av departementet.

§ 210 annet og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015). **Endres** ved lov 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

[Ny] § 210 c skal lyde:

Retten kan ved kjennelse pålegge utlevering for et begrenset tidsrom av opplysninger om hvilke telefoner eller annet kommunikasjonsutstyr som innenfor et nærmere bestemt geografisk område har vært satt i forbindelse med bestemte telefoner eller kommunikasjonsutstyr og som tilbyder har plikt til å lagre etter lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon § 2-7 a. Pålegg kan gis når det foreligger skjellig grunn til mistanke om en eller flere straffbare handlinger

a. som etter loven kan medføre straff av fengsel i 5 år eller mer, eller
b. som etter loven kan medføre straff av fengsel i 3 år eller mer og det er grunn til å tro at handlingen er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, jf. straffeloven § 79 bokstav c, eller
c. som rammes av straffeloven §§ 121, 123, 125, 126, 127 jf. 123, 129, 198, 231, 234, 332 jf. 231, 335 jf. 231, 337 jf. 231, og 340 jf. 231, eller av utlendingsloven § 108 fjerde ledd.

§ 210 b annet til femte ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015). **Endres** ved lov 22 juni 2012 nr. 52 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

Ny § 210 d skal lyde:

Retten kan ved kjennelse beslutte at underretning om utleveringspålegg etter § 210 b og § 210 c til den mistenkte eller andre som rammes av utleveringspålegget, kan utsettes dersom det er strengt nødvendig for

etterforskningen i saken at underretning ikke gis.

§ 208 a gjelder tilsvarende.

Gjeldende § 210 b og § 210 c blir ny § 210 e og § 210 f.

§ 210 f første ledd skal lyde:

Retten kan beslutte at underretning til den mistenkte om utleveringspålegg etter § 210 e kan utsettes dersom det er strengt nødvendig for etterforskningen i saken at underretning ikke gis.

§ 215 a femte ledd oppheves.

II

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) skal § 17 f nytt tredje ledd lyde:

Overtredelse av taushetsplikt etter denne bestemmelsen kan straffes etter straffeloven § 209. Dette gjelder også for personer som ikke er i tjeneste eller arbeid for statlig eller kommunalt organ, dersom vedkommende er gjort oppmerksom på at overtredelsen kan straffes.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

III

I lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven) gjøres følgende endringer:

Overskriften til § 2-7 skal lyde:

§ 2-7. Kommunikasjonsvern m.v. Plikt til å slette data

§ 2-7 annet ledd skal lyde:

Trafikkdata, lokaliseringsdata og data nødvendig for å identifisere abonnenten eller brukeren skal slettes eller anonymiseres så snart de ikke lenger er nødvendig

1. til kommunikasjons- eller faktureringsformål,
2. for å oppfylle plikten etter § 2-7 a til å lagre data eller
3. for å oppfylle andre krav fastsatt i medhold av lov.

Annen behandling av slike data krever samtykke fra bruker.

Ny § 2-7 a skal lyde:

§ 2-7 a. Plikt til lagring av data

Tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett som anvendes til offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste og tilbyder av slik tjeneste skal lagre

trafikkdata, lokaliseringsdata og data nødvendig for å identifisere abonnenten eller brukeren i 6 måneder til bruk for etterforskning, oppklaring og straffeforfølgning av alvorlige straffbare forhold. Plikten etter første punktum gjelder data som genereres eller behandles i tilbyders elektroniske kommunikasjonsnett ved bruk av fasttelefon, mobiltelefon, internettelefoni, internettaksess og e-post.

Myndigheten kan gi forskrift, treffe enkeltvedtak eller inngå avtale om plikten til å lagre data, herunder om tiltak for å ivareta dataenes konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet. Myndigheten kan gi forskrift om at tilbyder kan kreve fremlagt politiattest fra personer som skal behandle lagringspliktige data på tilbyderens vegne. Myndigheten kan ved forskrift eller enkeltvedtak helt eller delvis frita fra plikten til å lagre data etter første ledd eller helt eller delvis pålegge andre enn de som omfattes av første ledd, plikt til å lagre data dersom dette må til for å oppnå formålet med bestemmelsen.

§ 2-9 tredje ledd skal lyde:

Taushetsplikten er ikke til hinder for at det gis opplysninger til påtalemyndigheten eller politiet om avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre abonnementsopplysninger, samt elektronisk kommunikasjonsadresse. Det samme gjelder ved vitnemål for retten. Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at opplysninger som nevnt i første punktum gis til annen myndighet i medhold av lov.

§ 2-9 nytt femte ledd skal lyde:

Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at andre data enn de som er nevnt i tredje ledd, kan utleveres til politi og påtalemyndighet i medhold av straffeprosessloven §§ 210 b, 210 c, 216 b eller 222 d, eller til Politiets sikkerhetstjeneste i medhold av politiloven § 17 d, eller til Finanstilsynet i medhold av verdipapirhandelloven § 15-3 annet ledd nr. 3.

§ 2-9 nåværende femte ledd blir sjette ledd.

§ 2-9 nåværende sjette ledd blir nytt syvende ledd.

IV

I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) skal § 22-3 nytt fjerde ledd lyde:

(4) Et vitne som har taushetsplikt i medhold av lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon § 2-9 første og annet ledd kan ikke pålegges å føre bevis om opplysninger som tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett og -tjeneste har lagret til bruk for etterforskning, oppklaring og straffeforfølgning av alvorlige straffbare forhold og som ikke omfattes av § 2-9 tredje ledd.

V

I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven) skal § 15-3 annet ledd lyde:
(2) Opplysningsplikten i første ledd gjelder ikke opplysninger som vedkommende ville vært forhindret fra å gi i straffesak. Opplysningsplikten gjelder likevel uten hinder av:

1. lovbestemt taushetsplikt som ellers påhviler ligningsmyndigheter, andre skatte- og avgiftsmyndigheter og myndigheter som har til oppgave å overvåke offentlig regulering av ervervsvirksomhet,
2. taushetsplikt som nevnt i lov om elektronisk kommunikasjon § 2-9 for så vidt gjelder opplysninger om avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre abonnementsopplysninger og elektronisk kommunikasjonsadresse, og
3. taushetsplikt som nevnt i lov om elektronisk kommunikasjon § 2-9 for så vidt gjelder opplysninger om trafikkdata, dersom det er gitt fritak fra slik taushetsplikt. Begjæring om slikt fritak fra taushetsplikten fremsettes av Finanstilsynet for tingretten på det sted hvor det mest praktisk kan skje. Retten kan ved kjennelse gi tilbyder slikt fritak. Ved vurderingen av om fritak skal gis skal det blant annet legges vekt på hensynet til taushetsplikten og sakens opplysning. Straffeprosessloven § 170 a gjelder tilsvarende.

   Retten sørger for at kjennelsen snarest mulig blir meddelt den mistenkte eller andre som rammes av at taushetsplikten oppheves. Straffeprosessloven § 210 a jf. § 100 a gjelder tilsvarende. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om domstolskontroll og Finanstilsynets behandling av saker etter denne bestemmelsen, herunder regler om behandlingen av overskuddsinformasjon.

VI

I lov 14. april 2000 nr. 31[1] om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) skal § 35 nytt annet ledd lyde:

Ved behandling av personopplysninger som skal lagres etter ekomloven § 2-7 a skal det vurderes om det bør stilles vilkår om kryptering. Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om slik kryptering.

1 Inkurie: Loven er opphevet, se nå lov 15 juni 2018 nr. 38.

VII

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Lov om endringer i klimakvoteloven

I

I lov 17. desember 2004 nr. 99 om kvoteplikt og handel med kvoter for utslipp av klimagasser gjøres følgende endringer:
– – –
Ny § 21 a skal lyde:
§ 21 a.[1] (driftsforbud for luftfartsaktiviteter)
Kongen kan på begjæring av forurensningsmyndighetene fatte vedtak om driftsforbud innenfor EØS dersom en luftfartøysoperatør overtrer bestemmelsene om innlevering av kvoter i § 13,[2] om rapportering i § 16[3] eller om overvåkings- og rapporteringsplan fastsatt i forskrift i medhold av loven her.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om vilkårene for å begjære driftsforbud og om krav til saksbehandlingen.
1 Inkurie: Ved endringslov 25 mai 2012 nr. 29 er paragrafnummeret i klimakvoteloven endret fra § 21 a til § 20.
2 Inkurie: Skal vel nå være § 12.
3 Inkurie: Skal vel nå være § 14.

II

Loven trer i kraft straks med følgende unntak:

For luftfartsaktiviteter gjelder § 4 fra 1. januar 2012 og § 13[1] første ledd fra 1. januar 2013.

§ 21 a[2] gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
1 Inkurie: Ved endringslov 25 mai 2012 nr. 29 er bestemmelsene i § 13 flyttet til § 12 og endret slik at luftfartsaktiviteter ikke lenger er nevnt særskilt. Det er dermed uklart om denne ikrafttredelsesbestemmelsen har noen mening.
2 Inkurie: Ved endringslov 25 mai 2012 nr. 29 er paragrafnummeret i klimakvoteloven endret fra § 21 a til § 20.

Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale helseforskjeller. Folkehelsearbeidet skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse.

Loven skal sikre at kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter setter i verk tiltak og samordner sin virksomhet i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte. Loven skal legge til rette for et langsiktig og systematisk folkehelsearbeid.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter. Det som er fastsatt for fylkeskommuner i denne loven gjelder også for Oslo kommune.

Lovens kapittel 3 gjelder i tillegg for privat og offentlig virksomhet og eiendom når forhold ved disse direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen.

Kongen kan gi forskrifter om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette særlige regler av hensyn til stedlige forhold. Kongen kan bestemme om og i hvilken utstrekning bestemmelser gitt i loven her skal gjelde på norske skip i utenriksfart, i norske sivile luftfartøyer i internasjonal trafikk og på installasjoner og fartøy i arbeid på den norske kontinentalsokkelen.

Loven gjelder for helsepersonell, offentlige tjenestemenn og private der dette fastsettes i medhold av §§ 28 og 29.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 3. Definisjoner

I loven her menes med

a. *folkehelse:* befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler

seg i en befolkning

b. *folkehelsearbeid:* samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

Kapittel 2. Kommunens ansvar

§ 4. Kommunens ansvar for folkehelsearbeid

Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

Kommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre myndigheter og virksomheter. Medvirkning skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid og deltagelse i planlegging. Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 5. Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i kommunen

Kommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal blant annet baseres på:

a. opplysninger som statlige helsemyndigheter og fylkeskommunen gjør tilgjengelig etter §§ 20 og 25,
b. kunnskap fra de kommunale helse- og omsorgstjenestene, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3 og
c. kunnskap om faktorer og utviklingstrekk i miljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse.

Oversikten skal være skriftlig og identifisere folkehelseutfordringene i kommunen, herunder vurdere konsekvenser og årsaksforhold. Kommunen skal særlig være oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om krav til kommunens oversikt.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 6. Mål og planlegging

Oversikten etter § 5 annet ledd skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi. En drøfting av kommunens folkehelseutfordringer bør inngå i strategien, jf. plan- og bygningsloven § 10-1.

Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplaner etter plan- og bygningsloven kapittel 11 fastsette overordnede mål og strategier for folkehelsearbeidet som er egnet til å møte de utfordringer kommunen står overfor med utgangspunkt i oversikten etter § 5 annet ledd.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 7. Folkehelsetiltak

Kommunen skal iverksette nødvendige tiltak for å møte kommunens folkehelseutfordringer, jf. § 5. Dette kan blant annet omfatte tiltak knyttet til oppvekst- og levekårsforhold som bolig, utdanning, arbeid og inntekt, fysiske og sosiale miljøer, fysisk aktivitet, ernæring, skader og ulykker, tobakksbruk og alkohol- og annen rusmiddelbruk.

Kommunen skal gi informasjon, råd og veiledning om hva den enkelte selv og befolkningen kan gjøre for å fremme helse og forebygge sykdom.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 7 a. Tilsyn med virksomhet og eiendom

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 7 b. Beredskap

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 7 c. Samfunnsmedisinsk kompetanse

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 7 d. Samarbeid mellom kommuner

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

Kapittel 3. Miljørettet helsevern

Kapitteloverskrift **endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 8. Virkeområde og forskrifter

Miljørettet helsevern omfatter de faktorer i miljøet som til enhver tid direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen. Disse omfatter blant annet biologiske, kjemiske, fysiske og sosiale miljøfaktorer.

Departementet kan innenfor formålene etter § 1, gi forskrifter om miljørettet helsevern, herunder bestemmelser om innemiljø, luftkvalitet, vann og vannforsyning, støy, omgivelseshygiene, forebygging av ulykker og skader mv. Det kan også gis forskrifter om plikt til å ha internkontrollsystemer og til å føre internkontroll for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av dette kapittel overholdes.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 9. Kommunens oppgaver og delegering av myndighet

Kommunen skal føre tilsyn med de faktorer og forhold i miljøet som til enhver tid direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen, jf. § 8. Ansvar og

oppgaver innen miljørettet helsevern som i denne lov er lagt til kommunen, kan i tillegg til å delegeres etter bestemmelsene i kommuneloven delegeres til et interkommunalt selskap.

Kommunens tilsyn med virksomhet og eiendom etter første ledd skal dokumenteres særskilt, også uavhengighet og likebehandling i tilsynet.

Kommunens myndighet kan utøves av kommunelegen dersom dette på grunn av tidsnød er nødvendig for at kommunens oppgaver etter dette kapittel skal kunne utføres.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 89 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 25 sep 2020 nr. 1825). **Oppheves** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 10. Meldeplikt og godkjenning

Departementet kan innenfor miljørettet helsevern, jf. § 8, gi nærmere bestemmelser om meldeplikt til, eller plikt til å innhente godkjenning fra, kommunen før eller ved iverksetting av virksomhet som kan ha innvirkning på helsen. Det samme gjelder ved endring av slik virksomhet. Kommunen kan ved godkjenning sette vilkår for å ivareta hensynet til folks helse, jf. §§ 1 og 8. Nærmere bestemmelser om godkjenning, herunder saksbehandlingsregler til utfylling av tjenesteloven, kan gis i forskriftene. Unntak fra tjenesteloven § 11 annet ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn.

For virksomheter som er underlagt melde- eller godkjenningsplikt, kan det i forskrift etter første ledd kreves at en vurdering fra et akkreditert inspeksjonsorgan skal fremlegges. Slik vurdering kan kreves innhentet ved nærmere bestemte tidsintervaller. Virksomheten dekker utgiftene til vurderingen fra det akkrediterte inspeksjonsorganet.

Dersom godkjenning eller vurdering fra akkreditert inspeksjonsorgan ikke foreligger, kan kommunen kreve virksomheten stanset. Stansing kan bare kreves dersom ulempene ved stansing står i rimelig forhold til den helsefare som unngås. Stansing kan om nødvendig gjennomføres med bistand fra politiet.

I forskriftene kan det bestemmes at statsforvalteren skal ha godkjenningsmyndighet dersom virksomheten berører flere kommuner. Berører virksomheten flere fylker, kan det bestemmes at departementet skal ha godkjenningsmyndigheten. For vann og vannforsyning kan det i forskrift bestemmes at annen statlig myndighet enn statsforvalteren skal ha godkjenningsmyndigheten. Det kan videre gis særskilte bestemmelser om klageordning i tilfeller hvor statsforvalteren, departementet eller annen statlig myndighet gir godkjenning.

Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 46, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res.

7 mai 2021 nr. 1416). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 11. Helsekonsekvensutredning

Kommunen kan pålegge den som planlegger eller driver virksomhet, eller den ansvarlige for forhold ved en eiendom, for egen regning å utrede mulige helsemessige konsekvenser av tiltaket eller forholdet. Slik utredning kan bare kreves dersom ulempene ved å foreta utredningen står i rimelig forhold til de helsemessige hensyn som tilsier at forholdet utredes.

Klageinstansen har ved behandling av klagesaker tilsvarende rett til å kreve helsekonsekvensutredning.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 12. Opplysningsplikt

Kommunen kan pålegge den som planlegger eller driver virksomhet som kan ha innvirkning på helsen, en plikt til, uten hinder av taushetsplikt, å gi kommunen de opplysninger som er nødvendige for at den kan utføre sine gjøremål etter dette kapittel. Når særlige grunner tilsier det, kan kommunen kreve at opplysningene gis av enhver som utfører arbeid for den som har opplysningsplikt etter første punktum. Opplysninger som nevnt i første punktum kan også kreves fra andre offentlige myndigheter uten hinder av taushetsplikt.

Den ansvarlige for eiendom eller virksomhet som nevnt i første ledd, skal av eget tiltak gi kommunen opplysninger om forhold ved eiendommen eller virksomheten som åpenbart kan ha negativ innvirkning på helsen.

Kommunen kan dessuten pålegge den ansvarlige for eiendom eller virksomhet som nevnt i første ledd, plikt til å gi allmennheten, kunder eller andre opplysninger om forhold ved eiendommen eller virksomheten som kan ha innvirkning på helsen.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 13. Gransking

Kommunen kan for å ivareta sine oppgaver etter dette kapittel beslutte at det skal foretas gransking av eiendom eller virksomhet. Granskingen kan gjennomføres av den som er delegert myndighet etter § 9 eller av

kommunelegen i hastesaker. Granskingen kan om nødvendig gjennomføres med bistand fra politiet.

Den som utfører granskingen, skal uhindret ha adgang til å inspisere eiendom og virksomhet og til å ta nødvendige prøver uten godtgjøring. Det kan kreves fremlagt dokumenter og materiale og kreves foretatt undersøkelser som kan ha betydning for kommunens gjøremål etter dette kapittel. Kommunen kan videre pålegge virksomhet å innhente ny vurdering som nevnt i § 10 annet ledd. Omkostninger forbundet med granskingen betales av den ansvarlige for eiendommen eller virksomheten.

Statsforvalteren har i klagesaker tilsvarende adgang til å gjennomføre gransking.

Ved gransking av virksomhet eller eiendom, skal den som utfører granskingen, først ta kontakt med representanter for virksomhetens ledelse. Endret ved lover 14 juni 2013 nr. 39 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 641), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 14. Retting

Kommunen kan pålegge forhold ved en eiendom eller virksomhet i kommunen rettet hvis forholdet direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen eller er i strid med bestemmelser gitt i medhold av dette kapittel. Retting kan bare kreves dersom ulempene ved å foreta rettingen står i rimelig forhold til de helsemessige hensyn som tilsier at forholdet rettes.

Pålegget skal være skriftlig og inneholde en frist for når det skal være utført. Det skal rettes til den som er ansvarlig for forholdet, eller til virksomheten som sådan. Kostnadene ved å gjennomføre pålegget skal dekkes av den som er ansvarlig for forholdet, eventuelt av virksomheten som sådan.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 15. Tvangsmulkt

Kommunen kan ved oversittelse av frist for å oppfylle pålegg om retting av forhold etter § 14 ilegge adressaten for pålegget tvangsmulkt i form av engangsmulkt eller løpende dagmulkt. Tvangsmulkten må være fastsatt enten samtidig med pålegget eller i forbindelse med fastsettelse av ny frist for oppfyllelse av pålegget. Tvangsmulktens størrelse fastsettes under hensyn til hvor viktig det er at pålegget blir gjennomført og hvilke kostnader det antas å medføre. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Tvangsmulkten er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt.

§ 16. Stansing

Oppstår det forhold ved en virksomhet eller eiendom som medfører en overhengende fare for helseskade, skal kommunen stanse hele eller deler av virksomheten eller aktiviteten inntil forholdene er rettet eller faren er over. Stansing kan om nødvendig gjennomføres med bistand fra politiet.

§ 17. Overtredelsesgebyr

Departementet kan i forskrift fastsette at kommunen kan ilegge overtredelsesgebyr overfor den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i §§ 10 til 14 og § 16. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrifter gitt i medhold av §§ 8 og 10 når det er fastsatt i forskriften at overtredelse kan medføre slik sanksjon.

I forskrift etter første ledd kan departementet gi nærmere bestemmelser om hvilke overtredelser nevnt i første ledd som kan medføre overtredelsesgebyr. Videre skal forskriften gi nærmere bestemmelser om utmåling og betaling av gebyret, og det kan gis regler om rente og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyr ikke blir betalt ved forfall. Gebyret tilfaller statskassen.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr i samsvar med første til tredje ledd når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyr.
Endres ved lov 22 juni 2018 nr. 76 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 18. Straff

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer pålegg eller forskrifter gitt i medhold av dette kapittel.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 19. Klage

Statsforvalteren avgjør klager over vedtak truffet av kommunen eller kommunelegen etter dette kapittel.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

Kapittel 4. Fylkeskommunens ansvar

§ 20. Fylkeskommunens ansvar for folkehelsearbeid

Fylkeskommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler som fylkeskommunen er tillagt. Dette skal skje gjennom regional utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting og tiltak som kan møte fylkets folkehelseutfordringer, jf. § 21 annet ledd.

Fylkeskommunen skal understøtte folkehelsearbeidet i kommunene, blant annet ved å gjøre tilgjengelig opplysninger i henhold til § 21, jf. § 5 første ledd bokstav a. Fylkeskommunen skal være pådriver for og samordne folkehelsearbeidet i fylket, for eksempel gjennom partnerskap.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141, med unntak av fjerde ledd annet punktum). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, gjelder fjerde ledd annet punktum, iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 21. Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i fylket

Fylkeskommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i fylket og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal blant annet baseres på:

a. opplysninger som statlige helsemyndigheter gjør tilgjengelig etter § 25,
b. relevant kunnskap fra kommunene, tannhelsetjenesten og andre deler av fylkeskommunens virksomhet med betydning for folkehelsen.

Oversikten skal være skriftlig og identifisere folkehelseutfordringene i fylket, herunder vurdere konsekvenser og årsaksforhold. Fylkeskommunen skal særlig være oppmerksom på trekk ved utviklingen som kan skape eller

opprettholde sosiale eller helsemessige problemer eller sosiale helseforskjeller.

Oversikten over fylkeskommunens folkehelseutfordringer etter annet ledd skal inngå som grunnlag for arbeidet med fylkeskommunens planstrategi. En drøfting av disse utfordringene bør inngå i strategien, jf. plan- og bygningsloven § 7-1.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om krav til fylkeskommunens oversikt, herunder om plikt til å gjennomføre befolkningsundersøkelser, og om innholdet i og gjennomføringen av slike undersøkelser i fylket.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 21 a. Mål og planlegging

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

Kapittel 5. Statlige myndigheters ansvar

Kapitteloverskrift **endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 22. Statlige myndigheters ansvar

Statlige myndigheter skal i sin virksomhet vurdere konsekvenser for befolkningens helse der det er relevant.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 23. Statsforvalterens ansvar

Statsforvalteren skal bidra til å iverksette nasjonal politikk på folkehelseområdet og være pådriver for kunnskapsbasert folkehelsearbeid på lokalt og regionalt nivå, blant annet gjennom råd og veiledning til kommuner og fylkeskommuner.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 24. Helsedirektoratets ansvar

Helsedirektoratet skal ha oversikt over folkehelsen og forhold som påvirker folkehelsen, følge med på at folkehelsearbeidet er i samsvar med utfordringer på folkehelseområdet, bidra til å iverksette nasjonal politikk på folkehelseområdet og være en pådriver for kunnskapsbasert folkehelsearbeid, blant annet gjennom utvikling av nasjonale normer og standarder for godt folkehelsearbeid.

Helsedirektoratet skal gi kommuner, fylkeskommuner, statsforvaltere og andre statlige institusjoner, helsepersonell og befolkningen informasjon, råd og veiledning om strategier og tiltak i folkehelsearbeidet. Direktoratet skal videre gjøre tilgjengelig opplysninger som grunnlag for kommunenes og fylkeskommunenes oversikter etter §§ 5 og 21. Opplysningene skal være basert på statistikk Folkehelseinstituttet har utarbeidet på grunnlag av de sentrale helseregistrene etter helseregisterloven §§ 19 flg., samt annen relevant statistikk. Direktoratet skal gi bistand, råd, veiledning og informasjon i den forbindelse.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om opplysninger som skal gjøres tilgjengelig for kommunen og fylkeskommunen.

Endret ved lover 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1593), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 25. Folkehelseinstituttets ansvar

Folkehelseinstituttet skal drive forskning og oppsummere kunnskap på folkehelseområdet.

Folkehelseinstituttet skal i forbindelse med eksponering for helseskadelige miljøfaktorer bistå kommuner, fylkeskommuner, statsforvaltere og andre statlige institusjoner, helsepersonell og befolkningen for å sikre beskyttelse av befolkningens helse.

Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 43 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1732), 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1593), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

Kapittel 6. Samarbeid, beredskap, internkontroll, tilsyn mv.

Kapitteloverskrift **endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 26. Samarbeid mellom kommuner

Departementet kan pålegge samarbeid mellom kommuner når det anses påkrevet for en forsvarlig løsning av folkehelsearbeidet i kommunene, herunder gi bestemmelser om hvilke oppgaver det skal samarbeides om og fordeling av utgifter.

Dersom forholdene tilsier det, skal kommunen yte bistand til andre kommuner ved ulykker og andre akutte situasjoner. Anmodning om bistand fremmes av den kommunen som har bistandsbehovet. Den kommunen som mottar bistand skal yte kommunen som bidrar med hjelp, kompensasjon for utgifter som pådras, med mindre annet er avtalt eller bestemt i medhold av første ledd.

Oppheves ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 27. Samfunnsmedisinsk kompetanse

Kommunen skal ha nødvendig samfunnsmedisinsk kompetanse for å ivareta oppgaver etter loven her. Det skal ansettes en eller flere kommuneleger som medisinsk-faglig rådgiver for kommunen for å ivareta blant annet:

a. samfunnsmedisinsk rådgivning i kommunens folkehelsearbeid, jf. §§ 4 til 7, herunder epidemiologiske analyser, jf. § 5 annet ledd,
b. hastekompetanse på kommunens vegne i saker innen miljørettet helsevern, smittevern og helsemessig beredskap og
c. andre oppgaver delegert fra kommunestyret.

Kommunene kan samarbeide med andre kommuner om ansettelse av kommunelege.

Oppheves ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 28. Beredskap

Kommunen, fylkeskommunen, statsforvalteren, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og for tiltak i beredskapssituasjoner, jf. helseberedskapsloven § 2-1.

Kommunen plikter å utarbeide en beredskapsplan for sine oppgaver etter denne lovens kapittel 3, i samsvar med helseberedskapsloven. Helseberedskapsplanen skal samordnes med kommunens øvrige beredskapsplaner.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kommunens beredskap innen miljørettet helsevern, og om meldeplikt for kommuner, helseforetak og helsepersonell til statlige helsemyndigheter om miljøhendelser eller mistanke om utbrudd av sykdom relatert til eksponering for helseskadelige miljøfaktorer. I forskrift kan videre gis nærmere bestemmelser om oppgaver for og ansvarsfordeling mellom kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter for å sikre beskyttelse av befolkningens helse.
Endret ved lover 18 des 2015 nr. 121 (ikr. 1 jan 2016), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128). **Oppheves** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 29. Gjennomføring av avtaler med fremmede stater og internasjonale organisasjoner

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser for gjennomføring av avtaler på folkehelseområdet med fremmede stater og internasjonale organisasjoner.

Ansatte ved politiet, tollvesenet, havner, flyplasser, Mattilsynet, Forsvaret, Kystvakten, Kystverket, Fiskeridirektoratet, Sjøfartsdirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap plikter å ha særlig oppmerksomhet rettet mot helsetrusler som kan utgjøre en alvorlig hendelse av betydning for internasjonal folkehelse. De plikter å bistå med gjennomføring og overholdelse av bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven.

I forskrift etter første ledd kan det gis bestemmelser om plikt for ansatte som nevnt i andre ledd og fører av skip, luftfartøy og andre transportmidler til, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, å varsle kommunelegen om helsetrusler som nevnt i andre ledd. Det kan fastsettes nærmere plikter for andre myndigheter, herunder bestemme hvem som skal betale for utgiftene til bistand.

Forskrift etter første ledd kan gi bestemmelser om iverksetting av midlertidige og stående tiltak fra Verdens helseorganisasjon.

Endret ved lover 3 mars 2017 nr. 8 (ikr. 3 mars 2017 iflg. res. 3 mars 2017 nr. 242), 21 juni 2019 nr. 46 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 808). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 30. Internkontroll

Kommunen og fylkeskommunen skal ha internkontroll etter reglene i kommuneloven § 25-1 med krav fastsatt i eller i medhold av denne loven.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 89 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 25 sep 2020 nr. 1825). **Oppheves** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 31. Statlig tilsyn med lov om folkehelsearbeid

Statsforvalteren skal føre tilsyn med lovligheten av kommunens og fylkeskommunens oppfyllelse av plikter pålagt i eller i medhold av §§ 4 til 9, 20, 21 og 27 til 30 i loven her og kommuneloven § 25-1.

Reglene i kommuneloven kapittel 30 gjelder for tilsynsvirksomheten etter første ledd.

Endret ved lover 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 19 juni 2020 nr. 89 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 25 sep 2020 nr. 1825), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141).

§ 32. Overordnet faglig tilsyn

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsyn med loven her i henhold til § 31, og skal utøve myndighet i samsvar med det som er bestemt i lov og forskrift.

§ 33. Videreføring av forskrifter

Forskrifter gitt eller videreført i medhold av lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene kapittel 4a og § 7-9 gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

§ 33 a. Forskrift om meldeplikt, oppgaver og ansvar i beredskapssituasjoner

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 69 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr.

1141).

§ 34. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.
1 Fra 1 jan 2012 iflg. res. 24 juni 2011 nr. 637.

§ 35. Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1-1. Lovens formål

Lovens formål er særlig å:

1. forebygge, behandle og tilrettelegge for mestring av sykdom, skade, lidelse og nedsatt funksjonsevne,
2. fremme sosial trygghet, bedre levevilkårene for vanskeligstilte, bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer,
3. sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre,
4. sikre tjenestetilbudets kvalitet og et likeverdig tjenestetilbud,
5. sikre samhandling og at tjenestetilbudet blir tilgjengelig for pasient og bruker, sikre nødvendig opplæring av pasient, bruker og pårørende, samt sikre at tilbudet er tilpasset den enkeltes behov,
6. sikre at tjenestetilbudet tilrettelegges med respekt for den enkeltes integritet og verdighet og
7. bidra til at ressursene utnyttes best mulig.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 55 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 777).

§ 1-2. Lovens virkeområde

Loven gjelder for helse- og omsorgstjenester som tilbys eller ytes i riket av kommunen eller private som har avtale med kommunen, når ikke annet følger av loven her. Bestemmelsene i §§ 12-7 og 12-8 gjelder også for helse- og omsorgstjenester som tilbys eller ytes av private tjenesteytere uten avtale med kommunen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva som er helse- og omsorgstjenester etter loven her.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler av hensyn til stedlige forhold. Kongen kan bestemme om og i hvilken utstrekning bestemmelser gitt i loven her skal gjelde på norske skip i utenriksfart, i norske sivile luftfartøyer i internasjonal trafikk og på installasjoner og fartøy i arbeid på den norske kontinentalsokkelen.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 72 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1122).

§ 1-3. Folkerettslige forpliktelser om trygdekoordinering

Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel, bilaterale avtaler som nevnt i første ledd og forordninger og avtaler som nevnt i folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

Kapittel 2. Forholdet til andre lover

§ 2-1. Forholdet til helsepersonelloven

Helsepersonelloven gjelder tilsvarende for personell som yter helse- og omsorgstjenester etter loven her. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av denne bestemmelsen, herunder om at enkelte bestemmelser i helsepersonelloven ikke skal gjelde for personell som yter bestemte tjenester etter loven her.

§ 2-2. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder for kommunenes virksomhet med de særlige bestemmelser som følger av loven her og av pasient- og brukerrettighetsloven.

Kapittel 3. Kommunenes ansvar for helse- og omsorgstjenester

§ 3-1. Kommunens overordnede ansvar for helse- og omsorgstjenester

Kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester.

Kommunens ansvar omfatter alle pasient- og brukergrupper, herunder personer med somatisk eller psykisk sykdom, skade eller lidelse, rusmiddelproblem, sosiale problemer eller nedsatt funksjonsevne.

Kommunens ansvar etter første ledd innebærer plikt til å planlegge, gjennomføre, evaluere og korrigere virksomheten, slik at tjenestenes omfang og innhold er i samsvar med krav fastsatt i lov eller forskrift. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om pliktens innhold.

Kommunens helse- og omsorgstjeneste omfatter offentlig organiserte helse- og omsorgstjenester som ikke hører under stat eller fylkeskommune.

Tjenester som nevnt i første ledd, kan ytes av kommunen selv eller ved at kommunen inngår avtale med andre offentlige eller private tjenesteytere. Avtalene kan ikke overdras.

§ 3-2. Kommunens ansvar for helse- og omsorgstjenester

For å oppfylle ansvaret etter § 3-1 skal kommunen blant annet tilby følgende:

1. Helsefremmende og forebyggende tjenester, herunder:
    a. helsetjeneste i skoler og
    b. helsestasjonstjeneste
2. Svangerskaps- og barselomsorgstjenester
3. Hjelp ved ulykker og andre akutte situasjoner, herunder:
    a. legevakt,
    b. heldøgns medisinsk akuttberedskap,
    c. medisinsk nødmeldetjeneste, og
    d. psykososial beredskap og oppfølging.
4. Utredning, diagnostisering og behandling, herunder fastlegeordning
5. Sosial, psykososial og medisinsk habilitering og rehabilitering
6. Andre helse- og omsorgstjenester, herunder:

a. helsetjenester i hjemmet,
b. personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring og støttekontakt og
c. plass i institusjon, herunder sykehjem.

7. Dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens.

For å oppfylle ansvaret etter § 3-1 skal kommunen ha knyttet til seg lege, sykepleier, fysioterapeut, jordmor, helsesykepleier, ergoterapeut og psykolog. Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om krav til innhold i tjenestene etter bestemmelsen her, herunder bestemmelser om kompetansekrav for ulike typer tjenester.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om fastlegeordningen, herunder om kvalitets- og funksjonskrav og om adgangen til suspensjon av fastlegeordningen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om privat helse- og omsorgsvirksomhet i kommunen, herunder om kvalitets- og funksjonskrav. Dette gjelder også private tjenesteytere som ikke har avtale med kommunen. Endret ved lover 2 juni 2017 nr. 34 (ikr. 1 okt 2017), 16 juni 2017 nr. 55 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 777), 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060), 16 juni 2017 nr. 55 som endret ved lov 20 des 2018 nr. 113 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 777), 21 juni 2019 nr. 45 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 790).

§ 3-2 a. Kommunens ansvar for tilbud om opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester

Kommunen skal tilby opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester dersom dette etter en helse- og omsorgsfaglig vurdering er det eneste tilbudet som kan sikre pasienten eller brukeren nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester.

Kommunen skal gi forskrift med kriterier for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester. Forskriften skal også omfatte pasienter og brukere som vil være best tjent med langtidsopphold, men hvor kommunen vurderer at vedkommende med forsvarlig hjelp kan bo hjemme i påvente av langtidsopphold. Forskriften skal videre regulere hvordan kommunen skal følge opp pasienter eller brukere som venter på langtidsopphold.

[Kongen gir forskrift med kriterier for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester. Forskriften skal også omfatte pasienter og brukere som vil være best tjent med langtidsopphold, men hvor kommunen vurderer at vedkommende med

forsvarlig hjelp kan bo hjemme i påvente av langtidsopphold.][1]

Kommunen skal treffe vedtak om kriteriene etter andre ledd er oppfylt. Kommunen skal føre ventelister over pasienter og brukere som venter på langtidsopphold etter andre ledd.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 45 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 729, gjelder første og annet ledd), endret ved lov 17 juni 2016 nr. 45 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 745, gjelder fjerde ledd). **Endres** ved lov 17 juni 2016 nr. 45 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer, gjelder tredje ledd).

1 Ikr. fra den tid Kongen bestemmer.

§ 3-3. Helsefremmende og forebyggende arbeid

Kommunen skal ved ytelse av helse- og omsorgstjenester fremme helse og søke å forebygge sykdom, skade og sosiale problemer. Dette skal blant annet skje ved opplysning, råd og veiledning.

Helse- og omsorgstjenestene skal bidra i kommunens folkehelsearbeid, herunder til oversikten over helsetilstand og påvirkningsfaktorer etter folkehelseloven § 5.

Helse- og omsorgstjenesten skal arbeide for at det blir satt i verk velferds- og aktivitetstiltak for barn, eldre og funksjonshemmede og andre som har behov for det.

§ 3-3 a. Kommunens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep

Kommunen skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot at pasienter og brukere kan være utsatt for, eller kan stå i fare for å bli utsatt for, vold eller seksuelle overgrep. Kommunen skal legge til rette for at helse- og omsorgstjenesten blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep.

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 55 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 777).

§ 3-4. Kommunens plikt til samarbeid og samordning

De kommunale helse- og omsorgstjenestene skal samarbeide med andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi pasienten eller brukeren et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Kommunen skal samordne tjenestetilbudet etter første ledd. Ved behov skal kommunen bestemme hvilken kommunal tjenesteyter som skal ivareta samordningen. Dersom det er oppnevnt barnekoordinator etter § 7-2 a, skal

barnekoordinatoren sørge for samordning av tjenestetilbudet.

De kommunale helse- og omsorgstjenestene skal, i tillegg til å følge opp enkelte pasienter eller brukere, samarbeide med andre tjenesteytere slik at de kommunale helse- og omsorgstjenestene og andre tjenesteytere kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

Med tjenesteytere menes kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenesteytere, private tjenesteytere som yter tjenester på vegne av slike tjenesteytere, barnehager som får tilskudd etter barnehageloven § 19 og skoler som får statstilskudd etter privatskolelova § 6-1.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 78 som endret ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 3-5. Kommunens ansvar for øyeblikkelig hjelp

Kommunen skal straks tilby eller yte helse- og omsorgstjenester til den enkelte når det må antas at den hjelp kommunen kan gi er påtrengende nødvendig. Kommunens ansvar for øyeblikkelig hjelp etter første punktum gjelder undersøkelse, behandling eller annen hjelp som det er forsvarlig at kommunen yter.

Plikten til å yte øyeblikkelig hjelp etter første ledd inntrer ikke dersom kommunen vet at nødvendig hjelp vil bli gitt av andre som etter forholdene er nærmere til å gi den i tide.

Kommunen skal sørge for tilbud om døgnopphold for helse- og omsorgstjenester til pasienter og brukere med behov for øyeblikkelig hjelp. Plikten gjelder kun for de pasienter og brukere som kommunen har mulighet til å utrede, behandle eller yte omsorg til.

Kongen i statsråd kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om innholdet i plikten etter første til tredje ledd, herunder hvilke pasient- og brukergrupper som skal omfattes av tilbudet.

§ 3-6. Kommunens ansvar overfor pårørende

Til personer med særlig tyngende omsorgsarbeid skal kommunen tilby nødvendig pårørendestøtte blant annet i form av:

1. opplæring og veiledning
2. avlastningstiltak
3. omsorgsstønad

Endret ved lov 2 juni 2017 nr. 34 (ikr. 1 okt 2017).

§ 3-7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 des 2022 nr. 121 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2299).

§ 3-8. Brukerstyrt personlig assistanse

Kommunen skal ha tilbud om personlig assistanse etter § 3-2 første ledd nr. 6 bokstav b, i form av praktisk bistand og opplæring, organisert som brukerstyrt personlig assistanse.

§ 3-9. Helse- og omsorgstjenester for innsatte i fengsler i kriminalomsorgen

I de kommunene hvor det ligger fengsler i kriminalomsorgen skal kommunen ha tilbud om helse- og omsorgstjenester for de innsatte.

§ 3-9 a. Helse- og omsorgstjenester for internerte på utlendingsinternat

I de kommunene hvor det ligger utlendingsinternat skal kommunen ha tilbud om helse- og omsorgstjenester for de internerte.
Tilføyd ved lov 3 mai 2024 nr. 20 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3501).

§ 3-9 b. Helse- og omsorgstjenester for barn plassert utenfor hjemmet etter barnevernsloven

Kommunen skal ha tilbud om nødvendige helse- og omsorgstjenester for barn som er plassert utenfor hjemmet etter barnevernsloven.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 53 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 762), endret ved lover 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 3 mai 2024 nr. 20 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3501, tidligere § 3-9a).

§ 3-9 c. Rådgivende enhet for russaker

Kommunen skal ha en rådgivende enhet for russaker. Denne enheten skal ha ansvaret for å møte personer når oppmøte for enheten er satt som vilkår for en bestemt strafferettslig reaksjon, inkludert gjennomføre ruskontroll etter

straffeloven § 37 første ledd bokstav d dersom det er satt som vilkår.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om den rådgivende enheten, blant annet om organisering og tjenestens innhold, inkludert formidling til og samhandling med andre tjenester og om kommunens behandling av opplysninger i slike saker.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 117 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 24 sep 2021 nr. 2837), endret ved lov 3 mai 2024 nr. 20 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3501, tidligere § 3-9b). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 83 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-10. Pasienters og brukeres innflytelse og samarbeid med frivillige organisasjoner

Kommunen skal sørge for at representanter for pasienter og brukere blir hørt ved utformingen av kommunens helse- og omsorgstjeneste.

Kommunen skal sørge for at virksomheter som yter helse- og omsorgstjenester omfattet av loven her, etablerer systemer for innhenting av pasienters og brukeres erfaringer og synspunkter.

Helse- og omsorgstjenesten skal legge til rette for samarbeid med brukergruppenes organisasjoner og med frivillige organisasjoner som arbeider med de samme oppgaver som helse- og omsorgstjenesten.

Kommuner innenfor forvaltningsområdet for samisk språk, jf. sameloven § 3-1 nr. 1, skal i tillegg til det som fremgår av første og andre ledd, sørge for at samiske pasienters eller brukeres behov for tilrettelagte tjenester blir vektlagt ved utforming av tjenesten. Dette gjelder også den enkeltes utvidede rett til bruk av samisk språk i helse- og omsorgstjenesten etter sameloven § 3-5.

§ 3-11. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 118 (ikr. 1 sep 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1977), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 37.

Kapittel 4. Krav til forsvarlighet, pasientsikkerhet og kvalitet

§ 4-1. Forsvarlighet

Helse- og omsorgstjenester som tilbys eller ytes etter loven her skal være forsvarlige. Kommunen skal tilrettelegge tjenestene slik at:

a. den enkelte pasient eller bruker gis et helhetlig og koordinert helse- og omsorgstjenestetilbud,
b. den enkelte pasient eller bruker gis et verdig tjenestetilbud,
c. helse- og omsorgstjenesten og personell som utfører tjenestene blir i stand til å overholde sine lovpålagte plikter og
d. tilstrekkelig fagkompetanse sikres i tjenestene.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kommunens plikt etter første ledd bokstav d.

§ 4-2. Kvalitetsforbedring og pasient- og brukersikkerhet

Enhver som yter helse- og omsorgstjeneste etter loven her skal sørge for at virksomheten arbeider systematisk for kvalitetsforbedring og pasient- og brukersikkerhet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om plikten etter første ledd, herunder krav til politisk behandling av kvalitetskrav i kommunestyret eller annet folkevalgt organ.

§ 4-2 a. Om informasjon

Kommunen skal sørge for at det gis slik informasjon som pasient og bruker har rett til å motta etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2. Tilsvarende gjelder for informasjon til pasientens og brukerens nærmeste pårørende etter pasient- og brukerrettighetsloven § 3-3 tredje ledd.

Kommunen eller andre som yter tjenester etter loven her, har plikt til å besvare henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra pasienter og brukere, eller den som opptrer på vegne av pasienten eller brukeren. Bestemmelsen gjelder også henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra nærmeste pårørende til avdød pasient eller bruker eller fra nærmeste pårørende til pasient eller bruker over 18 år uten samtykkekompetanse.

Henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet skal besvares på egnet måte og oppfylle krav til informasjon etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 3.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innhold i informasjonsplikten etter første ledd.

Tilføyd ved lov 7 juni 2013 nr. 29 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 6 des 2013 nr. 1398), endret ved lov 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

Kapittel 5. Særlige plikter og oppgaver

§ 5-1. Transport av behandlingspersonell

For å oppfylle ansvaret etter § 3-1 første ledd skal kommunen sørge for transport av behandlingspersonell til pasienter som på grunn av sin helsetilstand ikke kan møte frem på behandlingsstedet.

§ 5-2. Beredskapsarbeid

Kommunen plikter å utarbeide en beredskapsplan for sin helse- og omsorgstjeneste i samsvar med helseberedskapsloven. Planen skal samordnes med kommunens øvrige beredskapsplaner.

§ 5-3. Plikt til bistand ved ulykker og andre akutte situasjoner

Ved ulykker og andre akutte situasjoner som forårsaker ekstraordinær pågang av pasienter, kan kommunen pålegge personell som i kommunen utfører oppgaver etter loven her, å utføre nærmere tilvist arbeid.

Dersom forholdene tilsier det, skal kommunen yte bistand til andre kommuner ved ulykker og andre akutte situasjoner. Anmodning om bistand fremmes av den kommunen som har bistandsbehovet.

Den kommunen som mottar bistand etter andre ledd, skal yte kommunen som bidrar med hjelp, kompensasjon for utgifter som pådras, med mindre noe annet er avtalt.

§ 5-4. Krav om politiattest

Kommunen eller annen arbeidsgiver som yter tjenester etter loven her, skal ved tilbud om stilling eller oppdrag kreve fremlagt politiattest fra personer som skal yte slike tjenester. På politiattesten skal det anmerkes om personen er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelse av straffeloven 1902 §§ 162, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 andre ledd, 201 første ledd bokstav c, §§ 201 a, 203, 204 a, 219, 222, 223, 224, 227, 228, 229, 231, 233, 242, 255, 256, 257, 258, 266, 268, jf. 267, 270, 271 og straffeloven 2005 §§ 231, 232, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 263, 264, 271, 272, 273, 274, 275, 282, 283, 288, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 309, 310, 311, 312, 314, 321, 322, 324, 325, 327, 328, 330, 331, 371 og 372.

Overtredelse av straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200

andre ledd, 201 første ledd bokstav c, 201 a, 204 a og 233 og straffeloven 2005 §§ 275, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 310, 311, 312 og 314 skal anmerkes i samsvar med politiregisterloven § 41 nr. 1.

Overtredelsene av straffeloven 1902 §§ 162, 203, 219, 222, 223, 224, 227, 228, 229, 231, 242, 255, 256, 257, 258, 266, 268, jf. 267, 270 og 271 og straffeloven 2005 §§ 231, 232, 251, 252, 254, 255, 256, 257, 258, 263, 264, 271, 272, 273, 274, 282, 283, 288, 309, 321, 322, 324, 325, 327, 328, 330, 331, 371 og 372 skal anmerkes i samsvar med politiregisterloven § 40.

Politiattesten skal ikke være eldre enn tre måneder.

Plikten til å kreve politiattest omfatter ikke personer som bare sporadisk yter tjenester etter loven her og som i alminnelighet ikke vil være alene med pasienten eller brukeren.

Endret ved lover 21 juni 2013 nr. 82 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 27 sep 2013 nr. 1132 som endret ved res. 13 des 2013 nr. 1449), 17 juni 2016 nr. 49 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 9 des 2016 nr. 1460), 22 juni 2018 nr. 76.

§ 5-4 a. Konsekvenser av anmerkninger på en politiattest

Den som har vedtatt forelegg eller er dømt for overtredelser av straffeloven 1902 §§ 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 203 eller 204 a eller straffeloven 2005 §§ 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 309, 310, 311, 312 og 314, er utelukket fra å yte helse- og omsorgstjenester til barn eller personer med utviklingshemming.

Tilføyd ved lov 17 juni 2016 nr. 49 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 9 des 2016 nr. 1460).

§ 5-5. Kommunelege – medisinskfaglig rådgivning

Kommunen skal ha en eller flere kommuneleger som skal utføre de oppgaver kommunelegen er tillagt i lov eller instruks. Kommunen kan samarbeide med andre kommuner om ansettelse av kommunelege. Kommunelegen plikter på anmodning fra departementet å delta i lokal redningssentral.

Kommunelegen skal være medisinskfaglig rådgiver for kommunen.

§ 5-6. Brukerrom

Brukerromsordninger etablert i medhold av brukerromsloven er å anse som en kommunal helse- og omsorgstjeneste. Kommunen avgjør om den vil etablere en brukerromsordning. Kommunen kan ikke inngå avtale med private om drift av brukerromsordning.

Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 78 (ikr. 1 juli 2020).

§ 5-7. Registrering av meldinger

Kommunen skal motta og registrere meldinger om helsepersonell i kommunen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke opplysninger som skal gis, når disse skal gis og hvordan de skal registreres og formidles videre til et sentralt register.

§ 5-8. Meldingsplikt til kommuneadministrasjonen

Kommunen kan pålegge personell som yter tjenester etter denne lov å gi opplysninger til bruk for planlegging, styring og utvikling av den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Utlevering av taushetsbelagte opplysninger etter første punktum kan bare skje etter samtykke fra den opplysningene angår, hvis ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov.

Pålegg etter denne bestemmelsen skal være saklig begrunnet og ikke omfatte flere opplysninger enn det som er nødvendig av hensyn til formålet.

§ 5-9. Opplysningsplikt til Statens helsetilsyn og statsforvalteren

Bestemmelsene i helsetilsynsloven § 7 om plikt til å gi tilsynsmyndigheten opplysninger og adgang til virksomheten på anmodning, og adgang til å gi tilsynsmyndigheten opplysninger av eget tiltak uten hinder av taushetsplikt, gjelder for enhver som utfører tjeneste eller arbeid som angår helse- og omsorgstjenester som omfattes av denne loven.
Endret ved lover 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 5-10. Journal- og informasjonssystemer

Kommunen og virksomhet som har avtale med kommunen om å yte helse- og omsorgstjenester, skal sørge for at journal- og informasjonssystemene i virksomheten er forsvarlige. De skal ta hensyn til behovet for effektiv elektronisk samhandling ved anskaffelse og videreutvikling av sine journal- og informasjonssystemer.

§ 5-11. Veiledningsplikt overfor spesialisthelsetjenesten

Personell som yter tjenester omfattet av loven her, skal gi spesialisthelsetjenesten råd, veiledning og opplysninger om helsemessige

forhold som er påkrevd for at spesialisthelsetjenesten skal kunne løse sine oppgaver etter lov og forskrift.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 55 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 777).

Kapittel 6. Samarbeid mellom kommuner og regionale helseforetak mv.

§ 6-1. Plikt til å inngå samarbeidsavtale

Kommunestyret selv skal inngå samarbeidsavtale med det regionale helseforetaket i helseregionen eller med helseforetak som det regionale helseforetaket bestemmer. Kommunen kan inngå avtale alene eller sammen med andre kommuner.

Samarbeidet skal ha som målsetting å bidra til at pasienter og brukere mottar et helhetlig tilbud om helse- og omsorgstjenester.

Pasient- og brukererfaringer skal inngå i vurderingsgrunnlaget ved utarbeidelsen av avtalen. Pasient- og brukerorganisasjoner skal medvirke i forbindelse med utarbeidelse av avtalene.

§ 6-2. Krav til avtalens innhold

Avtalen skal som et minimum omfatte:

1. enighet om hvilke helse- og omsorgsoppgaver forvaltningsnivåene er pålagt ansvaret for og en felles oppfatning av hvilke tiltak partene til enhver tid skal utføre,
2. retningslinjer for samarbeid i tilknytning til innleggelse, utskrivning, habilitering, rehabilitering og lærings- og mestringstilbud for å sikre helhetlige og sammenhengende helse- og omsorgstjenester til pasienter med behov for koordinerte tjenester,
3. retningslinjer for innleggelse i sykehus,
4. beskrivelse av kommunens tilbud om døgnopphold for øyeblikkelig hjelp etter § 3-5 tredje ledd,
5. retningslinjer for samarbeid om utskrivningsklare pasienter som antas å ha behov for kommunale tjenester etter utskrivning fra institusjon,
6. retningslinjer for gjensidig kunnskapsoverføring og informasjonsutveksling og for faglige nettverk og hospitering,
7. samarbeid om forskning, utdanning, praksis og læretid,
8. samarbeid om jordmortjenester,
9. samarbeid om IKT-løsninger lokalt,

10. samarbeid om forebygging,
11. omforente beredskapsplaner og planer for den akuttmedisinske kjeden,
12. konkret beskrivelse av hvordan partene sammen skal utvikle og planlegge tjenestene og
13. samarbeid om ytelse av helse- og omsorgstjenester til barn og unge med sammensatte vansker og lidelser, og som derfor mottar tjenester fra begge forvaltningsnivåene.

Når det avtales samarbeidstiltak, må avtalen klargjøre ansvarsforholdene, herunder må arbeidsgiveransvaret avklares. Videre må det avtales hvordan samarbeidstiltaket skal organiseres og finansieres.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 46, 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871), 18 juni 2021 nr. 120 (ikr. 1 aug 2022 iflg. res. 3 des 2021 nr. 3377).

§ 6-3. Frist for inngåelse av avtale

Departementet kan fastsette en frist for når avtale som nevnt i § 6-1 skal være inngått. Det kan settes ulik frist for de forskjellige kravene etter § 6-2.

§ 6-4. Innsending av avtaler til Helsedirektoratet

De regionale helseforetakene skal sende avtaler som nevnt i § 6-1 til Helsedirektoratet innen en måned etter at de er inngått, og senest en måned etter utgangen av frist fastsatt med hjemmel i § 6-3.

§ 6-5. Endring og oppsigelse av avtaler

Avtalepartene skal årlig gjennomgå avtalen med sikte på nødvendige oppdateringer eller utvidelser.
Avtalen kan sies opp med ett års frist. Når en av partene sier opp avtalen, skal det regionale helseforetaket varsle Helsedirektoratet.

§ 6-6. Samarbeid mellom kommuner

Departementet kan pålegge samarbeid mellom kommuner når det anses påkrevd for en forsvarlig løsning av oppgaver innen kommunenes helse- og omsorgstjeneste, herunder gi bestemmelser om hvilke oppgaver det skal

samarbeides om og fordeling av utgifter.

Kapittel 7. Individuell plan, koordinator og koordinerende enhet

§ 7-1. Individuell plan

Kommunen skal utarbeide en individuell plan for pasienter og brukere med behov for langvarige og koordinerte tjenester etter loven her. Kommunen skal samarbeide med andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhetlig tilbud for den enkelte.

Dersom en pasient eller bruker har behov for tilbud både etter loven her og spesialisthelsetjenesteloven eller psykisk helsevernloven, skal kommunen sørge for at det blir utarbeidet en individuell plan, og at planarbeidet koordineres.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke pasient- og brukergrupper plikten omfatter etter første ledd, og om innholdet i individuelle planer.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 7-2. Koordinator

For pasienter og brukere med behov for langvarige og koordinerte tjenester etter loven her, skal kommunen tilby koordinator. Koordinatoren skal sørge for nødvendig oppfølging av den enkelte pasient eller bruker, samt sikre samordning av tjenestetilbudet og fremdrift i arbeidet med individuell plan.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilken kompetanse og hvilke oppgaver koordinatoren skal ha.

§ 7-2 a. Barnekoordinator

For familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester, skal kommunen oppnevne en barnekoordinator dersom foreldrene eller den som samtykker på vegne av barnet, ønsker dette.

Barnekoordinatoren skal sørge for

a. koordinering av det samlede tjenestetilbudet,
b. å ha oversikt over og bidra aktivt til å ivareta kommunens ansvar

for nødvendig oppfølging og tilrettelegging for familien og barnet i form av tilbud om eller ytelse av helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester,

c. at familien og barnet får nødvendig informasjon og helhetlig veiledning om helse- og omsorgstjenestetilbudet,

d. at familien og barnet får nødvendig informasjon og helhetlig veiledning om andre velferdstjenester og relevante pasient- og brukerorganisasjoner, at familien og barnet gis veiledning i deres kontakt med disse, og at det formidles kontakt eller henvisning videre til slike tjenester eller organisasjoner og

e. fremdrift i arbeidet med individuell plan.

Kommunens plikt til å oppnevne barnekoordinator gjelder frem til barnet fyller 18 år.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilken kompetanse og hvilke oppgaver barnekoordinatoren skal ha.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 7-2 b. Midlertidige unntak fra plikter

Når det som følge av et høyt antall ankomster til Norge av personer fordrevet fra Ukraina er nødvendig å kunne foreta omstillinger eller prioriteringer for å bidra til å sikre at den kommunale helse- og omsorgstjenestens kapasitet ikke overskrides, kan departementet gi forskrift om helt eller delvis unntak fra følgende bestemmelser:

a. § 7-1 om individuell plan
b. § 7-2 om koordinator
c. § 7-2 a om barnekoordinator.

Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 7-3. Koordinerende enhet

Kommunen skal ha en koordinerende enhet for habiliterings- og rehabiliteringsvirksomhet. Denne enheten skal ha overordnet ansvar for

arbeidet med individuell plan, og for oppnevning, opplæring og veiledning av koordinator og barnekoordinator etter §§ 7-1, 7-2 og 7-2 a.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilket ansvar den koordinerende enheten skal ha.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

Kapittel 8. Undervisning, praktisk opplæring, utdanning og forskning

§ 8-1. Undervisning og praktisk opplæring

Enhver kommune plikter å medvirke til undervisning og praktisk opplæring av helsepersonell, herunder videre- og etterutdanning.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kommunens medvirkning til undervisning og praktisk opplæring.

§ 8-2. Videre- og etterutdanning

Kommunen skal sørge for at egne ansatte som utfører tjeneste eller arbeid etter loven her, får påkrevd videre- og etterutdanning.

Kommunen skal medvirke til at personell som utfører tjeneste eller arbeid etter loven her i privat virksomhet som har avtale med kommunen, får adgang til nødvendig videre- og etterutdanning.

Personell som utfører tjeneste eller arbeid etter loven her, plikter å ta del i videre- og etterutdanning som er nødvendig for å holde faglige kvalifikasjoner ved like.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om videre- og etterutdanningen.

§ 8-3. Forskning

Kommunen skal medvirke til og tilrettelegge for forskning for den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Kapittel 9. Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning

§ 9-1. Formål

Formålet med reglene i dette kapitlet er å hindre at personer med psykisk utviklingshemning utsetter seg selv eller andre for vesentlig skade og forebygge og begrense bruk av tvang og makt.

Tjenestetilbudet skal tilrettelegges med respekt for den enkeltes fysiske og psykiske integritet, og så langt som mulig i overensstemmelse med brukerens eller pasientens selvbestemmelsesrett.

Ingen skal behandles på en nedverdigende eller krenkende måte.

§ 9-2. Virkeområde

Reglene i kapitlet her gjelder bruk av tvang og makt som ledd i tjenester etter § 3-2 nr. 6 bokstavene a til c og § 3-6 første ledd nr. 2 til personer med psykisk utviklingshemning.

Som bruk av tvang eller makt etter reglene i kapitlet her regnes tiltak som brukeren eller pasienten motsetter seg, eller tiltak som er så inngripende at de uansett motstand må regnes som bruk av tvang eller makt. For bruk av varslings- og lokaliseringsteknologi gjelder pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6 a. Alminnelige oppfordringer og ledelse med hånden eller andre fysiske påvirkninger av liknende art anses ikke som bruk av tvang eller makt.
Endret ved lover 2 juni 2017 nr. 34 (ikr. 1 okt 2017), 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 sep 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 9-3. Rett til medvirkning og informasjon

Tjenestetilbudet skal så langt som mulig tilrettelegges og gjennomføres i samarbeid med brukeren eller pasienten.

Brukeren, pasienten, pårørende og verge skal høres før det treffes vedtak om bruk av tvang og makt etter reglene i kapitlet her og gis informasjon om adgangen til å uttale seg i saker som skal overprøves, klageadgang og adgangen til å bringe vedtaket inn for tilsynsmyndighet og tingretten.

Dersom verge ikke allerede er oppnevnt der kommunen anser det aktuelt å fatte vedtak om bruk av tvang og makt etter reglene i kapitlet her, skal verge oppnevnes. Kommunen skal begjære oppnevning av verge dersom ikke oppnevning er begjært av andre som kan fremsette slik begjæring, jf. vergemålsloven § 56. Opplysninger om personlige forhold som vergen mottar,

kan bare gis videre dersom det er nødvendig for å utføre vergeoppdraget.

Som pårørende regnes den som er definert som pårørende i pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b.

Endret ved lov 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12.

§ 9-4. Krav til forebygging

Kommunen plikter å sørge for at forholdene legges til rette for minst mulig bruk av tvang og makt. I tillegg til å tilrettelegge tjenestetilbudet i overensstemmelse med reglene i § 9-1 andre ledd, jf. også § 9-5 første ledd, plikter kommunen å gi nødvendig opplæring etter § 8-1, herunder faglig veiledning og oppfølging i gjennomføring av tiltak etter kapitlet her.

§ 9-5. Vilkår for bruk av tvang og makt

Andre løsninger enn bruk av tvang eller makt skal være prøvd før tiltak etter kapitlet her settes i verk. Kravet kan bare fravikes i særlige tilfeller, og det skal i så fall gis en begrunnelse.

Tvang og makt kan bare brukes når det er faglig og etisk forsvarlig. I vurderingen skal det legges særlig vekt på hvor inngripende tiltaket er for den enkelte bruker eller pasient. Tiltakene må ikke gå lenger enn det som er nødvendig for formålet, og må stå i forhold til det formålet som skal ivaretas. Tvang og makt kan bare brukes for å hindre eller begrense vesentlig skade.

Det kan anvendes tvang og makt i følgende tilfeller:

a. skadeavvergende tiltak i nødssituasjoner
b. planlagte skadeavvergende tiltak i gjentatte nødssituasjoner
c. tiltak for å dekke brukerens eller pasientens grunnleggende behov for mat og drikke, påkledning, hvile, søvn, hygiene og personlig trygghet, herunder opplærings- og treningstiltak.

§ 9-6. Særlige grenser for bruk av enkelte tiltak

Mekaniske tvangsmidler som hindrer brukerens eller pasientens bevegelsesfrihet, herunder belter, remmer, skadeforebyggende spesialklær og liknende kan bare brukes for å gi nødvendig støtte for fysiske funksjonshemninger, for å hindre fall og for å hindre at brukeren eller pasienten skader seg selv. I alle tilfeller må vilkårene i § 9-5 være oppfylt.

Dersom en nødssituasjon etter § 9-5 tredje ledd bokstavene a og b gjør det

nødvendig å skjerme brukeren eller pasienten fra andre personer, skal skjermingen foregå i et ordinært beboelsesrom med ulåst dør. Sikkerhetsmessige hensyn kan unntaksvis tilsi at døren låses. Vedkommende skal i alle tilfeller holdes under oppsyn, og skjermingen skal avbrytes straks situasjonen er brakt under kontroll.

Det er ikke tillatt med opplærings- og treningstiltak etter § 9-5 tredje ledd bokstav c som påfører brukeren eller pasienten smerte eller psykisk eller fysisk skade, herunder all form for fysisk refselse, eller som innebærer betydelig fysiske og psykiske anstrengelser for brukeren eller pasienten eller medfører fysisk isolering.

§ 9-7. Kommunens saksbehandling

Beslutning om bruk av tvang og makt etter § 9-5 tredje ledd bokstav a treffes av den som har det daglige ansvaret for tjenesten, eller – dersom det ikke er tid til dette – av tjenesteyteren. Beslutningen skal nedtegnes straks etter at tiltaket er gjennomført. Reglene i tredje ledd bokstavene a til e og bokstav i om hva som skal nedtegnes, gjelder tilsvarende. Det skal straks sendes melding om beslutningen til den faglig ansvarlige for tjenesten, statsforvalteren, verge og pårørende, eller på den måten statsforvalteren beslutter. Meldingen skal opplyse om adgangen til å klage etter § 9-11 første ledd.

Vedtak i medhold av § 9-5 tredje ledd bokstav b og c treffes av den som har det overordnete faglige ansvaret for tjenesten. Vedtak kan treffes for inntil tolv måneder om gangen. Spesialisthelsetjenesten skal bistå ved utformingen av tiltakene.

Vedtaket skal settes opp skriftlig og inneholde:

a. brukerens eller pasientens navn og tid og sted for vedtaket,
b. beskrivelse av brukerens eller pasientens situasjon og en faglig vurdering av denne,
c. beskrivelse av de tiltakene som skal settes i verk og den faglige begrunnelsen for disse,
d. fastsettelse av tidsramme for tiltakene,
e. bekreftelse på at vilkårene i kapitlet er oppfylt, herunder begrunnelse etter § 9-5 første ledd annet punktum,
f. opplysning om hvilken holdning brukeren eller pasienten og dennes representant har til tiltaket,
g. angivelse av faglig ansvarlig for gjennomføringen av tiltaket,
h. opplysning om statsforvalterens overprøvingsmyndighet og adgang til å uttale seg i saker som skal overprøves etter § 9-8, og
i. opplysning om tilsynsmyndighet.

Vedtaket skal sendes statsforvalteren til overprøving etter § 9-8. Vedtaket skal samtidig sendes spesialisthelsetjenesten, verge og pårørende som kan avgi uttalelse til statsforvalteren. Frist for å avgi slik uttalelse er en uke fra vedtaket er mottatt. Vedtaket kan ikke iverksettes før det er godkjent av statsforvalteren. Dersom vedtaket er påklaget etter § 9-11 andre ledd, kan vedtaket ikke iverksettes før barneverns- og helsenemnda har godkjent vedtaket.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 9-8. Statsforvalterens overprøving

Statsforvalteren skal overprøve vedtak etter § 9-5 tredje ledd bokstav b og c, jf. § 9-7 fjerde ledd. Statsforvalteren skal prøve alle sider av saken.

Statsforvalteren skal gi vergen og pårørende opplysning om klageadgangen etter § 9-11 andre ledd.
Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 9-9. Krav til gjennomføring og evaluering

Spesialisthelsetjenesten skal bistå ved gjennomføringen av tiltak etter § 9-5 tredje ledd bokstav b og c.

Brukeren eller pasienten har rett til kvalifisert personale ved gjennomføringen av tiltak etter § 9-5 tredje ledd bokstav b og c. Ved gjennomføringen av disse tiltakene skal det være to tjenesteytere til stede dersom dette ikke er til ugunst for brukeren eller pasienten.

Når tiltak etter § 9-5 tredje ledd bokstav b gjennomføres, skal den ene av de to tjenesteyterne minst ha bestått utdanning i helse-, sosial- eller pedagogiske fag på høgskolenivå. Når tiltak etter § 9-5 tredje ledd bokstav c gjennomføres, skal den ene av de to tjenesteyterne minst ha bestått avsluttende eksamen i studieretning for helse- og sosialfag i videregående opplæring. Statsforvalteren kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra utdanningskravet.

Tiltaket skal vurderes kontinuerlig, og avbrytes straks, dersom vilkårene for vedtaket ikke lenger er til stede eller det viser seg ikke å ha de forutsatte konsekvenser eller å ha uforutsette, negative virkninger.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 9-10. Plikt til å føre journal

Reglene i helsepersonelloven kapittel 8 om dokumentasjonsplikt og forskrift om pasientjournal gjelder.

§ 9-11. Klage

Beslutning etter § 9-5 tredje ledd bokstav a kan påklages av brukeren eller pasienten, verge og pårørende til statsforvalteren. Statsforvalteren skal prøve alle sider av saken.

Vedtak etter § 9-5 tredje ledd bokstavene b og c som er overprøvd av statsforvalteren etter § 9-8, kan påklages av brukeren eller pasienten, vergen og pårørende, til barneverns- og helsenemnda. Klageadgangen gjelder også hvis statsforvalteren har nektet å godkjenne kommunens vedtak, forutsatt at kommunen fortsatt ønsker å gjennomføre tiltaket. Nemnda skal prøve alle sider av saken.

Det kan oppnevnes et eget utvalg av fagkyndige for saker som etter reglene i dette kapitlet skal behandles av nemnda. Forhandlingsmøte for saker etter denne bestemmelsen, skal holdes snarest og hvis mulig innen to uker etter at nemnda mottok saken, jf. barnevernsloven § 14-16. For øvrig gjelder reglene i barnevernsloven §§ 14-1 til 14-7, §§ 14-9 til 14-12, §§ 14-15 til 14-21 og § 14-24. Kongen kan gi forskrift om at disse reglene skal gjelde helt eller delvis.

Klagesaken skal forberedes av statsforvalteren etter bestemmelsene i forvaltningsloven § 33 første til fjerde ledd. Statsforvalteren skal redegjøre for de omstendigheter som ligger til grunn for vedtaket. De skriftlige uttalelser og forklaringer som vedtaket bygger på, skal vedlegges. Det skal opplyses om hvilke personer som skal gi forklaring for nemnda.

Klagefristen er tre uker fra vedtaket eller melding om beslutning er kommet frem til den som har klagerett etter første og andre ledd.

Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lover 5 apr 2013 nr. 12, 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 9-12. Overprøving i tingretten

Vedtak i klagesak etter § 9-11 andre ledd kan bringes inn for tingretten etter reglene i tvisteloven kapittel 36. Søksmålsadgangen gjelder ikke hvis barneverns- og helsenemnda har nektet å godkjenne kommunens vedtak.

Saksøker er den som tvangsinngrepet er rettet mot. Saksøker kan reise sak

på egen hånd dersom vedkommende har evne til å forstå hva saken gjelder. Søksmål kan også reises av pårørende eller verge. Om adgangen for et barn til å reise søksmål gjelder pasient- og brukerrettighetsloven § 6-5.

Fristen til å reise søksmål er to måneder fra den dag den som har rett til å reise søksmål, fikk melding om vedtaket.

Endret ved lover 26 mars 2010 nr. 9 (ikr. 1 juli 2013 iflg. res. 5 apr 2013 nr. 338) som endret ved lov 5 apr 2013 nr. 12, 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 9-13. Spesialisthelsetjenesten

Reglene i dette kapitlet gjelder tilsvarende for spesialisthelsetjenesten når den deltar i tiltak etter kommunale vedtak etter § 9-7.

Som ledd i spesialisthelsetjenestens utførelse av oppgaver etter §§ 9-7 og 9-9, kan det treffes vedtak om bruk av tvang og makt i medhold av reglene i dette kapitlet. Saksbehandlingsreglene i dette kapitlet gjelder så langt de passer.

Regionalt helseforetak plikter å sørge for at spesialisthelsetjenesten har den kompetansen og bemanningen som er nødvendig for å yte forsvarlig bistand til kommunene ved tiltak etter reglene i dette kapitlet.

§ 9-14. Forskrift

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av reglene i dette kapitlet.

Kapittel 10. Tvangstiltak overfor rusmiddelavhengige

§ 10-1. Kommunens plikt til å vurdere bruk av tvang etter melding fra pårørende

Kommunene skal ved melding fra pårørende om omfattende rusmiddelmisbruk foreta de nødvendige undersøkelser i saken, og vurdere om det skal fremmes sak etter §§ 10-2 eller 10-3. Når saken er utredet, skal den pårørende ha tilbakemelding om dette.

En persons pårørende etter første ledd er den som er definert som pårørende i pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b.

§ 10-2. Tilbakehold i institusjon uten eget samtykke

Dersom noen utsetter sin fysiske eller psykiske helse for fare ved omfattende og vedvarende misbruk, og dersom hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig, kan det vedtas at vedkommende uten eget samtykke kan tas inn i en institusjon utpekt av regionalt helseforetak, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 2-1a femte ledd, for undersøkelse og tilrettelegging av behandling, og holdes tilbake der i opptil tre måneder.

Vedtak etter første ledd skal treffes av barneverns- og helsenemnda.

Nemndas vedtak etter første ledd kan bare settes i verk dersom institusjonen faglig og materielt er i stand til å tilby vedkommende tilfredsstillende hjelp sett i forhold til formålet med inntaket i institusjonen. Kommunen kan la være å sette et vedtak i verk om forholdene tilsier det. Er vedtaket ikke satt i verk innen seks uker, faller det bort.

Et midlertidig vedtak etter første ledd kan treffes av kommunen dersom de interesser bestemmelsen skal ivareta kan bli vesentlig skadelidende dersom vedtak ikke treffes og gjennomføres straks. For øvrig gjelder reglene i barnevernsloven §§ 14-22 og 14-23.

Er det truffet midlertidig vedtak, skal et forslag til endelig vedtak sendes nemnda innen to uker. Dersom saken ikke er sendt til nemnda innen denne fristen, faller vedtaket bort.

Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 46, 20 mai 2016 nr. 10 (ikr. 1 nov 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1002), 10 juni 2022 nr. 37, 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 10-3. Tilbakeholdelse av gravide rusmiddelavhengige

Det kan vedtas at en gravid rusmiddelavhengig uten eget samtykke skal tas inn på institusjon utpekt av regionalt helseforetak, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 2-1a fjerde ledd, og holdes tilbake der i hele svangerskapet dersom misbruket er av en slik art at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade, og dersom hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig.

Inntakets formål er å hindre eller begrense sannsynligheten for at barnet påføres skade. Under oppholdet skal det legges vekt på at kvinnen tilbys tilfredsstillende hjelp for sitt rusmiddelmisbruk og for å bli i stand til å ta vare på barnet.

Kommunen skal, i samråd med institusjonen, minst hver tredje måned vurdere om det fortsatt er grunnlag for tilbakeholdelse. Tilbakeholdelsen kan bare fortsette dersom kommunen treffer avgjørelse om det innen denne fristen.

Kommunen kan la være å sette et vedtak i verk om forholdene tilsier det. Er vedtaket ikke satt i verk innen to uker, faller det bort.

Et midlertidig vedtak etter første ledd kan treffes av kommunen dersom de interesser bestemmelsen skal ivareta kan bli vesentlig skadelidende dersom vedtaket ikke treffes og gjennomføres straks. For øvrig gjelder reglene i barnevernsloven §§ 14-22 og 14-23.

Er det truffet midlertidig vedtak, skal forslag til endelig vedtak sendes barneverns- og helsenemnda innen to uker. Dersom saken ikke er sendt til nemnda innen denne fristen, faller vedtaket bort.

Når nemnda har fattet vedtak etter første ledd og kvinnen er tatt inn på institusjon, skal kommunen uten hinder av taushetsplikt gi barnevernstjenesten melding om dette. Meldingen skal omfatte opplysninger om hvem kvinnen er, den vurdering av rusavhengighet og fare for skade på barnet som lå til grunn for vedtaket, forventet termin og hvilken institusjon kvinnen er tatt inn på. Tilsvarende gjelder når kommunen har truffet midlertidig vedtak etter femte ledd, og vedtaket er godkjent av nemnda etter barnevernsloven § 14-22 første ledd.

Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 46, 20 mai 2016 nr. 10 (ikr. 1 nov 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1002), 16 juni 2017 nr. 46 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2039), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 10-4. Tilbakehold i institusjon på grunnlag av eget samtykke.

Når en rusmiddelavhengig på grunnlag av eget samtykke blir tatt inn i en institusjon utpekt av regionalt helseforetak, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 2-1a fjerde ledd, kan institusjonen sette som vilkår at den rusmiddelavhengige kan holdes tilbake i opptil tre uker regnet fra inntaket.

Ved opphold i en institusjon med sikte på behandling eller opplæring i minst tre måneder kan det også settes som vilkår at den rusmiddelavhengige kan holdes tilbake i opptil tre uker etter at samtykket uttrykkelig er trukket tilbake. Tilbakehold kan bare skje opptil tre ganger for hvert opphold. Dersom den rusmiddelavhengige rømmer, men blir brakt tilbake innen tre uker, regnes utgangspunktet for tilbakeholdsfristen fra det tidspunkt den rusmiddelavhengige er brakt tilbake til institusjonen.

Samtykket skal være skriftlig og skal gis til institusjonsledelsen senest når oppholdet begynner. Slikt samtykke kan også gis ved direkte overgang fra opphold med hjemmel i §§ 10-2 og 10-3. Før den rusmiddelavhengige gir sitt samtykke, skal han eller hun gjøres kjent med eventuelle vilkår som nevnt i første og andre ledd.

Et barn over 12 år med rusproblemer kan tas inn i institusjon på grunnlag av samtykke fra barnet selv og de som har foreldreansvaret. Har barnet fylt 16 år, er barnets samtykke tilstrekkelig.

Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 46, 20 mai 2016 nr. 10 (ikr. 1 nov 2016 iflg. res.

26 aug 2016 nr. 1002).

§ 10-5. Bruk av barneverns- og helsenemnda i saker etter §§ 10-2 og 10-3

Barnevernsloven §§ 14-1 til 14-7, §§ 14-9 til 14-12 og §§ 14-15 til 14-24 gjelder tilsvarende for saker etter §§ 10-2 og 10-3 i den utstrekning annet ikke fremgår av loven her.

Forhandlingsmøte for saker etter §§ 10-2 og 10-3 skal holdes snarest og hvis mulig innen to uker etter at nemnda mottok saken, jf. barnevernsloven § 14-16. Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 10-6. Innledning til sak etter §§ 10-2 og 10-3

En sak etter §§ 10-2 og 10-3 innledes ved at kommunen utarbeider begjæring om tiltak etter vedkommende bestemmelse.

Dersom begjæringen skal forelegges et folkevalgt organ, skal begjæringen, dersom organet er enig, med eventuelle merknader omgående sendes til fylkesnemnda. Haster saken, kan den sendes til nemnda uten at den er forelagt det folkevalgte organet på forhånd.

§ 10-7. Overprøving i tingretten

Nemndas vedtak kan bringes inn for tingretten etter reglene i tvisteloven kapittel 36 av den private part eller av kommunen. Kommunen er part i saken. Om adgangen for et barn til å reise søksmål gjelder pasient- og brukerrettighetsloven § 6-5.

Fristen for å reise søksmål er to måneder fra den dag den som har rett til å reise søksmål, fikk melding om vedtaket. Det kan gis oppfriskning etter tvisteloven mot oversittelse av fristen.

Kommunen dekker sine egne omkostninger i saken.

§ 10-8. Ansvaret for å reise tvangssak

Ansvaret for å reise sak etter §§ 10-2 og 10-3 har den kommunen der den rusmiddelavhengige oppholder seg. Ved avtale mellom de berørte kommunene kan ansvaret overføres til en annen kommune som den rusmiddelavhengige har tilknytning til.

Den kommunen som har reist saken, har ansvaret for iverksetting av

vedtaket. Endring i den rusmiddelavhengiges tilknytning til kommunen medfører ingen endring i ansvarsforholdet hvis det ikke blir inngått avtale som nevnt i første ledd andre punktum.

Kapittel 11. Finansiering og egenbetaling

§ 11-1. Kommunens ansvar for utgifter

Kommunen skal sørge for bevilgninger som er nødvendige for å yte tjenester og sette i verk tiltak kommunen har ansvaret for etter loven her. Utgifter til bedriftshelsetjeneste dekkes ikke av kommunen. Dette gjelder også når slik tjeneste organiseres av kommunen.

Kostnadene ved de tjenester og tiltak som er nevnt i første ledd, skal dekkes av den kommunen som etter § 3-1 og § 10-8 er ansvarlig for å yte tjenesten eller sette i verk tiltaket. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utgiftsfordelingen mellom to eller flere kommuner der en pasient eller bruker får tjenester av en annen kommune enn der vedkommende har fast bosted eller fast opphold, og om behandling av tvister mellom kommuner om utgiftsfordeling i slike tilfeller.

Utgifter til privat praksis som drives etter avtale med kommunen, skal helt eller delvis dekkes av kommunen etter nærmere avtale mellom den privatpraktiserende og kommunen.

Kommunen dekker reiseutgifter for behandlingspersonell som gir helsetjenester etter folketrygdloven kapittel 5. Det samme gjelder for kommunalt ansatt helsepersonell eller helsepersonell som har avtale med kommunen for å yte helsehjelp, herunder helsepersonell ansatt ved familievernkontor. Det er et vilkår at pasienten på grunn av sin helsetilstand ikke kan møte frem på behandlingsstedet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om dekning av reiseutgifter for behandlingspersonell og for andre tilfeller enn nevnt i fjerde ledd. Videre kan det gis forskrifter med nærmere bestemmelser om fast skyssgodtgjørelse til behandlingspersonell.

I den utstrekning helsetjenester som omhandlet i § 3-2 gir rett til stønad etter forskrift fastsatt i medhold av folketrygdloven § 5-24 a, skal kommunen dekke utgifter til helsetjenester som personer bosatt i kommunen har mottatt i et annet EØS-land. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utgiftsdekningen.

§ 11-2. Vederlag for helse- og omsorgstjeneste

For hjelp fra kommunens helse- og omsorgstjeneste, herunder privat virksomhet som driver etter avtale med kommunen, kan kommunen kreve vederlag av pasient og bruker når dette følger av lov eller forskrift.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om vederlag for helse- og omsorgstjenester og stille krav om at det utstedes spesifisert regning til pasienten.

Endret ved lov 21 juni 2013 nr. 79 (ikr. 1 mars 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1735).

§ 11-3. Kommunal medfinansiering av spesialisthelsetjenester

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kommuners medfinansieringsansvar for pasientbehandling i spesialisthelsetjenesten, herunder fastsette kriterier for hvilke pasientgrupper eller behandlingsformer som skal omfattes, og hvilken kommune som skal ha finansieringsansvaret.

§ 11-4. Kommunalt finansieringsansvar for utskrivningsklare pasienter

Kommunen skal fra og med dag én dekke utgifter for pasienter som er utskrivningsklare, men som oppholder seg i privat eller offentlig institusjon i spesialisthelsetjenesten i påvente av et kommunalt helse- og omsorgstjenestetilbud.

Kommunen skal inngå samarbeidsavtale med regionalt helseforetak om utskrivningsklare pasienter, jf. § 6-1.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om ordningens omfang og innhold, kriterier for når en pasient er utskrivningsklar, herunder kriterier for samarbeid mellom kommunen og spesialisthelsetjenesten om utskrivningsklare pasienter, betalingssatser etter første ledd og om hvilken kommune som skal ha ansvaret for utgiftene for utskrivingsklare pasienter.

§ 11-5. Tilskudd fra staten

Staten yter årlig rammetilskudd til delvis dekning av kommunens utgifter. Tilskuddene fordeles gjennom inntektssystemet for kommunene etter regler gitt av Kongen. Til de berørte kommuner yter dessuten staten årlig et særskilt tilskudd til fengselshelsetjenesten, jf. § 3-9.

Folketrygden yter stønad til dekning av utgifter til helsetjenester etter de

regler som er fastsatt i og i medhold av folketrygdloven.

Kapittel 12. Forskjellige bestemmelser

§ 12-1. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g. Overtredelse straffes etter straffeloven § 209.

Taushetsplikten gjelder også fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Opplysning om oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til helse- og omsorgstjenesten å gi slik opplysning.

Dersom et barns interesser tilsier det, kan statsforvalteren eller departementet bestemme at opplysninger skal være undergitt taushetsplikt selv om foreldrene har samtykket i at de gjøres kjent.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 12-2. Legefordeling til kommunens helse- og omsorgstjeneste

Departementet fastsetter hvert år en samlet ramme for

1. antall nye legestillinger som kan opprettes i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og
2. antall nye avtalehjemler for privat allmennlegevirksomhet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om innhold og gjennomføring av legefordeling til den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

§ 12-3. Statlig tilsyn

Statsforvalteren skal føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter pålagt i kapitlene 3 til 10 og §§ 11-2, 11-3 og 11-4. Ved tiltak etter § 9-5 tredje ledd bokstavene b og c skal det også føres stedlig tilsyn. I forbindelse med tiltak etter kapittel 9 kan tilsynet gjennomføre tilsynsbesøk uten beboerens samtykke.

Kommuneloven kapittel 30 gjelder tilsvarende for tilsynsvirksomheten etter

første ledd, med unntak av § 30-4. Tilsynsmyndighetene kan gi pålegg om retting. Statens helsetilsyn kan gi pålegg om stenging etter helsetilsynsloven § 8. Endret ved lover 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541), 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1101).

§ 12-3 a. Varsel om alvorlige hendelser

Virksomheter som er omfattet av loven her, skal straks varsle Statens helsetilsyn og Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen eller ved at en pasient eller bruker skader en annen, jf. helsetilsynsloven § 6 og lov om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten § 7. Varslingsplikten gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko.
Tilføyd ved lov 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541), endret ved lov 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 12-4. Særlige bestemmelser ved opphold i institusjon

En institusjon skal drives slik at beboerne selv kan bestemme i personlige spørsmål og ha det samkvem med andre som de selv ønsker, så langt det er forenlig med formålet ved oppholdet og med institusjonens ansvar for driften.

Beboerne skal gis adgang til å bevege seg både i og utenfor institusjonen med de begrensninger som institusjonen fastsetter av hensyn til behovet for trygghet og trivsel.

Det er ikke tillatt å bruke innelåsing i enerom, andre tvangstiltak eller å føre kontroll med beboernes korrespondanse, med mindre det er tillatt ved lov eller forskrifter som nevnt i fjerde ledd.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av opphold ved institusjon. Det kan herunder gis regler om fastsettelse av husordensregler, rusmiddeltesting av pasientens eller brukerens biologiske materiale, forvaltning av pasientens eller brukerens midler, pasientens eller brukerens rettigheter og plikter, saksbehandling og klage og vern om pasientens eller brukerens personlige integritet. Det kan dessuten gis regler om følgende tvangstiltak:

a. kontroll av pasientens eller brukerens post
b. forbud mot rusmidler, legemidler, skadelige stoffer og farlige

gjenstander i institusjonen

c. beslaglegging og tilintetgjøring av rusmidler, legemidler, skadelige stoffer og farlige gjenstander

d. kroppsvisitasjon, undersøkelse av munnhulen og undersøkelse av pasientens eller brukerens rom og eiendeler når dette er nødvendig for å oppnå formålet med oppholdet, herunder rutinekontroll ved innleggelse eller etter opphold utenfor institusjonen

e. adgang til å nekte besøk

f. adgang til å nekte permisjoner og annet fravær

g. beslag av pasientens eller brukerens egne elektroniske kommunikasjonsmidler dersom kamera- eller lydopptaksfunksjon gjør beslag nødvendig av hensyn til andre pasienters eller brukeres eller ansattes personvern

h. bruk av tvang i nødssituasjoner i tråd med alminnelige nødretts- og nødvergebetraktninger.

Kongens myndighet gjelder også private institusjoner for personer med rusmiddelproblemer uten avtale med kommunen.

Endret ved lov 20 mai 2016 nr. 10 (ikr. 1 nov 2016 iflg. res. 26 aug 2016 nr. 1002).

§ 12-5. Nasjonale faglige retningslinjer, veiledere og kvalitetsindikatorer

Helsedirektoratet skal utvikle, formidle og vedlikeholde nasjonale faglige retningslinjer og veiledere som understøtter de mål som er satt for helse- og omsorgstjenesten. Departementet kan bestemme på hvilke områder direktoratet skal utarbeide slike retningslinjer og veiledere. Retningslinjer og veiledere skal baseres på kunnskap om god praksis og skal bidra til kontinuerlig forbedring av virksomhet og tjenester.

Helsedirektoratet skal utvikle, formidle og vedlikeholde nasjonale kvalitetsindikatorer som hjelpemiddel for ledelse og kvalitetsforbedring i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, og som grunnlag for at pasienter og brukere kan ivareta sine rettigheter. Kvalitetsindikatorene skal gjøres offentlig tilgjengelig.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128).

§ 12-6. Oppfyllelse av enkeltvedtak som er kjent ugyldig

En kommune må oppfylle et vedtak fra et statlig forvaltningsorgan som gir en privat part rett til tjenester etter loven her, selv om kommunen får vedtaket kjent ugyldig gjennom søksmål etter tvisteloven § 1-4 a. Vedtak kan i tilfeller som nevnt i første punktum bare omgjøres til skade for den private parten etter forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c dersom det er ugyldig fordi den private parten, eller noen som handlet på den private partens vegne, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller holdt tilbake opplysninger.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 63 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 757).

§ 12-7. Godkjenning av virksomheter og tjenesteytere

Departementet kan gi forskrift om krav til og vilkår for godkjenning av private virksomheter og tjenester som omfattes av denne loven, for å ivareta ett eller flere av følgende hensyn:

a. tjenestetilbudets kvalitet
b. pasientsikkerhet
c. å sikre nødvendige helsepersonellressurser for et forsvarlig offentlig tilbud av spesialisthelsetjenester eller kommunale helse- og omsorgstjenester
d. samfunnssikkerhet
e. beredskap.

Departementet kan tilbakekalle godkjenning når virksomheten som er tildelt godkjenningen, ikke fyller kravene som er satt i forskrift.

Den som er tildelt godkjenning, plikter å gi departementet de opplysningene som departementet krever for å kunne utføre sine oppgaver. Departementet kan utføre gransking i form av stedlig undersøkelse (inspeksjon).
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 72 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1122).

§ 12-8. Beskyttelse av betegnelsen legevakt

Departementet kan i forskrift stille vilkår for bruk av betegnelsen legevakt.

Departementet kan fastsette regler om overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt bruker en betegnelse i strid med vilkår fastsatt i forskrift etter første ledd.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 72 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1122).

Kapittel 13. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 13-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette de enkelte bestemmelser i loven i kraft til forskjellig tid.
1 Iflg. res. 16 des 2011 nr. 1252 trådte loven ikr. fra 1 jan 2012 med unntak av § 3-5 tredje ledd og § 13-3 andre ledd nr. 23, endringen i pasientskadeloven § 1 første ledd, mens § 13-3 andre ledd nr. 15 om endringer i spesialisthelsetjenestloven, ny § 3-3, trådte ikr. 1 juli 2012. Iflg. res. 21 mars 2014 nr. 305 trådte § 13-3 andre ledd ikr. 1 apr 2014. Iflg. res. 20 nov 2015 nr. 1334 trådte § 3-5 tredje ledd ikr. 1 jan 2016.

§ 13-2. Eldre forskrifter mv.

Forskrifter, vedtekter og instrukser gitt med hjemmel i lov som oppheves eller endres når loven her trer i kraft, gjelder også etter denne lov er satt i kraft, med mindre de strider mot loven her eller forskrift i medhold av loven.

§ 13-3. Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, oppheves lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene og lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester m.v.

Fra samme tidspunkt gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om elsertifikater

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Lovens formål er å bidra til økt produksjon av elektrisk energi fra fornybare energikilder.

§ 2. Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder på norsk territorium.

Kongen kan bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde på kontinentalsokkelen eller i jurisdiksjonsområder opprettet i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 3. Definisjoner

I denne lov menes med:

a. *elsertifikat*: et bevis utstedt av staten for at det er produsert en megawattime fornybar elektrisk energi i henhold til denne lov
b. *elsertifikatberettiget*: innehaveren av et produksjonsanlegg som har rett til elsertifikater dersom vilkårene i kapittel 2 er oppfylt
c. *elsertifikatplikt*: plikt til per 1. april hvert år å inneha et visst antall elsertifikater for annullering i samsvar med denne lov
d. *produksjonsanlegg*: en innretning for produksjon av elektrisk energi
e. *registeransvarlig*: den enhet som er utpekt etter § 11 som ansvarlig for å utstede elsertifikater, samt utvikle og drive et elektronisk register for elsertifikater

§ 4. Elsertifikatenes funksjonstid

Elsertifikater kan utstedes for produksjon som skjer til og med 31. desember 2035. Siste annullering av elsertifikater skjer 1. april 2036.

§ 5. Utenlandske elsertifikater

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om anvendelsen av utenlandske elsertifikater til oppfyllelse av elsertifikatplikt og de nærmere vilkårene for dette.

Kapittel 2. Utstedelse av elsertifikater

§ 6. Rett til elsertifikater

Innehaveren av produksjonsanlegg er elsertifikatberettiget dersom produksjonsanlegget:

a. produserer elektrisk energi basert på fornybare energikilder etter § 7,
b. er godkjent etter § 8 og
c. oppfyller krav til måling og rapportering etter § 9.

§ 7. Produksjon fra fornybare energikilder

Elsertifikater utstedes for produksjon av elektrisk energi basert på fornybare energikilder, herunder:

a. vannkraft
b. vindkraft
c. solenergi
d. havenergi
e. geotermisk energi
f. bioenergi

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hva som anses som fornybare energikilder.

§ 8. Godkjenning av produksjonsanlegg

Departementet skal etter skriftlig søknad fra innehaveren godkjenne produksjonsanlegg som kvalifiserer for rett til elsertifikater. Produksjonsanlegget må:

a. ha hatt byggestart etter 7. september 2009,
b. være et vannkraftverk som hadde byggestart etter 1. januar 2004, eller
c. varig øke sin energiproduksjon med byggestart etter 7. september 2009.

Produksjonsanlegg som nevnt i første ledd bokstav c skal godkjennes for så

vidt gjelder økningen i produksjonen som følge av en investering.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om godkjenning av produksjonsanlegg, herunder om søknadsfrist, byggestart, anlegg som vesentlig fornyes eller får betydelige endringer i rammebetingelser, og om beregning av og dokumentasjon for økt produksjon.

Produksjonsanlegg som settes i drift etter 31. desember 2021, kvalifiserer ikke for rett til elsertifikater. Produksjonsanlegg som har mottatt statlig investeringsstøtte og som har hatt byggestart etter 7. september 2009, skal bare godkjennes dersom den mottatte investeringsstøtten tilbakebetales innen 30. april 2012. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om tilbakebetaling, herunder om renter.

Den elsertifikatberettigede plikter å melde fra til departementet om enhver endring i produksjonsanlegget som kan være av betydning for anleggsgodkjennelsen umiddelbart etter at dette er kjent, herunder om tidspunktet for endringen.

Kongen kan fastsette bestemmelser til gjennomføring av forpliktelser med annen stat om å avskjære rett til elsertifikater dersom det gis offentlig støtte knyttet til produksjon av elektrisk energi i godkjente produksjonsanlegg.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 79 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 664).

§ 9. Måling og rapportering

Elsertifikater utstedes for elektrisk energi som er målt og rapportert til registeransvarlig, basert på et system for måling av produksjonen og verifisering av måleresultatene. Ved søknad etter § 8 må det foreligge dokumentasjon for dette.

Dersom kun deler av produksjonen i et anlegg kvalifiserer for rett til elsertifikater, kan departementet pålegge innehaveren å særskilt beregne og rapportere slik produksjon til registeransvarlig.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om måling og rapportering av produksjon av elektrisk energi.

§ 10. Utstedelse av elsertifikater

Registeransvarlig skal utstede ett elsertifikat til den elsertifikatberettigede for hver megawattime elektrisk energi fra produksjonsanlegg som er godkjent etter § 8. Hvert elsertifikat skal ha et identifikasjonsnummer og dato for utstedelsen.

Elsertifikat utstedes ved at registeransvarlig registrerer elsertifikatet på den elsertifikatberettigedes konto. Registrering skal skje uten ugrunnet opphold etter at registeransvarlig har mottatt rapport om den elsertifikatberettigede

produksjonen.

For det enkelte godkjente produksjonsanlegg kan elsertifikater utstedes i en samlet periode på 15 år fra første tildeling. For produksjonsanlegg som er omfattet av § 8 første ledd bokstav c, regnes utstedelsesperioden fra tidspunktet for første tildeling etter at den økte produksjonen kom i drift. For produksjonsanlegg som er omfattet av § 8 første ledd og som er satt i drift før lovens ikrafttredelse, skal driftsperioden fram til lovens ikrafttredelse trekkes fra i den samlede utstedelsesperioden.

Dersom en elsertifikatberettiget er forhindret fra å motta elsertifikater på grunn av driftsavbrudd eller hendinger knyttet til overføring eller distribusjon av elektrisk energi, kan departementet etter søknad forlenge perioden på 15 år tilsvarende den tid den elsertifikatberettigede ikke har mottatt elsertifikater. Elsertifikater kan ikke utstedes for produksjon som skjer etter 31. desember 2035.

En elsertifikatberettiget som mener å ha fått utstedt et uriktig antall elsertifikater, kan kreve at departementet fatter vedtak om hvor mange elsertifikater den elsertifikatberettigede har krav på.

Elsertifikatberettigede plikter å oppbevare dokumentasjon for utstedelsen av elsertifikater i 10 år etter utløpet av det kalenderår elsertifikatene blir utstedt.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utstedelse av elsertifikater.

Kapittel 3. Elsertifikatregisteret og omsetning av elsertifikater

§ 11. Elsertifikatregister

Registeransvarlig skal opprette et elsertifikatregister som blant annet inneholder opplysninger om utstedelse, beholdning, overdragelse, omsetningspris og annullering av elsertifikater.

Registeransvarlig skal opprette elsertifikatkonto for elsertifikatpliktige og elsertifikatberettigede eller andre etter skriftlig søknad. Elsertifikatpliktige skal ha elsertifikatkonto.

Registeransvarlig er ansvarlig for driften av elsertifikatregisteret og for registrering og annullering av elsertifikater. Departementet skal ha direkte tilgang til elsertifikatregisteret.

Departementet utpeker registeransvarlig og kan i forskrift eller ved enkeltvedtak fastsette vilkår for elsertifikatregisteret, herunder om plikt til å opprette elsertifikatkonti, føring av elsertifikatregisteret, kriterier for når en rettighet skal anses registrert, rapportering til elsertifikatregisteret og

offentliggjøring av informasjon registrert i elsertifikatregisteret.

§ 12. Omsetning og registrering av elsertifikater

Elsertifikater kan omsettes til enhver som har opprettet elsertifikatkonto etter § 11. All omsetning av elsertifikater og omsetningsprisen skal registreres i elsertifikatregisteret.

Selger er ansvarlig for at salg av elsertifikater registreres på kjøperens elsertifikatkonto og for å gi informasjon om omsetningsprisen til registeransvarlig.

Etter skriftlig søknad fra kjøper kan registeransvarlig foreta foreløpig registrering av kjøpet dersom dette er sannsynliggjort. Registeransvarlig skal umiddelbart underrette selger om foreløpig registrering. Selger skal gis to ukers frist til å uttale seg.

Dersom selger ikke bestrider foreløpig registrering overfor registeransvarlig innen to uker, skal kjøpet registreres som endelig på kjøperens konto. Dersom selger bestrider den foreløpige registreringen overfor registeransvarlig innen to uker, opprettholdes foreløpig registrering inntil spørsmålet er rettskraftig avgjort eller selger og kjøper i fellesskap gir registeransvarlig beskjed om å endre foreløpig registrering. Elsertifikater med foreløpig registrering kan ikke selges, pantsettes eller på annen måte overdras.

Registeransvarlig foretar registrering eller foreløpig registrering av pantsettelser på samme måte som ved salg. Registeransvarlig foretar registrering av konkurser og utlegg etter skriftlig melding.

Registeransvarlig kan rette åpenbare feil i opplysninger i elsertifikatregisteret. Registeransvarlig skal umiddelbart etter at retting er foretatt sende melding til kontohavere og andre rettighetshavere som berøres av rettingen.

§ 13. Pantsettelse av elsertifikater

Elsertifikater kan pantsettes. Panterett i elsertifikater får rettsvern ved registrering i elsertifikatregisteret. Pantsettelsen omfatter de elsertifikater som er angitt som pantsatt på pantsetterens elsertifikatkonto.

Ved pantsettelse av elsertifikater skal partene sende melding til registeransvarlig om pantsettelsen. For sletting av panterettighet må panthaveren gi samtykke. Bestemmelsene om registrering, foreløpig registrering og retting av feil i § 12 gjelder tilsvarende.

Utleggspant i elsertifikater som er registrert i elsertifikatregisteret får rettsvern ved registrering i elsertifikatregisteret.

Registrert panterett i elsertifikater er tvangsgrunnlag for tvangsdekning etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 10.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om pant i elsertifikater.

§ 14. Rettsvirkning av registrering i elsertifikatregisteret

En registrert rettighet går foran en rettighet som ikke er registrert eller som er registrert på et senere tidspunkt.

En eldre rettighet går uten hensyn til første ledd foran en yngre rettighet, dersom:

a. den yngre rettigheten bygger på avtale og erververen av den yngre rettigheten ved registreringen kjente eller burde kjent til den eldre rettigheten, eller

b. den yngre rettigheten er ervervet ved arv.

[1] Når en rettighet som er ervervet ved avtale er registrert, kan det ikke gjøres gjeldende mot kjøper at selgerens rett ikke var i samsvar med elsertifikatregisterets innhold. Dette gjelder ikke dersom kjøperen var eller burde være kjent med selgerens manglende rett da kjøpet ble registrert, eller ved konflikter mellom kolliderende rettigheter som nevnt i første og annet ledd.

1 Inkurie: Skulle ha vært tredje ledd.

§ 15. Prisinformasjon

Registeransvarlig skal fortløpende offentliggjøre informasjon om overdragelser av elsertifikater, herunder om tidspunkt for overdragelsen, antall overdratte elsertifikater og vederlagets størrelse.

Selger og kjøper skal på forespørsel oppgi kontraktsdokumentasjon til registeransvarlig eller departementet.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om innhenting og offentliggjøring av prisinformasjon.

Kapittel 4. Elsertifikatplikt

§ 16. Hvem som har elsertifikatplikt

Følgende er elsertifikatpliktige:

a. enhver som leverer elektrisk energi til sluttbruker,
b. enhver som forbruker elektrisk energi som er egenprodusert, og
c. enhver som kjøper elektrisk energi til eget forbruk på den nordiske kraftbørsen eller gjennom bilateral avtale.

I tilfeller hvor kjøperen er elsertifikatpliktig etter bokstav c, er ikke selgeren elsertifikatpliktig.

§ 17. Årlige elsertifikatkvoter

Den årlige elsertifikatkvoten for den elsertifikatpliktige er et forholdstall som fastsettes av departementet i forskrift på følgende måte:

a. Elsertifikatkvoter fastsettes for hvert år fram til 2035 basert på anslag for beregningsrelevant mengde elektrisk energi.
b. Elsertifikatkvotene fastsettes med sikte på at det annulleres elsertifikater utstedt til godkjente anlegg som er satt i drift fra og med 1. januar 2012 tilsvarende 13,2 TWh i 2020, og tilsvarende 198 TWh totalt for perioden fra og med 1. januar 2012 til og med 31. desember 2035.
c. Elsertifikatkvotene fastsettes med sikte på at det annulleres et antall elsertifikater tilsvarende den samlede mengden elsertifikater utstedt til godkjente anlegg som er satt i drift før 1. januar 2012.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 79 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 664), 21 juni 2017 nr. 100 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 830).

§ 17 a. Justerte elsertifikatkvoter

Departementet skal minst hvert annet år gi forskrift om justerte elsertifikatkvoter etter § 17 dersom det er nødvendig som følge av ny kunnskap om

a. produksjon fra anlegg som er satt i drift før 1. januar 2012, eller

b. beregningsrelevant mengde elektrisk energi.

Justeringer som følge av ny kunnskap om årene før ikrafttredelsen av justerte elsertifikatkvoter, skal innarbeides i kvotene for neste år eller de to neste årene. Justeringer kan likevel fordeles over inntil fire år dersom en justering over ett eller to år vil være uforholdsmessig stor. Justeringer etter første og annet punktum skal fordeles jevnt over de aktuelle årene, med mindre det av særlige grunner bør gjøres unntak.

Forskrift om justeringer etter paragrafen her må vedtas innen utgangen av året før de justerte elsertifikatkvotene gis virkning for elsertifikatpliktens omfang.

Tilføyd ved lov 21 juni 2017 nr. 100 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 21 juni 2017 nr. 830).

§ 18. Elsertifikatpliktens omfang

Elsertifikatpliktens omfang tilsvarer den elsertifikatpliktiges beregningsrelevante mengde elektriske energi i det enkelte år, multiplisert med elsertifikatkvoten (forholdstallet) som er fastsatt for det samme året. Elsertifikatpliktens omfang skal avrundes til nærmeste megawattime, likevel slik at det omfatter minst ett elsertifikat.

Som beregningsrelevant mengde etter første ledd anses leveranser som nevnt i Stortingets vedtak om avgift på elektrisk kraft § 1 slik det lyder for budsjetterminen 2011. Kongen fastsetter i forskrift nærmere regler om at kraftforbruk i kraftintensiv industriell virksomhet, eventuelt over et bestemt forbruksnivå, etter søknad ikke skal anses beregningsrelevant.

Kjøp av elektrisk energi for å dekke nettap er ikke beregningsrelevant.

Nettselskapene plikter på forespørsel å gi departementet og den elsertifikatpliktige opplysninger om beregningsrelevant mengde elektrisk energi som leveres over nettselskapenes nett.

Den elsertifikatpliktige kan ikke belaste sluttbrukere med kostnader knyttet til elsertifikater for forbruk som ikke er beregningsrelevant.

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 79 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 664).

§ 19. Registrering av elsertifikatplikt

Den som har elsertifikatplikt etter §§ 16 og 18, skal sende melding til departementet senest to uker etter at elsertifikatplikten inntrådte. Departementet kan etter forutgående varsel registrere aktører som ikke har meldt seg som elsertifikatpliktige.

Etter søknad kan departementet fatte vedtak for elsertifikatpliktige aktører etter § 16 som avgjør om elektrisk energi anses beregningsrelevant etter § 18.

§ 20. Oppfyllelse av elsertifikatplikt

Den elsertifikatpliktige skal innen 1. mars hvert år rapportere til registeransvarlig all elektrisk energi som inngår i beregningen av elsertifikatplikten etter § 18, samt hvor mange elsertifikater som skal annulleres. Registeransvarlig rapporterer opplysningene videre til departementet.

Oppfyllelse av elsertifikatplikt skjer ved at registeransvarlig per 1. april hvert år annullerer det antall elsertifikater som den elsertifikatpliktige har angitt. Elsertifikater som er pantsatt, er gjenstand for utlegg eller er foreløpig registrert, kan ikke annulleres.

Den elsertifikatpliktige skal oppbevare dokumentasjon for fastsettelsen av elsertifikatplikten i 10 år etter utløpet av det kalenderår elsertifikatplikten gjelder for.

§ 21. Avgift for manglende annullering av elsertifikater

Dersom det for den elsertifikatpliktige ikke annulleres tilstrekkelig antall elsertifikater etter § 20, ilegger departementet en avgift for hvert elsertifikat som mangler for å oppfylle elsertifikatplikten. Avgiften forfaller til betaling tre uker etter at vedtak om avgift er sendt. Av avgift som ikke er oppgjort ved forfall, skal det svares rente med den til enhver tid gjeldende rentesatsen fastsatt i forskrift gitt med hjemmel i forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum, regnet fra forfall og til avgiften blir innbetalt.

Endelig vedtak om ileggelse av avgift er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet fastsetter i forskrift nærmere regler om hvordan avgift for manglende oppfyllelse av elsertifikatplikten skal beregnes, ilegges og inndrives. Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 79 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 664).

§ 22. Informasjon til sluttbrukere

Den elsertifikatpliktige skal gi sluttbrukere spesifisert informasjon om kostnadene som følger av elsertifikatplikten, og generell informasjon om elsertifikatplikten, herunder om elsertifikatkvoten for det enkelte år.

Kapittel 5. Forskjellige bestemmelser

§ 23. Kontroll

Departementet fører kontroll med at bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven overholdes.

Departementet kan gi de pålegg som er nødvendige for å sikre at bestemmelser fastsatt i eller i medhold av loven blir overholdt.

Enhver som har rettigheter og plikter etter denne lov, plikter uavhengig av bestemmelser om taushetsplikt å gi departementet de opplysninger som er nødvendige for utøvelsen av myndighet etter denne lov, og for å ivareta Norges internasjonale forpliktelser. Departementet kan, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, også gi andre norske myndigheter opplysninger for utøvelse av myndighet overfor virksomhet som er omfattet av loven. For å oppfylle Norges avtaleforpliktelser overfor annen stat kan departementet uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi myndigheter i andre stater som er part i EØS-avtalen opplysninger som er nødvendige for å fremme håndhevelsen av norsk eller vedkommende stats regulering av elsertifikatmarkedet. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om opplysningsplikt, taushetsplikt og om utlevering av opplysninger.

Departementet har rett til tilgang til produksjonsanlegg, lokaler, områder tilhørende slikt produksjonsanlegg og den registeransvarliges lokaler i den utstrekning dette er nødvendig for å utøve tilsyn etter denne lov.

§ 24. Tilbaketrekking av godkjenning

Dersom godkjenning som elsertifikatberettiget etter § 8 er gitt på grunnlag av uriktige eller villedende opplysninger av betydning for vedtaket kan den trekkes tilbake. Godkjenningen kan også trekkes tilbake dersom innehaveren ikke lenger anses skikket til å utøve virksomheten etter grovt eller gjentatte brudd på loven.

Endret ved lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 25. Tvangsmulkt

Departementet kan fatte vedtak om tvangsmulkt etter reglene i forvaltningsloven § 51 for å sikre at en plikt som følger av eller i medhold av denne lov blir oppfylt.

Endret ved lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr.

1778).

§ 26. Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr etter reglene i forvaltningsloven § 44 til den som forsettlig eller uaktsomt

a. gir uriktige eller villedende opplysninger i søknad om godkjenning av produksjonsanlegg eller unnlater å gi opplysninger etter § 8,
b. gir uriktige eller villedende opplysninger om forhold som ligger til grunn for utstedelse av elsertifikater etter §§ 9 og 10,
c. gir uriktige eller villedende opplysninger etter §§ 12 eller 15 ved salg av elsertifikater,
d. overtrer bestemmelser om oppbevaring av dokumentasjon etter § 10 sjette ledd eller § 20 tredje ledd,
e. overtrer bestemmelsene om elsertifikatplikt i §§ 19, 20 eller 22, eller
f. overtrer vedtak truffet etter § 18 eller § 23.

Ved avgjørelse av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved individuell utmåling av gebyret, skal det særlig legges vekt på momentene i forvaltningsloven § 44 tredje ledd og om det foreligger gjentagelse.

Dersom bestemmelser eller vedtak som nevnt i første ledd er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyr ilegges foretaket etter reglene i forvaltningsloven § 44, jf. § 46.

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Endret ved lover 11 jan 2013 nr. 3 (ikr. 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533), 13 des 2013 nr. 126, 20 juni 2014 nr. 56 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 782), 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 26 a. Foreldelse

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen opphørte. Fristen avbrytes ved at departementet gir skriftlig forhåndsvarsel om vedtak om overtredelsesgebyr eller på annen måte gir skriftlig varsel om at departementet legger til grunn at det er sannsynlig at vedkommende har brutt regelverket.

Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 27. Straff

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller enkeltvedtak nevnt i § 26 første ledd eller forskrift, når det er særskilt bestemt i forskriften.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 des 2020 nr. 157 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1778).

§ 28. Gebyr

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om gebyrer for saksbehandling etter loven, herunder registrering og kontoføring i elsertifikatregisteret, behandling av søknad om anleggsgodkjennelse og tilsyn.

Gebyrene er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 29. Erstatning

Registeransvarlig er ansvarlig for økonomisk tap noen påføres som følge av feil som er oppstått i tilknytning til registreringsvirksomheten. Dette gjelder ikke dersom registeransvarlig godtgjør at feilen skyldes forhold utenfor dennes kontroll som registeransvarlig ikke med rimelighet kunne ventes å unngå eller overvinne følgene av.

Erstatningsansvaret etter første ledd omfatter kun direkte tap.

For annet økonomisk tap er registeransvarlig ansvarlig dersom tapet skyldes uaktsomhet fra den registeransvarliges side eller hos noen registeransvarlig svarer for.

Ved skadelidtes medvirkning kan erstatningsansvaret nedsettes eller falle helt bort.

§ 30. Forskrifter

Departementet kan fastsette forskrifter til gjennomføring og utfylling av loven og de forskrifter som er nødvendige for ivaretakelse av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

Kapittel 6. Ikrafttredelses- og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 31. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1244.

§ 32. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om verdipapirfond (verdipapirfondloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Virkeområde

(1) Loven gjelder verdipapirfond, forvaltningen av verdipapirfond og øvrig virksomhet som drives av forvaltningsselskap etter denne lov.
(2) Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kontinentalsokkelen og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 1-2. Definisjoner

(1) I denne lov forstås med:

1. *Verdipapirfond (fond):* selvstendig formuesmasse oppstått ved kapitalinnskudd fra en ubestemt krets av personer mot utstedelse av andeler i fondet og som for det vesentlige består av finansielle instrumenter og/eller innskudd i kredittinstitusjon.
2. *Forvaltningsselskap:* aksjeselskap eller allmennaksjeselskap med tillatelse etter § 2-1 eller tilsvarende utenlandsk selskap.
3. *Verdipapirfondsforvaltning:* kollektiv porteføljeforvaltning, administrasjon og markedsføring herunder salg, av verdipapirfond.
4. *UCITS:* verdipapirfond som følger reglene i kapittel 6 eller tilsvarende

bestemmelser i direktiv 2009/65/EF og som er etablert i en EØS-stat.

5. *Nasjonale fond:* verdipapirfond som følger reglene i kapittel 7.
6. *Spesialfond:* verdipapirfond som følger reglene i §§ 7-2 til 7-7.
7. *Betydelig eierandel:* direkte eller indirekte eierandel som representerer minst 10 prosent av aksjekapitalen eller stemmene i et forvaltningsselskap, eller som på annen måte gjør det mulig å utøve betydelig innflytelse over forvaltningen av selskapet. Like med aksjeeiers egne aksjer regnes aksjer som eies av aksjeeiers nærstående.
8. *Omsettelige verdipapirer:*
    1. aksjer og andre verdipapirer som kan sidestilles med aksjer,
    2. obligasjoner og andre gjeldsinstrumenter og
    3. alle andre verdipapirer som gir rett til å erverve ethvert slikt omsettelig verdipapir ved tegning eller ombytting.
9. *Nærstående:*
    1. ektefelle eller en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold,
    2. mindreårige barn til vedkommende selv, samt mindreårige barn til en person som nevnt i nr. 1 som vedkommende bor sammen med,
    3. selskap innen samme konsern som vedkommende,
    4. selskap hvor vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr. 1, 2 eller 5 har slik innflytelse som nevnt i aksjeloven eller allmennaksjeloven § 1-3 annet ledd eller selskapsloven § 1-2 annet ledd, eller selskap hvor vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr. 1, 2 eller 5 har eller kontrollerer minst 20 prosent av stemmerettighetene eller selskapets kapital, og
    5. noen som det må antas at vedkommende har forpliktende samarbeid med når det gjelder å gjøre bruk av rettighetene som eier av et finansielt instrument.
10. *Varig medium:* en innretning som gjør det mulig for en investor å lagre informasjon adressert personlig til vedkommende investor. Informasjonen må være tilgjengelig for fremtidig bruk i et tidsrom som er tilstrekkelig for informasjonens formål, og informasjonen må kunne reproduseres uforandret.
11. Finansielle instrumenter: finansielle instrumenter som definert i verdipapirhandelloven § 2-2 og tilhørende forskrift.

Endret ved lover 11 apr 2014 nr. 12 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 547), 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043).

§ 1-3. Forvaltning av verdipapirfond

(1) Verdipapirfond skal forvaltes av et forvaltningsselskap i samsvar med reglene i denne lov. Dette medfører ingen innskrenkning i aksjeselskapers, allmennaksjeselskapers og andre selskapers adgang til utstedelse av egne aksjer og andeler.

§ 1-4. Annen lovgivnings anvendelse

(1) Lov om aksjeselskaper, lov om allmennaksjeselskaper og lov om sameige gjelder ikke for verdipapirfond.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette at lov om verdipapirhandel med forskrifter skal gjelde for virksomhet som nevnt i § 2-1 annet og tredje ledd nr. 1.

§ 1-5. Forskriftshjemler

(1) Departementet kan i forskrift fastsette at loven helt eller delvis skal gjelde forvaltning av fond som plasserer sine midler i andre formuesgjenstander enn de som er nevnt i § 1-2 første ledd nr. 1.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om virksomhet som er undergitt denne lov.
(3) Departementet kan ved forskrift unnta forvaltningsselskap som ikke forvalter UCITS, og som har tillatelse eller er registrert etter lov om forvaltning av alternative investeringsfond, fra én eller flere bestemmelser i loven og forskrifter gitt i medhold av loven.
(4) Departementet kan gi forskrift om plikt for forvaltningsselskap for verdipapirfond til å lenke til prisopplysninger i nettbaserte prisportaler.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 28 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 785), 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043).

§ 1-6. Behandling av personopplysninger i tilknytning til autorisasjonsordninger for ansatte

Næringsorganisasjon eller tilknyttet juridisk enhet som gir opplæring til og autoriserer personer ansatt i et forvaltningsselskap, tilknyttet agent, eller utenlandsk forvaltningsselskap som nevnt i §§ 3-3 første ledd eller 3-4 første ledd, kan behandle slike opplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 10 som ledd i vurderingen av om en ansatt skal gis autorisasjon, fratas

autorisasjon eller gis advarsel.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 29 (ikr. 1 juli 2014 iflg. vedtak 26 juni 2014 nr. 866), endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 1-7. Gjennomføring av pengemarkedsfondsforordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX forordning (EU) 2017/1131 (om pengemarkedsfond (pengemarkedsfondsforordningen)) gjelder som lov med de endringer og tillegg som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til pengemarkedsfondsforordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første eller tredje ledd.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2265).

§ 1-8. Forordning om grensekryssende distribusjon av fond

Forordning (EU) 2019/1156 om grensekryssende distribusjon av fond gjelder på tilsvarende måte for forvaltningsselskap for UCITS-fond som er omfattet av forordningens anvendelsesområde, jf. AIF-loven § 1a-5.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

Kapittel 2. Forvaltningsselskap

§ 2-1. Krav om tillatelse

(1) Verdipapirfondsforvaltning kan bare drives av aksjeselskap eller allmennaksjeselskap med tillatelse fra Finanstilsynet.
(2) Forvaltningsselskap med tillatelse etter første ledd kan gis tillatelse til å drive porteføljeforvaltning som angitt i verdipapirhandelloven § 2-3 tredje ledd.
(3) Forvaltningsselskap med tillatelse etter annet ledd kan gis tillatelse til å yte følgende tilleggstjenester:

1. investeringsrådgivning som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 5
2. oppbevaring og forvaltning av fondsandeler.

(4) Finanstilsynet kan stille vilkår for tillatelsen. Dersom hensynet til andelseierne eller allmenne interesser tilsier det, kan Finanstilsynet i særlige tilfelle stille nye vilkår eller endre gjeldende vilkår for forvaltningsselskapets tillatelse.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 2-2. Søknad om tillatelse

(1) Søknad om tillatelse skal inneholde opplysninger som viser at de lovbestemte krav til forvaltningsselskap er oppfylt.
(2) Søknaden skal inneholde driftsplan med beskrivelse av forvaltningsselskapets organisering, selskapets vedtekter samt fremstilling av selskapets interne rutiner for forhold som nevnt i §§ 2-9, 2-11, 2-12 og 2-13.
(3) Søknaden skal avgjøres snarest mulig og senest seks måneder etter at fullstendig søknad ble mottatt.

§ 2-3. Vilkår for tillatelse

(1) Det er et vilkår for tillatelse at styremedlemmer og ledende ansatte oppfyller kravene til vandel og erfaring som nevnt i § 2-7 første og annet ledd.
(2) Søknad om tillatelse kan avslås hvis aksjeeier med betydelig eierandel i selskapet ikke anses egnet til å sikre en god og fornuftig forvaltning av selskapet.
(3) Forvaltningsselskapet skal ha forretningskontor og hovedkontor i Norge.
(4) Forvaltningsselskapets vedtekter og endringer i disse skal godkjennes av Finanstilsynet.
(5) Tillatelse kan bare gis etter samråd med myndighetene i vedkommende EØS-stat dersom søkeren er:

1. datterforetak av verdipapirforetak, kredittinstitusjon, forvaltningsselskap for verdipapirfond eller forsikringsselskap med tillatelse i annen EØS-stat,
2. datterforetak av et morselskap for foretak som nevnt i nr. 1 med tillatelse i annen EØS-stat, eller
3. kontrollert av de samme fysiske eller juridiske personer som

kontrollerer et foretak som nevnt i nr. 1 med tillatelse i en annen medlemsstat.

§ 2-4. Tilknyttet virksomhet som kan drives av forvaltningsselskap

(1) Finanstilsynet kan samtykke i at forvaltningsselskap kan drive virksomhet som har tilknytning til de tjenester selskapet har tillatelse til etter § 2-1.
(2) Forvaltningsselskap som er registrert etter § 1-4 eller har tillatelse etter § 2-2 i lov om forvaltning av alternative investeringsfond, kan i tillegg forvalte alternative investeringsfond.
(3) Departementet kan gi nærmere regler om forvaltningsselskapers adgang til å drive tilknyttet virksomhet.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 28 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 785).

§ 2-5. Erverv og avhendelse av betydelig eierandel

(1) Erverv av betydelig eierandel i forvaltningsselskap kan bare gjennomføres etter at erververen har sendt Finanstilsynet melding om dette. Det samme gjelder erverv som medfører at eierandelen utgjør eller overstiger 20 prosent, 33 prosent eller 50 prosent av aksjekapitalen eller stemmene i selskapet.
(2) Finanstilsynet kan nekte slikt erverv dersom aksjeeieren ikke anses egnet til å sikre en god og fornuftig forvaltning av forvaltningsselskapet. Den som erverver betydelig eierandel etter reglene i første ledd, skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 dersom Finanstilsynet ber om det.
(3) Avhendelse av betydelig eierandel i forvaltningsselskap kan bare gjennomføres etter at avhenderen har sendt Finanstilsynet melding om dette. Det samme gjelder ved avhendelse av eierandel som medfører at eierandelen kommer under 20 prosent, 33 prosent eller 50 prosent av aksjekapitalen eller stemmene i selskapet.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om erverv og avhendelse av eierandel, herunder regler om meldeplikt for forvaltningsselskapet.
Endret ved lov 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566 og res. 13 des 2013 nr. 1449).

§ 2-6. Styre og daglig leder

(1) Forvaltningsselskapets styre skal ha minst fem medlemmer.
(2) Andelseierne i de verdipapirfond som selskapet forvalter, velger minst en tredel av styrets medlemmer. Valgene skjer på valgmøter som innkalles og gjennomføres etter regler som fastsettes i forvaltningsselskapets vedtekter. På

valgmøtet justeres stemmeretten slik at andelseiere som eier lik verdi, får likt antall stemmer. Beregningen skal gjøres på grunnlag av andelsverdi etter sist kunngjorte kurs. En andelseier kan stemme ved fullmektig.
(3) De styremedlemmene som ikke velges av andelseierne, velges av forvaltningsselskapets generalforsamling. De styremedlemmene som er valgt av generalforsamlingen, utgjør selskapets styre inntil valg er foretatt på første valgmøte.
(4) For begge grupper styremedlemmer velges minst halvparten så mange varamedlemmer.
(5) Et forvaltningsselskap, skal ha en daglig leder.

§ 2-7. Krav til tillitsvalgte og ansatte i forvaltningsselskap

(1) Den som faktisk leder virksomheten i et forvaltningsselskap, skal ha relevant erfaring fra markeder for finansielle instrumenter. I tillegg skal daglig leder og annen person som faktisk leder virksomheten, ha ført en hederlig vandel og opptrådt i samsvar med god forretningsskikk ved handel med finansielle instrumenter. Styremedlemmer skal oppfylle nødvendige krav til hederlig vandel og erfaring. Personer som nevnt i annet og tredje punktum skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om styremedlemmers og ledende ansattes krav til uavhengighet, vandel og erfaring.
(3) Styremedlem som velges av andelseierne, kan ikke være aksjeeier, tillitsvalgt eller ansatt i forvaltningsselskap eller hos depotmottaker.
(4) Forvaltningsselskap skal opplyse Finanstilsynet om skifte av ledende ansatte og styremedlemmer.
(5) Ansatte, tillitsvalgte og personer med bestemmende innflytelse i forvaltningsselskap har taushetsplikt om det de i sin virksomhet får kjennskap til om andres forhold med mindre noe annet er bestemt i lov eller forskrifter. Taushetsplikten omfatter også enhver som utfører oppdrag for forvaltningsselskapet.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566 og res. 13 des 2013 nr. 1449), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 2-8. Ansvarlig kapital

(1) Et forvaltningsselskap skal ha en ansvarlig kapital som er forsvarlig med hensyn til virksomhetens art og omfang. Den ansvarlige kapitalen skal til enhver tid utgjøre et beløp i norske kroner som minst svarer til 125 000 euro.

(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler for hva som skal anses som ansvarlig kapital, stille ytterligere krav om ansvarlig kapital, samt gjøre unntak fra kravet til kapital i første ledd.

§ 2-9. Utkontraktering

(1) Et forvaltningsselskap kan sette bort utførelsen av bestemte oppgaver til et annet foretak etter nærmere regler fastsatt ved forskrift av departementet.
(2) Forvaltningsselskapet skal gi melding til Finanstilsynet før avtale om bortsetting av virksomhet settes i verk.

§ 2-10. Tilknyttede agenter

(1) Et forvaltningsselskap kan benytte tilknyttede agenter for å markedsføre sine tjenester samt formidle ordre om andeler i verdipapirfond. Slik virksomhet krever ikke tillatelse etter verdipapirhandelloven § 9-1. Agenten kan være tilknyttet bare ett forvaltningsselskap. Bestemmelsene gitt i eller i medhold av verdipapirhandelloven § 10-22 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende så langt de passer.
Endret ved lover 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 2-11. Organisering av virksomheten

(1) Et forvaltningsselskap skal, sett hen til de verdipapirfond som forvaltes, innrette sin virksomhet slik at selskapet har:

1. gode administrasjons- og regnskapsrutiner og kontroll- og sikkerhetsordninger for elektronisk databehandling, herunder for nettverk og systemer som er etablert og håndtert etter forordning (EU) 2022/2554, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1,
2. tilfredsstillende interne kontrollmetoder, som blant annet omfatter regler for personlige transaksjoner for selskapets ansatte, og som sikrer at forvaltningsselskapet forvalter verdipapirfonds midler i samsvar med vedtekter for verdipapirfondene og gjeldende regler.

(2) Styret og daglig leder skal utarbeide interne retningslinjer i samsvar med første ledd.
(3) Et forvaltningsselskap skal være organisert på en slik måte at risikoen for

interessekonflikt mellom foretaket og dets kunder, mellom to kunder, mellom en kunde og et verdipapirfond eller mellom to verdipapirfond begrenses til et minimum.
(4) Forvaltningsselskap med tillatelse etter § 2-1 annet ledd kan ikke plassere kundens midler i verdipapirfond forvaltet av selskapet, med mindre kunden har gitt skriftlig samtykke til dette.
(5) Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om organisering av forvaltningsselskapets virksomhet.
Endret ved lov 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 2-12. Risikostyring

(1) Et forvaltningsselskap skal ha systemer for risikostyring som til enhver tid sikrer overvåking og måling av risikoen ved posisjonene og deres bidrag til porteføljens samlede risikoprofil.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om risikostyring.

§ 2-13. Kundeklager

(1) Et forvaltningsselskap skal ha interne rutiner for behandling av kundeklager.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om klagebehandling, herunder at forvaltningsselskap skal være tilknyttet utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov.
(3) Finansforetaksloven § 16-3 gjelder tilsvarende for forvaltningsselskap.
Endret ved lover 11 apr 2014 nr. 12 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 547), 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 2-14. Forvaltningsselskapets kompetanse

(1) Forvaltningsselskapet treffer alle disposisjoner over fondet.
(2) Forvaltningsselskapet utøver de rettigheter som knytter seg til de finansielle instrumenter selskapet forvalter.
(3) Stemmerett for verdipapirfondets aksjer kan bare utøves etter fullmakt fra styret. Vedtak om slik fullmakt er bare gyldig så lenge flertallet av styremedlemmene som er valgt av andelseierne, er enig i det.

§ 2-15. God forretningsskikk

(1) Et forvaltningsselskap skal utøve sin virksomhet i samsvar med god forretningsskikk.
(2) Forvaltningsselskapet skal påse at verdipapirfondenes og andelseiernes interesser og markedets integritet ivaretas på beste måte ved at det:

1. opptrer ryddig og korrekt i utøvelsen av sin virksomhet,
2. utviser den nødvendige kompetanse, omhu og interesse i sin opptreden,
3. har og effektivt benytter de ressurser og de framgangsmåter som er nødvendige for å kunne utøve virksomheten på en god måte,
4. bestreber seg på å unngå interessekonflikter ved blant annet å sørge for at andelseiernes og fondenes interesser går foran forvaltningsselskapets, samt at enkelte fond eller andelseiere ikke usaklig tilgodeses på bekostning av andre fond eller andelseiere.

(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende for selskapets ansatte og tillitsvalgte og for personer og selskap som har slik innflytelse over forvaltningsselskapet som nevnt i aksjeloven og allmennaksjeloven § 1-3 annet ledd eller selskapsloven § 1-2 annet ledd.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om krav til god forretningsskikk.

§ 2-16. Godtgjørelsesordninger

(1) Forvaltningsselskapet skal etablere og praktisere en godtgjørelsesordning som fremmer god og effektiv risikostyring og forvaltning i samsvar med investeringsmandatene for de verdipapirfondene som forvaltes. Godtgjørelsesordningen skal omfatte ansatte med vesentlig betydning for risikoprofilen til forvaltningsselskapet eller fond under forvaltning, herunder ledende ansatte, ansatte med kontrolloppgaver og ansatte med tilsvarende godtgjørelse som ledende ansatte. Godtgjørelsesordningen skal tilpasses virksomhetens art, omfang og kompleksitet.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om godtgjørelsesordninger.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043).

Kapittel 3. Forvaltningsselskapers grenseoverskridende virksomhet

§ 3-1. Melding om norske forvaltningsselskapers virksomhet i annen EØS-stat

(1) Et forvaltningsselskap som vil utøve virksomhet i annen EØS-stat, skal gi Finanstilsynet melding om dette. Meldingen skal inneholde opplysninger om hvor selskapet vil utøve virksomhet. Meldingen skal også inneholde en virksomhetsplan som beskriver hvilke tjenester som skal ytes, selskapets risikostyringssystemer og hvilke tiltak som vil iverksettes for å kunne foreta utbetalinger til andelseiere, innløse andeler, holde informasjon tilgjengelig og behandle kundeklager.
(2) Melding om etablering av filial skal i tillegg inneholde følgende opplysninger:

1. hvordan filialen skal være organisert,
2. adresse i vertslandet der dokumenter kan innhentes, og
3. navn på ledende ansatte i filialen.

(3) Dersom et forvaltningsselskap skal markedsføre UCITS i en annen EØS-stat uten filialetablering, og verdipapirfondet forvaltes av selskapet, er det tilstrekkelig med melding etter § 9-2.

§ 3-2. Oversendelse av melding til vertslandsmyndighet i annen EØS-stat

(1) Ved melding om utøvelse av virksomhet etter § 3-1 direkte fra forretningssted i Norge skal Finanstilsynet innen én måned etter at meldingen er mottatt, oversende denne til myndigheten i vertslandet. Finanstilsynet skal opplyse om eventuelle erstatningsordninger som har til formål å verne investorer. Finanstilsynet skal gi forvaltningsselskapet melding om oversendelsen som fra dette tidspunkt kan starte virksomhet i vertslandet.
(2) Dersom meldingen omfatter utøvelse av verdipapirfondsforvaltning, skal Finanstilsynet vedlegge en bekreftelse på at forvaltningsselskapet har tillatelse til å forvalte UCITS og eventuelle begrensninger i tillatelsen.
(3) Ved melding om etablering av filial i en annen EØS-stat skal Finanstilsynet innen to måneder etter at meldingen er mottatt, oversende denne til myndigheten i vertslandet med opplysninger og eventuell bekreftelse som nevnt i første og annet ledd. Finanstilsynet skal gi forvaltningsselskapet melding om oversendelsen. Filialen kan starte virksomhet når den får en meddelelse fra myndigheten i vertslandet, eller to måneder etter at meldingen om etablering av filial er oversendt vertslandsmyndigheten.
(4) Melding om etablering av filial skal ikke oversendes hvis Finanstilsynet antar

at forvaltningsselskapets administrative organisering eller økonomiske stilling ikke er god nok i forhold til den planlagte virksomheten. Unnlatt oversendelse er enkeltvedtak, og skal begrunnes overfor forvaltningsselskapet innen to måneder etter at tilsynsmyndigheten har mottatt alle opplysninger i saken.
(5) Forvaltningsselskapet skal informere Finanstilsynet og myndigheten i vertslandet skriftlig før det gjennomfører endringer i det som tidligere er opplyst. Der det er etablert filial, skal informasjon om endring gis minst én måned før endringen gjennomføres. Dersom endringen i en filial medfører at forvaltningsselskapet ikke vil overholde loven, skal Finanstilsynet innen 15 virkedager fra komplett melding er mottatt, informere forvaltningsselskapet om at endringen ikke kan iverksettes, samt informere myndigheten i vertslandet. Dersom forvaltningsselskapet likevel gjennomfører endringen, skal Finanstilsynet iverksette nødvendige tiltak og uten ugrunnet opphold informere vertslandet.
(6) Finanstilsynet skal gi melding til myndigheten i vertslandet ved endringer i erstatningsordninger som skal verne filialens kunder og endringer i forvaltningsselskapets tillatelse.
Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 3-3. Forvaltningsselskap etablert i annen EØS-stat – virksomhet i Norge

(1) Utenlandsk forvaltningsselskap som omfattes av EØS-reglene som svarer til rådsdirektiv 2009/65/EF (UCITS-direktivet), kan utøve virksomhet som beskrevet i § 2-1 i Norge direkte fra forretningsstedet i en annen EØS-stat eller gjennom etablering av filial. Foretaket må ha rett til å drive slik virksomhet i hjemlandet.
(2) Innen to måneder etter at Finanstilsynet har mottatt melding fra myndighetene i en annen EØS-stat om etablering av filial, skal Finanstilsynet forberede tilsynet med forvaltningsselskapets virksomhet og opplyse selskapet om reglene for god forretningsskikk som gjelder for virksomheten. Filialen kan starte virksomhet i Norge to måneder etter at Finanstilsynet har mottatt meldingen, eller ved mottak av opplysninger etter første punktum.
(3) Forvaltningsselskapet kan starte virksomhet direkte fra forretningsstedet i en annen EØS-stat når myndigheten i hjemlandet har sendt melding til Finanstilsynet.
(4) Forvaltningsselskapet skal informere Finanstilsynet skriftlig om endring i opplysninger om virksomheten i Norge før endringen gjennomføres. Endringer i opplysninger om etablering av filial kan ikke gjennomføres før én måned etter at det er gitt informasjon om endring.
(5) For utenlandsk forvaltningsselskap som utøver verdipapirfondsforvaltning

knyttet til UCITS etablert i Norge, gjelder bestemmelsene i kapittel 4, 5, 6 og 8.
(6) For utenlandsk forvaltningsselskap som utøver virksomhet gjennom etablering av filial, gjelder regler om god forretningsskikk fastsatt i denne lov eller med hjemmel i denne lov.
(7) Dersom utenlandsk forvaltningsselskap skal markedsføre UCITS i Norge uten filialetablering, og verdipapirfondet forvaltes av selskapet, er det tilstrekkelig med melding etter § 9-3.
(8) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om virksomhetsutøvelse og etablering av filial i Norge for forvaltningsselskap fra andre EØS-stater.

§ 3-4. Andre utenlandske forvaltningsselskapers virksomhet i Norge

(1) Finanstilsynet kan gi et utenlandsk forvaltningsselskap som ikke omfattes av § 3-3, tillatelse til å drive virksomhet som beskrevet i § 2-1 i Norge direkte fra forretningsstedet i utlandet eller gjennom etablering av filial. Selskapet må ha rett til å drive slik virksomhet i hjemlandet og være underlagt betryggende tilsyn der.
(2) Selskap som driver virksomhet direkte fra forretningsstedet i hjemlandet, skal ha en representant her i riket med tilstrekkelige fullmakter til å ivareta interessene til investorer i Norge.
(3) Før selskapet starter virksomhet i Norge, skal det være etablert et tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom myndigheten i hjemlandet og Finanstilsynet.
(4) Lovens bestemmelser, med unntak av § 2-1 første ledd, § 2-3 første ledd, § 2-6, § 2-7 tredje ledd og § 11-4 annet ledd, gjelder for det utenlandske foretaket. En filial skal ha forretningskontor i Norge.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utenlandske forvaltningsselskapers virksomhetsutøvelse og etablering av filial i Norge.

Kapittel 4. Verdipapirfond

§ 4-1. Tillatelse til etablering av verdipapirfond

(1) Etablering av verdipapirfond krever tillatelse fra Finanstilsynet. Tillatelse gis for hvert enkelt fond. Tillatelse til å etablere UCITS kan gis forvaltningsselskap med tillatelse fra en annen EØS-stat. Tillatelse til å etablere nasjonale fond kan gis forvalter av alternative investeringsfond med tillatelse fra en annen EØS-stat som i hjemstaten har tillatelse til å forvalte tilsvarende fond. Denne bestemmelsen gjelder tilsvarende når et forvaltningsselskap med tillatelse fra en annen EØS-stat søker om å overta forvaltningen av et norsk UCITS, eller når

en forvalter av alternative investeringsfond med tillatelse fra en annen EØS-stat søker å overta forvaltningen av et nasjonalt fond.
(2) Søknad om tillatelse skal inneholde:

1. fondets vedtekter fastsatt av forvaltningsselskapets styre,
2. avtale med depotmottaker,
3. informasjon om eventuell avtale om utkontraktering.

(3) Det skal gis tillatelse til etablering av verdipapirfond hvis Finanstilsynet godkjenner at forvaltningsselskapet forvalter det aktuelle fondet, og lovens krav til vedtekter, depotmottaker og eventuell utkontraktering er oppfylt.
(4) Ved søknad fra forvaltningsselskap med tillatelse fra en annen EØS-stat kan Finanstilsynet be den aktuelle myndigheten i forvaltningsselskapets hjemland om klargjøring og informasjon vedrørende den dokumentasjon som er mottatt etter annet ledd, og meldingen etter § 3-3. Forvaltningsselskapet må ha rett til å drive virksomhet i Norge etter bestemmelsene i § 3-3.
(5) Dersom et norsk forvaltningsselskap vil forvalte fond etablert i en annen EØS-stat, skal Finanstilsynet gi myndighetene i fondets hjemland tilsvarende informasjon om og klargjøring av dokumentasjon som nevnt i fjerde ledd senest ti arbeidsdager etter at disse har bedt om det.
(6) Søknad om etablering av verdipapirfond skal avgjøres innen to måneder etter at Finanstilsynet har mottatt fullstendig søknad.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 28 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 785).

§ 4-2. Skifte av forvaltningsselskap

(1) Finanstilsynet kan gi tillatelse til at et forvaltningsselskap overfører forvaltningen av et verdipapirfond til et annet forvaltningsselskap. Finanstilsynet kan stille vilkår om gjennomføringstidspunkt, og hvordan overføringen skal offentliggjøres. Bestemmelsen i § 4-1 tredje ledd gis tilsvarende anvendelse.

§ 4-3. Retten til å bruke betegnelsen verdipapirfond

(1) Betegnelsen verdipapirfond skal fremgå av fondets navn. Verdipapirfond har enerett til bruk av denne betegnelse i navnet eller ved omtale av sin virksomhet. Hvert fond skal ha et navn som klart skiller det fra andre fond.

§ 4-4. Vedtektenes innhold

(1) Et verdipapirfond skal ha vedtekter som angir:

1. verdipapirfondets og forvaltningsselskapets navn,
2. regler for plassering av verdipapirfondets midler etter kapittel 6 og en angivelse av verdipapirfondets risikoprofil,
3. retningslinjer for utdeling og reinvestering av utbytte et verdipapirfond mottar, om det skal være adgang til utdeling av salgsgevinster og om verdipapirfondet skal utdele utbytte,
4. grunnlaget for beregningen av forvaltningsgodtgjørelse, samt angivelse av kostnader som nevnt i § 4-6 første ledd som kan kreves dekket av fondet,
5. opplysning om forvaltningsselskapet skal ha godtgjørelse fra andelseierne, og i så fall hvordan denne godtgjørelsen skal beregnes og fordeles mellom andelseierne,
6. tegnings- og innløsningsgebyrer,
7. når fondet er åpent for tegning og innløsning,
8. regler for eventuell utdeling av midler fra fondet til frivillige organisasjoner, herunder hvem som kan tilgodeses, hvor stor andel av fondets midler som kan deles ut, hvordan utdelingen beregnes, samt betydningen for beregningen av den løpende innløsningsverdien på andelene,
9. hvorvidt fondet skal ha ulike andelsklasser og hva som kjennetegner de enkelte andelsklassene.

(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hva vedtekter skal inneholde når et verdipapirfond plasserer midler i derivater.

§ 4-5. Lik rett i fondet – andelsklasser

(1) Hver andel i et verdipapirfond gir lik rett i fondet.
(2) Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for at et verdipapirfond kan ha flere andelsklasser etter nærmere regler fastsatt av departementet i forskrift.
(3) Dersom et verdipapirfond har andelsklasser, skal ikke andelseiere i én andelsklasse tilgodeses på bekostning av andelseiere i en annen andelsklasse. Kostnader som utelukkende kan henføres til én andelsklasse, skal ikke belastes andelseiere i en annen andelsklasse.
(4) Dersom et verdipapirfond har andelsklasser, skal andelseiere i samme andelsklasse likebehandles. Andeler i samme andelsklasse gir lik rett i fondet

§ 4-6. Kostnader

(1) Forvaltningsgodtgjørelsen skal dekke alle kostnader ved verdipapirfondsforvaltningen. Følgende kostnader kan i tillegg dekkes av fondet:

1. transaksjonskostnader ved fondets plasseringer,
2. betaling av eventuelle skatter fondet ilegges,
3. renter på låneopptak som nevnt i § 6-10 og
4. ekstraordinære kostnader som er nødvendige for å ivareta andelseiernes interesser.

(2) For kostnader som nevnt i første ledd nr. 4 gjelder følgende:

1. Forvaltningsselskapets styre må beslutte at kostnaden kan belastes fondet. Et flertall av de andelseiervalgte styremedlemmene må ha stemt for en slik beslutning.
2. Forvaltningsselskapet skal opplyse art og omfang av påløpte og forventede kostnader i årsrapport og halvårsrapport. Departementet kan i forskrift gi regler om informasjon til andelseierne om ekstraordinære kostnader.

(3) Ved et verdipapirfonds plassering i andeler i verdipapirfond forvaltet av samme forvaltningsselskap som det investerende fond, kan det ikke belastes tegnings- eller innløsningsgebyr.

§ 4-7. Utdeling av verdipapirfondets midler

(1) Verdipapirfondets midler kan bare utdeles til andelseierne eller frivillige organisasjoner som har et nasjonalt omfang og som oppfyller vilkårene i skatteloven § 6-50 første ledd og annet ledd annet punktum.

§ 4-8. Beregning og kunngjøring av andelsverdi

(1) Forvaltningsselskapet skal beregne og kunngjøre andelsverdien minst en gang i uken, og oftere dersom vedtektene bestemmer det.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om beregning og kunngjøring av andelsverdi, herunder fastsette krav til hyppigere beregning og kunngjøring.

§ 4-9. Tegning av andeler

(1) Et verdipapirfond skal være åpent for tegning av andeler minst to ganger i måneden.
(2) Tildeling av andeler skal skje til kursen ved første beregning av tegningskurs etter tegningen. Kursen skal kunngjøres.
(3) Ved beregningen av tegningskurs skal markedsverdien av fondets portefølje legges til grunn.

§ 4-10. Andelseierregister – forvalterregistrering

(1) Forvaltningsselskapet skal føre et andelseierregister der andelseierne er angitt med navn, fødselsdato eller organisasjonsnummer, adresse og nummer på andelene.
(2) Eier flere en andel i fellesskap, skal de oppnevne én enkelt til å opptre som andelseier overfor forvaltningsselskapet.
(3) Andelseierne skal gis melding når andelene er registrert i andelseierregisteret, med mindre andelseieren frasier seg denne retten.
(4) En forvalter kan føres inn i den fortegnelsen som er nevnt i første ledd i stedet for andelseieren etter nærmere regler gitt av departementet i forskrift. En forvalter kan ikke delta i andelseiermøtet uten fullmakt fra den reelle eieren av andelene.
Endret ved lov 11 apr 2014 nr. 12 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 547).

§ 4-11. Virkning av registrering i andelseierregisteret

(1) Eieren av en andel er legitimert til å motta utbytte og delta i valgmøte og andelseiermøte når vedkommende er registrert i andelseierregisteret.

§ 4-12. Innløsning av andeler

(1) Et verdipapirfond skal være åpent for innløsning minst to ganger i måneden.
(2) En andelseier kan kreve innløsning av sine andeler, med mindre annet følger av avtale om innskuddspensjon etter innskuddspensjonsloven eller individuell pensjonsordning etter lov om individuell pensjonsordning. En andelseier som krever innløsning, skal ha sine andeler innløst i kontanter.
(3) Ved særskilt avtale med større andelseiere kan forvaltningsselskapet avgrense det antall andeler som disse kan kreve innløst innen fastsatte tidsrom.
(4) Innløsningen skal skje til andelens verdi ved første beregning av

innløsningskursen etter at innløsningskravet er mottatt, med fradrag for innløsningskostnader. Kursen skal kunngjøres. Ved beregning av innløsningskursen skal markedsverdien av fondets porteføljе legges til grunn.
(5) Krav om innløsning kan ikke trekkes tilbake uten forvaltningsselskapets samtykke. Dette gjelder likevel ikke innløsningskrav som er fremsatt etter at retten til innløsning er suspendert.
(6) Oppgjør skal gjennomføres snarest mulig og senest to uker etter at kravet om innløsning er fremsatt.
(7) Under stenging av børs eller andre ekstraordinære forhold, samt i særlige tilfeller der det er berettiget ut fra hensynet til andelseiernes interesser, kan forvaltningsselskapet med samtykke fra Finanstilsynet helt eller delvis utsette verdiberegningen og utbetalingen av innløsningskrav.
(8) Dersom andelseiernes eller allmennhetens interesser tilsier det, kan Finanstilsynet pålegge forvaltningsselskapet å suspendere innløsningsretten helt eller delvis.

§ 4-13. Forbud mot utstedelse og innløsning i visse tilfeller

(1) Andeler i fondet må ikke utstedes eller innløses etter at forvaltningsselskapet har fattet vedtak om avvikling etter § 5-7, eller etter at tillatelsen er bortfalt eller tilbakekalt etter § 11-5.

§ 4-14. Endring av vedtekter

(1) Endringer i verdipapirfondets vedtekter kan bare besluttes dersom flertallet av de andelseiervalgte styremedlemmene i forvaltningsselskapet har stemt for endringen. Dette gjelder ikke der verdipapirfond forvaltes av forvaltningsselskap med tillatelse i en annen EØS-stat.
(2) Beslutning om vedtektsendringer som nevnt i § 4-4 første ledd nr. 2 til 9 må ha samtykke fra andelseiermøtet etter reglene i § 4-17.
(3) Endringer i vedtektene skal godkjennes av Finanstilsynet. Ved søknad om vedtektsendring skal styreprotokollen vedlegges. Ved endringer som nevnt i annet ledd skal det også vedlegges innkalling til andelseiermøte, informasjon til andelseierne og referat fra andelseiermøtet.
(4) Vedtektsendringene skal godkjennes dersom lovens krav til innhold i vedtekter og prosedyrene for vedtektsendringer er oppfylt.
(5) Vedtektsendringene kan ikke gjennomføres før de er offentliggjort.
(6) Andelseierne har rett til gebyrfri innløsning av sine andeler ved endringer som nevnt i annet ledd. For vedtektsendring som nevnt i § 4-4 første ledd nr. 9, gjelder retten til gebyrfri innløsning kun de andelseiere som berøres av

endringen. Retten gjelder til fem arbeidsdager før vedtektsendringene gjennomføres.

§ 4-15. Informasjon til andelseierne ved vedtektsendring

(1) Ved godkjenning av vedtektsendringer i andelseiermøte skal innkallingen til andelseiermøte inneholde informasjon som gjør andelseierne i stand til å foreta en velfundert vurdering av forslaget.
(2) Informasjonen skal minst omfatte:

1. redegjørelse for hva vedtektsendringen går ut på,
2. begrunnelse for vedtektsendringen og hvorfor endringen anses å være i andelseiernes interesse,
3. konsekvenser for andelseierne, herunder endringer i forventet avkastning og risiko,
4. opplysninger om retten til gebyrfri innløsning, herunder frist for å kreve gebyrfri innløsning.
5. forventet tidspunkt for gjennomføring av vedtektsendringen.

§ 4-16. Andelseiernes rådighet og ansvar

(1) Hver andelseier har en ideell part i verdipapirfondet som svarer til vedkommendes andel av samlede utstedte fondsandeler.
(2) Andelseiere kan ikke kreve deling eller avvikling av verdipapirfondet.
(3) Utover andelsinnskuddet er andelseierne ikke ansvarlig for fondets forpliktelser.
(4) Andelseiere plikter ikke å gjøre ytterligere innskudd i fondet.

§ 4-17. Andelseiermøte

(1) Andelseiermøtet skal:

1. samtykke til vedtektsendringer som nevnt i § 4-14 annet ledd, og
2. samtykke til beslutning om fusjon, jf. § 5-5.

(2) På andelseiermøtet gir hver andel én stemme. I verdipapirfond med ulike andelsklasser justeres stemmeretten slik at andelseiere som eier lik verdi, får likt antall stemmer. Beregningen skal gjøres på grunnlag av andelsverdi etter sist kunngjorte kurs. Beslutning om vedtektsendring som nevnt i § 4-14 annet ledd som utelukkende har betydning for andelseiere i enkelte andelsklasser, skal

tas av andelseiere i den eller de berørte andelsklassene.
(3) Minst 75 prosent av representerte andeler i andelseiermøtet må stemme for beslutning som nevnt i første ledd.
(4) Andelseiermøtet innkalles av forvaltningsselskapets styre med minst to ukers frist.
(5) En andelseier har rett til å få drøftet spørsmål som meldes skriftlig til styret innen én uke før andelseiermøtet holdes. Andelseiermøtet kan ikke treffe vedtak som binder fondet eller forvaltningsselskapet.
(6) Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om innkalling og gjennomføring av andelseiermøte. Finanstilsynet kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra kravet om andelseiermøte i første ledd nr. 1.

Kapittel 5. Fusjon og avvikling av verdipapirfond

§ 5-1. Fusjon av verdipapirfond

(1) Fusjon av verdipapirfond gjennomføres ved:

1. at alle rettigheter og forpliktelser i ett eller flere overdragende fond overføres til et eksisterende overtakende fond, andelseiere i overdragende fond får andeler i overtakende fond og ved at overdragende fond oppløses, eller
2. at alle rettigheter og forpliktelser i to eller flere overdragende fond overføres til et nyetablert overtakende fond, andelseiere i de overdragende fondene får andeler i overtakende fond og ved at de overdragende fondene oppløses.

(2) Andelseierne i overdragende fond kan i begge tilfeller gis inntil 10 prosent av andelsverdien i kontanter.

§ 5-2. Tillatelse til fusjon av verdipapirfond

(1) Fusjon av verdipapirfond krever tillatelse fra Finanstilsynet. Forvaltningsselskap for overdragende fond skal søke om tillatelse til fusjon.
(2) Søknad om tillatelse skal vedlegges:

1. utkast til fusjonsavtale,
2. bekreftelse fra depotmottakere som nevnt i § 5-3 tredje ledd,
3. utkast til informasjon som skal sendes andelseierne, jf. § 5-4,
4. prospekt og nøkkelinformasjon for overtakende fond dersom det er

etablert i en annen EØS-stat,
5. dokumentasjon på at det er inngått avtale med depotmottaker eller revisor om utarbeidelse av bekreftelse etter at fusjonen er gjennomført, jf. § 5-6.

(3) Hvis Finanstilsynet mener søknaden er ufullstendig, skal Finanstilsynet sende melding om dette til forvaltningsselskapet innen ti virkedager etter at søknaden er mottatt.
(4) Finanstilsynet kan kreve endringer i informasjonen som skal sendes andelseierne, hvis den ikke oppfyller kravene i § 5-4.
(5) Ved grensekryssende fusjon der norsk UCITS er overdragende fond, skal Finanstilsynet oversende dokumentasjon som nevnt i annet ledd til tilsynsmyndigheten i overtakende UCITS hjemland.
(6) Søknaden skal behandles innen 20 arbeidsdager etter at fullstendig søknad er mottatt. Tillatelse skal gis hvis:

1. bestemmelsene i §§ 5-1 til 5-3 og § 5-6 er fulgt,
2. overtakende UCITS kan markedsføres i de samme land som overdragende UCITS, og
3. myndighetene i overdragende og overtakende fonds hjemland mener informasjonen som skal sendes andelseierne, tilfredsstiller kravene i § 5-4.

(7) Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke ved grensekryssende fusjoner hvor norsk UCITS er overtakende fond. Tillatelse til slike fusjoner gis av tilsynsmyndigheten i overdragende UCITS hjemland. Finanstilsynet kan be om endringer i informasjonen til andelseierne i det norske fondet innen 15 arbeidsdager etter at utkast til slik informasjon er mottatt.

§ 5-3. Krav til fusjonsavtale mv.

(1) En fusjonsavtale skal behandles av styrene i forvaltningsselskapet til overdragende og overtakende fond. Flertallet av styremedlemmer som er valgt av andelseierne, må stemme for fusjon. Dette gjelder likevel ikke der verdipapirfond forvaltes av forvaltningsselskap med tillatelse i en annen EØS-stat.
(2) Fusjonsavtalen skal inneholde:

1. identifikasjon av type fusjon og fond,
2. begrunnelse for fusjon,
3. forventet virkning for andelseiere i de fusjonerende fondene,

4. prinsipper for verdsettelse av fondenes eiendeler og eventuelle forpliktelser,
5. metode for beregning av bytteforholdet,
6. planlagt gjennomføringsdato,
7. prinsipper for overdragelse av eiendeler og bytte av andeler,
8. eventuelle vedtekter for det nyetablerte overtakende fondet.

(3) Depotmottakerne for overdragende og overtakende fond skal bekrefte at opplysninger som nevnt i første ledd nr. 1, 6 og 7 oppfyller kravene i loven og fondets vedtekter.

§ 5-4. Informasjon til andelseiere ved fusjon

(1) Informasjon om fusjonsplaner skal gis andelseierne i overdragende og overtakende fond etter at det er gitt tillatelse til fusjon og minst 30 dager før rettighetene som beskrevet i § 5-5 annet ledd utløper.
(2) Informasjonen skal gjøre andelseierne i stand til å foreta en velfundert vurdering av fusjonen, herunder utøvelse av stemmerett på andelseiermøte og rettigheter som beskrevet i § 5-5 annet ledd. Informasjonen skal omfatte følgende:

1. begrunnelse for fusjon,
2. konsekvenser for andelseierne, herunder endringer i investeringsstrategi, kostnader, forventet avkastning, periodisk rapportering, mulig resultatsvikt, og hvis aktuelt, en tydelig advarsel om fusjonen kan medføre endringer i andelseiernes skattemessige behandling,
3. beskrivelse av andelseierens rettigheter i forbindelse med fusjonen, herunder retten til å motta supplerende opplysninger, retten til å motta kopi av bekreftelse som nevnt i § 5-6, rettighetene beskrevet i § 5-5 annet ledd samt fristen for disse,
4. relevante prosedyrebestemmelser og planlagt gjennomføringsdato,
5. nøkkelinformasjon for overtakende fond.

(3) Hvis et av fondene har meldt markedsføring i en annen EØS-stat, skal informasjonen også gis på det aktuelle landets språk eller annet språk godkjent av myndighetene i dette landet.
(4) Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om informasjon til andelseiere, herunder hvordan informasjon skal gis.

§ 5-5. Gjennomføring av fusjon

(1) Fusjon kan gjennomføres når det er gitt tillatelse etter § 5-2 og andelseiermøtet i overdragende og overtakende fond har samtykket til fusjon, jf. § 4-17.
(2) Andelseierne i overtakende og overdragende fond har rett til gebyrfri innløsning av sine andeler eller til å bytte sine andeler i fondet som skal fusjoneres, med andeler i et eventuelt annet fond med tilsvarende investeringsmandat som forvaltes av samme forvaltningsselskap. Innløsnings- og bytteretten gjelder til fem arbeidsdager før gjennomføringsdatoen for fusjonen.
(3) Administrative kostnader ved fusjonen kan ikke belastes fondet eller andelseierne.
(4) Finanstilsynet kan gjøre unntak fra plasseringsreglene i kapittel 6 i inntil seks måneder etter gjennomføringen.
(5) Gjennomføring av fusjonen skal offentliggjøres. Offentliggjøring kan ikke skje før en depotmottaker eller uavhengig godkjent revisor har gitt bekreftelse på gjennomføring etter § 5-6. Etter offentliggjøring av gjennomføringen kan det ikke reises påstand om at fusjonen er ugyldig. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om offentliggjøring.

§ 5-6. Bekreftelse på gjennomføring

(1) Forvaltningsselskapet for overtakende fond skal påse at en depotmottaker eller uavhengig godkjent revisor bekrefter følgende etter at fusjonen er gjennomført:

1. at fusjonen er gjennomført i tråd med de prinsippene som er fastsatt i fusjonsavtalen for verdsetting av fondenes eiendeler og eventuelle forpliktelser, jf. § 5-3 annet ledd nr. 4,
2. eventuell kontantbetaling per andel, jf. § 5-1 annet ledd, og
3. metoden for beregning av bytteforholdet og at det faktiske bytteforholdet er fastsatt i henhold til den metode for beregning av bytteforholdet som fusjonsavtalen fastsetter, jf. § 5-3 første ledd nr. 5.

(2) Revisor for det overdragende og det overtakende fondet skal regnes som uavhengig etter første ledd.
(3) Bekreftelsen skal være tilgjengelig for andelseiere og tilsynsmyndigheter.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om bekreftelse som nevnt i første ledd, herunder at bekreftelsen skal omfatte flere forhold.
Endret ved lov 11 apr 2014 nr. 12 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 547).

§ 5-7. Avvikling av verdipapirfond

(1) Avvikling av et verdipapirfond krever tillatelse fra Finanstilsynet. Søknad om tillatelse til avvikling skal begrunnes. Det kan settes vilkår for tillatelsen som utfyller eller supplerer bestemmelsene i denne paragraf.
(2) Alle andelseiere skal gis informasjon om avviklingen etter at Finanstilsynet har gitt tillatelse. Informasjonen skal minst omfatte følgende:

1. begrunnelse for avviklingen,
2. konsekvenser for andelseierne,
3. kostnader,
4. planlagt dato for når avviklingen skal være gjennomført, herunder tidspunkt for når andelseierne skal få utbetalt verdien av sine andeler.

(3) Fondet og andelseierne skal ikke belastes kostnader i forbindelse med avviklingen.
(4) Forvaltningsselskapet skal sørge for at det utarbeides et avviklingsoppgjør for fondet, og at dette revideres.
(5) Forvaltningsselskapet skal påse at en uavhengig godkjent revisor, etter at avviklingen er gjennomført, bekrefter at fondet og andelseierne ikke er belastet kostnader i forbindelse med avviklingen. Fondets revisor skal regnes som uavhengig etter første punktum. Revisors bekreftelse skal være tilgjengelig for andelseiere og tilsynsmyndigheter.
(6) I tilfeller der et verdipapirfond overfører netto eiendeler til annet eksisterende eller nyetablert fond og skal avvikles på det tidspunkt gjenstående forpliktelser er dekket, gjelder bestemmelsene i §§ 5-2 til 5-6 tilsvarende.
(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan avvikling skal skje.

Kapittel 6. Plassering av verdipapirfondets midler

I. Generelle bestemmelser

§ 6-1. Generelt om investeringsområde

(1) Et verdipapirfonds midler kan etter nærmere bestemmelser i dette kapittelet plasseres som innskudd i kredittinstitusjon og i følgende finansielle instrumenter:

1. omsettelige verdipapirer som angitt i § 1-2 første ledd nr. 8,

2. verdipapirfondsandeler,
3. pengemarkedsinstrumenter,
4. derivater etter nærmere regler fastsatt av departementet i forskrift.

(2) Et verdipapirfond kan, uavhengig av investeringsalternativene i denne paragraf, besitte likvide midler.
(3) Departementet kan gi nærmere regler om plassering i finansielle instrumenter.

§ 6-2. Verdipapirfondsandeler

(1) Verdipapirfondets midler kan plasseres i verdipapirfondsandeler forutsatt at verdipapirfondet det plasseres i, etter sine vedtekter maksimalt kan investere 10 prosent av fondets eiendeler i verdipapirfondsandeler.
(2) Plasseringer i verdipapirfond som ikke er UCITS, kan samlet utgjøre inntil 30 prosent av fondets eiendeler hvis følgende betingelser er oppfylt:

1. verdipapirfondet og forvaltningen av det er underlagt betryggende tilsyn i hjemlandet, og det er etablert et tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i hjemlandet og Finanstilsynet,
2. andelseiernes interesser er beskyttet minst på linje med andelseiere i UCITS,
3. det rapporteres to ganger årlig om aktivitetene i de verdipapirfondene det investeres i.

(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om plassering i verdipapirfond som er etablert i land utenfor EØS-området.

§ 6-3. Pengemarkedsinstrumenter

(1) Verdipapirfondets midler kan plasseres i pengemarkedsinstrumenter som normalt handles på pengemarkedet, er likvide og kan verdifastsettes til enhver tid.

§ 6-4. Innskudd i kredittinstitusjon

(1) Verdipapirfondets midler kan plasseres som innskudd i kredittinstitusjon dersom:

1. innskuddet kan kreves tilbakebetalt innen en frist på maksimalt 12 måneder, og
2. kredittinstitusjonen har sitt vedtektsfestede hjemsted i en EØS-stat, eller kredittinstitusjonen har sitt vedtektsfestede hjemsted i et tredjeland og er underlagt betryggende tilsyn.

§ 6-5. Krav til likviditet

(1) Verdipapirfondets midler kan plasseres i finansielle instrumenter som:

1. er opptatt til offisiell notering eller omsettes på et regulert marked i en EØS-stat, herunder et norsk regulert marked, som definert i direktiv 2014/65/EU art. 4 nr. 1 punkt 21 og verdipapirhandelloven § 2-7 fjerde ledd,
2. omsettes på et annet regulert marked i en EØS-stat som fungerer regelmessig og er åpent for allmennheten,
3. er opptatt til offisiell notering på børs i et land utenfor EØS-området eller som omsettes i slikt land på et annet regulert marked som fungerer regelmessig og er åpent for allmennheten, dersom børs og marked er angitt i verdipapirfondets vedtekter, eller
4. er nyutstedte dersom et vilkår for utstedelse er at det søkes om opptak til handel på børs eller marked som nevnt i nr. 1 til 3. Opptak til handel må skje senest ett år etter tegningsfristens utløp.

(2) Verdipapirfondets midler kan plasseres i pengemarkedsinstrumenter som omsettes på annet marked enn angitt i første ledd nr. 1 til 3 dersom utstedelsen eller utstederen av instrumentet er regulert med det formål å beskytte investorer og sparemidler, og instrumentene er:

1. utstedt eller garantert av en EØS-stat, en EØS-stats regionale eller lokale offentlige myndigheter, sentralbank i en EØS-stat, Den europeiske sentralbank, Den europeiske union, Den europeiske investeringsbank, et tredjeland, delstat i en forbundsstat eller av offentlig internasjonal organisasjon der EØS-stater deltar,
2. utstedt av et selskap, hvis verdipapirer omsettes på regulerte markeder nevnt i første ledd nr. 1 til 3,
3. utstedt eller garantert av en institusjon som er underlagt tilsyn i henhold til EØS-regler, eller som er underlagt annet betryggende tilsyn, eller
4. utstedt av en annen emittent etter godkjenning av tilsynsmyndigheten i henhold til EØS-regler som svarer til direktiv

2009/65/EF art. 50 (1) bokstav h fjerde strekpunkt.

(3) Inntil ti prosent av et verdipapirfonds midler kan plasseres i andre finansielle instrumenter enn de som er nevnt i første og annet ledd.
(4) Første til tredje ledd er ikke til hinder for at et verdipapirfonds midler kan plasseres i verdipapirfondsandeler.
(5) Verdipapirfondets midler kan plasseres i derivater som omsettes på et annet marked enn angitt i første ledd nr. 1 til 4 etter forskrift fastsatt av departementet.
Endret ved lov 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 6-6. Plasseringsbegrensninger – fondets midler

(1) Verdipapirfondets beholdning av finansielle instrumenter skal ha en sammensetning som gir en hensiktsmessig spredning av risikoen for tap.
(2) Verdipapirfondets plasseringer i finansielle instrumenter kan overfor samme utsteder ikke overstige:

1. 5 prosent av fondets eiendeler,
2. 10 prosent av fondets eiendeler dersom den samlede verdi av slike plasseringer som nevnt i dette punkt ikke overstiger 40 prosent av fondets eiendeler,
3. 35 prosent av fondets eiendeler der omsettelige verdipapirer eller pengemarkedsinstrumenter er utstedt eller garantert av en EØS-stat, en EØS-stats lokale offentlige myndigheter, et tredjeland eller av en offentlig internasjonal organisasjon der EØS-stat deltar, eller
4. 25 prosent av fondets eiendeler der de finansielle instrumentene er obligasjoner med fortrinnsrett etter finansforetaksloven §§ 11-5 til 11-15 eller tilsvarende obligasjoner som nevnt i direktiv (EU) 2019/2162 art. 3 (1) utstedt av foretak hjemmehørende i en EØS-stat. Grensen gjelder tilsvarende for obligasjoner med fortrinnsrett utstedt før 8. juli 2022 etter reglene i finansforetaksloven som gjaldt på utstedelsestidspunktet, eller etter tilsvarende regler i annen EØS-stat. Dersom fondet plasserer mer enn 5 prosent av sine eiendeler i obligasjoner som nevnt i første og annet punktum, utstedt av samme foretak, kan samlet plassering i slike obligasjoner ikke overstige 80 prosent av fondets midler.

(3) Verdipapirfondets plasseringer i verdipapirfondsandeler tilhørende ett verdipapirfond kan ikke utgjøre mer enn 20 prosent av fondets eiendeler.
(4) Alternativt kan et verdipapirfonds plasseringer i innskudd hos én

kredittinstitusjon ikke utgjøre mer enn 20 prosent av fondets eiendeler.
Endret ved lover 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 6-7. Unntak og presiseringer – plasseringsbegrensninger

(1) Et verdipapirfond kan, innenfor 20 prosent av fondets eiendeler, anvende følgende plasseringsbegrensninger samtidig overfor samme utsteder:

1. § 6-6 annet ledd nr. 1 eller 2,
2. § 6-6 fjerde ledd om innskudd i kredittinstitusjon og
3. regler fastsatt i forskrift om motpartsrisiko ved unoterte derivater.

(2) Selskap innenfor samme konsern, som definert i regnskapsloven § 1-3 eller i overensstemmelse med anerkjente internasjonale regnskapsregler, anses for å være samme utsteder for så vidt gjelder plasseringsgrensene i denne paragraf, §§ 6-6 og 6-8. Plasseringer i henhold til § 6-6 annet ledd nr. 1 til 2 kan likevel utgjøre inntil 20 prosent av fondets eiendeler, hvis de finansielle instrumentene er utstedt av ulike selskap i samme konsern.
(3) Etter tillatelse fra Finanstilsynet kan inntil 100 prosent av et verdipapirfonds eiendeler plasseres i omsettelige verdipapirer eller pengemarkedsinstrumenter som nevnt i § 6-6 annet ledd nr. 3. Slik tillatelse kan bare gis dersom Finanstilsynet anser at andelseierne gis beskyttelse tilsvarende den beskyttelse andelseiere har ved investeringer i verdipapirfond som plasserer et fonds midler i henhold til § 6-6 annet ledd nr. 3. Følgende vilkår må være oppfylt for at det kan gis slik tillatelse:

1. Verdipapirfondets plasseringer må omfatte minst seks ulike utstedelser, og plasseringer fra én og samme utstedelse må ikke overstige 30 prosent av verdipapirfondets samlede eiendeler.
2. I verdipapirfondets vedtekter, prospekt og salgsmateriale skal det inntas opplysning om at verdipapirfondet har tillatelse som omhandlet i dette ledd. Det skal i tillegg angis hvilke land, lokale offentlige myndigheter eller internasjonale offentlige organisasjoner som har utstedt eller garantert de omsettelige verdipapirene eller pengemarkedsinstrumentene.

(4) Plasseringsbegrensningene i § 6-6 annet ledd, § 6-8 og tredje ledd i paragrafen her gjelder ikke tegning i emisjoner i henhold til fortrinnsrett for finansielle instrumenter som verdipapirfondet eier.
(5) Et verdipapirfond kan, innenfor 35 prosent av fondets eiendeler, anvende

plasseringsbegrensningene i § 6-6 annet og fjerde ledd og regler om motpartsrisiko ved unoterte derivater fastsatt i forskrift med hjemmel i § 6-1 samtidig overfor samme utsteder, men slik at plasseringer etter første ledd ikke kan overstige 20 prosent av fondets eiendeler.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 6-8. Unntak fra plasseringsbegrensninger for indeksfond

(1) Et verdipapirfonds plasseringer i aksjer og obligasjoner utstedt av samme utsteder kan utgjøre inntil 20 prosent av fondets eiendeler når følgende betingelser er oppfylt:

1. det fremgår av fondets vedtekter at investeringene skal etterligne sammensetningen av en bestemt aksje- eller obligasjonsindeks,
2. indeksens sammensetning er tilstrekkelig diversifisert,
3. indeksen representerer et relevant sammenligningsgrunnlag for det marked som indeksen refererer til,
4. indeksen offentliggjøres på en tilfredsstillende måte.

(2) Den fastsatte grensen i første ledd kan forhøyes til 35 prosent fra en utsteder når det er nødvendig av hensyn til spesielle markedsforhold.

§ 6-9. Plasseringsbegrensninger – eierandel hos utsteder

(1) Verdipapirfondets plasseringer kan ikke overstige:

1. 10 prosent av aksjekapitalen eller den stemmeberettigede kapital i ett selskap,
2. 10 prosent av obligasjonene eller 10 prosent av pengemarkedsinstrumentene fra samme utsteder med mindre obligasjonene eller pengemarkedsinstrumentene er utstedt eller garantert av en EØS-stat, en EØS-stats lokale offentlige myndigheter, et tredjeland eller av offentlig internasjonal organisasjon der EØS-stater deltar,
3. 25 prosent av andelene i ett verdipapirfond.

(2) Verdipapirfond som forvaltes av samme forvaltningsselskap, må ikke samlet eie en så stor andel av den stemmeberettigede kapital i ett selskap at forvaltningsselskapet kan utøve vesentlig innflytelse over forvaltningen av selskapet.

§ 6-10. Opptak av lån

(1) Forvaltningsselskapet kan ikke oppta lån på vegne av et verdipapirfond, pådra fondet kausjons- eller garantiforpliktelser eller stille verdipapirfondets midler som sikkerhet. Forvaltningsselskapet kan ikke selge finansielle instrumenter fondet ikke eier, med mindre departementet gir nærmere regler om dette i forskrift.
(2) Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for at forvaltningsselskapet på vegne av verdipapirfondet opptar kortsiktige lån for inntil ti prosent av fondets eiendeler og stiller fondets midler som sikkerhet for oppfyllelse av derivatkontrakter og kontrakter som inngås for å oppnå en effektiv porteføljeforvaltning.
(3) Departementet kan gi nærmere regler om sikkerhetsstillelse etter annet ledd.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 6-11. Teknikker for porteføljeforvaltning

Departementet kan i forskrift gi regler om bruk av teknikker for porteføljeforvaltning.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

II. Fond i ett fond

§ 6-12. Fond i ett fond

(1) Et UCITS (tilføringsfond) kan, uavhengig av § 6-9 første ledd nr. 3, gis tillatelse av Finanstilsynet til å plassere minst 85 prosent av sine eiendeler i andeler i et annet UCITS (mottakerfond) etablert i en EØS-stat. Eventuelle resterende midler skal plasseres i:

1. likvide midler, eller
2. finansielle derivater for sikringsformål, etter nærmere regler fastsatt av departementet i forskrift.

(2) Departementet kan fastsette nærmere regler om tilføringsfondets plasseringer.

§ 6-13. Søknad

(1) Søknad om tillatelse etter § 6-12 skal vedlegges:

1. vedtekter, nøkkelinformasjon og prospekt for begge fond,
2. avtalen mellom fondene eller interne forretningsregler,
3. avtalen mellom fondenes depotmottakere og fondenes revisorer,
4. informasjon ved omgjøring til et tilføringsfond og bytte til nytt mottakerfond.

(2) Hvis mottakerfondet er etablert i en annen EØS-stat, skal søknaden vedlegges bekreftelse fra myndighetene i den aktuelle staten på at mottakerfondet oppfyller regler i sitt hjemland tilsvarende § 6-15 første ledd nr. 2 og 3.
(3) Tillatelse skal gis innen 15 arbeidsdager etter at komplett søknad er mottatt. Tillatelse skal bare gis der kravene i §§ 6-12 til 6-21 til tilføringsfond, dets depotmottaker og revisor samt mottakerfond er oppfylt.

§ 6-14. Konvertering til tilføringsfond og bytte av mottakerfond

(1) Dersom et verdipapirfond konverteres til et tilføringsfond, eller et tilføringsfond bytter mottakerfond, skal andelseierne ha rett til gebyrfri innløsning av sine andeler. Senest 30 dager før endringen gjennomføres skal andelseierne gis opplysninger om:

1. myndighetenes godkjenning av at fondet kan investere i slikt mottakerfond,
2. nøkkelinformasjon for tilførings- og mottakerfondet,
3. tidspunkt for når investeringer i mottakerfondet starter, eller når investeringen vil overstige grensen angitt i § 6-6 tredje ledd,
4. retten til gebyrfri innløsning innen 30 dager.

(2) Informasjonen som nevnt i første ledd skal gis på det offisielle språket i de EØS-stater hvor fondet markedsføres, eller annet språk godkjent av myndighetene i vertslandet.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan informasjonen til andelseierne skal gis. Departementet kan også gi nærmere regler for verdsetting og revisjon samt depotmottakers oppgaver i tilfeller der tilføringsfondet overfører hele eller deler av sin portefølje til mottakerfondet mot utstedelse av andeler.

§ 6-15. Mottakerfond

(1) Som mottakerfond regnes UCITS som:

1. har minst én andelseier som er tilføringsfond,
2. ikke selv er tilføringsfond, og
3. ikke eier andeler i et tilføringsfond.

(2) Dersom et mottakerfond har minst to andelseiere som er tilføringsfond, er mottakerfondet unntatt fra kravet i § 1-2 første ledd om at verdipapirfond skal motta kapitalinnskudd fra en ubestemt krets av personer. Et mottakerfond som bare har ett eller flere tilføringsfond som andelseier i en annen EØS-stat, er unntatt fra kravet i § 9-2 om å melde markedsføring av verdipapirfond.
(3) Mottakerfondet kan ikke kreve tegnings- eller innløsningsgebyr fra tilføringsfondet.
(4) Mottakerfondet skal informere Finanstilsynet om hvilke tilføringsfond som investerer i fondet.
(5) Mottakerfondet skal påse at informasjon som tilføringsfondet, dets forvaltningsselskap, offentlige myndigheter og depotmottaker og revisor til tilføringsfondet har krav på, er tilgjengelig i rett tid.

§ 6-16. Tilføringsfond

(1) Tilføringsfondet skal overvåke virksomheten i mottakerfondet basert på informasjon mottatt fra forvaltningsselskapet til mottakerfondet, depotmottaker og revisor.
(2) Investorer har fra tilføringsfondet rett til vederlagsfri kopi av mottakerfondets prospekt, årsrapport og halvårsrapport.
(3) Tilføringsfondet skal gi sin depotmottaker den informasjon om mottakerfondet som er nødvendig for at depotmottaker kan oppfylle sine forpliktelser.
(4) All godtgjørelse som mottas fra mottakerfondet, skal tilføres tilføringsfondet.
(5) Tilføringsfondet skal oversende mottakerfondets prospekt, nøkkelinformasjon og års- og halvårsrapport til Finanstilsynet når mottakerfondet er etablert i en annen EØS-stat.

§ 6-17. Prospekt og rapporter mv. for tilføringsfond

(1) Prospekt for tilføringsfond skal i tillegg til opplysninger som nevnt i § 8-2, inneholde opplysninger som fastsatt av departementet i forskrift.
(2) I årsrapport for tilføringsfondet skal det opplyses om samlede kostnader og godtgjørelser i tilførings- og mottakerfond. I års- og halvårsrapport for tilføringsfondet skal det fremgå hvor tilsvarende rapporter for mottakerfondet kan innhentes.
(3) I salgsmateriale for tilføringsfondet skal det fremgå at fondet plasserer sine midler i et mottakerfond.

§ 6-18. Forholdet mellom tilførings- og mottakerfond

(1) Mottakerfondet plikter å gi tilføringsfondet dokumenter og informasjon som er nødvendig for at tilføringsfondet kan oppfylle pliktene etter denne loven med forskrifter. Tilføringsfondet skal ha avtale med mottakerfondet som sikrer dette. Avtalen skal gjelde fra det tidspunkt tilføringsfondets investering i mottakerfondet vil overstige grensen angitt i § 6-6 tredje ledd.
(2) Der fondene er forvaltet av samme selskap, kan avtalen erstattes av interne rutiner.
(3) Fondene skal gjennom hensiktsmessige tiltak koordinere tidspunkt for beregning og offentliggjøring av andelsverdi.
(4) Tilføringsfondet kan midlertidig suspendere innløsningsretten eller stoppe utstedelse av andeler i samme grad som mottakerfondet gjør dette. Vilkårene i § 4-12 syvende ledd gjelder ikke i et slikt tilfelle.
(5) Departementet kan gi forskrift om avtalen, interne forretningsregler og koordineringstiltak etter tredje ledd.
Endret ved lov 11 apr 2014 nr. 12 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 547).

§ 6-19. Revisor

(1) Hvis fondene ikke har samme revisor, skal revisorene inngå avtale om utveksling av informasjon for å sikre at de begge kan oppfylle sine forpliktelser, herunder samordning av revisjonsberetninger etter annet og tredje ledd. Avtalen skal gjelde fra det tidspunkt tilføringsfondet foretar investeringer i mottakerfondet.
(2) Revisor skal i revisjonsberetningen for tilføringsfondet ta i betraktning revisjonsberetningen for mottakerfondet. Hvis fondene har ulikt regnskapsår, skal mottakerfondets revisor utarbeide en ad hoc rapport på balansedagen for

tilføringsfondet.
(3) Revisjonsberetningen for tilføringsfondet skal omtale uregelmessigheter som er tatt opp i revisjonsberetningen for mottakerfondet, og tilføringsfondets revisor skal uttale seg om betydningen av dette for tilføringsfondet.
(4) Overholdelse av de plikter revisor er pålagt etter dette kapittel, skal ikke anses som brudd på taushetsplikt etter lov, forskrift eller avtale, og skal ikke medføre ansvar for revisor eller noen som handler på revisors vegne.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet i avtalen mellom revisorene.

§ 6-20. Depotmottaker

(1) Hvis fondene ikke har samme depotmottaker, skal depotmottakerne inngå avtale om utveksling av informasjon for å sikre at de begge kan oppfylle sine forpliktelser. Avtalen skal gjelde fra det tidspunkt tilføringsfondet foretar investeringer i mottakerfondet.
(2) Depotmottaker for mottakerfondet skal gi mottakerfondets hjemlandsmyndighet og forvaltningsselskap og depotmottaker for tilføringsfondet informasjon om forhold vedrørende mottakerfondet som kan ha negative konsekvenser for tilføringsfondet.
(3) Overholdelse av de plikter depotmottaker er pålagt etter dette kapittel, skal ikke anses som brudd på taushetsplikt etter lov, forskrift eller avtale, og skal ikke medføre ansvar for depotmottaker eller noen som handler på depotmottakers vegne.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet i avtalen mellom depotmottakerne og hvilke forhold som depotmottaker i mottakerfondet skal informere om etter annet ledd.

§ 6-21. Avvikling og fusjon i mottakerfond

(1) Hvis mottakerfondet avvikles, skal tilføringsfondet avvikles hvis ikke Finanstilsynet godkjenner at investeringen overføres til et annet mottakerfond eller godkjenner at tilføringsfondet omdannes til UCITS som ikke er et tilføringsfond.
(2) Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende ved fusjon av mottakerfondet. I slike tilfeller kan Finanstilsynet i tillegg godkjenne at plasseringen videreføres i fusjonert fond.
(3) Avvikling av mottakerfond kan tidligst gjennomføres tre måneder etter at mottakerfondet har informert sine andelseiere og tilføringsfondets hjemlandsmyndighet om avviklingsbeslutningen.

(4) Fusjon av mottakerfond kan tidligst gjennomføres 60 dager etter at mottakerfondet har gitt tilsvarende informasjon som angitt i § 5-4 til sine andelseiere og tilføringsfondets hjemlandsmyndighet.
(5) Bestemmelsene i første og fjerde ledd gjelder tilsvarende dersom et mottakerfond etablert i en annen EØS-stat fisjonerer. I så fall kan Finanstilsynet i tillegg godkjenne at plasseringen videreføres i fisjonert fond.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om tilsynsmyndighetens godkjenning i forbindelse med avvikling og fusjon i mottakerfondet og eventuelt fisjon i utenlandsk mottakerfond. Departementet kan også gi nærmere regler om avvikling av tilføringsfond etter denne paragraf, herunder regler som fraviker § 5-7.

Kapittel 7. Nasjonale fond

§ 7-1. Nasjonale fond som ikke er spesialfond

(1) Finanstilsynet kan gi samtykke til at verdipapirfond, som ikke er UCITS-fond, fraviker følgende av lovens bestemmelser:

1. plasseringsreglene i kapittel 6 med unntak av §§ 6-1, 6-4, 6-8, 6-10 og 6-11, og
2. bestemmelsene om tegning og innløsning i § 4-9 første ledd og § 4-12 første ledd.

(2) Det skal fremgå av fondets vedtekter hvilke lovbestemmelser som er fraveket, og på hvilken måte.
(3) Verdipapirfond med samtykke til å fravike lovens alminnelige plasseringsbestemmelser skal betegnes som verdipapirfond med særskilt plasseringsstrategi. Prospektet skal presisere de avvik som er gjort fra lovens alminnelige plasseringsbestemmelser.
(4) Verdipapirfond som har samtykke til å utstede andeler i en begrenset tidsperiode, skal betegnes som verdipapirfond med begrenset inngang. Verdipapirfond som har samtykke til å innløse andeler i en begrenset tidsperiode, skal betegnes som verdipapirfond med begrenset utgang. Verdipapirfond som har samtykke til begge begrensninger, skal betegnes som verdipapirfond med begrenset inngang og utgang. I prospektet skal det redegjøres særskilt for ordningen med begrenset tegnings- eller innløsningsperiode. Det skal opplyses om tegnings- eller innløsningsperioden, hva som er formålet med ordningen, og hva ordningen innebærer for andelseierne.
(5) Verdipapirfond som har vedtektsfastsatte begrensninger med hensyn til

hvem som kan tegne andeler i fondet, skal betegnes som verdipapirfond med begrenset krets av innskytere. I prospektet skal det redegjøres særskilt for begrensningen. Det skal opplyses hva som er formålet med begrensningen og hvem som kan tegne andeler i fondet.
(6) Samtykke etter denne paragrafen kan ikke gis til UCITS som er gitt tillatelse etter § 4-1.
(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om og unntak fra krav til nøkkelinformasjon i §§ 8-3 og 8-4.

§ 7-2. Spesialfond

(1) Spesialfond er verdipapirfond som er betegnet spesialfond i stadfestede vedtekter. § 4-3 gjelder tilsvarende for spesialfond.
(2) Spesialfond og forvaltning av spesialfond er unntatt fra bestemmelsene i § 4-6 tredje ledd, § 4-8, § 4-9 første ledd, §§ 6-2, 6-3, 6-5, 6-6 og 6-10. Forvaltningsselskapet kan likevel ikke pådra fondet kausjons- eller garantiforpliktelser. Finanstilsynet kan samtykke til at spesialfond fraviker bestemmelsen i § 6-9.
(3) Et spesialfonds midler kan bare plasseres i verdipapirfondsandeler dersom fondet og forvaltningen av det er underlagt betryggende tilsyn i hjemlandet, og det er etablert et tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i forvaltningsselskapets hjemland og Norge.
Endret ved lov 11 apr 2014 nr. 12 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 11 apr 2014 nr. 547).

§ 7-3. Opplysningskrav for spesialfond

(1) Vedtektene for spesialfond skal angi fondets investeringsområde, strategi, risikorammer og metode for styring av risiko for fondet. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til hvorledes vedtektene skal utformes for å tilfredsstille kravene i første punktum. Departementet kan i forskrift kreve at ytterligere informasjon om risiko og styring av risiko skal fremgå av vedtektene for spesialfond.
(2) Forvaltningsselskap for verdipapirfond skal umiddelbart gi melding om brudd på bestemmelser i fondets vedtekter som nevnt i første ledd, og skal innen rimelig tid gi en skriftlig redegjørelse for forholdet til Finanstilsynet.
(3) For spesialfond skal forvaltningsselskapet beregne og kunngjøre andelsverdien på de tidspunkter fondet er åpent for utstedelse eller innløsning av andeler, og hver gang forvaltningsgodtgjørelsen beregnes i tilknytning til endelig belastning. Forvaltningsselskapet skal dessuten beregne og kunngjøre andelsverdien så ofte det er nødvendig for å føre en forsvarlig kontroll med at

fondets risiko overholdes, og minst hver sjette måned. Dersom fondets risikostruktur tilsier det, kan Finanstilsynet kreve at beregning og kunngjøring av andelsverdien skal skje hyppigere. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til beregning og kunngjøring av andelsverdi for spesialfond.
(4) Spesialfond som kan begrense utstedelse av andeler, skal betegnes som spesialfond med begrenset inngang. Spesialfond som kan begrense innløsning av andeler i perioder, skal betegnes som spesialfond med begrenset utgang. Spesialfond som kan begrense både utstedelse og innløsning av andeler i perioder, skal betegnes som spesialfond med begrenset inngang og utgang. Spesialfond som har vedtektsfastsatte begrensninger med hensyn til hvem som kan tegne andeler, skal betegnes som spesialfond med begrenset krets av innskytere.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om og unntak fra krav til nøkkelinformasjon i §§ 8-3 og 8-4.

§ 7-4. Styring av risiko i spesialfond

(1) Systemet for styring av risiko som nevnt i § 2-12 skal gjøre det mulig med nøyaktig og uavhengig vurdering av verdien av fondets eiendeler.
(2) Forvaltningsselskap for spesialfond skal minst hver sjette måned utarbeide en rapport som beskriver forholdet mellom fondets risikoprofil, jf. § 7-3 første ledd, og den risiko fondet faktisk har pådratt seg i rapporteringsperioden. Rapporten skal sendes samtlige andelseiere, depotmottakeren og Finanstilsynet.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om krav til system for risikostyring og rapport som nevnt.

§ 7-5. Innløsning av andeler i spesialfond

(1) Spesialfond kan i fondets vedtekter begrense innløsningsretten ut over det som følger av § 4-12. Fondet må være åpent for innløsning minst én gang hvert kalenderår. Finanstilsynet kan gi samtykke til at spesialfond fraviker bestemmelsen i annet punktum.

§ 7-6. Særlige bestemmelser om depotmottaker for spesialfond

(1) Depotmottakeren skal kontrollere forvaltningsselskapets beregning av forvaltningsgodtgjørelse.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om depotmottakers oppgaver etter denne paragrafen.

§ 7-7. Salg og markedsføring av spesialfond

(1) Ved markedsføring av spesialfond og tilsvarende utenlandsk innretning (utenlandsk spesialfond) til ikke-profesjonelle investorer skal det fremgå klart at det er tale om spesialfond.
(2) Finanstilsynet kan i særlige tilfeller forby forvalter å markedsføre og å selge spesialfond til ikke-profesjonelle investorer. Departementet kan gi nærmere regler om slikt forbud i forskrift.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om salg og markedsføring av spesialfond, herunder hvem spesialfond kan tilbys til.
Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 28 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 785).

Kapittel 8. Pliktig informasjon til investor

§ 8-1. Årsregnskap, årsberetning og halvårsrapport

(1) Forvaltningsselskapet skal for hvert verdipapirfond offentliggjøre:

1. årsrapport med årsregnskap og årsberetning innen fire måneder fra regnskapsårets utgang,
2. én halvårsrapport innen to måneder etter utløpet av rapportperioden.

(2) Dersom et verdipapirfond er delt inn i ulike andelsklasser, skal innholdet i rapportene tilpasses dette.
(3) Halvårsrapporten skal minst inneholde opplysninger om:

1. fondets finansielle instrumenter med angivelse av utsteder, antall, pålydende, verdi av hver enkelt post, de børser eller markeder de finansielle instrumentene omsettes på, samt angivelse av kostpris på kjøpte finansielle instrumenter,
2. bankinnskudd,
3. gjeld som påhviler fondet,
4. antall utstedte andeler,
5. verdien av en andel med fradrag av innløsningsgebyr,
6. det tidspunkt som oppgavene under punktene 1 til 5 knytter seg til,
7. samlede forpliktelser som følger av verdipapirfondets transaksjoner foretatt i rapporteringsperioden,
8. avkastning i rapporteringsperioden, samt avkastning hvert av de siste fem år,

9. andre forhold som må antas å være av interesse for andelseierne, og som er nødvendig for å bedømme verdipapirfondets utvikling og status.
10. forvaltningsgodtgjørelsen,

(4) Årsrapport og halvårsrapport skal på anmodning fra investor være tilgjengelig vederlagsfritt slik det er fastsatt i prospekt og nøkkelinformasjon. Investor kan be om vederlagsfri kopi av dokumentene.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om krav til ytterligere informasjon i årsrapport og halvårsrapport.

§ 8-1 a. Opplysningsplikt overfor livsforsikringsforetak og pensjonsforetak

(1) Forvaltningsselskapet skal årlig gi opplysninger til livsforsikringsforetak og pensjonsforetak om investeringer i aksjer tatt opp til handel på regulert marked som ligger i eller driver virksomhet i EØS, som de forvalter på vegne av slike foretak. Opplysningene kan tas inn i årsrapporten for verdipapirfondet de forvalter, jf. § 8-1.
(2) Forvaltningsselskapet er ikke forpliktet til å gi opplysninger som nevnt i første ledd, dersom opplysningene allerede er tilgjengelig for foretakene.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette regler om innhold, utarbeidelse og offentliggjøring av informasjon som nevnt i første ledd.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (i kraft 11 aug 2023 jfr. res. 11 aug 2023 nr. 1319).

§ 8-2. Prospekt

(1) Forvaltningsselskapet skal offentliggjøre prospekt for hvert verdipapirfond det forvalter. Prospektet skal inneholde den informasjon som kreves for å kunne foreta en velbegrunnet bedømmelse av fondet og risikoen forbundet ved investering i fondet. Prospektet skal inneholde en klar og forståelig forklaring av fondets risikoprofil. Verdipapirfondets vedtekter skal vedlegges prospektet.
(2) Prospektet skal gis investor vederlagsfritt på anmodning. Prospektet kan gis investor på et varig medium eller gjennom et nettsted. Investor har rett til vederlagsfri kopi av prospektet.
(3) Prospektet skal oppdateres ved endringer av betydning.
(4) Prospekt for verdipapirfond etablert her i riket, skal sendes Finanstilsynet før det innbys til tegning. Tilsvarende gjelder endringer i prospektet.
(5) Forvaltningsselskapets styre er ansvarlig for at prospektet fyller de krav som følger av lov og forskrift. Styret skal avgi en erklæring om at opplysningene i

prospektet, så langt styret kjenner til, er i samsvar med de faktiske forhold og at det ikke forekommer utelatelser som er av en slik art at de kan endre prospektets betydningsinnhold.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om innhold og formidling av prospekt.

§ 8-3. Krav om nøkkelinformasjon

(1) Forvaltningsselskap skal utarbeide nøkkelinformasjon for hvert fond det forvalter. Nøkkelinformasjon skal gjøre det mulig for investor å foreta en investeringsbeslutning på informert grunnlag.
(2) For fond som markedsføres eller selges til ikke-profesjonelle investorer som definert i PRIIPs-loven, gjelder reglene i PRIIPs-loven med forskrifter. For øvrige fond skal nøkkelinformasjonen inneholde følgende, med mindre annet er bestemt i forskrift:

1. identifisering av fondet og tilsynsmyndigheten for fondet,
2. kort beskrivelse av investeringsmandat,
3. presentasjon av historisk avkastning eller antatt avkastning,
4. informasjon om kostnader og tilknyttede gebyrer,
5. risiko- og avkastningsprofil, herunder veiledning og advarsler om risiko knyttet til investering i fondet,
6. angivelse av hvor og hvordan prospekt, årsrapport og halvårsrapport er tilgjengelig, på hvilket språk dokumentene er utformet og at disse dokumentene er kostnadsfritt tilgjengelige,
7. opplysning om at nøkkelinformasjon ikke alene gir grunnlag for ansvar, hvis ikke informasjonen er villedende, unøyaktig eller inkonsistent i forhold til opplysninger i prospekt,
8. angivelse av at informasjon om forvaltningsselskapets godtgjørelsesordning er tilgjengelig på forvaltningsselskapets nettsted, og at papirkopi av informasjonen sendes investor kostnadsfritt på forespørsel.

(3) Vesentlige forhold i informasjonen skal holdes oppdatert. En oppdatert versjon av nøkkelinformasjonen skal være tilgjengelig på forvaltningsselskapets nettsted.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innhold i nøkkelinformasjon, format og fremstilling. Departementet kan i forskrift også gjøre unntak fra regler om nøkkelinformasjon i denne loven med forskrifter når forvaltningsselskapet for fondet følger kravene til nøkkelinformasjonsdokument etter PRIIPs-loven med forskrifter.

Endret ved lover 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043), 21 juni 2024 nr. 40 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1912).

§ 8-4. Plikt til å gi nøkkelinformasjon

(1) Forvaltningsselskap og den som opptrer på selskapets vegne og under selskapets ansvar, skal gi investorer nøkkelinformasjon før tegning av andeler. Nøkkelinformasjon kan gis på et varig medium eller gjennom et nettsted. Investor har rett til vederlagsfri kopi av informasjonen.
(2) Nøkkelinformasjon for verdipapirfond etablert her i riket, skal sendes Finanstilsynet før det innbys til tegning. Tilsvarende gjelder endringer i informasjonen.
(3) Også andre som med hjemmel i denne loven eller annen lov har rett til å selge eller gi råd til investorer vedrørende investeringer i verdipapirfond, plikter å gi nøkkelinformasjon til sine kunder. Forvaltningsselskapet plikter på anmodning å gi nøkkelinformasjon til andre som selger eller gir råd vedrørende verdipapirfond, og til leverandører av produkter der verdipapirfond inngår.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om vilkårene for å gi nøkkelinformasjon på annet varig medium enn papir eller gjennom et nettsted som ikke er et varig medium.

§ 8-5. Språk

(1) Opplysninger og informasjon som skal gis til investorer eller myndigheter etter bestemmelser i eller i medhold av denne lov, skal gis på norsk med mindre departementet i forskrift eller Finanstilsynet ved enkeltvedtak bestemmer noe annet.

§ 8-6. Rapporteringsplikt til sentral database

(1) Departementet kan i forskrift fastsette regler om forvaltningsselskaps plikt til å gi informasjon om verdipapirfond til informasjonsordning for finansielle tjenester.

§ 8-7. Informasjon om andelsbeholdning m.v.

(1) Andelseierne skal periodevis få informasjon om sin beholdning av andeler i fondet. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om slik informasjon.

§ 8-8. Retningslinjer for aktivt aksjeeierskap

(1) Forvaltningsselskapet skal ha retningslinjer for aktivt eierskap i aksjer tatt opp til handel på regulert marked som ligger i eller driver virksomhet i EØS, eller gi en forklaring på hvorfor selskapet ikke har slike retningslinjer.
(2) Retningslinjene eller forklaringen skal være offentlig og kostnadsfritt tilgjengelig på selskapets nettside. Dersom selskapet ikke har egen nettside, skal retningslinjene eller forklaringen holdes tilgjengelig på en annen nettside.
(3) Forvaltningsselskapet skal årlig offentliggjøre hvordan retningslinjene er gjennomført.
(4) Departementet kan gi forskrift om retningslinjene for aktivt eierskap.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (i kraft 11 aug 2023 jfr. res. 11 aug 2023 nr. 1319).

Kapittel 9. Salg og markedsføring av verdipapirfond

§ 9-1. Salg og innløsning av verdipapirfondsandeler

(1) I tillegg til forvaltningsselskaper kan salg av nyutstedte andeler og innløsning av andeler forestås av kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirforetak med tillatelse til å yte tjenester som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 2.

§ 9-2. Markedsføring av norske UCITS i annen EØS-stat

(1) Forvaltningsselskap som ønsker å markedsføre norske UCITS i annen EØS-stat skal gi Finanstilsynet melding om dette. Som vedlegg til meldingen skal følge siste versjon av fondets vedtekter, prospekt og nøkkelinformasjon, i tillegg til fondets siste årsrapport og eventuell halvårsrapport. Vedleggene skal utarbeides på et språk som tillates i vertslandet. Meldingen skal inneholde informasjon om de fasiliteter som skal tilbys i de stater der fondet skal markedsføres, jf. § 9-3 tredje og fjerde ledd, og nødvendige opplysninger for å kunne kreve inn gebyrer, herunder fakturaadresse.
(2) Finanstilsynet skal senest ti arbeidsdager etter at komplett melding er mottatt, oversende denne og en bekreftelse på at fondet er et UCITS til vedkommende myndigheter i vertslandet. Finanstilsynet skal straks underrette forvaltningsselskapet om oversendelsen. Forvaltningsselskapet kan starte markedsføringen fra dette tidspunktet.
(3) Forvaltningsselskapet skal holde oppdaterte og oversatte dokumenter som nevnt i første ledd elektronisk tilgjengelig.

(4) Forvaltningsselskapet skal gi Finanstilsynet og vedkommende myndighet i vertslandet melding om endringer i dokumentene minst én måned før endringene gjennomføres, og opplyse hvor dokumentene er elektronisk tilgjengelig. Endringer i hvordan fondet markedsføres, eller endringer vedrørende andelsklasser, kan ikke gjennomføres før vedkommende myndighet i vertslandet har fått skriftlig melding om det fra forvaltningsselskapet. Dersom endringen medfører at loven ikke overholdes, skal Finanstilsynet innen 15 virkedager fra komplett melding er mottatt, informere forvaltningsselskapet om at endringen ikke kan iverksettes, samt informere myndigheten i vertslandet. Dersom endringen likevel gjennomføres, skal Finanstilsynet iverksette nødvendige tiltak, herunder, om nødvendig, forby markedsføring av fondet, og uten ugrunnet opphold informere vertslandet om tiltakene.
(5) Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om melding og bekreftelse som nevnt i denne paragrafen. Ved markedsføring etter denne paragraf gjelder ikke § 8-5. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om på hvilket språk melding og bekreftelse kan utformes.
Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 9-3. Markedsføring av utenlandske UCITS i Norge

(1) UCITS etablert i en annen EØS-stat kan markedsføres i Norge etter at vedkommende myndighet i fondets hjemland har oversendt Finanstilsynet melding om markedsføring. Meldingen skal vedlegges en bekreftelse på at fondet er et UCITS, og siste versjon av fondets vedtekter, prospekt, nøkkelinformasjon, siste årsrapport og eventuell halvårsrapport.
(2) Fondet skal gi melding til Finanstilsynet om endringer i dokumenter som nevnt i første ledd samtidig som det skal opplyses hvor dokumentene er elektronisk tilgjengelig. Fondet skal i tillegg gi skriftlig melding til Finanstilsynet før det gjennomføres endringer i hvordan fondet markedsføres eller vedrørende andelsklasser.
(3) Fondet skal ha fasiliteter som sikrer at det kan foretas tegninger, utbetalinger til andelseierne, innløsninger og eventuelt gjenkjøp av andeler i samsvar med denne lov og vedtekter, prospekt, nøkkelinformasjon, periodiske rapporter og annen informasjon fra fondet. Ordningene skal fungere som kontaktpunkt for Finanstilsynet.
(4) Investor skal gis informasjon om hvordan tegninger skal kunne foretas, og hvordan innløsningskrav, og eventuelt krav om gjenkjøp av andeler, vil bli utbetalt. Fondet skal videre sørge for at investor får informasjon om prospekt, nøkkelinformasjon, års- og delårsrapporter, kunngjøring av kurser og eventuell annen periodisk informasjon. Denne informasjonen skal sammen med

markedsføringsdokumentasjon være tilgjengelig for investorene, herunder som kopier.
(5) Kundeklager skal kunne fremsettes på norsk og behandles i samsvar med de ordninger forvalter har etablert i samsvar med regelverket i hjemlandet. Andelseierne skal gis god informasjon om klageadgang.
(6) Salg av andeler i verdipapirfondet og tilbud av andre tjenester i Norge må skje direkte fra hovedkontoret til forvalteren av verdipapirfondet, gjennom et representasjonskontor i Norge eller gjennom forvaltningsselskap med tillatelse etter §§ 2-1, 3-3 eller 3-4, kredittinstitusjon med rett til å drive finansieringsvirksomhet i Norge, forsikringsselskap med rett til å drive forsikringsvirksomhet i Norge eller verdipapirforetak med rett til å yte investeringstjenester i Norge. Dersom tjenestene tilbys av tredjeparter, skal dette følge av en skriftlig avtale som spesifiserer hvilke tjenester som ikke utøves av fondet, og som sikrer at tredjeparten mottar all relevant informasjon og dokumenter.
(7) Ved markedsføring etter denne paragraf gjelder ikke § 8-5. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om på hvilket språk melding, bekreftelse og øvrige dokumenter med etterfølgende endringer kan utformes. I tillegg kan det fastsettes nærmere regler om informasjonsplikt utover det som følger av denne paragrafen.
(8) Unntaket i syvende ledd gjelder ikke for fasiliteter. Disse skal tilbys på norsk og fremgå av et varig medium. Fasilitetene kan tilbys elektronisk.
Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 9-4. Markedsføring av utenlandske verdipapirfond som ikke er UCITS

(1) Utenlandsk verdipapirfond som ikke omfattes av EØS-regler som svarer til rådsdirektiv 2009/65/EF, kan markedsføres til ikke-profesjonelle investorer i Norge etter tillatelse fra Finanstilsynet. Slik tillatelse kan gis dersom:

1. forvalteren av verdipapirfondet har oversendt slike opplysninger til tilsynsmyndigheten som departementet fastsetter i forskrift eller som tilsynsmyndigheten krever,
2. det er etablert tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i forvaltningsselskapets hjemland og Norge,
3. verdipapirfondet og forvaltningen av det er underlagt betryggende tilsyn i hjemlandet,
4. verdipapirfondet og forvaltningen av det oppfyller de krav som gjelder for å drive virksomheten i hjemlandet, og disse kravene gir investorer i Norge beskyttelse minst på linje med den beskyttelse de

har ved investering i nasjonale fond,
5. kravene til fasiliteter som følger av § 9-3 tredje og fjerde ledd, er oppfylt, og
6. salg i Norge av andeler i verdipapirfondet skjer gjennom forvaltningsselskap med tillatelse etter §§ 2-1, 3-3 eller 3-4, kredittinstitusjon med rett til å drive finansieringsvirksomhet i Norge, forsikringsselskap med rett til å drive forsikringsvirksomhet i Norge, verdipapirforetak med rett til å yte investeringstjenester i Norge eller forvalter av alternative investeringsfond som har tillatelse til å forvalte tilsvarende fond i hjemstaten.

(2) Finanstilsynet kan sette vilkår for tillatelse etter første ledd for å sikre beskyttelsen av investorer i Norge. Det kan settes vilkår om plikt til å gi opplysninger til investorer og myndigheter og om hvordan salg av andeler i Norge skal skje.
(3) Finanstilsynet kan kalle tilbake tillatelse etter første ledd dersom

1. kravene i første ledd nr. 4, 5 eller 6 ikke lenger er oppfylt,
2. vilkår for tillatelsen er brutt,
3. regler fastsatt i medhold av § 9-5 ikke er overholdt, eller
4. krav i § 8-5 om språk ikke er overholdt.

Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 28 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 785), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 9-5. Forskriftshjemmel

(1) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hva som regnes som salg og markedsføring, og om hvordan salg og markedsføring i Norge skal skje.

§ 9-5 a. Opphør av markedsføring av utenlandske UCITS i Norge

(1) Ved opphør av markedsføring av utenlandske UCITS i Norge, herunder av en andelsklasse, skal det fremsettes tilbud om vederlagsfri innløsning til samtlige andelseiere i Norge. Tilbudet må være offentlig tilgjengelig i minimum 30 virkedager, og gis til alle andelseiere med kjent identitet, enten direkte eller gjennom tredjeparter. Informasjon om avvikling av markedsføringen må gjøres offentlig kjent på egnet måte, herunder ved bruk av elektronisk kommunikasjon.
(2) Informasjonen som skal gis etter første ledd, skal gis på norsk og tydelig angi konsekvensene for andelseierne ved å forbli investert i fondet.
(3) Direkte og indirekte tilbud om investering i fondet skal opphøre senest på

tidspunktet for oversendelse av melding om opphør av markedsføring fra vedkommende myndighet i fondets hjemland til Finanstilsynet. Avtaler med tredjeparter om distribusjon av verdipapirfondsandeler skal være endret eller terminert senest på samme tidspunkt.
(4) Etter avregistrering skal gjenværende andelseiere i fondet motta informasjon som angitt i lovens kapittel 8 med forskrifter.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 9-6. Melding om avregistrering av markedsføring av norske UCITS i annen EØS-stat

(1) Opphør av markedsføring av norske UCITS, herunder av en andelsklasse, i en annen EØS-stat skal meldes til Finanstilsynet. Meldingen skal inneholde informasjon som viser at krav tilsvarende det som følger av § 9-5 a første, annet og tredje ledd, er oppfylt.
(2) Finanstilsynet skal innen 15 virkedager fra komplett melding er mottatt, oversende meldingen til vedkommende myndighet i de stater der markedsføringen skal opphøre. Finanstilsynet skal uten ugrunnet opphold informere forvaltningsselskapet om at melding om opphør av markedsføring er videresendt.
(3) Direkte og indirekte tilbud om investering i fondet skal opphøre i det aktuelle landet senest på tidspunktet for Finanstilsynets oversendelse av opphørsmelding etter annet ledd. Avtaler med tredjeparter om distribusjon av verdipapirfondsandeler skal være endret eller terminert senest på samme tidspunkt.
(4) Forvaltningsselskapet skal sørge for at eventuelle gjenværende andelseiere og Finanstilsynet mottar den informasjon som kreves etter artikkel 68 til 82 samt artikkel 94 i direktiv 2009/65/EF.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

Kapittel 10. Depotmottaker

Kapitlet endret ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043).

§ 10-1. Plikt til å ha en depotmottaker mv.

(1) Forvaltningsselskapet skal utpeke én depotmottaker for hvert fond det

forvalter.
(2) Avtalen med depotmottakeren skal være skriftlig. Departementet kan i forskrift gi regler om avtalens innhold.
(3) Skifte av depotmottaker krever tillatelse fra Finanstilsynet.
Endret ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043).

§ 10-2. Krav til depotmottakeren

(1) Depotmottakeren skal være en kredittinstitusjon med vedtektsfestet hjemsted i en EØS-stat og etablert i Norge.
(2) Finanstilsynet kan samtykke i at en kredittinstitusjon etablert i Norge med vedtektsfestet hjemsted utenfor EØS, kan være depotmottaker dersom institusjonen er underlagt betryggende tilsyn og regulering i hjemlandet.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om krav til depotmottaker, godkjennelse av ledelsen for depotmottakerfunksjonen og om plikt for foretaket til å melde fra til Finanstilsynet om endringer i ledelsen. Departementet kan i forskrift også fastsette at ledende ansatte skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 i forbindelse med godkjennelse av ledelsen for depotmottakerfunksjonen.
Endret ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043, tidligere § 10-3).

§ 10-3. Depotmottakerens oppgaver

(1) Depotmottakeren skal kontrollere verdipapirfondets kontantstrømmer, at innbetalinger fra andelseiere i forbindelse med tegninger av andeler er mottatt, og at alle likvide midler er bokført på kontoer som er åpnet i fondets navn eller i forvaltningsselskapets eller depotmottakerens navn på vegne av fondet. Kontoer skal være opprettet i sentralbank, kredittinstitusjon med tillatelse etter finansforetaksloven § 2-7, § 2-8 eller direktiv 2013/36/EU eller tilsvarende foretak i stat utenfor EØS underlagt regulering og tilsyn for beskyttelse av kundemidler.
(2) Depotmottakeren skal kontrollere at disposisjoner over fondet, herunder handel for fondet, tegning og innløsning, skjer i samsvar med lov, forskrift og fondets vedtekter.
(3) Depotmottakeren skal kontrollere at andelsverdien beregnes i samsvar med lov, forskrift og fondets vedtekter.
(4) Depotmottakeren skal etterkomme instrukser fra forvaltningsselskapet, med mindre disse er i strid med lov, forskrift eller fondets vedtekter. Hvis depotmottakeren mener at en instruks fra forvaltningsselskapet er i strid med

lov, forskrift eller fondets vedtekter, og forholdet ikke rettes innen rimelig tid, skal depotmottakeren varsle Finanstilsynet om dette.
(5) Depotmottakeren skal kontrollere at transaksjoner for fondet gjennomføres innen alminnelige oppgjørsfrister.
(6) Depotmottakeren skal kontrollere at utbytte eller annen avkastning på fondets midler anvendes i samsvar med lov, forskrift og fondets vedtekter.
(7) Finansielle instrumenter som kan registreres på en verdipapirkonto, og finansielle instrumenter som fysisk kan leveres, skal oppbevares av depotmottakeren på vegne av fondet. For fondets andre aktiva skal depotmottakeren på grunnlag av informasjon fra forvaltningsselskapet eller andre eksterne kilder kontrollere og føre oppdatert oversikt over at fondet er eier av aktivaene.
(8) Fondsaktiva skal oppbevares adskilt fra depotmottakerens aktiva og skal til enhver tid kunne identifiseres som tilhørende fondet. Ved insolvens hos depotmottakeren eller depotmottakerens oppdragstaker skal fondsaktiva som holdes i depot, ikke utdeles eller realiseres til fordel for depotmottakerens eller oppdragstakerens kreditorer.
(9) Depotmottakeren skal jevnlig gi forvaltningsselskapet en samlet oversikt over alle fondets aktiva.
(10) Fondsaktiva som oppbevares av depotmottakeren, kan ikke gjenbrukes, med mindre gjenbruk er tillatt etter regler fastsatt av departementet i forskrift.
(11) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om depotmottakere, herunder om depotmottakerens oppgaver.
Endret ved lover 22 juni 2012 nr. 35 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 22 juni 2012 nr. 566 og res. 13 des 2013 nr. 1449), 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043).

§ 10-4. Depotmottakerens adgang til å utkontraktere oppgaver

(1) Depotmottakeren kan ikke gi et annet foretak i oppdrag å forestå utførelsen av oppgaver som nevnt i § 10-3 første til sjette ledd.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler om depotmottakerens adgang til å utkontraktere andre oppgaver enn nevnt i første ledd.
(3) Bruk av oppdragstaker er uten innvirkning på depotmottakerens ansvar etter § 10-6.
Endret ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043).

§ 10-5. God forretningsskikk og interessekonflikter

(1) Depotmottakeren skal opptre ærlig, rettferdig, profesjonelt, uavhengig og i

fondets og dets andelseieres interesse.
(2) Funksjonen som depotmottaker skal utføres uavhengig av oppgaver som kan medføre interessekonflikter mellom fondet, dets andelseiere, forvaltningsselskapet og depotmottakeren. Potensielle interessekonflikter skal være tilstrekkelig identifisert, håndtert og overvåket og forelagt fondets andelseiere.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om god forretningsskikk og interessekonflikter.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043).

§ 10-6. Depotmottakerens erstatningsansvar

(1) Depotmottakeren er ansvarlig overfor verdipapirfondet og dets andelseiere for tap av finansielle instrumenter som oppbevares etter § 10-3 syvende ledd første punktum av depotmottakeren eller depotmottakerens oppdragstaker, med mindre tapet skyldes forhold utenfor depotmottakerens kontroll som depotmottakeren ikke med rimelighet kunne ventes å unngå eller overvinne følgene av.
(2) Ved tap som nevnt i første ledd, skal depotmottakeren uten ugrunnet opphold overføre et finansielt instrument av identisk type, eller et beløp som tilsvarer verdien av instrumentet, til fondet eller til forvaltningsselskapet på vegne av fondet.
(3) Depotmottakeren er ansvarlig overfor fondet og dets andelseiere for ethvert annet tap som følge av at depotmottakeren uaktsomt eller forsettlig har misligholdt sine plikter etter lov eller forskrift.
(4) Depotmottakeren kan ikke begrense eller fraskrive seg erstatningsansvar ved avtale. Avtaler i strid med første punktum er ugyldige.
(5) Depotmottakerens erstatningsansvar overfor nasjonale fond og dets andelseiere, herunder spesialfond, reguleres av lov 20. juni 2014 nr. 28 om forvaltning av alternative investeringsfond § 5-4 og tilhørende forskrifter.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om depotmottakerens erstatningsansvar.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043).

Kapittel 11. Erstatning, tilsyn, straffebestemmelser

§ 11-1. Erstatning

(1) Forvaltningsselskap er ansvarlig for tap som påføres fondet ved forsømmelser i forretningsførselen.

Endret ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043).

§ 11-2. Tilsyn

(1) Finanstilsynet fører tilsyn med overholdelse av denne lovs bestemmelser.

§ 11-3. Opplysningsplikt

(1) Forvaltningsselskap skal gi Finanstilsynet de opplysninger som kreves om forhold som gjelder selskapets virksomhet. Tilsvarende gjelder for forvaltningsselskaps tilknyttede agenter og depotmottaker for så vidt gjelder virksomheten etter denne lov. Finanstilsynet kan kalle sammen styret i i forvaltningsselskap og depotmottaker og har rett til å være representert i valgmøte og andelseiermøte som nevnt i §§ 2-6 og 4-17.
(2) Dersom det er risiko for at forvaltningsselskap for verdipapirfond ikke vil kunne oppfylle de fastsatte kapitalkrav, eller det inntreffer andre forhold som kan innebære stor risiko knyttet til driften av selskapet, skal selskapet umiddelbart gi melding om dette til Finanstilsynet.

§ 11-4. Pålegg om retting

(1) Finanstilsynet kan gi forvaltningsselskap pålegg om retting dersom selskapet ikke har overholdt sine plikter etter bestemmelser i lov eller forskrift, eller har handlet i strid med konsesjonsvilkår. Det samme gjelder dersom selskapets organer ikke har overholdt selskapets eller fondenes vedtekter, eller egne interne retningslinjer fastsatt etter bestemmelser i lov eller forskrift. Pålegg kan også gis for å hindre framtidig handlemåte som vil være i strid med første og annet punktum.
(2) Finanstilsynet kan gi forvaltningsselskap pålegg om retting dersom selskapets ledelse eller styre ikke løpende oppfyller kravene til hederlig vandel og erfaring.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende dersom Finanstilsynet underrettes av tilsynsmyndigheter i en annen EØS-stat om at et norsk forvaltningsselskap har overtrådt regler som gjelder for foretakets virksomhet i vedkommende land. Finanstilsynet skal i tilfelle underrette vedkommende myndighet om hvilke pålegg som blir gitt.
(4) Dersom en aksjeeier ikke har gitt melding til Finanstilsynet etter § 2-5 eller har ervervet aksjer i strid med disse bestemmelsene, kan Finanstilsynet gi pålegg om at stemmerettighetene tilknyttet aksjene ikke kan utøves.

§ 11-5. Tilbakekall og bortfall av tillatelse

(1) Forvaltningsselskapets tillatelse til å drive virksomhet faller bort hvis forvaltningsselskapet kommer under konkurs- eller offentlig akkordforhandling.
(2) Finanstilsynet kan helt eller delvis kalle tilbake tillatelsen dersom forvaltningsselskapet:

1. ikke gjør bruk av tillatelsen innen tolv måneder, gir uttrykkelig avkall på tillatelsen eller har opphørt å drive virksomhet i mer enn seks måneder,
2. har fått tillatelsen ved hjelp av uriktige opplysninger eller andre uregelmessigheter,
3. ikke lenger oppfyller de vilkår som ble stilt for tillatelsen,
4. foretar alvorlige eller systematiske overtredelser av vedtekter for fond som det forvalter, eller av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov,
5. gjør seg skyldig i mislige forhold som gir grunn til å frykte at en fortsettelse av virksomheten kan skade allmenne interesser, eller
6. ikke etterkommer pålegg gitt i medhold av § 11-4.

(3) Når tillatelsen bortfaller eller blir kalt tilbake, skal den konsesjonspliktige virksomheten avvikles. Finanstilsynet fører tilsyn under avviklingsperioden og kan gi pålegg om gjennomføringen av avviklingen. Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter om avviklingen.
(4) Dersom tillatelsen til et forvaltningsselskap som driver virksomhet i en annen EØS-stat bortfaller eller blir kalt tilbake, skal tilsynsmyndighetene i vertsstaten underrettes.
Endret ved lov 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 11-5 a. Oppnevning av administrator

(1) Dersom forvaltningsselskapet ikke overholder pålegg gitt etter § 11-5 tredje ledd annet punktum, og det anses nødvendig for å ivareta investorenes interesser, kan Finanstilsynet oppnevne en eller flere administratorer til å sikre en forsvarlig avvikling av den konsesjonspliktige virksomheten. Det samme gjelder dersom Finanstilsynet har grunn til å anta at foretaket ikke vil overholde et pålegg gitt etter § 11-5 tredje ledd annet punktum, og risikoen for at kundene vil lide vesentlige tap er betydelig større om oppnevningen må vente.
Oppdraget skal gjelde til den konsesjonspliktige virksomheten er avviklet, eller til Finanstilsynet bringer det til opphør. Administratoren skal ha de nødvendige

kvalifikasjonene for å utføre oppdraget og skal ikke ha interessekonflikter.
(2) Administratorens oppgaver og myndighet fastsettes av Finanstilsynet i det enkelte tilfellet og kan omfatte daglig leders og styrets oppgaver. Det kan fastsettes at vedtak i bestemte saker ikke kan treffes uten samtykke fra administratoren eller godkjennelse fra Finanstilsynet.
(3) Hvis administratoren helt eller delvis skal overta styrets oppgaver og myndighet, skal Finanstilsynet gi melding til Foretaksregisteret om at det er oppnevnt en administrator, og hvem dette er. Meldingen skal også angi hvilke av styrets oppgaver og hvilken myndighet administratoren har overtatt. Meldingen skal kunngjøres av Foretaksregisteret.
(4) Administratoren skal regelmessig gi Finanstilsynet rapport om utførelsen av sitt oppdrag. Administratoren er ikke ansvarlig for skade voldt under utførelsen av oppdraget, med mindre skaden skyldes eget forsett eller grov uaktsomhet.
(5) Kostnadene til administratoren skal dekkes av forvaltningsselskapet.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 11-6. Overtredelsesgebyr

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av:

1. § 1-3 første punktum, § 2-1, § 2-5, §§ 2-9 til 2-12, § 2-15, § 3-1, § 4-1 første ledd, §§ 6-1 til 6-11, § 7-7, kapittel 8, § 9-2, §§ 10-1 til 10-3 eller forskrifter gitt i medhold av de nevnte bestemmelsene, eller vilkår i tillatelser gitt i medhold av de nevnte bestemmelsene.
2. pengemarkedsfondsforordningen artikkel 6, 9 til 21, 23 til 34 og 36.
3. Forordning (EU) 2019/1156 om grensekryssende distribusjon av fond artikkel 4.
4. SFTR, jf. verdipapirhandelloven § 17A-1, artikkel 13 og 14, eller utfyllende forskrifter til disse.

(2) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr også dersom foretaket har fått tillatelse etter denne loven ved hjelp av uriktige opplysninger eller andre uregelmessigheter.
(3) Medvirkning til overtredelse som nevnt i første og andre ledd, kan sanksjoneres på samme måte.
(4) Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.
(5) Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne, har begått en overtredelse som nevnt i første eller

andre ledd.
(6) For foretak kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 42 millioner kroner, eller inntil 10 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap. For et morforetak eller et datterforetak av et morforetak som skal utarbeide konsernregnskap etter direktiv 2013/34/EU, er det den totale årsomsetningen, eller tilsvarende inntekt etter relevante regnskapsdirektiver etter siste tilgjengelige konsoliderte årsregnskap godkjent av ledelsen i det overordnede morforetaket, som skal regnes som samlet årsomsetning etter første punktum.
(7) For fysiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 42 millioner kroner.
(8) Overtredelsesgebyret kan fastsettes til inntil to ganger oppnådd fortjeneste eller unngått tap som følge av overtredelsen, dersom dette gir høyere gebyr enn utmålingen etter sjette og syvende ledd.
(9) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.
(10) Departementet kan fastsette forskrift om renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043), endret ved lover 18 juni 2021 nr. 101 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2265, unntatt første ledd nr. 2), 18 juni 2021 nr. 101 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2265, gjelder første ledd nr. 2), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913, gjelder første ledd nr. 3).

§ 11-6 a. Momenter ved ileggelse av overtredelsesgebyr

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmåling kan det tas hensyn til:

1. overtredelsens grovhet og varighet
2. graden av skyld hos overtrederen
3. overtrederens finansielle styrke, særlig samlet omsetning eller årsinntekt
4. oppnådd fortjeneste eller unngått tap
5. tap påført tredjeperson som følge av overtredelsen
6. vilje til å samarbeide med myndighetene
7. tidligere overtredelser
8. forhold som nevnt i forvaltningsloven § 46 andre ledd
9. andre relevante forhold.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2265).

§ 11-7. Straff

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som grovt eller gjentatte ganger forsettlig eller uaktsomt overtrer § 1-3 første punktum, § 2-1 første ledd, § 2-4, § 2-7 femte ledd, § 2-9, § 2-15, § 3-1, § 3-2, § 4-1 første ledd, § 4-6, § 4-7, § 6-1 til § 6-9, § 6-10 første ledd, § 6-11, § 8-2, § 8-3, § 8-4, § 10-3, § 11-3, § 11-4 første, annet eller fjerde ledd, § 12-1 eller § 12-2, SFTR, jf. verdipapirhandelloven § 17A-1, artikkel 14, eller forskrifter gitt i medhold av de nevnte bestemmelsene, eller vilkår i tillatelser gitt i medhold av de nevnte bestemmelsene.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043, tidligere § 11-6), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 11-8. Finanstilsynets taushetsplikt om varsling og sanksjoner mv.

(1) Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om opplysninger som omhandler tiltak og sanksjoner som knytter seg til overtredelse av regler i loven her eller forskrifter i medhold av loven, så lenge offentliggjøring av opplysningene kan skape alvorlig uro på finansmarkedene eller påføre de berørte parter uforholdsmessig stor skade. Forvaltningsloven §§ 13, 13 b til 13 e og 13 g gjelder ikke for opplysninger som nevnt i første punktum.
(2) Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om identiteten til personer som har gitt meldinger, tips eller liknende opplysninger om overtredelser av loven og tilhørende forskrifter, og om andre opplysninger som kan gjøre identiteten kjent, med mindre bruk av opplysningene er nødvendig som ledd i ytterligere undersøkelser av overtredelsen eller etterfølgende rettsforfølgning av saken. Taushetsplikten etter første punktum gjelder også overfor sakens parter og deres representanter.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2043), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 11-9. Forbud mot å ha ledelsesfunksjon

(1) Dersom styremedlemmer, oppdragstakere eller ansatte i foretak med

tillatelse til å drive virksomhet som omfattes av denne loven, har overtrådt eller medvirket til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, lov om forvaltning av alternative investeringsfond, eller SFTR, jf. verdipapirhandelloven § 17A-1, artikkel 13 og 14, kan Finanstilsynet fatte vedtak om at vedkommende ikke kan ha ledelsesfunksjon i et foretak som må ha tillatelse til å drive virksomhet etter loven her eller lov om forvaltning av alternative investeringsfond, dersom overtredelsen eller medvirkningen til denne medfører at vedkommende må anses uskikket til å ha ledelsesfunksjon i et foretak som må ha tillatelse til å drive virksomhet etter loven her eller lov om forvaltning av alternative investeringsfond.
(2) Et vedtak etter første ledd kan gis for et tidsrom av inntil fem år.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2265), endret ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

Kapittel 12. Tilsyn med utenlandsk forvaltningsselskap med hovedsete i en annen EØS-stat mv.

§ 12-1. Opplysningsplikt

(1) Finanstilsynet kan til statistisk bruk pålegge utenlandske forvaltningsselskap som driver virksomhet i henhold til § 3-3, å avgi rapporter om sin virksomhet.
(2) Finanstilsynet kan kreve de opplysninger fra utenlandske forvaltningsselskap som anses nødvendige for å kontrollere at reglene som gjelder for virksomheten her i landet, overholdes.

§ 12-2. Pålegg om retting mv.

(1) Finanstilsynet kan gi forvaltningsselskap som driver virksomhet i henhold til § 3-3, pålegg om retting, herunder opphør av virksomhet her i landet, dersom virksomheten drives i strid med lov eller forskrift. Finanstilsynet kan treffe tiltak for å hindre nye overtredelser dersom pålegg ikke etterkommes.
(2) Før pålegg gis skal tilsynsmyndighetene i forvaltningsselskapets hjemland varsles og gis anledning til å treffe tiltak for å bringe det lovstridige forhold til opphør.
(3) Hvis det er nødvendig for å verne interessene til andelseierne og andre som mottar tjenester fra forvaltningsselskapet, kan Finanstilsynet treffe nødvendige tiltak uten slikt varsel som nevnt i annet ledd.
(4) Dersom tillatelsen til et forvaltningsselskap som er etablert i en annen EØS-

stat tilbakekalles, skal Finanstilsynet treffe tiltak for å hindre at selskapet fortsatt driver virksomhet her i landet.
(5) Dersom Finanstilsynet gir pålegg om opphør av forvaltning av norsk verdipapirfond, eller forvaltningsselskapets tillatelse tilbakekalles etter fjerde ledd, skal verdipapirfond selskapet forvalter her i landet, avvikles eller overføres til et annet forvaltningsselskap.

§ 12-3. Tilsyn ved markedsføring av utenlandske UCITS

(1) Finanstilsynet kan gi verdipapirfond som markedsføres i henhold til § 9-3, pålegg om retting dersom markedsføringen utøves i strid med § 9-3 tredje til åttende ledd eller § 9-5 a.
(2) Finanstilsynet kan treffe nødvendige tiltak for å beskytte investorer her i landet, herunder hindre fremtidig markedsføring dersom regler i verdipapirfondets hjemland ikke følges. Før tiltak treffes, skal verdipapirfondets hjemlandsmyndighet varsles.
Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 12-4. Tilsynssamarbeid

(1) Vedkommende myndigheter i en EØS-stat kan anmode Finanstilsynet om å samarbeide om utøvelse av tilsyn i Norge dersom dette er nødvendig for vedkommende myndigheters kontroll eller håndhevelse. Finanstilsynet kan gjennomføre tilsynet selv, eller tillate at det andre landets myndigheter gjennomfører tilsynet.
(2) Etter forhåndsmelding til Finanstilsynet kan vedkommende myndigheter i forvaltningsselskapets hjemland, i samarbeid med Finanstilsynet, foreta stedlig kontroll i filial etablert i henhold til § 3-3.
(3) Annet ledd er ikke til hinder for at Finanstilsynet kan foreta den stedlige kontroll som anses nødvendig for å kontrollere at de regler som gjelder for filialens virksomhet her i landet, overholdes.
(4) Departementet kan gi nærmere regler om tilsynssamarbeid og utveksling av informasjon mellom myndigheter.

Kapittel 13. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 13-1. Ikrafttredelse

(1) Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
(2) Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
(3) Departementet kan gi overgangsregler.
1 Fra 1 jan 2012 iflg. res. 25 nov 2011 nr. 1128, med unntak av § 8-3 og § 8-4 som gjelder fra 1 juli 2012.

§ 13-2. Endringer i andre lover

(1) Fra den tid loven gjelder, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om endringer i skatteloven

V

Ved ikrafttredelse av opphevingen av § 6-83 gjelder følgende overgangsregel:
Overgangsregel om utfasing av særfradraget for store sykdomsutgifter
Skattyter som har fått særfradrag for store sykdomsutgifter etter skatteloven § 6-83 for inntektsårene 2010 og 2011, gis særfradrag for store sykdomsutgifter på tilsvarende vilkår fra og med inntektsåret 2012. Departementet kan i forskrift gi regler om begrensning av fradragsretten etter første punktum.
– – –

Lov om endringer i folketrygdloven (ny uføretrygd og alderspensjon til uføre)

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Ny § 19-9 a gis virkning for personer som tar ut alderspensjon tidligst fra 1. januar 2011.

Uførepensjon fra folketrygden omregnes til uføretrygd etter de nye reglene

med virkning fra den dato loven trer i kraft. Dette gjelder også der uførepensjon innvilges på et senere tidspunkt, men med virkningstidspunkt før loven trer i kraft.

Departementet gir forskrifter om

a. omregning av uførepensjon til uføretrygd og
b. fastsetting av pensjonspoeng og pensjonsopptjening for inntektsåret før loven trer i kraft.

1 Iflg. res. 16 des 2011 nr. 1249 trådte folketrygdloven ny § 19-9a og endringsloven del II ikr. 1 feb 2012.
Iflg. res. 20 juni 2014 nr. 797 trådte resten av loven ikr. 1 jan 2015.

Lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer (stortings- og regjeringspensjonsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Formål

Formålet med pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer er å sikre medlemmene pensjonsytelser ved alderdom og uførhet. Ordningen skal også sikre pensjonsytelser til etterlatte.

§ 1-2. Medlemskap

Stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer er medlemmer i pensjonsordningen.

Vararepresentanter til Stortinget er medlemmer for den tiden de møter i Stortinget.

Regjeringsmedlemmer som ilegges karantene før overgang til ny stilling, opprettholder medlemskap i ordningen til karantenen utløper.

§ 1-3. Samordning

Alderspensjon etter kapittel 2 er nettoberegnet ytelse og skal ikke samordnes

etter bestemmelsene i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser. Det samme gjelder midlertidig uførepensjon og uførepensjon etter kapittel 5, med unntak av når den midlertidige uførepensjonen og uførepensjonen er beregnet etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 28 andre ledd (bruttopensjon).

Alderspensjon etter kapitlene 3 og 4 samordnes etter bestemmelsene i samordningsloven. Alderspensjon etter kapitlene 3 og 4 skal regnes som to forskjellige ordninger ved anvendelse av bestemmelsene i samordningsloven.

Etterlattepensjon etter kapittel 6 skal samordnes etter bestemmelsene i samordningsloven når pensjonen beregnes som bruttoytelse. Når pensjonen beregnes som nettoytelse, gjelder bestemmelsen i samordningsloven § 3 tredje ledd.

Endret ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798, endring endret ved lov 19 des 2014 nr. 73).

Kapittel 2. Alderspensjon

§ 2-1. Virkeområde

Kapitlet gjelder alderspensjon til stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer.

§ 2-2. Opptjening av alderspensjon – pensjonsbeholdning

Pensjonsbeholdningen danner grunnlag for beregning av alderspensjonen, og den bygges opp ved å summere all pensjonsopptjening i ordningen.

Opptjeningsgrunnlaget er den faste godtgjørelsen som gis til den enkelte stortingsrepresentant eller regjeringsmedlem. Tillegg som gis til stortingsrepresentant som er medlem av Stortingets presidentskap eller er leder av Stortingets fagkomiteer, skal medregnes. Opptjeningsgrunnlaget begrenses til tolv ganger folketrygdens grunnbeløp.

Det gis pensjonsopptjening til den som mottar midlertidig uførepensjon eller uførepensjon etter § 5-3 første ledd. Opptjeningsgrunnlaget skal være pensjonsgrunnlaget som uføreytelsen beregnes etter.

Kongen kan gi forskrift om pensjonsopptjening ved permisjon uten eller med redusert godtgjørelse.

Pensjonsopptjeningen utgjør 6,03 prosent av opptjeningsgrunnlaget opp til 7,1 ganger folketrygdens grunnbeløp og 24,13 prosent av opptjeningsgrunnlaget mellom 7,1 og 12 ganger grunnbeløpet. Opptjeningen gjennomføres på månedsbasis. Ved opptjening i deler av en måned skal det

foretas en forholdsmessig beregning av pensjonsopptjeningen.

Pensjonsopptjeningen tilføres pensjonsbeholdningen fortløpende.

Pensjonsbeholdningen reguleres årlig i samsvar med lønnsveksten, se § 7-2 første ledd.

Endret ved lov 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

§ 2-3. Krav til medlemstid for rett til alderspensjon

Det kreves minst ett års samlet medlemskap for å ha rett til alderspensjon etter kapitlet her.

§ 2-4. Alder ved uttak av alderspensjon

Alderspensjon kan tidligst tas ut fra fylte 62 år. Dersom pensjonen ikke er tatt ut innen vedkommende fyller 75 år, skal pensjonen uansett utbetales fra og med måneden etter fylte 75 år.

§ 2-5. Levealdersjustering og nøytralt uttak

Alderspensjonen skal levealdersjusteres, det vil si at den enkeltes pensjon justeres ved uttakstidspunktet for endringer i befolkningens levealder.

Alderspensjonen skal være nøytral i forhold til uttaksalder, det vil si at forventet nåverdi av den enkeltes samlede pensjonsutbetalinger er uavhengig av uttaksalder.

Levealdersjustering og nøytralt uttak gjennomføres ved hjelp av delingstall. For årskull fra og med 1963-kullet benyttes delingstall som i folketrygden, se folketrygdloven §§ 20-12 og 20-13. For årskullene 1943 til og med 1962 benyttes særskilte delingstall som sikrer at levealdersjusteringen mellom årskull skal være den samme som i folketrygden. De særskilte delingstallene fastsettes av Statens pensjonskasse. Departementet kan gi forskrift om fastsetting av særskilte delingstall.

§ 2-6. Beregning av alderspensjon

Pensjonen beregnes på grunnlag av pensjonsbeholdningen på uttakstidspunktet. Pensjonsbeholdingen gjøres om til årlig pensjon ved å dividere den med vedkommendes delingstall ved inngangen til den måneden pensjonen tas ut fra.

§ 2-7. Tidspunkt for uttak og opphør av alderspensjon

Alderspensjonen gis tidligst fra og med måneden etter den måned melding om uttak av pensjon ble gitt, likevel tidligst fra og med måneden etter fylte 62 år.

Alderspensjonen opphører ved utgangen av måneden etter pensjonistens død. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, utbetales pensjonen i ytterligere én måned.

§ 2-8. Omregning av alderspensjon ved opptjening etter pensjonsuttak

Pensjonsopptjening som tilføres pensjonsbeholdningen etter uttak, regnes om til årlig pensjon ved hjelp av delingstallet på omregningstidspunktet og legges til pensjonen som allerede er tatt ut. For pensjonsopptjening etter fylte 75 år benyttes delingstallet ved fylte 75 år.

Omregningen foretas med virkning fra 1. januar året etter at opptjeningen fant sted.

§ 2-9. Alderspensjon til den som også har opptjening etter kapitlene 3 og 4

For den som har opptjening etter kapitlet her, og som har opptjente rettigheter etter kapittel 3 eller 4 eller begge kapitlene, skal samlet pensjon ikke overstige en beregnet maksimal pensjon.

Beregnet maksimal pensjon skal tilsvare pensjon beregnet etter kapitlene 3 og 4 for hele opptjeningstiden som den enkelte har som stortingsrepresentant og regjeringsmedlem. Har vedkommende både vært stortingsrepresentant og regjeringsmedlem, skal reglene i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (samordningsloven) kapittel II også anvendes. Eventuelle andre pensjoner som er omfattet av samordningsloven skal holdes utenfor ved beregningen av maksimal pensjon.

Ved beregning etter første og andre ledd skal delingstallet ved 65 år benyttes.

Blir samlet pensjon høyere enn beregnet maksimal pensjon, skal pensjonen opptjent etter kapitlet her settes ned med det overskytende beløpet. Gjenværende beløp multipliseres med delingstallet ved 65 år og divideres med delingstallet på uttakstidspunktet.

Kapittel 3. Alderspensjon opptjent etter den tidligere loven om pensjonsordning for stortingsrepresentanter

§ 3-1. Virkeområde

Kapitlet gjelder alderspensjon som er opptjent etter tidligere lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter.

§ 3-2. Opptjeningstid

Opptjeningstiden etter kapitlet her beregnes etter bestemmelsene om pensjonsgivende tid i tidligere lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter.

Den tiden en person som var valgt som stortingsrepresentant har vært regjeringsmedlem, medregnes som opptjeningstid etter kapitlet her så lenge den ikke samtidig benyttes som opptjeningstid etter kapittel 4.

§ 3-3. Krav til opptjeningstid for rett til alderspensjon

Det kreves minst tre års opptjeningstid for å ha rett til alderspensjon etter kapitlet her, jf. likevel reglene i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser § 6. Det kan gis alderspensjon for kortere opptjeningstid når summen av opptjeningstid etter kapitlet her og medlemstid etter kapittel 2 er minst tre år.

§ 3-4. Uttak av alderspensjon

Alderspensjonen kan tas ut fra fylte 65 år.

Alderspensjonen kan tas ut før fylte 65 år når summen av alder og opptjeningstid er minst 75 år. Dette gjelder likevel ikke når vedkommende har eller får pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15, eller arbeidsinntekt av samme art i utlandet, som overstiger en inntektsgrense. Inntektsgrensen skal settes til full pensjon beregnet etter § 3-6 første ledd første punktum i loven her ut fra pensjonsgrunnlaget fastsatt ved lovens ikrafttredelse og oppregulert etter § 7-2 andre ledd. Feriepenger som skriver seg fra opphørte arbeidsforhold, skal ikke medregnes. Pensjonen kan heller ikke tas ut samtidig med midlertidig uførepensjon eller uførepensjon etter loven her.

Pensjonen en har rett til i perioden fra 65 til 67 år, kan tas ut tidligst fra fylte 62 år beregnet etter bestemmelsen i § 3-6 tredje ledd. Det kan ikke tas ut

alderspensjon etter andre og tredje ledd i paragrafen her samtidig. Den som tar ut pensjon etter første punktum i leddet her, mister retten til å ta ut pensjon etter andre ledd.

Det gis ikke pensjon etter tredje ledd for tidsrom der det ytes avtalefestet pensjon som nevnt i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser § 1 nr. 1 første ledd bokstav d, arbeidsavklaringspenger eller uførepensjon fra folketrygden eller uførepensjon etter loven her.

Det gis ikke alderspensjon til den som har verv som stortingsrepresentant eller stilling som regjeringsmedlem. Det samme gjelder den som er ansatt i statlig eller kommunal tjeneste i minst 80 prosent stilling, eller har minst 80 prosent stilling som kommunalt ombud.

Endret ved lov 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

§ 3-5. Pensjonsgrunnlag

For den som er stortingsrepresentant ved lovens ikrafttredelse, er pensjonsgrunnlaget den årlige bruttogodtgjørelsen som er fastsatt for stortingsrepresentanter på dette tidspunktet.

For stortingsrepresentant som har fratrådt vervet før lovens ikrafttredelse, benyttes det pensjonsgrunnlaget som følger av reglene i tidligere lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter.

Før pensjonen tas ut, reguleres pensjonsgrunnlaget årlig i samsvar med lønnsveksten, se § 7-2 andre ledd.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781).

§ 3-6. Pensjonsberegning

Full alderspensjon gis etter 12 års opptjeningstid, og den utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Ved kortere opptjeningstid reduseres pensjonen forholdsmessig.

Reglene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse §§ 24, 24 a, 24 b og 24 c gjelder tilsvarende fra fylte 67 år. Ved anvendelsen av reglene om garantert pensjonsnivå skal kravet til full tjenestetid fastsettes etter første ledd.

Pensjon som tas ut etter § 3-4 tredje ledd, beregnes slik:

a. Det tas utgangspunkt i summen av årlig alderspensjon etter § 3-6 første ledd i perioden fra 65 til 67 år beregnet ut fra pensjonsgrunnlaget på uttakstidspunktet, se § 3-5.
b. Summen av alderspensjon for perioden fra 65 til 67 år beregnet

etter bokstav a fordeles på perioden fra pensjonsuttaket til 67 år.

c. Pensjonen utbetales fram til 67 år og erstattes da av alderspensjon beregnet etter første og andre ledd i paragrafen her.

Dersom det er opptjent rett til tjenestepensjon som omfattes av lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser og som kan tas ut ved 65 år, skal denne inngå som en del av beregningen etter tredje ledd bokstav a ved at det foretas samordning som om den var tatt ut fra 65 år.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 3-7. Barnetillegg

Forsørger pensjonisten barn under 18 år, skal det for hvert barn gis et barnetillegg på 10 prosent av alderspensjonen etter levealdersjustering. Alderspensjonen med barnetillegg må likevel ikke overstige 90 prosent av pensjonsgrunnlaget etter levealdersjustering når pensjonen er beregnet etter full opptjeningstid. Er pensjonen beregnet etter redusert opptjeningstid, reduseres begrensningen tilsvarende. Når alderspensjonen tas ut etter § 3-4 tredje ledd, gis det barnetillegg fra 65 år. Tillegget beregnes som om alderspensjonen hadde vært tatt ut ved 65 år.

Barnetillegg utbetales til og med den måneden barnet fyller 18 år. Dersom barnet dør før fylte 18 år, utbetales tillegget til og med måneden etter at barnet døde.

§ 3-8. Tidspunkt for uttak og opphør av alderspensjon

Alderspensjonen gis fra og med måneden etter den måneden vedkommende fyller vilkårene for rett til alderspensjon. Alderspensjon etter § 3-4 tredje ledd gis tidligst fra og med måneden etter den måneden melding om uttak av pensjon ble gitt.

Alderspensjonen opphører ved utgangen av måneden etter pensjonistens død. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, utbetales pensjonen i ytterligere en måned.

Kapittel 4. Alderspensjon opptjent etter den tidligere loven om pensjonsordning for statsråder

§ 4-1. Virkeområde

Kapitlet gjelder alderspensjon som er opptjent etter tidligere lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder.

§ 4-2. Opptjeningstid

Opptjeningstiden etter kapitlet her beregnes etter bestemmelsene om pensjonsgivende tid i tidligere lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder.

§ 4-3. Krav til opptjeningstid for rett til alderspensjon

Det kreves minst tre års opptjeningstid for å ha rett til alderspensjon etter kapitlet her, jf. likevel reglene i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser § 6. Det kan gis alderspensjon for kortere opptjeningstid når summen av opptjeningstid etter kapitlet her og medlemstid etter kapittel 2 er minst tre år.

§ 4-4. Uttak av alderspensjon

Alderspensjonen kan tas ut fra fylte 65 år.

Pensjonen en har rett til i perioden fra 65 til 67 år, kan likevel tas ut tidligst fra fylte 62 år beregnet etter bestemmelsen i § 4-6 tredje ledd. Dersom vedkommende også har rett til å ta ut pensjon etter § 3-4 andre ledd før fylte 65 år, kan ikke pensjonen etter første punktum i leddet her tas ut samtidig. Den som tar ut pensjon etter første punktum, mister retten til å ta ut pensjon etter § 3-4 andre ledd.

Det gis ikke pensjon etter andre ledd i paragrafen her for tidsrom der det gis avtalefestet pensjon som nevnt i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser § 1 nr. 1 første ledd bokstav d, arbeidsavklaringspenger eller midlertidig uførepensjon eller uførepensjon fra folketrygden eller uførepensjon etter loven her.

Det gis ikke alderspensjon til den som har verv som stortingsrepresentant eller stilling som regjeringsmedlem. Det samme gjelder den som er ansatt i statlig eller kommunal tjeneste i minst 80 prosent stilling, eller som har minst 80

prosent stilling som kommunalt ombud.
Endret ved lov 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

§ 4-5. Pensjonsgrunnlag

Pensjonsgrunnlaget for den som er regjeringsmedlem ved lovens ikrafttredelse, er den årlige bruttogodtgjørelsen som er fastsatt for regjeringsmedlemmer på dette tidspunktet.

For regjeringsmedlem som har fratrådt vervet før lovens ikrafttredelse, benyttes det pensjonsgrunnlaget som følger av reglene i tidligere lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder.

Før pensjonen tas ut, reguleres pensjonsgrunnlaget årlig i samsvar med lønnsveksten, se § 7-2 andre ledd.

§ 4-6. Pensjonsberegning

Full alderspensjon gis etter 6 års opptjeningstid, og den utgjør 57 prosent av pensjonsgrunnlaget. Ved kortere opptjeningstid reduseres pensjonsprosenten med 5 prosentpoeng for hvert opptjeningsår slik at årlig alderspensjon for dem med 3 års opptjeningstid, utgjør 42 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Reglene om levealdersjustering og garantert pensjonsnivå i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse §§ 24, 24 a, 24 b og 24 c gjelder tilsvarende fra fylte 67 år. Ved anvendelsen av reglene om garantert pensjonsnivå skal kravet til full opptjeningstid og pensjonsprosent fastsettes etter første ledd.

Pensjon som tas ut etter § 4-4 andre ledd, beregnes slik:

a. Det tas utgangspunkt i summen av årlig alderspensjon etter § 4-6 første ledd i perioden fra 65 til 67 år beregnet ut fra pensjonsgrunnlaget på uttakstidspunktet, se § 4-4.
b. Summen av årlig alderspensjon beregnet etter bokstav a fordeles på perioden fra pensjonsuttaket til 67 år.
c. Pensjonen utbetales fram til 67 år og erstattes da av alderspensjon beregnet etter første og andre ledd i paragrafen her.

Dersom det er opptjent rett til tjenestepensjon som omfattes av lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser og som kan tas ut ved 65 år, skal denne inngå som en del av beregningen etter tredje ledd bokstav a ved at det foretas samordning som om den var tatt ut fra 65 år.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 30 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2051), 21 juni 2019 nr. 26 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 782).

§ 4-7. Barnetillegg

Forsørger pensjonisten barn under 18 år, skal det for hvert barn gis et barnetillegg på 10 prosent av alderspensjonen etter levealdersjustering. Alderspensjonen med barnetillegg må likevel ikke overstige 90 prosent av pensjonsgrunnlaget etter levealdersjustering når pensjonen er beregnet etter full opptjeningstid. Er pensjonen beregnet etter redusert opptjeningstid, reduseres begrensningen tilsvarende. Når alderspensjonen tas ut etter § 4-4 andre ledd, gis det barnetillegg fra 65 år. Tillegget beregnes som om alderspensjonen hadde vært tatt ut ved 65 år.

Barnetillegg utbetales til og med den måneden barnet fyller 18 år. Dersom barnet dør før fylte 18 år, utbetales tillegget til og med måneden etter at barnet døde.

§ 4-8. Tidspunkt for uttak og opphør av alderspensjon

Alderspensjonen gis fra og med måneden etter den måneden vedkommende fyller vilkårene for rett til alderspensjon. Alderspensjon etter § 4-4 andre ledd gis tidligst fra og med måneden etter den måneden melding om uttak av pensjon ble gitt.

Alderspensjonen opphører ved utgangen av måneden etter pensjonistens død. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, utbetales pensjonen i ytterligere en måned.

Kapittel 5. Midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

Overskriften endret ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798).

§ 5-1. Virkeområde

Kapitlet gjelder midlertidig uførepensjon og uførepensjon for den som er eller har vært stortingsrepresentant eller regjeringsmedlem.
Endret ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798).

§ 5-2. Forholdet til lov om Statens pensjonskasse

Reglene om midlertidig uførepensjon og uførepensjon i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse kapittel 6 gjelder så langt ikke annet følger av loven

her.
Endret ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798).

§ 5-3. Rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon

Midlertidig uførepensjon og uførepensjon gis når et medlem må fratre vervet som stortingsrepresentant eller stilling som regjeringsmedlem på grunn av sykdom, skade eller lyte, og vedkommende er under 65 år.

Den som blir ufør etter at vervet som stortingsrepresentant eller stilling som regjeringsmedlem er fratrådt, har rett til uførepensjon etter samme uføregrad som i folketrygden når vedkommende

a. har rett til uføretrygd etter folketrygdloven,
b. har en samlet medlemstid i ordningen på minst tre år, der opptjeningstid etter de tidligere lovene om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og statsråder også regnes med, og
c. er under 65 år.

Endret ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798).

§ 5-4. Pensjonsgrunnlag

Pensjonsgrunnlaget for den som omfattes av § 5-3 første ledd, er det opptjeningsgrunnlaget som stortingsrepresentanten eller regjeringsmedlemmet har på tidspunktet den midlertidige uførepensjonen eller uførepensjonen gis virkning fra, se § 2-2 andre ledd.

Pensjonsgrunnlaget for den som omfattes av § 5-3 andre ledd, er opptjeningsgrunnlaget på fratredelsestidspunktet. Har vedkommende fratrådt ved lovens ikrafttredelse, fastsettes pensjonsgrunnlaget etter § 3-5 andre ledd eller § 4-5 andre ledd. Pensjonsgrunnlaget reguleres fram til virkningstidspunktet for pensjonen i samsvar med lønnsveksten, se § 7-4 om reguleringsfaktorer.

Pensjonsgrunnlaget begrenses til tolv ganger folketrygdens grunnbeløp.
Endret ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798).

§ 5-5. Pensjonsgivende opptjeningstid

Som opptjeningstid regnes den tid stortingsrepresentanten eller regjeringsmedlemmet har vært medlem av pensjonsordningen. For den som omfattes av § 5-3 første ledd, skal tiden fram til fylte 65 år regnes med i

opptjeningstiden.

Opptjeningstid etter de tidligere lovene om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og statsråder skal medregnes som opptjeningstid ved beregning av pensjon etter kapitlet her. Opptjeningstiden skal omregnes ved at

a. opptjeningstid inntil 12 år fra pensjonsordningen for stortingsrepresentanter skal multipliseres med 2,5, og
b. opptjeningstid inntil 6 år fra pensjonsordningen for statsråder skal multipliseres med 5.

Lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 19 første ledd om avrunding av opptjeningstid gjelder tilsvarende.

§ 5-6. Full opptjeningstid

Når midlertidig uførepensjon og uførepensjon gis etter § 5-3 første ledd, er full opptjeningstid 30 år. Det samme gjelder for den som omfattes av § 5-3 andre ledd og som har opptjeningstid etter de tidligere lovene om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og statsråder.

Når uførepensjonen gis etter § 5-3 andre ledd og pensjonisten ikke hadde opptjeningstid etter de tidligere lovene om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og statsråder, regnes full opptjeningstid som perioden fra vedkommende ble medlem og fram til 65 år, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Beregningen av midlertidig uførepensjon og uførepensjon skjer for øvrig i samsvar med lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse, men med de særskilte beregningsfaktorene som framgår av kapitlet her.
Endret ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798).

§ 5-7. Opphør av midlertidig uførepensjon og uførepensjon

Midlertidig uførepensjon og uførepensjon opphører ved utgangen av måneden pensjonisten fyller 65 år.

Dersom pensjonisten dør før fylte 65 år, opphører midlertidig uførepensjon og uførepensjon ved utgangen av måneden etter dødsfallet. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, utbetales pensjonen i ytterligere én måned.
Endret ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798, tidligere § 5-8).

Kapittel 6. Etterlattepensjon

§ 6-1. Virkeområde

Kapitlet gjelder etterlattepensjon til gjenlevende ektefelle og barn under 20 år etter stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer.

§ 6-2. Forholdet til lov om Statens pensjonskasse

Reglene om etterlattepensjon i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse kapittel 7 gjelder så langt ikke annet følger av loven her.

§ 6-3. Rett til etterlattepensjon

Etterlattepensjon gis når en stortingsrepresentant eller et regjeringsmedlem dør.

Det kan også ytes etterlattepensjon til etterlatt etter tidligere stortingsrepresentant eller regjeringsmedlem når samlet medlemstid i pensjonsordningen er minst tre år. Som medlemstid regnes også opptjeningstid etter de tidligere lovene om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og statsråder.

§ 6-4. Pensjonsgrunnlag

Pensjonsgrunnlaget for etterlatte som omfattes av § 6-3 første ledd, er opptjeningsgrunnlaget avdøde hadde på tidspunktet for dødsfallet, se § 2-2 andre ledd.

For etterlatte som omfattes av § 6-3 andre ledd, er pensjonsgrunnlaget det opptjeningsgrunnlaget avdøde hadde ved fratredelsen. Har avdøde fratrådt før lovens ikrafttredelse, fastsettes pensjonsgrunnlaget etter § 3-5 andre ledd eller § 4-5 andre ledd. Pensjonsgrunnlaget reguleres fram til virkningstidspunktet for pensjonen i samsvar med lønnsveksten. Når avdøde var over 67 år ved dødsfallet, skal pensjonsgrunnlaget for tiden fra 67 år reguleres med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Ved regulering benyttes de reguleringsfaktorer som fastsettes årlig, jf. § 7-4.

Pensjonsgrunnlaget begrenses til tolv ganger folketrygdens grunnbeløp. Endret ved lov 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 6-5. Pensjonsgivende opptjeningstid

Som opptjeningstid ved beregning av etterlattepensjon regnes den tid stortingsrepresentanten eller regjeringsmedlemmet har vært medlem av pensjonsordningen. For tilfeller der retten til etterlattepensjon følger av § 6-3 første ledd, regnes tiden som avdøde ville ha fått ved å fortsette i vervet eller stillingen fram til fylte 65 år med i opptjeningstiden.

Opptjeningstid etter de tidligere lovene om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og statsråder skal medregnes som opptjeningstid ved beregning av pensjon etter kapitlet her. Opptjeningstiden skal omregnes ved at

a. opptjeningstid inntil 12 år fra pensjonsordningen for stortingsrepresentanter skal multipliseres med 2,5, og
b. opptjeningstid inntil 6 år fra pensjonsordningen for statsråder skal multipliseres med 5.

Lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 19 første ledd om avrunding av opptjeningstid gjelder tilsvarende.

§ 6-6. Pensjonsberegning

Det gis full etterlattepensjon ved 30 års opptjeningstid når etterlattepensjonen gis etter § 6-3 første ledd. Det samme gjelder når etterlattepensjonen gis etter § 6-3 andre ledd og avdøde hadde opptjeningstid etter de tidligere lovene om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og statsråder.

Når etterlattepensjon gis etter § 6-3 andre ledd og avdøde ikke hadde opptjeningstid etter de tidligere lovene om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og statsråder, regnes full opptjeningstid som perioden fra vedkommende ble medlem og fram til 65 år, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Ved kortere opptjeningstid enn full opptjeningstid, skal pensjonen beregnes ut fra forholdet mellom opptjeningstiden og full opptjeningstid.

Beregningen av etterlattepensjon skjer for øvrig i samsvar med lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse, men med de særskilte beregningsfaktorene som framgår av kapitlet her.

§ 6-7. Opphør av etterlattepensjon

Etterlattepensjonen opphører i samsvar med bestemmelsene i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse kapittel 7.

Kapittel 7. Regulering

§ 7-1. Regulering av alderspensjon

Alderspensjon etter kapittel 2 under utbetaling reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak i månedene juni til april settes fratrekket forholdsmessig ned ut fra når i perioden pensjonen ble tatt ut.

Regulering av alderspensjon etter kapitlene 3 og 4 under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Ved første reguleringstidspunkt etter pensjonsuttak gjelder første ledd andre punktum tilsvarende.

Alderspensjon etter kapitlene 3 og 4 som er tatt ut før 67 år, skal omregnes fra måneden etter fylte 67 år ved at pensjonsgrunnlaget oppreguleres med lønnsveksten fra uttakstidspunktet og fram til omregningstidspunktet. Bestemmelsen i første ledd andre punktum gjelder tilsvarende ved første regulering etter at pensjonsgrunnlaget er omregnet.
Endret ved lov 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 7-2. Regulering av opptjente rettigheter før uttak av alderspensjon

Pensjonsbeholdningen etter § 2-2 reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten.

Pensjonsgrunnlaget etter §§ 3-5 og 4-5 reguleres med lønnsveksten fram til tidspunktet det tas ut alderspensjon etter loven her.

§ 7-3. Regulering av midlertidig uførepensjon, uførepensjon og etterlattepensjon

Regulering av midlertidig uførepensjon, uførepensjon og etterlattepensjon til gjenlevende ektefelle under utbetaling foretas ved at pensjonsgrunnlaget reguleres årlig med virkning fra 1. mai i samsvar med lønnsveksten.

Fra måneden etter fylte 67 år reguleres etterlattepensjonen i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Ved første reguleringstidspunkt etter 67 år i månedene juni til april settes fratrekket forholdsmessig ned ut fra når i perioden pensjonen ble tatt ut.
Endret ved lover 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717), 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 7-4. Reguleringsfaktorer

Ved regulering benyttes de reguleringsfaktorene som er fastsatt av Kongen etter folketrygdloven § 19-14 åttende ledd og § 20-18 åttende ledd.

Kapittel 8. Forskjellige bestemmelser

§ 8-1. Administrasjon

Pensjonsordningen administreres av Statens pensjonskasse.

Pensjonskassen skal senest seks måneder etter at regnskapsåret er avsluttet, utarbeide en beretning om virksomheten i siste regnskapsår. Beretningen utarbeides for departementet og forelegges Stortinget.

§ 8-2. Melding om uttak av fleksibel alderspensjon

For å få alderspensjon etter kapittel 2, § 3-4 tredje ledd og § 4-4 andre ledd må den som har rett til ytelsen, gi melding om uttak av pensjonen.

§ 8-3. Plikt til å gi opplysninger

Den som skal ha utbetalt en pensjon etter loven her, har plikt til å gi de opplysninger og levere de dokumenter som er nødvendige for at Statens pensjonskasse skal kunne vurdere om vedkommende har rett til ytelsen. Den som mottar en ytelse, plikter å underrette Statens pensjonskasse om forhold som etter loven her kan føre til at ytelsen skal endres eller falle bort.

§ 8-4. Innhenting av opplysninger

Statens pensjonskasse har rett til å innhente de opplysninger som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for pensjon etter loven her er oppfylt eller har vært oppfylt i tilbakelagte perioder. Opplysninger kan innhentes fra nåværende og tidligere arbeidsgivere, andre tjenestepensjonsordninger, folketrygdens organer samt skatteetaten.

Den som blir pålagt å gi opplysninger, plikter å gjøre dette uten godtgjørelse og uten hinder av taushetsplikt.

§ 8-5. Utbetaling av pensjon

Utbetaling skjer til den som har rett til pensjon. Når særlige grunner tilsier det, kan pensjonen utbetales til andre enn den som har pensjonsretten. Restpensjon når en alderspensjonist dør, eller når en pensjonist med midlertidig uførepensjon eller uførepensjon dør, utbetales til ektefellen eller til boet dersom avdøde ikke etterlater seg ektefelle. Restpensjon ved en etterlattepensjonists død utbetales til boet.

Pensjon utbetales etterskuddsvis hver måned. Terminbeløp avrundes til nærmeste hele krone.

Feilutbetalt pensjon kan kreves tilbakebetalt etter bestemmelsene i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 44 sjette til niende ledd.

Renter ved forsinket utbetaling av pensjon gis etter bestemmelsene i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse § 44 a.

Det er et vilkår for rett til ytelser etter kapitlene 3 til 6 at pensjonssøkeren setter fram krav om tilsvarende ytelser etter folketrygdloven. Departementet kan gi forskrift om framsetting av slikt krav.
Endret ved lov 19 des 2014 nr. 73 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717).

§ 8-6. Finansiering

Utgifter til pensjoner og administrasjon etter denne loven dekkes av staten.

Kapittel 9. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

§ 9-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. januar 2012.

Fra samme tidspunkt oppheves lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder og lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 9-2. Overgangsbestemmelser

Det godskrives opptjening etter bestemmelsene i kapittel 2 i perioden 1. oktober 2009 til 31. desember 2011 til dem som i denne perioden er eller har vært

a. stortingsrepresentanter og som ikke hadde opparbeidet rett til pensjon etter lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter før 1. oktober 2009,
b. regjeringsmedlemmer og som ikke har opparbeidet rett til pensjon etter lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder før 1. januar 2012.

Ved vurderingen av om det er tjent opp rett til pensjon etter første ledd gjelder bestemmelsen i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser § 6 om sammenlegging av tjenestetid.

Stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer som får opptjening i kapittel 2 etter første ledd skal ikke ha opptjening etter kapitlene 3 og 4 for samme periode.

Pensjonsopptjening etter første ledd skal legges til grunn for fastsetting av en pensjonsbeholdning 1. januar 2012. Opptjeningen beregnes etter § 2-2. Opptjeningen 1. mai 2010 reguleres i samsvar med økningen i folketrygdens grunnbeløp på dette tidspunkt. Opptjeningen 1. mai 2011 reguleres i samsvar med folketrygdens grunnbeløp på dette tidspunkt.

De som før 1. januar 2012 mottar uførepensjon eller etterlattepensjon etter lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter eller etter lov 14. desember 1951 nr. 11 om pensjonsordning for statsråder, skal fortsatt ha pensjonen beregnet etter disse reglene. For øvrig gjelder loven her. Ved overgang fra uførepensjon til alderspensjon ved fylte 65 år skal alderspensjonen beregnes etter bestemmelsene i kapitlene 3 og 4.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

Lov om næringsberedskap (næringsberedskapsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å avhjelpe forsyningsmessige konsekvenser av kriser ved å styrke tilgangen på varer og tjenester og sørge for nødvendig prioritering og omfordeling av varer og tjenester gjennom samarbeid mellom offentlige myndigheter og næringsdrivende.

§ 2. Lovens saklige virkeområde

Loven regulerer forholdet mellom offentlige myndigheter og næringsdrivende ved forberedelser til og gjennomføring av samarbeidsrutiner og særskilte tiltak for kriser med vesentlige konsekvenser for tilgangen til varer og tjenester i Norge i krig, krigsfare og krigslignende forhold og i fredstid.

§ 3. Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder norsk territorium og på kontinentalsokkelen. For Svalbard, Jan Mayen og bilandene gjelder loven i det omfang og med de stedlige tilpasninger Kongen bestemmer.

§ 4. Lovens begreper

I denne lov menes med:

a. *etterspørselssjokk:* etterspørselen øker så sterkt at næringslivet støter på kapasitetsbegrensninger som raskt medfører økte markedspriser og som medfører utilstrekkelig tilgang til varer og tjenester
b. *tilbudssvikt*: knapphet på varer og tjenester som raskt kan medføre økte markedspriser og som medfører utilstrekkelig tilgang til varer og tjenester
c. *logistikkbrist*: plutselig avbrudd i normal logistikk og infrastruktur som medfører utilstrekkelig tilgang til varer og tjenester
d. *særskilte tiltak:* enkeltvedtak ved beredskapsforberedelser og krisehåndtering

§ 5. Offentlige myndigheters ansvar ved krisehåndtering (ansvarsprinsippet)

Ved kriser som omfattes av § 6, har offentlige myndigheter i rimelig utstrekning ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser, finansiering og krisehåndtering på sine ansvarsområder.

Kapittel 2. Forskriftsbestemmelser

§ 6. Forskrifter

Når det på grunn av risiko for etterspørselssjokk, tilbudssvikt eller logistikkbrist er nødvendig for å sørge for at befolkningens behov, det militære forsvarets behov, allierte militære styrkers behov i Norge eller internasjonale forpliktelser knyttet til varer og tjenester dekkes, kan Kongen gi nærmere bestemmelser om

a. prioritering, omfordeling, lagring og avståelse av varer, utførelse av tjenester, samt forberedelser og medvirkning hertil, herunder bestemmelser om innførsel, utførsel, distribusjon av varer og omsetning av varer og tjenester, herunder omsetningsregulerende tiltak
b. plikt for næringsdrivende til å levere eller framstille varer eller yte tjenester til bestemte formål eller bestemte mottakere
c. plikt for næringsdrivende til å avstå løsøre og fast eiendom for midlertidig disponering
d. plikt for næringsdrivende til å gi, og så langt som mulig dokumentere informasjon, herunder informasjon om varebeholdninger, rullering, produksjon, omsetning, transport og lagring, logistikk, regnskap m.m.
e. plikt for næringsdrivende til å samarbeide med offentlige myndigheter om å finne effektive løsninger for å håndtere manglende tilgang til varer og tjenester
f. plikt for næringsdrivende til å gjennomføre eller bidra til gjennomføring av analysearbeid og utredninger knyttet til leveringssikkerhet
g. plikt for næringsdrivende, næringsorganisasjon eller -sammenslutning til å delta i særskilte organer som er opprettet eller opprettes for å bidra til å sikre tilgangen på varer og tjenester i kriser
h. plikt for næringsdrivende til å planlegge eller delta i planlegging og gjennomføring av øvelser og annen opplæring i krisehåndtering
i. plikt for næringsdrivende til å varsle om forhold som kan gi grunnlag for særskilte tiltak[1]
j. plikt for næringsdrivende til å planlegge, forberede og gjennomføre, eller bidra til planlegging, forberedelse og gjennomføring av særskilte tiltak

1 Helse- og omsorgsdepartementet, Justisdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet iflg. res. 16 juni 2017 nr. 820.

§ 7. Tidsbegrensede forskrifter

Når særlige grunner foreligger, kan departementet gi en tidsbegrenset forskrift, jf. § 6, som gjelder for inntil en måned av gangen, maksimalt 3 måneder.

Kapittel 3. Vedtak om særskilte tiltak

§ 8. Vedtak om særskilte tiltak

Når det på grunn av risiko for tilbudssvikt, etterspørselssjokk eller logistikkbrist er nødvendig for å sørge for at befolkningens behov, det militære forsvarets behov, allierte militære styrkers behov i Norge eller internasjonale forpliktelser knyttet til varer og tjenester, dekkes, kan Kongen[1] fatte vedtak om særskilte tiltak eller vedtak om forberedelser til særskilte tiltak.

Kongen[1] kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om myndighet til og vilkår for å fatte vedtak om særskilte tiltak.[1]

1 Helse- og omsorgsdepartementet, Justisdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet iflg. res. 16 juni 2017 nr. 820.

§ 9. Begrensninger i adgangen til å fatte vedtak

Det kan ikke fattes vedtak om særskilte tiltak dersom formålet kan oppnås i tide på annen måte. Begrensningen gjelder ikke dersom dette åpenbart medfører uforholdsmessige kostnader.

§ 10. Umiddelbar iverksettelse av særskilte tiltak

Når det er nødvendig for krisehåndtering kan pålegg om særskilte tiltak kreves gjennomført straks. Dersom kompensasjon etter § 17 ikke er fastsatt, skal ansvarlig myndighet innhente de opplysninger som er nødvendige for fastsetting av kompensasjonen.

Kapittel 4. Lokale og regionale myndigheters rolle. Statlig tilsyn

§ 11. Lokale og regionale myndigheters oppgaver

For at næringsdrivende skal kunne gjennomføre beredskapsoppgaver, skal kommuner og fylkeskommuner bistå med planlegging, forberedelse og gjennomføring av beredskapsoppgavene. Kongen kan gi forskrift om plikt for kommuner til i rimelig utstrekning og uten kompensasjon å forberede eller gjennomføre særskilte tiltak ved behov for varer og tjenester, når disse fremgår av kommunens beredskapsplaner, jf. sivilbeskyttelsesloven § 15.

§ 12. Statlig tilsyn med kommunen og fylkeskommunen

Statsforvalteren fører tilsyn med kommunens og fylkeskommunens oppfyllelse av plikter gitt etter § 11 første ledd og i forskrifter med hjemmel i § 11 andre ledd. Reglene i kommuneloven kapittel 30 gjelder for slikt tilsyn.
Endret ved lover 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 5. Felles bestemmelser

§ 13. Forholdet til forvaltningsloven og konkurranseloven

Kongen kan gjøre unntak fra forvaltningslovens bestemmelser når det er nødvendig av hensyn til gjennomføringen av særskilte tiltak. Kongen kan gjøre unntak fra konkurranselovens bestemmelser når det er nødvendig av hensyn til gjennomføringen av særskilte tiltak.

§ 14. Delegasjon

Kongen kan gi kommuner og fylkeskommuner myndighet til å gi forskriftsbestemmelser og myndighet til å fatte vedtak om særskilte tiltak. Når særlige grunner foreligger, kan Kongen også delegere slik myndighet til næringsorganisasjoner og liknende sammenslutninger.

§ 15. Opplysningsplikt

Næringsdrivende har plikt til å gi opplysninger til beredskapsformål. Kongen

kan gi bestemmelser om at opplysninger som er nødvendige til beredskapsformål, kan hentes fra

a. skatte- og avgiftsmyndigheter, tollmyndigheter og andre myndigheter med ansvar for regulering og kontroll av import og eksport,
b. andre myndigheter med ansvar for regulering av ervervsvirksomhet,
c. Brønnøysundregistrene og andre registereiere,
d. andre myndigheter med informasjon av betydning for beredskapsplanlegging eller krisehåndtering etter denne loven.

Opplysningsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

Endret ved lov 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531).

§ 16. Behandling av drifts- og forretningshemmeligheter

Drifts- og forretningshemmeligheter avgitt etter denne loven, skal kun brukes til beredskapsformål. Organet som mottar opplysningene, skal sikre at færrest mulig får tilgang til opplysningene.

§ 17. Kompensasjon til næringsdrivende

Næringsdrivendes økonomiske meromkostninger eller tap ved forberedelser til og gjennomføring av særskilte tiltak skal kompenseres etter bestemmelser fastsatt av Kongen.[1] Ansvarlig myndighet for forberedelser til eller gjennomføringen av tiltaket skal utbetale kompensasjonen så snart som mulig.
1 Helse. og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet iflg. res. res. 16 juni 2017 nr. 820.

§ 18. Skjønn

Partene kan kreve at kompensasjon etter § 17 skal fastsettes ved skjønn etter reglene i skjønnsprosessloven.

Kapittel 6. Administrative sanksjoner og straff

§ 19. Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelser i eller gitt i medhold av loven, eller i vedtak fattet i medhold av loven, blir fulgt, kan Kongen treffe vedtak om tvangsmulkt som tilfaller statskassen.

Tvangsmulkten kan fastsettes når overtredelse av loven eller forskrifter gitt i medhold av loven eller vedtak i medhold av loven eller forskrift gitt i medhold av loven, er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet. Dersom særlige grunner tilsier det, kan tvangsmulkt fastsettes på forhånd, og løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom manglende etterlevelse skyldes forhold utenfor den ansvarliges kontroll.

Tvangsmulkt ilegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av et selskap eller organ eller en annen sammenslutning, skal tvangsmulkten som hovedregel ilegges disse. Er tvangsmulkt ilagt et selskap som inngår i et konsern, kan påløpt tvangsmulkt også inndrives hos morselskap. Er flere ansvarlige etter vedtak om tvangsmulkt, hefter de solidarisk for betaling av tvangsmulkten.

Kongen kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tvangsmulkt, herunder om tvangsmulktens størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og frafall av påløpt tvangsmulkt. Pålegg om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Når Statens innkrevingssentral er pålagt å inndrive tvangsmulkt som nevnt i paragrafen her, kan den inndrive kravet ved trekk i lønn og andre lignende ytelser etter reglene i dekningsloven § 2-7. Innkrevingssentralen kan også inndrive tvangsmulkt ved å stifte utleggspant for kravet dersom pantretten får rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til en tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretningen kan holdes på Innkrevningssentralens kontor etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-9 første ledd. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 20. Overtredelsesgebyr

Den som har overtrådt bestemmelser i eller vedtak gitt i medhold av denne lov §§ 6 til 9, kan Kongen gi pålegg om å betale overtredelsesgebyr til statskassen.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Foretak eller annen sammenslutning eller organer kan ikke ilegges overtredelsesgebyr dersom overtredelsen skyldes forhold utenfor dens kontroll.

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmålingen, skal det blant annet legges vekt på

a. hvor alvorlig overtredelsen har krenket de interesser loven verner,
b. graden av skyld,
c. om overtrederen ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,
d. om overtredelsen er begått for å fremme overtrederens interesser,
e. om overtrederen har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
f. om det foreligger gjentakelse og
g. om andre reaksjoner som følge av overtredelsen blir ilagt overtrederen eller noen som har handlet på vegne av denne, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt straff.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om overtredelsesgebyr, herunder om vilkår for å ilegge overtredelsesgebyr, om størrelsen på overtredelsesgebyret, om rente og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall og om frafall av ilagt overtredelsesgebyr.

Ved inndrivelse av overtredelsesgebyr gjelder § 19 sjette ledd tilsvarende.

Overtredelsesgebyr kan også ilegges for medvirkningshandlinger.

§ 21. Straff

Med bøter eller med fengsel inntil 1 år eller med begge deler straffes den som overtrer bestemmelser i eller gitt i medhold av §§ 6 til 9. Det samme gjelder overtredelse av eller unnlatelse av å etterkomme vedtak om særskilte tiltak gitt med hjemmel i bestemmelser i eller i medhold av §§ 6 til 9.

Har en overtredelse som nevnt i første ledd ført til at det er inntrådt eller voldt fare for betydelig skade på liv eller helse, kan fengsel inntil 3 år anvendes. Den som grovt uaktsomt overtrer bestemmelse eller vedtak som nevnt i første ledd, straffes med bøter.

Forsøk på overtredelse er bare straffbar når overtredelsen, dersom den

hadde blitt gjennomført, ville medført omstendigheter som nevnt i annet ledd første punktum.

Deltakelse i iverksettelsen av særskilte tiltak etter denne lov regnes som offentlig tjeneste i forhold til reglene i straffeloven kapittel 19.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 22. Sanksjoner overfor kommuner og fylkeskommuner

For håndheving av sanksjoner overfor kommuner og fylkeskommuner gjelder bestemmelsene i kommuneloven kapittel 30. §§ 19 og 20 i loven her gjelder i tillegg.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 83 (ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879).

Kapittel 7. Ikrafttredelse og endring av andre lover

§ 23. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 jan 2012 iflg. res. 16 des 2011 nr. 1247.

§ 24. Endring i andre lover

Når loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om pågriping og overlevering til og frå Noreg for straffbare forhold på grunnlag av ein arrestordre (arrestordreloven)

Kapittel 1. Alminnelege føresegner

§ 1. Verkeområde

Loven gjeld overlevering av personar mellom Noreg og medlemsstatar i Den europeiske unionen og mellom Noreg og andre nordiske statar for straffbare forhold på grunnlag av ein arrestordre. Personar som er ettersøkte gjennom ein arrestordre, og som oppheld seg i Noreg, skal pågripast og overleverast til

staten som har ferda ut arrestordren etter føresegnene i denne loven.

For å få pågripe og overlevert personar til Noreg for strafforfølging eller straffullbyrding her, kan det ferdast ut ein arrestordre etter reglane i loven her.

§ 2. Folkeretten si tyding for bruken av loven

Loven gjeld med dei avgrensingane som er godkjende i folkeretten eller som følgjer av avtale med framand stat.

§ 3. Forholdet til straffeprosessloven

Dersom ikkje anna er bestemt i loven, gjeld straffeprosessloven sine reglar så langt dei høver.

§ 4. Definisjonar

I loven tyder desse omgrepa:

a. *arrestordre:* avgjerd fatta av kompetent myndigheit i ein medlemsstat i Den europeiske unionen, Island eller Noreg om at ein annan av dei nemnde statane skal pågripe og overlevere ein ettersøkt person for strafforfølging eller fullbyrding av fridomsstraff eller ein annan fridomsrøvande reaksjon. I kapittel 1, 6, 7 og 8 brukt som fellesnemning på nordisk-europeiske og nordiske arrestordrar.
b. *nordisk-europeisk arrestordre:* arrestordre ferda ut i samsvar med avtale 28. juni 2006 mellom Den europeiske unionen og republikken Island og Kongeriket Noreg om overleveringsprosedyre mellom medlemsstatane i Den europeiske unionen og Island og Noreg. Som nordisk-europeisk arrestordre skal også reknast arrestordre ferda ut i samsvar med Det europeiske råds rammeavgjerd 13. juni 2002 om den europeiske arrestordre og prosedyrane for overlevering mellom medlemsstatane (europeisk arrestordre).
c. *nordisk arrestordre:* arrestordre ferda ut i samsvar med konvensjon om overlevering for straffbare forhold mellom dei nordiske landa 15. desember 2005. Ein arrestordre som nemnd i bokstav b som er ferda ut av eit nordisk land, skal også reknast som ein nordisk arrestordre ved bruk av loven her.
d. *utlevering:* utlevering av personar for straffbare forhold etter utleveringsloven eller tilsvarande reglar i framand stat.

§ 5. Krav til utforminga av ein arrestordre

Ein arrestordre skal førast i skjema som oppgitt i forskrift til loven, og skal innehalde

a. namn, adresse, telefon- og faksnummer og e-postadresse til den myndigheita som har ferda ut arrestordren
b. personalia og statsborgarskapen til den ettersøkte
c. opplysning om rettskraftig dom, pågripingsvedtak eller ei anna avgjerd med same rettskraft som ligg til grunn for arrestordren
d. ei utgreiing av karakteren på lovbrotet med ei påpeiking av straffebod som venteleg råkar handlinga
e. ei utgreiing av omstende omkring lovbrotet, under dette tidspunkt, stad og omfang av deltakinga til den ettersøkte
f. den pådømde straffa eller den strafferamma som er fastsett for lovbrotet i den staten som har ferda ut arrestordren
g. så vidt mogleg andre følgjer av lovbrotet.

Har arrestordren vesentlege manglar, utgjer han ikkje ein arrestordre, og påtalemakta kan, etter først å ha gitt den utferdande myndigheita ein rimeleg frist for retting, avslå han.

Kapittel 2. Vilkår for overlevering frå Noreg på grunnlag av ein nordisk-europeisk arrestordre

§ 6. Krav til straffetrusselen eller pådømd straff

Overlevering av personar til ein medlemsstat i Den europeiske unionen på grunnlag av ein nordisk-europeisk arrestordre skjer etter reglane i loven her for

a. straffeforfølging for forhold som kan medføre fridomsstraff eller ein annan fridomsrøvande reaksjon i 1 år eller meir i den staten som har ferda ut arrestordren
b. fullbyrding av pådømd fridomsstraff eller annan fridomsrøvande reaksjon på minst fire månader.

Overlevering for fleire straffbare forhold kan skje sjølv om vilkåra i første ledd berre er oppfylte for eitt av forholda, under føresetnad om at dei andre forholda er straffbare etter norsk lov.

§ 7. Dobbel strafflegging

Overlevering på grunnlag av ein nordisk-europeisk arrestordre kan berre skje når handlinga som ligg til grunn for arrestordren, eller ei tilsvarande handling, er straffbar også etter norsk lov.

Dette gjeld likevel ikkje dersom arrestordren gjeld handlingar utførte av ein person som har medverka til at ei gruppe personar som opptrer med eit felles mål, utfører

a. terrorhandling eller terrorrelatert handling som nemnd i artikkel 1 og 2 i Europeisk konvensjon om nedkjemping av terrorisme og artikkel 1, 2, 3 og 4 i EUs rammevedtak 13. juni 2002 om nedkjemping av terrorisme
b. ulovleg handel med narkotiske og psykotrope stoff
c. drap
d. grov kroppsskade
e. kidnapping, ulovleg fridomsrøving eller gisseltaking
f. valdtekt,

under føresetnad om at handling som nemnd i bokstav a til f kan medføre fridomsstraff eller ein annan fridomsrøvande reaksjon i 1 år eller meir i den staten som har ferda ut arrestordren. Handlingane må vere utførte med formål om å fremme gruppa sine mål og med kunnskap om at deltakinga vil bidra til gjennomføring av lovbrot som ligg innanfor gruppa sine kriminelle formål.

Vilkåret om dobbel strafflegging i første ledd gjeld heller ikkje dersom forholdet i den utferdande staten vert rekna som ei av dei handlingane som er nemnde i forskrift til loven, og i den utferdande staten kan straffast med fengsel eller annan fridomsrøvande reaksjon i minst tre år, om ikkje den utferdande staten sjølv stiller krav om dobbel strafflegging for overlevering til Noreg for straffeforfølging eller fullbyrding av pådømd straff for tilsvarande forhold. Departementet gir forskrift om kva for handlingar kravet til dobbel strafflegging ikkje skal gjelde for på vilkår som nemnde i første punktum i leddet her.

§ 8. Obligatoriske avslagsgrunnar

Ein nordisk-europeisk arrestordre skal avslåast for forhold som

a. det er gitt norsk amnesti for
b. den ettersøkte på grunn av alderen sin ikkje kan gjerast strafferettsleg ansvarleg for i Noreg

c. det ligg føre norsk rettskraftig dom for, og straffa i tilfelle domfelling er fullbyrda, under fullbyrding eller ikkje lenger kan fullbyrdast
d. det ligg føre norsk rettskraftig dom på overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg, og dommen er fullbyrda, under fullbyrding eller ikkje lenger kan fullbyrdast
e. det ligg føre norsk rettskraftig førelegg for, og førelegget er fullbyrda, under fullbyrding eller ikkje lenger kan fullbyrdast
f. det ligg føre godkjend norsk avtale frå mekling i konfliktråd for, og avtalen ikkje er vesentleg misleghalden
g. norsk rettsforfølging er innstilt for etter at den ettersøkte først har vore sikta for forholdet, jf. straffeprosessloven § 82, om ikkje det ligg føre forhold som nemnde i straffeprosessloven § 74 første, femte eller sjette ledd
h. det er gitt norsk påtaleavkall for, om ikkje det ligg føre forhold som nemnde i straffeprosessloven § 74 andre, tredje, fjerde eller sjette ledd
i. den kompetente myndigheita har kjennskap til at det i ein medlemsstat i Den europeiske unionen eller stat tilknytt Schengen-samarbeidet ligg føre ein rettskraftig dom eller ei anna endeleg avgjerd som avskjer vidare strafforfølging, og, dersom det er pådømd ein reaksjon, at denne reaksjonen er fullbyrda, under fullbyrding eller ikkje lenger kan fullbyrdast
j. behandling eller rettskraftig dom eller anna endeleg avgjerd i ein internasjonal eller overnasjonal domstol avskjer vidare strafforfølging for, og, dersom det er pådømd ein reaksjon, at denne reaksjonen er fullbyrda, under fullbyrding eller ikkje lenger kan fullbyrdast
k. er utført heilt eller delvis i Noreg, under dette på Svalbard, Jan Mayen eller i dei norske bilanda, eller andre område underlagde norsk jurisdiksjon, og forholdet anten ikkje er straffbart eller straffansvaret eller høve til strafforfølging eller straffullbyrding ville vore forelda etter norsk lovgiving.

Ein arrestordre som nemnd i første ledd skal også avslåast dersom overlevering vil vere i strid med Den europeiske menneskerettskonvensjonen med endringar eller dei tilleggsprotokollane som gjeld som norsk lov.

§ 9. Politiske lovbrot

Ein nordisk-europeisk arrestordre kan ikkje avslåast for politiske lovbrudd.

Ein slik arrestordre kan likevel avslåast for lovbrot som nemnt i første ledd

dersom den er utsteden av ein stat som ikkje sjølv overleverer ettersøkte personar til Noreg for politiske lovbrot.

Tingretten avgjer i tilfella som nemnd i andre ledd om eit forhold som ligg til grunn for arrestordren er å sjå på som eit politisk lovbrot i orskurden om vilkåra for overlevering er oppfylte, jf. § 14 første ledd andre punktum. Dersom retten kjem til at forholdet er eit politisk lovbrot, skal saka sendast via riksadvokaten til departementet for avgjerd.

§ 10. Norske statsborgarar

Reglane om overlevering gjeld også for arrestordrar som gjeld norske borgarar.

Dersom ein nordisk-europeisk arrestordre som gjeld ein norsk statsborgar, er ferda ut av ein stat som ikkje overleverer eigne statsborgarar til Noreg, kan han likevel avslåast. I slike tilfelle skal saka sendast via riksadvokaten til departementet for avgjerd.

§ 11. Dom kunngjord utan ettersøkte til stades. Livstidsstraff

Dersom ein nordisk-europeisk arrestordre gjeld overlevering til fullbyrding av fridomsstraff eller annan fridomsrøvande reaksjon pådømd utan ettersøkte til stades, og utan at den ettersøkte er blitt informert om tid og stad for rettsforhandlingane, skal han avslåast om ikkje den utferdande staten forsikrar at den ettersøkte kan krevje saka behandla på nytt og da har høve til å vere til stades.

Dersom dei forholda som ligg til grunn for arrestordren kan straffast med fridomsrøving på livstid, skal arrestordren avslåast om ikkje den utferdande staten forsikrar at straff som nemnd vil bli vurdert omgjord eller unnlaten fullbyrda, anten etter oppmoding eller seinast etter 20 år.

Forsikring som nemnd i første og andre ledd skal liggje føre før retten avgjer om vilkåra for overlevering er oppfylte.

§ 12. Forhold som kan gi grunnlag for avslag

Overlevering til strafforfølging på grunnlag av ein nordisk-europeisk arrestordre kan avslåast for forhold som

a. det er sett i gang norsk strafforfølging mot den ettersøkte for
b. norsk påtalemakt har kjennskap til at det i ein annan stat enn ein EU-medlemsstat eller stat tilknytt Schengen-samarbeidet, ligg føre rettskraftig dom for, og straffa i tilfelle domfelling er fullbyrda, under

fullbyrding eller ikkje lenger kan fullbyrdast etter denne staten sine reglar.

Overlevering til straffullbyrding kan avslåast dersom den ettersøkte er busett i Noreg, eller er norsk statsborgar, og norske myndigheiter forpliktar seg til å fullbyrde dommen.

Den ettersøkte skal givast høve til å uttale seg før ein arrestordre vert avslått på grunnlag av eit forhold som er nemnt i første og andre ledd. Før ein arrestordre vert avslått etter andre ledd, skal også kriminalomsorga givast høve til å uttale seg.

Kapittel 3. Handsaminga av nordisk-europeiske arrestordrar

§ 13. Pågriping, fengsling og annan bruk av tvangsmiddel

Den som er ettersøkt i høve til ein nordisk-europeisk arrestordre, skal pågripast snarast råd om ikkje det er klart at overlevering må avslåast. Er den ettersøkte under 18 år, skal pågriping berre gjennomførast dersom det er særleg påkravd. Straffeprosessloven § 170 a gjeld tilsvarande.

Ved pågripinga skal den ettersøkte straks informerast om arrestordren. Den ettersøkte skal også informerast om høvet til å samtykkje i overlevering. Det skal oppnemnast forsvarar.

Vil påtalemakta halde på den pågripne for å gjennomføre overleveringa, skal han framstillast for tingretten med krav om fengsling. Straffeprosessloven § 183 gjeld tilsvarande. Retten skal treffe avgjerd om fengsling om vilkåra for pågriping er oppfylte, jf. første ledd, med mindre det ikkje er grunn til å frykte for at den pågripne vil unndra seg eller hindre overlevering, eller formålet med fengsling kan oppnåast ved tiltak etter straffeprosessloven § 188. Retten skal ved vurderinga av om den skal treffe avgjerd om fengsling leggje opplysningane i arrestordren til grunn, om dei ikkje openbert er urette.

Treff retten avgjerd om fengsling, skal det setjast ein tidsfrist på inntil 4 veker. Han kan lengjast med inntil 4 veker av gongen. Er den pågripne under 18 år, skal tidsfristen likevel ikkje overstige 2 veker eller lengjast med meir enn 2 veker av gongen. Samla fengslingstid kan ikkje overstige 12 veker, om det ikkje ligg føre særlege grunnar. Fjerde punktum gjeld likevel ikkje dersom det ligg føre eit konkurrerande krav om utlevering, jf. § 29 andre ledd, eller dersom den som vert kravd overlevert, tidlegare er overlevert eller utlevert.

Andre straffeprosessuelle tvangsmiddel kan nyttast i same utstrekning som i saker om tilsvarande lovbrot her i riket. Tredje ledd fjerde punktum i paragrafen her gjeld tilsvarande.

Endra med lov 24 mai 2013 nr. 18.

§ 14. Avgjerd av nordisk-europeisk arrestordre

Påtalemakta skal etter mottak av arrestordren straks sende saka til tingretten. Tingretten avgjer ved orskurd om vilkåra for overlevering er oppfylte.

Den ettersøkte skal i retten spørjast om vedkomande samtykkjer i overlevering. I så fall skal den ettersøkte også spørjast om å gi sitt samtykke til rettsforfølging for andre lovbrot gjorde forut for overleveringa, og informerast om kva for rettsfølgjer eit samtykke har. Eit eventuelt samtykke skal givast skriftleg i rettsmøtet. Samtykkjer den ettersøkte i overlevering, treff retten si avgjerd straks og seinast innan ei veke.

Opplysningane i arrestordren skal leggjast til grunn for retten si avgjerd, om ikkje dei openbert er urette. Orskurden kan ankast etter reglane i straffeprosessloven kapittel 26. Fristen for anke er likevel tre dagar. Anke har utsetjande verknad. Rettskraftig orskurd skal om mogleg liggje føre seinast 45 dagar etter pågripinga av den ettersøkte, men innan ei veke dersom den ettersøkte har samtykt i overlevering. Den rettskraftige orskurden vert straks send til påtalemakta, som innan tre arbeidsdagar avgjer om arrestordren skal etterkomast eller ikkje.

Fristar som nemnde i første og tredje ledd byrjar å gjelde når påtalemakta har motteke tilstrekkelege opplysningar til å behandle saka. Dersom den ettersøkte har immunitet eller privilegium i Noreg for den straffbare handlinga arrestordren gjeld, byrjar ikkje fristen å gjelde før immuniteten eller privilegiet er oppheva. Dersom den ettersøkte tidlegare er utlevert eller overlevert til Noreg og overlevering vidare krev samtykke frå den staten som utleverte eller overleverte vedkomande, byrjar fristen ikkje å gjelde før vedkomande stat har gitt samtykke.

Dersom fristane ikkje kan overhaldast, skal påtalemakta straks varsle den som har ferda ut arrestordren, om dette.

Den ettersøkte kan klage på påtalemakta sitt vedtak. Spørsmålet om vilkåra for overlevering er oppfylte kan ein ikkje klage på. Straffeprosessloven § 59 a gjeld tilsvarande. Fristen for å klage er likevel tre dagar, og klagen har utsetjande verknad. Klageinstansen gjer vedtak straks og så vidt mogleg innan tre arbeidsdagar etter at klagen vart motteke.

Når endeleg avgjerd om overlevering ligg føre, skal påtalemakta straks varsle den som har ferda ut arrestordren. Avslag på arrestordren skal grunngivast.

Departementet kan gi forskrifter om samtykke som nemnt i andre ledd.
Endra med lov 24 mai 2013 nr. 18.

§ 15. Vilkår for overlevering av norske borgarar og personar busette her

Det skal setjast som vilkår for overlevering av norsk statsborgar at overlevering vidare for forhold som er gjort forut for overleveringa til ein stat som ikkje sjølv overleverer eigne borgarar til Noreg, ikkje skjer utan samtykke frå departementet, jf. § 10 andre ledd. Det skal også setjast som vilkår at utlevering vidare for forhold som nemnde i første punktum, ikkje skal skje, jf. utleveringsloven § 2.

Dersom ein arrestordre gjeld overlevering til strafforfølging av ein norsk statsborgar eller ein person busett her, kan det setjast som vilkår for overleveringa at vedkomande vert send tilbake for å sone ein eventuell dom her. Den ettersøkte og kriminalomsorga skal få høve til å uttale seg før det vert sett eit slikt vilkår.

§ 16. Samtykke i strafforfølging m.m. for andre straffbare forhold og til overlevering og utlevering vidare

Ein medlemsstat i Den europeiske unionen som har fått ein person overlevert frå Noreg på grunnlag av ein nordisk-europeisk arrestordre, kan når det vert kravd givast samtykke til å

a. strafforfølgje eller fullbyrde straff mot vedkomande for andre forhold gjorde forut for overleveringa enn dei han vart overlevert for
b. overlevere personen vidare til ein annan medlemsstat eller Island for forhold gjorde forut for overleveringa
c. utlevere personen vidare til ein stat utanfor Norden og Den europeiske unionen for forhold gjorde forut for overlevering, dersom vedkomande ikkje er norsk statsborgar.

Krav om samtykke i strafforfølging eller straffullbyrding som nemnt i første ledd bokstav a og til overlevering vidare som nemnt i første ledd bokstav b) skal utformast i samsvar med §§ 5 og 26 og oversendast som oppgitt i § 25. Samtykke skal givast dersom vilkåra for overlevering er oppfylte for den straffbare handlinga som kravet om samtykke gjeld, og på dei vilkåra som følgjer av eller som vert stilte i medhald av loven her. Avgjerda skal liggje føre innan 30 dagar etter at kravet vart motteke. § 14 gjeld tilsvarande så langt han høver. Spørsmålet om samtykke skal likevel behandlast skriftleg, om ikkje retten avgjer munnleg behandling. Påtalemakta sender kravet til den tingretten som avgjorde spørsmålet om overlevering. Det skal oppnemnast forsvarar for den overleverte.

Krav om samtykke i utlevering vidare som nemnt i første ledd bokstav c skal

sendast departementet og behandlast etter reglane i utleveringsloven.

Kapittel 4. Vilkår for overlevering på grunnlag av ein nordisk arrestordre

§ 17. Krav til straffetrusselen eller pådømd straff

Overlevering av personar til ein annan nordisk stat på grunnlag av ein nordisk arrestordre skjer etter reglane i loven her for

a. strafforfølging for forhold som kan medføre fridomsstraff eller ein annan fridomsrøvande reaksjon i den staten som har ferda ut arrestordren
b. fullbyrding av pådømd fridomsstraff som nemnd i bokstav a.

Gjeld arrestordren fleire straffbare forhold, skal han etterkomast og setjast i verk sjølv om vilkåra i første ledd berre er oppfylte for eitt av forholda.

§ 18. Obligatoriske avslagsgrunnar

Ein nordisk arrestordre skal avslåast for forhold som det ligg føre ein avslagsgrunn for som nemnd i § 8 første ledd bokstav a til j og andre ledd.

§ 19. Forhold som kan gi grunnlag for avslag

Ein nordisk arrestordre kan avslåast dersom

a. det ligg føre forhold som nemnde i § 12 første og andre ledd
b. forholdet er gjort heilt eller delvis i Noreg, under dette på Svalbard, Jan Mayen eller i dei norske bilanda, eller andre område underlagde norsk jurisdiksjon, og det ikkje er straffbart etter norsk lovgiving.

§ 12 tredje ledd gjeld tilsvarande.

Kapittel 5. Handsaminga av nordiske arrestordrar

§ 20. Pågriping, fengsling og annan bruk av tvangsmiddel

Den som er ettersøkt i høve til ein nordisk arrestordre, skal pågripast snarast

råd om det ikkje er klart at overlevering må avslåast. Pågriping kan også skje etter reglane i straffeprosessloven kapittel 14 når politi eller påtalemakt i ein annan nordisk stat ber om det før personen er ettersøkt som nemnt i første punktum, i same utstrekning som i saker om tilsvarande lovbrot her i landet. Er den ettersøkte under 18 år, skal pågriping berre skje dersom det er særleg påkravd. Straffeprosessloven § 170 a gjeld tilsvarande.

Ved pågripinga skal den ettersøkte straks informerast om arrestordren. Den ettersøkte skal også informerast om retten til å samtykkje i overlevering og kva for rettsfølgjer eit slikt samtykke har. Det skal oppnemnast forsvarar.

Vil påtalemakta halde på den pågripne for å gjennomføre overleveringa, skal vedkomande framstillast for tingretten med krav om fengsling. Straffeprosessloven § 183 gjeld tilsvarande. Retten skal treffe avgjerd om fengsling om vilkåra for pågriping er oppfylte, jf. første ledd, med mindre det ikkje er grunn til å frykte for at den pågripne vil unndra seg eller hindre overlevering, eller formålet med fengsling kan oppnåast ved tiltak etter straffeprosessloven § 188. Retten skal ved vurderinga av om den skal treffe avgjerd om fengsling leggje opplysningane i arrestordren til grunn, om dei ikkje openbert er urette.

Framstilling for tingretten med krav om fengsling skjer likevel ikkje dersom den ettersøkte er over 18 år og samtykkjer i overlevering, dersom ikkje den ettersøkte krev retten si prøving av vilkåra for fengsling etter tredje ledd tredje punktum eller dersom overlevering venteleg ikkje kan skje innan ei veke frå pågripinga. Fristen for framstilling vert i så fall rekna frå kravet om retten si prøving er framsett eller frå samtykket til overlevering er trekt tilbake, eller frå det tidspunkt det er klart at overlevering ikkje vil skje innan fristen nemnd i første punktum.

Treff retten avgjerd om fengsling, skal det setjast ein tidsfrist som ikkje må overstige 4 veker, men 2 veker dersom den pågripne er under 18 år. Han kan lengjast med inntil 2 veker av gongen. Samla fengslingstid kan ikkje overstige 6 veker, om det ikkje ligg føre særlege grunnar. Fristane som nemnde gjeld ikkje dersom det ligg føre eit konkurrerande krav om utlevering, jf. § 29 andre ledd, eller den som vert kravd overlevert, tidlegare er overlevert frå ein stat utanfor Norden eller utlevert.

Andre straffeprosessuelle tvangsmiddel kan nyttast i same utstrekning som i saker om tilsvarande lovbrot her i riket. Tredje ledd fjerde punktum gjeld tilsvarande.

Endra med lover 24 mai 2013 nr. 18, 21 juni 2019 nr. 51 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1549).

§ 21. Avgjerd av nordisk arrestordre

Samtykkjer den ettersøkte i overlevering, skal påtalemakta straks og seinast tre arbeidsdagar etter at samtykket er gitt, avgjere om den nordiske arrestordren skal etterkomast eller ikkje. Eit samtykke skal givast skriftleg til påtalemakta etter at den ettersøkte har blitt orientert om verknaden av at samtykke vert gitt. Eit samtykke kan trekkjast tilbake.

Dersom påtalemakta vil etterkome arrestordren, og den ettersøkte ikkje samtykkjer i overlevering eller trekkjer samtykket tilbake før overleveringa er gjennomført, vert saka straks send til tingretten. Tingretten avgjer ved orskurd om vilkåra for overlevering er oppfylte. Opplysningane i arrestordren skal leggjast til grunn for avgjerda, om dei ikkje openbert er urette.

Orskurden kan ankast etter reglane i straffeprosessloven kapittel 26. Fristen for anke er likevel tre dagar. Anke har utsetjande verknad. Rettskraftig orskurd skal om mogleg liggje føre seinast 3 veker etter pågripinga av den ettersøkte. Den rettskraftige orskurden vert straks send til påtalemakta, som innan tre arbeidsdagar avgjer om arrestordren skal etterkomast eller ikkje.

Fristar som nemnde i andre og fjerde ledd byrjar ikkje å gjelde før påtalemakta har motteke tilstrekkelege opplysningar til å gjere vedtak. Dersom den ettersøkte har immunitet eller privilegium i Noreg for den straffbare handlinga arrestordren gjeld, byrjar ikkje fristen å gjelde før immuniteten eller privilegiet er oppheva. Dersom den ettersøkte tidlegare er utlevert eller overlevert til Noreg og overlevering vidare krev samtykke frå den staten som utleverte eller overleverte vedkomande, byrjar fristen ikkje å gjelde før vedkomande stat har gitt samtykke.

§ 14 femte til åttande ledd gjeld tilsvarande.

§ 22. Vilkår for overlevering av norske borgarar og personar busette her

Det skal setjast som vilkår for overlevering av norsk statsborgar at overlevering vidare for forhold gjorde forut for overleveringa til ein stat som ikkje sjølv overleverer eigne borgarar til Noreg, ikkje skjer utan departementet sitt samtykke, jf. § 10 andre ledd. Det skal også setjast som vilkår at utlevering vidare for forhold som nemnde i første punktum ikkje skal skje, jf. utleveringsloven § 2.

Dersom ein arrestordre gjeld overlevering til strafforfølging av ein norsk statsborgar eller ein person busett her, kan det setjast som vilkår for overleveringa at vedkomande skal sendast tilbake for å sone ein eventuell dom her. Den ettersøkte og kriminalomsorga skal få høve til å uttale seg før det vert sett eit slikt vilkår.

§ 23. Samtykke i strafforfølging eller straffullbyrding for andre straffbare handlingar

Har overlevering skjedd til ein annan nordisk stat på grunnlag av ein nordisk arrestordre og den staten som har fått personen overlevert, ber om samtykke til å strafforfølgje eller straffullbyrde for andre forhold gjorde forut for dei som var omfatta av arrestordren, skal samtykke givast om det ikkje ligg føre forhold som nemnde i § 18, jf. § 8. Samtykke kan likevel nektast dersom det ligg føre forhold som nemnde i § 19 første ledd bokstav b.

Oppmoding om samtykke skal oppfylle krava i §§ 5 og 26 og sendast over som oppgitt i § 25. § 21 gjeld tilsvarande så langt han høver. Spørsmålet om samtykke skal likevel behandlast skriftleg, om ikkje retten treff avgjerd om munnleg behandling. I tilfelle som nemnde i § 21 andre ledd skal oppmodinga sendast den tingretten som avgjorde spørsmålet om overlevering. Det skal oppnemnast forsvarar for den overleverte.

Endra med lover 24 mai 2013 nr. 18, 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 24. Samtykke i overlevering eller utlevering vidare

Det kan givast samtykke til at ein person som er overlevert til eit nordisk land på grunnlag av ein nordisk arrestordre, vert overlevert vidare til ein medlemsstat i Den europeiske unionen utanfor Norden for eit forhold gjort forut for overleveringa. Samtykke skal givast dersom ein arrestordre om overlevering til vedkomande stat for forholdet ville blitt etterkomen etter reglane som gjeld for nordisk-europeiske arrestordrar. § 23 andre ledd gjeld tilsvarande.

Oppmoding om samtykke til utlevering vidare til ein stat utanfor Norden og Den europeiske unionen vert behandla og avgjord etter reglane i utleveringsloven.

Kapittel 6. Fellesreglar for nordisk-europeiske og nordiske arrestordrar

§ 25. Oversending og mottak av arrestordrar for overlevering frå Noreg

Arrestordren vert send gjennom Schengen informasjonssystem eller anna system for etterlysing av personar mistenkte for straffbare lovbrot, eller han vert send Kripos. Er opphaldsstaden til den ettersøkte kjend, kan arrestordren sendast direkte til politimeisteren på staden der den ettersøkte oppheld seg.

Ved feilsending skal den som mottek arrestordren, straks sende han vidare til kompetent påtalemakt og varsle den som har ferda ut arrestordren.

Ei etterlysing registrert i Schengen informasjonssystem eller i eit anna system for etterlysing av personar og som gjeld overlevering innanfor loven sitt verkeområde, jf. § 1, skal sidestillast med ein arrestordre inntil arrestordren vert motteken sjølv om etterlysinga ikkje inneheld alle opplysningane nemnde i § 5 første ledd.

§ 26. Språk

Ein arrestordre ferda ut til Noreg skal vere skriven på norsk, svensk, dansk eller engelsk eller ha vedlagt ei omsetjing til eit av dei nemnde språka.

§ 27. Immunitet og privilegium

Dersom den ettersøkte har immunitet eller eit privilegium med omsyn til rettsforfølging eller fullbyrding i Noreg som kan opphevast av norsk myndigheit, skal påtalemakta straks oppmode rett myndigheit om å oppheve immuniteten eller privilegiet. Dersom oppheving av immuniteten eller privilegiet byggjer på vedtak gjort av myndigheiter i ein framand stat eller av organ i ein internasjonal organisasjon, skal påtalemakta straks varsle utferdande stat om at arrestordren ikkje kan etterkomast før immuniteten eller privilegiet er oppheva.

Departementet kan gi nærmare føresegner om saksbehandlinga i tilfelle som nemnde i første ledd første punktum, under dette om kva for norsk myndigheit som avgjer spørsmål om oppheving av immunitet eller privilegium.

§ 28. Arrestordrar som gjeld ettersøkte som tidlegare er overleverte eller utleverte til Noreg

Den som er overlevert til Noreg på grunnlag av ein nordisk arrestordre, kan overleverast vidare til ein annan nordisk stat på grunn av ein nordisk arrestordre som gjeld eit straffbart forhold vedkomande har gjort forut for overleveringa til Noreg. Overlevering vidare til ein medlemsstat i Den europeiske unionen utanfor Norden kan skje i tilfelle som nemnde i andre ledd bokstav a, c, d og e.

Den som er overlevert til Noreg på grunnlag av ein nordisk-europeisk arrestordre, skal ikkje overleverast vidare til ein annan medlemsstat i Den europeiske unionen eller Island for eit forhold gjort forut for overleveringa. Overlevering vidare for forhold som nemnt kan likevel skje dersom

a. den ettersøkte i retten skriftleg samtykkjer i overlevering vidare eller i strafforfølging for forholdet

b. den ettersøkte samtykte i å bli overlevert til Noreg og i den samanhengen også samtykte i å bli strafforfølgd eller få fullbyrda straff mot seg for forhold gjorde forut for overleveringa
c. den ettersøkte har unnlate å forlate riket, trass i at han i 45 dagar uhindra har kunna forlate det
d. den ettersøkte frivillig er vend tilbake til riket etter først å ha forlate det, eller
e. den staten som overleverte den ettersøkte til Noreg, samtykkjer i overlevering vidare.

Kan overlevering vidare ikkje skje utan samtykke frå den staten som tidlegare har overlevert vedkomande, jf. andre ledd bokstav e, skal påtalemakta sørgje for at det blir sendt ei oppmoding til vedkomande stat om samtykke til overleveringa. Oppmodinga skal utformast i samsvar med § 32 og skal sendast kompetent myndigheit i den staten som overleverte vedkomande.

Overlevering vidare skal ikkje skje i strid med særlege vilkår sette for overleveringa.

Dersom den ettersøkte er utlevert til Noreg frå ein stat utanfor Norden og Den europeiske unionen, skal vedkomande ikkje overleverast i strid med dei vilkåra som er sette for utleveringa. Dersom overlevering vidare krev samtykke frå den staten vedkomande er utlevert frå, skal kompetent myndigheit sørgje for at det straks blir sendt ei oppmoding om slikt samtykke.
Endra med lov 21 juni 2019 nr. 51 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1549).

§ 29. Avgjerd om overlevering når det ligg føre konkurrerande oppmodingar

Dersom det ligg føre fleire arrestordrar som gjeld same person, avgjer påtalemakta kva for arrestordre som skal etterkomast.

Dersom det i tillegg til ein eller fleire arrestordrar ligg føre eit krav om utlevering frå ein stat utanfor Norden og EU, tek departementet avgjerd.

I vurderinga av kva for arrestordre eller utleveringskrav som skal etterkomast, skal det bl.a leggjast vekt på staden for og karakteren av dei straffbare handlingane, når dei konkurrerande arrestordrane/utleveringskrava er ferda ut, og om dei gjeld strafforfølging eller fullbyrding av dom.

§ 30. Frist for overlevering

Den ettersøkte skal overleverast snarast mogleg og seinast ti dagar etter at det ligg føre ei endeleg avgjerd om overlevering, likevel seinast fem dagar dersom

overlevering skal skje på grunnlag av ein nordisk arrestordre. Gjer særlege omstende det umogleg å overlevere den ettersøkte innanfor fristen, skal påtalemakta straks kontakte den som har ferda ut arrestordren, for å avtale ein ny frist.

Overlevering kan utsetjast dersom det ligg føre tungtvegande humanitære grunnar. Så snart desse grunnane ikkje lenger er til stades, avtaler påtalemakta nytt tidspunkt for overlevering med den som har ferda ut arrestordren. Overlevering skal skje innan ti dagar rekna frå tidspunkt som nemnt i andre punktum.

Ein ettersøkt som sit fengsla på grunnlag av arrestordren, skal setjast fri når fristane for overlevering i første og andre ledd har gått ut.

§ 31. Utsett og mellombels overlevering på grunn av strafforfølging i Noreg

Påtalemakta kan treffe avgjerd om å utsetje overleveringa for å strafforfølgje den ettersøkte i Noreg for eit anna straffbart forhold. Det same gjeld dersom den ettersøkte skal fullbyrde ein dom for eit anna straffbart forhold.

I staden for å utsetje overleveringa kan overlevering gjerast mellombels på vilkår som vert avtalte skriftleg mellom påtalemakta og den som har ferda ut arrestordren.

Dersom den ettersøkte er fridomsrøva, skal kriminalomsorga givast høve til å uttale seg før det blir treft avgjerd etter første ledd andre punktum og andre ledd.

Kapittel 7. Overlevering til Noreg

§ 32. Utferding av ein nordisk-europeisk arrestordre

Påtalemakta kan ferde ut ein arrestordre til ein medlemsstat i Den europeiske unionen til strafforfølging dersom det ligg føre ei avgjerd om pågriping treft av retten for ei handling som kan medføre fengsel i minst 1 år. Påtalemakta kan ferde ut ein arrestordre til straffullbyrding dersom det ligg føre rettskraftig dom på fengsel eller anna fridomstap på minst fire månader.

Er det fare ved opphald, kan skriftleg pågripingsavgjerd treft av påtalemakta tre i staden for avgjerd av retten for utferding av arrestordrar som nemnde i første ledd første punktum. Påtalemakta si avgjerd skal snarast mogleg leggjast fram for retten til godkjenning.

Arrestordren kan omfatte også forhold som ikkje oppfyller krava i første ledd, dersom eitt av forholda oppfyller vilkåra. I så fall er det for utferding av ein arrestordre til strafforfølging tilstrekkeleg at det ligg føre pågripingsavgjerd

treft av retten for eitt av forholda.

Arrestordren vert utforma i samsvar med § 5 første ledd. Dersom handlinga kan straffast med fengsel i minst 3 år og kan sjåast på som handling nemnd i forskrift til § 7 tredje ledd, skal det opplysast om dette. Det same gjeld dersom arrestordren gjeld medverknad til felles kriminell verksemd som nemnd i § 7 andre ledd.

Arrestordren skal vere skriven på eller vere omsett til det språket eller eitt av dei språka som vert nytta av den iverksetjande staten, eller til eit anna språk den iverksetjande staten har godteke.

§ 33. Utferding av ein nordisk arrestordre

Påtalemakta kan ferde ut ein arrestordre til ein annan nordisk stat til strafforfølging dersom den ettersøkte med skilleg grunn kan mistenkjast for å ha gjort ei straffbar handling som kan medføre fengsel. Påtalemakta kan ferde ut ein arrestordre til straffullbyrding dersom det ligg føre rettskraftig dom på fengsel eller anna fridomstap.

Arrestordren vert utforma i samsvar med § 5 første ledd og skriven på norsk, svensk, dansk eller engelsk.

§ 32 tredje ledd første punktum gjeld tilsvarande.

§ 34. Oversending av arrestordrar

Arrestordren vert registrert i Schengen informasjonssystem eller i eit anna system for etterlysing av personar mistenkte for straffbare lovbrot. Opplysningar nemnde i § 5 første ledd som ikkje kan registrerast i Schengen informasjonssystem, skal ettersendast så snart som mogleg til den myndigheita i den staten der den ettersøkte vert funnen som etter lovgivinga her er kompetent til å ta imot arrestordren.

Er det kjent kvar den ettersøkte oppheld seg, kan arrestordren i tillegg sendast til den myndigheita i opphaldsstaten som etter lovgivinga her er kompetent til å ta imot arrestordren.

§ 35. Varetektsfrådrag

Når ein ettersøkt er overlevert for fullbyrding av dom her i riket, skal det gjerast frådrag i straffa for den tida han eller ho i høve saka har vore fråteken fridomen i den iverksetjande staten. Det same gjeld når den ettersøkte er overlevert til strafforfølging, dersom den ettersøkte får dom med fengselsstraff her i riket på grunnlag av det straffbare forholdet arrestordren gjeld.

§ 36. Strafforfølging for andre straffbare forhold av overleverte personar

Den som er overlevert til Noreg frå ein medlemsstat i Den europeiske unionen på grunnlag av ein nordisk-europeisk arrestordre, kan ikkje strafforfølgjast, og straff kan ikkje fullbyrdast mot vedkomande, for andre straffbare forhold gjorde forut for overleveringa enn dei som arrestordren omfatta.

Forbodet i første ledd gjeld likevel ikkje dersom

a. vedkomande etter overleveringa samtykkjer i strafforfølging eller straffullbyrding for bestemte straffbare forhold gjorde føre overleveringa. Samtykket skal givast i retten og skal protokollerast og vedtakast
b. vedkomande samtykte i å bli overlevert til Noreg og i den samanhengen også samtykte i å bli strafforfølgd eller få fullbyrda straff mot seg for forhold gjorde forut for overleveringa
c. den ettersøkte har unnlate å forlate riket, enda han i 45 dagar har hatt høve til dette
d. den ettersøkte frivillig er vend tilbake til riket etter først å ha forlate det
e. forholdet gjort forut for overleveringa berre kan straffast med bot, eller
f. staten som overleverte den ettersøkte til Noreg, samtykkjer.

Den som er overlevert til Noreg frå ein nordisk stat på grunnlag av ein nordisk arrestordre, kan strafforfølgjast, og straff kan fullbyrdast mot vedkomande for straffbare forhold gjorde forut for overleveringa om ikkje

a. det i den staten som overleverte vedkomande ligg føre forhold som nemnde i § 8 første ledd bokstav a til h eller det ligg føre forhold som nemnde i § 8 første ledd bokstav i eller j, eller
b. forholdet er gjort heilt eller delvis på territoriet til den staten som overleverte vedkomande, eller ein stad som vert likestilt med dette, og forholdet ikkje er straffbart etter lovgivinga i denne staten, om ikkje denne staten samtykkjer i strafforfølging.

Sjølv om vilkåra i tredje ledd bokstav b ikkje er oppfylte, kan vedkomande strafforfølgjast for forhold gjorde forut for overleveringa i tilfelle som nemnde i andre ledd bokstav c og d eller dersom vedkomande før eller etter overleveringa har samtykt til strafforfølging for andre forhold.

Ei oppmoding om samtykke som nemnd i andre ledd bokstav f og tredje ledd bokstav b skal sendast kompetent myndigheit i den staten som overleverte

vedkomande i samsvar med §§ 32 eller 33.

§ 37. Utlevering vidare

Den som er overlevert til Noreg på grunnlag av ein nordisk-europeisk arrestordre, skal ikkje utleverast vidare til ein stat utanfor Norden og Den europeiske unionen for eit forhold gjort forut for overleveringa hit utan samtykke frå den staten som vedkomande er overlevert frå, om ikkje anna følgjer av overleveringsvedtaket.

Den som er overlevert til Noreg på grunnlag av ein nordisk arrestordre, kan berre utleverast vidare til ein stat utanfor Norden og Den europeiske unionen for eit forhold gjort forut for overleveringa hit dersom vedkomande samtykkjer eller i tilfelle som nemnde i § 36 andre ledd bokstav c, d og f.

Avgjerd om utlevering vidare vert teken av departementet etter føresegnene i utleveringsloven.

§ 38. Tilbakeføring av personar som er overleverte til Noreg

Er ein ettersøkt overlevert til Noreg for strafforfølging på vilkår om at den overleverte vert ført tilbake til utferdande stat etter at strafforfølginga er gjennomført, skal påtalemakta sjå til at personen vert ført tilbake.

Er den som skal tilbakeførast ikkje fengsla på førehand, kan vedkomande pågripast og fengslast dersom dette vert rekna som nødvendig for å få gjennomført tilbakeføringa. Avgjerd om fengsling skal ikkje gjelde for lengre tid enn ti dagar, likevel fem dagar dersom tilbakeføringa skal skje til eit nordisk land. Gjer særlege omstende det umogleg å tilbakeføre vedkomande innan fristen nemnd i andre punktum, kan fengslinga lengjast med inntil ti dagar, likevel inntil fem dagar dersom tilbakeføringa skal skje til eit nordisk land.

Kapittel 8. Andre føresegner i samband med overlevering

§ 39. Beslag og overlevering av ting

Påtalemakta skal beslagleggje og overlevere ting som venteleg har tyding som bevis i den saka arrestordren gjeld, eller som er utbytte av dette straffbare forholdet. Det same gjeld andre ting og utbytte som kan inndragast etter straffeloven §§ 67 til 73, dersom den staten som har ferda ut arrestordren, krev det, og det ville vore høve til inndraging etter lovgivinga i den staten som har ferda ut arrestordren.

Plikta i første ledd gjeld sjølv om den ettersøkte er død eller forsvunnen.

Påtalemakta kan halde tilbake eller mellombels overlevere ting som nemnde i første ledd når dei venteleg har tyding som bevis i pågåande strafforfølging her i riket.

Overleveringa får inga tyding for eksisterande rettar i tinga. Det kan stillast vilkår for overleveringa dersom det er nødvendig for å verne slike rettar.
Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 40. Mellombels overføring

Dersom det ligg føre ein arrestordre om pågriping og overlevering av ein ettersøkt person til strafforfølging, kan påtalemakta etter krav samtykkje i mellombels overføring av den ettersøkte for avhør i den staten som har ferda ut arrestordren.

Samtykke skal ikkje givast dersom det er klart at arrestordren vil bli avslått eller dersom det vert rekna som nødvendig at den ettersøkte oppheld seg her i riket av omsyn til ei straffesak eller behandlinga av arrestordren. Ved vurderinga av om samtykke skal givast skal det takast omsyn til om overføringa vil lengje fridomstapet til den ettersøkte. Den ettersøkte skal få høve til å uttale seg før avgjerda vert teken.

Påtalemakta fastset tida for overføringa og stiller dei vilkåra som ho finn er nødvendige.

§ 41. Transitt

Den som vert overlevert frå Sverige, Danmark, Finland eller Island til ein av desse statane, kan utan særskilt samtykke førast over norsk territorium.

I andre tilfelle av overlevering på grunnlag av ein arrestordre frå ein medlemsstat i Den europeiske unionen til ein annan medlemsstat eller til Island skal departementet gi godkjenning til at personen vert ført over norsk territorium dersom norske myndigheiter har motteke opplysningar om identiteten og statsborgarskapen til den ettersøkte, kva slag straffbar handling som har skjedd og rettsleg karakteristikk på ho, og omstende rundt handlinga, under dette tid og stad. Skal overleveringa skje til ein stat som ikkje overleverer eigne statsborgarar til Noreg, kan transitt likevel nektast dersom den ettersøkte er norsk statsborgar, jf. § 10 andre ledd. I andre tilfelle der den ettersøkte er norsk statsborgar, kan det setjast vilkår for godkjenninga.

Andre ledd gjeld tilsvarande ved transitt av ein person som skal utleverast frå ein stat utanfor Norden og Den europeiske unionen til ein medlemsstat i Den europeiske unionen eller Island på grunnlag av eit utleveringskrav.

Kapittel 9. Avsluttande føresegner

§ 42. Iverksetjing m.m.

Loven trer i kraft frå det tidspunktet[1] Kongen fastset. Kongen kan bestemme at loven skal tre i kraft mellom enkelte av dei nordiske statane, eller for berre nordiske eller nordisk-europeiske arrestordrar. Frå det tidspunkt loven trer i kraft for nordiske arrestordrar, vert lov 3. mars 1961 nr. 1 om utlevering av lovbrytarar til Danmark, Finland, Island og Sverige og lov 19. september 2008 nr. 77 om nordisk arrestordre oppheva.

Loven gjeld for arrestordrar mottekne etter at loven har tredd i kraft. Utleveringskrav mottekne før loven har tredd i kraft, vert behandla etter lov 3. mars 1961 nr. 1 om utlevering av lovbrytarar til Danmark, Finland, Island og Sverige eller etter lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytarar m.v.
1 § 1 til § 42 tek til å gjelde 16 okt 2012 for nordiske arrestordrar. § 43 med unntak av endringa i lov 13 juni 1975 nr. 39 § 1 tek til å gjelde 16 okt 2012 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 895. § 1 til § 42 tek til å gjelde 1 nov 2019 for så vidt gjeld nordisk-europeiske arrestordrar. § 43 om endring i lov 13 juni 1975 nr. 39 § 1 tek til å gjelde 1 nov 2019 iflg. res. 18 okt 2019 nr. 1387.

§ 43. Endringar i andre lover

Frå den tida Kongen fastset,[1] blir det gjort følgjande endringar i anna lovgiving:
– – –
1 § 1 til § 42 tek til å gjelde 16 okt 2012 for nordiske arrestordrar. § 43 med unntak av endringa i lov 13 juni 1975 nr. 39 § 1 tek til å gjelde 16 okt 2012 iflg. res. 21 sep 2012 nr. 895. § 1 til § 42 tek til å gjelde 1 nov 2019 for så vidt gjeld nordisk-europeiske arrestordrar. § 43 om endring i lov 13 juni 1975 nr. 39 § 1 tek til å gjelde 1 nov 2019 iflg. res. 18 okt 2019 nr. 1387.

Lov om endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)

II

– – –

Del II opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887).

III

– – –
Del III opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887).

IV

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer: – – –
§ 186 annet ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:
– – –. Bestemmelsen om rett til å motta besøk i straffegjennomføringsloven § 31 åttende ledd får tilsvarende anvendelse.
Ved res 20 jan 2012 nr. 41 ble annet ledd tredje punktum satt ikr.
§ 186 nåværende annet ledd tredje og fjerde punktum[1] blir nytt tredje ledd.
1 Inkurie: Nå fjerde og femte punktum, etter at nytt tredje punktum er satt ikr.
– – –

IX

I lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. gjøres følgende endringer:
– – –
§ 37 skal lyde: – – –
Femte ledd siste punktum er ikke satt ikr., men er redigert inn i straffegjennomføringsloven.
– – –
§ 40 nytt tiende ledd skal lyde:
Reaksjonene i annet ledd og fjerde ledd annet og tredje punktum kan ikke brukes overfor innsatte under 18 år. Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om mindre inngripende reaksjoner ved brudd på straffegjennomføringen for denne gruppen innsatte.

XIII. Ikrafttredelses- og overgangsregler

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41 trådte endringene i straffeloven § 18, § 28 annet ledd, § 28a annet ledd og § 39c annet ledd, straffeprosessloven § 69 annet ledd tredje punktum, § 98 første ledd annet punktum, § 161a, § 183 annet og tredje ledd, § 184 annet ledd annet punktum, § 185 annet ledd, § 186 annet ledd tredje punktum og § 186 a, del VI, straffegjennomføringsloven § 6 tredje ledd, § 10 fjerde ledd, § 11 femte ledd, § 16 første ledd annet punktum og annet ledd, straffeloven § 40 første ledd annet punktum, § 48 annet ledd, § 53 fjerde ledd, § 55 tredje ledd og § 78 bokstav h og i, samt del XII ikr. 20 jan 2012. Iflg. res. 13 juni 2014 nr. 721 trådte endringene i straffeloven § 15, § 28 c, § 53 nr. 3 bokstav c, § 53 nr. 3 bokstav h, § 53 nr. 6, straffeprosessloven § 76 femte ledd, § 96 tredje ledd, § 99 første ledd tredje punktum, § 100 annet ledd annet punktum, § 107 a første ledd bokstav d, del V, del VII, del VIII, straffeloven § 29 første ledd, § 30 første ledd bokstav g, § 37 første ledd bokstav d, § 37 første ledd bokstav i, § 52 a, § 52 b og § 52 c, samt del XI ikr. 1 juli 2014. Iflg. res. 30 okt 2015 nr. 1233 trådte del IX § 10 a, § 31 åttende ledd, § 37 med unntak av femte ledd siste punktum, § 38 tredje, fjerde og femte ledd og § 39 annet punktum ikr. 30 okt 2015. Del II og III opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887).

Lov om arbeidstvister (arbeidstvistloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Definisjoner

I denne lov menes med:

a. *arbeidstaker*: enhver som utfører arbeid for og underordnet en annen, og som ikke går inn under lov om offentlige tjenestetvister.
b. *arbeidsgiver*: enhver som har ansatt arbeidstaker for å utføre arbeid i sin tjeneste.
c. *fagforening*: enhver sammenslutning av arbeidstakere eller av arbeidstakeres foreninger som har til formål å vareta arbeidstakernes

interesser overfor deres arbeidsgivere.

d. *arbeidsgiverforening*: enhver sammenslutning av arbeidsgivere eller arbeidsgiveres foreninger som har til formål å vareta arbeidsgivernes interesser overfor deres arbeidstakere.
e. *tariffavtale*: en avtale mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om arbeids- og lønnsvilkår eller andre arbeidsforhold.
f. *streik*: hel eller delvis arbeidsstans som arbeidstakere i fellesskap eller i forståelse med hverandre iverksetter for å tvinge frem en løsning av en tvist mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening. Som ledd i en streik regnes også når vedkommende bedrift søkes sperret for arbeidskraft.
g. *lockout*: hel eller delvis arbeidsstans som en arbeidsgiver iverksetter for å tvinge frem en løsning av en tvist mellom en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening og en fagforening, uten hensyn til om andre arbeidstakere tas inn istedenfor de utestengte. Som ledd i en lockout regnes også når de utestengte arbeidstakerne søkes hindret i å få annet arbeid.
h. *plassoppsigelse*: oppsigelse av arbeidsavtaler med det formål å iverksette streik eller lockout.
i. *rettstvist*: tvist mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om en tariffavtales gyldighet, forståelse eller eksistens eller om krav som bygger på en tariffavtale.
j. *interessetvist*: tvist mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening om ordningen av fremtidige arbeids- og lønnsvilkår eller andre arbeidsforhold som ikke omfattes av en tariffavtale eller som skal avløse en tidligere tariffavtale.
k. *virkedag*: alle dager som ikke er søndager eller lovbestemte hellig- eller høytidsdager.

Endret ved lover 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235), 17 mars 2023 nr. 3 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 17 mars 2023 nr. 341).

§ 2. Opplysningsplikt

Fagforening og arbeidsgiverforening eller sammenslutning av slike skal når departementet eller riksmekleren krever det, gi opplysninger om foreningens eller sammenslutningens organisasjon, medlemsforhold mv. En sammenslutning av foreninger plikter å gi slike opplysninger også om sine underavdelinger.

Kapittel 2. Tariffavtaler

§ 3. Forhandlinger om inngåelse av tariffavtale

Fagforening, arbeidsgiver, arbeidsgiverforening eller sammenslutning av slike kan fremsette krav om forhandlinger med sikte på å inngå eller revidere en tariffavtale. Dersom motparten ikke møter til forhandlinger eller forhandlingene ikke fører til inngåelse av en ny eller revidert tariffavtale, kan streik eller lockout iverksettes når de vilkår som fremgår av §§ 18 og 25 er oppfylt.

§ 4. Tariffavtalens form og innhold

En tariffavtale skal opprettes skriftlig og bør inneholde bestemmelser om ikrafttredelsestidspunkt, varighet og oppsigelsesfrist.

§ 5. Tariffavtalens varighet og oppsigelse

(1) Med mindre annet er fastsatt, gjelder tariffavtalen i tre år regnet fra den dag den ble underskrevet.
(2) Oppsigelse av tariffavtale skal gjøres skriftlig og senest tre måneder før avtalen utløper, med mindre annen oppsigelsesfrist er fastsatt.
(3) Blir en tariffavtale ikke sagt opp innen fristen, forlenges den med ett år.

§ 6. Tariffavtalens ufravikelighet

Bestemmelse i arbeidsavtale som strider mot en tariffavtale som begge parter er bundet av, er ugyldig.

§ 7. Virkning av utmeldelse av fagforening eller arbeidsgiverforening

Et medlem eller en underavdeling av en fagforening eller arbeidsgiverforening blir ikke ved utmeldelse eller eksklusjon fri for sine forpliktelser etter de tariffavtaler som gjelder for foreningen ved uttredelsen.

§ 8. Fredsplikt

(1) Rettstvist må ikke søkes løst ved streik, lockout eller annen arbeidskamp.

(2) Interessetvist må ikke søkes løst ved streik, lockout eller annen arbeidskamp før vilkårene i §§ 18 og 25 er oppfylt. Gjelder interessetvisten revisjon av tariffavtale, må dessuten gyldighetstiden for denne være utløpt.
(3) Med mindre annet er avtalt, skal den tariffavtale og de lønns- og arbeidsvilkår som gjaldt ved tvistens utbrudd, gjelde så lenge streik, lockout eller annen arbeidskamp ikke må iverksettes etter andre ledd.

§ 9. Erstatningsansvar for brudd på tariffavtale mv.

(1) Har medlemmer av en fagforening eller arbeidsgiverforening brutt en tariffavtale, er foreningen og vedkommende medlemmer erstatningsansvarlige. Foreningens ansvar inntrer bare når den selv er skyld i bruddet eller i fortsettelsen av det tariffstridige forholdet. En arbeidsgiver, arbeidsgiverforening, fagforening eller deres medlemmer er også erstatningsansvarlige for ulovlig streik, lockout eller annen arbeidskamp, jf. § 8 andre ledd. Andre punktum i bestemmelsen her gjelder tilsvarende.
(2) Erstatningsansvaret etter første ledd første og tredje punktum gjelder tilsvarende for andre arbeidstakere som deltar i den tariffstridige eller ulovlige streiken.

§ 10. Fastsettelse av erstatning for brudd på tariffavtale mv.

Erstatning for brudd på tariffavtale eller ulovlig streik eller lockout skal av retten fastsettes under hensyn til skadens størrelse, skadevolderens skyld og økonomiske bæreevne, skadelidtes forhold og omstendighetene for øvrig. Ved særlig formildende omstendigheter kan erstatningen falle helt bort.

Kapittel 3. Mekling

§ 11. Meklere

(1) Kongen oppnevner for tre år av gangen en fast mekler for hele riket (riksmekleren) og en eller flere faste meklere for de enkelte meklingskretser (kretsmeklere). Meklingskretsene fastsettes av Kongen.
(2) Kongen kan etter innstilling fra riksmekleren oppnevne særskilte meklere for begrensede tidsrom eller for enkelte tilfeller, samt fast stedfortreder for riksmekleren.
(3) Meklerne må oppfylle vilkårene i § 36 første ledd.

§ 12. Meklingsinstitusjonens oppgaver og organisering

(1) Meklerne skal mekle i interessetvister mellom en fagforening og en arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening i samsvar med bestemmelsene i dette kapitlet. Meklerne skal forsøke å oppnå enighet mellom partene om et rimelig forlik.
(2) Riksmekleren leder meklingsinstitusjonen og er de øvrige meklernes overordnede.
(3) Riksmekleren kan overlate meklingen i en sak til en kretsmekler eller en særskilt mekler. Riksmekleren kan selv overta meklingen i saker som hører under kretsmeklerne.

§ 13. Meklerløfte

Ingen må gjøre tjeneste som mekler før de har avlagt skriftlig forsikring om at de samvittighetsfullt vil oppfylle sine plikter. Forsikringen sendes til departementet. Kongen fastsetter hvordan den skal lyde, jf. domstolloven § 60.

§ 14. Inhabilitet

(1) Reglene om inhabilitet i domstolloven §§ 106 flg. gjelder tilsvarende for meklerne så langt de passer.
(2) Anser riksmekleren seg for inhabil i en tvist, meldes dette snarest mulig til departementet. Er departementet enig i at riksmekleren ikke bør behandle tvisten, overlates behandlingen av saken til en annen oppnevnt mekler.
(3) Anser en annen mekler seg for inhabil i en tvist, meldes dette snarest mulig til riksmekleren. Riksmekleren kan enten selv overta behandlingen av tvisten eller overlate den til en annen oppnevnt mekler.

§ 15. Plassoppsigelse

(1) Plassoppsigelse som ledd i interessetvist skal gis skriftlig. Oppsigelsesfristen er 14 dager hvis ikke annet er fastsatt ved tariffavtale eller annen skriftlig avtale.
(2) Plassoppsigelse for den enkelte arbeidstaker gis av arbeidstakeren selv eller dennes fagforening overfor arbeidsgiver, eller av den enkelte arbeidsgiver overfor den enkelte arbeidstaker.
(3) Der dette følger av tariffavtale, kan hver av partene gi plassoppsigelse for sine medlemmer til den annen part (kollektiv plassoppsigelse).

§ 16. Melding til riksmekleren

(1) Når det gis plassoppsigelse i interessetvist, skal det samtidig gis skriftlig melding om dette til riksmekleren.
(2) Meldingen skal inneholde:

a. kopi av plassoppsigelsen,
b. redegjørelse for hva tvisten gjelder,
c. opplysninger om ved hvilke bedrifter plassoppsigelse foretas og hvor mange arbeidstakere ved hver bedrift plassoppsigelsen omfatter,
d. opplysninger om når plassoppsigelsesfristen løper ut,
e. opplysninger om hvorvidt forhandlinger mellom partene er åpnet og i tilfelle om de fremdeles pågår eller er avbrutt.

(3) Pågår forhandlinger når melding om plassoppsigelse sendes, skal melding om senere avbrytelse av forhandlingene på samme måte sendes til riksmekleren.
(4) Meldingen sendes av den fagforening, arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening som har foretatt plassoppsigelsen. Er den aktuelle fagforening, arbeidsgiver eller arbeidsgiverforening medlem i en organisasjon med innstillingsrett etter § 39, sendes meldingen om plassoppsigelse til riksmekleren gjennom denne organisasjonen.
(5) Meldinger til riksmekleren etter denne paragraf sendes samtidig i kopi til motparten.

§ 17. Hvem som omfattes av streik eller lockout

Streik eller lockout iverksettes for samtlige arbeidstakere som omfattes av plassoppsigelsen, med mindre partene er enige om noe annet.

§ 18. Tidspunkt for iverksettelse av streik eller lockout

(1) Streik eller lockout må ikke iverksettes før det er gitt plassoppsigelse og oppsigelsesfristen som følger av denne er utløpt, og ikke i noe tilfelle før fire virkedager har gått fra riksmekleren har mottatt melding om at forhandlinger ikke er innledet eller er brutt eller at plassoppsigelsen er utvidet, jf. §§ 16 og 17.
(2) Fristen i første ledd starter å løpe første virkedag etter at riksmekleren har mottatt meldingen.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

§ 19. Midlertidig forbud mot arbeidsstans

(1) Når riksmekleren har fått melding om eller på annen måte er blitt kjent med at forhandlinger ikke er innledet eller er brutt, jf. § 16, skal riksmekleren midlertidig forby partene å iverksette streik eller lockout som kan medføre skade for allmenne interesser, inntil mekling etter dette kapitlet er avsluttet.
(2) Blir plassoppsigelsen utvidet, skal riksmekleren på tilsvarende vilkår forby streik eller lockout som følger av utvidelsen.
(3) Forbudet sendes til den forening som har sendt eller skulle ha sendt meldingen om plassoppsigelsen. Kopi av melding om forbud skal sendes til motparten.
(4) For å være bindende må forbudet være sendt fra riksmekleren innen utløpet av to virkedager etter at riksmekleren mottok melding om at forhandlinger ikke er innledet eller er brutt eller at plassoppsigelsen er utvidet. Fristen i første punktum starter å løpe første virkedag etter at riksmekleren har mottatt meldingen.
(5) Hvis det nedlegges forbud mot streik eller lockout i tvist hvor kommune, fylkeskommune eller sammenslutning av slike er part, kan riksmekleren samtidig bestemme at de frister som følger av tjenestetvistloven § 14 tredje ledd og § 17 første og andre ledd skal gjelde for meklingen.
(6) Riksmekleren kan overlate til en annen oppnevnt mekler å forby streik eller lockout.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

§ 20. Innkalling til mekling

(1) Hvis det er nedlagt forbud mot streik eller lockout etter § 19, skal riksmekleren eller mekleren som saken er overdratt til, straks iverksette mekling.
(2) Hvis forbud mot streik eller lockout ikke er nedlagt, kan riksmekleren eller en kretsmekler av eget tiltak eller etter begjæring av en part likevel iverksette mekling i en tvist.
(3) Hvis riksmekleren eller en kretsmekler mener det er hensiktsmessig, kan det innkalles til mekling etter reglene i dette kapittel selv om det ikke er gitt plassoppsigelse etter § 15.
(4) Mekleren fastsetter tid og sted for meklingen. Meklingsmøte kan også holdes utenfor meklingskretsen. Partene innkalles på den måte mekleren finner hensiktsmessig.

§ 21. Parter og partsrepresentanter

Partene kan møte selv og ved fullmektig. Rådgivere kan også møte. Om partenes plikt til å møte til mekling gjelder reglene i § 51 tilsvarende så langt de passer.

§ 22. Innhenting av opplysninger

(1) Mekleren skal innhente alle opplysninger som er nødvendige for å behandle tvisten.
(2) Ved innhenting av opplysninger har mekleren myndighet som nevnt i § 48 så langt det passer.

§ 23. Taushetsplikt

(1) Meklingsmøtene skal holdes for lukkede dører.
(2) Enhver som deltar i meklingen, plikter å bevare taushet om det som er fremkommet under meklingen, hvis ikke mekleren tillater offentliggjøring. Taushetsplikten omfatter også en parts egne krav og tilbud.
(3) Taushetsplikten gjelder ikke ved forklaringer for Arbeidsretten.
(4) Mekleren har ikke vitneplikt for Arbeidsretten om forhold fremkommet under meklingen.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

§ 24. Møtebok

(1) I møteboken føres inn tid og sted for meklingsmøtet og meklerens, partenes og partsrepresentantenes navn. Møteboken skal angi de bevis som er gjennomgått og meklingens gang i korthet.
(2) Resultatet av meklingen oppsummeres. Har mekleren lagt frem et endelig forslag til løsning av tvisten, skal forslaget føres inn i møteboken uavhengig av utfallet av meklingen. Eventuell frist etter § 26 første ledd for når et avstemningsresultat skal foreligge, skal gjengis.

§ 25. Meklingens avslutning

(1) Hver av partene kan kreve meklingen avsluttet når det har gått ti dager etter at forbudet mot streik eller lockout ble nedlagt etter § 19 første ledd. Dette

gjelder ikke hvis vedkommende part ved fravær eller på annen måte ikke har medvirket til meklingen.
(2) Meklingen skal avsluttes senest fire dager etter at krav om avslutning er fremsatt.
(3) Kommer forlik i stand, skal tariffavtale i overensstemmelse med dette opprettes i samarbeid med mekleren. Tariffavtalen undertegnes av partene eller deres representanter.

§ 26. Avstemning over meklingsforslag

(1) Dersom det skal stemmes over et meklingsforslag, skal mekleren i samråd med partene sette frist for når avstemningsresultatet skal foreligge.
(2) Avstemningen skal bare gjelde meklingsforslaget som det foreligger fra mekleren. Avstemningen skal være hemmelig og skriftlig med rene ja- eller nei-stemmer.

§ 27. Melding om avstemningsresultat

(1) Partene skal gi riksmekleren skriftlig melding om hvorvidt meklingsforslaget er vedtatt eller forkastet.
(2) Forkastes forslaget, skal meldingen gi opplysninger om antallet stemmer for og imot forslaget og om antallet stemmeberettigede. Dersom avstemningsresultatet ikke foreligger innen fristen, anses meklingsforslaget som vedtatt.
(3) Ingen deler av avstemningsresultatet må offentliggjøres før riksmekleren har kunngjort hovedresultatet.

§ 28. Iverksettelse av streik eller lockout når meklingsforslaget forkastes

Dersom meklingsforslaget forkastes og varsel om plassoppsigelse etter § 15 fortsatt gjelder, kan plassoppsigelsen iverksettes med fire dagers varsel mellom partene. Partene kan i tariffavtale avtale kortere frist.

§ 29. Senere vedtakelse av et meklingsforslag

Vil noen av partene vedta meklerens forslag til løsning av tvisten etter at meklingen er avsluttet, kan erklæring om dette sendes til vedkommende mekler. Mekleren sender kopi av erklæringen til motparten. Godkjenner også denne parten forslaget, innkaller mekleren partene til et møte for opprettelse av

tariffavtale.

§ 30. Gjenopptakelse av mekling

(1) Partene kan i fellesskap kreve en avsluttet mekling gjenopptatt.
(2) Riksmekleren og mekleren som har behandlet saken kan når som helst gjenoppta meklingen.
(3) Er det gått en måned etter at meklingen ble avsluttet uten at tvisten i mellomtiden er løst, skal mekleren som har behandlet saken, gjenoppta kontakt med partene med henblikk på å få avsluttet konflikten. Er et meklingsforslag til behandling hos partene, skal mekleren vente til behandlingen er avsluttet.
(4) Om partenes plikt til å møte til mekling gjelder reglene i § 51 tilsvarende.

§ 31. Klage

Vedtak etter dette kapitlet truffet av riksmekleren eller annen mekler oppnevnt etter loven, kan ikke påklages.

§ 32. Partenes kostnader

Partene bærer hver sine kostnader med meklingen, med mindre annet er avtalt.

Kapittel 4. Arbeidsretten

§ 33. Arbeidsrettens sete

Arbeidsretten har sete i Oslo. Ved behov kan retten settes andre steder.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

§ 34. Arbeidsrettens domsmyndighet

(1) Arbeidsretten skal behandle rettstvister som nevnt i § 1 bokstav i, tvister om det foreligger brudd på § 8 om fredsplikt og tvister om erstatningsansvar etter § 9.
(2) Arbeidsretten skal likevel ikke behandle tvister om erstatningsansvar etter § 9 når saken kun er anlagt mot arbeidstakere som nevnt i § 9 andre ledd.
(3) Tvister som knytter seg til tariffavtaler om europeiske samarbeidsutvalg

eller tilsvarende samarbeidsordninger, behandles etter lov 23. august 1996 nr. 63 om allmenngjøring av bestemmelser i tariffavtale om europeiske samarbeidsutvalg m.v. Arbeidsretten skal heller ikke behandle tvister som knytter seg til tariffavtaler inngått etter bestemmelser gitt i medhold av SE-loven § 3 eller SCE-loven § 3.
(4) Partene kan vedta privat voldgift om de tvistene som er nevnt i § 8 første ledd og § 9.
(5) I en sak om en tariffavtale kan det også inndras krav som utspringer av en arbeidsavtale, hvis kravet etter arbeidsavtalen vil få sin umiddelbare avgjørelse ved dommen i hovedsaken.
(6) Domstolloven og tvisteloven får tilsvarende anvendelse for Arbeidsretten så langt de passer og ikke strider mot bestemmelsene i denne loven.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

§ 35. Søksmål

(1) Er en tariffavtale sluttet mellom en fagforening, dens underavdelinger og medlemmer på den ene side og en arbeidsgiver eller en arbeidsgiverforening, dens underavdelinger og medlemmer på den annen side, er det bare den overordnede fagforening eller arbeidsgiverforening eller den enkeltstående arbeidsgiver som har søksmålsrett.
(2) Den overordnede fagforening eller arbeidsgiverforening kan likevel overdra sin søksmålsrett til en underavdeling som har undertegnet tariffavtalen. Det skal gis skriftlig melding om overdragelsen til Arbeidsretten og tariffmotparten. Overdragelsen kan begrenses til en enkelt tvist eller gis virkning for hele tariffperioden. I sistnevnte tilfelle kan vedkommende underavdeling saksøkes direkte og alene av den annen søksmålsberettigede part i tariffavtalen.
(3) Før en sak kan bringes inn for Arbeidsretten, skal partene ha gjennomført eller forsøkt gjennomført forhandlinger om tvisten.
(4) Vil en part nedlegge påstand mot navngitte medlemmer av en forening, skal disse stevnes ved siden av foreningen. Tilsvarende gjelder om det skal nedlegges påstand mot andre navngitte personer, jf. § 9 andre ledd.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

§ 36. Krav til Arbeidsrettens dommere

(1) Dommere i Arbeidsretten må være norske statsborgere som er vederheftige og som ikke er fradømt stemmerett i offentlige anliggender. De må ikke være

medlem av styret i en fagforening eller arbeidsgiverforening eller være fast ansatt i en slik forening.
(2) Rettens fagdommere skal i tillegg oppfylle de krav som gjelder for høyesterettsdommere.
(3) En fagdommer i Arbeidsretten må søke departementet om godkjenning for sidegjøremål i slike tilfeller som fremgår av domstolloven § 121c. Departementet fører register over fagdommernes sidegjøremål i samsvar med domstolloven § 121e. En fagdommer skal melde fra om sidegjøremål snarest mulig, og senest innen en måned etter at dommeren påtok seg sidegjøremålet. Enhver har rett til å gjøre seg kjent med opplysningene i registeret. Departementet bestemmer hvordan opplysninger skal gjøres tilgjengelige for den som ber om det.

§ 37. Arbeidsrettens organisering. Oppnevning og utnevning av dommere mv.

(1) De faste dommere i Arbeidsretten er tre fagdommere, hvorav en leder og en nestleder, og fire andre dommere.
(2) De tre fagdommerne er embetsmenn. De øvrige fire dommerne og minst to varadommere for hver av rettens sju dommere oppnevnes av Kongen for tre år. De fire dommerne med varadommere oppnevnes etter innstilling, jf. § 39.
(3) Departementet kan gi permisjoner, frita og oppnevne dommere og varadommere i Arbeidsretten i oppnevningsperioden. Gjelder permisjonen eller fritaket en dommer eller en varadommer som er oppnevnt etter innstilling, jf. § 39, skal vedkommende organisasjon gis adgang til å innstille på nytt.

§ 38. Arbeidsrettens sammensetning i den enkelte sak

(1) I den enkelte sak settes Arbeidsretten med sju dommere. Som hovedregel tilkalles to faste fagdommere og en varadommer for fagdommerne. Videre tilkalles fire dommere oppnevnt etter innstilling etter § 39. Varadommer som er oppnevnt etter innstilling fra en forening hvis innstilling ikke er fulgt ved oppnevningen av de faste dommerne, skal i saker som gjelder denne foreningen eller dens medlemmer likevel tilkalles i stedet for den dommer vedkommende er varadommer for.
(2) Hvis en dommer under forhandlingene får forfall som må antas å ville vare lenger enn en uke, oppnevnes stedfortreder etter § 41. Dersom stedfortreder oppnevnes, skal hovedforhandlingen starte på nytt.
(3) De dommere som har begynt hovedforhandlingen av en sak, skal føre saken til ende selv om deres tjenestetid løper ut under behandlingen av saken.
(4) Arbeidsrettens leder kan ved særlig langvarige saker eller ved andre særlige

omstendigheter beslutte at det i tillegg til dommere tilkalt etter første ledd skal tilkalles en varadommer for fagdommerne og en varadommer fra hver side for dommere oppnevnt etter innstilling etter § 39. Første ledd fjerde punktum gjelder tilsvarende. Varadommerne skal følge forhandlingene og tre inn ved forfall.
(5) Dersom begge parter samtykker, og retten finner det ubetenkelig, kan retten settes med tre fagdommere eller en fagdommer og en dommer fra hver side oppnevnt etter innstilling etter § 39. Første ledd fjerde punktum gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

§ 39. Innstillingsretten

(1) Arbeidsgiverforening som omfatter minst 100 arbeidsgivere som til sammen sysselsetter minst 10 000 arbeidstakere, samt fagforening som har minst 10 000 arbeidstakere som medlemmer, kan hver for seg fremsette forslag til to dommere med varadommere. De som foreslås, må ha sagt seg villige til å motta vervet.
(2) Blant dem som er foreslått, oppnevnes to dommere med varadommere fra hver side. Er det innkommet konkurrerende forslag fra forskjellige fagforeninger eller arbeidsgiverforeninger, skal de faste dommerne fra hver side oppnevnes blant dem som er foreslått av den fagforening og den arbeidsgiverforening som har flest medlemmer innenfor lovens område.
(3) Er ikke innstilling kommet inn til departementet innen en fastsatt frist, skjer oppnevningen uten innstilling.

§ 40. Inhabilitet

(1) Reglene om inhabilitet i domstolloven §§ 106 og 107 gjelder tilsvarende for dommere i Arbeidsretten. Når andre særlige omstendigheter foreligger, som er egnet til å svekke tilliten til en dommers habilitet, skal dommeren vike sete. Spørsmål om inhabilitet kan reises av dommerne og partene. Domstolloven § 113 gjelder tilsvarende så langt den passer.
(2) Retten avgjør ved kjennelse om noen skal utelukkes som inhabil. Reises spørsmål om å utelukke en innstilt dommer forut for hovedforhandlingen hvor saken skal behandles, treffer rettens tre fagdommere avgjørelsen ved kjennelse.
(3) Reises spørsmål om å utelukke en av Arbeidsrettens fagdommere, skal Arbeidsrettens leder innkalle en varadommer for å delta i avgjørelsen av spørsmålet.

§ 41. Stedfortreder for en dommer som er inhabil eller har forfall

(1) Hvis alle rettens fagdommere er inhabile eller har forfall, oppnevner departementet stedfortreder for rettens leder.
(2) Hvis det kan ventes fremsatt en inhabilitetsinnsigelse mot en dommer som er oppnevnt etter innstilling, og rettens leder eller saksforberedende dommer antar innsigelsen kan bli godkjent av retten, skal varadommer tilkalles.
(3) Hvis en dommer er inhabil eller har forfall, skal det tilkalles en varadommer i den rekkefølge oppnevningen viser. For en dommer som er oppnevnt etter innstilling, skal varadommer fra samme forening likevel tilkalles før andre varadommere.

§ 42. Rettens forhandlingsdyktighet

Retten er forhandlings- eller beslutningsdyktig når alle dommere eller varadommere som skal behandle saken er til stede. Ved avgjørelsen av inhabilitetsspørsmål gjelder § 40.

§ 43. Dommerløfte

Ingen må gjøre tjeneste som dommer i Arbeidsretten før de har avlagt skriftlig forsikring om at de samvittighetsfullt vil oppfylle sine plikter. Forsikringen sendes til departementet. Kongen fastsetter hvordan den skal lyde, jf. domstolloven § 60.

§ 44. Partsrepresentanter og prosessfullmektiger

(1) En part kan møte selv eller ved prosessfullmektig.
(2) En part kan møte med inntil tre personer i tillegg til en eller flere prosessfullmektiger.
(3) Utenlandsk advokat kan være prosessfullmektig når retten etter sakens art og forholdene ellers finner det ubetenkelig.
(4) En prosessfullmakt må være uinnskrenket.
(5) For øvrig gjelder bestemmelsene i tvisteloven kapittel 2 om parter, prosessdyktighet og stedfortredere og kapittel 3 om prosessfullmektiger og rettslige medhjelpere tilsvarende så langt de passer.

§ 45. Forberedelsen av saken

(1) Saken bringes inn for Arbeidsretten ved skriftlig stevning. Blir stevningen sendt som papirdokument, skal det sendes så mange eksemplarer at dommerne i saken og saksøkte kan få hvert sitt eksemplar.
(2) Stevningen skal inneholde:

a. navn og adresse på parter og prosessfullmektiger,
b. en fremstilling av saken og de krav som gjøres gjeldende,
c. en påstand som angir det domsresultat saksøker krever,
d. den faktiske og rettslige begrunnelse for saksøkerens krav,
e. oppgave over de bevis som vil bli ført, hvordan de tenkes skaffet til veie, og hva saksøkeren akter å godtgjøre ved dem,
f. oppgave over de bevis saksøkeren ønsker fremskaffet av motparten eller ved rettens hjelp,
g. grunnlaget for at retten kan behandle saken dersom det kan være tvil om dette,
h. saksøkerens syn på den videre behandling av saken.

(3) Er det mangler ved stevningen, skal saksøkeren snarest mulig gjøres oppmerksom på dem og forklares hvordan de bør rettes. Retten skal sette en frist for å rette manglene i stevningen. Fristen skal normalt være to uker.
(4) Med stevningen skal sendes protokoll fra forhandlinger etter § 35 tredje ledd eller bevis for at saksøkeren har forsøkt å gjennomføre slike forhandlinger. Dersom det ikke er gjennomført eller forsøkt gjennomført forhandlinger, skal saksøkeren gjøres oppmerksom på at retten ikke kan ta saken under behandling, og det skal settes en frist for å gjennomføre slike forhandlinger. Blir det ikke gjennomført eller forsøkt gjennomført forhandlinger innen fristen, kan saksforberedende dommer ved kjennelse bestemme at saken avvises.
(5) Når stevningen er i orden, sendes den uten opphold til saksøkte. Retten skal fastsette en frist, som normalt bør være tre uker, til å inngi skriftlig tilsvar. I tilsvaret skal saksøkte fremsette sine bemerkninger til stevningen, eventuelle innsigelser mot at retten behandler saken, nevne de krav som saksøkte vil reise, gi bevisoppgaver svarende til dem som er nevnt under andre ledd bokstav e og f, samt angi saksøktes syn på den videre behandling av saken. Første ledd gjelder tilsvarende.
(6) Saksforberedende dommer fastsetter tid og sted for hovedforhandlingen, som skal holdes snarest mulig, men tidligst 48 timer etter at innkallingen er bekreftet mottatt av partene. Hovedforhandlingen skal påbegynnes senest seks måneder etter at vilkårene i femte ledd første punktum er oppfylt, med mindre særlige grunner taler for at det brukes lengre tid til saksforberedelsen. Fristen

starter å løpe når stevningen er forkynt for motparten. Hovedforhandlingen kan holdes utenfor rettens faste sete.
(7) Er arrest gjort for å sikre et erstatningskrav hvis avgjørelse hører under Arbeidsretten, må sak om erstatningskravet reises innen seks dager.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

§ 46. Partshjelp

(1) Partshjelp kan tillates for

a. den som har reelt behov begrunnet i egen rettsstilling for at den ene parten vinner, og
b. arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner som har et slikt behov begrunnet i sine medlemmers rettsstilling.

(2) Medlem eller underavdeling som ikke har søksmålsrett etter § 35 første ledd, kan ikke opptre som partshjelper med mindre den som har søksmålsrett gir sitt samtykke.
(3) Partshjelp må erklæres i prosesskriv senest fire uker før hovedforhandlingen. Retten kan i særlige tilfeller tillate partshjelp som erklæres på et senere tidspunkt. Erklæringen skal angi det som er grunnlaget for partshjelpen, og meddeles partene med en frist for å bestride partshjelpen. Bestrides den, avgjøres spørsmålet om retten til partshjelp ved kjennelse. Inntil det er avsagt kjennelse som nekter partshjelp, kan den som har erklært partshjelp, utøve prosessuelle rettigheter etter fjerde ledd.
(4) Partshjelperen trer inn i saken slik den står. Partshjelperen kan foreta prosesshandlinger på vegne av parten. Prosesshandlingene må ikke stride mot partens prosesshandlinger
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

§ 47. Forening av saker til felles behandling

Saker som reiser likeartede spørsmål, og som skal behandles med samme sammensetning av retten, kan forenes til felles behandling og til felles avgjørelse.

§ 48. Saksbehandlingen

(1) Retten skal sørge for at saken blir fullt opplyst.
(2) Retten skal på ethvert trinn av saken vurdere muligheten for å få tvisten løst i minnelighet ved å oppfordre partene til å finne en utenrettslig løsning. Plikten etter første punktum gjelder ikke dersom sakens karakter eller forholdene for øvrig taler mot en slik løsning.
(3) Saksforberedelsen og hovedforhandlingen styres av en av rettens fagdommere.
(4) Saken behandles og bevisene føres på den måte som retten finner passende. Hovedforhandlingen skal være muntlig, med mindre begge parter samtykker i skriftlig behandling og retten finner det ubetenkelig. Tvisteloven § 9-13 om styringen av hovedforhandlingen og § 9-14 andre ledd om muntlig hovedforhandling gjelder tilsvarende så langt de passer.
(5) Retten kan innhente forklaringer av parter, sakkyndige og enhver annen hvis forklaring kan være av betydning for saken. Tvisteloven § 22-9 om bevisfritak for belastende personopplysninger gjelder tilsvarende så langt den passer. Det kan ikke føres bevis med opplysninger fra meklere om det som har fremkommet under meklingen.
(6) Retten kan pålegge enhver å fremlegge dokumenter, forretningsbøker og andre bevis som vedkommende har rådighet over. Retten kan pålegge en part eller et vitne å undersøke registrerte regnskapsopplysninger, regnskapsmateriale eller andre bevis, samt å legge frem en oversikt over dette.
(7) Retten kan foreta befaring og bevisundersøkelse enten selv eller ved ett eller flere av sine medlemmer eller ved oppnevnte sakkyndige.
(8) Arbeidsretten kan kreve bevisopptak ved tingretten. Tvisteloven § 21-11 om bevisopptak, § 21-13 om bevisføringen i saker som behandles skriftlig og bestemmelsene i kapittel 27 om bevisopptak i rettssak gjelder tilsvarende så langt de passer.
(9) Tvisteloven § 16-4 om utsettelse av hovedforhandlingen gjelder tilsvarende så langt den passer.
(10) En part som vil ha gyldig fravær ved et rettsmøte, kan kreve at møtet omberammes. Det samme gjelder når en partsrepresentant eller prosessfullmektig vil ha gyldig fravær og det vil innebære vesentlig ulempe at en annen møter i stedet. Rettens leder eller saksforberedende dommer kan ellers omberamme rettsmøter når det er nødvendig for å sikre forsvarlig behandling eller hvis tungtveiende grunner ellers taler for det. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på behovet for rask, forsvarlig og kostnadseffektiv behandling. Ved omberammelse skal det så vidt mulig fastsettes ny tid for rettsmøtet.

§ 49. Stansing av saken

(1) Saksforberedende dommer kan stanse en sak på begjæring fra en part dersom utfallet helt eller delvis avhenger av et rettsforhold som vil bli bindende avgjort i en annen sak. Saken kan også stanses dersom tungtveiende grunner ellers taler for det. Det skal legges vekt på behovet for hurtig, forsvarlig og kostnadseffektiv behandling.
(2) Avgjørelse om stansing treffes ved kjennelse av saksforberedende dommer. Virkningen av stansing inntrer når kjennelsen er avsagt. Saken bringes i gang igjen når behandlingen kan fortsette.
(3) Partene kan avtale stansing av en sak i minst tre måneder. Avtalen får virkning når retten har mottatt den. Saksforberedende dommer bringer saken i gang igjen på begjæring fra en part. Samme sak kan stanses ved avtale mellom partene flere ganger. En sak som er stanset etter avtale mellom partene, heves når den har vært stanset i til sammen to år.
(4) Tvisteloven § 16-15 om virkning av stansing og § 16-16 om stansing etter loven gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 50. Fravær for parter, partsrepresentanter og prosessfullmektiger

(1) Hvis en part, partsrepresentant eller prosessfullmektig ikke møter, og det er opplyst eller sannsynlig at vedkommende har gyldig fravær, skal saken utsettes. Tvisteloven § 13-4 om gyldig fravær gjelder tilsvarende så langt den passer.
(2) Dersom saksøker ikke møter uten at det er opplyst eller sannsynlig at vedkommende har gyldig fravær, skal saken avvises.
(3) Dersom saksøkte ikke møter uten at det er opplyst eller sannsynlig at vedkommende har gyldig fravær, og saksøkeren møter, kan denne kreve saken fremmet. Saken skal i så fall så langt det er mulig behandles som om den fraværende part hadde vært til stede.
(4) Hvis ingen part møter, og det ikke er opplyst eller sannsynlig at noen av dem har gyldig fravær, skal saken heves.

§ 51. Møteplikt for vitner, parter og sakkyndige

(1) Enhver som bor eller oppholder seg i Norge, plikter etter innkalling fra retten å møte som vitne for Arbeidsretten. Ved innkallingen skal det bestemmes om forklaringen skal gis direkte for Arbeidsretten eller ved fjernavhør. Tvisteloven § 21-10 om fjernavhør gjelder tilsvarende så langt den passer.
(2) Om partenes plikt til å møte personlig etter særlig pålegg gjelder de samme regler som for vitner etter første ledd.

(3) Enhver som plikter å vitne i saken, er etter oppnevning av retten pliktig til å gjøre tjeneste som sakkyndig.

§ 52. Innkalling av vitner, parter og sakkyndige

(1) Vitner, sakkyndige og andre skal om mulig innkalles med én ukes varsel. Fristen kan innskrenkes til én dag dersom hensynet til rask behandling av saken gjør det påkrevd eller det legges til rette for at vitnet kan avhøres uten å forsømme viktige gjøremål. Vitner og sakkyndige som befinner seg i nærheten av rettsstedet eller et sted hvor fjernavhør kan foretas, plikter å møte straks om dette kan skje uten vesentlig ulempe.
(2) Parter skal innkalles med minst 48 timers varsel.

§ 53. Godtgjøring for vitner og sakkyndige

(1) Vitner som retten har innkalt og oppnevnte sakkyndige har krav på godtgjøring etter reglene i lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse mv.
(2) Retten kan bestemme at også vitner som fremstilles av partene og sakkyndige som ikke er oppnevnt, skal ha slik godtgjøring.

§ 54. Offentlighet og innsynsrett

(1) Rettsmøtene er offentlige hvis ikke retten bestemmer noe annet. Dørene skal lukkes når forhandlingene omfatter forretnings- eller foreningshemmeligheter eller annet som ikke uvedkommende bør få kunnskap om.
(2) Enhver som har vært til stede under forhandlinger for lukkede dører, plikter å bevare taushet om det som er fremkommet under forhandlingene, hvis ikke retten tillater offentliggjøring.
(3) Bestemmelsene i tvisteloven kapittel 14 om offentlighet og innsynsrett gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 55. Rettsbok

(1) I rettsboken føres inn tid og sted for rettsmøtet, navnene på dommere, protokollfører, parter, partsrepresentanter, prosessfullmektiger, vitner og sakkyndige.
(2) Rettsboken skal angi de bevis som er gjennomgått og forhandlingenes gang

skal gjengis i korthet. Påstander og innsigelser skal føres inn fullstendig eller vedlegges. På samme måte skal alle rettens avgjørelser og forlik som sluttes mellom partene, føres inn.

§ 56. Rettens avgjørelser

(1) Rettens avgjørelser treffes med stemmeflertall.
(2) Dom skal avsies snarest mulig etter at saksbehandlingen er avsluttet, og senest fire uker etter avslutning av hovedforhandling. Domsavsigelsen kan skje senere dersom særlige omstendigheter gjør at det ikke er mulig å overholde fristen. Hvis fristen ikke overholdes, skal årsaken oppgis i dommen.
(3) Tvisteloven § 19-4 første til tredje ledd om avsigelse og § 19-5 om underretning om avgjørelsen gjelder så langt de passer.
(4) Retten kan beslutte å rette en avgjørelse som på grunn av skrive- eller regnefeil, misforståelser, forglemmelser eller lignende klare feil har fått en utforming som ikke stemte med rettens mening. Slik retting kan retten foreta av eget tiltak eller på begjæring av en part. Den dommer som ledet forhandlingene, kan foreta rettelsene dersom det ikke er tvil om hvordan de skal utføres. Beslutning om retting skal tilføyes avgjørelsen slik at det fremgår hva som er rettet. Partene skal underrettes straks.
(5) Saksstyrende kjennelser og andre beslutninger kan retten omgjøre når omgjøringen ikke er uforholdsmessig tyngende for en part som har innrettet seg etter avgjørelsen. Tvisteloven § 19-10 fjerde ledd om omgjøring gjelder tilsvarende så langt den passer.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

§ 57. Rettsforlik

(1) Det kan inngås rettsforlik under hovedforhandlingen. Rettsforlik føres inn i rettsboken og undertegnes av partene og rettens medlemmer. Har forliket ikke bestemmelser om sakskostnader, skal retten på begjæring fra partene avgjøre spørsmålet etter skjønn. Tvisteloven § 19-11 tredje ledd om rettens kontroll med forliket gjelder tilsvarende.
(2) Et rettsforlik har samme virkning som en rettskraftig dom av Arbeidsretten.
(3) Spørsmål om et rettsforliks gyldighet kan ankes til Høyesteretts ankeutvalg. Ankefristen er en måned.

§ 58. Sakskostnader

(1) Som hovedregel tilkjennes ikke sakskostnader for Arbeidsretten. Når særlige grunner taler for det, kan retten tilkjenne en part som har vunnet en sak, erstatning for sine sakskostnader fra motparten. Saken anses også vunnet dersom motpartens sak blir avvist eller hevet.
(2) Heves en sak som forlikt uten at forliket omfatter sakskostnadene, avgjøres spørsmålet om sakskostnader etter rettens skjønn dersom en av partene krever det.
(3) Arbeidsretten kan i særlige tilfeller pålegge en av partene eller begge å dekke statens utgifter til en rettssak etter denne loven.
Endret ved lover 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019), 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

§ 59. Virkningen av rettens avgjørelser. Rettsmidler

(1) Arbeidsrettens dommer og kjennelser som ikke kan ankes etter tredje eller fjerde ledd, er endelige og kan fullbyrdes etter reglene for høyesterettsdommer.
(2) Har Arbeidsretten i sin domsslutning fastslått en bestemt forståelse av en tariffavtale, gjelder denne forståelsen også for enhver arbeidsavtale som bygger på tariffavtalen.
(3) En dom kan ankes til Høyesterett til oppheving på det grunnlaget at saken ikke hører under Arbeidsrettens domsmyndighet. En kjennelse som avviser en sak fra Arbeidsretten, kan ankes til Høyesterett. Ankefristen er en måned.
(4) Den som ikke er part, kan anke en kjennelse eller beslutning som pålegger vedkommende plikter eller ilegger straff- eller omkostningsansvar. Partene kan anke kjennelser som ilegger dem selv straff- og omkostningsansvar etter §§ 60 og 62.
(5) Anke etter fjerde ledd må erklæres straks hvis vedkommende er til stede i retten, og ellers senest tre dager etter at vedkommende har fått meddelelse om avgjørelsen. Så fremt noen har opptrådt som motpart eller kan betraktes som motpart, bør vedkommende underrettes om anken. Anken har oppsettende virkning for den som anker.
Endret ved lov 19 juni 2020 nr. 71 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1235).

Kapittel 5. Avsluttende bestemmelser

§ 60. Fornærmelig oppførsel mv.

(1) Den som i et møte for Arbeidsretten fornærmer retten eller noen som møter for den, forstyrrer møtet, krenker rettens verdighet eller ikke lyder påbud fra retten eller fagdommeren som styrer saken, kan utvises og ilegges bøter. Den som skriver noe usømmelig eller fornærmelig i et prosesskriv, kan ilegges bot. Avgjørelsen treffes ved kjennelse.
(2) Bestemmelsene i første ledd gjelder også ved saksbehandling for meklingsinstitusjonen.

§ 61. Brudd på taushetsplikt mv.

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt bryter taushetsplikten etter § 23 eller § 54 andre ledd, straffes med bot etter straffeloven § 209. På samme måte straffes den som overtrer § 22 andre ledd ved å videreformidle opplysninger som mekleren innhenter under meklingen, § 26 andre ledd ved å videreformidle opplysninger om avstemningen over meklingsforslaget og § 27 tredje ledd ved å videreformidle avstemningsresultatet før riksmekleren har kunngjort hovedresultatet.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 62. Fravær mv.

(1) Hvis et vitne eller noen som ellers har fått særlig pålegg om å møte personlig, uteblir uten gyldig fravær, ikke i tide melder forfall eller uten tillatelse forlater møtet før det er slutt, kan vedkommende ilegges bot og pålegges helt eller delvis å erstatte de omkostninger som er pådratt. Avgjørelsen treffes ved kjennelse.
(2) Uteblir vedkommende etter ny innkalling eller oppfordring til å møte, kan det enda en gang ilegges bot og omkostningsansvar.
(3) Som ugyldig fravær regnes også at noen uten gyldig grunn nekter å påta seg oppgaven som sakkyndig, at en sakkyndig forsømmer sin plikt, og at noen må avvises fordi vedkommende møter beruset.
(4) Nekter noen uten gyldig grunn å forklare seg eller avlegge forsikring, kan vedkommende ved kjennelse under saken ilegges bøter og pålegges helt eller delvis å erstatte de omkostninger som nektelsen har forårsaket. Vedkommende kan ikke ilegges slik straff og slikt omkostningsansvar mer enn to ganger i samme sak.

(5) Hvis noen ikke etterkommer pålegg om å fremlegge et dokument eller fremvise, forelegge eller gi adgang til en ting eller å etterse og gjøre utdrag av et dokument eller lignende, regnes det som å nekte å forklare seg.

§ 63. Ansvar for anke

For åpenbart grunnløs anke kan Høyesteretts ankeutvalg ilegge bøter og omkostningsansvar.

Kapittel 6. Ikraftsetting og endringer i andre lover

§ 64. Ikraftsetting

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 5. mai 1927 nr. 1 om arbeidstvister.
1 Fra 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 71.

§ 65. Endringer i andre lover

– – –

Lov om lønnsnemnd i arbeidstvister (lønnsnemndloven)

§ 1. Rikslønnsnemnd

Rikslønnsnemnda har sete i Oslo.

§ 2. Saker som behandles av Rikslønnsnemnda

(1) Blir en interessetvist etter arbeidstvistloven § 1 bokstav j ikke løst ved mekling, kan partene i fellesskap bringe tvisten inn for Rikslønnsnemnda.
(2) En avgjørelse fra Rikslønnsnemnda har samme virkning som en tariffavtale.

§ 3. Rikslønnsnemndas sammensetning

(1) Rikslønnsnemnda skal ha en leder og åtte andre medlemmer.
(2) Rikslønnsnemndas leder og fire medlemmer med personlige varamedlemmer blir oppnevnt av Kongen for tre år. Ett av medlemmene skal representere arbeidstakerinteresser, og ett arbeidsgiverinteresser.
(3) Partene i den enkelte tvist utpeker i tillegg to medlemmer hver.
(4) I saker etter tjenestetvistloven § 26 og § 26 a settes nemnda med en leder og seks andre medlemmer. Partene i den enkelte tvist utpeker ett medlem hver.
(5) Hvis en part ikke utpeker sine medlemmer innen den frist lederen har satt, blir medlemmene oppnevnt av departementet.
(6) Med partenes samtykke kan lederen i Rikslønnsnemnda avgjøre at nemnda i en tvist blir satt med tre medlemmer. Partene i tvisten utpeker ett medlem hver. Nemnda ledes av lederen eller ett av de andre faste medlemmene som ikke representerer partsinteresser.
(7) Medlemmer som ikke representerer arbeidstaker- eller arbeidsgiverinteresser, må fylle kravene i arbeidstvistloven § 36 første ledd og § 40.

§ 4. Avstemning

(1) Rikslønnsnemndas avgjørelser treffes ved stemmeflertall.
(2) Nemndas faste medlemmer som ikke representerer partsinteresser, har stemmerett.
(3) I tillegg har ett av medlemmene som er utpekt fra hver av partene i den enkelte tvist, stemmerett. Partene skal oppgi hvem dette er ved utpekingen. Dette medlem kan med samtykke av det faste medlem for vedkommende partsinteresse overføre sin stemmerett til dette medlemmet.

§ 5. Saksbehandling

Arbeidstvistloven kapittel 4 og 5 gjelder tilsvarende så langt det passer.
Endret ved lov 14 des 2012 nr. 82.

§ 6. Ikraftsetting

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 19. desember 1952 nr. 7 om lønnsnemnd i arbeidstvister.
1 Fra 1 mars 2012 iflg. res. 27 jan 2012 nr. 72.

Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova)

§ 1. Kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg

Nye vass- og avløpsanlegg skal vere eigd av kommunar. Eksisterande vass- og avløpsanlegg kan berre seljast eller på annan måte overdragast til kommunar. Vesentleg utviding eller samanslåing av eksisterande private anlegg kan berre skje med løyve frå kommunen etter § 2.

Fyrste ledd gjeld ikkje for overvassanlegg.

I lova her er det med vass- og avløpsanlegg meint hovudleidningar for vatn og avløp, pumpestasjonar, høgdebasseng, anlegg for handtering og reinsing av vatn og avløp m.m.

Lova her gjeld ikkje for mindre vass- og avløpsanlegg.

Lova gjeld heller ikkje for vass- og avløpsanlegg eigd av anna offentleg organ eller for næringsverksemd o.l. som ikkje er knytt til kommunale anlegg.
Endra med lov 8 mars 2019 nr. 5 (ikr. 8 mars 2019 iflg. res. 8 mars 2019 nr. 195).

§ 2. Kommunalt løyve til privat vass- og avløpsanlegg

Kommunen kan etter søknad gi løyve til samanslåing eller vesentleg utviding av eksisterande privat vass- og avløpsanlegg eller til etablering av nytt anlegg dersom

- det private anlegget ligg så langt frå kommunalt vass- og avløpsanlegg at kommunen ikkje kan krevje at busetnaden som det private anlegget tener eller skal tene skal knytast til det kommunale anlegget med heimel i plan- og bygningslova § 27-1 og § 27-2, eller
- kostnadene ved å knyte seg til det kommunale anlegget vil vere uhøveleg store eller andre særlege omsyn talar for det.

Nye anlegg etter første ledd skal organiserast som andelslag eigd av brukarane. Kommunen avgjer om det elles skal stillast særlege vilkår for løyvet.

Ved samanslåing eller vesentleg utviding av eksisterande anlegg avgjer kommunen om det skal stillast særlege vilkår for løyvet. Når særlege omsyn talar for det, kan kommunen krevje at anlegget skal organiserast som andelslag eigd av brukarane.

§ 3. Kommunale vass- og avløpsgebyr

Når ein fast eigedom har tilknyting til kommunal vass- eller avløpsleidning, anten beinveges eller gjennom privat samleidning, har eigaren skyldnad til å svare vass- og avløpsgebyr til kommunen. Det same gjeld når kommunen med heimel i plan- og bygningslova §§ 27-1 eller 27-2 har kravd at eigedomen skal ha slik tilknyting. Gebyr kan krevjast jamvel av eigedom som det ikkje er hus på, når kommunen kunne kravd tilknyting til slike leidningar om det hadde vore hus på eigedomen. Er det ikkje bygd på eigedomen av di det, i lov eller i vedtak av offentleg styresmakt, er sett forbod mot bygging, kan det ikkje krevjast gebyr så lenge forbodet gjeld. Det same gjeld når byggjehindringa er annan serleg grunn som eigaren ikkje har ansvaret for.

Gebyr kan òg krevjast for eigedom som slepp ut avløpsvatn i vassdrag når kommunen legg vassdraget i lukka leidning.

Når ikkje anna er avtala, skal gebyr for bortfest grunn svarast av festaren og ikkje av eigaren, i fall festaren har arvefeste eller festerett for så lang tid at det er att minst 30 år av festetida rekna frå den tid gebyrskyldnaden kom opp. Det same gjeld når avtala gjev festaren rett til å krevja festetida lengd så mykje at det vert att ei festetid på minst 30 år som nemnt, om festaren gjer bruk av retten sin.

Kommunen kan ta bort alt eller noko av gebyret for eigedom som det ikkje er hus på.

§ 4. Ramma for kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg og hovudreglane for fastsetjing av vass- og avløpsgebyr

Gebyra skal vera eingongsgebyr for tilknyting og årlege gebyr.

Departementet fastset i forskrift ramma for gebyra og hovudreglane om utrekning og innkrevjing. Likeeins kan departementet fastsetje andre føresegner til gjennomføring av lova.

§ 5. Lokale forskrifter

Kommunen fastset i forskrift storleiken på gebyra i kommunen og gjev nærare reglar om gjennomføring av gebyrvedtaket og innkrevjing av gebyra.

§ 6. Lovpant og tvangsgrunnlag for utlegg

Forfalt krav på årsgebyr etter denne lova er sikra med lovpant i eigedomen etter

pantelova § 6-1. Både årsgebyr og eingongsgebyr for tilknyting er elles tvangsgrunnlag for utlegg. Gebyra kan krevjast inn av kommunen etter reglane for innkrevjing av skatt.
Endra med lov 20 des 2019 nr. 99 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181). **Vert endra** med lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 7. Ikraftsetjing

Lova tek til å gjelde frå den tid Kongen fastset.[1] Frå same tid opphevast lov 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter.

Forskrifter gjevne i medhald av lov 31. mai 1974 nr. 17 om kommunale vass- og kloakkavgifter gjeld òg etter at lova her tek til å gjelde.

1 Frå 1 juli 2012 iflg. res. 16 mars 2012 nr. 239.

Lov om avtaler om deltidsbruksrett og langtidsferieprodukter mv. (tidspartloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Virkeområde

Loven gjelder avtaler som inngås mellom næringsdrivende og forbrukere om

a. deltidsbruksrett,
b. langtidsferieprodukter,
c. videresalg av deltidsbruksrett og langtidsferieprodukter,
d. bytte av deltidsbruksrett.

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan likevel bestemme at hele eller deler av loven ikke skal gjelde, og gi særlige regler av hensyn til de stedlige forhold. § 5 fjerde ledd og § 7 annet ledd gjelder ikke på Svalbard.

§ 2. Definisjoner

I denne lov menes med

a. *avtale om deltidsbruksrett*: en avtale med mer enn ett års varighet som gir en forbruker, mot et vederlag, rett til å benytte én eller flere innkvarteringer i flere enn én bruksperiode,
b. *avtale om langtidsferieprodukt*: en avtale med mer enn ett års varighet som gir en forbruker, mot et vederlag, hovedsakelig retten til å få rabatter eller andre fordeler i forbindelse med innkvartering, alene eller sammen med reise eller andre tjenester,
c. *avtale om videresalg*: en avtale der en næringsdrivende mot et vederlag bistår en forbruker med å selge eller kjøpe en deltidsbruksrett eller et langtidsferieprodukt,
d. *bytteavtale*: en avtale der en forbruker mot et vederlag blir med i en bytteordning som gir forbrukeren tilgang til innkvartering eller andre tjenester i bytte mot at andre personer midlertidig får dra nytte av de rettigheter forbrukerens deltidsbruksrett gir,
e. *næringsdrivende*: enhver fysisk eller juridisk person som utøver næringsvirksomhet, og enhver som handler i vedkommendes navn eller på vedkommendes vegne,
f. *forbruker*: en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet,
g. *tilknyttet avtale*: en avtale der forbrukeren mottar tjenester som er knyttet til en avtale om deltidsbruksrett eller til en avtale om et langtidsferieprodukt, og som ytes av den næringsdrivende eller en tredjemann på grunnlag av en overenskomst med den næringsdrivende,
h. *varig medium*: enhver innretning som gjør forbrukeren eller den næringsdrivende i stand til å lagre opplysninger som er rettet til denne personlig og på en slik måte at dette i framtiden vil være tilgjengelig i et tidsrom som er tilstrekkelig for opplysningenes formål, og som tillater uendret gjengiving av de lagrede opplysningene.

§ 3. Lovens ufravikelighet

Loven kan ikke fravikes til skade for forbrukeren.

§ 4. Lovvalg utenfor EØS

Dersom lovgivning i et land utenfor EØS får anvendelse på avtalen, kan ikke forbrukeren fratas vernet etter loven her hvis:

a. en av de berørte faste eiendommer befinner seg på territoriet til en

EØS-stat, eller

b. den næringsdrivende i forbindelse med en avtale som ikke direkte er knyttet til fast eiendom, utøver næringsvirksomhet i eller retter sin virksomhet mot en EØS-stat.

Kapittel 2. Den næringsdrivendes opplysningsplikt

§ 5. Opplysningsplikt før avtaleinngåelsen

I god tid før det blir inngått en avtale som omfattes av denne lov, skal den næringsdrivende gi forbrukeren nøyaktige og tilstrekkelige opplysninger om:

a. den næringsdrivende som skal være part i avtalen,
b. rettighetenes art og innhold etter avtalen,
c. tidsrommet avtalen gjelder og vilkårene for oppheving av avtalen,
d. beskrivelse av eiendommen etc. som avtalen gjelder,
e. prisen, tilleggskostnader og andre utgifter,
f. tjenestene som omfattes av avtalen,
g. angreretten og angrefristens lengde etter § 12,
h. betalingsplan og oppsigelse etter § 11,
i. forbudet mot forskuddsbetaling etter § 9,
j. mulighetene for å delta i en bytteordning,
k. adgangen til utenrettslig tvisteløsning.

Departementet gir ved forskrift utfyllende bestemmelser om hvordan opplysningsplikten skal oppfylles, herunder at det skal brukes bestemte standardopplysningsskjemaer.

Den næringsdrivende skal kostnadsfritt gi opplysningene skriftlig på papir eller et annet varig medium som er lett tilgjengelig for forbrukeren.

Opplysningene skal gis på et offisielt språk i staten der forbrukeren har sitt bosted eller er statsborger. Dersom flere språk er aktuelle, kan forbrukeren velge språk, forutsatt at dette språket er et offisielt språk etter EØS-avtalen.[1]

1 Se EØS-avtalen art. 129.

§ 6. Markedsføring

Ved markedsføring av produkter som omfattes av denne lov, skal den næringsdrivende opplyse om muligheten til å få opplysninger som nevnt i § 5 første, jf. annet ledd, og hvor opplysningene kan fås.

Når avtaler som omfattes av denne lov tilbys en forbruker personlig på

markedsførings- eller salgsarrangement, skal den næringsdrivende tydelig angi i invitasjonen arrangementets kommersielle formål og art. Opplysninger som nevnt i § 5 første jf. annet ledd skal til enhver tid under arrangementet være tilgjengelige for forbrukeren.

Det er forbudt å markedsføre deltidsbruksrett eller langtidsferieprodukter som en investering.

Kapittel 3. Avtalens form og innhold

§ 7. Formkrav og språk

Avtaler som omfattes av denne lov, skal utformes skriftlig på papir eller på et annet varig medium og underskrives av begge parter.

Avtalen skal utformes på et offisielt språk i staten der forbrukeren har sitt bosted eller er statsborger. Dersom flere språk er aktuelle, kan forbrukeren velge språk, forutsatt at dette språket er et offisielt språk etter EØS-avtalen.[1] Ved avtale om deltidsbruksrett som gjelder en bestemt eiendom som befinner seg i en annen EØS-stat enn der hvor forbrukeren har sitt bosted eller er statsborger, skal den næringsdrivende i tillegg utlevere en autorisert oversettelse av avtalen til et etter EØS-avtalen offisielt språk i dette landet.

Forbrukeren skal få kopi av avtalen når den inngås.

Avtale som ikke er opprettet i samsvar med første og annet ledd, er ikke bindende for forbrukeren.

1 Se EØS-avtalen art. 129.

§ 8. Avtalens innhold

Avtaler som omfattes av loven her skal inneholde opplysninger som nevnt i § 5 første, jf. annet ledd. Opplysningene skal regnes som en del av avtalen og kan ikke endres uten uttrykkelig avtale, med mindre endringene er en følge av uvanlige eller uforutsigbare omstendigheter utenfor den næringsdrivendes kontroll og der følgene ikke kunne vært unngått selv om det ble utvist tilbørlig aktsomhet. Endringene skal uttrykkelig fremgå av avtalen og meddeles forbrukeren skriftlig eller på et annet varig medium før avtalen inngås.

Avtalen skal også inneholde partenes navn, adresse og underskrift, samt dato og sted for avtalens inngåelse.

Avtalebestemmelser om angreretten, angrefristens lengde og forbudet mot forskuddsbetaling etter § 5 første ledd bokstav g og i skal forbrukeren underskrive særskilt.

Avtalen skal inneholde et særskilt standardskjema om angrerett, som

fastsettes av departementet ved forskrift.

Kapittel 4. Betaling og sikkerhetsstillelse mv.

§ 9. Forbud mot forskuddsbetaling

Ved avtaler om deltidsbruksrett, langtidsferieprodukter og bytte kan den næringsdrivende ikke kreve eller motta forskuddsbetaling, sikkerhetsstillelse, reservasjon av beløp på konto, uttrykkelig anerkjennelse av gjeld eller andre vederlag til den næringsdrivende eller en tredjeperson før angrefristen etter § 12 er løpt ut. Ved avtaler om videresalg gjelder et tilsvarende forbud før salget faktisk finner sted eller avtalen om videresalg opphører på annen måte.

Dersom en avtale om deltidsbruksrett gjelder eiendom under oppføring, kan den næringsdrivende ikke kreve eller motta noen form for betaling fra forbrukeren før sikkerhet er stilt etter § 10.

Dersom den næringsdrivende har mottatt vederlag i strid med bestemmelsen her, kan forbrukeren kreve beløpet tilbake med tillegg av forsinkelsesrente etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om forsinket betaling m.m. fra den dagen betalingen ble mottatt.

§ 10. Sikkerhetsstillelse ved deltidsbruksrettanlegg under oppføring

Dersom en avtale om deltidsbruksrett gjelder eiendom under oppføring, skal den næringsdrivende stille betryggende sikkerhet for forbrukerens økonomiske krav som følge av at avtalen heves på grunn av at boligen eller nødvendige fellestjenester forbrukeren skal ha tilgang til, ikke blir ferdigstilt til avtalt tid.

Departementet kan gi nærmere forskrifter om sikkerheten som skal stilles.

§ 11. Betalingsplan og oppsigelse av avtaler om langtidsferieprodukter

For avtaler om langtidsferieprodukter skal betalingen skje etter en betalingsplan. Den næringsdrivende kan ikke kreve eller motta betaling utover det som følger av betalingsplanen. Betalingene, herunder eventuell medlemsavgift, skal deles inn i like store årlige avdrag. Den næringsdrivende skal sende skriftlig betalingsvarsel på papir eller et annet varig medium minst 14 dager før hver forfallsdato.

Fra og med betalingen av det andre avdraget kan forbrukeren trekke seg fra avtalen om langtidsferieprodukt dersom forbrukeren gir melding til den næringsdrivende om dette innen 14 dager etter mottak av betalingsvarselet for

hvert avdrag. Den næringsdrivende kan ikke kreve noen form for vederlag eller erstatning som en følge av at forbrukeren sier opp avtalen etter denne bestemmelsen.

Kapittel 5. Angrerett og oppheving av tilknyttede avtaler

§ 12. Rett til å gå fra avtalen (angrerett)

Forbrukeren kan gå fra avtaler som omfattes av loven her uten å oppgi grunn innen 14 dager etter avtalens inngåelse, eller den dagen forbrukeren mottar avtalen dersom denne mottas senere enn ved avtalens inngåelse.

Fristen på 14 dager begynner likevel ikke å løpe før forbrukeren mottar alle opplysningene som nevnt i § 5 første ledd, jf. annet ledd, og standard angreskjema etter § 8 fjerde ledd.

Dersom opplysningene som nevnt i § 5 første ledd, jf. annet ledd, ikke er gitt til forbrukeren, løper angrefristen ut tre måneder og 14 dager etter tidspunktet som følger av første ledd. Dersom standard angreskjema etter § 8 fjerde ledd ikke er gitt til forbrukeren eller ikke er utfylt, løper fristen ut etter ett år og 14 dager etter tidspunktet som følger av første ledd.

Dersom forbrukeren tilbys en avtale om bytte sammen med og samtidig som en avtale om deltidsbruksrett, skal angrefristen for begge avtalene beregnes som for avtalen om deltidsbruksrett.

§ 13. Melding om bruk av angreretten

Hvis forbrukeren vil gjøre angreretten etter § 12 gjeldende, skal det gis melding til den næringsdrivende om dette på papir eller et annet varig medium innen utløpet av fristen. Forbrukeren kan bruke standard angreskjema som den næringsdrivende har gitt etter § 8 fjerde ledd.

Fristen anses overholdt dersom meldingen er sendt innen fristens utløp. Ender fristen på en lørdag, helligdag eller høytidsdag, forlenges fristen til førstkommende virkedag.

§ 14. Virkninger av bruk av angreretten

Når forbrukeren benytter seg av angreretten, faller partenes plikt til å oppfylle avtalen bort. Den næringsdrivende kan ikke kreve noen form for vederlag eller erstatning fra forbrukeren, herunder vederlag for tjenester som er levert.

Dersom avtalen fragås etter § 12 tredje ledd og det er mottatt vederlag som

skal betales tilbake, kan forbrukeren kreve forsinkelsesrente etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om forsinket betaling m.m. fra den dagen betalingen ble mottatt.

§ 15. Oppheving av tilknyttede avtaler

Når forbrukeren går fra en avtale om deltidsbruksrett eller langtidsferieprodukt, skal eventuelle tilknyttede bytteavtaler eller andre tilknyttede avtaler oppheves automatisk og kostnadsfritt for forbrukeren.

Avtaler om kreditt som innvilges forbrukeren av den næringsdrivende eller av en tredjepart etter avtale med den næringsdrivende og som helt etter delvis er knyttet til vederlag for en avtale som er omfattet av loven her, skal oppheves automatisk og kostnadsfritt for forbrukeren ved bruk av angreretten etter § 12 eller oppsigelsesretten eller § 11 annet ledd. Er kredittavtalen helt eller delvis oppfylt fra noen av partene, skal det mottatte tilbakeføres. Den næringsdrivende skal gi melding til eventuell tredjepart umiddelbart etter at melding om fragåelse av avtalen er mottatt.

Kapittel 6. Ikraftsetting, oppheving av tidligere lov og endringer i andre lover

§ 16. Ikraftsetting og oppheving av tidligere lov

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Fra samme tidspunkt oppheves lov 13. juni 1997 nr. 37 om salg av tidsparter i fritidsbolig.

1 Ikr. 1 juli 2012 iflg. res. 25 mai 2012 nr. 472.

§ 17. Endringer i andre lover

Fra den tid loven settes i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om arbeidsgivers innrapportering av ansettelses- og inntektsforhold m.m. (a-opplysningsloven)

§ 1. Formål og stedlig virkeområde

Formålet med denne loven er å legge til rette for at arbeidsgivere mv. effektivt kan oppfylle sine plikter til å gi opplysninger om enkeltpersoners (inntektsmottakeres) inntekts- og arbeidsforhold og skattetrekk- og utleggstrekkopplysninger, og å gi offentlige etater tilgang til opplysningene innrapportert fra arbeidsgiver.

Loven gjelder også for Svalbard. Departementet kan i forskrift fastsette at deler av loven ikke skal gjelde på Svalbard, eller fastsette særskilte regler for dette området.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 86, 21 des 2020 nr. 169 (ikr. 1 jan 2021).

§ 2. Opplysningspliktige

Fysiske og juridiske personer som har opplysningsplikt etter bestemmelsene nevnt i § 3 første ledd, skal gi opplysninger etter reglene i denne lov.

§ 3. Opplysningspliktens omfang

Plikten til å gi opplysninger etter denne lov omfatter opplysninger som skal gis med hjemmel i følgende bestemmelser med tilhørende forskrifter:

a. skatteforvaltningsloven §§ 7-2 og 8-6,
b. folketrygdloven §§ 25-1 annet ledd og 25-10, jf. 21-4,
c. skattebetalingsloven § 5-11 og § 14-5 annet ledd,
d. statistikkloven § 10 og
e. svalbardskatteloven § 5-2 femte ledd.

Med mindre annet er bestemt, skal opplysningene gis spesifisert for hver enkelt inntektsmottaker, og det skal gis opplysninger om fødselsnummer eller annet nummer for identifikasjon av inntektsmottaker.

Departementet kan i forskrift gi regler om opplysningspliktens omfang.

Skattedirektoratet kan fastsette skjemaer som skal benyttes når det skal gis opplysninger.

Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 23, 19 des 2014 nr. 86, 27 mai 2016 nr. 12, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 21 juni 2019 nr. 32 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2698), 21 des 2020 nr. 169 (ikr. 1 jan 2021). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

§ 4. Frist for levering av opplysninger

Opplysninger skal gis av den opplysningspliktige minimum en gang per kalendermåned.

Opplysninger om føderåd etter skatteforvaltningsloven § 7-2 første ledd bokstav b kan leveres en gang per år og skal senest leveres samtidig med fristen for å levere opplysninger i januar i året etter inntektsåret.

Meldinger etter folketrygdloven § 25-1 andre ledd til arbeidstakerregisteret om inntak av en arbeidstaker og om opphør av et arbeidsforhold skal leveres innen fredag i uken etter at arbeidsforholdet tok til eller opphørte, med mindre det gis dispensasjon i medhold av forskrift gitt med hjemmel i fjerde ledd i paragrafen her.

Departementet kan i forskrift gi regler om fristen for å levere opplysninger, herunder at det kan gjøres unntak fra fristen i første og tredje ledd.
Endret ved lover 20 juni 2014 nr. 23, 27 mai 2016 nr. 14 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531), 22 des 2021 nr. 156 (ikr. 1 jan 2022).

§ 5. Sted for levering og leveringsmåte

Opplysningene skal leveres elektronisk til den mottakssentralen som Skattedirektoratet fastsetter.

Departementet kan i forskrift gi nærmere vilkår for levering, herunder leveringsmåte og format.
Endret ved lov 19 des 2017 nr. 127 (ikr. 1 jan 2018 med virkning for rapporteringen for jan 2018).

§ 6. Ansvar for fellestjenester og behandlingsansvar

Fellestjenester knyttet til drift og forvaltning av ordningen ivaretas av Skattedirektoratet. Skattedirektoratet kan delegere forvaltningen av fellestjenester til skattekontoret.

Skattedirektoratet er behandlingsansvarlig etter personopplysningsloven

for behandling av personopplysninger ved ivaretakelse av fellestjenester etter første ledd. Den behandlingsansvarlige kan bare behandle personopplysningene i den utstrekning som er nødvendig for å ivareta fellestjenestene.

Skattemyndighetene skal, uten hinder av taushetsplikt hos folkeregistermyndigheten, ha tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven.

Endret ved lover 22 juni 2018 nr. 69, 20 des 2018 nr. 108 (ikr. 1 jan 2019).

§ 6 a. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

Skattemyndighetene kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om behandling etter første ledd.

Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 108 (ikr. 1 juli 2019) som endret ved lov 21 juni 2019 nr. 40.

§ 7. Taushetsplikt ved drift og forvaltning

Enhver som har eller har hatt verv, stilling eller oppdrag knyttet til drift og forvaltning etter § 6, skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til opplysninger innsamlet etter § 3.

Første ledd er ikke til hinder for at opplysninger utleveres til virksomheter som har tilgang til dem etter § 8.

Dersom opplysninger kan innhentes uavhengig av taushetsplikt, skal opplysningene innhentes hos det forvaltningsorgan som etter § 8 har tilgang til opplysningene og som er myndighet på det området opplysningene er innhentet.

§ 8. Tilgang til opplysningene

Arbeids- og velferdsetaten skal ha tilgang til opplysningene i registeret i forbindelse med forvaltning og beregning av ytelser etter folketrygdloven og andre lover som etaten administrerer, forvaltning av arbeidstakerregisteret og fastsetting av underholdsbidrag og deling av reisekostnader ved samvær etter barnelova, oppfostringsbidrag etter barnevernloven[1] og bidrag etter ekteskapsloven. Etaten skal også ha tilgang til opplysningene i registeret i

forbindelse med utredning og produksjon av statistikk på de områdene etaten administrerer. Arbeids- og velferdsdirektoratet skal ha tilgang til opplysninger i registeret i forbindelse med utredning og produksjon av statistikk om kvalifiseringsstønad etter sosialtjenesteloven.

Skattedirektoratet og skattekontoret skal ha tilgang til opplysningene i registeret i forbindelse med fastsetting av skatt og trygdeavgift etter skattelovgivningen og arbeidsgivers beregning og oppgjør av skattetrekk, utleggstrekk, arbeidsgiveravgift og finansskatt på lønn etter skattebetalingsloven og folketrygdloven. Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav skal ha tilgang til opplysningene i registeret i forbindelse med innkreving av feilutbetalte ytelser etter folketrygdloven og andre lover som Arbeids- og velferdsetaten administrerer, og innkreving av underholdsbidrag etter barnelova, oppfostringsbidrag etter barnevernsloven og bidrag etter ekteskapsloven.

Statistisk sentralbyrå skal ha tilgang til opplysningene i registeret i forbindelse med produksjon av statistikk etter statistikklovgivningen.

Tilgangen er begrenset til opplysninger som organet har hjemmel i lov til å innhente.

Endret ved lover 27 mai 2016 nr. 12, 20 des 2016 nr. 118 (med virkning fra inntektsåret 2017), 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220), 20 des 2019 nr. 100 (ikr. 1 nov 2020 iflg. res. 30 okt 2020 nr. 2181), 22 jan 2021 nr. 2 (ikr. 1 jan 2021), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 17 juni 2022 nr. 44 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1037). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967, med unntak i saker om utlegg, se ikrafttredelsesvedtaket bokstav a).

1 Inkurie: Ved endring 17 juni 2022 nr. 44 ble «barnevernsloven» ved en inkurie endret tilbake til «barnevernloven».

§ 9. Inntektsmottakers innsynsrett

Inntektsmottaker har innsynsrett i opplysninger om egne forhold som er innsamlet etter denne lov.

Retten til innsyn begrenser ikke rett til innsyn etter andre regler.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innsynsrett.

§ 10. Tvangsmulkt ved manglende innrapportering

Skattekontoret kan ilegge den som ikke innrapporterer alle opplysninger innen fristen i § 4, en daglig løpende tvangsmulkt frem til opplysningene er levert.

Samlet tvangsmulkt kan ikke overstige 1 000 ganger rettsgebyret. Departementet kan i forskrift gi regler om hvordan den daglige tvangsmulkten skal fastsettes.

Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Vedtak om tvangsmulkt kan påklages til Skattedirektoratet. Vedtak om tvangsmulkt kan påklages i samsvar med reglene om klage over enkeltvedtak i skatteforvaltningsloven kapittel 13.

Tvangsmulkt kan helt eller delvis ettergis dersom det blir gjort sannsynlig at forpliktelsen ikke er overholdt som følge av forhold utenfor den opplysningspliktiges kontroll eller dersom særlige rimelighetsgrunner tilsier det.

Saksbehandlingsreglene i skatteforvaltningsloven gjelder så langt de passer i saker om tvangsmulkt.

Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Departementet kan i forskrift gi regler om hvilke opplysninger som må være levert for at opplysningsplikten skal anses oppfylt.

Endret ved lover 19 des 2014 nr. 86 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 22 jan 2016 nr. 43), 22 juni 2018 nr. 69 (ikr. 1 aug 2018), 20 des 2018 nr. 108. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 11. Overtredelsesgebyr ved for sen innrapportering

Skattekontoret kan ilegge den som ikke leverer alle opplysninger innen fristen i § 4, et overtredelsesgebyr. Gebyret kan ikke overstige 15 ganger rettsgebyret. Departementet kan i forskrift gi regler om hvordan gebyret skal fastsettes.

Bestemmelsene i § 10 annet til syvende ledd gjelder tilsvarende for overtredelsesgebyr.

Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 69 (ikr. 1 aug 2018).

§ 12. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.[1]

1 Fra 1 jan 2015 med unntak av § 12a som trådte ikr. 26 sep 2014, iflg. res. 26 sep 2014 nr. 1220.

§ 12 a. Overgangsbestemmelser

Departementet kan i forskrift gi regler om en frivillig prøveordning.

Departementet kan i forskrift gi regler som etter vedtak fritar enkelte

arbeidsgivere fra pliktene etter loven i en overgangsperiode. Vedtak om fritak treffes av Skattedirektoratet, som kan sette vilkår for å ivareta hensynet bak ordningen.
Tilføyd ved lov 20 juni 2014 nr. 37.

§ 13. Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om endringer i utleveringsloven m.m

VI

I lov 15. april 2011 nr. 11 om endringer i ekomloven og straffeprosessloven mv. (gjennomføring av EUs datalagringsdirektiv i norsk rett) gjøres følgende endringer i avsnitt I om endringer i lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker:
§ 203 annet ledd oppheves.
§ 210 første ledd tredje punktum oppheves.
I endringen av § 210 b skal nytt sjette ledd lyde:
Ved anmodning fra fremmed stat om rettslig hjelp til utlevering av trafikkdata som nevnt i første ledd, gjelder § 216 a fjerde til sjette ledd tilsvarende.
I endringen av § 210 c skal annet ledd lyde:
§ 210 b annet til sjette ledd gjelder tilsvarende.

VII

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 1 jan 2013 for del I, II, III, IV og V iflg. res. 14 des 2012 nr. 1208.

Lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettar (patentstyrelova)

§ 1. Oppgåver og formål for Patentstyret

Patentstyret skal behandle saker om industrielle rettar som fastsett i patentloven, foretaksnavneloven, designloven, varemerkeloven og edelmetalloven. Patentstyret skal også føre tilsyn med kollektive forvaltningsorganisasjonar etter lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. og behandle saker om godkjenning av organisasjonar etter åndsverkloven § 63. Patentstyret kan utføre informasjonstenester og skal elles leggje til rette for innovasjon og verdiskaping ved å vere eit kompetansesenter for immaterialrettar.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 49 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1685).

§ 2. Patentstyrets organisasjon

Patentstyret er eit forvaltningsorgan administrativt underlagt departementet. Patentstyret er uavhengig ved behandling av saker etter lovene nemnde i § 1 og kan ikkje instruerast når det gjeld generell lovtolking, avgjerder i enkeltsaker eller handtering av søksmål mot avgjerder i slike saker. Kongen eller departementet kan heller ikkje omgjere avgjerdene Patentstyret tek i slike saker.

Patentstyret blir leidd av ein direktør som blir tilsett av Kongen i statsråd.

Kongen kan i forskrift gi nærmare føresegner om organiseringa av og saksbehandlinga i Patentstyret, og om Patentstyret sine informasjonstenester, medrekna betaling for desse tenestene.

§ 3. Klagenemnda for industrielle rettar

Klagenemnda for industrielle rettar (Klagenemnda) er klageorgan for saker som fastsett i patentloven, foretaksnavneloven, designloven, varemerkeloven, edelmetalloven og planteforedlerloven.

Klagenemnda er eit uavhengig forvaltningsorgan administrativt underlagt departementet. § 2 første ledd andre og tredje punktum gjeld tilsvarande for Klagenemnda ved behandling av klager etter lovene nemnde i første ledd i paragrafen her og ved søksmål mot avgjerder frå nemnda i slike saker.

Klagenemnda skal ha ein leiar, ein nestleiar og så mange medlemmer som

nødvendig for å utføre dei oppgåvene som er lagde til nemnda. Leiar og nestleiar i nemnda må oppfylle krava til dommarar. Nemnda skal elles ha medlemmer med den kompetansen som er nødvendig for ei forsvarleg saksbehandling.

Leiaren og nestleiaren blir tilsette av Kongen i statsråd. Dei andre medlemmene i Klagenemnda blir oppnemnde av departementet for ein periode på inntil fem år med høve til å oppnemne dei på nytt. Tilsette i Patentstyret kan ikkje vere medlemmer i Klagenemnda.

§ 4. Saksbehandlinga i Klagenemnda

Avgjerdene i Klagenemnda skal takast av eit utval på tre medlemmer. Leiaren fastset samansetjinga av utvalet for kvar enkelt sak. Leiaren kan bestemme at ei sak skal avgjerast av eit utval på fem medlemmer. Leiaren kan avgjere ei klage aleine når saka ikkje reiser tvilsspørsmål og det er openbert kva avgjerda må gå ut på.

Klagenemnda kan ta omsyn til sakstilhøve som ikkje låg føre då Patentstyret fatta sitt vedtak.

Kongen kan i forskrift gi nærmare føresegner om organiseringa av og saksbehandlinga i Klagenemnda.

§ 5. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven kapittel VI om klage og omgjøring gjeld ikkje for Patentstyret og Klagenemnda i saker etter lovgivinga om industrielt rettsvern.

§ 6. Habilitet

Domstollova §§ 106 til 108 gjeld tilsvarande for dei tilsette i Patentstyret og dei tilsette og medlemmene i Klagenemnda ved behandling av saker etter lovgivinga om industrielt rettsvern. Det same gjeld for behandling av saker i Patentstyret etter lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. og etter åndsverkloven § 63.

Ein tilsett i Patentstyret eller ein tilsett i eller eit medlem av Klagenemnda kan ikkje delta i behandlinga av eit krav om administrativ overprøving når overprøvingssaka gjeld ein industriell rett som vedkomande har vore med på å behandle i tidlegare sak. Dette gjeld likevel ikkje dersom overprøvingssaka berre gjeld spørsmål som ikkje var aktuelle i den tidlegare saka.
Endra med lov 28 mai 2021 nr. 49 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1685).

§ 7. Munnlege forhandlingar og møte

Patentstyret og Klagenemnda skal på alle trinn i saksbehandlinga av eige tiltak vurdere om det er formålstenleg å halde møte med ein part eller ha munnlege forhandlingar med partane. Dersom ein part som har sakleg grunn for det, krev at det skal haldast møte eller munnlege forhandlingar, skal Patentstyret eller Klagenemnda etterkome kravet i den grad ei forsvarleg utføring av tenesta tillèt det, jf. forvaltningslova § 11 d. I ei sak der det er tvist mellom partar, må alle partar som tvistepunkta som skal drøftast gjeld, kallast inn til munnlege forhandlingar.

§ 8. Sakkunnige

Patentstyret og Klagenemnda kan bruke sakkunnige. Ein som ville ha vore inhabil til å ta avgjerd i saka, kan ikkje brukast som sakkunnig. Ein som har vore sakkunnig under behandlinga av ein søknad i Patentstyret, kan likevel brukast som sakkunnig ved klagebehandling, administrativ patentavgrensing og administrativ overprøving. Sakkunnige kan innkallast til møte eller munnlege forhandlingar i saka. Dei kan også ta del i rådslagingar, men ikkje i stemmegiving.

§ 9. Sakskostnader i saker om administrativ overprøving

I sak om administrativ overprøving kan ein part som fullt ut eller i det vesentlege har fått medhald, tilkjennast nødvendige sakskostnader frå motparten. Det skal mellom anna leggjast vekt på om det var god grunn til å få saka prøvd fordi ho var tvilsam, og om det er rimeleg ut frå typen sak og tilhøva hos motparten å påleggje kostnadsansvar. Ved administrativ overprøving etter designloven og foretaksnavneloven kan det berre tilkjennast sakskostnader i klagesaker.

Krav om dekning av sakskostnader må fremjast før saka blir avgjord. Patentstyret eller Klagenemnda skal avgjere spørsmålet samtidig med realiteten i saka.

Dersom ei klage heilt eller delvis fører fram, kan Klagenemnda òg endre avgjerda i Patentstyret når det gjeld sakskostnader. Avgjerda om sakskostnader i Patentstyret kan påklagast særskilt til Klagenemnda. Slik klage avgjer leiaren i Klagenemnda aleine.

Tilkjende sakskostnader kan drivast inn med tvang etter reglane for dommar.

§ 10. Ikraftsetjings- og overgangsreglar

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1] Frå same tid som lova trer i kraft, blir lov 2. juli 1910 nr. 7 om Styret for det industrielle Retsvern oppheva.

§§ 7 og 9 gjeld berre for saker der søknaden, motsegna eller kravet om administrativ overprøving eller administrativ patentavgrensing m.m. blei levert etter at denne lova tok til å gjelde. Kongen kan gi nærmare overgangsreglar.

1 Frå 1 apr 2013 iflg. res. 1 mars 2013 nr. 244.

§ 11. Endringar i andre lover

Frå same tid som lova trer i kraft, blir følgjande endringar gjorde i andre lover: – – –

Lov om bustøtte og kommunale bustadtilskot (bustøttelova)

Kapittel I. Bustøtte

Overskrift tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 66 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 758).

§ 1. Føremål

Føremålet med den statlege bustøtta er å sikre personar med låge inntekter og høge buutgifter ein høveleg bustad.

§ 2. Verkeområde

Lova gjeld for personar som er registrerte i folkeregisteret og lovleg busette i Noreg.

§ 3. Vilkår for rett til bustøtte

Rett til bustøtte har søkjarar som

a. er over 18 år eller har eigne barn som bur i bustaden,
b. svarar for buutgifter i ein bustad som fyller vilkåra i § 5, og
c. sjølve bur i bustaden.

§ 4. Unntak for visse personar

Dei som gjer førstegongsteneste i Forsvaret eller sivilteneste, har ikkje rett til bustøtte.

Studentar som ikkje har barn i husstanden, har ikkje rett til bustøtte. Som studentar blir rekna alle som har rett til ytingar frå Statens lånekasse for utdanning. Dei som studerer innanfor eit offentleg program for arbeidskvalifisering, har likevel rett til bustøtte.

Dei som bur saman med ein person som ikkje har rett til bustøtte etter første og andre ledd, har ikkje rett til bustøtte. Foreldre som bur saman med eigne barn som er studentar, har likevel rett til bustøtte.

Bebuarar i ein institusjon der det kan bli kravd vederlag for opphaldet på grunnlag av inntekt, har ikkje rett til bustøtte.

§ 5. Krav til bustaden

Vilkår for å få rett til bustøtte er at bustaden

a. er godkjend som bustad
b. er ein sjølvstendig bustad med eigen inngang
c. har eige bad og toalett og gjev høve til matlaging, og
d. gjev høve til kvile.

Personar som av helse- eller sosialfaglege årsaker bur i eit bufellesskap utan å høyre til same husstand, kan få bustøtte på individuelt grunnlag dersom kommunen godkjenner at bustaden er eigna. Kommunen kan i vurderinga av om bustaden er eigna gjere unntak frå kvalitetskravet i første ledd bokstav b. Kommunen kan også gjere unntak frå krava i bokstav c dersom funksjonane som er nemnde der, er del av bufellesskapet elles.
Endra med lov 21 okt 2016 nr. 82 (ikr. 1 nov 2016 iflg. res. 21 okt 2016 nr. 1227).

§ 6. Utrekning av bustøtte

Den bustøtta som skal betalast ut, blir utrekna som ein fastsett prosent av differansen mellom godkjende buutgifter og ein eigendel. Eigendelen blir fastsett ut frå inntekta og formuen til husstanden.

Departementet kan i forskrift gje reglar om satsar og om utrekning og utbetaling av bustøtte.

§ 7. Finansiering og organisering

Staten dekkjer utgiftene til bustøtte.

Husbanken og kommunane administrerer bustøtteordninga. Kommunane dekkjer sine eigne utgifter til administrasjon.

Departementet kan i forskrift gje reglar om administrasjon og handsaming av bustøtte.

§ 8. Innhenting og handsaming av personopplysningar

Husbanken og kommunane kan utan hinder av teieplikt påleggje offentlege styresmakter, långjevarar, utleigarar, burettslag, eigarseksjonssameige og tilbydarar av posttenester å gje opplysningar som er nødvendige for å kontrollere om vilkåra for å få bustøtte er oppfylte eller har vore oppfylte i tilbakelagde periodar. Husbanken og kommunane kan hente inn slike opplysningar direkte frå instansane som er nemnde i første punktum, og nytte dei i sakshandsaminga utan samtykke frå den det gjeld. Den som blir pålagd å gje opplysningar i medhald av paragrafen her, kan ikkje krevje godtgjering. Informasjonsplikta i personvernforordninga artikkel 14 gjeld. Reglane om bevisfritak i tvisteloven §§ 22-8 og 22-9 gjeld tilsvarande.

Når allmenne interesser tilseier det, kan departementet med forskrift eller i enkelttilfelle samtykkje i at opplysningane i bustøtteregisteret kan bli brukte av andre offentlege styresmakter.

Endra med lover 19 juni 2015 nr. 69 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 665), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

§ 8 a. Masseinnhenting av opplysningar for kontrollføremål

Husbanken kan utan hinder av teieplikt hente inn registrerte opplysningar om ei større mengd namngjevne mottakarar av bustøtte for elektronisk samanlikning med opplysningar i eit anna register (masseinnhenting). Opplysningar om husstandsmedlemmene til mottakarane kan hentast inn på same måte. Husbanken kan òg hente inn opplysningar om bustader og kven som bur eller har budd i bustader som er del av ei sak om bustøtte. Føremålet med innhentinga må vere å kontrollere om vilkåra for å få bustøtte er eller har vore oppfylte.

Masseinnhenting kan skje frå register hos andre offentlege styresmakter, tilbydarar av posttenester eller frå Husbanken og kommunane sine eigne register.

Masseinnhenting kan gjelde opplysningar om inntekt eller andre økonomiske forhold, yrke (student/arbeidsledig/vernepliktig), bustad eller adresse, lovleg tilgang til opphald i riket og kven mottakaren bur saman med. Opplysningar som nemnt i personvernforordninga artikkel 9 og 10 kan ikkje masseinnhentast.

Departementet kan i forskrift gje utfyllande reglar om gjennomføringa av masseinnhenting. Departementet kan også i forskrift gje reglar om at masseinnhentinga skal kunne omfatte andre opplysningar enn dei som er nemnde i tredje ledd, dersom opplysningane er av tilsvarande art og ikkje fører til vesentlege personvernkrenkingar. Det kan også fastsetjast i forskrift kva register opplysningar kan hentast inn frå.

Føyd til med lov 19 juni 2015 nr. 69 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 665), endra med lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

§ 8 b. Gjennomføring av masseinnhenting

Masseinnhenting skal gjerast av ei særskilt utpeika eining. Eininga kan hente inn, registrere, samanstille og lagre opplysningar så langt det er nødvendig for å avgjere om bustøtte blir eller har blitt utbetalt i strid med vilkåra for å ta imot støtte.

Opplysningar om den enkelte mottakaren av bustøtte kan vidareformidlast med sikte på å korrigere eller stanse feilaktige utbetalingar, krevje tilbakebetaling av for mykje utbetalt beløp, og straffeforfølging. Elles kan vidareformidling skje når dette følgjer av lov eller reglar gjevne i medhald av lov.

Opplysningar som er henta inn ved masseinnhenting, skal slettast så snart omsynet til kontroll og oppfølging tillèt det.

Masseinnhentinga skal gjennomførast slik at opplysningar som ikkje verkar inn på retten til bustøtte, ikkje blir omfatta eller utleverte. Innhentinga skal heller ikkje føre til at det blir utlevert opplysningar om andre personar enn dei som kontrollen gjev grunn til å følgje opp. Dersom slike opplysningar likevel skulle bli utleverte, skal dei slettast omgåande.

Offentlege styresmakter eller tilbydarar av posttenester skal leggje til rette for at opplysningane dei har, på førespurnad blir gjorde elektronisk tilgjengelege for særskilt utpeika einingar i Husbanken. Det kan ikkje krevjast godtgjering for slik tilgjengeleggjering og utlevering av opplysningar.

Den som blir pålagd å gje opplysningar i medhald av paragrafen her, pliktar å

gjere dette utan godtgjering.

Informasjonsplikta i personvernforordninga artikkel 14 gjeld.

Føyd til med lov 19 juni 2015 nr. 69 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 665), endra med lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

§ 8 c. Innhenting av opplysningar frå tredjeperson

Kommunen, Husbanken eller særskilt utpeika einingar kan påleggje alle som kan ha informasjon som er eigna til å belyse saka, å gje opplysningar som er nødvendige for å avdekkje eller avgrense urettmessig utbetaling av bustøtte. Vilkåret er at det ligg føre ein rimeleg grunn til mistanke om at det er skjedd eller vil skje urettmessig utbetaling av bustøtte. Opplysningar kan krevjast også om andre enn mottakaren av bustøtte.

Informasjonsplikta i personvernforordninga artikkel 14 gjeld for opplysningar som er henta inn etter paragrafen her, men den registrerte har først krav på informasjon når kontrollen er ferdig utført. Den som blir pålagd å gje opplysningar eller innsyn i dokument m.m. i medhald av paragrafen her, skal gjere det utan hinder av teieplikt. Helseopplysningar som ligg under teieplikt i helsepersonelloven, kan ikkje hentast inn etter denne føresegna. Den som blir pålagd å gje opplysningar eller innsyn i dokument, pliktar å gjere dette utan godtgjering. Reglane om bevisfritak i tvisteloven §§ 22-8 og 22-9 gjeld tilsvarande.

Føyd til med lov 19 juni 2015 nr. 69 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 665), endra med lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 9. Overføring av krav på bustøtte

Uforfalne krav på bustøtte kan overførast til kommunar som gjev forskot til dekking av buutgifter eller avdrag og renter på bustadlån for det same tidsrommet. Bustøttemottakaren må på førehand skriftleg ha gjeve eit frivillig, uttrykkeleg og informert samtykke om at kravet kan overførast.

§ 10. Rett til å krevje for mykje utbetalt bustøtte tilbake

Husbanken kan krevje bustøtta tilbake dersom

a. mottakaren visste eller burde ha visst at han eller ho ikkje har hatt

krav på støtte,

b. mottakaren eller nokon som har handla på vegner av mottakaren, aktlaust har gjeve galne eller mangelfulle opplysningar,
c. Husbanken eller kommunen har gjort eit mistak og mottakaren burde ha skjøna det, eller
d. husstanden i perioden det er motteke bustøtte for, har hatt inntekt eller formue som i ettertid syner seg å overskride den inntekta eller formuen som var lagd til grunn då støtta blei fastsett. Det gjeld utan omsyn til kven som er skuld i at det er betalt ut for mykje. For mykje utbetalt støtte kan også motreknast i seinare utbetalingar av bustøtte.

Departementet kan i forskrift gje reglar om tilbakebetaling av bustøtte.
Endra med lov 28 apr 2017 nr. 21 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 504).

§ 11. Tvangsgrunnlag og særleg namsstyresmakt

Vedtak om krav på tilbakebetaling av bustøtte er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet kan drivast inn av Husbanken eller overførast til Statens innkrevjingssentral som særleg namsstyresmakt.

Statens innkrevjingssentral kan drive kravet inn ved trekk i løn og andre liknande ytingar etter dekningsloven § 2-7. Statens innkrevjingssentral kan òg drive inn kravet ved å stifte utleggspant for kravet dersom panteretten kan gjevast rettsvern ved registrering i eit register eller ved melding til ein tredjeperson, jf. lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant kapittel 5, og utleggsforretninga kan haldast på kontoret til Statens innkrevjingssentral etter lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse § 7-9 første ledd.
Vert endra ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 12. Gjeldstinging og ettergjeving av krav

Krav på tilbakebetaling av bustøtte kan gjerast til ein del av gjeldstingingar etter gjeldsordningsloven og til ein del av utanrettslege gjeldstingingar.

Husbanken og Statens innkrevjingssentral kan ettergje krav på tilbakebetaling av bustøtte, renter og kostnader dersom det ikkje lèt seg gjere å drive kravet inn.

Dersom skuldnaren ikkje kan innfri kravet på grunn av dødsfall, særleg alvorleg sjukdom eller liknande, kan kravet setjast ned sjølv om det ikkje gjev betre dekning enn vidare innkrevjing.

Enkeltvedtak etter denne paragrafen kan ikkje påklagast.
Vert oppheva ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13. Klage på vedtak om bustøtte

Departementet kan i forskrift gje reglar om særskild klagenemnd for enkeltvedtak etter denne lova.

Kapittel II. Kommunale tilskot til etablering i eigen bustad og til tilpassing av bustad

Kapitlet tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 66 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 758).

§ 14. Tilskot til etablering i eigen bustad for vanskelegstilte på bustadmarknaden

Kommunen kan etter søknad gje tilskot til å finansiere bustad for vanskelegstilte på bustadmarknaden.

Det kan gjevast tilskot til personar med låg inntekt som ikkje klarer å etablere seg i eigen bustad. Tilskotet kan også bli brukt til reetablering for vanskelegstilte som har behov for ein betre tilpassa bustad. Personar med langvarige økonomiske problem skal prioriterast.

Det kan gjevast tilskot til å kjøpe, føre opp eller refinansiere eigen bustad. Kommunen kan også gje tilskot til å utbetre ein nyinnkjøpt bruktbustad.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 66 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 758).

§ 15. Tilskot til tilpassing av bustad for personar med behov for tilpassa bustad

Kommunen kan etter søknad gje tilskot som kan bidra til at personar med behov for tilpassa bustad no eller i framtida, kan finansiere nødvendig tilpassing.

Det kan gjevast tilskot til husstandar der enkeltpersonar har behov for tilpassa bustad. Tilskotet kan også bli gjeve til eldre som treng å tilpasse bustaden sin for å kunne halde fram med å bu heime ved eit framtidig behov for tilpassa bustad. Tilskotet kan vere økonomisk behovsprøvd.

Tilskot til tilpassing kan bli gjeve både til enkle tiltak, til større ombyggingar, og til å finansiere profesjonell prosjekterings- og utgreiingshjelp ved behov for tilpassing.

Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 66 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 758).

Kapittel III – Ikraftsetjing

Overskrift tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 66 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 758).

§ 16. Ikraftsetjing og overgangsreglar

Lova gjeld frå den tida Kongen fastset.[1]

Departementet kan gje forskrift om overgangsordningar for mottakarar som fekk bustøtte i same bustad i juni 2009.

Endra ved lov 16 juni 2017 nr. 66 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 758, tidlegare § 14).

1 Frå 1 jan 2013 iflg. res. 24 aug 2012 nr. 826.

§ 17. Endringar i andre lover

Endra ved lov 16 juni 2017 nr. 66 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 758, tidlegare § 15).

Frå denne lova tek til å gjelde, skal lov 29. mai 2009 nr. 30 om Husbanken endrast slik: – – –

Lov om registrering av regjeringsmedlemmers, statssekretærers og politiske rådgiveres verv og økonomiske interesser

§ 1.

Kongen i statsråd kan pålegge regjeringsmedlemmer, statssekretærer og politiske rådgivere å registrere sine verv og økonomiske interesser i et register som er tilgjengelig for allmennheten. De registrerte opplysningene skal tas ut av det elektroniske registeret etter at vedkommende har fratrådt som regjeringsmedlem, statssekretær eller politisk rådgiver.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 112 (i kraft 20 des 2023 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2134).

§ 2.

Kongen i statsråd kan gi nærmere regler om hva registreringen skal omfatte, herunder at registreringen ikke skal angi beløp e.l. eller bare skal omfatte forhold som medfører ytelser over et visst beløp.

§ 3.

Loven trer i kraft straks.

Lov om fri rørsle av arbeidstakarar innanfor EØS mv. (EØS-arbeidstakarlova)

§ 1.

EØS-avtalen vedlegg V nr. 2 (forordning (EU) nr. 492/2011 om fri rørsle av arbeidstakarar, som endra ved forordning (EU) 2016/589 og forordning (EU) 2019/1149) og vedlegg V nr. 9 (forordning (EU) 2016/589 om eit europeisk nettverk for arbeidsformidlingar (EURES), tilgang til mobilitetstenester for arbeidstakarar og ytterlegare integrasjon av arbeidsmarknadene, som endra ved forordning (EU) 2019/1149) gjeld som lov med dei tilpassingane som følgjer av vedlegg V, protokoll 1 til avtalen og avtalen elles.
Endret ved lover 18 des 2020 nr. 143 (ikr. 1 mars 2021 iflg. res. 19 feb 2021 nr. 474), 10 april 2025 nr. 8.

§ 2.

Kongen kan ved forskrift gi nærmare reglar om gjennomføringa av føresegnene i lova.

§ 3.

Lova gjeld ikkje for Svalbard.

§ 4.

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1] Frå same tid som lova trer i kraft, blir lov 27. november 1992 nr. 112 om gjennomføring i norsk rett av EØS-avtalens vedlegg V punkt 2 (rådsforordning (EØF) nr. 1612/68) om fri bevegelighet for arbeidstakere mv. innenfor EØS oppheva.
1 Frå 14 des 2012 iflg. res. 14 des 2012 nr. 1249.

Forordning[1]

Nedafor er teken inn – etter Prop. 152 L (2011–2012) s. 6-14 – EØS-avtalen vedlegg V punkt 2 (forordning (EU) nr. 492/2011) slik Arbeidsdepartementet tolkar denne delen av EØS-avtalen med dei endringane og tillegga som følgjer av vedlegg V, protokoll 1 til avtalen og avtalen for elles. Vedlegg I og II til frd. 492/2011 inneheld lister med endringar av den tidlegare frd. 1612/68 og «artikkelspegel» for frd. 1612/68 og frd. 492/2011 og er ikkje tekne med her.
1 Overskrift tilføyd av Lovdata.

EØS-avtalen vedlegg V punkt 2 (forordning (EU) nr. 492/2011) om fri rørsle av arbeidstakarar innanfor EØS-området.

[Europaparlamentet og Rådet for Den europeiske unionen har –
med tilvising til traktaten om verkemåten til Den europeiske unionen, særleg artikkel 46,
med tilvising til framlegget frå Europakommisjonen,
etter oversending av utkast til regelverksakt til dei nasjonale parlamenta,
med tilvising til fråsegna frå Det europeiske økonomi- og sosialutvalet,[1]
etter den ordinære regelverksprosessen[2] og
ut frå desse synsmåtane:

1. Rådsforordning (EØF) nr. 1612/68 av 15. oktober 1968 om fri bevegelighet for arbeidstakere innen Fellesskapet[3] er vorten endra monaleg fleire gonger.[4] Av omsyn til klarleiken og av praktiske årsaker bør forordninga kodifiserast.
2. Fri rørsle for arbeidstakarar bør sikrast innanfor Unionen. For å nå dette målet må all forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet mellom arbeidstakarar frå medlemsstatane avskaffast når det gjeld sysselsetjing, lønn og andre arbeidsvilkår, og det same gjeld den

retten desse arbeidstakarane har til å flytte fritt innanfor Fellesskapet for å utøve løna verksemd, med atterhald for dei avgrensingane som er grunngjevne med omsynet til offentleg orden, offentleg tryggleik eller folkehelse.

3. Det bør fastsetjast føresegner for at dei måla på området fri rørsle som er fastsette i artikkel 45 og 46 i traktaten om verkemåten til Den europeiske unionen, skal kunne oppnåast.
4. Fri rørsle er ein grunnleggjande rett for arbeidstakarar og familiane deira. Mobiliteten til arbeidskrafta innanfor Unionen må vere eitt av midla til å sikre at arbeidstakarar kan få betre leve- og arbeidsvilkåra sine og lette den sosiale framgangen sin, samstundes som slik mobilitet medverkar til å oppfylle dei økonomiske behova til medlemsstatane. Retten til å utøve verksemd etter eige val innanfor Fellesskapet må stadfestast for alle arbeidstakarar i Unionen.
5. Denne retten bør sannkjennast utan forskjellsbehandling for fast tilsette arbeidstakarar, sesongarbeidarar, grensearbeidarar og arbeidstakarar som utøver verksemd som del av tenesteyting.
6. For at retten til fri rørsle skal kunne utøvast på objektive vilkår på ein fri og verdig måte, må lik behandling sikrast, både praktisk og rettsleg, på alle område som er knytte til den faktiske utøvinga av lønna verksemd og retten til bustad, og i tillegg må alle hinder for mobiliteten til arbeidstakarar fjernast, særleg når det gjeld vilkåra for at familien til arbeidstakaren skal kunne integrerast i vertsstaten.
7. Prinsippet om lik behandling av alle arbeidstakarar innanfor Unionen inneber at alle statsborgarar i medlemsstatane får den same prioriteten til arbeid som innanlandske arbeidstakarar.
8. Formidlingsverksemda, særleg gjennom utvikling av eit direkte samarbeid mellom både sentrale og regionale arbeidskontor og samordning av informasjonsutveksling, sikrar generelt at arbeidsmarknaden vert meir oversiktleg. Arbeidstakarar som ønskjer å flytte, bør jamleg få informasjon om leve- og arbeidsvilkår.
9. Det finst nære band mellom fri rørsle for arbeidstakarar, sysselsetjing og yrkesretta opplæring, særleg når slik opplæring har til føremål å setje arbeidstakarane i stand til å ta imot konkrete tilbod om arbeid frå andre regionar i Unionen. Difor må dei problema som oppstår i samband med dette, ikkje lenger handterast isolert, men sjåast som nært samanhengande, samstundes som det vert teke omsyn til sysselsetjingsproblema på regionalt plan. Medlemsstatane må difor leggje vinn på å samordne sysselsetjingspolitikken sin –

1 TEU C 44 av 11.2.2011, s. 170.
2 Europaparlamentsfråsegn av 7. september 2010 (enno ikkje offentleggjord i

TEU) og rådsavgjerd av 21. mars 2011.
3 EFT L 257 av 19.10.1968, s. 2.
4 Sjå vedlegg I.
vedteke denne forordninga:]

Kapittel I. Sysselsetjing, likebehandling og familien til arbeidstakarane

Del 1. Tilgang til sysselsetjing

Art 1.

1. Alle statsborgarar i ein *EØS-stat* skal, utan omsyn til bustad, ha rett til å ta og utøve lønna arbeid på territoriet til ein annan *EØS-stat* i samsvar med føresegnene i dei lovene og forskriftene som gjeld for arbeidstakarar som er statsborgarar i denne staten.
2. Dei skal særleg ha den same prioriteten til ledige stillingar på territoriet til ein annan *EØS-stat* som statsborgarane i denne staten har.

Art 2.

Alle statsborgarar i ein *EØS-stat* og alle arbeidsgjevarar som utøver verksemda si på territoriet til ein *EØS-stat*, kan utveksle søknader og tilbod om arbeid, og inngå og oppfylle arbeidsavtaler i samsvar med gjeldande føresegner i lover og forskrifter, så framt dette ikkje inneber forskjellsbehandling.

Art 3.

1. I medhald av denne forordninga skal lover, forskrifter eller administrativ praksis i ein *EØS-stat* ikkje nyttast når dei

a. for utanlandske statsborgarar avgrensar eller set vilkår som ikkje gjeld for innanlandske statsborgarar, for tilbod og søknad om arbeid og tilgang til og utøving av arbeid, eller

b. utan å stille vilkår om nasjonalitet, utelukkande eller hovudsakleg har som føremål eller verknad å utelukke statsborgarar i andre *EØS-statar* frå ledige stillingar.

Denne føresegna gjeld ikkje for vilkår om språkkunnskapar som er naudsynte på grunn av arten av det arbeidet som den ledige stillinga inneber.
2. Dei føresegnene og den praksisen som er nemnde i nr. 1 bokstav a), omfattar særleg slike som i ein *EØS-stat*

a. fastset ein særleg og ufråvikeleg framgangsmåte ved tilsetjing av utanlandske statsborgarar,
b. avgrensar kunngjeringa av ledige stillingar gjennom pressa eller på annan måte, eller set andre vilkår for kunngjeringa enn dei som gjeld for arbeidsgjevarar som utøver verksemda si på territoriet til denne staten,
c. set vilkår om registrering hjå arbeidskontor for tilgang til arbeid, eller hindrar individuell rekruttering av personar som ikkje er busette på territoriet til denne staten.

Art 4.

1. Føresegner som er fastsette ved lov eller forskrift i *EØS-statane*, og som i tal eller prosent avgrensar sysselsetjinga av utanlandske statsborgarar i eit einskilt føretak, ei einskild næring, ein einskild region eller på nasjonalt plan, skal ikkje nyttast på statsborgarar frå dei andre *EØS-statane.*
2. Når det i ein *EØS-stat* vert sett som vilkår at ein viss prosentdel innanlandske arbeidstakarar skal tilsetjast for at eit føretak skal få føremoner, skal statsborgarar frå dei andre *EØS-statane* reknast som innanlandske arbeidstakarar, med atterhald for føresegnene i europaparlaments- og rådsdirektiv 2005/36/EF av 7. september 2005 om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner.[5]
5 TEU L 255 av 30.9.2005, s. 22.

Art 5.

Ein statsborgar i ein *EØS-stat* som søkjer arbeid på territoriet til ein annan *EØS-stat*, skal få den same hjelpa der som den som arbeidskontora i denne staten gjev sine eigne statsborgarar som søkjer arbeid.

Art 6.

1. Tilsetjing av ein statsborgar i éin *EØS-stat* i ein stilling i ein annan *EØS-stat*, skal ikkje på grunnlag av nasjonalitet vere avhengig av helsemessige, yrkesmessige eller andre krav som skil seg frå dei som vert nytta på statsborgarar i den andre *EØS-staten* som ønskjer å utøve den same verksemda.
2. Ein statsborgar som har fått eit personleg tilbod om arbeid frå ein arbeidsgjevar i ein annan *EØS-stat* enn den han er statsborgar i, kan måtte utføre ei prøve på faglege kvalifikasjonar dersom arbeidsgjevaren uttrykkeleg har bede om dette då han gav tilbodet.

Del 2. Sysselsetjing og likebehandling

Art 7.

1. Ein arbeidstakar som er statsborgar i ein *EØS-stat*, kan ikkje på grunn av statsborgarskapet sitt handsamast annleis på territoriet til ein annan *EØS-stat* enn innanlandske arbeidstakarar når det gjeld tilsetjings- og arbeidsvilkår, særleg med omsyn til lønn og oppseiing, og, dersom arbeidstakaren er vorten arbeidsledig, til å verte teken inn att eller få ny tilsetjing.
2. Arbeidstakaren skal nyte godt av dei same sosiale og skattemessige føremonene som innanlandske arbeidstakarar.
3. Arbeidstakaren skal òg ha tilgang til opplæring ved yrkesfaglege skular og omskoleringsenter med dei same rettane og på dei same vilkåra som innanlandske arbeidstakarar.
4. Alle føresegner i tariffavtaler og andre kollektive avtaler og i individuelle arbeidsavtaler om tilgang til arbeid, lønn og andre arbeids- eller oppseiingsvilkår, skal vere ugyldige i den grad dei fastset eller tillèt vilkår som inneber forskjellsbehandling for arbeidstakarar som er statsborgarar i andre medlemsstatar.

Art 8.

Ein arbeidstakar som er statsborgar i ein *EØS-stat* og er sysselsett på territoriet til ein annan *EØS-stat*, skal ha krav på lik behandling når det gjeld medlemskap i fagforeiningar og utøving av fagforeiningsrettar, medrekna røysterett og retten

til å kunne ta på seg administrative eller leiande stillingar i ei fagforeining. Arbeidstakaren kan utelukkast frå deltaking i leiinga av offentlegrettslege organ og frå utøving av eit offentleg verv. Han eller ho skal vidare kunne veljast til organ som representerer arbeidstakarane i føretaket.

Det første leddet i denne artikkelen skal ikkje røre ved dei lovene og forskriftene som i visse *EØS-statar* gjev arbeidstakarar frå andre *EØS-statar* meir omfattande rettar.

Art 9.

1. Ein arbeidstakar som er statsborgar i ein *EØS-stat*, og som er tilsett på territoriet til ein annan *EØS-stat*, skal ha dei same rettane og føremonene som innanlandske arbeidstakarar når det gjeld bustad, medrekna eigedomsrett til den bustaden som han eller ho treng.
2. Ein arbeidstakar som er nemnd i nr. 1, kan med dei same rettane som innanlandske statsborgarar skrive seg på lister over bustadsøkjarar i regionen der han eller ho er tilsett, der det vert ført slike lister, og såleis nyte godt av dei føremonene og prioriteringane som følgjer av dette.
Dersom familien til arbeidstakaren er vorten buande i heimstaten, skal familiemedlemmene reknast som busette i den nemnde regionen, i den grad tilsvarande gjeld for innanlandske arbeidstakarar.

Del 3. Familien til arbeidstakarane

Art 10.

Når ein statsborgar i ein *EØS-stat* arbeider eller har arbeidd på territoriet til ein annan *EØS-stat*, skal borna hans/hennar ha tilgang til allmennutdanning og lærling- og yrkesfagleg opplæring på dei same vilkåra som statsborgarar i denne staten, dersom borna er busette på territoriet til denne staten.

EØS-statane skal oppmuntre til alle tiltak som tek sikte på at desse borna skal kunne ta del i undervisninga på best moglege vilkår.

Kapittel II. Arbeidsformidling

Del 1. Samarbeid mellom EFTA-statane og med EFTAs faste komité

Art 11.

1. *EFTA-statane* eller *EFTAs faste komité* skal setje i gang eller i fellesskap gjennomføre alle granskingar om sysselsetjing og arbeidsløyse som dei finn naudsynte for den frie rørsla for arbeidstakarar innanfor *EØS*.
Dei sentrale arbeidskontora i *EFTA-statane* skal ha eit nært samarbeid med kvarandre og med *EFTAs faste komité* med sikte på felles tiltak som gjeld arbeidsformidling innanfor *EØS*, og den plasseringa av arbeidstakarar som følgjer av dette.
2. For dette føremålet skal *EFTA-statane* peike ut særlege kontor som skal ha til oppgåve å organisere arbeidet på dei områda som er nemnde i nr. 1 andre leddet, og å samarbeide med kvarandre og med kontora til *EFTAs faste komité*. *EFTA-statane* skal melde frå til *EFTAs faste komité* om alle endringar når det gjeld utpeiking av desse kontora, og *EFTAs faste komité* skal offentleggjere desse endringane i *EØS-avdelinga av og EØS-tillegget til Den europeiske unions tidende*.

Art 12.

1. *EFTA-statane* skal sende over til *EFTAs faste komité* og *EFTAs overvåkingsorgan* alle opplysningar om problem som kjem på i samband med fri rørsle for og sysselsetjing av arbeidstakarar, saman med opplysningar om situasjonen og utviklinga når det gjeld sysselsetjinga.
2. *EFTAs faste komité* skal fastsetje kva form dei opplysningane som er nemnde i nr. 1 i denne artikkelen, skal utarbeidast i, samstundes som det vert teke mest mogleg omsyn til fråsegna frå det faglege utvalet som er nemnt i artikkel 29 (heretter kalla «Det faglege utvalet»).
3. I samsvar med den framgangsmåten som er fastsett av *EFTAs faste komité*, samstundes som det vert teke mest mogleg omsyn til fråsegna frå Det faglege utvalet, skal det særlege kontoret i kvar *EFTA-stat* sende over til dei særlege kontora i dei andre *EFTA-statane* og *EFTAs faste komité* og til Det europeiske samordningskontoret som er nemnt i artikkel 18, opplysningar om leve- og arbeidsvilkår og om situasjonen på arbeidsmarknaden som kan vere til nytte for

arbeidstakarar frå dei andre *EFTA-statane*. Desse opplysningane skal ajourførast jamleg.
Dei særlege kontora til dei andre *EFTA-statane* skal syte for at desse opplysningane får ei omfattande spreiing, særleg ved å sende dei til dei arbeidskontora som det gjeld, og ved å nytte alle kommunikasjonsmiddel som eignar seg for spreiing av informasjon til dei arbeidstakarane som det gjeld.

Del 2. Formidlingsverksemd

Art 13.

1. Det særlege kontoret i kvar *EØS-stat* skal jamleg sende dei særlege kontora i dei andre *EØS-statane* og Det europeiske samordningskontoret som er nemnt i artikkel 18,

a. tilbod om ledige stillingar der det eventuelt kunne tilsetjast statsborgarar frå andre *EØS-statar*,
b. tilbod om ledige stillingar som er melde til tredjestatar,
c. søknader om arbeid frå personar som formelt har uttrykt ønske om å arbeide i ein annan *EØS-stat*,
d. opplysningar som er inndelte etter ulike geografiske område og næringar, om arbeidssøkjarar som har sagt seg villige til å ta arbeid i ein annan stat.

Det særlege kontoret i kvar *EØS-stat* skal snarast råd sende desse opplysningane over til dei arbeidskontora og – organa som det gjeld.
2. Dei opplysningane om arbeidsformidling som er nemnde i nr. 1, skal fordelast etter eit einsarta system som skal utarbeidast av Det europeiske samordningskontoret som er nemnt i artikkel 18, i samarbeid med Det faglege utvalet.
Dette systemet kan tilpassast dersom det er naudsynt.

Art 14.

1. Alle ledige stillingar i medhald av artikkel 13 som er melde til arbeidskontora i ein *EØS-stat*, skal meldast til og handsamast av dei rette arbeidskontora i den andre *EØS-staten* som det gjeld.

Desse kontora skal sende over detaljerte opplysningar om eigna søkjarar til den førstnemnde *EØS-staten*.
2. Dei søknadene om arbeid som er nemnde artikkel 13 nr. 1 bokstav c), skal svarast på av dei rette kontora i *EØS-statane* innan ein rimeleg frist på høgst éin månad.
3. Arbeidskontora skal gje arbeidstakarar som er statsborgarar i *EØS-statane*, den same prioriteten som den som ved høvelege tiltak vert gjeven til innanlandske arbeidstakarar jamført med arbeidstakarar frå tredjestatar.

Art 15.

1. Føresegnene i artikkel 14 skal gjennomførast av dei særlege kontora. I den grad det ligg føre fullmakt frå dei sentrale kontora, og i den grad organiseringa av arbeidskontora i ein *EFTA-stat* og framgangsmåten ved formidling gjer det mogleg, skal likevel

a. dei regionale arbeidskontora *i EFTA-statane*
    i. drive direkte arbeidsformidling på grunnlag av dei oppgåvene som er nemnde i artikkel 13, med etterfølgjande høvelege tiltak,
    ii. innføre direkte samband med sikte på formidling
        - av tilbod om ledige stillingar til ein namngjeven arbeidstakar,
        - av individuelle søknader om arbeid som er retta til eit visst arbeidskontor eller til ein arbeidsgjevar som utøver verksemda si innanfor området til dette arbeidskontoret,
        - når formidlingsverksemda gjeld sesongarbeidarar som må tilsetjast så snart som råd,
b. dei rette arbeidskontora i grenseområda i to eller fleire *EØS-statar* jamleg utveksle opplysningar om arbeidsformidling innanfor området sitt, og drive arbeidsformidling direkte seg imellom på same måte som med dei andre arbeidskontora i sin eigen stat.

    Dersom det er naudsynt, skal dei kontora som har ansvaret for grenseområda, dessutan innføre samarbeids- og tenestestrukturar med sikte på å tilby
    - brukarane flest mogleg praktiske opplysningar om dei ulike sidene ved fri rørsle, og
    - partane i arbeidslivet, sosialtenester (særleg offentlege,

private eller allmennyttige) og alle institusjonar som det gjeld, eit sett med samordna tiltak som gjeld fri rørsle,

c. offisielle arbeidskontor som spesialiserer seg innanfor visse yrkes- eller persongrupper, samarbeide direkte med kvarandre.

2. Dei *EFTA-statane* som det gjeld, skal sende over til *EFTAs faste komité* ei liste som er utarbeidd ved felles avtale, over arbeidskontor slik det er nemnt i nr. 1, og *EFTAs faste komité* skal offentleggjere lista og alle endringar i denne i *EØS-avdelinga av og EØS-tillegget til Den europeiske unions tidende*.

Art 16.

Bruken av dei framgangsmåtane ved tilsetjing som vert nytta av dei organa som er skipa til gjennomføring av avtaler mellom to eller fleire *EØS-statar*, skal ikkje vere obligatorisk.

Del 3. Kontrolltiltak for å fremje jamvekta på arbeidsmarknaden

Art 17.

1. På grunnlag av ein rapport som *EFTAs faste komité* skal utarbeide med utgangspunkt i opplysningar frå *EFTA-statane*, skal *EFTA-statane* og *EFTAs faste komité* minst éin gong i året i fellesskap analysere resultata av verksemda i *EØS* når det gjeld arbeidsformidling.
2. *EØS-statane* og Kommisjonen og *EFTAs faste komité* skal på alle måtar undersøkje korleis statsborgarar i *EØS-statane* kan prioriterast ved tilsetjing i ledige stillingar for å skape jamvekt mellom ledige stillingar og søknader om arbeid i *EØS*. Dei skal vedta alle dei tiltaka som er naudsynte for å oppnå dette.
3. Kommisjonen skal annakvart år sende Europaparlamentet, Rådet og Det europeiske økonomi- og sosialutvalet ein rapport om gjennomføringa av kapittel II, med eit samandrag av dei opplysningane som er innhenta, og data frå granskingar og forsking som er utførd, der det vert lagt særleg vekt på alle relevante opplysningar om utviklinga på arbeidsmarknaden til Unionen.

Del 4. Det europeiske samordningskontoret

Art 18.

Det europeiske samordningskontoret for arbeidsformidling (hetter kalla «Det europeiske samordningskontoret»), som er skipa innanfor Kommisjonen, skal ha som allmenn oppgåve å fremje arbeidsformidling på unionsplan. Det skal særleg ha ansvaret for alle faglege oppgåver som i medhald av denne forordninga er tildelt Kommisjonen på dette området, og særleg for å hjelpe dei nasjonale arbeidskontora.

Det europeiske samordningskontoret skal utarbeide ei oversikt over dei opplysningane som er nemnde i artikkel 12 og 13, og dei opplysningane som har kome fram ved granskingar og forsking som er gjennomført i medhald av artikkel 11, slik at alle nyttige opplysningar om den forventa utviklinga på arbeidsmarknaden i Unionen vert klargjorde; desse opplysningane skal sendast over til dei særlege kontora i medlemsstatane, og dessutan til det rådgjevande utvalet som er nemnt i artikkel 21, og til Det faglege utvalet.

Art 19.

1. Det europeiske samordningskontoret skal særleg ha ansvaret for

   a. å samordne dei praktiske tiltaka som er naudsynte for arbeidsformidling innanfor Unionen, og å analysere den flyttinga av arbeidstakarar som følgjer av dette,
   b. å medverke til å nå desse måla ved å gjennomføre felles tiltak på administrative og faglege plan, i samarbeid med Det faglege utvalet,
   c. å drive arbeidsformidling når det ligg føre eit særleg behov og i samarbeid med dei særlege kontora, som òg skal gjennomføre denne formidlinga.

2. Det europeiske samordningskontoret skal sende over til dei særlege kontora opplysningar om ledige stillingar og søknader om arbeid som er sende direkte til Kommisjonen, og skal få melding om den vidare behandlinga av dei.

Art 20.

Kommisjonen kan, i samarbeid med den rette styresmakta i kvar medlemsstat og i samsvar med dei vilkåra og framgangsmåtane som Kommisjonen fastset på grunnlag av fråsegn frå Det faglege utvalet, organisere vitjingar og tenesteopphald for tenestemenn frå andre medlemsstatar og vidareutdanning for fagleg personale.

Kapittel III. Organ som skal sikre eit nært samarbeid mellom medlemsstatane når det gjeld fri rørsle for og sysselsetjing av arbeidstakarar

Del 1. Det rådgjevande utvalet

Art 21.

Det rådgjevande utvalet skal ha ansvaret for å hjelpe Kommisjonen ved gransking av alle spørsmål som oppstår ved bruken av traktaten om verkemåten til Den europeiske unionen, og dei tiltaka som vert gjorde for å gjennomføre traktaten når det gjeld fri rørsle for og sysselsetjing av arbeidstakarar.

Art 22.

Det rådgjevande utvalet skal særleg ha til oppgåve

a. å handsame problem i samband med fri rørsle og sysselsetjing innanfor ramma av arbeidsmarknadspolitikken til dei einskilde statane med sikte på samordning av sysselsetjingspolitikken til medlemsstatane på unionsplan, og såleis medverke til å utvikle økonomien deira og skape betre jamvekt på arbeidsmarknaden,
b. å gjere ei allmenn gransking av korleis gjennomføringa av denne forordninga og eventuelle tilleggsføresegner verkar,
c. å sende over til Kommisjonen eventuelle grunngjevne framlegg til endring av denne forordninga,
d. på oppmoding frå Kommisjonen eller på eige initiativ, å gje

grunngjevne fråsegner om allmenne eller prinsipielle spørsmål, særleg om utveksling av opplysningar om utviklinga på arbeidsmarknaden, om flyttinga til arbeidstakarane mellom medlemsstatane, om program eller tiltak som fremjar yrkesrettleiing og yrkesretta opplæring og kan leggje tilhøva betre til rette for fri rørsle og sysselsetjing, og om alle former for hjelp til arbeidstakarar og familiane deira, medrekna sosialhjelp og hjelp til bustad.

Art 23.

1. Det rådgjevande utvalet skal vere samansett av seks medlemmer frå kvar medlemsstat, og av desse skal to representere regjeringa, to arbeidstakarorganisasjonane og to arbeidsgjevarorganisasjonane.
2. For kvar gruppe som er nemnd i nr. 1, skal det oppnemnast ein varamedlem frå kvar medlemsstat.
3. Mandatet til medlemmene og varamedlemmene skal vare i to år. Mandatet deira kan lengjast.
Når mandatet deira går ut, skal medlemmene og varamedlemmene halde fram i tenesta inntil dei vert avløyste eller mandatet deira vert fornya.

Art 24.

Medlemmene av Det rådgjevande utvalet og varamedlemmene deira skal oppnemnast av Rådet, som ved utveljinga av representantar for arbeidstakar- og arbeidsgjevarorganisasjonane skal leggje vinn på at dei ulike sektorane i næringslivet som det gjeld, vert representerte på ein rettferdig måte.

Rådet skal offentleggjere lista over medlemmer og varamedlemmer til orientering i *Den europeiske unions tidende.*

Art 25.

Det rådgjevande utvalet skal leiast av ein medlem av Kommisjonen eller vararepresentanten hans. Leiaren skal ikkje røyste. Utvalet skal halde møte minst to gonger i året. Leiaren skal kalle inn til møte, anten etter eige initiativ eller etter oppmoding frå minst ein tredel av medlemmene.

Kommisjonen skal ta hand om sekretærtenester.

Art 26.

Leiaren kan invitere einskildpersonar eller representantar for organ som har brei røynsle frå området sysselsetjing eller rørsle for arbeidstakarar, til å ta del i møta som observatørar eller sakkunnige. Leiaren kan få hjelp av sakkunnige.

Art 27.

1. Det rådgjevande utvalet er vedtaksført når to tredelar av medlemmene er til stades.
2. Fråsegner skal vere grunngjevne og skal vedtakast med eit absolutt fleirtal av dei røystene som er gjevne på gyldig måte; ein skriftleg merknad om synspunkta til mindretalet skal leggjast ved fråsegna når mindretalet ber om det.

Art 28.

Det rådgjevande utvalet skal fastsetje arbeidsmetodane sine ved møteføresegner som skal ta til å gjelde etter at Rådet har godteke dei, og etter at Rådet først har motteke ei fråsegn frå Kommisjonen. Endringar som Det rådgjevande utvalet eventuelt vedtek, skal ta til å gjelde etter den same framgangsmåten.

Del 2. Det faglege utvalet

Art 29.

Det faglege utvalet skal ha til oppgåve å hjelpe Kommisjonen med å førebu, fremje og følgje opp resultata av alt fagleg arbeid og alle faglege tiltak til gjennomføring av denne forordninga og eventuelle tilleggsføresegner.

Art 30.

Det faglege utvalet skal særleg ha til oppgåve

a. å fremje og betre samarbeidet mellom dei offentlege styresmaktene som det gjeld i medlemsstatane, i alle faglege spørsmål i samband med fri rørsle for og sysselsetjing av arbeidstakarar,
b. å utarbeide framgangsmåtar for organiseringa av den felles verksemda til dei offentlege styresmaktene som det gjeld,
c. å lette innsamlinga av opplysningar som kan vere nyttige for Kommisjonen og for gjennomføringa av granskingar og forsking som er fastsett i denne forordninga, og å fremje utvekslinga av opplysningar og røynsler mellom dei administrative organa som det gjeld,
d. å undersøkje på eit fagleg plan korleis dei kriteria som medlemsstatane nyttar for å vurdere situasjonen på arbeidsmarknaden, kan harmoniserast.

Art 31.

1. Det faglege utvale skal vere samansett av representantar for regjeringane i medlemsstatane. Kvar regjering skal oppnemne som medlem av Det faglege utvalet éin av dei medlemmene som representerer henne i Det rådgjevande utvalet.
2. Kvar regjering skal oppnemne som varamedlem ein av dei andre representantane sine i Det rådgjevande utvalet, anten ein medlem eller ein varamedlem.

Art 32.

Det faglege utvalet skal leiast av ein medlem av Kommisjonen eller vararepresentanten hans. Leiaren skal ikkje røyste. Leiaren og medlemmene av utvalet kan få hjelp av sakkunnige.

Kommisjonen skal ta hand om sekretærtenester.

Art 33.

Dei framlegga og fråsegnene som vert utarbeidde av Det faglege utvalet, skal sendast over til Kommisjonen og gjerast kjende for Det rådgjevande utvalet. Det skal leggjast ved ein skriftleg merknad til framlegga og fråsegnene om synspunkta til dei einskilde medlemmene i Det faglege utvalet når dei ber om dette.

Art 34.

Det faglege utvalet skal fastsetje arbeidsmetodane sine ved møteføresegner som skal ta til å gjelde etter at Rådet har godkjent dei, og etter at Rådet først har motteke ei fråsegn frå Kommisjonen. Endringar som Det faglege utvalet eventuelt vedtek, skal ta til å gjelde etter den same framgangsmåten.

Kapittel IV. Sluttføresegner

Art 35.

Dei møteføresegnene som gjaldt for Det rådgjevande utvalet og Det faglege utvalet 8. november 1968, skal framleis nyttast.

Art 36.

1. Denne forordninga rører ikkje ved dei føresegnene som vert vedtekne i samsvar med artikkel 29 i EØS-avtalen.
2. Denne forordninga rører ikkje ved dei pliktene som ligg på *EØS-statane* som følgje av særlege tilhøve eller av framtidige avtaler med visse ikkje-europeiske statar eller territorium på grunnlag av institusjonelle band som låg føre 8. november 1968 med visse ikkje-europeiske statar eller territorium på grunnlag av institusjonelle band mellom dei.
Arbeidstakarar frå slike statar og territorium som i samsvar med denne føresegna utøver verksemd som arbeidstakarar på territoriet til ein av desse *EØS-statane*, kan ikkje gjere gjeldande føresegnene i denne forordninga på territoriet til dei andre *EØS-statane*.

Art 37.

EFTA-statane skal, i tidsrommet mellom dagen for underteikning og dagen for iverksetjing, til orientering sende over til *EFTAs faste komite* og *EFTAs overvåkingsorgan* teksta til dei avtalene, konvensjonane og overeinskomstane som dei inngår med kvarandre på arbeidskraftområdet.

Art 38.

Kommisjonen skal vedta dei tiltaka som er naudsynte for å gjennomføre denne forordninga. For dette føremålet skal han ha eit nært samarbeid med dei sentrale offentlege styresmaktene i medlemsstatane.

Art 39.

Administrasjonsutgiftene til Det rådgjevande utvalet og Det faglege utvalet skal førast opp i det allmenne budsjettet til Den europeiske unionen, i det kapittelet som gjeld Kommisjonen.

Art 40.

Denne forordninga skal nyttast på territoriet til *EØS-statane* og statsborgarane deira, med atterhald for artikkel 2 og 3.

Art 41.

Forordning (EØF) nr. 1612/68 vert oppheva.

Tilvisingar til forordninga som vert oppheva, skal forståast som tilvisingar til denne forordninga og lesast slik det er vist i jamføringstabellen i vedlegg II.

Art 42.

Denne forordninga tek til å gjelde 20. dagen etter at ho er kunngjord i *Den europeiske unions tidende.*[1]

Denne forordninga er bindande i alle delar og gjeld direkte i alle

medlemsstatane.[2]
1 I EØS: 14 des 2012.
2 Jf. EØS-avtalen art. 7 bokstav b: Dette gjeld ikkje i EØS.

Lov om Statens innkrevingssentral (SI-loven)

§ 1. Lovens virkeområde

Statens innkrevingssentral innkrever de krav den i lov eller av departementet er pålagt å innkreve. Departementet kan bestemme at skattekontoret skal utøve myndighet etter denne loven.

Den utenrettslige innkrevingen foretas etter reglene i loven her. Statens innkrevingssentrals kompetanse til å forestå tvangsfullbyrdelse reguleres av tvangsfullbyrdelsesloven, jf. tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 2 del II.

Departementet kan i forskrift gi regler om hvilke krav Statens innkrevingssentral skal kreve inn.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 109 (ikr. 1 juli 2019).

§ 2. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder for Statens innkrevingssentral med mindre noe annet følger av lov eller bestemmelse gitt i medhold av lov.

Begrunnelse for vedtak etter § 8 første ledd bokstav b kan begrenses til å omfatte opplysninger som nevnt i forvaltningsloven § 25 første og annet ledd, dersom begrunnelse utover dette etter forvaltningsloven § 25 tredje ledd antas å kunne svekke mulighetene for fremtidig dekning av kravet.

Vedtak etter § 8 første ledd bokstav b kan ikke påklages.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 109 (ikr. 1 juli 2019).

§ 3. Forholdet til inkassoloven

Inkassoloven gjelder ikke for Statens innkrevingssentral. Dens innkreving skal være i samsvar med god inkassoskikk.

§ 4. Motregning

For offentlige krav som innkreves etter denne loven, kan Statens

innkrevingssentral gjennomføre motregning i skyldnerens krav på til gode skatt eller avgift etter skattebetalingsloven § 13-1 første ledd. Det samme gjelder når innkrevingssentralen krever inn erstatning og andre pengekrav tilkjent en fornærmet eller annen skadelidt i offentlig straffesak, og ved innkreving av erstatning mv. som i sivile saker er tilkjent en skadelidt eller dennes etterlatte på grunn av en straffbar handling som krenker liv, helse eller frihet.

Bestemmelsene om beslagsfrihet i dekningsloven kapittel 2 gjelder tilsvarende, med unntak for motregning mellom samme typer krav.

Motregningsadgangen i krav som tilkommer konkursboer og som er gjenstand for fordeling etter skattebetalingsloven kapittel 8, er begrenset til den andel av kravet som etter fordelingsreglene tilkommer staten eller folketrygden.

Når Statens innkrevingssentral gjennomfører motregning til dekning av flere krav, dekkes kravene i den prioritetsrekkefølgen som følger av dekningsloven § 2-8.

Motregning gjennomføres ved at Statens innkrevingssentral underretter den som skal foreta utbetalingen om at beløpet skal overføres til innkrevingssentralen. Samtidig gis skyldneren underretning om motregningen. Det skal opplyses om klageadgangen etter sjette ledd.

Motregning kan påklages etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-16. Motregningserklæringen kan ikke påklages senere enn en måned etter at den ble mottatt.

§ 5. Innhenting av opplysninger og rett til innsyn

Statens innkrevingssentral kan innhente opplysninger etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-12 og skatteforvaltningsloven § 3-3 bokstav a og i.

Statens innkrevingssentral kan kreve at forsikringsselskaper gir innkrevingssentralen opplysninger om forsikrede gjenstander som tilhører en skyldner.

Statens innkrevingssentral kan kreve at Småbåtregisteret gir innkrevingssentralen opplysninger om båter som tilhører en skyldner.

Enhver kan kreve innsyn hos Statens innkrevingssentral i de opplysninger som er lagret elektronisk om vedkommende.

Statens innkrevingssentral kan uten hinder av taushetsplikt innhente fra Folkeregisteret opplysninger som er nødvendige for innkrevingen.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 119 (ikr. 1 jan 2017), 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718).

§ 6. Forholdet til personopplysningsloven

Personopplysningsloven gjelder for Statens innkrevingssentral med mindre annet er bestemt i eller i medhold av lov. Statens innkrevingssentral er behandlingsansvarlig for personopplysninger innhentet i forbindelse med ivaretakelse av oppgaver etter denne lov og oppgaver etter tvangsfullbyrdelsesloven.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 20 des 2022 nr. 109.

§ 6 a. Sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser

(1) Statens innkrevingssentral kan sammenstille innhentede personopplysninger når det er nødvendig for deres arbeid, herunder til kontroll-, veilednings-, analyse- og statistikkformål. Statens innkrevingssentral kan benytte innhentede personopplysninger til profilering til samme formål, når profileringen er nødvendig for å målrette tiltak som fremmer etterlevelse av loven. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn det som er nødvendig for formålet.
(2) Statens innkrevingssentral kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.
(3) Statens innkrevingssentral kan benytte særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, ved sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser.
(4) Departementet kan gi forskrift om sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles og hvem det kan behandles personopplysninger om.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 157 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3802).

§ 6 b. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

Statens innkrevingssentral kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om behandling etter første ledd.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 109 (ikr. 1 juli 2019), endret ved lov 22 des 2021 nr. 157 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3802, tidligere § 6a).

§ 7. Renter ved forsinket betaling

For krav hvor det ikke i lov eller forskrift er bestemt at det påløper rente, avgift, gebyr eller tilsvarende ved forsinket betaling, påløper det forsinkelsesrente lik den til enhver tid gjeldende rente fastsatt i forskrift med hjemmel i lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd første punktum.

Renten løper fra 30 dager etter at det er sendt skyldneren skriftlig varsel om at rente vil påløpe ved forsinket betaling.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om beregning av rente, herunder at det for enkelte kravstyper ikke skal løpe rente eller løpe rente etter en lavere sats enn det som følger av første ledd.

§ 8. Betalingsutsettelse og betalingsnedsettelse

For krav som innkreves etter denne lov, kan det gis betalingsutsettelse eller betalingsnedsettelse

a. etter vilkårene i skattebetalingsloven § 15-1, eller
b. etter vilkårene i skattebetalingsloven § 15-2.

Erstatningskrav og andre pengekrav som tilkommer en fornærmet, skadelidt eller etterlatt kan bare lempes dersom den berettigede samtykker.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om adgangen til betalingsutsettelse og betalingsnedsettelse etter denne paragraf, herunder i hvilke tilfeller adgangen til betalingsutsettelse skal være begrenset. Departementet kan videre i forskrift gi særlige regler om betalingsutsettelse og nedsettelse av renter i økonomiske krisesituasjoner.
Endret ved lover 20 des 2018 nr. 109 (ikr. 1 juli 2019), 12 juni 2020 nr. 63.

§ 9. Partsrepresentasjon

Med mindre noe annet er bestemt, representerer Statens innkrevingssentral staten i saker for domstolene og de alminnelige namsmennene vedrørende krav

de innfordrer.

Departementet kan gi instruks om Statens innkrevingssentrals myndighet til å representere staten generelt og i enkeltsaker. Departementet kan i enkeltsaker eller for grupper av saker beslutte at innkrevingssentralen ikke skal representere staten.

§ 10. Ikraftsetting

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 juni 2013 iflg. res. 24 mai 2013 nr. 533.

§ 11. Endringer i andre lover

Med virkning fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om det frie varebytte i EØS (EØS-vareloven)

§ 1. Håndheving av tekniske regler på varer fra annen EØS-stat

EØS-avtalen vedlegg II kapittel XIX nr. 3u (forordning (EU) 2019/515 om gjensidig godkjenning av varer som omsettes lovlig i en annen medlemsstat, og om oppheving av forordning (EF) 764/2008) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg II, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
Endret ved lov 23 april 2021 nr. 25 (i kraft 15 sep 2023 iflg. res. 15 sep 2023 nr. 1422).

§ 2. Akkreditering og markedstilsyn

EØS-avtalen vedlegg II kap. XIX nr. 3b (forordning (EF) nr. 765/2008) om fastsettelse av krav til akkreditering og markedstilsyn for markedsføring av varer, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg II, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

§ 3. Akkreditering

Nasjonalt akkrediteringsorgan i Norge er Norsk akkreditering.

Enkeltvedtak om akkreditering kan påklages til Norsk akkrediterings klageutvalg. Klageutvalget kan ikke treffe vedtak i saken, men gir en anbefaling til Norsk akkreditering, som avgjør om klagen skal tas til følge.

Departementet kan gi forskrifter om utøvelse av akkrediteringsvirksomhet, om klagebehandlingen og om betaling for tjenester som utføres av Norsk akkreditering.

Endret ved lov 10 mai 2019 nr. 16 (ikr. 10 mai 2019 iflg. res. 10 mai 2019 nr. 599).

§ 4. Virkeområde

Loven gjelder ikke for Svalbard.

§ 5. Forskriftshjemmel

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av utfyllende regelverk som vedtas med hjemmel i forordning (EU) 2019/515 artikkel 11 nr. 2.

Tilføyd ved lov 23 april 2021 nr. 25 (i kraft 15 sep 2023 iflg. res. 15 sep 2023 nr. 1422).

§ 6. Ikrafttredelse m.m.

Loven trer i kraft straks.

Endret ved lov 23 april 2021 nr. 25 (i kraft 15 sep 2023 iflg. res. 15 sep 2023 nr. 1422, tidligere § 5).

EØS-avtalen vedlegg II kap. XIX nr. 3b (forordning (EF) nr. 765/2008) om fastsettelse av krav til akkreditering og markedstilsyn for markedsføring av varer.

Europaparlamentet og Rådet for Den europeiske union har –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 95 og 133,
under henvisning til forslag fra Kommisjonen,
under henvisning til uttalelse fra Den europeiske økonomiske og sosiale

komité,[1]
etter samråd med Regionkomiteen,
etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 251[2] og
ut fra følgende betraktninger:

1. Det er nødvendig å sikre at produkter som er omfattet av det frie varebyttet i Fellesskapet, oppfyller krav som gir et høyt nivå for vern av offentlige interesser som helse og sikkerhet i alminnelighet, helse og sikkerhet på arbeidsplassen, forbrukervern, miljøvern og sikkerhet, og samtidig sikre at det frie varebyttet ikke begrenses mer enn det som er tillatt i henhold til Fellesskapets harmoniseringsregelverk eller andre relevante fellesskapsregler. Det bør derfor fastsettes regler for akkreditering, markedstilsyn, kontroll av produkter fra tredjestater og CE-merking.
2. Det er nødvendig å opprette en helhetlig ramme for regler og prinsipper for akkreditering og markedstilsyn. Denne rammen bør ikke påvirke de materielle reglene i gjeldende regelverk for bestemmelser som skal følges for å verne offentlige interesser som helse, sikkerhet, forbrukervern og miljøvern, men bør ha som mål å bedre anvendelsen av dem.
3. Denne forordning bør ses som en utfylling av europaparlaments- og rådsbeslutning nr. 768/2008/EF av 9. juli 2008 om en felles ramme for markedsføring av produkter.[3]
4. Det er svært vanskelig å vedta fellesskapsregelverk for alle produkter som finnes, eller som kan bli utviklet. Det er behov for et omfattende regelverk av horisontal karakter for at slike produkter skal omfattes og for å tette igjen hullene, særlig i påvente av revisjonen av det eksisterende særlige regelverk, og for å utfylle bestemmelsene i nåværende eller framtidig særlig regelverk, særlig for å sikre et høyt nivå for vern av helse og sikkerhet samt miljøvern og forbrukervern i samsvar med traktatens artikkel 95.
5. Rammen for markedstilsyn opprettet ved denne forordning bør utfylle og styrke gjeldende bestemmelser om markedstilsyn i Fellesskapets harmoniseringsregelverk eller håndhevingen av slike bestemmelser. I samsvar med lex specialis-prinsippet bør imidlertid denne forordning få anvendelse bare i den utstrekning det ikke finnes noen særbestemmelser med samme formål, av samme art eller med samme virkning i andre gjeldende eller framtidige bestemmelser i Fellesskapets harmoniseringsregelverk. Eksempler kan finnes på følgende områder: utgangsstoffer for narkotika, medisinsk utstyr, legemidler og veterinærpreparater, motorvogner og luftfart. De

tilsvarende bestemmelsene i denne forordning bør derfor ikke få anvendelse på de områdene som omfattes av slike særbestemmelser.

6. I europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/95/EF av 3. desember 2001 om alminnelig produktsikkerhet[4] er det fastsatt regler for å bedre forbruksvarers sikkerhet. Markedstilsynsmyndighetene bør ha mulighet til å treffe de særskilte tiltakene de har til rådighet i henhold til nevnte direktiv.
7. For å oppnå et høyere sikkerhetsnivå for forbruksvarer bør imidlertid markedstilsynsordningene fastsatt i direktiv 2001/95/EF styrkes med hensyn til produkter som utgjør en alvorlig risiko, i samsvar med prinsippene fastsatt ved denne forordning. Direktiv 2001/95/EF bør derfor endres.
8. Akkreditering er en del av et overordnet system som omfatter samsvarsvurdering og markedstilsyn, og som har som formål å vurdere og sikre at gjeldende krav oppfylles.
9. Akkrediteringens særlige verdi ligger i det faktum at den er en autoritativ erklæring om den tekniske kompetansen til organer som har som oppgave å sikre at gjeldende krav oppfylles.
10. Akkreditering anvendes i alle medlemsstater, men har hittil ikke vært omfattet av regler på fellesskapsplan. Mangelen på felles regler for slik virksomhet har ført til ulike tilnærmingsmåter og ordninger i Fellesskapet, med det resultat at medlemsstatene ikke har vært like strenge ved akkreditering. Det er derfor nødvendig å utvikle en omfattende ramme for akkreditering og på fellesskapsplan fastsette prinsipper for hvordan akkrediteringen skal gjennomføres og organiseres.
11. Opprettelsen av et ensartet nasjonalt akkrediteringsorgan bør ikke berøre fordelingen av oppgaver innenfor medlemsstatene.
12. Dersom det for gjennomføringen av Fellesskapets harmoniseringsregelverk er fastsatt at det skal utpekes samsvarsvurderingsorganer, bør de nasjonale offentlige myndigheter i Fellesskapet anse åpen akkreditering, som fastsatt i denne forordning, som sikrer den nødvendige tillit til samsvarssertifikater, som den foretrukne måten å vise disse organenes tekniske kompetanse på. Nasjonale myndigheter kan imidlertid mene at de selv har egnede måter å utføre denne vurderingen på. I slike tilfeller bør de nasjonale myndigheter, for å sikre at vurderinger utført av andre nasjonale myndigheter har den nødvendige troverdighet, legge fram for Kommisjonen og de andre medlemsstatene nødvendig dokumentasjon som viser at de vurderte samsvarsvurderingsorganene overholder relevante krav.

13. En akkrediteringsordning som bygger på bindende regler, bidrar til å styrke den gjensidige tilliten mellom medlemsstatene når det gjelder kompetansen til samsvarsvurderingsorganer og følgelig også når det gjelder de sertifikater og prøvingsrapporter som de utsteder. Det styrker dermed prinsippet om gjensidig anerkjennelse, og derfor bør bestemmelsene om akkreditering i denne forordning få anvendelse på organer som utfører samsvarsvurderinger på områder der det er fastsatt regler, og på områder der det ikke er fastsatt regler. Det avgjørende er kvaliteten på sertifikatene og prøvingsrapportene, uansett om de faller inn under et område der det er fastsatt regler eller et område der det ikke er fastsatt regler, og det bør derfor ikke gjøres noe skille mellom disse områdene.
14. I denne forordning bør det med nasjonale akkrediteringsorganers ideelle virksomhet menes en virksomhet som ikke har som formål å gi økonomisk fortjeneste som øker ressursene til organets eiere eller medlemmer. Selv om nasjonale akkrediteringsorganer ikke har som mål å øke fortjenesten mest mulig eller fordele fortjeneste, kan de yte tjenester mot betaling eller motta inntekter. All overskytende inntekt fra slike tjenester kan benyttes til investering for å utvikle organenes virksomhet ytterligere, så lenge dette er forenlig med deres hovedvirksomhet. Det bør derfor understrekes at det viktigste målet for nasjonale akkrediteringsorganer bør være å støtte eller aktivt utøve virksomhet som ikke er ment å gi fortjeneste.
15. Ettersom formålet med akkreditering er å gi en autoritativ erklæring om et organs kompetanse til å utøve samsvarsvurderingsvirksomhet, bør medlemsstatene ikke ha flere enn ett nasjonalt akkrediteringsorgan og påse at dette organet er organisert på en slik måte at virksomheten er objektiv og upartisk. Slike nasjonale akkrediteringsorganer bør utøve sin virksomhet uavhengig av kommersiell samsvarsvurderingsvirksomhet. Det er derfor hensiktsmessig å fastsette at medlemsstatene sørger for at nasjonale akkrediteringsorganer, når de utfører sine oppgaver, anses for å utøve offentlig myndighet, uansett organenes rettslige status.
16. For å kunne vurdere og føre løpende tilsyn med et samsvarsvurderingsorgans kompetanse, er det svært viktig å fastslå organets teknologiske kunnskaper og erfaring og dets evne til å utføre vurderinger. Det er derfor nødvendig at det nasjonale akkrediteringsorgan har den relevante kunnskap og kompetanse og de nødvendige midler til å kunne utføre sine oppgaver på en tilfredsstillende måte.
17. Akkreditering bør i prinsippet være en selvfinansierende virksomhet.

Medlemsstatene bør sørge for at det gis økonomisk støtte til særlige oppgaver.

18. I de tilfellene der det ikke er økonomisk meningsfylt eller holdbart for en medlemsstat å opprette et nasjonalt akkrediteringsorgan, bør vedkommende medlemsstat ha mulighet til å benytte det nasjonale akkrediteringsorgan i en annen medlemsstat og oppfordres til i størst mulig grad å bruke denne muligheten.
19. Konkurranse mellom nasjonale akkrediteringsorganer vil kunne føre til en kommersialisering av deres virksomhet, noe som ikke vil være forenlig med deres rolle som det siste kontrollnivå i samsvarsvurderingskjeden. Formålet med denne forordning er å sikre at det innenfor Den europeiske union er tilstrekkelig med ett akkrediteringsbevis for hele Unionens territorium, og å unngå dobbeltakkrediteringer, som gir tilleggskostnader uten tilleggsverdi. Nasjonale akkrediteringsorganer kan konkurrere på tredjestaters markeder, men dette må ikke påvirke deres virksomhet innenfor Fellesskapet eller samarbeidet og fagfellevurderingen som organiseres av det organ som er anerkjent i henhold til denne forordning.
20. For å unngå dobbeltakkreditering, øke godtaking og godkjenning av akkrediteringsbeviser og føre effektivt tilsyn med akkrediterte samsvarsvurderingsorganer, bør organene søke om akkreditering hos det nasjonale akkrediteringsorgan i den medlemsstat der de er etablert. Det er likevel nødvendig å sikre at et samsvarsvurderingsorgan har mulighet til å søke om akkreditering i en annen medlemsstat i tilfeller der det i organets egen medlemsstat ikke finnes noe nasjonalt akkrediteringsorgan, eller der et slikt organ ikke er kompetent til å yte de akkrediteringstjenestene det anmodes om. I slike tilfeller bør de nasjonale samsvarsvurderingsorganene samarbeide og utveksle informasjon.
21. For å sikre at nasjonale akkrediteringsorganer oppfyller kravene og forpliktelsene fastsatt i denne forordning, er det viktig at medlemsstatene bidrar til at akkrediteringsordningen virker på en tilfredsstillende måte, fører regelmessig tilsyn med sine nasjonale akkrediteringsorganer og innen rimelig tid treffer hensiktsmessige korrigerende tiltak når det er nødvendig.
22. For å sikre at samsvarsvurderingsorganer har et likeverdig kompetansenivå, lette gjensidig anerkjennelse og fremme generell godtaking av akkrediteringsbeviser og samsvarsvurderingsresultater utstedt av akkrediterte organer, er det nødvendig at nasjonale akkrediteringsorganer har en streng og åpen

fagfellevurderingsordning og regelmessig underkaster seg slik vurdering.

23. Denne forordning bør inneholde bestemmelser om anerkjennelse av en enkelt organisasjon på EU-plan med hensyn til visse oppgaver på akkrediteringsområdet. Det europeiske samarbeidet for akkreditering (EA), som har som hovedoppgave å fremme en åpen og kvalitetsstyrt ordning for vurdering av kompetansen til samsvarsvurderingsorganer i hele Europa, forvalter en fagfellevurderingsordning som omfatter nasjonale akkrediteringsorganer fra medlemsstatene og andre europeiske stater. Ordningen har vist seg å være effektiv og bidrar til gjensidig tillit. EA bør derfor være det første organ som anerkjennes i henhold til denne forordning, og medlemsstatene bør sikre at deres nasjonale akkrediteringsorganer søker om og beholder medlemskap i EA så lenge EA er anerkjent. Samtidig bør det fastsettes en mulighet for å endre det berørte organ som er anerkjent i henhold til denne forordning, i tilfeller der det er behov for dette i framtiden.
24. Effektivt samarbeid mellom nasjonale akkrediteringsorganer er nødvendig for at fagfellevurdering og akkreditering over landegrensene skal kunne gjennomføres på en hensiktsmessig måte. Av hensyn til åpenhet er det derfor nødvendig med en forpliktelse for nasjonale akkrediteringsorganer til å utveksle informasjon og til å gi nasjonale myndigheter og Kommisjonen relevant informasjon. Ajourført og nøyaktig informasjon om tilgjengeligheten av akkrediteringstjenester som tilbys av nasjonale akkrediteringsorganer, bør også offentliggjøres og dermed gjøres tilgjengelig, særlig for samsvarsvurderingsorganer.
25. De sektorvise akkrediteringsordningene bør omfatte de virksomhetsområder der alminnelige krav til samsvarsvurderingsorganers kompetanse ikke er tilstrekkelig til å sikre det nødvendige vernenivå når det stilles særlig detaljerte krav til teknologi eller helse og sikkerhet. Ettersom EA har omfattende teknisk sakkunnskap til rådighet, bør organet anmodes om å utvikle slike ordninger, særlig på områder som omfattes av Fellesskapets regelverk.
26. For å sikre en likeverdig og ensartet håndheving av Fellesskapets harmoniseringsregelverk, innføres det ved denne forordning en fellesskapsramme for markedstilsyn, der det fastsettes minstekrav på bakgrunn av de målene som skal nås av medlemsstatene, og en ramme for administrativt samarbeid, herunder utveksling av informasjon mellom medlemsstatene.

27. I tilfeller der markedsdeltakere har prøvingsrapporter eller sertifikater som bekrefter samsvar og er utstedt av et akkreditert samsvarsvurderingsorgan, og der Fellesskapets gjeldende harmoniseringsregelverk ikke krever slike rapporter eller sertifikater, bør markedstilsynsmyndighetene ta behørig hensyn til dem når de kontrollerer produktegenskaper.
28. Samarbeid mellom vedkommende myndigheter på nasjonalt plan og over landegrensene om utveksling av informasjon, undersøkelse av overtredelser og tiltak for å bringe dem til opphør, selv før farlige produkter bringes i omsetning, ved å styrke tiltak for å identifisere dem, særlig i havner, er avgjørende for vernet av helse og sikkerhet og for at det indre marked skal virke på en tilfredsstillende måte. Nasjonale forbrukervernmyndigheter bør på nasjonalt plan samarbeide med nasjonale markedstilsynsmyndigheter og utveksle informasjon med dem om produkter som de mener kan utgjøre en risiko.
29. Risikovurderingen bør ta hensyn til alle relevante opplysninger, herunder opplysninger om risiko som har oppstått med hensyn til vedkommende produkt, dersom slike opplysninger foreligger. Det bør også tas hensyn til alle tiltak som de berørte markedsdeltakerne måtte ha truffet for å redusere denne risikoen.
30. Situasjoner der et produkt utgjør en alvorlig risiko krever at det gripes inn raskt, noe som kan føre til at produktet trekkes tilbake fra markedet, tilbakekalles eller at det forbys å gjøre produktet tilgjengelig på markedet. I slike situasjoner er det nødvendig å ha tilgang til et system for rask utveksling av informasjon mellom medlemsstatene og Kommisjonen. Systemet omhandlet i artikkel 12 i direktiv 2001/95/EF har vist seg å være effektivt og virkningsfullt for forbruksvarer. For å unngå unødvendig overlapping bør det nevnte systemet benyttes for denne forordnings formål. Et ensartet markedstilsyn i hele Fellesskapet krever omfattende utveksling av informasjon om nasjonal virksomhet i denne sammenheng, som går lenger enn dette systemet.
31. Informasjon som utveksles mellom vedkommende myndigheter, bør være underlagt de strengeste garantier for fortrolighet og taushetsplikt og behandles i samsvar med fortrolighetsregler i gjeldende nasjonal lovgivning eller, når det gjelder Kommisjonen, europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1049/2001 av 30. mai 2001 om offentlig tilgang til Europaparlamentets, Rådets og Kommisjonens dokumenter,[5] for å sikre at undersøkelsene ikke vanskeliggjøres og at markedsdeltakernes omdømme ikke skades.

Europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF av 24. oktober 1995 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger[6] og europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 45/2001 av 18. desember 2000 om personvern i forbindelse med behandling av personopplysninger i Fellesskapets institusjoner og organer og om fri utveksling av slike opplysninger[7] får anvendelse innenfor rammen av denne forordning.

32. I Fellesskapets harmoniseringsregelverk er det fastsatt særlige framgangsmåter for å fastslå om et nasjonalt tiltak som begrenser fritt varebytte, er berettiget eller ikke (framgangsmåter for beskyttelsesklausuler). Disse framgangsmåtene får anvendelse etter en rask utveksling av informasjon om produkter som utgjør en alvorlig risiko.
33. Innførselssteder ved de ytre grensene er godt egnet til å oppdage farlige produkter som ikke oppfyller kravene, eller produkter med uriktig eller villedende CE-merking, før de bringes i omsetning. En forpliktelse for myndigheter med ansvar for å utføre kontroll av produkter som innføres på fellesskapsmarkedet, til å utføre kontroller i tilstrekkelig stort omfang, kan derfor bidra til et sikrere marked. For å gjøre kontrollene mer effektive bør disse myndighetene i god tid få alle nødvendige opplysninger fra markedsmyndighetene om farlige produkter som ikke oppfyller kravene.
34. I rådsforordning (EØF) nr. 339/93 av 8. februar 1993 om kontroll av samsvar med reglene om produktsikkerhet ved innførsel av produkter fra tredjestater[8] er det fastsatt regler for tollmyndigheters utsettelse av frigivelse av produkter, og det er fastsatt ytterligere tiltak, herunder å trekke inn markedstilsynsmyndighetene. Det er derfor hensiktsmessig at disse bestemmelsene, herunder det å trekke inn markedstilsynsmyndighetene, blir innarbeidet i denne forordning.
35. Erfaring har vist at produkter som ikke frigis, ofte blir gjenutført og deretter kommer inn på fellesskapsmarkedet på andre innførselssteder, og dermed undergraver tollmyndighetenes arbeid. Markedstilsynsmyndighetene bør derfor gis midler til å destruere produkter dersom de anser det som hensiktsmessig.
36. Innen ett år etter kunngjøring av denne forordning i *Den europeiske unions tidende* bør Kommisjonen legge fram en dyptgående analyse på området forbrukersikkerhetsmerking, fulgt av forslag til regelverk der dette er nødvendig.
37. CE-merking, som viser at et produkt er i samsvar med kravene, er det synlige resultat av en hel prosess som omfatter samsvarsvurdering i

vid betydning. Allmenne prinsipper for CE-merkingen bør fastsettes i denne forordning, slik at de kan anvendes umiddelbart og dermed forenkle framtidig regelverk.

38. CE-merkingen bør være den eneste formen for samsvarsmerking som viser at et produkt er i samsvar med Fellesskapets harmoniseringsregelverk. Andre former for merking kan imidlertid benyttes så lenge de bidrar til å bedre forbrukervernet og ikke omfattes av Fellesskapets harmoniseringsregelverk.
39. Medlemsstatene må sørge for egnede muligheter til å klage til vedkommende domstoler på tiltak truffet av vedkommende myndigheter som begrenser omsetningen av et produkt, eller krever at produktet trekkes tilbake eller tilbakekalles.
40. Medlemsstatene kan finne det nyttig å opprette et samarbeid med berørte parter, herunder sektorvise yrkesorganisasjoner og forbrukerorganisasjoner, for å dra fordel av tilgjengelig markedskunnskap når de oppretter, gjennomfører og ajourfører markedstilsynsprogrammer.
41. Medlemsstatene bør fastsette regler for sanksjoner som skal anvendes ved overtredelse av bestemmelsene i denne forordning og sikre at de blir gjennomført. Disse sanksjonene bør være virkningsfulle, stå i forhold til overtredelsen og virke avskrekkende og kan skjerpes dersom den berørte markedsdeltaker tidligere har begått en lignende overtredelse av bestemmelsene i denne forordning.
42. For å nå denne forordnings mål er det nødvendig at Fellesskapet bidrar til finansiering av den virksomhet som kreves for å gjennomføre Fellesskapets politikk på området akkreditering og markedstilsyn. Finansiering bør skje enten i form av tilskudd til det organ som er anerkjent i henhold til denne forordning uten forslagsinnbydelse, i form av tilskudd etter forslagsinnbydelse eller ved å tildele kontrakter til dette eller andre organer, avhengig av arten av den virksomhet som skal finansieres og i samsvar med rådsforordning (EF, Euratom) nr. 1605/2002 av 25. juni 2002 om finansreglementet som får anvendelse på De europeiske fellesskaps alminnelige budsjett[9] («finansreglementet»).
43. For visse spesialiserte oppgaver, f.eks. utarbeiding og revisjon av sektorvise akkrediteringsordninger, og for andre oppgaver knyttet til kontroll av laboratoriers samt sertifiserings- eller inspeksjonsorganers tekniske kompetanse og utstyr, bør EA i utgangspunktet være berettiget til fellesskapsfinansiering, ettersom det er godt egnet til å sørge for den tekniske sakkunnskap som er

nødvendig for dette.

44. I betraktning av rollen til det organ som er anerkjent i henhold til denne forordning i forbindelse med fagfellevurdering av akkrediteringsorganer, og dets evne til å bistå medlemsstatene med forvaltning av slik vurdering, bør Kommisjonen kunne gi tilskudd til driften av sekretariatet til det organ som er anerkjent i henhold til denne forordning, som bør gi løpende støtte til akkrediteringsvirksomhet på fellesskapsplan.
45. Det bør i samsvar med bestemmelsene i finansreglementet inngås en partnerskapsavtale mellom Kommisjonen og det organ som er anerkjent i henhold til denne forordning, for å fastsette de administrative og finansielle bestemmelsene om finansiering av akkrediteringsvirksomhet.
46. I tillegg bør finansiering også være tilgjengelig for andre organer enn det organ som er anerkjent i henhold til denne forordning, til annen virksomhet på området samsvarsvurdering, metrologi, akkreditering og markedstilsyn, f.eks. utarbeiding og ajourføring av retningslinjer, sammenlignende virksomhet knyttet til gjennomføringen av sikkerhetsklausuler, forberedende virksomhet eller tilleggsvirksomhet i forbindelse med gjennomføringen av Fellesskapets regelverk på de nevnte områdene samt programmer for teknisk bistand og samarbeid med tredjestater og en forbedring av politikken på de nevnte områdene på fellesskapsplan og på internasjonalt plan.
47. Denne forordning er forenlig med de grunnleggende rettigheter og de prinsipper som er anerkjent særlig i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter.
48. Ettersom målet for denne forordning, som er å sikre at produkter på det marked som omfattes av Fellesskapets regelverk, oppfyller krav om et høyt nivå for vern av helse og sikkerhet og andre offentlige interesser, og samtidig sikre at det indre marked virker på en tilfredsstillende måte ved å fastsette en ramme for akkrediteringsvirksomhet og markedstilsyn, ikke kan nås i tilstrekkelig grad av medlemsstatene og derfor på grunn av tiltakets omfang og virkninger bedre kan nås på fellesskapsplan, kan Fellesskapet treffe tiltak i samsvar med nærhetsprinsippet som fastsatt i traktatens artikkel 5. I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet fastsatt i nevnte artikkel, går denne forordning ikke lenger enn det som er nødvendig for å nå dette mål –

1 EUT C 120 av 16.5.2008, s. 1.
2 Europaparlamentsuttalelse av 21. februar 2008 (ennå ikke offentliggjort i *Den*

europeiske unions tidende) og rådsbeslutning av 23. juni 2008.
3 Se EUT L 218 av 13.8.2008, s. 82.
4 EFT L 11 av 15.1.2002, s. 4.
5 EFT L 145 av 31.5.2001, s. 43.
6 EFT L 281 av 23.11.1995, s. 31. Direktivet endret ved forordning (EF) nr. 1882/2003 (EUT L 284 av 31.10.2003, s. 1).
7 EFT L 8 av 12.1.2001, s. 1.
8 EFT L 40 av 17.2.1993, s. 1. Forordningen sist endret ved forordning (EF) nr. 1791/2006 (EUT L 363 av 20.12.2006, s. 1).
9 EFT L 248 av 16.9.2002, s. 1. Forordningen sist endret ved forordning (EF) nr. 1525/2007 (EUT L 343 av 27.12.2007, s. 9).
vedtatt denne forordning:

Kapittel I. Alminnelige bestemmelser

Art 1. Formål og virkeområde

1. I denne forordning fastsettes regler for organisering og gjennomføring av akkreditering av samsvarsvurderingsorganer som utøver samsvarsvurderingsvirksomhet.
2. I denne forordning fastsettes en ramme for markedstilsyn med produkter for å sikre at disse produktene oppfyller krav som gir et høyt nivå for vern av offentlige interesser som helse og sikkerhet i alminnelighet, helse og sikkerhet på arbeidsplassen, forbrukervern, miljøvern og sikkerhet.
3. I denne forordning fastsettes en ramme for kontroll med produkter fra tredjestater.
4. I denne forordning fastsettes de allmenne prinsippene for CE-merking.

Art 2. Definisjoner

I denne forordning menes med:

1. «gjøre tilgjengelig på markedet» enhver levering av et produkt for distribusjon, forbruk eller bruk på fellesskapsmarkedet i forbindelse med kommersiell virksomhet, mot betaling eller vederlagsfritt,
2. «bringe i omsetning» gjøre et produkt tilgjengelig på fellesskapsmarkedet for første gang,
3. «produsent» enhver fysisk eller juridisk person som produserer et produkt, eller som får et produkt konstruert eller produsert, og som

markedsfører produktet under sitt navn eller varemerke,

4. «representant» enhver fysisk eller juridisk person etablert i Fellesskapet som har fått skriftlig fullmakt fra en produsent til å opptre på dennes vegne i forbindelse med nærmere angitte oppgaver med hensyn til sistnevntes forpliktelser i henhold til gjeldende fellesskapsregelverk,
5. «importør» enhver fysisk eller juridisk person etablert i Fellesskapet som bringer et produkt fra en tredjestat i omsetning i Fellesskapet,
6. «distributør» enhver fysisk eller juridisk person i omsetningskjeden, utenom produsenten eller importøren, som gjør et produkt tilgjengelig på markedet,
7. «markedsdeltakere» produsenten, representanten, importøren og distributøren,
8. «teknisk spesifikasjon» et dokument der det er fastsatt hvilke tekniske krav som skal oppfylles av et produkt, en prosess eller en tjeneste,
9. «harmonisert standard» en standard vedtatt av et av de europeiske standardiseringsorganene oppført i vedlegg I til europaparlaments- og rådsdirektiv 98/34/EF av 22. juni 1998[1] om en informasjonsprosedyre for standarder og tekniske forskrifter[2] på grunnlag av en anmodning fra Kommisjonen i samsvar med artikkel 6 i nevnte direktiv,
10. «akkreditering» en attestering fra et nasjonalt akkrediteringsorgan om at et samsvarsvurderingsorgan oppfyller kravene fastsatt i harmoniserte standarder og, der det er relevant, eventuelle tilleggskrav, herunder dem som er fastsatt i relevante sektorordninger, til å utøve en bestemt samsvarsvurderingsvirksomhet,
11. «nasjonalt akkrediteringsorgan» det eneste organ i en medlemsstat som utfører akkreditering på oppdrag fra staten,
12. «samsvarsvurdering» en prosess for å fastslå om nærmere angitte krav til et produkt, en prosess, en tjeneste, et system, en person eller et organ er oppfylt,
13. «samsvarsvurderingsorgan» et organ som utøver samsvarsvurderingsvirksomhet, herunder kalibrering, prøving, sertifisering og inspeksjon,
14. «tilbakekalling» ethvert tiltak med sikte på tilbakelevering av et produkt som allerede er gjort tilgjengelig for sluttbrukeren,
15. «tilbaketrekking» ethvert tiltak med sikte på å hindre at et produkt i omsetningskjeden blir gjort tilgjengelig på markedet,
16. «fagfellevurdering» en prosess der et nasjonalt akkrediteringsorgan

vurderes av andre nasjonale akkrediteringsorganer i samsvar med kravene i denne forordning og, der det er relevant, ytterligere sektorvise tekniske spesifikasjoner,

17. «markedstilsyn» virksomhet som utøves og tiltak som treffes av offentlige myndigheter for å sikre at produkter oppfyller kravene i Fellesskapets gjeldende harmoniseringsregelverk og ikke setter helse, sikkerhet eller andre sider ved vernet av offentlige interesser i fare,
18. «markedstilsynsmyndighet» en myndighet i en medlemsstat med ansvar for å utføre markedstilsyn på medlemsstatens territorium,
19. «frigivelse for fri omsetning» framgangsmåten fastsatt i artikkel 79 i rådsforordning (EØF) nr. 2913/92 av 12. oktober 1992 om innføring av Fellesskapets tollkodeks,[3]
20. «CE-merking» merking der produsenten angir at produktet oppfyller gjeldende krav fastsatt i Fellesskapets harmoniseringsregelverk for slik merking,
21. «Fellesskapets harmoniseringsregelverk» alt fellesskapsregelverk som harmoniserer vilkårene for markedsføring av produkter.

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg II kap. XIX nr. 1.
2 EFT L 204 av 21.7.1998, s. 37. Direktivet sist endret ved rådsdirektiv 2006/96/EF (EUT L 363 av 20.12.2006, s. 81).
3 EFT L 302 av 19.10.1992, s. 1. Forordningen sist endret ved forordning (EF) nr. 1791/2006 (EUT L 363 av 20.12.2006, s. 1).

Kapittel II. Akkreditering

Art 3. Virkeområde

Dette kapittel får anvendelse på akkreditering, på obligatorisk eller frivillig grunnlag, i forbindelse med samsvarsvurdering, enten denne vurderingen er obligatorisk eller ikke, og uansett hvilken rettslig status det organ som utfører akkrediteringen, har.

Art 4. Allmenne prinsipper

1. Hver medlemsstat skal utpeke ett nasjonalt akkrediteringsorgan.
2. Dersom en medlemsstat anser at det ikke er økonomisk meningsfylt eller holdbart å ha et nasjonalt akkrediteringsorgan eller å yte visse

akkrediteringstjenester, skal medlemsstaten så langt det er mulig benytte det nasjonale akkrediteringsorgan i en annen medlemsstat.
3. En medlemsstat skal underrette Kommisjonen og de andre medlemsstatene dersom den i samsvar med nr. 2 benytter det nasjonale akkrediteringsorgan i en annen medlemsstat.
4. På grunnlag av opplysningene nevnt i nr. 3 og i artikkel 12 skal Kommisjonen utarbeide, ajourføre og offentliggjøre en liste over nasjonale akkrediteringsorganer.
5. Når akkrediteringen ikke utføres direkte av de offentlige myndighetene selv, skal en medlemsstat overlate gjennomføringen av akkrediteringen til sitt nasjonale akkrediteringsorgan som en offentlig myndighetsutøvelse og gi det formell anerkjennelse.
6. Det nasjonale akkrediteringsorgans ansvar og oppgaver skal være klart atskilt fra ansvaret og oppgavene til andre nasjonale myndigheter.
7. Det nasjonale akkrediteringsorgan skal utøve sin virksomhet på ideelt grunnlag.
8. Det nasjonale akkrediteringsorgan skal ikke drive virksomhet eller yte tjenester som samsvarsvurderingsorganer tilbyr, og skal ikke yte rådgivningstjenester, eie andeler i eller på annen måte ha økonomisk interesse eller ledelsesansvar i et samsvarsvurderingsorgan.
9. Hver medlemsstat skal sikre at dens nasjonale akkrediteringsorgan har egnede økonomiske og menneskelige ressurser til å utføre sine oppgaver på en tilfredsstillende måte, herunder til å utføre særlige oppgaver som for eksempel virksomhet for europeisk og internasjonalt akkrediteringssamarbeid og virksomhet som er nødvendig for å støtte offentlig politikk og som ikke er selvfinansierende.
10. Det nasjonale akkrediteringsorgan skal være medlem av det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14.
11. Nasjonale akkrediteringsorganer skal opprette og opprettholde egnede strukturer for å sikre en effektiv og balansert deltaking fra alle berørte parter både innenfor sine organisasjoner og innenfor det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14.

Art 5. Akkreditering

1. Et nasjonalt akkrediteringsorgan skal på anmodning fra et samsvarsvurderingsorgan vurdere om dette samsvarsvurderingsorganet er kompetent til å utøve en bestemt samsvarsvurderingsvirksomhet. Dersom det er tilfellet, skal det nasjonale akkrediteringsorgan utstede et akkrediteringsbevis.
2. Når en medlemsstat beslutter ikke å benytte akkreditering, skal den gi

Kommisjonen og de andre medlemsstatene all den dokumentasjonen som er nødvendig for å kontrollere kompetansen til de samsvarsvurderingsorganer den velger ut for gjennomføring av Fellesskapets gjeldende harmoniseringsregelverk.
3. Nasjonale akkrediteringsorganer skal føre tilsyn med de samsvarsvurderingsorganene som de har utstedt akkrediteringsbevis til.
4. Dersom et nasjonalt akkrediteringsorgan fastslår at et samsvarsvurderingsorgan som har mottatt et akkrediteringsbevis, ikke lenger er kompetent til å utøve en bestemt samsvarsvurderingsvirksomhet eller på en alvorlig måte har unnlatt å oppfylle sine forpliktelser, skal akkrediteringsorganet innen en rimelig frist treffe alle egnede tiltak for å begrense, midlertidig oppheve eller trekke tilbake akkrediteringsbeviset.
5. Medlemsstatene skal fastsette framgangsmåter for å behandle klager, herunder klageadgang i forbindelse med akkrediteringsavgjørelser eller manglende akkrediteringsavgjørelser, der det er hensiktsmessig.

Art 6. Prinsippet om forbud mot konkurrerende virksomhet

1. Nasjonale akkrediteringsorganer skal ikke konkurrere med samsvarsvurderingsorganer.
2. Nasjonale akkrediteringsorganer skal ikke konkurrere med andre nasjonale akkrediteringsorganer.
3. Nasjonale akkrediteringsorganer kan drive sin virksomhet over landegrensene, innenfor territoriet til en annen medlemsstat, enten på anmodning fra et samsvarsvurderingsorgan under de omstendigheter som er angitt i artikkel 7 nr. 1, eller, dersom de anmodes om dette av et nasjonalt akkrediteringsorgan i samsvar med artikkel 7 nr. 3, i samarbeid med det nasjonale akkrediteringsorgan i nevnte medlemsstat.

Art 7. Akkreditering over landegrensene

1. Når et samsvarsvurderingsorgan anmoder om akkreditering, skal det gjøre dette hos det nasjonale akkrediteringsorgan i den medlemsstat der det er etablert, eller hos det nasjonale akkrediteringsorgan som vedkommende medlemsstat har benyttet i samsvar med artikkel 4 nr. 2.
Et samsvarsvurderingsorgan kan imidlertid søke om akkreditering hos et annet nasjonalt akkrediteringsorgan enn dem som er omhandlet i første ledd, i følgende situasjoner:

a. når medlemsstaten der organet er etablert, har besluttet ikke å

opprette et nasjonalt akkrediteringsorgan og ikke har benyttet et nasjonalt akkrediteringsorgan i en annen medlemsstat i samsvar med artikkel 4 nr. 2,

b. når de nasjonale akkrediteringsorganene omhandlet i første ledd ikke utfører akkreditering for den type samsvarsvurderingsvirksomhet som det anmodes om akkreditering for,
c. når de nasjonale akkrediteringsorganene omhandlet i første ledd ikke har oppfylt de krav som stilles ved fagfellevurderingen i henhold til artikkel 10 for den type samsvarsvurderingsvirksomhet som det anmodes om akkreditering for.

2. Når et nasjonalt akkrediteringsorgan mottar en anmodning i henhold til nr. 1 bokstav b) eller c), skal det underrette det nasjonale akkrediteringsorgan i den medlemsstat der det anmodende samsvarsvurderingsorganet er etablert. I slike tilfeller kan det nasjonale akkrediteringsorgan i den medlemsstat der det anmodende samsvarsvurderingsorganet er etablert, delta som observatør.
3. Et nasjonalt akkrediteringsorgan kan anmode et annet nasjonalt akkrediteringsorgan om å utføre en del av vurderingsvirksomheten. I et slikt tilfelle skal akkrediteringsbeviset utstedes av det anmodende organet.

Art 8. Krav til nasjonale akkrediteringsorganer

Et nasjonalt akkrediteringsorgan skal oppfylle følgende krav:

1. Det skal være organisert på en slik måte at det er uavhengig av de samsvarsvurderingsorganer det vurderer og av kommersielt påtrykk, og slik at det sikres at det ikke forekommer interessekonflikter med samsvarsvurderingsorganer.
2. Det skal være organisert og drives slik at virksomheten er objektiv og upartisk.
3. Det skal påse at enhver beslutning om attestering av kompetanse blir tatt av andre kompetente personer enn dem som utførte vurderingen.
4. Det skal ha egnede ordninger for å sikre fortrolig behandling av den informasjonen det mottar.
5. Det skal kartlegge hvilken samsvarsvurderingsvirksomhet det er kompetent til å utføre akkreditering for, og, der det er hensiktsmessig, vise til relevant fellesskapsregelverk eller nasjonal lovgivning og nasjonale standarder.
6. Det skal innføre framgangsmåter som er nødvendige for å sikre effektiv forvaltning og egnet internkontroll.

7. Det skal ha et tilstrekkelig stort kvalifisert personale til å kunne utføre sine oppgaver på en tilfredsstillende måte.
8. Det skal dokumentere forpliktelsene, ansvaret og myndigheten til det personalet som vil kunne påvirke kvaliteten på vurderingen og attesteringen av kompetanse.
9. Det skal innføre, gjennomføre og opprettholde framgangsmåter for å føre tilsyn med det berørte personalets arbeidsinnsats og kompetanse.
10. Det skal kontrollere at samsvarsvurderinger blir gjennomført på en egnet måte, slik at foretak ikke pålegges unødvendige byrder og at det tas behørig hensyn til foretakenes størrelse, i hvilken sektor de driver sin virksomhet, deres struktur, hvor kompleks det aktuelle produktets teknologi er samt produksjonsprosessens karakter av masse- eller serieproduksjon.
11. Det skal offentliggjøre reviderte årsregnskaper utarbeidet i samsvar med alminnelig anerkjente regnskapsprinsipper.

Art 9. Overholdelse av krav

1. Dersom et nasjonalt akkrediteringsorgan ikke oppfyller kravene i denne forordning, eller unnlater å oppfylle sine forpliktelser i henhold til denne forordning, skal den berørte medlemsstat treffe egnede korrigerende tiltak eller sikre at slike korrigerende tiltak treffes, og underrette Kommisjonen om dette.
2. Medlemsstatene skal føre regelmessig tilsyn med sine nasjonale akkrediteringsorganer for å sikre at de løpende oppfyller kravene i artikkel 8.
3. Medlemsstatene skal i størst mulig grad ta hensyn til resultatene av fagfellevurderingen i henhold til artikkel 10 når de utfører tilsynet omhandlet i nr. 2 i denne artikkel.
4. Nasjonale akkrediteringsorganer skal ha innført de nødvendige framgangsmåtene for å behandle klager mot de samsvarsvurderingsorganene de har akkreditert.

Art 10. Fagfellevurdering

1. Nasjonale akkrediteringsorganer skal underkaste seg en fagfellevurdering organisert av det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14.
2. Berørte parter skal ha rett til å delta i den ordningen som er innført for tilsyn med fagfellevurdering, men ikke i individuelle framgangsmåter for fagfellevurdering.
3. Medlemsstatene skal sikre at deres nasjonale akkrediteringsorganer

regelmessig gjennomgår en fagfellevurdering i henhold til kravet i nr. 1.
4. Fagfellevurderingen skal foretas på grunnlag av forsvarlige og åpne vurderingskriterier og -framgangsmåter, særlig når det gjelder strukturelle krav, krav til menneskelige ressurser og prosesser samt fortrolighet og klager. Det skal fastsettes egnede framgangsmåter ved klage mot beslutninger som er tatt som resultat av vurderingen.
5. Fagfellevurderingen skal fastslå om de nasjonale akkrediteringsorganene oppfyller kravene i artikkel 8, idet det tas hensyn til den relevante harmoniserte standard omhandlet i artikkel 11.
6. Organet som er anerkjent i henhold til artikkel 14, skal offentliggjøre resultatet av fagfellevurderingen og oversende det til alle medlemsstatene og til Kommisjonen.
7. Kommisjonen skal i samarbeid med medlemsstatene føre tilsyn med reglene og med at fagfellevurderingsordningen virker på en tilfredsstillende måte.

Art 11. Samsvarsformodning for nasjonale akkrediteringsorganer

1. Nasjonale akkrediteringsorganer som viser at de oppfyller kriteriene fastsatt i den relevante harmoniserte standarden som det er offentliggjort en henvisning til i *Den europeiske unions tidende*, ved å oppfylle de krav som stilles ved fagfellevurderingen i henhold til artikkel 10, skal formodes å oppfylle kravene i artikkel 8.
2. Nasjonale myndigheter skal anerkjenne likeverdigheten til de tjenester som ytes av de akkrediteringsorganene som har oppfylt de krav som stilles ved fagfellevurderingen i henhold til artikkel 10, og dermed på grunnlag av formodningen omhandlet i nr. 1 i denne artikkel godta akkrediteringsbevisene fra disse organene og attesteringene utstedt av de samsvarsvurderingsorganene som er akkreditert av dem.

Art 12. Opplysningsplikt

1. Hvert nasjonalt akkrediteringsorgan skal underrette de andre nasjonale akkrediteringsorganene om den samsvarsvurderingsvirksomhet som det tilbyr akkreditering for, og om eventuelle endringer av virksomheten.
2. Hver medlemsstat skal underrette Kommisjonen og det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14, om identiteten til sitt nasjonale akkrediteringsorgan og om all samsvarsvurderingsvirksomhet som dette organet tilbyr akkreditering for til støtte for Fellesskapets harmoniseringsregelverk samt om eventuelle endringer.
3. Hvert nasjonalt akkrediteringsorgan skal regelmessig offentliggjøre

informasjon om resultatene av sin fagfellevurdering, om den samsvarsvurderingsvirksomhet som det tilbyr akkreditering for samt om eventuelle endringer.

Art 13. Anmodninger til det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14

1. Kommisjonen kan, etter samråd med komiteen nedsatt i henhold til artikkel 5 i direktiv 98/34/EF,[1] anmode det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14, om å bidra til utvikling, opprettholdelse og gjennomføring av akkreditering i Fellesskapet.
2. Kommisjonen kan også etter framgangsmåten fastsatt i nr. 1

a. anmode det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14 om å fastsette vurderingskriterier og -framgangsmåter for fagfellevurdering og å utvikle sektorvise akkrediteringsordninger,
b. godta alle eksisterende ordninger som allerede omfatter vurderingskriterier og -framgangsmåter for fagfellevurdering.

3. Kommisjonen skal påse at sektorvise ordninger kartlegger de tekniske spesifikasjonene som er nødvendige for å oppnå det kompetansenivå som kreves i Fellesskapets harmoniseringsregelverk på områder med særlige krav til teknologi, helse og sikkerhet eller miljøkrav eller andre sider ved vernet av offentlige interesser.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg II kap. XIX nr. 1.

Art 14. Europeisk infrastruktur for akkreditering

1. Kommisjonen skal etter samråd med medlemsstatene anerkjenne et organ som oppfyller kravene i vedlegg I til denne forordning.
2. Et organ som skal anerkjennes i henhold til nr. 1, skal inngå en avtale med Kommisjonen. Avtalen skal blant annet inneholde en detaljert beskrivelse av organets oppgaver, finansieringsbestemmelser og bestemmelser om tilsyn med organet. Både Kommisjonen og organet skal kunne si opp avtalen uten å angi noen grunn ved utløpet av en rimelig frist som skal fastsettes i avtalen.
3. Kommisjonen og organet skal offentliggjøre avtalen.
4. Kommisjonen skal underrette medlemsstatene og nasjonale akkrediteringsorganer om anerkjennelsen av et organ i henhold til nr. 1.
5. Kommisjonen kan ikke anerkjenne flere enn ett organ om gangen.
6. Det første organ som anerkjennes i henhold til denne forordning, skal være

Det europeiske samarbeidet for akkreditering, forutsatt at det har inngått en avtale i henhold til nr. 2.

Kapittel III. Fellesskapsramme for markedstilsyn og kontroll med produkter som innføres på fellesskapsmarkedet

Avsnitt 1. Alminnelige bestemmelser

Art 15. Virkeområde

1. Artikkel 16–26 får anvendelse på produkter som omfattes av Fellesskapets harmoniseringsregelverk.
2. Alle bestemmelser i artikkel 16–26 får anvendelse i den utstrekning det ikke finnes særlige bestemmelser med samme formål i Fellesskapets harmoniseringsregelverk.
3. Anvendelsen av denne forordning skal ikke hindre markedstilsynsmyndighetene i å treffe særskilte tiltak som fastsatt i direktiv 2001/95/EF.[1]
4. I artikkel 16-26 menes med «produkt» et stoff, en stoffblanding eller en vare framstilt ved en produksjonsprosess, bortsett fra næringsmidler, fôr, levende planter og dyr, produkter som skriver seg fra mennesker og produkter av planter og dyr som er direkte knyttet til deres framtidige reproduksjon.
5. Artikkel 27, 28 og 29 får anvendelse på alle produkter som omfattes av Fellesskapets regelverk i den utstrekning annet fellesskapsregelverk ikke inneholder særlige bestemmelser om organiseringen av grensekontroll.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg II kap. XIX nr. 3h.

Art 16. Alminnelige krav

1. Medlemsstatene skal organisere og gjennomføre markedstilsyn som fastsatt i dette kapittel.
2. Markedstilsyn skal sikre at produkter som omfattes av Fellesskapets harmoniseringsregelverk, som, når de brukes i samsvar med sitt tilsiktede formål eller under forhold som med rimelighet kan forutses, og når de er riktig installert og vedlikeholdt, vil kunne skade helsen eller sikkerheten til brukere, eller som ellers ikke er i samsvar med gjeldende krav fastsatt i Fellesskapets harmoniseringsregelverk, trekkes tilbake, forbys eller gjøres tilgjengelige på markedet bare i begrenset omfang, og at offentligheten, Kommisjonen og de

andre medlemsstatene blir informert om dette.
3. De nasjonale infrastrukturer og programmer for markedstilsyn skal sikre at det kan treffes effektive tiltak for enhver produktkategori som er omfattet av Fellesskapets harmoniseringsregelverk.
4. Markedstilsyn skal omfatte produkter som er montert eller produsert til produsentens eget bruk når det i Fellesskapets harmoniseringsregelverk er fastsatt at dets bestemmelser får anvendelse på slike produkter.

Avsnitt 2. Fellesskapsramme for markedstilsyn

Art 17. Opplysningsplikt

1. Medlemsstatene skal underrette Kommisjonen om sine markedstilsynsmyndigheter og deres ansvarsområder. Kommisjonen skal oversende disse opplysningene til de andre medlemsstatene.
2. Medlemsstatene skal påse at offentligheten er klar over de nasjonale markedsmyndighetenes eksistens, ansvarsområder og identitet samt hvordan de kan kontaktes.

Art 18. Medlemsstatenes forpliktelser med hensyn til organisering

1. Medlemsstatene skal innføre egnede ordninger for kommunikasjon og samordning mellom sine markedstilsynsmyndigheter.
2. Medlemsstatene skal fastsette egnede framgangsmåter for å

a. følge opp klager eller rapporter om risikoer forbundet med produkter som er underlagt Fellesskapets harmoniseringsregelverk,
b. overvåke ulykker og helseskader som det er mistanke om at disse produktene kan ha forårsaket,
c. kontrollere at korrigerende tiltak er truffet og
d. følge opp vitenskapelig og teknisk kunnskap om sikkerhetsspørsmål.

3. Medlemsstatene skal gi markedstilsynsmyndighetene den myndighet, de ressurser og de kunnskaper som kreves for at de skal kunne utføre sine oppgaver på en tilfredsstillende måte.
4. Medlemsstatene skal påse at markedstilsynsmyndighetene utøver sin myndighet i samsvar med forholdsmessighetsprinsippet.
5. Medlemsstatene skal opprette, gjennomføre og regelmessig ajourføre sine markedstilsynsprogrammer. Medlemsstatene skal utarbeide enten et generelt

markedstilsynsprogram eller sektorvise programmer for sektorer der de utfører markedstilsyn, underrette de andre medlemsstatene og Kommisjonen om disse programmene og gjøre dem offentlig tilgjengelige elektronisk samt, der det er hensiktsmessig, på andre måter.
Den første underretningen av denne typen skal skje innen 1. januar 2010. Senere ajourføringer av programmene skal offentliggjøres på samme måte. Medlemsstatene kan samarbeide med alle berørte parter for dette formål.
6. Medlemsstatene skal regelmessig revidere og vurdere sin tilsynsvirksomhet. Slike revisjoner og vurderinger skal utføres minst hvert fjerde år, og resultatene skal meddeles de andre medlemsstatene og Kommisjonen og gjøres offentlig tilgjengelige elektronisk samt, der det er hensiktsmessig, på andre måter.

Art 19. Markedstilsynstiltak

1. Markedstilsynsmyndighetene skal i tilstrekkelig omfang utføre egnede kontroller av produkters egenskaper ved dokumentkontroll og, der det er hensiktsmessig, fysisk kontroll og laboratorieundersøkelser på grunnlag av passende stikkprøver. I den forbindelse skal de ta hensyn til gjeldende prinsipper for risikovurdering, klager og annen informasjon.
Markedstilsynsmyndighetene kan kreve at markedsdeltakerne gjør den dokumentasjon og informasjon tilgjengelig som myndighetene anser som nødvendig for at de skal kunne utføre sin virksomhet, samt, når det er nødvendig og berettiget, å få adgang til markedsdeltakernes lokaler og rett til å ta nødvendige stikkprøver av produktene. De kan destruere eller på annen måte gjøre ubrukelige produkter som utgjør en alvorlig risiko, dersom de anser det som nødvendig.
Dersom markedsdeltakerne legger fram prøvingsrapporter eller sertifikater som bekrefter samsvar og som er utstedt av et akkreditert samsvarsvurderingsorgan, skal markedstilsynsmyndighetene ta behørig hensyn til slike rapporter eller sertifikater.
2. Markedstilsynsmyndighetene skal innen en rimelig frist treffe egnede tiltak for å varsle brukere på sitt territorium om farer de har oppdaget i tilknytning til et produkt, slik at risikoen for personskader eller annen skade reduseres.
De skal samarbeide med markedsdeltakerne om tiltak som kan hindre eller redusere risiko som skyldes produkter som disse markedsdeltakerne har gjort tilgjengelige.
3. Dersom markedstilsynsmyndighetene i én medlemsstat beslutter å trekke tilbake et produkt produsert i en annen medlemsstat, skal de underrette den berørte markedsdeltaker på den adressen som er angitt på det berørte produktet eller i dokumentasjonen som følger produktet.

4. Markedstilsynsmyndighetene skal oppfylle sine forpliktelser på en uavhengig, upartisk og objektiv måte.
5. Markedstilsynsmyndighetene skal ivareta fortrolighet der dette er nødvendig for å verne forretningshemmeligheter eller personopplysninger i henhold til nasjonal lovgivning, men med forbehold for kravet om at informasjonen skal offentliggjøres i henhold til denne forordning i den utstrekning det er nødvendig for å verne brukernes interesser i Fellesskapet.

Art 20. Produkter som utgjør en alvorlig risiko

1. Medlemsstatene skal sikre at produkter som utgjør en alvorlig risiko som krever at det gripes inn raskt, herunder en alvorlig risiko som ikke har umiddelbare virkninger, blir tilbakekalt eller trukket tilbake fra markedet, eller at det blir forbudt å gjøre dem tilgjengelige på markedet, og at Kommisjonen omgående underrettes om dette i samsvar med artikkel 22.
2. Beslutningen om hvorvidt et produkt utgjør en alvorlig risiko, skal bygge på en egnet risikovurdering som tar hensyn til farens art og sannsynligheten for at den inntreffer. Muligheten for å oppnå et høyere sikkerhetsnivå eller skaffe andre produkter som medfører mindre risiko, skal ikke være tilstrekkelig grunn til at et produkt skal anses for å utgjøre en alvorlig risiko.

Art 21. Restriktive tiltak

1. Medlemsstatene skal sikre at alle tiltak som treffes i henhold til Fellesskapets gjeldende harmoniseringsregelverk, med sikte på å forby eller begrense tilgjengeligheten av et produkt på markedet, trekke det tilbake fra markedet eller tilbakekalle det, står i forhold til formålet, og at grunnene for tiltaket angis nøyaktig.
2. Slike tiltak skal umiddelbart meddeles den relevante markedsdeltakeren, som samtidig skal underrettes om hvilken klageadgang som er tilgjengelig i henhold til vedkommende medlemsstats lovgivning og hvilke frister som gjelder for slik klageadgang.
3. Før et tiltak som omhandlet i nr. 1 treffes, skal den berørte markedsdeltaker innen et egnet tidsrom på minst ti dager gis mulighet til å uttale seg, med mindre slikt samråd ikke er mulig fordi tiltaket haster på bakgrunn av helse- eller sikkerhetskrav eller av andre årsaker knyttet til offentlige interesser som er omfattet av Fellesskapets gjeldende harmoniseringsregelverk. Dersom et tiltak er truffet uten at markedsdeltakeren har fått uttale seg, skal markedsdeltakeren gis mulighet til å uttale seg så snart som mulig, og det tiltak som er truffet, skal

deretter raskt tas opp til vurdering.
4. Alle tiltak omhandlet i nr. 1 skal raskt trekkes tilbake eller endres dersom markedsdeltakeren har godtgjort at det er truffet effektive tiltak.

Art 22. Utveksling av informasjon – Fellesskapets system for rask utveksling av opplysninger

1. Dersom en medlemsstat treffer eller har til hensikt å treffe tiltak i samsvar med artikkel 20 og anser at grunnene til tiltaket eller tiltakets virkninger går ut over vedkommende medlemsstats territorium, skal den umiddelbart underrette Kommisjonen om slike tiltak i samsvar med nr. 4 i denne artikkel. Medlemsstaten skal også omgående underrette Kommisjonen om endring eller oppheving av slike tiltak.
2. Dersom et produkt som utgjør en alvorlig risiko, er gjort tilgjengelig på markedet, skal medlemsstatene underrette Kommisjonen om eventuelle frivillige tiltak som en markedsdeltaker har truffet og underrettet om.
3. De opplysningene som gis i henhold til nr. 1 og 2, skal inneholde alle tilgjengelige detaljopplysninger, særlig de som er nødvendige for å identifisere produktet, produktets opprinnelse og omsetningskjede, tilknyttet risiko, arten og varigheten av nasjonale tiltak som er truffet, samt eventuelle frivillige tiltak som er truffet av markedsdeltakerne.
4. Med hensyn til nr. 1, 2 og 3 skal det system for markedstilsyn og informasjonsutveksling som er fastsatt i artikkel 12 i direktiv 2001/95/EF,[1] benyttes. Nr. 2, 3 og 4 i artikkel 12 i nevnte direktiv får tilsvarende anvendelse.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg II kap XIX nr. 3h.

Art 23. Generelt informasjonssystem

1. Kommisjonen skal utvikle og vedlikeholde et generelt elektronisk system for arkivering og utveksling av informasjon om spørsmål knyttet til markedstilsynsvirksomhet, programmer og tilknyttet informasjon om manglende overholdelse av Fellesskapets harmoniseringsregelverk. Systemet skal på egnet måte gjenspeile de meldinger og opplysninger som er gitt i henhold til artikkel 22.
2. Med hensyn til nr. 1 skal medlemsstatene legge fram for Kommisjonen informasjon som de har til rådighet og som de ikke allerede har gitt i henhold til artikkel 22, om produkter som utgjør en risiko, særlig om identifisering av risiko, resultater av utførte prøvinger, midlertidige restriktive tiltak, kontakter med berørte markedsdeltakere og begrunnelsen for at tiltak er truffet eller ikke er

truffet.
3. Uten at det berører artikkel 19 nr. 5 eller nasjonal lovgivning om fortrolighet, skal fortrolig behandling av informasjonsinnholdet sikres. Hensynet til fortrolighet skal ikke hindre formidling til markedstilsynsmyndighetene av informasjon som er viktig for å sikre et effektivt markedstilsyn.

Art 24. Prinsipper for samarbeid mellom medlemsstatene og Kommisjonen

1. Medlemsstatene skal sikre effektivt samarbeid og utveksling av informasjon mellom sine egne markedstilsynsmyndigheter og markedstilsynsmyndigheter i de andre medlemsstatene, og mellom sine egne myndigheter og Kommisjonen og relevante fellesskapsorganer, om sine markedstilsynsprogrammer og om alle spørsmål som gjelder produkter som utgjør en risiko.
2. Med hensyn til nr. 1 skal markedstilsynsmyndighetene i én medlemsstat i passende omfang bistå markedstilsynsmyndigheter i andre medlemsstater ved å skaffe dem informasjon eller dokumentasjon, ved å utføre egnede undersøkelser eller treffe andre egnede tiltak og ved å delta i undersøkelser innledet i andre medlemsstater.
3. Kommisjonen skal samle inn og organisere de opplysningene om nasjonale markedstilsynstiltak som gjør det mulig for den å oppfylle sine forpliktelser.
4. Alle opplysninger som gis av en markedsdeltaker i henhold til artikkel 21 nr. 3 eller på annen måte, skal tas med når innberettende medlemsstat underretter andre medlemsstater og Kommisjonen om sine resultater og tiltak. Alle nyere opplysninger skal klart identifiseres som tilknyttet de opplysningene som allerede er gitt.

Art 25. Deling av ressurser

1. Kommisjonen eller de berørte medlemsstatene kan ta markedstilsynsinitiativ som har som formål å dele ressurser og sakkunnskap mellom vedkommende myndigheter i medlemsstatene. Slike initiativer skal samordnes av Kommisjonen.
2. Med hensyn til nr. 1 skal Kommisjonen, i samarbeid med medlemsstatene,

a. utvikle og organisere opplæringsprogrammer og utveksling av nasjonale tjenestemenn,
b. utvikle, organisere og opprette programmer for utveksling av erfaring, informasjon og beste praksis, programmer og tiltak for felles prosjekter, informasjonskampanjer, felles besøksprogrammer og

deling av ressurser.

3. Medlemsstatene skal sikre at deres vedkommende myndigheter deltar fullt ut i den virksomhet som er omhandlet i nr. 2, når det er hensiktsmessig.

Art 26. Samarbeid med vedkommende myndigheter i tredjestater

1. Markedstilsynsmyndighetene kan samarbeide med vedkommende myndigheter i tredjestater med sikte på å utveksle informasjon og teknisk bistand, fremme og lette tilgang til europeiske ordninger og fremme virksomhet i forbindelse med samsvarsvurdering, markedstilsyn og akkreditering. Kommisjonen skal i samarbeid med medlemsstatene utvikle egnede programmer for dette formål.
2. Samarbeid med vedkommende myndigheter i tredjestater kan blant annet skje i form av virksomhet som omhandlet i artikkel 25 nr. 2. Medlemsstatene skal påse at deres vedkommende myndigheter deltar fullt ut i denne virksomheten.

Avsnitt 3. Kontroll med produkter som innføres på fellesskapsmarkedet

Art 27. Kontroll med produkter som innføres på fellesskapsmarkedet

1. Medlemsstatenes myndigheter med ansvar for kontroll med produkter som innføres på fellesskapsmarkedet, skal ha den myndighet og de ressurser som er nødvendige for at de skal kunne utføre sine oppgaver på en tilfredsstillende måte. De skal i tilstrekkelig omfang utføre egnede kontroller av produkters egenskaper i samsvar med prinsippene i artikkel 19 nr. 1, før disse produktene frigis for fri omsetning.
2. Når det i en medlemsstat er flere myndigheter som har ansvar for markedstilsyn eller kontroll med ytre grenser, skal disse myndighetene samarbeide med hverandre ved å utveksle opplysninger som er nødvendige for at de skal kunne utføre sine oppgaver, og på andre måter ved behov.
3. Myndighetene med ansvar for kontroll med ytre grenser skal utsette frigivelse av et produkt for fri omsetning på fellesskapsmarkedet dersom de ved kontrollene omhandlet i nr. 1 fastslår følgende:

a. Produktet viser egenskaper som gir grunn til å tro at produktet, når

det er riktig installert, vedlikeholdt og brukt, utgjør en alvorlig risiko for helse, sikkerhet, miljøet eller andre offentlige interesser som omhandlet i artikkel 1.

b. Produktet følges ikke av den skriftlige eller elektroniske dokumentasjonen som kreves i henhold til Fellesskapets gjeldende harmoniseringsregelverk, eller er ikke merket i samsvar med slikt regelverk.

c. CE-merkingen er påført produktet på en uriktig eller villedende måte.

Myndighetene med ansvar for kontroll med ytre grenser skal umiddelbart underrette markedstilsynsmyndighetene om slik utsettelse av frigivelsen.
4. Dersom det dreier seg om lett bedervelige produkter, skal myndighetene med ansvar for kontroll med ytre grenser så langt det er mulig sørge for at alle krav som de eventuelt pålegger med hensyn til lagring av produkter eller parkering av transportkjøretøyer, er forenlige med produktenes holdbarhet.
5. Med hensyn til dette avsnitt får artikkel 24 anvendelse på myndigheter med ansvar for kontroll med ytre grenser, uten at det berører anvendelsen av bestemmelser i fellesskapsretten om mer spesifikke ordninger for samarbeid mellom disse myndighetene.

Art 28. Frigivelse av produkter

1. Et produkt hvis frigivelse er midlertidig utsatt av myndighetene med ansvar for kontroll med ytre grenser i henhold til artikkel 27, skal frigis dersom disse myndighetene innen tre virkedager etter utsettelsen av frigivelsen ikke er blitt underrettet om eventuelle tiltak truffet av markedstilsynsmyndighetene, og forutsatt at alle andre krav og formaliteter med hensyn til slik frigivelse er oppfylt.
2. Dersom markedstilsynsmyndighetene fastslår at vedkommende produkt ikke utgjør noen alvorlig risiko for helse og sikkerhet eller ikke kan anses for å være i strid med Fellesskapets harmoniseringsregelverk, skal produktet frigis, forutsatt at alle andre krav og formaliteter med hensyn til slik frigivelse er oppfylt.

Art 29. Nasjonale tiltak

1. Dersom ansvarlige markedstilsynsmyndigheter fastslår at et produkt utgjør en alvorlig risiko, skal de treffe tiltak for å forby omsetning av produktet og kreve at myndighetene med ansvar for kontroll med ytre grenser merker

fakturaen som følger produktet, og alle andre relevante følgedokumenter eller, dersom databehandlingen skjer elektronisk, selve databehandlingssystemet, på følgende måte:

- «Farlig produkt – frigivelse for fri omsetning ikke tillatt – forordning (EF) nr. 765/2008».

2. Dersom markedstilsynsmyndighetene fastslår at et produkt ikke er i samsvar med Fellesskapets harmoniseringsregelverk, skal de treffe egnede tiltak som om nødvendig kan omfatte forbud mot at produktet blir brakt i omsetning.
Dersom det blir forbudt å bringe et produkt i omsetning i henhold til første ledd, skal markedstilsynsmyndighetene kreve at myndighetene med ansvar for kontroll med ytre grenser ikke frigir produktet for fri omsetning og at de merker fakturaen som følger produktet, og alle andre relevante følgedokumenter eller, der databehandlingen skjer elektronisk, selve databehandlingssystemet, på følgende måte:

- «Produktet oppfyller ikke gjeldende krav – frigivelse for fri omsetning ikke tillatt – forordning (EF) nr. 765/2008».

3. Dersom vedkommende produkt senere klareres for en annen tollprosedyre enn frigivelse for fri omsetning, og forutsatt at markedstilsynsmyndighetene ikke gjør innsigelser, skal påtegningene nevnt i nr. 1 og 2 på samme vilkår påføres de dokumenter som benyttes i forbindelse med vedkommende framgangsmåte.
4. Medlemsstatenes myndigheter kan destruere eller på annen måte gjøre ubrukelige produkter som utgjør en alvorlig risiko, dersom de anser det som nødvendig og rimelig.
5. Markedstilsynsmyndighetene skal gi myndigheter med ansvar for kontroll med ytre grenser opplysninger om produktkategorier som det er fastslått utgjør en alvorlig risiko eller ikke oppfyller gjeldende krav i henhold til nr. 1 og 2.

Kapittel IV. CE-merking

Art 30. Allmenne prinsipper for CE-merkingen

1. CE-merkingen skal påføres bare av produsenten eller dennes representant.
2. CE-merkingen som vist i vedlegg II skal påføres produkter bare dersom det i Fellesskapets harmoniseringsregelverk er fastsatt særlige bestemmelser om at produktet skal påføres CE-merking, og skal ikke påføres noe annet produkt.
3. Ved å påføre eller få påført CE-merkingen viser produsenten at

vedkommende påtar seg ansvaret for at produktet er i samsvar med alle gjeldende krav fastsatt i Fellesskapets gjeldende harmoniseringsregelverk for slik påføring.
4. CE-merkingen skal være den eneste merkingen som bekrefter at produktet er i samsvar med gjeldende krav fastsatt i Fellesskapets gjeldende harmoniseringsregelverk for slik påføring.
5. Det er forbudt å påføre et produkt merking, tegn eller inskripsjoner som kan villede tredjemann med hensyn til CE-merkingens betydning eller grafiske utforming. Annen merking kan påføres produktet, forutsatt at den ikke gjør CE-merkingen mindre synlig eller lesbar eller endrer dens betydning.
6. Uten at det berører artikkel 41 skal medlemsstatene sikre riktig gjennomføring av bestemmelsene om CE-merking og treffe egnede tiltak i tilfelle av urettmessig bruk av merkingen. Medlemsstatene skal også fastsette sanksjoner for overtredelser, som kan omfatte strafferettslige sanksjoner for alvorlige overtredelser. Disse sanksjonene skal stå i forhold til overtredelsens alvor og effektivt forebygge urettmessig bruk.

Kapittel V. Fellesskapsfinansiering

Art 31. Organer som arbeider for et mål av allmenn europeisk interesse

Det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14, skal anses som et organ som arbeider for et mål av allmenn europeisk interesse i henhold til artikkel 162 i kommisjonsforordning (EF, Euratom) nr. 2342/2002 av 23. desember 2002 om fastsettelse av nærmere regler for gjennomføring av rådsforordning (EF, Euratom) nr. 1605/2002.[1]
1 EFT L 357 av 31.12.2002, s. 1. Forordningen sist endret ved forordning (EF, Euratom) nr. 478/2007 (EUT L 111 av 28.4.2007, s. 13).

Art 32. Virksomhet som er berettiget til fellesskapsfinansiering

1. Fellesskapet kan finansiere følgende virksomhet i forbindelse med anvendelsen av denne forordning:

a. utarbeiding og revisjon av sektorvise akkrediteringsordninger omhandlet i artikkel 13 nr. 3,
b. virksomheten til sekretariatet til det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14, som for eksempel samordning av akkrediteringsvirksomhet, tekniske arbeidsoppgaver knyttet til

driften av ordningen for fagfellevurdering, informasjonsformidling til berørte parter og organets deltaking i internasjonale organisasjoner på området akkreditering,

c. utarbeiding og ajourføring av bidrag til retningslinjer på områdene akkreditering, melding til Kommisjonen av samsvarsvurderingsorganer, samsvarsvurdering og markedstilsyn,

d. sammenlignende virksomhet knyttet til gjennomføringen av sikkerhetsklausuler,

e. tilgjengeliggjøring av teknisk sakkunnskap for Kommisjonen for å bistå den i dens gjennomføring av det administrative samarbeid om markedstilsyn, herunder finansiering av administrative samarbeidsgrupper, beslutninger om markedstilsyn og saker som gjelder sikkerhetsklausuler,

f. utførelse av forberedende arbeid eller tilleggsarbeid i forbindelse med gjennomføringen av samsvarsvurderingen, metrologi, akkreditering og markedstilsyn knyttet til gjennomføringen av Fellesskapets regelverk, som for eksempel undersøkelser, programmer, vurderinger, retningslinjer, sammenlignende analyser, gjensidige felles besøk, forskningsarbeid, utvikling og vedlikehold av databaser, opplæringsvirksomhet, laboratoriearbeid, egnethetsprøving, sammenlignende laboratorieprøvinger og samsvarsvurderingsarbeid samt europeiske markedstilsynskampanjer og lignende virksomhet,

g. virksomhet innenfor rammen av programmer for teknisk bistand, samarbeid med tredjestater og fremming og forbedring av europeiske prinsipper og ordninger for samsvarsvurdering, markedstilsyn og akkreditering blant berørte parter i Fellesskapet og på internasjonalt plan.

2. Den virksomhet som er omhandlet i nr. 1 bokstav a), skal være berettiget til fellesskapsfinansiering bare dersom komiteen nedsatt ved artikkel 5 i direktiv 98/34/EF[1] er rådspurt om anmodningene som skal legges fram for det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14 i denne forordning.

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg II kap. XIX nr. 1.

Art 33. Organer som er berettiget til fellesskapsfinansiering

Fellesskapsfinansiering kan gis til det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14, for gjennomføring av virksomhet som oppført i artikkel 32.

Fellesskapsfinansiering kan imidlertid også gis til andre organer for

virksomhet som fastsatt i artikkel 32, med unntak av den virksomhet som er nevnt i nr. 1 bokstav a) og b) i nevnte artikkel.

Art 34. Finansiering

Bevilgningene til den virksomhet som omhandles i denne forordning, skal fastsettes hvert år av budsjettmyndigheten innenfor den gjeldende finansielle rammen.

Art 35. Finansieringsordninger

1. Fellesskapsfinansiering skal gis

a. uten forslagsinnbydelse, til det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14, for å utøve den virksomhet som er omhandlet i artikkel 32 nr. 1 bokstav a)–g), som det kan gis tilskudd til i samsvar med finansreglementet,
b. i form av tilskudd etter forslagsinnbydelse, eller ved offentlige innkjøp, til andre organer for å utøve den virksomhet som er omhandlet i artikkel 32 nr. 1 bokstav c)–g).

2. Virksomheten til sekretariatet til det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14 og omhandlet i artikkel 32 nr. 1 bokstav b), kan finansieres på grunnlag av driftstilskudd. Ved fornyelse skal driftstilskuddet ikke nedsettes automatisk.
3. I tilskuddsavtaler kan det tillates faste bidrag til dekning av mottakerens alminnelige faste kostnader opptil høyst 10 % av samlede direkte støtteberettigede kostnader for tiltak, bortsett fra i tilfeller der mottakerens indirekte kostnader dekkes ved et driftstilskudd finansiert over fellesskapsbudsjettet.
4. De felles mål for samarbeidet og de administrative og finansielle vilkårene for tilskuddene som gis til det organ som er anerkjent i henhold til artikkel 14, kan defineres i en rammeavtale om partnerskap undertegnet av Kommisjonen og nevnte organ, i samsvar med finansreglementet og forordning (EF, Euratom) nr. 2342/2002. Europaparlamentet og Rådet skal underrettes om inngåelse av slike avtaler.

Art 36. Forvaltning og oppfølging

1. De bevilgningene som fastsettes av budsjettmyndigheten til finansiering av samsvarsvurdering, akkreditering og markedstilsyn, kan også dekke administrative utgifter knyttet til forberedelse, oppfølging, inspeksjon, revisjon og vurdering som er direkte nødvendig for å nå målene i denne forordning, og særlig undersøkelser, møter, informasjon og offentliggjøring, utgifter knyttet til informasjonsnett for utveksling av informasjon samt andre utgifter til administrativ og teknisk bistand som Kommisjonen kan benytte i forbindelse med samsvarsvurderings- og akkrediteringsvirksomhet.
2. Kommisjonen skal vurdere om den samsvarsvurderings-, akkrediterings- og markedstilsynsvirksomhet som mottar fellesskapsfinansiering, er relevant i lys av kravene i Fellesskapets prinsipper og regelverk, og underrette Europaparlamentet og Rådet om resultatet av denne vurderingen innen 1. januar 2013 og deretter hvert femte år.

Art 37. Vern av Fellesskapets økonomiske interesser

1. Kommisjonen skal ved gjennomføring av virksomhet finansiert i henhold til denne forordning sikre vern av Fellesskapets økonomiske interesser gjennom forebyggende tiltak mot bedrageri, korrupsjon og annen ulovlig virksomhet, gjennom effektiv kontroll og inndrivelse av beløp som er urettmessig utbetalt, og dersom det oppdages uregelmessigheter, gjennom sanksjoner som er virkningsfulle, står i forhold til overtredelsen og er avskrekkende, i samsvar med rådsforordning (EF, Euratom) nr. 2988/95 av 18. desember 1995 om vern av De europeiske fellesskaps økonomiske interesser,[1] rådsforordning (Euratom, EF) nr. 2185/96 av 11. november 1996 om kontroll og inspeksjon på stedet som foretas av Kommisjonen for å verne De europeiske fellesskaps økonomiske interesser mot bedrageri og andre uregelmessigheter[2] og europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1073/1999 av 25. mai 1999 om undersøkelser som foretas av Det europeiske kontor for bedrageribekjempelse (OLAF).[3]
2. For den fellesskapsvirksomhet som finansieres i henhold til denne forordning, menes med begrepet uregelmessighet omhandlet i artikkel 1 nr. 2 i forordning (EF, Euratom) nr. 2988/95 enhver overtredelse av en bestemmelse i fellesskapsretten eller ethvert brudd på en avtaleforpliktelse som følge av en markedsdeltakers handling eller unnlatelse, som skader eller vil kunne skade Den europeiske unions alminnelige budsjett eller budsjetter som den forvalter, som følge av en urettmessig utgiftspost.
3. Avtaler og kontrakter som følger av denne forordning, skal inneholde

bestemmelser om oppfølging og finansiell kontroll som skal ivaretas av Kommisjonen eller en bemyndiget representant for Kommisjonen, og om revisjon som foretas av Revisjonsretten, om nødvendig på stedet.
1 EFT L 312 av 23.12.1995, s. 1.
2 EFT L 292 av 15.11.1996, s. 2.
3 EFT L 136 av 31.5.1999, s. 1.

Kapittel VI. Sluttbestemmelser

Art 38. Tekniske retningslinjer

For å lette gjennomføringen av denne forordning skal Kommisjonen utarbeide ikke-bindende retningslinjer i samråd med de berørte parter.

Art 39. Overgangsbestemmelser

Akkrediteringsbeviser utstedt før 1. januar 2010 kan fortsatt være gyldige fram til de utløper, men senest fram til 31. desember 2014. Denne forordning får imidlertid anvendelse i tilfelle forlengelse eller fornyelse av slike akkrediteringsbeviser.

Art 40. Revisjonsklausul og rapportering

Kommisjonen skal senest 2. september 2013 legge fram for Europaparlamentet og Rådet en rapport om anvendelsen av denne forordning, av direktiv 2001/95/EF og av andre gjeldende fellesskapsrettsakter om markedstilsyn. Denne rapporten skal særlig inneholde en analyse av sammenhengen i fellesskapsreglene på området markedstilsyn. Dersom det er hensiktsmessig, skal rapporten følges av forslag om å endre og/eller konsolidere de berørte rettsaktene med sikte på å oppnå et bedre regelverk og forenkling. Rapporten skal inneholde en vurdering av utvidelsen av virkeområdet for kapittel III i denne forordning til å omfatte alle produkter.

Senest 1. januar 2013 og deretter hvert femte år skal Kommisjonen, i samarbeid med medlemsstatene, utarbeide og oversende til Europaparlamentet og Rådet en rapport om gjennomføringen av denne forordning.

Art 41. Sanksjoner

Medlemsstatene skal fastsette regler for sanksjoner mot markedsdeltakere, herunder strafferettslige sanksjoner for alvorlige overtredelser, som får anvendelse på overtredelser av bestemmelsene i denne forordning, og skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at de blir gjennomført. Sanksjonene som fastsettes, skal være virkningsfulle, stå i forhold til overtredelsen og virke avskrekkende og kan skjerpes dersom vedkommende markedsdeltaker tidligere har begått en tilsvarende overtredelse av bestemmelsene i denne forordning. Medlemsstatene skal innen 1. januar 2010 underrette Kommisjonen om disse bestemmelsene og umiddelbart underrette den om eventuelle senere endringer.

Art 42. Endring av direktiv 2001/95/EF[1]

Ny artikkel 8 nr. 3 i direktiv 2001/95/EF skal lyde:
«3. I tilfelle av produkter som utgjør en alvorlig risiko, skal vedkommende myndigheter raskt treffe egnede tiltak som omhandlet i nr. 1 bokstav b)-f). Hvorvidt det foreligger en alvorlig risiko skal avgjøres av medlemsstatene, som skal vurdere hvert enkelt tilfelle, idet det tas hensyn til retningslinjene omhandlet i vedlegg II nr. 8.»
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg II kap. XIX nr. 3h.

Art 43. Oppheving

Forordning (EØF) nr. 339/93 oppheves med virkning fra 1. januar 2010.

Henvisninger til den opphevede forordningen skal forstås som henvisninger til denne forordning.

Art 44. Ikrafttredelse

Denne forordning trer i kraft den 20. dag etter at den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende*.[1]

Den får anvendelse fra 1. januar 2010.[1]

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.[2]
1 I EØS 1 apr 2013.

2 Jf. EØS-avtalen art. 7 bokstav a. Dette gjelder ikke i EØS.
Utferdiget i Strasbourg, 9. juli 2008.

Vedlegg I. Krav til det organ som anerkjennes i henhold til artikkel 14

1. Det organ som anerkjennes i henhold til artikkel 14 i denne forordning (organet), skal opprettes i Fellesskapet.
2. I henhold til organets vedtekter skal nasjonale akkrediteringsorganer fra Fellesskapet ha rett til å bli medlem av organet, forutsatt at de opptrer i samsvar med organets regler og mål og med de andre vilkårene som er fastsatt i denne forordning, og som avtalt med Kommisjonen i rammeavtalen.
3. Organet skal rådføre seg med alle relevante berørte parter.
4. Organet skal tilby sine medlemmer fagfellevurderingstjenester som oppfyller kravene i artikkel 10 og 11.
5. Organet skal samarbeide med Kommisjonen i samsvar med denne forordning.

Vedlegg II. CE-merking

1. CE-merkingen skal bestå av bokstavene «CE» i følgende grafiske utforming:

2. Dersom CE-merkingen blir forminsket eller forstørret, skal størrelsesforholdet slik det framgår av figuren i nr. 1, overholdes.
3. Dersom det ikke i noen rettsakt er fastsatt særskilte mål, skal CE-merkingen være minst 5 mm høy.

Lov om Kulturrådet (kulturrådsloven)

§ 1. Formål

Kulturrådet har som formål å stimulere samtidens mangfoldige kunst- og kulturuttrykk og å bidra til at kunst og kultur skapes, bevares, dokumenteres og gjøres tilgjengelig for flest mulig.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 63 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 946).

§ 2. Organisering og oppgaver

Kulturrådet er et statlig forvaltningsorgan som har hele landet som virkeområde.

Kulturrådet skal forvalte Norsk kulturfond og andre statlige tilskudd som er lagt til rådet, og være et rådgivende organ for staten i kulturspørsmål.

Kulturrådet kan nedsette utvalg til forberedelse av saker. Det kan delegere avgjørelsesmyndighet til utvalg, rådets leder og sekretariatet.

Kulturrådet skal ha ti medlemmer og numeriske varamedlemmer etter behov. Kulturrådets medlemmer, inkludert lederen, og varamedlemmer oppnevnes av Kongen etter tilråding fra departementet, og de kan gjenoppnevnes én gang. Medlemmene skal oppnevnes på grunnlag av kunst- og kulturfaglig kompetanse.

Halvparten av Kulturrådets medlemmer skal oppnevnes hvert annet år. Oppnevningene skal skje hvert valgår med virkning fra 1. januar året etter, og de skal gjelde for fire år. Departementet kan fravike bestemmelsene i første og andre punktum dersom det er nødvendig for å sikre at Kulturrådet er fulltallig og kan utføre oppgavene sine.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 63 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 946).

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 2023 nr. 63 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 946).

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 juni 2023 nr. 63 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 946).

§ 5. Instruksjonsmyndighet

Kulturrådet er faglig uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres når det gjelder enkeltvedtak om fordeling av tilskudd.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 63 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 946).

§ 6. Klage

Departementet kan ikke overprøve vedtak fattet av Kulturrådet når det gjelder det kunst- og kulturfaglige skjønnet.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 63 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 946).

§ 7. Omgjøringsmyndighet

Departementet kan ikke på grunnlag av et annet kunst- og kulturfaglig skjønn omgjøre vedtak om tilskudd fattet av Kulturrådet.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 63 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 946).

§ 8. Forskriftshjemmel

Departementet kan gi forskrift om tilskuddsordninger.

§ 9. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 7 juni 2013 iflg. res. 7 juni 2013 nr. 586.

Lov om endringar i straffegjennomføringsloven mv.

II

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker vert det gjort følgjande endringar:
§ 163 fyrste ledd skal lyde:
Personundersøkelse utføres av en skikket person som kriminalomsorgen utpeker, om ikke retten oppnevner en bestemt person til å foreta undersøkelsen.
– – –

IV. Ikraftsetjing

1. Endringa i straffeprosessloven § 163 fyrste ledd tek til å gjelde frå det tidspunktet Kongen fastset.
2. Elles tek lova til å gjelde straks.

Lov om endringer i barnevernloven

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:
Overskriften til kapittel 1 skal lyde:
Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde mv.
– – –
§ 4-27 skal lyde:
§ 4-27. Plasseringsalternativer ved vedtak om særlige tiltak for barn og unge med alvorlige atferdsvansker
Barne-, ungdoms- og familieetaten skal utpeke hvilke institusjoner som skal ta imot barn på grunnlag av vedtak som nevnt i § 4-24, jf. § 4-26.
– – –
Ny § 5-8 a skal lyde:
§ 5-8 a. Institusjoner med hjem
Institusjoner som etter § 4-27 skal ta imot barn på grunnlag av vedtak eller samtykke som nevnt i § 4-24 eller § 4-26 kan omfatte institusjoner med hjem.
Hjemmene må ha særlige forutsetninger til å ta imot barn med alvorlige

adferdsvansker og må være knyttet opp mot en oppfølgingsenhet.

Oppfølgingsenheten har ansvaret for oppfølgingen av hjemmene, herunder ansvaret for opplæring, behandling og veiledning.

Departementet kan gi forskrifter om institusjoner med hjem.

– – –

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi overgangsregler.

1 Iflg. res. 13 des 2013 nr. 1516 trådte lovens del II ikr. 13 des 2013, i del I trådte barnevernloven § 1-4 og endringene i § 2-2, § 2-3, § 2-3a, § 2-3b, § 4-4, § 4-16, § 4-25, § 4-28, § 5-1, § 5-4, § 5-6, § 5-7, § 5-8, § 5A-1, § 5A-2, § 5A-4, § 5A-5, § 5A-8, § 5A-9, § 6-5, § 7-24, § 8-2, § 8-4, § 9-4, § 9-5 og § 9-6 ikr. 1 jan 2014, endringene i § 4-22 og § 6-10 ikr. 1 feb 2014, og endringen i § 4-1 ikr. 1 juni 2014. Iflg. res. 15 des 2017 nr. 2038 trådte § 3-5 annet ledd i kraft 1 jan 2018.

Lov om førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar (fiskesalslagslova)

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1. Formål

Formålet med lova er å medverke til ei berekraftig og samfunnsøkonomisk lønsam forvaltning av viltlevande marine ressursar ved å leggje til rette for gode rammer for førstehandsomsetning og ved å sikre dokumentasjon av ressursuttaket.

§ 2. Sakleg verkeområde

Lova gjeld førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar, krav til råstoffkvalitet, stifting og godkjenning av fiskesalslag og kontrollansvaret og vedtaksretten deira. Lova gjeld likevel ikkje førstehandsomsetning av fangst i medhald av havbeiteløyve som er gjeve med heimel i akvakulturloven eller

forskrift fastsett i medhald av denne. Departementet kan i forskrift fastsetje at slik førstehandsomsetning likevel skal vere omfatta av lova her.

Førstehandsomsetning er omsetning av viltlevande marine ressursar frå den som har hausta dei, og den første omsetninga etter ilandføring dersom fangsten ikkje tidlegare er omsett gjennom eller med godkjenning av eit fiskesalslag. Sal frå eit fiskesalslag er uansett å rekne som førstehandsomsetning.

Viltlevande marine ressursar er fisk, sjøpattedyr med heilt eller delvis tilhald i sjøen, andre marine organismar og plantar med tilhald i sjøen eller på eller under havbotnen. Lova gjeld likevel ikkje hausting og anna utnytting av anadrome laksefiskar slik det er definert i lakse- og innlandsfiskloven § 5 bokstav a.

§ 3. Stadleg verkeområde

Lova gjeld på norsk landterritorium unnateke Jan Mayen og Svalbard, i norsk sjøterritorium og indre farvatn, på den norske kontinentalsokkelen og i område oppretta etter lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5.

Kongen kan fastsetje at heile eller delar av lova skal gjelde på norsk landterritorium på Jan Mayen, Svalbard, Peter Is øy og Dronning Maud Land.

For fartøy som fell inn under deltakerloven, gjeld lova også utanfor områda i første ledd. Departementet kan i forskrift fastsetje at lova skal gjelde for andre fartøy som fell inn under sjøloven §§ 1 og 4 og lov 12. juni 1987 nr. 48 om norsk internasjonalt skipsregister § 1.

Lova gjeld ikkje førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar som er hausta med utanlandsk fartøy når fangsten vert ført til utanlandsk hamn.

Kapittel 2. Stifting og godkjenning av fiskesalslag

§ 4. Godkjenning av fiskesalslag

Departementet kan godkjenne eit samvirkeforetak, jf. samvirkelova, som fiskesalslag. Berre fiskarar eller organisasjonar av fiskarar kan vere medlemmer i eit fiskesalslag.

Vedtektene til fiskesalslaget skal ha føresegner om følgjande:

a. at fiskesalslaget skal ha ein kontrollkomité,
b. at verksemd som fiskesalslaget driv, og som ikkje direkte er organisering av førstehandsomsetninga, skal skje gjennom eigne selskap,

c. at føresegner som vert fastsette om bruk av formuen ved oppløysing av fiskesalslaget skal godkjennast av departementet,
d. at tvistar mellom fiskesalslaget og medlemmene skal løysast på nærare fastsett måte.

Departementet kan i forskrift gje nærare føresegner om ansvarsområda til fiskesalslaga, medrekna geografiske område og kva for viltlevande marine ressursar det enkelte fiskesalslaget skal ha einerett til å omsetje.

Fiskesalslag har revisjonsplikt.

§ 5. Offentlege kontrollørar

Departementet skal nemne opp ein offentleg kontrollør i kvart fiskesalslag som skal utføre dei tilsynsoppgåvene som departementet fastset i forskrift. Salslaget betalar honorar til kontrolløren etter satsar fastsette av departementet.

Kontrolløren skal ha uhindra tilgang til og innsyn i alle bøker og protokollar og all korrespondanse i salslaget og på førespurnad ha tilgang til andre opplysningar. Kontrolløren har rett til å vere til stades på styremøte og årsmøte i fiskesalslaget.

§ 6. Tilbakekalling av godkjenning

Departementet kan kalle tilbake godkjenninga permanent eller mellombels dersom

a. fiskesalslaget ikkje oppfyller dei krava som er fastsette i eller etter samvirkelova,
b. statens kontrollør har vorte hindra i arbeidet sitt,
c. fiskesalslaget grovt eller gjenteke har brote føresegner som er fastsette i eller etter lova her, eller
d. organiseringa og strukturen til fiskesalslaga ikkje er tenleg ut frå formålet med lova.

Ved tilbakekalling av godkjenning kan departementet fastsetje at eit anna fiskesalslag skal overta ansvarsområdet til det fiskesalslaget som fekk godkjenninga si kalla tilbake.

§ 7. Overføring av ansvar

Fiskesalslag kan føre over ansvar etter lova her eller ansvar etter

havressurslova til eit felles organ for to eller fleire godkjende fiskesalslag. Fellesorganet skal ha vedtekter som er godkjende av departementet.

Kapittel 6 gjeld tilsvarande for eit slikt fellesorgan som er oppretta for å utføre kontroll.

Kapittel 3. Førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar

§ 8. Førstehandsomsetning

Førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar skal skje gjennom eller med godkjenning av eit fiskesalslag.

Det er forbode å utføre eller tilverke viltlevande marine ressursar som ikkje er omsette i første hand med godkjenning av eit fiskesalslag, med mindre det er til eige forbruk.

Departementet kan i forskrift gje nærare føresegner om unntak frå føresegnene i første og andre ledd, under dette unntak for delar, produkt eller biprodukt av viltlevande marine ressursar og for sjølvtilverking av eigen fangst.

§ 9. Fastsetjing av avgift

Eit fiskesalslag kan fastsetje avgift for førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar. Avgifta skal fastsetjast på årsmøtet til fiskesalslaget. Kapittel VII i forvaltningsloven gjeld ikkje for fastsetjing av avgifta.

Avgifta skal brukast til verksemd som anten direkte knyter seg til førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar, eller som står i rimeleg nær samanheng med fremme av dette formålet.

§ 10. Fastsetjing av salsvilkår og omsetningsformer

Eit fiskesalslag skal fastsetje allmenne salsvilkår for førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar, og kan avgjere kva omsetningsformer som kan nyttast.

Endringar i salsvilkår eller omsetningsformer skal leggjast fram for partane før endeleg avgjerd vert teken.

Kjøpar og seljar er bundne av dei fastsette salsvilkåra og omsetningsformene.

Kapittel VII i forvaltningsloven gjeld ikkje ved fastsetjing av salsvilkår og omsetningsformer.

§ 11. Fastsetjing av minstepris

Det kan fastsetjast minstepris for førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar. Formålet med minstepris er å få til ei rimeleg fordeling mellom fiskar og industri av inntekt frå marknaden.

Minstepris vert bestemt etter forhandlingar mellom fiskesalslaget og dei andre partane, og fiskesalslaget skal fastsetje den minsteprisen det er oppnådd semje om. Ved usemje om minsteprisen skal den fastsetjast etter dei prosedyrar som framgår av § 12. Kapittel VII i forvaltningsloven gjeld ikkje ved fastsetjing av minstepris.

Det er forbode å omsetje til lågare pris enn den fastsette minsteprisen.

§ 12. Framgangsmåte ved usemje

Dersom partane gjennom forhandlingar ikkje vert samde om minstepris, skal spørsmålet om minstepris leggjast fram for mekling. Departementet kan i forskrift gje nærare føresegner om samansetjing av meklingsnemnda og korleis meklinga skal gjennomførast.

Dersom mekling ikkje fører fram, kan fiskesalslaget fastsetje minstepris.

Kapittel 4. Regulering av hausting og dirigering av fangstar

§ 13. Rett til å regulere hausting

Når det er nødvendig av omsyn til avtaket kan fiskesalslag fastsetje mellombels forbod mot hausting eller gjennomføre andre reguleringar. Det same gjeld dersom reguleringar er nødvendige for å kunne utnytte fangstane på ein tenleg måte.

Reguleringane kan avgrensast til enkelte viltlevande marine ressursar, fartøygrupper og distrikt.

Departementet kan i forskrift gje nærare føresegner om fiskesalslaga sin reguleringsrett etter første og andre ledd.

Kapittel VII i forvaltningsloven gjeld ikkje ved avgjerder etter første ledd.

§ 14. Rett til å dirigere fangstar

Når det er nødvendig for å få fangstar omsette på den mest tenlege måten, kan fiskesalslag dirigere fangstane til bestemte kjøparar og til bestemt bruk.

Kapittel V og VII i forvaltningsloven gjeld ikkje ved avgjerder etter første

ledd.

§ 15. Orientering

Partane skal orienterast før det vert sett i verk regulering eller dirigering etter §§ 13 og 14.

Kapittel 5. Kvalitetskrav

§ 16. Kvalitetskrav til hausting og handtering av råstoff

Departementet kan påleggje fiskesalslaga oppgåver for å fremme og ha tilsyn med kvalitet ved hausting og handtering av råstoff, og sjå til at dette skjer i samsvar med forskrifter om kvalitet fastsette etter matlova § 9.

Kapittel 6. Kontrollansvaret til fiskesalslaga

§ 17. Kontrolloppgåver

Fiskesalslaga skal kontrollere at føresegner som er fastsette i eller etter lova her vert haldne.

Departementet kan påleggje fiskesalslag å kontrollere opplysningar om fangstar sjølv om fangsten ikkje fell inn under fiskesalslaga sin omsetningsrett.

Departementet kan i forskrift gje nærare føresegner om korleis fiskesalslaga skal organisere og gjennomføre kontrollarbeidet og om rapporteringsrutinar.

§ 18. Tilgang og bistandsplikt

Ved kontroll etter § 17 kan fiskesalslaga krevje uhindra tilgang til haustings- eller transportfartøy og til kontora, lagera og produksjonsanlegga til kjøparen eller mottakaren. I denne samanhengen kan salslaga krevje uhindra tilgang til fangstdagbok, landingsjournal, setlar og rekneskapar. Det same gjeld når fangst vert overført frå eller til steng eller merd.

Dei som vert kontrollerte i samsvar med føresegner gjevne i eller i medhald av lova, har plikt til å samarbeide ved kontrollen.

Politiet skal yte salslaget nødvendig hjelp og vern ved gjennomføring av kontroll.

§ 19. Utveksling av informasjon

Fiskesalslag skal gje og ta imot dei opplysningane som Fiskeridirektoratet meiner er nødvendige for å gjennomføre kontroll etter lova her og havressurslova.

§ 20. Utveksling av opplysningar mellom kontrollstyresmakter

Eit fiskesalslag kan utan hinder av teieplikta gje andre kontrollstyresmakter, politi eller påtalemakt opplysningar som har naturleg samanheng med oppgåvene deira etter lova her.

Teieplikta for personell i andre kontrollstyresmakter, politi eller påtalemakt hindrar ikkje at dei gjev fiskesalslaga opplysningar etter første ledd.

Kongen kan i forskrift gje nærare føresegner om utveksling av opplysningar.

§ 21. Fangst som er omsett i strid med lova

Fangst eller verdien av fangst tilfell vedkomande salslag når fangsten er hausta eller omsett i første hand i strid med føresegner som er fastsette i eller etter lova her.

Departementet kan i forskrift fastsetje reglar om handsaming av slike saker, korleis verdien av fangsten skal fastsetjast, om det kan gjevast vederlag for kostnader ved ilandføring og om kva fiskesalslaga kan bruke slike midlar til.

Endeleg vedtak er tvangsgrunnlag for utlegg, og verdien av fangsten kan krevjast inn ved motrekning i fangstoppgjer.

Departementet kan fastsetje forskrift om mellombels tilbakehald av fangstverdi.

Kapittel 7. Reaksjonar ved lovbrot

§ 22. Straffansvar

Den som med vilje eller aktlaust bryt føresegner eller let vere å etterkome pålegg fastsette i eller etter §§ 5 andre ledd, 8, 10 tredje ledd, 11 tredje ledd, 13, 14 og 18, vert straffa med bøter eller fengsel i inntil eitt år.

Grovt brot på føresegnene etter første ledd, som er gjort med grov aktløyse eller med vilje, kan straffast med fengsel i inntil seks år. Ved vurderinga av om brotet er grovt, skal det særleg leggjast vekt på om den økonomiske eller potensielle økonomiske verdien av brotet er stor, om brotet har skjedd

systematisk og over tid, om brotet er grenseoverskridande og om brotet har skjedd som ledd i organisert verksemd.

Når straffansvar etter første ledd kan gjerast gjeldande mot fartøyføraren for ei handling nokon av mannskapet på eit fartøy står for, kan den underordna berre straffast dersom han har brote føresegner med vilje. Ved avgjerda av om ein underordna skal straffast, skal det særleg takast omsyn til den preventive verknaden av straffa, kor grovt brotet er og om vedkommande har hatt eller kunne ha oppnådd fordel ved brotet.

Fartøyføraren kan vedta førelegg på vegner av oppdragsgjevaren. Oppdragsgjevaren kan også straffast i sak som vert reist mot fartøyføraren. Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 23. Inndraging

Ved brot på føresegner etter § 22 første ledd kan fangsten inndragast. Det same gjeld reiskapar, gjenstandar, eigedomar, anlegg eller fartøy som er brukte ved lovbrotet. Dette gjeld utan omsyn til kven som er eigar. I staden for tingen kan verdien heilt eller delvis inndragast hos den skuldige eller den det er handla på vegner av, eller hos eigaren.

Det kan fastsetjast at panterett og andre rettar i ting som vert inndregne, heilt eller delvis fell bort. Føresegnene i straffeloven § 74 gjeld tilsvarande.

Når lovleg og ulovleg fangst er blanda saman, kan heile fangsten inndragast. Endra med lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

Kapittel 8. Iverksetjing, overgangsregel og endringar i andre lover

§ 24. Iverksetjing

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1] Frå same tid vert lov 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk oppheva.

Forskrifter og enkeltvedtak som er fastsette i eller i medhald av lov 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk, gjeld framleis inntil dei vert oppheva.

1 Frå 1 jan 2014 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 726.

§ 25. Overgangsregel

Fiskesalslag som har godkjende vedtekter etter lov 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk, kan utan ny godkjenning halde fram med verksemda i inntil

to år etter at lova her vert sett i verk.

§ 26. Endringar i andre lover

Frå den tid lova vert sett i verk, vert det gjort følgjande endringar i andre lover: – – –

Lov om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova)

Kapittel 1. Formål, verkeområde, definisjonar, saksinnhald og sakstilknyting

I. Formål, verkeområde og definisjonar

§ 1-1. Formålet med lova

Formålet med lova er å leggje til rette for effektiv og rasjonell utnytting av fast eigedom og ressursar til beste for eigarane, rettshavarane og samfunnet. Dette skal skje ved at jordskifteretten bøter på utenlege eigedoms- og brukstilhøve, klarlegg og fastset grenser og rettar, og behandlar skjønn og andre avgjerder etter denne og andre lover.

Lova skal òg leggje til rette for rettferdig, forsvarleg, rask, effektiv og tillitsskapande behandling av sakene gjennom offentleg rettargang for uavhengige og upartiske jordskifterettar.

§ 1-2. Verkeområde for lova m.m.

Lova gjeld for fast eigedom og rettar over fast eigedom, vassdrag og sjø i heile landet, om ikkje anna er fastsett i denne eller andre lover.

Kongen kan fastsetje at lova heilt eller delvis skal gjelde for Svalbard eller Jan Mayen, og kan da fastsetje særskilde tilpassingar etter tilhøva på staden.

Lova gjeld med dei avgrensingane som følgjer av folkeretten eller av avtale med framand stat.

§ 1-3. Definisjonar

I denne lova tyder

a. *jordskifteområdet:* den geografiske avgrensinga av jordskiftet, jf. § 6-9 første ledd
b. *tiltaksjordskifte:* jordskifte som følgje av iverksetjing av offentlege og private tiltak, jf. § 3-2 første ledd andre punktum
c. *vernejordskifte:* jordskifte som følgje av offentleg regulering av eigarrådvelde, jf. § 3-2 første ledd tredje punktum.

II. Saksinnhald og sakstilknyting

§ 1-4. Kva det kan reisast sak om for jordskifteretten

Jordskifteretten kan behandle krav om

a. endring i eigedomstilhøve og rettar for å skape meir tenlege tilhøve, jf. kapittel 3
b. fastsetjing av eigedomstilhøve og rettar, jf. § 4-1
c. fastsetjing av grenser, jf. §§ 4-2 og 4-3
d. skjønn og andre avgjerder etter andre lover, slik det går fram av kapittel 5 og av reglane i særlovene.

§ 1-5. Kven som kan reise sak

Krav om sak kan setjast fram av den som eig fast eigedom, eller har rett knytt til fast eigedom, eller av festar.

I område med reindrift etter reindriftsloven, kan distriktsstyret, jf. reindriftsloven § 43, siidastyret, jf. reindriftsloven § 52, leiar av siidaandel, jf. reindriftsloven § 10 og leiar av sideordna rekrutteringsandel, jf. reindriftsloven § 12, krevje sak der det går fram av reindriftsloven.

Offentleg styresmakt og andre tiltakshavarar med heimel til å ekspropriere til tiltak og anlegg, kan krevje jordskifte etter kapittel 3.

Offentleg styresmakt med heimel til å regulere eigarrådvelde, kan krevje jordskifte etter kapittel 3 og grensefastsetjing etter § 4-2.

Retten til å krevje sak kan ein ikkje skrive frå seg.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

Kapittel 2. Jordskifterettane

I. Organisering av jordskifterettane

§ 2-1. Jordskiftesokn (verneting)

Kongen deler riket inn i jordskiftesokn for jordskifterettane.

§ 2-2. Tilhøvet til domstolloven

Domstolloven gjeld for jordskifterettane om ikkje anna er fastsett, jf. domstolloven § 2 andre ledd.

§ 2-3. Bemanning

Jordskifteretten skal ha ein jordskifterettsleiar som òg er jordskiftedommar, og så mange jordskiftedommarar som til kvar tid er bestemt.

Jordskifteretten skal ha teknisk personale. For teknisk personale gjeld reglane i kapittel 6 i domstolloven så langt dei høver. Domstoladministrasjonen kan skipe ei eiga eining med faglege og tekniske støttefunksjonar for jordskifterettane. Eininga kan anten vere sjølvstendig eller vere knytt til ein domstol.

Jordskifteretten kan ha minst ein jordskiftedommarfullmektig som kan utføre oppgåver på vegner av jordskiftedommaren. Domstoladministrasjonen kan gi forskrift om kva for myndigheit dommarfullmektigen skal ha, og kven som kan gi slik myndigheit til dommarfullmektigen.

Domstolloven § 19 andre ledd gjeld ved tilkalling av jordskiftedommarar.

§ 2-4. Utdanningskrav

Jordskiftelagdommarar, jordskiftedommarar og jordskiftedommarfullmektigar må ha jordskiftefagleg utdanning på mastergradsnivå med fagkrins fastsett av departementet.

§ 2-5. Utval av jordskiftemeddommarar

I kvart jordskiftesokn skal det vere eit særskilt utval av jordskiftemeddommarar. Medlemmene i utvalet skal vere kunnige i saker som jordskifteretten i jordskiftesoknet til vanleg har. Jordskifterettsleiaren fastset kor mange jordskiftemeddommarar som skal utpeikast, slik at ein kan rekne med at kvart medlem kan gjere teneste i ei sak i valperioden.

Utvalet skal utpeikast etter reglane i domstolloven om val av meddommarar. Jordskifterettsleiaren fastset kor mange det skal vere i utvalet for kvar kommune. Alle kommunar i jordskiftesoknet skal peike ut minst éin medlem av kvart kjønn til utvalet, og alltid like mange av kvart kjønn. Meddommarar og skjønnsmedlemmer er ikkje fritekne for val til utvalet av jordskiftemeddommarar.
Endra med lov 16 juni 2017 nr. 58 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 13 okt 2017 nr. 1613).

II. Samansetjinga av jordskifteretten i ulike slags saker. Lovnad frå jordskiftemeddommar med meir

§ 2-6. Samansetjinga av jordskifteretten

Jordskifteretten skal setjast med ein jordskiftedommar.

Dersom ein part krev det eller jordskiftedommaren meiner det trengst, skal retten setjast med to jordskiftemeddommarar.

I tiltaks- og vernejordskifte skal retten setjast med to jordskiftemeddommarar. Dersom ein part krev det eller jordskiftedommaren meiner det trengst, skal retten setjast med fire jordskiftemeddommarar.

I omfattande saker kan jordskifterettsleiaren fastsetje at ein eller to varajordskiftemeddommarar og ein varajordskiftedommar skal følgje forhandlingane for å ta sete i jordskifteretten ved forfall.

Ei avgjerd om samansetjinga etter andre til fjerde ledd kan ikkje ankast.

§ 2-7. Oppnemning av jordskiftemeddommarar

Utan omsyn til soknegrenser skal jordskiftedommaren nemne opp jordskiftemeddommarar og varajordskiftemeddommarar frå utvalet som er nemnt i § 2-5. Jordskiftedommaren skal nemne opp jordskiftemeddommarar som er kunnige i det saka i hovudsak gjeld. Er det nødvendig for å få jordskiftemeddommarar som er særleg kunnige på eitt eller fleire område, kan jordskiftedommaren nemne opp jordskiftemeddommarar som ikkje er med i

utvalet.

Dersom ein oppnemnt jordskiftemeddommar ikkje møter eller ikkje kan gjere teneste, og heller ikkje nokon av dei oppnemnde varajordskiftemeddommarane kan møte innan rimeleg tid, kan jordskiftedommaren nemne opp ein annan jordskiftemeddommar for møtet. Ein slik jordskiftemeddommar treng ikkje høyre til utvalet.

§ 2-8. Innprenting og lovnad

Første gong nokon gjer teneste som jordskiftemeddommar, skal jordskiftedommaren i rettsmøte gjere jordskiftemeddommaren kjend med dei pliktene ein jordskiftemeddommar har. Jordskiftemeddommaren skal love at han vil gjere pliktene sine samvitsfullt og etter beste overtyding i denne saka, og i alle framtidige saker.

Domstoladministrasjonen fastset ordlyden i lovnaden.

Kapittel 3. Jordskifte

I. Utenlege eigedomstilhøve og bruk av verkemiddel i jordskifte

§ 3-1. Verkemiddel for å bøte på utenlege eigedomstilhøve

Jordskifteretten kan bruke verkemidla i §§ 3-4 til 3-10 for å bøte på utenlege eigedomstilhøve slik det går fram av § 3-2. Ei jordskiftesak kan omfatte eitt eller fleire av desse verkemidla. Om jordskifteretten brukar verkemiddel etter §§ 3-4 til 3-10, kan han òg bruke verkemidla i §§ 3-11 og 3-12.

For jordskifte i bygdeallmenningar gjeld lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger § 1-4. For jordskifte i statsallmenningar gjeld lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane § 16 og lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift mv. i statsallmenningene § 4-2. For jordskifte i dei samiske reinbeiteområda gjeld lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift § 62 a.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 3-2. Utenlege eigedomstilhøve

Jordskifteretten kan halde jordskifte etter §§ 3-4 til 3-10 dersom minst éin eigedom eller bruksrett i jordskifteområdet er vanskeleg å bruke på tenleg måte

etter tida og tilhøva. Det same gjeld dersom det er grunn til å rekne med at minst éin eigedom eller bruksrett vil bli vanskeleg å bruke på tenleg måte som følgje av eit offentleg eller privat tiltak. Som offentleg tiltak skal òg reknast offentleg regulering av eigarrådvelde eller vedteken reguleringsplan med tilhøyrande omsynssone.

Jordskifteretten kan ikkje gjere andre endringar enn dei som er nødvendige for å bøte på dei utenlege eigedomstilhøva som partane har teke opp i jordskiftet.

§ 3-3. Meir tenlege eigedomstilhøve i jordskifteområdet

Jordskifteretten kan berre halde jordskifte etter §§ 3-4 til 3-10 for å skape meir tenlege eigedomstilhøve i jordskifteområdet.

II. Verkemiddel

§ 3-4. Ny utforming av eigedom og alltidvarande bruksrett

Jordskifteretten kan forme ut eigedom og alltidvarande bruksrett på nytt. Bruksretten må liggje til fast eigedom, eller ha grunnlag i samisk reindrift.

Jordskifteretten kan påby at vassleidningar, damanlegg, kraftleidningar, gjerde, anlegg og liknande som står på grunn som går i byte etter første ledd, blir overførte til ny eigar. Det same gjeld bygningar.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 3-5. Skiping av sameige

Jordskifteretten kan skipe sameige mellom eigedommar dersom dette bøter på dei utenlege eigedomstilhøva på ein betre måte enn det å gi reglar om sambruk mellom eigedommar etter § 3-8 ville ha gjort.

§ 3-6. Oppløysing av sameige og sambruk mellom eigedommar

Jordskifteretten kan løyse opp sameige og sambruk mellom eigedommar. Oppløysinga kan vere delvis eller fullstendig.

§ 3-7. Deling av eigedom

Jordskifteretten kan dele og forme ut ein eigedom med tilhøyrande bruksrettar etter eit fastsett høvetal.

§ 3-8. Reglar om sambruk (bruksordning)

Jordskifteretten kan gi eller endre reglar for eksisterande sambruk mellom eigedommar. Jordskifteretten kan skipe sambruk og gi reglar om sambruk der det ikkje er sambruk frå før, dersom det er særlege grunnar for det. Jordskifteretten kan ordne tilhøva mellom eigar og bruksrettshavar og mellom bruksrettshavarar. Jordskifteretten kan mellom anna avgrense feltet for utøving av bruksrett, og gi reglar om bruksmåte.

Jordskifteretten kan både gi varige og mellombelse reglar.

Jordskifteretten kan gi reglar om sambruk av uteareala til eigarseksjonar. Første og andre ledd gjeld for skiping av sambruk i uteareala til eigarseksjonar.

Jordskifteretten kan gi reglar om bruken i det samiske reinbeiteområdet der det blir drive reindrift.

Endret ved lov 6 juni 2025 nr. 28 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 946).

§ 3-9. Pålegg om felles tiltak og pålegg om felles investeringar

Jordskifteretten kan påleggje felles tiltak og påleggje felles investeringar i samband med bruk av eigedommar eller bruksrettar.

Jordskifteretten kan òg påleggje felles tiltak og felles investeringar mellom reindrifta og grunneigarar eller bruksrettshavarar.

§ 3-10. Skiping av lag og fastsetjing av vedtekter. Driftsselskap

Jordskifteretten kan skipe lag for drift eller vedlikehald når fleire skal bruke eigedom eller har bruksrett. Jordskifteretten kan òg endre eksisterande lag.

Jordskifteretten skal fastsetje vedtekter for lag han skipar. I eksisterande lag skal vedtektene endrast i den mon endringar i bruksreglar eller endringar i laget tilseier det.

Tiltak som kan innebere stor risiko, kan berre gjennomførast av eit driftsselskap. Laget tek avgjerd om gjennomføring ved fleirtalsvedtak. Kvar av deltakarane har rett til å vere med i driftsselskapet så langt det svarar til høvetalet. Om nokon vil vere med som ikkje røysta for, skal det seiast frå så

snart råd er og seinast tre veker etter at han har fått skriftleg melding om vedtaket med opplysing om denne fristen. Driftsselskapet skal svare vederlag for utnyttingsretten til laget, som fordelar dette til deltakarane etter høvetalet deira.

Når partane er samde, kan andre tiltak enn nemnt i tredje ledd første punktum gjennomførast av eit driftsselskap. Tredje ledd tredje og femte punktum gjeld tilsvarande.

§ 3-11. Omskiping og avløysing av tidsavgrensa bruksrett og alltidvarande bruksrett som ikkje ligg til fast eigedom

Jordskifteretten kan omskipe ein tidsavgrensa bruksrett eller ein alltidvarande bruksrett som ikkje ligg til fast eigedom, dersom bruksretten er til hinder for ei tenleg jordskifteløysing. Fører ikkje omskiping fram, kan jordskifteretten avløyse bruksretten.

Første ledd gjeld ikkje for tomtefeste eller forpakting. Første ledd gjeld heller ikkje rett som samane har til å drive reindrift etter reindriftsloven.

§ 3-12. Avløysing av alltidvarande bruksrett som ligg til fast eigedom, og negativ servitutt

Jordskifteretten kan avløyse ein alltidvarande bruksrett som ligg til fast eigedom, eller ein rett til å forby enkelte slag verksemd, bruk eller tilstand (negative servituttar) dersom dei er til hinder for ei tenleg jordskifteløysing.

III. Grunnlaget for jordskifteløysinga

§ 3-13. Eigedoms- og bruksrettstilhøva

Jordskifteretten skal fastsetje eigedomsrettstilhøva og bruksrettstilhøva slik dei er.

Dersom partane er samde om heile eller delar av grunnlaget for jordskifteløysinga, kan jordskifteretten byggje på denne semja.

§ 3-14. Kva jordskifteretten skal verdsetje

Jordskifteretten skal verdsetje det som går i byte.

Fører jordskifteløysinga til at vederlag skal fastsetjast i pengar eller anna, skal jordskifteretten fastsetje vederlaget særskilt.

§ 3-15. Korleis jordskifteretten skal verdsetje

Jordskifteretten skal verdsetje det som går i byte, ut frå påreknelig bruk.

Ved verdsetjing av skog kan verdien av standskogen dragast inn i grunnlaget for jordskiftet.

IV. Jordskifteløysinga

§ 3-16. Avgrensing av jordskifteløysinga

Jordskifteløysinga skal ikkje gå lenger enn nødvendig for å bøte på dei utenlege tilhøva som partane har teke opp i jordskiftet.

§ 3-17. Føresegner og løyve

Jordskifteløysinga skal ikkje vere i strid med bindande offentlege føresegner om arealbruk.

Nødvendige offentlege løyve skal liggje føre når jordskifteretten tek avgjerd om den endelege jordskifteløysinga. Jordskifteretten kan søkje om dei løyva som trengst for å setje i verk jordskiftet.

§ 3-18. Vern mot tap

Jordskifteløysinga skal ikkje føre til at kostnadene og ulempene blir større enn nytten for nokon eigedom eller bruksrett.

Endra med lov 11 des 2015 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1445).

§ 3-19. Korleis jordskifteretten legg ut grunn og bruksrett

Jordskifteretten skal leggje ut grunn og bruksrettar etter §§ 3-20 til 3-26 på tenleg måte ut frå grunnlaget for jordskiftet.

Jordskifteretten skal med unntak av § 3-20 andre og tredje ledd, § 3-21, §

3-25 eller § 3-26 leggje ut grunn og bruksrettar i jordskifteområdet slik at kvar eigedom får att tilsvarande den verdien som eigedommen misser.

§ 3-20. Utlegging av grunn og bruksrett

Jordskifteløysinga kan gå ut på å byte grunn mot grunn, bruksrett mot bruksrett, grunn mot bruksrett og bruksrett mot grunn.

Jordskifteløysinga kan gå ut på å byte grunn eller bruksrettar mot pengar eller andre verdiar dersom det ikkje let seg gjere å leggje ut eigedommane eller bruksrettane etter første ledd.

Jordskifteretten kan bruke pengar for å kompensere for ulik opparbeidingsgrad.

§ 3-21. Vederlag ved overføring av anlegg til vassforsyning, kraftoverføring og liknande

Når jordskifteretten med heimel i § 3-4 andre ledd påbyd overføring av anlegg eller bygningar, kan jordskifteløysinga vere eit pengevederlag eller vederlag i andre verdiar.

§ 3-22. Utlegging av grunn til særskilde formål

Dersom nokon part treng grunn til særskilde formål, kan han krevje dette utlagt av sin del.

§ 3-23. Utlegging av grunn og bruksrett som kan endre verdi

Meiner jordskifteretten at grunn og bruksrett i jordskifteområdet kan få ei utnytting som gir stor verdiendring, bør grunn eller bruksrett ikkje skifte eigar utan at det trengst for eit tenleg jordskifte. Om grunn eller bruksrett skiftar eigar, skal jordskifteretten sjå til at verdiendring som nemnt i første punktum, blir så lik som råd er før og etter jordskiftet.

§ 3-24. Leigeareal

Har jordskiftet noko å seie for leigar eller ein annan som har liknande rett, skal jordskifteretten ordne høvet mellom han og eigaren om det trengst.

Jordskifteretten bør ta omsyn til leigetilhøve i jordskifteområdet.

§ 3-25. Utjamning ved overføring av standskog

Jordskifteretten fastset utjamningsmåten i samband med overføring av standskog. Hogst kan brukast som utjamningsmåte for standskog som står på areal som skiftar eigar, dersom trea eller flata er forsvarleg identifiserte.

§ 3-26. Vederlag ved avløysing av rettar

Ved avløysing av bruksrett etter § 3-11 første ledd andre punktum eller § 3-12 skal rettshavaren til vanleg få grunn eller bruksrett i staden for den bruksretten som blir avløyst. Vederlaget kan vere pengar eller andre verdiar dersom det er meir tenleg.

Ved avløysing etter § 3-11 første ledd andre punktum eller § 3-12 kan vederlaget ikkje setjast lågare enn det retten er verd for rettshavaren.

§ 3-27. Omsyn ved pålegg om felles investeringar etter § 3-9

Ved vurderinga av kva for investeringar som kan påleggjast etter § 3-9, skal jordskifteretten leggje vekt på den framtidige utnyttinga av eigedommane og ta omsyn til dei økonomiske evnene partane har.

§ 3-28. Fordeling av kostnader

Kostnader med investeringstiltak etter § 3-9 skal retten dele etter nytten kvar part har av tiltaket.

§ 3-29. Ansvar for gjeld

Når jordskifteretten skipar lag etter § 3-10, svarar kvar av deltakarane i laget overfor tredjemann etter partshøvet i laget.

V. Fordeling av planskapt netto verdiauke

§ 3-30. Kompetansen jordskifteretten har

Jordskifteretten kan fordele planskapt netto verdiauke mellom eigedommar som er omfatta av ein reguleringsplan. Fordelinga kan gjerast dersom planmyndigheita med heimel i plan- og bygningsloven § 12-7 nr. 13 i reguleringsplanen har gitt føresegn om at planskapt verdiauke skal fordelast. Planmyndigheita må i reguleringsplanen ha fastsett den geografiske avgrensinga av området for fordeling.

§ 3-31. Korleis jordskifteretten skal verdsetje

Jordskifteretten skal verdsetje samla planskapt netto verdiauke i området for fordeling. Jordskifteretten skal verdsetje dei delane som kvar part skal ha av verdiauken. Jordskifteretten skal verdsetje alle eigedommane ut frå eigenskapane dei har til utbyggingsformål og uavhengig av kva som går fram av reguleringsplanen.

§ 3-32. Korleis jordskifteretten skal fordele planskapt netto verdiauke

Jordskifteretten skal fordele planskapt netto verdiauke slik at kvar eigar får den delen av den planskapte netto verdiauken som følgjer av § 3-31 andre punktum.

Jordskifteretten skal ved fordeling etter første ledd, så langt råd er, tildele ein part utbyggingsrettar på eller inntil eigedommen parten har. Når ein part får tildelt ein utbyggingsrett som ikkje ligg på eigedommen parten har, følgjer eigedomsretten den tomta som utbyggingsretten gjeld.

Dersom planskapt netto verdiauke berre utgjer ein del av ein utbyggingsrett, har delhavaren med størst del av utbyggingsretten, rett til å krevje heile utbyggingsretten tildelt til seg. Dersom ingen av delhavarane krev utbyggingsretten tildelt til seg, blir den tomta som utbyggingsretten gjeld, eit sameige mellom delhavarane. Tek ein delhavar over etter første punktum, skal andre delhavarar få oppgjer for planskapt netto verdiauke i pengar.

VI. Fare for naturskade

§ 3-33. Fare for elvebrot, skred, sandfok og liknande

Der det er fare for elvebrot, skred, sandfok og liknande, skal jordskifteretten om det ikkje er mogleg å ta omsyn til det i sjølve jordskifteløysinga, fastsetje nødvendig førebyggingsarbeid eller andre tryggingstiltak og gi reglar om korleis kostnadene med arbeidet og vedlikehaldet skal delast. Er det ikkje teke omsyn til faren i jordskifteløysinga, skal jordskifteretten gi reglar for det tilfellet det blir skade, og først og fremst om korleis skaden skal delast.

Når det er gitt reglar etter første ledd, kan skadelidne krevje hjelp av jordskifteretten til å jamne ut skaden, om ikkje anna er fastsett og partane ikkje blir samde. For slike saker gjeld reglane i kapittel 6 så langt dei høver.

VII. Andre reglar om jordskifte

§ 3-34. Reglar for bruken av jordskifteområdet

Jordskifteretten kan fastsetje reglar for bruken av eigedommane i jordskifteområdet som skal gjelde frå det tidspunktet saka etter § 6-19 første ledd ikkje lenger kan trekkjast utan samtykke frå jordskifteretten, og fram til jordskiftet er gjennomført.

Den som må avstå frå bruk som følgje av avgjerd etter første ledd, har krav på vederlag. Jordskifteretten fastset vederlaget.

Dersom jordskifteretten har gitt reglar om bruk etter første ledd, skal dei som har nytte av avgjerda, bere kostnadene etter nytten.

§ 3-35. Skiping og oppmåling av nye matrikkeleiningar

Jordskifteretten kan skipe nye matrikkeleiningar og slå saman matrikkeleiningar etter matrikkellova § 10 femte ledd, og slå saman matrikkeleiningar i samsvar med matrikkellova § 18 og forskrifter gitt med heimel i matrikkellova.

Jordskifteretten skipar og måler opp nye matrikkeleiningar som inngår i sak for jordskifteretten, om ikkje jordskifteretten fastset noko anna. Reglane i matrikkellova gjeld så langt dei høver.

§ 3-36. Frist for iverksetjing av avgjerd

Jordskifteretten skal i samsvar med § 6-27 setje dei fristane som trengst for å setje i verk avgjerder etter kapitlet her.

§ 3-37. Sperretid for nytt jordskifte

Det som før har vore under jordskifte etter §§ 3-4 til 3-12 eller etter tidlegare jordskiftelov, kan ikkje takast opp til ny jordskiftebehandling før ti år etter at det førre jordskiftet var rettskraftig avgjort.

Det er òg ein frist på ti år for behandling av nytt krav der jordskifte er nekta fordi vilkåra i §§ 3-2, 3-3 eller 3-18 ikkje var oppfylte. Er vilkåra oppfylte på eit seinare tidspunkt, kan nytt krav om jordskifte takast opp til behandling utan omsyn til tiårsfristen.

Det som før har vore under jordskifte, kan utan hinder av fristen i første ledd takast med i jordskifteområdet når jordskifteretten i ny jordskiftesak utvidar saka etter § 6-9 fjerde ledd.

Første ledd gjeld ikkje når for eksempel skred, elvebrot, anlegg av offentlege vegar og kjøp av tilleggsjord gjer at det ikkje lenger er naturleg å sjå området som tidlegare skifta.

Endra med lov 11 des 2015 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1445).

Kapittel 4. Rettsutgreiing og grensefastsetjing og anna

§ 4-1. Rettsutgreiing

Jordskifteretten kan fastsetje innhaldet i rettar og eigedomstilhøve som eiga sak

a. i sameige
b. i område der det er sambruk mellom eigedommar eller uklart om det er sambruk
c. ved registrering av uregistrert jordsameige
d. i område med reindrift i det samiske reinbeiteområdet
e. i område der det er sambruk av uteareala som ligg til eigarseksjonar.

§ 4-2. Grensefastsetjing

Jordskifteretten kan fastsetje grenser for fast eigedom og rettar som eiga sak, mellom anna grenser for

a. grunneigedom, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav a
b. anleggseigedom, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav b
c. uteareal som inngår i eigarseksjon, jf. matrikkellova § 4 første ledd siste punktum
d. jordsameige, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav d
e. festegrunn, jf. matrikkellova § 5 første ledd bokstav e
f. offentleg regulering av eigarrådvelde
g. samisk reinbeite.

Jordskifteretten skal merkje og koordinatfeste grenser etter § 6-29.

§ 4-3. Andre reglar om grensefastsetjing

Jordskifteretten kan i sak etter § 4-2 ta avgjerd om gjerdehald for den grensestrekninga som er til behandling. Når retten tek ei slik avgjerd, gjeld § 3-34 så langt det høver.

Jordskifteretten kan justere grenser etter matrikkellova § 16.

For fastsetjing av grenser for bygdeallmenning eller statsallmenning, gjeld lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger § 1-4 og lov 19. juni 1992 nr. 60 om skogsdrift m.v. i statsallmenningene § 4-2.

Jordskifteretten kan fastsetje slike grenser som er nemnde i lov 15. mars 1940 nr. 3 om vassdragene §§ 2, 3 og 4.

Jordskifteretten set i verk grensemerking i terrenget, koordinatfesting og kartlegging etter finnmarksloven § 45.

Dersom avgjerd etter første til fjerde ledd eller §§ 4-1 og 4-2 fører til at det må registrerast eit nytt jordsameige, eller til at umatrikulert grunneigedom eller festegrunn skal matrikulerast, gjeld § 3-35.

§ 4-4. Tvist om underliggjande rettshøve

Dersom det i sak om rettsutgreiing eller grensefastsetjing er tvist om grenser, eigedomsrett, bruksrett eller anna, skal jordskifteretten etter krav frå ein part, avgjere tvisten når det trengst for å avgjere saka.

Kapittel 5. Skjønn og andre avgjerder etter andre lover

§ 5-1. Skjønn i samband med tiltaksjordskifte og vernejordskifte

Jordskifteretten held skjønn i samband med tiltaksjordskifte og vernejordskifte. Dette gjeld ikkje slike jordskifte i vassdrag.

§ 5-2. Skjønn i samband med jordskifte som følgje av tiltak fastsett av jordskifteretten i vassdrag

Jordskifteretten held skjønn til fastsetjing av erstatninga eigedommar utanfor jordskifteområdet skal ha som følgje av tiltak etter § 3-9.

§ 5-3. Skjønn og andre avgjerder etter andre lover i samband med sak for jordskifteretten

Jordskifteretten held skjønn og tek andre avgjerder i samband med sak for jordskifteretten etter

a. – – –
b. lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet § 35 femte ledd tredje punktum
c. lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom §§ 17, 19, 26 og 27
d. lov 5. mai 1961 om grannegjerde
e. lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål §§ 7, 9 og 14
f. lov 21. juni 1963 nr. 23 om vegar kapittel VII
g. lov 29. november 1968 um særlege råderettar over framand eigedom
h. lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 11
i. lov 9. desember 1994 nr. 64 om løysingsrettar § 22
j. lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann § 31 tredje ledd bokstav c
k. lov 6. juni 2003 nr. 39 om burettslag § 4-18
l. lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon § 12-3
m. lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering § 45
n. lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift
o. lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling § 16-12, og
p. – – –

Endra med lover 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563), 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673), 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 5-4. Skjønn og andre avgjerder etter andre lover som eiga sak

Jordskifteretten held skjønn og tek andre avgjerder som eiga sak etter dei lovene som er nemnde i § 5-3.
Endra ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 5-5. Avtaleskjønn som eiga sak

Jordskifteretten kan òg halde skjønn i andre tilfelle enn dei som er nemnde i §§ 5-1 til 5-4, dersom partane er samde om det.

§ 5-6. Skjønn og andre avgjerder i samband med sak for jordskifteretten skilt ut som eiga sak

Jordskifteretten kan bestemme at skjønn og andre avgjerder etter §§ 5-1 til 5-3, skal behandlast som eiga sak.
Endra ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 9 juni 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 5-7. Behandlinga av saker etter kapittel 5

Kapitla 1, 2, 6 og 8 gjeld så langt dei høver for skjønn og andre avgjerder som jordskifteretten held eller tek etter §§ 5-1 til 5-3. I tillegg gjeld § 7-1 andre ledd og § 7-10. Reglane for skjønn styrt av tingretten i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker gjeld så langt kapittel 1, 2, 6 og 8 ikkje har reglar om behandlinga. I tillegg gjeld reglane i dei lovene som er nemnde i § 5-3, for behandlinga.

Avgjerder som jordskifteretten tek som eiga sak etter §§ 5-4 til 5-6, følgjer reglane for skjønn styrt av tingretten i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker. I tillegg gjeld reglane i dei lovene som er nemnde i § 5-3, for behandlinga.
Endra med lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563).

§ 5-8. Tvist

Jordskifteretten avgjer under forretninga tvist om retten til og vilkåra for å

fremje skjønn eller andre saker etter kapittel 5, og tvist om kva som skal vere emne for skjønn eller anna avgjerd.

Jordskifteretten avgjer under forretninga tvist om retten til og vilkåra for ekspropriasjon og tvist om kva som skal eksproprierast.

Dersom det i skjønn etter § 5-1 første punktum er tvist om eit underliggjande rettshøve om grenser, eigedomsrett eller anna innan jordskifteområdet og som det er nødvendig å ta stilling til for at saka skal kunne avgjerast, skal jordskifteretten etter krav frå ein part, avgjere dette. Jordskifteretten kan som del av skjønn i samband med vernejordskifte etter § 5-1 første punktum, avgjere om det skal ytast erstatning for den råderettsavgrensinga som følgjer av den offentlege reguleringa av eigarrådvelde.

Kapittel 6. Reglar om saksbehandling

I. Tilhøvet til tvisteloven og lov om skjønn og ekspropriasjonssaker

§ 6-1. Saksbehandlinga og tilhøvet til tvisteloven og lov om skjønn og ekspropriasjonssaker

Reglane om saksbehandling i dette kapitlet gjeld for jordskiftesak etter kapittel 3, rettsutgreiing og grensefastsetjing etter kapittel 4, og skjønn og andre avgjerder etter §§ 5-1 til 5-3 i samband med sak for jordskifteretten.

Desse delane, kapitla og paragrafane i tvisteloven gjeld slik det går fram av paragrafane i lova her, og elles så langt dei høver: kapittel 2, 3 og 8, § 9-6 første og andre ledd, tredje ledd første og andre punktum og fjerde ledd, §§ 9-10 og 9-13 til 9-17, § 10-5 første og andre ledd, kapittel 11, § 12-1 første til tredje ledd, § 13-1 andre til sjette ledd, §§ 13-3 og 13-4, kapittel 13 II, kapittel 14, § 15-2 første ledd bokstav b, §§ 15-6 til 15-8, kapittel 16 I, II og III, § 16-18, kapittel 17, §§ 18-1 og 18-2, kapittel 19 og 20, femte del og sjette del.

Lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker gjeld for behandlinga av skjønn og andre avgjerder som eiga sak etter §§ 5-4 til 5-6, jf. § 5-7 andre ledd.

Endra med lover 11 des 2015 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1445), 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

II. Førebuing av saka

§ 6-2. Krav om sak

Sak kan reisast ved skriftleg krav til jordskifteretten. Saka kan reisast munnleg, og kravet kan setjast opp som prosesskriv i samsvar med tvisteloven § 12-1 andre ledd. Kravet skal vere underskrive.

Så langt råd er skal det nemnast i kravet

a. kva eigedommar saka gjeld
b. namnet og adressa til partane, representantane og prosessfullmektigane
c. om det trengst meddommarar, og om dei bør ha særskild kunnskap, jf. § 2-7
d. kva parten vil oppnå med kravet, og
e. kva bevis som vil bli førte, og annan dokumentasjon.

Kravet skal utformast slik at det gir grunnlag for ei forsvarleg behandling av saka. Innhaldet i kravet må vere slik at dei andre partane kan ta stilling til kravet, og førebu saka. Kravet skal dessutan gi retten grunnlag for å vurdere om han kan behandle saka. Kravet skal om mogleg vise det geografiske området det gjeld på eit kart. Gjeld kravet jordskifte etter kapittel 3, skal det gå fram av kravet kva for utenlege eigedomstilhøve ein krev at retten skal bøte på.

§ 6-3. Kvar krav om sak skal setjast fram (verneting)

Krav om sak skal setjast fram for jordskifteretten i det jordskiftesoknet der eigedommen ligg. Dersom eigedommen ligg i fleire sokn eller det er uvisst i kva for eit sokn eigedommen ligg, kan kravet setjast fram for ein jordskifterett i eit av sokna.

Dersom det er sett fram krav for ein rett som ikkje har domsmakt på staden der eigedommen ligg, skal retten overføre saka til ein jordskifterett med slik domsmakt. Har fleire rettar domsmakt på staden, kan den som set fram kravet, velje jordskifterett.

For overføring av ei sak til ein annan jordskifterett etter søknad frå ein part eller etter tiltak frå retten sjølv, gjeld domstolloven § 38.

§ 6-4. Avgjerd om vilkåra for å reise sak er til stades

Når kravet kjem inn til jordskifteretten, skal retten undersøkje om vilkåra for å behandle saka er til stades.

Har kravet manglar som kan bøtast på, skal retten gi rettleiing og setje frist for retting etter § 6-16.

Avgjerd om vilkåra for sak er til stades eller ikkje, skal jordskifteretten ta så snart det er grunnlag for det.

Jordskifteretten skal føre inn i rettsboka at behandlinga av ei jordskiftesak har teke til.

§ 6-5. Merknader til kravet

Jordskifteretten skal forkynne kravet for dei andre partane og be dei komme med sitt syn. Partane bør seie si meining om kravet og gi dei opplysingane dei har. Dei bør nemne dei bevisa som vil bli førte, og vise til den dokumentasjonen dei byggjer på. Merknadene treng ikkje gå lenger enn det som er nødvendig for å gi eit tilstrekkeleg grunnlag for den vidare saksførebuinga.

Dersom nokon av partane vil ha meddommarar i det første rettsmøtet i saka, må merknadene innehalde krav om det.

Til vanleg skal merknadene vere skriftlege, men munnlege merknader kan setjast opp skriftleg av retten i samsvar med tvisteloven § 12-1 andre ledd.

Frist for merknader skal normalt ikkje vere kortare enn tre veker.

§ 6-6. Aktiv saksstyring og planlegging

Jordskifteretten skal aktivt og planmessig styre saksførebuinga og saka for å oppnå rask, prosessøkonomisk og forsvarleg behandling. Tvisteloven § 11-6 gjeld så langt han høver for plikta jordskifteretten har til å styre saka aktivt.

Etter drøfting med partane skal retten lage ein plan for behandlinga av saka. Planen skal gi retten og partane oversikt over saksgangen, når viktige avgjerder i saka må takast, og når retten ser for seg at saka kan avsluttast. Retten skal halde partane orienterte om eventuelle endringar i planen.

§ 6-7. Saksførebuande rettsmøte

Jordskifteretten kan kalle partane inn til saksførebuande rettsmøte på alle steg i saka. Slike rettsmøte kan vere fjernmøte, jf. tvisteloven § 13-1.

Saksførebuande rettsmøte kan setjast med jordskiftedommaren som einedommar.
Endra med lov 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 6-8. Merknader til avgjerder om saksbehandlinga

Partane skal få høve til å uttale seg om tilhøve som har noko å seie for avgjerder om saksbehandlinga. Ein part må setje fram motsegner mot prosesshandlingar så snart han kan.

Elles gjeld tvisteloven § 9-6 så langt han høver for retten partane har til å uttale seg og setje fram motsegner, og for avgjerdene jordskifteretten tek om saksbehandlinga. Tvisteloven § 9-6 tredje ledd siste punktum gjeld likevel ikkje.

§ 6-9. Sakleg og geografisk avgrensing av saka

Jordskifteretten skal gjere ei sakleg og geografisk avgrensing av saka i samsvar med det eller dei krava som reisast, og som partane har fått ytre seg om.

Retten kan setje ein frist for partane til å fremje krav om den saklege eller geografiske avgrensinga av saka. Krav som er sette fram etter denne fristen, skal avvisast dersom retten ikkje finn gode grunnar for krava. Det skal mellom anna takast omsyn til kva dei andre partane meiner om krava, og om saka vil bli mykje forseinka.

Retten skal ta avgjerd om avgrensinga så snart det er grunnlag for det.

Om retten meiner det må til for å bøte på dei utenlege eigedomstilhøva i eit jordskifteområde, kan han av eige tiltak gå utanom den geografiske avgrensinga i dei krava som er reiste, og ta med attverande delar av dei eigedommane som jordskiftet gjeld. Jordskifteområdet kan likevel ikkje utvidast meir enn det som trengst for å få løyst saka slik ho er sakleg avgrensa etter dei krava som er reiste.

III. Rettsmøte

§ 6-10. Innkalling til rettsmøte

Jordskifteretten fastset når saka skal behandlast. Retten skal forkynne innkalling til det første ordinære rettsmøtet for alle saka vedkjem. Namna til medlemmene av retten skal stå i innkallinga. Innkallingsfristen skal vere minst to veker.

Til dei andre rettsmøta skal retten forkynne innkalling for partar som er pålagde å møte personleg, og forkynne når det skal reknast som fråvær i saka om parten ikkje møter. Elles skal partane få slikt varsel som retten finn høveleg.

Partar med advokat som prosessfullmektig skal kallast inn ved advokaten. Parten skal varslast med kopi av innkallinga. Har jordskifteretten pålagt ein part plikt til å møte personleg, skal innkallinga forkynnast for parten personleg sjølv om han har advokat.

Er det uklart kven som er eigar eller som har ein rett, eller meiner jordskifteretten det trengst av andre grunnar, kan det kallast inn med kunngjering i eitt eller fleire lokalblad og med oppslag. Det skal gå minst seks veker frå kunngjeringa til jordskifteretten held rettsmøtet.

Tvisteloven § 13-3 gjeld for innkalling av vitne og sakkunnige til rettsmøte.

§ 6-11. Møte- og forklaringsplikt

Partar, vitne og sakkunnige som blir kalla inn i samsvar med § 6-10, har plikt til å møte og gi forklaring etter nærare reglar i § 6-15.

Tvisteloven § 13-4 gjeld for spørsmålet om gyldig fråvær frå rettsmøte. Ved fråvær ved behandling av tvist, gjeld tvisteloven § 16-10.

§ 6-12. Saksbehandlinga i rettsmøte

Jordskifteretten skal sørgje for at forhandlingane i rettsmøte går føre seg på tenleg måte. Forhandlingane skal skje konsentrert og forsvarleg utan tidsspille for retten, partane, vitne og sakkunnige. Rettsmøte kan haldast som fjernmøte etter tvisteloven § 13-1.

Forhandlingane i rettsmøte er munnlege, og bevisa skal førast direkte for retten.

For saksbehandlinga gjeld elles reglane om hovudforhandlinga i tvisteloven §§ 9-13 til 9-17 så langt dei høver ved behandlinga av tvist om grenser, eigedomsrett, rettar og anna.

Endra med lov 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035).

§ 6-13. Rettsbok

Jordskifteretten skal føre rettsbok i rettsmøte. Reglane i tvisteloven kapittel 13 II gjeld så langt dei høver.

Partane skal ha tilgang til rettsboka.

IV. Generelle reglar

§ 6-14. Grunnlaget for avgjerdene

Jordskifteretten skal ta avgjerdene sine på grunnlag av behandlinga i rettsmøte, dokumenta i saka, andre bevis og merknader frå partane etter §§ 6-21 og 6-22.

Retten kan ikkje byggje avgjerdene på faktiske tilhøve partane ikkje har hatt oppmoding til å gi merknader om. Dersom retten likevel vil gjere dette, må retten gi partane rettleiing etter § 6-16, og om nødvendig fortsetje behandlinga etter tvisteloven § 9-17 andre ledd, for å få eit forsvarleg avgjerdsgrunnlag.

§ 6-15. Bevis

Partane skal sørgje for at saka blir rett og fullstendig opplyst. Dei skal greie ut om saka og tilby dei bevisa dei har. Dei har plikt til å gi forklaringar og bevistilgang.

Kvar part skal òg opplyse om viktige bevis som parten ikkje har hand om, og som parten ikkje har grunn til å rekne med at andre partar er kjende med.

Pliktene etter første og andre ledd gjeld anten beviset er til støtte for parten sjølv eller for dei andre partane.

Jordskifteretten kan sørgje for bevisføring om ikkje partane set seg imot det. Retten er ikkje bunden av argumentasjonen partane har om bevis.

Retten kan nytte sakkunnig hjelp i særskilde spørsmål når han meiner det trengst.

Reglane i tvisteloven femte del (kapittel 21 til 28) gjeld så langt dei høver for bevisføringa i jordskifteretten.

§ 6-16. Rettleiing og retting

Jordskifteretten skal rettleie partane om reglar og rutinar for saksbehandlinga og andre formelle tilhøve som dei må kjenne til for å ta vare på interessene sine i saka. Retten skal søkje å førebyggje feil og skal gi rettleiing slik at feil kan rettast.

Retten skal gi rettleiing til partane slik at saka kan få ei rett avgjerd ut frå dei faktiske tilhøva og dei aktuelle reglane.

Retten skal ta særleg omsyn til det behovet som partar utan prosessfullmektig har for rettleiing.

Retten må gi rettleiinga på ein måte som ikkje svekkjer tilliten til at han er upartisk. Retten kan ikkje gi partane råd om standpunkt i tvistespørsmål, eller

om kva prosesshandlingar dei bør setje i verk.

Elles gjeld tvisteloven § 11-5 for rettleiing av partane.

Tvisteloven § 16-5 gjeld for retting av feil. Retten kan mellom anna setje frist for retting.

§ 6-17. Minneleg løysing av saker for jordskifteretten

Jordskifteretten skal på eit kvart steg i saka vurdere om mekling kan føre til minneleg løysing.

Mekling skal skje ved at retten i rettsmøte eller gjennom annan kontakt med partane søkjer å leggje grunnlaget for ei minneleg løysing. Under meklinga skal retten ikkje halde møter med kvar part for seg eller ta imot opplysningar som ikkje kan gjerast kjende for alle partar. Retten kan ikkje komme med løysingsforslag, råd eller synspunkt som kan svekkje tilliten til at retten er upartisk.

§ 6-18. Rettsmekling

Tvisteloven kapittel 8 II gjeld så langt det høver for rettsmekling i tvist om grenser, eigedomsrett, rettar og anna for jordskifterettane.

Blir partane samde, kan resultatet av meklinga fastsetjast ved rettsforlik etter § 6-26.

Teknisk personale som nemnt i § 2-3 andre ledd første punktum kan vere rettsmeklarar. Dersom meklinga ikkje fører fram, kan teknisk personale likevel delta i det vidare tekniske arbeidet med saka, om ikkje partane krev at nytt personale tek over dette arbeidet.

Retten skal merkje, koordinatfeste, rapportere og tinglyse resultatet av rettsmeklinga etter §§ 6-29, 6-30 og 6-31.

§ 6-19. Trekking av krav

Når det er ført inn i rettsboka at behandlinga av eit jordskifte har teke til, kan rekvirenten berre trekkje krav om jordskifte dersom retten samtykkjer.

Krav om grensefastsetjing og rettsutgreiing kan trekkjast fram til retten tek avgjerd ved dom etter § 6-23. Tvisteloven § 18-4 gjeld ikkje.

§ 6-20. Delvis avslutting av sakene

Retten kan avslutte delar av sak. Kvar del som blir avslutta for seg, skal reknast som ei eiga sak med omsyn til fullføring, overprøving og ny behandling.

V. Forslag til jordskifteavgjerd og fastsetjing av grenser, rettar og anna

§ 6-21. Forslag til jordskifteavgjerd

Ved førebuing av ei jordskifteavgjerd etter § 6-23 fjerde ledd bokstav b), f) og h), skal retten utarbeide forslag som viser resultatet av jordskifteavgjerda, og forslaget skal leggjast skriftleg fram for partane.

Før forslaget blir utarbeidd, skal retten gi partane høve til å uttale seg. Partane skal òg få høve til å uttale seg om dei merknadene til forslaget som kjem inn.

Fristen for å uttale seg skal normalt ikkje vere kortare enn to veker.

Forslaget skal behandlast i rettsmøte. Dersom jordskifteretten meiner det held, og ingen av partane set seg imot det, kan forslaget behandlast skriftleg.
Endra med lov 11 des 2015 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1445).

§ 6-22. Forslag til fastsetjing av grenser, rettar og anna

Dersom det ikkje er tvist mellom partane, skal jordskifteretten utarbeide forslag som viser resultatet av avgjerda om fastsetjing av grenser, eigedomsrett, rettar eller anna, og forslaget skal leggjast skriftleg fram for partane.

Før forslaget blir utarbeidd, skal retten gi partane høve til å uttale seg. Partane skal òg få uttale seg om dei merknadene til forslaget som kjem inn.

Forslaget skal byggje på det partane er samde om.

Forslaget skal forkynnast for partane.

Fristen for å uttale seg skal normalt ikkje vere kortare enn to veker.

Forslaget skal behandlast skriftleg, om ikkje retten eller nokon av partane meiner det er nødvendig med behandling i rettsmøte.
Endra med lov 11 des 2015 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1445).

VI. Rettslege avgjerder og rettsforlik

§ 6-23. Avgjerdsformer

Ved dom tek jordskifteretten avgjerd om grenser, eigedomsrett, rettar og anna.

Ved orskurd tek retten avgjerd

a. når ei sak skal avvisast fordi formelle vilkår for å ta opp saka ikkje er oppfylte
b. når ei sak av andre grunnar blir avslutta utan realitetsavgjerd
c. ved tvist om bevis
d. når det er fastsett i lov at retten skal bruke orskurd.

Avgjerd om saksbehandlinga skal treffast som vedtak når det ikkje i lov er fastsett at avgjerda skal vere orskurd.

Ved jordskifteavgjerd tek retten avgjerd om

a. vilkåra for jordskifte i §§ 3-2, 3-3 og 3-18 er oppfylte eller ikkje, samt sakleg og geografisk avgrensing av saka etter § 6-9
b. verdsetjing av det som skal gå i byte i jordskiftet, val av trasé for vegar og andre jordskifteløysingar undervegs i saka som ikkje er nemnde annan stad i leddet her
c. merking og måling også når dette arbeidet er utsett til etter at saka er avslutta
d. skjønn og andre avgjerder etter andre lover etter kapittel 5 i samband med sak for jordskifteretten
e. reglar som etter § 3-34 skal gjelde for ei viss tid
f. fordeling av planskapt netto verdiauke etter § 3-30
g. sakskostnader etter § 7-6, og
h. den endelege jordskifteløysinga.

Om ei avgjerd er teken i feil form, har det ingenting å seie for rettsverknadene eller for prøving av avgjerda. Ved bruk av rettsmiddel etter kapittel 8 skal ein følgje reglane for den avgjerda som retten skulle ha brukt. Endra med lov 11 des 2015 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1445).

§ 6-24. Innhaldet i avgjerdene

I avgjerdene skal dette nemnast: namnet på domstolen, medlemmene av retten,

partane, saksnummeret, kva for avgjerd som er teken, og tid og stad for avseiinga av avgjerda.

Avgjerdene skal vere skriftlege og underskrivne av medlemmene av retten.

Når det er meir enn ein dommar i ei sak, skal det gå fram om avgjerda er samrøystes. Ved dissens skal det gå fram kva dissensen gjeld, og kven som har dissentert.

Dom og orskurd skal grunngivast i samsvar med tvisteloven § 19-6 fjerde ledd.

Jordskifteavgjerder skal ha ei grunngiving som inneheld

a. heimelen for avgjerda
b. ei framstilling av kva avgjerda gjeld
c. ei framstilling av dei tilhøva som har hatt mest å seie for avgjerda
d. eventuelle påstandar frå partane, med påstandsgrunnlag, og
e. dei vurderingane retten har lagt til grunn for avgjerda.

Jordskifteavgjerder skal ha ei slutning som nøyaktig viser kva avgjerda går ut på. Jordskifteavgjerd med endeleg jordskifteløysing skal ha ei slutning som inneheld alt som må til for å setje i verk dei endringane som ligg i jordskifteløysinga.

Avgjerdene skal innehalde fordeling av kostnadene etter reglane i kapittel 7, så framt retten ikkje meiner at kostnadene skal fordelast i ei anna avgjerd seinare i saka.

§ 6-25. Avseiing av avgjerd. Melding om avgjerd

For avseiing av avgjerder etter § 6-23 gjeld tvisteloven § 19-4. Jordskifteavgjerd undervegs i saka kan likevel omgjerast fram til saka avsluttast, når særlege grunnar gjer at avgjerda ikkje kan bli ståande.

Partane skal få melding om avgjerder under saksgangen. Avgjerder som setjast til påanking, skal forkynnast. Elles gjeld tvisteloven § 19-5 så langt det høver for melding om avgjerder.

§ 6-26. Rettsforlik

Partane kan berre gjere rettsforlik for jordskifteretten i slike spørsmål som retten elles kan avgjere ved dom etter § 6-23 første ledd.

Eit rettsforlik skal førast i rettsboka. Partane og jordskifteretten skal skrive under på rettsforliket.

Retten ser til at forliket nøyaktig viser det partane er samde om. Skal forliket

kunne fullbyrdast må retten fastsetje ein oppfyllingsfrist. Før partane gjer forlik skal dei orienterast om verknaden av rettsforlik, jf. tvisteloven § 19-11 tredje ledd.

Dersom rettsforliket ikkje seier noko om fordeling av sakskostnader, skal retten avgjere fordelinga når partane krev det.

Elles gjeld reglane i tvisteloven §§ 19-11 og 19-12 så langt dei høver.

§ 6-27. Frist for iverksetjing av endeleg jordskifteløysing

Endeleg jordskifteløysing etter § 6-23 fjerde ledd bokstav h skal innehalde frist for overgang til nye eigedomstilhøve og andre fristar som trengst for å setje i verk endringane i jordskiftet. Utan samtykke frå alle som endringane gjeld, må det ikkje setjast kortare frist enn ein månad rekna frå forkynninga. Fristen skal ikkje vere lengre enn det som trengst for å setje i verk ei avgjerd. Berre i særlege tilfelle kan ein frist setjast til meir enn fem år. Ein frist kan aldri vere lengre enn ti år.

Etter søknad kan jordskifteretten gi utsetjing med å gjennomføre tiltak dersom det blir bevist at det er uråd å gjennomføre tiltaket til fastsett tid, og vedkommande ikkje er skuld i eller rår for det. Om utsetjinga vil vere til skade for nokon av dei andre partane, skal jordskifteretten fastsetje vederlag for skaden.

Jordskifteretten kan etter søknad forlengje fristar for gjennomføring av felles tiltak, sjølv om vilkåra i andre ledd første punktum ikkje er oppfylte.

§ 6-28. Tvangskraft og rettskraft

For rettskraft og fullbyrding av avgjerdene jordskifteretten tek gjeld reglane i tvisteloven §§ 19-13 til 19-16 så langt dei høver.

§ 6-29. Merking og koordinatfesting av grenser

Jordskifteretten skal så langt råd er merkje og koordinatfeste grenser som blir fastsette i jordskifte. Det same gjeld for grenser som er fastsette ved dom.

Retten kan utsetje varig merking til saka er avslutta og alle avgjerder har fått rettskraft, dersom retten meiner at særlege grunnar talar for det. Retten fastset korleis kostnadene med det endelege grensearbeidet skal dekkjast.

Departementet kan gi forskrift om utforming av grensemerke.

VII. Rapportering og tinglysing

§ 6-30. Rapportering til matrikkelmyndigheita

Jordskifteretten skal rapportere til matrikkelmyndigheita om at det er sett fram krav om sak, og om resultatet av saka.

§ 6-31. Tinglysing

Så snart alle avgjerder har fått rettskraft, skal jordskiftedommaren sørgje for at eit utdrag av rettsboka blir tinglyst. Alt av varig verdi skal vere med i utdraget.

Før saka er rettskraftig avgjord og om jordskiftedommaren finn grunn til det, kan melding om reglar i medhald av § 3-34, avgjerd etter § 8-2 tredje ledd og avgjerd om anna som gjeld rettshøva i jordskifteområdet, tinglysast på dei eigedommane det gjeld. Det same gjeld når eit avslutta jordskifte ikkje får rettskraft på grunn av anke.

Kapittel 7. Sakskostnader og gebyr

I. Sakskostnader

§ 7-1. Sakskostnader

For sak etter kapittel 3 og 4 skal partane betale

a. gebyr etter §§ 7-2 til 7-5
b. godtgjering til jordskiftemeddommarar etter domstolloven § 105 a
c. kostnader til grensemerke
d. godtgjering til ekstrahjelp til verdsetjing etter § 3-14 og til måling og merking av grenser etter §§ 4-2 og 6-29
e. godtgjering til rettstolkar og til sakkunnige oppnemnd av retten etter lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse
f. kostnader til utskrifter eller kopiar av tinglyste dokument eller dokument frå statsarkivet som jordskifteretten hentar inn på vegner av partane
g. sideutgifter etter rettsgebyrloven § 2 andre ledd.

For skjønn og andre avgjerder i samband med jordskifte gjeld reglane om

sakskostnader i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.

Lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjeld slik det går fram av lova her, eller så langt ho høver.

II. Gebyr

§ 7-2. Inngangsgebyr

Den som krev sak skal betale fem gonger rettsgebyret for krav om sak etter kapittel 3 eller 4. Det same gjeld for krav om utviding av sak etter at jordskifteretten har avgrensa saka sakleg og geografisk, jf. § 6-9.

Dersom kravet blir avvist eller trekt før realitetsbehandling, skal inngangsgebyret setjast ned til to gonger rettsgebyret.

§ 7-3. Grenselengdegebyr

Partane skal betale gebyr for merking og koordinatfesting av nye grenser og for koordinatfesting av eksisterande grenser. Departementet fastset gebyra ved forskrift.

§ 7-4. Partsgebyr

Partane skal betale to gonger rettsgebyret for kvar part i sak etter kapittel 3 og 4.

§ 7-5. Samla gebyr og arbeidstid

Jordskifteretten kan endre dei samla gebyra etter §§ 7-2 til 7-4 dersom arbeidstida i sak etter kapittel 3 og 4 avvik nemnande frå det vanlege.

III. Fordeling av sakskostnader

§ 7-6. Fordeling av sakskostnader

I saker etter kapittel 3 og 4 deler jordskifteretten sakskostnadene mellom partane etter den nytten dei har av saka, med dei unntaka som går fram av

andre og tredje ledd og § 7-7.

Tiltakshavar skal betale sakskostnadene i tiltaksjordskifte. I vernejordskifte skal vernemyndigheita betale sakskostnadene. Jordskifteretten kan leggje sakskostnader på partar som får netto nytte.

Vernemyndigheita skal betale sakskostnadene i grensefastsetjing etter § 4-2 første ledd bokstav f.

§ 7-7. Sakskostnader som følgje av trekking av sak, avvising med vidare

Jordskifteretten skal leggje sakskostnader knytte til trekking av ei sak, avvising av ei sak når vilkåra for saka ikkje er oppfylte, eller for seine krav eller opplysningar på dei som har valda kostnadene.

Utgift som omsynet til berre enkelte eigedommar eller berre ein part har valda, kan leggjast på vedkomande aleine.

Endra med lov 11 des 2015 nr. 100 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1445).

IV. Kostnader til rettshjelp og til anna sakkunnig hjelp

§ 7-8. Kostnader til rettshjelp og til anna sakkunnig hjelp

Med dei unntaka som går fram av § 7-9, skal kvar part bere sine eigne kostnader til rettshjelp og til anna sakkunnig hjelp i sak etter kapittel 3 og 4.

§ 7-9. Erstatning for kostnader til rettshjelp og til anna sakkunnig hjelp

Om det blir sagt dom i tvist, gjeld tvisteloven kapittel 20 for erstatning for kostnader som er direkte knytte til tvistebehandlinga. Dersom tvistesummen er under 250 000 kr, gjeld tvisteloven § 10-5 første og andre ledd.

Når ei sak blir trekt eller blir avvist fordi formelle vilkår for å behandle saka ikkje er oppfylte, gjeld tvisteloven kapittel 20. Tvisteloven kapittel 20 gjeld òg ved trekking av krav om endra sakleg og geografisk avgrensing av saka og ved avvising av eit endringskrav.

Endra ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683, se overgangsregler i res. 2 juni 2023 nr. 779).

V. Kostnader knytte til skjønn og andre avgjerder i samband med jordskifte, anke med meir

§ 7-10. Kostnader med skjønn og andre avgjerder etter §§ 5-2 og 5-3

Lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker § 54 gjeld for kostnader med skjønn og andre avgjerder etter §§ 5-2 og 5-3 som råkar eigedom som ikkje er med i jordskifteområdet.

Kostnader etter første ledd skal delast etter § 3-28 mellom dei partane som er knytte til investeringstiltaket.

§ 7-11. Kostnader med anke over jordskifteavgjerd

Den som ankar ei jordskifteavgjerd, skal betale gebyr for behandling i lagmannsretten etter lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr § 8. Den som ankar skal bere kostnadene med ankebehandlinga. Er det anka over fleire avgjerder etter § 6-23 samtidig, og førstelagmannen fastset at ankene skal behandlast som ei sak, skal det berre betalast eitt gebyr. I slike høve skal gebyret fordelast mellom dei som har anka etter høvetal. Dersom ankebehandlinga fører til ei monaleg endring i jordskiftet, skal lagmannsretten dele kostnadene med ankebehandlinga etter nytten kvar part får av det nye jordskiftet.

Dersom ei jordskifteavgjerd blir oppheva etter § 8-10 tredje ledd, skal den som ankar, betale kostnadene med ankebehandlinga på forskot. Dei forskotterte kostnadene med ankebehandlinga skal reknast som ein del av kostnadene med den nye jordskifteavgjerda.

Ved behandling av anke over jordskifteavgjerd skal kvar part bere sine eigne kostnader til rettshjelp og til anna sakkunnig hjelp for lagmannsretten. Dersom lagmannsretten seier dom i tvist som ikkje har vore behandla i jordskifteretten, gjeld § 7-9 første ledd. Ved trekking av anke over jordskifteavgjerd og ved avvising av anke over jordskifteavgjerd gjeld § 7-9 andre ledd.

Ved anke over jordskifteavgjerd om utmåling av erstatning i tiltaksjordskifte og i vernejordskifte gjeld lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker §§ 54 a og 54 b.

§ 7-12. Kostnader ved gjenopning

Reglane i dette kapitlet gjeld for gjenopning med dei unntaka som går fram av andre og tredje ledd.

Den som krev gjenopning, skal betale seks gonger rettsgebyret. Gebyret skal

setjast ned til to gonger rettsgebyret dersom gjenopningskravet blir avvist eller blir trekt før realitetsbehandling. Gebyret etter første punktum kjem i staden for inngangsgebyret etter § 7-2 dersom krav om gjenopning blir teke til følgje.

Jordskifteretten deler sakskostnadene mellom partane etter den nytta dei har av heile saka dersom krav om gjenopning blir teke til følgje. Det skal takast omsyn til kostnadsfordelinga i den tidlegare saka.

VI. Andre reglar

§ 7-13. Forskott

Jordskifteretten kan krevje forskott frå rekvirenten i sak etter kapittel 3 og 4 for sakskostnader etter § 7-1. Når det er ført inn i rettsboka at behandlinga av eit jordskifte har teke til, kan retten krevje forskott frå alle partar til dekking av sakskostnader etter § 7-1. Ved forskott etter første og andre punktum, gjeld lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr § 3.

Jordskifteretten kan fastsetje at det skal reknast rente av innbetalte forskott.

§ 7-14. Betalingsfrist

Pålagde forskott og sakskostnader forfell til betaling 14 dagar etter at den som kravet er retta mot, er gjort kjend med pålegget om å betale. Jordskifteretten kan setje ein annan frist.

Dersom den som krev saka ikkje held betalingsfristen for inngangsgebyret etter § 7-2, for gebyret etter § 7-12 andre ledd første punktum eller for forskott etter § 7-13 første ledd første punktum, skal det reknast jamgodt med at sakskravet er trekt tilbake.

§ 7-15. Statens erstatningsansvar

Ein part som er påført sakskostnader på grunn av feil ved saksbehandlinga til jordskifteretten, kan krevje erstatning frå staten etter tvisteloven § 20-12.

§ 7-16. Panterett for pålagd kostnad eller yting

Ved tinglysing av utdrag av rettsboka etter § 6-31 første ledd i sak etter kapittel

3 og 4, blir kostnad eller yting som jordskifteretten legg på ein part sikra med panterett i matrikkeleininga til parten. Verknaden av tinglysinga fell bort etter 10 år.

Kapittel 8. Rettsmiddel med vidare

§ 8-1. Rettsmiddel og kva for prosessreglar som gjeld ved bruk av rettsmiddel

Avgjerd teken av jordskifteretten kan prøvast med anke til lagmannsretten.

Ved anke over dom, orskurd eller vedtak, gjeld reglane i tvisteloven.

Ved anke over jordskifteavgjerd etter § 6-23 gjeld reglane i kapittel 6 så langt dei høver. I tillegg gjeld tvisteloven slik det går fram av paragrafane i kapitlet her.

Ved anke over skjønn eller andre avgjerder tekne i medhald av §§ 5-1 til 5-3 gjeld reglane i tredje ledd.

Skjønn eller andre avgjerder tekne av jordskifteretten i eiga sak etter §§ 5-4 til 5-6, kan prøvast ved krav om overskjønn til lagmannsretten etter lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.

Er det i same sak anka over fleire avgjerder etter § 6-23 samtidig, kan anken behandlast som ei sak for lagmannsretten. Førstelagmannen avgjer om anken skal behandlast som ei sak. Avgjerda kan ikkje ankast.

Avgjerd etter lova her kan gjenopnast etter § 8-14.

§ 8-2. Når avgjerd kan ankast, og utsett iverksetjing av jordskiftet

Med dei unntaka som denne paragrafen nemner, kan anke berre brukast når jordskifteretten har avgjort heile saka.

Ein orskurd kan ankast når han er avsagd.

Jordskifteretten kan gjere vedtak om at det kan ankast før heile saka er avgjord. Når dom gjeld eigedom eller bruksrett for ein som ikkje er godkjend som eigar eller bruksrettshavar i jordskifteområdet, skal slik avgjerd kunne ankast før heile saka er avgjord. Det same gjeld for nabo til jordskifteområdet. Tvisteloven § 29-3 tredje ledd gjeld for vedtak om å tillate anke før heile saka er avgjord.

Er det brukt rettsmiddel mot ei avgjerd, må iverksetjing av jordskiftet utsetjast til saka er rettskraftig avgjord.

§ 8-3. Frist for anke

Frist for anke er til vanleg ein månad, og følgjer elles tvisteloven § 29-5.

§ 8-4. Avkall på rett til å anke

Rett til å anke kan ein seie frå seg etter tvisteloven § 29-6. Dette gjeld alle avgjerder tekne etter reglane i lova her.

§ 8-5. Ankefråsegna

Ved anke over dom, orskurd, eller vedtak, skal ankefråsegna fylle krava i tvisteloven § 29-9.

Anke over jordskifteavgjerd skal setjast fram anten skriftleg eller munnleg etter reglane i tvisteloven § 12-1 for den jordskifteretten som har hatt saka. Anken skal oppgi

a. namnet på ankedomstolen
b. saksnummer og kva avgjerd anken gjeld
c. om anken gjeld heile avgjerda eller berre visse delar av henne, og
d. ankegrunnane, der det skal stå kvifor ein ankar og kva ein vil med anken.

Når anken gjeld jordskifteavgjerd og det ikkje ligg føre særlege grunnar, skal alle som var partar i jordskiftesaka, bli partar i ankesaka òg.

§ 8-6. Saksførebuing i jordskifteretten

Ved anke over dom, orskurd, eller vedtak skal jordskifteretten førebu behandlinga av anken etter tvisteloven § 29-10.

Ved anke over jordskifteavgjerd skal jordskifteretten, dersom han ser at det er manglar ved anken eller at fristen kan ha gått ut, gi den ankande parten høve til å rette feilen etter tvisteloven §§ 16-5 og 16-6. Avgjerd om avvising eller oppfrisking skal takast av lagmannsretten etter tvisteloven § 29-10.

Anke over jordskifteavgjerd skal snarast råd forkynnast for dei partane det gjeld, med frist til å uttale seg om anken. Etter uttalefristen skal saka utan opphald sendast til lagmannsretten.

§ 8-7. Samansetjinga av lagmannsretten

Ved prøving av dom, orskurd eller vedtak frå jordskifteretten skal lagmannsretten setjast med tre dommarar. Førstelagmannen kan vedta at ein av dei tre dommarane kan vera jordskiftelagdommar.

Ved prøving av jordskifteavgjerd skal lagmannsretten setjast med ein jordskiftelagdommar og to oppnemnde jordskiftemeddommarar frå det utvalet som er nemnt i § 2-5. Om ein part krev det, avgjer førstelagmannen om lagmannsretten skal setjast med fire oppnemnde jordskiftemeddommarar. Førstelagmannen avgjer om lagmannsretten skal setjast med ein jordskiftelagdommar, ein lagdommar og ein eller tre oppnemnde jordskiftemeddommarar. Ved oppnemning av jordskiftemeddommarar gjeld § 2-7.

Er det anka over ulike avgjerder i same sak, og behandlinga av saka etter § 8-1 sjette ledd er samla i ei sak for lagmannsretten, fastset førstelagmannen samansetjinga av retten. Dersom ei av dei anka avgjerdene er ei jordskifteavgjerd, skal jordskiftelagdommaren alltid delta ved behandlinga.

Førstelagmannen avgjer kven som skal vere saksførebuande dommar og leiar for retten.

Avgjerda førstelagmannen tek etter paragrafen her kan ikkje ankast.
Endra ved lov 9 juni 2023 nr. 32 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 829).

§ 8-8. Nekting eller avvising av anken

Anken kan avvisast, ankesaka kan hevast og ei anka avgjerd kan opphevast under saksførebuinga i lagmannsretten etter tvisteloven § 29-12 første ledd.

Ved anke over dom gjeld tvisteloven § 29-13.

Ved anke over jordskifteavgjerd kan lagmannsretten nekte å ta anken opp til behandling dersom retten finn at det er klar sannsynleg overvekt for at anken ikkje vil føre fram. Tvisteloven § 29-13 andre ledd gjeld i slike høve.

Den saksførebuande dommaren kan ta avgjerd som einedommar etter tredje ledd i denne paragrafen, etter at partane har fått høve til å uttale seg.

Tvisteloven § 29-13 femte ledd gjeld så langt han høver for avgjerd etter tredje og fjerde ledd.
Endra ved lov 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683, se overgangsregler i res. 2 juni 2023 nr. 779).

§ 8-9. Tilbakekalling av anke, nye fristar

Om anken blir kalla tilbake, gjeld tvisteloven § 29-19.

Blir anken kalla tilbake, skal lagmannsretten endre fristar for iverksetjing etter §§ 3-36 og 6-27 om det trengst.

§ 8-10. Prøving av jordskifteavgjerd

Lagmannsretten kan prøve alle sider av jordskifteavgjerda.

Fører anke over jordskifteavgjerd ikkje til endring, skal anken forkastast etter tvisteloven § 29-23 andre ledd.

Fører anke over jordskifteavgjerd til endring, skal lagmannsretten ta ei ny jordskifteavgjerd eller oppheve avgjerda etter tvisteloven §§ 29-23 tredje og fjerde ledd og 29-24.

Når lagmannsretten skal treffe ny jordskifteavgjerd, kan lagmannsretten òg trekkje inn dei delane av jordskifteavgjerda frå jordskifteretten som det ikkje er anka over, og gå så langt det er nødvendig for å fylle vilkåra i §§ 3-2, 3-3 og 3-18.

Kjem det opp tvist om grenser, eigedomsrett, rettar eller anna som jordskifteretten ikkje har avgjort endeleg, kan lagmannsretten avgjere tvisten om det trengst av omsyn til jordskiftet.

Tvisteloven § 29-3 andre ledd gjeld for avgjerd om å vise ei sak tilbake til jordskifteretten.

§ 8-11. Hjelp til teknisk arbeid

Jordskifteretten skal gi teknisk hjelp når lagmannsretten ber om det i saker etter lova her.

Lagmannsretten kan fastsetje at jordskifteretten skal merkje av dei nye grensene som følgjer av ankebehandlinga.

§ 8-12. Frist for å setje i verk jordskiftet

Lagmannsretten set nye fristar for å setje i verk jordskiftet. Dersom ny frist ikkje er gitt i ankeavgjerda, og ein part krev det, kan førstelagmannen gi nye fristar.

§ 8-13. Anke til Høgsterett

Høgsterett er ankeinstans for avgjerder som er tekne av lagmannsretten etter reglane i denne lova. Tvisteloven kapittel 30 gjeld ved anke. Ei avgjerd som nemnd i § 8-1 tredje og fjerde ledd, kan berre ankast på grunn av feil ved rettsbruken eller den saksbehandlinga som ligg til grunn for avgjerda.

§ 8-14. Gjenopning

Ei sak avgjord av jordskifteretten eller lagmannsretten etter lova her kan gjenopnast etter tvisteloven kapittel 31.

§ 8-15. Særlege vilkår ved gjenopning av jordskifteavgjerd

Ei sak der det er teke jordskifteavgjerd, kan gjenopnast på dei vilkåra som er sette i tvisteloven kapittel 31, og dessutan når føresetnadene som er lagde til grunn for avgjerda, endrar seg slik at avgjerande tiltak i jordskifteløysinga ikkje kan gjennomførast og det er tvillaust at §§ 3-2, 3-3 og 3-18 ikkje er oppfylt for minst éin part.

Det kan ikkje krevjast slik gjenopning dersom fristen etter §§ 3-36 og 6-27 for gjennomføring av tiltaket er ute.

§ 8-16. Nærare om behandlinga av sak om gjenopning

Krav om gjenopning av sak avgjord av jordskifteretten, skal rettast til ein jordskifterett med jordskiftesokn som grenser til domstolen som har teke avgjerda.

Gjenopningsdomstolen skal gjere dei endringane som trengst for å rette opp mishøvet. Gjeld endringa grenser og liknande der kostnadene ikkje vil stå i rimeleg høve til det ein oppnår, kan endringar gjerast opp heilt eller delvis i pengar, skog eller andre verdiar.

Elles gjeld reglane om gjenopning i tvisteloven kapittel 31 så langt dei høver.

Kapittel 9. Ymse reglar

§ 9-1. Utbetaling av pengevederlag

Pengevederlag for eigedom eller rett som det ligg hefte på, eller som er beslaglagd, må ikkje utbetalast til eigaren eller rettshavaren utan samtykke frå dei som har slikt hefte eller beslag.

Lov 17. februar 1939 nr. 2 om deponering i gjeldshøve gjeld tilsvarande for deponering av pengevederlag som ikkje kan utbetalast etter første ledd.

§ 9-2. Skyldnader knytte til eigedom som er med i jordskifte

Ein skyldnad som ligg på ein eigedom for anlegg som er sett i verk med offentleg tilskott, som for eksempel skogplantings-, senkings-, uttappings- eller førebyggingsarbeid, skal følgje det grunnstykket skyldnaden har samanheng med, om det let seg gjere utan avgjerande ulempe for det som er formålet med jordskiftet. Det same gjeld skyldnad til å halde ved like andre anlegg som for eksempel gravplassar.

§ 9-3. Meldeplikt etter kulturminnelova

Medan jordskiftet blir halde, har jordskiftedommaren meldeplikt etter lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, ved sida av eigar og brukar.

§ 9-4. Fordeling av skogfond

Jordskifteretten kan fordele innestående skogfondmidlar ved ny utforming av eigedom etter § 3-4, ved oppløysing av sameige etter § 3-6 og ved deling av eigedom etter § 3-7. Fordelinga skal leggjast fram for skogbruksmyndigheita til uttale.

Skogbruksmyndigheita skal gi jordskifteretten innsyn i saldo for skogfondrekneskapen for dei aktuelle partane.

§ 9-5. Iverksetjing

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1] Samstundes held lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte opp å gjelde.

1 Frå 1 jan 2016 iflg. res. 21 juni 2013 nr. 736.

§ 9-6. Overgangsreglar

Saker som er til behandling i jordskifterettane når lova her tek til å gjelde, skal behandlast ferdig etter lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte.

Anke som er innlevert før lova her tek til å gjelde, men som ikkje er behandla ferdig og avgjord, skal behandlast av lagmannsretten, og med lagmannsretten samansett etter § 8-7. Lagmannsretten skal leggje lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte til grunn for prøving av saksbehandling og materielle tilhøve.

§ 9-7. Endringar i andre lover

Når lova tek til å gjelde, skal det gjerast desse endringane i andre lover: – – –

Lov om stillingsvern mv. for arbeidstakere på skip (skipsarbeidsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens formål

Lovens formål er:

a. å sikre trygge ansettelsesforhold og likebehandling i arbeidslivet til sjøs,
b. sammen med skipssikkerhetsloven å sikre et arbeidsmiljø som gir grunnlag for en helsefremmende og meningsfylt arbeidssituasjon og full trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og med en velferdsmessig standard som til enhver tid er i samsvar med den teknologiske og sosiale utvikling i samfunnet,
c. å legge til rette for tilpasninger i arbeidsforholdet knyttet til den enkelte arbeidstakers forutsetninger og livssituasjon,
d. å gi grunnlag for at arbeidsgiver og arbeidstakerne selv kan ivareta og utvikle arbeidsmiljøet i virksomheten i samarbeid med arbeidslivets parter og med nødvendig veiledning og kontroll fra offentlig myndighet,
e. å bidra til et inkluderende arbeidsliv.

§ 1-2. Lovens virkeområde

(1) Loven får anvendelse for arbeidstaker som har sitt arbeid om bord på norsk skip. Kapittel 8 til 10 får også anvendelse for andre som har sitt arbeid om bord på norsk skip.
(2) Loven gjelder ikke for arbeidstaker som:

a. bare arbeider om bord mens skipet ligger i havn,
b. gjør tjeneste på Forsvarets skip, med unntak av sivilt personell på skip befraktet av Forsvaret.

(3) Departementet kan gi utfyllende forskrifter til første og annet ledd, herunder om:

a. i hvilken utstrekning loven ikke får anvendelse på arbeidstaker som utfører arbeid som etter sin karakter ikke utgjør en del av skipets ordinære drift,
b. i hvilken utstrekning loven skal gjelde for arbeidstaker som omfattes av statsansatteloven,
c. hva som etter loven er å anse som skip,
d. hvorvidt og i hvilken utstrekning loven skal gjelde for arbeidstaker som har sitt arbeid om bord på annen innretning i sjøen enn skip, og utenlandsk skip så langt folkeretten tillater det og skipet befinner seg i Norges territorialfarvann, herunder i Svalbards eller Jan Mayens territorialfarvann.

Endret ved lov 20 des 2022 nr. 122.

§ 1-3. Ufravikelighet

(1) Loven kan ikke fravikes ved avtale til ugunst for arbeidstaker, med mindre det er særskilt fastsatt i loven eller i forskrift gitt med hjemmel i loven.
(2) For arbeidstaker som har sitt arbeid om bord på skip registrert i norsk internasjonalt skipsregister (NIS) fastsetter NIS-loven § 8 første ledd om og i hvilken utstrekning loven kan fravikes.

Kapittel 2. Arbeidsgiverens og rederiets plikter mv.

§ 2-1. Arbeidsgiveren

Med arbeidsgiveren menes i denne lov den som har ansatt arbeidstaker for arbeid om bord på skip.

§ 2-2. Arbeidsgiverens alminnelige plikter og ansvar

(1) Arbeidsgiveren skal sørge for at bestemmelser gitt i eller i medhold av loven og arbeidsavtalen blir overholdt, bortsett fra i tilfeller der rederiet i loven er pålagt å sørge for dette.
(2) Arbeidsgiveren er ansvarlig overfor egne arbeidstakere for at de får oppfylt de økonomiske krav og rettigheter de har etter arbeidsavtalen og etter

bestemmelser gitt i eller i medhold av loven.
(3) Er arbeidsgiveren en annen enn rederiet, har arbeidsgiveren plikt til å medvirke til at rederiets plikter etter § 2-4 første og tredje ledd blir overholdt. Videre plikter arbeidsgiveren skriftlig å underrette arbeidstakeren om hvem som til enhver tid er rederiet og hvilke plikter rederiet har etter § 2-4.

§ 2-3. Rederiet

(1) Med rederiet menes i denne lov den som i henhold til skipssikkerhetsloven § 4 er å anse som rederi.
(2) Departementet kan gi forskrifter om hvem som skal anses som rederi etter første ledd.

§ 2-4. Rederiets alminnelige plikter og ansvar mv.

(1) Er arbeidsgiveren en annen enn rederiet, har rederiet plikt til å påse at bestemmelser gitt i eller i medhold av loven eller i arbeidsavtalen blir overholdt overfor arbeidstaker som har sitt arbeid på skipet.
(2) Rederiet skal sørge for at bestemmelser gitt i eller i medhold av loven blir overholdt der det er særskilt fastsatt.
(3) Rederiet er solidarisk ansvarlig med arbeidsgiveren for utbetaling av lønn, feriepenger og de økonomiske krav arbeidstaker som har sitt arbeid på skipet har etter bestemmelsene i lovens kapittel 4 eller i forskrifter gitt i medhold av dette kapitlet.
(4) Den som på vegne av rederiet mottar opplysninger om arbeidsgivers forhold i medhold av bestemmelsen her, har taushetsplikt. Opplysningene kan bare benyttes til å sikre eller undersøke at bestemmelser gitt i eller i medhold av loven eller i arbeidsavtalen blir overholdt overfor arbeidstaker som har sitt arbeid på skipet.
(5) Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen.

§ 2-5. Arbeidstakerens krav mot rederiet

(1) Arbeidstakeren må fremme skriftlig krav overfor rederiet i henhold til § 2-4 tredje ledd senest innen seks måneder etter kravets forfallsdato. Rederiet skal betale kravet innen tre uker etter at kravet er kommet frem.
(2) Rederiet kan nekte å dekke kravet dersom arbeidstakeren visste at forutsetningen for arbeidsoppdraget var at lønn mv. ikke skulle dekkes av arbeidsgiver.
(3) Solidaransvaret gjelder ikke krav som omfattes av lønnsgarantiloven og

forskrifter gitt i medhold av loven når det er åpnet konkurs hos arbeidsgiver.
(4) Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen.

§ 2-6. Varsling om kritikkverdige forhold

(1) Arbeidstaker har rett til å varsle om kritikkverdige forhold i rederiet eller hos arbeidsgiver. Klage på skipstjenesten og arbeidsforholdene for øvrig fremsettes etter § 9-7.
(2) Arbeidstakerens fremgangsmåte ved varslingen skal være forsvarlig. Arbeidstaker har uansett rett til å varsle i samsvar med varslingsplikt eller fastsatte rutiner for varsling. Det samme gjelder varsling til tilsynsmyndigheter eller andre offentlige myndigheter.
(3) Arbeidsgiveren og rederiet har bevisbyrden for at varsling har skjedd i strid med denne bestemmelsen.

§ 2-7. Vern mot gjengjeldelse ved varsling

(1) Gjengjeldelse mot arbeidstakere som varsler i samsvar med § 2-6 er forbudt. Dersom arbeidstaker fremlegger opplysninger som gir grunn til å tro at det har funnet sted gjengjeldelse i strid med første punktum, skal det legges til grunn at slik gjengjeldelse har funnet sted hvis ikke arbeidsgiveren eller rederiet sannsynliggjør noe annet.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende ved gjengjeldelse mot arbeidstaker som gir til kjenne at retten til å varsle etter § 2-6 vil bli brukt, for eksempel ved å fremskaffe opplysninger.
(3) Den som er blitt utsatt for gjengjeldelse i strid med første eller andre ledd, kan kreve oppreisning uten hensyn til arbeidsgivers eller rederiets skyld. Oppreisning fastsettes til det beløp som retten finner rimelig under hensyn til partenes forhold og omstendighetene for øvrig. Erstatning for økonomisk tap kan kreves etter alminnelige regler.

Kapittel 3. Ansettelse mv.

§ 3-1. Krav om skriftlig arbeidsavtale

(1) Det skal inngås skriftlig arbeidsavtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Den skal inneholde opplysninger om forhold av vesentlig betydning i arbeidsforholdet.
(2) Skriftlig arbeidsavtale skal foreligge snarest mulig, og senest ved tiltredelse

av tjenesten om bord.
(3) Arbeidstakeren har rett til å la seg bistå av en tillitsvalgt eller annen representant både ved utarbeidelse av og ved endringer i arbeidsavtalen.
(4) Departementet kan gi forskrift om:

a. minimumskrav til innholdet i den skriftlige avtalen,
b. kontraktsformular,
c. unntak fra annet ledd når det er nødvendig på grunn av særlige forhold utenfor partenes kontroll,
d. krav til endring av arbeidsavtalen eller til skriftlig informasjon til arbeidstaker ved endringer i arbeidsforholdet.

§ 3-2. Ansettelse med prøvetid

(1) Prøvetid på inntil seks måneder kan avtales skriftlig.
(2) Har arbeidstakeren vært fraværende fra arbeidet i prøvetiden og dette ikke skyldes arbeidsgiveren, kan prøvetiden forlenges med en periode som tilsvarer lengden av fraværet. Forlengelse kan bare skje dersom arbeidsgiver har orientert arbeidstaker skriftlig både om adgangen til forlengelse ved ansettelsen og om forlengelsen innen utløpet av prøveperioden.

§ 3-3. Informasjon om ledige stillinger i virksomheten

Arbeidsgiver skal informere arbeidstakerne om ledige stillinger i virksomheten.

§ 3-4. Midlertidig ansettelse

(1) Arbeidstaker skal ansettes fast. Avtale om midlertidig ansettelse kan likevel inngås:

a. for et bestemt tidsrom, for en bestemt reise eller for arbeid av forbigående varighet, når arbeidets karakter tilsier det,
b. for arbeid som utføres i stedet for en annen eller andre (vikariat),
c. for praksisarbeid.

(2) En arbeidstaker som har vært midlertidig ansatt i mer enn ett år, har krav på skriftlig varsel om tidspunktet for fratreden senest en måned før dette tidspunktet. Varselet skal anses for å være gitt når det er kommet fram til arbeidstakeren. Dersom fristen ikke overholdes, kan arbeidsgiveren ikke kreve at arbeidstakeren fratrer før en måned etter at varsel er gitt.

(3) Midlertidige arbeidsavtaler opphører ved det avtalte tidsrommets utløp eller når det bestemte arbeidet eller arbeidet av forbigående varighet er avsluttet, med mindre annet er skriftlig avtalt eller fastsatt i tariffavtale. En arbeidstaker som har vært sammenhengende midlertidig ansatt i mer enn fire år etter første ledd bokstav a og b, skal anses som fast ansatt slik at reglene om oppsigelse av arbeidsforhold kommer til anvendelse. Ved beregning av ansettelsestid etter andre punktum skal det ikke gjøres fradrag for arbeidstakers fravær.
(4) Arbeidsgiver skal minst én gang per år drøfte bruken av midlertidige ansettelser etter denne bestemmelsen med de tillitsvalgte.

§ 3-5. Virkninger av ulovlig midlertidig ansettelse

(1) Dersom det foreligger brudd på bestemmelsene i § 3-4, skal retten etter påstand fra arbeidstaker avsi dom for at det foreligger et fast arbeidsforhold eller at arbeidsforholdet fortsetter. I særlige tilfeller kan retten likevel, etter påstand fra arbeidsgiver, bestemme at arbeidsforholdet skal opphøre dersom den etter en avveining av partenes interesser finner at det vil være åpenbart urimelig at arbeidsforholdet fortsetter.
(2) Ved brudd på bestemmelsene i § 3-4 kan arbeidstakeren kreve erstatning. Erstatningen fastsettes i samsvar med § 5-11 annet ledd.

§ 3-6. Fortrinnsrett til ny ansettelse

(1) Arbeidstaker som er sagt opp på grunn av virksomhetens forhold, har fortrinnsrett til ny ansettelse i virksomheten, med mindre det gjelder en stilling vedkommende ikke er kvalifisert til.
(2) Fortrinnsretten gjelder også:

a. arbeidstaker som er midlertidig ansatt, og som på grunn av virksomhetens forhold ikke får fortsatt ansettelse. Denne bestemmelsen gjelder likevel ikke arbeidstaker i vikariat,
b. arbeidstaker som har akseptert tilbud om redusert stilling i stedet for oppsigelse.

(3) Fortrinnsretten gjelder ikke dersom arbeidsgiver er avhengig av å foreta ansettelse straks, og arbeidstaker ikke kan varsles eller tiltre i tide.
(4) Fortrinnsretten gjelder bare arbeidstaker som har vært ansatt i virksomheten i til sammen 12 måneder i de siste to årene.
(5) Fortrinnsretten gjelder i ett år fra oppsigelsesfristens utløp eller fra opphør av midlertidig ansettelse.

(6) Fortrinnsretten faller bort dersom arbeidstaker ikke har akseptert tilbud om ansettelse i en passende stilling senest 14 dager etter at tilbudet ble mottatt.
(7) Har flere fortrinnsrett til en stilling, skal arbeidsgiver følge de regler for utvelgelse som gjelder ved oppsigelse på grunn av driftsinnskrenkning eller rasjoneringstiltak.

§ 3-7. Fortrinnsrett for deltidsansatte

(1) Deltidsansatte har fortrinnsrett til utvidet stilling fremfor at arbeidsgiver foretar ny ansettelse i virksomheten.
(2) Fortrinnsretten er betinget av at arbeidstaker er kvalifisert for stillingen og at utøvelse av fortrinnsretten ikke vil innebære vesentlige ulemper for virksomheten.
(3) Fortrinnsrett etter § 3-6, med unntak av annet ledd bokstav a, går foran fortrinnsrett for deltidsansatte.
Endret ved lov 9 mai 2014 nr. 16 (ikr. 9 mai 2014 iflg. res. 9 mai 2014 nr. 625).

§ 3-8. Virkninger av brudd på reglene om fortrinnsrett

(1) Dersom retten kommer til at en arbeidstaker med fortrinnsrett skulle ha vært ansatt i en bestemt stilling, skal retten etter påstand fra vedkommende avsi dom for ansettelse i stillingen, med mindre dette finnes urimelig.
(2) Ved brudd på reglene om fortrinnsrett kan arbeidstaker kreve erstatning. Erstatningen fastsettes i samsvar med § 5-11 annet ledd.

§ 3-9. Bruk av arbeidsformidlingsvirksomhet

(1) Arbeidsgiver som benytter seg av arbeidsformidlingsvirksomhet, skal dokumentere at denne virksomheten oppfyller krav som er stilt i eller i medhold av arbeidsmarkedsloven.
(2) Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om arbeidsgivers dokumentasjon.

Kapittel 4. Lønn mv.

§ 4-1. Beregning av lønn

(1) Lønn løper fra og med den dagen som er fastsatt i arbeidsavtalen, men senest fra og med den dagen arbeidstaker tiltrer tjenesten.

(2) Skal lønn beregnes pr. dag når den er avtalt med et bestemt beløp pr. måned, utgjør en dags lønn 1/30 av månedslønnen.
(3) Er lønnen satt til et bestemt beløp for en reise, og denne varer kortere enn forutsatt, har arbeidstaker krav på hele beløpet, med mindre annet er avtalt. Varer reisen lenger enn forutsatt, har arbeidstaker krav på et forholdsmessig tillegg, med mindre annet er avtalt.
(4) Denne bestemmelsen får ikke anvendelse for beregning og utbetaling av lott for arbeidstaker på fiske- og fangstfartøy.

§ 4-2. Utbetaling av lønn og feriepenger

(1) Utbetaling av lønn skal skje minst én gang i måneden. Utbetaling av feriepenger skjer i henhold til ferieloven.
(2) Arbeidstaker har rett til månedlig skriftlig oppgave over tilgodehavende og utbetalte beløp, med angivelse av lønn, tilleggsutbetalinger og eventuelle trekk.
(3) Arbeidstaker kan kreve fast månedlig overføring via bank av hele eller deler av sitt tilgodehavende til husstandsmedlemmer eller andre.
(4) Departementet kan gi forskrift med nærmere krav til gjennomføring av kravene i denne bestemmelsen, herunder fastsette særregler for fiskeri og fangst.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 4-3. Trekk i lønn og feriepenger

(1) Trekk i lønn eller feriepenger kan ikke gjøres med mindre:

a. det er hjemlet i lov,
b. det er fastsatt i tariffavtale,
c. det på forhånd er skriftlig avtalt, eller
d. det gjelder erstatning for skade eller tap som arbeidstaker i forbindelse med arbeidet forsettlig eller grovt uaktsomt har påført virksomheten, og arbeidstaker skriftlig har erkjent erstatningsansvar, eller dette er fastslått ved dom, eller arbeidstaker rettsstridig fratrer sin stilling.

(2) Trekk i lønn eller feriepenger etter første ledd bokstav c og d skal begrenses til den del av kravet som overstiger det arbeidstaker med rimelighet trenger til underhold for seg og sin husstand.
(3) Før trekk i lønn eller feriepenger etter første ledd bokstav d foretas, skal arbeidsgiver drøfte grunnlaget for trekket og beløpets størrelse med

arbeidstaker og med arbeidstakers tillitsvalgte eller to representanter valgt av arbeidstaker, med mindre arbeidstaker selv ikke ønsker det.

§ 4-4. Lønn ved sykdom og skade

(1) Arbeidstaker som er arbeidsufør som følge av sykdom eller skade, har rett til lønn så lenge arbeidsforholdet består.
(2) Retten til lønn faller bort i den utstrekning arbeidstaker har rett til sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8 eller tilsvarende ytelse etter utenlandsk trygdeordning. Retten til lønn faller under enhver omstendighet bort 12 måneder fra uførheten oppstod. For arbeidstaker som ikke omfattes av reglene om rett til sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8 og som heller ikke mottar tilsvarende ytelse fra trygdeordning i sitt hjemland, faller retten til lønn bort 16 uker fra arbeidsuførheten oppstod.
(3) Retten til lønn faller bort dersom skaden eller sykdommen er svikaktig fortiet ved ansettelsen, eller er pådratt forsettlig etter ansettelsen.
(4) Denne bestemmelsen får ikke anvendelse for arbeidstaker på fiske- og fangstfartøy med mindre det er avtalt løpende tidslønn.

§ 4-5. Lønn ved skipsforlis

(1) Er arbeidstaker sagt opp fordi skipet ved sjøulykke er gått tapt eller er blitt umulig å reparere, har arbeidstaker krav på lønn så lenge vedkommende er arbeidsledig, men ikke ut over en måned etter oppsigelsesfristens utløp.
(2) Denne bestemmelsen får ikke anvendelse for arbeidstaker på fiske- og fangstfartøy med mindre det er avtalt løpende tidslønn.

§ 4-6. Rett til fri hjemreise

(1) Ved opphør av arbeidsforholdet fra arbeidsgivers side skal arbeidsgiver sørge for arbeidstakers hjemreise til bosted og dekke utgifter til dette og til nødvendig underhold. Det samme gjelder når:

a. arbeidstaker som har vært ansatt i seks måneders sammenhengende tjeneste i utenriksfart hos samme arbeidsgiver eller på samme skip,
b. midlertidig ansettelse etter § 3-4 opphører,
c. gravid arbeidstaker har fått permisjon etter §§ 7-2 eller 7-4,
d. arbeidstaker har rett til å fratre tjenesten om bord etter § 9-5,
e. skipet er gått tapt ved sjøulykke eller blitt umulig å reparere,
f. arbeidstaker på grunn av sykdom, skade eller andre medisinske

grunner ikke lenger er i stand til å utføre sine arbeidsoppgaver,
g. arbeidsgiver er insolvent eller av andre grunner ute av stand til å oppfylle sine forpliktelser overfor arbeidstaker,
h. arbeidstaker er suspendert.

(2) Er arbeidstaker gitt avskjed etter reglene i § 5-14, kan arbeidsgiver kreve at arbeidstaker selv dekker arbeidsgivers utgifter etter første ledd.
(3) Departementet kan gi nærmere forskrift om retten til fri hjemreise, herunder om:

a. hjemreise til annet sted enn bosted,
b. kortere opptjeningstid enn seks måneder etter første ledd bokstav c der særlige forhold foreligger,
c. særlige regler for arbeidstaker som ved ansettelsestidspunktet var under 18 år,
d. innholdet av arbeidstakers rettigheter ved hjemreisen,
e. statens plikt til å sørge for hjemreise og dekke utgiftene der arbeidsgiver unnlater å gjøre det, samt statens rett til refusjon fra arbeidsgiver for pådratte utgifter,
f. unntak for arbeidstakere på fiske- og fangstfartøy.

§ 4-7. Rederiets garantiplikt

(1) Rederiet skal sørge for at det blir stilt garanti for bestemte ytelser til arbeidstaker som ikke er omfattet av norske trygdeordninger eller av EØS-avtalens trygdeforordning, og som:

a. arbeider om bord på skip registrert i norsk internasjonalt skipsregister, eller
b. er ansatt i tjeneste hos utenlandsk arbeidsgiver som driver næringsvirksomhet om bord på skip i utenriksfart, registrert i norsk ordinært skipsregister (NOR).

(2) Rederiet skal også sørge for at det blir stilt garanti for bestemte ytelser til arbeidstaker som er ansatt i hotell- og restaurantvirksomheten om bord på turistskip, registrert i norsk internasjonalt skipsregister (NIS), og som omfattes av EØS-avtalens trygdeforordning.
(3) Rederiet skal også sørge for at det for arbeidstaker som er omfattet av norske trygdeordninger eller av EØS-avtalens trygdeforordning, og som arbeider om bord på skip registrert i NOR eller NIS, blir stilt garanti for bestemte ytelser som ikke dekkes av lønnsgarantiordningen.

(4) Rederiet skal også sørge for at dokumentasjon for obligatorisk forsikring etter yrkesskadeforsikringsloven er tilgjengelig om bord.
(5) Denne bestemmelsen får ikke anvendelse for arbeidstaker på fiske- og fangstfartøy.
(6) Departementet kan gi nærmere forskrifter om:

a. hvem som kan stille garantier,
b. dokumentasjon for at nødvendig garanti foreligger,
c. omfang og innhold av garantiene,
d. virkningen av at garantier ikke er stilt eller er opphørt,
e. garantistens og statens regresskrav i arbeidsgivers konkursbo,
f. anmerkning av garanti i skipsregisteret.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 72 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 787).

§ 4-8. Rederiets inntreden i arbeidstakers rettigheter

Har rederiet dekket arbeidstakers krav på lønn mv. i anledning arbeidstakers arbeid på skipet, trer rederiet inn i arbeidstakers rettigheter i tilknytning til slike krav, herunder arbeidstakers sjøpanterett etter sjøloven § 51.

§ 4-9. Folkerettslige forpliktelser om trygdekoordinering

Kongen kan i forskrift gjennomføre bilaterale avtaler med andre land om trygdekoordinering.

Bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av denne loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel, bilaterale avtaler som nevnt i første ledd og forordninger og avtaler som nevnt i folketrygdloven §§ 1-3 a og 1-3 b.
Tilføyd ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

Kapittel 5. Opphør av arbeidsforhold

§ 5-1. Drøfting før beslutning om oppsigelse

(1) Før arbeidsgiver fatter beslutning om oppsigelse, skal spørsmålet så langt det er praktisk mulig drøftes med arbeidstaker og med arbeidstakers tillitsvalgte, med mindre arbeidstaker selv ikke ønsker det. Både grunnlaget for

oppsigelsen og eventuell utvelgelse mellom flere arbeidstakere av hvem som skal sies opp, skal drøftes.
(2) Vurderer arbeidsgiver å gå til oppsigelse av minst ti arbeidstakere innenfor et tidsrom på 30 dager, uten at oppsigelsene er begrunnet i de enkelte arbeidstakeres forhold, skal det innledes drøftinger med arbeidstakernes tillitsvalgte. Drøftingene skal omhandle muligheten for å unngå oppsigelser eller redusere antallet, og tiltak for å minske skadevirkningene av oppsigelsene for arbeidstakerne. Arbeidsgiver skal så tidlig som mulig gi tillitsvalgte relevante opplysninger skriftlig.
(3) Ved oppsigelser etter annet ledd, skal arbeidsgiver gi de tillitsvalgte alle relevante opplysninger. Dette omfatter skriftlig melding om:

a. grunnene til eventuelle oppsigelser
b. antallet arbeidstakere som vil kunne bli oppsagt
c. hvilke arbeidsgrupper arbeidstakerne som vil kunne bli oppsagt tilhører
d. antallet arbeidstakere som normalt er ansatt
e. hvilke arbeidstakergrupper som normalt er sysselsatt
f. over hvilken periode oppsigelsene vil kunne bli foretatt
g. forslag til kriterier for utvelgelse av de som eventuelt skal sies opp
h. forslag til kriterier for beregning av eventuelle ekstraordinære sluttvederlag.

Meldingen skal gis tidligst mulig og senest samtidig med at arbeidsgiver innkaller til drøftinger. Tilsvarende melding skal også gis til Arbeids- og velferdsetaten, jf. arbeidsmarkedsloven § 8.

(4) Arbeidstakernes tillitsvalgte kan kommentere meldingen direkte overfor Arbeids- og velferdsetaten.
(5) Planlagte masseoppsigelser får tidligst virkning 30 dager etter at Arbeids- og velferdsetaten er underrettet. Arbeids- og velferdsetaten kan forlenge fristen i henhold til arbeidsmarkedsloven § 8 tredje ledd.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 5-2. Oppsigelsesfrister

(1) Den gjensidige oppsigelsesfristen er én måned. For skipsfører er den gjensidige fristen likevel tre måneder. Oppsigelsesfristen regnes fra dato til dato.
(2) Har arbeidstaker vært ansatt i minst fem år sammenhengende i virksomheten når oppsigelsen gis, er den gjensidige oppsigelsesfristen minst to

måneder. Har arbeidsforholdet vart i minst ti år sammenhengende, er den gjensidige oppsigelsesfristen minst tre måneder.
(3) Er arbeidstaker skriftlig ansatt med en bestemt prøvetid, er den gjensidige oppsigelsesfristen 14 dager.
(4) Arbeidstaker som er permittert uten lønn i forbindelse med driftsinnskrenkning eller driftsstans, kan si opp arbeidsavtalen med en frist på 14 dager regnet fra den dag oppsigelsen blir mottatt av arbeidsgiver.
(5) Dersom skipet har gått tapt ved sjøulykke eller blitt umulig å reparere og dette gjør det nødvendig å avslutte arbeidsforholdet, er arbeidsgiverens oppsigelsesfrist én måned. For oppsigelse av skipsfører er oppsigelsesfristen likevel tre måneder.
(6) Oppsigelsesfristene i første, annet og tredje ledd kan fravikes ved skriftlig avtale. Kortere frister kan likevel bare avtales i tariffavtale eller etter at oppsigelse har funnet sted. En avtalt oppsigelsesfrist kan uansett ikke være kortere for arbeidsgiver enn for arbeidstaker.

§ 5-3. Formkrav ved oppsigelse

(1) Oppsigelse skal skje skriftlig.
(2) Oppsigelse fra arbeidsgivers side skal leveres til arbeidstaker personlig eller sendes i rekommandert brev til arbeidstakers oppgitte adresse. Er arbeidstaker i arbeid om bord, skal oppsigelsen hvis mulig leveres arbeidstaker personlig. Oppsigelsen skal anses for å ha funnet sted når den er kommet frem til arbeidstaker.
(3) Oppsigelsen skal inneholde opplysninger om:

a. arbeidstakers rett til å kreve forhandling og reise søksmål etter §§ 6-1 og 6-2,
b. arbeidstakers rett til å fortsette i stillingen etter § 5-10,
c. de frister som gjelder for å kreve forhandling, reise søksmål og for krav om å fortsette i stillingen,
d. fortrinnsrett etter § 3-6, dersom oppsigelsen er begrunnet i virksomhetens forhold,
e. hvem som er arbeidsgiver og rett saksøkt i en eventuell tvist.

(4) Dersom arbeidstakeren krever det, skal arbeidsgiver skriftlig oppgi de omstendigheter som påberopes som grunn for oppsigelsen.

§ 5-4. Virkninger av formfeil ved oppsigelse

(1) Dersom arbeidsgivers oppsigelse ikke er gitt skriftlig eller ikke inneholder opplysninger som nevnt i § 5-3 tredje ledd og arbeidstaker går til søksmål innen fire måneder etter at oppsigelsen fant sted, skal oppsigelsen kjennes ugyldig, med mindre det er åpenbart urimelig.
(2) Er oppsigelsen mangelfull, kan arbeidstakeren kreve erstatning. Dette gjelder selv om arbeidstakeren ikke krever dom for ugyldighet eller slik dom ikke blir avsagt, jf. første ledd. Erstatningen fastsettes i samsvar med § 5-11 annet ledd.

§ 5-5. Oppsigelsesvern i arbeidsavtaler med bestemt prøvetid

(1) Blir arbeidstaker som er ansatt på bestemt prøvetid sagt opp, må oppsigelsen være begrunnet i arbeidstakers tilpasning til arbeidet, faglige dyktighet eller pålitelighet. Oppsigelse må være gitt innen utløpet av prøvetiden.
(2) Bestemmelsen i første ledd innskrenker ikke arbeidsgivers rett til å si opp arbeidstaker etter § 5-6.

§ 5-6. Vern mot usaklig oppsigelse

(1) En arbeidstaker kan ikke sies opp uten at det er saklig begrunnet i virksomhetens, arbeidsgivers eller arbeidstakers forhold.
(2) Skyldes oppsigelsen driftsinnskrenkning eller rasjonaliseringstiltak, er den ikke saklig begrunnet dersom arbeidsgiver har annet passende arbeid å tilby arbeidstaker. Ved avgjørelse av om en oppsigelse har saklig grunn i driftsinnskrenkning eller rasjoneringstiltak, skal det foretas en avveining mellom virksomhetens behov og de ulemper oppsigelsen påfører den enkelte arbeidstaker.
(3) Registrering av et skip i norsk internasjonalt skipsregister (NIS) gir alltid saklig grunn til oppsigelse dersom arbeidsgiver ikke har annet passende arbeid å tilby arbeidstaker.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 5-7. Oppsigelsesvern ved sykdom eller skade

(1) En arbeidstaker som er helt eller delvis borte fra arbeidet på grunn av sykdom eller skade, kan ikke av denne grunn sies opp i de første 12 månedene etter at arbeidsuførheten inntrådte.

(2) Oppsigelse som finner sted innenfor det tidsrom arbeidstakeren er vernet mot oppsigelse etter denne paragraf, skal anses å ha sin grunn i arbeidsuførheten, dersom ikke noe annet gjøres overveiende sannsynlig.
(3) En arbeidstaker som vil påberope seg oppsigelsesvern etter denne paragraf, må innen rimelig tid gi varsel om grunnen til fraværet. Om arbeidsgiver krever det, må det samlede fraværet bekreftes ved legeattest.

§ 5-8. Oppsigelsesvern ved svangerskap og etter fødsel eller adopsjon

(1) Arbeidstaker som er gravid, kan ikke av den grunn sies opp. Oppsigelse som finner sted mens arbeidstaker er gravid, skal anses å ha sin grunn i dette forholdet dersom ikke noe annet gjøres overveiende sannsynlig. Graviditeten må dokumenteres ved legeattest dersom arbeidsgiver krever det.
(2) Arbeidstaker som har permisjon etter §§ 7-2 til 7-6, kan ikke sies opp av disse grunner. Er arbeidstaker lovlig oppsagt til fratreden i permisjonstiden, er oppsigelsen gyldig, men oppsigelsestiden legges til permisjonstiden.

§ 5-9. Oppsigelsesvern ved militærtjeneste mv.

(1) Arbeidstaker kan ikke sies opp på grunn av permisjon etter § 7-11.
(2) Oppsigelse som finner sted umiddelbart før eller innenfor det tidsrom arbeidstaker er vernet mot oppsigelse etter denne paragraf, skal anses å ha sin grunn i dette forhold, dersom ikke noe annet gjøres overveiende sannsynlig.

§ 5-10. Rett til å fortsette i stillingen

(1) Ved tvist om et arbeidsforhold lovlig er brakt til opphør etter reglene i § 5-6, kan arbeidstakeren fortsette i stillingen så lenge forhandlinger pågår etter § 6-1.
(2) Har arbeidstakeren reist søksmål innen de frister som følger av § 6-2, kan retten etter krav fra arbeidstakeren bestemme at vedkommende skal fortsette i stillingen under sakens behandling dersom den finner det klart urimelig at arbeidsforholdet ikke opprettholdes i dette tidsrommet.

§ 5-11. Virkninger av usaklig oppsigelse

(1) Finner retten at oppsigelsen er i strid med §§ 5-5 til 5-9, skal oppsigelsen kjennes ugyldig dersom arbeidstakeren krever det. I særlige tilfeller kan retten likevel, etter påstand fra arbeidsgiver, bestemme at arbeidsforholdet skal

opphøre dersom den etter avveining av partenes interesser finner at det vil være åpenbart urimelig at arbeidsforholdet fortsetter.
(2) Arbeidstaker kan kreve erstatning dersom oppsigelsen er i strid med §§ 5-5 til 5-9. Erstatningen fastsettes til det beløp som retten finner rimelig under hensyn til det økonomiske tap, arbeidsgivers og arbeidstakers forhold og omstendighetene for øvrig.

§ 5-12. Opphør av arbeidsforhold grunnet alder

(1) Arbeidsforholdet kan bringes til opphør når arbeidstaker fyller 70 år. Lavere aldersgrense kan følge av annet grunnlag når grensen er saklig begrunnet og ikke uforholdsmessig inngripende, jf. § 10-3 annet ledd.
(2) Arbeidstaker har krav på skriftlig varsel om tidspunktet for fratreden. Fratreden kan tidligst kreves seks måneder etter den første dag i måneden etter at varslet er kommet frem til arbeidstaker.
(3) Før varsel gis skal arbeidsgiver så langt det er mulig innkalle arbeidstaker til en samtale, med mindre arbeidstaker selv ikke ønsker det.
(4) Arbeidstaker som ønsker å fratre, har en tilsvarende varslingsfrist på en måned, likevel slik at kravet til skriftlighet ikke gjelder.
(5) Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen.

§ 5-13. Suspensjon

(1) Er det grunn til å anta at arbeidstakeren har gjort seg skyldig i forhold som kan medføre avskjed etter § 5-14 og virksomhetens behov tilsier det, kan arbeidsgiver pålegge arbeidstakeren å fratre arbeidsforholdet mens saken undersøkes.
(2) Suspensjonen skal straks oppheves dersom vilkårene etter første ledd ikke lenger er til stede. Suspensjon utover tre måneder må være begrunnet i forholdets særlige art.
(3) Frem til suspensjonen opphører, beholder arbeidstakeren sin lønn.
(4) Bestemmelsene i §§ 5-1 første ledd, 5-3 og 5-11 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 5-14. Avskjed

(1) En arbeidstaker kan gis avskjed med påbud om øyeblikkelig fratreden dersom vedkommende har gjort seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig mislighold av arbeidsavtalen.
(2) Ved avskjed gjelder §§ 5-1 første ledd og 5-3 tilsvarende.

(3) Er avskjeden urettmessig, skal retten kjenne den ugyldig dersom arbeidstakeren krever det. I særlige tilfeller kan retten likevel, etter påstand fra arbeidsgiver, bestemme at arbeidsforholdet skal opphøre dersom den etter avveining av partenes interesser finner at det vil være åpenbart urimelig at arbeidsforholdet fortsetter. Retten kan også bestemme at arbeidsforholdet skal opphøre når den finner at vilkårene for saklig oppsigelse er til stede.
(4) Arbeidstakeren kan kreve erstatning dersom avskjeden er urettmessig. Erstatningen fastsettes i samsvar med § 5-11 annet ledd.

§ 5-15. Fratredelseshavn ved arbeidsforholdets opphør

(1) Dersom oppsigelsesfristen utløper eller en midlertidig ansettelse opphører mens skipet er i sjøen, gjelder arbeidsforholdet til skipet kommer i havn.
(2) Arbeidsforholdet opphører ikke i havner som bare anløpes for å bunkre, bringe i land syke og skadede og heller ikke ved andre uforutsette, kortvarige anløp av hensyn til de ombordværendes, skipets eller lastens sikkerhet.

§ 5-16. Attest

(1) En arbeidstaker som fratrer etter lovlig oppsigelse har krav på skriftlig attest fra arbeidsgiver. Attesten skal inneholde opplysninger om arbeidstakers navn, fødselsdato, hva arbeidet har bestått i og om arbeidsforholdets varighet.
(2) Bestemmelsen i første ledd begrenser ikke arbeidstakerens rett til å kreve en mer utførlig attest i arbeidsforhold hvor dette er sedvane og ikke annet er fastsatt i tariffavtale.
(3) En arbeidstaker som er gitt avskjed har også krav på attest, men arbeidsgiveren kan uten nærmere angivelse av grunnen opplyse i attesten at arbeidstakeren er gitt avskjed.

Kapittel 5 A. Arbeidstakernes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse

Kapitlet tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 5 A-1. Kapitlets virkeområde

(1) Kapitlet her gjelder ved overdragelse av en virksomhet eller en del av en virksomhet, herunder overdragelser av sjøgående skip. Med overdragelse menes en overføring av en selvstendig økonomisk enhet som beholder sin

identitet etter overføringen. Kapitlet kommer likevel ikke til anvendelse dersom overdragelsen utelukkende gjelder skip.
(2) §§ 5 A-3 til 5 A-5 gjelder bare når

a. virksomheten eller den delen av virksomheten som skal overdras ligger innenfor EØS, og
b. erververen ligger innenfor EØS, eller den virksomheten eller delen av denne som overdras, forblir innenfor EØS.

(3) §§ 5 A-2 og 5 A-3 gjelder ikke ved overdragelse fra et konkursbo.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 5 A-2. Vern mot oppsigelse

(1) Overdragelse av en virksomhet eller en del av en virksomhet som nevnt i § 5 A-1 gir ikke i seg selv grunn for oppsigelse eller avskjed fra tidligere eller ny arbeidsgiver.
(2) Dersom en arbeidsavtale eller et arbeidsforhold opphører fordi skiftet av arbeidsgiver medfører vesentlige endringer i arbeidsvilkårene til skade for arbeidstakeren, anses opphøret som en følge av arbeidsgivers forhold.
(3) Ved tvister etter denne paragrafen gjelder §§ 5-10 og 5-11.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 5 A-3. Lønns- og arbeidsvilkår

(1) Den tidligere arbeidsgiverens rettigheter og plikter som følger av en arbeidsavtale eller et arbeidsforhold som foreligger på det tidspunktet overdragelsen finner sted, overføres til den nye arbeidsgiveren.
(2) Den nye arbeidsgiveren skal opprettholde de individuelle arbeidsvilkårene som følger av en tariffavtale som den tidligere arbeidsgiveren var bundet av, inntil tariffavtalen utløper, eller en annen tariffavtale trer i kraft eller kommer til anvendelse.
(3) Arbeidstakernes rett til videre opptjening av alders-, etterlatte- og uførepensjon i henhold til en kollektiv tjenestepensjon, overføres ikke etter første og annet ledd.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 5 A-4. Representasjon

(1) Hvis virksomheten bevarer sin uavhengighet, skal tillitsvalgte som

representerer arbeidstakere som berøres av en overdragelse som nevnt i § 5 A-1, beholde sin rettsstilling og funksjon.
(2) Hvis virksomheten ikke bevarer sin uavhengighet, skal de overførte arbeidstakerne som var representert før overdragelsen, fortsatt være representert på en egnet måte frem til et nyvalg kan finne sted.
(3) Første ledd gjelder ikke dersom overdragelsen medfører at grunnlaget for arbeidstakernes representasjon opphører. I slike tilfeller skal de tillitsvalgte fortsatt være sikret vern i samsvar med de avtalene som beskytter de tillitsvalgte på dette området.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 5 A-5. Informasjon og drøfting

(1) Tidligere og ny arbeidsgiver skal så tidlig som mulig informere de berørte arbeidstakernes tillitsvalgte om overdragelsen. Det skal gis særskilt informasjon om

a. grunnen til overdragelsen
b. den fastsatte eller foreslåtte dato for overdragelsen
c. de rettslige, økonomiske og sosiale følgene av overdragelsen for arbeidstakerne
d. planlagte tiltak overfor arbeidstakerne.

(2) I virksomheter hvor det ikke er tillitsvalgte skal de berørte arbeidstakerne så tidlig som mulig få informasjonen nevnt i første ledd.
(3) Dersom tidligere eller ny arbeidsgiver planlegger tiltak overfor arbeidstakerne, skal de så tidlig som mulig drøfte tiltakene med de tillitsvalgte med sikte på å oppnå en avtale.
Tilføyd ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

Kapittel 6. Tvister om arbeidsforhold

§ 6-1. Rett til å kreve forhandlinger

(1) En arbeidstaker kan kreve forhandlinger med arbeidsgiver dersom det gjøres gjeldende at:

a. en oppsigelse eller avskjed er ulovlig,
b. lovens regler om fortrinnsrett er brutt,
c. en midlertidig ansettelse eller suspensjon er ulovlig,

d. forhold nevnt i bokstav a til c gir rett til å kreve erstatning,
e. en nektelse av permisjon er ulovlig.

(2) Krav om forhandlinger må fremsettes skriftlig til arbeidsgiver innen to uker fra:

a. oppsigelsen eller avskjeden fant sted,
b. arbeidsgiver avslo krav fra arbeidstaker om fortrinnsrett til ny stilling eller permisjon,
c. arbeidstaker fratrådte ved tvist om det har foreligget ulovlig midlertidig ansettelse,
d. suspensjonens opphørstidspunkt.

(3) Arbeidsgiver skal sørge for at forhandlingsmøte blir holdt snarest mulig og senest innen to uker etter at kravet er mottatt.
(4) Arbeidsgiver kan kreve forhandlinger med arbeidstaker dersom arbeidstaker reiser søksmål eller underretter arbeidsgiver om at søksmål vil bli reist uten at forhandlinger har vært holdt. Krav om forhandlinger må fremsettes skriftlig så snart som mulig og senest to uker etter at arbeidsgiver er underrettet om at søksmål er eller vil bli reist. Arbeidsgiver skal sørge for at forhandlingsmøte blir holdt. Er søksmål reist, skal arbeidsgiver skriftlig underrette retten om at forhandlinger vil bli holdt. Arbeidstaker plikter å møte til forhandlingene.
(5) Arbeidstaker og arbeidsgiver har rett til å la seg bistå av rådgiver under forhandlingene. De skal være sluttført senest to uker etter datoen for det første forhandlingsmøtet, med mindre det er enighet om å fortsette. Det skal settes opp protokoll, som skal underskrives av partene og deres rådgivere.
(6) Departement kan gi forskrifter om forhandlinger, herunder om:

a. forhandlingssted,
b. utgiftsdekning for arbeidstaker til reise og opphold,
c. forhandlinger ved norsk utenriksstasjon,
d. protokollformular.

§ 6-2. Søksmålsfrister

(1) Med mindre partene i den enkelte sak er enige om en lengre frist, er søksmålsfristen åtte uker ved:

a. tvist om oppsigelse og avskjed,
b. brudd på lovens regler om fortrinnsrett,

c. tvist om det har foreligget ulovlig midlertidig ansettelse eller suspensjon.

(2) Krever arbeidstakeren bare erstatning, er søksmålsfristen seks måneder.
(3) Søksmålsfristen regnes fra forhandlingenes avslutning. Er forhandlinger ikke holdt, regnes fristen fra de tidspunktene som fremgår av § 6-1 annet ledd.
(4) Det er ingen søksmålsfrist ved oppsigelse eller avskjed dersom formkravene i § 5-3 første, annet og tredje ledd ikke er oppfylt.
(5) Retten kan bestemme at arbeidsforholdet skal fortsette etter § 5-10, dersom søksmål med krav om dette reises innen åtte uker fra tidspunktet for arbeidstakers fratreden eller fra forhandlingenes avslutning.

§ 6-3. Fristforlengelse og oppfriskning

(1) Ved tvist om en oppsigelses rettmessighet ved fravær som omhandlet i § 5-7 løper fristene for å kreve forhandling eller gå til søksmål fra det tidspunkt forbudet mot oppsigelse etter § 5-7 første ledd opphører.
(2) Ved oppsigelse under fravær på grunn av barns eller barnepassers sykdom etter § 7-8 eller fravær på grunn av pleie av nære pårørende etter § 7-9, forlenges fristen for å kreve forhandlinger eller gå til søksmål med det antall dager arbeidstaker var fraværende etter at oppsigelsen fant sted.
(3) Oppfriskning av søksmålsfristene kan kreves etter bestemmelsene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.

§ 6-4. Tvister i Norge om arbeidsforhold

(1) I forbindelse med søksmål om rettigheter og plikter etter denne lov kan retten også behandle krav om oppgjør av lønn og feriepenger. Det samme gjelder andre krav som står i sammenheng med eller kommer i stedet for det kravet søksmålet gjelder, dersom det ikke vil være til vesentlig ulempe for behandlingen av saken. Rettens avgjørelse etter forrige punktum kan ikke angripes.
(2) Mekling i forliksråd finner ikke sted for krav som er gjenstand for forhandlinger etter § 6-1 eller krav som nevnt i denne paragrafs første ledd.
(3) Ved søksmål som omfattes av § 6-2 første og annet ledd, skal retten påskynde saken mest mulig og om nødvendig beramme den utenom tur.
(4) Under hovedforhandling og under ankeforhandling i lagmannsrett settes retten med to meddommere oppnevnt etter forslag fra partene. Foreligger ikke forslag innen den frist dommeren har bestemt, eller blir flere saksøkere eller saksøkte ikke enige om noe felles forslag, kan dommeren oppnevne

meddommere etter domstolloven § 94.
(5) Retten kan likevel settes uten meddommere, dersom partene og retten er enig i at meddommere er unødvendig.

§ 6-5. Tvister i utlandet om arbeidsforhold

(1) Tvist om arbeidsforholdet mellom arbeidstaker og arbeidsgiver eller mellom arbeidstaker og rederiet mens skipet er i utlandet må ikke bringes inn for utenlandsk myndighet.
(2) Tvist etter første ledd kan forelegges en norsk utenrikstjenesteansatt som avgjør saken etter å ha innhentet partenes forklaringer. Avgjørelsen kan innen seks måneder bringes inn for retten i Norge. I tvist om avskjed eller oppsigelse kan utenrikstjenesteansatte ikke avgjøre saken, men de kan forberede og lede forhandlinger etter § 6-1.
(3) Departementet kan gi forskrifter om behandling av tvister etter annet ledd.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

Kapittel 7. Rett til permisjon

§ 7-1. Svangerskapskontroll

Arbeidstaker som er gravid, har rett til fri fra arbeidet med lønn i forbindelse med svangerskapskontroll, dersom slik kontroll ikke med rimelighet kan finne sted utenfor arbeidstiden. Fraværet skal arrangeres slik at det ikke er til vesentlig ulempe for skipets drift.

§ 7-2. Svangerskapspermisjon

Arbeidstaker som er gravid, har rett til permisjon når svangerskapet har vart i seks måneder.

§ 7-3. Omsorgspermisjon

(1) Faren har i forbindelse med fødselen rett til to ukers permisjon for å bistå moren. Bor foreldrene ikke sammen, kan retten til permisjon utøves av en annen som bistår moren.
(2) Adoptivforeldre og fosterforeldre har rett til to ukers permisjon i forbindelse med at omsorgen for barnet overtas. Dette gjelder ikke ved stebarnsadopsjon

eller hvis barnet er over 15 år.

§ 7-4. Fødselspermisjon

Etter fødselen skal moren ha permisjon de første seks ukene, med mindre hun fremlegger legeattest om at det er bedre for henne å komme i arbeid.

§ 7-5. Foreldrepermisjon

(1) Foreldre har rett til permisjon etter at barnet er født i til sammen 12 måneder, medregnet permisjon etter reglene i §§ 7-2 og 7-4. Foreldrene har uansett rett til permisjon i det tidsrom det ytes foreldrepenger fra folketrygden.
(2) Hver av foreldrene har i tillegg til permisjon etter første ledd rett til 12 måneder permisjon, som må tas ut umiddelbart etter foreldrenes permisjon etter første ledd. Arbeidstaker som har delvis permisjon etter § 7-6 har likevel ikke rett til permisjon etter dette leddet.
(3) Rett til permisjon etter første ledd kan utøves av en annen som har omsorg for barnet, dersom ikke begge foreldrene har omsorg for barnet. Arbeidstaker som er alene om omsorgen for barnet har rett til to års permisjon etter annet ledd.
(4) Adoptivforeldre og fosterforeldre har rett til permisjon etter reglene i denne paragraf når omsorgen for barnet overtas. Det samme gjelder arbeidstaker som har eller får tildelt foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, og som har hatt mindre enn vanlig samvær med barnet. Retten til permisjon gjelder ikke ved stebarnsadopsjon eller hvis barnet er over 15 år.

§ 7-6. Delvis permisjon

(1) Permisjon etter §§ 7-2, 7-4 og 7-5 første ledd kan tas ut som delvis permisjon.
(2) Delvis permisjon baseres på skriftlig avtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Arbeidstakers ønske om hvordan uttaket av permisjon skal gjennomføres, skal oppfylles med mindre dette medfører vesentlige ulemper for arbeidsgiver. Arbeidstaker har rett til å la seg bistå av en tillitsvalgt eller annen representant. Avtale om delvis permisjon kan endres eller opphøre når særlige grunner gjør det nødvendig.
(3) Delvis permisjon må tas ut innenfor en tidsramme på tre år.

§ 7-7. Varslingsplikt

Permisjon etter §§ 7-2 til 7-6 skal varsles arbeidsgiver snarest mulig og senest en uke i forveien ved fravær utover to uker, senest fire uker i forveien ved fravær utover 12 uker og senest 12 uker i forveien ved fravær utover et år. Oversittelse av fristene medfører ikke at arbeidstaker må utsette permisjonen, dersom permisjon er nødvendig på grunn av forhold som arbeidstaker ikke hadde kjennskap til ved fristens utløp.

§ 7-8. Barns og barnepassers sykdom

(1) Arbeidstaker som har omsorg for barn, har rett til permisjon ved barnets sykdom og tilhørende legeundersøkelse og ved sykdom eller tilsvarende permisjon hos den person som har det daglige tilsynet med barnet.
(2) Arbeidstaker som har omsorg for barn, har også rett til permisjon i forbindelse med barnets opphold ved helseinstitusjon eller etter utskriving, og ellers når barnet har nedsatt funksjonsevne eller sykdom eller skade som er svært alvorlig eller langvarig.
(3) Bestemmelsene i første og annet ledd kan fravikes i tariffavtale for skip i utenriksfart registrert i norsk ordinært skipsregister (NOR).
(4) Departementet kan gi forskrift om slik permisjon, herunder om omfanget av permisjonen og for hvilke barn retten til permisjon gjelder.

§ 7-9. Omsorg for og pleie av nære pårørende

(1) En arbeidstaker som pleier nære pårørende i hjemmet i livets sluttfase, har rett til permisjon. Arbeidstakeren har også rett til permisjon for nødvendig omsorg for nære pårørende.
(2) Bestemmelsene i første ledd kan fravikes i tariffavtale for skip i utenriksfart registrert i norsk ordinært skipsregister (NOR).
(3) Departementet kan gi forskrift om slik permisjon, herunder om:

a. hvilke personer som skal anses som nære pårørende,
b. omfanget av permisjonen,
c. dokumentasjon av nødvendig omsorg,
d. varslingsplikt.

§ 7-10. Utdanningspermisjon

(1) Arbeidstaker som har vært i arbeidslivet i minst tre år og som har vært ansatt hos arbeidsgiver de siste to årene, har rett til hel eller delvis permisjon i inntil tre år for å delta i organisert utdanningstilbud.
(2) Bestemmelsene i første ledd kan fravikes i tariffavtale for skip i utenriksfart registrert i norsk ordinært skipsregister (NOR).
(3) Departementet kan gi forskrift om utdanningspermisjon, herunder om:

a. krav til utdanningstilbudets innhold,
b. forhold hos arbeidsgiver som gir rett til å nekte permisjon,
c. rett til ny utdanningspermisjon,
d. varsel til arbeidsgiver om bruk av retten til permisjon,
e. varsel fra arbeidsgiver om at vilkårene for permisjon ikke anses oppfylt,
f. unntak fra retten til permisjon for visse arbeidsgivere.

§ 7-11. Militærtjeneste mv.

(1) En arbeidstaker har rett til permisjon ved pliktig eller frivillig militærtjeneste eller lignende allmenn vernetjeneste. Det samme gjelder ved frivillig tjenestegjøring av til sammen 24 måneders varighet i styrker organisert av norske myndigheter for deltakelse i internasjonale fredsoperasjoner, hvis arbeidstaker snarest mulig etter å ha inngått bindende avtale om tjenestegjøring i slike styrker varsler arbeidsgiver om dette.
(2) En arbeidstaker som ønsker å fortsette i stillingen etter tjenestegjøringen, skal varsle arbeidsgiver før tjenesten begynner. Arbeidsgiveren plikter ikke å ta arbeidstakeren tilbake i arbeid før en måned etter mottak av varsel om fra hvilken dag arbeidstakeren kan gjenoppta arbeidet.

§ 7-12. Offentlige verv

(1) En arbeidstaker har rett til permisjon i det omfang det er nødvendig for å oppfylle lovbestemt møteplikt i offentlige organer.
(2) Bestemmelsene i første ledd kan fravikes i tariffavtale for skip i utenriksfart registrert i norsk ordinært skipsregister (NOR).

Kapittel 8. Rederiets og skipsførerens omsorgsplikter

§ 8-1. Omsorgsplikt ved sykdom og skade

(1) Rederiet skal sørge for forsvarlig sykepleie, herunder legehjelp, legemidler og underhold, om bord eller i land, dersom den som har sitt arbeid om bord er blitt syk eller er kommet til skade. Vedkommende skal så vidt mulig undersøkes av lege, dersom det er grunn til å tro at sykdommen eller skaden innebærer fare for vedkommende selv eller andre om bord. Må det anses påkrevet, skal vedkommende bringes i land.
(2) Rederiets plikt til å sørge for sykepleie varer så lenge vedkommende er i tjeneste om bord. Er vedkommende fortsatt syk eller skadet ved fratreden, gjelder det samme i inntil 16 uker etter fratreden, med mindre vedkommende er medlem av folketrygden eller en tilsvarende offentlig trygdeordning i sitt hjemland som overtar forpleiningsplikten.
(3) Rederiet skal sørge for at omsorgen overtas av en norsk utenrikstjenesteansatt dersom den som har sitt arbeid om bord, blir etterlatt i utlandet på grunn av skade eller sykdom. Er dette ikke praktisk mulig, skal rederiet sørge for at det på annen måte skaffes forsvarlig pleie, og underrette de nærmeste pårørende dersom vedkommende ber om det.
(4) Skipsføreren skal medvirke til gjennomføringen av omsorgsplikten etter denne paragraf.
(5) Departementet kan gi forskrifter om det nærmere innhold og omfang av omsorgsplikten etter denne paragraf.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 8-2. Omsorgsplikt ved dødsfall og begravelse

(1) Rederiet skal sørge for underretning til nærmeste pårørende og for begravelse eller hjemsendelse av båren, dersom den som har sitt arbeid om bord dør mens vedkommende:

a. er i tjeneste om bord,
b. har rett til sykepleie etter § 8-1,
c. er under reise for rederiets eller arbeidsgiverens regning.

(2) Skipsføreren skal medvirke til gjennomføringen av omsorgsplikten etter denne paragraf.

§ 8-3. Omkostningsdekning

Omkostninger som rederiet eller skipsføreren pådrar seg ved gjennomføring av sine plikter etter §§ 8-1 og 8-2, kan rederiet kreve dekket av arbeidsgiver. Arbeidsgiver kan kreve dekning av omkostningene hos folketrygden eller hos tilsvarende offentlig ordning i arbeidstakers hjemland, så langt dette følger av de relevante reglene.

§ 8-4. Erstatning for eiendeler

(1) Går eiendeler som tilhører den som har sitt arbeid om bord tapt eller blir skadet, er rederiet erstatningsansvarlig. Dette gjelder likevel ikke for gjenstander som vedkommende bærer på seg. Ansvaret kan lempes under hensyn til vedkommendes eget forhold og omstendighetene for øvrig.
(2) Departementet kan gi utfyllende bestemmelser til første ledd.

§ 8-5. Eiendeler som etterlates om bord

(1) Rederiet skal sørge for å ta vare på og eventuelt ettersende eiendeler som den som har sitt arbeid om bord, etterlater når vedkommende forlater skipet ved arbeidsforholdets opphør eller på et annet tidspunkt.
(2) Ting som ikke tåler oppbevaring eller forsendelse, eller som ikke kan oppbevares uten vesentlig omkostning eller ulempe, kan rederiet la selge. Tilsvarende gjelder dersom den som har sitt arbeid om bord, ikke innen ett år etter at vedkommende forlot skipet har fremmet krav om å få eiendelene utlevert.
(3) Skipsføreren skal medvirke til gjennomføringen av omsorgsplikten etter denne paragrafen.

Kapittel 9. Skipstjenesten

§ 9-1. Kontrolltiltak

(1) Rederiet kan bare iverksette kontrolltiltak overfor den som har sitt arbeid om bord, når tiltaket har saklig grunn i arbeidsforholdet og det ikke innebærer en uforholdsmessig belastning for arbeidstaker.
(2) Rederiet plikter så tidlig som mulig å drøfte behov, utforming, gjennomføring og vesentlig endring av kontrolltiltak i virksomheten med de tillitsvalgte.
(3) Personopplysningsloven gjelder for rederiets behandling av opplysninger om

arbeidstakere i forbindelse med kontrolltiltak, med mindre annet er fastsatt i denne eller annen lov.
(4) Departementet kan gi nærmere forskrifter til bestemmelsen, herunder om kravene til informasjon om kontrolltiltak og om jevnlig evaluering av slike tiltak.

§ 9-2. Rett til å ta med eiendeler om bord

(1) Den som har sitt arbeid om bord, kan i rimelig omfang ta med seg ting til personlig bruk. Vedkommende må ikke bringe om bord narkotika eller andre farlige giftstoffer, eller ta med våpen eller ammunisjon uten tillatelse fra skipsføreren.
(2) Ved mistanke om at noe ulovlig er brakt om bord, kan mulige tilholdssteder undersøkes i nærvær av vedkommende.

§ 9-3. Skipsførerens plikter ved alvorlige straffbare handlinger om bord

(1) Dersom skipet ikke er i norsk havn, skal skipsføreren ved alvorlig straffbar handling om bord, snarest mulig foreta undersøkelse, sikre bevis og ta opp forklaring. Dette gjelder likevel ikke hvis handlingen er begått på et fremmed lands territorium og etterforskes av stedets myndigheter.
(2) Inntil relevante myndigheter kan ta seg av saken, kan skipsføreren iverksette tiltak og anvende maktmidler som er nødvendige og forholdsmessige for å sikre kontroll med den som har begått handlingen.
(3) Departementet kan gi forskrift om tiltak og maktmidler etter første og annet ledd.
Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015).

§ 9-4. Rett til å gå i land i fritiden

Den som har sitt arbeid om bord, har rett til å gå i land i sin fritid under skipets opphold i havn. Dette gjelder likevel ikke dersom skipets forhold gjør det nødvendig at vedkommende blir om bord. I så fall har vedkommende krav på passende godtgjøring.

§ 9-5. Rett til å fratre

(1) Den som har sitt arbeid om bord, har rett til å fratre dersom:

a. skipet ikke oppfyller krav i skipssikkerhetsloven eller i forskrift

fastsatt i medhold av loven til teknisk, operativ og personlig sikkerhet, og manglene klart utgjør en fare for skipet eller for de som har sitt arbeid om bord,

b. rederiet unnlater å etterkomme krav om besiktelse i henhold til skipssikkerhetsloven § 43 femte ledd bokstav c og forskrifter fastsatt i medhold av den bestemmelsen,
c. skipet mister retten til å føre norsk flagg,
d. det foreligger krig eller krigslignende forhold i farvann der skipet skal seile eller i havn som skipet er bestemt for,
e. det i havn som skipet er bestemt for, foreligger en epidemisk sykdom med omfattende utbredelse, eller betydelige helseskadelige miljøforurensninger,
f. vedkommende er ansatt for en bestemt reise, og reisen blir vesentlig endret.

(2) Fratreden kan skje før avreise fra havn eller i første havn skipet anløper etter at vedkommende ble kjent med forholdet.

§ 9-6. Bestemmelser som skal være tilgjengelige

(1) Rederiet skal sørge for at denne lov, skipssikkerhetsloven og relevante internasjonale konvensjoner er tilgjengelige om bord, sammen med tilhørende forskrifter.
(2) Kopi av arbeidstakers arbeidsavtale og av tariffavtale som utgjør en del av arbeidsavtalen, skal likeledes være tilgjengelige om bord. Det samme gjelder kopi av kontrakt for andre som har sitt arbeid om bord.

§ 9-7. Rett til å fremsette klage

(1) Den som har sitt arbeid om bord, har rett til å klage til rederiet på forhold vedrørende skipstjenesten og arbeidsforholdet for øvrig. Er rederiet ikke vedkommendes arbeidsgiver, skal rederiet i nødvendig utstrekning konsultere arbeidsgiver og kan eventuelt overlate til denne å behandle og avgjøre klagen i første omgang.
(2) Rederiet skal sørge for at klager blir tilstrekkelig undersøkt, og skal etablere prosedyrer for rettferdig, effektiv og rask behandling av klager.
(3) Gjengjeldelse mot den som fremsetter klage i samsvar med etablerte prosedyrer, er forbudt. For øvrig gjelder § 2-7 tilsvarende.
(4) Departementet kan gi forskrift om klage til rederiet, herunder om:

a. behandling og avgjørelse av klagen om bord på skipet,
b. prosedyrer for klagebehandling i rederiet.

(5) Den som har sitt arbeid om bord, kan også klage til tilsynsmyndigheten på forhold som angitt i første ledd. Departementet kan gi forskrift om slik klage, herunder om:

a. hvem klage kan fremsettes overfor,
b. klagen først skal behandles av rederiet,
c. hvilke klager tilsynsmyndigheten kan behandle og avgjøre,
d. saksbehandlingen for øvrig,
e. vedtak fra tilsynsmyndigheten kan påklages videre,
f. klage fra arbeidstaker på utenlandsk skip.

Kapittel 10. Vern mot diskriminering

§ 10-1. Forbud mot diskriminering

(1) Direkte og indirekte diskriminering på grunn av politisk syn, medlemskap i arbeidstakerorganisasjon eller alder er forbudt.
(2) Trakassering og instruks om å diskriminere personer av grunner nevnt i første ledd, anses som diskriminering.
(3) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder tilsvarende ved diskriminering av arbeidstaker som arbeider deltid eller er midlertidig ansatt.
(4) Ved diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon i forbindelse med fødsel og adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk gjelder likestillings- og diskrimineringsloven.
Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 51 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 751), 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 10-2. Hva kapitlet omfatter

(1) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder alle sider ved arbeidsforholdet, herunder:

a. utlysing av stilling, ansettelse, omplassering og forfremmelse,
b. opplæring og annen kompetanseutvikling,
c. lønns- og arbeidsvilkår,
d. opphør.

(2) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder tilsvarende for rederiets valg og behandling av personer som har sitt arbeid om bord.
(3) Bestemmelsene i dette kapittel gjelder tilsvarende for innmelding i og deltakelse i en arbeidstaker-, arbeidsgiver- eller yrkesorganisasjon. Dette gjelder også for fordeler som slike organisasjoner gir sine medlemmer.
(4) Bestemmelsene i dette kapittel får ikke anvendelse ved forskjellsbehandling som skyldes medlemskap i arbeidstakerorganisasjon for så vidt gjelder lønns- og arbeidsvilkår i tariffavtaler.

§ 10-3. Unntak fra forbudet mot diskriminering

(1) Forskjellsbehandling som har et saklig formål, ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles og som er nødvendig for utøvelse av arbeid eller yrke, anses ikke som diskriminering etter loven her.
(2) Forskjellsbehandling som er nødvendig for å oppnå et saklig formål og som ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles, er ikke i strid med forbudet mot indirekte diskriminering, diskriminering på grunn av alder eller diskriminering av arbeidstaker som arbeider deltid eller er midlertidig ansatt.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om rekkevidden av unntaket fra forbudet mot aldersdiskriminering i annet ledd.

§ 10-4. Innhenting av opplysninger ved ansettelse

(1) Arbeidsgiver må ikke i utlysing etter nye arbeidstakere eller på annen måte be om at søkerne skal gi opplysninger om hvordan de stiller seg til politiske, religiøse eller kulturelle spørsmål eller om de er medlemmer av arbeidstakerorganisasjoner. Arbeidsgiver må heller ikke iverksette tiltak for å innhente slike opplysninger på annen måte.
(2) Forbudet i første ledd gjelder ikke dersom innhenting av opplysninger om hvordan søkerne stiller seg til politiske spørsmål eller om de er medlemmer av arbeidstakerorganisasjon er begrunnet i stillingens karakter, eller det inngår i formålet for vedkommende virksomhet å fremme bestemte politiske syn og arbeidstakers stilling vil være av betydning for gjennomføringen av formålet. Dersom slike opplysninger vil bli krevet, må dette angis i utlysingen av stillingen.
(3) Arbeidsgiver kan heller ikke innhente opplysninger som angitt i likestillings- og diskrimineringsloven § 30.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 51 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 751).

§ 10-5. Positiv særbehandling

Særbehandling som bidrar til å fremme likebehandling er ikke i strid med bestemmelsene i dette kapittel. Særbehandlingen skal opphøre når formålet med den er oppnådd.

§ 10-6. Opplysningsplikt

Arbeidssøker som mener seg forbigått i strid med bestemmelsene i dette kapittel, kan kreve at arbeidsgiver skriftlig opplyser om hvilken utdanning, praksis og andre klart konstaterbare kvalifikasjoner for arbeidet den som ble ansatt har.

§ 10-7. Forbud mot gjengjeldelse

Det er forbudt å gjøre bruk av gjengjeldelse overfor arbeidstaker som har fremmet klage eller på annen måte tatt opp sak om brudd på bestemmelsene i dette kapittel, eller som har gitt uttrykk for at slik sak kan bli fremmet. Forbudet gjelder ikke dersom arbeidstaker opptrer grovt uaktsomt.

§ 10-8. Bevisbyrde

Dersom den som har sitt arbeid om bord eller arbeidssøker fremlegger opplysninger som gir grunn til å tro at det har funnet sted diskriminering i strid med bestemmelse i dette kapittel eller at det er gjort bruk av gjengjeldelse i strid med § 10-7, må arbeidsgiveren eller rederiet sannsynliggjøre at det likevel ikke har funnet sted slik diskriminering eller gjengjeldelse.

§ 10-9. Virkningene av brudd på diskrimineringsforbudet

(1) Den som er blitt diskriminert i strid med § 10-1, eller utsatt for gjengjeldelse i strid med § 10-7, kan kreve oppreisning og erstatning uavhengig av om arbeidsgiveren eller rederiet kan bebreides for diskrimineringen. Erstatningen skal dekke økonomisk tap som følge av diskrimineringen. Oppreisning for ikke-økonomisk skade fastsettes til det som er rimelig ut fra skadens omfang og art, partenes forhold og omstendighetene for øvrig.
(2) Bestemmelser i tariffavtaler, arbeidsavtaler, reglementer, vedtekter mv. som er i strid med dette kapittel, er ugyldige.

Kapittel 11. Informasjon og drøfting

§ 11-1. Plikt til informasjon og drøfting

(1) I virksomhet som jevnlig sysselsetter minst 50 arbeidstakere, skal arbeidsgiver informere om og drøfte spørsmål av betydning for ansettelsesforholdene med arbeidstakernes representanter.
(2) Departementet kan gi forskrift om beregningen av antall arbeidstakere i virksomheten.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 11-2. Gjennomføring av plikten til informasjon og drøfting

(1) Plikten til informasjon og drøfting omfatter:

a. informasjon om den aktuelle og forventede utvikling av virksomhetens aktiviteter og økonomiske situasjon,
b. informasjon og drøfting om den aktuelle og forventede bemanningssituasjonen i virksomheten, inkludert eventuell fare for innskrenkninger og de tiltak arbeidsgiver vurderer i den forbindelse,
c. informasjon og drøfting om beslutninger som kan føre til vesentlig endring i arbeidsorganisering eller ansettelsesforhold.

(2) Informasjon etter første ledd bokstav a skal skje på et passende tidspunkt. Informasjon og drøfting etter første ledd bokstav b og c skal skje så tidlig som mulig.
(3) Informasjonen skal gis slik at det er mulig for arbeidstakernes representanter å sette seg inn i saken, foreta en passende undersøkelse, vurdere saken og forberede eventuell drøfting. Drøftingen skal bygge på informasjon fra arbeidsgiver, finne sted på det nivå for ledelse og representasjon som saken tilsier og skje på en måte og med et innhold som er passende. Drøftingen skal gjennomføres slik at det er mulig for arbeidstakernes representanter å møte arbeidsgiveren og få et grunngitt svar på uttalelser de måtte avgi. Drøfting etter første ledd bokstav c skal ta sikte på å komme fram til en avtale.
(4) Bestemmelsene i denne paragrafen kan fravikes ved tariffavtale.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

§ 11-3. Fortrolige opplysninger

Dersom virksomhetens behov tilsier at bestemte opplysninger ikke bør gis videre, kan rederiet pålegge arbeidstakernes representanter og eventuelle rådgivere taushetsplikt. Arbeidsgiver kan i særlige tilfeller unnlate å gi informasjon eller gjennomføre drøfting dersom det på det aktuelle tidspunktet åpenbart vil være til betydelig skade for virksomheten at opplysningene blir kjent.

§ 11-4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 14 juni 2019 nr. 22 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 14 juni 2019 nr. 726).

Kapittel 12. Tilsyn og sanksjoner

§ 12-1. Tilsyn og sertifisering

(1) Det føres tilsyn med loven etter bestemmelsene i tredje ledd.
(2) Kongen fastsetter hvem som skal ha tilsynsmyndighet etter loven.
(3) For tilsyn og sertifisering gjelder det som er bestemt i skipssikkerhetsloven §§ 13, 41 annet og tredje ledd, 43 til 46 og 48.

§ 12-2. Forvaltningstiltak

For forvaltningstiltak gjelder det som er bestemt i skipssikkerhetsloven §§ 49 til 52.

§ 12-3. Overtredelsesgebyr

(1) Dersom noen som har handlet på vegne av arbeidsgiveren, har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 3-1, 3-3, 3-4 fjerde ledd, 3-9, 4-2, 4-3 tredje ledd, 5-16, kapittel 7 eller kapittel 11, jf. § 2-2 første ledd, kan tilsynsmyndigheten ilegge arbeidsgiveren overtredelsesgebyr.
(2) Dersom noen som har handlet på vegne av rederiet, har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 9-1 annet ledd eller 9-7, jf. § 2-4 annet ledd, eller en bestemmelse gitt i eller i medhold av noen av bestemmelsene som nevnt i første ledd, jf. § 2-4 første ledd, kan tilsynsmyndigheten ilegge rederiet

overtredelsesgebyr.
(3) Overtredelsesgebyr etter første og annet ledd kan ilegges selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.
(4) Ved avgjørelsen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmåling av gebyret skal det særlig legges vekt på:

a. hvor alvorlig overtredelsen er,
b. om overtredelsen kunne ha vært forebygget gjennom interne systemer eller ved instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak,
c. om overtredelsen er begått for å fremme arbeidsgiverens eller rederiets interesser,
d. om arbeidsgiveren eller rederiet har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
e. om det foreligger gjentakelse,
f. arbeidsgiverens eller rederiets økonomiske evne.

(5) Skipssikkerhetsloven §§ 55 fjerde ledd og 57 gjelder tilsvarende.
(6) Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen.

§ 12-4. Straff

Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som på vegne av arbeidsgiveren eller rederiet forsettlig eller grovt uaktsomt lar en arbeidstaker være ansatt på vesentlig andre vilkår enn de som fremgår av loven, forskrifter gitt i medhold av loven eller tariffavtale som gjelder for arbeidstakeren. Ved vurderingen av om en overtredelse av første punktum er vesentlig, skal det særlig legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger og graden av utvist skyld.

Kapittel 13. Øvrige bestemmelser

§ 13-1. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] De enkelte bestemmelser kan settes i kraft til ulik tid.
1 Iflg. res. 21 juni 2013 nr. 730 trådte loven ikr. 20 aug 2013, med unntak av lovens kapittel 10 som trådte ikr. 1 jan 2014. Opphevelse av sjømannsloven 30 mai 1975 nr. 18 trådte ikr. 20 aug 2013, med unntak av lovens kapittel IIA som ble opphevet fra 1 jan 2014.

§ 13-2. Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om tjenestepensjon (tjenestepensjonsloven)

Kapittel 1. Virkeområde. Definisjoner

§ 1-1. Virkeområde

(1) Loven gjelder tjenestepensjonsordninger etter loven her og foretak som har eller oppretter slik pensjonsordning.
(2) Pensjonsordning etter loven her kan opprettes ved avtale med følgende pensjonsinnretninger:

a. selskap som har tillatelse fra norske myndigheter til å drive livsforsikringsvirksomhet her i riket,
b. pensjonskasse som har tillatelse fra norske myndigheter til her i riket å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring,
c. selskap som er etablert i en annen stat innenfor EØS-området og som her i riket har adgang til å drive livsforsikringsvirksomhet,
d. pensjonskasse som er etablert i annen stat innenfor EØS-området, og som har adgang til her i riket å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring.

(3) Loven gjelder også for Svalbard.

§ 1-2. Definisjoner

I loven betyr:

a. barn: medlemmets barn, herunder stebarn og fosterbarn.
b. beregningsgrunnlag: det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen.
c. foretak: aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap, enkeltpersonforetak og ethvert annet rettssubjekt som har arbeidstaker i sin tjeneste.
d. forsikrede: pensjonsordningens medlemmer, deres ektefelle, barn, registrert partner og samboer når de er sikret eller mottar pensjon

etter regelverket.

e. konsern: konsern som nevnt i aksjeloven § 1-3 og allmennaksjeloven § 1-3, likevel slik at morselskapet ikke må være aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
f. medlemmer: arbeidsgiveren og de arbeidstakere som oppfyller opptaksvilkårene i regelverket for pensjonsordningen. Som medlem regnes også alderspensjonist som har tatt ut alderspensjon fra ordningen rett etter avsluttet arbeidsforhold, samt arbeidstaker som er blitt uør mens han var i foretakets tjeneste, og som det betales årlig premie for i henhold til forsikring av premiefritak ved uørhet.
g. pensjonsbeholdning: kapitalbeholdning bestående av summen til enhver tid av tilførte innskudd og premier, dødelighetsarv og avkastning.
h. pensjonsordning: tjenestepensjonsordning som nevnt i § 1-1.
i. pensjonsplan: den del av regelverket som gjelder beregning og innbetaling av årlige innskudd og premier og oppbygging av pensjonsbeholdning for de enkelte medlemmer, samt beregning og utbetaling av årlige pensjonsytelser.
j. pensjonsreguleringsfond: pensjonsordningens fond for premie til dekning av årlig regulering av pensjoner under utbetaling.
k. regelverket: pensjonsforsikringsavtalen med tilhørende vilkår og pensjonsplan.
l. reguleringsfond: pensjonsordningens fond for midler til dekning av årlig regulering av medlemmenes pensjonsbeholdninger.

§ 1-3. Forskrifter

Kongen kan fastsette nærmere regler til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven her.

Kapittel 2. Opprettelse av pensjonsordninger

§ 2-1. Adgang til å opprette pensjonsordning

(1) Et foretak kan opprette pensjonsordning i samsvar med reglene i loven her for å sikre arbeidstakere i foretaket og andre forsikrede alderspensjon i tillegg til ytelser fra folketrygden. Regelverket for pensjonsordningen skal i sin helhet være i samsvar med bestemmelsene i loven her med tilhørende forskrifter.
(2) Foretaket skal tegne forsikring som ved uørhet gir rett til innskuddsfritak i samsvar med den faktiske graden av uørhet. Forsikringen skal omfatte alle

medlemmer som ikke har fylt 67 år. Premien for slik forsikring skal beregnes slik at foretaket ikke skal betale årlig premie til alderspensjon for medlemmer som blir uføre. Innskuddsfritaket skal reduseres forholdsmessig etter den faktiske graden av uførhet. Samlet opptjening av rett til alderspensjon på grunnlag av arbeidsinntekt og innskuddsfritak skal ikke på noe tidspunkt overstige 100 prosent av full stilling.
(3) Foretaket kan i tillegg som del av pensjonsordningen tegne særskilt forsikring etter foretakspensjonsloven som kan gi uførepensjon til medlemmer som helt eller delvis mister ervervsevnen og/eller ytelser til barn og andre etterlatte av medlemmer som dør. Innskuddspensjonsloven § 2-4 tredje ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 2-2. Minstekrav

(1) Et foretak kan opprette pensjonsordning i henhold til loven her dersom foretaket har:

a. minst to personer i foretaket som begge har en arbeidstid og lønn som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling,
b. minst én arbeidstaker uten eierinteresse i foretaket som har en arbeidstid og lønn i foretaket som utgjør 75 prosent eller mer av full stilling, eller
c. personer i foretaket som hver har en arbeidstid og lønn som utgjør 20 prosent eller mer av full stilling, og som til sammen utfører arbeid som tilsvarer minst to årsverk.

(2) Pensjonsordning kan også opprettes i pensjonskasse som er i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av forsikringsvirksomhetsloven. Har pensjonskassen mindre enn 50 medlemmer, skal vedtektene for pensjonskassen inneholde særlige bestemmelser om gjenforsikring av forsikringsrisiko og begrensning av risiko knyttet til kapitalforvaltningen slik at medlemmenes rett til pensjon er betryggende sikret. Finanstilsynet kan gi forskrift om dette.
(3) Dersom foretaket ved utløpet av et kalenderår ikke oppfyller vilkårene i første ledd, og foretaket heller ikke innen ett år igjen oppfyller vilkårene, skal pensjonsordningen opphøre og avvikles. Pensjonsordning i pensjonskasse som i en periode på seks måneder ikke oppfyller vilkårene i annet ledd, skal opphøre og avvikles eller videreføres som pensjonsforsikring i samsvar med første ledd.

§ 2-3. Pensjonsplan

Det skal fastsettes en pensjonsplan for pensjonsordningen. Planen skal angi reglene om beregning og innbetaling av årlige innskudd og premier og oppbygging av pensjonsbeholdning for de enkelte medlemmer, samt reglene om beregning og utbetaling av årlig pensjon.

§ 2-4. Styringsgruppe

(1) Foretak som har pensjonsordning som omfatter 15 eller flere medlemmer, skal opprette en styringsgruppe for pensjonsordningen på minst tre personer. Minst én av personene skal velges av og blant medlemmene.
(2) Styringsgruppen skal uttale seg om saker som gjelder forvaltningen og praktiseringen av pensjonsordningen. Regelverket skal behandles av styringsgruppen før det vedtas eller endres.

§ 2-5. Pensjonsinnretningens plikter

(1) En pensjonsinnretning kan bare overta tjenestepensjonsordning etter loven her når forsikringsavtalen og pensjonsordningen er i samsvar med loven her med tilhørende forskrifter. Dersom foretaket har annen pensjonsordning, skal pensjonsinnretningen påse at samtlige pensjonsordninger sett i sammenheng er i samsvar med relevant regelverk.
(2) Bestemmelsene i første ledd gjelder for pensjonskasser så langt de passer.

§ 2-6. Ligningsforhold

(1) Det skal fremgå av regelverket for pensjonsordningen, premiekvitteringer og meldinger til ligningsmyndighetene at dokumentene gjelder tjenestepensjonsordning etter loven her.
(2) Premiekvitteringer og meldinger til ligningsmyndighetene skal inneholde spesifiserte opplysninger om de innbetalinger som foretaket har foretatt av årets premie, tilskudd til premiefond og tilskudd til pensjonsregulering.
(3) Er årets premie betalt ved overføring fra premiefondet, skal dette angis særskilt. Tilsvarende gjelder ved tilbakeføring av premiefondsmidler til foretaket.
(4) Pensjonsinnretningen og foretaket er ansvarlig for at opplysninger som nevnt i denne paragrafen er riktige. Det samme gjelder institusjon som forvalter premiefond.

§ 2-7. Tilsyn

(1) Finanstilsynet fører tilsyn med tjenestepensjonsordninger.
(2) Finner Finanstilsynet at en pensjonsordning er eller forvaltes i strid med lov eller forskrift, kan Finanstilsynet pålegge pensjonsinnretningen å rette på forholdet innen en fastsatt frist.
(3) Finner Finanstilsynet at en beregning eller fordeling av midler er foretatt i strid med gjeldende regler, kan Finanstilsynet kreve at beregningen eller fordelingen endres innen en fastsatt frist.
(4) Dersom frist gitt i medhold av annet og tredje ledd ikke overholdes, kan Finanstilsynet gi nærmere retningslinjer for virksomheten, oppnevne nytt styre eller styringsgruppe for pensjonsordningen, eller bestemme at pensjonsordningen skal opphøre og avvikles.
(5) Bestemmer Finanstilsynet at pensjonsordningen skal opphøre, skal tilsynet gi melding om vedtaket til Skattedirektoratet.

§ 2-8. Informasjon til arbeidstakerne

(1) Foretaket skal gi arbeidstakerne en skriftlig oversikt over regelverket for pensjonsordningen. Det skal redegjøres for regelverkets bestemmelser om pensjonsytelser og om arbeidstakernes rettigheter.
(2) Foretaket skal gi arbeidstakerne skriftlig opplysning om endringer av betydning i regelverket.
(3) Foretaket skal på anmodning fra en arbeidstaker gi informasjon om vilkårene for opptjening av rett til pensjon, hvilken betydning det har for pensjonsrettighetene å avslutte arbeidsforholdet, verdien av de opptjente pensjonsrettighetene og vilkårene for forvaltning og regulering av opptjente pensjonsrettigheter.
(4) Kongen kan gi forskrift om hvilken informasjon som skal gis fra pensjonsinnretning eller foretak i tilknytning til ordningen.
Endret ved lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 2-9. Adgang til å ha kombinerte pensjonsordninger

(1) Et foretak som har pensjonsordning for alderspensjon etter loven her, kan supplere denne med en pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven eller foretakspensjonsloven (kombinerte pensjonsordninger).
(2) For kombinerte pensjonsordninger etter første ledd gjelder følgende:

a. samtlige ansatte som omfattes av regelverkets bestemmelser om

medlemskap i pensjonsordningen etter loven her, skal være medlem av begge pensjonsordningene,

b. innskuddspensjonen skal utgjøre et tillegg til alderspensjon etter loven her,
c. regelverket i pensjonsordningene skal utformes med sikte på at forskjellsbehandling mellom arbeidstakere unngås så langt det er mulig når det gjelder samlet pensjon sett i forhold til lønn og tjenestetid i foretaket,
d. et foretak kan ikke samtidig ha kombinerte pensjonsordninger og parallelle pensjonsordninger etter § 2-10, foretakspensjonsloven § 2-9 eller innskuddspensjonsloven § 2-10.

(3) Kongen kan gi forskrift om utformingen av kombinerte pensjonsordninger. Innskudd i det enkelte år til sikring av innskuddspensjon skal medregnes ved anvendelsen av grensene i § 4-7.
(4) Dersom pensjonsordningens administrasjonsreserve ikke er tilstrekkelig til å dekke kostnadene knyttet til utstedelse av pensjonsbevis ved opprettelse av kombinerte pensjonsordninger etter paragrafen her, skal de resterende kostnadene først dekkes av midler i premiefondet. Dersom midlene i premiefondet ikke er tilstrekkelige skal kostnadene dekkes ved innbetaling fra foretaket.
(5) Foretaket kan tegne uførepensjon i tilknytning til pensjonsordningen etter loven her.
(6) Forsikring av rett til premie- eller innskuddsfritak ved uførhet skal knyttes til begge pensjonsordningene.
(7) Foretaket kan tegne pensjon til etterlatte i tilknytning til pensjonsordningen etter loven her.
(8) Et foretak som har ordning med ytelsesbasert alderspensjon etter foretakspensjonsloven, kan supplere denne med pensjonsordning etter loven her i samsvar med bestemmelsene gitt i eller i medhold av foretakspensjonsloven § 2-12.

§ 2-10. Parallelle pensjonsordninger

(1) Et foretak med pensjonsordning etter loven her kan samtidig ha en ytelsesbasert eller engangsbetalt foretakspensjonsordning og en innskuddspensjonsordning (parallelle pensjonsordninger).
(2) For et foretak som har parallelle pensjonsordninger gjelder følgende:

a. ingen arbeidstaker kan på samme tid være medlem av mer enn en av ordningene,

b. regelverket for ordningene skal utformes slik at alderspensjonsytelsene står i et rimelig forhold til hverandre og slik at urimelig forskjellsbehandling av grupper av arbeidstakere unngås,
c. rett til ytelser ved uførhet og til etterlatte skal være utformet på samme måte i ordningene.

(3) Bestemmelsene i annet ledd gjelder tilsvarende ved endring av regelverket for en eller flere av pensjonsordningene.

§ 2-11. Arbeidstakernes valgrett

(1) Når et foretak oppretter parallelle pensjonsordninger, skal hver enkelt arbeidstaker ha rett til å velge hvilken pensjonsordning vedkommende skal være medlem av. Det kan likevel fastsettes i regelverket at arbeidstakerorganisasjoner som har medlemmer ansatt i foretaket kan velge ordning for sine medlemmer. Det skal fastsettes i regelverket hvilken ordning arbeidstaker som ikke foretar noe valg etter første punktum skal være medlem av.
(2) Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende for arbeidstaker som blir ansatt i foretaket.
(3) En arbeidstaker kan ikke velge å bli medlem av en pensjonsordning dersom reglene om medlemskap som gjelder for ordningen er til hinder for at arbeidstakeren opptas som medlem.

§ 2-12. Flytting av medlemskap

(1) Regelverket skal inneholde bestemmelser om i hvilke tilfeller en arbeidstaker kan flytte sitt medlemskap fra den ene til en av de andre pensjonsordningene.
(2) En arbeidstaker skal i alle tilfelle ha rett til flytting av medlemskap ved vesentlig endring av innskudds- eller ytelsesplan eller av regelverket for øvrig i en av pensjonsordningene, dersom endringen er av betydning for fremtidige rettigheter i ordningen.
(3) Ved flytting av medlemskap gjelder bestemmelsene om opphør av medlemskap i kapittel 6 tilsvarende. Grensen på 12 måneder i § 6-1 annet ledd gjelder samlet medlemskap i de to ordningene.

Kapittel 3. Medlemskap i pensjonsordningen

§ 3-1. Krav til regelverket

(1) Regelverket skal inneholde bestemmelser om medlemskap og opptak av medlemmer.
(2) I regelverket kan det gjøres unntak eller fastsettes særlige vilkår for særlige grupper av arbeidstakere. Bestemmelsene må være i samsvar med loven her med tilhørende forskrifter.

§ 3-2. Alminnelige regler om medlemskap

(1) Pensjonsordningen skal omfatte alle arbeidstakere i foretaket som har fylt 13 år. Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelsen i første punktum.
(2) Arbeidstakere som er medlemmer av en annen pensjonsordning som foretaket betaler premie eller avgift til og som gir pensjonsopptjening av minst tilsvarende verdi, skal ikke være medlemmer av pensjonsordningen, med mindre annet er fastsatt i regelverket.
(3) Pensjonsordningen kan også omfatte arbeidsgiveren og annen person som må anses som innehaver av foretaket. Bestemmelsen i § 3-4 gjelder tilsvarende. Finanstilsynet kan gi forskrift om hvilke personer som skal omfattes av dette ledd.
(4) Personer som ikke er pliktige medlemmer i folketrygden med medlemskap som omfatter opptjening av pensjonsrettigheter, kan ikke være medlem av pensjonsordningen. Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelsen i første punktum.
Endret ved lov 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

§ 3-3. Nye arbeidstakere

(1) En arbeidstaker som ansettes av foretaket og som fyller de øvrige vilkårene for medlemskap i pensjonsordningen, opptas som medlem når arbeidstakeren har mottatt samlet lønn fra foretaket med et beløp som tilsvarer rapporteringspliktig lønn i a-meldingen, med mindre annet følger av forskrift fastsatt av departementet. I regelverket for pensjonsordningen kan det fastsettes lavere eller ingen minstekrav til lønn for opptak i pensjonsordningen. Dersom pensjonsordningen ikke har minstekrav til lønn, skal arbeidstakeren opptas som medlem fra første arbeidsdag i foretaket.
(2) Forsikringsvirksomhetsloven kapittel 6 gjelder ved flytting til

pensjonsordningen av pensjonsbeholdning og andre midler knyttet til pensjonsbevis for opptjent pensjon.
Endret ved lover 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

§ 3-4. Arbeidstakere i deltidsstilling

Pensjonsopptjeningen for arbeidstaker i deltidsstilling skal utgjøre en forholdsmessig del av den pensjon som ville være opptjent dersom arbeidstakeren hadde hatt fulltidsstilling.
Endret ved lov 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810).

§ 3-5. Arbeidstakere med permisjon

(1) Arbeidstaker som har permisjon for et fastsatt tidsrom og som forutsettes å gjenoppta arbeid i foretaket etter endt permisjon, skal være medlem av pensjonsordningen i permisjonstiden.
(2) Bestemmelsene i første ledd kan fravikes for permisjon i henhold til avtale ved at det i regelverket fastsettes:

a. særlige regler om opptjening av pensjon mens permisjonen varer, eller
b. at medlemskapet skal opphøre fra permisjonstidspunktet.

Det samme gjelder for permisjon i henhold til lov dersom arbeidstakeren er medlem av en annen pensjonsordning i permisjonstiden.
(3) Regelverket kan fastsette at arbeidstakere som er permitterte som følge av driftsinnskrenkninger mv., skal være medlemmer av pensjonsordningen.
Endret ved lover 17 april 2020 nr. 22, 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810, tidligere § 3-6), 17 april 2020 nr. 22 (i kraft 1 mars 2022. Forlenget til og med 30 juni 2021 iflg. res 9 okt 2020 nr. 2006, forlenget til og med 30. september 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2031, forlenget til og med 31. oktober 2021 iflg. res. 24 sep 2021 nr. 2841, forlenget til og med 31. desember 2021 iflg. res. 29 okt 2021 nr. 3104, forlenget til og med 28. februar 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3813, fjerde og femte ledd ble opphevet).

§ 3-6. Arbeidstakere som ikke er arbeidsføre

Arbeidstaker som ikke er arbeidsfør på den tid arbeidstakeren ellers skulle

opptas som medlem, skal først bli medlem av pensjonsordningen når arbeidstakeren begynner å arbeide i stillingen, med mindre annet er fastsatt i regelverket.
Endret ved lov 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810, tidligere § 3-7).

§ 3-7. Eldre arbeidstakere

(1) En arbeidstaker skal tas opp som medlem av pensjonsordningen etter bestemmelsene i §§ 3-3 til 3-6 frem til fylte 75 år. Dette gjelder selv om arbeidstakeren ved ansettelsen mottar alderspensjon fra folketrygden eller fra annen kollektiv pensjonsordning.
(2) Arbeidstaker som etter uttak av alderspensjon fra pensjonsordningen fortsatt har fulltids- eller deltidsstilling i foretaket, har fortsatt rett til pensjonsopptjening i pensjonsordningen frem til fylte 75 år.
Endret ved lov 22 des 2021 nr. 164 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3810, tidligere § 3-8).

Kapittel 4. Alderspensjon

I. Alminnelige regler

§ 4-1. Retten til alderspensjon

Det enkelte medlem i pensjonsordningen opptjener rett til alderspensjon gjennom årlig oppbygging av en pensjonsbeholdning. Retten til pensjonsbeholdningen faller bort ved medlemmets død.

§ 4-2. Krav til pensjonsplanen

(1) Pensjonsplanen skal inneholde bestemmelsene om beregning og innbetaling av årlige innskudd og premier fra foretaket, om oppbygging av de enkelte medlemmers pensjonsbeholdning, samt om beregning og utbetaling av årlig pensjon.
(2) I pensjonsplanen skal årlig innskudd fra foretaket være fastsatt som en bestemt prosent, jf. § 4-7, av de enkelte medlemmenes lønn i foretaket inntil 12 ganger grunnbeløpet i folketrygden (G). Det kan fastsettes i pensjonsplanen at det for medlemmers lønn mellom 7,1 G og inntil 12 G skal innbetales et

tilleggsinnskudd.
(3) Årlig innskudd for medlemmene skal være høyere for kvinner enn for menn. Tillegget til årlig innskudd for kvinner skal settes slik at den årlige pensjon som innskuddene ventes å gi, er uavhengig av medlemmets kjønn. Kongen kan gi forskrift om beregning av slike tillegg til årlige innskudd.
(4) Årlig innskudd for medlem i deltidsstilling skal utgjøre en forholdsmessig del av det innskuddet ville vært dersom medlemmet hadde fulltidsstilling.

§ 4-3. Beregning av lønn

(1) Et medlems lønn er den lønn som medlemmet mottar fra foretaket i løpet av året.
(2) Endring i lønn skal tillegges virkning i pensjonsplanen fra det tidspunkt endringen trer i kraft.
(3) Det kan i pensjonsplanen fastsettes at det skal ses bort fra godtgjørelse for overtid, skattepliktige naturalytelser og utgiftsgodtgjørelser eller andre varierende eller midlertidige tillegg, eller at det i stedet at det skal gjøres et fradrag på inntil 10 prosent av lønn etter første ledd.

§ 4-4. Endring av pensjonsplanen

(1) Før en endring i pensjonsplanen vedtas, skal endringen forelegges styringsgruppen til uttalelse, jf. § 2-4.
(2) Det kan ikke gjennomføres endringer i pensjonsplanen og beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen som medfører reduksjon av medlemmers rett til alderspensjon på tidspunktet for endringen.

II. Pensjonsopptjening. Kostnader og risikopremier

§ 4-5. Årlig oppbygging av pensjonsbeholdning

(1) Pensjonsbeholdningen for det enkelte medlem skal tilføres årlig innskudd for medlemmet i samsvar med pensjonsplanen etter hvert som årets innskudd innbetales av foretaket. Dersom det er fastsatt i pensjonsplanen, kan foretaket i et bestemt år tilføre pensjonsbeholdningen et beløp som tilsvarer inntil 2 prosent av årets lønn som tillegg til årets innskudd etter pensjonsplanen. Summen av innskuddene kan ikke overstige maksimalgrensene etter § 4-7.
(2) Pensjonsinnretningen skal hvert år tilføre pensjonsbeholdningen for

medlemmene de midler som frigjøres i pensjonsinnretningen ved bortfall av pensjonsforpliktelser overfor medlemmer som før uttak av pensjon er død i løpet av året. Som grunnlag for fordelingen mellom de enkelte medlemmer benyttes pensjonsinnretningens beregningsgrunnlag.
(3) Utbetaling i henhold til forsikring som gir et medlem rett til innskuddsfritak ved uførhet etter § 2-1 annet ledd, skal tilføres pensjonsbeholdningen.
(4) Den avkastning som oppnås ved forvaltningen av midlene i pensjonsbeholdningen i opptjeningstiden, skal årlig tilføres pensjonsbeholdningen, med mindre annet er fastsatt i medhold av § 4-6. Midler for regulering av pensjonsbeholdningen i henhold til reglene i § 4-6 skal i tilfelle årlig tilføres pensjonsbeholdningen.

§ 4-6. Valgfri garantert regulering av pensjonsbeholdningen

(1) Det kan fastsettes i pensjonsplanen at det enkelte medlems pensjonsbeholdning i opptjeningsperioden skal reguleres årlig, enten i samsvar med alminnelig lønnsvekst, beregnet som i folketrygden, eller i samsvar med den gjennomsnittlige lønnsutviklingen i foretaket.
(2) Regulering av pensjonsbeholdningen som nevnt i første ledd gjelder likevel ikke for medlemmer som har tatt ut full pensjon eller har fratrådt sin stilling i foretaket. Ved delvis uttak av pensjon gjelder reguleringen den del av pensjonsbeholdningen som ikke er omregnet til alderspensjonsytelser.
(3) Midler til regulering av pensjonsbeholdningen etter første ledd skal dekkes av årlig avkastning av de midler som er knyttet til medlemmenes pensjonsbeholdninger. Årlig avkastning som overstiger årets midler til regulering, skal tilføres pensjonsordningens reguleringsfond. Dersom årets avkastning ikke er tilstrekkelig, dekkes midler til regulering ved overføring av midler fra reguleringsfondet. Udekket del av reguleringen skal dekkes av foretaket.
(4) Første til tredje ledd gjelder også regulering av pensjonsbeholdninger som forvaltes i egen investeringsportefølje ved investeringsvalg for foretaket etter reglene i § 5-5.
(5) Kongen kan gi forskrift om en øvre grense for størrelsen på reguleringsfondet. Overskytende midler skal tilføres premiefondet.

§ 4-7. Grenser for årlig innskudd

(1) Foretakets innskudd etter § 4-5 første ledd kan i pensjonsplanen ikke settes høyere enn 7 prosent av medlemmets samlede lønn inntil 12 G i det enkelte år. Tilleggsinnskudd for medlemmets lønn mellom 7,1 G og 12 G kan i

pensjonsplanen ikke settes høyere enn 18,1 prosent av slik lønn i det enkelte år. Kongen kan gi forskrift om høyere prosentsatser for stillinger med rett til uttak av tjenestepensjon før fylte 62 år.
(2) Tillegget til årlige innskudd for kvinner, jf. § 4-2 tredje ledd, regulering som foretaket skal dekke etter §§ 4-6 tredje ledd og 4-14 første ledd samt kostnader og risikopremier som omfattes av § 4-8, kommer i tillegg til prosentgrensene i første ledd.
(3) Kongen kan gi forskrift om høyeste avkastningsprosent for avkastning som i et år skal tilføres pensjonsbeholdningen etter § 4-5 fjerde ledd eller i tilfelle reguleringsfondet etter § 4-6 tredje ledd. Avkastning ut over fastsatt prosentsats skal tilføres premiefondet.

§ 4-8. Årlige kostnader og risikopremier

Betaling for administrasjon og forvaltning av pensjonsordningen, årlig premie for innskuddsfritak ved uførhet etter § 2-1 annet ledd samt årlig vederlag for avkastningsrisiko etter § 5-1 annet ledd og i tilfelle etter § 5-7 skal årlig dekkes av foretaket som tillegg til årlige innskudd til alderspensjon.

III. Uttak av alderspensjon mv.

§ 4-9. Alder ved uttak av alderspensjon

(1) En arbeidstaker kan tidligst ta ut alderspensjon ved fylte 62 år. Kongen kan gi forskrift om adgang til uttak av alderspensjon før fylte 62 år for stillinger som:

a. medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning for de ansatte, eller
b. krever at de ansatte har særlige fysiske eller psykiske egenskaper for at arbeidet skal bli tilfredsstillende utført på forsvarlig måte.

(2) Det kan ikke stilles som vilkår i regelverket at alderspensjon bare kan eller må tas ut samtidig med uttak av alderspensjon fra folketrygden. Det kan heller ikke stilles som vilkår at arbeidstakeren ikke har heltids- eller deltidsstilling i foretaket eller hos annen arbeidsgiver.

§ 4-10. Utbetalingstid

(1) Alderspensjon skal ytes fra uttak av alderspensjon etter § 4-9 og så lenge

arbeidstakeren lever, med mindre annet følger av annet ledd eller § 4-16. Livsvarig alderspensjon kan ikke omdannes til tidsavgrenset alderspensjon etter reglene i § 4-16.
(2) Det kan likevel fastsettes i pensjonsplanen at utbetalingstiden kan settes ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig alderspensjon utgjør om lag 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Et medlem og pensjonsinnretningen kan også avtale at alderspensjon bare skal ytes i det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig pensjon utgjør om lag 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp. Ved omregningen etter dette ledd gjelder § 4-12 femte ledd.

§ 4-11. Beregning av årlige alderspensjonsytelser

(1) Årlig alderspensjon beregnes på grunnlag av medlemmets pensjonsbeholdning og forventet gjenstående levetid ut fra beregningsgrunnlaget på uttakstidspunktet. Ved uttak av pensjon skal en forholdsmessig del av reguleringsfondet etter § 4-6 tredje ledd på dette tidspunkt tilføres medlemmets pensjonsbeholdning.
(2) Årlig pensjonsytelse beregnes for hvert årskull slik at nåverdi av den enkeltes samlede pensjonsytelser er uavhengig av uttakstidspunktet.

§ 4-12. Uttak av alderspensjon og omregning av pensjonsytelser

(1) Medlemmet skal gi pensjonsinnretningen melding om fra hvilket tidspunkt alderspensjon skal utbetales. Dersom det ikke er sendt melding om uttak av alderspensjon innen fylte 75 år, skal pensjonen uansett utbetales.
(2) Medlemmet kan i meldingen bestemme at uttaket av alderspensjon bare skal gjelde en del av pensjonsbeholdningen. Graden av uttak kan likevel ikke være mindre enn det som er nødvendig for at samlet årlig pensjon utgjør om lag 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp.
(3) Medlemmet kan på ethvert tidspunkt etter uttakstidspunktet og fram til fylte 75 år endre uttaksgraden til fullt uttak av pensjon. Medlemmet kan også endre uttaksgraden ved fylte 67 år og deretter på tidspunkter fastsatt i regelverket. Ved fylte 75 år skal uttaket uansett endres til fullt uttak.
(4) Dersom et medlem endrer uttaksgraden, skal pensjonsytelsen beregnes på nytt etter reglene i § 4-11 ut fra medlemmets samlede pensjonsbeholdning på omregningstidspunktet. Har et medlem stoppet uttak av pensjon, beregnes pensjonsytelsen ved senere uttak av pensjon etter reglene i § 4-11 ut fra medlemmets samlede pensjonsbeholdning på det nye uttakstidspunktet.
(5) Settes utbetalingstiden ned etter reglene i § 4-10 annet ledd, beregnes

alderspensjonen ut fra pensjonsbeholdningen på forsikringsteknisk grunnlag ut fra beregningsgrunnlaget på uttakstidspunktet.
(6) Medlem som mottar uførepensjon, kan ikke samtidig ta ut alderspensjon i den utstrekning samlet uførepensjon og alderspensjon overstiger en pensjonsgrad på 100 prosent. Blir arbeidstaker ufør etter uttak av alderspensjon, reduseres alderspensjonsutbetalingen slik at pensjonsgraden ikke overskrider 100 prosent.

§ 4-13. Pensjonsopptjening etter pensjonsuttak

(1) Pensjonsopptjening som tilføres pensjonsbeholdningen etter uttak av full pensjon, omregnes til årlig pensjon etter reglene i § 4-11 på grunnlag av forventet gjenstående levetid ut fra beregningsgrunnlaget på omregningstidspunktet. Det omregnede beløpet legges til årlig pensjonsytelse.
(2) Omregningen foretas med virkning fra 1. januar året etter at opptjeningen fant sted.
(3) Ved gradert uttak av pensjon skal pensjonsopptjening som tilføres pensjonsbeholdningen etter uttak, omregnes til pensjon når uttaksgraden endres.

§ 4-14. Årlig avkastning. Regulering av pensjoner under utbetaling

(1) Det kan fastsettes i pensjonsplanen at foretaket årlig skal betale for regulering av pensjoner under utbetaling. Slik regulering skal være i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisvekst. Årlig pensjonsregulering dekkes av årets avkastning av midlene i pensjonsbeholdningene til de medlemmer som har tatt ut pensjon. Årlig avkastning som overstiger årets pensjonsregulering skal tilføres pensjonsordningens pensjonsreguleringsfond. Dersom årlig pensjonsregulering ikke kan dekkes av årets avkastning eller ved overføring av midler i pensjonsreguleringsfondet, skal udekket del av pensjonsreguleringen dekkes av foretaket.
(2) Dersom pensjonsplanen ikke inneholder bestemmelse som nevnt i første ledd, skal årlig avkastning av midlene i det enkelte medlems pensjonsbeholdning i utbetalingsperioden utbetales som tillegg til medlemmets pensjonsytelse i de påfølgende år. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om beregning og utbetaling av slike tillegg.
(3) Ved gradert uttak av pensjon foretas forholdsmessig utbetaling av tillegg etter fjerde ledd.
(4) Kongen kan gi forskrift om en øvre grense for størrelsen på pensjonsordningens pensjonsreguleringsfond. Overskytende midler skal

tilføres premiefondet.
Endret ved lov 1 april 2022 nr. 17 (ikr. 1 april 2022 iflg. res. 1 april 2022 nr. 496, se endringslovens del XII for overgangsregler).

§ 4-15. Opplysningsplikt om pensjonsytelser

(1) Pensjonsinnretningen skal i løpet av det året en arbeidstaker fyller 61 år, gi vedkommende informasjon om beregnet årlig pensjonsytelse ved uttak av pensjon fra hvert av årene fra fylte 62 år til fylte 67 år, henholdsvis med og uten fortsatt pensjonsopptjening. Det skal også gis informasjon om retten til pensjonsopptjening ved arbeid etter fylte 67 år.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende når pensjonsinnretningen mottar melding etter § 4-12 om uttak av pensjon før fylte 67 år. Er utbetalingstiden redusert etter § 4-16 annet ledd, skal pensjonsinnretningen gi arbeidstakeren skriftlig informasjon om adgangen til å redusere uttaket fra folketrygden og andre pensjonsleverandører.
(3) Informasjonen etter første og annet ledd skal gis skriftlig og på en oversiktlig og lett forståelig måte.
(4) Kongen kan gi forskrift om pensjonsinnretningers opplysningsplikt.

IV. Pensjonsordning med tidsavgrenset alderspensjon

§ 4-16. Tidsavgrenset utbetalingsperiode

(1) Det kan fastsettes i pensjonsplanen at alderspensjonen skal opphøre ved fylte 80 år eller senere, men ikke i noe tilfelle før alderspensjon har vært utbetalt minst i 10 år. Medlemmet kan kreve tidsavgrenset alderspensjon omdannet til livsvarig alderspensjon.
(2) Ved uttak av pensjon beregnes årlig pensjonsytelse ut fra pensjonsbeholdningen og forventet utbetalingsperiode på uttakstidspunktet etter reglene i § 4-11 annet ledd. Utbetalingstiden kan settes ned til det antall hele år som er nødvendig for at samlet årlig alderspensjon utgjør om lag 30 prosent av folketrygdens grunnbeløp, jf. § 4-10 annet ledd.
(3) Ved endret uttaksgrad skal pensjonsytelsen beregnes på nytt ut fra medlemmets samlede pensjonsbeholdning og forventet utbetalingsperiode på endringstidspunktet. Tilsvarende gjelder ved omdanning til livsvarig alderspensjon.

V. Tilskudd fra arbeidstakerne

§ 4-17. Tilskudd fra arbeidstakerne

(1) Ved avtale mellom foretaket og minst to tredeler av medlemmene i pensjonsordningen eller fagforeninger som representerer minst to tredeler av medlemmene, kan det fastsettes at medlemmene selv skal innbetale et årlig innskudd til pensjonsordningen. Avtalen skal fastsette om medlemmene skal ha adgang til å reservere seg mot å delta i tilskuddordningen, og i tilfelle vilkårene for reservasjonsretten. Minst to tredeler av medlemmene i pensjonsordningen må bli med i ordningen om årlige innskudd fra arbeidstakerne.
(2) Avtalen skal fastsette årlig innskudd fra medlemmene som en bestemt prosent av det enkelte medlems lønn inntil 12 G, samt angi hvordan innskudd fra medlemmene skal innbetales. Det årlige innskudd i prosent av lønn kan ikke settes høyere enn halvparten av lovens grenser for årlig innskudd i § 4-7 for lønn inntil 12 G. Samlet årlig innskudd for hvert medlem fra medlemmet selv og fra foretaket skal ikke overstige de grenser for årlig innskudd som følger av § 4-7.
(3) Årets innskudd fra et medlem skal tilføres medlemmets pensjonsbeholdning etter hvert som innskudd blir innbetalt. Det kan avtales at inntil en forholdsmessig del av de premier og kostnader som foretaket skal dekke etter § 4-8, skal dekkes av de medlemmer som omfattes av tilskuddordningen. Dette skjer i tilfelle ved fradrag i årlig avkastning av pensjonsbeholdningen.
(4) De bestemmelser som etter avtalen skal gjelde for arbeidstakernes tilskuddordning, skal inntas i pensjonsplanen for pensjonsordningen. Arbeidstakere som ansettes etter etablering av tilskuddsordningen, skal være med i ordningen.

Kapittel 5. Pensjonsordningens midler

I. Alminnelige regler

§ 5-1. Pensjonsordningens midler

(1) Pensjonsordningens midler omfatter summen av medlemmenes pensjonsbeholdninger til enhver tid, premiefondet og i tilfelle pensjonsordningens reguleringsfond og pensjonsreguleringsfond. Midler knyttet til pensjonsbevis omfattes ikke av pensjonsordningens midler.
(2) Pensjonsinnretningen skal garantere at pensjonsordningens midler ikke

reduseres som følge av negativt avkastningsresultat, med mindre annet følger av § 5-4. Overfor medlemmene av pensjonsordningen gjelder dette selv om pensjonsinnretningen og foretaket har inngått avtale etter § 5-5 om at pensjonsordningens midler skal forvaltes som egen investeringsportefølje med rett til investeringsvalg for foretaket.
(3) Pensjonsordningens midler skal disponeres i samsvar med regler gitt i eller i medhold av loven her.
(4) Pensjonsordningens midler kan overføres til annen pensjonsinnretning ved flytting av pensjonsordningen etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 6.
Endret ved lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 5-2. Forholdet til foretaket

(1) Pensjonsordningens midler skal holdes atskilt fra foretakets midler.
(2) Midlene hefter ikke for foretakets forpliktelser. Midlene kan ikke ved pantsettelse eller på annen måte benyttes til å sikre eller å dekke foretakets kreditorer.
(3) Midler i premiefond kan likevel tilbakeføres til foretaket etter reglene i § 5-12.

II. Kapitalforvaltning

§ 5-3. Forsvarlig kapitalforvaltning

Pensjonsordningens midler skal forvaltes på forsvarlig måte i samsvar med de regler for kapitalforvaltning som til enhver tid gjelder for pensjonsinnretningen.

§ 5-4. Individuell investeringsportefølje

(1) I pensjonsordninger hvor pensjonsbeholdninger under opptjening ikke skal gis garantert regulering, kan foretaket fastsette i regelverket at det skal opprettes egen pensjonskonto for hvert medlem, og at hver pensjonskonto skal tilordnes en egen investeringsportefølje som tilsvarer pensjonsbeholdningen til det enkelte medlem. Foretaket og pensjonsinnretningen skal inngå avtale om hvordan investeringsporteføljen skal settes sammen og om den adgang medlemmene skal ha til å endre sammensetningen. Styringsgruppen skal gis anledning til å uttale seg før avtalen inngås.

(2) Avkastningen ved forvaltningen av investeringsporteføljen skal hvert år tilføres pensjonskontoen. Medlemmet bærer risikoen for at verdien av investeringsporteføljen blir redusert, hvis ikke annet er fastsatt i regelverket eller ved avtale med pensjonsinnretningen.
(3) Kostnadene ved administrasjon og forvaltning av pensjonsordningen dekkes av foretaket etter § 4-8. Særskilte kostnader ved endring av investeringsporteføljen og for særskilt avkastningsgaranti etter § 5-7 skal dekkes av det enkelte medlem og kan belastes pensjonskontoen.
(4) Ved uttak av pensjon beregnes medlemmets årlige pensjon på grunnlag av verdien på uttakstidspunktet av medlemmets pensjonsbeholdning. Reglene i §§ 4-9 til 4-13, § 4-14 annet og tredje ledd og § 4-15 gjelder tilsvarende. Kostnader og risikopremier i utbetalingsperioden dekkes etter reglene i § 4-8. Medlemmet kan likevel kreve at pensjonsbeholdningen fortsatt skal forvaltes som egen investeringsportefølje etter reglene i første til annet ledd i paragrafen her. I så fall beregnes årlig pensjonsytelse ut fra investeringsporteføljens verdi og forventet gjenstående levetid ved hver utbetaling. Kongen kan gi forskrift om beregning og utbetaling av årlig alderspensjon når pensjonsbeholdningen forvaltes som egen investeringsportefølje.

§ 5-5. Investeringsvalg for foretaket

(1) Pensjonsinnretningen og foretaket kan ved pensjonsordning med vilkår om regulering av pensjoner under opptjening etter reglene i § 4-6 avtale at pensjonsordningens midler skal forvaltes som egen investeringsportefølje med rett til investeringsvalg for foretaket. Avtalen medfører ingen begrensninger i foretakets forpliktelser overfor medlemmene i pensjonsordningen i henhold til regelverket eller loven her.
(2) Negativt avkastningsresultat på investeringsporteføljen skal dekkes av foretaket, med mindre annet følger av pensjonsinnretningens avkastningsgaranti etter § 5-7.
(3) Årets avkastningsresultat benyttes til oppregulering av pensjonsbeholdningene og i tilfelle overføring til reguleringsfondet etter reglene i § 4-6 tredje ledd, og til oppregulering av pensjoner under utbetaling og i tilfelle overføring til pensjonsreguleringsfondet etter reglene i § 4-14.
(4) Er avkastningsresultatet negativt eller ikke tilstrekkelig til å dekke årets regulering av pensjonsbeholdninger etter § 4-6 tredje ledd eller regulering av pensjoner under utbetaling etter § 4-14 første ledd, skal de midler som trengs for å sikre arbeidstakernes pensjonsrettigheter overføres fra premiefondet eller foretaket.
(5) Avtalen skal fastsette hvordan investeringsporteføljen skal være sammensatt og hvilken adgang foretaket har til å endre sammensetningen.

Avtalen skal inneholde regler om foretakets plikt til å dekke negativt avkastningsresultat som ikke dekkes ved overføring fra premiefondet.

§ 5-6. Sammensetning og registrering av investeringsportefølje

(1) En investeringsportefølje sammensettes i samsvar med retningslinjer for kapitalforvaltningen i pensjonsinnretningen og kan bestå av:

a. andeler i verdipapirfond,
b. andeler i en særskilt investeringsportefølje, og
c. kontanter og tilsvarende likvider.

(2) Eiendeler tilordnet den enkelte investeringsportefølje skal registreres slik at det til enhver tid er klart hvilke eiendeler som inngår i porteføljen.
(3) Ved endring av en investeringsporteføljes sammensetning skal markedsverdien av eiendelene legges til grunn ved avregningen.

§ 5-7. Avkastningsgarantier

(1) Pensjonsinnretningen kan ved avtale påta seg garantiansvar utover det som følger av § 5-1 for avkastningen som vil bli oppnådd ved forvaltningen av pensjonsordningens midler. For midler som forvaltes som en egen investeringsportefølje etter §§ 5-4 eller 5-5, kan garantiansvaret knyttes til en negativ prosentsats. Pensjonsinnretningen skal kreve særskilt årlig vederlag for dekning av garantirisikoen i henhold til den pristariff som gjelder på avtaletidspunktet.
(2) Avtalen skal angi den årlige avkastningsprosent som gjelder for garantien. Det kan ikke avtales høyere avkastningsprosent enn 3 prosent. Finanstilsynet kan i forskrift fastsette en høyere eller lavere prosentgrense for avkastningsgarantier.
(3) Det skal også fremgå av avtalen hvilke deler av pensjonsordningens midler som omfattes garantien.
(4) Kongen kan gi forskrift om avkastningsgarantier over perioder på inntil fem år.

§ 5-8. Kontoinformasjon

(1) Pensjonsinnretningen skal hvert år gi de enkelte medlemmer opplysning om:

a. pensjonsbeholdningen ved årets utgang, samt midler tilført pensjonsbeholdningen som innskudd og premie, dødelighetsarv og avkastning i løpet av året,
b. årets regulering av pensjonsbeholdning eller pensjonsytelser, herunder reguleringspremie som er dekket av avkastning av pensjonsbeholdningen,
c. pensjonsytelse utbetalt i løpet av året,
d. risikopremier og andre kostnader belastet avkastningen, og
e. tap som er belastet investeringsporteføljen ved forvaltning av pensjonsordningens midler eller pensjonsbeholdningen i egen investeringsportefølje.

(2) Kongen kan gi forskrift om hvilken informasjon som skal gis fra pensjonsinnretningen.

III. Premiefond

§ 5-9. Premiefond for pensjonsordningen

(1) Foretaket skal ha et premiefond for pensjonsordningen.
(2) Midler i premiefondet skal forvaltes av pensjonsinnretningen i samsvar med de regler for kapitalforvaltningen som til enhver tid gjelder for pensjonsinnretningen. Avkastningen på midler knyttet til premiefond skal årlig tilføres premiefondet.
(3) Premiefondet kan flyttes til annen pensjonsinnretning eller institusjon etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 6.
(4) Midler i premiefond opprettet av samme foretak skal anses som ett fond knyttet til foretakets pensjonsordninger.
Endret ved lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 5-10. Premiefondets midler

Premiefondet skal tilføres:

a. alle tilskudd til premiefondet som omfattes av skatteloven § 6-46 tredje ledd bokstav b,
b. avkastningen av midlene i premiefondet etter § 5-9 annet ledd,
c. avkastning som tilordnes premiefondet etter § 4-7 tredje ledd,
d. midler knyttet til pensjoner som ikke kommer til utbetaling,

e. for mye betalt innskudd for medlemmer som slutter i foretaket i løpet av året, og
f. pensjonsbeholdning for medlem som ved fratredelse fra foretaket har kortere tjenestetid enn 12 måneder, jf. § 6-1 annet ledd annet punktum.

§ 5-11. Bruk av premiefondet

(1) Premiefondet kan bare brukes til dekning av:

a. årets innskudd og premier, samt kostnader som skal dekkes av foretaket etter reglene i kapittel 4,
b. kostnader i henhold til § 2-9 fjerde ledd,
c. midler til sikring av arbeidstakernes pensjonsrettigheter i henhold til § 5-5 fjerde ledd, og
d. kostnader i henhold til § 7-7 fjerde ledd.

(2) Foretaket kan ikke bruke midler i premiefondet til formål som nevnt i første ledd bokstav b, med mindre premiefondet fortsatt vil være tilstrekkelig til å sikre at årets og neste års innskudd og premier mv. etter første ledd bokstav a blir betalt.

§ 5-12. Overføring til foretaket

(1) Er premiefondet ved årets utgang større enn seks ganger gjennomsnittet av årets og de to foregående års innskudd og premier med kostnader og risikopremier for den eller de pensjonsordninger foretaket har, skal foretaket sørge for at det overskytende beløp tilbakeføres til foretaket.
(2) Foretaket kan bestemme at midler i premiefondet som overstiger halvparten av grensen etter første ledd, skal overføres til foretaket. Før beslutning om overføring treffes av foretaket, skal spørsmålet forelegges styringsgruppen for pensjonsordningen eller styret i pensjonskassen til uttalelse, jf. § 2-4 (2).

Kapittel 6. Opphør av medlemskap. Pensjonsbevis

I. Alminnelige regler

§ 6-1. Opphør av medlemskap

(1) Et medlem som slutter i foretaket uten samtidig å ta ut alderspensjon fra ordningen, opphører ved fratredelsen å være medlem av pensjonsordningen.
(2) Medlemmet beholder sin rett til pensjonsbeholdningen ved fratredelsen. Er medlemmets tjenestetid ved fratredelsen kortere enn 12 måneder, skal pensjonsbeholdningen tilføres premiefondet.
(3) Pensjonsbeholdningen kan ikke utbetales til medlemmet annet enn som pensjonsytelser etter kapittel 4.

§ 6-2. Pensjonsbevis

(1) Pensjonsinnretningen skal utstede pensjonsbevis som sikrer medlemmet rett til pensjonsbeholdningen etter § 6-1 annet ledd.
(2) Det skal knyttes administrasjonsreserve til pensjonsbeviset. Har medlemmet fratrådt sin stilling i foretak med pensjonsordning hvor det er valgt garantert regulering etter § 4-6, skal pensjonsbeholdningen tilføres en forholdsmessig del av pensjonsordningens reguleringsfond, jf. § 4-6 tredje ledd.
(3) Er pensjonsbeholdningen mindre enn halvparten av folketrygdens grunnbeløp og medlemmet har pensjonsbevis fra tidligere arbeidsforhold, kan medlemmet likevel bare kreve å få pensjonsbeholdningen overført til dette pensjonsbeviset eller kreve overføring til individuell pensjonsavtale etter lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning.
(4) Pensjonsbeviset skal utstedes av livsforsikringsselskapet som har tegnet forsikringen. Er pensjonsordningen i en pensjonskasse, utstedes pensjonsbevis etter reglene i § 6-3. Pensjonsbevis kan utstedes elektronisk dersom arbeidstakeren uttrykkelig godtar dette.

§ 6-3. Særregler for pensjonskasser

(1) En pensjonskasse kan inngå avtale med et livsforsikringsselskap som nevnt i § 1-1 annet ledd om at selskapet skal utstede pensjonsbevis til medlemmer som slutter i foretaket. Pensjonskassen skal inngå slik avtale dersom pensjonskassen etter sin tillatelse ikke har adgang til å utstede pensjonsbevis.

(2) Når pensjonsbevis ikke skal utstedes av et livsforsikringsselskap, utstedes pensjonsbeviset av pensjonskassen.

§ 6-4. Forsikringsforholdet etter at det er utstedt pensjonsbevis. Kontoinformasjon

(1) Pensjonsbeviset utgjør et eget rettsforhold mellom den som har mottatt pensjonsbeviset (innehaveren) og pensjonsinnretningen som har utstedt det. Midlene knyttet til et pensjonsbevis kan overføres til annen pensjonsinnretning som nevnt i § 1-1 annet ledd, etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 6.
(2) Fortsettelsesforsikring som nevnt i forsikringsavtaleloven § 19-7 skal tegnes på samme vilkår som pensjonsbeviset. Årlig premie kan likevel ikke overstige det beløp som ble innbetalt til pensjonsbeholdningen siste år arbeidstakeren var medlem av pensjonsordningen, justert etter den alminnelige lønnsvekst.
(3) Pensjonsinnretningen skal hvert år gi innehavere av pensjonsbevis opplysning om pensjonsbeholdningen som minst angir:

a. pensjonsbeholdningen ved årets utgang, samt midler tilført pensjonsbeholdningen i løpet av året som avkastning, dødelighetsarv og premie etter annet ledd,
b. pensjonsytelse utbetalt i løpet av året,
c. risikopremie belastet årets avkastning,
d. kostnader og tap som er belastet investeringsporteføljen ved forvaltning av pensjonsbeholdningen i egen investeringsportefølje.

(4) Kongen kan gi forskrift om hvilken informasjon som skal gis fra pensjonsinnretningen etter tredje ledd.
Endret ved lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 6-5. Sammenslåing av pensjonsbevis

(1) Arbeidstaker som har flere pensjonsbevis, kan kreve at pensjonsbevisene blir slått sammen, og at nytt pensjonsbevis blir utstedt på grunnlag av samlet pensjonsbeholdning. Det nye pensjonsbeviset utstedes av den pensjonsinnretning som har utstedt pensjonsbevisene eller som de øvrige pensjonsbevisene er flyttet til etter § 6-4 første ledd.
(2) For pensjonsbevis som gir rett til utbetaling av pensjon når krav om sammenslåing fremsettes, foretas omregning som nevnt i § 4-13 første ledd. Samlet forsikringsteknisk kontantverdi skal være den samme før og etter

omregningen.
(3) Kongen kan gi forskrift om sammenslåing av pensjonsbevis.

§ 6-6. Utenlandske statsborgere

Utenlandske statsborgere som har hatt bopel her i riket i mindre enn tre år, som slutter i foretaket med rett til opptjent pensjon og som deretter bosetter seg i utlandet, kan bruke midlene knyttet til pensjonsbeviset til å sikre pensjonsrettigheter i utenlandsk pensjonsinnretning.

§ 6-7. Registrering av pensjonsbevis

Kongen kan gi forskrift om registrering av pensjonsbevis.

II. Forvaltning av pensjonsbevis

§ 6-8. Forvaltning av pensjonsbeholdningen mv.

(1) Pensjonsbeholdning knyttet til pensjonsbevis forvaltes av pensjonsinnretningen etter ellers gjeldende regler.
(2) Pensjonsinnretningen skal garantere at midlene knyttet til pensjonsbeviset til enhver tid minst tilsvarer pensjonsbeholdningen. Reglene i § 5-7 om særskilt avkastningsgaranti gjelder tilsvarende.
(3) Pensjonsbeviset skal hvert år tilføres en forholdsmessig del av de midler som frigjøres i pensjonsinnretningen ved bortfall av pensjonsforpliktelser overfor medlemmer som før uttak av pensjon er død i løpet av året. Årlig avkastning av midler i pensjonsbeholdningen tilføres pensjonsbeholdningen hvert år etter fradrag for pensjonsinnretningens årlige vederlag for avkastningsrisiko.
(4) Årlige kostnader ved administrasjon og forvaltning av pensjonsbeviset dekkes av administrasjonsavsetning knyttet til pensjonsbeviset.
(5) Bestemmelsene i paragrafen her gjelder ikke pensjonsbevis med pensjonsbeholdning forvaltet som egen investeringsportefølje etter reglene i § 6-10.

§ 6-9. Uttak av pensjon

(1) Reglene om uttak av alderspensjon i § 4-9 til § 4-12, § 4-14 annet og tredje

ledd og § 4-15 gjelder tilsvarende for pensjonsbevis.
(2) Det kan bare foretas gradert uttak etter § 4-12 annet og tredje ledd dersom pensjonsinnretningen samtykker til dette.

§ 6-10. Pensjonsbevis med investeringsvalg

(1) Ved utstedelse av pensjonsbevis eller senere kan innehaveren og pensjonsinnretningen avtale at midler tilsvarende pensjonsbeholdningen og i tilfelle administrasjonsreserven knyttet til pensjonsbeviset, skal forvaltes som egen investeringsportefølje tilordnet pensjonsbeviset. Avtalen skal angi hvordan porteføljen skal settes sammen og hvilken adgang innehaveren skal ha til å endre sammensetningen. En slik avtale kan bare omfatte midler tilsvarende pensjonsbeholdningen og administrasjonsreserve knyttet til pensjonsbeviset.
(2) Pensjonsbeviskontoen skal tilføres avkastningen av investeringsporteføljen. Pensjonsbeviset skal hvert år tilføres en forholdsmessig del av de midler som frigjøres i pensjonsinnretningen ved bortfall av pensjonsforpliktelser overfor medlemmer som før uttak av pensjon er død i løpet av året. Innehaveren bærer risikoen for at verdien av investeringsporteføljen blir redusert, hvis ikke annet er fastsatt ved særskilt avkastningsgaranti etter reglene i § 5-7.
(3) Pensjonsinnretningen kan kreve vederlag for administrasjon og forvaltning av pensjonsbeviset, for innehaverens bruk av rett til å endre investeringsporteføljen, og for eventuell avkastningsgaranti knyttet til pensjonsbeviset. Vederlaget kan dekkes ved belastning av pensjonsbeviskontoen. Kongen kan gi forskrift om vederlag knyttet til pensjonsbeviset og om dekning av vederlag ved belastning av pensjonsbeviskontoen.
(4) Ved uttak av alderspensjon gjelder reglene i § 4-9 til § 4-13, § 4-14 annet og tredje ledd og § 4-15 tilsvarende. Årlig alderspensjon beregnes med utgangspunkt i investeringsporteføljens verdi og forventet gjenstående levetid på uttakstidspunktet. Midlene knyttet til pensjonsbeviset skal på uttakstidspunktet overføres til alminnelig forvaltning i kollektivporteføljen, med mindre innehaveren krever at midlene knyttet til pensjonsbeviset fortsatt skal forvaltes som egen investeringsportefølje. Hvis pensjonsbeviset fortsatt skal forvaltes som egen investeringsportefølje, skal årlig alderspensjon beregnes ut fra investeringsporteføljens verdi og forventet gjenstående levetid ved hver utbetaling. Kongen kan gi forskrift om beregningen og utbetalingen av årlig alderspensjon fra pensjonsbeviset.
(5) Før det inngås avtale om utstedelse av pensjonsbevis tilordnet egen investeringsportefølje, skal pensjonsinnretningen skriftlig opplyse innehaveren om at:

a. investeringsporteføljen tilordnet pensjonsbeviset vil bli forvaltet for innehaverens regning og risiko,
b. pensjonsytelsene bestemmes ut fra verdien av porteføljen på tidspunktet for uttak av pensjon,
c. pensjonsinnretningens ansvar for avkastningsresultatet og verdiutviklingen over tid bortfaller, med mindre annet er avtalt, og at
d. pensjonsinnretningen har rett til årlig vederlag som nevnt i tredje ledd.

For hvert forhold det opplyses om etter bokstav a til d, skal det samtidig opplyses skriftlig om hvilke vilkår som gjelder for et pensjonsbevis som undergis alminnelig forvaltning.
(6) Pensjonsinnretningen har plikt til å kartlegge innehaverens behov og ønske om risiko og til å opplyse om eventuelle forhold som tilsier at en avtale om forvaltning av pensjonsbeviset i egen investeringsportefølje ikke vil være i innehaverens interesse. Før det inngås avtale om utstedelse av pensjonsbevis tilordnet egen investeringsportefølje, skal pensjonsinnretningen i alle tilfelle gi innehaveren råd om sammensetningen av investeringsporteføljen tilpasset blant annet gjenstående tid til uttak av alderspensjon og størrelsen av midlene knyttet til pensjonsbeviset. Når innehaveren har nådd en alder med få år igjen til rett til uttak av pensjon, skal pensjonsinnretningen gi råd om risikoreduserende tiltak. En skriftlig sammenfatning av de råd som pensjonsinnretningen gir etter leddet her, skal sendes innehaveren. Kongen kan gi forskrift om pliktig informasjon og rådgivning.
(7) § 6-5 om sammenslåing av pensjonsbevis gjelder tilsvarende for pensjonsbevis med investeringsvalg.

Kapittel 7. Konsernforhold. Sammenslåing, deling og opphør av foretak. Avvikling og omdanning av pensjonsordning mv.

§ 7-1. Konsernforhold

Bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapittel 12 om konsernforhold mv. gjelder tilsvarende så langt de passer. Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift.

§ 7-2. Sammenslåing av foretak

Bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapittel 13 om sammenslåing av foretak mv. gjelder tilsvarende så langt de passer. Kongen kan fastsette

nærmere regler i forskrift.

§ 7-3. Deling av foretak mv.

Bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapittel 14 om deling av foretak mv. gjelder tilsvarende så langt de passer. Kongen kan fastsette nærmere regler i forskrift.

§ 7-4. Opphør av pensjonsordningen

(1) Foretaket kan bestemme at pensjonsordningen skal opphøre. Før beslutning treffes skal spørsmålet om opphør forelegges styringsgruppen og styret i pensjonskassen, jf. § 2-4 (2).
(2) Pensjonsordningen skal opphøre når det treffes vedtak om at virksomheten i foretaket skal avvikles. Det samme gjelder når det følger av bestemmelse i eller i medhold av loven her at pensjonsordningen skal opphøre.
(3) Slutter foretaket å betale innskudd til pensjonsordningen, og foreligger det ikke midler i premiefondet til dekning av innskudd og premier, skal ordningen opphøre.

§ 7-5. Avvikling av foretaket

(1) Skal foretaket avvikles fordi dets virksomhet overføres til annet foretak, gjelder reglene om sammenslåing av foretak i foretakspensjonsloven kapittel 13 tilsvarende så langt de passer dersom minst to tredeler av de arbeidstakere som er medlemmer i foretakets pensjonsordning samtidig overføres til det andre foretaket. Medlemmer som ikke overføres, skal sikres rett til pensjonsbevis etter reglene i kapittel 6.
(2) Skal mindre enn to tredeler av de arbeidstakere som er medlemmer i foretakets pensjonsordning overføres til det andre foretaket, skal pensjonsordningen opphøre og avvikles etter reglene i § 7-6.

§ 7-6. Avvikling av pensjonsordningen

(1) Når pensjonsordningen opphører, skal avkastning frem til opphørstidspunktet tilføres pensjonsbeholdningen til det enkelte medlem.
(2) Premiefondet fordeles mellom medlemmene på grunnlag av innskudd og premie for hvert medlem i opphørsåret. Ingen skal likevel tildeles mer fra premiefondet enn det som trengs for å sikre fortsatt innbetaling av innskudd og

premie i inntil 5 år eller i tilfelle en kortere periode fram til uttak av alderspensjon fra pensjonsordningen ved fylte 67 år. Resten av premiefondet tilbakeføres til foretaket.
(3) Reglene i kapittel 6 gjelder tilsvarende. Midler tildelt et medlem fra premiefondet tillegges opptjent pensjonsbeholdning.
(4) Ved avvikling av pensjonskasse skal egenkapitalen etter sluttregnskapet anvendes som fastsatt i vedtektene. For øvrig kan egenkapitalen med Finanstilsynets samtykke utbetales til foretaket.

§ 7-7. Omdanning til foretakspensjonsordning eller innskuddspensjonsordning

(1) Et foretak som vil opprette pensjonsordning etter lov om foretakspensjon eller lov om innskuddspensjon i stedet for pensjonsordning etter loven her, skal avvikle pensjonsordningen etter reglene i §§ 7-4 til 7-6. Premiefond knyttet til pensjonsordningen skal likevel overføres som premiefond eller innskuddsfond for den nye pensjonsordningen.
(2) Det kan fastsettes i regelverket for den nye pensjonsordningen at opptjent pensjonsbeholdning benyttes som premiereserve for medlemmenes alderspensjonsrettigheter i pensjonsordning etter lov om foretakspensjon. Lov om foretakspensjon §§ 4-11 annet og tredje ledd, 4-12 og 4-13 gjelder tilsvarende. Bestemmelsen i leddet her gjelder ikke når pensjonsordningen er opprettet med investeringsvalg.
(3) Annet ledd gjelder ikke arbeidstakere som på grunn av alder ikke har rett etter regelverket til å bli medlem av foretakspensjonsordningen eller innskuddspensjonsordningen, eller som for øvrig ikke har rett til å bli medlem av foretakspensjonsordningen etter reglene i lov om foretakspensjon kapittel 3 eller innskuddspensjonsordningen etter reglene i innskuddspensjonsloven kapittel 3, med mindre annet er fastsatt i regelverket. Tjenestepensjonsordningen etter loven her videreføres for slike arbeidstakere.
(4) Dersom pensjonsordningens administrasjonsreserve ikke er tilstrekkelig til å dekke kostnadene knyttet til utstedelse av pensjonsbevis ved omdanning etter paragrafen her, skal de resterende kostnadene først dekkes av midler i premiefondet og deretter ved innbetaling fra foretaket dersom midlene i premiefondet ikke er tilstrekkelige.

Kapittel 8. Uførepensjon

§ 8-1. Krav til regelverket

(1) Et foretak kan opprette tjenestepensjonsordning for å sikre medlemmene uførepensjon i tillegg til den rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd som til enhver tid følger av folketrygdloven kapittel 11 og 12.
(2) Pensjonsordningen kan yte årlig uførepensjon etter reglene i kapitlet her til medlemmer som i medlemstiden har fått inntektsevnen nedsatt på grunn av skade, sykdom eller lyte, i en slik grad at medlemmet ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid.
(3) Pensjonsplan og annet regelverk for pensjonsordningen skal oppfylle kravene i kapittel 2 og 3. Ytelsene etter pensjonsplanen skal være garantert av pensjonsinnretningen.
(4) I regelverket for pensjonsordningen kan det fastsettes at arbeidstakere som fratrer sin stilling i foretaket, og som har minst tre års tjenestetid der, skal ha opptjent rett til uførepensjon etter reglene i § 8-11 ved uførhet som følge av skade, sykdom eller lyte oppstått etter at arbeidstakeren opphørte å være medlem av pensjonsordningen.
Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 8-2. Vilkår for rett til uførepensjon

(1) Det er et vilkår for rett til uførepensjon etter reglene i kapitlet her at medlemmets evne til å utføre inntektsgivende arbeid er varig nedsatt og oppfyller det minstekrav til nedsatt inntektsevne som regelverket fastsetter. Det kan ytes midlertidig uførepensjon når det ikke er avklart om inntektsevnen er varig nedsatt.
(2) I regelverket kan minstekravet til nedsatt inntektsevne ikke settes lavere enn 20 prosent. Minstekravet kan ikke i noe tilfelle settes høyere enn 50 prosent. Det kan dessuten ikke settes høyere enn:

a. 40 prosent for medlem som mottar arbeidsavklaringspenger når krav om uførepensjon fremsettes, jf. folketrygdloven § 12-7 annet ledd, eller
b. 30 prosent dersom medlemmets inntektsevne er nedsatt som følge av yrkesskade eller yrkessykdom, jf. folketrygdloven § 12-17 første ledd bokstav c.

(3) Et medlem har bare rett til uførepensjon etter reglene i kapitlet her dersom det i samsvar med reglene i folketrygdloven § 12-5 har gjennomgått, eller forsøkt å gjennomgå hensiktsmessig behandling og hensiktsmessige tiltak for å bedre arbeidsevnen.
(4) Uførepensjon ytes ikke til medlem som har fylt 67 år eller har nådd en lavere særlig aldersgrense fastsatt i eller i medhold av lov.
Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 8-3. Nedsatt inntektsevne

(1) Vurderingen av hvor mye et medlems inntektsevne er blitt nedsatt, skal bygge på en sammenligning av de inntektsmuligheter som medlemmet hadde før uføretidspunktet og medlemmets inntektsmuligheter etter uføretidspunktet.
(2) Uføretidspunktet er det tidspunkt inntektsevnen ble varig nedsatt minst til det nivå som kreves etter regelverket. Er inntektsevnen redusert gradvis over flere år, kan det tas utgangspunkt i inntektsevnen før skade, sykdom eller lyte oppstod.
(3) Inntekt før uførhet fastsettes til medlemmets normale årslønn i foretaket før uføretidspunktet, beregnet i samsvar med reglene i § 4-3. Inntekt etter uførhet fastsettes til den inntekt medlemmet forutsettes å kunne skaffe seg ved å utnytte sin restinntektsevne ved ethvert arbeid som medlemmet nå kan utføre. Ved vurderingen skal det legges vekt på medlemmets alder, evner, utdanning, yrkesbakgrunn og arbeidsmuligheter på hjemstedet, eller andre steder der det er rimelig at medlemmet tar arbeid.
(4) Ved anvendelsen av bestemmelser i dette kapittel justeres inntekt før og etter uførhet i samsvar med senere regulering av grunnbeløpet i folketrygden (G).
Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 8-4. Fastsettelse og endring av uføregrad

(1) Pensjonsinnretningen skal i det enkelte tilfelle fastsette den uføregrad som skal benyttes ved beregningen av uførepensjon fra pensjonsordningen. Uføregrad fastsatt etter folketrygdloven, skal normalt legges til grunn. For øvrig skal uføregraden tilsvare den del av inntektsevnen som anses tapt etter reglene i § 8-3, og den skal fastsettes gradert i trinn på fem prosent.
(2) Uføregraden endres ikke selv om uførepensjonen reduseres på grunn av

inntekt etter § 8-9 første ledd.
(3) Inntil uføregrad er fastsatt, kan det ytes midlertidig uførepensjon etter reglene i § 8-8 annet ledd.
(4) Blir inntektsevnen ytterligere nedsatt etter at uføregrad er fastsatt, kan medlemmet kreve at det etter første ledd blir fastsatt ny uføregrad som motsvarer den del av inntektsevnen som er tapt, jf. § 8-3.
(5) Ved endring av uføregrad skal pensjonsinnretningen foreta omberegning av premiereserven etter forsikringsvirksomhetsloven § 9-16 femte ledd. Endring i premiereserve inngår ved beregningen av årets risikoresultat.
Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 8-5. Lønnsgrunnlag

(1) Lønnsgrunnlaget ved beregningen av uførepensjon fra pensjonsordningen er medlemmets normale årslønn i foretaket, beregnet på uføretidspunktet etter reglene i § 4-3. Lønn som overstiger 12 G, skal ikke medregnes.
(2) Dersom skade, sykdom eller lyte oppstått i medlemstiden gradvis har redusert et medlems inntektsevne over flere år, skal det ved beregningen i stedet tas utgangspunkt i medlemmets lønnsgrunnlag før slik skade, sykdom eller lyte oppstod, dersom foretaket før uføretidspunktet har underrettet pensjonsinnretningen om det høyere lønnsgrunnlag som i tilfelle skal legges til grunn ved beregningen av uførepensjon til medlemmet.
Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 8-6. Grenser for uførepensjon i tillegg til uføretrygd

(1) Uførepensjonen skal i pensjonsplanen fastsettes som en prosent av det enkelte medlemmets lønnsgrunnlag etter § 8-5, som et fastsatt kronebeløp, eller som en kombinasjon av disse. Uførepensjonen kan ikke overstige summen av

a. 25 prosent av G, likevel ikke mer enn 6 prosent av det enkelte medlemmets lønnsgrunnlag etter § 8-5 og
b. 3 prosent av det enkelte medlemmets lønnsgrunnlag etter § 8-5.

(2) I pensjonsplanen kan det også fastsettes at uførepensjonen skal omfatte et tillegg på inntil 66 prosent av den del av medlemmets lønnsgrunnlag som ligger mellom 6 og 12 G. I så fall skal uførepensjon etter første ledd fastsettes på et

nivå som ikke er uforholdsmessig lavt sammenlignet med uførepensjonen for lønn mellom 6 og 12 G fra pensjonsordningen.
(3) Det kan fastsettes i regelverket at uførepensjonen som utbetales til et medlem, skal gis et tillegg for hvert barn under 18 år som medlemmet forsørger eller plikter å forsørge. Barnetillegget per barn kan utgjøre inntil 4 prosent av medlemmets lønnsgrunnlag opp til 6 G. Samlet barnetillegg kan likevel ikke overstige et beløp tilsvarende 12 prosent av medlemmets lønnsgrunnlag opp til 6 G. Barnetillegget og den maksimale beløpsgrensen reduseres forholdsmessig ved redusert uføregrad. Barnetillegg utbetales til og med den måneden barnet fyller 18 år eller i tilfelle måneden etter barnets død.
(4) Er det i regelverket fastsatt et lavere minstekrav til uføregrad enn minstekravene etter folketrygdloven § 12-7 første og annet ledd eller § 12-17 første ledd bokstav c, kan uførepensjonen i tilfelle hvor folketrygdens minstekrav til uføregrad ikke er oppfylt, også omfatte et tillegg for å dekke manglende rett til uføretrygd fra folketrygden.
Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 8-7. Beregning av uførepensjon

(1) Et medlems uførepensjon beregnes ut fra medlemmets lønnsgrunnlag etter § 8-5 på den måten som er fastsatt i pensjonsplanen. Barnetillegg beregnes på den måten som er fastsatt i pensjonsplanen, og innenfor rammene i § 8-6 tredje ledd.
(2) Uførepensjonen fra foretakets pensjonsordning skal reduseres inntil uførepensjonen sammen med eventuell uførepensjon fra fripoliser, pensjonsbevis og oppsatte rettigheter utgjør det høyeste av enten den uførepensjonen som er fastsatt i pensjonsplanen, eller summen av uførepensjon fra fripoliser, pensjonsbevis og oppsatte rettigheter. Det skal ved beregningen etter første punktum ikke tas hensyn til ytelser fra fripoliser, pensjonsbevis og oppsatte rettigheter som dekker inntektstap ved uførhet som ikke omfattes av uføretrygden eller uførepensjonen fra foretakets pensjonsordning. Dersom medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye uførepensjon, kan det foretas et etteroppgjør.
(3) Medlemmet skal på forespørsel opplyse pensjonsinnretningen om sin rett til uførepensjon fra fripoliser, pensjonsbevis og oppsatte rettigheter.
(4) Dersom fastsatt uføregrad er lavere enn 100 prosent, fastsettes uførepensjonen til en forholdsmessig andel av uførepensjon beregnet etter første og annet ledd.
(5) Departementet kan fastsette forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsen her.

Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480), endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 8-8. Utbetaling av uførepensjon

(1) Uførepensjon utbetales til medlemmet tidligst ett år etter det tidspunkt medlemmets inntektsevne ble nedsatt minst til det nivå som kreves etter regelverket. Retten til uførepensjon opphører dersom medlemmet ikke lenger oppfyller det minstekrav til uføregrad som er fastsatt i regelverket.
(2) Midlertidig uførepensjon kan tidligst utbetales når medlemmet har framsatt krav på arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, og det må antas at kravet blir innvilget. Dersom medlemmet mottar arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, kan pensjonsinnretningen ikke i tillegg utbetale midlertidig uførepensjon som vil innebære at summen av arbeidsavklaringspenger og midlertidig uførepensjon til medlemmet vil overstige 70 prosent av lønnsgrunnlaget etter § 8-5. Må det antas at bare en del av medlemmets inntektsevne er tapt, beregnes grensen forholdsmessig.
Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 8-9. Fradrag for arbeidsinntekt

(1) Det skal foretas inntektsfradrag i uførepensjon til medlem som i et kalenderår har pensjonsgivende arbeidsinntekt som overstiger inntekt etter uførhet, som fastsatt etter § 8-3 tredje ledd. Mottar medlemmet uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntekt etter uførhet, som fastsatt etter § 8-3 tredje ledd, et tillegg på fire tideler av G. Reduksjonen av uførepensjonen skal tilsvare overskytende inntekt, multiplisert med forholdet mellom uførepensjon ved 100 prosent uføregrad og inntekten før uførhet som fastsatt etter § 8-3 tredje ledd. Ved beregningen justeres inntekt før og etter uførhet etter senere regulering av grunnbeløpet. Inntektsfradraget i uførepensjon overføres til foretakets premiefond.
(2) Medlemmet skal opplyse pensjonsinnretningen om forventet inntekt og om endringer i inntekten. Dersom medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye pensjon som følge av at det er lagt til grunn uriktige opplysninger om inntekt, skal det foretas et etteroppgjør. Dersom det er utbetalt for lite, skal differansen etterbetales som et engangsbeløp. For mye utbetalt uførepensjon kan inndrives uten hensyn til skyld og kan avregnes ved å trekke i framtidige utbetalinger av uførepensjon og alderspensjon fra pensjonsinnretningen. Krav om

tilbakekreving av for mye utbetalt uførepensjon er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan gi forskrift om etteroppgjør.
(3) Det skal ikke utbetales uførepensjon når medlemmets pensjonsgivende arbeidsinntekt i et kalenderår utgjør mer enn 80 prosent av inntekt før uførhet etter § 8-3 tredje ledd, oppjustert i samsvar med senere endringer i grunnbeløpet.
(4) Barnetillegg etter § 8-6 tredje ledd reduseres på tilsvarende måte som uførepensjonen etter første og tredje ledd.
Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 8-10. Oppregulering av uførepensjon under utbetaling

(1) Uførepensjon under utbetaling skal oppreguleres årlig i samsvar med avkastningsprosenten for midlene i pensjonsinnretningens kollektivportefølje til sikring av uførepensjoner under utbetaling, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 9-16 femte ledd. Oppregulering i et år skal likevel ikke overstige en prosentvis regulering i samsvar med endringen i grunnbeløpet i folketrygden.
(2) Avkastning i et år som overstiger det som trengs til oppregulering etter første ledd, skal tilføres pensjonsordningens reguleringsfond for uførepensjon. Midlene i fondet skal brukes til å dekke oppregulering opp til grensen i første ledd i år hvor årets avkastning ikke er tilstrekkelig.
(3) Det kan fastsettes i regelverket at årlig oppregulering av uførepensjon som ikke kan dekkes av årets avkastning, eller ved overføring av midler i reguleringsfondet, skal dekkes ved tilskudd fra foretaket.
(4) Departementet kan gi forskrift om en øvre grense for størrelsen på pensjonsordningens reguleringsfond for uførepensjon. Overskytende midler skal tilføres premiefondet.
Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480).

§ 8-11. Opptjent rett til uførepensjon

(1) Er det i regelverket fastsatt at arbeidstakere som fratrer sin stilling i foretaket, skal ha opptjent rett til uførepensjon ved uførhet som følge av skade, sykdom eller lyte oppstått etter at arbeidstakeren opphørte å være medlem av pensjonsordningen, men før arbeidstakeren har fylt 67 år, gjelder bestemmelsene i §§ 8-2 til 8-10 tilsvarende, med mindre annet er fastsatt i annet og tredje ledd.
(2) Ved beregning av nedsatt inntektsevne etter § 8-3, skal inntekt før uførhet

fastsettes ut fra arbeidstakerens normale årslønn på uføretidspunktet. Inntekt etter uførhet skal fastsettes til den inntekt medlemmet forutsettes å kunne skaffe seg ved å utnytte sin restinntektsevne ved ethvert arbeid som medlemmet nå kan utføre.
(3) Uførepensjonen skal beregnes på den måte som er fastsatt i pensjonsplanen, på grunnlag av arbeidstakerens lønnsgrunnlag ved fratreden og avkastning tilført pensjonsbeviset fram til uføretidspunktet etter § 8-10 første ledd første punktum. Den skal deretter avkortes etter forholdet mellom arbeidstakerens tjenestetid i foretaket og 40 år.
(4) Når arbeidstakeren fratrer sin stilling i foretaket, skal pensjonsinnretningen utstede pensjonsbevis til arbeidstakeren som sikrer opptjent rett til uførepensjon. Pensjonsbeviset skal angi arbeidstakerens tjenestetid og normale årslønn ved fratreden. Premiereserve som sikrer opptjent rett til uførepensjon og administrasjonsreserve, skal knyttes til pensjonsbeviset. For øvrig gjelder § 6-3, § 6-4 første og annet ledd og §§ 6-5 til 6-8 tilsvarende.
Tilføyd ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480), endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

Kapittel 9. Sluttbestemmelser

Endret ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480), endret kapittelnummer til kap. 9.

§ 9-1. Ikrafttredelse. Overgangsregler

(1) Loven gjelder fra det tidspunkt Kongen bestemmer.[1] De enkelte deler av loven kan settes i kraft til ulik tid.
(2) Kongen kan gi overgangsregler.
Endret ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480, tidligere § 8-1).
1 Fra 1 jan 2014 iflg. res. 13 des 2013 nr. 1444.

§ 9-2. Endringer i andre lover

– – –
Endret ved lov 22 mai 2015 nr. 31 (ikr. 1 jan 2016 iflg. forskr. 15 des 2015 nr. 1480, tidligere § 8-2).

Lov om oppheving av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven)

I

Lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven) oppheves. Opphevelsen gis virkning for gaver som ytes 1. januar 2014 eller senere og arv etter dødsfall som skjer 1. januar 2014 eller senere.

Opphevelsen gis likevel virkning for:

a. Arv etter forsvunne personer når dødsformodningsdagen i henhold til lov om forsvunne personer m.v. av 23. mars 1961 nr. 1 er endelig fastsatt, 1. januar 2014 eller senere.
b. Arv etter førstavdøde når utdeling av midler fra uskifte, skifte av uskiftebo eller lengstlevendes død skjer 1. januar 2014 eller senere.
c. Midler som består i inntektsnytelse, for eksempel livrente, løpende kapitalavkastning, bruksrett, grunnavgift mv. når første termins forfall eller bruksrettens inntreden skjer 1. januar 2014 eller senere.
d. Midler som er nevnt i arveavgiftsloven § 10 første ledd annet punktum slik den lød per 31. desember 2013, når det etterskuddsvise rådighetservervet av inntektsnytelsen skjer 1. januar 2014 eller senere.
e. Livsforsikringspoliser som ikke kan kreves gjenkjøpt og av andre midler hvis vesentlige verdi er avhengig av en betingelse, jf. arveavgiftsloven § 10 annet ledd første punktum slik den lød per 31. desember 2013, når betingelsen inntrer 1. januar 2014 eller senere.
f. Livsforsikringspoliser som ikke kan kreves gjenkjøpt, så lenge det er uvisst hvilken form eller størrelse selskapets ytelser vil få, 1. januar 2014 eller senere.

Opphevingen gis også virkning for arv etter dødsfall som skjedde før 1. januar 2014, dersom arveavgiften ikke har forfalt til betaling innen 1. januar 2021.

Endret ved lov 21 des 2020 nr. 170 (ikr. 1 jan 2021. Ved ikrafttredelsen gjelder skatteloven § 9-7 for fastsettelse av inngangsverdi mv. (skattemessig kontinuitet) for formuesobjekt ervervet ved arv etter dødsfall før 1. januar 2014, når arvingen overtar rådigheten over arven fra og med 1. januar 2021).

II

Loven trer i kraft straks.

Lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (ny uførepensjonsordning)

V. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
2. Departementet gir forskrifter om uførepensjon fra tjenestepensjonsordning som omfattes av loven her, og som utbetales når loven trer i kraft, herunder regler om barnetillegg og senere endringer i pensjonene.
3. Uførepensjonister som har fylt 67 år når loven her trer i kraft, går over på alderspensjon fra og med måneden loven trer i kraft.

1 Fra 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798.

Lov om stans i utbetalinga av offentlege ytingar og barnebidrag når ein av foreldra har bortført eit barn til utlandet

§ 1. Formål

Formålet med lova er å fremje rask tilbakeføring av barn som er bortførte til utlandet og å førebyggje slik bortføring.

§ 2. Kva lova gjeld

Lova gjeld for saker om bortføring av barn til utlandet.

Eit barn skal reknast for bortført dersom det til vanleg er busett i Noreg, men er teke med til, eller vert halde tilbake i, eit anna land i strid med reglane i barnelova om foreldreansvaret. Det er også eit vilkår at

a. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet handsamar saka som ei bortføringssak etter reglane i Haag-konvensjonen frå 1980 om dei sivile sidene ved internasjonal barnebortføring eller Europarådskonvensjonen frå 1980 om godkjenning og fullbyrding av avgjerder om foreldreansvar og om gjenoppretting av foreldreansvar (heretter kalla «konvensjonane»),
b. politiet har registrert eit barn som sakna, eller
c. det er oppretta straffesak om barnebortføring.

Som barn skal reknast personar som ikkje har fylt 16 år.
Endra ved lov 16 juni 2023 nr. 41 (i kraft 16 juni 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 928).

§ 3. Definisjonar

Offentlege ytingar tyder i lova her

a. ytingar etter folketrygdloven, barnetrygdloven, kontantstøtteloven, forskotteringsloven og andre lover som vert administrerte av arbeids- og velferdsetaten,
b. stønad etter lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen, og
c. bustøtte etter bustøttelova.

Barnebidrag tyder i lova her barnebidrag som vert kravd inn av Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav, med unntak av oppfostringsbidrag fastsett etter barnevernsloven § 15-12.
Endra ved lover 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 16 juni 2023 nr. 41 (i kraft 16 juni 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 928). **Vert endra** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 4. Melding om barnebortføringar til utlandet

Dersom Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet handsamar ei sak som ei bortføringssak etter konvensjonane, skal det sende melding om dette til arbeids- og velferdsforvaltninga og Husbanken. I andre bortføringssaker skal det lokale politidistriktet sende melding når det har registrert eit barn som sakna eller det er oppretta straffesak om barnebortføring.

Melding til Husbanken og den kommunale delen av arbeids- og

velferdsforvaltninga skal ikkje gje opplysningar om anna enn at eit barn er bortført, personane saka gjeld og endringa i opphaldsstad.

Meldingar etter paragrafen her kan sendast utan hinder av teieplikt.

Endra ved lov 16 juni 2023 nr. 41 (i kraft 16 juni 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 928).

§ 5. Stans i ytingar som ikkje skal utbetalast i utlandet

Når eit barn er bortført, skal arbeids- og velferdsforvaltninga og Husbanken stanse ytingar som det ikkje er grunnlag for å utbetale i utlandet. Handsaming og klage følgjer dei vanlege reglane for dei einskilde ytingane.

§ 6. Innkrevjing av barnebidrag

Barnebidrag skal krevjast inn etter dei vanlege reglane så lenge barnet er bortført, anten det er bortføraren eller den attverande av foreldra som er bidragspliktig. Det kan ikkje krevjast endring av bidraget etter barnelova § 74 første leddet så lenge bortføringa varar.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 7. Avgjerd om å halde tilbake ytingar og barnebidrag til bortføraren

Når eit barn er bortført til utlandet, skal Arbeids- og velferdsdirektoratet eller eit særskilt utpeika organ i arbeids- og velferdsetaten halde tilbake offentlege ytingar og barnebidrag som vert utbetalte til bortføraren sjølv eller til bortføraren på vegne av barnet. Dette gjeld ikkje dersom tiltaket må reknast som eit uforholdsmessig inngrep ut frå den konkrete situasjonen. Ved vurderinga skal ein mellom anna leggje vekt på kva dette har å seie for at barnet kan bli ført tilbake, og på risikoen for at barnet og bortføraren vert påført skade.

§ 8. Innhenting av opplysningar i saker om å halde tilbake ytingar og barnebidrag

Ved handsaminga av saker etter § 7 kan organet som skal treffe avgjerda, krevje opplysningar frå instansar og personar som er nemnde i folketrygdloven § 21-4 første leddet. Det er eit vilkår at opplysningane er naudsynte for avgjerda.

Ein kan til vanleg berre hente inn opplysningar om

a. namn, adresse, fødselsdato, slektskap og sivilstatus,
b. staden der barnet og bortføraren oppheld seg og tilhøva som dei lever under,
c. den fysiske og psykiske helsa til barnet og bortføraren og særlege behov og utgifter knytte til helsetilstanden deira,
d. bortføraren si inntekt og økonomi medan bortføringa varar, og
e. tilhøva mellom foreldra og barnet.

Ein kan berre hente inn opplysningane som er nemnde i andre leddet bokstavane b, c og e dersom ein ikkje kan skaffe opplysningane på anna vis.

Organ som tek del i handsaminga av ei barnebortføringssak, skal gje opplysningar etter paragrafen her av eige tiltak.

Dei som skal gje opplysningar etter paragrafen her, skal gjere dette utan hinder av teieplikt og utan godtgjersle.

Endra ved lov 20 des 2018 nr. 98 (ikr. 1 jan 2019).

§ 9. Sakkunnig vurdering

Dersom opplysningane i saka gjev grunn til det, kan organet som skal treffe avgjerda etter § 7, be om at ein sakkunnig vurderer om det er forsvarleg å halde tilbake ytingar og barnebidrag. Den sakkunnige skal ha tilgang til dokumenta i saka og kan hente inn opplysningar etter § 8. Sakkunnige har krav på godtgjersle for arbeidet sitt og skal få dekt utlegg i samband med saka.

§ 10. Ny vurdering

Dersom nye opplysningar eller endringar i den einskilde saka talar for det, skal ein vurdere å gjere nytt vedtak etter § 7. Saka skal i alle tilfelle vurderast på nytt når det har gått to år etter bortføringa og barnet framleis ikkje er ført tilbake. Ny vurdering kan skje utan hinder av avgrensingane i forvaltningsloven § 35.

§ 11. Sperra konto

Pengar som vert haldne tilbake, skal stå på sperra renteberande konto.

Offentlege ytingar på sperra konto skal utbetalast til den som har rett til pengane eller rett til å ta imot pengane på vegner av barnet, når

a. barnet er ført tilbake,
b. det er avgjort rettsleg eller avtalt mellom partane at barnet ikkje

skal tilbake,

c. vedtak er gjort om etter § 10, eller

d. det bortførte barnet har fylt 16 år.

Barnebidrag for tidsrom etter at vilkåra i andre leddet bokstavane a til c er oppfylte, vert utbetalt etter dei vanlege reglane om dette. I andre tilfelle skal bidraget setjast på sperra konto, også etter at barnet har fylt 16 år. Barnebidrag på sperra konto skal utbetalast til barnet når barnet fyller 18 år.

§ 12. Ytingar og barnebidrag til den attverande av foreldra

Ytingar som den attverande av foreldra får utbetalt som representant for eit bortført barn eller på grunn av omsorga for barnet, vert utbetalte i opp til seks månader etter at barnet vart bortført, men i opp til tolv månader dersom den attverande av foreldra framleis har utgifter til omsorga for barnet eller dersom andre særlege grunnar gjer det rimeleg.

Dersom barnebidrag framleis vert kravd inn frå bortføraren etter at utbetaling er stansa etter første leddet, skal bidraget setjast på sperra renteberande konto. Reglane i § 11 tredje ledd gjeld tilsvarande.

Utbetalinga av ytingar etter første leddet og innkrevjing av barnebidrag frå bortføraren skal stansast så snart det er avgjort rettsleg eller avtalt mellom partane at barnet ikkje skal tilbake.

Handsaming og klage ved avgjerder om ytingar til den attverande av foreldra etter paragrafen her, følgjer dei vanlege reglane for dei einskilde ytingane.

§ 13. Saker der barnevernet har omsorga for barnet

Lova gjeld også for saker der ein av foreldra eller begge bortfører til utlandet barn som barnevernet har teke over omsorga for. Barnevernet skal varslast og få høve til å uttale seg etter reglane i forvaltningsloven § 16. Reglane i § 12 i lova her gjeld tilsvarande.

Dersom foreldra er saman om bortføringa, kan tiltak etter lova nyttast mot begge.

§ 14. Handsaming av saker om å halde tilbake ytingar og barnebidrag

Ved handsaminga av saker etter §§ 7 til 11 gjeld reglane i forvaltningsloven, med desse særreglane og presiseringane:

a. både bortføraren og den attverande av foreldra skal reknast som part i saka ved avgjerder etter § 7,
b. avgjerd om ikkje å halde tilbake ytingar og barnebidrag skal reknast for enkeltvedtak,
c. arbeids- og velferdsetaten og sakkunnige etter § 9 har teieplikt etter reglane i arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 7, og
d. avgjerder etter § 7 kan ikkje påklagast, men kan ankast inn for Trygderetten etter reglane i lov 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten.

§ 15. Forskrifter

Departementet kan gje forskrifter til utfylling og gjennomføring av lova, mellom anna til

a. § 4 om meldingar når barn er bortført,
b. § 7 om å halde tilbake ytingar og barnebidrag,
c. § 9 om oppnemning av og betaling til sakkunnige,
d. § 11 om sperra konto, og
e. § 12 om ytingar og bidrag til den attverande av foreldra.

§ 16. Ikraftsetjing og overgangsreglar

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1]

Lova gjeld også der barnet vart bortført før lova tok til å gjelde.

Ytingar eller barnebidrag for tidsrom før lova tok til å gjelde, kan ikkje haldast tilbake med heimel i lova.

1 Frå 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1784.

Lov om opplysningsplikt og angrerett ved fjernsalg og salg utenom faste forretningslokaler (angrerettloven).

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Virkeområde

Loven gjelder ved salg av varer og tjenester til forbruker når den næringsdrivende opptrer i næringsvirksomhet, forbrukeren betaler eller påtar seg å betale en pris, og avtalen inngås ved fjernsalg eller salg utenom faste forretningslokaler. Loven gjelder også der forbrukeren gir fra seg eller påtar å gi fra seg personopplysninger til den næringsdrivende. Annet punktum gjelder likevel ikke dersom personopplysningene utelukkende behandles av den næringsdrivende for å levere varen, det digitale innholdet som ikke leveres på et fysisk medium eller den digitale tjenesten eller for å overholde lovpålagte plikter, og den næringsdrivende ikke behandler disse opplysningene til noe annet formål.

Lovens kapittel 2 til 5 og §§ 28 og 29 gjelder også den som i næringsvirksomhet opptrer på vegne av en ikke-næringsdrivende selger eller tjenesteyter i situasjoner som nevnt i første ledd.

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen. Departementet kan likevel i forskrift bestemme at hele eller deler av loven ikke skal gjelde, og gi særlige regler av hensyn til de stedlige forhold.

Endret ved lover 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 2. Unntak fra lovens virkeområde

Loven gjelder ikke for:

a. avtaler om salg av varer og tjenester fra salgsautomater og automatiserte forretningslokaler,
b. avtaler om salg eller oppføring av fast eiendom og avtaler som gjelder rettigheter i fast eiendom, med unntak av utleie. Som salg av fast eiendom regnes også salg av adkomstdokumenter med tilknyttet leierett eller borett i bolig,
c. avtaler som omfattes av lov om avtaler om deltidsbruksrett og

langtidsferieprodukter mv. (tidspartloven),

d. avtaler om pakkereiser, jf. pakkereiseloven § 6,
e. avtaler om persontransporttjenester. Kravene i § 16 får likevel anvendelse,
f. avtaler som omfattes av finansavtaleloven og forsikringsavtaleloven,
g. avtaler om salg av varer og tjenester utenom faste forretningslokaler når den samlede kontraktssummen, inkludert frakt- og tilleggskostnader som forbrukeren skal betale, er 300 kr eller mindre,
h. avtaler som er inngått med ekomtilbyder gjennom offentlig tilgjengelige betalingstelefoner for bruk av disse, eller som er inngått for bruk av én enkelt telefon-, Internett- eller telefaksforbindelse opprettet av en forbruker,
i. avtaler om pengespill.
j. avtaler om salg av varer som selges på tvangsauksjon eller på annen måte tvangsmessig i henhold til lov.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 32 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 885), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), 16 juni 2023 nr. 39, 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 3. Ufravikelighet

Loven kan ikke fravikes ved avtale til ulempe for en forbruker.

§ 4. Forholdet til annet regelverk

Loven medfører ingen begrensninger i opplysningsplikt eller krav til avtalen som følger av andre regler.

§ 5. Definisjoner

I loven menes med:

a. *forbruker*: fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet,
b. *fjernsalg*: avtale inngått ved organisert ordning for salg eller tjenesteyting uten at den næringsdrivende og forbrukeren er fysisk til stede samtidig, og der inngåelse av avtale skjer utelukkende ved bruk av fjernkommunikasjonsmidler,
c. *faste forretningslokaler*: sted for detaljsalg der den næringsdrivende

utøver sin faste virksomhet, eller flyttbare forretningslokaler for detaljsalg der den næringsdrivende vanligvis utøver sin virksomhet,

d. *avtale inngått utenom faste forretningslokaler*: avtale der forbrukeren inngår avtale eller fremsetter tilbud i nærvær av den næringsdrivende på annet sted enn dennes faste forretningslokaler, samt avtale inngått i den næringsdrivendes faste forretningslokaler eller gjennom et fjernkommunikasjonsmiddel umiddelbart etter en personlig og individuelt rettet henvendelse til forbrukeren i en situasjon som omfattes av første alternativ,

e. *finansiell tjeneste*: banktjeneste, kredittjeneste, forsikringstjeneste, individuell pensjonstjeneste, investeringstjeneste, eller betalingstjeneste,

f. *varig medium*: enhver innretning som gjør forbrukeren eller den næringsdrivende i stand til å lagre opplysninger på en slik måte at opplysningene i fremtiden er tilgjengelige i uendret form,

g. *tilknyttet avtale*: avtale der forbrukeren mottar varer eller tjenester i forbindelse med en fjernsalgsavtale eller en avtale inngått utenom faste forretningslokaler, og der varene leveres eller tjenestene ytes av den næringsdrivende eller en tredjeperson på grunnlag av en ordning mellom en tredjeperson og den næringsdrivende,

h. *offentlig auksjon*: salgsmetode der varer eller tjenester tilbys av den næringsdrivende til forbrukere, der forbrukeren er personlig til stede eller har mulighet til å være til stede, ved en åpen, konkurransebasert budprosedyre som ledes av en auksjonarius, og der budgiveren som får tilslaget, må kjøpe varene eller tjenestene,

i. *digitalt innhold*: data som fremstilles og leveres i digital form, ved at de gjengir fysiske størrelser med diskrete tegn,

j. *digital tjeneste*: tjeneste som gjør det mulig for brukeren å frembringe, behandle, lagre eller få tilgang til data i digital form, eller tjenester som gjør det mulig å dele eller å samhandle på annen måte med slike data,

k. *nettbasert markedsplass*: enhver tjeneste som bruker programvare, herunder et nettsted eller en applikasjon, som drives av eller på vegne av en næringsdrivende, og som gir forbrukere mulighet til å inngå fjernsalgsavtaler med andre næringsdrivende eller forbrukere,

l. *tilbyder av en nettbasert markedsplass*: enhver næringsdrivende som stiller til rådighet en nettbasert markedsplass for forbrukerne,

m. *kompatibilitet*: evnen digitalt innhold eller digitale tjenester har til å fungere sammen med maskinvare eller programvare som digitalt innhold eller digitale tjenester av samme type vanligvis brukes sammen med, uten at det digitale innholdet eller den digitale

tjenesten må konverteres,

n. *funksjonalitet*: evnen digitalt innhold eller digitale tjenester har til å fungere med hensyn til formålet,
o. *samvirkingsevne*: evnen digitalt innhold eller digitale tjenester har til å fungere sammen med annen maskinvare eller programvare enn den som digitalt innhold eller digitale tjenester av samme type vanligvis brukes sammen med.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 6. Fristberegning

Når en frist uttrykt i dager skal beregnes fra det tidspunkt en hendelse inntreffer eller en handling finner sted, skal den dag hendelsen inntreffer eller handlingen finner sted, ikke anses som en del av fristen.

Alle kalenderdager medregnes i en frist. Ender en frist på en lørdag, helligdag eller høytidsdag forlenges den til nærmeste virkedag.

§ 7. Bevisbyrde

Den næringsdrivende har bevisbyrden for at opplysningsplikten i §§ 8 til 16 og § 18 er oppfylt.

Kapittel 2. Den næringsdrivendes opplysningsplikt ved fjernsalg og salg utenom faste forretningslokaler

Overskrift endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 8. Opplysningsplikt før avtaleinngåelse

Før det blir inngått en avtale om fjernsalg eller avtale utenom faste forretningslokaler, skal den næringsdrivende på en klar og forståelig måte gi forbrukeren opplysninger om:

a. varenes eller tjenestenes viktigste egenskaper, i den utstrekning kommunikasjonsmåten og varene eller tjenestene er egnet til dette,
b. der dette er relevant, funksjonaliteten, herunder relevante tekniske

beskyttelsestiltak, for varer med digitale elementer, digitalt innhold og digitale tjenester,

c. der dette er relevant, kompatibiliteten og samvirkingsevnen til varer med digitale elementer, digitalt innhold og digitale tjenester som den næringsdrivende kjenner til eller med rimelighet kan forventes å kjenne til,

d. den næringsdrivendes identitet, slik som foretaksnavn, geografisk adresse og telefonnummer, e-postadresse og eventuelt nettbaserte kommunikasjonsmidler som gir forbrukeren mulighet til å lagre all skriftlig korrespondanse på et varig medium, samt identitet og geografisk adresse til næringsdrivende det opptres på vegne av og som forbrukeren kan rette eventuelle klager til,

e. den samlede prisen for varen eller tjenesten medregnet avgifter, eller, dersom varens eller tjenestens art gjør at prisen ikke med rimelighet kan forhåndsberegnes, metoden for beregning av prisen, samt eventuelle tilleggskostnader til frakt, levering, porto eller annet, eller, dersom disse ikke med rimelighet kan forhåndsberegnes, at slike tilleggskostnader kan forekomme. For avtaler uten tidsbegrensning og for abonnementsavtaler skal den samlede prisen omfatte de kostnadene per avregningsperiode, og ved betaling med fast beløp, også de samlede månedlige kostnadene, og om de samlede kostnadene ikke kan forhåndsberegnes, metoden for beregning av prisen,

f. kostnadene for bruk av fjernkommunikasjonsmiddelet, når disse ikke beregnes etter grunntakst,

g. ordningene for betaling, levering, oppfyllelse, leveringsfrist og hvordan den næringsdrivende håndterer reklamasjoner,

h. at det foreligger angrerett samt vilkårene, tidsfristene og fremgangsmåtene for å bruke angreretten, jf. § 20 første og annet ledd. Den næringsdrivende skal også gi forbrukeren et standardisert skjema for bruk av angrerett (angreskjema),

i. at forbrukeren må bære kostnadene ved å returnere varene dersom angreretten brukes. Dersom varene etter sin natur normalt ikke kan returneres med post, skal kostnadene ved å returnere varene opplyses,

j. at forbrukeren som bruker angreretten, etter å ha bedt om oppstart av tjenesteleveringen i henhold til §§ 12 eller 19, skal ha ansvar for rimelige kostnader, jf. § 26 første ledd,

k. dersom avtalen omfattes av unntakene fra angrerett i § 22, skal det opplyses om dette, eventuelt om under hvilke omstendigheter angreretten kan tapes,

l. den rettslige forpliktelsen til å levere en kontraktsmessig vare, digitalt innhold og digital tjeneste,
m. relevante atferdsregler og hvor disse kan finnes,
n. der dette er relevant, avtalens varighet og eventuell minste bindingstid, eller, for avtaler som er uten tidsbegrensning eller forlenges automatisk, vilkårene for å si opp avtalen,
o. eventuelle depositum eller andre økonomiske garantier betalt eller stilt av forbrukeren og vilkårene for disse,
p. der dette er relevant, utenrettslig klage- og erstatningsordning som den næringsdrivende er tilknyttet, samt fremgangsmåten for å få tilgang til denne,
q. der dette er relevant, at prisen er personlig tilpasset basert på automatiserte beslutninger,
r. eventuell ettersalgsservice og eventuelle kommersielle garantier, samt vilkårene for disse.

Den næringsdrivende skal anses for å ha gitt opplysninger etter første ledd bokstav h, i og j dersom denne har gitt forbrukeren korrekt utfylt skjema om opplysninger om angreretten.

Når næringsdrivende retter sin markedsføring mot norske forbrukere, skal opplysningene etter første ledd gis på norsk.

Ved offentlige auksjoner er det tilstrekkelig at opplysningene i første ledd bokstav d erstattes av tilsvarende opplysninger om auksjonarius.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om standardisert angreskjema, samt om hvordan opplysningsplikten skal oppfylles, herunder at opplysninger om angreretten skal gis ved bruk av et standardisert skjema for opplysninger om angrerett.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 9. Virkningen av brudd på visse opplysningsplikter

Har den næringsdrivende ikke opplyst om tilleggskostnader eller andre kostnader som omhandlet i § 8 første ledd bokstav e og i, skal forbrukeren ikke bære disse kostnadene.

§ 9 a. Ytterligere særlige opplysningsplikter før avtaleinngåelse på nettbaserte markedsplasser

Før det blir inngått en avtale om fjernsalg på nettbaserte markedsplasser, skal

tilbyderen av den nettbaserte markedsplassen gi forbrukeren følgende opplysninger på en måte som er klar, forståelig og egnet for fjernkommunikasjonsmiddel:

a. generelle opplysninger om hovedparametrene som avgjør rangeringen av tilbud som presenteres for forbrukeren i søkeresultatet, og den relative betydningen av disse parametrene i forhold til andre parametrer
b. om selgeren er næringsdrivende eller ikke, på grunnlag av selgerens erklæring til tilbyderen av den nettbaserte markedsplassen
c. at forbrukerrettigheter ikke kommer til anvendelse på avtalen dersom selgeren ikke er næringsdrivende
d. der det er relevant, fordelingen av plikter knyttet til avtalene mellom selgeren og tilbyderen av den nettbaserte markedsplassen.

Opplysningene etter første ledd bokstav a må gis i en særskilt del av det nettbaserte grensesnittet som er direkte og enkelt tilgjengelig fra siden der tilbudene presenteres.

Departementet kan i forskrift stille krav om at tilbydere av nettbaserte markedsplasser må gi forbrukere ytterligere opplysninger.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

Kapittel 3. Krav til avtaler inngått ved uanmodet telefonsalg

§ 10. Uanmodet telefonsalg

Før det blir inngått en avtale som følge av at den næringsdrivende uanmodet har fremsatt et tilbud på telefon, skal den næringsdrivende bekrefte tilbudet skriftlig på et varig medium etter at telefonsamtalen er avsluttet. Forbrukeren blir ikke bundet før tilbudet er akseptert skriftlig, noe den næringsdrivende skal opplyse om i bekreftelsen nevnt i første punktum. Den næringsdrivende skal kunne dokumentere forbrukerens aksept.

Første ledd gjelder ikke ved salg av avisabonnement eller salg fra frivillige organisasjoner.

Departementet kan i forskrift stille krav om registrering i frivillighetsregisteret etter frivillighetsregisterloven for å bli regnet som frivillig organisasjon.

Kapittel 4. Krav til avtaler inngått utenom faste forretningslokaler

Overskrift endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 11. Avtalen

Avtaler inngått utenom faste forretningslokaler skal inneholde opplysningene fastsatt i § 8 første ledd. Opplysningene skal regnes som en del av avtalen og skal ikke endres, med mindre partene uttrykkelig avtaler noe annet. Opplysningene skal være lett leselige og på et enkelt og forståelig språk. Er opplysningene gitt på norsk, skal avtalen utformes på norsk.

Den næringsdrivende skal gi forbrukeren et eksemplar av undertegnet avtale eller bekreftelse av avtalen på papir eller, dersom forbrukeren samtykker, på annet varig medium. Har forbrukeren samtykket i nedlastning av digitalt innhold og erkjent at angrerett dermed bortfaller, jf. § 22 bokstav n, skal dette også fremgå av avtalen eller bekreftelsen.

§ 12. Krav om oppstart av levering innen utløpet av angrefristen

Ønsker forbrukeren at levering av tjenester starter før utløpet av angrefristen, jf. § 21, og avtalen innebærer en betalingsforpliktelse for forbrukeren, skal den næringsdrivende kreve at forbrukeren uttrykkelig ber om dette på et varig medium. Den næringsdrivende skal også be forbrukeren om å erkjenne at angreretten vil gå tapt når avtalen er oppfylt fullt ut av den næringsdrivende. Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 13. Tjenesteavtaler som ikke overstiger 1500 kr

Dersom forbrukeren uttrykkelig ber om å få utført reparasjoner eller vedlikehold, partene umiddelbart utfører sine forpliktelser etter avtalen og kontraktssummen ikke overstiger 1500 kr, er det tilstrekkelig at den næringsdrivende gir forbrukeren opplysningene i § 8 første ledd bokstav d, jf. § 11 annet ledd, og opplysninger om prisen eller hvordan prisen skal beregnes, samt et anslag over den samlede prisen. Opplysningene omhandlet i § 8 første ledd bokstav a, h og k kan gis muntlig, dersom forbrukeren uttrykkelig samtykker i dette.

Bekreftelsen av avtalen, jf. § 11 annet ledd, skal inneholde opplysningene

fastsatt i § 8 første ledd.

Kapittel 5. Krav til fjernsalgsavtaler

Overskrift endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 14. Fjernsalgsavtalen

Avtaler inngått ved fjernsalg skal inneholde opplysningene fastsatt i § 8 første ledd eller så skal opplysningen gjøres tilgjengelig for forbrukeren på et enkelt og forståelig språk på en måte som er tilpasset fjernkommunikasjonsmiddelet. Opplysningene skal regnes som en del av avtalen og skal ikke endres, med mindre partene uttrykkelig avtaler noe annet. Dersom opplysningene gis på et varig medium, skal de være lett leselige.

§ 15. Informasjonsbegrensninger

Når avtale inngås gjennom et fjernkommunikasjonsmiddel som har begrenset plass eller tid til å vise opplysninger, skal den næringsdrivende gi opplysninger etter § 8 første ledd bokstav a, d, e, h første punktum og n før avtale inngås.

Øvrige opplysninger i § 8 første ledd gis på en måte som er tilpasset fjernkommunikasjonsmiddelet, jf. § 14.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 16. Bruk av elektronisk kommunikasjon

Når en avtale som skal inngås elektronisk forplikter forbrukeren til å betale, skal den næringsdrivende tydelig og i fremhevet form gjøre forbrukeren oppmerksom på opplysningene fastsatt i § 8 første ledd bokstav a, e, og n umiddelbart før forbrukeren foretar bestillingen.

Den næringsdrivende skal påse at forbrukeren uttrykkelig erkjenner at bestillingen medfører en forpliktelse til å betale. Utføres bestillingen ved å aktivere en knapp eller annen funksjon, skal knappen eller funksjonen være merket på en lett leselig måte med «bestilling med forpliktelse til å betale» eller tilsvarende.

Overholder ikke den næringsdrivende bestemmelsen i annet ledd, blir forbrukeren ikke bundet av avtalen eller bestillingen.

§ 17. Leveringsbegrensninger og betalingsmidler

Nettsteder for elektronisk handel skal klart og tydelig og senest på det tidspunktet bestillingsprosessen begynner, opplyse om eventuelle leveringsbegrensninger. Det skal også opplyses om hvilke betalingsmidler som aksepteres.

§ 18. Bekreftelse på inngått avtale

Den næringsdrivende skal innen rimelig tid etter avtaleinngåelsen, og senest på leveringstidspunktet for varene eller før levering av tjenesten begynner, gi forbrukeren skriftlig bekreftelse på den inngåtte avtalen på et varig medium.

Bekreftelsen skal inneholde opplysninger nevnt i § 8 første ledd, dersom disse ikke tidligere er gitt forbrukeren på et varig medium, og opplysning om at forbrukeren har gitt slikt samtykke som nevnt i § 22 bokstav n.

§ 19. Oppstart av levering før utløpet av angrefristen

Ønsker forbrukeren at levering av tjenester starter opp før utløpet av angrefristen, jf. § 21, og avtalen innebærer en betalingsforpliktelse for forbrukeren, skal den næringsdrivende kreve at forbrukeren uttrykkelig ber om dette. Den næringsdrivende skal også be forbrukeren om å erkjenne at angreretten vil gå tapt når avtalen er oppfylt fullt ut av den næringsdrivende. Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

Kapittel 6. Angrerett

Overskrift endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324).

§ 20. Rett til å gå fra avtalen (angrerett)

Forbrukeren har rett til å gå fra avtalen (angrerett) ved å gi melding til den næringsdrivende før utløpet av angrefristen, jf. § 21. Angrefristen anses overholdt dersom melding er sendt før utløpet av fristen.

Meldingen kan fremsettes ved bruk av utfylt angreskjema eller ved fremsettelse av annen utvetydig erklæring.

Dersom den næringsdrivende gir forbrukeren adgang til å gi melding etter

annet ledd elektronisk, skal den næringsdrivende umiddelbart bekrefte på et varig medium at meldingen er mottatt.

Bevisbyrden for at melding er gitt, påhviler forbrukeren.

§ 21. Angrefristen

Angrefristen utløper 14 dager fra den dag avtalen om tjeneste ble inngått, eller den dag forbrukeren får varen i fysisk besittelse. Dette er:

a. ved varer bestilt samlet og levert ved flere forsendelser, den dag forbrukeren får den siste varen i fysisk besittelse,
b. ved varer som består av flere partier eller deler, den dag forbrukeren får det siste partiet eller den siste delen i fysisk besittelse,
c. ved avtaler om regelmessig levering av varer, den dag forbrukeren får den første av varene i fysisk besittelse.

Likt med forbrukeren regnes annen tredjeperson enn fraktføreren, som forbrukeren har utpekt i sitt sted.

Gir ikke den næringsdrivende forbrukeren opplysninger om angreretten i henhold til § 8 første ledd bokstav h, utløper angrefristen 12 måneder etter utløpet av den opprinnelige angrefristen, jf. første ledd.

Dersom den næringsdrivende gir forbrukeren opplysninger om angreretten etter § 8 første ledd bokstav h innen 12 måneder fra dagen omhandlet i første ledd, utløper angrefristen 14 dager etter den dagen forbrukeren mottok opplysningene.

§ 22. Unntak fra angreretten

Angreretten gjelder ikke avtaler om:

a. levering av varer som på grunn av sin art blandes med andre varer etter levering på en slik måte at de ikke kan skilles fra hverandre,
b. levering av varer som forringes eller raskt går ut på dato,
c. tjeneste som er levert fullt ut, dersom avtalen forplikter forbrukeren til å betale, levering har begynt med forbrukerens uttrykkelige forhåndssamtykke, og forbrukeren har erkjent at angreretten vil gå tapt etter at den næringsdrivende har oppfylt alle sine forpliktelser etter avtalen,
d. levering av varer eller tjenester der prisen er avhengig av svingninger i finansmarkedet som kan skje innen utløpet av angrefristen og som ikke kan kontrolleres av den næringsdrivende,

e. levering av varer som er fremstilt etter forbrukerens spesifikasjoner, eller som har fått et tydelig personlig preg,
f. levering av legemidler, jf. legemiddelloven § 2, og medisinsk utstyr, jf. lov om medisinsk utstyr § 3,
g. levering av forseglede varer som av hensyn til helsevern eller hygiene ikke er egnet for retur, og der forseglingen er blitt brutt etter levering,
h. levering av alkoholholdige drikker til en pris som ble avtalt på avtaletidspunktet, og levering først kan skje etter 30 dager, og der den faktiske verdien avhenger av svingninger i markedet som ikke kontrolleres av den næringsdrivende,
i. reparasjoner eller tjenester som det haster å få utført der forbrukeren uttrykkelig ber den næringsdrivende om å besøke forbrukeren. Tilleggstjenester eller tilleggsvarer som ytes samtidig, og som ikke dekkes av første punktum, omfattes ikke av unntaket fra angreretten,
j. levering av forseglede lyd- eller bildeopptak eller forseglet programvare som forbrukeren har brutt forseglingen på,
k. levering av en avis, et tidsskrift eller et magasin, med unntak av abonnementsavtaler for levering av slike publikasjoner,
l. varer eller tjenester som er inngått ved offentlig auksjon,
m. levering av innkvarteringstjenester for andre formål enn boligformål, transport av varer, bilutleietjenester, catering og tjenester knyttet til fritidsaktiviteter når det i avtalen er fastsatt en bestemt dato eller et bestemt tidsrom for utførelsen av slike tjenester,
n. levering av digitalt innhold som ikke leveres på et fysisk medium, dersom leveringen er begynt og følgende vilkår er oppfylt:
    1. avtalen forplikter forbrukeren til å betale
    2. forbrukeren har uttrykkelig forhåndssamtykket til at levering begynner før angrefristen utløper
    3. forbrukeren har erkjent at angreretten dermed går tapt, og
    4. den næringsdrivende har gitt bekreftelse etter angrerettloven § 11 eller § 18.

Unntakene fra angreretten i første ledd bokstavene c og e gjelder ikke ved uanmodet dørsalg.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 23. Virkningene av at angreretten brukes

Ved bruk av angreretten bortfaller partenes forpliktelser til å oppfylle avtalen. I

tilfeller der forbrukeren har gitt et tilbud, bortfaller tilbudet.

§ 24. Den næringsdrivendes forpliktelser når angreretten brukes

Den næringsdrivende skal tilbakeføre alle betalinger som er mottatt fra forbrukeren. Dersom forbrukeren uttrykkelig har valgt en annen type levering enn standardleveringen som den næringsdrivende tilbød, skal den næringsdrivende likevel ikke betale tilleggskostnadene dette medførte.

Tilbakebetaling skal skje uten unødig opphold, og senest 14 dager fra da den næringsdrivende fikk melding om forbrukerens beslutning om å benytte angreretten etter § 20. Med mindre noe annet uttrykkelig er avtalt med forbrukeren, skal tilbakebetalingen skje ved bruk av samme betalingsmiddel som forbrukeren benyttet. Forbrukeren skal ikke betale noen form for gebyr som følge av tilbakebetalingen.

Den næringsdrivende kan holde tilbakebetalingen tilbake til varene er mottatt, eller til forbrukeren har lagt frem dokumentasjon på at varene er sendt tilbake. Dette gjelder ikke når den næringsdrivende har tilbudt seg å hente varene.

Ved avtaler inngått utenom faste forretningslokaler, og der varene er levert til forbrukerens hjem på avtaletidspunktet, skal den næringsdrivende for egen regning hente varene, om disse etter sin art normalt ikke kan returneres med alminnelig postgang.

Er det avtalt at varene skal hentes hos forbrukeren, og dette ikke skjer innen tre måneder fra den dagen da den næringsdrivende fikk melding etter § 20, tilfaller varen forbrukeren vederlagsfritt.

§ 24 a. Den næringsdrivendes særskilte forpliktelser når angreretten brukes ved avtaler om digitalt innhold eller digitale tjenester

Ved avtaler om digitalt innhold eller digitale tjenester skal den næringsdrivende avstå fra å bruke noen form for innhold, med unntak av personopplysninger, som forbrukeren har oppgitt eller laget ved bruk av det digitale innholdet eller den digitale tjenesten som er levert av den næringsdrivende. Dette gjelder likevel ikke hvis innholdet

a. ikke har noen nytteverdi utenfor rammene for det digitale innholdet eller den digitale tjenesten
b. bare gjelder forbrukerens aktivitet ved bruk av det digitale innholdet eller den digitale tjenesten
c. er slått sammen med andre data av den næringsdrivende og ikke kan

deles opp, eller bare kan deles opp med en uforholdsmessig stor innsats, eller

d. er generert i fellesskap av forbrukeren og andre, og andre forbrukere fortsatt kan benytte innholdet.

Hvis forbrukeren ber om det, skal den næringsdrivende gjøre tilgjengelig for forbrukeren enhver form for innhold etter første ledd, bortsett fra i tilfeller som nevnt i første ledd bokstav a, b og c.

Forbrukeren har rett til å hente ut dette digitale innholdet gratis, uten hindring fra den næringsdrivende, innen en rimelig frist og i et vanlig brukt og maskinlesbart format.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 25. Forbrukerens forpliktelser når angreretten brukes ved avtale om levering av varer

Forbrukeren skal uten unødig opphold, og senest 14 dager fra melding etter § 20 ble gitt, sende varene tilbake, eller overlevere dem til den næringsdrivende dersom den næringsdrivende ikke har tilbudt seg å hente varene.

Forbrukeren skal bare betale de direkte kostnadene ved å returnere varene. Den næringsdrivende skal likevel dekke disse kostnadene hvis denne har påtatt seg å betale disse eller ikke har opplyst forbrukeren om at forbrukeren skal betale returkostnadene.

Den næringsdrivende kan kreve at forbrukeren erstatter verdireduksjon som følge av forbrukerens håndtering av varene som ikke har vært nødvendig for å fastslå varenes art, egenskaper og funksjon. Dette gjelder bare dersom forbrukeren har mottatt opplysninger om angrerett, jf. § 8 første ledd bokstav h.

§ 26. Forbrukerens forpliktelser når angreretten brukes ved avtaler om levering av tjenester

Ved bruk av angreretten ved tjenester som forbrukeren uttrykkelig har bedt den næringsdrivende om å begynne levering av, skal forbrukeren betale et beløp som står i forhold til det som er levert frem til det tidspunkt forbrukeren gir melding om bruk av angreretten. Er den samlede prisen urimelig høy, skal det forholdsmessige beløpet beregnes på grunnlag av markedsverdien av det som er levert.

Forbrukerens betalingsplikt faller bort når:

a. den næringsdrivende ikke har gitt opplysninger i samsvar med § 8 første ledd bokstav h og j,
b. forbrukeren ikke uttrykkelig har bedt om at leveringen skal begynne innen utløpet av angrefristen i samsvar med §§ 12 eller 19, eller
c. levering av digitalt innhold som ikke kan leveres på et fysisk medium, er begynt uten forbrukerens uttrykkelige forhåndssamtykke og erkjennelse av at angreretten dermed går tapt, eller uten at den næringsdrivende har gitt bekreftelse i samsvar med § 11 annet ledd og § 18 annet ledd.

Ved avtaler om digitalt innhold eller digitale tjenester skal forbrukeren som bruker angreretten, avstå fra å bruke det digitale innholdet eller den digitale tjenesten og fra å gjøre den tilgjengelig for tredjeparter.

Dersom angreretten brukes, kan den næringsdrivende ved avtaler om digitalt innhold eller digitale tjenester hindre forbrukeren fra å fortsette å bruke det digitale innholdet eller den digitale tjenesten så langt dette er forenlig med § 24 a annet ledd.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

§ 27. Virkninger for tilknyttede avtaler av at angreretten brukes

Dersom forbrukeren bruker sin angrerett, faller alle tilknyttede avtaler bort uten kostnad for forbrukeren. §§ 24 til 26 gjelder tilsvarende.

Etter å ha mottatt forbrukerens melding om bruk av angrerett skal den næringsdrivende straks gi beskjed til tredjeperson som har inngått en tilknyttet avtale med forbrukeren.

Kapittel 7. Håndheving og sanksjoner

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere kapittel 9).

§ 28. Tilsyn og håndheving

Forbrukertilsynet og Markedsrådet skal føre kontroll med at bestemmelser i, eller bestemmelser gitt i medhold av denne loven, overholdes. Kontrollen utøves i samsvar med reglene i markedsføringsloven §§ 32 til 41, § 42 første ledd annet punktum og § 43.

Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere § 41).

§ 29. Overtredelsesgebyr

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av §§ 8 til 24 a, § 25 annet ledd annet punktum og § 27 eller av forskrift gitt i medhold av § 8, som anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger, kan den ansvarlige ilegges et overtredelsesgebyr.

Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr.

Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 49 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 772), 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032), 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere § 42), 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

Kapittel 8. Sluttbestemmelser

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere kapittel 10).

§ 30. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Loven får bare virkning for markedsføringstiltak og betalinger foretatt etter lovens ikrafttredelse, samt avtaler som inngås etter at loven trer i kraft.

Lov 21. desember 2000 nr. 105 om opplysningsplikt og angrerett m.v. ved fjernsalg og salg utenfor fast utsalgssted og forskrifter fastsatt i medhold av den, gjelder for avtaler som er inngått før oppheving av loven.

Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere § 43).

1 Fra 20 juni 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 776.

§ 31. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov 21. desember 2000 nr. 105 om opplysningsplikt og angrerett m.v.

ved fjernsalg og salg utenfor fast utsalgssted oppheves.

– – –
Endret ved lov 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324, tidligere § 44).

Lov om forvaltning av alternative investeringsfond

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Virkeområde

(1) Loven gjelder forvaltning av alternative investeringsfond og øvrig virksomhet som drives av forvalter etter denne lov.
(2) Kongen kan fastsette nærmere regler om lovens anvendelse på Svalbard og kontinentalsokkelen og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om lovens anvendelse på utenlandske foretaks virksomhet i Norge og norske foretaks virksomhet i utlandet.

§ 1-2. Definisjoner

I denne lov forstås med:

a. alternativt investeringsfond: innretning for kollektiv investering som ikke er et UCITS, jf. verdipapirfondloven § 1-2 første ledd nr. 4, og som innhenter kapital fra et antall investorer med sikte på å investere kapitalen i henhold til en definert investeringsstrategi til fordel for investorene
b. forvalter: foretak som på forretningsmessig basis driver forvaltning av alternativt investeringsfond
c. forvaltning: porteføljeforvaltning og risikostyring for alternative investeringsfond
d. resultatavhengig vederlag: andel av det alternative investeringsfondets overskudd som tilfaller forvalteren som godtgjørelse for forvaltningen, unntatt andel av overskudd som tilfaller forvalter som følge av direkte eller indirekte investering i fondet

e. finansiell giring: økning av eksponeringen gjennom innlån av penger, verdipapirer, derivatposisjoner eller på annen måte
f. tilføringsfond: alternativt investeringsfond som investerer minst 85 prosent av sine eiendeler i et annet alternativt investeringsfond, i flere andre alternative investeringsfond med identiske investeringsstrategier eller på annen måte har en eksponering på minst 85 prosent av sine eiendeler mot et slikt alternativt investeringsfond
g. mottakerfond: alternativt investeringsfond som et tilføringsfond har eksponering mot
h. markedsføring: direkte eller indirekte tilbud om kjøp eller plassering av andeler i alternativt investeringsfond på forvalterens initiativ eller på vegne av forvalteren
i. nærstående:
    1. selskap hvor vedkommende har eller kontrollerer minst 20 prosent av stemmerettighetene eller selskapets kapital,
    2. selskap hvor vedkommende har slik innflytelse som nevnt i aksjeloven eller allmennaksjeloven § 1-3 annet ledd eller selskapsloven § 1-2 annet ledd,
    3. to eller flere fysiske eller juridiske personer som er permanent forbundet til den samme personen gjennom kontroll som nevnt i nr. 2
j. primærmegler: kredittinstitusjon, verdipapirforetak eller annet regulert foretak underlagt tilsyn og som tilbyr tjenester til profesjonelle investorer for å finansiere eller utføre transaksjoner i finansielle instrumenter som motpart, herunder oppgjørstjenester, oppbevaringstjenester og utlån av finansielle instrumenter
k. profesjonell investor: profesjonell kunde som nevnt i verdipapirhandelloven § 10-6, eller kunde som behandles som profesjonell etter verdipapirhandelloven § 10-7, jf. § 10-8
l. ikke-profesjonell investor: ikke-profesjonell kunde som nevnt i verdipapirhandelloven § 10-7
m. markedssondering: direkte eller indirekte informasjon om investeringsstrategier eller investeringsideer fra forvalter, eller på dennes vegne, til potensielle profesjonelle investorer som er hjemmehørende i en EØS-stat, for å teste interessen for et alternativt investeringsfond eller en andelsklasse som ikke er meldt for markedsføring i investorens hjemstat eller som ikke er etablert. Markedssondering kan ikke utgjøre et tilbud om investering i eller lede til en plassering i det alternative investeringsfondet.

Endret ved lover 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr.

1316), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 1-3. Unntak fra lovens anvendelsesområde for visse foretak

(1) Loven gjelder ikke for pensjonsforetak, nasjonale sentralbanker, spareordninger for arbeidstakere, spesialforetak for verdipapirisering og offentlige myndigheter som forvalter offentlige trygde- og pensjonsordninger.
(2) Loven gjelder ikke for overnasjonale institusjoner som den europeiske sentralbank, den europeiske investeringsbank, det europeiske investeringsfond, europeiske institusjoner for utviklingsfinansiering og bilaterale utviklingsbanker, Verdensbanken og det internasjonale valutafond.
(3) Loven gjelder ikke for foretak som utelukkende forvalter alternative investeringsfond hvor investorene kun er selskaper i samme konsern som forvalteren, og ingen av investorene selv er et alternativt investeringsfond.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om lovens anvendelse på holdingselskaper.

§ 1-4. Unntak fra deler av loven for forvaltere som forvalter alternative investeringsfond med samlet forvaltningskapital under visse terskelverdier

(1) For forvaltere som forvalter alternative investeringsfond med samlet forvaltningskapital tilsvarende et beløp i norske kroner som er lavere enn:

a. 500 millioner euro når porteføljene består av alternative investeringsfond som ikke er gjenstand for finansiell giring, og som ikke har innløsningsrett i en periode på fem år fra dagen for den første investeringen i hvert fond, eller
b. 100 millioner euro, for andre typer alternative investeringsfond enn de som er nevnt i bokstav a, gjelder bare kapittel 9, samt bestemmelsene i paragrafen her.

(2) Forvaltere som nevnt i første ledd skal registreres i et register ført av Finanstilsynet. Ved registreringen skal forvalteren informere Finanstilsynet om de alternative investeringsfondene som forvaltes, herunder gi opplysninger om fondenes investeringsstrategier.
(3) Forvaltere som nevnt i første ledd skal regelmessig informere Finanstilsynet om investeringsstrategiene, hovedkategoriene av instrumenter som handles, og de største engasjementer og konsentrasjoner for de alternative investeringsfondene som forvaltes.
(4) Forvalteren skal gi Finanstilsynet informasjon om vesentlige endringer i de

opplysninger som er gitt etter annet ledd.
(5) En forvalter som ikke lenger oppfyller vilkårene i første ledd, skal straks gi melding til Finanstilsynet. Forvalteren skal søke om tillatelse etter § 2-2 innen 30 dager fra den dagen vilkårene for unntak etter første ledd ikke lenger var oppfylt.
(6) Unntaket i første ledd gjelder ikke for forvaltere som forvalter andre alternative investeringsfond enn nasjonale fond som skal markedsføres til ikke-profesjonelle kunder.
(7) Forvaltere som er unntatt fra krav om tillatelse etter første ledd, kan søke om tillatelse etter § 2-2 for å få fulle rettigheter og plikter etter denne loven.
(8) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om beregning av forvaltningskapital, registrering, rapportering, informasjon og søknad om tillatelse.

§ 1-5. Forskriftshjemler

(1) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om forvalteres adgang til å investere i verdipapiriserte posisjoner.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler, herunder unntak fra loven her og verdipapirfondloven, samt ytterligere krav enn det som følger av disse lovene, for forvaltere som forvalter særskilte alternative investeringsfond, herunder venturekapitalfond og sosiale entreprenørskapsfond.

§ 1-6. Behandling av personopplysninger i tilknytning til autorisasjonsordninger for ansatte

Næringsorganisasjon eller tilknyttet juridisk enhet som gir opplæring til og autoriserer personer som er ansatt hos en forvalter for et alternativt investeringsfond med tillatelse etter § 2-2, eller som er registreringspliktig etter § 1-4, kan behandle slike opplysninger som nevnt i personvernforordningen[1] artikkel 10 som ledd i vurderingen av om en ansatt skal gis autorisasjon, fratas autorisasjon eller gis advarsel.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).
1 Forordning (EU) 2016/679, se lov 15 juni 2018 nr. 38 § 1.

Kapittel 1a. Gjennomføring av internasjonale forpliktelser

Kapitlet tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni

2021 nr. 1985).

§ 1a-1. Gjennomføring av EuVECA-forordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX forordning (EU) nr. 345/2013 (om venturekapitalfond (EuVECA-forordningen)), som endret ved forordning (EU) 2017/1991, gjelder som lov med de endringer og tillegg som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til EuVECA-forordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første eller tredje ledd.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985).

§ 1a-2. Gjennomføring av EuSEF-forordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX forordning (EU) nr. 346/2013 (om europeiske fond for sosialt entreprenørskap (EuSEF-forordningen)), som endret ved forordning (EU) 2017/1991, gjelder som lov med de endringer og tillegg som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til EuSEF-forordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første eller tredje ledd.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985).

§ 1a-3. Gjennomføring av ELTIF-forordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX forordning (EU) 2015/760 (om europeiske langsiktige investeringsfond (ELTIF-forordningen)) gjelder som lov med de endringer og tillegg som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til ELTIF-forordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første eller tredje ledd.

(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2265).

§ 1a-4. Pengemarkedsfondsforordningen

Pengemarkedsfondsforordningen gjelder på tilsvarende måte for fond som faller inn under pengemarkedsfondsforordningens anvendelsesområde og denne lovens anvendelsesområde, jf. verdipapirfondloven § 1-7.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2265).

§ 1a-5. Gjennomføring av forordning om grensekryssende distribusjon av fond

(1) EØS-avtalen vedlegg IX forordning (EU) 2019/1156 om tilrettelegging for distribusjon over landegrensene av innretninger for kollektiv investering og om endring av forordning (EU) nr. 345/2013, (EU) nr. 346/2013 og (EU) nr. 1286/2014, gjelder som norsk lov med de endringer og tillegg som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til forordning om grensekryssende distribusjon av fond, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første eller tredje ledd.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

Kapittel 2. Forvaltere

§ 2-1. Utpeking av forvalter

(1) Alternative investeringsfond skal forvaltes av en ekstern forvalter utpekt av fondet eller på vegne av fondet, eller forvaltes internt.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utpeking av forvalter.

§ 2-2. Tillatelse til forvaltning av alternative investeringsfond og andre tjenester

(1) Forvaltning av alternative investeringsfond kan bare drives etter tillatelse fra Finanstilsynet. Tillatelse skal bare gis dersom Finanstilsynet finner det godtgjort at forvalteren vil oppfylle kravene i loven. Tillatelsen skal omfatte både porteføljeforvaltning og risikostyring.
(2) En ekstern forvalter kan i tillegg til virksomhet som nevnt i første ledd tredje punktum utføre funksjonene administrasjon og markedsføring av fond som den forvalter, samt tjenester knyttet til fondenes eiendeler. En ekstern forvalter som har tillatelse etter verdipapirfondloven § 2-1, kan i tillegg drive forvaltning av verdipapirfond.
(3) Finanstilsynet kan gi ekstern forvalter tillatelse til å yte aktiv forvaltning av investorers portefølje av instrumenter på individuell basis og etter investors fullmakt.
(4) Ekstern forvalter som har fått tillatelse etter tredje ledd, kan også gis tillatelse fra Finanstilsynet til å yte følgende tilleggstjenester:

a. mottak og formidling av ordre på vegne av kunde i forbindelse med ett eller flere finansielle instrumenter,
b. investeringsrådgivning,
c. oppbevaring og forvaltning av fondsandeler.

(5) En ekstern forvalter kan ikke drive annen virksomhet enn det som fremgår av første til fjerde ledd. Internt forvaltede alternative investeringsfond kan ikke drive annen virksomhet enn det som er nevnt i første ledd tredje punktum og annet ledd første punktum for det aktuelle fondet.
(6) En forvalter som har tillatelse etter tredje og fjerde ledd, skal være medlem av Verdipapirforetakenes sikringsfond for så vidt gjelder disse tjenestene.
(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forvalteres adgang til å yte tjenester og utføre funksjoner etter første til sjette ledd, herunder fastsette at verdipapirhandelloven med forskrifter skal gjelde for virksomhet som nevnt i tredje og fjerde ledd.

§ 2-3. Søknad om tillatelse

(1) Søknad om tillatelse til å forvalte alternative investeringsfond skal inneholde opplysninger som viser at de lovbestemte kravene til forvaltere er oppfylt, herunder opplysninger om godtgjørelsesordninger, informasjon om hvilke personer som faktisk utfører forvalterens oppgaver, opplysninger om aksjeeiere som har betydelige eierandeler, og størrelsene på disse eierandelene og

opplysninger om eventuell utkontraktering.
(2) Søknaden skal inneholde driftsplan med beskrivelse av forvalterens organisering.
(3) Søknaden skal inneholde informasjon om de alternative investeringsfondene som skal forvaltes, herunder opplysninger som nevnt i § 4-2. En kopi av avtalen med depotmottaker skal vedlegges søknaden.
(4) En forvalter som på søknadstidspunktet har tillatelse som forvaltningsselskap etter verdipapirfondloven § 2-1, trenger ikke å gi opplysninger som er fremlagt i forbindelse med søknad om tillatelse etter verdipapirfondloven, forutsatt at opplysningene fortsatt er korrekte.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om krav til og behandling av søknad.

§ 2-4. Vilkår for tillatelse

(1) Tillatelse til ekstern forvalter kan bare gis til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap med forretningskontor og hovedkontor i Norge.
(2) Styremedlemmer og ledende ansatte skal oppfylle krav til vandel og erfaring som nevnt i § 2-5 første ledd.
(3) Forvalteren skal oppfylle kapitalkravene i §§ 2-6 og 2-7.
(4) Søknad om tillatelse skal avslås dersom en eier med betydelig eierandel i selskapet ikke anses egnet til å sikre en god og fornuftig forvaltning av selskapet. Som betydelig eierandel anses direkte eller indirekte eierandel som representerer minst ti prosent av kapitalen eller stemmene i forvalteren, eller som på annen måte gjør det mulig å utøve betydelig innflytelse over forvaltningen av selskapet. Personer med betydelig eierandel skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 dersom Finanstilsynet ber om det.
(5) Finanstilsynet kan stille vilkår for tillatelsen, herunder fastsette begrensninger i virkeområdet for forvalterens tillatelse.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om vilkår for tillatelse.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985).

§ 2-5. Foretakets ledelse

(1) Styremedlemmer, daglig leder og andre som faktisk deltar i ledelsen hos forvalteren, skal ha relevante kvalifikasjoner og yrkeserfaring, hederlig vandel og for øvrig ikke ha utvist utilbørlig atferd som gir grunn til å anta at stillingen eller vervet ikke vil kunne ivaretas på en forsvarlig måte, også sett hen til de

investeringsstrategier som benyttes av de alternative investeringsfondene som skal forvaltes. Den faktiske ledelsen av forvalteren skal forestås av minst to personer. Personer som nevnt i første punktum skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.
(2) Forvalteren skal opplyse Finanstilsynet om skifte av ledere som nevnt i første ledd, herunder gi opplysninger som er relevante for å vurdere om personene oppfyller vilkårene i første ledd.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985).

§ 2-6. Startkapital

(1) En ekstern forvalter skal ha en startkapital i norske kroner som minst tilsvarer 125 000 euro. Internt forvaltet alternativt investeringsfond skal ha en startkapital i norske kroner som minst tilsvarer 300 000 euro.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om krav til startkapital, herunder stille krav om høyere kapital.
Endret ved lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 2-7. Ansvarlig kapital

(1) En forvalter skal ha en ansvarlig kapital som utgjør et beløp i norske kroner som:

a. minst svarer til summen av kravet til startkapital som nevnt i § 2-6 første ledd og et beløp som svarer til 0,02 prosent av forvalters forvaltningskapital ut over 250 millioner euro, begrenset oppad til et beløp i norske kroner tilsvarende 10 millioner euro, og
b. slik at den ansvarlige kapitalen til enhver tid minst skal tilsvare en fjerdedel av foretakets faste kostnader i det foregående år.

(2) Inntil halvparten av kravet til ansvarlig kapital etter første ledd bokstav a som overstiger startkapitalkravet, kan oppfylles ved garanti fra bank eller forsikringsselskap.
(3) Forvalteren skal ha egenkapital eller ansvarsforsikring for å dekke mulig erstatningsansvar i forbindelse med virksomheten.
(4) Ansvarlig kapital skal plasseres i likvide eiendeler eller eiendeler som raskt kan omgjøres til kontanter og uansett ikke i spekulative posisjoner.
(5) For forvaltere som også har tillatelse til å forvalte UCITS etter verdipapirfondloven § 2-1, gjelder ikke reglene om startkapital i § 2-6 og reglene

om ansvarlig kapital i første og annet ledd.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om krav til ansvarlig kapital, herunder stille krav om høyere kapital.

§ 2-8. Varslingsplikt og endringer i forutsetningene for tillatelsen

(1) Forvalteren skal informere Finanstilsynet før det iverksettes vesentlige endringer i forutsetningene som lå til grunn for tillatelsen.
(2) Forvalteren kan iverksette endringer etter første ledd med mindre Finanstilsynet innen én måned etter å ha mottatt informasjon har motsatt seg endringene eller fastsatt vilkår for endringene. Finanstilsynet kan forlenge fristen i første punktum med inntil én måned dersom særlige omstendigheter ved saken gjør det nødvendig. Finanstilsynet skal underrette forvalteren om fristforlengelsen.
(3) Dersom en ekstern forvalter ikke kan sørge for at et alternativt investeringsfond eller noen som opptrer på fondets vegne, etterlever lovens krav, skal forvalteren straks informere Finanstilsynet og om nødvendig tilsynsmyndigheten for fondet.

Kapittel 3. Forvalterens virksomhet

§ 3-1. Organisering av virksomheten

(1) Forvalteren skal innrette sin virksomhet slik at foretaket har:

a. tilstrekkelige og egnede ressurser for forsvarlig forvaltning av alternative investeringsfond,
b. gode administrasjons- og regnskapsrutiner, kontroll- og sikkerhetsordninger for elektronisk databehandling, herunder for nettverk og systemer som er etablert og håndtert etter forordning (EU) 2022/2554, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1, og regler for ansattes personlige transaksjoner,
c. gode interne kontrollmetoder, inkludert rutiner som sikrer at alle transaksjoner for fond under forvaltning kan rekonstrueres og dokumenteres med hensyn til opprinnelse, involverte parter, art, tid og sted for gjennomføring, samt at det kan dokumenteres at fondenes midler forvaltes i samsvar med fondenes vedtekter og gjeldende regler.

(2) Styret og daglig leder skal utarbeide interne retningslinjer som sikrer at

kravene i første ledd blir ivaretatt.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om krav til organisering av virksomheten.
Endret ved lov 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 3-2. God forretningsskikk

(1) Forvalteren skal utøve sin virksomhet i samsvar med god forretningsskikk.
(2) Forvalteren skal påse at investorenes og fondenes interesser og markedets integritet ivaretas på beste måte ved å:

a. opptre ryddig og korrekt i utøvelsen av sin virksomhet,
b. utvise den nødvendige kompetanse, omhu og interesse i sin opptreden,
c. ha og effektivt benytte de ressurser og de fremgangsmåter som er nødvendige for å kunne utøve virksomheten på en god måte,
d. sørge for ryddig og korrekt behandling av andelseiere.

(3) Enhver andel i et alternativt investeringsfond gir lik rett i fondet, med mindre annet er fastsatt i vedtekter, stiftelsesdokumenter eller annen tilgjengelig fondsdokumentasjon.
(4) En forvalter som har tillatelse til å yte porteføljeforvaltning etter § 2-2 tredje ledd, kan ikke plassere kundens midler i alternative investeringsfond som den forvalter, med mindre kunden har gitt skriftlig forhåndssamtykke.
(5) Ansatte, tillitsvalgte og personer med bestemmende innflytelse i forvalteren har taushetsplikt om det de i sin virksomhet får kjennskap til om andres forhold, med mindre noe annet er bestemt i lov eller forskrift. Taushetsplikten omfatter også enhver som utfører oppdrag for forvalteren.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om krav til god forretningsskikk.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802).

§ 3-3. Interessekonflikter

(1) Forvalteren skal søke å unngå at det oppstår interessekonflikter i tilknytning til virksomheten. Forvalteren skal treffe alle rimelige forholdsregler for å identifisere, håndtere og overvåke interessekonflikter som oppstår i forbindelse med forvaltning av alternative investeringsfond. Dette omfatter

interessekonflikter mellom forvalter, herunder ansatte og tillitsvalgte, alternative investeringsfond under forvaltning, fondenes investorer, forvalterens øvrige kunder, UCITS under forvaltning, jf. verdipapirfondloven § 1-2 første ledd nr. 4, og andelseiere i slike UCITS.
(2) Forvalteren skal ha organisatoriske skiller mellom virksomhetsområder som kan medføre systematiske interessekonflikter.
(3) Dersom tiltakene som nevnt i første og annet ledd ikke er tilstrekkelige for å sikre investorenes interesser på en betryggende måte, skal forvalteren informere investorene om mulige interessekonflikter. Forvalteren kan ikke gjennomføre forretninger for investorenes regning før investoren har fått slike opplysninger.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om interessekonflikter.

§ 3-4. Primærmegler

(1) Forvalteren skal utvise tilbørlig aktsomhet ved valg av primærmegler. Avtale om bruk av primærmegler skal være skriftlig, og depotmottakeren skal informeres om avtalen. Adgang til bruk av eiendeler som tilhører alternative investeringsfond, skal fremgå av avtalen og være i samsvar med fondets vedtekter og stiftelsesdokumenter.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om bruk av primærmegler.

§ 3-5. Utkontraktering

(1) Forvalteren kan gi et annet foretak i oppdrag å forestå utførelsen av deler av virksomheten, med mindre dette skjer i et omfang eller på en måte som ikke anses som forsvarlig, eller som gjør at tilsynet med den utkontrakterte virksomheten eller foretakets samlede virksomhet blir vanskeliggjort. Forvalteren skal gi melding til Finanstilsynet før avtale om utkontraktering av oppgaver som omfatter de tjenester som er nevnt i § 2-2 første ledd og annet ledd første punktum, iverksettes.
(2) Utkontraktering av porteføljeforvaltning eller risikostyring til depotmottaker eller depotmottakers oppdragstakere, er ikke tillatt.
(3) Oppdragstakeren kan bare utkontraktere videre dersom forvalteren har samtykket til dette og kravene i denne bestemmelsen er oppfylt, herunder at det gis melding til Finanstilsynet om utkontraktering etter første ledd.
(4) Utkontraktering av virksomhet påvirker ikke forvalterens plikter og ansvar overfor fondet, andelseiere, offentlig myndighet og andre.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utkontraktering og bruk av oppdragstakere.

§ 3-6. Godtgjørelsesordninger

(1) Forvalteren skal etablere og praktisere en godtgjørelsesordning som fremmer god og effektiv risikostyring og forvaltning i samsvar med investeringsmandatene for de alternative investeringsfondene som forvaltes. Godtgjørelsesordningen skal omfatte ansatte med vesentlig betydning for risikoprofilen til forvalteren eller fond under forvaltning, herunder ledende ansatte, ansatte med kontrolloppgaver samt ansatte med tilsvarende godtgjørelse som ledende ansatte. Godtgjørelsesordningen skal tilpasses virksomhetens art, omfang og kompleksitet.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om godtgjørelsesordninger.
Endret ved lov 16 des 2016 nr. 90 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1592).

§ 3-7. Risikostyring

(1) Forvalteren skal ha en risikostyringsfunksjon som er adskilt fra forvalterens operative virksomhet.
(2) Forvalteren skal ha systemer for risikostyring som løpende identifiserer, måler, styrer og overvåker alle risikoer som er relevante for investeringsstrategien til hvert av de alternative investeringsfondene som forvaltes, og som fondene kan bli eksponert for. Herunder skal forvalter ha prosedyrer for å vurdere investeringer på vegne av fondene i samsvar med investeringsstrategier, målsettinger og risikoprofil. Forvalteren skal sikre at risikoprofilen til hvert fond under forvaltning er i samsvar med fondets størrelse, porteføljestruktur, investeringsstrategi og investeringsmål som fastsatt i fondets vedtekter eller annet stiftelsesdokument, prospekt og tilbudsdokumenter, herunder ved bruk av stresstester.
(3) Forvalteren skal vurdere risikostyringssystemene regelmessig og minst én gang i året.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om risikostyring.

§ 3-8. Finansiell giring

(1) For alternative investeringsfond som kan benytte finansiell giring, skal forvalteren fastsette grenser for tillatt maksimal finansiell giring og adgangen til gjenbruk av aktiva stilt som sikkerhet eller garanti etter avtaler om finansiell giring. Forvalteren skal i den forbindelse blant annet ta hensyn til fondstype, fondets investeringsstrategi, kilden til finansiell giring, forbindelser med andre finansielle tjenestetilbydere som kan medføre systemrisiko, behovet for å begrense eksponering mot en enkelt motpart, i hvilket omfang den finansielle

giringen er sikret, forholdet mellom eiendeler og forpliktelser og virksomhetens innvirkning på relevante markeder.
(2) Forvalteren skal kunne godtgjøre at grensene for finansiell giring for hvert fond er forsvarlige, og at de til enhver tid overholdes. Finanstilsynet skal vurdere risikoene som bruk av finansiell giring medfører. Dersom det anses nødvendig for å sikre finansiell stabilitet og tilliten til det finansielle systemet, kan Finanstilsynet fastsette begrensninger for forvaltningen av fond, herunder begrensninger på maksimal finansiell giring.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om finansiell giring.

§ 3-9. Likviditetsstyring

(1) Forvalteren skal for hvert alternativt investeringsfond den forvalter, bortsett fra for lukkede fond som ikke kan benytte seg av finansiell giring, ha et hensiktsmessig system for likviditetsstyring og retningslinjer for å overvåke likviditetsrisikoen for fondet og for å sikre at likviditetsprofilen til fondets investeringer svarer til fondets forpliktelser. Forvalteren skal regelmessig, både i normale og ekstraordinære situasjoner, foreta stresstester som gjør det mulig for forvalteren å vurdere og å overvåke fondenes likviditetsrisiko.
(2) Forvalteren skal for hvert alternativt investeringsfond den forvalter, sørge for at investeringsstrategien, likviditetsprofilen og innløsningsadgangen stemmer overens.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om likviditetsstyring.
Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 3-10. Verdivurdering

(1) Forvalteren skal ha retningslinjer for korrekt og uavhengig verdivurdering av eiendeler tilhørende fond under forvaltning.
(2) Forvalteren skal beregne verdien av fondets eiendeler og netto andelsverdi regelmessig og minst én gang i året. For åpne fond skal slik beregning foretas oftere dersom eiendelene til fondet eller fondets regler om tegning eller innløsning av andeler tilsier det. For lukkede fond skal beregning også foretas ved forhøyelse eller nedsettelse av kapitalen i fondet.
(3) Forvalteren skal informere andelseierne om verdivurdering og beregning av andelsverdi på den måten som er fastsatt i fondets vedtekter eller øvrige stiftelsesdokumenter.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om verdivurdering.

Kapittel 4. Informasjonsplikter

§ 4-1. Årsrapport

(1) Forvalteren skal for hvert alternativt investeringsfond som forvaltes eller markedsføres i EØS-området, utarbeide en årsrapport i samsvar med reglene i fondets hjemstat. Årsrapporten skal oversendes Finanstilsynet og tilsynsmyndighetene i fondets hjemstat og på anmodning vederlagsfritt gjøres tilgjengelig for investorene. Årsrapporten skal offentliggjøres innen seks måneder fra regnskapsårets utgang, og innen fire måneder etter regnskapsårets utgang for fond omfattet av verdipapirhandelloven § 5-5.
(2) Årsrapporten skal omfatte:

a. årsregnskap og årsberetning,
b. vesentlige endringer i de forhold som nevnt i § 4-2,
c. summen av utbetalt fast og variabel godtgjørelse til forvalterens ansatte, inkludert resultatavhengig vederlag,
d. summen av godtgjørelse til henholdsvis forvalterens ledende ansatte og ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for fondenes risikoprofil.

(3) En forvalter som forvalter fond som har oppnådd kontroll som nevnt i § 4-4 første ledd bokstav b, skal sørge for at følgende opplysninger inntas i fondets eller målselskapets årsrapport:

a. en beskrivelse av målselskapets virksomhet i regnskapsåret,
b. en beskrivelse av målselskapets sannsynlige fremtidige utvikling,
c. indikasjon om vesentlige hendelser etter regnskapsårets avslutning,
d. opplysning om målselskapets erverv av egne aksjer.

(4) Årsrapporten etter første ledd skal revideres av registrert eller statsautorisert revisor eller godkjent revisjonsselskap, jf. revisorloven.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om årsrapport, herunder om plikt til å informere investorer med flere.

§ 4-1 a. Opplysningsplikt overfor livsforsikringsforetak og pensjonsforetak

(1) Forvalteren skal årlig gi opplysninger til livsforsikringsforetak og pensjonsforetak om investeringer i aksjer som er tatt opp til handel på regulert marked som ligger i eller driver virksomhet i EØS, som de forvalter på vegne av

slike foretak. Opplysninger kan inntas i årsrapporten, jf. § 4-1.
(2) Forvalteren er ikke forpliktet til å gi opplysninger som nevnt i første ledd dersom opplysningene allerede er tilgjengelig for foretakene.
(3) Departementet kan gi forskrift om innhold, utarbeidelse og offentliggjøring av informasjon som nevnt i første ledd.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (i kraft 11 aug 2023 jfr. res. 11 aug 2023 nr. 1319).

§ 4-2. Informasjonsplikt før investering

(1) En forvalter skal før en investering gi potensielle investorer følgende informasjon om alternativt investeringsfond som forvalteren forvalter eller markedsfører i EØS:

a. fondets vedtekter og øvrige stiftelsesdokumenter, formål og investeringsstrategi, hvilke aktiva fondet kan investere i, investeringsmetoder, risikoprofil, begrensninger i adgangen til å investere, informasjon om bruk av finansiell giring,
b. en beskrivelse av fremgangsmåten for endring av investeringsstrategi,
c. om fondet er et tilføringsfond, og i så fall hvor mottakerfondet er etablert, samt informasjon om hvor de underliggende fondene er etablert dersom fondet er et fond-i-fond,
d. de viktigste rettslige konsekvenser av investering i fondet, herunder informasjon om verneting, rettsvalg og om det finnes traktater som åpner for anerkjennelse og fullbyrdelse av rettsavgjørelser i fondets hjemstat,
e. identiteten til forvalter, depotmottaker, revisor og andre tjenesteleverandører og en beskrivelse av deres forpliktelser og investorenes rettigheter,
f. forvalterens ansvarsforsikring eller egenkapital etter § 2-7 tredje ledd,
g. en beskrivelse av eventuell utkontraktering av porteføljeforvaltning, risikostyring, funksjoner som nevnt i § 2-2 annet ledd første punktum, depotmottakerfunksjoner som nevnt i kapittel 5, identiteten til oppdragstakerne og eventuelle interessekonflikter som følge av utkontrakteringen,
h. prosedyrer for verdivurdering etter § 3-10 med tilhørende forskrifter,
i. prosedyrer for likviditetsstyring etter § 3-9,
j. direkte og indirekte kostnader som belastes investorene, med angivelse av maksimale beløp,

k. prinsipper for likebehandling av investorene og beskrivelse av eventuelle unntak, herunder hvilke typer investorer som omfattes av unntakene, og deres eventuelle juridiske eller økonomiske forbindelser til fondet eller forvalteren,
l. siste årsrapport,
m. vilkår og fremgangsmåte for tegning, innløsing og salg av andeler, samt eventuelle gjeldende innløsningsavtaler med investorer,
n. netto andelsverdi eller seneste markedspris per andel etter § 3-10,
o. historisk avkastning,
p. identiteten til og en beskrivelse av eventuelle avtaler med primærmegler og en beskrivelse av hvordan interessekonflikter i den forbindelse håndteres,
q. hvordan og når informasjon som nevnt i § 4-3 gis.

(2) Forvalteren skal informere investorene om vesentlige endringer i forhold som nevnt i første ledd.
(3) Forvalteren skal før en investering informere om eventuelle ansvarsfraskrivelser fra depotmottaker etter forskrifter gitt i medhold av § 5-4, og uten ugrunnet opphold informere investorer om endringer av betydning for depotmottakers ansvar.
(4) For et alternativt investeringsfond som har prospektplikt etter verdipapirhandelloven kapittel 7, kan forvalteren begrense den informasjonen som gis etter første ledd, til informasjon som ikke inngår i prospektet. Informasjonen kan offentliggjøres separat eller gis som tillegg til prospektet.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om informasjonsplikt.

§ 4-3. Periodisk informasjonsplikt

(1) Forvalteren skal regelmessig gi investorene følgende informasjon om alternative investeringsfond som forvaltes eller markedsføres i EØS:

a. prosentvis andel av fondets eiendeler som er gjenstand for særlige ordninger fordi de er illikvide,
b. endringer i systemer for likviditetsstyring,
c. fondets risikoprofil og bruk av systemer for risikostyring.

(2) For fond som kan benytte finansiell giring skal forvalteren i tillegg gi investorene informasjon om endring av grenser for finansiell giring, rett til gjenbruk av sikkerhetsstillelser eller garantier etter avtaler om finansiell giring og den samlede finansielle giringen som er benyttet av fondet.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om periodisk

informasjonsplikt.

§ 4-4. Informasjonsplikt ved oppnåelse av kontroll i unoterte selskaper og utstedere

(1) Forvalteren skal gi melding til Finanstilsynet, målselskapet og målselskapets aksjeeiere dersom et alternativt investeringsfond som forvalteren forvalter alene eller i samarbeid med andre alternative investeringsfond, oppnår kontroll i:

a. et selskap med verdipapir opptatt til handel på regulert marked, eller
b. et selskap med verdipapir som ikke er opptatt til handel på regulert marked, med unntak av selskap som har færre enn 250 ansatte og enten har omsetning som ikke overstiger et beløp i norske kroner tilsvarende 50 millioner euro, eller en balanse som ikke overstiger et beløp i norske kroner tilsvarende 43 millioner euro, og med unntak av selskap som har til eneste formål å eie, erverve eller administrere fast eiendom.

Med kontroll i selskap som nevnt i bokstav a menes andel som angitt i verdipapirhandelloven § 6-1. Med kontroll i selskap som nevnt i bokstav b menes direkte eller indirekte andel på mer enn 50 prosent av stemmene i selskapet.

(2) Melding etter første ledd skal angi forvalteren, forvalterens tiltak for å unngå interessekonflikter og tiltak for å håndtere interessekonflikter, samt ekstern og intern kommunikasjonsstrategi. Dersom meldingen gjelder selskap som nevnt i første ledd bokstav b, skal meldingen gis innen ti virkedager etter oppnåelse av kontroll og i tillegg angi stemmefordelingen i selskapet, tidspunktet og vilkår for oppnåelse av kontroll, herunder angivelse av involverte eiere og personer som har rett til å utøve stemmerett på deres vegne.
(3) Ved oppnåelse av kontroll i selskap som nevnt i første ledd bokstav b skal forvalteren informere målselskapet og målselskapets aksjeeiere om strategiske planer for målselskapet og eventuelle konsekvenser for de ansatte. Forvalteren skal be målselskapets styre om å informere de ansatte.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utdelingsbegrensninger for alternative investeringsfond under forvaltning, som oppnår kontroll i unoterte selskaper og utstedere.

§ 4-5. Melding om erverv av større eierandeler i unoterte selskaper

Dersom et alternativt investeringsfonds andel av stemmene i et selskap som angitt i § 4-4 første ledd bokstav b når opp til, overstiger eller faller under 10 prosent, 20 prosent, 30 prosent, 50 prosent eller 75 prosent av stemmene i selskapet, skal fondets forvalter snarest mulig og senest innen ti virkedager gi melding til Finanstilsynet.

§ 4-6. Periodisk rapporteringsplikt

(1) Forvalteren skal regelmessig rapportere til Finanstilsynet om de viktigste markedene og instrumentene forvalteren handler i på vegne av de alternative investeringsfondene.
(2) Forvalteren skal for hvert fond som er etablert i EØS som forvaltes, og for hvert fond som markedsføres i EØS, gi følgende informasjon til Finanstilsynet:

a. opplysninger som angitt i § 4-3 første ledd,
b. informasjon om hovedtyper av eiendeler som fondet har investert i,
c. resultatet av stresstester som er utført etter § 3-7 annet ledd og § 3-9 første ledd.

(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om periodisk rapportering, herunder fastsette særlige regler for rapportering om fond som benytter finansiell giring.

§ 4-7. Retningslinjer for aktivt aksjeeierskap

(1) Forvaltere skal ha retningslinjer for aktivt eierskap i aksjer tatt opp til handel på regulert marked som ligger i eller driver virksomhet i EØS, eller gi en forklaring på hvorfor forvalteren ikke har slike retningslinjer.
(2) Retningslinjene eller forklaringen skal være offentlig og kostnadsfritt tilgjengelig på forvalterens nettside. Dersom forvalteren ikke har egen nettside, skal retningslinjene eller forklaringen holdes tilgjengelig på en annen nettside.
(3) Forvaltere skal årlig offentliggjøre hvordan retningslinjene er gjennomført.
(4) Departementet kan gi forskrift om retningslinjer for aktivt eierskap.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (i kraft 11 aug 2023 jfr. res. 11 aug 2023 nr. 1319).

Kapittel 5. Depotmottaker

§ 5-1. Plikt til å ha en depotmottaker

Forvalteren skal sørge for at det utpekes en depotmottaker for hvert alternativt investeringsfond. Avtalen med depotmottakeren skal være skriftlig.

§ 5-2. Krav til depotmottakeren

(1) Depotmottakeren skal være:

a. kredittinstitusjon etablert i en EØS-stat,
b. verdipapirforetak etablert i en EØS-stat, med tillatelse til å yte tilknyttet tjeneste som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-6 første ledd nr. 1 og som har en ansvarlig kapital som minst utgjør et beløp i norske kroner tilsvarende 730 000 euro, eller
c. for alternative investeringsfond etablert i annen EØS-stat, andre kategorier av foretak som kan utpekes som depotmottaker for UCITS i det alternative investeringsfondets hjemstat.

(2) Forvalteren kan ikke utpekes som depotmottaker.
(3) En primærmegler som utøver virksomhet som motpart til et alternativt investeringsfond, kan ikke være depotmottaker for fondet, med mindre funksjonen som depotmottaker utføres på uavhengig basis.
(4) For fond etablert i en EØS-stat skal depotmottakeren være etablert i fondets hjemstat. For fond etablert utenfor EØS kan depotmottakeren være etablert i fondets hjemstat eller i forvalterens hjemstat.
(5) Departementet kan i forskrift gi adgang til å utpeke andre foretak enn dem som er nevnt i første ledd som depotmottaker, samt gi adgang til å utpeke depotmottaker som er etablert utenfor EØS.
Endret ved lov 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 5-3. Depotmottakerens oppgaver

(1) Depotmottakeren skal opptre ærlig, rettferdig, profesjonelt, uavhengig og i det alternative investeringsfondet og dets investorers interesse.
(2) Depotmottakeren skal kontrollere det alternative investeringsfondets kontantstrømmer, at innbetalinger fra investorer i forbindelse med tegninger av andeler eller aksjer er blitt mottatt, og at alle likvide midler er bokført på kontoer som er åpnet i fondets navn eller i forvalterens eller depotmottakerens

navn på vegne av fondet. Kontoer skal være opprettet i sentralbank, kredittinstitusjon med tillatelse i henhold til direktiv 2006/48/EF, eller tilsvarende foretak i stat utenfor EØS underlagt regulering og tilsyn for beskyttelse av kundemidler.
(3) Finansielle instrumenter som kan registreres på en verdipapirkonto, og finansielle instrumenter som fysisk kan leveres, skal oppbevares av depotmottakeren. For andre aktiva skal depotmottakeren på grunnlag av informasjon fra fondet, forvalteren eller andre eksterne kilder kontrollere og føre oppdatert oversikt over at det alternative investeringsfondet er eier av aktivaene.
(4) Fondsaktiva skal oppbevares adskilt fra depotmottakerens aktiva og skal til enhver tid kunne identifiseres som tilhørende fondet. Slike aktiva skal ikke gjenbrukes av depotmottakeren uten at det foreligger forhåndssamtykke fra fondet eller forvalteren.
(5) Funksjonen som depotmottaker skal utføres uavhengig av oppgaver som kan medføre interessekonflikter mellom det alternative investeringsfondet, dets investorer, forvalteren og depotmottakeren. Potensielle interessekonflikter skal være tilstrekkelig identifisert, håndtert og overvåket og forelagt fondets investorer.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om depotmottakerens oppgaver og depotmottakerens adgang til å utkontraktere oppgaver.

§ 5-4. Ansvar

(1) Depotmottakeren er ansvarlig overfor det alternative investeringsfondet og dets investorer for tap av finansielle instrumenter som oppbevares etter § 5-3 tredje ledd første punktum av depotmottakeren eller depotmottakerens oppdragstaker, med mindre tapet skyldes forhold utenfor depotmottakerens kontroll som depotmottakeren ikke med rimelighet kunne ventes å unngå eller overvinne følgene av.
(2) Ved tap som nevnt i første ledd skal depotmottakeren uten ugrunnet opphold overføre et finansielt instrument av identisk type eller verdien av instrumentet til det alternative investeringsfondet, eventuelt til forvalter på vegne av fondet.
(3) Depotmottakeren er ansvarlig overfor det alternative investeringsfondet og dets investorer for ethvert annet tap disse måtte lide som følge av at depotmottakeren uaktsomt eller forsettlig har misligholdt sine forpliktelser etter loven.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om depotmottakerens ansvar og depotmottakerens adgang til å fraskrive seg ansvar.

Kapittel 6. Markedsføring mv.

Kapitteloverskrift endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 6-1. Markedsføring i Norge av alternativt investeringsfond etablert i EØS

(1) En forvalter med tillatelse etter § 2-2 skal gi melding til Finanstilsynet før forvalteren starter markedsføring av alternativt investeringsfond under forvaltning som er etablert i Norge eller annen EØS-stat til profesjonelle investorer i Norge. Meldingen skal inneholde følgende opplysninger:

a. virksomhetsplan som identifiserer fondet og angir i hvilken stat fondet er etablert,
b. informasjon om fondet som er tilgjengelig for fondets investorer, herunder opplysninger som angitt i § 4-2,
c. angivelse av eventuelle tiltak som skal hindre at fondet markedsføres til ikke-profesjonelle investorer, også der markedsføringen skjer gjennom en distributør.

(2) Finanstilsynet skal innen 20 virkedager etter at fullstendig melding er mottatt, underrette forvalteren om hvorvidt fondet kan markedsføres i Norge. Markedsføring kan bare nektes dersom forvaltningen av fondet eller forvalterens virksomhet for øvrig ikke er eller vil være i samsvar med loven. Forvalteren kan starte markedsføring av fondet fra den dato den mottar underretning om at fondet kan markedsføres i Norge. Dersom fondet er etablert i en annen EØS-stat, skal Finanstilsynet også underrette tilsynsmyndigheten i fondets hjemstat om at fondet kan markedsføres i Norge.
(3) Forvalter skal skriftlig informere Finanstilsynet om vesentlige endringer i opplysningene som nevnt i første ledd. Informasjonen skal gis minst én måned før gjennomføring av endringen, eller umiddelbart etter at en ikke planlagt endring har funnet sted. Dersom endringen vil medføre at forvalterens virksomhet eller forvaltningen av fondet ikke vil være i samsvar med loven, skal Finanstilsynet uten ugrunnet opphold informere forvalteren om at endringen ikke må iverksettes. Dersom endringen likevel gjennomføres, skal Finanstilsynet iverksette nødvendige tiltak som nevnt i § 9-3, herunder om nødvendig forby markedsføring av fondet.
(4) Dersom fondet som skal markedsføres, er et tilføringsfond, må også mottakerfondet og mottakerfondets forvalter være etablert i en EØS-stat.

§ 6-2. Markedsføring i andre EØS-stater av alternative investeringsfond etablert i EØS

(1) En forvalter med tillatelse etter § 2-2 skal gi melding til Finanstilsynet før forvalteren starter markedsføring av alternativt investeringsfond under forvaltning som er etablert i Norge eller annen EØS-stat til profesjonelle investorer i en annen EØS-stat enn Norge. Meldingen skal være på engelsk og inneholde opplysninger som nevnt i § 6-1 første ledd. I tillegg skal meldingen inneholde en angivelse av hvilken EØS-stat fondet skal markedsføres i, og informasjon om hvordan fondet skal markedsføres. Meldingen skal også inneholde nødvendige opplysninger for å kunne kreve inn gebyrer, herunder fakturaadresse.
(2) Finanstilsynet skal innen 20 virkedager etter at fullstendig melding er mottatt, videresende meldingen til tilsynsmyndighetene i de stater der fondet skal markedsføres. Finanstilsynet skal vedlegge en bekreftelse på at forvalteren har tillatelse til å forvalte fond med fondets investeringsstrategi. Meldingen skal bare videresendes dersom forvalterens virksomhet og forvaltning av fondet er i samsvar med loven. Finanstilsynet skal underrette forvalteren om at melding er videresendt. Forvalteren kan starte markedsføringen av fondet når slik underretning er mottatt. Dersom fondet er etablert i en annen EØS-stat, skal også fondets hjemstatsmyndighet underrettes om markedsføringstillatelsen
(3) § 6-1 tredje ledd første, annet og fjerde punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende. Dersom forvalterens virksomhet eller forvaltningen av fondet etter endringen er i samsvar med loven, skal Finanstilsynet innen én måned informere forvalterens vertsstat. Dersom endringen vil medføre at forvalterens virksomhet eller forvaltningen av fondet ikke vil være i samsvar med nasjonal lovgivning som gjennomfører Europaparlamentets og rådets direktiv 2011/61/EU, skal Finanstilsynet innen 15 virkedager informere forvalteren om at endringen ikke må iverksettes, samt informere tilsynsmyndigheten i vertsstaten. Dersom endringen likevel gjennomføres, skal Finanstilsynet iverksette nødvendige tiltak, herunder om nødvendig forby markedsføring av fondet, og uten ugrunnet opphold informere vertslandet om tiltakene.
Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 6-3. Markedsføring i Norge av alternative investeringsfond etablert i EØS som forvaltes av forvalter etablert i annen EØS-stat

(1) En forvalter etablert i annen EØS-stat kan markedsføre alternativt investeringsfond som er etablert i EØS og som forvalteren forvalter til profesjonelle investorer i Norge fra det tidspunkt tilsynsmyndighetene i

forvalterens hjemstat har underrettet forvalteren om at melding om markedsføring er sendt til Finanstilsynet.
(2) § 6-1 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 6-4. Markedsføring i Norge av alternative investeringsfond etablert utenfor EØS med forvalter etablert i EØS

(1) En forvalter med tillatelse i Norge eller en annen EØS-stat og som forvalter alternativt investeringsfond som er etablert utenfor EØS, eller alternativt investeringsfond etablert i en EØS-stat som er tilføringsfond til et slikt fond, kan markedsføre fondet i Norge til profesjonelle investorer etter tillatelse fra Finanstilsynet. Slik tillatelse kan gis dersom:

a. forvalteren overholder bestemmelser i og i medhold av denne lov, med unntak av reglene om depotmottaker i kapittel 5, men slik at forvalteren må dokumentere at et annet foretak enn forvalteren selv utfører depotmottakeroppgaver som nevnt i § 5-3 annet, tredje og fjerde ledd og forskrifter gitt med hjemmel i § 5-3,
b. forvalteren gjør det som er nødvendig for her i riket å kunne foreta utbetalinger til investorene, innløse andeler og gi den informasjon som forvalteren skal utarbeide i henhold til reglene i hjemstaten,
c. det er etablert tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i fondets hjemstat og Norge,
d. det alternative investeringsfondets hjemstat ikke er oppført av Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF) som ikke-samarbeidende land.

(2) Finanstilsynet kan stille vilkår for tillatelse etter første ledd for å sikre beskyttelsen av investorer i Norge, herunder vilkår om plikt til å gi opplysninger til investorer og myndigheter og om hvordan salg av andeler i Norge skal skje.

§ 6-5. Markedsføring i Norge av alternative investeringsfond med forvalter etablert utenfor EØS

(1) En forvalter etablert utenfor EØS som forvalter alternativt investeringsfond, kan markedsføre det alternative investeringsfondet i Norge til profesjonelle investorer etter tillatelse fra Finanstilsynet. Slik tillatelse kan gis dersom:

a. fondet og forvaltningen av fondet er underlagt betryggende tilsyn i hjemstaten og oppfyller de krav som gjelder for å drive virksomheten i hjemstaten,

b. forvalteren overholder reglene i kapittel 4 og bestemmelser gitt i medhold av disse,
c. det er etablert tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i fondets hjemstat, forvalterens hjemstat og Norge,
d. krav som nevnt i § 6-4 første ledd bokstav b og d er oppfylt.

(2) § 6-4 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 6-6. Forskriftshjemmel

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om markedsføring av alternative investeringsfond.

§ 6-6 a. Markedssondering

(1) En forvalter kan foreta markedssondering etter de regler som følger av denne paragraf og § 6-7, uten at fondet er meldt for markedsføring etter § 6-1 eller § 6-2. Forvalter kan benytte verdipapirforetak, tilknyttede agenter av verdipapirforetak, kredittinstitusjoner, forvaltningsselskaper eller andre forvaltere av alternative investeringsfond til å utføre markedssonderinger. Kravene til markedssondering gjelder tilsvarende for disse foretakene.
(2) Informasjon som benyttes ved markedssonderingen, skal ikke

a. være tilstrekkelig til at potensielle investorer kan forplikte seg til å investere i fondet,
b. utgjøre tegningsdokument eller lignende, heller ikke i form av utkast, eller
c. utgjøre stiftelsesdokument, prospekt eller tilbudsdokument til et alternativt investeringsfond som ikke er etablert.

(3) Utkast til prospekt og tilbudsdokument kan ikke være så fullstendig at investorer kan treffe en investeringsbeslutning. Utkast skal tydelig angi at dokumentasjonen ikke utgjør tilbud eller invitasjon til å tegne andeler, og at den er ufullstendig og kan endres.
(4) Forvalteren skal sørge for at investorer ikke erverver andeler i fondet i forbindelse med markedssonderinger. Investorer som er kontaktet i forbindelse med markedssondering, kan kun erverve andeler i fondet etter at fondet er meldt for markedsføring etter § 6-1 eller § 6-2.
(5) Enhver tegning fra investorer i fond som har vært gjenstand for markedssondering, eller i fond som er etablert som følge av

markedssonderingen, skal inntil 18 måneder etter at markedssonderingen startet, regnes som resultat av markedsføring, og krever forutgående melding etter relevante bestemmelser i denne loven § 6-1 og § 6-2.
(6) Markedssonderingen skal dokumenteres på en slik måte at Finanstilsynet kan kontrollere at reglene om markedssondering er fulgt.
(7) Dersom et alternativt investeringsfond tidligere har vært markedsført i en annen EØS-stat etter § 6-2, kan en forvalter ikke utføre markedssondering for det samme fondet eller fond med lignende investeringsstrategier i den aktuelle staten før 36 måneder etter at melding om opphør av markedsføring ble sendt etter § 6-9 annet ledd.
(8) Forvaltere etablert i tredjeland kan ikke foreta markedssondering i Norge. Det kan heller ikke foretas markedssondering i Norge av et fond som enten er etablert eller planlegges etablert i et tredjeland, eller av norske tilføringsfond til slike fond.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 6-7. Melding om markedssondering

(1) Forvalter skal sende Finanstilsynet melding om markedssondering innen to uker etter oppstart. Meldingen skal angi i hvilke medlemsstater og i hvilken periode markedssonderingen skal foregå. Meldingen skal inneholde en kortfattet beskrivelse av markedssonderingen, herunder investeringsstrategier eller ideer, og en eventuell liste over aktuelle alternative investeringsfond eller andelsklasser.
(2) Finanstilsynet skal uten ugrunnet opphold informere tilsynsmyndighetene i eventuelle andre EØS-stater der det skal foretas markedssonderinger. Forvalter skal på anmodning gi ytterligere opplysninger om markedssonderingen.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 6-8. Opphør av markedsføring i Norge av alternative investeringsfond etablert i EØS som forvaltes av forvalter etablert i annen EØS-stat

(1) Ved opphør av markedsføring av et alternativt investeringsfond etablert i EØS som forvaltes av forvalter etablert i annen EØS-stat, skal det fremsettes individuelt tilbud om vederlagsfri innløsning eller gjenkjøp av andeler til alle investorer i Norge med kjent identitet, enten direkte eller gjennom tredjeparter. Dette gjelder ikke for alternative investeringsfond som ikke gir andelseierne innløsningsrett og europeiske langsiktige investeringsfond. Tilbudet må være

fremsatt og offentlig tilgjengelig i minimum 30 virkedager. Informasjon om avvikling av markedsføringen må gjøres kjent på egnet måte, herunder ved bruk av elektronisk kommunikasjon.
(2) Direkte og indirekte tilbud om investering i fondet skal opphøre senest på tidspunktet for Finanstilsynets oversendelse av melding som nevnt i § 6-7 annet ledd. Avtaler med tredjeparter om distribusjon av fondsandeler skal være endret eller terminert senest på samme tidspunkt.
(3) Gjenværende investorer i fondet skal motta informasjon som nevnt i lovens kapittel 4 med forskrifter.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 6-9. Melding om opphør av markedsføring av alternative investeringsfond i andre EØS-stater som forvaltes av forvalter etablert i Norge

(1) Opphør av markedsføring av alternative investeringsfond markedsført i andre EØS-stater skal meldes til Finanstilsynet. Meldingen skal inneholde informasjon som viser at krav tilsvarende det som følger av § 6-8 første og annet ledd, er oppfylt.
(2) Finanstilsynet skal innen 15 virkedager fra komplett melding etter første ledd er mottatt, oversende meldingen til vedkommende myndighet i de stater der markedsføringen skal opphøre. Finanstilsynet skal uten ugrunnet opphold informere forvalteren om at markedsføringen er avregistrert og at meldingen er videresendt.
(3) Direkte og indirekte tilbud om investering i fondet skal opphøre senest på tidspunktet for Finanstilsynets oversendelse av opphørsmelding etter annet ledd. Avtaler med tredjeparter om distribusjon av fondsandeler skal være endret eller terminert senest på samme tidspunkt.
(4) Forvalteren skal sørge for at eventuelle gjenværende investorer i fondet mottar informasjon som nevnt i artikkel 22 og 23 i Europaparlamentets og rådets direktiv 2011/61/EU.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

Kapittel 7. Markedsføring mv. av alternative investeringsfond som ikke er nasjonale fond til ikke-profesjonelle investorer

Kapitteloverskrift endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 7-1. Markedsføring av alternative investeringsfond som ikke er nasjonale fond til ikke-profesjonelle investorer

(1) En forvalter med tillatelse i Norge eller annen EØS-stat kan markedsføre alternativt investeringsfond som ikke er nasjonalt fond, jf. verdipapirfondloven § 1-2 første ledd nr. 5, som forvalteren forvalter til ikke-profesjonelle investorer i Norge etter tillatelse fra Finanstilsynet. Søknad om tillatelse skal inneholde følgende opplysninger:

a. informasjon som nevnt i § 6-1 første ledd bokstav a og b,
b. nøkkelinformasjon etter § 7-2,
c. bekreftelse om at fondet kan markedsføres til ikke-profesjonelle investorer i hjemstaten,
d. en redegjørelse for hvordan markedsføring og salg skal gjennomføres, herunder tiltak for å sikre at markedsføring til ikke-profesjonelle skal skje i samsvar med kravene til god forretningsskikk i § 7-3.

(2) Dersom det alternative investeringsfondet er etablert utenfor EØS, eller det alternative investeringsfondet er tilføringsfond til et slikt fond, må krav som nevnt i § 6-4 første ledd være oppfylt.
(3) Forvalteren kan starte markedsføring av fondet til ikke-profesjonelle investorer i Norge fra den dato forvalteren mottar underretning om at fondet kan markedsføres i Norge.
(4) § 6-1 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(5) Finanstilsynet kan stille vilkår for tillatelse etter første ledd for å sikre beskyttelsen av investorer i Norge, herunder vilkår om plikt til å gi opplysninger til investorer og myndigheter og om hvordan salg av andeler i Norge skal skje.
(6) Finanstilsynet kan i særlige tilfeller forby forvalter å markedsføre et alternativt investeringsfond til ikke-profesjonelle investorer. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forbud mot markedsføring til ikke-profesjonelle investorer.
(7) Departementet kan i forskrift gi regler om klagebehandling, herunder at forvalter skal være tilsluttet utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov.
(8) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om markedsføring av alternative investeringsfond til ikke-profesjonelle investorer i Norge, herunder fastsette unntak fra bestemmelser i loven her.
Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 21 juni 2024 nr. 40 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1912).

§ 7-1 a. Markedssondering

(1) Med markedssondering menes i dette kapittelet aktivitet som definert i § 1-2 bokstav m, foretatt overfor ikke-profesjonelle investorer. Markedssonderinger kan bare foretas dersom AIF-et eller investeringsstrategien for et slikt er ment å skulle kunne markedsføres til ikke-profesjonelle investorer.
(2) En forvalter med tillatelse i Norge eller en annen EØS-stat kan drive markedssondering i Norge dersom vilkårene i denne bestemmelsen er oppfylt. Forvalter kan benytte verdipapirforetak, tilknyttede agenter av verdipapirforetak, kredittinstitusjoner, forvaltningsselskaper eller andre forvaltere av alternative investeringsfond til å utføre markedssonderinger på sine vegne. Kravene til markedssondering gjelder tilsvarende for disse foretakene.
(3) Forvalter skal sende Finanstilsynet melding om markedssondering innen to uker etter oppstart. Meldingen skal inneholde en kortfattet beskrivelse av markedssonderingen, herunder investeringsstrategier eller ideer, og en eventuell liste over aktuelle alternative investeringsfond eller andelsklasser.
(4) Informasjon som benyttes ved markedssonderingen, skal ikke

a. være tilstrekkelig til at potensielle investorer kan forplikte seg til å investere i fondet,
b. utgjøre tegningsdokument eller lignende, heller ikke i form av utkast, eller
c. utgjøre stiftelsesdokument, prospekt eller tilbudsdokument til et alternativt investeringsfond som ikke er etablert.

(5) Utkast til prospekt og tilbudsdokument kan ikke være så fullstendig at investorer kan treffe en investeringsbeslutning. Utkast skal tydelig angi at dokumentasjonen ikke utgjør tilbud eller invitasjon til å tegne andeler, og at den er ufullstendig og kan endres.
(6) Forvalteren skal sørge for at investorer ikke erverver andeler i fondet i forbindelse med markedssonderinger. Investorer som er kontaktet i forbindelse med markedssondering, kan kun erverve andeler i fondet etter at fondet er tillatt markedsført etter § 7-1.
(7) Enhver tegning fra investorer i fond som har vært gjenstand for markedssondering, eller i fond som er etablert som følge av markedssonderingen, skal inntil 18 måneder etter at markedssonderingen startet, regnes som resultat av markedsføring, og krever tillatelse etter § 7-1.
(8) Dersom et alternativt investeringsfond tidligere har vært markedsført i en annen EØS-stat etter § 7-1, kan en forvalter ikke utføre markedssondering for det samme fondet eller fond med lignende investeringsstrategier i den aktuelle

staten før 36 måneder etter at melding om opphør av markedsføring ble sendt.
(9) Forvaltere etablert i tredjeland kan ikke foreta markedssondering i Norge. Det kan heller ikke foretas markedssondering av et fond som enten er etablert eller planlegges etablert i et tredjeland, eller av norske tilføringsfond til slike fond.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 7-2. Nøkkelinformasjon

(1) Ved markedsføring eller salg av alternative investeringsfond til ikke-profesjonell investor gjelder reglene i PRIIPs-loven med forskrifter.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om nøkkelinformasjon, herunder innhold, format og fremstilling.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 40 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1912).

§ 7-3. Krav til god forretningsskikk

Ved markedsføring av alternative investeringsfond til ikke-profesjonelle investorer skal krav til vurdering av egnethet som nevnt i verdipapirhandelloven § 10-15 første ledd med tilhørende forskrifter overholdes.
Endret ved lover 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 7-4. Dokumentasjonsplikt

Rådgivning, markedsføring og markedssondering knyttet til alternative investeringsfond til ikke-profesjonelle investorer skal dokumenteres. Dokumentasjonen skal minst være så grundig at Finanstilsynet kan kontrollere om reglene er fulgt. Slik dokumentasjon skal oppbevares i minst fem år.
Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 7-5. Språk

Opplysninger eller informasjon som skal gis til ikke-profesjonelle investorer etter denne loven eller i medhold av denne loven, skal gis på norsk, med mindre departementet i forskrift eller Finanstilsynet ved enkeltvedtak bestemmer noe

annet.

§ 7-6. Fasiliteter

(1) Ved markedsføring av alternative investeringsfond til ikke-profesjonelle investorer skal forvalter tilby fasiliteter som sikrer at det kan foretas tegninger, utbetalinger til andelseierne, innløsninger og eventuelt gjenkjøp av andeler i fondet i samsvar med fondsdokumentasjonen. Fasilitetene skal fungere som kontaktpunkt for Finanstilsynet.
(2) Forvalter skal sørge for at investorer gis informasjon om hvordan tegninger skal kunne foretas og hvordan innløsningskrav, og eventuelt krav om gjenkjøp av andeler, vil bli utbetalt. Forvalter skal videre sørge for at investorene får den informasjon som kreves i forvalterens hjemland og som følger av det å være investor i fondet. Pliktig informasjon etter kapittel 4 skal gjøres tilgjengelig for investorene, herunder ved kopier.
(3) Tjenester rettet mot investorer i Norge må ytes direkte fra hovedkontoret til forvalter, gjennom et representasjonskontor i Norge, gjennom en forvalter av alternative investeringsfond eller gjennom et verdipapirforetak med rett til å yte de aktuelle tjenestene i Norge. Dersom tjenestene tilbys av tredjeparter, skal dette følge av skriftlig avtale som spesifiserer hvilke tjenester som ikke utøves av fondet, og som sikrer at tredjeparten mottar all relevant informasjon og dokumenter.
(4) De tjenester som skal tilbys investorene etter denne bestemmelsen, skal tilbys på norsk og fremgå av et varig medium. Tjenesten kan tilbys elektronisk. Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 7-7. Opphør av markedsføring i Norge av alternative investeringsfond etablert i EØS som forvaltes av forvalter etablert i annen EØS-stat

(1) Ved opphør av markedsføring av et alternativt investeringsfond etablert i EØS som forvaltes av forvalter etablert i annen EØS-stat, skal det fremsettes individuelt tilbud om vederlagsfri innløsning eller gjenkjøp av andeler til alle investorer i Norge med kjent identitet, enten direkte eller gjennom tredjeparter. Dette gjelder ikke for alternative investeringsfond som ikke gir andelseierne innløsningsrett og europeiske langsiktige investeringsfond. Tilbudet må være fremsatt og offentlig tilgjengelig i minimum 30 virkedager. Informasjon om avvikling av markedsføringen må gjøres kjent på egnet måte, herunder ved bruk av elektronisk kommunikasjon.
(2) Opphør av markedsføring skal meldes til Finanstilsynet. Direkte og indirekte

tilbud om investering i fondet skal opphøre senest på tidspunktet for slik meddelelse. Avtaler med tredjeparter om distribusjon av fondsandeler skal være endret eller terminert senest på samme tidspunkt.
(3) Gjenværende investorer i fondet skal motta informasjon som nevnt i lovens kapittel 4 med forskrifter.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

Kapittel 8. Grensekryssende forvaltning

§ 8-1. Norske forvalteres virksomhet i andre EØS-stater

(1) En forvalter med tillatelse etter § 2-2 første, tredje eller fjerde ledd som ønsker å forvalte et alternativt investeringsfond etablert i en annen EØS-stat, eller yte tjenester som nevnt i § 2-2 tredje og fjerde ledd i en annen EØS-stat, enten fra Norge eller gjennom etablering av en filial, skal gi Finanstilsynet melding om dette. Meldingen skal inneholde en virksomhetsplan som beskriver hvilke tjenester som skal ytes, og i hvilken medlemsstat og hvilke fond som skal forvaltes.
(2) Meldingen om etablering av filial skal i tillegg inneholde følgende opplysninger:

a. hvordan filialen skal være organisert,
b. adresse i fondets hjemstat der dokumenter kan innhentes,
c. navnet på og kontaktinformasjon til de personene som utgjør filialens ledelse.

(3) Finanstilsynet skal innen én måned etter at fullstendig melding som nevnt i første ledd, eller innen to måneder etter at fullstendig melding som nevnt i annet ledd, er mottatt, videresende meldingen til tilsynsmyndighetene i forvalterens vertsstat. Finanstilsynet skal vedlegge en bekreftelse på at forvalteren har tillatelse til å drive virksomhet i henhold til Europaparlamentets og rådets direktiv 2011/61/EU. Finanstilsynet skal umiddelbart underrette forvalteren om oversendelsen. Forvalteren kan starte utøvelsen av sin virksomhet fra det tidspunktet slik underretning er mottatt.
(4) Forvalteren skal skriftlig informere Finanstilsynet om endringer i opplysningene som nevnt i første og annet ledd minst én måned før gjennomføring av endringen, eller umiddelbart etter at en ikke planlagt endring har funnet sted. § 6-1 tredje ledd tredje og fjerde punktum gjelder tilsvarende. Dersom endringen ikke vil påvirke forvalterens overholdelse av lovens bestemmelser, skal Finanstilsynet uten ugrunnet opphold informere

forvalterens vertsstat om endringen. Dersom endringen vil medføre at forvalterens virksomhet eller forvaltningen av fondet ikke vil være i samsvar med nasjonal lovgivning som gjennomfører Europaparlamentets og rådets direktiv 2011/61/EU, skal Finanstilsynet innen 15 virkedager informere forvalteren om at endringen ikke må iverksettes.
Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 8-2. Forvaltere etablert i annen EØS-stat

Forvaltere etablert i annen EØS-stat med tillatelse til å forvalte alternative investeringsfond eller yte tjenester som nevnt i § 2-2 tredje og fjerde ledd, kan forvalte alternativt investeringsfond etablert i Norge eller yte tjenester som nevnt i § 2-2 tredje og fjerde ledd, fra det tidspunktet tilsynsmyndighetene i forvalterens hjemstat har underrettet forvalteren om at melding om virksomhet i Norge er sendt til Finanstilsynet.

§ 8-3. Adgang for norske forvaltere til å forvalte alternative investeringsfond etablert utenfor EØS, som ikke markedsføres i EØS

En forvalter med tillatelse etter § 2-2 kan forvalte alternativt investeringsfond som er etablert og kun markedsføres utenfor EØS, dersom det er etablert tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i fondets hjemstat og Norge, og forvalteren overholder bestemmelser gitt i og i medhold av denne loven, med unntak av § 4-1 og kapittel 5.

§ 8-4. Forskriftshjemmel

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om grensekryssende forvaltning av alternative investeringsfond.

Kapittel 9. Tilsyn, administrative sanksjoner og andre forvaltningstiltak

Overskriften endret ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985).

§ 9-1. Tilsynsmyndighet

Finanstilsynet fører tilsyn med overholdelse av denne lovs bestemmelser etter reglene i finanstilsynsloven.

§ 9-2. Opplysningsplikt

(1) Forvalteren skal gi Finanstilsynet de opplysninger som kreves om forhold som gjelder forvalterens virksomhet. Tilsvarende gjelder for forvalterens oppdragstakere som nevnt i § 3-5, primærmegler etter § 3-4, depotmottaker og disses revisorer, for så vidt gjelder virksomheten etter denne loven. Finanstilsynet kan kalle sammen forvalterens, det alternative investeringsfondets og depotmottakerens styre. Finanstilsynet kan kreve nødvendige opplysninger fra enhver person med tilknytning til forvalterens eller det alternative investeringsfondets virksomhet for så vidt gjelder virksomhet etter denne loven.
(2) Depotmottakeren skal etter anmodning fra Finanstilsynet oversende opplysninger som depotmottakeren har innhentet under utførelsen av sine plikter etter denne loven.
(3) Dersom det er en risiko for at en forvalter ikke vil kunne oppfylle de fastsatte kapitalkravene, eller det inntreffer andre forhold som kan innebære stor risiko knyttet til driften av selskapet, skal forvalteren umiddelbart gi melding om dette til Finanstilsynet.

§ 9-3. Pålegg om retting og midlertid forbud mot utøvelse av virksomhet

(1) Finanstilsynet kan gi forvalteren og depotmottakeren pålegg om retting eller nedlegge midlertidig forbud om utøvelse av virksomhet, dersom de ikke har overholdt sine plikter etter bestemmelser i lov eller forskrift, eller har handlet i strid med vilkår for tillatelsen. Tilsvarende gjelder dersom selskapets organer ikke har overholdt selskapets eller fondenes vedtekter eller egne interne retningslinjer fastsatt etter bestemmelser i lov eller forskrift. Pålegg kan også gis for å hindre fremtidig manglende overholdelse av plikter som nevnt i første og annet punktum.
(2) Finanstilsynet kan gi forvalteren pålegg om å fratre som forvalter for alternativt investeringsfond dersom forhold som nevnt i § 2-8 tredje ledd ikke rettes til tross for at Finanstilsynet har gitt pålegg om retting.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende dersom Finanstilsynet underrettes av tilsynsmyndigheter i en annen EØS-stat om at en norsk forvalter har overtrådt regler som gjelder for virksomheten i vedkommende stat.

Finanstilsynet skal underrette vedkommende myndighet om hvilke pålegg som blir gitt.
(4) Dersom hensynet til investorenes eller allmennhetens interesser tilsier det, kan Finanstilsynet pålegge en forvalter å suspendere retten til tegning og innløsning i alternative investeringsfond som den forvalter.

§ 9-4. Endring, tilbakekall og bortfall av tillatelse

(1) Forvalterens tillatelse til å drive virksomhet faller bort hvis forvalteren kommer under konkurs- eller offentlig akkordforhandling.
(2) Finanstilsynet kan helt eller delvis endre, sette nye vilkår for eller tilbakekalle tillatelsen til forvalteren, dersom forvalteren:

a. ikke gjør bruk av tillatelsen innen tolv måneder, gir uttrykkelig avkall på tillatelsen eller i mer enn seks måneder ikke har drevet forvaltning,
b. har fått tillatelsen ved hjelp av uriktige opplysninger eller andre uregelmessigheter,
c. ikke lenger oppfyller lovens krav eller de vilkår som ble stilt for tillatelsen,
d. begår alvorlige eller systematiske overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov,
e. gjør seg skyldig i mislige forhold som gir grunn til å frykte at en fortsettelse av virksomheten kan skade allmenne interesser,
f. ikke etterkommer pålegg gitt i medhold av § 9-3, eller
g. med tillatelse til å drive porteføljeforvaltning etter § 2-2 tredje ledd ikke overholder krav til kapital etter § 2-6 eller § 2-7 med tilhørende forskrifter.

(3) Når tillatelsen bortfaller eller blir kalt tilbake, skal den konsesjonspliktige virksomheten avvikles. Finanstilsynet fører tilsyn under avviklingsperioden og kan gi pålegg om gjennomføringen av avviklingen. Overføring av forvaltningen til en ny forvalter etter varsel om tilbakekall eller tilbakekall av tillatelsen til å drive forvaltning krever samtykke fra Finanstilsynet. Finanstilsynet kan stille vilkår om gjennomføringstidspunkt og hvordan overføringen skal offentliggjøres. Forvalteren kan iverksette overføringen med mindre Finanstilsynet innen én måned etter å ha mottatt informasjon har motsatt seg overføringen eller fastsatt vilkår for overføringen. Finanstilsynet kan forlenge fristen med inntil én måned dersom særlige omstendigheter ved saken gjør det nødvendig. Finanstilsynet skal underrette forvalteren om fristforlengelsen. Kostnadene til overføringen skal dekkes av forvalteren. Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.

(4) Dersom tillatelsen til en forvalter som driver virksomhet i en annen EØS-stat, bortfaller eller blir kalt tilbake, skal Finanstilsynet underrette tilsynsmyndighetene i vertsstaten.
Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 41 (ikr. 21 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 802), 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 9-4 a. Oppnevning av administrator

(1) Dersom forvalteren ikke overholder pålegg gitt etter § 9-4 tredje ledd annet punktum, og det anses nødvendig for å ivareta investorenes interesser, kan Finanstilsynet oppnevne en eller flere administratorer til å sikre en forsvarlig avvikling av den konsesjonspliktige virksomheten. Det samme gjelder dersom Finanstilsynet har grunn til å anta at foretaket vil bryte et pålegg gitt etter § 9-4 tredje ledd annet punktum, og risikoen for at kundene vil lide vesentlige tap er betydelig større om oppnevningen må vente. Oppdraget skal gjelde til den konsesjonspliktige virksomheten er avviklet, eller til Finanstilsynet bringer det til opphør. Administratoren skal ha de nødvendige kvalifikasjonene for å utføre oppdraget og skal ikke ha interessekonflikter.
(2) Administratorens oppgaver og myndighet fastsettes av Finanstilsynet i det enkelte tilfellet og kan omfatte daglig leders og styrets oppgaver. Det kan fastsettes at vedtak i bestemte saker ikke kan treffes uten samtykke fra administratoren eller godkjennelse fra Finanstilsynet.
(3) Hvis administratoren helt eller delvis skal overta styrets oppgaver og myndighet, skal Finanstilsynet gi melding til Foretaksregisteret om at det er oppnevnt en administrator, og hvem dette er. Meldingen skal også angi hvilke av styrets oppgaver og hvilken myndighet administratoren har overtatt. Meldingen skal kunngjøres av Foretaksregisteret.
(4) Administratoren skal regelmessig gi Finanstilsynet rapport om utførelsen av sitt oppdrag. Administratoren er ikke ansvarlig for skade voldt under utførelsen av oppdraget, med mindre skaden skyldes eget forsett eller grov uaktsomhet.
(5) Kostnadene til administratoren skal dekkes av forvalteren.
(6) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 9-5. Forbud mot å ha ledelsesfunksjon

(1) Dersom styremedlemmer, oppdragstakere eller ansatte i foretak med tillatelse til å drive virksomhet som omfattes av denne loven, har overtrådt eller medvirket til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her,

verdipapirfondloven, eller SFTR, jf. verdipapirhandelloven § 17A-1, artikkel 13 og 14, kan Finanstilsynet fatte vedtak om at vedkommende ikke kan ha ledelsesfunksjon i et foretak som må ha tillatelse til å drive virksomhet etter loven her eller verdipapirfondloven, dersom overtredelsen eller medvirkningen til denne medfører at vedkommende må anses uskikket til å ha ledelsesfunksjon i et foretak som må ha tillatelse til å drive virksomhet etter loven her eller verdipapirfondloven.
(2) Et vedtak etter første ledd kan gis for et tidsrom av inntil fem år.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985), endret ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 9-6. Overtredelsesgebyr

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av:

a. § 1-4, § 2-1, § 2-2, § 2-5, § 2-8, §§ 3-1 til 3-3, § 3-5, §§ 3-7 til 3-10, kapittel 4, §§ 5-1 til 5-3, § 6-1, § 6-2 første og tredje ledd, § 6-4, § 6-5, kapittel 7, § 8-1 og forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene,
b. EuVECA-forordningen artikkel 5 til 7, 12 til 14a og ved bruk av betegnelsen EuVECA ved markedsføring av fond som ikke er etablert etter artikkel 3 bokstav b (iii) i forordningen,
c. EuSEF-forordningen artikkel 5 til 7 og 13 til 15a, og ved bruk av betegnelsen EuSEF ved markedsføring av fond som ikke er etablert etter artikkel 3 bokstav b (iii) i forordningen,
d. ELTIF-forordningen artikkel 4, 13, 15, 23 til 25, 28, 30 og 31,
e. pengemarkedsfondsforordningen artikkel 6, 9 til 21, 23 til 34 og 36,
f. forordning (EU) 2019/1156 om grensekryssende distribusjon av fond artikkel 4,
g. SFTR, jf. verdipapirhandelloven § 17A-1, artikkel 13 og 14, eller utfyllende forskrifter til disse.

(2) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr også dersom foretaket har fått tillatelse eller blitt registrert ved hjelp av uriktige opplysninger eller andre uregelmessigheter.
(3) Medvirkning til overtredelse som nevnt i første og andre ledd, kan sanksjoneres på samme måte.
(4) Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

(5) Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne, har begått en overtredelse som nevnt i første eller andre ledd.
(6) For foretak kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 42 millioner kroner eller inntil 10 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap. For et morforetak eller et datterforetak av et morforetak som skal utarbeide konsernregnskap etter direktiv 2013/34/EU, er det den totale årsomsetningen, eller tilsvarende inntekt etter relevante regnskapsdirektiver etter siste tilgjengelige konsoliderte årsregnskap godkjent av ledelsen i det overordnede morforetaket, som skal regnes som samlet årsomsetning etter første punktum.
(7) For fysiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 42 millioner kroner.
(8) Overtredelsesgebyret kan fastsettes til inntil to ganger oppnådd fortjeneste eller unngått tap som følge av overtredelsen, dersom dette gir høyere gebyr enn utmålingen etter sjette og syvende ledd.
(9) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.
(10) Departementet kan fastsette forskrift om renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985), endret ved lover 18 juni 2021 nr. 101 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2265, gjelder første ledd bokstav d), 18 juni 2021 nr. 101 (i kraft 1 feb 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2265, gjelder første ledd bokstav e), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214, gjelder første ledd ny bokstav g), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481, gjelder første ledd bokstav f).

§ 9-7. Momenter ved ileggelse av overtredelsesgebyr

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmåling kan det tas hensyn til:

a. overtredelsens grovhet og varighet
b. graden av skyld hos overtrederen
c. overtrederens finansielle styrke, særlig samlet omsetning eller årsinntekt
d. oppnådd fortjeneste eller unngått tap
e. tap påført tredjeperson som følge av overtredelsen

f. vilje til å samarbeide med myndighetene
g. tidligere overtredelser
h. forhold som nevnt i forvaltningsloven § 46 andre ledd
i. andre relevante forhold.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985).

§ 9-8. Taushetsplikt mv.

(1) Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om opplysninger som omhandler tiltak og sanksjoner knyttet til loven her, dersom offentliggjøring av opplysningene kan skape alvorlig uro i finansmarkedene eller påføre de berørte parter uforholdsmessig stor skade.
(2) Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende for opplysninger som utveksles mellom disse myndighetene og EFTAs overvåkingsorgan, Den europeiske banktilsynsmyndighet, Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet, Den europeiske tilsynsmyndighet for forsikring og tjenestepensjoner og Det europeiske råd for systemrisiko etter denne lov og tilhørende forskrifter. Taushetsplikten etter første punktum gjelder likevel ikke når vedkommende myndighet angir at opplysningene kan gis videre, eller når dette er nødvendig i forbindelse med rettergang.
Endret ved lover 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607), 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985, tidligere § 9-5).

Kapittel 10. Tilsyn med utenlandske forvalteres virksomhet i Norge

§ 10-1. Opplysningsplikt

(1) Finanstilsynet kan til statistisk bruk pålegge en utenlandsk forvalter som driver virksomhet etter § 6-3, § 6-4, § 6-5, § 7-1 og § 8-2, å avgi rapporter om sin virksomhet.
(2) Finanstilsynet kan kreve de opplysninger fra utenlandske forvaltere som anses nødvendige for å kontrollere at reglene som gjelder for virksomheten her i landet, overholdes.

§ 10-2. Pålegg om retting mv.

(1) Finanstilsynet kan gi en forvalter som driver virksomhet, herunder markedsføring, etter § 6-3, § 6-4, § 6-5, § 6-8, § 7-1, § 7-7 eller § 8-2, pålegg om retting, herunder opphør av virksomhet her i landet, dersom virksomheten drives i strid med lov eller forskrift.
(2) Før det gis pålegg etter første ledd skal tilsynsmyndighetene i forvalterens hjemstat varsles og gis anledning til å treffe tiltak for å bringe det lovstridige forholdet til opphør.
(3) Hvis tiltak etter annet ledd ikke er tilstrekkelige til å bringe det lovstridige forholdet til opphør, kan Finanstilsynet treffe nødvendige tiltak, herunder for å hindre nye overtredelser. Før vedtak fattes skal Finanstilsynet varsle tilsynsmyndighetene i forvalterens hjemstat.
(4) Finanstilsynet kan treffe nødvendige tiltak for å sikre finansiell stabilitet, markedets integritet eller beskytte investorer i Norge, dersom regler i forvalters hjemstat ikke følges. Før tiltak treffes skal tilsynsmyndighetene i forvalterens hjemstat varsles og gis anledning til å treffe tiltak for å bringe det lovstridige forholdet til opphør.
Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1913).

§ 10-3. Tilbakekall av tillatelse til å drive markedsføring i Norge

Finanstilsynet kan kalle tilbake tillatelse til å markedsføre alternative investeringsfond i Norge gitt i medhold av § 6-4, § 6-5 eller § 7-1 dersom kravene i bestemmelsene ikke lenger er oppfylt, vilkår for tillatelsen er brutt eller regler fastsatt i medhold av § 6-6 er overtrådt. Finanstilsynet kan dessuten i særlige tilfeller kalle tilbake tillatelse etter § 7-1 av hensyn til å beskytte ikke-profesjonelle investorer.

§ 10-4. Tilsynssamarbeid og utveksling av informasjon med andre tilsynsmyndigheter

(1) Finanstilsynet kan tillate at andre staters myndigheter gjennomfører tilsyn i Norge.
(2) Etter forhåndsmelding til Finanstilsynet kan vedkommende myndigheter i forvalterens hjemstat, i samarbeid med Finanstilsynet, foreta stedlig kontroll i filial etablert i henhold til § 8-2.
(3) Annet ledd er ikke til hinder for at Finanstilsynet kan foreta den stedlige kontroll som anses nødvendig for å kontrollere at de regler som gjelder for

filialens virksomhet her i landet, overholdes.
(4) Finanstilsynet kan videreformidle opplysninger mottatt i henhold til denne lov til tilsynsmyndigheter i andre EØS-stater.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om tilsynssamarbeid og utveksling av informasjon mellom myndigheter.

§ 10-5. Restriksjoner på forvaltningen av alternative investeringsfond mv.

(1) Finanstilsynet kan:

a. forby markedsføring av andeler i et alternativt investeringsfond dersom forvalteren ikke har tillatelse etter § 6-5,
b. pålegge en forvalter som er etablert utenfor EØS, restriksjoner når det gjelder forvaltningen av et alternativt investeringsfond ved for høy grenseoverskridende risikokonsentrasjon på et bestemt marked,
c. pålegge en forvalter som er etablert utenfor EØS, restriksjoner når det gjelder forvaltningen av et alternativt investeringsfond hvis aktiviteten potensielt utgjør en viktig kilde til motpartsrisiko for en kredittinstitusjon eller en annen systemrelevant institusjon.

(2) Finanstilsynet kan bare treffe vedtak som nevnt i første ledd hvis tiltaket effektivt imøtegår trusselen mot finansmarkedene eller den finansielle stabiliteten, eller i vesentlig grad øker mulighetene til å overvåke trusselen. Det kan ikke treffes vedtak etter første ledd hvis tiltaket skaper risiko for regelverksarbitrasje eller skader finansmarkedenes effektivitet, herunder reduserer likviditeten på markedene eller skaper usikkerhet for markedsaktørene på en uforholdsmessig måte.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607).

Kapittel 11. Straff

§ 11-1. Straff

Med bøter eller fengsel i inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt:

a. overtrer § 2-2, § 3-5, § 4-4, § 4-5, § 5-3, §§ 6-1 til 6-5, §§ 7-1 til 7-3, §§ 8-1 til 8-3, § 9-2, § 9-3, § 10-1 eller § 10-2, SFTR, jf. verdipapirhandelloven § 17A-1, artikkel 14, eller regler eller tillatelser gitt i medhold av de nevnte bestemmelsene,
b. grovt eller gjentatte ganger overtrer § 3-2 eller § 3-3.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

Kapittel 12. Ikrafttredelses- og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 12-1. Ikrafttredelse

(1) Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
(2) Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
(3) Departementet kan gi overgangsregler.
1 Fra 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 785.

§ 12-2. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om kredittvurderingsbyråer

§ 1. EØS-regler om kredittvurderingsbyråer

EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31eb (forordning (EF) nr. 1060/2009) om kredittvurderingsbyråer (kredittvurderingsbyråforordningen), som endret ved forordning (EU) nr. 513/2011, direktiv 2011/61/EU, forordning (EU) nr. 462/2013 og forordning (EU) 2022/2554, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 30 (ikr. 3 okt 2016 iflg. forskrift 3 okt 2016 nr. 1139), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607), 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084). **Endres** ved lov 23 april 2021 nr. 22 (ikr. fra den tid Kongen bestemmer).

§ 2. Nasjonal tilsynsmyndighet

Finanstilsynet er vedkommende myndighet etter kredittvurderingsbyråforordningen som gjennomført i § 1 eller forskrift gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
Endret ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607).

§ 3.[1] Utlevering av opplysninger til EFTA-domstolen

Når EFTA-domstolen behandler en sak som angår kredittvurderingsbyråforordningen som gjennomført i § 1 eller i forskrift gitt i medhold av loven, kan enhver uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi domstolen de opplysninger som domstolen kan kreve i medhold av avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol.
Endret ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607).
1 Inkurie: Lovens ikrafttredelse i tidligere § 3 ble ikke videreført ved lov 16 des 2016 nr. 91.

§ 4. Tillatelse fra tingretten og bistand fra politi

Stedlig tilsyn etter kredittvurderingsbyråforordningen artikkel 23d nr. 1 som gjennomført i § 1, krever tillatelse fra tingretten.

Finanstilsynet kan kreve bistand fra politiet for å gjennomføre rettens beslutning om stedlig tilsyn.

Begjæring om tillatelse etter første ledd fremsettes av Finanstilsynet eller EFTAs overvåkingsorgan for tingretten på det stedet hvor det mest praktisk kan skje. Retten treffer sin avgjørelse ved beslutning. En anke over beslutningen har ikke oppsettende virkning. Straffeprosessloven § 201 første ledd, §§ 117 til 120 jf. § 204, § 207, § 208, § 209, § 213 og kapittel 26 samt forvaltningsloven § 15 annet ledd gjelder så langt de passer. Dersom varsel om stedlig tilsyn kan unnlates etter kredittvurderingsbyråforordningen artikkel 23d nr. 1 jf. § 1, og Finanstilsynet eller EFTAs overvåkingsorgan anmoder retten om det, skal den begjæringen retter seg mot ikke varsles om begjæringen eller beslutningen.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607).

§ 5. Tvangsfullbyrdelse

Finanstilsynet fører kontroll med tvangsgrunnlagets ekthet etter bestemmelsene om tvangsfullbyrdelse i kredittvurderingsbyråforordningen artikkel 36d som gjennomført i § 1.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607).

§ 6. Sanksjoner ved overtredelse av reglene om bruk av kredittvurderinger

Finanstilsynet kan ilegge foretaket overtredelsesgebyr dersom foretaket eller

noen som har handlet på vegne av foretaket, har overtrådt kredittvurderingsbyråforordningen artikkel 4 nr. 1 som gjennomført i § 1 eller forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene. Overtredelsesgebyr kan ilegges selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.

Departementet kan gi forskrift om hvilke forhold som kan vektlegges ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmålingen, om standardisert utmåling og om øvre rammer for overtredelsesgebyr.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Finanstilsynet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om opplysninger som omhandler tiltak og sanksjoner for overtredelse av kredittvurderingsbyråforordningen artikkel 4 nr. 1 som gjennomført i § 1, dersom offentliggjøring av opplysningene kan skape alvorlig uro på finansmarkedene eller påføre de berørte parter uforholdsmessig stor skade.

Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607).

§ 7. Forskrifter

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler til utfylling av loven.

Departementet kan i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i § 1 til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607).

Forordning (EU) nr. 1060/2009 (kredittvurderingsbyråforordningen)

Tilføyd uten kunngjøring i Norsk Lovtidend 25 nov 2016.
Tekst for informasjonsformål.
Se her for å lese grunnrettsakten – forordning (EU) nr. 1060/2009: (pdf)
Ikke konsolidert. Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).
Se her for å lese endringsforordning (EU) nr. 513/2011: (pdf)
Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).
Se her for å lese direktiv 2011/61/EU (jf. artikkel 64): (pdf)
Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).
Se her for å lese endringsforordning (EU) nr. 462/2013: (pdf)
Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).
Se her for å lese kredittvurderingsbyråforordningen konsolidert: (pdf)
Uoffisiell konsolidering (uten EØS-tilpasning) av tekst fra grunnrettsakten forordning (EU) nr. 1060/2009 og endringsforordning (EU) nr. 513/2011, artikkel 64 i direktiv 2011/61/EU og endringsforordning (EU) nr. 462/2013.
Engelsk tekst.

Se her for å lese EØS-komitebeslutning nr. 20/2012: (pdf)
Engelsk tekst.
Se her for å lese EØS-komitebeslutning nr. 203/2016: (pdf)
Engelsk tekst.

Lov om rituell omskjæring av gutter

§ 1. Formål

Lovens formål er å sikre at rituell omskjæring av gutter utføres på en forsvarlig måte, samt sikre at et tilbud om rituell omskjæring er tilgjengelig.

§ 2. Definisjon av rituell omskjæring

Med rituell omskjæring menes i denne lov et kirurgisk inngrep hvor forhud rundt penis fjernes helt eller delvis, og hvor formålet er religiøst begrunnet.

§ 3. Virkeområdet – forholdet til andre lover

Loven gjelder den som tilbyr eller utfører rituell omskjæring i riket.

Ved utførelse av rituell omskjæring kommer helsepersonelloven og pasient- og brukerrettighetsloven til anvendelse så langt de passer. Pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 2 kommer ikke til anvendelse.

Pasientskadeloven gjelder ved utførelse av rituell omskjæring.

Kongen kan gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

§ 4. Offentlig tilbud

Regionale helseforetak i henhold til helseforetaksloven § 2 skal organisere spesialisthelsetjenesten slik at de som ønsker det innen helseregionen, kan få utført rituell omskjæring av gutter på en forsvarlig måte. I den grad det ikke hindrer et forsvarlig tilbud, skal det tas hensyn til helsepersonell som av samvittighetsgrunner ikke ønsker å utføre eller assistere ved slike inngrep.

§ 5. Adgang til å utføre rituell omskjæring

Rituell omskjæring av gutter skal utføres av lege.

Rituell omskjæring kan også utføres av andre dersom lege er til stede og står ansvarlig for inngrepet. Legen skal påse at inngrepet skjer i henhold til denne loven.

§ 6. Smertelindring

Rituell omskjæring av gutter kan bare utføres dersom det gis nødvendig smertelindring. Nødvendig smertelindring skal gis forut for, under og etter inngrepet.

§ 7. Informasjon

Informasjon skal gis i samsvar med helsepersonelloven § 10. Informasjon skal også gis til gutten dersom han har nådd en alder og modenhet som er nødvendig for å forstå informasjonen.

Opplysning om den informasjon som er gitt, skal nedtegnes i journal som nevnt i helsepersonelloven § 39.

§ 8. Samtykke til rituell omskjæring

Rituell omskjæring av gutter under 18 år kan bare utføres etter samtykke fra den eller de som har foreldreansvaret for gutten.

Gutter som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal ha rett til informasjon om inngrepet og gis anledning til å si sin mening. Det skal legges behørig vekt på guttens mening i samsvar med alder og modenhet. Rituell omskjæring kan ikke utføres mot guttens vilje.

§ 9. Straff

En lege som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer lovens §§ 5-8, eller bestemmelser gitt i medhold av lovens § 3, straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder.

Den som uten å være lege forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer lovens §§ 5-8, eller bestemmelser gitt i medhold av lovens § 3, straffes med bøter eller fengsel i inntil to år.

§ 10. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene skal tre i kraft til forskjellig tidspunkt.
1 Fra 1 jan 2015 iflg. res. 5 des 2014 nr. 1512.

§ 11. Endringer i andre lover

– – –

Lov om behandling av helseopplysninger ved ytelse av helsehjelp (pasientjournalloven)

Kapittel 1. Generelle bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er at behandling av helseopplysninger skal skje på en måte som

a. gir pasienter og brukere helsehjelp av god kvalitet ved at relevante og nødvendige opplysninger på en rask og effektiv måte blir tilgjengelige for helsepersonell, samtidig som vernet mot at opplysninger gis til uvedkommende ivaretas, og
b. sikrer pasienters og brukeres personvern, pasientsikkerhet og rett til informasjon og medvirkning.

§ 2. Definisjoner

I denne loven forstås med:

a. *helsehjelp:* enhver handling som har forebyggende, diagnostisk, behandlende, helsebevarende, rehabiliterende eller pleie- og omsorgsformål, og som utføres av helsepersonell, jf. helsepersonelloven § 3 første ledd
b. *helseopplysninger:* personopplysninger om en fysisk persons fysiske eller psykiske helse, herunder om ytelse av helsetjenester, som gir

informasjon om vedkommendes helsetilstand, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 15

c. *behandling av helseopplysninger:* enhver operasjon eller rekke av operasjoner som gjøres med helseopplysninger, enten automatisert eller ikke, for eksempel innsamling, registrering, organisering, strukturering, lagring, tilpasning eller endring, gjenfinning, konsultering, bruk, utlevering ved overføring, spredning eller alle andre former for tilgjengeliggjøring, sammenstilling eller samkjøring, begrensning, sletting eller tilintetgjøring, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 2
d. *behandlingsrettet helseregister:* pasientjournal- og informasjonssystem eller annet register, fortegnelse eller lignende, der helseopplysninger er lagret systematisk, slik at opplysninger om den enkelte kan finnes igjen, og som skal gi grunnlag for helsehjelp eller administrasjon av helsehjelp til enkeltpersoner
e. *dataansvarlig:* ansvarlig for behandling av helseopplysninger etter personvernforordningen artikkel 4 nr. 7.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 3. Saklig virkeområde

Loven gjelder all behandling av helseopplysninger som er nødvendig for å yte, administrere eller kvalitetssikre helsehjelp til enkeltpersoner.

For opplysninger som er taushetsbelagte etter helsepersonelloven § 21, og for opplysninger om avdøde personer gjelder bestemmelsene i loven her om behandling av helseopplysninger så langt de passer.

Kongen i statsråd kan i forskrift eller enkeltvedtak bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for behandling av helseopplysninger til andre formål enn helsehjelp.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 4. Geografisk virkeområde

Loven gjelder for dataansvarlige som er etablert i Norge. Kongen kan i forskrift bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler om behandling av helseopplysninger for disse områdene.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 5. Forholdet til personvernforordningen og personopplysningsloven

Personvernforordningen og personopplysningsloven gjelder så langt ikke noe annet følger av loven her.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

Kapittel 2. Pasientjournaler og andre behandlingsrettede helseregistre

§ 6. Rett til å behandle helseopplysninger

Behandlingsrettede helseregistre må ha hjemmel i lov.

Helseopplysninger i behandlingsrettede helseregistre kan bare behandles når det er nødvendig for å kunne gi helsehjelp, eller for administrasjon, internkontroll eller kvalitetssikring av helsehjelpen.

Ved behandling av helseopplysninger til internkontroll eller kvalitetssikring skal opplysningene så langt som mulig behandles uten at den registrertes navn og fødselsnummer fremgår.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 7. Krav til behandlingsrettede helseregistre

Behandlingsrettede helseregistre skal understøtte pasientforløp i klinisk praksis og være lett å bruke og å finne frem i.

Behandlingsrettede helseregistre skal være utformet og organisert slik at krav fastsatt i eller i medhold av lov kan oppfylles. Dette gjelder blant annet regler om:

a. taushetsplikt, jf. § 15,
b. forbud mot urettmessig tilegnelse av helseopplysninger, jf. § 16,
c. retten til å motsette seg behandling av helseopplysninger, jf. § 17,
d. retten til informasjon og innsyn, jf. § 18,
e. helsepersonells dokumentasjonsplikt, jf. helsepersonelloven § 39,
f. tilgjengeliggjøring av helseopplysninger, jf. §§ 19 og 20 og
g. informasjonssikkerhet og internkontroll, jf. §§ 22 og 23.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om plikt til å ha elektroniske systemer, om godkjenning av programvare og sertifisering og om bruk av standarder, standardsystemer, kodeverk og klassifikasjonssystemer.

§ 8. Virksomheters plikt til å sørge for behandlingsrettede helseregistre

Virksomheter som yter helsehjelp skal sørge for å ha behandlingsrettede helseregistre for gjennomføring av helsepersonells dokumentasjonsplikt, jf. helsepersonelloven § 39.

Departementet kan gi forskrift om at virksomheter som yter helse- og omsorgstjenester etter spesialisthelsetjenesteloven, helse- og omsorgstjenesteloven, apotekloven og tannhelsetjenesteloven, skal ta i bruk følgende nasjonale e-helseløsninger i virksomheten:

a. helsenettet: nasjonal infrastruktur med felles tjenester og felleskomponenter for utveksling av opplysninger med virksomheter i helse- og omsorgssektoren
b. nasjonal kjernejournal opprettet etter § 13
c. elektronisk kommunikasjonskjede for overføring av reseptinformasjon opprettet etter § 12.

Departementet kan også gi forskrift om at virksomheter nevnt i andre ledd skal gjøre digitale tjenester tilgjengelige på en nasjonal innbyggerportal.

Departementet kan gi forskrift om:

a. betaling for bruk av helsenettet
b. at regionale helseforetak og kommuner skal betale for at de nasjonale e-helseløsningene nevnt i andre og tredje ledd gjøres tilgjengelige for virksomheter i helse- og omsorgstjenesten eller allmennheten
c. at apotek og bandasjister som har gjort løsningen nevnt i andre ledd bokstav c tilgjengelig i virksomheten, skal betale for løsningen
d. det nærmere innholdet i betalingsplikten og løsningene, hvem som er dataansvarlig, og statlige foretaks ansvar for å tilby løsningene.

Virksomhetenes samlede betaling skal ikke overstige kostnadene til forvaltning og drift av løsningene.

Forskrift om kommunenes plikt etter andre og tredje ledd kan ikke fastsettes før en vesentlig andel av kommunene har tilgjengeliggjort eller tatt i

bruk den enkelte løsningen.
Endret ved lov 22 des 2021 nr. 165 (ikr. 22 des 2021 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3832).

§ 9. Samarbeid mellom virksomheter om behandlingsrettede helseregistre

To eller flere virksomheter kan samarbeide om behandlingsrettede helseregistre, jf. § 8. Virksomhetene skal da inngå skriftlig avtale om

a. hva samarbeidet omfatter,
b. hvordan pasientens eller brukerens rettigheter skal ivaretas,
c. hvordan helseopplysningene skal behandles og sikres, også ved endringer i eller opphør av samarbeidet, og
d. dataansvar.

Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak fastsette vilkår for slikt samarbeid.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 9 a. Behandlingsrettet helseregister med tolkede genetiske varianter

Virksomheter som gjør undersøkelser etter bioteknologiloven § 4-1, § 5-1 annet ledd bokstav a eller § 5-1 annet ledd bokstav b, kan samarbeide om etablering av et behandlingsrettet helseregister med tolkede genetiske varianter. Direkte personidentifiserbare opplysninger, som navn eller fødselsnummer, kan ikke behandles i registeret. Opplysningene kan tilgjengeliggjøres for registeret uten hinder av taushetsplikt.

Formålet med behandlingen av helseopplysningene skal være å yte og kvalitetssikre helsehjelp til pasienter som kan knyttes til en tolket genvariant. Første ledd gir ikke grunnlag for opprettelse av et helseregister med genomer eller eksomer. Det er ikke tillatt å bruke opplysningene i registeret for å rekonstruere hele eller deler av genomer eller eksomer.

Helseopplysningene kan behandles uten samtykke fra den registrerte, men den registrerte har rett til å motsette seg behandlingen. Den dataansvarlige skal sørge for at den registrerte så snart som mulig etter at opplysningene er samlet inn, får nødvendig informasjon for at vedkommende skal få innsikt i hva retten til å motsette seg behandling av opplysningene innebærer.

Helseopplysningene kan, i samsvar med formålet i annet ledd og uten hinder av taushetsplikt, tilgjengeliggjøres fra registeret dersom den som får tilgang til

opplysningene

a. er underlagt lovbestemt taushetsplikt,
b. godtgjør at behandlingen vil ha rettslig grunnlag etter personvernforordningen artikkel 6 og 9 og
c. har gjort rede for hvilke egnede tekniske og organisatoriske tiltak som skal gjøres for å ivareta informasjonssikkerheten.

Den dataansvarlige skal vurdere om vilkårene for tilgjengeliggjøring er oppfylt.

Departementet gir forskrift om hvilke helseopplysninger som kan behandles i et register med hjemmel etter første ledd og på hvilken måte og i hvilken form opplysningene skal tilgjengeliggjøres for registeret.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 67 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1869).

§ 10. Etablering av nasjonale behandlingsrettede helseregistre og nasjonal datainfrastruktur

Kongen i statsråd kan gi forskrift om etablering av nasjonale behandlingsrettede helseregistre som på bestemte områder kommer i stedet for registre etter §§ 8 og 9.

Kongen i statsråd kan gi forskrift om nasjonal datainfrastruktur for digital samhandling. Datainfrastrukturen kan omfatte helseopplysninger og andre personopplysninger som benyttes i samhandling mellom helsepersonell for å yte, administrere eller kvalitetssikre helsehjelp. Datainfrastrukturen kan tilgjengeliggjøre helseopplysninger og andre personopplysninger som er nødvendig for å yte, administrere eller kvalitetssikre helsehjelp.

Forskriftene etter første og andre ledd skal gi nærmere bestemmelser om drift, behandling og sikring av helseopplysningene, om dataansvar, om tilgangskontroll og om hvordan rettighetene til pasienten eller brukeren skal ivaretas.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 17 juni 2022 nr. 51 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1042).

§ 11. Systemer for saksbehandling, administrasjon mv. av helsehjelp

Ved saksbehandling, administrasjon, oppgjør og gjennomføring av helsehjelp, kan det treffes avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert

behandling av helseopplysninger eller andre personopplysninger, når avgjørelsen er lite inngripende overfor den enkelte.

Direkte identifiserbare helseopplysninger kan behandles i lukkede testmiljøer for å utvikle og teste behandlingsrettede helseregistre dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke pseudonyme, anonyme eller fiktive opplysninger.

Kongen i statsråd kan gi forskrift om behandling av helseopplysninger og andre personopplysninger, også ved bruk av automatiserte avgjørelser, for saksbehandling, administrasjon, oppgjør og gjennomføring av helsehjelp til enkeltpersoner. Forskriften kan gi nærmere bestemmelser om behandlingen av opplysningene, hvilke opplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles opplysninger om, den enkeltes rett til å motsette seg behandling av opplysningene og om dataansvar. Forskriften kan gi adgang til å fatte automatiserte avgjørelser selv om avgjørelsen ikke er lite inngripende overfor den enkelte.

Taushetsplikt er ikke til hinder for behandlingen av opplysningene. Helseopplysningene kan behandles uten hensyn til samtykke fra pasienten. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn nødvendig for det aktuelle formålet. Opplysninger om diagnose eller sykdom kan bare behandles når det er nødvendig for å nå formålet med behandlingen av opplysningen.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 17 juni 2022 nr. 51 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1042).

§ 12. Reseptformidleren

Kongen i statsråd kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om behandling av helseopplysninger i nasjonal database for resepter (Reseptformidleren).

Opplysningene kan behandles uten samtykke fra pasienten.

Forskriften skal gi nærmere bestemmelser om formålet med behandlingen av opplysningene, hvilke opplysninger som skal behandles, og hvem som er dataansvarlig for opplysningene.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 13. Nasjonal kjernejournal

Kongen i statsråd kan gi forskrift om behandling av helseopplysninger i nasjonal kjernejournal.

Nasjonal kjernejournal er et sentralt virksomhetsovergripende

behandlingsrettet helseregister. Journalen skal inneholde et begrenset sett relevante helseopplysninger som er nødvendig for å yte forsvarlig helsehjelp.

Opplysninger kan registreres og på annen måte behandles uten samtykke fra pasienten. Den registrerte har rett til å motsette seg at helseopplysninger behandles i registeret.

Helsepersonell med tjenstlig behov ved ytelse av helsehjelp kan etter samtykke fra den registrerte gis tilgang til nødvendige og relevante helseopplysninger fra nasjonal kjernejournal. Med samtykke menes enhver frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljesytring fra pasienten der vedkommende ved en erklæring eller en tydelig bekreftelse gir sitt samtykke til at det gis slik tilgang, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 11. Når det er nødvendig for å yte forsvarlig helsehjelp, kan Kongen i statsråd i forskrift gjøre unntak fra kravet om samtykke. Ved unntak fra samtykke gjelder helsepersonelloven § 45 første ledd første punktum tilsvarende.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om innholdet i kjernejournalen, drift av kjernejournalen og behandling av helseopplysningene. Dette omfatter blant annet hvilke opplysninger som skal behandles, hvem som er dataansvarlig, regler om sletting, tilgang og tilgangskontroll, samt pasientens rettigheter.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 10 apr 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473), 16 juni 2023 nr. 56 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 945).

§ 14. Registrering og melding av helseopplysninger

Virksomheter og helsepersonell som tilbyr eller yter tjenester som omfattes av apotekloven, folkehelseloven, helse- og omsorgstjenesteloven, legemiddelloven, smittevernloven, spesialisthelsetjenesteloven eller tannhelsetjenesteloven, plikter uten hinder av taushetsplikt å registrere eller melde opplysninger som bestemt i forskrifter etter §§ 11 til 13.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om innhenting av helseopplysninger til registre som omfattes av §§ 11 til 13, blant annet om frister, formkrav, bruk av meldingsskjemaer og standarder.

Mottaker av opplysningene skal varsle den som har registrert eller meldt opplysningene dersom opplysningene er mangelfulle.

Kapittel 3. Taushetsplikt, innsynsrett og rett til å motsette seg behandling av helseopplysninger

§ 15. Taushetsplikt

Enhver som behandler helseopplysninger etter denne lov, har taushetsplikt etter helsepersonelloven §§ 21 flg. Andre som får adgang eller kjennskap til helseopplysninger fra et behandlingsrettet helseregister, har samme taushetsplikt.

§ 16. Forbud mot urettmessig tilegnelse av helseopplysninger

Det er forbudt å lese, søke etter eller på annen måte tilegne seg, bruke eller besitte helseopplysninger fra behandlingsrettede helseregistre uten at det er begrunnet i helsehjelp til den enkelte, administrasjon av slike tjenester eller har særskilt hjemmel i lov eller forskrift.

§ 17. Rett til å motsette seg behandling av helseopplysninger

Pasienten eller brukeren kan motsette seg at

a. helseopplysninger i et behandlingsrettet helseregister etablert med hjemmel i §§ 8 til 10 gjøres tilgjengelige for helsepersonell etter § 19, jf. helsepersonelloven §§ 25 og 45 og pasient- og brukerrettighetsloven § 5-3,
b. opplysninger om betalte egenandeler i tilknytning til vedtak om frikort og refusjon registreres automatisk i system etablert med hjemmel i § 11, og
c. helseopplysninger registreres eller behandles på andre måter i nasjonal kjernejournal etablert med hjemmel i § 13.
d. helseopplysninger registreres eller behandles på andre måter i register etablert med hjemmel i § 9 a.

Reglene om samtykkekompetanse i pasient- og brukerrettighetsloven §§ 4-3 til 4-7 gjelder tilsvarende for retten til å motsette seg behandling av opplysningene.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 67 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1869). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 18. Informasjon og innsyn

Pasienten eller brukeren har rett til informasjon og innsyn i henhold til pasient- og brukerrettighetsloven § 3-6 tredje ledd og § 5-1 og til personvernforordningen artikkel 13 og 15.

Når det er nødvendig for å gi innsyn, kan den dataansvarlige innhente personopplysninger fra Folkeregisteret. Dette gjelder uten hensyn til om opplysningene er underlagt taushetsplikt etter folkeregisterloven.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om retten til innsyn i behandlingsrettede helseregistre.

Endret ved lover 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 17 juni 2022 nr. 51 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1042).

Kapittel 4. Virksomhetens plikter ved behandling av helseopplysninger

§ 19. Helseopplysninger ved helsehjelp

Innenfor rammen av taushetsplikten skal den dataansvarlige sørge for at relevante og nødvendige helseopplysninger er tilgjengelige for helsepersonell og annet samarbeidende personell når dette er nødvendig for å yte, administrere eller kvalitetssikre helsehjelp til den enkelte.

Den dataansvarlige bestemmer på hvilken måte opplysningene skal gjøres tilgjengelige. Opplysningene skal gjøres tilgjengelige på en måte som ivaretar informasjonssikkerheten.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvordan helseopplysninger i behandlingsrettede helseregistre kan gjøres tilgjengelige.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 20. Helseopplysninger til andre formål enn helsehjelp

Den dataansvarlige kan gjøre helseopplysninger tilgjengelige for andre formål enn helsehjelp når den enkelte samtykker eller dette er fastsatt i lov eller i medhold av lov. Med samtykke menes enhver frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljesytring fra den registrerte der vedkommende ved en erklæring eller en tydelig bekreftelse gir sitt samtykke til behandling av helseopplysninger som gjelder vedkommende, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 11.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 21. Personopplysninger fra Folkeregisteret

Den dataansvarlige kan innhente personopplysninger fra Folkeregisteret når dette er nødvendig for å oppfylle den dataansvarliges plikter etter loven. Dette gjelder uten hensyn til om opplysningene er underlagt taushetsplikt etter folkeregisterloven.

Når det er nødvendig for å løse oppgaver helse- og omsorgstjenesten eller helse- og omsorgsforvaltningen er pålagt i lov eller forskrift, kan Norsk helsenett SF

a. innhente personopplysninger fra Folkeregisteret uten hinder av taushetsplikt, behandle opplysningene og sammenstille opplysningene med andre nødvendige opplysninger
b. dele opplysninger som nevnt i bokstav a med virksomheter i helse- og omsorgstjenesten og helse- og omsorgsforvaltningen.

Departementet kan gi forskrift om dataansvar og behandling av opplysninger etter andre ledd.
Endret ved lover 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 22 des 2021 nr. 165 (ikr. 22 des 2021 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3832).

§ 22. Informasjonssikkerhet

Den dataansvarlige og databehandleren skal gjennomføre tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet med hensyn til risikoen, jf. personvernforordningen artikkel 32. Den dataansvarlige og databehandleren skal blant annet sørge for tilgangsstyring, logging og etterfølgende kontroll.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til informasjonssikkerhet ved behandling av helseopplysninger.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 23. Internkontroll

Den dataansvarlige skal gjennomføre tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen utføres i samsvar med personvernforordningen, personopplysningsloven og denne loven, jf. forordningen artikkel 24.

Den dataansvarlige skal dokumentere tiltakene. Dokumentasjonen skal

være tilgjengelig for medarbeiderne hos den dataansvarlige og hos databehandleren. Dokumentasjonen skal også være tilgjengelig for tilsynsmyndighetene.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om internkontroll.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 24. Overdragelse eller opphør av virksomhet

Ved overdragelse eller opphør av virksomhet kan behandlingsrettet helseregister overføres til en annen virksomhet. Den enkelte pasient eller bruker kan motsette seg overføring av sin journal og i stedet kreve at registeret overføres til en annen bestemt virksomhet. Dersom det er praktisk mulig, skal pasienten eller brukeren gjøres kjent med denne retten.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om overføring av helseopplysninger ved opphør eller overdragelse av virksomhet.

§ 25. Plikt til bevaring eller sletting

Helseopplysninger skal oppbevares til det av hensyn til helsehjelpens karakter ikke lenger antas å bli bruk for dem. Det samme gjelder opplysninger om hvem som har hatt tilgang til eller fått utlevert helseopplysninger som er knyttet til pasientens eller brukerens navn eller fødselsnummer.

Hvis ikke opplysningene deretter skal bevares etter arkivloven eller annen lovgivning, skal de slettes.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om bevaring eller sletting av opplysninger som nevnt i første ledd.

Kapittel 5. Tilsyn og sanksjoner

§ 26. Tilsyn

Datatilsynet fører tilsyn med overholdelsen av loven og forskrifter gitt i medhold av loven. Dette gjelder ikke for tilsynsoppgaver som påligger Statens helsetilsyn eller statsforvalteren etter helsetilsynsloven.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 10 juni 2022 nr. 37.

§ 27. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 28. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 29. Overtredelsesgebyr

Ved behandling av helseopplysninger i strid med loven eller forskrifter gitt i medhold av loven, kan Datatilsynet ilegge overtredelsesgebyr etter personvernforordningen artikkel 83 og personopplysningsloven §§ 26 og 27.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 30. Straff for brudd på taushetsplikt

Overtredelse av § 15 om taushetsplikt straffes etter straffeloven § 209, likevel slik at medvirkning straffes.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 10 apr 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473).

§ 30 a. Straff for urettmessig tilegnelse av helseopplysninger

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer forbudet mot urettmessig tilegnelse av helseopplysninger i § 16, straffes med bøter eller fengsel i inntil 1 år.

Grov urettmessig tilegnelse av helseopplysninger straffes med fengsel i inntil 3 år.

Ved avgjørelsen av om den urettmessige tilegnelsen av helseopplysninger er grov skal det særlig legges vekt på

a. faren for stor skade eller ulempe for pasienten eller brukeren,
b. den tilsiktede vinningen med overtredelsen,
c. overtredelsens varighet og omfang,

d. den utviste skyld, og
e. om handlingen er begått av noen som tidligere er ilagt en strafferettslig reaksjon for liknende handlinger.

Tilføyd ved lov 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 10 apr 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473).

§ 31. Erstatning

Den dataansvarlige og databehandleren skal erstatte skader som er oppstått som følge av at helseopplysninger er behandlet i strid med personvernforordningen, etter forordningen artikkel 82 og personopplysningsloven § 30. Ansvaret gjelder tilsvarende ved brudd på denne loven eller forskrifter gitt i medhold av loven.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

Kapittel 6. Ikraftsetting mv.

§ 32. Ikraftsetting

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven skal tre i kraft til ulik tid.
1 Fra 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1732.

§ 33. Videreføring av forskrifter

Forskrifter gitt i medhold av lov 18. mai 2001 nr. 24 om helseregistre og behandling av helseopplysninger, gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

Lov om helseregistre og behandling av helseopplysninger (helseregisterloven)

Kapittel 1. Generelle bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å legge til rette for innsamling og annen behandling av helseopplysninger, for å fremme helse, forebygge sykdom og skade og gi bedre helse- og omsorgstjenester. Loven skal sikre at behandlingen foretas på en etisk forsvarlig måte, ivaretar den enkeltes personvern og brukes til individets og samfunnets beste.

§ 2. Definisjoner

I denne loven forstås med:

a. *helseopplysninger:* personopplysninger om en fysisk persons fysiske eller psykiske helse, medregnet om ytelse av helsetjenester, som gir informasjon om vedkommendes helsetilstand, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 15
b. *behandling av helseopplysninger:* enhver operasjon eller rekke av operasjoner som gjøres med helseopplysninger, enten automatisert eller ikke, for eksempel innsamling, registrering, organisering, strukturering, lagring, tilpasning eller endring, gjenfinning, konsultering, bruk, utlevering ved overføring, spredning eller alle andre former for tilgjengeliggjøring, sammenstilling eller samkjøring, begrensning, sletting eller tilintetgjøring, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 2
c. *helseregister:* enhver strukturert samling av personopplysninger som er tilgjengelig etter særlige kriterier, og som inneholder helseopplysninger, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 6
d. *dataansvarlig:* ansvarlig for behandling av helseopplysninger, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 7
e. *samtykke:* enhver frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljesytring fra den registrerte der vedkommende ved en erklæring eller en tydelig bekreftelse gir sitt samtykke til behandling av helseopplysninger som gjelder vedkommende, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 11

f. *indirekte personidentifiserbare helseopplysninger:* helseopplysninger der navn, fødselsnummer og andre personidentifiserende kjennetegn er fjernet, men hvor opplysningene likevel kan knyttes til en enkeltperson.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 10 juni 2022 nr. 37.

§ 3. Saklig virkeområde

Loven gjelder for behandling av helseopplysninger til statistikk, helseanalyser, forskning, kvalitetsforbedring, planlegging, styring og beredskap i helse- og omsorgsforvaltningen og helse- og omsorgstjenesten.

For opplysninger som er taushetsbelagte etter helsepersonelloven § 21, og for opplysninger om avdøde personer gjelder bestemmelsene her om behandling av helseopplysninger så langt de passer.

Loven gjelder også tilsvarende for behandling av opplysninger i Helsearkivregisteret i Norsk helsearkiv.

Loven gjelder ikke for behandling av helseopplysninger som reguleres av helseforskningsloven eller pasientjournalloven.

Kongen i statsråd kan i forskrift bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for behandling av helseopplysninger utenfor helse- og omsorgsforvaltningen eller helse- og omsorgstjenesten.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 4. Geografisk virkeområde

Loven gjelder for dataansvarlige som er etablert i Norge. Kongen kan i forskrift bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen, og kan fastsette særlige regler om behandling av helseopplysninger for disse områdene.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 61 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 680), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 5. Forholdet til personvernforordningen og personopplysningsloven

Personvernforordningen og personopplysningsloven gjelder så langt ikke noe annet følger av denne loven.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018

nr. 1195).

Kapittel 2. Adgang til å behandle helseopplysninger og å etablere helseregistre

Overskrift endret ved lov 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 10 apr 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473).

§ 6. Alminnelige vilkår for å behandle helseopplysninger

Helseopplysninger skal behandles i samsvar med prinsippene for behandling i personvernforordningen artikkel 5.

Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn nødvendig for det aktuelle formålet. Graden av personidentifikasjon skal begrunnes. Tilsynsmyndigheten kan kreve at den dataansvarlige legger frem begrunnelsen.

Departementet kan gi forskrift om godkjenning av programvare, sertifisering og om bruk av standarder, klassifikasjonssystemer og kodeverk, samt hvilke nasjonale eller internasjonale standardsystemer som skal følges ved behandling av helseopplysninger etter denne loven.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 8. Vilkår for etablering av helseregistre ved forskrift

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om etablering av helseregistre og behandling av helseopplysninger i registre etter §§ 9, 10 eller 11, når vilkårene i denne bestemmelsen og § 6 er oppfylt.

Den helsefaglige eller samfunnsmessige nytten av registeret må klart overstige personvernulempene.

Registrene skal ivareta oppgaver etter apotekloven, folkehelseloven, helse- og omsorgstjenesteloven, legemiddelloven, smittevernloven, spesialisthelsetjenesteloven og tannhelsetjenesteloven.

Forskriften skal blant annet angi

a. formålet med behandlingen av helseopplysningene,
b. hvilke typer opplysninger som kan behandles,
c. krav til identitetsforvaltning,
d. krav til sikring av opplysningene, og
e. hvem som er dataansvarlig.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 9. Registre som er samtykkebaserte eller uten personidentifiserende kjennetegn

Kongen i statsråd kan, i samsvar med vilkår i § 8, gi forskrift om behandling av opplysninger i helseregistre dersom

a. den registrerte samtykker, eller
b. opplysningene behandles uten at den dataansvarlige har tilgang til navn, fødselsnummer eller andre personidentifiserende kjennetegn.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. j1195), 10 juni 2022 nr. 37.

§ 10. Helseregistre der den registrerte har rett til å motsette seg behandling av helseopplysninger

Kongen i statsråd kan i samsvar med vilkårene i § 8 gi forskrift om behandling av opplysninger i helseregistre der navn, fødselsnummer eller andre personidentifiserende kjennetegn skal kunne behandles uten samtykke fra den registrerte. Slike forskrifter kan gis dersom

a. det for å oppnå formålet med behandlingen av opplysningene, og av hensyn til registerets kvalitet, ikke kan kreves at samtykke innhentes, og
b. den registrerte har rett til å motsette seg at helseopplysninger behandles i registeret.

Endret ved lov 10 juni 2022 nr. 37.

§ 11. Lovbestemte helseregistre

Kongen i statsråd kan i samsvar med vilkårene i § 8 gi forskrift om behandling av opplysninger i helseregistre der navn, fødselsnummer eller andre personidentifiserende kjennetegn skal kunne behandles uten samtykke fra den registrerte i den utstrekning det er nødvendig for å nå formålet med registeret.

Det kan gis forskrifter om følgende registre:

a. Dødsårsaksregisteret
b. Kreftregisteret
c. Medisinsk fødselsregister
d. Meldingssystem for smittsomme sykdommer (MSIS)
e. System for vaksinasjonskontroll (SYSVAK)
f. Forsvarets helseregister
g. Norsk pasientregister
h. Nasjonalt register over hjerte- og karlidelser
i. System for bivirkningsrapportering
j. Kommunalt pasient- og brukerregister
k. Legemiddelregisteret.

Kreftregisteret kan inneholde helseopplysninger om personer som har deltatt i undersøkelsesprogram for tidlig diagnose og kontroll for kreftsykdom. Ved negativt funn kan opplysninger om navn, fødselsnummer, adresse, bostedskommune og sivilstand registreres permanent, med mindre den registrerte motsetter seg det. Dersom den registrerte har motsatt seg permanent registrering, skal opplysningene slettes etter at de er kvalitetssikret og senest seks måneder etter innsamlingen. Dette leddet gjelder også funn som er innsamlet før 1. januar 2014.
Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 47 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 730), 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2713), 10 juni 2022 nr. 37.

§ 12. Helsearkivregisteret

Kongen i statsråd kan i forskrift gi bestemmelser om etablering av Helsearkivregisteret.

Helsearkivregisteret er et helseregister med personidentifiserbar pasientdokumentasjon om avdøde pasienter. Opplysningene i Helsearkivregisteret behandles uten de registrertes samtykke.

Riksarkivaren er dataansvarlig for opplysningene i Helsearkivregisteret, jf. arkivloven § 4.

Kongen i statsråd kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om behandlingen av helseopplysningene i registeret og formålet med behandlingen. Forskriften skal angi den dataansvarliges plikt til å gjøre data tilgjengelig.

Kongen i statsråd kan i forskriften gi nærmere bestemmelser om bevaring, kassasjon og avlevering av pasientdokumentasjon for private virksomheter som yter tjenester etter spesialisthelsetjenesteloven.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 13. Innmelding av helseopplysninger til helseregistre

Virksomheter og helsepersonell som tilbyr eller yter tjenester som omfattes av apotekloven, folkehelseloven, helse- og omsorgstjenesteloven, legemiddelloven, smittevernloven, spesialisthelsetjenesteloven eller tannhelsetjenesteloven plikter å melde opplysninger som bestemt i forskrifter etter §§ 8 til 12. Innmelding til registre etter §§ 9 bokstav b, 10, 11 og 12 kan skje uten hinder av taushetsplikt.

Kongen kan gi forskrifter om innmelding av helseopplysninger til registre som omfattes av §§ 8 til 12, blant annet om hvem som skal gi og motta opplysningene og om frister, formkrav, bruk av meldingsskjemaer og standarder. Den som mottar opplysningene, skal varsle avsenderen dersom opplysningene er mangelfulle.

§ 14. Innhenting av personopplysninger fra offentlige myndigheter

Dataansvarlige kan uten hinder av taushetsplikten innhente personopplysninger de har tillatelse til å behandle etter §§ 8 til 12, fra Folkeregisteret, Skatteetaten og Arbeids- og velferdsetaten.

Endret ved lover 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2713).

§ 15. Hvem som har samtykkekompetanse

Rett til å samtykke til behandling av helseopplysninger har

a. myndige personer, og
b. mindreårige etter fylte 16 år.

For samtykke til behandling av opplysninger som gjelder personer under 16 år, gjelder pasient- og brukerrettighetsloven § 4-4 tilsvarende. Dersom barn mellom 12 og 16 år, av grunner som bør respekteres, ikke ønsker at foreldrene, andre med foreldreansvar eller barnevernstjenesten gjøres kjent med opplysninger om barnet, skal dette ivaretas.

For personer uten samtykkekompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre ledd, skal nærmeste pårørende etter pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b gi samtykke.

For personer som er fratatt rettslig handleevne på det personlige området, gjelder pasient- og brukerrettighetsloven § 4-7 tilsvarende.

Departementet kan i forskrift bestemme at barn mellom 12 og 16 år kan samtykke til behandling av helseopplysninger for nærmere bestemte spesielle formål.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 16. Plikt til å innrapportere data til statistikk

Departementet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak pålegge regionale helseforetak, helseforetak, fylkeskommuner og kommuner å innrapportere anonyme data eller indirekte personidentifiserbare helseopplysninger, uten hensyn til taushetsplikt, til statistikk. Forskriften kan ha nærmere regler om blant annet bruk av standarder, klassifikasjonssystemer og kodeverk.

Endret ved lov 10 juni 2022 nr. 37.

Kapittel 3. Alminnelige bestemmelser om behandling av helseopplysninger

§ 17. Taushetsplikt

Enhver som behandler helseopplysninger etter denne loven, har taushetsplikt etter helsepersonelloven §§ 21 flg. Andre som får adgang eller kjennskap til helseopplysninger fra helseregistre, har samme taushetsplikt. For søknader om dispensasjon fra taushetsplikten for tilgjengeliggjøring av opplysninger i helseregistre gjelder § 19 e.

Endret ved lov 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578).

§ 18. Forbud mot urettmessig tilegnelse av taushetsbelagte helseopplysninger

Det er forbudt å lese, søke etter eller på annen måte tilegne seg, bruke eller besitte helseopplysninger som behandles etter denne loven, uten særskilt hjemmel i lov eller forskrift.

§ 19. Utarbeidelse av statistikk

Dataansvarlige for helseregistre kan utarbeide og offentliggjøre relevant statistikk basert på helseopplysninger i registeret og opplysninger som er sammenstilt etter § 19 c.

Dataansvarlige for helseregistre som er etablert med hjemmel i § 11 skal utarbeide og løpende offentliggjøre relevant statistikk som nevnt i første ledd. Departementet kan gi forskrift om at også andre dataansvarlige skal utarbeide statistikk.

Dataansvarlige for helseregistre skal på forespørsel utarbeide og tilgjengeliggjøre statistikk basert på opplysninger i registeret og opplysninger som er sammenstilt etter § 19 c, dersom statistikken skal brukes til formål som er innenfor registrenes formål.

Utarbeidet statistikk skal være anonym.

Endret ved lover 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 19 a. Tilgjengeliggjøring av helseopplysninger

Den dataansvarlige skal etter søknad tilgjengeliggjøre helseopplysninger i helseregistre, inkludert opplysninger som er sammenstilt etter § 19 c, når

a. opplysningene skal brukes til et uttrykkelig angitt formål som er innenfor registerets formål,
b. mottakeren kan godtgjøre at behandlingen vil ha rettslig grunnlag etter personvernforordningen artikkel 6 og 9,
c. mottakeren kan godtgjøre at behandlingen av opplysningene vil være innenfor rammene av eventuelle samtykker og ikke i strid med eventuelle reservasjoner, og
d. mottakeren har gjort rede for hvilke egnede tekniske og organisatoriske tiltak som skal settes i verk for å ivareta informasjonssikkerheten.

Det skal ikke tilgjengeliggjøres flere opplysninger enn det som er nødvendig for formålet. Opplysningene skal tilgjengeliggjøres uten navn, fødselsnummer eller andre personidentifiserende kjennetegn med mindre slike opplysninger av særlige grunner er nødvendige.

Tilgjengeliggjøring kan bare skje når den registrerte har samtykket, tilgjengeliggjøringen omfattes av andre unntak fra taushetsplikten, eller det er gitt dispensasjon.

Den dataansvarlige kan sette som vilkår for tilgjengeliggjøring at mottakeren setter i verk særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

Opplysningene kan bare tilgjengeliggjøres dersom det er ubetenkelig ut fra etiske, medisinske og helsefaglige hensyn. For tilgjengeliggjøring til medisinsk og helsefaglig forskning skal mottakeren ha fått forhåndsgodkjenning fra den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, jf. helseforskningsloven § 33.

Dersom det er gitt dispensasjon fra taushetsplikten etter § 19 e, skal opplysningene tilgjengeliggjøres i samsvar med dispensasjonsvedtaket uten at den dataansvarlige skal vurdere om vilkårene i første til femte ledd i bestemmelsen her er oppfylt.

Departementet kan gi forskrift om den dataansvarliges plikt og adgang til å tilgjengeliggjøre opplysninger som er overført til løsningen etter § 20.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578), endret ved lov 10 juni 2022 nr. 37. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 19 b. Unntak fra taushetsplikten for indirekte personidentifiserbare helseopplysninger

Taushetsplikten er ikke til hinder for tilgjengeliggjøring av indirekte personidentifiserbare helseopplysninger i registre som er etablert med hjemmel i § 11, dersom hensynet til den registrertes integritet og konfidensialitet er ivaretatt og behandlingen av opplysningene er av vesentlig interesse for samfunnet.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578), endret ved lov 10 juni 2022 nr. 37.

§ 19 c. Sammenstilling

Helseopplysninger i helseregistre etablert med hjemmel i §§ 8 til 12 og demografiske og sosioøkonomiske personopplysninger i Folkeregisteret og

andre offentlige registre, kan sammenstilles for å utarbeide statistikk som skal tilgjengeliggjøres etter § 19 eller for å tilgjengeliggjøre opplysninger etter § 19 a. Det skal ikke sammenstilles flere opplysninger enn det som er nødvendig for formålet.

Sammenstillingen skal være i samsvar med eventuelle samtykker eller reservasjoner. Opplysninger i helseregistre etablert med hjemmel i § 9 første ledd bokstav b kan bare sammenstilles dersom sammenstillingen skjer uten at den dataansvarlige har tilgang til navn, fødselsnummer eller andre personidentifiserende kjennetegn.

Sammenstillingen skal gjøres av den dataansvarlige for et av registrene eller en virksomhet som departementet utpeker.

Som ledd i kvalitetskontroll av opplysningene i registeret kan den dataansvarlige også gjennomføre rutinemessige sammenstillinger med tilsvarende opplysninger i helseregistre hjemlet i § 11 og § 12 og i Folkeregisteret.

Dataansvarlige kan tilgjengeliggjøre opplysninger for sammenstilling uten hinder av taushetsplikten.

Kongen i statsråd kan gi forskrift om at opplysningene i registeret som ledd i kvalitetskontroll også kan sammenstilles med opplysninger i originalkilden (pasientjournal mv.).

Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578), endret ved lov 10 juni 2022 nr. 37.

§ 19 d. Tilgjengeliggjøring for påtalemyndigheten, arbeidsgivere og forsikringsøyemed

Helseopplysningene kan ikke gjøres tilgjengelige for påtalemyndigheten eller til bruk for arbeidsgivere eller forsikringsøyemed selv om den registrerte samtykker.

Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578).

§ 19 e. Dispensasjon fra taushetsplikten

Departementet kan etter søknad bestemme at helseopplysninger fra helseregistre skal tilgjengeliggjøres uten hinder av taushetsplikt etter § 17, når

a. opplysningene skal brukes til et uttrykkelig angitt formål som er innenfor registerets formål,
b. mottakeren har gjort rede for hvilke egnede tekniske og

organisatoriske tiltak som skal settes i verk for å ivareta informasjonssikkerheten, og

c. behandlingen av opplysningene er av vesentlig interesse for samfunnet.

Det skal ikke tilgjengeliggjøres flere opplysninger enn det som er nødvendig for formålet. Opplysningene skal tilgjengeliggjøres uten navn, fødselsnummer eller andre personidentifiserende kjennetegn med mindre slike opplysninger av særlige grunner er nødvendige.

Departementet kan sette som vilkår for tilgjengeliggjøring at mottakeren setter i verk særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

Det kan bare gis dispensasjon dersom tilgjengeliggjøringen er ubetenkelig ut fra etiske, medisinske og helsefaglige hensyn. For tilgjengeliggjøring til medisinsk og helsefaglig forskning skal mottakeren ha fått forhåndsgodkjenning fra den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, jf. helseforskningsloven § 33.

Myndigheten etter første ledd kan delegeres til et underordnet forvaltningsorgan eller legges til den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578), endret ved lov 10 juni 2022 nr. 37. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 71 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 19 f. Frister for tilgjengeliggjøring av tilrettelagt statistikk og helseopplysninger

Den dataansvarlige skal tilgjengeliggjøre helseopplysninger etter § 19 tredje ledd og § 19 a innen 30 virkedager fra en fullstendig søknad er mottatt. Dersom tilgjengeliggjøringen krever sammenstilling med opplysninger fra flere registre, er fristen 60 virkedager.

Tilgjengeliggjøringen kan utsettes dersom særlige forhold gjør det uforholdsmessig vanskelig å overholde fristen. Den dataansvarlige skal i så fall gi et foreløpig svar med informasjon om grunnen til forsinkelsen og tidspunktet for når tilgjengeliggjøring sannsynligvis vil skje.

Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578).

§ 19 g. Betaling for tilgjengeliggjøring

Den dataansvarlige kan kreve betaling for tilrettelegging av statistikk og annen behandling av helseopplysninger etter § 19 til § 19 e. Betalingen kan ikke overstige de faktiske utgiftene knyttet til tilgjengeliggjøring av opplysninger fra registeret, inkludert utgifter knyttet til saksbehandling, uttrekk, tilrettelegging, sammenstilling og utarbeiding av statistikk.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578).

§ 19 h. Oversikt over tilgjengeliggjøring

Den dataansvarlige skal føre en oversikt over tilgjengeliggjøring av helseopplysninger fra registeret. Oversikten skal vise hvem som har fått opplysningene, og hva som er det rettslige grunnlaget for mottakerens bruk av opplysningene.

Oversikten skal oppbevares i minst ti år etter tilgjengeliggjøringen.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578).

§ 20. Nasjonal løsning for tilgjengeliggjøring

Departementet kan gi forskrift om en nasjonal organisatorisk og teknisk løsning for utarbeidelse av statistikk og for sammenstilling og tilgjengeliggjøring, av helseopplysninger fra helseregistre. Demografiske og sosioøkonomiske personopplysninger i Folkeregisteret og andre offentlige registre kan også inngå i løsningen.

Løsningen skal legges til et organ underordnet departementet. Organet skal ha dataansvaret for mottak, lagring, sammenstilling, tilgjengeliggjøring og annen behandling av helseopplysninger og andre personopplysninger som inngår i løsningen. Oppgaver knyttet til hele eller deler av løsningen kan utføres av en databehandler.

Opplysningene kan mottas, lagres og behandles på andre måter som et ledd i utarbeidelse av statistikk og tilgjengeliggjøring fra plattformen. Utarbeidelse av statistikk, tilgjengeliggjøring og sammenstilling skal skje i samsvar med vilkårene i §§ 19 til 19 h. Overføring av opplysninger til løsningen kan skje uten hinder av taushetsplikt.

Forskriften skal fastsette hvilke datakilder og opplysninger som skal omfattes av løsningen. Forskriften kan også inneholde bestemmelser om

a. ansvar og oppgaver for organet som løsningen er lagt til
b. ansvar og oppgaver for dataansvarlige for registrene som omfattes, inkludert plikt til å overføre kvalitetssikrede opplysninger til løsningen og plikt til å tilgjengeliggjøre opplysninger
c. krav til den organisatoriske og tekniske løsningen for å ivareta informasjonssikkerheten, innbyggertjenester og andre personvernkrav
d. krav til mottaker av opplysningene om dekning av utgifter knyttet til tilgjengeliggjøring etter § 19 g og utgifter til forvaltning, drift og videreutvikling av løsningen
e. krav til mottaker av opplysningene om publisering eller retur av analyseresultater.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 4 des 2020 nr. 133 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1578).

§ 20 a. Forskrift om tilgjengeliggjøring av opplysninger fra Dødsårsaksregisteret for kommuneleger

Departementet kan gi forskrift om at kommuneleger kan få tilgjengeliggjort opplysninger fra Dødsårsaksregisteret uten hinder av taushetsplikt.
Tilføyd ved lov 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 10 apr 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473).

§ 21. Informasjonssikkerhet

Den dataansvarlige og databehandleren skal gjennomføre tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet med hensyn til risikoen, jf. personvernforordningen artikkel 32. Den dataansvarlige og databehandleren skal blant annet sørge for tilgangsstyring, logging og etterfølgende kontroll. I registre som er etablert med hjemmel i §§ 10 eller 11, skal navn, fødselsnummer og andre personidentifiserende kjennetegn lagres kryptert.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til informasjonssikkerhet ved behandling av helseopplysninger.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 10 juni 2022 nr. 37.

§ 22. Internkontroll

Den dataansvarlige skal gjennomføre tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen utføres i samsvar med personvernforordningen, personopplysningsloven og denne loven, jf. forordningen artikkel 24.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om tekniske og organisatoriske tiltak etter første ledd.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

Kapittel 4. Informasjon, innsyn, retting, sletting og sperring

§ 23. Informasjon til allmennheten om behandling av helseopplysninger

En dataansvarlig som behandler opplysninger etter forskrift i medhold av §§ 8 til 11, skal av eget tiltak informere allmennheten om hva slags behandling av helseopplysninger som foretas.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 24. Rett til informasjon og innsyn

Den registrerte har rett til informasjon og innsyn i henhold til personvernforordningen artikkel 13 til 15. Retten til informasjon og innsyn gjelder ikke opplysninger som omfattes av unntakene i personopplysningsloven §§ 16 og 17.

Den registrerte har også rett til innsyn i hvem som har hatt tilgang til eller fått utlevert helseopplysninger som er knyttet til den registrertes navn eller fødselsnummer, fra helseregistre etter §§ 8 til 11. Departementet kan i særlige tilfeller gi den dataansvarlige en tidsbegrenset dispensasjon fra plikten til å gi innsyn etter dette leddet.

Når det er nødvendig for å vurdere innsynskrav, kan den dataansvarlige innhente personopplysninger fra Folkeregisteret. Dette gjelder uten hensyn til taushetsplikt.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om retten til informasjon og innsyn.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 61 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 680), 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 25. Retting, sperring eller sletting

Den registrerte kan kreve retting eller sletting etter personvernforordningen artikkel 16 og 17. Unntaket i personopplysningsloven § 17 andre og tredje ledd gjelder. Den registrerte kan også kreve at helseopplysninger som behandles etter §§ 8 til 11, skal slettes eller sperres, dersom behandling av opplysningene føles sterkt belastende for den registrerte, og det ikke finnes sterke allmenne hensyn som tilsier at opplysningene behandles. Krav om retting, sletting eller sperring av opplysninger rettes til den dataansvarlige for opplysningene.

Datatilsynet kan, etter at Riksarkivaren er hørt, treffe vedtak om at retten til sletting etter første ledd går foran reglene i arkivloven §§ 9 og 18. Hvis dokumentet som inneholdt de slettede opplysningene, gir et åpenbart misvisende bilde etter slettingen, skal hele dokumentet slettes.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

Kapittel 5. Tilsyn og sanksjoner

§ 26. Tilsynsmyndighetene

Datatilsynet fører tilsyn med overholdelsen av loven og forskrifter gitt i medhold av loven. Dette gjelder ikke for tilsynsoppgaver som påligger Statens helsetilsyn eller statsforvalteren etter helsetilsynsloven.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 27. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 28. (Opphevet)

Opphevet ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 29. Overtredelsesgebyr

Ved behandling av helseopplysninger i strid med loven eller forskrifter gitt i medhold av loven, kan Datatilsynet ilegge overtredelsesgebyr etter personvernforordningen artikkel 83 og personopplysningsloven §§ 26 og 27.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 30. Straff for brudd på taushetsplikt

Overtredelse av § 17 om taushetsplikt straffes etter straffeloven § 209, likevel slik at medvirkning straffes.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 10 apr 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473).

§ 30 a. Straff for urettmessig tilegnelse av helseopplysninger

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer forbudet mot urettmessig tilegnelse av helseopplysninger i § 18, straffes med bøter eller fengsel i inntil 1 år.

Grov urettmessig tilegnelse av helseopplysninger straffes med fengsel i inntil 3 år.

Ved avgjørelsen av om den urettmessige tilegnelsen av helseopplysninger er grov skal det særlig legges vekt på

a. faren for stor skade eller ulempe for den registrerte,
b. den tilsiktede vinningen med overtredelsen,
c. overtredelsens varighet og omfang,
d. den utviste skyld, og
e. om handlingen er begått av noen som tidligere er ilagt en strafferettslig reaksjon for liknende handlinger.

Tilføyd ved lov 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 10 apr 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473).

§ 31. Erstatning

Den dataansvarlige og databehandleren skal erstatte skader som er oppstått som følge av at helseopplysninger er behandlet i strid med personvernforordningen, etter forordningen artikkel 82 og

personopplysningsloven § 30. Ansvaret gjelder tilsvarende ved brudd på denne loven eller forskrifter gitt i medhold av loven.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

Kapittel 6. Ikraftsetting m.m.

§ 32. Ikraftsetting

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Fra samme tid oppheves lov 18. mai 2001 nr. 24 om helseregistre og behandling av helseopplysninger.

Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven skal tre i kraft til ulik tid.

1 Fra 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1732.

§ 33. Videreføring av forskrifter

Forskrifter gitt i medhold av lov 18. mai 2001 nr. 24 om helseregistre og behandling av helseopplysninger gjelder også etter at loven her har trådt i kraft. Dette gjelder selv om forskriften ikke har alle bestemmelser som kreves etter § 8 fjerde ledd.

§ 34. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven)

Kapittel I. Generelle bestemmelser om konfliktrådets virksomhet

§ 1. Konfliktrådets formål og oppgaver

Konfliktrådet skal arrangere møter mellom parter i konflikter som oppstår fordi én eller flere personer har påført andre en skade, et tap eller en annen krenkelse.

Konfliktrådet gjennomfører de strafferettslige reaksjonene mekling i konfliktråd, oppfølging i konfliktråd, ungdomsoppfølging og ungdomsstraff.

Konfliktrådet behandler sivile saker innbrakt av partene eller offentlige etater, hvis saken egner seg for konfliktrådsbehandling.

Et møte i konfliktrådet kan være meklingsmøte, stormøte, tilrettelagt møte, ungdomsplanmøte, oppfølgingsmøte eller andre møter i regi av konfliktrådet.

Konfliktrådets virksomhet skal bygge på en gjenopprettende prosess som legger til rette for at partene og andre som er berørt av et lovbrudd eller en konflikt i fellesskap bestemmer hvordan virkningene skal håndteres.

Partene skal ikke betale gebyr for møter i konfliktrådet.

Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om konfliktrådets organisering.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder også for Svalbard. Departementet kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler etter forholdene på stedet.

§ 2 a. Definisjoner

Med sivil sak menes i loven her en sak innbrakt til konfliktrådet av partene selv eller andre offentlige etater enn påtalemyndigheten. Henlagte straffesaker kan bringes inn som en sivil sak.

Med mekling i konfliktråd menes reaksjon

a. overført fra påtalemyndigheten til mekling i konfliktråd etter straffeprosessloven § 71 a første ledd, eller
b. der domstolen har satt mekling i konfliktråd som særvilkår for fullbyrdingsutsettelse etter straffeloven § 37 første ledd bokstav i.

Med ungdomsstraff menes reaksjon idømt av domstolen etter straffeloven §§ 52 a til 52 b.

Med ungdomsoppfølging menes reaksjon overført fra påtalemyndigheten etter straffeprosessloven § 71 a annet ledd.

Med ungdommen menes den som er domfelt, og som gjennomfører ungdomsstraff, eller den som er siktet, og som gjennomfører ungdomsoppfølging. I §§ 22 b og 22 c skal begrepet også omfatte den som er mistenkt for en straffbar handling som kan føre til ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging.

Med oppfølging i konfliktråd menes reaksjon

a. overført fra påtalemyndigheten til oppfølging i konfliktråd etter straffeprosessloven § 71 a første ledd, eller
b. der domstolen har satt oppfølging i konfliktråd som særvilkår for fullbyrdingsutsettelse etter straffeloven § 37 første ledd bokstav i.

Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 3. Konfliktrådsleder, ungdomskoordinator og meklere

I hvert konfliktråd skal det være en konfliktrådsleder og én eller flere ungdomskoordinatorer. Ungdomskoordinatoren har ansvaret for å gjennomføre ungdomsoppfølging og ungdomsstraff etter kapittel IV.

I hvert konfliktråd skal det oppnevnes én eller flere konfliktrådsmeklere for hver kommune konfliktrådet dekker. Konfliktrådet kan gjøre unntak fra dette kravet dersom særlige forhold tilsier det.

§ 4. Oppnevning av konfliktrådsmeklere

Vervet som mekler er frivillig. Sammensetningen av meklere skal være allsidig, slik at befolkningen er best mulig representert.

Meklere oppnevnes av konfliktrådslederen.

Konfliktrådslederen får meklerkompetanse ved ansettelse.

Oppnevningen gjelder for en periode på fire år. Perioden er ikke tidsbegrenset for konfliktrådslederen og ansatte i konfliktrådet som er oppnevnt som meklere.

Konfliktrådslederen skal frata meklere vervet dersom de ikke lenger oppfyller kravene i §§ 5, 6 eller 7.

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 68 (ikr. 1 juli 2021), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 5. Generelle krav til konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer, ansatte i øvrige stillinger som innebærer behandling av enkeltsaker og meklere

Konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer, ansatte i øvrige stillinger som innebærer behandling av enkeltsaker, og meklere må være

1. over 18 år

2. statsborger i Norge eller et annet nordisk land, eller ha stått innført i folkeregisteret som bosatt i riket de tre siste årene før ansettelse eller oppnevning
3. personlig egnet

Meklere må også være bosatt i kommunen hvor vervet søkes.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 6. Utelukkelse på grunn av vandel

Utelukket fra ansettelse som konfliktrådsleder, ungdomskoordinator eller i øvrige stillinger som innebærer behandling av enkeltsaker, og fra oppnevning som mekler er

1. den som er siktet, tiltalt, har vedtatt forelegg eller er dømt for seksuelle overgrep mot barn
2. den som er idømt forvaring
3. den som er idømt overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg
4. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i mer enn tre år
5. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i ett til tre år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn 15 år siden dommen var rettskraftig
6. den som er idømt ubetinget fengselsstraff i mindre enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn 10 år siden dommen var rettskraftig
7. den som er idømt ungdomsstraff, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn 10 år siden dommen var rettskraftig
8. den som er idømt betinget fengselsstraff, og det ved oppnevning eller ansettelse er mindre enn fem år siden dommen var rettskraftig
9. den som har fått betinget påtaleunnlatelse eller domsutsettelse for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn to år siden avgjørelsen var endelig
10. den som har fått ilagt reaksjonen overføring til konfliktrådet for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved ansettelse eller oppnevning er mindre enn to år siden avgjørelsen om overføring var endelig
11. den som er idømt eller har vedtatt bøtestraff for et forhold som etter loven kan medføre fengsel i mer enn ett år, og det ved ansettelse eller

oppnevning er mindre enn to år siden vedtakelsen, eller dommen var rettskraftig

Dom på samfunnsstraff medfører utelukkelse etter første ledd, avhengig av lengden av den subsidiære fengselsstraffen. Ved delvis betinget fengselsstraff vurderes hver del for seg etter første ledd.

Ved ansettelse og oppnevning skal konfliktrådsledere, ungdomskoordinatorer, ansatte i øvrige stillinger som innebærer behandling av enkeltsaker, og meklere levere en uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41, til konfliktrådet. Utelukkelse etter første og annet ledd kan bare skje for forhold som fremgår av politiattesten. Ungdomskoordinatorer, ansatte i øvrige stillinger som innebærer behandling av enkeltsaker, og meklere har plikt til å underrette konfliktrådet dersom de ikke lenger fyller kravene til tilfredsstillende vandel. Konfliktrådsledere har en tilsvarende plikt til å underrette Sekretariatet for konfliktrådene.

Konfliktrådet kan gjøre unntak fra utelukkelse som nevnt i første ledd nr. 5 til 11 dersom det er åpenbart at vedkommende likevel er personlig egnet og manglende utelukkelse ikke vil kunne virke støtende eller motvirke den alminnelige tillit.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 7. Utelukkelse på grunn av stilling

Ansatte ved påtalemyndigheten med påtalekompetanse, ansatte i politiet med politimyndighet og politihøgskolestudenter i praksisåret kan ikke oppnevnes som meklere.

Utelukkelse etter første ledd gjelder ikke ved permisjon fra stillingen.

§ 8. Forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder for konfliktrådenes virksomhet med de særregler som er fastsatt i eller i medhold av loven her.

Når konfliktrådet avviser en sak eller nekter å godkjenne en avtale, skal dette begrunnes etter reglene i forvaltningsloven §§ 24 og 25.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 9. Taushetsplikt

Med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av lov, plikter meklere og andre som utfører tjeneste eller arbeid for konfliktrådet å bevare taushet om det de i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om noens personlige forhold eller andre forhold som nevnt i forvaltningsloven § 13 første ledd. Som personlige forhold regnes også partenes navn, fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.

Plikten til å bevare taushet etter første ledd gjelder alle som er til stede i konfliktrådsmøtet. For øvrig gjelder reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g så langt de passer.

Brudd på taushetsplikten etter første og annet ledd kan straffes etter straffeloven § 209. Konfliktrådet plikter å informere deltakerne i møtet om dette.

Domstolen kan ikke ta imot forklaringer som et vitne ikke kan gi uten å krenke taushetsplikten etter første og annet ledd med mindre retten etter en avveining av hensynet til taushetsplikten og hensynet til sakens opplysning ved kjennelse bestemmer at vitnet likevel skal avgi forklaring. Med mindre begge parter samtykker, kan vitnet ikke forklare seg om hva partene har erkjent eller tilbudt under meklingen.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 9 a. Tilgang til opplysninger i Folkeregisteret

Konfliktrådene og Sekretariatet for konfliktrådene kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven. Konfliktrådene og Sekretariatet for konfliktrådene skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.

Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 114.

Kapittel II. Saksbehandlingen i konfliktrådet

§ 10. Egnethetsvurdering og hurtig saksbehandling

I sivile saker avgjør konfliktrådslederen om saken egner seg for konfliktrådsbehandling.

Konfliktrådet skal behandle saken så snart som mulig.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr.

811).

§ 11. Samtykke og verge

Konfliktrådsbehandling krever partenes samtykke med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av loven her. Samtykket skal være reelt og informert. Partene skal i hovedsak være enige om saksforholdet som konflikten gjelder. I en sak med flere fornærmede eller skadelidte må samtlige samtykke til konfliktrådsbehandling.

Dersom en part er under 18 år, må også partens verger samtykke i at en sak blir behandlet av konfliktrådet. Vergene skal varsles om konfliktrådsmøtet og har rett til å være til stede i møtet. Dersom vergen ikke kan eller vil ivareta partens interesse i saken, eller hensynet til barnets beste tilsier det, skal midlertidig verge oppnevnes etter vergemålslovens regler.

For mindreårige fornærmede i straffesaker gjelder straffeprosessloven § 93 g annet ledd. I sivile saker kan samtykke og varsel etter annet ledd unnlates dersom den mindreårige har fylt 15 år og konfliktrådet eller mekleren finner det ubetenkelig.

Ved ungdomsoppfølging kreves bare samtykke fra ungdommen og dennes verger. Ved ungdomsstraff skal det i stedet for samtykke vurderes om reaksjonen er egnet for ungdommen.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 12. Personlig møte

Partene må møte personlig og kan ikke la seg representere ved fullmektig i konfliktrådsmøtet med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av loven her.

Konfliktrådet kan tillate at det mekles indirekte mellom partene. Indirekte mekling kan være mekling via telefon eller videooverføring, eller at mekler opptrer som budbringer mellom partene.

I en straffesak hvor ingen enkeltperson er påført en skade, et tap eller en annen krenkelse, jf. § 1 første ledd, kan konfliktrådsbehandling likevel gjennomføres dersom noen som er berørt, møter. I slike saker kan det ikke inngås avtale om økonomisk erstatning.

Når et foretak er påført en skade, et tap eller en annen krenkelse, jf. § 1 første ledd, kan konfliktrådet tillate at en person som er berørt, møter på foretakets vegne.

Tillatelse etter annet til fjerde ledd skal bare gis når formålet med konfliktrådsordningen ivaretas. I tillegg må fordelene ved å gjennomføre

mekling etter en samlet vurdering være større enn ulempene.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 13. Valg av konfliktråd

Sivile saker skal behandles ved konfliktrådet for den kommunen hvor klager eller fornærmede bor eller oppholder seg. Når konfliktrådet finner det hensiktsmessig, kan en sivil sak overføres til et annet konfliktråd. Partenes syn skal tillegges vekt ved avgjørelsen av hvilket konfliktråd som skal behandle saken.

Ved mekling i konfliktråd beslutter påtalemyndigheten hvilket konfliktråd som skal behandle saken. Konfliktrådet kan avtale med påtalemyndigheten at saken skal overføres til et annet konfliktråd. Partene skal på forhånd gis mulighet til å uttale seg om slik overføring.

Saker om ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd behandles ved konfliktrådet der ungdommen, siktede eller domfelte bor. Skal det gjennomføres et møte med fornærmede som bor et annet sted, avgjør konfliktrådet hvor møtet skal gjennomføres. Konfliktrådet kan beslutte overføring av en sak til et annet konfliktråd. Påtalemyndigheten, samt ungdommen og dennes verger, siktede eller domfelte skal på forhånd gis anledning til å uttale seg. Påtalemyndigheten skal straks informeres om en beslutning om overføring.

Er konfliktrådene uenige om hvor saken skal behandles, avgjør Sekretariatet for konfliktrådene hvilket konfliktråd som skal behandle saken.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 14. Meklere

Konfliktrådet bestemmer hvor mange meklere som skal mekle i den enkelte saken. I saker som settes med flere enn én mekler, skal det utpekes en hovedmekler.

§ 15. Støtteperson

Konfliktrådet kan tillate at partene har med seg én eller flere støttepersoner i møtet.

Partenes advokat eller rettshjelper kan ikke tillates å delta som støtteperson, med unntak av de tilfeller som er nevnt i kapittel IV.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 16. Tolk

Partene har rett til å la seg bistå av kvalifisert tolk etter nærmere regler som departementet fastsetter i forskrift.

§ 17. Avtalen

Ved mekling i konfliktråd og ved gjenopprettende møte med fornærmede under ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd skal en eventuell avtale settes opp skriftlig og undertegnes av partene. Er en part umyndig, må avtalen også godkjennes av vergene. Godkjennelse fra vergene kan unnlates for mindreårige som har fylt 15 år, og som utøver rettighetene som fornærmet eller etterlatt etter straffeprosessloven § 93 g annet ledd, hvis den mindreårige har rett til å inngå avtale på egenhånd og mekleren finner det ubetenkelig. Mekleren avgjør om avtalen partene kommer frem til kan godkjennes. Avtalen skal godkjennes skriftlig. Ved gjenopprettende møte med fornærmede under ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, kan det ikke inngås avtale om økonomisk kompensasjon.

I sivile saker og annen gjenopprettende prosess under gjennomføring av ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd, skal en eventuell avtale settes opp skriftlig og undertegnes av partene dersom partene er enige om det. Er en part umyndig, må avtalen også godkjennes av vergene. Godkjennelse fra vergene kan unnlates hvis den mindreårige har rett til å inngå avtale på egenhånd, og mekleren finner det ubetenkelig. Mekleren avgjør om avtalen partene kommer frem til kan godkjennes. Partene skal gjøres oppmerksom på at meklers godkjennelse ikke har selvstendig rettslig virkning.

Mekleren skal ikke godkjenne en avtale som i urimelig grad favoriserer en part, eller som er uheldig av andre tungtveiende grunner. I saker med flere meklere må alle meklerne være enige dersom avtalen skal anses godkjent.

En avtale som forutsetter en ytelse til den skadelidte, skal fastsette omfanget av ytelsen og forfallstid. Det skal også fastsettes om avtalen representerer det endelige oppgjøret mellom partene.

En avtale i konfliktrådet avskjærer verken fornærmedes rett til å søke om erstatning etter voldserstatningsloven eller statens rett til å søke regress fra skadevolderen.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 18. Partenes adgang til å trekke seg fra inngått avtale

Ved mekling i konfliktråd kan hver av partene trekke seg fra en avtale ved å gi beskjed til konfliktrådet innen to uker etter at avtalen er godkjent av mekleren. Dette gjelder likevel ikke en avtale som er oppfylt. Partene skal opplyses skriftlig om adgangen til å trekke seg fra avtalen og om konsekvensene av dette.

I sivile saker, og ved ungdomsstraff, ungdomsoppfølging og oppfølging i konfliktråd, skal partene informeres om at det kan avtales en frist for å trekke seg fra avtalen.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 19. Forskriftshjemmel

Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om saksbehandling og gjennomføring av møter i konfliktrådet.

Kapittel III. Særlig om mekling i konfliktråd

Overskrift endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 20. Konfliktrådets behandling av saker om mekling i konfliktråd

Konfliktrådet har plikt til å behandle saker som gjelder mekling i konfliktråd. Behandlingen skal være påbegynt så snart som mulig etter at saken er mottatt. Dersom utsettelse av saken er påkrevd, skal påtalemyndigheten gis underretning om når saken forventes å bli behandlet.

Når et møte i konfliktrådet er avsluttet, skal konfliktrådet sende sakens dokumenter til påtalemyndigheten med opplysning om det er inngått en godkjent avtale mellom partene.

Når avtalen er oppfylt, skal konfliktrådet straks sende en bekreftelse om dette til påtalemyndigheten.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 21. Brudd i behandlingen

I saker som er overført til mekling i konfliktråd etter straffeprosessloven § 71 a

første ledd, og møtet ikke gjennomføres eller avtale ikke kommer i stand, skal konfliktrådet straks oversende saken til påtalemyndigheten. Dersom siktede bryter en inngått avtale, skal påtalemyndigheten varsles. Påtalemyndigheten kan åpne strafforfølgning på nytt dersom møtet ikke gjennomføres, avtale ikke kommer i stand eller den siktede bryter avtalen vesentlig.

I saker der mekling i konfliktråd er satt som vilkår for betinget dom etter straffeloven § 37 første ledd bokstav i, og møtet ikke gjennomføres, skal konfliktrådet straks oversende saken til påtalemyndigheten. Dersom domfelte bryter en inngått avtale, skal påtalemyndigheten varsles. Påtalemyndigheten avgjør om saken skal bringes inn for retten for fastsettelse av nye vilkår eller fullbyrding av straffen, jf. straffeloven § 39.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

Kapittel IV. Innholdet i og gjennomføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

§ 22. Reaksjonenes innhold

Reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging består av gjennomføring av et ungdomsplanmøte, utarbeidelse av en individuelt tilpasset ungdomsplan, oppfølging av planen og jevnlige møter med ungdommens oppfølgingsteam. I tillegg skal konfliktrådet legge til rette for gjennomføring av et gjenopprettende møte med fornærmede og annen gjenopprettende prosess og relasjonsbygging som del av reaksjonene.

Dersom retten har igangsatt ungdomsstraff ved å fastsette særvilkår, jf. straffeloven § 52 b annet ledd første punktum, gis §§ 27, 29 og 31 tilsvarende anvendelse for oppfølgingen av særvilkårene. Øvrige regler om ungdomsstraff vil ellers gjelde så langt de passer.

Endret ved lover 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

§ 22 a. Forvaltningssamarbeid

Konfliktrådet skal samarbeide med offentlige organer og andre tjenesteytere for å gi ungdommen et helhetlig og samordnet tjenestetilbud under straffegjennomføringen.

Konfliktrådet skal i tillegg samarbeide med offentlige organer og andre tjenesteytere slik at konfliktrådet og de andre organene og tjenesteyterne kan

ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

Med tjenesteyter menes kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenesteytere, private tjenesteytere som utfører oppgaver på vegne av slike tjenesteytere, og skoler som får statstilskudd etter privatskolelova § 6-1.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 22 b. Ungdommens rett til medvirkning

Ungdommen har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører ungdommen, både før og under gjennomføringen av ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging. Ungdommen skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Ungdommen skal bli lyttet til, og ungdommens meninger skal vektlegges.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 22 c. Informasjonsdeling

Når ungdommen og dennes verger samtykker, kan konfliktrådet, andre offentlige organer, tjenesteytere, herunder helsepersonell, og andre aktører dele personopplysninger om ungdommen. Ungdommen og dennes verger skal informeres om hva opplysningene kan brukes til, og hvem det kan bli aktuelt å dele opplysningene med.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 22 d. Koordineringsgruppen

Når ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging antas å være en egnet reaksjon, kan påtalemyndigheten melde inn en sak til konfliktrådet for drøftelse i koordineringsgruppen. Koordineringsgruppen skal drøfte om saken egner seg for ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging, og hvilke tiltak som kan være aktuelle og hensiktsmessige i en eventuell ungdomsplan.

Dersom det er behov for en tverrfaglig drøftelse av en konkret problemstilling under straffegjennomføringen, kan ungdomskoordinatoren melde inn saken til drøftelse i koordineringsgruppen.

Koordineringsgruppen skal bestå av faste deltakere fra konfliktrådet, politiet, påtalemyndigheten og kriminalomsorgen. Sammensetningen av koordineringsgruppen kan ellers variere etter hvordan tiltaksapparatet og

tjenestetilbudet er organisert i den enkelte kommunen. I tillegg kan konfliktrådet innkalle offentlige organer, andre tjenesteytere eller aktører som antas å ha kunnskap eller informasjon av betydning for koordineringsgruppens drøftelse av en konkret sak.

Konfliktrådet innkaller til og skriver referat fra møter i koordineringsgruppen. Anser koordineringsgruppen ungdomsstraff eller ungdomsoppfølging som egnede reaksjoner, skal ungdomskoordinatoren også utforme en skisse til ungdomsplan. Referatet og skissen oversendes påtalemyndigheten.

Opplysningene i referatet fra møtet i koordineringsgruppen og en eventuell skisse skal bare meddeles retten og partene i møte for stengte dører og under pålegg om taushetsplikt.

Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 22 e. Vedtak og klage

Under gjennomføring av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging skal følgende avgjørelser regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven:

a. avgjørelse om ungdomsplanens innhold og endringer i ungdomsplanen etter § 25
b. avgjørelse etter søknad om utenlandsopphold etter § 27 annet ledd bokstav b
c. nedleggelse av forbud mot bruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler etter § 28
d. avgjørelse om utsettelse av gjennomføringen etter straffeprosessloven § 459 eller avbrudd i gjennomføringen etter § 30
e. fastsettelse av nye vilkår ved brudd under gjennomføring av ungdomsstraff i medhold av § 31 annet ledd
f. fastsettelse av nye vilkår ved brudd under gjennomføring av ungdomsoppfølging i medhold av § 33 annet ledd.

Vedtak truffet etter disse bestemmelsene kan påklages av ungdommen og ungdommens verger. Sekretariatet for konfliktrådene er klageorgan. Klage fremsettes skriftlig eller muntlig til det konfliktrådet som fattet vedtaket.

Ved klagesak har ungdommen rett til fritt rettsråd uten behovsprøving etter rettshjelploven § 11.

Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 23. Gjennomføringstid

Ved ungdomsstraff fastsetter domstolen gjennomføringstiden. Gjennomføringstiden kan være fra 120 dager til to år. Dersom den fengselsstraffen som ville ha blitt idømt uten ungdomsstraff er klart lengre enn to år, kan en gjennomføringstid på inntil tre år fastsettes.

Ved ungdomsoppfølging fastsetter påtalemyndigheten gjennomføringstiden. Gjennomføringstiden kan være fra 120 dager til ett år.

Gjennomføringstiden løper fra ungdomsplanmøtet. Dersom retten har fastsatt særvilkår etter straffeloven § 52 b annet ledd første punktum, løper gjennomføringstiden fra det tidspunktet retten fastsetter.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

§ 24. Ungdomsplanmøte

Ungdomsplanen skal utformes i ungdomsplanmøtet. Ungdomsplanmøtet skal avholdes uten ugrunnet opphold etter at saken er overført fra domstolen eller påtalemyndigheten.

Ungdomsplanmøtet ledes av en ungdomskoordinator, som skal sikre at relevante aktører er representert. Dette kan være representanter fra kriminalomsorgen, skole, barneverntjenesten, helse- og omsorgstjenesten eller andre som kan bidra under straffegjennomføringen.

Ved gjennomføring av ungdomsstraff skal ungdommen, dennes verger samt representanter fra kriminalomsorgen og politiet være til stede i ungdomsplanmøtet. Forsvarer oppnevnt etter straffeprosessloven § 100 annet ledd har rett til å være til stede.

Ved gjennomføring av ungdomsoppfølging skal ungdommen og dennes verger være til stede i ungdoms-planmøtet. En representant fra politiet skal delta dersom konfliktrådet finner det hensiktsmessig. Forsvarer oppnevnt etter straffeprosessloven § 100 annet ledd har rett til å være til stede.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

§ 24 a. Gjenopprettende prosess og relasjonsbygging

Etter at saken er overført fra domstolen eller påtalemyndigheten, skal konfliktrådet straks starte forberedelsene med å legge til rette for gjennomføring av et gjenopprettende møte med fornærmede og for annen gjenopprettende prosess og relasjonsbygging.

Det gjenopprettende møtet med fornærmede skal fortrinnsvis være mellom ungdommen og dennes verger og fornærmede og dennes verger. I tillegg til én eller flere meklere kan ungdomskoordinatoren delta. Dersom konfliktrådet finner det hensiktsmessig, skal en representant fra politiet delta. Ved ungdomsstraff gjelder tilsvarende også for en representant fra kriminalomsorgen.

For øvrig gjelder § 11 første ledd, annet ledd og tredje ledd første punktum og § 12 tilsvarende for det gjenopprettende møtet med fornærmede. Tilsvarende gjelder § 11 første ledd, annet ledd og tredje ledd annet punktum og § 12 for annen gjenopprettende prosess under straffegjennomføringen. Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 25. Ungdomsplan

Ungdomsplanen skal tilpasses ungdommens konkrete og individuelle behov for tiltak som kan bidra til å forebygge ny kriminalitet. Ungdomsplanen kan gå ut på at ungdommen skal

a. yte ikke-økonomisk kompensasjon til den som er påført en skade, et tap eller en annen krenkelse
b. delta i kriminalitetsforebyggende programmer eller andre tilsvarende tiltak eller gjennomgå behandling
c. overholde vilkår om opplæring eller avtale om arbeid eller samfunnsnyttige oppgaver
d. møte til samtale med politiet, kriminalomsorgen eller annen aktør i oppfølgingsteamet
e. overholde vilkår om meldeplikt for politiet, kriminalomsorgen eller konfliktrådet
f. avstå fra å bruke alkohol og andre berusende eller bedøvende midler og avgi nødvendige rusprøver etter § 29
g. overholde vilkår om innetid
h. overholde vilkår om oppholdssted
i. unngå kontakt med bestemte personer
j. gjennomføre andre hensiktsmessige tiltak som er egnet til å ivareta

ungdommens behov og motvirke ny kriminalitet.

Ungdomsplanen skal godkjennes av ungdomskoordinatoren. Ved utformingen av ungdomsplanen har ungdommen rett til å medvirke, jf. § 22 b. Ungdommens verger har rett til å uttale seg.

Ungdomskoordinatoren har ansvaret for at ungdomsplanen gjennomføres.

I saker der det er idømt ungdomsstraff og en ungdomsplan ikke kommer i stand, overføres saken til kriminalomsorgens regionale nivå eller påtalemyndigheten, med innstilling om at saken bringes inn for retten med begjæring som nevnt i konfliktrådsloven § 31 tredje ledd bokstav b eller c.

Ved ungdomsoppfølging sendes saken tilbake til påtalemyndigheten dersom en ungdomsplan ikke kommer i stand. Påtalemyndigheten avgjør om strafforfølging skal åpnes på nytt.

Ungdomskoordinatoren kan endre fastsatte tiltak, forutsatt at det nye tiltaket er bedre egnet til å ivareta ungdommens behov, og at ungdomsplanen etter endringen er av tilsvarende eller lavere omfang og intensitet. Annet ledd gjelder tilsvarende ved endring av ungdomsplanen.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 17 juni 2022 nr. 58 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1035), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

§ 26. Oppfølgingsteam

Oppfølgingsteamet har ansvaret for å gjennomføre tiltakene fastsatt i ungdomsplanen. Oppfølgingsteamet ledes av ungdomskoordinatoren og består ellers av ungdommen og dennes verger og andre som har oppgaver i forbindelse med gjennomføringen av ungdomsplanen. Ungdomskoordinatoren kan også anmode andre med tilknytning til ungdommen eller saken om å delta.

Ved ungdomsstraff er representanter fra kriminalomsorgen og politiet obligatoriske deltakere i oppfølgingsteamet.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 27. Generelle pålegg overfor ungdommen

Ungdommen skal under ungdomsplanmøtet, i møte med oppfølgingsteamet og i andre møter eller avtaler som fremgår av ungdomsplanen

a. møte til fastsatt tid og sted

b. være upåvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler.

Ungdommen skal ikke

a. vise en atferd som kan true sikkerheten til personer som deltar under gjennomføringen eller påvirke miljøet på negativ måte
b. oppholde seg i utlandet i gjennomføringstiden med mindre ungdomskoordinatoren gir tillatelse.

Ungdommen skal ikke begå nye straffbare handlinger før utløpet av gjennomføringstiden.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 28. Forbud mot bruk av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler

Hvis det fremstår som nødvendig for å motvirke en ny straffbar handling som er rettet mot noens liv, helse eller frihet, kan ungdomskoordinatoren på ethvert tidspunkt i løpet av gjennomføringstiden forby ungdommen å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler og pålegge ungdommen å avgi nødvendige rusprøver etter § 29.

Ungdomskoordinatoren skal oppheve forbudet når det ikke lenger fremstår som nødvendig.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 29. Ruskontroll

Hvis ungdommen er pålagt å avstå fra å bruke alkohol og andre berusende eller bedøvende midler og avgi nødvendige rusprøver etter § 25 første ledd bokstav f, § 28 første ledd, § 31 annet ledd bokstav c eller § 33 annet ledd bokstav c, skal konfliktrådet undersøke om pålegget følges.

Undersøkelsen kan innebære uanmeldte besøk i hjemmet. Når ruskontroll skal gjennomføres, kan konfliktrådet pålegge ungdommen å avgi urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve eller medvirke til annen undersøkelse som kan skje uten fare eller særlig ubehag. Bestemmelsen i straffeloven § 37 første ledd bokstav d jf. tredje ledd gjelder tilsvarende der rusprøve skal avgis.

Er det grunn til å anta at ungdommen møter påvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, skal konfliktrådet snarest undersøke

forholdet. Ungdommen kan pålegges å avgi urinprøve, utåndingsprøve eller blodprøve eller å medvirke til annen undersøkelse som kan skje uten fare eller særlig ubehag. Bestemmelsen i straffeloven § 37 første ledd bokstav d jf. tredje ledd gjelder tilsvarende der rusprøve skal avgis.

Tiltak som er en del av undersøkelse etter tredje ledd eller etter § 28 første ledd, § 31 annet ledd bokstav c eller § 33 annet ledd bokstav c, er ikke en del av ungdomsplanen.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 30. Avbrudd i påbegynt gjennomføring

Ungdomskoordinatoren kan avbryte gjennomføringen av ungdomsstraffen eller ungdomsoppfølgingen dersom ungdommens helsetilstand tilsier det eller det for øvrig foreligger særlig tungtveiende grunner som ikke kan avhjelpes på annen måte.

Når det fremstår som nødvendig for at avbruddet skal være sikkerhetsmessig forsvarlig, skal ungdomskoordinatoren fastsette slike vilkår for avbruddet som nevnt i § 31 annet ledd eller § 33 annet ledd.

Dersom hensynet til en hensiktsmessig og forsvarlig gjennomføring taler for det, kan ungdomskoordinatoren avbryte gjennomføringen i forbindelse med klagesak etter § 22 e.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 31. Brudd under gjennomføring av ungdomsstraffen

Hvis ungdommen forsettlig eller uaktsomt bryter vilkår eller pålegg etter § 25 første ledd, § 27 første og annet ledd eller § 28 første ledd, kan ungdomskoordinatoren pålegge ungdommen å møte til samtale for å motvirke nye brudd. Under samtalen skal ungdommen gjøres kjent med følgene av gjentatte brudd.

Hvis det fremstår som nødvendig for å motvirke nye brudd, skal ungdomskoordinatoren fastsette vilkår om at ungdommen skal

a. overholde vilkår om oppholdssted
b. unngå kontakt med bestemte personer
c. avstå fra å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler og avgi nødvendige rusprøver etter § 29
d. møte til samtale med politiet, kriminalomsorgen eller annen aktør

i oppfølgingsteamet

e. overholde vilkår om meldeplikt for politiet, kriminalomsorgen eller konfliktrådet.

Ungdommen har rett til å medvirke, jf. § 22 b. Ungdommens verger har rett til å uttale seg.

Hvis ungdommen, etter at ungdomskoordinatoren har pålagt ungdommen å møte til samtale som nevnt i første ledd eller fastsatt vilkår etter annet ledd, på nytt bryter kravene eller vilkår fastsatt etter annet ledd bokstav a til e, kan ungdomskoordinatoren, etter samtykke fra politiet og kriminalomsorgen, innkalle til et nytt ungdomsplanmøte, eller overføre saken til kriminalomsorgens regionale nivå eller påtalemyndigheten med innstilling om at saken bringes inn for retten med begjæring om

a. fastsettelse av vilkår med elektronisk kontroll etter straffeloven § 52 c fjerde ledd
b. at den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis etter straffeloven § 52 c første ledd bokstav a, eller
c. at den subsidiære fengselsstraffen helt eller delvis skal omgjøres til samfunnsstraff eller betinget fengsel etter straffeloven § 52 c første ledd bokstav a.

Når ungdomskoordinatoren har overført saken til kriminalomsorgens regionale nivå eller påtalemyndigheten med innstilling om å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra det tidspunktet begjæringen er oversendt retten. Straffegjennomføringen avbrytes ikke ved begjæring etter tredje ledd bokstav a.

Hvis ungdommen unnlater å møte til bruddsamtale etter første ledd, kan ungdomskoordinatoren beslutte å avbryte gjennomføringen av straffen. Det samme gjelder der ungdommen, etter at bruddsamtalen er gjennomført, på nytt bryter kravene.

Ungdomskoordinatoren kan anmode politiet om å avhente ungdommen etter straffeprosessloven § 461 tredje ledd hvis det er nødvendig for å få gjennomført samtale etter første ledd.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft 1 des 2024 iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890).

§ 32. Ny straffbar handling under gjennomføring av ungdomsstraffen

Begår ungdommen en ny straffbar handling før gjennomføringstiden utløper, kan påtalemyndigheten bringe saken inn for retten med begjæring om at den subsidiære fengselsstraffen skal fullbyrdes helt eller delvis eller omgjøres til samfunnsstraff eller betinget fengsel etter straffeloven § 52 c første ledd bokstav b. Ungdomskoordinatoren kan, etter samtykke fra politiet og kriminalomsorgen, anmode påtalemyndigheten om å bringe saken inn for retten. Når påtalemyndigheten beslutter å bringe saken inn for retten, avbrytes gjennomføringen av straffen fra tidspunktet for ny rettskraftig avgjørelse.

Hvis ungdommen blir siktet for en straffbar handling som kan føre til fullbyrding eller omgjøring av den subsidiære fengselsstraffen etter straffeloven § 52 c første ledd bokstav b, kan påtalemyndigheten beslutte at gjennomføringen av ungdomsstraffen avbrytes.
Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 33. Brudd under gjennomføring av ungdomsoppfølging

Hvis ungdommen forsettlig eller uaktsomt bryter vilkår eller pålegg etter § 25 første ledd, § 27 første og annet ledd eller § 28 første ledd, kan ungdomskoordinatoren pålegge ungdommen å møte til samtale for å motvirke nye brudd. Under samtalen skal ungdommen gjøres kjent med følgene av gjentatte brudd.

Hvis det fremstår som nødvendig for å motvirke nye brudd, skal ungdomskoordinatoren fastsette vilkår om at ungdommen skal

a. overholde vilkår om oppholdssted
b. unngå kontakt med bestemte personer
c. avstå fra å bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler og avgi nødvendige rusprøver etter § 29
d. møte til samtale med politiet, kriminalomsorgen eller annen aktør i oppfølgingsteamet
e. overholde vilkår om meldeplikt for politiet, kriminalomsorgen eller konfliktrådet.

Ungdommen har rett til å medvirke, jf. § 22 b. Ungdommens verger har rett til å uttale seg.

Hvis ungdommen, etter at ungdomskoordinatoren har pålagt ungdommen å møte til samtale som nevnt i første ledd eller fastsatt vilkår etter annet ledd, på

nytt bryter kravene eller vilkår fastsatt etter annet ledd bokstav a til e, kan ungdomskoordinatoren innkalle til et nytt ungdomsplanmøte, eller overføre saken til påtalemyndigheten. Påtalemyndigheten vurderer om strafforfølgingen skal gjenopptas. Gjennomføringen av reaksjonen avbrytes fra det tidspunktet påtalemyndigheten beslutter at strafforfølgningen gjenopptas.

Hvis ungdommen unnlater å møte til bruddsamtale etter første ledd, kan ungdomskoordinatoren beslutte å avbryte gjennomføringen av reaksjonen. Det samme gjelder der ungdommen, etter at bruddsamtalen er gjennomført, på nytt bryter kravene.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 34. Ny straffbar handling under gjennomføring av ungdomsoppfølging

Begår ungdommen en ny straffbar handling før gjennomføringstiden utløper, avgjør påtalemyndigheten om strafforfølgingen skal gjenopptas. Gjennomføringen av reaksjonen avbrytes fra tidspunktet for endelig påtaleavgjørelse eller ny rettskraftig avgjørelse.

Hvis ungdommen blir siktet for en straffbar handling som kan føre til at påtalemyndigheten gjenopptar strafforfølgingen, kan påtalemyndigheten beslutte at gjennomføringen av ungdomsoppfølgingen avbrytes.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 35. Forskriftshjemmel

Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om gjennomføring av ungdomsplanmøte, gjenopprettende møte med fornærmede og annen gjenopprettende prosess og relasjonsbygging og om håndtering av brudd.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

Kapittel V. Oppfølging i konfliktråd

§ 36. Innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen oppfølging i konfliktråd

Reaksjonen oppfølging i konfliktråd består av gjennomføring av et møte i konfliktrådet, utarbeidelse av en individuelt tilpasset plan og oppfølging av

planen. Planen utformes i møtet og skal godkjennes av konfliktrådet og siktede eller domfelte. Konfliktrådet har ansvaret for at planen gjennomføres.

Hvis den siktede eller domfelte forsettlig eller uaktsomt bryter vilkår fastsatt i planen, generelle pålegg etter § 27 eller øvrige vilkår fastsatt i medhold av loven her, gjelder reglene for håndtering av brudd i § 33 tilsvarende så langt de passer.

Reglene i §§ 22 e, 27, 30 og 34 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Departementet kan gi forskrift med bestemmelser om innholdet i og gjennomføringen av reaksjonen oppfølging i konfliktråd, herunder nærmere bestemmelser om møter i konfliktrådet, utformingen av og innholdet i en plan, oppfølgingsansvar, forbud mot bruk av rusmidler, ruskontroll og håndtering av brudd. Bestemmelsene skal ikke være mer inngripende overfor siktede eller domfelte enn det som følger av kapittel IV.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 1 sep 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

Kapittel VI. Sluttbestemmelser

§ 37. Ikraftsetting og overgangsregler

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.[1]

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 15. mars 1991 nr. 3 om megling i konfliktråd.

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.
1 Fra 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795.

§ 38. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om fiskeretten i Tanavassdraget (Tanaloven)

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å sikre de særskilte rettigheter lokalbefolkningen har til fiske i Tanavassdraget på grunnlag av lov, alders tids bruk og lokal sedvane.

§ 2. Stedlig virkeområde

Loven gjelder for lakseførende deler av Tanavassdraget.

§ 3. Forholdet til folkeretten

Loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter og bestemmelser i overenskomster med Finland om fisket i Tanavassdraget.

§ 4. Fiskeberettigete

Den som avler minst 2000 kg høy i året eller tilsvarende mengde annet grovfôr på grunn som vedkommende eier eller leier på åremål og bor på eller i nærheten av, og som ligger mindre enn to kilometer fra elvebredden, har rett til å fiske etter alle fiskeslag og med alle tillatte fiskeredskaper i de lakseførende delene av Tanavassdraget.

Fiskeretten etter første ledd ligger til ett medlem av husstanden. Dersom flere personer driver fiskeberettiget jordbruk i fellesskap på samme grunn, har bare én av dem rett til garnfiske.

§ 5. Rett til stangfiske

De personer som bor i Tana eller Karasjok kommuner har rett til å fiske med stang eller håndsnøre fra land og båt i de lakseførende delene av Tanavassdraget mot løsning av fiskekort til lav pris. Det samme gjelder for personer som bor langs lakseførende sideelver til Tana i Kautokeino kommune. Reindriftsutøvere som ikke bor i disse områdene, har rett til stangfiske når de driver reindrift i elvedistriktet.

Fiskerett etter første ledd må ikke utøves til fortrengsel for de fiskeberettigete etter § 4.

§ 6. Forskrifter og forhandlinger

Departementet kan gi forskrift om adgang til stangfiske for andre enn dem som er nevnt i §§ 4 og 5.

Departementet kan ved forskrift også gi nærmere regler om forvaltningen

og utøvelsen av fisket. Forskriften skal legge til rette for en lokal, rettighetsbasert forvaltning av fiskeressursene i samsvar med overenskomster med Finland om fisket.

Utarbeidelsen av forskrifter og forhandlinger med Finland om fisket i lakseførende deler av Tanavassdraget skal skje i samråd med Tanavassdragets fiskeforvaltning og Sametinget.

§ 7. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt utøver uberettiget fiske eller som krenker en annens fiskerett etter §§ 4 eller 5, straffes med bøter.

§ 8. Ikraftsetting og overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Forskrifter gitt med hjemmel i finnmarksloven § 28 annet ledd og lov 23. juni 1888 nr. 1 om Retten til Fiskeri i Tanavasdraget i Finmarkens Amt gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

1 Fra 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 802.

§ 9. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om erstatning for naturskader (naturskadeerstatningsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Den statlige erstatningsordningen for naturskader har til formål å yte erstatning etter en naturulykke slik at skadelidte kan fortsette sin virksomhet.

§ 2. Lovens virkeområde

Det ytes erstatning etter denne loven for naturskade på fast eiendom og løsøre i Norge. For Svalbard, Jan Mayen og bilandene gjelder loven i det omfang og med de stedlige tilpasninger Kongen bestemmer.

Det ytes ikke erstatning dersom det er adgang til å forsikre seg mot skaden ved en alminnelig forsikringsordning, eller dersom skadelidte faktisk får dekket skaden av en forsikring.

Loven omfatter ikke skade som rammer avling på rot.

Loven omfatter ikke stormskader på skog. Kongen kan i forskrift bestemme at slike skader likevel kan dekkes.

Loven omfatter ikke petroleumsvirksomheten.

§ 3. Kretsen av erstatningsberettigede

Eier av fast eiendom og løsøre har krav på erstatning etter denne loven.

Tomtefestere og andre rettighetshavere kan også kreve erstatning dersom de kan godtgjøre å ha den økonomiske interessen i og rådigheten over skadeobjektet. Dette gjelder også i de tilfellene hvor skaden er skjedd på eiendom som nevnt i tredje ledd.

Skade på eiendom som tilhører staten, en kommune eller en fylkeskommune erstattes ikke. Det samme gjelder for eiendom som tilhører selskap, foretak eller stiftelse mv. som er dannet ved overføring av midler fra stat, kommune eller fylkeskommune, eller hvor noen av disse har en fremtredende økonomisk interesse.

Kapittel 2. Vilkår for og utmåling av erstatning

§ 4. Erstatningsvilkår

Erstatning ytes ved naturskade som direkte skyldes naturulykke, så som skred, storm, flom, stormflo, jordskjelv og vulkanutbrudd.

I særlige tilfeller kan det ytes hel eller delvis erstatning for skader som er en nærliggende følge av naturulykken, selv om årsakskravet etter første ledd ikke er oppfylt.

Det kan også ytes hel eller delvis erstatning for skade som direkte skyldes nedbør eller isgang når særlige forhold tilsier det.

§ 5. Grunnlag for erstatningsutmåling

Erstatningen fastsettes på grunnlag av kostnaden ved nødvendige tiltak for å føre skadeobjektet tilbake til samme stand som rett før skadetidspunktet.

Dersom gjenopprettingskostnaden er vesentlig større enn bruksverdien eller gjenoppretting ikke kan skje av andre grunner, erstattes den verdiforringelse skaden har medført.

Tapt løsøre erstattes med gjenanskaffelsesverdien på skadetidspunktet.

Til grunn for kostnadsvurderingen legges prisforholdene på skadetidspunktet.

Utgifter til sikringstiltak erstattes ikke med mindre annet følger av denne loven.

§ 6. Avkorting

Erstatningen etter § 5 kan nedsettes eller etter omstendighetene helt nektes når:

a. skaden har rammet eiendom der gjenopprettingskostnaden overstiger bruksverdien,
b. skadens inntreden eller omfang helt eller delvis skyldes svak konstruksjon sammenlignet med de påkjenninger eiendommen kan ventes å bli utsatt for, dårlig vedlikehold eller manglende tilsyn,
c. den skadelidte kan lastes for ikke å ha forebygget skaden eller hindret skadens omfang,
d. gjenopprettingen medfører en verdistigning på skadeobjektet.

Ved avgjørelse etter første ledd bokstav b og c skal det legges vekt på den skadelidtes forutsetninger for å innse hvilke krav som må stilles, skadelidtes mulighet for utbedring av mangelen og forholdene ellers. Avkorting skal ikke skje hvis den skadelidte bare er lite å legge til last.

§ 7. Dekning av merkostnader

Det kan etter søknad fra skadelidte ytes tilskudd til dekning av merkostnader når skaden utbedres på en slik måte at faren for naturskade minskes.

Kongen kan i forskrift fastsette vilkår og nærmere regler for dekning av merkostnader.

§ 8. Redningsomkostninger

Det kan ytes erstatning for rimelige og nødvendige utlegg som skadelidte har hatt for å avverge naturskaden eller for å begrense skadens omfang.

Kongen kan i forskrift fastsette vilkår og nærmere regler for dekning av redningsomkostninger.

§ 9. Egenandel og minsteutbetaling

Ved erstatning for naturskade etter denne loven, skal det trekkes en egenandel fastsatt av Kongen. Kongen kan i forskrift gi regler om egenandel.

Kongen kan i forskrift gi regler om at dersom erstatningsbeløpet ikke overstiger et nærmere angitt beløp, skal det ikke utbetales erstatning.

§ 10. Reduksjon i erstatningene ved større naturulykker

Hvis det etter en større naturulykke ikke bevilges tilstrekkelige midler til å dekke de krav som de skadelidte har etter lovens bestemmelser, kan erstatningen reduseres. Allerede fastsatte og ikke utbetalte erstatninger for skader som inntraff før ulykken, kan reduseres i samme grad. Det skal likevel tas hensyn til om dette vil være urimelig overfor skadelidte som har pådratt seg forpliktelser for å få skaden gjenopprettet. Det kan gjennomføres tilsvarende reduksjoner i erstatningene for skader som inntreffer senere i det løpende og det kommende budsjettåret. Vedtaket kan ikke påklages.

Kapittel 3. Avgjørelsesmyndighet, krav til søknaden, saksbehandling m.m.

§ 11. Ansvarlig myndighet

Landbruksdirektoratet avgjør søknader om naturskadeerstatning etter denne loven.
Endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 12. Innsending av søknad og søknadsfrist

Søknad om erstatning rettes til Landbruksdirektoratet på fastsatt skjema innen tre måneder etter at skaden har skjedd. Er søknadsfristen oversittet, kan søknaden behandles dersom særlige grunner taler for det.

Endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 13. Dokumentasjon og taksering

Skadelidte skal gjennom søknaden dokumentere at det foreligger en naturskade og hvilke kostnader som er nødvendige for å gjenopprette skaden.

Landbruksdirektoratet kan innhente takst når det anses nødvendig for å opplyse saken.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om søknadens innhold og om taksering.

Endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 14. Utbetaling og bruk av erstatningen

Erstatning til gjenoppretting av skaden utbetales når skadelidte kan dokumentere at gjenoppretting er skjedd. Skadelidte kan etter søknad få utbetalt erstatningen til fri rådighet dersom det foreligger særlige grunner. Erstatningen bortfaller dersom gjenoppretting ikke er skjedd innen tre år etter at erstatningen ble endelig fastsatt. Landbruksdirektoratet kan etter søknad fra skadelidte forlenge fristen.

Det kan utbetales forskudd på erstatningen etter søknad fra skadelidte. Utbetalingen kan gjøres betinget av at skadelidte dokumenterer at forskuddet skal anvendes i tråd med erstatningsvedtaket. Vedtak om forskudd kan ikke påklages.

Utbetaling av erstatning til fri rådighet og erstatning etter § 5 andre og tredje ledd skjer straks vedtaket er fattet.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om vilkår, dokumentasjon og kontroll for utbetaling av erstatningen.

Endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 15. Tvist om hvem som har rett til erstatning

Ved tvist om hvem som har rett til naturskadeerstatning, går eier foran fester og andre rettighetshavere. Dette gjelder ikke dersom fester eller rettighetshaver etter avtale eller rettskraftig avgjørelse har rett til å gjenopprette skaden.

Har både eier og fester eller annen rettighetshaver rett til erstatning, kan rettighetshaverne ikke motsette seg at hele erstatningen utbetales til den som har gjenopprettet skaden.

§ 16. Regress

Dersom handlinger eller unnlatelser fra tredjeperson har bidratt til at skadeomfanget har blitt mer omfattende enn det ellers ville ha vært, går skadelidtes eventuelle erstatningskrav mot tredjepersonen over på staten i den utstrekning det utbetales erstatning etter denne loven.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om behandlingen av krav etter første ledd, herunder bestemmelser om forhåndsvarsel.

§ 17. Tilbakebetaling

Dersom en skadelidt har mottatt erstatning i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbakebetalt.

Feilaktig utbetalt erstatning kan også kreves tilbakebetalt dersom skadelidte eller noen som har handlet på skadelidtes vegne, har gitt uriktige eller mangelfulle opplysninger, eller når skadelidte har fått dekket tapet på annen måte. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra Landbruksdirektoratet eller annet organ som foretar utbetaling på vegne av Landbruksdirektoratet.

Endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 18. Overdragelse og transport av erstatning

Krav om erstatning etter denne lov kan ikke overdras uten samtykke fra Landbruksdirektoratet. Krav om erstatning kan ikke gjøres til gjenstand for utlegg, eller arrest, eller inndras i konkursbo eller insolvent dødsbo.

Erstatningsbeløpet kan transporteres til den som skal stå for gjenopprettingen av skaden.

Endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 19. Forenklet saksbehandling ved store naturulykker

Kongen kan i forskrift bestemme at reglene i §§ 13 og 14, og forskrifter gitt med hjemmel i disse, kan fravikes ved store naturulykker som har rammet et stort område og et stort antall personer.

Kapittel 4. Klage- og søksmålsadgang

§ 20. Klage

Skadelidte kan klage over vedtak etter denne lov til Klagenemnda for naturskadesaker. Fristen for å klage er tre uker etter at vedtak om erstatning er mottatt. For øvrig gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven kapittel VI med mindre annet følger av loven her.

Krav om sakskostnader etter forvaltningsloven § 36 avgjøres av Landbruksdirektoratet. Avgjørelsen kan påklages til Klagenemnda for naturskadesaker.

Kongen er klageinstans for avgjørelser Landbruksdirektoratet tar om partsinnsyn etter forvaltningsloven kapittel V i saker etter loven her. Det samme gjelder for avgjørelser Landbruksdirektoratet tar etter offentleglova, dersom innsynskravet knytter seg til en sak etter loven her.
Endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 21. Klagenemnda for naturskadesaker

Klagenemnda for naturskadesaker skal bestå av fem medlemmer med personlige stedfortredere. Klagenemnda oppnevnes av Kongen for fem år av gangen. Klagenemnda skal bestå av to jurister og tre fagkyndige. Klagenemndas leder skal være jurist.

Klagenemnda er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet Kongen og departementet. Kongen eller departementet kan ikke gi instruks om eller omgjøre Klagenemndas utøving av myndighet i enkeltsaker.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om Klagenemndas sammensetning og organisering.

§ 22. Søksmålsadgang

Søksmål kan ikke reises med mindre skadelidte har benyttet adgangen til å klage til Klagenemnda for naturskadesaker. Søksmål må reises innen tre måneder etter at skadelidte har mottatt nemndas vedtak.

Kapittel 5. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 23. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 jan 2017 iflg. res. 15 aug 2014 nr. 1084.

§ 24. Overgangsbestemmelser

Naturskader som er meldt inn til lensmann, namsfogd eller politistasjon med sivile rettspleieoppgaver før lovens ikrafttredelse, oversendes Landbruksdirektoratet for videre behandling. Reglene i lov 25. mars 1994 nr. 7 om sikring mot og erstatning for naturskader legges til grunn for erstatningsvedtaket så langt de passer. Dersom rettskraftig lensmannsskjønn foreligger, legges dette til grunn for erstatningsvedtaket.

Klagesaker som ikke er behandlet før lovens ikrafttredelse, behandles av Klagenemnda for naturskadesaker. Klagenemnda skal legge reglene i lov 25. mars 1994 nr. 7 om sikring mot og erstatning for naturskader til grunn for sitt vedtak så langt de passer.
Endret ved lov 24 mai 2019 nr. 18 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 24 mai 2019 nr. 673).

§ 25. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse, folketrygdloven og i enkelte andre lover (justeringer i reglene om uføretrygd og ny uførepensjonsordning i offentlig tjenestepensjon mv.)

II

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:
§ 31 første ledd andre punktum skal lyde:[1]
Legeerklæring avgis etter et skjema som fastsettes av Pensjonskassen.

§ 31 tredje ledd andre punktum skal lyde:[1]
Har pensjonisten selv krevd ny behandling etter § 30, kan Pensjonskassen bestemme at han selv skal betale omkostningene ved legeundersøkelsen.
1 Disse endringene gir ingen mening etter at paragrafen er endret ved lov 7 mars 2014 nr. 5 (ikr. 1 jan 2015 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 798) som endret ved lov 20 juni 2014 nr. 24.

XII

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer,[1] med unntak av del VIII, X og XI, som trer i kraft straks.
1 Fra 1 jan 2015 iflg. res. 19 des 2014 nr. 1717.

Lov om beskyttelse av mindreårige mot skadelige bildeprogram mv.

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Loven har til formål å beskytte mindreårige mot skadelig påvirkning fra levende bilder.

§ 2.[1] Definisjoner

I denne loven forstås med

a. *mindreårige*: personer som ikke har fylt 18 år
b. *bildeprogram*: et sett av levende bilder, med eller uten lyd, som utgjør en avgrenset enhet
c. *tilknyttet materiale*: innhold som tilgjengeliggjøres før, under eller etter et bildeprogram, inkludert reklame, egenreklame, trailere og lignende
d. *videogram*: disk, plate, magnetbånd eller annen enhet med lagret informasjon som er egnet til å gjengi bildeprogram
e. *bildeprogramdistributør*: den som har, eller har ervervet, rettighetene til tilgjengeliggjøring av bildeprogrammet på det norske markedet

f. *visningssted*: kino og annen arena for offentlig fremvisning av bildeprogram
g. *omsetningssted*: forretning, nettside e.l. som selger billetter til fremvisning av bildeprogram, eller gir allmennheten tilgang til videogrammer gjennom kjøp, leie eller lignende
h. *skadelig innhold*: skildringer i bildeprogram som kan virke følelsesmessig opprivende eller kognitivt forstyrrende for mindreåriges velbefinnende
i. *alvorlig skadelig innhold*: skildringer i bildeprogram som kan virke sterkt følelsesmessig opprivende eller sterkt kognitivt forstyrrende for mindreåriges velbefinnende, særlig nærgående skildringer av kjønnslig aktivitet, grov vold og annen svært forstyrrende eller skremmende tematikk.

Departementet kan gi forskrift om forståelsen av definisjonene i denne bestemmelsen.
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5p (direktiv 2010/13/EU art. 12 og 27).

§ 3. Virkeområde

Loven gjelder for tilgjengeliggjøring av bildeprogram og tilknyttet materiale til allmennheten ved

a. fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester omfattet av kringkastingsloven
b. fremvisning ved allmenn sammenkomst i Norge, inkludert kino eller annet visningssted
c. tilgjengeliggjøring av videogram i Norge når bildeprogrammet tilgjengeliggjøres av et foretak som er registrert i Norge eller har forretningssted i Norge, av en person som er norsk statsborger eller har bosted i Norge, eller beslutningen om tilgjengeliggjøring er tatt i Norge.

Loven gjelder også på Svalbard og Jan Mayen. Departementet kan gi forskrift om de unntaks- og særregler som de stedlige forholdene tilsier.

Kapittel 2. Aldersgrenser

§ 4. Aldersgrenser

Et bildeprogram kan ikke tilgjengeliggjøres uten å være gitt én av følgende aldersgrenser:

a. tillatt for alle
b. 6 år
c. 9 år
d. 12 år
e. 15 år
f. 18 år

Aldersgrensen skal fastsettes etter en vurdering av om innholdet i bildeprogrammet kan være skadelig for personer under den aktuelle aldersgrensen. Bildeprogram med alvorlig skadelig innhold skal ha 18-årsgrense.

Unntatt fra kravet i første ledd er bildeprogram som i hovedsak inneholder

a. nyhets- og aktualitetsstoff,
b. undervisnings- og forskningsstoff,
c. informasjonsstoff om ideell, politisk eller religiøs virksomhet,
d. musikkstoff,
e. idrettsstoff,
f. hobby-, instruksjons- og fritidsstoff og
g. direktesendinger.

Departementet kan gi forskrift om ytterligere unntak fra kravet i første ledd.

§ 5. (Opphevet)

Endret ved lov 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), opphevet ved lov 22 juni 2022 nr. 83 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1141).

§ 6. Fastsettelse av aldersgrenser

Aldersgrensen på bildeprogram fastsettes av bildeprogramdistributør.

Fastsettelse av aldersgrenser skal utføres med utgangspunkt i retningslinjer fastsatt av Medietilsynet.

Medietilsynet kan ved enkeltvedtak overprøve aldersgrenser fastsatt av bildeprogramdistributør i medhold av første ledd.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravene i denne paragrafen og om utarbeidelse av retningslinjer for aldersklassifisering.

Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 83 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1141).

§ 7.[1] Informasjonsplikt

Publikum skal på en tydelig og nøytral måte informeres om aldersgrensen før tilgjengeliggjøring av det aktuelle bildeprogrammet.

Informasjon om bildeprogrammets aldersgrense skal som minimum gjøres tilgjengelig på følgende måter:

a. På fjernsyn skal tjenestetilbyder informere muntlig om aldersgrensen før programmet starter eller tydelig merke bildeprogrammet med aldersgrense under hele sendetiden. Tjenestetilbyder skal også gjøre aldersgrensen tilgjengelig i sine programoversikter og elektroniske programguider.
b. I audiovisuelle bestillingstjenester skal tjenestetilbyder informere om aldersgrensen før endelig bestilling gjennomføres, samt i presentasjon og omtale av bildeprogrammet.
c. Ved fremvisning ved allmenn sammenkomst skal visnings- og omsetningssted informere om aldersgrensen ved annonsering og billettkjøp.
d. Ved tilgjengeliggjøring av videogram skal bildeprogramdistributør informere om aldersgrensen ved tydelig merking på forsiden av videogrammets omslag.

Departementet kan gi forskrift om informasjonsplikt, inkludert om unntak og merking.

1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5p (direktiv 2010/13/EU art. 27 nr. 3).

Kapittel 3. Alderskontroll og andre beskyttelsestiltak

§ 8. Plikt til å iverksette beskyttelsestiltak

Enhver som tilgjengeliggjør bildeprogram, plikter å iverksette egnede tiltak for å beskytte mindreårige mot skadelig og alvorlig skadelig innhold.

Departementet kan gi forskrift om alderskontroll, andre beskyttelsestiltak

og om bruk av personopplysninger som gjelder mindreårige.
Endret ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 9.[1] Beskyttelsestiltak ved tilgjengeliggjøring i fjernsyn

Bildeprogram med alvorlig skadelig innhold kan ikke sendes på fjernsyn.

Tjenestetilbyder skal ved valg av sendetid eller tekniske tiltak sørge for at mindreårige normalt ikke får tilgang til bildeprogram eller tilknyttet materiale med skadelig innhold. Nyhets- og aktualitetsprogrammer er unntatt fra kravene i første punktum.

Personopplysninger som gjelder mindreårige, og som innhentes eller på annen måte genereres av tjenestetilbyderen som ledd i beskyttelsestiltak etter denne paragrafen, skal ikke behandles for kommersielle formål, for eksempel direkte markedsføring, profilering eller atferdsbasert reklame.
Endret ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5p (direktiv 2010/13/EU art. 27 nr. 1 og 2).

§ 10.[1] Beskyttelsestiltak ved tilgjengeliggjøring i audiovisuelle bestillingstjenester

Tjenestetilbyder skal iverksette tiltak som sikrer at mindreårige normalt ikke får tilgang til bildeprogrammer eller tilknyttet materiale med alvorlig skadelig innhold.

Tjenestetilbyder skal tilby tiltak som kan aktiveres av foresatte eller andre i foresattes sted, for å sikre at mindreårige normalt ikke får tilgang til bildeprogram eller tilknyttet materiale med skadelig innhold. Nyhets- og aktualitetsprogrammer er unntatt kravene i første punktum.

Personopplysninger som gjelder mindreårige, og som innhentes eller på annen måte genereres av tjenestetilbyderen som ledd i beskyttelsestiltak etter denne paragrafen, skal ikke behandles for kommersielle formål, for eksempel direkte markedsføring, profilering eller atferdsbasert reklame.
Endret ved lov 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).
1 Jf. EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5p (direktiv 2010/13/EU art. 12).

§ 11. Beskyttelsestiltak for fremvisning ved allmenn sammenkomst

Visnings- og omsetningssted skal utforme rutiner for og gjennomføre alderskontroll ved tilgjengeliggjøring av bildeprogram som er klassifisert etter § 6.

Tilknyttet materiale skal være tilpasset bildeprogrammets aldersgrense.

Ledsaget av foresatte eller andre i foresattes sted kan mindreårige gis adgang til fremvisninger med ett trinn høyere aldersgrense enn oppnådd alder tilsier. 18-årsgrensen er likevel absolutt.

Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 83 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1141).

§ 12. Beskyttelsestiltak for tilgjengeliggjøring av videogram

Omsetningssted skal utforme rutiner for og gjennomføre alderskontroll ved tilgjengeliggjøring av bildeprogram som er klassifisert etter § 6.

Tilknyttet materiale skal være tilpasset bildeprogrammets aldersgrense.

Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 83 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1141).

Kapittel 4. Tilsyn og klage mv.

§ 13. Tilsyn

Datatilsynet fører tilsyn med behandlingen av personopplysninger etter § 9 tredje ledd og § 10 tredje ledd. Medietilsynet fører tilsyn med at øvrige bestemmelser gitt i og i medhold av denne lov blir overholdt.

Dersom Medietilsynet gjennom sin tilsynsvirksomhet blir kjent med bildeprogram som rammes av straffeloven § 311, skal forholdet meldes til politiet.

Endret ved lover 19 juni 2015 nr. 65 (ikr. 1 okt 2015), 28 feb 2025 nr. 2 (i kraft 1 mai 2025 iflg. res. 4 april 2025 nr. 601).

§ 14. Oppbevarings- og utleveringsplikt

Bildeprogramdistributør plikter å oppbevare bildeprogrammet i minst to måneder etter at bildeprogrammet første gang ble vist offentlig eller tilgjengeliggjort på annen måte. Dersom det reises klagesak i medhold av § 16, skal bildeprogrammet oppbevares inntil klagen er avgjort. Bildeprogrammet

skal også oppbevares inntil saken er rettskraftig avgjort, dersom det blir gitt melding om at det blir reist søksmål.

Bildeprogramdistributør plikter på forespørsel å utlevere bildeprogram etter første ledd til Medietilsynet og Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda).

Departementet kan gi forskrift om oppbevarings- og utleveringsplikten, herunder hvem som er omfattet av plikten og hvordan oppbevaringen skal skje.

§ 15. Opplysningsplikt

Enhver plikter å gi Medietilsynet de opplysninger som tilsynet krever for å kunne utføre sine gjøremål etter loven, eller for å kunne oppfylle Norges avtaleforpliktelser overfor en fremmed stat eller internasjonal organisasjon. Opplysningene kan kreves gitt skriftlig eller muntlig innen en fastsatt frist.

Departementet kan gi forskrift om opplysningsplikten, herunder om hvem som er omfattet av opplysningsplikten og om hvilke opplysninger som kan kreves.

§ 16. Klage

Klager på Medietilsynets enkeltvedtak etter loven eller regler fastsatt i medhold av loven behandles av Medieklagenemnda. Klagenemnda kan ikke omgjøre Medietilsynets vedtak etter eget tiltak.

Bildeprogramdistributør har klagerett over tilsynets vedtak om aldersgrenser fastsatt etter § 6 tredje ledd. For øvrig gjelder reglene i forvaltningsloven kapittel VI.

Medieklagenemnda oppnevnes av Kongen. Kongen fastsetter hvem som skal være klagenemndas leder og nestleder, og kan gi forskrift om nemndas størrelse, sammensetning og oppgaver.

Eventuelle søksmål i anledning Medieklagenemndas vedtak skal rettes mot staten ved Klagenemnda for mediesaker.

Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 83 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1141).

§ 17. Begrensninger i omgjørings- og instruksjonsmyndighet

Departementet kan ikke instruere Medietilsynet eller Medieklagenemnda i enkeltsaker eller omgjøre tilsynets eller klagenemndas vedtak etter denne loven.

Departementet kan pålegge Medietilsynet å ta en sak opp til behandling.

I saker av prinsipiell eller stor samfunnsmessig betydning kan Kongen i statsråd omgjøre Medietilsynets eller Medieklagenemndas vedtak etter reglene i forvaltningsloven § 35 annet, tredje og femte ledd.

Kapittel 5. Sanksjoner

§ 18. Advarsel

Ved overtredelse av denne loven eller bestemmelse eller vilkår fastsatt i medhold av denne loven, kan Medietilsynet gi den som er ansvarlig for overtredelsen, en advarsel.

§ 19. Overtredelsesgebyr

Medietilsynet kan ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, eller av enkeltvedtak truffet i medhold av disse bestemmelsene, ilegge den som er ansvarlig for overtredelsen, et overtredelsesgebyr til staten beregnet etter forskrift fastsatt av departementet.

Departementet kan gi forskrift om forhøyet gebyr ved gjentatt overtredelse. Medietilsynet kan i særlige tilfeller frafalle ilagt overtredelsesgebyr.

Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Departementet kan gi forskrift om ileggelse av overtredelsesgebyr, herunder om inndrivelse og om betalingsfrist. Det kan i forskrift fastsettes at det skal betales renter av ilagt overtredelsesgebyr.

§ 20. Tvangsmulkt

For å sikre at plikter fastsatt i eller i medhold av denne loven blir oppfylt, kan Medietilsynet ilegge den ansvarlige tvangsmulkt. Tvangsmulkt kan ilegges når overtredelse er oppdaget.

Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Ved løpende mulkt kan Medietilsynet bestemme at mulkten skal fastsettes for hver dag, uke eller måned som går. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet. Ved tvangsmulkt i form av et engangsbeløp kan Medietilsynet bestemme at mulkten skal betales ved en særskilt fastsatt frist for oppfyllelse av plikten, dersom denne fristen er utløpt uten at plikten er oppfylt.

Tvangsmulkt tilfaller statskassen og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Medietilsynet kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt

tvangsmulkt inklusive renter.

Departementet kan gi forskrift om ileggelse av tvangsmulkt, herunder om vilkår for tvangsmulkt, om tvangsmulktens størrelse og om renter ved forsinket betaling.

Kapittel 6. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 21. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1 juli 2015 iflg. res. 12 juni 2015 nr. 633.

§ 22. Endringer i andre lover

Med virkning fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om utenrikstjenesten (utenrikstjenesteloven)

§ 1. Utenrikstjenestens oppgaver

Utenrikstjenestens oppgaver er

1. å ivareta og fremme Norges interesser overfor utlandet, både norske særinteresser og de interesser Norge har felles med andre land,
2. å gi norske statsborgere og juridiske personer råd og hjelp overfor utenlandske myndigheter, personer og institusjoner, og
3. å gi bistand til norske statsborgere i utlandet, inkludert bistand i forbindelse med strafforfølging, ulykker, sykdom og dødsfall.

Utenrikstjenestens oppgaver ivaretas av utenriksstasjonene og det departementet som Kongen bestemmer. Departementet forvalter utenrikstjenestens virksomhet og påser at lover og forskrifter blir overholdt.

Kongen gir nærmere forskrifter for utenrikstjenesten.

§ 2. Utenriksstasjon

Som utenriksstasjon regnes ambassade, konsulær stasjon, fast delegasjon eller annen utenriksrepresentasjon som opprettes av Kongen eller departementet.

Som diplomatisk fagstasjon regnes ambassade, fast delegasjon og annen utenriksrepresentasjon bestyrt av utsendt utenrikstjenesteansatt.

Som konsulær fagstasjon regnes generalkonsulat og konsulat bestyrt av utsendt utenrikstjenesteansatt.

Som honorær utenriksstasjon regnes generalkonsulat, konsulat, visekonsulat og konsularagentur bestyrt av honorær representant.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 3. Utsendt utenrikstjenesteansatt

Utsendt utenrikstjenesteansatt er en embetsmann utnevnt eller konstituert i departementet eller statsansatt som er fast eller midlertidig ansatt i departementet, og som har stilling ved en utenriksstasjon.

Spesialutsending er en utsendt utenrikstjenesteansatt som er finansiert av en annen statlig etat, utsendt for særlige formål ved utenriksstasjon for et bestemt tidsrom og ansatt midlertidig i departementet. Kravet om midlertidig ansettelse kan fravikes for spesialutsendinger fra forsvarsmyndighetene.

Utsendt utenrikstjenesteansatt som har ansvar for fagområder som utenriksstasjonen ivaretar på vegne av annen statlig etat, kan ansettes på åremål. Åremålsperioden kan være inntil fire år, med adgang til gjentagelse. Ingen kan være ansatt på åremål etter denne bestemmelsen i mer enn åtte år til sammen.

Utsendt utenrikstjenesteansatt er underlagt stasjonssjefen.

Bestemmelsene i § 12 andre ledd, og §§ 13 og 14 gjelder ikke for spesialutsending, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Det kan inngås avtale om midlertidig ansettelse for stilling som utsendt utenrikstjenesteansatt.

Ambassadør eller generalkonsul er embetsmann. Dette gjelder likevel ikke honorær generalkonsul.

Departementet fastsetter forskrift om bruk av titlene ambassadør, ministerråd, ambassaderåd, ambassadesekretær, attaché, generalkonsul, konsul, visekonsul og konsularagent.

Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 67 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763), 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 4. Annen utsending

Annen utsending er utsending som etter departementets bestemmelse knyttes til utenriksstasjon for et bestemt tidsrom, og som er ansatt i selvstendig rettssubjekt.

Annen utsending er underlagt stasjonssjefen.

§ 5. Honorær representant

Honorær representant oppnevnes av departementet som honorær generalkonsul, konsul, visekonsul eller konsularagent.

Departementet kan løse honorær representant fra vervet når det anses å være i Norges interesse.

§ 6. Lokalt ansatt

Lokalt ansatt er arbeidstaker som er ansatt ved utenriksstasjonen.

Utenriksstasjonen har myndighet til å ansette, suspendere, si opp og avskjedige lokalt ansatt.

Saker som gjelder suspensjon, oppsigelse eller avskjed, skal på forhånd forelegges departementet til godkjenning.

§ 7. Flytteplikt

Flyttepliktig embetsmann, statsansatt eller utsendt utenrikstjenesteansatt har plikt til å motta forflytning til likeverdig eller høyere stilling i departementet eller ved utenriksstasjon, med mindre det i særlige tilfeller blir bestemt noe annet. Departementet treffer vedtak om forflytning.

Fast ansatt arbeidstaker i departementet blir flyttepliktig utenrikstjenesteansatt ved å tiltre stilling av minst ett års sammenhengende varighet ved utenriksstasjon.

Departementet bestemmer hvilke stillinger ved utenriksstasjon og i departementet som skal anses likeverdige når det gjelder forflytning.

Kongen gir forskrift om hvilke stillinger som inngår i den flyttepliktige rotasjonsordningen i utenrikstjenesten, normering av rotasjonsstillinger og tjenestetid. Departementet kan i særlige tilfeller bestemme at en stilling i rotasjonsordningen skal utlyses utenfor virksomheten.

Kongen gir forskrift om rekruttering til utenrikstjenesten ved gruppeopptak og om beordring til tjeneste på utenriksstasjon.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 8. Hjemkalling og rådighet

Når tjenstlige hensyn tilsier det, kan en utsendt utenrikstjenesteansatt hjemkalles og stilles til rådighet for departementet.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 9. Statsborgerskap

En utsendt utenrikstjenesteansatt skal være norsk statsborger.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 10. Verv og forretningsdrift mv.

En utsendt utenrikstjenesteansatt, annen utsending eller honorær representant har ikke adgang til å motta noe verv av diplomatisk, konsulær eller annen offisiell art av en annen stats regjering eller av internasjonal organisasjon, med mindre departementet samtykker.

En utsendt utenrikstjenesteansatt eller annen utsending har ikke adgang til, for egen eller andres regning, å drive noen form for forretningsvirksomhet på tjenestestedet eller i utenriksstasjonens embetsdistrikt.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 11. Verneting

I rettssaker angående tjenesteanliggender har alt personell som er nevnt i §§ 3 og 4, verneting i Oslo, med mindre annet følger av folkeretten, eller saken etter alminnelige regler hører inn under annet verneting.

I rettssaker angående tjenesteanliggender har alt personell som er nevnt i §§ 5 og 6, verneting på arbeidsstedet, med mindre annet følger av folkeretten, eller saken etter alminnelige regler hører inn under annet verneting. Etter at tvist har oppstått, kan partene som er nevnt her, avtale annet verneting.

§ 12. Overoppsyn

Fagstasjonene har overoppsyn med underliggende honorære utenriksstasjoner i sitt embetsdistrikt. Diplomatiske fagstasjoner virker samtidig som konsulære fagstasjoner så langt departementet bestemmer.

Embetshandlinger som ifølge lov skal utføres av en konsulær fagstasjon, eller av en utenrikstjenesteansatt ved en konsulær fagstasjon, kan med samme rettsvirkning utføres av en utenrikstjenesteansatt ved diplomatisk fagstasjon.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 13. Notarialforretning

Dersom norsk lov, overenskomst med fremmed stat eller denne statens lovgivning ikke er til hinder for det, kan utsendt utenrikstjenesteansatt, honorær representant eller den denne gir fullmakt, utføre enhver forretning som notarius publicus i Norge kan utføre, dersom det skjer til fordel for norsk borger, eller forholdet ellers har tilknytning til Norge eller norske interesser.

Departementet gir forskrift om de nærmere vilkår for utførelse av notarialforretninger ved utenriksstasjon.

Forsikring etter domstolloven § 141 kan likevel bare mottas av en utsendt utenrikstjenesteansatt eller honorær representant som departementet har gitt fullmakt, eller, ved forfall, av dennes stedfortreder.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 14. Vigsel

Dersom norsk lov eller internasjonal overenskomst ikke er til hinder for det, og overenskomst med vedkommende vertsland tillater det, kan utsendte utenrikstjenesteansatte ved utenriksstasjon som departementet har gitt fullmakt, utføre vigsel. Det kan gis fullmakt til å utføre vigsel også når bare én av brudefolkene er norsk statsborger eller bosatt i Norge. Fullmakt kan ikke gis til vigsel av person som er borger av den stat hvor vigsel skal finne sted.

Dersom vigsel er utført i strid med første ledd, gjelder lov 30. juni 1955 nr. 20 om når norsk tenestemakt kan halda brudvigjing i utlandet og utenlandsk tenestemakt i Noreg § 11 tilsvarende.

Kongen gir forskrift om vigsel ved utsendt utenrikstjenesteansatt.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 34 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 944).

§ 14 a. Utenrikstjenestens tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret

Utenrikstjenesten kan uten hinder av taushetsplikt innhente fra folkeregistermyndigheten de opplysningene som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven eller andre oppgaver som er fastsatt i lov.
Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 70.

§ 15. Gebyr

Utenriksstasjonene kan innkreve gebyr for tjenestehandlinger etter forskrift fastsatt av departementet.

§ 16. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft på det tidspunkt[1] Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 3. mai 2002 nr. 13 om utenrikstjenesten. Forskrifter gitt med hjemmel i lov 18. juli 1958 nr. 1 om utenrikstjenesten og lov 3. mai 2002 nr. 13 om utenrikstjenesten gjelder også etter at loven har trådt i kraft, så langt det er hjemmel for å gi slik forskrift også etter loven her.
1 Fra 1 mars 2015 iflg. res. 13 feb 2015 nr. 131.

§ 17. Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om utvalget for evaluering av EOS-utvalget

§ 1.

Utvalget som 27. mars 2014 ble oppnevnt av Stortingets presidentskap for å evaluere EOS-utvalgets virksomhet og rammebetingelser/regelverk, har rett til å innhente opplysninger uten hinder av taushetsplikten i lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste § 9 første ledd.[1]
1 Inkurie: Skal vel være § 11 etter endring ved lov 21 juni 2017 nr. 95.

§ 2.

Medlemmene av evalueringsutvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt. Taushetsplikten er ikke til hinder for at utvalget avgir en ugradert evalueringsrapport til Stortinget.

§ 3.

Loven trer i kraft straks.

Lov om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde, definisjoner mv.

§ 1-1. Formål

Formålet med loven er å bidra til finansiell stabilitet, herunder at finansforetak virker på en hensiktsmessig og betryggende måte. Med finansiell stabilitet menes at det finansielle systemet er robust nok til å motta og utbetale innskudd og andre tilbakebetalingspliktige midler fra allmennheten, formidle finansiering, utføre betalinger og omfordele risiko på en tilfredsstillende måte.

§ 1-2. Virkeområde

(1) Loven gjelder virksomhet som drives eller skal drives i Norge, samt norske finansforetaks virksomhet i utlandet.
(2) Loven gjelder for utenlandske finansforetak som driver eller skal drive virksomhet gjennom filial her i riket, eller ved grensekryssende virksomhet i den utstrekning det følger av bestemmelsene i kapittel 5.
(3) Kongen avgjør i hvilken utstrekning loven skal gjøres gjeldende for Norges økonomiske sone og for Svalbard, Jan Mayen og bilandene.

§ 1-3. Finansforetak

(1) Som finansforetak regnes foretak som driver virksomhet som:

a. bank,
b. kredittforetak,
c. finansieringsforetak,
d. forsikringsforetak,
e. pensjonsforetak,
f. holdingforetak i finanskonsern.

(2) Som finansforetak regnes også foretak som er gitt tillatelse til å drive virksomhet som betalingsforetak eller e-pengeforetak, når ikke annet følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven.

§ 1-4. Finanskonsern

(1) Som finanskonsern regnes et konsern der minst ett foretak som ikke er morselskapet, er et finansforetak.
(2) Som finanskonsern regnes også konserngruppe som er etablert ved samarbeidsavtale mellom gjensidige forsikringsforetak eller mellom sparebank og gjensidig forsikringsforetak om at foretakene skal ha et felles styre og i tilfelle andre felles foretaksorganer.

§ 1-5. Definisjoner

(1) Med EØS menes Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.
(2) Som hjemstat regnes i denne lov den stat der et finansforetak har sitt hovedsete og er gitt tillatelse til å utøve virksomhet som finansforetak.
(3) Som vertsstat regnes annen stat enn hjemstaten der et finansforetak yter tjenester gjennom filial eller ved grensekryssende virksomhet.
(4) Som kredittinstitusjon regnes bank og kredittforetak.
(5) Som pensjonsforetak regnes pensjonskasse og innskuddspensjonsforetak.
(6) Som filial regnes et forretningssted som etableres av finansforetak, og som kan utføre forretninger for foretaket.
(7) Som representasjonskontor regnes markedsføringskontor her i riket som er etablert av utenlandsk finansforetak, og som ikke er filial.
(8) Med tilsynsutvalg menes tilsynskollegium som nevnt i EØS-regler som svarer til direktiv 2013/36/EU artikkel 116, som er opprettet innenfor EØS.
(9) Med kriseutvalg menes kriseutvalg som nevnt i § 20-46 og tilsvarende kollegium opprettet i andre EØS-land.
(10) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke foretak som skal anses som store foretak etter loven her.
(11) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke foretak som skal

anses som mindre og ikke-komplekse foretak etter loven her.
Endret ved lover 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 1-6. Unntak fra loven

(1) Loven gjelder ikke Norges Bank, Statens Pensjonskasse eller foretak eiet av staten som er finansiert over statsbudsjettet, og som er undergitt særskilte regler fastsatt ved annen lov, når ikke annet følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av lov.
(2) Departementet avgjør i tvilstilfelle om et foretak eller den virksomhet som drives av et foretak, krever tillatelse etter denne loven.
(3) Departementet kan i særlige tilfelle unnta finansforetak og grupper av finansforetak, samt enkelte typer av virksomhet som drives av finansforetak, fra en eller flere bestemmelser i loven og kan sette vilkår for slikt unntak. Departementet kan bestemme at foretak som etter bestemmelsen i denne paragraf er eller blir unntatt fra visse av lovens bestemmelser, skal være undergitt tilsyn av Finanstilsynet.

§ 1-7. Forskrifter mv.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring, utfylling og avgrensning av loven, og om nærmere krav til finansforetak ut fra hensynet til å fremme finansiell stabilitet.

Kongen i statsråd kan gi Norges Bank i oppgave å fastsette krav i medhold av denne lov til finansforetak ut fra hensynet til å fremme finansiell stabilitet. I vedtaket kan det fastsettes at sentralbankloven § 1-4 annet ledd skal gjelde tilsvarende, og at enkeltvedtak ikke skal kunne påklages.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 31 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804).

§ 1-8. Forskrift om tilsyns- og kapitalkrav for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler som gjennomfører EØS-regler om tilsyns- og kapitalkrav for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

Kapittel 2. Krav om tillatelse til å etablere og drive virksomhet som finansforetak

I. Adgang og enerett til å drive virksomhet her i riket

§ 2-1. Finansieringsvirksomhet

(1) Finansieringsvirksomhet kan bare drives av banker, kredittforetak og finansieringsforetak som etter denne loven har tillatelse til å drive slik virksomhet her i riket, med mindre annet følger av lovgivningen om verdipapirforetak, låneformidlingsforetak, forsikringsformidlingsforetak, forvaltningsselskap for verdipapirfond eller alternative investeringsfond og eiendomsmeglerforetak. Finansieringsvirksomhet kan også drives av utenlandske kredittinstitusjoner som etter denne loven har adgang til å drive slik virksomhet her i riket.
(2) Som finansieringsvirksomhet regnes:

a. å yte kreditt og stille garantier for egen regning, herunder finansiell leasing,
b. å formidle kreditt og garantier, samt annen medvirkning ved finansiering av annet enn egen virksomhet.

(3) Som finansieringsvirksomhet regnes ikke:

a. virksomhet i offentlig institusjon eller fond som er opprettet for særlige kredittformål,
b. virksomhet i stiftelse som ikke har til formål å drive næringsvirksomhet, eller statsforvalterens forvaltning av finansielle eiendeler etter vergemålsloven,
c. å yte kreditt til, eller stille garantier for, ansatte i foretaket eller foretak i samme konsern som kredittgiver eller garantistiller,
d. å yte kreditt som selger av en vare eller tjeneste. Det samme gjelder kreditt til kjøperen som etter avtale skal ytes av et foretak i samme konsern som selgeren, dersom foretaket finansierer sin kredittvirksomhet ved lån fra finansforetak eller lån fra foretak som inngår i konsernet, med mindre foretaket som yter selgerkreditten også driver annen finansieringsvirksomhet,
e. virksomhet som finansagent eller finansrådgiver,
f. finansiering som bare ytes i enkeltstående tilfeller.

(4) Unntakene i tredje ledd bokstav d og f gjelder ikke dersom en selger som ikke er forbruker, yter kreditt i forbindelse med salg av bolig som er knyttet til eller skal knyttes til andel i borettslag. Finanstilsynet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra første punktum.
(5) Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her, herunder fastsette plikter for og regler om tilsyn med foretak som er unntatt fra forbudet i første ledd.
Endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 18 juni 2021 nr. 101 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1985), 16 des 2022 nr. 91 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2266).

§ 2-2. Innskuddsvirksomhet mv.

(1) Innskudd fra en ubestemt krets av innskytere kan bare mottas av banker som etter denne lov har tillatelse til å ta imot innskudd og av utenlandske kredittinstitusjoner som etter denne loven har adgang til å ta imot innskudd her i riket. Departementet kan gi nærmere regler om hva som skal regnes som innskudd fra en ubestemt krets av innskytere.
(2) Mottak av betalingsmidler for å utstede elektroniske penger regnes ikke som innskudd fra en ubestemt krets av innskytere. Det samme gjelder betalingsmidler mottatt av betalingsforetak eller e-pengeforetak i forbindelse med oppdrag om betalingstjenester. Departementet kan fastsette regler om adgangen for betalingsforetak og e-pengeforetak til å motta betalingsmidler i tilknytning til oppdrag fra kunder.
(3) Første ledd er ikke til hinder for at samvirkeforetak mottar innskudd fra medlemmer i samsvar med melding til Finanstilsynet om ordningens omfang og disponeringen av innskuddsmidlene. Finanstilsynet skal kreve at det etableres betryggende sikkerhet for innskuddene dersom det mottas innskudd fra en ubestemt krets, og kan fastsette regler om slik sikkerhet. Departementet kan gi forskrift om tilsyn med samvirkeforetak som mottar innskudd, og om sikringsordninger for innskuddene. Departementet kan også bestemme at bestemmelsene i leddet her skal gjelde tilsvarende for andre foreninger eller foretak som mottar innskudd fra medlemmer.
(4) Departementet kan bestemme at innskuddsordning som omfattes av tredje ledd, skal organiseres og drives som egen bank og kan fastsette frist for søknad om konsesjon til bank etter reglene i § 2-7.

§ 2-3. Betalingstjenester mv.

(1) Betalingstjenester kan bare utføres av banker, kredittforetak, betalingsforetak, e-pengeforetak og opplysningsfullmektiger og av finansieringsforetak som etter denne loven har tillatelse til å drive slik virksomhet her i riket. Pengeoverføringer kan også utføres av foretak med tillatelse etter § 2-10 tredje ledd.
(2) Betalingstjenester kan også utføres av utenlandske kredittinstitusjoner, betalingsforetak, e-pengeforetak og opplysningsfullmektiger som etter denne loven har adgang til å drive slik virksomhet her i riket.
(3) Som betalingstjenester regnes i denne loven tjenester som angitt i finansavtaleloven § 1-5 første ledd med unntak for tjenester som det er gjort unntak for etter forskrift fastsatt med hjemmel i femte ledd første punktum i paragrafen her. Med pengeoverføringer menes betalingstjeneste som angitt i finansavtaleloven § 1-5 første ledd bokstav f.
(4) Tillatelse til å utføre betalingstjenester omfatter, når ikke annet er fastsatt, også omsetning av valuta i forbindelse med pengeoverføringer med utlandet og kredittyting innenfor fastsatte kredittgrenser ved gjennomføringen av betalingstjeneste som angitt i finansavtaleloven § 1-5 første ledd bokstav d og e, dersom kreditten ikke ytes av midler mottatt for å utføre betalingsoverføringer, og er kortsiktig og skal tilbakebetales senest innen 12 måneder.
(5) Departementet kan fastsette nærmere regler om betalingstjenestevirksomhet, hva som skal regnes som betalingstjenester og hva som ikke skal regnes som betalingstjenester. I forskriften kan det bestemmes at enkelte typer av virksomhet er underlagt meldeplikt.
Endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528).

§ 2-4. Utstedelse av elektroniske penger

(1) Elektroniske penger kan bare utstedes av banker, kredittforetak og e-pengeforetak og av finansieringsforetak som etter denne loven har tillatelse til å drive slik virksomhet her i riket. Elektroniske penger kan også utstedes av utenlandske kredittinstitusjoner og e-pengeforetak som etter denne loven har adgang til å drive slik virksomhet her i riket.
(2) Med elektroniske penger menes en elektronisk lagret pengeverdi representert ved en fordring på utstederen, som er utstedt etter mottak av midler for å utføre betalingstransaksjoner, og som er anerkjent som betalingsmiddel av andre foretak enn utstederen. Med betalingstransaksjoner

menes transaksjoner som angitt i finansavtaleloven § 1-5 sjette ledd.
(3) Departementet kan fastsette nærmere regler om hva som skal regnes som elektroniske penger etter første og annet ledd, hva som ikke skal regnes som elektroniske penger, om utstedelse av elektroniske penger, samt unnta visse e-pengeforetak helt eller delvis fra bestemmelser om e-pengeforetak gitt i eller i medhold av denne loven.
Endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528).

§ 2-5. Valutavirksomhet

(1) Valutavirksomhet kan bare drives av banker og av betalingsforetak, e-pengeforetak og finansieringsforetak som har tillatelse til å drive slik virksomhet. Valutavirksomhet kan også drives av utenlandske kredittinstitusjoner, betalingsforetak og e-pengeforetak som etter denne loven har adgang til å drive slik virksomhet her i riket.
(2) Som valutavirksomhet regnes virksomhet som består i omsetning av valuta.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om valutavirksomhet. Når særlige grunner tilsier det, kan departementet også gjøre unntak fra første og annet ledd.

§ 2-6. Forsikringsvirksomhet mv.

(1) Forsikringsvirksomhet kan bare drives av forsikringsforetak og pensjonskasser som etter denne loven har tillatelse til å drive slik virksomhet, og av utenlandske forsikrings- og pensjonsforetak som etter denne loven har adgang til å drive forsikringsvirksomhet her i riket.
(2) Som forsikringsvirksomhet regnes livsforsikringsvirksomhet, skadeforsikringsvirksomhet, kredittforsikringsvirksomhet og gjenforsikringsvirksomhet. Som livsforsikring regnes overtakelse av døds- eller uførerisiko og forsikring i form av avgivelse av avkastningsgaranti. Som skadeforsikring regnes forsikring mot skade eller tap av ting, rettigheter eller andre fordringer og forsikring mot erstatningsansvar eller kostnader, samt ulykkesforsikring, sykeforsikring og annen personforsikring som ikke er livsforsikring. Som kredittforsikring regnes overtakelse av risiko for rett oppgjør av fordring, herunder kundekredittforsikring og kausjonsforsikring.
(3) Forsikringsforetak har ikke adgang til å markedsføre eller tilby forsikringer mot strafferettslige sanksjoner dersom forsikringen vil være i strid med rettsordenen.
(4) Finanstilsynet kan avgjøre om en virksomhet skal anses som

forsikringsvirksomhet og om en forsikring kan eller skal regnes som livsforsikring, skadeforsikring eller kredittforsikring, eller om en pensjonsordning kan eller må overtas av en pensjonskasse eller et innskuddspensjonsforetak.

II. De enkelte typer av konsesjoner

§ 2-7. Konsesjon som bank

Tillatelse til å drive virksomhet som bank gir adgang til å motta innskudd og andre tilbakebetalingspliktige midler fra allmennheten, å yte kreditt og stille garantier for egen regning og til å yte betalingstjenester. Tillatelsen kan også omfatte følgende typer virksomhet:

a. annen finansieringsvirksomhet,
b. utstedelse av elektroniske penger,
c. forretninger for foretakets eller kundenes regning i penge-, valuta- og verdipapirmarkedet, herunder investeringstjenester og investeringsvirksomhet etter verdipapirhandelloven § 2-1 samt tilknyttede tjenester etter verdipapirhandelloven § 2-6,
d. andre banktjenester.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 2-8. Konsesjon som kredittforetak

Tillatelse til å drive virksomhet som kredittforetak gir adgang til å motta andre tilbakebetalingspliktige midler enn innskudd fra allmennheten og å yte kreditt og stille garantier for egen regning. Tillatelsen kan også omfatte følgende typer virksomhet:

a. annen finansieringsvirksomhet,
b. forretninger for foretakets regning i penge-, valuta- og verdipapirmarkedet, herunder investeringstjenester og investeringsvirksomhet etter verdipapirhandelloven § 2-1 samt tilknyttede tjenester etter verdipapirhandelloven § 2-6,
c. utstedelse av elektroniske penger,
d. ytelse av betalingstjenester,

e. andre særlige tjenester.

Endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 15 juni 2018 nr. 35 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 16 nov 2018 nr. 1713).

§ 2-9. Konsesjon som finansieringsforetak

(1) Tillatelse til å drive virksomhet som finansieringsforetak kan omfatte en eller flere av følgende virksomheter:

a. leasing, factoring og annen finansieringsvirksomhet,
b. forretninger for foretakets eller kunders regning i penge- eller valutamarkedet,
c. omsetning av valuta eller andre særlige tjenester.

(2) Et finansieringsforetak kan også gis tillatelse til å drive virksomhet som e-pengeforetak, betalingsforetak eller som opplysningsfullmektig med mindre hensyn til foretakets risikostyring og soliditet eller andre tilsynsmessige hensyn tilsier at slik virksomhet drives i eget foretak.
(3) Finansieringsforetak kan ikke ta imot tilbakebetalingspliktige midler fra allmennheten.
Endret ved lov 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125).

§ 2-10. Konsesjon som betalingsforetak

(1) Tillatelse til å drive virksomhet som betalingsforetak gir adgang til å utføre betalingstjenester og til å motta betalingsmidler fra kunder til bruk ved utførelsen av slike tjenester. Tillatelsen kan avgrenses til å gjelde én eller flere av de tjenester som er nevnt i finansavtaleloven § 1-5 første ledd.
(2) For foretak som kun har tillatelse til å tilby betalingsfullmakttjeneste, gjelder ikke finansforetaksloven § 3-1 tredje ledd bokstav d og bokstav j og § 13-18. Betalingsfullmektiger skal ha ansvarsforsikring som dekker de geografiske områder hvor den tilbyr tjenester, eller stille annen lignende garanti til dekning av eventuelt erstatningsansvar. Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om ansvarsforsikring og tilsvarende garanti, herunder om beregning av minimumsbeløpet.
(3) Et betalingsforetak kan også gis tillatelse til å drive virksomhet som finansieringsforetak, med mindre hensynet til foretakets risikostyring og soliditet eller andre tilsynsmessige hensyn tilsier at slik virksomhet drives i eget foretak.

(4) Foretak med hovedkontor i Norge kan gis en begrenset tillatelse som betalingsforetak. Bestemmelsene i kapittel 4 gjelder ikke ved en begrenset tillatelse. For virksomhet i henhold til begrenset tillatelse gjelder følgende:

a. Foretaket kan bare yte betalingstjenesten pengeoverføring, jf. finansavtaleloven § 1-5 første ledd bokstav f.
b. Foretaket skal ha systemer og retningslinjer for kontroll og avdekking av risiko for å påse at forpliktelsene på alle vesentlige aktivitetsområder vil bli oppfylt, herunder sikring av midler mottatt i forbindelse med pengeoverføringer.
c. Foretaket skal ha startkapital som angitt i § 3-4 annet ledd bokstav a.
d. Det samlede beløpet for betalingstransaksjoner utført av virksomheten i gjennomsnitt over de 12 foregående måneder skal ikke overstige et beløp på fem millioner kroner per måned. Departementet kan ved enkeltvedtak fastsette et annet maksimalbeløp, men ikke et beløp i norske kroner som overstiger tilsvarende tre millioner euro per måned.
e. Foretaket har ikke adgang til å benytte agenter.

(5) Departementet kan fastsette nærmere regler om betalingsforetak og foretak med begrenset tillatelse etter fjerde ledd, herunder gjøre unntak fra reglene som gjelder for finansforetak, og fastsette regler om organisering, virksomhet, kapitalkrav, eierforhold, sikring av midler, bruk av agenter og oppdragstakere, vilkår for tillatelse, tilbakekall av tillatelse, utenrettslig tvisteløsningsordning og tilsyn. Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak for virksomhet som omfattes av fjerde ledd.
Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528).

§ 2-10 a. Opplysningsfullmektig

(1) Tillatelse som opplysningsfullmektig gir adgang til å tilby kontoinformasjonstjeneste.
(2) For opplysningsfullmektiger gjelder reglene i kapittel 3 med unntak av § 3-1 annet ledd og tredje ledd bokstav a om eierforhold og bokstav c, d, i og j, og § 3-3 og § 3-4. Bestemmelsen i § 3-7 gjelder med unntak av første ledd bokstav d og e. Kapittel 4 og 5 og tilhørende forskrifter gjelder tilsvarende.
(3) Opplysningsfullmektiger skal ha ansvarsforsikring eller stille garanti til dekning av eventuelt erstatningsansvar.
(4) Opplysningsfullmektiger skal uten ugrunnet opphold melde fra til

Finanstilsynet om endringer i de opplysninger som tidligere er mottatt fra virksomheten og som lå til grunn for tillatelsen.
(5) Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om kravene til opplysningsfullmektigers virksomhet, vilkår for tillatelse og tilbakekall av tillatelse, utenrettslig tvisteløsningsordning, tilsyn, ansvarsforsikring og tilsvarende garanti, herunder om beregning av minimumsbeløpet.
Tilføyd ved lov 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125).

§ 2-11. Konsesjon som e-pengeforetak

(1) Tillatelse til å drive virksomhet som e-pengeforetak gir adgang til å utstede elektroniske penger og utføre betalingstjenester, og til å motta betalingsmidler fra kunder til bruk ved utførelsen av slike tjenester. Tillatelsen kan avgrenses til å gjelde én eller flere av de tjenester som nevnt i finansavtaleloven § 1-5 første ledd.
(2) Et e-pengeforetak kan også gis tillatelse til å drive virksomhet som finansieringsforetak, med mindre hensyn til foretakets risikostyring og soliditet eller andre tilsynsmessige hensyn tilsier at slik virksomhet drives i eget foretak.
(3) Departementet kan gi forskrift om e-pengeforetak, herunder gjøre unntak fra reglene som gjelder for finansforetak, og fastsette regler om organisering, virksomhet, kapitalkrav, eierforhold, sikring av midler, innløsning av elektroniske penger, bruk av agenter og oppdragstakere, vilkår for tillatelse, tilbakekall av tillatelse, utenrettslig tvisteløsningsordning og tilsyn.
Endret ved lover 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703), 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 2-12. Konsesjoner som forsikringsforetak

(1) Et forsikringsforetak kan gis tillatelse til å drive virksomhet som enten livsforsikringsforetak, skadeforsikringsforetak, kredittforsikringsforetak eller gjenforsikringsforetak. Når ikke annet er fastsatt, kan et forsikringsforetak også drive finansieringsvirksomhet i tilknytning til forsikringsvirksomheten.
(2) Tillatelse gis for én eller flere forsikringsklasser, eller for en del av en forsikringsklasse. Departementet kan fastsette nærmere regler om inndeling i forsikringsklasser.
(3) Tillatelsen kan begrenses til et bestemt geografisk område, til bestemte kundegrupper eller på annen måte.
(4) Gjenforsikringsforetak kan bare overta gjenforsikring. Departementet kan gi forskrift om spesialforetak som har til formål å overta forsikringsrisiko fra et forsikringsforetak, herunder bestemme i hvilken utstrekning reglene i loven skal

gjelde for slike foretak.

§ 2-13. Konsesjon som livsforsikringsforetak

(1) Tillatelse til å drive virksomhet som livsforsikringsforetak gir adgang til å overta forsikringer som regnes som livsforsikring, samt andre personforsikringer som angitt i tillatelsen.
(2) Livsforsikringsforetak som har overtatt pensjonsordning med foretakspensjon for et foretak eller et konsernforetak som inngår i en konsernpensjonsordning, kan også overta pensjonsordning med innskuddspensjon uten forsikringselement for samme foretak eller for foretak som inngår i samme konsernforhold.
(3) Livsforsikringsforetak kan som en begrenset del av sin virksomhet overta gjenforsikring innenfor de klasser tillatelsen omfatter.

§ 2-14. Konsesjon som skadeforsikringsforetak

(1) Tillatelse til å drive virksomhet som skadeforsikringsforetak gir adgang til å overta forsikringer som regnes som skadeforsikring.
(2) Skadeforsikringsforetak med tillatelse til å overta personforsikringer som ikke er livsforsikring kan, når annet ikke er fastsatt i tillatelsen, også overta livsforsikringer i form av rene risikoforsikringer som etter avtalen er av høyst ett års varighet og gir rett til utbetaling av erstatning som engangsbeløp, eller som oppfyller andre produktkrav fastsatt i forskrift gitt av departementet. Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om kollektive forsikringer (gruppeforsikringer) knyttet til dødelighetsrisiko eller uførerisiko som omfattes av første punktum.
(3) Skadeforsikringsforetak kan som en begrenset del av sin virksomhet overta gjenforsikring innenfor de klasser tillatelsen omfatter.
(4) Forsikringsforetak med tillatelse til å overta skadeforsikringer, kan ikke overta kredittforsikringer, med mindre foretaket har adgang til dette etter §§ 5-1 eller 5-5.

§ 2-15. Konsesjon som kredittforsikringsforetak

(1) Tillatelse til å drive virksomhet som kredittforsikringsforetak gir adgang til å overta kredittforsikringer og gjenforsikring innen kredittforsikring.
(2) Finanstilsynet kan gi nærmere regler om hvilke forsikringer som skal regnes som kredittforsikringer.

(3) I denne loven regnes kredittforsikringsforetak som skadeforsikringsforetak når annet ikke er bestemt.

§ 2-16. Konsesjon som pensjonskasse

(1) Tillatelse til å drive virksomhet som pensjonskasse gir adgang til å overta kollektive pensjonsordninger for foretak og kommune som har opprettet og deltar i pensjonskassen. Tillatelsen kan også gi en pensjonskasse adgang til å drive virksomhet som konsernpensjonskasse, interkommunal pensjonskasse eller fellespensjonskasse etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven § 2-2.
(2) Som kollektiv pensjonsordning regnes kommunale pensjonsordninger og pensjonsordninger opprettet i samsvar med foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og tjenestepensjonsloven, samt andre kollektive pensjonsordninger. Som kollektiv pensjonsordning regnes også pensjonsordning opprettet av medlemmer i en forening av selvstendige næringsdrivende og i tilfelle deres arbeidstakere (foreningspensjonsordning).
(3) Tillatelsen kan gi en pensjonskasse adgang til enten å overta pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, eller til å overta pensjonsordninger uten forsikringselement. Tillatelsen gir også adgang til å overta pensjonsordninger etter lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning for medlemmer av en kollektiv pensjonsordning i pensjonskassen.
(4) Pensjonskasse med tillatelse til å overta pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, kan ikke overta pensjonsordninger uten forsikringselement. Har pensjonskassen overtatt pensjonsordning med foretakspensjon for et foretak eller et konsernforetak som har felles pensjonsordning i pensjonskassen, kan pensjonskassen overta pensjonsordning med innskuddspensjon uten forsikringselement for samme foretak eller for et foretak som inngår i samme konsern.
(5) Når ikke annet er fastsatt, kan en pensjonskasse også drive finansieringsvirksomhet i tilknytning til virksomheten.
(6) Pensjonskasser kan, med mindre annet er fastsatt i tillatelsen, også utstede fripoliser, pensjonsbevis eller pensjonskapitalbevis til arbeidstakere som er fratrådt sin stilling og opphørt å være medlem av en kollektiv pensjonsordning i pensjonskassen, samt tilleggsavtaler til slik rett til pensjon. Pensjonskasser som overtar kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, kan, med mindre annet er fastsatt i tillatelsen, også overta forsikring av risiko for uførhet eller død knyttet til medlemmene i slik pensjonsordning.
(7) Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om pensjonskasser og pensjonsordninger som omfattes av paragrafen her, herunder om pensjonskassers adgang til å overta pensjonsordning fra flere kommuner

(interkommunal pensjonskasse) eller fra flere foretak (fellespensjonskasse).

§ 2-17. Konsesjon som innskuddspensjonsforetak

(1) Tillatelse til å drive virksomhet som innskuddspensjonsforetak gir adgang til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement og individuelle pensjonsavtaler uten forsikringselement.
(2) Når ikke annet er fastsatt, kan et innskuddspensjonsforetak også drive finansieringsvirksomhet i tilknytning til virksomheten.
(3) Departementet kan ved forskrift gi nærmere regler om innskuddspensjonsforetak.

§ 2-18. (Opphevet)

Opphevet ved lov 16 des 2022 nr. 91 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2266).

III. Foretaksnavn

§ 2-19. Foretaksnavn for banker

(1) En bank skal bruke ordet «bank», med eller uten tillegg, i sitt foretaksnavn.
(2) En bank stiftet som sparebank skal bruke ordet «sparebank» eller lignende sammensetninger med ordet «spare» i sitt foretaksnavn. Etter omdanning av en sparebank kan banken fortsatt bruke «sparebank» eller «spare» i sitt foretaksnavn dersom sparebankstiftelsen som er opprettet ved omdanningen, eier minst ti prosent av aksjene i banken eller bankens morselskap.
(3) Andre foretak enn banker kan ikke uten hjemmel i eller i medhold av lov eller med samtykke fra departementet bruke ordet «bank» i sitt foretaksnavn eller ved omtale eller markedsføring av sin virksomhet. Andre foretak enn banker som nevnt i annet ledd kan ikke uten hjemmel i eller i medhold av lov eller med samtykke fra departementet bruke ordet «sparebank» eller lignende sammensetninger med ordet «spare» i sitt foretaksnavn eller ved omtale eller markedsføring av sin virksomhet.

§ 2-20. Foretaksnavn for forsikringsforetak

(1) Forsikringsforetak skal bruke ordet «forsikring» eller annen betegnelse med samme betydningsinnhold, med eller uten tillegg, i sitt foretaksnavn.
(2) Andre foretak enn forsikringsforetak kan ikke uten hjemmel i eller i medhold av lov eller med samtykke fra departementet bruke slike betegnelser i sitt foretaksnavn eller ved omtale eller markedsføring, med mindre foretaket driver næringsvirksomhet som er knyttet til forsikringsvirksomhet.

§ 2-21. Alminnelige krav til navnebruk

(1) Finansforetak skal bruke foretaksnavn og andre kjennetegn som gjør det klart for kunder og andre hvilket foretak de forholder seg til, og hva slags virksomhet foretaket driver.
(2) Finansforetak skal ikke bruke foretaksnavn eller betegnelse som:

a. fører til at foretaket lett kan forveksles med et annet finansforetak, eller gir et misvisende inntrykk av hva slags virksomhet foretaket driver,
b. gir inntrykk av at en del av finansforetaket er et eget finansforetak,
c. gir inntrykk av at finansforetak som inngår i norsk finanskonsern, er frittstående.

(3) Departementet kan gi forskrift om finansforetaks navnebruk, og ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra første og annet ledd.

§ 2-22. Filial av utenlandsk finansforetak

Utenlandsk finansforetak som har adgang til å drive virksomhet her i riket, kan bruke det samme foretaksnavnet som det bruker i hjemstaten.

Kapittel 3. Konsesjonsbehandling

§ 3-1. Søknad om konsesjon mv.

(1) Søknad om tillatelse, godkjennelse eller samtykke etter denne loven sendes Finanstilsynet.
(2) Søknaden skal inneholde de opplysninger som må anses å være av betydning

for behandling av søknaden, herunder dokumentasjon som viser at foretaket er stiftet i tråd med kravene i kapittel 7. Finanstilsynet kan kreve at søkeren gir ytterligere opplysninger.
(3) Søknad om tillatelse til å etablere og drive virksomhet som finansforetak skal inneholde foretakets vedtekter og en organisasjons- og driftsplan for de tre første driftsårene. Planen skal redegjøre for organiseringen av de sentrale deler av konsesjonspliktig virksomhet, og skal som hovedregel også redegjøre for:

a. foretakets eier- og ledelsesforhold etter etableringen,
b. foretakets styrings- og kontrollsystemer,
c. hvordan foretaket skal skaffe til veie kapital til dekning av kapitalkrav for den virksomhet driftsplanen omfatter,
d. foretakets kapital- og soliditetsforhold og prognose for finansiell stilling i hvert av de tre første år,
e. budsjetter for etablerings- og administrasjonskostnader,
f. budsjetter med resultatregnskap, balanseregnskap og finansieringsanalyse for hvert av de tre første driftsårene,
g. foretakets konserntilknytning,
h. finansielle tjenester som foretaket vil tilby med tilhørende driftsopplegg,
i. foretakets tiltak for å oppfylle krav fastsatt i eller i medhold av hvitvaskingsloven,
j. hvordan betalingsforetak og e-pengeforetak skal sikre kundemidler.

Forsikringsforetak skal i tillegg gi opplysninger om hvilke forsikringer foretaket vil tilby, og redegjøre for prinsippene for premieberegning og gjenforsikring. Skal foretaket dekke risiko innen forsikringsklassen ansvar for landkjøretøy, som ikke bare omfatter fraktføreransvar, skal det gis opplysninger om navn og adresse på de skadebehandlingsrepresentanter som skal være utpekt i hvert av de øvrige EØS-landene.
(4) Søknad etter tredje ledd skal inneholde opplysninger om kvalifikasjoner, yrkeserfaring og forhold nevnt i §§ 9-1 til 9-3, samt ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40, for hvert enkelt styremedlem, varamedlem og observatør i styret, daglig leder, andre personer som skal inngå i den faktiske ledelsen av virksomheten eller deler av denne, samt andre personer med nøkkelfunksjoner i foretaket.
(5) Departementet kan gi nærmere regler om kravene til søknader fra betalingsforetak og e-pengeforetak i forskrift.
Endret ved lov 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125).

§ 3-2. Tildeling, vilkår mv.

(1) Tillatelse, godkjennelse eller samtykke etter denne loven gis av departementet. Det kan settes vilkår for tillatelsen, godkjennelsen eller samtykket, herunder at virksomheten drives på en bestemt måte eller innenfor visse rammer, eller andre vilkår i samsvar med de formål som lovgivningen om finansforetak skal ivareta.
(2) Tillatelse til å etablere og drive virksomhet som finansforetak skal nektes dersom:

a. finansforetaket ikke har hovedsete og forretningskontor her i riket, med mindre finansforetaket søker tillatelse etter kapittel 5,
b. vilkårene i §§ 3-3 til 3-5 ikke er oppfylt,
c. forholdet til nære forbindelser som definert i finanstilsynsloven § 3 a annet ledd eller forskrift gitt i medhold av denne bestemmelsen, er av en slik art at det ikke kan gjennomføres et effektivt og betryggende tilsyn med finansforetaket,
d. det ikke er godtgjort at finansforetaket vil være i stand til å oppfylle krav til forsvarlig virksomhet som følger av §§ 8-16 til 8-20, §§ 13-4 til 13-7, § 13-13, kapittel 14 og § 16-1,
e. det er grunn til å anta at foretaket ikke vil oppfylle de krav som stilles i lov eller i medhold av lov, eller at virksomheten vil være i strid med rettsordenen.

(3) Ved vurdering av om tillatelse skal gis, skal det legges vesentlig vekt på om foretakets kapital- og soliditetsforhold er betryggende, herunder om startkapitalen står i rimelig forhold til den planlagte virksomhet, og om organisasjons- og driftsplanen er betryggende for den virksomhet som skal drives. Det skal også legges vesentlig vekt på om tillatelsen på annen måte kan få uheldige virkninger for finansforetakets kunder eller grupper av kunder.
(4) Avgjørelse av en søknad skal meddeles søkeren innen seks måneder etter at søknaden er mottatt. For søknad om tillatelse som betalingsforetak eller e-pengeforetak er fristen tre måneder. Dersom søknaden ikke inneholder de opplysninger som er nødvendige for å avgjøre om tillatelse skal gis, regnes fristen fra det tidspunkt slike opplysninger ble mottatt, likevel slik at søknaden i alle tilfelle skal være avgjort innen tolv måneder etter at den er mottatt.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 3-3. Eierforhold

(1) Departementet skal kjenne identiteten til eierne i foretaket og være overbevist om at eiere av kvalifiserte eierandeler er egnet til å inneha slike eierandeler og utøve slik innflytelse i foretaket som eierandelene gir grunnlag for. Med kvalifisert eierandel menes en eierandel som nevnt i § 6-1 første ledd, jf. § 6-1 fjerde og femte ledd.
(2) Tre firedeler av aksjekapitalen i bank eller forsikringsforetak skal være tegnet ved kapitalforhøyelse uten fortrinnsrett for aksjeeiere eller andre. Når det i stiftelsesdokumentet er opplyst at stifterne eller andre har ervervet eller skal erverve et antall aksjer, kan slike aksjer ikke avhendes før foretaket har offentliggjort årsregnskapet for det første hele driftsåret.
(3) Departementet kan gjøre unntak fra kravet om offentlig tegning av aksjekapitalen ved kapitalforhøyelse som nevnt i annet ledd. Departementet kan også samtykke i at hele aksjekapitalen blir tegnet av foretak i et finanskonsern som banken eller forsikringsforetaket skal inngå i, eller av tre eller flere banker som i fellesskap har stiftet banken.

§ 3-4. Minstekrav til startkapital

(1) Banker, kredittforetak og finansieringsforetak skal ha aksjekapital, grunnfondskapital og annen egenkapital (samlet startkapital) som utgjør et beløp i norske kroner som minst svarer til 5 millioner euro.
(2) E-pengeforetak skal ha samlet startkapital som utgjør et beløp i norske kroner som minst svarer til 350 000 euro. Betalingsforetak skal samlet ha en startkapital som utgjør et beløp i norske kroner som minst svarer til:

a. 20 000 euro dersom betalingsforetaket bare yter slik betalingstjeneste som er nevnt i finansavtaleloven § 1-5 første ledd bokstav f,
b. 50 000 euro dersom betalingsforetaket tilbyr betalingsfullmakttjeneste,
c. 125 000 euro når betalingsforetaket yter én eller flere av betalingstjenestene som er nevnt i finansavtaleloven § 1-5 første ledd bokstav a til e.

(3) Forsikringsforetak skal ha en samlet startkapital som utgjør et beløp i norske kroner som minst svarer til:

a. for livsforsikringsforetak 3,7 millioner euro,
b. for andre forsikringsforetak 2,5 millioner euro, men 3,7 millioner euro

hvis foretaket har overtatt ansvarsforsikringer knyttet til motorvogn, luftfartøy eller skip eller andre ansvarsforsikringer, eller kreditt- eller garantiforsikringer,

c. for gjenforsikringsforetak 3,6 millioner euro, men 1,2 millioner euro for gjenforsikringsforetak som etter sine vedtekter bare kan overta gjenforsikringer for en bestemt krets av forsikringstakere.

(4) Pensjonsforetak skal ha en samlet startkapital som minst svarer til 10 ganger folketrygdens grunnbeløp.
(5) Departementet kan ved forskrift justere minstekravene i samsvar med prisutviklingen og fastsette krav om høyere minstebeløp enn nevnt. For foretak som nevnt i første ledd kan departementet i særlige tilfeller samtykke til lavere samlet startkapital, men ikke mindre enn et beløp som svarer til 1 million euro. Er minstekravene i første til femte ledd ikke oppfylt, kan tillatelse likevel gis dersom den inneholder vilkår om at tillatelsen ikke trer i kraft før kapital lik minstekravet er registrert innbetalt.
Endret ved lover 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125), 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528).

§ 3-5. Krav til ledelsen av foretaket

(1) Foretaket kan ikke ha styremedlemmer, daglig leder eller andre personer i den faktiske ledelse av virksomheten eller deler av denne som:

a. ikke kan antas å ha de nødvendige kvalifikasjoner og yrkeserfaring til å utøve stillingen eller vervet,
b. er dømt for straffbart forhold, og det straffbare forholdet gir grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte,
c. i stilling eller ved utøvelsen av andre verv har utvist en slik adferd at det er grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte.

(2) En person kan nektes godkjent som varamedlem eller observatør i styret, dersom det foreligger forhold som nevnt i første ledd.
(3) Første ledd gjelder tilsvarende for andre personer med nøkkelfunksjoner i foretaket.

§ 3-6. Igangsetting av virksomhet

(1) Virksomhet som finansforetak kan ikke settes i gang før foretaket er registrert i Foretaksregisteret.
(2) Dersom organisasjons- og driftsplanen etter § 3-1 tredje ledd ikke lenger er dekkende, skal foretaket forelegge en oppdatert plan for Finanstilsynet før virksomheten settes i gang.
(3) Ved endringer i organisasjons- og driftsplanen, kan Finanstilsynet stille de vilkår som anses påkrevd for å sikre at virksomheten blir drevet på en forsvarlig måte.

§ 3-7. Endring og tilbakekall

(1) Departementet kan helt eller delvis tilbakekalle, endre eller sette nye vilkår for en tillatelse etter denne loven dersom:

a. finansforetaket ikke har begynt sin virksomhet innen ett år fra den dag tillatelsen ble gitt, eller ikke lenger driver aktiv virksomhet,
b. styret eller andre organer i foretaket har gjort seg skyldig i grov eller vedvarende overtredelse av plikter gitt i eller i medhold av lov, eller i henhold til konsesjonsvilkår eller vedtekter,
c. styremedlemmer, daglig leder eller annen person som inngår i den faktiske ledelsen av virksomheten eller deler av denne, har handlet på en slik måte at kravene til ledelsen etter § 3-5 ikke lenger er oppfylt, herunder at personer i styret eller ledelsen slutter i løpet av det første hele driftsår etter at virksomheten er satt i gang,
d. eierforholdene i foretaket er endret ved erverv i strid med reglene i kapittel 6,
e. foretaket ikke oppfyller kapitalkrav fastsatt i eller i medhold av denne loven, eller unnlater å etterkomme pålegg av Finanstilsynet,
f. foretaket ville utgjøre en trussel mot betalingssystemets stabilitet eller tilliten til det, dersom det fortsatte sin betalingstjenestevirksomhet.

(2) Tilbakekalles tillatelsen, skal foretaket og dets virksomhet avvikles etter reglene i kapittel 12 avsnitt II. Departementet kan gjøre unntak fra plikten til å avvikle foretaket slik at deler av virksomheten kan videreføres.
(3) Tilbakekalles tillatelsen til et finansforetak med hovedsete her i riket som også driver virksomhet i fremmed stat, skal Finanstilsynet underrette tilsynsmyndighetene i vertsstaten.
Endret ved lov 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125).

§ 3-8. Endring av konsesjonsvilkår

(1) Et finansforetak kan søke om endring av konsesjonsvilkårene. Søknaden skal inneholde de opplysninger som må antas å være av betydning for behandlingen av søknaden. Bestemmelsene i § 3-1 første og annet ledd og § 3-2 gjelder tilsvarende.
(2) Dersom erverv etter kapittel 6 av eierandeler i et finansforetak med tillatelse etter § 3-2, jf. § 3-3, medfører at det etableres et konsernforhold mellom foretaket og erververen, kan det fastsettes nye eller endrede vilkår for tillatelsen.

Kapittel 4. Norske finansforetaks virksomhet i utlandet

§ 4-1. Kjøp av kvalifisert eierandel i og etablering av datterforetak i annen EØS-stat

(1) Et norsk finansforetak skal gi melding til Finanstilsynet dersom foretaket erverver en eierandel på ti prosent eller mer av kapitalen eller stemmene i finansforetak i annen EØS-stat. Det samme gjelder ved erverv som øker den kvalifiserte eierandelen til henholdsvis 20, 30 eller 50 prosent eller mer av kapitalen eller stemmene i finansforetaket, eller slik at eierandelen gir bestemmende innflytelse som nevnt i allmennaksjeloven § 1-3 i finansforetaket. Bestemmelsene i § 6-1 fjerde og femte ledd og § 6-5 gjelder tilsvarende ved beregning av eierandelene. Bestemmelsene i § 17-9 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende ved avhendelse av slik virksomhet. Finansforetaksloven § 17-1 første ledd kommer ikke til anvendelse.
(2) Et norsk finansforetak skal gi melding til Finanstilsynet ved etablering av et finansforetak som datterforetak i en annen EØS-stat. Finansforetaksloven § 17-1 første ledd kommer ikke til anvendelse.
(3) Melding etter første eller annet ledd skal være en kopi av søknaden eller meldingen som sendes til finansforetakets eller datterforetakets hjemstatsmyndighet i annen EØS-stat.
Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807), 22 mars 2024 nr. 13 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 489).

§ 4-2. Etablering av filial i annen EØS-stat

(1) Før banker, kredittforetak, forsikringsforetak, betalingsforetak eller e-pengeforetak etablerer filial i en annen EØS-stat, skal foretaket gi Finanstilsynet melding med opplysninger om:

a. hvilken stat filialen ønskes etablert, og filialens adresse,
b. de personer som skal forestå ledelsen av filialen,
c. størrelsen av foretakets ansvarlige kapital og oppfyllelsen av krav til ansvarlig kapital og soliditet.

I tillegg skal foretaket gi Finanstilsynet en virksomhetsplan med opplysninger om hvilke typer finansielle tjenester virksomheten skal omfatte og om filialens organisatoriske oppbygging. Departementet kan gi forskrift om hvilke øvrige opplysninger meldingen skal inneholde for ulike typer finansforetak.
(2) Finanstilsynet skal sende melding om filialetablering til vertsstatens tilsynsmyndigheter senest innen tre måneder etter at melding som nevnt i første ledd er mottatt. Dette gjelder likevel ikke hvis Finanstilsynet har grunn til å anta at foretakets organisatoriske og administrative forhold eller finansielle situasjon ikke gir et forsvarlig grunnlag for etablering av filialen, eller at filialens ledelse ikke er egnet etter § 3-5. Finanstilsynet skal i så fall uten ugrunnet opphold underrette foretaket.
(3) I meldingen til vertsstatens tilsynsmyndigheter skal Finanstilsynet bekrefte at den planlagte virksomheten omfattes av foretakets tillatelse, og at foretaket oppfyller de krav til ansvarlig kapital som gjelder for foretaket etter reglene i kapittel 14. Det skal angis hvilken garantiordning som i tilfelle vil gjelde for filialens virksomhet. Finanstilsynet skal samtidig underrette foretaket om oversendelsen.
(4) Foretaket skal gi melding til Finanstilsynet og vertsstatens tilsynsmyndigheter om enhver endring i forhold som omfattes av første ledd, senest en måned før endringen gjennomføres. Det samme gjelder endringer i den garantiordningen som gjelder for filialen.
(5) Et finansieringsforetak kan ikke etablere filial i annen EØS-stat uten tillatelse gitt av departementet. Reglene i kapittel 3, unntatt §§ 3-3 og 3-4, gjelder tilsvarende.
(6) Departementet kan gi forskrift som utfyller eller gjør unntak fra reglene i paragrafen her for ulike typer finansforetak.
Endret ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

§ 4-3. Grensekryssende virksomhet i annen EØS-stat

(1) Før banker, kredittforetak, forsikringsforetak, pensjonsforetak betalingsforetak eller e-pengeforetak tilbyr grensekryssende tjenester i en annen EØS-stat skal foretaket gi Finanstilsynet melding som angir hvilken stat dette gjelder, og hvilke tjenester virksomheten vil omfatte. Departementet kan gi forskrift om hvilke øvrige opplysninger meldingen skal inneholde for de ulike

typer finansforetak. Departementet kan fastsette at meldeplikten også skal gjelde dersom finansforetaket skal drive slik virksomhet fra filial i en annen EØS-stat.
(2) Finanstilsynet skal senest innen én måned etter at meldingen er mottatt, sende den til vertsstatens tilsynsmyndigheter og opplyse om hvilken virksomhet som kan drives i henhold til foretakets tillatelse. Finanstilsynet skal også bekrefte at den planlagte virksomheten omfattes av foretakets tillatelse, og at foretaket oppfyller de krav til ansvarlig kapital som gjelder for foretaket etter reglene i kapittel 14. Det skal angis hvilken garantiordning som i tilfelle vil gjelde for virksomheten. For øvrig gjelder § 4-2 annet ledd annet og tredje punktum tilsvarende så langt de passer. Departementet kan gi forskrift som utfyller eller gjør unntak fra reglene i dette ledd for ulike typer finansforetak.

§ 4-4. Etableringer utenfor EØS mv.

(1) Et norsk finansforetak kan ikke etablere eller erverve finansforetak som datterforetak i stat som ikke omfattes av EØS-avtalen, uten tillatelse etter § 17-1. Saksbehandlingsreglene i § 17-5 og kapittel 3, unntatt § 3-2 annet ledd, § 3-3 og § 3-4, gjelder tilsvarende. For konsernforholdet mellom datterforetaket og finansforetaket og det finanskonsern finansforetaket inngår i, gjelder §§ 17-7 til 17-9 og kapittel 18 tilsvarende.
(2) Et finansforetak kan ikke uten tillatelse gitt av departementet etablere filial i en stat som ikke omfattes av EØS-avtalen. Reglene i kapittel 3, unntatt §§ 3-3 og 3-4, gjelder tilsvarende.
(3) Et finansforetak kan ikke uten tillatelse gitt av departementet erverve en eierandel på ti prosent eller mer i et finansforetak i en stat som ikke omfattes av EØS-avtalen. Bestemmelsene i § 6-1 fjerde og femte ledd og § 6-5 gjelder tilsvarende ved beregning av eierandelene. Bestemmelsene i § 17-9 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende ved erverv eller avhendelse av slik eierandel.

§ 4-5. Nærmere regler om norske finansforetaks virksomhet i utlandet

Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om virksomhet som norske finansforetak driver i utlandet.

Kapittel 5. Utenlandske finansforetaks virksomhet her i riket

§ 5-1. Datterforetak av utenlandsk finansforetak

(1) Finansforetak som er hjemmehørende utenfor Norge kan etablere datterforetak her i riket etter reglene i kapittel 7 og drive virksomhet i henhold til tillatelse etter reglene i §§ 2-7 til 2-18, § 17-3 og kapittel 3. Erverv som medfører at finansforetak etablert her i riket blir datterforetak av finansforetak hjemmehørende utenfor Norge, kan bare skje etter tillatelse gitt etter reglene i § 17-1 første og annet ledd og § 17-5.
(2) Det utenlandske finansforetaket regnes som morselskap for det norske datterforetaket og bestemmelsene i §§ 18-3 til 18-5 gjelder tilsvarende for datterforetaket.
(3) Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler for virksomhet som drives av datterforetak av finansforetak hjemmehørende i fremmed stat her i riket, herunder gjøre unntak fra bestemmelser i denne loven.

§ 5-2. Filial av kredittinstitusjon, forsikringsforetak, betalingsforetak og e-pengeforetak med hovedsete i en annen EØS-stat

(1) Kredittinstitusjon, forsikringsforetak, betalingsforetak og e-pengeforetak med hovedsete i en annen EØS-stat som har tillatelse og er undergitt tilsyn fra myndighetene i hjemstaten, kan drive virksomhet som foretaket kan drive etter tillatelsen i hjemstaten, gjennom filial her i riket. Filialen kan etableres to måneder etter at Finanstilsynet har mottatt følgende opplysninger fra tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat:

a. en virksomhetsplan som angir hvilke typer av finansielle tjenester virksomheten skal omfatte og filialens organisatoriske oppbygning,
b. en erklæring om at planlagt virksomhet er omfattet av foretakets tillatelse i hjemstaten,
c. filialens adresse,
d. hvem som skal forestå ledelsen av filialen og ha fullmakt til å handle på vegne av foretaket, og en bekreftelse på at denne personen oppfyller egnethetskravene,
e. hvem som skal inngå i ledelsen av virksomheten ved filialen, og en bekreftelse på at disse personene oppfyller egnethetskravene,
f. en erklæring om at finansforetaket oppfyller de krav til ansvarlig kapital som gjelder for foretaket,
g. den garantiordningen som i tilfelle skal gjelde for filialens virksomhet,

h. ytterligere opplysninger som fastsatt i forskrift gitt i medhold av femte ledd.

(2) Finanstilsynet skal innen to måneder etter at opplysningene er mottatt fra tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat, gi foretaket melding om at filialen kan etableres, og gi filialen en oversikt over hvilke regler som vil gjelde for virksomheten her i riket. Foretaket skal registrere filialen i Foretaksregisteret før filialen begynner sin virksomhet.
(3) Personen som forestår ledelsen av filialen skal ha fullmakt til å handle på vegne av foretaket og til å reise og motta søksmål som gjelder filialens virksomhet her i riket.
(4) Dersom det foretas endringer i noen av de forhold som er opplyst etter første ledd, skal foretaket skriftlig melde fra om endringene til Finanstilsynet senest innen én måned før endringene trer i kraft.
(5) Departementet kan gi forskrift som utfyller eller gjør unntak fra reglene i paragrafen her for ulike typer finansforetak. Departementet kan herunder gi regler om hva slags virksomhet som er omfattet av retten til å drive virksomhet gjennom filial og om hvilke opplysninger Finanstilsynet skal motta fra tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat.
Endret ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

§ 5-3. Filial av finansieringsforetak med hovedsete i en annen EØS-stat

(1) Et finansieringsforetak som er etablert i en annen EØS-stat, kan drive virksomhet gjennom filial her i riket dersom:

a. finansieringsforetaket har tillatelse til å drive og driver tilsvarende virksomhet i hjemstaten,
b. én eller flere kredittinstitusjoner etablert i samme stat som finansieringsforetaket, som har rett til å drive virksomhet her i riket etter § 5-2, eier aksjer som til sammen representerer minst 90 prosent av stemmene i finansieringsforetaket,
c. kredittinstitusjonen, eller kredittinstitusjonene, med samtykke fra tilsynsmyndigheten i hjemstaten har påtatt seg solidarisk ansvar for finansieringsforetakets forpliktelser her i riket, og
d. finansieringsforetaket og kredittinstitusjonen, eller kredittinstitusjonene, omfattes av konsolidert tilsyn etter regler tilsvarende reglene i kapittel 18.

(2) Tilsynsmyndigheten i hjemstaten skal bekrefte at vilkårene etter første ledd

er oppfylt. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 5-2 tilsvarende.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 5-4. Virksomhet i filial av finansforetak med hovedsete i en annen EØS-stat

(1) For filial som etter reglene i §§ 5-2 og 5-3 driver virksomhet her i riket, gjelder kapittel 1 samt bestemmelsene i §§ 2-19 til 2-22, § 9-1 annet og tredje ledd, § 9-2, §§ 9-4 til 9-6, § 12-27, § 13-5 fjerde ledd, § 13-7 første ledd, § 13-17, kapittel 16, § 17-11 sjette ledd, § 17-12, § 17-13 første og tredje ledd, § 19-2, § 20A-3 annet ledd, § 21-7 annet ledd og §§ 22-1 til 22-3. Allmennaksjeloven § 7-5 a første og annet ledd gjelder tilsvarende for møter mellom daglig leder av filialen og revisor.
(2) I tillegg til bestemmelsene angitt i første ledd, skal følgende bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven gjelde tilsvarende for virksomhet ved filial av forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat: § 2-7, § 3-4, § 3-5 første ledd, § 3-6 tredje ledd, § 3-23, § 3-24, § 3-25, § 4-16, § 7-3 annet ledd, § 7-6 første og tredje ledd, § 7-7 første ledd annet punktum og § 7-8, samt kapittel 6. Forsikringsvirksomhetsloven § 3-13, § 3-14 tredje ledd, §§ 3-16 til 3-18 og § 3-22 skal gjelde dersom ikke annet følger av lovgivningen i hjemstaten. Det skal i alle tilfelle fremgå av forsikringsvilkårene hvilke regler som skal gjelde om retten til overskudd, herunder reglene om beregning, ufordelt overskudd og tidspunkt for utbetaling eller annen disponering av overskuddsmidler.
(3) For virksomhet i filial av pensjonsforetak med hovedsete i en annen EØS-stat gjelder bestemmelsene angitt i annet ledd i den utstrekning bestemmelsene gjelder for norske pensjonsforetak etter forsikringsvirksomhetsloven §§ 2-6 og 2-11.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler for virksomhet i filial av finansforetak med hovedsete i en annen EØS-stat. Departementet kan ved forskrift og enkeltvedtak gjøre unntak fra denne paragrafen når virksomheten er underlagt regler i hjemstaten som regulerer samme forhold.
Endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

§ 5-5. Grensekryssende virksomhet fra en annen EØS-stat

(1) Kredittinstitusjon, forsikringsforetak, pensjonsforetak, betalingsforetak og e-pengeforetak med hovedsete i en annen EØS-stat kan drive grensekryssende virksomhet her i riket i den utstrekning foretaket har tillatelse fra, og er

undergitt tilsyn fra, myndighetene i hjemstaten. Foretaket kan starte virksomheten her i riket én måned etter at Finanstilsynet har mottatt melding fra tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat med opplysninger om hvilke finansielle tjenester foretaket vil tilby her i riket. Meldingen skal også inneholde opplysninger som nevnt i § 5-2 første ledd bokstavene b, f, g og h. Finanstilsynet skal innen én måned etter at meldingen er mottatt, gi foretaket en oversikt over hvilke regler som vil gjelde for virksomheten. § 5-2 fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for finansieringsforetak som oppfyller vilkårene i § 5-3 for å kunne drive virksomhet her i riket gjennom filial.
(3) For grensekryssende virksomhet her i riket fra en annen EØS-stat gjelder kapittel 1 samt bestemmelsene i § 9-1 annet og tredje ledd, § 9-2, §§ 9-4 til 9-6, § 12-27, § 13-5 fjerde ledd, §§ 16-5 til 16-9, § 16-11, §§ 16-13 til 16-16, § 22-1 og § 22-2, tilsvarende.
(4) For grensekryssende virksomhet som drives av forsikrings- eller pensjonsforetak, gjelder også bestemmelsene i § 5-4 annet og tredje ledd tilsvarende.
(5) Departementet kan fastsette nærmere regler for virksomhet som omfattes av første og annet ledd, herunder om hva slags virksomhet som er omfattet av retten til å drive grensekryssende virksomhet. Departementet kan ved forskrift fastsette krav til kvalifikasjoner for ansatte som utformer, tilbyr, bevilger eller gir råd om lån til forbrukere her i riket. Departementet kan ved forskrift og enkeltvedtak gjøre unntak fra bestemmelsene i tredje og fjerde ledd når virksomheten er underlagt regler i hjemstaten som regulerer samme forhold. Departementet kan gi forskrift som utfyller eller gjør unntak fra reglene i paragrafen her for ulike typer finansforetak.
Endret ved lover 22 des 2021 nr. 163 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808), 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1108), 16 des 2022 nr. 91 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2266).

§ 5-6. Filial av utenlandske finansforetak som ikke er omfattet av §§ 5-2 og 5-3

(1) Et finansforetak som har hovedsete i fremmed stat, og som ikke oppfyller vilkårene for å drive virksomhet her i riket etter §§ 5-2 og 5-3, kan etter tillatelse gitt av departementet etter reglene i §§ 2-7 til 2-18 etablere og drive virksomhet gjennom filial her i riket. Reglene i kapittel 3, unntatt §§ 3-3 og 3-4, gjelder tilsvarende.
(2) Tillatelse etter første ledd kan bare gis til å drive virksomhet som tilsvarer virksomheten foretaket har tillatelse til å drive i hjemstaten, og bare dersom foretaket er undergitt betryggende tilsyn i hjemstaten. Før et utenlandsk finansforetak starter sin virksomhet her i riket skal det være etablert et

tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat og Finanstilsynet.
(3) Finansforetaket skal deponere kapital her i riket som skal forvaltes på betryggende måte av en norsk bank. Departementet kan gi regler om minstekrav til, og beregning av, kapital. For forsikringsforetak og pensjonskasser som driver livsforsikring, skal kapitalen minst tilsvare avsetninger beregnet etter reglene i §§ 14-7 til 14-11 eller § 14-16. Kapitalen kan ikke frigis eller utbetales av banken uten etter samtykke av Finanstilsynet.
(4) Kommer det utenlandske finansforetaket under insolvensbehandling i hjemstaten, eller har Finanstilsynet ellers grunn til å anta at forpliktelser inngått gjennom filialen her i riket ikke vil bli oppfylt, gjelder kapittel 21 tilsvarende.
(5) Foretaket skal registrere filialen i Foretaksregisteret før filialen begynner sin virksomhet. Personen som forestår ledelsen av filialen, skal ha fullmakt til å handle på vegne av foretaket og til å reise og motta søksmål som gjelder filialens virksomhet her i riket.

§ 5-7. Virksomhet i filial av utenlandske finansforetak som ikke er omfattet av §§ 5-2 og 5-3

(1) For finansforetak som driver virksomhet gjennom filial her i riket etter tillatelse etter § 5-6, gjelder kapittel 2 til 3 og kapittel 17, samt de bestemmelsene som angitt i eller gitt i medhold av § 5-4 første og fjerde ledd.
(2) I tillegg til bestemmelsene angitt i første ledd, skal følgende bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven med tilhørende forskrifter gjelde tilsvarende for virksomheten ved filial av forsikringsforetak i henhold til tillatelse etter § 5-6 første ledd: § 2-7, § 3-1 fjerde ledd, §§ 3-3 til 3-7, § 3-11 første, sjette og syvende ledd, §§ 3-12 til 3-14, §§ 3-16 til 3-18, § 3-22, § 3-24, § 3-25, § 4-6 og § 4-16, samt kapitlene 5, 6 og 7. Når ikke annet følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av lov, skal det utenlandske finansforetaket i alle rettsforhold som utspringer av filialens virksomhet, være undergitt norsk rett.
(3) For filial av utenlandsk pensjonsforetak gjelder bestemmelsene som angitt i annet ledd i den utstrekning bestemmelsene gjelder for norske pensjonsforetak etter forsikringsvirksomhetsloven §§ 2-6 og 2-11.
(4) Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler for virksomhet i filial av utenlandsk finansforetak. Departementet kan ved forskrift og enkeltvedtak gjøre unntak fra denne paragrafen når det etter lovgivningen i hjemstaten gjelder tilsvarende regler for virksomheten.

§ 5-8. Representasjonskontor for utenlandsk finansforetak

Utenlandske finansforetak skal registrere representasjonskontor i Norge hos Finanstilsynet før representasjonskontoret kan starte virksomhet. Departementet kan fastsette nærmere regler om utenlandsk representasjonskontor.

§ 5-9. Megling til utenlandsk forsikringsforetak

Bestemmelsene i forsikringsformidlingsloven § 5-3 om megling av forsikring til utenlandsk forsikringsforetak gjelder tilsvarende for forsikringsforetak.

§ 5-10. Nasjonalt kontaktpunkt for agenter av utenlandske betalingsforetak og e-pengeforetak

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om nasjonalt kontaktpunkt for agenter av utenlandske betalingsforetak og e-pengeforetak, herunder plikter for kontaktpunktet.
Tilføyd ved lov 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125).

Kapittel 6. Kontroll med eiere av kvalifiserte eierandeler i finansforetak

§ 6-1. Erverv av eierandeler i finansforetak mv.

(1) Den som vil gjennomføre erverv som vil medføre at vedkommende blir eier av en kvalifisert eierandel i et finansforetak, må på forhånd sende melding om dette til Finanstilsynet. Det samme gjelder erverv som vil medføre at en kvalifisert eierandel økes slik at den vil utgjøre eller overstige henholdsvis 20, 30 eller 50 prosent av kapitalen eller stemmene i finansforetaket, eller slik at eierandelen gir bestemmende innflytelse som nevnt i allmennaksjeloven § 1-3 i finansforetaket. Som kvalifisert eierandel regnes en eierandel som representerer 10 prosent eller mer av kapitalen eller stemmene i finansforetaket, eller som for øvrig gir adgang til å utøve en vesentlig innflytelse i ledelsen av foretaket og dets virksomhet. Ved beregning av kvalifisert eierandel i foretak som har utstedt egenkapitalbevis, regnes eierandel som andel av summen av grunnfondskapitalen og eierandelskapitalen eller av stemmene i generalforsamlingen. Erverv som foretas av to eller flere erververe etter samråd, regnes som ett erverv.
(2) Erverv som omfattes av første ledd, kan bare gjennomføres etter tillatelse

gitt av departementet.
(3) Enhver som vil avhende en kvalifisert eierandel, eller redusere den slik at eierandelen blir mindre enn en av grensene som nevnt i første ledd, skal gi melding om dette til Finanstilsynet.
(4) En eiers samlede eierandel beregnes ut fra de eierandeler vedkommende direkte eller indirekte eier og vil bli eier av ved ervervet, og i tillegg:

a. eierandeler som vedkommende etter avtale har rett til å erverve på eget initiativ,
b. eierandeler som vedkommende etter avtale har rett til å utøve stemmerett for, unntatt stemmerettsfullmakt som nevnt i aksjeloven § 5-2 og allmennaksjeloven § 5-2 når det ikke er gitt vederlag for fullmakten, og
c. eierandeler som en person som omfattes av § 6-5 eier eller har rett til å erverve eller utøve stemmeretten for.

(5) Ved beregning av eierandeler omfattes ikke eierandeler eller stemmeretter som er overtatt av en kredittinstitusjon eller et verdipapirforetak som følge av fulltegningsgaranti, forutsatt at disse ikke brukes til å utøve innflytelse i foretaket og blir avhendet innen ett år etter overtagelsen. Heller ikke eierandeler eller stemmeretter ervervet ved avtale som er betinget av tillatelse etter finanslovgivningen omfattes, med mindre avtalen innebærer at:

a. eierne gis rett til vederlag på mer enn fem prosent av markedsverdien av eierandelene på tilbudstidspunktet,
b. eierne gis rett til lån fra tilbyderen, eller
c. eiernes rett til å utøve stemmerettigheter knyttet til aksjene begrenses.

(6) Departementet kan gi forskrift til utfylling, gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i kapittel 6, herunder regler om egnethetsvurderingen etter § 6-3. Departementet kan også gi forskrift om plikt for finansforetak til å gi melding om eiere som har kvalifiserte eierandeler i foretaket, og om plikt for juridiske personer som har kvalifiserte eierandeler i et finansforetak, til å gi melding om hvem som inngår i styret og ledelsen.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 6-2. Saksbehandlingsregler

(1) Melding etter § 6-1 første ledd skal angi størrelsen på den eierandelen det tas sikte på å erverve, og størrelsen av den samlede eierandelen i

finansforetaket etter ervervet. Meldingen skal opplyse om de forhold som vil være av betydning ved beregningen av eierens samlede eierandel etter reglene i § 6-1.
(2) Meldingen skal også inneholde de opplysninger som vil være av betydning ved vurderingen av om tillatelse skal gis.
(3) Spørsmålet om det skal gis tillatelse etter § 6-1 annet ledd, skal avgjøres innen en periode på 60 arbeidsdager, regnet fra det tidspunkt Finanstilsynet har bekreftet å ha mottatt meldingen. Har departementet eller Finanstilsynet før det er gått 50 arbeidsdager fremsatt skriftlig krav om ytterligere opplysninger, avbrytes fristen inntil svaret fra erververen er mottatt, men ikke i mer enn 20 arbeidsdager hvis erververen er undergitt tilsyn i eller er hjemmehørende i en EØS-stat eller i mer enn 30 arbeidsdager for andre erververe. Dersom det samtidig med ervervet søkes om tillatelse til å etablere holdingforetak i finanskonsern etter § 17-3 eller om å få unntak fra kravet til slik tillatelse etter § 17-3 a, avbrytes fristen etter første punktum inntil denne søknaden er avgjort.
(4) Har to eller flere erververe gitt melding etter § 6-1 første ledd om erverv av eierandeler i samme finansforetak, skal det ikke skje ugrunnet forskjellsbehandling.
Endret ved lover 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807), 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 6-3. Egnethetsvurdering mv.

Ved avgjørelsen av om tillatelse skal gis etter § 6-1 annet ledd, skal departementet, for å sikre en forsvarlig og betryggende ledelse av finansforetaket og dets virksomhet, vurdere om erververen er egnet som eier av eierandelen, og om ervervet vil være finansielt betryggende. Det skal tas hensyn til erververens sannsynlige innflytelse på finansforetaket. Vurderingen skal bygge på følgende kriterier:

a. erververens alminnelige omdømme, faglige kompetanse, erfaring og tidligere handlemåte i forretningsforhold,
b. alminnelige omdømme, faglige kompetanse, erfaring og tidligere handlemåte i forretningsforhold hos personer som etter ervervet vil inngå i styret eller ledelsen av finansforetakets virksomhet,
c. om erververens økonomiske situasjon og tilgjengelige ressurser er betryggende ut fra de former for virksomhet som foretaket driver eller må antas å engasjere seg i etter ervervet,
d. om finansforetaket er og fortsatt vil være i stand til å oppfylle soliditets- og sikkerhetskrav og andre tilsynskrav som følger av

finanslovgivningen, særlig om konsernet foretaket vil inngå i etter ervervet, er organisert på en slik måte at det muliggjør effektivt tilsyn og effektiv utveksling av informasjon og fordeling av tilsynsoppgaver mellom berørte tilsynsmyndigheter,

e. om det er grunn til å anta at det i forbindelse med ervervet foregår eller blir gjort forsøk på hvitvasking av penger eller finansiering av terrorvirksomhet, eller at ervervet vil øke risikoen for dette.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 6-4. Tillatelse til erverv av kvalifisert eierandel

(1) Departementet gir tillatelse etter § 6-1 annet ledd i den utstrekning departementet finner at erververen tilfredsstiller kriteriene som nevnt i § 6-3. Tillatelsen skal angi størrelsen av den eierandelen som kan erverves i henhold til tillatelsen.
(2) Departementet skal ikke gi tillatelse til ervervet dersom departementet finner at det er rimelig grunnlag for tvil om erververens egnethet som innehaver av den samlede eierandelen etter ervervet, eller at det er grunnlag for tvil om de finansielle forhold etter ervervet vil være betryggende. Departementet skal heller ikke gi tillatelse til ervervet dersom plikten til å gi melding ikke er oppfylt, eller dersom opplysninger fremlagt av erververen er ufullstendige eller viser seg å være uriktige.
(3) Det kan settes vilkår for tillatelsen, herunder tidsfrist for gjennomføringen av ervervet. Det kan ikke settes som vilkår at en eierandel av en fastsatt minstestørrelse må være ervervet før fristens utløp.
(4) Er spørsmålet om tillatelse ikke avgjort innen utløpet av fristen etter § 6-2 tredje ledd, skal tillatelse anses gitt til erverv av den eierandelen som er angitt i meldingen til Finanstilsynet etter § 6-1 første ledd.
(5) Departementet kan tilbakekalle en tillatelse dersom det er grunn til å anta at innehaveren utviser slik handlemåte at forutsetningene for tillatelsen ikke lenger er til stede.

§ 6-5. Konsolidering av eierandeler

(1) Like med en eiers egne eierandeler regnes eierandeler som direkte eller indirekte eies eller overtas av:

a. eierens ektefelle, registrert partner eller person som eieren har felles

husholdning med,
b. eierens mindreårige barn, samt mindreårige barn til person omfattet av bokstav a som eieren bor sammen med,
c. selskap innen samme konsern som eieren,
d. selskap hvor eieren alene eller sammen med personer som nevnt i bokstavene a, b og e har slik innflytelse som nevnt i aksjeloven § 1-3 og allmennaksjeloven § 1-3, og
e. noen som det må antas eieren har forpliktende samarbeid med, når det gjelder å gjøre bruk av rettighetene som aksjeeier.

(2) Departementet avgjør i tvilstilfelle om eierandeler som eieren ikke selv eier, skal likestilles med egne eierandeler etter reglene i første ledd.

Kapittel 7. Etablering av finansforetak

I. Organisasjonsform

§ 7-1. Organisasjonsform for banker

(1) Banker skal stiftes og organiseres som allmennaksjeselskap eller som sparebank.
(2) En bank som skal være datterforetak i finanskonsern, kan stiftes og organiseres som aksjeselskap.

§ 7-2. Organisasjonsform for forsikringsforetak og pensjonsforetak

(1) Forsikringsforetak skal stiftes og organiseres som allmennaksjeselskap eller gjensidig forsikringsforetak, med mindre annet følger av lov.
(2) Et forsikringsforetak som skal være datterforetak i finanskonsern, kan stiftes og organiseres som aksjeselskap. Tilsvarende gjelder for forsikringsforetak som etter sine vedtekter bare kan overta direkte forsikringer for foretak i det konsernet som forsikringsforetaket skal inngå i, eller gjenforsikring av forsikringer for foretak i samme konsern.
(3) En pensjonskasse skal stiftes og organiseres som en selveiende institusjon for å forvalte en eller flere kollektive pensjonsordninger som er etablert av foretak eller kommune som deltar i pensjonskassen, med mindre annet følger av forsikringsvirksomhetsloven § 2-2.
(4) Et innskuddspensjonsforetak skal stiftes og organiseres som allmennaksjeselskap eller aksjeselskap.

§ 7-3. Organisasjonsform for andre finansforetak

(1) Kredittforetak og finansieringsforetak kan ikke uten samtykke fra departementet stiftes og organiseres på annen måte enn som allmennaksjeselskap, aksjeselskap eller samvirkeforetak. Departementet kan fastsette vilkår med krav til organiseringen av foretaket.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette at betalingsforetak og e-pengeforetak skal stiftes og organiseres som allmennaksjeselskap eller aksjeselskap.
(3) Et holdingforetak i et finanskonsern skal være organisert i samsvar med § 17-3 annet eller tredje ledd. Når annet ikke følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven, skal holdingforetak som er organisert som sparebank, gjensidig forsikringsforetak eller kredittforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, være undergitt reglene om henholdsvis sparebanker, forsikringsforetak eller kredittforetak som er samvirkeforetak av låntakere.

§ 7-4. Forholdet til aksjelovgivningen og samvirkelova

(1) Når annet ikke følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven, gjelder bestemmelsene i allmennaksjeloven for finansforetak organisert som allmennaksjeselskap, og bestemmelsene i aksjeloven for finansforetak organisert som aksjeselskap.
(2) Når det er fastsatt i bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven, gjelder bestemmelser i aksjelovgivningen tilsvarende for finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
(3) Når annet ikke følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven, gjelder bestemmelsene i samvirkelova for finansforetak som er samvirkeforetak av låntakere.

II. Stiftelse

§ 7-5. Krav til stifterne

(1) Et finansforetak kan stiftes av én eller flere stiftere. Stifterne skal opprette, datere og skrive under et stiftelsesdokument som inneholder foretakets vedtekter og oppfyller kravene i §§ 7-6 til 7-8.
(2) Ved stiftelse av finansforetak som ikke organiseres som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, skal minst halvparten av stifterne være bosatt i riket og ha

bodd her i de siste to år, med mindre departementet gjør unntak i det enkelte tilfellet. Like med personer som er bosatt i riket, regnes staten og norske kommuner, samt selskaper med begrenset ansvar, foreninger og stiftelser som har sitt vedtektsbestemte sete (forretningskontor) her i riket.
(3) Annet ledd første punktum gjelder ikke for statsborgere i stater som er part i EØS-avtalen når de er bosatt i en slik stat, og heller ikke for juridiske personer som nevnt i EØS-avtalen artikkel 34 annet ledd, som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en annen EØS-stat, og som har sitt vedtektsbestemte sete, sin hovedadministrasjon eller sitt hovedkontor i slik stat.

§ 7-6. Stiftelse av finansforetak som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap

(1) Finansforetak som skal organiseres som aksjeselskap, stiftes etter reglene i aksjeloven. Finansforetak som skal organiseres som allmennaksjeselskap stiftes etter reglene i allmennaksjeloven. Det kan i vedtektene fastsettes at valg av styremedlemmer skal forberedes av en valgkomité.
(2) Dersom det ikke fremgår av stiftelsesdokumentet at stifterne har forpliktet seg til å tegne aksjer og innbetale aksjekapital som til sammen er tilstrekkelig til å oppfylle minstekravet til startkapital, skal det i dokumentet redegjøres for hvordan nødvendig kapital skal skaffes til veie.

§ 7-7. Stiftelse av finansforetak som ikke skal organiseres som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap

(1) Ved stiftelse av finansforetak som ikke skal organiseres som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, skal stiftelsesdokumentet minst inneholde:

a. stifternes navn eller foretaksnavn, adresse og fødselsnummer eller organisasjonsnummer,
b. det eller de beløp hver av stifterne påtar seg å betale inn til finansforetakets grunnfond eller annen egenkapital (grunnfondskapital), og tidspunktet for innbetaling,
c. opplysning om utgifter ved stiftelsen av foretaket som skal dekkes av foretaket,
d. hvem som skal være medlemmer av finansforetakets styre, og hvem som skal være foretakets revisor,
e. foretakets vedtekter.

(2) Dersom det ikke fremgår av stiftelsesdokumentet at stifterne har påtatt seg forpliktelser som til sammen er tilstrekkelig til å oppfylle minstekravet til

startkapital, skal det i dokumentet redegjøres for hvordan nødvendig egenkapital skal skaffes til veie.
Endret ved lov 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere).

§ 7-8. Vedtekter for finansforetak som ikke organiseres som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap

(1) Vedtektene i finansforetak som ikke organiseres som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, skal minst angi:

a. foretakets foretaksnavn,
b. kommunen hvor foretaket skal ha sitt forretningskontor,
c. foretakets formål og den virksomhet foretaket skal drive,
d. størrelsen av foretakets grunnfond, og i tilfelle de regler om tilbakebetaling og avkastning av tilskudd til grunnfondet som skal gjelde,
e. sammensetningen av generalforsamlingen, valg av leder og medlemmer, hvilke saker som skal behandles av generalforsamlingen, samt de regler om stemmerett og flertallskrav som skal gjelde for beslutninger,
f. antallet eller laveste og høyeste antall styremedlemmer, og regler for valg av styremedlemmer,
g. om foretaket skal ha adgang til å utstede omsettelige egenkapitalbevis,
h. hvordan overskudd skal anvendes og underskudd skal dekkes, samt regler for fastsettelse av utbytte dersom foretaket skal kunne gi utbytte på kapitalen i grunnfondet,
i. hvordan foretaket skal avvikles og foretakets kapital disponeres ved avvikling,
j. i hvilken verdipapirsentral egenkapitalbevisene er innført.

(2) I vedtektene for gjensidig forsikringsforetak skal det også angis:

a. det antall forsikringer og den samlede forsikringssum som skal være tegnet for at foretaket skal kunne starte virksomhet,
b. reglene for medlemskap og medlemmenes innbyrdes ansvar for foretakets forpliktelser,
c. medlemmenes forpliktelser til å innbetale medlemsinnskudd og fremtidige innbetalinger til grunnfondskapitalen.

(3) Vedtektene for kredittforening skal også inneholde reglene for medlemskap og i tilfelle reglene om medlemsinnskudd, medlemmenes ansvar for foretakets forpliktelser og deres ansvar innbyrdes.
Endret ved lov 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 7-9. Innbetaling, registrering mv. for foretak som ikke organiseres som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap

(1) Ved stiftelse av finansforetak som ikke organiseres som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, gjelder allmennaksjeloven §§ 2-4 til 2-7 og §§ 2-10 til 2-17 tilsvarende for stiftelsen av foretaket og tegning og innbetaling av tilskudd til foretakets grunnfondskapital. Tilskudd til grunnfondskapitalen skal innbetales i penger med mindre annet følger av § 10-3.
(2) Når alle stifterne har undertegnet stiftelsesdokumentet, er innskuddene til foretakets kapital tegnet og finansforetaket stiftet.
(3) Før meldingen til Foretaksregisteret sendes skal tilskuddene til foretakets grunnfond være innbetalt. Foretaksregisteret kan kreve bekreftelse fra revisor på at tilskuddene til foretakets grunnfond er innbetalt. For øvrig gjelder allmennaksjeloven §§ 2-18 til 2-20 tilsvarende.

III. Øvrige bestemmelser

§ 7-10. Godkjennelse av vedtekter

(1) Et finansforetaks vedtekter skal være godkjent av departementet. Det samme gjelder vedtektsendringer.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet og godkjenningen av vedtekter, samt gjøre unntak fra kravet til godkjenning for nærmere angitte typer vedtektsendringer.

§ 7-11. Registrering av konsesjon

(1) Finansforetak skal meldes til Foretaksregisteret etter at tillatelsen er gitt og vedtektene godkjent. Meldefrist til Foretaksregisteret etter andre lover regnes fra tillatelsen er gitt. Finansforetak som ikke meldes innen meldefristen, må stiftes på nytt.
(2) Foretaksregisteret skal kontrollere at tillatelsen foreligger, og at foretakets vedtekter er godkjent.

§ 7-12. Forhøyelse av grunnfondet

(1) Har et finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, vedtatt vedtektsendring om forhøyelse av foretakets grunnfond, gjelder § 7-9 tilsvarende for tegning, innbetaling og registrering av nye tilskudd til grunnfondskapitalen.
(2) Har foretaket eierandelskapital, gjelder bestemmelsene i § 10-22 tilsvarende for forhøyelsen av grunnfondet. Overkurs fordeles etter reglene i § 10-14.

Kapittel 8. Generalforsamling, styrings- og kontrollorganer mv.

I. Generalforsamlingen

§ 8-1. Øverste myndighet

(1) Et finansforetak skal ha en generalforsamling. Generalforsamlingen er finansforetakets øverste myndighet. Årsmøtet etter reglene i samvirkelova er likevel øverste myndighet i samvirkeforetak av låntakere. Pensjonskasser kan unnlate å ha generalforsamling med mindre annet følger av vedtekter eller konsesjonsvilkår. For pensjonskasser som ikke har generalforsamling, skal det i vedtektene angis hvem som utøver kompetanse som ellers ligger til generalforsamlingen.
(2) For generalforsamlingen i finansforetak som er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, gjelder reglene i henholdsvis aksjeloven eller allmennaksjeloven. Finanstilsynet trer i tingrettens sted ved utøvelse av myndighet som nevnt i aksjeloven § 5-9 annet ledd, § 5-12 første ledd tredje punktum, § 5-25 annet ledd og § 5-28 annet ledd og allmennaksjeloven § 5-9 annet ledd, § 5-12 annet ledd, § 5-25 annet ledd og § 5-28 annet ledd.
(3) For finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, kan det i vedtektene fastsettes annet navn enn generalforsamling.

§ 8-2. Generalforsamling i finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap

(1) I finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, sammensettes og velges medlemmene til generalforsamlingen etter nærmere bestemmelser i vedtektene. Minst tre

firedeler av medlemmene skal være personer som ikke er ansatt i foretaket. Det skal legges vekt på at de valgte medlemmene samlet avspeiler finansforetakets kundestruktur og andre interessegrupper samt samfunnsfunksjon, med mindre slike interesser ivaretas av annet overordnet foretaksorgan.
(2) Vedtektene kan ha bestemmelser om at valg av ansatte som medlem av generalforsamlingen foretas av og blant de ansatte i finansforetaket.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om valg av medlemmer og varamedlemmer til generalforsamlingen, herunder om stemmerett, valgbarhet, funksjonstid og bortfall av verv, valgmåte og tvister om valget. Departementet kan i forskrift også gi nærmere regler om valg til, og sammensetning av, årsmøte i samvirkeforetak av låntakere, herunder gjøre unntak fra første ledd tredje punktum og reglene i samvirkelova.

§ 8-3. Møter og vedtak i generalforsamlingen i finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap

(1) Generalforsamlingen i foretak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, innkalles av styret. Reglene om innkalling og møter i generalforsamlingen i allmennaksjeloven §§ 5-5 til 5-16 gjelder tilsvarende.
(2) Hvert medlem av generalforsamlingen har én stemme med mindre annet følger av loven eller vedtektene. En beslutning krever flertall av de avgitte stemmer. Bestemmelsene i allmennaksjeloven § 5-2, § 5-3, § 5-4 første ledd første og annet punktum, tredje og fjerde ledd og § 5-17 gjelder tilsvarende så langt de passer.
(3) Beslutning om å endre vedtektene i finansforetaket krever tilslutning fra minst to tredeler av de avgitte stemmene. Det kan i vedtektene fastsettes strengere flertallskrav.
(4) Allmennaksjeloven §§ 5-21 til 5-28 om ugyldige beslutninger og granskning gjelder tilsvarende. Et medlem av generalforsamlingen kan utøve den rett som tilkommer aksjeeier etter allmennaksjeloven §§ 5-22 og 5-25.
(5) Finanstilsynet trer i tingrettens sted ved utøvelse av myndighet som nevnt i allmennaksjeloven § 5-9 annet ledd, § 5-12 annet ledd, § 5-25 annet ledd og § 5-28 annet ledd.

II. Styret

§ 8-4. Styrets sammensetning mv.

(1) Et finansforetak skal ha et allsidig sammensatt styre på minst fem

medlemmer. Daglig leder kan ikke være medlem av styret. Styreleder og til sammen minst to tredeler av styret skal ikke være ansatt i foretaket eller i foretak i samme konsern. Styret i en pensjonskasse skal ha minst ett medlem uten annen tilknytning til arbeidsgiver, foretak eller forening med pensjonsordning i pensjonskassen, samt ett medlem som representerer medlemmer, herunder pensjonister, i pensjonsordningen i pensjonskassen.
(2) Styrets leder og de øvrige medlemmene velges av generalforsamlingen når annet ikke følger av tredje eller fjerde ledd eller av § 8-15. Departementet kan i forskrift fastsette krav om at generalforsamlingen i nærmere angitte foretak skal oppnevne en valgkomité som skal forberede valget, hvem som kan oppnevnes, og nærmere regler om valgkomiteens arbeid. Vedtektene skal inneholde regler om valget.
(3) I foretak med minst 15 ansatte kan et flertall av de ansatte kreve at ett styremedlem og én observatør med varamedlemmer velges av og blant de ansatte.
(4) I foretak med flere enn 50 ansatte som ikke har foretaksforsamling, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredel og minst to av styrets medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte. Tilhører et foretak et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, kan ansatte i konsernet her regnes som ansatt i foretaket.
(5) Allmennaksjeloven §§ 6-6 til 6-11 b gjelder for øvrig tilsvarende for foretak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
(6) Departementet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak gjøre unntak fra minstekravet til antall styremedlemmer.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 114 (i kraft 1 jan 2024).

§ 8-5. Styret i finansforetak som er datterforetak i finanskonsern

(1) I finansforetak som er datterforetak i finanskonsern, skal styret ha minst tre medlemmer. Bestemmelsen i § 8-4 fjerde ledd gjelder ikke datterforetak i finanskonsern dersom de ansatte er representert i morselskapets styre.
(2) I finansforetak som er datterforetak i finanskonsern, kan inntil tre firedeler av styrets medlemmer være ansatt i foretak i konsernet eller medlem av styre i annet foretak i konsernet. Styrelederen i datterforetak i finanskonsern kan være ansatt i morselskapet.
(3) Styrelederen i morselskap til finansforetaket kan ikke uten samtykke fra Finanstilsynet være medlem av styret i finansforetaket.

§ 8-6. Styrets oppgaver og tilsynsansvar

(1) Forvaltningen av foretaket hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten, herunder påse at kravene til organisering av foretaket og etablering av forsvarlige styrings- og kontrollsystemer blir etterkommet.
(2) Styret skal fastsette planer og budsjetter for foretakets virksomhet. Styret skal også fastsette retningslinjer for virksomheten, herunder regler om taushetsplikt for opplysninger om foretaket og dets virksomhet.
(3) Styret skal holde seg orientert om foretakets økonomiske stilling og plikter, og påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styret skal minst én gang hvert kvartal ha møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede, med mindre annet fastsettes i instruks for styret. Allmennaksjeloven § 7-5 a annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.
(4) Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og foretakets virksomhet for øvrig. Styret skal fastsette instruks for den daglige ledelse, og sørge for at daglig leder regelmessig gir styret underretning om foretakets virksomhet, stilling og resultatutvikling.
(5) Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.
Endret ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 8-7. Forholdet til reglene om styrets oppgaver i aksjelovgivningen

(1) Styret i finansforetak som er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, har for øvrig de oppgaver som følger av aksjelovgivningen. Reglene i allmennaksjeloven § 3-5 og aksjeloven § 3-5 gjelder ikke for finansforetak.
(2) Allmennaksjeloven § 6-13 tredje ledd, § 6-16, §§ 6-18 til 6-26 og §§ 6-28 til 6-34 gjelder tilsvarende for finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.

§ 8-8. Avtaler med eiere av egenkapitalbevis og medlemmer av foretakets ledelse

(1) Styret i et finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller

allmennaksjeselskap, skal sørge for at avtale mellom foretaket og et styremedlem, daglig leder, en eier av egenkapitalbevis eller dennes morselskap blir forelagt generalforsamlingen til godkjennelse dersom foretakets ytelse har en virkelig verdi som utgjør mer enn en tjuedel av summen av grunnfondskapitalen og eierandelskapitalen i foretaket. Dette gjelder ikke:

a. avtale i forbindelse med utstedelse av egenkapitalbevis som omfattes av reglene i § 10-13 første ledd,
b. avtale som etter § 8-4 femte ledd eller § 15-6 omfattes av allmennaksjeloven § 6-10 eller § 6-16 a,
c. avtale om overdragelse av verdipapir til pris i henhold til offentlig kursnotering,
d. avtale som inngås som ledd i foretakets vanlige virksomhet og inneholder pris og andre vilkår som er vanlig for slike avtaler.

(2) Avtale som omfattes av første ledd og som ikke er godkjent av generalforsamlingen, er ikke bindende for foretaket. For øvrig gjelder allmennaksjeloven § 3-8 annet til fjerde ledd tilsvarende.

§ 8-9. Endringer i styrets sammensetning

(1) Finansforetak skal gi Finanstilsynet melding når styrets sammensetning endres.
(2) Meldingen skal inneholde opplysninger som nevnt i § 3-1 fjerde ledd.
(3) Finanstilsynet kan gi pålegg om endringer dersom det foreligger forhold som nevnt i § 3-5, eller fastsette vilkår etter § 3-2 første ledd for å sikre at de krav som følger av § 3-5, er oppfylt.

III. Daglig leder

§ 8-10. Daglig ledelse

(1) Et finansforetak skal ha daglig leder. Daglig leder tilsettes av styret.
(2) Daglig leder har rett og plikt til å delta i styrets behandling av saker og til å uttale seg, med mindre annet følger av reglene om inhabilitet i § 9-5 eller er bestemt av styret i den enkelte sak. Daglig leder kan kreve at styret behandler en bestemt sak.
(3) Allmennaksjeloven § 6-28 og §§ 6-30 til 6-34 gjelder tilsvarende for daglig leder i finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller

allmennaksjeselskap.
(4) Uten Finanstilsynets samtykke kan daglig leder i morselskapet i et finanskonsern ikke også være daglig leder i et datterforetak i konsernet.

§ 8-11. Daglig leders oppgaver

(1) Daglig leder står for den daglige ledelse av foretakets virksomhet og skal følge de retningslinjer og pålegg styret har gitt.
(2) Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter foretakets forhold er av uvanlig art eller stor betydning. Daglig leder kan ellers avgjøre en sak etter fullmakt fra styret i det enkelte tilfellet eller når styrets beslutning ikke kan avventes uten vesentlig ulempe for foretaket. Styret skal snarest underrettes om avgjørelsen.
(3) Daglig leder skal sørge for at foretaket har ansatte som samlet har kvalifikasjoner og erfaringer som trengs for at virksomheten i foretaket drives på en forsvarlig måte, og at det etableres forsvarlige styrings- og kontrollsystemer, jf. kapittel 13. Daglig leder skal sørge for at det blir fastsatt instrukser som angir de ansattes arbeidsoppgaver og ansvarsforhold, samt rapporterings- og saksbehandlingsregler.
(4) Daglig leder skal sørge for at foretakets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at forvaltning av aktiva og risikostyring er ordnet på en betryggende måte.
(5) Daglig leder har for øvrig de oppgaver som følger av aksjelovgivningen. Det samme gjelder daglig leder i finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.

§ 8-12. Daglig leders plikter overfor styret

(1) Daglig leder skal minst hver måned, i møte eller skriftlig, gi styret underretning om foretakets virksomhet, stilling og resultatutvikling.
(2) Styret kan til enhver tid kreve at daglig leder gir styret en nærmere redegjørelse om bestemte saker. Slik redegjørelse kan også kreves av det enkelte styremedlem.

§ 8-13. Direksjon

(1) Vedtektene i et finansforetak kan angi at den daglige ledelse skal være et kollektivt organ. Direksjonen skal bestå av minst tre medlemmer som tilsettes av styret. Daglig leder skal være direksjonens leder. § 8-10 annet ledd og § 8-14,

samt allmennaksjeloven §§ 6-27 og 6-28 gjelder tilsvarende også for de øvrige medlemmer av direksjonen.
(2) Direksjonen har de plikter som følger av §§ 8-11 og 8-12. Direksjonen utarbeider regler for fordeling av arbeidsoppgaver mellom direksjonens medlemmer, som forelegges styret til godkjenning. Direksjonen kan gi et medlem myndighet til å treffe avgjørelser i bestemte saker eller typer av saker innenfor sitt ansvarsområde.
(3) Som direksjonens beslutning gjelder det flertallet har stemt for. Ved stemmelikhet regnes det direksjonens leder har stemt for som direksjonens beslutning. Minst halvparten av direksjonens medlemmer må delta i beslutningen.
(4) Saksbehandling og møter ledes av direksjonens leder. Direksjonen fører skriftlig og paginert protokoll over sine beslutninger. Med mindre det fattes en enstemmig beslutning, skal det fremgå av protokollen hva det enkelte medlem har stemt. Allmennaksjeloven § 6-19 første og annet ledd gjelder tilsvarende for direksjonens saksbehandling.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 51 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1667).

§ 8-14. Endringer i daglig ledelse

(1) Finansforetak skal, så vidt mulig på forhånd, gi Finanstilsynet melding når daglig ledelse eller faktiske ledelse av virksomheten eller deler av denne endres. § 8-9 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om slik melding.

IV. Foretaksforsamling

§ 8-15. Foretaksforsamling

(1) I finansforetak med flere enn 200 ansatte kan det avtales mellom foretaket og et flertall av de ansatte eller fagforeninger som omfatter minst to tredeler av de ansatte, at foretaket skal ha foretaksforsamling etter nærmere regler fastsatt i vedtektene.
(2) To tredeler av medlemmene med varamedlemmer velges av generalforsamlingen. De valgte medlemmer skal til sammen avspeile finansforetakets kundestruktur og andre interessegrupper, samt samfunnsfunksjon.
(3) En tredel av medlemmene med varamedlemmer velges av og blant de

ansatte.
(4) Foretaksforsamlingen skal ha de oppgaver som påligger en bedriftsforsamling etter aksjelovgivningen, med mindre foretakets vedtekter gir foretaksforsamlingen en videre kompetanse.
(5) Allmennaksjeloven § 6-35 syvende ledd annet og tredje punktum og §§ 6-36 til 6-39 gjelder tilsvarende. Finanstilsynet trer i tingrettens sted ved utøvelse av myndighet som nevnt i allmennaksjeloven § 6-39.
(6) Tilhører et foretak et konsern eller en annen gruppe foretak som er knyttet sammen gjennom eierinteresser eller felles ledelse, kan de ansatte i konsernet ved anvendelse av paragrafen her regnes som ansatt i foretaket. Morselskapet og foretak i konsernet kan ha identisk foretaksforsamling. For øvrig gjelder allmennaksjeloven § 6-40 tilsvarende.
Endret ved lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

V. Kontrollorganer

§ 8-16. Internrevisjon

(1) Et finansforetak skal ha internrevisjon. Internrevisjonen skal kontrollere at finansforetaket er organisert og drives på en forsvarlig måte og i samsvar med gjeldende krav til virksomheten. Forhold som vurderes som utilfredsstillende, skal rapporteres til styret og daglig leder.
(2) Styret skal organisere og fastsette retningslinjer for internrevisjonen. Det tilligger styret å ansette og avskjedige leder av internrevisjonen og å fastsette dennes betingelser. Internrevisjonen skal minst én gang i året avgi rapport til styret om risikostyringen og internkontrollen samt sin virksomhet.
(3) Finanstilsynet kan fastsette nærmere regler om organisering og gjennomføring av internrevisjon i finansforetak, samt gjøre unntak fra første ledd for bestemte grupper av finansforetak.

§ 8-17. Revisor

(1) Et finansforetak er revisjonspliktig etter revisorloven. Generalforsamlingen velger én eller flere revisorer til å revidere årsregnskapet. I finansforetak som har plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering etter regnskapsloven § 2-3, skal revisor også attestere bærekraftsrapporteringen. Generalforsamlingen kan i stedet velge en annen revisor til å attestere bærekraftsrapporteringen eller en uavhengig tilbyder av attestasjonstjenester dersom det er adgang til dette etter revisorloven § 1-3. Generalforsamlingen skal godkjenne godtgjørelsen.

Allmennaksjeloven §§ 7-2 til 7-6 gjelder tilsvarende for finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap. Finanstilsynet trer i tingrettens sted ved utøvelse av myndighet etter allmennaksjeloven § 7-3 og aksjeloven § 7-3.
(2) Finanstilsynet kan fastsette særlige regler om revisors arbeidsoppgaver i finansforetak. Finansforetak skal ikke gi revisor arbeidsoppgaver som kan skape tvil om revisors uavhengighet og objektivitet. Finanstilsynet kan gi foretaket pålegg om å avslutte en revisors oppdrag dersom Finanstilsynet finner at oppdraget er egnet til å svekke revisors uavhengighet eller objektivitet.
(3) Et finansforetak som inngår i et finanskonsern, skal ha samme revisor som morselskapet i finanskonsernet når annet ikke følger av bestemmelser i eller i medhold av lov. Finanstilsynet kan samtykke i at et datterforetak har annen revisor.
Endret ved lover 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 8-17 a. Særlige plikter ved revisjon av foretak av allmenn interesse – revisjonsforordningen

For finansforetak som er foretak av allmenn interesse etter revisorloven § 1-2 sjette ledd, gjelder reglene i forordning (EU) nr. 537/2014 om særlige plikter ved revisjon av foretak av allmenn interesse som gjennomført ved revisorloven § 12-1 første ledd (revisjonsforordningen).
Tilføyd ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 8-18. Plikt til å ha revisjonsutvalg

(1) Finansforetak som er foretak av allmenn interesse etter regnskapsloven § 1-6 første ledd, skal ha et revisjonsutvalg. Det samme gjelder holdingforetak i konsern hvor slike finansforetak inngår.
(2) Med mindre Finanstilsynet bestemmer noe annet, gjelder første ledd ikke for:

a. finansforetak som er heleid datterforetak i finanskonsern hvor morselskapet har revisjonsutvalg,
b. kredittforetak som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett, forutsatt at foretaket offentlig begrunner at det verken bør ha et revisjonsutvalg eller at styret bør fungere som revisjonsutvalg,
c. finansieringsforetak som ikke har utstedt aksjer eller

egenkapitalbevis notert på regulert marked, ikke har utestående obligasjoner eller sertifikater med samlet pålydende på 100 millioner euro eller mer, og ikke har offentliggjort prospekt.

(3) Finanstilsynet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak gjøre unntak fra finansforetaks plikt til å ha revisjonsutvalg og kan gi utfyllende regler om revisjonsutvalgets sammensetning og oppgaver.
Endret ved lover 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 8-19. Revisjonsutvalgets oppgaver

(1) Revisjonsutvalget er et forberedende og rådgivende utvalg for styret.
(2) Revisjonsutvalget skal:

a. informere styret om resultatet av den lovfestede revisjonen og attestasjonen av pliktig bærekraftsrapportering, forklare hvordan revisjonen og attestasjonen bidro til regnskapsrapportering og bærekraftsrapportering med integritet og revisjonsutvalgets rolle i den prosessen,
b. forberede styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen og prosessen for bærekraftsrapporteringen, inkludert den digitale rapporteringsprosessen og prosessen for å identifisere informasjonen som er rapportert i henhold til standardene for bærekraftsrapportering, og komme med anbefalinger eller forslag for å sikre dens integritet,
c. for så vidt gjelder selskapets regnskapsrapportering og bærekraftsrapportering, overvåke systemene for internkontroll, risikostyring og internrevisjon uten at det bryter med revisjonsutvalgets uavhengige rolle,
d. ha løpende kontakt med selskapets valgte revisorer om revisjonen av årsregnskapet og attestasjonen av pliktig bærekraftsrapportering, herunder særlig overvåke revisjonsutførelsen i lys av forhold Finanstilsynet har påpekt i henhold til revisjonsforordningen artikkel 26 nr. 6,
e. vurdere og overvåke revisors uavhengighet etter revisorloven og revisjonsforordningen, særlig at tjenester er levert i samsvar med revisjonsforordningen artikkel 5 og revisorloven § 12-4 a. Revisjonsutvalget skal vurdere revisors bekreftelse av uavhengighet og gjennomføre drøfting, som angitt i revisjonsforordningen artikkel 6 nr. 2,

f. ha ansvaret for å forberede selskapets valg av revisor og gi sin anbefaling i samsvar med revisjonsforordningen artikkel 16.

(3) Annet ledd gjelder tilsvarende der en uavhengig tilbyder av attestasjonstjenester er valgt til å attestere bærekraftsrapporteringen, jf. § 8-17 første ledd.
Endret ved lover 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 8-20. Valg av revisjonsutvalg og dets sammensetning

(1) Revisjonsutvalgets medlemmer velges av og blant styrets medlemmer. Et styremedlem som er ansatt i foretaket og som inngår i den faktiske ledelsen, kan ikke være medlem av revisjonsutvalget.
(2) Revisjonsutvalget skal samlet ha den kompetanse som er nødvendig ut fra foretakets organisasjon og virksomhet. Minst ett av medlemmene skal ikke være ansatt i foretaket eller i foretak i samme konsern og skal ha kvalifikasjoner innen regnskap eller revisjon.
(3) Med mindre Finanstilsynet ved enkeltvedtak bestemmer noe annet, kan det i vedtektene fastsettes at det samlede styret skal fungere som foretakets revisjonsutvalg.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 8-21. Særlige undersøkelser

(1) Dersom det er grunn til å tro at foretaket ikke er forsvarlig organisert eller ikke er forsvarlig drevet, herunder at foretaket ikke har betryggende rutiner for risikostyring eller internkontroll, eller for finansiell rapportering til børs, autorisert markedsplass eller allmennheten, kan Finanstilsynet kreve at foretaket engasjerer én eller flere revisorer eller andre sakkyndige personer til å undersøke forholdene. Finanstilsynsloven § 6-2 annet ledd gjelder tilsvarende.
(2) Rapport fra undersøkelsen skal oversendes Finanstilsynet. Rapporten skal behandles av foretakets styre og generalforsamling. Foretaket skal orientere Finanstilsynet om styrets og generalforsamlingens behandling av rapporten.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

Kapittel 9. Tillitsvalgte og ansatte

I. Alminnelige regler

§ 9-1. Verv eller stilling i annet finansforetak

(1) Medlem av styret i et finansforetak kan ikke samtidig være medlem av styret i et annet finansforetak, med mindre dette må anses ubetenkelig ut fra de hensyn loven skal ivareta.
(2) Daglig leder og andre personer som inngår i den faktiske ledelsen av virksomheten i et finansforetak, kan ikke samtidig være medlem av styret i et annet finansforetak eller inngå i den faktiske ledelsen av virksomhet i et annet finansforetak, med mindre dette må anses ubetenkelig ut fra de hensyn loven skal ivareta.
(3) Forbudene i første og annet ledd er ikke til hinder for at tillitsvalgte eller ansatte i et finansforetak kan være ansatt i foretak i samme konsern eller medlem av styre i et annet foretak i konsernet.
(4) Forbudene i første og annet ledd er ikke til hinder for at tillitsvalgte eller ansatte i finansforetak som deltar i en samarbeidende gruppe, utgjør inntil tre firedeler av medlemmene i styret i et finansforetak som driver virksomhet som omfattes av samarbeidet, eller i styret i morselskap for slikt foretak.
(5) Finanstilsynet kan gi pålegg om at verv eller stilling i strid med første eller annet ledd skal bringes til opphør. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i denne paragraf, herunder regler om dispensasjon.

§ 9-2. Verv eller stilling i foretak med forretningsforbindelse med finansforetaket

(1) Daglig leder og andre personer som inngår i den faktiske ledelsen av virksomhet i et finansforetak, kan ikke være ansatt i eller medlem av styret i et foretak som driver annen næringsvirksomhet, og som har et kundeforhold til eller annen forretningsforbindelse med finansforetaket.
(2) Forbudet i første ledd er ikke til hinder for at den ansatte kan ha:

a. stilling eller verv knyttet til virksomhet som foretaket kan delta i eller drive i medhold av § 13-2,
b. verv eller stilling som nevnt i første ledd dersom forretningsforbindelsen er av begrenset omfang og styret i

finansforetaket har godkjent at den ansatte innehar vervet eller stillingen.

(3) Departementet kan ved forskrift eller ved enkeltvedtak i særlige tilfelle gjøre unntak fra første ledd.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 9-3. Deltakelse i næringsvirksomhet

(1) Daglig leder og andre personer som inngår i den faktiske ledelsen av virksomhet i et finansforetak, kan ikke drive eller være ansvarlig deltaker i næringsvirksomhet, eller være agent eller kommisjonær for noen som driver slik virksomhet.
(2) Forbudet i første ledd er ikke til hinder for at den ansatte driver, deltar i eller er agent eller kommisjonær for virksomhet av begrenset omfang dersom styret i finansforetaket har godkjent dette
(3) Departementet kan ved forskrift eller ved enkeltvedtak i særlige tilfelle gjøre unntak fra første ledd.

§ 9-4. Godtgjørelse fra andre enn finansforetaket

(1) Styremedlemmer, daglig leder og andre ansatte i et finansforetak må ikke i anledning av sitt arbeid for foretaket ta imot godtgjørelse fra andre enn foretaket. Person som nevnt må heller ikke motta godtgjørelse som en medkontrahent eller dennes representant har betinget seg hos foretaket.
(2) Godtgjørelse som styremedlem, daglig leder og andre ansatte i et finansforetak ikke kan motta, kan heller ikke mottas av noen som vil være vedkommendes nærstående etter allmennaksjeloven § 1-5.
(3) Godtgjørelse som er avtalt eller mottatt i strid med forbudet i første eller annet ledd, tilfaller foretaket. Det samme gjelder avkastning av og eiendeler som er kommet i stedet for godtgjørelsen.
(4) Styremedlemmer kan likevel motta vanlig mellommannsgodtgjørelse dersom styret i finansforetaket tillater dette og har fastsatt regler om slik virksomhet.

§ 9-5. Inhabilitet

(1) Reglene om inhabilitet i allmennaksjeloven § 6-27 gjelder tilsvarende for styremedlemmer, daglig leder og andre personer som inngår i den faktiske ledelsen av virksomheten i finansforetak. Som inhabilitetsgrunn regnes her også

særlig tilknytning til en offentlig eller privat institusjon som har fremtredende særinteresse i det spørsmålet som behandles.
(2) Den som ikke har adgang til å ta del i behandlingen eller avgjørelsen av en sak, skal før saken blir behandlet si fra om dette, og avstå fra den videre behandling av saken.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende for personer som inngår i et finansforetaks internrevisjon og godtgjørelsesutvalg.

§ 9-6. Taushetsplikt om kundeforhold mv.

(1) Ansatte og tillitsvalgte i et finansforetak plikter å hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til opplysninger om kunders og andres forretningsmessige eller personlige forhold som de under utførelsen av sitt arbeid eller verv for foretaket blir kjent med, med mindre de etter lov eller forskrifter gitt med hjemmel i lov enten har plikt til å gi opplysninger eller er gitt adgang til å gi ellers taushetspliktbelagte opplysninger. Tilsvarende gjelder enhver som utfører oppdrag for et finansforetak, selv om vedkommende ikke er ansatt i foretaket. Når særlige hensyn tilsier det, kan Finanstilsynet helt eller delvis oppheve taushetsplikten.
(2) Taushetsplikt etter første ledd er ikke til hinder for at opplysninger utleveres etter skriftlig samtykke fra de som har krav på taushet.

§ 9-7. Taushetsplikt om finansforetaket

(1) Ansatte, tillitsvalgte og enhver annen som utfører oppdrag for foretaket, plikter å følge styrets retningslinjer om taushetsplikt for opplysninger om foretaket og dets virksomhet. Finanstilsynet kan ved enkeltvedtak helt eller delvis oppheve taushetsplikten i enkelttilfeller.
(2) Taushetsplikten medfører ingen begrensning i den plikt til å gi opplysninger som følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av lov.

§ 9-8. Behandling av personopplysninger i tilknytning til autorisasjonsordninger for ansatte

(1) Næringsorganisasjon eller tilknyttet juridisk enhet som gir opplæring til og autoriserer ansatte i finansforetak, foretak som opptrer som agent eller annen formidler for finansforetak og utenlandsk finansforetak som skal drive eller driver virksomhet her i riket, kan behandle opplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 10 som ledd i vurderingen av om en ansatt skal

gis autorisasjon, fratas autorisasjon eller gis advarsel.
(2) Departementet kan gi forskrift om at første ledd også skal gjelde for autorisasjon av ansatte i andre typer foretak.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

II. Lån og garantier

§ 9-9. Kreditt til ansatte og tillitsvalgte mv.

(1) Et finansforetak kan bare gi lån til eller stille garanti for styremedlem når dette skjer på vanlige kundevilkår. Foretaket kan bare gi lån til eller stille garanti for daglig leder og andre ansatte på vanlige kundevilkår eller i samsvar med foretakets regler for finansiell bistand til sine ansatte. For øvrig kan lån og garanti til tillitsvalgte og ansatte gis i henhold til vedtak av finansforetakets styre dersom internrevisjonen eller revisor har bekreftet at engasjementet vil være betryggende sikret ved pant eller annen sikkerhet.
(2) Begrensningene i første ledd gjelder ikke lån og garanti gitt før den tillitsvalgte eller ansatte tiltrådte sin stilling, og er heller ikke til hinder for at foretaket viderefører eller rutinemessig fornyer slike lån eller garantier.
(3) Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder tilsvarende for lån og garanti som er sikret ved kausjon eller annen garanti fra person som omfattes av første ledd.
(4) Første til tredje ledd gjelder tilsvarende for foretakets adgang til å gi lån til eller stille garanti for personlig nærstående av tillitsvalgt eller ansatt for foretakets adgang til å gi lån til eller stille garanti for en tillitsvalgt eller ansatt i annet finansforetak i samme konsern eller noen av deres personlig nærstående. Som personlig nærstående regnes person eller selskap som nevnt i allmennaksjeloven § 1-5 annet ledd og slektning i rett oppstigende eller nedstigende linje.
(5) Et finansforetak kan ikke gi lån til eller stille garanti for revisor. Tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 9-10. Kreditt til foretak hvor tillitsvalgte eller ansatte er ansvarlig deltaker eller styremedlem

(1) Et finansforetak kan ikke gi lån til eller stille garanti for et foretak hvor

person som nevnt i § 9-9 første eller fjerde ledd eier en eierandel som representerer ti prosent eller mer av kapitalen eller stemmene i foretaket eller som gir bestemmende innflytelse, er ansvarlig deltaker, styremedlem eller i den daglige ledelsen, med mindre internrevisjonen eller revisor har bekreftet overfor styret eller daglig leder at lånet eller garantien vil være betryggende sikret. Finanstilsynet kan i særlige tilfelle samtykke til at lån eller garanti gis til foretak hvor styremedlem deltar som styremedlem.
(2) Forbudet i første ledd gjelder ikke lån eller garanti når:

a. lånet eller garantien er gitt i samsvar med vanlige vilkår for kredittordninger som finansforetaket tilbyr tilsvarende foretakskunder,
b. personen representerer finansforetakets interesser i foretaket, og foretaket enten har direkte tilknytning til finansforetakets drift eller driver en virksomhet som finansforetaket selv kan drive,
c. lånet eller garantien gis for å sikre innfrielsen av krav som finansforetaket har på foretaket,
d. lånet eller garantien er gitt før den tillitsvalgte eller ansatte tiltrådte som ansvarlig deltaker eller styremedlem, og er senere blitt videreført eller rutinemessig fornyet,
e. lånet eller garantien er gitt som del av et syndikert lån eller en syndikert garanti.

(3) Styret skal påse at det ved utgangen av hvert kvartal blir utferdiget oppgaver som viser saldo og eventuell sikkerhet for lån og garantier som er gitt etter annet ledd. Oppgavene skal forelegges internrevisjonen.
(4) Paragrafen her gjelder ikke et finansforetaks adgang til å gi lån til eller stille garanti for annet foretak i samme finanskonsern.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 9-11. Forholdet til aksjelovgivningen

Aksjeloven §§ 8-8 og 8-9 og allmennaksjeloven §§ 8-8 og 8-9 gjelder ikke for finansforetak.

Kapittel 10. Egenkapital

I. Egenkapital

§ 10-1. Egenkapital

(1) Egenkapitalen i et finansforetak organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, omfatter kapital som i samsvar med vedtektene er innbetalt som aksjekapital og overkurs samt egenkapital som er opptjent.
(2) Egenkapitalen i et finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, omfatter kapital som i samsvar med vedtektene er innbetalt som grunnfondskapital og eventuelt eierandelskapital, samt egenkapital som er opptjent. Departementet kan i forskrift fastsette om og på hvilke vilkår medlemsinnskudd kan regnes som egenkapital.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om finansforetaks adgang til å opprette flere klasser av aksjekapital eller eierandelskapital, og herunder fastsette om og i hvilken grad det skal være adgang til å knytte ulike eierbeføyelser og økonomiske rettigheter og plikter til de ulike klassene, inkludert regler om rett til avkastning og prioritet ved nedskrivning for å dekke underskudd etter årsregnskapet samt ved innløsning og avvikling av foretaket.

§ 10-2. Eierbrøken i finansforetak som har utstedt egenkapitalbevis

(1) Grunnfondskapitalen i finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, omfatter innbetalt kapital som ikke er eierandelskapital (grunnfondet), senere tilført avkastning eller overskudd, og annen kapital tilordnet grunnfondskapitalen, herunder gavefond og kompensasjonsfond.
(2) Eierandelskapitalen i finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, omfatter innbetalt kapital som etter vedtektene er knyttet til egenkapitalbevis som gir eierbeføyelser i foretaket, senere tilført avkastning eller overskudd, samt utjevningsfond og overkursfond.

§ 10-3. Innbetaling av egenkapital

(1) Aksjekapital, kapital til grunnfondet, eierandelskapital og medlemsinnskudd som skal være egenkapital i finansforetak, skal innbetales i penger med mindre annet følger av annet eller tredje ledd. Departementet kan i forskrift eller ved

enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet om innbetaling i penger ved kapitalforhøyelse.
(2) Aksjer eller egenkapitalbevis som utstedes ved sammenslåing eller deling av finansforetak eller av virksomheten i finansforetak, kan likevel helt eller delvis innbetales i annet enn penger. Det samme gjelder aksjer eller egenkapitalbevis som utstedes som vederlag for helt eller delvis erverv av finansforetak eller annet foretak som kan inngå i finanskonsern, eller av virksomhet i slikt foretak.
(3) Eierandelskapital kan også innbetales ved konvertering av grunnfondskapital og innbetalt medlemsinnskudd i kredittforetak eller gjensidig forsikringsforetak.

§ 10-4. Endring av finansforetaks vedtektsfestede egenkapital

(1) Vedtak om nedsettelse, tilbakebetaling eller forhøyelse av et finansforetaks vedtektsfestede egenkapital treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring.
(2) Foretakets vedtektsfestede egenkapital kan ikke settes ned under det lovfastsatte minstekrav til egenkapital, med mindre nedsettelsen foretas uten utbetaling til aksjeeierne, eiere av egenkapitalbevis eller andre.
(3) Et finansforetaks vedtektsfestede egenkapital kan ikke vedtas nedsatt, tilbakebetalt eller forhøyet uten samtykke fra Finanstilsynet. Tilsvarende gjelder for kjernekapitalinnskudd i pensjonsforetak. Det kan knyttes slike vilkår til samtykket som er egnet til å ivareta de interesser som skal beskyttes ved finanslovgivningen. Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravet om samtykke til forhøyelser av finansforetakets vedtektsfestede egenkapital og kjernekapitalinnskudd i pensjonsforetak.
(4) Vedtak som krever samtykke fra Finanstilsynet er ikke gyldig og kan ikke registreres før samtykke er gitt. Eventuell frist i annen lov for å melde endring til Foretaksregisteret regnes fra Finanstilsynet har gitt samtykke. Vedtak som ikke meldes innenfor fristen, faller bort.
Endret ved lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 10-5. Erverv av egne aksjer eller egenkapitalbevis. Kreditt til aksjeeier mv.

(1) Et finansforetak som er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, kan erverve egne aksjer hvis ervervet er i samsvar med reglene i allmennaksjeloven §§ 9-2 til 9-8.
(2) Et finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, kan erverve egne egenkapitalbevis dersom samlet pålydende verdi av egne egenkapitalbevis etter ervervet ikke overstiger 10

prosent av vedtektsfestet eierandelskapital. For øvrig gjelder allmennaksjeloven § 9-2 annet og tredje ledd, § 9-3 annet punktum og §§ 9-4 til 9-8 tilsvarende.
(3) Fullmakt for styret til å beslutte erverv av egne aksjer eller egenkapitalbevis kan ikke benyttes før den er godkjent av Finanstilsynet. Godkjennelsen gjelder i seks måneder med mindre annet er fastsatt, eller inntil Finanstilsynet ut fra hensynet til foretakets soliditet tilbakekaller godkjennelsen.
(4) Ved beregningen av et finansforetaks egenkapital skal det gjøres fradrag for bokført verdi av egne aksjer eller egenkapitalbevis til enhver tid.
(5) Aksjeloven §§ 8-7 og 8-10 og allmennaksjeloven §§ 8-7 og 8-10 gjelder ikke for lån, sikkerhet og annen kreditt som et finansforetak yter som ledd i finansforetakets vanlige virksomhet. Et finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, har en tilsvarende adgang til å yte lån eller annen kreditt ved erverv av egenkapitalbevis utstedt av foretaket.

§ 10-6. Utdeling av utbytte mv.

(1) Utbytte på aksjekapital, utbytte på eierandelskapital og grunnfondskapital etter § 10-17, eller utbyttemidler etter § 10-7 annet ledd skal ikke settes høyere enn det som er forsvarlig og forenlig med forsiktig og god forretningsskikk under tilbørlig hensyn til tap som måtte være inntruffet etter regnskapsårets avslutning, eller som må påregnes å ville inntreffe, samt ut fra behovet for oppbygging av egenkapital i finansforetaket. Aksjeloven § 8-1 annet ledd og § 8-4 og allmennaksjeloven § 8-1 annet ledd og § 8-4 gjelder ikke for finansforetak.
(2) Generalforsamlingen fastsetter, etter at styret har lagt frem forslag om anvendelse av årets overskudd, hvor stor del av årets samlede overskudd som skal disponeres som utbyttemidler for året. Det kan ikke besluttes utdelt høyere utbytte enn styret har foreslått eller godtar.
(3) Dersom styret beslutter å fremme forslag om utdeling som innebærer at det samlede utbyttet i et enkelt år vil overstige halvparten av resultatet etter det godkjente resultatregnskapet for siste regnskapsår, skal styret gi melding om forslaget til Finanstilsynet.
(4) Finanstilsynet kan, når hensynet til finansforetakets soliditet tilsier det, gi foretaket pålegg om ikke å dele ut utbytte eller om å dele ut mindre enn det som er foreslått av styret eller vedtatt av generalforsamlingen.
Endret ved lov 22 mars 2024 nr. 13 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 489).

§ 10-7. Disponering av overskudd i finansforetak som ikke har utstedt aksjer eller egenkapitalbevis

(1) Årets overskudd i finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, og som ikke har utstedt egenkapitalbevis, tilordnes foretakets grunnfondskapital, med mindre det i vedtektene er fastsatt at overskuddsmidler skal disponeres som utbyttemidler. Det kan i vedtektene fastsettes at utbyttemidler kan benyttes til utbytte på innskutt grunnfond, til gaver til allmennyttige formål eller et fond for slike gaver, til gave til en stiftelse med allmennyttig formål, eller utdeles til forsikringstakere eller andre kunder.
(2) Ved beregningen av årets overskudd gjelder § 10-17 første ledd tilsvarende.
(3) Departementet kan gi forskrift om utdeling av gaver etter første ledd.

§ 10-8. Tilbakebetaling og nedskrivning av egenkapital

Egenkapitalen i et finansforetak kan ikke uten samtykke fra Finanstilsynet reduseres på annen måte enn ved nedskrivning for å dekke underskudd etter årsregnskapet som ikke kan dekkes på annen måte.

II. Egenkapitalbevis mv.

§ 10-9. Utstedelse av egenkapitalbevis

(1) Sparebanker og andre finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, kan ikke uten samtykke fra departementet utstede egenkapitalbevis. Alle egenkapitalbevis gir lik rett i foretaket. I vedtektene kan det likevel bestemmes at det skal være egenkapitalbevis av ulike slag (flere egenkapitalbevisklasser).
(2) Egenkapitalbevis kan utstedes ved nytegning eller utstedes ved konvertering av bokført grunnfondskapital til eierandelskapital for så vidt grunnfondskapitalen fortsatt oppfyller det lovfastsatte minstekrav etter § 3-4.
(3) Egenkapitalbevis utstedt ved konvertering av bokført grunnfondskapital til eierandelskapital skal vederlagsfritt overføres til en finansstiftelse, med mindre egenkapitalbevis blir tegnet eller avhendet mot vederlag som nevnt i § 10-3 annet ledd. Reglene om eierforhold i finansforetak i kapittel 6 gjelder ikke ved overføring av egenkapitalbevis som overtas av en finansstiftelse.
(4) Eierandelskapital kan ikke kreves tilbakebetalt av eierne av de egenkapitalbevis som er utstedt, med mindre annet følger av reglene i §§ 10-20 eller 10-21.

(5) Departementet kan gi nærmere regler i forskrift om eierandelskapital og egenkapitalbevis. Departementet kan i særlige tilfeller gi forskrift om preferanseegenkapitalbevis med regler som fraviker bestemmelsene i §§ 10-9 til 10-24.

§ 10-10. Vedtak om utstedelse av egenkapitalbevis og om forhøyelse av eierandelskapital

(1) Utstedelse av egenkapitalbevis vedtas av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring. Allmennaksjeloven §§ 10-1 til 10-3 og §§ 10-6 til 10-13 gjelder tilsvarende.
(2) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring gi styret fullmakt til å utstede egenkapitalbevis. Vedtaket skal angi størrelsen av den eierandelskapitalen fullmakten gjelder og fastsette en periode på inntil to år som fullmakten skal gjelde for. Allmennaksjeloven § 10-14 annet og tredje ledd og §§ 10-15 til 10-17 gjelder tilsvarende.
(3) Ved forhøyelse av eierandelskapitalen har eierne av egenkapitalbevis fortrinnsrett til å tegne de nye egenkapitalbevisene i samme forhold som de fra før eier egenkapitalbevis utstedt av foretaket. Allmennaksjeloven § 10-5 gjelder tilsvarende. Fortrinnsretten gjelder ikke når egenkapitalbevis utstedes ved konvertering av bokført grunnfondskapital til eierandelskapital eller tegnes eller avhendes ved sammenslåing eller deling av finansforetak eller erverv av annet foretak.

§ 10-11. Vedtektsbestemmelser om stemmerett og rett til representasjon

(1) Vedtektene for finansforetak som utsteder egenkapitalbevis, skal inneholde bestemmelser som gir eierne av egenkapitalbevis rett til enten selv eller ved valgte representanter å utøve minst en femdel og ikke mer enn to femdeler av stemmene i generalforsamlingen. Hvert egenkapitalbevis gir én stemme.
(2) Dersom eierne av egenkapitalbevis utgjør mer enn den vedtektsfastsatte prosentandelen av det antallet stemmer som er til stede i generalforsamlingen, skal stemmetyngden for det enkelte egenkapitalbevis nedsettes forholdsmessig.
(3) I finansforetak hvor eierne av egenkapitalbevis velger medlemmer til generalforsamlingen, skal nærmere regler om valget, herunder om stemmerett, valgbarhet, funksjonstid og bortfall av verv, varamedlemmer, valgmåte og avgjørelse av tvister om valget fastsettes i vedtektene.
(4) Departementet kan gi nærmere regler i forskrift om egenkapitalbeviseieres stemmerett og rett til representasjon i foretaket.

§ 10-12. Tegning, registrering mv. av egenkapitalbevis

(1) Allmennaksjeloven §§ 10-7 til 10-13 og §§ 10-18 til 10-19 om tegning, tildeling, innbetaling og melding til Foretaksregisteret gjelder tilsvarende ved utstedelsen av egenkapitalbevis. Fristen for melding til Foretaksregisteret etter allmennaksjeloven § 10-9 regnes fra departementet har gitt sitt samtykke etter finansforetaksloven § 10-9. Vedtak som ikke meldes innenfor fristen, faller bort.
(2) Finansforetaket skal sørge for at det uten opphold opprettes et register over egenkapitalbeviseierne i en verdipapirsentral med godkjennelse eller anerkjennelse etter verdipapirsentralforordningen (forordning (EU) nr. 909/2014). Egenkapitalbevisene skal uten opphold registreres i den verdipapirsentralen som fremgår av finansforetakets vedtekter. Allmennaksjeloven §§ 4-1 til 4-11 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 10-13. Innbetaling av egenkapital i annet enn penger ved utstedelse av egenkapitalbevis

(1) Ved utstedelse av egenkapitalbevis som helt eller delvis innbetales i annet enn penger, gjelder allmennaksjeloven §§ 2-4, 2-6 og 2-7 tilsvarende.
(2) Utstedes egenkapitalbevis av finansforetak som har eierandelskapital fra før, fordeles overkurs på egenkapitalbevisene etter § 10-14. Det samme gjelder ved forhøyelse av grunnfondet i finansforetak med eierandelskapital.

§ 10-14. Overkurs og anvendelse av overkursfond og kompensasjonsfond

(1) Overkurs ved tegning av egenkapitalbevis skal etter fradrag for kostnader i forbindelse med tegningen fordeles mellom overkursfondet og kompensasjonsfondet.
(2) Den del av overkursen som skal tilføres overkursfondet, beregnes ut fra forholdet mellom bokført eierandelskapital etter nytegningen og summen av bokført grunnfondskapital og eierandelskapital etter nytegningen, med mindre annet er fastsatt i vedtaket om utstedelse av nye egenkapitalbevis. Resten av overkursen tilføres kompensasjonsfondet. Departementet kan gi forskrift om fordeling av overkurs i foretak som har eierandelskapital fra før.
(3) Overkursfondet og kompensasjonsfondet kan bare brukes til:

a. forholdsmessig dekning av kostnadene ved forhøyelse av eierandelskapitalen,

b. forholdsmessig dekning av underskudd som ikke kan dekkes på annen måte etter § 10-19,
c. forholdsmessig dekning av utdeling til eierne av egenkapitalbevis ved nedsettelse av eierandelskapitalen, herunder nedsettelse ved sletting av foretakets egne egenkapitalbevis,
d. tilføring til henholdsvis eierandelskapitalen og grunnfondskapitalen ved avvikling.

(4) Overkursfondet kan også benyttes til fondsemisjon, forutsatt at foretaket ikke har udekket underskudd.

§ 10-15. Overdragelse. Pantsettelse

(1) Egenkapitalbevis kan skifte eier ved overdragelse eller på annen måte om ikke annet følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av lov, eller er fastsatt i vedtektene. Det samme gjelder tegningsrett til egenkapitalbevis. Allmennaksjeloven §§ 4-12 til 4-14 gjelder tilsvarende.
(2) I vedtektene kan retten til å overdra eller erverve egenkapitalbevis eller tegningsrett bare innskrenkes ved bestemmelse som nevnt i allmennaksjeloven § 4-15 annet ledd. Reglene i allmennaksjeloven § 4-15 tredje ledd og §§ 4-16 til 4-18 gjelder tilsvarende.
(3) Egenkapitalbevis kan pantsettes når annet ikke er fastsatt i vedtektene. Allmennaksjeloven § 4-15 a gjelder tilsvarende.

§ 10-16. Tegning og erverv av egne egenkapitalbevis

(1) Forbudet mot tegning av egne aksjer i allmennaksjeloven § 9-1 gjelder tilsvarende for egenkapitalbevis. Dette er ikke til hinder for at foretaket overtar egenkapitalbevis som utstedes ved konvertering av grunnfondskapital til eierandelskapital etter reglene i § 10-9 annet ledd eller erverver egne egenkapitalbevis etter reglene i § 10-5.
(2) Det kan fastsettes i vedtektene at generalforsamlingens vedtak om erverv av egne egenkapitalbevis må ha tilslutning fra minst to tredeler av de stemmer som avgis av, eller av medlemmer valgt av, eierne av egenkapitalbevis.

§ 10-17. Overskudd, utbytte mv.

(1) Årets overskudd tilordnes eierne av egenkapitalbevis og finansforetaket etter forholdet mellom eierandelskapitalen med tillegg av overkursfondet og

grunnfondskapitalen med tillegg av kompensasjonsfondet. Årets utbyttemidler skal fordeles mellom eierandelskapitalen og finansforetaket etter samme forhold.
(2) Med årets overskudd menes årets overskudd etter det sist godkjente resultatregnskapet etter at det er korrigert for overføringer til eller fra fond for vurderingsforskjeller, samt for avsetninger til fond for urealiserte gevinster og overføringer fra fond for urealiserte gevinster som tidligere er resultatført. Allmennaksjeloven § 3-2 gjelder tilsvarende.
(3) Utbyttemidler tilordnet eierandelskapitalen utbetales som utbytte til eierne av egenkapitalbevis. Resten av årets overskudd tilordnet eierandelskapitalen skal tilføres utjevningsfondet eller utgjøre annen eierandelskapital.
(4) Den del av årets overskudd som er tilordnet grunnfondskapitalen, legges til denne. Det kan likevel i vedtektene fastsettes at utbyttemidler kan benyttes til utbytte på innskutt grunnfondskapital, til gaver til allmennyttige formål eller overføres til et fond for slike gaver (gavefondet), overføres til en stiftelse med allmennyttig formål, eller benyttes til utbytte til forsikringstakere eller andre kunder. Ved disponeringen av utbyttemidler bør foretaket legge vekt på at forholdet mellom grunnfondskapitalen og eierandelskapitalen ikke endres vesentlig. Finanstilsynet kan godkjenne at foretaket kan treffe særlige tiltak for å motvirke eller rette på slik endring.
(5) Departementet kan gi forskrift om utdeling av gaver etter fjerde ledd.

§ 10-18. Utjevningsfondet

(1) Midler i utjevningsfondet kan benyttes for å opprettholde utbytte på eierandelskapitalen.
(2) Overføringer fra fond for urealiserte gevinster som tidligere er resultatført, kan avsettes i utjevningsfondet.
(3) Utdeling av utbytte fra utjevningsfondet kan bare foretas når dette er forsvarlig ut fra egenkapitalsituasjonen i foretaket.
(4) Departementet kan i forskrift sette grenser for adgangen til å overføre midler fra utjevningsfondet ved en fondsemisjon.

§ 10-19. Underskudd

(1) Underskudd etter resultatregnskapet for siste regnskapsår skal først søkes dekket ved forholdsmessig overføring fra grunnfondskapitalen, herunder gavefondet, og den eierandelskapitalen som overstiger vedtektsfestet eierandelskapital, herunder utjevningsfondet. I kredittforening eller gjensidig forsikringsforetak skal likevel underskudd utlignes på medlemmene, med

mindre annet er fastsatt i vedtektene.
(2) Underskudd som ikke er dekket ved overføring etter første ledd, dekkes ved forholdsmessig overføring fra overkursfondet og kompensasjonsfondet.
(3) Underskudd som ikke er dekket ved nedskrivning etter første og annet ledd, dekkes ved nedsettelse av vedtektsfestet eierandelskapital, og eventuelt ved nedsettelse av annen kapital når dette følger av vedtekter eller avtalevilkår.
(4) Departementet kan gi forskrift om prioritet ved nedskrivning for å dekke underskudd.

§ 10-20. Fordeling av kapital ved avvikling av foretaket

Ved avvikling av finansforetaket skal den del av eierandelskapitalen og overkursfondet som er tilbake etter at alle kreditorer har fått fullt oppgjør, fordeles forholdsmessig mellom eierne av egenkapitalbevis.

§ 10-21. Nedsettelse av eierandelskapitalen

(1) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring treffe vedtak om å nedsette vedtektsfastsatt eierandelskapital helt eller delvis. Allmennaksjeloven § 12-1 annet ledd til fjerde ledd og §§ 12-2 til 12-7 gjelder tilsvarende, likevel slik at det beløpet nedsettingen gjelder bare kan benyttes til:

a. dekning av underskudd som ikke kan dekkes på annen måte etter reglene i eller i medhold av § 10-19,
b. utdeling til eierne av egenkapitalbevis,
c. sletting av egenkapitalbevis eiet av finansforetaket,
d. avsetning til overkursfondet og kompensasjonsfondet.

(2) Det kan fastsettes i vedtektene at generalforsamlingens vedtak om å nedsette eierandelskapitalen helt eller delvis med utdeling til eierne av egenkapitalbevis krever tilslutning fra minst to tredeler av de stemmer som avgis av, eller av medlemmer valgt av, eierne av egenkapitalbevis.

§ 10-22. Forhøyelse av eierandelskapitalen

(1) Eierandelskapitalen kan forhøyes ved nytegning, ved konvertering av grunnfondskapital til eierandelskapital eller ved fondsemisjon ved overføring av midler som kan utdeles som utbytte til eierandelskapitalen eller midler i overkursfondet. Ved nytegning og konvertering gjelder allmennaksjeloven §§

10-1 til 10-3 og §§ 10-6 til 10-13 tilsvarende. Ved fondsemisjon gjelder allmennaksjeloven § 10-20 tredje ledd og §§ 10-21 til 10-23 tilsvarende.
(2) Det kan fastsettes i vedtektene at generalforsamlingens vedtak om forhøyelse av eierandelskapitalen ved utstedelse av nye egenkapitalbevis eller om fullmakt til styret til å utstede nye egenkapitalbevis, herunder beslutninger om kursforhold eller fravikelse av eller unntak fra fortrinnsrett som nevnt i § 10-10 tredje ledd, krever tilslutning fra minst to tredeler av de stemmer som avgis av, eller av medlemmer valgt av, eierne av egenkapitalbevis.
Endret ved lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 10-23. Tegningsretter

(1) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring beslutte at foretaket skal utstede tegningsretter som gir eierne rett til senere å kreve utstedt egenkapitalbevis. Vedtaket kan ikke registreres i Foretaksregisteret før det er godkjent av Finanstilsynet. § 10-10 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende. Utøves slike tegningsretter, forhøyes eierandelskapitalen uten ny beslutning fra generalforsamlingen.
(2) § 10-12 om tegning og registrering av egenkapitalbevis gjelder tilsvarende. Det beløp som betales for tegningsrettene, fordeles etter regelen i § 10-14 om fordeling av overkurs ved tegning av egenkapitalbevis. For øvrig gjelder allmennaksjeloven §§ 11-12 og 11-13 tilsvarende.

§ 10-24. Lån med rett til å kreve egenkapitalbevis utstedt

(1) Foretaket kan ved avtale om lån gi långiver rett til å kreve utstedt egenkapitalbevis mot innskudd i penger eller konvertering av lånekapital. Allmennaksjeloven §§ 11-2 til 11-7 gjelder tilsvarende så langt de passer.
(2) Vedtak om eller fullmakt til å oppta lån etter første ledd treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring. For foretak som har eierandelskapital, gjelder § 10-10 annet og tredje ledd tilsvarende. Vedtaket kan ikke registreres i Foretaksregisteret før det er godkjent av Finanstilsynet.

Kapittel 11. Fremmedkapital mv.

I. Fremmedkapital

§ 11-1. Fremmedkapital

Med fremmedkapitalen menes i denne lov kapital som ikke er egenkapital. Innskudd i bank regnes som fremmedkapital.

§ 11-2. Opptak, nedskriving og konvertering av fremmedkapital

(1) Fremgangsmåten for et finansforetaks opptak av fremmedkapital skal fastsettes i vedtektene. Vedtak om eller fullmakt til å oppta annen godkjent kjernekapital eller tilleggskapital treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring. Departementet kan i forskrift fastsette at annet punktum gjelder tilsvarende for gjeldsinstrumenter som kan brukes til å dekke minstekravet etter § 20-9 første ledd. Departementet kan i forskrift gi regler om finansforetaks adgang til å oppta ulike former for fremmedkapital og herunder hvilke økonomiske rettigheter og plikter som kan knyttes til de ulike formene.
(2) Finansforetak kan ikke ta opp, kjøpe tilbake eller førtidig innfri annen godkjent kjernekapital eller tilleggskapital uten samtykke fra Finanstilsynet. Departementet kan fastsette i forskrift at første punktum gjelder tilsvarende for gjeldsinstrumenter som kan brukes til å dekke minstekravet etter § 20-9 første ledd. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om unntak fra kravet i første punktum.
(3) Finansforetaket skal påse at avtalevilkårene for lån angir lånets prioritet ved avvikling av foretaket, og i hvilken grad lånet kan nedskrives under løpende drift for å dekke resultatført underskudd.
(4) Departementet kan gi forskrift om nedskriving av fremmedkapital og prioritet ved nedskriving. Departementet kan treffe enkeltvedtak eller gi forskrift om konvertering av fremmedkapital i finansforetak til egenkapital.
Endret ved lover 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 11-3. Medlemsansvar i kredittforeninger og gjensidige forsikringsforetak

(1) Medlemmenes ansvar for en kredittforenings eller et gjensidig forsikringsforetaks forpliktelser kan bare gjøres gjeldende av finansforetaket.

(2) Underskudd i en kredittforening eller et gjensidig forsikringsforetak utlignes på medlemmene i den regnskapsterminen det gjelder, med mindre noe annet er fastsatt i forskrift eller i vedtektene. Foretakets krav på bidrag fra medlemmer ved utligning av underskudd kan ikke overdras, pantsettes eller tas til utlegg for gjeld.
(3) I vedtektene for gjensidige livsforsikringsforetak kan det bestemmes at underskudd i stedet skal utlignes ved forholdsmessig reduksjon av forsikringskravene.

§ 11-4. Tilbakebetaling og nedskrivning av ansvarlig kapital

Annen ansvarlig kapital enn egenkapital kan ikke uten samtykke fra Finanstilsynet reduseres på annen måte enn ved tilbakebetaling ved avtalt forfall eller ved nedskrivning for å dekke underskudd etter årsregnskapet som ikke kan dekkes på annen måte.

II. Obligasjoner med fortrinnsrett

§ 11-5. Virkeområde

Kredittforetak har rett til å ta opp lån ved å utstede obligasjoner med fortrinnsrett som nevnt i § 11-6 etter reglene i §§ 11-7 til 11-15.
Endret ved lov 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 11-6. Definisjon og beskyttede betegnelser

(1) Med obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) menes ihendehaverobligasjoner utstedt med fortrinnsrett til dekning i kredittforetakets sikkerhetsmasse.
(2) Betegnelsene «obligasjoner med fortrinnsrett standard» («OMF standard») og «europeisk obligasjon med fortrinnsrett» samt tilsvarende betegnelse på offisielle språk innenfor EØS skal bare brukes om obligasjoner med fortrinnsrett som oppfyller kravene gitt i eller i medhold av §§ 11-7 til 11-15.
(3) Betegnelsene «obligasjoner med fortrinnsrett premium» («OMF premium») og «europeisk obligasjon med fortrinnsrett (premium)» samt tilsvarende betegnelse på offisielle språk innenfor EØS skal bare brukes om obligasjoner med fortrinnsrett som oppfyller både kravene gitt i eller i medhold av §§ 11-7 til 11-15, og særlige krav til overpantsettelse, sammensetning og verdsettelse av

sikkerhetsmassen fastsatt av departementet i forskrift.
(4) Med OMF-program menes de strukturelle trekkene ved utstedelser av enten OMF standard eller OMF premium etter annet eller tredje ledd, som fastsatt i avtalevilkår i samsvar med godkjennelse etter kapittel 3 og § 11-7.
Endret ved lov 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 11-7. Virksomhetsbegrensning, meldeplikt og godkjennelse av OMF-program

(1) Et kredittforetak kan oppta obligasjonslån gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett når kredittforetakets vedtektsfastsatte formål er:

a. å yte eller erverve bolighypoteklån, eiendomshypoteklån, lån sikret ved pant i andre realregistrerte formuesgoder, eller offentlige lån, og
b. å finansiere utlånsvirksomheten hovedsakelig ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett.

(2) Kredittforetak som vil utstede obligasjoner med fortrinnsrett, skal ved søknad om tillatelse etter § 3-1 gi opplysninger som nevnt i fjerde ledd annet punktum.
(3) Kredittforetaket skal gi melding til Finanstilsynet senest 30 dager før det første gang utsteder obligasjoner med fortrinnsrett.
(4) Før et kredittforetak utsteder obligasjoner med fortrinnsrett som ikke er omfattet av eksisterende tillatelse etter kapittel 3 og paragrafen her, skal foretaket sende søknad om godkjennelse av nytt OMF-program til Finanstilsynet. Søknad om godkjennelse av nytt OMF-program skal inneholde opplysninger som godtgjør

a. at foretaket har en tilfredsstillende driftsplan for utstedelse av OMF standard eller OMF premium,
b. at foretaket har tilfredsstillende rutiner, prosesser og metoder for å ivareta investorvernet med hensyn til godkjennelse, endring, fornyelse og refinansiering av lån eller andre eiendeler som inngår i sikkerhetsmassen,
c. at personer som skal lede eller utføre oppgaver under OMF-programmet, har tilfredsstillende kvalifikasjoner og kunnskap om utstedelse av OMF og administrasjon av programmet, og
d. at den administrative organiseringen av sikkerhetsmassen og overvåkningen av denne oppfyller krav i §§ 11-8 til 11-14.

Finanstilsynet kan kreve at foretaket gir ytterligere opplysninger om hvordan innretningen av programmet ivaretar hensynet til investorvern og ellers oppfyller krav som nevnt i § 11-6 annet eller tredje ledd. For utstedelser under nytt OMF-program kan melding etter tredje ledd i paragrafen her gis til Finanstilsynet sammen med søknaden om godkjennelse av programmet.

(5) Når hensynet til kredittforetakets soliditet tilsier det, kan Finanstilsynet gi pålegg til kredittforetaket om at det ikke skal utstedes obligasjoner med fortrinnsrett.
(6) Finanstilsynet kan samtykke til at kredittforetak i en overgangsperiode kan drive virksomhet som består i å oppta obligasjonslån gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett parallelt med annen virksomhet. Virksomhetene skal i så fall holdes atskilt fra hverandre. Finanstilsynet kan sette vilkår for å sikre slik atskillelse. Finanstilsynets samtykke kan gis for en periode på inntil ett år med mulighet til forlengelse for ytterligere ett år.
(7) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om foretakenes meldeplikt og prosedyrer for godkjennelse av OMF-program.
Endret ved lover 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778), 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 11-8. Krav til sikkerhetsmassens sammensetning

(1) Sikkerhetsmassen for OMF standard kan bare bestå av følgende typer fordringer:

a. lån sikret ved pant i bolig, atkomstdokument til bolig eller borettslagsandel (bolighypoteklån),
b. lån sikret ved pant i annen fast eiendom (eiendomshypoteklån),
c. lån sikret ved pant i andre realregisterte formuesgoder,
d. engasjementer med eller garantert av stater, offentlige foretak, lokale og regionale myndigheter, multilaterale utviklingsbanker og internasjonale organisasjoner (offentlige lån),
e. engasjementer med kredittinstitusjoner,
f. fordringer i form av derivatavtaler som nevnt i fjerde ledd, og
g. fordringer som utgjør fyllingssikkerhet som nevnt i femte ledd.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om fordringer og sikkerheter som kan inngå i sikkerhetsmassen for OMF standard, herunder om offentlige lån, rettsvern, belåningsgrad, engasjementsmotparter, forsikring og risikodiversifisering.

(2) Sikkerhetsmassen for OMF premium kan bare bestå av fordringer som oppfyller krav fastsatt av departementet i forskrift.
(3) Pantesikrede lån som inngår i sikkerhetsmassen, skal ha sikkerhet i et formuesgode som befinner seg innenfor EØS. Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra første punktum og gi nærmere regler om pant i formuesgoder utenfor EØS.
(4) Fordringer i form av derivatavtaler kan bare inngå i sikkerhetsmassen for sikringsformål. Slike avtaler skal være godt dokumentert og holdes atskilt etter § 11-10 og skal ikke kunne avsluttes ved krisehåndtering eller avvikling under offentlig administrasjon av kredittforetaket. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om derivatavtaler som kan inngå i sikkerhetsmassen.
(5) I tillegg til den dominerende typen fordringer og eventuelt fordringer i form av derivatavtaler, skal sikkerhetsmassen ha fyllingssikkerhet. Fyllingssikkerheten skal bestå av likviditetsbufferen som nevnt i § 11-12 tredje ledd og eventuelt andre eiendeler som kan inngå i sikkerhetsmassen. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om sammensetningen av sikkerhetsmassen, herunder om vilkår for uensartethet innad i den dominerende fordringstypen.
Endret ved lov 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 11-9. Verdivurdering

(1) Ved innføring i sikkerhetsmassen av lån sikret ved pant i realregistrerte formuesgoder, skal det fastsettes et forsvarlig verdigrunnlag for formuesgodet som stilles som sikkerhet for hvert enkelt lån. Verdigrunnlaget kan ikke være høyere enn markedsverdi fastsatt ut fra en forsiktig vurdering.
(2) Verdigrunnlaget som nevnt i første ledd skal fastsettes gjennom en individuell vurdering av det aktuelle realregistrerte formuesgodet. Verdivurderingen skal utføres etter anerkjente prinsipper av en kompetent og uavhengig person. Vurderingen skal dokumenteres, og det skal fremgå av vurderingen hvem som har foretatt den, når den er foretatt og hvilke forutsetninger som er lagt til grunn for den. Verdivurdering av boligeiendom kan likevel bygge på statistiske modeller etter nærmere regler fastsatt av departementet i forskrift.
(3) Verdigrunnlaget som nevnt i første ledd skal overvåkes og ved behov fornyes etter regler fastsatt av departementet i forskrift.
(4) Derivatavtaler som nevnt i § 11-8 fjerde ledd skal verdsettes til betryggende markedsverdi etter nærmere regler fastsatt av departementet i forskrift.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om verdivurdering etter denne paragrafen og om krav til kredittforetakets systemer.

Departementet kan i forskrift også fastsette regler om endret belåningsgrad som følge av etterfølgende verdifall for formuesgoder som nevnt i første ledd.
Endret ved lov 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 11-10. Atskillelse og beskyttelse av sikkerhetsmassen

(1) Kredittforetaket skal til enhver tid kunne identifisere alle fordringer som inngår i sikkerhetsmassen.
(2) Fordringer som inngår i sikkerhetsmassen, skal være gjenstand for rettslig bindende og håndhevbar atskillelse fra den øvrige virksomheten til foretaket. Dersom kredittforetaket har flere sikkerhetsmasser, gjelder kravet om atskillelse også mellom sikkerhetsmassene. Obligasjoner utstedt under ulike OMF-programmer, skal ha fortrinnsrett til dekning i atskilte sikkerhetsmasser.
(3) Fordringer som inngår i sikkerhetsmassen, kan ikke pantsettes eller gjøres til gjenstand for utlegg, arrest eller annen tvangsforretning til fordel for enkelte av kredittforetakets kreditorer. Det kan heller ikke erklæres eller avtales motregningsrett, tilbakeholdsrett eller liknende i fordringer som inngår i sikkerhetsmassen.
(4) Første til tredje ledd gjelder tilsvarende for pant mottatt i forbindelse med fordringer i form av derivater som nevnt i § 11-8 fjerde ledd. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om atskillelse og beskyttelse av sikkerhetsmassen, herunder særlige regler eller unntak for fordringer i form av derivater.
Endret ved lover 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 11-11. Krav til overpantsettelse

(1) Sikkerhetsmassens verdi skal til enhver tid overstige verdien av obligasjonene med fortrinnsrett til dekning i sikkerhetsmassen. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til hvordan verdiene skal beregnes og stille krav til hvor mye høyere enn verdien av obligasjonene sikkerhetsmassens verdi skal være. Departementet kan i forskrift fastsette regler for kredittforetak som ikke oppfyller kravet til overpantsettelse i første punktum.
(2) Ved vurderingen av om kravet i første ledd er oppfylt, kan lån til samme låntaker og lån som har sikkerhet i samme formuesgode, ikke medregnes med større del enn fem prosent av samlet sikkerhetsmasse. Departementet kan i forskrift fastsette at lån ut over grensen på fem prosent medregnes dersom det foreligger tilleggssikkerhet, og regler om slik tilleggssikkerhet.

Endret ved lov 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 11-12. Likviditet

(1) Kredittforetaket skal påse at betalingsstrømmene fra sikkerhetsmassen til enhver tid gjør kredittforetaket i stand til å dekke

a. betalingsforpliktelser overfor eiere av obligasjoner med fortrinnsrett,
b. betalingsforpliktelser overfor motparter i derivatavtaler som nevnt i § 11-8 fjerde ledd, og
c. forventede kostnader til drift og avvikling av OMF-programmet.

Kredittforetaket kan inngå rente- og valutakontrakter for å oppfylle dette kravet. De forventede kostnadene som nevnt i første punktum bokstav c, kan fastsettes sjablongmessig. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om beregningen av dekningskravet i første punktum.

(2) Kredittforetaket kan fastsette i avtalevilkårene for obligasjoner med fortrinnsrett at løpetiden kan forlenges når nærmere angitte hendelser inntreffer. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utforming, virkning og bruk av slike avtalevilkår, herunder om hvilke hendelser som gir grunnlag for forlengelse av løpetiden.
(3) Kredittforetaket skal i sikkerhetsmassen til enhver tid ha en likviditetsbuffer som minst tilsvarer netto likviditetsutgang i OMF-programmet 180 dager frem i tid. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om likviditetsbufferen, herunder om beregning av likviditetsutgang og hvilke fordringer som kan inngå i bufferen.
Endret ved lov 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 11-13. Krav til registrering og investorinformasjon

(1) Kredittforetaket skal føre register over obligasjonene med fortrinnsrett det utsteder, og sikkerhetsmassen som er tilordnet disse, herunder derivatavtaler som nevnt i § 11-8 fjerde ledd. Registeret skal til enhver tid inneholde oppdaterte opplysninger om alle transaksjoner i OMF-programmet, samt verdien av obligasjonene og sikkerhetsmassen for hvert OMF-program. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til registerets innhold, utforming og tilgjengelighet, samt regler om føring av registeret.

(2) Kredittforetaket skal offentliggjøre informasjon som setter investorer i stand til å vurdere OMF-programmets profil og risiko. Dersom løpetiden kan forlenges etter § 11-12 annet ledd, skal foretaket offentliggjøre informasjon om løpetidsstruktur, herunder om hvilke hendelser som gir grunnlag for forlengelse av løpetiden. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til hvilke opplysninger som skal offentliggjøres, og til hvordan og hvor ofte informasjonen skal offentliggjøres.
Endret ved lov 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 11-14. Overvåking av sikkerhetsmassen

(1) Før et kredittforetak utsteder obligasjoner med fortrinnsrett skal foretaket oppnevne en overvåker av sikkerhetsmassen. Kredittforetaket skal gi melding til Finanstilsynet om hvem som er overvåker.
(2) Overvåkeren skal overvåke etterlevelsen av kravene til sikkerhetsmassen etter §§ 11-8 til 11-12 og kravene til registrering og investorinformasjon etter § 11-13. Overvåkeren skal regelmessig underrette Finanstilsynet om sine funn og vurderinger.
(3) Kredittforetaket har plikt til å gi overvåkeren alle relevante opplysninger om virksomheten. Overvåkeren skal ha full adgang til kredittforetakets register og kan kreve ytterligere opplysninger av kredittforetaket. Overvåkeren har også rett til å gjennomføre undersøkelser hos kredittforetaket. Overvåkeren har krav på rimelig vederlag fra kredittforetaket for sitt arbeid.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om oppnevning og oppsigelse av overvåkeren, utvelgelseskriterier for oppnevning av overvåker, vederlag fra kredittforetaket og overvåkerens oppgaver, rettigheter og plikter.
Endret ved lov 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 11-15. Fortrinnsrett til sikkerhetsmassen, felles gjeldsforfølgning mv.

(1) I tilfelle krisehåndtering eller avvikling under offentlig administrasjon av kredittforetaket har eiere av obligasjoner med fortrinnsrett og motparter i derivatavtaler som nevnt i § 11-8 fjerde ledd en eksklusiv, lik og forholdsmessig fortrinnsrett til dekning i den sikkerhetsmassen som er avsatt for dem. Denne fortrinnsretten i sikkerhetsmassen går foran fortrinnsrett som nevnt i dekningsloven §§ 9-2 til 9-4. Bestemmelsen i panteloven § 6-4 om lovbestemt pant for boet gjelder tilsvarende for boets rett til dekning i sikkerhetsmassen. Boets lovbestemte pant utgjør da maksimalt 700 ganger rettsgebyret i hver

enkel sikkerhetsmasse. Departementet kan i forskrift gi særregler og gjøre unntak fra regelen i dette ledd for fordringer som nevnt i § 11-8 fjerde ledd. Slike forskrifter kan fravike reglene i §§ 11-5 til 11-15.
(2) Fortrinnsretten omfatter også midler som senere betales inn i henhold til gjeldende avtalevilkår for fordringer som inngår i sikkerhetsmassen. Slike midler skal fortløpende registreres etter reglene i § 11-13.
(3) Ved krisehåndtering eller avvikling under offentlig administrasjon av kredittforetaket har eiere av obligasjoner med fortrinnsrett og motparter i derivatavtaler som nevnt i § 11-8 første ledd bokstav e krav på rettidig betaling med midler som omfattes av fortrinnsretten, så lenge bobehandlingen pågår, så fremt sikkerhetsmassen i all hovedsak oppfyller lovens krav. Dersom det ikke er mulig å forestå kontraktsmessige betalinger med midler fra sikkerhetsmassen, og det ikke er sannsynlig at det vil skje en snarlig endring av likviditetssituasjonen, skal bostyret fastsette en dato for betalingsstans. Bostyret skal så snart som mulig informere eiere av krav med fortrinnsrett om betalingsstansen.
(4) Utbringer sikkerhetsmassen mer enn det som er nødvendig for å dekke obligasjonseiernes eller derivatmotpartenes krav, inngår det overskytende i bomassen. De deler av kravet som eventuelt ikke dekkes av sikkerhetsmassen, utgjør en alminnelig konkursfordring etter dekningsloven § 9-6.
(5) Betalingsforpliktelser knyttet til obligasjoner med fortrinnsrett skal ikke være gjenstand for automatisk fremskynding av forfall ved krisehåndtering eller avvikling under offentlig administrasjon av kredittforetaket.
(6) Departementet kan gi forskrift om Finanstilsynets eller administrasjonsstyrets mulighet til å disponere over utlån og andre eiendeler som inngår i sikkerhetsmassen, når dette kan gjøres uten å svekke de øvrige kreditorers dekningsmulighet. Slike forskrifter kan fravike reglene i kapittel 20 og reglene i konkursloven og tvangsfullbyrdelsesloven.
Endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717), 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

§ 11-15 a. Overgangsregler

(1) Betegnelsen «obligasjoner med fortrinnsrett» kan brukes om obligasjoner utstedt før 8. juli 2022 etter reglene i finansforetaksloven som gjaldt på utstedelsestidspunktet. Betegnelsen kan brukes frem til obligasjonens forfallsdato.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for tilleggsutstedelser før 8. juli 2024 under åpne obligasjonslån som har fått ISIN-nummer før 8. juli 2022, dersom:

a. forfallsdatoen er før 8. juli 2027,
b. det samlede volumet av tilleggsutstedelser etter 8. juli 2022 ikke overstiger det dobbelte av volumet per 8. juli 2022,
c. det samlede utestående volumet ved forfall ikke overstiger et beløp tilsvarende 6 mrd. euro, og
d. fordringene i sikkerhetsmassen befinner seg i Norge.

(3) Bestemmelser om obligasjoner med fortrinnsrett i kapittel 20 omfatter obligasjoner som nevnt i første ledd.
Tilføyd ved lov 23 mai 2022 nr. 31 (i kraft 8 juli 2022 iflg. res. 23 mai 2022 nr. 893).

III. Verdipapirisering

Tilføyd ved lov 23 april 2021 nr. 22 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1204).

§ 11-16. Verdipapiriseringsforordningen

(1) EØS-avtalens vedlegg IX forordning (EU) 2017/2402 om en generell ramme for verdipapirisering og om opprettelse av en spesifikk ramme for enkel, gjennomsiktig og standardisert verdipapirisering (verdipapiriseringsforordningen), som endret ved Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2021/557, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX til avtalen, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler til utfylling av bestemmelsene i første ledd, herunder regler om

a. risikotilbakeholdelse,
b. transparenskrav,
c. adgang til at verdipapiriseringer omfatter reverdipapiriseringer,
d. søknad om registrering som verdipapiriseringsregister,
e. krav til enkelhet, transparens og standardisering i STS-verdipapiriseringer,
f. utforming av melding til tilsynsmyndigheter om STS-verdipapiriseringer,
g. opplysninger som må fremlegges for tilsynsmyndigheten for å få tillatelse til å utføre tredjepartskontroll av STS-verdipapiriseringer,
h. krav til skille mellom spesialforetakets forpliktelser og forpliktelsene til verdipapiriserer og opprinnelig långiver, og

i. krav til vesentlig risikooverføring.

(3) Departementet kan gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført etter første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Tilføyd ved lov 23 april 2021 nr. 22 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1204, endring endret ved lov 10 april 2025 nr. 11).

§ 11-17. Spesialforetak

Spesialforetak for verdipapirisering som definert i verdipapiriseringsforordningen, er unntatt fra krav til konsesjon som kredittforetak eller finansieringsforetak. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere vilkår for unntaket fra konsesjonsplikt.
Tilføyd ved lov 23 april 2021 nr. 22 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1204).

§ 11-18. Administrasjonsforetak

(1) Når foretak som verdipapiriserer er finansforetak, skal administrasjonsforetaket som definert i verdipapiriseringsforordningen, være bank, kredittforetak eller finansieringsforetak. Departementet kan i forskrift fastsette utfyllende regler om bruken av og virksomheten til administrasjonsforetak.
(2) Administrasjonsforetaket skal treffe de tiltak som er nødvendig for å ivareta kredittkundens rettigheter og interesser og sikre at kredittkunden ikke behandles på annen måte enn hvis fordringen var overdratt til et finansforetak. Departementet kan i forskrift fastsette utfyllende regler om hvilke tiltak som må treffes etter første punktum.
(3) Administrasjonsforetaket skal gjøre gjeldsopplysninger knyttet til verdipapiriserte lån tilgjengelige for gjeldsinformasjonsforetak i samsvar med gjeldsinformasjonsloven § 10.
(4) Administrasjonsforetaket skal representere spesialforetaket i saker som behandles av utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov.
Tilføyd ved lov 23 april 2021 nr. 22 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1204).

§ 11-19. Låntakers rettigheter

(1) Før foretak overdrar lån til spesialforetak for verdipapirisering, skal foretaket informere låntaker om hvilket foretak som skal være spesialforetak, hvilket foretak som skal være administrasjonsforetak, og hvilke plikter og rettigheter spesialforetaket og administrasjonsforetaket vil ha overfor låntaker. Informasjonen skal gis senest tre uker før overdragelsen.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette utfyllende regler om hvilken informasjon som skal gis, og om hvordan informasjonen skal gis til låntaker.
(3) Overdragelser som nevnt i første ledd, er unntatt fra kravet om samtykke etter finansavtaleloven § 2-13.
Tilføyd ved lov 23 april 2021 nr. 22 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1204, endring endret ved lov 10 april 2025 nr. 11).

§ 11-20. Tilsyn

(1) Finanstilsynet er tilsynsmyndighet som nevnt i verdipapiriseringsforordningen artikkel 29.
(2) Finanstilsynet kan kreve gebyrer til dekning av sine kostnader ved tilsyn med foretak som ikke inngår i utlikningen etter finanstilsynsloven § 9.
Tilføyd ved lov 23 april 2021 nr. 22 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1204).

§ 11-21. Liste over ikke-samarbeidende jurisdiksjoner for skatteformål

Departementet kan i forskrift fastsette en liste over ikke-samarbeidsvillige jurisdiksjoner som nevnt i verdipapiriseringsforordningen artikkel 4.
Tilføyd ved lov 23 april 2021 nr. 22 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203, endring endret ved lov 10 april 2025 nr. 11).

Kapittel 12. Foretaksendringer, avvikling og omdanning

I. Sammenslåing og deling av finansforetak

§ 12-1. Tillatelse

(1) Sammenslåing og deling av finansforetak og opprettelse av finansstiftelse i

forbindelse med sammenslåing og deling kan bare gjennomføres etter tillatelse gitt av departementet.
(2) Likt med sammenslåing og deling regnes overtagelse og avhendelse av hele eller en stor del av virksomheten med tilhørende eiendeler og forpliktelser. Departementet avgjør i tvilstilfelle om avhendelsen eller overtagelsen omfatter en stor del av virksomheten.
(3) Vedtektsendringer i forbindelse med sammenslåingen eller delingen skal godkjennes av departementet. Det samme gjelder vedtekter for finansforetak som opprettes som følge av sammenslåingen eller delingen.
(4) Bestemmelsene i kapittel 3 gjelder tilsvarende så langt de passer.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om sammenslåing og deling av finansforetak.

§ 12-2. Ulike selskapsformer

(1) Bestemmelsene om sammenslåing og deling av finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, gjelder tilsvarende ved sammenslåing av et finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, med et finansforetak som er organisert etter aksjelovgivningen.
(2) Ved vurdering av om det skal gis tillatelse til sammenslåing eller deling som innebærer at virksomhet i en sparebank skal overdras til en bank organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, gjelder § 12-13 tredje ledd tilsvarende.

§ 12-3. Vedtak om sammenslåing eller deling

(1) Vedtak om sammenslåing eller deling av finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring. Det kan fastsettes i vedtektene at vedtak om sammenslåing eller deling av finansforetaket krever at flertallet i generalforsamlingen omfatter minst to tredeler av de stemmer som avgis av, eller av medlemmer valgt av, eierne av egenkapitalbevis.
(2) Finansforetak som skal slås sammen, skal utarbeide en felles plan for sammenslåingen som skal meldes til Foretaksregisteret. I det enkelte foretak treffes vedtaket om sammenslåing ved at generalforsamlingen godkjenner planen. Allmennaksjeloven §§ 13-3, 13-4, 13-6 til 13-11 og 13-13 gjelder tilsvarende så langt de passer for foretak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
(3) Ved deling av et finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller

allmennaksjeselskap, skal det utarbeides en delingsplan som skal meldes til Foretaksregisteret. Allmennaksjeloven §§ 14-3 til 14-5 gjelder tilsvarende så langt de passer. Vedtak om deling treffes ved at generalforsamlingen godkjenner planen.
(4) Utkast til stiftelsesdokument med vedtekter for finansforetak og finansstiftelse som skal opprettes ved sammenslåingen eller delingen, skal fremlegges for generalforsamlingen ved behandlingen av planen som nevnt i annet eller tredje ledd. Utkastet til stiftelsesdokument som skal legges frem for generalforsamlingen, skal angi hvem som skal være, eller fremgangsmåte for valg av, styremedlemmer og angi hvem som skal være revisor inntil generalforsamlingen har valgt revisor. Stiftelsesdokumentet skal angi hvem som skal være styremedlemmer og hvem som skal være revisor inntil generalforsamlingen har valgt revisor.
(5) Finansforetak som skal slås sammen eller deles, skal uten ugrunnet opphold gi kundene informasjon om vedtaket og hva dette betyr for kundenes rettigheter og sikkerhet. Medfører vedtaket endringer av betydning for kundene, skal kunden ha rett til å si opp kundeforholdet. Foretaket skal gi opplysninger om kundenes rett til å avslutte kundeforholdet.
(6) Ved sammenslåing eller deling av finansforetak som tar imot innskudd, skal foretaket gi informasjon som nevnt i femte ledd minst én måned før transaksjonen gjennomføres. Innskytere kan innen tre måneder kreve kvalifiserte innskudd som ikke er garantert etter § 19-4, utbetalt eller overført til annet medlemsforetak.
Endret ved lover 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere), 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 12-4. Opprettelse av finansstiftelse. Disponering av utbyttemidler mv.

(1) Er det i planen for sammenslåing eller deling fastsatt at et foretak skal utstede egenkapitalbevis ved konvertering av grunnfondskapital til eierandelskapital, skal egenkapitalbevis som ikke skal avhendes som vederlag etter § 10-3 annet ledd, overføres til en finansstiftelse opprettet av foretaket. Egenkapitalbevis som et finansforetak skal motta etter tegning eller som vederlag ved overdragelse av sin virksomhet helt eller delvis, skal overføres til en finansstiftelse opprettet av foretaket. Reglene om eierforhold i finansforetak i kapittel 6 gjelder ikke ved overføring av egenkapitalbevis til finansstiftelsen.
(2) Dersom én eller flere av de finansforetak som deltar ved sammenslåingen eller delingen har eierandelskapital, skal planen for sammenslåingen eller delingen angi bytteforholdet mellom utstedte egenkapitalbevis og de egenkapitalbevis eller aksjer som skal utstedes av det overtagende foretaket.

(3) Når to eller flere sparebanker slås sammen til en sparebank uten utstedelse av egenkapitalbevis, kan det i planen for sammenslåingen i stedet fastsettes at vedtektene for den sammenslåtte banken skal inneholde bestemmelser som angir hvor stor del av utbyttemidlene i et år som skal disponeres til allmennyttige formål innenfor de enkelte områder hvor hver av bankene som omfattes av sammenslåingen, har drevet det vesentligste av sin virksomhet. Planen for sammenslåing kan også fastsette at den samme fordelingsnøkkelen skal legges til grunn ved disponeringen av egenkapitalen i den sammenslåtte banken dersom denne senere besluttes avviklet.
(4) I tilfelle av sammenslåing som innebærer at virksomheten i et finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, overdras til et finansforetak organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, disponeres vederlaget og annen gjenværende kapital etter reglene i §§ 12-11 eller 12-12.

§ 12-5. Melding om sammenslåing eller deling. Kreditorvarsel

(1) Senest én måned etter at planen for sammenslåing eller deling er godkjent etter § 12-3, skal Foretaksregisteret gis melding om sammenslåingen eller delingen.
(2) Bestemmelsene om melding, følgene av fristoversittelse, kunngjøring og kreditorvarsel i allmennaksjeloven §§ 13-14 til 13-16 og 14-7 gjelder tilsvarende.

§ 12-6. Melding om ikrafttreden. Gjennomføring

(1) Når fristen fastsatt i kreditorvarselet er utløpt, og forholdet til de kreditorer som i tilfelle har fremsatt innsigelse er avklart, skal det gis melding til Foretaksregisteret om at sammenslåingen eller delingen skal tre i kraft, herunder også melding om registrering av finansforetak eller finansstiftelse som skal opprettes som følge av vedtak om sammenslåing eller deling. Foretaksregisteret skal kontrollere at det er gitt tillatelse, og at vedtektene er godkjent.
(2) Når sammenslåingen eller delingen er registrert i Foretaksregisteret, trer sammenslåingen eller delingen i kraft og kan gjennomføres. Allmennaksjeloven §§ 13-17 til 13-19, 14-8 og 14-9 gjelder tilsvarende.

§ 12-7. Søksmål om ugyldig sammenslåing eller deling

Bestemmelsene i allmennaksjeloven §§ 13-20 til 13-23 og 14-10 om søksmålsfrist, virkningene av ugyldighet mv. gjelder tilsvarende.

II. Avvikling av finansforetak

§ 12-8. Vedtak om avvikling

(1) Vedtak om avvikling av et finansforetak treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring, med mindre annet følger av lov. Styret skal forelegge generalforsamlingen en avviklingsplan. Forutsetter planen opprettelse av en finansstiftelse, gjelder § 12-3 fjerde ledd tilsvarende.
(2) Avvikling av et finansforetak og opprettelse av en finansstiftelse i forbindelse med avviklingen kan bare gjennomføres etter tillatelse fra departementet. Bestemmelsene i kapittel 3 gjelder tilsvarende så langt de passer.
(3) Treffes det vedtak om tilbakekall av et finansforetaks tillatelse, skal foretakets styre straks treffe nødvendige tiltak for å iverksette avvikling. Det samme gjelder dersom foretaket skal oppløses og avvikles etter bestemmelse gitt i eller i medhold av lov.
(4) Synker forsikringsbestanden i et gjensidig forsikringsforetak under det antall forsikringer og samlet forsikringssum som etter vedtektene minst skal være tegnet for at foretaket skal kunne starte sin virksomhet, skal styret med høyst 14 dagers varsel sammenkalle generalforsamlingen for å behandle spørsmålet om foretaket skal avvikles. Blir avvikling ikke vedtatt, og bestanden fortsatt er for lav tre måneder etter møtet i generalforsamlingen, skal foretakets styre straks treffe nødvendige tiltak for å iverksette avvikling. § 21-18 første ledd gjelder tilsvarende.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om avvikling av finansforetak.

§ 12-9. Melding om avvikling. Kreditorvarsel

(1) Vedtak om avvikling av finansforetak skal meldes til Foretaksregisteret.
(2) Foretaksregisteret skal kunngjøre vedtaket med kreditorvarsel. Allmennaksjeloven § 16-4 gjelder tilsvarende for foretak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
(3) § 12-3 femte ledd om informasjon til kundene gjelder tilsvarende.

§ 12-10. Avviklingsstyre mv.

(1) Skal et finansforetak avvikles, oppnevner Finanstilsynet et avviklingsstyre som trer i stedet for foretakets styre og daglig leder. For avviklingsstyret gjelder bestemmelsene i allmennaksjeloven §§ 6-12 til 6-34 tilsvarende. Departementet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra første punktum.
(2) Allmennaksjeloven §§ 16-5 til 16-14 gjelder tilsvarende så langt de passer. Finanstilsynet trer i tingrettens sted ved anvendelsen av allmennaksjeloven § 16-14.
(3) Ved avvikling av forsikringsforetak skal fordringer som følger av avtale om direkte forsikring, herunder renter, dekkes før alle andre krav unntatt massekrav. Finanstilsynet kan gi tillatelse til overdragelse av forsikringsbestanden eller deler av denne til annet forsikringsforetak. Ved overføring av livsforsikringsbestand gjelder bestemmelsene i § 21-20 tilsvarende.
(4) Finanstilsynet fører tilsyn med foretak under avvikling etter reglene i denne loven.

§ 12-11. Disponering av formue etter avvikling

Ved avvikling av et finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, skal den del av grunnfondskapitalen som er tilbake etter at alle kreditorer har fått fullt oppgjør og eierandelskapitalen er fordelt etter § 10-20, disponeres som fastsatt i vedtektene, med mindre annet følger av § 12-12 eller departementet ut fra allmenne hensyn eller ut fra hensynet til foretakets kunder fastsetter noe annet.

§ 12-12. Avvikling av sparebank, sparebankstiftelse

Når en sparebank avvikles, skal overskytende midler etter at alle forpliktelser er dekket, overføres til én eller flere sparebankstiftelser.

III. Omdanning av finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap

§ 12-13. Tillatelse mv.

(1) Omdanning av et finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller

allmennaksjeselskap, til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, og opprettelse av en finansstiftelse i forbindelse med omdanningen, kan bare gjennomføres etter tillatelse gitt av departementet.
(2) Bestemmelsene i kapittel 3 gjelder tilsvarende så langt de passer.
(3) Ved vurderingen av om det skal gis tillatelse til omdanning av en sparebank, skal det blant annet legges vekt på at en sparebank som hovedregel bør være organisert som vanlig sparebank eller som sparebank med eierandelskapital. Det skal også legges vekt på virksomheten sparebanken har drevet i vedkommende kommune og i tilfelle om eller hvordan virksomheten vil bli videreført.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om omdanning som nevnt i første ledd, herunder om virksomheten til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap som stiftes ved omdanningen, og om organisering og virksomhet til finansstiftelse som opprettes ved omdanningen.

§ 12-14. Vedtak om omdanning

(1) Vedtak om omdanning av et finansforetak treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring. Det kan i vedtektene fastsettes strengere flertallskrav eller at vedtak om omdanning krever at flertallet i generalforsamlingen også omfatter minst to tredeler av de stemmer som avgis av, eller av medlemmer valgt av, eierne av egenkapitalbevis. For øvrig gjelder bestemmelsene i § 8-3 tilsvarende.
(2) Styret skal forelegge generalforsamlingen en plan for omdanningen som blant annet redegjør for formålet med omdanningen og angir retningslinjer for virksomheten i det omdannede finansforetaket. Utkast til stiftelsesdokument med vedtekter for finansstiftelse som skal opprettes ved omdanningen, skal fremlegges for generalforsamlingen ved behandlingen av spørsmålet om omdanning. Utkastet til stiftelsesdokument som skal legges frem for generalforsamlingen, skal angi hvem som skal være, eller fremgangsmåte for valg av, styremedlemmer og hvem som skal være revisor inntil generalforsamlingen har valgt revisor. Stiftelsesdokumentene skal angi hvem som skal være styremedlemmer og hvem som skal være revisor inntil generalforsamlingen har valgt revisor.
(3) Generalforsamlingens vedtak skal fastsette bytteforholdet mellom egenkapitalbevis og de aksjer som skal utstedes ved omdanningen, og andre forhold som gjelder fordelingen av aksjer etter reglene i § 12-17. Det samme gjelder i tilfelle retningslinjer for fordeling av aksjer mellom finansforetakets kunder etter § 12-15 fjerde ledd.
Endret ved lov 15 des 2017 nr. 105 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2041, med virkning for regnskapsår avsluttet 31 des 2017 eller senere).

§ 12-15. Gjennomføring av omdanningen

(1) Omdanning av finansforetak til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap registreres i Foretaksregisteret ved navneendring. Finansforetakets virksomhet videreføres. Omdanningen har følgende virkninger:

a. finansforetaket blir aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, med samme konsesjon, eiendeler og forpliktelser,
b. eiere av egenkapitalbevis i finansforetaket og finansstiftelse som opprettes ved omregistreringen, blir aksjeeiere i aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet,
c. andre virkninger som fastsatt i omdanningsplanen.

(2) Kreditorer etter de overførte forpliktelser og eiere av egenkapitalbevis kan ikke kreve utløsning på grunn av omdanningen eller motsette seg omdanningen.
(3) Ved omdanning av sparebank, gjensidig forsikringsforetak eller kredittforening skal det opprettes en finansstiftelse som skal være eier av alle aksjene i det nye selskapet, med unntak av aksjer som tilordnes eiere av egenkapitalbevis etter § 12-17 første ledd. Har finansforetaket som omdannes, tidligere opprettet en finansstiftelse, kan departementet samtykke i at alle aksjene i det nye selskapet, med unntak av aksjer som tilordnes eiere av egenkapitalbevis etter § 12-17 første ledd, i stedet blir overført til denne finansstiftelsen. Reglene i kapittel 6 om eierforhold i finansforetak gjelder ikke ved overføringen av de aksjer som etter vedtaket skal overtas av finansstiftelsen og eiere av egenkapitalbevis.
(4) Ved omdanning av gjensidig forsikringsforetak eller kredittforening kan departementet i særlige tilfelle samtykke i at aksjer som ellers skulle overføres til finansstiftelsen, i stedet skal fordeles blant foretakets kunder ut fra kundeforholdenes art, omfang og varighet. I omdanningsvedtaket kan det fastsettes at kunder med rett til aksjer under en fastsatt grense i stedet skal gis oppgjør i penger. Departementet kan gi nærmere regler om fordelingen av aksjer mellom kundene. Reglene om prospektkrav ved offentlig tilbud i verdipapirhandelloven kapittel 7 gjelder tilsvarende.
(5) Medlemsansvar for tap ved virksomheten i forsikringsforetak eller kredittforening kan også gjøres gjeldende etter omdanningen. Nytt tilleggsansvar kan ikke pålegges etter omdanningen.
(6) Ved omdanning av samvirkeforetak av låntakere til aksjeselskap eller allmennaksjeselskap gjelder reglene om fordeling av aksjene i samvirkelova kapittel 11.

§ 12-16. Omdanning til datterforetak eid av nytt holdingforetak

(1) Omdanning kan også gjennomføres ved at det opprettes et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap i form av et holdingforetak som skal være morselskap i et nytt finanskonsern. Finansforetaket omdannes til et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, og virksomheten videreføres som et datterforetak i konsernet.
(2) Ved omdanning etter første ledd fordeles aksjene i holdingforetaket etter reglene i § 12-15 tredje, fjerde og sjette ledd og § 12-17.
(3) Er en sparebank omdannet etter første ledd, kan holdingforetaket ikke selge aksjer i banken som videreförer virksomheten, uten samtykke fra sparebankstiftelsen som er opprettet ved omdanningen. Slikt samtykke krever vedtak i stiftelsens generalforsamling med flertall som for vedtektsendring.

§ 12-17. Fordeling av aksjekapital og aksjer

(1) Ved omdanning av finansforetak som har eierandelskapital, skal aksjekapitalen i det nye selskapet eller morselskapet fordeles mellom finansstiftelsen og eierne av egenkapitalbevis etter forholdet mellom grunnfondskapitalen og eierandelskapitalen.
(2) I omdanningsvedtaket kan det fastsettes at eiere av egenkapitalbevis med rett til aksjer under en fastsatt grense i stedet skal gis oppgjør i penger. Ved fordelingen av aksjer etter første ledd skal det i så fall gjøres et fradrag i eierandelskapitalen tilsvarende det beløpet som skal utbetales til slike eiere av egenkapitalbevis.

§ 12-18. Vedtekter. Registrering

(1) Vedtekter for det omdannede foretaket samt for aksjeselskap eller allmennaksjeselskap som opprettes ved omdanningen, skal være godkjent av departementet.
(2) Foretaket skal innen tre måneder etter tillatelse til omdanning er gitt, sende melding om omdanningsvedtaket til Foretaksregisteret. Det samme gjelder melding om stiftelse av finansforetak og finansstiftelse som opprettes ved omdanningen. Foretaksregisteret skal kontrollere at tillatelse er gitt, og at vedtekter er godkjent. Vedtak som ikke meldes innenfor fristen, faller bort.

IV. Alminnelige regler for finansstiftelser

§ 12-19. Opprettelse. Tilsyn mv.

(1) En finansstiftelse anses opprettet når generalforsamlingen i et finansforetak har godkjent stiftelsesdokumentet med vedtekter og truffet vedtak om overføring av egenkapitalbevis til finansstiftelsen etter konvertering av grunnfondskapital til eierandelskapital eller vedtak om opprettelse av en stiftelse i forbindelse med sammenslåing, deling, avvikling eller omdanning av finansforetaket. Styremedlemmene i finansforetaket regnes som stiftere.
(2) Når annet ikke følger av bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven, gjelder bestemmelsene om næringsdrivende stiftelser i stiftelsesloven for finansstiftelser. Finanstilsynet skal føre tilsyn med finansstiftelser og deres virksomhet etter reglene i finanstilsynsloven. Utgiftene ved tilsynet utlignes etter samme lov.
(3) Dersom en finansstiftelses eierandel er mindre enn en tidel av summen av grunnfondskapitalen og eierandelskapitalen eller av aksjene i finansforetaket eller morselskapet i det finanskonsernet foretaket inngår, kan departementet vedta at finansstiftelsen ikke skal være undergitt reglene om finansstiftelser, og ikke være under tilsyn av Finanstilsynet. Ved beregningen av finansstiftelsens samlede eierandel skal det også tas hensyn til aksjer eller egenkapitalbevis som eies av andre finansstiftelser som stiftelsen har vedtektsfestet samarbeid med.
(4) Departementet kan samtykke i at en stiftelse som er opprettet før 1. juli 2009, og som ved opprettelsen vederlagsfritt mottok egenkapitalbevis ved konvertering av grunnfondskapital, omdannes til finanstiftelse.
(5) Ved endring som nevnt i tredje og fjerde ledd skal stiftelsen gi melding om endringen til Finanstilsynet, Foretaksregisteret og Stiftelsestilsynet.

§ 12-20. Vedtekter

(1) Vedtektene for en finansstiftelse skal minst angi:

a. stiftelsens foretaksnavn,
b. kommunen hvor stiftelsen skal ha sitt forretningskontor,
c. stiftelsens formål og den virksomhet stiftelsen skal drive,
d. stiftelsens grunnfondskapital og hvordan stiftelsens midler skal plasseres,
e. sammensetningen av generalforsamlingen og valg av medlemmer, samt reglene om stemmerett, inhabilitet og i tilfelle det høyeste antall stemmer som kan avgis av et medlem,

f. når generalforsamling skal holdes, hvilke saker som skal behandles, og flertallskrav som skal gjelde for beslutninger,
g. antallet eller laveste og høyeste antall styremedlemmer, og regler for valg av styremedlemmer,
h. hvilke andre organer stiftelsen skal ha og hvilken oppgave og myndighet disse skal ha,
i. hvordan overskudd skal anvendes og underskudd skal dekkes,
j. om stiftelsen skal ha adgang til å utstede egenkapitalbevis,
k. regler om vedtektsendringer,
l. hvordan stiftelsen skal avvikles og stiftelsens formue skal disponeres ved avvikling.

(2) Vedtektene skal være godkjent av departementet. Vedtektsendringer skal godkjennes av Finanstilsynet. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet og godkjenningen av vedtekter, samt gjøre unntak fra kravet til godkjenning for nærmere angitte typer vedtektsendringer.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 12-21. Organer

(1) En finansstiftelse skal ha en generalforsamling som sammensettes og velges etter nærmere bestemmelser i vedtektene. Det skal legges vekt på at medlemmene av generalforsamlingen samlet avspeiler kundestrukturen i finansforetaket som har opprettet stiftelsen, andre interessegrupper og samfunnsmessige interesser knyttet til stiftelsens virksomhet.
(2) Generalforsamlingen innkalles av styret. Et medlem har rett til å få behandlet en sak meldt skriftlig til styret innen én uke før møtet i generalforsamlingen holdes. Bestemmelsene om generalforsamlingen i § 8-3 gjelder tilsvarende. Generalforsamlingen velger revisor og godkjenner revisors godtgjørelse.
(3) Stiftelsen skal ha et styre som er valgt av generalforsamlingen i samsvar med de grupper som er representert i generalforsamlingen. Stiftelsen kan ha daglig leder tilsatt av styret. Allmennaksjeloven §§ 6-27 til 6-34 gjelder tilsvarende.
(4) Ansatte og tillitsvalgte i stiftelsen kan ikke samtidig være ansatt eller tillitsvalgt i det finansforetaket som har etablert stiftelsen, eller annet selskap i samme konsern. Stiftelsen kan likevel, i samsvar med omfanget av sine eierinteresser i finansforetaket, foreslå og få valgt personer som skal representere stiftelsen i generalforsamlingen, styret og andre organer i finansforetaket. Personer som er ansatt eller tillitsvalgt i finansstiftelsen, kan ikke utgjøre mer enn en tredel av medlemmene i generalforsamlingen og styret i finansforetaket. Finanstilsynet kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra dette.

§ 12-22. Finansstiftelsens virksomhet

(1) Finansstiftelsen forvalter egenkapitalbevis eller aksjer som ble tilført stiftelsen i forbindelse med opprettelsen, og midler som mottas som utbetaling på egenkapitalbevis eller aksjer, herunder eierandeler ervervet ved ombytting av slike eierandeler. Stiftelsen kan utøve tegningsrettigheter og tegne, kjøpe og selge egenkapitalbevis og aksjer utstedt av foretak som har etablert stiftelsen. Stiftelsen skal forvalte sin kapital på forsvarlig måte.
(2) Bestemmelsene om disponering av overskudd og utdeling av utbyttemidler i §§ 10-6 og 10-7 gjelder tilsvarende for finansstiftelser. Har stiftelsen utstedt egne egenkapitalbevis, gjelder første punktum bare overskudd som er tilordnet grunnfondskapitalen etter § 10-17.
(3) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring og med samtykke av Finanstilsynet treffe vedtak om nedsetting av grunnfondskapitalen. Bestemmelsene i allmennaksjeloven § 12-1 annet til fjerde ledd og §§ 12-2 til 12-7 gjelder tilsvarende, likevel slik at det beløpet nedsettingen gjelder bare kan benyttes til:

a. dekning av underskudd som ikke kan dekkes på annen måte, eller
b. utdeling av utbyttemidler i samsvar med bestemmelser i vedtektene.

(4) Stiftelsen kan etter vedtak med flertall som for vedtektsendring og med samtykke av Finanstilsynet utstede egenkapitalbevis etter reglene i §§ 10-3 og 10-9 for å tegne eller kjøpe egenkapitalbevis eller aksjer som nevnt i første ledd. Bestemmelsene i §§ 10-4 og 10-5, samt §§ 10-10 til 10-24 gjelder tilsvarende.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om finansstiftelser og deres virksomhet.

§ 12-23. Sammenslåing, avvikling mv.

(1) Generalforsamlingen kan med flertall som for vedtektsendring vedta avvikling av finansstiftelsen eller at stiftelsen skal slås sammen med en annen finansstiftelse. Vedtaket krever godkjennelse av departementet. Departementet kan beslutte at stiftelsen skal avvikles dersom forutsetningene for dens virksomhet er vesentlig endret.
(2) Ved avvikling skal formuen disponeres som fastsatt i vedtektene, med mindre departementet ut fra allmenne hensyn eller ut fra hensynet til det omdannede finansforetaket eller dets kunder fastsetter noe annet.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om sammenslåing og avvikling av finansstiftelser.

V. Særlige regler for sparebankstiftelser

§ 12-24. Sparebankstiftelser

(1) Som sparebankstiftelse regnes finansstiftelse som er opprettet av en sparebank.
(2) Sparebankstiftelser skal benytte ordet «sparebankstiftelse» i sitt foretaksnavn. For sparebankstiftelser gjelder reglene om finansstiftelser med mindre noe annet følger av §§ 12-25 og 12-26.
(3) Departementet kan gi nærmere regler om sparebankstiftelser og deres virksomhet.

§ 12-25. Videreføring av sparebanktradisjonene

I vedtektene for en sparebankstiftelse skal det fastsettes at stiftelsen skal videreføre sparebanktradisjonene og ha som formål et langsiktig og stabilt eierskap i sparebanken eller den omdannede banken, eller i det holdingforetaket som er morselskap i det finanskonsernet banken inngår i.

§ 12-26. Særlige regler om sparebankstiftelsers virksomhet

(1) Sparebankstiftelser kan ta opp lån tilsvarende inntil ti prosent av stiftelsens egenkapital. Vedtak om opptak av lån treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring.
(2) En sparebankstiftelse kan bare selge egenkapitalbevis eller aksjer som ble tilført sparebankstiftelsen da den ble opprettet, etter vedtak av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring. Vedtektene kan fastsette strengere flertallskrav. Det samme gjelder egenkapitalbevis eller aksjer ervervet ved ombytting av slike aksjer og egenkapitalbevis i tilfelle av sammenslåing av finansforetak. Midler som frigjøres ved salget, kan etter vedtektsendring om nedsettelse av grunnfondskapitalen disponeres som overskuddsmidler etter tredje ledd.
(3) En sparebankstiftelse som benytter årets overskudd til gaver til allmennyttige formål, skal legge vekt på å fremme utviklingen i områder hvor den kapitalen som er tilført stiftelsen da den ble opprettet, er frembrakt, eller til avsetning til et gavefond med samme formål.

VI. Porteføljeoverdragelse

§ 12-27. Overdragelse av forsikrings- og låneporteføljer mv.

(1) Avtale om overdragelse av en forsikringsportefølje, låneportefølje eller annen fordringsmasse av vesentlig omfang sett hen til foretakenes virksomhet krever godkjennelse av departementet.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om overdragelser, herunder regler om:

a. avhenderens og erververens opplysningsplikter overfor kundene,
b. kundenes rett til å si opp avtalen,
c. offentliggjøring av overdragelsen,
d. nødvendige bekreftelser og samtykke mv. fra tilsynsmyndigheter i andre EØS-stater.

(3) Departementet kan gi forskrift om overdragelse av forsikringsportefølje som er tegnet etter reglene om etableringsadgang eller adgang til å yte tjenester som følger av EØS-avtalen. Departementet kan også gi forskrift om overdragelse av forsikringsportefølje fra filial her i riket av forsikringsforetak med hovedsete i stat utenfor EØS til forsikringsforetak etablert i Norge eller annen EØS-stat. Forskrift gitt i medhold av første og annet punktum kan også inneholde regler om forhold som nevnt i annet ledd.

§ 12-28. Overdragelse av pensjonsordninger

Departementet kan i forskrift gi regler om overdragelse av pensjonsordninger og porteføljer av individuelle kontrakter utgått fra kollektive pensjonsordninger mellom pensjonsforetak.
Tilføyd ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

Kapittel 13. Krav til virksomheten i finansforetak

I. Virksomhetsbegrensninger og tilknyttet virksomhet

§ 13-1. Forbud mot å drive annen virksomhet

(1) Finansforetak kan ikke drive annen virksomhet enn det som følger av regler gitt i eller i medhold av lov for den enkelte type foretak, foretakets tillatelse og dets vedtekter.
(2) Finansforetak kan heller ikke gjennom datterforetak drive annen virksomhet enn tillatt etter første ledd, med mindre annet følger av tillatelsen.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilken virksomhet de enkelte typer av finansforetak kan drive, og kan fastsette regler for virksomheten, herunder bestemme at visse former for virksomhet skal drives i eget foretak.

§ 13-2. Tilknyttet virksomhet mv.

(1) Finansforetak kan drive virksomhet som har naturlig tilknytning til den virksomhet tillatelsen omfatter. Departementet avgjør i tvilstilfelle om slik tilknytning foreligger.
(2) Finansforetak kan midlertidig drive eller delta i annen virksomhet enn nevnt i første ledd, i den utstrekning dette er nødvendig som ledd i en økonomisk sanerings- eller redningsaksjon, for å få dekket krav, for å få avviklet forsikringsskadeoppgjør eller som ledd i en ordinær fulltegningsgaranti. Finanstilsynet kan gi pålegg om at denne virksomheten skal opphøre.

§ 13-3. Formidling av finansielle tjenester for andre finansforetak

(1) Et finansforetak kan ved samarbeidsavtale med et annet finansforetak påta seg å utføre markedsføring og formidling av andre finansielle tjenester enn de tjenester som omfattes av finansforetakets egen virksomhet.
(2) Ved formidling av finansielle tjenester som omfattes av samarbeidsavtalen, skal finansforetaket sørge for at avtaler med kunder inngås på vegne av det finansforetaket som skal levere den finansielle tjeneste det gjelder, likevel slik at finansforetaket også kan påta seg et eget ansvar overfor kunder dersom foretaket har adgang til å yte tjenester av den type avtalen gjelder. Krav fra en kunde mot leverandøren av tjenesten skal også anses fremsatt den dagen

foretaket som har formidlet avtalen, har mottatt melding om kravet.

§ 13-4. Utkontraktering mv.

(1) Et finansforetak kan gi et annet foretak i oppdrag å forestå utførelsen av deler av virksomheten som ikke er kjerneoppgaver, med mindre dette skjer i et omfang eller på en måte som ikke kan anses som forsvarlig eller som gjør at tilsynet med den utkontrakterte virksomhet eller foretakets samlede virksomhet blir vanskeliggjort. Kjerneoppgaver kan ikke utkontrakteres med mindre annet følger av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov.
(2) Bestemmelsene i første ledd gjelder også oppdrag som et finansforetak gir til annet finansforetak eller leverandør av bestemte varer eller tjenester, og som gjelder markedsføring, formidling eller salg av finansforetakets finansielle tjenester. Bestemmelsene i § 13-3 annet ledd gjelder tilsvarende.
(3) Bruk av oppdragstaker er uten innvirkning på finansforetaks plikter og ansvar overfor kunder, offentlig myndighet og andre.
(4) Departementet kan gi forskrift om utkontraktering, herunder fastsette forbud mot utkontraktering til nærmere angitte jurisdiksjoner utenfor EØS eller at slik utkontraktering kun kan skje med tillatelse fra Finanstilsynet. Departementet kan i forskrift fastsette at personer med nøkkelfunksjoner i foretak som har fått utkontraktert oppgaver fra pensjonsforetak, skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.
Endret ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

II. Krav til forsvarlig virksomhet, kapitalforvaltning mv.

§ 13-5. Forsvarlig virksomhet. God forretningsskikk

(1) Et finansforetak skal organiseres og drives på en forsvarlig måte. Foretaket skal ha en klar organisasjonsstruktur og ansvarsfordeling samt klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger. Foretaket skal ha hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risiko foretaket er, eller kan bli, eksponert for. Foretaket skal ha nettverks- og informasjonssystemer i samsvar med forordning (EU) 2022/2554, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1. Foretaket skal også ha hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for gjennomføring, overvåkning og regelmessig vurdering av godtgjørelsesordninger.
(2) Et finansforetak skal ha uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for

internrevisjon, risikostyring og etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift. Forsikringsforetak og pensjonskasser skal i tillegg ha uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for aktuarfaglige oppgaver. Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra kravet til uavhengige kontrollfunksjoner for pensjonsforetak og foretak som omfattes av § 14-15.
(3) Finansforetakets styrings- og kontrollordninger samt retningslinjer og rutiner skal være tilpasset risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket.
(4) Et finansforetak skal utøve sin virksomhet i samsvar med redelighet og god forretningsskikk.
(5) Finansforetaket skal legge til rette for at ansatte i foretaket kan varsle internt eller til myndighetene om overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov.
(6) Departementet kan gi forskrift som utfyller reglene i første til tredje ledd og gi nærmere regler om varsling.
Endret ved lover 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107), 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 13-6. Vurdering av risiko og samlet kapitalbehov

(1) Et finansforetak skal til enhver tid ha oversikt over, og med jevne mellomrom vurdere, hvilke enkelte risikoer og samlet risiko som er knyttet til virksomheten. Et finansforetak skal til enhver tid ha ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av den virksomhet institusjonen driver.
(2) Ved vurderingen av risiko knyttet til virksomheten og samlet risikoeksponering skal det tas hensyn til kredittrisiko, likviditetsrisiko, finansieringsrisiko, markeds- og valutarisiko, operasjonell risiko og annen risiko knyttet til de enkelte virksomhetsområdene. Vurderingen skal omfatte risikoeksponering som følge av at foretakets eiendeler blir overdratt til eller stilt som sikkerhet overfor andre finansforetak.
(3) Et finansforetak skal vurdere kapitalbehovet på kort og lengre sikt og hvordan dette kapitalbehovet kan tilfredsstilles. Vurderingen av kapitalbehov skal omfatte størrelsen på, og sammensetningen og fordelingen av, kapitalen sammenholdt med arten og omfanget av den risiko som til enhver tid er knyttet til virksomheten, og til den risiko som vil kunne oppstå.
(4) Styret skal overvåke og styre finansforetakets samlede risiko og jevnlig vurdere om finansforetakets styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivå og omfang av virksomheten. Foretaket skal ha et risikoutvalg oppnevnt av styret som skal forberede styrebehandlingen. Bare styremedlemmer som ikke inngår i den faktiske ledelsen av virksomheten, kan være medlem av risikoutvalget. Departementet kan i forskrift eller

enkeltvedtak gjøre unntak fra plikten til å ha risikoutvalg.
(5) Banker, kredittforetak og finansieringsforetak samt holdingforetak i finanskonsern hvor slikt foretak inngår, skal jevnlig beregne foretakets kjernekapital som andel av verdien av dets eiendeler og ikke balanseførte forpliktelser beregnet uten risikovekting.
(6) Et forsikringsforetak skal jevnlig vurdere foretakets risikoprofil og ansvarlige kapital, herunder samlet kapitalbehov, ut fra risiko foretaket er eller kan bli utsatt for på kortere og lengre sikt, foretakets løpende etterlevelse av kapitalkravene og krav til forsikringstekniske avsetninger, samt avvik mellom foretakets risikoprofil og de forutsetninger som er lagt til grunn ved beregning av solvenskapitalkravet.
(7) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om overvåking, vurdering, styring og kontroll av risiko og kapitalbehov, herunder regler om fremgangsmåten for fastsettelse av høyere kapitalkrav eller virksomhetsbegrensninger for å sikre at ansvarlig kapital er i samsvar med foretakets risikoeksponering. Finanstilsynet kan i enkeltvedtak fastsette høyere kapitalkrav eller virksomhetsbegrensninger for å sikre at ansvarlig kapital er i samsvar med foretakets risikoeksponering. Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra reglene i denne paragrafen for pensjonsforetak og foretak som omfattes av § 14-15.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 13-7. Likviditetsstyring, likviditetsreserve og stabil finansiering

(1) Et finansforetak skal sørge for at det til enhver tid har tilstrekkelige likvide eiendeler til at det kan dekke sine forpliktelser ved forfall.
(2) Et finansforetak skal sørge for forsvarlig likviditetsstyring etter retningslinjer fastsatt av styret. Finanstilsynet kan fastsette rapporteringskrav.
(3) Banker, kredittforetak og finansieringsforetak skal rapportere gjenstående løpetid for poster i balansen og ikke-balanseførte finansielle instrumenter til Finanstilsynet. Finanstilsynet kan fastsette nærmere krav til slik rapportering.
(4) Finner Finanstilsynet at likviditetsrisikoen knyttet til virksomheten ikke er forsvarlig, kan Finanstilsynet gi finansforetaket pålegg som begrenser adgangen til å gi nye lån eller kreditter, eller kreve at andre tiltak blir satt i verk for å rette på forholdet.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 13-8. Rapportering til Finanstilsynet

Finansforetak skal rapportere til Finanstilsynet om ansvarlig kapital, kapitalkrav og andre forhold som er nødvendige for å vurdere risikoen i virksomheten. Departementet kan fastsette nærmere regler om slik rapportering i forskrift.

§ 13-9. Eierandeler i foretak som driver annen virksomhet

(1) Banker og kredittforetak kan uten hinder av § 13-1 ha kvalifiserte eierandeler i foretak som ikke kan inngå i finanskonsern dersom den bokførte verdien av eierandelen ikke overstiger 15 prosent av foretakets ansvarlige kapital etter siste års- eller delårsregnskap. Den samlede beholdningen av slike eierandeler skal ikke i noe tilfelle overstige 60 prosent av foretakets ansvarlige kapital. Med kvalifisert eierandel menes eierandel som representerer mer enn ti prosent av kapitalen eller stemmene, eller som gir adgang til å utøve en vesentlig innflytelse i ledelsen av foretaket og dets virksomhet.
(2) Departementet kan gi utfyllende regler i forskrift om eierandeler i foretak som driver annen virksomhet. Departementet kan i særlige tilfelle ved enkeltvedtak gjøre unntak fra bestemmelsene i paragrafen her og sette vilkår for unntaket.
Endret ved lov 14 des 2018 nr. 92 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 14 des 2018 nr. 1924).

§ 13-10. Kapitalforvaltning

(1) Et finansforetak skal forvalte sine eiendeler på en forsvarlig måte i samsvar med foretakets formål. Foretaket skal vektlegge forsvarlig likviditet, sikkerhet, risikospredning og inntjening, og tilpasse kapitalforvaltningen til endringer i foretakets risikoeksponering og endringer i risiko knyttet til de ulike virksomhetsområdene.
(2) Foretaket skal fastsette og regelmessig gjennomgå retningslinjer for kapitalforvaltningen samt rammer og fullmakter for de enkelte enheter og ansattes adgang til å handle for foretaket.
(3) Departementet kan gi forskrift om kapitalforvaltningen.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette regler om plikt for pensjonsforetak til å utarbeide og offentliggjøre en redegjørelse for kapitalforvaltningsstrategien.
Endret ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

§ 13-11. Samlet beholdning av eierandeler mv.

(1) Banker, kredittforetak og finansieringsforetak samt holdingforetak i finanskonsern hvor slikt foretak inngår, skal påse at forholdet mellom markedsrisiko og annen risiko knyttet til foretakets beholdning av aksjer, egenkapitalbevis og andre eierandeler, herunder eierandeler i fast eiendom, og foretakets kjernekapital til enhver tid er forsvarlig.
(2) Foretaket skal gi melding til Finanstilsynet dersom samlet verdi av dets beholdning av eierandeler overstiger foretakets kjernekapital etter siste års- eller delårsregnskap. Eierandeler i datterforetak som omfattes av konsolidering etter § 18-2 første ledd bokstav a, medregnes ikke.

§ 13-12. Høyeste engasjement med en enkelt motpart

(1) Et finansforetak kan ikke ha høyere samlet engasjement med en enkelt motpart enn det som til enhver tid er forsvarlig.
(2) Departementet kan gi forskrift om høyeste samlede engasjement med en enkelt motpart, herunder om beregningsmåte for engasjement i og utenfor balansen og andre forhold vedrørende gjennomføringen av kravet. Departementet kan gi bestemmelser om anvendelsen av grense for høyeste engasjement med en enkelt motpart også på engasjementer med to eller flere motparter når bestemmende innflytelse eller økonomiske forbindelser mellom disse er slik at økonomiske problemer hos den ene kan medføre betalingsvanskeligheter for den andre.

§ 13-13. Kredittengasjementer. Risikoklassifisering

(1) Et finansforetak skal minst en gang i året risikoklassifisere kredittengasjementer og andre engasjementer etter retningslinjer fastsatt av styret.
(2) Et finansforetak skal organisere behandlingen av kredittengasjementer slik at den som treffer avgjørelsen har tilstrekkelig grunnlag for å bedømme kredittrisikoen, og slik at saksgangen og grunnlaget for avgjørelsen kan dokumenteres.
(3) Departementet kan gi forskrift om kredittprøving og risikoklassifisering av engasjementer.

§ 13-14. Avsetninger til dekning av tap

(1) Et finansforetak skal ha retningslinjer fastsatt av styret for vurderingen av behovet for avsetninger til dekning av tap på engasjementer som er misligholdt eller for øvrig antas å være tapsutsatte, og av andre tap som følge av risiko som for øvrig må antas å knytte seg til porteføljer av engasjementer til enhver tid.
(2) Foretakets avsetninger til dekning av tap skal på kort og lengre sikt være forsvarlige ut fra den samlede risiko for tap som må antas å knytte seg til foretakets engasjementer.
(3) Departementet kan gi forskrift om avsetninger til dekning av tap.

§ 13-15. Egne eiendeler som sikkerhet

(1) Et finansforetak kan ikke uten samtykke fra Finanstilsynet stille egne eiendeler til sikkerhet for forpliktelser som til sammen overstiger ti prosent av foretakets kjernekapital. Et finansforetak kan likevel gi pant i fast eiendom som foretaket benytter i sin virksomhet.
(2) Første ledd er ikke til hinder for at finansforetak stiller sikkerhet overfor motpart ved rentebytteavtaler, lån av finansielle instrumenter og andre ordinære markedsdisposisjoner i samsvar med markedspraksis. Som sikkerhet regnes også overdragelse av eiendeler med avtale om at finansforetaket skal eller kan kjøpe eiendelene tilbake i henhold til de vilkår avtalen fastsetter. Første ledd er heller ikke til hinder for at finansforetak kan stille egne eiendeler til sikkerhet for forpliktelser etter derivatavtaler der plikt til å stille sikkerhet følger av lov eller forskrift.
(3) Et finansforetak kan uten samtykke fra Finanstilsynet stille egne eiendeler til sikkerhet for forpliktelser overfor staten, Norges Bank, Bankenes sikringsfond, en avregningssentral eller deltaker i et interbanksystem eller verdipapiroppgjørssystem.
(4) Finanstilsynet kan gi forskrift om finansforetaks plikt til å gi Finanstilsynet melding om sikkerhetsstillelse, om beregning av grensen i første ledd for forsikringsforetak, og om unntak fra krav til samtykke etter første ledd.
Endret ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 717).

§ 13-16. Låneopptak i forsikringsforetak og pensjonsforetak

(1) Forsikringsforetak kan bare ta opp lån for å sikre foretakets likviditet og lån sikret med pant i fast eiendom som foretaket benytter i sin virksomhet. Finanstilsynet kan samtykke til at foretaket tar opp ansvarlige lån og kan i

særlige tilfelle også samtykke til at foretaket tar opp andre lån.
(2) Pensjonsforetak kan ikke ta opp lån, med mindre lånet skal dekke kortsiktige likviditetsbehov eller gjelder opptak av ansvarlig lånekapital etter samtykke fra Finanstilsynet.
Endret ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

§ 13-17. Provisjon og annet vederlag for forsikringsformidling

(1) Et forsikringsforetak har ikke adgang til å yte provisjon eller annet vederlag til forsikringsmeglingsforetak i anledning formidling av forsikringsavtale til foretaket dersom forsikringsmeglingsforetaket ved å motta slik provisjon ville handle i strid med reglene i forsikringsformidlingsloven § 8-4.
(2) Departementet kan fastsette nærmere regler om gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i første ledd, herunder regler om forsikringsforetaks adgang til å ha særlige pristariffer for administrative tjenester for forsikringer som kommer til et forsikringsforetak fra forsikringsmeglingsforetak.
Endret ved lov 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

III. Betalingstjenestevirksomhet og e-pengevirksomhet

§ 13-18. Sikring av midler

(1) Betalingsmidler som et betalingsforetak eller e-pengeforetak har mottatt fra kunder, skal holdes atskilt og være identifisert på en slik måte at de ikke kan være gjenstand for tvangsfullbyrdelse for dekning av krav fra andre av betalingsforetakets eller e-pengeforetakets fordringshavere, eller være garantert av et forsikringsforetak eller en bank som ikke tilhører samme konsern som betalingsforetaket eller e-pengeforetaket.
(2) Midler som et e-pengeforetak har mottatt i form av en betaling via et betalingsinstrument, behøver ikke sikres før de er kreditert en betalingskonto hos et e-pengeforetak, eller på annen måte gjort tilgjengelige for e-pengeforetaket. Midlene skal likevel sikres senest fem bankdager etter at e-pengene som betalingen gjaldt, er mottatt.
(3) Departementet kan gi forskrift om sikring av midler som et betalingsforetak eller e-pengeforetak har mottatt fra kunder.
Endret ved lov 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr.

1203).

§ 13-19. Omgjøring av betalingsmidler til e-penger. Forbud mot renter

(1) Betalingsmidler som et e-pengeforetak har mottatt fra kunder som betaling for elektroniske penger, skal uten ugrunnet opphold omgjøres til elektroniske penger.
(2) E-pengeforetak har ikke adgang til å svare renter av elektroniske penger.

§ 13-20. Innløsning av e-penger

(1) Foretak som har utstedt elektroniske penger skal når ihendehaveren krever det, innløse elektroniske penger til pålydende verdi. Krav på innløsning av utstedte elektroniske penger foreldes ikke. Avtalen mellom utstederen og ihendehaveren skal klart angi vilkårene for innløsning.
(2) Foretak som har utstedt elektroniske penger, kan bare ta betalt for innløsning hvis det er avtalt en tidsbegrenset gyldighetsperiode for de elektroniske pengene, og innløsning kreves før, eller mer enn ett år etter, utløpet av gyldighetsperioden.
(3) Betaling for innløsning etter annet ledd må være avtalt ved utstedelsen, og innløsningskostnaden kan maksimalt svare til foretakets faktiske omkostninger ved innløsningen.
(4) Utstederen av elektroniske penger skal opplyse om avtalevilkårene før avtale inngås.
(5) Utenfor forbrukerforhold kan det avtales vilkår som avviker fra bestemmelsene i denne paragrafen.

§ 13-21. Adgang til behandling og utveksling av betalingsinformasjon

(1) Foretak som yter betalingstjenester, kan samle inn, bearbeide og utveksle seg imellom transaksjonsopplysninger og annen betalingsinformasjon når dette er nødvendig for å sikre forebygging, etterforskning eller avsløring av betalingsbedragerier.
(2) Departementet kan gi forskrift om behandling av betalingsinformasjon. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om betalingstjenestetilbyderes behandling av personopplysninger. Forskriften kan gi hjemmel til behandling av sensitive betalingsopplysninger.
Endret ved lov 23 nov 2018 nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125).

IV Investeringsstrategi og utøvelse av aktivt eierskap i livsforsikrings- og pensjonsforetak

Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (i kraft 11 aug 2023 jfr. res. 11 aug 2023 nr. 1319).

§ 13-22. Retningslinjer for aktivt aksjeeierskap

(1) Livsforsikringsforetak og pensjonsforetak skal ha retningslinjer for aktivt eierskap i aksjer tatt opp til handel på regulert marked som ligger i eller driver virksomhet i EØS, eller en forklaring på hvorfor foretaket ikke har slike retningslinjer.
(2) Retningslinjene eller forklaringen skal være offentlig og kostnadsfritt tilgjengelig på foretakets nettside. Dersom foretaket ikke har egen nettside, skal retningslinjene eller forklaringen holdes tilgjengelig på en annen nettside.
(3) Foretaket skal årlig offentliggjøre hvordan retningslinjene er gjennomført.
(4) Departementet kan gi forskrift om retningslinjene for aktivt aksjeeierskap.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (i kraft 11 aug 2023 jfr. res. 11 aug 2023 nr. 1319).

§ 13-23. Offentliggjøring av investeringsstrategi

(1) Pensjonsforetak og livsforsikringsforetak som investerer i aksjer tatt opp til handel på regulert marked som ligger i eller driver virksomhet i EØS, skal offentliggjøre en redegjørelse om hovedelementene i foretakets investeringsstrategi.
(2) Dersom pensjonsforetak og livsforsikringsforetak har utkontraktert forvaltningen av aksjer som er tatt opp til handel på regulert marked som ligger i eller driver virksomhet i EØS, skal hovedelementene i avtalen med forvalteren offentliggjøres.
(3) Informasjon etter første og annet ledd skal være offentlig og kostnadsfritt tilgjengelig på foretakets nettside. Dersom foretaket ikke har egen nettside, kan informasjonen offentliggjøres på en annen nettside. Informasjonen skal oppdateres ved vesentlige endringer.
(4) Livsforsikringsforetak kan inkludere informasjon etter første og annet ledd i solvensrapporten, jf. finansforetaksloven § 14-12.
(5) Departementet kan gi forskrift om offentliggjøring av investeringsstrategien og forvalteravtalen.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 77 (i kraft 11 aug 2023 jfr. res. 11 aug 2023 nr.

1319).

Kapittel 14. Kapital- og soliditetskrav

I. Kapitalkrav for banker, kredittforetak og finansieringsforetak

§ 14-1. Minstekrav til ansvarlig kapital

(1) Banker, kredittforetak og finansieringsforetak samt holdingforetak i finanskonsern hvor slikt foretak inngår, skal til enhver tid ha en ren kjernekapital som utgjør minst fire og en halv prosent av et beregningsgrunnlag etter § 14-2. Slike foretaks kjernekapital skal til enhver tid utgjøre minst seks prosent av det samme beregningsgrunnlaget. Slike foretaks ansvarlige kapital skal til enhver tid utgjøre minst åtte prosent av det samme beregningsgrunnlaget. Som minstekrav regnes også krav fastsatt etter § 13-6 syvende ledd.
(2) Den ansvarlige kapitalen består av kjernekapital og tilleggskapital. Kjernekapitalen består av egenkapital og annen godkjent kjernekapital. Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om hva som skal anses som ren kjernekapital, kjernekapital og tilleggskapital, samt sammensetningen av ansvarlig kapital.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 14-2. Beregningsgrunnlag

(1) Beregningsgrunnlaget for minstekravet til ansvarlig kapital skal tilsvare summen av beregningsgrunnlagene for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.
(2) Beregningsgrunnlaget for kredittrisiko skal fastsettes med utgangspunkt i risikovekter etter standardmetoden fastsatt i forskrift, eller med utgangspunkt i risikoparametere helt eller delvis fastsatt av foretaket selv på bakgrunn av interne målemetoder for klassifisering og kvantifisering av kredittrisiko.
(3) Beregningsgrunnlaget for markedsrisiko skal fastsettes med utgangspunkt i regler etter standardmetoden fastsatt i forskrift, eller med utgangspunkt i interne målemetoder for markedsrisiko.
(4) Beregningsgrunnlaget for operasjonell risiko skal fastsettes som en andel av gjennomsnittlig inntekt (basis metode), en andel av inntekten innenfor de ulike forretningsområder multiplisert med en indikator på tapserfaring fastsatt i

forskrift (sjablongmetode), eller på bakgrunn av interne målemetoder for operasjonell risiko (avansert metode).
(5) Foretaket kan ikke uten tillatelse fra Finanstilsynet bruke interne målemetoder for kredittrisiko, markedsrisiko eller operasjonell risiko for beregning av kravet til ansvarlig kapital.
(6) Departementet kan gi forskrift om:

a. beregningsgrunnlaget for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko, herunder regler som sikrer at beregningsgrunnlaget i tilstrekkelig grad reflekterer risikoen i finansforetakets eiendeler,
b. bruk av interne målemetoder for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko,
c. hvilke sikkerheter det kan tas hensyn til ved beregningen av minstekrav til ansvarlig kapital.

§ 14-3. Bufferkrav

(1) Finansforetak skal ha en bevaringsbuffer av ren kjernekapital som utgjør 2,5 prosent av beregningsgrunnlaget etter § 14-2, i tillegg til minstekravet til ansvarlig kapital etter § 14-1 og andre bufferkrav etter paragrafen her.
(2) Finansforetak skal ha en systemrisikobuffer bestående av ren kjernekapital i tillegg til minstekravet til ansvarlig kapital og andre bufferkrav etter paragrafen her. Departementet fastsetter nivået på bufferkravet for engasjementer i Norge og andre land i forskrift.
(3) Finansforetak skal ha en motsyklisk buffer av ren kjernekapital som utgjør mellom 0 og 2,5 prosent av beregningsgrunnlaget etter § 14-2, i tillegg til minstekravet til ansvarlig kapital og andre bufferkrav etter paragrafen her. Departementet fastsetter nivået på bufferkravet for engasjementer i Norge og andre land i forskrift. Bufferkravet kan i særlige tilfeller settes høyere enn 2,5 prosent.
(4) Finansforetak som er systemviktige i Norge, skal ha en systemviktighetsbuffer av ren kjernekapital som utgjør mellom 1 og 3 prosent av beregningsgrunnlaget etter § 14-2, i tillegg til minstekravet til ansvarlig kapital etter § 14-1 og andre bufferkrav etter paragrafen her. Departementet kan i forskrift fastsette kriterier for hvilke foretak som skal regnes som systemviktige, og hvordan størrelsen på bufferkravet skal utmåles, samt gi særlige virksomhetsregler og soliditetskrav for systemviktige foretak. Departementet treffer beslutninger om hvilke foretak som skal regnes som systemviktige og nivået på bufferkravet for det enkelte foretak. Bufferkravet kan i særlige tilfeller settes høyere enn 3 prosent.
(5) Hvis et finansforetak ikke samtidig kan oppfylle bufferkravene i paragrafen

her, minstekrav til ansvarlig kapital etter § 14-1 og fastsatt kapitalbehov etter § 13-6, fratrukket kapitalbehov etter § 13-6 som begrunnes i overdreven gjeldsoppbygging, skal foretaket utarbeide en plan for økning av sin rene kjernekapitaldekning, og foretaket kan ikke uten samtykke fra Finanstilsynet utbetale utbytte til aksjeeierne eller egenkapitalbeviseiere, bonus til ansatte eller rente på annen godkjent kjernekapital.
(6) Departementet kan fastsette forskrift og treffe enkeltvedtak om bufferkrav for foretak som skal ha en global systemviktighetsbuffer og buffer for uvektet kjernekapitalandel.
(7) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om bufferkravene etter paragrafen her, herunder om beregningen av bufferkravene og konsekvenser dersom bufferkravene ikke er oppfylt.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 14-4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 14-5. Informasjonsplikt

(1) Banker, kredittforetak og finansieringsforetak samt holdingforetak i finanskonsern hvor slikt foretak inngår, skal offentliggjøre informasjon om virksomheten, risikoen knyttet til foretaket og ansvarlig kapital etter bestemmelser fastsatt i forskrift. Slike foretak skal også offentliggjøre informasjon om størrelsen på kjernekapital som andel av verdien av foretakets eiendeler og ikke balanseførte forpliktelser beregnet uten risikovekting. Morselskap i finanskonsern skal i tillegg offentliggjøre informasjon om uvektet kjernekapitalandel på konsolidert grunnlag.
(2) Departementet kan gi forskrift om foretakets offentliggjøring av informasjon og krav til dokumentasjon, herunder bestemmelser som gjør unntak fra personopplysningsloven.

§ 14-6. Tilsynsmessig oppfølging, retting og pålegg

(1) Finanstilsynet skal se til at banker, kredittforetak og finansieringsforetak samt holdingforetak i finanskonsern hvor slikt foretak inngår, har hensiktsmessige og klare retningslinjer og rutiner i samsvar med lov og

bestemmelser gitt i medhold av lov, for overvåking, vurdering, styring og kontroll av risiko og kapitalbehov.
(2) Finanstilsynet skal vurdere risikoer som nevnt i § 13-6 knyttet til virksomheten i foretak som nevnt i første ledd.
(3) Foretak som nevnt i første ledd som ikke oppfyller krav eller bufferkrav i denne loven eller forskrifter fastsatt i medhold av loven, skal straks iverksette nødvendige tiltak for å rette opp dette. Dersom det er, eller det er grunn til å anta at det i nær fremtid vil være, manglende etterlevelse av krav og bufferkrav, kan Finanstilsynet pålegge foretaket:

a. å endre organiseringen, styringen og kontrollen av virksomheten og de strategier, prosesser, retningslinjer og rutiner som virksomheten drives etter,
b. å ha mer ren kjernekapital, kjernekapital, og annen ansvarlig kapital enn summen av minstekrav som gjelder for foretaket etter lov og forskrift,
c. å endre eller begrense virksomheten,
d. å redusere risikoen knyttet til virksomheten, herunder produkter og systemer,
e. å redusere forskjellen i løpetid mellom foretakets forpliktelser og eiendeler,
f. å begrense omfanget av prestasjonsbetinget godtgjørelse,
g. å benytte årets resultat til å øke kjernekapitaldekningen og ikke å utbetale utbytte og rente på kjernekapital.

(4) Finanstilsynet kan i særlige tilfeller og for en tidsbegrenset periode samtykke i at foretak som nevnt i første ledd kan ha lavere ansvarlig kapital enn minstekravene og bufferkravene.
Endret ved lover 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807), 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

II. Kapitalkrav for forsikringsforetak

§ 14-7. Krav til avsetninger for forsikringsforpliktelser

(1) Et forsikringsforetak skal til enhver tid ha forsikringstekniske avsetninger til dekning av samtlige foreliggende forsikringsforpliktelser. Avsetningene skal tilsvare verdien av forsikringsforpliktelsene beregnet etter regler gitt i eller i medhold av § 14-8.

(2) Et forsikringsforetak skal til enhver til ha eiendeler til dekning av de forsikringstekniske avsetningene.

§ 14-8. Verdivurdering av eiendeler og forpliktelser

(1) Verdien av eiendeler og forpliktelser ut over forsikringstekniske avsetninger skal settes til omsetningsverdien ved forretningsmessige transaksjoner mellom uavhengige parter.
(2) Ved anvendelsen av bestemmelsene i §§ 14-7 til 14-14, skal verdien av forsikringstekniske avsetninger settes til det beløpet forsikringsforetaket vil måtte betale ved umiddelbar overdragelse av forsikringsforpliktelsene til et annet forsikringsforetak. Beregningen av de forsikringstekniske avsetningene skal baseres på markedsinformasjon og allment tilgjengelige opplysninger om forsikringsrisikoer.
(3) De forsikringstekniske avsetningene skal beregnes på en forsiktig, pålitelig og objektiv måte.
(4) Verdien av de forsikringstekniske avsetningene skal være summen av:

a. beste estimat som tilsvarer det sannsynlighetsvektede gjennomsnitt av fremtidige kontantstrømmer der det tas hensyn til tidsverdien av penger beregnet ved hjelp av den relevante risikofrie rentekurven, og
b. risikomarginen som tilsvarer kostnadene forbundet med å stille til rådighet tellende ansvarlig kapital svarende til det solvenskapitalkravet som er nødvendig for å dekke forsikrings- og gjenforsikringsforpliktelsene i løpet av disse forpliktelsenes levetid.

Beste estimat skal beregnes brutto uten fradrag for de beløp som kan innkreves i henhold til gjenforsikringsavtaler og fra spesialforetak som har til formål å overta forsikringsrisiko.
(5) Ved beregningen av de forsikringstekniske avsetningene skal foretaket ta hensyn til alle inngående og utgående kontantstrømmer som er nødvendige for å gjøre opp forsikringsforpliktelsene i forpliktelsenes levetid. Ved beregningen skal foretaket inndele forsikringsforpliktelsene i likeartede risikogrupper og som et minimum i forsikringsklasser.
(6) Ved beregningen av de beløp som kan innkreves i henhold til gjenforsikringsavtaler og fra spesialforetak som har til formål å overta forsikringsrisiko, gjelder annet og tredje ledd, fjerde ledd bokstav a og femte ledd tilsvarende. Beløpene skal justeres for forventet tap som følge av mislighold fra motpartens side.
(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om verdivurdering og beregning av eiendeler, forsikringstekniske avsetninger og forpliktelser ut over

forsikringstekniske avsetninger.

§ 14-9. Ansvarlig kapital

(1) Forsikringsforetak skal til enhver tid ha ansvarlig kapital som minst er tilstrekkelig til å dekke et solvenskapitalkrav og et minstekapitalkrav.
(2) Ansvarlig kapital kan bestå av basiskapital og supplerende kapital. Som basiskapital regnes differansen mellom verdien av eiendeler og forpliktelser med tillegg av ansvarlig lånekapital. Annen kapital enn basiskapital som foretaket har rett til å innkalle til dekning av tap, og som er godkjent av Finanstilsynet, regnes som supplerende kapital.
(3) Departementet kan gi nærmere regler i forskrift om ansvarlig kapital, herunder om godkjennelse av supplerende kapital og om inndeling av ansvarlig kapital i kapitalgrupper.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 14-10. Solvenskapitalkrav

(1) Solvenskapitalkravet skal dekke risikoen for tap av foretakets ansvarlige kapital.
(2) Solvenskapitalkravet skal beregnes slik at sannsynligheten er 99,5 prosent for at samlet tap, herunder forsikringsmessig og finansielt tap, over en periode på 12 måneder ikke overstiger det beregnede kapitalkravet. Ved beregningen skal det tas hensyn til risikoreduserende tiltak og ordninger.
(3) Ved beregning av solvenskapitalkravet skal all kvantifiserbar tapsrisiko knyttet til forsikringsforetakets samlede virksomhet tas i betraktning, herunder risiko knyttet til forsikringer som forventes å ville bli overtatt i løpet av de neste 12 månedene. Beregningen skal minst dekke forsikringsrisiko, markedsrisiko og kredittrisiko samt operasjonell risiko, herunder juridisk risiko, men ikke omdømmerisiko eller risiko som følge av strategibeslutninger.
(4) Solvenskapitalkravet skal beregnes etter en standardmetode eller etter interne modeller. Departementet kan gi forskrift om beregning av solvenskapitalkrav etter standardmetoden og om godkjennelse av interne modeller og beregning av solvenskapitalkrav etter interne modeller.

§ 14-11. Minstekapitalkrav

(1) Minstekapitalkravet skal dekke risikoen for tap av foretakets basiskapital.
(2) Minstekravet skal beregnes slik at sannsynligheten er 85 prosent for at

samlet tap over en periode på 12 måneder ikke overstiger det beregnede kapitalkravet. Minstekapitalkravet skal ikke være lavere enn 25 prosent eller høyere enn 45 prosent av foretakets solvenskapitalkrav medregnet eventuelt kapitalkravstillegg fastsatt i medhold av § 14-13 tredje ledd.
(3) Uavhengig av bestemmelsene i annet ledd skal minstekapitalkravet ikke være mindre enn kravet til startkapital for foretaket etter § 3-4 tredje ledd.
(4) Beløpene som nevnt i tredje ledd indeksreguleres med utgangspunkt i utviklingen av den europeiske konsumprisindeksen.
(5) Departementet kan gi forskrift om beregning av minstekapitalkravet.

§ 14-12. Informasjonsplikt

(1) Et forsikringsforetak skal minst én gang i året offentliggjøre en rapport om sin solvens og finansielle stilling. Ved endringer som vesentlig påvirker informasjonen som er offentliggjort, skal foretaket offentliggjøre oppdatert informasjon.
(2) Departementet kan gi forskrift om foretakets offentliggjøring av informasjon og krav til dokumentasjon, herunder bestemmelser som gjør unntak fra personopplysningsloven.

§ 14-13. Tilsynsmessig oppfølging, retting og pålegg

(1) Finanstilsynet skal se til at forsikringsforetak det har tilsyn med, har et hensiktsmessig system for risikostyring og internkontroll, forsvarlige forsikringstekniske avsetninger til sikring av sine forsikringsforpliktelser og ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten.
(2) Finanstilsynet kan pålegge forsikringsforetak som ikke oppfyller krav fastsatt i eller i medhold av bestemmelsene i kapitlene 13 og 14, å iverksette nødvendige tiltak for å rette på dette. Finanstilsynet kan herunder pålegge forsikringsforetaket:

a. å øke de forsikringstekniske avsetningene,
b. å benytte parametere som er spesifikke for foretaket i beregningen av forsikringsrisiko ved fastsettelse av solvenskapitalkravet etter standardmetoden dersom risikoprofilen avviker vesentlig fra forutsetningene som ligger til grunn for beregningen etter standardmetoden,
c. å benytte en intern modell for å beregne solvenskapitalkravet dersom risikoprofilen avviker vesentlig fra forutsetningene som ligger til

grunn for beregningen etter standardmetoden,
d. å endre systemet for risikostyring og internkontroll.

(3) Finanstilsynet kan i tilfeller som nevnt i annet ledd første punktum også pålegge forsikringsforetak å ha høyere ansvarlig kapital dersom:

a. foretakets risikoprofil avviker vesentlig fra forutsetningene lagt til grunn i solvenskapitalkravet beregnet etter standardmetoden, og pålegg om å benytte en intern modell ikke er hensiktsmessig eller ikke har vært effektivt, eller mens en intern modell er i ferd med å utvikles,
b. foretakets risikoprofil avviker vesentlig fra forutsetningene lagt til grunn i solvenskapitalkravet beregnet med en intern modell, fordi enkelte kvantifiserbare risikoer ikke i tilstrekkelig grad fanges opp av modellen og tilpasninger i modellen for bedre å fange opp den faktiske risikoprofilen ikke har bedret situasjonen innenfor en hensiktsmessig tidsramme, eller
c. foretakets system for risikostyring og internkontroll avviker vesentlig fra kravene i kapittel 13, at disse avvikene hindrer foretaket i å identifisere, måle, overvåke, styre og rapportere de risikoer som det er eller kan bli eksponert for, og at andre tiltak trolig ikke vil kunne forbedre svakhetene innenfor en hensiktsmessig tidsramme.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om kapitalkravstillegg.

§ 14-14. Forsikringsforetak med svekket finansiell stilling

(1) Et forsikringsforetak som ikke oppfyller solvenskapitalkravet eller minstekapitalkravet eller mener at det foreligger risiko for underoppfyllelse, skal straks underrette Finanstilsynet. Foretaket skal fremlegge en plan for å rette på forholdene. Finanstilsynet kan gi forsikringsforetaket pålegg om å endre, avgrense eller begrense virksomheten, redusere foretakets risikoprofil eller treffe andre nødvendige tiltak, herunder sette grenser for foretakets rådighet over sine eiendeler, og om nødvendig tilbakekalle foretakets konsesjon.
(2) Finanstilsynet skal tilbakekalle konsesjonen dersom foretaket ikke oppfyller minstekapitalkravet, og Finanstilsynet anser at planen for å oppfylle kravet ikke er tilfredsstillende eller foretaket ikke etterlever kravet innen tre måneder etter at manglende oppfyllelse av kravet er avdekket.
(3) Dersom et forsikringsforetak ikke oppfyller kravet om eiendeler til dekning av avsetningene, kan Finanstilsynet gi foretaket pålegg om å bringe forholdet i orden, og fastsette grenser for foretakets rådighet over sine eiendeler eller dets adgang til å overta nye forsikringer.

(4) Departementet kan gi forskrift om plan og frist for oppfyllelse av kapitalkravene, og om tilsynets adgang til å gi pålegg og ilegge andre sanksjoner.

§ 14-15. Små forsikringsforetak

Departementet kan i forskrift gjøre helt eller delvis unntak fra bestemmelsene i §§ 14-7 til 14-14 for små forsikringsforetak som oppfyller nærmere vilkår fastsatt i forskriften.

III. Kapitalkrav for pensjonsforetak

§ 14-16. Kapitalkrav for pensjonsforetak

(1) Pensjonskasser som driver livsforsikringsvirksomhet, skal til enhver tid ha kapital som er tilstrekkelig til å dekke solvensmarginkravet for pensjonskassens samlede virksomhet. Departementet kan fastsette regler om beregningsmåten for solvensmarginkravet, den kapital som kan dekke kravet, og andre forhold vedrørende gjennomføringen av solvensmarginkravet.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette at bestemmelsene i §§ 14-7 til 14-14 med tilhørende forskrifter helt eller delvis skal legges til grunn ved beregningen av kravene til ansvarlig kapital i pensjonskasser som driver livsforsikringsvirksomhet.
(3) Pensjonskasser som ikke driver livsforsikringsvirksomhet samt innskuddspensjonsforetak, skal til enhver tid ha en ansvarlig kapital som utgjør minst to prosent av pensjonskassens eller innskuddspensjonsforetakets forvaltningskapital. Departementet kan i forskrift fastsette regler om hva som skal anses som ansvarlig kapital og hva som kan inngå i forvaltningskapitalen.
Endret ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

IV. Kapitalkrav for betalingsforetak og e-pengeforetak

§ 14-17. Pensjonsforetak med svekket finansiell stilling

(1) Pensjonsforetak som ikke oppfyller kapitalkravene etter § 14-16 eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen, eller mener det foreligger risiko for at kravene ikke vil bli oppfylt, skal straks underrette Finanstilsynet. Pensjonsforetaket skal fremlegge en plan for å rette på forholdet.

(2) Finanstilsynet kan i særlige tilfeller og for en tidsbegrenset periode samtykke i at pensjonsforetak kan ha lavere ansvarlig kapital enn det som følger av § 14-16 eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen.
(3) Finanstilsynet kan pålegge et pensjonsforetak å endre, avgrense eller begrense virksomheten, redusere foretakets risikoprofil eller treffe andre nødvendige tiltak, herunder stanse nytegning og sette grenser for eller forby foretaket å råde over sine eiendeler dersom foretaket ikke oppfyller krav til ansvarlig kapital fastsatt i lov eller i medhold av lov.
Tilføyd ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107).

§ 14-18. Kapitalkrav for betalingsforetak og e-pengeforetak

Departementet kan gi forskrift om minstekrav til ansvarlig kapital for betalingsforetak og e-pengeforetak.
Endret ved lov 8 april 2022 nr. 20 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1107, tidligere § 14-17).

Kapittel 15. Godtgjørelsesordninger i finansforetak

§ 15-1. Etablering av godtgjørelsesordning

(1) Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler for å sikre at finansforetak fastsetter og til enhver tid har og praktiserer en godtgjørelsesordning for hele foretaket som omfatter alle ansatte og tillitsvalgte. En slik godtgjørelsesordning skal ha særskilte regler for tillitsvalgte og ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig innvirkning på foretakets risikoeksponering. Godtgjørelsesordningen skal være i samsvar med foretakets overordnede mål, risikotoleranse og langsiktige interesser. Godtgjørelsesordningen skal bidra til å fremme god styring av og kontroll med foretakets risiko, og ikke oppfordre til å ta for høy risiko.
(2) Forskriften kan inneholde forskjellige regler om gjennomføring av kravene til godtgjørelsesordninger avhengig av det enkelte foretaks størrelse, organisasjon og virksomhetsområde.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 15-2. Krav til godtgjørelsesordninger

I forskrift gitt med hjemmel i § 15-1 kan det fastsettes nærmere krav til godtgjørelsesordning for tillitsvalgte og ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig innvirkning på foretakets risikoeksponering, som blant annet omfatter:

a. hvilke grupper av ansatte og tillitsvalgte i foretaket som skal omfattes av ordningen,
b. forholdet mellom fast godtgjørelse og prestasjonsbetinget godtgjørelse,
c. kriterier for fastsettelse av prestasjonsbetinget godtgjørelse som bygger på en kombinasjon av resultater oppnådd over tid av den enkelte ansatte, det forretningsområdet denne er tilknyttet, og foretakets samlede resultater,
d. forholdsmessig opptjening av prestasjonsbetinget godtgjørelse over et fastsatt antall år,
e. hvor stor del av prestasjonsbetinget godtgjørelse som skal kunne bestå av aksjer, egenkapitalbevis eller rett til annen godtgjørelse som ikke utbetales kontant,
f. vilkår om at prestasjonsbetinget godtgjørelse bare opptjenes eller utbetales for så vidt dette er forsvarlig ut fra foretakets finansielle stilling, og vil bli redusert eller bortfalle dersom foretakets økonomiske stilling vesentlig forverres,
g. at garantert prestasjonsbetinget godtgjørelse bare kan benyttes i særlige tilfelle,
h. ansattes og tillitsvalgtes plikt til å avstå fra transaksjoner til sikring av prestasjonsbetinget godtgjørelse,
i. at sluttvederlag ved opphør av arbeidsforholdet skal tilpasses de resultater som er oppnådd over tid, og utformes slik at utilfredsstillende resultater ikke blir belønnet.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 15-3. Pålegg og sanksjoner

I forskrift gitt med hjemmel i § 15-1 kan det fastsettes regler om at det kan treffes vedtak om:

a. pålegg om endringer i godtgjørelsesordninger som ikke er i samsvar

med kravene i forskriften,
b. grense for foretakets omfang av prestasjonsbetinget godtgjørelse fastsatt i prosent av nettoresultatet, for å sikre at foretaket har et forsvarlig kapitalgrunnlag,
c. sanksjoner for overtredelse av bestemmelsene i forskriften.

§ 15-4. Styrets rolle, godtgjørelsesutvalg, intern kontroll

(1) Det kan i forskrift gitt med hjemmel i § 15-1 fastsettes regler om styrets plikt til å fastsette og regelmessig gjennomgå godtgjørelsesordningen og overvåke praktiseringen og virkningene av ordningen.
(2) I forskrift gitt med hjemmel i § 15-1 kan det fastsettes krav om at styret i foretak som ut fra størrelse og virksomhetsområder har en vesentlig betydning på finansområdet, oppnevner et utvalg som på fritt grunnlag kan vurdere foretakets godtgjørelsesordning, og som skal forberede alle saker om godtgjørelsesordningen som skal behandles av styret.
(3) Det kan i forskrift gitt med hjemmel i § 15-1 også fastsettes regler om uavhengig intern kontroll med overholdelsen av regelverket.
(4) Det kan i forskrift fastsettes særlige regler om godtgjørelsesutvalg for finanskonsern.

§ 15-5. Informasjonsplikt

I forskrift gitt med hjemmel i § 15-1 kan det fastsettes regler om plikt for foretaket til å offentliggjøre informasjon om foretakets godtgjørelsesordning, om hvilke forhold det skal gis opplysninger om, og om hvordan informasjonen skal offentliggjøres.

§ 15-6. Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

Allmennaksjeloven §§ 5-6 tredje ledd, 6-16 a og 6-16 b gjelder tilsvarende for finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, og som har utstedt egenkapitalbevis som er tatt opp til handel på regulert marked.
Endret ved lov 6 des 2019 nr. 77 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2712).

Kapittel 16. Forholdet til kunder, markedsføring mv.

I. Forholdet til kunder, informasjon og markedsføring mv

Overskrift tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 163 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808).

§ 16-1. Organisering av kundebehandling

(1) Finansforetak skal organisere sin kundebehandling slik at kundene blir behandlet av ansatte som har nødvendig kompetanse og fagkyndighet, og som kan gi kundene forsvarlig rådgivning og veiledning ved valg av produkter ut fra kundens opplysninger og det finansforetaket for øvrig kjenner til om kundens situasjon.
(2) Finansforetak skal ha systemer og rutiner for å sikre etterlevelse av regler om opplysningsplikt og om utforming av kundeavtaler gitt i eller i medhold av finansavtaleloven og forsikringsavtaleloven.
(3) Finansforetak som tilbyr spare- og kapitalprodukter, skal sikre at kundene på betryggende måte blir gjort kjent med graden av risiko, kostnadsansvar og forventet netto avkastning knyttet til produktene, samt de regler om bindingstid, oppsigelse og inn- og utbetalingsordninger som skal gjelde.
(4) Finansforetak skal innrette sin virksomhet på en slik måte at det er liten risiko for interessekonflikter mellom foretaket og dets kunder eller mellom foretakets kunder, eller for kundebehandling i strid med kravene til god forretningsskikk. Finansforetak skal ha betryggende ordninger og rutiner for å identifisere og i tilfelle motvirke slike risikoforhold innenfor de ulike områder av virksomheten.
(5) Departementet kan gi forskrift om organisering av kundebehandling og krav til fagkyndighet for kundebehandlere og for ansatte som deltar i långivningsprosessen. Departementet kan i forskrift gi nærmere krav til kunnskap og kompetanse for styremedlemmene, daglig leder og faktiske ledere i finansforetaket.
Endret ved lov 16 des 2022 nr. 91 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2266).

§ 16-2. Finansforetaks taushetsplikt, behandling av kundeopplysninger mv.

(1) Et finansforetak plikter å hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til opplysninger om kunders og andres forretningsmessige eller

personlige forhold som foretaket mottar under utøvelsen av virksomheten, med mindre foretaket etter lov eller forskrifter gitt med hjemmel i lov har plikt til å gi opplysninger eller er gitt adgang til å gi ellers taushetspliktbelagte opplysninger. Når særlige hensyn tilsier det, kan Finanstilsynet helt eller delvis oppheve taushetsplikten.
(2) Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for at en person som har taushetsplikt etter § 9-6, gis de opplysninger om kunders forhold som den ansatte eller tillitsvalgte har behov for ved utførelsen av sine arbeidsoppgaver for finansforetaket. Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at opplysninger utleveres etter skriftlig samtykke fra den som har krav på taushet.
(3) Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for at et finansforetak i særlige tilfelle gir et annet finansforetak opplysninger som foretaket har mottatt under utøvelsen av virksomheten, dersom:

a. formålet er å avdekke eller motvirke økonomisk kriminalitet eller annen alvorlig kriminalitet,
b. formålet er å gjennomføre kundeoppdrag og oppgjør av krav fra eller mot kunder, eller annen berettiget ivaretakelse av finansforetakets eller dets kunders interesser, eller
c. det er nødvendig å meddele opplysninger om kunders helseforhold og andre personopplysninger til annet finansforetak, unntatt når annet følger av bestemmelser i personopplysningsloven.

Utlevering av opplysninger etter første punktum kan bare skje i henhold til styrevedtak.
(4) Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for utlevering av gjeldsopplysninger i henhold til gjeldsinformasjonsloven.
(5) Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for utlevering av opplysninger i forbindelse med gjennomføring av betalingstransaksjoner eller ved tilbud av en tjeneste betalingstjenestebrukeren har anmodet om.
(6) Et finansforetak skal ha kontrollordninger for å sikre at kundeopplysninger blir behandlet på en betryggende måte, og at uvedkommende ikke får tilgang eller kjennskap til opplysningene.
(7) Et finansforetak kan begjære utlevert fra Folkeregisteret opplysning om ektefelle, barn, foreldre, foreldreansvar, opplysninger om vergemål, herunder innholdet av vergemålet og vergens oppdrag, og stadfestet fremtidsfullmakt. Folkeregistermyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, utlevere opplysningen når det er nødvendig for utførelsen av finansforetakets plikter eller oppgaver hjemlet i denne lov.
(8) Departementet kan gi forskrift om utlevering av opplysninger.
Endret ved lover 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 16 juni 2017 nr. 47 (ikr. 1 nov 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 766), 23 nov 2018

nr. 87 (ikr. 1 apr 2019 iflg. res. 15 feb 2019 nr. 125), 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 mai 2020 iflg. res. 24 april 2020 nr. 870), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 16-3. Behandling av tvister i klageorgan

(1) Kongen kan ved forskrift bestemme at finansforetak skal være tilsluttet utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov.
(2) Et finansforetak skal, dersom det ikke følger en uttalelse fra en tvisteløsningsordning som nevnt i første ledd i tvist med en kunde som er forbruker, dekke egne og motpartens nødvendige sakskostnader ved domstolsbehandling i første instans av samme tvist mellom de samme partene. Første punktum gjelder tilsvarende for behandling i høyere rettsinstanser dersom finansforetaket er den ankende part. Reglene i tvisteloven § 10-5 om sakskostnader i småkravprosess kommer ikke til anvendelse ved beregning av nødvendige sakskostnader.
(3) Departementet kan gi forskrift om utenrettslig tvisteløsningsordning etter annet ledd, herunder om ansvar for kostnader ved tvistebehandlingen.
Endret ved lov 17 juni 2016 nr. 29 (ikr. 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703).

§ 16-4. Kontanter

(1) Banker skal i samsvar med kundenes forventninger og behov, motta kontanter fra kundene og gjøre innskudd tilgjengelig for kundene i form av kontanter.
(2) Departementet kan gi forskrift om bankers plikt til å ta imot og til å gjøre kontanter tilgjengelig for kundene.

§ 16-5. Opplysningsplikt om garantiordninger mv.

(1) Banker og andre finansforetak som tar imot innskudd her i riket, skal skriftlig informere kundene om hvilken innskuddsgarantiordning som gjelder for virksomheten, og om hvilken garanti for innskudd ordningen gir. Informasjonen skal gis på norsk og på en lett forståelig måte. Informasjonen kan gis ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom kunden bruker nettbank, med mindre kunden ber om å få opplysninger på papir.
(2) Departementet kan gi forskrift om finansforetaks opplysningsplikt om innskuddsgarantiordninger og om adgang til å bruke opplysninger om garantiordninger i sin markedsføring.

(3) Departementet kan i forskrift gi regler om opplysningsplikt om garantiordninger for andre finansforetak.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 16-6. Prisfastsetting mv.

Departementet kan gi forskrifter om prisfastsetting og kostnadsbelastning for tjenester som ytes av finansforetak.

§ 16-7. Produktpakker mv.

Departementet kan gi forskrifter som begrenser et finansforetaks adgang til å tilby en tjeneste på betingelse av at kunden samtidig skaffer seg en annen tjeneste fra foretaket selv eller et annet finansforetak, eller til å gi en kunde gunstige vilkår på betingelser av at dette gjøres.

§ 16-8. Opplysningsplikt om priser og produktpakker

(1) Et finansforetak skal gi kundene opplysning om renter, provisjoner og andre priser på sine tjenester. Foretaket skal også opplyse om tjenester som inngår i en produktpakke, tilbys enkeltvis, og oppgi prisen på de enkelte tjenester som inngår i pakken.
(2) Finanstilsynet kan i forskrift fastsette nærmere regler om gjennomføringen av opplysningsplikt etter første ledd.

§ 16-9. Forsikringsvilkår

(1) Forsikringsforetak og pensjonskasser skal benytte forsikringsvilkår som er rimelige og betryggende.
(2) Finanstilsynet skal føre kontroll for å påse at de forsikringsvilkår som benyttes, er i samsvar med første ledd. Finanstilsynet kan forby bruk av vilkår som Finanstilsynet finner ikke er i samsvar med første ledd.

§ 16-10. Lenke til nettbasert prisportal

Departementet kan gi forskrift om plikt for finansforetak om å lenke til

prisopplysninger i nettbaserte prisportaler.
Tilføyd ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

II. Forsikringsdistribusjon

Kapitlet tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 163 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808).

§ 16-11. Forsikringsdistribusjon

(1) Bestemmelsene gitt i og i medhold av §§ 16-11 til 16-15 gjelder for forsikringsforetak som utøver forsikringsdistribusjon som definert i forsikringsformidlingsloven § 1-3 annet og tredje ledd. Bestemmelsene gjelder for distribusjon av alle typer forsikringsavtaler, herunder gjenforsikringsavtaler, med mindre annet er bestemt i eller i medhold av loven her.
(2) Dersom et forsikringsforetak opptrer som formidler av forsikringsavtaler for et annet forsikringsforetak, gjelder i tillegg bestemmelsene gitt i og i medhold av § 16-16.
(3) Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder gi regler til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen og regler om at én eller flere av bestemmelsene i loven ikke skal gjelde ved distribusjon av nærmere angitte forsikringer eller til særskilte kundegrupper.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 163 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808).

§ 16-12. Krav til ansatte

(1) Forsikringsforetak skal påse at ansatte som er direkte beskjeftiget med forsikringsdistribusjon

a. til enhver tid har den kunnskapen og kompetansen som er nødvendig for å kunne utøve stillingen
b. ikke er dømt for straffbart forhold eller i stilling eller ved utøvelsen av verv har utvist adferd som gir grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen på en forsvarlig måte
c. årlig gjennomfører minst 15 timer etterutdanning som er relevant for stillingen, og som er godkjent av Finanstilsynet.

Etterutdanningen etter bokstav c skal dokumenteres.

(2) Personer som omfattes av første ledd, skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 og bekreftelse fra Brønnøysundregistrene om at vedkommende ikke er under konkursbehandling, konkurskarantene eller gjeldsforhandling.
(3) Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder gi regler om hvem som omfattes av bestemmelsene, fastsette krav til kunnskap og kompetanse og gi regler om etterutdanning.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 163 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808).

§ 16-13. Produktstyring

(1) Forsikringsforetak som produserer forsikringsprodukter for salg til kunder, skal ha en hensiktsmessig prosess for godkjenning av det enkelte forsikringsprodukt og av vesentlige endringer i et eksisterende produkt før det markedsføres eller distribueres til kunder. Som en del av godkjenningsprosessen for produktet skal foretaket identifisere en målgruppe for det enkelte forsikringsproduktet, sikre at all relevant risiko for målgruppen er vurdert, og sikre at den planlagte distribusjonsstrategien er tilpasset målgruppen. Foretaket skal gjennomføre rimelige tiltak for å sikre at forsikringsproduktet distribueres til den identifiserte målgruppen.
(2) Forsikringsforetak skal forstå og regelmessig gjennomgå forsikringsproduktene som foretaket tilbyr eller markedsfører. Ved gjennomgangen skal foretaket ta i betraktning hendelser som kan få vesentlig innvirkning på den potensielle risikoen for den identifiserte målgruppen og vurdere om produktet fortsatt er forenlig med målgruppens behov, og om foretakets distribusjonsstrategi fortsatt er hensiktsmessig.
(3) Forsikringsforetak skal gi distributører tilgang til alle relevante opplysninger om forsikringsproduktet og foretakets godkjenningsprosess, herunder opplysninger om den identifiserte målgruppen. Dersom et forsikringsforetak gir råd om eller anbefaler forsikringsprodukter som det selv ikke har produsert, skal foretaket ha egnede rutiner og systemer for å innhente opplysninger som nevnt i første punktum og for å forstå egenskapene ved det enkelte forsikringsproduktet og den identifiserte målgruppen for produktet.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 163 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808).

§ 16-14. Styring og håndtering av interessekonflikter ved forsikringsdistribusjon

(1) Dersom tiltakene for å motvirke interessekonflikter etter § 16-1 fjerde ledd ikke med rimelig sikkerhet forhindrer risiko for at kundens interesser blir skadelidende, skal forsikringsforetaket i god tid før forsikringsavtalen inngås, tydelig opplyse kunden om mulige interessekonflikter og om tiltakene som er truffet for å redusere denne risikoen.
(2) Opplysningene som nevnt i første ledd skal gis på et varig medium og være tilstrekkelig detaljerte til at kunden ut fra sine forutsetninger kan ta en velbegrunnet beslutning om tjenesten som interessekonflikten gjelder.
(3) Foretaket skal på forespørsel fra Finanstilsynet kunne dokumentere hvilke mulige interessekonflikter som er identifisert, og hvilke tiltak foretaket har gjennomført.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 163 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808).

§ 16-15. Lønnsordning og vederlag ved forsikringsdistribusjon

(1) Forsikringsforetak må ikke avlønne ansatte eller evaluere ansattes prestasjoner på en slik måte at evnen til å påse at kundens interesser ivaretas på best måte, svekkes. Foretaket skal herunder ikke benytte avlønningsordninger, salgsmål eller andre insentiver som kan påvirke ansatte til å anbefale et bestemt forsikringsprodukt fremfor et annet forsikringsprodukt som er bedre egnet for kunden.
(2) Forsikringsforetak kan motta vederlag fra eller yte vederlag til andre enn kunden bare dersom vederlaget ikke har en negativ innvirkning på kvaliteten på tjenesten til kunden og det ikke svekker foretakets evne til å opptre ærlig, redelig og profesjonelt i samsvar med kundens beste interesser.
(3) Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder gi regler som i særlige tilfeller forbyr eller stiller ytterlige krav til mottak av vederlag fra eller yting av vederlag til andre enn kunden i forbindelse med tegning, endring eller fornyelse av en forsikringsavtale.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 163 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808).

§ 16-16. Forsikringsformidling

(1) Forsikringsforetak kan formidle forsikringer på vegne av et annet forsikringsforetak.
(2) Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder gi regler om plikter for forsikringsforetak som opptrer som forsikringsformidler som nevnt i første ledd.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 163 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808).

Kapittel 17. Finanskonsern og samarbeidsavtaler

I. Etablering av finanskonsern mv.

§ 17-1. Konsesjonskrav

(1) Et finanskonsern kan bare etableres etter tillatelse gitt av departementet. Tilsvarende gjelder dersom et finanskonsern utvides ved at det etableres konsernforhold til et annet finansforetak eller til verdipapirforetak, forsikringsmeglerforetak, eiendomsmeglerforetak, eller forvaltningsselskap for verdipapirfond. Bestemmelsene i § 6-1 fjerde og femte ledd og § 6-5 gjelder tilsvarende.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om finanskonsern, morselskap i et finanskonsern eller i en del av dette, og deres virksomhet. Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra reglene om finanskonsern for visse typer av finansforetak. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke bestemmelser som skal gjelde for finansforetak som inngår i utenlandsk finanskonsern.

§ 17-2. Omorganisering til finanskonsern med holdingforetak som morselskap

(1) Generalforsamlingen i et finansforetak kan med flertall som for vedtektsendring beslutte at finansforetaket skal omorganiseres til et finanskonsern med et holdingforetak som morselskap. Slik omorganisering kan ikke gjennomføres uten tillatelse gitt av departementet.
(2) Er finansforetaket organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, gjennomføres beslutning etter første ledd ved at aksjeeierne i finansforetaket

får sine aksjer byttet i aksjer i holdingforetaket. Generalforsamlingens beslutning har virkning som tegning av aksjene i holdingforetaket mot innskudd av aksjene i finansforetaket. Når holdingforetaket har truffet slike vedtak som ombyttingen forutsetter, skal aksjeeierne i finansforetaket registreres som aksjeeiere i holdingforetaket eller innføres i aksjeeierboken for foretaket.
(3) Er finansforetaket organisert som gjensidig forsikringsforetak, kredittforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, eller sparebank, gjennomføres beslutningen etter første ledd ved at foretaket ved vedtektsendring omorganiseres til holdingforetaket, og at virksomheten som finansforetak blir overført til foretak som inngår i konsernet.

§ 17-3. Holdingforetak

(1) Holdingforetak i finanskonsern kan ikke etableres her i riket uten tillatelse gitt av departementet.
(2) Som holdingforetak i finanskonsern regnes et foretak etablert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap her i riket som bare skal være morselskap i et finanskonsern, og som etter sine vedtekter ikke skal drive annen virksomhet enn å forvalte sine eierinteresser i finansforetak og i tilfelle andre foretak som inngår i konsernet.
(3) Som holdingforetak regnes også et gjensidig forsikringsforetak, kredittforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, og sparebank, når foretaket etter endring av sine vedtekter ikke har adgang til å drive annen virksomhet enn å forvalte sine eierinteresser i foretak i finanskonsernet, og har overført sin øvrige virksomhet som finansforetak til foretak som inngår i konsernet, samt samvirkeforetak av låntakere som ikke har adgang til å drive annen virksomhet enn å forvalte sine eierinteresser i foretak i finanskonsernet.
(4) Krav om tillatelse etter første ledd gjelder også ved etablering av norsk holdingforetak med datterforetak som er bank, kredittforetak eller verdipapirforetak etablert i annen EØS-stat. Kravet gjelder også for foretak etablert i annen EØS-stat som etablerer datterforetak i Norge som nevnt i første punktum, i tilfeller der Finanstilsynet vil være konsolidert tilsynsmyndighet for konsernet.
(5) Finansforetaksloven §§ 8-9 og 8-14 gjelder tilsvarende for foretak som har tillatelse etter fjerde ledd.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 17-3 a. Unntak fra krav til tillatelse for holdingforetak

Finanstilsynet kan etter søknad gjøre unntak fra kravet til tillatelse etter § 17-3 dersom følgende vilkår er oppfylt:

a. foretakets hovedvirksomhet er å eie aksjer i datterforetak,
b. foretaket er ikke utpekt som krisehåndteringsenhet,
c. datterforetaket er kredittinstitusjon som er ansvarlig for å oppfylle tilsynskrav som gjelder på konsolidert nivå i konsernet, og kan oppfylle disse kravene på en effektiv måte,
d. foretaket tar ikke del i ledelsesmessige, operasjonelle eller finansielle beslutninger som berører konsernet eller de regulerte datterforetakene, og
e. det er ikke noe som hindrer et effektivt tilsyn med konsernet på konsolidert nivå.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 17-4. Konserngruppe etablert av gjensidige forsikringsforetak og sparebanker

(1) Gjensidige forsikringsforetak eller en sparebank og et gjensidig forsikringsforetak, kan med tillatelse gitt av departementet inngå samarbeidsavtale om å opprette en konserngruppe med felles styre (konsernstyre) for foretakene. Beslutning om å inngå samarbeidsavtalen treffes med flertall som for vedtektsendring av det organ som velger styret i foretaket. Beslutning om å si opp avtalen treffes av samme organ med flertall av de avgitte stemmer.
(2) Konsernstyret står for forvaltningen av de foretak som inngår i konserngruppen. Konsernstyret skal velges ved likelydende vedtak fattet av de organer som velger styre i de enkelte foretakene. Sammensetningen av konsernstyret skal være i samsvar med kravene i § 8-4 i denne loven. Konsernstyret har den kompetansen og det ansvar som tilligger styret etter denne loven og annet regelverk. Det skal føres egen styreprotokoll for hvert av de foretak som inngår i konserngruppen.
(3) Hvert av foretakene i konserngruppen skal ha et virksomhetsstyre på minst tre medlemmer. Virksomhetsstyret skal bidra til at forvaltningen av konserngruppen ikke utøves slik at den kommer i strid med vedkommende foretaks interesser. Virksomhetsstyret velges av det organ som velger styre i

foretaket. I saker av vesentlig betydning for det enkelte foretak skal konsernstyret innhente virksomhetsstyrets uttalelse før konsernstyret treffer en beslutning. Virksomhetsstyret kan uttale seg om andre saker av betydning for foretaket. Konsernstyret skal utarbeide forslag til instruks for virksomhetsstyrene med regler om delegasjon av myndighet. Instruksen skal vedtas av det organ som velger styret. Instruksen er ikke gyldig før den er godkjent av Finanstilsynet.
(4) Konsernstyret ansetter konserndireksjon eller konsernsjef som forestår den daglige ledelse av virksomheten i konserngruppen.
(5) Sparebank og gjensidig forsikringsforetak i konserngruppen anses som datterforetak i samme konsern ved anvendelsen av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler som utfyller reglene i paragrafen her.

§ 17-5. Søknad, tillatelse mv.

(1) Søknad om tillatelse etter bestemmelsene i §§ 17-1 til 17-4 skal inneholde de opplysninger som må anses å være av betydning for behandling av søknaden. Det skal gis opplysninger om hvilke foretak som vil inngå i finanskonsernet, og fremlegges en organisasjonsplan for foretakene i finanskonsernet.
(2) Søknad om tillatelse som holdingforetak etter § 17-3 eller unntak etter § 17-3 a skal inneholde opplysninger om:

a. organiseringen av konsernet, herunder spesifisering av de enkelte foretakenes etableringssted og virksomhet samt en organisasjonsplan,
b. fordelingen av oppgaver og funksjoner i konsernet,
c. minst to personer som skal inngå i den faktiske ledelsen av holdingforetaket, samt at krav som nevnt i § 3-5 er oppfylt,
d. oppfyllelse av kravene i § 3-3 første ledd, og
e. eventuelle andre opplysninger av betydning for behandling av søknaden.

(3) Tillatelse som holdingforetak etter § 17-3 kan bare gis dersom:

a. konsernets interne fordeling av oppgaver og funksjoner sikrer oppfyllelse av regulatoriske krav på konsolidert eller delkonsolidert nivå, herunder at datterforetakenes oppgaver kan samordnes, interessekonflikter mellom konsernenhetene kan forhindres eller håndteres, samt at overordnede planer fastsatt av holdingforetaket

effektivt kan gjennomføres i konsernet;

b. organiseringen av konsernet ikke er til hinder for effektivt tilsyn med konsernenhetene, herunder på konsolidert og delkonsolidert nivå. Vurderingen skal særlig gjelde holdingforetakets plassering i konsernet, eierstruktur samt holdingforetakets funksjon i konsernet, og
c. kravene i § 3-3 første ledd og § 3-5 er oppfylt.

(4) Søknad om tillatelse etter § 17-3 eller unntak etter § 17-3 a, skal avgjøres innen fire måneder etter at søknaden er mottatt. Dersom søknaden ikke inneholder de opplysninger som er nødvendige for å avgjøre om tillatelse eller unntak skal gis, regnes fristen fra det tidspunktet slike opplysninger ble mottatt, likevel slik at søknaden i alle tilfelle skal være avgjort innen seks måneder etter at den er mottatt.
(5) Ved etablering av et finansforetak som skal inngå i finanskonsern, skal søknaden vedlegges vedtekter eller vedtektsutkast og en driftsplan for de tre første driftsårene. § 3-1 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(6) Ved erverv av et finansforetak som skal inngå i et finanskonsern, gjelder bestemmelsene i første ledd bare opplysninger og vedlegg som må antas å være av betydning for behandlingen av søknaden.
(7) Ved konsesjonsbehandlingen gjelder for øvrig reglene i kapittel 3 tilsvarende.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

II. Organiseringen av finanskonsern

§ 17-6. Morselskap i finanskonsern

(1) Foretak som har en så stor eierandel i et finansforetak at det er etablert et konsernforhold mellom foretaket og finansforetaket, regnes som morselskap i finanskonsern.
(2) Morselskap i finanskonsern kan være:

a. holdingforetak,
b. annet finansforetak, unntatt pensjonsforetak, betalingsforetak og e-pengeforetak,
c. annet eierforetak som ikke selv er finansforetak og heller ikke er organisert som holdingforetak i finanskonsern.

(3) Et kredittforsikringsforetak kan ikke være morselskap i finanskonsern som omfatter annet forsikringsforetak eller kredittinstitusjon.

§ 17-7. Konsernforetakene

(1) I tillegg til morselskapet kan, når ikke annet følger av lov, forskrift eller konsesjonsvilkår, et finanskonsern omfatte:

a. finansforetak,
b. verdipapirforetak,
c. forvaltningsselskap for verdipapirfond,
d. eiendoms- og investeringsforetak,
e. inkassoforetak,
f. foretak som formidler finansielle tjenester,
g. foretak med naturlig tilknytning til eller sammenheng med finansierings- eller forsikringsvirksomhet.

(2) Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak tillate at andre foretak enn nevnt i første ledd kan inngå i finanskonsern.

§ 17-8. Krav til organisering av finanskonsern

(1) Et finanskonsern skal organiseres slik at det etableres en oversiktlig selskapsstruktur med klare skiller mellom de ulike virksomhetsområder i konsernet. Foretak som formidler finansielle tjenester, skal organiseres slik at stillingen som uavhengig mellommann best mulig sikres.
(2) Organiseringen av finanskonsernet skal godkjennes av departementet. I særlige tilfelle kan det tillates at lik virksomhet drives i forskjellige foretak. I godkjenningen kan det fastsettes vilkår om at virksomheten i konsernet eller foretak som inngår i dette, er organisert på en bestemt måte eller drives innenfor visse rammer eller at visse typer virksomhet ikke kan drives. Det kan også stilles vilkår om at morselskapet skal ha en eierandel av en fastsatt størrelse, og at foretak som inngår i finanskonsernet, skal være direkte eiet av et morselskap som er holdingforetak.
(3) I finanskonsern som omfatter både bank og forsikringsforetak (blandet konsern), skal morselskapet være et holdingforetak. Departementet kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra kravet i første punktum. Det skal i så fall settes egne krav til uavhengighet mellom foretakene.

§ 17-8 a. Krav til mellomliggende morforetak for datterforetak i tredjelandskonsern

(1) Når et tredjelandskonsern har to eller flere finansforetak som datterforetak etablert innenfor EØS, og tredjelandskonsernets forvaltningskapital innenfor EØS er mer enn 40 milliarder euro, skal det etableres et mellomliggende morforetak innenfor EØS. Det mellomliggende morforetaket skal være en kredittinstitusjon eller et holdingforetak. Finanstilsynet kan i visse tilfeller tillate at verdipapirforetak omfattet av finansforetaksloven kapittel 20 i stedet er mellomliggende morforetak.
(2) Finanstilsynet kan tillate at det etableres to mellomliggende morforetak ut fra hensynet til klare skiller mellom virksomhetsområder i konsernet eller effektiv krisehåndtering.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om mellomliggende morforetak for datterforetak i tredjelandskonsern.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 17-9. Organisatoriske endringer

(1) Endring i organiseringen av et finanskonsern som gjelder finansforetak i konsernet, kan bare foretas etter samtykke fra departementet. Morselskapet i finanskonsernet skal gi Finanstilsynet de opplysninger som antas å være av betydning ved vurderingen av om samtykke skal gis.
(2) Morselskapet i et finanskonsern skal gi Finanstilsynet melding om andre endringer av betydning i organiseringen av finanskonsernet eller dets virksomhet, herunder:

a. avhendelse av norsk datterforetak som ikke er finansforetak, eller avhendelse av en vesentlig del av virksomheten i foretaket,
b. avhendelse av utenlandsk datterforetak, eller av eierandeler på mer enn ti prosent i utenlandsk finansforetak,
c. nedleggelse av filial i utlandet.

(3) Finanstilsynet kan gi pålegg om at endring som omfattes av melding etter annet ledd, ikke skal gjennomføres eller omgjøres dersom tilsynsmessige hensyn tilsier det.
(4) Departementet kan ved forskrift gjøre unntak fra første ledd. Departementet kan også gi regler om at endringer som er omfattet av meldeplikt etter annet ledd, krever samtykke etter første ledd.

§ 17-10. Konsernforetaks navnebruk

(1) Tilknytningen til morselskapet, konsernenheten eller konsernet skal fremgå av navnet eller av et tillegg til navnet til ethvert foretak som inngår i et finanskonsern.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om konsernforetaks navnebruk, herunder gjøre unntak fra §§ 2-19 til 2-22.

III. Samarbeid utenfor konsernforhold

§ 17-11. Samarbeidsavtale mellom finansforetak

(1) Finansforetak kan bare etablere organisert samarbeid med felles beslutninger med ett eller flere andre finansforetak om produktutvikling, markedsføring av bestemte finansielle tjenester, eller på andre avgrensede virksomhetsområder i henhold til samarbeidsavtale godkjent av departementet. Departementet kan sette vilkår om organisering av samarbeidet og om at reglene i § 17-12 og § 17-13 skal gjelde tilsvarende. Vesentlige endringer av samarbeidet krever ny godkjenning.
(2) Finansforetak som inngår samarbeidsavtale som ikke omfattes av første ledd, med et eller flere andre finansforetak, herunder avtale og samordnet praksis som finansforetaket deltar i som medlem av bransjeorganisasjon eller på annen måte, skal påse at det blir gitt melding om avtalen til Finanstilsynet. Meldeplikten etter første punktum gjelder ikke avtaler om enkeltprosjekter eller om tekniske eller praktiske forhold uten innvirkning av betydning på konkurranseforholdene. Meldingen til Finanstilsynet skal vedlegges en kopi av avtalen og inneholde de opplysninger som må anses å være av betydning for en vurdering av avtalens virkning for konkurranseforholdene. Finanstilsynet kan innen tre måneder etter at meldingen er mottatt meddele partene at avtalen ikke må settes i verk før den er godkjent av Finanstilsynet, og hvilken frist som gjelder for søknad om godkjennelse og fremleggelse av ytterligere opplysninger.
(3) Som finansforetak regnes her også verdipapirforetak, forvaltningsselskap for verdipapirfond, forsikringsmeglerforetak, finansmeglerforetak og eiendomsmeglerforetak.
(4) Krav om godkjenning etter første ledd og meldeplikt etter annet ledd gjelder ikke samarbeidsavtaler mellom finansforetak som inngår i samme finanskonsern og samarbeid innenfor samarbeidende gruppe. Departementet avgjør om en samarbeidsavtale omfattes av første eller annet ledd. Departementet kan i forskrift gi regler om hvilke kategorier av avtaler som krever godkjennelse, og hvilke som utløser meldeplikt.

(5) Finanstilsynet kan gi foretakene pålegg om å avslutte virksomhet i henhold til samarbeidsavtalen eller fastsette særlige vilkår dersom Finanstilsynet finner at virksomheten ikke er organisert eller drives på betryggende måte i samsvar med de hensyn som lovgivningen om finansforetak skal ivareta, eller at tilsynet med foretakenes samlede virksomhet vanskeliggjøres.
(6) Paragrafen gjelder tilsvarende for samarbeid eller samordnet praksis mellom norske og utenlandske finansforetak, og mellom utenlandske finansforetak, når dette kan få innvirkninger av betydning på konkurranseforholdene her i riket.

§ 17-12. Samarbeidende gruppe

(1) Et samarbeid mellom finansforetak på ett eller flere avgrensede virksomhetsområder som er organisert innenfor ett eller flere finansforetak hvor finansforetakene direkte eller indirekte til sammen har mer enn 50 prosent av eierinteressene (samarbeidende gruppe), kan bare etableres i henhold til tillatelse gitt av departementet. Reglene om søknad i § 17-5, samt reglene om organisering av finanskonsern i §§ 17-7 til 17-10 gjelder tilsvarende så langt de passer for samarbeidende grupper.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende ved utvidelse av virkeområdet for samarbeidet og ved vesentlige endringer av samarbeidet eller eierinteressene i finansforetak som samarbeidet er organisert innenfor. Ved andre endringer i samarbeid omfattet av første ledd gjelder reglene om meldeplikt og Finanstilsynets kompetanse i § 17-11 annet ledd tilsvarende.

§ 17-13. Særlige regler for samarbeidende gruppe

(1) Bestemmelsene i § 18-3 første til tredje ledd om transaksjoner mellom konsernforetak mv., § 18-4 om lån, garantier mv. mellom konsernforetak og § 18-5 første, annet og fjerde til sjette ledd om utveksling av kundeinformasjon mellom konsernforetak gjelder tilsvarende for samarbeidende gruppe med konsesjon etter § 17-12.
(2) Finansforetak som deltar i samarbeidende gruppe (eierforetakene), skal ved anvendelsen av regler om kapitalkrav og andre soliditets- og sikkerhetskrav, foreta forholdsmessig konsolidering av eierandeler i det ene eller de finansforetak som forestår den virksomhet som samarbeidet omfatter, uavhengig av størrelsen av eierandelen. Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra kravet om forholdsmessig konsolidering av eierandeler på mindre enn 10 prosent i andre foretak enn kredittforetak. Kravet til konsolidering omfatter ikke forholdet mellom det enkelte foretak og de øvrige foretakene i samarbeidsgruppen, og heller ikke virksomhet i det enkelte

foretak som ikke inngår i det etablerte samarbeidet, med mindre annet er særskilt fastsatt i loven eller ved forskrift gitt av departementet.
(3) Departementet kan gi nærmere regler om samarbeidende gruppe, herunder fastsette at bestemmelsene i første og annet ledd ikke skal gjelde for forholdet mellom det enkelte foretak og de øvrige foretakene i gruppen.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

Kapittel 18. Virksomhet i finanskonsern, konsolidering mv.

§ 18-1. Alminnelige krav til finanskonsern

(1) Holdingforetak og annet morselskap i finanskonsern skal se til at den samlede virksomheten i finanskonsernet organiseres og drives på en forsvarlig måte. Bestemmelsene i §§ 13-5 til 13-8, § 13-14, § 16-1 og kapittel 14 gjelder tilsvarende for den samlede virksomhet i finanskonsernet.
(2) Styret i morselskapet skal påse at det er etablert klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger for den samlede virksomhet i finanskonsernet, og at det er fastsatt retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke, vurdere og rapportere risiko som finanskonsernet eller konsernforetak er eller kan bli eksponert for. Morselskapet skal med jevne mellomrom vurdere soliditeten i finanskonsernet sammenholdt med risikoeksponeringen knyttet til den samlede virksomhet i finanskonsernet.
(3) Internrevisjonen i morselskapet skal se til at internrevisjon som omfatter den samlede virksomhet i finanskonsernet, er organisert og blir gjennomført på en forsvarlig måte. Styret i morselskapet fastsetter nærmere retningslinjer for fordelingen av arbeidsoppgavene mellom internrevisjonen i morselskapet og internrevisjonen i de enkelte konsernforetakene.
(4) Styret i morselskapet skal sørge for at det avgis en felles revisjonsberetning for morselskapet og finanskonsernet. Reglene i § 8-17 gjelder tilsvarende for morselskapet.
(5) Bestemmelsene om revisjonsutvalg i §§ 8-18 til 8-20 gjelder tilsvarende for holdingforetak med konsesjon til å drive virksomhet som morselskap i finanskonsern som omfatter finansforetak som er foretak av allmenn interesse etter revisorloven § 1-2 sjette ledd.
(6) Morselskapet skal sørge for gjennomføring av bestemmelser om godtgjørelsesutvalg for finanskonsernet.
(7) Bestemmelsene i første til sjette ledd innebærer ikke at styret, daglig ledelse eller andre styrende organer i morselskapet i finanskonsernet har adgang til å treffe beslutninger med bindende virkning for datterforetak i finanskonsernet.
(8) Bestemmelsene i paragrafen her gjelder ikke eierforetak som nevnt i § 17-6

annet ledd bokstav c, med mindre annet fastsettes av departementet i forskrift eller ved enkeltvedtak.
Endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 18-2. Konsolideringsregler mv.

(1) Regler om kapitalkrav og andre soliditets- og sikkerhetskrav skal anvendes på konsolidert basis etter følgende regler:

a. Full konsolidering anvendes for datterforetak. Dersom det kan godtgjøres at eierne av eierandeler og annen ansvarlig kapital er finansforetak eller verdipapirforetak med tilstrekkelig soliditet, og at ansvarsforholdet mellom eierne av ansvarlig kapital er tilstrekkelig fastslått, kan Finanstilsynet likevel tillate at et datterforetak konsolideres etter prinsippet om forholdsmessig konsolidering.
b. Forholdsmessig konsolidering anvendes når foretaket har deltakerinteresser i et annet foretak som ikke er datterforetak, eller har felles ledelse med et annet foretak. Med deltakerinteresser menes rettigheter til kapital i andre foretak som ved å skape en varig tilknytning til disse foretakene skal bidra til foretakets virksomhet eller som utgjør en direkte eller indirekte eierandel på 20 prosent eller mer av stemmeretten eller kapitalen i et foretak. Finanstilsynet kan gi pålegg om forholdsmessig konsolidering også for eierandeler ned til 10 prosent.

(2) Finanstilsynet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra plikten til konsolidering. Finanstilsynet kan for tilfeller hvor det er gjort unntak fra plikten til konsolidering, gi pålegg om avsetning av en kapitaldekningsreserve på 100 prosent av balanseført verdi.
(3) Ved beregningen av om krav til ansvarlig kapital er oppfylt på konsolidert basis, skal det tas hensyn til hvor effektivt den ansvarlige kapitalen kan overføres og gjøres tilgjengelig på tvers av foretakene i gruppen. Finanstilsynet kan ved enkeltvedtak beslutte at kapitalkrav og andre soliditets- og sikkerhetskrav skal beregnes på en annen måte enn fastsatt i denne paragrafen.
(4) Departementet kan i forskrift unnta kredittinstitusjoner og holdingselskaper i finanskonsern som ikke er forsikringskonsern, fra reglene i første til tredje ledd.
(5) Departementet kan ved forskrift fastsette nærmere regler om hvilke foretak som skal omfattes av konsolidering, og om gjennomføringen av konsolideringen og avsetning av kapitaldekningsreserve, herunder særlige regler for

deltakerinteresser i forsikringsforetak og særlige regler for finanskonsern hvor morselskapet er et forsikringsforetak eller et holdingforetak, og som for øvrig bare eller i hovedsak omfatter forsikringsforetak eller deltakerinteresser i forsikringsforetak.
Endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 18-3. Transaksjoner mellom konsernforetak mv.

(1) Et finanskonsern skal ha regler for virksomheten som sikrer at inntekter, kostnader, tap og gevinst blir fordelt på en mest mulig korrekt måte mellom foretak og virksomhetsområder som omfattes av konsernet.
(2) Transaksjoner og engasjementer mellom foretak i et finanskonsern skal være i samsvar med vanlige forretningsmessige vilkår og prinsipper mellom uavhengige parter. Det samme gjelder transaksjoner og engasjementer mellom et finansforetak og et annet foretak når ett av foretakene har deltakerinteresser som nevnt i § 18-2 første ledd bokstav b i det andre foretaket, eller når foretakene har felles ledelse.
(3) Konsernbidrag kan sammen med utbytte ikke overstige forsvarlig utdeling av utbytte basert på det enkelte års drift, med mindre departementet, for å sikre soliditeten i et konsernforetak eller konsernet, gir tillatelse til et høyere bidrag. Et finansforetak som er datterforetak i finanskonsern, kan ikke gi konsernbidrag til andre datterforetak i konsernet. Livforsikringsforetak kan heller ikke gi konsernbidrag til andre konsernforetak med mindre annet er fastsatt i foretakets vedtekter.
(4) Meglerforetak som inngår i konsernet, kan utføre oppdrag for et annet foretak i konsernet om ikke annet følger av konsesjonsvilkårene. I tilfeller hvor slik megling utføres, skal foretaket sørge for at det benyttes en motmegler med mindre konsesjonsvilkårene angir at dette ikke er nødvendig.
(5) Finanstilsynet skal føre kontroll med fordelingen av inntekter, kostnader, tap og gevinst og kan gi pålegg om å endre transaksjoner og engasjementer som ikke samsvarer med bestemmelsene i denne paragrafen. Departementet kan gi forskrift om transaksjoner og engasjementer mellom konsernforetak mv.
(6) Bestemmelsen i denne paragrafen gjelder ikke konsernintern finansiell støtte som ytes etter bestemmelsene i § 20-8.
Endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 18-4. Lån, garantier mv. mellom konsernforetak

(1) Et finansforetak kan ikke yte lån til eller stille garanti for et annet foretak i samme konsern som ikke er forsvarlig ut fra finansforetakets kapital og risikoeksponering.
(2) Et forsikringsforetak kan ikke uten samtykke fra departementet yte lån til eller stille garanti for et annet foretak i samme konsern. Et forsikringsforetak kan likevel gi lån til et heleid datterforetak som bare driver virksomhet som forsikringsforetaket selv kan drive.
(3) Annet ledd er ikke til hinder for at forsikringsforetak har innskudd i bank i samme konsern til bruk ved og i et omfang tilpasset betalingstransaksjoner knyttet til forsikringsvirksomheten. Finanstilsynet kan i forskrift fastsette nærmere regler om slike innskudd, herunder en grense for samlet innskudd, og om bruken av innskuddskonti.
Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1108).

§ 18-5. Utveksling av kundeinformasjon mellom konsernforetak

(1) Et finansforetak kan utlevere opplysninger om kundeforhold til et annet finansforetak i samme finanskonsern når utleveringen er påkrevd for at styrings-, kontroll- eller rapporteringskrav for virksomheten i finanskonsernet fastsatt i eller i medhold av lov, skal kunne oppfylles.
(2) Et finansforetak kan til et annet finansforetak i samme konsern utlevere opplysninger om en bestemt kunde som omfatter kundens navn eller firma, hvordan kunden kan kontaktes, og hvilke typer av finansielle tjenester eller produkter foretakets kundeforhold omfatter, samt fødselsdato for personkunder.
(3) Opplysninger som nevnt i annet ledd kan registreres i et felles kunderegister for finanskonsernet. Kunderegisteret kan utlevere de samme opplysninger om en bestemt kunde til et finansforetak i konsernet, samt opplysninger om konsernforetak som kunden har kundeforhold til.
(4) Et finansforetak kan bare utlevere en personkundes fødselsnummer til et felles kunderegister for finanskonsernet, når formålet med registreringen av fødselsnummeret er foretakets administrasjon av kundeforholdet.
(5) Utlevering av opplysninger etter første til tredje ledd kan skje uten samtykke fra kunden bare dersom også mottakeren av opplysningene er underlagt taushetsplikt etter § 9-6 eller § 16-2.
(6) Utlevering av kundeopplysninger til andre finansforetak i samme finanskonsern kan for øvrig skje etter bestemmelsene i § 16-2.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 18-6. Meldeplikt for samarbeidsavtaler i konsern

Departementet kan gi forskrift om godkjenning og meldeplikt for samarbeidsavtaler mellom finansforetak i samme konsern.

§ 18-7. Forskrifter

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til virksomheten i finanskonsern.

Kapittel 19. Innskuddsgarantiordning for banker

Kapitlet endret i sin helhet ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

I. Innskuddsgaranti

Overskrift tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-1. Innskuddsgarantiordningen

(1) Banker og andre kredittinstitusjoner kan ikke motta innskudd her i riket uten å være medlem av innskuddsgarantiordningen for banker etter reglene i kapitlet her eller av en annen tilsvarende garantiordning.
(2) Innskuddsgarantiordningen skal bidra til finansiell stabilitet ved:

a. å sikre at innskudd som er mottatt av medlemsforetak, blir utbetalt til innskyterne dersom foretaket selv er ute av stand til å tilbakebetale innskuddet, og
b. å sette i verk tiltak etter reglene i § 19-11 overfor foretak som nevnt i § 19-2 første ledd.

(3) Bankenes sikringsfond skal forvalte innskuddsgarantiordningen. Garantiordningen skal ha et innskuddsgarantifond og andre finansielle midler som oppfyller kravene i § 19-9.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-2. Medlemskap

(1) Banker med hovedsete her i riket skal være medlem av innskuddsgarantiordningen for banker.
(2) Kredittinstitusjon med hovedsete i annen EØS-stat som mottar innskudd fra allmenheten gjennom filial her i riket, kan bli medlem av innskuddsgarantiordningen dersom garantiordningen for bankinnskudd i hjemstaten ikke gir like god dekning som det som følger av § 19-6. Filial som er medlem etter første punktum, kan si opp medlemskapet med en frist på tolv måneder. Departementet kan i forskrift gi regler om vilkår og regler for slikt medlemskap.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om medlemskap i garantiordningen for annet finansforetak med hovedsete her i riket og for filial av kredittinstitusjon med hovedsete i stat utenfor EØS, og kan fastsette vilkår og nærmere regler for slikt medlemskap.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-3. Innskudd

(1) Som innskudd regnes i dette kapitlet enhver kreditsaldo i et medlemsforetak i henhold til en konto som lyder på navn, og som kan kreves tilbakebetalt etter de vilkår som gjelder for kontoen, herunder tidsavgrenset innskudd og innskudd på sparevilkår. Som innskudd regnes også renter som ikke er forfalt, og tilgodehavende etter oppdrag om betalingsoverføring og andre vanlige betalingstjenester. Kreditsaldo i henhold til finansielle instrumenter som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-2 regnes ikke som innskudd med mindre instrumentet er et spareprodukt som eksisterte før loven trådte i kraft og som er registrert på navngitt person eller omfattet av et innskuddsbevis. Som innskudd regnes heller ikke kreditsaldo med hovedstol som ikke pliktes tilbakebetalt til pålydende verdi.
(2) Innskuddsgarantiordningen skal omfatte kvalifiserte innskudd som er mottatt av medlemsforetakene. Med kvalifiserte innskudd menes alle innskudd unntatt:

a. innskudd som en annen kredittinstitusjon har for egen regning og risiko,
b. innskudd av ansvarlig kapital,
c. innskudd av utbytte ved transaksjoner som etter rettskraftig dom er i strid med lovgivningen om hvitvasking av penger eller finansiering av

terrorvirksomhet,
d. innskudd fra andre finansforetak enn kredittinstitusjoner, herunder betalingsforetak, holdingforetak og annet morselskap i finanskonsern,
e. innskudd fra verdipapirforetak, verdipapirfond og andre foretak for kollektiv investering,
f. innskudd fra innskyter med ukjent identitet,
g. innskudd fra forsikrings- og pensjonsforetak, herunder pensjonsfond, samt fra holdingforetak og annet morselskap i forsikringskonsern,
h. innskudd fra offentlig myndighet, og
i. fordring etter foretakets gjeldsinstrumenter, gjeldsbrev og vekselforpliktelser.

(3) Garantiordningen omfatter likevel innskudd av midler som er knyttet til individuelle pensjonsordninger eller kollektive tjenestepensjonsordninger for små og mellomstore bedrifter.
(4) Medlemsforetakene skal merke innskudd som er omfattet av garantiordningen slik at det til enhver tid fremgår klart at innskuddene er omfattet.
(5) Departementet kan i forskrift gi regler om unntak for innskudd mottatt av banken gjennom filial i stat utenfor EØS.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-4. Garanterte innskudd

(1) Med garanterte innskudd menes kvalifiserte innskudd opp til to millioner kroner per innskyter per medlemsforetak og innskudd som nevnt i annet ledd.
(2) Følgende innskudd, herunder innskudd på klientkonto, skal i sin helhet regnes som garantert innskudd i en periode på inntil 12 måneder fra det tidligste av tidspunktet innskuddet er mottatt og kreditert i foretaket, og tidspunktet innskuddet rettslig kunne overføres til andre:

a. innskuddet er foretatt i henhold til avtale om fast eiendom som gjelder erverv eller avhendelse av rett til private boliger eller fritidshus,
b. innskuddet ivaretar sosiale hensyn og er knyttet til særlige begivenheter i en innskyters livsløp, herunder ekteskap, samlivsbrudd, avslutning av arbeidsforhold, herunder ved pensjonering eller nedbemanning, samt uførhet eller død, eller
c. innskuddet er basert på utbetaling av forsikringsytelse, erstatning for

skade voldt ved straffbare handlinger, eller erstatning for uriktig straffeforfølgning.

(3) For innskudd mottatt av medlemsforetak med hovedsete her i riket gjennom filial etablert i annen EØS-stat, er beløpsgrensen for garanterte innskudd etter første ledd et beløp i norske kroner som svarer til 100 000 euro per innskyter per medlemsforetak. Det samme gjelder innskudd som et medlem har mottatt gjennom grensekryssende virksomhet i annen EØS-stat. Departementet kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler om hva som skal regnes som kvalifiserte eller garanterte innskudd, herunder regler om hvem som skal regnes som en innskyter, og om utbetaling av garanterte innskudd. Departementet kan også fastsette nærmere regler om at garantiordningen skal omfatte forpliktelser i henhold til produkter som omfatter ikke bare innskudd, men også andre midler knyttet til pensjoner og andre ytelser til person ved eller etter uttak av alderspensjon.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-5. Utilgjengelig innskudd

(1) Innskudd skal regnes som utilgjengelig når departementet har truffet vedtak etter § 20-29 om avvikling av foretaket under offentlig administrasjon, Finanstilsynet har truffet vedtak etter § 20-18 første ledd bokstav d om at foretaket ikke kan foreta utbetaling til innskytere eller det er truffet en annen tilsvarende beslutning som medfører at innskyterens rett til utbetaling suspenderes. Innskudd skal også regnes som utilgjengelig når Finanstilsynet har besluttet at et medlemsforetak ikke har tilbakebetalt innskudd som er forfalt til betaling, og at det ut fra foretakets økonomiske stilling må antas at foretaket verken er eller vil bli i stand til å foreta tilbakebetaling.
(2) Finanstilsynet skal ta beslutning som nevnt i første ledd annet punktum senest fem arbeidsdager etter å ha fått kjennskap til at foretaket ikke har tilbakebetalt innskudd ved forfall.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-6. Beregning av utbetalinger

(1) Beløpet som skal tilbakebetales til de enkelte innskytere, skal beregnes på den dagen innskuddet ble utilgjengelig. Dette gjelder også innskudd som filial av

medlemsforetaket etablert i annen EØS-stat har mottatt i vertsstatens valuta, og som ikke er blitt omregnet til norske kroner.
(2) En innskyters forpliktelser overfor medlemsforetaket skal ikke motregnes ved beregningen av utbetalingsbeløpet. Dette gjelder likevel ikke forpliktelser som er forfalt før beregningstidspunktet dersom det ved særskilt avtale inngått før tidspunktet for innskuddet er fastsatt at medlemsforetaket ved utbetaling har rett til å foreta oppgjør ved motregning, og innskyterens forpliktelse er angitt i avtalen.
(3) Er filial her i riket av utenlandsk kredittinstitusjon medlem av garantiordningen etter § 19-2 annet ledd, skal det ved utbetaling av garanterte innskudd gjøres fradrag for den del av innskuddene som er dekket av garantiordning for bankinnskudd i medlemsforetakets hjemstat.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-7. Frist for utbetaling

(1) Innskuddsgarantiordningen skal gjøre garanterte innskudd tilgjengelig for innskyterne i norske kroner innen syv arbeidsdager etter at innskuddet ble utilgjengelig. Dersom garantiordningen av praktiske grunner er forhindret fra å gjøre dette, skal den treffe tiltak som så snart som mulig, og i alle tilfelle senest fem arbeidsdager etter påkrav, vil gi innskytere tilgang til en rimelig del av de garanterte innskuddene.
(2) Utbetaling kan om nødvendig utsettes til etter fristen i første ledd, dersom:

a. det er usikkert hvem som har rett til utbetaling av innskuddet,
b. det er reist søksmål om retten til utbetaling av innskuddet,
c. disponeringen av innskuddet er undergitt nasjonalt eller internasjonalt fastsatte begrensninger,
d. kreditsaldoen har stått uendret i løpet av de siste 24 månedene,
e. innskuddet omfattes av § 19-4 annet ledd, likevel ikke i mer enn tre måneder, eller
f. innskuddet skal utbetales etter § 19-8 første ledd.

(3) Dersom en innskyter eller person med interesse knyttet til en innskuddskonto er under straffeforfølgning for overtredelse av lovgivningen om hvitvasking av penger eller finansiering av terrorvirksomhet, kan garantiordningen utsette utbetalingen i påvente av rettskraftig dom.
(4) Garantiordningen kan unnlate å foreta utbetaling av garanterte innskudd dersom det ikke har vært endringer i kreditsaldoen i løpet av de siste 24 månedene, forutsatt at verdien av innskuddet er lavere enn de kostnadene som

må antas å påløpe ved utbetaling.
Endret ved lover 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 19-8. Samarbeid med garantiordning i annen EØS-stat

(1) Innskuddsgarantiordningen skal sørge for at garanterte innskudd som et medlemsforetak har mottatt gjennom sin filial i annen EØS-stat, blir utbetalt så snart som mulig av garantiordning for bankinnskudd i den stat filialen er etablert etter oppdrag fra og på vegne av garantiordningen. Innskudd i norske kroner omregnes til vertsstatens valuta etter kjøpskursen på den dagen innskuddet ble utilgjengelig. Innskuddsgarantiordningen skal stille de nødvendige midler til disposisjon for garantiordningen i filialens vertsstat og erstatte utbetalte beløp og påløpte kostnader.
(2) Innskuddsgarantiordningen skal foreta utbetaling av garanterte innskudd i henhold til garantiordningen i foretakets hjemstat på vegne av og i samsvar med instrukser fra garantiordningen der. Hjemstatens garantiordning skal stille de nødvendige midler til disposisjon og erstatte utbetalte beløp og påløpte kostnader.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om samarbeid med garantiordning i annen EØS-stat.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

II. Innskuddsgarantifond

Overskrift tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-9. Tilgjengelige midler

(1) Innskuddsgarantiordningen skal ha hensiktsmessige systemer for å beregne sitt garantiansvar. Ordningen skal til enhver tid ha tilgjengelig et innskuddsgarantifond og andre midler som står i et rimelig forhold til garantiansvaret. Innskuddsgarantifondet skal utgjøre et beløp som minst tilsvarer 0,8 prosent av samlede garanterte innskudd.
(2) Midlene i innskuddsgarantifondet skal plasseres i likvide eiendeler med lav risiko.
(3) Er innskuddsgarantifondet mindre enn minstekravet etter første ledd, skal

manglende beløp dekkes ved garanti fra medlemmene. Garantibeløpet skal fordeles mellom medlemmene etter reglene i § 19-10 tredje og fjerde ledd. Det enkelte medlems garantiansvar skal begrenses i samme omfang som tilleggsbidrag etter § 19-10 annet ledd.
(4) Innskuddsgarantiordningen skal ha etablert alternative finansieringsordninger i det omfang som er nødvendig for å dekke antatt likviditetsbehov ved utbetalingskrav. Innskuddsgarantiordningen kan også ta opp lån fra andre kilder for å sikre utbetaling av garanterte innskudd.
(5) Departementet kan i forskrift gi regler om garantiordningens adgang til å yte lån til eller å ta opp lån i garantiordning i annen EØS-stat.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-10. Bidrag fra medlemmene

(1) Medlemsforetakene skal hvert år tilføre innskuddsgarantifondet et samlet bidrag tilsvarende 0,8 promille av samlede garanterte innskudd. Dersom fondet er mindre enn to tredeler av minstekravet etter § 19-9 første ledd, skal bidraget fastsettes med sikte på at minstekravet kan oppfylles innen seks år. Departementet kan bestemme at bidraget i enkeltår skal være lavere enn det som følger av første eller annet punktum.
(2) Dersom innskuddsgarantiordningens midler ikke er tilstrekkelige til å dekke utbetaling av garanterte innskudd, skal medlemmene tilføre et samlet tilleggsbidrag som er nødvendig for å sette ordningen i stand til å dekke utbetalingene. Tilleggsbidraget skal for det enkelte medlem per år ikke overstige et beløp tilsvarende 0,5 prosent av garanterte innskudd hos medlemmet, med mindre Finanstilsynet tillater at det kreves inn høyere tilleggsbidrag. Finanstilsynet kan gi et medlem utsettelse på inntil seks måneder for innbetaling av tilleggsbidrag hvis dette er nødvendig av hensyn til medlemmets likviditet og soliditet.
(3) Bankenes sikringsfond skal fastsette det enkelte medlems bidrag etter første og annet ledd i samsvar med medlemmets andel av innskuddsgarantiordningens samlede garantiansvar. Bankenes sikringsfond skal benytte en veldokumentert, risikobasert metode for å fastsette bidragene. Metoden skal godkjennes av Finanstilsynet.
(4) For filial som omfattes av § 19-2 annet eller tredje ledd, skal det ved beregningen gjøres fradrag for den delen av innskuddene som er garantert av garantiordningen i medlemsforetakets hjemstat.
(5) Nye medlemmer i innskuddsgarantiordningen skal betale bidrag etter tredje ledd med fradrag for den delen av året foretaket ikke har vært medlem. Tilsvarende fradrag gjelder ved uttreden fra ordningen. Har et nytt medlem

drevet virksomhet før inntreden, kan Bankenes sikringsfond isteden fastsette et særlig innmeldingsbidrag tilsvarende opptil det bidraget medlemmet ville ha måttet betale for hele året.
(6) Departementet kan i forskrift gi regler om bidragsbetaling ved avvikling, fusjon og vesentlige endringer i omfanget av virksomheten, samt om overføring av innbetalte bidrag til garantiordning i annen EØS-stat ved flytting av medlemskap.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-11. Bruk av midler

(1) Innskuddsgarantifondet og garantiordningens andre tilgjengelige midler skal bare brukes til å finansiere utbetaling av garanterte innskudd, bidrag til krisehåndtering etter § 20-54 og tiltak etter paragrafen her.
(2) Bankenes sikringsfond kan benytte garantiordningens midler til alternative tiltak, herunder gi lån, utstede garantier eller erverve egenkapitalinstrumenter, for å unngå at medlemsforetak som nevnt i § 19-2 første ledd vil bli kriserammet etter § 20-15 annet ledd, dersom:

a. departementet ikke har truffet vedtak etter § 20-15 første ledd, og det ikke er grunnlag for melding til departementet etter § 20-13 annet ledd,
b. tiltaket velges og gjennomføres på betryggende måte i henhold til hensiktsmessige systemer og prosedyrer, herunder for overvåking av risiko,
c. det må antas at innskuddsgarantifondets kostnader dersom tiltaket gjennomføres, ikke vil overstige innskuddsgarantifondets kostnader dersom garanterte innskudd blir utbetalt til innskyterne,
d. det fastsettes vilkår for foretaket, blant annet for å sikre forsvarlig risikostyring, utvidede kontrollmuligheter for Bankenes sikringsfond, og regelmessig rapportering til Bankenes sikringsfond om utviklingen i foretaket,
e. foretaket forplikter seg til å sikre innskyternes tilgang til garanterte innskudd,
f. Finanstilsynet har funnet at innskuddsgarantifondet om nødvendig kan tilføres midler i tilfeller som nevnt i fjerde ledd, og
g. Bankenes sikringsfond har rådført seg med Finanstilsynet om valg av tiltak og fastsettelse av vilkår.

(3) Bankenes sikringsfond kan benytte garantiordningens midler til å finansiere

tiltak for å sikre innskytere fortsatt tilgang til garanterte innskudd, herunder ved overføring av eiendeler, forpliktelser og innskuddsbeholdninger, ved avvikling av medlemsforetak etter §§ 20-29 til 20-32. Annet ledd bokstav c og f gjelder tilsvarende.
(4) Når det er truffet tiltak etter annet eller tredje ledd, skal øvrige medlemsforetak straks tilføre innskuddsgarantifondet et beløp tilsvarende midlene benyttet til tiltaket i form av tilleggsbidrag etter § 19-10 annet ledd, dersom:

a. det blir nødvendig å foreta utbetaling av garanterte innskudd, og garantiordningens tilgjengelige midler er mindre enn to tredeler av minstekravet etter § 19-9 første ledd, eller
b. garantiordningens tilgjengelige midler blir mindre enn 25 prosent av minstekravet etter § 19-9 første ledd.

(5) Vedtak etter denne paragrafen kan ikke påklages.
(6) Kravet om særskilt samtykke fra låntakeren etter finansavtaleloven § 45 gjelder ikke ved overdragelse eller pantsettelse av lånefordringer til Bankens sikringsfond ved støttetiltak eller yting av kreditt etter paragrafen her.
Endret ved lover 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 19-12. Regress

(1) Når innskuddsgarantiordningen har utbetalt garanterte innskudd, trer garantiordningen inn i innskyternes rett overfor medlemsforetaket.
(2) Når innskuddsgarantiordningen har brukt midler til å gjennomføre tiltak etter § 19-11 annet eller tredje ledd, kan garantiordningen kreve midlene tilbakebetalt fra foretaket eller avviklingsboet.
(3) Når innskuddsgarantiordningen har brukt midler til å yte bidrag til krisehåndtering etter § 20-54, kan garantiordningen kreve midlene tilbakebetalt fra foretaket.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

III. Administrative forhold

Overskrift tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-13. Forvaltning av ordningen

(1) Bankenes sikringsfond skal forvalte innskuddsgarantiordningen og innskuddsgarantifondet. Styret i Bankenes sikringsfond skal være styre for innskuddsgarantiordningen og utøve den myndighet som følger av reglene i kapitlet her.
(2) Bankenes sikringsfond skal i samsvar med første ledd treffe beslutninger om:

a. beregning og innkreving av bidrag til innskuddsgarantifondet,
b. forvaltning av garantiordningens midler,
c. beregning og utbetaling av garanterte innskudd,
d. tiltak overfor medlemsforetak etter § 19-11 annet og tredje ledd,
e. inngåelse av avtaler om lån og andre finansieringsordninger etter § 19-9 fjerde ledd og disponeringen av innlånte midler, og
f. andre forhold vedrørende innskuddsgarantiordningens virksomhet som skal avgjøres etter de regler som gjelder for garantiordningen og Bankenes sikringsfond.

Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-14. Administrative krav

(1) Bankenes sikringsfond skal etablere administrative systemer for beregningen av mulig ansvar for innskuddsforpliktelser. Bankenes sikringsfond skal også treffe administrative tiltak for å forberede utbetaling av garanterte innskudd, og for å sørge for at medlemsforetakene elektronisk stiller til disposisjon og jevnlig holder oppdatert den informasjonen om innskytere og kvalifiserte innskudd som trengs. Det skal jevnlig og minst hvert tredje år gjennomføres stresstester av de administrative systemene.
(2) Bankenes sikringsfond kan kreve at medlemmene fremskaffer opplysninger om samlede kvalifiserte innskudd for hver innskyter. Det kan særskilt kreves opplysninger om innskudd som omfattes av § 19-4 annet ledd. Opplysninger skal gis elektronisk i en form som er overførbar og tilpasset garantiordningens systemer.
(3) Bankenes sikringsfond kan undersøke medlemmenes regnskaper og revisjonsforhold og vurdere deres forvaltning. I den sammenheng kan Bankenes sikringsfond kreve at et medlem skal legge frem dokumenter mv. og opplysninger som Bankenes sikringsfond anser nødvendig.
(4) Bankenes sikringsfond skal holde medlemmene orientert om virksomheten i

garantiordningen. Det kan etter behov innkalles til medlemsmøte for å behandle forhold vedrørende garantiordningens virkemåte.
(5) Departementet kan i forskrift gi regler om oppgaver for og administrative krav til Bankenes sikringsfond.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-15. Opplysningsplikt overfor innskytere

(1) Bankenes sikringsfond skal gi innskytere nødvendig informasjon om innskuddsgarantiordningen på sine nettsider.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler om opplysningsplikt overfor innskytere.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-16. Mislighold

(1) Dersom et medlemsforetak ikke oppfyller sine plikter som medlem, skal garantiordningen sende melding til Finanstilsynet. Finanstilsynet kan pålegge medlemsforetaket å rette på forholdet.
(2) Etterkommer ikke medlemsforetaket pålegget, kan garantiordningen med samtykke fra Finanstilsynet gi foretaket varsel om at medlemskapet vil opphøre dersom foretaket innen en frist på minst én måned ikke har rettet på forholdet.
(3) Innskudd som er mottatt av foretaket før opphørstidspunktet, skal fortsatt være dekket av garantiordningen. Foretaket skal innen én måned gi melding til innskyterne om opphør av medlemskapet.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 19-17. Klagerett. Søksmål

(1) Vedtak truffet av Bankenes sikringsfond om innskyteres krav etter garantiordningen, kan påklages til Finanstilsynet etter reglene i forvaltningsloven. Tvister om et krav omfattes av innskuddsgarantien og retten til dekning etter denne, kan prøves av domstolene etter tvisteloven.
(2) Vedtak truffet av Bankenes sikringsfond om de enkelte medlemsforetaks bidragsplikt, kan påklages til Finanstilsynet etter reglene i forvaltningsloven, med mindre det gjelder risikojustering av medlemsforetakets andel av

årsbidraget. Med de begrensninger som følger av første punktum, kan tvister om medlemsforetaks bidragsplikt prøves av domstolene etter tvisteloven.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

Kapittel 20. Soliditets- og solvenssvikt i banker, kredittforetak og finanskonsern

Kapitlet tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453, tidligere kapittel 20 ble kapittel 20A).

I. Alminnelige bestemmelser

§ 20-1. Virkeområde

(1) Bestemmelsene i kapitlet her gjelder:

a. banker og kredittforetak, samt verdipapirforetak som er omfattet av minstekravet til startkapital i verdipapirhandelloven § 9-39 første ledd.
b. holdingforetak eller annet morselskap i finanskonsern der foretak som nevnt i bokstav a inngår, og
c. finansieringsforetak som inngår i finanskonsern som nevnt i bokstav b.

(2) Reglene om finanskonsern i kapitlet her gjelder bare finanskonsern der foretak som nevnt i første ledd bokstav a inngår.
(3) Med norsk finanskonsern menes i kapitlet her bare finanskonsern som har morselskap med hovedsete og forretningskontor her i riket. Med norsk foretak menes foretak som nevnt i første ledd bokstav a og som har hovedsete og forretningskontor her i riket.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lov 13 des 2019 nr. 79 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1778).

§ 20-2. Konkursforbud

Gjeldsforhandling eller konkurs etter konkursloven kan ikke åpnes i foretak som nevnt i § 20-1 første ledd.

Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-3. Krisehåndteringsmyndighet

(1) Finanstilsynets oppgaver og kompetanse som krisehåndteringsmyndighet etter § 20-6, § 20-6 a, § 20-9, § 20-9 a, § 20-10, § 20-11 fjerde ledd, § 20-14 og §§ 20-15 til 20-57 skal utøves operasjonelt atskilt fra Finanstilsynets tilsyn med foretak som nevnt i § 20-1 første ledd.
(2) Finanstilsynet skal underrette departementet om vedtak og annen utøvelse av kompetanse som krisehåndteringsmyndighet etter første ledd. Vedtak med betydning for finansiell stabilitet, og vedtak om nedskriving og konvertering av ansvarlig kapital etter § 20-14, skal godkjennes av departementet før de settes i verk. Hovedtrekkene i utkast til krisetiltaksplaner etter § 20-6 for systemviktige foretak hvor Finanstilsynet er konsolidert tilsynsmyndighet og det er opprettet et kriseutvalg for foretaket, skal forelegges departementet både før utkastet første gang oversendes kriseutvalget og før den endelige krisetiltaksplanen som skal fastsettes, oversendes kriseutvalget.
(3) Bankenes sikringsfond skal bistå Finanstilsynet i utøvelsen av oppgaver og kompetanse som krisehåndteringsmyndighet etter første ledd. Finanstilsynet fastsetter hvilke oppgaver som skal utføres av Bankenes sikringsfond i medhold av første punktum. I saker hvor Finanstilsynet skal treffe vedtak som krisehåndteringsmyndighet etter første ledd kan Finanstilsynet bestemme at Bankenes sikringsfond skal forberede saken.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 20-4. Forholdsmessighet. Forskrifter

(1) Ved anvendelsen av reglene i kapitlet her med tilhørende forskrifter skal Finanstilsynet legge vekt på at virkningen av de enkelte bestemmelser blir tilpasset og vil stå i rimelig forhold til foretakets størrelse, kapitalforhold og eierstruktur, arten og omfanget av dets virksomhet og risikoeksponering, og i hvilken grad svekket finansiell stilling eller krise i foretaket kan få virkninger for finansiell stabilitet, markedsforhold eller økonomien for øvrig.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler til utfylling, gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i kapitlet her, herunder regler til gjennomføring av første ledd. I forskriften kan det gjøres unntak fra reglene i konkursloven, tvangsfullbyrdelsesloven og tvisteloven del VII. Departementet kan i forskrift

fastsette regler til gjennomføring av EØS-regler om reorganisering og avvikling av kredittinstitusjoner og verdipapirforetak.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om samarbeid mellom Finanstilsynet og tilsyns- og krisehåndteringsmyndigheter i andre EØS-stater, herunder om anvendelsen av reglene i kapitlet her i tilfeller hvor:

a. norsk foretak eller finanskonsern driver virksomhet gjennom datterforetak eller filial i annen EØS-stat, og
b. utenlandsk foretak eller finanskonsern driver virksomhet gjennom datterforetak eller filial etablert her i riket.

Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lov 3 mai 2019 nr. 14 (ikr. 3 mai 2019 iflg. res. 3 mai 2019 nr. 561).

II. Beredskap

§ 20-5. Gjenopprettingsplan

(1) Et foretak skal ha en plan som angir hvilke tiltak foretaket kan sette i verk for å gjenopprette sin finansielle stilling når denne har blitt betydelig svekket, herunder når vilkår for inngripen etter § 20-11 er oppfylt.
Gjenopprettingsplanen skal:

a. ta høyde for ulike situasjoner med alvorlige makroøkonomiske og finansielle forstyrrelser som kan påvirke foretaket,
b. inneholde flere modeller for bruk av tiltak for å gjenopprette foretakets finansielle stilling, og kriterier og prosedyrer som sikrer at tiltakene kan gjennomføres til riktig tid,
c. inneholde en analyse av foretakets muligheter for å benytte seg av sentralbankfasiliteter, og hvilke eiendeler som kan kvalifisere som sikkerhet,
d. ikke legge til grunn statlig støtte, og
e. oppdateres årlig, eller oftere hvis Finanstilsynet pålegger det, og når det har skjedd endringer i foretaket som nødvendiggjør endringer i planen.

(2) Gjenopprettingsplanen skal godkjennes av styret i foretaket og oversendes til Finanstilsynet. Finanstilsynet skal innen seks måneder vurdere om planen tilfredsstiller kravene i første ledd, om planlagte tiltak vil være tilstrekkelige til å gjenopprette foretakets finansielle stilling, og om planen vil la seg gjennomføre

raskt og med minst mulig skadevirkninger for kunder, andre finansforetak og den finansielle stabiliteten. Har foretaket filial med vesentlig virksomhet i annen EØS-stat, skal Finanstilsynet konsultere tilsynsmyndigheten der.
(3) Dersom Finanstilsynet finner vesentlige mangler ved gjenopprettingsplanen, skal Finanstilsynet kreve at foretaket oversender en revidert plan senest innen tre måneder. Dersom Finanstilsynet finner at manglene ikke er tilstrekkelig avhjulpet i den reviderte planen, kan Finanstilsynet pålegge foretaket å gjøre endringer i planen. Dersom foretaket ikke oversender en revidert plan, eller den reviderte planen eller pålagte endringer i planen ikke i tilstrekkelig grad avhjelper manglene, kan Finanstilsynet kreve at foretaket innen en rimelig frist angir hvilke virksomhetsendringer det kan gjennomføre for å avhjelpe manglene. Dersom foretaket ikke angir endringer, eller Finanstilsynet finner at de angitte endringene ikke vil være tilstrekkelige, kan Finanstilsynet gi foretaket pålegg som nevnt i § 14-6 tredje ledd.
(4) Morselskap i norsk finanskonsern skal ha en gjenopprettingsplan etter første til tredje ledd som angir hvilke tiltak som kan settes i verk for å gjenopprette konsernets og de enkelte konsernforetakenes finansielle stilling. Finanstilsynet kan kreve at et norsk konsernforetak har en egen gjenopprettingsplan og, i samråd med tilsynsmyndighet i annen EØS-stat, at det samme skal gjelde konsernforetak etablert der. Finanstilsynets vurdering og oppfølging av konsernets gjenopprettingsplan skal foretas i samråd med tilsynsutvalget for konsernet når datterforetak er etablert i annen EØS-stat. Har konsernet filial med vesentlig virksomhet etablert i annen EØS-stat, skal Finanstilsynet konsultere tilsynsmyndigheten der.
(5) Finanstilsynet kan kreve at de enkelte foretakene skal ha oppdaterte registre over finansielle kontrakter og etablerte prosedyrer for hurtig å kunne fremlegge en oversikt over foretakets økonomiske og finansielle forhold, samt at morselskap i norsk finanskonsern skal ha oppdatert oversikt over foretakene i konsernet som omfattes av konsolidert tilsyn.
(6) Departementet kan i forskrift gi regler med nærmere krav til foretakenes gjenopprettingsplaner.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-6. Krisetiltaksplan

(1) Finanstilsynet skal for hvert foretak utarbeide en plan for hvilke krisetiltak Finanstilsynet kan sette i verk når vilkårene for krisehåndtering av foretaket etter § 20-15 er oppfylt. Krisetiltaksplanen skal:

a. ta høyde for ulike situasjoner som kan påvirke foretaket, herunder at

en krise rammer foretaket alene eller større deler av finanssystemet,
b. inneholde flere ulike modeller for bruk av krisetiltak overfor foretaket, og angi minstekravet til konvertibel gjeld etter § 20-9,
c. inneholde en analyse av foretakets muligheter for å benytte seg av sentralbankfasiliteter, og hvilke eiendeler som kan kvalifisere som sikkerhet,
d. ikke legge til grunn statlig støtte eller kreditt fra sentralbanken på spesielle vilkår, og
e. oppdateres årlig og når det har skjedd endringer i foretaket som nødvendiggjør endringer i planen.

(2) Ved utarbeidelsen av krisetiltaksplanen etter første ledd skal Finanstilsynet vurdere i hvilken utstrekning foretaket kan krisehåndteres etter § 20-15 med minst mulig skadevirkninger for kunder, andre finansforetak og den finansielle stabiliteten, og med videreføring av kritiske funksjoner, eller om foretaket i stedet bør avvikles etter § 20-29, dersom det skulle bli kriserammet. Har foretaket filial med vesentlig virksomhet i annen EØS-stat, skal Finanstilsynet konsultere krisehåndteringsmyndigheten der.
(3) Finanstilsynet kan kreve at foretaket skaffer til veie opplysninger som trengs ved utarbeidelsen av krisetiltaksplanen.
(4) Finanstilsynet skal ha en krisetiltaksplan i samsvar med første ledd for den samlede virksomheten i norsk finanskonsern. Planen skal baseres enten på krisehåndtering av morselskapet og konsernet som en enhet, eller på krisehåndtering av de enkelte konsernforetakene. Finanstilsynet kan bestemme at det også skal lages en krisetiltaksplan for norsk konsernforetak og, i samråd med krisehåndteringsmyndigheten i annen EØS-stat, at det samme skal gjelde konsernforetak etablert der. Finanstilsynets vurdering og oppfølging av konsernets krisetiltaksplan skal foretas i samråd med krisehåndteringsmyndigheten i annen EØS-stat når konsernet har datterforetak der. Har konsernet filial med vesentlig virksomhet etablert i annen EØS-stat, skal Finanstilsynet konsultere krisehåndteringsmyndigheten der.
(5) Finanstilsynet kan kreve at de enkelte foretakene skal ha oppdaterte lister over finansielle kontrakter og etablerte prosedyrer for hurtig å kunne fremlegge en oversikt over foretakets økonomiske og finansielle forhold, samt at morselskap i norsk finanskonsern skal ha oppdatert oversikt over foretakene i konsernet som omfattes av konsolidert tilsyn.
(6) Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om krisetiltaksplaner.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lover 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807), 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 20-6 a. Vesentlige hindringer for krisehåndtering

(1) Dersom Finanstilsynet ved utarbeidelsen av krisetiltaksplanen etter § 20-6 finner vesentlige hindringer for krisehåndtering, skal foretaket gis melding om dette. Har foretaket filial med vesentlig virksomhet i annen EØS-stat, skal Finanstilsynet underrette krisehåndteringsmyndigheten i vedkommende stat.
(2) Foretaket skal innen fire måneder etter at det har mottatt melding som nevnt i første ledd, oversende til Finanstilsynet forslag om avhjelpende tiltak. Foretaket skal likevel innen to uker foreslå en tidsplan for gjennomføring av tiltak som skal sikre at foretaket oppfyller minstekravet etter § 20-9 og det samlede kapitalbufferkravet etter § 14-3, når det fremgår av meldingen at en vesentlig hindring for krisehåndtering skyldes at foretaket ikke oppfyller disse kravene.
(3) Dersom Finanstilsynet finner at de foreslåtte tiltakene ikke er tilstrekkelige til å redusere eller fjerne hindringene, kan Finanstilsynet gi foretaket pålegg om:

a. å gjennomgå behovet for etablering eller endring av avtaler om konsernintern støtte etter § 20-8, eller utarbeide tjenesteavtaler innad i konsernet eller med tredjeparter til dekning av foretakets kritiske funksjoner,
b. å begrense maksimalgrenser for risikoeksponering eller enkelte typer av engasjementer,
c. å oppfylle spesifikke eller faste informasjonskrav som er relevante for krisehåndtering,
d. å avhende spesifikke eiendeler,
e. å begrense eller avslutte eksisterende eller planlagt virksomhet,
f. å begrense eller unnlate å utvikle nye eller eksisterende forretningsområder, eller salg av nye eller eksisterende produkter,
g. å forenkle strukturen i foretaket eller konsernet for å sikre at kritiske funksjoner kan skilles ut juridisk og operasjonelt fra øvrig virksomhet for å sikre kontinuitet og digital operasjonell motstandsdyktighet,
h. å etablere et holdingforetak,
i. å utarbeide en plan for å oppfylle minstekravet etter § 20-9 og det samlede kapitalbufferkravet etter § 14-3,
j. å utstede konvertibel gjeld for å oppfylle minstekravet etter § 20-9,
k. å treffe andre tiltak for å oppfylle minstekravet etter § 20-9, herunder reforhandling av avtalevilkår for eksisterende gjeld og kapitalinstrumenter med sikte på at de kan skrives ned eller konverteres etter §§ 20-14 og 20-24, og
l. dersom foretaket er del av et blandet konsern, etablere et eget holdingforetak for foretaket hvis dette er nødvendig for å kunne

krisehåndtere foretaket uten negative virkninger for konsernets øvrige virksomhet.

(4) Foretak som har mottatt pålegg etter tredje ledd, skal innen én måned sende Finanstilsynet en plan for retting i henhold til pålegget.
(5) Når melding etter første ledd er sendt foretaket, suspenderes plikten til å utarbeide krisetiltaksplan etter § 20-6 frem til Finanstilsynet har godkjent foretakets forslag til avhjelpende tiltak etter annet ledd eller gitt pålegg etter tredje ledd.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om vesentlige hindringer for krisehåndtering, herunder særlige regler for globalt systemviktige foretak.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807), endret ved lov 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 20-7. Forenklede krav til planer

(1) Ved anvendelsen av reglene i §§ 20-5 og 20-6 skal kravene til gjenopprettingsplaner og krisetiltaksplaner tilpasses:

a. foretakets størrelse, risikoprofil, kompleksitet, eierstruktur, arten og omfanget av dets virksomhet, og i hvilken grad foretaket er sammenvevet med resten av finanssystemet, og
b. antatte virkninger av en krise i foretaket for andre foretak, den finansielle stabiliteten, markedsforhold og økonomien for øvrig.

(2) Finanstilsynet kan i samsvar med første ledd og for å begrense administrative kostnader fastsette forenklede krav til gjenopprettingsplaner og krisetiltaksplaner for enkeltforetak eller grupper av foretak.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-8. Avtaler om konsernintern støtte

(1) Foretak som inngår i finanskonsern som nevnt i § 20-1 annet ledd, kan uten hinder av bestemmelsene i §§ 18-3 og 18-4 inngå avtale om å yte finansiell støtte i form av lån, garanti eller sikkerhetsstillelse til annet foretak i samme konsern når dette kommer i en situasjon hvor vilkårene for inngripen etter § 20-11 er oppfylt. Foretak som på avtaletiden oppfyller vilkårene for inngripen

etter § 20-11, kan ikke inngå avtale etter første punktum.
(2) Utkast til avtale som nevnt i første ledd om konsernintern finansiell støtte i norsk finanskonsern skal sendes til Finanstilsynet sammen med opplysninger om avtalepartene og oppfyllelse av vilkår som nevnt i sjette ledd. Finanstilsynet skal innen fire måneder, og eventuelt i samråd med tilsynsmyndigheten i annen EØS-stat, vurdere om avtaleutkastet skal godkjennes. Avtaleutkastet skal ikke godkjennes dersom det har vilkår i strid med sjette ledd.
(3) Utkast til avtale som nevnt i første ledd om konsernintern finansiell støtte i finanskonsern etablert i annen EØS-stat skal være godkjent av tilsynsmyndigheten der.
(4) Etter at Finanstilsynet eller tilsynsmyndigheten i annen EØS-stat har godkjent avtaleutkastet, skal utkastet forelegges til godkjennelse for eierne i hvert av de foretakene som er avtaleparter. Avtalen er bindende bare for konsernforetak som har fått godkjennelse.
(5) Vedtak i et konsernforetak om å yte eller motta finansiell støtte i henhold til avtalen skal treffes av styret. Vedtaket skal begrunnes, angi formålet med støtten og bekrefte at vilkårene i sjette ledd er oppfylt. Før støtten ytes skal det foretaket som vil yte støtte, gi melding med relevante opplysninger til Finanstilsynet som innen fem arbeidsdager skal avgjøre om støtten skal godkjennes.
(6) Konsernintern finansiell støtte kan bare ytes dersom:

a. det er rimelige utsikter til at støtten i vesentlig grad vil avhjelpe de finansielle vanskelighetene det mottakende foretaket befinner seg i,
b. støtten har til formål å opprettholde eller gjenopprette den finansielle stabiliteten i konsernet som helhet eller i et konsernforetak, og det er i det støtteytende foretakets interesse å gi støtte,
c. støtten ytes på forretningsmessige vilkår og mot vederlag,
d. det er rimelige utsikter til at vederlaget blir betalt og støtten tilbakebetalt,
e. støtten ikke utgjør en trussel mot det støtteytende foretakets likviditet eller soliditet, eller mot den finansielle stabiliteten,
f. det støtteytende foretaket oppfyller krav om kapital, likviditet og store engasjementer når støtten gis, og støtten ikke medfører at foretaket kommer i brudd med kravene, med mindre Finanstilsynet har gitt tillatelse til dette, og
g. støtten vil ikke vanskeliggjøre en krisehåndtering av det støtteytende foretaket.

(7) Et konsernforetak skal offentliggjøre opplysninger om det er eller ikke er part i avtale om konsernintern finansiell støtte, etter regler fastsatt i eller i medhold av § 14-5.

(8) Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om konsernintern finansiell støtte.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-9. Minstekrav til konvertibel gjeld

(1) Foretak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav a skal til enhver tid oppfylle et minstekrav til summen av ansvarlig kapital og konvertibel gjeld som nevnt i § 20-25 første ledd. Minstekravet skal fastsettes samtidig med krisetiltaksplanen etter § 20-6. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hvordan minstekravet skal fastsettes og oppfylles.
(2) Finanstilsynet kan beslutte at datterforetak av en krisehåndteringsenhet som ikke selv er en krisehåndteringsenhet, skal oppfylle et minstekrav etter første ledd med instrumenter som nevnt i § 20-25 a. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om et slikt krav, og herunder gi regler om indirekte utstedelse av kapitalinstrumenter.
(3) Finanstilsynet kan ved fastsettelsen av minstekravet etter første ledd beslutte at kravet delvis skal oppfylles med gjeldsinstrumenter med lavere prioritet enn annen gjeld, som må oppfylle vilkårene i § 20-32 første ledd nr. 4.
(4) Ved avgjørelsen av om et foretak oppfyller minstekravet etter første ledd, skal gjeldsinstrumenter bare medregnes som konvertibel gjeld i den grad de er fullt innbetalt, har en gjenstående løpetid på minst ett år, og ikke er eid, garantert, sikret eller finansiert av foretaket selv.
(5) Kredittforetak som omfattes av § 11-7, skal unntas fra reglene i paragrafen her.
(6) Morselskap i norsk finanskonsern skal oppfylle minstekravet etter første til tredje ledd på konsolidert basis. Har konsernet datterforetak i annen EØS-stat, skal det konsoliderte minstekravet fastsettes av Finanstilsynet i samråd med kriseutvalget for konsernet etter § 20-46. Norsk konsernforetak skal oppfylle minstekravet på foretaksnivå. Minstekrav for norsk foretak som inngår i konsern med morselskap i annen EØS-stat, skal fastsettes av Finanstilsynet i samråd med kriseutvalget for konsernet.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lover 23 april 2021 nr. 22 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 23 april 2021 nr. 1251), 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807), 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 20-9 a. Disponeringsrestriksjoner ved brudd på minstekrav til konvertibel gjeld

(1) Hvis et foretak ikke samtidig oppfyller bufferkravene etter § 14-3 og minstekrav etter § 20-9, skal foretaket straks sende melding til Finanstilsynet.
(2) Finanstilsynet kan bestemme at foretaket ikke kan benytte mer enn et maksimalt disponeringsbeløp til å utbetale utbytte til aksjeeierne eller egenkapitalbeviseiere, bonus til ansatte eller rente på annen godkjent kjernekapital.
(3) Etter at melding som nevnt i første ledd er mottatt, skal Finanstilsynet uten unødig opphold vurdere om det skal treffes vedtak om disponeringsbegrensning etter annet ledd. I vurderingen skal Finanstilsynet legge vekt på

a. bakgrunnen for, varigheten av og graden av manglende oppfyllelse av kravene som nevnt i første ledd, og betydningen for krisehåndtering,
b. foretakets økonomiske utvikling og sannsynligheten for at foretaket innen kort tid er eller ventes å bli kriserammet,
c. om foretaket innen rimelig tid igjen vil kunne oppfylle kravene som nevnt i første ledd,
d. om det er forhold ved foretaket spesielt som er grunnen til at foretaket eventuelt ikke kan erstatte konvertible gjeldsinstrumenter som ikke lenger oppfyller kravene etter § 20-25, eller om det skyldes generelle markedsforhold, og
e. om vedtak om maksimalt disponeringsbeløp etter annet ledd er hensiktsmessig og forholdsmessig, herunder vedtakets konsekvenser for foretakets finansieringssituasjon og muligheten for å krisehåndtere foretaket.

(4) Finanstilsynet skal foreta vurdering som nevnt i tredje ledd hver måned så lenge foretaket oppfyller vilkårene i første ledd. Når det har gått ni måneder siden foretaket sendte melding til Finanstilsynet, og Finanstilsynet finner at foretaket fremdeles oppfyller vilkåret i første ledd, skal Finanstilsynet treffe vedtak etter annet ledd. Dette gjelder likevel ikke dersom Finanstilsynet finner at minst to av følgende kriterier er til stede:

a. foretaket oppfyller vilkårene i første ledd på grunn av en alvorlig markedsforstyrrelse,
b. den alvorlige markedsforstyrrelsen som nevnt i bokstav a, medfører ikke bare prissvingninger for foretakets kapitalinstrumenter og konvertible gjeldsinstrumenter eller økte kostnader for foretaket, men også helt eller delvis en markedssvikt som hindrer foretaket i å

utstede kapitalinstrumenter eller konvertible gjeldsinstrumenter,

c. markedsforstyrrelsen som nevnt i bokstav b forekommer for flere foretak enn det aktuelle foretaket,
d. markedsforstyrrelsen som nevnt i bokstav a er til hinder for at foretaket kan utstede tilstrekkelige kapitalinstrumenter eller konvertible gjeldsinstrumenter til at det kan oppfylle kravene nevnt i første ledd, eller
e. beslutning etter annet ledd vil negativt påvirke andre deler av banksektoren og utgjøre en fare for finansiell stabilitet.

(5) Finanstilsynet skal vurdere om det skal treffes vedtak som nevnt i fjerde ledd annet og tredje punktum hver påfølgende måned.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette regler om beregning av maksimalt disponeringsbeløp, herunder særlige regler for globalt systemviktige foretak.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 20-10. Tilrettelegging for nedskriving og konvertering

(1) Finanstilsynet kan pålegge foretak som nevnt i § 20-1 første ledd til enhver tid å ha forhåndstillatelse til å utstede det antallet nye aksjer eller egenkapitalbevis som vil være tilstrekkelig for å få gjennomført vedtak om konvertering av ansvarlig kapital og gjeld etter §§ 20-14 og 20-24. Utstedelse av aksjer eller egenkapitalbevis skal kunne skje uten samtykke fra andre aksjeeiere og uten at formelle krav etter selskapslovgivningen blir overholdt.
(2) Foretak som nevnt i § 20-1 første ledd skal påse at avtaler eller instrumenter som gir opphav til gjeldsforpliktelser, eller avtaler om nye kapitalinstrumenter som er undergitt loven i stat utenfor EØS, inneholder vilkår som gir hjemmel for nedskriving og konvertering etter §§ 20-14 og 20-24, når gjeldsforpliktelsen eller kapitalinstrumentet kan omfattes av slik nedskriving og konvertering og gjeldsforpliktelsen ikke er et kvalifisert innskudd fra fysiske personer eller små- og mellomstore bedrifter.
(3) Finanstilsynet kan gjøre unntak fra kravet om avtalevilkår etter annet ledd dersom loven i den aktuelle staten gir hjemmel som nevnt i annet ledd første punktum, eller slik hjemmel er sikret på annen måte. Tilsvarende kan Finanstilsynet gjøre unntak dersom det ikke er juridisk eller praktisk mulig å ta inn vilkår i avtalen eller instrumentet.
(4) Manglende oppfyllelse av kravet etter annet ledd er ikke til hinder for at avtaler eller instrumenter som nevnt i annet ledd likevel omfattes av nedskriving eller konvertering etter §§ 20-14 og 20-24.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om kontraktsmessig

tilrettelegging for nedskriving og konvertering for kapital og gjeldsinstrumenter undergitt lov i fremmed stat utenfor EØS, herunder regler om unntak fra kravet om kontraktsmessig tilrettelegging.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

III. Tidlig inngripen

§ 20-11. Brudd på lovfastsatte krav

(1) Dersom et foretak ikke oppfyller krav fastsatt i eller i medhold av loven her, eller dersom hurtig forverring av foretakets økonomiske stilling gir grunn til å anta at det i nær fremtid ikke vil kunne oppfylle slike krav, skal foretaket gi melding om dette til Finanstilsynet. Når Finanstilsynet har mottatt slik melding, eller anser at vilkårene for meldeplikt er oppfylt, kan Finanstilsynet gi foretaket pålegg om:

a. å iverksette eller oppdatere tiltak i gjenopprettingsplanen,
b. å utarbeide en handlingsplan for tiltak som kan gjenopprette foretakets stilling,
c. å innkalle generalforsamlingen med kortere frist enn fastsatt i vedtektene, for å få avgjort saker som Finanstilsynet krever å få behandlet, og etterkommes ikke pålegget, kan Finanstilsynet foreta innkalling,
d. å utarbeide en plan for forhandlinger om restrukturering av foretakets gjeld,
e. å fremlegge et statusoppgjør, som Finanstilsynet kan kreve at bekreftes av foretakets revisor eller sakkyndige, og
f. å engasjere uavhengige sakkyndige til å gjennomgå og vurdere foretakets situasjon, der Finanstilsynet kan gi nærmere regler om utførelsen av oppdraget.

(2) Bestemmelsene i første ledd gjelder også for morselskap i finanskonsern og i tilfelle foretak som inngår i konsernet. Før det gis pålegg, skal Finanstilsynet underrette konsernets tilsynsutvalg eller kriseutvalg. Tilsvarende gjelder dersom pålegg skal gis til norsk foretak som inngår i konsern med morselskap i annen EØS-stat.
(3) Finanstilsynet skal underrette departementet, Norges Bank og Bankenes sikringsfond om at vilkår for å gi pålegg etter første eller annet ledd er oppfylt,

og om eventuelle pålegg som er gitt. Finanstilsynet kan kreve at foretaket gir de opplysninger som trengs for å oppdatere krisetiltaksplanen og forberede krisehåndtering, herunder opplysninger som trengs for å gjennomføre verdivurdering av eiendeler og forpliktelser etter § 20-16.
(4) Etter at Finanstilsynet har sendt melding som nevnt i tredje ledd første punktum, kan Finanstilsynet gi foretaket pålegg om å kontakte potensielle kjøpere for å forberede en mulig krisehåndtering av foretaket.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-12. Vesentlig brudd på lovfastsatte krav

(1) Dersom foretakets økonomiske situasjon er blitt vesentlig forverret, det foreligger vesentlig brudd på krav fastsatt i eller i medhold av loven her, eller det er alvorlig administrativ svikt i foretaket, og tiltak etter § 20-11 ikke anses tilstrekkelig til å rette på forholdene, kan Finanstilsynet gi pålegg om endringer i sammensetningen av styret eller ledelsen uavhengig av om det foreligger forhold som nevnt i § 3-5.
(2) Dersom heller ikke pålegg etter første ledd anses tilstrekkelig til å rette på forholdene, kan Finanstilsynet oppnevne en midlertidig administrator til å forestå virksomheten i foretaket i en periode på inntil ett år, enten i stedet for eller i samarbeid med styret. Administratoren skal ha de kvalifikasjoner som er nødvendige for å utføre oppdraget, og skal ikke ha interessekonflikter.
(3) Administratorens oppgaver og myndighet, herunder myndighet som ellers tilligger styret, fastsettes av Finanstilsynet i det enkelte tilfellet. Det kan fastsettes at vedtak i bestemte saker ikke kan treffes uten samtykke fra administratoren eller godkjennelse fra Finanstilsynet, herunder i saker som gjelder utbetaling av midler eller overtakelse av nye engasjementer. Hvis administrator skal overta styrets oppgaver og myndighet, skal dette meldes til og kunngjøres av Foretaksregisteret.
(4) Administratoren skal regelmessig gi Finanstilsynet rapport om utførelsen av sitt oppdrag. Finanstilsynet kan når som helst endre oppdraget eller bringe det til opphør. I særlig tilfelle kan oppdraget også forlenges ut over ett år. Administratoren er ikke ansvarlig for skade voldt under utførelsen av oppdraget, med mindre skade skyldes eget forsett eller grov uaktsomhet.
(5) Bestemmelsene i første til fjerde ledd gjelder også for morselskap i norsk finanskonsern og i tilfelle foretak som inngår i konsernet. Før det det treffes vedtak etter første til tredje ledd, skal Finanstilsynet underrette konsernets tilsynsutvalg eller kriseutvalg. Tilsvarende gjelder dersom pålegg skal gis til norsk foretak som inngår i konsern med morselskap i annen EØS-stat.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr.

453).

§ 20-13. Melding om kriserammet foretak

(1) Dersom et foretak må anta at det som følge av sin økonomiske stilling er eller må ventes i nær fremtid å bli kriserammet etter § 20-15 annet ledd, skal foretaket gi melding om dette til Finanstilsynet.
(2) Finanstilsynet skal gi melding til departementet dersom Finanstilsynet må anta at vilkårene i § 20-15 første ledd bokstav a og b er oppfylt. Meldingen skal inneholde en vurdering av om foretaket bør avvikles etter § 20-29 eller om vilkåret i § 20-15 første ledd bokstav c også er oppfylt. Kopi av meldingen skal gis til Norges Bank og Bankenes sikringsfond.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende for holdingforetak eller annet morselskap i norsk finanskonsern. Finanstilsynet skal underrette konsernets tilsynsutvalg eller kriseutvalg. Tilsvarende gjelder dersom melding etter annet ledd angår et norsk foretak som inngår i konsern med morselskap i annen EØS-stat.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-14. Nedskriving og konvertering av ansvarlig kapital

(1) Dersom Finanstilsynet må anta at et foretak er eller må ventes i nær fremtid å bli kriserammet etter § 20-15 annet ledd, eller vil trenge statsgarantier som nevnt i § 20-15 annet ledd bokstav d, og det ikke er rimelig utsikt til at dette kan forhindres av annet tiltak enn nedskriving og konvertering av ansvarlig kapital etter paragrafen her, skal Finanstilsynet straks sørge for at det blir utarbeidet en verdivurdering av foretakets eiendeler og forpliktelser etter § 20-16. Dersom departementet gir sitt samtykke til det, skal Finanstilsynet på grunnlag av verdivurderingen treffe vedtak om nedskriving og konvertering av ansvarlig kapital etter prioritetsreglene i § 20-32. Dette skal gjennomføres slik:

a. den rene kjernekapitalen skal først reduseres i den utstrekning som trengs for å dekke foretakets tap,
b. annen godkjent kjernekapital, samt fondsobligasjonskapital som ikke teller med som godkjent kjernekapital, skal deretter nedskrives eller konverteres til ren kjernekapital i den utstrekning som trengs for å unngå at foretaket blir kriserammet eller så langt den rekker, og
c. godkjent tilleggskapital, samt ansvarlig lånekapital som ikke teller med som godkjent tilleggskapital, skal deretter nedskrives eller

konverteres til ren kjernekapital i den utstrekning som trengs for å unngå at foretaket blir kriserammet eller så langt den rekker.

(2) Vedtak etter første ledd skal tre i kraft straks og være bindende for foretaket og for de eierne av kapitalinstrumenter vedtaket angår. Finanstilsynet kan gjennomføre eller kreve gjennomført de administrative tiltak som trengs for å iverksette vedtaket, herunder endringer i oppføringer i registre og endringer i noteringer i regulerte markeder.
(3) Dersom nettoverdien av foretakets eiendeler og forpliktelser er negativ på vedtakstidspunktet, skal Finanstilsynet beslutte om eksisterende aksjer eller egenkapitalbevis skal slettes eller overføres til eierne av kapitalinstrumenter som skal konverteres. Er nettoverdien av foretakets eiendeler og forpliktelser positiv, skal eksisterende aksjer eller egenkapitalbevis utvannes ved utstedelse av nye aksjer eller egenkapitalbevis til eierne av kapitalinstrumenter som skal konverteres.
(4) Nye aksjer eller egenkapitalbevis til eierne av kapitalinstrumenter som konverteres, skal uten ugrunnet opphold og med Finanstilsynets samtykke utstedes av foretaket. Finanstilsynet kan gi pålegg om utstedelse. Utstedelsen skal gjennomføres før det kan utstedes aksjer eller egenkapitalbevis for tilførsel av kapital fra det offentlige. Det kan benyttes forskjellig konverteringskurs for ulike typer av kapitalinstrumenter. Kursen skal settes slik at eierne av kapitalinstrumenter som konverteres, får rimelig erstatning for det tapet som oppstår som følge av nedskriving eller konvertering. Bestemmelsene om utstedelse og nedskriving av aksjer og egenkapitalbevis i aksjeloven og allmennaksjeloven og i §§ 10-9 til 10-24, med unntak av regler om registrering i Foretaksregisteret, gjelder ikke ved nedskriving eller konvertering etter paragrafen her.
(5) Dersom vedtak om konvertering av kapitalinstrumenter innebærer erverv av kvalifisert eierandel etter § 6-1, skal stemmeretten til aksjene eller egenkapitalbevisene utøves av Finanstilsynet så lenge det ikke foreligger tillatelse etter § 6-4. Dersom det ikke gis tillatelse til ervervet, skal eierandelen avhendes innen en frist fastsatt av Finanstilsynet.
(6) Nedskriving av kapitalinstrumenter etter første ledd er endelig, men ikke til hinder for at Finanstilsynet i medhold av § 20-16 tredje ledd senere skriver opp instrumentene dersom nedskrivingsbehovet ble satt for høyt på grunnlag av en foreløpig verdivurdering. Forpliktelser knyttet til nedskrevne kapitalinstrumenter skal anses bortfalt, og skal ikke kompenseres på annen måte enn ved konvertering til aksjer eller egenkapitalbevis etter første og annet ledd.
(7) Det kan ikke foretas nedskriving eller konvertering etter paragrafen her dersom dette vil påføre eierne av kapitalinstrumentene større tap enn ved avvikling av foretaket etter § 20-29. Ved prøving av vedtak om nedskriving eller

konvertering etter paragrafen her gjelder § 20-38 første og annet ledd og § 20-44 første og annet ledd tilsvarende.
(8) Nedskriving og konvertering etter paragrafen her skal også omfatte instrumenter som er undergitt loven i annen EØS-stat, eller som eies av personer i annen EØS-stat. Dersom en krisehåndteringsmyndighet i en annen EØS-stat treffer vedtak om nedskriving eller konvertering av kapitalinstrumenter som er undergitt norsk lov, eller som eies av kreditorer som er hjemmehørende i Norge, skal vedtaket anses gyldig her i riket. Finanstilsynet skal påse at vedtaket gjennomføres.
(9) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder tilsvarende for holdingforetak eller annet morselskap i norsk finanskonsern dersom det er nødvendig for å unngå at konsernet blir kriserammet, og det ikke er rimelig utsikt til at dette kan forhindres av annet tiltak enn nedskriving og konvertering av ansvarlig kapital etter paragrafen her. Konsernet skal anses for kriserammet dersom det ikke lenger oppfyller eller må ventes i nær fremtid å ikke oppfylle konsoliderte kapitalkrav som vil kunne utløse tiltak fra Finanstilsynet. Ansvarlig kapital i datterforetak som medregnes i ansvarlig kapital for morselskapet eller konsernet på konsolidert basis, skal ikke nedskrives eller konverteres i større grad enn instrumenter med samme prioritet utstedt av morselskapet. Har konsernet datterforetak i annen EØS-stat, skal vedtak om nedskriving og konvertering treffes i samråd med krisehåndteringsmyndigheten der. Finanstilsynet skal underrette konsernets tilsynsutvalg eller kriseutvalg.
(10) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om nedskriving og konvertering etter paragrafen her.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lov 23 april 2021 nr. 22 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 23 april 2021 nr. 1251).

IV. Krisehåndtering og krisetiltak

§ 20-15. Vedtak om krisehåndtering

(1) Når departementet har mottatt melding fra Finanstilsynet etter § 20-13 annet ledd, og det er utarbeidet en verdivurdering av foretakets eiendeler og forpliktelser etter § 20-16, skal departementet treffe vedtak om å krisehåndtere et finansforetak som nevnt i § 20-1, dersom:

a. foretaket er eller må ventes å bli kriserammet, jf. annet ledd,
b. det ikke er rimelig utsikt til at private tiltak eller tiltak etter §§ 14-6, 20-11, 20-12 eller 20-14 kan forhindre at foretaket blir kriserammet,

og
c. allmenne interesser tilsier at foretaket bør krisehåndteres.

(2) Et foretak skal anses for å være eller ventes å bli kriserammet dersom det må antas:

a. at vilkårene for tilbakekall av foretakets konsesjon er eller må ventes å bli oppfylt i nær fremtid, herunder som følge av at tap i foretaket helt eller delvis kan uttømme den ansvarlige kapitalen,
b. at verdien av foretakets eiendeler er eller må ventes i nær fremtid å bli lavere enn verdien av dets forpliktelser,
c. at foretaket er eller må ventes i nær fremtid å bli ute av stand til å betale gjeld og andre forpliktelser ved forfall, eller
d. at foretaket vil trenge statlig støtte for å kunne videreføre virksomheten, unntatt når følgende støtte gis for å motvirke alvorlige forstyrrelser i økonomien:
    i. statsgaranti for kreditt fra Norges Bank,
    ii. statsgaranti for nye forpliktelser eller
    iii. tilførsel av ansvarlig kapital til vanlige priser og vilkår til foretak som ikke står i fare for å bryte konsesjonskrav.

(3) Krisehåndtering av et foretak skal anses å tjene allmenne interesser når det er hensiktsmessig og nødvendig for:

a. å sikre videreføring av kritiske funksjoner, det vil si virksomhet, tjenester eller transaksjoner som har stor betydning for økonomien og den finansielle stabiliteten,
b. å unngå vesentlige negative virkninger i finanssystemet, særlig ved å unngå smittevirkninger,
c. å beskytte offentlige midler ved å minimere behovet for statlige støttetiltak,
d. å beskytte innskudd, eller
e. å beskytte klientmidler.

(4) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder tilsvarende for holdingforetak eller annet morselskap i finanskonsern, jf. § 20-13 tredje ledd. Departementet kan treffe vedtak om at slike foretak skal krisehåndteres dersom vilkårene i første ledd er oppfylt både for morselskapet og for ett eller flere datterforetak som omfattes av § 20-1 første ledd bokstav a. Dersom vilkårene i første ledd bare er oppfylt for ett eller flere datterforetak som omfattes av § 20-1 første ledd bokstav a, og dette må antas å innebære at finanskonsernet i sin helhet er eller må ventes i nær fremtid å bli kriserammet, kan departementet treffe

vedtak om at også morselskapet skal krisehåndteres. Treffer departementet vedtak om krisehåndtering av et morselskap, kan også øvrige finansforetak som inngår i konsernet, undergis krisehåndtering.
(5) Vedtak om krisehåndtering skal meddeles Finanstilsynet, Norges Bank og Bankenes sikringsfond. Vedtaket skal meldes til Foretaksregisteret og kunngjøres snarest mulig i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-16. Verdivurdering av eiendeler og forpliktelser

(1) Før det treffes vedtak etter § 20-14, § 20-15 eller § 20-29 skal Finanstilsynet sørge for at det blir foretatt en forsvarlig og nøktern verdivurdering av foretakets eiendeler og forpliktelser. Verdivurderingen skal utføres av én eller flere sakkyndige som er uavhengig av foretaket og offentlige myndigheter.
(2) Ved verdivurderingen skal tap tas i betraktning fullt ut, og forutsetningene blant annet om forventet mislighold, tap og kostnader ved krisetiltak, skal være forsvarlige. Kreditorer skal grupperes i samsvar med prioritetsrekkefølgen ved avvikling av foretaket under offentlig administrasjon, og det skal gis et overslag over kreditorenes og eiernes stilling ved en avvikling. Verdivurderingen kan suppleres av oppdatert statusoppgjør og bokførte verdier. Det skal ikke tas hensyn til mulig statlig støtte eller kreditt fra sentralbanken på spesielle vilkår.
(3) Dersom det som følge av behov for en rask avklaring eller andre omstendigheter ikke er mulig å gjennomføre en fullverdig verdivurdering etter paragrafen her, kan det foretas en foreløpig verdivurdering. En foreløpig verdivurdering skal så snart som mulig bli erstattet av en fullverdig verdivurdering. Settes foretakets nettoverdi ved den fullverdige vurderingen høyere enn i den foreløpige vurderingen, kan Finanstilsynet endre vedtak basert på den foreløpige vurderingen.
(4) Departementet kan i forskrift gi regler om verdivurderinger etter paragrafen her.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-17. Administrasjonsstyre

(1) Etter at departementet har truffet vedtak etter § 20-15 om å krisehåndtere foretaket eller vedtak etter § 20-29 om å avvikle foretaket, skal Finanstilsynet oppnevne et administrasjonsstyre. Administrasjonsstyret skal ha minst tre

medlemmer med personlige varamedlemmer, og skal fungere som styre for foretaket i en periode på inntil ett år. Revisor oppnevnes av Finanstilsynet. Vedtaket skal meldes til Foretaksregisteret. Bestemmelsene i § 20-29 annet ledd gjelder tilsvarende.
(2) Administrasjonsstyret utøver den myndighet som overføres fra foretakets styrende organer til Finanstilsynet etter § 20-18 første ledd bokstav a, likevel slik at beslutninger av vesentlig betydning for foretaket skal godkjennes av Finanstilsynet før de iverksettes. Finanstilsynet fastsetter nærmere regler om administrasjonsstyrets og revisors oppgaver og arbeid, og fastsetter deres godtgjørelse.
(3) Administrasjonsstyret skal så raskt som mulig ta stilling til og foreslå for Finanstilsynet hvilke krisetiltak som er best egnet for å oppnå formålene som nevnt i § 20-15 tredje ledd. Administrasjonsstyret skal gjennomføre krisetiltak i samsvar med vedtak fra Finanstilsynet.
(4) Finanstilsynet kan når som helst endre eller avslutte administrasjonsstyrets oppdrag. I særlig tilfelle kan oppdraget også forlenges ut over ett år. Medlemmene av administrasjonsstyret er ikke erstatningsansvarlige for skade voldt under utførelsen av oppdraget, med mindre skade skyldes eget forsett eller grov uaktsomhet.
(5) Finanstilsynet kan, istedenfor å oppnevne et administrasjonsstyre, oppnevne et nytt ordinært styre og ny ledelse i foretaket. Finanstilsynet kan helt eller delvis beholde hele eller deler av styret og ledelse dersom det er nødvendig for å oppnå formålene som nevnt i § 20-15 tredje ledd.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-18. Virkninger av vedtak om krisehåndtering

(1) Når departementet har truffet vedtak om krisehåndtering etter § 20-15, inntrer følgende virkninger:

a. myndigheten som tilligger foretakets styrende organer, overføres til Finanstilsynet, men styret kan likevel avgjøre saker som ikke kan utsettes inntil administrasjonsstyret er tiltrådt,
b. medlemmene av styret og revisor skal gi Finanstilsynet og administrasjonsstyret alle opplysninger om foretakets stilling og virksomhet,
c. Finanstilsynet kan bestemme at foretaket helt eller delvis ikke kan ta imot innskudd og innlån, påta seg nye engasjementer eller øke tidligere engasjementer,
d. Finanstilsynet kan bestemme at foretaket ikke kan foreta utbetaling

til innskytere og andre kreditorer, og

e. Finanstilsynet kan bestemme at kreditorer med krav som er stiftet før vedtaket om krisehåndtering, ikke kan ta utlegg eller på annen måte få sikkerhet for slike krav i verdier som tilhører foretaket.

(2) Finanstilsynet kan innkalle foretakets fordringshavere ved preklusivt proklama. Proklamaet kan ikke omfatte bankinnskudd eller skattekrav. Finanstilsynet fastsetter proklamafristen og kunngjøringsmåten. Fristen avbrytes ved melding av krav til Finanstilsynet.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lov 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 20-19. Valg av krisetiltak

(1) Når departementet har truffet vedtak om krisehåndtering etter § 20-15, kan Finanstilsynet treffe vedtak om bruk av følgende krisetiltak:

a. overdragelse av hele eller deler av virksomheten til et annet foretak etter § 20-21,
b. overdragelse av hele eller deler av virksomheten til et broforetak etter § 20-22,
c. overdragelse av eiendeler og forpliktelser til et forvaltningsforetak etter § 20-23, og
d. intern oppkapitalisering etter §§ 20-24 til 20-26.

(2) Tiltak nevnt i første ledd kan brukes enkeltvis eller i kombinasjon, likevel slik at tiltak som nevnt i første ledd bokstav c bare kan brukes sammen med andre tiltak. Er bare en del av foretakets virksomhet overdratt til et annet foretak eller til et broforetak, skal den gjenværende virksomheten avvikles etter §§ 20-29 til 20-32, med mindre gjenværende eiendeler eller forpliktelser skal overdras til et forvaltningsforetak etter § 20-23.
(3) Ved valg av krisetiltak skal Finanstilsynet legge vekt på formålene som er nevnt i § 20-15 tredje ledd.
(4) Nedskriving og konvertering av ansvarlig kapital etter § 20-14 skal gjennomføres før eller samtidig med bruk av krisetiltak som vil medføre at foretakets kreditorer bærer tap eller får sine krav konvertert etter §§ 20-24 til 20-26.
(5) Vedtak om bruk av krisetiltak skal uten ugrunnet opphold meddeles departementet, administrasjonsstyret, Norges Bank og Bankenes sikringsfond.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr.

453).

§ 20-20. Nærmere regler om bruk av krisetiltak

(1) Ved bruk av krisetiltak skal Finanstilsynet sørge for:

a. at tapet bæres først av foretakets eiere,
b. at foretakets kreditorer deretter bærer tap i samsvar med prioritetsrekkefølgen ved konkurs, med mindre annet er særskilt fastsatt i kapitlet her,
c. at kreditorer innenfor samme gruppe så langt det er mulig behandles likt,
d. at ingen kreditor blir påført større tap enn ved en avvikling etter § 20-29,
e. at garanterte innskudd beskyttes fullt ut,
f. at reglene i §§ 20-23 til 20-26 blir fulgt, og
g. at representanter for de ansatte så langt det er mulig underrettes og tas med på råd.

(2) Ved krisetiltak som medfører sammenslåing, deling eller omdanning av foretaket eller virksomhet i foretaket, gjelder ikke §§ 12-1 til 12-7, §§ 12-13 til 12-18 og reglene om fusjon og fisjon i aksjelovgivningen. Erverv av aksjer eller egenkapitalbevis som følge av krisetiltak gir ikke tilbudsplikt etter verdipapirhandelloven kapittel 6. Reglene i dekningsloven kapittel 5 om omstøtelse av disposisjoner som er til skade for et foretaks kreditorer, gjelder ikke overdragelse av virksomhet, eiendeler eller forpliktelser som følge av krisetiltak.
(3) Ved overdragelse til annet foretak, broforetak eller forvaltningsforetak etter §§ 20-21 til 20-23 gjelder følgende:

a. overdragelsen kan foretas uten samtykke fra foretakets eiere, kreditorer og tredjeparter, og uten at formelle krav etter kontrakt eller i selskaps- eller verdipapirlovgivningen blir overholdt,
b. foretakets eiere, kreditorer og tredjeparter skal ikke ha noen rettigheter knyttet til de eiendeler og forpliktelser som er overdratt,
c. vederlag fra kjøperen tilfaller de opprinnelige eierne dersom overdragelse skjer ved salg av aksjer eller egenkapitalbevis utstedt av foretaket, og foretaket dersom overdragelse skjer ved salg av eiendeler og forpliktelser, og
d. Finanstilsynet kan beslutte å tilbakeføre overdratte eiendeler og forpliktelser til foretaket, og overdratte aksjer eller egenkapitalbevis

til de opprinnelige eierne, dersom det ved overdragelse til et broforetak eller et forvaltningsforetak ble tatt forbehold om dette. Er kjøperen et annet foretak, må det ha gitt sitt samtykke til tilbakeføringen. Er kjøperen et broforetak, må det ha søkt om tilbakeføring.

(4) Ved overdragelse til annet foretak eller broforetak etter §§ 20-21 og 20-22 skal kjøperen etter overdragelsen ha adgang til å tilby tjenester i annen EØS-stat i henhold til foretakets konsesjon. Dersom kjøperen oppfyller medlemskaps- og deltakervilkårene, skal kjøperen også kunne overta foretakets medlemskap i og tilgang til betalings- og verdipapiroppgjørssystemer, regulerte markeder og ordninger for innskuddsgaranti og investorbeskyttelse. Dersom kjøperen ikke oppfyller slike vilkår, kan Finanstilsynet fastsette at kjøperen likevel skal ha rett til medlemskap og tilgang for en periode på inntil 24 måneder, med mulighet for forlengelse etter søknad.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 20-21. Overdragelse av virksomhet til annet foretak

(1) Finanstilsynet kan helt eller delvis overdra foretakets virksomhet eller eiendeler og forpliktelser ved salg til et foretak med tillatelse etter § 12-1.
(2) Overdragelsen skal skje på kommersielle vilkår, i størst mulig grad i samsvar med verdivurderingen etter § 20-16, og i henhold til de alminnelige reglene om statsstøtte. Finanstilsynet skal sørge for en hensiktsmessig markedsføring overfor mulige kjøpere, med mindre dette kan undergrave formålene som nevnt i § 20-15 tredje ledd eller andre viktige hensyn.
(3) Dersom overdragelsen innebærer erverv av kvalifisert eierandel etter § 6-1, gjelder § 20-14 femte ledd tilsvarende.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-22. Overdragelse av virksomhet til broforetak

(1) Finanstilsynet kan helt eller delvis overdra foretakets virksomhet eller eiendeler og forpliktelser til et broforetak etter paragrafen her.
(2) Verdien av overførte forpliktelser fra foretaket til broforetaket skal ikke overstige summen av verdien av overførte eiendeler fra foretaket og tilskudd fra andre kilder.

(3) Broforetaket skal være helt eller delvis eid av staten, og være etablert for:

a. å overta virksomhet eller eiendeler og forpliktelser fra ett eller flere foretak under krisehåndtering,
b. å opprettholde tilgang til kritiske funksjoner som nevnt i § 20-15 tredje ledd bokstav a, og
c. å legge til rette for salg av overtatt virksomhet eller eiendeler og forpliktelser til private kjøpere når markedsforholdene tillater det, og innen en frist på to år etter at det sist ble foretatt en overdragelse til broforetaket, med mindre Finanstilsynet forlenger fristen med ett eller flere år.

(4) Finanstilsynet skal godkjenne broforetakets vedtekter, styret, godtgjørelsen til styret, styrets arbeidsoppgaver og broforetakets forretningsstrategi og risikoprofil. Finanstilsynet kan fastsette nærmere regler for virksomheten. Broforetaket skal ha tillatelse etter reglene i kapittel 2, og være undergitt tilsyn etter finanstilsynsloven. Dersom særlige hensyn tilsier det, kan slik tillatelse gis selv om ikke alle vilkårene for tillatelse er oppfylt, forutsatt at det gis en frist for oppfyllelsen. Broforetakets virksomhet skal drives uten ansvar overfor eierne og kreditorene i foretaket som er under krisehåndtering.
(5) Finanstilsynet skal treffe vedtak om at et broforetak ikke kan fortsette sin virksomhet dersom:

a. broforetaket blir slått sammen med et annet foretak etter §§ 12-1 til 12-7,
b. broforetaket ikke lenger oppfyller vilkår i paragrafen her,
c. det meste av broforetakets eiendeler og forpliktelser er overdratt til én eller flere private parter,
d. fristen nevnt i tredje ledd bokstav c, eventuelt med forlengelse, er utløpt, eller
e. broforetakets eiendeler er avviklet og dets forpliktelser er oppfylt.

(6) Finanstilsynet kan etter søknad fra broforetaket beslutte å overføre overdratte aksjer eller egenkapitalbevis, eiendeler og forpliktelser til en tredjepart.
(7) Når Finanstilsynet skal selge broforetaket eller dets eiendeler og forpliktelser, skal Finanstilsynet sørge for en hensiktsmessig markedsføring overfor mulige kjøpere. Salget skal skje på kommersielle vilkår og i henhold til de alminnelige reglene om statsstøtte.
(8) Dersom broforetakets virksomhet er avsluttet etter femte ledd bokstav c eller d, skal broforetaket avvikles etter § 20-29. Overskudd ved avviklingen skal tilfalle eierne av broforetaket.

Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-23. Overdragelse av eiendeler og forpliktelser til forvaltningsforetak

(1) Finanstilsynet kan beslutte at eiendeler og forpliktelser i et foretak under krisehåndtering eller i et broforetak etter § 20-22 skal overføres til ett eller flere forvaltningsforetak etter paragrafen her.
(2) Finanstilsynet kan treffe vedtak etter første ledd dersom:

a. avvikling av virksomheten etter § 20-29 kan få negative virkninger for ett eller flere finansmarkeder,
b. overdragelsen er nødvendig av hensyn til foretakets eller broforetakets virkemåte, eller
c. overdragelsen er nødvendig for å oppnå best mulig avviklingsresultat.

(3) Finanstilsynet skal fastsette vederlaget for overdragelsen i størst mulig grad i samsvar med verdivurderingen etter § 20-16, og i henhold til de alminnelige reglene om statsstøtte. Vederlaget kan ha negativ verdi. Vederlaget kan gis i form av gjeld utstedt av forvaltningsforetaket.
(4) Et forvaltningsforetak skal være helt eller delvis eid av staten, og være etablert for:

a. å overta eiendeler og forpliktelser fra ett eller flere foretak under krisehåndtering, og
b. å forvalte overtatte eiendeler med sikte på å oppnå best mulig resultat ved senere salg eller avvikling.

(5) Finanstilsynet skal godkjenne forvaltningsforetakets vedtekter, styret, godtgjørelsen til styret, styrets arbeidsoppgaver og forvaltningsforetakets forretningsstrategi og risikoprofil. Finanstilsynet kan fastsette nærmere regler for virksomheten. Forvaltningsforetakets virksomhet skal drives uten ansvar overfor eierne og kreditorene i foretaket som er under krisehåndtering.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-24. Intern oppkapitalisering

(1) Finanstilsynet kan beslutte at det skal gjennomføres en intern oppkapitalisering ved nedskriving og konvertering av et foretaks gjeld til

egenkapital etter reglene i §§ 20-24 til 20-26 for:

a. å oppkapitalisere et foretak slik at det kan oppfylle konsesjonsvilkårene, videreføre virksomheten i henhold til konsesjonen, og opprettholde tillit i markedene, eller
b. å konvertere til egenkapital eller redusere hovedstolen på gjeld som overdras til
    i. et broforetak etter § 20-22 med sikte på å skaffe kapital til broforetaket, eller til
    ii. et annet foretak etter § 20-21 eller et forvaltningsforetak etter § 20-23.

(2) Intern oppkapitalisering kan bare brukes som nevnt i første ledd bokstav a når det er rimelig utsikt til at oppkapitaliseringen, sammen med tiltak i en omorganiseringsplan etter § 20-27 og andre relevante tiltak, vil gjenopprette foretakets finansielle stilling og bærekraft. Er ikke dette tilfellet, kan intern oppkapitalisering brukes som nevnt i første ledd bokstav b.
(3) Intern oppkapitalisering etter første og annet ledd skal også omfatte gjeld som er undergitt loven i annen EØS-stat, eller som eies av kreditor i annen EØS-stat. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om intern oppkapitalisering etter §§ 20-24 til 20-26, herunder særlige regler for gjeld som er undergitt loven i stat utenfor EØS.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-25. Konvertibel gjeld

(1) En intern oppkapitalisering skal omfatte all gjeld som ikke inngår i foretakets ansvarlige kapital, og som ikke er:

a. garanterte innskudd,
b. sikret gjeld, herunder obligasjoner med fortrinnsrett, men ikke den delen av den sikrede gjelden som overstiger verdien av sikkerhetsretten,
c. gjeld som har oppstått fra forvaltning av kundemidler, herunder midler forvaltet på vegne av verdipapirfond som nevnt i verdipapirfondloven § 1-2 første ledd nr. 4 og alternative investeringsfond som nevnt i lov om forvaltning av alternative investeringsfond § 1-2 første ledd bokstav a, forutsatt at kunden vil være beskyttet ved en avvikling av foretaket,
d. gjeld som har oppstått fra forvaltning av betrodde midler, forutsatt at

mottakeren vil være beskyttet ved en avvikling av foretaket,

e. gjeld til annet foretak som ikke inngår i samme konsern, og som har en opprinnelig løpetid på mindre enn syv dager,
f. gjeld forbundet med deltakelse i systemer etter betalingssystemloven, herunder gjeld til operatører eller andre deltagere, som har en gjenværende løpetid på mindre enn syv dager, samt gjeld til sentrale motparter med tillatelse eller anerkjennelse etter bestemmelser gitt i medhold av verdipapirhandelloven § 17-1,
g. gjeld til foretak som nevnt § 20-1 første ledd og som er i samme krisehåndteringskonsern, men som ikke selv er krisehåndteringsenhet, bortsett fra etterstilte gjeldsinstrumenter etter § 20-32 første ledd nr. 4, eller
h. gjeld til:
    i. ansatte i form av opptjent lønn, pensjonsytelser og annet fastsatt vederlag, unntatt variabel godtgjørelse til ansatte med arbeidsoppgaver med betydning for foretakets risikoeksponering og variabel godtgjørelse som ikke er regulert ved kollektivavtale,
    ii. leverandører av varer og tjenester som foretaket trenger til den daglige driften, herunder IT-tjenester, offentlige tjenester og leie, forvaltning og vedlikehold av lokaler,
    iii. myndighetene i form av skatt eller trygdebidrag, forutsatt at gjelden har fortrinnsrett, eller
    iv. innskuddsgarantiordningen eller krisetiltaksfondet i form av forfalte bidragskrav etter §§ 19-10 eller 20-51.

(2) Konvertibel gjeld som skal dekke minstekravet etter § 20-9 første ledd, må tilfredsstille nærmere vilkår fastsatt av departementet i forskrift.
(3) Gjeld som har oppstått fra derivatavtale, skal omfattes av intern oppkapitalisering ved eller etter oppgjør av derivatavtalen. Finanstilsynet kan gjøre opp derivatavtaler når det er besluttet å gjennomføre en intern oppkapitalisering. Finanstilsynet har ikke plikt til å gjøre opp derivatavtaler som det er gjort unntak for etter fjerde ledd. Verdien av derivatkontrakter, herunder motregningsavtaler, fastsettes etter regler gitt i eller i medhold av § 20-16.
(4) Finanstilsynet kan i særlige tilfeller gjøre helt eller delvis unntak fra intern oppkapitalisering for bestemte deler av foretakets gjeld, dersom:

a. det ikke er mulig å skrive ned eller konvertere gjelden innen rimelig tid,
b. det er nødvendig og rimelig for å opprettholde kritiske funksjoner som nevnt i § 20-15 tredje ledd bokstav a, kjernevirksomhet og sentrale tjenester og transaksjoner,

c. det er nødvendig og rimelig for å unngå smittevirkninger, særlig knyttet til kundeinnskudd, som kan gi alvorlige forstyrrelser i finanssystemet og økonomien, eller
d. det er nødvendig og rimelig for å forhindre et verditap som ville gitt andre kreditorer et større tap enn når gjelden blir unntatt.

(5) Dersom Finanstilsynet har gjort helt eller delvis unntak etter fjerde ledd, kan omfanget av nedskriving og konvertering av annen konvertibel gjeld økes tilsvarende så lenge dette ikke vil være i strid med § 20-20 første ledd bokstav d. Dersom tapet som skulle ha vært dekket av den unntatte gjelden ikke har blitt inndekket fullt ut av annen konvertibel gjeld, kan Finanstilsynet beslutte at det skal ytes et bidrag fra krisetiltaksfondet etter § 20-52 tredje ledd.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lover 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807), 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 20-25 a. Ansvarlig kapital og konvertibel gjeld for datterforetak

(1) Minstekrav for datterforetak etter § 20-9 annet ledd, kan dekkes av ren kjernekapital. Slike minstekrav kan også dekkes av annen godkjent kjernekapital og tilleggskapital som er utstedt til og ervervet av

a. foretak som er en del av samme krisehåndteringskonsern eller
b. foretak som ikke er en del av samme krisehåndteringskonsern, forutsatt at intern oppkapitalisering ikke vil påvirke krisehåndteringsenhetens kontroll over datterforetaket.

(2) Minstekrav for datterforetak etter § 20-9 annet ledd, kan også dekkes av gjeld som tilfredsstiller nærmere vilkår fastsatt av departementet i forskrift.
(3) Finanstilsynet kan i enkeltvedtak tillate at datterforetaket dekker minstekrav etter § 20-9 annet ledd helt eller delvis med garanti som tilfredsstiller nærmere angitte vilkår.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 20-26. Gjennomføring av intern oppkapitalisering

(1) Når det er besluttet å gjennomføre en intern oppkapitalisering, skal Finanstilsynet på grunnlag av verdivurderingen etter § 20-16 fastsette hvor

mye av den konvertible gjelden som samlet må:

a. nedskrives for at foretakets nettoverdi skal bli null, og
b. konverteres til ren kjernekapital for at foretaket eller broforetaket skal oppfylle kapitalkrav og opprettholde tillit i markedene, og i minst ett år kunne oppfylle konsesjonsvilkårene og videreføre virksomheten i henhold til konsesjonen.

(2) Ved fastsettelsen etter første ledd kan Finanstilsynet ta hensyn til et eventuelt bidrag fra krisetiltaksfondet til broforetaket etter § 20-52 første ledd bokstav d. Dersom Finanstilsynet beslutter å overdra eiendeler og forpliktelser til et forvaltningsforetak etter § 20-23, skal det ved fastsettelsen etter første ledd tas hensyn til forvaltningsforetakets kapitalbehov.
(3) Etter at den ansvarlige kapitalen er nedskrevet og konvertert etter § 20-14 første ledd, skal Finanstilsynet gjennomføre en intern oppkapitalisering av et omfang som fastsatt etter første ledd, slik at:

a. konvertibel gjeld som etter § 20-9 tredje ledd har lavere prioritet enn annen konvertibel gjeld, nedskrives eller konverteres til ren kjernekapital i samsvar med gjeldens innbyrdes prioritet ved avvikling etter § 20-29, i den utstrekning som trengs for å dekke behovet fastsatt etter første ledd, eller så langt den rekker, og
b. annen konvertibel gjeld deretter nedskrives eller konverteres til ren kjernekapital i samsvar med gjeldens innbyrdes prioritet ved avvikling etter § 20-29, i den utstrekning som trengs for å dekke behovet fastsatt etter første ledd, eller så langt den rekker.

(4) Kapital- og gjeldsinstrumenter som nevnt i § 20-14 første ledd bokstav b og c og paragrafen her tredje ledd bokstav a, skal være nedskrevet eller konvertert fullt ut i samsvar med eventuelle avtalevilkår om nedskriving eller konvertering knyttet til foretakets situasjon, soliditet eller ansvarlige kapital, før det foretas nedskriving eller konvertering etter tredje ledd bokstav b.
(5) Bestemmelsene i § 20-14 annet til niende ledd gjelder tilsvarende for nedskriving og konvertering av konvertibel gjeld. § 20-14 annet ledd første punktum gjelder også når Finanstilsynet endrer forfallstid, rentefot og renteterminer for foretakets gjeldsinstrumenter, samt gjør opp derivatavtaler etter § 20-25 tredje ledd.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lov 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 20-27. Omorganiseringsplan

(1) Har Finanstilsynet gjennomført en intern oppkapitalisering etter § 20-24 første ledd bokstav a, skal administrasjonsstyret innen én måned forelegge en omorganiseringsplan for Finanstilsynet. Finanstilsynet kan i særlige tilfeller forlenge fristen med inntil én måned. Dersom det er relevant, skal planen være tilpasset kravet om en restruktureringsplan etter de alminnelige statsstøttereglene.
(2) Omorganiseringsplanen skal gi en redegjørelse for tiltak som kan gjenopprette den finansielle stillingen og bærekraften til hele eller deler av foretaket innen rimelig tid. Slike tiltak kan blant annet omfatte omorganisering av virksomheten, endringer i systemer og infrastruktur, salg eller avvikling av virksomhetsområder, og tiltak for å bedre konkurranseevnen. Tiltakene skal baseres på realistiske forutsetninger om økonomisk og markedsmessig utvikling, og ta hensyn til foretakets største sårbarheter. I planen skal forutsetningene for tiltakene sammenlignes med referanseverdier for sektoren som helhet.
(3) Omorganiseringsplanen skal minst inneholde en detaljert analyse av årsakene til at foretaket ble kriserammet, en beskrivelse av hvilke tiltak som planlegges gjennomført, og en tidsplan for gjennomføringen.
(4) Finanstilsynet skal innen én måned etter å ha mottatt planen, vurdere om den skal godkjennes. Dersom Finanstilsynet ikke godkjenner planen, skal administrasjonsstyret pålegges å sende inn en revidert plan innen to uker. Finanstilsynet skal innen én uke etter å ha mottatt den reviderte planen, vurdere om den skal godkjennes. Dersom Finanstilsynet ikke godkjenner den reviderte planen, kan Finanstilsynet kreve endringer i planen. Når Finanstilsynet har godkjent en omorganiseringsplan, skal administrasjonsstyret gi rapport til Finanstilsynet minst hver sjette måned om gjennomføringen av planen.
(5) Finanstilsynet kan beslutte at omorganiseringsplanen for et morselskap i et norsk finanskonsern skal omfatte norske konsernforetak. Etter avtale med krisehåndteringsmyndigheten i en annen stat kan Finanstilsynet beslutte at det samme skal gjelde konsernforetak etablert i utlandet. Har utenlandsk finanskonsern etablert datterforetak her i riket, skal det i samarbeid mellom Finanstilsynet og den utenlandske krisehåndteringsmyndigheten avtales om det skal utarbeides en omorganiseringsplan for datterforetaket.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om omorganiseringsplaner, herunder om anvendelsen av reglene i paragrafen her i konsernforhold, og om samarbeid mellom norske og utenlandske myndigheter.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

V. Statlige tiltak

§ 20-28. Statlige tiltak

(1) Ved alvorlige forstyrrelser i finanssystemet kan departementet treffe vedtak om statlige støttetiltak dersom:

a. departementet har truffet vedtak etter § 20-15 om at foretaket skal krisehåndteres,
b. eierne av ansvarlig kapital og konvertibel gjeld har ved nedskriving og konvertering bidratt til å dekke tap og oppkapitalisere foretaket med et beløp som tilsvarer minst åtte prosent av forvaltningskapitalen, beregnet etter reglene i § 20-16,
c. det statlige tiltaket er egnet til å ivareta formålene nevnt i § 20-15 tredje ledd,
d. det statlige tiltaket er godkjent i henhold til de alminnelige reglene om statsstøtte, og
e. departementet har, etter samråd med Finanstilsynet og Norges Bank, kommet til at krisetiltakene som nevnt i § 20-19 ikke vil være tilstrekkelige til:
    i. å unngå vesentlige negative virkninger for finanssystemet,
    ii. å ivareta allmenne interesser når foretaket tidligere har mottatt ekstraordinær kreditt fra Norges Bank, eller
    iii. når det gjelder tiltak i form av midlertidig statlig eierskap, å ivareta allmenne interesser når foretaket tidligere har mottatt statlig støtte i form av tilførsel av ansvarlig kapital.

(2) Departementet kan treffe vedtak etter første ledd for:

a. å delta i oppkapitaliseringen av foretaket ved tilførsel av ren kjernekapital, annen godkjent kjernekapital og godkjent tilleggskapital, eller
b. erverve eierskap til foretaket eller dets virksomhet, og overføre eierskapet til en offentlig myndighet eller et statseid foretak.

(3) Kapitalinstrumenter som erverves ved tiltak som nevnt i annet ledd, skal selges til privat eier så snart markedsforholdene tillater det. Departementet treffer vedtak om salg av kapitalinstrumenter.
(4) Finanstilsynet skal gjennomføre de vedtak som treffes av departementet etter paragrafen her. Finanstilsynet skal i den grad det ervervede eierskapet tillater det, påse at foretakets virksomhet drives profesjonelt og

forretningsmessig.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

VI. Avvikling av foretak under offentlig administrasjon

§ 20-29. Vedtak om avvikling av foretak under offentlig administrasjon.

(1) Dersom vilkårene i § 20-15 første ledd bokstav a og b er oppfylt, men allmenne interesser ikke tilsier at foretaket bør krisehåndteres, skal departementet treffe vedtak om avvikling av foretaket under offentlig administrasjon.
(2) Vedtak om avvikling under offentlig administrasjon skal meddeles Finanstilsynet, Norges Bank og Bankenes sikringsfond. Vedtaket skal meldes til Foretaksregisteret og snarest mulig kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Vedtaket skal også registreres i et verdipapirregister og tinglyses hos registerføreren for tinglysning i fast eiendom.
(3) Etter at vedtak om avvikling under offentlig administrasjon er truffet, skal foretaket føye til sitt foretaksnavn: «Under offentlig administrasjon».
(4) §§ 20-16 og 20-17 gjelder tilsvarende ved vedtak om avvikling under offentlig administrasjon.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-30. Virkninger av vedtak om avvikling under offentlig administrasjon

(1) Når departementet har truffet vedtak om avvikling under offentlig administrasjon etter § 20-29, inntrer følgende virkninger:

a. foretakets tidligere organer trer ut av virksomhet, og administrasjonsstyret overtar myndigheten som ligger til disse organene, men det sist fungerende styret skal likevel avgjøre saker som ikke kan utsettes inntil administrasjonsstyret er tiltrådt,
b. medlemmene av styret og revisor skal gi administrasjonsstyret alle opplysninger om foretakets stilling og virksomhet,
c. foretaket kan ikke uten samtykke fra Finanstilsynet ta imot innskudd og innlån, påta seg nye engasjementer eller øke tidligere engasjementer,

d. foretaket kan ikke uten samtykke fra Finanstilsynet foreta utbetaling til innskytere og andre kreditorer,
e. kreditorer med krav som er stiftet før vedtaket om krisehåndtering, kan ikke ta utlegg eller på annen måte få sikkerhet for slike krav i verdier som tilhører foretaket, og
f. dekningsloven og lov om finansiell sikkerhetsstillelse gjelder tilsvarende, med mindre annet følger av § 20-32. Fristdagen er dagen for vedtak om krisehåndtering eller vedtak om avvikling under offentlig administrasjon. I tilfeller som nevnt i § 20-31 femte ledd er fristdagen dagen for vedtaket om krisehåndtering etter § 20-15.

(2) Innskudd, innlån og andre forpliktelser som er stiftet etter vedtaket, skal anses som massegjeld.
(3) Finanstilsynet kan innkalle foretakets fordringshavere ved preklusivt proklama. Proklamaet kan ikke omfatte bankinnskudd eller skattekrav. Finanstilsynet fastsetter proklamafristen og kunngjøringsmåten. Fristen avbrytes ved melding av krav til Finanstilsynet.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-31. Gjennomføring av avvikling under offentlig administrasjon

(1) Når departementet har truffet vedtak etter § 20-29 første ledd om at foretaket skal avvikles under offentlig administrasjon, skal administrasjonsstyret forestå avvikling av foretaket og dets virksomhet. Det samme gjelder dersom det innen ett år etter at foretaket ble vedtatt krisehåndtert etter § 20-15, ikke er sannsynlig at virksomheten i foretaket kan bli videreført eller overført ved krisetiltak etter reglene i dette kapitlet.
(2) Avviklingsboet skal meldes til Enhetsregisteret. Oppgjør til fordringshaverne foretas etter reglene i dekningsloven, med mindre annet følger av § 20-32. Ved booppgjøret og avviklingen gjelder reglene i konkursloven kapittel VIII følgende tilsvarende så langt de passer. Finanstilsynet treffer avgjørelser etter konkursloven, med unntak av fordringsprøvelse som foretas av tingretten.
(3) Ved avviklingen skal administrasjonsstyret etter samråd med innskuddsgarantiordningen så vidt mulig sikre at garanterte innskudd blir overført til et annet medlemsforetak og fortsatt vil være fullt tilgjengelig for innskyterne. Garantiordningens regresskrav etter § 19-12 for tiltak etter § 19-11 tredje ledd, kan meldes i avviklingsboet. Garanterte innskudd som er gjort tilgjengelig i annet medlemsforetak, kan ikke kreves utbetalt av garantiordningen etter § 19-8 eller meldes i avviklingsboet.
(4) Når avviklingen er gjennomført, skal administrasjonsstyret legge frem

sluttregnskap med forslag til utlodding til godkjenning av Finanstilsynet, som gir påbud om kunngjøring av utloddingen og sender melding til Foretaksregisteret om sletting av foretaket.
(5) Bestemmelsene i dette avsnittet gjelder tilsvarende ved avvikling av virksomhet som det ved krisehåndtering av et foretak ikke foreligger grunnlag for å videreføre eller overdra til et annet foretak.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

VI A. Rekkefølgen for dekning av fordringer (prioritetsreglene)

Overskrift tilføyd ved lov 23 april 2021 nr. 22 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 23 april 2021 nr. 1251).

§ 20-32. Prioritetsrekkefølge ved krisehåndtering eller avvikling

(1) Etter at fordringer som nevnt i dekningsloven §§ 9-2 til 9-4 er dekket, skal følgende fordringer på foretak nevnt i § 20-1 første ledd dekkes i følgende rekkefølge, idet fordringer nevnt under samme nummer har innbyrdes lik rett:

1. innskudd som er garantert etter finansforetaksloven § 19-4 og gjeld til innskuddsgarantiordningen etter finansforetaksloven § 19-12
2. innskudd fra fysiske personer og små og mellomstore bedrifter som overstiger garantibeløpene i § 19-4
3. alminnelig usikret gjeld uten særskilt prioritet samt innskudd fra store bedrifter som overstiger garantibeløpene i § 19-4
4. gjeldsinstrumenter som oppfyller følgende vilkår:
    a. opprinnelig kontraktsfestet løpetid er minst ett år
    b. avtalevilkårene og prospekt utarbeidet i forbindelse med utstedelse angir lånets prioritet etter denne bestemmelsen
    c. instrumentene skal ikke være derivater eller inneholde innebygde derivater. Instrumenter med variabel rente avledet fra referanserente og gjeld notert i utenlandsk valuta skal ikke anses som innebygde derivater forutsatt at hovedstol, avdrag og rentebetalinger er notert i samme valuta.
5. kapitalinstrumenter som utgjør tilleggskapital etter § 14-1 annet ledd
6. kapitalinstrumenter som utgjør annen godkjent kjernekapital etter § 14-1 annet ledd
7. ren kjernekapital etter § 14-1 annet ledd.

(2) Fordringer med opphav i et kapitalinstrument som kun delvis oppfyller vilkårene for å anses som ansvarlig kapital etter første ledd nr. 5, 6 eller 7, skal dekkes tilsvarende som kapitalinstrumenter som fullt ut kan medregnes som ansvarlig kapital etter første ledd nr. 5, 6 eller 7.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lover 23 april 2021 nr. 22 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 23 april 2021 nr. 1251), 22 mars 2024 nr. 13 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 489).

VII. Kontraktsinngrep og tilleggsbeføyelser

§ 20-33. Overdragelse av eiendeler mv.

(1) Ved bruk av krisetiltak kan Finanstilsynet overdra eiendeler og rettigheter fri for andre forpliktelser som vil medføre begrensninger i erververens rettsstilling, men med unntak av sikkerhetsrettigheter som nevnt i § 20-41. Ved overdragelse av virksomhet kan Finanstilsynet pålegge foretaket og eventuelle andre foretak i samme konsern å treffe operasjonelle tiltak på rimelige vilkår som det er behov for ved driften av virksomhet som er overtatt.
(2) Beslutninger fra krisehåndteringsmyndighet i annen EØS-stat om overdragelse av eiendeler og rettigheter som befinner seg i her i riket, eller av forpliktelser som er undergitt norsk lov, skal tillegges virkning her i riket.
(3) Finanstilsynet kan treffe de beslutninger som er nødvendige for at kontraktsmessige og andre rettigheter som foretaket har, blir overført til erververen, samt bestemme at erververen skal tre inn som kontraktspart. Finanstilsynet kan pålegge foretaket og erververen å gi hverandre informasjon og bistand i forbindelse med overdragelsen. Dette er ikke til hinder for at en ansatt avslutter arbeidsforholdet, eller at en kontraktspart utøver rettigheter etter kontraktsvilkårene som følger av foretakets handlemåte før overdragelsen.
(4) Ved bruk av krisetiltak kan Finanstilsynet oppheve eksisterende fortrinnsretter til aksjer eller egenkapitalbevis.
(5) Finanstilsynet kan ikke treffe beslutninger etter første til fjerde ledd som vil være i strid med reglene i §§ 20-37 til 20-43.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-34. Forholdet til foretakets kontrakter

(1) Ved bruk av krisetiltak kan Finanstilsynet avslutte kontrakter inngått av

foretaket, eller endre kontraktsvilkårene når dette er nødvendig av hensyn til gjennomføringen av krisehåndteringen og ikke vil være i strid med reglene i §§ 20-24 til 20-26.
(2) For kontrakter inngått av foretaket, skal tiltak etter reglene i avsnitt III eller IV ikke regnes som tvangsfullbyrdelse etter lov om finansiell sikkerhetsstillelse § 5 eller insolvensbehandling etter lov om betalingssystemer m.v. § 4-2 dersom forpliktelsene etter kontrakten fortsatt blir oppfylt. Det samme gjelder for kontrakter inngått av et datterforetak med garanti fra morselskapet eller et annet foretak i finanskonsernet, og for kontrakter inngått av et konsernforetak med vilkår som knytter rettsvirkning til mislighold fra andre konsernforetak.
(3) Dersom forpliktelsene etter en kontrakt fortsatt blir oppfylt, kan det ikke med grunnlag i reglene i avsnitt III eller IV gjøres gjeldende:

a. heving og avslutning, suspensjon, endring, netting og annen motregning i kontrakt med foretaket, kontrakt inngått av et datterforetak med garanti fra et annet foretak i finanskonsernet, eller i kontrakt inngått av et konsernforetak med vilkår som knytter rettsvirkning til mislighold fra andre konsernforetak,
b. besittelse av, kontroll over eller utøvelse av sikkerhetsrett i eiendeler som tilhører foretaket eller morselskapet i finanskonsernet, eller som tilhører et konsernforetak som har kontrakt med vilkår som knytter rettsvirkning til mislighold fra andre konsernforetak, eller
c. krav om å innskrenke kontraktsmessige rettigheter som tilkommer foretaket eller morselskapet i finanskonsernet, eller et konsernforetak som har kontrakt med vilkår som knytter rettsvirkning til mislighold fra andre konsernforetak.

(4) Suspensjon av fordring, sikkerhetsrettighet eller hevingsrett mv. etter reglene i §§ 20-35 eller 20-36 utgjør ikke mislighold eller unnlatt oppfyllelse av en kontraktsforpliktelse.
(5) Bestemmelsene i paragrafen her kan ikke settes til side ved avtale.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-35. Suspensjon av fordringer og sikkerhetsretter

(1) Finanstilsynet kan gi et foretak pålegg om ikke å foreta betaling eller levering i henhold til foretakets kontrakter i tilfeller der det vurderes krisehåndtering av foretaket. Ved pålegg etter første punktum suspenderes kontraktsparters betalings- eller leveringsforpliktelser tilsvarende. Pålegget kan ikke gjelde lenger enn til midnatt ved utløpet av første virkedag etter at det er

offentliggjort. Dersom pålegget omfatter kvalifiserte innskudd, kan Finanstilsynet beslutte at innskyterne skal få utbetalt et passende daglig beløp i suspensjonsperioden. Dersom det gis pålegg etter paragrafen her, kan det ikke gis tilsvarende pålegg etter annet ledd.
(2) Finanstilsynet kan gi foretak under krisehåndtering pålegg om ikke å foreta betaling eller levering i henhold til foretakets kontrakter i tidsrommet fra offentliggjøring av pålegget til midnatt ved utløpet av første virkedag etter offentliggjøringen. Dersom pålegget omfatter kvalifiserte innskudd, kan Finanstilsynet beslutte at innskyterne skal få et passende daglig beløp.
(3) Ved pålegg etter første og annet ledd kan Finanstilsynet samtidig gi kreditorer med sikkerhetsrett i eiendeler til foretaket, pålegg om ikke å gjøre bruk av sikkerhetsretten. Pålegget kan ikke gjelde lenger enn til midnatt ved utløpet av første virkedag etter at det er offentliggjort.
(4) Første, annet og tredje ledd gjelder ikke betaling av krav som tilkommer systemer som omfattes av lov om betalingssystemer m.v. kapittel 4, herunder operatøren og deltakerne, sentrale motparter og sentralbanker, eller sikkerhet som foretaket har stilt for slike krav.
(5) Foretak som nevnt i § 20-1 skal påse at finansielle avtaler som er undergitt lovgivningen i en stat som ikke omfattes av EØS-avtalen, inneholder vilkår som anerkjenner Finanstilsynets adgang til å pålegge foretaket ikke å foreta betaling eller levering etter kontrakten i samsvar med paragrafen her, samt at slike pålegg ikke utgjør mislighold av avtalen. Manglende oppfyllelse av kravet etter første punktum er ikke til hinder for at kontrakten likevel omfattes av pålegg etter denne bestemmelsen.
(6) Morforetak skal påse at finansielle avtaler inngått av datterforetak som er etablert i en stat som ikke omfattes av EØS-avtalen, inneholder vilkår om at pålegg om suspensjon overfor morforetaket etter denne paragrafen ikke utløser rett til å utøve misligholdsbeføyelser etter avtalen.
(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om suspensjon av fordringer og sikkerhetsretter etter paragrafen her.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022 nr. 807).

§ 20-36. Suspensjon av hevingsrett mv.

(1) Finanstilsynet kan, når det det gis pålegg om suspensjon etter § 20-35 første ledd, også gi pålegg til parter i kontrakter med foretaket om ikke å heve eller avslutte kontrakten i tilfeller der det vurderes krisehåndtering av foretaket. Pålegget gjelder fra offentliggjøring av pålegget, og kan ikke gjelde lenger enn til midnatt ved utløpet av første virkedag etter offentliggjøringen.

(2) Finanstilsynet kan gi pålegg til en part som etter kontrakt med foretaket under krisehåndtering har rett til å heve eller avslutte kontrakten, om ikke å gjøre bruk av slik rett i tidsrommet fra offentliggjøring av pålegget til midnatt ved utløpet av første virkedag etter offentliggjøringen, dersom forpliktelser etter kontrakten som gjelder betaling, levering og sikkerhetsstillelse fortsatt blir oppfylt.
(3) Pålegg etter annet ledd kan også gis til part som har kontrakt med et datterforetak av foretaket under krisehåndtering, dersom:

a. foretaket under krisehåndtering ved garanti eller på annen måte har overtatt ansvar for forpliktelsene etter kontrakten,
b. retten til å heve eller avslutte kontrakten er basert på insolvens eller finansielle forhold i foretaket under krisehåndtering, eller
c. eiendeler og forpliktelser i foretaket under krisehåndtering er overdratt eller skal overdras til annet foretak, og også datterforetakets eiendeler og forpliktelser knyttet til kontrakten skal overdras til og overtas av erververen, med mindre Finanstilsynet treffer tiltak som sikrer de forpliktelser datterforetaket har etter kontrakten.

(4) Pålegg etter første, annet og tredje ledd gjelder ikke overfor systemer som omfattes av lov om betalingssystemer m.v. kapittel 4, herunder operatøren og deltakerne, sentrale motparter og sentralbanker. Pålegg etter første, annet og tredje ledd gjelder heller ikke dersom Finanstilsynet har bekreftet at eiendelene og forpliktelsene som omfattes av kontrakten, ikke skal overdras til et annet foretak eller bli omfattet av intern oppkapitalisering etter §§ 20-24 til 20-26. Finanstilsynet kan gjøre unntak fra pålegg etter første, annet og tredje ledd.
(5) Foretak som nevnt i § 20-1 første ledd skal påse at finansielle avtaler som er undergitt lovgivningen i en stat som ikke omfattes av EØS-avtalen, inneholder vilkår som anerkjenner Finanstilsynets adgang til å pålegge partene ikke å heve eller avslutte kontrakten etter bestemmelsene i paragrafen her, samt at slike pålegg ikke utgjør mislighold av avtalen. Manglende oppfyllelse av kravet etter første punktum er ikke til hinder for at kontrakten likevel omfattes av pålegg etter denne bestemmelsen.
(6) Morforetak skal påse at finansielle avtaler inngått av datterforetak etablert i stat som ikke omfattes av EØS-avtalen, inneholder vilkår om at pålegg om suspensjon overfor morforetaket etter denne paragrafen ikke utløser rett til å utøve misligholdsbeføyelser etter avtalen.
(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om suspensjon av hevingsrett mv. etter paragrafen her.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 100 (i kraft 1 juni 2022 iflg. res. 6 mai 2022

nr. 807).

VIII. Vern for eiere, kreditorer og motparter

§ 20-37. Tapsgrenser for eiere og kreditorer i foretak under krisehåndtering

(1) Finanstilsynet skal ikke bruke krisetiltak på en måte som medfører at bare en del av foretakets eiendeler, rettigheter og forpliktelser blir overført til et annet foretak, herunder et broforetak, dersom tiltaket innebærer at kreditorer og aksjeeiere med rettigheter som ikke er omfattet av overføringen, ikke vil oppnå en dekning av sine krav som minst tilsvarer den dekning de ville ha oppnådd ved en avvikling av foretaket etter § 20-31 på tidspunktet for vedtak etter § 20-15 om at foretaket skal krisehåndteres.
(2) Finanstilsynet skal ikke gjennomføre nedskriving og konvertering av ansvarlig kapital etter § 20-14 eller foreta intern oppkapitalisering etter § 20-24, dersom dette vil påføre eiere og kreditorer et større tap enn ved en avvikling av foretaket etter § 20-31 på tidspunktet for vedtak etter § 20-15 om at foretaket skal krisehåndteres.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-38. Etterkontroll og ny verdivurdering

(1) Etter at Finanstilsynet har gjennomført krisetiltak, skal Finanstilsynet sørge for at en sakkyndig person som er uavhengig av foretaket og offentlige myndigheter, foretar en ny verdivurdering som er uavhengig av de verdivurderinger som er utført etter § 20-16, og som kan gi grunnlag for å bedømme om foretakets eiere og kreditorer ville ha kommet bedre ut ved en avvikling av foretaket etter § 20-31 på tidspunktet for vedtak etter § 20-15 om at foretaket skal krisehåndteres.
(2) En verdivurdering etter første ledd skal klarlegge:

a. hvilket resultat eiere og kreditorer, samt innskuddsgarantiordningen, ville ha oppnådd dersom foretaket var blitt avviklet på tidspunktet for vedtak om krisehåndtering, og uten at krisetiltak var blitt satt i verk,
b. hvilket resultat eiere og kreditorer faktisk oppnådde ved krisehåndteringen av foretaket, når det sees bort fra statlig støtte etter § 20-28, og
c. i hvilken utstrekning det er forskjell mellom resultatene etter bokstav

a og b.

(3) Dersom det fremgår av verdivurderingen at eiere og kreditorer, herunder innskuddsgarantiordningen, er påført større tap ved krisehåndteringen av foretaket enn det tap som ville ha oppstått ved en avvikling av foretaket, skal Finanstilsynet utbetale differansen med midler fra krisetiltaksfondet.
(4) Verdivurderinger etter første til tredje ledd kan overprøves etter reglene om klage eller søksmål i § 20-44.
(5) Departementet kan gi forskrift om verdivurderinger etter paragrafen her.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-39. Vern for motparter

(1) Reglene i denne paragrafen gjelder dersom Finanstilsynet:

a. med hjemmel i §§ 20-21 til 20-23 skal overdra en del av foretakets eiendeler, rettigheter og forpliktelser fra foretaket til et annet foretak, eller fra et broforetak eller forvaltningsforetak til et annet foretak, eller
b. med hjemmel i § 20-34 første ledd skal treffe vedtak om å bringe til opphør en kontrakt inngått av foretaket, endre kontraktsvilkårene, eller bestemme at erververen skal tre inn som part i kontrakten.

(2) I tilfeller som omfattes av første ledd skal følgende ordninger og motparter ha vern etter bestemmelsene i §§ 20-40 til 20-43 med de unntak som følger av bestemmelsene i §§ 20-34 til 20-36:

a. sikkerhetsrettigheter knyttet til enkelte eller grupper av rettigheter eller eiendeler som omfattes av overdragelsen,
b. finansiell sikkerhetsstillelse som dekker forpliktelser oppstått ved overdragelse av eiendomsrett til eiendeler fra den som stiller sikkerheten, og til den som erverver sikkerhetsretten, og medfører plikt for erververen til å overdra eiendeler når forpliktelsene oppfylles,
c. motregningsordninger hvor to eller flere fordringer mellom foretaket og en motpart kan avregnes mot hverandre,
d. nettingordninger, herunder etter avtale som nevnt i lov om finansiell sikkerhetsstillelse § 6 og betalingssystemloven § 4-2,
e. obligasjoner med fortrinnsrett utstedt etter § 11-5 til § 11-15, herunder fordringer etter derivatavtaler som inngår i

sikkerhetsmassen, og

f. strukturerte finansielle ordninger, herunder verdipapiriserings- og derivatavtaler og finansielle sikringsinstrumenter.

Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-40. Sikrings-, motregnings- og nettingordninger

(1) Finanstilsynet kan ikke treffe tiltak som omfattes av § 20-39 første ledd som innebærer at bare en del av de rettigheter og forpliktelser som er sikret under en ordning som nevnt i § 20-39 annet ledd bokstavene b, c eller d, blir overdratt til et annet foretak eller blir endret eller bragt til opphør. Parter som omfattes av slike ordninger, skal fortsatt ha adgang til å foreta oppgjør ved motregning eller netting av fordringer i samsvar med de vilkår som er fastsatt for ordningen.
(2) For å sikre tilgang til garanterte innskudd kan Finanstilsynet likevel overføre slike innskudd uten å overføre andre eiendeler, rettigheter og forpliktelser som omfattes av samme ordning som nevnt i første ledd, og overføre, bringe til opphør eller endre disse eiendelene, rettighetene eller forpliktelsene uten å overføre garanterte innskudd.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-41. Sikkerhetsrettigheter

(1) Finanstilsynet kan ikke med virkning for forpliktelser med tilknyttede sikkerhetsrettigheter som omfattes av § 20-39 annet ledd bokstav a, gjennomføre:

a. overdragelse av eiendel som er stilt som sikkerhet, med mindre forpliktelsen også blir overdratt,
b. overdragelse av forpliktelsen, med mindre tilknyttet sikkerhet også blir overdratt,
c. overdragelse av retten til å utnytte sikkerhetsrettigheten, med mindre den sikrede forpliktelsen også blir overdratt, eller
d. endring eller opphør av sikkerhetsrettigheten etter § 20-34 første ledd dersom virkningen er at forpliktelsen ikke lenger er sikret.

(2) For å sikre tilgang til garanterte innskudd kan Finanstilsynet overføre garanterte innskudd som omfattes av sikkerhetsrettigheten, uten å overføre

andre eiendeler, rettigheter og forpliktelser som omfattes av samme sikkerhetsrettighet, og overføre, bringe til opphør eller endre disse eiendelene, rettighetene eller forpliktelsene uten å overføre garanterte innskudd.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-42. Strukturerte finansielle ordninger og obligasjoner med fortrinnsrett

(1) Finanstilsynet kan ikke med virkning for strukturerte finansielle ordninger, herunder ordninger som nevnt i § 20-39 annet ledd bokstav e og f, gjennomføre:

a. overdragelse av en del av de eiendeler, rettigheter og forpliktelser som omfattes av, eller inngår som del av, en strukturert finansiell ordning hvor foretaket under krisehåndtering er part, eller
b. tiltak med hjemmel i § 20-34 første ledd som medfører opphør eller endring av de eiendeler, rettigheter og forpliktelser som omfattes av, eller inngår som del av, en strukturert finansiell ordning hvor foretaket under krisehåndtering er part.

(2) For å sikre tilgang til garanterte innskudd har Finanstilsynet likevel adgang til å overføre garanterte innskudd som omfattes av en strukturert finansiell ordning, uten å overføre andre eiendeler, rettigheter og forpliktelser som omfattes av samme ordning, og til å overføre, bringe til opphør eller endre disse forpliktelsene, rettighetene eller eiendelene uten å overføre garanterte innskudd.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-43. Betalings-, avregnings- og oppgjørssystemer

(1) Finanstilsynet skal påse at driften av betalings-, avregnings- og oppgjørssystemer etter lov om betalingssystemer m.v. kapittel 4 og regelverket for slike systemer ikke blir påvirket dersom Finanstilsynet:

a. overdrar en del av eiendeler, rettigheter og forpliktelser i et foretak under krisehåndtering til et annet foretak, eller
b. med hjemmel i § 20-34 første ledd treffer vedtak om at kontrakter inngått av et foretak under krisehåndtering, skal bringes til opphør, endres eller overtas av en erverver som part.

(2) Overdragelse, opphør eller endring av eiendeler, rettigheter og forpliktelser som omfattes av første ledd:

a. skal ikke medføre tilbakekall, endring eller bortfall av innlagt overføringsordre eller av avregning og oppgjør ved netting i et betalingssystem som vil være i strid med reglene i betalingssystemloven § 4-2, og
b. skal ikke være til hinder for utnyttelse av sikkerhet som nevnt i lov om betalingssystemer m.v. § 4-4.

Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-44. Klage. Søksmål

(1) Den som har rettslig interesse knyttet til en beslutning truffet av Finanstilsynet som krisehåndteringsmyndighet, kan påklage beslutningen etter reglene i forvaltningsloven.
(2) Vedtak om krisehåndtering eller avvikling etter reglene i §§ 20-15 til 20-43 kan iverksettes umiddelbart. Iverksettelsen kan likevel utsettes hvis dette ikke vil være i strid med allmenne interesser og ikke vil svekke effekten av vedtaket eller myndighetsutøvelsen.
(3) For en som i god tro har ervervet aksjer eller egenkapitalbevis, eiendeler, rettigheter eller forpliktelser i et foretak under krisehåndtering i henhold til vedtak som omfattes av annet ledd, er opphevelse eller endring av vedtaket etter klage eller søksmål uten virkning for etterfølgende administrative handlinger eller transaksjoner som Finanstilsynet har foretatt på grunnlag av vedtaket. I så fall kan den som det uriktige vedtaket har virket til skade for, kreve erstatning bare for det tapet som skyldes vedtaket.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

IX. Finanskonsern og foretak med grenseoverskridende virksomhet

§ 20-45. Beslutninger med virkning i annen EØS-stat

(1) Ved krisehåndtering av norsk foretak som driver virksomhet gjennom datterforetak i annen EØS-stat, skal Finanstilsynet legge tilbørlig vekt på hvilke virkninger beslutninger etter reglene i kapitlet her må antas å få i slik stat,

særlig når det gjelder finansiell stabilitet, skatteinntekter, midler i krisetiltaksfond og ordninger for innskuddsgaranti og investorbeskyttelse. Ved krisehåndtering av norsk foretak som har filial med vesentlig virksomhet i annen EØS-stat, skal Finanstilsynet legge tilbørlig vekt på hensynet til finansiell stabilitet i vertsstaten.
(2) Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende dersom Finanstilsynet treffer beslutninger som gjelder virksomhet som drives her i riket av filial av foretak eller av datterforetak av foretak som er etablert i annen EØS-stat.
(3) Beslutninger etter første eller annet ledd treffes av Finanstilsynet så vidt mulig etter forhåndsvarsel, utveksling av relevant informasjon og samråd med krisehåndteringsmyndigheten i den eller de EØS-stater som berøres.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-46. Kriseutvalg

(1) Dersom finanskonsern med morselskap her i riket omfatter foretak nevnt i § 20-1 første ledd bokstav a som driver virksomhet gjennom filial eller datterforetak i annen EØS-stat, skal Finanstilsynet opprette et kriseutvalg for konsernet.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler om kriseutvalg, dets sammensetning og dets oppgaver.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-47. Krisehåndtering av foretak med morselskap i annen EØS-stat

(1) Dersom departementet beslutter at et norsk foretak som inngår i finanskonsern med hovedsete i annen EØS-stat, oppfyller vilkårene for krisehåndtering etter § 20-15, skal Finanstilsynet gi underretning om dette til krisehåndteringsmyndigheten som er ansvarlig for konsernet, og til medlemmene i kriseutvalget for dette konsernet.
(2) I underretningen skal Finanstilsynet opplyse om vedtak truffet etter § 20-15, og i tilfelle om hvilke krisetiltak som planlegges gjennomført. Dersom krisehåndteringsmyndigheten for konsernet antar at tiltakene ikke vil ha slike virkninger for finanskonsernet at det må ventes at konsernforetak etablert i EØS-staten vil oppfylle vilkårene for krisehåndtering, kan tiltakene gjennomføres. Dette gjelder ikke dersom krisehåndteringsmyndigheten for konsernet senest 24 timer etter at underretningen er mottatt, har oversendt forslag til en krisehåndteringsplan til kriseutvalget for finanskonsernet som

omhandler krisetiltak for de enkelte konsernforetak og samordning av tiltakene.
(3) En krisehåndteringsplan etter annet ledd fastsettes i fellesskap av krisehåndteringsmyndighetene for de konsernforetak som omfattes av planen. Dersom det foreligger uenighet mellom krisehåndteringsmyndighetene, kan de myndighetene som er enig i planen, fastsette denne med virkning for konsernforetakene i deres EØS-stater.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-48. Krisehåndtering av norsk morselskap for finanskonsern med virksomhet innenfor EØS

(1) Dersom departementet beslutter at et norsk morselskap i finanskonsern som omfatter konsernforetak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav a og som driver virksomhet innenfor EØS, oppfyller vilkårene for krisehåndtering etter § 20-15, skal Finanstilsynet gi underretning om dette til de andre medlemmene i kriseutvalget for finanskonsernet.
(2) I underretningen skal Finanstilsynet opplyse om vedtaket som er truffet, og om hvilke krisetiltak som etter Finanstilsynets vurdering bør settes i verk. Underretningen kan inneholde en krisehåndteringsplan for finanskonsernet som omhandler krisetiltak for de enkelte konsernforetak og samordning av tiltakene, dersom:

a. det må ventes at krisetiltakene overfor morselskapet vil medføre at vilkårene for krisehåndtering av konsernforetak i annen EØS-stat også vil være oppfylt,
b. det må ventes at krisetiltakene overfor morselskapet alene ikke vil være tilstrekkelige til å stabilisere situasjonen,
c. myndigheten ansvarlig for konsernforetak i annen EØS-stat har besluttet at vilkårene for krisehåndtering av foretaket der er oppfylt, eller
d. krisetiltakene overfor morselskapet vil medføre særlige fordeler for enkelte av konsernforetakene.

(3) Dersom underretningen ikke inneholder et forslag til krisehåndteringsplan for finanskonsernet etter annet ledd, kan Finanstilsynet treffe beslutning etter reglene i kapitlet her etter samråd med medlemmene i kriseutvalget for konsernet. Inneholder underretningen forslag til krisehåndteringsplan, skal planen fastsettes i fellesskap av Finanstilsynet og krisehåndteringsmyndighetene for de konsernforetak som omfattes av planen. Dersom det foreligger uenighet mellom krisehåndteringsmyndighetene, kan de

myndighetene som er enige i planen, fastsette denne med virkning for konsernforetakene i deres EØS-stater.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453), endret ved lov 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 20-49. Filial her i riket av utenlandsk foretak

(1) Departementet kan vedta at filial av foretak etablert utenfor EØS skal krisehåndteres eller avvikles under offentlig administrasjon her i riket når allmenne interesser tilsier dette, samt når:

a. filialen ikke oppfyller og heller ikke kan ventes å oppfylle de kravene til virksomheten som er fastsatt i konsesjonen eller følger av ellers gjeldende lov- og forskriftsverk, og det ikke er utsikt til at det innen rimelig tid blir truffet tiltak som vil sikre at kravene vil bli etterlevet,
b. departementet må anta at det utenlandske foretaket ikke kan eller vil være ute av stand til å oppfylle sine forpliktelser her i riket, eller forpliktelser som utspringer av filialens virksomhet her, etter hvert som de forfaller, eller
c. det er innledet insolvensbehandling av foretaket i hjemstaten.

(2) Ved krisehåndtering av filialen etter første ledd gjelder bestemmelsene i § 20-15, § 20-18, § 20-20, §§ 20-29 til 20-31 og § 20-34, samt tilhørende forskriftsbestemmelser.
(3) Når hensyn til finansiell stabilitet og andre hensyn som skal ivaretas etter finanslovgivningen, tilsier det, kan departementet bestemme at filialer etablert her i riket av utenlandske foretak, skal settes under krisehåndtering eller avvikles under offentlig administrasjon, og fastsette nærmere regler om dette i forskrift.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

X. Krisetiltaksfond

§ 20-50. Tilgjengelige midler

(1) Midlene i krisetiltaksfondet skal være tilstrekkelige for å få gjennomført krisetiltak etter reglene i kapitlet her på en effektiv måte. Finanstilsynet

disponerer midlene i krisetiltaksfondet og bidrag fra innskuddsgarantifondet etter § 20-54. Krisetiltaksfondet skal utgjøre et beløp som minst tilsvarer én prosent av samlede garanterte innskudd.
(2) Midlene i krisetiltaksfondet skal plasseres i likvide eiendeler med lav risiko. Bankenes sikringsfond skal forvalte midlene i krisetiltaksfondet.
(3) Er krisetiltaksfondet mindre enn minstekravet etter første ledd, skal manglende beløp dekkes ved garanti fra foretakene. Garantibeløpet skal fordeles mellom foretakene etter reglene i § 20-51 tredje ledd. Det enkelte foretaks garantiansvar skal begrenses i samme omfang som tilleggsbidrag etter § 20-51 annet ledd.
(4) Krisetiltaksfondet skal ha etablert alternative finansieringsordninger i det omfang som er nødvendig for å dekke antatt likviditetsbehov. Krisetiltaksfondet kan også ta opp lån fra andre kilder dersom fondets midler ikke er tilstrekkelige til å dekke tap, kostnader eller andre utgifter, og tilleggsbidrag etter § 20-51 annet ledd ikke er tilgjengelige eller tilstrekkelige.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om krisetiltaksfondet, herunder om risikojustering av bidrag til fondet, bidragsplikt for små foretak, verdipapirforetak og morselskap i finanskonsern, og krisetiltaksfondets adgang til å yte lån til eller å ta opp lån i krisetiltaksfond i annen EØS-stat.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-51. Bidrag fra foretakene

(1) Foretak som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav a skal hvert år tilføre krisetiltaksfondet et samlet bidrag tilsvarende én promille av samlede garanterte innskudd. Dersom fondet er mindre enn to tredeler av minstekravet etter § 20-50 første ledd, skal bidraget isteden fastsettes med sikte på at minstekravet kan oppfylles innen seks år. Departementet kan bestemme at bidraget for et år skal være lavere enn det som følger av første eller annet punktum.
(2) Dersom krisetiltaksfondets midler ikke er tilstrekkelige til å dekke tap, kostnader eller andre utgifter, skal foretakene tilføre et samlet tilleggsbidrag som er nødvendig for å dekke behovet. Tilleggsbidraget skal for det enkelte foretak per år ikke overstige tre ganger ordinært årsbidrag. Finanstilsynet kan gi et foretak utsettelse på inntil seks måneder for innbetaling av tilleggsbidrag hvis dette er nødvendig av hensyn til foretakets likviditet og soliditet.
(3) Finanstilsynet skal fastsette det enkelte foretaks bidrag etter første og annet ledd i samsvar med foretakets andel av samlet forvaltningskapital fratrukket ansvarlig kapital og garanterte innskudd. Andelen skal justeres opp eller ned i henhold til risikoprofilen til det enkelte foretak. Når krisetiltaksfondet

overstiger minstekravet etter § 20-50 første ledd, skal bidrag fra annet kredittforetak enn foretak som omfattes av § 11-7, fastsettes på grunnlag av 50 prosent av andelen nevnt i første punktum, dersom Finanstilsynet finner at foretakets virksomhet utgjør en særlig lav risiko for krisetiltaksfondet.
(4) Dersom et foretak ikke har vært omfattet av bidragsplikten hele året, skal det ved beregningen av bidraget gjøres fradrag for den del av året foretaket ikke har vært omfattet. Har et foretak drevet virksomhet før foretaket ble bidragspliktig, kan Finanstilsynet fastsette et særlig innmeldingsbidrag tilsvarende opptil det bidraget foretaket ville måttet betale for hele året.
(5) Finanstilsynet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak fastsette at foretak etablert utenfor EØS som driver virksomhet her i riket, skal betale bidrag til krisetiltaksfondet, og fastsette bidragene.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-52. Bruk av midler

(1) Krisetiltaksfondets midler kan brukes for å bidra til effektiv gjennomføring av krisetiltak, og bare til følgende formål:

a. å yte garanti for eiendeler og forpliktelser i et foretak som er under krisehåndtering, dets datterforetak, et broforetak etter § 20-22 eller et forvaltningsforetak etter § 20-23,
b. å yte lån til foretak som nevnt i bokstav a,
c. å kjøpe eiendeler fra et foretak som er under krisehåndtering,
d. å yte bidrag til et broforetak etter § 20-22 eller et forvaltningsforetak etter § 20-23,
e. å utbetale erstatning for tap til eiere, kreditorer og innskuddsgarantiordningen etter § 20-38 tredje ledd, og
f. å yte bidrag til en intern oppkapitalisering etter tredje og fjerde ledd og § 20-24.

(2) Finanstilsynet kan også bruke midler etter første ledd overfor et foretak som kjøper virksomhet etter § 20-21.
(3) Dersom Finanstilsynet i medhold av § 20-25 tredje ledd har gitt særskilt unntak fra intern oppkapitalisering for bestemte deler av gjelden, og det tapet som skulle ha vært dekket av den unntatte gjelden ikke har blitt inndekket fullt ut av annen konvertibel gjeld, kan Finanstilsynet yte et bidrag til foretaket ved bruk av midler i krisetiltaksfondet for:

a. å dekke tap slik at foretakets nettoverdi vil være null, jf. § 20-26

første ledd bokstav a, og

b. å kjøpe aksjer, egenkapitalbevis eller andre kapitalinstrumenter utstedt av foretaket for å oppkapitalisere foretaket, jf. § 20-26 første ledd bokstav b.

(4) Bidrag etter tredje ledd kan bare ytes dersom:

a. bidraget ikke vil overstige fem prosent av foretakets forvaltningskapital beregnet etter § 20-16, med mindre all usikret konvertibel gjeld, unntatt kvalifiserte innskudd, allerede er nedskrevet eller konvertert fullt ut, og ytterligere bidrag kan dekkes av krisetiltaksfondets disponible midler, og
b. eierne av aksjer eller egenkapitalbevis, andre kapitalinstrumenter og konvertibel gjeld til sammen har tatt tap og bidratt til oppkapitaliseringen av foretaket med et beløp som minst tilsvarer:
    i. åtte prosent av foretakets forvaltningskapital beregnet etter § 20-16, eller
    ii. 20 prosent av foretakets risikovektede eiendeler beregnet etter § 20-16, dersom krisetiltaksfondets disponible midler utgjør minst tre prosent av samlede garanterte innskudd, og foretakets forvaltningskapital på konsolidert basis er mindre enn 900 milliarder euro.

Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-53. Bruk av midler ved krisehåndtering av konsern

(1) Ved krisehåndtering av norsk morselskap i finanskonsern etter § 20-48 og norsketablert konsernforetak etter § 20-47 skal de nasjonale finansieringsordningene for hvert av foretakene eller datterforetakene, herunder krisetiltaksfondet etter § 20-50, yte bidrag til finansieringen av krisehåndteringen.
(2) Den myndigheten som er ansvarlig for krisehåndteringen som nevnt i første ledd, skal i samråd med kriseutvalget for finanskonsernet utarbeide en finansieringsplan som angir fordelingen mellom de nasjonale finansieringsordningene det gjelder. Finansieringsplanen vedtas etter reglene i § 20-48 tredje ledd og § 20-47 tredje ledd. Departementet kan i forskrift gi regler om finansieringsplanen og fordelingen av bidrag.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-54. Bidrag fra innskuddsgarantifondet

(1) Dersom Finanstilsynet beslutter å bruke krisetiltak som sikrer at innskytere i et medlem av innskuddsgarantiordningen etter § 19-2 fortsatt har tilgang til sine innskudd, skal garantiordningen kompensere krisetiltaksfondet med følgende kontantbeløp fastsatt på grunnlag av en verdivurdering etter § 20-16:

a. ved bruk av intern oppkapitalisering etter §§ 20-24 til 20-26, et beløp tilsvarende det de garanterte innskuddene ville blitt nedskrevet med dersom de ikke hadde vært unntatt fra intern oppkapitalisering, og
b. ved bruk av andre krisetiltak nevnt i § 20-19, et beløp tilsvarende det tapet som de garanterte innskuddene ville blitt påført dersom kreditorenes tap isteden hadde blitt fordelt etter reglene i § 20-31.

(2) Beløpet skal ikke overstige det tapet garantiordningen ville blitt påført ved avvikling av foretaket etter § 20-29. Beløpet skal heller ikke overstige 50 prosent av minstekravet etter § 19-9 første ledd. Departementet kan gjøre unntak fra annet punktum i særlige tilfeller der det er behov for et større beløp.
(3) Garantiordningens bidrag etter første og annet ledd fastsettes av Finanstilsynet i samråd med Bankenes sikringsfond.
(4) Fremgår det av en ny verdivurdering etter § 20-38 at garantiordningens bidrag var større enn tillatt etter annet ledd første punktum, skal krisetiltaksfondet tilbakebetale differansen etter § 20-38 tredje ledd.
(5) Dersom de garanterte innskuddene i et foretak fullt ut er overdratt til et annet foretak etter §§ 20-21 eller 20-22, har innskyterne ingen rett til dekning for den del av innskuddene som ikke er overdratt.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-55. Regress

(1) Når krisetiltaksfondet har utbetalt midler etter §§ 20-52 eller 20-53, kan Finanstilsynet kreve at foretaket tilbakebetaler midlene.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-56. Kapitalforvaltning og administrative gjøremål

(1) Bankenes sikringsfond skal forvalte midlene i krisetiltaksfondet.

(2) Bankenes sikringsfond kan utføre administrative oppgaver som gjelder krisetiltaksfondet, og som etter reglene i avsnittet her ikke skal avgjøres ved vedtak av Finanstilsynet. Administrative oppgaver omfatter blant annet:

a. beregning av årlige bidrag og tilleggsbidrag til krisetiltaksfondet,
b. innkreving av bidrag, herunder å påse at minstekravet etter § 20-50 første ledd blir oppfylt,
c. beregning av utbetalinger etter §§ 20-52 eller 20-53,
d. beregning og overføring til krisetiltaksfondet av bidrag fra innskuddsgarantifondet etter § 20-54, og
e. utarbeiding av låneavtaler etter § 20-50 fjerde ledd og overføring til krisetiltaksfondet av innlånte midler.

(3) Bankenes sikringsfond skal utarbeide årsmelding og årsregnskap for krisetiltaksfondet som sendes til departementet, Finanstilsynet og Norges Bank.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 20-57. Klage på vedtak om bidrag til krisetiltaksfondet

(1) Vedtak om foretakenes bidrag til krisetiltaksfondet kan påklages til departementet etter reglene i forvaltningsloven.
Tilføyd ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

Kapittel 20A. Garantiordninger for forsikringsvirksomhet

Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453, tidligere kap. 20).

I. Garantiordningen for skadeforsikring

§ 20A-1. Virkeområde. Formål

(1) Bestemmelsene i §§ 20A-1 til 20A-7 gjelder Garantiordningen for skadeforsikring.
(2) Garantiordningen skal bidra til å sikre utbetaling av krav som følger av avtale om direkte skadeforsikring, til sikrede og skadet tredjeperson.

(3) Garantiordningen dekker ikke krav som gjelder en forsikret risiko som ikke består her i riket. Departementet kan gi forskrift om når en forsikret risiko anses å bestå her i riket.
(4) Departementet kan gi forskrift om Garantiordningen for skadeforsikring, herunder om hvilke avtaler om direkte skadeforsikring som faller inn under garantiordningens dekningsområde, hvilke personer garantiordningen gjelder for, grense for maksimalt beløp som dekkes per skadetilfelle, og dekningsgraden for krav mot garantiordningen.
(5) Departementet kan gi forskrift om anvendelsen av forvaltningsloven og offentleglova for garantiordningen.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453, tidligere § 20-1).

§ 20A-2. Styre og vedtekter mv.

(1) Garantiordningen for skadeforsikring er et eget rettssubjekt. Ingen av medlemmene har eiendomsrett til noen del av garantiordningens midler. Garantiordningen skal ha vedtekter godkjent av departementet.
(2) Garantiordningen ledes av et styre bestående av fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Departementet oppnevner medlemmene, varamedlemmene og utpeker styrets leder. Oppnevningsperioden er fire år.
(3) Gyldig vedtak i styret krever tilslutning fra minst tre stemmer.
(4) Finanstilsynet kan kalle sammen styret. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om Finanstilsynets adgang og plikt til å kalle sammen styret.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453, tidligere § 20-2).

§ 20A-3. Medlemskap

(1) Forsikringsforetak som er gitt tillatelse til å drive direkte skadeforsikring her i riket, skal være medlem av garantiordningen.
(2) Når et forsikringsforetak med hovedsete i annen EØS-stat driver direkte skadeforsikring gjennom filial etablert her i riket, skal filialen være medlem av garantiordningen.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om medlemskap i ordningen, herunder fastsette unntak fra plikten til å være medlem.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453, tidligere § 20-3).

§ 20A-4. Medlemmenes ansvar overfor garantiordningen

(1) Et medlems maksimale ansvar overfor garantiordningen skal hvert år være 1,5 prosent av summen av medlemmets bruttopremie opptjent i de siste tre regnskapsår før innkallingsåret ved direkte skadeforsikring som omfattes av garantiordningen. Finanstilsynet kan fastsette nærmere regler om hvilke premieinntekter som skal inngå i beregningsgrunnlaget.
(2) Til dekning av ansvaret skal hvert medlem foreta årlige avsetninger etter regler fastsatt av Finanstilsynet.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453, tidligere § 20-4).

§ 20A-5. Innkalling av kapital

(1) Styret treffer vedtak om innkalling av kapital fra medlemmene for å dekke utbetalinger fra, og omkostninger knyttet til, garantiordningen. Det beløp som innkalles, fordeles forholdsmessig på medlemmene i samsvar med § 20A-4 første ledd.
(2) Finanstilsynet kan i de tilfeller det ikke skal foretas utbetaling fra ordningen, bestemme at kostnadene knyttet til driften av garantiordningen skal dekkes av Finanstilsynet og utlignes på skadeforsikringsforetakene i samsvar med finanstilsynsloven § 6-1.
Endret ved lover 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453, tidligere § 20-5), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479), 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 20A-6. Utbetaling fra garantiordningen

(1) Styret avgjør hvordan garantiordningens midler skal nyttes for å hindre eller redusere tap for sikrede eller skadet tredjeperson og kan fastsette vilkår for utbetaling.
(2) Departementet kan gi forskrift om utbetaling under garantiordningen, herunder om reduksjon av dekningsbeløp, delutbetaling, adgang til å sette vilkår for utbetalingen og om dekning av rentekrav.
(3) Garantiordningen trer inn i de sikredes krav mot forsikringsforetaket med samme prioritet i den utstrekning kravene dekkes gjennom garantiordningen. Styret bestemmer om midler som kommer inn ved at krav blir innfridd, skal betales tilbake til medlemmene eller tillegges den innbetalte kapitalen.

Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453, tidligere § 20-6).

§ 20A-7. Rapportering, regnskap og revisjon

Departementet kan gi forskrift om styrets plikt til å legge frem rapport om virksomheten, regnskap og revisjon.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453, tidligere § 20-7).

II. Andre garantiordninger

§ 20A-8. Andre garantiordninger

Departementet kan bestemme at det skal etableres garantiordninger for kredittforsikringsforetak, livsforsikringsforetak og pensjonsforetak, og fastsette regler for ordningene.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453, tidligere § 20-8).

Kapittel 21. Soliditetssvikt og offentlig administrasjon

I. Betalings- og soliditetsvansker

§ 21-1. Melding om betalingsvansker mv.

(1) Styret og daglig leder i et finansforetak som ikke er omfattet av § 20-1 første ledd, har hver for seg plikt til å melde fra til Finanstilsynet hvis det er grunn til å frykte at:

a. det vil kunne oppstå svikt i foretakets evne til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller,
b. foretaket ikke vil kunne oppfylle minstekravene til ansvarlig kapital eller andre soliditets- og sikkerhetskrav fastsatt i lov eller forskrift,
c. det er inntrådt forhold som kan medføre alvorlig tillitssvikt eller tap som vesentlig vil svekke eller true soliditeten.

(2) Hvis foretakets revisor blir kjent med forhold som nevnt i første ledd, skal

denne gi slik melding til Finanstilsynet som nevnt i første ledd, med mindre Finanstilsynet har bekreftet overfor revisor at melding allerede er gitt etter første ledd.
(3) Meldingen etter første ledd skal inneholde opplysninger om foretakets likviditets- og kapitalsituasjon og gjøre rede for grunnen til vanskelighetene.
(4) Departementet kan gi forskrift om at bestemmelsene i §§ 21-1 til 21-6 skal gjelde tilsvarende for filial her i riket av utenlandsk finansforetak, og kan fastsette nærmere regler.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 21-2. Finanstilsynets myndighet

(1) Når Finanstilsynet har mottatt melding om betalingsvansker, eller har grunn til å tro at vilkårene for meldeplikt er oppfylt, skal Finanstilsynet i samråd med foretaket klarlegge hvilke tiltak som er nødvendige. Norges Bank skal underrettes.
(2) Blir slike tiltak ikke satt i verk av foretaket selv, kan Finanstilsynet:

a. innkalle generalforsamlingen med kortere frist enn det som følger av foretakets vedtekter,
b. gi pålegg om å endre sammensetningen av de styrende organer,
c. fastsette vilkår eller retningslinjer som anses nødvendige for å sikre at den videre virksomhet blir drevet på betryggende økonomisk og for øvrig forsvarlig måte,
d. kreve at det utarbeides revidert statusoppgjør.

(3) Paragrafen her gjør ingen innskrenkninger i Finanstilsynets myndighet etter finanstilsynsloven.

§ 21-3. Revidert statusoppgjør

(1) Krever Finanstilsynet at det utarbeides et revidert statusoppgjør, skal styret sørge for at det straks blir gjort. Ved utarbeidingen av oppgjøret gjelder reglene om årsregnskap og årsberetning tilsvarende.
(2) Finanstilsynet kan oppnevne en eller flere revisorer til å gjennomgå foretakets økonomiske stilling. Finanstilsynet fastsetter deres godtgjørelse og kan gi nærmere bestemmelser om revisors arbeid. Godtgjørelsen betales av foretaket.

§ 21-4. Innkalling til generalforsamling

(1) Viser det reviderte statusoppgjøret at en betydelig del av egenkapitalen er tapt etter utarbeidelsen av siste årsregnskap, skal styret straks innkalle generalforsamlingen. Det samme gjelder dersom det reviderte statusoppgjøret viser at mer enn 25 prosent av aksjekapitalen, eller 25 prosent av summen av eierandelskapitalen og grunnfondet i finansforetak som ikke er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap, er tapt.
(2) Generalforsamlingen skal ta stilling til om foretaket har tilstrekkelig kapital til videre forsvarlig drift og om driften i så fall skal fortsette. Vedtak om videre drift treffes med flertall som for vedtektsendringer.
(3) Vedtaket etter annet ledd skal godkjennes av Finanstilsynet. § 21-2 gjelder tilsvarende.
(4) Blir det ikke truffet vedtak om at foretaket skal fortsette sin virksomhet, kan generalforsamlingen med alminnelig stemmeflertall vedta at foretakets virksomhet i sin helhet skal overdras til andre finansforetak.
(5) Blir det heller ikke gjort vedtak om overdragelse av virksomheten som helhet, skal foretaket avvikles. Dersom det ikke blir vedtatt på generalforsamlingen, skal Finanstilsynet oppnevne et avviklingsstyre til å foreta avvikling på foretakets bekostning. Det samme gjelder hvis vedtak om å fortsette virksomheten ikke blir godkjent av Finanstilsynet, eller vilkår for godkjennelse ikke blir oppfylt i rett tid, eller en vedtatt overdragelse ikke iverksettes innen en frist fastsatt av Finanstilsynet.

§ 21-5. Nedsetting av aksjekapital og eierandelskapital

(1) Viser det reviderte statusoppgjøret at bare 25 prosent eller mindre av aksjekapitalen er i behold, skal styret legge frem for generalforsamlingen en redegjørelse om foretakets økonomiske stilling med forslag om nedskrivning av aksjekapitalen mot tap som fremkommer i det reviderte statusoppgjøret.
(2) Treffer ikke generalforsamlingen vedtak etter foregående ledd innen den tid Finanstilsynet har fastsatt, kan departementet beslutte nedskrivning av aksjekapitalen i den utstrekning det reviderte statusoppgjøret viser at kapitalen er tapt. Dersom det er nødvendig for å sikre videre forsvarlig drift av foretaket, kan departementet også fastsette at aksjekapitalen skal forhøyes ved nytegning av aksjer. Departementet fastsetter de nærmere tegningsvilkårene. I tegningsvilkårene kan aksjeeiernes fortrinnsrett fravikes. I så fall skal det angis hvem som skal kunne tegne aksjene.
(3) Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for summen av eierandelskapital og grunnfond i finansforetak som ikke er organisert som

aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.

§ 21-6. Nedsetting av ansvarlig lånekapital

(1) Viser revidert statusoppgjør at en vesentlig del av den ansvarlige lånekapitalen er tapt, gjelder bestemmelsene i § 21-5 første ledd og annet ledd første punktum tilsvarende med mindre låneavtalen ikke gir foretaket adgang til å foreta slik nedskrivning.
(2) For ansvarlig lån som opptas etter at loven er trådt i kraft og har en løpetid på mer enn fem år, kan den ansvarlige lånekapital nedskrives etter reglene i første ledd selv om låneavtalen ikke inneholder bestemmelser om dette, med mindre annet er uttrykkelig bestemt i samtykket for låneopptaket.

II. Offentlig administrasjon

§ 21-7. Virkeområde

(1) Bestemmelsene i §§ 21-7 til 21-20 gjelder forsikringsforetak, pensjonsforetak og holdingforetak som ikke er omfattet av § 20-1 første ledd bokstav b.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette at bestemmelsene i §§ 21-7 til 21-20 skal gjelde tilsvarende også for filial her i riket av forsikringsforetak eller pensjonsforetak. I vedtak om offentlig administrasjon av filial som nevnt i første punktum kan det i tilfelle fastsettes nærmere regler, herunder unntak fra eller anvendelsen av bestemmelser i §§ 21-7 til 21-20.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler til utfylling og gjennomføring av reglene om offentlig administrasjon i §§ 21-7 til 21-16. Slike forskrifter kan fravike regler i §§ 21-7 til 21-16, reglene i konkursloven og tvangsfullbyrdelsesloven.
Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 21-8. Gjeldsforhandling eller konkurs

Gjeldsforhandling eller konkurs etter konkursloven kan ikke åpnes i foretak som omfattes av § 21-7. Det samme gjelder foretak som settes under offentlig administrasjon etter § 21-11 annet ledd.

§ 21-9. Soliditetssvikt

(1) Har Finanstilsynet grunn til å anta:

a. at et foretak ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller,
b. at et foretak ikke er i stand til å oppfylle gjeldende krav til ansvarlig kapital i samsvar med pålegg fra Finanstilsynet, eller
c. at et foretaks eiendeler og inntekter til sammen ikke er tilstrekkelige til fullt ut å dekke forpliktelsene,

skal det straks gis slik melding som angitt i annet ledd.

(2) Finanstilsynet skal gi melding til Norges Bank og til garantiordningen som omfatter foretaket.
(3) De organer som har mottatt melding etter annet ledd, skal gi Finanstilsynet sin vurdering av om foretaket kan sikres tilstrekkelig økonomisk grunnlag for videre forsvarlig drift. Tilbys støtte, skal det gjøres rede for arten og omfanget av denne.
Endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 21-10. Melding til departementet

Antar Finanstilsynet at foretaket ikke kan sikres økonomisk grunnlag for videre forsvarlig drift, skal dette straks meldes til departementet. Meldingen skal inneholde en vurdering av om foretaket bør settes under offentlig administrasjon.

§ 21-11. Vedtak om offentlig administrasjon

(1) Må det antas at foretaket ikke kan dekke sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, og at foretaket ikke kan sikres tilstrekkelig økonomisk grunnlag for videre forsvarlig drift, kan departementet treffe vedtak om at foretaket settes under offentlig administrasjon. Det samme gjelder dersom foretaket er ute av stand til å oppfylle kravene til ansvarlig kapital, med mindre det blir gitt samtykke til at foretaket midlertidig har lavere ansvarlig kapital enn fastsatt. Før vedtak treffes skal styret i foretaket om mulig gis anledning til å uttale seg. Bestemmelsene i § 21-2 gjelder tilsvarende dersom foretaket ikke settes under

offentlig administrasjon.
(2) Dersom departementet treffer vedtak om at holdingforetak i finanskonsern skal settes under offentlig administrasjon, kan også øvrige foretak som inngår i finanskonsernet, settes under offentlig administrasjon.
(3) Vedtak om offentlig administrasjon skal kunngjøres snarest mulig. Vedtaket skal meldes til Foretaksregistret og kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Vedtaket skal også registreres i en verdipapirsentral og tinglyses hos registerfører for tinglysing i fast eiendom.
(4) Etter at vedtaket om offentlig administrasjon er truffet, skal foretaket føye til sitt foretaksnavn: «Under offentlig administrasjon».
Endret ved lover 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 21-12. Virkninger av vedtak om offentlig administrasjon

(1) Når vedtak om offentlig administrasjon er truffet, inntrer følgende virkninger:

a. Foretakets tidligere organer trer ut av virksomhet. Administrasjonsstyret overtar myndigheten som ligger til disse organene. Det sist fungerende styret skal likevel avgjøre saker som ikke kan utsettes inntil administrasjonsstyret er tiltrådt.
b. Medlemmene av styret og revisor skal gi administrasjonsstyret alle opplysninger om foretakets stilling og virksomhet.
c. Foretaket kan ikke påta seg nye engasjementer eller øke tidligere engasjementer uten Finanstilsynets godkjenning.
d. Utbetaling til fordringshavere kan ikke finne sted uten Finanstilsynets godkjenning.
e. Dekningsloven og lov om finansiell sikkerhetsstillelse gjelder tilsvarende. Fristdagen er dagen for vedtaket om å sette foretaket under administrasjon.
f. Fordringshavere med krav som er stiftet før vedtaket om offentlig administrasjon, kan ikke ta utlegg eller på annen måte få sikkerhet for slike krav i verdier som tilhører foretaket.

(2) Forpliktelser som er stiftet under administrasjonen, skal anses som massegjeld. Tilsvarende gjelder for godtgjørelse til revisor for oppdrag utført i medhold av § 21-3 annet ledd.
(3) Departementet kan gi administrasjonsstyret tillatelse til å innkalle foretakets fordringshavere ved preklusivt proklama. Proklamaet kan ikke omfatte skattekrav. Fristen og kunngjøringsmåte fastsettes i tillatelsen.

Endret ved lov 23 mars 2018 nr. 2 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453).

§ 21-13. Administrasjonsstyre og revisor

(1) Administrasjonsstyret skal bestå av minst tre medlemmer med personlige varemedlemmer oppnevnt av Finanstilsynet. Lederen skal som regel være advokat.
(2) Finanstilsynet oppnevner en eller flere revisorer.
(3) Finanstilsynet fastsetter regler for administrasjonsstyrets og revisors arbeid og fastsetter deres godtgjørelse. Finanstilsynet kan kalle tilbake oppnevning av styremedlemmer og revisorer.

§ 21-14. Administrasjonsstyrets og revisors oppgaver og kompetanse

(1) Administrasjonsstyret skal så hurtig som mulig søke å finne ordninger som gjør at foretakets virksomhet kan drives videre med et tilstrekkelig økonomisk grunnlag, eller søke å få foretaket sluttet sammen med eller dens virksomhet overdratt til andre finansforetak, eller foreta avvikling av foretaket.
(2) Administrasjonsstyret skal så snart som mulig utarbeide interne retningslinjer for foretakets drift. Styret skal sørge for at det opprettes et kreditorutvalg som det kan rådføre seg med, og kan engasjere sakkyndige til hjelp i bobehandlingen.
(3) Beslutninger av vesentlig betydning for foretaket skal godkjennes av Finanstilsynet før de iverksettes.
(4) Administrasjonsstyret skal innen tre måneder etter at det er oppnevnt, gi Finanstilsynet en vurdering av foretakets stilling og legge frem en plan for styrets videre arbeid. Finanstilsynet kan forlenge fristen.
(5) Revisor skal revidere finansforetakets forretningsførsel og utarbeide en revisjonsberetning.

§ 21-15. Fri virksomhet

(1) Finner administrasjonsstyret at det foreligger tilstrekkelig økonomisk grunnlag for fortsatt forsvarlig drift, skal styret foreslå at departementet treffer vedtak om at foretaket skal settes i fri virksomhet.
(2) Forslaget kan legge til grunn at krav skal settes ned i den utstrekning det ikke antas å være dekning for dem, og at det skal fastsettes terminer for utbetaling til kreditorer. Forslag til nedsettelse av krav, herunder krav som gjelder

ansvarlig lånekapital, skal utarbeides i samsvar med dekningsloven og § 20-32. Forslaget skal inneholde bestemmelser om forrentning av krav som dekkes.
(3) Departementet kan treffe vedtak om at foretaket skal settes i fri virksomhet. I vedtaket kan bestemmes at krav, herunder rentekrav, skal settes ned i den utstrekning det ikke antas å være dekning for dem, samt fastsette terminer for utbetaling til kreditorer. Departementet kan bestemme at det skal settes av midler til sikring av tilsvarende dekning av omtvistede krav. Prøving av omtvistede krav foretas av tingretten.
(4) Administrasjonsstyret skal sørge for valg av nye tillitsmenn før foretaket settes i fri virksomhet. Administrasjonsstyret fungerer inntil nyvalg har funnet sted. Finanstilsynet gir nødvendige overgangsregler.
(5) Vedtak om at et foretak skal settes i fri virksomhet, og vilkårene for dette, skal meldes og kunngjøres som bestemt i § 21-11 tredje ledd.
Endret ved lov 23 april 2021 nr. 22 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 23 april 2021 nr. 1251).

§ 21-16. Avvikling

(1) Hvis det innen ett år etter at et foretak er satt under administrasjon, ikke er sannsynlig at foretaket i nær fremtid kan settes i fri virksomhet, sluttes sammen med en eller flere andre finansforetak eller dets virksomhet overtas av en eller flere andre finansforetak, skal administrasjonsstyret avvikle foretakets virksomhet og foreta oppgjør til fordringshaverne. Departementet kan fastsette en annen frist.
(2) Ved booppgjør og avvikling gjelder reglene i konkursloven kapittel VIII flg. tilsvarende så langt de passer. Finanstilsynet tar de avgjørelser som skal treffes i medhold av konkursloven med unntak av fordringsprøvelse som foretas av tingretten.
(3) Når avviklingen er gjennomført, legger styret frem sluttregnskap med forslag til utlodning til godkjenning av Finanstilsynet, som gir påbud om kunngjøring av det, og sender melding til Foretaksregistret om at foretaket skal slettes fra registeret.

III. Særskilte regler for forsikrings- og pensjonsforetak

§ 21-17. Virkeområde

Bestemmelsene i §§ 21-17 til 21-20 gjelder forsikringsforetak og pensjonsforetak. For pensjonsforetak gjelder bestemmelsene i §§ 21-17 til

21-20 også for pensjonsavtaler som ikke bygger på forsikringsavtale.

§ 21-18. Forsikringsforpliktelser

(1) Etter at vedtak om offentlig administrasjon er truffet, kan forsikringsforetaket ikke tegne nye eller fornye forsikringer. Når særlige grunner taler for det, kan Finanstilsynet likevel tillate at dette gjøres.
(2) Når et forsikringsforetak er under offentlig administrasjon, skal fordringer som følger av forsikringsavtale knyttet til direkte forsikring, herunder renter, dekkes før andre fordringer, unntatt massefordringer.
(3) Fortrinnsretten for livsforsikringsfordringer gjelder for et samlet beløp som minst svarer til verdien av forsikringstekniske avsetninger i foretaket.

§ 21-19. Opphør av skadeforsikringer og visse livsforsikringer

(1) Tre måneder etter at vedtak om offentlig administrasjon er truffet, opphører alle skadeforsikringer å gjelde. Administrasjonsstyret skal så tidlig som mulig og i den utstrekning det er mulig, gi forsikringstakerne, de sikrede og andre med økonomiske interesser knyttet til forsikringsdekningen, skriftlig underretning om når forsikringen opphører. Underretning kan sendes ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom vedkommende uttrykkelig har godtatt dette.
(2) Fordringer som følger av forsikringsavtale om direkte forsikring, og som oppstår i perioden mellom vedtak om offentlig administrasjon og inntil tidspunkt for opphør av forsikringsavtalen, har rett til dekning etter reglene i § 21-18 annet ledd.
(3) Forskuddsbetalt premie (ristorno) for tiden etter at forsikringene opphører, kan ikke kreves refundert for beløp under en grense fastsatt av departementet.
(4) Bestemmelsene i paragrafen her gjelder tilsvarende for risikoforsikringer som gir rett til utbetaling som følge av forsikredes død eller uførhet.
Endret ved lov 10 feb 2017 nr. 4.

§ 21-20. Disponering av livsforsikringsbestand

(1) Ved avvikling av livsforsikringsforetak skal administrasjonsstyret forsøke å få hele forsikringsbestanden overtatt av ett eller flere livsforsikringsforetak. Administrasjonsstyret skal utarbeide en redegjørelse over de tilbud som har vært vurdert av administrasjonsstyret. Vil overdragelsesavtalen medføre nedsettelse av forsikringsbeløpene, skal dette angis. Det samme gjelder dersom overdragelsesavtalen vil medføre at fripoliser konverteres til fripoliser med

investeringsvalg.
(2) Redegjørelsene og forslaget til overdragelsesavtale skal kunngjøres i Norsk Lysingsblad, i den eller de aviser hvor vedtaket om offentlig administrasjon ble kunngjort, og i andre aviser som Finanstilsynet måtte bestemme. Administrasjonsstyret skal dessuten sende kunngjøringen til alle forsikringstakere og forsikrede med kjent oppholdssted. Kunngjøringen kan sendes ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom forsikringstakeren eller den forsikrede uttrykkelig har godtatt dette. I kunngjøringen skal alle forsikringstakere og forsikrede varsles om at de innen en frist må melde fra dersom de vil gjøre innsigelser mot overdragelsen. Dersom det ikke innen utløpet av fristen kommer innsigelse mot overdragelsen fra minst en femdel av de forsikringstakere og forsikrede som kunngjøringen er sendt til, skal administrasjonsstyret med Finanstilsynets samtykke inngå avtalen om overdragelse. Overdragelsen medfører at forpliktelsene etter forsikringskontraktene går over til det overtagende foretaket.
(3) Lykkes det ikke å overdra forsikringsbestanden, skal departementet fastsette en endelig nedsettelse av forsikringsbeløpene i henhold til det foretatte oppgjøret og sammenkalle en generalforsamling av forsikringstakere til stiftelse av et gjensidig foretak. Generalforsamlingen innkalles med to måneders varsel. Innkallingen kunngjøres og sendes ut som nevnt i annet ledd.
(4) Generalforsamlingen vedtar vedtekter med alminnelig flertall og velger styret og øvrige tillitsmenn i foretaket. Styret skal sende beretning til departementet med søknad om konsesjon.
Endret ved lov 10 feb 2017 nr. 4.

Kapittel 22. Straff. Sanksjoner

§ 22-1. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne loven eller bestemmelse eller pålegg gitt med hjemmel i loven, straffes med bøter, eller under særlig skjerpende omstendigheter med fengsel i inntil 1 år, dersom forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 22-2. Pålegg og tvangstiltak

(1) Departementet kan gi pålegg om at forhold i strid med denne loven eller bestemmelse gitt med hjemmel i loven skal opphøre. Departementet kan sette en frist for at forholdene bringes i samsvar med pålegget.

(2) Departementet kan ilegge den som ikke etterkommer pålegg etter første ledd, tvangsmulkt til staten. Tvangsmulkten kan ilegges i form av en engangsmulkt eller løpende mulkt. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fastsettelse av tvangsmulkt, herunder mulktens størrelse.
(3) Eierandel ervervet i strid med regler om eierkontroll skal umiddelbart tvangsselges. Det samme gjelder dersom en tillatelse er tilbakekalt etter § 6-4 femte ledd. Tvangsfullbyrdelsesloven § 10-6 jf. § 8-16, kommer ikke til anvendelse. Det kan ikke utøves stemmerett for slike eierandeler. Dersom departementet har grunn til å anta at en eier av en kvalifisert eierandel i et finansforetak utviser eller vil utvise handlemåte som vil være i strid med forsvarlig og betryggende forvaltning av finansforetaket, kan departementet treffe vedtak om pålegg eller forbud etter reglene i første og annet ledd, herunder at det ikke kan utøves stemmerett for eierandelene.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 22-3. Opplysningsplikt

Enhver som har eierandel i et finansforetak eller morselskap i finanskonsern plikter på Finanstilsynets forespørsel å gi opplysninger som er nødvendige for gjennomføring av tilsynet med og overholdelsen av denne loven.

§ 22-4. Overtredelsesgebyr ved overtredelse av regler om revisjonsutvalg og valg av revisor

(1) Finanstilsynet kan ilegge et finansforetak overtredelsesgebyr ved brudd på følgende bestemmelser:

a. §§ 8-18 og 8-19 og bestemmelsene i revisjonsforordningen, jf. revisorloven § 12-1, om revisjonsutvalgets oppgaver
b. revisjonsforordningen, jf. revisorloven § 12-1, artikkel 16 om valg av revisor
c. revisjonsforordningen, jf. revisorloven § 12-1, artikkel 17 om revisjonsoppdragets varighet.

(2) Det kan fastsettes et overtredelsesgebyr på inntil 10 millioner kroner, eller opptil 2 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap. For et morselskap eller et datterselskap av et morselskap som skal utarbeide konsernregnskap etter direktiv 2013/34/EU, skal den relevante samlede omsetningen være den samlede årsomsetningen, eller tilsvarende inntekt etter relevante regnskapsdirektiver, etter siste godkjente

konsernregnskap.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrift til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 22-5. Momenter ved vedtak om overtredelsesgebyr

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmåling av overtredelsesgebyr kan det blant annet tas hensyn til

a. overtredelsens grovhet og varighet
b. overtrederens finansielle styrke, særlig samlet omsetning eller årsinntekt og eiendeler
c. hvor stor vinning som er oppnådd eller tap som er unngått ved overtredelsen
d. tap påført tredjemann som følge av overtredelsen
e. i hvilken grad overtrederen har samarbeidet med Finanstilsynet
f. tidligere overtredelser.

Tilføyd ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 22-6. Foreldelse mv.

(1) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen har opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet sender forhåndsvarsel eller treffer vedtak.
(2) Departementet kan fastsette forskrifter om renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr og nærmere bestemmelser om foreldelse.
Tilføyd ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 22-7. Finanstilsynets taushetsplikt mv.

(1) Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om identiteten til personer som har gitt meldinger, tips eller liknende opplysninger om overtredelser av loven og tilhørende forskrifter, og om andre opplysninger som kan gjøre identiteten kjent, med mindre bruk av opplysningene er nødvendig som ledd i ytterligere undersøkelser av overtredelsen eller etterfølgende

rettsforfølgning av saken. Taushetsplikten etter første punktum gjelder også identiteten til den fysiske personen opplysningene gjelder. Taushetsplikten etter første og annet punktum gjelder også overfor sakens parter og deres representanter.
(2) Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om opplysninger som omhandler sanksjoner og andre tiltak som knytter seg til overtredelse av regler i loven her, eller forskrifter gitt i medhold av loven, dersom offentliggjøring av opplysningene kan skape alvorlig uro på finansmarkedene eller påføre de berørte parter uforholdsmessig stor skade. Forvaltningsloven § 13 og §§ 13 b til 13 e gjelder ikke for opplysninger som nevnt i første punktum.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 163 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808).

Kapittel 23. Ikrafttreden, overgangsbestemmelser, oppheving og endring av andre lover

§ 23-1. Ikrafttreden

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene i loven til forskjellig tid.
1 Fra 1 jan 2016 iflg. res. 10 apr 2015 nr. 350.

§ 23-2. Overgangsbestemmelser

(1) Finansforetak som driver virksomhet som omfattes av denne loven når den trer i kraft, må oppfylle lovens krav innen ett år etter ikrafttredelsen, med mindre noe annet er fastsatt i overgangsregler gitt i medhold av denne bestemmelsen.
(2) Forskrifter gitt med hjemmel i lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker, lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker og lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.
(3) Departementet kan gi overgangsregler.
Endret ved lov 4 des 2015 nr. 96 (ikr. 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399).

§ 23-3. Oppheving og endring av andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
3. Lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker oppheves.
4. Lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker oppheves.
5. Lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner oppheves.
6. Lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker, forsikringsselskapenes garantiordninger og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner oppheves.
– – –

Lov om endringer i arbeidsmiljøloven og sosialtjenesteloven (adgang til midlertidig ansettelse mv. og vilkår om aktivitet for stønad til livsopphold)

II

I lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen gjøres følgende endringer:
– – –
§ 20 skal lyde:
§ 20. Bruk av vilkår
Det skal stilles vilkår om aktivitet for tildeling av økonomisk stønad. Dersom manglende norsk- eller samiskkunnskaper er årsaken til at personen ikke er selvhjulpen, skal det vurderes å stille vilkår om norsk- eller samiskopplæring. Dersom vedkommende har hatt rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram, jf. integreringsloven § 8, og manglende norskkunnskaper er årsaken til at personen ikke er selvhjulpen, skal det stilles vilkår om norskopplæring. Tredje punktum gjelder ikke for samiskspråklige stønadsmottakere. Det skal ikke stilles vilkår om aktivitet når tungtveiende grunner taler mot det.

Det kan også stilles andre vilkår for tildeling av økonomisk stønad, inkludert vilkår etter § 25.

Vilkårene må ha nær sammenheng med vedtaket. De må ikke være uforholdsmessig byrdefulle for stønadsmottakeren eller begrense hans eller hennes handle- og valgfrihet på en urimelig måte. Vilkårene må heller ikke være i strid med andre bestemmelser i loven her eller i andre lover.

Ved brudd på vilkår kan det fattes vedtak om at stønaden reduseres, forutsatt at det i vedtaket om stønad er informert om muligheten for slik reduksjon.

Kommunen kan innhente opplysninger om stønadsmottakeres rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram fra Nasjonalt introduksjonsregister.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om plikten til å stille vilkår om aktivitet og reduksjon av stønaden.

Endret ved lov 18 des 2020 nr. 142.

§ 20 a oppheves.

Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 105 (gjelder opphevelsen av § 20 a).

III

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Endringene i arbeidsmiljøloven §§ 14-6 første ledd bokstav e og 14-9 nytt sjette ledd gjelder arbeidsavtaler som er inngått etter lovens ikrafttredelsestidspunkt.

1 Fra 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 399, med unntak av endringen i sosialtjenesteloven § 20 og opphevelsen av § 20 a, som ble tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 105.

Lov om donasjon og transplantasjon av organ, celler og vev (transplantasjonslova)

Kapittel 1. Formål, verkeområde, definisjonar og ansvar

§ 1. Formål

Formålet med lova er å sikre best mogeleg tilgang på organ, celler og vev til behandling av andre menneske, respekt for vilja og integriteten til donor og at omsynet til dei pårørande blir varetatt. Formålet med lova er også å førebygge og kjempe mot handel med menneskeorgan.

Endra med lov 16 juni 2017 nr. 54 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 761).

§ 2. Verkeområde

Lova gjeld for alle ledd i prosessen med donasjon og transplantasjon av levande

humane organ, celler og vev til eit anna menneske. Lova gjeld også for organ som er tatt ut i strid med reglane i §§ 5, 6, 7, 10, 12, 13, 16 eller 20 og tilknytte handlingar. Lova gjeld ikkje for celler og vev som blir brukt i samband med forplanting (germinale celler og vev), blod, blodkomponentar, blodprodukt og humane organ, celler og vev som berre blir brukt i forsking.

Kongen kan gi forskrift om at lova og forskrifter med heimel i lova heilt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette særlege reglar under omsyn til forholda på staden.

Endra med lov 16 juni 2017 nr. 54 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 761).

§ 3. Definisjonar

I denne lova meines med:

a. uttak: prosess der humane organ, celler eller vev blir tatt ut av donor og gjort tilgjengelege for transplantasjon
b. donor: person som gir organ, celler eller vev til bruk i behandlinga av eit anna menneske, uavhengig av om avgjevinga skjer mens personen er i live eller etter at personen er død
c. fornybart vev: humane celler og vev som blir gjendanna etter donasjon med unntak av del av lever eller anna organ
d. pårørande og næraste pårørande: pårørande og næraste pårørande etter pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b.

§ 4. Ansvaret for donasjons- og transplantasjonsverksemdene

Dei regionale helseføretaka skal sørge for at alle potensielle donorar kan vurderast og gjevast mogelegheit for donasjon innan helseregionen, og for at krava i lova og forskriftene etter lova her blir oppfylte.

Departementet kan gi forskrift om krav til verksemder som gjennomfører uttak eller transport av organ, celler og vev og transplantasjonar, mellom anna om godkjenning og rapporteringsplikt for verksemdene. Departementet kan gi forskrift om registrering og anna behandling av helseopplysingar og andre personopplysingar som er nødvendige for å gjennomføre uttak eller transport av organ, celler og vev og transplantasjonar.

Kapittel 2. Donasjon frå levande donor

§ 5. Uttak frå levande donor

Uttak av organ, celler og vev kan berre finne stad dersom inngrepet ikkje fører til ein nærliggande fare for den fysiske eller psykiske helsa til donoren.

Uttak av organ, celler og vev frå personar mellom 12 og 18 år kan berre finne stad når det ligg føre særlege grunnar. I vurderinga av om det ligg føre særlege grunnar skal det mellom anna leggjast vekt på om:

a. transplantasjon er nødvendig for å redde livet til mottakaren,
b. det finst nokon annan aktuell donor,
c. donoren har sterk tilknyting til mottakar,
d. uttaket inneber eit stort inngrep,
e. uttaket berre gjeld fornybart vev, jf. § 3 bokstav c, og om
f. donoren er moden nok til å skjønne kva inngrepet inneber.

Uttak frå barn under 12 år og vaksne som ikkje har samtykkekompetanse, kan berre finne stad dersom:

a. uttaket gjeld fornybart vev, jf. § 3 bokstav c,
b. donasjonen er nødvendig for å redde livet til mottakaren,
c. det ikkje finst ein donor med samtykkekompetanse som deler mange nok av dei viktigaste vevstypane (er vevsforlikeleg), og
d. mottakaren er søsken, barn eller forelder, eller i særlege tilfelle på annan måte i nær familie med donoren.

Uttak kan aldri gjennomførast i strid med viljen til ein donor som ikkje har samtykkekompetanse.
Vert endra ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 6. Hovudregel om samtykke

Det blir kravd skriftleg samtykke til uttak av organ, celler og vev frå levande donor. Samtykket skal også omfatte behandling av helseopplysingar og andre personopplysingar som er nødvendige for å gjennomføre donasjonar og transplantasjonar.

Samtykke kan trekkjast tilbake.

Departementet kan gi forskrift om krav til samtykket.

§ 7. Kven som har rett til å samtykke (samtykkekompetanse) til donasjon frå ein levande donor

Personar som har fylt 18 år, har rett til å samtykke til donasjon. Pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre til fjerde ledd om heilt eller delvis bortfall av samtykkekompetanse gjeld tilsvarande.

For personar som ikkje har fylt 18 år, har foreldra, eller andre med foreldreansvaret etter barnelova, rett til å samtykke til donasjon. Donasjon kan ikkje finne stad dersom foreldra er usamde.

For personar som har mista samtykkekompetansen etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre ledd, har næraste pårørande, jf. § 3 bokstav d, rett til å samtykke til donasjon.

For personar som er fråtatt den rettslege handleevna etter vergemålsloven § 22 tredje ledd, gjeld pasient- og brukerrettighetsloven § 4-7 tilsvarande.

Samtykke etter andre til fjerde ledd må godkjennast av statsforvaltaren.

For at samtykket skal vere gyldig, må donoren og den som har samtykkekompetansen ha fått informasjon om helsetilstanden til donoren og om inngrepet, under dette om omfanget og konsekvensane av det. Informasjonen skal vere tilpassa dei individuelle føresetnadene til mottakaren, som alder, kor moden donoren er, erfaring og kultur- og språkbakgrunn. Den som gir informasjonen skal forsikre seg om at donoren og den som har rett til å samtykke har forstått informasjonen.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).
Vert endra ved lov 20 juni 2025 nr. 67 (i kraft 1 juni 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109).

§ 8. Habilitet ved vurderinga av om ein levande donor er eigna

Den som har ansvaret for behandlinga av ein pasient som treng å få transplantert organ, celler eller vev, kan ikkje aleine gjennomføre vurderinga av om donoren er eigna.

§ 9. Krav til utgreiing og oppfølging av levande donorar

Donoren har rett til å få nødvendig medisinsk og psykologisk utgreiing før det blir gitt samtykke til donasjon.

Den som donerer organ, celler eller vev i eit omfang som gir, eller kan gi, konsekvensar for helsa av fysisk eller psykisk art, har rett til å få medisinsk oppfølging etter ein fastsett plan.

Departementet kan gi forskrift om medisinsk oppfølging av donorar.

Kapittel 3. Donasjon frå død donor

§ 10. Stadfesting av døden

Uttak, jf. § 3 bokstav a, frå ein død donor kan ikkje skje før døden er stadfesta av lege.

Legar som stadfestar døden, skal ikkje vere involvert i uttaket av organ, celler eller vev eller i transplantasjonsinngrepet.

Dersom døden blir stadfesta ved irreversibelt opphøyr av hjernefunksjonane, må diagnosen bekreftast av to legar. Den eine av legane skal vere relevant spesialist.

Departementet kan gi forskrift om stadfesting av døden.

§ 11. Vurdering av om ein pasient kan vere aktuell som donor

Når døden er konstatert, eller når det er svært sannsynleg at døden vil inntreffe innan kort tid og vidare livreddande behandling er formålslaus, skal det vurderast om pasienten kan vere aktuell som donor.

§ 12. Behandling med sikte på donasjon

Når livreddande behandling er formålslaus, og det er svært sannsynleg at pasienten vil døy innan kort tid, kan legen som er ansvarleg for behandlinga av pasienten, ta avgjerd om at det skal gjevast behandling med sikte på donasjon. Behandling etter første punktum kan ikkje gjevast dersom ein av dei næraste pårørande, jf. § 3 bokstav d, nektar.

Den behandlande legen skal, i samråd med næraste pårørande til pasienten, ta avgjerd om kor lenge det skal gjevast behandling med sikte på donasjon. Behandlinga må uansett avsluttast når det er avklart at vilkåra for donasjon ikkje er til stades.

Departementet kan gi forskrift om behandling med sikte på donasjon.

§ 13. Samtykke frå avdøde og næraste pårørande sin rett til å nekte donasjon

Personar som har fylt 16 år, har rett til å samtykke til at donasjon av organ, celler og vev kan gjennomførast etter at dei er døde. Når avdøde har gitt samtykke, kan pårørande ikkje nekte donasjon.

Når den døde ikkje har gitt eit samtykke, kan donasjon gjennomførast dersom det ikkje ligg føre forhold som tilseier at den døde ville ha motsett seg.

Dei pårørande til den døde skal spørjast om det ligg føre slike forhold. Donasjon kan likevel ikkje gjennomførast dersom ein av dei næraste pårørande til den døde, jf. § 3 bokstav d, nektar. Donasjon kan heller ikkje gjennomførast dersom det ikkje er mogeleg å få kontakt med dei pårørande eller når avdøde ikkje har pårørande.

For personar som ikkje har fylt 16 år, har foreldra, eller andre med foreldreansvaret etter barnelova, rett til å samtykke til donasjon etter at dei er døde. Donasjon kan ikkje finne stad dersom foreldra er usamde. Dersom ingen har foreldreansvaret, har verja, eller næraste pårørande til den døde dersom det ikkje er oppnemnd verje, rett til å samtykke til donasjon.

§ 14. Informasjon til næraste pårørande

Næraste pårørande til den døde skal underrettast om dødsfallet, det planlagde uttaket, jf. § 3 bokstav a, og om retten til å nekte donasjon før donasjonen blir gjennomført.

Næraste pårørande skal få tilpassa informasjon om kva donasjonen inneber.

§ 15. Mogelegheit for å ta avskjed med donor

Pårørande skal, så sant det lar seg gjere, få tid til å ta avskjed med donor før uttaket, jf. § 3 bokstav a, startar.

Kapittel 4. Fellesreglar

§ 16. Tildeling av organ, celler og vev

Tildeling av organ, celler og vev til transplantasjon skal byggje på medisinske kriterium. Ved donasjon frå levande donor kan det i tillegg leggjast vekt på at mottakar er donors nærståande.

§ 17. Anonymitet mellom partane i donasjonsprosessen

Donor og dei pårørande til donor og mottakar av organ, celler eller vev som ikkje kjenner kvarandre frå før, skal ikkje gjerast kjent med identiteten til kvarandre.

Departementet kan gi forskrift om korleis anonymiteten skal varetakast.

§ 18. Kompensasjon for utgifter og tapte inntekter i samband med donasjon

Alle utgifter og tap av inntekter som ein levande donor eller næraste pårørande til ein død donor pådrar seg som følje av donasjonen, skal kompenserast av det regionale helseføretaket. Dette gjeld likevel ikkje dersom utgiftene blir dekt etter anna regelverk.

§ 19. Forbod mot transplantasjon frå dyr til menneske (xenotransplantasjon)

Det er forbode å transplantere levande biologisk materiale frå dyr til menneske.

§ 20. Forbod mot kommersiell utnytting

Det er forbode å ta ut, sette inn eller bruke menneskelege organ, celler eller vev for å oppnå økonomisk vinning eller utilbørleg fordel, samt å krevje, tilby, ta imot eller gi slik vinning eller fordel.
Endra med lov 16 juni 2017 nr. 54 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 761).

§ 21. Framtidsfullmakt

Framtidsfullmakter etter vergemålsloven kapittel 10 kan omfatte samtykke til og rett til å nekte donasjon av organ, celler og vev.

§ 22. Forholdet til forvaltningsloven og klagereglane i pasient- og brukerrettighetsloven

Forvaltningsloven kapittel IV, V, VI og VIII gjeld ikkje for avgjerder som blir treft etter lova her. For avgjerder etter §§ 9 og 18 gjeld pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 7.
Endra med lov 16 juni 2017 nr. 54 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 761).

§ 23. Pålegg og tvangsmulkt

Statens helsetilsyn kan gi pålegg om retting og stenging, og fastsette tvangsmulkt etter reglane i helsetilsynsloven §§ 8 og 9.
Endra med lover 16 juni 2017 nr. 54 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 761), 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541).

§ 23 a. Straff

Den som forsettleg eller grovt aktlaust bryt reglane i §§ 5, 6, 7, 10, 12, 13, 16, 17, 19 eller 20, eller i forskrifter som er gjevne med heimel i dei, blir straffa med bøter eller fengsel inntil 2 år. Det same gjeld den som brukar, kjøper, klargjer, preserverer, lagrar, transporterer, overfører, tar imot, innfører eller utfører organ som er tatt ut i strid med reglane i §§ 5, 6, 7, 10, 12, 13, 16 eller 20.
Føyd til med lov 16 juni 2017 nr. 54 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 761), endra med lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 23 b. Straff for grove brot

Grove brot på §§ 5, 6, 7, 10, 12, 13 eller 20, eller på forskrifter som er gjevne med heimel i dei, blir straffa med fengsel inntil 6 år.

Ved avgjerda av om brotet er grovt skal det særleg leggjast vekt på om den som blei utsett for handlinga, var under 18 år, om det blei brukt grov vald eller tvang og om handlinga har ført til betydeleg utbytte. Den som var uvitande om at den fornærma var under 18 år, blir straffa dersom vedkommande på noko punkt kan klandrast for å ikkje ha kjent til dette.
Føyd til med lov 16 juni 2017 nr. 54 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 761), endra med lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kapittel 5. Sluttføresegner

§ 24. Endringar i andre lover

Frå den tida lova tek til å gjelde, skal desse endringane gjerast: – – –

Lov 9. februar 1973 nr. 6 om transplantasjon, sykehusobduksjon og avgivelse av lik m.m. opphevast.

§ 25. Iverksetjing

Lova gjeld frå den tida Kongen fastset.[1] Kongen kan setje i verk dei einskilde føresegnene til ulik tid.
1 Frå 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289.

Lov om obduksjon og avgjeving av lik til undervisning og forsking (obduksjonslova)

Kapittel 1. Formål, verkeområde og definisjonar

§ 1. Formål

Formålet med lova er å:

a. bidra til at obduksjonar og anna behandling av lik blir utført på ein verdig måte med respekt for den døde og dei pårørande til den døde,
b. gi kunnskap om dødsprosessar og dødsårsaker, førebygging av skadar og ulykker og bidra til ein påliteleg dødsårsaksstatistikk, og
c. legge til rette for kvalitetssikring i helse- og omsorgstenesta og for undervisning og tileigning av kunnskap.

Endra ved lov 6 mars 2020 nr. 2 (ikr. 1 mai 2020 iflg. res. 6 mars 2020 nr. 244).

§ 2. Verkeområde

Lova gjeld for medisinsk obduksjon, rettsmedisinsk obduksjon av drepne i vegtrafikken etter § 7 a første ledd andre punktum og donasjon av lekam til undervisning og forsking og anna behandling av lik:

a. §§ 4, 5, 6, 7, 8 og 8 a gjeld for medisinsk obduksjon.
b. §§ 7 a, 8 og 8 a gjeld for rettsmedisinsk obduksjon etter § 7 a første ledd andre punktum.
c. Kapittel 3 gjeld for donasjon av lekam til undervisning og forsking og anna behandling av lik.

§ 7 gjeld tilsvarande for forsking på biologisk materiale som er tatt ut i samband med ein rettsmedisinsk obduksjon.

Kongen kan gi forskrift om at lova og forskrifter med heimel i lova heilt eller delvis skal gjelde på Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette særlege reglar under omsyn til forholda på staden.

Endra ved lov 6 mars 2020 nr. 2 (ikr. 1 mai 2020 iflg. res. 6 mars 2020 nr. 244).

§ 3. Definisjonar

I denne lova meines med:

a. obduksjon: ei systematisk utvendig og innvendig medisinsk undersøking av ein død person
b. medisinsk obduksjon: obduksjon som ein lege har kravd, der formålet er å påvise eller utelukke forandringar som er forårsaka av sjukdom eller skade
c. rettsmedisinsk obduksjon: obduksjon som er kravd etter straffeprosessloven § 228 om sakkyndig likundersøking og obduksjon etter § 7 a første ledd andre punktum
d. næraste pårørande: næraste pårørande etter pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b.

Endra ved lov 6 mars 2020 nr. 2 (ikr. 1 mai 2020 iflg. res. 6 mars 2020 nr. 244).

Kapittel 2. Obduksjon

§ 4. Dei regionale helseføretaka sitt ansvar for obduksjonsverksemdene

Dei regionale helseføretaka skal sørge for nødvendig kompetanse og kapasitet til å gjennomføre medisinske obduksjonar.

§ 5. Krav om medisinsk obduksjon

Krav om medisinsk obduksjon må setjast fram av ein lege.

Legen som konstaterer at døden har inntreft skal, så langt det er mogeleg, vurdere om det bør gjennomførast ein medisinsk obduksjon og dokumentere at vurderinga er gjort.

Sjukehuset som mottek krav om obduksjon, jf. første ledd, avgjer om obduksjonen skal gjennomførast.

Departementet kan gi forskrift om framsetting av krav om obduksjon.

§ 6. Forholdet til rettsmedisinsk obduksjon etter straffeprosessloven

Dersom legen etter helsepersonelloven § 36 tredje ledd har plikt til å melde frå til politiet fordi det er grunn til å tru at dødsfallet er unaturleg, kan medisinsk obduksjon ikkje setjast i gang før påtalemakta har avgjort at det ikkje skal

gjennomførast ein rettsmedisinsk obduksjon.

Dersom det under ein medisinsk obduksjon blir avdekt forhold som tydar på unaturleg død, skal obduksjonen avbrytast og politiet underrettast utan opphald.

Endra ved lov 6 mars 2020 nr. 2 (ikr. 1 mai 2020 iflg. res. 6 mars 2020 nr. 244).

§ 7. Vilkår for gjennomføring av medisinsk obduksjon og rett for pårørande til å nekte obduksjon

Medisinsk obduksjon kan berre gjennomførast når det ikkje er grunn til å tru at den døde ville ha motsett seg ei slik undersøking. Dei pårørande skal, så sant det er mogeleg, spørjast om det ligg føre forhold som tilseier at den døde ville ha motsett seg obduksjon.

Medisinsk obduksjon kan ikkje gjennomførast dersom ein av dei næraste pårørande til den døde, jf. § 3 bokstav d, nektar obduksjon. Næraste pårørande til den døde skal, så sant det er mogeleg, informerast om at det er ønskeleg med obduksjon, kva den inneber og om mogelegheita for å nekte obduksjon.

Reglane i første og andre ledd gjeld tilsvarande for uttak av biologisk materiale frå avdøde til bruk i undervisning eller forsking.

Dersom det ligg føre særlege grunnar til at den døde bør obduserast, kan statsforvaltaren tillate at obduksjon blir gjennomført sjølv om vilkåra i første og andre ledd ikkje er oppfylt.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 7 a. Rettsmedisinsk obduksjon av trafikkdrepne

Alle drepne i vegtrafikken skal obduserast. Dersom påtalemakta ikkje krev obduksjon etter straffeprosessloven § 228, skal politiet sjå til at rettsmedisinsk obduksjon blir utført etter lova her. Formålet med rettsmedisinsk obduksjon etter lova her er å fastslå dødsårsaka, påvise moglege teikn på sjukdom, skade og inntak av legemiddel og giftstoff, og sjå funna i samanheng med omstende kring dødsfallet.

Før rettsmedisinsk obduksjon av den trafikkdrepne etter lova her blir utført, skal pårørande varslast og få høve til å uttale seg, så sant det er mogleg. Obduksjonen skal ikkje gjennomførast dersom ein av avdødes næraste pårørande av religiøs eller livssynsmessig overtyding nektar obduksjon.

Rettsmedisinsk obduksjon skal utførast av sakkunnig.

Tilføyd ved lov 6 mars 2020 nr. 2 (ikr. 1 mai 2020 iflg. res. 6 mars 2020 nr. 244).

§ 8. Gjennomføring av obduksjon etter lova her

Organ og anna biologisk materiale kan takast ut av kroppen for nærare undersøking og prøvetaking. Organ skal leggjast tilbake i kroppen når undersøkinga og prøvetakinga er avslutta, med mindre formålet med obduksjonen krev at organet må behaldast for å sluttføre undersøkinga eller organet skal brukast til undervisning.

Det kan gjevast undervisning i samband med obduksjonar etter lova her.

Departementet kan gi forskrift om korleis obduksjonar etter lova her skal gjennomførast og om avgjeving og bruk av obduksjonsmateriale.

Endra ved lov 6 mars 2020 nr. 2 (ikr. 1 mai 2020 iflg. res. 6 mars 2020 nr. 244).

§ 8 a. Innhenting av helseopplysningar

Legen som obduserer etter lova her skal utan omsyn til at opplysningane er underlagde teieplikt få nødvendige helseopplysningar om avdøde.

Tilføyd ved lov 6 mars 2020 nr. 2 (ikr. 1 mai 2020 iflg. res. 6 mars 2020 nr. 244).

Kapittel 3. Anna behandling av lik

§ 9. Samtykke til bruk av lik i undervisning og forsking

Personar som har fylt 18 år kan samtykke til at kroppen deira kan brukast i undervisning og forsking etter at dei er døde.

Dersom det kan godtgjerast at det er i tråd med ønsket til ein avdød som hadde fylt 18 år, kan næraste pårørande, jf. § 3 bokstav d, samtykke til at kroppen kan brukast i undervisning og forsking.

Samtykke til bruk av lik til undervisning og forsking skal vere skriftlege.

Departementet kan gi forskrift om registrering og anna behandling av helseopplysingar og andre personopplysingar som er nødvendige for bruk av lik til undervisning og forsking.

§ 10. Utlevering av lik til bruk i undervisning og forsking

Departementet skal peike ut institusjonar som kan bruke lik til undervisning og forsking.

Institusjonar etter første ledd kan krevje å få utlevert lik som er gitt til undervisning og forsking. Eit lik kan ikkje krevjast utlevert før det er avklart at det ikkje vil bli kravd rettsmedisinsk obduksjon eller medisinsk obduksjon etter

§ 7 fjerde ledd.

Departementet kan gi forskrift om utlevering av lik til bruk i undervisning og forsking.

§ 11. Bruk av lik i undervisning og forsking

Eit lik som er utlevert etter § 10 andre ledd, skal tilbakeførast til dei pårørande for kremasjon innan to år etter dødsfallet. Næraste pårørande kan samtykke til at institusjonen kan behalde liket, eller delar av liket utover to år. Dersom den døde ikkje har pårørande, kan departementet samtykke til at institusjonen kan behalde liket eller delar av liket utover to år.

Departementet kan gi forskrift om bruk av lik i undervisning og forsking.

§ 12. Dekning av kostnader ved bruk av lik til undervisning og forsking

Kostnader til transport og kremasjon skal dekkjast av den institusjonen som har fått utlevert liket.

§ 13. Fjerning av implantat

Nødvendig uttak av implantat før kremasjon skal utførast av helsepersonell. Slikt uttak krev ikkje samtykke.

§ 14. Gravferd og utførsel av lik ved mistanke om unaturleg dødsfall

Dersom det er grunn til mistanke om at ein persons død er forårsaka ved straffbar handling, eller det elles er grunn til å tru at rettsmedisinsk obduksjon vil bli kravd, må liket ikkje førast ut av landet eller gravleggjast utan tillating frå politiet.

Departementet kan gi forskrift om krav til dokumentasjon ved utførsel av lik.

Kapittel 4. Pålegg, tvangsmulkt, straff og forholdet til andre lover

Overskrifta endra ved lov 6 mars 2020 nr. 2 (ikr. 1 mai 2020 iflg. res. 6 mars 2020 nr. 244).

§ 15. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven kapittel IV, V, VI og VIII gjeld ikkje for avgjerder som blir treft etter lova her. Heile forvaltningsloven gjeld likevel for avgjerder etter § 7 fjerde ledd.

§ 16. Pålegg og tvangsmulkt

Statens helsetilsyn kan gi pålegg om retting og stenging, og fastsette tvangsmulkt etter reglane i helsetilsynsloven §§ 8 og 9.
Endra ved lover 16 juni 2017 nr. 54 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 761). 15 des 2017 nr. 107 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541).

§ 16 a. Straff

Den som forsettleg eller grovt aktlaust bryt reglane i §§ 7, 8, 9, 10, 11 eller 14, eller i forskrifter som er gjevne med heimel i dei, blir straffa med bøter eller fengsel inntil 3 månader.
Tilføyd ved lov 16 juni 2017 nr. 54 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 761), endra ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

Kapittel 5. Sluttføresegner

§ 17. Endringar i andre lover

– – –
Lov 4. juni 1898 indeholdende visse Bestemmelser om Behandlingen af Lig opphevast.

§ 18. Iverksetjing

Lova gjeld frå den tida Kongen fastset.[1] Kongen kan setje i verk dei einskilde føresegnene til ulik tid.
1 Frå 1 jan 2016 iflg. res. 13 nov 2015 nr. 1289.

Lov om forsvunne personar

Kapittel 1. Allmenne føresegner

§ 1. Kva lova gjeld

Denne lova gir reglar om forvalting av eigedelane til ein person som er forsvunnen. Lova gir òg reglar om korleis ein skal gå fram for å avgjere om ein person skal reknast for å vere død, verknaden av ei slik avgjerd og reglar om attendeføring av personen sine eigedelar dersom personen seinare kjem til rette.

§ 2. Jurisdiksjon og lovval

Ei sak etter lova her om at ein person skal reknast for å vere død, kan reisast i Noreg dersom den forsvunne personen hadde vanleg bustad her da han eller ho forsvann.

Om den forsvunne ikkje hadde vanleg bustad i Noreg, kan det likevel reisast sak her om han eller ho har late etter seg formue i riket, men da berre med verknad for denne formuen. Det same gjeld om saka av andre grunnar er knytt til Noreg på ein slik måte at det er rimeleg at ho blir reist her, og det blir godtgjort at det ikkje er eller vil bli reist sak i ein annan stat der det er meir føremålstenleg å avgjere saka.

Saker om forsvunne personar som høyrer under norsk avgjerdsmakt, skal avgjerast etter norsk lov.

§ 3. Verneting

Ei sak om at ein person skal reknast for å vere død, skal reisast ved tingretten i den rettskrinsen der den forsvunne hadde sitt allmenne verneting.

Saker som blir reist i Noreg etter § 2 andre ledd første punktum fordi den forsvunne har formue i Noreg, skal reisast i Oslo rettskrins. Eig den forsvunne fast eigedom i Noreg, skal saka likevel reisast ved tingretten i den rettskrinsen der den faste eigedomen ligg.

Saker som blir reiste i Noreg etter § 2 andre ledd andre punktum, skal reisast i Oslo rettskrins.

Kapittel 2. Forvalting av buet til ein forsvunnen person o.a.

§ 4. Melding om forsvinning

Om ein person som hadde vanleg bustad i Noreg, er forsvunnen, skal ektemaken, sambuaren, slektningane eller offentleg myndigheit melde frå til tingretten der den forsvunne hadde sitt allmenne verneting. Andre som kjenner til forsvinninga, kan òg gi slik melding.

§ 5. Oppnemning av verje

Om ikkje retten straks gir orskurd etter § 8, skal retten melde frå til statsforvaltaren om forsvinninga.

Statsforvaltaren oppnemner ei verje om dette trengst for å tryggje interessene til den forsvunne. Dersom den forsvunne har ektemake eller sambuar eller ein fullmektig til å ta seg av interessene sine, bør statsforvaltaren gjere vedtak om at ektemaken, sambuaren eller fullmektigen skal tryggje interessene til den forsvunne om dei er eigna til det.

Statsforvaltaren fastset om verja skal ha betalt for oppdraget, og kor mykje. Denne betalinga og utlegg i samband med oppdraget som verje skal dekkjast av eigedelane til den forsvunne personen.

Reglane i lov om vergemål gjeld tilsvarande så langt dei høver.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 6. Forvalting av eigedelane til den forsvunne

Eigedelane til den forsvunne skal forvaltast som eigedelane til personar under verjemål.

Om det let seg gjere, skal verja ta arvingane med på råd ved viktige avgjerder som sal av fast eigedom eller større utbetalingar.

§ 7. Avgrensa utbetaling

Statsforvaltaren kan gjere vedtak om ei avgrensa utbetaling av den forsvunne sine eigedelar jamvel om det ikkje straks kan givast orskurd etter § 8, dersom den forsvunne hadde plikt til underhald av ektemake eller barn eller ei slik utbetaling trengst av andre grunnar.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 3. Orskurd om død

§ 8. Dødsorskurd når det ikkje er grunn til å tvile på at personen er død

Om ein person er forsvunnen under slike omstende at det ikkje er grunn til å tvile på at personen er død, kan tingretten straks treffe avgjerd om at personen skal reknast for å vere død.

Krav om avgjerd etter første ledd kan setjast fram av ektemaken, sambuaren, arvingen eller andre som kan vise til at dei verkeleg treng ei slik avgjerd. Kravet skal setjast fram skriftleg.

Retten treff avgjerda etter første ledd ved orskurd. Reglane i tvisteloven gjeld så langt dei høver.

Reglane i første til tredje ledd gjeld òg når ein person har døydd i utlandet, og det ikkje kan skaffast dokumentasjon på dødsfallet som norske styresmakter godtek for å registrere dødsfallet i Folkeregisteret. Reglane elles i denne lova gjeld tilsvarande for slike saker så langt dei høver.
Endra med lov 15 juni 2018 nr. 37 (ikr. 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 887).

§ 9. Dødsorskurd i andre høve

Om ein person er forsvunnen under slike omstende at personen høgst sannsynleg er død, kan det reisast sak om at den forsvunne skal reknast for å vere død, når det har gått eitt år etter det siste tidspunktet da ein visste at personen var i live.

Det kan likevel straks reisast sak som nemnd i første ledd, dersom personen forsvann i samband med ein naturkatastrofe, ei anna stor ulukke, stridshandling eller ei anna ytre hending som skapte stor livsfare, og det av den grunn er høgst sannsynleg at personen er død.

I andre tilfelle enn dei som er nemnde i første og andre ledd, kan sak om at ein person skal reknast for å vere død, reisast når det har gått fem år etter det siste tidspunktet da ein visste at personen var i live.

Retten treff avgjerda ved orskurd. Reglane i tvisteloven gjeld så langt dei høver. Orskurden skal gå ut på at personen skal reknast for å vere død, eller at kravet ikkje blir tatt til følgje.

§ 10. Framsetjing av krav om dødsorskurd etter § 9

Sak etter § 9 skal reisast ved at krav om dødsorskurd blir satt fram skriftleg for tingretten. Ektemaken, sambuaren eller arving til den forsvunne kan krevje slik orskurd. Andre kan krevje orskurd etter § 9 første og tredje ledd dersom dei kan

vise til at dei verkeleg treng ei avgjerd om at personen skal reknast for å vere død.

§ 11. Handsaming av saker etter § 9

I sak etter § 9 skal tingretten kalle den forsvunne inn etter reglane i domstolloven § 181 med eit varsel på minst tre månader. Innkallinga skal oppmode den som har opplysingar om den forsvunne, om å gi opplysingane til retten. Retten skal av eige tiltak søkje å skaffe opplysingar som kan sikre ei rett avgjerd.

Retten skal gi melding til verja eller fullmektigen til den forsvunne om innkallinga. Om det let seg gjere, skal retten òg gi slik melding til dei som kan setje fram krav etter § 10.

Sakskostnadene skal dekkjast av staten om ikkje retten avgjer at dei skal dekkjast av eigedelane til den forsvunne.

§ 12. Rettsmiddel

Den avgjerda går imot, dei som er nemnde i § 10, og verja eller fullmektigen kan anke orskurd etter § 8 eller § 9 og krevje at saka blir opna på nytt.

§ 13. Dødsdagen

Ein orskurd etter § 8 eller § 9 skal fastsetje den dagen den forsvunne personen skal reknast som død. Dette skal om mogeleg vere den dagen den forsvunne mest truleg døydde, og elles den siste dagen i den månaden ein tidlegast kunne reise sak etter § 9.

§ 14. Rettskraft

Ein rettskraftig orskurd etter § 8 eller § 9 verkar for og mot alle og skal leggjast til grunn i alle forhold der det har noko å seie om den forsvunne er i live eller ikkje etter den dagen orskurden fastset som dødsdagen.

Ei avgjerd etter § 2 andre ledd første punktum har berre verknad for denne formuen.

Kapittel 4. Verknaden av ein orskurd om død

§ 15. Handsaming av buet og skifte

Når ein orskurd etter § 8 eller § 9 er blitt endeleg, skal buet til den forsvunne handsamast som om den forsvunne var død på dagen som er rekna som dødsdagen etter § 13. Fristane i arveloven tredje del gjeld i desse tilfella frå det tidspunktet det tidlegast var mogeleg å få buet skifta.

Er nettoformuen til den forsvunne mindre enn fire gonger grunnbeløpet i folketrygda, kan ektemaken eller arvingane krevje at buet skal handsamast som om den forsvunne var død utan dødsorskurd så snart fristen etter § 9 første ledd er gått ut. Tingretten fastset i så fall dødsdagen etter reglane i § 13.

Endra med lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 16. Skifte etter fem år

Er det gått fem år sidan det siste tidspunktet da ein visste at den forsvunne var i live, utan at eigedelane som er til forvalting etter § 6, er skifta, skal den som forvaltar eigedelane, gi melding til tingretten. Tingretten skal handsame eigedelane som om den forsvunne var død. Buet skal delast mellom dei som er arvingar etter den forsvunne når femårsfristen går ut. Arvingane skal varslast ved innkalling etter reglane i arvelova § 101 tredje ledd første punktum. Om ingen melder seg som arving, gjeld arvelova § 76 tilsvarande.

Endra med lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 17. Verknader for ekteskapet

Når ein orskurd etter § 8 eller § 9 er rettskraftig, er ekteskapet oppløyst dersom ektemaken etter den forsvunne giftar seg på nytt. Dette gjeld jamvel om avgjerda seinare blir oppheva eller endra. Har ektemaken ikkje gifta seg på nytt, står ekteskapet ved lag om det viser seg at den forsvunne lever.

Kapittel 5. Attendeføring fordi den forsvunne har kome til rette o.a.

§ 18. Frist for attendeføring

Den forsvunne kan innan 20 år frå dagen som er rekna som dødsdagen etter §

13, krevje eigedelane sine att frå dei som arva han eller henne. Om forsvinninga var frivillig, er fristen 10 år.

Dei rette arvingane kan innan 10 år frå dagen som er rekna som dødsdagen etter § 13, krevje arv utlevert om det blir godtgjort at den forsvunne døydde på eit anna tidspunkt enn det som var lagt til grunn ved delinga av buet.

§ 19. Kva som skal førast attende

Ingen arving har plikt til å gi att meir enn han eller ho har mottatt. Er den mottatte arven avhenda eller forbrukt, er arvingen ansvarleg for verdien på det tidspunktet tingen blei avhenda eller forbrukt, men ikkje for meir enn verdien av ein like god ting av same slag på tidspunktet da kravet blir sett fram. Kravet skal setjast ned eller falle bort når det er urimeleg på grunn av levekåra eller stoda elles at arvingen skal svare fullt ut for eigedelar som han eller ho ikkje lenger har. Er arven gått tapt utan at arvingen er skuld i tapet, er arvingen friteken for plikta til attendeføring.

Inntekt som er tent opp av formuen før kravet om attendeføring er sett fram, treng arvingen ikkje å gi attende.

Er ein eigedel avhenda, skal den som har tatt over eigedelen, levere eigedelen attende etter reglane i første og andre ledd dersom han eller ho ikkje var i god tru på tidspunktet for ervervet.

Arvelova § 70 første ledd gjeld tilsvarande.
Endra med lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endra med lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 20. Utbetalt forsikring

Ein forsikringssum som er utbetalt etter ein dødsorskurd etter § 8 eller § 9, kan ikkje krevjast att jamvel om det viser seg at den forsvunne lever, eller at han eller ho døydde på eit slikt tidspunkt at forsikringssummen ikkje skulle vore utbetalt. Dette gjeld likevel ikkje om det er klårt urimeleg at den som har fått utbetalt summen, får behalde han. Når det er gått 20 år sidan dagen som er rekna som dødsdagen etter § 13, kan forsikringssummen uansett ikkje krevjast attende.

Dersom forsikringssummen kan krevjast attende, kan kravet setjast ned eller falle bort etter reglane i § 19 første ledd. Beløp som selskapet ikkje kan få attende frå mottakaren, skal gå til frådrag i det forsikringsselskapet har plikt til å dekkje.

Forsikringsselskapet kan rekne forsikringsforholdet som opp- og avgjort ved den utbetalinga som er skjedd på grunnlag av dødsorskurden. I så fall overtar

personen som har kome attende, kravet til forsikringsselskapet.

§ 21. Pensjon og andre offentlege stønader

Trygdeytingar, livrente eller annan offentleg eller privat stønad som er utbetalt etter ein dødsorskurd etter § 8 eller § 9, kan ikkje krevjast att frå mottakaren, jamvel om det viser seg at den forsvunne lever. Det som er utbetalt, skal gå til frådrag i krav på stønad frå personen som har kome att, for den tida han eller ho har vore forsvunnen.

§ 22. Oppheving av orskurd om død

Retten kan oppheve ein orskurd om død etter stemning frå personen som etter orskurden er rekna som død.

Kapittel 6. Sluttføresegner

§ 23. Når lova gjeld frå. Overgangsføresegner

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset[1].

Lova gjeld for avgjerder som blir trefte etter iverksetjinga av lova jamvel om forsvinninga skjedde før. Ei etablert ordning for forvalting av eigedelane til den forsvunne skal førast vidare etter den nye lova, om ikkje statsforvaltaren fastset noko anna. Reglane om attendeføring av eigedelar etter kapittel 5 i lova her gjeld om den forsvunne kjem att etter iverksetjinga av lova.

Kongen kan fastsetje overgangsføresegner.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).
1 Frå 1 juli 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 469.

§ 24. Endringar i andre lover

Frå den tida lova trer i kraft blir det gjort følgjande endringar i andre lover: – – –

Lov om endringer i sjøloven (erstatningsansvar ved transport av farlig gods m.m.)

I

I lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten gjøres følgende endringer:
§ 173 nr. 2 skal lyde:

2. krav i anledning oljesøl av den art som er nevnt i §§ 191 og 207, og krav i anledning skade som nevnt i § 211;

– – –
§ 210 h annet ledd bokstav a skal lyde:

a. forurensingsskade som er omfattet av §§ 183, 191 eller 212

Endring tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).
Nytt kapittel 11 skal lyde:
Kapittel 11. Ansvar for skade voldt av farlig gods etter den internasjonale konvensjon om ansvar og erstatning for skade i forbindelse med sjøtransport av farlige og skadelige stoffer, 1996, som endret ved protokoll av 2010
§ 211. Definisjoner
Med farlig gods forstås i dette kapittel:

a. olje som transporteres i bulk, som definert i regel 1 i vedlegg 1 til internasjonal konvensjon om hindring av forurensning fra skip, 1973, som endret ved protokoll av 1978, med senere endringer,
b. skadelige flytende stoffer som transporteres i bulk, som definert i regel 1.10 i vedlegg II til internasjonal konvensjon om hindring av forurensning av skip, 1973, som endret ved protokoll av 1978, med senere endringer, og de stoffer og blandinger som inntil videre er klassifisert som forurensningskategori X, Y, eller Z etter regel 6.3 i nevnte vedlegg II,
c. farlige, flytende stoffer som transporteres i bulk, og som er oppført i kapittel 17 i internasjonal kode for bygging og utrustning av skip som transporterer farlige kjemikalier i bulk, med endringer, og de farlige produkter som det er gitt foreløpige regler for lastehåndtering for, etter reglene i kodens punkt 1.1.6,
d. farlige og skadelige stoffer, materialer eller gjenstander i pakket form

som er omfattet av internasjonal kode for transport av farlig gods (IMDG-koden), med endringer,

e. flytende gasser som er oppført i kapittel 19 i internasjonal kode for bygging og utrustning av skip som transporterer flytende gasser i bulk, med endringer, og de produkter som det er gitt foreløpige regler for lastehåndtering for, etter reglene i kodens punkt 1.1.6,

f. flytende stoffer som transporteres som last i bulk med antennelsestemperatur som ikke overstiger 60 °C, målt ved prøve i lukket beholder,

g. faste bulklaster med farlige kjemiske egenskaper som omfattes av den internasjonale koden for transport av faste bulklaster (IMSBC-koden), med endringer, i den utstrekning disse stoffene i pakket form ville være omfattet av internasjonal kode for transport av farlig gods (IMDG-koden) i kraft i 1996,

h. rester fra forutgående bulktransport av stoffer som nevnt i bokstavene a til c og e til g i oppregningen her.

Med skip forstås i dette kapittel ethvert sjøgående fartøy eller annen flytende innretning på sjøen.

Med HNS i bulk forstås stoffer som er omfattet av bokstav a til c og e til h i første ledd. Med pakket HNS forstås stoffer som er omfattet av bokstav d i første ledd.

Med eier forstås for registrert skip den som står oppført i skipsregisteret som eier, eller, hvis skipet ikke er registrert, den som eier skipet. Eies skipet av en stat, gjelder § 191 femte ledd annet punktum tilsvarende.

Med sjøtransport forstås i dette kapittelet tiden fra godset ved lasting kommer inn i skipet eller i noen del av dets innretninger, og til godset ved lossing ikke lenger er i skipet eller noen del av dets innretninger. Blir skipets utstyr ikke brukt ved lastingen eller lossingen, begynner og slutter perioden når godset bringes over skipssiden.

Med HNS-konvensjonen forstås den internasjonale konvensjon 3. mai 1996 om ansvar og erstatning for skade ved sjøtransport av farlige og skadelige stoffer som endret ved protokollen 30. april 2010.

Med HNS-fondet forstås Det internasjonale erstatningsfond som etableres ved HNS-konvensjonen.

Med konvensjonsstat forstås i dette kapittel stat som er tilsluttet HNS-konvensjonen.

§ 212. Objektivt ansvar for skipets eier

Skipets eier er uansett skyld ansvarlig for skade som er voldt ved sjøtransport av farlig gods, og som skyldes de farlige egenskapene ved godset. Ansvaret for skade oppstått ved en serie hendelser med samme opphav påhviler den som er eier ved den første hendelsen. Er skaden oppstått ved en hendelse som

involverer to eller flere skip som hver for seg transporterer farlig gods, er hver eier ansvarlig, men slik at eierne hefter solidarisk for skade som ikke med rimelighet kan henføres til et bestemt skip.

Med skade forstås i dette kapittel:

a. tap av menneskeliv eller personskade oppstått om bord eller utenfor skipet,
b. tap av eller skade på eiendom utenfor skipet,
c. tap eller skade ved forurensning av miljøet,
d. utgifter, skade eller tap som følge av rimelige tiltak som er truffet etter en hendelse som forårsaker eller medfører umiddelbar og betydelig fare for skade som nevnt i bokstav a til c, og som har til formål å avverge eller begrense slik skade.

Skade ved forringelse av miljøet, jf. bokstav c, omfatter i tillegg til tapt fortjeneste likevel bare utgifter til rimelige tiltak for gjenoppretting som har vært eller vil bli foretatt.

Reglene i dette kapittel gjelder ikke:

a. forurensningsskade som omfattes av § 191,
b. skade voldt av radioaktivt materiale som nevnt i HNS-konvensjonen artikkel 4 nr. 3 bokstav b,
c. erstatningskrav i henhold til kontrakt om sjøtransport av gods eller passasjerer,
d. yrkesskadeerstatning eller ytelser fra folketrygden og tilsvarende krav etter rettsreglene her i riket eller fremmed stat for så vidt bestemmelsene i §§ 211 til 227 er uforenlige med de regler som ellers gjelder for slike krav.

Er det ikke mulig på rimelig måte å skille mellom skade voldt av farlig gods og skade voldt på annen måte, skal det legges til grunn at den samlede skaden er forårsaket av farlig gods. Dette gjelder ikke i den utstrekning det foreligger forurensningsskade som er omfattet av § 191, eller skade voldt av radioaktivt materiale som nevnt i HNS-konvensjonen artikkel 4 nr. 3 bokstav b.

§ 213. Ansvarsfritak

Reglene om ansvarsfritak og om lemping av ansvaret i § 192 gjelder tilsvarende for ansvaret etter § 212.

Eieren er videre fri for ansvar dersom det godtgjøres at senderen eller avlasteren har unnlatt å gi opplysninger om godsets farlige eller skadelige egenskaper, og at dette helt eller delvis har forårsaket skaden eller har ført til at eieren ikke har skaffet seg forsikring som nevnt i § 218. Dette gjelder bare

dersom verken eieren eller noen ansatt eller andre som eieren svarer for, kjente eller med rimelighet burde ha kjent til godsets farlige eller skadelige egenskaper.

§ 214. Kanalisering av ansvar m.m.

Erstatningskrav mot skipets eier for skade etter § 212 kan bare fremsettes etter reglene i dette kapittelet.

Reglene om kanalisering av ansvar m.m. i § 193 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende for ansvaret etter § 212. Regelen om at erstatningskrav ikke kan gjøres gjeldende, jf. § 193, skal likevel ikke omfatte sender, avlaster, eier eller mottaker av lasten.

§ 215. Ansvarsbegrensning

For skade forårsaket av HNS i bulk er eierens ansvar etter § 212 begrenset til 10 millioner SDR for skip med tonnasje som ikke overstiger 2000 tonn. For skip med tonnasje på mer enn 2000 tonn økes ansvarsgrensen med:

a. 1500 SDR pr. tonn fra 2001 til 50 000 tonn, og
b. 360 SDR pr. tonn over 50 000 tonn.

Ansvarsgrensen kan likevel ikke i noe tilfelle overstige 100 millioner SDR.

For skade forårsaket av pakket HNS eller av både HNS i bulk og pakket HNS, eller hvor det ikke lar seg fastslå om skaden fra skipet er forårsaket av HNS i bulk eller pakket HNS, er eierens ansvar etter § 212 begrenset til 11,5 millioner SDR for skip med tonnasje som ikke overstiger 2000 tonn. For skip med tonnasje på mer enn 2000 tonn økes ansvarsgrensen med:

a. 1725 SDR pr. tonn fra 2001 til 50 000 tonn, og
b. 414 SDR pr. tonn over 50 000 tonn.

Ansvarsgrensen kan likevel ikke i noe tilfelle overstige 115 millioner SDR.

Begrensningen gjelder alt ansvar etter § 212 i anledning av samme hendelse eller serie av hendelser med samme opphav. For sakskostnader og forsinkelsesrenter av de erstatningsbeløpene som etter fordeling av begrensningsbeløpet skal utbetales til fordringshaverne, hefter eieren uten begrensning.

§ 194 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 216. Begrensningsfond og begrensningssøksmål

En eier som vil begrense sitt ansvar i samsvar med § 215, må opprette et begrensningsfond ved den domstol hvor sak om erstatning etter § 212 er reist eller i tilfelle kan reises. Når fondet er opprettet, kan eieren eller en skadelidt reise begrensningssøksmål for å få fastslått ansvaret og fordelt ansvarsbeløpet.

Fondet skal fordeles forholdsmessig på alle fordringer oppstått ved samme hendelse eller serie av hendelser med samme opphav. Ved fordelingen av fondet skal krav i anledning av tap av menneskeliv og personskade ha fortrinnsrett til dekning. Fortrinnsretten gjelder likevel ikke den del av summen av slike krav som overstiger to tredeler av fondsbeløpet. § 176 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 195 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Har eieren opprettet begrensningsfond i samsvar med HNS-konvensjonen i en annen konvensjonsstat, har det samme virkning for eierens rett til ansvarsbegrensning som opprettelse av et fond ved en norsk domstol.

§ 217. Oppheving av arrest m.m.

Når eieren har rett til å begrense sitt ansvar etter § 215 og har opprettet et fond i samsvar med § 216, gjelder reglene i § 196 første ledd tilsvarende.

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende når eieren har opprettet begrensningsfond i samsvar med HNS-konvensjonen i en annen konvensjonsstat, forutsatt at kravshaveren har adgang til den domstol eller myndighet som forvalter fondet, og dette faktisk er tilgjengelig for kravshaveren.

§ 218. Forsikringsplikt, sertifikat

Eieren av norsk skip plikter å ha godkjent forsikring eller annen sikkerhet som dekker ansvaret etter § 212 opp til de grenser som er nevnt i § 215. Dette gjelder likevel ikke skip som er mindre enn 500 tonn og som ikke fører farlig gods som last. Det skal utstedes sertifikat som bekrefter at det foreligger slik forsikring eller sikkerhet som kreves i første punktum. Uten gyldig sertifikat må skipet ikke seile under norsk flagg.

Utenlandsk skip som anløper eller forlater havn eller annen laste- eller losseplass i Norge eller på den norske del av kontinentalsokkelen, og som fører farlig gods som last, plikter å ha godkjent forsikring eller annen sikkerhet som dekker ansvaret etter § 212 opp til de grenser som er nevnt i § 215. Er skipet registrert i en konvensjonsstat, skal det ha sertifikat etter konvensjonen som viser at det foreligger forsikring eller annen sikkerhet. Annet punktum gjelder tilsvarende for skip registrert i en stat som ikke er konvensjonsstat.

For skip som eies av den norske stat eller av en annen stat, gjelder reglene i § 197 tredje ledd tilsvarende.

Departementet gir i forskrift nærmere regler om forsikring og sikkerhetsstillelse, herunder om hvilke vilkår forsikringen eller sikkerheten må oppfylle for å kunne godkjennes, samt om sertifikater og deres form, innhold, utstedelse og gyldighet, herunder at en institusjon eller organisasjon kan utstede sertifikat. Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra plikten til å ha sertifikat etter første ledd for norske skip som ikke fører farlig gods.

§ 219. Sanksjoner mot forsømt forsikringsplikt m.m.

Reglene i § 199 gjelder tilsvarende når et skip ikke har påbudt forsikring eller annen sikkerhet eller påbudt sertifikat etter reglene i § 218.

§ 220. Krav mot forsikringsgiveren m.m.

Erstatningskrav etter § 212 kan reises direkte mot den som har ytet forsikring eller stillet sikkerhet for eierens erstatningsansvar (forsikringsgiveren). Forsikringsgiveren kan påberope begrensning av ansvaret etter § 215 selv om eieren ikke har rett til ansvarsbegrensning. § 200 første ledd tredje og fjerde punktum gjelder tilsvarende.

Forsikringsgiveren kan opprette begrensningsfond etter § 216 med samme virkning som om det var opprettet av eieren. § 200 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 221. HNS-fondet

I tillegg til den erstatningen skadelidte kan få etter §§ 212 og 220, har skadelidte rett til erstatning fra HNS-fondet etter reglene i kapittel 3 i HNS-konvensjonen. HNS-konvensjonen kapittel 3 gjelder som lov.

For HNS-fondets regresskrav mot skipets eier og dennes forsikringsgiver gjelder § 214 første ledd og § 220 tilsvarende. For fondets regress ellers gjelder alminnelige rettsregler.

§ 222. Avgifter til HNS-fondet

Den som i kalenderåret, i havn eller annen losseplass innenfor norsk territorium, er mottaker av mer enn 20 000 tonn HNS i bulk som transporteres som last om bord på skip, ikke medregnet gods som omfattes av annet og tredje ledd, skal betale slike avgifter til HNS-fondet som fondets organer fastsetter i samsvar med HNS-konvensjonen, og stille slik sikkerhet for avgifter som måtte bli bestemt.

Avgiftsplikten til HNS-fondet etter første ledd skal gjelde tilsvarende for den som i kalenderåret, i havn eller annen losseplass innenfor norsk territorium, er mottaker av

a. mer enn 20 000 tonn faste bulklaster som nevnt i § 211 første ledd bokstav g,
b. mer enn 20 000 tonn LPG (kondensert hydrokarbongass),
c. mer enn til sammen 150 000 tonn råolje eller tunge fyringsoljer eller tunge destillater som definert i 1992-fondskonvensjonen artikkel 1 nr. 3, og som for denne oljen er pliktig til å betale avgifter til Det internasjonale erstatningsfond (1992) etter reglene i § 202, eller
d. mer enn 20 000 tonn olje i bulk som ikke omfattes av bokstav c, og som er opplistet i vedlegg I til internasjonal konvensjon om hindring av forurensning fra skip, 1973, med senere endringer.

Avgiftsplikten til HNS-fondet skal også gjelde tilsvarende for den som i kalenderåret var mottaker av LNG-last (flytende naturgass) om bord på skip,

som ble losset ved en havn eller annen losseplass i norsk territorium. Dersom mottakeren har inngått avtale med den som var eier av lasten umiddelbart før lossing i norsk territorium, om at det er eieren av lasten som skal betale avgiftene til HNS-fondet etter første ledd, og mottakeren har informert departementet om at en slik avtale eksisterer, skal likevel lasteeieren være avgiftspliktig til fondet. Ved slik avtale er mottakeren ansvarlig for å betale avgiften til fondet dersom eieren av lasten ikke gjør det.

Som mottaker etter første ledd, annet ledd bokstav a, b og d samt tredje ledd regnes den som fysisk mottar godset. Dersom den som fysisk mottar godset, gjør dette på oppdrag av en annen person som er undergitt en konvensjonsstats jurisdiksjon, skal likevel oppdragsgiveren anses som mottaker hvis HNS-fondet underrettes om hvem som er oppdragsgiver. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om hva som skal regnes som slikt oppdrag som er omfattet av annet punktum.

Dersom felles kontrollerte selskaper eller to eller flere mottakere som står i nært interessefellesskap med hverandre, innenfor norsk territorium mottar farlig gods som til sammen utgjør avgiftspliktige mengder last etter reglene i første og annet ledd, skal hver mottaker betale avgifter for det kvantum som den enkelte har mottatt. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om når nært interessefellesskap og felles kontrollerte selskaper foreligger, herunder gjøre unntak fra første til tredje punktum.

Gods som er overført direkte eller i havn eller losseplass fra et skip til et annet skip som ledd i sjøtransporten fra den opprinnelige lastehavnen og til den endelige havnen eller losseplassen (gods i transitt), skal anses mottatt i den endelige havnen eller losseplassen. Om den endelige havnen eller losseplassen for gods i transitt er utenfor norsk territorium, omfattes godset ikke av avgiftsplikten etter paragrafen her.

Bestemmelsen gjelder ikke for Svalbard. Kongen kan gi forskrifter om bestemmelsens anvendelse på Svalbard, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

– – –

§ 224. Norske domstolers kompetanse

Søksmål mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver om ansvar etter §§ 212 og 220 hører under norsk domstol dersom skade er oppstått her i riket eller i norsk økonomisk sone, eller tiltak er foretatt for å avverge eller begrense slik skade.

Søksmål som gjelder eierens eller forsikringsgiverens ansvar etter §§ 212 og 220 for skade som nevnt i annet punktum i leddet her, og som utelukkende er oppstått utenfor riket og utenfor territoriet til en annen stat, kan reises her i riket når:

a. skipet er registrert her i riket,

b. eieren har sin bopel eller hovedforretningssted her i riket, eller
c. begrensningsfond er opprettet ved norsk domstol.

Første punktum gjelder skade som nevnt i § 212 annet ledd bokstav a og b samt utgifter, skade eller tap som nevnt i § 212 annet ledd bokstav d som gjelder slik skade, når skaden er forårsaket av et stoff transportert om bord i et skip som er registrert i en kontraherende stat.

En domstol som er kompetent etter første eller annet ledd, kan pådømme alle krav vedrørende samme hendelse eller serie av hendelser med samme opphav. Dette gjelder også krav i anledning av skade oppstått utenfor riket.

Begrensningssøksmål, herunder søksmål om fordeling av begrensningsfond, kan bare reises i riket når fondet er opprettet ved norsk domstol. Søksmål reises ved domstol der fondet er opprettet.

§ 225. Søksmål m.m. vedrørende HNS-fondet

Søksmål mot HNS-fondet om erstatning etter § 221 kan reises ved norsk domstol bare i tilfelle som nevnt i § 224 første og annet ledd, og bare dersom søksmål mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver i anledning av samme skade ikke tidligere er reist i en annen konvensjonsstat.

Er søksmål etter § 224 første eller annet ledd reist mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver, kan søksmål mot HNS-fondet i anledning av samme skade bare reises ved samme domstol. For øvrig kan søksmål mot HNS-fondet bare reises ved domstol hvor søksmål etter § 224 første eller annet ledd kunne ha vært reist. Tilsvarende gjelder søksmål om erstatning fra HNS-fondet i tilfelle hvor det ikke er klarlagt hvilket skip som transporterte det farlige godset som har voldt skaden.

HNS-fondet kan intervenere som part i enhver sak mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver om erstatning etter dette kapittel og blir ved slik intervensjon bundet av dommen.

Når erstatningssak er reist mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver, kan hver av sakens parter ved brev varsle HNS-fondet om saken. Brevet besørges sendt av retten som rekommandert brev til fondets direktør. Har HNS-fondet fått slikt varsel i så god tid at det effektivt har kunnet vareta sine interesser, blir det bundet av rettskraftig dom i saken.

HNS-fondet kan reise søksmål her i riket i anledning krav på avgift etter konvensjonen.

§ 226. Anerkjennelse og fullbyrding av utenlandsk dom

Rettskraftig dom mot skipets eier eller dennes forsikringsgiver har bindende virkning her i riket og kan fullbyrdes her når den er tvangskraftig, såfremt dommen er avsagt i en konvensjonsstat og av en domstol som er kompetent til å avgjøre saken etter artikkel 38 i HNS-konvensjonen.

Tilsvarende gjelder dom mot HNS-fondet som er avsagt i en konvensjonsstat

eller i en stat der HNS-fondet har sitt sete, dersom domstolen er kompetent til å avgjøre saken etter artikkel 39 i HNS-konvensjonen.

§ 227. Virkeområde

Reglene i dette kapittelet gjelder:

a. ansvaret for skade voldt av farlig gods som er transportert i skip som last, og som er oppstått her i riket eller innenfor territoriet til annen konvensjonsstat,
b. ansvaret for skade som omfattes av § 212 annet ledd bokstav c (forurensningsskade), som er voldt av farlig gods som er transportert i skip som last, og som er oppstått i norsk økonomisk sone eller i økonomisk sone til en annen konvensjonsstat, eller, for stat som ikke har opprettet slik sone, i et område som nevnt i § 206 annet ledd,
c. ansvaret for skade som omfattes av § 212 annet ledd bokstav a og b som er oppstått utenfor riket og territoriet til annen stat, dersom skaden er voldt av farlig gods transportert som last i skip registrert her i riket eller i annen konvensjonsstat eller, hvis skipet ikke er registrert, i skip som kan føre en konvensjonsstats flagg,
d. tiltak for å avverge eller begrense skade som nevnt i bokstav a til c, uansett hvor tiltaket er satt i verk.

Reglene i dette kapittelet gjelder ikke for krigsskip eller andre skip som eies eller brukes av en fremmed stat, og som på det tidspunkt da skade ble voldt av farlig gods, utelukkende brukes i statlig ikke-kommersielt øyemed. §§ 212 til 215 gjelder likevel når skade er oppstått her i riket eller i norsk økonomisk sone, eller det er truffet tiltak for å avverge eller begrense slik skade.

§ 231 første ledd første punktum skal lyde:

Reglene i dette kapittel gjelder begrensningsfond som opprettes etter § 177 (globalfond), § 195 (oljeskadefond etter 1992-ansvarskonvensjonen), § 216 (begrensningsfond etter HNS-konvensjonen), samt etterfølgende begrensningssøksmål.

§ 232 nye femte og sjette ledd skal lyde:

Begrensningsfond etter HNS-konvensjonen skal tilsvare ansvarsbeløpet etter § 215.

Rentetillegget for krav som nevnt i fjerde og femte ledd, skal anses som en del av det erstatningskrav som skal dekkes av Det internasjonale erstatningsfond (1992) og Det internasjonale tilleggsfond (2003) etter § 201 og av HNS-fondet etter § 221.

§ 240 annet punktum skal lyde:

Søksmål kan reises av person som nevnt i § 177 tredje ledd første punktum, § 195 første ledd annet punktum eller § 216 første ledd annet punktum.

§ 244 første ledd skal lyde:

Når samtlige tvister er avgjort, skal retten ved dom fordele fondet etter reglene i § 176, § 195 eller § 216. Fordelingen skjer på grunnlag av pålydende av hver fordring med tillegg av forsinkelsesrente i henhold til alminnelige rettsregler.
– – –
Ny § 503 b skal lyde:
§ 503 b. Foreldelse etter kapittel 11
Krav om erstatning etter §§ 212 og 220 faller bort dersom søksmål ikke er reist innen tre år fra den dag da skadelidte kjente eller med rimelighet burde ha kjent til skaden og hvem som eide skipet.

Krav på erstatning fra HNS-fondet etter § 221 faller bort dersom søksmål ikke er reist eller prosessvarsel etter § 225 fjerde ledd avsendt til fondet innen tre år fra den dag da skadelidte kjente eller med rimelighet burde ha kjent til skaden.

Krav på erstatning som nevnt i første og annet ledd faller i alle tilfelle bort dersom søksmål ikke er reist innen ti år fra den dag da den hendelsen som forårsaket skaden, inntraff. Oppsto skade ved en serie av hendelser med samme opphav, regnes fristen fra dagen for den siste av hendelsene.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).
§ 505 annet punktum skal lyde:
Den skal omregnes til norske penger etter kronens verdi uttrykt i SDR den dag da betaling finner sted eller begrensningsfond opprettes etter kapittel 9, 10 eller 11.
§ 506 femte ledd skal lyde:
Med bøter eller fengsel inntil 6 måneder straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer plikten i §§ 186, 197, 210 d eller 218 eller forskrifter gitt i medhold av bestemmelsene, om å ha forsikring eller annen sikkerhet samt gyldige sertifikater.
Endring tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 115 (i kraft 11 feb 2025 iflg. meddelelse 11 nov 2024 nr. 2739).

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen[1] bestemmer. Endringene i sjøloven §§ 182 b, 193, 223 og 430 trer likevel i kraft straks. For øvrig kan Kongen sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Reglene om ansvar og forsikring i sjøloven kapittel 11 får bare anvendelse på hendelser som inntreffer etter ikrafttredelsen av §§ 212 og 218.
3. Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

1 § 175 ikr. 8 juni 2015 iflg. res. 12 mai 2015 nr. 466.

Lov om Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM-loven)

§ 1. Formål og virkeområde

Formålet med loven er å etablere en nasjonal institusjon for menneskerettigheter, Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) .

Norges institusjon for menneskerettigheter har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig.

Endret ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023).

§ 2. Forholdet til Stortinget

Norges institusjon for menneskerettigheter utfører sine oppgaver selvstendig og uavhengig, og bestemmer selv hvordan arbeidet skal innrettes og organiseres.

Institusjonen skal årlig avgi en melding til Stortinget om institusjonens virksomhet og utviklingen av menneskerettighetssituasjonen i Norge. Slike meldinger skal gis innen 1. april hvert år og omfatte institusjonens virksomhet i perioden 1. januar til 31. desember det foregående året.

Institusjonen kan, dersom den avdekker forhold av en slik karakter at Stortinget bør varsles, gi særskilte meldinger til Stortinget.

Institusjonens meldinger skal være offentlige.

Stortinget kan gi utfyllende bestemmelser om institusjonens virksomhet.

Endret ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023).

§ 3. Institusjonens oppgaver

Norges institusjon for menneskerettigheter skal bidra til å styrke gjennomføringen av menneskerettighetene i samsvar med Paris-prinsippene om nasjonale institusjoners status, særlig ved å:

a. overvåke og rapportere om menneskerettighetenes stilling i Norge, herunder legge frem anbefalinger for å sikre at Norges

menneskerettslige forpliktelser oppfylles,
b. rådgi Stortinget, regjeringen, Sametinget og andre offentlige organer og private aktører om gjennomføringen av menneskerettighetene,
c. informere om menneskerettighetene, herunder veilede enkeltpersoner om nasjonale og internasjonale klageordninger,
d. fremme opplæring, utdanning og forskning på menneskerettighetene,
e. legge til rette for samarbeid med relevante offentlige organer og andre aktører som arbeider med menneskerettighetene,
f. delta i internasjonalt samarbeid for å fremme og beskytte menneskerettighetene.

Institusjonen skal ikke prøve enkeltsaker om krenkelse av menneskerettigheter.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023).

§ 4. Institusjonens ledelse

Norges institusjon for menneskerettigheter ledes av et styre og en direktør.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023).

§ 5. Styrets sammensetning og oppnevning

Norges institusjon for menneskerettigheters styre skal bestå av fem medlemmer.

Styremedlemmene skal representere ulike fagfelt, herunder juridisk kompetanse om menneskerettigheter, og styret skal ha kompetanse om virksomhetsstyring. Ett av medlemmene skal ha særskilt kjennskap til samiske spørsmål. I styret skal hvert kjønn være representert med minst to medlemmer.

Stortinget velger styret, herunder leder og nestleder, etter innstilling fra Stortingets presidentskap. Det skal aktivt informeres om adgangen til å fremme forslag til kandidater til styret, for å sikre en åpen og konsultativ prosess.

Styremedlemmene velges for en periode på fire år. Medlemmene kan gjenvelges, men ingen kan sitte i styret i mer enn to perioder. Det bør unngås at flere enn tre medlemmer skiftes ut samtidig.

Stortingets presidentskap fastsetter godtgjørelse til styrets medlemmer.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023).

§ 6. Styrets oppgaver

Styret har det overordnete ansvaret for institusjonens faglige virksomhet, økonomi og drift. Styret skal vedta en overordnet strategi for virksomheten, godkjenne institusjonens virksomhetsplan, legge frem årlig melding til Stortinget, avgi årsregnskap og fremme forslag til budsjett for Stortingets presidentskap. Styret fastsetter eget økonomireglement basert på statens økonomireglement.

Styret er beslutningsdyktig når minst tre medlemmer er til stede.

Endret ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023).

§ 7. Direktøren

Norges institusjon for menneskerettigheters daglige virksomhet ledes av en direktør.

Direktøren ansettes for en periode på seks år av institusjonens styre etter ekstern kunngjøring. Etter ny kunngjøring kan vedkommende ansettes for ytterligere en periode på seks år. Styret fastsetter direktørens lønn, pensjon og øvrige arbeidsvilkår etter de avtaler og bestemmelser som gjelder for arbeidstakere i statlig stilling.

Direktøren skal tilfredsstille høye krav til faglige kvalifikasjoner og personlig egnethet, herunder inneha juridisk kompetanse eller annen kompetanse om menneskerettigheter, og bør ha erfaring fra menneskerettighetsarbeid.

Styret kan bare si opp direktøren som følge av at denne har gjort seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig mislighold av arbeidsavtalen som ikke er forenlig med den tillit stillingen som direktør for institusjonen krever. Statsansattelovens saksbehandlingsregler gjelder, så langt de passer.

Direktøren har ansvaret for den daglige administrative, personalmessige og faglige ledelse av institusjonen og for institusjonens interne organisering innenfor de rammer som styret fastsetter. Direktøren er sekretær for styret, forbereder og gir sin anbefaling i saker som legges frem for styret, og er ansvarlig for å iverksette styrevedtak. Direktøren deltar i styremøtene, men har ikke stemmerett.

Endret ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 8. Personalet

Direktøren har det daglige arbeidsgiveransvaret for personalet ved institusjonen. Personalet ansettes av styret etter innstilling fra direktøren.

Statsansatteloven §§ 4 til 7 om utlysning, innstilling og ansettelse gjelder. Tvister om fortrinnsrett etter statsansatteloven § 13 avgjøres av styret.

Nærmere regler om fremgangsmåten ved ansettelse og adgang til delegering av styrets myndighet fastsettes av styret i et personalreglement. Stortingets presidentskap kan revidere personalreglementet.

Ved ansettelser skal det tas hensyn til at institusjonen skal ha bred faglig kompetanse, herunder kompetanse om urfolks- og minoritetsrettigheter.

For ansatte i institusjonen fastsetter direktøren lønn, pensjon og arbeidsvilkår etter de avtaler og bestemmelser som gjelder for arbeidstakere i statlig stilling.

Forvaltningsloven gjelder i saker om ordensstraff, oppsigelse, suspensjon eller avskjed. Klageorganet er Stortingets presidentskap.

Lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister gjelder for ansatte i institusjonen.

Endret ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023).

§ 9. Rådgivende utvalg

Styret oppnevner et rådgivende utvalg tilknyttet institusjonen bestående av minst 10 og høyst 15 medlemmer. Direktøren skal fremsette forslag til medlemmer.

Det rådgivende utvalget skal bidra med informasjon, råd og innspill til arbeidet som nasjonal institusjon.

Det rådgivende utvalget skal bestå av medlemmer fra frivillige organisasjoner, det akademiske miljø eller andre særlig kvalifiserte profesjonsgrupper, Sivilombudet, Barneombudet, Likestillings- og diskrimineringsombudet og andre særlig berørte offentlige institusjoner. Minst ett medlem skal ha særskilt kjennskap til samiske spørsmål.

Direktøren kaller inn og leder møtene i det rådgivende utvalget.

Endret ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023).

§ 10. Offentlige myndigheters bistand til institusjonen

Offentlige myndigheter og andre som utfører oppgaver på vegne av det offentlige, skal yte den bistand som er nødvendig for at Norges institusjon for menneskerettigheter kan utføre sine oppgaver etter denne lov.

Endret ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023).

§ 11. Dokumentoffentlighet

Alle kan hos institusjonen kreve innsyn i institusjonens saksdokumenter, journaler og lignende registre. Bestemmelsene i offentleglova med tilhørende forskrifter gjelder tilsvarende så langt de passer. Dokumenter som utveksles mellom Stortinget og institusjonen, og som gjelder institusjonens budsjett og interne administrasjon, kan unntas fra offentlighet.

Arkivlova kapittel II, med unntak av §§ 7 og 8, gjelder for institusjonens virksomhet. Tilhørende forskrifter gjelder så langt de passer.

Direktøren, eller den direktøren bemyndiger, avgjør om et dokument helt eller delvis skal unntas fra offentlighet. Slike avgjørelser kan påklages til styret.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023, tidligere § 12). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 12. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for institusjonen, plikter å unngå at andre får adgang eller kjennskap til det han eller hun i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om forhold av personlig karakter. Taushetsplikten gjelder også opplysninger om drifts- og forretningshemmeligheter og informasjon som er gradert i henhold til sikkerhetsloven eller beskyttelsesinstruksen.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Han eller hun kan heller ikke utnytte opplysninger som nevnt i første ledd i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

For øvrig gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven §§ 13 a til 13 g så langt de passer.
Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026), 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023, tidligere § 13).

§ 13. Behandling av personopplysninger

Norges institusjon for menneskerettigheter kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven her.
Tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023).

§ 14. Sikkerhetslovens anvendelse

For institusjonens styre og personale gjelder bestemmelsene om behandling av sikkerhetsgradert informasjon og personellsikkerhet i sikkerhetsloven med forskrifter samt beskyttelsesinstruksen. Stortingets administrasjon er klareringsmyndighet. Stortingets presidentskap er klagemyndighet for avgjørelser truffet av Stortingets administrasjon.

Hvis institusjonen er i tvil om graderingen av en opplysning i en melding, eller mener at av- eller nedgradering bør skje, forelegger institusjonen spørsmålet for den offentlige myndighet som har utstedt informasjonen. Avgjørelsen fra vedkommende myndighet er bindende for institusjonen.
Tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 117 (i kraft 1 jan 2023, ved tilføyelse av ny § 14 ble det ikke angitt omparagrafering av tidligere § 14 (Ikrafttredelse), som dermed utgår, tidligere § 14 lød: «Loven trer i kraft 1. juli 2015.»).

Lov om nasjonalt identitetskort (ID-kortloven)

§ 1. Rett til nasjonalt ID-kort

Norske statsborgere som fyller vilkårene i loven, har etter søknad rett til å få nasjonalt ID-kort med funksjonalitet som gyldig reisedokument i EØS-området (reiserett).

Norske statsborgere som ikke ønsker eller ikke kan få nasjonalt ID-kort med reiserett, men fyller lovens øvrige vilkår, har etter søknad rett til å få nasjonalt ID-kort uten reiserett.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 65 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2062).

§ 2. Ansvarlig myndighet

Politiet er ansvarlig myndighet for utstedelse av nasjonalt ID-kort (ID-kortmyndighet).

§ 3. Søknad om nasjonalt ID-kort

Søknad om nasjonalt ID-kort fremmes ved personlig oppmøte med mindre særlige grunner vanskeliggjør fremmøte.

Søker plikter å godtgjøre sin identitet og statsborgerskap, blant annet ved å

avgi opplysninger og fremlegge dokumenter som ID-kortmyndigheten anser nødvendige. Det kan innhentes biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk til bruk for senere kontroll av kortinnehaverens identitet.

Tidligere nasjonalt ID-kort skal innleveres for makulering før nytt utleveres.

Kongen gir forskrift med nærmere regler om søknaden, godtgjøring av identitet og statsborgerskap og innhenting av biometrisk personinformasjon.

§ 4. Mindreårige og personer uten rettslig handleevne

For utstedelse av nasjonalt ID-kort med reiserett til mindreårige under 18 år og personer uten rettslig handleevne kreves samtykke fra verge. Har foreldrene felles foreldreansvar for den mindreårige, må begge samtykke, med mindre barneloven gir adgang for en av foreldrene til å reise ut av landet med barnet uten den andres samtykke. I tilfeller som omfattes av barnevernsloven § 5-6 om forbud mot å ta med barnet ut av Norge, skal samtykke kun innhentes fra barnevernstjenesten.

Samtykke fra verge kreves også for utstedelse av nasjonalt ID-kort uten reiserett til mindreårige under 13 år. Har foreldrene felles foreldreansvar, må begge samtykke.

Nasjonalt ID-kort med reiserett kan i særlige tilfeller utstedes til person som nevnt i første ledd uten samtykke dersom det er åpenbart ubetenkelig.
Endret ved lover 20 des 2019 nr. 107 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008), 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 5. Hindringer for å få nasjonalt ID-kort med reiserett

Nasjonalt ID-kort med reiserett skal ikke utstedes

a. når søkeren er etterlyst med henblikk på pågripelse, er besluttet pågrepet eller varetektsfengslet eller har samtykket i innlevering av pass etter straffeprosessloven kapittel 14
b. når utreiseforbud følger av tvisteloven § 33-11 eller konkursloven § 102
c. når det foreligger lovhjemlet beslutning av offentlig myndighet som innebærer at utreise vil være ulovlig
d. dersom søkeren ikke kan reise ut av landet fordi det følger av innskrenkninger pålagt i henhold til straffeloven §§ 45 og 46 eller straffegjennomføringsloven § 43.

Nasjonalt ID-kort med reiserett kan nektes utstedt når søkeren ikke kan reise ut av riket fordi det følger av

a. dom, kjennelse eller annen lovhjemlet beslutning av offentlig myndighet som pålegger frihetsberøvelse
b. innskrenkninger pålagt i henhold til straffeloven §§ 34, 39, 48, 52 og 62 (jf. psykisk helsevernloven § 5-3) eller straffeprosessloven § 69 tredje ledd.

Nasjonalt ID-kort med reiserett kan også nektes utstedt når

a. det foreligger vedtak om passnektelse eller tilbakekall av pass etter passloven § 5 tredje ledd, jf. § 7 første ledd bokstav b
b. omstendighetene gir skjellig grunn til å tro at formålet med reisen er ulovlig virksomhet
c. søkeren tidligere har forfalsket eller brukt falskt nasjonalt ID-kort med reiserett, rettsstridig har overlatt kortet til tredjemann eller på annen måte har misbrukt det
d. det er grunn til å tro at formålet med reisen er å begå en handling som rammes av bestemmelsene i straffeloven §§ 101 til 107 om folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser eller straffeloven §§ 131 til 145 om terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger
e. søkeren er mindreårig, og det er grunn til å tro at søkeren vil bli utsatt for straffbare forhold i utlandet eller forhold der som kan medføre fare for liv eller helse.

Nasjonalt ID-kort med reiserett må ikke nektes uten at tungtveiende hensyn taler for det. Ved avgjørelsen skal det tas i betraktning hvilken betydning kortet vil ha for søkeren. Etter annet ledd skal det vurderes om søkeren vil unndra seg iverksettelse av den lovhjemlede forpliktelsen.
Endret ved lov 20 des 2019 nr. 107 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008).

§ 6. Innholdet i nasjonalt ID-kort

Nasjonalt ID-kort skal bare inneholde opplysninger som er nødvendige for å kontrollere kortets ekthet og bekrefte innehaverens identitet. Biometriske personopplysninger innhentet etter § 3 annet ledd lagres i det nasjonale ID-kortet på en slik måte at hensynet til informasjonens ekthet, integritet og konfidensialitet blir ivaretatt.

Utfylling av personopplysninger i de enkelte nasjonale ID-kortene skal gjøres i Norge.

Kongen gir forskrift med nærmere regler om innholdet i nasjonalt ID-kort, blant annet om hvordan biometriske personopplysninger kan lagres og hvilke opplysninger som skal fremgå på kortet.

§ 7. Oppbevaring og tap

Det nasjonale ID-kortet skal oppbevares på betryggende måte. Kortinnehaver skal straks skriftlig eller ved personlig oppmøte melde tap av kortet til ID-kortmyndigheten.

Kort som er meldt tapt kan ikke tas i bruk på nytt.

§ 8. Tilbakekall, innlevering og beslag

Nasjonalt ID-kort med reiserett kan tilbakekalles når

a. det foreligger hindring som nevnt i § 5
b. kortet er utstedt med, eller på bakgrunn av, informasjon som ikke var, eller lenger er, riktig
c. kortets utseende eller innhold er endret
d. kortet er skadet eller slitt eller av andre årsaker ikke er tjenlig som identitetsbevis
e. kortet finnes i uvedkommendes besittelse.

Første ledd bokstavene b, c, d og e gjelder for alle nasjonale ID-kort.

Når det er fattet vedtak om tilbakekall av nasjonalt ID-kort etter første ledd, skal kortet innleveres. Når kortet ikke innleveres frivillig, kan politiet ta det fra besitteren.

Politiet kan ta beslag i nasjonalt ID-kort med reiserett som forevises ved grensekontroll i inntil 3 uker når vilkårene etter første ledd antas oppfylt. Kortet skal tilbakeleveres hvis ID-kortmyndigheten ikke har fattet vedtak om tilbakekall innen 3 uker. Straffeprosessloven § 208 gjelder tilsvarende.

§ 8 a. Underretningsplikt til kommunens barnevernstjeneste

ID-kortmyndigheten skal straks underrette kommunens barnevernstjeneste om vedtak om nektelse eller tilbakekall av nasjonalt ID-kort med reiserett etter § 5 tredje ledd bokstav e, jf. § 8 første ledd bokstav a.

Tilføyd ved lov 20 des 2019 nr. 107 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008), endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 9. Nasjonalt ID-kortregister

Det skal opprettes et nasjonalt ID-kortregister. Registeret kan kobles mot passregisteret.

Nasjonalt ID-kortregister kan inneholde opplysninger som er nødvendige for forvaltning av registeret og utstedelse av nasjonalt ID-kort, blant annet søkers navn, signatur, fødselsnummer, biometrisk ansiktsfoto, høyde, øyenfarge, hårfarge, serienummer eller annen entydig referanse for tilknyttet eID, og opplysninger om tap og tilbakekall av kortet. Ved endring av navn eller andre opplysninger, og ved utstedelse av nytt nasjonalt ID-kort kan også tidligere data beholdes i registeret. Ved søknad om nasjonalt ID-kort til mindreårige og personer uten rettslig handleevne kan biometrisk ansiktsfoto av foresatte eller verge inntas i registeret.

Kongen gir forskrift med nærmere regler om

a. hvilke opplysninger som kan registreres
b. hvem som er behandlingsansvarlig
c. innsyn, begrensning av behandling, retting og sletting av opplysninger.

Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008), 12 juni 2020 nr. 65 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2062).

§ 10. Tilgang (rett til søk)

ID-kortmyndigheten, passmyndigheten, Politidirektoratet, Kripos og ansatte i norsk grensekontroll kan gis tilgang til opplysningene i nasjonalt ID-kortregister, eller opplysningene kan på annen måte gjøres tilgjengelig for dem, når det er tjenestemessig behov for opplysningene for utstedelse, forvaltning, innlevering eller beslag av pass og nasjonalt ID-kort eller for utførelse av grensekontroll.
Endret ved lov 12 juni 2020 nr. 65 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 16 okt 2020 nr. 2062).

§ 11. Utlevering av opplysninger

Opplysninger fra nasjonalt ID-kortregister kan utleveres når det er nødvendig for å kontrollere et nasjonalt ID-kort eller innehaverens identitet. Opplysninger om utstedte ID-kort kan utleveres til registermyndigheten for Folkeregisteret. Ansiktsfoto kan utleveres til utlendingsmyndighetene når det er nødvendig i forbindelse med opptak og registrering av ansiktsfoto etter utlendingsloven § 100.

Utlevering av opplysninger etter første ledd kan skje ved direkte søk som går ut på treff eller ikke-treff.

Endret ved lover 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008), 28 april 2023 nr. 10 (i kraft 14 mars 2025 iflg. res. 14 mars 2025 nr. 446).

§ 12. Utlevering av opplysninger til andre formål

Opplysninger fra nasjonalt ID-kortregister kan utleveres til politiet til bruk

a. i arbeid med å finne savnet person eller med å identifisere en død person eller en person som det hører under politiets oppgaver å hjelpe
b. i arbeid med å identifisere en person som kan innbringes eller skal pågripes eller anbringes i politiarrest
c. ved forebygging eller etterforskning av en handling som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i seks måneder
d. i arbeid etter utlendingsloven med å avklare identiteten til en person som har plikt til å gi opplysninger om egen identitet
e. ved kontroll av opplysninger som skal føres inn i det sentrale registeret over strafferettslige reaksjoner
f. når den opplysningene gjelder har gitt et uttrykkelig samtykke som er basert på frivillighet og informasjon
g. for utførelse av oppgaver etter passloven.

Utlevering av opplysninger etter første ledd kan skje ved direkte søk.

Opplysninger som er hentet fra nasjonalt ID-kortregister etter denne bestemmelsen, skal ikke lagres ut over det som er nødvendig for å oppfylle formålet med behandlingen av opplysningen eller dokumentere behandlingen av den saken som opplysningene er innhentet for.

Til oppgaver nevnt i første ledd kan opplysninger fra nasjonalt ID-kortregister utleveres til utenlandske samarbeidende politimyndigheter og sikkerhetstjenester når utleveringen ikke anses uforholdsmessig. Utleveringen

skal besluttes av den som Politidirektoratet utpeker. Første og annet punktum innebærer ingen begrensning i adgangen til å utlevere opplysninger på annet grunnlag.

§ 13. Klage

Avgjørelser om nasjonalt ID-kort etter denne loven kan påklages til Politidirektoratet.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 93 (ikr. 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008).

§ 14. Forskrifter

Kongen gir forskrifter med nærmere regler om

a. gyldighetstiden for nasjonalt ID-kort, blant annet om begrenset eller forlenget gyldighetstid
b. fastsetting og betaling av gebyr for søknad om nasjonalt ID-kort.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere regler om

a. tildeling og bruk av tilknyttet eID ved utstedelse av nasjonalt ID-kort, blant annet om aldersgrenser, gyldighet, sertifikatutsteder, sikkerhetsnivå, tilbakekall og klage
b. utenlandske statsborgeres rett til å få nasjonalt ID-kort, blant annet om særlige vilkår om tilknytning til Norge
c. hvem som kan få utlevert opplysninger fra nasjonalt ID-kortregister
d. gjennomføring av loven, blant annet om søknads- og klagesaksbehandling
e. adgang til å få nasjonalt ID-kort ved norsk fagutenriksstasjon
f. adgang til å få midlertidig ID-dokument ved tap av nasjonalt ID-kort med reiserett.

§ 15. Forholdet til folkeretten

Loven skal anvendes i samsvar med internasjonale regler Norge er bundet av.

§ 16. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 19 okt 2020 iflg. res. 9 okt 2020 nr. 2008.

§ 17. Endring i andre lover

I lov 19. juni 1997 nr. 82 om pass skal § 8 fjerde ledd lyde: – – –

Lov om krav til kassasystem (kassasystemlova)

§ 1. Virkefelt

Denne lova gjeld leverandørar av kassasystem som nemnt i § 2 bokstav e. Lova fastsett krav til kassasystem mv. som blir tilbode for sal, utleige eller utlån til bokføringspliktig som nemnt i bokføringslova § 2.

§ 2. Definisjonar

I denne lova tyder

a. kontantsal: sal av varer og tenester der kjøparen si betalingsplikt overfor seljar blir gjort opp ved levering, ved bruk av betalingskort eller kontantar som betalingsmiddel. Sal over internett eller ved oppkrav blir ikkje rekna som kontantsal,
b. betalingskort: debetkort, kredittkort og faktureringskort,
c. kontantar: andre betalingsmiddel enn betalingskort,
d. kassasystem: kassaapparat eller anna elektronisk system for registrering av kontantsal og utskrift av salskvittering,
e. leverandør av kassasystem: produsent eller importør som enten sjølv eller gjennom forhandlar sel eller tilbyr kassasystem mv. for sal, utleige eller utlån til bokføringspliktig som nemnt i § 1, og forhandlarar og andre som tilpassar kassasystem for dei bokføringspliktige,
f. ID-nummeret til kassasystemet: ein unik identifikator for kassasystemet.

§ 3. Krav til kassasystem

(1) Eit kassasystem skal vere innretta slik at det enkelt kan vurderast om det er i samsvar med føresegner gitt i medhald av lova. Opplysingar om modell, type og versjon av kassasystemet, med ID-nummeret til kassasystemet, skal vere lett tilgjengeleg.
(2) Det skal finnast ei systemskildring av oppbygginga til kassasystemet og alle funksjonane i systemet. Systemskildringa skal følgje med kassasystemet ved sal, utleige eller utlån.

§ 4. Bistand og plikt til utlevering av programvare mv.

(1) Leverandørar av kassasystem skal gi skattekontoret naudsynt bistand til innsyn i kassasystemet.
(2) Skattekontoret kan krevje å få utlevert programvare, servicenøklar, servicemanual, programmeringsverktøy og programmeringsmanual mv. for kassasystemet frå leverandøren av kassasystemet. Det skal fastsetjast ein frist for oppfylling.

§ 5. Produktfråsegn

(1) Leverandøren av eit kassasystem skal levere ei produktfråsegn til skattekontoret om at kassasystemet oppfyller krava i § 3 og krava i føresegnene gitt i medhald av lova. Produktfråsegna skal leverast før kassasystemet blir tilbode for sal, utleige eller utlån og ho skal oppdaterast ved nye versjonar av kassasystemet.
(2) Ved sal, utleige eller utlån skal produktfråsegna følgje med kassasystemet.

§ 6. Utbetring av manglar mv.

(1) Blir ein leverandør av kassasystem merksam på at eit kassasystem ikkje tilfredsstiller krav etter forskrift gitt i medhald av lova, skal leverandøren utan ugrunna opphald melde frå om dette til skattekontoret og utbetre mangelen eller trekkje kassasystemet frå marknaden.
(2) Dersom skattekontoret avdekkjer eller blir merksam på manglar som nemnt i første ledd, kan leverandøren bli gitt ein frist for å utbetre mangelen eller trekkje kassasystemet frå marknaden.

§ 7. Tvangsmulkt

(1) Skattekontoret kan påleggje ein leverandør som ikkje har retta seg etter pålegg om å utlevere programvare mv. etter § 4 andre ledd innan den fastsette fristen, ei dagleg laupande tvangsmulkt fram til utlevering skjer. Tvangsmulkta utgjer eitt rettsgebyr per dag, jf. rettsgebyrloven § 1 andre ledd.
(2) Skattekontoret kan påleggje ein leverandør som ikkje har retta seg etter pålegg om å utbetre mangelen eller trekkje kassasystemet frå marknaden etter § 6 andre ledd innan den fastsette fristen, ei dagleg laupande tvangsmulkt fram til utbetring skjer. Tvangsmulkta utgjer ti rettsgebyr per dag, jf. rettsgebyrloven § 1 andre ledd.
(3) Samla tvangsmulkt kan ikkje overstige ein million kroner.
(4) Vedtak om tvangsmulkt blir retta mot styret i selskap, samvirkeføretak, foreining, innretning eller organisasjon og blir sendt kvart medlem i rekommandert brev. Tvangsmulkta kan inndrivast så vel hos medlemane av styret som hos selskapet, samvirkeføretaket, foreininga, innretninga eller organisasjonen.
(5) Vedtak om tvangsmulkt kan klagast inn til Skattedirektoratet innan tre veker.
(6) Tvangsmulkta blir overført til statskassen.

§ 8. Brotsgebyr

(1) Dersom leverandøren av kassasystemet ikkje har levert produktfråsegn etter § 5, eller kassasystemet ikkje oppfyller krava i § 3 eller i forskrift gitt i medhald av denne lova, kan skattekontoret påleggje leverandøren av kassasystemet brotsgebyr.
(2) Brotsgebyr blir ikkje pålagt når leverandøren har følgt føresegna i § 6 første ledd. Dette gjeld likevel ikkje dersom melding om feilen kan reknast som framkalla ved kontrolltiltak som er eller vil bli sett i verk, eller ved opplysningar som skattekontoret har fått frå andre.
(3) Brotsgebyret utgjer 30 rettsgebyr, jf. rettsgebyrloven § 1 andre ledd. Ved ytterlegare feil i same type kassasystem innan tolv månader etter at førre brotsgebyr blei pålagt, utgjer brotsgebyret 60 rettsgebyr.
(4) Vedtak om brotsgebyr kan klagast inn til Skattedirektoratet innan tre veker.
(5) Brotsgebyret blir overført til statskassen.

§ 9. Forskriftsheimel

Skattedirektoratet kan gi forskrifter som utfyller føresegnene i denne lova, og

fastsetje ytterligare krav når det er naudsynt av omsyn til pliktig rekneskapsrapportering eller skatte- og avgiftskontroll.

§ 10. Iverksetjing

Lova tek til å gjelde 1. januar 2017.

Lov om endringer i tomtefesteloven (festeavgift ved forlengelse m.m.)

II

1. Loven gjelder fra 1. juli 2015.
2. For festeavtaler som er forlenget på samme vilkår som før i medhold av tomtefesteloven § 33 slik bestemmelsen lyder før ikrafttredelsen av denne loven, eller i medhold av midlertidig lov 14. desember 2012 nr. 89 § 1, kan bortfesteren kreve regulering av festeavgiften etter reglene i § 15 fjerde ledd frem til 1. januar 2018.
3. Fører regulering av festeavgiften etter nr. 2 eller etter § 15 fjerde ledd i denne loven til at den årlige festeavgiften øker med mer enn 8.000 kroner sammenliknet med det som lovlig kunne kreves før reguleringen, kan bortfesteren for festeavgift som forfaller før 1. januar 2017, ikke kreve den delen av den nye festeavgiften som overstiger dette beløpet.
4. Ved innløsning gjelder § 37 første ledd annet punktum bare hvis innløsningstiden er inne eller festetiden er ute 1. juli 2016 eller senere. Er innløsningstiden inne før 1. juli 2016, skal det ved beregningen av innløsningssummen ikke tas hensyn til regulering av festeavgiften i medhold av overgangsregelen i nr. 2, jf. § 15 fjerde ledd. I tilfeller som nevnt i § 32 annet ledd gjelder § 37 første ledd annet punktum bare hvis festeren døde etter ikrafttredelsen av loven.
5. Er en avtale om feste av tomt til bolighus eller fritidshus gjort før 1. januar 2002, gjelder i tillegg til § 15 følgende regler for den første reguleringen som skjer fra 1. januar 2002 eller senere:
    a. Når regulering skal skje i samsvar med endringen i pengeverdien, kan bortfesteren kreve regulering i samsvar med endringen siden festeavtalen ble inngått, selv om festeavgiften har vært regulert før.

b. Bortfesteren kan kreve avgiften regulert i samsvar med det som tvilløst er avtalt. Men er avtalen inngått 26. mai 1983 eller før, kan bortfesteren likevel ikke kreve avgiften regulert mer enn til et høyestebeløp om året for hvert dekar tomt eller til det beløpet som regulering i samsvar med pengeverdien ville gi. Høyestebeløpet etter andre punktum er 9.000 kroner justert ved hvert årsskifte etter 1. januar 2002 i samsvar med endringen i pengeverdien. Dette høyestebeløpet gjelder også der tomten er mindre enn ett dekar.
c. Gjør avtalen at verdien av tomt uten hus er en del av regnegrunnlaget for ny festeavgift, skal verdien ikke bli satt høyere enn det tomten kan selges for om det bare er tillatt å sette opp det eller de husene som er på tomten.

6. Endringen av § 10 gjelder bare for feste av tomt til bolighus eller fritidshus som forlenges etter ikrafttredelsen av denne loven. Er festet forlenget før ikrafttredelsen av loven, gjelder de tidligere reglene i § 10.
7. Kongen kan gi nærmere overgangsregler, herunder regler som utfyller eller gjør unntak fra reglene i nr. 2 til 6.

Lov om ikraftsetting av straffeloven 2005 (straffelovens ikraftsettingslov)

§ 1. Ikraftsetting av straffeloven 2005

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff skal § 411[1] første ledd lyde: – – –
1 Fastsetter ikrafttredelsen av loven til 1 okt 2015, se straffeloven § 411.

§ 2. Opphevelse av andre lover

Med virkning fra den tid straffeloven 2005 trer i kraft[1] oppheves følgende lover:

1. lov 18. august 1914 nr. 3 om forsvarshemmeligheter
2. lov 25. juni 1926 nr. 4 om straff for å delta i og medvirke til smugling på andre land
3. lov 17. juni 1932 nr. 2 om enkelte bestemmelser om fremmede konsulers rettsstilling

4. lov 19. mars 1937 nr. 1 angående forholdsregler for å hindre deltagelse i krig i fremmed land
5. lov 13. mai 1937 nr. 1 om forbud mot å bære uniform m.v.
6. lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse
7. lov 29. juni 2007 nr. 83 om endringer i straffegjennomføringsloven og straffeloven (opplysningsplikt, vandelskrav og varsel til fornærmede mv.)
8. lov 29. juni 2007 nr. 84 om endringer i straffegjennomføringsloven mv. (tiltak for å avvikle soningskøen og bedre innholdet i soningen)

1 Fra 1 okt 2015, se straffeloven § 411.

§ 3. Endringer i straffeloven 2005

– – –

§ 4. Endringer i militær straffelov

Med virkning fra den tid straffeloven 2005 trer i kraft[1] gjøres følgende endringer i lov 22. mai 1902 nr. 13 militær straffelov: – – –
1 Fra 1 okt 2015, se straffeloven § 411.

§ 5. Endringer i straffeprosessloven

Med virkning fra den tid straffeloven 2005 trer i kraft[1] gjøres følgende endringer i lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker: – – –
1 Fra 1 okt 2015, se straffeloven § 411.

§ 6. Endringer i andre lover

Med virkning fra den tid straffeloven 2005 trer i kraft[1] gjøres følgende endringer i annen lovgivning: – – –
1 Fra 1 okt 2015, se straffeloven § 411.

§ 7. Overgangsregler

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

§ 8. Ikrafttredelse

Loven her trer i kraft straks.

Lov om informasjonsplikt, karantene og saksforbud for politikere, embetsmenn og statsansatte (karanteneloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Hva loven omfatter

Loven omfatter politikere som skal tiltre embete eller stilling i departementene eller stilling eller verv utenfor statsforvaltningen, eller som etablerer næringsvirksomhet. Statsministerens kontor regnes som departement etter loven her.

Loven omfatter embetsmenn og statsansatte som går over til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen, eller som etablerer næringsvirksomhet.

Loven omfatter ikke overgang til partipolitisk arbeid eller politiske verv i Stortinget, kommuner og fylkeskommuner.

Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 67 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763).

§ 1 a. Lovens formål

Loven skal bidra til å fremme den alminnelige tilliten til forvaltningen og det politiske systemet ved overganger som omfattes av loven, ved å:

a. motvirke at noen får særlige konkurransefordeler
b. beskytte intern informasjon i statsforvaltningen
c. beskytte andre virksomheters forretningsinformasjon som statsforvaltningen har fått tilgang til
d. medvirke til å opprettholde skillet mellom politisk ledelse og embetsverk.

Tilføyd ved lov 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

§ 2. Definisjoner

Med politiker og politisk stilling menes i denne lov nåværende eller tidligere medlemmer av regjeringen, statssekretærer og politiske rådgivere.

Med karantene menes et tidsbegrenset forbud mot å tiltre ny stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller etablere næringsvirksomhet.

Med saksforbud menes et tidsbegrenset forbud mot å involvere seg i bestemte saker eller saksområder. Dette omfatter blant annet å drive påvirkningsarbeid, gi råd til eller opptre på vegne av andre og delta i saksbehandling, møter eller forhandlinger.

Endret ved lov 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

§ 3. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder med de særlige bestemmelser som er gitt i denne loven.

Vedtak etter loven kan ikke påklages.

Parten kan innen fem virkedager uttale seg om vedtak etter §§ 6, 7, 10, 11, 13 og 14 og kreve ny vurdering av saken. Fristen regnes fra det tidspunkt vedkommende underrettes om vedtaket. Organet som har truffet vedtaket, skal fremlegge ny vurdering av saken innen fem virkedager fra det tidspunkt krav om ny vurdering er mottatt.

Parten kan innen tre uker uttale seg om vedtak etter §§ 18, 19 og 20 og kreve ny vurdering av saken. Fristen regnes fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part.

Søksmål om gyldigheten av vedtak etter loven kan ikke reises uten at vedkommende part har benyttet sin adgang til å kreve ny vurdering av vedtaket, og ny vurdering er gitt.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen, inkludert om beregningen av frister, samt fristoppreisning i saker der parten uttaler seg om vedtak og krever ny vurdering etter tredje og fjerde ledd.

Kapittel 2. Politikeres overgang til stilling mv. utenfor statsforvaltningen

§ 4. Karantenenemnda

Kongen skal oppnevne en faglig uavhengig nemnd, Karantenenemnda, som treffer vedtak om karantene og saksforbud ved politikeres overgang til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller etablering av næringsvirksomhet.

Kongen gir forskrift om nemndas sammensetning og funksjonstid.

§ 5. Informasjonsplikt

Politikere skal gi Karantenenemnda de opplysninger nemnda trenger for å fatte vedtak etter loven. Opplysningene skal gis i rett tid og være fullstendige, slik at tilliten til forvaltningen og det politiske systemet ivaretas.

Politikere skal gi opplysninger til Karantenenemnda når de innen 18 måneder etter fratreden som politiker går over til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller etablerer næringsvirksomhet. Informasjonsplikten omfatter også opplysninger om tidligere embete eller stilling og den nye stillingen, vervet eller virksomheten.

Plikten etter andre ledd gjelder tilsvarende dersom det i samme tidsrom skjer

a. endringer i hvilke sektorer eller bransjer politikeren skal arbeide med
b. endringer i politikerens kontakt med myndighetene
c. endringer i politikerens organisatoriske plassering i en stilling, et verv eller en næringsvirksomhet.

Opplysninger etter andre og tredje ledd skal gis senest tre uker før overgangen eller før endringen trer i kraft.

Departementet kan gi forskrift om informasjonsplikten etter første til fjerde ledd.

Endret ved lov 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

§ 6. Karantene

Karantenenemnda kan, ved overgang til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller etablering av næringsvirksomhet, i særlige tilfeller ilegge en politiker karantene i inntil seks måneder etter fratreden når

a. det foreligger en konkret forbindelse mellom politikerens tidligere ansvarsområder, arbeidsoppgaver i den politiske stillingen eller bestemte saker som var til behandling i departementet i politikerens funksjonstid, og interessene til den virksomheten politikeren blir tilknyttet eller etablerer, eller
b. politikerens tidligere ansvar og arbeidsoppgaver har gitt eller kan gi virksomheten politikeren blir tilknyttet eller etablerer særlige fordeler, eller
c. overgangen på annen måte kan være egnet til å svekke tilliten til forvaltningen generelt.

§ 7. Saksforbud

Karantenenemnda kan i særlige tilfeller, dersom ett eller flere av vilkårene i § 6 er oppfylt, ilegge en politiker saksforbud i inntil tolv måneder etter fratreden. Saksforbud kan ilegges i stedet for eller i tillegg til karantene.

Dersom det foreligger særlig tungtveiende grunner, kan det ilegges saksforbud i inntil 18 måneder etter fratreden.

Endret ved lov 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

§ 8. Godtgjørelse

En politiker som er ilagt karantene etter § 6, mottar en godtgjørelse i karantenetiden som tilsvarer den lønn vedkommende hadde ved fratreden som politiker, med tillegg av feriepenger.

Godtgjørelse gis ikke for ilagt karantene ved overgang til næringsvirksomhet en politiker har opprettet etter å ha tiltrådt det politiske embetet eller den politiske stillingen, eller ved overgang til egen næringsvirksomhet som ikke tidligere har hatt reell drift. Tilsvarende gjelder for ilagt karantene ved overgang til stilling, verv eller næringsvirksomhet som utgjør en bistilling eller et bierverv.

Lønn eller vederlag for annet arbeid, verv eller oppdrag som vedkommende måtte motta eller opptjene i karantenetiden, går til fradrag i godtgjørelsen etter første ledd.

I karanteneperioden vil politikeren være omfattet av en ordning som tilsvarer gruppelivsordningen som følger av den til enhver tid gjeldende hovedtariffavtale i staten.

Endret ved lov 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

§ 9. Saksbehandlingen i Karantenenemnda

Karantenenemnda har frist på to uker til å treffe vedtak om å ilegge karantene og saksforbud, regnet fra det tidspunkt vedkommende politiker har oppfylt sin informasjonsplikt etter § 5. Politikeren kan ikke tiltre stilling eller verv eller etablere næringsvirksomhet før Karantenenemnda har truffet endelig vedtak i saken. Det kan heller ikke iverksettes endringer som nevnt i § 5 tredje ledd før Karantenenemnda har truffet endelig vedtak.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i Karantenenemnda, inkludert om beregning av fristen etter første ledd.

Endret ved lov 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

Kapittel 3. Politikeres overgang til embete eller stilling i departementene

§ 10. Overgang til visse ledende departementsstillinger

En politiker som tiltrer eller gjeninntrer som departementsråd, assisterende departementsråd, ekspedisjonssjef eller kommunikasjonssjef i det departement vedkommende har vært politiker, kan ikke utøve embetets eller stillingens funksjoner i seks måneder etter fratreden. Tilsvarende forbud gjelder i tre måneder der overgang skjer til et annet departement.

I tidsrom nevnt i første ledd, kan politikeren heller ikke ha arbeidsoppgaver som innebærer et direkte rådgivningsforhold til politisk ledelse, eller som vedrører saker som politikeren hadde til behandling i sin politiske stilling.

Dersom særlig tungtveiende grunner tilsier det, kan departementet oppheve eller begrense forbudet etter første og andre ledd.

§ 11. Overgang til andre stillinger i departementene

Går en politiker over til andre embeter eller stillinger i departementet enn nevnt i § 10, kan departementet bestemme at vedkommende ikke skal ha oppgaver som innebærer direkte rådgivning til departementets politiske ledelse for en periode på inntil seks måneder etter fratreden. Når tungtveiende grunner tilsier det, kan politikeren ilegges et forbud etter § 10 første og andre ledd i inntil tre måneder.

§ 12. Lønn

Den som er underlagt forbud etter §§ 10 eller 11, mottar embetets eller stillingens lønn. Lønn eller vederlag for annet arbeid, verv eller oppdrag som vedkommende måtte motta eller opptjene i perioden, går til fradrag i lønnen.

Kapittel 4. Embetsmenns og statsansattes overgang til stilling mv. utenfor statsforvaltningen

Overskrift endret ved lov 16 juni 2017 nr. 67 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763).

§ 13. Overgang fra ledende stilling i et departement eller annet statlig forvaltningsorgan

Dersom en departementsråd, assisterende departementsråd, ekspedisjonssjef eller leder av annet statlig forvaltningsorgan går over til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen, eller etablerer næringsvirksomhet, kan ansettelsesmyndigheten i særlige tilfeller ilegge karantene når

a. det foreligger en konkret forbindelse mellom embetsmannens eller den statsansattes tidligere ansvar og arbeidsoppgaver i embetet eller stillingen eller bestemte saker som var til behandling i forvaltningsorganet i vedkommendes funksjonstid, og interessene til den virksomheten vedkommende blir tilknyttet eller etablerer, eller
b. embetsmannens eller den statsansattes tidligere ansvar og arbeidsoppgaver har gitt eller kan gi virksomheten vedkommende blir tilknyttet eller etablerer særlige fordeler, eller
c. overgangen på annen måte kan være egnet til å svekke tilliten til forvaltningen generelt.

Dersom vilkåret i første ledd er oppfylt, kan ansettelsesmyndigheten ilegge et saksforbud. Saksforbud kan ilegges i stedet for eller i tillegg til karantene.

Karantene kan ilegges for inntil seks måneder og saksforbud inntil tolv måneder regnet fra fratreden fra embetet eller stillingen.

Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 67 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763), 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

§ 14. Overgang fra andre embeter og stillinger i statsforvaltningen

For andre embeter og stillinger enn nevnt i § 13, kan det ved utnevnelsen eller ansettelsen fastsettes en klausul i arbeidskontrakten om at karantene og saksforbud kan ilegges ved overgang til stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller ved etablering av næringsvirksomhet. Slik klausul kan fastsettes dersom stillingens karakter gir saklig grunn til det.

Dersom det er fastsatt en klausul i arbeidskontrakten etter første ledd, kan ansettelsesmyndigheten i særlige tilfeller ilegge karantene og saksforbud når

a. overgangen kan gi virksomheten som embetsmannen eller den statsansatte blir tilknyttet eller etablerer, særlige fordeler på grunn av vedkommendes stilling, ansvar eller arbeidsoppgaver i statsforvaltningen, eller
b. overgangen på annen måte kan være egnet til å svekke tilliten til

forvaltningen generelt.

Saksforbud kan fastsettes i stedet for eller i tillegg til karantene.

Dersom ansettelsesmyndigheten ikke med rimelighet kunne tatt inn klausul om karantene og saksforbud ved utnevnelsen eller ansettelsen, kan karantene og saksforbud likevel ilegges når tungtveiende hensyn til tilliten til forvaltningen tilsier det, og vilkårene i andre ledd er oppfylt.

Karantene kan ilegges for inntil seks måneder og saksforbud for inntil tolv måneder regnet fra fratreden i embetet eller stillingen.

Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 67 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763), 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

§ 15. Informasjonsplikt

Dersom embetsmann eller statsansatt som nevnt i § 13 første ledd, eller som har en klausul om karantene og saksforbud i arbeidskontrakten sin, jf. § 14 første ledd, tar imot tilbud om stilling eller verv utenfor statsforvaltningen eller etablerer næringsvirksomhet, skal vedkommende uten ugrunnet opphold gi alle opplysninger ansettelsesmyndigheten trenger for å fatte vedtak om karantene og saksforbud, inkludert opplysninger om embete og stilling og den nye stillingen, vervet eller virksomheten.

Arbeidsgiver kan pålegge informasjonsplikt for andre embetsmenn og statsansatte enn dem som er nevnt i første ledd, dersom vedkommendes ansvarsområder og arbeidsoppgaver kan gi grunnlag for å ilegge karantene og saksforbud etter § 14 fjerde ledd.

Informasjonsplikten gjelder alle overganger innen tolv måneder etter fratreden fra embetet eller stillingen.

Departementet kan gi forskrift om informasjonsplikten.

Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 67 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763), 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

§ 16. Godtgjørelse

En embetsmann eller statsansatt som er ilagt karantene etter §§ 13 eller 14, mottar en godtgjørelse som tilsvarer den tidligere stillingens lønn, med tillegg av feriepenger.

Lønn eller vederlag for annet arbeid, verv eller oppdrag som vedkommende måtte motta eller opptjene i karantenetiden, går til fradrag i godtgjørelsen etter første ledd.

I karanteneperioden vil embetsmannen eller den statsansatte være omfattet

av en ordning som tilsvarer gruppelivsordningen som følger av den til enhver tid gjeldende hovedtariffavtale i staten.
Endret ved lov 16 juni 2017 nr. 67 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763).

§ 17. Saksbehandlingsregler

Ansettelsesmyndigheten har frist på to uker til å treffe vedtak om karantene og saksforbud. Fristen regnes fra det tidspunkt vedkommende embetsmann eller statsansatt har oppfylt informasjonsplikten etter § 15. Embetsmannen eller den statsansatte kan ikke tiltre stilling eller verv eller etablere næringsvirksomhet før ansettelsesmyndigheten har truffet endelig vedtak i saken.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen, inkludert om beregning av fristen etter første ledd.
Endret ved lover 16 juni 2017 nr. 67 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763), 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

Kapittel 5. Reaksjoner ved overtredelse

§ 18. Pålegg og tvangsmulkt

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, eller i vedtak fattet i medhold av loven, kan Karantenenemnda eller ansettelsesmyndigheten gi pålegg om tiltak for å bringe de ulovlige forhold til opphør. Det kan settes frist for gjennomføring av slike tiltak.

Karantenenemnda eller ansettelsesmyndigheten kan fastsette tvangsmulkt for å få gjennomført pålegg etter første ledd innen en særskilt angitt frist. Tvangsmulkten kan fastsettes samtidig med pålegg etter første ledd eller senere. Dersom tvangsmulkt ikke fastsettes samtidig med pålegget, skal det gis eget forhåndsvarsel om mulkten. Tvangsmulkten begynner å løpe når den ansvarlige oversitter fristen som er satt for retting av forholdet, og løper så lenge det ulovlige forholdet varer.

Tvangsmulkten tilfaller statskassen. Karantenenemnda eller ansettelsesmyndigheten kan i særlige tilfeller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt, inkludert om tvangsmulktens størrelse og varighet og frafall av påløpt tvangsmulkt.
Endret ved lov 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

§ 19. Administrativ inndragning

Karantenenemnda eller ansettelsesmyndigheten kan helt eller delvis inndra inntekt som er oppnådd ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, eller i vedtak fattet i medhold av loven. Inndragning foretas overfor den som inntekten har tilfalt. Kan størrelsen av inntekten ikke godtgjøres, fastsettes beløpet skjønnsmessig. Inndragning kan bare skje dersom dette ikke vil være urimelig.

Endelig vedtak om inndragning er tvangsgrunnlag for utlegg. Inndratt inntekt tilfaller statskassen.

Departementet kan gi forskrift om inndragning, inkludert om skjønnsmessig utmåling av inntekt og fradrag for utgifter.

Endret ved lov 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

§ 20. Overtredelsesgebyr

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av informasjonsplikten etter §§ 5 og 15, bestemmelsene i §§ 10 og 11 eller vedtak truffet etter §§ 6, 7, 13 eller 14, kan Karantenenemnda eller ansettelsesmyndigheten gi pålegg om å betale overtredelsesgebyr til statskassen.

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmålingen, skal det særlig legges vekt på overtredelsens grovhet, graden av skyld, om overtrederen har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel av overtredelsen, overtrederens økonomiske evne og den preventive effekten.

Når ikke annet er fastsatt i enkeltvedtak, forfaller overtredelsesgebyret til betaling fire uker etter at endelig vedtak er fattet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Dersom Karantenenemndas eller ansettelsesmyndighetens vedtak om overtredelsesgebyr bringes inn for domstolen, kan retten prøve alle sider av saken.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Foreldelsesfristen avbrytes ved at Karantenenemnda eller ansettelsesmyndigheten gir forhåndsvarsel om eller treffer vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr, inkludert om utmålingen. Det skal fastsettes et maksimumsbeløp for overtredelsesgebyret.

Endret ved lov 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

§ 21. Opphør og tilbakekreving av godtgjørelse

Ved overtredelse av vedtak om karantene kan Karantenenemnda eller ansettelsesmyndigheten vedta at tilkjent godtgjørelse skal opphøre og kreves tilbakebetalt helt eller delvis. Opphør og tilbakekreving kan bare skje dersom dette ikke vil være urimelig.

Endelig vedtak om tilbakekreving av godtgjørelse er tvangsgrunnlag for utlegg. Godtgjørelse som er krevd tilbakebetalt, tilfaller den virksomheten som utbetalte godtgjørelsen.

Tilføyd ved lov 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145).

Kapittel 6. Ikrafttredelse

§ 22. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Endret ved lov 7 feb 2025 nr. 1 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 7 feb 2025 nr. 145, tidligere § 21).

1 Fra 1 jan 2016 iflg. res. 19 juni 2015 nr. 662.

Lov om gjennomføring av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn (lov om Haagkonvensjonen 1996)

Kapittel 1. Allmenne bestemmelser

§ 1. Gjennomføring i norsk rett

Konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid om foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn gjelder som norsk lov[1].

1 Konvensjonen er ratifisert og gjeldende for Norge fra 1 juli 2016. Konvensjonen trådte i kraft 1 jan 2002.

§ 2. Sentralmyndighet mv.

Sentralmyndigheten skal motta og formidle henvendelser etter konvensjonen, samarbeide med sentralmyndighetene i de øvrige konvensjonsstatene for å oppfylle konvensjonens formål og utføre de oppgavene som konvensjonen ellers pålegger den.

Sentralmyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven.

Kongen utpeker det organet som skal være sentralmyndighet etter konvensjonen. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om sentralmyndighetens virksomhet og om adgangen til å ta rimelig betaling for den bistanden og de tjenestene som leveres etter konvensjonen.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 44 (i kraft 17 juni 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1037).

§ 3. Taushetsplikt

I tilfeller der norske myndigheter etter konvensjonen har plikt til å gi opplysninger, kan dette skje uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Tilsvarende gjelder der konvensjonen legger til rette for at opplysninger kan gis etter anmodning.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 4. Behandling av anmodninger om utveksling av opplysninger og gjennomføring av tiltak

Anmodninger fra en kompetent myndighet i en annen konvensjonsstat om utlevering av opplysninger eller gjennomføring av tiltak, jf. konvensjonen artiklene 32 og 34, skal sendes til sentralmyndigheten. Anmodninger fra en kompetent myndighet i en annen konvensjonsstat om bistand til gjennomføring av beskyttelsestiltak, jf. konvensjonen artikkel 35 nr. 1, og anmodninger fra en forelder om samvær, jf. konvensjonen artikkel 35 nr. 2, skal sendes til sentralmyndigheten eller en annen kompetent norsk myndighet.

Kommunene skal bistå sentralmyndigheten med å samle inn opplysninger i forbindelse med anmodninger etter konvensjonen artiklene 32, 34 og 35.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av forpliktelsene etter konvensjonen artiklene 32, 34 og 35.

Kapittel 2. Jurisdiksjon

§ 5. Overføring av jurisdiksjon

Anmodninger fra kompetente myndigheter i øvrige konvensjonsstater om overføring av jurisdiksjon, jf. konvensjonen artiklene 8 og 9, skal rettes til sentralmyndigheten i Norge. Sentralmyndigheten skal videreformidle anmodningene til kompetent norsk myndighet.

Den myndigheten i Norge som er, eller vil være, kompetent til å behandle en sak etter norsk rett, kan rette en anmodning til en annen konvensjonsstat om overføring av jurisdiksjon i saken, jf. konvensjonen artiklene 8 og 9.

Overføring av jurisdiksjon kan skje på alle stadier av saken og følger de prosessreglene som gjelder for sakstypen. Overføring gjøres ved kjennelse som kan ankes etter reglene i tvisteloven. Når barneverns- og helsenemnda overfører saken, kan tingretten overprøve vedtaket etter barnevernsloven. Når et forvaltningsorgan overfører saken, skal beslutningen anses for å være et enkeltvedtak som kan påklages.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av reglene i denne paragrafen, herunder om hvilke organer som kan treffe beslutninger om overføring.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 6. Henvendelser om plassering av et barn i Norge

Dersom en kompetent myndighet i en annen konvensjonsstat anmoder om å plassere et barn i Norge etter konvensjonen artikkel 33, skal anmodningen sendes til sentralmyndigheten.

§ 7. Jurisdiksjon til å treffe midlertidige avgjørelser

Når norske myndigheter har jurisdiksjon til å treffe beslutninger etter konvensjonen artikkel 11 (hastesaker) eller artikkel 12 (midlertidige avgjørelser), skal beslutningene treffes av den myndigheten som etter intern rett har kompetanse til å treffe beslutninger i tilsvarende saker. Det skal fremgå av beslutningen når beskyttelsestiltaket opphører.

Myndigheten skal så langt det passer anvende de prosessreglene som etter intern rett gjelder for tilsvarende saker.

§ 8. Jurisdiksjon til å utstede attester

Statsforvalteren kan utstede attest etter konvensjonen artikkel 40 til den eller dem som har foreldremyndighet for barnet, og til den eller dem som er verge for barnet, så lenge barnet har vanlig bosted i Norge. Attesten skal redegjøre for rekkevidden av foreldremyndigheten eller vergemålet, herunder i hvilken utstrekning personen kan representere barnet.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 3. Anerkjennelse og fullbyrdelse

§ 9. Anerkjennelse og fullbyrdelse av avgjørelser

En begjæring om anerkjennelse eller fullbyrdelse i Norge av avgjørelser etter konvensjonen artiklene 24 og 26 rettes til tingretten for Oslo.

Retten avgjør ved beslutning om avgjørelsen skal anerkjennes eller fullbyrdes. Tvisteloven gjelder så langt den passer.

§ 10. Krav til begjæringen

En begjæring om anerkjennelse eller fullbyrdelse av en avgjørelse truffet i en annen konvensjonsstat skal være skriftlig. Den avgjørelsen som ønskes anerkjent eller fullbyrdet, skal vedlegges begjæringen i original eller i bekreftet kopi. Om avgjørelsen er truffet overfor en part som har uteblitt, skal det også vedlegges et dokument som viser at stevningen eller tilsvarende dokument er meddelt parten.

Gjelder saken fullbyrdelse, skal det i begjæringen også vedlegges dokumentasjon for at avgjørelsen kan fullbyrdes i den staten der avgjørelsen er truffet.

Dersom dokumentene er skrevet på et annet språk enn norsk, skal en norsk oversettelse av dokumentene vedlegges dersom retten krever det.

§ 11. Fullbyrdelse i Norge

Dersom retten kommer til at en avgjørelse truffet i en annen konvensjonsstat kan fullbyrdes i Norge, skal den fullbyrdes etter de reglene som gjelder for tilsvarende avgjørelser i Norge.

Kapittel 4. Avsluttende bestemmelser

§ 12. Forholdet til Svalbard og Jan Mayen

Loven gjelder også for Svalbard og Jan Mayen.

§ 13. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 juli 2016 iflg. res. 4 mars 2016 nr. 217. Fra samme tidspunkt er Haagkonvensjonen 1996 gjeldende for Norge.

§ 14. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om posttjenester (postloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Lovens formål er å legge til rette for at brukere over hele landet skal få tilgang til gode og fremtidsrettede posttjenester, og et likeverdig tilbud av leveringspliktige tjenester til overkommelig pris, gjennom effektiv bruk av samfunnets ressurser.

§ 2. Saklig virkeområde

Loven gjelder regelmessig formidling av registrerte og uregistrerte postsendinger mot vederlag, herunder leveringspliktig tjeneste. Virksomhet knyttet til slik formidling, herunder tilhørende infrastruktur, tjenester og utstyr, omfattes. Loven gjelder også formidling av postsendinger til og fra utlandet. Formidling av uadresserte postsendinger og egne postsendinger omfattes ikke.

Kongen kan ved forskrift og enkeltvedtak i tvilstilfeller avgjøre hva som faller inn under lovens virkeområde, og kan gjøre unntak fra lovens saklige virkeområde.

§ 3. Geografisk virkeområde

Loven gjelder for norsk landterritorium, herunder Svalbard. Loven gjelder ikke for Jan Mayen eller bilandene. Kongen kan fastsette unntaks- og særregler som følger av internasjonale overenskomster Norge har sluttet seg til, eller som er nødvendige på grunn av de stedlige forhold.

§ 4. Definisjoner

I loven menes med:

1. *posttjeneste*: tilbud til allmennheten om regelmessig innsamling, sortering, transport og utdeling av postsending mot vederlag
2. *postnett*: den samlede organisasjon, arbeidskraft, infrastruktur og produksjonsutstyr som er nødvendig for å formidle postsending
3. *postsending*: brevpost inntil 2 kg, aviser og blad i abonnement inntil 2 kg og lettgods inntil 31,5 kg som er påført mottakerens navn og adresse eller annen entydig identifikasjon, herunder som er adressert i henhold til liste
4. *uregistrert postsending*: postsending som det ikke gis kvittering for ved inn- og utlevering
5. *registrert postsending*: postsending som det gis kvittering for ved innlevering og som utleveres mot kvittering
6. *rekommandert postsending*: postsending som det gis kvittering for ved innlevering og som mottaker får utlevert mot fremvisning av gyldig legitimasjon eller annen entydig identifikasjon og signatur
7. *tilbyder*: enhver som tilbyr posttjeneste
8. *bruker*: fysisk eller juridisk person som benytter posttjeneste, enten som avsender eller som mottaker.
9. *sonenøkkel*: systemnøkler eller andre adgangsmekanismer som i en bestemt geografisk sone åpner hovedlokk i et postkasseanlegg eller inngangsdør som fører til postkasseanlegg
10. *sonenøkkelsystem*: et system som administrerer, vedlikeholder og drifter bruk av sonenøkler, herunder inndeler i soner, fastsetter tekniske løsninger og rutiner for bruk og oppbevaring av sonenøkler

Endret ved lover 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720), 16 juni 2023 nr. 76 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 987).

§ 5. Myndighet etter loven

Myndighet etter loven er Kongen, departementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet. Kongen fastsetter funksjonsfordelingen innen myndigheten, og kan bestemme at andre offentlige myndigheter og private rettsubjekter skal ha myndighet på begrensede områder etter loven.

§ 5 a. Forskriftsfullmakt – EØS-avtalen

Departementet kan gi forskrift om regler etter EØS-avtalen som har til hensikt å forbedre pakkeleveringstjenester over landegrensene.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 76.

Kapittel 2. Leveringsplikt

§ 6. Valg av leveringspliktig tilbyder

Myndigheten kan inngå avtale med eller gjennom enkeltvedtak utpeke en eller flere tilbydere med ansvar for å tilby leveringspliktige posttjenester etter § 7. Avtalen skal være tidsbegrenset og kan ikke overdras uten etter tillatelse fra myndigheten.

Valg av leveringspliktig tilbyder skal skje gjennom en åpen, objektiv og ikke-diskriminerende prosess.

Avtalevilkår kan endres ensidig av myndigheten dersom viktige samfunnsforhold eller Norges internasjonale forpliktelser tilsier det, eller når det følger av avtalen.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om utvelgelse av leveringspliktig tilbyder.

§ 7. Leveringspliktige posttjenester

Tilbyder med leveringsplikt skal sikre et landsdekkende tilbud av følgende leveringspliktige posttjenester:

1. formidling av brevpost inntil 2 kg, aviser og blad i abonnement inntil 2 kg og lettgods inntil 20 kg,
2. én innsamling av postsendinger minst fem dager i uken,
3. én utlevering av postsendinger annenhver dag, mandag til fredag, i en to-ukers syklus, til enhver juridisk eller fysisk persons forretningssted

eller faste helårlige bosted,
4. formidling av rekommandert postsending og verdipostsending, begge inntil 2 kg,
5. innenlands formidling av postsendinger til og fra utlandet og
6. vederlagsfri formidling av nærmere fastsatte posttjenester til blinde, svaksynte, krigsfanger og sivilt internerte.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om leveringspliktige tjenester, herunder om krav til tjenesteomfang, geografisk dekningsområde, service og kvalitet, innsamlingsordning, og antall og plassering av ekspedisjonssteder. Myndigheten kan også gi forskrift og fatte enkeltvedtak om kompenserende tiltak. Kompenserende tiltak kan blant annet gjelde utlevering av aviser i abonnement på lørdag til mottakere som ikke har annen avisdistribusjon, tilbud innenfor dekningsområdet til alle faste ekspedisjonssteder om leie av postboks med plikt for leveringspliktig tilbyder til daglig utlevering av postsendinger mandag til fredag og krav til flere postboksanlegg eller omdelingsdager i lokale områder med særlige behov eller til brukere med særlige behov.
Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 69 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 796, gjelder annet ledd), 21 juni 2019 nr. 69 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 796, gjelder første ledd nr. 3).

§ 8. Unntak fra leveringsplikt

Leveringsplikten etter § 7 gjelder bare når mottakeren har kjent adresse med tilstrekkelig merket utleveringspostkasse, postboks eller annen avtalt ordning for mottak av postsendinger, og postsendingen er korrekt adressert til mottakeren.

Leveringsplikten etter § 7 første ledd nr. 2 til 4 gjelder ikke på høytids- og helligdager, og den opphører midlertidig ved ekstraordinære omstendigheter som hindrer normal postgang eller gjør den urimelig kostnadskrevende.

Kravet til fem dagers innsamling av postsendinger etter § 7 første ledd nummer 2 gjelder ikke innsamling i forbindelse med utlevering annenhver dag etter § 7 første ledd nummer 3.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om unntak fra leveringsplikt, herunder unntak for ekstraordinære omstendigheter eller særlige geografiske forhold.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 69 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 796).

§ 9. Finansiering av leveringspliktig tjeneste

Myndigheten skal etter anmodning fra en tilbyder som er utpekt gjennom enkeltvedtak etter § 6, dekke nettokostnadene ved offentlige midler dersom tilbyderen påføres en urimelig økonomisk byrde ved å tilby leveringspliktig posttjeneste. Tilbyderen må sammen med kravet om kostnadsdekning legge frem en beregning over nettokostnadene for de leveringspliktige tjenestene.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om beregning av kostnader ved å tilby leveringspliktig posttjeneste.

§ 10. Leveringsvilkår og kostnadsorientering

Tilbyder med leveringsplikt skal tilby leveringspliktig posttjeneste til åpne, objektive og ikke-diskriminerende vilkår og til kostnadsorientert og overkommelig pris.

Myndigheten kan fatte enkeltvedtak om leveringspliktig tilbyders plikt til å tilby leveringspliktig posttjeneste på åpne, objektive og ikke-diskriminerende vilkår. Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om valg av kostnadsorienteringsmetode for utpekt leveringspliktig tilbyder etter § 6.

§ 11. Produktregnskap og regnskapsmessig skille

Tilbyder med leveringsplikt skal føre et produktregnskap for regulatoriske formål som viser resultat for hver av de leveringspliktige tjenestene. Produktregnskapet skal også vise en samlet oppstilling av anvendt kapital for leveringspliktige tjenester. Det skal være regnskapsmessig skille mellom leveringspliktige tjenester og annen virksomhet.

Bekreftelse på at regnskapet er i samsvar med første ledd, skal utarbeides av ekstern revisor og offentliggjøres årlig.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om produktregnskap og regnskapsmessig skille, herunder krav til rapportering og offentliggjøring.
Endret ved lov 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720).

§ 12. Formidling av forhåndsstemmer ved valg

Myndigheten kan inngå avtale med tilbyder eller pålegge tilbyder med leveringsplikt å sikre innsamling og utlevering av forhåndsstemmer innenriks siste helg før valgdag ved stortings-, fylkestings- og kommunestyrevalg.

Merkostnader ved avtale eller pålegg etter første ledd skal dekkes av

myndigheten.

Myndigheten kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om formidling av forhåndsstemmer ved valg etter første ledd.

§ 13. Enhetsporto

Tilbyder med leveringsplikt skal tilby geografisk enhetsporto for enkeltsendinger av leveringspliktig brevpost inntil 50 gram.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om enhetsporto, herunder fastsettelse av enhetsporto, når leveringspliktig tilbyder er utpekt etter § 6.

§ 14. Verdenspostkonvensjonen

Myndigheten kan stille krav om at tilbyder med leveringsplikt skal oppfylle de plikter som følger av Verdenspostkonvensjonen og tilhørende regelverk. Verdenspostkonvensjonen er regelverket utformet av FN-organisasjonen Verdenspostforeningen (UPU) og som regulerer internasjonal postdistribusjon.

Myndigheten kan gi tillatelse til at andre enn tilbyder med leveringsplikt skal kunne utveksle postsending over landegrenser etter reglene i Verdenspostkonvensjonen.

Myndigheten skal notifisere Verdenspostforeningen om hvilke tilbydere av posttjenester som ivaretar norske forpliktelser etter Verdenspostkonvensjonen etter første ledd. Myndigheten skal også notifisere tilbydere med tillatelse etter annet ledd til Verdenspostforeningen.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om internasjonale forpliktelser vedtatt av Verdenspostforeningen. Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om tildeling og vilkår for tillatelse etter annet ledd.

§ 15. Unntak fra formidlingsplikt for postsending fra utlandet

Tilbyder med leveringsplikt har ikke plikt til å videreformidle postsending fra utlandet i Norge når en avsender som er bosatt eller hjemmehørende i Norge eller i et tredjeland, sender et så stort antall postsendinger fra utlandet at det foreligger en klar økonomisk gevinst.

Tilbyder med leveringsplikt som mottar postsending fra utenlandsk tilbyder som er notifisert Verdenspostforeningen i henhold til Verdenspostkonvensjonen artikkel 2, har rett til å få dekket kostnader som er påløpt i forbindelse med mottak og videreformidling av internasjonale postsendinger etter første ledd. Retten til kostnadsdekning gjelder både for

postsending formidlet fysisk til utlandet og for postsending produsert i utlandet. Kravet rettes mot avsenderen eller, dersom denne ikke betaler, mot tilbyder i utlandet.

Tilbyder med leveringsplikt skal informere myndigheten om formidlingsnekt etter første ledd og krav om betaling etter annet ledd så snart postsendingen er mottatt. Myndigheten kan innen tre uker etter at informasjonen ble mottatt, pålegge leveringspliktig tilbyder å formidle postsending uten betaling etter første ledd når vilkårene etter første eller annet ledd ikke er oppfylt.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om formidlingspliktig postsending fra utlandet når Verdenspostforeningens regelverk gir grunnlag for det.

§ 16. Befordringsplikt

Myndigheten kan pålegge rutetransportselskap å ta med leveringspliktige postsendinger mot vederlag for tilbyder med leveringsplikt.

Vederlaget skal være kostnadsorientert. Myndigheten kan vedta at pålegget skal tre i kraft før endelig vederlag er fastsatt.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om rutetransportselskapenes plikt til å befordre postsendinger. Myndigheten kan i tvilstilfeller ved enkeltvedtak avgjøre hva som er å anse som et rutetransportselskap etter første ledd. Myndigheten kan også gi forskrift og fatte enkeltvedtak om kostnadsberegning etter annet ledd.

§ 17. Sikkerhet og beredskap

Tilbyder med leveringsplikt skal tilby posttjeneste med forsvarlig sikkerhet for brukerne i fred, krise og krig. Tilbyderen skal opprettholde nødvendig beredskap og viktige samfunnsaktører skal prioriteres ved behov.

Myndigheten kan gi forskrift, fatte enkeltvedtak og inngå avtale om sikkerhet og beredskap.

§ 18. Frimerker

Det kreves tillatelse fra myndigheten for å utgi frimerker eller andre frankeringsmidler påført «Norge» eller «Noreg». Slik tillatelse kan bare gis til leveringspliktig tilbyder.

Frimerker skal ikke utformes slik at de fremstår som støtende for personer eller stater, eller være av politisk karakter. Det kan utgis frimerker som markerer viktige politiske personer eller organisasjoner.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om frimerker og andre frankeringsmidler.

§ 19. Utleveringspostkasse

Eier eller bruksberettiget av fast, helårig bolig eller næringseiendom skal oppstille utleveringspostkasse eller tilsvarende for mottak av postsendinger til eiendommens postmottakere. Leveringspliktig tilbyder kan anmode eier av utleveringspostkasse om å flytte utleveringspostkassen til egnet sted.

Dersom det settes opp utleveringspostkasser for fritidseiendom eller sesongbasert bosetting, skal disse plasseres ved nærmeste ordinære stopp i postruten, når ikke annet er avtalt.

Utleveringspostkasse kan settes opp på fremmed grunn når leveringspliktig tilbyder finner det nødvendig av hensyn til en effektiv postomdeling og det ikke volder særlig skade eller ulempe.

Myndigheten kan gi forskrift om plassering av utleveringspostkasse, herunder om avstandskrav for plassering av utleveringspostkasse, ulike avstandskrav for tettbygd og spredtbygd strøk og særlige regler for levering til bevegelseshemmede. Myndigheten kan gi forskrift om unntak fra slike avstandskrav, herunder antallet faste, helårlige boliger eller næringseiendommer som kan omfattes av unntaket. Myndigheten kan gi forskrift om krav til merking av utleveringspostkasse.
Endret ved lov 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720).

Kapittel 3. Generelle bestemmelser

§ 20. Registrering

Tilbyderen plikter å registrere seg hos myndigheten senest samtidig med at posttjeneste tilbys.

Myndigheten kan gi forskrift om registreringsplikten, herunder om registreringsmåte, registreringens innhold og om unntak fra registreringsplikt. Myndigheten kan om nødvendig gi forskrift med krav om forhåndsgodkjenning av tilbydere.

§ 21. Krav til kvalitet, måling og rapportering

Myndigheten kan gi forskrift om krav til tjenestekvalitet, måling av tjenestekvalitet og offentliggjøring av målt kvalitet for posttjeneste.

Myndigheten kan gi forskrift om krav til årlig rapportering fra tilbydere.

§ 22. Leveringsvilkår og offentliggjøring

Tilbyderen skal utarbeide og offentliggjøre leveringsvilkår.

Myndigheten kan gi forskrift om leveringsvilkår og offentliggjøring, herunder spesifisere hvilke posttjenester plikten skal gjelde for, krav til hva det skal informeres om, og på hvilken måte. Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak som gjør unntak fra plikten i første ledd.

§ 23. Håndtering og oppbevaring

Tilbyderen skal håndtere og oppbevare postsending forsvarlig for å unngå tap av og skade på postsendingen.

Tilbyderen skal gjennomføre nødvendige og forholdsmessige tiltak for å sikre at uvedkommende ikke får tilgang til postsendinger.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om håndtering av postsending.

§ 24. Merkeplikt

Myndigheten kan gi forskrift om at postsendinger skal merkes med tilbyderens firmanavn, om vilkår for slik merking og om unntak fra plikten.

§ 25. Avsenders råderett

En avsender har råderett over postsending til den er utlevert til mottakeren.

Myndigheten kan gi forskrift om avsenderens råderett, herunder om kostnadsdekning for bruk av råderetten.

§ 26. Utlevering og retur av feiladressert postsending

Tilbyderen skal søke å utlevere feiladressert post til adressaten. Dersom postsendingen ikke kan formidles til adressaten, skal den returneres til avsenderen.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om utlevering og retur av feiladressert postsending.

§ 27. Ikke-leverbar postsending

Tilbyderen skal sikre forsvarlig behandling av ikke-leverbar postsending. Med ikke-leverbar postsending menes postsending som grunnet feilaktig eller mangelfull adressering ikke kan formidles til verken mottakeren eller avsenderen.

Myndigheten kan inngå avtale med eller pålegge én tilbyder å ha godkjent system for forsvarlig behandling av ikke-leverbar postsending.

Myndigheten skal godkjenne system for forsvarlig behandling av ikke-leverbar postsending som oppfyller alle krav oppstilt i eller i medhold av loven.

En tilbyder med godkjent system kan åpne ikke-leverbar postsending for å identifisere avsenderen eller mottakeren. Tilbydere som ikke selv har godkjent system, skal overlate ikke-leverbar postsending til en tilbyder med slikt system.

En tilbyder med godkjent system plikter å tilby åpning av ikke-leverbar postsending som en tjeneste på kommersielle vilkår.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om behandling av ikke-leverbar postsending og om tilbyderes rett til å selge, gi bort eller destruere slike postsendinger.

§ 28. Erstatning for tap, skade og forsinkelse

Tilbyderen skal betale erstatning for registrert postsending som skades eller går tapt i tiden fra innlevering til utlevering. Tilbyderen skal betale erstatning for registrert postsending som er forsinket, når det er betalt et særlig vederlag for at postsendingen skal komme raskt frem, eller for at den skal komme frem til særskilt avtalt leveringstidspunkt eller leveringsperiode. Erstatningsansvaret begrenses etter § 29.

Tilbyderen skal offentliggjøre erstatningsvilkår for tap, skade og forsinkelse.

Tilbyderen kan fastsette leveringsvilkår om rett til erstatning utover det som følger av denne bestemmelsen.

Krav om erstatning foreldes etter ett år, regnet fra dagen etter at postsendingen er innlevert til tilbyderen.

Myndigheten kan ved forskrift fastsette krav til hvilke vilkår som kan fastsettes for tilbyderens ansvar for tap, skade og forsinkelse, herunder om offentliggjøring av vilkårene.

§ 29. Ansvarsbegrensning

Tilbyderen er ikke erstatningspliktig for tap, skade eller forsinkelse etter § 28 som skyldes:

1. feil eller forsømmelse fra den skadelidtes side
2. postsendingens beskaffenhet
3. mangelfull emballering eller
4. forhold og følger som tilbyder ikke kunne unngå eller avverge.

Skyldes tap, skade eller forsinkelse en tredjepart som tilbyderen benytter for helt eller delvis å formidle postsending, er tilbyderen bare ansvarsfri om også tredjeparten vil være ansvarsfri etter første ledd.

Tilbyderen er ikke ansvarlig for følgeskader.

Ansvarsbegrensningen i første til tredje ledd gjelder ikke dersom annet er avtalt.

Myndigheten kan gi forskrift om ansvarsbegrensning.

§ 30. Taushetsplikt

Tilbyderen og enhver som utfører arbeid eller tjeneste for tilbyderen, plikter å bevare taushet om informasjon som vedkommende gjennom sin virksomhet får kjennskap til. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet arbeidet eller tjenesten. Taushetsplikten gjelder informasjon om:

1. avsender og mottakers bruk av posttjeneste,
2. avsender og mottakers forretningsmessige eller personlige forhold og
3. innhold i postsending.

Informasjonen kan ikke, utover lovlige behandlingsformål, nyttes i egen virksomhet.

Tilbyderen plikter å gjennomføre tiltak for å hindre at uvedkommende får kjennskap til informasjonen.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at informasjon etter første ledd nr. 1 og 2 gis til annen myndighet i medhold av lov eller etter fullmakt gitt i medhold av lov. Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at politiet undersøker om postsending inneholder narkotika, eksplosiver, utgangsstoffer for eksplosiver eller radioaktivt materiale uten å åpne den. De som foretar slike undersøkelser, har taushetsplikt etter første ledd når det gjelder forhold som ikke angår oppdraget.

Adresseinformasjon, jf. § 37, som er gradert etter beskyttelsesinstruksen, er underlagt taushetsplikt. Adresseinformasjon som er gradert «strengt fortrolig», skal ikke utleveres til andre enn Folkeregisteret og skal ikke utleveres etter tredje ledd.

Brudd på taushetsplikten straffes etter straffeloven §§ 209 og 210.

Myndigheten kan gi forskrift om taushetsplikt og om unntak fra taushetsplikt.

§ 31. Politiattest

Tilbyderen kan kreve fremleggelse av ordinær politiattest, jf. politiregisterloven § 40, ved tilbud om stilling som medfører behandling av postsendinger. For ansettelse i særlig betrodde stillinger kan det kreves uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41.

Politiattest etter første ledd skal vise om vedkommende er siktet, tiltalt, ilagt forelegg eller er dømt for brudd på straffelovens bestemmelser om vinningskriminalitet, narkotikakriminalitet, organisert kriminalitet, terrorhandlinger eller deltakelse i voldelige sammenslutninger med et politisk formål.

Myndigheten kan gi forskrift om bruk av politiattest, herunder om hvilke lovbrudd attesten skal vise.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 76 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 987).

§ 32. Sikkerhet i postnettet

Tilbyderen skal undersøke, og om nødvendig selv eller ved hjelp av kompetent personell, åpne en postsending når det er mistanke om at postsendingen i seg selv er farlig å sende, eller det er mistanke om at den ikke er forsvarlig innpakket og av den grunn antas å kunne skade postnettet eller andre postsendinger.

Tilbyderen kan avbryte formidling av postsending som er omfattet av første ledd. Tilbyderen skal gi avsenderen melding hvis postsendingen har vært åpnet eller formidlingen avbrytes dersom avsenderens navn og adresse er kjent. Dersom avsenderens navn og adresse ikke er kjent, skal mottakeren varsles om at postsendingen har vært åpnet, eller at formidlingen er avbrutt.

Tilbyderen kan destruere postsending som er farlig å sende, jf. første ledd. Tilbyderen skal før destruering om mulig informere avsenderen om dette.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om sikkerhet i postnettet, herunder om hvilke postsendinger som faller inn under første ledd.

Kapittel 4. Felles bruk av postnett

§ 33. Tilgang til sonenøkkelsystem

For å legge til rette for levering av postsendinger til utleveringspostkasser i postkasseanlegg kan myndigheten pålegge Posten Norge AS[1] kostnadsfritt å gi tilgang til sonenøkler som hører til hovedlokk i postkasseanlegg og til inngangsdører som fører til slike postkasseanlegg. Myndigheten kan pålegge Posten Norge AS[1] kostnadsfritt å gi tilgang til de innarbeidede ordningene for forvaltning av slike nøkler og adgangsmekanismer, og utvikle disse til felles sonenøkkelsystemer i samarbeid med andre tilbydere. Myndigheten kan også pålegge tilbydere eller andre som disponerer sonenøkler kostnadsfritt å gi tilgang til disse. Administrasjon og drift av sonenøkkelsystem skal skje på åpne, objektive og ikke-diskriminerende vilkår, og skal ivareta sikkerhet og personvern.

Av hensyn til sikkerhet og personvern for gårdeiere og postkasseeiere kreves tillatelse fra myndigheten for å få tilgang til sonenøkkelsystem. Tilbyder med tilgang til sonenøkler skal ivareta disse på en sikker måte. Gårdeiere og postkasseeiere som omfattes av sonenøkkelsystemet, plikter å gi tilgang til tilbyder med tillatelse fra myndigheten.

Tilbydere som deltar i sonenøkkelsystem, skal dekke kostnadene til etablering, utvikling og daglig drift av sonenøkkelsystemet forholdsmessig mellom seg. Tilbyder som er ansvarlig for omkoding eller utskifting av nøkkelsylinder i en sone, skal bære kostnadene for dette. Når ansvaret ikke kan fastslås, skal kostnadene fordeles forholdsmessig mellom tilbyderne i sonen som deltar i sonenøkkelsystemet.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om organisering og drift av felles sonenøkkelsystem, om tilgangen til sonenøkkelsystem og om krav til tilbydere som gis tilgang til slike system, herunder om:

1. samarbeid, drift, sikkerhet, interne rutiner og kontrollsystemer
2. finansiering av felles sonenøkkelforvaltning på system- og sonenivå, fordeling av kostnader mellom tilbydere, herunder for å tre inn og ut av systemet, og soliditet og sikkerhetsstillelse
3. endring og oppgradering
4. overgang til elektroniske adgangssystemer, herunder tilrettelegging av sonenøkkelsystemet
5. etablering av tillatelsesordninger for tilgang til sonenøkkelsystem
6. rapporteringsordninger
7. ansvar og ansvarsbegrensning

Myndigheten kan også gi forskrift og fatte enkeltvedtak om tilgang til nøkler og andre adgangsmekanismer som åpner postkasseanlegg som ikke er tilgjengelige for allmennheten, men som ikke er en del av sonenøkkelsystemer.
Endret ved lov 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720).
1 Inkurie: Skal være Posten Bring AS.

§ 33 a. Tilgang til postboksanlegg

Eier av postboksanlegg skal gi tilbyderen tilgang til postboksanlegget for å distribuere postsendinger. Tilbyderen skal dekke kostnadene ved slik tilgang.

Myndigheten kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om tilgang til postboksanlegg og om kostnadsdekningen.
Tilføyd ved lov 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720).

§ 34. Videreformidling av postsending

Leveringspliktig tilbyder skal imøtekomme enhver rimelig anmodning fra en annen tilbyder om videreformidling av postsendinger. Med videreformidling menes formidling av postsendinger til adressat på vegne av en annen tilbyder. Videreformidling skal tilbys andre tilbydere på åpne, objektive og ikke-diskriminerende vilkår.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om omfanget av plikten til å tilby videreformidling.

§ 35. Offentlig postnummersystem

Postnummersystemet forvaltes som en offentlig fellesressurs av myndigheten. Postnummersystemet er et system av sifferserier og tilhørende stedsnavn som deler landet inn i postnummerområder og sikrer effektiv postomdeling. Omlegging i postnummersystemet besluttes av myndigheten.

Tilbyder med leveringsplikt skal drifte det offentlige postnummersystemet og sikre løpende oppdatering av matrikkelen. Tilbyder med leveringsplikt skal behandle og gjennomføre endringer og skal offentliggjøre slike på en hensiktsmessig måte.

Ved forvaltning og drift av postnummersystemet og ved behandling av endringer etter § 35 a og tildelinger etter § 36 skal det tas hensyn til ressursbegrensninger, effektiv postomdeling og konsekvenser for registrerte tilbydere og berørte postmottakere. Behandlingen skal skje på åpne, objektive og ikke-diskriminerende vilkår.

Myndigheten og tilbyder med leveringsplikt er ikke erstatningsansvarlige

som følge av omlegginger eller endringer av postnummersystemet.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om forvaltning og drift av det offentlige postnummersystemet.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 76 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 987).

§ 35 a. Endringer i postnummersystemet

Tilbyder med leveringsplikt skal behandle anmodninger fra egen virksomhet og fra postmottakere, kommuner og registrerte tilbydere om endringer i det offentlige postnummersystemet.

Når avgjørelse foreligger, skal den som har anmodet om endring og registrerte tilbydere uten ugrunnet opphold gjøres kjent med utfallet av saken.

Dersom endring etter første ledd anses som vesentlig, skal registrerte tilbydere, Statens kartverk, berørte kommuner og særlig berørte postmottakere varsles og gis anledning til å uttale seg før avgjørelse treffes. Fristen for uttalelser skal være minst én måned.

Myndigheten kan gi forskrifter og fatte enkeltvedtak om behandling av endringer i postnummersystemet.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 76 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 987).

§ 35 b. Klagerett

Registrert tilbyder kan påklage en avgjørelse etter § 35 a til myndigheten, jf. § 41. Klagefristen skal være minst tre uker fra avgjørelse er gjort kjent. Avgjørelser som er påklaget kan ikke gjennomføres før klagen er behandlet.

Myndigheten kan gi nærmere forskrifter om klageretten for tilbydere etter første ledd.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 76 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 987).

§ 36. Tildeling av postnummer

Myndigheten skal vurdere enhver anmodning fra en registrert tilbyder om tildeling av eget postnummer.

Tilbyder med leveringsplikt skal gjennomføre endringen i det offentlige postnummersystemet uten ugrunnet opphold, jf. § 35 annet ledd.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om tildeling av postnummer.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 76 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 987).

§ 37. Adresseregister og reservasjon mot utlevering av adresseopplysninger

Tilbyder med leveringsplikt skal etablere og drifte et adresseregister. Leveringspliktig tilbyder skal motta melding om flytting og andre adresseopplysninger og sikre løpende oppdateringer av adresseregisteret.

Tilbyder med leveringsplikt skal tilby tilgang til adresseendringer for registrerte tilbydere på åpne, objektive og ikke-diskriminerende vilkår og til kostnadsorientert pris.

Det skal tilbys en gratis reservasjonsordning mot utlevering av adresseopplysninger til allmennheten. Adresseopplysninger som er omfattet av reservasjon, kan bare utleveres til registrert tilbyder etter § 20, Folkeregisteret og annen offentlig myndighet.

Adresseopplysninger som i Folkeregisteret er gradert med hjemmel i beskyttelsesinstruksen skal underlegges særskilt tilgangsbegrensning, jf. § 30. Adresseopplysninger gradert «strengt fortrolig» skal ikke utleveres til andre enn Folkeregisteret.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om forvaltning av adresseregister og oppdatering av adresseopplysninger.

§ 37 a. Forholdet til folkeregisterloven

En leveringspliktig tilbyder kan uten hinder av taushetsplikt innhente fra Folkeregisteret opplysninger som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter loven her eller andre oppgaver som følger av lov.
Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 75 (i kraft 16 juni 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 931).

Kapittel 5. Konfliktløsning og klage

§ 38. Megling i tvister mellom tilbydere

I tvister mellom tilbydere om rettigheter og plikter fastsatt i eller i medhold av denne loven, kan myndigheten etter skriftlig anmodning fra en part megle for å oppnå enighet mellom partene. Begge parter må samtykke til megling. Myndigheten skal avvise meglingsanmodningen dersom vilkårene for megling ikke er til stede, eller dersom myndigheten etter en helhetsvurdering finner at

saken ikke egner seg for megling. Meglingen skal avsluttes senest fire måneder etter mottatt meglingsanmodning.

Myndigheten kan fastsette tidsfrister og andre vilkår knyttet til meglingen. Myndigheten kan på ethvert tidspunkt avbryte meglingen.

§ 39. Tilbyders klageordning

Tilbyderen skal ha en klageordning for egne brukere.

Tilbydere som deltar i sonenøkkelsystemet etter § 33, skal i fellesskap ha en ordning for behandling av klager om misbruk av sonenøkler, med klagerett for gårdeiere og postkasseeiere som omfattes av sonenøkkelsystemet.

Klageordningen etter første og annet ledd skal være vederlagsfri, enkel å bruke og sikre at klager behandles rettferdig og raskt. Avgjørelser i klagesaker skal begrunnes.

Brukere skal opplyses om klageordning og om klageadgang etter § 41.

Myndigheten kan gi forskrift om omfang, innhold, rapportering og organisering av klageordningen.

Endret ved lover 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720), 16 juni 2023 nr. 76 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 987).

§ 40. (Opphevet)

Endret ved lov 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720), opphevet ved lov 16 juni 2023 nr. 76 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 987).

§ 41. Klage til myndigheten

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal behandle klager

1. fra brukere i tvister om posttjeneste med unntak av klager fra forbrukere der saken har sitt grunnlag i kjøpsavtale og derfor behandles av forbrukermyndigheten, saker om postkasseplassering og klager som er åpenbart useriøse eller grunnløse,
2. i tvister mellom registrerte tilbydere av posttjeneste,
3. i tvister mellom eier av postboksanlegg etter § 33 a og tilbyder av posttjeneste,
4. fra registrerte tilbydere på avgjørelse etter § 35 a,
5. fra gårdeiere og postkasseeiere om misbruk av sonenøkler etter behandling etter § 39 annet ledd.

Før klageadgangen etter første ledd nr. 1 og nr. 5 kan benyttes, må klageren rette klagen til tilbyderen etter § 39.

Enkeltvedtak etter § 33 som gir en tilbyder tillatelse til å få tilgang til sonenøkkelsystemer og nøkler utenfor sonenøkkelsystemer, kan ikke påklages. Myndighetens avgjørelse om avvisning av en sak etter § 33 kan heller ikke påklages.

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak fattet av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet med hjemmel i eller i medhold av denne lov. Klager fremsettes overfor Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, jf. forvaltningsloven § 32.

Kongen kan gi forskrift om hvem som er klageinstans i klagesaker av konkurransemessig karakter, jf. § 5.

Endret ved lover 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720), 16 juni 2023 nr. 76 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 987).

Kapittel 6. Tilsyn og sanksjoner

§ 42. Tilsyn

Myndigheten skal føre tilsyn med at krav fastsatt i eller i medhold av loven er oppfylt. Myndigheten kan nytte bistand fra andre ved utførelsen av tilsynet og kan ta stikkprøver, foreta målinger og annen kontroll uten forhåndsvarsel.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om tilsyn.

§ 43. Medvirkning ved tilsyn

Tilbyderen har plikt til å sørge for at myndigheten har uhindret adgang til virksomheten og til lokaler med utstyr knyttet til formidling av postsendinger. Nødvendig dokumentasjon skal gjøres tilgjengelig for myndigheten. Tilbyderen, dennes representant eller den som utfører oppdrag på vegne av tilbyderen, kan pålegges å være til stede under tilsynet.

§ 44. Opplysningsplikt

Myndigheten kan kreve opplysninger fra tilbyderen som er nødvendige for gjennomføring av loven, vedtak gitt i medhold av loven, eller forpliktelser som følger av internasjonale overenskomster som Norge har sluttet seg til.

Opplysningene kan kreves utlevert skriftlig eller muntlig innen en fastsatt frist.

Taushetsplikt som følger av § 30, annen lovgivning, pålegg eller avtale, er ikke til hinder for opplysningsplikten.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om opplysningsplikten.

§ 45. Internasjonal utveksling av taushetsbelagt informasjon

Myndigheten kan uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi relevant informasjon om markedet for posttjenester til internasjonale organisasjoner for å oppfylle Norges internasjonale avtaleforpliktelser.

Ved utlevering av opplysninger etter første ledd skal myndigheten stille som vilkår at opplysningene bare kan formidles videre med samtykke fra myndigheten, og bare for det formålet som samtykket omfatter.

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om utveksling av taushetsbelagt informasjon mellom myndigheten og annen myndighet eller internasjonal organisasjon.

§ 46. Pålegg om retting og endring mv.

Myndigheten kan ved enkeltvedtak pålegge retting eller opphør av ulovlige forhold og fastsette vilkår som skal sikre samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av loven.

Myndigheten kan ved enkeltvedtak pålegge avtaleinngåelse og stille krav til utforming av avtalevilkår i avtaler mellom tilbydere og mellom tilbyder og bruker.

§ 47. Oppsigelse og tilbakekall

Myndigheten kan si opp en avtale etter § 6 eller trekke tilbake tillatelse gitt i medhold av § 18 når det foreligger vesentlige eller gjentatte brudd på vilkårene og pålegg om retting etter § 46 ikke er etterkommet, eller når andre viktige samfunnshensyn gjør det nødvendig. Myndigheten kan trekke tilbake tillatelse gitt i medhold av § 33 når det foreligger brudd på vilkårene for tilgang eller brudd på andre vedtak gitt i eller i medhold av lov.

Tilbakekall av tillatelse etter § 18 eller oppsigelse etter § 6 får virkning ett år etter at det er gitt forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16.

Dersom brudd på vilkår utgjør en overhengende fare for sikkerhet eller personvern eller for at tilbud om leveringspliktige posttjenester ikke opprettholdes, kan myndigheten trekke tilbake tillatelsen uten å forhåndsvarsle partene etter forvaltningsloven § 16. Det samme gjelder dersom andre viktige samfunnshensyn tilsier det. Vedtak om tilbakekall kan gis umiddelbar virkning.

En tilbyder kan ikke kreve erstatning fra staten for tap som skyldes at en tillatelse trekkes tilbake etter første og tredje ledd.
Endret ved lov 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720).

§ 48. Internkontroll

Myndigheten kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om etablering av interne kontrollsystem, endring av kontrollsystem og dokumentasjon for å sikre at kravene fastsatt i eller i medhold av denne loven er oppfylt.

§ 49. Overtredelsesgebyr

Myndigheten kan ilegge en fysisk person eller et foretak overtredelsesgebyr dersom personen, foretaket eller noen som handler på vegne av foretaket, forsettlig eller uaktsomt:

1. overtrer §§ 7, 13, 17, 18, 20, 23, 26, 30, 32, 33, 33 a, 34, 43 eller 44
2. overtrer forskrift gitt med hjemmel §§ 5 a, 7, 9, 10, 12, 17, 18, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 33 a, 34, 42 eller 44
3. unnlater å etterkomme enkeltvedtak fastsatt med hjemmel i §§ 7, 10, 16, 17, 18, 23, 26, 32, 33, 33 a, 34, 42, 44, 46 eller 48
4. gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til myndigheten.

Ved fastsettelse av overtredelsesgebyrets størrelse skal det særlig legges vekt på overtredelsens grovhet og varighet, utvist skyld og foretakets omsetning.

Adgangen til å pålegge gebyr foreldes etter fem år. Foreldelsesfristen begynner å løpe når overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes når myndigheten meddeler at et foretak er mistenkt for overtredelsen.

Myndigheten kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.
Endret ved lover 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720), 16 juni 2023 nr. 76.

§ 50. Tvangsmulkt

For å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av loven oppfylles, kan myndigheten fastsette en løpende tvangsmulkt overfor den ansvarlige inntil lovstridig virksomhet opphører.

Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet som myndigheten har fastsatt i vedtaket om

tvangsmulkt, og løper så lenge det ulovlige forholdet varer. Dersom det er grunn til å anta at et pålegg ikke vil bli overholdt, kan tvangsmulkt varsles samtidig med pålegget.

Myndigheten kan i særlige tilfeller helt eller delvis frafalle kravet om påløpt mulkt.

Myndigheten kan gi forskrift om ileggelse av, størrelse, utmåling og frafall av påløpt tvangsmulkt.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 51. Straff

Med bøter eller fengsel inntil seks måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt:

1. overtrer §§ 18, 20, 23, 32, 37, 43, 44 eller 46
2. overtrer forskrift gitt med hjemmel i §§ 5 a, 20, 21, 33 eller 44
3. unnlater å etterkomme enkeltvedtak fastsatt med hjemmel i §§ 33, 44 eller 46
4. gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til myndigheten, jf. § 44.

Endret ved lover 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720), 16 juni 2023 nr. 76.

§ 52. Instruksjonsadgang

Departementet kan pålegge Nasjonal kommunikasjonsmyndighet å behandle saker innenfor lovens virkeområde.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan ikke instrueres, verken generelt eller i den enkelte sak, ved behandling av saker etter kapittel 4 om felles bruk av postnett.

Kapittel 7. Gebyr og ekspropriasjon

§ 53. Gebyr til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan kreve gebyr og sektoravgift fra tilbydere av posttjenester til dekning av kostnader knyttet til forvaltningsoppgaver etter denne loven.

Myndigheten kan gi forskrifter om gebyr og sektoravgift til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, herunder kan tilbydere med liten omsetning unntas fra plikten til å betale sektoravgift.
Endret ved lov 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720).

§ 54. Innkreving av tvangsmulkt, overtredelsesgebyr, gebyr mv.

Endelig vedtak om gebyrer som fastsettes etter § 53, tvangsmulkt etter § 50 eller overtredelsesgebyr etter § 49 er tvangsgrunnlag for utlegg.

Innkreving av krav som nevnt i første ledd kan pålegges Statens innkrevingssentral.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 55. (Opphevet)

Opphevet ved lov 9 juni 2017 nr. 41 (ikr. 1 juli 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 720).
Endret ved lov 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563, endringen kunne ikke gjennomføres fordi paragrafen er opphevet).

Kapittel 8. Avsluttende bestemmelser

§ 56. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra det tidspunkt[1] Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelser skal tre i kraft på ulikt tidspunkt.

Fra den tid loven trer i kraft oppheves lov 29. november 1996 nr. 73 om formidling av landsdekkende postsendinger.
1 Fra 1. januar 2016, med unntak av § 35, § 36, § 40 og § 41 første ledd nr. 1 og § 55, iflg. res. 4 sep 2015 nr. 1027 som endret ved res. 18 des 2015 nr. 1643.
Fra 19. april 2024 for § 35, § 36 og § 41 første ledd nummer 1 iflg. res. 19 april 2024 nr. 643.

§ 57. Overgangsbestemmelser

Inntil det er inngått avtale med eller utpekt tilbyder med leveringsplikt, utpekes Posten Norge AS[1] som leveringspliktig tilbyder.

Konsesjon til Posten Norge AS[1] av 18. desember 2012 videreføres, med

unntak av punkt 3.5, 3.8.1 og 3.8.2, kapitlene 4 og 5, og punkt 6.1, 6.2 og 6.3, inntil ny avtale eller vedtak som utpeker leveringspliktig tilbyder trer i kraft, eller konsesjonen på annet vis opphører. Ved motstrid mellom bestemmelser i konsesjon og lov skal bestemmelsene i loven ha forrang.

Departementet kan i enkeltvedtak endre konsesjonen inntil ny avtale eller vedtak som utpeker leveringspliktig tilbyder trer i kraft, eller konsesjonen opphører.

Enkeltvedtak med hjemmel i lov 29. november 1996 nr. 73 om formidling av landsdekkende postsendinger som er i kraft ved denne lovs ikrafttredelse, skal fortsatt gjelde.

1 Inkurie: Skal være Posten Bring AS.

§ 58. Endring i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om fastsettelse av finansielle referanseverdier (referanseverdiloven)

§ 1. Referanseverdiforordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX (forordning (EU) 2016/1011) om indekser brukt som referanseverdier i finansielle instrumenter og finansielle kontrakter eller for å måle resultatet i investeringsfond (referanseverdiforordningen), som endret ved forordning (EU) 2022/2554, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Departementet kan også av hensyn til å etablere et helhetlig system for referanseverdier fastsette forskrifter som gir nærmere regler om referanseverdier tilknyttet klimagassutslipp og publisering av informasjon om referanseverdiers betydning for bærekraftsmål. Forskriften kan også forlenge tiden administratorer og bidragsytere kan gis pålegg som nevnt i referanseverdiforordningen artikkel 21 og artikkel 23.

(3) Når det i loven her vises til referanseverdiforordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første eller annet ledd.

(4) Departementet kan i forskrift gi regler om referanseverdier, administratorer

av referanseverdier, fastsettelse av referanseverdier, bidragsytere til referanseverdier og publisering av referanseverdier dersom dette er nødvendig av hensyn til finansiell stabilitet og sikre og velfungerende markeder.
Endret ved lover 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913), 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 2. Tillatelse til eller godkjenning av administratorer

Finanstilsynet gir tillatelse til eller godkjenner registrering av administratorer av referanseverdier etter referanseverdiforordningen. Finanstilsynet kan trekke tilbake eller suspendere en tillatelse eller godkjenning etter artikkel 35 i referanseverdiforordningen.
Endret ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).

§ 3. Tilsyn mv.

(1) Finanstilsynet er nasjonal tilsynsmyndighet etter referanseverdiforordningen og fører tilsyn med overholdelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.
(2) Bidragsytere til en referanseverdi omfattet av referanseverdiforordningen kan pålegges opplysningsplikt og retting etter bestemmelsene i finanstilsynsloven for så vidt gjelder deres virksomhet omfattet av loven her.
Endret ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).

§ 4. Særskilt opplysningsplikt for bidragsytere til en varereferanseverdi

Finanstilsynet kan kreve at bidragsytere til referanseverdier som nevnt i referanseverdiforordningens artikkel 3 nr. 1 punkt 23 utleverer opplysningene i standardisert format, og kan kreve utlevert transaksjonsrapportering. I tillegg kan Finanstilsynet kreve direkte tilgang til handelssystemene.
Endret ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).

§ 5. Opplysningsplikt for enhver ved mistanke om overtredelse

(1) Dersom Finanstilsynet har mistanke om overtredelse av bestemmelser gitt i

eller i medhold av denne loven, kan enhver pålegges å gi de opplysninger Finanstilsynet krever, herunder stille til muntlig forklaring.
(2) Opplysningsplikten i første ledd gjelder uten hinder av taushetsplikt, med unntak av opplysninger som vedkommende ville vært forhindret fra å gi i en straffesak. Opplysningsplikten gjelder uansett uten hinder av:

a. lovbestemt taushetsplikt som ellers påhviler skattemyndigheter og myndigheter som har til oppgave å overvåke offentlig regulering av ervervsvirksomhet,
b. taushetsplikt etter folkeregisterloven,
c. taushetsplikt etter valutaregisterloven,
d. taushetsplikt som nevnt i ekomloven § 3-10 for så vidt gjelder opplysninger om avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre abonnementsopplysninger og elektronisk kommunikasjonsadresse.

(3) Opplysningene kan kreves gitt skriftlig eller muntlig innen en fastsatt frist og kan nedtegnes eller lagres som lydopptak. Den som innkalles til muntlig forklaring, har rett til å la seg bistå av advokat.
(4) Første til tredje ledd gjelder selv om det er besluttet bevissikring etter § 6, og gis tilsvarende anvendelse der Finanstilsynet anmodes av annen stats myndighet som fører tilsyn som nevnt i finanstilsynsloven, om å innhente opplysninger på bakgrunn av mistanke om tilsvarende overtredelse av vedkommende stats lovgivning.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om innholdet av opplysningsplikten, herunder bestemmelser om unntak fra taushetsplikt, i hvilket format opplysningene skal gis og Finanstilsynets behandling av opplysninger som innhentes.
Endret ved lover 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913), 13 des 2024 nr. 76 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3095).

§ 6. Bevissikring

(1) For å søke etter bevis kan Finanstilsynet når det er rimelig grunn til å anta at bestemmelser i eller fastsatt i medhold av denne loven er overtrådt, eller det er nødvendig for å oppfylle Norges avtaleforpliktelser overfor annen stat, kreve

a. å få adgang til lokaler, eiendommer og andre oppbevaringssteder hvor det kan finnes bevis for overtredelse,
b. å få adgang til bolig dersom det er særlig grunn til å anta at bevis oppbevares der,
c. å ta med ting, herunder kopi av dokumenter og annen informasjon og

teknisk lagret informasjon som kan ha betydning som bevis for nærmere granskning, og å forsegle forretningslokaler, bøker, forretningspapirer eller teknisk lagringsmedium så lenge undersøkelsen varer og dette anses nødvendig.

(2) Begjæring om adgang til bevissikring fremsettes av Finanstilsynet for tingretten på det sted hvor det mest praktisk kan skje. Retten treffer sin avgjørelse ved beslutning før bevissikringen settes i verk. Den begjæringen retter seg mot, skal ikke varsles om begjæringen eller beslutningen. Anke over beslutningen har ikke oppsettende virkning. Straffeprosessloven §§ 117 til 120, § 200, § 201 første ledd, §§ 204, 207, 208, 209 og 213 og kapittel 26 og forvaltningsloven § 15 annet og tredje ledd gjelder så langt de passer.
(3) Finanstilsynet kan kreve bistand av politiet for å iverksette beslutning om bevissikring.
(4) Dersom det ikke er tid til å avvente rettens beslutning, kan Finanstilsynet kreve at politiet avstenger områder der bevisene kan være, inntil rettens beslutning foreligger.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om bevissikring og behandling av overskuddsinformasjon.
Endret ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).

§ 7. Pålegg om retting

Dersom Finanstilsynet har grunn til å anta at noen handler i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, eller vedtak fattet med hjemmel i loven, kan Finanstilsynet pålegge vedkommende å rette forholdet.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).

§ 8. Pålegg om publisering

Finanstilsynet kan gi administrator eller andre som har publisert en referanseverdi, pålegg om å publisere en rettelse til referanseverdien.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).

§ 9. Tvangsmulkt

Ved pålegg etter §§ 7 og 8 kan Finanstilsynet fastsette en tvangsmulkt som løper for hver dag som går etter utløpet av fristen som er satt for oppfyllelse av pålegget, inntil pålegget er oppfylt.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).

§ 10. Forbud mot å ha ledelsesfunksjon

(1) Dersom styremedlemmer, andre tillitsvalgte, oppdragstakere eller ansatte i foretak med tillatelse eller godkjenning av registrering etter denne loven har overtrådt eller medvirket til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, kan Finanstilsynet fatte vedtak om at vedkommende ikke kan inneha ledelsesfunksjon i administrator som nevnt i § 2 eller bidragsytere under tilsyn, dersom overtredelsen eller medvirkningen til denne medfører at vedkommende må anses uskikket til å inneha slik ledelsesfunksjon.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).

§ 11. Administrativ inndragning

(1) Finanstilsynet kan helt eller delvis inndra vinning som er oppnådd ved overtredelse av bestemmelsene nevnt i referanseverdiforordningen artikkel 42 nr. 1 eller forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene.
(2) Inndragningen foretas overfor den som vinningen er tilfalt, også når den som vinningen tilfaller, er en annen enn lovovertrederen.
(3) Når størrelsen på vinningen ikke kan godtgjøres, fastsettes beløpet skjønnsmessig.
(4) Dersom vinningen er tilfalt et selskap som inngår i et konsern, hefter selskapets morselskap og morselskapet i det konsern selskapet er en del av, subsidiært for beløpet.
(5) Beslutning om administrativ inndragning etter paragrafen her anses ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Forvaltningsloven kapittel IV og V kommer til anvendelse.
(6) Det skal gis en frist for vedtakelse av beslutningen om administrativ inndragning på inntil to måneder.
(7) Dersom beslutningen om administrativ inndragning ikke vedtas, kan Finanstilsynet innen tre måneder etter utløpet av vedtaksfristen reise sak mot

vedkommende i den rettskrets der vedkommende kan saksøkes. Saken følger tvistelovens bestemmelser. Megling i forliksrådet er ikke nødvendig.
(8) Det skal gjøres fradrag i kravet om administrativ inndragning for beløp som den ansvarlige ved dom blir pålagt å betale tilbake til den skadelidte. Det samme gjelder hvis vedkommende på forhånd har foretatt slik tilbakebetaling og godtgjør at tilbakebetaling har funnet sted. Dersom dom som nevnt i første punktum avsies etter at vinning er inndratt, og den ansvarlige ikke har midler til å dekke kravet, skal den inndratte vinningen tilbakeføres til skadelidte i den grad det er nødvendig for å betale beløpet som er fastsatt i dommen.
(9) Adgangen for Finanstilsynet til å treffe beslutning om administrativ inndragning foreldes ti år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller treffer beslutning om administrativ inndragning.
(10) Vedtatt administrativ inndragning er tvangsgrunnlag for utlegg.
(11) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om administrativ inndragning etter bestemmelsene her.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).

§ 12. Overtredelsesgebyr

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av bestemmelser som nevnt i referanseverdiforordningen artikkel 42 nr. 1 eller forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene. Det samme gjelder ved overtredelse av pålegg om å innrette seg etter bestemmelser som nevnt i første punktum eller ved brudd på plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i disse bestemmelsene. Overtredelsesgebyr kan også ilegges ved manglende etterlevelse av pålegg om opplysningsplikt gitt i medhold av §§ 4 eller 5 eller finanstilsynsloven, og ved brudd på vilkår i tillatelse eller godkjenning etter § 2.
(2) Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr bare for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Forvaltningsloven § 46 første ledd gjelder for foretak.
(3) For juridiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 10 millioner kroner, eller opptil 10 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap. For et morselskap eller et datterselskap av et morselskap som skal utarbeide konsernregnskap etter direktiv 2013/34/EU, skal den relevante samlede omsetningen være den samlede årsomsetningen, eller tilsvarende inntekt etter relevante regnskapsdirektiver, etter siste godkjente konsernregnskap. For overtredelse av referanseverdiforordningens artikkel 11 nr. 1 bokstav d eller artikkel 11 nr. 4 er grensene henholdsvis 2,5

millioner kroner og 2 prosent av samlet årsomsetning.
(4) For fysiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 5 millioner kroner. For overtredelse av referanseverdiforordningens artikkel 11 nr. 1 bokstav d eller artikkel 11 nr. 4 er grensen 1 million kroner.
(5) Overtredelsesgebyret kan fastsettes til tre ganger oppnådd fortjeneste eller unngått tap som følge av overtredelsen, selv om dette gir høyere gebyr enn utmålingen etter tredje og fjerde ledd.
(6) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.
(7) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kvalifisert skyldkrav for å ilegge overtredelsesgebyr. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).

§ 13. Momenter ved ileggelse av overtredelsesgebyr

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmåling av gebyr kan det blant annet tas hensyn til

a. overtredelsens grovhet og varighet
b. graden av skyld hos overtrederen
c. overtrederens finansielle styrke, særlig samlet omsetning eller årsinntekt og eiendeler
d. oppnådd fortjeneste eller unngått tap
e. tap påført tredjeperson som følge av overtredelsen
f. vilje til å samarbeide med myndighetene
g. tidligere overtredelser

Tilføyd ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913).

§ 14. Ikrafttredelse

(1) Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.
(2) Departementet kan fastsette overgangsregler.
Endret ved lov 6 des 2019 nr. 76 (ikr. 20 des 2019 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1913, tidligere § 7).

1 Fra 1 jan 2016 iflg. res. 4 des 2015 nr. 1399.

Lov om konsortium for europeisk forskingsinfrastruktur (ERIC-lova)

§ 1. ERIC-forordninga

EØS-avtalen protokoll 31 artikkel 1 nr. 12 (forordning (EF) nr. 723/2009 og forordning (EU) nr. 1261/2013) om Fellesskapets rettslige ramme for et konsortium for en europeisk forskningsinfrastruktur (ERIC) gjeld som lov med dei tilpassingar som følgjer av protokoll 31 og avtalen elles.

§ 2. Verkeområde

Lova gjeld ikkje for Svalbard.

§ 3. Registrering

Eit konsortium for ein europeisk forskingsinfrastruktur skal meldast til Foretaksregisteret seinast tre månader etter kunngjering av stiftingsvedtaket, jf. forordninga artikkel 6 nr. 2.

§ 4. Avvikling

Vedtak etter forordninga artikkel 16 nr. 2 om å avvikle eit konsortium for ein europeisk forskingsinfrastruktur skal meldast til Foretaksregisteret innan 10 dagar. Foretaksregisteret skal registrere meldinga og deretter kunngjere vedtaket i Brønnøysundregistra sin elektroniske kunngjeringspublikasjon. I kunngjeringa skal kreditorane til konsortiet varslast om at dei må melde krava sine til konsortiet innan seks veker frå kunngjeringa. Adressa til konsortiet skal gå fram av kunngjeringa.

Alle kreditorar med kjend adresse skal så vidt mogleg varslast særskilt av konsortiet.

Når eit konsortium under avvikling gir melding til Kommisjonen etter forordninga artikkel 16 nr. 3, skal det samtidig gi melding til Foretaksregisteret.

§ 5. Forskrifter

Departementet kan i forskrift gi nærare reglar for gjennomføring av EØS-avtalen protokoll 31 artikkel 1 nr. 12 (forordning (EF) nr. 723/2009 og forordning (EU) nr. 1261/2013) om Fellesskapets rettslige ramme for et konsortium for en europeisk forskningsinfrastruktur (ERIC) og om tilhøvet til anna lovgiving.

§ 6. Ikraftsetjing

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1]
1 Frå 1 jan 2016 iflg. res. 11 des 2015 nr. 1437.

EØS-avtalen protokoll 31 artikkel 1 nr. 12 (forordning (EF) nr. 723/2009 av 25. juni 2009 om Fellesskapets rettslige ramme for et konsortium for en europeisk forskningsinfrastruktur (ERIC-konsortium))

Teksten er hentet fra Prop. 157 L (2014–2015). Det er ikke foretatt noen «EØS-tilpasning» av forordningsteksten.
Rådet for Den europeiske union har –
under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 171 og artikkel 172 første ledd,
under henvisning til forslag fra Kommisjonen,
under henvisning til uttalelse fra Europaparlamentet,[1]
under henvisning til uttalelse fra Den europeiske økonomiske og sosiale komité,[2]
under henvisning til uttalelse fra Regionkomiteen[3] og
ut fra følgende betraktninger:

1. I henhold til traktatens artikkel 171 kan Fellesskapet opprette fellesforetak eller andre strukturer som er nødvendige for effektiv gjennomføring av fellesskapsprogrammer for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjon (FTD).
2. Støtte til og utvikling av forskningsinfrastrukturer i Europa har vært et løpende mål i Fellesskapet, sist gjenspeilet i europaparlaments- og rådsbeslutning nr. 1982/2006/EF av 18. desember 2006 om Det europeiske fellesskaps sjuende rammeprogram for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjon (2007–2013),[4] og særlig i

rådsbeslutning 2006/974/EF av 19. desember 2006 om særprogrammet «Kapasitet».[5]

3. Tradisjonelt har støtte til bruk og utvikling av europeisk forskningsinfrastruktur hovedsakelig vært i form av tilskudd til etablerte forskningsinfrastrukturer i medlemsstatene, men de seneste årene har det vist seg at utviklingen av nye strukturer må stimuleres ytterligere, noe som kan oppnås ved at det fastsettes en egnet rettslig ramme som gjør det enklere å opprette og drive slike strukturer på fellesskapsplan.
4. Dette behovet har blitt uttrykt ved en rekke anledninger både på politisk plan av medlemsstatene og fellesskapsorganer og av ulike aktører innenfor det europeiske forskningsmiljøet, som for eksempel foretak, forskningssentre og universiteter, og særlig Det europeiske strategiforum for forskningsinfrastruktur (ESFRI).
5. Mens den sentrale rollen som vitenskapelig forskningsstruktur i verdensklasse spiller for å nå Fellesskapets FTD-mål fastsatt i traktatens artikkel 163, lenge har vært anerkjent innenfor Fellesskapets FTD-rammeprogrammer, er reglene for etablering, finansiering og drift av disse strukturene fortsatt oppdelt og regionalisert. Med tanke på at europeiske forskningsinfrastrukturer konkurrerer med Fellesskapets globale partnere, som foretar og vil fortsette å foreta enorme investeringer i store moderne forskningsinfrastrukturer, og med tanke på at disse infrastrukturene blir stadig mer sammensatte og kostbare, noe som ofte plasserer dem utenfor rekkevidden til en enkelt medlemsstat eller til og med en verdensdel, er det nå nødvendig å utnytte og utvikle det fulle potensialet til traktatens artikkel 171 ved å opprette en ramme for de framgangsmåter og vilkår for opprettelse og drift av europeiske forskningsinfrastrukturer på fellesskapsplan som er nødvendige for en effektiv gjennomføring av Fellesskapets FTD-programmer. Denne nye rettslige rammen vil utfylle andre juridiske former i nasjonal og internasjonal lovgivning eller i Fellesskapets regelverk.
6. I motsetning til de felles teknologiinitiativer (JTI) som er opprettet som fellesforetak der Fellesskapet er medlem og bidrar økonomisk, bør ikke et konsortium for en europeisk forskningsinfrastruktur (heretter kalt «ERIC-konsortium») oppfattes som et fellesskapsorgan i henhold til artikkel 185 i rådsforordning (EF, Euratom) nr. 1605/2002 av 25. juni 2002 om finansreglementet som får anvendelse på De europeiske fellesskaps alminnelige budsjett[6] (heretter kalt finansforordningen), men som et rettssubjekt der Fellesskapet ikke nødvendigvis er medlem eller bidrar økonomisk i henhold til artikkel

108 nr. 2 bokstav f) i finansforordningen.

7. Gitt det tette samarbeidet mellom medlemsstatene og Fellesskapet når det gjelder programplanlegging og gjennomføring av utfyllende forskningsvirksomhet, som fastsatt i traktatens artikkel 164 og 165, bør interesserte medlemsstater enkeltvis eller i samarbeid med andre godkjente organer kartlegge sine behov for å opprette forskningsinfrastrukturer i denne juridiske formen ut fra sin forskning og teknologiske utvikling og ut fra Fellesskapets krav. Av samme årsak bør medlemskap i et ERIC-konsortium være åpent for interesserte medlemsstater med eventuell deltaking av stater som er tilknyttet Fellesskapets rammeprogram for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjon (heretter kalt «assosierte stater») samt tredjestater og spesialiserte mellomstatlige organisasjoner. I tillegg til fullt medlemskap bør medlemsstatene kunne være observatører i et ERIC-konsortium på vilkårene fastsatt i konsortiets vedtekter.
8. Et ERIC-konsortium som opprettes i henhold til denne forordning, bør ha som hovedoppgave å opprette og drive en forskningsinfrastruktur på ikke-økonomisk grunnlag og bør bruke de fleste av sine ressurser på denne hovedoppgaven. For å fremme innovasjon, kunnskaps- og teknologioverføring bør ERIC-konsortiet kunne drive begrenset økonomisk virksomhet, forutsatt at den er nært knyttet til hovedoppgaven og ikke setter utførelsen av denne i fare. Opprettelsen av forskningsinfrastrukturer som ERIC-konsortier utelukker ikke at forskningsinfrastrukturer av felleseuropeisk interesse med en annen juridisk form også kan anerkjennes som forskningsinfrastrukturer som bidrar til framskritt innenfor europeisk forskning, blant annet gjennomføringen av veikartet som er utarbeidet av ESFRI. Kommisjonen bør sikre at ESFRI-medlemmer og andre berørte parter underrettes om disse alternative juridiske formene.
9. Forskningsinfrastrukturer bør bidra til å sikre fremragende vitenskapelig kunnskap innenfor Fellesskapets forskning og økonomiske konkurranseevne på mellomlang og lang sikt gjennom effektiv støtte til europeisk forskningsvirksomhet. For å oppnå dette bør de, i samsvar med sine vedtekter, være reelt åpne for det europeiske forskningsmiljøet i bred forstand, og de bør ha som mål å styrke den europeiske vitenskapskapasiteten og dermed bidra til utviklingen av Det europeiske forskningsområde (ERA).
10. For å gjøre framgangsmåten for opprettelse av et ERIC-konsortium effektiv må enheter som ønsker å opprette et ERIC-konsortium, sende en søknad til Kommisjonen, som ved hjelp av uavhengige

eksperter som kan omfatte ESFRI, bør vurdere hvorvidt den foreslåtte forskningsinfrastrukturen er i samsvar med denne forordning. En slik søknad bør inneholde en erklæring der vertsstaten anerkjenner ERIC-konsortiet som et internasjonalt organ eller en internasjonal organisasjon ved anvendelse av rådsdirektiv 2006/112/EF av 28. november 2006 om det felles merverdiavgiftssystem[7] og rådsdirektiv 92/12/EØF av 25. februar 1992 om den alminnelige ordning for særavgiftspliktige varer og om lagring, omsetning og kontroll av slike varer,[8] fra og med tidspunktet for opprettelsen. I samsvar med statsstøttereglene bør ERIC-konsortiet som internasjonal organisasjon også dra fordel av visse unntak ved anvendelse av europaparlaments- og rådsdirektiv 2004/18/EF av 31. mars 2004 om samordning av framgangsmåtene ved tildeling av offentlige bygge- og anleggskontrakter, kontrakter om offentlige varekjøp og kontrakter om offentlig tjenesteyting.[9]

11. Av hensyn til gjennomsiktighet bør beslutningen om opprettelse av et ERIC-konsortium offentliggjøres i *Den europeiske unions tidende*. Av samme årsak bør de viktigste delene av konsortiets vedtekter vedlegges beslutningen.
12. For å kunne utføre sine oppgaver så effektivt som mulig bør et ERIC-konsortium ha status som rettssubjekt og ha full rettslig handleevne fra og med den dagen beslutningen om opprettelse trer i kraft. For å kunne fastsette hva som er gjeldende lovgivning bør ERIC-konsortiet ha et vedtektsbestemt sete på territoriet til en av sine medlemmer som enten er en medlemsstat eller en assosiert stat.
13. Et ERIC-konsortium bør ha minst tre medlemsstater som medlemmer, utover det kan kvalifiserte assosierte stater og andre tredjestater enn assosierte stater samt spesialiserte mellomstatlige organisasjoner delta.
14. I tråd med denne forordnings fellesskapsdimensjon bør medlemsstatene i fellesskap ha flertallet av stemmene i medlemsforsamlingen i et ERIC-konsortium.
15. Med hensyn til gjennomføringen av denne rammen bør det i vedtektene fastsettes nærmere bestemmelser som Kommisjonen kan benytte for å undersøke om en søknad er i samsvar med rammen som fastsettes i denne forordning.
16. Det er på den ene side nødvendig å sikre at et ERIC-konsortium har den fleksibiliteten som gjør det mulig å endre vedtektene, og på den annen side at Fellesskapet som har opprettet ERIC-konsortiet, beholder kontrollen over visse vesentlige deler. Dersom en endring gjelder en vesentlig del av vedtektene vedlagt beslutningen som

oppretter ERIC-konsortiet, bør en slik endring godkjennes før den trer i kraft ved en kommisjonsbeslutning truffet etter den samme framgangsmåten som for opprettelsen av ERIC-konsortiet. Enhver annen endring bør meddeles Kommisjonen, som bør ha mulighet til å gjøre innsigelse dersom den mener at endringen er i strid med denne forordning.

17. Et ERIC-konsortium bør opprette sine egne organer for å kunne forvalte sin virksomhet på en effektiv måte. Det bør fastsettes i vedtektene hvordan disse organene er ERIC-konsortiets lovlige representanter.
18. Med tanke på et ERIC-konsortiums finansielle ansvar bør konsortiet drive sin virksomhet etter fornuftige budsjettmessige prinsipper.
19. Et ERIC-konsortium kan være berettiget til finansiering i samsvar med avdeling VI i finansforordningen. Finansiering innenfor rammen av utjevningspolitikken kan også være en mulighet, i samsvar med relevant fellesskapsregelverk.
20. For å kunne utføre sine oppgaver mest mulig effektivt og som en logisk konsekvens av dets status som rettssubjekt, bør et ERIC-konsortium ha ansvar for egen gjeld. For at medlemmene skal kunne finne hensiktsmessige løsninger med hensyn til sitt ansvar, bør det i vedtektene gis mulighet for å innføre ulike ansvarsordninger som går utover det ansvar som er begrenset til medlemmenes bidrag.
21. Ettersom et ERIC-konsortium opprettes i henhold til Fellesskapets regelverk, bør det være underlagt Fellesskapets regelverk samt lovgivningen i den staten det har sitt vedtektsbestemte sete. ERIC-konsortiet kan imidlertid ha driftssted i en annen stat. Lovgivningen i sistnevnte stat bør få anvendelse når det gjelder særlige punkter fastsatt i ERIC-konsortiets vedtekter. Et ERIC-konsortium bør dessuten være underlagt gjennomføringsregler som er i samsvar med vedtektene.
22. Medlemsstatene kan fritt anvende eller vedta lover og forskrifter som ikke strider med virkeområdet eller målene for denne forordning.
23. For å sikre tilstrekkelig kontroll med at bestemmelsene i denne forordning overholdes bør et ERIC-konsortium framlegge for Kommisjonen og relevante offentlige myndigheter sin årsrapport og alle opplysninger om forhold som kan føre til at det oppstår alvorlig fare for at konsortiet ikke kan utføre sine oppgaver. Dersom Kommisjonen gjennom årsrapportene eller på annen måte får mistanke om at et ERIC-konsortium alvorlig misligholder denne forordning eller annen gjeldende lovgivning eller regelverk, bør den anmode om forklaring og/eller tiltak fra ERIC-konsortiet og/eller dets

medlemmer. I ekstreme tilfeller og dersom ingen korrigerende tiltak er truffet, kan Kommisjonen oppheve beslutningen om opprettelse av ERIC-konsortiet og dermed igangsette avviklingen av ERIC-konsortiet.

24. Ettersom målene for denne forordning, som er å fastsette en ramme for europeiske forskningsinfrastrukturer mellom medlemsstatene, ikke kan nås i tilstrekkelig grad av medlemsstatene innenfor deres nasjonale forfatningsmessige rammer og derfor på grunn av problemets grensekryssende karakter bedre kan nås på fellesskapsplan, kan Fellesskapet treffe tiltak i samsvar med nærhetsprinsippet som fastsatt i traktatens artikkel 5. I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet fastsatt i nevnte artikkel går denne forordning ikke lenger enn det som er nødvendig for å nå disse målene.

25. Ettersom denne forordning først og fremst er opprettet for å oppnå effektiv gjennomføring av Felleskapets programmer for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjon, og ettersom de tiltak som er nødvendige for å gjennomføre forordningen hovedsakelig er forvaltningstiltak, bør de vedtas etter framgangsmåten med forvaltningskomité fastsatt i artikkel 4 i rådsbeslutning 1999/468/EF av 28. juni 1999 om fastsettelse av nærmere regler for utøvelsen av den gjennomføringsmyndighet som er gitt Kommisjonen[10] –

1 Uttalelse avgitt 19.2.2009 (ennå ikke offentliggjort i EUT).
2 Uttalelse avgitt 14.1.2009 (ennå ikke offentliggjort i EUT).
3 EUT C 76 av 31.3.2009, s. 6.
4 EUT L 412 av 30.12.2006, s. 1.
5 EUT L 54 av 22.2.2007, s. 101.
6 EFT L 248 av 16.9.2002, s. 1.
7 EUT L 347 av 11.12.2006, s. 1.
8 EFT L 76 av 23.3.1992, s. 1.
9 EUT L 134 av 30.4.2004, s. 114.
10 EFT L 184 av 17.7.1999, s. 23.

vedtatt denne forordning:

Art 1. Formål

Ved denne forordning fastsettes en rettslig ramme for kravene til og framgangsmåtene for samt virkningene av opprettelse av et konsortium for europeisk forskningsinfrastruktur (heretter kalt «ERIC-konsortium»).

Art 2. Definisjoner

I denne forordning menes med:

a. «forskningsinfrastruktur» anlegg, ressurser og tilknyttede tjenester som forskningsmiljøer benytter for å gjennomføre forskning på høyt nivå innenfor sine respektive fagområder; definisjonen omfatter grunnleggende vitenskapelig utstyr og forskningsmateriell, kunnskapsbaserte kilder som samlinger, arkiver og strukturerte vitenskapelige opplysninger, IKT-infrastrukturer som nett, datautstyr, programvare og kommunikasjonsverktøyer samt alt annet spesialutstyr som er nødvendig for å oppnå fremragende kunnskap innenfor forskning. Slike infrastrukturer kan være samlet på ett sted eller være «distribuerte» (et organisert nett av ressurser),
b. «tredjestat» en stat som ikke er en medlemsstat i Den europeiske union,
c. «assosiert stat» en tredjestat som er part i en internasjonal avtale inngått med Fellesskapet, og som i henhold til eller på grunnlag av denne avtalen bidrar til finansieringen av alle eller en del av Fellesskapets programmer for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjon.

Art 3. Oppgave og annen virksomhet

1. Et ERIC-konsortium har som hovedoppgave å opprette og drive en forskningsinfrastruktur.
2. Et ERIC-konsortium skal utføre sin hovedoppgave på et ikke-økonomisk grunnlag. Konsortiet kan imidlertid drive begrenset økonomisk virksomhet forutsatt at den er nært knyttet til hovedoppgaven og ikke setter gjennomføringen av denne i fare.
3. Et ERIC-konsortium skal registrere kostnadene og inntektene ved sin økonomiske virksomhet separat og fakturere slik virksomhet til markedspris eller, dersom markedspris ikke kan fastsettes, til selvkost pluss en rimelig margin.

Art 4. Krav til infrastruktur

Forskningsinfrastrukturen som opprettes av et ERIC-konsortium, skal oppfylle følgende krav:

a. Den skal være nødvendig for å gjennomføre europeiske forskningsprogrammer og -prosjekter, herunder effektiv gjennomføring av Fellesskapets programmer for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjon.
b. Den skal utgjøre en merverdi i styrkingen og struktureringen av Det europeiske forskningsområde (ERA) og en vesentlig forbedring på de berørte vitenskapelige og teknologiske områder på internasjonalt plan.
c. Det gis i samsvar med reglene i vedtektene reel tilgang for det europeiske forskningsmiljø, bestående av forskere fra medlemsstatene og fra assosierte stater.
d. Den bidrar til mobilitet for kunnskap og/eller forskere innenfor Det europeiske forskningsområde og øker utnyttelsen av det intellektuelle potensialet i hele Europa.
e. Den bidrar til formidling og optimering av resultatene fra Fellesskapets virksomhet innenfor forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjon.

Art 5. Søknad om opprettelse av et ERIC-konsortium

1. Enheter som ønsker å opprette et ERIC-konsortium (heretter kalt «søkere»), skal sende en søknad til Kommisjonen. Søknaden skal framlegges skriftlig på et av EU-institusjonenes offisielle språk og inneholde følgende:

a. en anmodning til Kommisjonen om opprettelse av ERIC-konsortiet,
b. et forslag til vedtekter for ERIC-konsortiet, nevnt i artikkel 10,
c. en teknisk og vitenskapelig beskrivelse av forskningsinfrastrukturen som skal opprettes og drives av ERIC-konsortiet, herunder særlig kravene i artikkel 4,
d. en erklæring der vertsstaten anerkjenner ERIC-konsortiet som et internasjonalt organ i henhold til artikkel 143 bokstav g) og artikkel 151 nr. 1 bokstav b) i direktiv 2006/112/EF og som en internasjonal organisasjon i henhold til artikkel 23 nr. 1 annet strekpunkt i direktiv 92/12/EØF, fra og med tidspunktet for opprettelsen. Begrensningene og vilkårene for unntak fastsatt i disse bestemmelsene skal angis i en avtale mellom medlemmene av ERIC-konsortiet.

2. Kommisjonen skal vurdere søknaden i lys av kravene fastsatt i denne forordning. Under vurderingen skal den innhente uttalelser fra uavhengige eksperter, særlig innenfor de områder der ERIC-konsortiet akter å drive virksomhet. Resultatet av en slik vurdering skal meddeles søkerne, som

eventuelt skal bli bedt om å utfylle eller endre søknaden.

Art 6. Beslutning om søknaden

1. Kommisjonen skal, idet den tar hensyn til resultatene av vurderingen nevnt i artikkel 5 nr. 2 og etter framgangsmåten nevnt i artikkel 20,

a. treffe en beslutning om opprettelse av ERIC-konsortiet etter å ha forvisset seg om at kravene fastsatt i denne forordning er oppfylt, eller
b. avslå søknaden dersom den konkluderer med at kravene fastsatt i denne forordning ikke er oppfylt, herunder at erklæringen nevnt i artikkel 5 nr. 1 bokstav d) mangler.

2. Beslutningen om søknaden skal meddeles søkerne. Dersom søknaden avslås, skal beslutningen begrunnes klart og tydelig overfor søkerne.
Beslutningen om opprettelse av ERIC-konsortiet skal også offentliggjøres i L-serien av *Den europeiske unions tidende*.
3. De viktigste delene av vedtektene som er nevnt i artikkel 10 bokstav b)-f) og i bokstav g) i)-vi), og som inngår i søknaden, skal være vedlagt beslutningen om opprettelse av ERIC-konsortiet.

Art 7. Et ERIC-konsortiums status

1. Et ERIC-konsortium skal være et rettssubjekt fra og med den dagen beslutningen om opprettelse trer i kraft.
2. Et ERIC-konsortium skal i alle medlemsstater ha den mest omfattende rettslige handleevnen som tildeles rettssubjekter i henhold til lovgivningen i medlemsstaten. Det kan særlig erverve, eie og avhende løsøre, fast eiendom og immaterialrett, inngå avtaler og være part i en rettssak.
3. Et ERIC-konsortium er en internasjonal organisasjon i henhold til artikkel 15 bokstav c) i direktiv 2004/18/EF.

Art 8. Sete og navn

1. Et ERIC-konsortium skal ha et vedtektsbestemte sete på et av sine medlemmers territorium, enten en medlemsstat eller en assosiert stat.
2. Et ERIC-konsortium skal ha et navn som inneholder forkortelsen «ERIC».

Art 9. Kriterier for sammensetning

1. Følgende enheter kan bli medlem av et ERIC-konsortium:

a. medlemsstater,
b. assosierte stater,
c. andre tredjestater enn assosierte stater,
d. mellomstatlige organisasjoner.

2. Et ERIC-konsortium skal ha minst tre medlemsstater som medlemmer. Ytterligere medlemsstater kan når som helst bli medlemmer på rettferdige og rimelige vilkår angitt i vedtektene og observatører uten stemmerett på vilkårene som er angitt i vedtektene. Ytterligere assosierte stater og andre tredjestater enn assosierte stater samt mellomstatlige organisasjoner kan også bli medlemmer av et ERIC-konsortium, forutsatt at medlemsforsamlingen nevnt i artikkel 12 bokstav a) gir sitt samtykke, i samsvar med vilkårene og framgangsmåtene for medlemskap fastsatt i vedtektene.
3. Medlemsstatene skal i fellesskap inneha flertallet av stemmerettene i medlemsforsamlingen.
4. Enhver medlemsstat, assosiert tredjestat eller tredjestat kan, når det gjelder utøvelsen av særlige rettigheter og oppfyllelse av særlige plikter som medlem av ERIC-konsortiet, representeres av en eller flere offentlige enheter, herunder regioner, eller av en eller flere private enheter som har fått et oppdrag om offentlig tjenesteyting.
5. Assosierte stater, tredjestater og mellomstatlige organisasjoner som søker om å opprette et ERIC-konsortium eller å bli medlemmer i et, skal anerkjenne at ERIC-konsortiet er et rettssubjekt og har rettslig handleevne i samsvar med artikkel 7 nr. 1 og 2, og at det omfattes av regler fastsatt ved anvendelse av artikkel 15.
6. Assosierte stater og tredjestater som søker om å opprette et ERIC-konsortium eller bli medlemmer i et, skal samtykke i å behandle ERIC-konsortiet på en måte som tilsvarer den som følger av artikkel 5 nr. 1 bokstav d) og artikkel 7 nr. 3.
Endres ved frd. 1261/2013, inntatt nedenfor.

Art 10. Vedtekter

Vedtektene til et ERIC-konsortium skal inneholde minst følgende:

a. en liste over medlemmer, observatører og eventuelt enheter som representerer medlemmer samt vilkår og framgangsmåte for endring

av ERIC-konsortiets sammensetning og representasjon i samsvar med artikkel 9,

b. ERIC-konsortiets oppgaver og virksomhet,
c. vedtektsbestemt sete i samsvar med artikkel 8 nr. 1,
d. ERIC-konsortiets navn i samsvar med artikkel 8 nr. 2,
e. varighet og framgangsmåte for avvikling i samsvar med artikkel 16,
f. ansvarsordning i samsvar med artikkel 14 nr. 2,
g. grunnleggende regler for:
    i. adgang for brukere,
    ii. vitenskapelig vurdering,
    iii. formidling,
    iv. immaterialrettigheter,
    v. sysselsetting, herunder like muligheter,
    vi. tildeling av kontrakter, som overholder prinsippene om innsyn, likebehandling og konkurranse,
    vii. eventuell nedlegging,
    viii. data,
h. medlemmenes rettigheter og plikter, herunder plikt til å bidra til et balansert budsjett samt stemmerett,
i. ERIC-konsortiets organer, deres roller og ansvar, sammensetning og beslutningsprosess, særlig i forbindelse med endring av vedtektene, i samsvar med artikkel 11 og 12,
j. fastsettelse av ett eller flere arbeidsspråk,
k. henvisninger til gjennomføringsregler for vedtektene.

Vedtektene skal være offentlig tilgjengelig på ERIC-konsortiets nettsted og på dets vedtektsbestemte sete.

Art 11. Endringer av vedtektene

1. ERIC-konsortiet skal framlegge enhver endring av vedtektene som gjelder spørsmål omhandlet i bokstav b)-f) eller i artikkel 10 bokstav g) i)-vi) for Kommisjonen for godkjenning. En slik endring skal ikke tre i kraft før beslutningen om godkjenning har trådt i kraft. Kommisjonen skal anvende artikkel 5 nr. 2 og artikkel 6 tilsvarende.
2. ERIC-konsortiet skal framlegge for Kommisjon enhver vedtektsendring som ikke er nevnt i nr. 1 innen ti dager etter at den er vedtatt.
3. Kommisjonen kan gjøre innsigelse mot en slik endring innen 60 dager fra den ble framlagt og skal grunngi hvorfor endringen ikke oppfyller kravene i denne forordning.
4. Endringen skal ikke tre i kraft før fristen for innsigelse har utløpt eller er

opphevet av Kommisjonen, eller før en innsigelse er trukket tilbake.
5. Søknaden om endring skal inneholde følgende:

a. teksten til den foreslåtte eller eventuelt vedtatte endringen, herunder datoen den trer i kraft,
b. den endrede konsoliderte utgaven av vedtektene.

Art 12. ERIC-konsortiets organisasjon

I vedtektene skal minst følgende organer opprettes, med følgende kompetanse:

a. en medlemsforsamling som er det organet som har full beslutningsmyndighet, herunder til å vedta budsjettet,
b. en direktør eller et styre, utpekt av medlemsforsamlingen som ERIC-konsortiets utøvende organ og lovlige representant.

Det skal framgå av vedtektene hvordan styremedlemmene er lovlige representanter for ERIC-konsortiet.

Art 13. Budsjettprinsipper, regnskap og revisjon

1. Alle inntekt- og utgiftsposter for et ERIC-konsortium skal inngå i overslag for hvert regnskapsår og skal oppføres i budsjettet. Budsjettets inntekter og utgifter skal være i balanse.
2. Medlemmene av et ERIC-konsortium skal sikre at bevilgningene brukes i samsvar med prinsippene om god økonomistyring.
3. Budsjettet skal fastsettes og gjennomføres og regnskapet framlegges i samsvar med prinsippet om gjennomsiktighet.
4. Et ERIC-konsortiums regnskap skal ledsages av en rapport om budsjett- og økonomistyringen i regnskapsåret.
5. Et ERIC-konsortium skal omfattes av kravene i gjeldende lovgivning med hensyn til oppstilling, registrering, revisjon og offentliggjøring av regnskap.

Art 14. Ansvar og forsikring

1. Et ERIC-konsortium skal være ansvarlig for egen gjeld.
2. Medlemmenes økonomiske ansvar for ERIC-konsortiets gjeld skal være begrenset til deres respektive bidrag til ERIC-konsortiet. Medlemmene kan angi i vedtektene at de vil påta seg et fast ansvar utover sine respektive bidrag eller ubegrenset ansvar.

3. Dersom medlemmenes økonomiske ansvar ikke er ubegrenset, skal ERIC-konsortiet tegne hensiktsmessige forsikringer for å dekke de risikoene som er forbundet med infrastrukturens opprettelse og drift.
4. Fellesskapet skal ikke være ansvarlig for ERIC-konsortiets eventuelle gjeld.

Art 15. Gjeldende lovgivning og domsmyndighet

1. Opprettelsen av og den interne virkemåten til et ERIC-konsortium skal styres

a. av Fellesskapets regelverk, særlig denne forordning, og beslutningene nevnt i artikkel 6 nr. 1 bokstav a) og artikkel 11 nr. 1,
b. av lovgivningen i den staten der ERIC-konsortiet har sitt vedtektsbestemte sete i saker som ikke eller bare delvis reguleres av rettsaktene nevnt i bokstav a),
c. av vedtektene og gjennomføringsreglene for dem.

2. De europeiske fellesskaps domstol skal ha domsmyndighet i tvister mellom medlemmene når det gjelder ERIC-konsortiet, mellom medlemmene og ERIC-konsortiet og i eventuelle tvister som Fellesskapet er del i.
3. Fellesskapets regelverk om domsmyndighet får anvendelse i tvister mellom et ERIC-konsortium og tredjemenn. I saker som ikke omfattes av Fellesskapets regelverk, skal lovgivningen i den staten der ERIC-konsortiet har sitt vedtektsbestemte sete avgjøre hvilken domsmyndighet som skal avgjøre slike tvister.

Art 16. Avvikling og insolvens

1. Den framgangsmåten som skal benyttes ved avvikling av et ERIC-konsortium etter beslutning i medlemsforsamlingen, skal fastsettes i vedtektene. Avvikling kan omfatte overføring av virksomhet til et annet rettssubjekt.
2. Når medlemsforsamlingen har truffet en beslutning om å avvikle et ERIC-konsortium, skal ERIC-konsortiet så snart som mulig og innen ti dager etter en slik beslutning, underrette Kommisjonen om dette. Kommisjonen skal offentliggjøre en egnet melding i C-serien av *Den europeiske unions tidende*.
3. Når framgangsmåten for avvikling er avsluttet, skal ERIC-konsortiet så snart som mulig og innen ti dager etter avslutningen, underrette Kommisjonen om dette. Kommisjonen skal offentliggjøre en egnet melding i C-serien av *Den europeiske unions tidende*. ERIC-konsortiet skal oppløses den dagen meldingen publiseres.
4. Dersom et ERIC-konsortium ikke er i stand til å betale egen gjeld, skal det

umiddelbart underrette Kommisjonen om dette. Kommisjonen skal offentliggjøre en egnet melding i C-serien av *Den europeiske unions tidende*.

Art 17. Rapportering og kontroll

1. Et ERIC-konsortium skal utarbeide en årlig virksomhetsrapport som særlig skal inneholde konsortiets vitenskapelige, driftsmessige og økonomiske virksomhet nevnt i artikkel 3. Rapporten skal godkjennes av medlemsforsamlingen og sendes til Kommisjonen og vedkommende offentlige myndigheter innen seks måneder etter utgangen av det regnskapsåret rapporten gjelder. Rapporten skal offentliggjøres.
2. Et ERIC-konsortium og de berørte medlemsstater skal underrette Kommisjonen om eventuelle forhold som kan føre til at det oppstår alvorlig fare for at ERIC-konsortiet ikke kan utføre sine oppgaver, eller som kan hindre det i å oppfylle kravene fastsatt i denne forordning.
3. Dersom Kommisjonen får mistanke om at et ERIC-konsortium alvorlig misligholder denne forordning, beslutninger som er truffet på grunnlag av denne eller annen gjeldende lovgivning eller regelverk, skal Kommisjonen anmode om forklaring fra ERIC-konsortiet og/eller dets medlemmer.
4. Dersom Kommisjonen, etter å ha gitt ERIC-konsortiet og/eller dets medlemmer en rimelig frist til å framlegge sine synspunkter, konkluderer med at ERIC-konsortiet alvorlig misligholder denne forordning, beslutninger som er truffet på grunnlag av den eller annen gjeldende lovgivning eller regelverk, kan Kommisjonen foreslå korrigerende tiltak for ERIC-konsortiet og dets medlemmer.
5. Dersom det ikke treffes korrigerende tiltak, kan Kommisjonen oppheve beslutningen om opprettelse av ERIC-konsortiet etter framgangsmåten nevnt i artikkel 20. En slik beslutning skal underrettes ERIC-konsortiet og offentliggjøres i L-serien av *Den europeiske unions tidende*. Dette skal føre til at ERIC-konsortiet avvikles.

Art 18. Egnede bestemmelser

Medlemsstatene skal treffe egnede tiltak for å sikre effektiv anvendelse av denne forordning.

Art 19. Rapportering og vurdering

Kommisjonen skal senest 27. juli 2014 framlegge for Europaparlamentet og Rådet en rapport om forordningens anvendelse og eventuelle forslag til

endringer.

Art 20. Komitéframgangsmåte

1. Kommisjonen skal bistås av en forvaltningskomité.
2. Når det vises til dette nummer, får artikkel 4 og 7 i beslutning 1999/468/EF anvendelse.
Tidsrommet fastsatt i artikkel 4 nr. 3 i beslutning 1999/468/EF skal være to måneder.

Art 21. Ikrafttredelse

Denne forordning trer i kraft den 20. dag etter at den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende.*

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Utferdiget i Luxembourg, 25. juni 2009.

EØS-avtalen protokoll 31 artikkel 1 nr. 12 (forordning (EF) nr. 1261/2013 av 2. desember 2013 om endring av forordning (EF) nr. 723/2009 om Fellesskapets rettslige ramme for et konsortium for en europeisk forskningsinfrastruktur (ERIC-konsortium))

Teksten er hentet fra Prop. 157 L (2014–2015). Det er ikke foretatt noen «EØS-tilpasning» av forordningsteksten.
Rådet for Den europeiske union har –
under henvisning til traktaten om Den europeiske unions virkemåte, særlig artikkel 187 og 188,
under henvisning til forslag fra Europakommisjonen,
etter oversending av utkast til regelverksakt til de nasjonale forsamlingene,
under henvisning til uttalelse fra Europaparlamentet,
under henvisning til uttalelse fra Den europeiske økonomiske og sosiale komité,[1]
under henvisning til uttalelse fra Regionkomiteen og
ut fra følgende betraktninger:

1. Ved rådsforordning (EF) nr. 723/2009[2] er det fastsatt en rettslig ramme med kravene til og framgangsmåtene for samt virkningen av å opprette et konsortium for europeisk forskningsinfrastruktur (ERIC-

konsortium).

2. Støtten til og utviklingen av forskningsinfrastrukturer i Europa har vært et løpende mål for Unionen, sist gjenspeilet i europaparlaments- og rådsbeslutning nr. 1982/2006/EC,[3] og særlig i rådsbeslutning 2006/974/EF.[4]
3. Det europeiske strategiforum for forskningsinfrastrukturer (ESFRI) og refleksjonsgruppen for e-infrastruktur (e-IRG) har utarbeidet og ajourført den første europeiske kjøreplan for forskningsinfrastrukturer.
4. Etter at Fellesskapets rettslige ramme for et ERIC-konsortium trådte i kraft i 2009, har to europeiske forskningsinfrastrukturer fått ERIC-status.
5. Medlemskap i et ERIC-konsortium er åpent for medlemsstater, assosierte stater, andre tredjestater enn assosierte stater og mellomstatlige organisasjoner.
6. Assosierte stater spiller en viktig rolle i forberedelsen og gjennomføringen av europeiske forskningsinfrastrukturer og bør kunne delta i ERIC-konsortier på samme vilkår som medlemsstatene, ettersom de gjennom sin støtte bidrar til fremragende EU-forskning og Unionens økonomiske konkurranseevne.
7. For å lette de assosierte statenes deltaking i ERIC-konsortier bør artikkel 9 nr. 2) og 3) i forordning (EF) nr. 723/2009 endres, slik at de assosierte statenes bidrag fullt ut kan gjenspeiles i medlemskap og stemmeretter –

1 EUT C 161 av 6.6 2013, s. 58.
2 Rådsforordning (EF) nr. 723/2009 av 25. juni 2009 om Fellesskapets rettslige ramme for et konsortium for en europeisk forskningsinfrastruktur (ERIC-konsortium) (EUT L 206, av 8.8.2009, s. 1).
3 Europaparlaments- og rådsbeslutning nr. 1982/2006/EF av 18. desember 2006 om Det europeiske fellesskaps sjuende rammeprogram for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjon (2007–2013) (EUT L 412 av 30.12.2006, s. 1).
4 Rådsbeslutning 2006/974/EF av 19. desember 2006 om særprogrammet «Kapasitet» for gjennomføring av Det europeiske fellesskaps sjuende rammeprogram for forskning, teknologisk utvikling og demonstrasjon (2007–2013) (EUT L 54 av 22.2.2007, s. 101).
vedtatt denne forordning:

Art 1.

Artikkel 9 nr. 2 og 3 i forordning (EU) nr. 723/2009 skal lyde:

2. Et ERIC-konsortium skal ha en medlemsstat og to andre stater som enten er medlemsstater eller assosierte stater, som deltakere. Ytterligere medlemsstater eller assosierte stater kan når som helst bli medlemmer på rettferdige og rimelige vilkår angitt i vedtektene og observatører uten stemmeretter på vilkårene angitt i vedtektene. Andre tredjestater enn assosierte stater samt mellomstatlige organisasjoner kan også bli medlemmer av et ERIC-konsortium, forutsatt at medlemsforsamlingen nevnt i artikkel 12 bokstav a) gir sitt samtykke, i samsvar med vilkårene og framgangsmåtene for medlemskap fastsatt i vedtektene.
3. Medlemsstater eller assosierte stater skal til sammen inneha flertallet av stemmerettene i medlemsforsamlingen. Endring av vedtektene for et ERIC-konsortium som har hjemsted i en medlemsstat, krever samtykke fra flertallet av medlemsstatene som deltar i nevnte ERIC-konsortium.»

Art 2.

Denne forordning trer i kraft den 20. dag etter at den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende.*

Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.

Utferdiget i Brussel, 2. desember 2013.

Lov om intelligente transportsystemer innenfor vegtransport m.m. (ITS-loven)

§ 1. Lovens formål

Loven skal sikre at intelligente transportsystemer innenfor vegtransport og for grensesnitt mot andre transportformer skal fungere koordinert og sammenhengende.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder ITS-applikasjoner og -tjenester innenfor vegtransport og deres grensesnitt mot andre transportformer innenfor EØS-området. Loven gjelder for Svalbard i den utstrekning Kongen bestemmer.

Loven gjelder ikke for saker som omhandler nasjonal sikkerhet eller som er nødvendige av forsvarshensyn.

§ 3. Definisjoner

I denne loven betyr:

a. *intelligente transportsystemer (ITS)*: systemer for anvendelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi for vegtransport, herunder infrastruktur, kjøretøy og brukere, og innenfor trafikkstyring og mobilitetsstyring, samt for grensesnitt mot andre transportformer,
b. *ITS-applikasjon*: et praktisk verktøy for anvendelsen av ITS,
c. *ITS-tjeneste:* fremskaffelse av en ITS-applikasjon innenfor en veldefinert organisatorisk og driftsmessig ramme med sikte på å øke brukerens sikkerhet, effektivitet og komfort og/eller forenkle eller understøtte transporter og reiser,
d. *grensesnitt*: innretning mellom systemer som muliggjør forbindelse og kommunikasjon mellom systemene,
e. *samvirkningsevne*: den evne systemene og de underliggende forretningsprosessene har til å utveksle data og dele informasjon og kunnskap,
f. *kontinuitet*: evnen til å sikre sømløse tjenester,
g. *kompatibilitet*: en innretnings eller et systems generelle evne til uten endringer å fungere sammen med en annen innretning eller et annet system,
h. *ITS-bruker* – alle brukere av ITS-applikasjoner eller -tjenester, herunder passasjerer, myke trafikanter, brukere og operatører av veitransportinfrastruktur, vognparkforvaltere og operatører av redningstjenester.

§ 4. Krav til ITS-applikasjoner og -tjenester

Departementet fastsetter ved forskrift de krav til kompatibilitet, samvirkningsevne og kontinuitet som ITS-applikasjoner og -tjenester skal

oppfylle.

§ 5. Tilsyn

Departementet bestemmer hvilken myndighet som skal føre tilsyn med bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her. Departementet kan i forskrift gi regler om tilsynsmyndighetens virksomhet.

§ 6. Erstatningsansvar

Departementet kan i forskrift regulere spørsmål om erstatningsansvar ved innføring av ITS-applikasjoner og tjenester.

§ 7. Forskrifter

Departementet kan gi forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven, samt gjøre unntak fra denne.

§ 8. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks, med mindre Kongen beslutter at hele eller deler av loven skal tre i kraft på et senere tidspunkt.

Loven får ikke anvendelse på kjøretøy som er typegodkjent eller tatt i bruk før lovens ikrafttredelse, med mindre Kongen bestemmer at loven likevel skal få anvendelse på slike kjøretøy. Kongen kan gi nærmere overgangsregler dersom loven gis anvendelse på kjøretøy som nevnt i første punktum.

Lov om overføring av offentlige og private rettsforhold fra Statens vegvesen til et statlig utbyggingsselskap for veg

§ 1. Formål

Formålet med loven er å regulere overføring av rettigheter og forpliktelser i forbindelse med overføringen av private og offentlige rettsforhold fra Statens vegvesen til et statlig utbyggingsselskap for veg.

§ 2. Overføring av forpliktelser fra Statens vegvesen til det statlige utbyggingsselskapet for veg

Overføring av forpliktelser knyttet til prosjekter det statlige utbyggingsselskapet for veg får overført fra Statens vegvesen, skjer med frigjørende virkning for staten.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringen utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

§ 3. Overføring av offentlige rettigheter, konsesjoner og tillatelser

Offentlige rettigheter, konsesjoner og tillatelser som gjelder prosjekter som utbyggingsselskapet gis ansvaret for, overføres til selskapet fra samme tid som prosjektet overføres.

§ 4. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan fastsette overgangsregler.
1 Fra 1 jan 2016 iflg. res. 18 des 2015 nr. 1585.

Lov om granskingskommisjonen for brannen på Scandinavian Star

§ 1.

Granskingskommisjonen nedsatt av Stortingets presidentskap i henhold til Stortingets vedtak 12. mai 2015, for å granske brannen på Scandinavian Star, kan foruten å begjære bevisopptak etter domstolloven § 43 mv., innhente bevis etter reglene i denne lov.

§ 2.

Den som innkalles til avhør, plikter å møte for kommisjonen og avgi forklaring. Forklaringen avgis for lukkede dører. Tvisteloven §§ 22-1 til 22-11 og 24-4

gjelder tilsvarende. Kommisjonen kan kreve at den som avgir forklaring, avlegger forsikring som nevnt i tvisteloven § 24-8 fjerde ledd. Tvisteloven §§ 24-8 første til tredje ledd, 24-10 annet ledd og 25-5 fjerde ledd gjelder tilsvarende. Etter anmodning fra den som avgir forklaring, kan kommisjonen beslutte at vedkommendes identitet ikke skal gjøres kjent.

Kommisjonen kan kreve at den som besitter et skriftlig bevis, fremlegger det for kommisjonen. Kommisjonen kan ikke kreve fremlagt de deler av et dokument som inneholder noe som besitteren ville være utelukket fra eller fritatt for å avgi forklaring om.

Annet ledd gjelder tilsvarende for plikten til å fremlegge eller gi adgang til andre ting som kommisjonen beslutter å undersøke.

§ 3.

Etter at vedkommende er gitt adgang til å uttale seg, kan kommisjonen gi pålegg etter § 2 ved kjennelse, jf. tvisteloven § 19-1 annet ledd bokstav d. Kjennelsen kan ankes til Høyesteretts ankeutvalg, jf. tvisteloven § 30-1 annet ledd. Tvisteloven § 30-9 gjelder tilsvarende.

Når en person ved rettskraftig kjennelse er gitt et pålegg etter § 2, gjelder tvisteloven §§ 24-5 og 26-8 tilsvarende. Etter at vedkommende er gitt adgang til å uttale seg, kan kommisjonen ilegge den som ikke etterkommer et rettskraftig pålegg, rettergangsstraff eller erstatningsplikt etter domstolloven §§ 205, 206, 207 og 209. Kommisjonens avgjørelse kan ankes til Høyesteretts ankeutvalg, jf. første ledd annet og tredje punktum.

§ 4.

Om straffansvar for uriktig forklaring for kommisjonen eller den som opptar forklaring for kommisjonen, gjelder straffeloven § 221 tilsvarende.

§ 5.

Om godtgjørelse til den som etterkommer et pålegg etter § 2, gjelder lov 21. juli 1916 nr. 2 om vitners og sakkyndiges godtgjørelse mv. tilsvarende. Kommisjonens avgjørelse kan ikke ankes.

§ 6.

Loven trer i kraft straks.

Lov om informasjonstilgang m.m. for Barnevoldsutvalget

§ 1. Formålet med loven

Formålet med loven er å gi utvalg oppnevnt av Kongen i statsråd 13. november 2015 som skal gjennomgå alvorlige barnevoldssaker m.m., tilgang på opplysninger som er nødvendige for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet.

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 13 (ikr. 1 juli 2019, se § 7).

§ 3. Taushetsplikt

Medlemmene i utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt i medhold av forvaltningsloven § 13. Forvaltningsloven §§ 13 c og 13 f gjelder tilsvarende, likevel slik at taushetsplikten først bortfaller etter 100 år.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde. Tilsvarende gjelder dersom de nevnte personene mottar opplysninger som er undergitt taushetsplikt som først bortfaller på et senere tidspunkt enn det som følger av første ledd.

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 13 (ikr. 1 juli 2019, se § 7).

§ 5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 27 mai 2016 nr. 13 (ikr. 1 juli 2019, se § 7).

§ 6. Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som utvalget mottar i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

§ 7. Ikrafttredelse og opphør

Loven trer i kraft straks. §§ 2, 4 og 5 gjelder til og med 30. juni 2019.

Lov om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens virkeområde

Loven gjelder for fastsetting av

a. skatt på formue og inntekt, tonnasjeskatt, naturressursskatt og grunnrenteskatt etter skatteloven og trygdeavgift etter folketrygdloven kapittel 23 (formues- og inntektsskatt)
b. skatt på formue og inntekt etter Svalbardskatteloven (svalbardskatt)
c. skatt på inntekt etter Jan Mayen-skatteloven (Jan Mayen-skatt)
d. skatt på inntekt etter artistskatteloven (artistskatt)
e. skatt på formue og inntekt etter petroleumsskatteloven (petroleumsskatt)
f. merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven (merverdiavgift)
g. arbeidsgiveravgift etter folketrygdloven kapittel 23 (arbeidsgiveravgift)
h. særavgifter etter særavgiftsloven (særavgifter)
i. avgifter etter motorkjøretøy- og båtavgiftsloven (motorkjøretøyavgifter)
j. kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. etter merverdiavgiftskompensasjonsloven (merverdiavgiftskompensasjon)
k. finansskatt på lønn etter folketrygdloven kapittel 23 (finansskatt på lønn)
l. suppleringsskatt etter suppleringsskatteloven.

Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 12 jan 2024 nr. 7 (i kraft 1 jan 2024).

§ 1-2. Definisjoner

I denne loven menes med

a. skatt: skatter, avgifter og merverdiavgiftskompensasjon som nevnt i § 1-1
b. skattepliktig: fysisk eller juridisk person som skal svare eller få kompensert skatt
c. skattemyndigheter: myndigheter som nevnt i kapittel 2
d. enkeltvedtak: avgjørelse som treffes av skattemyndighetene i medhold av denne loven og som er bestemmende for rettigheter eller plikter til en bestemt skattepliktig, tredjepart eller trekkpliktig.

§ 1-3. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder ikke for behandling av saker etter denne loven, med følgende unntak:

a. Forvaltningsloven § 15 a om elektronisk kommunikasjon og forskrifter gitt i medhold av bestemmelsen gjelder for behandlingen av saker etter denne loven. Departementet kan gi forskrift som angitt i forvaltningsloven § 15 a tredje ledd for behandlingen av saker etter loven her.
b. Forvaltningsloven kapittel VII om forskrifter gjelder for behandlingen av saker etter denne loven.

Kapittel 2 Skattemyndigheter

§ 2-1. Formues- og inntektsskatt, Jan Mayen-skatt, artistskatt, arbeidsgiveravgift, finansskatt på lønn, merverdiavgift og suppleringsskatt

Skattekontoret, Skattedirektoratet, Skatteklagenemnda og sekretariatet for Skatteklagenemnda er myndigheter for formues- og inntektsskatt, Jan Mayen-skatt, artistskatt, arbeidsgiveravgift, finansskatt på lønn, merverdiavgift og suppleringsskatt.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 12 jan 2024 nr. 7 (i kraft 1 jan 2024).

§ 2-2. Petroleumsskatt

Oljeskattekontoret og Klagenemnda for petroleumsskatt er myndigheter for skatt på formue i og inntekt av virksomhet etter petroleumsskatteloven § 5. Skattemyndighetene som nevnt i § 2-1 er myndighet for skatt på annen formue og inntekt etter petroleumsskatteloven.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 21 juni 2017 nr. 86.

§ 2-3. Svalbardskatt

Skattekontoret, Skattedirektoratet og Skatteklagenemnda for Svalbard er myndigheter for svalbardskatt.

§ 2-4. Merverdiavgiftskompensasjon

Skattekontoret og Skattedirektoratet er myndigheter for merverdiavgiftskompensasjon.

§ 2-5. Særavgifter

Skattekontoret og Skattedirektoratet er myndigheter for særavgifter.

§ 2-6. Motorkjøretøyavgifter

Skattekontoret og Skattedirektoratet er myndigheter for motorkjøretøyavgifter.

§ 2-7. Skattemyndighet i første instans

Skattekontoret og Oljeskattekontoret er skattemyndigheter i første instans.

§ 2-8. Oppnevning av nemndsmedlemmer, sammensetning av nemndene og organisering av nemndenes arbeid

(1) Departementet oppnevner medlemmer av Skatteklagenemnda og Klagenemnda for petroleumsskatt.
(2) Longyearbyen lokalstyre oppnevner medlemmer av Skatteklagenemnda for Svalbard.

(3) Departementet kan gi forskrift om oppnevning av nemndsmedlemmer, sammensetning av nemndene og organisering av nemndenes arbeid.

§ 2-9. Nemndenes uavhengige stilling

(1) Departementet, Skattedirektoratet, skattekontoret og Oljeskattekontoret kan verken generelt eller i enkeltsaker instruere Skatteklagenemnda, Skatteklagenemnda for Svalbard og Klagenemnda for petroleumsskatt.
(2) Departementet, Skattedirektoratet, skattekontoret og Oljeskattekontoret kan ikke endre vedtak fra Skatteklagenemnda, Skatteklagenemnda for Svalbard og Klagenemnda for petroleumsskatt. Første punktum gjelder ikke endringer i skattefastsettingen etter § 12-1 tredje ledd.
(3) Departementet, Skattedirektoratet og skattekontoret kan verken generelt eller i enkeltsaker instruere sekretariatet for Skatteklagenemnda.

§ 2-10. Utelukkingsgrunner

Utelukket fra å gjøre tjeneste som medlem av nemnd som nevnt i §§ 2-1 til 2-3 er

a. Riksadvokaten, statsadvokater, politiembetsmenn, politiadvokater og politifullmektiger
b. ansatte i Finansdepartementet, tjenestemenn i Skattedirektoratet, ved skattekontorene og i sekretariatet for Skatteklagenemnda
c. enhver som i løpet av de ti siste årene er straffet for overtredelse av denne loven, ligningsloven, merverdiavgiftsloven, skattebetalingsloven, straffeloven §§ 378 til 380 og 406, regnskapsloven eller bokføringsloven
d. enhver som i løpet av de ti siste årene er ilagt skjerpet tilleggsskatt etter § 14-6.

Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 86. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 2-11. Samtidige verv

Ingen kan samtidig være medlem av, eller varamedlem til, flere enn én nemnd som nevnt i §§ 2-1 til 2-3.

§ 2-12. Engasjert hjelp

Skattemyndighetene kan engasjere sakkyndig bistand til saksforberedelse på alle trinn. Engasjert sakkyndig kan gis adgang til å møte i nemnd. Den sakkyndige kan også gis fullmakt til å treffe avgjørelser etter kapittel 10.

§ 2-13. Myndighet til andre organer

Departementet kan gi forskrift om at andre organer enn de som er nevnt i dette kapitlet, kan utøve myndighet etter denne loven. Departementet kan gi forskrift om hvilke saksbehandlingsregler som da skal gjelde, herunder gjøre unntak fra skatteforvaltningsloven.
Endret ved lov 21 des 2020 nr. 171.

Kapittel 3 Taushetsplikt

§ 3-1. Hovedregelen om taushetsplikt

(1) Enhver som har eller har hatt verv, stilling eller oppdrag knyttet til skattemyndighetene, skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til det vedkommende i sitt arbeid har fått vite om noens formues- eller inntektsforhold eller andre økonomiske, bedriftsmessige eller personlige forhold. Den som tiltrer verv, stilling eller oppdrag, skal gi skriftlig erklæring om at vedkommende kjenner og vil overholde taushetsplikten.
(2) Taushetsplikten omfatter ikke

a. innholdet i skattelister som etter § 9-7 skal legges ut til alminnelig ettersyn, eller senere endringer i disse
b. opplysninger om at en næringsdrivende er eller ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, etter forenklet registreringsordning for merverdiavgift eller i medhold av særavgiftsloven
c. registreringspliktig statsstøtte etter lov om nasjonale saksbehandlingsregler i saker om offentlig støtte § 7 første ledd.

Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 4 mars 2022 nr. 7 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2252).

§ 3-2. Forholdet til retten til innsyn i saksdokumenter

Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at opplysningene i en sak gjøres kjent etter § 5-4.

§ 3-3. Utlevering av opplysninger til offentlige myndigheter

(1) Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger utleveres til andre offentlige myndigheter dersom dette er nødvendig for å utføre mottakerorganets oppgaver etter lov, eller for å hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte.
(2) Utleveringen må ikke være uforholdsmessig ut fra de ulempene den medfører i form av inngrep i personvernet og fare for at opplysninger av konkurransemessig betydning kommer på avveie.
(3) Departementet kan gi forskrift om utlevering av opplysninger til andre offentlige myndigheter i deres interesse, blant annet om hvem det skal utleveres opplysninger til, hvilke opplysninger som kan utleveres, hvilke kriterier som skal vektlegges ved vurderingen av om utleveringen er forholdsmessig og om at opplysninger i enkelte tilfeller alltid skal kunne utleveres.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 11 mai 2017 nr. 26 (ikr. 1 juni 2017 iflg. res. 11 mai 2017 nr. 563), 20 des 2018 nr. 110 (ikr. 1 okt 2019 iflg. res. 13 sep 2019 nr. 1120).

§ 3-4. Utlevering av opplysninger til finansforetak mv.

Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at opplysninger om fødselsnummer og d-nummer for personlig skattepliktig eller organisasjonsnummer for upersonlig skattepliktig, navn, adresse, skatteklasse, fastsatt nettoformue og nettoinntekt, skatter og avgifter kan gis til finansforetak (jf. finansforetaksloven), forsikringsvirksomhet (jf. forsikringsvirksomhetsloven) og kredittopplysningsvirksomhet. Med kredittopplysningsvirksomhet menes virksomhet som består i å gi meddelelse som belyser kredittverdighet og økonomisk vederheftighet. Disse virksomhetenes bruk av opplysningene skal følge reglene i personopplysningsloven.
Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 108.

§ 3-5. Utlevering av opplysninger om petroleumsvirksomhet

(1) Opplysninger som skattemyndighetene får om selskaper eller personer som er skattepliktige etter petroleumsskatteloven, kan uten hinder av taushetsplikt gjøres tilgjengelig for annen offentlig myndighet i den utstrekning dette er nødvendig for arbeid med å anslå framtidige skatter og avgifter fra petroleumsvirksomheten på den norske kontinentalsokkelen i forbindelse med utarbeidelse av meldinger og proposisjoner til Stortinget.
(2) Opplysninger som skattemyndighetene får i henhold til § 8-10, kan gis til Energidepartementet uten hinder av taushetsplikten.
Endret ved lov 22 mars 2024 nr. 11 (i kraft 1 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 516).

§ 3-6. Utlevering av opplysninger til bruk i arbeid med pensjon

(1) Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at fellesorganet etter AFP-tilskottsloven § 18 gis tilgang til opplysninger om brutto arbeidsinntekt for arbeidstakere som er omfattet av en avtale om avtalefestet pensjon.
(2) Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at pensjonsinnretning som har offentlig tjenestepensjon eller tjenestepensjon etter foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven eller tjenestepensjonsloven, gis tilgang til nødvendige lønnsopplysninger som er gitt etter § 7-2, og pensjonsgivende inntekt for personer som mottar uførepensjon eller avtalefestet pensjon fra innretningen.
(3) Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at privat pensjonsinnretning gis tilgang til nødvendige lønnsopplysninger som er gitt etter § 7-2, til bruk i arbeidet med pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven, foretakspensjonsloven eller tjenestepensjonsloven.
(4) Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at pensjonsinnretning gis tilgang til nødvendige lønnsopplysninger som er gitt etter § 7-2 og pensjonsgivende inntekt, til bruk i arbeidet med avtalefestet pensjon i kommunal sektor for arbeidstakere født i 1963 eller senere.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 21 juni 2019 nr. 25 (ikr. 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 781), 23 juni 2020 nr. 108, 21 des 2020 nr. 171 (ikr. 1 jan 2021), 20 des 2024 nr. 93 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3303).

§ 3-7. Begrensninger i taushetsplikten når det ikke er behov for beskyttelse

Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at

a. opplysninger gjøres kjent i den utstrekning de som har krav på

taushet samtykker
b. opplysninger brukes når behovet for beskyttelse må anses varetatt ved at de gis i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte
c. opplysninger brukes når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder.

§ 3-8. Opplysninger til bruk for forskning

Skattedirektoratet kan uten hinder av taushetsplikt etter § 3-1 godkjenne at opplysninger gis til forskningsformål i samsvar med forvaltningsloven § 13 d.

§ 3-9. Utlevering av opplysninger til Advokattilsynet

Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at opplysninger gis til Advokattilsynet til bruk for tilsynsformål.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 110 (ikr. 1 okt 2019 iflg. res. 13 sep 2019 nr. 1120), endret ved lov 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46).

§ 3-10. Utlevering av opplysninger til avdødes ektefelle, samboer og arving

Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at opplysninger gis til avdødes ektefelle, samboer og arving, jf. arveloven § 2 første og tredje ledd, når vedkommende kan vise til et saklig behov for innsyn, eller til den som har fullmakt som nevnt i arveloven § 92 første til tredje ledd. Når skifteformen er valgt, er det den eller de som representerer boet, jf. arveloven §§ 118 og 134, som har rett til innsyn.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 110 (ikr. 1 okt 2019 iflg. res. 13 sep 2019 nr. 1120), endret ved lover 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200, endring endret ved lov 18 des 2020 nr. 149), 31 mai 2024 nr. 25 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 871).

§ 3-11. Overført taushetsplikt

Hvis opplysninger gis i tilfeller som nevnt i §§ 3-2, 3-3, 3-5, 3-6, 3-8 eller 3-9 til noen som ikke selv har taushetsplikt etter annen lov, eller til Finansdepartementet, gjelder taushetsplikten etter § 3-1 tilsvarende for den som får opplysningene. Den som gir opplysningene, skal samtidig gjøre

oppmerksom på dette. Opplysningene kan likevel brukes til det formålet som begrunnet at de ble gitt.
Endret ved lov 20 des 2018 nr. 110 (ikr. 1 okt 2019 iflg. res. 13 sep 2019 nr. 1120, tidligere § 3-9).

Kapittel 4 Habilitet

§ 4-1. Habilitet

(1) Inhabil til å delta i tilrettelegging av grunnlaget for en avgjørelse og ved avgjørelse av en sak er en tjenestemann og enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for skattemyndighetene når

a. saken gjelder vedkommende selv eller noen som vedkommende er i slekt eller svogerskap med i opp- eller nedstigende linje, eller i sidelinjen til og med søskenbarn
b. saken gjelder noen som vedkommende er eller har vært gift, forlovet eller samboer med, eller saken gjelder barn til noen som vedkommende er gift, forlovet eller samboer med
c. saken gjelder vedkommendes fosterfar, fostermor eller fosterbarn
d. saken gjelder noen som vedkommende er eller har vært verge eller fullmektig for
e. saken gjelder selskap, sammenslutning, innretning, forretningsforetak eller bo der vedkommende selv eller noen som nevnt i bokstav a til d, har en ikke uvesentlig økonomisk interesse, eller der vedkommende selv, ektefelle eller samboer er medlem av styre, representantskap eller bedriftsforsamling
f. saken gjelder vedkommendes klient, arbeidsgiver, noen som er vedkommendes direkte underordnede eller overordnede i arbeidsforhold utenfor skatteforvaltningen, noen som er ansatt i vedkommendes egen tjeneste, eller noen som vedkommende står i direkte konkurranseforhold til
g. en direkte overordnet tjenestemann er inhabil i saken
h. vedkommende har deltatt i tidligere avgjørelse i saken som medlem av nemnd eller
i. andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet.

(2) Første ledd bokstav g er ikke til hinder for at tjenestemenn hos skattemyndighetene forbereder saken.
(3) Første ledd gjelder ikke dersom det er åpenbart at tilknytningen til saken

eller dem den angår, ikke vil kunne påvirke vedkommendes standpunkt, og verken offentlige eller private interesser tilsier at vedkommende viker sete.

§ 4-2. Avgjørelse av habilitetsspørsmålet

(1) Tjenestemannen mv. avgjør habilitetsspørsmålet selv. Vedkommende skal forelegge spørsmålet for sin nærmeste overordnede til avgjørelse dersom den saken angår krever det, og det kan gjøres uten vesentlig tidsspille, eller hvis tjenestemannen selv finner grunn til det.
(2) Nemnder avgjør selv om et medlem er inhabilt, men medlemmet deltar ikke i avgjørelsen. Er det spørsmål om inhabilitet for flere medlemmer i samme sak, deltar ingen av dem i avgjørelsen av habilitetsspørsmålene. Fører det til at organet ikke kan treffe vedtak, skal likevel alle medlemmer delta i avgjørelsen av habilitetsspørsmål. Et medlem skal si ifra i god tid om forhold som gjør eller kan gjøre vedkommende inhabil. Før spørsmålet avgjøres, bør vararepresentant eller annen stedfortreder innkalles og delta ved avgjørelsen dersom det kan gjøres uten vesentlig tidsspille eller kostnad.

§ 4-3. Foreløpig avgjørelse

Selv om en tjenestemann er inhabil, kan vedkommende behandle eller treffe foreløpig avgjørelse i en sak dersom utsetting ikke kan skje uten vesentlig ulempe eller skadevirkning.

§ 4-4. Stedfortreder

Når en tjenestemann er inhabil, skal det om nødvendig oppnevnes eller velges en stedfortreder for vedkommende. Dersom det er forbundet med særlig ulempe å få oppnevnt en stedfortreder, kan departementet for det enkelte tilfelle beslutte at saken skal overføres til sideordnet eller overordnet skattemyndighet.

Kapittel 5 Alminnelige saksbehandlingsregler

§ 5-1. Veiledningsplikt

(1) Skattemyndighetene skal på forespørsel gi veiledning om utfylling av meldinger mv. Når arbeidssituasjonen tillater det, skal skattemyndighetene gi veiledning om lover, forskrifter og vanlig praksis som har betydning for de

rettigheter og plikter vedkommende har, og om mulig peke på forhold som særlig kan ha betydning.
(2) Den som ønsker det, skal, når ikke særlige grunner taler mot det, gis anledning til å samtale om sin skatteplikt eller sin plikt til å gi opplysninger med en tilsatt hos skattemyndighetene. Gir skattepliktig ved slike samtaler nye opplysninger av betydning for saken, skal opplysningene så vidt mulig nedtegnes.
(3) Dersom noen henvender seg til et annet organ enn det som skal behandle saken, skal organet som mottar henvendelsen, om mulig vise vedkommende til rett organ eller av eget initiativ videresende henvendelsen til rett organ. Avsenderen skal orienteres dersom henvendelsen videresendes.
(4) Inneholder en henvendelse feil, misforståelser, unøyaktigheter eller andre mangler som avsenderen bør rette, skal skattemyndighetene om nødvendig gi beskjed om dette. Skattemyndighetene bør samtidig gi frist til å rette opp mangelen og eventuelt gi veiledning om hvordan dette kan gjøres.

§ 5-2. Saksbehandlingstid, foreløpig svar

(1) Skattemyndighetene skal forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold.
(2) Dersom det må ventes at det vil ta uforholdsmessig lang tid før en henvendelse kan besvares, skal organet som mottok henvendelsen, snarest mulig gi et foreløpig svar. I svaret skal det gjøres rede for grunnen til at henvendelsen ikke kan behandles tidligere, og så vidt mulig angi når svar kan ventes. Foreløpig svar kan unnlates dersom det må anses som åpenbart unødvendig.

§ 5-3. Fullmektig

(1) Enhver som har rettigheter eller plikter overfor skattemyndighetene, har rett til å la seg bistå eller representere av fullmektig på alle trinn av saksbehandlingen.
(2) Fullmektig skal legge fram fullmakt når skattemyndighetene ber om det.
(3) Meldinger og henvendelser fra skattemyndighetene skal rettes til fullmektigen når forholdet klart dekkes av fullmakten. Når hensynet til fullmaktsgiveren tilsier det, kan meldinger og henvendelser rettes til denne direkte. Fullmektigen skal gjøres kjent med slike henvendelser når det kan ha betydning for vedkommende.
(4) Tredje ledd er ikke til hinder for at skattemeldinger, skattetrekksmeldinger, meldinger om skatteoppgjør og lignende masseutsendelser sendes direkte til en

skattepliktig som har fullmektig.

§ 5-4. Partsinnsyn i saksdokumenter

(1) Enhver har rett til å gjøre seg kjent med saksdokumenter i sin egen sak.
(2) Skattemyndighetene kan likevel holde tilbake dokument

a. som er utarbeidet for saksforberedelsen av organet selv, over-, under- eller sideordnet organ eller av oppnevnt eller engasjert rådgiver eller sakkyndig eller
b. når hensynet til skattemyndighetenes kontrollarbeid tilsier det.

(3) Selv om et dokument eller deler av det er unntatt etter annet ledd bokstav a, har vedkommende rett til å gjøre seg kjent med de deler av det som inneholder faktiske opplysninger eller sammendrag eller annen bearbeidelse av faktum. Dette gjelder likevel ikke faktiske opplysninger uten betydning for avgjørelsen og heller ikke når opplysningene eller bearbeidelsen finnes i et annet dokument som den som ber om innsyn, har tilgang til.
(4) Når det er adgang til å gjøre unntak fra innsyn, skal skattemyndighetene likevel vurdere å gi helt eller delvis innsyn. Innsyn bør gis dersom hensynet til den som ber om innsyn, veier tyngre enn behovet for unntak.
(5) Den som ber om innsyn, har ikke krav på å gjøre seg kjent med opplysninger som angår andres tekniske innretninger, produksjonsmetoder, forretningsmessige analyser og beregninger og forretningshemmeligheter ellers, når opplysningene er av en slik art at andre kan utnytte dem i sin egen næringsvirksomhet.
(6) Skattemyndighetene bestemmer ut fra hensynet til en forsvarlig saksbehandling hvordan dokumentet eller deler av dokumentet skal gjøres kjent for den som ber om innsyn. På anmodning skal det gis kopi av dokument. Har vedkommende krav på innsyn i deler av et dokument, kan opplysningene gis ved utdrag.
(7) Blir krav om å få gjøre seg kjent med et bestemt dokument eller en bestemt opplysning avslått, skal det opplyses om hvilken bestemmelse avslaget er hjemlet i. Avslaget skal opplyse om retten til å klage etter åttende ledd og klagefristen.
(8) Avslag på krav om innsyn kan påklages i samsvar med reglene i kapittel 13. Klagefristen er likevel tre uker.

§ 5-5. Fristberegning mv.

(1) Når ikke annet er bestemt, begynner frister etter denne loven eller forskrift i medhold av loven å løpe fra det tidspunktet meldingen er kommet fram.
(2) Fristen regnes i overensstemmelse med domstolloven §§ 148 og 149.
(3) Departementet kan gi forskrift om fristavbrudd og angivelse av fristutløpsdato.

§ 5-6. Forhåndsvarsling

(1) Før enkeltvedtak treffes, skal den vedtaket retter seg mot varsles med en passende frist for å uttale seg om saken. Den som har klagerett etter § 13-2, skal varsles om vedtak som nevnt i denne bestemmelsen. Fristen for å uttale seg er seks måneder i saker om Safe Harbour-regler gitt i medhold av suppleringsskatteloven § 5-7.
(2) Forhåndsvarselet skal gjøre rede for hva saken gjelder og ellers inneholde det som anses påkrevd for at den vedtaket retter seg mot, på forsvarlig måte kan ivareta sine interesser.
(3) Forhåndsvarsling kan unnlates dersom

a. varsling vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres
b. den vedtaket retter seg mot, ikke har kjent adresse, og ettersporing vil kreve mer tid eller arbeid enn rimelig sett hen til vedkommendes interesser og til betydningen av varselet eller
c. den vedtaket retter seg mot, allerede ved søknad, klage eller på annen måte har fått kjennskap til at vedtak skal treffes og har hatt rimelig foranledning og tid til å uttale seg, eller varsel av andre grunner må anses åpenbart unødvendig.

(4) Forhåndsvarsling skal unnlates ved vedtak som nevnt i § 9-2 tredje ledd.
(5) Er enkeltvedtak truffet uten at det er gitt pliktig varsel, kan den vedtaket retter seg mot, ved klage bringe vedtaket inn for samme myndighet til ny behandling.
(6) Er forhåndsvarsel sendt og det er klart at vedtak likevel ikke vil bli truffet, skal den som har mottatt varsel informeres om sakens utfall.
Endret ved lov 12 jan 2024 nr. 7 (i kraft 1 jan 2024).

§ 5-7. Begrunnelse

(1) Enkeltvedtak skal begrunnes. Dette gjelder likevel ikke vedtak som nevnt i §

9-2 tredje ledd.
(2) Begrunnelsens omfang og innhold skal tilpasses vedtakets art og viktighet. I begrunnelsen skal det vises til de regler og de faktiske forhold vedtaket bygger på, med mindre dette må anses unødvendig. Er de faktiske forholdene beskrevet av den skattepliktige eller tredjeparten selv eller i et dokument som er gjort kjent for vedkommende, er en henvisning til den tidligere framstillingen tilstrekkelig. Er vedtaket i samsvar med forhåndsvarsel fra skattemyndighetene, og den skattepliktige eller tredjeparten ikke har hatt innvendinger, er en henvisning til varselet tilstrekkelig.
(3) Begrunnelse kan unnlates i den utstrekning det ikke kan gis uten å røpe opplysning som den skattepliktige eller tredjeparten etter § 5-4 femte ledd ikke har krav på å gjøre seg kjent med.

§ 5-8. Melding om enkeltvedtak

(1) Skattemyndighetene skal melde fra om enkeltvedtak til den vedtaket retter seg mot.
(2) I meldingen skal det gis opplysninger om eventuell klageadgang, klagefrist, klageinstans og framgangsmåten ved klage, om retten etter § 5-4 til å se sakens dokumenter og om eventuell søksmålsfrist. Ved endring av tidligere vedtak skal det opplyses om retten til å kreve dekning for sakskostnader etter § 5-9, med mindre det er usannsynlig at den vedtaket retter seg mot, har hatt vesentlige sakskostnader, eller det må antas at vedkommende kjenner retten. Er det etter § 15-5 stilt vilkår for å reise søksmål, skal det opplyses om dette.

§ 5-9. Sakskostnader

(1) Når skattemyndighetenes enkeltvedtak blir endret til gunst for den vedtaket retter seg mot, skal vedkommende tilkjennes dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket. Dette gjelder likevel ikke dersom endringen skyldes vedkommendes eget forhold eller forhold utenfor vedkommendes og skattemyndighetenes kontroll, eller andre særlige forhold taler mot det.
(2) Spørsmålet om dekning for sakskostnader avgjøres av den myndigheten som endrer vedtaket. Spørsmålet avgjøres likevel av

a. skattekontoret når endringsvedtaket er truffet av Skatteklagenemnda
b. Oljeskattekontoret når endringsvedtaket er truffet av Klagenemnda for petroleumsskatt.

(3) Fristen for å sette fram krav om dekning av sakskostnader er seks uker etter at melding om endringsavgjørelsen er kommet fram.
(4) Avgjørelse om sakskostnader kan påklages i samsvar med reglene om klage over enkeltvedtak om skattefastsetting i kapittel 13.

§ 5-10. Virkning av saksbehandlingsfeil

Er reglene om behandlingsmåten i denne loven ikke overholdt ved behandlingen av en sak som gjelder enkeltvedtak, er vedtaket likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold.

§ 5-11. Sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser

(1) Skattemyndighetene kan sammenstille innhentede personopplysninger når det er nødvendig for deres arbeid med fastsetting av skatt, herunder til kontroll-, veilednings-, analyse- og statistikkformål. Skattemyndighetene kan benytte innhentede personopplysninger til profilering til samme formål, når profileringen er nødvendig for å målrette tiltak som fremmer etterlevelse av loven. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn det som er nødvendig for formålet.
(2) Skattemyndighetene kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.
(3) Skattemyndighetene kan benytte særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, ved sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser.
(4) Departementet kan gi forskrift om sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles og hvem det kan behandles personopplysninger om.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 158 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3804).

§ 5-12. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

(1) Skattemyndighetene kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig

vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om behandling etter første ledd.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 110 (ikr. 1 juli 2019), endret ved lov 22 des 2021 nr. 158 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3804, tidligere § 5-11).

Kapittel 6 Bindende forhåndsuttalelser

§ 6-1. Bindende forhåndsuttalelser

(1) Skattemyndighetene kan på anmodning fra en skattepliktig mv. gi bindende forhåndsuttalelse om de skattemessige virkningene av en konkret planlagt disposisjon før den igangsettes. Dette gjelder bare når det er av vesentlig betydning for den skattepliktige å få klarlagt virkningene før igangsetting, eller spørsmålet er av allmenn interesse.
(2) Oljeskattekontoret kan på anmodning gi bindende forhåndsuttalelse om hva som skal medregnes som skattepliktig inntekt etter petroleumsskatteloven § 5 første ledd ved realisasjon av naturgass. Dette gjelder bare for transaksjoner mellom parter med interessefellesskap, jf. skatteloven § 13-1. Første punktum gjelder tilsvarende når skattepliktig etter § 5 tar naturgass ut av særskattepliktig virksomhet. Departementet kan bestemme at dette leddet ikke skal gjelde for enkelte typer naturgass.
(3) Forhåndsuttalelse gitt etter første ledd, skal legges til grunn som bindende ved fastsettingen dersom den uttalelsen gjelder krever det, og den faktiske disposisjonen er gjennomført i samsvar med forutsetningene for uttalelsen. Forhåndsuttalelse gitt etter annet ledd, skal legges til grunn som bindende ved fastsettingen hvis den skattepliktige har gitt riktige og fullstendige opplysninger, og den faktiske gjennomføringen er i samsvar med forutsetningene for uttalelsen. Fastsetting avgjort med bindende virkning i forhåndsuttalelse gitt etter annet ledd, kan ikke påklages.
Endret ved lov 20 des 2016 nr. 120.

§ 6-2. Klage og domstolsprøving

(1) En bindende forhåndsuttalelse etter § 6-1 første ledd kan påklages i samsvar med reglene om klage over enkeltvedtak om skattefastsetting i kapittel 13. Skattemyndighetenes beslutning om ikke å gi bindende forhåndsuttalelse kan ikke påklages.
(2) En bindende forhåndsuttalelse kan ikke prøves i egen sak for domstol. Fastsetting hvor bindende forhåndsuttalelse etter § 6-1 første ledd er lagt til

grunn, kan likevel bringes inn for domstol etter ellers gjeldende bestemmelser.

§ 6-3. Gebyr

Det skal betales et gebyr for bindende forhåndsuttalelse etter § 6-1 første ledd.

§ 6-4. Forskrift

Departementet kan gi forskrift om hvem som skal gi bindende forhåndsuttalelser, hvem som kan anmode om bindende forhåndsuttalelse, krav til anmodningens innhold, gebyr, saksbehandling, klage og endring.

Kapittel 7 Opplysningsplikt for tredjeparter

§ 7-1. Alminnelige bestemmelser

Den som har opplysningsplikt etter dette kapitlet, skal innrette sin bokføring slik at opplysningene kan gis og kontrolleres. Departementet kan gi forskrift om hvordan bokføringen skal innrettes.

§ 7-2. Lønnsopplysninger mv.

(1) Den som selv eller gjennom andre i løpet av en kalendermåned har utbetalt eller ytet fordel som nevnt i dette leddet, skal etter reglene i a-opplysningsloven gi opplysninger om alt som er ytet til den enkelte mottaker. Opplysningene skal omfatte

a. lønn og annen godtgjøring for arbeid
b. pensjon, uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12, uføreytelser fra andre ordninger, introduksjonsstønad etter integreringsloven, kvalifiseringsstønad etter sosialtjenesteloven, føderåd i jord- og skogbruk, livrente som ledd i pensjonsordning i arbeidsforhold, engangs- og avløsningsbeløp for slike ytelser, foreldrepenger, dagpenger under arbeidsløshet, sykepenger og lignende ytelser som skal regnes som skattepliktig inntekt for mottakeren.
c. tips med det beløpet som skal tas med ved beregningen av skattetrekk
d. gratiale, tantieme og godtgjøring til medlem av styre eller representantskap eller til annen tillitsmann

e. reise-, diett- og representasjonsgodtgjøring samt annen godtgjøring til dekning av utgifter ved utførelse av arbeid, oppdrag eller verv som nevnt i bokstav a til f
f. lott eller part ved fiske eller fangstvirksomhet
g. godtgjøring til medlemmer av faste arbeidslag som utfører arbeid for egen regning
h. godtgjøring for barnepass også når dette skjer i barnepasserens hjem som ledd i selvstendig næringsvirksomhet
i. vederlag til arbeidstaker i forbindelse med opphør av arbeidsforhold etter avskjed, oppsigelse eller avtale med arbeidsgiver
j. engangsutbetalinger til rettighetshaver, begunstiget, bo eller arving etter lov 27. juni 2008 nr. 62 om individuell pensjonsordning eller etter forsikringsbevis eller pensjonskapitalbevis utgått fra en individuell pensjonsavtale etter skatteloven (IPA). Det samme gjelder for engangsutbetalinger etter innskuddspensjonsloven.

(2) Dersom en arbeidstaker i et tjenesteforhold mottar ytelse som nevnt i første ledd fra andre enn den som har arbeidstakeren i sin tjeneste, påhviler plikten til å gi opplysninger etter bestemmelsen her likevel den som har arbeidstakeren i sin tjeneste.
(3) Lønnsopplysningene skal omfatte

a. fradrag som er gjort ved lønnsutbetalingene, slik som medlemsinnskudd til tjenestepensjonsordning, fradragsberettiget fagforeningskontingent mv. Det samme gjelder fradragsberettiget fagforeningskontingent som lønnstakeren legitimerer å ha betalt direkte til sin fagforening.
b. inntektsfradrag som gis ved fastsettingen, slik som sjømannsfradrag mv.

Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 19 des 2017 nr. 128 (ikr. 1 jan 2018 med virkning for inntektsåret 2018), 22 juni 2018 nr. 71 (ikr. 1 jan 2019 med virkning for inntektsåret 2019), 20 des 2018 nr. 110 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 108, 6 nov 2020 nr. 127 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2247), 18 juni 2021 nr. 109.

§ 7-3. Finansielle forhold og forsikringer

(1) Plikt til å gi opplysninger om finansielle forhold og forsikringer har

a. banker, jf. finansforetaksloven § 2-7

b. kredittforetak, jf. finansforetaksloven § 2-8
c. finansieringsforetak, jf. finansforetaksloven § 2-9
d. e-pengeforetak, jf. finansforetaksloven § 2-11
e. forsikringsforetak, jf. finansforetaksloven § 2-12, og forsikringsforetaks eierselskap
f. pensjonskasser, jf. finansforetaksloven § 2-16
g. låneformidlingsforetak, jf. låneformidlingsloven § 2-2
h. verdipapirforetak, jf. verdipapirhandelloven § 2-7 første ledd
i. verdipapirsentraler
j. verdipapirfond og forvaltningsselskaper, jf. verdipapirfondloven § 1-2 første ledd nr. 1 og 2
k. alternative investeringsfond og forvalter, jf. AIF-loven § 1-2 bokstav a og b
l. innretning som primært, og som ledd i sin forretningsvirksomhet, investerer, administrerer eller forvalter finansielle aktiva eller penger for andres regning
m. innretning hvis bruttoinntekt primært kan henføres til investering, reinvestering eller handel med finansielle aktiva, når innretningen styres, forvaltes eller på annen måte ledes av en annen innretning som omfattes av dette leddet
n. andre som har penger til forvaltning eller driver utlånsvirksomhet eller låneformidling som næring, samt andre som tar del i forvaltningen eller omsetningen av finansielle instrumenter eller andre finansielle produkter for andres regning som ledd i sin forretningsvirksomhet.

Departementet kan gi forskrift om opplysningspliktiges registreringsplikt hos utenlandske skattemyndigheter.

(2) Det skal blant annet gis opplysninger om

a. innskuddskonti og lånekonti
b. innskudd i verdipapirfond og alternative investeringsfond
c. innskudd og andre interesser i innretninger som nevnt i første ledd bokstav l og m
d. finansielle instrumenter og andre finansielle produkter
e. forsikringer
f. individuelle pensjonsavtaler og avtaler om individuell sparing til pensjon
g. innskuddspensjonsordninger
h. spesifiserte elektroniske pengeprodukter
i. digitale sentralbankpenger.

Opplysningene skal blant annet vise saldo eller verdi, avkastning, utbetalinger, erverv og realisasjon. Utbetalinger knyttet til individuelle pensjonsavtaler og innskuddspensjonsordninger følger reglene i § 7-2. Tilsvarende gjelder for utbetalinger av uføreytelser knyttet til avtaler om individuell sparing til pensjon. Departementet kan gi forskrift om opplysningsplikt ved formidling av bestemte betalinger, og om at opplysningspliktige som nevnt i første ledd bokstav a, skal gi opplysninger om kontonummer som er aktuelle for overføring av eventuelle tilgodebeløp etter skatteavregning.

(3) Det skal gis opplysninger som nevnt i annet ledd, for blant annet den enkelte kontohaver, disponent, investor, forsikringstaker, forsikrede og mottaker av utbetalinger og reelle rettighetshaver. Opplysningspliktige skal identifisere kontohavere mv. som nevnt i første punktum. Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten ved slik identifisering, herunder om innhenting av egenerklæring om skattemessig bosted mv. Det kan gis forskrift om konsekvensene av at framgangsmåten ikke blir fulgt, herunder at kontoavtale kan sperres, avsluttes eller ikke kan inngås. Det kan også gis forskrift om at opplysningspliktige skal oppbevare opplysninger og dokumentasjon benyttet i forbindelse med identifisering.
(4) Dersom opplysningspliktig etter denne bestemmelsen innretter seg for å unngå at opplysninger blir utvekslet etter overenskomst med fremmed stat, skal pliktene etter denne bestemmelsen likevel gjelde. Opplysningspliktig som har grunn til å tro at kontohaver eller annen person har innrettet seg for å unngå at opplysninger blir utvekslet etter overenskomst med fremmed stat, skal foreta undersøkelser for å avkrefte eller bekrefte mistanken. Dersom mistanken ikke kan avkreftes, skal den opplysningspliktige gi de opplysningene som foreligger, herunder om de forholdene som har medført mistanke.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 21 juni 2017 nr. 86, 19 des 2017 nr. 128, 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 20 juni 2025 nr. 64.

§ 7-4. Fordringer og gjeld i selskapsforhold

Aksjeselskap, allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som nevnt i skatteloven § 10-1, og selskap med deltakerfastsetting, jf. skatteloven § 10-40, plikter å gi opplysninger om gjeld og rentebetalinger til personlig skattepliktig. Opplysningene spesifiseres slik at lånesaldo ved inngangen til hver kalendermåned framgår. Bestemmelsen gjelder ikke for lån knyttet til mengdegjeldsbrev og innskudd i bank.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 86.

§ 7-5. Kjøp, salg, formidling, leie, utbetalinger mv.

(1) Den som har leid fast eiendom som ikke utelukkende skal tjene hans eget boligbehov, skal gi opplysninger om påløpt leie samt utbetaling i siste år til den enkelte utleier, uansett om leietakeren har foretatt utbetalingen selv.
(2) Allmenning skal gi opplysninger om hva den enkelte bruksberettigede i siste år har mottatt fra allmenningen av trevirke, i kontanter, rabatter eller andre fordeler og samtidig meddele hvor stor del av det utdelte som blir skattlagt på allmenningens hånd.
(3) Norsk pasientskadeerstatning skal gi opplysninger om utbetalinger i siste år til skadelidte. Utbetaler av erstatning for personskade og tap av forsørger skal gi opplysninger om slike utbetalinger siste år, unntatt når fysiske personer er utbetaler.
(4) Pelsdyrnæringens Markedsutjevningsfond skal levere årlig oversikt over medlemskontienes saldo og bevegelse.
(5) Næringsdrivende som utøver næring ved å kjøpe eller omsette landbruksprodukter, herunder levende dyr, skal gi opplysninger om all omsetning med produsentene.
(6) Godkjent salgsorganisasjon for fisk, jf. fiskesalslagslova § 8, skal gi opplysninger om all omsetning av råfisk som i førstehånd er omsatt eller godkjent omsatt gjennom salgsorganisasjonen.
(7) Formidler av drosjetjenester og driftsansvarlig for kontrollutrustning skal gi opplysninger fra skiftlappen for løyvehavere som er tilknyttet virksomheten eller kontrollutrustningen.
(8) Den som gjennom en digital formidlingstjeneste formidler tjenester, utleie av kapitalobjekter som bil, fast eiendom mv. og tjenester i tilknytning til slik utleie, hvor betaling for formidlingen er knyttet til gjennomførte transaksjoner, skal blant annet gi opplysninger om hva formidlingen gjelder og det som er betalt.
(9) For den som formidler utleie av fast eiendom, gjelder opplysningsplikten etter åttende ledd også når formidlingen ikke skjer gjennom en digital formidlingstjeneste. Den som på vegne av utleier inngår kontrakt om utleie av fast eiendom hvor betaling for tjenesten er knyttet til gjennomførte transaksjoner, skal blant annet gi opplysninger om hva kontraktsinngåelsen gjelder og det som er betalt.
(10) Opplysningsplikten etter fjerde, femte, sjette og syvende ledd gjelder uavhengig av om vedkommende utbetaler eller mottar betalinger selv.
Endret ved lover 20 des 2018 nr. 110 (ikr. 1 jan 2020), 18 des 2020 nr. 161 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2877). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 64 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1089).

§ 7-6. Oppdragstakere og arbeidstakere

(1) Næringsdrivende og offentlig organ som gir person bosatt i utlandet eller selskap hjemmehørende i utlandet et oppdrag i riket eller på kontinentalsokkelen, skal gi opplysninger om oppdraget og eventuelle underoppdrag. Plikten omfatter opplysninger om hovedoppdragsgiver i kontraktskjeden, egen oppdragsgiver og oppdragstakere begrenset til to ledd nedover i kontraktskjeden. Oppdragstakeren har plikt til å gi opplysninger om egne arbeidstakere som benyttes til å utføre oppdraget.
(2) Departementet kan bestemme at opplysningsplikten etter første ledd også skal gjelde for oppdrag til enkelte grupper av oppdragstakere som ikke er bosatt eller hjemmehørende i utlandet.
Endret ved lover 19 des 2017 nr. 128 (ikr. 1 jan 2018), 22 des 2021 nr. 158 (ikr. 1 jan 2022).

§ 7-7. Aksjonærer mv.

(1) Aksjeselskap og allmennaksjeselskap skal gi opplysninger om forhold som har betydning for skattleggingen av aksjonærene, blant annet over

a. aksjekapitalens størrelse og aksjenes antall og størrelse, herunder endringer i løpet av skattleggingsperioden som følge av stiftelse, emisjoner, fusjon, fisjon mv.
b. eiere av aksjer per 1. januar i fastsettingsåret, identifisert ved fødselsnummer, organisasjonsnummer eller d-nummer, endringer av aksjonærsammensetningen i løpet av skattleggingsperioden, utdelt utbytte og øvrige opplysninger som kan få betydning for skattleggingen av den enkelte aksjonær ved realisasjon av aksjer
c. aksjenes formuesverdi, hvis aksjene ikke er børsnoterte.

(2) Skattekontoret kan pålegge selskapet å levere ny melding over aksjonærene og deres skattekommuner, når verdsettingen av selskapets aksjer er endret.
(3) Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder tilsvarende for sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper og selveiende finansieringsforetak som har utstedt egenkapitalbevis, jf. finansforetaksloven kapittel 10, for samvirkeforetak av låntakere og for selskaper og sammenslutninger der medlemmene har begrenset ansvar, og som noen eier formuesandeler i eller mottar inntektsandeler fra, unntatt boligselskaper hvor andelshaverne skattlegges etter skatteloven § 7-3.
(4) Departementet kan gi forskrift om at det skal gis opplysninger om forhold som nevnt, for tidligere år samt begrense plikten etter første og annet ledd for

selskaper som nevnt i tredje ledd.
Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 108.

§ 7-8. Arv

Offentlige myndigheter som forestår skifte, og testamentsfullbyrdere plikter uten hensyn til mulig taushetsplikt å gi de opplysningene som departementet gir forskrift om, til kontroll med skattefastsettingen.

§ 7-9. Offentlige myndigheter

(1) Departementet kan gi forskrift om at offentlige myndigheter mv. skal gi opplysninger som nevnt i § 10-5 første ledd og annet ledd bokstav a, b, c og h, om ikke navngitt person, bo, selskap eller innretning.
(2) Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav skal gi opplysninger til skattemyndighetene om bidragspliktiges gjeld i forbindelse med pliktig underholdsbidrag og andre mellomværender med innkrevingssentralen.
(3) Skattemyndighetene skal, uten hinder av taushetsplikt hos folkeregistermyndigheten, ha tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret som er nødvendige for fastsetting av skatt.
(4) Skattemyndighetene skal, uten hinder av taushetsplikt hos Fiskeridirektoratet, ha tilgang til opplysninger fra Fiskeridirektoratet som er nødvendige for fastsetting av særavgift.
Endret ved lover 19 des 2017 nr. 122 (ikr. 1 apr 2018 iflg. res. 16 feb 2018 nr. 220), 22 juni 2018 nr. 71, 23 juni 2020 nr. 108, 22 des 2021 nr. 158 (ikr. 1 jan 2022). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 7-10. Annen opplysningsplikt for tredjepart

(1) Det skal gis opplysninger til skattemyndighetene fra

a. institutter som forestår vitenskapelig forskning eller yrkesopplæring, om tilskudd som gir giveren rett til fradrag etter skatteloven § 6-42
b. institusjoner som mottar betaling for pass og stell av barn, om kostnader som er påløpt i året for foreldre og andre foresatte for pass og stell av barn
c. selskaper, stiftelser og sammenslutninger som nevnt i skatteloven § 6-50, om gaver som gir giveren rett til fradrag etter nevnte bestemmelse, med opplysning om giverens navn og fødselsnummer

eller organisasjonsnummer

d. boligselskap og boligsameier som omfattes av skatteloven §§ 7-3 og 7-11, om fordeling av inntekter, kostnader, formue og gjeld mellom andelshaverne eller sameierne
e. den som selv eller gjennom andre har utbetalt vederlag for tjenester av teknisk, håndverksmessig, juridisk, regnskapsmessig eller annen art
f. Enova om beløp som skal gis som avregningsfradrag for ENØK-tiltak på egen bolig
g. den som selv eller gjennom andre har utbetalt honorar eller annen godtgjøring til opphaver til åndsverk
h. selskap i oppstarts- og vekstfasen om tildelte og innløste opsjoner til ansatte etter ordningen i skatteloven § 5-14 andre ledd
i. kraftleverandør om private strømkunders inntekt ved salg og overføring av strøm fra anlegg for produksjon av fornybar energi i bolig og fritidseiendom.

(2) Opplysningsplikten etter første ledd bokstav e omfatter også vederlag for varer eller andre ytelser som er levert i forbindelse med slike tjenester.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 19 des 2017 nr. 128 (ikr. 1 jan 2018 med virkning for inntektsåret 2018), 21 juni 2019 nr. 38, 21 des 2020 nr. 171 (ikr. 1 jan 2021), 22 des 2021 nr. 158 (ikr. 1 jan 2022), 20 des 2024 nr. 89 (i kraft 1 jan 2025), 20 juni 2025 nr. 59.

§ 7-11. Hvem opplysningsplikten påhviler

(1) I enkeltpersonforetak påhviler opplysningsplikten etter dette kapitlet innehaveren. I selskap, samvirkeforetak, forening, institusjon eller innretning påhviler opplysningsplikten den daglige lederen av virksomheten, eller styrelederen dersom virksomheten ikke har daglig leder. Er selskap mv. som nevnt i forrige punktum, ikke skattepliktig, påhviler opplysningsplikten også revisor.
(2) Opplysningsplikten etter § 7-2 første ledd bokstav f påhviler reder og fører (høvedsmann, notbas) for fiske- og fangstfartøy, mens opplysningsplikten etter § 7-2 første ledd bokstav g påhviler formannen for arbeidslaget. Når det foreligger forhold som nevnt i skattebetalingsloven § 4-1 annet ledd, påhviler opplysningsplikten den som har plikt til å foreta forskuddstrekk.
Opplysningsplikten etter § 7-5 fjerde ledd påhviler fondsstyret.
Endret ved lov 19 des 2017 nr. 128 (ikr. 1 jan 2018 med virkning for inntektsåret 2018). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 64 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1089).

§ 7-12. Identifikasjon av skattepliktig og kopi av opplysninger

(1) Meldinger med opplysninger som nevnt i dette kapitlet, skal for personlige skattepliktige inneholde fødselsnummer eller d-nummer. For selskaper, samvirkeforetak, foreninger, sammenslutninger mv. skal meldingen inneholde organisasjonsnummer, eller når slikt ikke finnes, annen identifikasjon etter regler gitt av Skattedirektoratet. Skattedirektoratet kan bestemme at meldingen skal inneholde utenlandsk identifikasjonsnummer.
(2) Den opplysningspliktige kan kreve at skattepliktig oppgir sitt fødsels-, d- eller organisasjonsnummer. Den opplysningspliktige kan også kreve at skattepliktig som har utenlandsk identifikasjonsnummer, oppgir dette. Den opplysningspliktige kan registrere slik identifikasjon også på grunnlag av opplysninger fra andre enn skattepliktig.
(3) Skattepliktig skal ha kopi av opplysninger som nevnt i dette kapitlet, med unntak av opplysninger gitt etter § 7-9 fjerde ledd. Det skal framgå av kopien at opplysningene også er sendt skattemyndighetene. For opplysninger som er gitt etter § 7-2, skal skattepliktig motta en sammenstilt oversikt.
Endret ved lov 22 des 2021 nr. 158 (ikr. 1 jan 2022). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 64 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1089).

§ 7-13. Forskrifter mv.

(1) Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i opplysningsplikten etter dette kapitlet, leveringsmåte for opplysningene, signatur, leveringsfrist og leveringssted, bekreftelse av opplysninger fra revisor samt om fritak fra å levere melding etter dette kapitlet.
(2) Departementet kan utforme meldinger som skal brukes ved levering av opplysninger etter dette kapitlet.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 86. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 64 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1089).

Kapittel 8 Opplysningsplikt for skattepliktige, trekkpliktige mv.

§ 8-1. Alminnelig opplysningsplikt

Den som skal levere skattemelding mv. etter dette kapitlet, skal gi riktige og fullstendige opplysninger. Vedkommende skal opptre aktsomt og lojalt slik at skatteplikten i rett tid blir klarlagt og oppfylt, og varsle skattemyndighetene om eventuelle feil.

§ 8-2. Skattemelding for formues- og inntektsskatt, svalbardskatt og petroleumsskatt

(1) Skattemelding med opplysninger om den skattepliktiges formue og inntekt, fradragsposter og andre opplysninger som har betydning for fastsetting av skattegrunnlaget etter kapittel 9, skal leveres av den som

a. har hatt formue eller inntekt som er skattepliktig her i landet etter annen bestemmelse i skatteloven enn §§ 10-80, 10-81 eller 10-13 og den som ville ha vært skattepliktig etter skatteloven § 2-2 første ledd dersom den ikke etter skatteavtale hadde vært hjemmehørende i en annen stat.
b. er skattepliktig etter Svalbardskatteloven §§ 2-1 eller 2-3, og som ikke har begrenset skatteplikt etter Svalbardskatteloven § 2-1 annet ledd. Skattemelding skal også leveres av personer og selskaper som er skattepliktige til Svalbard for formue og inntekt som nevnt i svalbardskatteloven § 3-2.
c. har hatt formue eller inntekt som er skattepliktig etter petroleumsskatteloven.

(2) Foreldre skal ta barns formue og inntekt med i sin skattemelding når fastsettingen skal skje samlet med foreldrenes formue og inntekt. Barn som ikke har annen inntekt eller formue, er fritatt fra å levere skattemelding.
(3) Skattemyndighetene kan utstede skattemeldinger med forhåndsutfylt informasjon som har betydning for fastsetting av skattegrunnlaget etter kapittel 9. Skattemyndighetene kan endre skattemeldingen med opplysninger som nevnt i første punktum, før meldingen er levert av den skattepliktige, dersom den skattepliktige blir varslet om dette.
(4) Lønnstakere og pensjonister som mottar forhåndsutfylt skattemelding for formues- og inntektsskatt, kan unnlate å levere skattemeldingen når meldingen er riktig og fullstendig utfylt. Hvis skattemeldingen ikke er levert innen leveringsfristens utløp, anses den skattepliktige for å ha gitt de opplysningene som framgår av den forhåndsutfylte skattemeldingen.
(5) Skattepliktig som bare har inntekt som skattlegges etter kapittel 20 i skatteloven (kildeskatteordning), er fritatt fra å levere skattemelding.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 21 juni 2017 nr. 86, 22 juni 2018 nr. 71, 22 juni 2018 nr. 71 (ikr. 1 jan 2019 med virkning for inntektsåret 2019), 20 des 2018 nr. 110 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 21 des 2020 nr. 171 (ikr. 1 juli 2021), 20 des 2023 nr. 101.

§ 8-3. Skattemelding for merverdiavgift

(1) Skattemelding med opplysninger om den skattepliktiges omsetning, uttak, innførsel, utgående merverdiavgift, fradragsberettiget inngående merverdiavgift, innførselsmerverdiavgift og andre opplysninger som har betydning for fastsettingen av merverdiavgift, skal leveres av

a. den som er eller skal være registrert i Merverdiavgiftsregisteret
b. mottakere av fjernleverbare tjenester som plikter å beregne merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven § 11-3 første ledd annet punktum
c. mottakere av klimakvoter som plikter å beregne merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven § 11-1 annet ledd annet punktum
d. mottakere av gull som plikter å beregne merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven § 11-1 tredje ledd annet punktum
e. tilbyder i forenklet registreringsordning etter merverdiavgiftsloven
f. den reder, høvedsmann eller fisker som ved lottfiske leverer fisken til kjøperen, eller som på fartøyets eller fiskerens vegne mottar oppgjøret for fisken.

(2) Skattemelding skal leveres selv om det ikke har vært merverdiavgiftpliktig omsetning eller uttak i terminen. Skattekontoret kan i enkelttilfeller frita fra leveringsplikten for en eller flere terminer. Skattepliktige som nevnt i første ledd bokstav b til d, skal bare levere skattemelding for de terminer det oppstår plikt til å beregne merverdiavgift. Delte virksomheter og kommuner mv. som er kompensasjonsberettigete, skal oppgi all merverdiavgift som oppstår ved innførsel av varer, i skattemeldingen.
(3) Skattepliktig som ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, skal levere skattemelding med opplysninger som har betydning for fastsettingen av merverdiavgift som oppstår ved innførsel.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 86.

§ 8-4. Skattemelding for særavgifter

(1) Den som er registrert i medhold av særavgiftsloven, skal levere skattemelding med opplysninger om uttak fra virksomhetens godkjente lokale av avgiftspliktige varer, uttak av varer som er fritatt for avgift, innførte varer som ikke er lagt på godkjent lokale, og andre opplysninger som har betydning for fastsetting av særavgifter.
(2) Fritatt fra å levere skattemelding etter første ledd er likevel

a. registrerte virksomheter som produserer eller innfører teknisk etanol med alkoholstyrke over 2,5 volumprosent, og som utelukkende innfører eller produserer teknisk etanol med godkjent denaturering
b. registrerte importører av avgiftspliktige varer som skal brukes til råvarer, eller er til avgiftsfri bruk etter bestemmelsene i Stortingets avgiftsvedtak.

(3) Skattemelding for særavgifter skal leveres selv om det ikke skal oppkreves avgift for perioden.
(4) Bruker som er berettiget til helt eller delvis avgiftsfri bruk av ellers avgiftspliktige varer, skal levere skattemelding dersom vilkårene for fritak ikke oppfylles.
(5) Skattepliktig som ikke er registrert i medhold av særavgiftsloven, skal levere skattemelding med opplysninger som har betydning for fastsettingen av særavgift som oppstår ved innførsel.
(6) Skattemyndighetene kan utstede skattemeldinger med forhåndsutfylt informasjon som har betydning for fastsetting av skattegrunnlaget etter kapittel 9.
Endret ved lov 22 des 2021 nr. 158 (ikr. 1 jan 2022).

§ 8-5. Skattemelding for motorkjøretøyavgifter

Den som er skattepliktig etter motorkjøretøy- og båtavgiftsloven, skal levere skattemelding med opplysninger om bruk eller endring av motorkjøretøy og andre opplysninger som har betydning for fastsetting av motorkjøretøyavgifter. Dette gjelder likevel ikke når den skattepliktige har gitt riktige og fullstendige opplysninger til vegmyndighetene.

§ 8-6. Skattemelding for arbeidsgiveravgift og finansskatt på lønn

(1) Arbeidsgiver som skal beregne arbeidsgiveravgift etter folketrygdloven, skal levere skattemelding med opplysninger om beregnet arbeidsgiveravgift og grunnlaget for beregning av avgift etter reglene i a-opplysningsloven.
(2) Arbeidsgiver som skal beregne finansskatt på lønn etter folketrygdloven, skal levere skattemelding med opplysninger om beregnet finansskatt på lønn og grunnlaget for beregning av finansskatt på lønn etter reglene i a-opplysningsloven.
(3) Når det foreligger forhold som nevnt i skattebetalingsloven § 4-1 annet ledd, påhviler opplysningsplikten etter første og annet ledd den som har plikt til å foreta forskuddstrekk.

Endret ved lov 20 des 2016 nr. 120.

§ 8-7. Skattemelding for merverdiavgiftskompensasjon

Den som krever å få kompensert merverdiavgift etter merverdiavgiftskompensasjonsloven, skal levere skattemelding med opplysninger som har betydning for fastsetting av merverdiavgiftskompensasjon. Grunnlaget for kompensasjonskravet skal kontrolleres og attesteres av statsautorisert revisor eller kommunerevisor.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 64.

§ 8-8. Melding om trekk mv.

(1) Arbeidsgivere som skal foreta lønnstrekk for skatt etter Svalbardskatteloven § 3-1, Jan Mayen-skatteloven § 1 og skatteloven kapittel 20 (kildeskatteordning), skal levere melding om foretatt lønnstrekk etter reglene i a-opplysningsloven.
(2) Den som skal engasjere utenlandsk artist eller arrangere forestilling eller framvisning mv. hvor utenlandsk artist deltar, plikter å levere melding om arrangementet. Det samme gjelder den som stiller plass til rådighet for utenlandske arrangører, eller utenlandske artister som selv arrangerer forestilling. Artist som ingen har meldeplikt for etter første eller annet punktum, skal selv levere melding. Meldingen skal inneholde opplysninger om den meldepliktige selv, den trekkpliktige og artisten og om kontraktsvilkår. Det skal leveres melding til skattekontoret selv om det ikke skal svares skatt etter artistskatteloven. Den trekkpliktige etter artistskatteloven § 7 skal også levere melding med oversikt over skattepliktige ytelser som er utbetalt til artisten i forbindelse med arrangementet, og eventuelle fradragsberettigede utgifter.
(3) Aksjeselskap, allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og sammenslutning som skal foreta skattetrekk etter skattebetalingsloven § 5-4a, skal levere melding om foretatt skattetrekk. Det samme gjelder tilbyder av aksjesparekonto og innlåner som etter avtale om verdipapirlån, jf. skatteloven § 9-11, utbetaler utbyttekompensasjon som nevnt i skatteloven § 10-11 tredje ledd, til kontraktsmotpart hjemmehørende i utlandet.
(4) Den som skal foreta skattetrekk ved utbetaling av renter eller vederlag for bruk av eller retten til å bruke immaterielle rettigheter eller skip, fartøy, rigger mv., fly og helikopter etter skattebetalingsloven § 5-4b, skal levere melding om foretatt skattetrekk.
Endret ved lover 22 juni 2018 nr. 71 (ikr. 1 jan 2018 med virkning for inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 101 (med virkning fra 1 jan 2019), 21 des

2020 nr. 171 (ikr. 1 juli 2021), 20 des 2023 nr. 101.

§ 8-9. Selskapsmelding mv. for selskap med deltakerfastsetting

(1) Selskap hvor deltakerne skattlegges etter skatteloven §§ 10-40 til 10-48, skal levere selskapsmelding.
(2) Selskapsmeldingen skal inneholde spesifikasjon av selskapets brutto formue og inntekt, fradragsposter og ellers andre opplysninger som har betydning for deltakernes skatteplikt, herunder fastsettingen av personinntekt etter skatteloven § 12-2 bokstav f og tillegg i alminnelig inntekt etter skatteloven § 10-42.
(3) Selskapet skal også levere melding med opplysninger om hver deltaker per første dag etter utløpet av skattleggingsperioden. Det skal gis opplysninger om deltakernes selskapsandel, deres andel av overskudd eller underskudd og andre forhold som har betydning for deltakernes skatteplikt.
(4) Departementet kan bestemme at deltakere i utenlandske selskaper, herunder deltakere i norsk-kontrollerte utenlandske selskaper mv. hjemmehørende i lavskatteland, jf. skatteloven §§ 10-60 til 10-68, alene eller i fellesskap skal levere selskapsmelding og melding om deltakernes formue og inntekt fra selskapet.

§ 8-10. Melding om realisasjon av naturgass mv.

(1) Skattepliktig som nevnt i petroleumsskatteloven § 5, skal gi opplysninger om avtale- og salgsvilkår for all realisasjon av naturgass som er skattepliktig etter petroleumsskatteloven § 5.
(2) Opplysningsplikten etter første ledd gjelder tilsvarende for den som på vegne av staten realiserer naturgass som produseres fra statens deltakerandeler i utvinningstillatelser på norsk kontinentalsokkel (SDØE), for så vidt gjelder slik gass.
(3) Oljeskattekontoret kan pålegge opplysningspliktig etter denne bestemmelsen å sende inn kopi av avtale om realisasjon av naturgass.
(4) Departementet kan bestemme at første ledd ikke skal gjelde for enkelte typer naturgass.

§ 8-11. Melding og annen dokumentasjon for kontrollerte transaksjoner mv.

(1) Selskap eller innretning som har plikt til å levere skattemelding i medhold av § 8-2 første ledd, skal også levere melding med opplysninger om art og omfang av transaksjoner og mellomværender med nærstående selskaper eller

innretninger. Tilsvarende gjelder for selskap som har plikt til å levere selskapsmelding i medhold av § 8-9 første ledd.
(2) Selskap eller innretning som nevnt i første ledd, skal utarbeide dokumentasjon som gir grunnlag for å vurdere om priser og vilkår i deres transaksjoner og mellomværender med nærstående selskaper og innretninger samsvarer med det som ville vært fastsatt i transaksjoner og mellomværender inngått mellom uavhengige parter under sammenlignbare forhold og omstendigheter. Dokumentasjonen skal legges fram, utleveres eller sendes innen 45 dager etter krav fra skattemyndighetene, og skal oppbevares av den dokumentasjonspliktige i minst ti år etter utgangen av skattleggingsperioden.
(3) Unntatt fra plikten til å utarbeide og levere dokumentasjon etter annet ledd er selskap eller innretning som nevnt i første ledd, som i regnskapsåret sammen med nærstående har færre enn 250 ansatte, og enten

a. har en salgsinntekt som ikke overstiger 400 millioner kroner eller
b. har en balansesum som ikke overstiger 350 millioner kroner.

Selskap eller innretning som nevnt i første ledd, som har transaksjoner eller mellomværender med nærstående selskap eller innretning som er hjemmehørende i stat hvor Norge ikke kan kreve opplysninger om medkontrahentens inntekts- eller formuesforhold i medhold av folkerettslig overenskomst, skal utarbeide skriftlig dokumentasjon for slike transaksjoner og mellomværender uavhengig av beregningene i foregående punktum. Første punktum gjelder heller ikke for skattepliktige etter petroleumsskatteloven § 5.

(4) Som nærstående etter første, annet og tredje ledd regnes

a. selskap eller innretning som den opplysnings- eller dokumentasjonspliktige, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent
b. person, selskap eller innretning som, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer den opplysnings- eller dokumentasjonspliktige med minst 50 prosent
c. selskap eller innretning som nærstående etter bokstav b, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent
d. nærstående person etter bokstav b sine foreldre, søsken barn, barnebarn, ektefelle, samboer, ektefelles foreldre og samboers foreldre samt selskap eller innretning som disse, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer med minst 50 prosent.

(5) Opplysnings- og dokumentasjonsplikten etter første til fjerde ledd gjelder tilsvarende for disposisjoner som er gjennomført mellom

a. selskap eller innretning som er hjemmehørende i Norge, og dets faste driftssteder i utlandet
b. selskap eller innretning som er hjemmehørende i utlandet, og dets faste driftssteder i Norge.

(6) Stat, fylkeskommune og kommune regnes ikke som innretning etter denne paragrafen. Selskaper og innretninger har likevel opplysnings- og dokumentasjonsplikt etter første til fjerde ledd for transaksjoner og mellomværender med en fylkeskommune eller kommune som, direkte eller indirekte, eier eller kontrollerer selskapet eller innretningen med minst 50 prosent.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 86.

§ 8-12. Melding om flernasjonale konserns fordeling av inntekt, skatt mv.

(1) Morselskap som er hjemmehørende i Norge og har foretak i utlandet, skal levere melding for hvert regnskapsår med opplysninger om fordelingen av inntekt og skatt i de landene konsernet har foretak. Meldingen skal også inneholde en beskrivelse av konsernets økonomiske aktivitet i hvert enkelt land, samt opplysninger om hvert foretak i konsernet og den økonomiske aktiviteten foretakene driver.
(2) Opplysningsplikten etter første ledd gjelder tilsvarende for andre foretak i Norge enn morselskap som er hjemmehørende i Norge, dersom

a. det utenlandske morselskapet ikke har plikt til å levere melding i landet der det er hjemmehørende,
b. landet der morselskapet er hjemmehørende har inngått en folkerettslig overenskomst med Norge som gir grunnlag for utveksling av opplysninger, men ikke har en avtale om automatisk utveksling av meldinger med virkning ved utløpet av det året det skal leveres melding etter første ledd, eller
c. skattemyndighetene har varslet foretaket i Norge om at landet der morselskapet er hjemmehørende, ikke overholder avtale som nevnt i bokstav b eller av andre grunner ikke sender meldinger til Norge.

(3) Foretak som er hjemmehørende i Norge og som inngår i et konsern der ett eller flere foretak har plikt til å levere melding etter første og annet ledd, skal opplyse skattemyndighetene om hvilket foretak i konsernet som skal levere melding, og i hvilket land dette foretaket er hjemmehørende.
(4) Opplysningsplikten etter første, annet og tredje ledd gjelder ikke dersom konsernet hadde en samlet inntekt under 6 500 000 000 kroner i året før

regnskapsåret.
(5) Meldingen skal utarbeides på engelsk.
(6) Skattemyndighetene kan bare utlevere meldingen til andre etter reglene i § 3-3 og til utenlandske myndigheter etter folkerettslig avtale.
Tilføyd ved lov 20 des 2016 nr. 120 (ikr. 1 jan 2017, se lovens VI), endret ved lov 22 juni 2018 nr. 71 (med virkning for regnskapsår som begynner 1 jan 2018 eller senere).

§ 8-13. Melding om registrering for merverdiavgift og særavgifter

(1) Den som skal registreres for merverdiavgift eller særavgifter, skal levere melding om registrering med opplysninger om virksomheten, dokumentasjon for at vilkårene for registrering er oppfylt og andre opplysninger som har betydning for registreringen.
(2) Den som er registrert for merverdiavgift eller særavgifter, skal levere melding med opplysninger om og dokumentasjon for endringer i tidligere gitte opplysninger, eller at virksomheten ikke lenger oppfyller vilkårene for å være registrert, og andre opplysninger med betydning for registreringen.
(3) Den som er utpekt etter regler i eller i medhold av konkursloven §§ 79 og 138, skal levere melding om åpning og avslutning av behandlingen av konkursboet til en registrert skattepliktig.
(4) Tingretten skal levere melding om åpning og avslutning av bobehandlingen ved offentlig skifte av dødsboet til en registrert skattepliktig hvor avdødes gjeld ikke er overtatt.
Endret ved lov 20 des 2016 nr. 120 (ikr. 1 jan 2017, se lovens VI, tidligere § 8-12), 30 april 2021 nr. 28 (ikr. 15 mai 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1334).

§ 8-14. Skattemelding og melding for suppleringsskatt

(1) Skattepliktig som skal svare skatt etter suppleringsskatteloven skal levere skattemelding med opplysninger om beregning av skatten og andre opplysninger som har betydning for fastsetting av denne etter § 9-1 første ledd og § 9-2 første ledd.
(2) Konsernenheter som er lokalisert i Norge som er omfattet av suppleringsskatteloven, skal levere melding med opplysninger om og beregning av suppleringsskatt. Meldingen kan blant annet inneholde informasjon om samtlige enheter i konsernet og opplysninger som er nødvendige for å beregne suppleringsskatt i andre jurisdiksjoner. Meldingen skal utarbeides på engelsk.
(3) Plikten etter annet ledd gjelder ikke hvis opplysningene er gitt av øverste morselskap i konsernet, eller en rapporterende konsernenhet, og det er

lokalisert i en jurisdiksjon Norge har informasjonsutvekslingsavtale med for den aktuelle skattleggingsperioden.
(4) Konsernenheter i Norge skal gi notifikasjon om hvilken konsernenhet som skal gi opplysningene som nevnt i tredje ledd, og i hvilken jurisdiksjon enheten er lokalisert. Denne opplysningsplikten gjelder ikke hvis notifikasjon er gitt av annen norsk konsernenhet, dersom det i notifikasjonen også opplyses om hvilke konsernenheter det gis notifikasjon på vegne av.
Tilføyd ved lov 12 jan 2024 nr. 7 (i kraft 1 jan 2024, se endringslov del II for overgangsregel).

§ 8-15. Levering av skattemelding mv.

(1) Myndig person skal levere meldinger etter dette kapitlet selv eller ved fullmektig.
(2) For skattepliktig som er mindreårig, eller som er satt under vergemål, skal vergen levere skattemelding når vergens mandat omfatter levering av slik melding. Dette gjelder ikke barn som etter skatteloven § 2-14 er selvstendig skattepliktig, og som fastsetter skattegrunnlaget selv.
(3) For selskap og innretning skal meldinger etter dette kapitlet leveres av den som etter alminnelige selskapsrettslige regler kan forplikte selskapet, eller andre som er registrert hos skattemyndighetene med signaturfullmakt.
(4) For bo skal skattemelding leveres av skifteforvalteren, bostyreren, testamentfullbyrderen eller de selvskiftende arvinger.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120 (ikr. 1 jan 2017, se loven VI, tidligere § 8-13), 12 jan 2024 nr. 7 (i kraft 1 jan 2024, tidligere § 8-14).

§ 8-16. Forskrifter mv.

(1) Departementet kan gi forskrift om skattleggingsperioder, hvordan opplysninger skal gis, signatur, leveringsfrist og leveringssted, bekreftelse av opplysninger fra revisor, samt om fritak fra å levere melding etter dette kapitlet.
(2) Departementet kan utforme meldinger som skal brukes ved levering av opplysninger etter dette kapitlet.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120 (ikr. 1 jan 2017, se lovens VI, tidligere § 8-14), 20 des 2019 nr. 101, 12 jan 2024 nr. 7 (i kraft 1 jan 2024, tidligere § 8-15).

Kapittel 9 Fastsetting

§ 9-1. Fastsetting av skattegrunnlaget

(1) Skattepliktige fastsetter grunnlaget for formues- og inntektsskatt, petroleumsskatt, merverdiavgift, arbeidsgiveravgift, finansskatt på lønn, særavgifter, svalbardskatt etter Svalbardskatteloven § 3-2, merverdiavgiftskompensasjon og suppleringsskatt ved levering av skattemelding som nevnt i kapittel 8.
(2) Skattemyndighetene fastsetter grunnlaget for motorkjøretøyavgifter.
(3) Trekkpliktige fastsetter grunnlaget for skatt av inntekt etter skatteloven kapittel 20 (kildeskatteordning), artistskatt, skatt av renter og vederlag for bruk av eller retten til å bruke immaterielle rettigheter og skip, fartøy, rigger mv., fly og helikopter etter skatteloven §§ 10-80 og 10-81, skatt av utbytte og uttak fra aksjesparekonto som er skattepliktig etter skatteloven § 10-13, og skatt som skal beregnes etter Svalbardskatteloven § 3-1, ved levering av melding om trekk som nevnt i § 8-8.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 22 juni 2018 nr. 71 (ikr. 1 jan 2019 med virkning for inntektsåret 2019), 20 des 2019 nr. 101 (med virkning fra 1 jan 2019), 21 des 2020 nr. 171 (ikr. 1 juli 2021), 20 des 2023 nr. 101, 12 jan 2024 nr. 7 (i kraft 1 jan 2024).

§ 9-2. Beregning av skatt

(1) Skattepliktige beregner merverdiavgift, arbeidsgiveravgift, finansskatt på lønn, særavgifter, merverdiavgiftskompensasjon og suppleringsskatt av grunnlaget som er fastsatt etter § 9-1 første ledd.
(2) Trekkpliktige beregner skatt av inntekt etter skatteloven kapittel 20 (kildeskatteordning), artistskatt, skatt av renter og vederlag for bruk av eller retten til å bruke immaterielle rettigheter og skip, fartøy, rigger mv., fly og helikopter etter skatteloven §§ 10-80 og 10-81, skatt av utbytte som er skattepliktig etter skatteloven § 10-13, og skatt som skal beregnes etter Svalbardskatteloven § 3-1, av grunnlaget som er fastsatt etter § 9-1 tredje ledd.
(3) Skattemyndighetene beregner øvrig skatt.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 22 juni 2018 nr. 71 (ikr. 1 jan 2019 med virkning for inntektsåret 2019), 21 des 2020 nr. 171 (ikr. 1 juli 2021), 20 des 2023 nr. 101, 12 jan 2024 nr. 7 (i kraft 1 jan 2024).

§ 9-3. Melding om skatteoppgjør mv.

(1) Når beregningen av formues- og inntektsskatt, petroleumsskatt og svalbardskatt etter Svalbardskatteloven § 3-2 er gjennomført, skal melding om skatteoppgjør snarest mulig sendes skattepliktig.
(2) Melding om fastsetting av formue og inntekt fastsatt etter reglene i skatteloven § 10-40 til 10-45, sendes selskapets styre og daglig leder.
(3) Melding om skatteoppgjør kan ikke sendes senere enn 1. desember i fastsettingsåret.

§ 9-4. Skatte- og trekkpliktiges endring av fastsetting mv.

(1) Skattepliktige kan endre opplysninger i tidligere leverte skattemeldinger for formues- og inntektsskatt, svalbardskatt, petroleumsskatt, merverdiavgift, arbeidsgiveravgift, finansskatt på lønn og særavgifter ved levering av endringsmelding. Trekkpliktige etter skattebetalingsloven § 5-4 (kildeskatteordning), skattebetalingsloven § 5-4b, Svalbardskatteloven § 3-1, Jan Mayen-skatteloven og artistskatteloven kan på samme måte endre opplysninger i levert melding om trekk. Dette gjelder likevel ikke grunnlag som er fastsatt av skattemyndighetene, eller på områder hvor myndighetene har varslet om at fastsettingen er under kontroll. Skattepliktige etter petroleumsskatteloven § 5 kan ikke endre opplysninger i tidligere leverte skattemeldinger etter første punktum. Første punktum gjelder ikke for krav om inntreden eller uttreden av rederiskatteordningen, jf. skatteloven §§ 8-10 til 8-20.
(2) Endringsmelding som nevnt i første ledd, må være kommet fram til skattemyndighetene senest tre år etter leveringsfristen for skattemelding og melding om trekk.
(3) Departementet kan gi forskrift om leveringsmåte og leveringssted for endringsmelding og kan utforme endringsmeldinger. Departementet kan gi forskrift om vilkår for endring av beregningsgrunnlaget for utgående merverdiavgift ved for mye angitt merverdiavgift i salgsdokumentasjon.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 21 juni 2017 nr. 86, 22 juni 2018 nr. 71 (ikr. 1 jan 2019 med virkning for inntektsåret 2019), 23 juni 2020 nr. 108, 21 des 2020 nr. 171 (ikr. 1 juli 2021).

§ 9-5. Trekkpliktiges adgang til å endre fastsatt skatt på utbytte til utenlandske aksjonærer

(1) Trekkpliktig aksjeselskap, allmennaksjeselskap samt likestilt selskap og

sammenslutning kan endre fastsettingen av skatt som nevnt i skatteloven § 10-13, ved levering av melding med endringer i melding etter § 8-8. Det samme gjelder for tilbyder av aksjesparekonto. Endringsmeldingen må være kommet fram til skattemyndighetene innen tre måneder etter leveringsfristen for meldingen om trekk, men likevel senest 31. desember i året da utbyttet ble utbetalt eller det tidligere tidspunktet da det oppsto adgang for aksjonæren til å få utbyttet utbetalt.
(2) Departementet kan gi forskrift om innholdet i endringsmeldingen, herunder krav til dokumentasjon.
Endret ved lov 20 des 2019 nr. 101 (med virkning fra 1 jan 2019).

§ 9-6. Søknad om refusjon av skatt fastsatt ved trekk

(1) Skattepliktige kan søke refusjon av skatt fastsatt ved trekk etter §§ 9-1 og 9-2.
(2) Fristen for å søke refusjon er seks måneder etter utløpet av den trekkpliktiges frist for å fastsette skatten. Fristen for å søke refusjon av skatt på utbytte etter skatteloven § 10-13 er likevel fem år regnet fra utgangen av året da fristen for å fastsette skatten etter §§ 9-1 og 9-2, løp ut. Søknad om refusjon av skatt på utbytte etter skatteloven § 10-13 kan ikke fremmes før utløpet av perioden for den trekkpliktiges endringsadgang etter § 9-5. Fristen for å søke refusjon av skatt etter skatteloven §§ 10-80 og 10-81 og kapittel 20 (kildeskatteordning), er tre år etter utløpet av året skatten er fastsatt for.
(3) Departementet kan gi forskrift om innholdet i søknaden om refusjon, herunder krav til dokumentasjon.
Endret ved lover 20 des 2018 nr. 110 (ikr. 1 jan 2019 med virkning fra inntektsåret 2019), 21 des 2020 nr. 171 (ikr. 1 juli 2021), 20 des 2023 nr. 101.

§ 9-7. Skatteliste

(1) Når fristen for å sende skatteoppgjør i § 9-3 tredje ledd er utløpt, utarbeides det en liste over alle skattepliktiges fastsatte formues- og inntektsskatt, svalbardskatt og petroleumsskatt. Det kan gis innsyn i og utskrift av opplysninger i listen så langt det følger av bestemmelsen her. Offentleglova får ikke anvendelse ved krav om innsyn i slike opplysninger.
(2) Skattelisten skal inneholde den enkelte skattepliktiges navn, postnummer, poststed, kommune, fødselsår for personlig skattepliktig, organisasjonsnummer for upersonlig skattepliktig, fastsatt nettoformue, nettoinntekt og skatt.
(3) Skattelisten skal ikke inneholde opplysninger om avdøde personer, opplysninger om personer som er 17 år eller yngre ved skattleggingsperiodens

utgang, opplysninger om personer med adresse som er sperret i henhold til bestemmelsene gitt i eller i medhold av folkeregisterloven, opplysninger om personer uten fast bopel og opplysninger om personer der opplysningene som inngår i skattelisten kan røpe et klientforhold. Tillegg i alminnelig inntekt etter skatteloven § 10-42 skal ikke medtas i nettoinntekten i skattelisten. Oppjustering av alminnelig inntekt etter skatteloven §§ 10-11, 10-31, 10-42 og 10-44 skal ikke medtas i nettoinntekten i skattelisten.
(4) Personlig skattepliktig skal bare tas med for den kommunen hvor vedkommende er skattepliktig etter skatteloven §§ 3-1 eller 3-4. Liste over personlige og upersonlige skattepliktige kan legges ut til forskjellig tidspunkt. Departementet kan bestemme at det skal legges ut skattelister for bestemte grupper skattepliktige, og hvor slike lister skal legges ut.
(5) Skattedirektoratet gjør skattelisten tilgjengelig på Internett til alminnelig ettersyn. Utlegging av listene kunngjøres. Den enkelte skattepliktige skal ha tilgang til opplysninger om søk foretatt på egen person.
(6) På anmodning skal opplysninger fra skattelistene om den enkelte skattepliktige gis skriftlig til den skattepliktige selv, ektefelle, dødsbo, konkursbo eller domstol. Slike opplysninger kan også i rimelig utstrekning gis skriftlig til andre. Når opplysninger gis til andre etter foregående punktum, skal den enkelte skattepliktige ha tilgang til informasjon om hvem som har fått opplysningene utlevert. Skattemyndighetene kan gjøre unntak fra plikten til å informere den skattepliktige når opplysningene gis til offentlig myndighet.
(7) Fullstendige skattelister kan utleveres i elektronisk form til pressen. Listen over personlige skattepliktige kan likevel bare utleveres dersom det inngås avtale mellom den enkelte redaksjon og Skattedirektoratet om at hele eller deler av den mottatte skattelisten ikke kan legges ut på Internett eller gis videre til andre. Det kan kreves betaling ved utlevering av skattelister.
Endret ved lov 20 des 2016 nr. 120.

§ 9-8. Takseringsregler mv.

(1) Departementet kan gi forskrift om takseringsregler for formues-, inntekts- og fradragsposter som må fastsettes ved skjønn. Reglene legges til grunn ved fastsettingen med mindre forholdene i den enkelte saken tilsier et ikke ubetydelig avvik fra takseringsregelen.
(2) Skattekontoret kan fastsette en lokal takseringsregel når lokale forhold tilsier at en takseringsregel fravikes for en gruppe skattepliktige, eller når takseringsregel for hele landet ikke er fastsatt.
(3) Departementet kan gi forskrift om verdsetting av skogeiendom.
(4) Skattedirektoratet kan oppnevne særskilte takstutvalg for å gi forslag til verdsetting av bestemte formuesobjekter eller arter av formuesobjekter.

§ 9-9. Betalingsnedsettelse og betalingsutsettelse mv. – lempning

(1) Skattemyndighetene kan sette ned eller ettergi fastsatt skatt dersom det av særlige grunner knyttet til fastsettingen virker særlig urimelig å fastholde hele kravet.
(2) Vedtak som nevnt i første ledd, kan i alminnelighet først treffes når skattefastsettingen er foretatt. I skattleggingsperioden kan det av årsaker som nevnt i første ledd, gis utsettelse med innbetaling av utskrevet forskuddsskatt og det kan samtykkes i fritak fra forskuddstrekk eller skattetrekk eller tilbakebetaling av trekk. Endelig avgjørelse om nedsettelse eller ettergivelse blir også i disse tilfellene å treffe etter at fastsettingen er foretatt.

Kapittel 10 Kontroll

§ 10-1. Kontrollopplysninger fra skattepliktige mv.

(1) Skattepliktig og andre skal etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger som kan ha betydning for vedkommendes bokføring eller skatteplikt og kontrollen av denne. Skattemyndighetene kan kreve at den skattepliktige dokumenterer opplysningene ved for eksempel å gi innsyn i, legge fram, sammenstille, utlevere eller sende inn regnskapsmateriale med bilag, kontrakter, korrespondanse, styreprotokoller, elektroniske programmer og programsystemer. Bestemmelsene her gjelder tilsvarende for trekkpliktig som nevnt i § 8-8.
(2) Den som kan pålegges å gi opplysninger etter første ledd, har plikt til å gi opplysningene uten hensyn til den taushetsplikten vedkommende er pålagt ved lov eller på annen måte. Opplysninger som angår rikets sikkerhet, kan likevel bare kreves framlagt etter samtykke fra Kongen.

§ 10-2. Kontrollopplysninger fra tredjepart

(1) Enhver tredjepart plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger som kan ha betydning for noens skatteplikt.
(2) Advokater og andre tredjeparter plikter, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger om pengeoverføringer, innskudd og gjeld, herunder hvem som er parter i overføringene, på deres konti tilhørende skattepliktig.
(3) Innhenting av opplysninger for målretting av kontroller kan bare foretas når det foreligger særlig grunn.
(4) I den utstrekning opplysningene ikke knytter seg til deres

næringsvirksomhet, plikter fysiske personer bare å gi opplysninger i følgende tilfeller:

a. Den som lar utføre arbeid på bygg eller anlegg, plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger om hvem som har levert materialer mv. og hvem som for egen regning har medvirket til arbeidet. Det skal gis opplysninger om varelevering og -kjøp, tjenester, vederlag og andre forhold som knytter seg til det enkelte mellomværendet og oppgjøret for dette.
b. Enhver skyldner eller fordringshaver plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger om tilgodehavende og gjeld som navngitt person, bo, selskap eller innretning har, og om renter, provisjoner mv. som knytter seg til fordringen eller gjelden.
c. Den som ved leie eller på annen måte stiller fast eiendom helt eller delvis til rådighet for noen, eller bestyrer forretninger for noen, plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi de opplysninger om forholdet som har betydning for spørsmålet om vedkommende er skattepliktig til kommunen og for omfanget av skatteplikten.
d. Den som har utbetalt eller ytet lønn eller annen godtgjøring for arbeid, plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger om alt som i siste skattleggingsperiode er ytet til den enkelte mottaker.
e. Oppdragsgiver plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger om de mellommenn vedkommende har gitt oppdrag, og om størrelsen på vederlag som omfattes av oppdraget gjennom et nærmere angitt tidsrom.

(5) Skattemyndighetene kan kreve at tredjepart dokumenterer opplysningene ved for eksempel å gi innsyn i, legge fram, sammenstille, utlevere eller sende inn regnskapsmateriale med bilag, kontrakter, korrespondanse, styreprotokoller, elektroniske programmer og programsystemer.

§ 10-3. Kontrollopplysninger ved skifte av dødsbo

Utstedes det proklama ved skifte av dødsbo, plikter arving, tingrettsdommer, testamentsfullbyrder og andre som yter hjelp ved skifteoppgjøret, etter krav fra skattemyndighetene å gi opplysninger som er nødvendige for å avgjøre om boet skylder skatt.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200, endring endret ved lov 18 des 2020 nr. 149).

§ 10-4. Kontroll hos den opplysningspliktige

(1) Skattemyndighetene kan foreta kontroll hos den som plikter å gi opplysninger etter denne loven. De opplysningspliktige plikter likevel ikke å gi adgang til kontroll i deres private hjem, med mindre næringsvirksomhet utøves fra den næringsdrivendes private hjem.
(2) Ved kontroll som nevnt i første ledd, skal den opplysningspliktige gi opplysninger som vedkommende plikter å gi ved kontroll etter §§ 10-1 til 10-3. Den opplysningspliktige skal videre gi skattemyndighetene adgang til befaring, besiktigelse, gjennomsyn av arkiver, opptelling av eiendeler, taksering mv. av fast eiendom, anlegg, innretninger, transportmidler mv. Ved kontroll av særavgiftspliktige varer kan myndighetene kreve vareprøver avgitt uten vederlag. Ved gjennomsyn av virksomhetens arkiver kan skattemyndighetene kopiere til datalagringsmedium for senere gjennomgang hos den opplysningspliktige eller hos skattemyndighetene.
(3) Den opplysningspliktige eller en fullmektig skal, når skattemyndighetene krever det, være til stede ved kontroll som nevnt i første ledd, og yte nødvendig veiledning og bistand.
(4) Departementet kan samtykke i at representant for skattemyndighetene i en annen stat kan være til stede ved kontroll som nevnt i første ledd, når det på gjensidig grunnlag er inngått overenskomst om dette med vedkommende stat.

§ 10-5. Kontrollopplysninger fra offentlige myndigheter

(1) Offentlige myndigheter, innretninger mv. og tjenestemenn plikter etter krav fra skattemyndighetene å gi de opplysninger som de er blitt kjent med i sitt arbeid, og skal i nødvendig utstrekning gi utskrift av protokoll, kopi av dokumenter mv.
(2) Uten hinder av taushetsplikt som de ellers har, skal

a. myndigheter som fastsetter eller innkrever skatt, tollavgift eller andre avgifter, eller som utbetaler erstatninger, tilskudd, bidrag, trygder, stønader mv., etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger om de fastsatte, innkrevde eller utbetalte beløp, om grunnlaget for dem og om gjeld, beløp til gode og renter
b. myndigheter som er tillagt kontrollerende funksjoner etter verdipapirhandelloven, etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger som de er blitt kjent med under dette arbeidet, såfremt opplysningene er gitt kontrollorganet i medhold av lovbestemt opplysningsplikt
c. myndigheter som er tillagt kontrollerende funksjoner etter

eiendomsmeglingsloven, etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger som de er blitt kjent med under dette arbeidet

d. konfliktrådene etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger om innholdet i avtale inngått under megling i konfliktråd, jf. konfliktrådsloven
e. andre skattemyndigheter, politiet og Mattilsynet gi opplysninger som er av betydning for skattemyndighetenes vurdering av om vilkårene for registrering av produsent eller importør av alkoholholdig drikk og teknisk etanol etter bestemmelser gitt i eller i medhold av særavgiftsloven, er oppfylt
f. utlendingsmyndighetene etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger om oppholds- og arbeidstillatelse i Norge for utenlandske artister
g. politiet etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger om utenlandske artister som tar engasjement i politidistriktet, samt arrangørens navn og adresse
h. tollmyndighetene gi opplysninger om vareførselen til og fra landet av betydning for skattemyndighetenes fastsetting av skatt ved innførsel.

Endret ved lover 9 des 2016 nr. 88 (ikr. 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718), 22 juni 2018 nr. 71, 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

§ 10-6. Kontrollopplysninger fra tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste

Når særlige hensyn gjør det nødvendig, og det foreligger mistanke om overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan Skattedirektoratet eller den direktoratet gir fullmakt pålegge tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste å gi opplysninger om avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre abonnementsopplysninger samt elektronisk kommunikasjonsadresse.

§ 10-7. Kontrollopplysninger om eierinteresse i utenlandsk selskap mv.

Skattepliktige som direkte eller indirekte har eierinteresse i utenlandsk selskap eller innretning, skal etter krav fra skattemyndighetene gi opplysninger om det utenlandske selskapet eller innretningen. Skattemyndighetene kan kreve at den skattepliktige dokumenterer opplysningene ved for eksempel å gi innsyn i, legge fram, sammenstille, utlevere eller sende inn regnskapsmateriale med bilag,

kontrakter, korrespondanse, styreprotokoller, elektroniske programmer og programsystemer, såfremt dokumentene er i den skattepliktiges besittelse. Dersom eierandelen utgjør 50 prosent eller mer, eller den skattepliktige har bestemmende innflytelse i det utenlandske selskapet eller innretningen, plikter den skattepliktige å framskaffe opplysningene. Den skattepliktige plikter å oppbevare dokumentasjonen i fem år etter utløpet av vedkommende skattleggingsperiode. Departementet kan gi forskrift om fritak for og avgrensning av oppbevaringsplikten samt plikten til å framskaffe opplysninger vedrørende utenlandsk selskap eller innretning.

§ 10-8. Kontroll av motorvogner

(1) Skattemyndighetene, tollmyndighetene, Statens vegvesen og politiet kan når som helst uten varsel kontrollere motorvogner for å påse at bestemmelsene om årsavgift for motorvogn, vektårsavgift og engangsavgift og bestemmelsene om bruk av avgiftsfri biodiesel og merket mineralolje blir overholdt.
(2) Ved kontroll plikter føreren å

a. stanse straks og ellers forholde seg som det blir anvist ved tegn eller skilt
b. oppholde seg ved motorvognen til kontrollen er avsluttet eller til det er gitt tillatelse til å forlate stedet
c. vise fram offentlige dokumenter som det er påbudt å ha med under kjøringen, og gi opplysninger som kontrollmyndigheten mener har betydning for avgiftskontrollen
d. kjøre til anvist veie- eller kontrollplass.

(3) Skattemyndighetene kan kreve at skattepliktig framstiller kjøretøy hos Statens vegvesen for kontroll av kjøretøyets registreringsforhold av hensyn til om riktig avgift er fastsatt.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 68 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869).

§ 10-9. Plikt til å framvise HMS-kort

Dersom arbeidsgiver skal utstyre en arbeidstaker med HMS-kort etter regler gitt i medhold av arbeidsmiljøloven § 4-1 syvende ledd, kan skattemyndighetene kreve at arbeidstakeren framviser HMS-kortet.
Endret ved lov 20 des 2016 nr. 120.

§ 10-10. Hvem pliktene påhviler i selskap mv.

I enkeltpersonforetak påhviler pliktene etter dette kapitlet innehaveren. I selskap, samvirkeforetak, forening, institusjon eller innretning påhviler pliktene den daglige lederen av virksomheten, eller styrelederen dersom virksomheten ikke har daglig leder. For person bosatt i utlandet eller selskap eller innretning hjemmehørende i utlandet påhviler pliktene personens, selskapets eller innretningens norske representant.

§ 10-11. Framgangsmåten ved kontroll

(1) Den skattepliktige og andre opplysningspliktige skal gis rimelig varsel og ha rett til å være til stede og å uttale seg ved kontroll i medhold av § 10-4. Dette gjelder bare når det kan gjennomføres uten at formålet med kontrollen settes i fare.
(2) Ved kontroll i medhold av § 10-4 skal det utarbeides rapport. Rapportens omfang og innhold skal tilpasses den kontrollen som er foretatt. Rapporten skal sendes den opplysningspliktige, med unntak av opplysninger om andre opplysningspliktige. Ved andre kontroller tilpasses kravet til dokumentasjon den kontrollen som er foretatt.

§ 10-12. Politiets bistandsplikt

Politiet skal på anmodning fra skattemyndighetene yte bistand ved kontroll etter dette kapitlet. Politiet kan kreve opplysninger og utlevering av materiale som nevnt i § 10-4.

§ 10-13. Klage

(1) Den som får pålegg om å gi opplysninger eller medvirke til kontroll etter dette kapitlet, kan påklage pålegget med den begrunnelse at det ikke foreligger plikt eller lovlig adgang til å etterkomme pålegget. Skattemyndighetene skal opplyse om klageadgangen i forbindelse med pålegget.
(2) Klage, som kan være muntlig, må framsettes innen en uke.
(3) Organet som har gitt pålegget, skal enten omgjøre det eller snarest mulig legge klagen fram for nærmeste overordnede organ til avgjørelse.
(4) Pålegget skal etterkommes selv om klagen ikke er avgjort, med mindre den som ga pålegget gir utsetting. Utsetting bør gis når klagen reiser rimelig tvil om lovligheten av pålegget. Utsetting skal gis hvis pålegget gjelder framlegging av

dokumenter, når disse blir forseglet og deponert etter regler gitt i forskrift.

§ 10-14. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten ved kontroll etter dette kapitlet, herunder om hvordan opplysninger skal gis, krav til legitimasjon, varsel og informasjon til den som kontrolleres, tilgang til elektronisk arkiv, kopiering av elektronisk informasjon, krav til rapport, tilbakelevering av dokumenter, sletting av informasjon og om klage over pålegg.

§ 10-15. Bevissikring

(1) Når det er rimelig grunn til å anta at det foreligger overtredelse av § 14-3, kan skattemyndighetene kreve adgang til lokaler, eiendommer, transportmidler og andre oppbevaringssteder for å søke etter bevis. Skattemyndighetene kan kreve adgang til bolig og hos tredjepart når det er særlig grunn til å anta at bevis oppbevares der.
(2) Bevissikring kan bare foretas når det er tilstrekkelig grunn til det. Bevissikring kan ikke foretas når det etter sakens art og forholdene ellers ville være et uforholdsmessig inngrep.
(3) Skattemyndighetene kan forsegle forretningslokaler, bøker, forretningspapirer eller elektroniske lagringsmedier så lenge undersøkelsen varer og dette anses nødvendig. Skattemyndighetene kan ta med ting, herunder kopi av dokumenter og annen informasjon og elektronisk lagret informasjon, som kan ha betydning som bevis for nærmere undersøkelse. Originale dokumenter kan tas med når originalen i seg selv antas å ha særskilt bevisverdi, når bevisverdien vil reduseres ved kopiering, eller når dokumentet antas å være et særlig sentralt bevis for lovovertredelse. Når skattemyndighetene tar med originaldokumenter etter denne bestemmelsen, skal de kontrollerte få kopi av dokumentene, så fremt det kan skje uten skade eller fare for kontrollen.
(4) Begjæringer om adgang til bevissikring fremsettes av skattemyndighetene for tingretten på det stedet hvor det mest praktisk kan skje.
(5) Retten treffer avgjørelsen ved beslutning før bevissikring settes i verk. Rettens beslutning skal angi hvor bevissikringen skal gjennomføres, og hvilken type overtredelse som antas å foreligge. Dersom det er fare for bevisforspillelse, kan beslutningen treffes uten at den som avgjørelsen rammer, gis adgang til å uttale seg. En anke over en beslutning om bevissikring har ikke oppsettende virkning. Straffeprosessloven §§ 200, 201 første ledd, 204, 205 tredje ledd, 207, 208, 209, 213 og kapittel 26 gis tilsvarende anvendelse.
(6) Skattemyndighetene kan kreve bistand av politiet til å iverksette en

beslutning om bevissikring. Ved bevissikring i bolig skal skattemyndighetene ha bistand fra politiet.
(7) Dersom det ikke er tid til å avvente rettens beslutning, kan skattemyndighetene kreve at politiet avstenger områder der bevisene kan være, inntil rettens beslutning foreligger.
(8) Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av bevissikring.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 110 (ikr. 1 juli 2019).

Kapittel 11 Pålegg om bokføring, revisjon og oppbevaring av regnskapsmateriale

§ 11-1. Pålegg om bokføring

(1) Skattemyndighetene kan pålegge skattepliktige og tredjeparter som er bokføringspliktige etter bokføringsloven, å oppfylle sin plikt til å innrette bokføringen, spesifikasjonen, dokumentasjonen og oppbevaringen av regnskapsopplysninger i samsvar med regler gitt i eller i medhold av bokføringsloven. Det samme gjelder plikt til å oppbevare dokumentasjon i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av § 7-3 tredje ledd.
(2) Pålegg om bokføring rettes til styret i selskap, samvirkeforetak, forening, innretning eller organisasjon, og sendes hvert medlem. Det skal fastsettes en frist for oppfyllelse. Fristen skal være minimum fire uker og ikke lengre enn ett år.
Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 108. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 64 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1089).

§ 11-2. Pålegg om revisjon

(1) Når skattepliktiges årsregnskap er fastsatt i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av regnskapsloven eller bokføringsloven eller god regnskapsskikk eller bokføringsskikk, kan skattemyndighetene gi pålegg om at ett eller flere årsregnskap skal revideres av en statsautorisert revisor i samsvar med bestemmelsene i revisorloven for

a. aksjeselskap der det er truffet beslutning i medhold av aksjeloven § 7-6
b. selskap som nevnt i regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 13, som er organisert etter en utenlandsk selskapsform som i det vesentligste tilsvarer definisjonen av aksjeselskap i aksjeloven § 1-1 annet ledd, og som ikke har revisjonsplikt etter revisorloven § 2-1.

(2) Pålegg om revisjon kan gis på grunnlag av forhold som nevnt i første ledd knyttet til årsregnskapet for siste regnskapsår samt de tre foregående årene.
(3) Pålegg om revisjon kan ikke gjelde for mer enn tre regnskapsår.
(4) Pålegg om revisjon rettes til styret i selskapet.
(5) Departementet kan gi forskrift om varsel, krav til påleggets form og innhold, virkningen av pålegg ved selskapsomdanninger, melding til Foretaksregisteret, innsending av villighetserklæring og om når pålegg om revisjon ikke kan gis.
Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 109, 20 juni 2025 nr. 64.

§ 11-3. Pålegg om oppbevaring av regnskapsmateriale

(1) Skattemyndighetene kan i forbindelse med kontroll pålegge skattepliktige som er bokføringspliktige etter bokføringsloven, å oppbevare regnskapsmateriale etter bokføringsloven § 13 første ledd nr. 1 til 4 i mer enn fem år etter regnskapsårets slutt.
(2) I enkeltpersonforetak rettes pålegg etter første ledd til foretakets innehaver. I selskap, samvirkeforetak, forening, institusjon eller innretning rettes pålegget til daglig leder av virksomheten, eller styrelederen dersom virksomheten ikke har daglig leder.

§ 11-4. Klage over pålegg

(1) Den som får pålegg etter dette kapitlet, kan påklage pålegget i samsvar med reglene om klage over enkeltvedtak i kapittel 13 med den begrunnelse at det ikke foreligger plikt eller lovlig adgang til å etterkomme pålegget. Klagefristen er likevel tre uker. Skattemyndighetene skal opplyse om klageadgangen i forbindelse med pålegget.
(2) Skattemyndighetene kan bestemme at pålegget ikke skal settes i kraft før klagen er avgjort.

Kapittel 12 Endring uten klage

§ 12-1. Endring av skattefastsetting mv.

(1) Skattemyndighetene som nevnt i § 2-7, kan endre enhver skattefastsetting når fastsettingen er uriktig. Reglene får tilsvarende anvendelse dersom det ikke foreligger noen skattefastsetting etter kapittel 9.
(2) Før fastsettingen tas opp til endring etter første ledd, skal skattemyndighetene vurdere om det er grunn til det under hensyn til blant

annet den skattepliktiges forhold, den tid som er gått, spørsmålets betydning og sakens opplysning.
(3) Skattemyndighetene skal ta opp skattefastsettingen til endring når

a. endringen følger av, eller forutsettes i, utfallet av et søksmål. Dette gjelder også søksmål etter § 15-2.
b. skattelovgivningen foreskriver endring av fastsettingen som følge av omstendigheter som inntreffer etter fastsettingen eller
c. endringen følger av en avtale som nevnt i dobbeltbeskatningsavtaleloven.

(4) Skattemyndighetene kan endre beregningen av formue og inntekt fra selskap som skal levere selskapsmelding som nevnt i § 8-9.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 38.

§ 12-2. Skjønnsfastsetting

(1) Skattemyndighetene kan fastsette det faktiske grunnlaget for skattefastsettingen ved skjønn når det ikke foreligger noen fastsetting etter kapittel 9 eller leverte meldinger ikke gir et forsvarlig grunnlag å bygge fastsettingen på.
(2) Skjønnet skal settes til det som framstår som riktig ut fra opplysningene i saken.

§ 12-3. Endring av vedtak om registrering eller sletting i Merverdiavgiftsregisteret

Skattemyndighetene kan endre vedtak om registrering eller sletting i Merverdiavgiftsregisteret eller i forenklet registreringsordning når det samtidig er truffet vedtak etter § 12-1 som har direkte sammenheng med registrerings- eller slettingsvedtaket.

§ 12-4. Summarisk fellesoppgjør

(1) Når arbeidsgiver har levert uriktige eller ufullstendige opplysninger om ytelser til ansatte, og det medfører uforholdsmessig byrde å gjennomføre ordinære endringssaker for den enkelte ansatte, kan skattemyndighetene i stedet treffe vedtak om et summarisk oppgjør av formues- og inntektsskatt og arbeidsgiveravgift på arbeidsgiverens hånd (summarisk fellesoppgjør).
(2) Forhold som omfattes av et vedtak om summarisk fellesoppgjør, kan ikke tas

opp som ordinær endringssak for den enkelte skattepliktige eller være gjenstand for klage fra denne.
(3) Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i vilkårene etter første ledd samt om beregning og gjennomføring av summarisk fellesoppgjør.

§ 12-5. Fastsetting for flere skattleggingsperioder under ett

For skattepliktig som har skattleggingsperiode på seks måneder eller kortere, kan fastsetting etter § 12-1 foretas samlet, men ikke for et lengre tidsrom enn ett år. Retting av konkrete poster i en skattefastsetting må knyttes til bestemte skattleggingsperioder.

§ 12-6. Frister for endring av skattefastsetting mv.

(1) Fristen for å ta opp saker til endring etter §§ 12-1, 12-3 og 12-4 er fem år etter utgangen av skattleggingsperioden. For skatter som ikke fastsettes for en bestemt tidsperiode, gjelder fristen fra utgangen av det kalenderåret da den ordinære fristen for å gjennomføre fastsetting etter kapittel 9, løp ut. Fastsetting av merverdiavgiftskompensasjon kan ikke tas opp til endring til gunst for den skattepliktige etter utløpet av fristene som nevnt i merverdiavgiftskompensasjonsloven § 10. For endring av fastsetting av suppleringsskatt er fristen fem år etter levering av skattemeldingen. Fristen for å bestride bruk av Safe Harbour-regler gitt i medhold av suppleringsskatteloven § 5-7 er likevel tre år etter at melding for suppleringsskatt er mottatt. Når det ikke er fastsatt skatt etter skatteloven § 10-70 første ledd, er fristen for å ta opp saken til endring 15 år etter utgangen av skattleggingsperioden.
(2) Fristen er ti år dersom den skattepliktige ilegges skjerpet tilleggsskatt eller anmeldes for brudd på straffebestemmelsene i straffeloven §§ 378 til 380. Vedtak om endring som er truffet i medhold av tiårsfristen, bortfaller dersom vedtaket om skjerpet tilleggsskatt oppheves eller anmeldelsen ikke leder til straffereaksjon for brudd på de nevnte bestemmelsene. Fristen er ti år også i saker hvor det ikke ilegges tilleggsskatt fordi vilkårene i § 14-4 bokstav d er oppfylt.
(3) Etter den skattepliktiges død kan sak om endring innenfor fristene i første og annet ledd, tas opp senest to år etter dødsfallet. Toårsfristen gjelder ikke så lenge boet verken er overtatt av selvskiftende arvinger eller er endelig oppgjort uten slik overtaking.
(4) Med mindre det foreligger nye opplysninger i saken, må sak om endring av skattegrunnlaget i vedtak etter §§ 12-1, 12-3 og 12-4 tas opp senest fire måneder etter vedtakstidspunktet dersom endringen er til ugunst for den

skattepliktige. Saken må uansett tas opp innenfor fristene i første til tredje ledd. Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 12 jan 2024 nr. 7 (i kraft 1 jan 2024), 20 des 2024 nr. 89.

§ 12-7. Utsatt friststart

Når skattelovgivningen foreskriver endring av skattefastsettingen som følge av omstendigheter som inntreffer etter fastsettingen, regnes fristene etter § 12-6 fra utgangen av det kalenderåret da vilkårene for å foreta endringen ble oppfylt.

§ 12-8. Unntak fra fristene for å ta opp skattefastsetting mv. til endring

Fristene i § 12-6 er ikke til hinder for at skattefastsettingen tas opp til endring

a. når endringen følger av, eller forutsettes i, utfallet av et søksmål
b. som følge av en uttalelse fra Sivilombudet i en sak der den skattepliktige er part
c. når det er klart at vanskelige livsforhold hos den skattepliktige har ført til uriktig fastsetting.

Endret ved lover 22 juni 2022 nr. 75, 20 des 2022 nr. 115.

§ 12-9. Fordeling av kompetanse mellom Oljeskattekontoret og andre skattemyndigheter

Oljeskattekontoret avgjør med bindende virkning for andre skattemyndigheter enn Klagenemnda for petroleumsskatt hvilke inntekts- og formuesposter som omfattes av petroleumsskatteloven § 5 første ledd, og hva som skal anses som skattepliktig inntekt og fradragsberettiget kostnad for finansielle poster som nevnt i petroleumsskatteloven § 3 d annet til syvende ledd.

§ 12-10. Endring av skattefastsetting overfor trekkpliktige

Skattemyndighetene kan treffe vedtak om endring av skattefastsetting etter § 12-1 overfor den som har trekkplikt etter skattebetalingsloven § 5-4 første ledd (kildeskatteordning), artistskatteloven, Svalbardskatteloven og Jan Mayen-skatteloven.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 71 (ikr. 1 jan 2019 med virkning for inntektsåret 2019).

§ 12-11. Endring uten klage av andre enkeltvedtak enn vedtak om skattefastsetting

(1) Andre enkeltvedtak enn vedtak om skattefastsetting kan endres av det organet som har truffet vedtaket, uten at det er påklaget dersom

a. endringen ikke er til skade for noen vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser
b. underretning om vedtaket ikke er kommet fram til vedkommende, og vedtaket heller ikke er offentlig kunngjort eller
c. vedtaket må anses ugyldig.

(2) Foreligger vilkårene etter første ledd, kan vedtaket endres også av klageinstansen eller av annet overordnet organ.
(3) Dersom hensynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser tilsier det, kan klageinstans eller overordnet myndighet endre underordnet organs vedtak til skade for den vedtaket retter seg mot eller direkte tilgodeser, selv om vilkårene etter første ledd bokstav b eller c ikke er oppfylt. Melding om at vedtaket vil bli overprøvd, må i så fall sendes vedkommende innen tre uker etter at det ble sendt melding om vedtaket, og melding om at vedtaket er omgjort må sendes vedkommende innen tre måneder etter samme tidspunkt. Gjelder det overprøving av vedtak i klagesak, må melding om at vedtaket er omgjort likevel sendes vedkommende innen tre uker.
(4) De begrensningene i adgangen til å endre et vedtak uten at det er påklaget som er forutsatt ellers i denne bestemmelsen, gjelder ikke når endringsadgangen følger av annen lov, av vedtaket selv eller av alminnelige forvaltningsrettslige regler.

Kapittel 13 Klage

§ 13-1. Hvilke avgjørelser som kan påklages og hvem som har klagerett

(1) Enkeltvedtak kan påklages av den vedtaket retter seg mot. Vedtak om skattefastsetting kan også påklages av den som er endelig ansvarlig for den skattepliktiges skatt.
(2) Klageinstansens vedtak i klagesak kan ikke påklages. Klageinstansens vedtak om å avvise klagen kan likevel påklages, unntatt

a. når også underinstansen traff vedtak om å avvise klagen
b. når underinstansen har prøvd avvisningsspørsmålet og kommet til at

vilkårene for realitetsbehandling er til stede
c. når Kongen vil være klageinstans
d. når klagen er avvist av en klagenemnd.

§ 13-2. Klage fra andre

(1) Aksjeselskap og allmennaksjeselskap kan klage på vedtak om verdsettingen av aksjene i selskapet.
(2) Selskap hvor deltakerne skattlegges etter skatteloven §§ 10-40 til 10-45, kan klage på vedtak om beregning av formue og inntekt fra selskapet.
(3) Boligselskap kan klage på vedtak om beregning av formue og inntekt fra selskapet.
(4) Den som skal svare skatt etter eigedomsskattelova, har samme rett til å klage etter § 13-1 som den skattepliktige har over avgjørelse som får betydning for eiendomsskatten.

§ 13-3. Klageinstans

(1) Klageinstans er det forvaltningsorganet (klageinstansen) som er nærmest overordnet det forvaltningsorganet som har truffet enkeltvedtaket (underinstansen).
(2) Skatteklagenemnda er klageinstans ved klage over vedtak om fastsetting av formues- og inntektsskatt, Jan Mayen-skatt, artistskatt, merverdiavgift, petroleumsskatt som ikke er omfattet av fjerde ledd, finansskatt på lønn, arbeidsgiveravgift og suppleringsskatt. Det samme gjelder klage over vedtak om registrering eller sletting i Merverdiavgiftsregisteret, når det samtidig klages over vedtak etter § 12-1 som har direkte sammenheng med registrerings- eller slettingsvedtaket. Skatteklagenemnda skal ikke være klageinstans ved klager over vedtak om liten skatteevne etter skatteloven § 17-4. Departementet kan gi forskrift om at Skattedirektoratet gjøres til klageinstans ved klager over vedtak om fastsetting av formues- og inntektsskatt, merverdiavgift og arbeidsgiveravgift når klagen gjelder mindre beløp. Saker som skal avgjøres av Skatteklagenemnda, forberedes for nemnda av sekretariatet for Skatteklagenemnda.
(3) Skatteklagenemnda for Svalbard er klageinstans ved klage over vedtak om fastsetting av skatt etter Svalbardskatteloven. Saker som skal avgjøres av Skatteklagenemnda for Svalbard, fremmes for nemnda av skattekontoret.
(4) Klagenemnda for petroleumsskatt er klageinstans ved klage over vedtak om fastsetting av skatt på formue i og inntekt av virksomhet etter petroleumsskatteloven § 5 første ledd. Saker som skal avgjøres av Klagenemnda

for petroleumsskatt, fremmes for nemnda av Oljeskattekontoret.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 21 juni 2017 nr. 86, 22 juni 2018 nr. 71 (ikr. 1 aug 2018), 12 jan 2024 nr. 7 (i kraft 1 jan 2024).

§ 13-4. Klagefrist. Oppreisning for oversittelse av klagefristen.

(1) Klagefristen er seks uker.
(2) Dersom klageren er avhengig av å få opplysninger fra skattemyndighetene for å klage, kan klageren levere klage innen seks uker etter at skattemyndighetene har sendt de nødvendige opplysningene. Første gang en bolig verdsettes etter eigedomsskattelova § 8 C, er fristen for å klage over vedtak som får betydning for eiendomsskatten, seks uker fra skatteseddelen mottas fra kommunen.
(3) Selv om klagefristen er oversittet, kan skattemyndighetene ta klagen under behandling dersom det er grunn til det under hensyn til blant annet klagerens forhold, den tid som er gått, spørsmålets betydning og sakens opplysning. Klagen kan ikke tas under behandling som klagesak dersom det er gått mer enn ett år siden vedtaket ble truffet.

§ 13-5. Klagens adressat, form og innhold

(1) Klagen skal sendes til det organet som har truffet vedtaket som påklages.
(2) Klagen skal være skriftlig.
(3) Klagen skal vise til det vedtaket som det klages over, og om påkrevd gi opplysninger til vurdering av klagerett og av om klagefrist er overholdt. Den skal inneholde bestemte påstander og redegjøre for de forhold påstandene bygger på. Klage over vedtak om fastsetting av merverdiavgift som følge av at skattemelding ikke er kommet inn, behandles bare dersom klageren samtidig med klagen sender inn skattemelding for den eller de skattleggingsperioder vedtaket gjelder.
(4) Inneholder en klage feil eller mangler, setter forvaltningsorganet en kort frist for retting eller utfylling.

§ 13-6. Saksforberedelse i klagesak

(1) Om saksforberedelse mv. av klagesaker gjelder kapittel 5 tilsvarende, når ikke annet følger av reglene i denne bestemmelsen.
(2) Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal underinstansen avvise saken, jf. likevel § 13-4 tredje ledd.
(3) Underinstansen kan endre vedtaket dersom den finner klagen begrunnet.

(4) Blir det ikke truffet vedtak som nevnt i annet eller tredje ledd, skal sakens dokumenter sendes klageinstansen så snart saken er tilrettelagt. Underinstansen kan avgi uttalelse i saken.
(5) Klageren skal sendes utkast til underinstansens uttalelse. I saker hvor klageinstansen er en nemnd, skal klageren sendes utkast til innstilling til vedtak i nemnda. Første og annet punktum gjelder likevel ikke opplysninger som kan unntas fra innsyn etter § 5-4 femte ledd.

§ 13-7. Klageinstansens kompetanse

(1) Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal klageinstansen avvise saken, jf. likevel § 13-4 tredje ledd. Klageinstansen er ikke bundet av at underinstansen har ansett vilkårene for å være oppfylt.
(2) Tas klagen under behandling, kan klageinstansen prøve alle sider av saken og herunder ta hensyn til nye omstendigheter. Den skal vurdere de synspunktene som klageren kommer med, og kan også ta opp forhold som ikke er berørt av klageren.
(3) Klageinstansen kan selv treffe nytt vedtak i saken, eller oppheve det og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling.

§ 13-8. Fordeling av kompetanse mellom Klagenemnda for petroleumsskatt og andre skattemyndigheter

Klagenemnda for petroleumsskatt avgjør med bindende virkning for andre skattemyndigheter hvilke inntekts- og formuesposter som omfattes av petroleumsskatteloven § 5 første ledd, og hva som skal anses som skattepliktig inntekt og fradragsberettiget kostnad for finansielle poster som nevnt i petroleumsskatteloven § 3 d annet til syvende ledd.

§ 13-9. Endring av klagenemndenes avgjørelser

(1) En klagenemnd kan innenfor fristen i § 12-6 første ledd endre sin skattefastsetting når det foreligger nye omstendigheter og tungtveiende hensyn tilsier at saken tas opp. Fristen i § 12-6 første ledd er likevel ikke til hinder for at skattefastsettingen tas opp til endring innen seks måneder etter at vedtaket ble sendt den skattepliktige.
(2) En klagenemnd kan, uavhengig av fristene i kapittel 12, endre sin skattefastsetting som følge av en uttalelse fra Sivilombudet i en sak der den skattepliktige er part.
Endret ved lover 22 juni 2022 nr. 75, 20 des 2022 nr. 115, 20 des 2023 nr. 105 (i

kraft 20 des 2023 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2136, se denne for overgangsregel).

Kapittel 14 Administrative reaksjoner og straff

§ 14-1. Tvangsmulkt

(1) For å fremtvinge levering av pliktige opplysninger kan skattemyndighetene ilegge den som har plikt til å gi opplysninger etter kapittel 7 og 8 eller forespurte opplysninger etter §§ 10-1, 10-2, 10-3, 10-5, 10-6 og 10-7, en daglig løpende tvangsmulkt når opplysningene ikke gis innen de fastsatte frister. Det samme gjelder når det er åpenbare feil ved de opplysninger som gis. Tvangsmulkt kan også ilegges den som ikke retter seg etter pålegg om bokføring etter § 11-1 innen den fastsatte fristen.
(2) Samlet tvangsmulkt etter første ledd første og annet punktum kan ikke overstige 50 ganger rettsgebyret, jf. rettsgebyrloven § 1 annet ledd. Samlet tvangsmulkt etter første ledd tredje punktum kan ikke overstige en million kroner.
(3) Skattemyndighetene kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt mulkt.
(4) Tvangsmulkt påløper ikke dersom oppfyllelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige.
(5) Departementet kan gi forskrift om når pliktige opplysninger anses å ikke være gitt og om nivået på og utmåling av tvangsmulkten.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 64 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1089).

§ 14-2. Saksbehandlingsregler ved ileggelse av tvangsmulkt

(1) Ved vedtak om tvangsmulkt kan forhåndsvarsel etter § 5-6 unnlates. I melding om vedtak om tvangsmulkt, jf. § 5-8, skal skattemyndighetene opplyse om hvilke plikter som nevnt i § 14-1 første ledd som ikke anses å være oppfylt, frist for når tvangsmulkten begynner å løpe og størrelsen på tvangsmulkten.
(2) Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

§ 14-3. Tilleggsskatt

(1) Tilleggsskatt ilegges skattepliktig og trekkpliktig som nevnt i § 8-8 første og annet ledd, som gir uriktig eller ufullstendig opplysning til skattemyndighetene

eller unnlater å gi pliktig opplysning, når opplysningssvikten kan føre til skattemessige fordeler.
(2) Tilleggsskatt ilegges ikke når skattepliktiges eller trekkpliktiges forhold må anses unnskyldelig.
(3) Tilleggsskatt kan fastsettes samtidig med den skatten den skal beregnes av, eller ved en senere særskilt fastsetting. Fristene i §§ 12-6 til 12-8 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 86.

§ 14-4. Unntak fra tilleggsskatt

Tilleggsskatt fastsettes ikke

a. av riktige og fullstendige opplysninger som er forhåndsutfylt i skattemeldingen
b. når de uriktige eller ufullstendige opplysningene skyldes åpenbare regne- eller skrivefeil
c. når selger unnlater å beregne merverdiavgift av ordinær bokført omsetning, og det godtgjøres at kjøper har full fradragsrett, eller kjøper ville hatt rett til kompensasjon for merverdiavgiften etter merverdiavgiftskompensasjonsloven
d. når den skattepliktige frivillig retter eller utfyller opplysninger som er gitt eller lagt til grunn tidligere, slik at det kan fastsettes riktig skatt. Dette gjelder ikke hvis rettingen kan anses framkalt ved kontrolltiltak som er eller vil bli satt i verk, eller ved opplysninger som skattemyndighetene har fått fra andre. Tidligere ilagt tilleggsskatt faller ikke bort.
e. når tilleggsskatten for det enkelte forholdet vil bli under 1 000 kroner eller
f. når den skattepliktige er død.

Endret ved lov 20 des 2016 nr. 120.

§ 14-5. Satser og beregningsgrunnlag for tilleggsskatt

(1) Tilleggsskatt beregnes med 20 prosent av den skattemessige fordelen som er eller kunne ha vært oppnådd. Satsen skal være ti prosent når de uriktige eller ufullstendige opplysningene gjelder opplysninger som også er gitt av arbeidsgiver eller andre etter kapittel 7, og opplysninger som selskapet har gitt etter § 8-9 for deltakere som skattlegges etter skatteloven §§ 10-40 til 10-48.

(2) Formues- og inntektstillegg som gir grunn for å anvende tilleggsskatt, anses å utgjøre den øverste delen av den skattepliktiges formue og inntekt.
(3) Har den skattepliktige et skattemessig underskudd, beregnes tilleggsskatten av den skatten som ville blitt fastsatt på grunnlag av den unndratte formuen eller inntekten. Det samme gjelder når den fastsatte skatten er lavere enn den skatten som ville blitt fastsatt på grunnlag av den unndratte formuen eller inntekten.
(4) Ved tidfestingsfeil beregnes tilleggsskatten av nettofordelen ved den utsatte fastsettingen. Tidfestingsfeil foreligger i denne sammenheng når

a. de uriktige eller ufullstendige opplysningene har ført til en skattebesparelse som uten at det er nødvendig med nye opplysninger fra den skattepliktige, ville ha ført til en tilsvarende skattebyrde i senere perioder
b. den skattepliktige selv har oppgitt skattegrunnlaget i senere perioder, eller unnlatt å fradragsføre kostnaden i senere perioder, før skattemyndighetene har tatt opp forholdet
c. skattemyndighetene har tatt opp forholdet, men den skattepliktige sannsynliggjør at grunnlaget uansett ville blitt tatt med eller kostnaden unnlatt fradragsført i senere perioder.

(5) Ilagt tvangsmulkt etter § 14-1 første ledd første og annet punktum skal komme til fradrag i beregnet tilleggsskatt for unnlatt levering etter § 14-3 første ledd annet punktum.
Endret ved lov 20 des 2016 nr. 120.

§ 14-6. Skjerpet tilleggsskatt

(1) Skjerpet tilleggsskatt ilegges skattepliktig og trekkpliktig som nevnt i § 8-8 første og annet ledd, som forsettlig eller grovt uaktsomt gir skattemyndighetene uriktig eller ufullstendig opplysning, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til skattemessige fordeler. Skjerpet tilleggsskatt kan bare ilegges i tillegg til tilleggsskatt etter § 14-3. Bestemmelsen i § 14-4 gjelder tilsvarende.
(2) Skjerpet tilleggsskatt kan fastsettes i et eget vedtak samtidig med eller etter fastsetting av tilleggsskatt etter § 14-3. Bestemmelsen i § 14-3 tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
(3) Skjerpet tilleggsskatt beregnes med 20 eller 40 prosent av den skatten som er eller kunne vært unndratt. § 14-5 annet til femte ledd gjelder tilsvarende.
(4) Skal skattepliktig for samme år svare skjerpet tilleggsskatt etter forskjellige satser, fordeles den skatten som skjerpet tilleggsskatt skal beregnes av,

forholdsmessig etter størrelsen på den formuen eller inntekten som de ulike satsene skal anvendes på.
Endret ved lov 20 des 2016 nr. 120.

§ 14-7. Overtredelsesgebyr

(1) Skattemyndighetene kan ilegge overtredelsesgebyr overfor

a. tredjeparter som ikke oppfyller sine opplysningsplikter etter kapittel 7
b. den som ikke medvirker til kontroll etter § 10-4
c. den som ikke oppfyller sine plikter til å føre og oppbevare personalliste gitt i medhold av bokføringsloven
d. en bokføringspliktig som forsettlig eller uaktsomt overtrer sine plikter til å registrere og dokumentere kontantsalg etter regler gitt i eller i medhold av bokføringsloven § 10 a.

(2) Overtredelsesgebyr ilegges ikke tredjepart som er ilagt tvangsmulkt for den samme opplysningssvikten.
(3) Overtredelsesgebyr etter første ledd bokstav a, c og d skal utgjøre ti rettsgebyr, jf. rettsgebyrloven § 1 annet ledd. Ved gjentatt overtredelse innen tolv måneder fra ileggelse av overtredelsesgebyr skal gebyret utgjøre 20 rettsgebyr. Et tilleggsgebyr på inntil to rettsgebyr kan ilegges for hver person, selskap eller lignende som det ikke er levert opplysninger om, og hver person som ikke er registrert i samsvar med bestemmelsene om føring av personalliste.
(4) Overtredelsesgebyr etter første ledd bokstav b kan utgjøre inntil 50 rettsgebyr, jf. rettsgebyrloven § 1 annet ledd.
(5) Overtredelsesgebyr ilegges ikke dersom oppfyllelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige.
(6) Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen.
(7) Departementet kan gi forskrift om grunnlaget for beregning og om utmåling av overtredelsesgebyr.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 20 des 2016 nr. 120 (ikr. 1 jan 2019).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 64 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1089).

§ 14-8. Varsel

I varsel etter § 5-6 om tilleggsskatt og overtredelsesgebyr skal fristen for å uttale seg være minst tre uker. Varsel etter § 5-6 kan unnlates når

overtredelsesgebyr ilegges på stedet.

§ 14-9. Veiledning om taushetsrett mv.

I sak om tilleggsskatt eller overtredelsesgebyr skal skattemyndighetene, så langt det er nødvendig for at en part kan ivareta sine interesser i saken, veilede skattepliktig og tredjepart om rekkevidden av retten til ikke å svare på spørsmål eller utlevere dokumenter eller gjenstander når svaret eller utleveringen kan utsette vedkommende for tilleggsskatt, overtredelsesgebyr eller straff.

§ 14-10. Utsatt iverksetting av vedtak om sanksjon

(1) Vedtak om tilleggsskatt og overtredelsesgebyr skal ikke iverksettes før klagefristen er ute eller klagen er avgjort.
(2) Dersom skattepliktig eller tredjepart akter å prøve vedtakets gyldighet for domstolene, skal vedtaket etter anmodning ikke iverksettes før etter utløpet av søksmålsfristen eller endelig rettsavgjørelse foreligger.

§ 14-11. Domstolenes kompetanse ved prøving av vedtak om administrative sanksjoner

Ved prøving av vedtak om tilleggsskatt og overtredelsesgebyr kan retten prøve alle sider av saken.

§ 14-12. Kompensasjon for urimelig lang saksbehandlingstid

Departementet kan gi forskrift om utmåling av kompensasjon dersom tilleggsskatt eller overtredelsesgebyr ikke er fastsatt, frafalt eller henlagt innen rimelig tid, herunder hvilken periode kompensasjon skal gis for, hvordan kompensasjon skal gis, hvordan kompensasjon skal utmåles og størrelsen på kompensasjonen.
Tilføyd ved lov 20 des 2023 nr. 105 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2136).

§ 14-13. Straff for tredjeparts opplysningssvikt mv.

(1) Med bot eller fengsel inntil to år straffes opplysningspliktig tredjepart som gir uriktig eller ufullstendig opplysning til skattemyndighetene, eller unnlater å gi pliktig opplysning.

(2) Med bot eller fengsel inntil ett år straffes den som grovt uaktsomt overtrer gjerningsbeskrivelsen i første ledd.
Endret ved lov 20 des 2023 nr. 105 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2136, tidligere § 14-12).

§ 14-14. Straff for unnlatt medvirkning til kontroll

Med bot eller fengsel inntil to år straffes den som unnlater å medvirke til kontroll etter § 10-4.
Endret ved lover 20 des 2016 nr. 120, 20 des 2023 nr. 105 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2136, tidligere § 14-13).

Kapittel 15 Søksmål mv.

§ 15-1. Søksmål fra skattepliktige mv.

(1) Den som har klageadgang over en avgjørelse skattemyndighetene har truffet etter denne loven, kan reise søksmål om prøving av avgjørelsen. Det kan også reises søksmål om prøving av avgjørelsen i klagesaken.
(2) Tvisteloven § 1-3 gjelder ikke.
Endret ved lov 22 des 2021 nr. 158 (ikr. 1 jan 2022). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 59 (i kraft 1 jan 2026 med virkning fra skatteåret 2026).

§ 15-2. Søksmål fra departementet eller en kommune

(1) Departementet kan ved søksmål få prøvd om nemndsvedtak i sak om fastsetting av skatt skal oppheves helt eller delvis fordi det bygger på feilaktig faktisk grunnlag eller uriktig oppfatning av et rettsspørsmål. Dette gjelder likevel ikke avgjørelse truffet på grunnlag av en bindende forhåndsuttalelse etter kapittel 6.
(2) Kommunestyret kan ved søksmål få prøvd vedtak som gjelder spørsmålet om hva som er rett skattested for enkelte skattepliktige. Søksmål anlegges mot den andre eller de andre kommunene som er part i tvisten.
(3) Kommunestyret kan ved søksmål få prøvd vedtak som gjelder spørsmål av betydning for utskrivingen av eiendomsskatt. Kommunestyret kan også få prøvd den skattepliktiges fastsetting av skattegrunnlaget for kraftforetak som har betydning for utskrivingen av eiendomsskatt.
(4) Den avgjørelsen retter seg mot, skal varsles om søksmålet.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 59 (i kraft 1 jan 2026 med virkning fra skatteåret

2026).

§ 15-3. Partsstilling

(1) Ved søksmål til prøving av avgjørelser etter denne loven utøves statens partsstilling av den skattemyndigheten som har truffet avgjørelsen. Er avgjørelsen truffet av en nemnd, utøves partsstillingen av skattekontoret.
(2) Departementet kan i enkeltsak eller i grupper av saker overta utøvelsen av partsstillingen eller overføre den til annen skattemyndighet.
(3) Søksmål om nemndsvedtak etter § 15-2 første ledd skal rettes mot nemnda ved lederen.

§ 15-4. Søksmålsfrist

(1) Søksmål må reises innen seks måneder etter at avgjørelsen ble sendt den skattepliktige. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.
(2) Ved avvisning av klage der avvisningsspørsmålet behandles etter § 13-4 tredje ledd første punktum, løper søksmålsfristen for det påklagde vedtaket fra avvisningsvedtaket ble sendt den skattepliktige, med mindre søksmålsfristen allerede var utløpt da klagen ble sendt.
(3) Søksmålsfristen avbrytes dersom det omtvistede spørsmålet klages inn for Sivilombudet. Ny søksmålsfrist på seks måneder løper fra ombudets melding om avsluttet behandling er kommet fram til den skattepliktige, eller fra den skattepliktige blir varslet om myndighetenes svar på ombudets anmodning om fornyet behandling. Søksmålsfristen etter første ledd avbrytes likevel ikke dersom klagen ikke fører til realitetsavgjørelse hos ombudet, og dette skyldes et forsettlig forhold fra den skattepliktiges side.
Endret ved lover 22 des 2021 nr. 158 (ikr. 1 jan 2022), 22 juni 2022 nr. 75, 20 des 2022 nr. 115. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 59 (i kraft 1 jan 2026 med virkning fra skatteåret 2026).

§ 15-5. Adgang til å stille vilkår for å reise søksmål

(1) Det forvaltningsorganet som har truffet enkeltvedtak i medhold av denne loven, kan bestemme at søksmål om gyldigheten av vedtaket ikke skal kunne reises uten at adgangen til å klage over vedtaket er benyttet, og at klagen er avgjort av den høyeste klageinstansen som står åpen.
(2) Søksmål skal i alle tilfeller kunne reises når det har gått ett år fra klage første gang ble framsatt, og det ikke skyldes forsømmelse fra klagerens side at

klageinstansens avgjørelse ikke foreligger. Forutsatt at klagen ble fremmet innen klagefristen, utløper søksmålsfristen etter § 15-4 ikke før klageinstansen har truffet avgjørelse i saken.

§ 15-6. Fastsetting etter avsagt dom mv.

(1) Når domstolen kommer til at den skattepliktige bare skal betale en del av den fastsatte skatten, eller bare skal ha tilbake en del av et tilbakebetalingskrav, og det ikke foreligger tilstrekkelige opplysninger til å fastslå det riktige beløpet, skal det i domsslutningen angis hvordan ny fastsetting skal utføres.
(2) Kommer domstolen til at myndighetenes avgjørelse i sak om fastsetting ikke kan opprettholdes på grunn av formelle mangler, skal avgjørelsen henvises til ny behandling hos vedkommende skattemyndighet.
(3) Endelig rettsavgjørelse og forlik er bindende for alle skattekreditorer.

§ 15-7. Avgjørelse i fordelingstvist

(1) Kommuner som er uenige om hvor en skattepliktig sin formue og inntekt skal skattlegges etter skatteloven kapittel 2 og 3, kan i fellesskap kreve at Skattedirektoratet avgjør tvisten med bindende virkning.
(2) Avgjørelsen skal begrunnes for så vidt grunnene kan antas å ha betydning ut over den foreliggende saken.

Kapittel 16 Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 16-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
Fra samme tidspunkt oppheves lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven).
1 Fra 1 jan 2017 iflg. res. 27 mai 2016 nr. 531.

§ 16-2. Overgangsbestemmelser

(1) § 12-6 gjelder for skattefastsettinger som tas opp til endring etter tidspunktet for lovens ikrafttredelse. Skattemyndighetene kan likevel ikke endre fastsettinger for skattleggingsperiodene 2012 til 2014 til ugunst for den skattepliktige dersom det ikke ville ha vært adgang til å endre fastsettingen

etter fristreglene i ligningsloven.
(2) §§ 14-3 til 14-7 får virkning for saker der opplysningssvikten er begått etter tidspunktet for lovens ikrafttredelse. Det samme gjelder for saker der vedtak treffes etter lovens ikrafttredelse, men opplysningssvikten er begått før tidspunktet for lovens ikrafttredelse, for så vidt samlet tilleggsskatt eller overtredelsesgebyr hadde blitt høyere etter de tidligere reglene.
(3) Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.
Endret ved lov 21 juni 2017 nr. 86.

§ 16-3. Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 20 des 2016 nr. 120.

Lov om godkjenning av klageorganer for forbrukersaker (godkjenningsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Virkeområde

Loven gjelder klageorganer som behandler forbrukersaker, og som søker om godkjenning eller som er godkjent i medhold av denne loven. Loven §§ 23 og 26 gjelder Forbrukertilsynet.

Loven § 25 gjelder også Forbrukertilsynet og klageorganer som er opprettet med hjemmel i annen lov og som tilfredsstiller kravene i direktiv 2013/11/EU om alternativ tvisteløsning i forbrukersaker.

Loven gjelder ikke saker om

a. helsetjenester som ytes av helsepersonell, jf. helsepersonelloven § 3,
b. offentlig tilbud om videregående eller høyere utdanning,
c. ikke-økonomiske tjenester av allmenn interesse,
d. kjøp og salg av fast eiendom.

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen i den utstrekning Kongen bestemmer. Kongen kan gjøre unntak fra loven og fastsette slike særlige regler som de stedlige forholdene tilsier.

Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285).

§ 2. Definisjoner

I loven menes med

a. forbruker: en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet,
b. klageorgan: nemnd og meklingsorgan som definert i bokstav c og d,
c. nemnd: kollegialt organ som gir rådgivende uttalelse eller treffer bindende avgjørelse,
d. meklingsorgan: organ som bistår med å oppnå en minnelig løsning,
e. forbrukersak: sak om vare- og tjenestekontrakter mellom næringsdrivende og forbruker,
f. innmeldt klageorgan: klageorgan som etter § 25 er meldt til EFTA-statenes faste komité for oppføring på EU-kommisjonens liste over klageorganer som oppfyller kravene i direktiv 2013/11/EU om alternativ tvisteløsning i forbrukersaker.

Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285).

Kapittel 2. Godkjenning av klageorgan mv.

§ 3. Søknad om å bli godkjent som klageorgan mv.

Et klageorgan kan godkjennes etter søknad dersom det oppfyller kravene i loven. Departementet er godkjenningsmyndighet.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om hvilke opplysninger som skal gis i søknaden om godkjenning og om hvordan opplysningene skal gis.
Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285).

§ 4. Endringer av krav

Dersom krav i eller gitt i medhold av denne loven endres, gjelder endringene også klageorganer som er godkjent. Det samme skal gjelde dersom nye krav gis i eller i medhold av denne loven.

§ 5. Stiftelsesgrunnlag og vedtekter

Klageorganet skal være etablert ved lov eller avtale mellom en eller flere bransjer og Forbrukerrådet eller en annen organisasjon som representerer forbrukerne på et bestemt saksområde.

Klageorganet skal ha vedtekter. Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om vedtektenes innhold.

Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285).

§ 6. Klageorganets saksområde. Beløpsgrenser

Klageorganet skal ha et klart definert saksområde.

Klageorganet kan fastsette at det bare skal behandle tvister om krav som overstiger en viss sum. Summen må ikke settes så høy at den i vesentlig grad svekker forbrukerens adgang til å få saker behandlet. Klageorganet kan også sette en øvre grense for tvistesummen.

Klageorganet skal ikke behandle saker om inndrivelse av krav som klagerens motpart har erkjent.

Klageorganet skal behandle saker mellom næringsdrivende etablert i Norge og forbruker bosatt i Norge eller i andre EØS-stater.

Klageorganet skal behandle klage fra forbruker som har et reelt behov for å få avgjort kravet mot den næringsdrivende. Klageorganet kan gi næringsdrivende klageadgang på tilsvarende vilkår.

§ 7. Klagefrist. Gebyr

Klageorganet kan fastsette frist for å bringe saker inn for klageorganet. Fristen kan ikke settes kortere enn ett år etter at klageren har inngitt skriftlig klage til motparten.

Klageorganet kan kreve saksbehandlingsgebyr. For forbrukere kan gebyret bare utgjøre et mindre beløp.

§ 8. Krav til leder, nemndmedlemmer, meklere og saksbehandlere

Ledere, nemndmedlemmer, meklere og saksbehandlere i klageorganet skal ved ansettelsen eller oppnevnelsen opplyse om ethvert forhold som kan påvirke deres upartiskhet. Personer nevnt i første punktum skal ikke være underlagt instrukser fra partene eller deres representanter, og ansettelsen eller

oppnevnelsen skal være av en slik varighet at kravet til upartiskhet sikres. Godtgjørelse skal være uavhengig av resultatet i saken.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om krav til kompetanse og upartiskhet for klageorganers ledere, nemndmedlemmer, meklere og saksbehandlere.

§ 9. Klageorganets rapporterings- og opplysningsplikt

Klageorganet plikter til enhver tid å gi departementet de opplysningene som departementet krever for å kunne ivareta sin godkjenningsmyndighet. Klageorganet skal uten unødig opphold opplyse departementet om endringer i forhold til hva som ble opplyst i søknaden om godkjenning.

Klageorganet skal utarbeide årsrapport. Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om rapportens innhold, formidling til departementet og offentliggjøring.

§ 10. Tilbakekallelse av godkjenning

Godkjente klageorganer skal følge kravene i eller gitt i medhold av loven for å opprettholde godkjenningen.

Finner departementet at klageorganets virksomhet ikke lenger oppfyller kravene i loven, skal klageorganet gis en frist på tre måneder til å rette forholdet. Blir forholdet ikke rettet innen fristen, skal departementet tilbakekalle godkjenningen.

Et klageorgan som får godkjenningen tilbakekalt, skal straks informere partene i saker som er til behandling om tilbakekallelsen og hvilke virkninger den får for deres sak. Klageorganet skal informere partene om muligheten til å trekke saken og om adgangen til å få saken behandlet av Forbrukertilsynet etter reglene i forbrukerklageloven. Informasjonen skal gis skriftlig.
Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285).

Kapittel 3. Krav til saksbehandlingen i godkjent klageorgan

§ 11. Upartiskhet, habilitet og taushetsplikt

Klageorganet skal opptre upartisk.

Forvaltningslovens regler om habilitet og taushetsplikt får anvendelse for leder, nemndmedlemmer, meklere og andre saksbehandlere.

§ 12. Klagen

Klageorganet skal legge til rette for at forbrukeren kan inngi klage både elektronisk og på papir. Etter anmodning skal klageorganet gi forbrukeren bistand med å sette opp klagen.

Klageorganet skal kunne motta og behandle klager gjennom EUs nettbaserte klageportal i henhold til kravene i forordning om nettbasert tvisteløsning i forbrukersaker, jf. § 28.

§ 13. Bistand fra tredjepart

Klagebehandling skal tilbys også i de tilfeller partene får juridisk bistand av en tredjepart. Klageorganet skal informere partene om dette før klagebehandlingen begynner.

§ 14. Avvisning

Klageorganet kan avvise en sak dersom

a. klageren ikke har forsøkt å løse saken direkte med motparten,
b. klagen er useriøs eller grunnløs,
c. saken er under behandling eller har blitt behandlet av et innmeldt klageorgan, eller av domstol,
d. tvistesummen er under eller over fastsatt grense, jf. § 6 annet ledd,
e. fristen for å klage er oversittet, jf. § 7 første ledd,
f. saken ikke lar seg behandle uten at dette i særlig grad går utover klageorganets effektivitet.

Vedtak om avvisning skal være begrunnet. Vedtaket skal meddeles partene innen tre uker fra klageorganet mottok klagen, eller fra det tidspunkt klageorganet mottok nødvendig dokumentasjon for å kunne ta stilling til om saken kan avvises.
Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285).

§ 15. Utveksling av informasjon

Klageorganet skal oversende partene klagen, saksdokumenter, argumenter, bevis og fakta som den andre parten har framlagt, samt eventuelle erklæringer og uttalelser fra sakkyndige. Partene skal samtidig gis anledning til å uttale seg

om faktiske og rettslige sider ved saken. Klageorganet skal sette rimelige frister for uttalelser og sluttbemerkninger.

Klageorganet skal sørge for at partene kan utveksle informasjon om saken elektronisk eller per post.

§ 16. Saksbehandlingsfrist og krav til begrunnelse

Klageorganet skal informere partene så snart det har mottatt nødvendige og relevante dokumenter fra begge parter og saksbehandlingen kan begynne. Resultatet av klagebehandlingen skal gjøres tilgjengelig for partene innen 90 dager fra dette tidspunktet. I særlig komplekse saker kan fristen forlenges. Partene skal informeres om forlengelsen og om ny frist.

Partene skal informeres skriftlig eller på varig medium om resultatet og begrunnelsen. Med varig medium menes enhver innretning som gjør partene i stand til å lagre opplysninger på en slik måte at opplysningene i fremtiden er tilgjengelig i uendret form.

Der klagebehandlingen er organisert slik at en eller begge parter skal akseptere eller avvise en foreslått løsning, skal klageorganet gi partene rimelig betenkningstid for å vurdere resultatet.

§ 17. Informasjon om klagebehandling

Der klagebehandlingen er organisert slik at en eller begge parter skal akseptere eller avvise en foreslått løsning, skal partene informeres om:

a. at muligheten til å fremme søksmål ved domstolene ikke bortfaller ved bruk av klageorganets tilbud om klagebehandling,
b. at klageorganets løsning kan avvike fra domstolsavgjørelse,
c. at de kan velge om de vil følge klageorganets løsning,
d. rettsvirkningen av å akseptere eller følge klageorganets løsning.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om klageorganets plikt til å informere om klagebehandlingen, og om på hvilken måte informasjonen skal gis.

Kapittel 4. Særlige krav til klageorgan organisert som nemnd

§ 18. Organisering

Nemnda skal ha et sekretariat som skal veilede partene og bidra til å finne en

minnelig løsning i samsvar med gjeldende rett og nemndas praksis, og utføre saksforberedelse for nemnda. Sekretariatet kan gi en vurdering av saken på bakgrunn av vedtak om tilsvarende saker.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om organisering av nemnda, herunder om sekretariat og styre.

§ 19. Partenes adgang til å trekke saken fra nemndsbehandling mv.

Hver av partene skal på ethvert stadium gis adgang til å trekke saken fra klagebehandlingen i nemnd som treffer rådgivende uttalelser.

Dersom den næringsdrivende er rettslig forpliktet til å delta i nemndsbehandlingen, skal kun forbrukeren gis adgang til å trekke saken.

Partene skal informeres om sin adgang til å trekke saken før klagebehandlingen begynner.

§ 20. Saksbehandling i nemndmøter

Nemndas saksbehandling skal være skriftlig. Saken skal behandles i møte for lukkede dører.

Nemnda skal behandle saken på grunnlag av de opplysningene som er fremkommet under saksforberedelsen. Dersom motparten ikke har kommet med uttalelse, kan nemnda avgjøre saken på grunnlag av saksfremstillingen i klagen.

§ 21. Avgjørelser

Nemnda skal ha et likt antall medlemmer fra næringen og fra Forbrukerrådet eller medlemmer oppnevnt av Forbrukerrådet eller en annen organisasjon som representerer forbrukerne på et bestemt saksområde. Nemnda er beslutningsdyktig når minst to medlemmer og leder er til stede. Avgjørelse skal treffes ved alminnelig flertall. Ved stemmelikhet skal nemndas leder ha dobbeltstemme.

Nemndas avgjørelse skal begrunnes. I begrunnelsen skal det fremgå om avgjørelsen er enstemmig. Det skal opplyses om partstilhørigheten til medlemmene som eventuelt dissenterer. Mindretallets syn skal også begrunnes.

§ 22. Delegering av avgjørelsesmyndighet

Nemnda kan beslutte at nemndas leder eller sekretariat kan treffe avgjørelse

om å avvise saker, samt treffe realitetsavgjørelse der det foreligger fast praksis eller prinsipiell avgjørelse fra nemnda i tilsvarende saker.

Avgjørelse truffet av nemndas leder eller sekretariat kan klages inn for nemnda. Partene skal informeres om klageadgangen.

Kapittel 5. Forskjellige bestemmelser

Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285, tidligere kap 6).

§ 23. Bistand til forbruker ved handel over landegrensene

Forbrukertilsynet skal bistå forbrukere i å få kontakt med et innmeldt klageorgan i en annen EØS-stat i saker mellom forbruker og næringsdrivende ved handel over landegrenser.
Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285, tidligere § 25).

§ 24. Forholdet til de alminnelige domstolene

Så lenge en sak er til behandling i innmeldt klageorgan, kan en part ikke bringe saken inn for de alminnelige domstolene. En sak anses for å være til behandling fra det tidspunktet klageorganet mottok klagen.

Om en part bringer en sak som er til behandling hos de alminnelige domstolene inn for et innmeldt klageorgan, kan domstolen stanse saken etter begjæring av vedkommende part. Reglene i tvisteloven § 16-15, § 16-18 tredje og fjerde ledd og § 16-19 gjelder tilsvarende. Ved rettens avgjørelse av om saken skal stanses, skal det legges vekt på om det er rimelig å stanse saken i påvente av klageorganets avgjørelse når hensyn tas til tidsbruken og kostnadene som vil påløpe for partene ved stansing.

En sak som har vært behandlet i en innmeldt nemnd, kan bringes inn for tingretten uten forutgående behandling i forliksrådet.
Endret ved lover 17 feb 2017 nr. 7 (ikr. 1 mars 2017 iflg. res. 17 feb 2017 nr. 196), 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285, tidligere § 26).

§ 25. Innmelding til EU-kommisjonens liste over klageorganer

Klageorganer som er godkjent etter loven her, skal meldes til EFTA-statenes

faste komité for oppføring på EU-kommisjonens liste over klageorganer som oppfyller kravene i direktiv 2013/11/EU om alternativ tvisteløsning i forbrukersaker. Også Forbrukertilsynet og klageorganer som er opprettet med hjemmel i annen lov som tilfredsstiller kravene i direktivet, kan meldes inn.

Innmeldingen etter første ledd foretas av departementet. Departementet skal på sine hjemmesider ha en lett tilgjengelig elektronisk lenke til EU-kommisjonens liste over klageorganer.

Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285, tidligere § 27).

§ 26. (Opphevet)

Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285, tidligere § 28), opphevet ved lov 20 juni 2025 nr. 41 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1097).

Kapittel 6. Ikraftsettings- og overgangsregler. Endringer i andre lover.

Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285, tidligere kap 7).

§ 27. Ikraftsettings- og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285, tidligere § 29).

1 Fra 1 juli 2016 med unntak av § 12 annet ledd, § 28 og ny § 10a tredje ledd i lov 9 jan 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. iflg. res. 17 juni 2016 nr. 703. I kraft 25 aug 2017 for § 12 annet ledd, § 28 og ny § 10a tredje ledd i lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. iflg. res. 25 aug 2017 nr. 1287.

§ 28. Endringer i andre lover

– – –

Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285, tidligere § 30).

Lov om EØS-finanstilsyn

§ 1. EØS-regler om Den europeiske banktilsynsmyndighet

EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31g (forordning (EU) nr. 1093/2010) om opprettelse av en europeisk tilsynsmyndighet (Den europeiske banktilsynsmyndighet) som endret ved forordning (EU) nr. 1022/2013 og forordning (EU) nr. 2023/1114, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
Endret ved lov 27 mai 2025 nr. 20 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 27 mai 2025 nr. 867).

§ 2. EØS-regler om Den europeiske tilsynsmyndighet for forsikring og tjenestepensjoner

EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31h (forordning (EU) nr. 1094/2010) om opprettelse av en europeisk tilsynsmyndighet (Den europeiske tilsynsmyndighet for forsikring og tjenestepensjoner) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

§ 3. EØS-regler om Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet

EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31i (forordning (EU) nr. 1095/2010) om opprettelse av en europeisk tilsynsmyndighet (Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet), som endret ved direktiv 2011/61/EU og forordning (EU) nr. 2023/1114, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
Endret ved lov 27 mai 2025 nr. 20 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 27 mai 2025 nr. 867).

§ 4. EØS-regler om Det europeiske råd for systemrisiko

EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31f (forordning (EU) nr. 1092/2010) om makrotilsyn med finanssystemet i Den europeiske union og om opprettelse av et europeisk råd for systemrisiko (Det europeiske råd for systemrisiko) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

§ 5. Utlevering av opplysninger til EFTA-domstolen

Når EFTA-domstolen behandler en sak som angår bestemmelsene gjennomført i §§ 1 til 4 eller i forskrift gitt i medhold av loven, kan enhver uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi domstolen de opplysninger som domstolen kan kreve i medhold av avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol.
Tilføyd ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607).

§ 6. Forskrifter

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler til utfylling av loven.
Departementet kan i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i §§ 1 til 4 til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Endret ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607, tidligere § 5).

§ 7. Endringer i andre lover

1. I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel gjøres følgende endringer: – – –
Endret ved lov 30 april 2021 nr. 26 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1316).

§ 8. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen[2] bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid. Kongen kan gi overgangsregler.
Endret ved lov 16 des 2016 nr. 91 (ikr. 1 jan 2017 iflg. res. 16 des 2016 nr. 1607, tidligere § 6).
1 Fra 3 okt 2016 for § 1 til § 6 og § 7 nr. 2 iflg. forskrift 3 okt 2016 nr. 1139.
2 Finansdepartementet iflg. res. 17 juni 2016 nr. 714. Verdipapirhandelloven § 3-14a i kraft 1 jan 2017 iflg. vedtak 16 des 2016 nr. 1608.

Forordning (EU) nr. 1093/2010 om opprettelse av en europeisk tilsynsmyndighet (Den europeiske banktilsynsmyndighet)

Tilføyd uten kunngjøring i Norsk Lovtidend 29 nov 2016, endr 2 des 2016.
Tekst for informasjonsformål.
Se her for å lese grunnrettsakten – forordning (EU) nr. 1093/2010: (pdf)
Ikke konsolidert. Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).
Se her for å lese endringsforordning (EU) nr. 1022/2013: (pdf)
Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).
Se her for å lese forordning om Den europeiske banktilsynsmyndighet konsolidert: (pdf)
Uoffisiell konsolidering (uten EØS-tilpasning) av tekst fra grunnrettsakten forordning (EU) nr. 1093/2010 og endringsforordning (EU) nr. 1022/2013.
Engelsk tekst.
Se her for å lese EØS-komiteens beslutning nr. 199/2016 (pdf)
Engelsk tekst.

Forordning (EU) nr. 1094/2010 om opprettelse av en europeisk tilsynsmyndighet (Den europeiske tilsynsmyndighet for forsikring og tjenestepensjoner)

Tekst for informasjonsformål.
Se her for å lese grunnrettsakten – forordning (EU) nr. 1094/2010: (pdf)
Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).
Se her for å lese EØS-komiteens beslutning nr. 200/2016: (pdf)
Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).

Forordning (EU) nr. 1095/2010 om opprettelse av en europeisk tilsynsmyndighet (Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet)

Tekst for informasjonsformål.
Se her for å lese grunnrettsakten – forordning (EU) nr. 1095/2010: (pdf)
Ikke konsolidert. Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).
Se her for å lese direktiv 2011/61/EU (jf. artikkel 65): (pdf)
Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).
Se her for å lese forordning om Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet konsolidert: (pdf)
Uoffisiell konsolidering (uten EØS-tilpasning) av tekst fra grunnrettsakten forordning (EU) nr. 1095/2010 og direktiv 2011/61/EU artikkel 65. Engelsk tekst.

Se her for å lese EØS-komiteens beslutning nr. 201/2016: (pdf)
Engelsk tekst.

Forordning (EU) nr. 1092/2010 om makrotilsyn med finanssystemet i Den europeiske union og om opprettelse av et europeisk råd for systemrisiko (Det europeiske råd for systemrisiko)

Tekst for informasjonsformål.
Se her for å lese grunnrettsakten – forordning (EU) nr. 1092/2010: (pdf)
Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).
Se her for å lese EØS-komiteens beslutning nr. 198/2016: (pdf)
Uoffisiell oversettelse (pr. oktober 2016).

Lov om omdanning av Aerospace Industrial Maintenance Norway SF til aksjeselskap

§ 1. Formål

Formålet med loven er å omdanne statsforetaket Aerospace Industrial Maintenance Norway SF (AIM Norway SF) til et aksjeselskap ved navn Aerospace Industrial Maintenance Norway AS (AIM Norway AS). Loven skal sikre kontinuitet i driften.

§ 2. Omdanning av AIM Norway SF

AIM Norway SF oppløses ved at selskapets samlede eiendeler, rettigheter og forpliktelser overføres til AIM Norway AS, herunder alle løpende kontraktsforhold. Overføringen av forpliktelser har frigjørende virkning for AIM Norway SF.

AIM Norway AS stiftes i henhold til aksjelovens regler. Eiendelene som overføres skal benyttes som statens aksjeinnskudd i selskapet mot at staten blir aksjeeier.

§ 3. Omregistrering

Omregistrering i grunnbok og andre registre i forbindelse med omdanningen, skjer ved navneendring. Det påløper ingen avgifter ved slik navneendring.

§ 4. Overføring av offentlige rettigheter mv.

Offentlige rettigheter, konsesjoner, tillatelser, lisenser eller lignende som gjelder AIM Norway SF, blir ved omdanningen overført til AIM Norway AS. Det påløper ingen avgifter ved slike overføringer.

§ 5. Forholdet til rettighetshavere og medkontrahenter

Rettighetshavere og medkontrahenter kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at overføringene utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet. Eventuelle forbehold i kontrakter som gir rett til å si opp avtaleforholdet eller reforhandle kontrakten, kan ikke gjøres gjeldende.

§ 6. Forholdet til skatt og avgift

AIM Norway AS overtar den samme skatte- og avgiftsmessige posisjonen som AIM Norway SF hadde. Overføringen og omdanningen skal ikke utløse skatter eller avgifter.

§ 7. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. august 2016.

Lov om endringer i pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven (rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester – kriterier og ventelister)

II

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. skal ny § 3-2 a lyde:
– – –
– – –

Kongen gir forskrift med kriterier for tildeling av langtidsopphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester. Forskriften skal også omfatte pasienter og brukere som vil være best tjent med langtidsopphold, men hvor kommunen vurderer at vedkommende med forsvarlig hjelp kan bo hjemme i påvente av langtidsopphold.
– – –

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Del I § 2-1e første ledd, II § 3-2a første og andre ledd og III trer i kraft 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 729. Del I § 2-1e andre ledd og § 2-7 andre ledd nytt andre punktum og del II § 3-2a fjerde ledd trer i kraft 1 juli 2017 iflg. res. 2 juni 2017 nr. 745.

Lov om endring av juridisk kjønn

§ 1. Definisjon

Med juridisk kjønn menes det kjønnet en person er registrert med i folkeregisteret.

§ 2. Rett til å endre juridisk kjønn

Personer som er bosatt i Norge og som opplever å tilhøre det andre kjønnet enn det vedkommende er registrert med i folkeregisteret, har rett til å få endret sitt juridiske kjønn. Departementet kan gi forskrift om at loven skal gjelde for norske statsborgere bosatt i utlandet.

§ 3. Endring av juridisk kjønn for personer som er satt under vergemål

En person som er satt under vergemål etter vergemålsloven, søker selv om endring av juridisk kjønn.

§ 4. Endring av juridisk kjønn for barn

Barn som har fylt 16 år kan selv søke om endring av juridisk kjønn.

Barn mellom 6 og 16 år må søke om endring av juridisk kjønn sammen med den eller de som har foreldreansvar for barnet. Dersom foreldre har felles foreldreansvar, men søknaden fremmes sammen med bare en av dem, kan det juridiske kjønnet likevel endres dersom dette er til barnets beste.

Søknad om endring av juridisk kjønn for barn under 6 år fremmes av den eller de som har foreldreansvar for barnet. Barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter om det saken gjelder, skal informeres og gis mulighet til å uttale seg før søknaden fremmes. Det er et vilkår for endring at barnet har en medfødt usikker somatisk kjønnsutvikling. Søker må legge frem dokumentasjon på tilstanden fra helsepersonell.

§ 5. Behandlingen av søknader om å endre juridisk kjønn

Søknader om å endre juridisk kjønn behandles av skattekontoret (folkeregistermyndigheten). Skattekontorets vedtak i sak om endring av juridisk kjønn kan påklages til Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus.

Søknader fra barn mellom 6 og 16 år som etter § 4 andre ledd andre punktum fremmes sammen med bare en av dem som har foreldreansvar, behandles av Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus. Statsforvalterens vedtak kan påklages til Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.

Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 20 juni 2025 nr. 73 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1117).

§ 6. Rettslige konsekvenser av å endre juridisk kjønn

Det juridiske kjønnet skal legges til grunn ved anvendelsen av andre lover og forskrifter. Fødselskjønnet skal likevel legges til grunn dersom det er nødvendig for å etablere foreldreskap og foreldreansvar etter barneloven. En person som endrer sitt juridiske kjønn, beholder rettigheter og plikter som følge av farskap, morskap eller medmorskap.

Regler som gjelder om eller for en kvinne som føder barn, gjelder på samme måte for en person som føder barn etter å ha endret juridisk kjønn.

§ 7. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven.

§ 8. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 702.

§ 9. Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i lov 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn: – – –

Lov om åpenhet om eierskap i medier

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å sikre åpenhet om eierforhold i norske medier.

§ 2. Lovens virkeområde

Loven gjelder foretak som driver dagspresse, fjernsyn, radio eller elektroniske medier, samt foretak som gjennom eierskap eller samarbeidsavtaler har innflytelse over slike foretak.

§ 3. Medietilsynets oppgaver

Medietilsynet skal bidra til å skape større åpenhet, oppmerksomhet og kunnskap om eierforholdene i norske medier. Tilsynet skal innhente og systematisere informasjon om eierforholdene, og informasjonen skal gjøres tilgjengelig for allmennheten.

§ 4. Opplysningsplikt

Enhver plikter å gi Medietilsynet de opplysninger tilsynet krever for å kunne utføre sine oppgaver etter loven. Opplysningsplikten omfatter både opplysninger om eierskap i norske medier og opplysninger om samarbeidsavtaler som gir en avtalepart tilsvarende innflytelse over det redaksjonelle produktet som eierskap. Opplysninger kan kreves gitt skriftlig eller muntlig innen en fastsatt frist.

Opplysninger som kreves etter første ledd, kan gis uten hinder av den lovbestemte taushetsplikt som ellers påhviler skattemyndigheter og myndigheter som har til oppgave å overvåke offentlig regulering av ervervsvirksomhet. Slik taushetsplikt er heller ikke til hinder for at dokumenter som befinner seg hos slike myndigheter, utleveres for gransking.

Departementet kan gi forskrift om omfanget og gjennomføringen av opplysningsplikten.

Endret ved lov 20 des 2016 nr. 121 (ikr. 1 jan 2017).

§ 5. Tvangsmulkt

For å sikre at vedtak etter § 4 første ledd overholdes, kan Medietilsynet ilegge den ansvarlige for oppfyllelsen tvangsmulkt. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Ved løpende mulkt kan Medietilsynet bestemme at mulkten skal fastsettes for hver dag, uke eller måned som går etter at en fastsatt frist for oppfyllelse av plikten løper ut, uten at plikten er oppfylt. Ved tvangsmulkt i form av et engangsbeløp kan Medietilsynet bestemme at mulkten skal betales når en fastsatt frist for oppfyllelse av plikten løper ut, uten at plikten er oppfylt.

Medietilsynet kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt, inklusive renter.

Departementet kan gi forskrift om ileggelse av tvangsmulkt, vilkår for tvangsmulkt, tvangsmulktens størrelse og renter ved forsinket betaling.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 6. Klageinstans

Klager over Medietilsynets enkeltvedtak etter denne loven eller etter forskrift fastsatt i medhold av loven behandles av Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda).

Klagenemnda kan ikke av eget tiltak omgjøre Medietilsynets vedtak.

§ 7. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.[1]
1 Fra 1 juli 2016 iflg. res. 17 juni 2016 nr. 717.

Lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven)

§ 1. Formål

Loven skal fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser. Den skal også bidra til at det offentlige opptrer med integritet, slik at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder når oppdragsgivere som nevnt i annet ledd inngår vare-, tjeneste- eller bygge- og anleggskontrakter, herunder konsesjonskontrakter, eller gjennomfører plan- og designkonkurranser, med en anslått verdi som er lik eller overstiger 100 000 kroner ekskl. merverdiavgift.

Loven gjelder for følgende oppdragsgivere:

a. statlige myndigheter,
b. fylkeskommunale og kommunale myndigheter,
c. offentligrettslige organer,
d. sammenslutninger med en eller flere oppdragsgivere som nevnt i bokstav a til c,
e. offentlige foretak som utøver forsyningsaktivitet som definert i internasjonale avtaler som Norge er forpliktet av og
f. andre virksomheter som utøver forsyningsaktivitet på grunnlag av enerett eller særrett som definert i internasjonale avtaler som Norge er forpliktet av.

Loven gjelder ikke for anskaffelser som kan unntas etter EØS-avtalen artikkel 123. Departementet kan i forskrift fastsette ytterligere unntak fra lovens virkeområde.

Departementet kan i forskrift fastsette at loven skal gjelde for bygge- og

anleggskontrakter og tilknyttede tjenestekontrakter som oppdragsgivere som nevnt i annet ledd bokstav a til d ikke selv inngår, men yter direkte tilskudd til med mer enn 50 prosent.

Departementet kan i forskrift fastsette at loven skal gjelde for Svalbard, og fastsette særlige regler av hensyn til de stedlige forholdene.

Endret ved lov 13 jan 2017 nr. 2 (ikr. 14 feb 2017).

§ 3. Rettighetshavere

Rettighetshavere etter loven er virksomheter som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en EØS-stat og har sitt sete, hovedadministrasjon eller hovedforetak i en slik stat. Det samme gjelder virksomheter som er gitt rettigheter etter WTO-avtalen om offentlige innkjøp eller andre internasjonale avtaler som Norge er forpliktet av, i det omfang som følger av slike avtaler.

§ 4. Grunnleggende prinsipper

Oppdragsgiveren skal opptre i samsvar med grunnleggende prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvbarhet og forholdsmessighet.

§ 5. Miljø, menneskerettigheter og andre samfunnshensyn

Statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer skal innrette sin anskaffelsespraksis slik at den bidrar til å redusere skadelig miljøpåvirkning, og fremme klimavennlige løsninger der dette er relevant. Dette skal blant annet skje ved at oppdragsgiveren tar hensyn til livssykluskostnader. Disse oppdragsgiverne skal også ha egnede rutiner for å fremme respekt for grunnleggende menneskerettigheter ved offentlige anskaffelser der det er en risiko for brudd på slike rettigheter. Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet av bestemmelsen.

Oppdragsgiveren kan stille egnede krav og kriterier knyttet til ulike trinn i anskaffelsesprosessen, slik at offentlige kontrakter gjennomføres på en måte som fremmer hensyn til miljø, innovasjon, arbeidsforhold og sosiale forhold, forutsatt at kravene og kriteriene har tilknytning til leveransen.

Oppdragsgiveren skal stille krav til universell utforming i offentlige kontrakter i samsvar med regler som fastsettes i forskrift.

Endret ved lover 13 jan 2017 nr. 2 (ikr. 14 feb 2017), 16 juni 2023 nr. 68.

§ 5a. Forskrifter om arbeidsforhold, sosiale forhold og arbeidslivskriminalitet

For å fremme hensynet til arbeidsforhold og sosiale forhold, jf. § 5, og motarbeide arbeidslivskriminalitet, kan departementet gi forskrift som pålegger statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer en plikt til å:

a. stille kontraktsvilkår om betalingsform ved utførelsen av offentlige kontrakter for å bekjempe arbeidslivskriminalitet,
b. sette begrensninger i antallet ledd i leverandørkjeden ved utførelsen av kontrakter i bransjer med særlige utfordringer knyttet til arbeidslivskriminalitet og
c. kontrollere at kontraktsvilkår og begrensninger i ledd i leverandørkjeden blir overholdt, og iverksette tiltak overfor leverandøren ved manglende overholdelse.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 68.

§ 6. Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår mv. i offentlige kontrakter

Departementet kan i forskrift pålegge statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer å ta inn kontraktsvilkår i tjeneste- og bygge- og anleggskontrakter som skal

a. sikre lønns- og arbeidsvilkår som ikke er dårligere enn det som følger av gjeldende forskrifter om allmenngjorte tariffavtaler eller landsomfattende tariffavtaler for de aktuelle bransjene,
b. sikre at arbeidsmiljølovens bestemmelser om ansettelser og lønns- og arbeidsvilkår overholdes,
c. sikre at lov om obligatorisk tjenestepensjon overholdes og
d. sikre at helse, miljø og sikkerhet ivaretas på den enkelte arbeidsplass.

Departementet kan i forskrift pålegge oppdragsgivere å kontrollere at kontraktsvilkårene blir overholdt, og å iverksette tiltak overfor leverandøren ved manglende overholdelse av kontraktsvilkårene. Departementet kan i forskrift pålegge leverandører og underleverandører å utlevere nødvendig dokumentasjon for at en oppdragsgiver kan oppfylle plikten til å kontrollere at kontraktsvilkårene blir overholdt.

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at forskrift gitt med hjemmel i første og annet ledd blir overholdt. Tilsynet gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak som er nødvendige for gjennomføring av forskriften. Arbeidsmiljøloven § 18-4, §

18-5, § 18-6 første, annet, sjette, sjuende og åttende ledd samt §§ 18-7, 18-8, 18-10, 18-10 a, 18-12 og 18-13 får tilsvarende anvendelse.

Havindustritilsynet har innenfor sitt myndighetsområde tilsvarende tilsynsansvar og myndighet som nevnt i tredje ledd.

Endret ved lover 21 apr 2017 nr. 18, 16 juni 2023 nr. 68, 22 mars 2024 nr. 11 (i kraft 1 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 516), 20 juni 2025 nr. 34 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1099).

§ 7. Krav om bruk av lærlinger

Statlige, fylkeskommunale og kommunale myndigheter og offentligrettslige organer skal stille krav om at leverandører er tilknyttet en lærlingordning, og at en eller flere lærlinger deltar i arbeidet med gjennomføringen av kontrakten. Kravet gjelder i bransjer hvor departementet i forskrift har definert at det er særlig behov for læreplasser. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om krav om bruk av lærlinger, herunder bestemme at kravet bare skal gjelde for kontrakter over en bestemt verdi og varighet.

I den enkelte anskaffelsen må krav etter første ledd stå i forhold til kontraktens art og omfang.

§ 7a. Regler om anskaffelser av helse- og sosialtjenester

Departementet skal ved forskrift gi særskilte regler om anskaffelser av helse- og sosialtjenester.

Departementet skal ved utformingen av forskriften særlig legge vekt på særtrekkene ved helse- og sosialtjenester. Forskriften skal bidra til å fremme viktige hensyn som mangfold, kvalitet, kontinuitet og brukermedvirkning innenfor dette tjenesteområdet.

§ 8. Søksmål

Søksmål om brudd på loven eller forskrift gitt i medhold av loven reises for tingretten uten forliksmekling.

Inntil kontrakt er inngått, kan retten sette til side beslutninger som oppdragsgiveren har truffet i strid med loven eller forskrift gitt i medhold av loven.

Departementet kan gi forskrift om tvungent verneting.

§ 9. Midlertidig forføyning

Tvisteloven gjelder for behandlingen av begjæringer om midlertidig forføyning med mindre annet er bestemt i denne loven eller forskrift gitt i medhold av loven. Etter at kontrakt er inngått, kan retten ikke beslutte midlertidig forføyning mot oppdragsgiveren for brudd på loven eller forskrift gitt i medhold av loven.

Departementet kan gi forskrift om at oppdragsgiverens adgang til å inngå kontrakt suspenderes dersom begjæring om midlertidig forføyning fremsettes i en fastsatt karensperiode.

Departementet kan gi forskrift om begjæringer om midlertidige forføyninger, herunder fastsette at oppdragsgiveren kan sette en frist for fremsettelse av begjæring om midlertidig forføyning mot beslutninger om å avvise eller forkaste en forespørsel om å delta i konkurransen.

§ 10. Erstatning

Leverandøren har krav på erstatning for tap han har lidt som følge av brudd på loven eller forskrift gitt i medhold av loven.

§ 11. Tvisteløsningsorgan

Kongen kan opprette et organ for løsning av tvister om rettigheter og plikter etter loven og forskrifter gitt i medhold av loven. Oppdragsgivere som er omfattet av loven, har plikt til å delta i prosessen for organet.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i organet.

Offentleglova gjelder for tvisteløsningsorganets virksomhet.

§ 12. Overtredelsesgebyr

Dersom tvisteløsningsorganet kommer til at oppdragsgiveren eller noen som handler på dennes vegne forsettlig eller grovt uaktsomt har foretatt en ulovlig direkte anskaffelse, skal organet ilegge oppdragsgiveren et overtredelsesgebyr. Dersom organet kommer til at oppdragsgiveren eller noen som handler på dennes vegne uaktsomt har foretatt en ulovlig direkte anskaffelse, kan organet ilegge oppdragsgiveren et overtredelsesgebyr.

Overtredelsesgebyr etter første ledd kan ikke ilegges dersom oppdragsgiveren har publisert en intensjonskunngjøring etter regler fastsatt i forskrift, og tidligst inngått kontrakten etter utløpet av ti dager regnet fra dagen

etter datoen for kunngjøringen.

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges etter § 12 første ledd annet punktum og ved fastsettelsen av gebyrets størrelse, skal det særlig legges vekt på bruddets grovhet, størrelsen på anskaffelsen, om oppdragsgiveren har foretatt gjentatte ulovlige direkte anskaffelser og den preventive virkningen. Gebyret kan ikke settes høyere enn 15 prosent av anskaffelsens verdi.

Vedtak om å ilegge overtredelsesgebyr kan ikke påklages. Gebyret forfaller til betaling to måneder etter at vedtaket er fattet. Adgangen til å ilegge gebyr bortfaller to år etter at kontrakten er inngått. Fristen avbrytes ved at tvisteløsningsorganet sender oppdragsgiveren en meddelelse om at det har mottatt en klage med påstand om ulovlig direkte anskaffelse.

Vedtak om å ilegge overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg med de begrensninger som følger av tvangsfullbyrdelsesloven § 1-2.

Søksmål om organets vedtak må reises innen to måneder etter at partene mottok vedtaket. Retten kan prøve alle sider av saken. Adgangen til å reise søksmål gjelder også for statlige myndigheter og organer.

Dersom tvisteløsningsorganet treffer vedtak om å ilegge overtredelsesgebyr, og retten senere avsier dom om den samme kontrakten etter §§ 13 og 14, skal organet oppheve vedtaket og tilbakebetale gebyret.

§ 13. Søksmål om å kjenne en kontrakt uten virkning

Retten skal kjenne en kontrakt med en verdi som er lik eller overstiger EØS-terskelverdiene, uten virkning

a. når oppdragsgiveren har foretatt en ulovlig direkte anskaffelse,
b. når kontrakten tildeles under en rammeavtale med flere leverandører i strid med regler om gjenåpning av konkurransen fastsatt i forskrift eller tildeles under en dynamisk innkjøpsordning i strid med forskrift, eller
c. når oppdragsgiveren har brutt lov eller forskrift som har påvirket leverandørens mulighet til å bli tildelt kontrakten, og samtidig foretatt brudd på regler om karensperiode eller suspensjon fastsatt i forskrift som har fratatt leverandøren muligheten til å iverksette rettslige skritt før kontraktsinngåelsen.

Retten kan ikke kjenne en kontrakt uten virkning etter første ledd bokstav a dersom oppdragsgiveren har publisert en intensjonskunngjøring etter regler fastsatt i forskrift og tidligst inngått kontrakten etter utløpet av ti dager regnet fra dagen etter datoen for kunngjøringen.

Retten kan ikke kjenne en kontrakt uten virkning etter første ledd bokstav b

dersom oppdragsgiveren har sendt meddelelse om valget av leverandør til berørte leverandører etter regler i forskrift og tidligst inngått kontrakten etter utløpet av en frivillig karensperiode i samsvar med regler om karensperiode fastsatt i forskrift.

Dersom vesentlige hensyn til allmennhetens interesser gjør det nødvendig å opprettholde kontrakten, kan retten unnlate å kjenne kontrakten uten virkning. Dersom konsekvensen av å kjenne en kontrakt uten virkning i alvorlig grad vil kunne true et større forsvars- eller sikkerhetsprogram som er avgjørende for Norges sikkerhetsinteresser, kan retten ikke kjenne kontrakten uten virkning. I slike tilfeller skal retten fastsette sanksjoner etter § 14 første ledd bokstav a nr. 1.

En kontrakt kan kjennes uten virkning for fremtidig kontraktsoppfyllelse. Dersom kontraktsytelsen kan tilbakeføres i vesentlig samme stand og mengde, kan kontrakten kjennes uten virkning fra tidspunktet for kontraktsinngåelsen. Dersom kontrakten kjennes uten virkning for fremtidig kontraktsoppfyllelse, skal retten i tillegg idømme oppdragsgiver et overtredelsesgebyr etter § 14 annet ledd.

§ 14. Søksmål om å avkorte en kontrakts varighet eller idømme oppdragsgiver overtredelsesgebyr

Retten skal avkorte en kontrakts varighet eller idømme oppdragsgiveren et overtredelsesgebyr

a. når kontraktens verdi er lik eller overstiger EØS-terskelverdiene og
    1. retten unnlater å kjenne en kontrakt uten virkning etter § 13 fjerde ledd, eller
    2. oppdragsgiveren har foretatt andre brudd på reglene om karensperiode eller suspensjon enn dem som er omfattet av § 13 første ledd bokstav c, eller
b. når kontraktens verdi er lik eller overstiger en nasjonal terskelverdi fastsatt i forskrift, men ikke EØS-terskelverdiene, og oppdragsgiveren har foretatt en ulovlig direkte anskaffelse.

Retten skal idømme oppdragsgiveren et overtredelsesgebyr når kontrakten kjennes uten virkning for fremtidig kontraktsoppfyllelse etter § 13.

Retten kan idømme sanksjoner som nevnt i første ledd for kontrakter med en verdi som er lik eller overstiger en nasjonal terskelverdi fastsatt i forskrift, men ikke EØS-terskelverdiene, når oppdragsgiveren har foretatt brudd på lov eller forskrift som har påvirket leverandørens mulighet til å bli tildelt kontrakten. Dette forutsetter at oppdragsgiveren samtidig har foretatt brudd

på regler om karensperiode i forskrift som har fratatt leverandøren muligheten til å iverksette rettslige skritt før kontraktsinngåelse.

Retten kan ikke idømme sanksjoner etter første ledd bokstav b dersom oppdragsgiveren har publisert en intensjonskunngjøring etter regler i forskrift og tidligst inngått kontrakten etter utløpet av ti dager regnet fra dagen etter datoen for kunngjøringen.

Ved fastsettelse av sanksjoner skal det særlig legges vekt på bruddets grovhet, størrelsen på anskaffelsen, om oppdragsgiveren har foretatt gjentatte brudd, muligheten for å gjenopprette konkurransen og den preventive virkningen. Retten kan kombinere sanksjonene. Overtredelsesgebyret kan ikke settes høyere enn 15 prosent av anskaffelsens verdi.

§ 15. Prosessuelle særregler og tidsfrister ved søksmål etter §§ 13 og 14

Ved søksmål om brudd som omfattet av §§ 13 og 14 plikter saksøkeren å varsle oppdragsgivers medkontrahent om søksmålet. Varslet gis ved oversendelse av kopi av stevningen.

Retten skal, uavhengig av partenes påstander, idømme sanksjoner etter §§ 13 og 14 dersom vilkårene for det er oppfylt.

En rettskraftig dom som går ut på at en kontrakt kjennes uten virkning, eller at en kontrakts varighet avkortes, er bindende for alle og enhver og skal legges til grunn i alle forhold.

Sanksjoner etter §§ 13 og 14 kan bare idømmes når søksmål reises innen to år etter at kontrakt er inngått. Dersom tvisteløsningsorganet mottar en klage med påstand om ulovlig direkte anskaffelse, avbrytes fristen.

Dersom oppdragsgiveren har inngått en kontrakt uten kunngjøring av konkurransen, men kunngjort kontraktsinngåelsen etter regler fastsatt i forskrift, kan sanksjoner etter § 13 første ledd bokstav a eller § 14 første ledd bokstav b bare idømmes når søksmål reises innen 30 dager regnet fra dagen etter datoen for kunngjøringen. Dersom tvisteløsningsorganet mottar en klage med påstand om ulovlig direkte anskaffelse, avbrytes fristen.

Dersom oppdragsgiveren har kunngjort konkurransen og gitt berørte leverandører en meddelelse om at kontrakt er inngått, kan sanksjoner etter § 13 første ledd bokstav b og c, § 14 første ledd bokstav a nr. 2 og § 14 tredje ledd bare idømmes når søksmål reises innen 30 dager regnet fra dagen etter at meddelelsen er sendt.

Når tvisteløsningsorganet treffer avgjørelse i en sak om en ulovlig direkte anskaffelse og søksmålsfristen i fjerde eller femte ledd løper ut innen 30 dager fra avgjørelsen, gjelder en ny frist på 30 dager regnet fra dagen etter datoen for tvisteløsningsorganets avgjørelse.

§ 16. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av loven.

Departementet kan gi forskrift om oppdragsgiverens adgang til å si opp en kontrakt.

Departementet kan gi forskrift om bruk av elektronisk faktura i offentlige anskaffelser.

Departementet kan gi forskrift om at oppdragsgiveren skal stille nærmere bestemte energi- og miljøkrav som har sitt utspring i EØS-avtalen, WTO-avtalen om offentlige innkjøp eller andre internasjonale avtaler som Norge er forpliktet av.

Endret ved lov 21 apr 2017 nr. 18.

§ 17. Pålegg

Departementet kan gi oppdragsgiveren pålegg som er nødvendige for å sikre oppfyllelse av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, WTO-avtalen om offentlige innkjøp eller andre internasjonale avtaler som Norge er forpliktet av. For å sikre at plikten etter et slikt pålegg blir oppfylt, kan departementet ilegge oppdragsgiveren en løpende tvangsmulkt etter utløpet av den frist som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt.

§ 18. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov 16. juli 1999 nr. 69 om offentlige anskaffelser.

Departementet kan gi forskrift om overgangsregler.

1 Fra 1 jan 2017 iflg. res. 9 des 2016 nr. 1459.

Lov om verneplikt og tjeneste i Forsvaret m.m. (forsvarsloven)

Kapittel 1 Formål, virkeområde og definisjoner

§ 1. Formål

Loven skal

a. sikre Forsvarets operative evne gjennom allmenn verneplikt og tjenesteplikt
b. sikre Forsvaret egnet bemanning
c. legge til rette for at bemanningen kan brukes slik at Forsvarets nasjonale og internasjonale oppgaver blir gjennomført
d. ivareta de vernepliktige og de tjenestepliktige.

§ 2. Hva og hvem loven gjelder

Loven gjelder tjenesteplikt i Forsvaret og rettigheter og plikter knyttet til den. Alle som har verneplikt, militært tilsatte, militære studenter og andre som har inngått kontrakt om tjeneste med Forsvaret, har tjenesteplikt.

Verneplikten er den plikten som norske statsborgere og utenlandske statsborgere etter § 6 har til i fred og krig å gjøre tjeneste i Forsvaret hvis Forsvaret finner dem skikket til tjeneste.

Tjenesteplikten er plikten til i fred og krig å utføre de oppgavene som Forsvaret tildeler, i den stillingen og på det stedet Forsvaret bestemmer.

Loven gjelder sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater der det er fastsatt i loven her.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 55 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 877).

§ 3. Definisjoner

I denne loven menes med

a. styrkeoppbygging: klargjøring og aktivering av militære styrker
b. militært tilsatte: offiserer, befal, grenaderer og konstabler som har inngått kontrakt om tilsetting i Forsvaret

c. internasjonale operasjoner: bruk av militære styrker i utlandet for å skape, bevare eller gjenopprette fred og stabilitet.
d. militære studenter: personer som tar utdanning på bachelornivå i Forsvaret.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 55 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 877).

§ 4. Begrensninger i tjenesten for dem som er under 18 år

De som er under 18 år og som gjør tjeneste i Forsvaret, skal ikke gis opplæring eller delta i stridsrelatert virksomhet. De som er under 18 år kan heller ikke bli satt til ekstraordinær tjeneste etter § 17 tredje ledd.

Når Norge er i krig, når krig truer eller når Forsvaret har satt i gang styrkeoppbygging, skal de som er under 18 år straks fritas for tjeneste.

§ 5. Organiseringen av Forsvaret

Forsvaret er organisert i Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret (forsvarsgrenene), Heimevernet og fellesinstitusjoner. Stortinget bestemmer Heimevernets organisasjon og innpassing i Forsvaret.

Heimevernet skal delta i territorielle operasjoner som en del av nasjonale fellesoperasjoner, og i vernet av heimtrakten. Landsrådet for Heimevernet, distriktsrådene, områdeutvalgene og heimevernsnemndene skal sikre Heimevernets samarbeid med sivilbefolkningen. Kongen kan gi forskrift om virksomheten til rådene, utvalgene og nemndene.

Kapittel 2 Verneplikten

§ 6. Hvem som har verneplikt

Norske statsborgere som er skikket til tjeneste i Forsvaret, har verneplikt fra det året de fyller 19 år, til utgangen av det året de fyller 44 år. Norske statsborgere som også er statsborgere av et annet land, har verneplikt i Norge så lenge de er bosatt her, og så lenge avtale med det andre landet ikke er til hinder for det.

Norske statsborgere som også er eller har vært statsborgere av et land Norge er i krig med, er fritatt for tjeneste i Forsvaret.

Utenlandske statsborgere som oppholder seg i og har en fast tilknytning til

Norge, kan bli pålagt verneplikt hvis ikke avtale med landet de er statsborgere av, er til hinder for det. De er fritatt for tjeneste i Forsvaret når Norge er i krig med det landet de er statsborgere av.

Verneplikten gjelder ikke for kvinner som er født før 1. januar 1997.

Verneplikten gjelder ikke for ordinerte prester i Den norske kirke og prester og forstandere i registrerte tros- og livssynssamfunn som ikke har gjort tjeneste i Forsvaret.

Kongen kan gi forskrift om vilkår for og fritak for verneplikten.

§ 7. (Opphevet)

Opphevet ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 8. Opplysningsplikt og meldeplikt

De som kan bli kalt inn til tjeneste i Forsvaret, skal på oppfordring gi Forsvaret opplysninger som har betydning for verneplikten. Plikten gjelder fra det året de fyller 17 år. Opplysningene skal dokumenteres hvis Forsvaret krever det. Vernepliktige som søker om fritak for tjeneste etter kapittel 4, kan bli pålagt å forklare seg muntlig.

Forsvaret kan kreve skriftlig bekreftelse på at innkallinger, andre pålegg og dokumenter om verneplikt er mottatt. De som ikke oppholder seg på registrert adresse, skal sørge for å gjøre seg kjent med innholdet.

Forsvaret kan kreve at alle som kan bli kalt inn til tjeneste i Forsvaret, skal melde fra om fast eller midlertidig flytting i eller utenfor Norge og om utenlandsopphold på over to måneder.

Kongen kan gi forskrift om hvor omfattende meldeplikten skal være, om at alle søkere skal forklare seg muntlig i saker om fritak etter kapittel 4, og om hvilke andre private og offentlige virksomheter i Norge og norske virksomheter utenfor Norge som kan kreve opplysninger etter første ledd.

§ 9. Sesjon

På grunnlag av Forsvarets behov og innhentede opplysninger kan personer som antas å være egnet til tjeneste, innkalles til sesjon. De som blir innkalt, plikter å møte. De som søker om det, kan få utsatt fremmøtetidspunktet når det foreligger vektige velferdsgrunner.

På sesjon bestemmer Forsvaret hvem som er skikket til tjeneste, og de innkalte får informasjon om verneplikten og om tjenesten i Forsvaret.

Departementet gir forskrift om gjennomføringen av sesjon og om godtgjørelse for å møte til sesjon.

§ 10. Vurdering av hvem som er skikket til tjeneste

De som er innkalt til sesjon, plikter å la seg undersøke av lege og å gjennomgå andre undersøkelser og prøver som Forsvaret mener er nødvendige for å kunne avgjøre om de er skikket til tjeneste. Dette gjelder også dem som senere innkalles til tjeneste, og dem som er i tjeneste.

På grunnlag av innhentede opplysninger, vedtak om helsetilstand, andre prøver og samtaler bestemmer Forsvaret på sesjon om de innkalte er skikket til tjeneste. Innkalte som Forsvaret antar er egnet til å gjennomføre tjeneste, og som ikke har hatt mulighet til å møte på sesjon, kan bli vurdert når de møter til tjeneste, eller bare på grunnlag av innhentede opplysninger.

Forsvaret skal informere dem som blir vurdert, om resultatet av vurderingen.

Departementet kan gi forskrift om undersøkelser og prøver, og om vurderingen av helsetilstanden.

§ 11. Klage på og omgjøring av vedtak om helsetilstand

Et vedtak om helsetilstand kan påklages. Klagefristen er seks måneder etter vedtakstidspunktet.

Hvis Forsvaret mottar nye opplysninger, kan vedtaket omgjøres uten klage.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av klager på og omgjøring av vedtak om helsetilstand.

§ 12. Utvidet verneplikt ved frivillig tjeneste og opplæring i Forsvaret

De som etter søknad innkalles til tjeneste eller opplæring i Forsvaret før det året de fyller 19 år, har verneplikt fra og med den dagen tjenesten eller opplæringen starter, men tidligst fra den dagen de fyller 18 år.

§ 13. Utvidet verneplikt for tidligere militært tilsatte

Tidligere militært tilsatte som har vært tilsatt i minst ett år etter førstegangstjenesten, har verneplikt til og med det året de fyller 55 år.

§ 14. Utvidet verneplikt i Heimevernet for personer mellom 44 og 55 år

Hvis Heimevernet ikke har mange nok tjenestepliktige under 44 år, kan personer mellom 44 og 55 år som er skikket til tjeneste, bli pålagt en utvidet verneplikt i Heimevernet.

Kongen gir forskrift om innholdet i den utvidede verneplikten for personer mellom 44 og 55 år.

§ 15. Overføring til Sivilforsvaret og til politiet

Vernepliktige som ikke kalles inn til tjeneste i Forsvaret, kan overføres til Sivilforsvaret eller politiet.

Kongen kan gi forskrift om overføringen til Sivilforsvaret og politiet, men ikke om hvor mange vernepliktige som kan overføres.

§ 16. Verneplikt i krig eller når krig truer

I krig eller når krig truer, kan Kongen gi forskrift om at

a. verneplikten inntrer fra fylte 18 år og varer til fylte 55 år
b. vurderingen av hvem som er skikket til tjeneste, skal gjøres på andre måter enn det som følger av §§ 9 og 10
c. de som tidligere ikke er funnet skikket til tjeneste, kan vurderes på nytt
d. norske statsborgere som ikke oppholder seg i Norge, kan kalles inn til sesjon
e. alle som kan kalles inn til tjeneste i Forsvaret, kan bli ilagt reiseforbud.

Kapittel 3 Tjenesteplikten for vernepliktige og personer med kontrakt om tjeneste

§ 17. Tjenesteplikten

Tjenesteplikten for vernepliktige og personer som har inngått kontrakt om tjenesteplikt i medhold av § 25, omfatter ordinær tjeneste og ekstraordinær tjeneste. Denne tjenesteplikten går foran annen lovpålagt tjenesteplikt.

Ordinær tjeneste er

a. førstegangstjeneste

b. repetisjonstjeneste
c. årlig heimevernstjeneste
d. offisers-, befals- og spesialistopplæring.

Ekstraordinær tjeneste er

a. tjeneste for å avverge og begrense naturkatastrofer eller alvorlige ulykker
b. vakthold og sikring av objekter og infrastruktur
c. tjeneste for å ivareta andre vesentlige samfunnsinteresser
d. særlige øvelser som skal styrke Forsvaret
e. beredskapstjeneste ved styrkeoppbygging.

Kongen i statsråd bestemmer om vernepliktige og personer som har inngått kontrakt om tjenesteplikt i medhold av § 25, kan kalles inn til ekstraordinær tjeneste. Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av ekstraordinær tjeneste, om at Heimevernet kan kalle inn vernepliktige og personer som har inngått kontrakt om tjenesteplikt i medhold av § 25, til ekstraordinær tjeneste etter tredje ledd bokstav a til c, og om hvem som skal kunne be om bistand fra Heimevernet.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 113 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2049).

§ 18. Tjenestens lengde

Vernepliktige kan bli pålagt inntil 19 måneders ordinær tjeneste. Stortinget bestemmer hvor lang førstegangstjenesten, den årlige heimevernstjenesten, repetisjonstjenesten og offisers-, befals- og spesialistopplæringen skal være.

Den ekstraordinære tjenesten kan vare inntil seks måneder hver gang. Beredskapstjeneste ved styrkeoppbygging etter § 17 tredje ledd bokstav e kan vare mer enn seks måneder når situasjonen krever det.

Den ekstraordinære tjenesten skal fordeles mellom de tjenestepliktige for i størst mulig grad å unngå at de samme innkalles til ekstraordinær tjeneste flere ganger.

Kongen kan gi forskrift om hvordan ordinær tjenestetid skal beregnes og godskrives.

§ 19. Innkalling til tjeneste i Forsvaret

Vernepliktige som Forsvaret har funnet skikket til tjeneste etter § 10, kan innkalles til tjeneste i samsvar med Forsvarets behov. De som blir innkalt, plikter

å møte. Innkallingen skal inneholde informasjon om oppmøtetidspunkt, tjenestested og tjenestens lengde.

Når vernepliktige innkalles til førstegangstjeneste, skal det, så langt det er mulig, tas hensyn til den enkeltes ønske om type tjeneste.

Departementet kan gi forskrift om innkalling til tjeneste, om godtgjøring og om utsettelse av tjenesten når samfunnsinteresser eller vektige velferdsgrunner krever det.

Endret ved lov 20 des 2022 nr. 113 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2049).

§ 20. Vaksinering og andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer

Tjenestepliktige som er innkalt til tjeneste, plikter å la seg vaksinere, og å godta at Forsvaret gjennomfører andre tiltak som er nødvendige for å forebygge smittsomme sykdommer.

Departementet kan gi forskrift om vaksineringen og om andre tiltak som er nødvendige for å forebygge smittsomme sykdommer.

§ 21. Gjennomføring av førstegangstjenesten

Førstegangstjenesten skal gjennomføres snarest mulig etter at det er bestemt at den vernepliktige skal gjøre tjeneste i Forsvaret. Hvis det er mulig, skal tjenesten være påbegynt innen utløpet av det året den tjenestepliktige fyller 22 år.

§ 22. Når plikten til å gjennomføre førstegangstjenesten faller bort

Plikten til å gjennomføre førstegangstjenesten faller bort hvis den tjenestepliktige ikke er innkalt til tjeneste i løpet av det året den tjenestepliktige fyller 28 år. Blir førstegangstjenesten avbrutt på grunn av sykdom, skade eller lignende, faller resten av førstegangstjenesten bort ved utløpet av det året den tjenestepliktige fyller 28 år.

Hvis førstegangstjenesten er blitt utsatt og den tjenestepliktige selv har medvirket til det, varer plikten ut det året den tjenestepliktige fyller 33 år.

§ 23. Årlig heimevernstjeneste

Den årlige heimevernstjenesten etter § 17 andre ledd bokstav c gjennomføres sammenhengende. Tjenesten kan deles opp når det er behov for det.

Som en del av opplæringen i heimevernstjenesten kan tjenestepliktige bli pålagt tjeneste i andre deler av Forsvaret og ved den heimevernsavdelingen der de oppholder seg.

De tjenestepliktige kan innenfor pliktig heimevernstjeneste bli pålagt tjeneste i forbindelse med arrangementer som er i Forsvarets interesse.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av den årlige heimevernstjenesten og om bistand til arrangementer.

§ 24. Frivillige i Heimevernet

Personer som har fylt 16 år, kan tas opp i Heimevernet, jf. § 4.

Personer som har fylt 19 år, kan inngå kontrakt om heimevernstjeneste.

Tjenestepliktige kan ikke inngå kontrakt om heimevernstjeneste mens de har tjenesteplikt i andre deler av Forsvaret.

Kongen gir forskrift om de frivilliges tjeneste i Heimevernet.

§ 25. Kontrakt om tjenesteplikt for personer uten verneplikt og om utvidet tjenesteplikt for vernepliktige

Forsvaret kan inngå kontrakt om tjenesteplikt med personer uten verneplikt og om utvidet tjenesteplikt for vernepliktige. De som inngår kontrakt, pålegges i kontraktsperioden en tjenesteplikt etter forsvarsloven og kan kalles inn til ordinær og ekstraordinær tjeneste etter § 17.

Forsvaret kan ikke inngå kontrakt om tjenesteplikt etter første ledd med personer som er under vernepliktig alder etter § 6.

Kontrakt om tjenesteplikt etter første ledd kan sies opp med tolv måneders oppsigelsesfrist. Når Norge er i krig, krig truer eller personen har mottatt innkalling til ekstraordinær tjeneste, kan kontrakten ikke sies opp.

Personer som inngår kontrakt om tjenesteplikt etter første ledd, anses ikke som arbeidstakere.

Personer som inngår kontrakt om tjenesteplikt etter første ledd, er å anse som frivillig tjenestegjørende etter folketrygdloven § 13-8 første ledd bokstav a.

Personer som har påtatt seg en tjenesteplikt i medhold av første ledd, har for øvrig samme rettigheter og plikter etter denne loven som personer med lovpålagt verneplikt.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av tjenesten, herunder bestemmelser om rettigheter, om innholdet i kontraktene, om fritak for tjenesteplikt, om godtgjøring og om adgangen til å inngå kontrakt om tjenesteplikt med utenlandske statsborgere.

Endret ved lov 20 des 2022 nr. 113 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr.

2049).

§ 25 a. Kontrakt om tjenesteplikt med sivilt tilsatte

Forsvarsdepartementet og underliggende etater kan inngå kontrakt om tjenesteplikt med sivilt tilsatte i virksomheten. Det skal fremgå av kontrakten at den sivilt tilsatte er tjenestepliktig etter § 2.

Når Norge er i krig eller når krig truer, kan kontrakt om tjenesteplikt etter første ledd ikke sies opp. Begrensningen i adgangen til oppsigelse skal fremgå av kontrakten.

Tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 113 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2049).

§ 25 b. Åremål for områdesjefer i Heimevernet

Områdesjefer i Heimevernet kan tilsettes på åremål.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om åremål for områdesjefer i Heimevernet.

Tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 113 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2049).

§ 25 c. Kontrakt om utdanning og tjenesteplikt i Forsvaret

Militære studenter skal inngå kontrakt med Forsvaret om utdanning og tjenesteplikt før utdanningen starter. Det skal fremgå av kontrakten hvilke rettigheter og plikter som gjelder i utdanningsperioden.

Militære studenter er under utdanningsperioden tjenestepliktig etter § 2. De anses ikke som arbeidstakere.

Forsvaret kan ved inngåelse av kontrakt etter første ledd pålegge militære studenter plikttjeneste etter endt utdanning.

Departementet gir forskrift om gjennomføringen av utdanningen, innholdet i kontrakten og tjenesteplikt under utdanning.

Tilføyd ved lov 16 juni 2023 nr. 55 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 877).

§ 26. Tilleggstjeneste

Tjenestepliktige som på grunn av forsømmelser i tjenesten, sykdom, skade eller fravær ikke har fått tilstrekkelig opplæring, kan bli pålagt nødvendig

tilleggstjeneste.

Tjenestepliktige som har vært fraværende uten gyldig grunn, kan bli pålagt å ta igjen forsømt tjeneste selv om de har fått tilstrekkelig opplæring.

Tjenestepliktige som får offisers-, befals- og spesialistopplæring i Heimevernet, kan bli pålagt et tillegg til tjenestetiden på inntil 14 dager hvert tredje år. Tilleggstjenesten kan kreves gjennomført samlet eller fordelt.

Departementet kan gi forskrift om tilleggstjeneste.

§ 27. Sivil utdanning som har betydning for Forsvaret

Tjenestepliktige med sivil utdanning som har betydning for Forsvaret, kan innkalles til offisers-, befals- og spesialistopplæring.

Disse tjenestepliktige kan bli pålagt et tillegg til den ordinære tjenestetiden på inntil 90 dager. Tjenestepliktige som er under høyere sivil utdanning, kan få utsatt tjenesten til utdanningen er fullført. Den ordinære tjenestetiden kan deles opp.

Departementet kan gi forskrift om hvilken utdanning som har betydning for Forsvaret, om tjenestevilkår, om tilleggstjeneste for tjenestepliktige som får offisers-, befals- og spesialistopplæring, og om innkalling til tjeneste.

§ 28. Søknad om annen tjeneste av velferdsgrunner

Tjenestepliktige kan søke om annen tjeneste når det foreligger vektige velferdsgrunner, og tjenstlige hensyn ikke er til hinder for det.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av søknaden.

§ 29. Endring av stilling og grad

Tjenestepliktige skal motta høyere grad og gjennomgå den opplæringen som tjenesten krever. En tjenestepliktig kan fratas graden bare hvis graden er midlertidig eller gitt for et bestemt oppdrag, eller hvis den tjenestepliktige har vist seg uskikket eller uverdig til å inneha graden.

Tjenestepliktige kan ikke mot sin vilje beordres til en stilling med lavere grad enn den de har, hvis ikke særlige forhold i krig gjør det nødvendig.

§ 30. Fritak for ordinær tjeneste etter utført tjeneste i et annet lands forsvar

Tjenestepliktige som har utført militær tjeneste i et annet lands forsvar, kan helt eller delvis fritas for ordinær tjeneste.

Kongen kan gi forskrift om fritak for ordinær tjeneste etter utført militær tjeneste i et annet lands forsvar.

§ 31. Utsatt eller avbrutt tjeneste på grunn av straffeforfølgning

Tjenestepliktige som er under straffeforfølgning, kan få tjenesten utsatt eller avbrutt. Departementet kan gi forskrift om når tjenesten skal utsettes eller avbrytes på grunn av straffeforfølgning.

§ 32. Fritak for fremmøte i Forsvaret på grunn av sivil stilling eller fagkyndighet

Kongen kan gi forskrift om at tjenestepliktige som på grunn av sivil stilling eller fagkyndighet bør fortsette i sin sivile virksomhet, kan fritas for eller få utsatt fremmøte til tjeneste i Forsvaret i krig, når krig truer eller ved styrkeoppbygging. Kongen kan gi forskrift om at disse tjenestepliktige helt eller delvis skal være fritatt for tjeneste i fred.

§ 33. Engangserstatning ved dødsfall og medisinsk invaliditet

Hvis tjenestepliktige som ikke er tilsatt og frivillige som ikke er tilsatt, blir påført skade eller sykdom under tjenesten som medfører medisinsk invaliditet, har de krav på engangserstatning. Ved dødsfall har de etterlatte krav på erstatning.

Det gis erstatning fra 2 % medisinsk invaliditet når sykdommen har oppstått under tjenesten og har sammenheng med tjenesten, og når skaden er påført under tjenesten.

Det gis erstatning fra 15 % medisinsk invaliditet når sykdommen har oppstått under tjenesten og den ikke har sammenheng med tjenesten, og når skaden er påført i fritiden og under permisjon.

Kongen kan gi forskrift om når sykdom eller skade er oppstått under tjenesten og om hvordan erstatning skal utmåles og utbetales.

§ 33 a. Erstatning for vernepliktige inne til førstegangstjeneste

Vernepliktige inne til førstegangstjeneste kan kreve erstatning fra Forsvaret for skade de blir påført under tjenesten dersom skaden har sammenheng med tjenesten og ikke dekkes etter yrkesskadeforsikringsloven.

En skade anses som påført under tjenesten når den har oppstått under

a. aktiviteter innenfor forlegning, leiområde og tilsvarende
b. tjenestereiser
c. reiser i forbindelse med velferdspermisjon klasse A, frie permisjonsreiser og innkallings- og dimisjonsreiser
d. frivillige kurs, opplæring og aktiviteter som arrangeres eller betales av Forsvaret.

Erstatningen skal utmåles som om skaden var en yrkesskade etter yrkesskadeforsikringsloven. Yrkesskadeforsikringsloven §§ 14 og 15 gjelder tilsvarende.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om retten til erstatning, herunder om vilkårene for erstatning og saksbehandlingsregler.
Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 50 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1038).

§ 34. Tjenesteplikt i krig eller når krig truer

Tjenestepliktige plikter å gjøre tjeneste i krig eller når krig truer, og skal møte til tjeneste på kort varsel. Tjenesteplikten varer så lenge det er nødvendig.

Kongen kan gi forskrift om tjenesteplikten i krig eller når krig truer.

Kapittel 4 Fritak for tjeneste i Forsvaret av overbevisningsgrunner

§ 35. Vilkår for fritak

Vernepliktige skal fritas for tjeneste i Forsvaret hvis det er grunn til å anta at de ikke kan gjøre tjeneste uten at det kommer i konflikt med deres alvorlige overbevisning og verdier som er av fundamental betydning for dem.

§ 36. Søknad om fritak

Vernepliktige kan søke om fritak tidligst når de møter på sesjon, eller etter at det på annen måte er bestemt om de er skikket til tjeneste.

Departementet kan gi forskrift om krav til søknadene og behandlingen av dem.

§ 37. Fritak for tjeneste mens søknaden behandles

En vernepliktig som har søkt om fritak, skal ikke innkalles til tjeneste mens

søknaden behandles. Mottas søknaden etter at den vernepliktige er innkalt eller har møtt til tjeneste, kan Forsvaret opprettholde innkallingen og bestemme at tjenesten skal fortsette inntil søknaden er behandlet. Søkeren kan bare bli pålagt å fortsette i tjenesten i inntil fire uker.

En vernepliktig som har søkt om fritak, er likevel ikke fritatt for plikten til å gjøre ekstraordinær tjeneste etter § 17 tredje ledd, eller fritatt for tjenesteplikten i krig eller når krig truer.

Departementet kan gi forskrift om hva tjenesten skal inneholde, og hvordan den skal gjennomføres mens en søknad behandles.

§ 38. Omgjøring av et vedtak om fritak

Et vedtak om fritak kan omgjøres også til ugunst for den vernepliktige så lenge den vernepliktige kan pålegges tjenesteplikt i Forsvaret. Det kan legges vekt på forhold som først oppstod etter vedtaket.

§ 39. Prøving for domstolene

En vernepliktig som har fått endelig avslag på søknaden om fritak, kan reise sak for domstolene for å få prøvd vedtaket om avslag.

Har den vernepliktige søkt om fritak to ganger og fått avslag begge gangene, kan staten reise sak for domstolene med påstand om at søkeren ikke oppfyller vilkårene for fritak. Det samme gjelder hvis søkeren fremmer og trekker tilbake søknader flere ganger før saken blir avgjort. I slike tilfeller fører en ny søknad om fritak ikke til utsettelse av tjenesten.

Fritakssaker skal ikke behandles i forliksrådet.

Søkeren er prosessdyktig uansett alder. Er søkeren innkalt til et rettsmøte og unnlater å møte uten å ha gyldig fravær, kan retten beslutte at søkeren skal hentes av politiet til det samme rettsmøtet, eller til et senere rettsmøte.

Retten kan av eget tiltak sørge for at alle bevis som den mener er nødvendige for å opplyse saken, blir innhentet. Utenrettslige forklaringer og erklæringer kan alltid brukes når retten kommer til at ikke noe er til hinder for det.

Behandlingen i domstolene følger for øvrig tvisteloven.

§ 40. Fritak for tjeneste når det er reist sak for domstolene

Er det reist fritakssak for domstolene, skal den vernepliktige ikke innkalles til tjeneste. Reises saken etter at den vernepliktige er innkalt eller har møtt til tjeneste, skal tjenesten utsettes inntil saken er rettskraftig avgjort av

domstolene.

Departementet avgjør om en begjæring om gjenåpning av en fritakssak også skal føre til at den vernepliktige ikke blir innkalt til tjeneste, eller at tjenesten blir utsatt.

§ 41. Anke og gjenåpning

Staten kan anke en dom og begjære en sak gjenåpnet uavhengig av resultatet i saken.

Saken kan bare begjæres gjenåpnet så lenge den vernepliktige har tjenesteplikt i Forsvaret. Saken kan begjæres gjenåpnet også på grunn av forhold som først oppstod etter rettskraftig dom. Fristene i tvisteloven § 31-6 gjelder ikke.

§ 42. Dekning av sakskostnader ved en domstolsbehandling

Staten dekker alle nødvendige sakskostnader ved domstolsbehandlingen av en fritakssak. Den vernepliktige kan få dekket utgiftene i forbindelse med oppmøte i retten etter de reglene som gjelder for vitner.

Når den vernepliktige har opptrådt klanderverdig og staten er påført unødvendige kostnader, kan retten beslutte at den vernepliktige helt eller delvis skal dekke sakskostnadene.

§ 43. Oppheving av et vedtak om fritak

En vernepliktig som er fritatt for tjeneste, kan søke om å få vedtaket om fritak opphevet.

Departementet kan gi forskrift om adgangen til å oppheve et vedtak om fritak og om fradrag for avtjent sivil verneplikt.

Kapittel 5 Særregler for militært tilsatte

§ 44. Tilsettingsvilkår for militært tilsatte

Offiserer, befal, grenaderer og konstabler tilsettes på de vilkår som er fastsatt i statsansatteloven med de avvik som følger i eller i medhold av denne lov. Militært tilsatte kan tilsettes på vilkår som avviker fra reglene om verneplikt og tjeneste i kapittel 2 og 3.

Militært tilsatte er unntatt fra forbudet om forskjellsbehandling på grunn av

alder etter arbeidsmiljøloven § 13-1 første ledd.

Militært tilsatte skal ha norsk statsborgerskap.

Militært tilsatte plikter å overholde reglene om tilsetting, utdanning, disponering og avansement mv. som er fastsatt i den til enhver tid gjeldende ordningen for militært tilsatte. Ordningen for militært tilsatte fastsettes av Kongen med Stortingets samtykke.

Departementet har instruksjons- og organisasjonsmyndighet og kan utforme nødvendige tilpasninger og regelverk innenfor de overordnede rammene i ordningen for militært tilsatte.

Departementet kan gi forskrift om hvem som er tilsettingsmyndighet, og om fremgangsmåten ved tilsetting. Forskriftene kan fravike fra statsansatteloven.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra krav til statsborgerskap.
Endret ved lov 26 mars 2021 nr. 14 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 1002). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 65 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1114).

§ 45. Tilsettingsforholdets lengde

Offiserer, befal, grenaderer og konstabler kan tilsettes i midlertidig stilling, i fast stilling til de fyller 35 år eller i fast stilling til de fyller 60 år. De som er fast tilsatt til 35 år, plikter å fratre stillingen ved første månedsskifte etter at de har fylt 35 år. De som er fast tilsatt til 60 år, plikter å fratre stillingen ved første månedsskifte etter at den alminnelige aldersgrensen i lov 21. desember 1956 nr. 1 om aldersgrenser for statsansatte m.fl. er oppnådd.

Forsvaret kan ved behov forlenge tilsettingsperioden med inntil 3 år for dem som er tilsatt til de fyller 35 år.

Departementet kan gi forskrift om varigheten av og om adgangen til å fornye det midlertidige tilsettingsforholdet.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 65 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1114).

§ 46. Beordring av militært tilsatte

Militært tilsatte kan bli beordret til stillinger i Norge og i utlandet i samsvar med Forsvarets behov.

Militært tilsatte kan beordres fra en stilling når det er påkrevd av helsemessige, sikkerhetsmessige eller andre særskilte grunner. De som kan avskjediges eller suspenderes etter statsansatteloven §§ 26, 27 og 29 eller refses etter disiplinærloven § 1, kan ikke beordres fra en stilling av andre særskilte grunner.

Militært tilsatte kan bli beordret til annen tjeneste eller annet tjenestested når det er nødvendig på grunn av organisasjonsendringer.
Endret ved lov 26 mars 2021 nr. 14 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 1002).

§ 47. Oppsigelse og fortrinnsrett

Militært tilsatte som er pålagt tjeneste som motytelse for opplæring og utdanning betalt av Forsvaret, kan ikke i plikttiden si opp stillingen sin i Forsvaret.

Midlertidig tilsatte og de som er fast tilsatt til de fyller 35 år, kan ikke kreve fortrinnsrett etter statsansatteloven.
Endret ved lov 26 mars 2021 nr. 14 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 1002).

§ 48. Utvidet tjenesteplikt i krig for tidligere militært tilsatte

I krig eller når krig truer, kan tidligere militært tilsatte bli pålagt tjenesteplikt ut over det året de fyller 55 år. Utvidet tjenesteplikt kan bare bli pålagt dem som er skikket til tjeneste og som mottar pensjon eller redusert lønn, eller som har opptjent fremtidig pensjon.

Departementet kan gi forskrift om å utvide tjenesteplikten for tidligere militært tilsatte.

Kapittel 6 Tjeneste i internasjonale operasjoner

§ 49. Beordring til tjeneste i internasjonale operasjoner

Militært tilsatte kan bli beordret til tjeneste i internasjonale operasjoner når Forsvaret krever det.

Tjenesteplikten etter helseberedskapsloven § 4-1 går foran plikten til å gjøre tjeneste i internasjonale operasjoner.

Departementet kan gi forskrift om at sivile som er tilsatt etter 1. januar 2005 i bestemte stillingskategorier i Forsvarsdepartementet og underliggende etater, kan beordres til tjeneste i internasjonale operasjoner.

Departementet kan gi forskrift om kvalifikasjonskrav, beordring, tjenestevilkår og maksimal tjenesteperiode for tjeneste i internasjonale operasjoner.

§ 50. Tjenesteplikt etter kontrakt

Andre enn de som er nevnt i § 49, og som er norske statsborgere, kan inngå kontrakt om tjeneste i internasjonale operasjoner.

De som har inngått kontrakt om tjeneste i internasjonale operasjoner, kan si opp kontrakten med 3 måneders oppsigelsesfrist etter at vedkommende er beordret til tjeneste.

Departementet kan bestemme at utenlandske statsborgere kan inngå kontrakt om tjeneste for Forsvaret i en internasjonal operasjon, med de begrensningene som følger av folkeretten eller avtale med de landene som de utenlandske statsborgerne er borgere av.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i kontraktene.

§ 51. Fritak for tjeneste i internasjonale operasjoner

Personer som er beordret til tjeneste i en internasjonal operasjon, kan søke om fritak for denne tjenesten. Søknaden skal innvilges hvis søkeren har vektige helsemessige, velferdsmessige eller sosiale grunner.

Departementet kan gi forskrift om hvordan slike søknader skal behandles.

§ 52. Hjemsending

Personer som gjør tjeneste i en internasjonal operasjon, kan sendes hjem før beordringsperioden er over eller kontrakten går ut.

Departementet kan gi forskrift om at de som gjør tjeneste i internasjonale operasjoner, kan sendes hjem, og om adgangen til å klage på vedtak om hjemsending.

§ 53. Oppsigelse av ordinært tilsettingsforhold

Militært tilsatte og sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater som er beordret til tjeneste i en internasjonal operasjon, kan si opp sitt ordinære tilsettingsforhold. Oppsigelsesfristen er 3 måneder. Militært tilsatte som er pålagt tjeneste som motytelse for opplæring og utdanning betalt av Forsvaret, skal likevel utføre resten av den pålagte tjenesten i Norge.

§ 54. Rett til oppfølging

Forsvaret har et særlig ansvar for at de som gjør tjeneste i internasjonale

operasjoner, og deres pårørende blir godt ivaretatt før, under og etter endt tjeneste.

Forsvaret skal gi et tilbud om psykiatrisk og psykologisk oppfølging til dem som gjør eller har gjort tjeneste i internasjonale operasjoner, og som har behov for slik oppfølging. Tilbudet gjelder i ett år etter endt tjeneste. Forsvaret skal bidra til at den enkelte får en god overgang til helse- og omsorgstjenesten.

Forsvaret skal i ett år etter endt tjeneste også tilby annen oppfølging i den grad det er rimelig, ut fra den enkeltes helsetilstand og økonomiske stilling, tjenestens varighet og forholdene ellers.

Departementet kan gi forskrift om oppfølgingens innhold og omfang.

§ 55. Erstatningsansvar ved personskade

Staten skal erstatte tap som er påført dem som gjør tjeneste i internasjonale operasjoner på grunn av skade eller sykdom som følge av tjeneste i en internasjonal operasjon etter 1. januar 2010. Ansvaret omfatter også psykiske belastningsskader. En avgjørelse i sak om erstatning for psykiske belastningsskader kan påklages til Klagenemnda for krav om erstatning og kompensasjon for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner. Øvrige avgjørelser kan ikke påklages.

Den som har fått erstatning etter første ledd, kan ikke få ytterligere erstatning fra staten på annet grunnlag.

For øvrig gjelder yrkesskadeforsikringsloven §§ 12, 13 første ledd, 14 og 15.

Departementet kan gi forskrift om utmåling og utbetaling. Departementet kan også gi forskrift om billighetserstatning for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner. Utbetaling etter slik forskrift skal samordnes med andre erstatningsutbetalinger fra staten.
Endret ved lov 26 mars 2021 nr. 14 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 1002).

§ 56. Foreldelse av krav om erstatning og kompensasjon som følge av deltagelse i en internasjonal operasjon

Krav om erstatning og kompensasjon for en psykisk belastningsskade som følge av deltagelse i en internasjonal operasjon foreldes tre år etter den dag skadelidte fikk eller burde skaffet seg kunnskap om skaden og den ansvarlige, men tidligst tre år etter den dag det offentlige har fattet vedtak om uføretrygd og yrkesskadedekning på grunn av psykisk belastningsskade etter folketrygdloven kapittel 12 og 13. Foreldelsesloven § 9 andre ledd får ikke anvendelse ved krav etter første punktum.

Foreldelse av krav om erstatning og kompensasjon som følge av deltagelse i en internasjonal operasjon avbrytes ved at søknad om dette fremsettes for Statens pensjonskasse.

Søksmål må reises innen seks måneder fra det tidspunkt underretning om endelig vedtak i Klagenemnda for krav om erstatning og kompensasjon for psykiske belastningsskader som følge av deltagelse i internasjonale operasjoner er kommet frem til skadelidte. Ved avgjørelse om erstatning i saker etter § 55 første ledd som ikke kan påklages, må søksmål reises innen seks måneder fra det tidspunkt underretning om endelig vedtak i Statens pensjonskasse er kommet frem til skadelidte.

Endret ved lov 26 mars 2021 nr. 14 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 1002, se endringsloven del II for overgangsregel).

§ 57. Forholdet til arbeidsmiljøloven og statsansatteloven

Arbeidsmiljøloven og statsansatteloven §§ 4, 5, 6 og § 22 andre ledd gjelder ikke under tjeneste i internasjonale operasjoner.

Departementet kan gi forskrift om arbeidsmiljøet til norske styrker som deltar i internasjonale operasjoner.

Endret ved lov 26 mars 2021 nr. 14 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 1002).

Kapittel 7 Fellesbestemmelser

§ 57 a. Behandling av personopplysninger

Forsvaret kan behandle personopplysninger, inkludert personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her.

Klagenemnda for disiplinærsaker i Forsvaret kan behandle personopplysninger som nevnt i første ledd når det er nødvendig ved klagebehandling etter loven her.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 58. Forsvarets rett til å innhente personopplysninger og andre aktørers plikt til å gi opplysninger til Forsvaret

Forsvaret kan innhente personopplysninger om norske statsborgere og personer som oppholder seg i Norge uten å være norske statsborgere, når det er nødvendig for å

a. avgjøre hvem som anses skikket til tjeneste
b. innkalle tjenestepliktige til tjeneste
c. holde verneplikts- og tjenesteregisteret oppdatert
d. utbetale godtgjøring til tjenestepliktige.

Opplysningene i første ledd bokstav a til c kan innhentes fra offentlige og private registre fra det året personer fyller 17 år. Opplysningene registreres i Forsvarets verneplikts- og tjenesteregister.

Offentlige myndigheter, arbeidsgivere, utdannings- og helseinstitusjoner, prester og forstandere i tros- og livssynssamfunn skal på forespørsel fra Forsvaret og uten hinder av lovpålagt taushetsplikt gi opplysninger som nevnt i første ledd, om personer som er knyttet til dem eller registrert hos dem. Det kan ikke kreves betaling for slike opplysninger. Opplysningene i første ledd bokstav a til c kan gis fra det året personene fyller 17 år.
Endret ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 59. Vandelskontroll

Forsvaret skal kreve vandelsvurdering etter politiregisterloven § 45 av personer som kalles inn til tjeneste i Forsvaret, og av personer som søker om fritak for tjeneste i Forsvaret etter kapittel 4. Vandelsvurderingen inkluderer saker som er under behandling, jf. politiregisterloven § 41 nr. 2.

Forsvaret skal også kreve vandelsvurdering av militært tilsatte, sivilt tilsatte og vernepliktige etter politiregisterloven § 45 hvis

a. det er nødvendig for å vurdere om de er skikket til en bestemt tjeneste i Forsvaret
b. det er nødvendig for å vurdere om det skal gis disiplinær refselse eller reises straffesak.

Forsvaret skal kreve at de som skal gjøre tjeneste i internasjonale operasjoner, skal legge frem en uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41.

Frivillige som skal gjøre tjeneste i Heimevernet skal legge frem en uttømmende og utvidet politiattest for heimevernsnemndene, jf. politiregisterloven § 41.

Departementet kan gi forskrift om Forsvarets og heimevernnemndenes rett til å kreve vandelsvurdering og uttømmende og utvidet politiattest.

§ 60. Støtte fra politiet og norske utenriksstasjoner

Politiet skal om nødvendig bistå Forsvaret med å hente inn dem som er innkalt til undersøkelser etter § 10.

Politiet og norske utenriksstasjoner skal på forespørsel fra Forsvaret gi nødvendig informasjon til alle mellom 17 og 44 år som kan kalles inn til tjeneste i Forsvaret. Politiet og norske utenriksstasjoner skal også medvirke til å ettersøke og innkalle dem som ikke har møtt til sesjon og tjeneste i Forsvaret.

§ 60 a. Bistand fra Forsvaret for å ivareta samfunnssikkerhet

Forsvaret kan etter anmodning bistå offentlige myndigheter og andre beredskapsaktører med ansvar for samfunnssikkerhet, kritiske samfunnsfunksjoner eller kritisk infrastruktur dersom følgende vilkår er oppfylt:

a. Det oppstår en uønsket hendelse som har medført eller kan medføre tap av liv eller skade på helse, miljø, materielle eller immaterielle verdier, eller som har medført eller kan medføre redusert funksjonalitet for kritiske samfunnsfunksjoner eller kritisk infrastruktur.
b. Det sivile samfunnet har ikke evne eller kapasitet til å håndtere hendelsen.
c. Bistanden er forenlig med utførelsen av Forsvarets primæroppgaver.

Forsvarets bistand etter første ledd kan ikke innebære myndighetsutøvelse ut over de rammene som ellers gjelder for den som ber om bistand. Bistanden etter første ledd skal ikke innebære noen form for maktanvendelse.

Forsvarets bistand til politiet omfattes ikke av første og annet ledd.

Kongen kan gi forskrift om hva bistanden til offentlige myndigheter og andre beredskapsaktører etter første ledd skal omfatte, og om prosedyrene for og utgiftsfordelingen ved slik bistand.

Tilføyd ved lov 26 mars 2021 nr. 14 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 1002).

§ 61. Adgang til å ta oppdrag utenfor Forsvarsdepartementet og underliggende etater

Tjenestepliktige i Forsvaret og sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater skal på eget initiativ opplyse sine hovedarbeidsgivere om lønnede og ulønnede oppdrag som kan være uforenlige med hovedarbeidsgiverens interesser. Det skal opplyses om oppdragsgivers navn og oppdragets karakter og omfang. Oppdrag det skal opplyses om, kan blant annet være oppdrag som

a. utad fremstår som en naturlig del av hovedarbeidsgiverens tjenesteoppgaver
b. krever opplæring i militære ferdigheter eller i å bruke militært utstyr
c. er egnet til å skade tjenestestillingens eller arbeidsgiverens anseelse
d. kan hemme eller sinke arbeidet for hovedarbeidsgiveren.

Departementet kan kreve at tilsatte i enkelte stillinger og avdelinger skal ha arbeidsgivers samtykke til å ta lønnede og ulønnede oppdrag utenfor Forsvarsdepartementet og underliggende etater.

§ 62. Pliktmessig avhold

Tjenestepliktige i Forsvaret skal ikke nyte alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler under tjenesten. De skal heller ikke møte til tjeneste påvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler.

Testing av om tjenestepliktige er ruspåvirket skal utføres som beskrevet i vegtrafikkloven § 22 a. Tjenestepliktige kan gjennom rutinekontroll eller stikkprøve og uten mistanke testes som beskrevet i vegtrafikkloven § 22 a første ledd.

Hvis testresultatet eller andre forhold gir grunn til å tro at en tjenestepliktig har brutt avholdsplikten, kan den tjenestepliktige undersøkes i samsvar med vegtrafikkloven § 22 a andre og tredje ledd.

Den som har militær politimyndighet gis samme myndighet som politiet.

Departementet kan gi forskrift om

a. gjennomføringen av avholdsplikten
b. at avholdsplikten skal gjelde under permisjon og i fritiden
c. at avholdsplikten skal gjelde for sivilt tilsatte i Forsvarsdepartementet og underliggende etater
d. unntak fra avholdsplikten.

§ 63. Oppbevaring og vedlikehold av våpen

Forsvaret kan pålegge tjenestepliktige å oppbevare og vedlikeholde våpen, ammunisjon og annet personlig utstyr utenfor tjenestetiden. Våpen, ammunisjon og annet personlig utstyr skal oppbevares og vedlikeholdes på en sikker og god måte.

Departementet kan gi forskrift om oppbevaringen og vedlikeholdet.

§ 64. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven kapittel IV til VI gjelder ikke behandlingen av saker etter §§ 6 til 31 og §§ 33 a, 34, 49, 52 og 55.

Forvaltningsloven §§ 16, 17 og 21 og kapittel V og VI gjelder ikke ved behandlingen av disiplinærsaker etter §§ 65 til 83.

Departementet kan gi forskrift om at forvaltningsloven kapittel IV til VI likevel skal gjelde.

Endret ved lover 26 mars 2021 nr. 14 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 1002), 17 juni 2022 nr. 50 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1038), 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

Kapittel 8 Refselse og straff

Kapittelet endret ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 65. Hvilke handlinger det kan ilegges refselse for

Den som overtrer eller forsømmer militære tjenesteplikter som følger av lov, reglement, instruks, direktiv, forskrift eller rettmessig ordre, kan refses disiplinært.

Det samme gjelder den som overtrer eller forsømmer seg mot militær skikk og orden.

Refselse kan også ilegges den som gjør seg skyldig i andre straffbare forhold

a. på militært område, jf. militærpolitiloven § 5
b. overfor tjenestepliktige, jf. § 2 første ledd
c. mot eller ved bruk av militært materiell.

Endret ved lover 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr.

875), 24 nov 2023 nr. 85 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 876).

§ 66. Grunnvilkår for straffansvar i disiplinærsaker

Grunnvilkårene for straffansvar etter straffeloven kapittel 3 gjelder tilsvarende i disiplinærsaker med de unntak som følger av paragrafen her.

Forsøk kan refses uavhengig av lovbruddets strafferamme.

Refselse kan ilegges for forsettlige og uaktsomme forhold.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 67. Hvem som kan ilegges refselse

Refselse kan ilegges tjenestepliktige, jf. § 2 første ledd.

Refselse kan også ilegges krigsfanger med de særregler som følger av Genève-konvensjonen 12. august 1949 om behandling av krigsfanger, og overfor den som omfattes av lov 17. mars 1916 om straffebestemmelser for utenlandske militærpersoner som er internert her i riket under krig mellem fremmede magter.

Med unntak av det som gjelder i krig eller når krig truer, jf. § 82, kan sivilt ansatte i Forsvaret ikke ilegges refselse.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 68. Disiplinærbestemmelsenes virkeområde i tid

Refselse kan ilegges for forhold som finner sted i tjenestetiden.

Utenfor tjenestetiden kan refselse brukes når det gjelder

a. forhold som kan straffes etter § 84
b. overtredelse av militær straffelov § 34
c. forhold utvist mens vedkommende på offentlig sted eller militært område lovlig var iført militær uniform
d. unnlatelse av å besvare tjenstlige henvendelser om forhold oppstått i tjenestetiden
e. bruk av utlevert militær bekledning, effekter eller utstyr i strid med militære bestemmelser.

Adgangen til å ilegge refselse faller bort to år etter det refsbare forholdet.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr.

875).

§ 69. Refselsesmidlene

Som refselsesmiddel kan brukes

a. irettesettelse
b. overtredelsesgebyr
c. frihetsinnskrenkning.

Overtredelsesgebyret fastsettes på grunnlag av tjenestetillegget som gjelder for menig inne til førstegangstjeneste. Overtredelsesgebyret kan kreves inn ved trekk i tjenestetillegg, dimisjonsgodtgjørelse eller lønn.

Refselsesvedtak som går ut på overtredelsesgebyr og som ikke blir brakt inn for domstolene ved søksmål, jf. § 77, har samme virkning som en rettskraftig dom og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Frihetsinnskrenkning består i forbud mot til visse tider av døgnet eller hele døgn å

a. gå utenfor leiren eller annet nærmere avgrenset område eller fartøy for et tidsrom av inntil 30 dager
b. forlate et fartøy for bestemte landgangsturer innen samme tidsrom.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om refselsesmidlene, blant annet om gjennomføringen av frihetsinnskrenkningen, de maksimale grensene for overtredelsesgebyr, utmålingen og trekk i tjenestetillegg, dimisjonsgodtgjørelse eller lønn ved innkreving av overtredelsesgebyr.
Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 70. Plikt til å forelegge forhold for påtalemyndigheten

Forhold som kan kvalifisere til straff, skal etter nærmere retningslinjer fra riksadvokaten forelegges påtalemyndigheten for avgjørelse av om det skal iverksettes etterforskning.

Plikten til å forelegge forhold for påtalemyndigheten ligger til militære sjefer med disiplinærmyndighet og sivilt ansatte ledere i Forsvaret med tilsvarende funksjon.

Dersom det er grunn til å anta at både straff og refselse kan være en aktuell

reaksjon mot samme forhold, må disiplinærmyndigheten i samråd med påtalemyndigheten avklare om forholdet skal forfølges strafferettslig, disiplinært eller begge deler.
Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 71. Hvem som har disiplinærmyndighet

Enhver offiser som fast eller for tilfellet fører kompanisjefs eller tilsvarende eller høyere kommando, har myndighet til å ilegge undergitt personell refselse.

Disiplinærmyndighet kan ikke delegeres.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvem som har begrenset og full disiplinærmyndighet.
Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 72. Plikt til å sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst

Den som utøver disiplinærmyndighet, skal sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst før det avgjøres om refselse skal ilegges. Det kreves klar sannsynlighetsovervekt for de faktiske omstendigheter som ligger til grunn for et vedtak om å ilegge en refselse.

Før refselse ilegges, skal den som disiplinærundersøkelsen er rettet mot, gjøres kjent med de opplysninger som foreligger om det aktuelle forholdet. Vedkommende skal også gis adgang til å forklare seg muntlig eller skriftlig og oppgi bevis.

Første og andre ledd gjelder også ved Klagenemnda for disiplinærsaker i Forsvarets klagebehandling etter loven her.
Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 73. Rett til bistand

Ut over det som følger av forvaltningsloven § 12, har den som disiplinærundersøkelsen retter seg mot, rett til å la seg bistå av tillitsvalgt eller en tjenestepliktig i tjeneste. Valget av bistandsperson må ikke vesentlig forsinke saken.

Første ledd gjelder også ved Klagenemnda for disiplinærsaker i Forsvarets klagebehandling etter loven her. Nemnda kan beslutte om det på Forsvarets bekostning skal oppnevnes advokat til å bistå klageren.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 74. Underretning om avgjørelse og klageadgang

Den disiplinærundersøkelsen har rettet seg mot, skal uten opphold underrettes om avgjørelsen i saken. Dersom det er en personlig fornærmet i saken, skal også vedkommende underrettes om avgjørelsen i saken.

Dersom avgjørelsen går ut på refselse, skal den refsede underrettes om klageadgangen og klagefristen.

Dersom forholdet vil bli forelagt påtalemyndigheten, skal den som disiplinærundersøkelsen har rettet seg mot, underrettes om dette med mindre det vil kunne være til hinder for oppklaring av saken. Dersom det er en personlig fornærmet i saken, skal også vedkommende på samme vilkår underrettes om dette.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om avgjørelsen og hvordan underretningen skal gjennomføres, inkludert om bruk av elektronisk kommunikasjon.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 75. Adgang til å oppheve og omgjøre en avgjørelse i saken

Offiser som har ilagt en refselse, kan innen tre måneder fra ileggelsen oppheve eller omgjøre refselsen, dersom det viser seg at vedtaket er uriktig, eller det på grunn av etterfølgende omstendigheter er urimelig at det blir stående.

Den refsende sjefs foresatte kan oppheve eller omgjøre avgjørelsen i saken innen tre måneder fra den undergitte sjefen tok en avgjørelse i saken.

Adgangen til omgjøring etter første og andre ledd faller bort når klage over refselsen er sendt til klagenemnda etter § 76.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om adgangen til å oppheve og omgjøre en avgjørelse i saken.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 76. Klage til Klagenemnda for disiplinærsaker i Forsvaret

Den som er ilagt en refselse, kan klage på refselsen til Klagenemnda for disiplinærsaker i Forsvaret. Vedkommende må fremsette klagen innen to virkedager etter å ha blitt underrettet om vedtaket. Klagen fremsettes for den

som har ilagt refselsen (den refsende sjef). Dersom den refsende sjef ikke tar klagen til følge, sender vedkommende saken til klagenemnda.

En personlig fornærmet i en disiplinærsak som ikke blir avgjort med refselse, har samme klageadgang til klagenemnda som den undersøkelsen har rettet seg mot og på de samme vilkår, jf. første ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om klagen, klagebehandlingen og klagenemnda.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 77. Særskilte begrensninger i adgangen til å bringe en disiplinærsak inn for domstolene

Søksmål etter tvisteloven kan bare reises når klageadgangen er uttømt. Søksmål må være reist innen to måneder etter at den refsede fikk underretning om avgjørelsen og om fristen for å reise søksmål.

Søksmål har ikke oppsettende virkning for iverksetting av refselsen, jf. § 79.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 78. Begrensninger som følger av folkeretten eller avtale

Utøvelsen av disiplinærmyndigheten skjer med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten eller følger av avtale med fremmed stat eller med en internasjonal organisasjon.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utøvelsen av disiplinærmyndighet etter første ledd.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 79. Iverksetting av refselse

Et endelig vedtak om refselse skal iverksettes uten opphold. Iverksetting kan skje senest tre måneder etter at vedtaket ble endelig.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om unntak fra første ledd første punktum.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 80. Erstatning

Blir en refselse opphevet, skal den refsede ha erstatning av staten for det økonomiske tapet vedkommende måtte ha lidt.

Blir en refselse som medfører frihetsinnskrenkning opphevet etter at den er gjennomført, kan det gis oppreisning.

Erstatning tilkjennes ikke når vedkommende ved tilståelse eller på annen måte ved eget forsettlig forhold har fremkalt disiplinærundersøkelsen.

Har den refsede medvirket til skaden på en måte som kan legges vedkommende til last, kan erstatningen settes ned eller falle helt bort.

Erstatningsspørsmålet avgjøres av departementet.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 81. Rådgivning, tilsyn og kontroll

De militære sjefer skal bistås av Forsvarets jurister ved utøvelsen av disiplinærmyndigheten.

Enhver sjef skal føre tilsyn med sine undergittes utøvelse av disiplinærmyndigheten.

Forsvaret skal gjennomføre legalitetskontroll av ilagte refselser og føre en sentral oversikt over disse.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om rådgivning, tilsyn og kontroll.

Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 82. Særregler i krig eller når krig truer

I krig kan refselse anvendes mot enhver som kan straffes etter militær straffelov § 9, i tillegg til personer som nevnt i § 67. Det samme gjelder når krig truer, for personer i de avdelinger som er under styrkeoppbygging.

I tilfeller som nevnt i første ledd kan frihetsinnskrenkning innebære frihetsberøvelse, forutsatt derogasjon fra den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 5, jf. artikkel 15.

I tilfeller som nevnt i første ledd gjelder ikke bestemmelsene i § 76 om klagenemnd. Den refsende sjefs nærmeste foresatte er klageinstans. De øvrige reglene for klagebehandlingen ved klagenemnda gjelder så langt de passer.

Bestemmelsen i første, andre og tredje ledd gjelder også i de tilfeller hvor Kongen har truffet bestemmelse i medhold av straffeprosessloven § 463 andre

ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser som gjelder i krig eller når krig truer om begrenset disiplinærmyndighet, økning av satser for overtredelsesgebyr, økning i antall dager frihetsinnskrenkning kan anvendes, saksbehandling for krigsfanger og internerte og forenkling i saksbehandlingen, inkludert om rådgivning, frist for iverksetting og kontroll.
Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 83. Forskrifter i medhold av loven

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om forholdet til forvaltningsloven, hvilke handlinger det kan ilegges refselse for, skyldkravet, virkeområde i tid, foreleggelsesplikten, opplysningsplikten, rett til bistand og erstatning. Departementet kan i forskrift også gi nærmere bestemmelser om gjennomføring av kapittel 8 i forbindelse med tjenestegjøring ved internasjonale enheter, i internasjonale operasjoner og lignende.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføring av kapittel 8 for øvrig.
Tilføyd ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875).

§ 84. Straff

Med bot straffes den som forsettlig eller uaktsomt

a. bryter opplysnings- eller meldeplikten etter §§ 8 og 58
b. lar være å møte til sesjon etter § 9
c. lar være å møte til tjeneste etter § 19.

Med bot straffes den som forsettlig

a. unndrar seg undersøkelser etter § 10
b. unndrar seg vaksinering eller andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer etter § 20
c. bryter oppbevarings- eller vedlikeholdsplikten etter § 63.

Medvirkning straffes ikke etter første og andre ledd.

Med fengsel inntil 2 år straffes den som med hensikt unndrar seg tjeneste i Forsvaret ved

a. å bryte opplysnings- eller meldeplikten etter §§ 8 og 58
b. å la være å møte til sesjon etter § 9
c. å unndra seg undersøkelser etter § 10
d. å bryte reiseforbud etter § 16 bokstav e
e. å unndra seg vaksinering eller andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer etter § 20.

Med fengsel inntil 2 år straffes den som gjør tjeneste i Forsvaret på grunnlag av opplysninger den vet er uriktige eller ufullstendige.

Brudd på møteplikten kan etter § 19 straffes etter militær straffelov §§ 34 og 35.

I forskrift med hjemmel i §§ 8, 9, 10, 16 bokstav e og §§ 19, 20 og 63 kan det fastsettes at brudd på angitte bestemmelser i forskriften skal straffes.
Endret ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875, tidligere § 66).

Kapittel 9 Ikrafttredelse og overgangsregler

§ 85. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra det tidspunktet[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft forskjellige bestemmelser til ulik tid.
Endret ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875, tidligere § 67).
1 Fra 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 778.

§ 86. Overgangsregler

Tidligere yrkesbefal som er fast tilsatt til de fyller 60 år, og som ble tilsatt før 1. januar 2016, beholder sin stilling i Forsvaret til de har fylt 60 år.

Tidligere yrkesbefal som er tilsatt før 1. januar 2005, kan sies opp bare etter statsansatteloven § 20 første ledd bokstav a.
Endret ved lover 26 mars 2021 nr. 14 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 1002), 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875, tidligere § 68).

§ 87. Oppheving av og endring i andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft oppheves:

1. lov 17. juli 1953 nr. 28 om Heimevernet
2. lov 17. juli 1953 nr. 29 om verneplikt
3. lov 19. mars 1965 nr. 3 om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner
4. lov 2. juli 2004 nr. 59 om forsvarspersonell.

Endret ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875, tidligere § 69).

§ 88. Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – – Endret ved lov 24 nov 2023 nr. 84 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875, tidligere § 70).

Lov om reservasjonssystemer for flyreiser mv.

§ 1. Gjennomføring av forordning

EØS-avtalen vedlegg XIII kapittel VI punkt 63 (forordning (EF) nr. 80/2009) om regler for bruk av edb-baserte reservasjonssystemer og om oppheving av forordning (EØF) nr. 2299/89 gjelder som norsk lov med de tilpasninger som følger av vedlegg XIII, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

§ 2. Innhenting av opplysninger

Enhver plikter uten hinder av taushetsplikt å gi EFTAs overvåkingsorgan og EFTA-domstolen de opplysningene organet kan kreve i henhold til rettsakten omhandlet i EØS-avtalen vedlegg XIII kapittel VI punkt 63 om regler for bruk av edb-baserte reservasjonssystemer.

Innenfor de rammene som følger av rettsakten som er nevnt i første ledd, har enhver rett til uten hinder av taushetsplikt å besvare henvendelser fra EU-kommisjonen og EU-domstolen.

§ 3. Økonomiske reaksjoner

EFTAs overvåkingsorgan og EFTA-domstolen kan ilegge foretak, sammenslutninger av foretak eller fysiske personer økonomiske reaksjoner for

forsettlig eller uaktsom overtredelse av rettsakten omhandlet i EØS-avtalen vedlegg XIII kapittel VI punkt 63 om regler for bruk av edb-baserte reservasjonssystemer, samt vedtak fattet i medhold av bestemmelsene i den nevnte rettsakten.

§ 4. Virkeområde

Loven gjelder kun innenfor EØS-området.[1]
1 Se EØS-avtalen art. 126.

§ 5. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.
Fra den tid loven trer i kraft oppheves lov 23. juni 2000 nr. 54 om edb-baserte reservasjonssystemer for passasjertransport m.v.

Forordning

Se her for å lese forordning (EF) nr. 80/2009: (pdf)
Uoffisiell oversettelse.

Lov om folkeregistrering (folkeregisterloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1-1. Folkeregisteret

Det skal være et sentralt personregister for Norge, kalt Folkeregisteret.

§ 1-2. Formål

Lovens formål er å legge til rette for sikker, korrekt og effektiv registrering av grunnleggende personopplysninger om den enkelte, herunder hvilke personer som er bosatt i Norge. Loven skal sikre at registreringspliktige personer tildeles et unikt identifikasjonsnummer. Loven skal bidra til at opplysningene i Folkeregisteret skal kunne brukes til myndighetsoppgaver og offentlig

forvaltning, forskning, statistikk og til å ivareta grunnleggende samfunnsbehov.

§ 1-3. Folkeregistermyndighet

Skattekontoret er registermyndighet i første instans. Skattedirektoratet er sentral registermyndighet og behandlingsansvarlig for registeret.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 51.

Kapittel 2 Registreringspliktige personer, identifikasjonsnummer

§ 2-1. Hvem som skal registreres

I Folkeregisteret registreres alle personer som:

a. er eller har vært bosatt i Norge,
b. er født i Norge eller
c. har fått tildelt fødselsnummer eller d-nummer.

§ 2-2. Identifikasjonsnummer

Ved første gangs registrering i Folkeregisteret tildeles en person som er bosatt eller født i Norge, et fødselsnummer. Fødselsnummer kan også tildeles norsk statsborger bosatt i utlandet. For andre personer kan det tildeles et d-nummer etter regler fastsatt i forskrift.

Fødselsnummeret består av elleve siffer. De seks første sifrene er personens fødselsdato i rekkefølge to siffer for dag, to for måned og to for år. De fem siste sifrene er individsiffer og kontrollsiffer. D-nummer er bygget opp på samme måte, likevel slik at første siffer er tillagt fire.

Fødselsnummeret skal endres når fødselsdato eller kjønn endres, eller dersom det er besluttet i medhold av reglene i politiloven. Fødselsnummer kan ellers endres når adopsjonsmyndigheten har bedt om nytt fødselsnummer der det er innvilget adopsjon av spedbarn etter adopsjonsloven § 14.

Det kan registreres fødselsnummer til bruk ved etablering av dekkidentitet til politiet eller forsvarspersonell, når det er besluttet av kompetent politi- eller forsvarsmyndighet.

Departementet kan gi forskrift om oppbygging av individ- og kontrollsiffer, hvem som kan tildeles d-nummer og krav til dokumentasjon og saksbehandling.
Endret ved lover 22 juni 2018 nr. 72, 20 des 2024 nr. 90.

Kapittel 3 Hvilke opplysninger som registreres

§ 3-1. Hvilke opplysninger som kan registreres

Til hvert enkelt fødselsnummer eller d-nummer kan følgende opplysninger registreres:

a. navn
b. fødselsdato
c. kjønn
d. adresser
e. elektronisk kontaktinformasjon
f. kontaktopplysninger for dødsbo
g. fødested
h. statsborgerskap
i. foreldre
j. ektefelle eller registrert partner
k. sivilstand
l. barn
m. foreldreansvar
n. adopsjon
o. familienummer
p. tilknytning til Sametingets valgmanntall
q. samiske språk
r. vergemål
s. stadfestet fremtidsfullmakt
t. oppholdsstatus
u. utenlandsk identifikasjonsnummer
v. utlendingsmyndighetenes identifikasjonsnummer
w. registreringsstatus
x. dødsdato

I tilknytning til den enkelte opplysning kan det registreres merknader. Historiske opplysninger kan bevares i registeret.

Departementet kan i forskrift gi regler om hvilke underkategorier og tilleggsopplysninger som kan registreres til den enkelte opplysning.

§ 3-2. Grunnlaget for registrert identitet

Til hvert fødselsnummer eller d-nummer kan det registreres opplysning om på

hvilket grunnlag vedkommendes identitet er registrert. Det registreres om identiteten er unik, kontrollert eller ikke kontrollert.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

§ 3-3. Registrering av fødselsdato

For personer som fødes i Norge, registreres fødselsdato på grunnlag av fødselsmeldingen gitt i medhold av barnelova § 1.

For personer som flytter til Norge og ikke tidligere har vært registrert i Folkeregisteret, registreres fødselsdatoen på grunnlag av vedkommendes pass eller tilsvarende legitimasjonsdokument. For personer som trenger oppholdstillatelse, registreres fødselsdato på grunnlag av det som er registrert hos eller i vedtak av utlendingsmyndighetene. Dette gjelder ikke hvis antall tilgjengelige individsiffer for den aktuelle fødselsdato er svært lavt.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 76. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 4 Hvem som skal regnes for å være bosatt i Norge

§ 4-1. Hovedregel om å være bosatt i Norge

En person som oppholder seg lovlig i en norsk kommune i minst seks måneder, registreres som bosatt i Norge, med mindre annet følger av bestemmelsene i eller i medhold av dette kapittel.

Departementet kan gi forskrift om at personer som oppholder seg lovlig i en norsk kommune på grunnlag av unntak fra kravet om oppholdstillatelse fastsatt i medhold av utlendingsloven § 5 tredje ledd, ikke skal regnes som bosatt i Norge.

Endret ved lov 20 des 2024 nr. 94 (i kraft 1 jan 2025).

§ 4-2. Innflytting

En person som flytter til en norsk kommune, registreres som bosatt når han eller hun har lovlig opphold i norsk kommune og har til hensikt å bli her i minst seks måneder. Opphold av minst seks måneders varighet regnes som bosetting, selv om oppholdet er midlertidig.

En person som tar opphold i en norsk kommune på grunn av inntektsgivende aktivitet, og som dokumenterer pendling fra bolig i et annet land innenfor EØS, kan unntas registrering som bosatt i Norge. Ved avgjørelsen av om en person fyller vilkårene for pendling, gjelder bestemmelsene for pendlere tilsvarende.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende når en person som flytter til Norge, oppholder seg skiftevis på den norske kontinentalsokkelen og i en norsk kommune.

En person som trenger oppholdstillatelse, kan ikke registreres som bosatt før det er innvilget oppholdstillatelse på minimum seks måneder.

§ 4-3. Utflytting

En person som flytter til et land utenfor Norden for å bosette seg der, registreres som utflyttet. Forhold som skal vektlegges for å anse en person som utflyttet, er blant annet om vedkommende:

a. har egen selvstendig bolig i innflyttingslandet
b. ikke lenger disponerer fast bolig i norsk kommune
c. ikke lenger har arbeidsmessig tilknytning til en norsk kommune
d. ikke har ektefelle eller barn i en norsk kommune
e. ikke har annet enn sporadiske opphold i en norsk kommune i løpet av året.

Utenlandsk statsborger som ikke lenger har lovlig opphold i en norsk kommune, registreres som utflyttet i henhold til melding fra utlendingsmyndighetene.

Person som de siste to årene ikke har hatt kjent oppholdssted i Norge, registreres som utflyttet, med mindre registermyndigheten antar at personen oppholder seg her uten å ha tilknytning til en bestemt kommune.

Registrering av en person som flytter fra en norsk kommune til et annet nordisk land, skjer i henhold til overenskomst 1. november 2004 nr. 41 mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om folkeregistrering.

§ 4-4. Forskrift

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av dette kapittel, herunder fastsette unntak fra bestemmelsene.

Kapittel 5 Bosted

§ 5-1. Hovedregel om bosted

En person registreres med bosted der vedkommende regelmessig tar sin døgnhvile.

En person som tar sin døgnhvile skiftevis på to eller flere steder, registreres med bosted der vedkommende tar sin overveiende døgnhvile i løpet av enhver tolvmånedersperiode.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf og kan fastsette unntak fra hovedregelen.

§ 5-2. Ektefeller og barn

En person som har felles hjem med ektefelle eller barn, registreres med bosted der ektefelle eller barn er bosatt.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

§ 5-3. Pendlere

Opphold utenfor registrert bosted som følge av arbeid eller av andre grunner, endrer ikke bosted, med mindre forholdene ellers er slike at personen må registreres med bosted på det nye stedet.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

§ 5-4. Medlemmer av Stortinget og regjeringen mv.

Medlemmer av Stortinget og regjeringen som må oppholde seg utenfor registrert bosted som følge av det politiske vervet, kan beholde denne boligen som registrert bosted. Det samme gjelder for statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og ved Statsministerens kontor. Denne boligen må ligge minst 40 kilometer fra arbeidsstedet, være fullverdig og disponeres gjennom et reelt eie- eller leieforhold på alminnelige vilkår.

Ektefelle og barn i personens husstand skal være registrert bosatt samme sted, med mindre de har særlig svak tilknytning til boligen.

Ved flytting til annen bolig som også oppfyller avstandskravet, kan personen med husstand registreres der på samme vilkår. Personer nevnt i første ledd som

i løpet av funksjonsperioden etablerer seg i en slik bolig som oppfyller avstandskravet, kan på nærmere vilkår registreres bosatt der.

Opphold i statsministerboligen endrer ikke registrert bosted så lenge statsministeren disponerer en egen privat bolig gjennom et reelt eie- eller leieforhold. Ektefelle og barn i statsministerens husstand anses bosatt samme sted, med mindre de har særlig svak tilknytning til den private boligen.

Departementet kan gi forskrift om kravene til å disponere bolig, herunder besøkshyppighet, kravene til fullverdig bolig og vilkårene for adgangen etter tredje ledd andre punktum til å etablere bosted under funksjonsperioden.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 56 (i kraft 1 okt 2025).

Kapittel 6 Den enkeltes meldeplikt til Folkeregisteret

§ 6-1. Flyttemelding

Den som endrer bosted innen en norsk kommune eller mellom norske kommuner, skal innen åtte dager etter flyttingen melde dette til skattekontoret.

§ 6-2. Melding om innflytting

Den som flytter til Norge for å bosette seg i en norsk kommune, skal innen åtte dager etter ankomsten personlig melde dette på skattekontoret og vise frem pass eller tilsvarende legitimasjon.

§ 6-3. Melding om utflytting

Den som flytter til et land utenfor Norden for å bosette seg der eller oppholde seg der i minst seks måneder, skal før utreisen melde dette til skattekontoret.

Melding i forbindelse med flytting til et annet nordisk land reguleres av overenskomst 1. november 2004 nr. 41 mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om folkeregistrering.

§ 6-4. Melding om fødsel og navn

Fødsel som har skjedd uten at en lege eller jordmor er til stede, skal meldes til skattekontoret av moren selv, jf. barnelova § 1.

Valg av navn til den nyfødte skal meldes til skattekontoret av den eller de som har foreldreansvar for barnet, jf. navneloven § 12.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6-5. Forskrift

Departementet kan gi forskrift om registrering av flyttedato, krav til flyttemelding og fastsette unntak fra meldeplikten for utlending som ved innreisen også har meldeplikt til annen offentlig myndighet.

Kapittel 7 Meldeplikt for offentlige myndigheter og virksomheter

§ 7-1. Offentlige myndigheters og virksomheters meldeplikt

Offentlige myndigheter og virksomheter skal uten hinder av taushetsplikt gi de meldinger og opplysninger som er nødvendige for registerføringen. Samme plikt gjelder når de i sitt arbeid blir kjent med opplysninger som avviker fra det som er registrert i Folkeregisteret.

Offentlige myndigheter og virksomheter skal gi melding til registermyndigheten når de måtte bli kjent med endringer eller feil i tidligere gitte opplysninger.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

Kapittel 8 Registrering av opplysninger

§ 8-1. Innføring i Folkeregisteret

Registermyndigheten skal kontrollere om fremlagte opplysninger er i samsvar med reglene i denne lov eller forskrift gitt med hjemmel i loven. Straks opplysningene er funnet å være i slikt samsvar, skal de føres inn i registeret.

§ 8-2. Meldinger fra offentlige myndigheter og virksomheter

Opplysninger som meldes inn fra offentlige myndigheter og virksomheter, føres inn i registeret etter en formell kontroll.

§ 8-3. DNA-testing

Dersom det er nødvendig for registreringen å fastslå at det eksisterer en familierelasjon, kan det stilles krav om dokumentasjon ved hjelp av DNA-test. Dette gjelder bare dersom de øvrige opplysningene i saken ikke gir grunnlag for

med rimelig sikkerhet å fastslå familierelasjonen.

§ 8-4. Forskrift

Departementet kan gi forskrift om når DNA-test kan kreves.

Departementet kan gi forskrift om når faktiske og rettslige forhold som har funnet sted i utlandet, skal registreres i folkeregisteret, og hvilke krav som skal stilles til dokumentasjon.

Kapittel 9 Saksbehandlingsregler

§ 9-1. Taushetsplikt

Enhver som behandler personopplysninger etter denne lov, plikter å bevare taushet om det han eller hun får kjennskap til i sitt arbeid.

Taushetsplikten omfatter ikke opplysninger om en persons fulle navn, fødselsdato, kjønn, fødsels- og d-nummer, grunnlaget for registrert identitet etter § 3-2, adresse, kontaktopplysninger for dødsbo, fødested, statsborgerskap, sivilstand, vergemål, stadfestet fremtidsfullmakt og dødsdato, med mindre slike opplysninger røper et klientforhold eller andre forhold som gjør at opplysningene må anses personlige. Det samme gjelder historiske opplysninger om navn og adresse.

Departementet kan i forskrift fastsette unntak fra taushetsplikten for opplysninger om registreringsstatus, jf. § 3-1 første ledd bokstav w. Departementet kan i forskrift også gi regler om hvilke nærmere opplysninger om vergemål og stadfestet fremtidsfullmakt som skal omfattes av taushetsplikt. Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 110, 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 9-2. Retting av feil i registeret

Registermyndigheten skal rette registreringer når det foreligger en åpenbar registreringsfeil, eller når registreringsgrunnlaget er feil.

Registrerte opplysninger skal rettes når det foreligger dokumentasjon som gir sannsynlighetsovervekt for at de nye opplysningene er korrekte. Eventuell retting av en opplysning som er meldt inn fra offentlig myndighet eller virksomhet, forelegges denne dersom rettingen har betydning for vedkommende myndighet eller virksomhet.

En opplysning som er meldt inn fra offentlig myndighet eller virksomhet, skal

rettes i samsvar med korrigert melding fra vedkommende myndighet eller virksomhet.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, og herunder gi særskilte regler om endring av registrert fødselsdato.

§ 9-3. Endring etter beslutning om fingerte personopplysninger

Når det er gitt tillatelse etter politiloven til bruk av fingerte personopplysninger, skal registermyndigheten registrere de aktuelle opplysningene i samsvar med avgjørelsen.
Endret ved lov 20 des 2024 nr. 90.

§ 9-4. Sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser

(1) Folkeregistermyndigheten kan sammenstille innhentede personopplysninger når det er nødvendig for deres arbeid, herunder til ID-forvaltning, kontroll-, veilednings-, analyse- og statistikkformål. Folkeregistermyndigheten kan benytte innhentede personopplysninger til profilering til samme formål, når profileringen er nødvendig for å målrette tiltak som fremmer etterlevelse av loven. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn det som er nødvendig for formålet.
(2) Folkeregistermyndighetene kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.
(3) Folkeregistermyndigheten kan benytte særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, ved sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser.
(4) Departementet kan gi forskrift om sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles og hvem det kan behandles personopplysninger om.
Tilføyd ved lov 22 des 2021 nr. 159 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3803).

§ 9-5. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

Folkeregistermyndigheten kan behandle innhentede personopplysninger for å

utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 111 (ikr. 1 juli 2019), endret ved lov 22 des 2021 nr. 159 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 22 des 2021 nr. 3803, tidligere § 9-4).

Kapittel 10 Utlevering av opplysninger fra registeret

§ 10-1. Utlevering av opplysninger som ikke er underlagt taushetsplikt

Offentlige myndigheter og virksomheter, private virksomheter som utfører lovpålagte oppgaver eller oppgaver på vegne av det offentlige, og finansforetak, kan få utlevert ikke-taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret. Opplysningene kan gjøres elektronisk tilgjengelig gjennom lister basert på fødselsnummer og d-nummer.

Andre private virksomheter og aktører kan få utlevert ikke-taushetsbelagte opplysninger om navngitte identifiserbare personer. Opplysning om fødselsnummer og d-nummer utleveres kun dersom det angis et begrunnet behov. Opplysninger for oppdatering av eksisterende registre kan likevel gjøres elektronisk tilgjengelig gjennom lister basert på fødsels-nummer og d-nummer.

Den enkelte registrerte person skal ha tilgang til opplysninger om søk foretatt på egen person. Dette gjelder ikke for søk foretatt av pressen, ved utlevering av opplysninger gjennom lister som nevnt i første og annet ledd, og ved annen form for utlevering av opplysninger til oppdatering av eksisterende registre.

Departementet kan gi forskrift om vilkår og betaling for utlevering, og kan fastsette unntak fra den enkeltes tilgang til opplysninger om søk foretatt på egen person.

§ 10-2. Utlevering av taushetsbelagte opplysninger

Taushetsbelagte opplysninger kan utleveres til offentlige myndigheter og virksomheter og til private virksomheter som har hjemmel i lov til å innhente opplysninger fra Folkeregisteret uten hinder av taushetsplikt. Opplysningene kan gjøres elektronisk tilgjengelig gjennom lister basert på fødselsnummer og d-nummer.

Registermyndigheten kan til privatpersoner og bobestyrere utlevere taushetsbelagte opplysninger som er nødvendige i forbindelse med skifte av dødsbo.

Taushetsbelagte opplysninger kan utleveres til en annen stat etter overenskomst som bestemmer at slik utlevering kan skje uten hinder av taushetsplikt.

Departementet kan gi forskrift om vilkår og betaling for utlevering.

§ 10-3. Utlevering av opplysninger til forskning

Registermyndigheten kan utlevere taushetsbelagte opplysninger til forskningsformål i henhold til forvaltningsloven §§ 13 d og 13 e.

Ikke-taushetsbelagte opplysninger om en nærmere angitt gruppe av personer kan utleveres til forskningsformål selv om den enkelte personen ikke kan navngis og identifiseres, dersom dette finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser.

§ 10-4. Graderte opplysninger

Registrerte opplysninger som er gradert i medhold av beskyttelsesinstruksen, skal sperres i Folkeregisteret.

Gradering av opplysninger i barnevernsaker besluttes av barnevernstjenesten. I andre saker treffes beslutning om gradering av politiet. Endring i beslutning om gradering skal registreres etter melding fra barnevernstjenesten eller politiet.

Opplysning som er gradert strengt fortrolig, kan bare utleveres etter søknad som avgjøres av politiet eller barnevernstjenesten.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 10-5. Varsling til brukere av registeret

Registermyndigheten kan uten hinder av taushetsplikt gi opplysninger til andre offentlige myndigheter og virksomheter og til finansforetak når de kan ha bruk for opplysningene i sin virksomhet. Herunder kan registermyndigheten varsle andre offentlige myndigheter og virksomheter samt finansforetak når den har mistanke om at registrerte personopplysninger knytter seg til en falsk eller fiktiv identitet.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

§ 10-6. Bekreftet registerutskrift

Enhver person over 18 år kan få utstedt en bekreftet utskrift av de opplysningene som er registrert om vedkommende selv i Folkeregisteret, jf. § 3-1 første ledd.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

§ 10-7. Attester

Registermyndigheten kan utstede:

a. bostedsattest til en person som er registrert som bosatt i Norge
b. fødselsattest til en person som er født eller adoptert i Norge
c. prøvingsattest, jf. ekteskapsloven § 10
d. attest til bruk for ekteskapsinngåelse etter utenlandsk rett
e. vigselsattest.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, og fastsette unntak.

Kapittel 11 Kontroll av opplysninger

§ 11-1. Opplysningsplikt om egne forhold

Etter henvendelse fra registermyndigheten plikter personer over 15 år som oppholder seg i Norge, å gi følgende opplysninger om seg og sin husstand: fullt navn, fødselsdato, fødested, kjønn, sivilstand, foreldreansvar, adresse, yrke, arbeidssted og statsborgerskap.

Har en person gitt uriktige eller ufullstendige meldinger eller opplysninger, plikter han eller hun etter oppfordring å møte på skattekontoret for å gi nærmere forklaring om forholdet. Er det grunn til å tvile på riktigheten av opplysninger som gis eller er gitt, kan registermyndigheten kreve at vedkommende for egen kostnad skaffer de attester eller den dokumentasjon som trengs.

Registermyndigheten kan om nødvendig kreve politiets bistand til å innhente opplysninger etter denne loven.

§ 11-2. Kontroll av bostedsadresse

Dersom registermyndigheten har mistanke om at en registrert bostedsadresse er feil, eller at et oppgitt bosted i flyttemelding er feil, kan den

a. be om en nærmere redegjørelse fra vedkommende selv om dennes bostedsforhold
b. innhente opplysninger fra en huseier eller utleier om hvem som bor eller oppholder seg på eiendommen
c. innhente opplysninger fra posttilbyder, ekomtilbyder, nettselskap og strømleverandør om vedkommendes kundeforhold.

For å avdekke feil i bostedsregistreringen, kan registermyndigheten innhente opplysninger fra posttilbyder om et antall registrerte personer for elektronisk sammenligning med opplysninger i registeret. Opplysninger innhentet ved slik masseinnhenting skal slettes så snart kontrollen er gjennomført.

Kapittel 12 Sanksjoner

§ 12-1. Overtredelsesgebyr

Registermyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr overfor:

a. den som ikke oppfyller sin opplysningsplikt etter § 11-1,
b. den som ikke oppfyller sin opplysningsplikt etter § 11-2 bokstav b og c og
c. den som bryter vilkår for utlevering av opplysninger etter kapittel 10.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Overtredelsesgebyret for første ledd bokstav a og b skal ikke utgjøre mer enn 15 ganger rettsgebyret og for bokstav c ikke mer enn 100 ganger rettsgebyret, jf. rettsgebyrloven § 1 annet ledd.

Et overtredelsesgebyr kan helt eller delvis ettergis dersom det blir gjort sannsynlig at manglende etterlevelse skyldes forhold utenfor overtrederens kontroll eller dersom særlige rimelighetsgrunner tilsier det.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen og utmålingen av

overtredelsesgebyret.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 12-2. Tap av rett til å få utlevert opplysninger

Registermyndigheten kan ved grove eller gjentatte brudd på vilkår for utlevering av opplysninger etter kapittel 10 treffe vedtak om tap av rett til å få utlevert opplysninger fra Folkeregisteret. Vedtaket skal gjelde for en bestemt tidsperiode som ikke overstiger to år.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen og utmålingen av perioden for tap av rett til å få utlevert opplysninger.

Kapittel 13 Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 13-1. Ikrafttredelse. Overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer.

Fra samme tidspunkt oppheves lov 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering.

Vedtak om utlevering av opplysninger fra Folkeregisteret truffet med hjemmel i lov 16. januar 1970 nr. 1 om folkeregistrering, bortfaller ett år etter at denne loven trer i kraft. Dersom parten innen dette året har søkt om tilsvarende utlevering av opplysninger, gjelder vedtaket frem til registermyndigheten har truffet vedtak i saken.

1 Fra 1 okt 2017 iflg. res. 9 juni 2017 nr. 718, med unntak av § 10-1 tredje ledd (ikr. fra den tid Kongen bestemmer). § 10-1 tredje ledd trer i kraft 5 okt 2020 iflg. res. 5 okt 2020 nr. 1960.

§ 13-2. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:– – –

Lov om undersøkelser av ulykker og hendelser i Forsvaret (forsvarsundersøkelsesloven)

§ 1. Formål

Formålet med loven er å forbedre sikkerheten i Forsvaret gjennom undersøkelser av ulykker og hendelser.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for Forsvarets virksomhet. Loven gjelder også for virksomhet som utføres i tilknytning til, eller i nær forbindelse med, utøvelsen av Forsvarets virksomhet.

Loven gjelder på norsk territorium, herunder på Svalbard, Jan Mayen og i bilandene. Loven gjelder også på norske fartøy, herunder luftfartøy, og på faste og flytende installasjoner til havs. Så fremt ikke forholdet til andre staters lovgivning, internasjonal overenskomst eller folkeretten for øvrig er til hinder for det, kommer loven til anvendelse også for Forsvarets virksomhet i utlandet.

Departementet kan gi forskrift om lovens virkeområde.

§ 3. Definisjoner

I loven menes med

a. ulykke: en uønsket eller utilsiktet begivenhet, eller en bestemt rekke slike begivenheter, som har skadelige følger. Med skadelige følger menes blant annet tap av menneskeliv, alvorlig personskade, omfattende skade på eller tap av materiell og omfattende skade på eiendom eller miljøet.
b. hendelse: enhver annen uønsket eller utilsiktet begivenhet enn en ulykke, som har sammenheng med militær virksomhet og som virker inn på sikkerheten i Forsvaret.
c. alvorlig hendelse: en hendelse som under litt andre omstendigheter kunne ha ført til en ulykke.

§ 4. Om undersøkelsesmyndigheten

Undersøkelse av ulykker og hendelser i Forsvaret skal skje ved den myndighet departementet bestemmer.

Undersøkelsesmyndigheten skal være et faglig uavhengig organ. Den skal utføre sine oppgaver uavhengig og selvstendig, og kan ikke instrueres i faglige spørsmål. Den bestemmer selv hvordan arbeidet skal innrettes og organiseres.

Undersøkelsesmyndigheten skal klarlegge hendelsesforløp og årsaksfaktorer bak ulykken eller hendelsen til bruk i det ulykkesforebyggende arbeidet i Forsvaret. Undersøkelsen skal ikke ta stilling til om det er grunnlag for disiplinære forføyninger eller om det foreligger sivilrettslig eller strafferettslig skyld og ansvar. Undersøkelsene skal foregå uavhengig av annen etterforskning eller undersøkelse som helt eller delvis har slikt formål.

Departementet kan gi forskrift om organiseringen av undersøkelsesmyndigheten.

§ 5. Undersøkelsesmyndighetens oppgaver

Undersøkelsesmyndigheten har ansvar for at det blir igangsatt og gjennomført undersøkelser etter § 12. Undersøkelsesmyndigheten har det overordnede ansvaret for at forhold som antas å ha betydning for forebyggelsen av ulykker og hendelser blir utredet. Etter at rapport er utarbeidet etter § 21, har undersøkelsesmyndigheten ansvaret for at rapporten med eventuelle tilrådninger oversendes Forsvaret og andre relevante myndigheter for oppfølgning.

Departementet kan gi forskrift om undersøkelsesmyndighetens oppgaver.

§ 6. Årlig rapportering

Undersøkelsesmyndigheten skal hvert år offentliggjøre en rapport om de undersøkelser som er gjennomført året før, med tilhørende sikkerhetstilrådninger.

Departementet kan gi forskrift om undersøkelsesmyndighetens plikt til å rapportere om sitt arbeid.

§ 7. Varsling

Departementet kan gi forskrift om ansvar og rutiner ved varsling og rapportering av ulykker og hendelser.

§ 8. Skadested og sikring av bevis mv.

Den tilstedeværende med høyest militær grad skal straks igangsette tiltak for å begrense omfanget av skaden og sørge for at nødvendige redningstiltak iverksettes. Vedkommende har også ansvar for at det blir foretatt handlinger som ikke kan utsettes uten fare for skade og som er nødvendige for å sikre bevis i saken, slik som avsperring av åsted, sikring av vitner og spor mv.

Departementet kan gi forskrift om plikter og rutiner for sikring av skadested og bevis i saken.

§ 9. Forbud mot fjerning av vrakrester mv.

Materiell og annet som er skadet i en ulykke eller hendelse, slik som vrakrester og andre spor etter ulykken eller hendelsen, må ikke fjernes eller røres uten samtykke fra undersøkelsesmyndigheten, militærpolitiet og politiet, med mindre det er nødvendig for å redde eller avverge fare for liv eller eiendom eller for å hindre at noe som kan ha betydning for undersøkelsen, ødelegges eller forsvinner.

Undersøkelsesmyndigheten skal avslutte sine undersøkelser på ulykkesstedet så snart som mulig dersom undersøkelsene hindrer offentlig ferdsel mv.

§ 10. Tiltak for å fremskaffe opplysninger

Undersøkelsesmyndigheten har rett til å benytte privat grunn og kan kreve å få undersøke og ta i besittelse fartøy, kjøretøy, vrakrester, kjørevei, dokumenter, systemer som registrerer lyd og bilde, og annet som har vært involvert i ulykken eller hendelsen.

Undersøkelsesmyndigheten skal gis tilgang til resultater fra undersøkelser av personer som har vært involvert i ulykken eller hendelsen, og obduksjon av dødsofre. Undersøkelsesmyndigheten kan pålegge legeundersøkelse av alle personer som har vært involvert i ulykken eller hendelsen, og be om at det utføres tester på prøver som er tatt av slike personer. Undersøkelsesmyndigheten skal ha umiddelbar tilgang til resultatet av slike undersøkelser eller tester.

Tiltak etter første og annet ledd kan bare utføres i den utstrekning det er nødvendig for å kunne gjennomføre undersøkelsen. Undersøkelsesmyndigheten kan be om bistand av militærpolitiet eller politiet.

Undersøkelsesmyndigheten skal ha adgang til informasjon i forsvarssektoren av betydning for undersøkelsen.

Undersøkelsesmyndighetens tilgang til opplysninger etter bestemmelsen her gjelder uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

Departementet kan gi forskrift om undersøkelsesmyndighetens tiltak for å fremskaffe opplysninger.

§ 11. Iverksetting av undersøkelse og undersøkelsens omfang

Når undersøkelsesmyndigheten mottar varsel om en ulykke eller hendelse, skal den uten ugrunnet opphold vurdere om vilkårene for å igangsette undersøkelse etter § 12 er oppfylt.

Undersøkelsesmyndigheten avgjør selv omfanget av undersøkelsen og hvordan den skal gjennomføres for å oppnå lovens formål.

Dersom det fremkommer nye opplysninger av betydning for konklusjonen i saken eller andre tungtveiende hensyn tilsier det, kan undersøkelsesmyndigheten beslutte å undersøke forhold ved tidligere inntrådte ulykker eller hendelser.

§ 12. Undersøkelse

Undersøkelsesmyndigheten skal undersøke enhver ulykke og alvorlig hendelse innad i Forsvaret eller som Forsvaret er involvert i.

Når en nærmere undersøkelse av et årsaksforhold er ønskelig, kan undersøkelsesmyndigheten beslutte å undersøke også andre hendelser. I denne vurderingen skal det særlig legges vekt på hvilken lærdom undersøkelsen forventes å gi med tanke på å forbedre sikkerheten i Forsvaret, alvorlighetsgrad og om det inntrufne inngår i en serie av ulykker eller hendelser.

Undersøkelsesmyndigheten kan unnlate å undersøke et forhold dersom en annen myndighet undersøker det inntrufne.

Departementet kan gi forskrift om når undersøkelsesmyndigheten skal undersøke ulykker og hendelser.

§ 13. Begrensning i adgangen til å undersøke

Departementet kan, dersom forholdet til andre land eller vesentlige sikkerhetspolitiske interesser tilsier det, beslutte å begrense undersøkelsesmyndighetens arbeid, eller stanse videre undersøkelser.

§ 14. Sammensetning, kompetanse og fremdrift

Departementet kan gi forskrift om mandat, arbeid, fremdrift og kompetansekrav for gjennomføringen av undersøkelsesarbeidet.

§ 15. Hensikten med undersøkelsen

Hensikten med undersøkelsen er å

a. bringe på det rene skadens art og omfang, hendelsesforløp og årsak,
b. klarlegge hvilke lover, forskrifter, instrukser eller ordre som gjaldt for den virksomhet eller det oppdrag hvor hendelsen inntraff, samt
c. uttale seg om hva som kan gjøres for å avverge lignende ulykker eller hendelser i fremtiden.

§ 16. Forklaringsplikt

Enhver har plikt til å forklare seg til undersøkelsesmyndigheten om opplysninger han eller hun besitter som kan være av betydning for undersøkelsen. Denne plikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt den enkelte er bundet av. Enhver som forklarer seg har rett til å la seg bistå under forklaringen, med mindre dette vesentlig forsinker saken.

§ 17. Bevissikring

Undersøkelsesmyndigheten kan kreve bevissikring utenfor rettssak etter reglene i tvisteloven kapittel 28. Krav om bevissikring fremmes for den tingretten hvor de som skal avhøres bor eller oppholder seg, eller realbevis skal undersøkes.

§ 18. Rettigheter for dem saken angår

Når undersøkelsesmyndigheten iverksetter en undersøkelse, skal den så vidt mulig underrette berørte avdelinger, ofrene og deres familier, produsenter, representanter for personellet, berørte beredskapstjenester og andre som saken angår. Slik underretning skal gis så snart som mulig. Det skal opplyses om rettighetene etter annet ledd og etter § 22.

Innen undersøkelsen avsluttes, skal de som er nevnt i første ledd, gis adgang

til å komme med opplysninger og synspunkter om ulykken eller hendelsen og dens årsaksfaktorer i den grad det er praktisk mulig. De bør gis adgang til å være til stede under undersøkelsene og til å gjøre seg kjent med dokumentene, i den grad undersøkelsesmyndigheten finner at dette kan skje uten hinder for undersøkelsen. Annet punktum gjelder med de begrensninger som følger av taushetsplikten i § 19.

Departementet kan gi forskrift om rettigheter for dem saken angår.

§ 19. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for undersøkelsesmyndigheten, har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det som de får kjennskap til under utførelsen av sitt arbeid. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder likevel ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal tilsvarende taushetsplikt gjelde, med mindre opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til ulykken eller hendelsen. For sikkerhetsgraderte opplysninger gjelder sikkerhetsloven § 5-4.

Personer som nevnt i første ledd har i tillegg taushetsplikt om opplysninger som er fremkommet under forklaring for undersøkelsesmyndigheten etter § 16. Dette gjelder likevel ikke dersom opplysningene er nødvendige for å forklare ulykken eller hendelsen, eller dersom ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelige, for eksempel når de er alminnelig kjente eller alminnelig tilgjengelige andre steder.

Taushetsplikt som nevnt i annet og tredje ledd er ikke til hinder for at ugraderte opplysninger bringes videre dersom den som har krav på taushet samtykker, opplysningene har statistisk form, eller individualiserende kjennetegn utelates på annen måte.

Opplysninger som er taushetsbelagte etter tredje ledd kan gis videre til utenlandske og internasjonale myndigheter og organisasjoner når dette følger av internasjonale avtaler som Norge har inngått.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 52 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 22 nov 2019 nr. 1548).

§ 20. Informasjon til relevante tilsyn og myndigheter

Undersøkelsesmyndigheten skal innenfor rammen av taushetsplikten etter § 19 fortløpende holde relevante tilsyn og myndigheter underrettet om forhold som avdekkes i løpet av undersøkelsen, og sine foreløpige vurderinger av disse, i den

grad det anses nødvendig for sikkerheten i Forsvaret eller samfunnet for øvrig.

§ 21. Undersøkelsesrapport

Når undersøkelsesmyndigheten har undersøkt et hendelsesforløp etter § 12, skal den utarbeide en rapport som skal oversendes til forsvarssjefen med gjenpart til departementet. Rapporten skal opplyse om hensikten med undersøkelsen. Rapporten skal redegjøre for hendelsesforløpet og inneholde undersøkelsesmyndighetens vurdering av årsaksforholdene. Så langt det er formålstjenlig, skal rapporten inneholde undersøkelsesmyndighetens eventuelle tilrådninger om tiltak som bør treffes eller vurderes for å hindre lignende ulykker eller hendelser i fremtiden.

Rapporten skal ikke inneholde referanser til enkeltpersoners navn eller adresse.

Undersøkelsesmyndighetens avgjørelse etter denne paragrafen kan ikke påklages.

Departementet kan gi forskrift om utformingen av rapportene.

§ 22. Behandling av utkast til undersøkelsesrapport

Før undersøkelsesmyndigheten sluttbehandler rapporten, skal utkastet til rapport sendes til Forsvaret og berørte etater med en rimelig frist til å gi uttalelse.

De som er nevnt i § 18 første ledd har på anmodning rett til å få tilsendt utkastet til rapport hvis ikke særlige forhold eller reglene om taushetsplikt i § 19 er til hinder for det. Retten etter første punktum gjelder bare de delene av utkastet som vedkommende på grunn av sin tilknytning til saken eller undersøkelsen har særlige forutsetninger for å uttale seg om. Mottakeren skal gis en rimelig frist til å gi uttalelse.

Undersøkelsesmyndighetens avgjørelser etter annet ledd kan ikke påklages.

Departementet kan gi forskrift om foreleggelse av utkast til undersøkelsesrapport.

§ 23. Offentlighet

Utkast til undersøkelsesrapport kan unntas offentlighet.

Avslag på begjæringer om innsyn kan påklages etter reglene i offentleglova. Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for klageinstansen, har taushetsplikt i samsvar med § 19 i loven her for opplysninger de blir kjent med i forbindelse

med klagesaken.

§ 24. Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i straffesak

Opplysninger undersøkelsesmyndigheten mottar etter § 16 kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak mot den som har gitt opplysningene.

§ 25. Forbud mot bruk av opplysninger som grunnlag for andre sanksjoner

En vernepliktig eller arbeidstaker som avgir forklaring etter § 16, skal ikke som følge av dette utsettes for noen form for sanksjoner fra den foresatte eller arbeidsgiveren.

Første ledd gjelder ikke

a. tiltak som den foresatte eller arbeidsgiveren iverksetter med hovedformål å forbedre den vernepliktiges eller arbeidstakerens kvalifikasjoner.
b. dersom de mottatte opplysningene viser at den vernepliktige eller arbeidstakeren ikke oppfyller helsemessige krav til å inneha sin stilling.
c. omstendigheter knyttet til den vernepliktige eller arbeidstakeren eller dennes handlinger og unnlatelser som er blitt kjent på annen måte enn gjennom dennes forklaring etter § 16.

§ 26. Straff

Den som uaktsomt eller forsettlig overtrer §§ 9 første ledd, 16, 19 eller 25 i loven her straffes med bøter dersom forholdet ikke går inn under en strengere straffebestemmelse.

§ 27. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.

– – –

1 Fra 1 nov 2017 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1420.

Lov om endringer i tobakksskadeloven (gjennomføring av direktiv 2014/40/EU og standardiserte tobakkspakninger)

I

I lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader gjøres følgende endringer:
– – –
Ny § 21 a skal lyde:
§ 21 a. Registreringsordning for innenlands fjernsalg
Det er forbudt å drive innenlands fjernsalg av tobakksvarer, elektroniske sigaretter og gjenoppfyllingsbeholdere i Norge, uten registrering hos Helsedirektoratet.

Det er forbudt å utlevere varer som nevnt i første ledd til forbrukere i Norge uten at virksomheten er registrert som utleverer hos Helsedirektoratet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av registreringsordningen for fjernsalg, herunder krav til registreringen, stedlig representant, utleverer, alderskontrollsystem og gebyrer.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 70.
– – –
Ny § 30 a skal lyde:
§ 30 a. Helseadvarsel og produktpresentasjon
– – –

Det er forbudt å føre inn i Norge eller selge tobakksvarer, urtebaserte røykeprodukter, elektroniske sigaretter eller gjenoppfyllingsbeholdere merket med elementer, herunder tekst, navn, varemerke, symboler, illustrasjoner eller andre tegn, som

a. fremmer eller oppfordrer til bruk ved å gi et villledende inntrykk av produktets egenskaper, helseeffekt, risiko eller utslipp,
b. inneholder informasjon om mengden nikotin, tjære eller karbonmonoksid,
c. gir inntrykk av at et spesielt produkt er mindre helseskadelig enn andre eller har vitaliserende, energigivende, helbredende, foryngende, naturlige, økologiske egenskaper eller andre helsemessige eller livsstilsmessige fordeler,
d. henviser til smak, lukt eller andre tilsetningsstoffer eller fraværet av slike,
e. ligner et næringsmiddel eller kosmetikk eller

f. gir inntrykk av at et produkt har miljømessige eller økonomiske fordeler.

Bestemmelsene i første ledd gjelder ikke for nikotinfrie elektroniske sigaretter til engangsbruk og nikotinfrie gjenoppfyllingsbeholdere. Forbudet mot informasjon om nikotininnhold i annet ledd bokstav b gjelder ikke for elektroniske sigaretter og gjenoppfyllingsbeholdere. Annet ledd bokstav d og bokstav f gjelder ikke for urtebaserte røykeprodukter, men det kan likevel ikke oppgis at produktet er fritt for tilsetningsstoffer eller aromatilsetninger.

– – –

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 107.

– – –

§ 32 skal lyde:

§ 32. Tobakksvarers innhold og utslipp

Det er forbudt å innføre eller selge sigaretter, rulletobakk og produkter med oppvarmet tobakk med karakteristisk aroma. Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser, herunder om saksbehandlingen for vurderingen av om et produkt skal anses å ha karakteristisk aroma, og gjøre unntak fra forbudet.

– – –

– – –

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 107.

Nytt kapittel 6A skal lyde:

Kapittel 6A. Elektroniske sigaretter, urtebaserte røykeprodukter og nye tobakksprodukter

§ 34 a. Registrering, kvalitet og sikkerhet ved elektroniske sigaretter mv.

Det er forbudt å føre inn i Norge eller selge elektroniske sigaretter og gjenoppfyllingsbeholdere som ikke er registrert hos Helsedirektoratet.

Produsenter og importører av elektroniske sigaretter og gjenoppfyllingsbeholdere skal søke om å få sine produkter registrert minst seks måneder før de planlegges plassert på det norske markedet. Ved enhver vesentlig endring skal produktet registreres på nytt.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om gjennomføringen av registreringsplikten, offentliggjøring av mottatt informasjon samt gebyr og avgift for å dekke utgifter knyttet til registrering og tilsyn.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om krav til produktenes kvalitet, sikkerhet, utforming og bruksanvisning.

Endret ved lover 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128), 20 des 2024 nr. 95.

§ 34 b. Skadelige og uønskede virkninger av elektroniske sigaretter mv.

Produsenter, importører og distributører av elektroniske sigaretter og

gjenoppfyllingsbeholdere skal ha et system for innsamling av informasjon om alle antatt skadelige eller uønskede virkninger av produktet på menneskers helse.

Produsenter, importører og distributører som har grunn til å tro at elektroniske sigaretter eller gjenoppfyllingsbeholdere som er i deres besittelse, planlegges eller er plassert på markedet, ikke er sikre eller av god kvalitet eller ikke oppfyller lovens bestemmelser, skal umiddelbart iverksette tiltak for å rette feilen, trekke produktet fra markedet eller tilbakekalle det. Tilsynsmyndigheten der produktet planlegges eller er plassert på markedet skal umiddelbart varsles.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om gjennomføringen av bestemmelsen, herunder tiltaks- og varslingsplikter.

§ 34 c. Markedsovervåking av elektroniske sigaretter mv.

Produsenter og importører av elektroniske sigaretter og gjenoppfyllingsbeholdere skal årlig rapportere om salgsvolum, forbrukerpreferanser, salgsmåte og sammendrag av markedsundersøkelser.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføringen av rapporteringsplikten samt om markedsovervåking.

– – –

§ 35 skal lyde:

– – –

(Opphevet)

– – –

– – –

Endret ved lover 20 des 2023 nr. 107, 20 des 2023 nr. 106 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 des 2023 nr. 2128), 20 des 2024 nr. 95 (annet ledd opphevet).

Ny § 37 a skal lyde:

§ 37 a. Tilbakekall av registrering, godkjenning og omsetningsforbud

Tilsynsmyndighetene kan nekte registrering eller godkjenning etter §§ 21 a, 34 a og 34 d, eller trekke denne tilbake dersom virksomheten eller produktet ikke oppfyller kravene i denne lov eller bestemmelser gitt i medhold av den.

Tilsynsmyndighetene kan fastsette omsetningsforbud for enkelte produkter eller produktpartier, dersom de har grunn til å anta at disse ikke oppfyller lovens bestemmelser eller bestemmelser gitt i medhold av denne lov.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser til gjennomføring og utfylling av første og annet ledd.

§ 38 skal lyde:

– – –

– – –

Produsenter og importører av urtebaserte røykeprodukter skal rapportere til direktoratet om produktenes ingredienser. Det samme gjelder når

sammensetningen av ingrediensene i et produkt endres.

– – –

– – –

– – –

– – –

– – –

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene skal tre i kraft til ulik tid og fastsette overgangsperioder.

1 Fra 1 apr 2017 iflg. res. 31 mars 2017 nr. 415, med unntak av § 21 a, kapittel 5, §§ 30, 30 a, 32 første ledd, 34 a til 34 d, 35 annet ledd, 37 a, 38 tredje ledd, 40 a og 43. Kapittel 5 og §§ 30, 30 a første og fjerde ledd og 43 trer i kraft 1. juli 2017.
§ 34d og § 40a trer i kraft 1. juli 2021 iflg. res. 23. juni 2021 nr. 2065.

Lov om informasjonstilgang mv. for Statens helsetilsyn ved gjennomgang av et utvalg barnevernssaker

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å legge til rette for at Statens helsetilsyn kan innhente nødvendig informasjon i forbindelse med gjennomgang av et utvalg saker om akuttplassering og omsorgsovertakelse etter barnevernloven. Sakene skal ha vært behandlet av fylkesnemnda eller en domstol i løpet av de siste to årene, og et endelig vedtak eller en rettskraftig dom må foreligge.

§ 2. Formidling av opplysninger

I de første tre årene etter lovens ikrafttredelse kan enhver uten hinder av taushetsplikt gi de opplysningene som er nødvendige for at Statens helsetilsyn kan utføre gjennomgangen av et utvalg saker som nevnt i § 1.

§ 3. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Statens helsetilsyn etter denne loven, har taushetsplikt etter barnevernloven § 6-7. Taushetsplikten bortfaller etter 100 år.

Ved formidling av opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av barnevernloven, skal de strengere reglene gjelde. Tilsvarende gjelder ved formidling av opplysninger som er undergitt taushetsplikt som først bortfaller på et senere tidspunkt enn det som følger av første ledd.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at Statens helsetilsyn gir opplysninger til andre når dette er nødvendig for å innhente opplysninger i forbindelse med gjennomgangen. Statens helsetilsyn kan også gi opplysninger til statsforvalteren dersom det fremkommer opplysninger som tilsier at statsforvalteren bør følge opp med tilsyn.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 4. Behandling av personopplysninger

Statens helsetilsyn kan behandle de personopplysningene som er nødvendige og relevante for formålet med gjennomgangen av saker etter denne loven, uten samtykke fra dem opplysningene gjelder.

Statens helsetilsyn skal informere sakens parter før supplerende informasjon innhentes fra offentlige myndigheter eller yrkesutøvere utenfor barnevernet. Dette gjelder ikke ved innhenting av opplysninger fra politiet.

Statens helsetilsyn er behandlingsansvarlig for behandling av personopplysninger etter denne loven.

§ 5. Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som er mottatt i medhold av § 2 kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

§ 6. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven)

§ 1. Formål

Loven skal bidra til at forskning i offentlig og privat regi skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder forskere og forskning i Norge. På Svalbard og Jan Mayen gjelder loven dersom forskningen drives av forskere ansatt av norsk arbeidsgiver eller dersom en vesentlig del av midlene kommer fra Norge.

Granskingsutvalget kan videre uttale seg om forskning i utlandet dersom forskningen drives av forsker ansatt av norsk arbeidsgiver eller dersom en vesentlig del av midlene kommer fra Norge.

§ 3. Uavhengighet

Komiteer og utvalg oppnevnt med hjemmel i denne loven skal være faglig uavhengige.

§ 4. Forskeres aktsomhetsplikt

Forskere skal opptre med aktsomhet for å sikre at all forskning skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Dette gjelder også under forberedelser til forskning, rapportering av forskning og andre forskningsrelaterte aktiviteter.

§ 5. Krav til forskningsinstitusjoner

Forskningsinstitusjoner er offentlige eller private institusjoner som har forskning som en av sine hovedoppgaver.

Forskningsinstitusjoner skal sikre at forskningen ved institusjonen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Institusjonen har ansvaret for:

a. nødvendig opplæring av studenter, doktorgradskandidater og ansatte i anerkjente forskningsetiske normer og

b. at alle som utfører eller deltar i forskningen, er kjent med anerkjente forskningsetiske normer.

Endret ved lov 8 mars 2024 nr. 9 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 8 mars 2024 nr. 407).

§ 6. Behandling av uredelighetssaker ved forskningsinstitusjoner

Forskningsinstitusjoner har ansvar for å behandle saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Forvaltningsloven kapittel IV og V gjelder for disse sakene.

Forskningsinstitusjoner skal ha et redelighetsutvalg. Utvalget skal ha nødvendig kompetanse i forskning, forskningsetikk og jus. Utvalget skal ha minst ett medlem som ikke er ansatt ved institusjonen.

Forskningsinstitusjoner skal fastsette retningslinjer for behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer. Retningslinjene skal også angi når det som ledd i behandlingen av slike saker skal innhentes en uttalelse fra redelighetsutvalget.

Forskningsinstitusjoner skal rapportere saker om mulige alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer til Granskingsutvalget.

Uttalelser som konkluderer med at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig, kan påklages av forskeren til Granskingsutvalget, jf. § 7 annet ledd. Forvaltningsloven kapittel VI gjelder med de begrensninger som følger av denne loven.

§ 7. Granskingsutvalget

Departementet oppnevner et nasjonalt utvalg for gransking av uredelighet i forskning. Granskingsutvalget skal ha nødvendig kompetanse i forskning og forskningsetikk. Lederen skal ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap.

Granskingsutvalget er klageinstans for uttalelser hvor det konkluderes med at en forsker har opptrådt vitenskapelig uredelig. Utvalget kan også behandle saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer på eget initiativ. Forvaltningsloven kapittel IV og V gjelder for disse sakene. Granskingsutvalgets uttalelser er endelige og kan ikke påklages videre.

Granskingsutvalget skal veilede forskningsinstitusjoner om behandling av saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer.

§ 8. Uttalelser i uredelighetssaker

I uttalelser fra forskningsinstitusjoner etter § 5, redelighetsutvalg etter § 6 annet ledd og Granskingsutvalget etter § 7 i saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer skal det alltid tas stilling til:

a. om forskeren har opptrådt vitenskapelig uredelig eller ikke,
b. om det foreligger systemfeil ved institusjonen og
c. om det vitenskapelige arbeidet bør korrigeres eller trekkes tilbake.

Med vitenskapelig uredelighet menes forfalskning, fabrikkering, plagiering og andre alvorlige brudd på anerkjente forskningsetiske normer som er begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning.

§ 9. Nasjonale forskningsetiske komiteer

Departementet oppnevner nasjonale forskningsetiske komiteer som til sammen dekker alle fagområder, og bestemmer hver komités ansvarsområde. Medlemmene oppnevnes av departementet etter forslag fra relevante organer. Hver komité skal ha kompetanse i relevante forskningsdisipliner, etikk og jus, og skal ha minst én lekrepresentant.

Komiteene skal være rådgivende organer innen forskningsetikk.

§ 10. Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk

Departementet oppnevner regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk. Hver komité skal ha kompetanse i relevante forskningsdisipliner, etikk og jus, og skal ha minst én lekrepresentant.

Komiteenes ansvarsområder følger av helseforskningsloven og annen lovgivning som legger oppgaver til komiteene.

Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag er klageinstans for komiteenes vedtak, også for vedtak etter offentleglova. Den nasjonale komiteens avgjørelse er endelig og kan ikke påklages videre.

§ 11. Unntak fra offentlighet

Offentleglova § 24 annet ledd gjelder for saker om mulige brudd på anerkjente forskningsetiske normer etter denne loven.

§ 12. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om oppnevning av og saksbehandling i komiteer og utvalg etter loven.

§ 13. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft på det tidspunktet Kongen bestemmer.[1]

Fra samme tid oppheves lov 30. juni 2006 nr. 56 om behandling av etikk og redelighet i forskning.

1 Fra 1 mai 2017 iflg. res. 28 apr 2017 nr. 505.

§ 14. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs

§ 1. Formål

Formålet med tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs er å legge til rette for maritim virksomhet. Ordningen skal sikre norsk maritim kompetanse, rekruttering av norske arbeidstakere til sjøs og bidra til at norske rederier får konkurransedyktige vilkår i forhold til vilkårene i andre land.

§ 2. Tilskuddsmottakere

Tilskudd kan gis til organisasjoner som har drift av skip registrert i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) eller Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS).

§ 3. Beregning av tilskudd

Tilskudd beregnes på grunnlag av skatt, trygdeavgift og norsk arbeidsgiveravgift for arbeidstakere som er tilskuddsberettiget etter ordningen.

§ 4. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om innretningen av tilskuddsordningen, som bestemmelser om virkeområde, beregning av tilskudd og forvaltning av ordningen, og om plikter og sanksjoner for private i forbindelse med forvaltningens kontroll av tilskuddsordningen.

§ 5. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1]

Gjeldende forskrift om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs[2] gjelder også etter at loven har trådt i kraft.

1 Fra 1 juni 2017 iflg. res. 22 mai 2017 nr. 616.
2 Forskrift 26 feb 2016 nr. 204.

Lov om taubaner (taubaneloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Loven skal sikre at taubaner blir anlagt, bygget, drevet, vedlikeholdt og fjernet slik at taubaner ikke fører til skade på person, eiendom eller miljø. Loven skal legge til rette for en stadig forbedring av sikkerheten og forebygging av taubaneulykker gjennom systematisk, risikobasert sikkerhetsarbeid, herunder undersøkelser av taubaneulykker og taubanehendelser.
Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for taubaner og all aktivitet knyttet til taubanevirksomhet.

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen med mindre Kongen bestemmer noe annet.

§ 3. Definisjoner

I denne loven menes med

a. *taubane:* anlegg konstruert, produsert, montert og tatt i bruk for å transportere personer eller gods i vogner eller med trekkinnretninger som bæres av eller beveges med tau som er plassert i eller langs en trasé
b. *taubanevirksomhet:* foretak, enkeltpersonforetak eller forvaltningsorgan som har driftstillatelse for én eller flere taubaner
c. *taubaneulykke:* uønsket eller plutselig hendelse eller en bestemt rekke slike hendelser på taubane som fører til død eller alvorlig personskade, betydelige materielle skader på eiendom eller på miljø, og andre lignende ulykker
d. *alvorlig taubanehendelse:* uønsket hendelse på taubane som under andre omstendigheter kunne ha ført til en taubaneulykke
e. *taubanehendelse:* enhver annen uønsket hendelse enn en ulykke på taubane, som har sammenheng med driften, og som innvirker på driftssikkerheten.

§ 4. Myndighet etter loven

Departementet er myndighet etter denne loven.
Departementet kan gi forskrifter om:

a. bestemmelser om definisjon av taubane og taubanevirksomhet, samt helt eller delvis unntak fra loven
b. saksbehandlingsregler til driftstillatelse, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse, om vilkår for utstedelse og tilbakekall av driftstillatelse, samt om fjerning av taubane
c. tekniske og driftsmessige krav, inkludert krav til bemanning, redningsberedskap, magnetinduktiv prøving, sikkerhetsstyringssystem og erstatnings- og forsikringsplikt
d. godkjenning eller akkreditering av virksomhet som skal utføre oppgaver av sikkerhetsmessig betydning, samt bruk av slik virksomhet
e. godkjenning eller sertifisering av personell som skal utføre oppgaver av sikkerhetsmessig betydning, samt bruk av slikt personell
f. universell utforming av byggverk, innretninger og billettsystemer
g. plikt til varsling, rapportering og taushetsplikt, herunder hvilke

opplysninger som skal inngå i varslings- og rapporteringsplikten, samt hvordan og til hvem dette skal skje

h. behandling av personopplysninger

i. tvangsmulkt og overtredelsesgebyr, inkludert hvordan den skal fastsettes, beregnes og frafalles

j. hvem som omfattes av forbudet mot ruspåvirkning og av påbudet om pliktmessig avhold, samt om testing av ruspåvirkning

k. gebyr, årsgebyr og sektoravgift

l. krav til naboeiendommer

m. gjennomføring av EØS-avtalen på taubaneområdet

n. undersøkelsesmyndighetens oppgaver og kompetanse, inkludert varsling og rapportering til og fra undersøkelsesmyndigheten, og om samarbeid og utveksling av opplysninger med andre land og internasjonale organisasjoner i den grad det følger av internasjonale avtaler som Norge har inngått.

Departementets myndighet etter første ledd kan delegeres til privat institusjon.
Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

Kapittel 2. Tillatelse og krav til taubanevirksomheten

§ 5. Taubanevirksomhetens plikter

Taubanevirksomheten skal drive taubanen på en sikker måte og sikre at vilkårene som er satt for taubanen i eller i medhold av denne loven, er oppfylt.

Taubanevirksomheten skal stanse driften om hensynet til sikkerheten tilsier det.

§ 6. Krav om driftstillatelse

En taubane skal ikke tas i bruk før departementet har gitt driftstillatelse.

For søknad om driftstillatelse etter denne loven skal saksbehandlingsfrist være fire uker. Tjenesteloven § 11 andre ledd gjelder ikke for driftstillatelser etter denne loven.

§ 7. Plikt til sikkerhetsstyringssystem (internkontrollsystem)

Taubanevirksomheten skal etablere et system for å sikre og dokumentere at kravene i eller i medhold av denne loven er oppfylt.

§ 8. Erstatnings- og forsikringsplikt

Taubanevirksomheten er uansett skyld ansvarlig for skade forårsaket av taubanen.

Taubanevirksomheten skal ha forsikring og sikkerhetsstillelse for erstatningsansvar som kan oppstå på grunn av virksomheten. Manglende sikkerhetsstillelse medfører tilbakekall av driftstillatelsen.

Forsikringsselskapet hvor taubanen er forsikret, skal varsle tilsynsmyndigheten om bortfall av sikkerhetsstillelsen.

Kapittel 3. Varslings-, rapporterings- og taushetsplikt

§ 9. Varslingsplikt

Taubanevirksomheten skal straks varsle politiet og undersøkelsesmyndigheten om taubaneulykke eller alvorlig taubanehendelse.

Undersøkelsesmyndigheten skal varsle tilsynsmyndigheten om taubaneulykke eller alvorlig taubanehendelse.

Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 10. Rapporteringsplikt

Taubanevirksomheten skal rapportere opplysninger om taubaneulykker, alvorlige taubanehendelser og taubanehendelser til tilsynsmyndigheten og undersøkelsesmyndigheten.

Taubaneulykker og alvorlige taubanehendelser skal rapporteres skriftlig til tilsynsmyndigheten og undersøkelsesmyndigheten så snart som mulig og senest innen 72 timer. Rapportering skal skje på skjema fastsatt av tilsynsmyndigheten og undersøkelsesmyndigheten i fellesskap.

Taubanehendelser skal rapporteres til tilsynsmyndigheten innen åtte dager. Rapportering skal skje på skjema fastsatt av tilsynsmyndigheten.

Rapportering kan skje elektronisk.

Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr.

958).

§ 11. Taushetsplikt

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for tilsynsmyndigheten, har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det de får kjennskap til under utføring av arbeidet eller tjenesten. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder likevel ikke.

Personer som nevnt i første ledd har i tillegg taushetsplikt om alle opplysninger som er innrapportert etter § 10, og om opplysninger som er fremkommet under forklaring for undersøkelsesmyndigheten etter § 23 f og § 23 k så langt det passer. Dette gjelder ikke dersom tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre, eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til en taubaneulykke eller taubanehendelse.

Taushetsplikt etter første og andre ledd er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre i den grad den som har krav på taushet samtykker, eller dersom opplysningene har statistisk form eller er alminnelig tilgjengelig andre steder.

Opplysninger som er taushetsbelagt etter andre ledd, kan gis videre til utenlandske og internasjonale myndigheter og organisasjoner når dette følger av internasjonale avtaler som Norge har inngått.

Opplysninger som tilsynsmyndigheten mottar i medhold av § 10, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak mot den som har gitt opplysningene. Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 11 a. Taushetsplikt for virksomhetens personell

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for den som driver taubanevirksomhet, har taushetsplikt som nevnt i forvaltningsloven §§ 13 flg. om det de får kjennskap til i forbindelse med undersøkelser og rapportering av ulykker og hendelser etter loven her.

Personer som nevnt i første ledd har i tillegg taushetsplikt om alle opplysninger som er innrapportert etter § 10, og om opplysninger som er fremkommet under forklaring for undersøkelsesmyndigheten etter § 23 f og § 23 k. Dette gjelder ikke dersom tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre, eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til en taubaneulykke eller taubanehendelse.

Taushetsplikt som nevnt i annet ledd er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre i den grad den som har krav på taushet samtykker, forutsatt at

opplysningene har statistisk form eller de er alminnelig tilgjengelig andre steder. Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

Kapittel 4. Tilsyn. Reaksjoner ved lovbrudd

§ 12. Tilsynsmyndighet

Departementet, eller den departementet delegerer oppgaven til, skal føre tilsyn med at loven med tilhørende forskrifter overholdes (tilsynsmyndigheten).

§ 13. Tilsynsmyndighetens adgang til virksomheten

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert sted som omfattes av loven. En representant for taubanevirksomheten har rett til, og kan pålegges, å være til stede under tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan likevel bestemme at representanter for taubanevirksomheten ikke skal være til stede ved intervjuer av arbeidstakere hvis tilstedeværelsen ikke kan skje uten vesentlig ulempe, eller hvis formålet med tilsynet kan settes i fare.

§ 14. Opplysningsplikt

Enhver som er underlagt tilsyn, skal uten hinder av taushetsplikt legge frem opplysninger som tilsynsmyndigheten mener er nødvendige for å kunne utføre tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

§ 15. Pålegg om korrigerende tiltak

Ved forhold i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan tilsynet gi pålegg om korrigerende tiltak. Ved utferdigelsen av pålegg skal det settes en frist for oppfyllelse. Samtidig med utferdigelsen av pålegg kan det fastsettes tvangsmulkt.

§ 16. Pålegg om øyeblikkelig stans eller opphør av bruk

Tilsynsmyndigheten kan pålegge øyeblikkelig stans av driften helt eller delvis eller opphør av bruk med øyeblikkelig virkning dersom det avdekkes forhold

som kan medføre fare for helse, miljø eller sikkerhet. Slikt pålegg kan gis uten forhåndsvarsel. Om nødvendig kan tilsynsmyndigheten kreve bistand av politiet for gjennomføring av pålegg om stans eller opphør av bruk.

§ 17. Tilbakekall av driftstillatelse

Tilsynsmyndigheten kan trekke tilbake driftstillatelse ved brudd på vilkår eller krav som er satt for taubanen.

Tilsynsmyndigheten skal trekke tilbake driftstillatelsen dersom taubanevirksomheten går konkurs.

Tilbakekall av driftstillatelse gjelder inntil taubanevirksomheten ved ny søknad kan dokumentere at det forhold som forårsaket tilbakekallet, er rettet og vilkårene for driftstillatelse for øvrig er oppfylt.

§ 18. Tvangsmulkt

Tilsynsmyndigheten kan fastsette en tvangsmulkt dersom et pålegg ikke er oppfylt innen den fastsatte fristen. Tvangsmulkten kan varsles i pålegget. Tvangsmulkten starter når den fastsatte fristen er utløpt, og løper fram til pålegget er oppfylt.

Tvangsmulktens størrelse skal beregnes ut fra hvor viktig det er at pålegget blir gjennomført, og hvilke kostnader det vil ha.

Tvangsmulkt påløper ikke dersom etterlevelse blir umulig og årsaken til dette ikke ligger hos den ansvarlige.

Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 19. Overtredelsesgebyr

Tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr til en virksomhet som overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Når tilsynsmyndigheten skal avgjøre om et overtredelsesgebyr skal ilegges, og når sanksjonen skal utmåles, skal den særlig legge vekt på disse forholdene:

a. overtredelsens grovhet og omfang
b. om overtrederen kunne forebygget overtredelsen ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak
c. om overtredelsen er gjentatt
d. om overtrederen har eller kunne oppnådd noen fordel ved

overtredelsen
e. overtrederens økonomiske evne.

Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen.

§ 20. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt bryter bestemmelser i eller i medhold av denne loven, straffes med bøter hvis forholdet ikke går under en strengere straffebestemmelse.

Den som uaktsomt eller forsettlig overtrer forbudet i §§ 21 eller 22, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

Kapittel 5. Ruspåvirkning, pliktavhold og testing av ruspåvirkning

§ 21. Ruspåvirkning mv.

Ingen må føre eller forsøke å føre taubane eller utføre eller forsøke å utføre oppgaver knyttet til sikkerheten ved taubanen:

a. med en alkoholkonsentrasjon i blodet som er større enn 0,2 promille, eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til så stor alkoholkonsentrasjon i blodet,
b. med en større alkoholkonsentrasjon i utåndingsluft enn 0,1 milligram per liter luft,
c. under påvirkning av et annet berusende eller bedøvende middel enn alkohol, eller
d. når sykdom, legemidler, tretthet eller lignende årsak gjør vedkommende uskikket til å utføre tjenesten på betryggende måte.

Overskrider konsentrasjonen i blodet av annet berusende eller bedøvende middel grenser fastsatt i forskrift gitt med hjemmel i vegtrafikkloven § 22 sjette ledd, eller en mengde slikt middel i kroppen som kan føre til så stor konsentrasjon av slikt middel i blodet, regnes han i alle tilfeller for påvirket etter første ledd bokstav c.

Bruk av legemiddel i tråd med helsekrav og medisinske krav som er fastsatt i eller med hjemmel i vegtrafikkloven, skal ikke medføre at en person regnes som påvirket.

Villfarelse med hensyn til alkoholkonsentrasjonens størrelse fritar ikke for straff. Det samme gjelder villfarelse med hensyn til størrelsen av

konsentrasjonen av andre berusende eller bedøvende midler.

Den som forbudet i første ledd gjelder for, må ikke nyte alkohol eller ta andre berusende eller bedøvende midler i de første seks timer etter at tjenesten er avsluttet når vedkommende forstår eller må forstå at det kan bli politietterforskning på grunn av utførelsen av tjenesten. Dette forbudet gjelder likevel ikke etter at blodprøve eller utåndingsprøve er tatt, eller politiet har avgjort at slik prøve ikke skal tas.

§ 22. Pliktavhold

Personell med oppgaver som kan påvirke sikkerheten på taubanen, må ikke bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler i tjenestetiden.

Tjenestetiden omfatter tidsrommet fra den tid da personell i henhold til sine tjenesteplikter påbegynner sitt arbeid, og til det avsluttes. Forbudet gjelder også i et tidsrom av åtte timer før tjenestetiden begynner.

§ 23. Testing av ruspåvirkning

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test av om en person er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel når det er grunn til å tro at personen har overtrådt bestemmelsene i § 21 eller § 22, eller personen med eller uten skyld er innblandet i en taubaneulykke eller taubanehendelse eller det blir krevd som ledd i kontroll av taubanevirksomheten.

Dersom testresultatet eller andre forhold gir grunn til å tro at bestemmelsene i § 21 eller § 22 er overtrådt, kan politiet foreta særskilt undersøkelse av om det forekommer tegn eller symptomer på ruspåvirkning, og framstille personen for utåndingsprøve, blodprøve, spyttprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik framstilling skal i alminnelighet finne sted når personen nekter å medvirke til alkotest eller foreløpig test av om personen er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel. Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve og spyttprøve kan tas av lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Kapittel 5 A. Om undersøkelsesmyndigheten

Kapittel tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 a. Undersøkelsesmyndighetens oppgaver og uavhengighet

Departementet fastsetter hvilket organ som skal være undersøkelsesmyndighet etter denne loven.

Undersøkelsesmyndigheten skal klarlegge hendelsesforløp og årsaksfaktorer, utrede forhold av betydning for å forebygge taubaneulykker og avgi undersøkelsesrapport som nevnt i § 23 m.

Undersøkelsesmyndigheten skal ikke ta stilling til sivilrettslig eller strafferettslig skyld og ansvar. Undersøkelsen skal foregå uavhengig av annen etterforskning eller undersøkelse som helt eller delvis har slikt formål.

Undersøkelsesmyndigheten skal hvert år offentliggjøre en rapport om de undersøkelser som er gjennomført året før, inkludert sikkerhetstilrådinger og tiltak som er truffet i samsvar med disse.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 b. Tilsynsmyndighetens oppgaver

Tilsynsmyndigheten skal vurdere rapportene som undersøkelsesmyndigheten avgir, for å kunne identifisere og iverksette tiltak som kan bedre taubanesikkerheten.

Tilsynsmyndigheten kan gi pålegg om oppfølging av sikkerhetstilrådinger til den som driver taubanevirksomhet etter loven her.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 c. Undersøkelse av taubaneulykker og alvorlige taubanehendelser

Undersøkelsesmyndigheten undersøker taubaneulykker og alvorlige taubanehendelser.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 d. Iverksetting av undersøkelse og undersøkelsens omfang

Når undersøkelsesmyndigheten har mottatt varsel om en taubaneulykke eller alvorlig taubanehendelse etter § 9, skal den straks avgjøre om det er behov for å iverksette umiddelbar undersøkelse. Når undersøkelsesmyndigheten mottar rapport etter § 10, skal den uten ugrunnet opphold avgjøre om og når det skal

iverksettes undersøkelse.

Undersøkelsesmyndigheten avgjør selv omfanget av undersøkelsen og hvordan den skal gjennomføres. Ved avgjørelsen skal undersøkelsesmyndigheten blant annet ta hensyn til hvilken lærdom undersøkelsen forventes å gi med sikte på å forbedre sikkerheten, ulykkens eller hendelsens alvorlighetsgrad, dens innvirkning på taubanesikkerheten generelt og om den inngår i en serie av ulykker eller hendelser.

Undersøkelsesmyndigheten kan uten hensyn til tidligere avgjørelser beslutte å undersøke forhold ved én eller flere taubaneulykker eller taubanehendelser.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 e. Forbud mot å fjerne gjenstander mv. samt behov for å gjenopprette drift

Ingen må fjerne eller røre gjenstander eller spor fra en taubaneulykke uten samtykke fra undersøkelsesmyndigheten og politiet, med mindre det er nødvendig for å redde eller avverge fare for liv eller eiendom eller for å hindre at noe som kan ha betydning for undersøkelsen, ødelegges eller forsvinner.

Undersøkelsesmyndigheten skal avslutte sine undersøkelser på ulykkesstedet så snart som mulig slik at taubanevirksomheten kan bli i stand til å gjenopprette driften.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 f. Forklaringsplikt til undersøkelsesmyndigheten mv.

Enhver plikter på forlangende, og uten hensyn til taushetsplikt, å gi undersøkelsesmyndigheten de opplysninger han eller hun sitter inne med om forhold som kan være av betydning for undersøkelsen. Enhver som forklarer seg, har rett til å la seg bistå av advokat eller annen person under forklaringen.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 g. Tiltak for å fremskaffe opplysninger

Undersøkelsesmyndigheten har rett til å benytte privat grunn og kan kreve å få undersøke og ta i besittelse relevante gjenstander, dokumenter og andre ting i den utstrekning den trenger det for å kunne utøve sitt verv. Herunder skal

undersøkelsesmyndigheten ha rett til

1. å kreve en fullstendig obduksjon av de omkomne og til å få umiddelbar adgang til resultatene av slike undersøkelser eller tester som er tatt, og
2. å kreve legeundersøkelse av alle personer involvert i ulykken eller hendelsen, eller be om at det utføres tester på prøver som er tatt av slike personer, og ha umiddelbar tilgang til resultatet av slike undersøkelser eller tester.

Om nødvendig kan undersøkelsesmyndigheten kreve bistand fra politiet.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 h. Bevissikring

Undersøkelsesmyndigheten kan kreve bevissikring utenfor rettssak etter reglene i tvisteloven § 28-3 tredje ledd og § 28-4. Krav om bevissikring fremmes for den tingrett hvor de som skal avhøres, bor eller oppholder seg eller realbevis skal undersøkes.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 i. Rettigheter for dem saken angår

Når undersøkelsesmyndigheten iverksetter undersøkelse, skal den så vidt mulig underrette den som driver den aktuelle taubanevirksomheten, ofrene og deres familie, eiere av skadede ting, produsenter, berørte beredskapstjenester, representanter for personalet og for brukerne, samt andre som saken angår, om dette. Slik underretning skal gis så snart som mulig, og skal opplyse om rettighetene etter annet ledd i paragrafen her og etter § 23 n første ledd.

Innen undersøkelsene avsluttes, skal de som er nevnt i første ledd, gis adgang til å gi opplysninger og fremme sine synspunkter om taubaneulykken eller taubanehendelsen og dens årsaksfaktorer. De skal også underrettes jevnlig om fremdriften av undersøkelsen og gis adgang til å fremme sine synspunkter på undersøkelsen i den grad det er praktisk mulig. Videre bør de også gis adgang til å være til stede under undersøkelsen og ha rett til å gjøre seg kjent med dokumentene, i den utstrekning undersøkelsesmyndigheten finner at dette kan skje uten hinder for undersøkelsen. Tredje punktum gjelder med de begrensninger som følger av taushetsplikten etter § 23 k.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 j. Bruk av data fra overvåkings- og registreringssystemer

Undersøkelsesmyndigheten skal ha tilgang til alle data fra overvåkings- og registreringssystemer virksomheten har i forbindelse med driften, men har ikke anledning til å utlevere slikt materiale til andre. Opplysninger fra overvåkings- og registreringssystemer kan likevel utleveres til bruk som bevis i en straffesak eller sivil sak for domstolene etter rettens kjennelse. Retten kan bare godkjenne utlevering etter annet punktum dersom behovet for utlevering i den konkrete saken veier tyngre enn faren for at man ved slik utlevering vanskeliggjør undersøkelsesmyndighetens arbeid med den aktuelle saken eller fremtidige nasjonale eller internasjonale undersøkelser.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 k. Undersøkelsesmyndighetens taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for undersøkelsesmyndigheten har taushetsplikt etter forvaltningsloven.

Personer som nevnt i første ledd har også taushetsplikt for alle opplysninger undersøkelsesmyndigheten mottar, får utarbeidet eller selv utarbeider som ledd i undersøkelse av en taubaneulykke eller alvorlig taubanehendelse.

Taushetsplikten etter første og annet ledd er likevel ikke til hinder for

1. at opplysninger gjengis i en undersøkelsesrapport som nevnt i § 23 m dersom det er nødvendig for å gi en tilstrekkelig redegjørelse for årsakene til en taubaneulykke eller en alvorlig taubanehendelse med det formålet og innenfor de rammene som følger av § 23 a annet og tredje ledd. Rapporten skal ikke gjengi
    a. opplysninger som avslører identiteten til personer som har avgitt forklaring etter § 23 f,
    b. opplysninger av særlig følsom eller privat art, herunder detaljerte opplysninger om en persons helse,
    c. opplysninger som innebærer å ta stilling til noens strafferettslige eller sivilrettslige skyld eller ansvar, eller
    d. opplysninger som innebærer å ta stilling til om en person tilfredsstiller regelbestemte krav til å inneha en tillatelse som er relevant for undersøkelsen.

Unntakene i bokstav b til d gjelder selv om personen er anonymisert.

2. at opplysninger gis til tilsynsmyndigheten fordi det ellers vil være en vesentlig og nærliggende risiko for tap av liv eller skade på person som følge av at personell med oppgaver som kan påvirke sikkerheten på taubanen, har opptrådt på en måte som tilsier at vedkommende er klart uskikket til å inneha oppgaven
3. at opplysninger gjøres kjent for dem som de direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning undersøkelsesmyndigheten selv og andre som har krav på taushet samtykker
4. at opplysningene deles med andre som arbeider for undersøkelsesmyndigheten med den aktuelle undersøkelsen
5. at opplysningene bringes videre i statistisk form
6. at opplysningene bringes videre når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, for eksempel når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder
7. at opplysninger gis videre til utenlandsk og internasjonal myndighet og organisasjon når dette følger av internasjonale avtaler Norge har inngått.

Taushetsplikten etter første og annet ledd er heller ikke til hinder for at det offentliggjøres opplysninger i dokumenter som undersøkelsesmyndigheten ikke selv har utarbeidet eller fått utarbeidet. Dette gjelder likevel ikke opplysninger som nevnt i tredje ledd nr. 1 bokstav a til d, opplysninger som er taushetspliktige etter forvaltningsloven § 13, og opplysninger som i utgangspunktet er omfattet av en strengere taushetspliktbestemmelse i særlov enn den som følger av tredje ledd nr. 1 bokstav a til d, eller forvaltningsloven § 13. Opplysningene kan heller ikke offentliggjøres etter første punktum dersom undersøkelsesmyndigheten mener at offentliggjøring kan bli brukt av andre til å vurdere sivilrettslig eller strafferettslig skyld eller ansvar eller dersom undersøkelsesmyndigheten har fått tilgang til dokumentet i tilknytning til forklaring som nevnt i § 23 f, og undersøkelsesmyndigheten anser opplysninger i dokumentet som en del av forklaringen.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 l. Informasjon til tilsynsmyndigheten

Undersøkelsesmyndigheten skal fortløpende holde tilsynsmyndigheten underrettet om forhold som avdekkes i løpet av undersøkelsen, og sine egne foreløpige vurderinger av disse, i den grad dette anses nødvendig for

taubanesikkerheten.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 m. Undersøkelsesrapport

Når undersøkelsesmyndigheten har undersøkt en taubaneulykke eller alvorlige taubanehendelser, skal den utarbeide en rapport som redegjør for hendelsesforløpet og inneholder undersøkelsesmyndighetens uttalelse om årsaksforholdene. Rapporten skal opplyse om formålet med undersøkelsen, jf. § 23 a. Rapporten skal også så langt det er formålstjenlig, inneholde undersøkelsesmyndighetens eventuelle tilrådinger om tiltak som bør treffes eller vurderes for å hindre lignende ulykker eller alvorlige hendelser i fremtiden.

Rapporten skal ikke inneholde referanser til enkeltpersoners navn eller adresse. Undersøkelsesmyndighetens avgjørelse etter denne paragrafen kan ikke påklages.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 n. Behandling av utkast til undersøkelsesrapport

Før undersøkelsesmyndigheten sluttbehandler rapporten, skal et utkast til rapport etter anmodning forelegges for personer som nevnt i § 23 i første ledd, med en rimelig frist for vedkommende til å gi uttalelse, med mindre særlige forhold tilsier at dette ikke gjøres. Tilsynsmyndigheten skal forelegges utkastet til rapport, med rimelig frist til å uttale seg. Plikten til foreleggelse etter første punktum gjelder bare de delene av utkastet til rapport som vedkommende på grunn av sin tilknytning til saken eller undersøkelsen har særlige forutsetninger for å uttale seg om.

Undersøkelsesmyndighetens avgjørelse etter denne paragrafen kan ikke påklages.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 o. Unntatt dokumentoffentlighet for utkast til undersøkelsesrapport

Undersøkelsesmyndighetens utkast til rapport er ikke offentlig etter offentleglova.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 p. Forbud mot bruk som bevis i straffesak

Opplysninger undersøkelsesmyndigheten mottar etter §§ 10 og 23 f kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak mot den som har gitt opplysningene. Det samme gjelder alle opplysninger som er mottatt med hjemmel i lov om elektronisk kommunikasjon § 2-9.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

Kapittel 6. Andre bestemmelser

§ 24. Gebyr og avgift

Departementet kan kreve gebyrer for å behandle søknader om å få eller opprettholde tillatelser o.l. i eller i medhold av loven og for tilsyn som gjennomføres for å sikre at loven eller vedtak i medhold av loven blir fulgt. Gebyrene settes slik at de samlet ikke overstiger tilsynsmyndighetens kostnader med saksbehandlingen eller tilsynet.

Departementet kan kreve gebyr som skal dekke kostnader knyttet til godkjenning av virksomheter etter § 4 andre ledd bokstav d) og godkjenning eller sertifisering av personell etter § 4 andre ledd bokstav e).

Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan fastsette en generell sektoravgift som skal dekke tilsynskostnadene til tilsynsmyndigheten dersom det ikke anses hensiktsmessig å pålegge den enkelte taubanevirksomhet gebyr direkte.

§ 25. Transportvilkår for rutegående taubane, tilbakehold mv.

Reglene i jernbaneloven §§ 7 og 7 a gjelder på samme måte for taubaner som driver ordinær persontransport, og som inngår i kollektivtransporttilbudet i et fylke.

§ 26. Krav til naboeiendommer

Det er forbudt å oppføre en bygning eller annen installasjon, plante, grave ut eller fylle opp innenfor 20 meter regnet fra taubanens midtlinje. Dette gjelder ikke om det foreligger en avtale med taubanevirksomheten eller annet følger av reguleringsplanen.

Taubanevirksomheten kan pålegge eieren av eller rettighetshaveren til en

naboeiendom å fjerne trær og annen vegetasjon innenfor 20-metersgrensen etter første ledd dersom hensynet til taubanens eller omgivelsenes sikkerhet krever det. Hvis pålegget ikke følges, kan taubanevirksomheten selv fjerne vegetasjonen.

Eieren eller rettighetshaveren har krav på vederlag etter skjønn for skader og ulemper som følger av tiltakene i andre ledd, og for eventuelle utgifter knyttet til dette.

§ 27. Fjerning av taubane

Taubaner som ikke lenger er i drift, skal fjernes.

Taubanevirksomheten som har eller hadde den siste driftstillatelsen for taubanen, er sammen med eieren solidarisk ansvarlig for fjerningen.

Departementet kan fjerne taubanen for taubanevirksomhetens eller eierens regning og risiko hvis den ikke er fjernet innen en fastsatt frist. Utgiftene til fjerning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 28. Ekspropriasjon

Departementet kan gi tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for anleggelse av taubane.

Ved ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for anleggelse av taubane gjelder reglene i lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom og lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom. Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 29. Forbud mot sanksjoner fra arbeidsgiver

En arbeidstaker som avgir rapport etter § 10 eller forklaring etter § 23 f, skal ikke som følge av dette utsettes for noen form for sanksjoner fra arbeidsgiverens side. Første punktum gjelder ikke tiltak som arbeidsgiveren iverksetter med hovedformål å forbedre arbeidstakerens kvalifikasjoner.

Første ledd gjelder ikke dersom de mottatte opplysningene viser at arbeidstakeren ikke oppfyller helsemessige krav til å inneha sin stilling, eller at arbeidstakeren selv har opptrådt grovt uaktsomt i forbindelse med den rapporterte ulykken eller hendelsen. Første ledd gjelder heller ikke omstendigheter knyttet til arbeidstakeren eller dennes handlinger og unnlatelser som er blitt kjent på annen måte enn gjennom arbeidstakerens rapportering eller forklaring som nevnt i første ledd.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

Kapittel 7. Avsluttende bestemmelser

§ 30. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra det tidspunktet[1] Kongen bestemmer.
Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82(i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958, tidligere § 29).
1 Fra 1 juli 2017 iflg. res. 22 mai 2017 nr. 617.

§ 31. Opphevelse og endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, oppheves lov 14. juni 1912 nr. 1 om taugbaner og løipestrenger.
– – –
Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82(i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958, tidligere § 30).

§ 32. Overgangsbestemmelser

Forskrifter og vedtak gitt i medhold av bestemmelser i lov 14. juni 1912 nr. 1 om taugbaner og løipestrenger gjelder i den utstrekning de ikke strider mot loven her eller forskrifter fastsatt med hjemmel i lov.
Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82(i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958, tidligere § 31).

Lov om fornøyelsesinnretninger (tivoliloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Loven skal sikre at fornøyelsesinnretninger blir anlagt, bygget, drevet, vedlikeholdt og fjernet slik at innretninger ikke fører til skade på person, eiendom eller miljø. Loven skal legge til rette for en stadig forbedring av

sikkerheten og forebygging av ulykker gjennom systematisk, risikobasert sikkerhetsarbeid, herunder undersøkelser av ulykker og hendelser.
Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder den som tilbyr publikum bruk av fornøyelsesinnretninger.

Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak unnta fornøyelsesinnretninger helt eller delvis fra loven. Enkeltvedtak om unntak for fornøyelsesinnretninger kan ikke påklages.

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen i den utstrekning Kongen bestemmer.

§ 3. Definisjoner

I denne loven menes med

a. *fornøyelsesinnretning:* installasjon til bruk for fornøyelsesformål som innebærer risiko, og som stiller minimale krav til ferdigheter, og hvor brukerne enten bringes i bevegelse eller situasjoner hvor de helt eller delvis ikke har kontroll over egen bevegelse, eller begge deler
b. *virksomhet:* foretak, enkeltpersonforetak eller forvaltningsorgan som har driftstillatelse for én eller flere fornøyelsesinnretninger
c. *ulykke:* uønsket eller plutselig hendelse eller en bestemt rekke slike hendelser på fornøyelsesinnretning som fører til død eller alvorlig personskade, betydelige materielle skader på eiendom eller på miljø, og andre lignende ulykker
d. *alvorlig hendelse:* uønsket hendelse på fornøyelsesinnretning som under andre omstendigheter kunne ha ført til en ulykke
e. *hendelse:* enhver annen uønsket hendelse enn en ulykke på fornøyelsesinnretninger, som har sammenheng med driften, og som innvirker på driftssikkerheten.

§ 4. Myndighet etter loven

Departementet er myndighet etter denne loven.

Departementet kan gi forskrifter om:

a. bestemmelser om definisjon av fornøyelsesinnretning

b. saksbehandlingsregler til driftstillatelse, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse, om vilkår for utstedelse og tilbakekall av driftstillatelse, samt om fjerning av fornøyelsesinnretning
c. tekniske og driftsmessige krav, inkludert krav til bemanning, redningsberedskap, sikkerhetsstyringssystem og erstatnings- og forsikringsplikt samt unntak for krav til sikkerhetsstillelse
d. godkjenning eller akkreditering av virksomhet som skal utføre oppgaver av sikkerhetsmessig betydning, samt bruk av slik virksomhet
e. godkjenning eller sertifisering av personell som skal utføre oppgaver av sikkerhetsmessig betydning, samt bruk av slikt personell
f. universell utforming av byggverk, innretninger og billettsystemer
g. bruk av personlig verneutstyr
h. plikt til varsling, rapportering og taushetsplikt, herunder hvilke opplysninger som skal inngå i varslings- og rapporteringsplikten, samt hvordan og til hvem dette skal skje
i. behandling av personopplysninger
j. tvangsmulkt og overtredelsesgebyr, inkludert hvordan den skal fastsettes, beregnes og frafalles
k. gebyr, årsgebyr og sektoravgift
l. hvem som omfattes av forbudet mot ruspåvirkning og av påbudet om pliktmessig avhold, samt om testing av ruspåvirkning
m. undersøkelsesmyndighetens oppgaver og kompetanse, inkludert varsling og rapportering til og fra undersøkelsesmyndigheten, og om samarbeid og utveksling av opplysninger med andre land og internasjonale organisasjoner i den grad det følger av internasjonale avtaler som Norge har inngått.

Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

Kapittel 2. Tillatelse og krav til virksomheten

§ 5. Virksomhetens plikter

Virksomheten skal drive fornøyelsesinnretningen på en sikker måte og sikre at vilkårene som er satt for fornyelsesinnretningen i eller i medhold av denne loven, er oppfylt.

Virksomheten skal stanse driften dersom hensynet til sikkerheten tilsier det.

I tilfeller hvor den som har driftstillatelse, leier ut innretningen til en leietaker, har leietakeren de samme plikter som innehaveren av driftstillatelsen.

§ 6. Krav om driftstillatelse

En fornøyelsesinnretning skal ikke tas i bruk før departementet har gitt driftstillatelse.

For søknad om driftstillatelse etter denne loven skal saksbehandlingsfrist være fire uker. Tjenesteloven § 11 andre ledd gjelder ikke for driftstillatelser etter denne loven.

§ 7. Plikt til sikkerhetsstyringssystem (internkontrollsystem)

Virksomheten skal etablere et system for å sikre og dokumentere at kravene i eller i medhold av denne loven er oppfylt.

§ 8. Erstatnings- og forsikringsplikt

Virksomheten er uansett skyld ansvarlig for skade forårsaket av fornøyelsesinnretningen.

Virksomheten skal ha forsikring og sikkerhetsstillelse for erstatningsansvar som kan oppstå på grunn av virksomheten. Manglende sikkerhetsstillelse medfører tilbakekall av driftstillatelsen.

Forsikringsselskapet hvor fornøyelsesinnretningen er forsikret, skal varsle tilsynsmyndigheten om bortfall av sikkerhetsstillelsen.

Kapittel 3. Varslingsplikt, rapportering og taushetsplikt

§ 9. Varslingsplikt

Virksomheten skal straks varsle politiet og undersøkelsesmyndigheten om ulykke eller alvorlig hendelse.

Undersøkelsesmyndigheten skal varsle tilsynsmyndigheten om ulykke eller alvorlig hendelse.

Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 10. Rapporteringsplikt

Virksomheten skal rapportere opplysninger om ulykker, alvorlige hendelser og hendelser til tilsynsmyndigheten og undersøkelsesmyndigheten.

Ulykker og alvorlige hendelser skal rapporteres skriftlig til tilsynsmyndigheten og undersøkelsesmyndigheten så snart som mulig og senest innen 72 timer. Rapportering skal skje på skjema fastsatt av tilsynsmyndigheten og undersøkelsesmyndigheten i fellesskap.

Hendelser skal rapporteres til tilsynsmyndigheten innen åtte dager. Rapportering skal skje på skjema fastsatt av tilsynsmyndigheten.

Rapportering kan skje elektronisk.

Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 11. Taushetsplikt

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for tilsynsmyndigheten, har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det de får kjennskap til under utføring av arbeidet eller tjenesten. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder likevel ikke.

Personer som nevnt i første ledd har i tillegg taushetsplikt om alle opplysninger som er innrapportert etter § 10, og om opplysninger som er fremkommet under forklaring for undersøkelsesmyndigheten etter §23 f og § 23 k så langt det passer. Dette gjelder ikke dersom tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre, eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til en ulykke eller hendelse.

Taushetsplikt etter første og andre ledd er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre i den grad den som har krav på taushet samtykker, eller dersom opplysningene har statistisk form eller de er alminnelig tilgjengelig andre steder.

Opplysninger som er taushetsbelagt etter andre ledd, kan gis videre til utenlandske og internasjonale myndigheter og organisasjoner når dette følger av internasjonale avtaler som Norge har inngått.

Opplysninger som tilsynsmyndigheten mottar i medhold av § 10, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak mot den som har gitt opplysningene.

Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 11 a. Taushetsplikt for virksomhetens personell

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for den som driver virksomhet etter loven her, har taushetsplikt som nevnt i forvaltningsloven §§ 13 flg. om det de får kjennskap til i forbindelse med undersøkelser og rapportering av ulykker og hendelser etter loven her.

Personer som nevnt i første ledd har i tillegg taushetsplikt om alle opplysninger som er innrapportert etter § 10, og om opplysninger som er fremkommet under forklaring for undersøkelsesmyndigheten etter § 23 f og § 23 k. Dette gjelder ikke dersom tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre, eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til en ulykke eller hendelse.

Taushetsplikt som nevnt i annet ledd er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre i den grad den som har krav på taushet samtykker, forutsatt at opplysningene har statistisk form eller de er alminnelig tilgjengelig andre steder. Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

Kapittel 4. Tilsyn. Reaksjoner ved lovbrudd

§ 12. Tilsynsmyndighet

Departementet, eller den departementet delegerer oppgaven til, skal føre tilsyn med at loven med tilhørende forskrifter overholdes (tilsynsmyndigheten).

§ 13. Tilsynsmyndighetens adgang til virksomheten

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert sted som omfattes av loven. En representant for virksomheten har rett til, og kan pålegges, å være tilstede under tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan likevel bestemme at representanter for virksomheten ikke skal være til stede ved intervjuer av arbeidstakere, hvis tilstedeværelsen ikke kan skje uten vesentlig ulempe eller hvis formålet med tilsynet kan settes i fare.

§ 14. Opplysningsplikt

Enhver som er underlagt tilsyn, skal uten hinder av taushetsplikt legge frem opplysninger som tilsynsmyndigheten mener er nødvendige for å kunne utføre tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal

gis.

§ 15. Pålegg om korrigerende tiltak

Ved forhold i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan tilsynet gi pålegg om korrigerende tiltak. Ved utferdigelsen av pålegg skal det settes en frist for oppfyllelse. Samtidig med utferdigelsen av pålegg kan det fastsettes tvangsmulkt.

§ 16. Pålegg om øyeblikkelig stans eller opphør av bruk

Tilsynsmyndigheten kan pålegge øyeblikkelig stans av driften helt eller delvis eller opphør av bruk med øyeblikkelig virkning dersom det avdekkes forhold som kan medføre fare for helse, miljø eller sikkerhet. Slikt pålegg kan gis uten forhåndsvarsel. Om nødvendig kan tilsynsmyndigheten kreve bistand av politiet for gjennomføring av pålegg om stans eller opphør av bruk.

§ 17. Tilbakekall av tillatelse

Tilsynsmyndigheten kan trekke tilbake driftstillatelse ved brudd på vilkår eller krav som er satt for fornøyelsesinnretningen.

Tilsynsmyndigheten skal trekke tilbake driftstillatelsen dersom virksomheten går konkurs.

Tilbakekall av driftstillatelse gjelder inntil virksomheten ved ny søknad kan dokumentere at det forhold som forårsaket tilbakekallet er rettet, og vilkårene for driftstillatelse for øvrig er oppfylt.

§ 18. Tvangsmulkt

Tilsynsmyndigheten kan fastsette en tvangsmulkt dersom et pålegg ikke er oppfylt innen den fastsatte fristen. Tvangsmulkten kan varsles i pålegget. Tvangsmulkten starter når den fastsatte fristen er utløpt og løper fram til pålegget er oppfylt.

Tvangsmulktens størrelse skal beregnes ut fra hvor viktig det er at pålegget blir gjennomført og hvilke kostnader det vil ha.

Tvangsmulkt påløper ikke dersom etterlevelse blir umulig og årsaken til dette ikke ligger hos den ansvarlige.

Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 19. Overtredelsesgebyr

Tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr til en virksomhet som overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Når tilsynsmyndigheten skal avgjøre om et overtredelsesgebyr skal ilegges, og når sanksjonen skal utmåles, skal den særlig legge vekt på disse forholdene:

a. overtredelsens grovhet og omfang
b. om overtrederen kunne forebygget overtredelsen ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak
c. om overtredelsen er gjentatt
d. om overtrederen har eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
e. overtrederens økonomiske evne.

Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen.

§ 20. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt bryter bestemmelser i eller i medhold av denne loven, straffes med bøter hvis forholdet ikke går under en strengere straffebestemmelse.

Den som uaktsomt eller forsettlig overtrer forbudet i § 21, straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år.

Kapittel 5. Pliktavhold og testing av ruspåvirkning

§ 21. Pliktavhold

Personell med oppgaver som kan påvirke sikkerheten for fornøyelsesinnretningen, må ikke bruke alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler i tjenestetiden.

Tjenestetiden omfatter tidsrommet fra den tid da personell i henhold til sine tjenesteplikter påbegynner sitt arbeid, og til det avsluttes. Forbudet gjelder også i et tidsrom av åtte timer før tjenestetiden begynner.

§ 22. Testing av ruspåvirkning

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test av om en person er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel når det er grunn til å tro at personen har overtrådt bestemmelsene i § 21, eller personen med eller uten skyld er innblandet i en ulykke eller alvorlig hendelse eller det blir krevd som ledd i kontroll med virksomheten.

Dersom testresultatet eller andre forhold gir grunn til å tro at bestemmelsene i § 21 er overtrådt, kan politiet foreta særskilt undersøkelse av om det forekommer tegn og symptomer på ruspåvirkning, og fremstille personen for utåndingsprøve, blodprøve, spyttprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted når personen nekter å medvirke til alkotest eller foreløpig test av om personen er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel. Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve og spyttprøve kan tas av lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Kapittel 5 A Om undersøkelsesmyndigheten

Kapittel tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 a. Undersøkelsesmyndighetens oppgaver og uavhengighet

Departementet fastsetter hvilket organ som skal være undersøkelsesmyndighet etter denne loven.

Undersøkelsesmyndigheten skal klarlegge hendelsesforløp og årsaksfaktorer, utrede forhold av betydning for å forebygge ulykker og avgi undersøkelsesrapport som nevnt i § 23 m.

Undersøkelsesmyndigheten skal ikke ta stilling til sivilrettslig eller strafferettslig skyld og ansvar. Undersøkelsen skal foregå uavhengig av annen etterforskning eller undersøkelse som helt eller delvis har slikt formål.

Undersøkelsesmyndigheten skal hvert år offentliggjøre en rapport om de undersøkelser som er gjennomført året før, inkludert sikkerhetstilrådinger og tiltak som er truffet i samsvar med disse.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 b. Tilsynsmyndighetens oppgaver

Tilsynsmyndigheten skal vurdere rapportene som undersøkelsesmyndigheten avgir, for å kunne identifisere og iverksette tiltak som kan bedre sikkerheten for fornøyelsesinnretninger.

Tilsynsmyndigheten kan gi pålegg om oppfølging av sikkerhetstilrådinger til den som driver virksomhet etter loven her.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 c. Undersøkelse av ulykker og alvorlige hendelser

Undersøkelsesmyndigheten undersøker ulykker og alvorlige hendelser.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 d. Iverksetting av undersøkelse og undersøkelsens omfang

Når undersøkelsesmyndigheten har mottatt varsel om en ulykke eller alvorlig hendelse etter § 9, skal den straks avgjøre om det er behov for å iverksette umiddelbar undersøkelse. Når undersøkelsesmyndigheten mottar rapport etter § 10, skal den uten ugrunnet opphold avgjøre om og når det skal iverksettes undersøkelse.

Undersøkelsesmyndigheten avgjør selv omfanget av undersøkelsen og hvordan den skal gjennomføres. Ved avgjørelsen skal undersøkelsesmyndigheten blant annet ta hensyn til hvilken lærdom undersøkelsen forventes å gi med sikte på å forbedre sikkerheten, ulykkens eller hendelsens alvorlighetsgrad, dens innvirkning på sikkerheten generelt og om den inngår i en serie av ulykker eller hendelser.

Undersøkelsesmyndigheten kan uten hensyn til tidligere avgjørelser beslutte å undersøke forhold ved én eller flere ulykker eller hendelser.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 e. Forbud mot å fjerne gjenstander mv. samt behov for å gjenopprette drift

Ingen må fjerne eller røre gjenstander eller spor fra ulykken uten samtykke fra undersøkelsesmyndigheten og politiet, med mindre det er nødvendig for å

redde eller avverge fare for liv eller eiendom eller for å hindre at noe som kan ha betydning for undersøkelsen, ødelegges eller forsvinner.

Undersøkelsesmyndigheten skal avslutte sine undersøkelser på ulykkesstedet så snart som mulig slik at virksomheten kan bli i stand til å gjenopprette driften.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 f. Forklaringsplikt til undersøkelsesmyndigheten mv.

Enhver plikter på forlangende, og uten hensyn til taushetsplikt, å gi undersøkelsesmyndigheten de opplysninger han eller hun sitter inne med om forhold som kan være av betydning for undersøkelsen. Enhver som forklarer seg, har rett til å la seg bistå av advokat eller annen person under forklaringen.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 g. Tiltak for å fremskaffe opplysninger

Undersøkelsesmyndigheten har rett til å benytte privat grunn og kan kreve å få undersøke og ta i besittelse relevante gjenstander, dokumenter og andre ting i den utstrekning den trenger det for å kunne utøve sitt verv. Herunder skal undersøkelsesmyndigheten ha rett til

1. å kreve en fullstendig obduksjon av de omkomne og til å få umiddelbar adgang til resultatene av slike undersøkelser eller tester av prøver som er tatt, og
2. å kreve legeundersøkelse av alle personer involvert i ulykken eller hendelsen, eller be om at det utføres tester på prøver som er tatt av slike personer, og ha umiddelbar tilgang til resultatet av slike undersøkelser eller tester.

Om nødvendig kan undersøkelsesmyndigheten kreve bistand fra politiet.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 h. Bevissikring

Undersøkelsesmyndigheten kan kreve bevissikring utenfor rettssak etter reglene i tvisteloven § 28-3 tredje ledd og § 28-4. Krav om bevissikring fremmes

for den tingrett hvor de som skal avhøres, bor eller oppholder seg eller realbevis skal undersøkes.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 i. Rettigheter for dem saken angår

Når undersøkelsesmyndigheten iverksetter undersøkelse, skal den så vidt mulig underrette den som driver den aktuelle virksomheten, ofrene og deres familie, eiere av skadede ting, produsenter, berørte beredskapstjenester, representanter for personalet og for brukerne, samt andre som saken angår, om dette. Slik underretning skal gis så snart som mulig, og skal opplyse om rettighetene etter annet ledd i paragrafen her og etter § 23 n første ledd.

Innen undersøkelsene avsluttes, skal de som er nevnt i første ledd, gis adgang til å gi opplysninger og fremme sine synspunkter om ulykken eller hendelsen og dens årsaksfaktorer. De skal også underrettes jevnlig om fremdriften av undersøkelsen og gis adgang til å fremme sine synspunkter på undersøkelsen i den grad det er praktisk mulig. Videre bør de også gis adgang til å være til stede under undersøkelsen og ha rett til å gjøre seg kjent med dokumentene, i den utstrekning undersøkelsesmyndigheten finner at dette kan skje uten hinder for undersøkelsen. Tredje punktum gjelder med de begrensninger som følger av taushetsplikten etter § 23 k.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 j. Bruk av data fra overvåkings- og registreringssystemer

Undersøkelsesmyndigheten skal ha tilgang til alle data fra overvåkings- og registreringssystemer virksomheten har i forbindelse med driften, men har ikke anledning til å utlevere slikt materiale til andre. Opplysninger fra overvåkings- og registreringssystemer kan likevel utleveres til bruk som bevis i en straffesak eller sivil sak for domstolene etter rettens kjennelse. Retten kan bare godkjenne utlevering etter annet punktum dersom behovet for utlevering i den konkrete saken veier tyngre enn faren for at man ved slik utlevering vanskeliggjør undersøkelsesmyndighetens arbeid med den aktuelle saken eller fremtidige nasjonale eller internasjonale undersøkelser.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 k. Undersøkelsesmyndighetens taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for undersøkelsesmyndigheten har taushetsplikt etter forvaltningsloven.

Personer som nevnt i første ledd har også taushetsplikt for alle opplysninger undersøkelsesmyndigheten mottar, får utarbeidet eller selv utarbeider som ledd i undersøkelse av en ulykke eller alvorlig hendelse.

Taushetsplikten etter første og annet ledd er likevel ikke til hinder for

1. at opplysninger gjengis i en undersøkelsesrapport som nevnt i § 23 m dersom det er nødvendig for å gi en tilstrekkelig redegjørelse for årsakene til en ulykke eller en alvorlig hendelse med det formålet og innenfor de rammene som følger av § 23 a annet og tredje ledd. Rapporten skal ikke gjengi
    a. opplysninger som avslører identiteten til personer som har avgitt forklaring etter § 23 f,
    b. opplysninger av særlig følsom eller privat art, herunder detaljerte opplysninger om en persons helse,
    c. opplysninger som innebærer å ta stilling til noens strafferettslige eller sivilrettslige skyld eller ansvar, eller
    d. opplysninger som innebærer å ta stilling til om en person tilfredsstiller regelbestemte krav til å inneha en tillatelse som er relevant for undersøkelsen.

    Unntakene i bokstav b til d gjelder selv om personen er anonymisert.
2. at opplysninger gis til tilsynsmyndigheten fordi det ellers vil være en vesentlig og nærliggende risiko for tap av liv eller skade på person som følge av at personell med oppgaver som kan påvirke sikkerheten for fornøyelsesinnretningen, har opptrådt på en måte som tilsier at vedkommende er klart uskikket til å inneha oppgaven
3. at opplysninger gjøres kjent for dem som de direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning undersøkelsesmyndigheten selv og andre som har krav på taushet samtykker
4. at opplysningene deles med andre som arbeider for undersøkelsesmyndigheten med den aktuelle undersøkelsen
5. at opplysningene bringes videre i statistisk form
6. at opplysningene bringes videre når ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, for eksempel når de er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelig andre steder
7. at opplysninger gis videre til utenlandsk og internasjonal myndighet og organisasjon når dette følger av internasjonale avtaler

Norge har inngått.

Taushetsplikten etter første og annet ledd er heller ikke til hinder for at det offentliggjøres opplysninger i dokumenter som undersøkelsesmyndigheten ikke selv har utarbeidet eller fått utarbeidet. Dette gjelder likevel ikke opplysninger som nevnt i tredje ledd nr. 1 bokstav a til d, opplysninger som er taushetspliktige etter forvaltningsloven § 13, og opplysninger som i utgangspunktet er omfattet av en strengere taushetspliktbestemmelse i særlov enn den som følger av tredje ledd nr. 1 bokstav a til d, eller forvaltningsloven § 13. Opplysningene kan heller ikke offentliggjøres etter første punktum dersom undersøkelsesmyndigheten mener at offentliggjøring kan bli brukt av andre til å vurdere sivilrettslig eller strafferettslig skyld eller ansvar eller dersom undersøkelsesmyndigheten har fått tilgang til dokumentet i tilknytning til forklaring som nevnt i § 23 f, og undersøkelsesmyndigheten anser opplysninger i dokumentet som en del av forklaringen.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 l. Informasjon til tilsynsmyndigheten

Undersøkelsesmyndigheten skal fortløpende holde tilsynsmyndigheten underrettet om forhold som avdekkes i løpet av undersøkelsen, og sine egne foreløpige vurderinger av disse, i den grad dette anses nødvendig for sikkerheten for fornøyelsesinnretningen.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 m. Undersøkelsesrapport

Når undersøkelsesmyndigheten har undersøkt en ulykke eller alvorlige hendelser, skal den utarbeide en rapport som redegjør for hendelsesforløpet og inneholder undersøkelsesmyndighetens uttalelse om årsaksforholdene. Rapporten skal opplyse om formålet med undersøkelsen, jf. § 23 a. Rapporten skal også så langt det er formålstjenlig, inneholde undersøkelsesmyndighetens eventuelle tilrådinger om tiltak som bør treffes eller vurderes for å hindre lignende ulykker eller alvorlige hendelser i fremtiden.

Rapporten skal ikke inneholde referanser til enkeltpersoners navn eller adresse. Undersøkelsesmyndighetens avgjørelse etter denne paragrafen kan ikke påklages.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr.

958).

§ 23 n. Behandling av utkast til undersøkelsesrapport

Før undersøkelsesmyndigheten sluttbehandler rapporten, skal et utkast til rapport etter anmodning forelegges for personer som nevnt i § 23 i første ledd, med en rimelig frist for vedkommende til å gi uttalelse, med mindre særlige forhold tilsier at dette ikke gjøres. Tilsynsmyndigheten skal forelegges utkastet til rapport, med rimelig frist til å uttale seg. Plikten til foreleggelse etter første punktum gjelder bare de delene av utkastet til rapport som vedkommende på grunn av sin tilknytning til saken eller undersøkelsen har særlige forutsetninger for å uttale seg om.

Undersøkelsesmyndighetens avgjørelse etter denne paragrafen kan ikke påklages.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 o. Unntatt dokumentoffentlighet for utkast til undersøkelsesrapport

Undersøkelsesmyndighetens utkast til rapport er ikke offentlig etter offentleglova.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

§ 23 p. Forbud mot bruk som bevis i straffesak

Opplysninger undersøkelsesmyndigheten mottar etter §§ 10 og 23 f kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak mot den som har gitt opplysningene. Det samme gjelder alle opplysninger som er mottatt med hjemmel i lov om elektronisk kommunikasjon § 2-9.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

Kapittel 6. Andre bestemmelser

§ 23. Gebyr og avgift

Departementet kan kreve gebyrer for å behandle søknader om å få eller opprettholde tillatelser o.l. i eller i medhold av denne loven, og for tilsyn som

gjennomføres for å sikre at loven eller vedtak i medhold av loven blir fulgt. Gebyrene settes slik at de samlet ikke overstiger tilsynsmyndighetens kostnader med saksbehandlingen eller tilsynet.

Departementet kan kreve gebyr som skal dekke kostnader knyttet til godkjenning av virksomhet etter § 4 andre ledd bokstav d) og godkjenning eller sertifisering av personell etter § 4 andre ledd bokstav e).

Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan fastsette en generell sektoravgift som skal dekke tilsynskostnadene til tilsynsmyndigheten dersom det ikke anses hensiktsmessig å pålegge den enkelte virksomhet gebyr direkte.

§ 24. Fjerning av fornøyelsesinnretning

Fornøyelsesinnretninger som ikke lenger er i drift, skal fjernes.

Virksomheten som har eller hadde den siste driftstillatelsen for fornøyelsesinnretningen, er ansvarlig for fjerningen.

Departementet kan fjerne fornøyelsesinnretningen for virksomhetens regning og risiko hvis den ikke er fjernet innen en fastsatt frist. Utgiftene til fjerning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 25. Forbud mot sanksjoner fra arbeidsgiver

En arbeidstaker som avgir rapport etter § 10 eller forklaring etter § 23 f, skal ikke som følge av dette utsettes for noen form for sanksjoner fra arbeidsgiverens side. Første punktum gjelder ikke tiltak som arbeidsgiveren iverksetter med hovedformål å forbedre arbeidstakerens kvalifikasjoner.

Første ledd gjelder ikke dersom de mottatte opplysningene viser at arbeidstakeren ikke oppfyller helsemessige krav til å inneha sin stilling, eller at arbeidstakeren selv har opptrådt grovt uaktsomt i forbindelse med den rapporterte ulykken eller hendelsen. Første ledd gjelder heller ikke omstendigheter knyttet til arbeidstakeren eller dennes handlinger og unnlatelser som er blitt kjent på annen måte enn gjennom arbeidstakerens rapportering eller forklaring som nevnt i første ledd.

Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958).

Kapittel 7. Avsluttende bestemmelser

§ 26. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958, tidligere § 25).
1 Fra 1 juli 2017 iflg. res. 22 mai 2017 nr. 618.

§ 27. Opphevelse av andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, oppheves lov 7. juni 1991 nr. 24 om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker.
Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958, tidligere § 26).

§ 28. Overgangsbestemmelser

Forskrifter og vedtak gitt i medhold av bestemmelser i lov 7. juni 1991 nr. 24 om godkjenning og drift av innretninger til bruk i tivoli og fornøyelsesparker, gjelder i den utstrekning de ikke strider mot bestemmelser i eller i medhold av denne loven.
Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 82 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 958, tidligere § 27).

Lov om endringer i folketrygdloven mv. (arbeidsavklaringspenger og tilleggsstønader til arbeidsrettede tiltak mv.)

V

1. Loven trer i kraft 1. januar 2018.
2. Endringene i § 8-2 andre ledd andre og tredje punktum gjelder for krav som settes fram etter 31. desember 2017.
3. Endringene i § 11-2 gjelder for krav som settes fram etter 31. desember 2017.
4. For mottakere av arbeidsavklaringspenger per 31. desember 2017

gjelder tidligere regler i § 11-10 inntil arbeidsavklaringspengene opphører. Bestemmelsene i ny § 11-12 andre og tredje ledd om unntak fra maksimal varighet gjelder likevel fra og med 1. januar 2018.

5. For mottakere av arbeidsavklaringspenger per 31. desember 2017 gjelder tidligere regler i § 11-15 inntil arbeidsavklaringspengene opphører.
6. For mottakere av tilleggsstønader per 31. desember 2017 gjelder tidligere regler i § 11-4 inntil det arbeidsrettede tiltaket avsluttes.
7. Endringen i § 21-12 første ledd tredje punktum gjelder fra og med 1. januar 2017.
8. Departementet kan gi nærmere overgangsregler i forskrift.

Lov om gjeldsinformasjon ved kredittvurdering av privatpersoner (gjeldsinformasjonsloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å legge til rette for sikker, ordnet og effektiv registrering og utlevering av gjeldsopplysninger for å bidra til bedre kredittvurderinger og forebygge gjeldsproblemer blant enkeltpersoner.

§ 2. Definisjoner

I denne lov menes med:

a. gjeldsinformasjonsforetak: foretak med tillatelse etter loven her til å motta, innhente, registrere og utlevere gjeldsopplysninger,
b. finansforetak: foretak som nevnt i finansforetaksloven § 1-3. Dette gjelder også utenlandske finansforetak som driver virksomhet gjennom filial i Norge, eller ved grensekryssende virksomhet, jf. finansforetaksloven § 1-2 annet ledd,
c. kredittopplysningsforetak: foretak som driver kredittopplysningsvirksomhet i samsvar med kredittopplysningsloven,
d. gjeldsopplysning: opplysning om en enkeltpersons gjeld eller

ubenyttet kredittramme, som ikke er sikret ved registrert panterett i formuesgode som tilhører vedkommende. Departementet kan i forskrift bestemme at gjeldsopplysning også skal omfatte pantesikret gjeld,

e. kredittopplysning: meddelelse som belyser kredittverdighet eller økonomisk vederheftighet,

f. kredittscore: en matematisk beregnet poengsum eller kode som beskriver en enkeltpersons risikoprofil som kredittkunde, og som brukes av kredittopplysningsforetak og finansforetak til å bedømme kredittverdighet.

Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 20 des 2019 nr. 109 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 872).

Kapittel 2 Vilkår og tillatelser

§ 3. Vilkår for å drive virksomhet som gjeldsinformasjonsforetak

Virksomhet som gjeldsinformasjonsforetak kan bare drives av foretak med tillatelse fra departementet.

Tillatelse kan bare gis dersom:

a. foretakets eiere er egnet til å sikre en god, effektiv og forsvarlig forvaltning av foretaket,

b. foretaket kan dokumentere evne til sikker, ordnet og effektiv utlevering og eventuell registrering av gjeldsopplysninger, og

c. foretaket er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap og oppfyller de krav som stilles i aksjeloven eller allmennaksjeloven, i tillegg til kravene som følger av eller er gitt i medhold av loven her.

Ved vurderingen av om foretakets eiere er egnet etter annet ledd bokstav a, skal det særlig legges vekt på eiernes alminnelige omdømme, faglige kompetanse, tidligere handlemåte, tilgjengelige økonomiske ressurser, hensynet til forsvarlig virksomhet samt muligheten til å utøve et effektivt tilsyn.

Det kan settes vilkår for tillatelsen.

§ 4. Søknad om tillatelse

Søknad om tillatelse til å drive virksomhet som gjeldsinformasjonsforetak skal inneholde de opplysninger som er av betydning for behandling av søknaden, og som viser at de lov- og forskriftsfestede kravene er oppfylt.

Vedtak om tillatelse skal meddeles søkeren snarest mulig og senest innen seks måneder etter at søknaden er mottatt. Dersom søknaden ikke inneholder de opplysninger som er nødvendige for behandling av søknaden, regnes fristen fra det tidspunktet slike opplysninger er mottatt.

§ 5. Endring og tilbakekall av tillatelse

Departementet kan endre, sette nye vilkår for eller tilbakekalle tillatelsen til å drive virksomhet som gjeldsinformasjonsforetak dersom gjeldsinformasjonsforetaket:

a. ikke gjør bruk av tillatelsen innen tolv måneder etter at tillatelsen ble gitt, gir uttrykkelig avkall på tillatelsen, eller har opphørt å drive virksomhet som gjeldsinformasjonsforetak i mer enn seks måneder,
b. har fått tillatelsen ved hjelp av uriktige opplysninger eller andre uregelmessigheter,
c. foretar alvorlige eller systematiske overtredelser av bestemmelser gitt i eller i medhold av lov, eller
d. ikke etterkommer pålegg gitt av Finanstilsynet.

§ 6. Styre og ledelse

Gjeldsinformasjonsforetak skal ha daglig leder og et styre med minst tre medlemmer. Daglig leder eller annen ansatt kan ikke være medlem av styret.

Styremedlemmer, daglig leder og andre personer som inngår i den faktiske ledelsen av virksomheten i et gjeldsinformasjonsforetak, skal ha relevante kvalifikasjoner og yrkeserfaring og skal ikke ha utvist adferd som gir grunn til å anta at stillingen eller vervet ikke vil kunne ivaretas på forsvarlig måte.

Personer som nevnt i annet ledd skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

Gjeldsinformasjonsforetak skal gi Finanstilsynet melding ved endring av styrets sammensetning og ved skifte av daglig leder eller andre personer som faktisk deltar i ledelsen av virksomheten. Meldingen skal så vidt mulig gis på forhånd og må inneholde nødvendige opplysninger om kvalifikasjoner, yrkeserfaring, vandel samt verv eller stilling i annen virksomhet. Finanstilsynet

kan gi pålegg om at endringen ikke skal iverksettes dersom endringen antas å medføre at kravene i annet ledd ikke oppfylles.

§ 7. Vedtekter

Gjeldsinformasjonsforetakets vedtekter og endringer i disse skal godkjennes av departementet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om vedtektenes innhold.

§ 8. Internkontroll

Styret skal fastsette retningslinjer for internkontroll og kontrollere at internkontrollen etableres, gjennomføres og dokumenteres på en forsvarlig måte i samsvar med styrets retningslinjer og pålegg. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om internkontroll.

Daglig leder skal sørge for at internkontroll etableres og gjennomføres i henhold til lov og forskrifter. Det samme gjelder for styrets vedtatte retningslinjer og pålegg.

Gjeldsinformasjonsforetak kan anvende underleverandører i virksomheten.

§ 9. Virksomhetsbegrensning

Gjeldsinformasjonsforetak kan motta, innhente, registrere og utlevere gjeldsopplysninger. Annen konsesjonspliktig virksomhet skal drives i eget foretak.

Ut over virksomhet som nevnt i første ledd første punktum, kan gjeldsinformasjonsforetak bare drive annen virksomhet som har direkte sammenheng med gjeldsinformasjonsvirksomheten, og som ikke er egnet til å svekke tilliten til foretakets integritet og uavhengighet. Gjeldsinformasjonsforetak må rapportere til Finanstilsynet og departementet hvis det driver slik annen virksomhet.

Gjeldsinformasjonsforetak kan ikke motta, innhente, registrere eller utlevere andre kredittopplysninger enn gjeldsopplysninger.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler og treffe enkeltvedtak om hva slags virksomhet gjeldsinformasjonsforetak kan drive.

Kapittel 3 Mottak og utlevering av gjeldsopplysninger

§ 10. Finansforetaks plikt til å gjøre gjeldsopplysninger tilgjengelige

Finansforetak skal rapportere eller på annen måte gjøre gjeldsopplysninger, jf. § 2 bokstav d, tilgjengelige for gjeldsinformasjonsforetak.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om rapportering og annen tilgjengeliggjøring av gjeldsopplysninger, herunder om tekniske forhold, opplysningenes detaljeringsgrad og rapporteringshyppighet.

§ 11. Gjeldsinformasjonsforetaks tilretteleggings- og registreringsplikt

Gjeldsinformasjonsforetak skal legge til rette for at rapportering eller annen tilgjengeliggjøring av gjeldsopplysninger fra finansforetak etter § 10 kan skje på en hensiktsmessig måte.

Gjeldsinformasjonsforetak som etablerer register, skal registrere gjeldsopplysninger når disse mottas.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om tilretteleggings- og registreringsplikten.

§ 12. Utlevering av gjeldsopplysninger fra gjeldsinformasjonsforetak

Gjeldsinformasjonsforetak kan utlevere gjeldsopplysninger til:

a. finansforetak, Husbanken og Statens pensjonskasse, når disse skal foreta kredittvurdering i forbindelse med en konkret kredittsøknad eller søknad om endring av vilkår på en løpende kreditt,
b. kommune, i forbindelse med behandling av søknad om startlån eller søknad om endring av vilkår for innvilget startlån,
c. kredittopplysningsforetak, når disse etter forespørsel fra kredittytere som nevnt i bokstav a og b skal foreta kredittvurdering, eller når disse skal utarbeide kredittscore etter forespørsel fra noen som har saklig behov for å innhente kredittopplysninger, og
d. den opplysningen gjelder.

Gjeldsopplysninger som er nødvendige for utarbeidelse av kredittscoremodeller, kan utleveres til finansforetak og kredittopplysningsforetak.

Gjeldsopplysninger kan også utleveres til mottakere som nevnt i første ledd bokstav a og b i forbindelse med kontroll ved utbetaling av innvilget kreditt.

Norges Bank, Finanstilsynet og Statistisk sentralbyrå kan kreve utlevert gjeldsopplysninger for analyse-, overvåknings- og statistikkformål. Annen offentlig myndighet kan få utlevert gjeldsopplysninger når det er særskilt hjemmel for det.

Gjeldsopplysninger kan utleveres til forskningsformål. Verdipapirsentralloven § 8-4 gjelder tilsvarende.

Den som i medhold av første til femte ledd har mottatt gjeldsopplysninger fra et gjeldsinformasjonsforetak, kan ikke gi opplysningene videre til andre. For finansforetak og kredittopplysningsforetak gjelder dette også overfor andre foretak i samme konsern. Unntak gjelder for kredittopplysningsforetak etter § 13 samt ved krav om innsyn fra den opplysningen gjelder.

Gjeldsopplysninger kan bare utleveres skriftlig, enten elektronisk eller papirbasert.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler eller treffe enkeltvedtak om utlevering av gjeldsopplysninger fra gjeldsinformasjonsforetak, herunder om utlevering av gjeldsopplysninger for utarbeidelse av kredittscoremodeller.
Endret ved lover 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 13. Utlevering av gjeldsopplysninger og kreditt-score fra kredittopplysningsforetak

Kredittopplysningsforetak kan utlevere gjeldsopplysninger til kredittytere som nevnt i § 12 første ledd bokstav a og b når kredittopplysningsforetak etter forespørsel fra disse skal foreta kredittvurdering i forbindelse med en konkret kredittsøknad eller søknad om endring av vilkår på en løpende kreditt, samt til den opplysningen gjelder.

Kredittopplysningsforetak kan også utlevere opplysning om kredittscore hvor gjeldsopplysninger inngår i beregningsgrunnlaget, til den som har saklig behov for opplysningen. Selve gjeldsopplysningen kan ikke utleveres.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om kredittopplysningsforetaks adgang til utlevering av gjeldsopplysninger og kredittscore.
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

§ 14. Gjeldsinformasjonsforetaks rett til vederlag for utleverte opplysninger

Gjeldsinformasjonsforetak kan kreve vederlag for utlevering av gjeldsopplysninger. Dette gjelder ikke for opplysninger som offentlige

myndigheter har krav på i henhold til lov eller forskrift, eller ved krav om innsyn fra den opplysningen gjelder.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om vederlag for tjenester som ytes av gjeldsinformasjonsforetak.

§ 15. Sletting av gjeldsopplysninger

Gjeldsinformasjonsforetak som etablerer et register, skal slette gjeldsopplysninger fra registeret når gjelden er innfridd og eventuell kredittramme er avviklet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om sletting av gjeldsopplysninger.

Kapittel 4 Tilsyn, taushetsplikt og straff mv.

§ 16. Tilsyn, forholdet til tilsynsmyndigheten

Gjeldsinformasjonsforetak er underlagt tilsyn av Finanstilsynet etter finanstilsynsloven.

Gjeldsinformasjonsforetak og den som handler på vegne av foretaket, har plikt til å gi de opplysninger som Finanstilsynet krever om forhold som angår foretakets virksomhet, samt til å fremvise og utlevere til Finanstilsynet dokumentasjon som angår virksomheten.

Finanstilsynet kan gi pålegg om retting dersom gjeldsinformasjonsforetak opptrer i strid med lov, bestemmelser gitt med hjemmel i lov eller egne regler og forretningsvilkår. Det samme gjelder for den som handler på vegne av foretaket. Finanstilsynet kan også gi pålegg om retting dersom foretakets ledelse eller styremedlemmer ikke oppfyller kravene til kvalifikasjoner og egnethet i § 6.

Styret og daglig leder i gjeldsinformasjonsforetak har plikt til å melde fra til Finanstilsynet dersom det fattes vedtak om avvikling av foretaket, eller det oppstår fare for at foretaket ikke vil være i stand til å utføre konsesjonspliktige funksjoner.

§ 17. Taushetsplikt

Tillitsvalgte, ansatte og revisor i gjeldsinformasjonsforetak har taushetsplikt om det som de i sitt arbeid får vite om noens gjeldsforhold eller forretningsmessige eller personlige forhold, med mindre noe annet følger av lov. Det samme gjelder andre som utfører arbeid eller oppdrag på vegne av gjeldsinformasjonsforetak.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten, oppdraget eller vervet.

For opplysninger til bruk i forskning og forskeres taushetsplikt gjelder verdipapirsentralloven §§ 8-4 og 8-5 tilsvarende.

Endret ved lov 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656).

§ 18. Straff

Tillitsvalgte og ansatte i gjeldsinformasjonsforetak som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i § 16 fjerde ledd, straffes med bøter eller med fengsel i inntil seks måneder.

Overtredelse av § 17 om taushetsplikt straffes etter straffeloven § 209.

§ 19. Forholdet til personopplysningsloven og kredittopplysningsloven

Personopplysningsloven gjelder så langt ikke annet følger av denne loven.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forholdet til personopplysningsloven og kredittopplysningsloven.

Endret ved lov 20 des 2019 nr. 109 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 872).

Kapittel 5 Ikrafttredelse mv.

§ 20. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.

1 Fra 1 nov 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 766.

§ 21. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om adopsjon (adopsjonsloven)

Kapittel 1. Lovens formål, virkeområde og adopsjonsmyndighet

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er at adopterte barn skal få en trygg oppvekst ved at det etableres varige, rettslige bånd som tilsvarer forholdet mellom barn og foreldre.

Ved adopsjon av personer som er fylt 18 år, er formålet med loven å bekrefte rettslig eksisterende bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre.

§ 2. Lovens anvendelse for Svalbard

Kongen kan gi forskrift om at lovens offentligrettslige bestemmelser også skal gjelde for Svalbard, og kan fastsette særskilte regler av hensyn til forholdene der.

§ 3. Adopsjonsmyndighet

Departementet er adopsjonsmyndighet etter loven her. Departementet kan delegere sin myndighet. Myndigheten kan delegeres til ulike organer.

Kapittel 2. Generelle vilkår for adopsjon og forhåndssamtykke til å adoptere

§ 4. Hensynet til barnets beste

Barnets beste skal være det overordnede hensynet ved adopsjon. En søknad om adopsjon og om forhåndssamtykke til å adoptere kan bare innvilges når det er klart sannsynlig at adopsjonen vil bli til barnets beste.

§ 5. Grunnleggende krav til adopsjonssøkere

Bare den som har forutsetninger for å være en god omsorgsperson for barn, kan adoptere eller gis forhåndssamtykke til å adoptere. Søkeren må dessuten ha ønske om å oppfostre et barn eller ha oppfostret det barnet adopsjonen gjelder.

Den som søker om å adoptere eller om forhåndssamtykke til å adoptere, skal legge fram en uttømmende politiattest.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av adopsjonssaker, utredning av adopsjonssøkerne, forhåndssamtykke til adopsjon, vilkår for å adoptere og krav til søkerne. Det kan blant annet fastsettes krav til søkerens alder, helse, vandel, økonomi, bolig, krav til hvor lenge to søkere skal ha bodd sammen, og krav om deltakelse på adopsjonsforberedende kurs. Det kan settes ulike krav til ulike typer adopsjon.

§ 6. Krav om ekteskap og samboerskap og unntak fra dette

Bare ektefeller og samboere kan adoptere sammen. Med samboere menes to personer som bor sammen i et stabilt og ekteskapslignende forhold.

En søker som er gift eller samboende, kan bare adoptere sammen med ektefellen eller samboeren. Den som er gift eller samboer, kan likevel adoptere alene dersom ektefellen eller samboeren er forsvunnet, er psykisk utviklingshemmet eller har en alvorlig psykisk sykdom.

En søker som er gift eller samboende, kan også adoptere alene dersom barnet er

a. barn av søkerens tidligere eller nåværende ektefelle eller samboer
b. søkerens eget barn
c. søkerens tidligere adoptivbarn.

§ 7. Vilkår for at enslige kan adoptere

Enslige kan adoptere dersom de har forutsetninger for å ha eneomsorgen for et barn. Bare søkere som bor alene, regnes som enslige.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for at enslige kan adoptere.

§ 8. Aldersgrense for å adoptere og begrensning for søkere som er fratatt rettslig handleevne

Bare personer som har fylt 25 år, kan adoptere eller få forhåndssamtykke til å adoptere. En søker som har fylt 20 år, kan likevel adoptere eller få forhåndssamtykke til å adoptere dersom søkeren og barnet allerede er sterkt knyttet til hverandre.

En søker som etter vergemålsloven er fratatt rettslig handleevne på det personlige området, kan adoptere bare dersom søkeren og barnet allerede er sterkt knyttet til hverandre og søkerens verge samtykker til adopsjonen.

§ 9. Barnets deltakelse og samtykke til adopsjon

Har barnet fylt 7 år, skal det gis mulighet til å uttale seg før det treffes vedtak om adopsjon. Det samme gjelder barn som er yngre enn 7 år, hvis barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter. Barnet skal få informasjon om hva en adopsjon innebærer, og veiledning som er tilpasset barnets evne til å forstå. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Et barn som har fylt 12 år, kan adopteres bare hvis det samtykker til adopsjonen. Dette gjelder likevel ikke dersom barnet på grunn av psykisk utviklingshemming eller psykisk eller fysisk sykdom åpenbart ikke er i stand til å forstå hva et samtykke innebærer.

Før barnet gir samtykke, skal det få informasjon om hva det innebærer å bli adoptert. Samtykket skal være skriftlig og gitt frivillig uten at barnet har fått eller blitt lovet vederlag eller noen annen ytelse for det. Bare en offentlig tjenesteperson kan ta imot eller bekrefte samtykket. Tjenestepersonen skal forsikre seg om at barnet har forstått informasjonen.

Kommunen skal bistå med å opplyse saken og innhente samtykke dersom adopsjonsmyndigheten ber om det.

§ 10. Foreldrenes samtykke til adopsjon

Et barn under 18 år kan ikke adopteres uten samtykke fra den eller dem som har foreldreansvaret. Dersom en av dem som har foreldreansvar, er forsvunnet, eller dersom en av dem åpenbart ikke er i stand til å forstå hva et samtykke innebærer, er et samtykke fra den andre tilstrekkelig. Er begge i en situasjon som nevnt i andre punktum, kreves det samtykke fra barnets oppnevnte verge.

Før et samtykke gis, skal foreldre og eventuelle verger få informasjon om hva det innebærer å samtykke. Samtykket skal være skriftlig og gitt frivillig uten motytelse. Bare en offentlig tjenesteperson eller en advokat kan ta imot eller bekrefte samtykket.

Foreldrenes samtykke etter første ledd kan ikke gis før to måneder etter at barnet er født. Også en forelder som har overført foreldreansvaret til den andre forelderen før barnet er to måneder gammelt, skal samtykke til adopsjonen.

En far eller mor som ikke har foreldreansvar, skal varsles og få uttale seg før adopsjonssøknaden avgjøres, jf. forvaltningsloven § 16.

Dersom andre enn foreldrene er oppnevnt som barnets verge, eller dersom far eller mor selv har verge, skal også vergen få uttale seg.

§ 11. Forbud mot vederlag

Det er ikke tillatt å gi eller love vederlag eller noen annen ytelse for å påvirke en person som skal samtykke til en adopsjon eller uttale seg om en søknad om adopsjon eller om forhåndssamtykke til å adoptere.

Kapittel 3. Nasjonal adopsjon

§ 12. Hvem som avgjør adopsjonssøknader

Adopsjonsmyndigheten avgjør adopsjonssøknader.

Dersom barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for et barn etter barnevernsloven § 5-1, skal adopsjonssaken avgjøres av barneverns- og helsenemnda etter barnevernsloven § 5-10. Når nemnda avgjør adopsjonssøknaden, skal likevel adopsjonsmyndigheten utstede adopsjonsbevillingen.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 13. Adopsjon av ektefellens eller samboerens barn (stebarnsadopsjon)

Den ene ektefellen kan adoptere den andre ektefellens barn dersom den andre ektefellen samtykker. Den som søker om å få adoptere ektefellens barn, skal ha oppfostret barnet i minst 5 år og ønske å oppfostre barnet videre. Når det er særlige grunner til det, kan det gjøres unntak fra kravet om oppfostringstid.

En skilt ektefelle kan med samtykke fra sin tidligere ektefelle adoptere dennes barn. En gjenlevende ektefelle kan adoptere sin avdøde ektefelles barn.

Første og andre ledd gjelder tilsvarende for samboere og tidligere samboere.

Nåværende eller tidligere ektefeller eller samboere av samme kjønn kan ikke adoptere et stebarn dersom barnet er adoptert fra et land som ikke tillater at personer av samme kjønn adopterer sammen.

§ 14. Adopsjon av spedbarn

Spedbarn kan bare adopteres dersom foreldrene har gitt fra seg den faktiske omsorgen ved fødselen.

Adopsjonsmyndigheten velger adoptivforeldre til barnet ut fra registeret over søkere og treffer vedtak i saker om adopsjon av spedbarn. Det skal innhentes en uttalelse fra det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker om

valget av adoptivforeldre til barnet. Uttalelsen skal tillegges stor vekt ved avgjørelsen.

Adopsjonsmyndigheten skal følge opp spedbarnets foreldre og administrere registeret over søkere.

Departementet kan gi forskrift om formidlingsvirksomheten, saksbehandlingen, ansvaret for registeret over søkere og ansvaret overfor barnet og barnets opprinnelige foreldre.

§ 15. Ny adopsjon av adopterte

Et adoptert barn kan bare adopteres på ny dersom sterke grunner taler for det. I vurderingen av ny adopsjon skal det særlig legges vekt på den familiesituasjonen barnet kommer til å få dersom det ikke blir adoptert på ny.

§ 16. Adopsjon av en person som har fylt 18 år (voksenadopsjon)

En person som har fylt 18 år, kan adopteres bare hvis det er klart sannsynlig at adopsjonen vil bli til beste for personen. Adopsjonssøkeren må dessuten ha oppfostret personen i minst 6 år, med mindre andre særlige grunner taler for adopsjon. I vurderingen skal det legges særlig vekt på tilknytningen mellom søkeren og den som søkes adoptert, den familietilknytningen som måtte falle bort ved adopsjonen, og eventuelle søsken som søkeren skal adoptere samtidig.

En person som etter vergemålsloven er fratatt rettslig handleevne på det personlige området, kan adopteres bare dersom vergen samtykker til adopsjonen.

Kapittel 4. Internasjonal adopsjon

§ 17. Sentralmyndighet for Haagkonvensjonen 1993

Departementet utpeker det organet som skal være sentralmyndighet etter Haagkonvensjonen 29. mai 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner. Sentralmyndigheten kan delegere sine oppgaver som sentralmyndighet til organisasjoner som har tillatelser etter §§ 31 og 32.

§ 18. Forhåndssamtykke til internasjonal adopsjon

For personer som har sitt vanlige bosted i Norge, kreves det forhåndssamtykke fra adopsjonsmyndigheten for å adoptere barn fra utlandet.

En søker kan få forhåndssamtykke til adopsjon av ett barn under 5 år eller av to søsken som begge er under 5 år.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om aldersrammene etter andre ledd.

§ 19. Behandling av søknader om forhåndssamtykke til internasjonal adopsjon

Adopsjonsmyndigheten behandler søknader om forhåndssamtykke til adopsjon av barn som har sitt vanlige bosted i utlandet.

Kommunen skal bistå med å opplyse saken dersom adopsjonsmyndigheten ber om det.

Skal adopsjonen gjennomføres etter at barnet er kommet til Norge, skal kommunen bistå også etter at barnet er kommet.

§ 20. Adopsjon av barn som har sitt vanlige bosted i utlandet

Et barn som har sitt vanlige bosted i utlandet, kan bare adopteres gjennom en organisasjon som har tillatelse til adopsjonsformidling etter § 31, og som har tillatelse til å formidle barn fra særskilt angitte land etter § 32.

Adopsjonsmyndigheten kan likevel gi forhåndssamtykke til å adoptere fra utlandet utenom en adopsjonsorganisasjon dersom

a. vilkårene for forhåndssamtykke etter loven og forskrift med hjemmel i loven er oppfylt
b. minst én av søkerne har en spesiell tilknytning til det landet der barnet har sitt vanlige bosted
c. ingen norsk adopsjonsorganisasjon har formidlingstillatelse i det landet der barnet har sitt vanlige bosted
d. adopsjonen kan gjennomføres på en forsvarlig måte.

§ 21. Adopsjon av barn som søkeren har tilknytning til

Dersom en søknad om forhåndssamtykke gjelder et bestemt barn som har sitt vanlige bosted i utlandet, kan adopsjonsmyndigheten gi forhåndssamtykke til å adoptere dersom

a. vilkårene for forhåndssamtykke etter loven og forskrift med hjemmel i loven er oppfylt
b. minst én av søkerne har en spesiell tilknytning til det landet der barnet har sitt vanlige bosted

c. minst én av søkerne har en nær personlig tilknytning til barnet eller barnets nære familie, og kontakten er etablert uten adopsjonshensikt
d. barnet mangler trygghet og faste omsorgspersoner i det landet der barnet har sitt vanlige bosted
e. adopsjonen kan gjennomføres på en forsvarlig måte.

§ 22. Tildeling av barn fra utlandet

Landet der barnet har sitt vanlige bosted, tildeler barnet til en søker som har fått forhåndssamtykke til å adoptere. Tildelingen skal godkjennes av adopsjonsmyndigheten. Før godkjenningen skal det vurderes om barnet har behov for spesiell støtte. Har barnet behov for spesiell støtte, skal det innhentes en uttalelse fra det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker. Ved avgjørelsen av om tildelingen skal godkjennes, skal det legges stor vekt på uttalelsen.

Adopsjonsmyndigheten etter første ledd kan delegere myndigheten til å godkjenne tildelinger av barn fra utlandet til organisasjoner som har tillatelser etter §§ 31 og 32.

§ 23. Oppfølgingsrapporter til landet barnet ble adoptert fra

Dersom myndighetene i landet barnet ble adoptert fra, krever oppfølgingsrapporter utarbeidet eller godkjent av offentlig myndighet om barnets situasjon i Norge, skal adopsjonsmyndigheten utarbeide slike rapporter i inntil 3 år etter at barnet har kommet til Norge.

Kommunen skal bistå med opplysninger til oppfølgningsrapportene og utarbeide oppfølgingsrapporter dersom adopsjonsmyndigheten ber om det.

Kapittel 5. Virkninger av adopsjon

§ 24. Likestilling mellom adoptivbarn og andre barn

Et adoptivbarn og dets etterkommere får samme rettslige stilling som om adoptivbarnet var adoptivforeldrenes egenfødte barn, dersom ikke noe annet følger av odelslova §§ 12 og 52, statsborgerloven § 5 og navneloven § 5.

Dersom en ektefelle eller samboer har adoptert den andre ektefellens eller samboerens barn, får barnet samme rettslige stilling som det ville ha fått om det var deres felles barn. Det samme gjelder dersom barnet adopteres av forelderens tidligere ektefelle eller samboer.

Et adoptivbarns rettslige stilling overfor den opprinnelige slekten faller bort ved adopsjonen dersom ikke noe annet følger av § 25, ekteskapsloven § 3 eller straffeloven §§ 312 og 313.

§ 25. Besøkskontakt mellom adoptivbarnet og dets opprinnelige foreldre

Dersom en adopsjon er gjennomført etter barnevernsloven § 5-10, og barneverns- og helsenemnda har truffet vedtak om besøkskontakt mellom barnet og de opprinnelige foreldrene etter barnevernsloven § 5-11, gjelder § 24 med de begrensninger som måtte følge av vedtaket.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 26. Barnets rettslige stilling etter ny adopsjon

Blir et adoptert barn adoptert på ny, faller barnets rettslige stilling overfor de første adoptivforeldrene og deres slekt bort.

Er den nye adopsjonen en adopsjon etter § 6 tredje ledd bokstav a til c, opphører rettsvirkningene av den første adopsjonen bare overfor den adoptivforelderen som barnet adopteres fra.

Rettsvirkningene av en ny adopsjon følger ellers av § 24.

§ 27. Offentlige registre

Det skal registreres i Folkeregisteret at et barn er adoptert. Departementet kan gi forskrift om at adopsjonen skal registreres i andre offentlige registre og protokoller.

§ 28. Utvidet rettskraft og særregler om domstolsprøving

Et endelig adopsjonsvedtak eller en rettskraftig dom om gyldigheten av et adopsjonsvedtak virker for og mot alle og legges til grunn i alle forhold der adopsjonen har betydning.

Spørsmålet om gyldigheten av et adopsjonsvedtak kan ikke tas opp til prejudisiell prøving i en sak som gjelder et annet spørsmål.

Når et adopsjonsvedtak skal prøves av en domstol, skal den som går til sak, varsle dem som var parter i adopsjonssaken.

Kapittel 6. Formidling av adopsjon av barn fra utlandet

§ 29. Definisjon av adopsjonsformidling

Med adopsjonsformidling menes handlinger og virksomhet som har til formål å skape kontakt mellom barn som kan adopteres, og personer som ønsker å adoptere. Adopsjonsformidling omfatter blant annet registrering av barn som kan adopteres, registrering eller utredning av søkere og valg av foreldre til det enkelte barn.

§ 30. Forbud mot adopsjonsformidling

Det er forbudt for privatpersoner å drive adopsjonsformidling. Adopsjonsformidling kan bare foretas av organisasjoner med tillatelse fra adopsjonsmyndigheten.

§ 31. Tillatelse til å drive adopsjonsformidling (driftstillatelse)

Adopsjonsmyndigheten kan gi organisasjoner en tidsbegrenset tillatelse til å drive adopsjonsformidling. Det kan bare gis tillatelse til organisasjoner som

a. har adopsjonsformidling som hovedformål
b. arbeider for barnets beste
c. er ledet av og bemannet med personer som er kvalifisert til å arbeide med internasjonale adopsjoner
d. ikke har økonomisk vinning som formål.

Departementet kan gi forskrift om hvilke krav som kan stilles til en organisasjon for å få driftstillatelse, til organisasjonens virksomhet og avviklingen av den.

§ 32. Tillatelse til adopsjonsformidling fra enkeltland (formidlingstillatelse)

Adopsjonsmyndigheten kan gi organisasjoner som har tillatelse etter § 31, særskilt tidsbegrenset tillatelse til å formidle barn fra enkeltland. En tillatelse gis på vilkår om at organisasjonen også får tillatelse fra hvert enkelt land til å formidle adopsjoner fra dette landet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om formidlingstillatelser.

§ 33. Forbud mot å gi vederlag for å påvirke formidling av adopsjon

Det er ikke tillatt å gi vederlag eller noen annen ytelse til organisasjoner, personer i organisasjoner eller andre som formidler en adopsjon når dette har til formål å påvirke en adopsjonsprosess eller utfallet av en adopsjonssak.

§ 34. Tilsyn med adopsjonsorganisasjoner

Adopsjonsmyndigheten fører tilsyn med alle sider av adopsjonsorganisasjonens virksomhet.

Adopsjonsorganisasjonene kan gis pålegg om å rette på forhold som er i strid med lov, forskrift eller vilkår for tillatelser etter §§ 31 og 32.

Tillatelsene kan trekkes tilbake dersom lov, forskrift eller vilkår for tillatelsene etter §§ 31 og 32 ikke er oppfylt.

Kapittel 7. Regler om saksbehandling

§ 35. Forholdet til forvaltningsloven mv.

Forvaltningsloven gjelder ved behandlingen av adopsjonssaker dersom ikke noe annet følger av denne loven.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for barne-, ungdoms- og familieetaten eller en adopsjonsorganisasjon med tillatelse etter §§ 31 og 32, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g. Taushetsplikten omfatter også opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.

Offentlige myndigheter kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven.

Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026), 17 juni 2022 nr. 44 (i kraft 17 juni 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1037).

§ 36. Begrensninger i hvem som er part og har klagerett i sak om spedbarnsadopsjon

En søker som er registrert etter § 14 om spedbarnsadopsjon, regnes ikke som part i sak om tildeling av et barn til en annen søker. En søker som mener seg forbigått, kan ikke klage over at en annen har fått adoptere.

§ 37. Anonym adopsjon

Forvaltningsloven § 18 første ledd er ikke til hinder for at partene i en adopsjonssak holdes ukjente for hverandre.

§ 38. Adoptivforeldrenes plikt til å fortelle barnet at det er adoptert

Så snart det er tilrådelig, skal adoptivforeldrene fortelle barnet at det er adoptert, og informere barnet om dets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

§ 39. Adoptivbarnets og etterkommernes rett til opplysninger

Et adoptivbarn som har fylt 18 år, har rett til å få opplyst fra adopsjonsmyndigheten hvem de opprinnelige foreldrene er. Adoptivbarnet skal få nødvendig veiledning i denne sammenhengen.

Når et adoptivbarn har fylt 18 år, skal adopsjonsmyndigheten skriftlig informere barnet om at det har rett til opplysninger etter loven her, og om innsynsretten etter forvaltningsloven §§ 18 til 21.

Lever ikke adoptivbarnet, har adoptivbarnets etterkommere rett til å få opplyst hvem de opprinnelige foreldrene til adoptivbarnet er.

§ 40. Frist for å omgjøre adopsjonsvedtak

Et adopsjonsvedtak kan ikke omgjøres senere enn ti år etter vedtakstidspunktet.

§ 41. Kongens myndighet til å godkjenne vedtak

Kongen kan med tilbakevirkende kraft godkjenne et adopsjonsvedtak som er gitt uten at lovens vilkår var oppfylt.

§ 42. Det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker

Departementet oppnevner det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker. Utvalget skal bistå adopsjonsmyndigheten i vurderingen av søknader om adopsjon av spedbarn etter § 14 og tildelinger av barn fra utlandet etter § 22.

Departementet kan gi forskrift om sammensetningen av og

behandlingsmåten i det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker.

Kapittel 8. Når en adopsjonssak kan behandles i Norge, når norsk rett gjelder og anerkjennelse av utenlandsk adopsjon

§ 43. Adopsjonssøknader som kan avgjøres i Norge

En søknad om adopsjon og om forhåndssamtykke til å adoptere kan avgjøres i Norge dersom søkeren eller barnet har sitt vanlige bosted i Norge.

Søknaden kan også avgjøres i Norge dersom søkeren eller barnet er norsk statsborger, og bostedslandet ikke har jurisdiksjon til å avgjøre en adopsjonssøknad fra søkeren. Søknaden kan dessuten avgjøres i Norge dersom det er særlige grunner til at saken avgjøres i Norge, og saken har nær tilknytning til Norge.

Første og andre ledd gjelder likevel ikke dersom noe annet følger av overenskomst med en annen stat.

§ 44. Hvilket lands rett som skal gjelde

En søknad om adopsjon og om forhåndssamtykke til å adoptere skal avgjøres etter norsk rett.

Gjelder søknaden adopsjon av et barn under 18 år som har sitt vanlige bosted i et annet land, skal spørsmålet om samtykke fra foreldre eller verger vurderes etter det andre landets rett.

§ 45. Adopsjon av barn med tilknytning til et annet land enn Norge

Gjelder søknaden adopsjon av et barn under 18 år som har tilknytning til et annet land enn Norge, skal det i vurderingen av barnets beste legges vekt på om adopsjonen også vil bli anerkjent i et land som søkeren eller barnet har så sterk tilknytning til at det ville medføre betydelig ulempe for barnet dersom adopsjonen ikke blir anerkjent der.

§ 46. Anerkjennelse av en utenlandsk adopsjon

En endelig adopsjonsavgjørelse fra en offentlig myndighet eller domstol i en annen stat anerkjennes i Norge dersom norske myndigheter har forhåndssamtykket til adopsjonen etter §§ 18, 20 og 21, eller dersom adopsjonen ble gitt eller anerkjent i det landet der søkeren hadde sitt vanlige

bosted på avgjørelsestidspunktet.

En utenlandsk adopsjon av et barn under 18 år som hadde sitt vanlige bosted i Norge eller norsk statsborgerskap på avgjørelsestidspunktet, anerkjennes likevel ikke etter første ledd.

Første ledd gjelder ikke dersom noe annet følger av overenskomst med en annen stat.

§ 47. Bekreftelse eller avgjørelse om anerkjennelse av en utenlandsk adopsjon

Adopsjonsmyndigheten kan på anmodning fra den adopterte, den som har adoptert, eller en myndighet som må ta stilling til om en utenlandsk adopsjon skal anerkjennes som del av en sak, bekrefte at vilkårene i § 46 første ledd er oppfylt.

Når det er til barnets beste og særlige grunner taler for det, kan adopsjonsmyndigheten avgjøre at en utenlandsk adopsjon som ikke anerkjennes etter § 46, likevel skal gjelde i Norge dersom barnet eller den som har adoptert, søker om det. Dette gjelder likevel ikke dersom noe annet følger av overenskomst med en annen stat.

Bekreftelse eller avgjørelse etter første og andre ledd skal uten videre legges til grunn av norske myndigheter.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av reglene i §§ 46 og 47.

§ 48. Anerkjennelse av en utenlandsk oppheving eller omgjøring av en adopsjon

Har adoptivbarnet eller en av foreldrene sitt vanlige bosted i Norge, og en utenlandsk myndighet eller domstol opphever eller omgjør en utenlandsk adopsjon, anerkjennes avgjørelsen om dette i Norge dersom adopsjonsmyndigheten samtykker, og det ikke følger noe annet av overenskomst med en annen stat.

§ 49. Rettsvirkningene av en anerkjent utenlandsk adopsjon

En utenlandsk adopsjon som anerkjennes etter § 46 eller § 47, har samme rettsvirkning som en norsk adopsjon dersom ikke noe annet følger av overenskomst med en annen stat.

§ 50. Ordre public

Dersom det åpenbart vil være i strid med norsk rettsorden (ordre public), skal utenlandsk lov ikke ha virkning i Norge, og en utenlandsk adopsjon skal ikke gjelde i Norge.

Kapittel 9. Straff

§ 51. Straff

Den som bryter forbudet i §§ 11, 30 eller 33, straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

Brudd på taushetsplikten etter § 35 andre ledd straffes etter straffeloven § 209.

Kapittel 10. Ikrafttredelse, overgangsregler og endringer i andre lover

§ 52. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra det tidspunktet[1] Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon.

Kongen kan bestemme at enkelte nye bestemmelser trer i kraft på et senere tidspunkt.

1 Fra 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 884.

§ 53. Overgangsregler

Loven gjelder for adopsjoner etter tidligere lovgivning, men for adopsjoner fra før 1. juli 1957 gjelder den bare dersom det er fastsatt utvidet arverett etter lov 2. april 1917 nr. 1 om adoption § 15 b, slik den lød etter lov 24. mai 1935 nr. 2 om endring i adopsjonsloven.

Loven gjelder bare for adopsjonssøknader som mottas av adopsjonsmyndigheten etter lovens ikrafttredelse.

§ 12 andre ledd og barnevernsloven § 5-10 gjelder for behandling av saker om samtykke til adopsjon som bringes inn for barneverns- og helsenemnda etter lovens ikrafttredelse. Er saken brakt inn for nemnda før lovens ikrafttredelse, skal disse bestemmelsene likevel gjelde dersom forhandlingsmøtet i nemnda ikke allerede er påbegynt. Ved rettslig overprøving

av nemndas vedtak skal de regler som gjaldt da nemnda behandlet saken, anvendes.

Bestemmelsen i § 39 andre ledd gjelder bare for adopsjoner som er innvilget etter loven her.

Departementet kan fastsette ytterligere overgangsregler.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 54. Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven)

Kapittel 1 Generelle bestemmelser

§ 1. Virkeområde

Loven gir regler om organiseringen av og virksomheten til Likestillings- og diskrimineringsombudet (ombudet) og Diskrimineringsnemnda (nemnda).

Ombudets og nemndas virksomhet omfatter:

a. likestillings- og diskrimineringsloven, hvis ikke annet fremgår av denne loven
b. arbeidsmiljøloven kapittel 13, med unntak av § 13-1 tredje ledd
c. eierseksjonsloven § 6
d. husleieloven § 1-8
e. bustadbyggjelagslova § 1-4
f. burettslagslova § 1-5
g. skipsarbeidsloven kapittel 10, med unntak av § 10-1 tredje ledd.

Ombudets virksomhet omfatter også rapporteringen om arbeidet med likestilling og ikke-diskriminering etter regnskapsloven § 3-3 c.[1]

Nemndas virksomhet omfatter også saker om gjengjeldelse etter arbeidsmiljøloven § 2 A-4 og oppreisning og erstatning etter § 2 A-5, med

unntak av saker om oppsigelse eller avskjed.

Nemndas håndheving, jf. § 7, omfatter ikke virksomheten til Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombudet og andre organer for Stortinget. Den omfatter heller ikke virksomheten til domstolene, Domstoladministrasjonen, Innstillingsrådet for dommere og Tilsynsutvalget for dommere.

Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776), 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973, se endringsloven for overgangsregel), 20 des 2022 nr. 115, 16 juni 2023 nr. 64 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 1 sep 2023 nr. 1379).

1 Inkurie: Regnskapsloven § 3-3 c om redegjørelse om samfunnsansvar ble opphevet 1. november 2024.

§ 2. Forholdet til forvaltningsloven

Dersom ikke annet er bestemt, gjelder forvaltningsloven for ombudets og nemndas virksomhet. Forvaltningsloven §§ 35 og 51 femte ledd gjelder ikke. Dersom nemndas vedtak er kjent ugyldig ved dom, gjelder likevel forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c.

Nemndas avgjørelser kan ikke påklages, med unntak av beslutninger om ileggelse av tvangsmulkt, jf. § 13 annet ledd annet punktum.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

§ 2a. Avgjørelsesformer

Nemnda kan fatte følgende vedtak:

a. Vedtak om brudd på bestemmelser nevnt i § 1 annet og fjerde ledd, jf. § 11
b. Vedtak om at enkeltvedtak truffet av forvaltningsorganer i deres utøvelse av arbeidsgiverfunksjoner er diskriminerende, jf. § 14
c. Vedtak om avvisning, jf. § 10
d. Vedtak om pålegg, jf. § 11 annet ledd
e. Vedtak om oppreisning i arbeidsforhold og ved arbeidsgivers valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere, jf. § 12
f. Vedtak om erstatning ved brudd på bestemmelser nevnt i § 1 annet og fjerde ledd, jf. § 12
g. Vedtak om tvangsmulkt, jf. § 13

Nemnda kan fatte følgende beslutninger:

a. Beslutning om henleggelse, jf. § 10
b. Beslutning om ileggelse av tvangsmulkt, jf. § 13

Nemnda kan gi følgende uttalelser:

a. Uttalelse om at forholdet som er påklaget ikke utgjør brudd på bestemmelser nevnt i § 1 annet og fjerde ledd, jf. § 11
b. Uttalelse om at andre forvaltningsorganers vedtak innebærer brudd på bestemmelser nevnt i § 1 annet og fjerde ledd, jf. § 14
c. Uttalelse om hvorvidt en tariffavtale eller en bestemmelse i tariffavtale som er brakt inn for nemnda, er i strid med bestemmelsene nevnt i § 1 annet og fjerde ledd, jf. § 15.

Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

§ 3. Opplysningsplikt

Offentlige myndigheter plikter uten hinder av taushetsplikt å gi ombudet og nemnda de opplysningene som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene nevnt i § 1 annet og fjerde ledd, jf. § 5 tredje ledd. Slike opplysninger kan også kreves av andre som har vitneplikt etter tvisteloven. Tvisteloven § 24-8 tredje ledd gjelder tilsvarende. Avgjørelse som nevnt i tvisteloven § 22-6 første ledd annet punktum, § 22-7, § 22-8 annet ledd, § 22-9 annet til fjerde ledd, § 22-10 annet punktum og § 22-11 annet ledd, treffes av tingretten.

Ombudet og nemnda kan kreve bevisopptak ved domstolene, jf. domstolloven § 43 annet ledd.
Endret ved lover 19 des 2017 nr. 114 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 19 des 2017 nr. 2155), 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

Kapittel 2 Likestillings- og diskrimineringsombudet

§ 4. Ombudets organisering

Likestillings- og diskrimineringsombudet utnevnes på åremål av Kongen i statsråd for en periode på seks år uten adgang til gjenoppnevning.

Ombudet er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet

Kongen og departementet. Kongen eller departementet kan ikke instruere ombudet om ombudets faglige virksomhet.

§ 5. Ombudets oppgaver

Ombudet skal arbeide for å fremme reell likestilling og hindre diskriminering på alle samfunnsområder på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel og adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og alder. Ombudet skal også arbeide for å fremme likebehandling i arbeidslivet, uavhengig av politisk syn og medlemskap i arbeidstakerorganisasjon.

Ombudet skal gi veiledning om bestemmelsene nevnt i § 1 annet ledd. Enhver kan henvende seg til ombudet for veiledning, også i enkeltsaker.

Ombudet skal føre tilsyn med at norsk rett og forvaltningspraksis samsvarer med forpliktelsene Norge har etter:

a. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 18. desember 1979 om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner
b. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 21. desember 1965 om avskaffelse av alle former for rasediskriminering
c. De forente nasjoners internasjonale konvensjon 13. desember 2006 om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne

Ombudet skal følge opp aktivitets- og redegjørelsesplikten etter likestillings- og diskrimineringsloven §§ 24, 25, 26 og 26 a, samt rapporteringsplikten om likestilling og ikke-diskriminering etter regnskapsloven § 3-3 c.[1] Ombudets oppfølging kan blant annet innebære at ombudet og arbeidsgiver utarbeider en felles tilnærming til hvordan aktivitetsplikten følges opp i virksomheten. Ombudet kan videre gjennomgå likestillingsredegjørelsene, analysere funnene og komme med et forslag til forbedringstiltak og styrket innsats på likestillingsarbeidet i virksomheten. Ombudet kan også gjennomføre oppfølgingsbesøk i virksomhetene.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776).

1 Inkurie: Regnskapsloven § 3-3 c om redegjørelse om samfunnsansvar ble opphevet 1. november 2024.

Kapittel 3 Diskrimineringsnemnda

§ 6. Nemndas organisering

Nemnda er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet Kongen og departementet. Kongen eller departementet kan ikke instruere nemnda om nemndas faglige virksomhet.

Nemnda inndeles i avdelinger. Nemndas ledere deltar i hver sin avdeling. En leder oppnevnes som administrativ leder.

Nemndas ledere skal oppfylle kravene til dommere i domstolloven § 53 første ledd og § 54 annet ledd. Nemndas ledere skal ha dommererfaring, med mindre andre særlige kvalifikasjoner tilsier at slik erfaring ikke er nødvendig.

Medlemmer og varamedlemmer oppnevnes av Kongen for fire år, med mulighet for én gangs gjenoppnevning. Ved første gangs oppnevning oppnevnes halvparten av medlemmene og varamedlemmene for to år.

Ansatte i ombudet og departementet kan ikke oppnevnes som medlemmer i nemnda.

Sakene i nemnda forberedes av et sekretariat. Sekretariatets leder ansettes av departementet.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776).

§ 7. Nemndas ansvarsområde

Nemnda skal håndheve bestemmelsene nevnt i § 1 annet og fjerde ledd, med unntak av følgende bestemmelser i likestillings- og diskrimineringsloven:

a. § 24 om offentlige myndigheters aktivitets- og redegjørelsesplikt
b. § 25 om arbeidslivets organisasjoners plikt til å arbeide for likestilling
c. § 26 om arbeidsgivers aktivitetsplikt
d. § 26 b om arbeidsgivers opplysningsplikt om likestillingsarbeid
e. § 28 om kjønnsbalanse i offentlige utvalg mv.
f. § 32 annet ledd om behandling av lønnsopplysninger
g. § 39 om straff for grov overtredelse av diskrimineringsforbudet som er begått av flere i fellesskap.

Diskrimineringsnemnda skal ikke håndheve likestillings- og diskrimineringslovens forbud mot diskriminering, trakassering og seksuell trakassering i familieliv og andre rent personlige forhold.

Endret ved lover 19 des 2017 nr. 114 (ikr. 1 jan 2018 iflg. res. 19 des 2017 nr. 2155), 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776), 18 juni

2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973), 11 juni 2021 nr. 77 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1910), 14 juni 2024 nr. 33 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 961).

§ 8. Nemndas behandling av saken

Nemnda behandler de sakene som bringes inn for den. En part, ombudet eller andre med rettslig klageinteresse kan bringe en sak inn for nemnda.

Nemnda skal ikke representere parten utad.

§ 9. Skriftlig og muntlig saksbehandling

Saksbehandlingen i nemnda er skriftlig. Nemnda skal vurdere om det av hensyn til sakens opplysning likevel bør gjennomføres muntlige forhandlinger. Avgjørelse om muntlige forhandlinger kan treffes av nemndleder. I saker om seksuell trakassering, og i saker hvor det er fremmet krav om oppreisning, har partene rett til muntlige forhandlinger.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776).

§ 10. Avvisning og henleggelse

Nemnda skal avvise en sak:

a. som er avgjort av en domstol eller brakt inn for en domstol til avgjørelse
b. dersom vilkårene for å behandle saken ikke er oppfylt
c. som er under etterforskning av påtalemyndigheten
d. dersom fornærmede i saken er anmeldt for uriktig forklaring.

Nemnda kan avvise en sak hvis saksforholdet ligger mer enn tre år tilbake i tid.

Nemnda kan henlegge en sak dersom forholdet er av bagatellmessig art, forholdet det er klaget over åpenbart ikke er i strid med de bestemmelser som er nevnt i § 1 annet og fjerde ledd, eller saken etter bevisets stilling ikke lar seg opplyse tilstrekkelig. Beslutning om henleggelse skal grunngis.

Vedtak og beslutning etter første, annet og tredje ledd kan fattes av nemndleder.
Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776), 21 mai 2021 nr. 42 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1619), 16 juni 2023 nr. 64 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 1 sep 2023 nr. 1379).

§ 11. Vedtaksmyndighet. Pålegg om stansing, retting mv.

Nemnda kan treffe vedtak dersom det foreligger et brudd på bestemmelser nevnt i § 1 annet og fjerde ledd, med mindre annet er bestemt. Dersom nemnda kommer til at det ikke foreligger brudd på bestemmelsene i § 1 annet og fjerde ledd, skal den avgi en uttalelse om det.

Nemnda kan med unntak av i saker som nevnt i § 1 fjerde ledd og med de unntak som følger av §§ 14 og 15, pålegge stansing, retting og andre tiltak som er nødvendige for å sikre at diskriminering, trakassering, instruks eller gjengjeldelse opphører, og for å hindre gjentakelse. Nemnda kan sette en frist for oppfyllelse av pålegget.

I saker der det antas å medføre ulempe eller skadevirkning å avvente nemndas behandling av saken, kan nemndleder treffe vedtak etter annet ledd.
Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973), 22 juni 2022 nr. 83 (i kraft 22 juni 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1141).

§ 12. Oppreisning og erstatning

Nemnda kan treffe vedtak om oppreisning i arbeidsforhold og ved arbeidsgivers valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 38 annet ledd første punktum, arbeidsmiljøloven §§ 2 A-5 og 13-9 og skipsarbeidsloven § 10-9.

Nemnda kan enstemmig treffe vedtak om erstatning ved brudd på bestemmelsene nevnt i § 1 annet og fjerde ledd, dersom innklagede ikke gjør gjeldende annet enn manglende betalingsevne eller andre åpenbart uholdbare innsigelser.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

§ 13. Tvangsmulkt

Nemnda kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre gjennomføring av pålegg etter § 11 dersom fristen for å etterkomme pålegget oversittes. I saker der det antas å medføre ulempe eller skadevirkning å avvente nemndas behandling av saken, kan nemndleder treffe vedtak etter første punktum. Tvangsmulkt fastsettes som engangstvangsmulkt eller løpende dagmulkt. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom frist for å etterkomme pålegget oversittes, og den skal løpe fram til pålegget er oppfylt.

Beslutning om ileggelse av tvangsmulkt kan treffes av nemndleder. En part kan begjære at en beslutning om ileggelse av tvangsmulkt skal prøves på ny.

Forvaltningsloven §§ 28-36 gjelder tilsvarende.

Nemnda kan sette ned eller frafalle ilagt tvangsmulkt når særlige grunner taler for det.

Tvangsmulkten tilfaller staten, og den kreves inn av Statens innkrevingssentral.

Departementet kan i forskrift gi regler om tvangsmulktens størrelse, varighet og andre bestemmelser om fastsettelse og gjennomføring.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973). **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14. Nemndas myndighet overfor andre forvaltningsorganer

Nemnda kan ikke treffe vedtak om at andre forvaltningsorganers vedtak innebærer brudd på bestemmelser nevnt i § 1 annet eller fjerde ledd. Dette gjelder likevel ikke enkeltvedtak truffet av forvaltningsorganer i deres utøvelse av arbeidsgiverfunksjoner. Nemnda kan ikke i noe tilfelle treffe vedtak rettet mot Kongen eller departementene.

I tilfeller som nevnt i første ledd skal nemnda gi en uttalelse om hvorvidt det forholdet som er brakt inn for nemnda, innebærer brudd på bestemmelsene nevnt i § 1 annet og fjerde ledd. Dette gjelder likevel ikke saker om utnevning av dommere i statsråd.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

§ 15. Nemndas forhold til Arbeidsretten

Reiser en sak for nemnda indirekte spørsmål om en tariffavtales eksistens, gyldighet eller forståelse, kan hver av partene i tariffavtalen få dette spørsmålet avgjort av Arbeidsretten.

Nemnda kan gi en uttalelse om hvorvidt en tariffavtale eller bestemmelse i tariffavtale som er brakt inn for nemnda, er i strid med bestemmelsene nevnt i § 1 annet og fjerde ledd. Partene i tariffavtalen kan i slike tilfeller bringe spørsmålet om avtalens forhold til en bestemmelse nevnt i § 1 annet eller fjerde ledd inn for Arbeidsretten.

Sak for nemnda som bringes inn for Arbeidsretten etter første ledd eller annet ledd annet punktum, stilles i bero til spørsmålet er ferdig behandlet av Arbeidsretten.

Nemnda kan ikke treffe avgjørelser som hører under Arbeidsretten etter lov 27. januar 2012 nr. 9 om arbeidstvister og lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige

tjenestetvister.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

§ 16. Domstolsbehandling

Vedtak og beslutninger om ileggelse av tvangsmulkt kan bringes inn for domstolene til full prøving av saken. Søksmål om overprøving av et vedtak eller en beslutning om ileggelse av tvangsmulkt må reises innen tre måneder fra det tidspunktet partene ble underrettet om vedtaket eller beslutningen om tvangsmulkt. Reises ikke søksmål innen fristen, har vedtaket eller beslutningen virkning som rettskraftig dom og kan fullbyrdes etter reglene som gjelder dommer. Nemnda eller nemndleder kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen i annet punktum etter reglene i tvisteloven §§ 16-12–16-14. Vedtaket om oppfriskning kan bringes inn for tingretten.

Søksmål om gyldigheten av nemndas vedtak og beslutninger rettes mot staten ved nemnda og anlegges for Oslo tingrett jf. tvisteloven § 4-4 (4) første punktum. Det samme gjelder lovligheten av forhold knyttet til ileggelse av tvangsmulkt etter § 13.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

§ 17. Forholdet til de alminnelige domstoler

Så lenge en sak er til behandling i nemnda, kan ikke sakens parter bringe den inn for tingretten. Saken regnes for å være under behandling fra nemnda mottok klagen.

Er søksmål reist ved tingretten og en part ønsker saken avgjort av nemnda, kan retten stanse den videre behandlingen etter begjæring av parten. Tvisteloven § 16-15, § 16-18 tredje og fjerde ledd og § 16-19 gjelder tilsvarende. Ved rettens avgjørelse av om saken skal stanses, skal det legges vekt på om det er rimelig å stanse saken i påvente av nemndas avgjørelse når hensyn tas til tidsbruken og kostnadene som vil påløpe for partene ved stansing. Saken bringes i gang igjen i tingretten etter begjæring fra en av partene, men tidligst etter at avgjørelsen er fattet, og senest innen én måned etter at avgjørelsen er meddelt partene.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

§ 18. Straff for overtredelse av pålegg og brudd på opplysningsplikten

Den som forsettlig eller uaktsomt unnlater å etterkomme pålegg etter § 11 eller å oppfylle opplysningsplikten etter § 3, straffes med bøter.

Overtredelse foretatt av en person i underordnet stilling straffes ikke hvis overtredelsen vesentlig skyldes underordningsforholdet.

§ 19. Dom for tiltak

Påtalemyndigheten kan i forbindelse med straffesaken kreve dom for tiltak for å sikre at den lovstridige handlingen, unnlatelsen eller gjengjeldelsen opphører, og for å hindre at den gjentas.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 122 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 8 april 2022 nr. 570).

§ 20. Gjenåpning

Nemndas rettskraftige vedtak og beslutninger kan gjenåpnes etter begjæring fra en part. Saken kan gjenåpnes dersom

a. det foreligger brudd på habilitetskrav i forvaltningsloven § 6
b. det foreligger andre saksbehandlingsfeil og det ikke kan utelukkes at feilen var bestemmende for avgjørelsens innhold
c. opplysninger om faktiske forhold som var ukjent da saken ble avgjort, tilsier at avgjørelsen høyst sannsynlig ville blitt en annen.

Saken kan ikke gjenåpnes

a. av en grunn som ble forkastet ved sakens behandling
b. av en grunn som parten burde ha gjort gjeldende under sakens ordinære behandling, ved søksmål til tingretten eller ved begjæring om oppfriskning
c. dersom det er rimelig sannsynlighetsovervekt for at en ny behandling av saken ikke vil lede til en endring av betydning for parten.

Vedtak om gjenåpning treffes av nemndleder.

Avslag på begjæring om gjenåpning kan bringes inn for tingretten. For øvrig gjelder tvisteloven §§ 31-6 til 31-9 så langt de passer.

Dersom nemnda treffer vedtak om gjenåpning, har parten krav på å få

dekket sakskostnader etter reglene i forvaltningsloven § 36 første ledd. Forvaltningsloven § 36 annet ledd gjelder ikke.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

§ 21. Retting og tilleggsavgjørelse

Nemnda kan rette avgjørelser som på grunn av skrive- eller regnefeil, misforståelse, forglemmelse eller lignende klar feil har fått en utforming som ikke stemte med nemndas mening.

Er det ikke truffet avgjørelse om noe som skulle vært avgjort, kan tilleggsavgjørelse avsies dersom begjæring om det fremmes innen fristen for å bringe saken inn for tingretten, jf. § 16 første ledd.

Nemndleder kan treffe vedtak etter første og annet ledd.

For øvrig gjelder tvisteloven §§ 19-8 og 19-9 tilsvarende.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 93 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1973).

Kapittel 4 Forskrift

§ 22. Myndighet til å gi forskrift

Departementet kan gi forskrifter om ombudets og nemndas organisering, oppgaver og saksbehandling.

Kapittel 5 Ikrafttredelse og overgangsregler

§ 23. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov 10. juni 2005 nr. 40 om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemnda.
1 Fra 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 750.

§ 24. Overgangsregler

Saker om brudd på bestemmelser nevnt i § 1 annet ledd som er brakt inn for ombudet eller nemnda før ikrafttredelsen av denne loven, overføres til nemnda

for videre behandling. Nemnda skal også behandle nye saker som gjelder forhold fra før lovens ikrafttredelse, hvis forholdet var i strid med bestemmelser nevnt i § 1 annet ledd eller tilsvarende bestemmelser slik de lød før ikrafttredelsen.

Saker som nevnt i første ledd skal behandles etter reglene i loven her. Det kan bare treffes vedtak som nevnt i §§ 11, 12 og 13 i den utstrekning det også var adgang til det før ikrafttredelsen av loven her.

§ 25. Endringer i annen lovgivning

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, skal lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer § 16 nr. 2 ny bokstav c lyde: – – –

Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Lovens formål er å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person.

Med likestilling menes likeverd, like muligheter og like rettigheter. Likestilling forutsetter tilgjengelighet og tilrettelegging.

Loven tar særlig sikte på å bedre kvinners og minoriteters stilling. Loven skal bidra til å bygge ned samfunnsskapte funksjonshemmende barrierer, og hindre at nye skapes.

§ 2. Saklig virkeområde

Loven gjelder på alle samfunnsområder.

Loven gjelder ikke ved diskriminering på grunn av alder i forhold som reguleres av arbeidsmiljøloven kapittel 13 og skipsarbeidsloven kapittel 10.

Departementet kan gi forskrift om lovens anvendelse for utsendte arbeidstakere etter arbeidsmiljøloven § 1-7 første ledd.

§ 3. Geografisk virkeområde

Loven gjelder i hele riket, herunder på Svalbard og Jan Mayen. Loven gjelder også på faste og flyttbare installasjoner i virksomhet på norsk kontinentalsokkel, og på norske skip og norske luftfartøyer, uansett hvor de befinner seg.

Kapittel 3 om universell utforming og individuell tilrettelegging, og §§ 24, 25 og 26 om aktivt likestillingsarbeid for så vidt gjelder funksjonsnedsettelse, gjelder likevel ikke på Svalbard og Jan Mayen, installasjoner i virksomhet på norsk kontinentalsokkel, norske skip i utenriksfart og på norske luftfartøyer. Kongen kan gi forskrift om anvendelsen av de nevnte bestemmelsene på disse områdene.

§ 4. Ufravikelighet

Bestemmelsene i denne loven, og forskrifter gitt i medhold av loven, kan ikke fravikes ved avtale.

§ 5. FNs rasediskrimineringskonvensjon

De forente nasjoners internasjonale konvensjon 21. desember 1965 om avskaffelse av alle former for rasediskriminering gjelder som norsk lov.

Kapittel 2 Forbud mot å diskriminere

§ 6. Forbud mot å diskriminere

Diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder eller kombinasjoner av disse grunnlagene er forbudt. Med etnisitet menes blant annet nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk.

Forbudet omfatter diskriminering på grunn av eksisterende, antatte, tidligere eller fremtidige forhold som nevnt i første ledd.

Forbudet gjelder også hvis en person blir diskriminert på grunn av sin tilknytning til en annen person, og diskrimineringen skjer på grunn av forhold som nevnt i første ledd.

Med diskriminering menes direkte eller indirekte forskjellsbehandling etter §§ 7 og 8 som ikke er lovlig etter §§ 9, 10 eller 11.

§ 7. Direkte forskjellsbehandling

Med direkte forskjellsbehandling menes at en person behandles dårligere enn andre blir, har blitt eller ville blitt behandlet i en tilsvarende situasjon, på grunn av forhold som nevnt i § 6 første ledd.

§ 8. Indirekte forskjellsbehandling

Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlatelse som vil stille personer dårligere enn andre, på grunn av forhold som nevnt i § 6 første ledd.

§ 9. Lovlig forskjellsbehandling

Forskjellsbehandling er ikke i strid med forbudet i § 6 når den

a. har et saklig formål
b. er nødvendig for å oppnå formålet og
c. ikke er uforholdsmessig inngripende overfor den eller de som forskjellsbehandles.

I arbeidsforhold og ved valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere er direkte forskjellsbehandling på grunn av kjønn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk bare tillatt hvis denne egenskapen har avgjørende betydning for utøvelsen av arbeidet eller yrket, og vilkårene i første ledd er oppfylt.

Aldersgrenser som følger av lov eller forskrift, og fordelaktige priser på grunn av alder, er ikke i strid med forbudet i § 6.

§ 10. Lovlig forskjellsbehandling på grunn av graviditet, fødsel, amming og permisjon ved fødsel eller adopsjon

Forskjellsbehandling på grunn av

a. graviditet, fødsel og amming, herunder fravær etter arbeidsmiljøloven §§ 12-1, 12-2, § 12-3 første ledd første punktum, §§ 12-4 og 12-8 eller skipsarbeidsloven §§ 7-1, 7-2, § 7-3 første ledd første punktum og § 7-4, og
b. permisjon forbeholdt hver av foreldrene, jf. folketrygdloven § 14-12

første ledd

er bare tillatt der forskjellsbehandlingen er nødvendig for å beskytte kvinnen, fosteret eller barnet i forbindelse med graviditet, fødsel eller amming, eller der det foreligger andre åpenbare grunner. Forskjellsbehandlingen må ikke være uforholdsmessig inngripende overfor den som forskjellsbehandles.

Ved forskjellsbehandling på grunn av permisjon ved fødsel eller adopsjon i perioder som ikke omfattes av første ledd, gjelder § 9 første ledd.

Ved ansettelse og oppsigelse er forskjellsbehandling på grunn av graviditet, fødsel, amming og permisjon ved fødsel eller adopsjon aldri tillatt. Dette gjelder også ved forlengelse av midlertidig stilling.

Endret ved lov 14 juni 2024 nr. 33 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 961).

§ 11. Adgang til positiv særbehandling

Positiv særbehandling på grunn av forhold som nevnt i § 6 første ledd er tillatt hvis

a. særbehandlingen er egnet til å fremme lovens formål,
b. det er et rimelig forhold mellom formålet man ønsker å oppnå og hvor inngripende særbehandlingen er for den eller de som stilles dårligere og
c. særbehandlingen opphører når formålet med den er oppnådd.

§ 12. Brudd på plikten til universell utforming eller individuell tilrettelegging

Brudd på §§ 17 og 18 om universell utforming og §§ 20, 21, 22 og 23 om individuell tilrettelegging regnes som diskriminering.

Diskriminering som skyldes mangelfull fysisk tilrettelegging, er uttømmende regulert i §§ 17 til 23 for de rettssubjektene og på de områdene disse bestemmelsene gjelder.

§ 13. Forbud mot å trakassere

Trakassering på grunn av forhold som nevnt i § 6 første ledd og seksuell trakassering, er forbudt.

Med trakassering menes handlinger, unnlatelser eller ytringer som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdigende

eller ydmykende.

Med seksuell trakassering menes enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdigende, ydmykende eller plagsom.

Forbudet omfatter trakassering på grunn av eksisterende, antatte, tidligere eller fremtidige forhold som nevnt i § 6 første ledd.

Forbudet gjelder også hvis en person blir trakassert på grunn av sin tilknytning til en annen person, og trakasseringen skjer på grunn av forhold som nevnt i § 6 første ledd.

Arbeidsgivere og ledelsen i organisasjoner og utdanningsinstitusjoner skal innenfor sitt ansvarsområde forebygge og søke å hindre trakassering og seksuell trakassering.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776).

§ 14. Forbud mot å gjengjelde

Det er forbudt å gjengjelde mot noen som har fremmet klage om brudd på denne loven, eller som har gitt uttrykk for at klage kan bli fremmet, med mindre vedkommende har opptrådt grovt uaktsomt.

Forbudet etter første ledd gjelder tilsvarende overfor vitner i en klagesak, og overfor personer som bistår i en klagesak.

Det er forbudt å gjengjelde mot noen som har unnlatt å gjøre det de har blitt instruert til i strid med § 15.

§ 15. Forbud mot å instruere noen om å diskriminere, trakassere eller gjengjelde

Det er forbudt å instruere noen om å diskriminere i strid med § 6, trakassere i strid med § 13, og gjengjelde i strid med § 14.

§ 16. Forbud mot å medvirke til å diskriminere, trakassere, gjengjelde eller instruere

Det er forbudt å medvirke til å diskriminere i strid med § 6, trakassere i strid med § 13, gjengjelde i strid med § 14, og instruere i strid med § 15.

Kapittel 3 Universell utforming og individuell tilrettelegging

§ 17. Universell utforming

Offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten har plikt til universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjoner.

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, slik at virksomhetens alminnelige funksjoner kan benyttes av flest mulig, uavhengig av funksjonsnedsettelse.

Plikten gjelder ikke utforming eller tilrettelegging som innebærer en uforholdsmessig byrde for virksomheten. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på

a. effekten av å fjerne barrierer for personer med funksjonsnedsettelse
b. om virksomhetens alminnelige funksjoner er av offentlig art
c. kostnadene ved tilretteleggingen
d. virksomhetens ressurser
e. sikkerhetshensyn
f. vernehensyn.

Plikten etter første ledd anses som oppfylt dersom virksomheten oppfyller krav til universell utforming i lov eller forskrift.

Kongen kan gi forskrift om innholdet i plikten til universell utforming på områder som ikke er omfattet av krav i annen lov eller forskrift.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 77 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1910).

§ 18. Universell utforming av IKT

Offentlige og private virksomheter har plikt til universell utforming av hovedløsninger for informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) rettet mot eller stilt til rådighet for bruker, slik at virksomhetens alminnelige funksjoner kan benyttes av flest mulig, uavhengig av funksjonsnedsettelse. IKT-løsningene skal være universelt utformet fra det tidspunktet som er fastsatt i § 41.

Med IKT menes teknologi og systemer av teknologi som brukes til å uttrykke, skape, omdanne, utveksle, lagre, mangfoldiggjøre og publisere informasjon, eller som på annen måte gjør informasjon anvendbar.

Plikten etter første ledd gjelder ikke dersom den medfører en uforholdsmessig stor byrde for virksomheten. Ved vurderingen skal det særlig

legges vekt på

a. effekten av å fjerne barrierer for personer med funksjonsnedsettelse
b. virksomhetens karakter
c. kostnadene ved tilretteleggingen
d. virksomhetens størrelse og ressurser.

Plikten etter første ledd anses som oppfylt dersom virksomheten oppfyller krav til universell utforming i annen lov eller forskrift.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om avgrensning av virkeområdet og innholdet i plikten til universell utforming av IKT-løsninger.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 77 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1910).

§ 19. Aktivitetsplikt for universell utforming

Offentlige virksomheter skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innen virksomheten. Det samme gjelder for private virksomheter rettet mot allmennheten.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 77 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1910).

§ 19 a. Aktivitets- og redegjørelsesplikt for universell utforming av IKT

Offentlige og private virksomheter skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming av IKT innen virksomheten.

Offentlige virksomheter skal redegjøre for arbeidet med universell utforming av IKT.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om innholdet i redegjørelsesplikten og hvordan plikten skal oppfylles.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 77 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1910).

§ 20. Rett til individuell tilrettelegging av kommunale tjenester

Barn med funksjonsnedsettelse har rett til egnet individuell tilrettelegging av kommunale barnehagetilbud, for å sikre likeverdige utviklings- og aktivitetsmuligheter.

Personer med funksjonsnedsettelse har rett til egnet individuell

tilrettelegging av kommunale tjenestetilbud etter helse- og omsorgstjenesteloven av varig karakter for den enkelte, for å sikre et likeverdig tilbud.

Retten etter første og andre ledd gjelder tilrettelegging som ikke innebærer en uforholdsmessig byrde. I denne vurderingen skal det særlig legges vekt på

a. tilretteleggingens effekt for å fjerne barrierer for personer med funksjonsnedsettelse
b. kostnadene ved tilretteleggingen
c. virksomhetens ressurser.

§ 21. Rett til individuell tilrettelegging for elever og studenter

Elever og studenter med funksjonsnedsettelse ved skole- og utdanningsinstitusjoner har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen, for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter.

Retten gjelder tilrettelegging som ikke innebærer en uforholdsmessig byrde. I denne vurderingen skal det særlig legges vekt på

a. tilretteleggingens effekt for å fjerne barrierer for personer med funksjonsnedsettelse
b. kostnadene ved tilretteleggingen
c. virksomhetens ressurser.

§ 22. Rett til individuell tilrettelegging for arbeidssøkere og arbeidstakere

Arbeidstakere og arbeidssøkere med funksjonsnedsettelse har rett til egnet individuell tilrettelegging av ansettelsesprosess, arbeidsplass og arbeidsoppgaver, for å sikre at de kan få eller beholde arbeid, ha tilgang til opplæring og annen kompetanseutvikling samt utføre og ha mulighet til fremgang i arbeidet, på lik linje med andre.

Retten gjelder tilrettelegging som ikke innebærer en uforholdsmessig byrde. I denne vurderingen skal det særlig legges vekt på

a. tilretteleggingens effekt for å fjerne barrierer for personer med funksjonsnedsettelse
b. kostnadene ved tilretteleggingen
c. virksomhetens ressurser.

§ 23. Rett til individuell tilrettelegging for gravide arbeidssøkere, arbeidstakere, elever og studenter

Gravide elever og studenter har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning og eksamen. Gravide arbeidstakere og arbeidssøkere har rett til egnet individuell tilrettelegging av ansettelsesprosess, arbeidsplass og arbeidsoppgaver.

Retten gjelder tilrettelegging som ikke innebærer en uforholdsmessig byrde. I denne vurderingen skal det særlig legges vekt på

a. tilretteleggingens effekt for å fjerne barrierer for kvinners deltakelse i utdanning og arbeid
b. kostnadene ved tilretteleggingen
c. virksomhetens ressurser.

Kapittel 4 Aktivt likestillingsarbeid

§ 24. Offentlige myndigheters aktivitets- og redegjørelsesplikt

Offentlige myndigheter skal i all sin virksomhet arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering som nevnt i § 6. Plikten innebærer blant annet at offentlige myndigheter skal forebygge trakassering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold og motarbeide stereotypisering.

Offentlige myndigheter skal redegjøre for hva de gjør for å integrere hensynet til likestilling og ikke-diskriminering i sitt arbeid. Offentlige myndigheter skal redegjøre for hvordan de arbeider med å omsette prinsipper, prosedyrer og standarder for likestilling og ikke-diskriminering til handling. Offentlige myndigheter skal vurdere resultatene som er oppnådd, og opplyse hvilke forventninger de har til dette arbeidet fremover. Redegjørelsen skal gis i årsrapport, i årsberetning eller i et annet offentlig tilgjengelig dokument.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776).

§ 25. Arbeidslivets organisasjoners plikt til å arbeide for likestilling

Arbeidslivets organisasjoner skal, innenfor sine virkefelt, arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel og adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

§ 26. Arbeidsgivers aktivitetsplikt

Alle arbeidsgivere skal, innenfor sin virksomhet, arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling, hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, eller kombinasjoner av disse grunnlagene, og søke å hindre trakassering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold. Arbeidet skal blant annet omfatte områdene rekruttering, lønns- og arbeidsvilkår, forfremmelse, utviklingsmuligheter, tilrettelegging og mulighet for å kombinere arbeid og familieliv.

I alle offentlige virksomheter, uavhengig av størrelse, og i private virksomheter som jevnlig sysselsetter mer enn 50 ansatte, skal arbeidsgiver innenfor sin virksomhet

a. undersøke om det finnes risiko for diskriminering eller andre hindre for likestilling, herunder annethvert år kartlegge lønnsforhold fordelt etter kjønn og bruken av ufrivillig deltidsarbeid,
b. analysere årsakene til identifiserte risikoer,
c. iverksette tiltak som er egnet til å motvirke diskriminering, og bidra til økt likestilling og mangfold i virksomheten og
d. vurdere resultater av arbeidet etter bokstav a til c.

Det samme gjelder arbeidsgiver i private virksomheter som jevnlig sysselsetter mellom 20 og 50 ansatte, når en av arbeidslivets parter i virksomheten krever det.

Med ufrivillig deltidsarbeid menes deltidsarbeid der stillingsinnehaveren ønsker og er tilgjengelig for å jobbe mer.

Arbeid som nevnt i denne bestemmelsen skal dokumenteres. Arbeid som nevnt i bestemmelsens andre ledd skal skje fortløpende og i samarbeid med de ansattes representanter.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet i og gjennomføringen av lønnskartleggingen.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776) som endret ved lov 20 des 2019 nr. 110.

§ 26 a. Arbeidsgivers redegjørelsesplikt

Arbeidsgivere som har plikter etter § 26 andre ledd, skal redegjøre for den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling i virksomheten og hva de

gjør for å oppfylle aktivitetsplikten etter § 26.

Redegjørelsen etter første ledd skal gis i årsberetningen eller i annet offentlig tilgjengelig dokument. Dersom redegjørelsen gis i annet offentlig tilgjengelig dokument, og foretaket har en plikt til å levere årsberetning, skal det i årsberetningen opplyses hvor dokumentet finnes offentlig tilgjengelig. Arbeidsgivere i offentlige virksomheter som ikke er pålagt å utarbeide årsberetning, skal ta redegjørelsen etter første ledd inn i sin årsrapport eller i et annet offentlig tilgjengelig dokument.

Redegjørelsen skal utformes slik at enkeltansattes personlige forhold ikke røpes. Resultatene av lønnskartleggingen skal fremgå av redegjørelsen i anonymisert form.

Virksomhetens ansatte og deres representanter, Diskrimineringsnemnda, Likestillings- og diskrimineringsombudet og forskere har rett til innsyn i resultatene av lønnskartleggingen, også når resultatene ikke kan anonymiseres. Opplysningene kan bare gis i den utstrekning de er nødvendige for å undersøke om det foreligger ulovlig forskjellsbehandling ved lønnsfastsettelsen.

Den som mottar lønnsopplysninger etter fjerde ledd, har taushetsplikt og skal underskrive en taushetserklæring. Dette gjelder ikke opplysninger som er offentlige etter offentleglova.

Kongen kan gi forskrift om standardisering av redegjørelsesplikten på likestillingsområdet.

Tilføyd ved lov 19 des 2017 nr. 115 (ikr. 1 jan 2018), endret ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776).

§ 26 b. Arbeidsgivers opplysningsplikt om likestillingsarbeid

Virksomhetens ansatte og deres representanter, Diskrimineringsnemnda, Likestillings- og diskrimineringsombudet og forskere har rett til innsyn i dokumentasjon om likestillingsarbeid. Dersom dokumentasjonen som det gis innsyn i innebærer opplysninger, som kan knyttes til enkeltansattes lønn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, skal den som mottar opplysninger pålegges taushetsplikt og underskrive en taushetserklæring. Dette gjelder ikke opplysninger som er offentlige etter offentleglova.

Opplysningene kan bare gis i den utstrekning de er nødvendige for å undersøke om arbeidsgiver har overholdt sin aktivitets- og dokumentasjonsplikt etter likestillings- og diskrimineringsloven § 26.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776) som endret ved lov 20 des 2019 nr. 110.

§ 26 c. Forankring i selskapers styre

Styret i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper skal sørge for at plikten til aktivt likestillingsarbeid og plikten til å redegjøre for dette oppfylles i samsvar med likestillings- og diskrimineringsloven §§ 26 og 26 a og regnskapsloven § 3-3 c.[1]
Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776).
1 Inkurie: Regnskapsloven § 3-3 c om redegjørelse om samfunnsansvar ble opphevet 1. november 2024.

§ 27. Innhold i læremidler og undervisning

I barnehager, skoler og andre utdanningsinstitusjoner som tilbyr opplæring med grunnlag i lov, skal læremidlene og undervisningen bygge på formålet med loven her.

§ 28. Kjønnsbalanse i offentlige utvalg mv.

Når et offentlig organ oppnevner eller velger utvalg, styrer, råd, nemnder, delegasjoner mv., skal begge kjønn være representert på følgende måte:

a. Har utvalget to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert.
b. Har utvalget fire eller fem medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst to.
c. Har utvalget seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre.
d. Har utvalget ni medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst fire.
e. Har utvalget flere medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst 40 pst.

Første ledd gjelder også ved oppnevning og valg av varamedlemmer.

Departementet kan gi dispensasjon fra kravet om kjønnsbalanse dersom det ikke har latt seg gjøre å finne et tilstrekkelig antall kvalifiserte medlemmer av begge kjønn.

Første ledd gjelder ikke for utvalg mv. som etter lov bare skal ha medlemmer fra direkte valgte forsamlinger. For utvalg mv. valgt av folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner, gjelder bestemmelsene i kommuneloven.

Kongen gir forskrift om håndheving og rapportering. Kongen kan også gi

forskrift med utfyllende regler etter denne paragrafen.

Kapittel 5 Særlige regler i arbeidsforhold

§ 29. Diskrimineringsforbudet i arbeidsforhold mv.

Forbudene i kapittel 2 gjelder alle sider av et arbeidsforhold. Dette omfatter blant annet

a. utlysning av stilling,
b. ansettelse, omplassering og forfremmelse,
c. opplæring og kompetanseutvikling,
d. lønns- og arbeidsvilkår og
e. opphør.

Første ledd gjelder tilsvarende for arbeidsgiveres valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere.

§ 30. Forbud mot innhenting av opplysninger i ansettelsesprosesser

Arbeidsgivere må ikke i ansettelsesprosessen, herunder under intervju eller på annen måte, innhente opplysninger om en søkers

a. graviditet, adopsjon eller planer om å få barn
b. religion eller livssyn
c. etnisitet
d. funksjonsnedsettelse
e. seksuelle orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.

Innhenting av opplysninger om etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse og samlivsform er likevel tillatt hvis opplysningene har avgjørende betydning for utøvelsen av arbeidet eller yrket.

Innhenting av opplysninger om søkerens samlivsform, religion eller livssyn er tillatt hvis virksomheten har som formål å fremme bestemte livssyn eller religiøse syn, og arbeidstakers stilling vil ha betydning for å gjennomføre formålet. Dersom slike opplysninger vil bli krevet, må dette oppgis i utlysningen av stillingen.

§ 31. Arbeidsgivers opplysningsplikt overfor arbeidssøker

Arbeidssøkere som mener seg forbigått i strid med denne loven, kan kreve at arbeidsgiveren skriftlig gir opplysninger om den som ble ansatt. Arbeidsgiveren skal opplyse om utdanning, praksis og andre klart konstaterbare kvalifikasjoner.

§ 32. Arbeidsgivers opplysningsplikt om lønn

Arbeidstakere som har mistanke om diskriminering ved lønnsfastsettelsen, kan kreve at arbeidsgiveren skriftlig opplyser om lønnsnivå og kriteriene for fastsettelsen av lønn for den eller de arbeidstakeren sammenlikner seg med.

Den som mottar opplysninger om lønn i medhold av denne bestemmelsen, har taushetsplikt og skal underskrive en taushetserklæring. Dette gjelder ikke opplysninger som er offentlige etter offentleglova.

En arbeidsgiver som utleverer lønnsopplysninger om en arbeidstaker etter denne bestemmelsen, skal samtidig informere arbeidstakeren om hvilke opplysninger som er utlevert og til hvem.

§ 33. Arbeidstakeres rettigheter ved foreldrepermisjon

Arbeidstakere som er eller har vært i foreldrepermisjon etter arbeidsmiljøloven § 12-5 eller skipsarbeidsloven § 7-5, har rett til å

a. vende tilbake til samme, eventuelt tilsvarende, stilling,
b. nyte godt av forbedringer av arbeidsvilkårene som arbeidstakeren ellers ville vært berettiget til under fraværet og
c. fremme lønnskrav og bli vurdert i lønnsforhandlinger på samme måte som de øvrige arbeidstakerne i virksomheten.

Første ledd gjelder ikke fastsettelse eller endringer av lønns- og arbeidsvilkår som er en følge av andre forhold enn foreldrepermisjon.

Paragrafen her gjelder tilsvarende ved andre permisjoner knyttet til graviditet og fødsel etter arbeidsmiljøloven §§ 12-2 til 12-8 eller skipsarbeidsloven §§ 7-2 til 7-7.
Endret ved lov 14 juni 2024 nr. 33 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 961).

§ 34. Lik lønn for arbeid av lik verdi

Kvinner og menn i samme virksomhet skal ha lik lønn for samme arbeid eller

arbeid av lik verdi. Lønnen skal fastsettes på samme måte, uten hensyn til kjønn.

Retten etter første ledd gjelder uavhengig av om arbeidene tilhører ulike fag, eller lønnen reguleres i ulike tariffavtaler.

Om arbeidene er av lik verdi, avgjøres etter en helhetsvurdering der det legges vekt på den kompetansen som er nødvendig for å utføre arbeidet og andre relevante faktorer, som for eksempel anstrengelse, ansvar og arbeidsforhold.

Med lønn menes det alminnelige arbeidsvederlaget og alle andre tillegg, fordeler og andre goder som ytes av arbeidsgiveren.

Kapittel 6 Håndheving, bevisbyrde og reaksjoner

§ 35. Diskrimineringsnemndas myndighet til å håndheve loven

Diskrimineringsnemndas myndighet til å håndheve loven følger av diskrimineringsombudsloven.

§ 36. Håndheving av reglene om universell utforming av IKT

Digitaliseringsdirektoratet skal føre tilsyn med at kravene i § 18, jf. § 41 om universell utforming av IKT og § 19 a andre ledd om redegjørelsesplikten, overholdes.

Digitaliseringsdirektoratet kan gi pålegg om retting til en virksomhet som ikke oppfyller plikten til universell utforming av IKT etter § 18, redegjørelsesplikten etter § 19 a andre ledd og forskrift gitt i medhold av § 18 femte ledd og § 19 a tredje ledd, og kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre gjennomføring av pålegget dersom fristen for å etterkomme pålegget er oversittet. En part kan begjære at en beslutning om ileggelse av tvangsmulkt skal prøves på ny. Forvaltningsloven §§ 28 til 36 gjelder tilsvarende.

Digitaliseringsdirektoratet kan kreve de opplysningene som er nødvendige for å gjennomføre sine oppgaver etter loven, og kreve adgang til IKT-løsninger som nevnt i § 18. Det samme gjelder klageinstansen ved klage over vedtak etter andre ledd.

Søksmål om gyldigheten av vedtak truffet av Digitaliseringsdirektoratet eller av klageinstansen må reises innen tre måneder etter at underretning om vedtaket er mottatt. Vedtaket kan ikke bringes inn for domstolene uten at klageadgangen er utnyttet og klagen er avgjort. Søksmål skal likevel i alle tilfelle kunne reises når det er gått seks måneder fra klage første gang ble fremsatt, og det ikke skyldes forsømmelse fra klagerens side at klageinstansens avgjørelse ikke foreligger.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om gjennomføring av tilsyn, utmåling av tvangsmulkt, og hvordan vedtak om tvangsmulkt skal gjennomføres.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 77 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1910).

§ 36 a. Tilsynsorganets plikt til kontroll og rapportering

Digitaliseringsdirektoratet skal jevnlig måle om offentlige organers nettsteder og mobilapplikasjoner overholder kravene til universell utforming.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av kontroll og rapportering til ESA.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 77 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1910).

§ 37. Bevisbyrde

Diskriminering skal anses å ha skjedd hvis det foreligger omstendigheter som gir grunn til å tro at diskriminering har skjedd, og den ansvarlige ikke sannsynliggjør at diskriminering likevel ikke har skjedd.

Dette gjelder ved påståtte brudd på

a. bestemmelsene i kapittel 2, med unntak av § 13 sjette ledd,
b. reglene om universell utforming i §§ 17 og 18,
c. reglene om individuell tilrettelegging i §§ 20 til 23 og
d. §§ 29, 30, 33 og 34.

§ 38. Oppreisning og erstatning

Den som er blitt behandlet i strid med

a. bestemmelsene i kapittel 2, med unntak av § 13 sjette ledd
b. reglene om individuell tilrettelegging i §§ 20 til 23
c. §§ 29, 30, 33 og 34

kan kreve oppreisning og erstatning.

I arbeidsforhold og ved arbeidsgivers valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere, gjelder arbeidsgivers ansvar uavhengig av om arbeidsgiver kan bebreides. I saker om trakassering og seksuell

trakassering og på andre samfunnsområder enn nevnt i første punktum, gjelder ansvaret dersom den ansvarlige kan bebreides.

Erstatningen skal dekke økonomisk tap som følge av den ulovlige behandlingen. Oppreisning for ikke-økonomisk skade fastsettes til det som er rimelig ut fra skadens art og omfang, partenes forhold og omstendighetene for øvrig.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776).

§ 39. Straff for grov overtredelse av diskrimineringsforbudet som er begått av flere i fellesskap

Den som i fellesskap med minst to andre personer grovt overtrer forbudet mot å

a. diskriminere på grunn av etnisitet, religion eller livssyn i § 6,
b. trakassere på grunn av etnisitet, religion eller livssyn i § 13,
c. gjengjelde på grunn av etnisitet, religion eller livssyn i § 14 eller
d. instruere om å diskriminere på grunn av etnisitet, religion eller livssyn i § 15,

straffes med bøter eller fengsel inntil tre år. Den som tidligere er ilagt straff for overtredelse av denne bestemmelsen, kan straffes selv om overtredelsen ikke er grov.

Ved vurderingen av om en overtredelse er grov, skal det særlig legges vekt på graden av utvist skyld, om overtredelsen er rasistisk motivert, om den har karakter av trakassering, om den innebærer en kroppskrenkelse eller alvorlig krenkelse av noens psykiske integritet, om den er egnet til å skape frykt og om den er begått mot en person som er under 18 år.

Før tiltale tas ut for forhold som nevnt i første ledd, skal det vurderes om det vil være tilstrekkelig med sivilrettslige reaksjoner.

Reglene om bevisbyrde i § 37 første ledd gjelder ikke ved håndhevingen av denne bestemmelsen.

§ 40. Organisasjoners adgang til å opptre som fullmektig

I saker som behandles av Diskrimineringsnemnda, kan en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering, brukes som fullmektig.

I saker for domstolene kan en person utpekt av og med tilknytning til en organisasjon som helt eller delvis har til formål å arbeide mot diskriminering, brukes som prosessfullmektig. Dette gjelder ikke for Høyesterett.

Retten kan nekte å godta en prosessfullmakt hvis det etter rettens skjønn er fare for at prosessfullmektigen ikke har tilstrekkelige kvalifikasjoner til å ivareta partens interesser på en tilfredsstillende måte.

En prosessfullmektig skal, i tillegg til fullmakt som nevnt i tvisteloven § 3-4, samtidig fremlegge skriftlig orientering fra organisasjonen om sine kvalifikasjoner.

Kapittel 7 Avsluttende bestemmelser

§ 41. Overgangsregler

Plikten etter § 18 første ledd og redegjørelsesplikten etter § 19 a inntrer tolv måneder etter at forskrift om innholdet i plikten etter § 18 femte ledd har trådt i kraft, eller tolv måneder etter at forskriften gjøres gjeldende for nye pliktsubjekter, med mindre kortere frister følger av forskriften. Eksisterende IKT-løsninger skal være universelt utformet fra 1. januar 2021.

Digitaliseringsdirektoratet kan gi dispensasjon fra fristene dersom det vil være uforholdsmessig byrdefullt å overholde dem.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 77 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 11 juni 2021 nr. 1910).

§ 42. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov 21. juni 2013 nr. 58 om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, lov 21. juni 2013 nr. 59 om likestilling mellom kjønnene, lov 21. juni 2013 nr. 60 om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn og lov 21. juni 2013 nr. 61 om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

1 Fra 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 751.

§ 43. Videreføring av forskrifter

Forskrifter gitt i medhold av lov 9. juni 1978 nr. 45 om likestilling mellom kjønnene og i medhold av lov 20. juni 2008 nr. 42 om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne gjelder også etter at denne loven har trådt i kraft.

§ 44. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 19 des 2017 nr. 115 (ikr. 1 jan 2018).

Vedlegg 1. International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (autentisk engelsk tekst)

Adopted and opened for signature and ratification by General Assembly resolution 2106 (XX) of 21 December 1965.

Entry into force 4 January 1969, in accordance with Article 19.

The States Parties to this Convention,

Considering that the Charter of the United Nations is based on the principles of the dignity and equality inherent in all human beings, and that all Member States have pledged themselves to take joint and separate action, in co-operation with the Organization, for the achievement of one of the purposes of the United Nations which is to promote and encourage universal respect for and observance of human rights and fundamental freedoms for all, without distinction as to race, sex, language or religion,

Considering that the Universal Declaration of Human Rights proclaims that all human beings are born free and equal in dignity and rights and that everyone is entitled to all the rights and freedoms set out therein, without distinction of any kind, in particular as to race, colour or national origin,

Considering that all human beings are equal before the law and are entitled to equal protection of the law against any discrimination and against any incitement to discrimination,

Considering that the United Nations has condemned colonialism and all practices of segregation and discrimination associated therewith, in whatever form and wherever they exist, and that the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples of 14 December 1960 (General Assembly resolution 1514 (XV)) has affirmed and solemnly proclaimed the necessity of bringing them to a speedy and unconditional end,

Considering that the United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination of 20 November 1963 (General Assembly resolution 1904 (XVIII)) solemnly affirms the necessity of speedily eliminating racial discrimination throughout the world in all its forms and manifestations and of securing understanding of and respect for the dignity of the human person,

Convinced that any doctrine of superiority based on racial differentiation is scientifically false, morally condemnable, socially unjust and dangerous, and

that there is no justification for racial discrimination, in theory or in practice, anywhere,

Reaffirming that discrimination between human beings on the grounds of race, colour or ethnic origin is an obstacle to friendly and peaceful relations among nations and is capable of disturbing peace and security among peoples and the harmony of persons living side by side even within one and the same State,

Convinced that the existence of racial barriers is repugnant to the ideals of any human society,

Alarmed by manifestations of racial discrimination still in evidence in some areas of the world and by governmental policies based on racial superiority or hatred, such as policies of apartheid, segregation or separation,

Resolved to adopt all necessary measures for speedily eliminating racial discrimination in all its forms and manifestations, and to prevent and combat racist doctrines and practices in order to promote understanding between races and to build an international community free from all forms of racial segregation and racial discrimination,

Bearing in mind the Convention concerning Discrimination in respect of Employment and Occupation adopted by the International Labour Organisation in 1958, and the Convention against Discrimination in Education adopted by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization in 1960,

Desiring to implement the principles embodied in the United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination and to secure the earliest adoption of practical measures to that end,

Have agreed as follows:

Part I

Art 1.

1. In this Convention, the term «racial discrimination» shall mean any distinction, exclusion, restriction or preference based on race, colour, descent, or national or ethnic origin which has the purpose or effect of nullifying or impairing the recognition, enjoyment or exercise, on an equal footing, of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural or any other field of public life.
2. This Convention shall not apply to distinctions, exclusions, restrictions or preferences made by a State Party to this Convention between citizens and non-citizens.
3. Nothing in this Convention may be interpreted as affecting in any way the

legal provisions of States Parties concerning nationality, citizenship or naturalization, provided that such provisions do not discriminate against any particular nationality.
4. Special measures taken for the sole purpose of securing adequate advancement of certain racial or ethnic groups or individuals requiring such protection as may be necessary in order to ensure such groups or individuals equal enjoyment or exercise of human rights and fundamental freedoms shall not be deemed racial discrimination, provided, however, that such measures do not, as a consequence, lead to the maintenance of separate rights for different racial groups and that they shall not be continued after the objectives for which they were taken have been achieved.

Art 2.

1. States Parties condemn racial discrimination and undertake to pursue by all appropriate means and without delay a policy of eliminating racial discrimination in all its forms and promoting understanding among all races, and, to this end:

a. Each State Party undertakes to engage in no act or practice of racial discrimination against persons, groups of persons or institutions and to ensure that all public authorities and public institutions, national and local, shall act in conformity with this obligation;
b. Each State Party undertakes not to sponsor, defend or support racial discrimination by any persons or organizations;
c. Each State Party shall take effective measures to review governmental, national and local policies, and to amend, rescind or nullify any laws and regulations which have the effect of creating or perpetuating racial discrimination wherever it exists;
d. Each State Party shall prohibit and bring to an end, by all appropriate means, including legislation as required by circumstances, racial discrimination by any persons, group or organization;
e. Each State Party undertakes to encourage, where appropriate, integrationist multiracial organizations and movements and other means of eliminating barriers between races, and to discourage anything which tends to strengthen racial division.

2. States Parties shall, when the circumstances so warrant, take, in the social, economic, cultural and other fields, special and concrete measures to ensure the adequate development and protection of certain racial groups or individuals belonging to them, for the purpose of guaranteeing them the full and equal

enjoyment of human rights and fundamental freedoms. These measures shall in no case entail as a consequence the maintenance of unequal or separate rights for different racial groups after the objectives for which they were taken have been achieved.

Art 3.

States Parties particularly condemn racial segregation and apartheid and undertake to prevent, prohibit and eradicate all practices of this nature in territories under their jurisdiction.

Art 4.

States Parties condemn all propaganda and all organizations which are based on ideas or theories of superiority of one race or group of persons of one colour or ethnic origin, or which attempt to justify or promote racial hatred and discrimination in any form, and undertake to adopt immediate and positive measures designed to eradicate all incitement to, or acts of, such discrimination and, to this end, with due regard to the principles embodied in the Universal Declaration of Human Rights and the rights expressly set forth in article 5 of this Convention, inter alia:

a. Shall declare an offence punishable by law all dissemination of ideas based on racial superiority or hatred, incitement to racial discrimination, as well as all acts of violence or incitement to such acts against any race or group of persons of another colour or ethnic origin, and also the provision of any assistance to racist activities, including the financing thereof;
b. Shall declare illegal and prohibit organizations, and also organized and all other propaganda activities, which promote and incite racial discrimination, and shall recognize participation in such organizations or activities as an offence punishable by law;
c. Shall not permit public authorities or public institutions, national or local, to promote or incite racial discrimination.

Art 5.

In compliance with the fundamental obligations laid down in article 2 of this Convention, States Parties undertake to prohibit and to eliminate racial

discrimination in all its forms and to guarantee the right of everyone, without distinction as to race, colour, or national or ethnic origin, to equality before the law, notably in the enjoyment of the following rights:

a. The right to equal treatment before the tribunals and all other organs administering justice;
b. The right to security of person and protection by the State against violence or bodily harm, whether inflicted by government officials or by any individual group or institution;
c. Political rights, in particular the right to participate in elections – to vote and to stand for election – on the basis of universal and equal suffrage, to take part in the Government as well as in the conduct of public affairs at any level and to have equal access to public service;
d. Other civil rights, in particular:
    i. The right to freedom of movement and residence within the border of the State;
    ii. The right to leave any country, including one's own, and to return to one's country;
    iii. The right to nationality;
    iv. The right to marriage and choice of spouse;
    v. The right to own property alone as well as in association with others;
    vi. The right to inherit;
    vii. The right to freedom of thought, conscience and religion;
    viii. The right to freedom of opinion and expression;
    ix. The right to freedom of peaceful assembly and association;
e. Economic, social and cultural rights, in particular:
    i. The rights to work, to free choice of employment, to just and favourable conditions of work, to protection against unemployment, to equal pay for equal work, to just and favourable remuneration;
    ii. The right to form and join trade unions;
    iii. The right to housing;
    iv. The right to public health, medical care, social security and social services;
    v. The right to education and training;
    vi. The right to equal participation in cultural activities;
f. The right of access to any place or service intended for use by the general public, such as transport hotels, restaurants, cafes, theatres and parks.

Art 6.

States Parties shall assure to everyone within their jurisdiction effective protection and remedies, through the competent national tribunals and other State institutions, against any acts of racial discrimination which violate his human rights and fundamental freedoms contrary to this Convention, as well as the right to seek from such tribunals just and adequate reparation or satisfaction for any damage suffered as a result of such discrimination.

Art 7.

States Parties undertake to adopt immediate and effective measures, particularly in the fields of teaching, education, culture and information, with a view to combating prejudices which lead to racial discrimination and to promoting understanding, tolerance and friendship among nations and racial or ethnical groups, as well as to propagating the purposes and principles of the Charter of the United Nations, the Universal Declaration of Human Rights, the United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, and this Convention.

Part II

Art 8.

1. There shall be established a Committee on the Elimination of Racial Discrimination (hereinafter referred to as the Committee) consisting of eighteen experts of high moral standing and acknowledged impartiality elected by States Parties from among their nationals, who shall serve in their personal capacity, consideration being given to equitable geographical distribution and to the representation of the different forms of civilization as well as of the principal legal systems.
2. The members of the Committee shall be elected by secret ballot from a list of persons nominated by the States Parties. Each State Party may nominate one person from among its own nationals.
3. The initial election shall be held six months after the date of the entry into force of this Convention. At least three months before the date of each election the Secretary-General of the United Nations shall address a letter to the States Parties inviting them to submit their nominations within two months. The Secretary-General shall prepare a list in alphabetical order of all persons thus

nominated, indicating the States Parties which have nominated them, and shall submit it to the States Parties.
4. Elections of the members of the Committee shall be held at a meeting of States. Parties convened by the Secretary-General at United Nations Headquarters. At that meeting, for which two thirds of the States Parties shall constitute a quorum, the persons elected to the Committee shall be nominees who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of States Parties present and voting.
5.

a. The members of the Committee shall be elected for a term of four years. However, the terms of nine of the members elected at the first election shall expire at the end of two years; immediately after the first election the names of these nine members shall be chosen by lot by the Chairman of the Committee;
b. For the filling of casual vacancies, the State Party whose expert has ceased to function as a member of the Committee shall appoint another expert from among its nationals, subject to the approval of the Committee.

6. States Parties shall be responsible for the expenses of the members of the Committee while they are in performance of Committee duties (amendment (see General Assembly resolution 47/111 of 16 December 1992)).

Art 9.

1. States Parties undertake to submit to the Secretary-General of the United Nations, for consideration by the Committee, a report on the legislative, judicial, administrative or other measures which they have adopted and which give effect to the provisions of this Convention:

a. within one year after the entry into force of the Convention for the State concerned; and
b. thereafter every two years and whenever the Committee so requests. The Committee may request further information from the States Parties.

2. The Committee shall report annually, through the Secretary-General, to the General Assembly of the United Nations on its activities and may make suggestions and general recommendations based on the examination of the reports and information received from the States Parties. Such suggestions and

general recommendations shall be reported to the General Assembly together with comments, if any, from States Parties.

Art 10.

1. The Committee shall adopt its own rules of procedure.
2. The Committee shall elect its officers for a term of two years.
3. The secretariat of the Committee shall be provided by the Secretary-General of the United Nations.
4. The meetings of the Committee shall normally be held at United Nations Headquarters.

Art 11.

1. If a State Party considers that another State Party is not giving effect to the provisions of this Convention, it may bring the matter to the attention of the Committee. The Committee shall then transmit the communication to the State Party concerned. Within three months, the receiving State shall submit to the Committee written explanations or statements clarifying the matter and the remedy, if any, that may have been taken by that State.
2. If the matter is not adjusted to the satisfaction of both parties, either by bilateral negotiations or by any other procedure open to them, within six months after the receipt by the receiving State of the initial communication, either State shall have the right to refer the matter again to the Committee by notifying the Committee and also the other State.
3. The Committee shall deal with a matter referred to it in accordance with paragraph 2 of this article after it has ascertained that all available domestic remedies have been invoked and exhausted in the case, in conformity with the generally recognized principles of international law. This shall not be the rule where the application of the remedies is unreasonably prolonged.
4. In any matter referred to it, the Committee may call upon the States Parties concerned to supply any other relevant information.
5. When any matter arising out of this article is being considered by the Committee, the States Parties concerned shall be entitled to send a representative to take part in the proceedings of the Committee, without voting rights, while the matter is under consideration.

Art 12.

1.

a. After the Committee has obtained and collated all the information it deems necessary, the Chairman shall appoint an *ad hoc* Conciliation Commission (hereinafter referred to as the Commission) comprising five persons who may or may not be members of the Committee. The members of the Commission shall be appointed with the unanimous consent of the parties to the dispute, and its good offices shall be made available to the States concerned with a view to an amicable solution of the matter on the basis of respect for this Convention;
b. If the States parties to the dispute fail to reach agreement within three months on all or part of the composition of the Commission, the members of the Commission not agreed upon by the States parties to the dispute shall be elected by secret ballot by a two-thirds majority vote of the Committee from among its own members.

2. The members of the Commission shall serve in their personal capacity. They shall not be nationals of the States parties to the dispute or of a State not Party to this Convention.
3. The Commission shall elect its own Chairman and adopt its own rules of procedure.
4. The meetings of the Commission shall normally be held at United Nations Headquarters or at any other convenient place as determined by the Commission.
5. The secretariat provided in accordance with article 10, paragraph 3, of this Convention shall also service the Commission whenever a dispute among States Parties brings the Commission into being.
6. The States parties to the dispute shall share equally all the expenses of the members of the Commission in accordance with estimates to be provided by the Secretary-General of the United Nations.
7. The Secretary-General shall be empowered to pay the expenses of the members of the Commission, if necessary, before reimbursement by the States parties to the dispute in accordance with paragraph 6 of this article.
8. The information obtained and collated by the Committee shall be made available to the Commission, and the Commission may call upon the States concerned to supply any other relevant information.

Art 13.

1. When the Commission has fully considered the matter, it shall prepare and submit to the Chairman of the Committee a report embodying its findings on all questions of fact relevant to the issue between the parties and containing such recommendations as it may think proper for the amicable solution of the dispute.
2. The Chairman of the Committee shall communicate the report of the Commission to each of the States parties to the dispute. These States shall, within three months, inform the Chairman of the Committee whether or not they accept the recommendations contained in the report of the Commission.
3. After the period provided for in paragraph 2 of this article, the Chairman of the Committee shall communicate the report of the Commission and the declarations of the States Parties concerned to the other States Parties to this Convention.

Art 14.

1. A State Party may at any time declare that it recognizes the competence of the Committee to receive and consider communications from individuals or groups of individuals within its jurisdiction claiming to be victims of a violation by that State Party of any of the rights set forth in this Convention. No communication shall be received by the Committee if it concerns a State Party which has not made such a declaration.
2. Any State Party which makes a declaration as provided for in paragraph I of this article may establish or indicate a body within its national legal order which shall be competent to receive and consider petitions from individuals and groups of individuals within its jurisdiction who claim to be victims of a violation of any of the rights set forth in this Convention and who have exhausted other available local remedies.
3. A declaration made in accordance with paragraph 1 of this article and the name of any body established or indicated in accordance with paragraph 2 of this article shall be deposited by the State Party concerned with the Secretary-General of the United Nations, who shall transmit copies thereof to the other States Parties. A declaration may be withdrawn at any time by notification to the Secretary-General, but such a withdrawal shall not affect communications pending before the Committee.
4. A register of petitions shall be kept by the body established or indicated in accordance with paragraph 2 of this article, and certified copies of the register shall be filed annually through appropriate channels with the Secretary-General

on the understanding that the contents shall not be publicly disclosed.
5. In the event of failure to obtain satisfaction from the body established or indicated in accordance with paragraph 2 of this article, the petitioner shall have the right to communicate the matter to the Committee within six months.
6.

a. The Committee shall confidentially bring any communication referred to it to the attention of the State Party alleged to be violating any provision of this Convention, but the identity of the individual or groups of individuals concerned shall not be revealed without his or their express consent. The Committee shall not receive anonymous communications.
b. Within three months, the receiving State shall submit to the Committee written explanations or statements clarifying the matter and the remedy, if any, that may have been taken by that State.

7.

a. The Committee shall consider communications in the light of all information made available to it by the State Party concerned and by the petitioner. The Committee shall not consider any communication from a petitioner unless it has ascertained that the petitioner has exhausted all available domestic remedies. However, this shall not be the rule where the application of the remedies is unreasonably prolonged.
b. The Committee shall forward its suggestions and recommendations, if any, to the State Party concerned and to the petitioner.

8. The Committee shall include in its annual report a summary of such communications and, where appropriate, a summary of the explanations and statements of the States Parties concerned and of its own suggestions and recommendations.
9. The Committee shall be competent to exercise the functions provided for in this article only when at least ten States Parties to this Convention are bound by declarations in accordance with paragraph I of this article.

Art 15.

1. Pending the achievement of the objectives of the Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, contained in General Assembly resolution 1514 (XV) of 14 December 1960, the provisions of this

Convention shall in no way limit the right of petition granted to these peoples by other international instruments or by the United Nations and its specialized agencies.
2.

a. The Committee established under article 8, paragraph 1, of this Convention shall receive copies of the petitions from, and submit expressions of opinion and recommendations on these petitions to, the bodies of the United Nations which deal with matters directly related to the principles and objectives of this Convention in their consideration of petitions from the inhabitants of Trust and Non-Self-Governing Territories and all other territories to which General Assembly resolution 1514 (XV) applies, relating to matters covered by this Convention which are before these bodies.
b. The Committee shall receive from the competent bodies of the United Nations copies of the reports concerning the legislative, judicial, administrative or other measures directly related to the principles and objectives of this Convention applied by the administering Powers within the Territories mentioned in subparagraph (a) of this paragraph, and shall express opinions and make recommendations to these bodies.

3. The Committee shall include in its report to the General Assembly a summary of the petitions and reports it has received from United Nations bodies, and the expressions of opinion and recommendations of the Committee relating to the said petitions and reports.
4. The Committee shall request from the Secretary-General of the United Nations all information relevant to the objectives of this Convention and available to him regarding the Territories mentioned in paragraph 2 (a) of this article.

Art 16.

The provisions of this Convention concerning the settlement of disputes or complaints shall be applied without prejudice to other procedures for settling disputes or complaints in the field of discrimination laid down in the constituent instruments of, or conventions adopted by, the United Nations and its specialized agencies, and shall not prevent the States Parties from having recourse to other procedures for settling a dispute in accordance with general or special international agreements in force between them.

Part III

Art 17.

1. This Convention is open for signature by any State Member of the United Nations or member of any of its specialized agencies, by any State Party to the Statute of the International Court of Justice, and by any other State which has been invited by the General Assembly of the United Nations to become a Party to this Convention.
2. This Convention is subject to ratification. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Art 18.

1. This Convention shall be open to accession by any State referred to in article 17, paragraph 1, of the Convention.
2. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

Art 19.

1. This Convention shall enter into force on the thirtieth day after the date of the deposit with the Secretary-General of the United Nations of the twenty-seventh instrument of ratification or instrument of accession.
2. For each State ratifying this Convention or acceding to it after the deposit of the twenty-seventh instrument of ratification or instrument of accession, the Convention shall enter into force on the thirtieth day after the date of the deposit of its own instrument of ratification or instrument of accession.

Art 20.

1. The Secretary-General of the United Nations shall receive and circulate to all States which are or may become Parties to this Convention reservations made by States at the time of ratification or accession. Any State which objects to the reservation shall, within a period of ninety days from the date of the said communication, notify the Secretary-General that it does not accept it.
2. A reservation incompatible with the object and purpose of this Convention shall not be permitted, nor shall a reservation the effect of which would inhibit

the operation of any of the bodies established by this Convention be allowed. A reservation shall be considered incompatible or inhibitive if at least two thirds of the States Parties to this Convention object to it.
3. Reservations may be withdrawn at any time by notification to this effect addressed to the Secretary-General. Such notification shall take effect on the date on which it is received.

Art 21.

A State Party may denounce this Convention by written notification to the Secretary-General of the United Nations. Denunciation shall take effect one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

Art 22.

Any dispute between two or more States Parties with respect to the interpretation or application of this Convention, which is not settled by negotiation or by the procedures expressly provided for in this Convention, shall, at the request of any of the parties to the dispute, be referred to the International Court of Justice for decision, unless the disputants agree to another mode of settlement.

Art 23.

1. A request for the revision of this Convention may be made at any time by any State Party by means of a notification in writing addressed to the Secretary-General of the United Nations.
2. The General Assembly of the United Nations shall decide upon the steps, if any, to be taken in respect of such a request.

Art 24.

The Secretary-General of the United Nations shall inform all States referred to in article 17, paragraph 1, of this Convention of the following particulars:

a. Signatures, ratifications and accessions under articles 17 and 18;
b. The date of entry into force of this Convention under article 19;
c. Communications and declarations received under articles 14, 20 and

23;

d. Denunciations under article 21.

Art 25.

1. This Convention, of which the Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited in the archives of the United Nations.
2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of this Convention to all States belonging to any of the categories mentioned in article 17, paragraph 1, of the Convention.

Vedlegg 2. Internasjonal konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering (norsk oversettelse)

Vedtatt og åpnet for undertegning og ratifisering ved Generalforsamlingens resolusjon 2106 (XX) av 21. desember 1965.

Ikrafttredelse 4. januar 1969, i samsvar med artikkel 19.

De stater som er part i denne konvensjon,

som tar i betraktning at De forente nasjoners pakt bygger på prinsippene om alle menneskers medfødte verdighet og likhet, og at alle medlemsstater, både hver for seg og i fellesskap, har forpliktet seg til, i samarbeid med organisasjonen, å treffe tiltak med sikte på å nå et av De forente nasjoners mål, som er å fremme og oppmuntre til allmenn respekt for og overholdelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter for alle, uten hensyn til rase, kjønn, språk eller religion,

som tar i betraktning at Verdenserklæringen om menneskerettighetene fastslår at alle mennesker er født frie og med det samme menneskeverd og de samme menneskerettigheter, og at enhver har krav på alle rettigheter og friheter som er nevnt i erklæringen, uten forskjellsbehandling av noe slag, særlig på grunn av rase, hudfarge eller nasjonal opprinnelse,

som tar i betraktning at alle mennesker er like for loven og har krav på det samme lovvern mot enhver diskriminering og mot enhver tilskyndelse til diskriminering,

som tar i betraktning at De forente nasjoner har fordømt kolonialisme og alle former for raseskille og diskriminering som er forbundet med kolonialisme, uansett hvor og på hvilken måte dette forekommer, og at erklæringen om uavhengighet for koloniene og deres innbyggere av 14. desember 1960 (Generalforsamlingens resolusjon 1514 (XV)) stadfester og høytidelig fastslår at slike forhold raskt og vilkårsløst må bringes til opphør,

som tar i betraktning at De forente nasjoners erklæring om avskaffelse av alle former for rasediskriminering av 20. november 1963 (Generalforsamlingens resolusjon 1904 (XVIII)) høytidelig stadfester at alle former for og utslag av rasediskriminering verden over raskt må avskaffes, og at forståelsen og respekten for menneskeverdet må sikres,

som er overbevist om at enhver teori om overlegenhet basert på forskjeller mellom raser er vitenskapelig uriktig, moralsk forkastelig, sosialt urettferdig og farlig, og at det ikke noe sted finnes noe forhold som kan rettferdiggjøre rasediskriminering, verken i teori eller i praksis,

som på nytt bekrefter at diskriminering mellom mennesker på grunn av rase, hudfarge eller etnisk opprinnelse er til hinder for vennskapelige og fredelige forbindelser mellom nasjonene, og kan rokke ved freden og sikkerheten blant folkene og en harmonisk sameksistens mellom mennesker som bor i den samme stat,

som er overbevist om at rasemessige barrierer er uforenlig med idealene i ethvert menneskelig samfunn,

som er foruroliget over de utslag av rasediskriminering som fremdeles forekommer i visse deler av verden, og over offentlig politikk som baseres på ideen om rasemessig overlegenhet eller rasehat, som for eksempel apartheid, segregering eller atskillelse,

som er fast bestemt på å treffe alle tiltak som er nødvendige for raskt å kunne avskaffe alle former for og utslag av rasediskriminering, og på å hindre og bekjempe rasistiske teorier og rasistisk praksis med sikte på å fremme forståelsen mellom rasene og bygge et internasjonalt samfunn uten noen former for raseskille og rasediskriminering,

som er oppmerksom på Konvensjon om diskriminering i sysselsetting og yrke som ble vedtatt av Den internasjonale arbeidsorganisasjonen i 1958, og Konvensjon mot diskriminering i undervisning som ble vedtatt av De forente nasjoners organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur i 1960,

som ønsker å gjennomføre de prinsipper som er nedfelt i De forente nasjoners erklæring om avskaffelse av alle former for rasediskriminering, og for dette formål å sikre at praktiske tiltak blir vedtatt så snart som mulig,

er enige om følgende:

Del I

Art 1.

1. I denne konvensjon menes med uttrykket «rasediskriminering», enhver forskjellsbehandling, utestengning, begrensning eller begunstigelse på grunn av

rase, hudfarge, avstamning eller nasjonal eller etnisk opprinnelse som har som formål eller virkning å oppheve eller svekke anerkjennelsen, nytelsen eller utøvelsen av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, på like vilkår, innenfor det politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle området, eller innenfor andre områder av det offentlige liv.
2. Denne konvensjon får ikke anvendelse når en konvensjonspart treffer tiltak overfor sine statsborgere, henholdsvis ikke-statsborgere, som innebærer forskjellsbehandling, utestengning, begrensning eller begunstigelse.
3. Ingen bestemmelse i denne konvensjon kan fortolkes slik at den på noen måte berører en parts rettsregler om nasjonalitet, statsborgerskap eller naturalisering, forutsatt at disse regler ikke diskriminerer noen bestemt nasjonalitet.
4. Særlige tiltak som treffes utelukkende for å sikre en tilfredsstillende framgang for grupper eller enkeltpersoner som har en bestemt rasemessig eller etnisk tilhørighet, og som har behov for nødvendig beskyttelse for å kunne nyte eller utøve menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, skal ikke anses som rasediskriminering, forutsatt at disse tiltak ikke fører til at det opprettholdes atskilte rettigheter for grupper med ulik rasemessig tilhørighet, og forutsatt at tiltakene ikke skal bestå etter at de mål som lå til grunn for tiltakene, er nådd.

Art 2.

1. Konvensjonspartene fordømmer rasediskriminering og forplikter seg til, uten opphold og med alle egnede midler, å føre en politikk som tar sikte på å avskaffe alle former for rasediskriminering og øke forståelsen mellom alle raser, og for dette formål

a. forplikter hver konvensjonspart seg til ikke å ta del i noen handling eller praksis som innebærer rasediskriminering overfor personer, grupper av personer eller institusjoner, og å sørge for at alle offentlige myndigheter og offentlige institusjoner, på nasjonalt og lokalt nivå, handler i tråd med denne forpliktelse,
b. forplikter hver konvensjonspart seg til ikke å oppmuntre til, forsvare eller støtte rasediskriminering fra noen personers eller organisasjoners side,
c. skal hver konvensjonspart treffe effektive tiltak for å gjennomgå offentlig politikk på nasjonalt og lokalt nivå, og endre, oppheve eller sette ut av kraft alle lover og forskrifter som fører til rasediskriminering, eller som opprettholder rasediskriminering der dette forekommer,

d. skal hver konvensjonspart med alle egnede midler, herunder lovgivning om forholdene tilsier det, forby og bringe til opphør rasediskriminering fra enhver persons, gruppes eller organisasjons side,
e. forplikter hver konvensjonspart seg til, når det er hensiktsmessig, å fremme organisasjoner og bevegelser som driver integreringsarbeid på tvers av raser, samt andre tiltak som tar sikte på fjerne rasemessige barrierer, og å motarbeide alt som bidrar til å øke raseskillet.

2. Konvensjonspartene skal, når forholdene tilsier det, treffe særlige og konkrete tiltak på de sosiale, økonomiske, kulturelle og andre områder for å sikre at grupper eller enkeltpersoner med en bestemt rasemessig tilhørighet får tilfredsstillende utvikling og beskyttelse, slik at de kan nyte sine menneskerettigheter og grunnleggende friheter fullt ut og på like vilkår. Disse tiltakene skal ikke under noen omstendighet medføre at det opprettholdes forskjellige eller atskilte rettigheter for grupper med ulik rasemessig tilknytning etter at de mål som lå til grunn for tiltakene, er nådd.

Art 3.

Konvensjonspartene fordømmer spesielt raseskille og apartheid, og forplikter seg til å hindre, forby og fjerne all slik praksis på territorier under deres jurisdiksjon.

Art 4.

Konvensjonspartene fordømmer all propaganda og alle organisasjoner som er basert på ideer eller teorier om at en rase eller gruppe mennesker av en bestemt hudfarge eller etnisk opprinnelse er andre overlegen, eller som søker å rettferdiggjøre eller fremme rasehat og rasediskriminering i enhver form, og de forplikter seg til å treffe øyeblikkelige og positive tiltak med sikte på å fjerne all diskriminering eller tilskyndelse til diskriminering, idet det tas behørig hensyn til prinsippene nedfelt i Verdenserklæringen om menneskerettighetene og de rettigheter som er uttrykkelig fastslått i artikkel 5 i denne konvensjon, og de skal for dette formål blant annet

a. erklære at enhver spredning av ideer basert på tanken om rasemessig overlegenhet eller rasehat, enhver tilskyndelse til rasediskriminering, så vel som enhver voldshandling eller tilskyndelse til voldshandling mot en rase eller gruppe personer av en annen hudfarge eller etnisk

opprinnelse, samt enhver støtte til rasistisk virksomhet, herunder økonomisk støtte, er en straffbar handling,

b. erklære at organisasjoner og organisert og annen propagandavirksomhet som fremmer og tilskynder til rasediskriminering, er ulovlig og forbudt, og at det er straffbart å delta i slike organisasjoner eller slik virksomhet,
c. ikke tillate at offentlige myndigheter eller offentlige institusjoner, på nasjonalt eller lokalt nivå, fremmer eller tilskynder til rasediskriminering.

Art 5.

I samsvar med de grunnleggende forpliktelser som er angitt i artikkel 2 i denne konvensjon, forplikter konvensjonspartene seg til å forby og avskaffe alle former for rasediskriminering og sikre alle rett til likhet for loven, uten hensyn til rase, hudfarge eller nasjonal eller etnisk opprinnelse, særlig i forbindelse med følgende rettigheter:

a. retten til lik behandling for domstolene og alle andre rettshåndhevingsorganer,
b. retten til personlig sikkerhet og statens beskyttelse mot vold eller legemsbeskadigelse, enten det er utført av offentlig tjenestemann eller en enkeltperson, en gruppe eller en institusjon,
c. politiske rettigheter, særlig retten til å delta i valg – avgi stemme og stille til valg – på grunnlag av allmenn og lik stemmerett, til å delta i landets styre så vel som i den offentlige forvaltningen på alle nivåer, og til adgang til offentlig tjeneste på like vilkår,
d. andre borgerlige rettigheter, særlig:
    i. retten til å bevege seg fritt og velge bosted innenfor statens grenser,
    ii. retten til å forlate et hvilket som helst land, også sitt eget, og til å vende tilbake til sitt land,
    iii. retten til statsborgerskap,
    iv. retten til å inngå ekteskap og velge ektefelle,
    v. retten til å eie eiendom, alene eller sammen med andre,
    vi. retten til å arve,
    vii. retten til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet,
    viii. retten til meningsfrihet og ytringsfrihet,
    ix. retten til å delta i fredelige sammenkomster og organisasjoner,
e. økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, særlig:

i. retten til arbeid, til fritt valg av yrke, til rettferdige og gode arbeidsforhold, til beskyttelse mot arbeidsløshet, til lik betaling for likt arbeid, til rettferdig og tilfredsstillende avlønning,
ii. retten til å danne og slutte seg til fagforeninger,
iii. retten til bolig,
iv. retten til offentlige helsetjenester, medisinsk behandling, trygd og sosiale ytelser,
v. retten til utdanning og opplæring,
vi. retten til å delta i kulturelle aktiviteter på like vilkår,

f. retten til adgang til alle steder og tjenester til bruk for allmennheten, slik som transportmidler, hoteller, restauranter, kafeer, teatre og parker.

Art 6.

Konvensjonspartene skal sikre at alle som er underlagt deres jurisdiksjon, gis effektiv beskyttelse og effektive rettsmidler gjennom de kompetente nasjonale domstoler og andre statlige organer mot alle rasediskriminerende handlinger som, i strid med denne konvensjon, krenker vedkommendes menneskerettigheter og grunnleggende friheter, samt rett til ved disse domstoler å søke rettferdig og fyllestgjørende erstatning eller oppreisning for enhver skade som er lidt som følge av slik diskriminering.

Art 7.

Konvensjonspartene forplikter seg til å treffe øyeblikkelige og effektive tiltak, særlig på områdene undervisning, utdanning, kultur og informasjon, med sikte på å bekjempe fordommer som fører til rasediskriminering, og å fremme forståelse, toleranse og vennskap mellom nasjoner og grupper med en bestemt rasemessig eller etnisk tilhørighet, samt å spre kunnskap om formålene og prinsippene i De forente nasjoners pakt, Verdenserklæringen om menneskerettighetene, De forente nasjoners erklæring om avskaffelse av alle former for rasediskriminering og denne konvensjon.

Del II

Art 8.

1. Det opprettes en komité for avskaffelse av rasediskriminering (heretter kalt «komiteen»), bestående av 18 eksperter med godt omdømme og velkjent upartiskhet som konvensjonspartene har valgt ut blant sine statsborgere og som skal fungere i personlig egenskap, samtidig som det tas hensyn til en rettferdig geografisk fordeling og til at de ulike kulturer og de viktigste rettsystemer blir representert.
2. Komiteens medlemmer skal velges ved hemmelig avstemning, fra en liste over personer som konvensjonspartene har utpekt. Hver konvensjonspart kan utpeke en person blant sine egne statsborgere.
3. Det første valget skal holdes seks måneder etter at denne konvensjon er trådt i kraft. Minst tre måneder før et valg finner sted, skal De forente nasjoners generalsekretær henvende seg skriftlig til konvensjonspartene og oppfordre dem til å presentere sine utpekte kandidater innen to måneder. Generalsekretæren skal sette opp en liste i alfabetisk rekkefølge over alle personer som er utpekt på denne måten, med angivelse av hvilke konvensjonsparter som har utpekt dem, og skal oversende den til konvensjonspartene.
4. Komiteens medlemmer skal velges på et møte mellom konvensjonspartene som er sammenkalt av Generalsekretæren, ved De forente nasjoners sete. På dette møtet, som er beslutningsdyktig når to tredjedeler av konvensjonspartene er til stede, er de kandidater valgt som får flest stemmer og et absolutt flertall av stemmene fra de representanter for konvensjonspartene som er til stede og avgir stemme.
5.

    a. Komiteens medlemmer skal velges for en periode på fire år. For ni av medlemmene som blir valgt ved det første valget, skal imidlertid perioden utløpe etter to år; umiddelbart etter det første valget skal navnene på disse ni medlemmene bestemmes ved loddtrekning foretatt av komiteens leder,
    b. For å fylle plasser som blir ledige utenom tur, skal den konvensjonspart hvis ekspert ikke lenger utfører sine oppgaver som komitémedlem, oppnevne en annen ekspert blant sine statsborgere, med forbehold om komiteens godkjenning.

6. Konvensjonspartene skal være ansvarlige for komitémedlemmenes utgifter så lenge de utfører oppgaver for komiteen (endring (se Generalforsamlingens

resolusjon 47/111 av 16. desember 1992)).

Art 9.

1. Konvensjonspartene forplikter seg til å forelegge en rapport for De forente nasjoners generalsekretær, med sikte på gjennomgang i komiteen, om de lovgivningsmessige, rettslige, administrative eller andre tiltak som de har vedtatt til gjennomføring av bestemmelsene i denne konvensjon

a. innen ett år etter at konvensjonen er trådt i kraft for vedkommende stat, og
b. deretter hvert annet år, og forøvrig på anmodning fra komiteen. Komiteen kan be konvensjonspartene om ytterligere opplysninger.

2. Komiteen skal hvert år gi De forente nasjoners generalforsamling, via Generalsekretæren, en rapport om sin virksomhet, og den kan legge fram forslag og generelle anbefalinger på grunnlag av gjennomgangen av de rapporter og opplysninger som er mottatt fra konvensjonspartene. Generalforsamlingen skal gjøres kjent med slike forslag og generelle anbefalinger, sammen med eventuelle kommentarer fra konvensjonspartene.

Art 10.

1. Komiteen skal selv vedta sin forretningsorden.
2. Komiteen skal velge sine tillitsmenn for en periode på to år.
3. Generalsekretæren for De forente nasjoner skal ivareta komiteens sekretariat.
4. Komiteens møter skal vanligvis holdes ved De forente nasjoners sete.

Art 11.

1. Dersom en konvensjonspart anser at en annen konvensjonspart ikke gjennomfører bestemmelsene i denne konvensjon, kan den bringe saken inn for komiteen. Komiteen skal så oversende meddelelsen til den berørte konvensjonspart. Innen tre måneder skal mottakerstaten gi komiteen en skriftlig forklaring eller uttalelse som bringer klarhet i saken, og eventuelt angi hvilke tiltak den har truffet for å rette på forholdet.
2. Dersom saken ikke løses på en måte som er tilfredsstillende for begge parter innen seks måneder etter at mottakerstaten mottok den første meddelelsen,

enten ved bilaterale forhandlinger eller ved en annen framgangsmåte som de har til rådighet, skal begge stater ha rett til å bringe saken inn for komiteen på nytt ved å sende en melding til komiteen og til den andre berørte stat.
3. Komiteen skal behandle en sak den har fått seg forelagt i samsvar med nr. 2 i denne artikkel først etter at den har forvisset seg om at alle tilgjengelige interne rettsmidler er prøvd og uttømt, i samsvar med allment anerkjente prinsipper i folkeretten. Denne regelen skal ikke gjelde når anvendelsen av rettsmidlene tar urimelig lang tid.
4. Komiteen kan i alle saker den får seg forelagt, be de berørte konvensjonsparter legge fram ytterligere opplysninger av betydning for saken.
5. Når komiteen undersøker en sak etter denne artikkel, skal de berørte konvensjonsparter ha rett til å sende en representant som deltar, uten stemmerett, i komiteens arbeid så lenge saken er oppe til behandling.

Art 12.

1.

a. Etter at komiteen har innhentet og samlet alle opplysninger den har behov for, skal lederen oppnevne en ad hoc forlikskommisjon (heretter kalt kommisjonen) bestående av fem personer som kan, men ikke behøver, være medlemmer av komiteen. Kommisjonsmedlemmene skal utpekes med enstemmig samtykke fra tvistens parter, og kommisjonen skal stille seg til rådighet for de berørte stater og tilby dem sin bistand i prosessen med å nå fram til en minnelig løsning der utgangspunktet er respekt for denne konvensjon,
b. Dersom tvistens parter ikke innen tre måneder blir enige om kommisjonens sammensetning, helt eller delvis, skal de kommisjonsmedlemmer som det ikke er enighet om blant tvistens parter, velges av komiteen blant dens egne medlemmer, ved hemmelig avstemning og med to tredjedels flertall.

2. Kommisjonsmedlemmene skal fungere i personlig egenskap. De skal ikke være statsborgere av de stater som er part i tvisten eller av en stat som ikke er konvensjonspart.
3. Kommisjonen skal velge sin leder og vedta sin forretningsorden.
4. Kommisjonens møter skal vanligvis holdes ved De forente nasjoners sete eller et annet sted som kommisjonen finner hensiktsmessig.
5. Det sekretariat som er omhandlet i artikkel 10 nr. 3, skal også stå til rådighet for kommisjonen når en tvist mellom konvensjonspartene medfører at

kommisjonen konstitueres.
6. Tvistens parter skal dele alle kommisjonsmedlemmenes utgifter likt seg imellom, i samsvar med beregninger foretatt av De forente nasjoners generalsekretær.
7. Generalsekretæren skal ha myndighet til om nødvendig å betale kommisjonsmedlemmenes utgifter før tvistens parter har dekket dem i samsvar med nr. 6 i denne artikkel.
8. Opplysninger som komiteen har innhentet og samlet, skal stilles til rådighet for kommisjonen, og kommisjonen kan be de berørte stater legge fram ytterligere opplysninger av betydning for saken.

Art 13.

1. Når kommisjonen har ferdigbehandlet saken, skal den utarbeide en rapport som forelegges komiteens leder, med konklusjoner om alle faktiske forhold av betydning for tvisten mellom konvensjonspartene, og med de anbefalinger som den mener er hensiktsmessige for å kunne nå fram til en minnelig løsning av tvisten.
2. Komiteens leder skal oversende kommisjonsrapporten til tvistens parter. Disse stater skal innen tre måneder underrette komiteens leder om de vil ta anbefalingene i kommisjonsrapporten til følge.
3. Etter utløpet av fristen nevnt i nr. 2 i denne artikkel skal komiteens leder oversende kommisjonsrapporten og de berørte konvensjonsparters erklæringer til de øvrige konvensjonsparter.

Art 14.

1. En konvensjonspart kan på ethvert tidspunkt erklære at den anerkjenner komiteens myndighet til å motta og behandle henvendelser fra enkeltpersoner eller grupper av enkeltpersoner under dens jurisdiksjon som hevder å være offer for denne konvensjonsparts krenkelse av noen av de rettigheter som er angitt i denne konvensjon. Komiteen skal ikke motta noen henvendelse som berører en konvensjonspart som ikke har avgitt en slik erklæring.
2. En konvensjonspart som avgir en erklæring i samsvar med nr. 1 i denne artikkel, kan opprette eller utpeke et organ innenfor rammen av sin interne rettsorden med myndighet til å motta og behandle klager fra enkeltpersoner og grupper av enkeltpersoner under denne parts jurisdiksjon som hevder å være offer for en krenkelse av en rettighet angitt i denne konvensjon, og som har uttømt andre lokale rettsmidler som er til rådighet.
3. En erklæring avgitt i samsvar med nr. 1 i denne artikkel, og navnet på det

organ som er opprettet eller utpekt i samsvar med nr. 2 i denne artikkel, skal av den berørte konvensjonspart deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær, som skal oversende kopier til de øvrige konvensjonsparter. En erklæring kan på ethvert tidspunkt trekkes tilbake ved underretning til Generalsekretæren, men slik tilbaketrekning skal ikke berøre henvendelser som allerede er forelagt komiteen.
4. Det organ som er opprettet eller utpekt i samsvar med nr. 2 i denne artikkel, skal journalføre klagene, og bekreftede kopier av journalen skal hvert år sendes Generalsekretæren via egnede kanaler, men innholdet skal ikke offentliggjøres.
5. Dersom klageren ikke oppnår en tilfredsstillende ordning gjennom det organ som er opprettet eller utpekt i samsvar med nr. 2 i denne artikkel, skal han eller hun ha rett til å bringe saken inn for komiteen innen seks måneder.
6.

a. Komiteen skal i fortrolighet gjøre den konvensjonspart som sies å ha brutt en bestemmelse i denne konvensjon, kjent med enhver henvendelse den har fått oversendt, men identiteten til vedkommende enkeltperson eller gruppe av enkeltpersoner skal ikke oppgis uten vedkommendes uttrykkelige samtykke. Komiteen skal ikke motta anonyme henvendelser,
b. Innen tre måneder skal mottakerstaten gi komiteen en skriftlig forklaring eller uttalelse som bringer klarhet i saken, og eventuelt angi hvilke tiltak den har truffet for å rette på forholdet.

7.

a. Når komiteen behandler en henvendelse, skal den ta i betraktning alle opplysninger den har fått fra den berørte konvensjonspart og fra klageren. Komiteen skal ikke behandle en henvendelse fra en klager uten å ha forvisset seg om at vedkommende har uttømt alle interne rettsmidler som er til rådighet. Denne regelen skal likevel ikke gjelde når anvendelsen av rettsmidlene tar urimelig lang tid,
b. Komiteen skal sende sine eventuelle forslag og anbefalinger til den berørte konvensjonspart og til klageren.

8. Komiteen skal i sin årlige rapport ta inn et sammendrag av slike henvendelser, og eventuelt et sammendrag av forklaringer og uttalelser fra de berørte konvensjonsparter og av sine egne forslag og anbefalinger.
9. Komiteen skal ha myndighet til å utføre de oppgaver som er omhandlet i denne artikkel først når minst ti konvensjonsparter er bundet av erklæringer avgitt i samsvar med nr. 1 i denne artikkel.

Art 15.

1. Inntil de mål er nådd som er satt i erklæringen om uavhengighet for koloniene og deres innbyggere, inntatt i Generalforsamlingens resolusjon 1514 (XV) av 14. desember 1960, skal bestemmelsene i denne konvensjon ikke på noen måte begrense den klagerett som er gitt disse folk gjennom andre internasjonale instrumenter eller gjennom De forente nasjoner og dens særorganisasjoner.
2.

a. Den komité som er opprettet etter artikkel 8 nr. 1, skal motta kopier av klager fra, og komme med uttalelser og anbefalinger om disse klagene til, organer i De forente nasjoner som i sin behandling av klager fra innbyggere i ikke-selvstyrte områder og tilsynsområder og alle andre områder der Generalforsamlingens resolusjon 1514 (XV) får anvendelse, arbeider med spørsmål som er direkte knyttet til prinsippene og formålene i denne konvensjon, i saker som dekkes av denne konvensjon, og som er brakt inn for disse organer,
b. Komiteen skal fra de kompetente organer i De forente nasjoner få oversendt kopier av rapportene om lovgivningsmessige, rettslige, administrative eller andre tiltak som administrasjonen på territoriene nevnt i bokstav a) har anvendt, og som er direkte knyttet til prinsippene og formålene i denne konvensjon, og den skal komme med uttalelser og anbefalinger til disse organer.

3. Komiteen skal i sin rapport til Generalforsamlingen ta inn et sammendrag av klager og rapporter som den har mottatt fra organer i De forente nasjoner, samt komiteens uttalelser og anbefalinger i forbindelse med disse klager og rapporter.
4. Komiteen skal be De forente nasjoners generalsekretær om alle opplysninger med tilknytning til formålene i denne konvensjon som han har til rådighet om territoriene nevnt i nr. 2 bokstav a) i denne artikkel.

Art 16.

Bestemmelsene i denne konvensjon om løsning av tvister eller klager skal ikke berøre andre framgangsmåter for løsning av tvister eller klager om diskriminering som er fastlagt i vedtektene til, eller konvensjoner vedtatt av, De forente nasjoner og dens særorganisasjoner, og skal ikke være til hinder for at konvensjonspartene benytter andre framgangsmåter for å løse en tvist i samsvar med generelle eller særskilte internasjonale avtaler som er i kraft dem

imellom.

Del III

Art 17.

1. Denne konvensjon er åpen for undertegning av enhver stat som er medlem av De forente nasjoner eller en av dens særorganisasjoner, av enhver stat som er part i Den internasjonale domstols vedtekter, og av enhver annen stat som De forente nasjoners generalforsamling har oppfordret til å bli part i denne konvensjon.
2. Denne konvensjon skal ratifiseres. Ratifikasjonsdokumentene skal deponeres hos De forente nasjoners generalsekretær.

Art 18.

1. Denne konvensjon skal være åpen for tiltredelse av enhver stat som er nevnt i artikkel 17 nr. 1.
2. Tiltredelse skal skje ved deponering av et tiltredelsesdokument hos De forente nasjoners generalsekretær.

Art 19.

1. Denne konvensjon skal tre i kraft den trettiende dagen etter den dag det tjuesjuende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokumentet er deponert hos De forente nasjoners generalsekretær.
2. For hver stat som ratifiserer denne konvensjon eller tiltrer den etter at det tjuesjuende ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument er deponert, skal konvensjonen tre i kraft den trettiende dagen etter den dag dens eget ratifikasjons- eller tiltredelsesdokument er deponert.

Art 20.

1. De forente nasjoners generalsekretær skal motta tekstene til de forbehold som er tatt på ratifikasjons- eller tiltredelsestidspunktet, og oversende dem til alle stater som er eller kan bli part i denne konvensjon. En stat som har innsigelser mot et forbehold, skal innen en frist på nitti dager fra

meddelelsestidspunktet underrette Generalsekretæren om at den ikke godtar forbeholdet.
2. Det kan ikke tas forbehold som er uforenlig med denne konvensjons formål og mål, eller som vil kunne hindre virksomheten i noen av de organer som er opprettet i henhold til konvensjonen. Et forbehold skal anses som uforenlig eller hindrende dersom minst to tredjedeler av konvensjonspartene har innsigelser mot det.
3. Forbehold kan på ethvert tidspunkt trekkes tilbake ved underretning til Generalsekretæren. Underretningen får virkning fra den dag den er mottatt.

Art 21.

En konvensjonspart kan si opp denne konvensjon ved skriftlig underretning til De forente nasjoners generalsekretær. Oppsigelsen får virkning ett år etter den dag Generalsekretæren mottar underretningen.

Art 22.

En tvist mellom to eller flere konvensjonsparter om fortolkningen eller anvendelsen av denne konvensjon som ikke løses ved forhandlinger eller ved hjelp av de framgangsmåter som er uttrykkelig fastlagt i denne konvensjon, skal på anmodning fra en av tvistens parter henvises til Den internasjonale domstol til avgjørelse, med mindre tvistens parter blir enige om å løse tvisten på annen måte.

Art 23.

1. Enhver konvensjonspart kan på ethvert tidspunkt anmode om endringer i denne konvensjon ved skriftlig underretning til De forente nasjoners generalsekretær.
2. De forente nasjoners generalforsamling skal treffe beslutning om hvilke tiltak som eventuelt skal treffes i forbindelse med en slik anmodning.

Art 24.

De forente nasjoners generalsekretær skal underrette alle stater nevnt i artikkel 17 nr. 1 om følgende:

a. undertegninger, ratifikasjoner og tiltredelser etter artikkel 17 og 18,
b. datoen for denne konvensjons ikrafttredelse etter artikkel 19,
c. meddelelser og erklæringer mottatt etter artikkel 14, 20 og 23,
d. oppsigelser etter artikkel 21.

Art 25.

1. Denne konvensjon, hvis engelske, franske, kinesiske, russiske og spanske tekst har samme gyldighet, skal deponeres i De forente nasjoners arkiver.
2. De forente nasjoners generalsekretær skal oversende bekreftede kopier av denne konvensjon til alle stater som tilhører en av kategoriene nevnt i artikkel 17 nr. 1.

Lov om endringar i pasient- og brukarrettslova, helsepersonellova m.m. (styrking av rettsstillinga til barn ved yting av helse- og omsorgstenester m.m.)

– – –

III

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. skal det gjerast følgjande endringar:
– – –
§ 67 skal lyde:
§ 67. Straff
Brudd på taushetsplikt etter kapittel 5 straffes etter straffeloven § 209, likevel slik at medvirkning straffes. Påtale skal finne sted dersom Statens helsetilsyn begjærer det. For øvrig gjelder straffeprosessloven § 62 a.

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer øvrige bestemmelser i loven eller i medhold av den, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år. Påtale skal finne sted dersom Statens helsetilsyn begjærer det. For øvrig gjelder straffeprosessloven § 62 a.
– – –

VII

I lov 20. juni 2014 nr. 42 om behandling av helseopplysninger ved ytelse av helsehjelp skal § 30 første og andre ledd lyde: – – –
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), føyer til nytt annet ledd og gjør någjeldende annet til tredje ledd, dette leddet skulle vært opphevet. Opphevet ved lov 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 10 apr 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473).

VIII

I lov 20. juni 2014 nr. 43 om helseregistre og behandling av helseopplysninger skal § 30 første og andre ledd lyde: – – –
Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195), føyer til nytt annet ledd og gjør någjeldende annet til tredje ledd, dette leddet skulle vært opphevet. Opphevet ved lov 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 10 apr 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473).

IX

Lova tek til å gjelde frå det tidspunkt[1] Kongen bestemmer. Kongen kan setje i verk dei einskilde føresegnene til ulik tid.
1 Del III § 6, § 11 andre ledd andre punktum, § 17, § 38, § 62 andre ledd og § 74 første ledd første punktum, del IV, del V, del VI og del IX trer i kraft 1. juli 2017, iflg. res. 16 juni 2017 nr. 762. Del I, del II, del III § 10a, ny § 10b, § 22 andre ledd og § 25 tredje ledd trer i kraft 1 jan 2018, iflg. res. 8 des 2017 nr. 1951. Del VII endring i § 30 og VIII endring i § 30 ble opphevet ved lov 10 apr 2019 nr. 11 (ikr. 10 apr 2019 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 473).

Lov om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten

§ 1. Formål

Formålet med loven er å bedre pasient- og brukersikkerheten i helse- og omsorgstjenesten gjennom undersøkelser av alvorlige hendelser og andre alvorlige forhold.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder helse- og omsorgstjenester som ytes i riket.

Departementet kan gi forskrift om at loven og forskrifter med hjemmel i loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

Departementet kan gi forskrift om at loven og forskrifter med hjemmel i loven helt eller delvis skal gjelde på norske skip i utenriksfart, i norske sivile luftfartøy i internasjonal trafikk, på installasjoner og fartøy i arbeid på den norske kontinentalsokkelen og på norsk redningsansvarsområde.

§ 3. Definisjoner

I loven menes med

a. alvorlig hendelse: dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker hvor utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko.
b. alvorlige forhold: omstendigheter eller sammenhenger som antas å kunne føre til alvorlige hendelser.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444).

§ 4. Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten

Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten (undersøkelseskommisjonen) er et forvaltningsorgan administrativt underlagt departementet. Den skal utføre sine oppgaver uavhengig og selvstendig, og den kan ikke instrueres i faglige spørsmål.

Undersøkelseskommisjonen ledes av en direktør. Direktøren beskikkes av Kongen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om organiseringen av undersøkelseskommisjonen.

§ 5. Undersøkelseskommisjonens oppgaver

Undersøkelseskommisjonen skal undersøke alvorlige hendelser og andre alvorlige forhold for å bedre pasient- og brukersikkerheten i helse- og omsorgstjenesten. Hensikten med undersøkelsene er å utrede hendelsesforløp, årsaksfaktorer og årsakssammenhenger for å bidra til læring og forebygging av

alvorlige hendelser.

Undersøkelseskommisjonen skal ikke ta stilling til sivilrettslig eller strafferettslig skyld og ansvar.

Undersøkelseskommisjonen avgjør selv hvilke alvorlige hendelser eller alvorlige forhold som skal undersøkes, tidspunktet for og omfanget av undersøkelsen samt hvordan den skal gjennomføres.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om arbeidet i undersøkelseskommisjonen.

§ 6. Årlig rapportering

Undersøkelseskommisjonen skal rapportere årlig til departementet om virksomhetens aktiviteter og resultater.

§ 7. Varsel til undersøkelseskommisjonen om alvorlige hendelser

En virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester, skal straks varsle Statens undersøkelseskommisjon om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen eller ved at en pasient eller bruker skader en annen. Varslingsplikten gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko.

Pasienter, brukere eller nærmeste pårørende kan varsle undersøkelseskommisjonen om hendelser som nevnt i første ledd.

Når undersøkelseskommisjonen har mottatt varsel etter første eller andre ledd skal den uten ugrunnet opphold avgjøre om det skal iverksettes undersøkelse.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 8. Underretning og adgang til å uttale seg

Når undersøkelseskommisjonen har iverksatt undersøkelse, skal den så vidt mulig underrette tjenesteytere, pasienter eller brukere, nærmeste pårørende eller andre som undersøkelsen angår. Slik underretning skal gis så snart som mulig, og den skal opplyse om rettighetene etter andre ledd og etter § 16.

Innen undersøkelsen avsluttes, skal personene og tjenesteyterne nevnt i første ledd gis adgang til å uttale seg om den alvorlige hendelsen eller det alvorlige forholdet. De har også rett til å gjøre seg kjent med dokumentene med de begrensninger som følger av taushetsplikten i § 12.

§ 9. Tiltak for å fremskaffe opplysninger

Undersøkelseskommisjonen kan kreve å få undersøke stedet der den alvorlige hendelsen eller det alvorlige forholdet fant sted og ta i besittelse gjenstander, blant annet medisinsk utstyr. Den skal videre gis tilgang til dokumenter og resultater fra undersøkelser foretatt av andre instanser i forbindelse med den alvorlige hendelsen eller det alvorlige forholdet, blant annet undersøkelser av personer som var involvert og obduksjon av døde.

Undersøkelseskommisjonen kan pålegge helsepersonell å medvirke til eller underkaste seg utåndingsprøve, blodprøve og klinisk legeundersøkelse.

Undersøkelseskommisjonen kan anmode om opplysninger og bistand fra andre offentlige myndigheter, samt benytte nødvendig sakkyndig bistand.

Tiltak etter denne bestemmelsen kan bare utføres i den utstrekning det er nødvendig for at undersøkelseskommisjonen skal kunne gjennomføre sine oppgaver og tiltaket står i rimelig forhold til det som søkes oppnådd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om undersøkelseskommisjonens tiltak for å fremskaffe opplysninger.

§ 10. Forklaringsplikt

Enhver har, uten hensyn til taushetsplikten, plikt til å forklare seg for undersøkelseskommisjonen om opplysninger som kan være av betydning for undersøkelsen.

Enhver som forklarer seg for undersøkelseskommisjonen, har rett til å la seg bistå under forklaringen, med mindre dette vesentlig forsinker saken.

§ 11. Bevissikring

Undersøkelseskommisjonen kan kreve bevissikring utenfor rettssak etter reglene i tvisteloven §§ 28-3 og 28-4. Krav om bevissikring fremmes for tingretten i den rettskretsen hvor de som skal avhøres bor eller oppholder seg, eller hvor realbevis skal undersøkes.

§ 12. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for undersøkelseskommisjonen, har taushetsplikt etter forvaltningsloven om det vedkommende får kjennskap til under utførelsen av sitt arbeid. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder likevel ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal tilsvarende strenge taushetsplikt gjelde, med mindre tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til hendelsen.

Personer som nevnt i første ledd har i tillegg taushetsplikt om alle opplysninger som er fremkommet under forklaring for undersøkelseskommisjonen etter § 10, med mindre tungtveiende offentlige hensyn tilsier at opplysningene bør kunne gis videre eller opplysningene er nødvendige for å forklare årsaken til hendelsen.

Taushetsplikt som nevnt i andre og tredje ledd er ikke til hinder for at opplysningene bringes videre i den grad den som har krav på taushet samtykker, dersom opplysningene har statistisk form, eller dersom de er alminnelig tilgjengelig andre steder.

§ 13. Offentlighet

Utkast til undersøkelsesrapport og uttalelser til rapporten etter § 16 kan unntas offentlighet.

Avslag på begjæringer om innsyn kan påklages etter reglene i offentleglova. Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for klageinstansen, har taushetsplikt i samsvar med § 12 i loven her for opplysninger de blir kjent med i forbindelse med klagesaken.

§ 14. Informasjon til relevant offentlig organ

Undersøkelseskommisjonen skal innenfor rammen for taushetsplikt etter § 12 holde relevant offentlig organ underrettet om alvorlige forhold som avdekkes i løpet av undersøkelsen, og sine egne foreløpige vurderinger av disse, i den grad dette ansees kritisk for pasient- og brukersikkerheten.

§ 15. Undersøkelsesrapport

Når undersøkelseskommisjonen har undersøkt en alvorlig hendelse, skal den utarbeide en rapport. Undersøkelseskommisjonen tar selv stilling til om det er nødvendig å utarbeide rapport i andre tilfeller. Avsluttes undersøkelser uten rapport, skal undersøkelsene dokumenteres på annen hensiktsmessig måte.

Rapporten skal redegjøre for hendelsesforløpet i saken og inneholde undersøkelseskommisjonens vurdering av årsaksforholdene. Rapporten skal

også inneholde undersøkelseskommisjonens eventuelle tilrådinger om tiltak som bør treffes eller vurderes for å forbygge lignende hendelser i fremtiden.

Rapporten skal ikke inneholde referanser til enkeltpersoners navn og adresse.

Undersøkelseskommisjonen skal offentliggjøre rapporten når den er ferdig utarbeidet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om i hvilke tilfeller det skal utarbeides undersøkelsesrapport, hvordan undersøkelsesrapporter skal utformes og anvendes, samt tidsfrister for å utarbeide undersøkelsesrapporter.

§ 16. Foreleggelse av utkast til undersøkelsesrapport

Før undersøkelseskommisjonen ferdigstiller rapporten, skal et utkast til rapport etter anmodning forelegges for personer som nevnt i § 8, med en rimelig frist for vedkommende til å gi en uttalelse, med mindre særlige forhold tilsier at dette ikke gjøres. Første punktum gjelder bare for de delene av utkastet til rapport som vedkommende på grunn av sin tilknytning til saken eller undersøkelsen har særlige forutsetninger for å uttale seg om.

§ 17. Forbud mot bruk som bevis i straffesak

Opplysninger undersøkelseskommisjonen mottar i medhold av § 10 kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak mot den som har gitt opplysningene.

§ 18. Forbud mot sanksjoner fra arbeidsgiver

En arbeidstaker som avgir forklaring etter § 10 skal ikke som følge av dette utsettes for noen form for sanksjoner fra arbeidsgiverens side.

Første ledd gjelder ikke

a. tiltak som arbeidsgiveren iverksetter med hovedformål å forbedre arbeidstakerens kvalifikasjoner
b. dersom de mottatte opplysningene viser at arbeidstakeren ikke oppfyller helsemessige krav til å inneha sin stilling
c. dersom de mottatte opplysningene viser at arbeidstakeren selv har opptrådt grovt uaktsomt i forbindelse med den alvorlige hendelsen eller det alvorlige forholdet
d. dersom omstendigheter knyttet til arbeidstakeren eller dennes

handlinger eller unnlatelser er blitt kjent på annen måte enn gjennom arbeidstakerens forklaring etter § 10.

§ 19. Forholdet til helseregisterloven

Helseregisterloven gjelder så langt ikke annet følger av denne loven.

§ 20. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette de enkelte bestemmelser i loven i kraft til forskjellig tid.
1 §§ 1, 2, 4 og 20 trer i kraft 15 juni 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 878. § 3, § 5 til § 19 og § 21 trer i kraft 1 mai 2019 iflg. res 26 apr 2019 nr. 541.

§ 21. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om klimamål (klimaloven)

§ 1. Formål

Loven skal fremme gjennomføring av Norges klimamål som ledd i omstilling til et lavutslippssamfunn i Norge i 2050.

Loven skal fremme åpenhet og offentlig debatt om status, retning og framdrift i dette arbeidet.

Loven skal ikke være til hinder for at klimamål fastsatt i eller i medhold av denne lov kan gjennomføres felles med EU.

§ 2. Utslipp og opptak av klimagasser som loven gjelder for

Loven gjelder for de utslipp og opptak av klimagasser som omfattes av Norges første nasjonalt fastsatte bidrag under Parisavtalen 12. desember 2015.

Kongen i statsråd kan i forskrift bestemme at loven også skal gjelde for andre utslipp og opptak av klimagasser enn dem som er omfattet av første ledd.

§ 3. Klimamål for 2030

Målet skal være at klimagassutslippene i 2030 reduseres med minst 55 prosent fra utslippsnivået i referanseåret 1990.
Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 129, 15 des 2023 nr. 90.

§ 4. Klimamål for 2035

Målet skal være at klimagassutslippene i 2035 reduseres med minst 70–75 prosent fra utslippsnivået i referanseåret 1990.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 90.

§ 5. Klimamål for 2050

Målet skal være at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050. Med lavutslippssamfunn menes et samfunn hvor klimagassutslippene, ut fra beste vitenskapelige grunnlag, utslippsutviklingen globalt og nasjonale omstendigheter, er redusert for å motvirke skadelige virkninger av global oppvarming som beskrevet i Parisavtalen 12. desember 2015 artikkel 2 nr. 1 bokstav a.

Målet skal være at klimagassutslippene i 2050 reduseres i størrelsesorden 90 til 95 prosent fra utslippsnivået i referanseåret 1990. Ved vurdering av måloppnåelse skal det tas hensyn til effekten av norsk deltakelse i det europeiske klimakvotesystemet for virksomheter.
Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 129, 20 juni 2025 nr. 90 (tidligere § 4).

§ 6. Gjennomgang av klimamål hvert femte år

For å fremme omstilling til et lavutslippssamfunn, jf. § 5, skal regjeringen i 2020 og deretter hvert femte år legge fram for Stortinget oppdaterte klimamål. Disse skal

a. legge til grunn beste vitenskapelige grunnlag
b. så langt som mulig være tallfestede og målbare.

Klimamål etter paragrafen her skal utgjøre en progresjon fra forrige mål og fremme gradvis omstilling fram mot 2050.

Klimamål skal være forenlig med Norges nasjonalt fastsatte bidrag under Parisavtalen 12. desember 2015 og eventuell felles gjennomføring med EU.

Loven skal ikke være til hinder for at det, som et supplement til klimamål etter første til tredje ledd, fastsettes andre typer mål for å fremme omstilling til et lavutslippssamfunn.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 90 (tidligere § 5).

§ 7. Årlig redegjørelse for Stortinget

I budsjettproposisjonen for neste års statsbudsjett skal regjeringen redegjøre for

a. hvordan Norge kan nå klimamål som nevnt i §§ 3 til 6
b. klimaeffekten av fremlagt budsjett.

Regjeringen skal, basert på et faglig grunnlag, hvert år overfor Stortinget på egnet vis redegjøre for

a. utviklingen i utslipp og opptak av klimagasser, framskrivinger av utslipp og opptak og gjennomføring av klimamål som nevnt i §§ 3 til 6
b. hvordan Norge forberedes på og tilpasses klimaendringene
c. en oversikt som synliggjør sektorvise utslippsbaner innenfor ikke-kvotepliktig sektor og hvilke typer tiltak som vil være nødvendig for å realisere disse
d. status for Norges karbonbudsjett, også innenfor et eventuelt klimasamarbeid med EU om felles oppfyllelse av klimamål.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 90 (tidligere § 6).

§ 8. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 90 (tidligere § 7).
1 Fra 1 jan 2018 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 790.

Lov om overføring av ansvar for kollektivtransport

§ 1. Definisjoner

Kollektivtransport etter denne loven omfatter rutetransport, jf.

yrkestransportlova § 2, med motorvogn, fartøy, sporvei, tunnelbane, forstadsbane og lignende sporbundet transportmiddel. I tillegg omfatter kollektivtransport tilrettelagt transport for funksjonshemmede. Kollektivtransport omfatter ikke transport med ferger i fylkesvegsamband.

Ansvar for kollektivtransport omfatter drift og kjøp av kollektivtransporttjenester og myndighet til å gi løyve etter yrkestransportlova §§ 6 og 7.

§ 2. Overføring av ansvar for kollektivtransport og vilkår for overføringen

Kongen i statsråd kan vedta overføring av ansvar for kollektivtransport fra fylkeskommunen til kommunen dersom kommunen kan dokumentere at den:

a. omfatter et område som utgjør en felles bolig-, arbeids- og serviceregion,
b. har et tilstrekkelig markedsgrunnlag til å kunne gi befolkningen et ønsket kollektivtilbud innenfor en samfunnsøkonomisk akseptabel kostnad og
c. har et samarbeid med fylkeskommunen om å sikre et helhetlig rutetilbud.

Ved overføring av ansvar for kollektivtransport etter første ledd overtar kommunen ansvaret for kollektivtransporttilbudet innenfor kommunens grenser. Kommunen bestemmer selv omfanget av kollektivtransporttilbudet.

§ 3. Framgangsmåte for overføring av ansvar

Kommunestyret vedtar selv om kommunen skal søke om å få overført ansvar for kollektivtransport innen sitt område. Kommunen må på tidspunktet for innsending av søknad dokumentere at vilkårene i § 2 første ledd bokstav a og b er oppfylt.

Før endelig søknad kan behandles av Kongen i statsråd, må kommunen også dokumentere at vilkåret om samarbeid med fylkeskommunen i § 2 første ledd bokstav c er oppfylt. Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv at det skal inngås samarbeidsavtale mellom kommunen og fylkeskommunen.

§ 4. Overføring av rettigheter og plikter knyttet til inngåtte kontrakter

Fra det tidspunktet et vedtak om overføring av ansvar for kollektivtransport

trer i kraft, overtar kommunen fylkeskommunens rettigheter og plikter knyttet til inngåtte kontrakter om kjøp av transporttjenester, med frigjørende virkning for fylkeskommunen.

Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen eller gjøre gjeldende at den utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Ved uenighet mellom fylkeskommunen og kommunen om hvilke rettigheter eller plikter som er overtatt etter første ledd, kan hvert av organene bringe spørsmålet inn for Kongen til avgjørelse. Søksmål om spørsmål som nevnt i første punktum, kan bringes inn for de alminnelige domstolene først når muligheten til å få saken avgjort av Kongen er benyttet. Kongens avgjørelse etter første punktum har ingen virkning overfor private fordringshavere og rettighetshavere. Andre punktum gjelder ikke for søksmål mot eller fra private fordringshavere og rettighetshavere.

§ 5. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 jan 2020 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 759.

§ 6. Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om eierseksjoner (eierseksjonsloven)

Kapittel I. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Loven skal sikre interessene til både eierseksjonssameiet som fellesskap, de enkelte seksjonseierne, brukerne, utbyggerne og samfunnet når et eierseksjonssameie opprettes og ved den senere driften.

§ 2. Lovens virkeområde

Loven gjelder for eierseksjoner som er opprettet etter bestemmelsene i kapittel

III, eller som er opprettet på tilsvarende måte før loven trådte i kraft.

Loven gjelder også for sameieandel i bebygd eiendom med tilknyttet eiendomsrett til en bruksenhet når forholdet er lovlig opprettet og tinglyst før 22. april 1983.

Loven gjelder på Svalbard. Kommunens oppgaver etter kapittel III legges på Svalbard til den departementet bestemmer.

§ 3. Lovens betydning for andre sameieformer. Eiendomsrett til bolig i bygning med flere bruksenheter

Det kan ikke uten seksjonering gyldig avtales at en sameier i bebygd eiendom med flere bruksenheter skal ha enerett til bruk for mer enn ti år til en bolig i eiendommen. Erverver brukeren en sameieandel i eiendommen ved avtale etter at bruksretten er stiftet, kan bruksretten bare gjøres gjeldende for den resterende delen av tiårsperioden som følger av første punktum.

Det kan ikke gyldig avtales panterett i en sameieandel i bebygd eiendom med flere bruksenheter hvis sameieren har enerett til bruk av en bolig i eiendommen, med mindre det er foretatt seksjonering som nevnt i § 2 første eller annet ledd. Dette gjelder selv om bruksretten er stiftet for kortere tid enn ti år.

Blir bruksrett som nevnt i annet ledd stiftet etter at sameieandelen er pantsatt, kan panthaveren kreve pantekravet innfridd. Panteretten bortfaller hvis panthaveren ikke innen tre måneder etter at panthaveren ble eller burde bli kjent med bruksretten, begjærer tvangsdekning, sender varsel om tvangsdekning eller tar rettslige skritt for å skaffe nødvendig tvangsgrunnlag og forfølger kravet om tvangsdekning uten unødig opphold. Panteretten faller likevel ikke bort hvis bruksretten avvikles eller eiendommen seksjoneres før tvangsdekningen er gjennomført.

Er bygningen eid av et selskap som nevnt i selskapsloven § 1-1, skal deltaking i selskapet regnes likt med sameie etter bestemmelsene i paragrafen her.

Bestemmelsene i første til fjerde ledd gjelder ikke for fritidsboliger og for eiendommer som nyttes eller kan nyttes til jordbruk eller skogbruk, jf. jordlova. Bestemmelsene gjelder heller ikke for avtaler mellom flere eiere av en eierseksjon om enerett til bruk av bruksenheten eller deler av den, om den da ikke er en samleseksjon som nevnt i § 4 bokstav h.

Eiendomsrett til bolig i bygning med flere bruksenheter kan bare stiftes, avhendes eller beheftes dersom den delen av grunnen som boligen er knyttet til, er fradelt eller bortfestet.

§ 4. Definisjoner

I denne loven menes med

a. eierseksjon: eierandel i en bebygd eller planlagt bebygd og seksjonert eiendom, med enerett for eieren til å bruke en bestemt bruksenhet i eiendommen.
b. bruksenhet: et avgrenset areal av en seksjonert eiendom som en seksjonseier har enerett til å bruke til bolig eller annet formål. En bruksenhet består av en hoveddel og kan også ha tilleggsdeler. Bruksenheten må ha innvendige arealer og kan også ha utvendige arealer.
c. bruksenhetens hoveddel: en sammenhengende og klart avgrenset del av en bygning, med egen inngang.
d. bruksenhetens tilleggsdel: de delene av bruksenheten som ikke er hoveddel.
e. fellesareal: de delene av eiendommen som ikke inngår i bruksenhetene.
f. boligseksjon: en seksjon som skal brukes til helårsbolig eller fritidsbolig.
g. næringsseksjon: en seksjon som skal brukes til annet enn bolig.
h. samleseksjon: en seksjon som omfatter alle bruksenheter med samme formål.
i. sameiebrøk: seksjonseierens forholdsmessige eierandel i sameiet.
j. seksjonering: å dele en eiendom i flere bruksenheter etter reglene i loven her.
k. reseksjonering: en ny seksjonering av en eller flere seksjoner i en allerede seksjonert eiendom.
l. sameiet (eierseksjonssameiet): fellesskapet av alle seksjonseierne.

§ 5. Fravikelighet

Loven er ufravikelig med mindre annet er uttrykkelig sagt eller fremgår av sammenhengen.

§ 6. Forbud mot diskriminering

Vedtektene kan ikke fastsette vilkår for å være seksjonseier som tar hensyn til kjønn, etnisitet, religion, livssyn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. Slike forhold kan ikke regnes som saklig

grunn til å nekte å godkjenne en seksjonseier eller bruker av eiendommen eller tillegges vekt ved bruk av eventuell forkjøpsrett. Ved diskriminering gjelder likestillings- og diskrimineringsloven.
Endret ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 6 a. Kommunikasjon mellom styret og seksjonseierne

Styret bestemmer hvordan meldinger og lignende etter loven gis til seksjonseierne. Seksjonseierne kan reservere seg mot å motta meldinger elektronisk. Styret skal informere seksjonseierne i rimelig tid før ny kommunikasjonsmåte tas i bruk. Meldinger skal gis på en betryggende og hensiktsmessig måte.

Når en seksjonseier skal gi meldinger og lignende etter denne loven til sameiet, kan han eller hun gjøre dette ved bruk av elektronisk kommunikasjon til den e-postadressen eller på den måten sameiet har fastsatt for dette formålet.

Krav i loven om at meldinger og lignende skal være eller gis skriftlig, er ikke til hinder for elektronisk kommunikasjon.

Departementet kan i forskrift gi regler om krav til meldinger og lignende mellom styret og seksjonseierne.
Tilføyd ved lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 6 b. Utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon

Styret skal utarbeide og oppbevare dokumentasjon som det er krav om etter loven, på en trygg og forsvarlig måte. Dokumentasjonen skal være tilgjengelig fra Norge.

Krav om at dokumentasjon skal være eller gis skriftlig, er ikke til hinder for bruk av elektroniske løsninger.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om oppbevaringstid for bestemte dokumenttyper, hva som er egnet format på dokumentasjonen, hva som skal regnes som trygg og forsvarlig utarbeidelse og oppbevaring, og om sikkerhetsnivå for signatur.
Tilføyd ved lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

Kapittel II. Vilkår for seksjonering. Seksjoneringstidspunktet. Rett til å kreve seksjonering

§ 7. Vilkår for seksjonering

En søker har krav på tillatelse til å seksjonere en eiendom dersom

a. hver seksjon har enerett til å bruke en bruksenhet
b. hver seksjon har en fast sameiebrøk
c. bruksenhetens hoveddel er en klart avgrenset og sammenhengende del av en bygning og har egen inngang
d. det er avsatt tilstrekkelig parkeringsareal til å sikre det antallet parkeringsplasser som følger av byggetillatelsen
e. alle bruksenhetene omfattes av seksjoneringen
f. seksjoneringen bare omfatter én grunneiendom, festegrunn eller anleggseiendom
g. det er fastsatt om den enkelte seksjon skal brukes til bolig eller næring og bruksformålet er i samsvar med arealplanformålet eller annen bruk det er gitt tillatelse til.

I tillegg til vilkårene i første ledd må arealer som andre seksjonseiere trenger tilgang til, og arealer som etter plan- og bygningsloven er avsatt til felles uteoppholdsareal, seksjoneres til fellesareal.

Ved søknad som gjelder boligseksjon, har søkeren bare krav på tillatelse dersom hver seksjon er en lovlig etablert boenhet etter plan- og bygningsloven og har kjøkken, bad og wc i bruksenhetens hoveddel. Dette gjelder likevel ikke for boligseksjoner som skal inngå i en samleseksjon, eller som skal brukes til fritidsbolig.

Kommunen kan gjøre unntak fra vilkåret i første ledd bokstav f dersom det ikke er mulig å slå sammen flere matrikkelenheter som ønskes seksjonert, til ett eierseksjonssameie eller å opprette ett eierseksjonssameie for hver matrikkelenhet. Kommunen kan ikke gjøre unntak uten skriftlig samtykke fra Kartverket.

§ 8. Seksjoneringstidspunktet

Både bestående og planlagte bygninger kan seksjoneres når det foreligger rammetillatelse etter plan- og bygningsloven.

§ 9. Rett til å kreve seksjonering for sameiere med bruksrett til bolig i sameier som ikke er seksjonert

I et sameie som ikke er seksjonert, kan en sameier som har bruksrett til en bolig, kreve at sameiet blir seksjonert etter reglene i kapittel III selv om kravene i § 7 tredje ledd ikke er oppfylt ved opprettelsen. Neste eier må oppfylle kravene innen ett år etter overtakelsen. Retten til å kreve seksjonering gjelder ikke dersom seksjoneringen vil påføre en sameier urimelige kostnader, eller dersom en sameier har andre tungtveiende grunner til å motsette seg kravet.

Sameieren må skriftlig varsle de øvrige sameierne om sitt krav og gi en frist på minst fire uker til å komme med innsigelser.

Kravet om seksjonering skal fremmes for tingretten der eiendommen ligger. Tingretten kan ta kravet om seksjonering til følge uten at det foreligger dom eller annet tvangsgrunnlag, med mindre en sameier har innvendinger mot kravet som ikke er klart grunnløse. Departementet kan gi nærmere regler om saksbehandlingen i tingretten.

Når kravet er tatt til følge og er rettskraftig, skal tingretten oppnevne en medhjelper til å gjennomføre seksjoneringen. Tingretten skal gi medhjelperen de fullmaktene som er nødvendige for å gjennomføre seksjoneringen. Medhjelperen skal skriftlig pålegge sameiere som ikke har oppfylt kravene i § 7 tredje ledd, å gjøre en fremtidig eier oppmerksom på at kravene ikke er oppfylt, og at en ny eier må oppfylle kravene innen ett år etter overtakelsen. Medhjelperen skal sørge for at pålegget blir tinglyst på de seksjonene det gjelder. Oppstår det tvist om medhjelperens avgjørelser eller honorar, kan enhver sameier bringe spørsmålet inn for tingretten. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan seksjoneringen skal gjennomføres, og om medhjelperens oppgaver.

Sameiebrøken skal fastsettes i samsvar med de tinglyste ideelle andelene, og bruksenheten skal avgrenses i samsvar med den etablerte bruksdelingen. Eksisterende panteretter i ideelle andeler av det ikke-seksjonerte sameiet skal overføres med samme prioritet til den tilsvarende seksjonen i det nyopprettede eierseksjonssameiet. Eksisterende vedtekter som ikke er i strid med denne loven, skal videreføres. Eksisterende stemmerettsregler skal videreføres selv om de er i strid med denne loven. Det samme gjelder avtaler om enebruksrett, men bare dersom enebruksretten blir vedtektsfestet. Departementet kan gi forskrift om videreføring av etablerte rettigheter og heftelser.

Denne paragrafen gjelder ikke for sameiere med bruksrett til fritidsbolig.

Kapittel III. Fremgangsmåten ved seksjonering

§ 10. Hvordan en eierseksjon opprettes

Eierseksjoner opprettes ved tinglysing av vedtak om seksjonering fra kommunen.

§ 11. Krav til søknaden om seksjonering

Hjemmelshaver til eiendommen kan søke om seksjonering. Søknaden skal inneholde:

a. opplysninger om betegnelsen på eiendommen
b. opplysninger om formålet med de enkelte seksjonene (bolig eller næring)
c. opplysninger om sameiebrøken for de enkelte seksjonene.

Søknaden om seksjonering skal minst ha følgende vedlegg:

a. vedtekter for sameiet
b. situasjonsplan over eiendommen som tydelig angir eiendommens grenser, omrisset av bebyggelsen og grensene for eventuelle utendørs tilleggsdeler som skal inngå i bruksenhetene
c. plantegninger over etasjene i bygningen, inkludert kjeller og loft, som tydelig angir grensene for bruksenhetene, forslag til seksjonsnumrene og bruken av de enkelte rommene
d. rekvisisjon av oppmålingsforretning dersom bruksenheten har utendørs tilleggsdeler.

Søknaden skal inneholde en egenerklæring om at vilkårene for seksjonering i § 7 er oppfylt.

Departementet kan fastsette i forskrift at søknaden om seksjonering og vedleggene til denne skal fremsettes på fastsatte blanketter.

§ 12. Kommunens behandling av søknaden om seksjonering

Kommunen skal avvise en søknad om seksjonering som ikke oppfyller kravene i § 11. Kommunen skal også avvise en søknad dersom gebyret etter § 15 ikke er innbetalt innen fristen. Hvis seksjonering vil kunne gjennomføres etter at hjemmelshaveren har rettet søknaden, skal kommunen sette en frist for å foreta

slik retting.

Kommunen skal avslå søknaden dersom vilkårene i § 7 ikke er oppfylt.

§ 13. Kommunens vedtak om seksjonering

Kommunens vedtak om seksjonering skal omfatte avgrensningen av de enkelte bruksenhetene, de enkelte bruksenhetenes formål og seksjonenes nummer og sameiebrøk. Kommunen skal utarbeide en endelig situasjonsplan og endelige plantegninger med innhold som nevnt i § 11, og planen og tegningene skal være vedlegg til seksjoneringsvedtaket.

Kommunen skal føre seksjonene inn i matrikkelen straks seksjoneringsvedtaket foreligger. En bruksenhet som skal omfatte ubebygde deler, kan ikke registreres i matrikkelen før det er holdt oppmålingsforretning for grensene for utearealet etter matrikkellova.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i seksjoneringsvedtaket og om blanketter som kommunen skal bruke.

Kommunen kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å løse oppgaver etter loven her.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 74.

§ 14. Saksbehandlingstid for kommunens behandling av søknaden om seksjonering

Kommunen skal behandle seksjoneringssøknaden og registrere seksjonene i matrikkelen innen 12 uker etter at søknaden er mottatt. Ved retting av søknaden etter § 12 første ledd løper fristen fra kommunen har mottatt en rettet søknad. Oversitter kommunen disse fristene, reduseres seksjoneringsgebyret etter § 15 med 25 prosent av det totale gebyret for hver påbegynte uke tidsfristen oversittes.

§ 15. Gebyrer for kommunens behandling av søknaden om seksjonering

Kommunen kan fastsette et seksjoneringsgebyr for å behandle seksjoneringssøknaden. Gebyret kan ikke være høyere enn de nødvendige kostnadene kommunen har med slike saker. Gebyret skal innbetales innen en frist som kommunen setter. I tillegg kan kommunen kreve gebyr etter reglene i matrikkellova for oppmålingsforretning og for matrikkelbrev som må utstedes etter § 18 i denne loven.

Søkeren skal betale gebyr for tinglysing av seksjoneringsvedtaket i samsvar med tinglysingsloven § 12 b. Tinglysingsgebyret skal innbetales til kommunen.

Blir seksjoneringssøknaden avslått, skal kommunen tilbakebetale tinglysingsgebyret.

§ 16. Klage på kommunens vedtak om seksjonering

Kommunens vedtak om seksjonering kan påklages til departementet.

Kommunens pålegg om å kreve reseksjonering etter § 22 kan påklages til departementet. En beslutning om ikke å gi et slikt pålegg kan ikke påklages.

§ 17. Oversendelse til tinglysing

Når eventuelle klager over seksjoneringsvedtaket er avgjort og det foreligger et positivt seksjoneringsvedtak, skal kommunen sende dokumentasjonen som er nødvendig for å opprette grunnboksblad for hver seksjon, til tinglysing, jf. matrikkellova § 24. Departementet kan gi forskrift om slik dokumentasjon og hvilke vedlegg som skal følge med til tinglysing.

§ 18. Utsteding av matrikkelbrev

Så snart kommunen har fått melding om at seksjoneringsvedtaket er tinglyst, skal kommunen fullføre matrikkelføringen og utstede matrikkelbrev.

§ 19. Registrering i Foretaksregisteret

Sameier med ni eller flere seksjoner skal registreres i Foretaksregisteret. Styret skal melde sameiet til registrering senest seks måneder etter at seksjoneringsvedtaket er blitt tinglyst. Sameier med åtte eller færre seksjoner kan registreres i Foretaksregisteret.

Et sameie som er registrert i Foretaksregisteret, kan registreres som hjemmelshaver til et formuesgode som er registrert i et realregister.

Kapittel IV Reseksjonering og sammenslåing av eierseksjonssameier

Overskriften endret ved lov 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

§ 20. Reseksjonering ved deling og sammenslåing av seksjoner

Hjemmelshaveren til en seksjon kan søke om å dele seksjonen i to eller flere seksjoner. Delingen skjer ved å tinglyse et kommunalt reseksjoneringsvedtak. To eller flere seksjoner kan på samme måte slås sammen til én eller flere seksjoner. Vilkårene etter § 7 gjelder også ved reseksjonering. Reglene i kapittel III gjelder tilsvarende.

Styret må samtykke dersom en deling av seksjoner fører til at det opprettes nye fellesarealer. Årsmøtet må samtykke dersom delingen fører til at det opprettes nye seksjoner og dette fører til en økning av det samlede stemmetall.

Reseksjonering etter paragrafen her endrer ikke sameiebrøkene for seksjoner som ikke omfattes av reseksjoneringen.

Reseksjonering etter paragrafen her kan bare skje med samtykke fra alle som har tinglyst pant i de seksjonene det gjelder.

§ 21. Reseksjonering i andre tilfeller

Søknad om reseksjonering i andre tilfeller enn nevnt i § 20 skal settes frem av styret. Vilkårene etter § 7 gjelder også ved reseksjonering. Reglene i kapittel III gjelder tilsvarende.

Søknad om tillatelse til endring av bruksenhetens formål fra boligformål til næringsformål eller omvendt, skal settes frem av seksjonenes hjemmelshaver med samtykke fra årsmøtet, jf. § 49 annet ledd bokstav d. Vilkårene i § 7 første ledd bokstav g gjelder tilsvarende.

Reseksjonering etter første og annet ledd kan bare skje med samtykke fra alle som har tinglyst pant i de seksjonene det gjelder.

Endret ved lover 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474), 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

§ 22. Kommunens rett til å kreve reseksjonering

Dersom en eiendom ble seksjonert før den var ferdig utbygd, og det når ferdigattesten er utstedt, eller etter fem år fra seksjoneringen ble tinglyst, viser seg at det er avvik av betydning mellom det seksjonerte og de ferdige bruksenhetene, kan kommunen pålegge de seksjonseierne som er berørt av avviket, å reseksjonere slik at seksjoneringen stemmer med virkeligheten. Er sameiebrøken fastsatt på grunnlag av bruksenhetenes areal eller det er andre klare holdepunkter for grunnlaget for fastsetting av brøken, skal brøken endres tilsvarende. Reseksjonering kan gjennomføres uten panthavers samtykke og uten hinder av eventuelle rådighetsinnskrenkninger som hefter på de aktuelle

seksjonene.

Dersom en eiendom ble seksjonert før den var ferdig utbygd, og det ikke har blitt bygget ut to eller flere bruksenheter på eiendommen innen fem år etter at seksjoneringen ble tinglyst, kan kommunen vedta at seksjoneringen skal slettes. Med ferdig utbygd menes i denne paragrafen at en bruksenhet er bygget i slik utstrekning at den oppfyller minstekravene til den type seksjon (boligseksjon eller næringsseksjon) det er tale om. Kommunen skal sende melding om at seksjoneringen er slettet i matrikkelen til tinglysingsmyndigheten, som deretter skal slette seksjoneringen i grunnboken. Slettingen kan gjennomføres uten hinder av eventuelle rådighetsinnskrenkninger som hefter på noen av seksjonene. Tinglysingsmyndigheten sender melding om slettingen til kommunen som fullfører slettingen av seksjonene i matrikkelen og utsteder matrikkelbrev.

Kommunen skal gi en frist for å søke om reseksjonering etter første ledd som skal være minst 30 dager. Dersom pålegget ikke etterkommes innen fristen, kan kommunen etter forutgående varsel ilegge de aktuelle seksjonseierne tvangsmulkt. Tvangsmulkten løper fra et tidspunkt fastsatt i varselet og frem til søknad om reseksjonering er mottatt av kommunen. Tvangsmulkten tilfaller kommunen.

Dersom en eiendom eller bruksenhet etter vedtak om bruksendring etter plan- og bygningsloven § 20-1 første ledd bokstav d endrer formål fra bolig til næring eller motsatt, kan kommunen pålegge seksjonseierne å reseksjonere.

§ 22 a. Sammenslåing av eierseksjonssameier

To eller flere eierseksjonssameier kan slås sammen til ett eierseksjonssameie.

Det kreves et flertall på minst to tredjedeler av de avgitte stemmene på årsmøtene i de berørte sameiene for å treffe en beslutning om sammenslåing.

Dersom det relative forholdet mellom sameiebrøkene i de enkelte eierseksjonssameiene forrykkes, må de seksjonseierne som berøres, samtykke. Dersom ikke samtlige seksjonseiere er enige om et annet fordelingsprinsipp, skal hoveddelenes areal legges til grunn for beregningen av nye sameierbrøker.

Dersom bruksenhetene ikke endres ved sammenslåingen, beholder tinglyste rettigheter sin prioritet, og det er ikke krav til samtykke fra den som har en tinglyst rettighet i seksjonen.

Nye vedtekter for det utvidede sameiet må senest samtidig med beslutningen om sammenslåing vedtas med slikt flertall som er fastsatt i lov eller vedtekter.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan sammenslåing av eierseksjonssameier skal gjennomføres.

Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

§ 22 b. Plan for sammenslåing

Styret skal senest i innkallingen til årsmøtet legge frem en plan for sammenslåingen som minst viser

a. en angivelse av sameiene med gårds-, bruks- og seksjonsnummer
b. et forslag til nye vedtekter for det utvidede sameiet
c. en utregning av sameiebrøker i det utvidede sameiet
d. det siste årsregnskapet, den siste årsmeldingen og revisjonsmeldingen hvis det foreligger for de sameiene som skal slås sammen.

Departementet kan i forskrift fastsette at søknad om sammenslåing og vedleggene til denne skal fremsettes på fastsatte blanketter.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

Kapittel V. Disposisjonsretten over seksjonene

§ 23. Begrensninger i muligheten til å kjøpe boligseksjoner

Ingen kan kjøpe eller på annen måte erverve en boligseksjon hvis ervervet fører til at man blir eier av flere enn to boligseksjoner i eierseksjonssameiet.

Første ledd gjelder tilsvarende hvis et erverv av en boligseksjon eller av aksjer eller andeler i et selskap fører til at flere enn to av boligseksjonene eies av noen som har slik tilknytning til hverandre:

a. eierne er nærstående som nevnt i aksjeloven § 1-5 første ledd
b. eierne er selskaper i samme konsern. Aksjeloven § 1-3 gjelder tilsvarende, likevel slik at det regnes som konsern også hvis morselskapet har en annen foretaksform enn aksjeselskap
c. eierne er selskaper som en fysisk person alene eller sammen med nærstående har bestemmende innflytelse over. Aksjeloven §§ 1-5 og 1-3 gjelder tilsvarende.

Annet ledd bokstav a er ikke til hinder for at en nærstående erverver en boligseksjon som den nærstående selv eller dennes nærstående skal bruke som egen bolig.

Begrensningen i første ledd gjelder ikke kjøp og erverv av fritidsboliger, erverv ved ekspropriasjon, arv eller forskudd på arv til livsarving eller en kreditors erverv for å redde en fordring som er sikret med pant i en seksjon.

Borettslag, staten, fylkeskommuner, kommuner samt selskaper og organisasjoner som eies eller kontrolleres av staten, en fylkeskommune eller en kommune, og som har til formål å skaffe boliger, kan erverve flere seksjoner. Det samme gjelder institusjoner eller sammenslutninger med samfunnsnyttig formål som har til formål å skaffe boliger, eller en arbeidsgiver som skal leie ut seksjonene til sine ansatte.
Endret ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 24. Seksjonseierens rettslige disposisjonsrett

Seksjonseieren disponerer fritt over egen seksjon med de begrensningene som følger av sameieforholdet og denne loven. Seksjonseieren kan fritt selge, pantsette og leie ut sin egen seksjon. Seksjonseieren kan også påhefte seksjonen servitutter, forkjøpsretter eller andre løsningsretter og foreta andre rettslige disposisjoner over seksjonen.

Seksjonseiernes rettslige disposisjonsrett over seksjonene kan begrenses i vedtektene dersom de som berøres, samtykker i begrensningen. Slike begrensninger kan også fastsettes i avtaler mellom seksjonseiere eller i avtaler mellom seksjonseiere og tredjepersoner.

Er det i vedtektene fastsatt at styret skal godkjenne en ny seksjonseier eller leier av en seksjon, kan styret bare nekte godkjenning dersom det foreligger en saklig grunn. Forholdene som er nevnt i § 6, er aldri en saklig grunn til å nekte godkjenning.

Selv om det i vedtektene er nedlagt forbud mot at juridiske personer kan erverve seksjoner, kan følgende juridiske personer til sammen erverve inntil ti prosent, men likevel minst én boligseksjon, i eierseksjonssameier som består av fem eller flere seksjoner:

a. staten
b. fylkeskommuner
c. kommuner
d. selskaper som har til formål å skaffe boliger og som ledes og kontrolleres av staten, en fylkeskommune eller en kommune
e. stiftelser som har til formål å skaffe boliger og som er opprettet av staten, en fylkeskommune eller en kommune
f. selskaper, stiftelser eller andre som har inngått en avtale med staten, en fylkeskommune eller en kommune om å skaffe boliger til vanskeligstilte.

Fjerde ledd gjelder tilsvarende når det er fastsatt en begrensning på hvor mange seksjoner noen kan eie.

En eventuell forkjøpsrett kan ikke gjøres gjeldende når en boligseksjon overføres fra en eier som nevnt i fjerde ledd til en leier av seksjonen.

Korttidsutleie av hele boligseksjonen i mer enn 90 døgn årlig er ikke tillatt. Med korttidsutleie menes utleie i inntil 30 døgn sammenhengende. Grensen på 90 døgn kan fravikes i vedtektene og kan i så fall settes til mellom 60 og 120 døgn. Slik beslutning krever et flertall på minst to tredjedeler av de avgitte stemmene på årsmøtet. Første til fjerde punktum gjelder ikke for sameier hvor alle bruksenhetene brukes som fritidsboliger.
Endret ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 25. Seksjonseierens rett til å bruke bruksenheten og fellesarealer

Seksjonseieren har enerett til å bruke sin bruksenhet. Seksjonseieren har også rett til å bruke fellesarealene til det de er beregnet til eller vanligvis brukes til, og til annet som er i samsvar med tiden og forholdene.

Bruksenheten og fellesarealene må ikke brukes slik at andre seksjonseiere påføres skade eller ulempe på en urimelig eller unødvendig måte.

Bruksenheten kan bare brukes i samsvar med formålet, jf. § 7 første ledd bokstav g. En endring av bruksformålet krever reseksjonering etter § 21 annet ledd.

Dersom eieren samtykker, kan det i vedtektene fastsettes bestemmelser om bruken av en næringsseksjon.

I boligsameier kan det fastsettes i vedtektene at én eller flere seksjonseiere har enerett til å bruke bestemte deler av fellesarealene i inntil tretti år. Vedtektene kan fastsette nærmere regulering av eneretten, for eksempel om kostnadsfordeling eller vedlikeholdsplikt. Etablering av slik midlertidig enerett krever samtykke fra seksjonseiere som får enerett. Endring av en etablert midlertidig enerett krever samtykke fra de seksjonseierne som direkte berøres av endringen. Begrensningen i § 7 annet ledd gjelder på samme måte.

I sameier som inneholder næringsseksjoner, kan det fastsettes i vedtektene at én eller flere seksjonseiere har enerett til å bruke bestemte deler av fellesarealene i inntil tretti år. I vedtektene kan det også fastsettes at det til to eller flere seksjoner skal knyttes slik enerett i mer enn tretti år, eller uten tidsbegrensning. I sameier hvor næringsseksjonene bare skal brukes av boligseksjonene til parkering, boder eller annet, kan slik enerett likevel ikke gjelde for mer enn tretti år. Vedtektene kan fastsette nærmere regulering av enerett etter første til tredje punktum, for eksempel om kostnadsfordeling eller vedlikeholdsplikt. Etablering av enerett for inntil tretti år krever samtykke fra seksjonseierne som får eneretten, mens samtykke fra alle seksjonseierne kreves hvis eneretten varer i mer enn tretti år eller er uten tidsbegrensning. Endring av en etablert enerett krever samtykke fra de seksjonseierne som direkte berøres

av endringen. Begrensningen i § 7 annet ledd gjelder på samme måte.
Endret ved lover 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474), 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

§ 25 a. Rett til å sette opp ladepunkt for elbil og ladbar hybridbil

En seksjonseier som disponerer egen parkeringsplass på eierseksjonssameiets eiendom, har med styrets samtykke rett til å sette opp ladepunkt for elbil og ladbar hybridbil i tilknytning til parkeringsplassen. Samtykke kan bare nektes om det foreligger saklig grunn til det.

En seksjonseier som har rett til å parkere på eierseksjonssameiets eiendom, men uten å disponere egen plass, kan kreve at det blir satt opp ladepunkt for elbil og ladbar hybridbil. Styret skal etterkomme kravet med mindre det foreligger saklig grunn til å nekte. Styret bestemmer hvor ladepunktet skal settes opp.
Tilføyd ved lov 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591).

§ 26. Parkering og andre tiltak for seksjonseiere med nedsatt funksjonsevne

En seksjonseier kan med samtykke fra styret gjennomføre tiltak på fellesarealene som er nødvendige på grunn av seksjonseierens eller husstandsmedlemmenes nedsatte funksjonsevne. Styret kan bare nekte å samtykke dersom det foreligger en saklig grunn.

Sameiet må i sine vedtekter, gjennom en bytteordning eller på annen måte, sikre at parkeringsplasser som i vedtak etter plan- og bygningsloven er krevet opparbeidet til bruk av personer med nedsatt funksjonsevne, gjøres tilgjengelige for disse. En seksjonseier med nedsatt funksjonsevne kan kreve at styret pålegger en seksjonseier uten behov for en tilrettelagt plass å bytte parkeringsplass. Bytteretten gjelder bare dersom seksjonseieren med nedsatt funksjonsevne allerede disponerer en parkeringsplass i sameiet. Retten til å bruke en tilrettelagt plass varer så lenge et dokumentert behov er til stede. Vedtektsbestemmelsen kan bare endres dersom samtlige seksjonseiere uttrykkelig sier seg enige. Kommunen har vetorett mot endring av vedtektsbestemmelsen. Vedtekten må registreres i Foretaksregisteret. Sameier som nevnt i § 19 første ledd tredje punktum må registreres i Foretaksregisteret dersom de har vedtektsbestemmelser som nevnt i dette leddet.
Endret ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 27. Vedtekter

Alle sameier skal ha vedtekter. Vedtektene skal minst angi eiendommens grunnboksbetegnelse og hvor mange medlemmer styret skal ha.

Vedtektene kan, med unntak for opprinnelige vedtekter, jf. § 11 annet ledd bokstav a, bare fastsettes eller endres på årsmøtet. Om ikke loven stiller strengere krav, kan slike beslutninger bare tas med minst to tredjedels flertall av de avgitte stemmer.

Forpliktelser som følger av sameieforholdet, og som er fastsatt i registrert vedtektsbestemmelse, har uten tinglysing rettsvern mot seksjonseiernes kreditorer og mot senere rettsstiftelser i god tro i seksjonen. Dette gjelder ikke for panterett.

Det kan ikke inntas bestemmelser i vedtektene som er egnet til å gi noen seksjonseiere eller utenforstående en urimelig fordel på andre seksjonseieres bekostning.

I sameier som har fått kompensasjon for merverdiavgift etter merverdavgiftskompensasjonsloven, kan det fastsettes vedtekter som gir kommunen vetorett mot endringer i vedtektsbestemmelser som går ut på at bare personer som er innvilget heldøgns helse- og omsorgstjenester, kan eie eller bruke en boligseksjon. Alle seksjonseierne må uttrykkelig si seg enige i en vedtektsbestemmelse som gir kommunen slik vetorett.

§ 28. Ordensregler og dyrehold

Årsmøtet kan fastsette vanlige ordensregler for eiendommen.

Dyrehold er tillatt. Sameiet kan likevel forby dyrehold i vedtektene eller ordensreglene. Har sameiet forbudt dyrehold, kan brukeren av seksjonen likevel holde dyr dersom gode grunner taler for det og dyreholdet ikke er til ulempe for de øvrige brukerne av eiendommen.

§ 29. Fordeling av felleskostnader og fellesinntekter

Kostnader med eiendommen som ikke knytter seg til den enkelte bruksenhet, er felleskostnader. Felleskostnader skal fordeles mellom seksjonseierne etter sameiebrøken. Dersom særlige grunner taler for det, kan kostnadene fordeles etter nytten for den enkelte bruksenhet eller etter forbruk.

Dersom de seksjonseierne som berøres, uttrykkelig sier seg enige, kan det i vedtektene fastsettes en annen fordeling enn den som følger av første ledd.

Den enkelte seksjonseieren skal betale et akontobeløp som fastsettes av seksjonseierne på årsmøtet, eller av styret, for å dekke sin andel av

felleskostnadene. Akontobeløpet kan også dekke avsetning av midler til fremtidig vedlikehold, påkostninger eller andre fellestiltak på eiendommen dersom årsmøtet har vedtatt slik avsetning.

En seksjonseier som har betalt mer i felleskostnader enn det som følger av første eller tredje ledd, har krav på å få tilbake det som er betalt for mye.

Inntekter av eiendommen som ikke knytter seg til den enkelte bruksenhet, skal fordeles mellom seksjonseierne etter sameiebrøken. Dersom de seksjonseierne som berøres uttrykkelig sier seg enige, kan det i vedtektene fastsettes en annen fordeling enn den som følger av første punktum.
Endret ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 30. Seksjonseierens heftelse for sameiets ansvar og forpliktelser utad

Den enkelte seksjonseieren hefter for felles ansvar og forpliktelser etter sin sameiebrøk.

§ 31. Panterett for seksjonseiernes forpliktelser

De andre seksjonseierne har panterett i seksjonen for krav mot seksjonseieren som følger av sameieforholdet. Pantekravet kan ikke overstige et beløp som for hver bruksenhet svarer til to ganger folketrygdens grunnbeløp på det tidspunktet tvangsdekning besluttes gjennomført. Panteretten omfatter også krav som skulle ha vært betalt etter at det har kommet inn en begjæring til namsmyndighetene om tvangsdekning.

Panteretten faller bort dersom det ikke senest to år etter at pantekravet skulle ha vært betalt, kommer inn en begjæring til namsmyndigheten om tvangsdekning, eller dersom dekningen ikke gjennomføres uten unødig opphold.

I vedtektene kan det fastsettes en mer omfattende panterett for krav mot seksjonseierne enn legalpanteretten etter første ledd. Slik beslutning krever at de seksjonseierne det gjelder, har sluttet seg til. Panteretten får rettsvern etter vanlige regler.

Panterett etter denne paragrafen kan gjøres gjeldende av styret og seksjonseiere som har dekket mer enn sin del, jf. § 29 fjerde ledd.

§ 32. Seksjonseierens plikt til å vedlikeholde bruksenheten

Seksjonseieren skal vedlikeholde bruksenheten slik at skader på fellesarealene og andre bruksenheter forebygges, og slik at de øvrige seksjonseierne slipper ulemper. Vedlikeholdsplikten omfatter også eventuelle tilleggsdeler til bruksenheten.

Seksjonseierens vedlikeholdsplikt omfatter slikt som

a. inventar
b. utstyr, som vannklosett, varmtvannsbereder, badekar og vasker
c. apparater, for eksempel brannslukningsapparat
d. skap, benker, innvendige dører med karmer
e. listverk, skillevegger, tapet
f. gulvbelegg, varmekabler, membran og sluk
g. vegg-, gulv- og himlingsplater
h. rør, ledninger, sikringsskap fra og med første hovedsikring eller inntakssikring
i. vinduer og ytterdører.

Seksjonseieren skal vedlikeholde våtrom slik at lekkasjer unngås.

Seksjonseieren skal rense sluk og holde avløpsrør åpne frem til fellesledningen. Dette gjelder også sluk på balkong eller lignende som ligger til bruksenheten.

Vedlikeholdsplikten omfatter også nødvendig reparasjon og utskifting av det som er nevnt i annet, tredje og fjerde ledd, men ikke utskifting av sluk, vinduer og ytterdører.

Vedlikeholdsplikten omfatter ikke reparasjon eller utskifting av tak, bjelkelag, bærende veggkonstruksjoner og rør eller ledninger som er bygget inn i bærende konstruksjoner.

Vedlikeholdsplikten omfatter også utbedring av tilfeldige skader, for eksempel skader som er forårsaket av uvær, innbrudd eller hærverk.

I vedtektene kan det fastsettes at vedlikeholdsplikten etter denne paragrafen helt eller delvis påligger sameiet.

Etter et eierskifte har den nye seksjonseieren plikt til å utføre vedlikehold, inkludert reparasjoner og utskifting, etter denne paragrafen. Denne plikten gjelder selv om vedlikeholdet skulle ha vært utført av den tidligere seksjonseieren.

§ 33. Sameiets plikt til å vedlikeholde og utbedre fellesarealer m.m.

Sameiet skal holde utvendige og innvendige fellesarealer, inkludert bygningen og felles installasjoner, forsvarlig ved like. Vedlikeholdet skal utføres slik at skader på fellesarealene og de enkelte bruksenhetene forebygges, og slik at seksjonseierne slipper ulemper. Vedlikeholdsplikten omfatter alt som ikke faller inn under den enkelte seksjonseierens vedlikeholdsplikt etter § 32. Vedlikeholdsplikten omfatter også reparasjon og utskifting når det er nødvendig, og utbedring av tilfeldige skader.

Vedlikeholdsplikten omfatter også felles installasjoner som går gjennom bruksenheter, slik som rør, ledninger og kanaler. Sameiet har rett til å føre nye slike installasjoner gjennom bruksenhetene hvis det ikke skaper vesentlig ulempe for den aktuelle seksjonseieren. Seksjonseieren skal gi sameiet adgang til bruksenheten for å vedlikeholde, installere og kontrollere installasjoner som nevnt i første og annet punktum. Kontroll og arbeid i bruksenhetene skal varsles i rimelig tid og gjennomføres slik at det ikke skaper unødvendig ulempe for seksjonseieren eller andre brukere.

I vedtektene kan det fastsettes at eierne av bestemte seksjoner skal ha plikt til å holde deler av fellesarealene ved like. En slik bestemmelse krever samtykke fra de eierne det gjelder.

Hvis sameiet ikke vedlikeholder fellesarealene i samsvar med første og annet ledd, og det mangelfulle vedlikeholdet står i fare for å påføre eiendommen skade eller ødeleggelse, kan en seksjonseier utføre vedlikeholdet selv. Seksjonseieren kan i slike tilfeller kreve å få sine nødvendige utgifter dekket på samme måte som andre vedlikeholdskostnader, jf. § 29. Før seksjonseieren starter et slikt vedlikehold, skal de øvrige seksjonseierne varsles i rimelig tid. Varsel kan unnlates dersom det foreligger særlige grunner som gjør det rimelig å unnlate å varsle.

§ 34. Seksjonseierens erstatningsansvar for mangelfullt vedlikehold

En seksjonseier som ikke oppfyller vedlikeholdsplikten etter § 32, skal erstatte tap dette påfører andre seksjonseiere. Seksjonseieren skal likevel ikke erstatte tapet dersom han eller hun kan sannsynliggjøre at det mangelfulle vedlikeholdet skyldes en hindring utenfor hans eller hennes kontroll og det ikke er rimelig å forvente at seksjonseieren skulle ha regnet med hindringen, overvunnet den eller unngått følgene av den.

Dersom det mangelfulle vedlikeholdet skyldes en tredjeperson som seksjonseieren har valgt til å utføre vedlikeholdet, er seksjonseieren ikke erstatningsansvarlig hvis seksjonseieren kan sannsynliggjøre at det mangelfulle vedlikeholdet skyldes en hindring også utenfor tredjepersonens kontroll, og det ikke er rimelig å forvente at tredjepersonen skulle ha regnet med hindringen, overvunnet den eller unngått følgene av den.

En seksjonseier er erstatningsansvarlig for indirekte tap som det mangelfulle vedlikeholdet har påført en annen seksjonseier, men bare når seksjonseieren har vært uaktsom.

Ved eierskifte er den nye eieren bare ansvarlig for den delen av tapet som skyldes mangelfullt vedlikehold i sin eiertid.

Dersom seksjonseierens mangelfulle vedlikehold fører til skade på bygninger, fellesarealer eller annet som sameiet skal vedlikeholde og utbedre

etter § 33 første og annet ledd, er seksjonseieren erstatningsansvarlig etter denne paragrafen.

Dersom det i medhold av § 33 tredje ledd er fastsatt at én eller flere seksjonseiere har vedlikeholdsplikten for deler av fellesarealene, og mangelfullt vedlikehold av disse fellesarealene fører til tap for andre seksjonseiere eller skade på bygninger, fellesarealer eller annet som sameiet skal vedlikeholde og utbedre etter § 33 første eller annet ledd, er hver av seksjonseierne erstatningsansvarlig for hele tapet eller skaden. Første punktum gjelder ikke dersom det i medhold av § 25 femte ledd annet punktum eller § 25 sjette ledd fjerde punktum er fastsatt noe annet i vedtektene.

§ 35. Sameiets erstatningsansvar for mangelfullt vedlikehold

Et sameie som ikke oppfyller sin vedlikeholdsplikt etter § 33, skal erstatte tap dette påfører seksjonseierne gjennom skader på bruksenhetene. Sameiet skal likevel ikke erstatte tapet dersom sameiet kan sannsynliggjøre at det mangelfulle vedlikeholdet skyldes en hindring også utenfor sameiets kontroll, og det ikke er rimelig å forvente at sameiet skulle ha regnet med hindringen, overvunnet den eller unngått følgene av den.

Dersom det mangelfulle vedlikeholdet skyldes en tredjeperson som styret har valgt til å utføre vedlikeholdet, er sameiet ikke erstatningsansvarlig hvis sameiet kan sannsynliggjøre at det mangelfulle vedlikeholdet skyldes en hindring også utenfor tredjepersonens kontroll, og det ikke er rimelig å forvente at tredjepersonen skulle ha regnet med hindringen, overvunnet den eller unngått følgene av den.

Sameiet er erstatningsansvarlig for indirekte tap som sameiets mangelfulle vedlikehold har påført en seksjonseier, men bare når sameiet har opptrådt uaktsomt.

Kravet om erstatning rettes mot styret. Fører erstatningskravet frem, er kostnaden en felleskostnad for sameiet.

§ 36. Fellesregler om omfanget av erstatning

Ansvaret etter § 34 og § 35 første og annet ledd omfatter ikke indirekte tap. Som indirekte tap regnes tap i næring, tap som følge av skade på annet enn bruksenheten og vanlig tilbehør til denne, og tap som følge av at bruksenheten eller deler av denne ikke kan brukes, for eksempel tapte leieinntekter. Utgifter til erstatningsbolig for brukere av en boligseksjon er likevel ikke indirekte tap.

Ansvaret etter § 34 eller § 35 gjelder bare tap den ansvarlige med rimelighet kunne regne med som en mulig følge av det mangelfulle vedlikeholdet.

Dersom den seksjonseieren som er påført skaden, ikke begrenser tapet sitt gjennom rimelige tiltak, må eieren selv bære den delen av tapet som kunne vært unngått.

Erstatningsansvaret kan reduseres dersom det vil virke urimelig for den ansvarlige. Ved vurderingen skal det legges vekt på tapets størrelse sammenlignet med det tap som vanligvis oppstår i lignende tilfeller, og forholdene ellers.

§ 37. Krav mot tidligere avtalepart

En seksjonseier eller sameiet kan gjøre krav etter § 34 og § 35 og andre misligholdskrav gjeldende mot en tidligere avtalepart som har inngått avtalen som ledd i næringsvirksomhet. Første punktum gjelder bare i den utstrekning den ansvarlige etter § 34 eller § 35 kan gjøre krav gjeldende mot den tidligere avtaleparten.

§ 38. Pålegg om salg av seksjonen

Hvis en seksjonseier til tross for skriftlig advarsel vesentlig misligholder sine plikter, kan styret pålegge vedkommende å selge seksjonen. Kravet om advarsel gjelder ikke i de tilfellene det kan kreves fravikelse etter § 39. Advarselen skal opplyse om at vesentlig mislighold gir styret rett til å kreve seksjonen solgt.

Styret kan uten varsel pålegge erververen å selge en boligseksjon som er ervervet i strid med § 23. Ved erverv av aksjer eller selskapsandeler i et selskap som eier en eller flere boligseksjoner i eierseksjonssameiet, kan styret pålegge selskapet å selge boligseksjonen eller boligseksjonene i den utstrekning dette er nødvendig for å hindre eierskap i strid med § 23.

Et pålegg om salg etter første og annet ledd skal gis skriftlig og opplyse om at seksjonen kan kreves solgt ved tvangssalg hvis pålegget ikke er etterkommet innen en fastsatt frist. Fristen skal ikke settes kortere enn seks måneder fra pålegget er mottatt.

Er pålegget ikke etterkommet innen fristen, kan seksjonen kreves solgt gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg. Tvangsfullbyrdelsesloven §§ 4-18 og 4-19 gjelder tilsvarende. Dersom det innen fristen etter tvangsfullbyrdelsesloven § 11-7 første ledd reises innvendinger mot tvangssalget som ikke er klart grunnløse, skal begjæringen om tvangssalg ikke tas til følge uten behandling ved allmennprosess. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven § 11-20 om det minste bud som kan stadfestes, gjelder ikke ved tvangssalg etter denne paragrafen.

I sameier med to seksjoner kan en seksjonseier kreve salgspålegg overfor

den andre seksjonseieren etter reglene i denne paragrafen.
Endret ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 39. Fravikelse av bruksenheten (utkastelse)

Hvis seksjonseierens oppførsel medfører fare for ødeleggelse eller vesentlig forringelse av eiendommen, eller seksjonseierens oppførsel er til alvorlig plage eller sjenanse for eiendommens øvrige brukere, kan styret kreve fravikelse av bruksenheten etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13. En begjæring om fravikelse kan settes frem tidligst samtidig med at det gis pålegg etter § 38 om salg. Begjæringen settes frem for tingretten. Dersom det innen fristen etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-6 reises innvendinger mot fravikelsen som ikke er klart grunnløse, skal begjæringen om fravikelse ikke tas til følge uten behandling ved allmennprosess.

Etter reglene i paragrafen her kan det også kreves fravikelse overfor en bruker som ikke er seksjonseier.

I sameier med to seksjoner kan en seksjonseier kreve fravikelse overfor den andre seksjonseieren etter reglene i denne paragrafen.

Kapittel VI. Årsmøtet

§ 40. Årsmøtets myndighet. Mindretallsvern

Årsmøtet har den øverste myndigheten i sameiet. Et flertall på årsmøtet kan ikke ta beslutninger som er egnet til å gi noen seksjonseiere eller utenforstående en urimelig fordel på andre seksjonseieres bekostning.

§ 41. Ordinært årsmøte

Ordinært årsmøte skal holdes hvert år innen utgangen av juni. Styret skal på forhånd varsle seksjonseierne om dato for møtet og om siste frist for å innlevere saker som ønskes behandlet.

Styret beslutter hvordan årsmøtet skal gjennomføres. Årsmøtet skal gjennomføres som fysisk møte dersom minst to seksjonseiere som til sammen har minst ti prosent av stemmene, krever det. Styret kan sette en frist for når et krav om fysisk møte kan settes frem. Fristen kan tidligst løpe fra seksjonseierne har blitt informert om hvilke saker årsmøtet skal behandle, og må være så lang at seksjonseierne får rimelig tid til å vurdere om de skal fremme krav om fysisk møte. Dersom årsmøtet ikke gjennomføres som fysisk møte, må styret sørge for

en forsvarlig gjennomføring og at det foreligger systemer som sikrer at lovens krav til årsmøte er oppfylt. Systemene må sikre at deltakelsen og stemmegivningen kan kontrolleres på en betryggende måte, og det må benyttes en betryggende metode for å bekrefte deltakernes identitet.
Endret ved lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966, se endringsloven del IV for overgangsregel).

§ 42. Ekstraordinært årsmøte

Ekstraordinært årsmøte skal holdes når styret finner det nødvendig, eller når minst to seksjonseiere som til sammen har minst ti prosent av stemmene, krever det og samtidig oppgir hvilke saker de ønsker behandlet. Bestemmelsene i § 41 annet ledd gjelder tilsvarende for ekstraordinære årsmøter.
Endret ved lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 43. Innkalling til årsmøte

Styret innkaller årsmøtet med et varsel som skal være på minst åtte og høyst tjue dager. Styret kan om nødvendig innkalle til ekstraordinært årsmøte med kortere varsel, men varselet kan aldri være kortere enn tre dager.

Blir det ikke innkalt til årsmøte som skal holdes etter loven, vedtektene eller tidligere beslutning på årsmøte, skal tingretten snarest innkalle til årsmøte når det kreves av en seksjonseier, et styremedlem eller forretningsføreren. Kostnadene dekkes som felleskostnader.

Innkallingen skjer skriftlig. Som skriftlig regnes også elektronisk kommunikasjon. I vedtektene kan det bestemmes at innkallingen i stedet eller i tillegg skal skje på annen måte. Seksjonseiere som ikke selv bruker bruksenheten, har i alle tilfeller krav på skriftlig innkalling.

Innkallingen skal tydelig angi de sakene årsmøtet skal behandle. Skal årsmøtet kunne behandle et forslag som etter loven eller vedtektene må vedtas med minst to tredjedels flertall av de avgitte stemmene, må hovedinnholdet være angitt i innkallingen.

Saker som en seksjonseier ønsker behandlet i det ordinære årsmøtet, skal nevnes i innkallingen når styret har mottatt krav om det før fristen etter § 41.

§ 44. Saker årsmøtet skal behandle

Årsmøtet skal behandle de sakene som er angitt i innkallingen til møtet.

Uten hensyn til om sakene er nevnt i innkallingen, skal det ordinære

årsmøtet

a. behandle styrets eventuelle årsberetning
b. behandle og eventuelt godkjenne styrets regnskap for foregående kalenderår
c. velge styremedlemmer.

Årsberetning, regnskap og eventuell revisjonsberetning skal senest en uke før ordinært årsmøte sendes ut til alle seksjonseiere med kjent adresse. Dokumentene skal dessuten være tilgjengelige i årsmøtet.
Endret ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 45. Saker årsmøtet kan behandle

Bortsett fra saker som skal behandles av ordinært årsmøte etter § 44 annet ledd, kan årsmøtet bare ta beslutning om saker som er angitt i innkallingen til møtet i samsvar med § 43 fjerde ledd. Hvis alle seksjonseierne er til stede på årsmøtet og stemmer for det, kan årsmøtet også ta beslutning i saker som ikke står i innkallingen. At saken ikke er nevnt i innkallingen, er ikke til hinder for at styret beslutter å innkalle til nytt årsmøte for å avgjøre forslag som er fremsatt i møtet.

§ 46. Hvem som kan delta på årsmøtet

Alle seksjonseierne har rett til å delta på årsmøtet med forslags-, tale-, og stemmerett. Ektefelle, samboer eller et annet medlem av husstanden til eieren av en boligseksjon har rett til å være til stede og til å uttale seg.

Styremedlemmer, forretningsfører, revisor og leier av boligseksjon har rett til å være til stede på årsmøtet og til å uttale seg. Styreleder og forretningsfører har plikt til å være til stede med mindre det er åpenbart unødvendig eller de har gyldig forfall.

En seksjonseier kan møte ved fullmektig. Fullmakten kan når som helst tilbakekalles. Seksjonseieren har rett til å ta med en rådgiver til årsmøtet. Rådgiveren har bare rett til å uttale seg dersom et flertall på årsmøtet tillater det.

§ 47. Ledelse av årsmøtet

Styrelederen leder årsmøtet med mindre årsmøtet velger en annen møteleder. Møtelederen behøver ikke å være seksjonseier.

§ 48. Inhabilitet

Ingen kan delta i en avstemning om

a. et søksmål mot en selv eller ens nærstående
b. ens eget eller ens nærståendes ansvar overfor sameiet
c. et søksmål mot andre eller andres ansvar overfor sameiet dersom egen interesse i saken er vesentlig og kan stride mot sameiets interesser
d. pålegg eller krav etter §§ 38 og 39 som er rettet mot en selv eller ens nærstående.

Første ledd gjelder også for den som opptrer ved eller som fullmektig.

§ 49. Flertallskrav ved ulike beslutninger på årsmøtet. Særlige begrensninger i årsmøtets myndighet

Beslutninger på årsmøtet tas med vanlig flertall av de avgitte stemmene hvis ikke andre flertallskrav er fastsatt i loven eller vedtektene. Vedtektene kan ikke fastsette strengere flertallskrav enn det som er fastsatt i loven.

Det kreves et flertall på minst to tredjedeler av de avgitte stemmene på årsmøtet for å ta beslutning om

a. ombygging, påbygging eller andre endringer av bebyggelsen eller tomten som går ut over vanlig forvaltning og vedlikehold i det aktuelle sameiet
b. omgjøring av fellesarealer til nye bruksenheter eller utvidelse av eksisterende bruksenheter
c. salg, kjøp, utleie eller leie av fast eiendom, inkludert seksjoner i sameiet som tilhører eller skal tilhøre seksjonseierne i fellesskap, eller andre rettslige disposisjoner over fast eiendom som går ut over vanlig forvaltning
d. samtykke til at formålet for én eller flere bruksenheter endres fra boligformål til annet formål eller omvendt
e. samtykke til reseksjonering som nevnt i § 20 annet ledd annet punktum
f. samtykke til sammenslåing av eierseksjonssameier som nevnt i § 22 a
g. ombygging eller annen tilrettelegging som fører til at bruksenheten kan brukes som bolig for flere personer enn det som er vanlig for bruksenheter med tilsvarende størrelse og romløsning.

Endret ved lover 4 des 2020 nr. 137 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 4 des 2020 nr. 2591), 11 mai 2021 nr. 37 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 11 mai 2021 nr. 1542).

§ 50. Flertallskrav for særlige bomiljøtiltak

Tiltak som har sammenheng med seksjonseiernes bo- eller bruksinteresser, og som går ut over vanlig forvaltning, og som fører med seg økonomisk ansvar eller utlegg for seksjonseierne i fellesskap på mindre enn fem prosent av de årlige felleskostnadene, besluttes med vanlig flertall av de avgitte stemmene på årsmøtet. Hvis tiltaket fører med seg økonomisk ansvar eller utlegg for seksjonseierne i fellesskap på mer enn fem prosent av de årlige felleskostnadene, kreves det et flertall på minst to tredjedeler av de avgitte stemmene på årsmøtet.

Hvis tiltak etter første ledd fører med seg et samlet økonomisk ansvar eller utlegg for enkelte seksjonseiere på mer enn halvparten av folketrygdens grunnbeløp på det tidspunktet tiltaket besluttes, kan tiltaket bare gjennomføres hvis disse seksjonseierne uttrykkelig sier seg enige.

§ 51. Beslutninger som krever enighet fra alle seksjonseiere

Alle seksjonseiere må, enten på årsmøtet eller på et annet tidspunkt, uttrykkelig si seg enige hvis sameiet skal kunne ta beslutning om

a. salg eller bortfeste av hele eller vesentlige deler av eiendommen
b. oppløsning av sameiet
c. tiltak som medfører en vesentlig endring av sameiets karakter
d. tiltak som går ut over seksjonseiernes bo- eller bruksinteresser, uavhengig av størrelsen på kostnaden som tiltaket medfører, og uavhengig av hvor stort økonomisk ansvar eller utlegg tiltaket medfører for de enkelte seksjonseierne.

§ 52. Beregning av flertall og opptelling av stemmer på årsmøtet

I sameier som bare inneholder boligseksjoner, har hver seksjon én stemme, og flertallet regnes etter antall stemmer. I andre sameier regnes flertallet etter sameiebrøken om ikke annet er fastsatt i vedtektene. En slik vedtektsbestemmelse krever at de seksjonseierne det gjelder, uttrykkelig har sagt seg enige.

Det kan ikke avgis stemme for boligseksjoner som er ervervet i strid med § 23, og slike seksjoner skal ikke tas med i beregningsgrunnlaget for

flertallsavgjørelser.

Ved opptelling av stemmer anses blanke stemmer som ikke avgitt. Står stemmene likt, avgjøres saken ved loddtrekning.

Endret ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 53. Protokoll fra årsmøtet

Møtelederen har ansvar for at det føres protokoll over alle saker som behandles, og alle beslutninger som tas på årsmøtet. Møtelederen og minst én seksjonseier som utpekes av årsmøtet blant dem som deltar, skal signere protokollen. Protokollen skal til enhver tid holdes tilgjengelig for seksjonseierne.

Endret ved lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

Kapittel VII. Styret

§ 54. Plikt til å ha et styre. Styrets sammensetning

Sameiet skal ha et styre. Styret skal ha en leder. Styret skal ha tre medlemmer hvis ikke annet er fastsatt i vedtektene.

I sameier med åtte eller færre seksjoner kan det, dersom alle seksjonseierne uttrykkelig har sagt seg enige i det, fastsettes i vedtektene at alle seksjonseierne skal være medlemmer av styret. Det skal da utpekes en representant som styremedlem for seksjonseiere som ikke er en myndig fysisk person, og for seksjoner som har flere eiere. Årsmøtet skal velge en styreleder.

§ 55. Valg av styret, tjenestetid og vederlag

Årsmøtet skal velge styret med vanlig flertall av de avgitte stemmene. Styrelederen skal velges særskilt. Bare myndige personer kan være styremedlemmer. Vedtektene kan fastsette at bare fysiske personer skal kunne velges som styremedlem. Om andre enn fysiske personer kan velges til styremedlem, kan dette bare skje ved at det velges en utpekt representant for vedkommende.

Årsmøtet kan også velge varamedlemmer til styret. Vedtektene kan fastsette nærmere regler om dette.

Styremedlemmene tjenestegjør i to år hvis ikke årsmøtet har bestemt noe annet. Årsmøtet skal fastsette eventuelt vederlag til styremedlemmene.

Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å fratre før tjenestetiden er ute. Styret skal ha et rimelig forhåndsvarsel om fratredelsen. Årsmøtet kan med vanlig flertall beslutte at et medlem av styret skal fratre.

§ 56. Styremøter

Styrelederen skal sørge for at styret møtes så ofte som det trengs. Et styremedlem eller forretningsføreren kan kreve at styret sammenkalles. Styrelederen avgjør om sakene skal behandles i fysisk møte eller på annen måte. Alle styremedlemmene kan kreve fysisk møte.

Styremøtet skal ledes av styrelederen. Er ikke styrelederen til stede, og det ikke er valgt noen nestleder, skal styret velge en møteleder.

Styret er beslutningsdyktig når mer enn halvparten av alle styremedlemmene er til stede. Beslutninger kan treffes med mer enn halvparten av de avgitte stemmene. Står stemmene likt, gjør møtelederens stemme utslaget. De som stemmer for en beslutning, må likevel utgjøre mer enn en tredjedel av alle styremedlemmene.

Bestemmelsene i tredje ledd gjelder ikke for styrer som består av alle seksjonseierne, jf. § 54 annet ledd. For slike styrer beregnes stemmene på samme måte som bestemt i § 52, og styret er beslutningsdyktig når styremedlemmer som representerer mer enn halvparten av stemmene, er til stede.

Styret skal føre protokoll fra styremøtene. Alle de deltakende styremedlemmene skal signere protokollen.

Endret ved lov 26 mars 2021 nr. 16 (ikr. 1 apr 2021 iflg. res. 26 mars 2021 nr. 966).

§ 57. Styrets oppgaver

Styret skal sørge for vedlikehold og drift av eiendommen og ellers sørge for forvaltningen av sameiets anliggender i samsvar med lov, vedtekter og beslutninger på årsmøtet.

§ 58. Styrets beslutningsmyndighet

Styret skal ta alle beslutninger som ikke i loven eller vedtektene er lagt til andre organer. Beslutninger som kan tas med et vanlig flertall på årsmøtet, kan også tas av styret om ikke annet følger av lov, vedtekter eller årsmøtets beslutning i det enkelte tilfelle.

Styret kan ikke ta beslutninger eller handle på en måte som er egnet til å gi

noen seksjonseiere eller utenforstående en urimelig fordel på andre seksjonseieres bekostning.

§ 59. Inhabilitet

Et styremedlem kan ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av noe spørsmål som medlemmet selv eller dennes nærstående har en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i.

§ 60. Styrets representasjonsadgang og ansvar

Styret har rett til å representere seksjonseierne og forplikte dem med sin underskrift i saker som gjelder seksjonseiernes felles rettigheter og plikter. Dette omfatter å gjennomføre beslutninger truffet av årsmøtet eller styret, og rettigheter og plikter som ellers angår fellesareal og fast eiendom. Styret kan også gjøre gjeldende krav seksjonseierne har mot utbyggeren dersom kravet knytter seg til mangler ved fellesarealene eller forsinket ferdigstillelse av disse. Dersom alle seksjonseierne uttrykkelig samtykker til det, kan det fastsettes i vedtektene at seksjonseierne forpliktes ved underskrift av to eller flere styremedlemmer i fellesskap.

Styrelederen kan saksøke og saksøkes med bindende virkning for alle seksjonseierne i saker som nevnt i første ledd første, annet og tredje punktum. Er det ikke valgt styreleder, kan ethvert styremedlem saksøkes med samme virkning.

Har styret eller styremedlemmene overskredet sin myndighet, er avtale med tredjeperson ikke bindende for seksjonseierne dersom de kan godtgjøre at tredjepersonen innså eller burde innse at myndigheten ble overskredet, og det derfor ville være uredelig å påberope seg avtalen.
Endret ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

Kapittel VIII Forretningsfører. Gebyr.

Overskriften endret ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 61. Ansettelse eller engasjement av forretningsfører

Årsmøtet kan med vanlig flertall beslutte at sameiet skal ha en forretningsfører.

Om vedtektene ikke bestemmer noe annet, er det styrets oppgave å ansette

eller engasjere forretningsfører og andre funksjonærer, gi instruks for dem, fastsette deres lønn eller godtgjørelse, føre tilsyn med at de oppfyller sine plikter, samt å avslutte engasjementet.

En ansettelse av en forretningsfører kan bare skje med en oppsigelsesfrist som ikke må overstige seks måneder. Med to tredjedels flertall av stemmene på årsmøtet kan årsmøtet beslutte at en avtale om forretningsførsel gjøres uoppsigelig fra sameiets side for et lengre tidsrom, men ikke for mer enn fem år.

§ 62. Forretningsførerens beslutningsmyndighet og representasjonsrett

Styret kan delegere deler av sin kompetanse til å ta beslutninger etter § 58 til forretningsføreren. Forretningsføreren kan bare utøve sin beslutningsmyndighet innenfor rammene av hva som er delegert fra styret.

I saker som gjelder vanlig vedlikehold og drift, kan forretningsføreren representere seksjonseierne på samme måte som styret.

Forretningsføreren kan ikke ta beslutninger eller handle på en måte som er egnet til å gi noen seksjonseiere eller utenforstående en urimelig fordel på andre seksjonseieres bekostning.

§ 60 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 63. Inhabilitet

Forretningsføreren kan ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av noe spørsmål som forretningsføreren selv eller dennes nærstående har en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i.

§ 63 a. Eierskiftegebyr

Sameiet kan kreve at den som avhender en seksjon, betaler et gebyr på opptil fire ganger rettsgebyret for arbeid som må gjøres i forbindelse med eierskiftet og eventuell godkjenning av erververen. Det kan ikke avtales at andre enn den som avhender seksjonen, skal betale gebyret.
Tilføyd ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

Kapittel IX. Regnskap og revisjon

§ 64. Plikt til å føre regnskap

Styret skal sørge for ordentlig og tilstrekkelig regnskapsførsel. Styret skal legge

frem regnskapet for det forrige kalenderåret på det ordinære årsmøtet.

I sameier med 21 eller flere seksjoner skal styret sørge for at det blir ført regnskap og utarbeidet årsregnskap og årsberetning i samsvar med bestemmelsene gitt i eller i medhold av regnskapsloven.

§ 65. Plikt til å ha revisor

Sameier med 21 eller flere seksjoner skal ha én eller flere statsautoriserte eller registrerte revisorer. I sameier med 20 eller færre seksjoner kan årsmøtet med vanlig flertall av de avgitte stemmene vedta at sameiet skal ha en revisor som er valgt av årsmøtet.

Årsmøtet velger revisor. Revisoren tjenestegjør inntil annen revisor er valgt.

Dersom sameiet har statsautorisert eller registrert revisor, gjelder bestemmelsene i revisorloven så langt de passer.

Kapittel X. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 66. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer.

Fra samme tidspunkt oppheves lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner.

1 Fra 1 jan 2018, med unntak av § 9, som trer i kraft 1 juli 2018 iflg. res. 15 sep 2017 nr. 1393.

§ 67. Overgangsbestemmelser

§ 3 første og annet ledd gjelder ikke dersom bruksretten er stiftet før lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner trådte i kraft. Utvidelse, fornyelse eller forlengelse regnes som stiftelse av ny bruksrett hvis brukeren ikke hadde krav på endringen. § 3 tredje og fjerde ledd gjelder ikke dersom panteretten har fått rettsvern mot seksjonseiernes kreditorer før loven her trer i kraft.

§ 3 sjette ledd gjelder ikke for særskilt eiendomsrett som er lovlig stiftet før lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner trådte i kraft.

§§ 7 og 8 og kapitlene III og IV gjelder ikke for seksjonering som skjer i samsvar med søknad som er satt frem før loven her trer i kraft. Slike søknader skal behandles etter lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner.

Eierseksjonssameier som omfattes av loven her, har rett til å registrere seg i Foretaksregisteret uavhengig av første og annet punktum.

Påbudte vedtekter etter § 26 annet ledd må vedtas senest ett år etter at

loven her trer i kraft.

Lovbestemt panterett etter lovens § 31, jf. panteloven § 6-1 tredje ledd, står tilbake for heftelse som hadde fått rettsvern mot seksjonseiernes kreditorer før lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner trådte i kraft, om ikke annet følger av alminnelige prioritetsregler.

§ 52 første ledd medfører ingen endringer i stemmereglene i eierseksjonssameier hvor seksjonering har skjedd i samsvar med søknad som er satt frem før lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner trådte i kraft. I slike sameier kan det likevel fastsettes i vedtektene at § 52 første ledd skal gjelde, forutsatt at alle seksjonseierne uttrykkelig samtykker.

For kjøperett som er utløst før loven trer i kraft, gjelder reglene i lov 23. mai 1997 nr. 31 om eierseksjoner kapittel III selv om kjøperetten ikke er gjort gjeldende.

§§ 34, 35, 36 og 37 gjelder ikke når den handlingen eller den unnlatelsen som førte til skaden, skjedde før loven trer i kraft.

Avtaler eller bestemmelser som er i strid med loven her, opphører å gjelde senest ett år etter at loven trer i kraft, om ikke annet går frem av loven. Eksisterende avtaler om midlertidige eneretter til å bruke fellesareal som kommer i strid med trettiårsbegrensningen i § 25 femte og sjette ledd består, men ikke lenger enn tretti år fra lovens ikrafttredelse.
Endret ved lov 10 apr 2019 nr. 13 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 10 apr 2019 nr. 474).

§ 68. Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om statens ansatte mv. (statsansatteloven)

Kapittel 1. Lovens virkeområde. Personalreglement.

§ 1. Lovens virkeområde og definisjoner

(1) Loven gjelder for arbeidstakere i staten. Loven gjelder for embetsmenn og for innleie av arbeidstakere i statlig virksomhet der det er uttrykkelig sagt.
(2) Med embetsmann menes den som er utnevnt av Kongen og gitt bestalling som embetsmann, eller er konstituert av Kongen i et embete. Med statsansatt menes i denne lov enhver arbeidstaker i staten som ikke er embetsmann.
(3) Loven gjelder ikke for statsråder, statssekretærer og politiske rådgivere.

(4) Reglene i §§ 4 til 7, § 11 tredje ledd og § 24 gjelder ikke for ansatte i Stortinget, andre organer under Stortinget, hos Stortingets ombud eller i Sametinget.
(5) Der det er tvil om hvem som er omfattet av loven, kan Kongen gi forskrift om hvem loven skal gjelde for. Kongen kan også gi forskrift om at grupper av statsansatte helt eller delvis skal være unntatt fra loven når det foreligger særlige grunner for det.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 115.

§ 2. Personalreglement

(1) Bestemmelser som etter loven skal fastsettes ved personalreglement, avtales mellom ledelsen for virksomheten og tjenestemannsorganisasjonene i virksomheten som har forhandlingsrett etter lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister. Det kan også inngås avtale om personalreglement for grupper av virksomheter.
(2) Før avtale inngås, skal departementet treffe vedtak om hvilke statsansatte som skal ansettes av departementet eller beskikkes av Kongen.
(3) Kongen fastsetter personalreglement for departementene og Statsministerens kontor. Et utkast til reglement skal på forhånd forhandles frem mellom de forhandlingsberettigede tjenestemannsorganisasjoner etter lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister § 3 første ledd og det departement som sentralt forvalter statens lønns- og personalforhold.
(4) Et personalreglement er gyldig når

a. det er fastsatt i samsvar med bestemmelsene i første til tredje ledd
b. det inneholder bestemmelsene som etter loven skal fastsettes i personalreglement og
c. det ikke inneholder bestemmelser som strider mot lov eller vedtak fattet med hjemmel i lov, eller avtaler sluttet mellom staten og hovedsammenslutningene.

(5) Partene kan når som helst kreve at personalreglementet tas opp til revisjon. Den samme retten har departementet.
(6) Ved opprettelse av ny virksomhet eller sammenslåing eller omorganisering som berører flere virksomheter, kan det ansvarlige departementet fastsette et midlertidig personalreglement. Før et personalreglement fastsettes, skal det innhentes synspunkter fra virksomhetens ledelse og de lokale representantene for tjenestemannsorganisasjonene nevnt i første ledd. Endelig personalreglement for virksomheten fastsettes i avtale som nevnt i første ledd.
Endret ved lov 8 april 2022 nr. 23 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 8 april 2022 nr.

548).

Kapittel 2. Ansettelse mv.

§ 3. Kvalifikasjonsprinsippet

(1) Den best kvalifiserte søkeren skal ansettes eller utnevnes i ledig stilling eller embete, med mindre det er gjort unntak i lov eller forskrift.
(2) Ved vurderingen av hvem som er best kvalifisert, skal det legges vekt på utdanning, erfaring og personlig egnethet, sammenholdt med kvalifikasjonskravene som er fastsatt i utlysningen.

§ 4. Utlysning av stilling og embete

(1) Ledig stilling eller embete skal utlyses offentlig, med mindre annet er fastsatt i lov, forskrift eller tariffavtale.
(2) For utenrikstjenesten kan det fastsettes i personalreglement at ledige embeter eller stillinger bare kunngjøres internt eller i bestemte virksomheter. I særlige tilfeller kan det fastsettes i personalreglementet for utenrikstjenesten at kunngjøring helt kan unnlates.

§ 5. Innstilling

(1) Før en statsansatt ansettes, skal nærmeste leder avgi innstilling.
(2) Dersom nærmeste leder er medlem av det organet som har ansettelsesretten, avgir vedkommende ikke innstilling, men gir i stedet forslag til hvem som bør ansettes.
(3) Dersom det er flere kvalifiserte søkere til en stilling, skal vanligvis tre søkere innstilles eller foreslås i den rekkefølgen de bør komme i betraktning.
(4) Før ansettelse i et departement, skal et innstillingsråd avgi innstilling.
(5) Et innstillingsråd etter fjerde ledd skal ledes av en person som er oppnevnt av arbeidsgiveren. I tillegg skal rådet bestå av like mange medlemmer fra arbeidsgiversiden som fra arbeidstakersiden. Regler om sammensetning, oppnevning og funksjonstid for innstillingsrådets medlemmer fastsettes i personalreglementet.

§ 6. Ansettelse

(1) Statsansatte ansettes av Kongen, eller om Kongen fastsetter det, av et

departement, ett eller flere ansettelsesråd eller et styre for en virksomhet eller gruppe av virksomheter. Antallet ansettelsesråd skal fremgå av personalreglementet.
(2) Et ansettelsesråd skal ledes av en person som er oppnevnt av arbeidsgiveren. I tillegg skal rådet bestå av like mange medlemmer fra arbeidsgiversiden som fra arbeidstakersiden. Regler om sammensetning, oppnevning og funksjonstid for ansettelsesrådets medlemmer fastsettes i personalreglementet.
(3) Dersom et medlem av et ansettelsesråd eller et styre ønsker å ansette en søker som ikke er innstilt, skal det innhentes en skriftlig vurdering av søkeren fra den som avgir innstillingen.
(4) Hvis et styre har ansettelsesmyndighet, skal minst to representanter for de statsansatte delta i behandlingen av ansettelsessaker.
(5) Den som ansettes, skal underrettes skriftlig om vedtaket. I underretningen skal det opplyses om særlige vilkår som er fastsatt for stillingen.
(6) Kongen kan gi forskrift om hvordan ansettelsesretten skal benyttes.

§ 7. Unntak fra reglene i §§ 3 til 6

(1) §§ 3 til 6 gjelder ikke for statsansatte som ansettes og embetsmenn som utnevnes for inntil seks måneder.
(2) I personalreglement kan det gjøres unntak fra reglene i §§ 3 til 6 ved ansettelse og utnevning for inntil ett år.
(3) I personalreglement kan det gjøres unntak fra reglene i §§ 5 og 6 ved

a. gruppevis inntak av elever og aspiranter, eller
b. ansettelsesforhold med kortere arbeidstid enn 15 timer per uke.

§ 8. Utnevning av embetsmenn og ansettelse av statsansatte som beskikkes av Kongen

Kongen kan fastsette regler om hvem som skal ha rett til uttalelse når embetsmenn skal utnevnes eller konstitueres. Det samme gjelder rett til å utarbeide forslag når statsansatte skal beskikkes fast eller midlertidig av Kongen.

§ 9. Fast og midlertidig ansettelse

(1) Statsansatte skal ansettes fast. Avtale om midlertidig ansettelse kan likevel inngås

a. når arbeidet er av midlertidig karakter
b. for arbeid i stedet for en annen eller andre (vikariat)
c. for praksisarbeid
d. for utdanningsstillinger, eller
e. for en periode på inntil seks måneder når det har oppstått et uforutsett behov.

(2) Arbeidsgiver i virksomheten skal minst en gang årlig drøfte bruken av midlertidige ansettelser etter bestemmelsene i første ledd med de tillitsvalgte, inkludert grunnlaget for og omfanget av slike ansettelser, og konsekvenser for arbeidsmiljøet.
(3) Midlertidig ansatte etter første ledd bokstav a, b, eller e, og som har vært sammenhengende ansatt i virksomheten i mer enn tre år, skal anses som fast ansatt. I slike tilfeller kommer reglene om oppsigelse av arbeidsforhold til anvendelse.
(4) Kongen kan gi forskrift om adgangen til midlertidig ansettelse for praksisarbeid og utdanningsstillinger.

§ 10. Åremål for statsansatte

(1) Åremål kan benyttes når det følger av lov eller stortingsvedtak. Det samme gjelder når rikets sikkerhet krever det, eller når dette anses nødvendig som følge av overenskomst med fremmed stat eller internasjonal organisasjon.
(2) Det enkelte departementet kan bestemme at øverste leder i en virksomhet skal ansettes på åremål.
(3) Ansettelse på åremål kan benyttes for postdoktorstillinger.
(4) Kongen kan gi forskrift om åremålsstillinger og adgangen til å benytte åremålsstillinger ved tjeneste på Svalbard.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 43 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1127).

§ 11. Innleie fra virksomhet som har til formål å drive utleie (bemanningsforetak)

(1) Innleie av arbeidstaker fra virksomhet som har til formål å drive utleie (bemanningsforetak), er tillatt i samme utstrekning som det kan avtales midlertidig ansettelse etter § 9 første ledd bokstav b.
(2) Arbeidsgiver og tjenestemannsorganisasjoner i virksomheten som har forhandlingsrett etter lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister, kan skriftlig avtale tidsbegrenset innleie uten hinder av det som er bestemt i første

ledd.
(3) Det kan inngås sentral tariffavtale mellom staten og tjenestemennenes forhandlingsberettigede organisasjoner om unntak fra reglene om likebehandling av lønns- og arbeidsvilkår ved innleie fra bemanningsforetak. Den generelle beskyttelsen av arbeidstakerne må i alle tilfelle respekteres.
(4) Ved innleie etter denne paragrafen gjelder reglene i § 9 tredje ledd tilsvarende.
(5) Kongen kan i forskrift forby innleie for visse arbeidstakergrupper eller på visse områder når viktige samfunnshensyn tilsier det.
(6) For øvrig gjelder arbeidsmiljøloven §§ 14-12 a første og annet ledd, 14-12 b og 14-12 c.
(7) Arbeidstilsynet fører tilsyn med at bestemmelsene i første og annet ledd blir overholdt. Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene. Arbeidsmiljøloven § 18-5, § 18-6 annet, sjette, syvende og åttende ledd og §§ 18-7, 18-8 og 18-10 får tilsvarende anvendelse.
Endret ved lover 19 juni 2020 nr. 69 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1233), 8 april 2022 nr. 23 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 8 april 2022 nr. 548), 20 des 2022 nr. 99 (i kraft 1 apr 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2300). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 43 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1127).

§ 12. Innleie av arbeidstakere fra virksomhet som ikke har til formål å drive utleie

(1) Innleie av arbeidstakere fra virksomhet som ikke har til formål å drive utleie, er tillatt når den innleide arbeidstakeren er fast ansatt hos utleieren. For at virksomheten skal sies ikke å ha til formål å drive utleie, er det et vilkår at utleie skjer innenfor de samme fagområder som utgjør utleierens hovedbeskjeftigelse og at utleieaktiviteten ikke omfatter mer enn 50 prosent av de fast ansatte hos utleier. Arbeidsgiver og tjenestemannsorganisasjoner i virksomheten som har forhandlingsrett etter lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister, skal gjennomføre drøftinger før det treffes beslutning om innleie.
(2) For innleie som overstiger ti prosent av de ansatte, og som har en varighet ut over ett år, skal det inngås avtale med tjenestemannsorganisasjonene i virksomheten. Kravet gjelder likevel ikke ved innleie av inntil to personer.
(3) Kongen kan i forskrift forby innleie for visse arbeidstakergrupper eller på visse områder når viktige samfunnshensyn tilsier det.
Endret ved lov 8 april 2022 nr. 23 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 8 april 2022 nr. 548).

§ 13. Fortrinnsrett for deltidsansatte mv.

(1) Deltidsansatte har fortrinnsrett til utvidet stilling fremfor at arbeidsgiver foretar ny ansettelse i virksomheten. Fortrinnsretten kan også gjelde en del av en stilling.
(2) Fortrinnsretten er betinget av at den ansatte er kvalifisert for stillingen, og at utøvelse av fortrinnsretten ikke vil innebære vesentlige ulemper for virksomheten.
(3) Omplassering etter §§ 19 annet ledd, 20 annet ledd og 27 annet ledd går foran fortrinnsretten for deltidsansatte.
(4) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om fortrinnsrett etter denne paragrafen.
(5) Tvist om fortrinnsrett for deltidsansatte etter denne paragrafen avgjøres av tvisteløsningsnemnda, jf. arbeidsmiljøloven § 17-2.
(6) Rett til stilling tilsvarende faktisk arbeidstid for statsansatt som er deltidsansatt reguleres av arbeidsmiljøloven § 14-4 a. Virkninger av brudd på denne retten reguleres av arbeidsmiljøloven § 14-4 b.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 45 (ikr. 1 jan 2019 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 945).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 43 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1127).

§ 14. Adgang til åremål og konstitusjon av embetsmenn

(1) Embetsmann utnevnes fast i embetet, men kan konstitueres

a. når embetsmannen bare trengs for et begrenset tidsrom eller for å utføre et bestemt oppdrag
b. når embetet ennå ikke er fast organisert, eller arbeidsområdet eller virkekretsen er planlagt endret
c. når embetsmannen skal gjøre tjeneste i stedet for en annen (vikar), eller
d. for en periode på inntil seks måneder.

(2) I tilfeller som nevnt i første ledd bokstav b, kan Kongen, i stedet for å benytte konstitusjon, ta forbehold om at embetsmannen må finne seg i slike endringer i embetets arbeidsområde som senere blir fastsatt.
(3) Innleie etter §§ 11 og 12 kan ikke benyttes til embeter.
(4) Statsforvaltere kan utnevnes på åremål.
(5) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om utnevning av embetsmenn i åremålsstillinger.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 3. Opphør av arbeidsforholdet, ordensstraff, plikt til å overta andre arbeidsoppgaver mv.

§ 15. Prøvetid for statsansatte

(1) For statsansatte gjelder en prøvetid på seks måneder, med mindre ansettelsesorganet har bestemt at prøvetiden ikke skal gjelde. Det gjelder ikke prøvetid ved ny ansettelse i samme stilling eller ved ansettelse i en stilling som i det vesentlige er likeartet med stillingen den ansatte har hatt i samme virksomhet. Ved fast ansettelse gjelder likevel prøvetid dersom tidligere ansettelsestid og prøvetid i den nye stillingen samlet ikke overstiger seks måneder. Prøvetiden for midlertidig ansettelse kan ikke overstige halvparten av ansettelsesforholdets varighet.
(2) Dersom den ansatte har vært fraværende fra arbeidet i prøvetiden, kan arbeidsgiver forlenge prøvetiden med en periode som tilsvarer lengden av fraværet. Forlengelse kan bare skje når den ansatte ved ansettelsen ble skriftlig orientert om adgangen til dette, og arbeidsgiver skriftlig har orientert om forlengelsen innen utløpet av prøvetiden. Det er ikke adgang til forlengelse ved fravær som er forårsaket av arbeidsgiver.
(3) Den ansatte skal få nødvendig veiledning, oppfølging og vurdering av arbeidet i prøvetiden.
(4) I prøvetiden kan den ansatte sies opp på grunn av manglende tilpasning til arbeidet eller dersom vedkommende ikke tilfredsstiller rimelige krav til dyktighet eller pålitelighet.
(5) Adgangen til oppsigelse etter fjerde ledd gjelder bare dersom den ansatte har mottatt skriftlig forhåndsvarsel om oppsigelse innen prøvetidens utløp.
(6) Ansatte som har plikt til å gjennomgå en bestemt opplæring, er ansatt på prøve inntil opplæringen er avsluttet, eller prøve eller eksamen er bestått. Hvis opplæringen ikke er fullført på tilfredsstillende måte, gjelder en oppsigelsesfrist på én måned. Det kan fastsettes i reglement på hvilken måte og etter hvilke kriterier det skal avgjøres om opplæringen er fullført på en tilfredsstillende måte.
(7) Bestemmelsen i denne paragrafen innskrenker ikke arbeidsgivers rett til å si opp den ansatte etter §§ 19 og 20.
Endret ved lov 15 des 2023 nr. 88 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 15 des 2023 nr. 2066).

§ 16. Plikt til å overta andre arbeidsoppgaver mv.

(1) Alle statsansatte og embetsmenn i departementene og ved Statsministerens

kontor har plikt til å finne seg i omorganiseringer og endringer i arbeidsoppgaver og ansvar.
(2) Statsansatte og embetsmenn som ikke omfattes av hovedtariffavtalen i staten, og som får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt i særskilt kontrakt, har plikt til å finne seg i omplassering til andre arbeidsoppgaver i virksomheten eller pålegg om å stå til rådighet for spesielle oppdrag, dersom avtalefestede krav til resultater ikke innfris. Dette gjelder selv om vilkårene for oppsigelse etter §§ 19 eller 20 eller vilkårene for avskjed etter § 27 første ledd bokstav a eller b, ikke er oppfylt. Dette leddet gjelder ikke embetsmenn som omfattes av Grunnloven § 22 annet ledd.

§ 17. Opphør av midlertidig ansettelse og åremål for statsansatte

(1) Midlertidige arbeidsavtaler etter § 9 opphører ved det avtalte tidsrommets utløp, eller når det bestemte arbeidet er avsluttet, med mindre noe annet er skriftlig avtalt.
(2) Statsansatte som er ansatt på åremål etter § 10, fratrer uten oppsigelse ved åremålsperiodens utløp.
(3) I ansettelsesperioden gjelder lovens regler om opphør av arbeidsforhold.
(4) Statsansatte som har vært ansatt i mer enn ett år, har krav på skriftlig varsel om tidspunktet for fratreden senest én måned før fratredelsestidspunktet. Varselet skal anses for å være gitt når det er kommet frem til den ansatte. Dersom fristen ikke overholdes, kan arbeidsgiveren ikke kreve at den ansatte fratrer før én måned etter at varselet er gitt.

§ 18. Opphør av konstitusjon

(1) Når en embetsmann er konstituert i embetet, og grunnen til at konstitusjonsformen ble benyttet er falt bort, skal vedkommende pålegges å fratre embetet.
(2) Dersom embetsmannen er utnevnt i åremålsstilling, plikter vedkommende å fratre når åremålet er utløpt.
(3) Hvis konstitusjonen eller åremålsstillingen har vart mer enn ett år, skal vedkommende ha minst én måneds varsel.
(4) Hvis embetsmannen har vært konstituert av Kongen etter offentlig kunngjøring av embetet, kan vedkommende i stedet utnevnes uten ny kunngjøring. Embetsmann som er utnevnt i åremålsstilling, kan ikke utnevnes i embetet uten ny kunngjøring.

§ 19. Oppsigelse på grunn av virksomhetens forhold

(1) Statsansatte kan sies opp når oppsigelsen er saklig begrunnet i virksomhetens forhold.
(2) En oppsigelse etter første ledd er ikke saklig begrunnet dersom arbeidsgiver har en annen passende stilling i virksomheten å tilby den statsansatte. Ved avgjørelsen av om en oppsigelse har saklig grunn etter første ledd, skal det foretas en avveining mellom virksomhetens behov og de ulemper oppsigelsen påfører den statsansatte. Denne avveiningen gjøres med bindende virkning av forvaltningsorganet.
(3) Kongen kan gi forskrift om hva som regnes som annen passende stilling etter annet ledd. Kongen kan også i forskrift fastsette at arbeidsgivers tilbud om annen passende stilling ikke skal omfatte den som blir sagt opp fra bestemte stillinger, og at det heller ikke skal gjelde ved ansettelse i bestemte stillinger.

§ 20. Oppsigelse på grunn av den statsansattes forhold

(1) En ansatt kan sies opp når vedkommende

a. ikke er i stand til å gjenoppta arbeidet på grunn av sykdom
b. ikke lenger har de kvalifikasjoner som er nødvendig eller foreskrevet for stillingen
c. på grunn av vedvarende mangelfull arbeidsutførelse er uskikket for stillingen, eller
d. gjentatte ganger har krenket sine tjenesteplikter.

(2) Skyldes oppsigelsen forhold som nevnt i første ledd bokstav a eller b, skal den ansatte før oppsigelsen gis, om mulig tilbys en annen passende stilling i virksomheten.
(3) Kongen kan gi forskrift om hva som skal regnes som annen passende stilling etter annet ledd. Kongen kan også i forskrift fastsette at arbeidsgivers tilbud om annen passende stilling ikke skal omfatte den som blir sagt opp fra bestemte stillinger, og at det heller ikke skal gjelde ved ansettelse i bestemte stillinger.

§ 21. Oppsigelse eller avskjed på grunn av sykdom mv. for statsansatte og embetsmenn

Oppsigelsesvernet ved sykdom, svangerskap og etter fødsel eller adopsjon, og ved militærtjeneste mv. i arbeidsmiljøloven §§ 15-8 til 15-10 gjelder for statsansatte. Det samme gjelder for avskjed av embetsmenn etter § 27 første

ledd bokstav a eller b.

§ 22. Oppsigelsesfrister

(1) Ved oppsigelse fra arbeidsgiver er oppsigelsesfristen

a. én måned hvis ansettelsestiden er ett år eller mindre
b. tre måneder hvis ansettelsestiden er mer enn ett år
c. seks måneder hvis ansettelsestiden er mer enn to år.

(2) Dersom den ansatte sier opp sin stilling er oppsigelsesfristen

a. én måned hvis ansettelsestiden er ett år eller mindre
b. tre måneder hvis ansettelsestiden er mer enn ett år.

§ 23. Beregning av ansettelsestiden

(1) Ved beregning av ansettelsestid medregnes all sammenhengende ansettelsestid i virksomheten.
(2) Dersom hele eller deler av en annen virksomhet overføres til virksomheten, skal all sammenhengende ansettelsestid i den tidligere virksomheten medregnes.
(3) Kongen kan gi forskrift om beregningen av ansettelsestiden og sammenhengende ansettelsestid.

§ 24. Fortrinnsrett til ansettelse i staten

(1) Statsansatte som blir sagt opp på grunn av virksomhetens forhold, har fortrinnsrett til annen passende stilling i staten.
(2) Fortrinnsretten gjelder for statsansatte som har vært sammenhengende ansatt i virksomheten i til sammen minst tolv måneder de siste to årene, og har de nødvendige faglige og personlige egenskapene for stillingen.
(3) Fortrinnsretten gjelder fra oppsigelsestidspunktet og inntil to år etter oppsigelsesfristens utløp.
(4) Ved underretning om oppsigelse skal den ansatte gjøres kjent med fortrinnsretten etter denne paragrafen.
(5) Fortrinnsretten faller bort dersom den ansatte ikke har akseptert et tilbud om ansettelse i en passende stilling senest 14 dager etter at tilbudet ble mottatt.
(6) Er det flere fortrinnsberettigede til en stilling, skal den som er best kvalifisert

ansettes.
(7) Reglene i denne paragrafen gjelder tilsvarende for embetsmenn uansett tjenestetid, dersom avskjeden skyldes at embetsmannen

a. på grunn av sykdom er varig uskikket til forsvarlig å utføre sin tjeneste, eller
b. ikke lenger har de kvalifikasjonene som er nødvendig eller foreskrevet for embetet.

(8) Reglene gjelder ikke for konstituerte embetsmenn. Fortrinnsretten kan ikke gjøres gjeldende til embeter eller stillinger som beskikkes av Kongen i statsråd.
(9) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om fortrinnsrett. Kongen kan i forskrift fastsette at fortrinnsretten ikke skal gjelde den som blir sagt opp fra bestemte stillinger, og at den heller ikke skal gjelde ved ansettelse i bestemte stillinger.

§ 25. Ordensstraff

(1) Statsansatte eller embetsmenn kan ilegges ordensstraff for

a. overtredelse av tjenesteplikter eller unnlatelse av å oppfylle tjenesteplikter, eller
b. utilbørlig adferd i eller utenfor tjenesten som skader den aktelse eller tillit som er nødvendig for stillingen, tjenesten eller embetet.

(2) Som ordensstraff kan statsansatte

a. ilegges tap av ansiennitet fra én måned til to år, eller
b. varig eller midlertidig omplasseres til en annen stilling.

(3) Som ordensstraff kan embetsmenn

a. ilegges skriftlig irettesettelse, eller
b. ilegges tap av ansiennitet fra én måned til to år.

(4) Opplysninger om ordensstraff kan lagres i personalmappen i fem år.
(5) Paragrafen gjelder ikke for embetsmenn som er dommere, eller statsansatte eller embetsmenn som ved lov er underlagt annen disiplinærmyndighet.

§ 26. Avskjed av statsansatte

En statsansatt kan avskjediges når vedkommende

a. har vist grov uforstand i tjenesten
b. grovt har krenket sine tjenesteplikter
c. på tross av skriftlig advarsel gjentatt har krenket sine tjenesteplikter, eller
d. ved utilbørlig adferd i eller utenfor tjenesten viser seg uverdig til sin stilling eller bryter ned den aktelsen eller tilliten som er nødvendig for stillingen eller tjenesten.

§ 27. Avskjed av embetsmenn ved administrativ beslutning eller dom

(1) En embetsmann kan avskjediges når vedkommende

a. på grunn av sykdom er varig uskikket til forsvarlig å utføre sin tjeneste
b. ikke lenger har de kvalifikasjoner som er nødvendige eller foreskrevet for embetet, eller av andre grunner er varig uskikket for embetet
c. har vist grov uforstand i tjenesten
d. grovt har krenket sine tjenesteplikter
e. på tross av skriftlig advarsel gjentatt har krenket sine tjenesteplikter, eller
f. ved utilbørlig adferd i eller utenfor tjenesten viser seg uverdig til sitt embete eller bryter ned den aktelse eller tillit som er nødvendig for embetet.

(2) Før embetsmann avskjediges, skal embetsmannen om mulig tilbys annen passende stilling i virksomheten dersom avskjeden skyldes at vedkommende

a. på grunn av sykdom er varig uskikket til forsvarlig å utføre sin tjeneste, eller
b. ikke lenger har de kvalifikasjoner som er nødvendige eller foreskrevet for embetet.

(3) Kongen kan gi forskrift om hva som regnes som annen passende stilling etter annet ledd. Kongen kan også i forskrift fastsette at arbeidsgivers tilbud om annen passende stilling ikke skal omfatte den som blir avskjediget fra bestemte embeter, og at det heller ikke skal gjelde ved ansettelse i bestemte stillinger.

§ 28. Avskjed av embetsmenn ved dom

(1) En embetsmann kan avskjediges ved dom når vedkommende viser seg å være varig uskikket til forsvarlig å utføre sin tjeneste eller når vedkommende ikke har de nødvendige eller gyldig foreskrevne betingelser for å inneha embetet.
(2) Krav om avskjed etter denne paragraf gjøres gjeldende ved søksmål, jf. likevel regelen i straffeprosessloven § 3 annet ledd.
(3) Påstand om avskjed etter denne bestemmelsen og om tjenestens tap som straff, kan avgjøres i samme sak.

§ 29. Suspensjon

(1) Dersom det er grunn til å anta at en statsansatt eller embetsmann har gjort seg skyldig i forhold som kan medføre avskjed etter §§ 26, 27 første ledd bokstav c til f eller 28, og tjenestens eller virksomhetens behov tilsier det, kan ansettelsesorganet pålegge den ansatte eller embetsmannen å fratre arbeidsforholdet mens saken undersøkes.
(2) Det skal vurderes fortløpende om vilkårene etter første ledd er oppfylt. Dersom vilkårene ikke lenger er oppfylt, skal suspensjonen straks oppheves.
(3) Suspensjonen skal oppheves dersom vedtak om avskjed ikke er truffet innen seks måneder. Suspensjonen kan forlenges dersom særlige forhold tilsier det.
(4) I stedet for suspensjon kan embetsmenn i departementene og ved Statsministerens kontor, i Forsvaret eller utenrikstjenesten og statsansatte, midlertidig overføres til en annen, mindre betrodd tjeneste. For slik overføring gjelder de samme saksbehandlingsreglene som for suspensjon.
(5) Statsansatte og embetsmenn har krav på den lønnen de hadde på suspensjonstidspunktet frem til suspensjonen opphører. Det kan gjøres fradrag i lønnen for inntekt vedkommende får ved å ta annet arbeid i suspensjonstiden.

Kapittel 4. Vedtaksmyndighet og saksbehandlingsregler

§ 30. Vedtaksmyndighet i saker som gjelder statsansatte

(1) Vedtak om oppsigelse, ordensstraff, avskjed eller suspensjon treffes av ansettelsesorganet. Paragraf 6 fjerde ledd gjelder tilsvarende.
(2) Arbeidsgiver kan treffe vedtak om suspensjon eller overføring til annen tjeneste etter § 29 i saker som krever særlig rask avgjørelse. I slike tilfeller skal melding om vedtaket straks gis til ansettelsesorganet. Ansettelsesorganet kan omgjøre vedtaket eller treffe annet vedtak etter § 29 om vilkårene for det

foreligger.

§ 31. Vedtaksmyndighet i saker som gjelder embetsmenn og statsansatte som beskikkes av Kongen i statsråd

(1) Embetsmenn som nevnt i Grunnloven § 22 annet ledd kan før oppnådd aldersgrense bare avskjediges ved dom. Embetsmenn som nevnt i Grunnloven § 22 første ledd kan også avskjediges av Kongen i statsråd. Kongen i statsråd treffer vedtak om suspensjon eller overføring til annen tjeneste etter § 29.
(2) Kongen kan gi departementet fullmakt til å gi embetsmenn avskjed etter søknad eller ved oppnådd aldersgrense og til å vedta opphør av suspensjon eller konstitusjon eller ilegge ordensstraff. Det samme gjelder statsansatte som beskikkes fast eller midlertidig av Kongen i statsråd.
(3) Dersom saken krever særlig rask avgjørelse, kan vedtak om suspensjon eller overføring til annen tjeneste etter § 29 også treffes av departementet. Slikt vedtak skal straks meldes til Kongen i statsråd, som kan stadfeste vedtaket, omgjøre vedtaket eller treffe annet vedtak etter § 29 om vilkårene for det foreligger.

§ 32. Saksbehandlingsregler

(1) Før det treffes vedtak om ordensstraff, oppsigelse eller avskjed, skal statsansatte, i tillegg til sine rettigheter etter forvaltningsloven, gis anledning til å forklare seg muntlig for den myndigheten som skal avgjøre saken. Dersom Kongen i statsråd skal treffe avgjørelsen, kan forklaringen skje for departementet. Det samme gjelder for embetsmenn hvis departementet vil fremme forslag om ordensstraff eller avskjed.
(2) Statsansatte og embetsmenn har rett til å la seg bistå av en tillitsvalgt eller annen rådgiver.
(3) Når spørsmål om avskjed er tatt opp av den myndigheten som avgjør eller forbereder saken, kan statsansatte eller embetsmenn kreve bevisopptak etter domstolloven § 43 annet ledd.

Kapittel 5. Klage og søksmål

§ 33. Klage

(1) Dersom en statsansatt i medhold av forvaltningsloven påklager et vedtak om oppsigelse, ordensstraff, suspensjon eller avskjed, er klageinstansen

departementet eller den myndigheten som er bestemt i personalreglement. Kongen i statsråd er klageinstans dersom vedtaket er truffet av et departement og ved klage fra embetsmenn over ordensstraff.
(2) Klageinstansen kan ikke endre vedtaket til skade for klageren.

§ 34. Søksmål

(1) Statsansatte eller embetsmenn kan reise søksmål for å få prøvd lovligheten av klageinstansens vedtak. Fristen for søksmål er åtte uker fra det tidspunktet underretning om vedtaket er kommet frem til den statsansatte eller embetsmannen. Fristen er likevel seks måneder dersom den statsansatte eller embetsmannen bare krever erstatning eller saken gjelder irettesettelse som ordensstraff. Partene kan i den enkelte sak bli enige om en lengre søksmålsfrist.
(2) Ved tvist om det foreligger ulovlig midlertidig ansettelse eller innleie gjelder ingen søksmålsfrist så lenge ansettelses- eller innleieforholdet består.
(3) Fristen for å kreve dom for at det har foreligget et fast arbeidsforhold ved tvist om ulovlig midlertidig ansettelse eller innleie, er åtte uker fra det tidspunktet den statsansatte eller den innleide arbeidstakeren fratrer stillingen. Dersom den statsansatte eller den innleide arbeidstakeren bare krever erstatning, er søksmålsfristen seks måneder fra fratredelsestidspunktet. Partene kan i den enkelte sak bli enige om lengre søksmålsfrist.
(4) For søksmål gjelder domstolloven og tvisteloven med de særregler som følger av denne loven og arbeidsmiljøloven §§ 17-1 annet, tredje og fjerde ledd, 17-5, 17-6 og 17-7. Retten kan utsette behandlingen av saken i inntil åtte uker om saken tas opp til fornyet behandling i forvaltningen og forvaltningsorganet gir retten melding om det.

§ 35. Iverksettelse av vedtak som gjelder statsansatte

(1) Vedtak om ordensstraff, oppsigelse, suspensjon eller avskjed kan påklages innen klagefristens utløp.
(2) Vedtak om ordensstraff, oppsigelse eller avskjed kan ikke iverksettes før klagefristen er ute. Påklages vedtaket innen klagefristens utløp, kan det ikke iverksettes før klagen er avgjort.
(3) Klageinstansens vedtak om oppsigelse eller ordensstraff kan ikke iverksettes før to uker etter at underretning om vedtaket er kommet frem til den statsansatte. Dersom den ansatte i løpet av disse to ukene reiser søksmål eller skriftlig varsler arbeidsgiver om at søksmål vil bli reist innen fristen på åtte uker, jf. § 34 første ledd, kan vedtaket om oppsigelse eller ordensstraff ikke iverksettes før saken er rettskraftig avgjort, eller fristen på åtte uker er utløpt i

tilfeller hvor det ikke er reist søksmål.
(4) Tredje ledd gjelder tilsvarende dersom søksmål er reist eller varsel om søksmål er gitt innen oppsigelsesfristens utløp.
(5) Dersom søksmål reises, kan likevel retten, etter krav fra arbeidsgiver, ved kjennelse bestemme at vedtaket skal iverksettes før saken er rettskraftig avgjort, dersom retten finner det urimelig at iverksettelse av vedtaket utsettes. Retten skal samtidig fastsette frist for iverksettelsen av vedtaket.
(6) Dersom en statsansatt reiser søksmål om lovligheten av avskjed eller oppsigelse i prøvetiden, utsettes ikke iverksettelsen av vedtaket, med mindre retten bestemmer det ved kjennelse og søksmål er reist innen søksmålsfristen i § 34 første ledd. Arbeidsmiljøloven § 15-11 femte ledd gjelder tilsvarende.

§ 36. Iverksettelse av vedtak som gjelder embetsmenn

(1) Vedtak om ordensstraff truffet av et departement kan påklages innen klagefristens utløp.
(2) Vedtak om ordensstraff kan ikke iverksettes før klagefristen er ute. Påklages vedtaket innen klagefristens utløp, kan det ikke iverksettes før klagen er avgjort.
(3) Klageinstansens vedtak om ordensstraff kan ikke iverksettes før to uker etter at underretning om vedtaket er kommet frem til embetsmannen.
(4) For vedtak om suspensjon eller avskjed truffet av Kongen i statsråd, er søksmålsfristen åtte uker fra det tidspunktet underretning om vedtaket er kommet frem til embetsmannen. Fristen er likevel seks måneder dersom embetsmannen bare krever erstatning. Partene kan i den enkelte sak bli enige om en lengre søksmålsfrist.
(5) Et vedtak om avskjed av en embetsmann i medhold av § 27 første ledd bokstav a eller b kan ikke iverksettes før to uker etter at underretning om vedtaket er kommet frem til embetsmannen. Dersom embetsmannen i løpet av disse to ukene reiser søksmål, eller skriftlig varsler arbeidsgiver om at søksmål vil bli reist innen fristen på åtte uker som er nevnt i fjerde ledd, kan vedtaket ikke iverksettes før saken er rettskraftig avgjort, eller før søksmålsfristen er utløpt.
(6) Dersom søksmål reises, kan likevel retten, etter krav fra arbeidsgiver, ved kjennelse bestemme at vedtaket skal iverksettes før saken er rettskraftig avgjort, dersom retten finner det urimelig at iverksettelse av vedtaket utsettes. Retten skal samtidig fastsette frist for iverksettelsen av vedtaket.
(7) Femte ledd annet punktum gjelder tilsvarende når embetsmenn reiser søksmål om ordensstraff.
(8) Ved søksmål fra embetsmenn, som nevnt i Grunnloven § 22 første ledd, gjelder arbeidsmiljøloven § 15-14 tredje ledd annet punktum og fjerde ledd og

§§ 17-1 og 17-7 tilsvarende.

§ 37. Virkninger av ulovlig ordensstraff, oppsigelse, suspensjon eller avskjed

(1) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder for statsansatte og embetsmenn som er omfattet av Grunnloven § 22 første ledd.
(2) Dersom en domstol finner at en ordensstraff er i strid med § 25, en oppsigelse er i strid med §§ 15, 19 eller 20, en suspensjon er i strid med § 29 eller en avskjed er i strid med §§ 26 eller 27, skal retten, etter påstand fra den statsansatte eller embetsmannen, kjenne vedtaket ugyldig. Dersom saken gjelder oppsigelse eller avskjed, kan retten likevel, i særlige tilfeller etter påstand fra arbeidsgiver, bestemme at arbeidsforholdet skal opphøre dersom den etter en avveining av partenes interesser finner at det vil være åpenbart urimelig at arbeidsforholdet fortsetter.
(3) Statsansatt eller embetsmann kan kreve erstatning dersom ordensstraffen, oppsigelsen, suspensjonen eller avskjeden er ulovlig. Erstatningen fastsettes til det beløpet som retten finner rimelig under hensyn til det økonomiske tapet, arbeidsgivers og den statsansattes eller embetsmannens forhold og omstendighetene for øvrig.
(4) Ved søksmål i forbindelse med virksomhetsoverdragelse gjelder ikke annet ledd annet punktum og arbeidsmiljøloven § 16-4 tredje ledd.

§ 38. Virkninger av ulovlig midlertidig ansettelse eller innleie

(1) Dersom det foreligger brudd på bestemmelsene i §§ 9 eller 10, skal retten etter påstand fra den statsansatte avsi dom for at det foreligger et fast arbeidsforhold eller at arbeidsforholdet fortsetter. I særlige tilfeller kan retten likevel, etter påstand fra arbeidsgiver, bestemme at arbeidsforholdet skal opphøre dersom den etter en avveining av partenes interesser finner at det vil være åpenbart urimelig at arbeidsforholdet fortsetter.
(2) Dersom det foreligger brudd på bestemmelsen i § 11, skal retten etter påstand fra den innleide arbeidstakeren avsi dom for at den innleide har et fast arbeidsforhold hos innleier. I særlige tilfeller kan retten likevel, etter påstand fra innleier, bestemme at den innleide arbeidstakeren ikke har et fast arbeidsforhold dersom den etter en avveining av partenes interesser finner at dette vil være åpenbart urimelig.
(3) Ved brudd på bestemmelsene i §§ 9, 10 eller 11 kan en midlertidig ansatt eller innleid arbeidstaker kreve erstatning. Erstatningen fastsettes i samsvar med § 37 tredje ledd.
(4) Retten til å fortsette i stillingen eller embetet ved søksmål gjelder ikke for

innleide arbeidstakere, midlertidig ansatte eller konstituerte embetsmenn. Etter krav fra en statsansatt eller innleid arbeidstaker, kan retten likevel bestemme at arbeidsforholdet skal fortsette inntil saken er rettskraftig avgjort, dersom søksmålet er reist innen åtte uker etter utløpet av arbeidsforholdet.

Kapittel 6. Særlige bestemmelser

§ 39. Forbud mot gaver i tjenesten mv.

(1) Ingen statsansatte eller embetsmenn må for seg eller andre motta gave, provisjon, tjeneste eller annen ytelse som er egnet til, eller av giveren er ment, å påvirke vedkommendes tjenestlige handlinger, eller som det er forbudt å motta etter bestemmelser i reglement eller instruks for virksomheten.
(2) Overtredelse kan medføre ordensstraff, oppsigelse eller avskjed.

§ 39 a. Registrering av statsansattes og embetsmenns verv og økonomiske interesser

For å forebygge interessekonflikter, kan en virksomhet fastsette at ansatte i bestemte stillinger skal registrere sine verv og økonomiske interesser dersom det er nødvendig ut fra virksomhetens ansvars- og arbeidsområder og de ansattes stilling eller funksjon. Det skal da også fastsettes hvilke opplysninger som omfattes av registreringsplikten, og hvordan registreringen skal skje.
Tilføyd ved lov 8 april 2022 nr. 23 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 8 april 2022 nr. 548).

Kapittel 7. Avsluttende bestemmelser

§ 40. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 juli 2017 iflg. res. 16 juni 2017 nr. 763.

§ 41. Overgangsregler – personalreglement

Reglementer som er gitt med hjemmel i lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. er gyldige inntil de blir opphevet eller avløst av nytt reglement for virksomheten, men likevel ikke lenger enn to år etter at loven trer

i kraft.

§ 42. Overgangsregler – stillingsvern

Bestemmelsen i loven § 9 tredje ledd gjelder for arbeidsavtaler som er inngått etter at loven trer i kraft.

§ 43. Overgangsregler – åremål

(1) Bestemmelsene i § 10 om åremål for statsansatte gjelder for ansettelse i åremålsstilling etter at loven trer i kraft.
(2) Kontraktsbefal og vervede mannskaper i Forsvaret kan ansettes i åremålsstilling på gjeldende vilkår inntil ett år etter at loven trer i kraft.

§ 44. Overgangsregler – innleie

Bestemmelsen i § 11 fjerde ledd om stillingsvern for innleid arbeidstaker fra virksomhet som har til formål å drive utleie (bemanningsforetak), får anvendelse for arbeidsavtaler som er inngått etter at loven trer i kraft.

§ 45. Opphevelse av og endring i andre lover

Fra loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:
1. Lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. oppheves
– – –

Lov om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner (yrkeskvalifikasjonsloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å legge til rette for at en yrkesutøver som er statsborger av en EØS-stat eller Sveits, kan utøve yrket sitt i Norge på lik linje med en yrkesutøver som har ervervet sine yrkeskvalifikasjoner i Norge, i samsvar med EØS-avtalen

vedlegg VII og Konvensjonen om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA-konvensjonen), jf. direktiv 2005/36/EF.

Loven har også som formål å legge til rette for at en yrkesutøver med yrkeskvalifikasjoner fra tredjeland, kan utøve sitt yrke i Norge.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

§ 2. Lovens virkeområde

Loven gjelder yrkesutøvere med statsborgerskap fra en EØS-stat eller Sveits som vil utøve et lovregulert yrke i Norge, og som har ervervet sine yrkeskvalifikasjoner eller fått disse godkjent i en annen EØS-stat eller Sveits. Loven gjelder videre for yrker som er omfattet av ordningen med europeisk profesjonskort. Loven gjelder med visse begrensninger også tredjelandsborgere som omfattes av direktiv 2004/38/EF, jf. fjerde ledd.

For yrker som omfattes av lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. og lov 15. juni 2001 nr. 75 om veterinærer og annet dyrehelsepersonell, gjelder kun §§ 22 til 24. For statsborgere fra Sveits gjelder ikke §§ 10, 11, 14, 19 første ledd annet punktum og 20.

§§ 3, 8, 12, 13 og 15 til 18 gjelder for yrkesutøver med yrkeskvalifikasjoner fra tredjeland, om ikke annet er særskilt bestemt.

Loven gir ikke rett til å utøve yrker innen offentlig myndighetsutøvelse.[1] Loven gjelder ikke for offentlig utnevnte notarer.

Departementet kan gi forskrift om yrkesutøver som har ervervet sine yrkeskvalifikasjoner i et tredjeland, og tredjelandsborgere som omfattes av direktiv 2004/38/EF.

Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 60 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 778), 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

1 Jf. EØS-avtalen art. 32.

§ 2 a. Lovens anvendelse for yrkeskvalifikasjoner og yrkesutøvere fra Storbritannia

Britiske borgere med yrkeskvalifikasjoner fra Storbritannia eller en EØS-stat og EØS-borgere med yrkeskvalifikasjoner fra Storbritannia som har fått innvilget godkjenning etter reglene i kapittel 3 innen utløpet av overgangsperioden som fastsatt i lov 29. mars 2019 nr. 8 om en overgangsperiode ved Storbritannias uttreden fra EU § 2, har rett til å utøve yrket i Norge. Tilsvarende gjelder for personer som omfattes av utlendingsloven § 125 a.

Loven kapittel 3, kapittel 4 unntatt § 14 og kapittel 5 gjelder også for

personer som nevnt i første ledd som har søkt om godkjenning etter §§ 8 til 11 før utløpet av overgangsperioden. Tilsvarende gjelder ut 2029 for personer som var under utdanning i Storbritannia 31. desember 2019. Ut 2021 gjelder loven kapittel 3, kapittel 4 unntatt § 14 og kapittel 5 også for personer som nevnt i første ledd som har fullført sin utdannelse i Storbritannia før utløpet av overgangsperioden.
Tilføyd ved lov 27 nov 2020 nr. 131 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2842).

§ 3. Definisjoner

I denne loven betyr

a. *lovregulert yrke:* en eller flere former for yrkesvirksomhet som er underlagt lov- eller forskriftsfestede krav om bestemte yrkeskvalifikasjoner, eller hvor bruken av en yrkestittel ved lov eller forskrift er begrenset til innehavere av en gitt yrkeskvalifikasjon
b. *yrkeskvalifikasjoner:* kvalifikasjoner bekreftet ved et kvalifikasjonsbevis, et kursbevis eller yrkeserfaring
c. *kvalifikasjonsbevis:* vitnemål, attester og annen dokumentasjon utstedt av en myndighet utpekt i henhold til lover eller forskrifter i vedkommende medlemsstat, og som dokumenterer en bestått yrkesrettet opplæring som i hovedsak er ervervet i en EØS-stat eller Sveits
d. *ansvarlig myndighet:* myndighet eller organ som er særlig bemyndiget til å utstede eller motta kvalifikasjonsbevis og andre dokumenter eller opplysninger, og til å motta søknader og treffe beslutninger som nevnt i denne loven
e. *lovregulert utdanning:* utdanning som er særlig rettet mot utøvelsen av et bestemt yrke og som omfatter ett eller flere kurs, eventuelt supplert med yrkesrettet opplæring, en praktisk prøveperiode eller yrkespraksis hvis nivå og struktur er fastsatt ved lov eller forskrift
f. *yrkeserfaring:* faktisk og lovlig utøvelse av det aktuelle yrket i annen EØS-stat eller Sveits
g. *prøveperiode:* utøvelse av et lovregulert yrke under tilsyn av en kvalifisert utøver av dette yrket og eventuelt etterfulgt av videreutdanning
h. *egnethetsprøve:* en prøve avgrenset til søkerens faglige kunnskaper som gjennomføres av ansvarlig myndighet i vertsstaten med sikte på å vurdere søkerens evne til å utøve et lovregulert yrke i nevnte EØS-stat eller Sveits

i. etableringsstat: den staten hvor yrkesutøveren utøver eller har utøvd sitt yrke, eller er lovlig etablert med det formål å utøve et yrke
j. *vertsstat:* den staten hvor yrkesutøveren har søkt om å utøve sitt yrke enten ved midlertidig tjenesteytelse eller ved etablering
k. *hjemstat:* den staten hvor yrkesutøveren har ervervet sine yrkeskvalifikasjoner
l. *europeisk profesjonskort:* et elektronisk sertifikat som dokumenterer at yrkesutøveren enten oppfyller alle nødvendige betingelser for midlertidig tjenesteytelse i vertsstaten, eller godkjenning av yrkeskvalifikasjoner for etablering i vertsstaten
m. *Det indre markeds informasjonssystem (IMI):* EUs database til informasjonsutveksling mellom ansvarlige myndigheter i EØS-statene.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

Kapittel 2. Midlertidig tjenesteytelse

§ 4. Prinsippet om fri ytelse av tjenester

En yrkesutøver som er lovlig etablert i en annen EØS-stat eller Sveits, og som har rett til å utøve yrke der, har rett til å utøve det samme yrket midlertidig i Norge.

Den ansvarlige myndigheten kan vurdere om yrkesutøveren skal gis delvis adgang til et yrke.

Departementet kan gi forskrift om midlertidig tjenesteytelse, herunder bruk av lovbeskyttet tittel, informasjon til tjenestebrukere og delvis adgang til yrker.

§ 5. Forhåndsmelding

Første gang tjenesten ytes i Norge, kan den ansvarlige myndigheten kreve at yrkesutøveren leverer en skriftlig forhåndsmelding med tilhørende dokumenter. Meldingen skal fornyes hver tolvte måned med unntak fra innehavere av et profesjonskort, hvor fornyelse skal skje etter 18 måneder.

Departementet kan gi forskrift om forhåndsmeldingens innhold og krav til hvilke dokumenter som skal følge med forhåndsmeldingen.

§ 6. Kontroll av kvalifikasjoner

For yrker som har vesentlige konsekvenser for helsen eller sikkerheten til mottakeren av tjenesten, og som ikke omfattes av automatisk godkjenning etter §§ 9 til 11, kan den ansvarlige myndigheten kontrollere yrkesutøverens kvalifikasjoner før vedkommende kan utøve yrket i Norge.

Departementet kan gi forskrift om kontroll av kvalifikasjoner.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

§ 7. Saksbehandling for midlertidig tjenesteytelse

Retten til midlertidig tjenesteytelse skal avgjøres uten ugrunnet opphold og senest innen de frister som er satt i forskrift gitt i medhold av denne loven. Dersom den ansvarlige myndigheten ikke overholder fristene, kan yrkesutøveren utøve yrket i Norge.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og saksbehandlingsfrister for midlertidig tjenesteytelse.

Kapittel 3. Etablering

§ 8. Vilkår for godkjenning – generell ordning

Paragrafen gjelder for lovregulerte yrker som ikke omfattes av automatisk godkjenning etter §§ 9 til 11.

En yrkesutøver som har rett til å utøve yrket i en annen EØS-stat eller Sveits, har rett til å utøve et lovregulert yrke i Norge på lik linje med en yrkesutøver som har ervervet sine yrkeskvalifikasjoner i Norge. Yrkesutøveren må ha kompetanseattest eller kvalifikasjonsbevis som kreves i annen EØS-stat eller i Sveits for å utøve yrket der.

Den ansvarlige myndigheten kan vurdere om yrkesutøveren skal gis delvis adgang til et yrke.

Departementet kan gi forskrift om kvalifikasjonsnivåer, vilkår for godkjenning etter den generelle ordningen, unntak fra paragrafen, krav til prøveperiode og egnethetsprøve og om delvis adgang til et yrke.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

§ 9. Automatisk godkjenning på grunnlag av yrkeserfaring

Hvis det i lov eller forskrift settes krav til generell, forretningsmessig eller faglig kunnskap og ferdighet for å kunne utøve et yrke som oppført i vedlegg IV til direktiv 2005/36/EF, kan yrkesutøveren ha rett til å utøve yrket etter en automatisk godkjenning. Det skal tas hensyn til utøvelse av yrket i en annen EØS-stat eller Sveits ved vurderingen av om kravene er oppfylt.

Departementet kan gi forskrift om automatisk godkjenning på grunnlag av yrkeserfaring.

§ 10. Godkjenning etter felles opplæringsrammer[1]

En yrkesutøver som har et bevis på yrkeskvalifikasjoner ervervet i en annen EØS-stat på grunnlag av felles opplæringsrammer som fastsatt etter direktiv 2005/36/EF artikkel 49a, har rett til å utøve yrket i Norge på lik linje med yrkesutøvere som har ervervet sine yrkeskvalifikasjoner i Norge. Dette gjelder likevel kun dersom Norge har innført felles opplæringsramme for det aktuelle yrket.

Departementet kan gi forskrift om felles opplæringsrammer.

1 Trer i kraft når Kongen bestemmer.

§ 11. Godkjenning etter felles opplæringsprøve[1]

En yrkesutøver som har bestått en felles opplæringsprøve i en annen EØS-stat som fastsatt etter direktiv 2005/36/EF artikkel 49b, har rett til å utøve yrket i Norge, på lik linje med yrkesutøvere som har ervervet sine yrkeskvalifikasjoner i Norge. Dette gjelder likevel kun dersom Norge har innført felles opplæringsprøve for det aktuelle yrket.

Departementet kan gi forskrift om felles opplæringsprøve.

1 Trer i kraft når Kongen bestemmer.

§ 12. Krav til dokumentasjon

En ansvarlig myndighet kan ved søknad om etablering kreve dokumentasjon for yrkeskvalifikasjoner.

Departementet kan gi forskrift om krav til dokumentasjon ved søknad om etablering.

§ 13. Særlige saksbehandlingsregler for etablering

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og saksbehandlingsfrister om etablering.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

Kapittel 4. Saksbehandlingsregler

§ 14. Europeisk profesjonskort

En yrkesutøver har etter søknad rett til å få et profesjonskort for yrkene som er omfattet av ordningen.

Søknaden skal behandles uten ugrunnet opphold og senest innen de fristene som er satt i forskrift gitt i medhold av denne loven.

Den ansvarlige myndigheten skal benytte IMI i forbindelse med søknad og behandling av profesjonskort.

Departementet kan gi forskrift om hvilke yrker som er berørt av ordningen, utstedelse, saksbehandling og saksbehandlingsfrister for profesjonskort.

§ 15. Språkkunnskaper for lovregulerte yrker

Yrkesutøveren skal ha de språkkunnskaper i norsk som er nødvendig for å utøve det lovregulerte yrket.

Departementet kan gi forskrift om krav til og kontroll av språkkunnskaper.

§ 16. Bruk av akademisk tittel og yrkestittel

En yrkesutøver som er godkjent etter denne loven skal ha rett til å benytte hjemstatens akademiske tittel.

Er yrkestittelen beskyttet i Norge, kan yrkesutøveren som er godkjent etter loven, bruke yrkestittelen og eventuelle forkortelser som gjelder i Norge. Hvis yrkesutøveren kun har fått delvis adgang til et yrke, må yrkesutøveren benytte hjemstatens yrkestittel.

Departementet kan gi forskrift om bruk av akademisk tittel, yrkestittel og unntak fra regelen.

§ 17. Elektronisk søknad

En yrkesutøver kan søke om godkjenning via den ansvarlige myndigheten eller kontaktpunktet etter tjenesteloven. Kontaktpunktet sender søknaden umiddelbart til den ansvarlige myndigheten. Yrkesutøveren kan velge å sende søknad elektronisk eller per post.

Departementet kan gi forskrift om elektronisk søknad.

§ 18. Klage

Enkeltvedtak truffet med hjemmel i denne loven kan påklages etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI. Det samme gjelder dersom avgjørelsen ikke er truffet innen fristene som er satt med hjemmel i denne loven.

Kapittel 5. Administrative bestemmelser

§ 19. Administrativt samarbeid

Ansvarlige myndigheter i Norge skal samarbeide med andre ansvarlige myndigheter i EØS i forbindelse med godkjenning av yrkeskvalifikasjoner. De ansvarlige myndighetene skal benytte IMI.

Ansvarlige myndigheter skal utveksle informasjon om disiplinære og strafferettslige sanksjoner som vil ha konsekvenser for utøvelsen av yrket. Dette gjelder uten hinder av den lovbestemte taushetsplikten i forvaltningsloven § 13.

Departementet kan gi forskrift om administrativt samarbeid ved etablering og midlertidig tjenesteytelse.

§ 20. Varslingsplikt for ansvarlig myndighet

Den ansvarlige myndigheten skal innen tre dager varsle ansvarlige myndigheter i samtlige øvrige EØS-stater om en yrkesutøver har fått begrenset retten til å utøve yrket av nasjonale myndigheter eller domstoler, både midlertidig og permanent. Dette gjelder for yrkesutøvere som utøver et lovregulert yrke med opplæring av mindreårige, herunder barnehage.

Varslingsplikten gjelder også der en yrkesutøver som utfører ethvert yrke omfattet av denne loven, har blitt domfelt for bruk av falske dokumenter.

Varslingsplikten gjelder uten hinder av den lovbestemte taushetsplikten i forvaltningsloven § 13.

Departementet kan i forskrift bestemme hvilke yrker som omfattes av varslingsplikt etter denne loven, innholdet i varslingen og klageadgang.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 60 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 778).

§ 21. Elektronisk informasjon

Kontaktpunktet etter tjenesteloven skal ha følgende opplysninger tilgjengelig elektronisk:

a. liste over lovregulerte yrker i Norge med ansvarlige myndigheter
b. liste over yrker hvor det kan utstedes europeisk profesjonskort
c. liste over yrker hvor det kreves forhåndsgodkjenning for å yte tjenesten midlertidig
d. liste over lovregulerte utdanninger
e. krav og prosedyrer i forbindelse med godkjenning av yrkeskvalifikasjoner herunder oversikt over gebyr
f. opplysninger om klageadgang.

Departementet kan gi forskrift om elektronisk informasjon.

§ 22. Koordinator

Departementet koordinerer gjennomføringen av direktiv 2005/36/EF med etterfølgende endringer. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om koordinators oppgaver.

§ 23. Assistansesenter

Assistansesenteret skal veilede yrkesutøvere og assistansesentre i andre EØS-stater ved godkjenning av yrkeskvalifikasjoner.

Ansvarlige myndigheter skal samarbeide med assistansesenteret og ved forespørsel gi opplysninger om enkeltsaker uten hinder av den lovbestemte taushetsplikten i forvaltningsloven § 13.

Departementet kan gi forskrift om assistansesenterets ansvar og oppgaver. Departementet fastsetter hvilket organ som skal være assistansesenter.

§ 24. Statistikk

Ansvarlige myndigheter som mottar eller treffer avgjørelse etter denne loven,

skal én gang i året innberette statistiske opplysninger. Departementet kan gi forskrift om opplysninger som skal innberettes og form for innberetning.

Kapittel 6. Avsluttende bestemmelser

§ 25. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene i loven kan settes i kraft til ulik tid.
1 Fra 1 jan 2018, med unntak av § 10, § 11, § 14 og § 20, iflg. res. 16 juni 2017 nr. 756. § 14 og § 20 trer i kraft 1 mars 2019 iflg. res. 1 feb 2019 nr. 64.

Lov om informasjon om bestemt angitte områder, skjermingsverdige objekter og bunnforhold

§ 1. Lovens formål

Loven skal legge til rette for å kunne motvirke trusler mot rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser ved å beskytte og utøve kontroll over informasjon som omfattes av denne lov.

Det skal legges til rette for opptak, bruk og spredning av informasjon innenfor de begrensningene hensynet til rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser setter.

§ 2. Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder i Norge og innenfor norsk territorialfarvann.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard, Jan Mayen og bilandene, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 3. Opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte områder og skjermingsverdige objekter

Det er forbudt å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon som gjelder bestemt angitte områder, dersom det i noen grad kan ha skadefølger for rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale

sikkerhetsinteresser om informasjonen blir kjent for uvedkommende. Forbudet gjelder også for aktivitet som pågår i eller ved slike områder.

Det er forbudt å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon som gjelder bestemt angitte skjermingsverdige objekter. Det samme gjelder aktivitet som pågår i eller ved slike objekter.

Den som råder over områder eller objekter som nevnt i første og andre ledd, kan gi tillatelse til å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon om områdene eller objektene.

Departementet gir forskrift med nærmere bestemmelser om opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte områder og skjermingsverdige objekter, herunder nærmere prosedyrer for innmelding av objekter og områder som rammes av forbudet i første og andre ledd.

§ 4. Opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte bunnforhold

Det er forbudt å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon om bestemt angitte bunnforhold innenfor territorialfarvannet dersom det i noen grad kan ha skadefølger for rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser om informasjonen blir kjent for uvedkommende.

Departementet kan gi tillatelse til å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon som nevnt i første ledd.

Departementet gir forskrift om opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte bunnforhold, herunder hvilken informasjon som rammes av forbudet i første ledd.

§ 5. Taushetsplikt om og utlevering av innsamlet informasjon om bunnforhold

Departementet kan i det enkelte tilfelle bestemme at informasjon om bunnforhold som er sikkerhetsgradert etter sikkerhetsloven, kan avgraderes og underlegges taushetsplikt.

Departementet kan bestemme at informasjon underlagt taushetsplikt etter første ledd, kan utleveres. Det kan stilles vilkår for utlevering, herunder om hva informasjonen kan brukes til, hvem som kan få tilgang til informasjonen, hvordan informasjonen skal behandles og at informasjonen skal slettes eller leveres tilbake etter endt bruk.

§ 6. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 3 og 4 straffes med bot eller

fengsel i inntil 1 år, med mindre forholdet rammes av et straffebud med høyere strafferamme. Det samme gjelder bestemmelser gitt i medhold av §§ 3 og 4.

Brudd på taushetsplikt etter § 5 første ledd, eller vilkår etter § 5 andre ledd andre punktum, straffes på samme måte.

§ 7. Forskrifter

Forskrifter gitt i medhold av midlertidig lov 7. august 2015 nr. 83 om beskyttelse av og kontroll med geografisk informasjon av hensyn til rikets sikkerhet gjelder frem til de blir endret eller opphevet i medhold av denne lov.

§ 8. Lovens ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. oktober 2017.

Lov om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten mv. (helsetilsynsloven)

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å etablere et statlig tilsyn som bidrar til å styrke sikkerheten og kvaliteten i helse- og omsorgstjenesten og befolkningens tillit til helsepersonell og helse- og omsorgstjenesten.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 2. Lovens virkeområde

Loven gjelder helse- og omsorgstjenester som tilbys eller ytes i riket.

Kongen kan gi forskrift om at loven og forskrifter med hjemmel i loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

Kongen kan gi forskrift om at loven og forskrifter med hjemmel i loven helt eller delvis skal gjelde på norske skip i utenriksfart, i norske sivile luftfartøyer i internasjonal trafikk, på installasjoner og fartøy i arbeid på den norske kontinentalsokkelen og på norsk redningsansvarsområde.

§ 3. Organisering av tilsynsmyndighetene

Tilsynsmyndighetene består av Statens helsetilsyn som overordnet organ, og statsforvalteren som regionalt organ.

Statens helsetilsyn ledes av en direktør. Direktøren utnevnes på åremål av Kongen.

Statsforvalteren er tillagt myndighet til å føre tilsyn med helse- og omsorgstjenesten og er da direkte underlagt Statens helsetilsyn. I hvert fylke skal det være en fylkeslege.

Kongen kan bestemme at en statsforvalter skal ha mer enn ett fylke i sin embetskrets. Statens helsetilsyn kan gi den enkelte statsforvalter oppgaver som omfatter et større geografisk område enn eget fylke.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 4. Tilsynsmyndighetens oppgaver

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsyn med helse- og omsorgstjenesten i landet og skal utøve myndighet i samsvar med det som er bestemt i lover og forskrifter.

Statsforvalteren skal føre tilsyn med helse- og omsorgstjenesten og med alt helsepersonell og annet personell i fylket som yter helse- og omsorgstjenester. Statsforvalteren skal føre tilsyn med om tjenestene er i samsvar med det som er bestemt i lover og forskrifter. Når det føres tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjenester, skal dette gjøres etter reglene i kommuneloven kapittel 30. I tilknytning til tilsynet skal statsforvalteren gi råd, veiledning og opplysninger som medvirker til at befolkningens behov for helse- og omsorgstjenester blir dekket.

Statsforvalteren skal holde Statens helsetilsyn orientert om forholdene i helse- og omsorgstjenesten i fylket og om forhold som innvirker på disse. Statsforvalteren skal informere Statens helsetilsyn om forhold som tilsier administrativ reaksjon etter helsepersonelloven kapittel 11.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om tilsynsmyndighetenes saksbehandling.

Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 28 april 2023 nr. 9 (i kraft 28 april 2023 iflg. res. 28 april 2023 nr. 613). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 5. Plikt til å opprette internkontrollsystem og tilsyn med at det føres internkontroll

Enhver som yter helse- og omsorgstjenester, skal etablere et internkontrollsystem for virksomheten og sørge for at virksomhet og tjenester planlegges, utføres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av lover og forskrifter.

Statsforvalteren skal påse at alle som yter helse- og omsorgstjenester, har etablert et internkontrollsystem i samsvar med kravene i første ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om internkontroll etter første ledd.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 6. Varsel til tilsynsmyndigheten om alvorlige hendelser

En virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester, skal straks varsle Statens helsetilsyn om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen eller ved at en pasient eller bruker skader en annen. Varslingsplikten gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko.

En pasient, bruker eller nærmeste pårørende kan varsle Statens helsetilsyn om hendelser som nevnt i første ledd.

Når Statens helsetilsyn mottar varsel etter første eller andre ledd, skal tilsynet snarest mulig foreta stedlig tilsyn dersom dette er nødvendig for at tilsynssaken skal bli tilstrekkelig opplyst.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om varsling som nevnt i første ledd, herunder om innholdet i varslene.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 31 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1444).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 7. Plikt til å gi opplysninger til tilsynsmyndigheten mv.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid i helse- og omsorgstjenesten, skal på anmodning gi tilsynsmyndigheten opplysninger som tilsynsmyndigheten mener er nødvendige for å kunne utføre sine oppgaver i medhold av lov, forskrift eller instruks. Dette gjelder også tilgang til helseopplysninger som behandles elektronisk og hjelpemidler for slik behandling av helseopplysninger som elektronisk pasientjournal, dokumenter, lyd- og bildeopptak og lignende. Den som skal gi opplysning etter første punktum, skal også gi tilsynsmyndigheten adgang til virksomhetens lokaler og utstyr, og yte bistand for at tilsynsmyndigheten kan gjennomføre prøver og kontroller på den måten som

tilsynsmyndigheten finner nødvendig.

Den som skal gi opplysninger etter første ledd, eller som ønsker å gi opplysninger til tilsynsmyndigheten av eget tiltak, kan gjøre det uten hinder av taushetsplikt dersom det antas å være nødvendig for å fremme tilsynsorganets oppgaver etter lov, forskrift eller instruks.

Opplysninger som er gitt tilsynsmyndigheten i henhold til denne bestemmelsen, kan uten hinder av taushetsplikten forelegges sakkyndige til uttalelse eller departementet til orientering.

Dersom anmodning etter første ledd ikke etterkommes, kan tilsynsmyndigheten gi pålegg om å gi opplysningene eller om å gi adgang til virksomheten, jf. forvaltningsloven § 14. Pålegget skal inneholde en frist for oppfyllelse.

§ 8. Pålegg om retting, stenging og oppfølging av faglige pålegg

Hvis en virksomhet innen helse- og omsorgstjenesten drives på en måte som kan ha skadelige følger for pasienter, brukere eller andre eller på annen måte er uforsvarlig, kan tilsynsmyndighetene gi pålegg om å rette forholdene. Pålegget skal inneholde en frist for oppfyllelse. Hvis statsforvalteren mener at det bør ilegges tvangsmulkt etter § 9, skal saken oversendes Statens helsetilsyn.

Dersom virksomheten drives uforsvarlig med fare for liv og helse til pasienter eller brukere, og pålegg om retting ikke etterkommes innen fristen, kan Statens helsetilsyn gi pålegg om stenging.

Tilsynsmyndighetene kan pålegge en virksomhet innen helse- og omsorgstjenesten å legge til rette for og følge opp faglige pålegg etter helsepersonelloven § 56 for helsepersonell som virksomheten har arbeidsgiveransvar for. Tilsvarende kan kommuner pålegges å følge opp faglige pålegg til fastleger.

Endret ved lover 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887), 20 juni 2025 nr. 74 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1101).

§ 9. Tvangsmulkt

I pålegg etter § 7 fjerde ledd, § 8 og helsepersonelloven § 57 a kan Statens helsetilsyn fastsette en løpende tvangsmulkt for hver dag, uke eller måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfyllelse av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan kun gis overfor virksomheter som yter spesialisthelsetjenester, jf. spesialisthelsetjenesteloven § 1-2, og overfor tidligere autorisert helsepersonell som ikke etterlever forbud etter helsepersonelloven § 57 a.

Tvangsmulkt kan fastsettes som engangsmulkt. Tvangsmulkt kan fastsettes etter at fristen for å oppfylle pålegget er utløpt. Tilsynsmyndigheten kan redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Endelig vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 44 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1100).

§ 10. Administrative reaksjoner overfor helsepersonell

Tilsynsmyndighetene gir administrative reaksjoner etter reglene i helsepersonelloven kapittel 11.

Tilsynsmyndighetene skal føre et nasjonalt register over faglige pålegg, tilbakekall, frivillig avkall og suspensjon av autorisasjon, lisens, spesialistgodkjenning og rekvireringsrett, begrensning av autorisasjon og forbud mot å yte helsehjelp etter helsepersonelloven kapittel 11.

Endret ved lover 20 mai 2022 nr. 29 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 887), 21 juni 2024 nr. 44 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1100).

§ 11. Klage

Pålegg og vedtak etter § 7 fjerde ledd og §§ 8 og 9 kan påklages til den instansen Kongen bestemmer.

Klagen skal gis oppsettende virkning, hvis ikke Statens helsetilsyn bestemmer at vedtaket straks skal iverksettes.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 44 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1100).

§ 12. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 des 2019 nr. 104 (ikr. 1 mars 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1919).

§ 13. Ikraftsetting mv.

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov 30. mars 1984 nr. 15 om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten m.m.

Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

1 Fra 1 juli 2018 for § 15 nr. 3, for endringene i lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter § 3-2 femte og sjette ledd og § 3-3 tredje ledd, iflg. res 22 juni 2018 nr. 948. Loven § 1 til § 15 nr. 2, § 15 nr. 3 for endringene i § 7-6, samt § 15 nr. 4 til 7, trer i kraft 1. juli 2019 iflg. res. 26 apr 2019 nr. 541. Loven § 15 nr. 4, for så vidt gjelder endringen i helsepersonelloven § 62a, trer ikr. 1 okt 2021 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 871.

§ 14. Videreføring av forskrifter

Forskrifter gitt i medhold av lov 30. mars 1984 nr. 15 om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten m.m. gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

§ 15. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:
– – –

Lov om utprøving av selvkjørende kjøretøy

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Formålet med loven er å legge til rette for utprøving av selvkjørende kjøretøy innenfor rammer som særlig ivaretar trafikksikkerhets- og personvernhensyn. Utprøvingen skal skje gradvis, særlig ut fra teknologiens modenhet og med formål om å avdekke hvilke effekter selvkjørende kjøretøy kan ha for trafikksikkerhet, effektivitet i trafikkavviklingen, mobilitet og miljø.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder utprøving av selvkjørende kjøretøy uten ansvarlig fører og selvkjørende kjøretøy med ansvarlig fører som ikke befinner seg på tradisjonell førerplass. Loven gjelder også utprøving av selvkjørende kjøretøy hvor kjøretøyet har en ansvarlig fører på tradisjonell førerplass, men hvor det av andre grunner er nødvendig med unntak fra gjeldende regler som nevnt i § 3.

Med selvkjørende kjøretøy menes et kjøretøy som er utrustet med et

teknisk system som automatisk fører kjøretøyet og som har kontroll over kjøringen. Selvkjørende kjøretøy omfatter kjøretøy der en fører kan overlate kjøringen til det tekniske systemet som automatisk fører kjøretøyet, og kjøretøy som er konstruert for å kjøre uten fører.

§ 3. Forholdet til annen lovgivning

Vegtrafikkloven med forskrifter, yrkestransportlova med forskrifter og personopplysningsloven med forskrifter gjelder under utprøving av selvkjørende kjøretøy, med mindre annet følger av denne loven eller forskrifter gitt med hjemmel i denne.

Det kan i tillatelse etter § 4 gjøres unntak fra vegtrafikkloven med forskrifter og yrkestransportlova med forskrifter når dette er nødvendig for utprøving av selvkjørende kjøretøy.

Endret ved lov 15 juni 2018 nr. 38 (ikr. 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195).

Kapittel 2 Utprøving av selvkjørende kjøretøy

§ 4. Tillatelse

Fysisk eller juridisk person kan etter søknad få tillatelse til utprøving av selvkjørende kjøretøy. Slik tillatelse skal gjelde for en begrenset tidsperiode med mulighet for forlenging.

Den som har fått tillatelsen, skal treffe alle tiltak som er nødvendige for å forebygge og hindre at kjøretøyet forårsaker skade på liv, helse, miljø eller eiendom.

§ 5. Vilkår

Tillatelse til utprøving av selvkjørende kjøretøy kan gis på vilkår. Dersom særlige grunner gjør det nødvendig, kan vilkårene i tillatelsen endres, eller det kan settes nye vilkår etter at tillatelsen er gitt.

§ 6. Ansvarlig for utprøvingen

Det skal i søknaden og tillatelsen utpekes en fysisk person som skal være ansvarlig for at utprøvingen gjennomføres etter gjeldende bestemmelser og i henhold til fastsatte vilkår, herunder må vedkommende særlig påse at

sikkerheten er ivaretatt under kjøring hvor utprøvingen med selvkjørende kjøretøy skjer uten en ansvarlig fører.

§ 7. Tilbakekall og midlertidig stans av tillatelser

En tillatelse kan tilbakekalles eller stanses midlertidig dersom forutsetningene for tillatelsen ikke lenger er til stede. Det samme gjelder ved brudd på vilkår for tillatelsen og ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven. I særlige tilfeller kan tilbakekallelsen gis umiddelbar virkning.

Kapittel 3 Formidling av informasjon

§ 8. Lagring og utlevering av informasjon

Dersom det under utprøvingen oppstår situasjoner som gir grunn til å tro at det kan bli politietterforskning eller reises forsikringssak på grunn av kjøringen, kan opplysninger lagret under kjøringen, ikke slettes før forholdet er avklart.

Den som har fått tillatelsen, plikter etter begjæring å gi selskapet der det er tegnet forsikring for det selvkjørende kjøretøyet, tilgang til lagrede opplysninger som er nødvendige i en forsikringssak reist på grunn av kjøring under utprøving. Den som har fått tillatelsen, plikter etter begjæring også å gi politi- og påtalemyndigheten tilgang til lagrede opplysninger som er nødvendige for etterforskning igangsatt på grunn av kjøring under utprøving.

Den som har fått tillatelsen, skal gi informasjonen uten kostnad.

§ 9. Rapportering

Den som har fått tillatelsen, skal avgi rapport med en redegjørelse for utprøvingen til myndigheten som har gitt tillatelsen.

Den som har fått tillatelsen skal, når en ulykke eller en trafikkfarlig situasjon inntreffer, snarest utrede ulykken eller hendelsen og gi rapport til den myndigheten som har gitt tillatelsen.

Kapittel 4 Behandling av personopplysninger i forbindelse med utprøving av selvkjørende kjøretøy

§ 10. Taushetsplikt

Den som ved utprøving av selvkjørende kjøretøy får tilgang til informasjon om noens personlige forhold, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til denne informasjonen, med mindre annet følger av lov eller regler gitt i medhold av lov.

§ 11. Rett til å behandle personopplysninger

Den som har fått tillatelsen, kan behandle personopplysninger når det er nødvendig av sikkerhetshensyn eller for forsknings- og utviklingsarbeid med sikte på å avdekke hvilke effekter selvkjørende kjøretøy kan ha for trafikksikkerhet, effektivitet i trafikkavviklingen, mobilitet og miljø.

§ 12. Innhenting av personopplysninger

Nødvendige personopplysninger fra områder utenfor kjøretøyet, og i kjøretøy hvor allmennheten har tilgang, kan innhentes og lagres uten samtykke fra dem som fremkommer i materialet, forutsatt at materialet slettes eller avidentifiseres innen syv dager med mindre annet følger av lov eller regler gitt i medhold av lov.

Lydopptak er ikke tillatt under utprøvingen, med mindre det er nødvendig for formålet og det på forhånd er gitt skriftlig samtykke fra alle som kan høres på lydopptaket.

I kjøretøy hvor allmennheten ikke har tilgang, kan det innhentes personopplysninger som er nødvendige for formålet, dersom den eller de som befinner seg i kjøretøyet har samtykket skriftlig til dette.

§ 13. Varslingsplikt

Innhenting og lagring av informasjon som kan inneholde personopplysninger, skal varsles gjennom tydelig skilting eller på annen hensiktsmessig måte. Det skal også opplyses om hvem som innhenter informasjonen.

§ 14. Behandling av personopplysninger

Personopplysninger innhentet under utprøving av selvkjørende kjøretøy kan bare benyttes til forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til utprøving av selvkjørende kjøretøy.

Slike opplysninger kan bare utleveres i forbindelse med gjennomføring av tilsyn, forskning og utviklingsarbeid knyttet til utprøving av selvkjørende kjøretøy eller der plikt til slik utlevering følger av lov eller regler gitt i medhold av lov.

Slike opplysninger skal slettes når de ikke lenger er nødvendige for formålet med behandlingen av opplysningene.

Kapittel 5 Tilsyn

§ 15. Tilsyn

Tilsynsmyndigheten skal kontrollere at utprøving gjennomføres etter gjeldende regelverk og tillatelsen.

Tilsynsmyndigheten kan vedta påbud om tiltak, herunder retting, som er nødvendige for å sikre at utprøvingen gjennomføres etter gjeldende regelverk og tillatelsen.

§ 16. Gjennomføring av tilsyn

Den som har fått tillatelsen til utprøving, plikter å gi tilsynsmyndigheten tilgang til områder, lokaler og kjøretøy tilknyttet utprøvingen. Vedkommende plikter også å gi tilgang til opplysninger som er nødvendige for å gjennomføre tilsynet, herunder personopplysninger innhentet under utprøving.

Kapittel 6 Øvrige bestemmelser

§ 17. Ansvarlig fører

Person som befinner seg på tradisjonell førerplass, anses som kjøretøyets ansvarlige fører med mindre det er gjort unntak i tillatelsen. Person som ikke befinner seg på tradisjonell førerplass, anses som ansvarlig fører dersom det følger av tillatelsen.

Hvis en person påvirker kjøringen når kjøretøyet er selvkjørende, skal

personen anses som ansvarlig fører.

§ 18. Straff

Utprøving av selvkjørende kjøretøy som faller innenfor lovens virkeområde, uten at det er gitt tillatelse, straffes på samme måte som etter vegtrafikkloven § 31.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer vilkår eller regler gitt i eller i medhold av denne loven, straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år, med mindre forholdet rammes av en strengere straffebestemmelse.

§ 19. Forskriftsmyndighet

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utprøving av selvkjørende kjøretøy, herunder om:

a. tillatelse til utprøving, herunder hvem som kan gi slik tillatelse,
b. vilkår for utprøving,
c. midlertidig stans og tilbakekall av tillatelse,
d. krav til den som skal være ansvarlig for utprøvingen,
e. behandling av personopplysninger,
f. tilsyn, herunder om tilsynsmyndighet og
g. gebyr for behandling av søknad om tillatelse og tilsyn.

Departementet kan videre gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard, herunder fastsette særlige regler av hensyn til stedlige forhold.

§ 20. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 jan 2018 iflg. res. 15 des 2017 nr. 2040.

Lov om endringer i lov 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane (eigedomsskattelova)

I

I lov 6. juni 1975 nr 29 om eigedomsskatt til kommunane (eigedomsskattelova) gjøres følgende endringer: – – –
Overgangsregel til eigedomsskattelova §§ 3 og 4:
Kommunar som i skatteåret 2018 skreiv ut eigedomsskatt på verk og bruk kan frå og med skatteåret 2019 til og med skatteåret 2024 i staden for eller i tillegg til utskriving etter § 3 skrive ut eigedomsskatt på eit særskilt fastsett grunnlag. Det særskilte grunnlaget skal baserast på differansen mellom eigedomsskattegrunnlaget i 2018 og 2019 som er forårsaka av at produksjonsutstyr og -installasjonar ikkje skal reknast med i grunnlaget. Dette særskilte grunnlaget skal i 2019 vere lik seks sjudelar av differansen, og reduserast med ein sjudel kvart påfølgjande år. Skattesatsen ved slik avtrappa utskriving kan ikkje vere høgare enn den som blei nytta for dei same eigedomane for skatteåret 2018.

Kommunar som ikkje skriv ut eigedomsskatt på næringseigedom etter § 3, men som i skatteåret 2018 skreiv ut eigedomsskatt på verk og bruk, kan i perioden nemnd i første ledd første punktum skrive ut eigedomsskatt på bygningar og grunnareal så langt desse var omfatta av eigedomsskattegrunnlaget for verk og bruk i skatteåret 2018.
Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 75 (med virkning fra og med skatteåret 2019).

II

Endringene under I trer i kraft straks med virkning fra og med skatteåret 2019.

Midlertidig lov om tillegg til merverdiavgiftsloven

§ 1.

Registrerte virksomheter som blir slettet fra Merverdiavgiftsregisteret fordi de fra 1. januar 2018 ikke lenger anses å drive skogbruk i næring, har ikke plikt til å

justere inngående merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven kapittel 9 for kapitalvarer som er anskaffet før dette tidspunktet.

§ 2.

Loven trer i kraft 1. januar 2018 og opphører å gjelde 31. desember 2027.

Lov om endringer i finansforetaksloven mv. (innskuddsgaranti og krisehåndtering av banker)

I

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:
– – –

IV

1. Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Innskudd som var garantert frem til loven her trådte i kraft, skal fortsatt være garantert inntil innskuddet tilbakebetales eller tilbys tilbakebetalt til innskyteren.
3. Eiendeler og forpliktelser forvaltet av Bankenes sikringsfond i medhold av tidligere gjeldende kapittel 19 i denne lov, skal overføres til innskuddsgarantifondet som nevnt i § 19-9 og krisetiltaksfondet som nevnt i § 20-50. Eiendelene og forpliktelsene skal deles opp slik at 45 prosent overføres til innskuddsgarantifondet og 55 prosent overføres til krisetiltaksfondet.
4. Departementet kan fastsette overgangsregler.

1 Fra 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 453.

Lov om Bankenes sikringsfond

§ 1. Organisatoriske forhold

(1) Bankenes sikringsfond er et eget rettssubjekt. Bankenes sikringsfond skal meldes til Foretaksregisteret.
(2) Bankenes sikringsfond skal ha et styre oppnevnt av departementet. Styret er sikringsfondets øverste myndighet og representerer Bankenes sikringsfond utad.
(3) Den daglige ledelsen av virksomheten i Bankenes sikringsfond skal forestås av en forretningsfører tilsatt av styret og godkjent av departementet. Styret kan fastsette instruks for forretningsføreren.
(4) Virksomheten i Bankenes sikringsfond skal organiseres og drives på en forsvarlig måte. Forretningsføreren skal sørge for at Bankenes sikringsfond har ansatte som samlet har kvalifikasjoner og erfaringer som trengs for at virksomheten drives på en forsvarlig måte, og at det etableres forsvarlige styrings- og kontrollsystemer. Forretningsføreren skal sørge for at det blir fastsatt instrukser som angir de ansattes arbeidsoppgaver og ansvarsforhold, samt rapporterings- og saksbehandlingsregler.
(5) Bankenes sikringsfond har selvstendig partsevne etter tvisteloven § 2-1 første ledd bokstav f.
(6) Konkurs eller akkordforhandlinger kan ikke åpnes i Bankenes sikringsfond.

§ 2. Oppgaver

(1) Bankenes sikringsfond skal utføre forvaltningsoppgaver og administrative gjøremål som gjelder innskuddsgarantiordningen og innskuddsgarantifondet i samsvar med bestemmelsene i finansforetaksloven kapittel 19.
(2) Bankenes sikringsfond skal forvalte midlene i krisetiltaksfondet og kan utføre andre administrative gjøremål som gjelder krisetiltaksfondet i samsvar med bestemmelsene i finansforetaksloven § 20-56. Det samme gjelder for midlene i Verdipapirforetakenes sikringsfond så langt det passer. Krisetiltaksfondet og Verdipapirforetakenes sikringsfond skal belastes kostnader som gjelder gjøremål for fondene.
(3) Bankenes sikringsfond skal yte bistand til Finanstilsynet etter finansforetaksloven § 20-3 tredje ledd.

§ 3. Styret

(1) Styret skal ha syv medlemmer oppnevnt av departementet. Det kan oppnevnes varamedlemmer.
(2) Oppnevningen av medlemmer og varamedlemmer til styret gjelder for inntil fire år. Departementet kan foreta suppleringsvalg og i særlige tilfeller endre sammensetningen av styret.
(3) Det skal føres protokoll over styrebehandlingen.
(4) Aksjeloven § 6-17 gjelder tilsvarende for styret.
(5) Departementet kan fastsette instruks for styret, herunder regler om saksbehandling, utsetting av arbeidsoppgaver og saker som skal forelegges departementet, Finanstilsynet eller Norges Bank før vedtak treffes.
Endret ved lov 31 mars 2023 nr. 4 (i kraft 1 juni 2023 iflg. res. 21 april 2023 nr. 525).

§ 4. Ansvarlig kapital

Bankenes sikringsfonds ansvarlige kapital består av midler tilført innskuddsgarantifondet.

§ 5. Samarbeidsordninger

(1) Bankenes sikringsfond skal etablere prosedyrer for samarbeid, samordning og informasjonsutveksling med Finanstilsynet og Norges Bank. Departementet kan fastsette nærmere regler om slike prosedyrer.
(2) Er Finanstilsynet eller Norges Bank blitt kjent med forhold i et medlemsforetak som kan føre til ansvar for innskuddsgarantiordningen, skal de omgående sende melding om dette til Bankenes sikringsfond.
(3) Bankenes sikringsfond kan inngå samordningsavtale med garantiordning for bankinnskudd i annen EØS-stat.

§ 6. Regnskap og revisjon

(1) Bankenes sikringsfond skal hvert år utarbeide og avgi årsmelding og årsregnskap for innskuddsgarantifondet som skal sendes til departementet, Finanstilsynet og Norges Bank.
(2) Bankens sikringsfond skal ha en revisor som utpekes av departementet. Revisors godtgjøring fastsettes av departementet.

§ 7. Forholdet til annen lovgivning

(1) Offentleglova og forvaltningsloven gjelder for Bankenes sikringsfond. Offentleglova § 15 første og tredje ledd gjelder tilsvarende for Bankenes sikringsfonds korrespondanse med departementet, Finanstilsynet og Norges Bank.
(2) Taushetsplikten etter forvaltningsloven § 13 gjelder ikke overfor departementet, Finanstilsynet og Norges Bank. Departementet kan i forskrift gi regler om avgrensning av taushetsplikten.

§ 8. Utfyllende regler

Departementet kan i forskrift gi regler om Bankenes sikringsfond og dets virksomhet, herunder regler om regnskaps- og revisjonsforhold.

§ 9. Ikrafttredelse og overgangsregler

(1) Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
(2) Departementet kan gi overgangsregler.
1 Fra 1 jan 2019 iflg. res. 23 mars 2018 nr. 452.

Lov om våpen, skytevåpen, våpendelar og ammunisjon (våpenlova)

Kapittel 1 Lova sitt føremål og definisjonar

§ 1. Føremål

Føremålet med lova er å trygge samfunnet mot uønskte hendingar med våpen og å fremje ein trygg våpenbruk.

§ 2. Definisjonar

I denne lova meiner ein med:

1. Våpen: reiskap eller innretning som er laga for bruk i kamp eller jakt,

eller som er laga for å likne på slike gjenstandar.

2. Skytevåpen: våpen eller andre innretningar som kan skyte ut, eller på annan måte sende ut prosjektil, gass, signallys, stråling, rakettar, eld eller liknande, samt våpen som kan skyte ammunisjon utan prosjektil. Skytevåpen som er deaktiverte etter § 27, og gjenstandar som enkelt kan gjerast om til å skyte ut eller på annan måte sende ut prosjektil eller substansar som nemnt i første punktum, vert også rekna for skytevåpen.
3. Våpendelar: gjenstandar som er laga for eller særskild tilpassa for bruk i skytevåpen.
4. Ammunisjon:
    a. patroner eller andre gjenstandar som er laga for å verte skotne i skytevåpen,
    b. drivmiddel, tennmiddel og prosjektil til gjenstandar som er nemnde i bokstav a,
    c. handgranat, bomber, rakettar, miner eller liknande gjenstandar, som er laga for å detonere, deflagrere eller sende ut lys, gass, gift, røyk eller liknande.

Kapittel 2 Sakleg og stadleg verkeområde

§ 3. Sakleg verkeområde

Lova gjeld for våpen, skytevåpen, våpendelar og ammunisjon.

Lova gjeld likevel ikkje for våpen, skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon som er bestemte for eller som vert bruka i Forsvaret eller politiet si verksemd.

§ 4. Stadleg verkeområde

Lova gjeld for Noreg.

Lova gjeld for Svalbard, Jan Mayen og i dei norske bilanda, jf. lov 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvetøya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. med dei avgrensingar som Kongen fastset som følgje av dei stadlege forholda.

Kapittel 3 Skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

§ 5. Løyve med vidare for skytevåpen

Den som vil erverve eller ha skytevåpen, må ha løyve frå politiet. Den som vil

avhende skytevåpen, må trygge at den som ervervar skytevåpenet, har løyve frå politiet til å kunne erverve gjenstanden.

Utanom dei tilfella som er nemnde i §§ 10, 12 eller 13, kan ikkje politiet gje løyve til å erverve, ha, tilverke, importere eller omsette følgjande skytevåpen:

1. heilautomatiske skytevåpen,
2. skytevåpen som er kamuflerte som annan gjenstand,
3. halvautomatiske rifler som opphavleg er konstruerte for heilautomatisk funksjon eller for militæret eller politiet,
4. skytevåpen som vanlegvis vert bruka som krigsvåpen,
5. andre skytevåpen enn dei som er nemnde i nummer 1 til 4, som saknar ein lovleg bruk, eller som har særskilt farlege eigenskapar.

Kongen gjev forskrift om kva skytevåpen som ikkje er tillatne etter andre ledd nr. 5, unnatak frå løyveplikta etter første ledd samt registreringsplikt for skytevåpen som er unnateke frå løyveplikta.

§ 6. Løyve med vidare for våpendelar

Den som vil erverve eller ha våpendelar som fastsett i medhald av tredje ledd, må ha løyve frå politiet. Den som vil avhende løyvepliktige våpendelar, må trygge at den som ervervar gjenstanden, har løyve frå politiet til å kunne erverve gjenstanden. Politiet kan berre gje løyve til erverv etter første punktum når vedkomande har løyve til å ha skytevåpen som våpendelen kan brukast i.

Utanom dei tilfella som er nemnde i §§ 10, 12 eller 13, kan ikkje politiet gje løyve til å erverve, ha, tilverke, importere eller omsette nærare bestemte våpendelar som saknar ein lovleg bruk eller som gjev skytevåpen særskilt farlege eigenskapar.

Kongen gjev forskrift om kva våpendelar som er løyvepliktige etter første ledd, registreringsplikt for våpendelar som ikkje er løyvepliktige, samt kva våpendelar som ikkje er tillatne etter andre ledd.

§ 7. Løyve med vidare for ammunisjon

Den som vil erverve eller ha ammunisjon, må enten ha løyve til å ha og bruke skytevåpen som ammunisjonen passar i, eller ha særskilt løyve frå politiet. Eit særskilt løyve til å erverve ammunisjon etter første punktum skal, utanom dei tilfella som er nemnde i § 13, vere avgrensa til ei nærare bestemt mengde og kan ikkje gjevast for lengre tid enn tre månader, med mindre noko anna er fastsett i forskrift.

Den som vil avhende eller overlate ammunisjon, må tryggje at ervervar enten har løyve til å ha og bruke skytevåpen som ammunisjonen passar i, eller har særskilt løyve til erverv frå politiet. Første punktum gjeld ikkje for overlating til bruk i medhald av § 18 fjerde ledd. Det kan berre avhendast eller overlatast ammunisjon i mengder som står i rimeleg forhold til det føremålet som grunngjev ervervet.

Utanom dei tilfella som er nemnde i §§ 10 eller 13, kan ikkje politiet gje løyve til å erverve, ha, tilverke, importere eller omsette følgjande ammunisjonstypar:

1. panserbrytande, brannstiftande og eksplosiv ammunisjon,
2. ammunisjon til pistol eller revolver med sentertenning som har prosjektil med ekspanderande effekt, med unnatak for ammunisjon som vert bruka til sportsskyting,
3. andre ammunisjonstypar enn dei som er nemnde i nr. 1 og 2, når ammunisjonen enten saknar ein lovleg bruk eller gjev skytevåpen særskilt farlege eigenskapar.

§ 8. Våpen som ikkje er skytevåpen

Utanom dei tilfella som er nemnde i § 10, er det ikkje tillate å erverve, ha, importere, tilverke eller omsette nærare bestemte våpen som ikkje vert rekna for skytevåpen, som har eit stort skadepotensial eller som saknar ein lovleg bruk.

§ 9. Ombygging av skytevåpen

Den som har løyvepliktige skytevåpen, kan ikkje gjere vesentlege endringar i skytevåpenet utan etter løyve frå politiet.

§ 10. Fritak i særskilde tilfelle

Politiet kan gje løyve til å erverve, ha, importere, tilverke eller omsette gjenstandar som er nemnde i eller i medhald av § 5 andre og tredje ledd, § 6 andre og tredje ledd, § 7 tredje ledd eller § 8 når det ligg føre eit særskilt behov, og når omsynet til samfunnstryggleiken ikkje talar imot det.

Kapittel 4 Grunnlag for å kunne erverve og å ha skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

§ 11. Erverv av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon til jakt

Personar som er innførte i Jegerregisteret, kan få løyve til å erverve og ha inntil åtte komplette skytevåpen som er løyvepliktige etter § 5, samt løyvepliktige våpendelar og ammunisjon etter §§ 6 og 7 til jakt. Personar som kan dokumentere eit særskilt behov, kan likevel få løyve til å erverve og ha meir enn åtte skytevåpen.

Politiet kan gje løyve etter første ledd til å erverve og ha rifler og hagler med enkeltskot eller manuell omlading og halvautomatiske hagler som er tillatne i eller i medhald av § 5 andre og tredje ledd. Politiet kan også gje løyve etter første ledd til erverv av halvautomatiske rifler som oppfyller krava til konstruksjon og utforming som er fastsette i medhald av fjerde ledd. Dei skytevåpna som er nemnde i første og andre punktum, må i tillegg oppfylle krava til jaktvåpen som er gjevne i eller i medhald av viltloven § 20.

Politiet kan i særskilde tilfelle gje fritak frå kravet om innføring i Jegerregisteret og kravet til våpentype etter andre ledd tredje punktum.

Kongen gjev forskrift om godkjenning av halvautomatiske rifler til jakt.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 102 (i kraft 1 juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105).

§ 12. Erverv av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon til sportsskyting

Personar som er medlemmer i godkjent skyttarorganisasjon, og som oppfyller krava til aktivitet og opplæring som er gjevne i medhald av fjerde ledd nr. 1, kan få løyve til å erverve og ha løyvepliktige skytevåpen, våpendelar og ammunisjon etter §§ 5, 6 og 7 til sportsskyting. Løyvet gjeld berre for skytevåpen og våpendelar som kan brukast i skyttarorganisasjonen sine godkjente skyteprogram, og i det talet som vert fastsett i medhald av fjerde ledd nr. 2.

Politiet kan gje løyve etter første ledd til å erverve og ha rifler eller hagler med enkeltskot eller manuell omlading, halvautomatiske hagler, pistolar og revolverar som er tillatne i eller i medhald av § 5 andre og tredje ledd. Politiet kan også gje løyve til erverv av halvautomatiske rifler som oppfyller krava til konstruksjon og utforming som er fastsette i medhald av fjerde ledd nr. 4.

Eit løyve etter andre ledd kan på vilkår som er fastsette i medhald av fjerde ledd nr. 1, også omfatte halvautomatiske rifler som nemnt i § 5 andre ledd nr. 3 og nærare bestemte våpendelar som er forbodne i medhald av § 6 tredje ledd.

Kongen gjev forskrift om:

1. krav til aktivitet og opplæring for erverv av løyvepliktige skytevåpen, våpendelar og ammunisjon etter §§ 5, 6 og 7, medrekna særskilde krav for erverv av skytevåpen og våpendelar etter tredje ledd,
2. talet på løyvepliktige skytevåpen som kan ervervast til sportsskyting,
3. kva våpendelar som kan ervervast i medhald av tredje ledd,
4. godkjenning av halvautomatiske rifler til sportsskyting, medrekna godkjenning av halvautomatiske rifler som nemnt i § 5 andre ledd nr. 3.

§ 13. Erverv av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon til samling

Personar som er medlemmer i godkjent våpensamlarorganisasjon, og som oppfyller krava til våpendugleik som er fastsette i medhald av femte ledd nr. 2, kan få løyve til å erverve og ha løyvepliktige skytevåpen, våpendelar og ammunisjon etter §§ 5, 6 og 7 til samling. Eit løyve som nemnt i første punktum skal vere sakleg avgrensa til eitt eller fleire våpenhistorisk grunngjevne samleområde.

Politiet kan berre gje løyve til å erverve og ha skytevåpen som er nemnde i § 5 andre ledd, eller som er forbodne i medhald av § 5 tredje ledd, og våpendelar som er forbodne i medhald av § 6 tredje ledd, når skytevåpenet eller våpendelen enten er særskild sjeldan, eller når gjenstanden dokumenterer forhold av særskild historisk betyding.

Politiet kan i samsvar med forskrift fastsett i medhald av femte ledd nr. 4 gje løyve til å erverve og ha ammunisjon som nemnt i § 7 tredje ledd eller i medhald av § 41 nr. 6.

Den som har erverva løyvepliktige gjenstandar som nemnde i §§ 5, 6 eller 7 etter reglane i denne paragrafen, kan ikkje bruke gjenstandane til andre føremål enn samling.

Kongen gjev forskrift om:

1. vilkår for å rekne samleområde som våpenhistorisk grunngjeve,
2. krav til våpendugleik for erverv til samling,
3. talet på løyvepliktige skytevåpen eller våpendelar etter §§ 5 og 6 som kan ervervast til samling,
4. erverv av løyvepliktig ammunisjon til samling, medrekna ammunisjon som nemnt i § 7 tredje ledd,
5. test- og demonstrasjonsskyting med løyvepliktige skytevåpen som er erverva til samling.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 33 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415).

§ 14. Erverv av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon til andre føremål

Personar som kan dokumentere eit behov eller annan rimeleg grunn for å erverve og ha løyvepliktige skytevåpen, våpendelar og ammunisjon etter §§ 5, 6 og 7 til andre føremål enn dei som er nemnde i §§ 11 til 13, kan få løyve til å erverve og ha slike gjenstandar. Behov eller annan rimeleg grunn som nemnd i første punktum kan til dømes vere minneverde, museumsføremål eller næringsverksemd.

Kapittel 5 Kven som kan erverve og ha skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

§ 15. Krav til alder

Aldersgrensa for å kunne erverve og ha skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon er 18 år. For å kunne erverve og ha pistol og revolver som krev løyve etter § 5 første ledd, eller våpendelar til pistol eller revolver som er løyvepliktige i medhald av § 6 tredje ledd, er aldersgrensa likevel 21 år.

Politiet kan gje personar som har fylt 16 år fritak frå alderskravet for hagler og rifler når verje samtykker til ervervet, og når skytevåpenet eller våpendelen kan oppbevarast av verje eller annan person som oppfyller krava til alder, vandel og personlege eigenskapar etter første ledd og § 16. Politiet kan likevel ikkje gje personar under 18 år løyve til å kjøpe skytevåpen.

Politiet kan gje personar over 18 år fritak frå alderskravet for å kunne erverve og ha pistol, revolver og våpendelar til slike våpen. Eit vedtak om fritak etter første punktum skal gjerast tidsavgrensa for inntil eitt år.
Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 33 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415).

§ 16. Krav til vandel og personlege eigenskapar

Politiet kan berre gje løyve til å erverve og ha løyvepliktige skytevåpen, våpendelar og ammunisjon etter §§ 5, 6 eller 7 til personar som oppfyller krav til vandel og edruskap, og som ikkje av andre grunnar er uskikka. Med uskikka etter første punktum meiner ein helsemessige forhold, tilknyting til kriminelle miljø eller andre forhold som påverkar evna til å bruke, eller tilliten til at vedkomande vil bruke gjenstanden i samsvar med vilkår eller føresetnader for løyvet.

Politiet kan i samsvar med forskrift fastsett i medhald av tredje ledd bestemme at personar som ikkje kan dokumentere kravet til vandel etter første ledd, må oppfylle krav til butid før det kan gjevast løyve til å erverve og ha løyvepliktige gjenstandar etter §§ 5, 6 eller 7.

Kongen gjev forskrift om kravet til vandel etter første ledd og kravet til butid etter politiregisterloven § 36 andre ledd.

§ 17. Krav til juridiske personar

Politiet kan berre gje løyve til å erverve og ha løyvepliktige skytevåpen, våpendelar og ammunisjon etter §§ 5, 6 eller 7 til juridiske personar som oppfyller krav til vandel. Dei fysiske personane i organisasjonen som er ansvarlege for å levere ut, bruke og oppbevare gjenstandane på vegne av organisasjonen, må i tillegg oppfylle krava til alder, vandel og personlege eigenskapar etter §§ 15 og 16.
Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 33 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415).

Kapittel 6 Utlån, oppbevaring, transport og inn- og utføring av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

§ 18. Lån eller overlating av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

Den som har løyve til å ha løyvepliktige skytevåpen og våpendelar etter §§ 5 eller 6, kan låne tilsvarande gjenstand. Utlånar må tryggje at låntakar har løyve før han låner han ut, og skal gje ei skriftleg fråsegn om utlånet.

Den som ikkje har løyve etter første ledd, må ha løyve frå politiet for å kunne låne løyvepliktige skytevåpen eller våpendelar. Kapittel 4 og 5 i denne lova gjeld tilsvarande for løyve til lån av skytevåpen eller våpendelar.

Den som har skytevåpen, våpendelar og ammunisjon som er fritekne frå løyveplikt etter §§ 5, 6 eller 7, kan ikkje låne ut eller overlate gjenstanden til personar under 18 år, med mindre vedkomande har særskilt løyve etter § 15 andre ledd. Dette gjeld også for gjenstandar som er underlagde særskild aldersgrense i medhald av § 41 nr. 14.

Første, andre og tredje ledd gjeld ikkje for kortvarig overlating av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon under forsvarleg tilsyn av eigar eller løyvehavar eller av nokon som handlar på vegne av eigar eller løyvehavar. Skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon kan likevel ikkje overlatast til personar som enten har fått tilbakekalla løyvet etter § 31 første ledd første punktum, som er gjeve forbod mot å erverve eller ha skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon etter § 31 andre ledd, eller når det elles er grunn til å tru at

vedkomande ikkje oppfyller vilkåra etter § 16.
Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 33 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415).

§ 19. Krav til oppbevaring av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

Den som oppbevarer skytevåpen, skal syte for at det er tømt for ammunisjon.

Den som har løyvepliktige skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon etter §§ 5, 6 eller 7, skal oppbevare desse i sin faste bustad, med mindre det er gjort unntak etter fjerde ledd nr. 7.

Løyvepliktige skytevåpen, eller nærare bestemte delar til skytevåpenet, skal oppbevarast nedlåste i godkjent tryggingsskap eller i godkjent våpenrom. Ammunisjon skal oppbevarast nedlåst.

Kongen gjev forskrift om:

1. kva våpendelar som kan oppbevarast nedlåste i staden for komplette skytevåpen,
2. krav til oppbevaring av ammunisjon,
3. krav til godkjenning av tryggingsskap eller våpenrom,
4. særskilde krav til oppbevaring for personar som har løyve til å ha eit nærare fastsett tal løyvepliktige skytevåpen,
5. særskilde krav til oppbevaring av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon for personar som driv næringsverksemd etter § 23,
6. særskilde krav til oppbevaring av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon for andre juridiske personar enn næringsdrivande etter § 23,
7. oppbevaring av løyvepliktige skytevåpen, våpendelar og ammunisjon etter §§ 5, 6 eller 7 på annan stad enn i fast bustad.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 33 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415).

§ 20. Krav til mellombels oppbevaring, transport og sending av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

Den som har, brukar, mellombels oppbevarer eller transporterer løyvepliktige skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon etter §§ 5, 6 eller 7, skal ha med dokumentasjon på lovleg tilkomst til gjenstandane og skal syne fram dokumentasjonen på førespurnad frå politiet.

Den som mellombels oppbevarer eller transporterer skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon som nemnd i første ledd, skal syte for at gjenstandane er forsvarleg tryggja mot at uvedkomande får tak i dei. Under

transport eller mellombels oppbevaring skal gjenstandane vere pakka slik at dei ikkje er synlege eller lett tilgjengelege. Skytevåpen og ammunisjon, som nemnd i første ledd, skal vere åtskilde under transport og mellombels oppbevaring, med mindre skytevåpen og ammunisjon vert oppbevarte i tryggingsskap eller våpenrom etter § 19.

§ 21. Innførsel av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

Den som skal føre løyvepliktige skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon etter §§ 5, 6 eller 7 inn i eller gjennom norsk tollområde, må ha løyve frå politiet. Første punktum gjeld også for gjenstandar som er deaktiverte i samsvar med reglane etter § 27. Politiet kan gje løyve etter første punktum når søkar kan dokumentere at innførselen oppfyller dei vilkåra som er fastsette i medhald av andre ledd.

Kongen gjev forskrift om:

1. vilkår for innførsel av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon i medhald av løyve etter § 23,
2. vilkår for innførsel av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon til eige bruk,
3. mellombels innførsel av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 33 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415).

§ 22. Utførsel av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

Den som i medhald av løyve etter § 23 skal føre løyvepliktige skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon etter §§ 5, 6 eller 7 ut av norsk tollområde, må ha løyve frå Utanriksdepartementet. Første punktum gjeld også for skytevåpen, våpendelar og ammunisjon som er deaktiverte i samsvar med reglane etter § 27. Utanriksdepartementet kan gje løyve etter første punktum når søkar kan dokumentere at utførselen oppfyller dei vilkåra som er fastsette i lov eller forskrift gjeven i medhald av lov.

Den som skal utføre løyvepliktige gjenstandar etter §§ 5, 6 eller 7 i eigenskap av privatperson, må ha løyve frå politiet. Første punktum gjeld også for gjenstandar som er deaktiverte i samsvar med reglane etter § 27. Politiet kan gje løyve etter første punktum til personar som kan dokumentere at utførselen oppfyller dei vilkåra som er fastsette i medhald av tredje ledd.

Kongen gjev forskrift om vilkår for utførsel etter andre ledd og mellombels utførsel av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon.

Kapittel 7 Næringsverksemd, tilverking, merking, deaktivering samt godkjenning av skyttar- og våpensamlarorganisasjonar og skytebaner

§ 23. Næringsverksemd med skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

Den som skal drive næringsverksemd med skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon, må ha løyve frå politiet. Med næringsverksemd etter første punktum meiner ein mellom anna handel, tilverking for sal, reparasjon eller ombygging, utleige eller mekling.

Det kan berre gjevast løyve etter første ledd til personar som oppfyller krava til personlege eigenskapar etter § 16 og krava til alder og fagkunnskap som vert gjevne i medhald av fjerde ledd.

Gjeld søknaden om løyve etter første ledd ein juridisk person, må føretaket oppfylle krava til vandel etter § 17. Dagleg leiar i organisasjonen, og andre som er ansvarlege for den daglege drifta, må i tillegg oppfylle krava til personlege eigenskapar etter § 16 og krava til alder og fagkunnskap som vert gjevne i medhald av fjerde ledd.

Kongen gjev forskrift om:

1. krav til alder og fagkunnskap for å kunne få løyve etter første ledd,
2. krav til opningstid, næringslokale, innreiing, utstyr, dokumentasjon, registrering og rapportering av drift i medhald av løyve etter første ledd.

§ 24. Overføring av løyve til å drive næringsverksemd med skytevåpen, våpendelar og ammunisjon til døds- eller konkursbu

Om den som har løyve til å drive næringsverksemd etter § 23, døyr eller går konkurs, kan dødsbuet, rettsetterfølgjarane eller konkursbuet drive verksemda i medhald av løyvet for inntil eitt år.

Den som vil drive i medhald av første ledd, må sende melding om framhalden drift og namn på dagleg leiar og andre som er ansvarlege for den daglege drifta, til den mynda som gav løyvet.

Drift i medhald av første ledd kan berre skje når dagleg leiar og andre som er ansvarlege for den daglege drifta, oppfyller vilkåra etter § 23 andre ledd.

§ 25. Tilverking av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon til eige bruk

Den som vil tilverke skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon som er løyvepliktige etter §§ 5, 6 eller 7, til eige bruk, må ha løyve frå politiet.

Politiet kan gje løyve etter første ledd til personar som oppfyller vilkåra for erverv etter kapittel 4 og 5.

Personar som har løyve til å ha og bruke skytevåpen kan til eige bruk likevel tilverke ammunisjon for desse skytevåpna utan særskilt løyve frå politiet.

§ 26. Merking av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

Den som tilverkar, varig innfører eller omsetter skytevåpen eller våpendelar som er løyve- eller registreringspliktige etter §§ 5 eller 6, skal tryggje at gjenstandane har eit unikt merke.

Den som tilverkar, varig innførar eller omset ammunisjon som er løyvepliktig etter § 7, skal tryggje at ammunisjonen oppfyller krava til merking som er fastsette i medhald av lova her. Første punktum gjeld ikkje for tilverking av ammunisjon til eige bruk.

Kongen gjev reglar om unnatak frå merking av skytevåpen etter første ledd for å unngå at merking vil øydelegge det kulturelle eller historiske verdet til skytevåpenet.

§ 27. Deaktivering og destruksjon av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

Den som har løyve til å drive ombygging, reparasjon eller tilverking av skytevåpen, kan også deaktivere skytevåpen. Deaktivering av skytevåpen skal skje i samsvar med reglar fastsette i forskrift i medhald av denne lova.

Skytevåpen, våpendelar og ammunisjon kan destruerast ved å overlate gjenstandane til politiet.

§ 28. Godkjenning av skyttar- og våpensamlarorganisasjonar og tekniske program

Skyttar- eller våpensamlarorganisasjonar må vere godkjente av politiet for at dokumentert medlemsskap skal kunne gje grunnlag for løyve til erverv av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon etter § 12.

Politiet kan godkjenne skyttar- og våpensamlarorganisasjonar når dei:

1. har eit føremål som har sakleg samanheng med skyteaktiviteten,
2. organiserer faste skyte- eller samlaraktivitetar, og
3. har ein fast organisasjonsstruktur, medrekna eit sentralt medlemsregister.

Politiet kan etter søknad frå godkjente skyttarorganisasjonar godkjenne

skyttarforbunda sine tekniske program i samsvar med krava som er fastsette i medhald av denne lova.

§ 29. Godkjenning av skytebaner

Organisert skyting kan berre skje på skytebane eller anna område som er godkjent av politiet.

Kongen gjev forskrift om krav til tryggleik og miljø for skytebaner og skytefelt.

Kapittel 8 Kontroll med tildelte løyve

§ 30. Politiet sin kontroll

Politiet skal føre kontroll med at dei som har løyve etter denne lova, framleis oppfyller krava til personlege eigenskapar som er gjevne i eller i medhald av §§ 16 eller 17.

Politiet kan føre kontroll med om andre vilkår eller føresetnader for løyve etter denne lova er oppfylte. Politiet kan som ein del av denne kontrollen krevje å få overlevert kopi av medlemslister frå godkjente skyttar- og våpensamlarorganisasjonar.

Politiet skal ta hand om skytevåpen, våpendelar og ammunisjon som er løyvepliktige etter §§ 5, 6 eller 7, når vedkomande ikkje kan dokumentere lovleg tilkomst og når det ikkje ut frå omstenda synest klart at vedkomande likevel har løyve til å ha gjenstanden.

Politiet kan ta hand om våpen, skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon som ikkje er løyvepliktige når den som har, oppbevarer eller transporterer gjenstanden, ikkje oppfyller kravet til alder etter § 15 og ikkje er under forsvarleg tilsyn av myndig person. Gjenstandar som vert tekne hand om etter første punktum skal på førespurnad overlatast til eigar eller verje når eigaren er under 18 år. Politiet kan destruere gjenstandar som ikkje er kravd utleverte innan 12 månader.

For å gjennomføre kontroll med om krava for oppbevaring etter § 19 andre ledd er oppfylte, kan politiet krevje tilgang til innehavar sin private bustad i samsvar med dei vilkåra som er fastsette i medhald av § 41 nr. 28.

§ 31. Tilbakekall av løyve til å ha skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

Politiet skal tilbakekalle løyve til å ha løyvepliktige skytevåpen, våpendelar og

ammunisjon etter §§ 5, 6 og 7 når vedkomande ikkje lenger oppfyller vilkåra i eller i medhald av §§ 16 eller 17. Politiet kan også tilbakekalle løyve til å ha gjenstandar som er nemnde i første punktum, når vedkomande ikkje lenger har behov for eller annan rimeleg grunn til å ha den løyvepliktige gjenstanden.

På dei vilkåra som følgjer av første ledd første punktum, kan politiet gjere vedtak om at vedkomande ikkje kan erverve eller ha skytevåpen som er unnateke frå løyveplikt etter § 5 tredje ledd, samt våpendelar og ammunisjon til slike skytevåpen.

Når politiet har gjort vedtak etter første eller andre ledd, skal den vedtaket gjeld overlate gjenstandane til politiet i samsvar med pålegg frå politiet. Politiet kan også gje pålegg om at personar som har fått førehandsvarsel om tilbakekall av våpenløyve, mellombels skal overlate skytevåpen, våpendelar og ammunisjon til politiet.

Når politiet har ein grunna mistanke om brot på vilkåra i eller i medhald av § 16, og det er grunn til å tru at våpenet kan misbrukast, kan politiet gje pålegg om at vedkomande skal overlate skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon til politiet i inntil to veker før førehandsvarsel er sendt.

Den som har fått inndrege løyvet etter første eller andre ledd skal avhende gjenstandane innan 12 månader frå det tidspunktet løyvet vart inndrege. Politiet kan destruere gjenstandar som ikkje er avhenda innan dette tidspunktet utan nokon skyldnader til eigar. Politiet skal overlate gjenstandar som tilhøyrer andre enn den som har fått inndrege løyvet, til eigar.

§ 32. Tilbakekall av løyve til å drive næringsverksemd med skytevåpen, våpendelar og ammunisjon

Politiet skal tilbakekalle løyve til å drive næringsverksemd etter § 23 første ledd når den som har løyvet, eller den ansvarlege for drifta ikkje lenger oppfyller vilkåra fastsette i eller i medhald av § 23 andre og tredje ledd. Politiet kan også tilbakekalle løyve til å drive næringsverksemd etter § 23 første ledd når den som har løyvet, ikkje oppfyller andre krav for løyvet som er fastsette i lova her eller i forskrift gjeven i medhald av denne lova.

Reglane i § 31 andre til femte ledd gjeld tilsvarande for tilbakekall av løyve til å drive næringsverksemd.

§ 33. Tilbakekall av godkjenning som skyttar- eller våpensamlarorganisasjon

Politiet kan tilbakekalle godkjenning som skyttar- eller våpensamlarorganisasjon når organisasjonen ikkje lenger oppfyller dei vilkåra og krava som er fastsette i medhald av denne lova.

§ 34. Konkursbu

Om bustyrar finn skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon som er løyve- eller registreringspliktige etter §§ 5, 6 eller 7, skal han varsle politiet utan ugrunna opphald. Bustyrar kan etter samtykke frå politiet mellombels oppbevare gjenstandar som er nemnde i første punktum, inntil buet er ferdig handsama.

Reglane om oppbevaring i eller i medhald av § 19 gjeld tilsvarande for oppbevaring i samband med skifte av konkursbu.

§ 35. Dødsbu

Om ein person som har skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon som er løyve- eller registreringspliktige etter §§ 5, 6 eller 7, døyr, kan arvingane etter politiet sitt samtykke mellombels oppbevare gjenstandane til skiftet er gjennomført. Reglane om oppbevaring gjevne i eller i medhald av § 19 gjeld tilsvarande for oppbevaring i samband med skifte av dødsbu.

Kapittel 9 Forvalting, gebyr og straff

§ 36. Våpenregister

Politiet skal føre eit sentralt våpenregister over skytevåpen, våpendelar og ammunisjon som er løyvepliktige etter §§ 5, 6 eller 7, og over personar som har løyve eller godkjenningar etter denne lova. Registeret skal også innehalde opplysingar om skytevåpen og våpendelar som er registreringspliktige etter § 5 tredje ledd eller § 6 tredje ledd, og om personar som ervervar eller har slike gjenstandar.

Føremålet med registeret er å handsame opplysingar for å gjennomføre kontroll med at reglane i våpenlov og forskrift vert følgde samt å trygge ei forsvarleg våpenforvalting.

Alle opplysingar frå sentralt våpenregister kan unnatakast frå offentlegheit når det er grunn til å tru at opplysingane vil kunne brukast til strafflagde handlingar.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 33 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415).

§ 37. Gebyr og utgifter

For å dekke utgiftene til våpenforvaltinga kan politiet krevje gebyr ved søknad om løyve eller godkjenningar gjevne i eller i medhald av denne lova. Gebyret kan

også omfatte naudsynte utgifter til sakkunnig bistand når sakshandsaminga krev særskild fagdugleik.
Endra ved lov 13 des 2024 nr. 79 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3096).

§ 38. Forholdet til forvaltningsloven og bruk av automatiserte avgjerder

Forvaltningsloven gjeld for saker etter denne lova med dei særreglane som er fastsette i paragrafen her eller i forskrift i medhald av § 41 nr. 32. Politiet kan krevje at personar stiller til intervju for å vurdere om vilkåra etter § 16 er oppfylte. Retten til klage, grunngjeving og partsinnsyn etter forvaltningsloven gjeld ikkje for saker om løyve til mellombels innførsel til jaktføremål.

Politiet kan ta avgjerder i saker etter denne lova som åleine er gjorde på grunnlag av automatisert handsaming av personopplysingar, medrekna særlege kategoriar av personopplysingar som nemnt i personvernforordninga artikkel 9 og 10. Handsaminga må trygge forsvarleg sakshandsaming og samsvare med retten til vern av personopplysingar. Avgjerda kan ikkje byggje på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjerda er tvillaus. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjerda.
Endra ved lover 7 mai 2021 nr. 33 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415), 20 juni 2023 nr. 79 (i kraft 26 jan 2024 iflg. res. 26 jan 2024 nr. 121), 13 des 2024 nr. 79 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3096).

§ 39. Straff

Forsettleg eller aktlaust brot på føresegner som er fastsette i eller i medhald av §§ 5, 6, 7, 8, 9, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 34 eller 35, vert straffa med bøter eller fengsel i inntil tre månader om forholdet ikkje kjem inn under strengare straffebod.

§ 40. Tidsavgrensa våpenamnesti

Kongen kan bestemme at det ikkje skal gjevast påtale for brot på kravet til løyve- eller registreringsplikt etter §§ 5, 6 eller 7 for personar som innan eit tidsrom som Kongen bestemmer, melder frå til politiet om at vedkomande har slike gjenstandar.

§ 41. Forskrifter

Kongen kan gje forskrift om mellom anna:

1. definisjon av våpen og gjenstandar som er nemnde i denne lova,
2. lova sitt saklege verkeområde, medrekna reglar om når lova skal gjelde for ammunisjon som høyrer inn under Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap,
3. unnatak frå våpenlova for skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon som skal brukast på boreplattformer, norske skip med vidare, jf. § 4,
4. krav til kontroll av ervervar sin identitet og våpenløyve ved distansehandel med skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, jf. §§ 5, 6 og 7,
5. sakshandsamingsreglar for søknad om løyve etter §§ 5, 6 og 7, medrekna utferding av våpenkort og EU sitt våpenpass, kor lenge eit løyve til erverv etter §§ 5 og 6 gjeld, samt unnatak frå løyveplikt etter § 7 første ledd,
6. kva ammunisjon som ikkje er tillaten etter § 7 tredje ledd nr. 3,
7. kor lenge eit løyve for erverv av ammunisjon kan gjelde, jf. § 7 første ledd andre punktum,
8. kva våpen som ikkje er tillatne etter § 8,
9. kva endringar som er nemnde i § 9 som krev løyve frå politiet,
10. vilkår for fritak etter § 10,
11. kva som vert rekna for særskilt behov for erverv av meir enn åtte løyvepliktige skytevåpen til jakt, jf. § 11 første ledd, samt vilkår for fritak etter § 11 tredje ledd,
12. vilkår for godkjenning av samleområde, jf. § 13 første ledd, samt vilkår for erverv av skytevåpen eller våpendelar etter § 13 andre ledd, medrekna krav til historisk eller våpenteknisk grunnlag,
13. ervervsgrunnlag etter § 14 samt krav til opplæring, kva våpentypar som kan ervervast, og det tal løyvepliktige skytevåpen eller våpendelar etter §§ 5 og 6 som kan ervervast etter § 14,
14. vilkår for fritak frå alderskravet i § 15 andre og tredje ledd og om aldersgrense for å kunne erverve og ha nærare bestemte våpen som ikkje vert rekna for skytevåpen etter § 2,
15. kravet til at søkar må vere skikka etter § 16,
16. erverv av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon til juridiske personar, medrekna krav til våpendugleik, jf. § 17,
17. kravet til vandel for juridiske personar, jf. § 17,
18. krav til overlating og lån av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon, jf. § 18,

19. krav til oppbevaring av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon som ikkje er løyvepliktige etter §§ 5, 6 eller 7, jf. § 19,
20. krav til mellombels oppbevaring, transport og sending av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon, jf. § 20,
21. krav til merking og registrering ved mellombels innførsel av skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon, jf. § 21,
22. løyveplikt for inn- eller utførsel av våpen, skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon som ikkje er løyve- eller registreringspliktige etter §§ 5, 6 eller 7, jf. §§ 21 og 22,
23. sakshandsamingsreglar for søknad om løyve til inn- eller utførsel av våpen, skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon, jf. § 21 og 22,
24. gjennomføring av § 23, medrekna kravet til løyve for næringsverksemd med gjenstandar som ikkje er løyvepliktige etter §§ 5, 6 eller 7, fritak frå kravet til løyve for godkjente skyttarorganisasjonar sitt sal av ammunisjon, reglar for bytte av dagleg leiar, reglar for overlating av skytevåpen, våpendelar og ammunisjon mellom personar som har løyve etter § 23, og sakshandsamingsreglar for søknad om løyve,
25. merking etter § 26,
26. tekniske krav for deaktivering samt reglar for kontroll med og dokumentasjon for at skytevåpen er deaktiverte på lovleg måte, jf. § 27,
27. krav for godkjenning av skyttar- eller våpensamlarforeiningar samt vilkår for godkjenning av tekniske reglement og skyteprogram, jf. § 28,
28. politiet sin kontroll med tildelte løyve, medrekna krav til at sportsskyttarar med løyve etter § 12 tredje ledd dokumenterer aktivitet i godkjent skyttarorganisasjon, samt vilkår for å krevje tilkomst til privat bustad, jf. § 30,
29. vilkår for tilbakekall av løyve etter §§ 31 til 33 og pålegg om overlating av skytevåpen etter §§ 31 og 32,
30. gjennomføring av § 36, medrekna reglar om kven som er handsamingsansvarleg, kva for opplysingskategoriar som kan registrerast, kven som har tilgang på opplysingane, informasjonstryggleik og internkontroll, utlevering av opplysingar og klagehandsaming,
31. fastsetting av gebyr, jf. § 37,
32. forholdet til forvaltningsloven, medrekna sakshandsamingsreglar, reglar knytte til intervju og unnatak frå teieplikta, og bruk av automatiserte avgjerder, jf. § 38 første og andre ledd,
33. våpenamnesti, jf. § 40,

34. overgangsreglar etter § 43, medrekna krav ved avhending av skytevåpen som er lovleg deaktiverte før ikraftsetjing av lova her, og reglar for gjennomføring av forboda mot skytevåpen, våpendelar eller ammunisjon som vert forbodne i medhald av § 5 andre ledd nr. 5, § 6 tredje ledd og § 41 nr. 6.

Endra ved lover 7 mai 2021 nr. 33 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415), 20 juni 2023 nr. 79 (i kraft 26 jan 2024 iflg. res. 26 jan 2024 nr. 121), 13 des 2024 nr. 79 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3096).

§ 42. Ikraftsetjing

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.[1]

Kongen kan setje i kraft dei ulike reglane til ulik tid. Frå same tid vert lov 9. juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon mv. oppheva.

1 Frå 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415.

§ 43. Overgangsreglar

Forbodet mot å ha halvautomatiske rifler etter § 5 andre ledd nr. 3 trer i kraft tre år etter ikraftsetjinga av denne lova.

Kongen kan gje nærare overgangsreglar.

Endra ved lov 7 mai 2021 nr. 33 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1415).

Lov om grensetilsyn og grensekontroll av personer (grenseloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Loven skal sikre at grensetilsyn og grensekontroll av personer utføres i samsvar med nasjonale behov og internasjonale forpliktelser, herunder tydeliggjøre ansvar og styring og fremme samarbeid mellom berørte myndigheter. Loven skal også legge til rette for lovlig bevegelse over grensene og bidra til å bekjempe grensekryssende kriminalitet, ulovlig innvandring og trusler mot folkehelsen.

Endret ved lov 29 april 2022 nr. 26.

§ 2. Lovens saklige virkeområde og forholdet til andre regler

Loven gir regler om rettslige og fysiske forhold i tilknytning til riksgrensen og om grensepassering og grensekontroll av personer. Regler om utlendingers adgang til riket og deres opphold her følger av utlendingsloven.

Loven gjelder med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten eller følger av overenskomst med annen stat.

Loven gjelder ikke militære oppgaver, herunder for å hevde suverenitet og suverene rettigheter, kontroll av vareførselen etter tolloven, eller annen kontrollvirksomhet på eller ved grensen etter annen lov.

§ 3. Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder i riket, på og ved innretninger og anlegg som nyttes på eller er tilknyttet norsk kontinentalsokkel, og i tilstøtende sone, jf. lov 27. juni 2003 nr. 57 om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone § 4.

Loven gjelder på annen stats jurisdiksjonsområde når det følger av avtale med staten, og på områder hvor ingen stat har suverenitet når det følger av folkeretten.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811).

§ 4. Politiets ansvar og samarbeid med andre myndigheter

Politiet har ansvar for utøvelsen av grenseovervåking og inn- og utreisekontroll av personer etter loven. Myndighetsutøvelse på vegne av politiet og bistand til politiets grensekontroll etter §§ 6 og 7 utføres under politiets ansvar og ledelse.

Politiet skal samarbeide med andre myndigheter som er tillagt oppgaver som berører politiets oppgaver etter loven.

§ 5. Ansvar for særlige tilsynsfunksjoner

Kongen oppnevner myndighet med ansvar for å ivareta særlige forpliktelser og tilsynsfunksjoner i tilknytning til riksgrensen, og fastsetter instruks for myndighetens virksomhet.

§ 6. Forsvarets myndighetsutøvelse og bistand til politiets grensekontroll

Forsvaret kan på vegne av politiet utøve grenseovervåking etter § 19 på den norsk-russiske grensen. Ved utøvelse av slik grenseovervåking kan Forsvaret utøve makt innenfor rammene av politiloven § 6.

Kongen gir nærmere regler om Forsvarets grenseovervåking etter første ledd, herunder om opplæring, bevæpning og ledelse av militært mannskap som benyttes.

Bistand fra Forsvaret til andre grensekontrolloppgaver gjennomføres etter reglene om bistand fra Forsvaret i og i medhold av politiloven § 27 a. Kystvaktens virksomhet reguleres av kystvaktloven.

§ 7. Tolletatens bistand til politiets inn- og utreisekontroll

Tolletaten skal bistå politiet med gjennomføring av inn- og utreisekontroll etter loven. Ved utførelsen av slik bistand har Tolletaten de samme rettighetene og pliktene som politiet har etter § 15.

Kongen gir forskrift om Tolletatens bistand til politiets inn- og utreisekontroll.

§ 8. Gjennomføring av EU-rettsakter og bistand fra europeiske grensekontrollteam

Følgende rettsakter gjelder som lov:

1. Forordning (EU) 2016/399 om bevegelsen av personer over grenser (grenseforordningen), som endret ved:
    - forordning (EU) 2017/458,
    - forordning (EU) 2017/2225,
    - forordning (EU) 2018/1240,
    - forordning (EU) 2019/817,
    - forordning (EU) 2021/1134, og
    - forordning (EU) 2024/1717.
2. Forordning (EU) 2017/2226 om etableringen av inn- og utreisesystemet (EES-forordningen)[1], som endret ved forordning (EU) 2018/1240, forordning (EU) 2019/817, forordning (EU) 2021/1134 og forordning (EU) 2021/1152
3. Rådsdirektiv 2004/82/EF om transportselskapers plikt til å fremsende opplysninger om passasjerer (API-direktivet)
4. Forordning (EU) 2019/817 om opprettelse av en ramme for

interoperabilitet mellom EU-informasjonssystemer for grenser og visum, som endret ved forordning (EU) 2021/1134 og forordning (EU) 2021/1152

5. Forordning (EU) 2019/818 om opprettelse av en ramme for interoperabilitet mellom EU-informasjonssystemer for politisamarbeid og rettslig samarbeid, asyl og migrasjon, som endret ved forordning (EU) 2021/1133 og forordning (EU) 2021/1150.

Europeiske grensekontrollteam kan etter anmodning bistå politiet med gjennomføring av grensekontroll. Politiloven § 20 a annet og tredje ledd får tilsvarende anvendelse for utenlandske tjenestemenn som deltar under utførelsen av slike bistandsoppgaver.
Endret ved lover 29 april 2022 nr. 26, 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1876, endring endret ved lov 20 juni 2025 nr. 85).
1 EES-systemet vil starte opp gradvis, jf. grenseforskriften § 5A-2.

Kapittel 2. Riksgrensen og grensenære områder

§ 9. Rydding og rådighet i grensegaten

Langs riksgrensen løper en grensegate med bredde som avtalt med nabostat. Det er forbudt for grunneier og andre å utøve rådighet i grensegaten med mindre det er gitt samtykke etter annet ledd.

Tilsynsmyndigheten utfører nødvendige tiltak for å holde riksgrensen og grensegaten ryddet og oppmerket, og kan samtykke til at grunneier eller rettighetshaver avvirker skog eller benytter grunnen som beite eller slåttemark når avtale med nabostat ikke er til hinder for det og det ikke innebærer terrenginngrep eller jordbearbeiding.

§ 10. Rådighetsbegrensninger i grensenære områder

Til gjennomføring av grensetilsyn og grensekontroll og for øvelses- og beredskapsformål har politiet, tilsynsmyndigheten og Forsvaret rett til adkomst til grensegaten på og utenfor vei, og til benyttelse av grunn i grensenære områder. Skade skal erstattes.

De grensenære områdenes naturlige preg bør søkes opprettholdt. Kongen kan forby eller regulere enhver type virksomhet og tiltak når det anses nødvendig for å lette grensekontrollen, hindre skade på riksgrensen eller riksgrensens løp eller hindre forurensning av grensevassdrag.

Når det er nødvendig for utførelse av oppgaver etter loven, kan

departementet mot erstatning tvangserverve grunn og rettigheter, og la oppføre bygg og anlegg.

§ 11. Adferdsregler

Skyting over riksgrensen og annen truende eller skremmende adferd ved grensen er forbudt. Det er også forbudt å skade, flytte eller tilsøle grensegate eller grensemerking tilhørende Norge eller nabostat, og å fjerne gjenstander fra dem.

Kongen gir forskrift om andre påbud og forbud som følger av avtale med nabostat.

§ 12. Ekstraordinære adgangsbegrensninger

Kongen kan fatte vedtak om å forby eller begrense opphold, ferdsel og krysning av grensen i situasjoner som ikke kan håndteres gjennom ordinære kontrolltiltak, når det er nødvendig

1. for å trygge riksgrensen, grenseovergangsstedene og forholdene der,
2. for å styrke kontrollen med grensepasseringer og ferdselen,
3. for å verne samfunnet eller naturen, eller
4. av andre helsemessige grunner eller sikkerhetsmessige forhold.

Tiltak etter første ledd skal være tidsmessig og geografisk avgrenset.

Kongen kan gi forskrift med nærmere regler om ekstraordinære adgangsbegrensninger etter første og annet ledd.

Kapittel 3. Grensepassering og inn- og utreisekontroll

§ 13. Passering av ytre Schengen-grense

Ytre Schengen-grense skal passeres over grenseovergangssted fastsatt av departementet eller den departementet gir fullmakt, og innenfor fastsatte åpningstider.

Ved passering av grensen plikter enhver straks å fremstille seg for inn- og utreisekontroll.

Kongen gir forskrift om grensepassering og om unntak fra kravene i første og annet ledd.

Endret ved lov 29 april 2022 nr. 26.

§ 14. Passering av indre Schengen-grense

Indre Schengen-grense kan passeres hvor som helst med mindre grensekontroll er midlertidig gjeninnført, jf. annet og tredje ledd.

Departementet kan beslutte å gjeninnføre grensekontroll midlertidig på hele eller deler av indre Schengen-grense dersom det foreligger en alvorlig trussel mot offentlig orden eller indre sikkerhet.

Når grensekontroll er midlertidig gjeninnført, skal indre Schengen-grense passereres over grenseovergangssted fastsatt av departementet. Reglene i og i medhold av §§ 13, 15 og 16 gjelder så langt de passer.

§ 15. Gjennomføring av inn- og utreisekontroll

Inn- og utreisekontrollen kan utføres

1. på grenseovergangssted eller der hvor den reisende melder seg eller påtreffes,
2. på offentlige transportmidler og sjøfartøy etter siste avgang i utlandet og senest ved første stans i Norge,
3. i territorialfarvannet på sjøfartøy underveis til eller fra norsk havn eller indre farvann,
4. i tilstøtende sone, og
5. etter begjæring på innretninger og anlegg som nyttes på eller er tilknyttet norsk kontinentalsokkel.

Ved inn- og utreisekontroll skal det påses at enhver har pass eller annet legitimasjonsdokument som er godkjent som reisedokument etter utlendingsloven, at visumpliktige har gyldig visum, og at det ikke er grunnlag for bortvisning etter utlendingsloven §§ 17 eller 121.

Ved inn- og utreisekontroll kan det også foretas andre former for identitetskontroll, herunder iriskontroll, kontroll av fingeravtrykk og ansiktsgjenkjenning.

Politiet kan visitere person og undersøke transportmidler for å fremskaffe pass eller annet legitimasjonsdokument dersom det ikke fremvises, eller det er grunn til mistanke om at den oppgitte identiteten er falsk eller at personen skjuler andres legitimasjonsdokumenter. Transportmidler kan også undersøkes for å fastslå om det finnes personer der som forsøker å unndra seg inn- og utreisekontroll.

Endret ved lover 29 april 2022 nr. 26, 20 juni 2025 nr. 85 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1877).

§ 16. Forhåndsmelding om reisende og mannskap

Transportør av luftfartøy som kommer fra eller går til utlandet, og fører av sjøfartøy på vei til eller fra indre farvann eller norsk havn, skal, med mindre annet er bestemt, oversende opplysninger om reisende og mannskap til politiet, og melde planlagt tid og sted for ankomst eller anløp og avreise.
Endret ved lov 29 april 2022 nr. 26.

§ 16 a. Forhåndsmelding om passasjerer (PNR-opplysninger)

For det formål å bekjempe terrorisme og annen alvorlig kriminalitet plikter luftfartsselskaper ved flyvning til eller fra utlandet å overføre opplysninger om passasjerene (PNR-opplysninger) til PNR-enheten. Opplysningene skal overføres i samme omfang som de er innsamlet i selskapenes ordinære forretningsdrift.

Dersom flyturen deles med ett eller flere luftfartsselskaper, skal selskapet som utfører flyvningen overføre PNR-opplysningene over samtlige passasjerer.

PNR-opplysningene skal overføres

1. 24–48 timer før avgang og
2. umiddelbart etter at passasjerene har gått om bord i luftfartøyet, og fartøyets dører er lukket.

Overføringer etter nr. 2 begrenses til oppdateringer og utfyllende opplysninger til de opplysninger som er avgitt etter nr. 1.

Når det unntaksvis er nødvendig med tilgang til PNR-opplysninger for å avverge en konkret og reell trussel i forbindelse med terrorhandlinger eller alvorlig kriminalitet, skal luftfartsselskapene etter anmodning fra PNR-enheten overføre PNR-opplysninger til andre tidspunkter enn de som er nevnt i tredje ledd nr. 1 og 2.

Luftfartsselskapene skal overføre PNR-opplysningene i elektronisk form til PNR-enheten.

Kongen gir forskrift om behandling av PNR-opplysninger, og kan gi forskrift om overføringen av slike opplysninger til andre tidspunkter enn de som er nevnt i tredje ledd.
Tilføyd ved lov 29 april 2022 nr. 26.

§ 17. Kontroll av sjøfolk som fratrer stilling på fartøy mv.

En utlending som fratrer sin stilling om bord på et sjøfartøy, kan ikke forlate

fartøyet før innreisekontrollen skal gjennomføres. Det samme gjelder en utlending som er blindpassasjer om bord i et sjøfartøy. Politiet bestemmer hvor og når innreisekontrollen skal finne sted.
Endret ved lov 29 april 2022 nr. 26.

Kapittel 4. Grenseovervåking

§ 18. Definisjon

Med grenseovervåking forstås overvåking av grenseovergangssteder og grensene på strekningene mellom grenseovergangssteder for å forhindre at personer omgår inn- og utreisekontrollen, for å avdekke uautoriserte grensepasseringer, bidra til skjerpet situasjonsbevissthet, bekjempe grensekryssende kriminalitet og iverksette tiltak mot personer som har passert grensen ulovlig.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 85 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1877).

§ 19. Overvåking av ytre Schengen-grense

Politiet kan overvåke ytre Schengen-grense med nærliggende områder, territorialfarvannet og tilstøtende sone samt ferdselen til og fra de overvåkede områdene.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 85 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1877).

§ 20. Overvåking av indre Schengen-grense

Indre Schengen-grense kan bare overvåkes sporadisk eller når grensekontroll er midlertidig gjeninnført etter § 14.

§ 21. Kontroll av personer ved grenseovervåking

Hvis det under utførelse av grenseovervåking oppstår tjenstlig behov for identifisering, kan personer avkreves pass eller annen egnet legitimasjon og forklaring om oppholdet ved grensen.

Ved rimelig grunn til mistanke om ulovlig grensepassering eller forsøk på unndragelse fra inn- og utreisekontroll, kan militært personell som overvåker grensen på vegne av politiet utføre kontrolltiltak etter § 15 i samråd med

politiet.

Kapittel 5. Behandling av personopplysninger og taushetsplikt

Kapitteloverskrift endret ved lov 20 juni 2025 nr. 85 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1877).

§ 22. Behandling av opplysninger til gjennomføring av grensekontroll

Politiet kan behandle personopplysninger, herunder særlige kategorier av personopplysninger, som er nødvendige for gjennomføring av grensekontroll etter loven.

Politiet kan behandle opplysninger om reisende i et register som grunnlag for gjennomføring av inn- og utreisekontroll. Registeret kan kobles til andre registre med opplysninger som er nødvendige for gjennomføring av inn- og utreisekontroll.

Biometrisk personinformasjon (ansiktsfoto og fingeravtrykk) kan innhentes elektronisk av alle som passerer grensekontroll eller annet kontrollsted for kontroll av reisedokumenter.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 85 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1877).

§ 23. Overvåkingsmetoder og bruk av teknisk overvåkingsutstyr

Grenseovervåking kan skje fra faste og mobile enheter og ved bruk av kamera og andre tekniske, herunder elektroniske, hjelpemidler.

Det skal settes opp synlig varsel om grenseovervåking langs landegrensen og ved grenseovergangssteder der teknisk overvåkingsutstyr kan bli brukt periodisk eller permanent.

§ 24. Taushetsplikt

Reglene om taushetsplikt og informasjonsutveksling i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f gjelder når politiet og myndighet med særlige tilsynsfunksjoner utfører oppgaver etter denne loven. Det samme gjelder for andre som utfører oppgaver etter loven.

For behandling av opplysninger som reguleres av politiregisterloven gjelder taushetspliktbestemmelsene i politiregisterloven kapittel V og VI.

Kapittel 6. Forskrifter, straff og ikrafttredelse mv.

§ 25. Forskrifter

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av loven, blant annet om

1. lovens anvendelse for Svalbard, Jan Mayen og bilandene Bouvetøya, Peter I Øy og Dronning Maud Land, blant annet om kontroll med reisende og andre særlige regler av hensyn til de stedlige forholdene, jf. § 3,
2. gjennomføring av forpliktelser etter avtale med nabostat, blant annet om immunitet og privilegier, jf. kapittel 2,
3. grenseovergangssteder, blant annet om fastsetting, innretting av kontrollen og samarbeid mellom grensekontrollmyndigheten og eier eller driver av grenseovergangssted, jf. § 13,
4. midlertidig gjeninnføring av grensekontroll på indre Schengen-grense, jf. § 14,
5. gjennomføring av inn- og utreisekontroll, blant annet for reisende som kommer fra eller reiser til Svalbard eller innretninger og anlegg som nyttes på eller er tilknyttet norsk kontinentalsokkel, jf. § 15,
6. politiets myndighet til å kreve inn pass og andre reise- eller legitimasjonsdokumenter fra utlending før innreise, samt til å ta kopi av slike dokumenter, jf. § 15,
7. plikt for transportør av sjøfartøy, luftfartøy eller yrkesmessig landtransport av personer til å kontrollere at de reisende har gyldige reise- eller legitimasjonsdokument og visum, samt plikt til å ta kopi av disse, jf. § 15,
8. hvilke fartøy og opplysninger som omfattes av § 16, av hvem, når og hvordan opplysningene skal oversendes og om plikt for fører til å rette seg etter politiets anvisning om ankomst-, anløps- eller avreisested for gjennomføring av inn- og utreisekontroll,
9. sjøfolks landlov og sjøfolks og blindpassasjerers adgang til å gå i land i riket, og om saksbehandling og klageadgang i slike saker, jf. § 17,
10. behandling av personopplysninger, blant annet om innsyn, retting og sletting og om behandling, herunder utveksling, av opplysninger i koordineringssenteret for Eurosur, jf. § 22,
11. bruk av teknisk overvåkingsutstyr, jf. § 23,
12. gjennomføringen av rettsakter som nevnt i § 8 første ledd, blant annet om behandling av personopplysninger,
13. gjennomføringen av forordning (EU) 2019/817 artikkel 20 og forordning (EU) 2019/818 artikkel 20,

14. gjennomføring av endringer i vedlegg III, IV, VIII og XI til forordning (EU) 2016/399 (grenseforordningen) med senere endringer vedtatt av Europakommisjonen i medhold av grenseforordningen artikkel 36, jf. § 8 første ledd nr. 1.

Endret ved lover 29 april 2022 nr. 26, 21 juni 2024 nr. 47 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1876, endring endret ved lov 20 juni 2025 nr. 85), 20 juni 2025 nr. 85 (i kraft 12 okt 2025 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1877).

§ 26. Straff

Med bot eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser, påbud, forbud eller vilkår gitt i eller i medhold av § 9 første ledd annet punktum, § 10 annet ledd annet punktum, §§ 11, 12 eller 13, § 14 tredje ledd, § 16, § 16 a, § 17 eller § 25 nr. 1, 2, 7 eller 8. Forsøk straffes på samme måte.
Endret ved lov 29 april 2022 nr. 26.

§ 27. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1. mai 2022 med unntak av § 8 første ledd nr. 2 iflg. res. 29 april 2022 nr. 638.
Fra 12. oktober 2025 for § 8 første ledd nr. 2 iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1875.

§ 28. Oppheving av og endringer i andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft oppheves lov 14. juli 1950 nr. 2 om forskjellige tiltak til gjennomføring av oppmerking og overvåking av riksgrensen.

Fra det tidspunkt loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet gjøres følgende endringer: – – –
2. I lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten skal § 3 andre ledd annet punktum lyde: – – –
3. I lov 19. juni 1997 nr. 82 om pass oppheves § 6 a.
4. I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer: – – –
Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 70 (i kraft 1 jan 2022 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 872), 29 april 2022 nr. 26.

Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

(1) Lovens formål er å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering.
(2) Tiltakene i loven skal beskytte det finansielle og økonomiske systemet samt samfunnet som helhet ved å forebygge og avdekke at rapporteringspliktige brukes eller forsøkes brukt som ledd i hvitvasking eller terrorfinansiering.

§ 2. Definisjoner

I denne loven forstås med:

a. hvitvasking: handling som beskrevet i straffeloven § 332 og § 337.
b. terrorfinansiering: handling som beskrevet i straffeloven § 135 eller finansiering som beskrevet i straffeloven § 136 a.
c. rapporteringspliktig: person som nevnt i § 4 første, annet og femte ledd.
d. transaksjon: enhver overføring, formidling, ombytting eller plassering av formuesgoder.
e. reell rettighetshaver: fysisk person som i siste instans eier eller kontrollerer kunden, eller som en transaksjon eller aktivitet gjennomføres på vegne av.
f. politisk eksponert person: person som har eller har hatt viktig offentlig verv. Verv eller stilling på mellomnivå eller lavere nivå omfattes ikke. Departementet fastsetter i forskrift en liste over de stillinger og verv som i Norge regnes for å være viktige offentlige verv, og kan også for øvrig fastsette hvilke stillinger og verv som skal regnes som viktige offentlige verv. Med mindre annet følger av forskrift etter tredje punktum regnes blant annet følgende stillinger og verv som viktige offentlige verv:
    1. statsoverhode, regjeringssjef, minister eller assisterende minister
    2. medlem av nasjonalforsamling
    3. medlem av styrende organ i politisk parti
    4. medlem av høyere rettsinstans hvis avgjørelser ikke kan

ankes annet enn under ekstraordinære omstendigheter
5. medlem av styre i riksrevisjon, revisjonsdomstol eller sentralbank
6. ambassadør, chargé d'affaires eller militær offiser av høyere rang
7. medlem av administrativt, ledende eller kontrollerende organ i statlig foretak
8. direktør, styremedlem eller annen person i øverste ledelse i internasjonal organisasjon.

g. nært familiemedlem: foreldre, ektefelle, registrert partner, samboer og barn, samt barns ektefelle, registrert partner eller samboer.
h. kjent medarbeider: fysisk person som er kjent for å
    1. være reell rettighetshaver i juridisk person, sammenslutning eller utenlandsk juridisk arrangement i felleskap med politisk eksponert person
    2. ha nær forretningsforbindelse til politisk eksponert person
    3. være eneste reelle rettighetshaver i juridisk person, sammenslutning eller utenlandsk juridisk arrangement som i realiteten er etablert for å begunstige politisk eksponert person.
i. korrespondentforbindelse:
    1. yting av banktjenester fra en bank som korrespondent til en annen bank som respondent, herunder opprettelse av en foliokonto eller annen trekkonto med tilknyttede tjenester, som likviditetsstyring, internasjonale pengeoverføringer, sjekkavregning, oppgjørskontoer og valutatjenester, og
    2. forbindelsene mellom rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c, e, g til l og n til p seg imellom, herunder der lignende tjenester ytes av en korrespondentinstitusjon til en respondentinstitusjon, samt forbindelsene som er opprettet med sikte på verdipapirtransaksjoner, pengeoverføringer og overføringer av kryptoeiendeler.
j. tilbyder av virksomhetstjeneste: fysisk og juridisk person som ervervsmessig tilbyr en eller flere av følgende tjenester til tredjeperson:
    1. å opprette selskap eller annen juridisk person
    2. å opptre som styremedlem, daglig leder eller deltaker i et selskap, eller å inneha en lignende funksjon i andre juridiske personer

3. å stille til rådighet forretningsadresse, administrativ adresse eller postadresse og tilknyttet tjeneste for selskap, annen juridisk person eller juridisk arrangement
4. å forvalte utenlandsk trust eller lignende juridisk arrangement
5. å opptre som aksjeeier for annen person, med mindre denne er et selskap som har finansielle instrumenter opptatt til notering på et regulert marked i EØS-stat eller er underlagt informasjonsplikt tilsvarende det som gjelder ved notering på et regulert marked i EØS-stat
6. å sørge for at andre personer opptrer i posisjoner som nevnt i nr. 2, 4 og 5

k. tilbyder av spilltjeneste: fysisk eller juridisk person som arrangerer spill som krever tillatelse etter pengespilloven. Når en entreprenør arrangerer pengespill på vegne av en organisasjon eller forening, anses entreprenøren som tilbyder av spilltjenesten.
l. kryptoeiendeler: eiendeler som nevnt i forordning (EU) 2023/1114 artikkel 3 nr. 1 punkt 5, med unntak av eiendeler som nevnt i artikkel 2 nr. 2 til 4 og eiendeler som nevnt i forordning (EU) 2023/1113 artikkel 3 punkt 8.
m. kryptoeiendelstjenesteyter: person som nevnt i forordning (EU) 2023/1114 artikkel 3 nr. 1 punkt 15, når vedkommende yter tjenester som nevnt i artikkel 3 nr. 1 punkt 16, unntatt når vedkommende yter rådgivning som nevnt i artikkel 3 nr. 1 punkt 16 bokstav h.
n. frittstående adresse: frittstående adresse som nevnt i forordning (EU) 2023/1113 artikkel 3 punkt 20.

Endret ved lover 18 mars 2022 nr. 12 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 414), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1214), 27 mai 2025 nr. 19 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 27 mai 2025 nr. 869).

§ 3. Geografisk virkeområde

(1) Loven gjelder for rapporteringspliktige som er etablert i Norge, herunder filialer av utenlandske foretak.
(2) Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen. Departementet kan i forskrift fastsette at deler av loven ikke skal gjelde på Svalbard og Jan Mayen, og fastsette særlige regler for disse områdene for fremme av lovens formål.

§ 4. Anvendelsesområde

(1) Loven gjelder for følgende juridiske personer:

a. bank
b. kredittforetak
c. finansieringsforetak
d. Norges Bank
e. e-pengeforetak
f. foretak som driver valutavirksomhet
g. betalingsforetak og andre som har rett til å yte betalingstjenester
h. verdipapirforetak
i. forvaltningsselskap for verdipapirfond
j. forsikringsforetak
k. foretak som driver forsikringsformidling som ikke er gjenforsikringsmegling
l. verdipapirsentraler, i tilfeller der verdipapirsentralen ikke benytter ekstern kontofører som er rapporteringspliktig. For kontohavere og utstedere som har ekstern kontofører som er rapporteringspliktig, er det kontoføreren som er rapporteringspliktig.
m. foretak som driver depotvirksomhet
n. forvalter av alternative investeringsfond
o. finansmeglerforetak
p. kryptoeiendelstjenesteytere

(2) Loven gjelder også for følgende juridiske og fysiske personer i utøvelsen av deres yrke:

a. statsautoriserte og registrerte revisorer, godkjente revisjonsselskaper og revisorer som er ansvarlig for revisjon av regnskap for kommune, fylkeskommune eller kommunalt eller fylkeskommunalt foretak. Tilbyr personer eller foretak som nevnt i første punktum virksomhetstjenester, er de uansett underlagt loven på dette grunnlaget.
b. statsautoriserte regnskapsførere og regnskapsselskaper. Tilbyr personer eller foretak som nevnt i første punktum virksomhetstjenester, er de uansett underlagt loven på dette grunnlaget.
c. advokater, advokatforetak og andre som ervervsmessig eller stadig yter selvstendig rettshjelp, når de på klientens vegne utfører finansiell transaksjon eller en transaksjon som gjelder fast eiendom,

eller når de bistår ved planlegging eller utføring av transaksjon for klient i forbindelse med

1. kjøp og salg av fast eiendom eller virksomhet
2. forvaltning av en klients penger, verdipapir eller andre aktiva
3. åpning eller forvaltning av bank- eller verdipapirkonto
4. fremskaffelse av nødvendig kapital til opprettelse, drift eller ledelse av selskap
5. opprettelse, drift eller ledelse av selskap, fond eller en lignende juridisk person eller formuesmasse, herunder utenlandsk trust eller tilsvarende juridisk arrangement.

d. eiendomsmeglere og eiendomsmeglingsforetak
e. tilbydere av virksomhetstjenester
f. personer med begrenset tillatelse til å yte betalingstjenester
g. tilbydere av spilltjeneste
h. personer som ervervsmessig handler med eller formidler handler med kunst, når det gjennomføres eller kan antas at det vil bli gjennomført transaksjoner, herunder transaksjoner som gjennomføres i flere operasjoner som ser ut til å ha sammenheng, verdt 80 000 kroner eller mer
i. personer som ervervsmessig tilbyr tjenester som er særlig egnet til, tilpasset for eller utformet med sikte på oppbevaring av kunst, når det gjennomføres eller kan antas at det vil bli gjennomført transaksjoner, herunder transaksjoner som gjennomføres i flere operasjoner som ser ut til å ha sammenheng, verdt 80 000 kroner eller mer, eller når det oppbevares kunst som er eller antas å være verdt 80 000 kroner eller mer.

(3) § 5 gjelder for forhandlere av gjenstander.
(4) Når rapporteringspliktige fysiske personer etter annet ledd er ansatt i rapporteringspliktige juridiske personer etter samme ledd, er det bare den juridiske personen som er underlagt reglene i loven om risikovurdering, rutiner, internkontroll, opplæring og varsling. Dette gjelder likevel ikke rapporteringspliktige advokater når de driver eiendomsmegling i medhold av norsk advokatbevilling etter eiendomsmeglingsloven § 2-1 første ledd nr. 2.
(5) Departementet kan i forskrift gi regler som gir loven anvendelse for foretak som formidler finansiering ved donasjon.
(6) Departementet kan i forskrift gi regler om lovens anvendelse for agenter av utenlandske betalingsforetak, herunder gjennomføring av tilsyn og ileggelse av sanksjoner.
(7) Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelsene i loven for rapporteringspliktige som driver sporadisk eller svært begrenset finansiell

aktivitet og for tilbydere av spilltjenester.
Endret ved lover 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255), 16 des 2022 nr. 91 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2266), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1214), 27 mai 2025 nr. 19 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 27 mai 2025 nr. 869), 20 juni 2025 nr. 47 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1110).

Kapittel 2. Beløpsgrense for kontantvederlag

§ 5. Beløpsgrense for kontantvederlag. Kontroll

(1) Forhandlere av gjenstander kan ikke motta vederlag i kontanter på 40 000 kroner eller mer eller et tilsvarende beløp i utenlandsk valuta. Dette gjelder også der oppgjøret gjennomføres i flere operasjoner.
(2) Skattekontoret fører kontroll med at første ledd blir overholdt. Ved kontrollen gjelder skatteforvaltningsloven §§ 10-1, 10-2, 10-4, 10-10, 10-11, 10-12, 10-13 og 10-14 tilsvarende så langt de passer.

Kapittel 3. Risikobasert tilnærming og rutiner

§ 6. Risikobaserte tiltak

Rapporteringspliktige skal ved anvendelsen av denne loven legge til grunn vurderinger av risiko for hvitvasking og terrorfinansiering.

§ 7. Virksomhetsinnrettet risikovurdering

(1) Rapporteringspliktige skal identifisere og vurdere risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering knyttet til sin virksomhet.
(2) Ved risikovurderingen etter første ledd skal den rapporteringspliktige blant annet ta i betraktning

a. egen virksomhet, herunder særlig virksomhetens art og omfang
b. virksomhetens produkter, tjenester og kundeforhold
c. type kunder og kundegrupper
d. geografiske forhold

(3) Rapporteringspliktige skal særskilt vurdere risikoen for hvitvasking og

terrorfinansiering før nye produkter og tjenester tilbys og før ny teknologi tas i bruk.
(4) Rapporteringspliktiges risikovurderinger skal tilpasses virksomhetens art og omfang.
(5) Risikovurderingene skal dokumenteres, holdes oppdatert og stilles til rådighet for tilsynsmyndigheten.

§ 8. Rutiner

(1) Rapporteringspliktige skal ha oppdaterte rutiner for å sikre at virksomheten håndterer identifisert risiko og oppfyller plikter etter bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her.
(2) Rutinene skal tilpasses virksomhetens art og omfang.
(3) Rutinene skal dokumenteres og stilles til rådighet for tilsynsmyndigheten.
(4) Rutinene skal være fastsatt på øverste nivå hos den rapporteringspliktige.
(5) Det skal utpekes en person i ledelsen som skal ha et særskilt ansvar for å følge opp rutinene.
(6) I konserner skal rutinene fastsettes og følges både på konsernnivå og i filialer og majoritetseide datterselskaper. Den rapporteringspliktige skal utarbeide rutiner for behandling av opplysninger i tråd med §§ 22 sjette ledd og 31, jf. § 28 tredje ledd.

Kapittel 4. Kundetiltak og løpende oppfølging

§ 9. Risikobaserte kundetiltak og løpende oppfølging

(1) Rapporteringspliktige skal gjennomføre kundetiltak etter §§ 10 til 20 og løpende oppfølging etter § 24 på grunnlag av en vurdering av risiko for hvitvasking og terrorfinansiering. Risikoen skal vurderes ut fra blant annet kundeforholdets formål, mengden kundemidler som skal inngå i kundeforholdet, transaksjoners størrelse, og regelmessigheten og varigheten på kundeforholdet.
(2) For dette formål kan rapporteringspliktige utarbeide standardiserte risikoprofiler for kundene basert på virksomhetens risikovurdering etter § 7 og kriteriene nevnt i første ledd. Kundens risikoprofil må holdes oppdatert.
(3) Rapporteringspliktige skal kunne påvise at omfanget av utførte tiltak er tilpasset den aktuelle risikoen.

§ 10. Plikt til å gjennomføre kundetiltak

(1) Rapporteringspliktige skal gjennomføre kundetiltak ved

a. etablering av kundeforhold
b. transaksjoner for kunder som rapporteringspliktig ikke har et etablert kundeforhold til, som gjelder minst
    1. 100 000 kroner
    2. 8 000 kroner, når transaksjonen utgjør en pengeoverføring som nærmere definert av departementet i forskrift
    3. 16 000 kroner, for rapporteringspliktige som nevnt i § 4 annet ledd bokstav g
    4. 80 000 kroner, for rapporteringspliktige som nevnt i § 4 annet ledd bokstav h og i.
c. mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering
d. pengeoverføringer og overføringer av kryptoeiendeler når dette er påkrevd etter forordning (EU) 2023/1113, jf. § 52.

(2) Beløpsgrensene i første ledd bokstav b nr. 1, 3 og 4 beregnes samlet for transaksjoner som gjennomføres i flere operasjoner, som ser ut til å ha sammenheng. Dersom beløpet ikke er kjent når transaksjonen gjennomføres, skal kundetiltak foretas så snart den rapporteringspliktige blir kjent med at beløpsgrensen er oversteget.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om plikt til å gjennomføre kundetiltak og unntak fra plikt til å gjennomføre kundetiltak ved utstedelse av elektroniske penger.
Endret ved lover 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1214), 27 mai 2025 nr. 19 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 27 mai 2025 nr. 869).

§ 11. Tidspunktet for gjennomføring av kundetiltak

(1) Kundetiltak skal gjennomføres før etablering av kundeforholdet eller utføring av transaksjonen.
(2) Fra første ledd gjelder følgende unntak:

a. Bekreftelse av kundens og reelle rettighetshaveres identitet kan gjennomføres under etablering av kundeforholdet, dersom etablering er nødvendig for ikke å hindre den alminnelige forretningsdriften og det er lav risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering. Bekreftelse av identitetene skal skje så raskt som mulig etter etablering av kundeforholdet.

b. Bekreftelse av identiteten til begunstigete etter forsikringsavtaler kan gjennomføres etter avtaleinngåelsen, forutsatt at bekreftelse av identiteten gjennomføres før utbetalingstidspunktet eller det tidspunktet begunstiget utøver sine rettigheter etter avtalen.
c. Bekreftelse av kundens og reelle rettighetshaveres identitet kan gjennomføres etter åpning av en konto hos rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav a, b, h, i, l og n, forutsatt at det sikres at transaksjoner knyttet til kontoen ikke kan utføres av kunden eller på kundens vegne før bekreftelse av identitetene er gjennomført.

§ 12. Kundetiltak når kunden er fysisk person

(1) Når kunden er en fysisk person, skal følgende opplysninger innhentes om kunden:

a. navn
b. fødselsnummer, D-nummer eller, dersom kunden ikke har slikt nummer, annen entydig identitetskode. For personer som ikke har norsk fødselsnummer eller D-nummer, skal det innhentes fødselsdato, fødested, kjønn og statsborgerskap, herunder om personen har flere statsborgerskap
c. adresse

De samme opplysningene skal innhentes om den som handler på vegne av kunden, i tillegg til opplysninger om at vedkommende kan handle på vegne av kunden. De samme opplysningene skal innhentes om den som er gitt disposisjonsrett over en konto eller et depot.

(2) Opplysninger om kundens identitet bekreftes ved personlig fremmøte ved gyldig legitimasjon. Dersom bekreftelse av identiteten skal skje uten personlig fremmøte, skal det fremlegges ytterligere dokumentasjon eller gjennomføres ytterligere tiltak. Opplysninger om identiteten til personer som handler på vegne av kunden eller er gitt disposisjonsrett over en konto eller et depot, bekreftes ved gyldig legitimasjon. Retten til å handle på vegne av kunden bekreftes ved skriftlig dokumentasjon.
(3) Det skal avgjøres om det finnes en reell rettighetshaver i tillegg til kunden. Dersom det er en reell rettighetshaver, skal det innhentes opplysninger som er tilstrekkelige til å vite hvem vedkommende er. Opplysninger om reell rettighetshavers identitet skal bekreftes ved egnede tiltak.
(4) Rapporteringspliktige skal ha systemer for å avgjøre om kunden, personer som kan handle på vegne av kunden eller er gitt disposisjonsrett over en konto

eller et depot, eller reell rettighetshaver, er politisk eksponert person eller nært familiemedlem eller kjent medarbeider til en politisk eksponert person. Regler om kundetiltak overfor politisk eksponerte personer er gitt i § 18.
(5) Rapporteringspliktige skal innhente og vurdere nødvendige opplysninger om kundeforholdets formål og tilsiktede art.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om bekreftelse av identiteten til fysiske personer, herunder hva som utgjør gyldig legitimasjon, og krav til ytterligere dokumentasjon eller tiltak ved bekreftelse av identitet uten personlig oppmøte.

§ 13. Kundetiltak når kunden ikke er en fysisk person

(1) Når kunden er en juridisk person, skal følgende opplysninger innhentes om kunden:

a. foretaksnavn
b. organisasjonsform
c. organisasjonsnummer
d. adresse
e. navnet på daglig leder og styremedlemmer, eller personer i tilsvarende stilling

Opplysninger om fysiske personer som handler på vegne av en juridisk person, inkludert personer som har disposisjonsrett over en konto eller et depot, skal innhentes i samsvar med § 12 første ledd. Det skal gjennomføres egnede tiltak for å forstå eierskaps- og kontrollstrukturen i kunden. Tiltakene skal dokumenteres. Tilsvarende opplysninger skal innhentes og egnede tiltak gjennomføres så langt det passer når kunden er en stiftelse, et juridisk arrangement eller en annen sammenslutning.

(2) Opplysninger som nevnt i første ledd bokstav a til e, skal bekreftes ved oppslag mot eller utskrift fra et offentlig register eller firmaattest, som ikke er eldre enn tre måneder. Opplysninger om fysiske personer som handler på vegne av en juridisk person, skal bekreftes i samsvar med § 12 annet ledd. Retten til å handle på vegne av den juridiske personen skal også bekreftes i samsvar med § 12 annet ledd.
(3) Det skal innhentes opplysninger om reelle rettighetshavere som er identifisert i samsvar med § 14. Opplysningene skal entydig identifisere den eller de reelle rettighetshaverne. Det skal gjennomføres egnede tiltak for å bekrefte reelle rettighetshaveres identitet. Dersom rapporteringspliktige etter å ha gjennomført alle rimelige tiltak enten mener det ikke finnes en reell

rettighetshaver, eller mener det er tvil om at den eller de personene som er identifisert, er reelle rettighetshavere, kan opplysninger om styret og daglig leder eller tilsvarende innhentes, forutsatt at det ikke er mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering. Det skal dokumenteres hva som er gjort for å identifisere reelle rettighetshavere.
(4) Rapporteringspliktige skal ha systemer for å avgjøre om personer som kan handle på vegne av kunden eller er gitt disposisjonsrett over en konto eller et depot, eller reell rettighetshaver er politisk eksponert person eller nært familiemedlem eller kjent medarbeider til en politisk eksponert person. Regler om kundetiltak overfor politisk eksponerte personer er gitt i § 18.
(5) Rapporteringspliktige skal innhente og vurdere nødvendige opplysninger om kundeforholdets formål og tilsiktede art.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innhenting og bekreftelse av opplysninger etter denne bestemmelsen.

§ 14. Identifisering av reelle rettighetshavere når kunden ikke er en fysisk person

(1) Når kunden ikke er en fysisk person, en stiftelse eller et utenlandsk juridisk arrangement, skal rapporteringspliktige avgjøre om det er fysiske personer, alene eller sammen med nære familiemedlemmer, som

a. eier mer enn 25 prosent av eierandelene i den juridiske personen eller sammenslutningen
b. på grunn av innehav av aksjer, andeler eller medlemskap kontrollerer mer enn 25 prosent av det totale antallet stemmer i den juridiske personen eller sammenslutningen
c. har rett til å utpeke eller avsette mer enn halvparten av den juridiske personens eller sammenslutningens styremedlemmer eller tilsvarende
d. på grunn av avtale med eiere, medlemmer, den juridiske personen eller sammenslutningen, vedtekter eller tilsvarende, kan utøve kontroll i samsvar med bokstav a, b eller c
e. på annen måte utøver kontroll over den juridiske personen eller sammenslutningen.

Dersom en eller flere fysiske personer gjennom kontroll over en eller flere juridiske personer, stiftelser, utenlandske juridiske arrangementer eller andre sammenslutninger utøver kontroll over en annen juridisk person eller sammenslutning på en måte som angitt i første ledd, skal den eller de fysiske personene anses å utøve kontroll også over den sistnevnte juridiske personen

eller sammenslutningen.

(2) Rapporteringspliktige skal ikke identifisere reelle rettighetshavere når kunden er et selskap med eierandeler opptatt til handel på regulert marked i EØS-stat eller er underlagt tilsvarende informasjonsplikt som det som gjelder ved notering på regulert marked i EØS-stat. Det samme gjelder når kunden er et majoritetseid datterselskap av et selskap som nevnt i første punktum.
(3) Når rapporteringspliktige skal identifisere reelle rettighetshavere i stiftelser, gjelder følgende:

a. Dersom en fysisk person er styremedlem eller daglig leder i stiftelsen, er vedkommende reell rettighetshaver.
b. Dersom en fysisk person uttrykkelig er angitt til å utpeke et flertall av styremedlemmene i stiftelsen, er vedkommende reell rettighetshaver. Dersom en juridisk person uttrykkelig er angitt til å utpeke et flertall av styremedlemmene i stiftelsen, er reelle rettighetshavere i den juridiske personen også reelle rettighetshavere i stiftelsen.
c. Dersom en fysisk person har avgitt grunnkapital til stiftelsen, er vedkommende reell rettighetshaver. Dersom andre enn fysiske personer har avgitt grunnkapital til stiftelsen, er reelle rettighetshavere i avgiveren også reelle rettighetshavere i stiftelsen.
d. Dersom en fysisk person er tilstått særlige rettigheter i medhold av stiftelsesloven § 9 første ledd bokstav d, er vedkommende reell rettighetshaver. Dersom andre enn fysiske personer er tilstått særlige rettigheter i medhold av stiftelsesloven § 9 første ledd bokstav d, er reelle rettighetshavere i den som er tilstått særlige rettigheter, også reelle rettighetshavere i stiftelsen.
e. Dersom en fysisk person uttrykkelig er angitt som destinatar, er vedkommende reell rettighetshaver. Dersom andre enn fysiske personer uttrykkelig er angitt som destinatar, er reelle rettighetshavere i destinataren også reelle rettighetshavere i stiftelsen.

(4) Når rapporteringspliktige skal identifisere reelle rettighetshavere i utenlandske truster og lignende juridiske arrangementer, skal den rapporteringspliktige identifisere følgende personer:

a. oppretter
b. forvalter
c. beskytter
d. begunstigede eller, dersom individuelle begunstigede foreløpig ikke kan identifiseres, kretsen av begunstigede som har en hovedinteresse

i opprettelsen eller forvaltningen av trusten eller det lignende juridiske arrangementet

e. enhver annen fysisk person som ved direkte eller indirekte eierskap eller på annen måte utøver kontroll over trusten eller det lignende juridiske arrangementet

(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om identifisering av reelle rettighetshavere etter denne bestemmelsen.

§ 15. Særlig om livsforsikring og eiendomsmegling

(1) Forsikringsforetak skal identifisere oppnevnt begunstiget etter forsikringsavtale, jf. forsikringsavtaleloven § 15-2. En begunstigets identitet skal bekreftes etter § 12 annet ledd ved utbetaling etter avtalen eller når begunstiget på andre måter utøver sine rettigheter. Reelle rettighetshavere til begunstiget skal identifiseres og identiteten bekreftes i samsvar med §§ 12 og 14. Dersom forsikringsforetak blir klar over en overdragelse av rettighetene etter en livsforsikringsavtale, skal reelle rettighetshavere identifiseres så raskt som mulig etter overdragelsen.
(2) Forsikringsforetaket skal senest ved utbetaling eller overdragelse av forsikringen gjøre egnede tiltak for å avdekke om den begunstigede, eventuelt reelle rettighetshavere til den begunstigede, er en politisk eksponert person eller nært familiemedlem eller kjent medarbeider til en politisk eksponert person.
(3) Eiendomsmegler skal før oppgjør også gjennomføre kundetiltak etter §§ 12, 13, 14, 16, 17 og 18 overfor oppdragsgiverens medkontrahent.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke forsikringsavtaler som faller inn under første ledd.

§ 16. Forenklede kundetiltak

(1) Dersom det er lav risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering, kan rapporteringspliktige gjennomføre forenklede kundetiltak. Forenklede kundetiltak kan ikke gjennomføres når rapporteringspliktige har mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering.
(2) Ved forenklede kundetiltak kan krav til bekreftelse av reelle rettighetshaveres identitet og retten til å handle på vegne av kunden etter §§ 12 og 13 lempes. Det samme gjelder kravet til å innhente og vurdere nødvendige opplysninger om kundeforholdets formål og tilsiktede art etter §§ 12 og 13 femte ledd.

(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forenklede kundetiltak.

§ 17. Forsterkede kundetiltak ved høy risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering

(1) Dersom det er høy risiko for hvitvasking eller terrorfinansiering, skal rapporteringspliktige gjennomføre forsterkede kundetiltak.
(2) Ved forsterkede kundetiltak etter første ledd skal rapporteringspliktige, i tillegg til å oppfylle kravene til å innhente og bekrefte opplysninger etter §§ 12, 13, 14 og 15, iverksette ytterligere nødvendige tiltak for å sikre kjennskap om kunden, reelle rettighetshavere og kundeforholdets formål og tilsiktede art.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forsterkede kundetiltak.

§ 17 a. Forsterkede kundetiltak for transaksjoner på frittstående adresse

Ved gjennomføring av transaksjoner til eller fra frittstående adresser skal kryptoeiendelstjenesteytere foreta en konkret risikovurdering av transaksjonen. Minst ett av følgende forsterkede kundetiltak skal gjennomføres:

a. identifisering og verifisering av identiteten til avsenderen og mottakeren og deres reelle rettighetshavere
b. krav om ytterligere informasjon om midlenes opprinnelse og mottakeren av de overførte kryptoeiendelene
c. forsterket løpende oppfølging av transaksjonene
d. andre tiltak for å motvirke og håndtere risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering
e. tiltak for å motvirke og håndtere risiko knyttet til oppfølging av økonomiske sanksjoner og sanksjoner tilknyttet finansiering av masseødeleggelsesvåpen, som følger av regler om gjennomføring av internasjonale sanksjoner.

Tilføyd ved lov 27 mai 2025 nr. 19 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 27 mai 2025 nr. 869).

§ 18. Forsterkede kundetiltak overfor politisk eksponerte personer og nære familiemedlemmer og kjente medarbeidere til politisk eksponerte personer

(1) Rapporteringspliktige skal gjennomføre forsterkede kundetiltak når kunden, personer som handler på vegne av kunden eller er gitt disposisjonsrett over en

konto eller et depot, eller reelle rettighetshavere er en politisk eksponert person.
(2) Ved etablering av kundeforhold med en politisk eksponert person eller når en eksisterende kunde, personer som handler på vegne av kunden eller er gitt disposisjonsrett over en konto eller et depot, eller reelle rettighetshavere blir en politisk eksponert person, skal rapporteringspliktige blant annet

a. påse at det innhentes godkjenning fra overordnet før etablering eller opprettholdelse av kundeforholdet
b. gjennomføre tilstrekkelige tiltak for å fastslå formuens og midlenes opprinnelse

(3) Er den begunstigede eller reelle rettighetshavere til den begunstigede en politisk eksponert person eller nært familiemedlem eller kjent medarbeider til en politisk eksponert person, skal forsikringsforetaket påse at overordnet informeres før utbetaling og gjennomføre særlig forsterket kontroll med hele kundeforholdet.
(4) Rapporteringspliktige skal gjennomføre tiltakene etter første til tredje ledd i minst ett år etter at den politisk eksponerte personen avsluttet stillingen eller vervet, jf. § 9.
(5) Første til fjerde ledd gjelder tilsvarende overfor nære familiemedlemmer og kjente medarbeidere til en politisk eksponert person.

§ 19. Forsterkede kundetiltak ved korrespondentforbindelse

(1) Ved inngåelse av en avtale om korrespondentforbindelse med en institusjon fra stat utenfor EØS som respondentinstitusjon, skal rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c, e, g til l og n til p

a. innhente tilstrekkelige opplysninger om respondentinstitusjonen for å forstå virksomhetens art og omdømme og tilsynets kvalitet. Rapporteringspliktige etter § 4 første ledd bokstav p skal også fastslå om respondentinstitusjonen er registrert eller har konsesjon.
b. vurdere respondentinstitusjonens tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering
c. påse at det innhentes godkjenning fra overordnet før etablering av ny korrespondentforbindelse
d. dokumentere institusjonenes ansvar
e. ved oppgjørskonti forsikre seg om at respondentinstitusjonen
    1. har bekreftet identiteten til og fører løpende oppfølging av kunder som har direkte adgang til konti hos

korrespondentinstitusjonen, og
2. på anmodning kan fremlegge relevante opplysninger fra kundetiltakene og den løpende oppfølgingen til korrespondentinstitusjonen.

(2) Med oppgjørskonto som nevnt i første ledd bokstav e, menes konto eller konto for kryptoeiendeler hos rapporteringspliktig som kan disponeres av en tredjepart som er kunde av respondentinstitusjon.
(3) En kryptoeiendelstjenesteyter som avslutter en korrespondentforbindelse på grunn av egne rutiner etter denne loven, skal dokumentere begrunnelsen for beslutningen.
Endret ved lov 27 mai 2025 nr. 19 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 27 mai 2025 nr. 869).

§ 20. Forbud mot korrespondentforbindelse med tomt bankselskap

(1) Rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c, e, g til l, n og o, skal ikke inngå eller opprettholde korrespondentforbindelse med tomt bankselskap. Rapporteringspliktige som nevnt skal treffe egnede tiltak for å sikre at det ikke inngås eller opprettholdes korrespondentforbindelse med institusjon som er kjent for å tillate at konti brukes av tomt bankselskap.
(2) Med tomt bankselskap menes foretak som driver tilsvarende virksomhet som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c, e, g til l, n og o, som er opprettet i stat der foretaket ikke er fysisk til stede med en reell ledelse og administrasjon, og som ikke er tilknyttet et regulert finanskonsern.

§ 21. Følger av at kundetiltak ikke kan gjennomføres

(1) Dersom kundetiltak, herunder eventuelle påkrevde forsterkede kundetiltak, ikke kan gjennomføres, skal rapporteringspliktige ikke etablere kundeforholdet eller utføre transaksjonen. Rapporteringspliktige skal vurdere om det er grunnlag for nærmere undersøkelser og rapportering i samsvar med §§ 25 og 26.
(2) Første ledd gjelder ikke når rapporteringspliktige som nevnt i § 4 annet ledd bokstav c fastslår en klients rettsstilling eller bistår en klient i forbindelse med rettergang.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 47 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1110).

§ 22. Kundetiltak utført av tredjepart

(1) For gjennomføring av kundetiltak som nevnt i § 12 første til tredje ledd og femte ledd, § 13 første til tredje ledd og femte ledd og § 14, kan rapporteringspliktige etter skriftlig avtale legge til grunn kundetiltak utført av følgende tredjeparter:

a. bank
b. kredittforetak
c. finansieringsforetak
d. verdipapirforetak
e. forvaltningsselskap for verdipapirfond
f. forsikringsforetak
g. foretak som driver forsikringsformidling som ikke er gjenforsikringsmegling
h. verdipapirsentral som er rapporteringspliktig
i. forvalter av alternative investeringsfond
j. statsautorisert og registrert revisor og godkjent revisjonsselskap
k. statsautorisert regnskapsfører og regnskapsselskap
l. advokat, advokatforetak og annen som ervervsmessig eller stadig yter rettshjelp
m. eiendomsmegler og eiendomsmeglingsforetak

Er en tredjepart som nevnt i bokstav a til m fra annen stat, må denne være underlagt regler om kundetiltak, oppbevaring og tilsyn som svarer til reglene i denne lov.

(2) Adgang til å legge til grunn kundetiltak utført av en tredjepart medfører ikke unntak fra den rapporteringspliktiges plikt til å registrere og lagre opplysninger og dokumenter etter § 30 eller ansvar for at kundetiltak gjennomføres i samsvar med bestemmelser i eller i medhold av loven her.
(3) Rapporteringspliktige skal i avtalen forsikre seg om at tredjeparten overholder tilsvarende krav som følger av loven her.
(4) Rapporteringspliktige skal

a. umiddelbart innhente opplysninger tredjeparten har innhentet i samsvar med §§ 12 til 14, og
b. i avtalen forsikre seg om at tredjeparten uten opphold utleverer opplysninger og kopier av dokumenter brukt for å identifisere og bekrefte kundens, reelle rettighetshaveres og andres identitet.

(5) Utlevering av opplysninger og dokumenter fra en tredjepart i samsvar med

denne paragrafen medfører ikke brudd på lovbestemt taushetsplikt når kunden informeres om at opplysningene og dokumentene utleveres.
(6) Rapporteringspliktige som er del av konsern, kan gis forhåndsgodkjenning av tilsynsmyndigheten til å legge til grunn kundetiltak utført av andre rapporteringspliktige i konsernet dersom

a. konsernet anvender felles retningslinjer og rutiner for kundetiltak, lagring og registrering av opplysninger og dokumenter og andre tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering i samsvar med bestemmelser i eller i medhold av loven her, og
b. det føres tilsyn på konsernnivå.

(7) Departementet kan i forskrift gi regler om unntak fra første ledd annet punktum. Departementet kan i forskrift gi regler om at andre rapporteringspliktige kan opptre som tredjepart.
Endret ved lover 15 mars 2019 nr. 6 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656), 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1214), 20 juni 2025 nr. 47 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1110).

§ 23. Utkontraktering av kundetiltak

(1) Reglene om tredjepart i § 22 kommer ikke til anvendelse på utkontraktering der oppdragstaker anses å være del av den rapporteringspliktige.
(2) Avtale om utkontraktering skal være skriftlig. Den rapporteringspliktige skal sikre seg at oppdragstakeren har den nødvendige evne og kapasitet til å påta seg oppdraget. Den rapporteringspliktige skal løpende kontrollere at oppdragstakeren gjennomfører den utkontrakterte oppgaven i samsvar med den rapporteringspliktiges rutiner etter § 8 og for øvrig i samsvar med bestemmelser i eller i medhold av loven her. Den rapporteringspliktige skal på bakgrunn av kontrollen løpende vurdere forsvarligheten av utkontrakteringen. Den rapporteringspliktige skal sikre at utkontrakteringen ikke medfører at tilsynsmyndighetens muligheter for å føre tilsyn forringes eller vanskeliggjøres.
(3) Utkontraktering medfører ikke unntak fra den rapporteringspliktiges ansvar for overholdelse av bestemmelser i eller i medhold av loven her.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om adgangen til å utkontraktere, herunder avgrense hvem det kan utkontrakteres til, og nærmere regler om krav til avtale om utkontraktering.

§ 24. Løpende oppfølging av kundeforhold

(1) Rapporteringspliktige skal løpende følge opp kundeforhold. Oppfølgingen skal blant annet omfatte å overvåke at transaksjoner som utføres i kundeforholdet, er i samsvar med den rapporteringspliktiges innhentede opplysninger om kunden, kundens virksomhet og risikoprofil, midlenes opprinnelse og kundeforholdets formål og tilsiktede art.
(2) Rapporteringspliktige skal jevnlig gjennomføre kundetiltak som ledd i løpende oppfølging. Kundetiltak skal uansett gjennomføres når det er tvil om tidligere innhentede opplysninger er korrekte eller tilstrekkelige.
(3) Dersom kunden eller reelle rettighetshavere er en politisk eksponert person eller nært familiemedlem eller kjent medarbeider til en politisk eksponert person, skal det gjennomføres forsterket løpende oppfølging av kundeforholdet.
(4) Dersom kundetiltak som ledd i løpende oppfølging ikke kan gjennomføres, skal rapporteringspliktige avvikle kundeforholdet. Rapporteringspliktige skal vurdere om det er grunnlag for nærmere undersøkelser og rapportering i samsvar med §§ 25 og 26. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fremgangsmåten ved avvikling av kundeforhold.
(5) Fjerde ledd gjelder ikke når rapporteringspliktige som nevnt i § 4 annet ledd bokstav c fastslår en klients rettsstilling eller bistår en klient i forbindelse med rettergang.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 47 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1110).

Kapittel 5. Nærmere undersøkelser. Rapportering

§ 25. Undersøkelsesplikt

(1) Dersom rapporteringspliktige avdekker forhold som kan indikere at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering, skal det foretas nærmere undersøkelser.
(2) Nærmere undersøkelser skal alltid gjennomføres dersom det avdekkes forhold som avviker fra den rapporteringspliktiges kjennskap til kunden, kundeforholdets formål og tilsiktede art, eller en transaksjon

a. synes å mangle et legitimt formål
b. er usedvanlig stor eller kompleks
c. er uvanlig ut fra kundens kjente forretningsmessige eller personlige mønster av transaksjoner
d. foretas til eller fra person i et land eller område som ikke har

tilfredsstillende tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering

e. på annen måte har uvanlig karakter

§ 26. Rapporteringsplikt. Opplysningsplikt. Ansvarsfrihet

(1) Dersom det etter nærmere undersøkelser er forhold som gir grunnlag for mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering, skal rapporteringspliktige oversende opplysninger til Økokrim om forholdene. Etter forespørsel fra Økokrim skal rapporteringspliktige oversende andre nødvendige opplysninger, uavhengig av om den rapporteringspliktige av eget tiltak har oversendt opplysninger etter første punktum.
(2) Rapporteringsplikten og opplysningsplikten gjelder også personlig for rapporteringspliktiges styremedlemmer, ledere, ansatte og andre som utfører oppdrag på vegne av foretaket.
(3) Rapporteringspliktige som nevnt i § 4 annet ledd bokstav c skal ikke oversende opplysninger som de mottar fra eller innhenter om klienten når de fastslår en klients rettsstilling eller bistår en klient i forbindelse med rettergang. Tilsvarende gjelder for andre rapporteringspliktige når de bistår rapporteringspliktige som nevnt i § 4 annet ledd bokstav c i arbeid som nevnt i første punktum. Departementet kan i forskrift gi regler om at rapporteringspliktige som nevnt i § 4 annet ledd bokstav c skal oversende opplysninger til Økokrim via et annet organ.
(4) Oversendelse av opplysninger til Økokrim i god tro medfører ikke brudd på taushetsplikt og gir ikke grunnlag for erstatningsansvar eller straffansvar, med mindre det foreligger grov uaktsomhet.
(5) Departementet kan i forskrift pålegge rapporteringspliktige å oversende opplysninger til Økokrim elektronisk. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om rapportering av transaksjoner med tilknytning til land eller områder som ikke har tilfredsstillende ordninger for å avdekke og forebygge hvitvasking og terrorfinansiering.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 47 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1110).

§ 27. Gjennomføring av mistenkelig transaksjon

(1) Rapporteringspliktige skal ikke gjennomføre mistenkelige transaksjoner før Økokrim er underrettet. Økokrim kan i særlige tilfeller forby gjennomføring av en transaksjon.
(2) Dersom det er umulig å stanse transaksjonen, eller dersom stans av transaksjonen kan vanskeliggjøre undersøkelser av person som kan dra fordel

av en mistenkelig transaksjon, skal Økokrim varsles umiddelbart etter at transaksjonen er gjennomført.

§ 28. Forbud mot å avsløre undersøkelser, rapportering og etterforskning

(1) Rapporteringspliktige, herunder styremedlemmer, ledere, ansatte og andre som utfører oppdrag på vegne av rapporteringspliktige, skal ikke gjøre kunden eller tredjepersoner kjent med undersøkelser, oversendelse av opplysninger til Økokrim eller etterforskning.
(2) Første ledd er ikke til hinder for meddelelse av opplysninger til påtalemyndigheten eller den rapporteringspliktiges tilsynsmyndighet etter hvitvaskingsregelverket.
(3) Første ledd er ikke til hinder for utveksling av opplysninger mellom rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c, e, g, h til k, n og o, som er del av samme konsern og etablert i EØS. Tilsvarende gjelder for filialer og majoritetseide datterselskaper i tredjeland, forutsatt at filialen eller datterselskapet overholder den rapporteringspliktiges rutiner.
(4) Første ledd er ikke til hinder for utveksling av opplysninger etter § 31 annet ledd.
(5) Første ledd er ikke til hinder for utveksling av opplysninger mellom rapporteringspliktige som nevnt i § 4 annet ledd bokstav a til c, som utøver sin virksomhet innenfor samme juridiske person eller nettverk. Det samme gjelder for utveksling av opplysninger til

a. rapporteringspliktige omfattet av direktiv (EU) 2015/849 artikkel 2 nr. 1 punkt 3 bokstav a eller b, og
b. rapporteringspliktige i stat utenfor EØS som pålegger tilsvarende krav som fastsatt i direktiv (EU) 2015/849.

Med nettverk menes en struktur som har felles eierskap, ledelse eller internkontroll med at relevante regelverk overholdes.

(6) Første ledd er ikke til hinder for utveksling av opplysninger mellom rapporteringspliktige etter tredje og femte ledd om en felles kunde i en transaksjon hvor de aktuelle rapporteringspliktige er involvert, forutsatt at de rapporteringspliktige tilhører samme profesjonskategori og er pålagt forpliktelser med hensyn til taushetsplikt og vern av personopplysninger.
(7) Første ledd er ikke til hinder for at rapporteringspliktige som nevnt i § 4 annet ledd bokstav a til c, forsøker å få kunden til å avstå fra å begå en ulovlig handling.
(8) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om unntak fra forbudet i

første ledd.

Kapittel 6. Behandling av personopplysninger og andre opplysninger

§ 29. Forholdet til personopplysningsloven

(1) Rapporteringspliktige kan behandle personopplysninger for å oppfylle forpliktelser i loven her eller forskrifter gitt i medhold av loven.
(2) Personopplysningsloven gjelder ved rapporteringspliktiges behandling av personopplysninger etter loven her med mindre annet fremgår av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om rapporteringspliktiges behandling av personopplysninger. Forskriften kan gi hjemmel til behandling av sensitive personopplysninger.

§ 30. Registrering og lagring av opplysninger og dokumenter. Sletting av personopplysninger

(1) Rapporteringspliktige skal registrere og lagre opplysninger og dokumenter som er innhentet og utarbeidet i forbindelse med tiltak etter §§ 9 til 26, i fem år etter at kundeforholdet ble avsluttet eller transaksjonen ble gjennomført. Lagringen skal være betryggende og hindre uautorisert tilgang fra uvedkommende. Plikten gjelder ikke registrering eller lagring av adresse som er registrert som fortrolig eller strengt fortrolig i folkeregisteret.
(2) Når femårsfristen er utløpt, skal personopplysningene slettes. Andre opplysninger kan lagres lenger. Reglene her begrenser ikke plikten til å lagre eller oppbevare opplysninger og dokumenter etter annet regelverk.
(3) Rapporteringspliktige skal ha systemer som muliggjør raske og fullstendige svar på forespørsler fra Økokrim, tilsynsmyndigheten eller andre offentlige myndigheter om vedkommende har eller i løpet av de siste fem år har hatt kundeforhold til konkrete personer og om kundeforholdets art.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan opplysninger og dokumenter skal registreres og lagres, samt om lagring av personopplysninger utover fem år. Samlet lagringstid for personopplysninger kan ikke overstige ti år.

§ 31. Utveksling av opplysninger fra rapporteringspliktige

(1) Departementet kan gi forskrift om at rapporteringspliktige som nevnt i § 4

første ledd bokstav a, b, c, e, g, h til k, n og o som er del av samme konsern og etablert i EØS, seg imellom kan utveksle opplysninger og dokumenter som er innhentet eller utarbeidet etter loven her eller forskrift gitt i medhold av loven her. Forskriften kan også omfatte tilsvarende utveksling av opplysninger og dokumenter med filialer og majoritetseide datterselskaper i tredjeland, dersom rutinene som er fastsatt etter § 8 sjette ledd, også gjelder for filialen eller datterselskapet.
(2) Med mindre Økokrim bestemmer noe annet, skal rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav a, b, c, e, g, h til k, n og o, uten hinder av taushetsplikt utlevere opplysninger om at det er oversendt opplysninger til Økokrim etter § 26 første ledd første punktum til andre rapporteringspliktige som nevnt i samme konsern som er etablert i EØS, samt til filialer og majoritetseide datterselskaper i tredjeland, såfremt rutinene etter § 8 sjette ledd også gjelder for filialen eller datterselskapet.
(3) Rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c og j, kan uten hinder av taushetsplikt utveksle nødvendige kundeopplysninger seg imellom når det anses nødvendig som ledd i nærmere undersøkelser etter § 25.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utveksling av opplysninger etter første, annet og tredje ledd.

§ 32. Unntak fra retten til innsyn etter personopplysningsloven

(1) Rapporteringspliktige skal ikke gi innsyn i

a. opplysninger omfattet av § 28 første ledd
b. opplysninger innhentet gjennom nærmere undersøkelser i samsvar med § 25
c. andre opplysninger som kan vanskeliggjøre overholdelse av denne loven, etterforskning eller lignende undersøkelser

(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om unntakene fra retten til innsyn etter personopplysningsloven etter første ledd. I forskriften kan det gis unntak fra reglene i første ledd.

§ 33. Informasjon til kunder

Rapporteringspliktige skal før etablering av et kundeforhold eller gjennomføring av en transaksjon gi kunden opplysninger om reglene for behandling av personopplysninger etter loven her og forskrifter gitt i medhold av loven.

§ 34. Økokrims behandling av opplysninger

(1) Økokrim skal slette opplysninger som er oversendt etter § 26, senest fem år etter at opplysningene ble registrert, med mindre det i dette tidsrommet er registrert nye opplysninger eller det er foretatt etterforsknings- eller rettergangsskritt mot den registrerte. Lagringstiden skal uansett ikke overstige femten år.
(2) Økokrim kan gi opplysninger som er oversendt etter § 26, videre til andre offentlige myndigheter som arbeider med forebygging av forhold som rammes av straffeloven §§ 131 til 136 a. Økokrim kan også gi opplysninger som er oversendt etter § 26 videre til Skatteetaten og Tolletaten til bruk i deres arbeid med skatt, avgift og tollavgift.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om Økokrims og politiets behandling av mottatte opplysninger, herunder om sletting av opplysninger.
Endret ved lov 11 mars 2022 nr. 8 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575).

Kapittel 7. Øvrige plikter

§ 35. Internkontroll

(1) Rapporteringspliktige skal gjennom internkontroll i virksomheten sørge for at loven her overholdes.
(2) Dersom en risikovurdering av virksomhetens omfang og art tilsier det, skal rapporteringspliktige

a. utnevne etterlevelsesansvarlig
b. gjennomføre skikkethetsvurderinger av ansatte
c. opprette en uavhengig kontroll med at virksomhetens interne rutiner overholdes[1]

1 Inkurie: Teksten er vedtatt uten avsluttende punktum.

§ 36. Opplæring

(1) Rapporteringspliktige skal sikre at ansatte og andre som utfører oppdrag for foretaket, gis opplæring slik at de er kjent med virksomhetens forpliktelser etter loven her og i stand til å gjenkjenne forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering.

(2) Opplæringen skal gis jevnlig slik at kunnskapen vedlikeholdes og oppdateres.

§ 37. Vern mot negative reaksjoner ved rapportering. Varslingssystemer

(1) Rapporteringspliktige skal sørge for at den som rapporterer om mistanke om hvitvasking eller terrorfinansiering til Økokrim, ikke utsettes for trusler og lignende reaksjoner som følge av rapportering.
(2) Dersom en risikovurdering av virksomhetens art og omfang tilsier det, skal rapporteringspliktige opprette et uavhengig system for anonym varsling av overtredelse av loven eller forskrift gitt i medhold av loven.

§ 38. Elektroniske overvåkningssystemer

(1) Rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav a, b og c, skal ha elektroniske overvåkningssystemer for å avdekke forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering.
(2) Finanstilsynet kan ved enkeltvedtak gjøre unntak fra første ledd.
(3) Departementet kan i forskrift pålegge andre rapporteringspliktige å ha elektroniske overvåkningssystemer og fastsette nærmere regler for elektroniske overvåkningssystemer.

§ 39. Rapporteringspliktiges virksomhet i utlandet

(1) Rapporteringspliktige som driver virksomhet i annen EØS-stat, skal sikre at virksomheten overholder denne statens lovgivning som gjennomfører direktiv (EU) 2015/849.
(2) Rapporteringspliktige skal sikre at filialer eller majoritetseide datterselskaper i stater utenfor EØS (tredjeland) hvor kravene til forebygging og avdekking av hvitvasking og terrorfinansiering er lempeligere enn etter loven her, følger bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, såfremt lovgivningen i tredjelandet tillater det.
(3) Dersom lovgivningen i tredjelandet ikke tillater at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov følges, skal rapporteringspliktige iverksette ytterligere tiltak for å avdekke og forebygge hvitvasking og terrorfinansiering og underrette tilsynsmyndigheten om tiltakene.
(4) Dersom tiltak etter tredje ledd ikke er tilstrekkelige, kan tilsynsmyndigheten vedta at rapporteringspliktige

a. ikke etablerer kundeforhold
b. avslutter kundeforhold

c. ikke gjennomfører transaksjoner

(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om tiltak etter tredje ledd.

§ 40. Nasjonalt kontaktpunkt for agenter av utenlandske betalingsforetak og e-pengeforetak

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om krav om nasjonalt kontaktpunkt for agenter av utenlandske betalingsforetak og e-pengeforetak, herunder plikter for kontaktpunktet.

§ 41. Plikt til å opplyse om forvalterforholdet i utenlandsk trust mv.

Forvaltere av utenlandske truster eller lignende juridiske arrangementer har plikt til å opplyse om forvalterforholdet når rapporteringspliktige gjennomfører kundetiltak som følge av at forvalteren etablerer et kundeforhold eller utfører en transaksjon som forvalter.

Kapittel 8. Autorisasjon for tilbydere av virksomhetstjenester

§ 42. Krav om autorisasjon for tilbyder av virksomhetstjenester. Tilbakekall

(1) Virksomhetstjenester kan bare tilbys av fysiske og juridiske personer som er autorisert av Finanstilsynet. Autorisasjon gis etter søknad. Autorisasjon fra Finanstilsynet er likevel ikke nødvendig for advokater, statsautoriserte regnskapsførere, regnskapsselskaper, statsautoriserte og registrerte revisorer og godkjente revisjonsselskaper.
(2) Autorisasjon skal ikke gis til fysiske personer som anses uegnet fordi vedkommende er dømt for straffbart forhold, og det straffbare forholdet gir grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte, eller i stilling eller ved utøvelsen av andre verv har utvist en slik adferd at det er grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte.
(3) For juridiske personer som søker om autorisasjon til å tilby virksomhetstjenester, gjelder tilsvarende krav til egnethet som nevnt i annet ledd, for reelle rettighetshavere, styremedlemmer, daglig leder og andre personer i den faktiske ledelsen av virksomheten. Ved endringer i posisjoner som nevnt i første punktum, skal det gis skriftlig melding til Finanstilsynet.
(4) Ved søknad om autorisasjon og melding om endring av stilling, verv eller

funksjon etter tredje ledd annet punktum skal det legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om autorisasjonsordningen.
(6) Dersom vilkårene for autorisasjon ikke lenger er oppfylt, kan Finanstilsynet tilbakekalle autorisasjonen.
Endret ved lov 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255).

Kapittel 9. Tilsyn. Forvaltningstiltak. Sanksjoner

§ 43. Tilsynsmyndigheter

(1) Tilsynsmyndighetene skal føre tilsyn med at rapporteringspliktige overholder bestemmelser gitt i eller i medhold av loven.
(2) Tilsynsmyndighetene er

a. Finanstilsynet for rapporteringspliktige etter § 4 første ledd bokstav a til c, e til o og annet ledd bokstav a, b, c nr. 1 og d til f
b. Advokattilsynet for rapporteringspliktige etter § 4 annet ledd bokstav c nr. 2 til 5
c. Lotteritilsynet for rapporteringspliktige etter § 4 annet ledd bokstav g
d. tilsynsmyndighet for rapporteringspliktige etter § 4 annet ledd bokstav h og i, som fastsatt av departementet i forskrift. Forskriften kan inneholde nærmere regler om gjennomføring av tilsyn, blant annet
    1. opplysningsplikt og utlevering av dokumenter uavhengig av taushetsplikt, herunder om periodisk innlevering av opplysninger og krav til elektronisk rapportering i bestemte format
    2. stedlige tilsyn hos rapporteringspliktige og tilhørende undersøkelse av dokumenter, lokaler, regnskap, protokoller og ethvert annet informasjonsbehandlingssystem til bruk for rapporteringspliktiges etterlevelse av hvitvaskingsloven med forskrifter
    3. tilsynsmyndighetens behandling av opplysninger, herunder taushetsplikt, og samarbeid med andre myndigheter, herunder deling av informasjon
    4. behandling av klager over vedtak fattet av tilsynsmyndigheten

5. føring av et register over rapporteringspliktige under tilsyn og innsyn i registeret, herunder registreringsplikt
6. betaling av gebyr til dekning av tilsynsmyndighetens utgifter.

(3) Regler om Finanstilsynets og Advokattilsynets gjennomføring av tilsyn følger av finanstilsynsloven og advokatloven.
Endret ved lover 12 mai 2022 nr. 28 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461, endring endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46), 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1214).

§ 44. Lotteritilsynets myndighet

(1) Lotteritilsynet kan foreta de undersøkelsene som anses nødvendige for å føre tilsyn etter § 43, herunder føre tilsyn hos tilbydere av spilltjenester.
(2) Tilbyder av spilltjenester plikter å gi de opplysningene og dokumentene som Lotteritilsynet krever.

§ 45. Tilsynsmyndighetens taushetsplikt om varsling og sanksjoner mv.

(1) Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for tilsynsmyndigheten eller tilsynsmyndighetens klageinstans, har taushetsplikt overfor uvedkommende om opplysninger som omhandler tiltak og sanksjoner som knytter seg til overtredelse av regler i loven her eller forskrifter i medhold av loven, så lenge offentliggjøring av opplysningene kan skape alvorlig uro på finansmarkedene eller påføre de berørte parter uforholdsmessig stor skade. Forvaltningsloven §§ 13, 13 b til 13 e og 13 g gjelder ikke for opplysninger som nevnt i første punktum.
(2) Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for tilsynsmyndigheten eller klageinstansen, har taushetsplikt overfor uvedkommende om identiteten til personer som har gitt meldinger, tips eller liknende opplysninger om overtredelser av loven og tilhørende forskrifter, og om andre opplysninger som kan gjøre identiteten kjent, med mindre bruk av opplysningene er nødvendig som ledd i ytterligere undersøkelser av overtredelsen eller etterfølgende rettsforfølgning av saken. Taushetsplikten etter første punktum gjelder også overfor sakens parter og deres representanter.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 46. Tilsynsmyndighetens rapporteringsplikt

Dersom tilsynsmyndigheten får mistanke om at det foreligger forhold med tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering, skal opplysninger om dette oversendes Økokrim.

§ 47. Pålegg om opphør av ulovlige forhold. Tvangsmulkt

(1) Tilsynsmyndigheten kan gi rapporteringspliktige pålegg om at forhold i strid med loven eller forskrift gitt i medhold av loven skal opphøre. Tilsynsmyndigheten kan sette en frist for oppfyllelse av pålegget.
(2) Dersom rapporteringspliktige ikke etterkommer pålegg etter første ledd innen den fastsatte fristen, kan tilsynsmyndigheten ilegge tvangsmulkt. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fastsettelse av tvangsmulkt, herunder mulktens størrelse.

§ 48. Forbud mot å ha ledelsesfunksjon

(1) Dersom en rapporteringspliktig fysisk person har overtrådt en bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her og overtredelsen medfører at vedkommende anses uskikket til å ha ledelsesfunksjon i rapporteringspliktig foretak, kan tilsynsmyndigheten forby vedkommende å ha slike ledelsesfunksjoner.
(2) Dersom et rapporteringspliktig foretak har overtrådt en bestemmelse gitt i eller i medhold av loven her og overtredelsen medfører at en person med ledelsesfunksjon eller en annen ansatt i foretaket som kan holdes ansvarlig for overtredelsen, anses uegnet til å ha ledelsesfunksjon i rapporteringspliktig foretak, kan tilsynsmyndigheten forby vedkommende å ha slike ledelsesfunksjoner. Det samme gjelder andre som utfører oppdrag på vegne av foretaket.
(3) Opplysninger om ilagte forbud kan utveksles mellom tilsynsmyndighetene.

§ 49. Overtredelsesgebyr

(1) Dersom rapporteringspliktige eller noen som har handlet på vegne av et rapporteringspliktig foretak, har overtrådt §§ 6 til 8, kapittel 4, §§ 25, 26, 27, 28, 30, 35, 36, 39, 42 eller 52 eller forskrift gitt i medhold av disse bestemmelsene, kan tilsynsmyndigheten ilegge den rapporteringspliktige overtredelsesgebyr. For ileggelse av overtredelsesgebyr til rapporteringspliktige foretak gjelder forvaltningsloven § 46 første ledd første punktum. Rapporteringspliktige som

ikke er foretak, må ha utvist forsett eller grov uaktsomhet.
(2) Når overtredelsesgebyr ilegges foretak etter første ledd, kan overtredelsesgebyr i tillegg ilegges styremedlemmer eller daglig leder eller person i tilsvarende stilling i foretak uten styre eller daglig leder dersom vedkommende har utvist forsett eller grov uaktsomhet.
(3) Overtredelsesgebyr kan ilegges styremedlemmer, ledere, ansatte og andre som utfører oppdrag på vegne av rapporteringspliktige dersom vedkommende forsettlig eller grovt uaktsomt har overtrådt §§ 26 eller 28. Overtredelsesgebyr etter dette leddet kan ilegges uten at foretaket ilegges gebyr.
(4) Rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav d, f, l, m og o, annet og femte ledd, kan ilegges overtredelsesgebyr på inntil 9 millioner kroner. Det samme gjelder styremedlemmer, ledere, ansatte og andre som utfører oppdrag på vegne av rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav d, f, l, m og o, annet og femte ledd, dersom de kan ilegges overtredelsesgebyr etter annet og tredje ledd. Dersom det kan beregnes hvilken vinning som er oppnådd ved overtredelsen, kan det i stedet ilegges overtredelsesgebyr som tilsvarer inntil det dobbelte av vinningen.
(5) Rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c, e, g til k, n og p, kan ilegges overtredelsesgebyr på inntil 44 millioner kroner. Det samme gjelder styremedlemmer, ledere, ansatte og andre som utfører oppdrag på vegne av rapporteringspliktige som nevnt i § 4 første ledd bokstav a til c, e, g til k, n og p, dersom de kan ilegges overtredelsesgebyr etter annet og tredje ledd. Dersom det kan beregnes hvilken vinning som er oppnådd ved overtredelsen, kan det i stedet ilegges overtredelsesgebyr som tilsvarer inntil det dobbelte av vinningen. For rapporteringspliktige kan overtredelsesgebyret ilegges med inntil 10 % av omsetningen i siste godkjente årsregnskap, dersom dette beløpet er høyere. Dersom rapporteringspliktige er del av konsern, skal siste godkjente konsoliderte årsregnskap legges til grunn.
(6) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr.
(7) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen har opphørt. Foreldelsesfristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten sender forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.
Endret ved lover 22 juni 2022 nr. 79 (i kraft 22 juni 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1108), 27 mai 2025 nr. 19 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 27 mai 2025 nr. 869), 20 juni 2025 nr. 47 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1110).

§ 50. Vurderingsmomenter for forbud mot å ha ledelsesfunksjon og vedtak om overtredelsesgebyr

Ved vurderingen av om det skal nedlegges forbud mot å ha ledelsesfunksjon etter § 48 eller ilegges overtredelsesgebyr etter § 49, skal det blant annet tas hensyn til

a. overtredelsens grovhet og varighet
b. overtrederens grad av skyld
c. overtrederens økonomiske evne
d. den rapporteringspliktiges risikovurderinger etter § 7 og rutiner etter § 8
e. fordeler som er oppnådd eller kunne ha vært oppnådd ved overtredelsen
f. om tredjeparter er påført tap
g. graden av samarbeid med myndighetene
h. eventuelle tidligere overtredelser av hvitvaskingsloven eller forskrifter med hjemmel i loven

De samme momentene skal hensyntas ved utmålingen av ovetredelsesgebyr.[1]

1 Inkurie: Skal vel være «overtredelsesgebyr».

§ 51. Straff

(1) Med bøter straffes rapporteringspliktige foretak som overtrer §§ 9, 12, 13, 17, 18, 24, 25, 26, 28, 30 eller 42 eller forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene. Når foretak kan straffes etter første punktum, kan styremedlemmer eller daglig leder, eller person i tilsvarende stilling i foretak uten styre eller daglig leder, straffes med bøter dersom vedkommende har utvist forsett eller grov uaktsomhet i forbindelse med overtredelsen. Ved særlig skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil 1 år anvendes.
(2) Med bøter straffes rapporteringspliktige fysiske personer som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer §§ 9, 12, 13, 17, 18, 24, 25, 26, 28, 30 eller 42 eller forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene. Ved særlig skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil 1 år anvendes.
(3) Styremedlemmer, ledere, ansatte og andre som utfører oppdrag på vegne av foretaket, straffes med bøter dersom vedkommende forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer § 26 eller § 28. Ved særlig skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil 1 år anvendes.

Kapittel 11.[1] Avsluttende bestemmelser

1 Inkurie: Loven er vedtatt uten kapittel 10.

§ 52. Opplysninger som skal følge overføringer av penger og visse kryptoeiendeler

(1) EØS-avtalen vedlegg IX nr. 23b (forordning (EU) 2023/1113) om opplysninger som skal følge overføringer av penger og visse kryptoeiendeler (TFR II) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler i tråd med forordning (EU) 2023/1113 artikkel 26 om lagring av personopplysninger utover fem år, men ikke i mer enn til sammen ti år.
Endret ved lov 27 mai 2025 nr. 19 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 27 mai 2025 nr. 869).

§ 53. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene i loven til forskjellig tid. Departementet kan gi overgangsregler.
1 Fra 15 okt 2018 iflg. res. 14 sep 2018 nr. 1326.

§ 54. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:
1. Lov 6. mars 2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. oppheves. – – –

Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1-1. Formål

Loven skal bidra til

a. å trygge Norges suverenitet, territorielle integritet og demokratiske styreform og andre nasjonale sikkerhetsinteresser
b. å forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet
c. at sikkerhetstiltak gjennomføres i samsvar med grunnleggende rettsprinsipper og verdier i et demokratisk samfunn.

§ 1-2. Hvem loven gjelder for

Loven gjelder for statlige, fylkeskommunale og kommunale organer.

Loven gjelder for leverandører av varer eller tjenester i forbindelse med sikkerhetsgraderte anskaffelser etter kapittel 9.

For virksomheter på Svalbard, Jan Mayen og i bilandene gjelder loven i det omfanget og med de stedlige tilpasningene Kongen bestemmer.

Kongen i statsråd kan gi forskrift om lovens virkeområde og helt eller delvis unnta bestemte virksomheter eller visse typer informasjon, informasjonssystemer, objekter og infrastruktur.

§ 1-3. Vedtak om at loven skal gjelde for andre virksomheter

Et departement skal innenfor sitt ansvarsområde fatte vedtak om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomheter som

a. behandler sikkerhetsgradert informasjon
b. råder over informasjon, informasjonssystemer, objekter eller infrastruktur som har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner, eller som har avgjørende betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser, uten å kunne knyttes direkte til en grunnleggende nasjonal funksjon
c. driver aktivitet som har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner, eller som har avgjørende betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser, uten å kunne knyttes direkte til en grunnleggende nasjonal funksjon.

Et departement kan innenfor sitt ansvarsområde fatte vedtak om at kapittel 10 skal gjelde for virksomheter som har vesentlig betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner, eller virksomheter som har vesentlig betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser, uten å kunne knyttes direkte til en grunnleggende nasjonal funksjon.

Virksomhetene skal forhåndsvarsles om vedtak etter første og andre ledd.

Sikkerhetsmyndigheten kan på eget initiativ fremme forslag overfor et

departement om å fatte vedtak etter første og andre ledd. Dersom departementet ikke fatter vedtak i samsvar med sikkerhetsmyndighetens anbefaling, kan sikkerhetsmyndigheten bringe saken inn for endelig avgjørelse til det departementet som har overordnet ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid i sivil sektor, eller det departementet som har overordnet ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid i forsvarssektoren.

Sikkerhetsmyndigheten skal fatte vedtak etter første og andre ledd overfor virksomheter som ikke omfattes av noe departements ansvarsområde. Departementet er klageinstans.

Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 77 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 995).

§ 1-4. Lovens anvendelse for Stortinget, Stortingets organer, regjeringen og domstolene

Loven gjelder for Stortinget og Stortingets organer så langt Stortinget bestemmer det.

Bestemmelsene som er gitt i og i medhold av kapittel 8, gjelder ikke for stortingsrepresentanter, regjeringens medlemmer og dommere i Høyesterett.

Loven gjelder for domstolene med de særreglene som følger av bestemmelsene om sikkerhetsklarering og autorisasjon i og i medhold av domstolloven og straffeprosessloven. Kongen kan fastsette ytterligere særregler.

§ 1-5. Definisjoner

I denne loven menes med

1. nasjonale sikkerhetsinteresser: landets suverenitet, territorielle integritet og demokratiske styreform og overordnede sikkerhetspolitiske interesser knyttet til
    a. de øverste statsorganers virksomhet, sikkerhet og handlefrihet
    b. forsvar, sikkerhet og beredskap
    c. forholdet til andre stater og internasjonale organisasjoner
    d. økonomisk stabilitet og handlefrihet
    e. samfunnets grunnleggende funksjonalitet og befolkningens grunnleggende sikkerhet
2. grunnleggende nasjonale funksjoner: tjenester, produksjon og andre former for virksomhet som er av en slik betydning at et helt eller

delvis bortfall av funksjonen vil få konsekvenser for statens evne til å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser
3. forebyggende sikkerhetsarbeid: planlegging, tilrettelegging, gjennomføring og kontroll av forebyggende tiltak mot sikkerhetstruende virksomhet og følger av slik virksomhet
4. sikkerhetstruende virksomhet: tilsiktede handlinger som direkte eller indirekte kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser
5. nærstående: personer som er i nær familie eller som har annen nær tilknytning som kan ha betydning for om en person er sikkerhetsmessig skikket.

Kapittel 2. Ansvar og myndighet for forebyggende sikkerhetsarbeid

§ 2-1. Departementenes ansvar og myndighet for forebyggende sikkerhetsarbeid

Departementene er ansvarlige for forebyggende sikkerhetsarbeid innenfor sine ansvarsområder og skal

a. identifisere og holde oversikt over grunnleggende nasjonale funksjoner
b. identifisere og holde oversikt over virksomheter som har vesentlig betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner eller for nasjonale sikkerhetsinteresser
c. fatte vedtak etter § 1-3 første og andre ledd.
d. melde inn oversikter til sikkerhetsmyndigheten etter bokstav a og b og vedtak etter bokstav c.

Kongen i statsråd kan gi forskrift om departementenes ansvar og myndighet for forebyggende sikkerhetsarbeid.
Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 77 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 995).

§ 2-2. Sikkerhetsmyndighetens ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid

Sikkerhetsmyndigheten har det sektorovergripende ansvaret for at forebyggende sikkerhetsarbeid i virksomhetene utføres i samsvar med loven.

Sikkerhetsmyndigheten har det overordnede ansvaret for at sikkerhetstilstanden i alle sektorer kontrolleres, og skal se til at virksomhetene oppfyller sine plikter etter loven. Sikkerhetsmyndigheten skal blant annet

a. se til at det føres tilsyn med at virksomheter oppfyller krav til forebyggende sikkerhetsarbeid
b. utarbeide og vedlikeholde grunnleggende kriterier for tilsyn
c. innhente og vurdere informasjon som har betydning for forebyggende sikkerhetsarbeid
d. gi informasjon, råd og veiledning om forebyggende sikkerhetsarbeid og krav til tiltak
e. holde oversikt over de funksjonene og virksomhetene departementene har identifisert etter § 2-1
f. holde oversikt over virksomheter som det er fattet vedtak om etter § 1-3
g. legge til rette for informasjonsdeling etter § 2-3
h. bidra til å utvikle sikkerhetstiltak og fastsette krav til forebyggende sikkerhetsarbeid.
i. holde oversikt over eiendommer av sikkerhetsmessig betydning som det er sendt varsel om etter § 7-6 andre ledd.

Sikkerhetsmyndigheten er nasjonal fagmyndighet overfor andre land og internasjonale organisasjoner.

Så langt det er nødvendig for å gjennomføre oppgavene i eller i medhold av loven, skal sikkerhetsmyndigheten gis uhindret adgang til skjermingsverdig informasjon, informasjonssystem, objekt eller infrastruktur.

Kongen kan gi forskrift om sikkerhetsmyndighetens ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid.

Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 77 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 995).

§ 2-3. Utveksling av trusselvurderinger og annen sikkerhetsinformasjon

Sikkerhetsmyndigheten skal legge til rette for at virksomheter som loven gjelder for, får tilgang til informasjon om trusselvurderinger og andre opplysninger som er av betydning for virksomhetenes forebyggende sikkerhetsarbeid.

Sikkerhetsmyndigheten skal i samråd med sektormyndigheter og andre relevante myndigheter sikre at det etableres nødvendige fora for informasjons- og erfaringsutveksling.

Kongen kan gi forskrift om utveksling av trusselvurderinger og annen sikkerhetsinformasjon.

§ 2-4. Responsfunksjon og varslingssystem for digital infrastruktur

Kongen utpeker en myndighet som skal drive en nasjonal responsfunksjon for alvorlige digitale angrep og et nasjonalt varslingssystem for digital infrastruktur.

Når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter første ledd, kan denne myndigheten behandle personopplysninger i form av

a. metadata om IKT-trafikk til og fra virksomheter som er knyttet til det nasjonale varslingssystemet for digital infrastruktur
b. informasjon som er nødvendig for å analysere utløste alarmer i varslingssystemet
c. IP-adresser mottatt fra nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere
d. logger og infisert maskinvare, når det er nødvendig for å bistå en virksomhet i håndteringen av alvorlige digitale angrep og virksomheten samtykker til det.

Når det er strengt nødvendig for å utføre oppgaver etter første ledd, kan også andre personopplysninger enn det som er nevnt i andre ledd, behandles.

Behandlingen av personopplysninger og inngrepet i personvernet skal ikke være mer omfattende enn det som er nødvendig for å oppnå formålet.

Kongen kan gi forskrift om nasjonal responsfunksjon og nasjonalt varslingssystem for digital infrastruktur.

§ 2-5. Vedtak ved risiko for skadevirkninger for nasjonale sikkerhetsinteresser

Kongen i statsråd kan fatte nødvendige vedtak for å hindre sikkerhetstruende virksomhet eller annen planlagt eller pågående aktivitet som kan innebære en ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet. Et slikt vedtak kan fattes uten hensyn til begrensningene i forvaltningsloven § 35 og uavhengig av om aktiviteten er tillatt etter annen lov eller annet vedtak.

Før det fattes vedtak, bør det innhentes rådgivende uttalelser fra relevante organer med kompetanse innenfor det aktuelle fagområdet.

Vedtak etter første ledd er særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen i statsråd kan gi forskrift om hvilke vedtak som kan fattes etter første ledd.

Kapittel 3. Tilsyn

§ 3-1. Tilsyn med virksomheter

Sikkerhetsmyndigheten fører tilsyn med virksomheter som er omfattet av loven.

Departementet kan bestemme at myndigheter med sektoransvar som fører tilsyn med beskyttelse av informasjon, informasjonssystemer, objekter eller infrastruktur, skal føre tilsyn med virksomheter som er omfattet av loven. Sikkerhetsmyndigheten skal likevel gjennomføre tilsyn når det følger av internasjonale forpliktelser eller når det er tvingende nødvendig.

Sikkerhetsmyndigheten skal føre tilsyn med departementene og myndigheter med tilsynsansvar etter andre ledd.

Kongen kan gi forskrift om tildeling av tilsynsansvar og om fordeling av ansvaret mellom sikkerhetsmyndigheten og aktuelle myndigheter med sektoransvar.

§ 3-2. Samarbeid mellom sikkerhetsmyndigheten og andre myndigheter med tilsynsansvar

Sikkerhetsmyndigheten og myndigheter med tilsynsansvar etter § 3-1 andre ledd skal inngå en avtale om samarbeid. Gjennomføring av tilsyn skal så langt det er mulig samordnes med andre tilsynsmyndigheter.

Sikkerhetsmyndigheten skal utarbeide og utvikle grunnleggende kriterier for tilsyn etter loven, og legge til rette for felles opplæring av tilsynspersonell.

Sikkerhetsmyndigheten kan om nødvendig medvirke til forberedelse og gjennomføring av tilsyn som utføres av myndigheter med tilsynsansvar. Myndigheter med tilsynsansvar kan be sikkerhetsmyndigheten om slik bistand.

Myndigheter med tilsynsansvar skal orientere sikkerhetsmyndigheten om planlagte tilsyn, redegjøre for gjennomførte tilsyn og informere om eventuelle avvik og pålegg.

Kongen kan gi forskrift om samarbeid og informasjonsutveksling mellom sikkerhetsmyndigheten og myndigheter med tilsynsansvar.

§ 3-3. Generelle prinsipper for tilsyn

Tilsyn etter § 3-1 skal ikke forstyrre tilsynsobjektenes daglige drift mer enn nødvendig.

Opplysninger som tilsynsmyndigheten innhenter, kan bare brukes i forbindelse med tilsynet og i det forebyggende sikkerhetsarbeidet.

§ 3-4. Adgangsrett og varslingsplikt ved stedlige tilsyn

Tilsynsmyndigheten kan kreve tilgang til virksomhetens informasjon, informasjonssystemer, objekter og infrastruktur. Virksomheten skal stille med relevant personell under tilsynet så langt det er nødvendig.

Stedlige tilsyn skal varsles skriftlig. Tilsyn kan likevel gjennomføres uten varsel dersom sikkerhetshensyn gjør det nødvendig.

Kongen kan gi forskrift om stedlige tilsyn.

§ 3-5. Tilsynsmyndighetens behandling av personopplysninger

Tilsynsmyndigheten kan behandle personopplysninger dersom det er nødvendig for å utføre sine oppgaver.

Behandlingen av personopplysninger må ikke utgjøre et uforholdsmessig inngrep i personvernet.

Personopplysninger skal om mulig behandles ved hjelp av virksomhetens informasjonssystem, uten at de blir kopiert eller overført til tilsynsmyndigheten. Tilsynsmyndigheten kan likevel kreve kopi av personopplysninger når dette er nødvendig for å dokumentere om bestemmelser i loven er brutt.

Kongen kan gi forskrift om tilsynsmyndighetens behandling av personopplysninger.

§ 3-6. Pålegg

Tilsynsmyndigheten kan gi virksomheter pålegg om gjennomføring av tiltak som er nødvendige for å ivareta lovens formål. Pålegg om konkrete tiltak kan bare gis dersom kostnadene som påføres virksomheten, framstår som rimelige sett i forhold til det som kan oppnås ved tiltaket.

Dersom myndigheter med tilsynsansvar ikke fører tilsyn i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av loven, kan sikkerhetsmyndigheten gi pålegg om å utføre slikt tilsyn.

Pålegg etter første og andre ledd kan påklages. Reglene i forvaltningsloven kapittel VI gjelder for selvstendige rettssubjekters klageadgang.

Kapittel 4. Generelle krav til forebyggende sikkerhetsarbeid

§ 4-1. Sikkerhetsstyring

Virksomhetens leder har ansvaret for det forebyggende sikkerhetsarbeidet.

Forebyggende sikkerhetsarbeid skal være en del av virksomhetens styringssystem. Sikkerhetstilstanden i virksomheten skal regelmessig kontrolleres.

Virksomheten skal sørge for at ansatte, leverandører og oppdragstakere har tilstrekkelig risiko- og sikkerhetsforståelse. For leverandører til sikkerhetsgraderte anskaffelser gjelder kapittel 9.

Kongen kan gi forskrift om sikkerhetsstyring.

§ 4-2. Vurdering av risiko

Virksomheten skal regelmessig gjennomføre vurdering av risiko. Vurderingen skal danne grunnlag for iverksetting av forebyggende sikkerhetstiltak.

Virksomheten skal som del av vurderingen kartlegge hvilke virksomheter den er avhengig av for å fungere som den skal.

Vurderingen skal gjennomgås jevnlig og om nødvendig revideres.

Tilsynsmyndigheten skal etter forespørsel gi råd og veiledning i forbindelse med vurderingen.

Kongen kan gi forskrift om hvordan en vurdering av risiko skal gjennomføres.

§ 4-3. Plikt til å gjennomføre sikkerhetstiltak og øvelser

Virksomheten skal gjennomføre de forebyggende sikkerhetstiltakene som må til for å gi et forsvarlig sikkerhetsnivå og redusere risikoen knyttet til sikkerhetstruende virksomhet. Slike tiltak kan gjennomføres i sammenheng med andre forebyggende sikkerhetstiltak i virksomheten, så lenge kravene i denne loven oppfylles.

Kostnadene ved et sikkerhetstiltak skal stå i et rimelig forhold til det som kan oppnås ved tiltaket.

Virksomheten skal regelmessig gjennomføre øvelser for å vurdere effekten av iverksatte sikkerhetstiltak.

Kongen kan gi forskrift om plikter for virksomheter som omfattes av loven, og om øvelser.

§ 4-4. Krav til dokumentasjon

Virksomheten skal dokumentere vurderingen av risiko og de gjennomførte og planlagte sikkerhetstiltakene.

Kongen kan gi forskrift om krav til dokumentasjon.

§ 4-5. Varslingsplikt

Virksomheten skal straks varsle sikkerhetsmyndigheten og andre myndigheter som skal utføre tilsyn i medhold av § 3-1 andre ledd, dersom

a. den har blitt rammet av sikkerhetstruende virksomhet
b. det er begrunnet mistanke om at sikkerhetstruende virksomhet har rammet eller vil kunne ramme virksomheten eller andre virksomheter
c. det har skjedd alvorlige brudd på krav til sikkerhet etter kapittel 5, 6 eller 7.

Virksomheten skal uten hinder av taushetsplikt varsle tilsynsmyndigheten dersom den får kunnskap om en planlagt eller pågående aktivitet som kan medføre en ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet. Tilsynsmyndigheten skal uten ugrunnet opphold varsle sikkerhetsmyndigheten og videresende varselet til ansvarlig departement for vurdering av vedtak etter § 2-5.

Kongen kan gi forskrift om varslingsplikten etter andre ledd.

Kapittel 5. Informasjonssikkerhet

§ 5-1. Skjermingsverdig informasjon

Informasjon er skjermingsverdig dersom det kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser at informasjonen blir kjent for uvedkommende, går tapt, blir endret eller blir utilgjengelig.

§ 5-2. Beskyttelse av skjermingsverdig informasjon

Virksomheten skal sørge for et forsvarlig sikkerhetsnivå for skjermingsverdig informasjon, slik at informasjonen

a. ikke blir kjent for uvedkommende
b. ikke går tapt eller blir endret
c. er tilgjengelig ved tjenstlig behov.

Kongen kan gi forskrift om identifisering og beskyttelse av skjermingsverdig informasjon. I særlige tilfeller kan det i en slik forskrift gjøres unntak fra sikkerhetskrav som er fastsatt i eller i medhold av denne loven.

§ 5-3. Sikkerhetsgradert informasjon

En virksomhet som tilvirker informasjon, skal sikkerhetsgradere og merke informasjonen dersom det kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser om den blir kjent for uvedkommende. Følgende sikkerhetsgrader skal benyttes:

a. STRENGT HEMMELIG dersom det kan få helt avgjørende skadefølger
b. HEMMELIG dersom det kan få alvorlige skadefølger
c. KONFIDENSIELT dersom det kan få skadefølger
d. BEGRENSET dersom det i noen grad kan få skadefølger.

Sikkerhetsgradering skal ikke brukes i større utstrekning eller for lengre tid enn nødvendig. Dersom ikke annet er bestemt, bortfaller sikkerhetsgraderingen etter 30 år.

Kongen kan gi forskrift om sikkerhetsgradering og beskyttelse av informasjon som mottas eller gis innenfor rammen av en gjensidig overenskomst med en fremmed stat eller en internasjonal organisasjon.

§ 5-4. Tilgang til og taushetsplikt med hensyn til sikkerhetsgradert informasjon

Sikkerhetsgradert informasjon skal bare overlates til personer som har tjenstlig behov og er autorisert for tilgang til slik informasjon.

Alle som får tilgang til sikkerhetsgradert informasjon som ledd i arbeidet eller tjenesten for en virksomhet som omfattes av loven, har taushetsplikt om innholdet. Taushetsplikten gjelder også etter at arbeidet eller tjenesten er avsluttet.

§ 5-5. Tekniske sikkerhetsundersøkelser

Sikkerhetsmyndigheten kan undersøke lokaler, bygninger og andre objekter som en virksomhet alene eller sammen med andre råder over, for å fastslå om uvedkommende kan skaffe seg tilgang til sikkerhetsgradert informasjon ved avlytting, innsyn eller avlesning av signaler.

Informasjon som kontrollen gir tilgang til, kan bare benyttes til det som formålet med kontrollen krever. Når det ikke lenger er behov for informasjonen, skal den slettes. Kunnskap og erfaringer som sikkerhetsmyndigheten tilegner seg gjennom undersøkelsen, kan brukes til videreutvikling av sikkerhetsmyndighetens generelle sikkerhetsarbeid.

Sikkerhetsmyndigheten skal gi virksomheten en rapport om resultatet av

kontrollen. Rapporten skal bare inneholde informasjon som kan bidra til å bedre virksomhetens sikkerhet.

Kongen kan gi forskrift om tekniske sikkerhetsundersøkelser, og om at slike undersøkelser kan utføres av andre enn sikkerhetsmyndigheten.

§ 5-6. Kryptosikkerhet

Kryptosystemer som skal brukes for å beskytte sikkerhetsgradert informasjon, må være godkjent av sikkerhetsmyndigheten.

Sikkerhetsmyndigheten er nasjonal forvalter av kryptomateriell og leverandør av kryptosikkerhetstjenester til virksomheter. Sikkerhetsmyndigheten kan godkjenne andre leverandører av kryptosikkerhetstjenester.

Sikkerhetsmyndigheten skal godkjenne kryptoalgoritmer som brukes i utstyr som tenkes eksportert.

Kongen kan gi forskrift om kryptosikkerhet.

Kapittel 6. Informasjonssystemsikkerhet

§ 6-1. Skjermingsverdige informasjonssystemer

Et informasjonssystem er skjermingsverdig dersom det behandler skjermingsverdig informasjon, eller dersom det i seg selv har avgjørende betydning for grunnleggende nasjonale funksjoner eller for nasjonale sikkerhetsinteresser.

Kongen kan gi forskrift om identifisering av skjermingsverdige informasjonssystemer.

Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 77 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 995).

§ 6-2. Beskyttelse av skjermingsverdige informasjonssystemer

Virksomheten skal sørge for et forsvarlig sikkerhetsnivå for skjermingsverdige informasjonssystemer, slik at

a. informasjonssystemene fungerer slik de skal
b. uvedkommende ikke får tilgang til informasjonen som behandles i systemene
c. informasjonen som behandles i systemene, ikke endres eller går tapt

d. informasjonen som behandles i systemene, er tilgjengelig ved tjenstlig behov for tilgang.

Kongen kan gi forskrift om identifisering og beskyttelse av skjermingsverdige informasjonssystemer. I særlige tilfeller kan det i en slik forskrift gjøres unntak fra sikkerhetskrav som er fastsatt i eller i medhold av denne loven.

§ 6-3. Godkjenning av skjermingsverdige informasjonssystemer

Skjermingsverdige informasjonssystemer skal godkjennes av en godkjenningsmyndighet. Informasjonssystemer som skal behandle sikkerhetsgradert informasjon, skal godkjennes før de tas i bruk.

Kongen kan gi forskrift om godkjenning av skjermingsverdige informasjonssystemer, utpeking av godkjenningsmyndigheter og krav til leverandører.

§ 6-4. Overvåking av skjermingsverdige informasjonssystemer

Virksomheten skal kontinuerlig overvåke sine skjermingsverdige informasjonssystemer for å forebygge, avdekke og motvirke hendelser som kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser. Hendelser som er relevante for sikkerhetsarbeidet, skal registreres.

I den grad formålet med overvåkingen krever det, skal sending av informasjon til, fra og innenfor skjermingsverdige informasjonssystemer registreres, lagres og analyseres.

Informasjonssystemer som behandler personopplysninger, skal bare overvåkes med de metodene og i det omfanget som formålet med overvåkingen krever.

Informasjon etter første og andre ledd kan lagres i opptil fem år. Lagrede personopplysninger kan bare benyttes i den grad formålet med overvåkingen krever det.

Flere virksomheter som er tilknyttet samme informasjonssystem, kan avtale at en av virksomhetene skal ta seg av overvåkingen etter første og andre ledd for alle virksomhetene. Den virksomheten som gjennomfører overvåkingen, skal sikre at kravene til informasjonssikkerhet i § 5-2 følges.

Virksomheten skal se til at autoriserte brukere av informasjonssystemer som overvåkes, får vite hva som er formålet med behandlingen av personopplysningene og hvilke overvåkingstiltak som er iverksatt. De skal også få vite om personopplysningene blir utlevert og i så fall til hvem.

Kongen kan gi forskrift om overvåking av skjermingsverdige informasjonssystemer, blant annet om

a. hva slags informasjon som kan eller skal registreres, lagres og analyseres i forbindelse med overvåkingen
b. hvem som skal ha tilgang til informasjon som er registrert og lagret i forbindelse med overvåkingen
c. hvordan tilgang til registrert eller lagret informasjon skal gis
d. at informasjonen etter første og andre ledd skal ha en annen lagringstid enn fem år.

§ 6-5. Inntrengingstesting av skjermingsverdige informasjonssystemer

Virksomheten kan be sikkerhetsmyndigheten om å forsøke å trenge inn i virksomhetens skjermingsverdige informasjonssystemer. Formålet skal være å kontrollere om sikkerhetstiltakene er tilstrekkelige. Virksomhetens ansatte skal orienteres om at slike kontroller kan forekomme.

Dersom kontrollen innebærer behandling av personopplysninger, skal den ikke være mer omfattende enn det som formålet krever.

Informasjon som kontrollen gir tilgang til, kan bare benyttes til det som formålet med kontrollen krever. Når det ikke lenger er behov for informasjonen, skal den slettes. Kunnskap og erfaringer som sikkerhetsmyndigheten tilegner seg gjennom inntrengingstestingen, kan brukes til videreutvikling av sikkerhetsmyndighetens generelle sikkerhetsarbeid.

Sikkerhetsmyndigheten skal gi virksomheten en rapport om resultatet av kontrollen. Rapporten skal bare inneholde informasjon som kan bidra til å bedre virksomhetens sikkerhet.

Kongen kan gi forskrift om inntrenging i skjermingsverdige informasjonssystemer, og om at slik kontroll kan utføres av andre enn sikkerhetsmyndigheten.

§ 6-6. Kommunikasjons- og innholdskontroll av informasjonssystemer

Virksomheten kan be sikkerhetsmyndigheten kontrollere om virksomhetens informasjonssystemer behandler sikkerhetsgradert informasjon utover det systemets sikkerhetsgodkjenning tillater. Virksomhetens ansatte skal orienteres om at slike kontroller kan forekomme.

Sikkerhetsmyndigheten kan gjennomføre kontrollen ved å avlytte og avlese informasjon som behandles i eller sendes mellom informasjonssystemer.

Kontrollen skal ikke omfatte privat kommunikasjon eller kommunikasjon

med virksomheter som ikke er omfattet av loven. Fanger kontrollen likevel opp slik kommunikasjon, skal kontrollen straks opphøre, og informasjon som kontrollen har gitt tilgang til, skal slettes.

Alle som får tilgang til informasjon som nevnt i tredje ledd i forbindelse med arbeid eller tjeneste for sikkerhetsmyndigheten, har taushetsplikt om innholdet.

Sikkerhetsmyndigheten skal informere virksomhetens ledelse om metodene som skal benyttes i kontrollen og sikkerhetsmyndighetens vurdering av risikoen for at kontrollen kan fange opp kommunikasjon som nevnt i tredje ledd. Dersom virksomhetens ledelse finner at hensynet til informasjonssystemsikkerheten ikke kan begrunne metodene og risikoen, skal kontrollen ikke utføres.

Informasjon som kontrollen gir tilgang til, kan benyttes bare til det som formålet med kontrollen krever. Når det ikke lenger er behov for informasjonen, skal den slettes. Kunnskap og erfaringer som sikkerhetsmyndigheten tilegner seg gjennom kontrollen, kan brukes til videreutvikling av sikkerhetsmyndighetens generelle sikkerhetsarbeid.

Sikkerhetsmyndigheten skal gi virksomheten en rapport om resultatet av kontrollen. Rapporten skal bare inneholde informasjon som kan bidra til å bedre virksomhetens sikkerhet.

Kongen kan gi forskrift om kommunikasjons- og innholdskontroll av informasjonssystemer, og om at slik kontroll kan utføres av andre enn sikkerhetsmyndigheten.

Kapittel 7. Objekt- og infrastruktursikkerhet

§ 7-1. Skjermingsverdige objekter og infrastruktur

Objekter og infrastruktur er skjermingsverdige dersom det enten kan skade grunnleggende nasjonale funksjoner om de får redusert funksjonalitet eller blir utsatt for skadeverk, ødeleggelse eller rettsstridig overtakelse, eller kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser på annen måte.

Et departement skal innenfor sitt ansvarsområde utpeke, klassifisere og holde oversikt over skjermingsverdige objekter og infrastruktur. Alle utpekte og klassifiserte objekter og infrastruktur skal meldes inn til sikkerhetsmyndigheten med angivelse av klassifiseringsgrad.

Sikkerhetsmyndigheten skal utpeke, klassifisere og holde oversikt over skjermingsverdige objekter og infrastruktur som ikke omfattes av noe departements ansvarsområde.

Virksomheter som råder over objekter eller infrastruktur som utpekes etter andre eller tredje ledd, skal varsles om utpekingen.

Vedtak om utpeking og klassifisering som berører selvstendige

rettssubjekter, kan påklages. Departementet er klageinstans for vedtak fattet av sikkerhetsmyndigheten.

Sikkerhetsmyndigheten kan på eget initiativ fremme forslag overfor et departement om å fatte vedtak etter andre ledd. Dersom departementet ikke fatter vedtak i samsvar med sikkerhetsmyndighetens forslag, kan sikkerhetsmyndigheten bringe saken inn for endelig avgjørelse til det departementet som har overordnet ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid i sivil sektor eller det departementet som har overordnet ansvar for forebyggende sikkerhetsarbeid i forsvarssektoren.

Kongen kan gi forskrift om utpeking av objekter og infrastruktur og om melding til sikkerhetsmyndigheten.

Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 77 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 995).

§ 7-2. Klassifisering av skjermingsverdige objekter og infrastruktur

Skjermingsverdige objekter og infrastruktur skal klassifiseres når det foreligger forhold som nevnt i § 7-1. Følgende klassifiseringsgrader skal benyttes:

a. MEGET KRITISK dersom det kan få helt avgjørende skadefølger
b. KRITISK dersom det kan få alvorlige skadefølger
c. VIKTIG dersom det kan få skadefølger.

Klassifiseringen skal bygge på en skadevurdering, og det skal spesifiseres hvilke grunnleggende nasjonale funksjoner objektet eller infrastrukturen understøtter, eller hvilke nasjonale sikkerhetsinteresser som kan bli skadet. Det skal også fremgå hva konsekvensene av redusert funksjonalitet, skadeverk, ødeleggelse eller rettsstridig overtakelse vil være. Begrunnelsen for klassifiseringen skal inngå i departementets og sikkerhetsmyndighetens oversikt over skjermingsverdige objekter og infrastruktur.

Dersom en del av et objekt eller en infrastruktur har en høyere klassifisering enn resten av objektet eller infrastrukturen, skal denne delen defineres som selvstendig objekt eller infrastruktur.

Kongen kan gi forskrift om klassifisering av skjermingsverdige objekter og infrastruktur.

Endret ved lov 20 juni 2023 nr. 77 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 995).

§ 7-3. Beskyttelse av objekter og infrastruktur

Virksomheten skal iverksette nødvendige sikkerhetstiltak for å opprettholde et forsvarlig sikkerhetsnivå. Sikkerhetstiltakene kan være

a. fysiske, elektroniske, menneskelige eller organisatoriske barrierer,
b. systemer som skal oppdage og varsle om aktivitet eller hendelser,
c. systemer og rutiner for avklaring vedrørende aktiviteter og hendelser og bakgrunnen for dem,
d. oppfølging av uønskede aktiviteter og uønskede hendelser eller
e. en kombinasjon av tiltakene nevnt i bokstav a til d.

Virksomheten skal foreta en vurdering av risiko for å avgjøre hvilke tiltak som er nødvendige for å beskytte objektet eller infrastrukturen.

Beskyttelse av objekter og infrastruktur kan også omfatte krav til adgangsklarering etter § 8-3.

Kongen kan gi forskrift om beskyttelse av objekter og infrastruktur innenfor hvert klassifiseringsnivå og om bruk av sikringsstyrker.

§ 7-4. Testing av sikkerhetstiltak

Virksomheten kan be sikkerhetsmyndigheten om å forsøke å forsere etablerte sikkerhetstiltak for å få tilgang til skjermingsverdige objekter eller infrastruktur. Formålet skal være å kontrollere om sikkerhetstiltakene er tilstrekkelige. Virksomhetens ansatte skal orienteres om at slike kontroller kan forekomme.

Dersom kontrollen innebærer behandling av personopplysninger, skal kontrollen ikke være mer omfattende enn det som formålet krever.

Informasjon som kontrollen gir tilgang til, kan bare benyttes til det som formålet med kontrollen krever. Når det ikke lenger er behov for informasjonen, skal den slettes. Kunnskap og erfaringer som sikkerhetsmyndigheten tilegner seg gjennom kontrollen, kan brukes til videreutvikling av sikkerhetsmyndighetens generelle sikkerhetsarbeid.

Sikkerhetsmyndigheten skal gi virksomheten en rapport om resultatet av kontrollen. Rapporten skal bare inneholde informasjon som kan bidra til å bedre virksomhetens sikkerhet.

Kongen kan gi forskrift om testing av sikkerhetstiltak for skjermingsverdige objekter og infrastruktur og om at slik testing kan gjennomføres av andre enn sikkerhetsmyndigheten.

§ 7-5. Forbud mot adgang til steder og områder

Kongen kan av hensyn til forsvar, sikkerhet og beredskap gi forskrift om eller fatte enkeltvedtak om at personer nektes

a. adgang til eller opphold i nærheten av militære områder
b. adgang til eller opphold i nærheten av bestemt angitte steder eller områder
c. adgang til å overvære militære øvelser eller forsøk, militære operasjoner eller annen militær aktivitet.

§ 7-6. Eiendommer av sikkerhetsmessig betydning

Eiendommer som ut fra sin beliggenhet kan legge til rette for sikkerhetstruende virksomhet mot et skjermingsverdig objekt eller infrastruktur, skal regnes som eiendommer av sikkerhetsmessig betydning. Virksomheten skal ved vurderingen av risiko etter § 7-3 andre ledd identifisere slike eiendommer.

Dersom en eiendom av sikkerhetsmessig betydning utgjør en risiko for en virksomhets skjermingsverdige objekt eller infrastruktur, og det ikke er mulig å opprettholde et forsvarlig sikkerhetsnivå gjennom tiltak etter § 7-3, skal virksomheten varsle sikkerhetsmyndigheten eller tilsynsmyndigheten.

Departementet kan gi forskrift om identifisering av eiendommer og risikovurdering etter første ledd og varslingsplikten etter andre ledd.
Tilføyd ved lov 20 juni 2023 nr. 77 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 995).

Kapittel 8. Personellsikkerhet

§ 8-1. Krav om sikkerhetsklarering, adgangsklarering og autorisasjon

Personer som skal få tilgang til sikkerhetsgradert informasjon, skal autoriseres i samsvar med § 8-9. Det samme gjelder personer som skal ha adgang til skjermingsverdige objekter og infrastruktur som det er fattet vedtak om etter § 8-3.

Personer som skal autoriseres for tilgang til informasjon gradert KONFIDENSIELT eller høyere, må ha gyldig sikkerhetsklarering. Personer som skal autoriseres for tilgang til skjermingsverdige objekter og infrastruktur som det er fattet vedtak om etter § 8-3, må ha gyldig adgangsklarering.

Kongen kan gi forskrift om behandling av klareringssaker og gyldighetstiden for klareringer.

§ 8-2. Sikkerhetsklarering

Personer skal sikkerhetsklareres dersom de skal ha tilgang til informasjon gradert KONFIDENSIELT eller høyere etter § 5-3.

Det samme gjelder personer som gjennom arbeidet sitt vil kunne få tilgang til slik informasjon. Sikkerhetsklarering skal likevel ikke gjennomføres dersom risikoen for tilgang til slik informasjon kan fjernes gjennom andre og enklere sikkerhetstiltak.

Kongen kan gi forskrift om forholdet mellom nasjonale sikkerhetsgrader og sikkerhetsgrader i NATO, andre nasjoner eller internasjonale organisasjoner.

§ 8-3. Adgangsklarering

Et departement kan innenfor sitt ansvarsområde fatte vedtak om krav til adgangsklarering for tilgang til hele eller deler av skjermingsverdige objekter eller infrastruktur. Sikkerhetsmyndigheten kan fatte slike vedtak overfor virksomheter som ikke er omfattet av noe departements ansvarsområde.

Det skal ikke fattes vedtak om krav til adgangsklarering dersom det kan iverksettes andre egnede sikkerhetstiltak.

Avgjørelsen om krav til adgangsklarering som berører selvstendige rettssubjekter, kan påklages.

Personer kan gis adgangsklarering dersom de skal ha tilgang til objekter eller infrastruktur som er klassifisert etter § 7-2. Departementet kan bestemme at personer med sikkerhetsklarering for et bestemt nivå også er klarert for adgang til et bestemt skjermingsverdig objekt eller en bestemt skjermingsverdig infrastruktur.

Kongen kan gi forskrift om krav til adgangsklarering og om forholdet mellom adgangsklarering og sikkerhetsklarering.

§ 8-4. Avgjørelse om klarering

En person kan bare klareres dersom det ikke finnes rimelig grunn til å tvile på at personen er sikkerhetsmessig skikket. Klareringsmyndigheten fatter avgjørelse om klarering.

I vurderingen skal det legges vekt på forhold som er relevante for personens pålitelighet, lojalitet og dømmekraft i forbindelse med behandling av gradert informasjon og tilgang til skjermingsverdige objekter og infrastruktur. Vurderingen skal gjøres på grunnlag av en personkontroll.

Klareringsmyndigheten skal se til at klareringssaken er så godt opplyst som mulig. Dersom det er tvil om en person er sikkerhetsmessig skikket, skal

klareringsmyndigheten holde en sikkerhetssamtale med personen.

Opplysninger om følgende forhold kan tillegges vekt:

a. spionasje, planlegging eller gjennomføring av terror, sabotasje, attentat eller lignende, og forsøk på slik virksomhet
b. straffbare handlinger eller forberedelser eller oppfordringer til straffbare handlinger
c. forhold som kan føre til at personen selv, eller personens nærstående, utsettes for trusler mot liv, helse, frihet eller ære, slik at personen kan bli presset til å handle i strid med nasjonale sikkerhetsinteresser
d. forfalskning av eller feilaktig eller unnlatt framstilling av faktiske forhold som personen måtte forstå har betydning for sikkerhetsklareringen
e. misbruk av alkohol eller andre rusmidler
f. enhver sykdom som på medisinsk grunnlag kan gi forbigående eller varig svekkelse av påliteligheten, lojaliteten eller dømmekraften
g. kompromittering av skjermingsverdig informasjon eller brudd på sikkerhetsbestemmelser
h. nektelse eller unnlatelse av å gi personopplysninger om seg selv
i. ikke å orientere den autorisasjonsansvarlige om egne forhold av betydning for sikkerheten
j. nektelse av å gi taushetsløfte, tilkjennegivelse av ikke å ville være bundet av taushetsløfte eller nektelse eller unnlatelse av å delta i sikkerhetssamtale
k. økonomiske forhold som kan friste ham eller henne til å handle i strid med nasjonale sikkerhetsinteresser
l. forbindelse med organisasjoner som har ulovlig formål, og som kan true den demokratiske samfunnsordenen, eller som anser vold eller terrorhandlinger som akseptable virkemidler
m. manglende mulighet til å gjennomføre en tilfredsstillende personkontroll
n. tilknytning til andre stater
o. annet som kan gi grunn til å frykte at en person vil kunne opptre i strid med nasjonale sikkerhetsinteresser.

Politisk engasjement og annet lovlig samfunnsengasjement, som medlemskap i, sympati med eller aktivitet for lovlige politiske partier eller organisasjoner, skal ikke tillegges vekt i vurderingen av om en person er sikkerhetsmessig skikket.

Opplysninger om nærstående personer skal bare tillegges vekt dersom de er sikkerhetsmessig relevante.

Kongen kan gi forskrift om klarering og gjennomføring av sikkerhetssamtale.

§ 8-5. Gjennomføring av personkontroll

Sikkerhetsmyndigheten skal gjennomføre en personkontroll av alle som skal klareres.

Den som skal klareres, må ha gitt samtykke til kontrollen. Samtykket skal omfatte fornyet kontroll etter tredje ledd. Personkontrollen gjennomføres etter anmodning fra klareringsmyndigheten med mindre sikkerhetsmyndigheten har bestemt noe annet.

Klareringsmyndigheten skal be om en ny personkontroll innenfor gyldighetstiden til en klarering dersom det er behov for det.

En personkontroll skal omfatte opplysninger gitt av personen som skal klareres. Personen plikter å gi fullstendige opplysninger om forhold som kan ha betydning for vurderingen av om personen er sikkerhetsmessig skikket. En klareringssak kan avsluttes uten realitetsavgjørelse dersom en person ikke svarer på henvendelser fra klareringsmyndigheten.

Dersom personen skal sikkerhetsklareres for HEMMELIG eller høyere sikkerhetsgrader eller adgangsklareres til objekter eller infrastruktur klassifisert MEGET KRITISK, og i andre særlige tilfeller, kan det gjennomføres personkontroll av nærstående personer.

Personkontrollen skal også omfatte andre opplysninger som klareringsmyndigheten sitter med, og opplysninger fra relevante registre. Den kan også omfatte opplysninger fra andre kilder, som offentlige myndigheter, tjenestesteder, arbeidsplasser og andre referanser.

Det skal ikke innhentes, registreres eller videreformidles opplysninger om politisk engasjement som nevnt i § 8-4 femte ledd.

Den behandlingsansvarlige for relevante registre plikter å utlevere registeropplysninger uten hinder av taushetsplikt. Registeropplysninger skal meddeles skriftlig. Det kan ikke kreves vederlag for registeropplysningene.

Behandlingsansvarlige for relevante registre skal legge til rette for digitalisert overføring av registeropplysninger til sikkerhetsmyndigheten.

Opplysninger som klareringsmyndigheten har fått i forbindelse med personkontroll, skal ikke benyttes til andre formål enn vurdering av om personen er sikkerhetsmessig skikket. Klareringsmyndigheten kan likevel gi opplysninger til den autorisasjonsansvarlige dersom det er nødvendig for sikkerhetsmessig oppfølging av personen.

Kongen kan gi forskrift om

a. personkontroll av nærstående
b. fornyet personkontroll

c. hvilke registre som er relevante for personkontroll
d. framgangsmåten ved registerundersøkelser i utlandet
e. utlevering av opplysninger ved tilsvarende personkontroll som utføres av andre lands myndigheter
f. arkivering, oppbevaring, forsendelse og digitalisert overføring av personkontrollopplysninger.

§ 8-6. Bruk av vilkår ved klarering

En klarering kan i særlige tilfeller gis på nærmere angitte vilkår, for eksempel at den skal være avgrenset til bare å gjelde en konkret stilling.

Kongen kan gi forskrift om bruk av vilkår ved klarering.

§ 8-7. Klarering av personer med utenlandsk statsborgerskap

En person som har utenlandsk statsborgerskap, kan etter en konkret helhetsvurdering få klarering, dersom det ikke er rimelig grunn til å tvile på at personen er sikkerhetsmessig skikket. I tillegg til forholdene i § 8-4 skal det i vurderingen legges vekt på hjemlandets sikkerhetsmessige betydning, personens tilknytning til hjemlandet og tilknytningen til Norge.

Ved klarering av en person med utenlandsk statsborgerskap skal det vurderes særskilt om bruk av vilkår, som for eksempel stillingsklarering, kan være et risikoreduserende tiltak.

Kongen kan gi forskrift om klarering av personer med utenlandsk statsborgerskap.

§ 8-8. Tilbakekallelse, nedsettelse eller suspensjon av klarering

Dersom klareringsmyndigheten får opplysninger som gir grunn til å tvile på at en klarert person er sikkerhetsmessig skikket, skal klareringsmyndigheten vurdere å tilbakekalle eller nedsette klareringen, eller suspendere klareringen og iverksette nærmere undersøkelser. Er en klarering besluttet tilbakekalt, nedsatt eller suspendert, skal den autorisasjonsansvarlige varsles umiddelbart. Klareringsmyndigheten skal sende sikkerhetsmyndigheten begrunnet melding om beslutningen.

§ 8-9. Autorisasjon

Virksomhetens leder er autorisasjonsansvarlig og har ansvaret for

sikkerhetsmessig ledelse og kontroll av autoriserte personer.

Det skal gjennomføres en autorisasjonssamtale før det gis autorisasjon. Autorisasjon kan bare gis dersom den autorisasjonsansvarlige ikke har opplysninger som gir rimelig grunn til å tvile på om en person er sikkerhetsmessig skikket.

Sikkerhetsmyndigheten kan kreve at virksomheten skal holde sikkerhetsmyndigheten orientert om hvilke personer som er autorisert.

Kongen kan gi forskrift om autorisasjon, autorisasjonsansvarliges plikter og virksomhetens plikt til å holde sikkerhetsmyndigheten orientert om hvilke personer som er autorisert.

§ 8-10. Nedsettelse, suspensjon og tilbakekallelse av autorisasjon

Dersom den autorisasjonsansvarlige får opplysninger som gir rimelig grunn til å tvile på at en autorisert person er sikkerhetsmessig skikket, skal den autorisasjonsansvarlige vurdere om autorisasjonen skal opprettholdes, tilbakekalles, nedsettes eller suspenderes. Den autorisasjonsansvarlige skal melde fra til klareringsmyndigheten om avgjørelsen.

En autorisasjon bortfaller dersom

a. personen fratrer stillingen som autorisasjonen er knyttet til
b. behovet for autorisasjonen ikke lenger er til stede
c. personen ikke lenger har tilstrekkelig klarering.

§ 8-11. Varslingsplikt om forhold som kan påvirke sikkerhetsmessig skikkethet

En klarert og autorisert person skal umiddelbart varsle den autorisasjonsansvarlige om forhold som kan være av betydning for om personen er sikkerhetsmessig skikket.

§ 8-12. Utlevering av informasjon til Politiets sikkerhetstjeneste

I klareringssaker hvor personer har tilknytning til andre stater, skal sikkerhetsmyndigheten på anmodning fra Politiets sikkerhetstjeneste gi informasjon om personers klareringsstatus, tilknytning til andre stater, tjenestested eller hvilken virksomhet som har anmodet om klarering.

Utlevering av informasjon etter første ledd kan bare skje når Politiets sikkerhetstjeneste anfører at dette er nødvendig for å ivareta tjenestens oppgaver etter politiloven § 17 b og § 17 c nr. 1.

Kongen kan gi forskrift om utlevering av informasjon i klareringssaker til Politiets sikkerhetstjeneste.

§ 8-13. Begrunnelse for og melding om avgjørelse i klareringssaker

Den som har vært vurdert klarert, har rett til å få vite resultatet av vurderingen. Hvis det blir avgjort at personen ikke får den ønskede klaringen, skal klareringsmyndigheten uoppfordret informere personen om resultatet og begrunnelsen for dette. Samtidig skal klareringsmyndigheten opplyse om retten til å klage på avgjørelsen.

Begrunnelsen skal ikke inneholde opplysninger som kan røpe forhold

a. som har betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser
b. som er av betydning for kildevern
c. som personen ikke bør få kjennskap til av hensyn til helsen
d. som gjelder personens nærstående, og som personen ikke bør få kjennskap til
e. som angår tekniske innretninger, produksjonsmetoder, forretningsmessige analyser og beregninger og forretningshemmeligheter ellers, når de er av en slik art at andre kan utnytte dem i sin næringsvirksomhet.

Klareringsmyndigheten skal utarbeide en intern begrunnelse der alle relevante forhold inngår.

Forvaltningsloven kapittel IV og V gjelder ikke for avgjørelser om klarering eller autorisasjon.

§ 8-14. Innsyn i klareringssaker

Etter at en avgjørelse om klarering er fattet, har personen som har vært vurdert klarert, rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter.

Personen har ikke krav på innsyn i hele eller deler av dokumenter som inneholder opplysninger som nevnt i § 8-13 andre ledd. Personen har heller ikke krav på innsyn i dokumenter som er utarbeidet for den interne saksforberedelsen ved klareringsmyndigheten eller klageinstansen. Unntaket i andre ledd gjelder ikke faktiske opplysninger eller sammendrag eller annen bearbeidelse av faktum.

Den som har krav på innsyn, skal få kopi av dokumentene dersom hun eller han ber om det.

Kongen kan gi forskrift om innsyn i klareringssaker.

§ 8-15. Oversendelse til særskilt oppnevnt advokat

En person som har fått en begrunnelse etter § 8-13 første ledd, hvor opplysninger som nevnt i § 8-13 andre ledd er utelatt, eller som har fått avslag på anmodning om innsyn etter § 8-14 andre ledd første punktum, har rett på bistand fra en særskilt oppnevnt advokat.

Advokaten skal ha tilgang til sakens faktiske opplysninger og de delene av begrunnelsen som er ukjent for den som er vurdert klarert, men ikke til dokumenter som er utarbeidet for den interne saksforberedelsen ved klareringsmyndigheten eller klageinstansen.

Advokaten skal gi den som har vært vurdert klarert, råd om hvorvidt han eller hun bør klage.

Departementet oppnevner advokater som skal sikkerhetsklareres for høyeste nivå.

Kongen kan gi forskrift om retten til bistand fra advokat, oppnevningen av advokater og hvilke opplysninger advokatene kan få tilgang til.

§ 8-16. Klareringsmyndigheter og sentralt register for klareringsavgjørelser

Kongen utpeker én klareringsmyndighet for forsvarssektoren og én for sivile sektorer. Etterretnings- og sikkerhetstjenestene klarerer sitt eget personell.

Når særlige grunner taler for det, kan Kongen utpeke andre klareringsmyndigheter enn dem som er nevnt i første ledd.

Kongen kan gi forskrift om opprettelsen av et sentralt register for klareringsavgjørelser.

§ 8-17. Klage på avgjørelse om klarering

Avgjørelsen om klarering, klarering på vilkår og fastsettelse av tidspunktet for når klareringssaken tidligst kan tas opp på nytt, kan påklages av den avgjørelsen retter seg mot. Det samme gjelder avslag på begrunnelse og avslag på anmodning om innsyn.

Klagen skal sendes til klareringsmyndigheten. Sikkerhetsmyndigheten er klageinstans. Departementet er klageinstans for klareringsavgjørelser som er truffet av sikkerhetsmyndigheten i første instans.

Fristen for å klage er tre uker fra den dagen meldingen om avgjørelsen kom fram til mottakeren. Dersom det klages på avslag på begrunnelse eller avslag på anmodning om innsyn, blir klagefristen avbrutt. Ny klagefrist for avgjørelse om klarering løper fra den dagen klageinstansens avgjørelse er kommet fram, eller mottakeren på annen måte er gjort kjent med den. I saker der en advokat har

gjennomgått saken etter § 8-15, løper ny klagefrist fra den dagen rådet fra advokaten har kommet fram til mottakeren.

Forvaltningsloven kapittel VI gjelder i klareringssaker dersom ikke noe annet følger av eller i medhold av denne loven.

Kapittel 9. Sikkerhetsgraderte anskaffelser mv.

§ 9-1. Sikkerhetsgradert anskaffelse

En sikkerhetsgradert anskaffelse er en anskaffelse som innebærer at leverandøren av varen eller tjenesten kan få tilgang til eller tilvirker sikkerhetsgradert informasjon, jf. § 5-3, eller få tilgang til et skjermingsverdig objekt eller infrastruktur, jf. § 7-1.

§ 9-2. Sikkerhetsavtale med leverandør

Før en sikkerhetsgradert anskaffelse iverksettes, skal virksomheten inngå en sikkerhetsavtale med leverandøren. Dersom en utenlandsk leverandør eller dennes personell må klareres eller gis tilgang til sikkerhetsgradert informasjon, skal sikkerhetsmyndigheten godkjenne leverandøren før det inngås en sikkerhetsavtale.

Sikkerhetsavtalen skal tydeliggjøre og konkretisere partenes plikter og ansvar etter loven. Sikkerhetsavtalen skal alltid inneholde hvilken sikkerhetsgrad anskaffelsen skal ha, jf. §§ 5-3 og 7-2, spesifisert for hver del av oppdraget, og hvordan leverandøren skal forholde seg til de av lovens krav som gjelder for anskaffelsen.

Leverandøren må selv dekke utgifter til å oppfylle krav som følger av lovens bestemmelser, hvis ikke noe annet følger av sikkerhetsavtalen.

Kongen kan gi forskrift om innholdet i en sikkerhetsavtale og om unntak fra kravet om sikkerhetsavtale.

§ 9-3. Leverandørklarering

Før en leverandør kan få tilgang til informasjon gradert KONFIDENSIELT eller høyere, skal leverandøren ha gyldig klarering for angitt sikkerhetsgrad. Leverandøren skal også klareres dersom det er nødvendig av andre grunner.

En leverandørklarering skal bare gis dersom det ikke er noen rimelig grunn til å tvile på at leverandøren er sikkerhetsmessig skikket. I vurderingen skal det bare legges vekt på forhold som kan innvirke på leverandørens evne og vilje til å

gjøre forebyggende sikkerhetsarbeid etter loven. En personkontroll av personer i leverandørens styre og ledelse skal være en del av vurderingsgrunnlaget.

Leverandøren skal gi klareringsmyndigheten alle opplysninger som kan ha betydning for leverandørklareringen.

Leverandøren skal så snart som mulig orientere klareringsmyndigheten om endringer i styret eller ledelsen, endringer i eierstrukturen, flytting av lokaliteter og utstyr, åpning av gjeldsforhandling, begjæring om konkurs og annet som kan påvirke vurderingen av om leverandøren er sikkerhetsmessig skikket. Dersom det oppstår en sikkerhetsrisiko som ikke kan fjernes med forebyggende sikkerhetstiltak, kan klareringsmyndigheten inndra leverandørklareringen. Sikkerhetsgradert informasjon eller skjermingsverdige objekter eller infrastruktur kan ikke overføres til en ny eier eller inngå i bobehandling ved gjeldsforhandling eller konkurs hvis ikke klareringsmyndigheten har samtykket til det.

For øvrig gjelder reglene i kapittel 8 så langt de passer.

Kongen utpeker en klareringsmyndighet for leverandørklarering. Kongen kan gi forskrift om krav til leverandørklarering og varigheten av klareringen.

§ 9-4. Varslingsplikt og myndighet til å fatte vedtak ved anskaffelser til skjermingsverdig informasjonssystem, objekt og infrastruktur

Ved anskaffelser til skjermingsverdig informasjonssystem, objekt eller infrastruktur skal virksomheten vurdere om anskaffelsen kan innebære en ikke ubetydelig risiko for at informasjonssystemet, objektet eller infrastrukturen kan bli rammet av eller brukt til sikkerhetstruende virksomhet. Plikten til å foreta en slik vurdering gjelder ikke dersom anskaffelsen åpenbart ikke innebærer noen slik risiko.

Virksomheten skal varsle departementet dersom vurderingen viser at anskaffelsen innebærer en risiko som nevnt i første ledd. Virksomheter som ikke er underlagt noe departement, skal varsle sikkerhetsmyndigheten. Varslingsplikten gjelder uten hinder av taushetsplikt. Plikten gjelder ikke dersom virksomheten selv iverksetter tiltak som fjerner risikoen eller gjør den ubetydelig.

Departementet som mottar et varsel etter andre ledd, kan be relevante organer uttale seg om risikoen ved anskaffelsen og om leverandørens sikkerhetsmessige pålitelighet.

Dersom en anskaffelse til et skjermingsverdig informasjonssystem, objekt eller infrastruktur kan innebære en ikke ubetydelig risiko som nevnt i første ledd, kan Kongen i statsråd fatte vedtak om at anskaffelsen ikke skal gjennomføres, eller om at det skal settes vilkår for den. Dette gjelder også dersom det er inngått avtale om anskaffelsen. Dersom det ikke fattes vedtak

etter første punktum, skal departementet orientere virksomheten om det. Et vedtak etter første punktum er et særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen i statsråd kan gi forskrift om varslingsplikten og om myndigheten til å fatte vedtak.

Kapittel 10. Eierskapskontroll

§ 10-1. Meldeplikt ved erverv av virksomhet

Den som vil erverve en kvalifisert eierandel i en virksomhet som er underlagt loven, jf. § 1-3, skal sende melding til departementet om dette. I de tilfellene hvor virksomheten ikke omfattes av noe departements ansvarsområde, skal meldingen sendes til sikkerhetsmyndigheten.

En kvalifisert eierandel innebærer at ervervet direkte eller indirekte samlet vil føre til at erververen oppnår

a. minst en tredjedel av aksjekapitalen, andelene eller stemmene i virksomheten,
b. rett til å bli eier av minst en tredjedel av aksjekapitalen eller andelene eller
c. betydelig innflytelse over forvaltningen av selskapet på annen måte.

Likt med aksjeeierens egne aksjer regnes de aksjene som eies eller overtas av aksjeeierens nærstående, jf. verdipapirhandelloven § 2-5. Det samme gjelder for andeler som eies eller overtas av andelseierens nærstående.

Kongen kan gi forskrift om meldeplikten.

Endres ved lov 20 juni 2023 nr. 77 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-2. Behandling av melding om erverv av virksomhet

Departementet eller sikkerhetsmyndigheten som mottar en melding etter § 10-1, skal ta stilling til meldingen så raskt som mulig.

Den som mottar en melding etter § 10-1, kan be relevante organer uttale seg om ervervets risikopotensial og erververens sikkerhetsmessige pålitelighet.

Departementet eller sikkerhetsmyndigheten skal innen 60 arbeidsdager orientere melderen om ervervet er godkjent, eller om at saken skal behandles av Kongen i statsråd etter § 10-3. Fristen regnes fra det tidspunktet departementet eller sikkerhetsmyndigheten har mottatt meldingen. Har

departementet eller sikkerhetsmyndigheten innen 50 arbeidsdager framsatt et skriftlig krav om ytterligere opplysninger, avbrytes fristen inntil svaret fra erververen er mottatt.

Kongen kan gi forskrift om departementenes og sikkerhetsmyndighetens behandling av meldingen.

§ 10-3. Vedtak om stans av erverv av virksomhet

Dersom et erverv etter § 10-1 kan medføre en ikke ubetydelig risiko for at nasjonale sikkerhetsinteresser blir truet, kan Kongen i statsråd fatte vedtak om at ervervet ikke kan gjennomføres, eller om at det skal settes vilkår for gjennomføringen. Dette gjelder også dersom det allerede er inngått avtale om ervervet. Dersom det ikke fattes vedtak etter første punktum, skal departementet orientere erververen om dette.

Et vedtak etter første punktum er særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen kan gi forskrift om stans av erverv av virksomhet.

§ 10-4. Deling av informasjon i forbindelse med et erverv av virksomhet

Tilføyes ved lov 20 juni 2023 nr. 77 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 11. Særskilte kontroll- og tilsynsordninger. Tvangsmulkt, overtredelsesgebyr og straff

§ 11-1. Særskilte kontroll- og tilsynsordninger

Forebyggende sikkerhetsarbeid i medhold av loven er underlagt kontroll og tilsyn av Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste i samsvar med bestemmelsene i og i medhold av EOS-kontrolloven.

§ 11-2. Tvangsmulkt

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 3-4, 4-3, 4-4, 4-5, 5-2, 6-2, 6-3, 7-3, § 9-2 første ledd, § 9-4 første ledd første punktum eller § 9-4 andre ledd første eller andre punktum, kan tilsynsmyndigheten fastsette en tvangsmulkt som løper inntil forholdet er brakt i orden. Det samme gjelder for pålegg gitt i medhold av § 3-6.

Et vedtak om tvangsmulkt kan påklages til departementet.

Et vedtak etter første ledd er særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Kongen kan gi forskrift om tvangsmulkt.

§ 11-3. Overtredelsesgebyr

Tilsynsmyndigheten kan pålegge en virksomhet overtredelsesgebyr dersom virksomheten eller noen som handler på dennes vegne, forsettlig eller uaktsomt

a. overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 3-4, 4-3, 4-4, 4-5, 5-2, 6-2, 6-3, 7-3, 9-2 første ledd, 9-4 første ledd første punktum eller § 9-4 andre ledd første eller andre punktum
b. overtrer et pålegg gitt med hjemmel i § 3-6
c. gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til tilsynsmyndigheten etter §§ 3-4 eller 4-5
d. medvirker til overtredelser som nevnt i bokstav a til c.

Ved fastsettelse av overtredelsesgebyrets størrelse skal det særlig legges vekt på overtredelsens grovhet, overtredelsens varighet, utvist skyld og virksomhetens omsetning. Et vedtak om overtredelsesgebyr er et særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Adgangen til å pålegge overtredelsesgebyr foreldes etter fem år. Fristen avbrytes når tilsynsmyndigheten meddeler virksomheten at denne er mistenkt for overtredelse av loven eller vedtak fastsatt med hjemmel i loven.

Et vedtak om overtredelsesgebyr kan påklages til departementet.

Kongen kan gi forskrift om overtredelsesgebyr.

Endres ved lov 20 juni 2023 nr. 77 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 11-4. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 3-4, 4-3 eller § 5-2, § 5-3 første ledd, §§ 6-2, 6-3, 7-3, § 9-2 første ledd, § 9-4 første ledd første punktum eller § 9-4 andre ledd første eller andre punktum, eller overtrer et pålegg gitt av tilsynsmyndigheten i medhold av § 3-6, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder eller begge deler, hvis ikke forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse.

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt bryter taushetsplikt etter § 5-4 andre ledd eller § 6-6 fjerde ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, hvis ikke forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse.

Den som overtrer et forbud fastsatt med hjemmel i § 7-5, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, hvis ikke forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse.

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer et forbud eller påbud fastsatt med hjemmel i §§ 2-5 eller 10-3, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, hvis ikke forholdet går inn under en strengere straffebestemmelse.

Forsøk på overtredelser som nevnt i første til fjerde ledd straffes på samme måte.

Endret ved lover 20 des 2023 nr. 110 (i kraft 24 mai 2024 iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811), 20 juni 2023 nr. 77 (i kraft 14 juni 2024 iflg. res. 14 juni 2024 nr. 982).

Kapittel 12. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 12-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra det tidspunktet[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft forskjellige bestemmelser til ulik tid.

1 Fra 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2052, se dens nr. 2 for overgangsregler.

§ 12-2. Opphevelse

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, oppheves lov 20. mars 1998 nr. 10 om forebyggende sikkerhetstjeneste.

Lov om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven)

Kapittel 1 Formål og virkeområde

§ 1. Formål

Lovens formål er å legge til rette for fagskoleutdanning av høy kvalitet og for at fagskolestudentene får gode utdanningsvilkår.

§ 2. Lovens virkeområde

Loven gjelder for akkreditert fagskoleutdanning og fagskolevirksomhet i riket. Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen for så vidt ikke annet fastsettes av Kongen. Kongen kan gi forskrift om fagskoleutdanning av hensyn til de stedlige forhold. Kongen kan bestemme at loven skal gjelde helt eller delvis for fagskoleutdanning utenfor Norge.

Kongen kan gi forskrift om unntak fra og nødvendige tilpasninger til lovens regler for enkelte institusjoner som tilbyr fagskoleutdanning.

Endret ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 3. Fylkeskommunalt ansvar for fagskoleutdanning

Fylkeskommunen skal sørge for at det tilbys akkreditert fagskoleutdanning i samsvar med behovet for kompetanse lokalt, regionalt og nasjonalt.

Kapittel 2 Akkreditering og godkjenning av fagskoleutdanning

§ 4. Grunnleggende krav til fagskoleutdanning

Fagskoleutdanning er høyere yrkesfaglig utdanning som ligger på nivå over videregående opplæring. Fagskoleutdanning skal gi kompetanse som kan tas i bruk for å løse oppgaver i arbeidslivet uten ytterligere opplæringstiltak.

Fagskoleutdanning skal være praksisnær og imøtekomme behovet for kvalifisert arbeidskraft i samfunnet.

Fagskoleutdanning skal bygge på kunnskap og erfaring fra ett eller flere yrkesfelt og være i samsvar med relevante pedagogiske, etiske, kunstfaglige og vitenskapelige prinsipper.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

§ 4 a. Krav til fagskoleutdanningens innhold og omfang

Fagskoleutdanning skal ha et innhold og omfang som tilsvarer inntil to års utdanning på fulltid. Departementet kan, etter søknad fra styret for fagskolen, vedta at det kan gis fagskoleutdanning som i innhold og omfang tilsvarer inntil tre års utdanning på fulltid. Departementet kan gi forskrift om vilkår for å opprette utdanning som i innhold og omfang tilsvarer mellom to og tre års

utdanning på fulltid.

For å få akkreditert utdanninger på mindre enn et halvt års omfang må fagskolen fra før tilby minst én akkreditert fagskoleutdanning på 60 studiepoeng eller mer som det er uteksaminert kandidater fra i minst to år.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972), endret ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 4 b. NOKUTs myndighet, formål og faglig uavhengige oppgaver

Formålet med virksomheten til Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) etter denne loven er å bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i norsk høyere yrkesfaglig utdanning. I tillegg skal virksomheten stimulere til kvalitetsutvikling som sikrer fagskoleutdanning av høy kvalitet.

NOKUTs styre er regulert i universitets- og høyskoleloven § 16-4.

NOKUT er faglig uavhengig i følgende oppgaver:

a. akkreditering av institusjoner, fagområder og fagskoleutdanninger
b. tilsyn med akkrediterte institusjoner, fagområder og fagskoleutdanninger
c. evalueringer for å vurdere kvaliteten i høyere yrkesfaglig utdanning.

Departementet kan fastsette forskrift om saksbehandlingsregler for NOKUTs virksomhet.
Tilføyd ved lov 8 mars 2024 nr. 9 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 8 mars 2024 nr. 407, endring endret ved lov 31 mai 2024 nr. 26).

§ 5. Akkreditering og kvalitetssikring

Akkreditering er et vedtak basert på en faglig vurdering av om en fagskole eller en fagskoleutdanning oppfyller vilkår gitt i eller med hjemmel i denne loven. Akkreditering er et vilkår for å kunne tilby fagskoleutdanning. Akkreditert fagskoleutdanning skal være i samsvar med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. NOKUT kan akkreditere utdanninger, fagområder og institusjoner.

Fagskoler som får akkreditering for fagområde, har fullmakt til selv å opprette og endre fagskoleutdanninger innenfor disse fagområdene.

Fagskoler som får institusjonsakkreditering, har fullmakt til selv å opprette og endre fagskoleutdanninger på alle fagområder.

Dersom NOKUT avviser eller avslår en søknad om akkreditering, kan NOKUT i særskilte tilfeller bestemme at fagskolen mister retten til å få behandlet søknader om akkreditering i inntil to år.

Fagskoler skal ha tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring. Studentevalueringer skal inngå i disse systemene.

Departementet gir forskrift om

a. vilkår for akkreditering av fagskoleutdanning
b. vilkår for akkreditering av fagområde
c. vilkår for institusjonsakkreditering
d. krav til kvalitetssikringssystemer og kvalitetsarbeid.

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972), 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 5 a. Tilsynsmyndighet og fagskolenes ansvar ved tilsyn

NOKUT skal føre tilsyn med fagskolers kvalitetsarbeid og med at fagskoler oppfyller vilkårene for akkreditering.

Fagskoler skal legge til rette for at NOKUT skal kunne utføre tilsyn. NOKUT kan kreve nødvendige og relevante opplysninger og redegjørelser for å kunne utføre tilsyn.

Fagskolens styre skal iverksette tiltak for å sikre at de berørte studentene ved en fagskoleutdanning som blir nedlagt etter tilsyn, får gjennomført påbegynt utdanning på en tilfredsstillende måte. Tiltakene skal være godkjent av NOKUT.

Departementet kan gi forskrift om NOKUTs tilsyn.

Tilføyd ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 5 b. Tilsyn med kvalitetsarbeid

Ved tilsyn med fagskolens kvalitetsarbeid kan NOKUT pålegge fagskolen å rette opp forhold innen en gitt frist dersom kvalitetsarbeidet ikke er tilfredsstillende.

Dersom forholdene fortsatt ikke er tilfredsstillende etter fristens utløp, kan NOKUT etter nytt tilsyn vedta at fagskolen ikke får behandlet nye søknader om akkreditering. NOKUT kan også trekke tilbake institusjonsakkrediteringen eller akkreditering av berørte fagområder og fagskoleutdanninger.

Fagskolen kan kreve et nytt tilsyn med kvalitetsarbeidet ett år etter at vedtaket etter andre ledd ble fattet. Dersom NOKUT i tilsynet kommer til at

forholdene er tilfredsstillende, får fagskolen tilbake akkrediteringene og kan igjen få behandlet søknad om akkreditering.
Tilføyd ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 5 c. Tilsyn med akkreditering

Ved tilsyn med om vilkårene for akkreditering er oppfylt, kan NOKUT pålegge fagskolen å rette mangelfulle forhold innen en gitt frist. For fagskoler med fagområde- eller institusjonsakkreditering kan NOKUT samtidig vedta at akkrediteringen midlertidig trekkes tilbake.

Dersom fristen for å rette forholdene er utløpt og vilkårene fortsatt ikke er oppfylt, kan NOKUT etter nytt tilsyn trekke tilbake akkrediteringen. Dersom NOKUT vurderer at det er uforholdsmessig å trekke tilbake akkrediteringen, kan NOKUT i stedet vedta at fagskolen ikke får behandlet søknader om akkreditering i inntil ett år.

Dersom en fagskole fratas en akkreditering etter denne paragrafen, kan NOKUT i særskilte tilfeller vedta at fagskolen ikke får behandlet nye søknader om akkreditering i inntil to år.
Tilføyd ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 6. Beskyttelse av betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole

Betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole kan bare brukes om utdanninger og skoler som har akkreditering etter § 5. Bare utdanninger og skoler som har akkreditering etter § 5 kan markedsføres på en måte som gir inntrykk av at de har en slik akkreditering.

Departementet kan ved enkeltvedtak forby bruk av betegnelse eller navn som uriktig gir inntrykk av at en virksomhet har akkreditering for å gi fagskoleutdanning, eller som kan forveksles med en betegnelse som nevnt i første ledd.

Departementet kan etter søknad tillate bruk av etablerte sammensatte betegnelser selv om de kan forveksles med betegnelsene fagskole eller fagskoleutdanning.

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til virksomheter som forsettlig eller uaktsomt

a. bruker betegnelsen fagskole eller fagskoleutdanning uten at det foreligger nødvendig akkreditering

b. markedsfører en skole eller utdanning på en måte som gir et uriktig inntrykk av at det foreligger en akkreditering som fagskole eller fagskoleutdanning
c. bryter et forbud som nevnt i annet ledd mot bruk av betegnelser eller navn.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr. Et endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 7. Generell godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning

Den som har utdanning fra en utenlandsk fagskole eller en annen yrkesfaglig utdanning fra utlandet på tilsvarende nivå, kan søke departementet om å få en generell godkjenning av utdanningen. Slik godkjenning innebærer at utdanningen i nivå og omfang godkjennes som sidestilt med akkreditert fagskoleutdanning.

Vedtak om generell godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning kan påklages til klagenemnda nevnt i § 7 a.

Den som har søkt om godkjenning ved å bruke falske vitnemål, andre falske dokumenter eller dokumenter utstedt av falske institusjoner, skal få dokumentene inndratt og skal ikke få godkjent utdanningen. Det kan gis en karantenetid i inntil ett år. En godkjenning som er gitt på grunnlag av dokumenter som nevnt i første punktum, skal annulleres. Departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av departementet, jf. § 20 femte ledd, er klageinstans.

Dersom den som behandler søknad om godkjenning, oppdager at en søker har levert falske vitnemål, andre falske dokumenter eller dokumenter utstedt fra falske institusjoner, skal forholdet anmeldes til politiet.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og klageadgang i saker om generell godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning.

Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972), 17 juni 2022 nr. 68 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1067), 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 7 a. Klagenemnd for godkjenning av utenlandsk utdanning og opplæring

Departementet kan opprette en nasjonal klagenemnd som skal behandle vedtak om godkjenning av utenlandsk utdanning og opplæring.

Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 68 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1067).

§ 7 b. Behandling av søknader om godkjenning

Ved vurdering av søknader om godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning etter § 7 kan det også behandles personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Vedtak om godkjenning kan fattes ved helt eller delvis automatisert saksbehandling. Søkeren kan kreve at vedtaket overprøves manuelt.

Fødselsnummer, D-nummer og informasjon om at en person har godkjenningsvedtak etter første ledd, kan deles automatisk med en portal for deling av vitnemål og dokumentasjon om oppnådd kompetanse, jf. universitets- og høyskoleloven § 15-1. Vedtak kan bare deles når den registrerte har bestemt det.

Tilføyd ved lov 17 juni 2022 nr. 68 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1067), endret ved lov 8 mars 2024 nr. 9 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 8 mars 2024 nr. 407).

§ 8. Godskriving og fritak

Fagskoler skal godskrive beståtte emner fra andre akkrediterte fagskoleutdanninger som oppfyller de faglige kravene for emnene det søkes om godkjenning for, dersom de aktuelle fagskoleutdanningene ligger innenfor det samme fagområdet eller nært beslektede fagområder. Det skal ikke gis dobbel uttelling for det samme faginnholdet. Departementet kan gi forskrift om godskriving av emner fra andre fagskoleutdanninger.

Fagskoler kan etter en faglig vurdering også gi fritak for emner på grunnlag av annen dokumentert relevant utdanning og kompetanse. Det kan gis et slikt fritak på grunnlag av dokumentert realkompetanse. Departementet kan gi forskrift om vurderingen av fritak.

Et vedtak om godskriving av eller fritak for emner kan påklages. Klagen behandles i samsvar med § 20.

Kapittel 3 Organiseringen av fagskoler

§ 9. Styrets ansvar

Alle fagskoler skal ha et eget styre. Offentlige fagskoler og fagskoler organisert som studieforbund skal ha et styre som øverste ansvarlige styringsorgan.

Styret selv skal fatte vedtak om at det etter styrets skjønn er forsvarlig å ta opp nye studenter. Vedtaket skal fattes før studiestart.

Styret skal for øvrig

a. sørge for at studentene får den utdanningen som fagskolen har akkreditering for
b. sørge for at alle vilkår for eventuelle offentlige tilskudd er oppfylt
c. sørge for at opplysninger som blir gitt til NOKUT, studenter og dem som søker utdanning er korrekte og fullstendige
d. sørge for at det blir gitt nødvendig informasjon og veiledning til søkere til og studenter ved fagskolen, blant annet om skolepenger, studietilbud, søknadsfrister og opptakskrav
e. fastsette krav til lærerkompetanse, instruktørkompetanse og ledelse ved fagskolen
f. sørge for at virksomheten drives i samsvar med gjeldende lover og regler, og etablere og sørge for gjennomføring av systematiske kontrolltiltak (internkontroll) for å sikre dette. Departementet kan gi forskrift om krav til internkontroll etter første punktum.

Styret kan delegere sin avgjørelsesmyndighet til andre ved fagskolen hvis det ikke følger av denne loven at styret selv skal fatte vedtak.

§ 10. Styrets sammensetning

Styret skal ha minst sju medlemmer. Minst to medlemmer skal ha bakgrunn fra relevant arbeids- eller næringsliv. Minst ett medlem skal være valgt av og blant de ansatte, og minst ett medlem skal være valgt av og blant studentene. Hvis styret har mer enn ti medlemmer, skal minst to medlemmer være valgt av og blant studentene og minst to av og blant de ansatte. Det skal velges personlig varamedlem for medlemmene valgt av de ansatte og studentene. Det skal være minst ett varamedlem for medlemmene fra arbeids- eller næringsliv, og minst ett varamedlem for de øvrige medlemmene. Eier utpeker selv, eller fastsetter hvem som skal utpeke, styrets leder.

Ved valg av styremedlemmer gjelder likestillings- og diskrimineringsloven § 28 innen den enkelte valgkrets.

Styremedlemmene og varamedlemmene velges for inntil fire år. Styremedlemmer og varamedlemmer som velges av og blant studentene, velges for ett år. Styremedlemmer og varamedlemmer kan gjenvelges.

§ 11. Vedtaksførhet og gjennomføring av styremøter

Styret kan fatte vedtak når mer enn halvparten av medlemmene eller tilsvarende mange varamedlemmer er til stede og avgir stemme.

Vedtak fattes med et alminnelig flertall av de avgitte stemmene hvis ikke noe

annet er fastsatt i denne loven. Hvis det er like mange stemmer for og imot et forslag, har møtelederen dobbeltstemme.

Styremøtene ledes av styrelederen. Hvis styrelederen ikke er til stede, utpeker styret en møteleder.

§ 12. Rektor

En fagskole skal ha en rektor. Styret selv skal ansette rektoren. Rektor skal ha nødvendig fag- og lederkompetanse. Studentene og de ansatte skal bli hørt før en rektor ansettes. Departementet kan gi forskrift om kravene til rektors kompetanse og ansettelsesprosessen ved ansettelse av rektor.

Hvis avgjørelsen av en sak ikke kan vente til styret kan komme sammen i møte, avgjør rektor saken. Styret kan også gi rektor fullmakt til å avgjøre saker som ikke bør utsettes til neste styremøte.

§ 13. Organisering

Private fagskoler skal organiseres som stiftelser etter stiftelsesloven, eller aksjeselskap etter aksjeloven.

Fagskoler som per 1. januar 2017 var organisert i et studieforbund etter lov om voksenopplæring, kan videreføres som studieforbund.

Fagskoler skal være registrert i Enhetsregisteret.

§ 14. Studentorgan og studentrepresentasjon

Studentene ved en fagskole kan opprette studentorgan som skal ivareta deres interesser og fremme deres synspunkter. Studenter ved den enkelte avdeling ved en fagskole kan opprette studentorganer på tilsvarende måte.

Styret skal legge forholdene til rette slik at studentorganene kan drive sitt arbeid på en tilfredsstillende måte.

Studentorganene skal høres i alle saker som angår studentene.

Studenter skal være representert i alle kollegiale organer som tildeles beslutningsmyndighet ved en fagskole.

Kapittel 4 Fagskolens virksomhet

§ 15. Læringsmiljø

Styret har det overordnede ansvaret for studentenes læringsmiljø. Styret skal, i

samarbeid med studentorganene, legge forholdene til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø. Styret skal innenfor sitt ansvarsområde arbeide for å forebygge og forhindre trakassering og seksuell trakassering, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 13.

Hvis fagskolen er tilknyttet en studentsamskipnad, skal styret i samarbeid med studentsamskipnaden legge til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø og arbeide for å bedre studentvelferden på lærestedet.

Styret har ansvaret for at læringsmiljøet og det fysiske og psykiske arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig med hensyn til studentenes helse, sikkerhet og velferd. I utformingen av det fysiske arbeidsmiljøet skal styret, så langt det er mulig og rimelig, sørge for

a. at lokaler, adkomstveier, trapper, mv. er dimensjonert og innredet for den virksomheten som drives
b. at lokalene har gode lys- og lydforhold og forsvarlig inneklima og luftkvalitet
c. at lokalene blir vedlikeholdt og er rene og ryddige
d. at lokalene er innredet slik at studentene unngår uheldige fysiske belastninger
e. at virksomheten er planlagt slik at skader og ulykker forebygges
f. at tekniske innretninger og utstyr er sikret og blir vedlikeholdt, slik at studentene unngår skader og ulykker
g. at lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at personer med nedsatt funksjonsevne kan studere ved fagskolen
h. at læringsmiljøet er innrettet for studenter av ulike kjønn
i. at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming.

Departementet kan gi forskrift om kravene til læringsmiljøet.

Studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen, for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter. Retten gjelder tilrettelegging som ikke innebærer en uforholdsmessig byrde for utdanningsinstitusjonen. I denne vurderingen skal det legges særlig vekt på tilretteleggingens effekt for å fjerne barrierer for disse studentene, kostnadene ved tilretteleggingen og institusjonens ressurser. Institusjoner på Svalbard skal, så langt det er mulig og rimelig, legge studiesituasjonen til rette for studenter med særskilte behov. Tilretteleggingen skal ikke føre til en reduksjon av de faglige kravene som stilles i den enkelte utdanningen.

En student har rett til å varsle om kritikkverdige forhold ved fagskolen. Gjengjeldelse mot studenten som varsler, er forbudt.

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at kravene i tredje ledd er oppfylt. Arbeidsmiljøloven kapittel 18 gjelder så langt det passer. Departementet kan gi forskrift om tilsyn med læringsmiljøet.
Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 61 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 777), 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 16. Opptaksgrunnlag

Opptaksgrunnlaget til fagskoleutdanning er fullført og bestått videregående opplæring. Søkere som er 23 år eller eldre i opptaksåret, kan tas opp på grunnlag av tilsvarende realkompetanse.

Søkere uten fullført og bestått videregående opplæring som er 19 år eller eldre i opptaksåret, kan tas opp til kunstfaglige utdanninger på bakgrunn av opptaksprøve dersom de oppfyller spesielle faglige krav bestemt av fagskolen. Fagskoler må søke departementet for å kunne ta opp søkere etter dette unntaket. Departementet skal fastsette i forskrift hvilke utdanninger som er omfattet av unntaket. Departementet kan gi forskrift om krav som må oppfylles for at en utdanning skal kunne omfattes av unntaket, og en øvre grense for hvor mange som kan tas opp gjennom bruk av unntaksordningen over en bestemt periode.

Departementet kan gi forskrift om at fagskolene i særskilte tilfeller kan gi dispensasjon fra kravet om fullført og bestått videregående opplæring ved opptak til en utdanning dersom søkerne har de nødvendige faglige forutsetningene for den aktuelle utdanningen.

Styret selv skal gi utfyllende forskrift om opptak til den enkelte fagskolen, med krav til formell utdanning eller tilsvarende realkompetanse.
Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972), 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 16 a. Bruk av falske dokumenter ved opptak til utdanninger

Bruk av falske vitnemål eller andre falske dokumenter ved opptak til fagskoler er forbudt. Tilsvarende gjelder for dokumenter utstedt av falske institusjoner.

Dersom en fagskole eller Samordna opptak oppdager at en søker har levert falske vitnemål eller andre falske dokumenter eller dokumenter utstedt av falske institusjoner i forbindelse med opptak til utdanning, skal forholdet anmeldes til politiet.

Den som har søkt opptak til utdanning etter § 16 ved bruk av falske vitnemål eller andre falske dokumenter eller dokumenter utstedt av falske institusjoner, skal få dokumentene inndratt og skal ikke gis opptak til utdanning ved fagskolen

i inntil ett år. Et opptak som er gitt på grunnlag av dokumenter som nevnt i første punktum, skal annulleres. Vedtak om inndragning og vedtak om karantenetid ved en fagskole skal treffes av styret selv eller institusjonens klagenemnd med to tredjedels flertall. Departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av departementet, jf. § 20 femte ledd, er klageinstans.

Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om hva som anses som falske vitnemål, falske dokumenter og dokumenter utstedt fra falske institusjoner etter denne loven.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972), endret ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 16 b. Gjennomføring av opptak

Departementet kan gi forskrift om en nasjonal samordning av opptaket til utdanninger ved fagskoler, og om nasjonale opptaksregler, blant annet om opptaksgrunnlag, rangering av søkerne og klagebehandling.

Den nasjonale opptakstjenesten kan behandle personopplysninger om en søker når det er nødvendig for å behandle en søknad om opptak. Personopplysninger som er nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, kan behandles dersom den registrerte har gitt opplysningene eller tillatelse til å innhente dem.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av personopplysninger ved gjennomføring av opptak, blant annet om formålet med behandlingen, om behandlingsansvar, om hvilke personopplysninger som kan behandles, om bruk av automatiserte avgjørelser, og om adgangen til innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

Tilføyd ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 17. Innholdet i utdanningen

Styret skal fastsette en plan for innholdet i utdanningen og bestemme hvordan planen skal gjennomføres. Det skal blant annet fastsettes bestemmelser om obligatoriske kurs, praksisstudier, vurderingsformer og lignende.

Departementet kan gi forskrift om

a. nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk
b. et felles vurderingsuttrykk ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering.

Endret ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 17 a. Studiepoeng

Studiepoeng er en betegnelse på læringsutbytte og normert studietid. Det gis 60 studiepoeng for læringsutbytte oppnådd på bakgrunn av tilsvarende ett års bestått fagskoleutdanning på heltid. Ett års fagskoleutdanning på heltid tilsvarer normalt ti måneder.

Dersom fagskoleutdanningen er inndelt i emner, skal hvert emne tildeles studiepoeng etter den relative vekten det har i arbeidsbelastning for studentene og læringsutbytte innenfor utdanningen. Studiepoeng skal brukes ved vurdering av godskriving av utdanning mellom fagskoler og i karakterutskrifter for gjennomførte emner fra fagskoleutdanning.

Antallet oppnådde studiepoeng skal fremgå av vitnemål og annen dokumentasjon for fullført fagskoleutdanning.

Tilføyd ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 18. Grader

Departementet kan i forskrift bestemme hvilke grader en fagskole kan gi.

§ 19. Vitnemål

Fagskolen skal utstede vitnemål for fullført fagskoleutdanning. NOKUT kan gi forskrift om krav til vitnemålets utforming og innhold. En student som ikke har fullført fagskoleutdanning, kan be om en karakterutskrift som viser beståtte emner og prøver og andre vurderinger studenten har fått.

Ved overgangen fra betegnelsen fagskolepoeng til studiepoeng skal fagskolene skrive ut nye vitnemål til de tidligere studentene som ønsker det. Fagskolen kan kreve at disse dekker utgiftene til utstedelse av det nye vitnemålet.

§ 20. Klageorganer

En fagskole skal opprette en lokal klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak. Styret kan bestemme at klagenemnda også skal behandle andre klagesaker fra studentene og saker etter §§ 23 til 27. Myndigheten til å treffe

vedtak etter §§ 23 til 27 kan ikke delegeres til andre organer ved fagskolen.

Den lokale klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Lederen og dennes varamedlem skal oppfylle lovens krav til lagdommere og skal ikke være ansatt ved fagskolen. To av medlemmene i klagenemda skal være studenter.

Klagenemnda er vedtaksfør når lederen eller varamedlemmet for lederen og minst to andre medlemmer eller varamedlemmer er til stede.

Den lokale klagenemndas vedtak i saker som gjelder klage på fagskolens enkeltvedtak, kan ikke påklages.

Departementet kan gi forskrift om et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning som skal behandle klager på enkeltvedtak på bestemte områder og om saksbehandlingen i klagesaker.

Kapittel 5 Studentenes rettigheter og plikter

§ 21. Avsluttende vurdering, eksamen og sensur

Styret skal sørge for at studentenes kunnskap, ferdigheter og generelle kompetanse blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal sikre det faglige nivået ved den aktuelle utdanningen. Det skal være en ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene.

Styret oppnevner sensor ved eksamener, prøver, bedømmelser av oppgaver eller annet arbeid når resultatet inngår i vitnemålet eller innregnes i karakter for utdanningen.

Sensuren skal være klar innen tre uker etter at en eksamen, prøve eller oppgave eller et annet arbeid er gjennomført, hvis ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Hvis sensuren ikke kan gis innen tre uker, skal studenten varsles om det og samtidig få vite når sensuren kan ventes. Styret selv kan gjøre unntak for enkelteksamener og fastsette en lengre frist når det ikke er mulig å skaffe det antallet kvalifiserte sensorer som er nødvendig for å gjennomføre sensuren på tre uker.

Ved ny sensur etter §§ 22 og 23 benyttes én eller flere sensorer. Minst én sensor skal være ekstern. Karakteren kan endres både til gunst og ugunst for klageren. Hvis en karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve og karakteren endres etter ny sensur av den skriftlige delen av eksamenen, skal det holdes ny muntlig prøve for å få fastsatt endelig karakter.

Styret selv gir forskrift om gjennomføring av eksamener, prøver og annet arbeid. Dette omfatter vilkår for å gå opp til en eksamen eller prøve på nytt, adgangen til en ny praksisperiode og oppmelding. Styret kan delegere til en avdeling ved fagskolen å gi utfyllende forskrift om forhold som er særegne for

den enkelte eksamen.

§ 22. Rett til begrunnelse og klage på karakterfastsetting

En student har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen. Hvis karakteren er gitt for en muntlig eksamen eller en bedømmelse av praktiske ferdigheter, må studenten kreve en slik begrunnelse umiddelbart etter at karakteren er formidlet. Hvis karakteren kunngjøres elektronisk, og studenten kan kreve begrunnelsen elektronisk, må studenten kreve begrunnelse innen én uke etter at karakteren blir kunngjort. Hvis karakteren kunngjøres på en annen måte, må studenten kreve begrunnelse innen én uke etter at studenten fikk kjennskap til karakteren, men likevel ikke senere enn tre uker etter at karakteren ble kunngjort.

Begrunnelsen skal gis innen to uker etter at studenten har bedt om den. Dersom begrunnelsen ikke kan gis innen to uker, skal studenten varsles om det og samtidig få vite når begrunnelsen kan ventes. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsippene som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av studentens prestasjon. Begrunnelsen kan gis muntlig eller skriftlig.

Hvis det er gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen, skal studentene ha tilgang til dem etter at karakteren er fastsatt.

En student kan klage skriftlig over karakteren innen tre uker etter at eksamensresultatet er kunngjort. Det skal da gjennomføres en ny sensur. Ved den nye sensuren skal sensorene ikke få kjennskap til den opprinnelige karakteren, sensors begrunnelse for karakteren eller studentens begrunnelse for klagen. Hvis studenten har bedt om begrunnelse for eller klaget over formelle feil, løper klagefristen fra studenten har fått begrunnelsen, eller til klagen på formelle feil er endelig avgjort. Hvis det brukes en løpende vurdering med karakter, kan fagskolen bestemme om studenten skal kunne klage etter hver enkelt vurdering, eller først når resultatet er kunngjort.

En student kan ikke klage på en bedømmelse av en muntlig prestasjon, en vurdering av praksisstudier eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve.

En student kan ikke klage på karakterfastsettingen etter en ny sensur.

§ 23. Klage på formelle feil ved eksamen

En student som har vært oppe til en eksamen, en prøve eller et annet arbeid som bedømmes med karakterer, kan klage på formelle feil innen tre uker etter at studenten er blitt eller burde være kjent med feilen. Klagen skal rettes til

fagskolen. Styret er klageinstans.

Et sensurvedtak skal oppheves hvis det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller bedømmelsen av prestasjonen. Hvis feilen kan rettes opp gjennom en ny sensur, skal dette gjennomføres. Hvis feilen ikke kan rettes opp gjennom en ny sensur, skal det holdes en ny eksamen, prøve eller lignende med nye sensorer. En student kan klage etter § 22 på karakterfastsettingen ved sensuren.

Hvis en student har krevd begrunnelse for eller klaget over karakterfastsettingen, løper klagefristen fra studenten har fått begrunnelsen, eller til klagen på karakterfastsettingen er endelig avgjort.

Fagskolen eller klageinstansen kan bestemme at det skal foretas en ny sensur eller holdes en ny eksamen, prøve eller lignende hvis det er begått formelle feil som kan ha hatt innvirkning på én eller flere studenters prestasjoner eller bedømmelsen av disse.

§ 24. Annullering av eksamen eller prøve

Hvis en student har brukt et falskt vitnemål eller andre falske dokumenter eller har opptrådt uredelig på annen måte og dermed fått adgang til å avlegge en eksamen, en prøve eller et annet arbeid som bedømmes med karakterer, kan styret annullere resultatet. Styret kan også annullere godkjenningen av emner hvis en student på tilsvarende urettmessig grunnlag har fått rett til å studere.

Styret kan annullere resultatet av en eksamen, prøve eller lignende eller godkjenningen av et emne dersom en student forsettlig eller grovt uaktsomt har fusket, eller forsettlig har forsøkt å fuske, i forbindelse med eksamenen, prøven eller lignende eller under gjennomføringen av emnet.

Hvis en student har fått fritak eller godskriving etter § 8 ved å benytte et falskt vitnemål eller andre falske dokumenter, eller ved å opptre uredelig på annen måte, kan styret annullere fritaket eller godskrivingen.

En student kan klage på et vedtak om annullering. Departementet eller nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning er klageinstans, jf. § 20 femte ledd.

Adgangen til å annullere foreldes ikke.

Når styret har fattet et vedtak om annullering, skal studenten levere eventuelle vitnemål eller karakterutskrifter tilbake til fagskolen. Et endelig vedtak om annullering etter første eller annet ledd er et særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Dersom fagskolen oppdager at en søker eller student har levert falske vitnemål, andre falske dokumenter eller dokumenter utstedt av falske institusjoner, jf. første og tredje ledd, skal forholdet anmeldes til politiet. Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

§ 25. Bortvisning og utestenging

Hvis en student, til tross for en skriftlig advarsel fra fagskolen, gjentatte ganger opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende på medstudenters arbeid eller virksomheten ved fagskolen ellers, kan styret fatte vedtak om at studenten skal bortvises i inntil ett år. Rektoren ved skolen kan fatte vedtak om bortvisning dersom vilkårene i § 12 annet ledd er til stede. Et slikt vedtak gjelder inntil styret kan fatte et endelig vedtak i saken. Bortvisningen innebærer ikke at studenten fratas retten til å gå opp til eksamen.

Hvis en student, til tross for en skriftlig advarsel fra fagskolen, ikke retter seg etter et vedtak om bortvisning, kan styret vedta å utestenge studenten fra utdanningen i inntil ett år. Utestenging fra studiet innebærer at studenten fratas retten til å gå opp til eksamen.

Hvis en student har skapt fare for liv eller helse, eller har opptrådt grovt usømmelig overfor noen som studenten har møtt i forbindelse med undervisning eller praksisstudier, kan styret vedta at studenten skal utestenges fra fagskoleutdanning med klinisk undervisning og praksisstudier i inntil tre år. Tilsvarende gjelder hvis en student har brutt lovfestet taushetsplikt.

Hvis en student har benyttet et falskt vitnemål, andre falske dokumenter eller på annen måte har opptrådt uredelig, jf. § 24 første og tredje ledd, eller har fusket eller forsøkt å fuske, jf. § 24 annet ledd, kan styret vedta at studenten skal utestenges fra all utdanning ved fagskolen i inntil ett år. Tilsvarende gjelder for en student som forsettlig har medvirket til fusk.

Et vedtak om å bortvise eller utestenge en student skal fattes med minst to tredels flertall. Studenten har rett til å uttale seg før det fattes vedtak i en sak om bortvisning eller utestenging og kan klage på vedtaket. Departementet eller nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning er klageinstans, jf. § 20 femte ledd.

§ 26. Vurdering av skikkethet

Fagskolen skal gjennom hele utdanningen gjøre en løpende skikkethetsvurdering av alle studenter som er omfattet av kravet om slik vurdering. Fagskolen fastsetter i forskrift hvilke utdanninger som er omfattet av skikkethetsvurdering. En skikkethetsvurdering skal vise om en student har de nødvendige forutsetningene for å kunne utøve et yrke.

Et vitnemål for fullført og bestått utdanning innebærer at kandidaten er vurdert som skikket for yrket.

Styret kan vedta at en student ikke er skikket for yrket. Blir det fattet et slikt vedtak, kan styret også vedta at studenten skal utestenges fra utdanningen i inntil fem år.

Et vedtak om at en student ikke er skikket for et yrke og et vedtak om å

utestenge en student fra en fagskoleutdanning fordi studenten ikke er skikket for yrket skal fattes med minst to tredels flertall. En student har rett til å uttale seg før det fattes vedtak i en sak om skikkethet eller utestenging. Studenten kan klage på vedtaket. Departementet eller det nasjonale klageorganet for fagskoleutdanning er klageinstans, jf. § 20 femte ledd.

Departementet gir forskrift om skikkethetsvurdering, blant annet om kriterier for vurderingen, saksbehandlingen og skikkethetsnemnd.

Endret ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 27. Krav om politiattest

I utdanninger der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksisstudier, skal fagskolen kreve at studentene legger frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Fagskolen kan kreve politiattest ved opptak og underveis i slike utdanninger.

Hvis det er gitt særlige regler om politiattest for bestemte typer arbeid, gjelder disse reglene tilsvarende for studenter som deltar i praksisstudier eller klinisk undervisning.

Den som ikke fremlegger politiattest etter reglene i denne bestemmelsen og fagskoleforskriften kapittel 4, har ikke rett til å delta i klinisk undervisning eller praksisopplæring. Det kan gjøres unntak fra dette dersom årsaken til at søkeren eller studenten ikke fremlegger politiattest ligger utenfor vedkommendes kontroll.

Studenter som ikke kan delta i obligatorisk praksisopplæring eller i klinisk undervisning etter denne bestemmelsen, får ikke vitnemål for fullført grad eller utdanning.

En student som er dømt eller har vedtatt et forelegg for et straffbart forhold som omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd eller i regler om krav til politiattester som nevnt i andre ledd, kan utestenges fra praksisstudier eller klinisk undervisning. Studenten kan bare utestenges hvis deltakelse i praksisstudier eller klinisk undervisning må regnes som uforsvarlig på grunn av den kontakten studenten da får med mennesker.

En student som er siktet eller tiltalt for et straffbart forhold som omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd eller i regler om krav til politiattester som nevnt i andre ledd, kan utestenges fra praksisstudier eller klinisk undervisning inntil en rettskraftig dom foreligger, eller til saken er henlagt. Studenten kan bare utestenges hvis deltakelse i praksisstudier eller klinisk undervisning må regnes som uforsvarlig på grunn av den kontakten studenten da får med mennesker.

Styret avgjør om en student skal utestenges fra klinisk undervisning eller

praksisstudier. Vedtaket skal fattes på grunnlag av uttalelse fra fagskolen. Et vedtak om å utestenge en student etter denne bestemmelsen skal fattes med minst to tredels flertall.

En student kan klage på et vedtak om utestenging etter denne bestemmelsen. Departementet eller det nasjonale klageorganet for fagskoleutdanning er klageinstans, jf. § 20 femte ledd.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i saker om innhenting og behandling av politiattest.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

§ 28. Rett til permisjon i forbindelse med fødsel og omsorg for barn

En gravid student har rett til utsatt eksamen hvis eksamensdatoen er i perioden mellom tre uker før fastsatt termindato og seks uker etter fødsel. Barnets andre forelder har rett til utsatt eksamen hvis eksamensdatoen er innenfor to uker etter fødselen. Departementet kan gi forskrift om rett til utsatt eksamen på grunn av fødsel.

En student som får barn under utdanningen, har rett til permisjon fra utdanningen under svangerskapet og til omsorg for barn. I permisjonsperioden har studenten fortsatt status som student ved fagskolen og har rett til å gjenoppta utdanningen på samme nivå som før permisjonen. Bestemmelsene i arbeidsmiljøloven §§ 12-1 til 12-5 og § 12-7 gjelder så langt de passer.

Fagskolen skal legge til rette for at studenter som er i permisjon etter første ledd, kan gjenoppta utdanningen så raskt som mulig etter endt permisjon.

Retten til permisjon og til utsatt eksamen gjelder tilsvarende ved adopsjon.

Endret ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 28 a. Permisjon fra utdanning

Studenter har rett til permisjon fra utdanningen når de er i tjeneste etter forsvarsloven § 17, når de har verv i studentpolitiske eller folkevalgte organer, og når det foreligger andre særlige grunner. Studentene skal få permisjon så lenge behovet tilsier det, og behovet må kunne dokumenteres.

I permisjonsperioden har studenten fortsatt studierett og rett til å gå opp til eksamen ved fagskolen.

Fagskolene kan gi forskrift om permisjon.

Tilføyd ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 28 b. Nasjonalt studentombud

Fagskolestudenter skal ha tilgang til et nasjonalt studentombud.

Studentombudet skal gi fagskolestudenter råd og hjelp i saker som er knyttet til studiesituasjonen, og bidra til å ivareta studentenes rettssikkerhet overfor fagskolen. Studentombudet kan ikke instrueres i sitt virke. Studentombudet kan selv bestemme om det skal bistå en student i en sak.

Studentombudet har ikke selv myndighet til å avgjøre saker.

Ansettelse på åremål kan benyttes for studentombud. Åremålsperioden kan være fire til seks år. Ingen kan være ansatt på åremål etter denne bestemmelsen i en sammenhengende periode på mer enn tolv år.

Departementet kan gi forskrift om studentombud.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 61 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 777), endret ved lover 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026), 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873), 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092, tidligere § 14a).

Kapittel 6 Økonomi og tilsyn

§ 29. Offentlig tilskudd og egenbetaling

Fagskoler kan søke om offentlig tilskudd fra fylkeskommunen.

Fagskoler kan kreve egenbetaling fra studenter bare når det ikke ved tildeling av offentlige tilskudd er forutsatt at utdanningen skal være gratis. Departementet kan gi forskrift om fagskolens adgang til å kreve egenbetaling fra studenter.

Alle private fagskoler skal benytte offentlig tilskudd og egenbetaling fra studentene til den akkrediterte utdanningen og innenfor lovens formål.

Private fagskoler som mottar offentlig tilskudd, skal la tilskudd og egenbetaling komme studentene til gode. Private fagskoler som mottar offentlig tilskudd, kan ikke foreta utdelinger.

Private fagskoler som ikke mottar offentlig tilskudd, kan ikke foreta utdelinger som medfører at egenkapitalen blir lavere enn 20 prosent av eiendelene.

Departementet kan gi forskrift om disponering av offentlig tilskudd og egenbetaling, herunder ved avvikling.

§ 30. Avtaler med nærstående

Private fagskoler kan ikke gjennomføre avtaler med nærstående eller overføre midler til nærstående på andre vilkår enn det som ville ha vært fastsatt mellom uavhengige parter.

Fagskolen skal kunne dokumentere at det ikke er gjennomført avtaler i strid med første ledd.

Hvis departementet ber om det, skal nærstående til private fagskoler gi departementet innsyn i dokumentasjon om avtaler som nevnt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om avtaler med nærstående, herunder hvem som regnes som nærstående, og krav om dokumentasjon.

§ 31. Tilsyn

Departementet fører tilsyn med private fagskoler.

Private fagskoler plikter å bistå under tilsynet. De skal gi opplysninger som kan ha betydning for oppfyllelse av krav gitt i eller i medhold av denne loven. Tilsynsmyndigheten kan kreve at fagskolen dokumenterer og redegjør for slike opplysninger, for eksempel ved å utlevere eller sammenstille regnskapsmateriale med bilag, korrespondanse og styreprotokoller. Tilsynsmyndigheten skal få adgang til de lokalene fagskolen disponerer.

Tilsynsmyndigheten kan kreve at revisor og regnskapsfører utleverer opplysninger etter andre ledd uten hinder av lovbestemt eller avtalt taushetsplikt.

Departementet kan gi forskrift om fagskolens plikt til å bistå under tilsynet, blant annet om hvordan opplysninger skal gis, og om adgang til fagskolens lokaler.

§ 32. Rapportering

Private fagskoler skal rapportere regnskapsinformasjon og sammenstilte data om studietilbud, studenter og personale til departementet.

Private fagskoler må gi særskilt melding til departementet ved fusjon, fisjon, salg, omdanning eller avvikling av virksomheten. De skal melde fra før slike endringer gjennomføres.

Departementet kan gi forskrift om private fagskolers rapporteringsplikt og meldeplikt, hva rapporter og meldinger skal inneholde og formkrav.

§ 33. Regnskap og revisjon

Private fagskoler er regnskapspliktige etter regnskapsloven § 1-2 og i samsvar med kravet til organisasjonsform etter § 13. Private fagskoler som er små foretak etter regnskapsloven, skal følge reglene i regnskapsloven for mellomstore foretak.

Private fagskoler skal ha et økonomisk skille mellom de akkrediterte delene av virksomheten og de ikke-akkrediterte delene av virksomheten. Regnskapene skal kunne dokumentere at fagskolen opprettholder et slikt skille mellom delene av virksomheten.

Regnskapene for private fagskoler skal revideres av statsautorisert eller registrert revisor, jf. revisorloven § 3-1.

Departementet kan gi forskrift om krav til regnskapet, dokumentasjon og revisjon.

Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 61 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 777), 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 34. Pålegg om retting

Hvis departementet avdekker brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller i grunnlaget for tilskuddet, kan departementet pålegge fagskolen å rette dette innen en gitt frist.

§ 35. Krav om tilbakebetaling av tilskudd

Hvis offentlig tilskudd disponeres i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller i grunnlaget for tilskuddet, kan departementet kreve tilskuddet tilbakebetalt. Vedtak om tilbakebetaling av offentlig tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 36. Tvangsmulkt

For å sikre at pålegg som er gitt etter § 34 blir fulgt, kan departementet bestemme at den pålegget retter seg mot, skal betale en tvangsmulkt til staten. Tvangsmulkten fastsettes som løpende dagsmulkt fra utløpet av fristen som er satt i pålegget, og inntil forholdet er rettet.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt, blant annet om utstedelse, størrelse, forfall, klage og lemping.

§ 37. Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge private fagskoler overtredelsesgebyr dersom fagskolen eller noen som opptrer på vegne av fagskolen, forsettlig eller uaktsomt overtrer regler som er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven.

Størrelsen på overtredelsesgebyret fastsettes i hvert enkelt tilfelle. Et endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr, blant annet om utstedelse, størrelse av et fastsatt gebyr, forfall, klage over et vedtak om overtredelsesgebyr og lemping.

Endret ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 38. Tilbaketrekking av akkreditering

Hvis en privat fagskole ikke retter alvorlige forhold som er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven innen fristen etter § 34, kan departementet trekke akkreditering av fagområdet eller fagskoleutdanningen tilbake.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling ved tilbaketrekking av akkreditering etter første ledd.

Kapittel 7 Diverse bestemmelser

§ 39. Forholdet til forvaltningsloven

Når fagskolene behandler saker etter loven her, gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven om habilitet i §§ 6 til 10 og om taushetsplikt i §§ 13 til 13 e.

Hvis ikke noe annet er bestemt, gjelder forvaltningsloven kapittel III til VI og VIII for avgjørelser om opptak, avsluttende vurdering, annullering av eksamen, bortvisning, utestenging, skikkethetsvurdering, godskriving, og fritak etter loven her.

Departementet kan gi forskrift om at forvaltningsloven kapittel VI ikke skal gjelde for vedtak fra NOKUT om akkreditering av fagskoleutdanning.

§ 39 a. Fagskolenes behandling av personopplysninger

Fagskolene kan behandle personopplysninger om søkere og studenter når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven. Fagskolene kan behandle

personopplysninger som er nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, dersom det er nødvendig for å behandle saker etter §§ 25 og 26 eller den registrerte har gitt opplysningene eller tillatelse til å innhente dem.

Departementet kan gi forskrift om fagskolenes behandling av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles, bruk av automatiserte avgjørelser og om innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger. Tilføyd ved lov 31 mai 2024 nr. 26 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 873).

§ 40. Forsøk

Departementet kan vedta at det kan gjøres unntak fra loven og forskriftene til loven i forbindelse med tidsavgrensede organisatoriske eller pedagogiske forsøk.

§ 41. Deling av opplysninger om vitnemål og karakterer

Fagskoler kan oversende vitnemål og karakterer til den nasjonale databasen for vitnemål og dokumentasjon av kompetanse, jf. opplæringslova § 25-2.

Fagskoler kan dele en persons fødselsnummer, D-nummer og informasjon som kan identifisere at den nasjonale databasen som nevnt i første ledd eller fagskolen har opplysninger om personens utdanningsresultater, automatisk med en portal for deling av vitnemål og dokumentasjon om oppnådd kompetanse, jf. universitets- og høyskoleloven § 15-1. Opplysninger om vitnemål og karakterer kan bare deles når den registrerte har bestemt det. Endret ved lover 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972), 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028), 8 mars 2024 nr. 9 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 8 mars 2024 nr. 407).

§ 42. Rapportering til database for statistikk om fagskoleutdanning

Personopplysninger som nevnt i annet og tredje ledd kan behandles i en database for statistikk om fagskoleutdanning for å legge til rette for å utarbeide statistikk og gjennomføre utredninger og forskning, og for departementets forvaltning og ansvar for fagskoleutdanning.

For søkere til og studenter ved fagskoler kan følgende personopplysninger behandles:

a. fødselsnummer

b. midlertidig fødselsnummer
c. navn
d. statsborgerskap
e. opplysninger knyttet til utdanningen som studieprogresjon og karakterer.

For ansatte ved fagskoler kan følgende personopplysninger behandles:

a. fødselsnummer
b. ID-type og ID-nummer
c. navn
d. statsborgerskap
e. opplysninger knyttet til stillingsforhold og finansiering av stillingen.

Fagskoler skal rapportere personopplysninger som nevnt i annet og tredje ledd til databasen for statistikk om fagskoleutdanning. Departementet kan fastsette frister for rapporteringen, og at rapporteringen skal skje elektronisk. Departementet kan gi fagskoler fritak fra plikten til å rapportere opplysninger om søkere.

Personopplysningene i databasen kan utleveres og sammenstilles til forskning og utredning i samsvar med formålet i første ledd. Opplysningene kan også utleveres til andre departementer, statlige organer og fylkeskommuner som etter personopplysningsloven har adgang til å behandle slike opplysninger.

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse er behandlingsansvarlig for personopplysningene i databasen. Departementet kan gi forskrift om behandlingen av opplysninger i databasen.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 81 (ikr. 1 aug 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1972).

§ 43. Forbud mot bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet

Studenter og ansatte skal ikke bruke klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet i forbindelse med undervisning eller tilsvarende, inkludert på turer, ekspedisjoner og lignende i tilknytning til utdanningsinstitusjonens undervisning. Forbudet gjelder ikke når bruken av slike plagg er begrunnet i klimatiske, pedagogiske, læringsmessige, helsemessige eller sikkerhetsmessige forhold.

En student som tross skriftlig advarsel har brukt klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet i strid med første ledd, kan bortvises i inntil ett år. Hvis studenten til tross for skriftlig advarsel ikke etterkommer et vedtak om

bortvisning, kan studenten utestenges fra utdanningen i inntil ett år. Vedtak om bortvisning kan treffes av rektor eller den rektor bemyndiger. Vedtak om utestengning treffes av styret selv eller institusjonens klagenemnd. Vedtak om bortvisning eller utestengning kan påklages til institusjonens klagenemnd eller nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning, jf. § 13.

Dersom en ansatt opptrer i strid med forbudet i første ledd, skal den ansatte bes om å fjerne klesplagget som dekker ansiktet. Gjentatte brudd på forbudet kan være grunnlag for oppsigelse.

Tilføyd ved lov 22 juni 2018 nr. 85 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 946).

Kapittel 8 Ikrafttredelse og overgangsregler

§ 44. Ikrafttredelses- og overgangsregler

Loven trer i kraft fra det tidspunktet[1] Kongen bestemmer.

Fra samme tidspunkt oppheves lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning.

Forskrifter gitt med hjemmel i lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning skal gjelde frem til 31. desember 2019 eller til forskriften blir opphevet.

Retten til å få skrevet ut et nytt vitnemål for dem som har vitnemål som oppgir fagskolepoeng, oppheves 31. desember 2020.

Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 85 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 946, tidligere § 43).

1 Fra 1 juli 2018 iflg. res. 8 juni 2018 nr. 826 med unntak av § 7 som trer i kraft 1 jan 2019.

§ 45. Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i lov 14. desember 2007 nr. 116 om studentsamskipnader: – – –

Endret ved lov 22 juni 2018 nr. 85 (ikr. 1 aug 2018 iflg. res. 22 juni 2018 nr. 946, tidligere § 44).

Lov om pakkereiser og reisegaranti mv. (pakkereiseloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Virkeområde

Loven gjelder for pakkereiser som næringsdrivende tilbyr for salg eller selger til reisende, og for sammensatte reisearrangementer som næringsdrivende formidler til reisende. Loven gjelder også for næringsdrivende som ikke er etablert i riket, men som retter sin virksomhet etter første punktum mot reisende i riket.

Kongen kan i forskrift bestemme i hvilken grad loven skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen og kan gi særlige regler av hensyn til de stedlige forholdene.

§ 2. Unntak fra lovens virkeområde

Loven gjelder ikke pakkereiser og sammensatte reisearrangementer som

a. varer kortere enn 24 timer og ikke omfatter innkvartering over natten
b. tilbys eller formidles leilighetsvis på et ideelt grunnlag og kun til en begrenset gruppe reisende, eller
c. kjøpes på grunnlag av en generell avtale mellom næringsdrivende om kjøp av forretningsreiser.

§ 3. Ufravikelighet

Loven kan ikke fravikes ved avtale til ulempe for den reisende.

§ 4. Forholdet til annet regelverk

Loven begrenser ikke opplysningsplikten eller krav til avtalen som følger av andre regler.

§ 5. Reisetjeneste

Med reisetjeneste forstås i denne loven:

a. persontransport
b. innkvartering som ikke er en integrert del av persontransport, og som ikke skjer med tanke på bosetting
c. utleie av biler, andre motorvogner som definert i artikkel 3 nr. 11 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2007/46/EF, eller motorsykler som krever førerkort etter artikkel 4 nr. 3 bokstav c i europaparlaments- og rådsdirektiv 2006/126/EF
d. enhver annen turisttjeneste som ikke er en integrert del av en reisetjeneste som definert i bokstav a, b eller c.

§ 6. Pakkereise

Med pakkereise forstås i denne loven en kombinasjon av minst to forskjellige typer reisetjenester som gjelder samme reise eller ferie dersom

a. reisetjenestene settes sammen av én næringsdrivende, herunder på anmodning fra den reisende eller etter den reisendes valg, før det inngås én avtale om alle reisetjenestene, eller
b. reisetjenestene, uavhengig av om det inngås separate avtaler med flere ytere av reisetjenester
    1. kjøpes fra ett utsalgssted og alle reisetjenestene velges før den reisende samtykker i å betale
    2. tilbys, selges eller faktureres til en inklusiv- eller totalpris
    3. annonseres eller selges under betegnelsen «pakkereise» eller lignende betegnelse
    4. kombineres etter inngåelse av en avtale, der en næringsdrivende gir den reisende rett til å velge blant et utvalg av forskjellige typer reisetjenester, eller
    5. kjøpes fra flere næringsdrivende gjennom lenkede bestillingsprosesser på internett, der den reisendes navn, betalingsopplysninger og e-postadresse overføres fra den næringsdrivende som den første avtalen inngås med, til en eller flere andre næringsdrivende, og en avtale med en av de sistnevnte næringsdrivende inngås senest 24 timer etter at bestillingen av den første reisetjenesten er bekreftet.

En kombinasjon av reisetjenester der én type reisetjeneste som definert i § 5 bokstav a, b eller c, kombineres med en eller flere turisttjenester som definert i § 5 bokstav d, er bare en pakkereise dersom turisttjenestene

a. utgjør en vesentlig andel av kombinasjonens verdi eller annonseres som, eller på annen måte utgjør et vesentlig element i kombinasjonen, eller
b. velges eller kjøpes før leveringen av en reisetjeneste som definert i § 5 bokstav a, b eller c, har begynt.

§ 7. Sammensatt reisearrangement

Med sammensatt reisearrangement forstås i denne loven minst to forskjellige typer reisetjenester som kjøpes for samme reise eller ferie, som ikke utgjør en pakkereise, og som fører til at det inngås separate avtaler med hver enkelt yter av reisetjenester, dersom den næringsdrivende

a. formidler den reisendes separate valg og separate betaling for hver reisetjeneste i løpet av ett besøk hos eller én henvendelse til den næringsdrivendes utsalgssted, eller
b. på en målrettet måte formidler kjøp av minst én ytterligere reisetjeneste fra en annen næringsdrivende, når en avtale med den andre næringsdrivende inngås senest 24 timer etter at bestillingen av den første reisetjenesten er bekreftet.

En kombinasjon av reisetjenester der høyst én type reisetjeneste som definert i § 5 bokstav a, b eller c, kombineres med en eller flere turisttjenester som definert i § 5 bokstav d, er bare et sammensatt reisearrangement dersom turisttjenestene utgjør en vesentlig andel av kombinasjonens verdi, eller annonseres som, eller på annen måte utgjør et vesentlig element i kombinasjonen.

§ 8. Øvrige definisjoner

Følgende begreper forstås i denne loven slik:

a. arrangør: en næringsdrivende som kombinerer og tilbyr for salg eller selger pakkereiser, enten direkte eller gjennom eller sammen med en annen næringsdrivende, eller en næringsdrivende som overfører den reisendes opplysninger til en annen næringsdrivende etter § 6 første ledd bokstav b nr. 5

b. formidler: en annen næringsdrivende enn arrangøren som tilbyr for salg eller selger pakkereiser, som er kombinert av en arrangør
c. hjemtransport: den reisendes retur til avgangsstedet eller til et annet sted som partene er enige om
d. mangel: manglende eller mangelfull levering av reisetjenestene som inngår i en pakkereise
e. næringsdrivende: en fysisk eller juridisk person som i forbindelse med avtaler som omfattes av denne loven, handler for formål som faller innenfor vedkommendes nærings- eller yrkesvirksomhet, og enhver som handler i vedkommendes navn eller på vedkommendes vegne
f. pakkereiseavtale: en avtale om en pakkereise som helhet eller, dersom pakkereisen består av separate avtaler, alle avtalene om reisetjenestene som inngår i pakkereisen
g. reisende: en person som har til hensikt å inngå en pakkereiseavtale, eller som har rett til å reise på grunnlag av en avtale som omfattes av denne loven
h. utsalgssted: et forretningslokale for detaljhandel, mobilt eller fast, eller et detaljhandelsnettsted eller lignende nettstrukturer, herunder nettsteder for detaljhandel eller nettsalgssteder som presenteres for reisende som ett salgssted, herunder en telefontjeneste
i. uunngåelige og ekstraordinære omstendigheter: en situasjon som den part som påberoper seg en slik situasjon ikke har kontroll over, og der konsekvensene ikke hadde kunnet avverges, selv om alle rimelige tiltak var blitt truffet
j. varig medium: en innretning som gjør den reisende eller den næringsdrivende i stand til å lagre opplysninger på en slik måte at opplysningene i fremtiden er tilgjengelige i uendret form.

Kapittel 2. Opplysningsplikt og innhold i pakkereiseavtalen

§ 9. Opplysninger som skal gis før det inngås avtale om pakkereise

Før det inngås en avtale om en pakkereise skal arrangøren eller formidleren gi den reisende følgende opplysninger, dersom det er relevant for pakkereisen:

a. reisetjenestenes vesentligste kjennetegn. Dette omfatter:
    1. reisemål, reiserute og oppholdets varighet, med angivelse av datoer og antall netter som inngår ved innkvartering
    2. transportmidler, type transport og transportkategorier, steder, datoer og tidspunkter for avreise og retur, steder

hvor det gjøres opphold underveis og varigheten av disse oppholdene, samt transportforbindelser. Hvis det nøyaktige tidspunktet ennå ikke er fastsatt, skal den næringsdrivende opplyse den reisende om det omtrentlige tidspunktet for avreise og retur

3. innkvarteringsstedets beliggenhet, hovedkjennetegn og, dersom det er relevant, kategori etter bestemmelseslandets regler
4. måltider som inngår
5. besøk, utflukter eller andre ytelser som inngår i den samlede prisen som er avtalt for pakkereisen
6. dersom det ikke fremgår av sammenhengen, hvorvidt noen av reisetjenestene ytes den reisende som del av en gruppe, og i så fall den omtrentlige størrelsen på gruppen, hvis det kan angis
7. dersom den reisendes utbytte av andre turisttjenester avhenger av en effektiv muntlig kommunikasjon, språket som disse tjenestene vil foregå på, og
8. hvorvidt reisen eller ferien generelt er egnet for personer med funksjonsnedsettelser og, på anmodning fra den reisende, nøyaktige opplysninger om hvorvidt reisen eller ferien er egnet for den reisende

b. arrangørens, eventuelt formidlerens, foretaksnavn, fysiske adresse, telefonnummer og e-postadresse
c. pakkereisens samlede pris, inkludert skatter og eventuelle tilleggsavgifter, gebyrer og andre kostnader. Dersom kostnadene ikke med rimelighet kan beregnes før avtalen inngås, skal det angis hvilke typer tilleggskostnader den reisende eventuelt må betale
d. betalingsvilkår, blant annet beløp eller prosentandel av prisen som skal betales på forskudd, og tidsplanen for betaling av restbeløpet, eller økonomiske garantier som skal betales eller stilles av den reisende
e. det minste antallet personer som kreves for at pakkereisen skal gjennomføres, og fristen for å avlyse reisen dersom dette antallet ikke nås
f. generelle opplysninger om pass- og visumkrav, herunder omtrent hvor lang tid det tar å få visum. Det skal også gis opplysninger om helsekrav i bestemmelseslandet
g. at den reisende til enhver tid før pakkereisen begynner kan avbestille reisen mot betaling av et rimelig gebyr eller, dersom det er relevant, arrangørens standardiserte gebyrer

h. om valgfri eller obligatorisk forsikring.

Arrangøren eller formidleren skal også gi standardopplysninger. Disse skal gis ved bruk av relevant standardisert skjema.

§ 10. Nærmere om opplysningsplikten etter § 9

Opplysningene i § 9 første ledd skal gis på en tydelig og forståelig måte og i fremhevet form. Dersom opplysningene gis skriftlig, skal de være lett leselige. Dersom pakkereiseavtalen inngås per telefon, skal opplysningene gis i telefonsamtalen.

Når næringsdrivende retter sin markedsføring ved fjernsalg og salg utenom faste forretningslokaler, jf. angrerettloven § 5 bokstav b og d, mot reisende i riket, skal opplysningene i § 9 første ledd gis på norsk.

Dersom opplysningene endres, skal endringene formidles på en tydelig og forståelig måte og i fremhevet form til den reisende før avtalen inngås. Opplysningene i § 9 første ledd bokstav a, c, d, e og g skal utgjøre en integrert del av pakkereiseavtalen og kan ikke endres, med mindre partene uttrykkelig avtaler endringer.

Der den reisendes navn, betalingsopplysninger og e-postadresser er videresendt fra arrangøren til en eller flere andre næringsdrivende etter § 6 første ledd bokstav b nr. 5, skal alle de næringsdrivende gi opplysningene i § 9 første ledd for sin reisetjeneste.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvordan opplysningsplikten skal oppfylles, herunder om standardiserte opplysningsskjemaer.

§ 11. Opplysninger som skal gis i pakkereiseavtalen eller i bekreftelsen

Pakkereiseavtalen eller bekreftelsen på avtalen skal inneholde opplysningene i § 9. I tillegg skal avtalen eller bekreftelsen inneholde følgende:

a. en angivelse av den reisendes særlige krav som arrangøren har godtatt
b. opplysninger om at arrangøren er ansvarlig for at alle reisetjenestene som inngår i avtalen leveres på en tilfredsstillende måte etter bestemmelsene i kapittel 5, og at arrangøren er forpliktet til å yte bistand til reisende i vanskeligheter etter § 36
c. Reisegarantifondets kontaktopplysninger
d. navnet, adressen, telefonnummeret, e-postadressen og, dersom det

er relevant, faksnummeret til arrangørens lokale representant, til et kontaktpunkt eller til en annen tjeneste som gjør det mulig for den reisende å kontakte arrangøren raskt og kommunisere effektivt med vedkommende, anmode om bistand dersom den reisende er i vanskeligheter, eller klage over en mangel som konstateres under gjennomføringen av pakkereisen

e. opplysning om at den reisende har plikt til, uten ugrunnet opphold, å informere om enhver mangel som konstateres under gjennomføringen av pakkereisen
f. opplysninger som muliggjør direkte kontakt med en mindreårig eller med en person som er ansvarlig for denne, når den mindreårige reiser uten foreldre eller en annen godkjent person, og pakkereiseavtalen omfatter innkvartering
g. opplysninger om intern klagebehandling, om prosedyrer for utenrettslig klagebehandling, om klageorganer som den næringsdrivende omfattes av og om den nettbaserte klageportalen for klagebehandling om landegrenser, jf. godkjenningsloven § 12 annet ledd.
h. opplysninger om den reisendes rett til å overdra avtalen til en annen reisende etter § 18.

Opplysninger som er gitt i informasjonsmateriell som arrangøren har utarbeidet eller viser til, regnes som del av avtalen. Dette gjelder ikke dersom opplysningene må antas å ha vært uten betydning for den reisendes beslutning om å inngå avtale om pakkereise.
Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285).

§ 12. Øvrige krav til pakkereiseavtalen

Språket i pakkereiseavtalen skal være klart og forståelig. Er opplysningene i § 9 gitt på norsk, skal avtalen være på norsk. Dersom avtalen inngås skriftlig, skal den være lett leselig. Opplysningene etter § 11 skal gis på en tydelig og forståelig måte og i fremhevet form.

Før det inngås en avtale som følge av at den næringsdrivende uanmodet har fremsatt et tilbud på telefon, skal den næringsdrivende bekrefte tilbudet skriftlig på et varig medium etter at telefonsamtalen er avsluttet. Den reisende blir ikke bundet før tilbudet er akseptert skriftlig, noe den næringsdrivende skal opplyse om i bekreftelsen. Den næringsdrivende skal kunne dokumentere den reisendes aksept.

Arrangøren eller formidleren skal gi den reisende en kopi av eller en

bekreftelse på pakkereiseavtalen på et varig medium, ved eller uten ugrunnet opphold etter inngåelsen av avtalen. Dersom pakkereiseavtalen inngås med partene fysisk til stede samtidig, har den reisende rett til å få en kopi av avtalen på papir. Dersom avtalen inngås utenom faste forretningslokaler, jf. angrerettloven § 5 bokstav d, skal en kopi av eller en bekreftelse på pakkereiseavtalen gis til den reisende på papir eller, dersom den reisende samtykker, på et annet varig medium.

§ 13. Bruk av elektronisk kommunikasjon

Når en avtale som skal inngås elektronisk, forplikter den reisende til å betale, skal den næringsdrivende tydelig og i fremhevet form gjøre den reisende oppmerksom på opplysningene i § 9 første ledd bokstav a og c umiddelbart før den reisende foretar bestillingen.

Den næringsdrivende skal påse at den reisende uttrykkelig erkjenner at bestillingen medfører en forpliktelse til å betale. Utføres bestillingen ved å aktivere en knapp eller annen funksjon, skal knappen eller funksjonen være merket på en lett leselig måte med «bestilling med forpliktelse til å betale» eller tilsvarende.

Overholdes ikke bestemmelsen i annet ledd, blir den reisende ikke bundet av avtalen eller bestillingen.

§ 14. Informasjon til arrangøren mv.

Ved pakkereiser som definert i § 6 første ledd bokstav b nr. 5, skal den næringsdrivende som opplysningene overføres til, informere arrangøren om inngåelsen av avtalen som fører til at det opprettes en pakkereise. Den næringsdrivende skal gi arrangøren de opplysningene som er nødvendige for at vedkommende kan oppfylle sine plikter.

Så snart arrangøren er informert om avtalen, skal vedkommende gi den reisende opplysningene i § 11 første ledd bokstav a til h på et varig medium.

§ 15. Dokumenter og opplysninger før pakkereisen begynner

Arrangøren skal gi den reisende nødvendige kvitteringer, reisekuponger og billetter, samt opplysninger om planlagte avreisetidspunkter. Dersom det er relevant, skal arrangøren også opplyse om fristen for innsjekking, samt planlagte tidspunkter for stopp underveis, transportforbindelser og ankomst. Opplysningene og dokumentene skal gis i god tid før pakkereisen begynner.

§ 16. Virkningen av brudd på visse opplysningsplikter

Har den næringsdrivende ikke opplyst om tilleggskostnader eller andre kostnader som nevnt i § 9 første ledd bokstav c, skal den reisende ikke bære disse kostnadene.

§ 17. Bevisbyrde

Den næringsdrivende har bevisbyrden for at opplysningsplikten i dette kapittelet er oppfylt.

Kapittel 3. Endring av pakkereiseavtalen før pakkereisen begynner

§ 18. Overdragelse av pakkereiseavtalen

En reisende kan overdra pakkereiseavtalen til en person som oppfyller alle vilkårene i avtalen, etter å ha gitt arrangøren et rimelig varsel på et varig medium. Et varsel gitt senest syv dager før pakkereisen begynner, skal alltid anses som rimelig.

Den som overdrar pakkereiseavtalen, og den som får avtalen overdratt til seg, er begge ansvarlige for eventuelt restbeløp og for tilleggsavgifter, gebyrer og andre kostnader som overdragelsen medfører.

Arrangøren skal opplyse overdrageren om kostnadene forbundet med overdragelsen. Disse kostnadene skal ikke være urimelige, og skal ikke overstige arrangørens faktiske kostnader ved overdragelsen. Arrangøren skal gi overdrageren dokumentasjon på kostnadene som overdragelsen medfører.

§ 19. Prisendringer

Etter at pakkereiseavtalen er inngått kan prisen på pakkereisen bare økes hvis følgende er inntatt i avtalen:

a. et uttrykkelig forbehold om at prisen kan økes
b. en angivelse av hvordan prisøkningen skal beregnes
c. en rett for den reisende til tilsvarende prisreduksjon dersom kostnader som nevnt i annet ledd endres etter avtaleinngåelsen, men før reisen begynner.

Prisen på pakkereisen kan bare økes som en direkte følge av endringer i

a. prisen på persontransport som følge av prisen på drivstoff eller andre energikilder
b. skatte- eller avgiftsnivået for reisetjenestene som inngår i avtalen, eller
c. valutakurser av betydning for pakkereisen.

Dersom prisen skal økes, må arrangøren underrette den reisende om dette på et varig medium senest 20 dager før pakkereisen begynner. Den reisende skal underrettes på en tydelig og forståelig måte, og det skal gis en begrunnelse for og en beregning av prisøkningen.

Ved prisreduksjon kan arrangørens faktiske administrasjonskostnader trekkes fra beløpet som skal tilbakebetales. Arrangøren skal dokumentere administrasjonskostnadene hvis den reisende ber om det.

§ 20. Øvrige endringer i avtalevilkår

Arrangøren kan ikke ensidig endre vilkårene i pakkereiseavtalen, med unntak av prisen etter § 19. Det kan likevel gjøres uvesentlige endringer i vilkårene hvis pakkereiseavtalen uttrykkelig tar forbehold om dette, og arrangøren underretter den reisende om endringene.

Dersom arrangøren før pakkereisen begynner må foreta vesentlige endringer i noen av de vesentligste kjennetegnene ved reisetjenestene som nevnt i § 9 første ledd bokstav a, ikke kan oppfylle særlige krav som nevnt i § 11 første ledd bokstav a, eller foreslår å øke prisen på pakkereisen med mer enn åtte prosent etter § 19, kan den reisende, innen en frist fastsatt av arrangøren, godta endringene eller avbestille pakkereisen uten å betale gebyr.

Arrangøren skal uten ugrunnet opphold underrette den reisende om endringene etter annet ledd og, dersom det er relevant, hvilken betydning disse endringene har for prisen på pakkereisen. Den reisende skal også underrettes om eventuell alternativ pakkereise som tilbys, og om pris på denne reisen.

I underretningen etter tredje ledd skal det settes en rimelig frist for når den reisende må melde fra til arrangøren om de foreslåtte endringene godtas eller om pakkereisen avbestilles. Det skal fremgå at dersom den reisende ikke svarer innen fristen, anses de foreslåtte endringene som godtatt.

Underretninger etter denne paragrafen skal gis på en tydelig og forståelig måte og i fremhevet form på et varig medium.

Dersom endringene i avtalen etter annet ledd eller den alternative pakkereisen fører til en pakkereise med lavere kvalitet eller pris, skal den reisende ha rett til et passende prisavslag.

Kapittel 4. Opphør av avtalen før pakkereisen begynner

§ 21. Avbestilling av pakkereisen mot gebyr

Den reisende har rett til å avbestille pakkereisen før den begynner mot å betale et avbestillingsgebyr.

Det kan fastsettes rimelige standardiserte avbestillingsgebyrer i pakkereiseavtalen. Ved fastsettelse av slike gebyrer skal det tas hensyn til tidsrommet mellom avbestillingen og pakkereisens begynnelse, arrangørens forventede kostnadsbesparelser og inntekter fra alternativ bruk av reisetjenestene.

Dersom det ikke er fastsatt standardiserte avbestillingsgebyrer i pakkereiseavtalen, skal gebyrets størrelse tilsvare prisen på pakkereisen med fradrag av arrangørens kostnadsbesparelser og inntekter fra alternativ bruk av reisetjenestene.

På den reisendes anmodning skal arrangøren fremlegge en begrunnelse for avbestillingsgebyrets størrelse.

§ 22. Avbestilling av pakkereisen uten gebyr

Den reisende har rett til å avbestille pakkereisen før den begynner, uten å betale gebyr, dersom det inntreffer uunngåelige og ekstraordinære omstendigheter på bestemmelsesstedet eller i umiddelbar nærhet av dette som i vesentlig grad vil påvirke gjennomføringen av pakkereisen, eller transporten av personer til bestemmelsesstedet.

§ 23. Avlysning av pakkereisen

Arrangøren kan avlyse pakkereisen dersom antall personer påmeldt til pakkereisen er lavere enn minsteantallet angitt i avtalen, og arrangøren underretter den reisende om avlysningen innen fristen fastsatt i avtalen, men senest:

a. 20 dager før pakkereisen begynner ved reiser som varer i mer enn 6 dager
b. 7 dager før pakkereisen begynner ved reiser som varer mellom 2 og 6 dager
c. 48 timer før pakkereisen begynner ved reiser som varer i mindre enn 2 dager.

Arrangøren kan også avlyse pakkereisen dersom pakkereisen ikke kan gjennomføres på grunn av uunngåelige og ekstraordinære omstendigheter og den reisende underrettes om avlysningen uten ugrunnet opphold.

Avlyses pakkereisen på grunn av forhold som nevnt i første eller annet ledd, har den reisende ikke rett til erstatning.

§ 24. Oppgjør

Ved avbestilling av pakkereisen etter § 20 annet ledd, § 21 eller § 22, eller avlysning etter § 23, skal arrangøren betale tilbake alle beløp som er innbetalt for reisen. Ved avbestilling etter § 21 kan avbestillingsgebyret trekkes fra. Tilbakebetalingen skal i alle tilfeller gjøres til den reisende, uten ugrunnet opphold og senest 14 dager etter at pakkereiseavtalen opphørte.
Endret ved lover 24 april 2020 nr. 32, 24 april 2020 nr. 32 (ikr. 24 juli 2020, andre ledd opphevet), 11 juni 2021 nr. 62.

Kapittel 5. Gjennomføring av pakkereisen

§ 25. Arrangørens ansvar

Arrangøren har ansvaret for at reisetjenestene som inngår i pakkereiseavtalen, leveres etter avtalen.

Dersom det foreligger en mangel ved pakkereisen, kan den reisende kreve avhjelp, alternative reisetjenester, prisavslag og erstatning etter henholdsvis § 27, § 28, § 31 og § 32. Den reisende kan også heve avtalen etter § 29 og kreve nødvendig hjemtransport etter § 30. Arrangøren har dessuten plikt til å sørge for nødvendig innkvartering etter § 35 og yte den reisende bistand etter § 36.

Den reisendes rettigheter etter annet ledd første og annet punktum gjelder ikke dersom arrangøren dokumenterer at mangelen skyldes den reisende.

§ 26. Den reisendes reklamasjonsplikt

Den reisende skal uten ugrunnet opphold underrette arrangøren om mangler ved reisetjenester som inngår i pakkereiseavtalen.

§ 27. Avhjelp

Arrangøren har rett og plikt til å avhjelpe en mangel, med mindre dette er umulig eller medfører uforholdsmessige kostnader, idet det tas hensyn til

omfanget av mangelen og verdien av de berørte reisetjenestene. Arrangøren skal avhjelpe mangelen innen en rimelig frist fastsatt av den reisende.

Den reisende kan selv avhjelpe mangelen og kreve nødvendige utgifter refundert dersom det er nødvendig med umiddelbar avhjelp, arrangøren nekter å avhjelpe mangelen, eller arrangøren ikke avhjelper mangelen innen fristen.

§ 28. Alternative reisetjenester

Dersom en vesentlig del av reisetjenestene ikke kan leveres etter pakkereiseavtalen, skal arrangøren uten tilleggskostnader for den reisende tilby alternative reisetjenester, hvis mulig av tilsvarende eller høyere kvalitet, slik at pakkereisen kan fortsette. Dette gjelder også der den reisendes hjemtransport ikke kan gjennomføres som avtalt.

Dersom de foreslåtte alternative reisetjenestene fører til en pakkereise med lavere kvalitet enn avtalt, skal den reisende gis et passende prisavslag.

Den reisende kan bare avvise de foreslåtte alternative reisetjenestene dersom de ikke er sammenlignbare med det som følger av pakkereiseavtalen, eller dersom prisavslaget er utilstrekkelig.

§ 29. Heving av pakkereiseavtalen

Dersom en mangel i vesentlig grad påvirker gjennomføringen av pakkereisen og arrangøren ikke har avhjulpet mangelen etter § 27 eller tilbudt alternative tjenester etter § 28 som den reisende har godtatt, kan den reisende heve pakkereiseavtalen og kreve tilbake verdien av reisetjenestene som ikke er levert.

§ 30. Hjemtransport

Dersom pakkereisen omfatter persontransport, og den reisende avviser foreslåtte alternative reisetjenester etter § 28 tredje ledd eller det ikke er mulig for arrangøren å tilby alternative reisetjenester etter § 28 første ledd, skal arrangøren sørge for hjemtransport av den reisende med et likeverdig transportmiddel, uten ugrunnet opphold og uten ekstra kostnader for den reisende. Det samme gjelder ved heving av pakkereiseavtalen etter § 29.

§ 31. Prisavslag

Den reisende har krav på et passende prisavslag for perioder pakkereisen har

mangler.

§ 32. Erstatning

Den reisende har krav på en passende erstatning for ethvert tap den reisende lider som følge av mangel ved pakkereisen. Dette gjelder likevel ikke hvis arrangøren kan dokumentere at mangelen skyldes uunngåelige og ekstraordinære omstendigheter. Retten til erstatning gjelder heller ikke dersom mangelen skyldes en tredjeperson som ikke er knyttet til leveringen av reisetjenestene som inngår i pakkereiseavtalen, og mangelen ikke kunne forutses eller unngås.

Erstatningen skal gis uten ugrunnet opphold.

§ 33. Erstatningsbegrensninger

I den grad transportrettslig lovgivning begrenser omfanget av eller vilkårene for erstatning fra en transportør, gjelder de samme begrensningene for arrangøren.

Er arrangørens erstatningsansvar ikke begrenset etter første ledd, kan arrangøren begrense erstatningen i pakkereiseavtalen, men ikke til mindre enn tre ganger pakkereisens samlede pris. Erstatningsbegrensningene gjelder ikke ved personskade eller skade forårsaket forsettlig eller uaktsomt.

§ 34. Forholdet til transportrettslig lovgivning

Den reisendes rett til prisavslag etter § 31 og erstatning etter § 32, skal ikke begrense den reisendes rettigheter etter transportrettslig lovgivning.

Prisavslag og erstatning som gis etter denne loven, og erstatning og prisavslag etter transportrettslig lovgivning, skal gå til fradrag i hverandre, slik at den reisende ikke gis for høy kompensasjon.

§ 35. Nødvendig innkvartering

Dersom uunngåelige og ekstraordinære omstendigheter gjør det umulig med hjemtransport etter pakkereiseavtalen, skal arrangøren bære kostnadene for nødvendig innkvartering av den reisende i en periode på høyst tre netter.

Begrensningen til tre netter gjelder likevel ikke dersom det i regelverk om passasjerrettigheter er fastsatt lengre perioder for det relevante transportmiddelet, og transportøren ikke kan påberope seg de uunngåelige og ekstraordinære omstendighetene.

Innkvarteringen skal om mulig være av en likeverdig kategori som reisetjenestene som inngår i pakkereiseavtalen.

Begrensningen til tre netter i første ledd gjelder ikke for bevegelseshemmede personer, personer som ledsager dem, gravide, mindreårige som reiser alene, og personer med behov for særskilt medisinsk assistanse, dersom arrangøren er underrettet om deres særlige behov minst 48 timer før pakkereisen begynner.

§ 36. Bistandsplikt

Arrangøren skal uten ugrunnet opphold yte passende bistand til reisende i vanskeligheter. Bistanden skal særlig gå ut på

a. å gi passende opplysninger om helsetjenester, lokale myndigheter og konsulær bistand, og
b. å bistå den reisende med å opprette fjernkommunikasjon og med å finne alternative reisetjenester.

Arrangøren kan kreve et rimelig gebyr for bistanden dersom vanskelighetene er forårsaket forsettlig eller uaktsomt av den reisende. Gebyret kan ikke være høyere enn arrangørens faktiske kostnader.

Kapittel 6. Om formidleren

§ 37. Særlige krav til formidleren

Er arrangøren etablert utenfor EØS-området, skal formidleren oppfylle kravene til arrangører i kapittel 5 og 8, med mindre formidleren dokumenterer at arrangøren selv oppfyller kravene.

§ 38. Adgang til å kontakte arrangøren via formidleren

Er pakkereisen kjøpt gjennom en formidler, kan den reisende rette henvendelser om gjennomføringen av pakkereisen også til formidleren. Formidleren skal videresende henvendelsene til arrangøren uten ugrunnet opphold. Henvendelsene anses for å være mottatt av arrangøren når de er mottatt av formidleren.

Kapittel 7. Sammensatte reisearrangementer

§ 39. Opplysningskrav

Før det inngås en avtale som kan føre til at det opprettes et sammensatt reisearrangement, skal den næringsdrivende som formidler det sammensatte reisearrangementet, gi den reisende tydelige og forståelige opplysninger i fremhevet form om

a. at den reisende ikke er beskyttet av de rettighetene som utelukkende gjelder for pakkereiser
b. at hver tjenesteyter bare er ansvarlig for korrekt levering av egen reisetjeneste
c. at den reisende er omfattet av reisegarantien etter § 42 første ledd annet punktum.

Opplysningene i første ledd skal gis ved bruk av relevant standardisert opplysningsskjema. Dersom det ikke finnes et relevant skjema, skal opplysningene gis på annen måte. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om standardiserte opplysningsskjemaer.

§ 40. Virkningen av brudd på visse plikter

Overholder ikke den næringsdrivende som formidler det sammensatte reisearrangementet, opplysningsplikten etter § 39 og kravet om reisegaranti etter § 42 første ledd annet punktum, gjelder bestemmelsen om overdragelse av pakkereiseavtalen til en annen reisende i § 18 og bestemmelsene i kapittel 4 og 5 tilsvarende for reisetjenestene som inngår i det sammensatte reisearrangementet.

§ 41. Informasjon til den som formidler sammensatt reisearrangement

Dersom et sammensatt reisearrangement er et resultat av at det er inngått en avtale mellom en reisende og en næringsdrivende som ikke formidler det sammensatte reisearrangementet, skal sistnevnte informere den næringsdrivende som formidlet det sammensatte reisearrangementet, om avtaleinngåelsen.

Kapittel 8. Reisegaranti

§ 42. Reisegaranti for pakkereiser og sammensatte reisearrangementer mv.

Arrangøren skal stille reisegaranti for pakkereiser. Ved sammensatt reisearrangement skal den næringsdrivende som formidler reisearrangementet, stille reisegaranti for de reisetjenestene vedkommende mottar betaling for. De næringsdrivende skal også betale årsgebyr til Reisegarantifondet.

Med reisegaranti menes garanti utstedt av bank eller forsikringsselskap i favør av Reisegarantifondet. Bank eller forsikringsselskap skal forplikte seg til etter påkrav å utbetale til Reisegarantifondet et beløp begrenset oppad til garantiens pålydende. Reisegarantifondet kan godta at det stilles annen betryggende sikkerhet.

Dersom den næringsdrivende er etablert i en annen stat som er part i EØS-avtalen, likestilles garanti stilt i denne staten med reisegaranti etter annet ledd. På forespørsel fra Reisegarantifondet skal det kunne dokumenteres at det er stilt betryggende garanti.

§ 43. Hva som dekkes av reisegarantien

Reisegarantien skal sikre tilbakebetaling av alle betalinger for pakkereiser og for reisetjenester etter § 42 første ledd annet punktum, som ikke blir levert som følge av insolvens. Dersom pakkereisen eller reisetjenestene omfatter persontransport, skal reisegarantien også sikre hjemtransport. Reisegarantien skal videre sikre utgifter til innkvartering og andre nødvendige utgifter før hjemtransporten.

§ 44. Reisegarantiens størrelse

Reisegarantien skal være tilstrekkelig til å dekke den næringsdrivendes garantipliktige omsetning til enhver tid. Ved fastsettelse av reisegarantiens størrelse skal det tas hensyn til tidsrommet mellom betaling av forskudd og fullføring av de garantipliktige arrangementene. Det skal også tas hensyn til hvor raskt den næringsdrivende vanligvis videreformidler betalingen til tjenesteytere.

§ 45. Fremgangsmåten ved dekning av garantien

Krav om dekning fra reisegarantien må fremsettes overfor Reisegarantifondet

innen seks måneder etter at pakkereisen skulle ha vært gjennomført. Ved sammensatt reisearrangement regnes seksmånedersfristen fra tidspunktet leveringen av reisetjenestene etter § 42 første ledd annet punktum, skulle ha vært gjennomført. For reisetjenester som ikke er levert, skal tilbakebetalingen foretas uten ugrunnet opphold på anmodning fra den reisende.

Ved reiseavbrudd kan Reisegarantifondet disponere reisegarantien i den utstrekning det er nødvendig for å ivareta den reisendes interesser, herunder for å sørge for hjemtransport eller fortsettelse av reisen. Reisegarantifondets ivaretakelse av den reisendes interesser skal være kostnadsfritt for den reisende.

§ 46. Reisegarantifondet

Reisegarantifondet skal administrere ordningen med reisegaranti, føre kontroll med at næringsdrivende stiller tilstrekkelig garanti, og være nasjonalt kontaktpunkt.

Reisegarantifondet kan gi de pålegg som er nødvendige for å sikre at bestemmelsene om reisegaranti etterleves. Pålegg kan påklages til departementet.

Reisegarantifondet dekker bare krav overfor næringsdrivende som har stilt den pliktige garantien.

§ 47. Forskrifter om reisegarantiordningen

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om Reisegarantifondets organisasjon og virksomhet, om reisegarantiens størrelse, adgang til å gjøre unntak fra garantiplikten, og hvilke beløp garantipliktige skal betale i årsgebyr.

Departementet kan i forskrift gi øvrige bestemmelser om utfylling og gjennomføring av reisegarantiordningen, herunder om krav til stilt garanti som vilkår for markedsføring av pakkereiser og reisetjenester som kan inngå i sammensatte reisearrangementer.

I forskrift kan det også gis bestemmelser om Reisegarantifondets administrative samarbeid med andre kontaktpunkter.

Kapittel 9. Alminnelige bestemmelser

§ 48. Ansvar for bestillingsfeil

Den næringsdrivende har ansvaret for alle feil som skyldes tekniske feil som kan tilskrives vedkommende, i bestillingssystemet. Det samme gjelder feil som gjøres i løpet av bestillingsprosessen, dersom den næringsdrivende har samtykket i å sørge for bestilling av en pakkereise eller reisetjenester som inngår i sammensatte reisearrangementer.

Den næringsdrivende har ikke ansvaret for bestillingsfeil som skyldes den reisende, eller som skyldes uunngåelige og ekstraordinære omstendigheter.

§ 49. Regress

Arrangør som betaler erstatning, gir prisavslag eller oppfyller andre forpliktelser etter denne loven, trer inn i den reisendes krav mot den som medvirket til hendelsen som utløste forpliktelsen. Tilsvarende gjelder for formidler etter § 37. Regresskravet kan bortfalle eller nedsettes hvis det skyldes arrangørens eller formidlerens forhold.

Kapittel 10. Tvisteløsning, håndheving og sanksjoner

§ 50. Godkjenning av nemnd og plikt til nemnddeltakelse

Dersom det på grunnlag av avtale mellom reiselivsbransjens organisasjoner og organisasjoner som organiserer eller representerer reisende, er etablert en nemnd for behandling av tvister som omfattes av lovens virkeområde, skal nemnda søke om godkjenning etter godkjenningsloven.

Den som stiller reisegaranti for pakkereiser skal delta i nemnda og betale gebyr til nemndas drift. Gebyret kreves inn av Reisegarantifondet. Departementet fastsetter nærmere bestemmelser om gebyret i forskrift.

I forskrift kan departementet bestemme om og i hvilken utstrekning partene skal pålegges å betale for saksbehandlingen i nemnda, samt i hvilken utstrekning en tapende part kan pålegges å erstatte motpartens sakskostnader.
Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 98 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285).

§ 51. Håndheving

Med unntak av kapittel 8 skal Forbrukertilsynet og Markedsrådet føre kontroll med at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, overholdes. Kontrollen utøves etter reglene i markedsføringsloven §§ 32 til 41, § 42 første ledd annet punktum og § 43.
Endret ved lov 20 mai 2020 nr. 42 (ikr. 1 juli 2020 iflg. res 20 mai 2020 nr. 1032).

§ 52. Overtredelsesgebyr

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av §§ 9 til 13, § 14 annet ledd, § 15 eller § 39 som anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger, kan det fastsettes et overtredelsesgebyr som den som vedtaket retter seg mot, skal betale.

Ved fastsettelse av gebyrets størrelse skal det legges vekt på overtredelsens grovhet, omfang og virkninger.

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling fire uker etter at vedtaket er fattet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om utmåling av overtredelsesgebyr.

§ 53. Straff

Med bøter eller med fengsel i inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene gitt i eller i medhold av kapittel 8.

Kapittel 11. Sluttbestemmelser

§ 54. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Loven gjelder bare for avtaler som inngås etter lovens ikrafttredelse.
1 Fra 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 885.

§ 55. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:
1. Lov 25. august 1995 nr. 57 om pakkereiser og reisegaranti oppheves.

– – –

Lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)

Kapittel 1. Personvernforordningen

§ 1. Gjennomføring av personvernforordningen

EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5e (forordning (EU) 2016/679) om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning) gjelder som lov med de tilpasningene som følger av vedlegg XI, protokoll 1 og avtalen for øvrig.

Kapittel 2. Lovens saklige og geografiske virkeområde

§ 2. Saklig virkeområde og forholdet til andre lover

Loven og personvernforordningen gjelder ved helt eller delvis automatisert behandling av personopplysninger og ved ikke-automatisert behandling av personopplysninger som inngår i eller skal inngå i et register. Loven og personvernforordningen gjelder ikke når annet er bestemt i eller med hjemmel i lov.

Loven og personvernforordningen gjelder ikke

a. ved behandling av personopplysninger som utføres av en fysisk person som ledd i rent personlige eller familiemessige aktiviteter
b. for saker som behandles eller avgjøres i medhold av rettspleielovene (domstolloven, straffeprosessloven, tvisteloven og tvangsfullbyrdelsesloven mv.).

Personvernforordningen artikkel 56 og kapittel VII gjelder bare innenfor EØS-avtalens virkeområde.

Bestemmelsene i personvernforordningen går i tilfelle konflikt foran bestemmelser i annen lov som regulerer samme forhold, jf. EØS-loven § 2.

Kongen kan gi forskrift om at loven eller deler av den ikke skal gjelde for bestemte institusjoner og saksområder.

§ 3. Forholdet til ytrings- og informasjonsfriheten

Så langt det er nødvendig for utøvelsen av retten til ytrings- og informasjonsfrihet, gjelder ikke personvernforordningen og loven her ved behandling av personopplysninger for journalistiske formål eller med henblikk på akademiske, kunstneriske eller litterære ytringer. Ved vurderingen av i hvilken utstrekning personvernforordningen og loven her gjelder ved behandlingen, skal det særlig tas hensyn til

a. samfunnets interesse i behandlingen eller ytringer den leder frem til
b. atferdsnormer, etiske retningslinjer og selvdømmeordninger eller lignende som bidrar til å ivareta den registrertes personvern ved behandlingen
c. negative konsekvenser en anvendelse av bestemmelser i personvernforordningen eller loven her kan få for utøvelsen av ytrings- og informasjonsfriheten
d. konsekvensene behandlingen kan få for den registrerte, og om den registrerte har et særskilt behov for vern.

Uavhengig av hva som følger av første ledd, kan det ikke gjøres unntak fra personvernforordningen artikkel 24, 26, 28, 29, 32, 33 nr. 2 og 40 til 43, jf. kapittel I, VI, VIII, X og XI og kapittel 1, 2, 6 og 7 i loven her.

Når medier som er omfattet av medieansvarsloven, behandler personopplysninger utelukkende for formålene som nevnt i første ledd, gjelder kun bestemmelsene som nevnt i annet ledd.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 124 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1967).

§ 4. Geografisk virkeområde

Loven og personvernforordningen gjelder for behandling av personopplysninger som utføres i forbindelse med aktivitetene ved virksomheten til en behandlingsansvarlig eller en databehandler i Norge, uavhengig av om behandlingen finner sted i EØS eller ikke.

Loven og personvernforordningen gjelder for behandling av personopplysninger om registrerte som befinner seg i Norge, og som utføres av en behandlingsansvarlig eller databehandler som ikke er etablert i EØS, dersom behandlingen er knyttet til

a. tilbud av varer eller tjenester til slike registrerte i Norge, uavhengig av om det kreves betaling fra den registrerte eller ikke,

eller

b. monitorering av deres atferd, i den grad deres atferd finner sted i Norge.

Loven og personvernforordningen gjelder også for behandling av personopplysninger som utføres av en behandlingsansvarlig som ikke er etablert i Norge, men på et sted der norsk rett får anvendelse i henhold til folkeretten.

Kongen kan i forskrift bestemme at loven og personvernforordningen helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen, og fastsette særlige regler om behandling av personopplysninger for disse områdene.

Kapittel 3. Utfyllende regler om behandling av personopplysninger

§ 5. Barns samtykke i forbindelse med informasjonssamfunnstjenester

Aldersgrensen er 13 år for samtykke etter personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav a i forbindelse med formål som nevnt i personvernforordningen artikkel 8 nr. 1.

§ 6. Behandling av særlige kategorier av personopplysninger i arbeidsforhold

Personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 kan behandles når det er nødvendig for å gjennomføre arbeidsrettslige plikter eller rettigheter.

§ 7. Behandling av særlige kategorier av personopplysninger etter tillatelse eller forskrift

Datatilsynet kan i særlige tilfeller gi tillatelse til å behandle personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 dersom behandling er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser. Datatilsynet skal fastsette vilkår for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

Kongen kan i forskrift åpne for behandling av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 når det er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser. I en slik forskrift skal det fastsettes egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

§ 8. Behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål

Personopplysninger kan behandles på grunnlag av personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e dersom det er nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål. Behandlingen skal være omfattet av nødvendige garantier i samsvar med personvernforordningen artikkel 89 nr. 1.

§ 9. Behandling av særlige kategorier av personopplysninger uten samtykke for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål

Personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 kan behandles uten samtykke fra den registrerte dersom behandlingen er nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål og samfunnets interesse i at behandlingen finner sted, klart overstiger ulempene for den enkelte. Behandlingen skal være omfattet av nødvendige garantier i samsvar med personvernforordningen artikkel 89 nr. 1.

Før det foretas behandling på grunnlag av første ledd, skal den behandlingsansvarlige rådføre seg med personvernombudet etter personvernforordningen artikkel 37 eller en annen som oppfyller vilkårene i personvernforordningen artikkel 37 nr. 5 og 6 og artikkel 38 nr. 3 første og annet punktum. Ved rådføringen skal det vurderes om behandlingen vil oppfylle kravene i personvernforordningen og øvrige bestemmelser fastsatt i eller med hjemmel i loven her. Rådføringsplikten gjelder likevel ikke dersom det er utført en vurdering av personvernkonsekvenser etter personvernforordningen artikkel 35.

Kongen kan gi forskrift om behandling av særlige kategorier av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål.

§ 10. Rådføringsplikt før behandling av særlige kategorier av personopplysninger for forskningsformål på grunnlag av samtykke

Rådføringsplikten etter § 9 annet ledd gjelder tilsvarende når personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 skal behandles for vitenskapelige eller historiske forskningsformål på grunnlag av

den registrertes samtykke.

§ 11. Behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertredelser mv.

Personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav a og c til f samt §§ 6, 7 og 9 i loven her gjelder tilsvarende for behandling av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 10 som ikke utføres under en offentlig myndighets kontroll. Omfattende registre over straffedommer kan bare føres under en offentlig myndighets kontroll.

Rådføringsplikten etter § 9 annet ledd gjelder tilsvarende også når personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 10 skal behandles for vitenskapelige eller historiske forskningsformål på grunnlag av

a. den registrertes samtykke, uten hensyn til om behandlingen utføres under en offentlig myndighets kontroll eller ikke
b. § 8 i loven her, dersom behandlingen utføres under en offentlig myndighets kontroll.

§ 12. Bruk av fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler

Fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler kan bare behandles når det er saklig behov for sikker identifisering og metoden er nødvendig for å oppnå slik identifisering.

Kongen kan gi forskrift om bruk av fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler.

§ 12 a. Adgang for offentlige myndigheter til å utlevere personopplysninger i arbeidet mot arbeidslivskriminalitet

Offentlige myndigheter kan utlevere personopplysninger til hverandre når det er nødvendig for å forebygge, avdekke, forhindre eller sanksjonere arbeidslivskriminalitet. Første punktum gjelder ikke personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke offentlige myndigheter som kan utveksle personopplysninger etter bestemmelsen her.

Første ledd gjelder ikke der noe annet er bestemt i eller i medhold av lov og gir ikke adgang til utlevering av opplysninger som er omfattet av lovbestemt taushetsplikt.

Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 116 (ikr. 20 des 2018 iflg. res. 20 des 2018 nr.

2093).

§ 13. Forskrifter om overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner

Kongen kan gi forskrift om overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner.

§ 14. Forskrifter om forhåndsdrøfting og forhåndsgodkjenning

Kongen kan gi forskrift om forhåndsdrøfting med Datatilsynet og om forhåndsgodkjenning fra Datatilsynet.

§ 15. Forskrifter om gjennomføring av delegerte rettsakter og gjennomføringsrettsakter

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av delegerte rettsakter og gjennomføringsrettsakter.

Kapittel 4. Unntak fra den registrertes rettigheter

§ 16. Unntak fra retten til informasjon og innsyn og plikten til underretning om brudd på personopplysningssikkerheten

Retten til informasjon og innsyn etter personvernforordningen artikkel 13, 14 og 15 omfatter ikke opplysninger som

a. er av betydning for Norges utenrikspolitiske interesser eller nasjonale forsvars- og sikkerhetsinteresser, når den behandlingsansvarlige kan unnta opplysningene etter offentleglova §§ 20 eller 21
b. det er påkrevd å hemmeligholde av hensyn til forebygging, etterforskning, avsløring og rettslig forfølgning av straffbare handlinger
c. det må anses utilrådelig at den registrerte får kjennskap til av hensyn til vedkommendes helse eller forholdet til personer som står vedkommende nær
d. i lov eller med hjemmel i lov er underlagt taushetsplikt
e. utelukkende finnes i tekst som er utarbeidet for intern

saksforberedelse, og som heller ikke er utlevert til andre, så langt det er nødvendig å nekte innsyn for å sikre forsvarlige interne avgjørelsesprosesser

f. det vil være i strid med åpenbare og grunnleggende private eller offentlige interesser å informere om.

Opplysninger som nevnt i første ledd bokstav c kan på anmodning likevel gjøres kjent for en representant for den registrerte når ikke særlige grunner taler mot det.

Den som nekter å gi innsyn i medhold av første ledd, må begrunne dette skriftlig og gi en presis henvisning til unntakshjemmelen. Dersom innsyn nektes på grunnlag av første ledd bokstav f, skal det også angis hvilke hensyn som begrunner hemmelighold.

Plikten til å underrette den registrerte om brudd på personopplysningssikkerheten etter personvernforordningen artikkel 34 gjelder ikke i den utstrekning en slik underretning vil røpe opplysninger som nevnt i første ledd bokstav a, b og d.

Kongen kan gi forskrift om unntak fra og nærmere vilkår for informasjons- og innsynsrett og underretning om brudd på personopplysningssikkerheten.

§ 17. Unntak fra den registrertes rettigheter ved behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, vitenskapelige eller historiske forskningsformål og statistiske formål

Retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15 gjelder ikke for behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål i samsvar med personvernforordningen artikkel 89 nr. 1 så langt

a. det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn eller
b. innsynsrett sannsynligvis vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad hindre at målene med behandlingen nås.

Retten til retting og begrensning av behandling etter personvernforordningen artikkel 16 og 18 gjelder ikke for behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål i samsvar med personvernforordningen artikkel 89 nr. 1 så langt rettighetene sannsynligvis vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad hindre at målene med behandlingen nås.

Første og annet ledd gjelder ikke dersom behandlingen får rettsvirkninger eller direkte faktiske virkninger for den registrerte.

Kapittel 5. Personvernombud

§ 18. Personvernombudets taushetsplikt

Personvernombud plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det de i forbindelse med utførelsen av sine oppgaver får vite om

a. noens personlige forhold
b. tekniske innretninger, produksjonsmetoder, forretningsmessige analyser og beregninger og forretningshemmeligheter ellers når opplysningene er av en slik art at andre kan utnytte dem i sin egen næringsvirksomhet
c. sikkerhetstiltak etter personvernforordningen artikkel 32
d. enkeltpersoners varsling om overtredelser av loven her.

Taushetsplikten gjelder ikke dersom personvernombudet får samtykke fra den opplysningene gjelder, til å legge dem frem, eller dette er nødvendig for gjennomføring av personvernombudets lovpålagte oppgaver.

Taushetsplikten gjelder også etter at personvernombudet har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Opplysninger som nevnt i denne paragraf kan heller ikke utnyttes i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

§ 19. Forskrifter om plikt til å utpeke personvernombud

Kongen kan gi forskrift om plikt til å utpeke personvernombud.

Kapittel 6. Tilsyn og klage

§ 20. Datatilsynet

Datatilsynet er tilsynsmyndighet etter personvernforordningen artikkel 51 og er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet Kongen og departementet. Datatilsynet kan ikke instrueres om behandlingen av enkeltsaker eller om den faglige virksomheten for øvrig. Kongen og departementet kan ikke omgjøre Datatilsynets vedtak.

Datatilsynet ledes av en direktør som utnevnes av Kongen. Kongen kan gi forskrift om at direktøren for Datatilsynet skal ansettes på åremål, om lengden på åremålet og om adgangen til gjenutnevnelse.

Datatilsynets myndighet etter personvernforordningen artikkel 58 gjelder

tilsvarende for tilsyn med overholdelsen av

a. bestemmelser i loven her og i forskrifter gitt med hjemmel i loven her
b. bestemmelser om behandling av personopplysninger i andre lover og forskrifter, så langt behandlingen faller innenfor lovens og personvernforordningens virkeområde etter § 2.

Kongen kan gi forskrift om dekning av Datatilsynets kostnader ved kontroll.

§ 21. Årsrapport fra Datatilsynet

Datatilsynet skal sende sin årlige rapport etter personvernforordningen artikkel 59 til Kongen, som legger rapporten frem for Stortinget.

§ 22. Personvernnemnda

Personvernnemnda er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet Kongen og departementet. Nemnda kan ikke instrueres om behandlingen av enkeltsaker eller om den faglige virksomheten for øvrig. Kongen og departementet kan ikke omgjøre nemndas vedtak.

Personvernnemnda avgjør klager over Datatilsynets vedtak med mindre noe annet er særskilt fastsatt. Datatilsynets vedtak etter personvernforordningen artikkel 56 og kapittel VII kan ikke påklages til Personvernnemnda.

Personvernnemnda har syv medlemmer med personlige varamedlemmer. Medlemmene og varamedlemmene utnevnes av Kongen for fire år, med adgang til gjenutnevning for ytterligere fire år. Det skal være en leder og nestleder, som begge skal ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap.

Personvernnemnda kan bestemme at klager som må avgjøres raskt, skal kunne avgjøres av lederen eller nestlederen sammen med to andre nemndsmedlemmer.

Personvernnemnda skal årlig orientere Kongen om sin virksomhet.

Kongen kan gi forskrift om Personvernnemndas organisering og saksbehandling.

§ 23. Tilgang til opplysninger

Datatilsynet skal utøve sin undersøkelsesmyndighet etter personvernforordningen artikkel 58 nr. 1 uten hinder av taushetsplikt.

Personvernnemnda kan utøve myndighet etter personvernforordningen

artikkel 58 nr. 1 bokstav a. Dette skal skje uten hinder av taushetsplikt.

Behandling av personopplysninger som er nødvendig av hensynet til rikets eller alliertes sikkerhet, forholdet til fremmede makter eller andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser, er unntatt fra personvernforordningen artikkel 58 nr. 1. Ved uenighet mellom den behandlingsansvarlige og Datatilsynet om utstrekningen av første punktum avgjøres spørsmålet av Personvernnemnda.

§ 24. Taushetsplikt

Bestemmelsene om taushetsplikt i forvaltningsloven § 13 flg. gjelder for ansatte i Datatilsynet, medlemmene i Personvernnemnda og alle andre som utfører tjeneste eller arbeid for Datatilsynet eller Personvernnemnda. Taushetsplikten omfatter også opplysninger om sikkerhetstiltak etter personvernforordningen artikkel 32 og enkeltpersoners varsling om overtredelser av loven her.

Datatilsynet kan uten hinder av taushetsplikten etter første ledd gi opplysninger til utenlandske tilsynsmyndigheter når det er nødvendig for at en tilsynsmyndighet som omfattes av forordningen, skal kunne treffe vedtak som et ledd i tilsynsvirksomheten.

§ 25. Partsstilling

Datatilsynet opptrer som part på vegne av staten i søksmål som er knyttet til tilsynsvirksomheten.

Søksmål om gyldigheten av Personvernnemndas vedtak rettes mot staten ved Personvernnemnda.

Kapittel 7. Sanksjoner og tvangsmulkt

§ 26. Overtredelsesgebyr

Personvernforordningen artikkel 83 nr. 4 gjelder tilsvarende for overtredelser av personvernforordningen artikkel 10 og artikkel 24.

Datatilsynet kan ilegge offentlige myndigheter og organer overtredelsesgebyr etter reglene i personvernforordningen artikkel 83, jf. artikkel 83 nr. 7.

§ 27. Oppfyllelsesfrist og domstolsprøving i saker om overtredelsesgebyr

Oppfyllelsesfristen for et vedtak om overtredelsesgebyr er fire uker fra

vedtaket er endelig.

Retten kan prøve alle sider av saker om overtredelsesgebyr. Retten kan avsi dom for realiteten i saken dersom den finner det hensiktsmessig og forsvarlig.

§ 28. Foreldelse

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Datatilsynet gir forhåndsvarsel om eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

§ 29. Tvangsmulkt

Ved pålegg etter loven her kan Datatilsynet fastsette en tvangsmulkt som løper for hver dag som går etter utløpet av den fristen som er satt for oppfyllelse av pålegget, inntil pålegget er oppfylt.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tvangsmulkt, blant annet om tvangsmulktens størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og frafall av påløpt tvangsmulkt.

§ 30. Erstatning for ikke-økonomisk skade

Den som er erstatningsansvarlig etter reglene i personvernforordningen artikkel 82, kan også pålegges å betale slik erstatning for skade av ikke-økonomisk art (oppreisning) som synes rimelig.

Kapittel 8. Uekte kameraovervåkingsutstyr mv.

§ 31. Uekte kameraovervåkingsutstyr mv.

Når kameraovervåking vil være i strid med personvernforordningen eller loven her, er det heller ikke tillatt å benytte uekte kameraovervåkingsutstyr eller ved skilting, oppslag eller lignende gi inntrykk av at kameraovervåking finner sted. Personvernforordningen kapittel VI og artikkel 83 nr. 4 samt kapittel 6, § 26 annet ledd og §§ 27 til 29 i loven her gjelder tilsvarende.

Med kameraovervåking menes vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåking ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende overvåkingskamera eller annet lignende utstyr som er fastmontert. Med uekte kameraovervåkingsutstyr menes utstyr som lett kan forveksles med en ekte kameraløsning.

Kapittel 9. Ikrafttredelse. Overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 32. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger.

De ulike bestemmelsene kan settes i kraft og oppheves til ulik tid.

1 Fra 20 juli 2018 iflg. meddelelse 17 juli 2018 nr. 1195, jf. res. 15 juni 2018 nr. 875.

§ 33. Overgangsregler

Reglene om behandling av personopplysninger som gjaldt på handlingstidspunktet, skal legges til grunn når det treffes vedtak om overtredelsesgebyr. Lovgivningen på tidspunktet for avgjørelsen skal likevel anvendes når dette fører til et gunstigere resultat for den ansvarlige.

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

§ 34. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

– – –

EUROPAPARLAMENTS- OG RÅDSFORORDNING (EU) 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning) [PVF, GDPR]

EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR
under henvisning til traktaten om Den europeiske unions virkemåte, særlig artikkel 16,
under henvisning til forslag fra Europakommisjonen, etter oversending av utkast til regelverksakt til de nasjonale parlamentene,
under henvisning til uttalelse fra Den europeiske økonomiske og sosiale komité,[1]
under henvisning til uttalelse fra Regionkomiteen,[2] etter den ordinære regelverksprosessen[3] og
ut fra følgende betraktninger:

1. Vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger er en grunnleggende rettighet. I artikkel 8 nr. 1 i Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter (heretter kalt «pakten») og i artikkel 16 nr. 1 i traktaten om Den europeiske unions virkemåte (TEUV) er det fastsatt at enhver person har rett til vern av personopplysninger om vedkommende selv.
2. Prinsippene og reglene for vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger som gjelder dem selv, bør, uavhengig av nevnte personers statsborgerskap eller bosted, respektere deres grunnleggende rettigheter og friheter, særlig retten til vern av personopplysninger. Hensikten med denne forordning er å bidra til å skape et område med frihet, sikkerhet og rettferdighet samt en økonomisk union og å bidra til økonomisk og sosial framgang, til å oppnå en styrking og tilnærming av økonomiene i det indre marked og til fysiske personers velferd.
3. Europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF[4] har som formål å harmonisere vernet av fysiske personers grunnleggende rettigheter og friheter i forbindelse med behandlingsaktiviteter samt å sikre fri flyt av personopplysninger mellom medlemsstatene.
4. Behandling av personopplysninger bør ha som formål å tjene menneskeheten. Retten til vern av personopplysninger er ikke en absolutt rettighet; den må ses i sammenheng med den funksjon den har i samfunnet, og veies mot andre grunnleggende rettigheter i samsvar med forholdsmessighetsprinsippet. Denne forordning overholder alle grunnleggende rettigheter og de friheter og prinsipper som er anerkjent i pakten, slik de er nedfelt i traktatene, særlig med hensyn til privatliv og familieliv, hjem og kommunikasjon, vern av personopplysninger, tanke-, tros- og religionsfrihet, ytrings- og informasjonsfrihet, frihet til å drive næringsvirksomhet, retten til effektiv prøving og rettferdig rettergang samt kulturelt, religiøst og språklig mangfold.
5. Den økonomiske og sosiale integrasjon som er oppnådd som følge av det indre markeds virkemåte, har ført til en betydelig økt flyt av personopplysninger over landegrensene. Utvekslingen av personopplysninger mellom offentlige og private aktører, herunder fysiske personer, sammenslutninger og foretak, i Unionen har økt. Nasjonale myndigheter i medlemsstatene oppfordres i unionsretten til å samarbeide og utveksle personopplysninger for å kunne utføre sitt arbeid eller utføre oppgaver på vegne av en myndighet i en annen medlemsstat.
6. Den raske teknologiske utviklingen samt globaliseringen har skapt

nye utfordringer med hensyn til vern av personopplysninger. Omfanget av innsamlingen og utvekslingen av personopplysninger har økt betraktelig. Teknologien gjør det mulig for både private selskaper og offentlige myndigheter å benytte seg av personopplysninger i sitt arbeid i et helt nytt omfang. Fysiske personer gjør i stadig større grad personopplysninger offentlig tilgjengelig, også globalt. Teknologien har endret både økonomien og det sosiale liv og bør ytterligere fremme den frie flyt av personopplysninger i Unionen og overføring av disse til tredjestater og internasjonale organisasjoner, samtidig som det sikres et høyt nivå for vern av personopplysningene.

7. Denne utviklingen krever en sterk og mer sammenhengende ramme for vern av personopplysninger i Unionen støttet av en streng håndheving av reglene, ettersom det er viktig å skape den nødvendige tillit som vil gjøre at den digitale økonomien kan utvikle seg i det indre marked. Fysiske personer bør ha kontroll over egne personopplysninger. Rettssikkerheten og den praktiske sikkerheten for fysiske personer, markedsdeltakere og offentlige myndigheter bør styrkes.
8. Når det i denne forordning fastsettes at det kan innføres presiseringer eller begrensninger av dens regler gjennom medlemsstatenes nasjonale rett, kan medlemsstatene, i den grad det er nødvendig av hensyn til sammenhengen og for å gjøre nasjonale bestemmelser forståelige for de personer de får anvendelse på, innarbeide elementer fra denne forordning i sin nasjonale rett.
9. Målene og prinsippene i direktiv 95/46/EF er fremdeles gyldige, men det har ikke hindret en fragmentert gjennomføring av vernet av personopplysninger i Unionen, rettslig usikkerhet eller en utbredt allmenn oppfatning om at det fremdeles er betydelige risikoer forbundet med vernet av fysiske personer, særlig i forbindelse med aktiviteter på internett. Forskjeller i nivået for vern av fysiske personers rettigheter og friheter, særlig retten til vern av personopplysninger, i forbindelse med behandling av personopplysninger i medlemsstatene kan hindre den frie flyt av personopplysninger i Unionen. Disse forskjellene kan derfor være til hinder for utøvelsen av økonomisk virksomhet på EU-plan, føre til konkurransevridning og hindre myndighetene i å ivareta sitt ansvar i henhold til unionsretten. En slik forskjell i beskyttelsesnivå skyldes forskjellig gjennomføring og anvendelse av direktiv 95/46/EF.
10. For å sikre et ensartet og høyt nivå for vern av fysiske personer og fjerne hindringene for flyten av personopplysninger i Unionen bør

nivået for vern av fysiske personers rettigheter og friheter i forbindelse med behandling av slike opplysninger være det samme i alle medlemsstater. Det bør sikres at reglene for vern av fysiske personers grunnleggende rettigheter og friheter i forbindelse med behandling av personopplysninger anvendes på en ensartet og enhetlig måte i hele Unionen. Når det gjelder behandling av personopplysninger for å oppfylle en rettslig forpliktelse, utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt, bør medlemsstatene kunne opprettholde eller innføre nasjonale bestemmelser for nærmere å presisere anvendelsen av reglene i denne forordning. Sammen med det alminnelige og tverrgående regelverket for vern av personopplysninger som gjennomfører direktiv 95/46/EF, har medlemsstatene flere sektorspesifikke lover på områder som krever mer spesifikke bestemmelser. Denne forordning gir også medlemsstatene handlingsrom til å fastsette egne regler, herunder for behandling av særlige kategorier av personopplysninger («sensitive opplysninger»). I denne forbindelse utelukker denne forordning ikke at det i medlemsstatenes nasjonale rett fastsettes nærmere omstendigheter for spesifikke situasjoner der personopplysninger behandles, herunder mer nøyaktige vilkår for når behandling av personopplysninger er lovlig.

11. For å sikre et effektivt vern av personopplysninger i hele Unionen kreves det en styrking og en nærmere fastsettelse av rettighetene til de registrerte og pliktene til dem som behandler og treffer avgjørelser om behandling av personopplysninger, samt at det i medlemsstatene finnes den samme myndighet til å føre tilsyn med og sikre overholdelse av reglene for vern av personopplysninger og de samme sanksjonene ved overtredelser.
12. Ved artikkel 16 nr. 2 i TEUV gis Europaparlamentet og Rådet fullmakt til å fastsette regler om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger samt regler om fri utveksling av personopplysninger.
13. For å sikre et ensartet nivå for vern av fysiske personer i hele Unionen og hindre at forskjeller hemmer den frie utvekslingen av personopplysninger i det indre marked er det behov for en forordning for å skape rettssikkerhet og åpenhet for markedsdeltakere, herunder svært små, små og mellomstore bedrifter, og som vil gi fysiske personer i alle medlemsstater det samme nivået av rettslig bindende rettigheter og plikter, og behandlingsansvarlige og databehandlere det samme ansvaret, for å sikre et ensartet tilsyn

med behandlingen av personopplysninger og de samme sanksjonene i alle medlemsstater samt et effektivt samarbeid mellom tilsynsmyndighetene i forskjellige medlemsstater. For å sikre et velfungerende indre marked kreves det at den frie utvekslingen av personopplysninger i Unionen ikke begrenses eller forbys av årsaker knyttet til vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger. For å ta høyde for den særlige situasjonen til svært små, små og mellomstore bedrifter inneholder denne forordning et unntak for organisasjoner med færre enn 250 ansatte med hensyn til føring av protokoller. Videre oppfordres Unionens institusjoner og organer samt medlemsstatene og deres tilsynsmyndigheter til å ta høyde for de særlige behovene til svært små, små og mellomstore bedrifter ved anvendelsen av denne forordning. Definisjonen av begrepene svært små, små og mellomstore bedrifter bør bygge på artikkel 2 i vedlegget til kommisjonsrekommandasjon 2003/361/EF.[5]

14. Det vern som denne forordning gir i forbindelse med behandling av personopplysninger, bør få anvendelse på fysiske personer, uavhengig av deres statsborgerskap eller bosted. Denne forordning omfatter ikke behandling av personopplysninger som gjelder juridiske personer, og særlig foretak etablert som juridiske personer, herunder den juridiske personens navn, form og kontaktopplysninger.
15. For å unngå at det oppstår en alvorlig risiko for at bestemmelsene omgås bør vernet av fysiske personer være teknologisk nøytralt og ikke avhenge av teknikkene som benyttes. Vernet av fysiske personer bør få anvendelse på automatisert behandling av personopplysninger samt manuell behandling dersom personopplysningene inngår i eller skal inngå i et register. Saksmapper eller samlinger av saksmapper samt deres forsider som ikke er strukturert etter bestemte kriterier, bør ikke omfattes av denne forordnings virkeområde.
16. Denne forordning får ikke anvendelse på spørsmål om vern av grunnleggende rettigheter og friheter eller fri flyt av personopplysninger knyttet til aktiviteter som ikke omfattes av unionsretten, f.eks. aktiviteter som gjelder nasjonal sikkerhet. Denne forordning får ikke anvendelse på medlemsstatenes behandling av personopplysninger når dette utføres i forbindelse med aktiviteter knyttet til Unionens felles utenriks- og sikkerhetspolitikk.
17. Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 45/2001[6] får anvendelse på behandling av personopplysninger som utføres av Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer. Forordning (EF) nr. 45/2001 og andre EU-rettsakter som får anvendelse på nevnte

behandling av personopplysninger, bør tilpasses prinsippene og reglene fastsatt i denne forordning og anvendes i lys av denne forordning. For å sikre en sterk og sammenhengende ramme for vern av personopplysninger i Unionen bør de nødvendige tilpasninger av forordning (EF) nr. 45/2001 gjøres etter at denne forordning er vedtatt, slik at de får anvendelse samtidig som denne forordning.

18. Denne forordning får ikke anvendelse på behandling av personopplysninger som en fysisk person utfører i forbindelse med rent personlige eller familiemessige aktiviteter, og som derfor ikke er knyttet til en yrkes- eller forretningsvirksomhet. Personlige eller familiemessige aktiviteter kan omfatte korrespondanse og føring av adresselister eller aktiviteter på sosiale nettverk samt aktiviteter på internett i forbindelse med slike aktiviteter. Denne forordning får imidlertid anvendelse på behandlingsansvarlige eller databehandlere som stiller til rådighet midler til behandling av personopplysninger i forbindelse med slike personlige eller familiemessige aktiviteter.

19. Vern av fysiske personer i forbindelse med vedkommende myndigheters behandling av personopplysninger med henblikk på å forebygge, etterforske, avsløre eller straffeforfølge straffbare forhold eller iverksette strafferettslige sanksjoner, herunder vern mot og forebygging av trusler mot den offentlige sikkerhet samt fri utveksling av nevnte opplysninger, omfattes av en spesifikk EU-rettsakt. Denne forordning bør derfor ikke få anvendelse på behandlingsaktiviteter som utføres for nevnte formål. Offentlige myndigheters behandling av personopplysninger i henhold til denne forordning bør, når behandlingen utføres for nevnte formål, imidlertid omfattes av en mer spesifikk EU-rettsakt, nærmere bestemt europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2016/680.[7]. Medlemsstatene kan overlate oppgaver som ikke nødvendigvis utføres for å forebygge, etterforske, avsløre eller straffeforfølge straffbare forhold eller iverksette strafferettslige sanksjoner, herunder vern mot og forebygging av trusler mot den offentlige sikkerhet, til vedkommende myndigheter som definert i direktiv (EU) 2016/680, slik at behandlingen av personopplysninger for slike andre formål, i den grad dette omfattes av unionsretten, omfattes av denne forordning.

    Med hensyn til nevnte vedkommende myndigheters behandling av personopplysninger for formål som omfattes av denne forordning, bør medlemsstatene kunne opprettholde eller innføre mer spesifikke bestemmelser for å tilpasse anvendelsen av reglene i denne forordning. I nevnte bestemmelser kan det fastsettes mer spesifikke

krav til nevnte vedkommende myndigheters behandling av personopplysninger for slike andre formål, idet det tas hensyn til den enkelte medlemsstats forfatningsmessige, organisatoriske og administrative struktur. Når behandling av personopplysninger utført av private organer omfattes av denne forordning, bør det i denne forordning fastsettes en mulighet for at medlemsstatene på særlige vilkår ved lov kan begrense visse forpliktelser og rettigheter dersom nevnte begrensning utgjør et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre særlige viktige interesser, herunder den offentlige sikkerhet samt forebygging, etterforskning, avsløring eller straffeforfølging av straffbare forhold eller iverksetting av strafferettslige sanksjoner, herunder vern mot og forebygging av trusler mot den offentlige sikkerhet. Dette er f.eks. relevant i forbindelse med bekjempelse av hvitvasking av penger eller kriminaltekniske laboratoriers virksomhet.

20. Selv om denne forordning blant annet får anvendelse på domstolers og andre rettshåndhevende myndigheters virksomhet, kan det i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett angis hvilke prosesser og framgangsmåter for behandling som får anvendelse på behandling av personopplysninger som utføres av domstoler og andre rettshåndhevende myndigheter. Tilsynsmyndighetenes kompetanse bør ikke omfatte domstolers behandling av personopplysninger når dette utføres innenfor rammen av domstolenes domsmyndighet, for å sikre domstolenes uavhengighet når de utfører sine juridiske oppgaver, herunder når de treffer avgjørelser. Det bør være mulig å overlate tilsynet med slike databehandlingsaktiviteter til særskilte organer innenfor medlemsstatens rettssystem som særlig bør sikre at reglene i denne forordning overholdes, øke bevisstheten til medlemmene av domstolsvesenet om de forpliktelser de har i henhold til denne forordning, og håndtere klager i forbindelse med nevnte databehandlingsaktiviteter.
21. Denne forordning berører ikke anvendelsen av europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/31/EF,[8] særlig reglene for tjenesteytende mellommenns ansvar i artikkel 12-15 i nevnte direktiv. Formålet med nevnte direktiv er å bidra til at det indre marked fungerer på en tilfredsstillende måte ved å sikre fri bevegelighet for informasjonssamfunnstjenester mellom medlemsstatene.
22. Enhver behandling av personopplysninger som utføres i forbindelse med aktivitetene i en virksomhet tilhørende en behandlingsansvarlig eller databehandler i Unionen, bør utføres i samsvar med denne forordning, uavhengig av om behandlingen finner sted i Unionen eller

ikke. En virksomhet innebærer en effektiv og faktisk utøvelse av aktivitet gjennom en stabil struktur. En slik strukturs rettslige form, enten det dreier seg om en filial eller et datterforetak med status som juridisk person, er ikke av avgjørende betydning i denne forbindelse.

23. For å sikre at fysiske personer ikke fratas det vern de har rett til i henhold til denne forordning, bør behandling av personopplysninger om registrerte som befinner seg i Unionen, og som utføres av en behandlingsansvarlig eller en databehandler som ikke er etablert i Unionen, omfattes av denne forordning dersom behandlingsaktivitetene er knyttet til tilbud av varer eller tjenester til nevnte registrerte, uansett om det kreves betaling eller ikke. For å avgjøre om nevnte behandlingsansvarlig eller databehandler tilbyr varer eller tjenester til registrerte som befinner seg i Unionen, bør det bringes på det rene om det er åpenbart at den behandlingsansvarlige eller databehandleren har til hensikt å tilby tjenester til registrerte i én eller flere medlemsstater i Unionen. Selv om tilgang til den behandlingsansvarliges, databehandlerens eller en mellommanns nettsted i Unionen, til en e-postadresse eller til andre kontaktopplysninger, eller bruk av et språk som vanligvis benyttes i tredjestaten der den behandlingsansvarlige er etablert, ikke er tilstrekkelig til å fastslå en slik hensikt, kan faktorer som bruk av et språk eller en valuta som vanligvis benyttes i én eller flere medlemsstater, sammen med en mulighet til å bestille varer og tjenester på nevnte andre språk, eller omtale av kunder eller brukere som befinner seg i Unionen, gjøre det åpenbart at den behandlingsansvarlige har til hensikt å tilby varer eller tjenester til registrerte i Unionen.
24. Behandling av personopplysninger om registrerte som befinner seg i Unionen, og som utføres av en behandlingsansvarlig eller databehandler som ikke er etablert i Unionen, bør også omfattes av denne forordning dersom behandlingen er knyttet til monitorering av de registrertes atferd, så langt atferden finner sted i Unionen. For å fastslå om en behandlingsaktivitet kan anses som monitorering av de registrertes atferd bør det bringes på det rene om det skjer sporing av fysiske personer på internett, herunder en mulig påfølgende bruk av teknikker for behandling av personopplysninger som innebærer profilering av en fysisk person, særlig med det formål å treffe avgjørelser om vedkommende eller analysere eller forutsi vedkommendes personlige preferanser, atferd eller holdninger.
25. Dersom medlemsstatens nasjonale rett får anvendelse i kraft av folkeretten, bør denne forordning også få anvendelse på en

behandlingsansvarlig som ikke er etablert i Unionen, f.eks. ved en medlemsstats diplomatiske stasjoner eller konsulater.

26. Prinsippene om vern av personopplysninger bør få anvendelse på enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person. Personopplysninger som er blitt pseudonymisert, og som kan knyttes til en fysisk person ved hjelp av tilleggsopplysninger, bør anses som opplysninger om en identifiserbar fysisk person. Når det skal fastslås om en fysisk person er identifiserbar, bør det tas hensyn til alle midler som det med rimelighet kan tenkes at den behandlingsansvarlige eller en annen person kan ta i bruk for å identifisere vedkommende direkte eller indirekte, f.eks. utpeking. For å fastslå om midler med rimelighet kan tenkes å bli tatt bruk for å identifisere den fysiske personen bør det tas hensyn til alle objektive faktorer, f.eks. kostnadene for og tiden som er nødvendig for å foreta identifikasjonen, idet det tas hensyn til teknologien som er tilgjengelig på behandlingstidspunktet, samt den teknologiske utvikling. Prinsippene om vern av personopplysninger bør derfor ikke få anvendelse på anonyme opplysninger, nærmere bestemt opplysninger som ikke kan knyttes til en identifisert eller identifiserbar fysisk person, eller personopplysninger som er blitt anonymisert på en slik måte at den registrerte ikke lenger kan identifiseres. Denne forordning gjelder derfor ikke behandling av slike anonyme opplysninger, herunder for statistiske formål eller forskningsformål.
27. Denne forordning får ikke anvendelse på personopplysninger om avdøde personer. Medlemsstatene kan fastsette regler om behandling av personopplysninger om avdøde personer.
28. Pseudonymisering av personopplysninger kan redusere risikoene for de berørte registrerte og bidra til at behandlingsansvarlige og databehandlere kan oppfylle sine forpliktelser med hensyn til vern av personopplysninger. Hensikten med den uttrykkelige innføringen av «pseudonymisering» i denne forordning er ikke å utelukke andre tiltak for vern av personopplysninger.
29. For å skape insitamenter til bruk av pseudonymisering i forbindelse med behandling av personopplysninger bør pseudonymiseringstiltak som samtidig tillater en generell analyse, være mulig hos den samme behandlingsansvarlige når denne har truffet de tekniske og organisatoriske tiltak som er nødvendige for å sikre at denne forordning gjennomføres med tanke på den berørte behandlingen, og at tilleggsopplysninger som gjør det mulig å knytte personopplysningene til en bestemt registrert, lagres atskilt. Den

behandlingsansvarlige som behandler personopplysningene, bør angi de autoriserte personene hos den samme behandlingsansvarlige.

30. Fysiske personer kan knyttes til nettidentifikatorer via utstyr, programmer, verktøy og protokoller, f.eks. IP-adresser, informasjonskapsler eller andre identifikatorer, f.eks. radiofrekvensidentifikasjonsmerker. Dette kan etterlate spor som særlig i kombinasjon med entydige identifikatorer og andre opplysninger som serverne mottar, kan brukes til å opprette profiler for fysiske personer og identifisere dem.
31. Offentlige myndigheter som får utlevert personopplysninger i samsvar med en rettslig forpliktelse i forbindelse med utøvelse av sitt offentlige oppdrag, f.eks. skatte- og tollmyndigheter, enheter som driver økonomisk etterforskning, uavhengige forvaltningsmyndigheter eller finansmarkedsmyndigheter med ansvar for regulering av og tilsyn med verdipapirmarkeder, bør ikke anses som mottakere dersom de mottar personopplysninger som er nødvendige for å utføre en bestemt granskning av allmenn interesse i samsvar med unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett. Offentlige myndigheters anmodninger om utlevering av informasjon bør alltid være skriftlige, begrunnede og leilighetsvise og bør ikke gjelde et helt register eller føre til sammenkopling av registre. Nevnte offentlige myndigheters behandling av personopplysninger bør overholde gjeldende regler om vern av personopplysninger i samsvar med formålet med behandlingen.
32. Samtykke bør gis i form av en tydelig bekreftelse der den registrerte på en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig måte gir sitt samtykke til behandling av vedkommendes personopplysninger, f.eks. i form av en skriftlig, herunder elektronisk, eller en muntlig erklæring. Dette kan innebære å krysse av i en boks under et besøk på et nettsted, velge tekniske innstillinger for informasjonssamfunnstjenester eller en annen erklæring eller handling som i denne forbindelse tydelig viser at den registrerte godtar den foreslåtte behandlingen av vedkommendes personopplysninger. Taushet, forhåndsavkryssede bokser eller inaktivitet bør derfor ikke utgjøre et samtykke. Et samtykke bør omfatte alle behandlingsaktiviteter som utføres med henblikk på samme formål. Dersom det er flere formål med behandlingen, bør det gis samtykke til alle. Dersom den registrertes samtykke skal gis etter en elektronisk anmodning, må anmodningen være tydelig, kortfattet og ikke unødig forstyrre bruken av den tjenesten samtykket gjelder.
33. For formål knyttet til vitenskapelig forskning er det ofte ikke mulig

fullt ut å identifisere formålet med behandlingen av personopplysninger på tidspunktet for innsamlingen av opplysningene. De registrerte bør derfor kunne gi sitt samtykke til visse områder innen vitenskapelig forskning når dette er i samsvar med anerkjente etiske standarder for vitenskapelig forskning. De registrerte bør ha mulighet til å gi sitt samtykke bare til visse forskningsområder eller deler av forskningsprosjekter i det omfang det tilsiktede formålet tillater det.

34. Genetiske opplysninger bør defineres som personopplysninger om en fysisk persons nedarvede eller ervervede genetiske egenskaper som foreligger etter analysering av en biologisk prøve fra nevnte fysiske person, særlig en kromosomanalyse eller en DNA- eller RNA-analyse, eller analysering av andre elementer som gjør det mulig å innhente tilsvarende opplysninger.
35. Personopplysninger om helse bør omfatte alle opplysninger om den registrertes helsetilstand som avdekker den registrertes tidligere, nåværende eller fremtidige fysiske eller psykiske helsetilstand. Dette omfatter opplysninger om den fysiske personen innsamlet under registrering av vedkommende med henblikk på eller under yting av helsetjenester, som nevnt i europaparlaments- og rådsdirektiv 2011/24/EU,[9] til den aktuelle fysiske personen; et tall, symbol eller kjennetegn som tildeles en fysisk person for på en entydig måte å identifisere vedkommende for helseformål; opplysninger som stammer fra tester eller undersøkelser av en kroppsdel eller en kroppssubstans, herunder fra genetiske opplysninger og biologiske prøver; og enhver opplysning om den registrerte med hensyn til f.eks. sykdom, funksjonshemning, sykdomsrisiko, sykehistorie, klinisk behandling eller fysiologisk eller biomedisinsk tilstand uavhengig av hvor dette stammer fra, f.eks. fra en lege eller annet helsepersonell, et sykehus, medisinsk utstyr eller *in vitro*-diagnostikk.
36. En behandlingsansvarligs hovedvirksomhet i Unionen bør være det sted der vedkommende har sin hovedadministrasjon i Unionen, med mindre det treffes beslutninger om formål og midler i forbindelse med behandlingen av personopplysninger i en annen av den behandlingsansvarliges virksomheter i Unionen; da skal nevnte andre virksomhet anses for å være hovedvirksomheten. En behandlingsansvarligs hovedvirksomhet i Unionen bør fastslås ut fra objektive kriterier og bør innebære en effektiv og faktisk utøvelse av ledelsesaktiviteter som munner ut i de viktigste avgjørelsene med hensyn til formålet med og midlene for behandlingen gjennom en stabil struktur. Dette kriteriet bør ikke avhenge av om behandlingen

av personopplysninger utføres på nevnte sted. Det forhold at det finnes og benyttes tekniske midler og teknologier i forbindelse med behandling av personopplysninger eller behandlingsaktiviteter, utgjør i seg selv ikke en hovedvirksomhet, og er derfor ikke avgjørende for kriteriet om hovedvirksomhet. Databehandlerens hovedvirksomhet bør være det sted der vedkommende har sin hovedadministrasjon i Unionen, eller dersom vedkommende ikke har en hovedadministrasjon i Unionen, det sted der de fleste behandlingsaktivitetene finner sted i Unionen. I tilfeller som omfatter både den behandlingsansvarlige og databehandleren, bør vedkommende ledende tilsynsmyndighet fortsatt være tilsynsmyndigheten i medlemsstaten der den behandlingsansvarlige har sin hovedvirksomhet, mens databehandlerens tilsynsmyndighet bør anses for å være en berørt tilsynsmyndighet, og denne tilsynsmyndighet bør delta i framgangsmåten for samarbeid fastsatt i denne forordning. Under alle omstendigheter bør tilsynsmyndighetene i medlemsstaten eller medlemsstatene der databehandleren har én eller flere virksomheter, ikke anses for å være berørte tilsynsmyndigheter dersom utkastet til avgjørelse bare gjelder den behandlingsansvarlige. Dersom behandlingen utføres av et konsern, bør hovedvirksomheten til det foretaket som utøver kontroll, anses som konsernets hovedvirksomhet, bortsett fra når formålet med behandlingen og midlene som skal brukes, fastsettes av et annet foretak.

37. Et konsern bør omfatte et foretak som utøver kontroll, og dets kontrollerte foretak, der foretaket som utøver kontroll, bør være det foretak som kan utøve en dominerende innflytelse på de andre foretakene, f.eks. i kraft av eiendomsrett, økonomisk deltaking eller reglene det er underlagt, eller myndigheten til å få gjennomført regler om vern av personopplysninger. Et foretak som kontrollerer behandlingen av personopplysninger i tilknyttede foretak, bør sammen med disse foretak anses som et konsern.

38. Barns personopplysninger fortjener et særlig vern, ettersom barn kan være mindre bevisste på aktuelle risikoer, konsekvenser og garantier samt på de rettigheter de har når det gjelder behandling av personopplysninger. Et slikt særlig vern bør især få anvendelse på bruk av barns personopplysninger for markedsføringsformål eller for å opprette personlighets- eller brukerprofiler samt på innsamling av personopplysninger om barn når de bruker tjenester som tilbys direkte til barn. Samtykke fra den som har foreldreansvaret, bør ikke være nødvendig i forbindelse med forebyggings- eller

rådgivningstjenester som tilbys direkte til barn.

39. Enhver behandling av personopplysninger bør være lovlig og rettferdig. For fysiske personer bør det framgå klart og tydelig at personopplysninger om dem samles inn, benyttes, konsulteres eller på annen måte behandles, og i hvilket omfang de behandles eller vil bli behandlet. Prinsippet om åpenhet krever at all informasjon og kommunikasjon i forbindelse med behandling av nevnte personopplysninger er lett tilgjengelig og lettfattelig, og at språket som brukes, er klart og enkelt. Prinsippet gjelder særlig informasjon til de registrerte om identiteten til den behandlingsansvarlige og formålene med behandlingen samt ytterligere informasjon for å sikre en rettferdig og åpen behandling for de berørte fysiske personer samt deres rett til å få bekreftelse på og bli underrettet om de personopplysninger som gjelder dem, som behandles. Fysiske personer bør gjøres oppmerksomme på risikoer, regler, garantier og rettigheter i forbindelse med behandling av personopplysninger, og på hvilken måte de kan utøve sine rettigheter i forbindelse med nevnte behandling. De særlige formålene med behandlingen av personopplysningene bør især være berettigede, uttrykkelig angitt og fastsatt når personopplysningene samles inn. Personopplysningene bør være adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for. Dette krever særlig at det sikres at personopplysningene ikke lagres lenger enn det som er strengt nødvendig. Personopplysninger bør behandles bare dersom formålet med behandlingen ikke med rimelighet kan oppfylles på annen måte. For å sikre at personopplysningene ikke lagres lenger enn nødvendig bør den behandlingsansvarlige fastsette frister for sletting eller for regelmessig gjennomgåelse. Ethvert rimelig tiltak bør treffes for å sikre at uriktige personopplysninger rettes eller slettes. Personopplysninger bør behandles på en måte som gir tilstrekkelig sikkerhet og konfidensialitet, herunder for å hindre ulovlig tilgang til eller bruk av personopplysninger og utstyret som brukes i forbindelse med behandlingen.

40. For at behandlingen skal kunne anses som lovlig bør personopplysninger behandles på grunnlag av den berørte registrertes samtykke eller et annet berettiget grunnlag som er fastsatt ved lov, enten i denne forordning eller i en annen bestemmelse i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som nevnt i denne forordning, herunder behovet for å oppfylle den rettslige forpliktelsen som påhviler den behandlingsansvarlige, eller behovet for å oppfylle en avtale som den registrerte er part i, eller for

å treffe tiltak på anmodning fra den registrerte før en avtaleinngåelse.

41. Når det i denne forordning vises til et rettslig grunnlag eller et lovgivningsmessig tiltak, krever dette ikke nødvendigvis en regelverksakt vedtatt av et parlament, med forbehold for kravene fastsatt i henhold til forfatningsordningen i den berørte medlemsstat. Nevnte rettslige grunnlag eller lovgivningsmessige tiltak bør imidlertid være tydelig og presist, og anvendelsen av det bør være forutsigbar for personer som omfattes av det, i samsvar med rettspraksisen til Den europeiske unions domstol («Domstolen») og Den europeiske menneskerettighetsdomstol.

42. Dersom behandlingen er basert på den registrertes samtykke, bør den behandlingsansvarlige kunne påvise at den registrerte har samtykket til behandlingen. Særlig i forbindelse med skriftlige erklæringer om andre forhold bør det foreligge garantier for å sikre at den registrerte er kjent med at samtykke er gitt, og omfanget av det. I samsvar med rådsdirektiv 93/13/EØF[10] bør det foreligge en samtykkeerklæring som den behandlingsansvarlige på forhånd har utarbeidet i en forståelig og lett tilgjengelig form og formulert på et klart og enkelt språk, og som ikke bør inneholde urimelige vilkår. For å sikre at samtykket er informert bør den registrerte minst kjenne den behandlingsansvarliges identitet og formålene med behandlingen som personopplysningene skal brukes til. Samtykket skal ikke anses som frivillig dersom den registrerte ikke har en reell valgfrihet, eller ikke er i stand til å nekte å gi eller trekke tilbake et samtykke uten at det er til skade for vedkommende.

43. For å sikre at et samtykke gis frivillig bør det ikke utgjøre et gyldig rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger i et bestemt tilfelle dersom det er en klar skjevhet mellom den registrerte og den behandlingsansvarlige, særlig dersom den behandlingsansvarlige er en offentlig myndighet og det derfor er usannsynlig at samtykket er gitt frivillig med hensyn til alle omstendigheter som kjennetegner den bestemte situasjonen. Samtykket antas å ikke være gitt frivillig dersom det ikke er mulig å gi separat samtykke for forskjellige behandlingsaktiviteter, selv om det er hensiktsmessig i det enkelte tilfellet, eller dersom oppfyllelsen av en avtale, herunder yting av en tjeneste, avhenger av samtykket, til tross for at et slikt samtykke ikke er nødvendig for å oppfylle avtalen.

44. Behandlingen bør anses som lovlig når den er nødvendig i forbindelse med en avtale, eller når det foreligger en hensikt om å inngå en avtale.

45. Dersom behandlingen utføres i samsvar med en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige, eller dersom behandlingen

er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet, bør behandlingen ha rettslig grunnlag i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett. Ved denne forordning kreves det ikke en særlig lovbestemmelse for hver enkelt behandling. En lov kan være tilstrekkelig som grunnlag for flere behandlingsaktiviteter som bygger på en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige, eller dersom behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet. Formålet med behandlingen bør også fastsettes i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett. Videre kan nevnte rettslige grunnlag presisere denne forordnings allmenne vilkår for lovlig behandling av personopplysninger, fastsette spesifikasjoner for å fastslå hvem den behandlingsansvarlige er, hvilken type personopplysninger som skal behandles, de berørte registrerte, hvilke enheter personopplysningene kan utleveres til, formålsbegrensninger, hvor lenge opplysningene kan lagres og andre tiltak for å sikre lovlig og rettferdig behandling. I unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett bør det også fastsettes om den behandlingsansvarlige som utfører en oppgave i allmennhetens interesse eller utøver offentlig myndighet, bør være en offentlig myndighet eller en annen fysisk eller juridisk person underlagt offentlig rett eller, dersom det er i allmennhetens interesse, herunder for helseformål som folkehelse og sosial trygghet og forvaltning av helsetjenester, privatrett, f.eks. en yrkessammenslutning.

46. Behandlingen av personopplysninger bør også anses som lovlig dersom den er nødvendig for å verne en interesse som er av avgjørende betydning for den registrertes eller en annen fysisk persons liv. Behandling av personopplysninger som er basert på en annen fysisk persons vitale interesser, bør i prinsippet bare finne sted dersom det er åpenbart at behandlingen ikke kan baseres på et annet rettslig grunnlag. Noen typer behandling kan tjene både viktige allmenne interesser og den registrertes vitale interesser, f.eks. når behandlingen er nødvendig av humanitære årsaker, herunder for å overvåke epidemier og spredning av dem, eller i humanitære nødssituasjoner, særlig i forbindelse med naturkatastrofer og menneskeskapte katastrofer.

47. De berettigede interessene til en behandlingsansvarlig, herunder de berettigede interessene til en behandlingsansvarlig som personopplysninger kan utleveres til, eller til en tredjepart, kan utgjøre et rettslig grunnlag for behandlingen, forutsatt at den registrertes interesser eller grunnleggende rettigheter og friheter

ikke går foran, idet det tas hensyn til de registrertes rimelige forventninger på grunnlag av forholdet mellom dem og den behandlingsansvarlige. Det kan f.eks. foreligge en slik berettiget interesse når det er et relevant og passende forhold mellom den registrerte og den behandlingsansvarlige, f.eks. dersom den registrerte er kunde av den behandlingsansvarlige eller i vedkommendes tjeneste. En berettiget interesse krever i alle tilfeller en nøye vurdering, herunder av om en registrert på tidspunktet for og i forbindelse med innsamling av personopplysninger med rimelighet kan forvente at disse behandles for nevnte formål. Den registrertes interesser og grunnleggende rettigheter kan særlig gå foran den behandlingsansvarliges interesser dersom personopplysningene behandles under omstendigheter der de registrerte med rimelighet forventer at opplysningene ikke viderebehandles. Ettersom det er opp til lovgiveren ved lov å fastsette det rettslige grunnlaget for offentlige myndigheters behandling av personopplysninger, bør nevnte rettslige grunnlag ikke gjelde for behandling som offentlige myndigheter utfører i forbindelse med utførelse av de oppgavene de er tillagt. Behandling av personopplysninger som er strengt nødvendig for å forebygge bedrageri, utgjør også en berettiget interesse for den berørte behandlingsansvarlige. Behandling av personopplysninger i forbindelse med direkte markedsføring kan anses for å være en berettiget interesse.

48. Behandlingsansvarlige som er en del av et konsern, eller institusjoner som er tilknyttet et sentralt organ, kan ha en berettiget interesse av å overføre personopplysninger internt i konsernet med henblikk på interne administrative formål, herunder behandling av kunders eller arbeidstakeres personopplysninger. De allmenne prinsippene for overføring av personopplysninger i et konsern til et foretak i en tredjestat påvirkes ikke.

49. Behandling av personopplysninger i det omfang som er strengt nødvendig og forholdsmessig for å sikre nett- og informasjonssikkerheten, det vil si et netts eller informasjonssystems evne til, på et bestemt sikkerhetsnivå, å stå imot utilsiktede hendelser eller ulovlige eller skadelige handlinger som svekker tilgjengeligheten, autentisiteten, integriteten og konfidensialiteten til lagrede eller overførte personopplysninger, samt sikkerheten i beslektede tjenester som tilbys av eller er gjort tilgjengelige via nevnte nett og systemer, av offentlige myndigheter, enheter for IT-beredskap (CERT), enheter for IT-sikkerhetshendelser (CSIRT), leverandører av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester og

leverandører av sikkerhetsteknologier og -tjenester, utgjør en berettiget interesse for den berørte behandlingsansvarlige. Dette kan f.eks. omfatte å hindre ulovlig tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett og spredning av skadelige koder og å stoppe «tjenestenektangrep» og skade på datasystemer og elektroniske kommunikasjonssystemer.

50. Behandling av personopplysninger for andre formål enn de formål personopplysningene opprinnelig ble samlet inn for, bør bare være tillatt dersom behandlingen er forenlig med formålene som personopplysningene opprinnelig ble samlet inn for. I et slikt tilfelle kreves det ikke et annet rettslig grunnlag enn det som ligger til grunn for innsamlingen av personopplysninger. Dersom behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt, kan det i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett fastsettes og angis nærmere hvilke oppgaver og formål viderebehandling bør anses som forenlig og lovlig for. Viderebehandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål bør anses som forenlige og lovlige behandlingsaktiviteter. Det rettslige grunnlaget for behandling av personopplysninger som er fastsatt i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett, kan også utgjøre et rettslig grunnlag for viderebehandling. For å fastslå om formålet med viderebehandlingen er forenlig med formålet som personopplysningene opprinnelig ble samlet inn for, bør den behandlingsansvarlige, etter å ha oppfylt alle krav for å sikre at den opprinnelige behandlingen er lovlig, blant annet ta hensyn til enhver forbindelse mellom disse formålene og formålene med den tiltenkte viderebehandlingen, i hvilken sammenheng personopplysningene er blitt samlet inn, særlig de registrertes rimelige forventninger på grunnlag av forholdet de har til den behandlingsansvarlige med hensyn til viderebruk av opplysningene, personopplysningenes art, konsekvensene av den tiltenkte viderebehandlingen for de registrerte, og om både de opprinnelige behandlingsaktivitetene og de tiltenkte viderebehandlingsaktivitetene omfattes av nødvendige garantier.

Når den registrerte har samtykket eller behandlingen er basert på unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som utgjør et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for særlig å verne viktige samfunnsmessige mål, bør den

behandlingsansvarlige kunne viderebehandle personopplysningene uavhengig av om formålene er forenlige. I alle tilfeller bør det sikres at prinsippene fastsatt i denne forordning, og særlig informasjonen til de registrerte om nevnte andre formål og om vedkommendes rettigheter, herunder retten til å protestere, anvendes. Dersom den behandlingsansvarlige avdekker mulige straffbare handlinger eller trusler mot den offentlige sikkerhet og overfører relevante personopplysninger i enkeltstående eller flere tilfeller som gjelder samme straffbare handling eller trusler mot den offentlige sikkerhet, til en vedkommende myndighet, bør dette anses for å være i den behandlingsansvarliges berettigede interesse. En slik overføring i den behandlingsansvarliges berettigede interesse eller viderebehandling av personopplysninger bør være forbudt dersom behandlingen ikke er forenlig med en rettslig, yrkesmessig eller annen bindende taushetsplikt.

51. Personopplysninger som av natur er særlig sensitive med hensyn til grunnleggende rettigheter og friheter, fortjener et særskilt vern, ettersom sammenhengen de behandles i, kan skape betydelige risikoer for de grunnleggende rettigheter og friheter. Slike personopplysninger bør omfatte personopplysninger som avdekker rasemessig eller etnisk opprinnelse, idet bruken av begrepet «rasemessig opprinnelse» i denne forordning ikke innebærer at Unionen godtar teorier som søker å fastslå at det finnes forskjellige menneskeraser. Behandling av fotografier bør ikke systematisk anses som behandling av særlige kategorier av personopplysninger, ettersom fotografier omfattes av definisjonen av biometriske opplysninger bare når de behandles ved hjelp av et særskilt teknisk middel som gjør det mulig entydig å identifisere eller autentisere en fysisk person. Slike personopplysninger bør ikke behandles, med mindre behandlingen er tillatt i særlige tilfeller fastsatt i denne forordning, idet det tas hensyn til at det i medlemsstatenes nasjonale rett kan fastsettes særlige bestemmelser om vern av personopplysninger med henblikk på å tilpasse anvendelsen av reglene i denne forordning for å oppfylle en rettslig forpliktelse eller utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. I tillegg til de særlige kravene til slik behandling bør de allmenne prinsippene og de andre reglene i denne forordning få anvendelse, særlig når det gjelder vilkårene for lovlig behandling. Unntak fra det allmenne forbudet mot å behandle nevnte særlige kategorier av personopplysninger bør fastsettes uttrykkelig, blant annet dersom den registrerte gir sitt

uttrykkelige samtykke, eller for å oppfylle særlige behov, særlig når behandlingen utføres i forbindelse med visse sammenslutningers eller stiftelsers rettmessige virksomhet hvis formål er å gjøre det mulig å utøve grunnleggende friheter.

52. Unntak fra forbudet mot å behandle særlige kategorier av personopplysninger bør også tillates når dette er fastsatt i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett, og det omfattes av nødvendige garantier som sikrer vern av personopplysninger og andre grunnleggende rettigheter når dette er i allmennhetens interesse, særlig behandling av personopplysninger på området arbeidsrett, sosialrett, herunder pensjoner, og med henblikk på helsesikkerhet, -overvåking og -varsling, forebygging av eller kontroll med smittsomme sykdommer og andre alvorlige helsetrusler. Et slikt unntak kan gis for helseformål, herunder på området folkehelse og helsetjenesteforvaltning, særlig for å sikre kvalitet og kostnadseffektivitet i framgangsmåtene som brukes ved behandling av krav om ytelser og tjenester i sykeforsikringssystemet, eller for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål. Et unntak bør også tillate behandling av slike personopplysninger dersom dette er nødvendig for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare rettskrav, uansett om det skjer innenfor rammen av en rettergang eller en administrativ eller utenrettslig prosedyre.

53. Særlige kategorier av personopplysninger som fortjener et sterkere vern, bør bare behandles for helserelaterte formål når det er nødvendig for å oppfylle nevnte formål til fordel for fysiske personer og samfunnet som helhet, særlig i forbindelse med forvaltning av helse- eller sosialtjenester og -systemer, herunder forvaltningens og sentrale nasjonale helsemyndigheters behandling av slike opplysninger med henblikk på kvalitetskontroll, forvaltningsinformasjon og den allmenne nasjonale og lokale overvåking av helse- og sosialsystemet, og for å sikre kontinuitet innen helse- og sosialtjenester og helsetjenester over landegrensene eller i forbindelse med helsesikkerhet, -overvåking og -varsling eller for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål, på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som må oppfylle et mål i allmennhetens interesse, samt for studier på området folkehelse som utføres i allmennhetens interesse. Ved denne forordning bør det derfor fastsettes harmoniserte vilkår for behandling av særlige kategorier av personopplysninger om helse for

å oppfylle særlige behov, især når behandlingen av nevnte opplysninger utføres for visse helserelaterte formål av personer som er underlagt lovfestet taushetsplikt. I unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett bør det fastsettes særlige og egnede tiltak for vern av fysiske personers grunnleggende rettigheter og personopplysninger. Medlemsstatene bør kunne opprettholde eller innføre ytterligere vilkår, herunder begrensninger, med hensyn til behandling av genetiske opplysninger, biometriske opplysninger eller helseopplysninger. Dette bør imidlertid ikke hindre den frie flyten av personopplysninger i Unionen når nevnte vilkår får anvendelse på grenseoverskridende behandling av nevnte opplysninger.

54. Allmenne folkehelsehensyn gjør at det kan være nødvendig å behandle særlige kategorier av personopplysninger uten den registrertes samtykke. En slik behandling bør være underlagt egnede og særlige tiltak som sikrer vern av fysiske personers rettigheter og friheter. I denne forbindelse bør «folkehelse» tolkes i henhold til europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1338/2008,[11] nærmere bestemt alle faktorer knyttet til helse, nærmere bestemt helsestatus, herunder sykelighet og funksjonshemning, faktorer som har innvirkning på denne helsestatusen, behov for helsetjenester, ressurser avsatt til helsetjenester, yting av og allmenn tilgang til helsetjenester, utgifter til og finansiering av helsetjenester samt dødsårsaker. En slik behandling av helseopplysninger i allmennhetens interesse bør ikke føre til at personopplysninger behandles for andre formål av tredjeparter, f.eks. arbeidsgivere, forsikringsselskaper eller banker.

55. Offentlige myndigheters behandling av personopplysninger med henblikk på å nå målene til offisielt anerkjente religiøse sammenslutninger som er fastsatt ved forfatningsretten eller ved folkeretten, utføres også i allmennhetens interesse.

56. Dersom det i forbindelse med valgaktiviteter i en medlemsstat, for å sikre at det demokratiske systemet fungerer, kreves at politiske partier samler inn personopplysninger om fysiske personers politiske oppfatninger, kan behandling av slike opplysninger være tillatt av hensyn til allmennhetens interesse, forutsatt at det foreligger nødvendige garantier.

57. Dersom personopplysningene som behandles av en behandlingsansvarlig, ikke gjør det mulig for den behandlingsansvarlige å identifisere en fysisk person, bør den behandlingsansvarlige ikke ha plikt til å innhente ytterligere opplysninger for å identifisere den registrerte utelukkende med det

formål å overholde bestemmelsene i denne forordning. Den behandlingsansvarlige bør imidlertid ikke nekte å ta imot flere opplysninger som den registrerte gir med henblikk på å utøve sine rettigheter. Identifikasjon bør omfatte digital identifikasjon av den registrerte, f.eks. ved hjelp av en autentiseringsmekanisme, f.eks. de samme legitimasjonsopplysninger som den registrerte bruker for å logge seg inn på den nettbaserte tjenesten som tilbys av den behandlingsansvarlige.

58. Prinsippet om åpenhet krever at all informasjon som er rettet mot allmennheten eller den registrerte, skal være kortfattet, lett tilgjengelig og enkel å forstå, at det skal benyttes et klart og enkelt språk og ved behov visualisering. Slik informasjon kan, når den er rettet mot allmennheten, gis elektronisk, f.eks. på et nettsted. Dette er særlig relevant i situasjoner der det økende antallet aktører samt de komplekse teknologiene som brukes, gjør det vanskelig for den registrerte å vite og forstå om, av hvem og for hvilket formål vedkommendes personopplysninger samles inn, f.eks. i forbindelse med nettreklame. Ettersom barn fortjener et særlig vern, bør all informasjon og kommunikasjon, dersom behandlingen gjelder barn, være formulert på et klart og enkelt språk som barnet lett kan forstå.

59. Det bør fastsettes nærmere regler for å sikre at den registrerte på en enkel måte kan utøve sine rettigheter i henhold til denne forordning, herunder mekanismer for å anmode om og, dersom det er relevant, kostnadsfritt få innsyn i personopplysninger og få rettet eller slettet disse, samt utøve retten til å protestere. Den behandlingsansvarlige bør også gjøre det mulig å inngi anmodninger elektronisk, særlig dersom personopplysninger behandles elektronisk. Den behandlingsansvarlige bør ha plikt til å svare på anmodninger fra den registrerte uten ugrunnet opphold, og senest innen én måned, samt å begrunne sitt svar dersom den behandlingsansvarlige ikke akter å imøtekomme nevnte anmodninger.

60. Prinsippene om rettferdig og åpen behandling krever at den registrerte informeres om at behandlingen skjer, samt om formålet med den. Den behandlingsansvarlige bør gi den registrerte eventuell ytterligere informasjon som er nødvendig for å sikre en rettferdig og åpen behandling, idet det tas hensyn til de særlige omstendighetene rundt behandlingen av personopplysningene og sammenhengen den skjer i. Den registrerte bør dessuten informeres om forekomsten av profilering og konsekvensene av dette. Dersom personopplysningene samles inn fra den registrerte, bør den registrerte også informeres om hvorvidt vedkommende har plikt til å gi personopplysningene, og om

konsekvensene dersom de ikke gis. Nevnte informasjon kan gis sammen med standardiserte ikoner, slik at det gis en oversikt over den tiltenkte behandlingen på en lett synlig, forståelig og lettlest måte. Dersom ikonene presenteres elektronisk, bør de være maskinlesbare.

61. Informasjonen i forbindelse med behandlingen av personopplysninger bør gis den registrerte på tidspunktet for innsamlingen av personopplysninger fra vedkommende eller, dersom personopplysningene innhentes fra en annen kilde, innen en rimelig frist, avhengig av de aktuelle omstendighetene. Dersom personopplysninger rettmessig kan utleveres til en annen mottaker, bør den registrerte informeres første gang personopplysningene utleveres til nevnte mottaker. Dersom den behandlingsansvarlige akter å behandle personopplysningene for et annet formål enn det de ble samlet inn for, bør den behandlingsansvarlige før nevnte viderebehandling gi den registrerte informasjon om nevnte andre formål og annen nødvendig informasjon. Dersom det ikke er mulig å informere den registrerte om personopplysningenes opprinnelse fordi det er brukt forskjellige kilder, bør det gis generell informasjon.
62. Det er imidlertid ikke nødvendig å pålegge en plikt til å informere dersom den registrerte allerede har informasjonen, dersom registrering eller utlevering av personopplysninger er uttrykkelig fastsatt ved lov, eller dersom det viser seg å være umulig eller vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å informere den registrerte. Det sistnevnte kan særlig være tilfellet dersom behandlingen utføres for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål. I denne forbindelse bør det tas hensyn til antall registrerte, hvor gamle opplysningene er, og eventuelle garantier som er vedtatt.
63. En registrert bør ha rett til å få innsyn i personopplysninger som er samlet inn om vedkommende, og til på en enkel måte og med rimelige intervaller å utøve denne retten for å forvisse seg om og kontrollere at behandlingen er lovlig. Dette omfatter de registrertes rett til å få innsyn i egne helseopplysninger, f.eks. opplysninger i egen pasientjournal om diagnoser, undersøkelsesresultater, behandlende leges vurderinger og enhver behandling som er gitt, eller enhver intervensjon som er utført. Alle registrerte bør derfor ha rett til å kjenne til og bli informert om formålene med behandlingen av personopplysninger, om mulig om perioden som personopplysningene behandles i, hvem mottakerne av personopplysningene er, logikken som ligger bak en eventuell

automatisk behandling av personopplysningene, og konsekvensene av nevnte behandling, i det minste dersom den er basert på profilering. Dersom det er mulig, bør den behandlingsansvarlige kunne gi fjerntilgang til et sikkert system der den registrerte kan få direkte tilgang til egne personopplysninger. Denne retten bør ikke ha negativ innvirkning på andres rettigheter eller friheter, herunder forretningshemmeligheter eller immaterialretten, særlig opphavsretten som programvaren er beskyttet av. Disse hensynene bør imidlertid ikke føre til at den registrerte nektes innsyn i alle opplysninger. Dersom den behandlingsansvarlige behandler en stor mengde opplysninger om den registrerte, bør den behandlingsansvarlige før informasjonen gis, kunne anmode om at den registrerte presiserer hvilke opplysninger eller behandlingsaktiviteter anmodningen gjelder.

64. Den behandlingsansvarlige bør treffe alle rimelige tiltak for å kontrollere identiteten til en registrert som anmoder om innsyn, særlig i forbindelse med nettjenester og nettidentifikatorer. En behandlingsansvarlig bør ikke lagre personopplysninger utelukkende for å kunne svare på mulige anmodninger.

65. En registrert bør ha rett til å få rettet sine personopplysninger samt ha «rett til å bli glemt» dersom lagring av nevnte opplysninger er i strid med denne forordning, unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som den behandlingsansvarlige er underlagt. En registrert bør særlig ha rett til å få sine personopplysninger slettet og ikke lenger behandlet dersom personopplysningene ikke lenger er nødvendige for de formål de er blitt samlet inn eller behandlet for, dersom en registrert har trukket tilbake sitt samtykke eller motsetter seg behandling av vedkommendes personopplysninger, eller dersom behandlingen av vedkommendes personopplysninger på annen måte ikke er i samsvar med denne forordning. Denne retten er særlig relevant når den registrerte har gitt sitt samtykke som barn og ikke har fullstendig kjennskap til risikoene forbundet med behandlingen, og senere ønsker å fjerne slike personopplysninger, særlig på internett. Den registrerte bør kunne utøve denne retten selv om vedkommende ikke lenger er et barn. Ytterligere lagring av personopplysninger bør imidlertid være lovlig dersom det er nødvendig for å utøve retten til ytrings- og informasjonsfrihet, for å oppfylle en rettslig forpliktelse, utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt, av allmenne folkehelsehensyn, for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til

vitenskapelig eller historisk forskning, for statistiske formål eller for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare rettskrav.

66. For å styrke retten til å bli glemt på internett bør retten til sletting også utvides, slik at en behandlingsansvarlig som har offentliggjort personopplysningene, har plikt til å underrette de behandlingsansvarlige som behandler nevnte personopplysninger, om at alle lenker til eller kopier eller reproduksjoner av nevnte personopplysninger skal slettes. I den forbindelse bør nevnte behandlingsansvarlig treffe rimelige tiltak, idet det tas hensyn til tilgjengelig teknologi og de midler den behandlingsansvarlige har til rådighet, herunder tekniske tiltak, for å underrette de behandlingsansvarlige som behandler personopplysningene, om den registrertes anmodning.

67. Metodene for å begrense behandlingen av personopplysninger kan blant annet innebære at utvalgte opplysninger flyttes midlertidig til et annet behandlingssystem, at utvalgte personopplysninger gjøres utilgjengelig for brukere, eller at offentliggjorte opplysninger fjernes midlertidig fra et nettsted. I automatiserte registre bør behandlingen i prinsippet begrenses ved hjelp av tekniske midler som sikrer at personopplysningene ikke kan viderebehandles og endres. Det faktum at behandlingen av personopplysninger er begrenset, bør være tydelig angitt i systemet.

68. For å gi den registrerte økt kontroll over egne personopplysninger bør den registrerte, ved automatisert behandling av personopplysningene, også ha rett til å motta personopplysninger om seg selv som vedkommende har gitt til en behandlingsansvarlig i et strukturert, alminnelig anvendt, maskinlesbart og kompatibelt format, og til å overføre dem til en annen behandlingsansvarlig. Behandlingsansvarlige bør oppmuntres til å utvikle kompatible formater som muliggjør dataportabilitet. Denne retten bør få anvendelse dersom den registrerte har gitt personopplysninger på grunnlag av et samtykke, eller dersom behandlingen er nødvendig for å oppfylle en avtale. Den bør ikke få anvendelse dersom behandlingen er basert på et annet rettslig grunnlag enn et samtykke eller en avtale. Denne retten er av en slik art at den ikke bør utøves overfor behandlingsansvarlige som behandler personopplysninger som et ledd i utøvelsen av sine offentlige oppgaver. Den bør derfor ikke få anvendelse dersom behandlingen av personopplysninger er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige, eller for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den

behandlingsansvarlige er pålagt. Den registrertes rett til å overføre eller motta personopplysninger om seg selv bør ikke innebære at de behandlingsansvarlige har plikt til å innføre eller opprettholde teknisk kompatible behandlingssystemer. Dersom et bestemt sett med personopplysninger berører mer enn én registrert, bør retten til å motta personopplysningene ikke berøre andre registrertes rettigheter og friheter i samsvar med denne forordning. Denne retten bør videre ikke berøre den registrertes rett til å få slettet personopplysninger samt begrensningene av denne retten som fastsatt i denne forordning, og bør særlig ikke innebære sletting av personopplysninger om den registrerte som vedkommende har gitt med henblikk på å oppfylle en avtale, i den grad og så lenge personopplysningene er nødvendige for å oppfylle nevnte avtale. Dersom det er teknisk mulig, bør den registrerte ha rett til å få personopplysningene overført direkte fra én behandlingsansvarlig til en annen.

69. Dersom personopplysningene kan behandles på lovlig vis fordi behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt, eller av hensyn til en behandlingsansvarligs eller en tredjeparts berettigede interesser, bør en registrert imidlertid ha rett til å protestere mot enhver behandling av personopplysninger som gjelder vedkommendes særlige situasjon. Det bør være opp til behandlingsansvarlige å påvise at vedkommendes tvingende berettigede interesse går foran den registrertes interesser eller grunnleggende rettigheter og friheter.
70. Dersom personopplysninger behandles med henblikk på direkte markedsføring, bør den registrerte, uansett om det dreier seg om innledende behandling eller viderebehandling, ha rett til når som helst og gratis å protestere mot nevnte behandling, herunder profilering så lenge dette er knyttet til direkte markedsføring. Den registrerte bør uttrykkelig gjøres oppmerksom på denne retten, og informasjonen bør presenteres på en tydelig måte og atskilt fra all annen informasjon.
71. Den registrerte bør ha rett til ikke å bli gjort til gjenstand for en avgjørelse, f.eks. et tiltak, som kan omfatte en vurdering av personlige aspekter ved vedkommende som fullt ut bygger på automatisert behandling, og som har rettsvirkning for vedkommende eller på lignende måte i betydelig grad påvirker vedkommende, f.eks. et automatisk avslag på en søknad om kreditt på internett eller e-rekruttering uten menneskelig inngripen. En slik behandling omfatter

«profilering», som består av enhver form for automatisert behandling av personopplysninger der målet er å vurdere personlige aspekter ved en fysisk person, særlig for å analysere eller forutsi aspekter knyttet til den registrertes arbeidsprestasjoner, økonomiske situasjon, helse, personlige preferanser eller interesser, pålitelighet eller atferd, plassering eller bevegelser, når dette har rettsvirkning for eller på lignende måte i betydelig grad påvirker vedkommende. Avgjørelser som treffes på grunnlag av slik behandling, herunder profilering, bør imidlertid være tillatt når unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som den behandlingsansvarlige er underlagt, uttrykkelig tillater dette, herunder med henblikk på overvåking og forebygging av bedrageri og skatteunndragelse som utføres i samsvar med forordningene, standardene og anbefalingene fra Unionens institusjoner eller nasjonale tilsynsorganer, og for å sikre at en tjeneste som leveres av den behandlingsansvarlige, er sikker eller pålitelig, eller som er nødvendig for å inngå eller oppfylle en avtale mellom den registrerte og en behandlingsansvarlig, eller dersom den registrerte har gitt sitt uttrykkelige samtykke. Under alle omstendigheter bør en slik behandling ledsages av nødvendige garantier som bør omfatte spesifikk informasjon til den registrerte og rett til menneskelig inngripen, til å uttrykke sine synspunkter, til å få en forklaring på avgjørelsen som er truffet etter en slik vurdering, og til å protestere mot avgjørelsen. Nevnte tiltak bør ikke gjelde barn.

For å sikre en rettferdig og åpen behandling med hensyn til den registrerte, idet det tas hensyn til de særlige omstendighetene og sammenhengen personopplysningene behandles i, bør den behandlingsansvarlige bruke egnede matematiske eller statistiske framgangsmåter i forbindelse med profileringen, gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for særlig å sikre at faktorer som fører til uriktige personopplysninger, rettes opp og at risikoen for feil minimeres, sikre personopplysningene på en måte som tar hensyn til den registrertes interesser og rettigheter, og hindre blant annet forskjellsbehandling av fysiske personer på grunn av rasemessig eller etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion eller filosofisk overbevisning, fagforeningsmedlemskap, genetisk status, helsetilstand eller seksuell orientering, eller behandling som fører til tiltak som har en slik virkning. Automatiserte avgjørelser og profilering basert på særlige kategorier av personopplysninger bør bare være tillatt på særlige vilkår.

72. Profilering omfattes av reglene for behandling av personopplysninger i denne forordning, f.eks. det rettslige grunnlaget for behandlingen

eller prinsippene for vern av personopplysninger. Det europeiske personvernråd (heretter kalt «Personvernrådet») som opprettes ved denne forordning, bør kunne gi veiledning om dette.

73. Særlige prinsipper og retten til informasjon, innsyn i og retting eller sletting av personopplysninger, retten til dataportabilitet, retten til å protestere, avgjørelser basert på profilering samt underretning av en registrert om brudd på personopplysningssikkerheten og visse tilhørende forpliktelser som påhviler de behandlingsansvarlige, kan begrenses av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett i den grad det i et demokratisk samfunn er nødvendig og forholdsmessig av hensyn til den offentlige sikkerhet, herunder vern av menneskeliv, særlig som følge av naturkatastrofer eller menneskeskapte katastrofer, forebygging, etterforskning og straffeforfølging av straffbare forhold eller iverksetting av strafferettslige sanksjoner, herunder vern mot og forebygging av trusler mot den offentlige sikkerhet, eller brudd på yrkesetiske regler i lovregulerte yrker, andre viktige mål i allmennhetens interesse i Unionen eller en medlemsstat, særlig en viktig økonomisk eller finansiell interesse for Unionen eller en medlemsstat, føring av offentlige registre i allmennhetens interesse, viderebehandling av arkiverte personopplysninger for å framlegge særlig informasjon om politisk atferd under tidligere totalitære regimer eller vern av den registrerte eller andres rettigheter og friheter, herunder sosial trygghet, folkehelse og humanitære formål. Nevnte begrensninger bør være i samsvar med kravene fastsatt i pakten og i Den europeiske konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter.

74. Den behandlingsansvarliges ansvar og erstatningsansvar for enhver behandling av personopplysninger som utføres av eller på vegne av vedkommende, bør fastsettes. Den behandlingsansvarlige bør særlig ha plikt til å gjennomføre egnede og effektive tiltak og påvise at behandlingsaktivitetene oppfyller kravene i denne forordning, herunder at tiltakene er effektive. Nevnte tiltak bør ta høyde for behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, samt risikoene for fysiske personers rettigheter og friheter.

75. Behandling av personopplysninger kan føre til at det oppstår risikoer av varierende sannsynlighet og alvorlighetsgrad for fysiske personers rettigheter og friheter som kan medføre fysisk, materiell eller ikke-materiell skade, særlig når behandlingen kan føre til forskjellsbehandling, identitetstyveri eller -bedrageri, økonomisk tap, skade på omdømme, tap av konfidensialitet for taushetsbelagte personopplysninger, uautorisert oppheving av pseudonymisering

eller andre betydelige økonomiske eller sosiale ulemper, når de registrerte kan bli fratatt sine rettigheter og friheter eller bli hindret i å utøve kontroll over egne personopplysninger, når behandlingen gjelder personopplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion eller filosofisk overbevisning, fagforeningsmedlemskap, og behandling av genetiske opplysninger, helseopplysninger, seksuelle forhold eller straffedommer og lovovertredelser eller tilknyttede sikkerhetstiltak, når personlige aspekter vurderes, særlig for å analysere eller forutsi aspekter som gjelder arbeidsprestasjoner, økonomisk situasjon, helse, personlige preferanser eller interesser, pålitelighet eller atferd, plassering eller bevegelser, for å opprette eller bruke personlige profiler, når sårbare fysiske personers, særlig barns, personopplysninger behandles, eller når behandlingen omfatter en stor mengde personopplysninger og berører et stort antall registrerte.

76. Hvor sannsynlig og alvorlig risikoen for den registrertes rettigheter og friheter er, bør fastslås ut fra behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i. Risikoen bør vurderes ut fra en objektiv vurdering der det fastslås om behandlingen av personopplysningene innebærer en risiko eller en høy risiko.
77. Veiledning om gjennomføring av egnede tiltak og tiltak for å påvise at den behandlingsansvarlige eller databehandleren overholder denne forordning, særlig med hensyn til kartlegging av risikoen forbundet med behandlingen og en vurdering av risikoens opprinnelse, art, sannsynlighet og alvorlighetsgrad, samt kartlegging av beste praksis for å redusere risikoen, kan særlig gis ved hjelp av godkjente atferdsnormer, godkjente sertifiseringer, retningslinjer fra Personvernrådet eller anvisninger fra et personvernombud. Personvernrådet kan også utstede retningslinjer for behandlingsaktiviteter som sannsynligvis ikke vil innebære en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, samt angi hvilke tiltak som i slike tilfeller kan være tilstrekkelig for å håndtere nevnte risiko.
78. Vern av fysiske personers rettigheter og friheter i forbindelse med behandling av personopplysninger krever at det treffes egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre at kravene i denne forordning oppfylles. For å påvise at denne forordning overholdes bør den behandlingsansvarlige vedta interne retningslinjer og gjennomføre tiltak som særlig overholder prinsippene om innebygd personvern og personvern som standardinnstilling. Nevnte tiltak kan blant annet omfatte å minimere behandlingen av personopplysninger,

pseudonymisere personopplysninger så raskt som mulig, sikre at behandlingen og formålene med den er åpen, gjøre det mulig for den registrerte å kontrollere behandlingen samt gjøre det mulig for den behandlingsansvarlige å iverksette sikkerhetsfunksjoner og å forbedre dem.

Ved utvikling, utforming, valg og bruk av programmer, tjenester og produkter som er basert på behandling av personopplysninger, eller når personopplysninger behandles for å oppfylle disses funksjon, bør produsenter av nevnte produkter, tjenester og programmer oppmuntres til å ta hensyn til retten til vern av personopplysninger ved utvikling og utforming av nevnte produkter, tjenester og programmer og, idet det tas behørig hensyn til den tekniske utviklingen, sikre at behandlingsansvarlige og databehandlere kan oppfylle sine forpliktelser med hensyn til vern av personopplysninger. Det bør også tas hensyn til prinsippene om innebygd personvern og personvern som standardinnstilling i forbindelse med offentlige anbud.

79. Vern av de registrertes rettigheter og friheter samt de behandlingsansvarliges og databehandleres ansvar, herunder i forbindelse med tilsynsmyndighetenes tilsyn og tiltak, krever en tydelig fordeling av ansvar i henhold til denne forordning, herunder når den behandlingsansvarlige fastsetter formålene med og midlene for behandlingen sammen med andre behandlingsansvarlige, eller når en behandlingsaktivitet utføres på vegne av en behandlingsansvarlig.

80. Dersom en behandlingsansvarlig eller en databehandler som ikke er etablert i Unionen, behandler personopplysninger om registrerte som befinner seg i Unionen, og behandlingsaktivitetene gjelder tilbud av varer og tjenester til nevnte registrerte i Unionen, uavhengig av om det kreves betaling fra disse eller ikke, eller monitorering av deres atferd, dersom atferden finner sted i Unionen, bør den behandlingsansvarlige eller databehandleren utpeke en representant, med mindre behandlingen skjer leilighetsvis, ikke omfatter behandling i stor skala av særlige kategorier av personopplysninger eller behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertredelser, og at behandlingen sannsynligvis ikke vil innebære en risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, idet det tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, eller om den behandlingsansvarlige er en offentlig myndighet eller et offentlig organ. Representanten bør opptre på vegne av den behandlingsansvarlige eller databehandleren og bør kunne kontaktes av alle tilsynsmyndigheter. Representanten bør

utpekes eksplisitt gjennom en skriftlig fullmakt fra den behandlingsansvarlige eller databehandleren til å opptre på deres vegne med hensyn til deres forpliktelser i henhold til denne forordning. Utpekingen av nevnte representant berører ikke den behandlingsansvarliges eller databehandlerens ansvar eller erstatningsansvar i henhold til denne forordning. Nevnte representant bør utføre sine oppgaver i henhold til fullmakten fra den behandlingsansvarlige eller databehandleren, herunder samarbeide med vedkommende tilsynsmyndigheter om eventuelle tiltak som treffes for å sikre at denne forordning overholdes. Den utpekte representanten bør være underlagt håndhevingstiltak i tilfelle manglende overholdelse fra den behandlingsansvarliges eller databehandlerens side.

81. For å sikre overholdelse av kravene i denne forordning med hensyn til behandling som skal utføres av databehandleren på vegne av den behandlingsansvarlige, når behandlingsaktiviteter overlates til en databehandler, bør den behandlingsansvarlige bare benytte databehandlere som gir tilstrekkelige garantier, særlig med tanke på dybdekunnskap, pålitelighet og ressurser, for at de vil gjennomføre tekniske og organisatoriske tiltak som vil oppfylle kravene i denne forordning, herunder kravene til sikker behandling. Databehandlerens overholdelse av godkjente atferdsnormer eller bruk av en godkjent sertifiseringsmekanisme kan brukes som en faktor for å påvise at den behandlingsansvarliges forpliktelser overholdes. Behandling som utføres av en databehandler, bør være underlagt en avtale eller et annet rettslig dokument i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som binder databehandleren til den behandlingsansvarlige, og som fastsetter gjenstanden for og varigheten av behandlingen, behandlingens art og formål, typen personopplysninger og kategorier av registrerte, idet det tas hensyn til databehandlerens særlige oppgaver og ansvar i forbindelse med behandlingen som skal utføres, samt risikoen for den registrertes rettigheter og friheter. Den behandlingsansvarlige og databehandleren kan velge å bruke en individuell avtale eller standardavtalevilkår som enten er vedtatt direkte av Kommisjonen eller av en tilsynsmyndighet i samsvar med konsistensmekanismen, og deretter vedtatt av Kommisjonen. Når behandlingen på vegne av den behandlingsansvarlige er fullført, bør databehandleren tilbakelevere eller slette personopplysningene, avhengig av hva den behandlingsansvarlige velger, med mindre unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som databehandleren er underlagt,

inneholder krav om lagring av personopplysningene.

82. For å påvise samsvar med denne forordning bør den behandlingsansvarlige eller databehandleren føre protokoll over de behandlingsaktiviteter som de har ansvar for. Hver behandlingsansvarlig og hver databehandler bør ha plikt til å samarbeide med tilsynsmyndigheten og på anmodning gjøre disse protokollene tilgjengelig for den, slik at de kan benyttes til tilsyn med nevnte behandlingsaktiviteter.

83. For å opprettholde sikkerheten og hindre at behandlingen er i strid med denne forordning bør den behandlingsansvarlige eller databehandleren vurdere de iboende risikoene forbundet med behandlingen og gjennomføre tiltak for å begrense disse, f.eks. kryptering. Nevnte tiltak bør sørge for et egnet sikkerhetsnivå, herunder et egnet nivå av konfidensialitet, idet det tas hensyn til den tekniske utviklingen og gjennomføringskostnadene i forbindelse med risikoene samt arten av personopplysningene som skal vernes. Når risikoen for datasikkerheten vurderes, bør det tas hensyn til risikoene forbundet med behandling av personopplysninger, f.eks. utilsiktet eller ulovlig tilintetgjøring, tap, endring, ikke-autorisert utlevering av eller tilgang til personopplysninger som er overført, lagret eller på annen måte behandlet, som særlig kan føre til fysisk, materiell eller ikke-materiell skade.

84. For å bedre overholdelsen av denne forordning i tilfeller der det er sannsynlig at behandlingsaktiviteter vil medføre en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, bør den behandlingsansvarlige ha ansvar for å foreta en vurdering av personvernkonsekvenser for særlig å vurdere risikoens opprinnelse, art, særegenhet og alvorlighetsgrad. Det bør tas hensyn til utfallet av vurderingen ved fastsettelse av egnede tiltak som skal treffes for å påvise at behandlingen av personopplysningene oppfyller kravene i denne forordning. Dersom det framgår av nevnte konsekvensvurdering at behandlingsaktivitetene innebærer en høy risiko som den behandlingsansvarlige ikke kan begrense ved å treffe egnede tiltak, idet det tas hensyn til tilgjengelig teknologi og gjennomføringskostnadene, bør tilsynsmyndigheten rådspørres før behandlingen finner sted.

85. Et brudd på personopplysningssikkerheten kan, dersom det ikke håndteres på egnet måte og i rett tid, påføre fysiske personer fysisk, materiell eller ikke-materiell skade, f.eks. tap av kontroll over egne personopplysninger eller begrensning av egne rettigheter, forskjellsbehandling, identitetstyveri eller -bedrageri, økonomisk tap,

uautorisert oppheving av pseudonymisering, skade på omdømme, tap av konfidensialitet for taushetsbelagte personopplysninger eller andre betydelige økonomiske eller sosiale ulemper for den berørte fysiske personen. Så snart den behandlingsansvarlige får kjennskap til at det har oppstått et brudd på personopplysningssikkerheten, bør vedkommende melde nevnte brudd til tilsynsmyndigheten uten ugrunnet opphold og om mulig senest 72 timer etter å ha fått kjennskap til det, med mindre vedkommende i samsvar med ansvarlighetsprinsippet kan påvise at nevnte brudd på personopplysningssikkerheten sannsynligvis ikke vil medføre en risiko for fysiske personers rettigheter og friheter. Dersom nevnte melding ikke kan gis innen 72 timer, bør årsaken til forsinkelsen oppgis i meldingen, og informasjonen kan gis trinnvis uten videre ugrunnet opphold.

86. Den behandlingsansvarlige bør uten ugrunnet opphold underrette den registrerte om et brudd på personopplysningssikkerheten dersom det er sannsynlig at nevnte brudd kan medføre en høy risiko for den fysiske personens rettigheter og friheter, slik at vedkommende får mulighet til å treffe de nødvendige forholdsregler. Underretningen bør beskrive arten av bruddet på personopplysningssikkerheten og inneholde anbefalinger som den berørte fysiske personen kan følge for å begrense mulige skadevirkninger. De registrerte bør underrettes så snart det med rimelighet er mulig, og i nært samarbeid med tilsynsmyndigheten og i samsvar med retningslinjer utstedt av den eller av andre relevante myndigheter, f.eks. myndigheter med ansvar for håndheving av loven. Behovet for å redusere en umiddelbar risiko for skade kan f.eks. kreve at de registrerte underrettes omgående, mens behovet for å gjennomføre egnede tiltak mot fortsatte eller lignende brudd på personopplysningssikkerheten kan berettige en lengre frist for underretning.

87. Det bør undersøkes om alle egnede teknologiske sikkerhetstiltak og organisatoriske tiltak er blitt gjennomført for omgående å kunne fastslå om det har funnet sted et brudd på personopplysningssikkerheten, og for omgående å underrette tilsynsmyndigheten og den registrerte. Det bør fastslås om meldingen ble gitt uten ugrunnet opphold, idet det tas særlig hensyn til arten og alvorlighetsgraden av bruddet på personopplysningssikkerheten og konsekvensene og skadevirkningene det har for den registrerte. En slik melding kan føre til inngripen fra tilsynsmyndigheten i samsvar med dens oppgaver og myndighet fastsatt i denne forordning.

88. Ved fastsettelse av nærmere regler om formatet og framgangsmåtene som får anvendelse på melding av brudd på personopplysningssikkerheten, bør det tas behørig hensyn til omstendighetene rundt nevnte brudd, herunder om personopplysningene var omfattet av hensiktsmessige tekniske sikkerhetstiltak som på en effektiv måte begrenser sannsynligheten for identitetsbedrageri eller andre former for misbruk. Nevnte regler og framgangsmåter bør videre ta hensyn til de berettigede interessene til myndighetene med ansvar for håndheving av loven dersom en tidlig offentliggjøring i unødig grad vil kunne hindre etterforskning av omstendighetene rundt et brudd på personopplysningssikkerheten.
89. Ved direktiv 95/46/EF ble det fastsatt en generell plikt til å melde behandlingen av personopplysningene til tilsynsmyndighetene. Denne plikten har medført en administrativ og økonomisk byrde, men har ikke alltid bidratt til å bedre vernet av personopplysninger. En slik vilkårlig og generell meldingsplikt bør derfor avskaffes og erstattes av effektive framgangsmåter og mekanismer, der det isteden fokuseres på den typen behandlingsaktiviteter som kan medføre en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter i kraft av aktivitetenes art, omfang, formål og sammenhengen de utføres i. Denne typen behandlingsaktiviteter kan være aktiviteter som især innebærer bruk av ny teknologi, eller som er av en ny type, og der den behandlingsansvarlige ikke tidligere har gjennomført en vurdering av personvernkonsekvenser, eller dersom de blir nødvendige på grunn av tiden som har gått siden den opprinnelige behandlingen.
90. I slike tilfeller bør den behandlingsansvarlige før behandlingen gjennomføre en vurdering av personvernkonsekvenser for å vurdere sannsynligheten for at det vil oppstå en høy risiko, samt alvorlighetsgraden av denne, idet det tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål, sammenhengen den utføres i, og kildene til risikoen. Nevnte konsekvensvurdering bør særlig omfatte planlagte tiltak, garantier og mekanismer for å begrense risikoen, sikre vern av personopplysningene og påvise at denne forordning overholdes.
91. Dette bør særlig få anvendelse på behandlingsaktiviteter i stor skala der formålet er å behandle en betydelig mengde personopplysninger på regionalt, nasjonalt eller overnasjonalt plan, og som kan påvirke et stort antall registrerte og innebære en høy risiko, f.eks. fordi opplysningene er sensitive, dersom, i samsvar med det oppnådde nivået av teknisk kunnskap, en ny teknologi anvendes i stor skala samt i forbindelse med andre behandlingsaktiviteter som innebærer

en høy risiko for de registrertes rettigheter og friheter, særlig dersom nevnte aktiviteter gjør det vanskeligere for de registrerte å utøve sine rettigheter. Det bør også utføres en vurdering av personvernkonsekvenser dersom personopplysninger behandles med det formål å treffe avgjørelser om særskilte fysiske personer etter en systematisk og omfattende vurdering av personlige aspekter vedrørende fysiske personer basert på profilering av nevnte opplysninger, eller etter behandling av særlige kategorier av personopplysninger, biometriske opplysninger eller opplysninger om straffedommer og lovovertredelser eller tilknyttede sikkerhetstiltak. Det kreves også en vurdering av personvernkonsekvenser ved overvåking i stor skala av offentlig tilgjengelige steder, særlig ved bruk av optoelektronisk utstyr, eller ved andre aktiviteter der vedkommende tilsynsmyndighet vurderer at behandlingen kan føre til en høy risiko for de registrertes rettigheter og friheter, særlig fordi de hindrer de registrerte i å utøve en rettighet eller gjøre bruk av en tjeneste eller en avtale, eller fordi de utføres systematisk i stor skala. Behandling av personopplysninger bør ikke anses for å være i stor skala dersom det er snakk om en leges, annet helsepersonells eller en advokats behandling av personopplysninger tilhørende pasienter eller klienter. I slike tilfeller bør en vurdering av personvernkonsekvenser ikke være obligatorisk.

92. I noen tilfeller kan det være rimelig og økonomisk å utvide vurderingen av personvernkonsekvenser til å omfatte mer enn ett prosjekt, f.eks. dersom offentlige myndigheter eller organer har planer om å innføre en felles applikasjon eller behandlingsplattform, eller dersom flere behandlingsansvarlige planlegger å innføre en felles applikasjon eller et felles behandlingsmiljø på tvers av en industrisektor eller -segment eller for en horisontal aktivitet som er i utstrakt bruk.
93. I forbindelse med vedtakelse av medlemsstatenes nasjonale rett som utgjør grunnlaget for en offentlig myndighets eller et offentlig organs utførelse av oppgaver, og som regulerer den eller de aktuelle spesifikke behandlingsaktivitetene, kan medlemsstatene anse det nødvendig å foreta nevnte vurdering før behandlingsaktivitetene.
94. Dersom en vurdering av personvernkonsekvenser viser at behandlingen, i fravær av garantier, sikkerhetstiltak og mekanismer for å redusere risikoen, vil innebære en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, og den behandlingsansvarlige mener at risikoen ikke kan reduseres ved hjelp av rimelige midler, idet det tas hensyn til tilgjengelig teknologi og gjennomføringskostnader,

bør tilsynsmyndigheten rådspørres før oppstart av behandlingsaktivitetene. Visse typer behandling og omfanget og hyppigheten av behandlingen kan medføre nevnte høye risiko, som også kan føre til skade for eller inngrep i fysiske personers rettigheter og friheter. Tilsynsmyndigheten bør svare på anmodningen om drøftinger innen en fastsatt frist. En manglende reaksjon fra tilsynsmyndigheten innen nevnte frist bør imidlertid ikke berøre tilsynsmyndighetens mulighet til å gripe inn i samsvar med dens oppgaver og myndighet fastsatt i denne forordning, herunder myndighet til å forby behandlingsaktiviteter. Som en del av nevnte drøftinger kan utfallet av en vurdering av personvernkonsekvenser som utføres med henblikk på den aktuelle behandlingen, framlegges for tilsynsmyndigheten, særlig de planlagte tiltakene for å redusere risikoene for fysiske personers rettigheter og friheter.

95. Databehandleren bør ved behov og på anmodning bistå den behandlingsansvarlige med å overholde pliktene som er forbundet med utførelsen av vurderingen av personvernkonsekvenser, og med forhåndsdrøftinger med tilsynsmyndigheten.
96. Tilsynsmyndigheten bør også rådspørres i det forberedende arbeidet med et lovgivningsmessig tiltak eller et reguleringstiltak som gjelder behandling av personopplysninger, for å sikre at den tiltenkte behandlingen oppfyller kravene i denne forordning, og særlig for å redusere risikoen den medfører for den registrerte.
97. Dersom behandlingen utføres av en offentlig myndighet, bortsett fra domstoler eller uavhengige rettshåndhevende myndigheter når de opptrer innenfor rammen av sin domsmyndighet, dersom behandlingen i privat sektor utføres av en behandlingsansvarlig hvis kjernevirksomhet består av behandlingsaktiviteter som krever regelmessig og systematisk monitorering i stor skala av de registrerte, eller dersom den behandlingsansvarliges eller databehandlerens kjernevirksomhet består av behandling i stor skala av særlige kategorier av personopplysninger og opplysninger om straffedommer og lovovertredelser, bør en person med dybdekunnskap om personvernlovgivning og -praksis bistå den behandlingsansvarlige eller databehandleren for å føre tilsyn med den interne overholdelsen av denne forordning. I privat sektor omfatter en behandlingsansvarligs kjernevirksomhet vedkommendes primære virksomhet og ikke behandling av personopplysninger som bivirksomhet. Det nødvendige nivået av dybdekunnskap bør fastsettes i henhold til de behandlingsaktivitetene som utføres, og det vernet som er nødvendig for personopplysningene som behandles av

den behandlingsansvarlige eller databehandleren. Slike personvernombud, enten de er ansatt hos den behandlingsansvarlige eller ikke, bør kunne utføre sine funksjoner og oppgaver på en uavhengig måte.

98. Sammenslutninger eller andre organer som representerer kategorier av behandlingsansvarlige eller databehandlere, bør oppmuntres til å utarbeide atferdsnormer innenfor rammen av denne forordning for å fremme en effektiv anvendelse av denne forordning, idet det tas hensyn til de særlige kjennetegnene ved behandling som utføres i visse sektorer, og de særlige behovene til svært små, små og mellomstore bedrifter. I slike atferdsnormer bør de behandlingsansvarliges og databehandlernes plikter defineres, idet det tas hensyn til risikoen for fysiske personers rettigheter og friheter som behandlingen kan medføre.

99. Ved utarbeiding av atferdsnormer, eller ved endring eller utvidelse av atferdsnormer, bør sammenslutninger og andre organer som representerer kategorier av behandlingsansvarlige eller databehandlere, rådføre seg med relevante berørte parter, herunder registrerte når det er mulig, og ta hensyn til bemerkninger og synspunkter framsatt i forbindelse med slik rådføring.

100. For å øke åpenheten og overholdelsen av denne forordning bør det oppmuntres til opprettelse av sertifiseringsmekanismer og personvernsegl og -merker, slik at de registrerte raskt kan vurdere nivået for vern av personopplysninger som relevante produkter og tjenester omfattes av.

101. Strømmen av personopplysninger til og fra stater utenfor Unionen og internasjonale organisasjoner er nødvendig for å kunne utvide internasjonal handel og internasjonalt samarbeid. Denne strømmen har økt, og dette har skapt nye utfordringer og bekymringer med tanke på vern av personopplysninger. Når personopplysninger overføres fra Unionen til behandlingsansvarlige, databehandlere eller andre mottakere i tredjestater eller til internasjonale organisasjoner, bør det beskyttelsesnivået som fysiske personer ved denne forordning sikres i Unionen, imidlertid ikke undergraves, herunder i tilfeller der personopplysninger videreoverføres fra tredjestaten eller den internasjonale organisasjonen til behandlingsansvarlige eller databehandlere i den samme eller en annen tredjestat eller internasjonal organisasjon. Overføring til tredjestater og internasjonale organisasjoner må under alle omstendigheter bare skje i fullt samsvar med denne forordning. Med forbehold for de andre bestemmelsene i denne forordning kan en overføring bare

finne sted dersom den behandlingsansvarlige eller databehandleren overholder vilkårene fastsatt i bestemmelsene i denne forordning om overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner.

102. Denne forordning berører ikke internasjonale avtaler inngått mellom Unionen og tredjestater om overføring av personopplysninger, herunder nødvendige garantier for de registrerte. Medlemsstatene kan inngå internasjonale avtaler som omfatter overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner, så lenge nevnte avtaler ikke berører denne forordning eller andre bestemmelser i unionsretten og gir et egnet nivå for vern av de registrertes grunnleggende rettigheter.

103. Kommisjonen kan med virkning for hele Unionen beslutte at en tredjestat, et territorium eller en bestemt sektor i en tredjestat eller en internasjonal organisasjon har et tilstrekkelig nivå for vern av personopplysninger, og på den måten skape rettssikkerhet og ensartethet i hele Unionen med hensyn til tredjestaten eller de internasjonale organisasjonene som anses for å ha et slikt nivå for vern av personopplysninger. I slike tilfeller kan personopplysninger overføres til nevnte tredjestat eller internasjonale organisasjon uten at det er nødvendig å innhente ytterligere godkjenning. Kommisjonen kan også beslutte å tilbakekalle en slik beslutning etter å ha underrettet tredjestaten eller den internasjonale organisasjonen og gitt en fullstendig begrunnelse for dette.

104. I samsvar med de grunnleggende verdiene som Unionen bygger på, særlig beskyttelse av menneskerettighetene, bør Kommisjonen i sin vurdering av tredjestaten, eller av et territorium eller en bestemt sektor i en tredjestat, ta hensyn til hvordan en bestemt tredjestat overholder rettsstatsprinsippet, sikrer klageadgang og domstolsprøving og overholder internasjonale menneskerettighetsstandarder samt sin allmenne og sektorbestemte lovgivning, herunder lovgivning om offentlig sikkerhet, forsvar, nasjonal sikkerhet, offentlig orden samt strafferett. Når det treffes en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå som gjelder et territorium eller en bestemt sektor i en tredjestat, bør det tas hensyn til tydelige og objektive kriterier, f.eks. spesifikke behandlingsaktiviteter og omfanget av gjeldende rettsregler og lovgivning i tredjestaten. Tredjestaten bør gi garantier som sikrer et tilstrekkelig beskyttelsesnivå, og som i hovedtrekk tilsvarer det som sikres i Unionen, særlig når personopplysninger behandles i en eller flere spesifikke sektorer. Tredjestaten bør særlig sikre et effektivt og

uavhengig personverntilsyn og bør opprette mekanismer for samarbeid med medlemsstatenes personvernmyndigheter, og de registrerte bør ha effektive og håndhevbare rettigheter og mulighet til effektiv administrativ og rettslig prøving.

105. I tillegg til de internasjonale forpliktelsene som tredjestaten eller den internasjonale organisasjonen har inngått, bør Kommisjonen ta hensyn til forpliktelsene som følger av tredjestatens eller den internasjonale organisasjonens deltaking i multilaterale eller regionale systemer, særlig i forbindelse med vern av personopplysninger, samt gjennomføringen av nevnte forpliktelser. Det bør særlig tas hensyn til tredjestatens tiltredelse til Europarådets konvensjon av 28. januar 1981 om personvern i forbindelse med elektronisk databehandling av personopplysninger samt dens tilleggsprotokoll. Kommisjonen bør rådspørre Personvernrådet når den vurderer beskyttelsesnivå i tredjestater eller internasjonale organisasjoner.

106. Kommisjonen bør overvåke virkningen av beslutninger om beskyttelsesnivået i en tredjestat, på et territorium eller i en bestemt sektor i en tredjestat eller en internasjonal organisasjon og overvåke virkningen av beslutninger truffet på grunnlag av artikkel 25 nr. 6 eller artikkel 26 nr. 4 i direktiv 95/46/EF. I sine beslutninger om tilstrekkelig beskyttelsesnivå bør Kommisjonen fastsette en mekanisme for regelmessig gjennomgåelse av beslutningenes virkning. Nevnte regelmessige gjennomgåelse bør utføres i samråd med den aktuelle tredjestat eller internasjonale organisasjon, idet det tas hensyn til all relevant utvikling i tredjestaten eller den internasjonale organisasjonen. I forbindelse med overvåking og de regelmessige gjennomgåelsene bør Kommisjonen ta hensyn til synspunkter og konklusjoner fra Europaparlamentet og Rådet samt fra andre relevante organer og kilder. Kommisjonen bør innen en rimelig frist vurdere virkningen av sistnevnte beslutninger og rapportere eventuelle relevante konklusjoner til komiteen omhandlet i europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 182/2011[12] som nedsettes ved denne forordning, og til Europaparlamentet og Rådet.

107. Kommisjonen kan fastslå at en tredjestat, et territorium eller en bestemt sektor i en tredjestat eller en internasjonal organisasjon ikke lenger sikrer et tilstrekkelig nivå for vern av personopplysninger. Overføringen av personopplysninger til nevnte tredjestat eller internasjonale organisasjon bør da forbys, med mindre kravene i denne forordning som gjelder overføringer som omfattes av nødvendige garantier, herunder bindende virksomhetsregler, og

unntak for særlige situasjoner, er oppfylt. I slike tilfeller bør det fastsettes at det skal gjennomføres samråd mellom Kommisjonen og nevnte tredjestater eller internasjonale organisasjoner. Kommisjonen bør i rett tid underrette tredjestaten eller den internasjonale organisasjonen om årsakene og innlede samråd med den for å avhjelpe situasjonen.

108. Dersom det ikke foreligger en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå, bør den behandlingsansvarlige eller databehandleren treffe tiltak for å kompensere for det manglende vernet av personopplysninger i en tredjestat i form av nødvendige garantier for den registrerte. Nødvendige garantier kan omfatte bruk av bindende virksomhetsregler, standard personvernbestemmelser vedtatt av Kommisjonen, standard personvernbestemmelser vedtatt av en tilsynsmyndighet eller avtalevilkår godkjent av en tilsynsmyndighet. Disse garantiene bør sikre samsvar med kravene til vern av personopplysninger og de registrertes rettigheter i forbindelse med behandling internt i Unionen, herunder om de registrerte har tilgang til håndhevbare rettigheter og effektive rettsmidler, herunder retten til effektiv administrativ eller rettslig prøving og til å kreve erstatning i Unionen eller i en tredjestat. Garantiene bør særlig omfatte samsvar med de allmenne prinsippene om behandling av personopplysninger og prinsippene om innebygd personvern og personvern som standardinnstilling. Offentlige myndigheter eller organer kan også foreta overføringer til offentlige myndigheter eller organer i tredjestater eller til internasjonale organisasjoner med tilsvarende oppgaver eller funksjoner, herunder på grunnlag av bestemmelser som skal innlemmes i administrative ordninger, f.eks. en programerklæring, som gir de registrerte håndhevbare og effektive rettigheter. Det bør innhentes godkjenning fra vedkommende tilsynsmyndighet når garantiene er fastsatt i administrative ordninger som ikke er rettslig bindende.

109. Den behandlingsansvarliges eller databehandlerens mulighet til å benytte standardbestemmelser for vern av personopplysninger vedtatt av Kommisjonen eller av en tilsynsmyndighet bør ikke hindre de behandlingsansvarlige eller databehandlere i å innlemme standardbestemmelsene for vern av personopplysninger i en mer omfattende avtale, f.eks. en avtale mellom databehandleren og en annen databehandler, eller i å tilføye andre bestemmelser eller ytterligere garantier, forutsatt at de ikke direkte eller indirekte er i strid med standardavtalevilkårene vedtatt av Kommisjonen eller av en tilsynsmyndighet eller berører de registrertes grunnleggende

rettigheter og friheter. Behandlingsansvarlige og databehandlere bør oppmuntres til å fastsette ytterligere garantier gjennom avtalefestede forpliktelser som utfyller standard personvernbestemmelser.

110. Et konsern eller en gruppe av foretak som utøver en felles økonomisk virksomhet, bør kunne anvende godkjente bindende virksomhetsregler når de foretar internasjonale overføringer fra Unionen til organisasjoner i samme konsern, eller gruppe av foretak som utøver en felles økonomisk virksomhet, forutsatt at nevnte virksomhetsregler omfatter alle grunnleggende prinsipper og håndhevbare rettigheter for å sikre nødvendige garantier for overføringer eller kategorier av overføringer av personopplysninger.

111. Det bør fastsettes bestemmelser om at overføringer i visse tilfeller skal være mulig dersom den registrerte har gitt sitt uttrykkelige samtykke, og dersom overføringen skjer leilighetsvis og er nødvendig i forbindelse med en avtale eller et rettslig krav, uavhengig av om det skjer i forbindelse med en rettssak, forvaltningssak eller utenrettslig prosedyre, herunder prosedyrer ved reguleringsorganer. Det bør også fastsettes bestemmelser om muligheten for overføring dersom viktige allmenne interesser nedfelt i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett krever det, eller dersom overføringen skjer fra et register som er opprettet ved lov, og som allmennheten eller personer med en berettiget interesse kan konsultere. I sistnevnte tilfelle bør en slik overføring ikke omfatte alle personopplysninger eller hele kategorier av opplysninger i registeret, og dersom nevnte register skal kunne konsulteres av personer med en berettiget interesse, bør overføringen skje bare på anmodning fra nevnte personer eller, dersom de selv er mottakere, ved å ta behørig hensyn til de registrertes interesser og grunnleggende rettigheter.

112. Disse unntakene bør særlig få anvendelse på overføring av opplysninger som er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser, f.eks. ved internasjonal utveksling av opplysninger mellom konkurransemyndigheter, skatte- eller tollmyndigheter, mellom finanstilsynsmyndigheter, mellom kompetente trygdemyndigheter eller folkehelsemyndigheter, f.eks. ved kontaktsporing i forbindelse med smittsomme sykdommer eller for å redusere og/eller avskaffe doping i idrett. En overføring av personopplysninger bør også anses som lovlig dersom den er nødvendig for å verne en interesse av avgjørende betydning for den registrertes eller en annen persons vitale interesser, herunder fysisk integritet eller liv, dersom den registrerte ikke er i stand til å gi sitt samtykke. Dersom det ikke

foreligger en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå, kan det, av hensyn til viktige allmenne interesser, i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett uttrykkelig fastsettes grenser for overføring av spesifikke kategorier av opplysninger til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon. Medlemsstatene bør underrette Kommisjonen om nevnte bestemmelser. Enhver overføring til en internasjonal humanitær organisasjon av personopplysninger om en registrert som fysisk eller juridisk ikke er i stand til å gi sitt samtykke, med det formål å utføre en oppgave i henhold til Genève-konvensjonene eller overholde internasjonalt humanitært regelverk som får anvendelse i væpnede konflikter, kan anses for å være nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser eller fordi det er av vital interesse for den registrerte.

113. Overføringer som kan klassifiseres som ikke-gjentakende, og som bare gjelder et begrenset antall registrerte, bør også være mulig av hensyn til de tvingende berettigede interessene som forfølges av den behandlingsansvarlige, dersom den registrertes interesser eller rettigheter og friheter ikke går foran nevnte interesser, og dersom den behandlingsansvarlige har foretatt en vurdering av alle omstendighetene rundt overføringen. Den behandlingsansvarlige bør ta særlig hensyn til personopplysningenes art, formålet med og varigheten av den foreslåtte behandlingen samt situasjonen i opprinnelsesstaten, tredjestaten og den endelige bestemmelsesstaten, og bør fastsette nødvendige garantier for å verne fysiske personers grunnleggende rettigheter og friheter i forbindelse med behandling av deres personopplysninger. Nevnte overføringer bør bare være mulig i visse tilfeller der ingen av de andre grunnene til overføring får anvendelse. For formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller statistiske formål bør det tas hensyn til samfunnets berettigede forventninger om økt kunnskap. Den behandlingsansvarlige bør underrette tilsynsmyndigheten og den registrerte om overføringen.

114. Dersom Kommisjonen ikke har truffet en beslutning om hvorvidt nivået for vern av personopplysninger i en tredjestat er tilstrekkelig, bør den behandlingsansvarlige eller databehandleren benytte løsninger som gir de registrerte håndhevbare og effektive rettigheter når det gjelder behandling av deres opplysninger i Unionen så snart nevnte opplysninger er blitt overført, slik at de fortsatt kan nyte godt av grunnleggende rettigheter og garantier.

115. Visse tredjestater vedtar lover, forskrifter og andre rettsakter med det formål direkte å regulere behandlingsaktiviteter som utføres av

fysiske og juridiske personer underlagt medlemsstatenes jurisdiksjon. Dette kan omfatte rettsavgjørelser fra domstoler eller avgjørelser fra administrative myndigheter i tredjestater der det kreves at en behandlingsansvarlig eller databehandler skal overføre eller utlevere personopplysninger, og som ikke bygger på en internasjonal avtale, f.eks. en traktat om gjensidig juridisk bistand, mellom den anmodende tredjestat og Unionen eller en medlemsstat. En anvendelse av nevnte lover, forskrifter og andre rettsakter på andre staters territorium kan være i strid med folkeretten og hindre oppnåelsen av det vernet av fysiske personer som ved denne forordning sikres i Unionen. Overføring bør bare være tillatt dersom vilkårene for overføring til tredjestater i denne forordning er oppfylt. Dette kan blant annet være tilfellet dersom utlevering er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser som er anerkjent i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett, og som den behandlingsansvarlige er underlagt.

116. Når personopplysninger krysser grenser utenfor Unionen, kan det øke risikoen for at fysiske personer ikke kan utøve sine rettigheter med hensyn til vern av personopplysninger, særlig for å beskytte seg mot ulovlig bruk eller utlevering av nevnte opplysninger. Samtidig kan tilsynsmyndigheter i noen tilfeller innse at de ikke er i stand til å følge opp klager eller foreta undersøkelser av aktiviteter som finner sted utenfor deres grenser. Samarbeidet på tvers av landegrensene kan også bli hindret av utilstrekkelig myndighet til å treffe forebyggende tiltak eller utbedringstiltak, av uensartede rettsordninger og praktiske hindringer, f.eks. ressursbegrensninger. Det er derfor behov for å fremme et tettere samarbeid mellom tilsynsmyndigheter for personvern, slik at de lettere kan utveksle informasjon og foreta undersøkelser sammen med sine internasjonale kolleger. For å utvikle mekanismer for internasjonalt samarbeid med sikte på å fremme og yte internasjonal gjensidig bistand med hensyn til håndheving av regelverket for vern av personopplysninger bør Kommisjonen og tilsynsmyndighetene utveksle informasjon og samarbeide om aktiviteter som er knyttet til utøvelse av deres myndighet, med vedkommende myndigheter i tredjestater på grunnlag av gjensidighet og i samsvar med denne forordning.

117. Opprettelse av tilsynsmyndigheter i medlemsstater som gis myndighet til å utføre sine oppgaver og utøve sin myndighet i full uavhengighet, har avgjørende betydning for vernet av fysiske personer i forbindelse med behandling av deres personopplysninger. Medlemsstatene bør kunne opprette mer enn én tilsynsmyndighet for

å gjenspeile medlemsstatens forfatningsmessige, organisatoriske og administrative struktur.

118. Tilsynsmyndighetenes uavhengighet bør ikke bety at de ikke kan være gjenstand for mekanismer for kontroll eller tilsyn med egen økonomistyring eller underkastes domstolskontroll.

119. Dersom en medlemsstat oppretter flere tilsynsmyndigheter, bør den ved lov opprette mekanismer for å sikre at disse tilsynsmyndighetene deltar effektivt i konsistensmekanismen. Nevnte medlemsstat bør særlig utpeke en tilsynsmyndighet som skal fungere som et felles kontaktpunkt for disse myndighetenes effektive deltaking i mekanismen, for å sikre et raskt og smidig samarbeid med andre tilsynsmyndigheter, Personvernrådet og Kommisjonen.

120. Hver tilsynsmyndighet bør ha de nødvendige økonomiske og menneskelige ressurser, lokaler og infrastruktur for å kunne utføre sine oppgaver på en effektiv måte, herunder oppgaver knyttet til gjensidig bistand og samarbeid med andre tilsynsmyndigheter i Unionen. Hver tilsynsmyndighet bør ha et separat og offentlig årlig budsjett som kan inngå i det overordnede statsbudsjettet eller nasjonale budsjettet.

121. De allmenne vilkårene for medlemmet/medlemmene av tilsynsmyndigheten bør fastsettes ved lov i hver medlemsstat, og det bør særlig fastsettes at nevnte medlemmer skal utnevnes ved hjelp av en åpen prosess, enten av parlamentet, regjeringen eller statsoverhodet i medlemsstaten på grunnlag et forslag fra regjeringen, et medlem av regjeringen, parlamentet eller et kammer i parlamentet, eller av et uavhengig organ med myndighet til dette i henhold til medlemsstatens nasjonale rett. For å sikre tilsynsmyndighetens uavhengighet bør medlemmet/medlemmene opptre med integritet, avstå fra enhver handling som ikke er forenlig med deres oppgaver, og så lenge utnevnelsesperioden varer, ikke utøve en uforenlig yrkesvirksomhet, enten den er lønnet eller ikke. Tilsynsmyndigheten bør ha sitt eget personell som er utvalgt av tilsynsmyndigheten eller av et uavhengig organ opprettet i henhold til medlemsstatens nasjonale rett, som utelukkende bør stå under ledelse av tilsynsmyndighetens medlem/medlemmer.

122. Hver tilsynsmyndighet bør på territoriet til sin egen medlemsstat ha kompetanse til å utøve den myndighet og utføre de oppgaver den gis i henhold til denne forordning. Dette bør særlig omfatte behandling i forbindelse med aktivitetene ved den behandlingsansvarliges eller databehandlerens virksomhet på egen medlemsstats territorium, behandling av personopplysninger utført av offentlige myndigheter

eller private organer i allmennhetens interesse, behandling som berører registrerte på medlemsstatens territorium, eller behandling som utføres av en behandlingsansvarlig eller databehandler som ikke er etablert i Unionen, når den er rettet mot registrerte som er bosatt på dens territorium. Dette bør omfatte behandling av klager inngitt av en registrert, gjennomføring av undersøkelser om anvendelsen av denne forordning og å fremme allmennhetens bevissthet om risikoene, reglene, garantiene og rettighetene i forbindelse med behandling av personopplysninger.

123. Tilsynsmyndighetene bør føre tilsyn med anvendelsen av bestemmelsene i denne forordning samt bidra til en ensartet anvendelse av forordningen i hele Unionen for å sikre vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av deres personopplysninger og fremme den frie flyten av personopplysninger i det indre marked. For dette formål bør tilsynsmyndighetene samarbeide med hverandre og med Kommisjonen uten at det er behov for en avtale om yting av gjensidig bistand eller slikt samarbeid mellom medlemsstatene.

124. Dersom behandlingen av personopplysninger utføres i forbindelse med aktivitetene ved virksomheten til en behandlingsansvarlig eller databehandler i Unionen, og den behandlingsansvarlige eller databehandleren er etablert i mer enn én medlemsstat, eller dersom behandlingen som utføres i forbindelse med aktivitetene ved den eneste virksomheten til en behandlingsansvarlig eller databehandler i Unionen, i vesentlig grad påvirker eller sannsynligvis vil påvirke registrerte i mer enn én medlemsstat, bør tilsynsmyndigheten for den behandlingsansvarliges eller databehandlerens hovedvirksomhet eller eneste virksomhet fungere som ledende tilsynsmyndighet. Den bør samarbeide med de andre berørte myndighetene dersom den behandlingsansvarlige eller databehandleren har en virksomhet på territoriet til deres medlemsstat, dersom registrerte bosatt på deres territorium i vesentlig grad berøres, eller dersom det er inngitt klage til dem. Også dersom en registrert som ikke er bosatt i nevnte medlemsstat, har inngitt klage, bør tilsynsmyndigheten som klagen er inngitt til, også være en berørt tilsynsmyndighet. Personvernrådet bør innenfor rammen av sine oppgaver med å utstede retningslinjer for eventuelle spørsmål som omfatter anvendelsen av denne forordning, særlig kunne utstede retningslinjer for kriteriene som skal tas i betraktning for å vurdere om den aktuelle behandlingen i vesentlig grad berører registrerte i mer enn én medlemsstat, og for hva som utgjør en relevant og begrunnet innsigelse.

125. Den ledende myndigheten bør ha kompetanse til å treffe bindende

avgjørelser om tiltak innenfor rammen av den myndighet den gis i samsvar med denne forordning. I egenskap av å være ledende myndighet bør tilsynsmyndigheten sørge for at de berørte tilsynsmyndighetene involveres tett og samordnes i avgjørelsesprosessen. Dersom det besluttes helt eller delvis å avslå den registrertes klage, bør avgjørelsen treffes av tilsynsmyndigheten som klagen er inngitt til.

126. Avgjørelsen bør treffes i fellesskap av den ledende tilsynsmyndigheten og de berørte tilsynsmyndighetene og bør rettes til den behandlingsansvarliges eller databehandlerens hovedvirksomhet eller eneste virksomhet, og den bør være bindende for den behandlingsansvarlige og databehandleren. Den behandlingsansvarlige eller databehandleren bør treffe de nødvendige tiltak for å sikre samsvar med denne forordning samt gjennomføring av avgjørelsen som den ledende tilsynsmyndigheten har meddelt den behandlingsansvarliges eller databehandlerens hovedvirksomhet med hensyn til behandlingsaktiviteter i Unionen.

127. Hver tilsynsmyndighet som ikke fungerer som ledende tilsynsmyndighet, bør ha kompetanse til å håndtere lokale saker dersom den behandlingsansvarlige eller databehandleren er etablert i flere enn én medlemsstat, men gjenstanden for den spesifikke behandlingen bare gjelder behandling utført i én medlemsstat, og bare omfatter registrerte i nevnte ene medlemsstat, f.eks. dersom det gjelder behandling av arbeidstakeres personopplysninger i forbindelse med spesifikke ansettelsesforhold i en medlemsstat. I slike tilfeller bør tilsynsmyndigheten uten opphold underrette den ledende tilsynsmyndigheten om forholdet. Etter å ha blitt underrettet bør den ledende tilsynsmyndigheten beslutte om den skal behandle saken i henhold til bestemmelsen om samarbeid mellom den ledende tilsynsmyndigheten og andre berørte tilsynsmyndigheter («ettstedsmekanismen»), eller om tilsynsmyndigheten som underrettet den, bør behandle saken på lokalt plan. Når den ledende tilsynsmyndigheten skal beslutte om den skal behandle saken, bør den ta hensyn til om den behandlingsansvarlige eller databehandleren har en virksomhet i medlemsstaten til tilsynsmyndigheten som underrettet den, for å sikre en effektiv gjennomføring av en avgjørelse overfor den behandlingsansvarlige eller databehandleren. Dersom den ledende tilsynsmyndigheten beslutter å behandle saken, bør tilsynsmyndigheten som underrettet den, ha mulighet til å legge fram et forslag til avgjørelse som den ledende tilsynsmyndigheten bør ta størst mulig hensyn til ved

utarbeiding av sitt utkast til avgjørelse i nevnte ettstedsmekanisme.

128. Reglene for den ledende tilsynsmyndigheten og ettstedsmekanismen bør ikke få anvendelse dersom behandlingen utføres av offentlige myndigheter eller private organer i allmennhetens interesse. I slike tilfeller bør bare tilsynsmyndigheten i medlemsstaten der den offentlige myndigheten eller det private organet er etablert, ha kompetanse til å utøve myndigheten den er gitt i henhold til denne forordning.

129. For å sikre ensartet tilsyn med og anvendelse av denne forordning i hele Unionen bør tilsynsmyndighetene i hver medlemsstat ha de samme oppgaver og den samme effektive myndighet, herunder myndighet til å foreta undersøkelser, myndighet til å beslutte korrigerende tiltak og ilegge sanksjoner samt myndighet til å godkjenne og utstede rådgivende uttalelser, særlig ved klager fra fysiske personer, og, uten at det berører den myndighet straffeforfølgende myndigheter har i henhold til medlemsstatenes nasjonale rett, myndighet til å bringe overtredelser av denne forordning inn for rettshåndhevende myndigheter og til å opptre som part i rettssaker. En slik myndighet bør også omfatte myndigheten til å fastsette en midlertidig eller endelig begrensning av, herunder et forbud mot, behandling. Medlemsstatene kan fastsette andre oppgaver knyttet til vern av personopplysninger i henhold til denne forordning. Tilsynsmyndighetenes myndighet bør utøves i samsvar med nødvendige prosessuelle garantier som er fastsatt i unionsretten og medlemsstatenes nasjonale rett, på en upartisk og rettferdig måte og innen rimelig tid. For å sikre samsvar med denne forordning bør hvert tiltak være egnet, nødvendig og forholdsmessig, idet det tas hensyn til omstendighetene i hvert enkelt tilfelle, samt respektere enhver persons rett til å bli hørt før det treffes individuelle tiltak som kan påvirke vedkommende negativt, og være utformet slik at overflødige kostnader og for store ulemper for de berørte personene unngås. Når det gjelder adgang til lokaler, bør undersøkelsesmyndigheten utøves i samsvar med særlige krav i medlemsstatenes prosessrett, f.eks. kravet om at det skal innhentes en rettslig forhåndsgodkjenning. Hvert rettslig bindende tiltak som treffes av tilsynsmyndigheten, bør være skriftlig, tydelig og utvetydig, angi hvilken tilsynsmyndighet som har truffet tiltaket, og på hvilken dato, være undertegnet av lederen for eller et medlem av tilsynsmyndigheten som er godkjent av vedkommende, angi begrunnelsen for tiltaket og inneholde en henvisning til retten til effektivt rettsmiddel. Dette bør ikke utelukke ytterligere krav i

henhold til medlemsstatenes prosessrett. Dersom det treffes en rettslig bindende avgjørelse, kan den underlegges domstolskontroll i medlemsstaten til tilsynsmyndigheten som har truffet avgjørelsen.

130. Dersom tilsynsmyndigheten som klagen er inngitt til, ikke er den ledende tilsynsmyndigheten, bør den ledende tilsynsmyndigheten samarbeide tett med tilsynsmyndigheten som klagen er inngitt til, i samsvar med bestemmelsene om samarbeid og ensartet anvendelse fastsatt i denne forordning. I slike tilfeller bør den ledende tilsynsmyndigheten, når den treffer tiltak som skal ha rettsvirkning, herunder ilegging av overtredelsesgebyr, ta størst mulig hensyn til synspunktene til tilsynsmyndigheten som klagen er inngitt til, og som fortsatt skal ha kompetanse til å foreta undersøkelser på sin egen medlemsstats territorium sammen med vedkommende tilsynsmyndighet.

131. Dersom en annen tilsynsmyndighet bør fungere som ledende tilsynsmyndighet for den behandlingsansvarliges eller databehandlerens behandlingsaktiviteter, men det konkrete innholdet i en klage eller den mulige overtredelsen bare gjelder behandlingsaktiviteter som utføres av den behandlingsansvarlige eller databehandleren i medlemsstaten der klagen er inngitt eller den mulige overtredelsen er oppdaget, og forholdet ikke i vesentlig grad berører eller sannsynligvis ikke i vesentlig grad vil berøre registrerte i andre medlemsstater, bør tilsynsmyndigheten som mottar en klage eller oppdager eller på annen måte blir underrettet om situasjoner som innebærer mulige overtredelser av denne forordning, søke å komme fram til en minnelig løsning sammen med den behandlingsansvarlige og dersom dette ikke lykkes, utøve sin myndighet fullt ut. Dette bør omfatte spesifikk behandling som utføres på territoriet til tilsynsmyndighetens medlemsstat, eller når det gjelder registrerte, på territoriet til nevnte medlemsstat, behandling som utføres i forbindelse med tilbud av varer eller tjenester som er særlig rettet mot registrerte på territoriet til tilsynsmyndighetens medlemsstat, eller behandling som skal vurderes i henhold til relevante rettslige forpliktelser i medlemsstatenes nasjonale rett.

132. Tilsynsmyndighetenes holdningskampanjer rettet mot allmennheten bør omfatte særlige tiltak rettet mot behandlingsansvarlige og databehandlere, herunder svært små, små og mellomstore bedrifter samt fysiske personer, særlig i utdanningssammenheng.

133. Tilsynsmyndighetene bør bistå hverandre i forbindelse med utførelsen av sine oppgaver og yte gjensidig bistand for å sikre

ensartet anvendelse og håndheving av denne forordning i det indre marked. En tilsynsmyndighet som anmoder om gjensidig bistand, kan treffe et midlertidig tiltak dersom den ikke mottar svar på nevnte anmodning innen en måned etter at den andre tilsynsmyndigheten har mottatt anmodningen.

134. Dersom det er relevant, bør hver tilsynsmyndighet delta i felles aktiviteter sammen med andre tilsynsmyndigheter. Den anmodede tilsynsmyndighet bør ha plikt til å svare på anmodningen innen en fastsatt frist.

135. For å sikre ensartet anvendelse av denne forordning i hele Unionen bør det opprettes en konsistensmekanisme for samarbeid mellom tilsynsmyndighetene. Nevnte mekanisme bør særlig få anvendelse dersom en tilsynsmyndighet akter å treffe et tiltak som skal ha rettsvirkning, når det gjelder behandlingsaktiviteter som i vesentlig grad berører et betydelig antall registrerte i flere medlemsstater. Den bør også få anvendelse dersom en berørt tilsynsmyndighet eller Kommisjonen anmoder om at et slikt forhold behandles innenfor rammen av konsistensmekanismen. Nevnte mekanisme bør ikke berøre eventuelle tiltak som Kommisjonen kan treffe som ledd i utøvelsen av sin myndighet i henhold til traktatene.

136. Ved anvendelse av konsistensmekanismen bør Personvernrådet innen en fastsatt frist avgi uttalelse dersom et flertall av dets medlemmer beslutter det, eller dersom en berørt tilsynsmyndighet eller Kommisjonen anmoder om det. Personvernrådet bør også gis myndighet til å treffe rettslig bindende beslutninger dersom det oppstår tvister mellom tilsynsmyndighetene. For dette formål bør det, i prinsippet med to tredels flertall blant dets medlemmene, treffe rettslig bindende beslutninger i tydelig angitte tilfeller der det foreligger motstridende synspunkter blant tilsynsmyndighetene, særlig i mekanismen for samarbeid mellom den ledende tilsynsmyndigheten og de berørte tilsynsmyndighetene om en saks fakta, særlig om hvorvidt det foreligger en overtredelse av denne forordning.

137. Det kan være nødvendig å treffe tiltak omgående for å verne registrertes rettigheter og friheter, særlig dersom det foreligger en fare for at en registrerts utøvelse av en rettighet kan bli betydelig hemmet. En tilsynsmyndighet bør derfor kunne treffe behørig begrunnede midlertidige tiltak på sitt territorium med en fastsatt gyldighetsperiode som ikke bør være lenger enn tre måneder.

138. Anvendelsen av en slik mekanisme bør være et vilkår for lovligheten av et tiltak som er truffet av en tilsynsmyndighet, og som er ment å ha

rettsvirkning, i tilfeller der anvendelsen av den er obligatorisk. I andre tilfeller som har en grenseoverskridende dimensjon, bør mekanismen for samarbeid mellom den ledende tilsynsmyndigheten og de berørte tilsynsmyndighetene anvendes, og gjensidig bistand kan ytes og felles aktiviteter kan gjennomføres mellom de berørte tilsynsmyndighetene på et bilateralt eller multilateralt grunnlag uten at det utløser konsistensmekanismen.

139. For å fremme en ensartet anvendelse av denne forordning bør Personvernrådet opprettes som et uavhengig EU-organ. For å kunne oppfylle sine mål bør Personvernrådet ha status som juridisk person. Personvernrådet bør representeres av sin leder. Det bør erstatte arbeidsgruppen for personvern i forbindelse med behandling av personopplysninger nedsatt ved direktiv 95/46/EF. Det bør bestå av lederen for en tilsynsmyndighet i hver medlemsstat samt EUs datatilsyn eller de respektive representantene for dette. Kommisjonen bør delta i Personvernrådets aktiviteter uten stemmerett, og EUs datatilsyn bør ha særlig stemmerett. Personvernrådet bør bidra til en ensartet anvendelse av denne forordning i hele Unionen, herunder ved å rådgi Kommisjonen, særlig om beskyttelsesnivået i tredjestater eller internasjonale organisasjoner, samt fremme samarbeid mellom tilsynsmyndighetene i hele Unionen. Personvernrådet bør utføre sine oppgaver i full uavhengighet.

140. Personvernrådet bør bistås av et sekretariat som stilles til rådighet av EUs datatilsyn. Personellet ved EUs datatilsyn som deltar i utførelsen av oppgavene som Personvernrådet gis ved denne forordning, bør utføre sine oppgaver utelukkende under ledelse av lederen for Personvernrådet og rapportere til vedkommende.

141. Enhver registrert bør ha rett til å klage til én enkelt tilsynsmyndighet, særlig i medlemsstaten der vedkommende til vanlig er bosatt, samt ha rett til effektivt rettsmiddel i samsvar med artikkel 47 i pakten dersom vedkommende anser sine rettigheter i henhold til denne forordning for krenket, eller dersom tilsynsmyndigheten ikke reagerer på en klage, helt eller delvis avslår eller avviser en klage eller ikke griper inn når det er nødvendig for å verne den registrertes rettigheter. Undersøkelsen av en klage bør, med forbehold for domstolskontroll, foretas i den utstrekning som er egnet i det enkelte tilfellet. Tilsynsmyndigheten bør innen en rimelig frist underrette den registrerte om klagebehandlingsforløpet og om utfallet av klagen. Dersom saken krever ytterligere undersøkelse eller samordning med en annen tilsynsmyndighet, bør den registrerte underrettes om dette

underveis. For å forenkle inngivelsen av klager bør hver tilsynsmyndighet treffe tiltak som f.eks. å utarbeide et klageskjema som også kan fylles ut elektronisk, uten at andre kommunikasjonsmidler utelukkes.

142. Dersom en registrert mener at vedkommendes rettigheter i henhold til denne forordning er krenket, bør vedkommende ha rett til å gi et ideelt organ eller en ideell organisasjon eller sammenslutning som er opprettet i samsvar med en medlemsstats nasjonale rett, som har vedtektsfestede mål som er i allmennhetens interesse, og som er aktiv på området vern av personopplysninger, fullmakt til å klage til en tilsynsmyndighet på vedkommendes vegne, utøve retten til rettslig prøving på vegne av de registrerte eller, dersom det er fastsatt i medlemsstatenes nasjonale rett, utøve retten til å motta erstatning på vegne av de registrerte. En medlemsstat kan fastsette at nevnte organ, organisasjon eller sammenslutning, uavhengig av fullmakten fra en registrert, skal ha rett til å inngi klage i den aktuelle medlemsstaten samt ha rett til effektivt rettsmiddel dersom den har grunn til å tro at en registrerts rettigheter er blitt krenket som følge av en behandling av personopplysninger som er i strid med bestemmelsene i denne forordning. Nevnte organ, organisasjon eller sammenslutning kan ikke kreve erstatning på vegne av en registrert uavhengig av den registrertes fullmakt.

143. Enhver fysisk eller juridisk person har rett til å bringe en sak om oppheving av Personvernrådets beslutninger inn for Domstolen på vilkårene fastsatt i artikkel 263 i TEUV. De berørte tilsynsmyndighetene som slike beslutninger er rettet til, må, dersom de ønsker å bestride dem, reise sak innen to måneder etter at beslutningene er meddelt dem, i samsvar med 263 i TEUV. Dersom en behandlingsansvarlig, databehandler eller klager er direkte og individuelt berørt av Personvernrådets beslutninger, kan disse, i samsvar med artikkel 263 i TEUV, reise sak om oppheving av nevnte beslutninger innen to måneder etter at beslutningene er offentliggjort på Personvernrådets nettsted. Uten at det berører denne rett i henhold til artikkel 263 i TEUV, bør enhver fysisk eller juridisk person ha rett til effektiv rettslig prøving ved vedkommende nasjonale domstol av en beslutning som er truffet av en tilsynsmyndighet, og som har rettsvirkning for vedkommende. En slik beslutning gjelder særlig tilsynsmyndighetens myndighet til å foreta undersøkelser, til å vedta korrigerende tiltak og til å godkjenne eller avslå eller avvise klager. Retten til effektiv rettslig prøving omfatter imidlertid ikke tiltak truffet av tilsynsmyndighetene som ikke er

rettslig bindende, f.eks. uttalelser eller råd fra tilsynsmyndigheten. Saker som reises mot en tilsynsmyndighet, bør bringes inn for domstolene i medlemsstaten der tilsynsmyndigheten er etablert, og bør føres i samsvar med prosessretten i nevnte medlemsstat. Nevnte domstoler bør ha full domsmyndighet, som bør omfatte myndighet til å undersøke alle faktiske og rettslige forhold som gjelder tvisten de har fått seg forelagt.

Dersom en tilsynsmyndighet har avslått eller avvist en klage, kan klageren bringe saken inn for domstolene i samme medlemsstat. Når det gjelder rettslig prøving i forbindelse med anvendelsen av denne forordning, kan, eller i tilfellet fastsatt i artikkel 267 i TEUV, skal nasjonale domstoler som anser en avgjørelse om spørsmålet som nødvendig for å avsi dom, anmode Domstolen om en forhåndsavgjørelse om fortolkningen av unionsretten, herunder denne forordning. Dersom en avgjørelse truffet av en tilsynsmyndighet som gjennomfører en beslutning truffet av Personvernrådet, bestrides ved en nasjonal domstol, og det er uenighet om gyldigheten av Personvernrådets beslutning, har nevnte nasjonale domstol ikke myndighet til å erklære Personvernrådets beslutning for ugyldig, men skal, dersom den anser at beslutningen er ugyldig, henvise spørsmålet om gyldighet til Domstolen i samsvar med artikkel 267 i TEUV som fortolket av Domstolen. En nasjonal domstol kan imidlertid ikke henvise et spørsmål om gyldigheten av en beslutning truffet av Personvernrådet på anmodning fra en fysisk eller juridisk person som har hatt mulighet til reise sak om oppheving av nevnte beslutning, særlig dersom vedkommende var direkte eller personlig berørt av nevnte beslutning, men ikke har gjort dette innen fristen fastsatt i artikkel 263 i TEUV.

144. Dersom en domstol for hvilken det er anlagt sak mot en avgjørelse truffet av en tilsynsmyndighet, har grunn til å tro at en sak som gjelder samme behandling, f.eks. med samme saksgjenstand og utført av samme behandlingsansvarlig eller databehandler, eller som har samme saksgrunnlag, er brakt inn for en vedkommende domstol i en annen medlemsstat, bør den kontakte nevnte domstol for å få bekreftet at det foreligger slike relaterte saker. Dersom det verserer relaterte saker for en domstol i en annen medlemsstat, kan enhver annen domstol enn den som saken først ble brakt inn for, utsette saken eller, på anmodning fra en av partene, erklære seg ikke domsmyndig til fordel for domstolen som saken først ble brakt inn for, forutsatt at nevnte domstol har domsmyndighet i den aktuelle saken, og at konsolidering av slike relaterte saker er tillatt i henhold til

medlemsstatens nasjonale rett. Saker anses for å være relaterte når de er så tett forbundet at det er hensiktsmessig å behandle og avgjøre dem sammen, for å unngå risikoen for uforenlige rettsavgjørelser som følge av at de behandles hver for seg.

145. Når det gjelder saker mot en behandlingsansvarlig eller databehandler, bør saksøkeren ha valget mellom å bringe saken inn for domstolene i medlemsstatene der den behandlingsansvarlige eller databehandleren har en virksomhet, eller der den registrerte er bosatt, med mindre den behandlingsansvarlige er en offentlig myndighet i en medlemsstat som handler innenfor rammen av sin offentlige myndighet.

146. Den behandlingsansvarlige eller databehandleren bør yte erstatning for enhver skade som en person kan bli påført som følge av behandling som er i strid med bestemmelsene i denne forordning. Den behandlingsansvarlige eller databehandleren bør fritas for erstatningsansvar dersom vedkommende kan bevise at vedkommende på ingen måte er ansvarlig for skaden. Begrepet «skade» bør tolkes vidt på bakgrunn av Domstolens rettspraksis og på en måte som fullt ut gjenspeiler målene i denne forordning. Dette berører ikke eventuelle krav om skadeserstatning som følge av overtredelse av andre bestemmelser i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett. Behandling som er i strid med bestemmelsene i denne forordning, omfatter også behandling som er i strid med bestemmelser i delegerte rettsakter og gjennomføringsrettsakter vedtatt i samsvar med denne forordning og medlemsstatenes nasjonale rett som presiserer bestemmelsene i denne forordning. De registrerte bør få full og effektiv erstatning for den skade de har lidd. Dersom behandlingsansvarlige eller databehandlere er involvert i den samme behandlingen, bør den enkelte behandlingsansvarlige eller databehandler holdes ansvarlig for hele skaden. Dersom de er involvert i samme rettergang i samsvar med medlemsstatenes nasjonale rett, kan erstatningen imidlertid fordeles i henhold til den enkelte behandlingsansvarliges eller databehandlers ansvar for skaden som behandlingen har forvoldt, forutsatt at den registrerte som har lidd skaden, er sikret full og effektiv erstatning. Enhver behandlingsansvarlig eller databehandler som har betalt full erstatning, kan deretter gjøre regress gjeldende mot andre behandlingsansvarlige eller databehandlere som har vært involvert i samme behandling.

147. Når denne forordning inneholder særlige bestemmelser om domsmyndighet, særlig når det gjelder saker om adgang til

rettsmidler, herunder for å oppnå erstatning, mot en behandlingsansvarlig eller databehandler, bør allmenne bestemmelser om domsmyndighet, f.eks. bestemmelsene i europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1215/2012,[13] ikke berøre anvendelsen av nevnte særlige bestemmelser.

148. For å styrke håndhevingen av bestemmelsene i denne forordning bør det ved overtredelse av denne forordning ilegges sanksjoner, herunder overtredelsesgebyr, i tillegg til eller i stedet for egnede tiltak som tilsynsmyndigheten pålegger i henhold til denne forordning. Ved mindre overtredelser eller dersom overtredelsesgebyret som kan bli ilagt, vil utgjøre en uforholdsmessig stor byrde for en fysisk person, kan det gis en irettesettelse i stedet for et overtredelsesgebyr. Det bør imidlertid tas behørig hensyn til overtredelsens art, alvorlighetsgrad og varighet, om den er gjort forsettlig, tiltak som er truffet for å redusere den forvoldte skade, graden av ansvar eller eventuelle relevante tidligere overtredelser, måten tilsynsmyndigheten fikk kjennskap til overtredelsen på, overholdelse av tiltak truffet overfor den behandlingsansvarlige eller databehandleren, overholdelse av atferdsnormer samt andre skjerpende eller formildende faktorer. Ilegging av sanksjoner, herunder overtredelsesgebyr, bør være omfattet av nødvendige prosessuelle garantier i samsvar med de allmenne prinsippene i unionsretten og i pakten, herunder et effektivt rettslig vern og en rettferdig rettergang.

149. Medlemsstatene bør også kunne fastsette regler om strafferettslige sanksjoner ved overtredelse av denne forordning, herunder ved overtredelse av nasjonale regler vedtatt i henhold til og innenfor rammen av denne forordning. Disse strafferettslige sanksjonene kan også omfatte muligheten til å inndra en eventuell fortjeneste som er oppnådd som følge av overtredelse av denne forordning. Ilegging av strafferettslige sanksjoner for overtredelse av nevnte nasjonale regler samt av administrative sanksjoner bør imidlertid ikke føre til et brudd på *ne bis in idem*-prinsippet slik det tolkes av Domstolen.

150. For å styrke og harmonisere de administrative sanksjonene for overtredelse av denne forordning bør hver tilsynsmyndighet ha myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr. Denne forordning bør definere overtredelser og den øvre grensen og kriteriene for fastsettelse av de tilhørende overtredelsesgebyrene, som bør bestemmes av vedkommende tilsynsmyndighet i hvert enkelt tilfelle, idet det tas hensyn til alle forhold som er relevante for den bestemte situasjonen, og idet det tas behørig hensyn særlig til overtredelsens

art, alvorlighetsgrad, varighet og konsekvenser samt tiltakene som er truffet for å sikre samsvar med forpliktelsene i denne forordning, og for å forebygge eller redusere konsekvensene av overtredelsen. Dersom et foretak ilegges overtredelsesgebyr, bør et foretak for disse formål forstås som et foretak i henhold til artikkel 101 og 102 i TEUV. Dersom personer som ikke er foretak, ilegges overtredelsesgebyr, bør tilsynsmyndigheten ved fastsettelse av en egnet størrelse på overtredelsesgebyret ta hensyn til det generelle inntektsnivået i medlemsstaten samt til personens økonomiske situasjon. Konsistensmekanismen kan også brukes for å fremme en ensartet anvendelse av overtredelsesgebyrer. Det bør være opp til medlemsstatene å bestemme om og i hvilken grad offentlige myndigheter bør kunne ilegges overtredelsesgebyr. Ilegging av et overtredelsesgebyr eller utstedelse av en advarsel berører ikke anvendelsen av tilsynsmyndighetenes øvrige myndighet eller andre sanksjoner i henhold til denne forordning.

151. Rettsordenen i Danmark og Estland tillater ikke overtredelsesgebyr som fastsatt i denne forordning. Bestemmelsene om overtredelsesgebyr kan i Danmark anvendes ved at gebyr ilegges av vedkommende nasjonale domstoler som en strafferettslig sanksjon, og i Estland ved at gebyr ilegges av tilsynsmyndigheten innenfor rammen av en forseelsesprosedyre, forutsatt at en slik anvendelse av bestemmelsene i disse medlemsstatene har en virkning som tilsvarer virkningen av overtredelsesgebyrer ilagt av tilsynsmyndigheter. Vedkommende nasjonale domstoler bør derfor ta hensyn til anbefalingen fra tilsynsmyndigheten som har initiert gebyret. I alle tilfeller bør gebyrene som ilegges, være virkningsfulle, stå i et rimelig forhold til overtredelsen og virke avskrekkende.

152. Når denne forordning ikke harmoniserer administrative sanksjoner eller dersom det er nødvendig i andre tilfeller, f.eks. ved alvorlige overtredelser av denne forordning, bør medlemsstatene innføre et system som gjør det mulig å ilegge effektive, forholdsmessige og avskrekkende sanksjoner. Sanksjonenes art, dvs. om de er strafferettslige eller administrative, bør fastsettes i medlemsstatenes nasjonale rett.

153. I medlemsstatenes nasjonale rett bør reglene for ytrings- og informasjonsfrihet, herunder med henblikk på journalistiske, akademiske, kunstneriske og/eller litterære ytringer, bringes i samsvar med retten til vern av personopplysninger i henhold til denne forordning. Det bør fastsettes unntak eller fritak fra visse bestemmelser i denne forordning for behandling av

personopplysninger som utelukkende finner sted i journalistisk øyemed eller med henblikk på akademiske, kunstneriske eller litterære ytringer, dersom dette er nødvendig for å bringe retten til vern av personopplysninger i samsvar med retten til ytrings- og informasjonsfrihet som nedfelt i artikkel 11 i pakten. Dette bør særlig gjelde behandling av personopplysninger på det audiovisuelle området og i nyhetsarkiver og pressebiblioteker. Medlemsstatene bør derfor treffe lovgivningsmessige tiltak som fastsetter de fritak og unntak som er nødvendige for å oppnå en balanse mellom disse grunnleggende rettighetene. Medlemsstatene bør vedta nevnte fritak og unntak med hensyn til allmenne prinsipper, den registrertes rettigheter, den behandlingsansvarlige og databehandleren, overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner, de uavhengige tilsynsmyndighetene, samarbeid og ensartethet samt særlige databehandlingssituasjoner. Dersom slike fritak eller unntak varierer fra en medlemsstat til en annen, bør retten i medlemsstaten som den behandlingsansvarlige er underlagt, få anvendelse. For å ta høyde for viktigheten av retten til ytringsfrihet i ethvert demokratisk samfunn må begreper som er knyttet til denne friheten, f.eks. journalistikk, tolkes bredt.

154. Denne forordning gir mulighet for at det ved anvendelse av denne forordning kan tas hensyn til prinsippet om allmennhetens rett til innsyn i offentlige dokumenter. Innsyn i offentlige dokumenter kan anses for å være i allmennhetens interesse. Personopplysninger i dokumenter som oppbevares av en offentlig myndighet eller et offentlig organ, bør kunne offentliggjøres av nevnte myndighet eller organ dersom dette er fastsatt i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som den offentlige myndigheten eller det offentlige organet er underlagt. Nevnte lovbestemmelser bør bringe allmennhetens rett til innsyn i offentlige dokumenter og viderebruk av informasjon fra offentlig sektor i samsvar med retten til vern av personopplysninger, og kan derfor inneholde bestemmelser om det nødvendige samsvaret med retten til vern av personopplysninger i henhold til denne forordning. Offentlige myndigheter og organer bør i denne forbindelse omfatte alle myndigheter eller andre organer som omfattes av medlemsstatenes nasjonale rett om dokumentinnsyn.

Europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/98/EF[14] opprettholder og berører på ingen måte beskyttelsesnivået for fysiske personer ved behandling av personopplysninger i henhold til bestemmelsene i unionsretten og medlemsstatenes nasjonale rett, og det endrer især ikke forpliktelsene og rettighetene fastsatt i denne forordning.

Nevnte direktiv bør særlig ikke få anvendelse på dokumenter som det i henhold til innsynsordningene ikke er eller er begrenset innsyn i av hensyn til vern av personopplysninger, og deler av dokumenter som er tilgjengelig i henhold til disse ordningene, men som inneholder personopplysninger hvis viderebruk ved lov er fastsatt som uforenlig med lovgivningen om vern av fysiske personer ved behandling av personopplysninger.

155. I medlemsstatenes nasjonale rett eller tariffavtaler, herunder «arbeidsavtaler», kan det fastsettes særlige regler om behandling av arbeidstakernes personopplysninger i ansettelsesforhold, særlig når det gjelder vilkårene for behandling av personopplysninger i ansettelsesforhold på grunnlag av et samtykke fra den ansatte, formålet med ansettelsen, gjennomføring av ansettelsesavtalen, herunder overholdelse av pliktene fastsatt ved lov eller i tariffavtaler, ledelse, planlegging og organisering av arbeidet, likestilling og mangfold samt helse og sikkerhet på arbeidsplassen, individuell eller kollektiv utøvelse og rett til å nyte godt av rettighetene og fordelene knyttet til ansettelsen samt for å avslutte ansettelsesforholdet.

156. Behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål bør være omfattet av nødvendige garantier som sikrer den registrertes rettigheter og friheter i henhold til denne forordning. Disse garantiene bør sikre at det er innført tekniske og organisatoriske tiltak for særlig å sikre overholdelse av prinsippet om dataminimering. Viderebehandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål skal utføres etter at den behandlingsansvarlige har foretatt en vurdering av om det er mulig å oppfylle nevnte formål ved å behandle opplysninger som ikke eller ikke lenger gjør det mulig å identifisere de registrerte, forutsatt at det foreligger nødvendige garantier (f.eks. pseudonymisering av opplysningene). Medlemsstatene bør fastsette nødvendige garantier for behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål. Medlemsstatene bør på særlige vilkår og med forbehold for nødvendige garantier for de registrerte ha rett til å fastsette spesifikasjoner og unntak med hensyn til informasjonskravene og retten til retting, sletting, til å bli glemt, til begrensning av behandling, til dataportabilitet og til å protestere i forbindelse med behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, for

formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål. De aktuelle vilkårene og garantiene kan omfatte særlige framgangsmåter som gjør det mulig for registrerte å utøve nevnte rettigheter dersom dette er egnet med henblikk på formålene med den spesifikke behandlingen, samt tekniske og organisatoriske tiltak som tar sikte på å minimere behandlingen av personopplysninger i henhold til forholdsmessighets- og nødvendighetsprinsippet. Behandling av personopplysninger for vitenskapelige formål bør også utføres i samsvar med annet relevant regelverk, f.eks. om kliniske utprøvinger.

157. Ved å koble sammen opplysninger fra forskjellige registre kan forskere oppnå ny og svært verdifull kunnskap om utbredte sykdomstilstander som hjerte- og karsykdommer, kreft og depresjon. På grunnlag av registre kan forskningsresultater forbedres, ettersom registrene omfatter større befolkningsgrupper. Innen samfunnsvitenskap gjør registerforskning det mulig for forskere å få viktig kunnskap om den langsiktige sammenhengen mellom en rekke sosiale forhold, f.eks. arbeidsløshet og utdanning, og andre livsvilkår. Forskningsresultater oppnådd gjennom registerforskning gir omfattende kunnskap av høy kvalitet som kan danne grunnlaget for utformingen og gjennomføringen av en kunnskapsbasert politikk, forbedre livskvaliteten til en rekke mennesker og gjøre sosialtjenester mer effektive. For å fremme vitenskapelig forskning kan personopplysninger behandles for formål knyttet til vitenskapelig forskning, med forbehold for nødvendige vilkår og garantier fastsatt i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett.

158. Dersom personopplysninger behandles for arkivformål, bør denne forordning også få anvendelse på slik behandling, men ikke på avdøde personer. Offentlige myndigheter eller offentlige eller private organer som oppbevarer fortegnelser av allmenn interesse, bør være tjenester som i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett har en rettslig forpliktelse til å innhente, bevare, vurdere, organisere, beskrive, kommunisere, fremme, spre og gi tilgang til fortegnelser av varig verdi i allmennhetens interesse. Medlemsstatene bør også ha rett til å fastsette at personopplysninger kan viderebehandles for arkivformål, f.eks. for å framlegge spesifikk informasjon om politisk atferd under tidligere totalitære regimer, folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, særlig holocaust, eller krigsforbrytelser.

159. Når personopplysninger behandles i forbindelse med formål knyttet til vitenskapelig forskning, bør denne forordning også få anvendelse

på slik behandling. I denne forordning bør behandling av personopplysninger i forbindelse med formål knyttet til vitenskapelig forskning tolkes vidt og f.eks. omfatte teknologisk utvikling og demonstrasjon, grunnleggende forskning, anvendt forskning og privatfinansiert forskning. I tillegg bør den ta hensyn til Unionens mål om å skape et europeisk forskningsområde i henhold til artikkel 179 nr. 1 i TEUV. Formål knyttet til vitenskapelig forskning bør også omfatte studier som utføres i allmennhetens interesse på området folkehelse. For å ta hensyn til de særlige forholdene som gjelder ved behandling av personopplysninger i forbindelse med vitenskapelig forskning, bør særlige vilkår få anvendelse, særlig med hensyn til publisering eller annen utlevering av personopplysninger i forbindelse med nevnte formål. Dersom resultatet av den vitenskapelige forskningen, særlig på området helse, berettiger ytterligere tiltak i den registrertes interesse, bør de allmenne bestemmelsene i denne forordning få anvendelse med henblikk på nevnte tiltak.

160. Når personopplysninger behandles i forbindelse med formål knyttet til historisk forskning, bør denne forordning også få anvendelse på slik behandling. Dette bør også omfatte historisk forskning og genealogisk forskning, idet det tas hensyn til at denne forordning ikke bør få anvendelse på avdøde personer.

161. Når det gjelder samtykke til å delta i vitenskapelige forskningsaktiviteter i forbindelse med kliniske utprøvinger, bør de relevante bestemmelsene i europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 536/2014[15] få anvendelse.

162. Når personopplysninger behandles for statistiske formål, bør denne forordning få anvendelse på slik behandling. I unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett bør det innenfor rammene av denne forordning fastsettes statistisk innhold, tilgangskontroll, spesifikasjoner for behandling av personopplysninger for statistiske formål og egnede tiltak for å sikre den registrertes rettigheter og friheter samt for å sikre konfidensiell behandling av statistiske opplysninger. Med statistiske formål menes enhver innsamling og behandling av personopplysninger som er nødvendig i forbindelse med statistiske undersøkelser eller for å framskaffe statistiske resultater. Nevnte statistiske resultater kan deretter brukes til forskjellige formål, herunder til vitenskapelig forskning. Det statistiske formålet innebærer at resultatet av behandlingen for statistiske formål ikke er personopplysninger, men aggregerte data, og at dette resultatet eller personopplysningene ikke brukes som

støtte for tiltak eller avgjørelser som gjelder en bestemt fysisk person.

163. De konfidensielle opplysningene som Unionens og nasjonale statistikkmyndigheter samler inn for å utarbeide offisiell EU-statistikk og offisiell nasjonal statistikk, bør vernes. EU-statistikk bør utvikles, utarbeides og formidles i samsvar med de statistiske prinsippene fastsatt i artikkel 338 nr. 2 i TEUV, mens nasjonal statistikk også bør være i samsvar med medlemsstatenes nasjonale rett. Ved europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 223/2009[16] er det fastsatt ytterligere spesifikasjoner for konfidensiell behandling av statistiske opplysninger i Europa.

164. Når det gjelder tilsynsmyndighetenes myndighet til å få tilgang til personopplysninger fra den behandlingsansvarlige eller databehandleren og adgang til deres lokaler, kan medlemsstatene innenfor rammene av denne forordning ved lov vedta særlige regler for å sikre yrkesmessig eller annen tilsvarende taushetsplikt, i den grad det er nødvendig for å bringe retten til vern av personopplysning i samsvar med yrkesmessig taushetsplikt. Dette berører ikke medlemsstatenes eksisterende forpliktelser til å vedta regler om taushetsplikt dersom det kreves i unionsretten.

165. Denne forordning respekterer og berører ikke den status kirker og religiøse sammenslutninger eller samfunn har i henhold til eksisterende forfatningsrett i medlemsstatene, som anerkjent i artikkel 17 i TEUV.

166. For å oppfylle målene i denne forordning, som er å verne fysiske personers grunnleggende rettigheter og friheter og særlig deres rett til vern av personopplysninger, og for å sikre fri utveksling av personopplysninger i Unionen, bør myndigheten til å vedta rettsakter i samsvar med artikkel 290 i TEUV delegeres til Kommisjonen. Det bør særlig vedtas delegerte rettsakter om kriteriene for og kravene til sertifiseringsmekanismer, informasjon som skal gis ved hjelp av standardiserte ikoner, og framgangsmåter for å tilveiebringe nevnte ikoner. Det er særlig viktig at Kommisjonen holder hensiktsmessige samråd under sitt forberedende arbeid, herunder på ekspertnivå. Kommisjonen bør ved forberedelse og utarbeiding av delegerte rettsakter sikre at relevante dokumenter oversendes Europaparlamentet og Rådet samtidig, til rett tid og på en egnet måte.

167. For å sikre ensartede vilkår for gjennomføring av denne forordning bør Kommisjonen gis gjennomføringsmyndighet når dette er fastsatt i denne forordning. Nevnte myndighet bør utøves i samsvar med forordning (EU) nr. 182/2011. I denne forbindelse bør Kommisjonen

vurdere særlige tiltak for svært små, små og mellomstore bedrifter.

168. Undersøkelsesprosedyren bør brukes når det vedtas gjennomføringsrettsakter om standardavtalevilkår mellom behandlingsansvarlige og databehandlere og mellom databehandlere; atferdsnormer; tekniske standarder og sertifiseringsmekanismer; det tilstrekkelige beskyttelsesnivået som sikres av en tredjestat, et territorium eller en angitt sektor i nevnte tredjestat eller en internasjonal organisasjon; standard personvernbestemmelser; formater og framgangsmåter for elektronisk utveksling av informasjon mellom behandlingsansvarlige, databehandlere og tilsynsmyndigheter med tanke på bindende virksomhetsregler; gjensidig bistand samt ordninger for elektronisk utveksling av informasjon mellom tilsynsmyndigheter og mellom tilsynsmyndigheter og Personvernrådet.

169. Kommisjonen bør vedta gjennomføringsrettsakter med umiddelbar virkning når tilgjengelig dokumentasjon viser at en tredjestat, et territorium eller en angitt sektor i nevnte tredjestat eller en internasjonal organisasjon ikke sikrer et tilstrekkelig beskyttelsesnivå, og tvingende og presserende hensyn krever det.

170. Ettersom målet for denne forordning, som er å sikre et ensartet nivå for vern av fysiske personer og fri flyt av personopplysninger i hele Unionen, ikke kan nås i tilstrekkelig grad av medlemsstatene og derfor på grunn av tiltakets omfang og virkninger bedre kan nås på unionsplan, kan Unionen treffe tiltak i samsvar med nærhetsprinsippet som fastsatt i artikkel 5 i traktaten om Den europeiske union (TEU). I samsvar med forholdsmessighetsprinsippet fastsatt i nevnte artikkel går denne forordning ikke lenger enn det som er nødvendig for å nå dette målet.

171. Direktiv 95/46/EF bør oppheves ved denne forordning. Behandling som allerede pågår på anvendelsesdatoen for denne forordning, bør bringes i samsvar med denne forordning senest to år etter at denne forordning har trådt i kraft. Når behandlingen bygger på et samtykke i henhold til direktiv 95/46/EF, trenger den registrerte ikke å gi sitt samtykke på nytt for at den behandlingsansvarlige skal kunne fortsette nevnte behandling etter anvendelsesdatoen for denne forordning, dersom samtykket ble gitt i samsvar med vilkårene i denne forordning. Beslutninger truffet av Kommisjonen og godkjenninger gitt av tilsynsmyndigheter på grunnlag av direktiv 95/46/EF skal fortsette å gjelde fram til de endres, erstattes eller oppheves.

172. EUs datatilsyn er blitt rådspurt i samsvar med artikkel 28 nr. 2 i

forordning (EF) nr. 45/2001 og avga uttalelse 7. mars 2012.[17]

173. Denne forordning bør få anvendelse på alle forhold som gjelder vern av grunnleggende rettigheter og friheter i forbindelse med behandling av personopplysninger, som ikke er underlagt særlige forpliktelser med samme formål som fastsatt i europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/58/EF,[18] herunder den behandlingsansvarliges forpliktelser og fysiske personers rettigheter. For å avklare forholdet mellom denne forordning og direktiv 2002/58/EF bør nevnte direktiv derfor endres. Når denne forordning er vedtatt, bør det foretas en ny gjennomgåelse av direktiv 2002/58/EF, særlig for å sikre samsvar med denne forordning.

vedtatt denne forordning:

1 EUT C 229 av 31.7.2012, s. 90.
2 EUT C 391 av 18.12.2012, s. 127.
3 Europaparlamentets holdning av 12. mars 2014 (ennå ikke offentliggjort i EUT) og Rådets holdning ved første behandling av 8. april 2016 (ennå ikke offentliggjort i EUT). Europaparlamentets holdning av 14. april 2016.
4 Europaparlaments- og rådsdirektiv 95/46/EF av 24. oktober 1995 om beskyttelse av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger (EFT L 281 av 23.11.1995, s. 31).
5 Kommisjonsrekommandasjon av 6. mai 2003 om definisjonen av svært små, små og mellomstore bedrifter (C(2003) 1422) (EFT L 124 av 20.5.2003, s. 36).
6 Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 45/2001 av 18. desember 2000 om personvern i forbindelse med behandling av personopplysninger i Fellesskapets institusjoner og organer og om fri utveksling av slike opplysninger (EFT L 8 av 12.1.2001, s. 1).
7 Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2016/680 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med vedkommende myndigheters behandling av personopplysninger med henblikk på å forebygge, etterforske, avsløre eller straffeforfølge straffbare forhold eller iverksette strafferettslige sanksjoner, om fri utveksling av slike opplysninger og om oppheving av Rådets rammebeslutning 2008/977/JIS (se side 89 i denne EUT).
8 Europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/31/EF av 8. juni 2000 om visse rettslige aspekter ved informasjonssamfunnstjenester, særlig elektronisk handel, i det indre marked («Direktivet om elektronisk handel») (EFT L 178 av 17.7.2000, s. 1).
9 Europaparlaments- og rådsdirektiv 2011/24/EU av 9. mars 2011 om anvendelse av pasientrettigheter ved helsetjenester over landegrensene (EUT L 88 av 4.4.2011, s. 45).

10 Rådsdirektiv 93/13/EØF av 5. april 1993 om urimelige vilkår i forbrukeravtaler (EFT L 95 av 21.4.1993, s. 29).
11 Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1338/2008 av 16. desember 2008 om fellesskapsstatistikker over folkehelse og helse og sikkerhet på arbeidsplassen (EUT L 354 av 31.12.2008, s. 70).
12 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 182/2011 av 16. februar 2011 om fastsettelse av allmenne regler og prinsipper for medlemsstatenes kontroll med Kommisjonens utøvelse av sin gjennomføringsmyndighet (EUT L 55 av 28.2.2011, s. 13).
13 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1215/2012 av 12. desember 2012 om domsmyndighet og anerkjennelse og fullbyrdelse av rettsavgjørelser på det sivilrettslige og handelsrettslige område (EUT L 351 av 20.12.2012, s. 1).
14 Europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/98/EF av 17. november 2003 om viderebruk av informasjon fra offentlig sektor (EUT L 345 av
15 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 536/2014 av 16. april 2014 om kliniske utprøvinger av legemidler for mennesker og om oppheving av direktiv 2001/20/EF (EUT L 158 av 27.5.2014, s. 1).
16 Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 223/2009 av 11. mars 2009 om europeisk statistikk og om oppheving av europaparlaments- og rådsforordning (EF, Euratom) nr. 1101/2008 om oversending av fortrolige statistiske opplysninger til De europeiske fellesskaps statistikkontor, rådsforordning (EF) nr. 322/97 om fellesskapsstatistikker og rådsbeslutning 89/382/EØF, Euratom om nedsettelse av en komité for De europeiske fellesskaps statistiske program (EUT L 87 av 31.3.2009, s. 164).
17 EUT C 192 av 30.6.2012, s. 7.
18 Europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/58/EF av 12. juli 2002 om behandling av personopplysninger og personvern i sektoren for elektronisk kommunikasjon (direktivet om personvern og elektronisk kommunikasjon) (EFT L 201 av 31.7.2002, s. 37).

KAPITTEL I Alminnelige bestemmelser

Artikkel 1. Formål og mål

1. Denne forordning fastsetter regler om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger samt regler om fri utveksling av personopplysninger.
2. Denne forordning sikrer vern av fysiske personers grunnleggende rettigheter og friheter, særlig deres rett til vern av personopplysninger.
3. Fri utveksling av personopplysninger i Unionen skal verken begrenses eller

forbys av årsaker knyttet til vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger.

Artikkel 2. Saklig virkeområde

1. Denne forordning får anvendelse på helt eller delvis automatisert behandling av personopplysninger og på ikke-automatisert behandling av personopplysninger som inngår i eller skal inngå i et register.
2. Denne forordning får ikke anvendelse på behandling av personopplysninger som utføres

a. i forbindelse med utøvelse av en aktivitet som ikke omfattes av unionsretten,
b. av medlemsstatene når de utøver aktiviteter som omfattes av avdeling V kapittel 2 i TEU,
c. av en fysisk person som ledd i rent personlige eller familiemessige aktiviteter,
d. av vedkommende myndigheter med henblikk på å forebygge, etterforske, avsløre eller straffeforfølge straffbare forhold eller iverksette strafferettslige sanksjoner, herunder vern mot og forebygging av trusler mot den offentlige sikkerhet.

3. Forordning (EF) nr. 45/2001 får anvendelse på behandling av personopplysninger som utføres av Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer. Forordning (EF) nr. 45/2001 og andre av Unionens rettsakter som får anvendelse på slik behandling av personopplysninger, skal tilpasses prinsippene og reglene i denne forordning i samsvar med artikkel 98.
4. Denne forordning berører ikke anvendelsen av direktiv 2000/31/EF, særlig reglene for tjenesteytende mellommenns ansvar i artikkel 12-15 i nevnte direktiv.

Artikkel 3. Geografisk virkeområde

1. Denne forordning får anvendelse på behandling av personopplysninger som utføres i forbindelse med aktivitetene ved virksomheten til en behandlingsansvarlig eller en databehandler i Unionen, uavhengig av om behandlingen finner sted i Unionen eller ikke.
2. Denne forordning får anvendelse på behandling av personopplysninger om registrerte som befinner seg i Unionen, og som utføres av en behandlingsansvarlig eller databehandler som ikke er etablert i Unionen,

dersom behandlingen er knyttet til

a. tilbud av varer eller tjenester til slike registrerte i Unionen, uavhengig av om det kreves betaling fra den registrerte eller ikke, eller
b. monitorering av deres atferd, i den grad deres atferd finner sted i Unionen.

3. Denne forordning får anvendelse på behandling av personopplysninger som utføres av en behandlingsansvarlig som ikke er etablert i Unionen, men på et sted der en medlemsstats nasjonale rett får anvendelse i henhold til folkeretten.

Artikkel 4. Definisjoner

I denne forordning menes med

1. «personopplysninger» enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person («den registrerte»); en identifiserbar fysisk person er en person som direkte eller indirekte kan identifiseres, særlig ved hjelp av en identifikator, f.eks. et navn, et identifikasjonsnummer, lokaliseringsopplysninger, en nettidentifikator eller ett eller flere elementer som er spesifikke for nevnte fysiske persons fysiske, fysiologiske, genetiske, psykiske, økonomiske, kulturelle eller sosiale identitet,
2. «behandling» enhver operasjon eller rekke av operasjoner som gjøres med personopplysninger, enten automatisert eller ikke, f.eks. innsamling, registrering, organisering, strukturering, lagring, tilpasning eller endring, gjenfinning, konsultering, bruk, utlevering ved overføring, spredning eller alle andre former for tilgjengeliggjøring, sammenstilling eller samkjøring, begrensning, sletting eller tilintetgjøring,
3. «begrensning av behandling» merking av lagrede personopplysninger med det som mål å begrense behandlingen av disse i framtiden,
4. «profilering» enhver form for automatisert behandling av personopplysninger som innebærer å bruke personopplysninger for å vurdere visse personlige aspekter knyttet til en fysisk person, særlig for å analysere eller forutsi aspekter som gjelder nevnte fysiske persons arbeidsprestasjoner, økonomiske situasjon, helse, personlige preferanser, interesser, pålitelighet, atferd, plassering eller bevegelser,
5. «pseudonymisering» behandling av personopplysninger på en slik måte at personopplysningene ikke lenger kan knyttes til en bestemt

registrert uten bruk av tilleggsopplysninger, forutsatt at nevnte tilleggsopplysninger lagres atskilt og omfattes av tekniske og organisatoriske tiltak som sikrer at personopplysningene ikke kan knyttes til en identifisert eller identifiserbar fysisk person,

6. «register» enhver strukturert samling av personopplysninger som er tilgjengelig etter særlige kriterier, enten samlingen er plassert sentralt, er desentralisert eller spredt på et funksjonelt eller geografisk grunnlag,
7. «behandlingsansvarlig» en fysisk eller juridisk person, en offentlig myndighet, en institusjon eller ethvert annet organ som alene eller sammen med andre bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke midler som skal benyttes; når formålet med og midlene for behandlingen er fastsatt i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett, kan den behandlingsansvarlige, eller de særlige kriteriene for utpeking av vedkommende, fastsettes i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett,
8. «databehandler» en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institusjon eller ethvert annet organ som behandler personopplysninger på vegne av den behandlingsansvarlige,
9. «mottaker» en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institusjon eller ethvert annet organ som personopplysninger utleveres til, enten det dreier seg om en tredjepart eller ikke. Offentlige myndigheter som kan motta personopplysninger innenfor rammen av en særskilt undersøkelse i samsvar med unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett, skal imidlertid ikke anses som mottakere; nevnte offentlige myndigheters behandling av slike opplysninger skal være i samsvar med gjeldende regler om vern av personopplysninger i henhold til formålet med behandlingen,
10. «tredjepart» enhver annen fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institusjon eller ethvert annet organ enn den registrerte, den behandlingsansvarlige, databehandleren og de personer som under den behandlingsansvarlige eller databehandlerens direkte myndighet har fullmakt til å behandle personopplysninger,
11. «samtykke» fra den registrerte enhver frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljesytring fra den registrerte der vedkommende ved en erklæring eller en tydelig bekreftelse gir sitt samtykke til behandling av personopplysninger som gjelder vedkommende,
12. «brudd på personopplysningssikkerheten» et brudd på sikkerheten som fører til utilsiktet eller ulovlig tilintetgjøring, tap, endring, ulovlig spredning av eller tilgang til personopplysninger som er overført, lagret eller på annen måte behandlet,

13. «genetiske opplysninger» personopplysninger om en fysisk persons nedarvede eller ervervede genetiske egenskaper som gir unik informasjon om den aktuelle fysiske personens fysiologi eller helse, og som særlig er framkommet etter analysering av en biologisk prøve fra den aktuelle fysiske personen,
14. «biometriske opplysninger» personopplysninger som stammer fra en særskilt teknisk behandling knyttet til en fysisk persons fysiske, fysiologiske eller atferdsmessige egenskaper, og som muliggjør eller bekrefter en entydig identifikasjon av nevnte fysiske person, f.eks. ansiktsbilder eller fingeravtrykksopplysninger,
15. «helseopplysninger» personopplysninger om en fysisk persons fysiske eller psykiske helse, herunder om ytelse av helsetjenester, som gir informasjon om vedkommendes helsetilstand,
16. «hovedvirksomhet»:
    a. når det gjelder en behandlingsansvarlig med virksomheter i mer enn én medlemsstat, stedet for dennes hovedadministrasjon i Unionen, med mindre avgjørelser om formål og midler i forbindelse med behandlingen av personopplysninger treffes i en annen av den behandlingsansvarliges virksomheter i Unionen, og sistnevnte virksomhet har myndighet til å få gjennomført nevnte avgjørelser, i dette tilfellet skal virksomheten som har truffet slike avgjørelser, anses for å være hovedvirksomheten,
    b. når det gjelder en databehandler med virksomheter i mer enn én medlemsstat, stedet for dennes hovedadministrasjon i Unionen eller, dersom databehandleren ikke har noen hovedadministrasjon i Unionen, databehandlerens virksomhet i Unionen der hoveddelen av behandlingsaktivitetene i forbindelse med aktivitetene ved en databehandlers virksomhet finner sted, i den grad databehandleren er underlagt særlige forpliktelser i henhold til denne forordning,
17. «representant» en fysisk eller juridisk person som er etablert i Unionen, som den behandlingsansvarlige eller databehandleren har utpekt skriftlig i henhold til artikkel 27, og som representerer den behandlingsansvarlige eller databehandleren med hensyn til de forpliktelser de har i henhold til denne forordning,
18. «foretak» en fysisk eller juridisk person som utøver økonomisk virksomhet, uavhengig av foretakets rettslige form, herunder partnerskap eller sammenslutninger som regelmessig utøver

økonomisk virksomhet,

19. «konsern» et foretak som utøver kontroll, og dets kontrollerte foretak,
20. «bindende virksomhetsregler» retningslinjer for vern av personopplysninger som en behandlingsansvarlig eller databehandler som er etablert på en medlemsstats territorium, følger i forbindelse med en overføring eller en rekke overføringer av personopplysninger til en behandlingsansvarlig eller databehandler i én eller flere tredjestater internt i et konsern eller gruppe av foretak som utøver en felles økonomisk virksomhet,
21. «tilsynsmyndighet» en uavhengig offentlig myndighet som er opprettet av en medlemsstat i henhold til artikkel 51,
22. «berørt tilsynsmyndighet» en tilsynsmyndighet som er berørt av en behandling av personopplysninger, fordi
    a. den behandlingsansvarlige eller databehandleren er etablert på territoriet til nevnte tilsynsmyndighets medlemsstat,
    b. registrerte som er bosatt i nevnte tilsynsmyndighets medlemsstat, i vesentlig grad påvirkes eller sannsynligvis vil bli påvirket av behandlingen, eller
    c. det er klaget til nevnte tilsynsmyndighet,
23. «grenseoverskridende behandling»
    a. behandling av personopplysninger som finner sted i forbindelse med aktiviteter i en behandlingsansvarligs eller databehandlers virksomheter i mer enn én medlemsstat, dersom den behandlingsansvarlige eller databehandleren er etablert i mer enn én medlemsstat, eller
    b. behandling av personopplysninger som finner sted i forbindelse med aktiviteter i en behandlingsansvarligs eller databehandlers eneste virksomhet i Unionen, men som i betydelig grad påvirker eller sannsynligvis vil påvirke registrerte i mer enn én medlemsstat.
24. «relevant og begrunnet innsigelse» en innsigelse mot et utkast til avgjørelse om hvorvidt det foreligger en overtredelse av denne forordning eller om hvorvidt et planlagt tiltak som gjelder den behandlingsansvarlige eller databehandleren, er i samsvar med denne forordning, og som tydelig viser betydningen av risikoene som utkastet til avgjørelse utgjør med hensyn til de registrertes grunnleggende rettigheter og friheter og, dersom det er relevant, den frie flyten av personopplysninger i Unionen,
25. «informasjonssamfunnstjeneste» en tjeneste som definert i artikkel 1

nr. 1 bokstav b) i europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2015/1535,[1]

26. «internasjonal organisasjon» en organisasjon og dens underordnede organer som er underlagt folkeretten, eller ethvert annet organ opprettet ved eller på grunnlag av en avtale mellom to eller flere stater.

1 Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2015/1535 av 9. september 2015 om en informasjonsprosedyre for tekniske forskrifter og regler for informasjonssamfunnstjenester (EUT L 241 av 17.9.2015, s. 1).

KAPITTEL II Prinsipper

Artikkel 5. Prinsipper for behandling av personopplysninger

1. Personopplysninger skal

a. behandles på en lovlig, rettferdig og åpen måte med hensyn til den registrerte («lovlighet, rettferdighet og åpenhet»),
b. samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål og ikke viderebehandles på en måte som er uforenlig med disse formålene; viderebehandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål skal, i samsvar med artikkel 89 nr. 1, ikke anses som uforenlig med de opprinnelige formålene («formålsbegrensning»),
c. være adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for («dataminimering»),
d. være korrekte og om nødvendig oppdaterte; det må treffes ethvert rimelig tiltak for å sikre at personopplysninger som er uriktige med hensyn til formålene de behandles for, uten opphold slettes eller rettes («riktighet»),
e. lagres slik at det ikke er mulig å identifisere de registrerte i lengre perioder enn det som er nødvendig for formålene som personopplysningene behandles for; personopplysninger kan lagres i lengre perioder dersom de utelukkende vil bli behandlet for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål i samsvar med artikkel 89 nr. 1, forutsatt at det gjennomføres egnede tekniske og organisatoriske tiltak som kreves i henhold til denne

forordning for å sikre de registrertes rettigheter og friheter («lagringsbegrensning»),

f. behandles på en måte som sikrer tilstrekkelig sikkerhet for personopplysningene, herunder vern mot uautorisert eller ulovlig behandling og mot utilsiktet tap, ødeleggelse eller skade, ved bruk av egnede tekniske eller organisatoriske tiltak («integritet og konfidensialitet»).

2. Den behandlingsansvarlige er ansvarlig for og skal kunne påvise at nr. 1 overholdes («ansvar»).

Artikkel 6. Behandlingens lovlighet

1. Behandlingen er bare lovlig dersom og i den grad minst ett av følgende vilkår er oppfylt:

a. den registrerte har samtykket til behandling av sine personopplysninger for ett eller flere spesifikke formål,
b. behandlingen er nødvendig for å oppfylle en avtale som den registrerte er part i, eller for å gjennomføre tiltak på den registrertes anmodning før en avtaleinngåelse,
c. behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige,
d. behandlingen er nødvendig for å verne den registrertes eller en annen fysisk persons vitale interesser,
e. behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt,
f. behandlingen er nødvendig for formål knyttet til de berettigede interessene som forfølges av den behandlingsansvarlige eller en tredjepart, med mindre den registrertes interesser eller grunnleggende rettigheter og friheter går foran og krever vern av personopplysninger, særlig dersom den registrerte er et barn.

Nr. 1 bokstav f) får ikke anvendelse på behandling som utføres av offentlige myndigheter som ledd i utførelsen av deres oppgaver.
2. Medlemsstatene kan opprettholde eller innføre mer spesifikke bestemmelser for å tilpasse anvendelsen av reglene for behandling i denne forordning med henblikk på å sikre samsvar med nr. 1 bokstav c) og e) ved nærmere å fastsette mer spesifikke krav til behandlingen samt andre tiltak som har som mål å sikre en lovlig og rettferdig behandling, herunder i forbindelse med andre særlige

behandlingssituasjoner som nevnt i kapittel IX.
3. Grunnlaget for behandlingen nevnt i nr. 1 bokstav c) og e) skal fastsettes i

a. unionsretten eller
b. medlemsstatens nasjonale rett som den behandlingsansvarlige er underlagt.

Formålet med behandlingen skal være fastsatt i nevnte rettslige grunnlag eller, når det gjelder behandlingen nevnt i nr. 1 bokstav e), være nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. Nevnte rettslige grunnlag kan inneholde særlige bestemmelser for å tilpasse anvendelsen av reglene i denne forordning, blant annet de generelle vilkårene som skal gjelde for lovligheten av den behandlingsansvarliges behandling, hvilken type opplysninger som skal behandles, berørte registrerte, enhetene som personopplysningene kan utleveres til, og formålene med dette, formålsbegrensning, lagringsperioder samt behandlingsaktiviteter og framgangsmåter for behandling, herunder tiltak for å sikre lovlig og rettferdig behandling, slik som dem fastsatt med henblikk på andre særlige behandlingssituasjoner som nevnt i kapittel IX. Unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett skal oppfylle et mål i allmennhetens interesse og stå i et rimelig forhold til det berettigede målet som søkes oppnådd.
4. Dersom behandlingen for et annet formål enn det som personopplysningene er blitt samlet inn for, ikke bygger på den registrertes samtykke eller på unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som utgjør et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre oppnåelse av målene nevnt i artikkel 23 nr. 1, skal den behandlingsansvarlige for å avgjøre om behandlingen for et annet formål er forenlig med formålet som personopplysningene opprinnelig ble samlet inn for, blant annet ta hensyn til følgende:

a. enhver forbindelse mellom formålene som personopplysningene er blitt samlet inn for, og formålene med den tiltenkte viderebehandlingen,
b. i hvilken sammenheng personopplysningene er blitt samlet inn, særlig med hensyn til forholdet mellom de registrerte og den behandlingsansvarlige,
c. personopplysningenes art, især om særlige kategorier av personopplysninger behandles, i henhold til artikkel 9, eller om personopplysninger om straffedommer og lovovertredelser behandles, i henhold til artikkel 10,
d. de mulige konsekvensene av den tiltenkte viderebehandlingen for de registrerte,

e. om det foreligger nødvendige garantier, som kan omfatte kryptering eller pseudonymisering.

Artikkel 7. Vilkår for samtykke

1. Dersom behandlingen bygger på samtykke, skal den behandlingsansvarlige kunne påvise at den registrerte har samtykket til behandling av personopplysninger om vedkommende.
2. Dersom den registrertes samtykke gis i forbindelse med en skriftlig erklæring som også gjelder andre forhold, skal anmodningen om samtykke framlegges på en måte som gjør at den tydelig kan skilles fra nevnte andre forhold, i en forståelig og lett tilgjengelig form og på et klart og enkelt språk. Deler av en slik erklæring som er i strid med denne forordning, skal ikke være bindende.
3. Den registrerte skal ha rett til å trekke tilbake sitt samtykke til enhver tid. Dersom samtykket trekkes tilbake, skal det ikke påvirke lovligheten av behandlingen som bygger på samtykket før det trekkes tilbake. Før det gis samtykke, skal den registrerte opplyses om dette. Det skal være like enkelt å trekke tilbake som å gi samtykke.
4. Ved vurdering av om et samtykke er gitt frivillig skal det tas størst mulig hensyn til blant annet om oppfyllelse av en avtale, herunder om yting av en tjeneste, er gjort betinget av samtykke til behandling av personopplysninger som ikke er nødvendig for å oppfylle nevnte avtale.

Artikkel 8. Vilkår for barns samtykke i forbindelse med informasjonssamfunnstjenester

1. Dersom artikkel 6 nr. 1 bokstav a) får anvendelse i forbindelse med tilbud om informasjonssamfunnstjenester direkte til et barn, er behandling av et barns personopplysninger lovlig dersom barnet er minst 16 år. Dersom barnet er under 16 år, er slik behandling lovlig bare dersom og i den grad samtykke er gitt eller godkjent av den som har foreldreansvar for barnet.
For disse formål kan medlemsstatene ved lov fastsette en lavere aldersgrense, forutsatt at den ikke er lavere enn 13 år.
2. I slike tilfeller skal den behandlingsansvarlige treffe rimelige tiltak for å kontrollere at samtykke er gitt eller godkjent av den som har foreldreansvar for barnet, idet det tas hensyn til tilgjengelig teknologi.
3. Nr. 1 skal ikke påvirke medlemsstatenes alminnelige avtalerett, f.eks. reglene for gyldigheten, utformingen eller virkningen av en avtale som gjelder et barn.

Artikkel 9. Behandling av særlige kategorier av personopplysninger

1. Behandling av personopplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion, filosofisk overbevisning eller fagforeningsmedlemskap, samt behandling av genetiske opplysninger og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person, helseopplysninger eller opplysninger om en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering, er forbudt.
2. Nr. 1 får ikke anvendelse dersom et av følgende vilkår er oppfylt:

a. Den registrerte har gitt uttrykkelig samtykke til behandling av slike personopplysninger for ett eller flere spesifikke formål, unntatt dersom det i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett er fastsatt at den registrerte ikke kan oppheve forbudet nevnt i nr. 1.
b. Behandlingen er nødvendig for at den behandlingsansvarlige eller den registrerte skal kunne oppfylle sine forpliktelser og utøve sine særlige rettigheter på området arbeidsrett, trygderett og sosialrett i den grad dette er tillatt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett, eller en tariffavtale i henhold til medlemsstatenes nasjonale rett som gir nødvendige garantier for den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.
c. Behandlingen er nødvendig for å verne den registrertes eller en annen fysisk persons vitale interesser dersom den registrerte fysisk eller juridisk ikke er i stand til å gi samtykke.
d. Behandlingen utføres av en stiftelse, sammenslutning eller et annet ideelt organ hvis mål er av politisk, religiøs eller fagforeningsmessig art, som ledd i organets berettigede aktiviteter og med nødvendige garantier, forutsatt at behandlingen bare gjelder organets medlemmer eller tidligere medlemmer eller personer som på grunn av organets mål har regelmessig kontakt med det, og at personopplysningene ikke utleveres til andre enn nevnte organ uten de registrertes samtykke.
e. Behandlingen gjelder personopplysninger som det er åpenbart at den registrerte har offentliggjort.
f. Behandlingen er nødvendig for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare rettskrav eller når domstolene handler innenfor rammen av sin domsmyndighet.
g. Behandlingen er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser, på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som skal stå i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av

personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

h. Behandlingen er nødvendig i forbindelse med forebyggende medisin eller arbeidsmedisin for å vurdere en arbeidstakers arbeidskapasitet, i forbindelse med medisinsk diagnostikk, yting av helse- eller sosialtjenester, behandling eller forvaltning av helse- eller sosialtjenester og -systemer på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett eller i henhold til en avtale med helsepersonell og med forbehold for vilkårene og garantiene nevnt i nr. 3.

i. Behandlingen er nødvendig av allmenne folkehelsehensyn, f.eks. vern mot alvorlige grenseoverskridende helsetrusler eller for å sikre høye kvalitets- og sikkerhetsstandarder for helsetjenester og legemidler eller medisinsk utstyr, på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett der det fastsettes egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes rettigheter og friheter, særlig taushetsplikt.

j. Behandlingen er nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål i samsvar med artikkel 89 nr. 1 på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som skal stå i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

3. Personopplysningene nevnt i nr. 1 kan behandles for formålene nevnt i nr. 2 bokstav h) dersom opplysningene behandles av en fagperson som har taushetsplikt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett eller regler fastsatt av nasjonale vedkommende organer, eller under en slik persons ansvar, eller av en annen person som også har taushetsplikt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett eller regler fastsatt av nasjonale vedkommende organer.
4. Medlemsstatene kan opprettholde eller innføre ytterligere vilkår, herunder begrensninger, med hensyn til behandling av genetiske opplysninger, biometriske opplysninger eller helseopplysninger.

Artikkel 10. Behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertredelser

Behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertredelser eller

tilknyttede sikkerhetstiltak på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 skal bare utføres under en offentlig myndighets kontroll eller dersom behandlingen er tillatt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som sikrer nødvendige garantier for de registrertes rettigheter og friheter. Alle omfattende registre over straffedommer må bare føres under en offentlig myndighets kontroll.

Artikkel 11. Behandling som ikke krever identifikasjon

1. Dersom formålene med den behandlingsansvarliges behandling av personopplysninger ikke krever eller ikke lenger krever at den behandlingsansvarlige kan identifisere en registrert, skal den behandlingsansvarlige ikke ha plikt til å bevare, innhente eller behandle ytterligere opplysninger for å identifisere den registrerte utelukkende med det formål å oppfylle kravene i denne forordning.
2. Dersom den behandlingsansvarlige i tilfeller nevnt i nr. 1 i denne artikkel kan påvise at vedkommende ikke er i stand til å identifisere den registrerte, skal den behandlingsansvarlige, dersom det er mulig, informere den registrerte om dette. I slike tilfeller får artikkel 15-20 ikke anvendelse, bortsett fra når den registrerte for å utøve sine rettigheter i henhold til nevnte artikler gir ytterligere opplysninger som gjør det mulig å identifisere vedkommende.

KAPITTEL III Den registrertes rettigheter

Avsnitt 1 Åpenhet og vilkår

Artikkel 12. Klar og tydelig informasjon, kommunikasjon og nærmere regler om utøvelse av den registrertes rettigheter

1. Den behandlingsansvarlige skal treffe egnede tiltak for å framlegge for den registrerte informasjonen nevnt i artikkel 13 og 14 og all kommunikasjon i henhold til artikkel 15-22 og 34 om behandlingen på en kortfattet, åpen, forståelig og lett tilgjengelig måte og på et klart og enkelt språk, især når det gjelder informasjon som spesifikt er rettet mot et barn. Informasjonen skal gis skriftlig eller på en annen måte, herunder elektronisk dersom det er hensiktsmessig. På anmodning fra den registrerte kan informasjonen gis muntlig, forutsatt at den registrertes identitet bevises på andre måter.
2. Den behandlingsansvarlige skal legge til rette for at den registrerte kan utøve

sine rettigheter i henhold til artikkel 15-22. I tilfellene nevnt i artikkel 11 nr. 2 skal den behandlingsansvarlige ikke nekte å etterkomme den registrertes anmodning om å utøve sine rettigheter i henhold til artikkel 15-22, med mindre den behandlingsansvarlige påviser at vedkommende ikke er i stand til å identifisere den registrerte.
3. Den behandlingsansvarlige skal informere den registrerte om tiltak som er truffet på grunnlag av en anmodning i henhold til artikkel 15-22, uten ugrunnet opphold og senest én måned etter mottak av anmodningen. Denne fristen kan ved behov forlenges med ytterligere to måneder, idet det tas hensyn til antall anmodninger og anmodningenes kompleksitet. Den behandlingsansvarlige skal informere den registrerte om enhver slik forlengelse senest én måned etter mottak av anmodningen sammen med en begrunnelse for forsinkelsen. Dersom den registrerte inngir anmodningen elektronisk, skal informasjonen om mulig gis elektronisk, med mindre den registrerte anmoder om noe annet.
4. Dersom den behandlingsansvarlige ikke treffer tiltak på anmodning fra den registrerte, skal den behandlingsansvarlige informere den registrerte uten opphold og senest én måned etter mottak av anmodningen om årsakene til dette og om muligheten for å inngi klage til en tilsynsmyndighet og for rettslig prøving.
5. Informasjon som gis i henhold til artikkel 13 og 14, og enhver kommunikasjon og ethvert tiltak som treffes i henhold til artikkel 15-22 og 34, skal være gratis. Dersom anmodninger fra en registrert er åpenbart grunnløse eller overdrevne, særlig dersom de gjentas, kan den behandlingsansvarlige enten

a. kreve et rimelig gebyr, idet det tas hensyn til administrasjonskostnadene for å gi informasjonen eller treffe de tiltak det anmodes om, eller
b. nekte å etterkomme anmodningen.

Den behandlingsansvarlige skal bære bevisbyrden for at en anmodning er åpenbart grunnløs eller overdreven.
6. Uten at det berører artikkel 11, kan den behandlingsansvarlige, dersom det hersker rimelig tvil om identiteten til den fysiske personen som inngir anmodningen nevnt i artikkel 15-21, anmode om ytterligere opplysninger som er nødvendige for å kunne bekrefte den registrertes identitet.
7. Informasjonen som skal gis de registrerte i henhold til artikkel 13 og 14, kan gis sammen med standardiserte ikoner for å gi en lett synlig, forståelig, lettlest og meningsfull oversikt over den tiltenkte behandlingen. Dersom ikonene presenteres elektronisk, skal de være maskinlesbare.
8. Kommisjonen skal gis myndighet til å vedta delegerte rettsakter i samsvar med artikkel 92 for å fastsette hvilken informasjon som skal gis ved hjelp av ikoner, og framgangsmåtene for å tilveiebringe standardiserte ikoner.

Avsnitt 2 Informasjon og innsyn i personopplysninger

Artikkel 13. Informasjon som skal gis ved innsamling av personopplysninger fra den registrerte

1. Når personopplysninger om en registrert samles inn fra den registrerte, skal den behandlingsansvarlige på tidspunktet for innsamlingen av personopplysningene gi den registrerte følgende informasjon:

a. identiteten og kontaktopplysningene til den behandlingsansvarlige og eventuelt den behandlingsansvarliges representant,
b. kontaktopplysningene til personvernombudet, dersom dette er relevant,
c. formålene med den tiltenkte behandlingen av personopplysningene samt det rettslige grunnlaget for behandlingen,
d. dersom behandlingen er basert på artikkel 6 nr. 1 bokstav f), de berettigede interessene som forfølges av den behandlingsansvarlige eller en tredjepart,
e. eventuelle mottakere eller kategorier av mottakere av personopplysningene,
f. dersom det er relevant, det faktum at den behandlingsansvarlige akter å overføre personopplysninger til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon og om hvorvidt Kommisjonen har truffet en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå eller ikke, eller når det gjelder overføringene nevnt i artikkel 46 eller 47 eller artikkel 49 nr. 1 annet ledd, en henvisning til nødvendige eller passende garantier, hvordan man får tak i et eksemplar av dem, eller hvor de er gjort tilgjengelig.

2. I tillegg til informasjonen nevnt i nr. 1 skal den behandlingsansvarlige på tidspunktet for innsamling av personopplysninger gi den registrerte følgende ytterligere informasjon som er nødvendig for å sikre en rettferdig og åpen behandling:

a. det tidsrom personopplysningene vil bli lagret, eller dersom dette ikke er mulig, kriteriene som brukes for å fastsette dette tidsrommet,
b. retten til å anmode den behandlingsansvarlige om innsyn i og retting eller sletting av personopplysninger eller begrensning av behandlingen som gjelder den registrerte, eller til å protestere mot behandlingen samt retten til dataportabilitet,

c. dersom behandlingen er basert på artikkel 6 nr. 1 bokstav a) eller artikkel 9 nr. 2 bokstav a), retten til når som helst å trekke tilbake et samtykke uten at det påvirker lovligheten av en behandling basert på et samtykke før samtykket trekkes tilbake,
d. retten til å klage til en tilsynsmyndighet,
e. om det foreligger et lovfestet eller avtalefestet krav om å gi personopplysninger eller et krav som er nødvendig for å inngå en avtale, samt om den registrerte har plikt til å gi personopplysningene og om mulige konsekvenser dersom vedkommende ikke gjør det,
f. forekomsten av automatiserte avgjørelser, herunder profilering, som nevnt i artikkel 22 nr. 1 og 4, og, i det minste i nevnte tilfeller, relevant informasjon om den underliggende logikken samt om betydningen og de forventede konsekvensene av en slik behandling for den registrerte.

3. Dersom den behandlingsansvarlige har til hensikt å viderebehandle personopplysningene for et annet formål enn det opplysningene ble samlet inn for, skal den behandlingsansvarlige før nevnte viderebehandling gi den registrerte informasjon om nevnte andre formål og annen nødvendig informasjon som nevnt i nr. 2.
4. Nr. 1, 2 og 3 får ikke anvendelse dersom og i den grad den registrerte allerede har informasjonen.

Artikkel 14. Informasjon som skal gis dersom personopplysninger ikke er blitt samlet inn fra den registrerte

1. Dersom personopplysninger ikke er blitt samlet inn fra den registrerte, skal den behandlingsansvarlige gi den registrerte følgende informasjon:

a. identiteten og kontaktopplysningene til den behandlingsansvarlige og eventuelt den behandlingsansvarliges representant,
b. kontaktopplysningene til personvernombudet, dersom dette er relevant,
c. formålene med den tiltenkte behandlingen av personopplysningene samt det rettslige grunnlaget for behandlingen,
d. de berørte kategoriene av personopplysninger,
e. eventuelle mottakere eller kategorier av mottakere av personopplysningene,
f. dersom det er relevant, at den behandlingsansvarlige har til hensikt å overføre personopplysninger til en mottaker i en tredjestat eller en internasjonal organisasjon og om hvorvidt Kommisjonen har truffet

en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå eller ikke, eller, når det gjelder overføringene nevnt i artikkel 46 eller 47 eller artikkel 49 nr. 1 annet ledd, en henvisning til nødvendige eller passende garantier, hvordan man får tak i et eksemplar av dem eller hvor de er gjort tilgjengelig.

2. I tillegg til informasjonen nevnt i nr. 1 skal den behandlingsansvarlige gi den registrerte følgende informasjon som er nødvendig for å sikre den registrerte en rettferdig og åpen behandling:

a. det tidsrom personopplysningene vil bli lagret, eller dersom dette ikke er mulig, kriteriene som brukes for å fastsette dette tidsrommet,
b. dersom behandlingen er basert på artikkel 6 nr. 1 bokstav f), de berettigede interessene som forfølges av den behandlingsansvarlige eller en tredjepart,
c. retten til å anmode den behandlingsansvarlige om innsyn i og retting eller sletting av personopplysninger eller begrensning av behandlingen som gjelder den registrerte, og til å protestere mot behandlingen samt retten til dataportabilitet,
d. dersom behandlingen er basert på artikkel 6 nr. 1 bokstav a) eller artikkel 9 nr. 2 bokstav a), retten til når som helst å trekke tilbake et samtykke uten at det påvirker lovligheten av en behandling basert på et samtykke før samtykket trekkes tilbake,
e. retten til å klage til en tilsynsmyndighet,
f. fra hvilken kilde personopplysningene stammer fra, og, dersom det er relevant, om de stammer fra offentlig tilgjengelige kilder,
g. forekomsten av automatiserte avgjørelser, herunder profilering, som nevnt i artikkel 22 nr. 1 og 4, og, i det minste i nevnte tilfeller, relevant informasjon om den underliggende logikken samt om betydningen og de forventede konsekvensene av en slik behandling for den registrerte.

3. Den behandlingsansvarlige skal gi informasjonen nevnt i nr. 1 og 2

a. innen en rimelig frist etter at personopplysningene er samlet inn, men senest innen én måned, idet det tas hensyn til de særlige forholdene som personopplysningene er behandlet under,
b. dersom personopplysningene skal brukes til å kommunisere med den registrerte, senest på tidspunktet for den første kommunikasjonen med vedkommende, eller
c. dersom det er planlagt at personopplysningene skal utleveres til en annen mottaker, senest når personopplysningene første gang

utleveres.

4. Dersom den behandlingsansvarlige har til hensikt å viderebehandle personopplysningene for et annet formål enn det opplysningene ble samlet inn for, skal den behandlingsansvarlige før nevnte viderebehandling gi den registrerte informasjon om nevnte andre formål og annen relevant informasjon som nevnt i nr. 2.
5. Nr. 1-4 får ikke anvendelse dersom og i den grad

a. den registrerte allerede har informasjonen,
b. det viser seg umulig å gi nevnte informasjon eller det vil innebære en uforholdsmessig stor innsats, særlig i forbindelse med behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål i henhold til vilkårene og garantiene nevnt i artikkel 89 nr. 1, eller i den grad forpliktelsen nevnt i nr. 1 i denne artikkel sannsynligvis vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad vil hindre at målene med nevnte behandling nås. I slike tilfeller skal den behandlingsansvarlige treffe egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter og friheter og berettigede interesser, herunder gjøre informasjonen offentlig tilgjengelig,
c. innsamling eller utlevering er uttrykkelig fastsatt i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som den behandlingsansvarlige er underlagt, og som inneholder egnede tiltak for å verne den registrertes berettigede interesser, eller
d. dersom personopplysningene må holdes konfidensielle som følge av taushetsplikt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett, herunder en lovfestet taushetsplikt.

Artikkel 15. Den registrertes rett til innsyn

1. Den registrerte skal ha rett til å få den behandlingsansvarliges bekreftelse på om personopplysninger om vedkommende behandles, og, dersom dette er tilfellet, innsyn i personopplysningene og følgende informasjon:

a. formålene med behandlingen,
b. de berørte kategoriene av personopplysninger,
c. mottakerne eller kategoriene av mottakere som personopplysningene er blitt eller vil bli utlevert til, særlig mottakere i tredjestater eller internasjonale organisasjoner,
d. dersom det er mulig, hvor lenge det forventes at

personopplysningene vil bli lagret, eller, dersom dette ikke er mulig, kriteriene som brukes for å fastsette denne perioden,

e. retten til å anmode den behandlingsansvarlige om retting eller sletting av personopplysninger eller begrensning av behandlingen av personopplysninger som gjelder den registrerte, eller til å protestere mot nevnte behandling,
f. retten til å klage til en tilsynsmyndighet,
g. dersom personopplysningene ikke er samlet inn fra den registrerte, all tilgjengelig informasjon om hvor personopplysningene stammer fra,
h. forekomsten av automatiserte avgjørelser, herunder profilering, som nevnt i artikkel 22 nr. 1 og 4, og, i det minste i nevnte tilfeller, relevant informasjon om den underliggende logikken samt om betydningen og de forventede konsekvensene av en slik behandling for den registrerte.

2. Dersom personopplysningene overføres til en tredjestat eller til en internasjonal organisasjon, skal den registrerte ha rett til å bli underrettet om de nødvendige garantiene i henhold til artikkel 46 i forbindelse med overføringen.
3. Den behandlingsansvarlige skal gjøre tilgjengelig en kopi av personopplysningene som behandles. Dersom den registrerte anmoder om flere kopier, kan den behandlingsansvarlige kreve et rimelig gebyr basert på administrasjonskostnadene. Dersom den registrerte inngir anmodningen elektronisk, og med mindre den registrerte anmoder om noe annet, skal informasjonen gis i en vanlig elektronisk form.
4. Retten til å motta en kopi nevnt i nr. 3 skal ikke ha negativ innvirkning på andres rettigheter og friheter.

Avsnitt 3 Retting og sletting

Artikkel 16. Rett til retting

Den registrerte skal ha rett til å få uriktige personopplysninger om seg selv rettet av den behandlingsansvarlige uten ugrunnet opphold. Idet det tas hensyn til formålene med behandlingen skal den registrerte ha rett til å få ufullstendige personopplysninger komplettert, herunder ved å framlegge en supplerende erklæring.

Artikkel 17. Rett til sletting («rett til å bli glemt»)

1. Den registrerte skal ha rett til å få personopplysninger om seg selv slettet av den behandlingsansvarlige uten ugrunnet opphold, og den behandlingsansvarlige skal ha plikt til å slette personopplysninger uten ugrunnet opphold dersom et av de følgende forhold gjør seg gjeldende:

a. personopplysningene er ikke lenger nødvendige for formålet som de ble samlet inn eller behandlet for,
b. den registrerte trekker tilbake samtykket som ligger til grunn for behandlingen, i henhold til artikkel 6 nr. 1 bokstav a) eller artikkel 9 nr. 2 bokstav a), og det ikke finnes noe annet rettslig grunnlag for behandlingen,
c. den registrerte protesterer mot behandlingen i henhold til artikkel 21 nr. 1, og det ikke finnes mer tungtveiende berettigede grunner til behandlingen, eller den registrerte protesterer mot behandlingen i henhold til artikkel 21 nr. 2,
d. personopplysningene er blitt behandlet ulovlig,
e. personopplysningene må slettes for å oppfylle en rettslig forpliktelse i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som den behandlingsansvarlige er underlagt,
f. personopplysningene er blitt samlet inn i forbindelse med tilbud om informasjonssamfunnstjenester som nevnt i artikkel 8 nr. 1.

2. Dersom den behandlingsansvarlige har offentliggjort personopplysningene og i henhold til nr. 1 har plikt til å slette personopplysningene, skal vedkommende, idet det tas hensyn til tilgjengelig teknologi og gjennomføringskostnadene, treffe rimelige tiltak, herunder tekniske tiltak, for å underrette behandlingsansvarlige som behandler personopplysningene, om at den registrerte har anmodet om at nevnte behandlingsansvarlige skal slette alle lenker til, kopier eller reproduksjoner av nevnte personopplysninger.
3. Nr. 1 og 2 får ikke anvendelse dersom nevnte behandling er nødvendig

a. for å utøve retten til ytrings- og informasjonsfrihet,
b. for å oppfylle en rettslig forpliktelse som krever behandling i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som den behandlingsansvarlige er underlagt, eller for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt,
c. av hensyn til allmennhetens interesse på området folkehelse i samsvar med artikkel 9 nr. 2 bokstav h) og i) og artikkel 9 nr. 3,

d. for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål i samsvar med artikkel 89 nr. 1 i den grad rettigheten nevnt i nr. 1 sannsynligvis vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad vil hindre at målene med nevnte behandling nås, eller
e. for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare rettskrav.

Artikkel 18. Rett til begrensning av behandling

1. Den registrerte skal ha rett til å kreve av den behandlingsansvarlige at behandlingen begrenses dersom et av de følgende forhold gjør seg gjeldende:

a. den registrerte bestrider riktigheten av personopplysningene, i en periode som gjør det mulig for den behandlingsansvarlige å kontrollere riktigheten av personopplysningene,
b. behandlingen er ulovlig og den registrerte motsetter seg sletting av personopplysningene og isteden anmoder om at bruken av personopplysningene begrenses,
c. den behandlingsansvarlige ikke lenger trenger personopplysningene til formålet med behandlingen, men den registrerte har behov for disse for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare rettskrav,
d. den registrerte har protestert mot behandling i henhold til artikkel 21 nr. 1 i påvente av kontrollen av om hvorvidt den behandlingsansvarliges berettigede grunner går foran den registrertes.

2. Dersom behandlingen er blitt begrenset i henhold til nr. 1, skal slike personopplysninger, bortsett fra lagring, bare behandles med den registrertes samtykke eller for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare rettskrav eller for å verne en annen fysisk eller juridisk persons rettigheter eller av hensyn til viktige allmenne interesser i Unionen eller en medlemsstat.
3. En registrert som har oppnådd begrensning av behandlingen i henhold til nr. 1, skal underrettes av den behandlingsansvarlige før nevnte begrensning av behandlingen oppheves.

Artikkel 19. Underretningsplikt i forbindelse med retting eller sletting av personopplysninger eller begrensning av behandling

Den behandlingsansvarlige skal underrette enhver mottaker som har fått utlevert personopplysninger, om enhver retting eller sletting av

personopplysninger eller begrensning av behandlingen utført i samsvar med artikkel 16, artikkel 17 nr. 1 og artikkel 18, med mindre dette viser seg å være umulig eller innebærer en uforholdsmessig stor innsats. Den behandlingsansvarlige skal underrette den registrerte om nevnte mottakere dersom den registrerte anmoder om det.

Artikkel 20. Rett til dataportabilitet

1. Den registrerte skal ha rett til å motta personopplysninger om seg selv som vedkommende har gitt til en behandlingsansvarlig, i et strukturert, alminnelig anvendt og maskinlesbart format og skal ha rett til å overføre nevnte opplysninger til en annen behandlingsansvarlig uten at den behandlingsansvarlige som personopplysningene er gitt til, hindrer dette, dersom

a. behandlingen er basert på samtykke i henhold til artikkel 6 nr. 1 bokstav a) eller artikkel 9 nr. 2 bokstav a) eller en avtale i henhold til artikkel 6 nr. 1 bokstav b), og
b. behandlingen utføres automatisk.

2. Når den registrerte utøver sin rett til dataportabilitet i henhold til nr. 1, skal vedkommende, når det er teknisk mulig, ha rett til å få overført personopplysningene direkte fra en behandlingsansvarlig til en annen.
3. Utøvelse av rettigheten nevnt i nr. 1 i denne artikkel berører ikke artikkel 17. Nevnte rettighet får ikke anvendelse på behandling som er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt.
4. Rettigheten nevnt i nr. 1 skal ikke ha negativ innvirkning på andres rettigheter og friheter.

Avsnitt 4 Rett til å protestere og automatiserte individuelle avgjørelser

Artikkel 21. Rett til å protestere

1. Den registrerte skal til enhver tid, av grunner knyttet til vedkommendes særlige situasjon, ha rett til å protestere mot behandling av personopplysninger om vedkommende, og som har grunnlag i artikkel 6 nr. 1 bokstav e) eller f),

herunder profilering med grunnlag i nevnte bestemmelser. Den behandlingsansvarlige skal ikke lenger behandle personopplysningene, med mindre vedkommende kan påvise at det foreligger tvingende berettigede grunner for behandlingen som går foran den registrertes interesser, rettigheter og friheter, eller for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare rettskrav.
2. Dersom personopplysninger behandles med henblikk på direkte markedsføring, skal den registrerte til enhver tid ha rett til å protestere mot behandling av personopplysninger som angår vedkommende, til slik markedsføring, herunder profilering i den grad dette er knyttet til direkte markedsføring.
3. Dersom den registrerte protesterer mot behandling med henblikk på direkte markedsføring, skal personopplysningene ikke lenger behandles for slike formål.
4. Senest på tidspunktet for den første kommunikasjonen med den registrerte skal vedkommende uttrykkelig gjøres oppmerksom på rettigheten nevnt i nr. 1 og 2, og informasjon om nevnte rettighet skal framlegges på en klar måte og atskilt fra annen informasjon.
5. I forbindelse med bruk av informasjonssamfunnstjenester og uten hensyn til direktiv 2002/58/EF kan den registrerte utøve sin rett til å protestere ved hjelp av automatiserte midler ved bruk av tekniske spesifikasjoner.
6. Dersom personopplysninger behandles for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål i henhold til artikkel 89 nr. 1, har den registrerte, av grunner knyttet til vedkommendes særlige situasjon, rett til å protestere mot behandling av personopplysninger om vedkommende, med mindre behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse.

Artikkel 22. Automatiserte individuelle avgjørelser, herunder profilering

1. Den registrerte skal ha rett til ikke å være gjenstand for en avgjørelse som utelukkende er basert på automatisert behandling, herunder profilering, som har rettsvirkning for eller på tilsvarende måte i betydelig grad påvirker vedkommende.
2. Nr. 1 får ikke anvendelse dersom avgjørelsen

a. er nødvendig for å inngå eller oppfylle en avtale mellom den registrerte og en behandlingsansvarlig,
b. er tillatt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som den behandlingsansvarlige er underlagt, og der det også er fastsatt egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser, eller
c. er basert på den registrertes uttrykkelige samtykke.

3. I tilfellene nevnt i nr. 2 bokstav a) og c) skal den behandlingsansvarlige gjennomføre egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter og friheter og berettigede interesser, i det minste retten til menneskelig inngripen fra den behandlingsansvarlige, til å uttrykke sine synspunkter og til å bestride avgjørelsen.
4. Avgjørelsene nevnt i nr. 2 skal ikke bygge på særlige kategorier av personopplysninger nevnt i artikkel 9 nr. 1, med mindre artikkel 9 nr. 2 bokstav a) eller g) får anvendelse og det er innført egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser.

Avsnitt 5 Begrensninger

Artikkel 23. Begrensninger

1. Unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som den behandlingsansvarlige eller databehandleren er underlagt, kan ved lovgivningsmessige tiltak begrense rekkevidden av forpliktelsene og rettighetene fastsatt i artikkel 12-22 og artikkel 34 samt i artikkel 5 i den grad dens bestemmelser svarer til rettighetene og pliktene fastsatt i artikkel 12-22, når en slik begrensning overholder det vesentligste innholdet i de grunnleggende rettighetene og frihetene og er et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre

a. den nasjonale sikkerhet,
b. forsvaret,
c. den offentlige sikkerhet,
d. forebygging, etterforskning, avsløring eller straffeforfølging av straffbare forhold eller iverksettelse av strafferettslige sanksjoner, herunder vern mot og forebygging av trusler mot den offentlige sikkerhet,
e. andre viktige mål av generell allmenn interesse for Unionen eller en medlemsstat, særlig Unionens eller en medlemsstats viktige økonomiske eller finansielle interesser, herunder valuta-, budsjett- og skattesaker, folkehelse og trygdespørsmål,
f. beskyttelse av rettsvesenets uavhengighet samt retterganger,
g. forebygging, etterforskning, avsløring og straffeforfølging av brudd på yrkesetiske regler i lovregulerte yrker,
h. en kontroll-, tilsyns- eller reguleringsfunksjon som, også midlertidig, er knyttet til utøvelse av offentlig myndighet i tilfellene nevnt i bokstav a)-e) og g),

i. vern av den registrertes interesser eller andres rettigheter og friheter,
j. håndheving av sivilrettslige krav.

2. Alle lovgivningsmessige tiltak nevnt i nr. 1 skal, når det er relevant, minst inneholde særlige bestemmelser om

a. formålene med behandlingen eller kategorier av behandling,
b. kategoriene av personopplysninger,
c. omfanget av begrensningene som er innført,
d. garantiene for å unngå misbruk eller ulovlig tilgang eller overføring,
e. spesifisering av den behandlingsansvarlige eller kategoriene av behandlingsansvarlige,
f. lagringsperioder og gjeldende garantier, idet det tas hensyn til arten, omfanget av og formålene med behandlingen eller kategoriene av behandling,
g. risikoene for de registrertes rettigheter og friheter og
h. de registrertes rett til å bli underrettet om begrensningen, med mindre dette kan skade formålet med begrensningen.

KAPITTEL IV Behandlingsansvarlig og databehandler

Avsnitt 1 Generelle forpliktelser

Artikkel 24. Den behandlingsansvarliges ansvar

1. Idet det tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, samt risikoene av varierende sannsynlighets- og alvorlighetsgrad for fysiske personers rettigheter og friheter, skal den behandlingsansvarlige gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen utføres i samsvar med denne forordning. Nevnte tiltak skal gjennomgås på nytt og skal oppdateres ved behov.
2. Dersom det står i et rimelig forhold til behandlingsaktivitetene, skal tiltakene nevnt i nr. 1 omfatte den behandlingsansvarliges iverksetting av egnede retningslinjer for vern av personopplysninger.
3. Overholdelse av godkjente atferdsnormer som nevnt i artikkel 40 eller godkjente sertifiseringsmekanismer som nevnt i artikkel 42 kan brukes som en faktor for å påvise at den behandlingsansvarliges forpliktelser overholdes.

Artikkel 25. Innebygd personvern og personvern som standardinnstilling

1. Idet det tas hensyn til den tekniske utviklingen, gjennomføringskostnadene, behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, samt risikoene av varierende sannsynlighets- og alvorlighetsgrad for fysiske personers rettigheter og friheter som behandlingen medfører, skal den behandlingsansvarlige, både på tidspunktet for fastsettelse av midlene som skal brukes i forbindelse med behandlingen, og på tidspunktet for selve behandlingen, gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak, f.eks. pseudonymisering, utformet med sikte på en effektiv gjennomføring av prinsippene for vern av personopplysninger, f.eks. dataminimering, og for å integrere de nødvendige garantier i behandlingen for å oppfylle kravene i denne forordning og verne de registrertes rettigheter.
2. Den behandlingsansvarlige skal gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre at det som standard bare er personopplysninger som er nødvendige for hvert spesifikke formål med behandlingen, som behandles. Nevnte forpliktelse får anvendelse på den mengden personopplysninger som samles inn, omfanget av behandlingen av opplysningene, hvor lenge de lagres og deres tilgjengelighet. Nevnte tiltak skal særlig sikre at personopplysninger som standard ikke gjøres tilgjengelige for et ubegrenset antall fysiske personer uten den berørte personens medvirkning.
3. En godkjent sertifiseringsmekanisme i henhold til artikkel 42 kan brukes som en faktor for å påvise at kravene fastsatt i nr. 1 og 2 i denne artikkel overholdes.

Artikkel 26. Felles behandlingsansvarlige

1. Dersom to eller flere behandlingsansvarlige i fellesskap fastsetter formålene med og midlene for behandlingen, skal de være felles behandlingsansvarlige. De skal på en åpen måte fastsette sitt respektive ansvar for å overholde forpliktelsene i denne forordning, særlig med hensyn til utøvelse av den registrertes rettigheter og den plikt de har til å framlegge informasjonen nevnt i artikkel 13 og 14, ved hjelp av en ordning seg imellom, med mindre og i den grad de behandlingsansvarliges respektive ansvar er fastsatt i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som de behandlingsansvarlige er underlagt. I ordningen kan det utpekes et kontaktpunkt for registrerte.
2. Ordningen nevnt i nr. 1 skal på behørig måte gjenspeile de felles behandlingsansvarliges respektive roller og forhold til de registrerte. Det vesentligste innholdet i ordningen skal gjøres tilgjengelig for den registrerte.
3. Uavhengig av vilkårene for ordningen nevnt i nr. 1 kan den registrerte utøve sine rettigheter i henhold til denne forordning med hensyn til og overfor hver av

de behandlingsansvarlige.

Artikkel 27. Representanter for behandlingsansvarlige eller databehandlere som ikke er etablert i Unionen

1. Dersom artikkel 3 nr. 2 får anvendelse, skal den behandlingsansvarlige eller databehandleren skriftlig utpeke en representant i Unionen.
2. Forpliktelsen fastsatt i nr. 1 i denne artikkel får ikke anvendelse på

a. behandling som skjer leilighetsvis, som ikke omfatter behandling i stor skala av særlige kategorier av opplysninger som nevnt i artikkel 9 nr. 1, eller behandling av personopplysninger om straffedommer eller lovovertredelser som nevnt i artikkel 10, og som sannsynligvis ikke vil medføre en risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, idet det tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, eller
b. en offentlig myndighet eller et offentlig organ.

3. Representanten skal være etablert i en av medlemsstatene der de registrerte hvis personopplysninger behandles i forbindelse med tilbud av varer eller tjenester til dem eller hvis atferd monitoreres, befinner seg.
4. Den behandlingsansvarlige eller databehandleren skal gi representanten fullmakt til å være den, i tillegg til eller istedenfor den behandlingsansvarlige eller databehandleren, som især tilsynsmyndigheter og registrerte kan henvende seg til ved spørsmål om behandlingen, med henblikk på å sikre overholdelse av denne forordning.
5. Den behandlingsansvarliges eller databehandlerens utpeking av en representant skal ikke berøre eventuelle rettslige skritt mot den behandlingsansvarlige eller databehandleren selv.

Artikkel 28. Databehandler

1. Dersom en behandling skal utføres på vegne av en behandlingsansvarlig, skal den behandlingsansvarlige bare bruke databehandlere som gir tilstrekkelige garantier for at de vil gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak som sikrer at behandlingen oppfyller kravene i denne forordning og vern av den registrertes rettigheter.
2. Databehandleren skal ikke engasjere en annen databehandler uten at det på forhånd er innhentet særlig eller generell skriftlig tillatelse til dette fra den behandlingsansvarlige. Dersom det er innhentet en generell skriftlig tillatelse,

skal databehandleren underrette den behandlingsansvarlige om eventuelle planer om å benytte andre databehandlere eller skifte ut databehandlere, og dermed gi den behandlingsansvarlige muligheten til å motsette seg slike endringer.
3. Behandling utført av en databehandler skal være underlagt en avtale eller et annet rettslig dokument i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som er bindende for databehandleren med hensyn til den behandlingsansvarlige, og der gjenstanden for og varigheten av behandlingen, behandlingens art og formål, typen personopplysninger og kategorier av registrerte samt den behandlingsansvarliges rettigheter og plikter er fastsatt. I nevnte avtale eller nevnte andre rettslige dokument skal det særlig angis at databehandleren

a. behandler personopplysningene bare på dokumenterte instrukser fra den behandlingsansvarlige, herunder med hensyn til overføring av personopplysninger til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon, med mindre det kreves i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som databehandleren er underlagt; i så fall skal databehandleren underrette den behandlingsansvarlige om nevnte rettslige krav før behandlingen, men mindre denne rett av hensyn til viktige allmenne interesser forbyr en slik underretning,
b. sikrer at personer som er autorisert til å behandle personopplysningene, har forpliktet seg til å behandle opplysningene konfidensielt eller er underlagt en egnet lovfestet taushetsplikt,
c. treffer alle tiltak som er nødvendig i henhold til artikkel 32,
d. overholder vilkårene nevnt i nr. 2 og 4 når det gjelder å engasjere en annen databehandler,
e. idet det tas hensyn til behandlingens art og i den grad det er mulig, bistår, ved hjelp av egnede tekniske og organisatoriske tiltak, den behandlingsansvarlige med å oppfylle vedkommendes plikt til å svare på anmodninger som den registrerte inngir med henblikk på å utøve sine rettigheter fastsatt i kapittel III,
f. bistår den behandlingsansvarlige med å sikre overholdelse av forpliktelsene i henhold til artikkel 32-36, idet det tas hensyn til behandlingens art og den informasjonen som er tilgjengelig for databehandleren,
g. etter den behandlingsansvarliges valg, sletter eller tilbakeleverer alle personopplysninger til den behandlingsansvarlige etter at tjenestene knyttet til behandlingen er levert, og sletter eksisterende kopier, med mindre unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett krever at personopplysningene lagres,
h. gjør tilgjengelig for den behandlingsansvarlige all informasjon som er

nødvendig for å påvise at forpliktelsene fastsatt i denne artikkel er oppfylt, samt muliggjør og bidrar til revisjoner, herunder inspeksjoner, som gjennomføres av den behandlingsansvarlige eller en annen revisor på fullmakt fra den behandlingsansvarlige.

Når det gjelder første ledd bokstav h) skal databehandleren omgående underrette den behandlingsansvarlige dersom vedkommende mener at en instruks er i strid med denne forordning eller andre bestemmelser om vern av personopplysninger i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett.
4. Dersom en databehandler engasjerer en annen databehandler for å utføre spesifikke behandlingsaktiviteter på vegne av den behandlingsansvarlige, skal nevnte andre databehandler pålegges de samme forpliktelsene med hensyn til vern av personopplysninger som er fastsatt i avtalen eller i et annet rettslig dokument mellom den behandlingsansvarlige og databehandleren som nevnt i nr. 3, ved hjelp av en avtale eller et annet rettslig dokument i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett, der det særlig gis tilstrekkelige garantier for at det vil bli gjennomført tekniske og organisatoriske tiltak som sikrer at behandlingen oppfyller kravene i denne forordning. Dersom nevnte andre databehandler ikke oppfyller sine forpliktelser med hensyn til vern av personopplysninger, skal den opprinnelige databehandleren overfor den behandlingsansvarlige ha fullt ansvar for at nevnte andre databehandler oppfyller sine forpliktelser.
5. En databehandlers overholdelse av godkjente atferdsnormer som nevnt i artikkel 40 eller en godkjent sertifiseringsmekanisme som nevnt i artikkel 42 kan brukes som en faktor for å påvise at det foreligger tilstrekkelige garantier som nevnt i nr. 1 og 4 i denne artikkel.
6. Uten at det berører en individuell avtale mellom den behandlingsansvarlige og databehandleren, kan avtalen eller det andre rettslige dokumentet nevnt i nr. 3 og 4 i denne artikkel helt eller delvis bygge på standardavtalevilkårene nevnt i nr. 7 og 8 i denne artikkel, herunder når de inngår i en sertifisering som er gitt den behandlingsansvarlige eller databehandleren i henhold til artikkel 42 og 43.
7. Kommisjonen kan fastsette standardavtalevilkår for tilfellene nevnt i nr. 3 og 4 i denne artikkel og i samsvar med undersøkelsesprosedyren nevnt i artikkel 93 nr. 2.
8. En tilsynsmyndighet kan vedta standardavtalevilkår for tilfellene nevnt i nr. 3 og 4 i denne artikkel og i samsvar med konsistensmekanismen nevnt i artikkel 63.
9. Avtalen eller det andre rettslige dokumentet nevnt i nr. 3 og 4 skal være skriftlig, herunder elektronisk.
10. Dersom en databehandler overtrer bestemmelsene i denne forordning ved å fastsette formålene med og midlene for behandlingen, skal databehandleren anses for å være en behandlingsansvarlig med hensyn til nevnte behandling,

uten at det berører artikkel 82, 83 og 84.

Artikkel 29. Behandling som utføres for den behandlingsansvarlige eller databehandleren

Databehandleren og enhver person som handler for den behandlingsansvarlige eller databehandleren, og som har tilgang til personopplysninger, skal behandle nevnte opplysninger bare etter instruks fra den behandlingsansvarlige, med mindre det kreves i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett.

Artikkel 30. Protokoller over behandlingsaktiviteter

1. Hver behandlingsansvarlig og, dersom det er relevant, den behandlingsansvarliges representant skal føre en protokoll over behandlingsaktiviteter som utføres under deres ansvar. Nevnte protokoll skal inneholde følgende informasjon:

a. navnet på og kontaktopplysningene til den behandlingsansvarlige og, dersom det er relevant, den felles behandlingsansvarlige, den behandlingsansvarliges representant og personvernombudet,
b. formålene med behandlingen,
c. en beskrivelse av kategoriene av registrerte og kategoriene av personopplysninger,
d. kategoriene av mottakere som personopplysningene er blitt eller vil bli utlevert til, herunder mottakere i tredjestater eller internasjonale organisasjoner,
e. dersom det er relevant, overføringer av personopplysninger til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon, herunder identifikasjon av nevnte tredjestat eller internasjonale organisasjon og, ved overføringer nevnt i artikkel 49 nr. 1 annet ledd, dokumentasjon på nødvendige garantier,
f. dersom det er mulig, de planlagte tidsfristene for sletting av de forskjellige kategoriene av opplysninger,
g. dersom det er mulig, en generell beskrivelse av de tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltakene nevnt i artikkel 32 nr. 1.

2. Hver databehandler og, dersom det er relevant, databehandlerens representant skal føre en protokoll over alle kategorier av behandlingsaktiviteter som er utført på vegne av en behandlingsansvarlig, og

som skal inneholde:

a. navnet på og kontaktopplysningene til databehandleren eller databehandlerne og til hver behandlingsansvarlig som databehandleren opptrer på vegne av, samt, dersom det er relevant, den behandlingsansvarliges eller databehandlerens representant og personvernombudet,
b. kategoriene av behandling utført på vegne av hver behandlingsansvarlig,
c. dersom det er relevant, overføringer av personopplysninger til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon, herunder identifikasjon av nevnte tredjestat eller internasjonale organisasjon og, ved overføringer nevnt i artikkel 49 nr. 1 annet ledd, dokumentasjon på nødvendige garantier,
d. dersom det er mulig, en generell beskrivelse av de tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltakene nevnt i artikkel 32 nr. 1.

3. Protokollene nevnt i nr. 1 og 2 skal være skriftlige, herunder elektroniske.
4. Den behandlingsansvarlige eller databehandleren og, dersom det er relevant, den behandlingsansvarliges eller databehandlerens representant skal på anmodning gjøre protokollen tilgjengelig for tilsynsmyndigheten.
5. Forpliktelsene nevnt i nr. 1 og 2 gjelder ikke et foretak eller en organisasjon med færre enn 250 ansatte, med mindre behandlingen det/den utfører, sannsynligvis vil medføre en risiko for de registrertes rettigheter og friheter, behandlingen ikke skjer leilighetsvis eller omfatter særlige kategorier av opplysninger som nevnt i artikkel 9 nr. 1 eller personopplysninger om straffedommer og lovovertredelser nevnt i artikkel 10.

Artikkel 31. Samarbeid med tilsynsmyndigheten

Den behandlingsansvarlige og databehandleren og, dersom det er relevant, deres representanter skal på anmodning samarbeide med tilsynsmyndigheten i forbindelse med utførelsen av dens oppgaver.

Avsnitt 2 Personopplysningssikkerhet

Artikkel 32. Sikkerhet ved behandlingen

1. Idet det tas hensyn til den tekniske utviklingen, gjennomføringskostnadene

og behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, samt risikoene av varierende sannsynlighets- og alvorlighetsgrad for fysiske personers rettigheter og friheter, skal den behandlingsansvarlige og databehandleren gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet med hensyn til risikoen, herunder blant annet, alt etter hva som er egnet,

a. pseudonymisering og kryptering av personopplysninger,
b. evne til å sikre vedvarende konfidensialitet, integritet, tilgjengelighet og robusthet i behandlingssystemene og -tjenestene,
c. evne til å gjenopprette tilgjengeligheten og tilgangen til personopplysninger i rett tid dersom det oppstår en fysisk eller teknisk hendelse,
d. en prosess for regelmessig testing, analysering og vurdering av hvor effektive behandlingens tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak er.

2. Ved vurderingen av egnet sikkerhetsnivå skal det særlig tas hensyn til risikoene forbundet med behandlingen, særlig som følge av utilsiktet eller ulovlig tilintetgjøring, tap, endring eller ikke-autorisert utlevering av eller tilgang til personopplysninger som er overført, lagret eller på annen måte behandlet.
3. Overholdelse av godkjente atferdsnormer som nevnt i artikkel 40 eller en godkjent sertifiseringsmekanisme som nevnt i artikkel 42 kan brukes som en faktor for å påvise at kravene i nr. 1 i denne artikkel er oppfylt.
4. Den behandlingsansvarlige og databehandleren skal treffe tiltak for å sikre at enhver fysisk person som handler for den behandlingsansvarlige eller databehandleren, og som har tilgang til personopplysninger, behandler nevnte opplysninger bare etter instruks fra den behandlingsansvarlige, med mindre unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett krever at vedkommende gjør dette.

Artikkel 33. Melding til tilsynsmyndigheten om brudd på personopplysningssikkerheten

1. Ved brudd på personopplysningssikkerheten skal den behandlingsansvarlige uten ugrunnet opphold og når det er mulig, senest 72 timer etter å ha fått kjennskap til det, melde bruddet til vedkommende tilsynsmyndighet i samsvar med artikkel 55, med mindre bruddet sannsynligvis ikke vil medføre en risiko for fysiske personers rettigheter og friheter. Dersom bruddet ikke meldes til tilsynsmyndigheten innen 72 timer, skal årsakene til forsinkelsen oppgis.

2. Etter å ha fått kjennskap til et brudd på personopplysningssikkerheten skal databehandleren uten ugrunnet opphold underrette den behandlingsansvarlige.
3. Meldingen nevnt i nr. 1 skal minst

a. beskrive arten av bruddet på personopplysningssikkerheten, herunder, når det er mulig, kategoriene av og omtrentlig antall registrerte som er berørt, og kategoriene av og omtrentlig antall registreringer av personopplysninger som er berørt,
b. inneholde navnet på og kontaktopplysningene til personvernombudet eller et annet kontaktpunkt der mer informasjon kan innhentes,
c. beskrive de sannsynlige konsekvensene av bruddet på personopplysningssikkerheten,
d. beskrive de tiltak som den behandlingsansvarlige har truffet eller foreslår å treffe for å håndtere bruddet på personopplysningssikkerheten, herunder, dersom det er relevant, tiltak for å redusere eventuelle skadevirkninger som følge av bruddet.

4. Dersom og i den grad det ikke er mulig å gi all informasjon samtidig, kan den gis trinnvis uten ytterligere ugrunnet opphold.
5. Den behandlingsansvarlige skal dokumentere ethvert brudd på personopplysningssikkerheten, herunder de faktiske forhold rundt nevnte brudd, virkningene av det og hvilke tiltak som er truffet for å utbedre det. Denne dokumentasjonen skal gjøre det mulig for tilsynsmyndigheten å kontrollere samsvar med denne artikkel.

Artikkel 34. Underretning av den registrerte om brudd på personopplysningssikkerheten

1. Dersom det er sannsynlig at bruddet på personopplysningssikkerheten vil medføre en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, skal den behandlingsansvarlige uten ugrunnet opphold underrette den registrerte om bruddet.
2. Underretningen til den registrerte nevnt i nr. 1 i denne artikkel skal inneholde en klar og tydelig beskrivelse av arten av bruddet på personopplysningssikkerheten og minst informasjonen og tiltakene nevnt i artikkel 33 nr. 3 bokstav b), c) og d).
3. Underretningen til den registrerte nevnt i nr. 1 er ikke påkrevd dersom noen av følgende vilkår er oppfylt:

a. den behandlingsansvarlige har gjennomført egnede tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak, og disse tiltakene er blitt anvendt på

personopplysningene som er berørt av bruddet på personopplysningssikkerheten, særlig tiltak som gjør personopplysningene uleselige for enhver person som ikke har autorisert tilgang til dem, f.eks. kryptering,

b. den behandlingsansvarlige har truffet etterfølgende tiltak som sikrer at det ikke lenger er sannsynlig at den høye risikoen for de registrertes rettigheter og friheter nevnt i nr. 1 vil oppstå,

c. det vil innebære en uforholdsmessig stor innsats. Dersom dette er tilfellet, skal allmennheten isteden underrettes, eller det skal treffes et lignende tiltak som sikrer at de registrerte underrettes på en like effektiv måte.

4. Dersom den behandlingsansvarlige ikke allerede har underrettet den registrerte om bruddet på personopplysningssikkerheten, kan tilsynsmyndigheten, etter å ha vurdert sannsynligheten for at bruddet vil medføre en høy risiko, kreve at den behandlingsansvarlige gjør dette, eller beslutte at ett eller flere av vilkårene nevnt i nr. 3 er oppfylt.

Avsnitt 3 Vurdering av personvernkonsekvenser og forhåndsdrøftinger

Artikkel 35. Vurdering av personvernkonsekvenser

1. Dersom det er sannsynlig at en type behandling, særlig ved bruk av ny teknologi og idet det tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, vil medføre en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, skal den behandlingsansvarlige før behandlingen foreta en vurdering av hvilke konsekvenser den planlagte behandlingen vil ha for personopplysningsvernet. En vurdering kan omfatte flere lignende behandlingsaktiviteter som innebærer tilsvarende høye risikoer.
2. Den behandlingsansvarlige skal rådføre seg med personvernombudet, dersom et personvernombud er utpekt, i forbindelse med utførelsen av en vurdering av personvernkonsekvenser.
3. En vurdering av personvernkonsekvenser som nevnt i nr. 1 skal særlig være nødvendig i følgende tilfeller:

a. en systematisk og omfattende vurdering av personlige aspekter ved fysiske personer som er basert på automatisert behandling, herunder profilering, og som danner grunnlag for avgjørelser som har

rettsvirkning for den fysiske personen eller på lignende måte i betydelig grad påvirker den fysiske personen,

b. behandling i stor skala av særlige kategorier av opplysninger som nevnt i artikkel 9 nr. 1, eller av personopplysninger om straffedommer og lovovertredelser som nevnt i artikkel 10, eller
c. en systematisk overvåking i stor skala av et offentlig tilgjengelig område.

4. Tilsynsmyndigheten skal utarbeide og offentliggjøre en liste over hvilke typer behandlingsaktiviteter som omfattes av kravet om vurdering av personvernkonsekvenser i henhold til nr. 1. Tilsynsmyndigheten skal oversende nevnte lister til Personvernrådet nevnt i artikkel 68.
5. Tilsynsmyndigheten kan også utarbeide og offentliggjøre en liste over hvilke typer behandlingsaktiviteter det ikke kreves at det utføres en vurdering av personvernkonsekvenser for. Tilsynsmyndigheten skal oversende nevnte lister til Personvernrådet.
6. Før listene nevnt i nr. 4 og 5 godkjennes, skal vedkommende tilsynsmyndighet anvende konsistensmekanismen nevnt i artikkel 63 dersom slike lister omfatter behandlingsaktiviteter som gjelder tilbud av varer eller tjenester til registrerte eller monitorering av deres atferd i flere medlemsstater, eller som i betydelig grad kan påvirke den frie utveksling av personopplysninger i Unionen.
7. Vurderingen skal minst inneholde

a. en systematisk beskrivelse av de planlagte behandlingsaktivitetene og formålene med behandlingen, herunder, dersom det er relevant, den berettigede interessen som forfølges av den behandlingsansvarlige,
b. en vurdering av om behandlingsaktivitetene er nødvendige og står i et rimelig forhold til formålene,
c. en vurdering av risikoene for de registrertes rettigheter og friheter som nevnt i nr. 1, og
d. de planlagte tiltakene for å håndtere risikoene, herunder garantier, sikkerhetstiltak og mekanismer for å sikre vern av personopplysninger og for å påvise at denne forordning overholdes, idet det tas hensyn til de registrertes og andre berørte personers rettigheter og berettigede interesser.

8. Det skal tas behørig hensyn til de berørte behandlingsansvarliges eller databehandleres overholdelse av godkjente atferdsnormer som nevnt i artikkel 40 ved vurderingen av konsekvensene av behandlingsaktivitetene som utføres av nevnte behandlingsansvarlige eller databehandlere, særlig med henblikk på en vurdering av personvernkonsekvenser.

9. Dersom det er relevant, skal den behandlingsansvarlige innhente synspunkter på den planlagte behandlingen fra de registrerte eller deres representanter uten at det berører vernet av kommersielle eller allmenne interesser eller sikkerheten ved behandlingsaktivitetene.
10. Dersom behandling i henhold til artikkel 6 nr. 1 bokstav c) eller e) har et rettslig grunnlag i unionsretten eller retten i medlemsstaten som den behandlingsansvarlige er underlagt, og nevnte rett regulerer den eller de aktuelle spesifikke behandlingsaktivitetene, og det allerede er utført en vurdering av personvernkonsekvenser som en del av en generell konsekvensvurdering i forbindelse med vedtakelse av nevnte rettslige grunnlag, får nr. 1-7 ikke anvendelse, med mindre medlemsstatene anser det nødvendig å utføre en slik vurdering før behandlingsaktivitetene.
11. Ved behov skal den behandlingsansvarlige foreta en gjennomgåelse for å vurdere om behandlingen utføres i samsvar med vurderingen av personvernkonsekvenser, i det minste dersom risikoen som behandlingen medfører, endres.

Artikkel 36. Forhåndsdrøftinger

1. Den behandlingsansvarlige skal rådføre seg med tilsynsmyndigheten før behandlingen dersom en vurdering av personvernkonsekvenser i henhold til artikkel 35 tilsier at behandlingen vil medføre en høy risiko dersom den behandlingsansvarlige ikke treffer tiltak for å redusere risikoen.
2. Dersom tilsynsmyndigheten mener at den planlagte behandlingen nevnt i nr. 1 vil være i strid med denne forordning, særlig dersom den behandlingsansvarlige ikke i tilstrekkelig grad har identifisert eller redusert risikoen, skal tilsynsmyndigheten innen en frist på opptil åtte uker fra mottak av anmodningen om drøftinger, gi den behandlingsansvarlige og, dersom det er relevant, databehandleren skriftlige råd, og kan i den forbindelse benytte den myndighet den har i henhold til artikkel 58. Denne fristen kan forlenges med seks uker, idet det tas hensyn til den planlagte behandlingens kompleksitet. Tilsynsmyndigheten skal underrette den behandlingsansvarlige og, dersom det er relevant, databehandleren om en eventuell forlengelse, sammen med årsakene til dette, senest én måned etter å ha mottatt anmodningen om drøftinger. Disse fristene kan utsettes midlertidig fram til tilsynsmyndigheten har innhentet informasjonen den har anmodet i forbindelse med drøftingene.
3. Ved drøftinger med tilsynsmyndigheten i henhold til nr. 1 skal den behandlingsansvarlige framlegge det følgende for tilsynsmyndigheten:

a. dersom det er relevant, ansvarsfordelingen mellom den behandlingsansvarlige, de felles behandlingsansvarlige og

databehandlerne som er involvert i behandlingen, særlig ved behandling i et konsern,
b. formålene med og midlene for den planlagte behandlingen,
c. tiltakene og garantiene som er fastsatt for å verne de registrertes rettigheter og friheter i henhold til denne forordning,
d. dersom det er relevant, kontaktopplysningene til personvernombudet,
e. vurderingen av personvernkonsekvenser fastsatt i artikkel 35 og
f. all annen informasjon som tilsynsmyndigheten anmoder om.

4. Medlemsstatene skal rådføre seg med tilsynsmyndigheten ved utarbeiding av forslag til lovgivning som skal vedtas av et nasjonalt parlament, eller av et reguleringstiltak som er basert på slik lovgivning, og som er knyttet til behandling.
5. Uten hensyn til nr. 1 kan det i medlemsstatenes nasjonale rett kreves at de behandlingsansvarlige skal rådføre seg med og innhente forhåndsgodkjenning fra tilsynsmyndigheten i forbindelse med en oppgave som utføres av en behandlingsansvarlig i allmennhetens interesse, herunder knyttet til sosial trygghet og folkehelse.

Avsnitt 4 Personvernombud

Artikkel 37. Utpeking av et personvernombud

1. Den behandlingsansvarlige og databehandleren skal utpeke et personvernombud når

a. behandlingen utføres av en offentlig myndighet eller et offentlig organ, bortsett fra domstoler som opptrer innenfor rammen av sin domsmyndighet,
b. den behandlingsansvarliges eller databehandlerens kjernevirksomhet består av behandlingsaktiviteter som på grunn av sin art, sitt omfang og/eller formål krever regelmessig og systematisk monitorering i stor skala av registrerte, eller
c. den behandlingsansvarliges eller databehandlerens kjernevirksomhet består av behandling i stor skala av særlige kategorier av opplysninger i henhold til artikkel 9 eller personopplysninger om straffedommer og lovovertredelser som nevnt i artikkel 10.

2. Et konsern kan utnevne ett personvernombud, forutsatt at alle

virksomhetene har enkel tilgang til vedkommende.
3. Dersom den behandlingsansvarlige eller databehandleren er en offentlig myndighet eller et offentlig organ, kan det utpekes ett personvernombud for flere av nevnte myndigheter eller organer, idet det tas hensyn til deres organisasjonsstruktur og størrelse.
4. I andre tilfeller enn dem nevnt i nr. 1 kan eller, dersom det kreves i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett, skal den behandlingsansvarlige eller databehandleren eller sammenslutninger og andre organer som representerer kategorier av behandlingsansvarlige eller databehandlere, utpeke et personvernombud. Personvernombudet kan handle på vegne av nevnte sammenslutninger og andre organer som representerer behandlingsansvarlige eller databehandlere.
5. Personvernombudet skal utpekes på grunnlag av faglige kvalifikasjoner og særlig på grunnlag av dybdekunnskap om personvernlovgivning og praksis på området samt evne til å utføre oppgavene nevnt i artikkel 39.
6. Personvernombudet kan være en ansatt hos den behandlingsansvarlige eller databehandleren eller utføre oppgavene på grunnlag av en tjenesteavtale.
7. Den behandlingsansvarlige eller databehandleren skal offentliggjøre kontaktopplysningene til personvernombudet og meddele disse til tilsynsmyndigheten.

Artikkel 38. Personvernombudets stilling

1. Den behandlingsansvarlige og databehandleren skal sikre at personvernombudet på riktig måte og i rett tid involveres i alle spørsmål som gjelder vern av personopplysninger.
2. Den behandlingsansvarlige og databehandleren skal støtte personvernombudet i forbindelse med utførelsen av oppgavene nevnt i artikkel 39 ved å stille til rådighet de ressurser som er nødvendig for å utføre nevnte oppgaver, samt gi tilgang til personopplysninger og behandlingsaktiviteter og gjøre det mulig for vedkommende å opprettholde sin dybdekunnskap.
3. Den behandlingsansvarlige og databehandleren skal sikre at personvernombudet ikke mottar instrukser om utførelsen av nevnte oppgaver. Vedkommende skal ikke avsettes eller straffes av den behandlingsansvarlige eller databehandleren for å utføre sine oppgaver. Personvernombudet skal rapportere direkte til det høyeste ledelsesnivået hos den behandlingsansvarlige eller databehandleren.
4. De registrerte kan kontakte personvernombudet angående alle spørsmål om behandling av deres personopplysninger og om utøvelsen av de rettighetene de har i henhold til denne forordning.

5. Personvernombudet skal være bundet av taushetsplikt eller en plikt til konfidensiell behandling av opplysninger ved utførelse av sine oppgaver i samsvar med unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett.
6. Personvernombudet kan utføre andre oppgaver og ha andre plikter. Den behandlingsansvarlige eller databehandleren skal sikre at nevnte oppgaver eller plikter ikke fører til en interessekonflikt.

Artikkel 39. Personvernombudets oppgaver

1. Personvernombudet skal minst ha følgende oppgaver:

a. informere og gi råd til den behandlingsansvarlige eller databehandleren og de ansatte som utfører behandlingen, om de forpliktelsene de har i henhold til denne forordning, og i henhold til andre av Unionens eller medlemsstatenes bestemmelser om vern av personopplysninger,
b. kontrollere overholdelsen av denne forordning, av andre av Unionens eller medlemsstatenes personvernregler og den behandlingsansvarliges eller databehandlerens personvernretningslinjer, herunder fordeling av ansvar, holdningsskapende tiltak og opplæring av personellet som er involvert i behandlingsaktivitetene, og tilhørende revisjoner,
c. på anmodning gi råd om vurderingen av personvernkonsekvenser og kontrollere gjennomføringen av den i henhold til artikkel 35,
d. samarbeide med tilsynsmyndigheten,
e. fungere som kontaktpunkt for tilsynsmyndigheten ved spørsmål om behandlingen, herunder forhåndsdrøftingene nevnt i artikkel 36, og ved behov rådføre seg med tilsynsmyndigheten om eventuelle andre spørsmål.

2. Personvernombudet skal ved utførelsen av sine oppgaver ta behørig hensyn til risikoene forbundet med behandlingsaktivitetene, idet det tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i.

Avsnitt 5 Atferdsnormer og sertifisering

Artikkel 40. Atferdsnormer

1. Medlemsstatene, tilsynsmyndighetene, Personvernrådet og Kommisjonen

skal oppmuntre til at det utarbeides atferdsnormer som skal bidra til riktig anvendelse av denne forordning, idet det tas hensyn til de særlige forholdene i de forskjellige behandlingssektorene og de særlige behovene til svært små, små og mellomstore bedrifter.
2. Sammenslutninger og andre organer som representerer kategorier av behandlingsansvarlige eller databehandlere, kan utarbeide atferdsnormer, eller endre eller utvide omfanget av slike regler, for å angi anvendelsen av denne forordning nærmere, f.eks. med hensyn til

a. rettferdig og åpen behandling,
b. de berettigede interessene som forfølges av behandlingsansvarlige i bestemte sammenhenger,
c. innsamling av personopplysninger,
d. pseudonymisering av personopplysninger,
e. informasjonen som gis allmennheten og de registrerte,
f. utøvelsen av registrertes rettigheter,
g. informasjonen som gis til barn, og vern av barn, samt måten samtykke fra de personer som har foreldreansvar for barn, innhentes på,
h. tiltakene og framgangsmåtene nevnt i artikkel 24 og 25 og tiltakene for å ivareta sikkerheten ved behandlingen nevnt i artikkel 32,
i. melding av brudd på personopplysningssikkerheten til tilsynsmyndigheter og underretning av registrerte om nevnte brudd,
j. overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner eller
k. utenrettslige prosesser og andre mekanismer for tvisteløsning mellom behandlingsansvarlige og registrerte med hensyn til behandling, uten at det berører de registrertes rettigheter i henhold til artikkel 77 og 79.

3. Atferdsnormer som er godkjent i henhold til nr. 5 i denne artikkel, og som har allmenn gyldighet i henhold til nr. 9 i denne artikkel, kan, i tillegg til at behandlingsansvarlige eller databehandlere som omfattes av denne forordning, overholder dem, også overholdes av behandlingsansvarlige eller databehandlere som ikke omfattes av denne forordning i henhold til artikkel 3, med henblikk på å gi nødvendige garantier i forbindelse med overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner i henhold til vilkårene nevnt i artikkel 46 nr. 2 bokstav e). Nevnte behandlingsansvarlige eller databehandlere skal, gjennom avtaler eller andre rettslig bindende virkemidler, inngå bindende og håndhevbare forpliktelser om å anvende slike nødvendige garantier, herunder med hensyn til de registrertes rettigheter.
4. Atferdsnormene nevnt i nr. 2 i denne artikkel skal inneholde mekanismer som

gjør det mulig for organet nevnt i artikkel 41 nr. 1 å utføre det obligatoriske tilsynet med at behandlingsansvarlige eller databehandlere som forplikter seg til å anvende atferdsnormene, overholder dem, uten at det berører oppgavene og myndigheten til tilsynsmyndighetene som har kompetanse i henhold til artikkel 55 eller 56.
5. Sammenslutninger og andre organer nevnt i nr. 2 i denne artikkel som har til hensikt å utarbeide atferdsnormer eller endre eller utvide eksisterende atferdsnormer, skal framlegge utkastet til, endringen eller utvidelsen av atferdsnormene for tilsynsmyndigheten som har kompetanse i henhold til artikkel 55. Tilsynsmyndigheten skal avgi uttalelse om hvorvidt utkastet til, endringen eller utvidelsen av atferdsnormene oppfyller kravene i denne forordning, og skal godkjenne nevnte utkast til, endring eller utvidelse av atferdsnormene dersom den finner at de inneholder tilstrekkelige og nødvendige garantier.
6. Dersom utkastet til, endringen eller utvidelsen av atferdsnormene godkjennes i samsvar med nr. 5, og dersom de berørte atferdsnormene ikke gjelder behandlingsaktiviteter i flere medlemsstater, skal tilsynsmyndigheten registrere og offentliggjøre atferdsnormene.
7. Dersom et utkast til atferdsnormer gjelder behandlingsaktiviteter i flere medlemsstater, skal tilsynsmyndigheten som har kompetanse i henhold til artikkel 55, før utkastet til, endringen eller utvidelsen av atferdsnormene godkjennes, oversende dem i henhold til framgangsmåten nevnt i artikkel 63 til Personvernrådet, som skal avgi uttalelse om hvorvidt utkastet til, endringen eller utvidelsen av atferdsnormene oppfyller kravene i denne forordning eller, i tilfellet nevnt i nr. 3 i denne artikkel, inneholder nødvendige garantier.
8. Dersom uttalelsen nevnt i nr. 7 bekrefter at utkastet til, endringen eller utvidelsen av atferdsnormene er i samsvar med denne forordning eller, i tilfellet nevnt i nr. 3, inneholder nødvendige garantier, skal Personvernrådet framlegge sin uttalelse for Kommisjonen.
9. Kommisjonen kan ved hjelp av gjennomføringsrettsakter beslutte at de godkjente atferdsnormene, endringen eller utvidelsen av dem som den har mottatt i henhold til nr. 8 i denne artikkel, har allmenn gyldighet i Unionen. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med undersøkelsesprosedyren fastsatt i artikkel 93 nr. 2.
10. Kommisjonen skal sørge for at de godkjente atferdsnormene som det er besluttet har allmenn gyldighet i samsvar med nr. 9, offentliggjøres på egnet måte.
11. Personvernrådet skal samle alle godkjente atferdsnormer, endringer og utvidelser av dem i et register, og skal gjøre dem offentlig tilgjengelig på egnet måte.

Artikkel 41. Kontroll av godkjente atferdsnormer

1. Uten at det berører vedkommende tilsynsmyndighets oppgaver og myndighet i henhold til artikkel 57 og 58, kan tilsynet med at atferdsnormene overholdes i henhold til artikkel 40 utføres av et organ med et egnet nivå av dybdekunnskap om temaet for atferdsnormene og som er akkreditert for dette formål av vedkommende tilsynsmyndighet.
2. Et organ som nevnt i nr. 1 kan akkrediteres til å føre tilsyn med overholdelsen av atferdsnormer dersom nevnte organ har

a. vist at det er uavhengig og har dybdekunnskap om temaet for atferdsnormene på en måte som oppfyller vedkommende tilsynsmyndighets krav,
b. fastsatt framgangsmåter som gjør det mulig å vurdere om berørte behandlingsansvarlige og databehandlere oppfyller vilkårene for anvendelse av atferdsnormene, føre tilsyn med at de overholdes og foreta regelmessige gjennomgåelser av atferdsnormenes virkemåte,
c. fastsatt framgangsmåter og rutiner for behandling av klager på overtredelser av atferdsnormene eller måten de er blitt eller blir gjennomført på av den behandlingsansvarlige eller databehandleren, og gjøre nevnte framgangsmåter og rutiner åpne for de registrerte og allmennheten, og
d. vist, på en måte som oppfyller vedkommende tilsynsmyndighets krav, at oppgavene eller pliktene ikke fører til en interessekonflikt.

3. Vedkommende tilsynsmyndighet skal legge fram et utkast til kravene for akkreditering av et organ som nevnt i nr. 1 i denne artikkel for Personvernrådet i henhold til konsistensmekanismen nevnt i artikkel 63.
4. Uten at det berører vedkommende tilsynsmyndighets oppgaver og myndighet og bestemmelsene i kapittel VIII, skal et organ som nevnt i nr. 1 i denne artikkel, under forutsetning av nødvendige garantier, treffe egnede tiltak i tilfelle en behandlingsansvarlig eller databehandler ikke overholder atferdsnormene, herunder suspendere eller utelukke den berørte behandlingsansvarlige eller databehandleren fra atferdsnormene. Det skal underrette vedkommende tilsynsmyndighet om nevnte tiltak og årsakene til at de er truffet.
5. Vedkommende tilsynsmyndighet skal tilbakekalle akkrediteringen av et organ som nevnt i nr. 1 dersom kravene for akkreditering ikke eller ikke lenger oppfylles, eller dersom tiltak som er truffet av organet, er i strid med bestemmelsene i denne forordning.
6. Denne artikkel får ikke anvendelse på behandling utført av offentlige myndigheter og organer.

Artikkel 42. Sertifisering

1. Medlemsstatene, tilsynsmyndighetene, Personvernrådet og Kommisjonen skal, særlig på unionsplan, oppmuntre til at det opprettes mekanismer for personvernsertifisering samt personvernsegl og -merker med det som mål å påvise at de behandlingsansvarliges og databehandlernes behandlingsaktiviteter oppfyller kravene i denne forordning. Det skal tas hensyn til de særlige behovene til svært små, små og mellomstore bedrifter.
2. Mekanismer for personvernsertifisering, personvernsegl eller -merker som er godkjent i henhold til nr. 5 i denne artikkel, kan, i tillegg til at de overholdes av behandlingsansvarlige eller databehandlere som omfattes av denne forordning, fastsettes med det formål å påvise at det foreligger nødvendige garantier gitt av behandlingsansvarlige eller databehandlere som ikke omfattes av denne forordning i henhold til artikkel 3, i forbindelse med overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner på vilkårene nevnt i artikkel 46 nr. 2 bokstav f). Nevnte behandlingsansvarlige eller databehandlere skal, gjennom avtaler eller andre rettslig bindende virkemidler, inngå bindende og håndhevbare forpliktelser om å anvende nevnte nødvendige garantier, herunder for å ivareta de registrertes rettigheter.
3. Sertifiseringen skal være frivillig og tilgjengelig gjennom en åpen prosess.
4. En sertifisering i henhold til denne artikkel begrenser ikke den behandlingsansvarliges eller databehandlerens ansvar for å oppfylle kravene i denne forordning, og berører ikke oppgavene og myndigheten til tilsynsmyndighetene som har kompetanse i henhold til artikkel 55 eller 56.
5. En sertifisering i henhold til denne artikkel skal utstedes av sertifiseringsorganene nevnt i artikkel 43 eller av vedkommende tilsynsmyndighet på grunnlag av kriterier som er godkjent av nevnte vedkommende myndighet i henhold til artikkel 58 nr. 3, eller av Personvernrådet i henhold til artikkel 63. Dersom kriteriene er godkjent av Personvernrådet, kan dette føre til en felles sertifisering – det europeiske personvernsegl.
6. Den behandlingsansvarlige eller databehandleren som forelegger sin behandling for sertifiseringsmekanismen, skal gi sertifiseringsorganet nevnt i artikkel 43 eller, dersom det er relevant, vedkommende tilsynsmyndighet all informasjon samt tilgang til de behandlingsaktivitetene som er nødvendig for å gjennomføre sertifiseringen.
7. Sertifiseringen skal utstedes til en behandlingsansvarlig eller databehandler for en periode på høyst tre år og kan fornyes på samme vilkår, forutsatt at relevante kriterier fortsatt er oppfylt. Sertifiseringen skal tilbakekalles av sertifiseringsorganene nevnt i artikkel 43 eller av vedkommende tilsynsmyndighet, etter hva som er relevant, dersom kriteriene for sertifisering

ikke lenger er oppfylt.
8. Personvernrådet skal samle alle sertifiseringsmekanismer og personvernsegl og -merker i et register, og skal gjøre dem offentlig tilgjengelig på egnet måte.

Artikkel 43. Sertifiseringsorganer

1. Uten at det berører vedkommende tilsynsmyndigheters oppgaver og myndighet i henhold til artikkel 57 og 58, skal sertifiseringsorganer som har et egnet nivå av dybdekunnskap om vern av personopplysninger, etter å ha underrettet tilsynsmyndigheten slik at den kan utøve sin myndighet i henhold til artikkel 58 nr. 2 bokstav h) når det er nødvendig, utstede og fornye sertifiseringen. Medlemsstatene skal sikre at nevnte sertifiseringsorganer akkrediteres av en eller begge av følgende:

a. tilsynsmyndigheten som har kompetanse i henhold til artikkel 55 eller 56,
b. det nasjonale akkrediteringsorganet som er utpekt i samsvar med europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 765/2008[1] i samsvar med EN-ISO/IEC 17065/2012, og med tilleggskravene fastsatt av tilsynsmyndigheten som har kompetanse i henhold til artikkel 55 eller 56.

2. Sertifiseringsorganer nevnt i nr. 1 skal akkrediteres i samsvar med nevnte nummer bare dersom de har

a. vist at de er uavhengige og har dybdekunnskap om sertifiseringens innhold på en måte som oppfyller vedkommende tilsynsmyndighets krav,
b. forpliktet seg til å overholde kriteriene nevnt i artikkel 42 nr. 5 og som er godkjent av tilsynsmyndigheten som har kompetanse i henhold til artikkel 55 eller 56, eller av Personvernrådet i henhold til artikkel 63,
c. fastsatt framgangsmåter for utstedelse, regelmessig gjennomgåelse og tilbakekalling av en personvernsertifisering og personvernsegl og -merker,
d. fastsatt framgangsmåter og rutiner for behandling av klager på overtredelser av sertifiseringen eller måten sertifiseringen er blitt eller blir gjennomført på av den behandlingsansvarlige eller databehandleren, og gjøre nevnte framgangsmåter og rutiner åpne for de registrerte og allmennheten, og
e. vist, på en måte som oppfyller vedkommende tilsynsmyndighets krav,

at deres oppgaver og plikter ikke fører til en interessekonflikt.

3. Akkrediteringen av sertifiseringsorganer som nevnt i nr. 1 og 2 i denne artikkel skal skje på grunnlag av krav som er godkjent av tilsynsmyndigheten som har kompetanse i henhold til artikkel 55 eller 56, eller av Personvernrådet i henhold til artikkel 63. Ved akkreditering i henhold til nr. 1 bokstav b) i denne artikkel skal nevnte krav utfylle kravene fastsatt i forordning (EF) nr. 765/2008 og de tekniske reglene som beskriver sertifiseringsorganenes metoder og framgangsmåter.
4. Sertifiseringsorganene nevnt i nr. 1 skal ha ansvar for å utføre en egnet vurdering som fører til sertifisering eller tilbakekalling av nevnte sertifisering, uten at det berører den behandlingsansvarliges eller databehandlerens ansvar for å overholde kravene i denne forordning. Akkrediteringen skal utstedes for en periode på høyst fem år og kan fornyes på samme vilkår, forutsatt at sertifiseringsorganet oppfyller kravene i denne artikkel.
5. Sertifiseringsorganene nevnt i nr. 1 skal underrette vedkommende tilsynsmyndighet om årsakene til at sertifiseringen det er anmodet om, er utstedt eller tilbakekalt.
6. Kravene nevnt i nr. 3 i denne artikkel og kriteriene nevnt i artikkel 42 nr. 5 skal offentliggjøres av tilsynsmyndigheten i et lett tilgjengelig format. Tilsynsmyndighetene skal også oversende nevnte krav og kriterier til Personvernrådet.
7. Uten at det berører kapittel VIII, skal vedkommende tilsynsmyndighet eller det nasjonale akkrediteringsorganet trekke tilbake en akkreditering av et sertifiseringsorgan i henhold til nr. 1 i denne artikkel dersom vilkårene for akkrediteringen ikke eller ikke lenger overholdes, eller dersom tiltak truffet av sertifiseringsorganet er i strid med denne forordning.
8. Kommisjonen skal gis myndighet til å vedta delegerte rettsakter i samsvar med artikkel 92 for å fastsette de krav som skal tas i betraktning med henblikk på mekanismene for personvernsertifisering nevnt i artikkel 42 nr. 1.
9. Kommisjonen kan vedta gjennomføringsrettsakter der det fastsettes tekniske standarder for sertifiseringsmekanismer og personvernsegl og -merker, og mekanismer for å fremme og anerkjenne nevnte sertifiseringsmekanismer, segl og merker. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med undersøkelsesprosedyren nevnt i artikkel 93 nr. 2.
1 Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 765/2008 av 9. juli 2008 om fastsettelse av kravene til akkreditering og markedstilsyn for markedsføring av produkter, og om oppheving av forordning (EØF) nr. 339/93 (EUT L 218 av 13.8.2008, s. 30).

KAPITTEL V Overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner

Artikkel 44. Generelt prinsipp for overføring

Enhver overføring av personopplysninger som behandles eller skal behandles etter overføring til en tredjestat eller til en internasjonal organisasjon, skal finne sted bare dersom den behandlingsansvarlige og databehandleren, med forbehold for de andre bestemmelsene i denne forordning, oppfyller vilkårene i dette kapittel, herunder for videreoverføring av personopplysninger fra tredjestaten eller en internasjonal organisasjon til en annen tredjestat eller en annen internasjonal organisasjon. Alle bestemmelser i dette kapittel skal få anvendelse for å sikre at det nivået for vern av fysiske personer som garanteres i denne forordning, ikke undergraves.

Artikkel 45. Overføringer på grunnlag av en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå

1. Personopplysninger kan overføres til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon når Kommisjonen har fastslått at tredjestaten, et territorium eller en eller flere angitte sektorer i nevnte tredjestat eller den aktuelle internasjonale organisasjonen sikrer et tilstrekkelig beskyttelsesnivå. En slik overføring skal ikke kreve en særlig godkjenning.
2. Ved vurderingen av om beskyttelsesnivå er tilstrekkelig skal Kommisjonen særlig ta hensyn til det følgende:

a. prinsippet om rettsstaten, respekt for menneskerettighetene og grunnleggende friheter, relevant lovgivning, både generell og sektorbestemt, herunder om offentlig sikkerhet, forsvar, nasjonal sikkerhet og strafferett og offentlige myndigheters tilgang til personopplysninger samt gjennomføring av nevnte lovgivning, regler om vern av personopplysninger, regler om yrkesutøvelse og sikkerhetstiltak, herunder regler om videreoverføring av personopplysninger til en annen tredjestat eller internasjonal organisasjon som gjelder i nevnte stat eller internasjonale organisasjon, rettspraksis samt effektive og håndhevbare rettigheter for de registrerte og rett til effektiv administrativ og rettslig prøving for de registrerte hvis personopplysninger overføres,
b. om det finnes en eller flere velfungerende, uavhengige tilsynsmyndigheter i tredjestaten eller som en internasjonal

organisasjon er underlagt, med ansvar for å sikre og håndheve at reglene for vern av personopplysninger overholdes, herunder tilstrekkelig håndhevingsmyndighet, for å bistå og gi råd til de registrerte når de utøver sine rettigheter, og for samarbeid med tilsynsmyndighetene i medlemsstatene, og

c. de internasjonale forpliktelsene som den berørte tredjestaten eller den internasjonale organisasjonen har påtatt seg, eller andre forpliktelser som følger av rettslig bindende konvensjoner eller instrumenter og av tredjestatens eller organisasjonens deltaking i multilaterale eller regionale systemer, særlig i forbindelse med vern av personopplysninger.

3. Etter å ha vurdert om beskyttelsesnivået er tilstrekkelig, kan Kommisjonen ved hjelp av gjennomføringsrettsakter beslutte at en tredjestat, et territorium eller en eller flere angitte sektorer i en tredjestat eller en internasjonal organisasjon sikrer et tilstrekkelig beskyttelsesnivå i henhold til nr. 2 i denne artikkel. I gjennomføringsrettsaktene skal det fastsettes en mekanisme for regelmessig gjennomgåelse, som skal foretas minst hvert fjerde år, der det skal tas hensyn til all relevant utvikling i tredjestaten eller den internasjonale organisasjonen. I gjennomføringsrettsakten skal dens geografiske og sektorvise virkeområde angis samt, dersom det er relevant, den eller de tilsynsmyndigheter som er nevnt i nr. 2 bokstav b) i denne artikkel. Gjennomføringsrettsakten skal vedtas i samsvar med undersøkelsesprosedyren nevnt i artikkel 93 nr. 2.
4. Kommisjonen skal fortløpende overvåke utviklingen i tredjestater og internasjonale organisasjoner som kan påvirke virkemåten til beslutninger truffet i henhold til nr. 3 i denne artikkel samt beslutninger truffet på grunnlag av artikkel 25 nr. 6 i direktiv 95/46/EF.
5. Når tilgjengelig informasjon, særlig etter gjennomgåelsen nevnt i nr. 3 i denne artikkel, viser at en tredjestat, et territorium eller en eller flere angitte sektorer i en tredjestat eller en internasjonal organisasjon ikke lenger sikrer et tilstrekkelig beskyttelsesnivå i henhold til nr. 2 i denne artikkel, skal Kommisjonen i det omfang som er nødvendig, oppheve, endre eller midlertidig oppheve beslutningen nevnt i nr. 3 i denne artikkel ved hjelp av gjennomføringsrettsakter uten tilbakevirkende kraft. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med undersøkelsesprosedyren nevnt i artikkel 93 nr. 2.
I behørig begrunnede, tvingende hastetilfeller skal Kommisjonen vedta gjennomføringsrettsakter med umiddelbar virkning i samsvar med prosedyren nevnt i artikkel 93 nr. 3.
6. Kommisjonen skal innlede samråd med tredjestaten eller den internasjonale organisasjonen med henblikk på å avhjelpe situasjonen som har gitt opphav til

beslutningen truffet i henhold til nr. 5.
7. En beslutning i henhold til nr. 5 i denne artikkel berører ikke overføringer av personopplysninger til tredjestaten, et territorium eller en eller flere angitte sektorer i nevnte tredjestat eller den aktuelle internasjonale organisasjonen som utføres i henhold til artikkel 46-49.
8. Kommisjonen skal i *Den europeiske unions tidende* og på sitt nettsted offentliggjøre en liste over tredjestatene, territoriene og de angitte sektorene i en tredjestat samt internasjonale organisasjoner som den har fastslått ikke eller ikke lenger sikrer et tilstrekkelig beskyttelsesnivå.
9. Beslutninger truffet av Kommisjonen på grunnlag av artikkel 25 nr. 6 i direktiv 95/46/EF skal fortsette å gjelde fram til de endres, erstattes eller oppheves ved en kommisjonsbeslutning truffet i samsvar med nr. 3 eller 5 i denne artikkel.

Artikkel 46. Overføringer som omfattes av nødvendige garantier

1. Dersom det ikke foreligger en beslutning i henhold til artikkel 45 nr. 3, kan en behandlingsansvarlig eller databehandler overføre personopplysninger til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon bare dersom den behandlingsansvarlige eller databehandleren har gitt nødvendige garantier, og under forutsetning av at de registrerte har håndhevbare rettigheter og effektive rettsmidler.
2. De nødvendige garantiene nevnt i nr. 1 kan uten krav om særlig godkjenning fra en tilsynsmyndighet sikres ved hjelp av

a. et rettslig bindende og håndhevbart instrument mellom offentlige myndigheter eller organer,
b. bindende virksomhetsregler i samsvar med artikkel 47,
c. standard personvernbestemmelser vedtatt av Kommisjonen i samsvar med undersøkelsesprosedyren nevnt i artikkel 93 nr. 2,
d. standard personvernbestemmelser vedtatt av en tilsynsmyndighet og godkjent av Kommisjonen i samsvar med undersøkelsesprosedyren nevnt i artikkel 93 nr. 2,
e. godkjente atferdsnormer i henhold til artikkel 40 sammen med bindende og håndhevbare forpliktelser for den behandlingsansvarlige eller databehandleren i tredjestaten om å anvende nødvendige garantier, herunder med hensyn til de registrertes rettigheter, eller
f. en godkjent sertifiseringsmekanisme i henhold til artikkel 42 sammen med bindende og håndhevbare forpliktelser for den behandlingsansvarlige eller databehandleren i tredjestaten om å anvende nødvendige garantier, herunder med hensyn til de registrertes rettigheter.

3. Forutsatt godkjenning fra vedkommende tilsynsmyndighet kan de nødvendige garantiene nevnt i nr. 1 også sikres, særlig ved hjelp av

a. avtalevilkår mellom den behandlingsansvarlige eller databehandleren og den behandlingsansvarlige, databehandleren eller mottakeren av personopplysninger i tredjestaten eller den internasjonale organisasjonen, eller
b. bestemmelser som skal innføres i administrative ordninger mellom offentlige myndigheter eller organer, og som omfatter håndhevbare og effektive rettigheter for de registrerte.

4. Tilsynsmyndigheten skal anvende konsistensmekanismen nevnt i artikkel 63 i tilfellene nevnt i nr. 3 i denne artikkel.
5. Godkjenninger gitt av en medlemsstat eller tilsynsmyndighet på grunnlag av artikkel 26 nr. 2 i direktiv 95/46/EF skal fortsette å gjelde fram til de ved behov endres, erstattes eller oppheves av nevnte tilsynsmyndighet. Beslutninger truffet av Kommisjonen på grunnlag av artikkel 26 nr. 4 i direktiv 95/46/EF skal fortsette å gjelde fram til de ved behov endres, erstattes eller oppheves ved en kommisjonsbeslutning truffet i samsvar med nr. 2 i denne artikkel.

Artikkel 47. Bindende virksomhetsregler

1. Vedkommende tilsynsmyndighet skal godkjenne bindende virksomhetsregler i samsvar med konsistensmekanismen fastsatt i artikkel 63, forutsatt at de

a. er rettslig bindende og får anvendelse på og håndheves av hvert berørte foretak i konsernet eller gruppen av foretak som utøver en felles økonomisk virksomhet, herunder deres ansatte,
b. uttrykkelig gir de registrerte håndhevbare rettigheter med hensyn til behandling av deres personopplysninger og
c. oppfyller kravene fastsatt i nr. 2.

2. De bindende virksomhetsreglene nevnt i nr. 1 skal minst angi

a. strukturen og kontaktopplysninger til konsernet eller gruppen av foretak som utøver en felles økonomisk virksomhet, og hvert av dets/dens medlemmer,
b. overføringene eller rekken av overføringer av opplysninger, herunder kategorier av personopplysninger, behandlingstype og -formål, typen av berørte registrerte samt angivelse av den aktuelle tredjestaten eller de aktuelle tredjestatene,

c. reglenes rettslig bindende art, både internt og eksternt,
d. anvendelsen av de allmenne prinsippene for vern av personopplysninger, særlig formålsbegrensning, dataminimering, begrenset lagringstid, datakvalitet, innebygd personvern og personvern som standardinnstilling, rettslig grunnlag for behandlingen, behandling av særlige kategorier av personopplysninger, tiltak for å ivareta datasikkerheten og krav med hensyn til videreoverføring til organer som ikke er bundet av de bindende virksomhetsreglene,
e. rettighetene til registrerte i forbindelse med behandlingen samt midler for å utøve nevnte rettigheter, herunder retten til ikke å være gjenstand for avgjørelser som utelukkende er truffet på grunnlag av automatisert behandling, herunder profilering i samsvar med artikkel 22, retten til å klage til vedkommende tilsynsmyndighet og til vedkommende domstoler i medlemsstatene i samsvar med artikkel 79 samt til å motta erstatning og, dersom det er relevant, godtgjøring for brudd på de bindende virksomhetsreglene,
f. at den behandlingsansvarlige eller databehandleren som er etablert på territoriet til en medlemsstat, påtar seg ansvaret dersom et berørt foretak som ikke er etablert i Unionen, bryter de bindende virksomhetsreglene; den behandlingsansvarlige eller databehandleren skal fritas for nevnte ansvar, helt eller delvis, bare dersom vedkommende beviser at nevnte foretak ikke er ansvarlig for hendelsen som forvoldte skaden,
g. hvordan informasjonen om de bindende virksomhetsreglene, særlig om bestemmelsene nevnt i bokstav d), e) og f) i dette nummer, gis til de registrerte i tillegg til informasjonen nevnt i artikkel 13 og 14,
h. oppgavene til et personvernombud som er utpekt i samsvar med artikkel 37, eller enhver annen person eller enhet med ansvar for å kontrollere at de bindende virksomhetsreglene overholdes i konsernet eller gruppen av foretak som utøver en felles økonomisk virksomhet, samt oppfølging av opplæring og håndtering av klager,
i. framgangsmåtene for å inngi klage,
j. mekanismene i konsernet eller gruppen av foretak som utøver en felles økonomisk virksomhet, for å kontrollere at de bindende virksomhetsreglene overholdes. Nevnte mekanismer skal omfatte personvernrevisjoner og metoder for å sikre korrigerende tiltak for å verne de registrertes rettigheter. Resultatene av en slik kontroll bør meddeles personen eller enheten nevnt i bokstav h) og styret i foretaket som utøver kontroll i et konsern, eller i gruppen av foretak som utøver en felles økonomisk virksomhet, og bør på anmodning

være tilgjengelig for vedkommende tilsynsmyndighet,

k. mekanismene for rapportering og registrering av endringer i reglene og for rapportering av nevnte endringer til tilsynsmyndigheten,

l. mekanismene for samarbeid med tilsynsmyndigheten for å sikre at alle foretak i konsernet eller gruppen av foretak som utøver en felles økonomisk virksomhet, overholder reglene, særlig ved å gjøre resultatene av kontrollen av tiltakene nevnt i bokstav j) tilgjengelig for tilsynsmyndigheten,

m. mekanismene for rapportering til vedkommende tilsynsmyndighet av eventuelle lovfestede krav som et foretak i konsernet eller gruppen av foretak som utøver en felles økonomisk virksomhet, er underlagt i en tredjestat, og som sannsynligvis vil ha en betydelig negativ virkning på garantiene fastsatt i de bindende virksomhetsreglene, og

n. egnet opplæring om personvern for personell som har permanent eller regelmessig tilgang til personopplysninger.

3. Kommisjonen kan fastsette formatet og framgangsmåtene for utveksling av informasjon mellom behandlingsansvarlige, databehandlere og tilsynsmyndigheter om bindende virksomhetsregler som omhandlet i denne artikkel. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med undersøkelsesprosedyren fastsatt i artikkel 93 nr. 2.

Artikkel 48. Overføring eller utlevering som ikke er tillatt i henhold til unionsretten

Enhver dom avsagt av en domstol eller rett og ethvert vedtak gjort av en forvaltningsmyndighet i en tredjestat som krever at en behandlingsansvarlig eller databehandler skal overføre eller utlevere personopplysninger, kan bare anerkjennes eller håndheves dersom den/det bygger på en internasjonal avtale, f.eks. en traktat om gjensidig juridisk bistand mellom den anmodende tredjestat og Unionen eller en medlemsstat, uten at det berører andre grunner til overføring i henhold til dette kapittel.

Artikkel 49. Unntak for særlige situasjoner

1. Dersom det ikke foreligger en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå i henhold til artikkel 45 nr. 3 eller nødvendige garantier i henhold til artikkel 46, herunder bindende virksomhetsregler, skal en overføring eller en rekke av overføringer av personopplysninger til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon bare finne sted på et av følgende vilkår:

a. den registrerte uttrykkelig har samtykket til den foreslåtte overføringen etter å ha blitt informert om de mulige risikoene nevnte overføringer kan innebære for vedkommende når det ikke foreligger en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå og nødvendige garantier,
b. overføringen er nødvendig for å oppfylle en avtale mellom den registrerte og den behandlingsansvarlige eller for å gjennomføre tiltak som treffes før avtaleinngåelse på den registrertes anmodning,
c. overføringen er nødvendig for å inngå eller oppfylle en avtale inngått i den registrertes interesse mellom den behandlingsansvarlige og en annen fysisk eller juridisk person,
d. overføringen er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser,
e. overføringen er nødvendig for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare rettskrav,
f. overføringen er nødvendig for å verne den registrertes eller andre personers vitale interesser i tilfeller der den registrerte fysisk eller juridisk ikke er i stand til å gi samtykke,
g. overføringen finner sted fra et register som i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett er beregnet på å gi informasjon til allmennheten, og som er tilgjengelig for allmennheten eller for enhver person som kan gjøre gjeldende en berettiget interesse, men bare i den utstrekning vilkårene for offentlig tilgjengelighet fastsatt i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett er oppfylt i det særskilte tilfellet.

Dersom en overføring ikke kan baseres på en bestemmelse i artikkel 45 eller 46, herunder bestemmelsene om bindende virksomhetsregler, og ingen av unntakene for særlige situasjoner nevnt i første ledd i dette nummer får anvendelse, kan en overføring til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon finne sted bare dersom overføringen ikke er gjentakende, bare gjelder et begrenset antall registrerte, er nødvendig av hensyn til de tvingende berettigede interessene som forfølges av den behandlingsansvarlige, og den registrertes interesser eller rettigheter og friheter ikke går foran, og den behandlingsansvarlige har vurdert alle omstendigheter i forbindelse med overføringen og på grunnlag av nevnte vurdering har gitt nødvendige garantier med hensyn til vern av personopplysninger. Den behandlingsansvarlige skal underrette tilsynsmyndigheten om overføringen. I tillegg til informasjonen nevnt i artikkel 13 og 14 skal den behandlingsansvarlige underrette den registrerte om overføringen og om de tvingende berettigede interessene som forfølges.
2. En overføring i henhold til nr. 1 første ledd bokstav g) skal ikke omfatte alle personopplysningene eller hele kategorier av personopplysninger i registeret.

Når registeret er ment å være tilgjengelig for personer som har en berettiget interesse i det, skal overføring bare skje på anmodning fra nevnte personer, eller dersom de selv skal være mottakere.
3. Nr. 1 første ledd bokstav a), b) og c) og nr. 1 annet ledd får ikke anvendelse på aktiviteter som utføres av offentlige myndigheter når de utøver offentlig myndighet.
4. De viktige allmenne interessene nevnt i nr. 1 første ledd bokstav d) skal anerkjennes i unionsretten eller nasjonal rett i medlemsstaten som den behandlingsansvarlige er underlagt.
5. Dersom det ikke foreligger en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå, kan det i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett av hensyn til viktige allmenne interesser uttrykkelig fastsettes grenser for overføring av spesifikke kategorier av personopplysninger til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon. Medlemsstatene skal underrette Kommisjonen om nevnte bestemmelser.
6. Den behandlingsansvarlige eller databehandleren skal dokumentere vurderingen og de nødvendige garantiene nevnt i nr. 1 annet ledd i denne artikkel i protokollene nevnt i artikkel 30.

Artikkel 50. Internasjonalt samarbeid om vern av personopplysninger

I forbindelse med tredjestater og internasjonale organisasjoner skal Kommisjonen og tilsynsmyndighetene treffe nødvendige tiltak for å

a. utvikle mekanismer for internasjonalt samarbeid for å fremme en effektiv håndheving av regelverket for vern av personopplysninger,
b. yte internasjonal gjensidig bistand ved håndheving av regelverket for vern av personopplysninger, herunder ved underretning, oversending av klager, etterforskningsbistand og informasjonsutveksling, tatt i betraktning nødvendige garantier for vern av personopplysninger og andre grunnleggende rettigheter og friheter,
c. trekke inn relevante berørte parter i drøftinger og aktiviteter som har som mål å fremme internasjonalt samarbeid om håndheving av regelverket for vern av personopplysninger,
d. fremme utveksling av og dokumentasjon på regelverket for vern av personopplysninger og praksis på området, herunder om kompetansekonflikter med tredjestater.

KAPITTEL VI Uavhengige tilsynsmyndigheter

Avsnitt 1 Uavhengig stilling

Artikkel 51. Tilsynsmyndighet

1. Hver medlemsstat skal sikre at en eller flere uavhengige offentlige myndigheter har ansvar for å føre tilsyn med anvendelsen av denne forordning for å verne fysiske personers grunnleggende rettigheter og friheter i forbindelse med behandling, og for å fremme den frie flyten av personopplysninger i Unionen («tilsynsmyndighet»).
2. Hver tilsynsmyndighet skal bidra til en ensartet anvendelse av denne forordning i hele Unionen. For dette formål skal tilsynsmyndighetene samarbeide med hverandre og med Kommisjonen i samsvar med kapittel VII.
3. Dersom mer enn én tilsynsmyndighet er etablert i en medlemsstat, skal nevnte medlemsstat utpeke en tilsynsmyndighet som skal representere disse myndighetene i Personvernrådet, og fastsette en mekanisme for å sikre at de andre myndighetene overholder reglene for konsistensmekanismen nevnt i artikkel 63.
4. Medlemsstatene skal senest 25. mai 2018 underrette Kommisjonen om de lovbestemmelser de vedtar i henhold til dette kapittel, og uten opphold om eventuelle senere endringer som påvirker dem.

Artikkel 52. Uavhengighet

1. Hver tilsynsmyndighet skal utføre sine oppgaver og utøve sin myndighet etter denne forordning i full uavhengighet.
2. Når medlemmet/medlemmene av hver tilsynsmyndighet utfører sine oppgaver og utøver sin myndighet i samsvar med denne forordning, skal de ikke utsettes for påvirkninger utenfra, verken direkte eller indirekte, og skal ikke anmode om eller motta instrukser fra noen.
3. Medlemmet/medlemmene av hver tilsynsmyndighet skal avstå fra enhver handling som ikke er forenlig med vedkommendes oppgaver, og skal så lenge utnevnelsesperioden varer, ikke utøve en uforenlig yrkesvirksomhet, verken lønnet eller ulønnet.
4. Hver medlemsstat skal sikre at hver tilsynsmyndighet har de menneskelige, tekniske og økonomiske ressurser og lokaler samt infrastruktur som er nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver og utøve sin myndighet på en effektiv måte, herunder i forbindelse med gjensidig bistand, samarbeid og

deltaking i Personvernrådet.
5. Hver medlemsstat skal sikre at hver tilsynsmyndighet velger og har sitt eget personell som utelukkende skal stå under ledelse av medlemmet/medlemmene av den berørte tilsynsmyndighet.
6. Hver medlemsstat skal sikre at hver tilsynsmyndighet er underlagt finansiell kontroll som ikke påvirker dens uavhengighet, og at den har separate, offentlige årsbudsjetter som kan være en del av det samlede statsbudsjettet eller nasjonalbudsjettet.

Artikkel 53. Generelle vilkår for medlemmer av tilsynsmyndigheten

1. Medlemsstatene skal ved hjelp av en åpen framgangsmåte sikre at hvert medlem av deres tilsynsmyndigheter utnevnes av

- deres parlament,
- deres regjering,
- deres statsoverhode
- eller et uavhengig organ som har fått ansvar for utnevnelsen i henhold til medlemsstatens nasjonale rett.

2. Hvert medlem skal ha de kvalifikasjoner, den erfaring og den kompetanse, særlig på området vern av personopplysninger, som er nødvendig for å utføre sine oppgaver og utøve sin myndighet.
3. Et medlems oppgaver opphører ved utløpet av utnevnelsesperioden, ved avgang eller ved avsettelse i samsvar med nasjonal rett i den berørte medlemsstat.
4. Et medlem kan bare avskjediges ved alvorlig forsømmelse eller dersom medlemmet ikke lenger oppfyller vilkårene for å utføre oppgavene.

Artikkel 54. Regler om opprettelse av tilsynsmyndigheten

1. Hver medlemsstat skal ved lov fastsette følgende:

a. opprettelse av hver tilsynsmyndighet,
b. de nødvendige kvalifikasjonene og utvelgelseskriteriene for å kunne bli utnevnt som medlem av en tilsynsmyndighet,
c. reglene om og framgangsmåtene for utnevnelse av medlemmet/medlemmene av hver tilsynsmyndighet,
d. varigheten av mandatet til medlemmet/medlemmene av hver tilsynsmyndighet, som skal være minst fire år, bortsett fra den første

utnevnelsen etter 24. mai 2016, som kan ha kortere varighet dersom det er nødvendig for å sikre tilsynsmyndighetens uavhengighet ved hjelp av en trinnvis utnevnelsesprosess,

e. om mandatet til medlemmet/medlemmene av hver tilsynsmyndighet kan fornyes, og eventuelt hvor mange ganger,

f. de vilkår som gjelder for forpliktelsene til medlemmet/medlemmene av og personellet hos hver tilsynsmyndighet, forbud mot aktiviteter, yrkesvirksomhet og fordeler som er uforenlige med disse i og etter utnevnelsesperioden, samt regler om avslutning av arbeidsforholdet.

2. Medlemmet/medlemmene og personellet hos hver tilsynsmyndighet skal, i samsvar med unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett, både i og etter utnevnelsesperioden være bundet av taushetsplikt med hensyn til eventuell konfidensiell informasjon de får kjennskap til under utførelsen av sine oppgaver eller utøvelsen av sin myndighet. I utnevnelsesperioden skal taushetsplikten særlig omfatte fysiske personers varsling om overtredelser av denne forordning.

Avsnitt 2 Kompetanse, oppgaver og myndighet

Artikkel 55. Kompetanse

1. Hver tilsynsmyndighet skal ha kompetanse til å utføre de oppgaver og utøve den myndighet den gis i samsvar med denne forordning, på sin medlemsstats territorium.
2. Dersom behandlingen utføres av offentlige myndigheter eller private organer som handler på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav c) eller e), er det tilsynsmyndighetene i den berørte medlemsstaten som skal ha kompetanse. I slike tilfeller får artikkel 56 ikke anvendelse.
3. Tilsynsmyndigheter skal ikke ha kompetanse til å føre tilsyn med domstolers behandlingsaktiviteter når disse handler innenfor rammen av sin domsmyndighet.

Artikkel 56. Den ledende tilsynsmyndighets kompetanse

1. Uten at det berører artikkel 55, skal tilsynsmyndigheten for den behandlingsansvarliges eller databehandlerens hovedvirksomhet eller eneste virksomhet ha kompetanse til å fungere som ledende tilsynsmyndighet i forbindelse med grenseoverskridende behandling som utføres av nevnte

behandlingsansvarlig eller databehandler i samsvar med framgangsmåten fastsatt i artikkel 60.
2. Som unntak fra nr. 1 skal hver tilsynsmyndighet ha kompetanse til å behandle en mottatt klage eller en mulig overtredelse av denne forordning dersom klagens gjenstand bare gjelder en virksomhet i dens medlemsstat eller i vesentlig grad påvirker registrerte bare i dens medlemsstat.
3. I tilfellene nevnt i nr. 2 i denne artikkel skal tilsynsmyndigheten uten opphold underrette den ledende tilsynsmyndigheten om forholdet. Innen en frist på tre uker etter å ha mottatt underretning skal den ledende tilsynsmyndigheten beslutte om den skal behandle saken eller ikke i samsvar med framgangsmåten fastsatt i artikkel 60, idet det tas hensyn til hvorvidt den behandlingsansvarlige eller databehandleren har en virksomhet eller ikke i medlemsstaten til tilsynsmyndigheten som har gitt underretningen.
4. Dersom den ledende tilsynsmyndigheten beslutter å behandle saken, får framgangsmåten fastsatt i artikkel 60 anvendelse. Tilsynsmyndigheten som underrettet den ledende tilsynsmyndigheten, kan legge fram et utkast til avgjørelse for den ledende tilsynsmyndigheten. Den ledende tilsynsmyndigheten skal i størst mulig grad ta hensyn til nevnte utkast ved utarbeiding av utkastet til avgjørelse nevnt i artikkel 60 nr. 3.
5. Dersom den ledende tilsynsmyndigheten beslutter å ikke behandle saken, skal tilsynsmyndigheten som underrettet den ledende tilsynsmyndigheten, behandle saken i henhold til artikkel 61 og 62.
6. Den ledende tilsynsmyndigheten skal være den behandlingsansvarliges eller databehandlerens eneste kontaktpunkt i forbindelse med den grenseoverskridende behandlingen som utføres av nevnte behandlingsansvarlig eller databehandler.

Artikkel 57. Oppgaver

1. Uten at det berører andre oppgaver fastsatt i denne forordning, skal hver tilsynsmyndighet på sitt territorium

a. føre tilsyn med og håndheve anvendelsen av denne forordning,
b. fremme allmennhetens kjennskap til og forståelse for risikoer, regler, garantier og rettigheter i forbindelse med behandling. Aktiviteter rettet spesielt mot barn skal vies særlig oppmerksomhet,
c. rådgi, i samsvar med medlemsstatenes nasjonale rett, det nasjonale parlament, regjeringen og andre institusjoner og organer om lovgivning og administrative tiltak knyttet til vern av fysiske personers rettigheter og friheter ved behandling,
d. fremme de behandlingsansvarliges og databehandlernes kjennskap til

de forpliktelsene de har i henhold til denne forordning,

e. på anmodning informere registrerte om utøvelse av de rettighetene de har i henhold til denne forordning og, dersom det er relevant, samarbeide med tilsynsmyndighetene i andre medlemsstater om dette,

f. behandle klager som er inngitt av en registrert eller et organ, en organisasjon eller en sammenslutning i samsvar med artikkel 80, og undersøke, i den grad det er hensiktsmessig, klagens gjenstand og underrette klageren om forløpet og utfallet av undersøkelsen innen en rimelig frist, særlig dersom det er behov for videre undersøkelse eller samordning med en annen tilsynsmyndighet,

g. samarbeide med andre tilsynsmyndigheter, herunder ved å utveksle informasjon og yte gjensidig bistand, for å sikre ensartet anvendelse og håndheving av denne forordning,

h. gjennomføre undersøkelser om anvendelsen av denne forordning, herunder på grunnlag av informasjon mottatt fra en annen tilsynsmyndighet eller en annen offentlig myndighet,

i. følge relevant utvikling, i den grad den har innvirkning på personvern, særlig utviklingen innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi og handelspraksis,

j. vedta standardavtalevilkår som nevnt i artikkel 28 nr. 8 og artikkel 46 nr. 2 bokstav d),

k. opprette og vedlikeholde en liste i forbindelse med kravene til vurderingen av personvernkonsekvenser i henhold til artikkel 35 nr. 4,

l. gi råd om behandlingsaktivitetene nevnt i artikkel 36 nr. 2,

m. oppmuntre til utarbeiding av atferdsnormer i henhold til artikkel 40 nr. 1 og avgi uttalelse om og godkjenne slike atferdsnormer som gir tilstrekkelige garantier, i henhold til artikkel 40 nr. 5,

n. oppmuntre til innføring av mekanismer for personvernsertifisering samt personvernsegl og -merker i henhold til artikkel 42 nr. 1, og å godkjenne kriteriene for sertifisering i henhold til artikkel 42 nr. 5,

o. dersom det er relevant, foreta en regelmessig gjennomgåelse av sertifiseringene utstedt i samsvar med artikkel 42 nr. 7,

p. utarbeide et utkast til og offentliggjøre kravene for akkreditering av et organ med ansvar for tilsyn med atferdsnormer i henhold til artikkel 41 og et sertifiseringsorgan i henhold til artikkel 43,

q. foreta akkreditering av et organ med ansvar for overvåking av atferdsnormer i henhold til artikkel 41 og et sertifiseringsorgan i henhold til artikkel 43,

r. godkjenne avtalevilkår og bestemmelser som nevnt i artikkel 46 nr. 3,

s. godkjenne bindende virksomhetsregler i henhold til artikkel 47,
t. bidra i Personvernrådets arbeid,
u. føre interne registre over overtredelser av denne forordning og over tiltak som er truffet i samsvar med artikkel 58 nr. 2, og
v. utføre enhver annen oppgave knyttet til vern av personopplysninger.

2. Hver tilsynsmyndighet skal legge til rette for inngivelse av klager som nevnt i nr. 1 bokstav f) ved hjelp av tiltak som f.eks. et klageskjema som også kan fylles ut elektronisk, uten å utelukke andre kommunikasjonsmidler.
3. Oppgavene som hver tilsynsmyndighet utfører, skal være gratis for den registrerte og, dersom det er relevant, for personvernombudet.
4. Dersom anmodninger er åpenbart grunnløse eller overdrevne, især fordi de gjentas, kan tilsynsmyndigheten kreve et rimelig gebyr basert på administrasjonskostnadene, eller nekte å etterkomme anmodningen. Tilsynsmyndigheten skal bære bevisbyrden for at en anmodning er åpenbart grunnløs eller overdreven.

Artikkel 58. Myndighet

1. Hver tilsynsmyndighet skal ha følgende undersøkelsesmyndighet:

a. pålegge den behandlingsansvarlige og databehandleren og, dersom det er relevant, disses representant, å framlegge all informasjon den trenger for å kunne utføre sine oppgaver,
b. utføre undersøkelser i form av personvernrevisjoner,
c. foreta en gjennomgåelse av sertifiseringer utstedt i henhold til artikkel 42 nr. 7,
d. underrette den behandlingsansvarlige eller databehandleren om en påstått overtredelse av denne forordning,
e. få tilgang, fra den behandlingsansvarlige og databehandleren, til alle personopplysninger og all informasjon som er nødvendig for å kunne utføre oppgavene den er gitt,
f. få adgang til alle lokaler hos den behandlingsansvarlige eller databehandleren, herunder til alt databehandlingsutstyr og -midler, i samsvar med unionsretten eller medlemsstatenes prosessrett.

2. Hver tilsynsmyndighet skal ha myndighet til å beslutte følgende korrigerende tiltak:

a. utstede advarsler til en behandlingsansvarlig eller databehandler om at de planlagte behandlingsaktivitetene sannsynligvis er i strid med

bestemmelsene i denne forordning,
b. utstede irettesettelser til en behandlingsansvarlig eller databehandler dersom behandlingsaktivitetene er i strid med bestemmelsene i denne forordning,
c. pålegge den behandlingsansvarlige eller databehandleren å imøtekomme den registrertes anmodninger om å utøve sine rettigheter i henhold til denne forordning,
d. pålegge den behandlingsansvarlige eller databehandleren å sørge for at behandlingsaktivitetene skjer i samsvar med bestemmelsene i denne forordning og, dersom det er relevant, på en bestemt måte og innen en bestemt frist,
e. pålegge den behandlingsansvarlige å underrette den registrerte om brudd på personopplysningssikkerheten,
f. innføre en midlertidig eller varig begrensning av, herunder et forbud mot, behandling,
g. pålegge retting eller sletting av personopplysninger eller begrensning av behandlingen i henhold til artikkel 16, 17 og 18 og underretning av mottakere som personopplysningene er utlevert til i henhold til artikkel 17 nr. 2 og artikkel 19, om nevnte tiltak,
h. trekke tilbake en sertifisering eller pålegge sertifiseringsorganet å trekke tilbake en sertifisering utstedt i henhold til artikkel 42 og 43, eller pålegge sertifiseringsorganet å ikke utstede sertifisering dersom kravene til sertifisering ikke lenger er oppfylt,
i. ilegge overtredelsesgebyrer i henhold til artikkel 83 i tillegg til, eller i stedet for, tiltak som det vises til i dette nummer, avhengig av omstendighetene i hvert enkelt tilfelle,
j. gi påbud om et midlertidig opphold i datastrømmene til en mottaker i en tredjestat eller til en internasjonal organisasjon.

3. Hver tilsynsmyndighet skal ha følgende myndighet til å godkjenne og gi råd:

a. rådgi den behandlingsansvarlige i samsvar med framgangsmåten for forhåndsdrøftinger nevnt i artikkel 36,
b. avgi uttalelse, på eget initiativ eller på anmodning, til det nasjonale parlamentet, medlemsstatens regjering eller, i samsvar med medlemsstatenes nasjonale rett, til andre institusjoner og organer samt allmennheten om eventuelle spørsmål knyttet til vern av personopplysninger,
c. godkjenne behandlingen nevnt i artikkel 36 nr. 5 dersom det i medlemsstatens nasjonale rett kreves slik forhåndsgodkjenning,
d. avgi uttalelse om og godkjenne utkast til atferdsnormer i henhold til artikkel 40 nr. 5,

e. akkreditere sertifiseringsorganer i henhold til artikkel 43,
f. utstede sertifiseringer og godkjenne kriterier for sertifisering i samsvar med artikkel 42 nr. 5,
g. vedta standard personvernbestemmelser nevnt i artikkel 28 nr. 8 og i artikkel 46 nr. 2 bokstav d),
h. godkjenne avtalevilkår som nevnt i artikkel 46 nr. 3 bokstav a),
i. godkjenne administrative ordninger som nevnt i artikkel 46 nr. 3 bokstav b),
j. godkjenne bindende virksomhetsregler i henhold til artikkel 47.

4. Utøvelse av den myndighet som tilsynsmyndigheten gis i henhold til denne artikkel, skal være underlagt nødvendige garantier, herunder effektive rettsmidler og rettferdig rettergang, fastsatt i unionsretten og medlemsstatenes nasjonale rett i samsvar med pakten.
5. Hver medlemsstat skal ved lov fastsette at dens tilsynsmyndighet skal ha myndighet til å opplyse rettshåndhevende myndigheter om overtredelser av denne forordning og, der det er relevant, til å innlede eller på annen måte opptre i rettssaker med det som mål å håndheve bestemmelsene i denne forordning.
6. Hver medlemsstat kan ved lov fastsette at dens tilsynsmyndighet skal ha mer omfattende myndighet enn det som angis i nr. 1, 2 og 3. Utøvelsen av nevnte myndighet skal ikke hindre en effektiv anvendelse av kapittel VII.

Artikkel 59. Årsrapporter

Hver tilsynsmyndighet skal utarbeide en årlig rapport om sin virksomhet som kan inneholde en liste over hvilke typer overtredelser som er meldt, og hvilke typer tiltak som er truffet i samsvar med artikkel 58 nr. 2. Nevnte rapporter skal oversendes til det nasjonale parlamentet, regjeringen og andre myndigheter som er utpekt i henhold til medlemsstatens nasjonale rett. De skal gjøres tilgjengelig for allmennheten, Kommisjonen og Personvernrådet.

KAPITTEL VII Samarbeid og ensartet anvendelse

Avsnitt 1 Samarbeid

Artikkel 60. Samarbeid mellom ledende tilsynsmyndighet og andre berørte tilsynsmyndigheter

1. Den ledende tilsynsmyndigheten skal samarbeide med de andre berørte tilsynsmyndighetene i samsvar med denne artikkel og bestrebe seg på å oppnå enighet. Den ledende tilsynsmyndigheten og de berørte tilsynsmyndighetene skal utveksle all relevant informasjon seg imellom.
2. Den ledende tilsynsmyndigheten kan til enhver tid anmode andre berørte tilsynsmyndigheter om gjensidig bistand i henhold til artikkel 61 og gjennomføre felles aktiviteter i henhold til artikkel 62, særlig for å foreta undersøkelser eller føre tilsyn med gjennomføringen av et tiltak som gjelder en behandlingsansvarlig eller databehandler som er etablert i en annen medlemsstat.
3. Den ledende tilsynsmyndigheten skal uten opphold oversende relevant informasjon om saken til de andre berørte tilsynsmyndighetene. Den skal uten opphold legge fram et utkast til avgjørelse for de andre berørte tilsynsmyndighetene, slik at de kan avgi uttalelse, og skal ta behørig hensyn til deres synspunkter.
4. Dersom en av de andre berørte tilsynsmyndighetene innen fire uker etter å ha blitt konsultert i samsvar med nr. 3 i denne artikkel, uttrykker en relevant og begrunnet innsigelse mot utkastet til avgjørelse, skal den ledende tilsynsmyndigheten, dersom den ikke etterkommer den relevante og begrunnede innsigelsen eller mener at innsigelsen ikke er relevant eller begrunnet, framlegge forholdet for konsistensmekanismen nevnt i artikkel 63.
5. Dersom den ledende tilsynsmyndigheten har til hensikt å etterkomme den relevante og begrunnede innsigelsen, skal den framlegge et revidert utkast til avgjørelse til de andre berørte tilsynsmyndighetene og be om deres uttalelse. Det reviderte utkastet til avgjørelse skal behandles i samsvar med framgangsmåten nevnt i nr. 4 innen en frist på to uker.
6. Dersom ingen av de andre berørte tilsynsmyndighetene innen fristen nevnt i nr. 4 og 5 har gjort innsigelse mot utkastet til avgjørelse framlagt av den ledende tilsynsmyndigheten, skal den ledende tilsynsmyndigheten og de berørte tilsynsmyndighetene anses for å samtykke i nevnte utkast til avgjørelse og være bundet av det.
7. Den ledende tilsynsmyndigheten skal treffe avgjørelsen og meddele den til den behandlingsansvarliges eller databehandlerens hovedvirksomhet eller

eneste virksomhet, etter hva som er relevant, og underrette de andre berørte tilsynsmyndighetene og Personvernrådet om den aktuelle avgjørelsen, herunder gi et sammendrag av de relevante faktiske forhold og begrunnelser. Tilsynsmyndigheten som det er klaget til, skal underrette klageren om avgjørelsen.
8. Dersom en klage avvises eller avslås, skal tilsynsmyndigheten som klagen ble inngitt til, som unntak fra nr. 7, treffe avgjørelsen og meddele den til klageren og underrette den behandlingsansvarlige om den.
9. Dersom den ledende tilsynsmyndigheten og de berørte tilsynsmyndighetene er enige om å avvise eller avslå deler av en klage og å behandle andre deler av klagen, skal det treffes en særskilt avgjørelse for hver av disse delene. Den ledende tilsynsmyndigheten skal treffe avgjørelse om den del som gjelder tiltak knyttet til den behandlingsansvarlige, meddele dette til den behandlingsansvarliges eller databehandlerens hovedvirksomhet eller eneste virksomhet på territoriet til medlemsstaten den er underlagt, og underrette klageren om dette, mens klagerens tilsynsmyndighet skal treffe avgjørelse om den del som gjelder avvisning av eller avslag på klagen, og meddele den til klageren og underrette den behandlingsansvarlige eller databehandleren om dette.
10. Etter å ha blitt underrettet om den ledende tilsynsmyndighetens avgjørelse i henhold til nr. 7 og 9 skal den behandlingsansvarlige eller databehandleren treffe de nødvendige tiltak for å sikre overholdelse av denne avgjørelse med hensyn til behandlingsaktiviteter som utføres i forbindelse med alle vedkommendes virksomheter i Unionen. Den behandlingsansvarlige eller databehandleren skal underrette den ledende tilsynsmyndigheten, som skal underrette de andre berørte tilsynsmyndighetene om tiltakene som er truffet for å sikre overholdelse av avgjørelsen.
11. Dersom en berørt tilsynsmyndighet i særlige tilfeller har grunn til å tro at det er et akutt behov for å treffe tiltak for å verne de registrertes interesser, får framgangsmåten for behandling av hastesaker nevnt i artikkel 66 anvendelse.
12. Den ledende tilsynsmyndigheten og de andre berørte tilsynsmyndighetene skal utveksle den informasjonen som kreves i henhold til denne artikkel, elektronisk og ved bruk av et standardisert format.

Artikkel 61. Gjensidig bistand

1. Tilsynsmyndighetene skal utveksle relevant informasjon og yte gjensidig bistand for å oppnå en ensartet gjennomføring og anvendelse av denne forordning samt treffe tiltak for å sikre et effektivt samarbeid seg imellom. Gjensidig bistand skal særlig omfatte anmodninger om informasjon samt

tilsynstiltak, f.eks. anmodninger om forhåndsgodkjenninger og gjennomføring av forhåndsdrøftinger, inspeksjoner og undersøkelser.
2. Hver tilsynsmyndighet skal treffe alle egnede tiltak som er nødvendig for å kunne svare på en anmodning fra en annen tilsynsmyndighet, uten ugrunnet opphold og senest én måned etter mottak av anmodningen. Nevnte tiltak kan særlig omfatte overføring av relevant informasjon om gjennomføringen av en undersøkelse.
3. Anmodninger om bistand skal inneholde all nødvendig informasjon, herunder informasjon om formålet med og årsakene til anmodningen. Informasjon som utveksles, skal bare benyttes til de formål som omfattes av anmodningen.
4. Den anmodede tilsynsmyndighet skal ikke nekte å etterkomme anmodningen, med mindre

a. den ikke har kompetanse med hensyn til det anmodningen gjelder, eller de tiltak den anmodes om å iverksette, eller
b. etterkommelse av anmodningen vil være i strid med denne forordning, unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som tilsynsmyndigheten som mottar anmodningen, er underlagt.

5. Den anmodede tilsynsmyndigheten skal underrette den anmodende tilsynsmyndigheten om resultatene eller, alt etter hva som er relevant, om framskrittene med tiltakene som er truffet for å svare på anmodningen. Den anmodede tilsynsmyndigheten skal begrunne ethvert avslag på å etterkomme en anmodning i henhold til nr. 4.
6. Anmodede tilsynsmyndigheter skal som hovedregel oversende informasjonen som en annen tilsynsmyndighet har anmodet om, elektronisk og ved bruk av et standardisert format.
7. Anmodede tilsynsmyndigheter skal ikke kreve et gebyr for tiltak de treffer på grunnlag av en anmodning om gjensidig bistand. Tilsynsmyndighetene kan vedta regler for å godtgjøre hverandre for spesifikke utgifter som oppstår ved yting av gjensidig bistand i særlige tilfeller.
8. Dersom en tilsynsmyndighet ikke framlegger informasjonen nevnt i nr. 5 i denne artikkel innen én måned etter å ha mottatt en anmodning fra en annen tilsynsmyndighet, kan den anmodende tilsynsmyndigheten treffe et midlertidig tiltak på sin medlemsstats territorium i samsvar med artikkel 55 nr. 1. I dette tilfellet skal det akutte behovet for å treffe tiltak i henhold til artikkel 66 nr. 1 anses for å være oppfylt og skal kreve en bindende hastebeslutning fra Personvernrådet i henhold til artikkel 66 nr. 2.
9. Kommisjonen kan ved hjelp av gjennomføringsrettsakter fastsette formatene og framgangsmåtene for gjensidig bistand nevnt i denne artikkel og ordningene for elektronisk utveksling av informasjon mellom tilsynsmyndighetene, og mellom tilsynsmyndighetene og Personvernrådet, særlig det standardiserte

formatet nevnt i nr. 6 i denne artikkel. Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med undersøkelsesprosedyren nevnt i artikkel 93 nr. 2.

Artikkel 62. Tilsynsmyndighetenes felles aktiviteter

1. Dersom det er relevant, skal tilsynsmyndighetene gjennomføre felles aktiviteter, herunder felles undersøkelser og felles håndhevingstiltak som medlemmer av eller personell fra andre medlemsstaters tilsynsmyndigheter skal delta i.
2. Dersom den behandlingsansvarlige eller databehandleren har virksomheter i flere medlemsstater, eller dersom det er sannsynlig at et betydelig antall registrerte i mer enn én medlemsstat i vesentlig grad vil bli påvirket av behandlingsaktiviteter, skal en tilsynsmyndighet i hver av disse medlemsstatene ha rett til å delta i felles aktiviteter. Tilsynsmyndigheten som har kompetanse i henhold til artikkel 56 nr. 1 eller 4, skal invitere tilsynsmyndigheten i hver av disse medlemsstatene til å delta i de felles aktivitetene og skal uten opphold svare på en tilsynsmyndighets anmodning om å delta.
3. En tilsynsmyndighet kan, i samsvar med medlemsstatens nasjonale rett og med tillatelse fra avgiverstatens tilsynsmyndighet, gi myndighet, herunder undersøkelsesmyndighet, til medlemmene eller personellet i avgiverstatens tilsynsmyndighet som deltar i felles aktiviteter, eller, dersom nasjonal rett i medlemsstaten til vertsstatens tilsynsmyndighet tillater det, tillate at medlemmene eller personellet i avgiverstatens tilsynsmyndighet utøver sin undersøkelsesmyndighet i samsvar med nasjonal rett i medlemsstaten til avgiverstatens tilsynsmyndighet. Nevnte undersøkelsesmyndighet kan bare utøves under veiledning og ved tilstedeværelse av medlemmer eller personell fra vertsstatens tilsynsmyndighet. Medlemmene eller personellet i avgiverstatens tilsynsmyndighet skal være underlagt nasjonal rett i medlemsstaten til vertsstatens tilsynsmyndighet.
4. Dersom personellet i avgiverstatens tilsynsmyndighet i samsvar med nr. 1 utfører aktiviteter i en annen medlemsstat, skal vertsstaten ha ansvar for deres handlinger, herunder erstatningsansvar, for enhver skade de forårsaker i forbindelse med aktivitetene i samsvar med nasjonal rett i medlemsstaten på hvis territorium de utfører aktiviteter.
5. Den medlemsstat på hvis territorium skaden ble forårsaket, skal erstatte skaden i samsvar med reglene som får anvendelse på skader forårsaket av dens eget personell. Avgiverstaten hvis personell har forårsaket skade på en person på territoriet til en annen medlemsstat, skal refundere alle beløp den andre medlemsstaten har betalt til berettigede personer på deres vegne.
6. Uten at det berører utøvelsen av rettigheter overfor tredjeparter og med

unntak av nr. 5, skal hver medlemsstat i tilfellet nevnt i nr. 1 avstå fra å anmode om erstatning fra en annen medlemsstat for skader nevnt i nr. 4.
7. Dersom det planlegges en felles aktivitet og en tilsynsmyndighet innen en måned ikke oppfyller forpliktelsen fastsatt i nr. 2 annet punktum i denne artikkel, kan den andre tilsynsmyndigheten treffe et midlertidig tiltak på sin medlemsstats territorium i samsvar med artikkel 55. I dette tilfellet skal det akutte behovet for å treffe tiltak i henhold til artikkel 66 nr. 1 anses for å være oppfylt og skal forutsette en uttalelse eller kreve en bindende hastebeslutning fra Personvernrådet i henhold til artikkel 66 nr. 2.

Avsnitt 2 Ensartet anvendelse1

Artikkel 63. Konsistensmekanisme

For å bidra til en ensartet anvendelse av denne forordning i hele Unionen skal tilsynsmyndighetene samarbeide med hverandre og, dersom det er relevant, med Kommisjonen gjennom konsistensmekanismen som fastsatt i dette avsnitt.

Artikkel 64. Uttalelse fra Personvernrådet

1. Personvernrådet skal avgi uttalelse når en vedkommende tilsynsmyndighet akter å treffe noen av tiltakene nevnt nedenfor. I denne forbindelse skal vedkommende tilsynsmyndighet oversende utkastet til avgjørelse til Personvernrådet når

a. formålet er å vedta en liste over de behandlingsaktiviteter som er underlagt kravet om en vurdering av personvernkonsekvenser i henhold til artikkel 35 nr. 4,
b. det gjelder et forhold i henhold til artikkel 40 nr. 7 om hvorvidt et utkast til atferdsnormer eller en endring eller utvidelse av atferdsnormer oppfyller kravene i denne forordning,
c. formålet er å godkjenne kravene for akkreditering av et organ i henhold til artikkel 41 nr. 3 eller av et sertifiseringsorgan i henhold til artikkel 43 nr. 3 eller kriteriene for sertifisering som nevnt i artikkel 42 nr. 5,
d. formålet er å fastsette standard personvernbestemmelser som nevnt i artikkel 46 nr. 2 bokstav d) og artikkel 28 nr. 8,
e. formålet er å godkjenne avtalevilkår som nevnt i artikkel 46 nr. 3 bokstav a) eller

f. formålet er å godkjenne bindende virksomhetsregler i henhold til artikkel 47.

2. Enhver tilsynsmyndighet, lederen for Personvernrådet eller Kommisjonen kan kreve at ethvert forhold med allmenn rekkevidde eller som har virkning i flere enn én medlemsstat, undersøkes av Personvernrådet med det som mål å innhente en uttalelse, særlig dersom en vedkommende tilsynsmyndighet ikke oppfyller plikten til å yte gjensidig bistand i samsvar med artikkel 61 eller med hensyn til felles aktiviteter i samsvar med artikkel 62.
3. I tilfellene nevnt i nr. 1 og 2 skal Personvernrådet avgi uttalelse om forholdet det har fått seg forelagt, forutsatt at det ikke allerede har avgitt uttalelse om samme forhold. Uttalelsen skal vedtas innen åtte uker ved simpelt flertall blant Personvernrådets medlemmer. Denne fristen kan forlenges med ytterligere seks uker, idet det tas hensyn til forholdets kompleksitet. Med hensyn til utkastet til avgjørelse nevnt i nr. 1, oversendt til medlemmene av Personvernrådet i samsvar med nr. 5, skal et medlem som ikke har gjort innsigelse innen en rimelig frist angitt av lederen, anses for å samtykke i utkastet til avgjørelse.
4. Tilsynsmyndigheter og Kommisjonen skal uten ugrunnet opphold oversende Personvernrådet, elektronisk og ved bruk av et standardisert format, all relevant informasjon, herunder, alt etter hva som er relevant, et sammendrag av de faktiske forhold, utkastet til avgjørelse, årsaken til hvorfor nevnte tiltak må treffes og synspunkter fra andre berørte tilsynsmyndigheter.
5. Lederen for Personvernrådet skal uten ugrunnet opphold gi elektronisk underretning til

a. medlemmene av Personvernrådet og Kommisjonen om all relevant informasjon som det har mottatt, ved bruk av et standardisert format. Personvernrådets sekretariat skal ved behov sørge for oversettelse av relevant informasjon, og
b. tilsynsmyndigheten nevnt i nr. 1 og 2 og Kommisjonen om uttalelsen og offentliggjøre den.

6. Vedkommende tilsynsmyndighet nevnt i nr. 1 skal ikke vedta sitt utkast til avgjørelse nevnt i nr. 1 i løpet av perioden nevnt i nr. 3.
7. Vedkommende tilsynsmyndighet nevnt i nr. 1 skal i størst mulig grad ta hensyn til Personvernrådets uttalelse og skal senest to uker etter å ha mottatt uttalelsen underrette lederen for Personvernrådet elektronisk om hvorvidt den akter å opprettholde eller endre sitt utkast til avgjørelse, og eventuelt oversende det endrede utkastet til avgjørelse ved bruk av et standardisert format.
8. Dersom vedkommende tilsynsmyndighet nevnt i nr. 1 innen fristen nevnt i nr.

7 i denne artikkel underretter Personvernrådets leder om at den ikke akter å følge Personvernrådets uttalelse, helt eller delvis, og gir en relevant begrunnelse for dette, får artikkel 65 nr. 1 anvendelse.

Artikkel 65. Tvisteløsning gjennom Personvernrådet

1. For å sikre riktig og ensartet anvendelse av denne forordning i hvert enkelt tilfelle skal Personvernrådet treffe en bindende beslutning i følgende tilfeller:

a. dersom en berørt tilsynsmyndighet i et tilfelle nevnt i artikkel 60 nr. 4 har gjort relevant og begrunnet innsigelse mot et utkast til avgjørelse fra den ledende tilsynsmyndigheten, og den ledende tilsynsmyndigheten ikke har fulgt innsigelsen eller har avvist nevnte innsigelse med den begrunnelse at den ikke er relevant eller begrunnet. Den bindende beslutningen skal gjelde alle forhold som omfattes av den relevante og begrunnede innsigelsen, særlig om hvorvidt det foreligger en overtredelse av denne forordning,
b. dersom det er uenighet om hvilken av de berørte tilsynsmyndighetene som har kompetanse med hensyn til hovedvirksomheten,
c. dersom en vedkommende tilsynsmyndighet ikke anmoder om uttalelse fra Personvernrådet i tilfellene nevnt i artikkel 64 nr. 1, eller ikke følger Personvernrådets uttalelse avgitt i henhold til artikkel 64. Dersom dette er tilfellet, kan enhver berørt tilsynsmyndighet eller Kommisjonen framlegge forholdet for Personvernrådet.

2. Beslutningen nevnt i nr. 1 skal treffes med to tredels flertall blant Personvernrådets medlemmer senest én måned etter at forholdet er framlagt. Denne fristen kan forlenges med ytterligere én måned, idet det tas hensyn til forholdets kompleksitet. Beslutningen nevnt i nr. 1 skal være begrunnet og rettet til den ledende tilsynsmyndigheten og alle de berørte tilsynsmyndighetene og skal være bindende for dem.
3. Dersom Personvernrådet ikke har vært i stand til å treffe en beslutning innen fristene nevnt i nr. 2, skal det treffe sin beslutning innen to uker etter utløpet av den andre måneden nevnt i nr. 2 ved simpelt flertall blant dets medlemmer. Ved stemmelikhet blant medlemmene i Personvernrådet er lederens stemme utslagsgivende.
4. De berørte tilsynsmyndighetene skal ikke treffe beslutning om forholdet som er framlagt for Personvernrådet i henhold til nr. 1, i periodene nevnt i nr. 2 og 3.
5. Lederen for Personvernrådet skal uten ugrunnet opphold meddele beslutningen nevnt i nr. 1 til de berørte tilsynsmyndighetene. Vedkommende

skal underrette Kommisjonen om dette. Beslutningen skal offentliggjøres på Personvernrådets nettsted uten opphold etter at tilsynsmyndigheten har meddelt den endelige beslutningen nevnt i nr. 6.
6. Den ledende tilsynsmyndigheten eller eventuelt tilsynsmyndigheten som en klage er inngitt til, skal treffe sin endelige beslutning på grunnlag av beslutningen nevnt i nr. 1 i denne artikkel, uten ugrunnet opphold og senest én måned etter at Personvernrådet har meddelt sin beslutning. Den ledende tilsynsmyndigheten eller eventuelt tilsynsmyndigheten som klagen er inngitt til, skal underrette Personvernrådet om datoen for meddelelse av den endelige beslutningen til henholdsvis den behandlingsansvarlige eller databehandleren og til den registrerte. De berørte tilsynsmyndighetenes endelige beslutning skal treffes i henhold til vilkårene i artikkel 60 nr. 7, 8 og 9. Den endelige beslutningen skal vise til beslutningen nevnt i nr. 1 i denne artikkel, og det skal angis at beslutningen som det vises til i nevnte nummer, vil bli offentliggjort på Personvernrådets nettsted i samsvar med nr. 5 i denne artikkel. Beslutningen nevnt i nr. 1 i denne artikkel skal vedlegges den endelige beslutningen.

Artikkel 66. Framgangsmåte for behandling av hastesaker

1. Dersom en berørt tilsynsmyndighet i særlige tilfeller anser at det er et akutt behov for å treffe tiltak for å verne registrertes rettigheter og friheter, kan den som unntak fra konsistensmekanismen nevnt i artikkel 63, 64 og 65 eller framgangsmåten nevnt i artikkel 60 omgående treffe midlertidige tiltak som skal ha rettsvirkning på eget territorium, med en fastsatt gyldighetsperiode på høyst tre måneder. Tilsynsmyndigheten skal uten opphold underrette de andre berørte tilsynsmyndighetene, Personvernrådet og Kommisjonen om nevnte tiltak og årsakene til at de er truffet.
2. Dersom en tilsynsmyndighet har truffet et tiltak i henhold til nr. 1 og anser at det omgående må treffes endelige tiltak, kan den anmode om en hasteuttalelse eller en bindende hastebeslutning fra Personvernrådet; anmodningen om nevnte uttalelse eller beslutning skal være begrunnet.
3. Enhver tilsynsmyndighet kan anmode om en hasteuttalelse eller eventuelt om en bindende hastebeslutning fra Personvernrådet dersom en vedkommende tilsynsmyndighet ikke har truffet et egnet tiltak i en situasjon der det er et akutt behov for å treffe tiltak for å verne registrertes rettigheter og friheter; anmodningen om nevnte uttalelse eller beslutning, herunder det akutte behovet for å treffe tiltak, skal være begrunnet.
4. Som unntak fra artikkel 64 nr. 3 og artikkel 65 nr. 2 skal en hasteuttalelse eller en bindende hastebeslutning som nevnt i nr. 2 og 3 i denne artikkel vedtas innen to uker ved simpelt flertall blant Personvernrådets medlemmer.

Artikkel 67. Utveksling av informasjon

Kommisjonen kan vedta gjennomføringsrettsakter av generell karakter for å presisere ordningene for elektronisk utveksling av informasjon mellom tilsynsmyndighetene og mellom tilsynsmyndighetene og Personvernrådet, særlig i det standardiserte formatet nevnt i artikkel 64.

Disse gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med undersøkelsesprosedyren nevnt i artikkel 93 nr. 2.

Avsnitt 3 Det europeiske personvernråd

Artikkel 68. Det europeiske personvernråd

1. Det europeiske personvernråd («Personvernrådet») opprettes med dette som et EU-organ med status som juridisk person.
2. Personvernrådet skal representeres av sin leder.
3. Personvernrådet skal bestå av lederen for en tilsynsmyndighet i hver av medlemsstatene samt av EUs datatilsyn, eller deres respektive representanter.
4. Dersom en medlemsstat har mer enn én tilsynsmyndighet med ansvar for å føre tilsyn med anvendelsen av bestemmelsene i denne forordning, skal det utnevnes en felles representant i samsvar med nasjonal rett i nevnte medlemsstat.
5. Kommisjonen skal ha rett til å delta i Personvernrådets aktiviteter og møter uten stemmerett. Kommisjonen skal utpeke en representant. Lederen for Personvernrådet skal underrette Kommisjonen om Personvernrådets aktiviteter.
6. I tilfellene nevnt i artikkel 65 skal EUs datatilsyn ha stemmerett bare i forbindelse med beslutninger som gjelder prinsipper og regler som får anvendelse på Unionens institusjoner, organer, kontorer og byråer, og som i hovedsak tilsvarer dem i denne forordning.

Artikkel 69. Uavhengighet

1. Personvernrådet skal opptre uavhengig når det utfører sine oppgaver eller utøver sin myndighet i henhold til artikkel 70 og 71.
2. Uten at det berører Kommisjonens anmodninger nevnt i artikkel 70 nr. 1 og 2, skal Personvernrådet i forbindelse med utførelsen av sine oppgaver eller utøvelsen av sin myndighet ikke anmode om eller motta instrukser fra andre.

Artikkel 70. Personvernrådets oppgaver

1. Personvernrådet skal sikre ensartet anvendelse av denne forordning. For dette formål skal Personvernrådet på eget initiativ eller, dersom det er relevant, på anmodning fra Kommisjonen særlig

a. overvåke og sikre riktig anvendelse av denne forordning i tilfellene nevnt i artikkel 64 og 65, uten at det berører nasjonale tilsynsmyndigheters oppgaver,
b. rådgi Kommisjonen i alle spørsmål knyttet til vern av personopplysninger i Unionen, herunder om eventuelle forslag til endring av denne forordning,
c. rådgi Kommisjonen om formatet og framgangsmåtene for utveksling av informasjon mellom behandlingsansvarlige, databehandlere og tilsynsmyndigheter med hensyn til bindende virksomhetsregler,
d. utstede anbefalinger om, retningslinjer og beste praksis for framgangsmåter for å slette lenker, kopier eller reproduksjoner av personopplysninger fra offentlig tilgjengelige kommunikasjonstjenester som nevnt i artikkel 17 nr. 2,
e. på eget initiativ, på anmodning fra ett av dets medlemmer eller fra Kommisjonen granske alle spørsmål som gjelder anvendelse av denne forordning, og utstede retningslinjer, anbefalinger og beste praksis for å fremme en ensartet anvendelse av denne forordning,
f. utstede retningslinjer, anbefalinger og beste praksis i samsvar med bokstav e) i dette nummer for å presisere kriteriene og vilkårene for avgjørelser basert på profilering i henhold til artikkel 22 nr. 2,
g. utstede retningslinjer, anbefalinger og beste praksis i samsvar med bokstav e) i dette nummer for å fastslå brudd på personopplysningssikkerheten og fastsette det ugrunnede oppholdet som nevnt i artikkel 33 nr. 1 og 2 samt for de særlige tilfellene der en behandlingsansvarlig eller en databehandler har plikt til å melde brudd på personopplysningssikkerheten,
h. utstede retningslinjer, anbefalinger og beste praksis i samsvar med bokstav e) i dette nummer for omstendighetene der et brudd på personopplysningssikkerheten sannsynligvis vil føre til en høy risiko for rettighetene og frihetene til de fysiske personene nevnt i artikkel 34 nr. 1.
i. utstede retningslinjer, anbefalinger og beste praksis i samsvar med bokstav e) i dette nummer for å presisere kriteriene for og kravene til overføring av personopplysninger basert på bindende virksomhetsregler som behandlingsansvarlige overholder, og

bindende virksomhetsregler som databehandlere overholder, samt ytterligere nødvendige krav for å sikre vern av personopplysninger for de berørte registrerte nevnt i artikkel 47,

j. utstede retningslinjer, anbefalinger og beste praksis i samsvar med bokstav e) i dette nummer for å presisere kriteriene for og kravene til overføring av personopplysninger på grunnlag av artikkel 49 nr. 1,

k. utarbeide retningslinjer for tilsynsmyndigheter med tanke på anvendelse av tiltakene nevnt i artikkel 58 nr. 1, 2 og 3 og fastsettelse av overtredelsesgebyr i henhold til artikkel 83,

l. gjennomgå den praktiske anvendelsen av retningslinjene, anbefalingene og beste praksis,

m. utstede retningslinjer, anbefalinger og beste praksis i samsvar med bokstav e) i dette nummer for å fastsette felles framgangsmåter for fysiske personers rapportering av overtredelser av denne forordning i henhold til artikkel 54 nr. 2,

n. oppmuntre til utarbeiding av atferdsnormer og innføring av mekanismer for personvernsertifisering samt personvernsegl og -merker i henhold til artikkel 40 og 42,

o. godkjenne kriteriene for sertifisering i henhold til artikkel 42 nr. 5 og føre et offentlig register over sertifiseringsmekanismer og personvernsegl og -merker i henhold til artikkel 42 nr. 8 og over sertifiserte behandlingsansvarlige eller databehandlere etablert i tredjestater i henhold til artikkel 42 nr. 7,

p. godkjenne kravene nevnt i artikkel 43 nr. 3 med henblikk på akkreditering av sertifiseringsorganer nevnt i artikkel 43,

q. avgi uttalelse til Kommisjonen om sertifiseringskravene nevnt i artikkel 43 nr. 8,

r. avgi uttalelse til Kommisjonen om ikonene nevnt i artikkel 12 nr. 7,

s. avgi uttalelse til Kommisjonen om vurderingen av om beskyttelsesnivået i en tredjestat eller internasjonal organisasjon er tilstrekkelig, herunder vurderingen av om en tredjestat, et territorium eller en eller flere angitte sektorer i nevnte tredjestat eller en internasjonal organisasjon ikke lenger sikrer et tilstrekkelig beskyttelsesnivå. For dette formål skal Kommisjonen framlegge for Personvernrådet all nødvendig dokumentasjon, herunder korrespondanse med regjeringen i tredjestaten, med hensyn til nevnte tredjestat, territorium eller spesifikke sektor, eller med den internasjonale organisasjonen,

t. avgi uttalelser om tilsynsmyndighetenes utkast til beslutninger i henhold til konsistensmekanismen nevnt i artikkel 64 nr. 1 i forhold som er framlagt i henhold til artikkel 64 nr. 2, og treffe bindende

beslutninger i henhold til artikkel 65, herunder i tilfellene nevnt i artikkel 66,

u. fremme samarbeidet og en effektiv bi- og multilateral utveksling av informasjon og beste praksis mellom tilsynsmyndighetene,
v. fremme felles opplæringsprogrammer og utveksling av personell mellom tilsynsmyndighetene og, dersom det er relevant, med tilsynsmyndigheter i tredjestater eller internasjonale organisasjoner,
w. fremme utveksling av kunnskap og dokumentasjon om personvernlovgivning og praksis på området med datatilsynsmyndigheter over hele verden,
x. avgi uttalelser om atferdsnormer som utarbeides på EU-plan i henhold til artikkel 40 nr. 9, og
y. føre et offentlig tilgjengelig elektronisk register over beslutninger truffet av tilsynsmyndigheter og domstoler i saker som er blitt behandlet i konsistensmekanismen.

2. Dersom Kommisjonen ber Personvernrådet om råd, kan den oppgi en tidsfrist, idet det tas hensyn til hvor mye saken haster.
3. Personvernrådet skal videresende sine uttalelser, retningslinjer, anbefalinger og beste praksis til Kommisjonen og til komiteen nevnt i artikkel 93 samt offentliggjøre dem.
4. Dersom det er relevant, skal Personvernrådet rådføre seg med berørte parter og gi dem mulighet til å framlegge kommentarer innen en rimelig frist. Uten at det berører artikkel 76, skal Personvernrådet offentliggjøre resultatene av samrådsprosedyren.

Artikkel 71. Rapporter

1. Personvernrådet skal utarbeide en årlig rapport om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling i Unionen og, dersom det er relevant, i tredjestater og internasjonale organisasjoner. Rapporten skal offentliggjøres og oversendes til Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen.
2. Den årlige rapporten skal inneholde en gjennomgåelse av den praktiske anvendelsen av retningslinjene, anbefalingene og beste praksis nevnt i artikkel 70 nr. 1 bokstav l) samt av de bindende beslutningene nevnt i artikkel 65.

Artikkel 72. Framgangsmåte

1. Personvernrådet skal treffe beslutninger ved simpelt flertall blant rådets

medlemmer, med mindre annet er fastsatt i denne forordning.
2. Personvernrådet skal vedta sin egen forretningsorden med to tredels flertall blant medlemmene og fastsette sine egne driftsrutiner.

Artikkel 73. Leder

1. Personvernrådet skal ved simpelt flertall velge en leder og to nestledere blant sine medlemmer.
2. Utnevnelsesperioden for lederen og nestlederne skal være fire år og kan fornyes én gang.

Artikkel 74. Lederens oppgaver

1. Lederen skal ha følgende oppgaver:

a. innkalle til møter i Personvernrådet og utarbeide dagsordenen for møtene,
b. underrette den ledende tilsynsmyndigheten og de berørte tilsynsmyndighetene om beslutninger truffet av Personvernrådet i henhold til artikkel 65,
c. sikre at Personvernrådets oppgaver utføres i rett tid, særlig i forbindelse med konsistensmekanismen nevnt i artikkel 63.

2. Personvernrådet skal fastsette fordelingen av oppgavene mellom lederen og nestlederne i sin forretningsorden.

Artikkel 75. Sekretariat

1. Personvernrådet skal ha et sekretariat, som skal stilles til rådighet av EUs datatilsyn.
2. Sekretariatet skal utføre sine oppgaver utelukkende under ledelse av Personvernrådets leder.
3. Personellet ved EUs datatilsyn som deltar i utførelsen av oppgavene som ved denne forordning gis Personvernrådet, skal ha andre rapporteringsveier enn personellet som deltar i utførelsen av oppgavene som EUs datatilsyn er gitt.
4. Dersom det er relevant, skal Personvernrådet og EUs datatilsyn utarbeide og offentliggjøre en programerklæring med henblikk på gjennomføring av denne artikkel med fastsettelse av vilkårene for deres samarbeid som får anvendelse

på personellet hos EUs datatilsyn som deltar i utførelsen av oppgavene som ved denne forordning gis Personvernrådet.
5. Sekretariatet skal yte analytisk, administrativ og logistisk støtte til Personvernrådet.
6. Sekretariatet skal særlig ha ansvar for

a. Personvernrådets daglige virksomhet,
b. kommunikasjon mellom Personvernrådets medlemmer, dets leder og Kommisjonen,
c. kommunikasjon med andre institusjoner og med allmennheten,
d. bruken av elektroniske midler i forbindelse med intern og ekstern kommunikasjon,
e. oversettelse av relevant informasjon,
f. forberedelse og oppfølging av Personvernrådets møter,
g. forberedelse, utarbeiding av utkast til og offentliggjøring av uttalelser, beslutninger om løsning av tvister mellom tilsynsmyndigheter samt andre tekster som vedtas av Personvernrådet.

Artikkel 76. Konfidensialitet

1. Personvernrådets drøftinger skal være konfidensielle når Personvernrådet anser det nødvendig, som fastsatt i dets forretningsorden.
2. Tilgangen til dokumenter som sendes til Personvernrådets medlemmer, sakkyndige og representanter for tredjeparter, omfattes av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1049/2001.[1]
1 Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1049/2001 av 30. mai 2001 om offentlig tilgang til Europaparlamentets, Rådets og Kommisjonens dokumenter (EFT L 145 av 31.5.2001, s. 43).

KAPITTEL VIII Rettsmidler, ansvar og sanksjoner

Artikkel 77. Rett til å klage til en tilsynsmyndighet

1. Uten at det berører annen administrativ eller rettslig prøving, skal enhver registrert ha rett til å klage til en tilsynsmyndighet, særlig i den medlemsstat der vedkommende har sitt vanlige bosted, har sitt arbeidssted eller der den påståtte overtredelsen har funnet sted, dersom den registrerte anser at behandlingen av personopplysninger som gjelder vedkommende, er i strid med denne

forordning.
2. Tilsynsmyndigheten som klagen er inngitt til, skal underrette klageren om klagebehandlingsforløpet og utfallet av klagen, herunder muligheten for rettslig prøving i henhold til artikkel 78.

Artikkel 78. Rett til et effektivt rettsmiddel overfor en tilsynsmyndighet

1. Uten at det berører annen administrativ eller ikke-rettslig prøving, skal enhver fysisk eller juridisk person ha rett til et effektivt rettsmiddel overfor en rettslig bindende avgjørelse som gjelder dem, og som er truffet av en tilsynsmyndighet.
2. Uten at det berører annen administrativ eller ikke-rettslig prøving, skal enhver registrert ha rett til et effektivt rettsmiddel dersom tilsynsmyndigheten som har kompetanse i henhold til artikkel 55 og 56, ikke behandler en klage eller ikke underretter den registrerte innen tre måneder om klagebehandlingsforløpet eller utfallet av klagen som er inngitt i henhold til artikkel 77.
3. En sak mot en tilsynsmyndighet skal bringes inn for domstolene i medlemsstaten der tilsynsmyndigheten er etablert.
4. Dersom det anlegges sak mot en tilsynsmyndighets avgjørelse som ble truffet etter en uttalelse eller en avgjørelse fra Personvernrådet innenfor rammen av konsistensmekanismen, skal tilsynsmyndigheten framlegge nevnte uttalelse eller avgjørelse for domstolen.

Artikkel 79. Rett til et effektivt rettsmiddel overfor en behandlingsansvarlig eller databehandler

1. Uten at det berører annen tilgjengelig administrativ eller ikke-rettslig prøving, herunder retten til å klage til en tilsynsmyndighet i henhold til artikkel 77, skal enhver registrert ha rett til et effektivt rettsmiddel dersom vedkommende anser at vedkommendes rettigheter i henhold til denne forordning er krenket som følge av at vedkommendes personopplysninger er blitt behandlet på en måte som ikke er i samsvar med denne forordning.
2. En sak mot en behandlingsansvarlig eller databehandler skal bringes inn for domstolene i medlemsstaten der den behandlingsansvarlige eller databehandleren er etablert. Alternativt kan en slik sak bringes inn for domstolene i medlemsstaten der den registrerte til vanlig er bosatt, med mindre den behandlingsansvarlige eller databehandleren er en offentlig myndighet som handler innenfor rammen av sin offentlige myndighet.

Artikkel 80. Representasjon av registrerte

1. Den registrerte skal ha rett til å gi et ideelt organ eller en ideell organisasjon eller sammenslutning som er opprettet i samsvar med nasjonal rett i en medlemsstat, som har vedtektsfestede formål som er i allmennhetens interesse, og som er aktiv på området vern av registrertes rettigheter og friheter med hensyn til vern av deres personopplysninger, fullmakt til å klage på vedkommendes vegne, utøve rettighetene nevnt i artikkel 77, 78 og 79 på vedkommendes vegne og utøve retten til å motta erstatning nevnt i artikkel 82 på vedkommendes vegne dersom det er fastsatt i medlemsstatenes nasjonale rett.
2. Medlemsstatene kan fastsette at ethvert organ eller enhver organisasjon eller sammenslutning nevnt i nr. 1 i denne artikkel, uavhengig av en registrerts fullmakt, i nevnte medlemsstat har rett til å klage til tilsynsmyndigheten som har kompetanse i henhold til artikkel 77, og til å utøve rettighetene nevnt i artikkel 78 og 79 dersom den/det anser at den registrertes rettigheter i henhold til denne forordning er blitt krenket som følge av behandlingen.

Artikkel 81. Utsettelse av en sak

1. Dersom vedkommende domstol i en medlemsstat har informasjon om at det verserer en sak om samme saksgjenstand med hensyn til behandling foretatt av den samme behandlingsansvarlige eller databehandler ved en domstol i en annen medlemsstat, skal den kontakte nevnte domstol i den andre medlemsstaten for å få bekreftet at foreligger en slik sak.
2. Dersom det verserer en sak om samme saksgjenstand med hensyn til behandling foretatt av samme behandlingsansvarlige eller databehandler ved en domstol i en annen medlemsstat, kan enhver annen vedkommende domstol enn den som saken først ble brakt inn for, utsette saken.
3. Dersom nevnte sak verserer ved første instans, kan enhver annen domstol enn den som saken først ble brakt inn for, på anmodning fra en av partene også erklære at den ikke er domsmyndig dersom domstolen som saken først ble brakt inn for, har domsmyndighet til å behandle de aktuelle sakene, og dens lovgivning tillater forening av dette.

Artikkel 82. Rett til erstatning og erstatningsansvar

1. Enhver person som har lidd materiell eller ikke-materiell skade som følge av en overtredelse av denne forordning, skal ha rett til å motta erstatning fra den

behandlingsansvarlige eller databehandleren for den forvoldte skaden.
2. Enhver behandlingsansvarlig som vært involvert i behandlingen, skal være ansvarlig for skaden forårsaket av behandling som er i strid med denne forordning. En databehandler skal være ansvarlig for en skade forårsaket av behandling bare dersom vedkommende ikke har oppfylt forpliktelsene i denne forordning som særlig er rettet mot databehandlere, eller dersom vedkommende har opptrådt utenfor eller i strid med databehandlerens lovlige instrukser.
3. En behandlingsansvarlig eller databehandler skal fritas for erstatningsansvar i henhold til nr. 2 dersom vedkommende godtgjør at vedkommende på ingen måte er ansvarlig for hendelsen som førte til skaden.
4. Dersom flere enn én behandlingsansvarlig eller databehandler eller både en behandlingsansvarlig og en databehandler er involvert i samme behandling, og dersom de i henhold til nr. 2 og 3 er ansvarlige for eventuelle skader som forårsakes av behandlingen, skal hver behandlingsansvarlig eller databehandler holdes ansvarlig for hele skaden for å sikre at den registrerte mottar effektiv erstatning.
5. Dersom en behandlingsansvarlig eller databehandler i samsvar med nr. 4 har betalt full erstatning for den forvoldte skaden, skal nevnte behandlingsansvarlig eller databehandler fra de andre behandlingsansvarlige eller databehandlere som har vært involvert i samme behandling, ha rett til å kreve tilbake den delen av erstatningen som svarer til deres del av ansvaret for skaden, i samsvar med vilkårene fastsatt i nr. 2.
6. Retterganger med henblikk på utøvelse av retten til å motta erstatning, skal bringes inn for domstolene som har kompetanse i henhold til nasjonal rett i medlemsstaten nevnt i artikkel 79 nr. 2.

Artikkel 83. Generelle vilkår for ilegging av overtredelsesgebyr

1. Hver tilsynsmyndighet skal sikre at ilegging av overtredelsesgebyr i henhold til denne artikkel for overtredelser av denne forordning nevnt i nr. 4, 5 og 6 i hvert enkelt tilfelle er virkningsfull, står i et rimelig forhold til overtredelsen og virker avskrekkende.
2. Avhengig av omstendighetene i hvert enkelt tilfelle skal overtredelsesgebyr ilegges i tillegg til eller istedenfor tiltakene nevnt i artikkel 58 nr. 2 bokstav a)-h) og j). Når det treffes avgjørelse om hvorvidt det skal ilegges overtredelsesgebyr samt om overtredelsesgebyrets størrelse, skal det i hvert enkelt tilfelle tas behørig hensyn til følgende:

a. karakteren, alvorlighetsgraden og varigheten av overtredelsen, idet det tas hensyn til den berørte behandlingens art, omfang eller formål

samt antall registrerte som er berørt, og omfanget av den skade de har lidd,
b. hvorvidt overtredelsen ble begått forsettlig eller uaktsomt,
c. eventuelle tiltak truffet av den behandlingsansvarlige eller databehandleren for å begrense skaden som de registrerte har lidd,
d. den behandlingsansvarliges eller databehandlerens grad av ansvar, idet det tas hensyn til de tekniske og organisatoriske tiltak de har gjennomført i henhold til artikkel 25 og 32,
e. eventuelle relevante tidligere overtredelser begått av den behandlingsansvarlige eller databehandleren,
f. graden av samarbeid med tilsynsmyndigheten for å bøte på overtredelsen og redusere de mulige negative virkningene av den,
g. kategoriene av personopplysninger som er berørt av overtredelsen,
h. på hvilken måte tilsynsmyndigheten fikk kjennskap til overtredelsen, særlig om og eventuelt i hvilken grad den behandlingsansvarlige eller databehandleren har underrettet om overtredelsen,
i. dersom tiltak nevnt i artikkel 58 nr. 2 tidligere er blitt truffet overfor den berørte behandlingsansvarlige eller databehandler med hensyn til samme saksgjenstand, at nevnte tiltak overholdes,
j. overholdelse av godkjente atferdsnormer i henhold til artikkel 40 eller godkjente sertifiseringsmekanismer i henhold til artikkel 42 og
k. enhver annen skjerpende eller formildende faktor ved saken, f.eks. økonomiske fordeler som er oppnådd, eller tap som er unngått, direkte eller indirekte, som følge av overtredelsen.

3. Dersom en behandlingsansvarlig eller databehandler i forbindelse med samme eller tilknyttede behandlingsaktiviteter forsettlig eller uaktsomt overtrer flere av bestemmelsene i denne forordning, skal overtredelsesgebyrets samlede beløp ikke være høyere enn beløpet angitt for den alvorligste overtredelsen.
4. Ved overtredelser av følgende bestemmelser skal det i samsvar med nr. 2 ilegges overtredelsesgebyr på opptil 10 000 000 euro eller, dersom det dreier seg om et foretak, på opptil 2% av den samlede globale årsomsetningen i forutgående regnskapsår, der det høyeste beløpet anvendes:

a. den behandlingsansvarliges og databehandlerens forpliktelser i henhold til artikkel 8, 11, 25-39 samt 42 og 43,
b. sertifiseringsorganets forpliktelser i henhold til artikkel 42 og 43,
c. kontrollorganets forpliktelser i henhold til artikkel 41 nr. 4.

5. Ved overtredelser av følgende bestemmelser skal det i samsvar med nr. 2 ilegges overtredelsesgebyr på opptil 20 000 000 euro eller, dersom det dreier

seg om et foretak, på opptil 4% av den samlede globale årsomsetningen i forutgående regnskapsår, der det høyeste beløpet anvendes:

a. de grunnleggende prinsippene for behandling, herunder vilkår for samtykke, i henhold til artikkel 5, 6, 7 og 9,
b. de registrertes rettigheter i henhold til artikkel 12-22,
c. overføring av personopplysninger til en mottaker i en tredjestat eller en internasjonal organisasjon i henhold til artikkel 44-49,
d. eventuelle forpliktelser i henhold til medlemsstatenes nasjonale rett vedtatt i henhold til kapittel IX,
e. manglende overholdelse av et pålegg om eller en midlertidig eller definitiv begrensning av behandling eller en avgjørelse om midlertidige opphold i datastrømmen truffet av tilsynsmyndigheten i henhold til artikkel 58 nr. 2 eller dersom det ikke gis tilgang i strid med artikkel 58 nr. 1.

6. Ved manglende overholdelse av et pålegg fra tilsynsmyndigheten som nevnt i artikkel 58 nr. 2 skal det i samsvar med nr. 2 i denne artikkel ilegges overtredelsesgebyr på opptil 20 000 000 euro eller, dersom det dreier seg om et foretak, på opptil 4% av den samlede globale årsomsetningen i forutgående regnskapsår, der det høyeste beløpet anvendes.
7. Uten at det berører tilsynsmyndighetenes myndighet til å beslutte korrigerende tiltak i henhold til artikkel 58 nr. 2, kan hver medlemsstat fastsette regler om når og i hvilken grad offentlige myndigheter og organer som er etablert i nevnte medlemsstat, kan ilegges overtredelsesgebyr.
8. Tilsynsmyndighetens utøvelse av myndighet i henhold til denne artikkel skal være omfattet av nødvendige prosessuelle garantier i samsvar med unionsretten og medlemsstatenes nasjonale rett, herunder effektive rettsmidler og rettferdig rettergang.
9. Dersom medlemsstatens rettsorden ikke gir mulighet til å ilegge overtredelsesgebyr, kan denne artikkel anvendes på en slik måte at gebyret initieres av vedkommende tilsynsmyndighet og ilegges av vedkommende nasjonale domstoler, idet det sikres at nevnte beføyelser er effektive og har samme virkning som overtredelsesgebyrene som ilegges av tilsynsmyndigheter. I alle tilfeller skal gebyrene som ilegges, være virkningsfulle, stå i et rimelig forhold til overtredelsen og virke avskrekkende. Medlemsstatene skal senest 25. mai 2018 underrette Kommisjonen om de lovbestemmelser de vedtar i henhold til dette nummer, og uten opphold om eventuelle senere endringslover eller endringer som påvirker dem.

Artikkel 84. Sanksjoner

1. Medlemsstatene skal fastsette regler om andre sanksjoner for overtredelser av denne forordning, særlig for overtredelser som ikke omfattes av overtredelsesgebyrer i henhold til artikkel 83, og skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at de gjennomføres. Sanksjonene skal være virkningsfulle, stå i rimelig forhold til overtredelsen og virke avskrekkende.
2. Medlemsstatene skal senest 25. mai 2018 underrette Kommisjonen om de lovbestemmelser de vedtar i henhold til nr. 1, og uten opphold om eventuelle senere endringer som påvirker dem.

KAPITTEL IX Bestemmelser om særlige behandlingssituasjoner

Artikkel 85. Behandling og ytrings- og informasjonsfrihet

1. Medlemsstatene skal ved lov bringe retten til vern av personopplysninger i henhold til denne forordning i samsvar med retten til ytrings- og informasjonsfrihet, herunder behandling som finner sted i journalistisk øyemed eller med henblikk på akademiske, kunstneriske eller litterære ytringer.
2. Ved behandling som finner sted i journalistisk øyemed eller med henblikk på akademiske, kunstneriske eller litterære ytringer, skal medlemsstatene fastsette fritak eller unntak fra kapittel II (prinsipper), kapittel III (den registrertes rettigheter), kapittel IV (behandlingsansvarlig og databehandler), kapittel V (overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner), kapittel VI (uavhengige tilsynsmyndigheter), kapittel VII (samarbeid og ensartet anvendelse) og kapittel IX (særlige behandlingssituasjoner) dersom det er nødvendig for å bringe retten til vern av personopplysninger i samsvar med retten til ytrings- og informasjonsfrihet.
3. Medlemsstatene skal underrette Kommisjonen om de lovbestemmelser de har vedtatt i henhold til nr. 2, og uten opphold om eventuelle senere endringslover eller endringer som påvirker dem.

Artikkel 86. Behandling og allmennhetens innsyn i offentlige dokumenter

Personopplysninger i offentlige dokumenter som en offentlig myndighet eller et offentlig eller privat organ er i besittelse av for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse, kan utleveres av myndigheten eller organet i samsvar med unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som den offentlige myndigheten eller organet er underlagt, for å bringe allmennhetens rett til

innsyn i offentlige dokumenter i samsvar med retten til vern av personopplysninger i henhold til denne forordning.

Artikkel 87. Behandling av nasjonalt identifikasjonsnummer

Medlemsstatene kan fastsette nærmere særlige vilkår for behandling av et nasjonalt identifikasjonsnummer eller andre generelle identifikatorer. Dersom dette er tilfellet, skal det nasjonale identifikasjonsnummeret eller enhver annen generell identifikator bare brukes sammen med nødvendige garantier for den registrertes rettigheter og friheter i henhold til denne forordning.

Artikkel 88. Behandling i forbindelse med ansettelsesforhold

1. Medlemsstatene kan, ved lov eller tariffavtaler, fastsette nærmere regler for å sikre vern av rettigheter og friheter ved behandling av arbeidstakeres personopplysninger i forbindelse med ansettelsesforhold, særlig med henblikk på rekruttering, oppfyllelse av arbeidsavtaler, herunder oppfyllelse av forpliktelser fastsatt ved lov eller tariffavtaler, ledelse, planlegging og organisering av arbeidet, likestilling og mangfold samt helse og sikkerhet på arbeidsplassen, vern av arbeidsgiverens eller kundens eiendom, individuell eller kollektiv utøvelse av eller rett til å nyte godt av rettighetene og fordelene knyttet til ansettelsen samt for å avslutte ansettelsesforholdet.
2. Nevnte regler skal omfatte egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes menneskeverd, berettigede interesser og grunnleggende rettigheter, særlig med hensyn til behandlingens åpenhet, overføring av personopplysninger internt i et konsern eller en gruppe av foretak som utøver en felles økonomisk virksomhet, og overvåkingssystemer på arbeidsplassen.
3. Medlemsstatene skal senest 25. mai 2018 underrette Kommisjonen om de lovbestemmelser de vedtar i henhold til nr. 1, og uten opphold om eventuelle senere endringer som påvirker dem.

Artikkel 89. Garantier og unntak ved behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål

1. Behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål skal omfattes av nødvendige garantier i samsvar med denne forordning for å sikre den registrertes rettigheter og friheter. Nevnte garantier skal sikre at det er innført

tekniske og organisatoriske tiltak for særlig å sikre at prinsippet om dataminimering overholdes. Nevnte tiltak kan omfatte pseudonymisering, forutsatt at nevnte formål kan oppfylles på denne måten. Dersom nevnte formål kan oppfylles ved viderebehandling som ikke gjør det mulig eller ikke lenger gjør det mulig å identifisere de registrerte, skal formålene oppfylles på denne måten.
2. Når personopplysninger behandles for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål, kan det i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett fastsettes unntak fra rettighetene nevnt i artikkel 15, 16, 18 og 21, med forbehold for vilkårene og garantiene nevnt i nr. 1 i denne artikkel, i den grad det er sannsynlig at slike rettigheter vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad vil hindre oppfyllelsen av de spesifikke formålene, og slike unntak er nødvendig for å oppfylle nevnte formål.
3. Når personopplysninger behandles for arkivformål i allmennhetens interesse, kan det i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett fastsettes unntak fra rettighetene nevnt i artikkel 15, 16, 18, 19, 20 og 21, med forbehold for vilkårene og garantiene nevnt i nr. 1 i denne artikkel, i den grad det er sannsynlig at slike rettigheter vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad vil hindre oppfyllelsen av de spesifikke formålene, og slike unntak er nødvendig for å oppfylle nevnte formål.
4. Når en behandling nevnt i nr. 2 og 3 samtidig har andre formål, får unntakene anvendelse bare på behandling for formålene nevnt i disse numre.

Artikkel 90. Taushetsplikt

1. Medlemsstatene kan vedta særlige regler for å fastsette tilsynsmyndighetenes myndighet omhandlet i artikkel 58 nr. 1 bokstav e) og f) i forbindelse med behandlingsansvarlige eller databehandlere som i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett eller regler fastsatt av nasjonale vedkommende organer omfattes av yrkesmessig taushetsplikt eller annen tilsvarende taushetsplikt, dersom det er nødvendig og står i et rimelig forhold til behovet for å bringe retten til vern av personopplysninger i samsvar med nevnte taushetsplikt. Nevnte regler får bare anvendelse på personopplysninger som den behandlingsansvarlige eller databehandleren har mottatt som følge av, eller har innhentet i forbindelse med, en aktivitet som omfattes av nevnte taushetsplikt.
2. Medlemsstatene skal senest 25. mai 2018 underrette Kommisjonen om de regler de vedtar i henhold til nr. 1, og uten opphold om eventuelle senere endringer som påvirker dem.

Artikkel 91. Eksisterende regler om vern av personopplysninger for kirker og religiøse sammenslutninger

1. Dersom kirker og religiøse sammenslutninger eller samfunn i en medlemsstat på tidspunktet for ikrafttredelsen av denne forordning anvender omfattende regler om vern av fysiske personer med hensyn til behandling, kan nevnte regler fortsatt anvendes, forutsatt at de bringes i samsvar med denne forordning.
2. Kirker og religiøse sammenslutninger som anvender omfattende regler i samsvar med nr. 1 i denne artikkel, skal være underlagt tilsyn av en uavhengig tilsynsmyndighet, som kan være spesifikk, forutsatt at den oppfyller vilkårene fastsatt i kapittel VI i denne forordning.

KAPITTEL X Delegerte rettsakter og gjennomføringsrettsakter

Artikkel 92. Utøvelse av delegert myndighet

1. Myndigheten til å vedta delegerte rettsakter gis Kommisjonen med forbehold for vilkårene fastsatt i denne artikkel.
2. Den delegerte myndigheten nevnt i artikkel 12 nr. 8 og artikkel 43 nr. 8 gis Kommisjonen på ubestemt tid fra 24. mai 2016.
3. Den delegerte myndigheten nevnt i artikkel 12 nr. 8 og artikkel 43 nr. 8 kan når som helst tilbakekalles av Europaparlamentet eller Rådet. En beslutning om tilbakekalling innebærer at den delegerte myndigheten som angis i beslutningen, opphører å gjelde. Den får anvendelse dagen etter at den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende* eller på et senere tidspunkt angitt i beslutningen. Den berører ikke gyldigheten av delegerte rettsakter som allerede er i trådt i kraft.
4. Så snart Kommisjonen vedtar en delegert rettsakt, skal den underrette Europaparlamentet og Rådet samtidig om dette.
5. En delegert rettsakt vedtatt i henhold til artikkel 12 nr. 8 og artikkel 43 nr. 8 skal tre i kraft bare dersom verken Europaparlamentet eller Rådet har gjort innsigelse mot rettsakten innen en frist på tre måneder etter at Europaparlamentet og Rådet ble underrettet om rettsakten, eller dersom både Europaparlamentet og Rådet innen utløpet av denne fristen har underrettet Kommisjonen om at de ikke kommer til å gjøre innsigelse. Fristen forlenges med tre måneder på Europaparlamentets eller Rådets initiativ.

Artikkel 93. Komitéprosedyre

1. Kommisjonen skal bistås av en komité. Nevnte komité skal være en komité i henhold til forordning (EU) nr. 182/2011.
2. Når det vises til dette nummer, får artikkel 5 i forordning (EU) nr. 182/2011 anvendelse.
3. Når det vises til dette nummer, får artikkel 8 sammenholdt med artikkel 5 i forordning (EU) nr. 182/2011 anvendelse.

KAPITTEL XI Sluttbestemmelser

Artikkel 94. Oppheving av direktiv 95/46/EF

1. Direktiv 95/46/EF oppheves med virkning fra 25. mai 2018.
2. Henvisninger til det opphevede direktiv skal forstås som henvisninger til denne forordning. Henvisninger til arbeidsgruppen for personvern i forbindelse med behandling av personopplysninger nedsatt ved artikkel 29 i direktiv 95/46/EF skal forstås som henvisninger til Det europeiske personvernråd nedsatt ved denne forordning.

Artikkel 95. Forhold til direktiv 2002/58/EF

Ved denne forordning skal det ikke innføres ytterligere forpliktelser for fysiske eller juridiske personer når det gjelder behandling i forbindelse med levering av offentlig tilgjengelige elektroniske kommunikasjonstjenester i offentlige kommunikasjonsnett i Unionen med hensyn til aspekter der de er underlagt særlige forpliktelser med samme formål som det som er fastsatt i direktiv 2002/58/EF.

Artikkel 96. Forhold til tidligere inngåtte avtaler

Internasjonale avtaler som omfatter overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner, som medlemsstatene har inngått før 24. mai 2016, og som er i samsvar med unionsretten som gjaldt før nevnte dato, får fortsatt anvendelse fram til de endres, erstattes eller oppheves.

Artikkel 97. Kommisjonens rapporter

1. Kommisjonen skal senest 25. mai 2020 og deretter hvert fjerde år framlegge en rapport om vurderingen og gjennomgåelsen av denne forordning for Europaparlamentet og Rådet. Rapportene skal offentliggjøres.
2. I forbindelse med vurderingene og gjennomgåelsene nevnt i nr. 1 skal Kommisjonen særlig undersøke hvordan det følgende anvendes og fungerer:

a. kapittel V om overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner, særlig med hensyn til beslutninger som er truffet i henhold til artikkel 45 nr. 3 i denne forordning, og beslutninger som er truffet på grunnlag av artikkel 25 nr. 6 i direktiv 95/46/EF,
b. kapittel VII om samarbeid og ensartet anvendelse.

3. Med hensyn til nr. 1 kan Kommisjonen anmode om informasjon fra medlemsstater og tilsynsmyndigheter.
4. Når Kommisjonen foretar vurderingene og gjennomgåelsene nevnt i nr. 1 og 2, skal den ta hensyn til holdningene og konklusjonene fra Europaparlamentet, Rådet og andre relevante organer eller kilder.
5. Kommisjonen skal ved behov framlegge egnede forslag til endring av denne forordning, idet det tas særlig hensyn til utviklingen innen informasjonsteknologi og de framskrittene som har funnet sted i informasjonssamfunnet.

Artikkel 98. Gjennomgåelse av andre EU-rettsakter om vern av personopplysninger

Dersom det er relevant, skal Kommisjonen framlegge forslag til regelverk med henblikk på endring av andre EU-rettsakter om vern av personopplysninger for å sikre et enhetlig og ensartet vern av fysiske personer i forbindelse med behandling. Dette skal særlig gjelde reglene for vern av fysiske personer i forbindelse med behandling som utføres av EUs institusjoner, organer, kontorer og byråer, og for fri utveksling av slike opplysninger.

Artikkel 99. Ikrafttredelse og anvendelse

1. Denne forordning trer i kraft den 20. dag etter at den er kunngjort i *Den europeiske unions tidende*.

2. Den får anvendelse fra 25. mai 2018.
Denne forordning er bindende i alle deler og kommer direkte til anvendelse i alle medlemsstater.
Utferdiget i Brussel 27. april 2016.

For Europaparlamentet	*For Rådet*
M. SCHULZ	J.A. HENNIS-PLASSCHAERT
Formann	*President*

Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven)

Kapittel 1 Grunnleggende bestemmelser om opphavsrett til åndsverk

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å

a. gi rettigheter til de som skaper, fremfører eller investerer i åndsverk eller nærstående prestasjoner og arbeider, og slik også gi insentiv til kulturell produksjon
b. avgrense rettighetene med sikte på å ivareta en rimelig balanse mellom rettighetshavernes interesser på den ene siden og brukernes og allmennhetens interesser på den andre siden, slik at åndsverk og nærstående prestasjoner og arbeider kan brukes der dette ut fra samfunnsmessige hensyn er rimelig, som bruk innen det private området og av hensyn til informasjons- og ytringsfriheten
c. legge til rette for at det på en enkel måte kan avtales bruk av åndsverk og nærstående prestasjoner og arbeider.

§ 2. Opphavsrett til åndsverk

Den som skaper et åndsverk, har opphavsrett til verket, og betegnes som opphaver.

Med åndsverk forstås i denne loven litterære eller kunstneriske verk av enhver art, som er uttrykk for original og individuell skapende åndsinnsats, slik som

a. tekster av alle slag, blant annet av skjønnlitterær og faglitterær art

b. muntlige foredrag
c. sceneverk, både dramatiske, musikkdramatiske og koreografiske verk, pantomimer og hørespill
d. musikkverk, med eller uten tekst
e. filmverk
f. fotografiske verk
g. malerier, tegninger, grafikk og lignende billedkunst
h. skulptur av alle slag
i. bygningskunst, både tegninger og modeller, og selve byggverket
j. billedvev og gjenstander av kunsthåndverk og kunstindustri, både forbildet og selve verket
k. kart, samt tegninger og grafiske og plastiske avbildninger av vitenskapelig eller teknisk art
l. datamaskinprogrammer
m. oversettelser og andre bearbeidelser av verk som er nevnt foran.

For fotografiske bilder som ikke er åndsverk gjelder § 23.

§ 3. Opphavsrettens innhold

Opphavsretten gir enerett til å råde over åndsverket ved å

a. fremstille varig eller midlertidig eksemplar av åndsverket, uavhengig av på hvilken måte og i hvilken form dette skjer
b. gjøre verket tilgjengelig for allmennheten.

Verket gjøres tilgjengelig for allmennheten når

a. eksemplar av verket frembys til salg, utleie eller utlån eller på annen måte spres til allmennheten
b. eksemplar av verket vises offentlig uten bruk av tekniske hjelpemidler
c. verket fremføres offentlig
d. verket overføres til allmennheten, i tråd eller trådløst, herunder når verket kringkastes eller stilles til rådighet på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket.

Det er ikke tillatt å strømme eller på annen måte bruke åndsverk som åpenbart i strid med denne loven er gjort tilgjengelig for allmennheten på Internett eller annet elektronisk kommunikasjonsnett når bruk fra den ulovlige kilden er egnet til å skade opphavers økonomiske interesser i vesentlig grad.

Vederlag og erstatning etter § 81 kan bare ilegges ved forsettlig overtredelse av bestemmelsen i dette ledd.

Enerett etter første ledd omfatter åndsverket i opprinnelig eller endret skikkelse, i oversettelse eller annen bearbeidelse, i annen litteratur- eller kunstart eller i annen teknikk.

§ 4. Visse midlertidige eksemplar

Når tilfeldig eller forbigående fremstilling av midlertidige eksemplar utgjør en integrert og vesentlig del av en teknisk prosess og har som eneste formål å muliggjøre

a. lovlig bruk av et verk, eller
b. en overføring i nettverk av et mellomledd på vegne av tredjeparter,

omfattes slik eksemplarfremstilling ikke av eneretten etter § 3, med mindre den har selvstendig økonomisk betydning.

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke for datamaskinprogrammer og databaser.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 49 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1685).

§ 5. Rett til navngivelse og vern mot krenkende bruk (ideelle rettigheter)

Ved fremstilling av eksemplar av åndsverk og når verket gjøres tilgjengelig for allmennheten, har opphaveren krav på å bli navngitt slik som god skikk tilsier såfremt navngivelse er praktisk mulig.

Et verk må ikke endres eller gjøres tilgjengelig for allmennheten på en måte eller i en sammenheng som er krenkende for opphaverens eller verkets anseelse eller egenart.

Opphaveren kan ikke fraskrive seg retten etter første og andre ledd, med mindre det gjelder en bruk av verket som er avgrenset etter art og omfang.

Dersom et verk gjøres tilgjengelig på slik krenkende måte eller i sammenheng som nevnt i andre ledd, har opphaveren, selv om det er gitt samtykke til bruken, rett til å kreve at det ikke skjer under opphaverens navn eller at det på en tilfredsstillende måte angis at endringene ikke skriver seg fra opphaveren. Opphaveren kan ikke gi avkall på denne retten.

§ 6. Bearbeidelser mv.

Den som oversetter eller på annen måte bearbeider et åndsverk eller overfører det til en annen litterær eller kunstnerisk form, har opphavsrett til verket i denne skikkelse, men kan ikke råde over det i strid med opphavsretten til originalverket.

Opphavsrett er ikke til hinder for at det skapes nye og selvstendige verk gjennom å benytte eksisterende verk. Opphavsretten til det nye verket er i så fall ikke avhengig av opphavsretten til originalverket.

§ 7. Samleverk

Den som ved å sammenstille flere åndsverk eller deler av åndsverk skaper et samleverk, har opphavsrett til samleverket, men denne retten gjør ingen innskrenkning i opphavsretten til de enkelte verk som samleverket består av.

§ 8. Fellesverk

Er et åndsverk skapt ved felles skapende åndsinnsats fra flere opphavere uten at den enkeltes bidrag kan skilles ut som selvstendige verk, får de opphavsrett til verket i fellesskap.

Til verkets første offentliggjøring kreves samtykke fra alle opphaverne, hvis de ikke uttrykkelig eller stilltiende har samtykket på forhånd. Det samme gjelder offentliggjøring av verket på annen måte eller i en annen form enn tidligere. Ny offentliggjøring på samme måte kan derimot hver av opphaverne forlange eller gi samtykke til.

Enhver av opphaverne kan reise søksmål om inngrep i rettighetene, og enhver av dem anses som fornærmet.

§ 9. Ukjent opphaver

Er et verk lovlig gjort tilgjengelig for allmennheten uten at opphaveren er navngitt eller kan identifiseres på annen måte, kan utgiveren handle på opphaverens vegne inntil opphaverens identitet blir kjent. Er heller ikke utgiveren navngitt, kan forleggeren, eller annen med tilsvarende funksjon, handle på opphaverens vegne.

§ 10. Offentliggjøring og utgivelse

Et åndsverk er offentliggjort når det lovlig er gjort tilgjengelig for allmennheten.

Et åndsverk er utgitt når et rimelig antall eksemplar av verket med samtykke av opphaveren er brakt i handelen, eller på annen måte er spredt blant allmennheten. Et åndsverk er også utgitt når det med opphaverens samtykke er gjort tilgjengelig for allmennheten på Internett, i annet elektronisk kommunikasjonsnett eller i database, på en slik måte at brukeren kan fremstille eksemplar av verket og selv velger tid og sted for tilgangen til verket.

§ 11. Opphavsrettens vernetid

Vernetiden for opphavsrett varer i opphaverens levetid og 70 år etter

a. utløpet av opphaverens dødsår for verk med én opphaver
b. utløpet av den lengstlevende opphavers dødsår for fellesverk etter § 8
c. utløpet av dødsåret for den lengstlevende av hovedregissøren, forfatteren av filmmanuskript, dialogforfatteren og komponisten av musikk som er frembrakt med henblikk på filminnspillingen for filmverk
d. utløpet av dødsåret for den lengstlevende av tekstforfatteren og komponisten for musikkverk der både tekst og musikk er frembrakt med henblikk på verket.

§ 12. Vernetid for anonyme åndsverk

Når et verk er offentliggjort uten at opphaveren er navngitt eller kan identifiseres på annen måte, varer opphavsretten i 70 år etter utløpet av det året da verket først ble offentliggjort. Består verket av flere deler, regnes vernetiden særskilt for hver enkelt del. Opphavsretten til verk av en ukjent opphaver varer i 70 år etter utløpet av det året verket ble skapt, dersom ikke verket offentliggjøres i løpet av dette tidsrommet.

Hvis opphaveren i løpet av dette tidsrommet blir navngitt eller identifisert på annen måte, eller hvis det blir opplyst at opphaveren er død før verket ble offentliggjort, bestemmes vernetiden etter § 11.

§ 13. Vernetid for verk som tidligere ikke er offentliggjort

Den som første gang rettmessig gjør tilgjengelig for allmennheten et åndsverk som ikke er blitt offentliggjort innen utløpet av vernetiden etter §§ 11 og 12, får samme rett som en opphaver etter § 3. Denne rett varer i 25 år etter utløpet av det året verket første gang ble gjort tilgjengelig for allmennheten.

§ 14. Åndsverk som ikke har opphavsrettslig vern

Lover, forskrifter, rettsavgjørelser og andre vedtak av offentlig myndighet er uten vern etter denne loven. Det samme gjelder forslag, utredninger, uttalelser og lignende som gjelder offentlig myndighetsutøvelse, og er avgitt av offentlig myndighet, offentlig oppnevnt råd eller utvalg, eller utgitt av det offentlige. Tilsvarende er offisielle oversettelser av slike tekster uten vern etter denne loven.

Åndsverk som ikke er skapt særskilt til bruk i dokumenter som nevnt i første ledd, og som det siteres fra eller som gjengis i særskilt vedlegg, omfattes ikke av denne bestemmelsen. Første ledd gjelder heller ikke lyrikk, musikkverk eller kunstverk.

§ 15. Forholdet til vern etter annen lovgivning

Registrering av et åndsverk som design innvirker ikke på verkets vern etter denne loven.

Kretsmønster til integrerte kretser omfattes ikke av denne loven, men reguleres av lov 15. juni 1990 nr. 27 om vern av kretsmønstre for integrerte kretser.

Kapittel 2 Rettigheter til utøvende kunstnere og produsenter mfl. (nærstående rettigheter)

§ 16. Utøvende kunstneres enerett

En utøvende kunstner har enerett til å råde over sin fremføring av et verk eller tradisjonsuttrykk ved å

a. gjøre varig eller midlertidig opptak av fremføringen
b. fremstille varig eller midlertidig eksemplar av et opptak av fremføringen

c. gjøre fremføringen eller opptak av den tilgjengelig for allmennheten. For offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak gjelder likevel bestemmelsene i § 21, med mindre overføringen skjer på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket.

Vernet etter denne bestemmelsen varer i 50 år etter utløpet av det året fremføringen fant sted. Dersom en film utgis eller offentliggjøres i løpet av tidsrommet nevnt i første punktum i leddet her, varer vernet i 50 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort. Dersom et lydopptak utgis eller offentliggjøres i løpet av tidsrommet nevnt i første punktum i leddet her, varer vernet i 70 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort.

Når eksemplar av et opptak som gjengir en utøvende kunstners fremføring av et verk eller tradisjonsuttrykk med kunstnerens samtykke er solgt eller på annen måte overdratt innenfor EØS-området, kan eksemplaret spres videre på annen måte enn ved utleie.

Når ikke annet er avtalt, omfatter en avtale om innspilling på film av en utøvende kunstners fremføring, også retten til å leie ut eksemplar av filmen.

Bestemmelsene i § 3 første til tredje ledd, §§ 4, 5, 8 til 10, 25, 26, 29, 30, 33 til 36, 40, 43 til 55, 56 a, 57, 58, 62 til 70 og 75 til 77 gjelder tilsvarende. Endret ved lover 28 mai 2021 nr. 49 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1685), 4 juni 2021 nr. 58 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1779).

§ 17. Heving av avtale om rettigheter til lydopptak

En utøvende kunstner som har overdratt rettigheter til et lydopptak til en produsent, kan heve avtalen når det er gått 50 år etter utløpet av det året lydopptaket første gang ble utgitt, eller dersom utgivelse ikke har funnet sted, etter utløpet av det året lydopptaket på annen måte ble offentliggjort, hvis produsenten ikke

a. tilbyr et tilstrekkelig antall eksemplar av lydopptaket for salg, og
b. stiller lydopptaket til rådighet på en slik måte at allmennheten selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket.

Den utøvende kunstneren må varsle produsenten om at hevingsretten etter paragrafen her vil benyttes. Dersom produsenten ikke utfører handlingene som nevnt i første ledd bokstav a og b innen ett år etter å ha mottatt varsel, kan avtalen heves.

Hvis flere utøvende kunstnere medvirker på et lydopptak, må alle være enig

om det dersom avtalen skal heves. Når flere har medvirket på et lydopptak skal produsenten, dersom en utøvende kunstner anmoder om det, gi opplysninger om hvem som har rettigheter til opptaket.

Hvis en avtale heves etter denne bestemmelsen, opphører produsentens rettigheter etter § 20 og § 21 til lydopptaket som avtalen gjelder.

Det kan ikke gis avkall på retten til å heve avtalen etter denne paragrafen.

§ 18. Utøvende kunstners rett til tilleggsvederlag

En utøvende kunstner som har overdratt rettigheter til et lydopptak til en produsent og har avtalt engangsvederlag, har rett til et tilleggsvederlag fra produsenten for hvert hele år som følger når det er gått 50 år etter utløpet av det året lydopptaket første gang ble utgitt, eller dersom utgivelse ikke har funnet sted, etter utløpet av det året lydopptaket på annen måte ble offentliggjort.

For hvert lydopptak skal det samlede årlige tilleggsvederlaget svare til 20 prosent av produsentens inntekter fra eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring av lydopptaket i året forut for det år som vederlaget skal betales for. Inntekter fra utleie, kompensasjon for eksemplarfremstilling til privat bruk etter § 26 fjerde ledd og vederlag for offentlig fremføring og overføring til allmennheten etter § 21 tas ikke med i beregningen av vederlaget.

Overfor de vederlagspliktige må vederlaget gjøres gjeldende gjennom en oppkrevings- og fordelingsorganisasjon som er godkjent av departementet på grunnlag av at den representerer et betydelig antall utøvende kunstnere som medvirker på lydopptak som brukes i Norge, og er egnet til å forvalte rettighetene på området. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om godkjenning av oppkrevings- og fordelingsorganisasjon og administrering av ordningen.

Etter anmodning fra en utøvende kunstner eller godkjent oppkrevings- og fordelingsorganisasjon skal en produsent av lydopptak utlevere enhver opplysning som er nødvendig for å sikre at det årlige tilleggsvederlaget blir betalt.

Det kan ikke gis avkall på retten til tilleggsvederlag etter denne paragrafen.

§ 19. Avtale om løpende vederlag

Hvis en utøvende kunstner har overdratt rettigheter til et lydopptak til en produsent og avtalt løpende vederlag, skal verken forskuddsbetaling eller kontraktsmessige fradrag trekkes fra løpende vederlag for tiden som følger når det er gått 50 år etter utløpet av det året lydopptaket første gang ble utgitt,

eller dersom utgivelse ikke har funnet sted, etter utløpet av det året lydopptaket på annen måte ble offentliggjort. Fradrag kan likevel skje dersom kunstneren uttrykkelig har godkjent det.

§ 20. Produsenters enerett

En produsent av lydopptak og film har enerett til å råde over opptaket ved å fremstille varig eller midlertidig eksemplar av det og å gjøre opptaket tilgjengelig for allmennheten. For offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak gjelder likevel bestemmelsene i § 21, med mindre overføringen skjer på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket.

Vernet etter denne bestemmelsen varer i 50 år etter utløpet av det året innspillingen fant sted. Dersom en film i løpet av tidsrommet nevnt i første punktum i leddet her, utgis eller offentliggjøres, varer vernet i 50 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort. Dersom et lydopptak i løpet av tidsrommet nevnt i første punktum i leddet her utgis, varer vernet i 70 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble utgitt. For lydopptak som ikke utgis, men i det samme tidsrommet på annen måte offentliggjøres, varer vernet i 70 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble offentliggjort.

Når eksemplar av et lydopptak eller en film med produsentens samtykke er solgt eller på annen måte overdratt innenfor EØS-området, kan eksemplaret spres videre på annen måte enn ved utleie.

Bestemmelsene i § 3 første til tredje ledd, §§ 4, 9, 10, 26, 29, 30, 33 til 36, 40, 43 til 55, 56 a, 57, 58 og 62 til 66 gjelder tilsvarende.
Endret ved lover 28 mai 2021 nr. 49 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1685), 4 juni 2021 nr. 58 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1779).

§ 21. Vederlag for offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak

Lydopptak av utøvende kunstneres prestasjoner kan mot vederlag gjøres tilgjengelig for allmennheten ved offentlig fremføring og overføring til allmennheten. Dette gjelder ikke for overføring på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket.

Både produsenten av opptaket og de utøvende kunstnere hvis fremføring gjengis, har krav på vederlag. Har to eller flere kunstnere samvirket ved fremføringen, må de gjøre vederlagskravet gjeldende i fellesskap. Overfor de vederlagspliktige må vederlagskravet gjøres gjeldende gjennom oppkrevings-

og fordelingsorganisasjon som er godkjent av departementet. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om oppkreving og fordeling av vederlag. Vederlagets størrelse skal fastsettes uavhengig av avgiftsplikten etter § 3 i lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner mv.

Rettighetshavere som ikke er medlem av organisasjon godkjent etter andre ledd, må selv fremsette krav på vederlag overfor organisasjonen. Kravet må fremsettes innen tre år etter utløpet av det året opptaket ble fremført eller overført. Vederlag for videresending kan uansett fordeles etter prinsippene i § 64.

Bestemmelsene i §§ 5, 29, 30, 36, 40 og 43, jf. §§ 25, og 75 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Det som er bestemt i denne paragrafen gjelder ikke for lydopptak som inngår i film, dersom den ellers vederlagspliktige bruk av lydopptaket allerede er klarert ved overføringen til filmen. For offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak som ikke er vernet etter denne loven, gjelder lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner mv.

Vederlagsplikt etter denne paragrafen gjelder i 70 år etter utløpet av det året opptaket første gang ble utgitt eller offentliggjort.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 49 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1685).

§ 22. Kringkastingsforetaks rettigheter

En kringkastingssending eller deler av den må ikke uten kringkastingsforetakets samtykke

a. opptas på innretning som kan gjengi den
b. utsendes trådløst eller videresendes til allmennheten ved tråd
c. på annen måte i ervervsøyemed gjøres tilgjengelig for allmennheten.

Er en sending tatt opp på innretning som nevnt i første ledd, må den ikke uten kringkastingsforetakets samtykke overføres til en annen innretning før 50 år er gått etter utløpet av det året den første sendingen fant sted.

Departementet kan i forskrift fastsette vilkår for overføring av kringkastingssending direkte innen en bedrift eller annen virksomhet gjennom radio- eller fjernsynsmottaker.

Uten hinder av denne bestemmelsen kan et fjernsynsselskap som er etablert innenfor EØS-området, i sine generelle nyhetssendinger vederlagsfritt sende korte utdrag fra begivenheter av stor interesse for allmennheten, som et annet

fjernsynsselskap har eksklusive rettigheter til å sende fra. Korte utdrag fra slik begivenhet skal ikke være lengre enn det nyhetsformålet tilsier, og kan uansett ikke overstige 90 sekunder. Utdrag kan bare gjengis så lenge begivenheten har nyhetsinteresse. Utdragets kilde skal angis med mindre det av praktiske grunner er umulig, og den opprinnelige sendingens karakter må ikke forandres eller forringes. Etter at fjernsynsselskapet har sendt utdrag i kringkastingssending, kan selskapet gjøre den samme nyhetssendingen som utdraget inngår i, tilgjengelig som audiovisuell bestillingstjeneste.

Bestemmelsene i §§ 4, 9, 10, 26, 29, 30, 33 til 36, § 40 første ledd bokstav a, §§ 43 til 45, 48, 49, 54, 55, 56 a, 58, 62 og § 65 første til tredje ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 4 juni 2021 nr. 58 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1779).

§ 23. Eneretten til fotografiske bilder

Den som lager et fotografisk bilde, har enerett til å fremstille eksemplar av det, enten det skjer ved fotografering, trykk, tegning eller på annen måte, og gjøre det tilgjengelig for allmennheten. Med fotografisk bilde menes bilde som er frembrakt ved bruk av kamera eller ved annen teknikk som kan likestilles med fotografering.

Eneretten til et fotografisk bilde varer i fotografens levetid og 15 år etter utløpet av fotografens dødsår, men likevel minst 50 år fra utløpet av det året bildet ble laget. Har to eller flere eneretten sammen, løper vernetiden fra utløpet av dødsåret for den lengstlevende.

Vernetiden for fotografisk bilde med ukjent fotograf varer i 50 år fra utløpet av det året bildet ble laget. Dersom fotografen i dette tidsrommet blir navngitt eller identifisert på annen måte, bestemmes vernetiden etter andre ledd.

Bestemmelsene i §§ 3 første og andre ledd, 4, 5, 8 til 10, 14, 25 til 38, 40, 43 til 58, 62 til 70, 72 til 75, 77 og 105 gjelder tilsvarende for fotografiske bilder i samme utstrekning som de gjelder for fotografiske verk.

Er et fotografi gjenstand for opphavsrett, kan også denne gjøres gjeldende.

§ 24. Eneretten til databaser

Den som fremstiller en database, som for eksempel et formular, en katalog, en tabell, et program eller lignende arbeid, hvor innsamling, kontroll eller presentasjon av innholdet innebærer en vesentlig investering, har enerett til å råde over hele eller vesentlige deler av databasens innhold ved uttrekk fra eller gjenbruk av databasen.

Eneretten etter første ledd gjelder tilsvarende ved gjentatt og systematisk

uttrekk eller gjenbruk av uvesentlige deler av databasen, dersom dette utgjør handlinger som skader den normale bruken av databasen eller urimelig tilsidesetter fremstillerens legitime interesser.

Eneretten til en database som nevnt i første ledd varer i 15 år etter utløpet av det året databasen ble fremstilt. Dersom databasen i løpet av dette tidsrommet offentliggjøres, varer vernet i 15 år etter utløpet av det året databasen første gang ble offentliggjort.

Er databasen som nevnt foran, helt eller for en del gjenstand for opphavsrett, kan også denne gjøres gjeldende.

Bestemmelsene §§ 3 tredje ledd, 4, 8 til 10, 14, 26 til 29, 33 til 36, 40, 41 fjerde og femte ledd, 43 til 58 og 62 til 66 gjelder tilsvarende.

Avtale som utvider fremstillerens rett etter første ledd til en offentliggjort database kan ikke gjøres gjeldende.

Kapittel 3 Avgrensning av opphavsretten og forvaltning av rettigheter ved avtalelisens mv.

I Generelle bestemmelser

§ 25. Alminnelige bestemmelser om bruk av åndsverk etter dette kapitlet

Når åndsverk brukes med hjemmel i bestemmelsene i dette kapitlet, beholder opphaveren sine ideelle rettigheter etter § 5, med den begrensning som følger av § 39.

Når et verk gjengis offentlig etter reglene i dette kapitlet, kan det skje i det omfang og i den skikkelse formålet krever. Verkets karakter må ikke forandres eller forringes. Kilden skal alltid angis slik som god skikk tilsier.

§ 26. Kopiering til privat bruk

Når det ikke skjer i ervervsøyemed eller på grunnlag av et verk som er gjengitt i strid med denne loven, kan enkelte eksemplar av et offentliggjort verk fremstilles til privat bruk. Slike eksemplar må ikke brukes i annet øyemed.

Bestemmelsen i første ledd gir ikke rett til å

a. ettergjøre bygningskunst gjennom oppføring av byggverk
b. fremstille digitale eksemplar av datamaskinprogram
c. fremstille digitale eksemplar av databaser i digital form
d. fremstille eksemplar av kunstverk ved fotokopiering, avstøpning,

avtrykk eller tilsvarende fremgangsmåte når eksemplaret kan oppfattes som originaleksemplar.

Bestemmelsen i første ledd gir ikke rett til å la fremstillingen utføre ved fremmed hjelp når det gjelder

a. musikkverk
b. filmverk
c. skulptur, billedvev og gjenstander av kunsthåndverk og kunstindustri
d. kunstnerisk gjengivelse av andre kunstverk.

Personer med nedsatt funksjonsevne kan uten hinder av forrige punktum la fremstilling av musikk- og filmverk utføre ved fremmed hjelp som ikke medvirker i ervervsøyemed, når dette er nødvendig på grunn av den nedsatte funksjonsevnen. Med fremmed hjelp menes bistand fra en utenforstående, enten ved selve eksemplarfremstillingen eller ved at fremstillingsutstyr stilles til rådighet.

For fremstilling av eksemplar etter første ledd gis opphaverne en rimelig kompensasjon gjennom årlige bevilgninger over statsbudsjettet. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om fordeling av kompensasjonen.

Fremstilling av eksemplar på grunnlag av et verk som er gjengitt i strid med denne loven, jf. første ledd, kan bare sanksjoneres med vederlag og erstatning etter § 81 dersom overtredelsen er forsettlig.

§ 27. Spredning av eksemplar (konsumpsjon)

Er et eksemplar av et verk solgt eller på annen måte overdratt med opphaverens samtykke, kan eksemplaret spres videre blant allmennheten. Bestemmelsene gjelder bare der eksemplaret er overdratt innenfor EØS-området. Er eksemplaret overdratt utenfor dette området, er bestemmelsen i andre punktum ikke til hinder for at eksemplaret erverves av en person til privat bruk eller spres videre ved utlån eller utleie.

Bestemmelsen i første ledd gir, med unntak for byggverk og bruksgjenstander, ikke adgang til utleie. Bestemmelsen gir heller ikke adgang til utlån av maskinlesbart eksemplar av datamaskinprogram. Likestilt med leie er bytte som drives som organisert virksomhet.

§ 28. Visning av eksemplar (konsumpsjon)

Er et verk utgitt, eller har opphaveren overdratt eksemplar av et kunstverk eller et fotografisk verk, kan eksemplarene vises offentlig. Eksemplar av offentliggjort kunstverk og av offentliggjort fotografisk verk kan vises offentlig i forbindelse med undervisning.

§ 29. Sitat

Det er tillatt å sitere fra et offentliggjort verk i samsvar med god skikk og i den utstrekning formålet betinger.

§ 30. Tilfeldig eller underordnet medtakelse av et verk

Et offentliggjort verk kan medtas i verk eller annet materiale der det utgjør en del av bakgrunnen eller på tilsvarende måte spiller en tilfeldig eller underordnet rolle i sammenhengen.

§ 31. Gjengivelse av verk plassert i det offentlige rom

Et verk kan avbildes når det varig er plassert på eller ved offentlig plass eller vei eller tilsvarende offentlig tilgjengelig sted. Dette gjelder likevel ikke når verket klart er hovedmotivet, og gjengivelsen brukes ervervsmessig.

Byggverk kan fritt avbildes.

§ 32. Offentlige forhandlinger mv.

Enhver kan uten samtykke av opphaver gjøre tilgjengelig for allmennheten forhandlinger i offentlige forsamlinger, styrer, råd og lignende, i møter av valgte offentlige myndigheter, i rettssaker og på åpne møter som holdes for å behandle allmenne spørsmål, med de begrensningene som følger av § 34. En opphaver har likevel enerett til å utgi samlinger av sine egne innlegg.

§ 33. Dokumentinnsyn mv.

Vern etter denne loven er ikke til hinder for dokumentinnsyn etter

forvaltningsloven og offentleglova eller annen lovgivning.

Loven er heller ikke til hinder for at verk brukes i forbindelse med politiets kriminalitetsbekjempelse, som bevis, eller ved saksbehandling etter patentloven, designloven og varemerkeloven, eller for at verk tilgjengeliggjøres og brukes i henhold til plan- og bygningsloven § 2-4.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 52 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2937).

§ 34. Begrensninger i videre bruk av dokumenter og adgang til sitat fra ikke-offentliggjorte dokumenter

Dokumenter som er påberopt som bevis eller som sakkyndig uttalelse eller lignende i forhandlinger som nevnt i § 32, og dokumenter som det er gitt innsyn i som nevnt i § 33, kan ikke brukes i strid med denne loven.

Det kan likevel siteres fra slike dokumenter i samsvar med god skikk og i den utstrekning det er nødvendig for omtale av forhandlingene eller av sak dokumentet er av betydning for, selv om verket ikke har vært offentliggjort.

§ 35. Offentlig gjengivelse av debattprogram

Debattprogram som kringkastes og hvor allmenne spørsmål blir drøftet, kan enhver gjengi offentlig i samsvar med god skikk og i den utstrekning formålet betinger. En opphaver har likevel enerett til å utgi samlinger av sine egne innlegg.

§ 36. Gjengivelse av verk ved medias omtale av dagshending

Et verk som inngår i en dagshending kan ved medias omtale av dagshendingen gjengis i samsvar med god skikk og i den utstrekning formålet betinger.

Også et offentliggjort kunstverk, offentliggjort fotografisk verk eller offentliggjort filmverk som har tilknytning til dagshendingen uten å inngå i den, kan på samme vilkår som i første ledd gjengis mot vederlag. Dette gjelder ikke verk som er skapt i ervervsvirksomhet med henblikk på gjengivelse i media.

Når et fjernsynsselskap i medhold av § 22 fjerde ledd gjengir korte utdrag fra begivenheter av stor interesse for allmennheten kan selskapet gjengi verk som inngår i utdraget.

§ 37. Gjengivelse av kunstverk og fotografiske verk i kritisk og vitenskapelig fremstilling og biografier

Offentliggjort kunstverk og offentliggjort fotografisk verk kan gjengis i tilslutning til teksten i kritisk eller vitenskapelig fremstilling som ikke er av allmennopplysende karakter, når det skjer i samsvar med god skikk og i den utstrekning formålet betinger.

Med samme begrensning kan offentliggjort fotografisk verk mot vederlag gjengis også i kritisk eller vitenskapelig fremstilling av allmennopplysende karakter og i tilslutning til tekster bestemt til bruk i opplæring.

Offentliggjort personbilde i form av fotografisk verk kan mot vederlag gjengis i tekst av biografisk innhold.

Bestemmelsene i denne paragrafen gir ikke rett til gjengivelse i digital form, med mindre det gjelder en ikke-ervervsmessig gjengivelse etter første ledd.

§ 38. Gjengivelse av kunstverk og fotografisk verk i katalog mv.

Kunstverk og fotografisk verk som inngår i en samling eller som utstilles eller utbys til salg, kan avbildes i katalog over samlingen, i katalog over verk som utstilles eller utbys til salg, og i meddelelse om utstillingen eller salget. Katalog kan bare fremstilles ved trykking, fotokopiering eller lignende metode.

§ 39. Endring av byggverk og bruksgjenstander

Byggverk og bruksgjenstander kan endres uten opphaverens samtykke når det skjer av tekniske grunner eller av hensyn til bruken.

§ 40. Fri bruk ved seremonier, ungdomsstevner og andre tilstelninger

Et utgitt verk kan fremføres offentlig og overføres til allmennheten ved

a. religiøs seremoni eller seremoni basert på ikke-religiøse livssyn
b. ungdomsstevner og andre tilstelninger der fremføring eller overføring av åndsverk ikke er det vesentlige, hvis tilhørerne eller tilskuerne har adgang uten betaling, og tilstelningen heller ikke indirekte finner sted i ervervsøyemed.

Denne paragrafen gjelder ikke for filmverk, scenisk fremføring av sceneverk,

eller fremføring og overføring ved kringkasting.

II Bruk av datamaskinprogram og databaser

§ 41. Rett til endringer i datamaskinprogram og databaser

Den som har rett til å bruke et datamaskinprogram, kan fremstille eksemplar av, endre og bearbeide programmet i den utstrekning det er nødvendig for å bruke programmet i samsvar med dets formål, herunder også for å rette feil i programmet.

Den som har rett til å bruke et datamaskinprogram, kan fremstille sikkerhetseksemplar i den utstrekning det er nødvendig for bruken av programmet.

Den som har rett til å bruke et eksemplar av et datamaskinprogram kan, i forbindelse med slik lesning, fremvisning på skjerm, kjøring, overføring eller lagring av programmet som brukeren er berettiget til å utføre, iaktta, undersøke eller prøve ut hvordan programmet virker for å fastslå idéene og prinsippene som ligger til grunn for de enkelte deler av programmet.

Den som har rett til å bruke en database, kan foreta slike handlinger som er nødvendige for tilgang til databasens innhold og normal bruk av denne.

Bestemmelsene i andre, tredje og fjerde ledd kan ikke fravikes ved avtale.

§ 42. Omvendt utvikling av datamaskinprogram

Det er tillatt å fremstille eksemplar av et datamaskinprograms kode og oversette kodens form når dette er en forutsetning for å skaffe til veie de opplysninger som er nødvendige for å oppnå funksjonelt samvirke mellom et selvstendig utviklet datamaskinprogram og andre programmer, dersom

a. handlingene utføres av en person som har rett til å bruke et eksemplar av et datamaskinprogram, eller på dennes vegne av en person som har tillatelse til det
b. de opplysninger som er nødvendige for å oppnå funksjonelt samvirke, ikke tidligere har vært lett tilgjengelige for de personer som nevnes i bokstav a, og
c. handlingene er begrenset til de deler av det opprinnelige program som er nødvendige for å oppnå funksjonelt samvirke.

De opplysninger som er innhentet ved anvendelse av bestemmelsen i første

ledd, må ikke

a. brukes til andre formål enn å muliggjøre funksjonelt samvirke med det selvstendig utviklede datamaskinprogram
b. gis videre til andre, bortsett fra når dette er nødvendig for å muliggjøre funksjonelt samvirke med det selvstendig utviklede datamaskinprogram
c. brukes til utvikling, fremstilling eller markedsføring av et datamaskinprogram som vesentlig svarer til det opprinnelige i sin utforming, eller til noen annen handling som gjør inngrep i opphavsretten til programmet.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes ved avtale.

III Bruk av verk i undervisningsvirksomhet

§ 43. Fri bruk av verk ved undervisningsvirksomhet

Et utgitt verk kan fremføres offentlig og overføres til allmennheten ved undervisning. Har opphaveren overdratt eksemplar av et kunstverk eller fotografisk verk eller er slike verk offentliggjort, kan verket fremføres offentlig og overføres til allmennheten ved undervisning.

Første ledd gjelder ikke for

a. filmverk
b. scenisk fremføring av sceneverk
c. overføring ved kringkasting
d. fremføring og overføring innen rammen av organisert konsertvirksomhet.

Ved ervervsmessig undervisning gjelder denne paragrafen heller ikke for

a. fremføring og overføring av databaser, eller
b. annen trådbunden eller trådløs overføring til allmennheten.

Fremføring og overføring i ordinær klasseromsundervisning anses å skje innenfor det private området.

For bruk i egen undervisning kan lærere og elever gjøre opptak av sin egen fremføring av verk. Slike opptak kan ikke brukes til andre formål.

Departementet kan i forskrift bestemme at skoler og andre undervisningsinstitusjoner vederlagsfritt kan gjøre opptak av

kringkastingssending for tidsforskutt bruk.

§ 44. Tvangslisens for samleverk til bruk i undervisning mv.

I samleverk bestemt til bruk ved undervisning, religiøs seremoni eller seremoni basert på ikke-religiøse livssyn, sammenstilt av verk fra et større antall opphavere, kan det gjengis mindre deler av litterære verk og musikkverk eller slike verk av lite omfang, når fem år er gått etter utløpet av det året da verket ble utgitt. I tilslutning til teksten kan også kunstverk og fotografisk verk gjengis når fem år er gått etter utløpet av det året da verket ble offentliggjort. Verk som er utarbeidet til bruk ved undervisning, må ikke gjengis i et samleverk med samme formål. Bestemmelsene i denne paragrafen gir ikke rett til gjengivelse i digital form.

Opphaveren har krav på vederlag.

§ 45. Tvangslisens for bruk av verk ved offentlig eksamen

Av utgitt verk kan det fremstilles eksemplar til bruk ved offentlig eksamen. Opphaveren har krav på vederlag.

§ 46. Avtalelisens for bruk av verk i undervisningsvirksomhet

Til bruk i egen undervisningsvirksomhet kan det fremstilles eksemplar av utgitt verk, når betingelsene for avtalelisens etter § 63 første ledd er oppfylt eller eksemplarfremstillingen skjer etter tillatelse gitt av nemnd etter bestemmelsene i § 65 fjerde ledd. Det kan også gjøres opptak av kringkastingssending når betingelsene for avtalelisens etter § 63 første ledd er oppfylt. Dette gjelder likevel ikke der kringkastingssendingen består av filmverk som må oppfattes som også bestemt til annen bruk enn fremføring og overføring gjennom fjernsyn, med mindre det i sendingen bare er benyttet mindre deler av verket.

Opptakssentral som er godkjent av departementet, kan til bruk i undervisningsvirksomhet gjøre opptak som nevnt i første ledd, når den oppfyller betingelsene for avtalelisens etter § 63 første ledd.

Eksemplar fremstilt med hjemmel i første og andre ledd kan bare benyttes innenfor den undervisningsvirksomhet som omfattes av avtalen etter § 63.

Departementet kan gi forskrifter om oppbevaring og bruk av opptak etter første og andre ledd.

IV Bruk av verk i virksomheter, arkiv, bibliotek, museer mv.

§ 47. Avtalelisens for bruk av verk i institusjoner, ervervsvirksomheter mv.

Offentlige og private institusjoner, organisasjoner og ervervsvirksomheter kan til bruk innenfor sin virksomhet fremstille eksemplar av utgitt verk når de oppfyller betingelsene for avtalelisens etter § 63 første ledd. På samme vilkår kan det gjøres opptak av kringkastingssending. Dette gjelder likevel ikke der kringkastingssendingen består av filmverk som må oppfattes som også bestemt til annen bruk enn fremføring og overføring gjennom fjernsyn, med mindre det i sendingen bare er benyttet mindre deler av verket.

Eksemplar fremstilt med hjemmel i første ledd kan bare brukes innenfor den virksomhet som omfattes av avtalen etter § 63.

§ 48. Opptak for bruk i visse døgninstitusjoner

For tidsforskutt bruk i egen institusjon kan døgninstitusjoner innen helse-, sosial- eller kriminalomsorg vederlagsfritt gjøre opptak av verk som inngår i kringkastingssending. Slike opptak kan bare gjøres når institusjonens beboere vanskelig kan følge sendingen på kringkastet tidspunkt, og må slettes innen én uke etter at de ble gjort.

§ 49. Bruk av verk i arkiv, bibliotek, museer mv.

Departementet kan i forskrift gi regler om rett for arkiv, bibliotek, museer og undervisnings- og forskningsinstitusjoner til å fremstille eksemplar av verk for konserverings- og sikringsformål, forskningsformål og andre særskilte formål. Bestemmelsen gjelder ikke for ervervsmessig bruk.

Departementet kan gi regler om at arkiv, bibliotek, museer og undervisningsinstitusjoner, ved hjelp av terminaler i egne lokaler, kan gjøre verk i samlingene tilgjengelig for enkeltpersoner når det skjer til forskningsformål eller private studieformål.

§ 50. Avtalelisens for bruk av verk i arkiv, bibliotek og museer

Arkiv, bibliotek og museer kan fremstille eksemplar av utgitte verk i samlingene og gjøre slike verk tilgjengelig for allmennheten når betingelsene for avtalelisens etter § 63 første ledd er oppfylt. Tilsvarende gjelder for

offentliggjort kunstverk og offentliggjort fotografisk verk.

V Bruk av hitteverk i kulturarvinstitusjoner mv.

§ 51. Kulturarvinstitusjoner som er omfattet av reglene om hitteverk

Følgende institusjoner med allmennyttig formål er omfattet av reglene om bruk av hitteverk etter §§ 52 til 54:

a. offentlig tilgjengelige bibliotek, utdanningsinstitusjoner og museer
b. arkiv-, film- og lydarvinstitusjoner
c. allmennkringkastingsforetak.

§ 52. Definisjon av hitteverk

Litterære verk, lydopptak og filmverk skal regnes som hitteverk dersom det ikke er mulig å finne rettighetshaveren etter at en institusjon etter § 51 har utført og dokumentert et omfattende søk etter § 54.

Der verk eller lydopptak som nevnt i første ledd har flere rettighetshavere og bare noen av dem er funnet etter at det er utført et omfattende søk, skal verket eller lydopptaket regnes som hitteverk for den del av rettighetene som tilhører de ukjente rettighetshavere. Slike verk eller lydopptak kan bare brukes som hitteverk etter § 53 dersom de kjente rettighetshavere har gitt samtykke etter § 8.

Dersom en rettighetshaver melder seg for en institusjon som nevnt i § 51, skal verket eller lydopptaket ikke lenger anses som hitteverk. Er verket eller lydopptaket tatt i bruk som hitteverk etter § 53, må bruken opphøre. En rettighetshaver til et verk eller lydopptak som er brukt som hitteverk, har krav på rimelig kompensasjon av den som har brukt verket eller lydopptaket.

Verk eller lydopptak som i henhold til lovgivningen i et land i EØS-området anses som hitteverk, skal også anses som hitteverk i Norge.

§ 53. Bruk av hitteverk

Institusjon etter § 51 kan for sine allmennyttige formål

a. fremstille eksemplar av hitteverk i samlingene for å digitalisere, indeksere, katalogisere, bevare, restaurere eller gjøre tilgjengelig for

allmennheten etter bokstav b

b. gjøre hitteverk i samlingene tilgjengelig for allmennheten på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket.

Bruk av hitteverk etter første ledd kan skje der følgende vilkår er oppfylt:

a. hitteverket har tilknytning til et land i EØS-området ved at verket enten ble utgitt eller ble utsendt i radio eller i fjernsyn for første gang i et land i EØS-området, eller med rettighetshavers samtykke ble gjort tilgjengelig for allmennheten i et land i EØS-området av en institusjon etter § 51, og det ikke er grunn til å tro at rettighetshaveren ville ha motsatt seg bruken
b. institusjonen er etablert i et EØS-land
c. inntekter fra bruk av hitteverk skal kun dekke utgifter til eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring for allmennheten av hitteverk etter denne paragrafen
d. kjente rettighetshavere navngis.

For allmennkringkastingsforetak gjelder reglene kun for bruk av hitteverk i form av lydopptak og filmverk i egne samlinger som foretaket har produsert eller fått produsert av andre før 1. januar 2003.

Institusjon etter § 51 kan, på samme vilkår som i første og andre ledd, bruke verk som inngår i et hitteverk etter § 52 med slik tilknytning til et EØS-land som følger av andre ledd bokstav a.

§ 54. Omfattende søk etter rettighetshavere mv.

Før et litterært verk, lydopptak eller filmverk kan få status som hitteverk etter § 52, skal det utføres og dokumenteres et omfattende søk i god tro etter rettighetshavere til verket eller lydopptaket. Dokumentasjon av søket skal videreformidles til Nasjonalbiblioteket.

Det omfattende søket foretas i de kilder som er relevante for den aktuelle verkstypen eller lydopptaket.

Søket skal foretas i det land innenfor EØS-området der verket eller lydopptaket første gang ble utgitt eller utsendt. Dersom verket eller lydopptaket ikke har blitt utgitt eller utsendt, men har blitt gjort tilgjengelig for allmennheten med rettighetshavers samtykke av en institusjon etter § 51, skal det søkes i det EØS-landet der institusjonen er etablert.

For filmverk der produsenten har sitt sete eller bosted i et EØS-land, skal søket foretas i dette landet.

Dersom det finnes tegn på at relevant informasjon om rettighetshaveren er

tilgjengelig i andre land enn det som fremgår av første til fjerde ledd, skal informasjonskilder derfra også undersøkes.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføring og dokumentasjon av omfattende søk og bruk av hitteverk, herunder om søkekilder og videreformidling av dokumentasjon til Nasjonalbiblioteket.

VI Bruk av verk for personer med nedsatt funksjonsevne

§ 55. Fri bruk for personer med nedsatt funksjonsevne

Av utgitt litterært verk eller musikkverk kan det i annen form enn lydopptak fremstilles eksemplar til bruk for personer med nedsatt funksjonsevne som ikke kan tilegne seg verket på vanlig måte. For rene lydopptak gjelder bestemmelsene i §§ 56 og 56 a.

Utgitt litterært verk kan gjengis på film, med eller uten lyd, bestemt til bruk for hørsels- og talehemmede.

Bestemmelsene i første og andre ledd gjelder ikke for ervervsmessig bruk, og gir heller ikke rett til kopiering av eksemplar som andre har fremstilt etter første ledd.

Endret ved lov 4 juni 2021 nr. 58 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1779).

§ 56. Tvangslisens for fremstilling og bruk av opptak for personer med nedsatt funksjonsevne

Departementet kan ved enkeltvedtak eller i forskrift bestemme at nærmere angitt organisasjon eller bibliotek for vederlagsfri bruk for personer med nedsatt funksjonsevne skal ha rett til på nærmere fastsatte vilkår å fremstille eksemplar av utgitt litterært verk gjennom opptak på innretning som kan gjengi det. I tilslutning til teksten kan offentliggjort kunstverk og offentliggjort fotografisk verk gjengis på opptaket. Opphaveren har krav på vederlag som utredes av staten. Bestemmelsen gjelder ikke for ervervsmessig bruk.

§ 56 a. Nærmere regler for gjennomføring av Marrakechtraktaten og Marrakechdirektivet

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om at nærmere angitt organisasjon kan fremstille, importere og utveksle eksemplar av offentliggjort litterært verk, herunder lydopptak, som er tilrettelagt for bruk for blinde, syns-

og lesehemmede, til berettigede enkeltpersoner og til nærmere angitt organisasjon i et annet land, herunder overføring av tilpasset åndsverk slik at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket.
Tilføyd ved lov 4 juni 2021 nr. 58 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1779).

VII Bruk av verk på det audiovisuelle området mv.

§ 57. Avtalelisens for tilgjengeliggjøring av audiovisuelle produksjoner mv.

Offentliggjorte audiovisuelle produksjoner og offentliggjorte verk som inngår i audiovisuelle produksjoner kan gjøres tilgjengelig for allmennheten ved nærmere angitt overføring i tråd eller trådløst når den som foretar tilgjengeliggjøringen oppfyller vilkårene for avtalelisens etter § 63 første ledd. Det kan også fremstilles eksemplar som er nødvendig for slik tilgjengeliggjøring. Slik avtalelisens gjelder ikke for bruk av verk der det er inngått avtale direkte med opphaveren.

Avtalelisensen gjelder heller ikke dersom opphaveren overfor noen av partene i avtalen har nedlagt forbud mot slik bruk av verket eller det ellers er særlig grunn til å anta at opphaveren motsetter seg slik bruk. Bestemmelsen i første punktum gjelder ikke for samtidig og uendret videresending av verk som lovlig inngår i kringkastingssending.

Opphaverens enerett til samtidig og uendret videresending av verk som lovlig inngår i kringkastingssending, kan bare utøves gjennom organisasjon som kan inngå avtale etter § 63. Det gjelder likevel ikke for kringkastingsforetaks rettigheter i sine sendinger.

Ved satellittkringkasting får bestemmelsen ikke anvendelse med mindre sendingen av samme kringkastingsforetak samtidig kringkastes her i riket over jordbundet nett. Ved slik kringkasting gjelder bestemmelsen heller ikke for sceneverk og filmverk.

Bestemmelsen gjelder tilsvarende for radioproduksjoner.

§ 58. Midlertidige (efemære) opptak

Kringkastingsforetak kan, ved egne hjelpemidler og til bruk ved egne sendinger, ta opp åndsverk på innretninger som kan gjengi dem når de for øvrig har rett til å ta verket med i sine sendinger. Retten til å gjøre slike opptak av verk tilgjengelig for allmennheten avhenger av de ellers gjeldende regler. Departementet kan gi nærmere forskrifter om bruk og oppbevaring av slike opptak.

Bestemmelsen i første ledd gir ikke rett til å sammenstille film og lyd ved å overføre lydopptak til filmen, med mindre fremføring ved opptaket inngår i filmen.

VIII Følgerett ved videresalg av kunstverk

§ 59. Følgerett ved videresalg av kunstverk

Opphaveren har krav på følgerettsvederlag når en som yrkesmessig opptrer i kunstmarkedet og deltar som selger, kjøper eller formidler ved videresalg av originaleksemplar av opphavsrettslig vernede kunstverk som malerier, kollasjer, tegninger, stikk, trykk, litografier, skulpturer, billedtepper, keramikk, glasskunst og fotografiske verk. Som originaleksemplar regnes eksemplar av kunstverk som er utført i et begrenset antall av kunstneren selv eller med kunstnerens samtykke. Bestemmelsen gjelder ikke byggverk.

Retten etter første ledd gjelder ikke videresalg fra privatpersoner til museer som er åpne for publikum og ikke driver ervervsmessig, med mindre det i handelen deltar en formidler som nevnt i første ledd.

§ 60. Beregning og innkreving av følgerettsvederlaget

Følgerettsvederlaget skal beregnes på grunnlag av salgsprisen uten merverdiavgift etter følgende satser:

a. 5 prosent av den del av salgsprisen som ikke overstiger 50 000 euro
b. 3 prosent av den del av salgsprisen som overstiger 50 000 euro, men som ikke overstiger 200 000 euro
c. 1 prosent av den del av salgsprisen som overstiger 200 000 euro, men som ikke overstiger 350 000 euro
d. 0,5 prosent av den del av salgsprisen som overstiger 350 000 euro, men som ikke overstiger 500 000 euro
e. 0,25 prosent av den del av salgsprisen som overstiger 500 000 euro.

Vederlaget skal kun betales når salgsprisen uten merverdiavgift overstiger 3 000 euro. Det totale vederlaget for et videresalg skal ikke overstige 12 500 euro.

Selgere og formidlere som nevnt i § 59 første ledd er solidarisk ansvarlige for å betale følgerettsvederlaget. Opptrer ingen av dem yrkesmessig i kunstmarkedet, er kjøperen ansvarlig for betalingen.

Overfor de vederlagspliktige må vederlagskravet gjøres gjeldende gjennom oppkrevings- og fordelingsorganisasjon som er godkjent av departementet. Når krav på vederlag etter § 59 første ledd foreldes etter reglene i foreldelsesloven, tilfaller vederlaget organisasjonen. Vederlaget skal i tilfelle brukes til å dekke organisasjonens kostnader ved oppkrevingen og fordelingen av følgerettsvederlaget eller til andre kollektive formål fastsatt i organisasjonens vedtekter.

§ 61. Ufravikelighet og opplysningsplikt mv. ved følgerett

Det kan ikke gis avkall på retten etter § 59, og den kan heller ikke overdras. Har ikke opphaveren arvinger, skal følgerettsvederlag som forfaller etter opphaverens død, tilfalle den organisasjon som til enhver tid er godkjent etter § 60 fjerde ledd. Slike midler skal brukes som nevnt i § 60 fjerde ledd andre punktum.

Selger, kjøper og formidler som nevnt i § 59 skal innen sjette termin for innbetaling av merverdiavgift, til den organisasjonen som er godkjent etter § 60 fjerde ledd, oppgi de opplysninger som er nødvendige for å sikre betaling av følgerettsvederlag for det foregående årets salg. Organisasjonen kan også kreve slike opplysninger om de tre siste årenes salg.

IX Felles bestemmelser om tvangslisens, avtalelisens, nemnd mv.

§ 62. Tvisteløsning for bruk av verk ved tvangslisens

Tvist om vederlag etter §§ 21, 36, 37, 44, 45 og 56 kan enhver av partene bringe inn for Vederlagsnemnda, som kan fastsette vederlaget på bindende måte.

Vederlagsnemnda oppnevnes av sorenskriveren i Oslo tingrett. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om nemndas virksomhet, herunder om sammensetning, saksbehandling og domstolsprøving. Departementet kan i forskrift også gi regler om at vederlagspliktige som unnlater å betale vederlag, etter begjæring fra den berettigede part, med bindende virkning kan forbys fortsatt bruk.

§ 63. Vilkår for bruk av verk ved avtalelisens

Når det foreligger avtale om bruk av verk som nevnt i §§ 46, 47, 50 eller 57, som er inngått av organisasjon som oppfyller kravene i tredje ledd, har bruker som

omfattes av avtalen rett til å bruke verk av opphavere som ikke representeres av organisasjonen (avtalelisens). Dette gjelder bare bruk på samme område, på samme måte og for verk av samme art som avtalen omfatter, og bare for bruk som skjer i samsvar med det avtalen fastsetter. Bestemmelsen gjelder ikke for kringkastingsforetaks rettigheter i sine sendinger.

Avtalelisens kan også anvendes i tilfeller som ikke omfattes av paragrafene som er nevnt i første ledd, når en bruker på et nærmere avgrenset område har inngått avtale med organisasjon som nevnt i tredje ledd om bruk av offentliggjorte verk (generell avtalelisens). Dette gjelder likevel ikke for verk der opphaveren overfor noen av partene i avtalen har nedlagt forbud mot bruk av verket, eller det ellers er særlig grunn til å anta at opphaveren motsetter seg bruk av verket.

For avtalelisens etter første og andre ledd må avtalen inngås av en organisasjon som er godkjent av Patentstyret på grunnlag av at den på området representerer et betydelig antall opphavere til verk som brukes i Norge, og er egnet til å forvalte rettighetene på området. For bruk på nærmere angitte områder kan departementet i forskrift bestemme at den organisasjonen som godkjennes, må være en felles organisasjon for de berørte rettighetshavere. Godkjenning kan trekkes tilbake dersom organisasjonen ikke lenger oppfyller kravene i dette ledd eller andre særlige grunner tilsier det. Organisasjoner som er godkjent, plikter å melde fra til Patentstyret om forhold som kan ha betydning for godkjenningen, slik som endringer med hensyn til organisasjonens representativitet.

Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) er klageinstans for enkeltvedtak fattet av Patentstyret etter tredje ledd. Søksmål kan bare reises hvis klageretten har blitt brukt og Medieklagenemnda har avgjort klagen. Søksmål rettes mot staten ved Klagenemnda for mediesaker.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kontroll med organisasjoner og fond som mottar vederlag til videre fordeling.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 49 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1685).

§ 64. Vederlag for bruk av verk ved avtalelisens

Ved bruk av verk etter § 63 er det som avtalen, Vederlagsnemnda eller organisasjonen som mottar vederlaget for bruken, bestemmer om innkreving og fordeling av vederlaget, bindende også for opphavere som ikke representeres av organisasjonen. Utenforstående opphavere skal ha samme rett som organiserte til å få del i midler og goder som utdeles fra eller som vesentlig er bekostet av vederlaget.

Uansett bestemmelsen i første ledd kan en utenforstående opphaver som

sannsynliggjør at eget verk er brukt etter § 63, kreve at vederlag for dette skal utbetales til seg. Kravet må fremsettes innen tre år etter utløpet av det året bruken fant sted, og kan bare rettes mot den organisasjonen som i medhold av § 63 har innkrevd vederlag. Vederlagets størrelse kan hver av partene kreve fastsatt etter regler som departementet gir i forskrift.

§ 65. Tvisteløsning ved avtalelisens

Kommer avtale etter §§ 46, 47, 50 og 57 ikke i stand, kan hver av partene kreve megling etter regler som departementet gir i forskrift. Er partene enige om det, kan tillatelse til og vilkår for bruken fastsettes av Vederlagsnemnda etter reglene som er gitt i medhold av § 62. Fastsettelsen får samme virkning som avtale etter § 63 første ledd.

Er partene i avtaler etter §§ 46, 47, 50 og 57 enige om det, kan tvist om tolkningen av avtalen på bindende måte avgjøres av Vederlagsnemnda etter reglene som er gitt i medhold av § 62.

Kommer avtale med kringkastingsforetak om adgang til å gjøre opptak av foretakets sendinger for slik bruk som omfattes av §§ 46 eller 47 ikke i stand, gjelder bestemmelsen i første ledd første og andre punktum tilsvarende. Ved tvist om tolkning av slik avtale får bestemmelsen i andre ledd tilsvarende anvendelse.

Kommer avtale etter § 46 ikke i stand etter at megling etter første ledd er gjennomført, kan hver av partene kreve at tillatelse til og vilkår for eksemplarfremstilling etter § 46 på bindende måte avgjøres av Vederlagsnemnda etter reglene som er gitt i medhold av § 62. Nemndsavgjørelsen får samme virkning som avtale etter § 63 første ledd. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om nemndas virksomhet, herunder om saksbehandling og domstolsprøving.

§ 66. Organisasjoners søksmålsrett

Organisasjon som kan inngå avtale etter § 63 første ledd kan, så lenge opphaveren ikke har motsatt seg det, kreve at det overfor bruker som ikke har inngått avtale som nevnt, ved dom nedlegges forbud etter § 78 mot ulovlig bruk av verk på en måte som omfattes av bestemmelsene i §§ 46, 47, 50 eller 57. Det samme gjelder overfor bruker som er part i en avtale som nevnt og som unnlater å betale det avtalte vederlag.

Organisasjon som kan inngå avtale etter § 63 første ledd kan, så lenge opphaveren ikke har motsatt seg det, også reise krav etter bestemmelsene i §§ 81 og 82 overfor den som har foretatt ulovlig bruk som nevnt i første ledd. Har

den som ulovlig har brukt et verk innfridd organisasjonens krav, kan opphaverens krav i anledning samme bruk bare rettes mot organisasjonen, som da plikter å betale hva opphaveren har krav på.

Organisasjon som kan inngå avtale etter § 63 første ledd kan, så lenge opphaveren ikke har motsatt seg det, anvende bestemmelsene i kapittel 6 om særskilte tiltak ved inngrep i opphavsrett m.m. på Internett, ved ulovlig bruk av verk som nevnt i første ledd første punktum i paragrafen her.

Kapittel 4 Opphavsrettens overgang mv.

§ 67. Alminnelige bestemmelser om overdragelse

Opphaveren kan med den begrensning som følger av § 5 helt eller delvis overdra sin rett til å råde over åndsverket.

Ved overdragelse av opphavsrett skal opphaveren ikke anses for å ha overdratt en mer omfattende rett enn det avtalen klart gir uttrykk for.

Overdragelse av eksemplar innbefatter ikke overdragelse av opphavsretten eller noen del av denne, selv om det er et originaleksemplar som overdras. Overdragelse av opphavsrett innbefatter ikke eiendomsrett til det manuskript eller annet eksemplar som utleveres i tilknytning til overdragelsen.

§ 68. Endringer og videreoverdragelse

Overdragelse av opphavsrett gir ikke rett til å endre verket med mindre annet er avtalt.

Retten kan heller ikke overdras videre uten samtykke med mindre den går inn i en forretning eller forretningsavdeling og overdras sammen med denne. Overdrageren har fortsatt ansvaret for at avtalen med opphaveren blir oppfylt.

§ 69. Rett til rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett

Når en opphaver utenfor forbrukerforhold helt eller delvis overdrar rett til å råde over et åndsverk, har opphaveren krav på rimelig vederlag fra erververen.

Ved vurderingen av hva som utgjør et rimelig vederlag, skal det blant annet legges vekt på hvilke rettigheter som overdras, hva som er vanlig på området og de konkrete forhold som gjør seg gjeldende, herunder partenes forhandlingsstyrke og formålet med den avtalte bruk. Om overdragelsen gjelder bruk i ervervsvirksomhet, skal det også legges vekt på den sannsynlige verdi av overdragelsen. Vurderingen skal baseres på forholdene på avtaletidspunktet.

Om overdragelsen gjelder rett til å gjøre et verk tilgjengelig for allmennheten ved utleie av film eller lydopptak, kan det i tillegg til momentene i andre ledd også legges vekt på utviklingen etter avtaletidspunktet.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for opphaveren.

§ 70. Avregning og kontroll

Avhenger opphaverens vederlag av erververens omsetning, salgstall eller lignende, kan opphaveren kreve at det skjer avregning minst én gang i året. Opphaveren kan også kreve at hver avregning følges av nødvendige opplysninger om de forhold som har ligget til grunn for vederlagsberegningen.

Opphaveren kan kreve at erververens regnskaper, bokføring og lagerbeholdning, samt attestasjoner fra den som har brukt verket, stilles til rådighet for en av opphaveren oppnevnt statsautorisert eller registrert revisor. Revisoren skal opplyse opphaveren om riktigheten av den avregningen som er foretatt, og om eventuelle uregelmessigheter ved den. For øvrig har revisoren taushetsplikt om alle andre forhold som revisoren blir kjent med ved gjennomgangen.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for opphaveren.

Dersom rettighetene er lisensiert fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon, gjelder også rapporteringsplikten etter lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. § 31.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 49 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1685).

§ 71. Datamaskinprogram skapt i arbeidsforhold

Opphavsrett til datamaskinprogram som er skapt av en arbeidstaker under utførelsen av oppgaver som omfattes av arbeidsforholdet, eller etter arbeidsgivers anvisninger, går over til arbeidsgiveren. Det samme gjelder adgang til endring av verket og videreoverdragelse av retten. Bestemmelsene i første og andre punktum gjelder ikke rettigheter etter § 5 eller der annet er avtalt.

§ 72. Avtaler om innspilling av filmverk

Har opphaveren overdratt rett til å bruke et verk for film, er erververen, hvis ikke annet er avtalt, pliktig til innen rimelig tid å innspille filmverket og sørge for

at det blir gjort tilgjengelig for allmennheten. Blir erververens forpliktelser vesentlig misligholdt, kan opphaveren heve avtalen, beholde mottatt honorar og kreve erstatning for skade som ikke dekkes av honoraret.

Er ikke annet avtalt, omfatter overdragelsen av rett til innspilling av et verk for film rett til å

a. fremstille eksemplar av filmverket
b. gjøre filmverket tilgjengelig for allmennheten gjennom spredning av eksemplar og ved fremføring og overføring
c. forsyne filmverket med tekster eller oversatt tale.

Bestemmelsen i andre ledd gjelder ikke musikkverk.

§ 73. Avtaler om fremføring og overføring

Overdragelse av rett til å la et verk fremføres offentlig eller overføres til allmennheten gir ikke erververen enerett, med mindre dette er avtalt. Er ikke annet bestemt, gjelder overdragelsen for tre år.

Selv om eneretten er overdratt, kan opphaveren, om ikke annet er avtalt, selv fremføre og overføre verket eller overdra retten til andre, hvis erververen i tre år på rad har unnlatt å gjøre bruk av retten.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke for filmverk.

§ 74. Forlagsavtaler

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om forlagsavtaler, herunder bestemmelser om ufravikelige vilkår i slike avtaler.

§ 75. Arv

Ved opphaverens død får reglene om arv, ektefellers felleseie og gjenlevende ektefelles rett til å sitte i uskiftet bo anvendelse på opphavsretten.

Gjennom testament kan opphaveren, med bindende virkning også for ektefelle og livsarvinger, gi bestemmelser om utøvelse av opphavsretten eller overlate til en annen å gi slike bestemmelser.

Er opphavsretten ved arv fra opphaveren gått over til flere i fellesskap, kreves samtykke fra alle arvingene til verkets første offentliggjøring hvis de eller opphaveren ikke uttrykkelig eller stilltiende har samtykket på forhånd. Ved spørsmål om offentliggjøring av verket på annen måte eller i en annen form enn tidligere er det likevel tilstrekkelig at det er gitt samtykke fra arvinger som

regnet etter arvelodd utgjør et flertall. Ny offentliggjøring på samme måte kan hver av arvingene forlange eller gi samtykke til. Enhver av arvingene kan reise søksmål om inngrep i rettighetene, og enhver av dem anses som fornærmet. Dette leddet gjelder bare der ikke annet følger av bestemmelser etter andre ledd.

Gjenlevende ektefelle og enhver av opphaverens slektninger i rett opp- eller nedstigende linje, søsken, eller den som er oppnevnt i medhold av andre ledd, kan reise søksmål om overtredelse av bestemmelsene i andre ledd eller §§ 5 og 25 andre ledd, og enhver av disse anses som fornærmet.

§ 76. Opphavsretten og formuesforholdet mellom ektefeller

Uten hensyn til hvordan formuesforholdet mellom ektefellene er ordnet, har en opphaver som er gift, alltid enerådigheten over sin opphavsrett.

Skiftes felleseie mens opphaveren lever, skal opphavsretten holdes utenfor skiftet.

§ 77. Utlegg og annen tvangsforfølgning

Opphavsretten kan ikke være gjenstand for utlegg eller annen tvangsforfølgning fra kreditorene hos opphaveren selv, eller hos noen som opphavsretten er gått over til etter § 75 første ledd.

Det samme gjelder for manuskript eller tilsvarende eksemplar, plater, former eller lignende som er laget for å tjene som middel ved fremstilling av eksemplar av et bestemt kunstverk, og for kunstverk som ikke er utstilt, frembudt til salg eller på annen måte godkjent til offentliggjøring.

Kapittel 5 Straff og erstatning mv.

§ 78. Forbud mot inngrep og andre overtredelser

Den som har gjort inngrep i en annens rett eller på annen måte overtrådt denne loven, eller som har medvirket til det, kan ved dom forbys å gjenta handlingen. Den som har gjort vesentlige forberedelsestiltak med sikte på å utføre en handling som vil utgjøre en overtredelse, eller som på annen måte har opptrådt slik at det er særlig grunn til å frykte at vedkommende vil overtre loven, kan ved dom forbys å gjennomføre handlingen.

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke ved krav om at en tjenesteyter skal hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted som regulert i § 88.

§ 79. Straff

Den som begår inngrep i en annens rett eller på annen måte overtrer §§ 3, 5, 13, 16, 20 til 24, 59, 60, 99 til 107 og 108 siste ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år. Det samme gjelder den som overtrer forbud nedlagt etter § 62 eller § 108, eller bestemmelser gitt av opphaver etter § 75 andre ledd. Det samme gjelder også den som innfører eksemplar av åndsverk eller av arbeider og opptak som nevnt i §§ 16, 20, 22, 23 og 24 i den hensikt å gjøre dem tilgjengelige for allmennheten, når eksemplarene er fremstilt utenfor landet under slike forhold at en tilsvarende fremstilling her i landet ville vært i strid med denne loven.

Den som unnlater å oppgi opplysninger som nevnt i § 61 andre ledd eller unnlater å påføre opplysninger som nevnt i § 112 på et verk vedkommende forestår trykkingen av, straffes med bøter.

§ 80. Straff for grovt inngrep

Den som begår grovt inngrep i en annens rett etter §§ 3 første og andre ledd, 5, 16, 20, 22 til 24, straffes med bøter eller fengsel inntil tre år.

Ved vurderingen av om grovt inngrep foreligger, skal det særlig legges vekt på den skade som er påført rettighetshaveren og andre, herunder skade på rettighetshaverens anseelse og kommersielle omdømme, den vinning som inngriperen har oppnådd, og omfanget av inngrepet for øvrig.

§ 81. Vederlag og erstatning

Den som forsettlig eller uaktsomt gjør inngrep i en annens rett eller på annen måte overtrer denne loven, skal betale til den forurettede:

a. rimelig vederlag for bruken, samt erstatning for skade som følge av overtredelsen som ikke ville oppstått ved avtale om bruk
b. erstatning for skade som følge av overtredelsen, eller
c. vederlag svarende til vinningen som er oppnådd ved overtredelsen.

Vederlag og erstatning fastsettes etter det av grunnlagene i bokstav a til c som er gunstigst for den forurettede. Ved utmålingen av vederlag og erstatning for forsettlig eller grovt uaktsom overtredelse tas det også hensyn til ikke-økonomisk skade påført den forurettede ved overtredelsen.

Er det handlet forsettlig eller grovt uaktsomt, skal overtrederen, dersom den

forurettede krever det og i den grad det ikke fremstår som urimelig, i stedet for vederlag og erstatning fastsatt etter første ledd, betale det dobbelte av rimelig vederlag for bruken.

Første og andre ledd gjelder tilsvarende ved medvirkning.

For overtredelser som har skjedd i god tro, skal overtrederen i den grad det ikke fremstår som urimelig, betale vederlag svarende til et rimelig vederlag for bruken eller til vinningen som er oppnådd ved overtredelsen.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke bruk som nevnt i § 3 tredje ledd eller fremstilling av eksemplar på grunnlag av et verk som er gjengitt i strid med denne loven, jf. § 26 første ledd, med mindre handlingen er forsettlig. Tilsvarende gjelder ved medvirkning til slike handlinger.

Ansvar etter første og tredje ledd kan lempes etter lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning § 5-2.

§ 82. Tiltak for å hindre inngrep og andre overtredelser

For å hindre inngrep og andre overtredelser av denne loven, kan retten i den utstrekning det finnes rimelig, gi pålegg om forebyggende tiltak for produkter som utgjør inngrep i en annens rett eller andre overtredelser av denne loven, og for materialer og hjelpemidler som hovedsakelig er brukt, eller tilsiktet brukt, til å fremstille slike produkter. Slikt pålegg kan blant annet gå ut på at produkter og materialer og hjelpemidler skal

a. tilbakekalles fra handelen
b. definitivt fjernes fra handelen
c. ødelegges
d. utleveres til rettighetshaveren.

Avgjørelsen av om tiltak skal pålegges og valget mellom mulige tiltak skal skje ut fra en forholdsmessighetsvurdering. Det skal blant annet tas hensyn til overtredelsens alvorlighet, virkningene av tiltakene og tredjeparts interesser.

Første ledd gjelder tilsvarende i tilfeller som nevnt i § 78 første ledd andre punktum.

Pålegg om tiltak etter denne paragrafen skal ikke være betinget av at det ytes kompensasjon til den tiltaket retter seg mot, og påvirker ikke rett til vederlag eller erstatning etter § 81. Tiltak skal gjennomføres for saksøktes regning hvis ikke særlige grunner taler mot det.

§ 83. Tillatelse til bruk

I stedet for å fastsette tiltak etter §§ 78 og 82, kan retten når helt særlige grunner foreligger, gi tillatelse til bruk av verket eller arbeidet mot rimelig vederlag til rettighetshaveren og på passende vilkår for øvrig. Slik tillatelse kan bare gis til den som har handlet i aktsom god tro.

§ 84. Formidling av informasjon om dom i sak om inngrep og overtredelse

I dom i sak om inngrep i en annens rett eller andre overtredelser av denne loven kan retten bestemme at informasjon om dommen skal formidles på passende måte for overtrederens regning. Dette gjelder tilsvarende ved medvirkning til overtredelse og i tilfeller som nevnt i § 78 første ledd andre punktum.

§ 85. Tvungent verneting

Sivilt søksmål om inngrep i en annens rett eller andre overtredelser av denne loven må reises ved Oslo tingrett. Det samme gjelder søksmål om prøving av avgjørelse om godkjenning etter §§ 18, 21, 46, 60 og 63.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 49 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1685).

Kapittel 6 Særskilte tiltak ved inngrep i opphavsrett m.m. på Internett

I Behandling av personopplysninger og tilgang til abonnementsopplysninger

§ 86. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807).

§ 87. Tilgang til opplysninger som identifiserer innehaver av abonnement brukt ved opphavsrettsinngrep m.m.

Hvis det sannsynliggjøres at det er gjort inngrep i rettigheter etter denne loven, kan retten uten hinder av taushetsplikten etter ekomloven § 3-10, etter begjæring fra rettighetshaveren, pålegge en tilbyder av elektroniske

kommunikasjonstjenester å utlevere opplysninger som identifiserer innehaveren av abonnementet som er brukt ved inngrepet.

Før retten fatter avgjørelse i saken, skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet anmodes om å samtykke til at tilbyderen fritas fra taushetsplikten etter ekomloven § 3-10. Rettighetshaveren skal sende slik anmodning til myndigheten og legge myndighetens uttalelse frem for retten. Uttalelsen meddeles partene. Myndigheten kan bare nekte samtykke når det kan utsette staten eller allmenne interesser for skade eller virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold.

For at begjæringen skal tas til følge, må retten finne at hensynene som taler for utlevering veier tyngre enn hensynet til taushetsplikten. Ved vurderingen skal retten avveie hensynet til abonnenten mot rettighetshaverens interesse i å få tilgang til opplysningene, sett hen til inngrepets grovhet, omfang og skadevirkninger. Etter en slik avveining kan retten ved kjennelse bestemme at opplysningene skal utleveres selv om samtykke er nektet, eller at opplysningene ikke skal utleveres selv om samtykke er gitt.

Begjæringen om pålegg om utlevering av opplysninger fremsettes i prosesskriv til Oslo tingrett. Bare tilbyderen av elektroniske kommunikasjonstjenester skal angis og behandles som motpart ved slike begjæringer. Tvisteloven § 28-5 første ledd gjelder tilsvarende i sak etter paragrafen her. De øvrige bestemmelsene i tvisteloven kapittel 28 gjelder ikke.

Opplysningene skal ikke utleveres før avgjørelsen er endelig. Ved utlevering av opplysningene skal tilbyderen samtidig gi melding om utleveringen til retten. Rettighetshaveren skal gi abonnenten melding om utleveringen når det har gått én måned siden opplysningene ble utlevert. Kopi av meldingen sendes samtidig til retten. Dersom særlige grunner tilsier det, kan retten i den enkelte sak fastsette en annen frist for når abonnenten skal gis melding om utleveringen. Allmennheten skal ikke gjøres kjent med saken før tidligst én måned etter at opplysningene er utlevert og abonnenten er underrettet om utleveringen, eller mer enn seks måneder er gått siden saken ble avsluttet.

For behandling av personopplysninger som mottas i medhold av denne bestemmelsen, gjelder personopplysningsloven.

Endret ved lov 13 des 2024 nr. 76 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3095).

II Tiltak rettet mot nettsted

§ 88. Pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted der det gjøres tilgjengelig materiale som gjør inngrep i opphavsrett m.m.

Retten kan etter begjæring fra en rettighetshaver pålegge en tjenesteyter som tilbyr informasjonssamfunnstjeneste som nevnt i ehandelsloven § 1 andre ledd bokstav b, å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted der det i stort omfang gjøres tilgjengelig materiale som åpenbart gjør inngrep i rettigheter etter denne loven.

For at begjæringen skal tas til følge, må hensynene som taler for at pålegg gis, veie tyngre enn ulempene pålegget vil medføre. Ved vurderingen skal retten avveie interessene som tilsier at tilgangen til nettstedet hindres eller vanskeliggjøres mot andre interesser som berøres av et slikt pålegg, herunder interessene til den pålegget retter seg mot og innehaveren av nettstedet, og hensynet til informasjons- og ytringsfriheten. Det skal også tas hensyn til muligheten for alternative og mindre inngripende tiltak.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om hvilke pålegg som kan gis for å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted.

§ 89. Begjæringen

Begjæringen fremsettes i prosesskriv til Oslo tingrett. Begjæringen må angi alle tjenesteytere som pålegget skal omfatte som motpart. I tillegg skal innehaveren av nettstedet som begjæringen gjelder, angis som motpart. I begjæringen skal det redegjøres for de grunner den bygger på. Dokumenter som påberopes og som saksøkeren er i besittelse av, skal følge med begjæringen.

§ 90. Behandling av begjæringen

Dersom retten av eget tiltak skal avvise saken, treffer den straks avgjørelse om det. Kan feilen rettes, skal saksøkeren få en frist til å rette den. Blir feilen ikke rettet, skal saken avvises.

Dersom det bedømt på grunnlag av saksfremstillingen i begjæringen, ikke er adgang til å ta den til følge, kan den forkastes straks.

Hvis det ikke er grunnlag for å avvise eller forkaste begjæringen etter første eller andre ledd, skal begjæringen forelegges for alle tjenesteytere og innehaveren av nettstedet som den retter seg mot. Disse skal gis anledning til å uttale seg før saken avgjøres. Dersom innehaveren av nettstedet er ukjent eller

har ukjent adresse, kan saken avgjøres uten at vedkommende har hatt anledning til å uttale seg.

Retten bestemmer om saken skal avgjøres på grunnlag av skriftlig behandling eller om partene skal innkalles til muntlige forhandlinger. Skal det avholdes muntlige forhandlinger, skal samtlige parter innkalles til disse, jf. § 89. I tilfeller som nevnt i tredje ledd tredje punktum, kan muntlige forhandlinger avholdes uten at innehaveren av nettstedet innkalles.

Dersom det er fare ved opphold, kan retten treffe avgjørelse om pålegg uten at begjæringen forelegges for motpartene.

§ 91. Rettens avgjørelse

Begjæringen avgjøres ved kjennelse. Avgjørelsen skal nevne partene.

Tas begjæringen til følge, skal retten i kjennelsen angi hvilke tiltak tjenesteyterne skal iverksette for å etterkomme pålegget og innen hvilken frist tiltakene skal være iverksatt. Retten kan bestemme at pålegget skal ha begrenset varighet. Når begjæringen avgjøres uten at innehaveren av nettstedet eller tjenesteyterne har hatt anledning til å uttale seg, jf. § 90 tredje ledd tredje punktum og § 90 femte ledd, kan retten stille som vilkår for ikrafttredelse av pålegget at rettighetshaveren stiller sikkerhet for mulig erstatning til saksøkte. Retten kan bestemme at sikkerhetsstillelsen skal ha begrenset varighet. Pålegges saksøkeren å stille sikkerhet, skal retten fastsette en frist for å stille sikkerheten. Pålegget trer ikke i kraft før sikkerhet er stilt.

Tvangsfullbyrdelsesloven § 3-4 gjelder tilsvarende i saker om pålegg etter dette kapitlet. Sikkerhet som saksøkeren har stilt for mulig erstatning til saksøkte, kan begjæres frigitt når det er gått mer enn tre måneder etter at saksøkte fikk underretning om at pålegget er falt bort eller opphevet uten at det er fremmet krav om erstatning for retten.

Når retten har besluttet pålegg etter fremgangsmåten i § 90 tredje ledd tredje punktum eller § 90 femte ledd, skal en saksøkt som har rett til å begjære etterfølgende forhandlinger etter § 92, opplyses om dette.

§ 92. Etterfølgende forhandlinger

Når retten har gitt pålegg om tiltak for å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til et nettsted uten at innehaveren av nettstedet har hatt anledning til å uttale seg, jf. § 90 tredje ledd tredje punktum, kan innehaveren av nettstedet kreve etterfølgende forhandlinger om pålegget. Det samme gjelder for samtlige saksøkte når retten har besluttet pålegg etter § 90 femte ledd.

Samtlige parter, jf. § 89, skal ha anledning til å uttale seg om en begjæring om

etterfølgende forhandlinger. Reglene i § 90 tredje ledd tredje punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende ved etterfølgende forhandlinger.

Etter at etterfølgende forhandlinger er gjennomført, treffer retten ved kjennelse ny avgjørelse hvor den helt eller delvis stadfester, endrer eller opphever sin første avgjørelse.

Den som har anledning til å kreve etterfølgende forhandlinger, kan ikke påanke tingrettens avgjørelse. Når pålegg er besluttet uten at innehaveren av nettstedet har hatt anledning til å uttale seg, jf. § 90 tredje ledd tredje punktum, kan innehaveren av nettstedet kreve etterfølgende forhandlinger selv om avgjørelsen er påanket. Dersom en ankesak ikke er avgjort når innehaveren krever etterfølgende forhandlinger, skal behandlingen av ankesaken stanses. Ankesaken og avgjørelser i ankesaken som gjelder sakens realitet, faller bort dersom tingretten treffer ny realitetsavgjørelse etter etterfølgende forhandlinger.

Tingrettens avgjørelse truffet på grunnlag av etterfølgende forhandlinger kan påankes.

§ 93. Gjennomføring av pålegg

Et pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted gjennomføres etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13 V. Saksøkeren kan begjære gjennomføring når fristen for å iverksette tiltak har løpt ut, jf. § 91 andre ledd første punktum. Dersom saksøkeren er pålagt å stille sikkerhet etter § 91 andre ledd tredje punktum, kan ikke saksøkeren begjære gjennomføring før sikkerhet er stilt.

§ 94. Opphevelse av pålegg

Dersom det settes frem nye bevis eller det foreligger endrede forhold som godtgjør at grunnlaget for pålegget ikke lenger er til stede, skal retten på begjæring fra en saksøkt eller annen med rettslig interesse oppheve pålegget.

Begjæringen fremsettes for Oslo tingrett. Den forelegges for partene. Bestemmelsene i § 90 tredje ledd tredje punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Avgjørelsen treffes ved kjennelse. Kjennelse som opphever et pålegg får ikke virkning før den er rettskraftig.

§ 95. Bortfall av pålegg

Et pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted faller bort uten opphevelse

a. når en fastsatt tid for pålegget er løpt ut
b. når saksøkeren er gitt en frist for å stille sikkerhet, og fristen oversittes, eller
c. når saksøkeren gir avkall på sin rett etter pålegget.

Frist som nevnt i første ledd bokstav b kan på begjæring forlenges. Forlengelse kan bare gis dersom begjæringen kommer inn innen utløpet av fristen. Forlengelse kan etter samme regler gis på ny.

Enhver av de saksøkte kan kreve at retten treffer avgjørelse om at pålegget er falt bort etter første ledd. Bestemmelsene i § 94 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 96. Sakskostnader

I sak om begjæring om pålegg kan en tjenesteyter bare ilegges ansvar for saksøkerens sakskostnader etter tvisteloven kapittel 20 i ankesak der tjenesteyteren har anket. For øvrig gjelder bestemmelsene om sakskostnader i tvisteloven kapittel 20.

§ 97. Erstatning ved opphevelse og bortfall av pålegg

Dersom et pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted er opphevet eller bortfalt, og det viser seg at det ikke var grunnlag for saksøkerens begjæring da pålegget ble besluttet, plikter saksøkeren å erstatte den skade saksøkte har lidt som følge av pålegget og ved de skritt som har vært nødvendige for å avverge pålegget eller å få det opphevet.

Krav om erstatning etter denne paragrafen kan gjøres gjeldende for Oslo tingrett i sak om opphevelse eller bortfall av pålegget, eller ved ordinært søksmål.

§ 98. Forholdet til tvisteloven

Tvisteloven kapittel 1 til 3, §§ 4-1 og 4-7, § 9-6, kapittel 11 til 15, kapittel 16

unntatt §§ 16-1, 16-2, 16-8, 16-10 og §§ 16-15 til 16–19, kapittel 18, kapittel 19 unntatt §§ 19-11, 19-12 og § 19-13 første og andre ledd og kapittel 20 til 31 gjelder tilsvarende i saker om pålegg så langt de passer og ikke annet følger av §§ 86 til 98 i denne loven.

Kapittel 7 Bestemmelser til vern for tekniske beskyttelsessystemer og elektronisk rettighetsinformasjon

§ 99. Forbud mot omgåelse mv. av effektive tekniske beskyttelsessystemer

Det er forbudt å omgå effektive tekniske beskyttelsessystemer som en rettighetshaver eller den rettighetshaveren har gitt samtykke, benytter for å kontrollere eksemplarfremstilling eller tilgjengeliggjøring for allmennheten av et vernet verk.

Det er videre forbudt å

a. selge, leie ut eller på annen måte distribuere
b. produsere eller innføre for distribusjon til allmennheten
c. reklamere for salg eller utleie av
d. besitte for ervervsmessige formål, eller
e. tilby tjenester i tilknytning til

innretninger, produkter eller komponenter som frembys med det formål å omgå effektive tekniske beskyttelsessystemer, eller som kun har begrenset ervervsmessig nytte for annet enn slikt formål, eller som i hovedsak er utviklet for å muliggjøre eller forenkle slik omgåelse.

Denne paragrafen skal ikke være til hinder for forskning i kryptologi.

Bestemmelsen i første ledd skal heller ikke være til hinder for privat brukers tilegnelse av lovlig anskaffet verk på det som i alminnelighet oppfattes som relevant avspillingsutstyr. For tekniske innretninger til beskyttelse av et datamaskinprogram gjelder i stedet § 101.

Bestemmelsene i første ledd skal ikke være til hinder for eksemplarfremstilling etter § 49.

§ 100. Adgangen til bruk av verk når effektive tekniske beskyttelsessystemer er anvendt

Rettighetshavere skal påse at den som har lovlig tilgang til et vernet verk, uten hinder av effektive tekniske beskyttelsessystemer kan gjøre bruk av verket,

herunder fremstille nye eksemplar, i henhold til §§ 32 til 34, 40, 43, 45, 48, 49, 55, 56, 56 a og 58.

Dersom en rettighetshaver etter begjæring fra en berettiget etter bestemmelsene ovenfor ikke gir tilgang som nevnt i første ledd, kan rettighetshaveren etter begjæring fra den berettigede pålegges å gi slike opplysninger eller annen bistand som er nødvendig for å muliggjøre bruk av verket i samsvar med formålet. Begjæringen rettes til en nemnd opprettet av departementet etter forskrift som departementet kan gi. Nemnda kan i tillegg til pålegg som nevnt, bestemme at berettiget etter de nevnte bestemmelsene uten hinder av § 99 kan omgå anvendte tekniske beskyttelsessystemer dersom rettighetshaver ikke overholder den fristen nemnda setter for å etterkomme pålegget.

Eksemplar av verk som faller inn under lov 9. juni 1989 nr. 32 om avleveringsplikt for allment tilgjengelege dokument, skal likevel alltid utstyres med nødvendig informasjon til at omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer for lovlig eksemplarfremstilling, er mulig.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke der vernet verk på avtalte vilkår ved overføring stilles til rådighet for allmennheten på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke for datamaskinprogram. Departementet kan ved enkeltvedtak eller i forskrift fastsette at enkelte arkiv, bibliotek og museer automatisk får avlevert nødvendig informasjon til at omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer for lovlig eksemplarfremstilling, skal være mulig.

Endret ved lov 4 juni 2021 nr. 58 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 4 juni 2021 nr. 1779).

§ 101. Tekniske innretninger til beskyttelse av et datamaskinprogram

Det er forbudt å omsette eller i ervervsøyemed besitte et hvilket som helst middel hvis eneste formål er å gjøre det lettere ulovlig å fjerne eller omgå tekniske innretninger til beskyttelse av et datamaskinprogram.

§ 102. Forbud mot fjerning eller endring av elektronisk rettighetsinformasjon

Det er forbudt uten rettighetshaverens samtykke

a. å fjerne eller endre elektronisk rettighetsinformasjon som rettighetshaveren har føyet til et vernet verk, og som enten inngår i et eksemplar eller fremtrer i forbindelse med at verket gjøres tilgjengelig for allmennheten, eller

b. å innføre et eksemplar for spredning, omsette eller på annen måte gjøre et vernet verk tilgjengelig for allmennheten der elektronisk rettighetsinformasjon er fjernet eller endret i strid med bokstav a

dersom handlingen i bokstav a eller b foranlediger, muliggjør, letter eller skjuler et inngrep i opphavsrett.

§ 103. Arbeider vernet etter kapittel 2

Det som i dette kapittel sies om verk, gjelder tilsvarende for arbeider som er vernet etter kapittel 2.

Kapittel 8 Forskjellige bestemmelser

§ 104. Retten til eget bilde

Fotografi som avbilder en person, kan ikke gjengis eller vises offentlig uten samtykke av den avbildede, unntatt når

a. avbildningen har aktuell og allmenn interesse
b. avbildningen av personen er mindre viktig enn hovedinnholdet i bildet
c. bildet gjengir forsamlinger, folketog i friluft eller forhold eller hendelser som har allmenn interesse
d. eksemplar av avbildningen på vanlig måte vises som reklame for fotografens virksomhet og den avbildede ikke nedlegger forbud, eller
e. bildet brukes som omhandlet i § 33 andre ledd eller § 37 tredje ledd.

Vernet gjelder i den avbildedes levetid og 15 år etter utløpet av avbildedes dødsår.

§ 105. Bestilte portretter

Opphaveren kan ikke utøve sine rettigheter til et bestilt portrettbilde uten samtykke fra bestilleren.

Er portrettet et fotografisk verk, kan eksemplar av det på vanlig måte vises som reklame for opphaverens fotografivirksomhet såfremt bestilleren ikke nedlegger forbud.

Om vern for den avbildede gjelder bestemmelsene i § 104 selv om portrettet

ikke er fotografisk.

§ 106. Forbud mot å bruke tittel mv. som kan forveksles med annet åndsverk

Et åndsverk må ikke gjøres tilgjengelig for allmennheten på en måte som er egnet til å fremkalle forveksling med tidligere offentliggjort verk eller dets opphaver.

§ 107. Forbud mot bruk av opphaverens navn og merke

Det er forbudt å sette opphaverens navn eller merke på eksemplar av et kunstverk uten opphaverens samtykke.

§ 108. Forbud mot å tilgjengeliggjøre åndsverk på en krenkende måte

Selv om opphavsrettens vernetid er utløpt, kan et åndsverk ikke gjøres tilgjengelig for allmennheten på en måte eller i en sammenheng som er krenkende for opphaverens eller verkets anseelse eller egenart eller på annen måte antas å kunne skade allmenne kulturinteresser.

Uten hensyn til om vernetiden er utløpt kan departementet, når opphaveren er død, forby at et åndsverk gjøres tilgjengelig for allmennheten på en slik måte eller i en slik sammenheng som nevnt i første ledd. Slikt forbud kan departementet også nedlegge på begjæring fra en opphaver som lever, dersom verket ikke er vernet her i riket.

Bestemmelsen i § 5 første ledd får tilsvarende anvendelse selv om opphavsrettens vernetid er utløpt, eller verket er uten vern her i riket.

§ 109. Plikt til å varsle opphaveren før ødeleggelse av åndsverk

Krever omstendighetene at originaleksemplar må ødelegges og opphaveren er i live, skal opphaveren gis varsel i rimelig tid når det kan skje uten særlig ulempe.

§ 110. Opphaverens rett til å få adgang til åndsverk i andres besittelse

Innehaver av originaleksemplar som uten rimelig grunn hindrer opphaveren i å gjøre bruk av sin rett etter § 3, kan ved dom pålegges å gi opphaveren slik adgang til eksemplaret som retten finner rimelig. Retten kan gjøre opphaverens adgang til eksemplaret avhengig av sikkerhetsstillelse eller stille andre vilkår.

Sak som nevnt i første ledd kan bare reises av opphaveren personlig.

§ 111. Forholdet til tjenesteloven

Departementet kan for godkjenning etter §§ 18, 21, 46, 60 og 63 gi forskrift om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven, herunder om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoversittelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 andre ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

§ 112. Bestemmelser om trykte verk mv.

Trykte verk skal være påført ansvarlig utgiver, opplagsnummer og trykkeår. Grafiske verk og trykte gjengivelser av musikkverk skal dessuten være påført fortløpende nummer innen opplaget.

§ 112 a. Portabilitet av nettbaserte innholdstjenester

EØS-avtalen vedlegg XVII punkt 12 (europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/1128 om grensekryssende portabilitet av nettbaserte innholdstjenester i det indre marked (portabilitetsforordningen)) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg XVII, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
Tilføyd ved lov 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807).

Kapittel 9 Lovens rekkevidde

§ 113. Lovens rekkevidde for opphavsrett til åndsverk

Lovens bestemmelser om opphavsrett får anvendelse på

a. åndsverk som er skapt av norsk statsborger eller av person som er bosatt her i riket
b. åndsverk som er utgitt første gang her i riket, eller er utgitt samtidig her og i et annet land
c. filmverk og fjernsynsverk hvis produsent har sitt hovedsete eller er bosatt her i riket
d. byggverk som er oppført her i riket
e. kunstverk og fotografisk verk som er innføyd i bygninger eller faste

anlegg her i riket.

Samtidig utgivelse som nevnt i første ledd bokstav b anses å ha funnet sted når verket utgis her i riket innen 30 dager etter første utgivelse.

Som produsent etter bestemmelsen i første ledd bokstav c anses, når ikke annet er opplyst, den hvis navn på vanlig måte er angitt på eksemplar av filmverket.

Bestemmelsene i §§ 59 til 61 får anvendelse på åndsverk som er skapt av norsk statsborger eller av person som er bosatt her i riket.

Bestemmelsene i §§ 106 til 108 gjelder uten begrensningene som følger av paragrafen her.

Bestemmelsen i § 13 får anvendelse på åndsverk som er gjort tilgjengelig for allmennheten av norsk statsborger eller person som er bosatt her i riket, eller av selskap som har norsk styre og sete her i riket.

§ 114. Lovens rekkevidde for nærstående rettigheter

Kapittel 2 gjelder, med unntak av §§ 23 og 24 og den i §§ 16 og 20 nevnte spredningsrett, til fordel for arbeid som er frembrakt av

a. norsk statsborger eller person som er bosatt her i riket
b. selskap som har norsk styre og sete her i riket.

Bestemmelsene i §§ 16 og 22 gjelder også for fremføringer og kringkastingssendinger som finner sted i Norge. Bestemmelsen om spredningsrett i §§ 16 og 20 gjelder for lyd- og filmopptak gjort i Norge. Bestemmelsen i § 20 om rett til eksemplarfremstilling gjelder til fordel for ethvert lyd- og filmopptak. Bestemmelsen i § 24 gjelder for arbeid frembrakt av noen som er statsborger i eller bosatt i eller har sete i et land innenfor EØS-området. Bestemmelsen i § 23 gjelder for fotografiske bilder som første gang er utgitt her i riket eller som er laget av noen som er statsborger i eller bosatt i eller har sete i et land innenfor EØS-området. Det samme gjelder for fotografier innføyd i bygninger eller faste anlegg i et land innenfor nevnte område.

Bestemmelsene i § 104 gjelder avbildninger av person som er eller har vært bosatt her i riket.

Endret ved lover 20 des 2018 nr. 120 (ikr. 1 aug 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 807), 28 mai 2021 nr. 49 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1685).

§ 115. Lovens anvendelse for satellittkringkasting

Når verk eller prestasjoner kringkastes over satellitt fra et land utenfor EØS-

området, kommer loven til anvendelse dersom satellitten mottar signalene fra Norge, eller kringkastingssendingen foretas etter oppdrag fra et kringkastingsforetak som har sitt hovedsete her i riket. Paragrafen her gjelder bare dersom senderlandets regler om retten til kringkasting av verk og prestasjoner ikke gir tilsvarende vern som etter denne lov.

§ 116. Forskriftshjemmel for å kunne gi loven anvendelse for andre åndsverk

Under forutsetning om at vedkommende stat i det minste likebehandler norske verk med sine egne, kan Kongen gi forskrifter om hel eller delvis anvendelse av lovens regler for verk med en nærmere bestemt tilknytning til fremmed stat.

Kongen kan videre bestemme at lovens regler helt eller delvis skal gjelde åndsverk utgitt av mellomfolkelig organisasjon og ikke utgitte verk som slik organisasjon har utgivelsesretten til.

Bestemmelsen har tilsvarende anvendelse på arbeider som vernes i kapittel 2.

Av hensyn til overenskomst med fremmed stat kan Kongen videre gi særskilte bestemmelser om avtaler om overdragelse av rett til innspilling av verk for film og fjernsyn, herunder hvilke verk reglene skal gjelde for.

§ 117. Lovens anvendelse for eksisterende åndsverk

Loven gjelder også åndsverk og andre arbeider fra før lovens ikrafttredelse.

Eksemplar som er lovlig fremstilt før lovens ikrafttredelse, kan fremdeles spres til allmennheten eller vises offentlig, likevel slik at bestemmelsene om utleie i §§ 16, 20 og 27 og bestemmelsene i § 27 om utlån av digitalt eksemplar av datamaskinprogram får anvendelse også i disse tilfellene.

Kapittel 10 Sluttbestemmelser

§ 118. Ikrafttredelses- og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.

Fra samme tid oppheves lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v.

Loven gjelder ikke handlinger som er utført eller rettigheter som er ervervet før denne loven trer i kraft. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.
Endret ved lov 28 mai 2021 nr. 49 (ikr. 1 sep 2021, iflg. res. 26 aug 2021 nr. 2609).

1 Fra 1 juli 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 879.

§ 119. Endringer i andre lover

– – –

Lov om gjennomføring av EUs forordning om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked (lov om elektroniske tillitstjenester)

§ 1. eID og elektroniske tillitstjenester i EØS

EØS-avtalen vedlegg XI Elektronisk kommunikasjon, audiovisuelle tjenester og informasjonssamfunnstjenester (forordning (EU) nr. 910/2014) om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg XI, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Kongen kan gi forskrift om myndighetssamarbeid, etablering av et felles tillitsmerke, fastsettelse av sikkerhetsnivåer, etablering av rammeverk for sikring av notifiserte nasjonale eID-løsningers interoperabilitet, tillitslister, om akkreditering av samsvarsvurderingsorganer, utforming av samsvarsrevisjonsrapport og regler for gjennomføring av samsvarsrevisjoner, om krav til og sertifisering av kvalifiserte elektroniske signatur- og seglfremstillingssystemer, om kvalifiserte valideringstjenester for elektronisk signatur og elektronisk segl, om referanseformater m.m. for avansert elektronisk signatur og avansert elektronisk segl i offentlig sektor og om fastsettelse av minstekrav til erstatningsansvaret for eID-er som skal brukes i offentlig sektor.

Kongen fastsetter hvilket organ som skal være meldingsmyndighet overfor Europakommisjonen.

Kongen fastsetter hvilket organ som skal opprette, ajourføre og offentliggjøre en tillitsliste.

Kongen fastsetter hvilket organ som skal godkjenne kvalifiserte elektroniske signaturfremstillingssystemer.

§ 1 a. Innhenting av opplysninger fra Folkeregisteret

Utstedere av elektroniske identitetsbevis kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven.

Departementet gir forskrift om hvilke opplysninger som kan innhentes. Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 39.

§ 2. Etablering av frivillige sertifiseringsordninger, godkjenningsordninger eller selvdeklarasjonsordninger

I de tilfellene der det ikke allerede er et krav om det etter § 1, kan departementet for å høyne nivået for og øke tilliten til bruk av elektroniske tillitstjenester gi forskrift om frivillige sertifiserings-, godkjennings- eller selvdeklarasjonsordninger, herunder hvilke krav som stilles for slike frivillige ordninger.

Departementet fastsetter hvilket organ som skal godkjenne og føre tilsyn med de frivillige ordningene.

§ 3. Tilsyn

Kongen fastsetter hvilket organ som skal føre tilsyn med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av loven, blir oppfylt.

Som ledd i tilsynsvirksomheten kan tilsynsorganet gjennomføre kontroll hos virksomhetene, kreve de opplysninger og dokumenter som er nødvendige for å utføre tilsynet, og fastsette en tidsfrist for å sende dem inn.

Den som blir kontrollert, plikter å gi tilsynsorganet uhindret adgang til virksomheten, lokaler, utstyr og dokumentasjon og til å gi opplysninger og ellers medvirke til gjennomføringen av kontrollen.

Tilsynsorganet kan gi påbud om at forhold som er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, skal opphøre, og kan stille vilkår som må oppfylles for at virksomheten skal være i samsvar med loven.

Kongen kan gi forskrift om tilsynets virksomhet.

Kongen kan i forskrift bestemme at tjenestetilbydere som er registreringspliktige etter § 1, skal betale avgift. Avgiftene må ikke overstige kostnadene ved tilsynets virksomhet.

§ 4. Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven overholdes kan tilsynsorganet bestemme at en kvalifisert tjenestetilbyder skal betale en daglig løpende mulkt til staten inntil lovstridig virksomhet er opphørt eller pålegg og vilkår gitt med hjemmel i loven er etterkommet. Adgangen til å ilegge tvangsmulkt gjelder tilsvarende for tilsynsmyndigheten for frivillige ordninger regulert i forskrift gitt med hjemmel i § 2.

Mulkten løper ikke før klagefristen er ute. Påklages vedtaket om tvangsmulkt, løper ingen tvangsmulkt før klagesaken er avgjort, med mindre klageorganet bestemmer noe annet.

Tilsynet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 5. Straff

Med bøter straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt

a. opptrer som utsteder av kvalifisert tillitstjeneste uten å være registrert som dette etter loven
b. unnlater å gi opplysninger etter § 3,
c. gir uriktige eller villedende opplysninger til tilsynet.

§ 6. Klageadgang

Tilsynets avgjørelser etter bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan påklages til det organ Kongen utpeker.

§ 7. Avgift

Kongen kan gi forskrift om at tjenestetilbydere som er registreringspliktig etter loven eller etter forskrift gitt med hjemmel i § 2, skal betale avgift. Avgiften må ikke overstige kostnadene ved tilsynets virksomhet.

§ 8. Anvendelse på Svalbard og Jan Mayen

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen og fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 9. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 15. juni 2001 nr. 81 om elektronisk signatur.
1 Fra 15 juni 2018 iflg. res. 15 juni 2018 nr. 873.

§ 10. Overgangsregler

Forskrifter og enkeltvedtak gitt i medhold av lov 15. juni 2001 nr. 81 om elektronisk signatur, gjelder inntil de blir opphevet. Det samme gjelder utpeking av tilsynsmyndighet og klageorgan samt eventuelle idømte erstatningskrav med hjemmel i samme lov.

Lov om endringer i alkoholloven, atomenergiloven, folkehelseloven, legemiddelloven, lov om medisinsk utstyr og strålevernloven (overtredelsesgebyr mv.)

I

I lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer: – – –

II

I lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. gjøres følgende endringer: – – –

III

I lov 12. januar 1995 nr. 6 om medisinsk utstyr gjøres følgende endringer:
Ny § 12 a skal lyde:
§ 12 a. Overtredelsesgebyr
Tilsynsmyndigheten kan ilegge den som overtrer bestemmelsene i § 4 første ledd, § 5, § 7 første ledd og § 9, overtredelsesgebyr. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene når det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket, selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.

Kongen kan gi forskrift om hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges.

Kongen fastsetter i forskrift nærmere bestemmelser om utmåling og betaling av overtredelsesgebyr, herunder om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Tilsynsmyndighetens adgang til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 2 år. Fristen regnes fra tidspunktet overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Kongen kan gi nærmere bestemmelser om foreldelse i forskrift, herunder fravike bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.

IV

I lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet gjøres følgende endringer:
Ny § 55 a skal lyde:
§ 55 a. (overtredelsesgebyr)
Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan ilegge den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i §§ 4, 5, 11 til 16, 50, 51, 53 og 54, overtredelsesgebyr. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrifter gitt i medhold av §§ 5, 6, 16 tredje ledd, 17, 51 og 54 når det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon. Overtredelsesgebyr kan også ilegges ved brudd på vilkår fastsatt i vedtak gitt med hjemmel i §§ 8, 11 nr. 2, 13 nr. 2 og 14.

Departementet kan gi forskrift om hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges.

Departementet fastsetter i forskrift bestemmelser om utmåling og betaling av overtredelsesgebyret, herunder om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet sin adgang til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 3 år. Fristen regnes fra tidspunktet overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om foreldelse i forskrift, herunder fravike bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.
Endret ved lover 20 des 2018 nr. 113 (i kraft 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr.

2060), 20 juni 2025 nr. 70.
– – –

V

I lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling gjøres følgende endringer:
– – –
Ny § 23 a skal lyde:
§ 23 a. Overtredelsesgebyr
Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet kan ilegge den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i §§ 5, 6, 7 til 9, 12 til 15, og 18 til 20, overtredelsesgebyr. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrifter gitt med hjemmel i denne lov når det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon. Overtredelsesgebyr kan også ilegges ved brudd på vilkår fastsatt i vedtak gitt med hjemmel i §§ 6 og 18 til 20.

Departementet kan gi forskrift om hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges.

Departementet fastsetter i forskrift bestemmelser om utmåling og betaling av overtredelsesgebyret, herunder om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet sin adgang til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 2 år. Fristen regnes fra tidspunktet overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om foreldelse i forskrift, herunder fravike bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.
Endret ved lover 20 des 2018 nr. 113 (i kraft 1 jan 2019 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2060), 20 juni 2025 nr. 70.

VI

I lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid gjøres følgende endringer:
§ 17 skal lyde:
§ 17. Overtredelsesgebyr
Departementet kan i forskrift fastsette at kommunen kan ilegge den som overtrer bestemmelsene i §§ 10 til 14 og § 16, overtredelsesgebyr. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrifter gitt i medhold av §§ 8 og 10 når det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon.

I forskrift etter første ledd kan departementet gi nærmere bestemmelser om hvilke overtredelser nevnt i første ledd som kan medføre overtredelsesgebyr. Departementet kan gi forskrift om hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket, selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.

Departementet fastsetter i forskrift bestemmelser om utmåling og betaling av overtredelsesgebyret, herunder om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Kommunens adgang til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 2 år. Fristen regnes fra tidspunktet overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om foreldelse i forskrift, herunder fravike bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.

– – –

XVIII

1. Endringene i I til VI gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid. Endringene i VII til XVII trer i kraft straks.
2. Kongen kan gi overgangsbestemmelser.

1 Fra 1. november 2018 for del I § 3-1 tredje ledd, § 3-1b første ledd, § 4-4 åttende ledd og § 5-2 første ledd og del IV § 56a iflg res. 28 sep 2018 nr. 1482.
Fra 1. januar 2019 for del V § 21 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2066.
Fra 1. januar 2022 for del II § 28 og § 28a iflg. res. 17 sep 2021 nr. 2767.
Fra 17. september 2024 for del I kapittel 10 og § 10-5 iflg. res. 13 sep 2024 nr. 2148.

Lov om endringer i tobakksskadeloven (ulovlig handel med tobakksvarer mv.)

I

I lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader gjøres følgende endringer:
– – –
Nytt kapittel 3A skal lyde:
Kapittel 3A. Sporingssystem for og sikkerhetsmerking av tobakksvarer
§ 16 d. Krav til unikt identifikasjonsmerke
Det er forbudt å føre inn i Norge, selge eller flytte fra produksjonsanlegg enkeltpakninger eller større enheter av tobakksvarer som ikke er påført et unikt identifikasjonsmerke.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om identifikasjonsmerket, herunder hvilken informasjon som skal knyttes til det.
§ 16 e. Krav til datalagring hos uavhengig tredjepart
Produsenter og importører av tobakksvarer plikter å inngå avtale med uavhengig tredjepart om datalagring av informasjon som skal knyttes til identifikasjonsmerket etter § 16 d. Datalagringsansvarlig må godkjennes av EFTAs overvåkingsorgan. Lagret informasjon skal ikke kunne endres eller slettes av aktører som er involvert i omsetningskjeden med tobakksvarer.

Datalagringsfasiliteten skal være fysisk plassert i EØS-området.

Produsenter av tobakksvarer skal foreslå en ekstern revisor som skal overvåke tredjepartens aktiviteter. Den foreslåtte revisoren skal godkjennes av EFTAs overvåkingsorgan.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om sporingssystemet, herunder datalagring og rapportering, datalagringsfasiliteter og kravet til uavhengighet.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 70.
§ 16 f. Tilgang til opplysninger i datalagringsfasiliteter
Produsenter, importører og eksportører plikter å sørge for at uavhengig revisor som nevnt i § 16 e, ansvarlige nasjonale myndigheter i EØS-landene, EFTAs overvåkingsorgan og EU-kommisjonen har tilgang til opplysninger som er lagret i datalagringsfasilitet som nevnt i § 16 e.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tilgang til og behandling av opplysninger som er lagret i datalagringsfasilitet som nevnt i § 16 e.
§ 16 g. Krav til registrering av enkeltpakninger
Samtlige enkeltpakninger skal registreres i hvert ledd i omsetningskjeden og ved hver forflytning.

Produsenter av tobakksvarer skal stille til rådighet nødvendig utstyr til registrering, for alle registreringspliktige aktører.

Departementet kan gi forskrift om hvilke aktører som omfattes av registreringsplikten, hvordan registrering skal skje og kravene til registreringsutstyr. Departementet kan gi forskrift om unntak fra bestemmelsene i denne paragrafen.

§ 16 h. Krav til sikkerhetsmerke

Det er forbudt å føre inn i Norge, selge eller flytte fra produksjonsanlegg enkeltpakninger med tobakksvarer som ikke er merket med sikkerhetsmerke. Forbudet gjelder ikke privatpersoners innførsel av tobakksvarer til personlig bruk.

Departementet kan gi forskrift om nærmere krav til sikkerhetsmerket, herunder tekniske krav og krav til regelmessig utskiftning, og gjøre unntak fra dem.

Ny § 36 a skal lyde:

§ 36 a. Overtredelsesgebyr

Tilsynsmyndigheten kan ilegge den som overtrer bestemmelser i §§ 4 tredje og fjerde ledd, 5, 6, 17 til 24, 25 første, annet, tredje og femte ledd, 26, 27, 30, 31, 32 første og annet ledd, 33, 34 b, 34 d, 36 b, 37 og 42, overtredelsesgebyr. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene når det er fastsatt i forskrift at overtredelsen kan medføre slik sanksjon.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket, selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges.

Departementet fastsetter i forskrift bestemmelser om utmåling og betaling av overtredelsesgebyret, herunder om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 2 år. Fristen regnes fra tidspunktet overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om foreldelse i forskrift, herunder fravike bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.

Endret ved lov 20 des 2023 nr. 107.

– – –

§ 40 a nytt annet til fjerde ledd skal lyde:[1]

1 Endring ble satt i kraft før § 40a var tilføyd.

II

1. Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene skal tre i kraft til ulik tid.
2. Kongen kan gi overgangsbestemmelser.

1 Fra fra 1 nov 2020 med unntak av tobakksskadeloven nytt kapittel 3A og ny § 36a iflg. res. 23 okt 2020 nr. 2122.

Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

Første del. Generelle bestemmelser

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde

§ 1-1. Lovens formål

Formålet med loven er å fremme det kommunale og fylkeskommunale selvstyret og legge nødvendige rammer for det. Loven skal legge til rette for det lokale folkestyret og et sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggerdeltakelse.

Loven skal legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner kan yte tjenester og drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne. Loven skal også legge til rette for kommunenes og fylkeskommunenes utøvelse av offentlig myndighet. Videre skal loven bidra til at kommuner og fylkeskommuner er effektive, tillitskapende og bærekraftige.

§ 1-2. Lovens virkeområde

Loven gjelder for kommuners og fylkeskommuners virksomhet.

Kapittel 2. Det kommunale og fylkeskommunale selvstyret

§ 2-1. Kommunalt og fylkeskommunalt selvstyre

Norge er inndelt i kommuner og fylkeskommuner med en egen folkevalgt ledelse.

Hver kommune og fylkeskommune er et eget rettssubjekt og kan ta avgjørelser på eget initiativ og ansvar.

Kommunene og fylkeskommunene utøver sitt selvstyre innenfor nasjonale rammer. Begrensninger i det kommunale og fylkeskommunale selvstyret må ha hjemmel i lov.

§ 2-2. Prinsipper for nasjonale myndigheters forhold til det kommunale og fylkeskommunale selvstyret

Det kommunale og fylkeskommunale selvstyret bør ikke begrenses mer enn det som er nødvendig for å ivareta nasjonale mål.

Offentlige oppgaver bør fortrinnsvis legges til det forvaltningsnivået som er nærmest innbyggerne.

Innenfor rammene av nasjonal økonomisk politikk bør kommuner og fylkeskommuner ha frie inntekter som gir økonomisk handlingsrom.

Kapittel 3. Kommuneinndeling og kommunenavn mv.

§ 3-1. Kommuneinndeling og kommunenavn

Hver kommune hører til et fylke. Hvert fylke unntatt Oslo utgjør en fylkeskommune.

Endringer i den kommunale og fylkeskommunale inndelingen gjøres etter regler som er fastsatt i lov.

Vedtak om endring av kommunenavn fattes av Kongen. Før spørsmål om navneendring kan avgjøres, skal den eller de kommunene som er berørt, få uttale seg.

Fylkeskommunen skal ha samme navn som fylket.

§ 3-2. Kommunevåpen og kommuneflagg

Kommunestyret fatter selv vedtak om kommunevåpen og kommuneflagg. Fylkestinget fatter selv vedtak om fylkesvåpen og fylkesflagg.

Kommunale og fylkeskommunale våpen og flagg skal ikke kunne forveksles med eksisterende kommunale eller fylkeskommunale våpen eller flagg, andre kjennetegn som er omfattet av straffeloven § 165 bokstav b eller § 166, et statsflagg eller noe som kan oppfattes som slike kjennetegn eller flagg.

Kommunen og fylkeskommunen skal uten ugrunnet opphold sende vedtak om kommunale eller fylkeskommunale våpen og flagg til Arkivverket. Arkivverket skal publisere mottatte våpen og flagg uten ugrunnet opphold. Departementet kan gi forskrift om innsendingen og publiseringen.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

Kapittel 4. Informasjon om kommunens og fylkeskommunens virksomhet

§ 4-1. Informasjon om kommunens og fylkeskommunens virksomhet

Kommuner og fylkeskommuner skal aktivt informere om egen virksomhet og om virksomhet som andre rettssubjekter utfører på vegne av kommuner og fylkeskommuner. De skal også legge til rette for at alle kan få tilgang til slik informasjon.

Andre del. Folkevalgte

Kapittel 5. Kommunal organisering. Folkevalgte organer

§ 5-1. Folkevalgte organer

Folkevalgte organer skal opprettes etter bestemmelsene i denne loven eller etter bestemmelser om slike organer i andre lover.

Folkevalgte organer etter denne loven er

a. kommunestyre og fylkesting
b. formannskap og fylkesutvalg
c. kommuneråd og fylkesråd
d. utvalg, inkludert kommunedelsutvalg og kontrollutvalg

e. arbeidsutvalg
f. felles, folkevalgt nemnd i vertskommunesamarbeid
g. kommunestyre- og fylkestingskomiteer
h. styret for deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten i parlamentarisk styrte kommuner eller fylkeskommuner
i. representantskap og andre styringsorganer for et interkommunalt politisk råd
j. representantskap for et kommunalt oppgavefellesskap
k. et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ hjemlet i særlov.

Folkevalgte organer som er nevnt i andre ledd bokstav a til d og g, skal ha navn som inkluderer den betegnelsen som er brukt om organet der. I navnet kan betegnelsen by eller herad brukes i stedet for betegnelsen kommune.

Med folkevalgte menes i denne loven

a. medlemmer av kommunestyret og fylkestinget
b. personer som et folkevalgt organ har valgt inn i et folkevalgt organ eller et annet kommunalt organ etter § 5-2
c. medlemmer til kommunedelsutvalg valgt ved direkte valg etter § 5-8
d. kommunerådsleder og fylkesrådsleder utpekt av ordføreren etter § 10-5 første ledd
e. medlemmer av kommunerådet eller fylkesrådet som er utnevnt av kommunerådslederen eller fylkesrådslederen etter § 10-5 andre ledd.

Personer nevnt i § 7-3 første ledd bokstav b og c og som er valgt inn i underordnet styringsorgan i kommunalt oppgavefellesskap, er likevel ikke å anse som folkevalgte.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 55.

§ 5-2. Andre kommunale organer

Andre kommunale organer skal opprettes etter bestemmelsene i denne loven.

Andre kommunale organer etter denne loven er

a. partssammensatte utvalg
b. styret for en institusjon
c. underordnete styringsorganer for et kommunalt oppgavefellesskap

d. styret for et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
e. eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom, og arbeidsutvalg for disse.

For øvrig gjelder de samme bestemmelsene som for folkevalgte organer etter § 5-1.
Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 5-3. Kommunestyre og fylkesting. Intern delegering

Kommunestyret er det øverste organet i kommunen, og fylkestinget er det øverste organet i fylkeskommunen.

Kommunestyret treffer vedtak på vegne av kommunen, og fylkestinget treffer vedtak på vegne av fylkeskommunen, hvis ikke noe annet følger av lov.

Kommunestyret og fylkestinget kan delegere myndighet til å treffe vedtak til andre folkevalgte organer, ordføreren eller kommunedirektøren innenfor rammene av denne loven eller annen lov.

§ 5-4. Kommunestyrets og fylkestingets adgang til å delegere vedtaksmyndighet til andre rettssubjekter

For saker som gjelder lovpålagte oppgaver, kan kommunestyret og fylkestinget delegere myndigheten til å treffe vedtak til andre rettssubjekter så langt lovgivningen åpner for det.

For andre saker kan kommunestyret og fylkestinget delegere myndighet til å treffe vedtak til andre rettssubjekter hvis saken ikke har prinsipiell betydning.

§ 5-5. Kommunestyrets og fylkestingets sammensetning

Kommunestyrets og fylkestingets medlemmer velges etter regler som er fastsatt i lov.

Kommunestyret fastsetter selv medlemstallet sitt. Medlemstallet skal være et oddetall, og det skal oppfylle følgende krav til minste antall medlemmer:

a. Kommunestyret skal ha minst 11 medlemmer i kommuner som ikke har over 5 000 innbyggere.
b. Kommunestyret skal ha minst 19 medlemmer i kommuner med over 5 000, men ikke over 10 000 innbyggere.

c. Kommunestyret skal ha minst 27 medlemmer i kommuner med over 10 000, men ikke over 50 000 innbyggere.
d. Kommunestyret skal ha minst 35 medlemmer i kommuner med over 50 000 innbyggere, men ikke over 100 000 innbyggere.
e. Kommunestyret skal ha minst 43 medlemmer i kommuner med over 100 000 innbyggere.

Fylkestinget fastsetter selv medlemstallet sitt. Medlemstallet skal være et oddetall, og det skal oppfylle følgende krav til minste antall medlemmer:

a. Fylkestinget skal ha minst 19 medlemmer i fylkeskommuner som ikke har over 150 000 innbyggere.
b. Fylkestinget skal ha minst 27 medlemmer i fylkeskommuner med over 150 000, men ikke over 200 000 innbyggere.
c. Fylkestinget skal ha minst 35 medlemmer i fylkeskommuner med over 200 000, men ikke over 300 000 innbyggere.
d. Fylkestinget skal ha minst 43 medlemmer i fylkeskommuner med over 300 000 innbyggere.

Hvis kommunestyret eller fylkestinget vil endre medlemstallet, må de selv vedta dette innen utgangen av desember i nest siste år av valgperioden. Endringen gjelder fra neste valgperiode.

Det er innbyggertallet i kommunen eller fylkeskommunen ved nest siste årsskifte før valget som avgjør hva som er det minste lovlige medlemstallet. Viser det seg at medlemstallet på dette tidspunktet er for lite i forhold til antall innbyggere, uten at det er truffet noe vedtak om å utvide medlemstallet, økes medlemstallet til lovens minstetall ved neste valg.

§ 5-6. Formannskap og fylkesutvalg

Kommunestyret og fylkestinget velger selv formannskap og fylkesutvalg med minimum fem medlemmer. Kommuner og fylkeskommuner som har innført parlamentarisk styreform, skal ikke ha formannskap eller fylkesutvalg.

Medlemmer og varamedlemmer til formannskapet og fylkesutvalget velges for fire år av og blant medlemmene av kommunestyret eller fylkestinget. Valget holdes som forholdsvalg når minst ett medlem krever det, og ellers som avtalevalg.

Formannskapet og fylkesutvalget kan opprette et arbeidsutvalg som består av medlemmer fra formannskapet eller fylkesutvalget. Formannskapet og fylkesutvalget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsutvalg.

Formannskapet og fylkesutvalget kan gi arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Formannskapet og fylkesutvalget innstiller til kommunestyrets eller fylkestingets vedtak i økonomisaker som nevnt i § 14-3 tredje ledd og til skattevedtak. Formannskapet og fylkesutvalget kan få tildelt vedtaksmyndighet i alle saker hvis ikke noe annet følger av lov.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 5-7. Utvalg

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette utvalg for kommunale og fylkeskommunale formål og for deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten. Kommunestyret kan selv også opprette utvalg med ansvar for en geografisk del av kommunen (kommunedelsutvalg). Utvalg etter denne paragrafen skal ha minst tre medlemmer.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til utvalget. Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv hva slags saker utvalget skal behandle. Utvalget kan få tildelt vedtaksmyndighet hvis ikke noe annet følger av lov.

Utvalget kan opprette et arbeidsutvalg med medlemmer som er valgt blant medlemmene av utvalget. Dette kravet gjelder ikke når kommunedelsutvalg velger arbeidsutvalg. Utvalget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsutvalg.

Utvalget kan gi lederen eller arbeidsutvalget myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet. Kommunedelsutvalg kan i tillegg gi lederen av administrasjonen i kommunedelen tilsvarende myndighet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge utvalg.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 5-8. Direkte valg til kommunedelsutvalg

Kommunestyret kan selv bestemme at medlemmene til ett eller flere kommunedelsutvalg skal velges av innbyggerne i kommunedelen (direkte valg). Der medlemmene til kommunedelsutvalget er valgt ved direkte valg, velger utvalget selv en leder og en nestleder. Ved direkte valg til kommunedelsutvalg gjelder bestemmelsene i valgloven så langt de passer.

Kommunedelsutvalg som er valgt ved direkte valg, kan ikke omorganiseres

eller nedlegges i perioden.

Departementet kan gi forskrift om direkte valg til kommunedelsutvalg.

§ 5-9. Kommunestyre- og fylkestingskomiteer

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer som saksforberedende organer for kommunestyret og fylkestinget. Slike komiteer skal ha minst tre medlemmer. Komiteene kan ikke gis vedtaksmyndighet.

Kommunestyret og fylkestinget deler selv alle kommunestyrets og fylkestingets medlemmer inn i kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer og velger leder og nestleder til komiteene. Ordføreren kan fritas fra valg til komiteene hvis kommunestyret eller fylkestinget bestemmer det. Varamedlemmer til komiteene velges blant kommunestyrets og fylkestingets varamedlemmer.

Valget gjennomføres på grunnlag av en innstilling som inneholder forslag til medlemmer og varamedlemmer til komiteene. Innstillingen skal inneholde like mange navn som antall medlemmer i hver komite, og den skal angi gruppen hvert medlem representerer. Innstillingen kan også inneholde navn på varamedlemmer. Antallet varamedlemmer kan være inntil to flere enn de faste medlemmene. Innstillingen vedtas med alminnelig flertall.

Komiteene skal settes sammen forholdsmessig etter kjønnsfordelingen i kommunestyret eller fylkestinget. Varamedlemmer til komiteene velges på samme måte.

Hvis et medlem trer ut av kommunestyret eller fylkestinget, skal det nye medlemmet i kommunestyret eller fylkestinget overta komitevervet til det forrige medlemmet.

Komiteen kan opprette arbeidsutvalg med medlemmer fra komiteen hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet. Komiteen kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsutvalg hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge kommunestyrekomiteer og fylkestingskomiteer.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 5-10. Styre for institusjon

Kommunestyret og fylkestinget kan selv opprette egne styrer for kommunale eller fylkeskommunale institusjoner. Slike styrer skal ha minst tre medlemmer.

Kommunestyret og fylkestinget gir selv bestemmelser om styrets

sammensetning. Det kan fastsettes at styret helt eller delvis skal oppnevnes av kommunedirektøren, eller at styret helt eller delvis skal velges av de ansatte eller brukerne ved institusjonen det gjelder. Medlemmer som ikke skal oppnevnes eller velges etter andre punktum, velges av kommunestyret eller fylkestinget selv.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi styret for kommunale eller fylkeskommunale institusjoner myndighet til å treffe vedtak som gjelder virksomhetens drift og organisering.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike styrer.

§ 5-11. Partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg)

I alle kommuner og fylkeskommuner skal det opprettes ett eller flere partssammensatte utvalg (administrasjonsutvalg) for behandling av saker som gjelder forholdet mellom de ansatte og kommunen eller fylkeskommunen som arbeidsgiver. Hvis minst 3/4 av de ansatte ønsker det, kan slike utvalg erstattes med andre ordninger.

Partssammensatte utvalg settes sammen av representanter for kommunen eller fylkeskommunen og for de ansatte. De ansattes representanter velges av og blant de ansatte for to år av gangen. Flertallet i utvalget skal bestå av representanter for kommunen eller fylkeskommunen. Kommunestyret og fylkestinget velger selv kommunens eller fylkeskommunens representanter og utvalgets leder og nestleder blant disse.

For de ansattes representanter gjelder valgbarhetsreglene i §§ 7-2 og 7-3, bortsett fra bostedskravet.

For øvrig gjelder de samme bestemmelsene som for andre utvalg etter § 5-7.

§ 5-12. Eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom

Kommunestyret og fylkestinget skal selv velge et eldreråd, et råd for personer med funksjonsnedsettelse og et ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom.

Flertallet av medlemmene i eldrerådet skal på valgtidspunktet ha fylt 60 år.

Ungdomsrådet eller annet medvirkningsorgan for ungdom skal ha en valgperiode på inntil to år. Medlemmene i ungdomsrådet eller annet medvirkningsorgan for ungdom skal på valgtidspunktet ikke ha fylt 19 år.

Rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom er rådgivende organer for kommunen eller fylkeskommunen og har rett til å uttale seg i saker som

gjelder henholdsvis eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom.

Rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom kan opprette arbeidsutvalg med medlemmer som er valgt blant medlemmene av rådet eller annet medvirkningsorgan for ungdom. Rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom kan selv når som helst omorganisere eller nedlegge slike arbeidsutvalg.

Ved valg av leder og nestleder i ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom kan hvert enkelt medlem kreve skriftlig avstemning.

Departementet gir forskrift om oppgaver, organisering og saksbehandling for rådene eller annet medvirkningsorgan for ungdom.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 5-13. Reglement for folkevalgte organer

Folkevalgte organer skal ha et reglement som fastsetter

a. organets virkeområde og eventuelle vedtaksmyndighet
b. tidsperioden som organet er opprettet for
c. eventuelle andre sentrale bestemmelser om organets virksomhet.

Plikten etter første ledd gjelder ikke representantskap og andre styringsorganer for interkommunalt politisk råd, representantskap og andre styringsorganer for kommunalt oppgavefellesskap og styre for kommunalt eller fylkeskommunalt foretak.

§ 5-14. Reglement for delegering og innstilling

Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv et reglement for hvordan vedtaksmyndighet og innstillingsrett skal delegeres. Dette skal gjøres innen 31. desember året etter at kommunestyret og fylkestinget ble konstituert. Det sist fastsatte reglementet og eventuelle andre vedtak om delegering og innstillingsrett gjelder inntil et nytt reglement er fastsatt.

§ 5-15. Overdragelse av tariffavtalemyndighet

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi en sammenslutning av kommuner og fylkeskommuner fullmakt til å inngå og si opp tariffavtaler, samt å gi eller motta kollektiv arbeidsoppsigelse på kommunens eller fylkeskommunens vegne.

Tilføyd ved lov 21 juni 2019 nr. 55.

Kapittel 6. Ordfører

§ 6-1. Ordførerens myndighet og oppgaver

Ordføreren i kommunen er møteleder i kommunestyret og formannskapet. Ordføreren i fylkeskommunen er møteleder i fylkestinget og fylkesutvalget.

Ordføreren er rettslig representant for kommunen eller fylkeskommunen og underskriver på kommunens eller fylkeskommunens vegne hvis ikke myndigheten er tildelt andre.

Ordføreren har møte-, tale- og forslagsrett i alle kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer unntatt kommune- og fylkesråd og organer under dem. I kontrollutvalget har ordføreren likevel bare møte- og talerett. Ordføreren har bare stemmerett i organer der han eller hun er valgt medlem. Ordføreren kan la et annet medlem av kommunestyret eller fylkestinget representere seg i de organene som han eller hun ikke er medlem av.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi ordføreren myndighet til å

a. treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning
b. treffe vedtak i hastesaker etter § 11-8 første ledd
c. opprette utvalg som skal forberede saker som ikke har prinsipiell betydning.

Formannskapet og fylkesutvalget kan selv gi ordføreren myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Ordføreren skal rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om hvordan den delegerte myndigheten er benyttet.

§ 6-2. Valg av ordfører og varaordfører

Kommunestyret og fylkestinget velger selv ordfører og varaordfører blant formannskapets eller fylkesutvalgets medlemmer.

Den som skal velges, må før valget ha samtykket til å stille til valg. Ordføreren og varaordføreren velges for hele valgperioden.

I kommuner og fylkeskommuner som har innført parlamentarisk styreform, skal ordfører og varaordfører velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.

Hvis ordføreren trer midlertidig ut av vervet, rykker varaordføreren opp som ordfører. En ny varaordfører skal da velges midlertidig. Hvis ordføreren

trer endelig ut av vervet, skal det velges en ny ordfører. Hvis varaordføreren trer midlertidig ut av vervet, skal det velges en ny varaordfører midlertidig. Hvis varaordføreren trer endelig ut av vervet, skal det velges en ny varaordfører. Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

Kapittel 7. Valg til folkevalgte organer

§ 7-1. Konstituerende møte i kommunestyret og fylkestinget

Etter at valgoppgjøret ved kommunestyrevalget eller fylkestingsvalget er avsluttet, skal sittende ordfører kalle inn til konstituerende møte i det nyvalgte kommunestyret eller fylkestinget. Medlemmene skal innkalles med minst 14 dagers varsel, og møtet skal holdes innen utgangen av oktober måned. Minst 2/3 av medlemmene må være til stede for at kommunestyret eller fylkestinget skal kunne treffe vedtak.

Som første sak i det konstituerende møtet tar kommunestyret og fylkestinget stilling til om kommunestyrevalget eller fylkestingsvalget er gyldig, jf. valgloven § 15-2 første ledd og § 15-3 første ledd. Hvis kommunen har avholdt direkte valg til kommunedelsutvalg, tar kommunestyret også stilling til om dette valget er gyldig, før øvrige valg avholdes.

Når det er avgjort at valg som nevnt i andre ledd er gyldig, velges formannskap eller fylkesutvalg, ordfører, varaordfører og kontrollutvalg for den nye valgperioden. I det konstituerende møtet bør det også velges medlemmer av andre folkevalgte kommunale eller fylkeskommunale organer og ledere for disse organene. Valg av leder kan overlates til organet selv hvis ikke denne loven eller en annen lov bestemmer noe annet.

Kommunestyre, fylkesting, formannskap, fylkesutvalg og kontrollutvalg trer i funksjon fra det konstituerende møtet. Andre folkevalgte organer, ordfører og varaordfører trer i funksjon straks de er valgt.

For folkevalgte organer der nye medlemmer ikke blir valgt i det konstituerende møtet, utvides de sittende medlemmenes funksjonstid til det er avholdt nyvalg, men ikke lenger enn til første årsskifte i den nye valgperioden.

Hvis valgperioden for de sittende kommunestyremedlemmene eller fylkestingsmedlemmene forlenges ved et omvalg, jf. valgloven § 17-3 første ledd og § 18-6 første ledd, forlenges funksjonstiden tilsvarende for medlemmer av andre folkevalgte organer i kommunene og fylkeskommunene, med et tillegg på inntil to måneder.

Hvis de nyvalgte kommunestyremedlemmene eller fylkestingsmedlemmene blir sittende i vervene ved et omvalg, jf. valgloven § 17-3 andre ledd og § 18-6 andre ledd, blir funksjonstiden til medlemmene av andre folkevalgte organer i

kommunene og fylkeskommunene forlenget inntil omvalget til kommunestyret eller fylkestinget er endelig godkjent, med et tillegg på inntil to måneder.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft 1 mai 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 553).

§ 7-2. Valgbarhet og plikt til å ta imot valg

Denne bestemmelsen gjelder ved valg til

a. kommuneråd og fylkesråd
b. utvalg, inkludert kommunedelsutvalg, kontrollutvalg og partssammensatte utvalg
c. felles, folkevalgt nemnd i vertskommunesamarbeid
d. styret for en institusjon
e. styrer etter § 10-8
f. representantskap og andre styringsorganer for et interkommunalt politisk råd
g. representantskap og andre styringsorganer for et kommunalt oppgavefellesskap
h. styret for kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
i. et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ hjemlet i særlov
j. arbeidsutvalg valgt av kommunedelsutvalg.

Valgbarhet og plikt til å ta imot valg til kommunestyret og fylkestinget er regulert i valgloven §§ 3-2 og 3-4.

En person er valgbar og plikter å ta imot valg hvis følgende vilkår er oppfylt:

a. Han eller hun har stemmerett ved kommunestyre- og fylkestingsvalg.
b. Han eller hun er innført i folkeregisteret som bosatt i kommunen eller i en av kommunene i fylket på tidspunktet for det aktuelle valget.
c. Han eller hun har skriftlig samtykket til å stille til valg.

Når styret for en institusjon, et styre etter § 10-8, et annet styringsorgan for kommunalt oppgavefellesskap enn representantskapet, eller styret for et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak skal velges, er også de som er innført i folkeregisteret som bosatt i en annen kommune når valget skjer, valgbare.

Personer som ikke har nådd stemmerettsalderen, men som for øvrig fyller vilkårene for valgbarhet og stemmerett, er valgbare, men er ikke pliktige til å ta imot valg.

Endret ved lover 21 juni 2019 nr. 55, 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft 1 mai 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 553).

§ 7-2 a. (Opphevet)

Tilføyd ved lov 23 april 2021 nr. 24, opphevet ved lov 23 april 2021 nr. 24 (ikr. 1 jan 2022).

§ 7-3. Utelukket fra valg

Utelukket fra valg til organer nevnt i § 7-2 er

a. statsforvalteren og assisterende statsforvalter
b. kommunedirektøren i kommunen eller fylkeskommunen og hans eller hennes stedfortreder
c. kommunalsjefer, etatssjefer og ledere på tilsvarende nivå
d. sekretærer for kommunestyret eller fylkestinget
e. den som har ansvaret for regnskapsfunksjonen i kommunen eller fylkeskommunen
f. de som foretar revisjon av kommunen eller fylkeskommunen
g. ansatte i sekretariatet som utfører tjenester for kontrollutvalget i kommunen eller fylkeskommunen
h. ansatte i sekretariatet til kommunerådet eller fylkesrådet som har fått delegert myndighet fra rådet.

Første ledd bokstav b og c gjelder ikke ved valg til underordnete styringsorganer i kommunale oppgavefellesskap.

Medlemmer og varamedlemmer av kontrollutvalget kan ikke velges som

a. ordfører eller varaordfører
b. medlem eller varamedlem av formannskap eller fylkesutvalg
c. medlem eller varamedlem av kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ med beslutningsmyndighet
d. medlem av kommuneråd eller fylkesråd
e. medlem eller varamedlem av kommunestyrekomité eller fylkestingskomité.

Ved valg til kommunedelsutvalg kan kommunestyret selv vedta at bare de som er innført i folkeregisteret som bosatt i kommunedelen, er valgbare.

Den som er ansvarlig for regnskapet i et kommunalt eller fylkeskommunalt

foretak, er ikke valgbar til styret i foretaket. Den som er ansvarlig for regnskapet eller foretar revisjon av interkommunalt politisk råd eller kommunalt oppgavefellesskap, er ikke valgbar til representantskapet eller andre styringsorganer for virksomheten.

En kandidat som ellers ville vært utelukket fra valg på grunn av sin stilling, er likevel valgbar hvis han eller hun har fratrådt stillingen når organet trer i funksjon.

Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft 1 mai 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 553).

§ 7-4. Forholdsvalg, avtalevalg eller flertallsvalg

Medlemmer til folkevalgte organer skal velges ved forholdsvalg hvis minst ett medlem krever det. I andre tilfeller skal medlemmene velges ved avtalevalg.

Leder og nestleder for folkevalgte organer skal velges ved flertallsvalg.

§ 7-5. Listeforslag ved forholdsvalg

Forholdsvalg foregår på grunnlag av lister med forslag til kandidater. Listene skal være innlevert på forhånd. Partier eller grupper som er representert i det velgende organet, kan bare levere ett listeforslag hver. Antall navn på listen kan være dobbelt så høyt som antall medlemmer som skal velges. Kandidater fra et parti eller en gruppe kan bare føres opp på partiets eller gruppens listeforslag eller på en fellesliste som utgår fra flere partier eller grupper.

Hvis det skal velges fire medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent blant de foreslåtte kandidatene på den enkelte listen. Hvis det skal velges to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges så langt det er mulig.

Listeforslaget skal være underskrevet av minst ett medlem av det partiet eller den gruppen som fremmer forslaget. Den som underskriver forslaget, må være medlem av det velgende organet.

Det velgende organet avgjør selv om valget skal foretas ved skriftlig avstemning eller om det skal foretas ved å vise stemmetegn.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 7-6. Valgoppgjør ved forholdsvalg

Ved valgoppgjøret fordeles organets medlemsplasser på de ulike listene etter hvor mange stemmer hver liste har fått, ved bruk av delingstall 1, 2, 3, 4 osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller plassen den av listene som har fått flest stemmer. Har listene fått like mange stemmer, avgjøres valget ved loddtrekning.

Når det er avgjort hvor mange medlemsplasser en liste vil få, pekes medlemmene fra den enkelte listen ut i den rekkefølgen de står oppført på det innleverte listeforslaget.

Hvis en liste får minst fire medlemmer i organet, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent fra listen. Får listen tre eller færre medlemmer i organet, skal begge kjønn være representert fra listen. Viser det seg at utpekingen etter andre ledd vil føre til at kravene i første eller andre punktum ikke blir oppfylt, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønnet rykke opp på listen inntil kravet er oppfylt.

Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i tredje ledd følges så langt det er mulig.

Hver liste skal tildeles varamedlemmer. Så langt det er mulig, skal det være to flere varamedlemmer enn faste medlemmer. Varamedlemsplassene fordeles i samsvar med andre og tredje ledd.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 7-7. Avtalevalg

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv enstemmig vedta at valg til folkevalgte organer skal foregå som avtalevalg etter denne paragrafen.

Valget gjennomføres på grunnlag av en innstilling med forslag til medlemmer og varamedlemmer. Innstillingen skal inneholde like mange navn som det skal velges medlemmer, og det skal angis hvilket parti eller hvilken gruppe medlemmene representerer. Innstillingen kan også inneholde navn på varamedlemmer for hvert parti eller hver gruppe. Antall varamedlemmer kan være inntil to flere enn de faste medlemmene fra partiet eller gruppen. Innstillingen vedtas enstemmig av kommunestyret eller fylkestinget.

Hvis organet skal bestå av minst fire medlemmer, skal hvert kjønn være representert i organet med minst 40 prosent. Skal organet bestå av tre eller færre medlemmer, skal begge kjønn være representert i organet. Viser det seg at et valg etter andre ledd vil føre til at kravene i første eller andre punktum ikke blir oppfylt, skal det nødvendige antallet kandidater fra det underrepresenterte

kjønnet settes inn for å oppfylle kravet. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges så langt det er mulig.

Når varamedlemmer skal velges, skal framgangsmåten i tredje ledd følges.

§ 7-8. Flertallsvalg

Ved flertallsvalg er den personen valgt som har fått mer enn halvparten av de avgitte stemmene. Hvis ingen får mer enn halvparten av stemmene, holdes en ny avstemning. Den som får flest stemmer ved den nye avstemningen, blir valgt. Hvis to eller flere kandidater får like mange stemmer, avgjøres valget ved loddtrekning.

Flertallsvalg skal foretas ved å vise stemmetegn.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 7-9. Uttreden og fritak

En folkevalgt som ikke lenger er valgbar til et folkevalgt organ, trer endelig ut av organet. En folkevalgt som er registrert som utflyttet fra kommunen eller fylkeskommunen, og derfor ikke lenger er valgbar, kan likevel tre inn igjen i vervet hvis han eller hun flytter tilbake igjen innen to år.

Hvis en folkevalgt ikke kan ivareta vervet sitt uten at det fører til vesentlig ulempe for han eller henne, kan kommunestyret eller fylkestinget etter søknad frita den folkevalgte for vervet midlertidig eller for resten av valgperioden. Når søknaden vurderes, skal det legges vekt på om grunnlaget for søknaden var kjent på det tidspunktet da den folkevalgte samtykket i å bli valgt. Den som ikke har nådd stemmerettsalderen, har krav på fritak hvis han eller hun søker om det.

En folkevalgt som har fått innvilget midlertidig fritak, har ikke rett til å tre inn igjen i vervet før fritaksperioden er over.

§ 7-10. Opprykk, nyvalg og suppleringsvalg

Hvis medlemmer har forfall til et møte i et folkevalgt organ, innkalles varamedlemmer fra den gruppen der det er forfall. Varamedlemmer skal så langt som mulig innkalles i den nummerordenen de er valgt.

Hvis medlemmer av kommunestyret, fylkestinget eller direkte valgte kommunedelsutvalg trer endelig ut, og de er valgt ved forholdsvalg, skal varamedlemmer fra samme liste tre inn i deres sted i den nummerordenen

varamedlemmene er valgt. Hvis medlemmer av kommunestyret trer endelig ut, og de er valgt ved flertallsvalg, skal varamedlemmer tre inn i den nummerordenen de er valgt.

Hvis et medlem eller varamedlem av et annet folkevalgt organ enn kommunestyre, fylkesting, kommunestyrekomité, fylkestingskomité eller direkte valgt kommunedelsutvalg trer endelig ut, skal det velges et nytt medlem eller varamedlem. Det nye medlemmet skal velges fra den samme gruppen som det uttredende medlemmet tilhørte. Hvis dette vil føre til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av medlemmene i organet, skal det, hvis det er mulig, velges et nytt medlem fra det underrepresenterte kjønnet.

Hvis lederen av et folkevalgt organ trer endelig ut av organet, skal det velges en ny leder.

Hvis antallet varamedlemmer eller en gruppes varamedlemmer til formannskapet, fylkesutvalget eller et annet folkevalgt organ som er valgt av kommunestyret eller fylkestinget, er blitt for lavt, kan kommunestyret eller fylkestinget selv velge ett eller flere faste eller midlertidige varamedlemmer. Disse varamedlemmene skal velges fra den gruppen som har et for lavt antall varamedlemmer (suppleringsvalg). Hvis det viser seg at denne framgangsmåten fører til at ett kjønn vil bli representert med mindre enn 40 prosent av varamedlemmene til organet eller gruppens varamedlemmer, skal det, hvis det er mulig, velges nytt varamedlem fra det underrepresenterte kjønnet. Formannskapet eller fylkesutvalget kan få delegert myndighet til å velge varamedlemmer til andre organer.

Ved nyvalg etter tredje ledd og suppleringsvalg etter femte ledd kan gruppen selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal deretter informere kommunestyret, formannskapet, fylkestinget eller fylkesutvalget, som skal velge den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt. Ved nyvalg etter tredje ledd rykker det nye medlemmet eller varamedlemmet inn på den ledige plassen. Ved suppleringsvalg etter femte ledd skal det nyvalgte varamedlemmet plasseres nederst på listen over varamedlemmer.

Ved nyvalg etter tredje ledd til arbeidsutvalg kan gruppen i det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget, selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal deretter informere det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget. Det folkevalgte organet skal velge den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 7-11. Settemedlemmer

Hvis en folkevalgt i andre organer enn kommunestyret, fylkestinget eller direkte valgte kommunedelsutvalg er innvilget fritak i minst tre måneder, kan

kommunestyret eller fylkestinget selv velge et settemedlem for den perioden fritaket gjelder. Det samme gjelder hvis det er gitt et tidsubestemt fritak som antas å vare mer enn tre måneder. Settemedlemmet skal velges fra den samme gruppen som det fritatte medlemmet tilhørte.

Ved valg av settemedlem etter første ledd kan gruppen selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal deretter informere kommunestyret eller fylkestinget, som skal velge den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt.

Ved valg av settemedlem til arbeidsutvalg kan gruppen i det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget, selv foreslå hvem som skal velges. Gruppen skal deretter informere det folkevalgte organet som opprettet arbeidsutvalget. Det folkevalgte organet skal velge den foreslåtte kandidaten hvis de lovbestemte vilkårene er oppfylt.

Tilføyd ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 7-12. Suspensjon o.l.

Hvis det blir tatt ut siktelse eller tiltale mot en folkevalgt for et straffbart forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, § 170 bokstav b, §§ 171 til 175, 209 til 210, 351 til 352, kapittel 27 eller kapittel 30, og forholdet er knyttet til utøvelse av tjeneste eller et verv for kommunen eller fylkeskommunen, kan kommunestyret eller fylkestinget selv vedta å suspendere den folkevalgte fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Hvis det dreier seg om forhold som er nevnt i straffeloven §§ 151 til 154, gjelder ikke vilkåret om at forholdet skal være knyttet til utøvelse av verv eller tjeneste for kommunen eller fylkeskommunen.

Hvis det blir tatt ut tiltale mot ordføreren for et forhold som kan straffes med fengsel i mer enn tre år, kan kommunestyret eller fylkestinget selv vedta å suspendere ordføreren fra vervet inntil saken er rettskraftig avgjort. Vedtaket skal treffes med minst 2/3 av de avgitte stemmene.

En folkevalgt som er suspendert, har krav på erstatning for tapt arbeidsfortjeneste, krav på arbeidsgodtgjøring eller godtgjøring ved frikjøp etter reglene i §§ 8-3, 8-4 og 8-5 i inntil ett år. Dette gjelder likevel bare hvis den folkevalgte har et verv som utgjør minimum en 20 prosent stilling.

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv vedta å frata ordføreren vervet hvis ordføreren ved sin oppførsel viser at han eller hun er uskikket til å ivareta vervet. Vedtaket skal treffes med minst 90 prosent av de avgitte stemmene.

Et vedtak om å suspendere en folkevalgt eller om å frata en folkevalgt ordførervervet, er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767, tidligere § 7-11).

Kapittel 8. Rettigheter og plikter for folkevalgte

§ 8-1. Rett og plikt til å delta i møte

Medlemmer av et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ plikter å delta i organets møter hvis de ikke har gyldig forfall.

Medlemmer av et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ har møte-, tale- og forslagsrett i organets møter. Det kan ikke gis møte-, tale- og forslagsrett til andre enn organets medlemmer, hvis ikke noe annet følger av lov.

Medlemmer som er til stede i et kommunalt eller fylkeskommunalt folkevalgt organ når en sak tas opp til avstemning, plikter å stemme. Ved valg og vedtak om ansettelse er det adgang til å stemme blankt.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 8-2. Rett til fri fra arbeid

Arbeidstakere har krav på fri fra sitt arbeid når det er nødvendig på grunn av møteplikt i kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer.

Arbeidstakere som har et kommunalt eller fylkeskommunalt verv på heltid eller deltid, har også rett til permisjon fra sitt arbeid i fire år eller for resten av valgperioden.

Første og andre ledd gjelder på tilsvarende måte for folkevalgte bosatt i et annet nordisk land.

§ 8-3. Dekning av utgifter og økonomisk tap

Den som har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på skyss-, kost- og overnattingsgodtgjøring for reiser i forbindelse med vervet. Kommunestyret eller fylkestinget gir selv forskrift om slik godtgjøring.

Den som blir påført utgifter som følge av et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på å få dekket utgiftene opp til et visst beløp per dag. Kommunestyret eller fylkestinget gir selv forskrift om dekning av slike utgifter.

Den som taper inntekt fordi han eller hun har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på erstatning opp til et visst beløp per dag. Kommunestyret eller fylkestinget gir selv forskrift om slik erstatning. Det skal fastsettes ulike satser for dokumenterte og ikke-dokumenterte tap.

§ 8-4. Arbeidsgodtgjøring

Den som har et kommunalt eller fylkeskommunalt tillitsverv, har krav på godtgjøring for sitt arbeid. Kommunestyret eller fylkestinget gir selv forskrift for slik godtgjøring.

§ 8-5. Godtgjøring ved frikjøp

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at folkevalgte som frikjøpes, skal motta én fast godtgjøring i stedet for dekning av tapt inntekt etter § 8-3 tredje ledd og arbeidsgodtgjøring etter § 8-4.

§ 8-6. Ettergodtgjøring

Folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, kan søke om ettergodtgjøring når de fratrer vervet. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv gi forskrift om lengden slik ettergodtgjøring kan ha, men ikke utover alminnelig oppsigelsestid for fast ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

Retten til ettergodtgjøring skal avkortes krone for krone mot annen inntekt. Det samme gjelder for ordinær inntekt som den folkevalgte frivillig avstår fra.

Pensjonsinntekter etter folketrygdloven kapittel 19 og kapittel 20 skal ikke anses som inntekt etter andre ledd.

§ 8-7. Pensjonsordning

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta å opprette eller slutte seg til en pensjonsordning for folkevalgte i kommunen eller fylkeskommunen.

Kongen kan gi forskrift om slike pensjonsordninger.

§ 8-8. Rett til sykepenger

Kommunene og fylkeskommunene skal sørge for at folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, har samme rett til sykepenger som ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

§ 8-9. Rettigheter ved yrkesskade

Kommunene og fylkeskommunene skal sørge for at folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, har samme rett til ytelser ved yrkesskade som ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

§ 8-10. Permisjoner

Kommunestyret og fylkestinget skal selv gi forskrift om permisjon for folkevalgte som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse. Permisjon kan bare gis i samsvar med arbeidsmiljøloven §§ 12-1 til 12-10, 12-12 og 12-15.

Under permisjonen beholder de folkevalgte godtgjøringen i inntil to uker, med mindre de gir avkall på den. Under svangerskapspermisjon, omsorgspermisjon, fødselspermisjon, foreldrepermisjon og permisjon ved barns og barnepassers sykdom skal kommunen og fylkeskommunen sørge for at de folkevalgte får rett til å beholde godtgjøringen etter de samme reglene som gjelder for ansatte i kommunen eller fylkeskommunen.

Kapittel 9. Kommunale og fylkeskommunale foretak

§ 9-1. Opprettelse av kommunale eller fylkeskommunale foretak

Kommunestyret eller fylkestinget skal selv treffe vedtak om opprettelse av kommunale eller fylkeskommunale foretak og skal velge styre og fastsette vedtekter for foretaket.

Kommunale og fylkeskommunale foretak er en del av kommunen eller fylkeskommunen.

Kommunale og fylkeskommunale foretak skal registreres i foretaksregisteret.

Øvrige kapitler i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for foretak.

§ 9-2. Delegering av myndighet til kommunerådet eller fylkesrådet

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv delegere den myndigheten de har etter bestemmelsene i dette kapitlet, til kommunerådet eller fylkesrådet. Myndigheten til å treffe vedtak om å opprette eller nedlegge et kommunalt eller

fylkeskommunalt foretak kan likevel ikke delegeres. Rådet kan videredelegere myndigheten det har fått delegert, til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

§ 9-3. Vedtekter

Foretaket skal ha vedtekter som minst skal angi

a. foretakets navn
b. foretakets formål
c. navnet på den kommunen der foretaket skal ha sitt forretningskontor
d. antallet styremedlemmer
e. annet som etter lov skal fastsettes i vedtekter.

Endringer i vedtektene vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv.

§ 9-4. Foretakets ledelse

Foretaket ledes av et styre og en daglig leder.

§ 9-5. Styrets sammensetning

Styret i kommunale og fylkeskommunale foretak skal ha minst tre medlemmer. Kommunestyret eller fylkestinget velger selv leder, nestleder og øvrige medlemmer til styret. Dette gjelder ikke styremedlemmer som de ansatte skal velge etter § 9-6.

Daglig leder for foretaket kan ikke være medlem i styret.

§ 9-6. Ansattes rett til å velge styremedlemmer

Et flertall av de ansatte i foretaket kan kreve at inntil 1/5 av styrets medlemmer med varamedlemmer skal velges av og blant de ansatte. De ansattes representanter har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelse til forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikter, rettstvister med arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler. Hvis foretaket har myndighet til å treffe enkeltvedtak eller fastsette forskrifter, jf. forvaltningsloven § 2, skal de ansattes representanter i styret ikke delta i behandlingen av disse sakene.

Kongen kan gi forskrift om hvordan antall ansatte i foretaket skal beregnes. Kongen kan også gi forskrift om valget, blant annet om vilkår for stemmerett, valgbarhet og valgmåte, om avgjørelse av tvister om valget og om bortfall av verv som styremedlem.

§ 9-7. Valgperiode for styremedlemmene

Valgperioden for styremedlemmer er to år hvis ikke noe annet er bestemt i foretakets vedtekter. Valgperioden kan ikke være mer enn fire år.

Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre ut av styret før valgperioden er over.

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut styremedlemmer som de selv har valgt.

§ 9-8. Styrets myndighet

Styret har myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder foretaket og dets virksomhet. Styret skal påse at virksomheten drives i samsvar med lover og forskrifter, foretakets formål og vedtekter, kommunens eller fylkeskommunens økonomiplan og årsbudsjett og andre vedtak eller retningslinjer som er fastsatt av kommunestyret eller fylkestinget.

Styret skal føre tilsyn med daglig leders ledelse av virksomheten.

Styret for foretaket vedtar et eget årsbudsjett innenfor de rammene som kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt for foretaket. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om budsjettet.

Styret avlegger årsregnskapet og avgir årsberetningen for foretaket.

§ 9-9. Styremøter

Styrets leder sørger for at styret holder møter så ofte som det trengs. Medlemmer av styret og daglig leder kan kreve at styret sammenkalles. Daglig leder har møte- og talerett i styremøtene hvis ikke styret for det enkelte møtet bestemmer noe annet.

Styrets leder innkaller til styremøte. Styremedlemmene skal kalles inn med rimelig varsel, og innkallingen skal inneholde en saksliste.

Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av medlemmene er til stede.

Styremøtet ledes av styrets leder, eller av nestlederen hvis lederen ikke er til stede. Hvis ingen av de to er til stede, velges en møteleder.

Vedtak treffes med alminnelig flertall av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet er bestemt i vedtektene. De som stemmer for et forslag, må likevel utgjøre mer enn 1/3 av det samlete antall styremedlemmer for at forslaget skal anses som vedtatt. Hvis antall stemmer for og imot et forslag er likt, er møtelederens stemme avgjørende.

Styret kan fatte vedtak i en sak som ikke er oppført på sakslisten, hvis styret er fulltallig, og hvis styret enstemmig beslutter å behandle saken. Før styret behandler saken, skal kommunedirektøren varsles.

Det skal føres protokoll fra møtet. Protokollen skal underskrives av alle styremedlemmer som er til stede. Styremedlemmer eller daglig leder som er uenig i styrets beslutning, kan kreve å få sin oppfatning innført i protokollen.

§ 9-10. Vedtak som må godkjennes av kommunestyret eller fylkestinget

I vedtektene kan det fastsettes at styrets vedtak i nærmere angitte saker må godkjennes av kommunestyret eller fylkestinget selv for å være bindende for kommunen eller fylkeskommunen. En avtale som ikke er godkjent av kommunestyret eller fylkestinget, er ikke bindende for kommunen eller fylkeskommunen hvis vedtektsbestemmelsen er registrert i foretaksregisteret, eller hvis avtaleparten kjente eller burde ha kjent til vedtektsbestemmelsen. Hvis avtalen er helt eller delvis gjennomført, skal ytelsene tilbakeføres. Hvis dette ikke er mulig, skal ytelsenes økonomiske verdi tilbakeføres.

§ 9-11. Daglig leder

Daglig leder ansettes av styret. Det kan fastsettes i vedtektene at daglig leder skal ansettes av kommunestyret eller formannskapet, eventuelt fylkestinget eller fylkesutvalget. I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan ansettelsesmyndigheten legges til kommunerådet eller fylkesrådet. Rådet kan videredelegere denne myndigheten til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

§ 9-12. Daglig leders myndighet

Daglig leder er ansvarlig for den daglige ledelsen av foretaket. Daglig leder er direkte underordnet styret og skal følge de retningslinjene og påleggene som styret gir.

Daglig leder har det løpende personalansvaret, inkludert ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og andre tjenstlige reaksjoner, hvis ikke noe

annet er fastsatt i lov.

Den daglige ledelsen omfatter ikke saker som er av uvanlig art eller av stor betydning for foretaket. Slike saker kan daglig leder bare avgjøre hvis styret i det enkelte tilfellet har gitt daglig leder myndighet til det, eller hvis det vil føre til vesentlig ulempe for foretaket eller for kommunen eller fylkeskommunen å vente på styrets beslutning. Daglig leder skal så snart som mulig informere styret om sine vedtak.

§ 9-13. Internkontroll i kommunalt og fylkeskommunalt foretak

Kommunale og fylkeskommunale foretak skal ha internkontroll med foretakets virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Daglig leder i foretaket er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal daglig leder

a. utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
b. ha nødvendige rutiner og prosedyrer
c. avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
d. dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
e. evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

§ 9-14. Rapportering til styret i foretaket om internkontroll og statlig tilsyn

Daglig leder skal rapportere til styret i foretaket om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året.

§ 9-15. Budsjettstyring

Daglig leder skal minst to ganger i året rapportere til foretakets styre om utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med foretakets årsbudsjett. Hvis utviklingen tilsier vesentlige avvik fra årsbudsjettet, skal daglig leder foreslå endringer i dette. Styret skal endre årsbudsjettet når det er nødvendig for å oppfylle kravene om realisme og balanse etter § 14-4.

Styret skal gjennom budsjettåret legge fram rapporter for kommunestyret

eller fylkestinget som viser utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med kommunestyrets eller fylkestingets vedtatte rammer for foretaket.

§ 9-16. Forholdet til kommunens eller fylkeskommunens administrasjon

Kommunedirektøren i kommunen eller fylkeskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsrett overfor foretakets daglige leder.

Kommunedirektøren kan instruere styret og daglig leder om at et vedtak i foretaket ikke skal iverksettes før kommunestyret eller fylkestinget har behandlet saken.

Kommunedirektøren skal gis anledning til å uttale seg før styret treffer vedtak i saker som også skal behandles av kommunestyret eller fylkestinget. Uttalelsen skal legges fram for styret i foretaket når styret skal behandle saken. Styrets vedtak skal sendes til kommunestyret eller fylkestinget via kommunedirektøren.

I kommuner eller fylkeskommuner med parlamentarisk styreform er myndigheten etter andre ledd lagt til kommunerådets eller fylkesrådets leder. Hvis rådets medlemmer har ansvaret for å lede hver sin del av administrasjonen, ligger myndigheten etter andre ledd hos det medlemmet som leder den delen av administrasjonen som foretaket hører inn under.

§ 9-17. Representasjon

Styret representerer foretaket utad og inngår avtaler på kommunens eller fylkeskommunens vegne innenfor foretakets formål.

Et styremedlem eller daglig leder kan gis representasjonsrett etter første ledd, enten i vedtektene eller av styret. Styrets myndighet etter første punktum kan begrenses i vedtektene.

Daglig leder representerer foretaket utad i saker som faller innenfor daglig leders myndighet etter § 9-12.

§ 9-18. Overskridelse av representasjonsretten

Hvis noen som representerer foretaket utad, har overskredet sin myndighet, blir en avtale eller annen privatrettslig disposisjon ikke bindende for kommunen eller fylkeskommunen. Dette gjelder bare hvis den andre parten innså eller burde ha innsett at myndigheten ble overskredet, og at det derfor ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

Kapittel 10. Parlamentarisk styreform

§ 10-1. Innføring og oppheving av parlamentarisk styreform

Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv om parlamentarisk styreform skal innføres i kommunen eller fylkeskommunen. Et slikt vedtak krever minst 2/3 av de avgitte stemmene.

Skal et vedtak kunne treffes etter første ledd, må det forrige kommunestyret eller fylkestinget ha votert over et forslag om å innføre parlamentarisk styreform før 1. januar i siste år av valgperioden. Det kreves ikke at forslaget oppnår flertall.

En ny styreform må være vedtatt og satt i verk senest 1. januar i det andre hele året av valgperioden.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta å avvikle parlamentarisk styreform med alminnelig flertall av de avgitte stemmene. Reglene i andre og tredje ledd gjelder på tilsvarende måte når parlamentarisk styreform skal avvikles.

§ 10-2. Kommuneråd og fylkesråd

Et kommuneråd eller fylkesråd leder henholdsvis den kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen. Bestemmelser om kommunedirektøren gjelder på tilsvarende måte for kommunerådet og fylkesrådet hvis ikke noe annet er bestemt i lov.

Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv om rådet skal opprettes etter reglene i § 10-4 eller § 10-5.

Personer som velges som medlem av kommuneråd eller fylkesråd, skal fratre sine øvrige kommunale eller fylkeskommunale verv i funksjonsperioden. Kommunestyret eller fylkestinget kan selv velge settemedlemmer for andre verv enn kommunestyre- eller fylkestingsmedlem for den perioden personene er medlemmer av kommunerådet eller fylkesrådet.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv delegere vedtaksmyndighet til rådet i alle saker hvis ikke noe annet følger av lov.

Kommunestyret og fylkestinget kan selv vedta at rådet kan gi enkeltmedlemmer ansvaret for å lede deler av administrasjonen. Medlemmer som har fått ansvar for å lede deler av administrasjonen, kan få delegert myndighet av rådet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Rådet skal minst én gang i halvåret rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om vedtak i saker som har prinsipiell betydning.

§ 10-3. Møteplikt. Møte- og talerett

Rådets medlemmer har møteplikt og talerett i kommunestyrets eller fylkestingets møter.

Rådets leder har møte- og talerett i møter i andre kommunale eller fylkeskommunale organer. Rådets leder kan la ett av de øvrige medlemmene i rådet utøve denne retten på sine vegne. Enkeltmedlemmer som har fått ansvaret for å lede deler av administrasjonen, har møte- og talerett i organer som behandler saker som hører inn under enkeltmedlemmets ansvarsområde.

Møte- og taleretten for lederen og medlemmene av rådet gjelder ikke for møter i kontrollutvalget. Møte- og taleretten gjelder heller ikke når kommunestyrets eller fylkestingets egne organer behandler saker som gjelder organisering av henholdsvis kommunestyrets, fylkestingets eller organenes egen virksomhet.

§ 10-4. Valg av kommuneråd eller fylkesråd

Hvis kommunerådet eller fylkesrådet skal opprettes ved valg, velges rådet av henholdsvis kommunestyret eller fylkestinget selv.

Etter hvert kommunestyre- eller fylkestingsvalg skal rådet velges i det konstituerende møtet.

Hvis kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt at rådet skal fratre, eller rådet har meddelt at det vil fratre, skal nytt råd velges senest i det neste møtet. Det samme gjelder hvis lederen av rådet fratrer. Rådet tiltrer straks det er valgt.

Forslag til råd skal inneholde navn på leder, nestleder og øvrige medlemmer. Bestemmelsene om avstemninger i § 11-9 andre ledd og om representasjon fra begge kjønn i § 7-7 tredje ledd gjelder på tilsvarende måte.

Hvis et medlem av rådet fratrer etter eget ønske eller etter ønske fra kommunestyret eller fylkestinget, skal rådet i førstkommende kommunestyremøte eller fylkestingsmøte foreslå ny sammensetning av rådet. Medlemmet som fratrer, fungerer i vervet inntil ny sammensetning er vedtatt.

§ 10-5. Utpeking av kommunerådsleder eller fylkesrådsleder

Hvis kommunerådet eller fylkesrådet skal opprettes ved utpeking, skal ordføreren peke ut en kommunerådsleder eller fylkesrådsleder som skal danne nytt råd. Det samme gjelder når endringer i den parlamentariske situasjonen tilsier at det må dannes et nytt råd.

Kommunerådslederen eller fylkesrådslederen setter selv sammen rådet.

Bestemmelsene om representasjon fra begge kjønn i § 7-7 tredje ledd gjelder på tilsvarende måte når rådet skal settes sammen. Rådet trer i funksjon fra sitt konstituerende møte.

Lederen av rådet kan når som helst endre sammensetningen av rådet.

Medlemmer av rådet fratrer enten etter ønske fra lederen av rådet, kommunestyret eller fylkestinget, eller etter eget ønske. Hvis lederen av rådet fratrer, skal hele rådet fratre.

Straks kommunerådet og fylkesrådet har konstituert seg eller endret sin sammensetning, sender det melding til kommunestyret eller fylkestinget om hvordan rådet er sammensatt.

§ 10-6. Politiske stillinger

Kommunerådet eller fylkesrådet kan selv opprette politiske stillinger som er knyttet til rådet eller medlemmer av rådet.

Personer som ansettes i slike politiske stillinger, skal fratre sine øvrige kommunale eller fylkeskommunale verv i ansettelsesperioden. Kommunestyret eller fylkestinget kan selv velge settemedlemmer for andre verv enn kommunestyre- eller fylkestingsmedlem for den perioden personene er ansatt i slike politiske stillinger.

Ansettelsesforholdet opphører når rådet eller det medlemmet av rådet som stillingen er knyttet til, fratrer.

§ 10-7. Fratreden

Forslag om at kommunerådet, fylkesrådet eller medlemmer av rådet skal fratre, må fremmes i henholdsvis kommunestyremøte eller fylkestingsmøte. Forslaget skal behandles i neste møte hvis ikke 2/3 av de møtende medlemmene krever at det blir stemt over forslaget i det møtet der forslaget blir fremmet.

Hvis rådet skal fratre etter eget ønske, må det melde fra om dette i kommunestyremøte eller fylkestingsmøte.

Rådet som fratrer, blir sittende inntil et nytt råd er satt sammen.

§ 10-8. Styrer

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi kommunerådet eller fylkesrådet myndighet til å opprette og velge medlemmer til styrer som på vegne av rådet skal lede deler av den kommunale eller fylkeskommunale virksomheten.

Rådet fastsetter selv vedtektene for et slikt styre, og det kan gi styret

myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning.

Et styre kan omorganiseres og nedlegges i valgperioden, og hele styret eller deler av det kan velges på nytt.

Medlemmer av et styre kan fratre vervet etter eget ønske.

§ 10-9. Forslagsrett

Medlemmer av kommunestyret og fylkestinget kan fremme forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, for kommunestyret eller fylkestinget.

I samme valgperiode kan det ikke fremmes forslag med samme innhold som et tidligere forslag som er fremmet etter bestemmelsen her, eller med samme innhold som en sak som tidligere er behandlet av kommunestyret, fylkestinget eller et av deres organer.

Kommunestyret og fylkestinget avgjør selv hvordan forslaget skal behandles.

§ 10-10. Kontorlokaler og assistanse

Grupper av kommunestyremedlemmer eller fylkestingsmedlemmer som ikke deltar i henholdsvis kommunerådet eller fylkesrådet, skal sikres hensiktsmessige kontorlokaler og nødvendig assistanse til å kunne foreta egne utredninger.

Kapittel 11. Saksbehandling i folkevalgte organer

§ 11-1. Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder for kommunale og fylkeskommunale folkevalgte organer og andre kommunale organer hvis ikke annet er bestemt i lov.

For styret i et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak gjelder bare § 11-3 andre og tredje ledd, § 11-4 til § 11-7, § 11-10 og § 11-11.

§ 11-2. Møte

Folkevalgte organer skal behandle saker og treffe vedtak i møter.

Møter i folkevalgte organer skal holdes hvis ett av følgende vilkår er oppfylt:

a. Organet selv, kommunestyret eller fylkestinget vedtar det.
b. Organets leder mener det er nødvendig.
c. Minst 1/3 av medlemmene krever det.

Møter i folkevalgte organer ledes av organets leder eller nestleder. Hvis begge har forfall, velges en særskilt møteleder ved flertallsvalg.

Alle medlemmer kan stille spørsmål til lederen, også om saker som ikke står på sakslisten.

§ 11-3. Innkalling og saksliste

Lederen av et folkevalgt organ setter opp saksliste for hvert enkelt møte. Innkalling til møtet skal sendes til organets medlemmer med rimelig varsel. Innkallingen skal inneholde en liste over de sakene som skal behandles, og dokumentene i sakene. En sak skal settes på sakslisten hvis minst 1/3 av organets medlemmer krever det.

Møtet skal kunngjøres på en hensiktsmessig måte, også hvis det antas at møtet vil bli helt eller delvis lukket etter § 11-5.

Sakslisten til møtet og andre møtedokumenter som ikke er unntatt fra offentlighet, skal være tilgjengelige for allmennheten.

Et folkevalgt organ kan med alminnelig flertall vedta å utsette realitetsbehandlingen av en sak som er oppført på den utsendte sakslisten.

Et folkevalgt organ kan fatte vedtak i en sak som ikke er oppført på sakslisten, hvis ikke møtelederen eller minst 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det. På tilsvarende måte kan organet fatte vedtak i en sak der saksdokumentene ikke er sendt ut sammen med innkallingen, hvis ikke møtelederen eller minst 1/3 av de møtende medlemmene motsetter seg det. Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 11-4. Møtebok

Det skal føres møtebok for møter i alle folkevalgte organer. Med unntak av delene som er unntatt fra offentlighet, skal møteboken være tilgjengelig for allmennheten. Møteboken skal inneholde opplysninger om

a. tid og sted for møtet
b. hvem som møtte, og hvem som var fraværende
c. hvilke saker som ble behandlet

d. hvilke vedtak som ble truffet
e. avstemningsresultat.

Hvis det blir vedtatt at et møte skal lukkes, skal hjemmelen for vedtaket tas inn i møteboken. Det samme gjelder for vedtak om at et medlem av organet er inhabilt eller får fritak av personlige grunner.

§ 11-5. Møteoffentlighet

Alle har rett til å være til stede i møter i folkevalgte organer dersom ikke noe annet følger av denne paragrafen.

Et folkevalgt organ skal vedta å lukke et møte når det skal behandle en sak som angår en arbeidstakers tjenstlige forhold. Organet skal også vedta å lukke et møte når det behandler en sak som inneholder opplysninger som er omfattet av lovbestemt taushetsplikt.

Et folkevalgt organ kan vedta å lukke et møte hvis ett av følgende vilkår er oppfylt:

a. Hensynet til personvern krever at møtet lukkes.
b. Hensynet til tungtveiende offentlige interesser tilsier at møtet lukkes, og det vil komme fram opplysninger i møtet som kunne ha vært unntatt fra innsyn etter offentleglova hvis de hadde stått i et dokument.

Kommunerådet eller fylkesrådet bestemmer selv om et møte i rådet skal være åpent. Hvis rådet skal behandle saker som er omtalt i andre ledd, skal møtet være lukket.

Et folkevalgt organ eller møtelederen kan vedta at en debatt om lukking av et møte skal holdes i lukket møte. En avstemning om eventuell lukking av et møte skal holdes i åpent møte.

§ 11-6. Lyd- og bildeopptak

Hvis noen ber om det, og hvis det ikke virker forstyrrende på gjennomføringen av møtet, skal møtelederen gi tillatelse til å gjøre opptak av eller overføre lyd eller bilde fra åpne møter.

§ 11-7. Fjernmøter

Kommunestyret og fylkestinget kan selv beslutte at folkevalgte organer i kommunen eller fylkeskommunen skal ha adgang til å holde møter som fjernmøte.

Fjernmøte innebærer at deltakerne ikke sitter i samme lokale, men at de via tekniske hjelpemidler likevel kan se, høre og kommunisere med hverandre. Kravene som ellers gjelder for møter, gjelder også for fjernmøter.

Et møte som skal lukkes etter § 11-5 andre ledd, kan ikke holdes som fjernmøte.

Departementet kan gi forskrift om krav til gjennomføring av fjernmøter, unntak fra kravet i andre ledd om at møtedeltakerne skal se hverandre og unntak fra tredje ledd.

§ 11-8. Hastesaker

Kommunestyret og fylkestinget kan selv gi formannskapet eller fylkesutvalget, kommunerådet eller fylkesrådet, et utvalg etter § 5-7 eller ordføreren myndighet til å treffe vedtak i saker som skulle ha vært avgjort av et annet organ, når det er nødvendig å treffe et vedtak så raskt at det ikke er tid til å innkalle det organet som skulle ha avgjort saken. En melding om vedtak som er truffet i medhold av første punktum, skal legges fram i det neste møtet i det organet som skulle ha avgjort saken.

Lederen av et folkevalgt organ kan beslutte å behandle en sak skriftlig eller i hastefjernmøte hvis det er påkrevd å få avgjort en sak før neste møte, og det enten ikke er tid til å holde et ekstraordinært møte, eller saken ikke er så viktig at et ekstraordinært møte anses som nødvendig.

Ved hastefjernmøte etter andre ledd kan medlemmene kalles inn til møtet med kortere frist enn etter ordinære regler. Hvis 1/3 av organets medlemmer krever det, skal saken utsettes til det kan holdes et ordinært møte.

Når en sak skal behandles skriftlig etter andre ledd, skal sakens dokumenter med forslag til vedtak sendes samtidig til alle organets medlemmer. Forslaget anses som vedtatt hvis samtlige medlemmer slutter seg til det framlagte forslaget, og til at vedtaket treffes etter skriftlig saksbehandling.

§ 11-9. Vedtaksførhet og avstemninger

For at et folkevalgt organ skal kunne treffe et vedtak, må minst halvparten av medlemmene ha vært til stede under forhandlingene og avgitt stemme i den

aktuelle saken.

Et vedtak treffes med flertallet av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet følger av denne loven eller av valgloven § 9-1 femte ledd. I andre saker enn de som gjelder valg, er møtelederens stemme avgjørende hvis antallet stemmer for og imot et forslag er likt.

Når økonomiplanen eller årsbudsjettet skal behandles i kommunestyret eller i fylkestinget, skal medlemmene ved den endelige avstemningen stemme over forslaget til økonomiplan eller årsbudsjett som helhet. Hvis det er fremmet flere alternative forslag, og ingen av disse får flertall ved første gangs avstemning, skal det deretter stemmes over bare de to forslagene som fikk flest stemmer ved første gangs avstemning.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft 1 mai 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 553).

§ 11-10. Inhabilitet for folkevalgte

Bestemmelsene om inhabilitet i forvaltningsloven kapittel II gjelder ved behandlingen av saker i folkevalgte organer, med de særreglene som følger av denne paragrafen.

En folkevalgt som har vært med på å forberede eller treffe vedtak i en sak som ansatt i kommunen eller fylkeskommunen, er inhabil til senere å behandle den samme saken i et folkevalgt organ i henholdsvis kommunen eller fylkeskommunen. Første punktum gjelder ikke når årsbudsjett, økonomiplan, kommuneplan, regional planstrategi og regional plan behandles i et folkevalgt organ.

Når en klage skal behandles etter forvaltningsloven § 28 andre ledd, er en folkevalgt som har vært med på å forberede eller treffe vedtaket, inhabil til å delta i klageinstansens behandling av vedtaket, eller i forberedelsen av saken for klageinstansen.

En folkevalgt er ikke inhabil når det skal velges personer til offentlige tillitsverv, eller når det skal fastsettes godtgjøring o.l. for slike verv.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 81 (i kraft fra den tiden Kongen bestemmer).

§ 11-11. Fritak av personlige grunner

En folkevalgt kan søke om å bli fritatt fra å delta i behandlingen av en sak hvis personlige grunner tilsier fritak. Det folkevalgte organet avgjør selv om han eller hun skal fritas.

§ 11-12. Reglement for saksbehandling

Kommunestyret og fylkestinget fastsetter selv et reglement med nærmere regler for saksbehandlingen i folkevalgte organer.

§ 11-13. Utvidet innsynsrett for folkevalgte organer

Kommunestyret og fylkestinget har rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter, med de begrensningene som følger av denne paragrafen. Andre folkevalgte organer har, med de samme begrensningene, rett til innsyn i alle saksdokumenter som omhandler de delene av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet som ligger innenfor organets virkeområde.

Et folkevalgt organ kan bare få innsyn i saksdokumenter som gir kunnskap om taushetsbelagte opplysninger når det er nødvendig for behandlingen av en konkret sak, og forvaltningsloven § 13 b første ledd hjemler unntak fra taushetsplikten.

Hvis et folkevalgt organ ønsker å kreve innsyn i saksdokumenter etter første ledd, må et vedtak om å kreve innsyn treffes med minst tre stemmer eller med flertallet av de avgitte stemmene i organet. Hvis et folkevalgt organ ønsker å kreve innsyn i saksdokumenter etter andre ledd, må et vedtak om å kreve innsyn treffes med flertallet av de avgitte stemmene i organet.

I parlamentarisk styrte kommuner og fylkeskommuner gjelder innsynsretten etter denne paragrafen ikke notater fra det enkelte rådsmedlemmet til rådet eller notater mellom rådsmedlemmene. Innsynsretten gjelder heller ikke sakslister til og møtebøker for forberedende møter i kommuneråd og fylkesråd der rådet ikke skal treffe vedtak eller legge fram innstilling. Saksdokumenter som er utarbeidet av administrasjonen som sekretariat for rådet, kan rådet unnta fra innsyn hvis saksdokumentene er utarbeidet for rådets eller det enkelte rådsmedlemmets egne forberedende vurderinger.

Innsynsrett etter denne paragrafen gjelder fra det tidspunktet saken som saksdokumentene tilhører, er sendt til behandling i det folkevalgte organet. For saker som blir avgjort av administrasjonen, kommunerådet eller fylkesrådet, gjelder innsynsretten fra det tidspunktet sakene er ferdigbehandlet.

Tredje del. Innbyggerdeltakelse

Kapittel 12. Innbyggerdeltakelse

§ 12-1. Innbyggerforslag

Innbyggerne i kommunen eller fylkeskommunen kan fremme forslag som gjelder kommunens eller fylkeskommunenes virksomhet. Kommunestyret eller fylkestinget plikter selv å ta stilling til forslaget hvis minst to prosent av innbyggerne står bak det. Likevel er 300 underskrifter i kommunen eller 500 i fylket alltid tilstrekkelig. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til om det aktuelle forslaget gjelder kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.

Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til forslaget senest seks måneder etter at det er fremmet. Denne tidsfristen gjelder ikke hvis forslaget blir henvist til behandling i forbindelse med en pågående plansak etter plan- og bygningsloven. Forslagsstillerne skal informeres om vedtak som treffes, og om tiltak som gjennomføres som følge av forslaget.

I samme valgperiode kan det ikke fremmes forslag med samme innhold som et tidligere innbyggerforslag. Det kan heller ikke fremmes innbyggerforslag med samme innhold som en sak som er behandlet av kommunestyret eller fylkestinget i løpet av valgperioden. Kommunestyret eller fylkestinget skal selv ta stilling til om et forslag kan fremmes.

Et forslag som er fremmet etter reglene i denne paragrafen, og som blir nedstemt i kommunestyret eller fylkestinget, kan bare påklages dersom forvaltningsloven eller annen lov gir klagerett.

§ 12-2. Folkeavstemninger

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv bestemme at det skal holdes rådgivende folkeavstemninger om forslag som gjelder henholdsvis kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.

Fjerde del. Administrasjonen

Kapittel 13. Administrasjonen

§ 13-1. Kommunedirektør. Myndighet og oppgaver

Kommunestyret og fylkestinget ansetter selv en kommunedirektør, som skal være leder av kommunens og fylkeskommunens administrasjon.

Kommunedirektøren skal lede den samlete kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen, med de unntak som følger av lov, og innenfor de instrukser, retningslinjer eller pålegg kommunestyret eller fylkestinget gir.

Kommunedirektøren skal påse at saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet. Utredningen skal gi et faktisk og rettslig grunnlag for å treffe vedtak.

Kommunedirektøren skal påse at vedtak som treffes av folkevalgte organer, blir iverksatt uten ugrunnet opphold. Hvis kommunedirektøren blir oppmerksom på faktiske eller rettslige forhold som har sentral betydning for iverksettingen av vedtaket, skal han eller hun gjøre det folkevalgte organet oppmerksom på dette på en egnet måte.

Kommunedirektøren har møte- og talerett i alle kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer, med unntak av kontrollutvalget. Kommunedirektøren kan la en av sine underordnete utøve denne retten på sine vegne.

Et folkevalgt organ kan gi kommunedirektøren myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning, hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget selv har bestemt noe annet.

Kommunedirektøren har det løpende personalansvaret for den enkelte, inkludert ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og andre tjenstlige reaksjoner, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov.

§ 13-2. Åremål og ombud

Kommunestyret og fylkestinget kan selv bestemme at ledende administrative stillinger skal være åremålsstillinger. Det samme gjelder for ombud. Åremålsperioden skal være på minst seks år.

Dersom kommunestyret eller fylkestinget vedtar at kommunen eller fylkeskommunen skal ha ombud, skal kommunestyret eller fylkestinget selv ansette ombudet.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 13-3. Inhabilitet for ansatte

Bestemmelsene om inhabilitet i forvaltningsloven kapittel II gjelder ved behandlingen av saker i kommunens og fylkeskommunens administrasjon, med de særreglene som følger av denne paragrafen.

Når en klage skal behandles etter forvaltningsloven § 28 andre ledd, er en ansatt som har vært med på å forberede eller treffe vedtaket, inhabil til å delta i klageinstansens behandling av vedtaket, eller i forberedelsen av saken for klageinstansen.

Hvis en overordnet ansatt er inhabil i en sak, kan heller ikke en direkte underordnet ansatt delta i klageinstansens behandling av saken eller i forberedelsen av saken for klageinstansen.

§ 13-4. Møterett for ansattes representanter i folkevalgte organer

Representanter for de ansatte i kommunen eller fylkeskommunen har møte- og talerett i folkevalgte organer når de behandler saker som gjelder forholdet mellom de ansatte og kommunen og fylkeskommunen som arbeidsgiver. Hvis de ansatte er representert i styret for et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak etter kapittel 9, gjelder ikke bestemmelsen her.

Representanter for de ansatte har ikke rett til å delta i behandlingen av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelser av forhandlinger med arbeidstakere, arbeidskonflikter, rettstvister med arbeidstakerorganisasjoner eller oppsigelse av tariffavtaler.

Representanter for de ansatte har ikke møterett i kontrollutvalg eller i organer som behandler klagesaker etter forvaltningsloven § 28 andre ledd. Representanter for de ansatte i revisjonen har likevel møte- og talerett i kontrollutvalget når utvalget behandler saker som gjelder forholdet mellom kommunen eller fylkeskommunen som arbeidsgiver, og de ansatte i revisjonen.

Kommunestyret eller fylkestinget fastsetter selv nærmere retningslinjer for de ansattes møterett.

§ 13-5. Pensjonsordning for ansatte

Kommunestyret og fylkestinget kan opprette eller slutte seg til en pensjonsordning for kommunalt eller fylkeskommunalt ansatte. Kongen kan gi forskrift om slike pensjonsordninger.

Femte del. Økonomi

Kapittel 14. Økonomiforvaltning

§ 14-1. Grunnleggende krav til økonomiforvaltningen

Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide samordnete og realistiske planer for egen virksomhet og økonomi og for lokalsamfunnets eller regionens utvikling.

Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte finansielle midler og gjeld på en måte som ikke innebærer vesentlig finansiell risiko, blant annet slik at betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall.

§ 14-2. Kommunestyrets og fylkestingets plikter

Kommunestyret og fylkestinget skal selv vedta

a. økonomiplanen og årsbudsjettet
b. årsregnskapene og årsberetningene
c. finansielle måltall for utviklingen av kommunens eller fylkeskommunens økonomi
d. regler for økonomiforvaltningen (økonomireglement)
e. regler for finans- og gjeldsforvaltningen (finansreglement).

§ 14-3. Behandling av økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning

Økonomiplanen for de neste fire årene og årsbudsjettet for det kommende året skal vedtas før årsskiftet.

Årsregnskapene og årsberetningene skal vedtas senest seks måneder etter regnskapsårets slutt. Hvert årsregnskap skal behandles samtidig med tilhørende årsberetning. Vedtaket om årsregnskap skal angi hvordan et eventuelt merforbruk i driftsregnskapet skal dekkes inn.

Formannskapet eller fylkesutvalget innstiller til vedtak om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning. Kontrollutvalget skal uttale seg til kommunestyret eller fylkestinget om årsregnskapene og årsberetningene før formannskapet eller fylkesutvalget innstiller til vedtak. I kommuner og

fylkeskommuner med parlamentarisk styreform innstiller kommunerådet eller fylkesrådet til vedtak.

Innstillingen til økonomiplan og årsbudsjett, med alle forslag til vedtak som foreligger, skal offentliggjøres minst 14 dager før kommunestyret eller fylkestinget behandler den. Dette gjelder ikke for innstillinger om endring i vedtatt økonomiplan eller årsbudsjett.

Økonomiplanen, årsbudsjettet, årsregnskapene, årsberetningene og saksdokumentene fra det innstillende organet skal sendes departementet til orientering. Dette gjelder også revisjonsberetningen og kontrollutvalgets uttalelser til årsregnskapene og årsberetningene. Departementet kan gi forskrift om frister for disse oversendelsene.

§ 14-4. Økonomiplan og årsbudsjett

Økonomiplanen skal vise hvordan langsiktige utfordringer, mål og strategier i kommunale og regionale planer skal følges opp.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal vise kommunestyrets eller fylkestingets prioriteringer og bevilgninger og de målene og premissene som økonomiplanen og årsbudsjettet bygger på. De skal også vise utviklingen i kommunens eller fylkeskommunens økonomi og utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser. Vedtaket om årsbudsjett skal angi hvor mye lån som skal tas opp i budsjettåret.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige.

Økonomiplanen skal deles inn i en driftsdel og en investeringsdel. Årsbudsjettet skal deles inn i et driftsbudsjett og et investeringsbudsjett og stilles opp på samme måte som økonomiplanen.

Økonomiplanen kan inngå i eller utgjøre kommuneplanens handlingsdel etter plan- og bygningsloven § 11-1 fjerde ledd.

Departementet kan gi forskrift om bevilgningsoversikter, økonomiske oversikter og oversikter over utviklingen i gjeld.

§ 14-5. Årsbudsjettets bindende virkning. Budsjettstyring

Årsbudsjettet er bindende for kommunestyret, fylkestinget og underordnete organer. Første punktum er ikke til hinder for at kommunestyret eller fylkestinget kan gi et underordnet organ myndighet til å avgjøre at deler av en bevilgning i driftsbudsjettet skal benyttes til å finansiere utgifter i investeringsregnskapet. Første punktum gjelder ikke for utbetalinger som kommunen eller fylkeskommunen har en rettslig plikt til å foreta.

Kommunestyret eller fylkestinget skal endre årsbudsjettet når det er nødvendig for å oppfylle lovens krav om realisme og balanse.

Kommunedirektøren skal minst to ganger i året rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om utviklingen i inntekter og utgifter, sammenholdt med årsbudsjettet. Hvis utviklingen tilsier vesentlige avvik, skal kommunedirektøren foreslå endringer i årsbudsjettet.

Hvis årsregnskapet legges fram med et merforbruk i driftsregnskapet, skal kommunedirektøren foreslå endringer i årets budsjett. Saken skal behandles av kommunestyret eller fylkestinget senest 30. juni.

§ 14-6. Årsregnskap og bokføring

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide følgende årsregnskap:

a. regnskap for kommunekassen eller fylkeskommunekassen
b. regnskap for hvert kommunalt eller fylkeskommunalt foretak
c. regnskap for annen virksomhet som er en del av kommunen eller fylkeskommunen som rettssubjekt, og som skal ha eget regnskap i medhold av lov eller forskrift
d. samlet regnskap for kommunen eller fylkeskommunen som juridisk enhet.

Årsregnskapene skal bestå av et driftsregnskap og et investeringsregnskap. Driftsregnskapet og investeringsregnskapet skal deles inn og stilles opp på samme måte som årsbudsjettet. Årsregnskapene skal også bestå av et balanseregnskap og noteopplysninger.

Årsregnskapene skal utarbeides i samsvar med følgende grunnleggende regnskapsprinsipper:

a. All tilgang på og bruk av midler i året skal framgå av driftsregnskapet eller investeringsregnskapet.
b. All tilgang på og bruk av midler skal regnskapsføres brutto.
c. Alle kjente utgifter og inntekter i året skal tas med i årsregnskapet for vedkommende år, enten de er betalt eller ikke når årsregnskapet avsluttes.
d. Hvis størrelsen på et beløp er usikkert, brukes beste estimat.

Årsregnskapene skal føres i samsvar med god kommunal regnskapsskikk.

Regnskapsopplysninger skal bokføres, spesifiseres, dokumenteres og oppbevares i samsvar med bokføringsloven §§ 3 til 14.

Årsregnskapene skal avlegges senest 22. februar.

Departementet kan gi forskrift om årsregnskapene, regnskapsføringen, regnskapsavslutningen og bokføringen og unntak fra denne paragrafen.

§ 14-7. Årsberetning

Kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide en årsberetning for kommunens eller fylkeskommunens samlete virksomhet. Det skal også utarbeides en egen årsberetning for hvert kommunalt eller fylkeskommunalt foretak.

Årsberetningene skal redegjøre for

a. forhold som er viktige for å bedømme den økonomiske utviklingen og stillingen, og om den økonomiske utviklingen og stillingen ivaretar den økonomiske handleevnen over tid
b. vesentlige beløpsmessige avvik mellom årsbudsjettet og årsregnskapet, og vesentlige avvik fra kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene
c. virksomhetens måloppnåelse og andre ikke-økonomiske forhold som er av vesentlig betydning for kommunen eller fylkeskommunen eller innbyggerne
d. tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre en høy etisk standard
e. den faktiske tilstanden når det gjelder kjønnslikestilling
f. hva kommunen eller fylkeskommunen gjør for å oppfylle arbeidsgivers aktivitetsplikt etter likestillings- og diskrimineringsloven § 26.

Årsberetningene skal avgis senest 31. mars.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 57 (ikr. 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 776).

§ 14-8. Budsjett, regnskap og årsberetning for interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap

Interkommunalt politisk råd etter kapittel 18 og kommunalt oppgavefellesskap etter kapittel 19 skal utarbeide et eget årsbudsjett innenfor de rammene som er vedtatt av kommunestyret eller fylkestinget i deltakerkommunene. Det skal også utarbeides et eget årsregnskap og en egen årsberetning. Vedtak om årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning skal treffes av representantskapet i rådet eller oppgavefellesskapet.

Regnskapet til interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap som ikke er eget rettssubjekt skal innarbeides i kontorkommunens samlete

årsregnskap etter § 14-6 første ledd bokstav d.

Departementet kan gi forskrift om årsbudsjettet, årsregnskapet og årsberetningen for interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap, og om unntak fra bestemmelsene om årsbudsjettet, årsregnskapet og årsberetningen.

§ 14-9. Skillet mellom drift og investering i økonomiplan, årsbudsjett og årsregnskap

Utgifter til drift skal føres i økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet. Tilskudd til andres investeringer som nevnt i § 14-16 første og andre ledd, trossamfunnsloven § 14 annet ledd og gravplassloven § 3 annet ledd, er utgift til drift som likevel kan føres i økonomiplanens investeringsdel, investeringsbudsjettet og investeringsregnskapet.

Økonomiplanens driftsdel, driftsbudsjettet og driftsregnskapet skal bare finansieres av løpende inntekter. Løpende inntekter som ikke benyttes i budsjettåret, skal settes av til driftsfond.

Departementet kan gi forskrift om hvilke utgifter og inntekter som hører til i henholdsvis driftsdelen og investeringsdelen.

En andel av inntektene fra salg av aksjer som er klassifisert som finansielle anleggsmidler, skal regnes som løpende inntekter. Dette gjelder bare hvis kommuner eller fylkeskommuner har bestemmende innflytelse i selskapet. Departementet kan gi forskrift om hvordan andelen skal beregnes.
Endret ved lov 23 juni 2020 nr. 97 (ikr. 30 des 2020 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2486).

§ 14-10. Balanse i økonomiplanen og årsbudsjettet

All bruk av midler i årsbudsjettet skal ha dekning i årets tilgang på midler.

Driftsbudsjettet skal dekke avdrag på lån med et beløp som minst tilsvarer avdrag beregnet etter § 14-18. Departementet kan gi forskrift om dekning av avdrag på lån i årsbudsjettet og unntak fra første punktum.

Årsbudsjettet skal dekke inn tidligere års merforbruk i driftsregnskapet og udekket beløp i investeringsregnskapet etter reglene i §§ 14-11 og 14-12.

Midler som etter lov eller avtale er reservert for særskilte formål, og som ikke benyttes i budsjettåret, skal settes av til et bundet fond.

Årsbudsjettet skal dekke avsetninger som er nødvendige for en god kommunal økonomiforvaltning. Investeringene skal over tid ha en egenfinansiering som ivaretar kommunens eller fylkeskommunens økonomiske handleevne.

Første til femte ledd gjelder på tilsvarende måte for hvert enkelt år i økonomiplanen.
Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 14-11. Inndekning av merforbruk i kommunekassen og fylkeskommunekassen

Et merforbruk i driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen skal dekkes inn året etter at det oppsto. Hvis merforbruket ikke kan dekkes inn året etter at det oppsto, skal det dekkes inn senest det andre året etter at det oppsto.

Kommunestyret eller fylkestinget kan i særlige tilfeller vedta at et merforbruk i driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen skal dekkes inn senest fire år etter at det oppsto. Hvis de samfunnsmessige og økonomiske konsekvensene av å dekke inn et merforbruk etter første punktum vil bli uforholdsmessig store, kan departementet godkjenne et vedtak om at merforbruket dekkes inn over en periode på flere enn fire år etter at det oppsto.

Et udekket beløp i investeringsregnskapet skal føres opp til dekning på investeringsbudsjettet året etter at det oppsto.

§ 14-12. Inndekning av merforbruk i kommunalt og fylkeskommunalt foretak, interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefellesskap

Kommunalt og fylkeskommunalt foretak etter kapittel 9, interkommunalt politisk råd etter kapittel 18 og kommunalt oppgavefellesskap etter kapittel 19 skal dekke inn et merforbruk i driftsregnskapet året etter at det oppsto. Et udekket beløp i investeringsregnskapet skal føres opp til dekning på investeringsbudsjettet året etter at det oppsto.

Hvis et merforbruk i driftsregnskapet til et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak ikke er fullt ut dekket inn i regnskapet i året etter at merforbruket oppsto, skal det resterende beløpet overføres fra kommunekassen eller fylkeskommunekassen til foretaket i budsjettet for det andre året etter at merforbruket oppsto. Hvis merforbruket i foretaket likevel ikke er dekket inn etter dette, skal kommunekassen eller fylkeskommunekassen overføre det resterende beløpet i budsjettet for det tredje året etter at merforbruket oppsto. Dette gjelder også for de påfølgende årene inntil foretakets merforbruk er dekket inn.

Andre ledd gjelder på tilsvarende måte for deltakerkommunene hvis et merforbruk i driftsregnskapet til et interkommunalt politisk råd eller et kommunalt oppgavefellesskap ikke er fullt ut dekket inn i regnskapet i året etter

at merforbruket oppsto.

Hvis den enkelte deltakerkommunens ansvar for å bidra med midler til inndekning av merforbruk i et interkommunalt politisk råd eller kommunalt oppgavefellesskap skal avvike fra den enkelte kommunens eller fylkeskommunens deltakeransvar, må dette fastsettes i samarbeidsavtalen.

§ 14-13. Finans- og gjeldsforvaltning

Finansreglementet skal inneholde bestemmelser som hindrer kommunen eller fylkeskommunen i å ta en vesentlig finansiell risiko i finans- og gjeldsforvaltningen, og som sikrer at løpende betalingsforpliktelser kan innfris ved forfall. Finansreglementet skal også inneholde bestemmelser om hvilke avkastningsmål som skal ligge til grunn for finansforvaltningen.

Hvis det avdekkes avvik fra finansreglementet, skal det iverksettes nødvendige tiltak. Hvis det er nødvendig for å unngå vesentlig finansiell risiko, blant annet for å sikre at løpende betalingsforpliktelser kan innfris, skal kommunestyret eller fylkestinget selv endre finansreglementet.

Kommunedirektøren skal minst to ganger i året rapportere til kommunestyret eller fylkestinget om forvaltningen av finansielle midler og gjeld. I tillegg skal kommunedirektøren etter årets utgang legge fram en rapport som viser utviklingen gjennom året og status ved utgangen av året.

Før kommuner og fylkeskommuner inngår avtaler, skal de dokumentere overfor avtaleparten at avtalen ikke innebærer vesentlig finansiell risiko i strid med § 14-1 tredje ledd.

En avtale som innebærer vesentlig finansiell risiko, er ikke gyldig hvis kommunens eller fylkeskommunens avtalepart forsto eller burde ha forstått dette.

Departementet kan gi forskrift om finansreglementets innhold og innholdet i rapporteringen, og krav om kvalitetssikring av finansreglementet og rutinene for finans- og gjeldsforvaltningen.

§ 14-14. Vilkår for å ta opp lån

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån til formålene som er nevnt i §§ 14-15 til 14-17, og til andre formål som det er hjemmel til i annen lov. Eksisterende lån kan refinansieres.

Kommuner og fylkeskommuner kan bare ta opp lån innenfor de rammene som kommunestyret eller fylkestinget selv har vedtatt. Det kan bare tas opp lån etter § 14-15 første og andre ledd, § 14-16 og § 14-17 første ledd og til formål som har hjemmel i annen lov, hvis tiltaket har hjemmel i en bevilgning i

investeringsbudsjettet.

Kommuner og fylkeskommuner kan etablere et lånefond. Et lånefond skal ha eget budsjett og regnskap. Bestemmelsene i denne paragrafen og §§ 14-15 til 14-17 gjelder også for opptak av lån til lånefondet.

Før kommuner eller fylkeskommunen inngår låneavtaler, skal de dokumentere overfor avtaleparten at

a. lånet tas opp til et lovlig formål
b. lånet er innenfor de rammene som kommunestyret eller fylkestinget har vedtatt
c. tiltaket som lånet skal finansiere, har hjemmel i en bevilgning i investeringsbudsjettet, hvis lånet tas opp etter § 14-15 første eller andre ledd, § 14-16 eller § 14-17 første ledd eller til formål som har hjemmel i annen lov.

En avtale om lån er ikke gyldig hvis kommunens eller fylkeskommunens långiver forsto eller burde ha forstått at låneopptaket er i strid med første eller andre ledd.

§ 14-15. Lån til egne investeringer. Driftskreditt

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere investeringer i varige driftsmidler som skal eies av kommunen eller fylkeskommunen selv. Det kan ikke tas opp lån for den delen av anskaffelseskost som blir kompensert etter merverdiavgiftskompensasjonsloven.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere kjøp av alle aksjene i et eiendomsselskap som skal eies av kommunen eller fylkeskommunen selv, hvis eiendomsselskapet ikke har

a. annen virksomhet enn å eie fast eiendom og å drifte denne
b. vesentlige forpliktelser som gjelder annet enn eiendommen
c. andre ansatte enn daglig leder.

Kommuner og fylkeskommuner kan inngå avtale om driftskreditt eller ta opp likviditetslån.

§ 14-16. Lån til andres investeringer. Lån til innfrielse av kausjoner

Kommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i varige driftsmidler som eies av en annen kommune, men bare på områder hvor

kommunene har et lovpålagt ansvar. Fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i varige driftsmidler som eies av en annen fylkeskommune, men bare på områder hvor fylkeskommunene har et lovpålagt ansvar.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere tilskudd til investeringer i varige driftsmidler som eies av et selskap hvor kommunen eller fylkeskommunen har en eierandel i selskapet og hvor kommuner eller fylkeskommuner har bestemmende innflytelse, men bare ved investeringer på områder hvor kommunene eller fylkeskommunene har et lovpålagt ansvar. Kommunens eller fylkeskommunens låneopptak etter første punktum kan ikke være større enn eiernes samlete investeringstilskudd justert for kommunens eller fylkeskommunens eierandel i selskapet.

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å innfri garantiansvar i form av en kausjon for andres økonomiske forpliktelser.

§ 14-17. Lån til videre utlån og mottatte avdrag på videreutlån

Kommuner og fylkeskommuner kan ta opp lån for å finansiere videre utlån hvis

a. låntakeren skal bruke midlene til investeringer
b. låntakeren ikke driver næringsvirksomhet
c. utlånet ikke innebærer en vesentlig økonomisk risiko for kommunen eller fylkeskommunen.

Første punktum bokstav c gjelder ikke for lån til boligsosiale formål.

Mottatte avdrag på videreutlån kan i årsbudsjettet bare finansiere avdrag på lån eller nye utlån.

§ 14-18. Avdrag på lån

Lån til formål som er nevnt i § 14-15 første og andre ledd og § 14-16, skal avdras årlig. Avdragene skal samlet være minst lik størrelsen på kommunens eller fylkeskommunens avskrivninger i regnskapsåret, justert for forholdet mellom størrelsen på lånegjelden og størrelsen på kommunens eller fylkeskommunens avskrivbare anleggsmidler. Justeringen etter andre punktum skal gjøres ut fra lånegjeldens og anleggsmidlenes bokførte verdi ved inngangen av regnskapsåret.

Første ledd gjelder også for lån som er tatt opp med hjemmel i annen lov. Lån som er tatt opp etter trossamfunnsloven § 14 fjerde ledd til investeringer i

kirkebygg, kan likevel avdras over investeringens regnskapsmessige levetid hvis levetiden er vesentlig lengre enn levetiden på kommunens egne anleggsmidler.

Hvis mottatte avdrag på videreutlån er brukt til å betale avdrag på lån til formål som er nevnt i § 14-15 første og andre ledd og § 14-16, skal dette ikke redusere minimumsavdraget etter første ledd.

Departementet kan gi forskrift om avdrag på lån, beregning av minimumsavdraget og unntak fra første ledd.

Endret ved lover 23 juni 2020 nr. 97 (ikr. 30 des 2020 iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2486), 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 14-19. Garantier

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke stille kausjon eller annen økonomisk garanti for virksomhet som drives av andre enn kommunen eller fylkeskommunen selv, hvis garantien innebærer en vesentlig økonomisk risiko eller er stilt for næringsvirksomhet. Et tilsagn om kausjon eller annen økonomisk garanti som en kommune eller fylkeskommune stiller for virksomhet som drives av andre enn kommunen eller fylkeskommunen selv, er bare gyldig hvis vedtaket om å stille garantien er godkjent av departementet. Ved godkjenningen skal departementet bare vurdere om garantien er i strid med første ledd eller forskrift gitt i medhold av denne paragrafen. Departementet kan ikke godkjenne garantier i strid med første ledd eller forskrift gitt i medhold av denne paragrafen. Er garantien godkjent av departementet, regnes den ikke som ugyldig, selv om den er i strid med første ledd eller forskrift gitt i medhold av denne paragrafen.

Garantier for små beløp er unntatt fra kravet om godkjenning. Et garantitilsagn for små beløp er ikke gyldig hvis mottakeren av garantien forsto eller burde ha forstått at garantien er i strid med første ledd.

Departementet kan gi forskrift om garantiers varighet, krav til innholdet i garantivedtak og grensen for garantier for små beløp.

§ 14-20. Pantsetting for andres gjeld

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke pantsette sine eiendeler til sikkerhet for andres økonomiske forpliktelser. En pantsetting som er i strid med første punktum er ikke gyldig.

§ 14-21. Overdragelse av krav på skatter og avgifter

Kommuner og fylkeskommuner kan ikke overdra sine krav på skatter og avgifter til andre. En avtale som er i strid med første punktum er ikke gyldig.

§ 14-22. Motregning

Den som skylder skatt, avgift eller gebyr til en kommune eller fylkeskommune, kan ikke uten samtykke fra kommunen eller fylkeskommunen gjøre opp dette ved motregning.

En bank kan bare få dekket sitt krav mot en kommune eller fylkeskommune ved motregning mot kommunens eller fylkeskommunens innskudd i banken hvis kommunen eller fylkeskommunen samtykker. Kommuner og fylkeskommuner kan likevel inngå avtale om konsernkonto med felles likviditetsdisponering.

Motregning i strid med første eller andre ledd er ikke gyldig.

Kapittel 15. Selvkost

§ 15-1. Beregning av selvkost

Hvis det er fastsatt i lov eller forskrift at kommunale eller fylkeskommunale gebyrer ikke skal være større enn kostnadene ved å yte tjenesten, skal selvkost beregnes i samsvar med andre til fjerde ledd.

Samlet selvkost for en tjeneste skal tilsvare merkostnaden ved å yte tjenesten.

Samlet selvkost skal fastsettes ut fra følgende prinsipper:

a. Kostnadene skal beregnes ut fra gjennomførte transaksjoner og anskaffelseskost.
b. Investeringskostnadene skal beregnes ut fra avskrivningene på investeringene og beregnete rentekostnader.
c. Investeringskostnadene skal fordeles over den tiden investeringene forventes å være i bruk.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om beregning av selvkost og gjøre unntak fra tredje ledd.

Kapittel 16. Kommunenes og fylkeskommunenes rapportering til staten

§ 16-1. Rapportering til staten (KOSTRA)

Kommuner og fylkeskommuner skal rapportere opplysninger om økonomi, ressursbruk og tjenester til bruk i nasjonale informasjonssystemer (KOSTRA) til staten. Kommuner og fylkeskommuner skal også rapportere opplysninger om lokale folkeavstemninger.

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal rapporteres, hvordan det skal rapporteres, og når det skal rapporteres.

§ 16-2. Kommunalt rapporteringsregister (KOR)

Det kommunale rapporteringsregisteret (KOR) skal gi en oversikt over rapporteringspliktene som staten ved lov eller vedtak har pålagt kommuner og fylkeskommuner.

Registeret skal inneholde informasjon om rapporteringspliktene som er nevnt i første ledd. Registeret skal holdes løpende oppdatert, og innholdet i registeret skal være allment tilgjengelig. Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger registeret skal inneholde.

Departementet skal sende melding til registeret om nye rapporteringsplikter og om endringer i gjeldende rapporteringsplikter. Departementet kan gi forskrift om hvordan meldingen skal gis, hvilke opplysninger som skal gis i meldingen, og hvordan registeret skal behandle opplysningene.

Rapporteringsplikter kan ikke gjøres gjeldende før de er publisert i registeret. Departementet kan gi forskrift om unntak fra første punktum.

Departementet peker ut hvem som skal forvalte registeret på vegne av departementet.

Sjette del. Interkommunalt samarbeid

Kapittel 17. Interkommunalt samarbeid

§ 17-1. Interkommunalt samarbeid

Kommuner og fylkeskommuner kan utføre felles oppgaver gjennom et interkommunalt samarbeid.

Et interkommunalt samarbeid skal foregå gjennom et interkommunalt politisk råd, kommunalt oppgavefellesskap, vertskommunesamarbeid, interkommunalt selskap, aksjeselskap eller samvirkeforetak, en forening eller på en annen måte som det er rettslig adgang til.

Om samarbeidet omfattes av reglene om offentlige anskaffelser vurderes ut fra reglene om offentlige anskaffelser.

Kapittel 18. Interkommunalt politisk råd

§ 18-1. Interkommunalt politisk råd

To eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan sammen opprette et interkommunalt politisk råd. Rådet kan behandle saker som går på tvers av kommune- eller fylkesgrensene. Kommunestyrene og fylkestingene vedtar selv å opprette et slikt råd.

Et interkommunalt politisk råd kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Rådet kan likevel gis myndighet til å treffe slike vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger.

Rådets navn skal inneholde ordene interkommunalt politisk råd eller forkortelsen IPR.

De øvrige kapitlene i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for interkommunale politiske råd.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 81 (i kraft fra den tiden Kongen bestemmer).

§ 18-2. Deltakeransvar

Den enkelte deltakeren i et interkommunalt politisk råd har ubegrenset økonomisk ansvar for sin andel av rådets forpliktelser. Til sammen skal andelene utgjøre rådets samlete forpliktelser.

Rådets kreditorer må først gjøre sitt krav gjeldende mot rådet. Hvis kreditor ikke får dekket kravet sitt innen 14 dager regnet fra påkrav, kan kreditor kreve den enkelte deltakeren for dennes andel av forpliktelsen. En deltaker som helt eller delvis har dekket sin andel av en fordring på rådet, kan straks kreve tilbake utlegget sitt fra rådet.

En deltaker som trer ut av rådet, fortsetter å ha økonomisk ansvar for sin andel av de forpliktelsene rådet har på det tidspunktet deltakeren trer ut. Det samme gjelder hvis rådet oppløses.

§ 18-3. Representantskap

Representantskapet er det øverste organet i et interkommunalt politisk råd. Samtlige deltakere i rådet skal være representert med minst ett medlem i representantskapet. Hvert kommunestyre eller fylkesting velger selv sine medlemmer og minst like mange varamedlemmer. Også medlemmer av kommunerådet og fylkesrådet kan velges. Hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv fastsette at kommunerådet eller fylkesrådet skal velge kommunens eller fylkeskommunens medlemmer. Kommunerådet eller fylkesrådet kan videredelegere denne myndigheten til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget har bestemt noe annet.

Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for fire år hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Den enkelte deltakeren kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut de medlemmene og varamedlemmene som deltakeren selv har valgt. Nye medlemmer og varamedlemmer velges for resten av valgperioden.

Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av rådet. Representantskapet velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til slike organer.

§ 18-4. Samarbeidsavtale

Når det opprettes et interkommunalt politisk råd, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i rådet.

De enkelte kommunestyrene og fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og avtaleendringer som gjelder noen av momentene nevnt i fjerde ledd.

Representantskapet vedtar selv endringer i de delene av samarbeidsavtalen som gjelder andre forhold enn de som er nevnt i fjerde ledd. Slike endringer vedtas med minst 2/3 av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Det kan også fastsettes i samarbeidsavtalen at slike endringer skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv i samtlige deltakerkommuner.

Samarbeidsavtalen skal fastsette

a. rådets navn
b. om rådet er et eget rettssubjekt
c. hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i representantskapet
d. hvilke saker rådet skal kunne behandle
e. hvilken myndighet som er lagt til rådet
f. den enkelte deltakerens eierandel i rådet og ansvarsandel for rådets forpliktelser hvis ansvarsandelen avviker fra eierandelen
g. hvordan deltakerne kan tre ut av rådet
h. hvordan rådet skal oppløses, blant annet hvem som skal ha ansvaret for oppbevaringen av rådets arkiver etter at rådet er oppløst.

Kapittel 19. Kommunalt oppgavefellesskap

§ 19-1. Kommunalt oppgavefellesskap

To eller flere kommuner eller fylkeskommuner kan sammen opprette et kommunalt oppgavefellesskap for å løse felles oppgaver. Kommunestyrene og fylkestingene vedtar selv å opprette et oppgavefellesskap.

Et oppgavefellesskap kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Oppgavefellesskapet kan likevel gis myndighet til å treffe denne typen vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskuddsordninger.

Oppgavefellesskapets navn skal inneholde ordene kommunalt oppgavefellesskap eller forkortelsen KO.

De øvrige kapitlene i denne loven gjelder på tilsvarende måte så langt de passer for oppgavefellesskap.

Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 81 (i kraft fra den tiden Kongen bestemmer).

§ 19-2. Deltakeransvar

Den enkelte deltakeren i et kommunalt oppgavefellesskap har ubegrenset økonomisk ansvar for sin andel av oppgavefellesskapets forpliktelser. Til sammen skal andelene utgjøre oppgavefellesskapets samlete forpliktelser.

Oppgavefellesskapets kreditorer må først gjøre sitt krav gjeldende mot oppgavefellesskapet. Hvis kreditor ikke får dekket kravet sitt innen 14 dager regnet fra påkrav, kan kreditor kreve den enkelte deltakeren for dennes andel av forpliktelsen. En deltaker som helt eller delvis har dekket sin andel av en

fordring på oppgavefellesskapet, kan straks kreve tilbake utlegget sitt fra oppgavefellesskapet.

En deltaker som trer ut av oppgavefellesskapet, fortsetter å ha økonomisk ansvar for sin andel av de forpliktelsene oppgavefellesskapet har på det tidspunktet deltakeren trer ut. Det samme gjelder hvis oppgavefellesskapet oppløses.

§ 19-3. Representantskap

Representantskapet er det øverste organet i et kommunalt oppgavefellesskap. Samtlige deltakere skal være representert med minst ett medlem i representantskapet. Hvert kommunestyre eller fylkesting velger selv sine medlemmer og minst like mange varamedlemmer. Hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

I kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform kan kommunestyret eller fylkestinget selv fastsette at kommunerådet eller fylkesrådet skal velge kommunens eller fylkeskommunens medlemmer. Rådet kan videredelegere denne myndigheten til enkeltmedlemmer av rådet hvis ikke kommunestyret eller fylkestinget har bestemt noe annet.

Daglig leder i oppgavefellesskapet kan ikke være medlem av representantskapet.

Representantskapets medlemmer og varamedlemmer velges for fire år hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Den enkelte deltakeren kan selv når som helst ved nyvalg skifte ut de medlemmene og varamedlemmene som deltakeren selv har valgt. Nye medlemmer og varamedlemmer velges for resten av valgperioden.

Representantskapet kan selv opprette andre organer til styring av oppgavefellesskapet. Representantskapet velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til slike organer.
Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 55.

§ 19-4. Samarbeidsavtale

Når det opprettes et oppgavefellesskap, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom alle deltakerne i oppgavefellesskapet.

De enkelte kommunestyrene og fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og avtaleendringer som gjelder noen av momentene nevnt i fjerde ledd.

Representantskapet i oppgavefellesskapet vedtar selv endringer i de delene av samarbeidsavtalen som gjelder andre forhold enn de som er nevnt i fjerde ledd. Slike endringer vedtas med tilslutning av minst 2/3 av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at slike endringer skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv i samtlige deltakerkommuner.

Samarbeidsavtalen skal fastsette

a. oppgavefellesskapets navn
b. om oppgavefellesskapet er et eget rettssubjekt
c. hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i representantskapet
d. hvilke oppgaver og hvilken myndighet som er lagt til oppgavefellesskapet
e. deltakernes innskuddsplikt og plikt til å yte andre bidrag til oppgavefellesskapet
f. den enkelte deltakerens eierandel i oppgavefellesskapet og ansvarsandel for fellesskapets forpliktelser hvis ansvarsandelen avviker fra eierandelen
g. om oppgavefellesskapet skal ha myndighet til å ta opp lån
h. hva oppgavefellesskapet skal rapportere til deltakerne om
i. hvordan deltakerne kan tre ut av oppgavefellesskapet
j. hvordan oppgavefellesskapet skal oppløses, blant annet hvem som skal ha ansvaret for at oppgavefellesskapets arkiver blir oppbevart etter at oppgavefellesskapet er oppløst.

Kapittel 20. Vertskommune

§ 20-1. Vertskommunesamarbeid

En kommune kan overlate utførelsen av lovpålagte oppgaver og delegere myndighet til å treffe enkeltvedtak eller vedta forskrift til en vertskommune etter reglene i dette kapitlet, så langt annen lovgivning ikke er til hinder for det.

Bestemmelsen i første ledd gjelder på tilsvarende måte for fylkeskommuner.

§ 20-2. Administrativt vertskommunesamarbeid

En kommune (samarbeidskommune) kan avtale med en annen kommune (vertskommune) at vertskommunen skal utføre oppgaver og treffe vedtak i

saker som ikke har prinsipiell betydning. Dette gjelder på tilsvarende måte mellom fylkeskommuner.

Kommunestyret eller fylkestinget delegerer selv myndighet til å treffe vedtak som er nevnt i første ledd, ved å instruere kommunedirektøren i egen kommune eller fylkeskommune om å delegere myndigheten til kommunedirektøren i vertskommunen.

Folkevalgte organer i vertskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet i saker der myndigheten er delegert etter andre ledd.

En samarbeidskommune kan gi vertskommunen instruks om hvordan den delegerte myndigheten skal utøves i saker som bare gjelder samarbeidskommunen eller dens innbyggere.

Hvis vertskommunen treffer vedtak etter delegert myndighet fra en samarbeidskommune, kan samarbeidskommunen omgjøre vedtaket etter reglene i forvaltningsloven § 35 første ledd.

§ 20-3. Vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd

Kommuner som deltar i et vertskommunesamarbeid, kan avtale å opprette en felles, folkevalgt nemnd i vertskommunen. Dette gjelder på tilsvarende måte for vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd mellom fylkeskommuner.

Deltakerne kan gi nemnda myndighet til å treffe vedtak i alle typer saker hvis ikke noe annet følger av lov. Det skal skje ved at kommunestyrene eller fylkestingene selv delegerer den samme myndigheten til nemnda. Nemnda kan gi kommunedirektøren i vertskommunen myndighet til å treffe vedtak i saker som ikke har prinsipiell betydning.

Hver av deltakerne i samarbeidet skal være representert med to eller flere medlemmer i nemnda. Nemnda velger selv leder og nestleder blant sine medlemmer. Det kan fastsettes i samarbeidsavtalen at vervene som leder og nestleder skal gå på omgang mellom deltakerne.

Bestemmelsene for utvalg gjelder på tilsvarende måte så langt de passer.

Folkevalgte organer i vertskommunen har ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet i tilfeller der samarbeidskommunen har delegert myndighet til vertskommunen etter andre ledd.

En samarbeidskommune kan gi vertskommunen instruks om hvordan den delegerte myndigheten skal utøves i saker som bare gjelder samarbeidskommunen eller dens innbyggere.

Hvis vertskommunen treffer vedtak etter delegert myndighet fra en samarbeidskommune, kan samarbeidskommunen omgjøre vedtaket etter reglene i forvaltningsloven § 35 første ledd.

Der det i lov er satt en grense for antall medlemmer i et folkevalgt organ, og

representasjonskravet i tredje ledd fører til at den felles nemnda får flere medlemmer enn det loven tillater, skal antall medlemmer reduseres på følgende måte: Det antallet medlemmer av nemnda som overstiger det tillatte maksimumet, skal ved loddtrekning tas ut av nemnda. Hvis denne framgangsmåten fører til at en av deltakerkommunene i samarbeidet ikke blir representert i nemnda når saker fra denne kommunen skal behandles, skal enda ett medlem tas ut og erstattes med et medlem fra denne kommunen.

§ 20-4. Samarbeidsavtale

Når et vertskommunesamarbeid opprettes, skal det inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom deltakerne i vertskommunesamarbeidet.

De enkelte kommunestyrene eller fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv vedta samarbeidsavtalen og endringer som gjelder forhold som er nevnt i tredje og fjerde ledd.

Samarbeidsavtalen skal inneholde bestemmelser om

a. deltakerne i samarbeidet
b. hvem av deltakerne som er vertskommune
c. hvilke oppgaver og hvilken myndighet som skal legges til vertskommunen
d. når oppgaver og myndighet skal overføres
e. hvilke av vertskommunens vedtak deltakerne skal underrettes om
f. hvordan det økonomiske oppgjøret mellom samarbeidskommunene og vertskommunen skal foregå
g. hvordan deltakerne kan tre ut av samarbeidet
h. hvordan samarbeidet skal oppløses
i. annet som etter lov skal fastsettes i avtale.

Avtaler om vertskommunesamarbeid med felles nemnd skal også inneholde bestemmelser om hvor mange medlemmer den enkelte deltakeren skal ha i nemnda.

I et vertskommunesamarbeid mellom kommuner skal vertskommunen orientere statsforvalteren om at samarbeidet er opprettet. I et vertskommunesamarbeid mellom fylkeskommuner skal vertskommunen orientere departementet om at samarbeidet er opprettet.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 20-5. Klagebehandling i et administrativt vertskommunesamarbeid

Når det i et administrativt vertskommunesamarbeid treffes vedtak som kan påklages etter forvaltningsloven § 28 første ledd, er klageinstansen den kommunen eller fylkeskommunen som har delegert myndigheten. Administrasjonen i vertskommunen er da underinstans etter forvaltningsloven § 33 andre ledd. Administrasjonen er også underinstans der det i lov er fastsatt at et statlig organ er klageinstans.

Klageinstansen har ikke omgjøringsrett etter forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd. Statlige klageinstanser kan likevel oppheve vedtak som må anses som ugyldige.

§ 20-6. Klagebehandling i et vertskommunesamarbeid med felles, folkevalgt nemnd

Når en felles, folkevalgt nemnd i et vertskommunesamarbeid treffer vedtak som kan påklages etter forvaltningsloven § 28 første ledd, er klageinstansen en eller flere særskilte klagenemnder som oppnevnes av kommunestyrene eller fylkestingene i deltakerkommunene. Den felles, folkevalgte nemnda er underinstans etter forvaltningsloven § 33 andre ledd. Nemnda er også underinstans der det i lov er fastsatt at et statlig organ er klageinstans.

Hver av deltakerne skal være representert i en klagenemnd som er oppnevnt etter første ledd. Klagenemnda velger selv sin leder og nestleder. For øvrig gjelder bestemmelsene om utvalg så langt de passer.

Klageinstansen har ikke omgjøringsrett etter forvaltningsloven § 35 andre og tredje ledd. Statlige klageinstanser kan likevel oppheve vedtak som må anses som ugyldige.

§ 20-7. Lovlighetskontroll

Hvis et vedtak er truffet av vertskommunens organer på vegne av en samarbeidskommune, kan tre eller flere medlemmer i samarbeidskommunens kommunestyre eller fylkesting bringe vedtaket inn for departementet for å få kontrollert om det er lovlig, jf. kapittel 27.

Medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget i vertskommunen kan ikke kreve lovlighetskontroll av vedtak som er truffet av vertskommunens organer på vegne av en samarbeidskommune.

§ 20-8. Oppløsning og uttreden

Hvis deltakerne er enige om det, kan vertskommunesamarbeidet oppløses med øyeblikkelig virkning.

Den enkelte deltakeren kan med ett års varsel si opp en avtale om vertskommunesamarbeid. Det kan avtales en annen oppsigelsesfrist.

§ 20-9. Kontrollutvalgets myndighet i en vertskommune

Kontrollutvalget i vertskommunen fører kontroll med virksomheten i vertskommunen på vegne av alle deltakerne i vertskommunesamarbeidet.

§ 20-10. Statlig tilsyn med vertskommuner

Pålegg eller sanksjoner fra statlige tilsynsmyndigheter skal rettes mot vertskommunen i tilfeller der en samarbeidskommune har overlatt til en vertskommune å utføre lovpålagte oppgaver. Vertskommunen er ansvarlig for at pålegg eller sanksjoner blir fulgt opp.

§ 30-3 første ledd gjelder på tilsvarende måte overfor vertskommunen.

Kapittel 21. Representasjon av begge kjønn i styret i aksjeselskaper

§ 21-1. Representasjon av begge kjønn i styret

Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder på tilsvarende måte for aksjeselskaper der kommuner og fylkeskommuner til sammen eier minst 2/3 av aksjene. Departementet kan gi forskrift om at første punktum også skal gjelde for aksjeselskaper som kommuner eller fylkeskommuner eier under 2/3 av, når resten av selskapet er eid av staten eller av selskaper som direkte eller indirekte er heleid av staten.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av valg av styremedlemmer som skal velges av og blant de ansatte i selskaper som er nevnt i første ledd.

Syvende del. Egenkontroll

Kapittel 22. Kommunestyrets og fylkestingets kontrollansvar

§ 22-1. Kommunestyrets og fylkestingets kontrollansvar

Kommunestyret og fylkestinget har det øverste ansvaret for å kontrollere kommunens og fylkeskommunens virksomhet.

Kommunestyret og fylkestinget kan kreve at enhver sak skal legges fram til orientering eller avgjørelse.

Kommunestyret og fylkestinget kan omgjøre vedtak som er truffet av andre folkevalgte organer eller av administrasjonen, hvis disse selv kunne ha omgjort vedtaket.

Kapittel 23. Kontrollutvalgets virksomhet

§ 23-1. Kontrollutvalget

Kommunestyret og fylkestinget velger selv et kontrollutvalg som skal føre løpende kontroll på deres vegne.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv en leder, en nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til utvalget. Lederen kan ikke være medlem av samme parti eller tilhøre samme gruppe som ordføreren. Utvalget skal ha minst fem medlemmer. Minst ett medlem skal velges blant kommunestyrets eller fylkestingets medlemmer.

Utelukket fra valg er

a. ordfører og varaordfører
b. medlemmer og varamedlemmer av formannskap eller fylkesutvalg
c. medlemmer og varamedlemmer av folkevalgt organ med beslutningsmyndighet. Medlemmer og varamedlemmer av kommunestyret eller fylkestinget er likevel valgbare
d. medlemmer av kommuneråd eller fylkesråd
e. medlemmer og varamedlemmer av kommunestyrekomité eller fylkestingskomité
f. ansatte i den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen
g. personer som har en ledende stilling, eller som er medlem eller varamedlem av styret eller bedriftsforsamlingen, i et selskap som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser i

h. personer som har en ledende stilling, eller som er medlem eller varamedlem av styret i et interkommunalt politisk råd eller et kommunalt oppgavefellesskap.

Kommunestyret og fylkestinget kan når som helst velge medlemmer til utvalget på nytt. Hvis ett eller flere medlemmer av utvalget skal skiftes ut, skal alle medlemmene velges på nytt.

§ 23-2. Kontrollutvalgets ansvar og myndighet

Kontrollutvalget skal påse at

a. kommunens eller fylkeskommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte
b. det føres kontroll med at den økonomiske forvaltningen foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak
c. det utføres forvaltningsrevisjon av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, og av selskaper kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser i
d. det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser i selskaper mv. (eierskapskontroll)
e. vedtak som kommunestyret eller fylkestinget treffer ved behandlingen av revisjonsrapporter, blir fulgt opp.

Kontrollutvalgets leder har møte- og talerett i kommunestyret eller fylkestinget når utvalgets saker skal behandles. Utvalgets leder kan la ett av de andre medlemmene i utvalget utøve denne retten på sine vegne.

Kontrollutvalget kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen legger fram enhver opplysning, redegjørelse eller dokument som utvalget finner nødvendig for å utføre sine oppgaver. Kontrollutvalget kan også foreta undersøkelser som det mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for å gjennomføre kontrolltiltak etter dette leddet.

Kontrollutvalget har rett til å være til stede i lukkete møter i folkevalgte organer i kommunen eller fylkeskommunen. Kommunestyret og fylkestinget kan selv bestemme at denne retten ikke gjelder lukkete møter i kommunestyret og kommunerådet eller fylkestinget og fylkesrådet.

Departementet kan gi forskrift om kontrollutvalgets oppgaver og saksbehandling.

§ 23-3. Forvaltningsrevisjon

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan som viser på hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjoner. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og virksomheten i kommunens eller fylkeskommunens selskaper. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon.

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

§ 23-4. Eierskapskontroll

Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for hvilke eierskapskontroller som skal gjennomføres. Planen skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens og fylkeskommunens eierskap. Hensikten med risiko- og vesentlighetsvurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for eierskapskontroll.

Planen skal vedtas av kommunestyret og fylkestinget selv. Kommunestyret og fylkestinget kan delegere til kontrollutvalget å gjøre endringer i planen.

§ 23-5. Rapportering til kommunestyret eller fylkestinget

Kontrollutvalget skal rapportere resultatene av sitt arbeid til kommunestyret eller fylkestinget. I saker som skal oversendes til kommunestyret eller fylkestinget, skal kommunedirektøren gis anledning til å uttale seg før kontrollutvalget behandler saken.

§ 23-6. Innsyn og undersøkelser i selskaper o.l.

Kontrollutvalget kan kreve de opplysningene som er nødvendige for å gjennomføre sin kontroll, fra

a. interkommunale selskaper etter IKS-loven
b. interkommunale politiske råd
c. kommunale oppgavefellesskap
d. aksjeselskap der en kommune eller fylkeskommune alene eller sammen med andre kommuner, fylkeskommuner eller interkommunale selskaper direkte eller indirekte eier alle aksjer.

Opplysningene etter første ledd kan kreves fra virksomhetens daglige leder, styret og den valgte revisoren for selskapet.

Kontrollutvalget kan foreta undersøkelser i virksomheten hvis det er nødvendig.

Kommunestyret og fylkestinget kan fastsette regler om kontrollutvalgets kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper som er nevnt i første ledd, og om hvilke dokumenter mv. som skal sendes til kontrollutvalget.

Kommuner og fylkeskommuner skal sørge for at kontrollutvalget blir varslet om møter i generalforsamling, representantskap og tilsvarende organer. Kontrollutvalget har rett til å være til stede i disse møtene.

Kontrollutvalgets innsynsrett og rett til å foreta undersøkelser etter første og andre ledd gjelder på tilsvarende måte overfor andre virksomheter som utfører oppgaver på vegne av kommunen eller fylkeskommunen. Innsynet og undersøkelsene skal imidlertid bare omfatte det som er nødvendig for å undersøke om kontrakten blir oppfylt.
Endret ved lov 2 juni 2023 nr. 21 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 767).

§ 23-7. Sekretariatet

Kommunestyret og fylkestinget skal sørge for at kontrollutvalget får sekretariatsbistand som tilfredsstiller utvalgets behov.

Sekretariatet skal påse at de sakene som behandles av kontrollutvalget, er forsvarlig utredet, og at utvalgets vedtak blir iverksatt.

Sekretariatet skal være uavhengig av kommunens eller fylkeskommunens administrasjon og av den eller dem som utfører revisjon for kommunen eller fylkeskommunen.

Sekretariatsfunksjonen kan ikke legges til

a. ansatte i kommunen eller fylkeskommunen som har andre arbeidsoppgaver enn å være sekretær for kontrollutvalget
b. den som utfører revisjon for den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen
c. medlemmer av kontrollutvalget, kommunestyret eller fylkestinget i den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen.

Den som utfører sekretariatsoppgaver for kontrollutvalget, er direkte underordnet kontrollutvalget og skal følge de retningslinjer og pålegg som utvalget gir.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv sekretariat for kontrollutvalget etter innstilling fra kontrollutvalget.

Kapittel 24. Revisjon

§ 24-1. Valg av revisor

Kommunestyret og fylkestinget avgjør selv om kommunen eller fylkeskommunen skal ansette egne revisorer, delta i et interkommunalt samarbeid om revisjon eller inngå avtale med en annen revisor.

Kommunestyret og fylkestinget velger selv revisor.

Vedtak etter første og andre ledd treffes etter innstilling fra kontrollutvalget.

Representantskapet i interkommunalt politisk råd og i kommunalt oppgavefellesskap velger regnskapsrevisor hvis ikke noe annet er fastsatt i samarbeidsavtalen.

§ 24-2. Revisors ansvar og myndighet

Revisor skal utføre regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon, eierskapskontroll og annen kontroll som er bestemt i lov eller i medhold av lov.

Revisor skal planlegge, gjennomføre, dokumentere og rapportere sitt arbeid i samsvar med lov og forskrift og god kommunal revisjonsskikk.

Revisor skal rapportere om sitt arbeid og resultatene av sin revisjon til kontrollutvalget.

Revisor kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen legger fram alle opplysninger, redegjørelser eller dokumenter som han eller hun finner

nødvendige for å utføre sine oppgaver. Revisor kan også foreta undersøkelser som han eller hun mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for å gjennomføre kontrolltiltak etter dette leddet.

Revisor har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g.

Departementet kan gi forskrift om revisors plikter og kvalifikasjoner, skifte av revisor og begrensninger i revisors taushetsplikt.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 24-3. Revisors møterett, opplysningsplikt mv.

Oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder har møte- og talerett i kontrollutvalgets møter. Revisoren har rett til å få uttalelsene sine protokollert. Møteretten gjelder likevel ikke når en sak som angår en revisors tilsettingsforhold behandles.

Oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder har møteplikt i kommunestyrets eller fylkestingets møter når kommunestyret eller fylkestinget skal behandle saker som er knyttet til revisors oppdrag.

Oppdragsansvarlig revisor eller hans eller hennes stedfortreder har møterett i kommunestyret eller fylkestinget.

Oppdragsansvarlig revisor skal gi opplysninger om kommunen eller fylkeskommunen som han eller hun har fått kjennskap til under revisjonen, hvis et medlem av kommunestyret, fylkestinget eller kontrollutvalget krever det.

Hvis revisor utenfor et møte blir bedt om å gi informasjon til et medlem av kommunestyret, fylkestinget eller kontrollutvalget, kan revisor kreve å få gi sitt svar i et møte.

§ 24-4. Revisors uavhengighet og vandel

Revisor skal være uavhengig og ha god vandel.

Departementet kan gi forskrift om krav til revisors uavhengighet og vandel.

§ 24-5. Regnskapsrevisjonens innhold

Revisor skal vurdere om årsregnskapet er avlagt i samsvar med lov og forskrift.

Revisor skal vurdere om registreringen og dokumentasjonen av regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og forskrift.

Revisor skal vurdere om årsberetningen inneholder de opplysningene som lov og forskrift krever. Revisor skal vurdere om opplysningene om økonomi i

årsberetningen stemmer overens med årsregnskapet. Revisor skal se etter om årsberetningen gir dekkende opplysninger om vesentlige beløpsmessige avvik fra årsbudsjettet og om vesentlige avvik fra kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene.

Revisor skal gjennom revisjonen bidra til å forebygge og avdekke misligheter og feil.

§ 24-6. Revisors plikter ved utførelsen av regnskapsrevisjon

Revisor skal se etter om den økonomiske internkontrollen er ordnet på en betryggende måte.

Revisor skal vurdere risikoen for at årsregnskapet ikke gir riktig informasjon som følge av misligheter og feil, og innhente tilstrekkelig informasjon til å vurdere om det foreligger lov- eller forskriftsbrudd som er av vesentlig betydning for årsregnskapet.

Revisor skal vurdere risikoen for brudd på kommunestyrets eller fylkestingets premisser for bruken av bevilgningene, og innhente tilstrekkelig informasjon til å vurdere om årsregnskapet inneholder vesentlige avvik fra disse premissene.

§ 24-7. Skriftlige påpekninger fra regnskapsrevisor

Revisor skal gi skriftlige meldinger om

a. vesentlige feil som kan føre til at årsregnskapet ikke gir riktig informasjon
b. vesentlige mangler ved registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger
c. vesentlige mangler ved den økonomiske internkontrollen
d. manglende eller mangelfull redegjørelse i årsberetningen for vesentlige budsjettavvik
e. enhver mislighet
f. hvorfor han eller hun ikke har skrevet under på oppgaver som kommunen eller fylkeskommunen skal sende til offentlige myndigheter, og som revisor etter lov eller forskrift skal bekrefte
g. hvorfor han eller hun sier fra seg revisjonsoppdraget.

Meldinger som nevnt i første ledd skal sendes i nummerte brev til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren.

Hvis revisor avdekker eller på annen måte blir kjent med misligheter, skal

han eller hun straks melde fra om det etter første ledd bokstav e. Når saksforholdet er nærmere klarlagt, skal revisor sende et nytt brev til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren.

Revisor skal årlig gi en skriftlig oppsummering til kontrollutvalget om forhold som er tatt opp etter første ledd, men som ikke er rettet opp eller som ikke er tilstrekkelig fulgt opp.

§ 24-8. Revisjonsberetning

Regnskapsrevisor skal avgi en revisjonsberetning til kommunestyret eller fylkestinget senest 15. april. Det skal sendes kopi til kontrollutvalget, til formannskapet eller fylkesutvalget og til kommunedirektøren. Revisjonsberetningen skal avgis selv om årsregnskapet eller årsberetningen ikke foreligger eller er ufullstendig.

I revisjonsberetningen skal revisor uttale seg om følgende:

a. om årsregnskapet er avlagt i samsvar med lov og forskrift
b. om registreringen og dokumentasjonen av regnskapsopplysninger er i samsvar med lov og forskrift
c. om årsberetningen inneholder de opplysningene som lov og forskrift krever
d. om opplysningene om økonomi i årsberetningen stemmer overens med årsregnskapet
e. om det er avdekket forhold som gir grunn til å tro at årsberetningen ikke gir dekkende opplysninger om vesentlige budsjettavvik.

Hvis revisor i revisjonsberetningen konkluderer med forbehold, konkluderer negativt eller ikke har tilstrekkelig grunnlag for å konkludere, skal årsaken beskrives. Hvis revisor mener at årsregnskapet eller årsberetningen ikke bør vedtas slik de foreligger, skal dette angis særskilt.

Revisjonsberetningen skal også omfatte andre forhold som revisor mener det er nødvendig å opplyse om i henhold til god kommunal revisjonsskikk.

§ 24-9. Forenklet etterlevelseskontroll med økonomi- forvaltningen

Regnskapsrevisor skal se etter om kommunens eller fylkeskommunens økonomiforvaltning i hovedsak foregår i samsvar med bestemmelser og vedtak.

Revisor skal basere oppgaven på en risiko- og vesentlighetsvurdering, som skal legges fram for kontrollutvalget. Revisor skal innhente tilstrekkelig

informasjon til å vurdere om det foreligger brudd på lover, forskrifter eller vedtak, der bruddet er av vesentlig betydning for økonomiforvaltningen.

Revisor skal senest 30. juni avgi en skriftlig uttalelse til kontrollutvalget, med kopi til kommunedirektøren, om resultatet av kontrollen.

§ 24-10. Innsyn og undersøkelser i selskaper o.l.

Bestemmelsene om innsyn og undersøkelser i selskaper o.l. i § 23-6 gjelder på tilsvarende måte for kommunens eller fylkeskommunens revisor.

Kapittel 25. Internkontroll

§ 25-1. Internkontroll i kommunen og fylkeskommunen

Kommuner og fylkeskommuner skal ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren i kommunen og fylkeskommunen er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal kommunedirektøren

a. utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering
b. ha nødvendige rutiner og prosedyrer
c. avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
d. dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
e. evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

§ 25-2. Rapportering til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og statlig tilsyn

Kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret og fylkestinget om internkontroll og om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året.

Kapittel 26. Eierstyring

§ 26-1. Eierskapsmelding

Kommuner og fylkeskommuner skal minst én gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv.

Eierskapsmeldingen skal inneholde

a. kommunens eller fylkeskommunens prinsipper for eierstyring
b. en oversikt over selskaper, kommunale eller fylkeskommunale foretak og andre virksomheter som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i
c. kommunens eller fylkeskommunens formål med sine eierinteresser eller tilsvarende interesser i virksomhetene nevnt i bokstav b.

Åttende del. Statlig kontroll og tilsyn

Kapittel 27. Lovlighetskontroll

§ 27-1. Lovlighetskontroll

Tre eller flere medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget kan sammen kreve at departementet kontrollerer om et vedtak er lovlig. Et slikt krav må fremmes innen tre uker fra vedtaket ble truffet. Fristreglene i forvaltningsloven § 30 gjelder. Kravet skal settes fram for det organet som traff vedtaket. Hvis organet opprettholder vedtaket, skal saken sendes til departementet.

Hvis særlige grunner tilsier det, kan departementet på eget initiativ kontrollere om et vedtak er lovlig.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 55.

§ 27-2. Hva som kan lovlighetskontrolleres

Følgende kan lovlighetskontrolleres:

a. endelige vedtak som er truffet av et folkevalgt organ eller den kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen
b. vedtak om et møte skal holdes for åpne eller lukkete dører

c. vedtak som gjelder spørsmål om inhabilitet.

Følgende kan ikke lovlighetskontrolleres:

a. andre prosessledende avgjørelser enn de som er omtalt i første ledd bokstav b og c
b. vedtak om ansettelse, oppsigelse eller avskjed
c. spørsmål om et vedtak er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av lov om offentlige anskaffelser.
d. avgjørelse om kommunestyrevalget eller fylkestingsvalget er gyldig, jf. valgloven § 15-2 første ledd og § 15-3 første ledd.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 62 (i kraft 1 mai 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 553).

§ 27-3. Innholdet i lovlighetskontrollen

Ved lovlighetskontroll skal departementet ta stilling til om vedtaket

a. har et lovlig innhold
b. er truffet av noen som har myndighet til å treffe et slikt vedtak
c. har blitt til på lovlig måte.

Lovlighetskontrollen etter § 27-1 første ledd kan likevel begrenses til de anførsler som er tatt opp i saken. Ved lovlighetskontroll etter § 27-1 andre ledd bestemmer departementet omfanget av kontrollen.

Lovlighetskontrollen kan bare omfatte de offentlig-rettslige sidene ved vedtaket.

Departementet skal oppheve vedtaket hvis det er gjort feil som gjør det ugyldig.

Lovlighetskontroll fører ikke til at iverksettelsen av vedtaket utsettes. Følgende organer kan likevel bestemme at vedtaket ikke skal iverksettes før lovlighetskontrollen er gjennomført:

a. organet som traff vedtaket
b. et kommunalt eller fylkeskommunalt organ som er overordnet vedtaksorganet
c. departementet.

§ 27-4. Opplysningsplikt ved lovlighetskontroll

Departementet kan i forbindelse med lovlighetskontroll kreve at kommunen og fylkeskommunen gir opplysninger om enkeltsaker eller forhold ved kommunens og fylkeskommunens virksomhet. Departementet har også rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter.

Kapittel 28. Statlig kontroll med kommuner og fylkeskommuner med økonomisk ubalanse

§ 28-1. Innmelding i registeret om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK)

Departementet skal føre et register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK) over alle kommuner og fylkeskommuner hvor minst ett av følgende forhold har inntruffet:

a. Driftsbudsjettet er vedtatt med et merforbruk.
b. Driftsdelen i økonomiplanen er vedtatt med et merforbruk.
c. Driftsdelen i økonomiplanen, driftsbudsjettet eller driftsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen viser at et merforbruk skal dekkes inn over flere enn to år etter at det oppsto.
d. Balanseregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen viser et oppsamlet merforbruk fra driftsregnskapet som er større enn tre prosent av driftsinntektene.
e. Økonomiplanen eller årsbudsjettet er ikke vedtatt innen de fristene som er fastsatt i lov eller forskrift, eller innen en frist som departementet har fastsatt etter at økonomiplanen eller årsbudsjettet har blitt opphevet etter lovlighetskontroll.
f. Årsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen er ikke vedtatt innen de fristene som er fastsatt i lov eller forskrift, eller innen en frist som departementet har fastsatt etter at årsregnskapet har blitt opphevet etter lovlighetskontroll.
g. Departementet har fattet et vedtak etter inndelingslova § 16 a.

Hvis det åpenbart ikke er behov for å kontrollere kommunens eller fylkeskommunens årsbudsjett og låneopptak, kan departementet bestemme at kommunen eller fylkeskommunen likevel ikke skal føres inn i ROBEK-registeret.

§ 28-2. ROBEK-registerets betydning for tredjeperson

ROBEK-registeret skal være allment tilgjengelig.

Når det er avgjørende for en tredjepersons rettsstilling om denne kjente til eller ikke kjente til et forhold, skal det som står i registeret, regnes som kjent for denne personen.

§ 28-3. Departementets kontroll med årsbudsjett og låneopptak mv.

Departementet skal kontrollere lovligheten av vedtak om årsbudsjett truffet av kommuner eller fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret.

Hvis minst ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd har inntruffet, er et vedtak om å ta opp lån ikke gyldig før det er godkjent av departementet. Et vedtak om å inngå en avtale om leie av varige driftsmidler hvor leieavtalen kan påføre kommunen eller fylkeskommunen utgifter ut over de fire neste budsjettårene, er heller ikke gyldig før det er godkjent av departementet hvis minst ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd har inntruffet. Departementet kan ikke godkjenne vedtak etter første og andre punktum før kommunen eller fylkeskommunen er ført inn i ROBEK-registeret. Første og andre punktum gjelder ikke hvis departementet etter § 28-1 andre ledd har bestemt at kommunen eller fylkeskommunen ikke skal føres inn i ROBEK-registeret.

Departementet godkjenner vedtak om å ta opp lån etter andre ledd første punktum ved å fastsette en øvre ramme for låneopptak for budsjettåret. Departementet kan fastsette vilkår for bruken av lånerammen hvis det er nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens økonomi.

En avtale om lån er ikke gyldig hvis långiveren forsto eller burde ha forstått at låneopptaket går ut over lånerammen eller er i strid med vilkår for bruk av lånerammen som departementet har fastsatt etter tredje ledd. En leieavtale som nevnt i andre ledd andre punktum er ikke gyldig før departementet har godkjent vedtaket om å inngå avtalen.

§ 28-4. Kommunens og fylkeskommunens orienteringsplikt og plikt til å vedta en tiltaksplan

Hvis minst ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd har inntruffet, skal kommuner og fylkeskommuner, før de inngår avtaler, orientere avtaleparten om at vedtak om lån og langsiktige leieavtaler skal godkjennes av departementet. Før disse kommunene og fylkeskommunene inngår avtaler om lån, skal de også dokumentere overfor avtaleparten at avtalen er innenfor lånerammen, og at

eventuelle vilkår for bruken av lånerammen som departementet har fastsatt, er oppfylt.

Kommunestyret eller fylkestinget skal fastsette en tiltaksplan som sikrer at økonomien bringes i balanse.

Tiltaksplanen skal fastsettes senest 30. juni hvis ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd bokstav a, b, e eller g har inntruffet, og senest 31. desember hvis ett av forholdene nevnt i § 28-1 første ledd bokstav c, d eller f har inntruffet.

Tiltaksplanen skal sendes departementet så snart som mulig.

§ 28-5. Utmelding fra ROBEK-registeret

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav a skal meldes ut av registeret hvis driftsbudsjettet for påfølgende år er vedtatt uten merforbruk.

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav b skal meldes ut av registeret hvis driftsdelen i økonomiplanen for påfølgende år er vedtatt uten merforbruk.

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav c, d eller g skal meldes ut av registeret hvis merforbruket i driftsregnskapet er dekket inn i sin helhet.

Kommuner og fylkeskommuner som er ført inn i ROBEK-registeret etter § 28-1 første ledd bokstav e eller f skal meldes ut av registeret hvis økonomiplanen, årsbudsjettet eller årsregnskapet til kommunekassen eller fylkeskommunekassen for påfølgende år er vedtatt innen fristen.

§ 28-6. Lovlighetskontroll av vedtak om årsregnskap ved negativ revisjonsberetning

Hvis det er avgitt en revisjonsberetning med negativ konklusjon om årsregnskapet, og årsregnskapet ikke er endret for å rette opp det som er grunnlaget for denne konklusjonen, skal departementet kontrollere lovligheten av vedtaket om årsregnskap.

Kapittel 29. Utlegg og konkurs. Betalingsinnstilling og statlig tilsynsnemnd

§ 29-1. Utlegg og arrest, konkurs og gjeldsforhandling

Det kan ikke tas utlegg eller arrest i eiendelene til en kommune eller fylkeskommune.

En kommune eller fylkeskommune kan ikke tas under konkursbehandling eller begjære åpning av gjeldsforhandling etter konkursloven.

§ 29-2. Vedtak om betalingsinnstilling. Oppnevning av tilsynsnemnd

Hvis en kommune eller fylkeskommune på grunn av vanskeligheter som ikke er helt forbigående, ikke kan betale forfalt gjeld, plikter kommunestyret eller fylkestinget selv å treffe et vedtak om betalingsinnstilling. Det skal straks sendes en melding til departementet om et slikt vedtak.

Hvis det ikke blir truffet vedtak etter første ledd, kan departementet vedta en betalingsinnstilling for den kommunen eller fylkeskommunen det gjelder.

Departementet skal kunngjøre betalingsinnstillingen i pressen og i Norsk lysingsblad. Hvis kommunen eller fylkeskommunen har ett eller flere kommunale eller fylkeskommunale foretak etter kapittel 9, skal departementet sende en melding om betalingsinnstillingen også til Foretaksregisteret.

Når det er truffet et vedtak om betalingsinnstilling, skal departementet straks oppnevne en tilsynsnemnd for kommunen eller fylkeskommunen. Tilsynsnemnda skal bestå av ordføreren eller fylkesordføreren, kommunedirektøren og minst tre medlemmer som er oppnevnt av departementet. Hvis kommunen eller fylkeskommunen har parlamentarisk styreform, skal kommunen eller fylkeskommunen representeres av ordføreren eller fylkesordføreren og kommunerådets eller fylkesrådets leder.

§ 29-3. Utbetalinger etter vedtak om betalingsinnstilling

Så lenge en betalingsinnstilling gjelder, skal ingen utbetalinger foretas uten godkjenning eller fullmakt fra tilsynsnemnda. Utbetalinger til følgende formål skal foretas først:

a. utbetalinger som er nødvendige for at kommunen eller fylkeskommunen skal oppfylle lovpålagte forpliktelser overfor enkeltpersoner
b. utbetalinger av lønn, pensjon og annen godtgjøring til kommunens

eller fylkeskommunens ansatte og folkevalgte i heltidsverv, utbetalinger av bidrag til lønn til andres ansatte som kommunen eller fylkeskommunen er forpliktet til å dekke, og utbetalinger som gjelder fordringer som er nevnt i dekningsloven §§ 9-3 og 9-4

c. utbetalinger som er nødvendige for å unngå fare for betydelig økonomisk tap eller vesentlige skadevirkninger.

Renter, inkasso- og saksomkostninger som er knyttet til fordringer som har fortrinnsrett etter første ledd, har samme fortrinnsrett som hovedfordringen.

Tilsynsnemnda avgjør rekkefølgen på utbetalinger til de formålene som er nevnt i første og andre ledd, og til andre formål hvis det er midler til det.

§ 29-4. Utarbeiding av en ny økonomiplan og et nytt årsbudsjett

Etter at kommunestyret eller fylkestinget har uttalt seg, skal tilsynsnemnda vedta en ny økonomiplan og et nytt årsbudsjett for kommunen eller fylkeskommunen.

Økonomiplanen og årsbudsjettet skal sendes til departementet for godkjenning. Departementet kan gjøre endringer i økonomiplanen og årsbudsjettet hvis departementet vurderer det som nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens framtidige økonomi.

Når departementet har godkjent økonomiplanen og årsbudsjettet, opphører betalingsinnstillingen, og tilsynsnemnda oppløses.

Departementet skal godkjenne eventuelle endringer i økonomiplanen i inneværende år. Departementet skal også godkjenne vedtak om økonomiplan og endringer i denne for de tre neste årene. I det samme tidsrommet kan departementet også gjøre endringer i økonomiplanen og årsbudsjettet hvis departementet vurderer det som nødvendig av hensyn til kommunens eller fylkeskommunens framtidige økonomi.

Kapittel 30. Statlig tilsyn

§ 30-1. Kapitlets virkeområde

Statlig tilsyn med kommunens eller fylkeskommunens oppfyllelse av plikter pålagt i eller i medhold av lov skal skje etter reglene i dette kapitlet når ikke annet følger av lovgivningen ellers.

Reglene i dette kapitlet gjelder for tilsyn med oppfyllelse av plikter som bare er pålagt kommunene eller fylkeskommunene. Bestemmelsene i §§ 30-6 og 30-7

gjelder likevel for alt statlig tilsyn rettet mot en kommune eller fylkeskommune.

§ 30-2. Lovlighetstilsyn

Statsforvalteren kan føre tilsyn med lovligheten av kommunens eller fylkeskommunens oppfyllelse av plikter som er pålagt i eller i medhold av lov. Statsforvalteren kan bare føre slikt tilsyn der det i lov er gitt hjemmel for å føre tilsyn.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 30-3. Innsyn og undersøkelser

Statsforvalteren kan kreve at kommunen eller fylkeskommunen gir opplysninger om enkeltsaker og forhold ved kommunens eller fylkeskommunens virksomhet. Statsforvalteren har rett til innsyn i alle kommunale og fylkeskommunale saksdokumenter og kan kreve at kommunale eller fylkeskommunale organer, folkevalgte og ansatte gir de opplysningene og meldingene som statsforvalteren mener er nødvendige for å gjennomføre tilsyn etter dette kapitlet. Statsforvalteren kan også foreta de undersøkelsene som statsforvalteren mener er nødvendige. Taushetsplikt er ikke til hinder for innsyn og undersøkelser etter dette leddet.

Første ledd gjelder også overfor selvstendige rettssubjekter som utfører kommunale eller fylkeskommunale oppgaver for kommuner eller fylkeskommuner.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 30-4. Pålegg om retting

Statsforvalteren kan gi pålegg til kommunen eller fylkeskommunen om å rette forhold som er i strid med de bestemmelsene statsforvalteren fører tilsyn med oppfyllelsen av.

Før statsforvalteren eller en annen statlig tilsynsmyndighet vedtar pålegg om retting etter første ledd eller annen reaksjon hjemlet i lov mot en kommune eller en fylkeskommune, skal tilsynsmyndigheten vurdere virkningene for kommunens eller fylkeskommunens øvrige virksomhet.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 30-5. Partsrettigheter

Ved statlig tilsyn kan kommuner og fylkeskommuner klage på vedtak og utøve andre partsrettigheter etter reglene i forvaltningsloven kapittel IV, V og VI og §§ 14, 41 og 42.

§ 30-6. Samordning av statlige tilsynsmyndigheter

Statsforvalteren samordner planlagte statlige tilsynsaktiviteter overfor kommunen og fylkeskommunen og vurderer det samlete omfanget av statlig tilsyn med den enkelte kommunen eller fylkeskommunen.

Alle statlige tilsynsmyndigheter skal underrette statsforvalteren om planer for tilsyn og om varsel om pålegg om retting eller andre reaksjoner som har vesentlige virkninger for kommunen eller fylkeskommunen. Statsforvalteren kan fastsette frister for når underretning om tilsynsplaner skal være sendt statsforvalteren. Tilsynsmyndigheter som er utpekt som koordinerende myndighet for tilsyn, skal underrette statsforvalteren om koordinerte tilsynsplaner.

Statsforvalteren skal formidle til andre tilsynsmyndigheter sin vurdering av situasjonen i enkeltkommuner og i fylkeskommunen.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 30-7. Samordning mellom statlig tilsynsvirksomhet og kommuner eller fylkeskommuner

Statsforvalteren skal drøfte med kommunene og fylkeskommunene prioritering og gjennomføring av planlagte tilsyn.

Statlige tilsynsmyndigheter skal i sin planlegging, prioritering og gjennomføring av tilsyn ta hensyn til det samlete statlige tilsynet med den enkelte kommunen eller fylkeskommunen og til relevante forvaltningsrevisjonsrapporter. Tilsynsmyndighetene skal vurdere å utsette eller å ikke gjennomføre tilsyn hvis kommunen eller fylkeskommunen nylig har gjennomført en kontroll med det samme temaet.

Før det eventuelt vedtas pålegg om retting eller andre reaksjoner med vesentlige virkninger for kommunen eller fylkeskommunen, skal tilsynsmyndigheten ha dialog med kommunen eller fylkeskommunen om slike pålegg eller reaksjoner og om kommunens eller fylkeskommunens oppfølging. Kommunen eller fylkeskommunen plikter å delta i dialogen.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Niende del. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

Kapittel 31. Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 31-1. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra det tidspunktet[1] Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner.

Kongen kan sette i kraft og oppheve de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

1 Kapitlene 1 til 13, 17 til 24, 26, 27, 30 og 31 trer i kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyret og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019–2023, se vedtak 3 okt 2019 nr. 1294 med vedlegg. Kapitlene 14, 15, 16, 28 og 29 trer i kraft 1 jan 2020, med unntak for kap. 25 iflg. res. 20 des 2018 nr. 2062. § 31-6 trer ikr. 1 nov 2019 iflg. res. 25 juni 2019 nr. 879. Kapittel 25 trer ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 25 sep 2020 nr. 1825.

§ 31-2. Overgangsregler for interkommunale styrer etter § 27 i kommuneloven av 1992

Interkommunalt samarbeid som er organisert som et interkommunalt styre etter § 27 i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner, må være omdannet til et interkommunalt politisk råd etter § 18-1 eller et kommunalt oppgavefellesskap etter § 19-1 senest fire år etter at henholdsvis kapittel 18 og 19 i loven her trer i kraft.

De enkelte kommunestyrene og fylkestingene i alle deltakerkommunene skal selv treffe vedtak om omdanning etter første ledd og vedta samarbeidsavtalen.

Når et interkommunalt styre blir omdannet etter paragrafen her, blir styrets eiendeler, rettigheter og forpliktelser overført til det nye samarbeidet. Hvis det nye samarbeidet ikke er et eget rettssubjekt, overføres eiendelene, rettighetene og forpliktelsene til én eller flere av deltakerkommunene. Fordringshavere og andre rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen. Overføringen vil i seg selv ikke være grunn til at rettsforholdet opphører.

Når et interkommunalt styre blir omdannet etter paragrafen her, skal omregistrering i grunnbok og andre offentlige registre skje ved at styrets navn endres i registrene.

§ 31-3. Overgangsregler om internkontroll

Fram til kapittel 25 trer i kraft gjelder følgende bestemmelser:

a. Kommunedirektøren skal sørge for at administrasjonen er gjenstand for betryggende kontroll.
b. I årsberetningen skal det redegjøres for tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å sikre betryggende kontroll med virksomheten.
c. Kommunedirektøren skal rapportere til kommunestyret og fylkestinget om resultater fra statlig tilsyn minst én gang i året.

§ 31-4. Andre overgangsregler

For Longyearbyen lokalstyre gjelder lov 25. september 1992 nr. 107 kapittel 11 og 12, § 10 a, § 16, § 24 nr. 2 og §§ 30, 31, 36, 37, 38, 39 a og 59 inntil lokalstyret holder konstituerende lokalstyremøte ved oppstart av valgperioden 2019–2023.

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Endret ved lov 21 juni 2019 nr. 55.

§ 31-5. Videreføring av forskrifter

Forskrifter gitt i medhold av lov 25. september 1992 nr. 107 gjelder også etter at loven her har trådt i kraft, så langt de også kunne ha vært gitt med hjemmel i loven her.

§ 31-6. Endringer i andre lover

Fra samme tid som loven settes i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Endret ved lover 24 mai 2019 nr. 17, 21 juni 2019 nr. 55.

Lov om register over reelle rettighetshavere

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Lovens formål er å legge til rette for rapporteringspliktiges, myndighetenes og andres tilgang til opplysninger om reelle rettighetshavere.

§ 2. Virkeområde

(1) Loven gjelder for juridiske personer, enheter og andre sammenslutninger som driver virksomhet eller er registrert i riket, herunder på Jan Mayen og Svalbard.
(2) Loven gjelder også for forvaltere av utenlandske truster og lignende juridiske arrangementer som driver virksomhet i riket, herunder på Jan Mayen og Svalbard.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke juridiske personer, enheter og andre sammenslutninger og forvaltere av utenlandske truster og lignende juridiske arrangementer som er omfattet av loven.

§ 3. Definisjoner

(1) Med registreringspliktige menes i loven her juridiske personer, enheter og andre sammenslutninger og forvaltere av utenlandske truster og lignende juridiske arrangementer som omfattes av lovens virkeområde etter § 2.
(2) Med reell rettighetshaver menes i loven her den eller de fysiske personene som i siste instans eier eller kontrollerer en juridisk person, arrangement, enhet eller annen sammenslutning.

Kapittel 2. Innhenting av opplysninger om reelle rettighetshavere

§ 4. Innhenting av opplysninger om reelle rettighetshavere

(1) Registreringspliktige skal identifisere den juridiske personens, enhetens eller sammenslutningens eller det utenlandske juridiske arrangementets reelle rettighetshavere. Ved identifiseringen gjelder kriteriene i hvitvaskingsloven § 14.

(2) Den registreringspliktige skal innhente følgende opplysninger om reelle rettighetshavere:

a. navn
b. fødselsnummer eller D-nummer
c. bostedsland
d. statsborgerskap

Dersom en reell rettighetshaver ikke har fødselsnummer eller D-nummer, skal det i stedet innhentes opplysninger om fødselsdato.

(3) Den registreringspliktige skal dokumentere grunnlaget for identifiseringen av hvem som er reelle rettighetshavere. Dersom den registreringspliktige mener det ikke er noen reell rettighetshaver i en juridisk person eller et utenlandsk juridisk arrangement, skal vurderingen begrunnes og dokumenteres. Dersom den registreringspliktige mener det finnes en eller flere reelle rettighetshavere, men ikke kan identifisere disse, skal vurderingen begrunnes og dokumenteres.
(4) Registreringspliktige skal ved endringer i relevante forhold identifisere nye reelle rettighetshavere og for øvrig oppdatere innhentede opplysninger om reelle rettighetshavere.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innhenting av opplysninger om reelle rettighetshavere, herunder fastsette unntak.

§ 5. Relevante personers opplysningsplikt

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om opplysningsplikt når registreringspliktige skal identifisere og innhente opplysninger om reelle rettighetshavere.

§ 6. Utlevering

(1) Registreringspliktige skal etter forespørsel fra offentlig myndighet utlevere alle innhentede opplysninger og vurderinger etter § 4. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke myndigheter som omfattes av første punktum.
(2) Registreringspliktige skal utlevere opplysninger og vurderinger som nevnt i § 4 til rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven § 2 bokstav c i forbindelse med deres kundetiltak og løpende oppfølging etter hvitvaskingsloven.

§ 7. Lagring av opplysninger om reelle rettighetshavere

(1) Registreringspliktige skal lagre opplysninger og vurderinger om reelle rettighetshavere i ti år etter at fysiske personer opphørte å være reelle rettighetshavere.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om lagring av opplysninger om reelle rettighetshavere etter at registreringspliktige har opphørt eller ikke lenger driver virksomhet i riket, herunder hvem som har plikt til å lagre opplysningene.

Kapittel 3. Registrering av opplysninger om reelle rettighetshavere

§ 8. Registeret over reelle rettighetshavere

(1) Registeret over reelle rettighetshavere føres av en registerfører oppnevnt av Kongen.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om registerets organisasjon, lokalisering og administrasjon, og om føringen av registeret.

§ 9. Registrering av opplysninger om reelle rettighetshavere

(1) Registreringspliktige skal registrere innhentede opplysninger om reelle rettighetshavere og grunnlaget for identifiseringen av reelle rettighetshavere i registeret over reelle rettighetshavere, jf. § 4 annet ledd.
(2) Dersom den registreringspliktige mener det ikke er noen reelle rettighetshavere i den juridiske personen, enheten eller sammenslutningen, eller det utenlandske juridiske arrangementet, skal dette registreres. Det samme gjelder dersom den registreringspliktige mener det finnes en eller flere reelle rettighetshavere, men ikke kan entydig identifisere disse.
(3) Første gangs registrering skal skje senest 14 dager etter at den registreringspliktige er blitt registrert i et offentlig register.
(4) Når den registreringspliktige har identifisert nye reelle rettighetshavere i samsvar med § 4 fjerde ledd, skal registrerte opplysninger oppdateres uten opphold og senest innen 14 dager. Det samme gjelder dersom den registreringspliktige blir kjent med andre endringer som medfører at registrerte opplysninger ikke lenger stemmer.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om registreringen av opplysninger om reelle rettighetshavere, grunnlaget for identifiseringen av reelle rettighetshavere og registreringspliktiges oppdatering av registrerte opplysninger. Forskriften kan også fastsette unntak fra denne bestemmelsen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innhenting av relevante opplysninger fra andre registre eller andre kilder.

§ 10. Kontroll av registrerte opplysninger. Varslingsplikt om uoverensstemmelser

(1) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om registerførerens kontroll av opplysninger som registreres om reelle rettighetshavere.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler om varslingsplikt for offentlige myndigheter og rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven § 2 bokstav c i tilfeller der disse identifiserer andre som reelle rettighetshavere enn dem som er registrert i registeret over reelle rettighetshavere. Departementet kan også gi nærmere regler om registerets håndtering av varsler som nevnt i første punktum og registreringspliktiges plikt til å etterkomme registerets pålegg i den forbindelse.

§ 11. Tilgang til og avgivelse av registrerte opplysninger

(1) Registrerte opplysninger om reelle rettighetshavere skal være tilgjengelige for:

a. rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven § 2 bokstav c i forbindelse med deres kundetiltak og løpende oppfølging etter hvitvaskingsloven
b. offentlige myndigheter
c. media
d. sivilsamfunnsorganisasjoner
e. høyere utdanningsinstitusjoner.

(2) Departementet kan gi forskrift om at andre fysiske eller juridiske personer skal eller kan gis tilgang til registrerte opplysninger.
(3) Departementet kan gi forskrift om tilgang, blant annet om hvilke opplysninger som skal gjøres tilgjengelige, hvem som skal gis tilgang til opplysninger i registeret, og i hvilket omfang, for hvilke formål og på hvilken måte opplysningene skal gis. Departementet kan også gi forskrift om unntak fra innsyn i enkelttilfeller under ekstraordinære omstendigheter. I forskrift etter første og annet punktum kan det gjøres unntak fra reglene i første ledd.
(4) Departementet kan gi forskrift om avgivelse av opplysninger fra registeret.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 oktober 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

§ 12. Opplysninger fra andre registre

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om registerets adgang til å innhente og sammenstille opplysninger fra andre offentlige registre.

§ 13. Lagring av opplysninger i registeret

(1) Registrerte opplysninger om reelle rettighetshavere skal lagres i registeret i minst ti år etter at den registreringspliktige opphørte eller avsluttet sin virksomhet i riket.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om behandling av opplysninger om reelle rettighetshavere etter at minstetiden i første ledd er utløpt.

Kapittel 4. Avsluttende bestemmelser

§ 14. Pålegg og tvangsmulkt

(1) Registerføreren kan gi registreringspliktige pålegg for å sikre etterlevelse av §§ 9 og 10. Pålegget skal inneholde en bestemt frist. Pålegg kan også rettes mot registreringspliktiges styre, daglige leder eller andre med rett til å representere den registreringspliktige.
(2) Dersom fristen ikke overholdes, kan det ilegges tvangsmulkt inntil forholdet er rettet.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt.

§ 15. Straff

Registreringspliktige og personer som handler på vegne av registreringspliktige, som forsettlig unnlater å innhente, oppbevare eller registrere opplysninger i samsvar med §§ 4, 7, 9 eller 10 annet ledd, eller registrerer feilaktige opplysninger, kan straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

§ 16. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene i loven til forskjellig tid.

1 Fra 1. november 2021 for § 1 til § 7 og § 15 iflg. res. 24 sep 2021 nr. 2864.
Fra 1. oktober 2024 for § 8 til § 14 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214.

Lov om tilskudd til visse private virksomheter med offentlig tjenestepensjonsordning

§ 1. Formål

Lovens formål er å bidra til bedre rammevilkår for private virksomheter som nevnt i § 2 ved å yte tilskudd til dekning av kostnader i offentlige tjenestepensjonsordninger knyttet til tidligere opptjente pensjonsrettigheter som forfaller til betaling etter at opptjeningen har skjedd (historiske pensjonskostnader).

§ 2. Tilskuddsordning

Departementet kan etter søknad tildele tilskudd til private virksomheter som har levert spesialisthelsetjenester som nevnt i spesialisthelsetjenesteloven § 2-1 a eller barnevernstjenester som staten har finansieringsansvaret for etter barnevernsloven § 16-5, til dekning av årlig premie til offentlig tjenestepensjonsordning som regulert i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 4.

Søknader om tilskudd avgjøres av departementet.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739).

§ 3. Beregning av tilskudd

Det skal ytes årlige tilskudd beregnet på grunnlag av virksomhetens årlige pensjonspremie, begrenset til premie for pensjonsrettigheter som medlemmer av pensjonsordningen har opptjent før 1. januar 2019. Tilskuddet omfatter ikke premie som er knyttet til annen virksomhet enn levering av tjenester som nevnt i § 2.

I tilskuddet skal det gjøres fradrag for

a. virksomhetens avkastning på premiereserve og tilleggsavsetninger forvaltet av tjenestepensjonsleverandør for den andel som tilskuddsordningen dekker, fratrukket administrative kostnader

b. kompensasjon som allerede er gitt eller er forutsatt dekket etter avtale.

§ 4. Forskrifter

Kongen kan gi forskrift om innretningen av tilskuddsordningen, herunder virkeområde, beregning av tilskudd, forvaltning av ordningen, vilkår for utbetaling av tilskudd og plikter og forvaltningstiltak overfor private i forbindelse med forvaltningens kontroll av tilskuddsordningen. Kongen kan i forskrift bestemme at virksomheter som omfattes av § 2, likevel ikke skal omfattes av tilskuddsordningen.

§ 5. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 mars 2019 iflg. res. 1 mars 2019 nr. 162.

Lov om verdipapirsentraler og verdipapiroppgjør mv. (verdipapirsentralloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Gjennomføring av verdipapirsentralforordningen

EØS-avtalen vedlegg IX forordning (EU) nr. 909/2014 (om forbedring av verdipapiroppgjør i Den europeiske union og om verdipapirsentraler samt om endring av direktiv 98/26/EF og 2014/65/EU og forordning (EU) nr. 236/2012 (verdipapirsentralforordningen)) som endret ved forordning (EU) 2022/2554, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX til avtalen, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen kan departementet i forskrift gi regler om verdipapirsentraler og om verdipapiroppgjør. I forskriften kan det gjøres unntak fra bestemmelsene som er gjennomført etter første ledd.

Finanstilsynet kan i forskrift gi bestemmelser om at rettslige og tilsynsmessige rammer i tredjestater er likeverdige.

Når det i loven her vises til verdipapirsentralforordningen, menes forordningen slik den er gjennomført etter bestemmelsen her.
Endret ved lover 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214), 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

§ 1-2. Lovens virkeområde

Der annet ikke er særskilt bestemt, gjelder denne loven for verdipapirsentraler med Norge som hjemstat. Kongen kan i forskrift bestemme i hvilken utstrekning loven skal gjøres gjeldende for Svalbard og Jan Mayen.

Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra deler av loven og forskrifter gitt i medhold av loven for filialer etablert utenfor Norge av verdipapirsentraler med Norge som hjemstat.

§ 1-3. Forskrifter for velfungerende og trygg verdipapirregistrering mv.

Departementet kan i forskrift gi regler om verdipapirsentraler, verdipapiroppgjør eller registrering av rettigheter til finansielle instrumenter dersom dette er nødvendig av hensyn til sikre og velfungerende verdipapirsentraler, et sikkert, effektivt og smidig oppgjør eller et sikkert, velordnet og effektivt system for registrering av rettigheter til finansielle instrumenter.

Kapittel 2. Selskapsform, politiattest, utfyllende regelverk mv.

§ 2-1. Krav til selskapsform og politiattest

En verdipapirsentral skal være organisert som et allmennaksjeselskap.

Styremedlemmer, daglig leder og andre som deltar i den faktiske ledelsen i en verdipapirsentral skal fremlegge ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

§ 2-2. Verdipapirsentralenes utfyllende regelverk mv.

En verdipapirsentral skal fastsette og offentliggjøre et utfyllende regelverk for virksomheten som blant annet kan angi:

1. hvem som skal anses som utsteder av et finansielt instrument
2. nærmere regler om innføring av finansielle instrumenter i

verdipapirsentralen og om fremgangsmåten der et finansielt instrument ikke lenger skal være innført
3. at det må opprettes egne kontoer for bestemte formål
4. krav til hvordan den registreringsberettigede skal dokumentere sin identitet
5. krav til endringsmeldinger og beholdningsoversikter
6. at kontohavere og utstedere selv kan foreta registreringer i registeret og hvilke registreringer de kan utføre
7. at registreringer på en konto kan foretas av andre kontoførere enn kontoføreren for den aktuelle kontoen eller for det finansielle instrumentet
8. nærmere regler om kontoførere og deres plikter, herunder krav til kompetanse, tekniske systemer og kapital, adgang til å utkontraktere oppgaver, hvordan kontoførerne skal oppfylle plikten til å opprette konto etter § 4-2, at bekreftelser som nevnt i § 4-3 annet ledd skal innhentes av kontoførerne, tilbakekall av tillatelse til å være kontofører og hvordan kundenes interesser skal ivaretas ved tilbakekall
9. at bestemmelsene i verdipapirsentralforordningen artikkel 37 nr. 2 om avstemming mot andre enheter og artikkel 34 nr. 5 om plikt til å gi opplysninger til kundene om risikoene som er knyttet til tjenestene med videre, skal gjelde tilsvarende for kontoførerne
10. hvordan det skal dokumenteres at noen er berettiget til innsyn i opplysninger etter kapittel 8.

Regelverket og senere endringer i regelverket skal godkjennes av Finanstilsynet. Finanstilsynet skal avgjøre søknader om godkjennelse av endringer i regelverket senest tre måneder etter at fullstendig søknad er mottatt.

Finanstilsynet kan pålegge verdipapirsentralen å fastsette regler om ett eller flere forhold som nevnt i første ledd.

§ 2-3. Adgang til å reise sak for domstolene dersom vedtak om tillatelse ikke er fattet innen seks måneder

Dersom Finanstilsynet ikke har fattet et vedtak om en tillatelse etter verdipapirsentralforordningen skal innvilges eller ikke innen seks måneder etter at fullstendig søknad er levert, kan verdipapirsentralen bringe saken inn for domstolene.

Kapittel 3. Innføring av finansielle instrumenter i en verdipapirsentral mv.

§ 3-1. Plikt til å innføre ihendehaverobligasjoner i en verdipapirsentral

Norske ihendehaverobligasjoner skal innføres i en verdipapirsentral med tillatelse eller anerkjennelse etter verdipapirsentralforordningen også der obligasjonene ikke omsettes på en handelsplass eller overføres som følge av en avtale om finansiell sikkerhetsstillelse.

Departementet kan i forskrift gi regler som gjør unntak fra eller utfyller plikten i første ledd.

§ 3-2. Krav til makulering av fysiske dokumenter mv.

Dersom det allerede er utstedt et dokument som representerer et finansielt instrument på en måte som kan komme i strid med det som følger av denne loven, kan det finansielle instrumentet først innføres i en verdipapirsentral etter at dokumentet har blitt makulert, lagt i sikker forvaring eller på annen måte blitt sikret mot å komme i omsetning. Dokumenter som representerer finansielle instrumenter utstedt etter norsk rett, skal makuleres.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innkalling av dokumenter ved innføring i en verdipapirsentral.

§ 3-3. Beslutning om innføring i en verdipapirsentral og fastsettelse av vederlag

Dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov, beslutter utstederen av finansielle instrumenter om de finansielle instrumentene skal innføres i en verdipapirsentral.

Verdipapirsentralforordningen artikkel 49 nr. 1 til 4 om utstederes rett til å få innført finansielle instrumenter i en verdipapirsentral, vederlag og klage med videre gjelder tilsvarende for søknader om innføring av finansielle instrumenter som ikke er omfattet av artikkel 49.

Kapittel 4. Verdipapirkontoer og forvaltere mv.

§ 4-1. Enkeltkonto og forvalterkonto

Med mindre annet er bestemt i eller i medhold av lov, kan finansielle instrumenter registreres på enkeltkontoer som tilhører den enkelte investoren

og som står i investorens navn, eller på forvalterkontoer som står i forvalterens navn.

§ 4-2. Rett til å få opprettet konto

En verdipapirsentral plikter å opprette enkeltkonto eller forvalterkonto til registrering av finansielle instrumenter som er innført i verdipapirsentralen. En verdipapirsentral må ikke avvise en kunde med mindre hvitvaskingsloven eller annen lov eller regler gitt med hjemmel i lov gir anvisning om å avvise kunden eller det foreligger saklig grunn til å avvise kunden.

§ 4-3. Krav til forvaltere

Innehavere av forvalterkontoer skal være bank, kredittforetak, verdipapirforetak, verdipapirsentral eller forvaltningsselskap for verdipapirfond. Forvalteren må være underlagt regulering og tilsyn i sin hjemstat og plikte å overholde regler som tilsvarer direktiv (EU) 2015/849 om tiltak for å hindre at finanssystemet brukes til hvitvasking av penger eller finansiering av terrorisme.

Før en verdipapirsentral oppretter en forvalterkonto for en forvalter for første gang, skal verdipapirsentralen innhente en bekreftelse fra forvalteren om at den er kjent med og kan oppfylle plikten til å gi opplysninger i § 4-4 fjerde ledd.

Finanstilsynet kan i særlige tilfeller gi en verdipapirsentral tillatelse til å opprette en forvalterkonto i navnet til en forvalter som ikke er omfattet av første ledd.

§ 4-4. Forvalterkontoer

Det skal fremgå av registeret at en konto er en forvalterkonto, og hvem som forvalter kontoen.

Forvalteren er legitimert til å råde over beholdninger på kontoen med bindende virkning for investor og for øvrig med slike rettsvirkninger som er bestemt i kapittel 7.

Finansielle instrumenter som tilhører forvalteren, kan ikke være registrert på en forvalterkonto som forvaltes av vedkommende. Ved anvendelse av reglene i §§ 5-3 og 8-3 regnes forvalteren som innehaver av finansielle instrumenter på forvalterkontoen.

Forvalteren plikter å gi opplysninger om de reelle eierne i samme omfang og på samme måte som verdipapirsentralen plikter å gi opplysninger etter § 8-3

første ledd eller annen lov, herunder sørge for å innhente opplysninger om de reelle eierne der det er flere ledd med forvaltere eller andre formidlere.

Forvalteren skal fastsette regler for når den skal anses for å ha fått melding om en rettsstiftelse etter § 7-7. Reglene skal godkjennes av Finanstilsynet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om forvaltere og forvalterkontoer, herunder forvalternes opplysningsplikt, plikt til å oppbevare opplysninger, videreformidlingsplikt, formater, tidsfrister, gebyrer mv. og unntak fra taushetsplikt. Reglene om gebyr mv. kan omfatte begrensninger i adgangen til å ta gebyr og krav til offentliggjøring av hvilke gebyrer mv. forvalteren krever.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

§ 4-5. Formidler

Med formidler i denne loven menes en person som yter tjenester i form av oppbevaring av aksjer, administrasjon av aksjer eller vedlikehold av verdipapirkontoer på vegne av aksjeeiere eller andre.

Formidlere plikter å formidle informasjon mellom aksjeeiere og utstedere.

Departementet kan i forskrift gi regler om formidlere, herunder om virkeområde, oppbevaringsplikt, registreringsplikt, opplysnings- og videreformidlingsplikt, plikt til å tilrettelegge for utøvelse av aksjeeierrettigheter, formater, tidsfrister, gebyrer mv. og unntak fra taushetsplikt. Reglene om gebyr mv. kan omfatte begrensninger i adgangen til å ta gebyr og krav til offentliggjøring av hvilke gebyrer mv. formidleren krever.

Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

Kapittel 5. Registrering av rettigheter til finansielle instrumenter som er innført i verdipapirsentralen

§ 5-1. Registreringsberettigede

Berettiget til å melde registrering av rettigheter til finansielle instrumenter er den som ifølge registeret fremstår som berettiget, eller den som godtgjør at rettigheten er gått over til ham.

Berettiget til å melde slettelse av panterett eller annen heftelse er den berettigede etter heftelsen. Slik slettelse kan også skje dersom det godtgjøres at rettigheten er falt bort.

Utstederen av et finansielt instrument er berettiget til å melde slettelse av

instrumentet fra registeret, dersom det godtgjøres at det finansielle instrumentet er opphørt å eksistere på grunn av innfrielse eller annet forhold.

Berettiget til å melde registrering er videre enhver som etter annen lovgivning har rett eller myndighet til å stifte eller overføre rettigheter i eller til finansielle instrumenter uten samtykke av den som er nevnt i første ledd.

§ 5-2. Gjennomføring av registreringer

Verdipapirsentralen skal behandle begjæringer om registrering uten ugrunnet opphold og foreta registreringen når samtlige vilkår for registrering er oppfylt.

Verdipapirsentralen skal underrette den som har fremsatt en begjæring om registrering, om avslag på begjæringen hvis ikke annet følger av lov eller bestemmelse gitt i medhold av lov.

§ 5-3. Opplysninger som skal fremgå av registeret

Registeret skal inneholde opplysninger om de finansielle instrumentene og om innehavere av rettigheter til disse.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til hvilke opplysninger etter første ledd som skal fremgå av registeret, og hvordan opplysningene skal sammenstilles.

§ 5-4. Retting og sletting av opplysninger fra registeret

Verdipapirsentralen skal rette feil i en registrering dersom den finner at registreringen er uriktig.

Verdipapirsentralen kan slette opplysninger fra registeret dersom opplysningene åpenbart er uten betydning.

Opplysninger som er slettet fra registeret, skal oppbevares i minst ti år.

§ 5-5. Endringsmeldinger og beholdningsoversikter

Verdipapirsentralen skal sende melding til rettighetshavere ved enhver endring i registeret som kan ha betydning for deres rettigheter, med mindre noe annet er avtalt. Tilsvarende gjelder andre som har meldt en registrering.

Verdipapirsentralen skal én gang i året sende rettighetshavere en oversikt over deres beholdning av eller rettigheter i registrerte finansielle instrumenter. Det skal framgå av oversikten også andre opplysninger som kan ha betydning for deres rettigheter.

Kapittel 6. Kontoførere

§ 6-1. Adgang til å bruke kontoførere

En verdipapirsentral kan benytte kontoførere til å føre inn finansielle instrumenter og registreringer i verdipapirregisteret. Dersom en verdipapirsentral benytter kontoførere, gjelder reglene i loven her om oppgave- og ansvarsfordeling med videre mellom verdipapirsentralen og kontoførerne.

Med kontofører menes foretak som en verdipapirsentral har gitt tillatelse til etter § 6-2.

Bruk av kontoførere er ikke til hinder for at verdipapirsentralen selv forestår registreringer.

§ 6-2. Tillatelse til å være kontofører mv.

En verdipapirsentral kan gi følgende foretak tillatelse til å være kontofører:

1. Norges Bank og andre sentralbanker
2. verdipapirsentraler med tillatelse eller anerkjennelse etter verdipapirsentralforordningen
3. sentrale motparter med tillatelse etter forordning (EU) nr. 648/2012
4. verdipapirforetak med tillatelse etter direktiv 2014/65/EU
5. banker eller kredittforetak med tillatelse etter direktiv 2013/36/EU
6. forvaltningsselskap for verdipapirfond med tillatelse etter direktiv 2009/65/EF.

Verdipapirsentralen kan bare avslå en søknad om tillatelse til å bli kontofører hvis søkeren ikke oppfyller kravene som stilles i lov, forskrift eller verdipapirsentralens regelverk. Verdipapirsentralen skal gi søkeren en skriftlig begrunnelse for avslaget.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om kontoførere og deres plikter, herunder innskrenke eller utvide kretsen av foretak som kan få tillatelse til å være kontoførere etter første ledd.

§ 6-3. Kontoførernes plikter mv.

Kontoføreren har ansvar for at verdipapirkontoene og de finansielle instrumentene som vedkommende er kontofører for, til enhver tid oppfyller de krav som følger av lov, forskrift og verdipapirsentralens regelverk. Reglene i §§ 5-1 til 5-4 om registrering av rettigheter til finansielle instrumenter med videre

gjelder tilsvarende for kontoførere som mottar begjæringer om registrering.

Kontoførerne skal oppfylle følgende bestemmelser i verdipapirsentralforordningen for kontoene og de finansielle instrumentene som vedkommende er kontofører for:

1. artikkel 36 om verdipapirutstedelsers integritet med videre
2. artikkel 37 nr. 3 om forbud mot å skape finansielle instrumenter med videre
3. artikkel 38 nr. 5 om plikt til å tilby ulike kontotyper
4. artikkel 38 nr. 6 om plikt til å informere om beskyttelsesnivåene og kostnadene ved ulike kontotyper og til å tilby disse på rimelige forretningsmessige vilkår.

Kontoførerne skal oppbevare dokumentasjon om grunnlaget for registreringer i registeret i minimum ti år.

Kontoførerne skal ha klare og tilgjengelige ordninger for å behandle klager i tilknytning til virksomheten som kontofører. Kontoførerne skal kunne dokumentere klagene og hvordan de er behandlet.

§ 6-4. Kontoførernes adgang til å utkontraktere oppgaver

Utkontraktering av oppgaver som kontofører er ikke tillatt, med mindre det følger av verdipapirsentralens regelverk, jf. § 2-2.

Dersom verdipapirsentralen i sitt regelverk har gitt kontoførerne adgang til å utkontraktere oppgaver, gjelder bestemmelsene om utkontraktering i verdipapirsentralforordningen artikkel 30 nr. 1 til nr. 3 tilsvarende.

Kontoførerne skal i avtalen om utkontraktering sikre at utkontrakteringen ikke vanskeliggjør verdipapirsentralens mulighet til å føre kontroll etter § 6-5.

§ 6-5. Verdipapirsentralens kontroll med kontoførerne mv.

Verdipapirsentralen skal føre en betryggende kontroll med at kontoførernes virksomhet skjer i henhold til lover, forskrifter og verdipapirsentralens regelverk.

Verdipapirsentralen skal uten ugrunnet opphold informere Finanstilsynet dersom en kontofører vesentlig eller gjentatte ganger overtrer bestemmelser i lov, bestemmelser fastsatt i medhold av lov eller verdipapirsentralens regelverk.

Kontoførerne skal gi verdipapirsentralen de opplysninger som verdipapirsentralen trenger for å oppfylle sine plikter fastsatt i lov, forskrift og verdipapirsentralens regelverk.

§ 6-6. Tilbakekall av tillatelse til å være kontofører

Verdipapirsentralen kan kalle tilbake en kontoførers tillatelse etter § 6-2 helt eller delvis dersom kontoføreren:

1. ikke lenger oppfyller kravene for å være kontofører som er fastsatt i lov, forskrift, verdipapirsentralens regelverk eller tillatelsen
2. ikke tar tillatelsen i bruk innen 12 måneder fra den ble gitt, gir uttrykkelig avkall på tillatelsen eller ikke har drevet virksomhet som kontofører de siste seks månedene
3. har fått tillatelse til å være kontofører ved hjelp av uriktige eller mangelfulle opplysninger av vesentlig betydning
4. vesentlig eller gjentatte ganger har overtrådt lov, forskrift eller verdipapirsentralens regelverk
5. er besluttet oppløst eller avviklet, ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, er under gjeldsforhandling, tvangsakkord eller konkursbehandling eller det er fattet vedtak om krisehåndtering av foretaket
6. ikke gir verdipapirsentralen de opplysninger den trenger for å utføre sine oppgaver etter lov eller forskrift
7. ikke oppfyller opplysningsplikten overfor eller pålegg om retting fra Finanstilsynet.

Beslutninger om tilbakekall etter første ledd skal behandles etter reglene om behandling av klager fastsatt i medhold av verdipapirsentralforordningen artikkel 32 nr. 2.

§ 6-7. Avvikling av ordningen med kontoførere

Dersom en verdipapirsentral beslutter helt eller delvis å avvikle ordningen med kontoførere, skal den sende skriftlig melding til Finanstilsynet og de berørte kontoførerne senest tolv måneder før endringen trer i kraft.

Finanstilsynet kan innen seks måneder fra melding etter første ledd er mottatt, stille vilkår for gjennomføring av avviklingen.

Kapittel 7. Rettsvern og andre virkninger av registrering og notifikasjon

§ 7-1. Rettsvern og andre rettsvirkninger av registrering på en verdipapirkonto

Registrering av en rettighet på en verdipapirkonto i en verdipapirsentral, etter § 4-1, gir rettsvern og andre rettsvirkninger som bestemt i dette kapittelet.

Verdipapirsentralen skal fastsette regler for når en rettighet skal regnes som registrert. Reglene skal godkjennes av departementet.

§ 7-2. Rettsvirkninger av registrering for finansielle instrumenter som er innført gjennom en forbindelse til en annen verdipapirsentral mv.

Dersom en verdipapirsentral innfører finansielle instrumenter som allerede er innført i en annen verdipapirsentral eller i et annet register, får rettigheter til de finansielle instrumentene rettsvirkninger etter §§ 7-3 og 7-4 når de er registrert på en verdipapirkonto i førstnevnte verdipapirsentral.

§ 7-3. Kolliderende rettigheter

En registrert rettighet går foran en rettighet som ikke er registrert eller som er registrert på et senere tidspunkt.

En eldre rettighet går uten hensyn til første ledd foran en yngre rettighet dersom den yngre rettigheten er ervervet ved avtale og erververen av den yngre rettigheten ved registreringen kjente eller burde kjent til den eldre rettigheten.

En eldre rettighet går uten hensyn til første ledd foran en yngre rettighet dersom den yngre rettigheten er ervervet ved arv.

§ 7-4. Mangler ved avhenderens rett

Når en rettighet som er ervervet ved avtale, er registrert etter § 7-1, kan det ikke gjøres gjeldende mot erververen at avhenderens rett ikke var i samsvar med registerets innhold. Dette gjelder ikke dersom erververen var eller burde ha vært kjent med avhenderens manglende rett da rettigheten ble registrert. Første punktum gjelder ikke konflikter mellom kolliderende rettigheter som nevnt i § 7-3.

§ 7-5. Utstederens innsigelser

Når en rettighet som er ervervet ved avtale, er registrert etter § 7-1, kan ikke utstederen av gjeldsinstrumenter gjøre gjeldende mot erververen innsigelser som nevnt i gjeldsbrevloven § 15. Innsigelsen kan likevel gjøres gjeldende dersom erververen var eller burde ha vært kjent med den da rettigheten ble registrert. Gjeldsbrevloven § 18 gjelder tilsvarende.

Utstederen kan i alle tilfelle gjøre gjeldende innsigelser som nevnt i gjeldsbrevloven §§ 16 og 17.

§ 7-6. Frigjørende betaling

Utbetaling fra en skyldner til den som etter registeret er berettiget til å motta betaling på forfallstidspunktet i henhold til registerets innhold, er frigjørende for skyldneren, selv om mottakeren ikke hadde rett til å ta imot betaling. Dette gjelder ikke dersom skyldneren var eller burde ha vært kjent med betalingsmottakerens manglende rett da utbetalingen fant sted.

§ 7-7. Rettsvirkninger av registrering på en forvalterkonto i en verdipapirsentral

Disposisjoner over finansielle instrumenter som er registrert på en forvalterkonto, får rettsvirkninger etter §§ 7-3 og 7-4 når forvalteren får melding om disposisjonen. Rettsvirkninger inntrer likevel bare når forvalteren oppfyller kravene i § 4-3.

Forvaltere som nevnt i første ledd skal fastsette regler for når forvalteren skal anses for å ha fått melding om en rettsstiftelse etter første ledd. Reglene skal godkjennes av Finanstilsynet.

§ 7-8. Forskrifter om finansielle instrumenter utstedt etter en annen stats lovgivning mv.

Departementet kan i forskrift fastsette at reglene i dette kapittelet helt eller delvis ikke skal gjelde for finansielle instrumenter utstedt etter en annen stats lovgivning dersom de er underlagt rettsvirkninger etter lovgivningen i staten der de er utstedt, som ikke er forenelige med bestemmelsene i dette kapittelet.

Departementet kan i forskrift fastsette at rettsvirkninger som nevnt i § 7-2 ikke skal inntre for finansielle instrumenter som allerede er innført i en annen verdipapirsentral eller i et annet register og som er underlagt rettsvirkninger

som ikke er forenelige med § 7-2.

Kapittel 8. Taushetsplikt og innsyn

§ 8-1. Taushetsplikt

Tillitsvalgte, ansatte og revisor i en verdipapirsentral plikter å hindre at noen får adgang eller kjennskap til det som de i sitt arbeid får vite om noens forretningsmessige eller personlige forhold, hvis ikke noe annet følger av denne eller annen lov. Tilsvarende gjelder for kontoførere og andre som utfører arbeid eller oppdrag på vegne av en verdipapirsentral eller en kontofører.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten, oppdraget eller vervet.

§ 8-2. Taushetsplikt om varsling

Tillitsvalgte og ansatte i verdipapirsentraler og i kredittinstitusjoner som er utpekt etter verdipapirsentralforordningen artikkel 54, har taushetsplikt overfor uvedkommende om navnet og andre identifiserende opplysninger om personer som har gitt meldinger, tips eller liknende opplysninger om overtredelser av loven og tilhørende forskrifter, med mindre bruk av opplysningene er nødvendig som ledd i ytterligere undersøkelser av overtredelsen eller etterfølgende forvaltningssak eller rettssak. Reglene i første punktum gjelder også for navnet og andre identifiserende opplysninger om fysiske personer som angivelig er ansvarlige for overtredelsen.

Reglene i første ledd gjelder tilsvarende for kontoførere og andre som utfører arbeid eller oppdrag på vegne av en verdipapirsentral eller en kontofører.

§ 8-3. Innsynsrett

Uten hinder av taushetsplikten etter § 8-1 gjelder følgende om rett til å få opplysninger fra en verdipapirsentral:

1. En kontohaver har rett til å få alle opplysninger som er registrert på verdipapirkontoen.
2. En panthaver eller rettighetshaver til en annen begrenset rettighet registrert på en verdipapirkonto har rett til å få alle opplysninger som er registrert på kontoen som kan ha betydning for rettigheten.

3. Tingretten og namsmannen har rett til å få opplyst hvilke registrerte finansielle instrumenter som tilhører en saksøkt, en skyldner eller en person som er fratatt rettslig handleevne, og om det er øvrige begrensede rettigheter i disse. Føreren av Konkursregisteret, retten, bostyrer og leder av gjeldsnemnd som er oppnevnt av retten, har rett til å få alle opplysninger som er registrert om en konkursskyldner eller en skyldner som er under gjeldsforhandling, eller om en avdød ved skifte av insolvent dødsbo, herunder alle opplysninger om finansielle instrumenter som er innført i verdipapirsentralen. Tilsvarende gjelder for leder av administrasjonsstyret for finansforetak oppnevnt av Finansdepartementet eller Finanstilsynet.
4. Enhver har rett til å få opplysninger som er registrert om et finansielt instrument, med mindre noe annet følger av lov eller forskrift.
5. Dersom noen med hjemmel i lov har krav på opplysninger og opplysningene finnes i registeret i en verdipapirsentral, har vedkommende rett til å få disse opplysningene fra verdipapirsentralen.

Dersom noen med hjemmel i selskapslovgivning eller tilsvarende lovgivning i en annen EØS-stat har krav på å få opplysninger om eiere og andre rettighetshavere til finansielle instrumenter utstedt etter den aktuelle EØS-statens lovgivning, og opplysningene finnes i en verdipapirsentral, har vedkommende rett til å få disse opplysningene fra verdipapirsentralen. For aksjer og andre finansielle instrumenter som kan sidestilles med aksjer og som er utstedt etter lovgivningen i en stat utenfor EØS-området, har utstederen rett til å få opplysninger om hvem som eier aksjene, dersom utstederen har krav på å få opplysningene etter utstederlandets selskapslovgivning eller tilsvarende lovgivning.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om rett til innsyn, herunder utvide retten til innsyn etter bestemmelsen her og gi regler om en verdipapirsentrals adgang til å gi opplysninger til en annen verdipapirsentral som den har opprettet en forbindelse til etter verdipapirsentralforordningen artikkel 48.

Endret ved lov 30 april 2021 nr. 28 (ikr. 15 mai 2021 iflg. res. 30 april 2021 nr. 1334).

§ 8-4. Opplysninger til bruk for forskning

Finanstilsynet kan bestemme at en verdipapirsentral kan gi opplysninger til bruk for forskning uten hinder av taushetsplikt etter § 8-1 når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser.

Til vedtak som nevnt i første ledd kan det stilles vilkår om blant annet hvem som skal ha ansvar for opplysningene, og hvem som skal ha tilgang til dem, om oppbevaring og tilbakelevering av utlånt materiale, om sletting av avskrifter, om hvorvidt forskerne skal ha adgang til å henvende seg til eller innhente nærmere opplysninger om dem det er gitt opplysninger om, og om bruken av opplysninger for øvrig.

Begjæring om dispensasjon fra taushetsplikten i medhold av første ledd skal sendes verdipapirsentralen, som skal gi en tilråding i saken til Finanstilsynet.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i paragrafen her.

§ 8-5. Forskeres taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid i forbindelse med forskning som en verdipapirsentral i medhold av § 8-4 første ledd har gitt opplysninger underlagt taushetsplikt til, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til disse opplysningene.

Opplysningene kan bare brukes til forskning og i samsvar med opplyst formål og de vilkår som måtte være fastsatt etter § 8-4 annet ledd.

Taushetsplikten er ikke til hinder for:

1. at opplysningene gjøres kjent for dem som opplysningene direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning de som har krav på taushet, samtykker
2. at opplysningene brukes når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at de gis i statistisk form, eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte.

Verdipapirsentralen skal før utlevering av opplysningene gjøre mottakerne av opplysningene kjent med taushetsplikten og straffebestemmelsene i straffeloven §§ 209 og 210. Verdipapirsentralen kan kreve skriftlig erklæring om at mottakerne av opplysningene kjenner til reglene og vil overholde taushetsplikten.

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i paragrafen her.

§ 8-6. Tilgang til opplysninger i verdipapirsentraler

Politiet skal ha elektronisk tilgang til opplysninger i verdipapirsentraler. Søk i register skal kun skje ut fra politiets behov for opplysninger i forbindelse med

forebygging og bekjempelse av kriminalitet.

Finanstilsynet skal ha elektronisk tilgang til opplysninger i verdipapirsentraler. Søk i register skal kun skje ut fra Finanstilsynets behov for opplysninger i forbindelse med tilsynsoppgaver.

Norges Bank skal ha elektronisk tilgang til opplysninger i verdipapirsentraler. Søk i register skal kun skje ut fra Norges Banks behov for opplysninger i forbindelse med oppgaver etter sentralbankloven eller for å støtte tilsynet med soliditet og finansiell stabilitet.

Etter søknad fra et regulert marked, multilateral handelsfasilitet eller organisert handelsfasilitet med hovedsete i en EØS-stat kan Finanstilsynet i særlige tilfeller pålegge en verdipapirsentral å gi søkeren elektronisk tilgang til hele eller deler av de registrerte opplysningene dersom dette er nødvendig for en effektiv markedsovervåkning. Verdipapirsentralen kan kreve at markedsplassen dekker kostnadene ved å etablere og opprettholde slik elektronisk tilgang.

§ 8-7. Vederlag

Verdipapirsentralen kan kreve vederlag for utlevering av opplysninger til kontohavere, rettighetshavere og andre, herunder ved utlevering av endringsmeldinger og beholdningsoversikter. Dette gjelder likevel ikke for opplysninger offentlige myndigheter har krav på i medhold av lov eller forskrift.

Departementet kan i forskrift gi regler om verdipapirsentralens vederlag for utlevering av opplysninger som nevnt i første ledd.

Kapittel 9. Erstatning

§ 9-1. Verdipapirsentralers erstatningsansvar

Verdipapirsentralen er ansvarlig for direkte økonomisk tap som noen påføres som følge av feil som er oppstått i tilknytning til registreringsvirksomheten. Første punktum gjelder også for feil i verdipapirregisteret som har oppstått som følge av oppgjørstjenester.

Første ledd gjelder ikke dersom verdipapirsentralen godtgjør at feilen skyldes forhold utenfor verdipapirsentralens kontroll som den ikke med rimelighet kunne ventes å unngå eller overvinne følgene av. Første ledd gjelder heller ikke for økonomisk tap som noen påføres i egenskap av å være oppgjørsdeltaker eller kontofører for verdipapirsentralen.

Erstatningsansvar som nevnt i første ledd omfatter kun direkte tap, og slikt ansvar er i alle tilfelle begrenset til 500 millioner kroner for samme feil.

For annet økonomisk tap enn det som er nevnt i første til tredje ledd, er verdipapirsentralen ansvarlig dersom tapet skyldes uaktsomhet fra dennes side eller hos noen verdipapirsentralen svarer for.

Erstatningskrav skal behandles etter verdipapirsentralens regler om behandling av klager fastsatt i medhold av verdipapirsentralforordningen artikkel 32 nr. 2.

§ 9-2. Kontoføreres erstatningsansvar og verdipapirsentralens solidaransvar

Dersom en feil etter § 9-1 kan henføres til en kontofører, er kontoføreren ansvarlig. Bestemmelsene i § 9-1 første til fjerde ledd gjelder tilsvarende for kontoførere.

Skadelidte kan i alle tilfeller rette kravet mot verdipapirsentralen. For tap som kan henføres til en kontofører, er verdipapirsentralen solidarisk ansvarlig med kontoføreren for 50 millioner kroner per feil. Ut over dette er verdipapirsentralen ikke ansvarlig for tap som kan henføres til en kontofører.

Erstatningskrav fremsatt mot en kontofører behandles etter reglene om klager som nevnt i § 6-3 tredje ledd.

§ 9-3. Skadelidtes medvirkning

Har skadelidte selv forsettlig eller uaktsomt forårsaket eller medvirket til skaden, kan erstatningen nedsettes eller bortfalle.

Kapittel 10. Avvikling og krisehåndtering

§ 10-1. Vedtak om oppløsning og avvikling

Vedtak om å oppløse eller avvikle virksomheten i en verdipapirsentral treffes av generalforsamlingen med flertall som for vedtektsendring, med mindre noe annet følger av lov. Vedtaket skal oversendes til Finanstilsynet, som innen 30 virkedager etter mottak kan be om ytterligere informasjon om grunnlaget for og virkningene av vedtaket.

Vedtak etter første ledd skal godkjennes av departementet, som kan sette vilkår for godkjennelsen. Dersom departementet ikke har truffet vedtak om noe annet innen tre måneder etter at Finanstilsynet mottok vedtaket og eventuell ytterligere informasjon, skal vedtaket anses som godkjent.

Godkjente vedtak etter første og annet ledd skal offentliggjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon og minst to

riksdekkende aviser.

§ 10-2. Melding til Finanstilsynet

Styret og daglig leder har hver for seg plikt til å melde fra til Finanstilsynet hvis det er grunn til å frykte at verdipapirsentralen i nær fremtid ikke vil kunne:

1. oppfylle krav fastsatt i eller i medhold av loven her
2. utføre sine kjernefunksjoner
3. oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, eller
4. opprettholde virksomheten, på grunn av alvorlig tillitssvikt, tap som vesentlig kan svekke eller true soliditeten, eller andre inntrådte forhold.

Hvis verdipapirsentralens revisor blir kjent med forhold nevnt i første ledd, skal denne gi slik melding til Finanstilsynet som nevnt i første ledd, med mindre vedkommende har fått bekreftelse fra Finanstilsynet på at slik melding allerede er gitt.

Meldingen skal inneholde alle relevante opplysninger om verdipapirsentralens økonomiske og markedsmessige situasjon og redegjøre for årsakene til vanskelighetene.

§ 10-3. Konkursforbud

Gjeldsforhandling eller konkurs etter konkursloven kan ikke åpnes i verdipapirsentraler med tillatelse etter denne lov.

§ 10-4. Krisehåndtering

For verdipapirsentraler med tillatelse til å yte tilknyttede banktjenester etter verdipapirsentralforordningen artikkel 54 nr. 2 gjelder reglene i finansforetaksloven kapittel 20 med tilhørende forskrifter.

Departementet kan i forskrift fastsette at reglene i finansforetaksloven kapittel 20 med tilhørende forskrifter helt eller delvis skal gjelde også for andre verdipapirsentraler. Departementet kan i tillegg fastsette regler i forskrift som fraviker eller supplerer reglene nevnt i første punktum.

Kapittel 11. Tilsyn, forvaltningstiltak og sanksjoner mv.

§ 11-1. Vedkommende myndighet og tilsyn

Finanstilsynet er vedkommende myndighet etter verdipapirsentralforordningen artikkel 11.

Med mindre annet er særskilt bestemt, fører Finanstilsynet tilsyn med at bestemmelsene i loven her overholdes.

§ 11-2. Taushetsplikt om varsling og sanksjoner mv.

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om opplysninger som omhandler tiltak og sanksjoner som knytter seg til overtredelse av regler i loven her eller forskrifter i medhold av loven, så lenge offentliggjøring av opplysningene kan skade finansmarkedenes stabilitet eller en pågående granskning eller påføre de berørte parter uforholdsmessig stor skade. Forvaltningsloven § 13 a får tilsvarende anvendelse så langt den passer. Forvaltningsloven § 13 første og annet ledd og § 13 b gjelder ikke for opplysninger som nevnt i første punktum.

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om opplysninger som nevnt i § 8-2 første ledd om varsling, med mindre bruk av opplysningene er nødvendig som ledd i ytterligere undersøkelser av overtredelsen, etterfølgende forvaltningssak eller rettergang. Taushetsplikten etter første punktum gjelder også overfor sakens parter og deres representanter. Forvaltningsloven § 13 første og annet ledd, § 13 a og § 13 b gjelder ikke for opplysninger som nevnt i første punktum.

§ 11-3. Opplysningsplikt overfor Finanstilsynet

Verdipapirsentraler og foretak i samme konsern har plikt til å gi de opplysningene som Finanstilsynet krever om forhold som angår foretakets virksomhet, samt til å fremvise og utlevere til Finanstilsynet dokumentasjon som angår virksomheten. Første punktum gjelder tilsvarende for kontoførere og andre som utfører arbeid eller oppdrag på vegne av en verdipapirsentral eller en kontofører.

§ 11-4. Meldeplikt om avhendelse av vesentlig del av virksomheten, fusjon og fisjon mv.

En verdipapirsentral skal sende skriftlig melding til Finanstilsynet om beslutning om å avhende en vesentlig del av verdipapirsentralens virksomhet som nevnt i avsnitt A i vedlegget til verdipapirsentralforordningen og ved fusjon og fisjon. Endringen kan tidligst iverksettes tre måneder etter at Finanstilsynet har mottatt melding som nevnt i første punktum.

En verdipapirsentral skal sende skriftlig melding til Finanstilsynet om beslutning om å etablere datterselskap i utlandet eller filial i land utenfor EØS-området før etableringen iverksettes.

§ 11-5. Pålegg om retting

Finanstilsynet kan gi en verdipapirsentral pålegg om retting dersom foretaket opptrer i strid med lov, bestemmelser gitt med hjemmel i lov, vilkår for tillatelsen eller interne retningslinjer fastsatt etter bestemmelser i lov eller forskrift, eget regelverk eller egne forretningsvilkår. Tilsvarende gjelder overfor den som handler på vegne av en verdipapirsentral.

Finanstilsynet kan gi en kontofører pålegg om retting dersom foretaket opptrer i strid med lov, forskrift eller verdipapirsentralens regelverk. Tilsvarende gjelder overfor den som handler på vegne av en kontofører.

Finanstilsynet kan gi en forvalter eller annen formidler pålegg om retting dersom vedkommende opptrer i strid med lov, bestemmelser gitt med hjemmel i lov eller vilkår for tillatelse.

Finanstilsynet kan gi en verdipapirsentral som ikke har Norge som hjemstat, pålegg om retting i de tilfellene som følger av verdipapirsentralforordningen artikkel 24 nr. 5 annet avsnitt.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

§ 11-6. Pålegg om at stemmerettigheter til aksjer ikke kan utøves

Dersom en aksjeeier som direkte eller indirekte kan øve innflytelse på en verdipapirsentrals ledelse etter verdipapirsentralforordningen artikkel 27 nr. 6, ikke oppfyller kravet om å være skikket etter nevnte bestemmelse eller ikke har underrettet verdipapirsentralen eller Finanstilsynet etter verdipapirsentralforordningen artikkel 27 nr. 7, kan Finanstilsynet gi pålegg om at stemmerettighetene til aksjene ikke kan utøves.

§ 11-7. Tiltak ved brudd på forvalteres plikter

Dersom noen forvalter en forvalterkonto uten å oppfylle kravene i § 4-3, kan Finanstilsynet kreve kontoen sperret. Ved sperring mister forvalteren retten til å disponere over de finansielle instrumentene som er registrert på kontoen, herunder til å motta utbetalinger knyttet til de finansielle instrumentene med frigjørende virkning for betaleren. Sperringen er ikke til hinder for gjennomføringen av transaksjoner som er godkjent av Finanstilsynet.

Første ledd gjelder tilsvarende dersom en forvalter ikke oppfyller sin plikt til å gi opplysninger etter § 4-4 fjerde ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om tvangssalg av finansielle instrumenter registrert på forvalterkontoer i de tilfeller der kontoen forvaltes av noen som ikke oppfyller kravene i § 4-3, eller der forvalteren ikke oppfyller sin plikt etter § 4-4 fjerde ledd.

§ 11-8. Forbud mot å ha ledelsesfunksjon

Dersom et styremedlem, en daglig leder eller en faktisk leder i en verdipapirsentral eller i en kredittinstitusjon som er utpekt etter verdipapirsentralforordningen artikkel 54, har overtrådt en bestemmelse som nevnt i verdipapirsentralforordningen artikkel 63 nr. 1 og overtredelsen medfører at vedkommende anses uskikket til å ha ledelsesfunksjon i foretaket, kan Finanstilsynet forby vedkommende å ha slike ledelsesfunksjoner. Tilsvarende gjelder overfor andre fysiske personer som kan holdes ansvarlig for overtredelsen.

§ 11-9. Overtredelsesgebyr

Ved overtredelse av bestemmelse som nevnt i verdipapirsentralforordningen artikkel 63 nr. 1 kan Finanstilsynet ilegge overtredelsesgebyr. Tilsvarende gjelder ved overtredelse av plikten til å underrette verdipapirsentralen eller vedkommende myndigheter om erverv eller avhendelse av aksjer etter verdipapirsentralforordningen artikkel 27 nr. 7 annet avsnitt. Finanstilsynet kan også ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av § 2-1, § 3-2 første ledd, § 3-3 annet ledd, § 4-1, § 4-2, § 4-3 første og annet ledd, § 4-4 første til femte ledd, § 4-5, kapittel 5, kapittel 6, § 10-1 første ledd, § 10-2 eller §§ 11-3 til 11-5 eller forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene.

Når overtredelsesgebyr kan ilegges foretak etter første ledd, kan overtredelsesgebyr i tillegg ilegges styremedlemmer, daglig leder eller faktisk leder i foretaket dersom vedkommende har utvist forsett eller grov uaktsomhet.

Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr på inntil 167 millioner kroner eller inntil 10 prosent av den samlede årsomsetningen i henhold til siste godkjente årsregnskap. For et morselskap eller et datterselskap av et morselskap som skal utarbeide konsernregnskap etter direktiv 2013/34/EU, skal den samlede omsetningen være den totale årsomsetningen eller tilsvarende inntekt etter relevante regnskapsdirektiver etter siste tilgjengelige konsoliderte årsregnskap godkjent av styret i morselskapet. Overtredelsesgebyret kan fastsettes til inntil to ganger oppnådd fortjeneste som følge av overtredelsen dersom overtredelsesgebyret ved denne beregningen blir høyere enn utmålingen etter første og annet punktum.

Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr på inntil 42 millioner kroner eller inntil to ganger oppnådd fortjeneste som følge av overtredelsen dersom overtredelsesgebyret ved denne beregningen blir høyere.

Ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr påløper det renter etter forsinkelsesrenteloven.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr.

Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 84 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527).

§ 11-10. Vurderingsmomenter for forbud mot å ha ledelsesfunksjon og vedtak om overtredelsesgebyr

Ved vurderingen av om det skal nedlegges forbud mot å ha ledelsesfunksjon etter § 11-8 eller ilegges overtredelsesgebyr etter § 11-9, kan det blant annet tas hensyn til:

1. overtredelsens grovhet og varighet
2. graden av skyld hos overtrederen
3. overtrederens økonomiske evne, slik den fremgår av for eksempel et foretaks samlede omsetning eller av en ansvarlig fysisk persons årsinntekt
4. fordeler som er oppnådd eller tap som er unngått som følge av overtredelsen
5. tredjeparters tap
6. graden av samarbeid med myndighetene
7. tidligere overtredelser begått av personen som er ansvarlig for overtredelsen.

De samme momentene kan hensyntas ved utmålingen av overtredelsesgebyr.

§ 11-11. Straff

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som grovt eller gjentatte ganger forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene som nevnt i § 11-9 første ledd.

Tillitsvalgte, ansatte og revisor i foretak som driver verdipapirsentral og som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i § 10-2, straffes med bøter og under særlig skjerpende omstendigheter med fengsel inntil tre måneder.

Kapittel 12. Ikrafttredelse, overgangsregler og endringer i andre lover

§ 12-1. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De ulike bestemmelsene i loven kan settes i kraft til ulik tid.

Når loven trer i kraft oppheves lov 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter. De ulike bestemmelsene i loven kan oppheves til ulik tid.

Departementet kan gi overgangsregler.

1 Fra 1 jan 2020 iflg. res. 6 des 2019 nr. 1656.

§ 12-2. Endringer i andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen (havbunnsmineralloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens formål

Denne loven skal legge til rette for undersøkelse og utvinning av

mineralforekomster på kontinentalsokkelen i samsvar med samfunnsmessige målsettinger, slik at hensynet til verdiskaping, miljø, sikkerhet ved virksomheten, øvrig næringsvirksomhet og andre interesser blir ivaretatt.

§ 1-2. Lovens saklige virkeområde

Denne loven gjelder virksomhet knyttet til undersøkelse og utvinning av mineralforekomster på havbunnen og grunnen under denne.

Loven gjelder ikke for vitenskapelig forskning på undersjøiske mineralforekomster.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på marine arter, planter og genetisk materiale som tas opp som ledd i aktiviteter omfattet av første ledd.

Loven gjelder med de begrensningene som følger av overenskomster med fremmede stater eller folkeretten for øvrig.

§ 1-3. Lovens geografiske virkeområde

Loven gjelder for mineralforekomster i Norges indre farvann, Norges sjøterritorium og på norsk kontinentalsokkel.

Med sjøterritoriet menes havområdet fra grunnlinjene ut til tolv nautiske mil som opprettet i medhold av lov 27. juni 2003 nr. 57 om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone. Indre farvann omfatter havområdene innenfor grunnlinjene. Loven gjelder ikke for den delen av sjøen som er undergitt privat eiendomsrett.

Med kontinentalsokkelen menes Norges kontinentalsokkel som fastsatt i lov 18. juni 2021 nr. 89.

Loven gjelder ikke for virksomhet knyttet til mineralforekomster på norsk kontinentalsokkel utenfor Dronning Maud Land og Peter I Øy eller mineralvirksomhet i havområder utenfor norsk jurisdiksjon, som det internasjonale havbunnsområdet.

Kongen kan gi forskrift om eller fastsette i enkeltvedtak at loven også skal gjelde for videre bearbeiding av mineraler fra en utvunnet undersjøisk mineralforekomst som foregår på norsk landterritorium eller sjøgrunn underlagt privat eiendomsrett, når slik bearbeiding er nødvendig for eller utgjør en integrert del av utvinningen.

Kongen kan gi forskrift om lovens geografiske virkeområde.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 89 (ikr. 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2009).

§ 1-4. Retten til mineralforekomster og ressursforvaltning

Den norske stat har eiendomsrett til mineralforekomster på kontinentalsokkelen og eksklusiv rett til ressursforvaltning.

Ressursforvaltningen forestås av Kongen i samsvar med bestemmelsene i denne loven.

§ 1-5. Definisjoner

I denne loven forstås med:

a. mineralvirksomhet: all virksomhet som er omfattet av lovens § 1-2
b. innretning: installasjon, anlegg og annet utstyr for mineralvirksomhet, også rørledninger og kabler om ikke noe annet er bestemt, men ikke forsynings- og hjelpefartøy eller skip som transporterer mineraler i bulk
c. undersøkelse: leting etter og kartlegging av mineralforekomster for kommersielt formål, medregnet geologiske, geofysiske, geokjemiske og geotekniske aktiviteter og drift og bruk av innretninger i den utstrekning de anvendes til undersøkelse
d. utvinning: uttak av mineraler fra havbunnen eller havbunnens undergrunn for kommersielt formål, medregnet bearbeiding på innretninger, deponering av eventuelt overskuddsmateriale fra driften og bygging, plassering, drift og bruk av de innretninger som er nødvendig for utvinningen og transporten av mineralene til innretninger eller transportskip
e. rettighetshaver: en fysisk eller juridisk person som etter loven her eller tidligere lovgivning har fått en tillatelse til undersøkelse eller utvinning av mineralforekomster eller en særskilt tillatelse til anlegg av og drift av innretninger, en gruppe personer som sammen har fått en slik tillatelse, eller en person som inngår i en slik gruppe
f. operatør: en rettighetshaver som står for den daglige ledelse av mineralvirksomheten.

§ 1-6. Krav om tillatelse

Ingen andre enn staten kan drive mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen uten tillatelse, godkjennelse eller samtykke etter denne loven. Bestemmelsene i loven for øvrig og de forskrifter som gis i medhold av den, gjelder for statlig mineralvirksomhet så langt de passer.

§ 1-7. Krav til forsvarlig mineralvirksomhet

Mineralvirksomhet etter denne loven skal foregå på en forsvarlig måte og ivareta hensynet til sikkerhet for personell, miljø og de økonomiske verdiene innretninger og fartøyer representerer.

Mineralvirksomheten må ikke unødvendig eller i urimelig grad vanskeliggjøre eller hindre skipsfart, fiske, luftfart eller annen virksomhet eller volde skade eller fare for skade på rørledninger, kabler eller andre undersjøiske innretninger. Alle rimelige foranstaltninger skal tas for å unngå skade på naturmangfoldet i havet eller kulturminner på havbunnen og å unngå forurensning og forsøpling.

§ 1-8. Flyttbare innretninger under fremmed flagg

Annen norsk lov enn loven her og vedtak truffet i medhold av annen lov gjelder ikke for andre flyttbare innretninger under fremmed flagg enn de som er permanent plassert, dersom ikke noe annet følger av lov eller er fastsatt av Kongen i statsråd.

Kapittel 2. Åpning av områder for undersøkelse og utvinning

§ 2-1. Åpning av områder for mineralvirksomhet

Kongen i statsråd kan beslutte at et nærmere avgrenset område av norsk kontinentalsokkel skal åpnes for mineralvirksomhet.

Før et område åpnes etter første ledd, skal det gjennomføres en konsekvensutredning.

Et utkast til beslutning om å åpne et nytt område for mineralvirksomhet, med tilhørende konsekvensutredning, skal sendes på høring. Interesserte skal normalt gis en frist på minst tre måneder til å uttale seg.

§ 2-2. Konsekvensutredning før åpning

Departementet er ansvarlig for å gjennomføre en konsekvensutredning før åpning av nye områder på kontinentalsokkelen for mineralvirksomhet.

Konsekvensutredningen skal bidra til å belyse de ulike interessene som gjør seg gjeldende på det aktuelle området, slik at dette kan ligge til grunn når det skal tas stilling til om, og eventuelt på hvilke vilkår, området kan åpnes for mineralvirksomhet. Konsekvensutredningen skal belyse hvilke virkninger en

eventuell åpning kan få for miljøet og antatte næringsrelaterte, økonomiske og sosiale virkninger.

Kongen kan gi forskrift om konsekvensutredninger.

§ 2-3. Mineralvirksomhet i åpnede områder

Tillatelse til mineralvirksomhet kan kun gis for områder som er åpnet etter § 2-1.

Kongen kan bestemme at lovens krav til åpningsprosess kan fravikes for kystnære mineralforekomster omfattet av kapittel 10.

Kongen i statsråd kan i særlige tilfeller gi tillatelse til mineralvirksomhet i områder som ikke omfattes av første ledd.

Kapittel 3. Undersøkelsestillatelse

§ 3-1. Søknad om og tildeling av undersøkelsestillatelse

Departementet kan etter en skriftlig søknad tildele en tillatelse til undersøkelse til en fysisk eller juridisk person.

En søknad om undersøkelsestillatelse skal presist angi det geografiske området den omfatter. Søknaden skal også redegjøre for

a. i form av et undersøkelsesprogram, hvilke undersøkelser man ønsker å gjennomføre
b. formålet med undersøkelsene, inklusive de mineralforekomstene man ønsker å undersøke
c. når undersøkelsene er planlagt påbegynt og avsluttet
d. hvor innenfor det geografiske området undersøkelsene skal utføres.

Departementet kan gi forskrift om nærmere krav til innholdet i søknaden.

Tillatelsen kan gis for hele eller deler av det omsøkte området og fastsette de geografiske koordinatene for det området den gjelder.

En undersøkelsestillatelse kan gis for inntil fem år. Dersom en undersøkelsestillatelse gis for en kortere periode, kan departementet senere forlenge tillatelsen innenfor rammen på fem år.

Det skal betales et behandlingsgebyr for søknad om undersøkelsestillatelse. Departementet gir forskrift om gebyrets størrelse.

Departementet kan gi forskrift om eller fastsette i den enkelte tillatelsen hvilke vilkår som knyttes til en tillatelse, som krav til teknologi, påkrevde

sikkerhetstiltak og krav om å melde inn aktiviteter.

§ 3-2. Undersøkelsestillatelse gir ikke enerett eller fortrinnsrett

En undersøkelsestillatelse gir ikke enerett til undersøkelse i de områder som er nevnt i tillatelsen eller fortrinnsrett ved tildeling av utvinningstillatelse.

Departementet kan tildele utvinningstillatelse til andre i områder som dekkes av en undersøkelsestillatelse.

En undersøkelsestillatelse etter denne loven er ikke til hinder for

a. at det gis rett til å foreta undersøkelser etter og utvinning av petroleumsforekomster i medhold av petroleumsloven
b. aktivitet i medhold av lov 21. juni 1963 nr. 12 om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster og mineralforekomster
c. aktivitet i medhold av havressurslova og naturmangfoldloven
d. aktivitet i medhold av havenergilova.

Det kan ikke gis undersøkelsestillatelse for områder som omfattes av utvinningstillatelser gitt i medhold av § 4-1. Det kan gjøres unntak fra første punktum dersom søknaden om undersøkelsestillatelse gjelder andre mineraler enn de som er omfattet av en pågående eller planlagt utvinning i henhold til en godkjent plan for utvinning etter § 4-4, og rettighetshaveren til utvinningstillatelsen samtykker.

§ 4-8 gjelder tilsvarende for andres rett til å plassere innretninger i områder som omfattes av en undersøkelsestillatelse.

§ 3-3. Melding i forbindelse med undersøkelser mv.

Rettighetshaveren skal senest fem uker før aktiviteten etter en undersøkelsestillatelse påbegynnes sende en melding til departementet, Sokkeldirektoratet, Sjøfartsdirektoratet, Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet, Kystverket og Forsvarsdepartementet med opplysninger om

a. tid, varighet og nøyaktige opplysninger om området undersøkelsene gjelder med posisjonslinjer
b. undersøkelsesmetodene som skal anvendes
c. hvilket fartøy som skal benyttes
d. i hvilken form resultatene fra undersøkelsen vil foreligge.

Departementet kan gi forskrift om innsending av melding i forbindelse med undersøkelser, blant annet om unntak fra fristen i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om at fartøy som driver undersøkelser etter mineraler, skal ha om bord og bruke utstyr som overvåker og rapporterer aktiviteten til fartøyet, som for eksempel satellittsporingsutstyr og ferdskriver. Endret ved lov 22 mars 2024 nr. 11 (i kraft 1 april 2024 iflg. res. 22 mars 2024 nr. 516).

Kapittel 4. Utvinningstillatelser mv.

§ 4-1. Utlysing og tildeling

Kongen kan på nærmere bestemte vilkår tildele utvinningstillatelser. En utvinningstillatelse gir rettighetshaveren enerett til undersøkelser etter og utvinning av alle mineralforekomster i området som er omfattet av tillatelsen.

Utvinningstillatelser kan bare tildeles juridiske personer som er stiftet i overensstemmelse med norsk lovgivning og er registrert i Foretaksregisteret, når ikke noe annet følger av internasjonale avtaler.

Før tildeling av en utvinningstillatelse finner sted, skal Kongen offentlig utlyse det området som det kan søkes om utvinningstillatelse for. I utlysningen skal det fremgå hvilke kriterier tildeling av utvinningstillatelse skal skje på grunnlag av, og hvilke frister og vilkår som gjelder. Kongen kan i særlige tilfeller tildele utvinningstillatelser uten utlysning. Områder som utlyses skal angis med geografiske koordinater. Koordinatene fastsettes i samsvar med petroleumsloven § 3-2.

Tillatelsen kan gis for hele eller deler av det omsøkte området. Kongen fastsetter de geografiske koordinatene for utvinningstillatelsen.

Kongen kan gi forskrift om eller fastsette i den enkelte tillatelsen hvilke vilkår som knyttes til en tillatelse, som omfanget av den arbeidsforpliktelsen som skal oppfylles, krav til teknologi, finansiell sikkerhetsstillelse, og påkrevde sikkerhetstiltak.

§ 4-2. Søknad om tildeling av utvinningstillatelse

En søknad om utvinningstillatelse skal redegjøre for

a. hvilke mineralforekomster som er identifisert i området
b. hvilke mineraler eller mineralforekomster som planlegges utvunnet
c. eventuelt det kjente ressurspotensialet
d. det geografiske området som ønskes omfattet av tillatelsen

e. søkerens finansielle evne
f. søkerens teknologiske kompetanse og tekniske gjennomføringsevne
g. den foreslåtte utbyggingsløsningen
h. all annen informasjon som er nødvendig for å avgjøre søknaden.

Departementet kan gi forskrift om nærmere krav til søknadens innhold.

Det skal betales et behandlingsgebyr for en søknad om utvinningstillatelse. Departementet gir forskrift om gebyrets størrelse.

§ 4-3. Arbeidsforpliktelse og arbeidsprogram

En søknad om utvinningstillatelse skal ledsages av et forslag til et arbeidsprogram. Programmet skal dekke perioden frem til tidspunktet for innsendelse av planen for utvinning.

Kongen kan pålegge rettighetshaver en nærmere bestemt arbeidsforpliktelse for det området utvinningstillatelsen omfatter. Arbeidsforpliktelsens innhold og omfang og fristen for oppfyllelse fastsettes av Kongen i den enkelte utvinningstillatelsen. Dersom ikke en kortere frist er fastsatt, skal arbeidsforpliktelsen være fullført innen den perioden som fastsettes etter § 4-5 første ledd.

Kongen kan etter søknad gjøre unntak fra arbeidsforpliktelsen eller endre den.

§ 4-4. Plan for utvinning av mineralforekomster

Beslutter en rettighetshaver til en utvinningstillatelse å utvinne en mineralforekomst, skal rettighetshaveren forelegge for departementet til godkjennelse en plan for utvinning av mineralforekomsten. Planen skal være tilpasset virksomhetens omfang og inneholde en beskrivelse av utvinningen og en konsekvensutredning. Departementet kan etter søknad i særlige tilfeller helt eller delvis frafalle kravet om en plan for utvinning.

Beskrivelsen av utvinningen skal blant annet redegjøre for de aktuelle tekniske løsningene og økonomiske, ressursrelaterte, tekniske og sikkerhetsrelaterte forhold knyttet til utbyggingen og driften. Konsekvensutredningen skal i tillegg omfatte nærings- og miljørelaterte forhold, som forebyggende og avbøtende tiltak, og opplysninger om hvordan en innretning vil kunne disponeres ved avslutning av mineralvirksomheten.

Planen skal også inneholde opplysninger om innretninger for transport eller bearbeiding som omfattes av § 4-7 og gi opplysninger om hvilke tillatelser mv. som det er søkt om etter annen lovgivning.

Departementet kan gi forskrift om de nærmere kravene til en plan for utvinning.

Planlegges en utvinning i to eller flere trinn, skal planen så vidt mulig omfatte den samlede utvinningen. Departementet kan avgrense godkjennelsen til å gjelde enkelte trinn.

Før en plan for utvinning er godkjent, skal det ikke inngås vesentlige kontraktsforpliktelser eller påbegynnes byggearbeider, med mindre departementet samtykker.

Departementet skal i et eget dokument redegjøre for og begrunne vedtaket om å godkjenne eller ikke godkjenne en plan for utvinning. I begrunnelsen skal det blant annet fremgå hvilke miljøvilkår som eventuelt er knyttet til godkjennelsen, og hvilke tiltak som eventuelt er forutsatt å avbøte vesentlige negative miljøvirkninger. Dokumentet skal offentliggjøres, med unntak for eventuelle taushetsbelagte opplysninger.

Departementet skal underrettes om og godkjenne vesentlige avvik eller endringer av forutsetningene for en fremlagt eller godkjent plan og vesentlige endringer av innretninger. Departementet kan kreve fremlagt en ny eller endret plan for godkjennelse.

§ 4-5. Utvinningstillatelsens varighet

En utvinningstillatelse gis for inntil ti år. Dersom utvinningstillatelsen gis for en kortere periode, kan departementet senere forlenge tillatelsen innenfor rammen på ti år.

Rettighetshavere som har oppfylt arbeidsforpliktelsen i henhold til § 4-3, og de vilkårene som for øvrig gjelder for den enkelte utvinningstillatelsen, kan søke om forlengelse av utvinningstillatelsen utover perioden som er fastsatt i medhold av første ledd. I vurderingen av hvorvidt forlengelse skal gis, skal departementet se hen til sannsynligheten for at en plan for utvinning vil kunne bli forelagt departementet for godkjennelse innen utløpet av forlengelsesperioden. Forlengelsen kan gis for perioder på inntil fem år. Departementet kan fastsette en ny arbeidsforpliktelse og nye vilkår i forbindelse med forlengelsen. Reglene om arbeidsforpliktelser i § 4-3 gjelder tilsvarende for arbeidsforpliktelser etter fjerde punktum.

Når en plan for utvinning er forelagt departementet for godkjennelse, har rettighetshaveren etter søknad krav på å få utvinningstillatelsen forlenget med inntil 20 år. Departementet kan etter søknad fra rettighetshaveren beslutte ytterligere forlengelser under forutsetning av at utvinningen til enhver tid foregår i henhold til en godkjent plan for utvinning.

Dersom en utvinning ikke igangsettes innen fem år etter at planen for utvinningen ble godkjent, bortfaller utvinningstillatelsen. Det samme gjelder

dersom en igangsatt utvinning blir innstilt i mer enn to år. Departementet kan forlenge fristen etter første og andre punktum dersom det kan godtgjøres at utvinningen vil igangsettes eller gjenopptas innen rimelig tid.

§ 4-6. Tilbakelevering av områder

Departementet skal ved tildelingen av en utvinningstillatelse fastsette hvor stor del av området som dekkes av tillatelsen, rettighetshaveren kan kreve forlengelse for etter § 4-5 tredje ledd. Departementet kan etter søknad samtykke i at rettighetshaveren beholder mer enn det området som er fastsatt ved tildelingen.

Rettighetshaveren kan med tre måneders varsel og virkning fra neste kalenderår levere tilbake hele eller deler av området som er omfattet av en utvinningstillatelse. Departementet kan kreve at vilkårene for tillatelsen og forpliktelsene som følger av den, skal være oppfylt før tilbakelevering av deler av området eller oppgivelse av tillatelsen.

Departementet kan gi forskrift om avgrensning av områder som tilbakeleveres etter første og andre ledd.

§ 4-7. Særskilt tillatelse til anlegg av og drift av innretninger

Departementet kan på nærmere bestemte vilkår gi tillatelse til anlegg av og drift av innretninger på kontinentalsokkelen når retten til anlegg og drift ikke følger av en godkjent plan for utvinning.

Tillatelser etter første ledd gis for en bestemt periode og kan etter søknad fra rettighetshaveren forlenges av departementet.

§ 4-8. Rett for andre til å plassere innretninger mv.

Rettighetshaveren kan ikke motsette seg at andre legger ut rørledninger, kabler eller andre typer ledninger eller plasserer andre innretninger på, i eller over området som omfattes av en utvinningstillatelse. Slike innretninger må ikke volde urimelig ulempe for rettighetshaveren og kan ikke være innenfor sikkerhetssonen som er fastsatt av departementet i medhold av § 6-3.

Bestemmelsene i første ledd gjelder tilsvarende for nødvendige trasé- og grunnundersøkelser før slik plassering.

§ 4-9. Andre naturforekomster enn mineraler mv.

En utvinningstillatelse etter denne loven er ikke til hinder for at andre enn rettighetshaveren gis rett til å foreta undersøkelser etter og utvinning av petroleumsforekomster i medhold av petroleumsloven når dette ikke medfører urimelig ulempe for den mineralvirksomheten som rettighetshaveren driver i medhold av utvinningstillatelsen. Det samme gjelder

a. aktivitet i medhold av lov 21. juni 1963 nr. 12 om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster og mineralforekomster
b. aktivitet i medhold av havressurslova og naturmangfoldloven
c. aktivitet i medhold av havenergilova.

Dersom det er gjort funn av petroleum i et område som omfattes av en utvinningstillatelse etter denne loven, og fortsatt petroleumsvirksomhet ikke kan foregå uten å medføre urimelig ulempe for mineralvirksomheten som rettighetshaveren driver i medhold av utvinningstillatelsen, bestemmer Kongen hvilken av virksomhetene som skal utsettes, eventuelt i hvilket omfang. Det skal ved avgjørelsen tas hensyn til hva slags funn som er gjort, foretatte investeringer, hvilket stadium virksomheten har nådd, virksomhetens varighet og omfang og dens økonomiske og samfunnsmessige betydning.

Den som får utsatt sin virksomhet, har etter søknad krav på å få tillatelsen forlenget for et tidsrom som svarer til utsettelsen. Dersom utsettelsen bare gjelder en begrenset del av den virksomheten som kan utføres i henhold til tillatelsen, kan departementet fastsette en kortere forlengelse eller bestemme at forlengelse ikke skal gis eller bare gis for en del av området tillatelsen gjelder.

Dersom utsettelsen medfører at arbeidsforpliktelsen etter § 4-3 ikke kan gjennomføres innen den fastsatte fristen, skal fristen forlenges i nødvendig utstrekning.

Dersom mineralvirksomheten utsettes, skal arealavgiften for den perioden utsettelsen varer, frafalles.

Hvis en utsettelse etter andre ledd må antas å bli særlig langvarig, kan tillatelsen i stedet tilbakekalles.

Kongen kan ved enkeltvedtak bestemme at den som tillates å opprettholde sin virksomhet, helt eller delvis skal refundere påløpte omkostninger og i rimelig utstrekning dekke annet tap for den som må utsette, innskrenke eller stanse sin virksomhet.

§ 4-10. Eiendomsrett til utvunnede mineraler

Rettighetshaveren etter utvinningstillatelsen får eiendomsretten til de mineralene som utvinnes når de er tatt opp fra havbunnen til havets overflate.

§ 4-11. Forsvarlig utvinning

Utvinningen skal skje i samsvar med forsvarlige tekniske, miljøfaglige og sunne økonomiske prinsipper, og det skal unngås at mineraler går unødig tapt. For å oppnå dette, skal rettighetshaveren fortløpende vurdere utvinningsstrategien og tekniske løsninger og iverksette nødvendige tiltak.

§ 4-12. Samordnet virksomhet og andres bruk av innretninger

Dersom det er rasjonelt å samordne utvinningen av mineralforekomster som ulike rettighetshavere har utvinningstillatelse for, skal det søkes oppnådd enighet om den mest rasjonelle samordningen av mineralvirksomheten. Avtaler om samordning av mineralvirksomhet skal godkjennes av departementet. Oppnås det ikke en slik avtale innen rimelig tid, kan departementet bestemme hvordan en samordnet mineralvirksomhet skal gjennomføres.

Departementet kan bestemme at innretninger som omfattes av §§ 4-4 og 4-7, og som eies eller brukes av en rettighetshaver, kan brukes av andre hvis hensynet til rasjonell drift eller samfunnsmessige hensyn tilsier det, og departementet finner at en slik bruk ikke er til urimelig fortrengsel for en rettighetshavers eget behov eller for noen som allerede har rett til å bruke innretningen.

En avtale om bruk av innretninger som omfattes av §§ 4-4 og 4-7 skal forelegges departementet til godkjennelse, med mindre departementet bestemmer noe annet. Departementet kan ved godkjennelse av avtale etter første punktum eller hvis det ikke oppnås enighet om slik avtale innen rimelig tid, samt ved pålegg etter annet ledd, fastsette tariffer og andre vilkår eller senere endre de vilkårene som er blitt avtalt, godkjent eller fastsatt, for å sikre at prosjekter blir gjennomført ut fra hensynet til ressursforvaltning og at eieren av innretningen gis en rimelig fortjeneste blant annet ut fra investering og risiko.

§ 4-13. Utvinningstillatelse med flere rettighetshavere

Departementet kan etter søknad bestemme at flere rettighetshavere kan være deltakere i en utvinningstillatelse og ved tildeling beslutte at en

utvinningstillatelse skal deles mellom flere rettighetshavere.

Dersom en utvinningstillatelse er delt mellom flere rettighetshavere, utpeker departementet én av dem som operatør. Skifte av operatør krever departementets godkjennelse.

Departementet kan sette som vilkår for tildeling av en utvinningstillatelse at rettighetshaverne inngår avtaler av bestemt innhold seg imellom, som regulerer samarbeidet i utvinningstillatelsen.

§ 4-14. Overdragelse av tillatelse mv.

En hel eller delvis overdragelse av en utvinningstillatelse eller tillatelse til anlegg av og drift av innretninger kan bare skje med samtykke fra departementet. Det samme gjelder for andre direkte eller indirekte interesseoverføringer eller deltakelser i tillatelsen, som overdragelse av aksjeposter og andre eierandeler som kan gi bestemmende innflytelse over en rettighetshaver som innehar en andel i en tillatelse.

En overdragelse av rettighetshavers eiendomsrett til faste innretninger kan bare skje med departementets samtykke.

Departementet kan gi forskrift om hvilke vilkår som kan fastsettes i saker etter første og annet ledd.

§ 4-15. Avgift til Den internasjonale havbunnsmyndigheten

For mineralvirksomhet utenfor 200 nautiske mil kan det pålegges en avgift til Den internasjonale havbunnsmyndigheten. Departementet gir forskrift om avgiftens størrelse og beregningsmåte og om innkreving av avgiften.

Avgiftskrav etter første ledd med tillegg av renter og omkostninger er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 4-16. Ilandføring av mineraler

Departementet kan ved enkeltvedtak eller forskrift bestemme hvor og på hvilken måte ilandføring av mineraler skal skje.

Kapittel 5. Avslutning av virksomhet mv.

§ 5-1. Oppryddingsplikt

Rettighetshaveren skal sørge for en forsvarlig opprydding mens arbeidene

pågår og etter at disse er avsluttet, og gjennomføre de tiltak departementet fastsetter om opprydding og avslutning.

§ 5-2. Avslutningsplan

Med mindre departementet bestemmer eller samtykker til noe annet, skal rettighetshaveren legge frem en avslutningsplan for departementet senest to år før en tillatelse etter §§ 4-1 eller 4-7 utløper eller oppgis, eller bruken av en innretning endelig opphører. Rettighetshaveren skal gi departementet melding om opphørstidspunktet dersom bruken av en innretning antas å endelig opphøre før tillatelsen utløper.

En avslutningsplan skal omfatte et forslag til fortsatt produksjon eller nedstengning av produksjonen og disponeringen av innretninger der dette er aktuelt. Slik disponering kan blant annet være videre bruk i mineralvirksomheten, annen bruk, hel eller delvis fjerning eller etterlatelse. Planen skal inneholde en beskrivelse av avslutningen, en konsekvensutredning og de opplysningene og vurderingene som anses nødvendige for å fatte vedtak etter § 5-3. Departementet kan kreve ytterligere opplysninger og vurderinger, eller kreve ny eller endret plan. Departementet kan gi forskrift om de nærmere kravene til en avslutningsplan.

Departementet kan i særskilte tilfeller frafalle kravet om å legge frem en avslutningsplan.

Ved tilbakekall av en tillatelse gjelder bestemmelsene i første til tredje ledd tilsvarende så langt de passer.

§ 5-3. Vedtak om disponering

Departementet skal fatte vedtak om disponering og fastsette en frist for gjennomføring av vedtaket. I vurderingen som ligger til grunn for vedtaket, skal det blant annet legges vekt på tekniske, sikkerhetsrelaterte, miljørelaterte og økonomiske forhold og hensynet til andre brukere av havet.

Rettighetshaveren og eieren av en innretning er forpliktet til å sørge for at et vedtak om disponering blir gjennomført, med mindre departementet bestemmer noe annet. Forpliktelsen til å gjennomføre disponeringsvedtaket gjelder selv om disponeringsvedtaket treffes eller skal gjennomføres etter utløpet av tillatelsen.

Dersom en tillatelse eller en andel i en tillatelse overdras etter § 4-14, skal den overdragende rettighetshaveren være subsidiært økonomisk ansvarlig overfor de øvrige rettighetshavere for kostnadene ved gjennomføringen av et vedtak om disponering. Den overdragende rettighetshaveren skal også være

subsidiært ansvarlig overfor staten dersom utgifter knyttet til departementets vedtak om tiltak etter sjette ledd ikke dekkes av rettighetshaveren eller en annen ansvarlig. Det økonomiske ansvaret etter første og andre punktum beregnes på grunnlag av størrelsen på den overdratte andelen og fremmes mot den overdragende rettighetshaveren etter fradrag for skatteverdien av kostnadene som pådras ved gjennomføringen av disponeringsvedtaket. Den overdragende rettighetshaverens forpliktelser består ved senere overdragelser av andelen eller deler av denne, likevel slik at et krav først skal rettes mot det selskapet som sist overdro andelen. Det økonomiske ansvaret er begrenset til kostnader knyttet til innretninger som eksisterte på overdragelsestidspunktet. Det samme gjelder for den overdragende eieren ved en hel eller delvis overdragelse av eierandeler i rettighetshaveren.

Dersom en innretning er overdratt i medhold av § 4-14, er rettighetshaveren og eieren i fellesskap forpliktet til å sørge for at vedtaket om disponering blir gjennomført, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Dersom vedtaket om disponering går ut på at innretningen skal brukes videre i mineralvirksomheten eller annen bruk, er rettighetshaveren, eieren og brukeren i fellesskap forpliktet til å sørge for at fremtidige vedtak om disponering blir gjennomført, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Dersom et vedtak om disponering ikke blir gjennomført innen den fastsatte fristen, kan departementet iverksette nødvendige tiltak på vegne av rettighetshaveren eller en annen ansvarlig og for deres regning og risiko. Utgifter til slike tiltak er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 5-4. Ansvar

Den som er forpliktet til å gjennomføre et disponeringsvedtak etter § 5-3, er ansvarlig for skade eller ulempe som voldes forsettlig eller uaktsomt i forbindelse med disponering av innretningen eller gjennomføring av vedtaket ellers.

Dersom vedtaket går ut på etterlatelse, er rettighetshaveren eller eieren ansvarlig for skade eller ulempe som voldes forsettlig eller uaktsomt i forbindelse med den etterlatte innretningen, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Dersom det er flere ansvarlige etter første eller andre ledd, hefter de solidarisk for økonomiske forpliktelser, med mindre departementet bestemmer noe annet.

Ved et vedtak om etterlatelse kan det avtales mellom rettighetshaverne og eierne og staten at fremtidig vedlikehold og ansvar skal overtas av staten mot en avtalefestet økonomisk kompensasjon.

§ 5-5. Heftelser

Dersom staten krever en innretning fjernet, bortfaller de heftelsene som hviler på den. Det samme gjelder dersom staten overtar innretningen i henhold til § 5-6, men da skal bruksrettigheter stiftet med departementets samtykke likevel bestå.

§ 5-6. Statlig overtakelse

Staten har rett til å overta en rettighetshavers faste innretninger på kontinentalsokkelen når tillatelsen utløper, oppgis eller tilbakekalles, eller når bruken av slike innretninger opphører endelig. Kongen bestemmer med bindende virkning om og i hvilken utstrekning det skal betales vederlag for overtagelsen.

Dersom staten har meddelt at den vil benytte sin rett til å overta faste innretninger, får overtakelsen virkning seks måneder etter at tillatelsen er utløpt eller bortfalt på annen måte, eller at bruken av innretningen er endelig opphørt, med mindre noe annet avtales, eller departementet bestemmer noe annet.

Ved en statlig overtagelse skal innretningen med tilhørende utstyr være i en slik stand som et forsvarlig vedlikehold for operasjonell funksjonsdyktighet tilsier. Tvister om dette og om den erstatningen som eventuelt skal betales til staten for manglende vedlikehold, avgjøres ved skjønn.

Kapittel 6. Særskilte krav til sikkerhet

§ 6-1. Sikkerhet

Mineralvirksomhet skal gjennomføres slik at et høyt sikkerhetsnivå kan opprettholdes og utvikles i takt med den teknologiske utviklingen. Kongen kan gi forskrift om sikkerhet i mineralvirksomheten.

§ 6-2. Beredskap

Rettighetshaveren og andre som deltar i mineralvirksomheten skal til enhver tid opprettholde en effektiv beredskap med sikte på å møte fare- og ulykkessituasjoner som kan medføre tap av menneskeliv eller annen personskade, forurensning eller stor materiell skade. Rettighetshaveren plikter å påse at nødvendige tiltak iverksettes for å hindre eller minimere

skadevirkninger, også det som er nødvendig for så langt som mulig å føre miljøet tilbake til tilstanden før uhellet skjedde. Departementet kan gi forskrift om beredskap og tiltak etter første og andre punktum. Dette kan omfatte påbud om beredskapssamarbeid mellom flere rettighetshavere.

Ved fare- og ulykkessituasjoner som nevnt i første ledd, kan departementet bestemme at andre skal stille nødvendige beredskapsressurser til rådighet for rettighetshaverens regning. Departementet kan for rettighetshaverens regning også iverksette tiltak for å skaffe nødvendige tilleggsressurser på annen måte.

Reglene i kapittel 5 i lov 15. desember 1950 nr. 7 om særlige rådgjerder under krig, krigsfare og liknende forhold gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 6-3. Sikkerhetssoner mv.

Rundt og over innretninger på kontinentalsokkelen skal det være en sikkerhetssone, med mindre departementet bestemmer noe annet. I fare- og ulykkessituasjoner kan departementet opprette eller utvide sikkerhetssoner. Utstrekning av soner som nevnt i første og andre punktum bestemmes av Kongen. Første og andre punktum gjelder ikke for rørledninger og kabler.

Kongen kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at en sikkerhetssone skal gå over avgrensningslinjen til en annen stats kontinentalsokkel. Videre kan Kongen bestemme at det skal være en sikkerhetssone på norsk kontinentalsokkel selv om vedkommende innretning ligger utenfor denne.

Departementet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at en sone tilsvarende sikkerhetssonen skal etableres i rimelig tid forut for plassering av innretninger som nevnt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at det skal være en sikkerhetssone rundt og over etterlatte eller dumpede innretninger eller deler av slike innretninger.

Uvedkommende fartøyer, luftputefartøyer, luftfartøyer, fiskeredskaper eller andre gjenstander må ikke befinne seg innenfor en sone som nevnt i første til fjerde ledd. Dersom fiske kan foregå i sonen eller deler av sonen uten å true sikkerheten eller hindre utøvelsen av mineralvirksomheten, kan departementet likevel gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at slikt fiske kan finne sted.

Departementet kan gi forskrift om adkomst for innretninger som nevnt i første ledd til sone som nevnt i tredje ledd, og om merking og andre tiltak av hensyn til navigasjon.

§ 6-4. Stansing

Ved fare- og ulykkessituasjoner som nevnt i § 6-2 skal rettighetshaveren eller

andre som står for drift og bruk av innretningen, i nødvendig utstrekning stanse virksomheten så lenge kravet til forsvarlig virksomhet tilsier det.

§ 6-5. Kvalifikasjoner

Rettighetshaveren og andre som deltar i mineralvirksomhet, skal ha nødvendige kvalifikasjoner for å utføre arbeidet på en forsvarlig måte. Opplæring skal finne sted i nødvendig utstrekning.

Rettighetshaveren plikter i tillegg å påse at enhver som utfører arbeid for ham overholder bestemmelsene i første ledd.

Kapittel 7. Registrering og pantsettelse

§ 7-1. Registrering av tillatelser

Departementet skal føre et register over alle utvinningstillatelser gitt etter denne loven. Registeret skal hete Havbunnsmineralregisteret. Departementet kan gi forskrift om at registeret også skal omfatte tillatelser gitt etter § 4-7.

I registeret gis hver tillatelse sitt eget blad. Departementet skal føre dagbok over de dokumentene som skal registreres, og kan gi forskrift om hvordan dagboken og registeret skal innrettes og føres, meldeplikt for rettighetshaveren ved overdragelse og andre endringer vedrørende tillatelsen og fremgangsmåten for øvrig ved registreringen. Det kan også gis forskrift om hvilke gebyrer som kan kreves.

Tinglysingsloven kapittel 2 og 3 gjelder tilsvarende så langt de passer, og ikke noe annet følger av loven her eller forskrift gitt i medhold av loven.

§ 7-2. Pantsettelse av tillatelser

Departementet kan samtykke til at en rettighetshaver pantsetter en hel tillatelse eller at den enkelte rettighetshaveren pantsetter sin andel i en tillatelse som ledd i finansiering av virksomheten knyttet til tillatelsen. I særlige tilfeller kan departementet samtykke til at finansieringen omfatter virksomhet i henhold til en annen tillatelse enn den som pantsettes.

En pantsettelse etter første ledd får rettsvern ved registrering i Havbunnsmineralregisteret.

§ 7-3. Panterettens omfang mv.

Ved pantsettelse av hele tillatelser etter § 7-2 omfatter panteretten de rettighetene som til enhver tid følger av tillatelsen og pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen.

Panteretten omfatter ikke rettigheter i innretninger som er registrert i et annet realregister, eller rettigheter i innretninger plassert på land eller sjøgrunn som er undergitt privat eiendomsrett.

Panteretten omfatter heller ikke rettigheter i flyttbare anleggsmaskiner som kan pantsettes etter panteloven § 3-8, eller rettigheter i annet løsøre som kan registreres i et annet realregister. Reglene i panteloven §§ 3-4 og 3-7 gjelder tilsvarende så langt de passer.

Ved pantsettelse av en andel i en tillatelse etter § 7-2, omfatter panteretten pantsetterens ideelle andel av den formuesmassen som til enhver tid er knyttet til tillatelsen og pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen.

§ 7-4. Panthaverens rett mv.

Departementet skal gi en panthaver et skriftlig varsel om tilbakekall eller oppgivelse av en tillatelse eller av en andel i denne, med meddelelse om at panteretten bortfaller dersom det ikke begjæres tvangssalg uten unødig opphold. Er tvangssalg begjært i rett tid, kan det ikke meddeles en ny tillatelse i strid med panthaverens rett.

En panterett som nevnt i første ledd kan ikke overdras eller pantsettes uten departementets samtykke. Den kan heller ikke uten et slikt samtykke være gjenstand for utlegg, arrest eller gjeldsforhandling eller inngå i panthaverens konkursbo.

Kapittel 8. Særlige regler om erstatning til norske fiskere

§ 8-1. Saklig virkeområde og definisjoner

Dette kapittelet gjelder erstatning for økonomisk tap som en mineralvirksomhet påfører norske fiskere som følge av at virksomheten legger beslag på fiskefelt, eller medfører forurensning og avfall, eller ved at en innretning eller tiltak i forbindelse med plassering av en innretning volder skade.

Med forurensning og avfall i dette kapittelet forstås forurensning og avfall som nevnt i forurensningsloven § 6 første ledd nr. 1 og 2 og § 27 første ledd.

Med norske fiskere menes i dette kapittelet personer registrert i fiskermanntallet og eiere av fartøy som er innført i registeret over merkepliktige norske fiskefarkoster.

§ 8-2. Beslagleggelse

Dersom mineralvirksomheten i et område helt eller delvis beslaglegger et fiskefelt, plikter staten i den utstrekning fisket blir umuliggjort eller vesentlig vanskeliggjort, å yte erstatning for det økonomiske tapet dette medfører.

Erstatningen kan fastsettes helt eller delvis som et engangsbeløp eller som faste årlige beløp. Tap som er oppstått mer enn syv år etter at beslagleggelsen fant sted, kan ikke kreves erstattet.

Staten kan kreve regress av rettighetshaveren dersom rettighetshaveren burde ha avverget tapet.

§ 8-3. Ansvar for forurensning og avfall

Rettighetshaveren er erstatningsansvarlig uten hensyn til skyld for økonomisk tap som følge av forurensning og avfall fra mineralvirksomheten, utgifter til rimelige tiltak for å avverge eller begrense slik skade eller slikt tap og for skade eller tap som slike tiltak medfører.

Rettighetshaverens ansvar etter første ledd omfatter også skade og ulempe fra forurensning og avfall som følge av trafikk med forsynings- eller hjelpefartøy og ved forflytning av en innretning til eller fra vedkommende felt. Rettighetshaveren kan gjøre gjeldende regressansvar mot den direkte skadevolderen eller rederen dersom de ellers gjeldende ansvarsvilkårene er oppfylt.

For at erstatning skal kunne kreves for tapt fangsttid i forbindelse med lokalisering, merking, opptak eller ilandbringelse av gjenstander, må gjenstandene merkes forsvarlig eller bringes i land og forevises for politiet, havnemyndighet eller annen tilsvarende offentlig myndighet, med mindre det foreligger absolutte hindringer. Posisjonen må i alle fall meldes til politiet eller havnemyndighet.

Tredje ledd gjelder også ved erstatning for annet tap dersom en slik merking, posisjonsangivelse eller ilandbringelse med rimelighet kan kreves.

Erstatningsansvaret omfatter også andre fartøy som bistår et fiskefartøy med å bringe gjenstander til land.

§ 8-4. Solidaransvar

Dersom det er voldt skade som nevnt i § 8-3 uten at skadevolderen kan identifiseres, skal rettighetshaverne være solidarisk ansvarlige i den utstrekning skaden kan tenkes å være forårsaket av mineralvirksomhet i tilknytning til vedkommendes tillatelse.

§ 8-5. Innretning mv. som volder skade

Dersom en innretning eller tiltak i forbindelse med plassering av en innretning volder skade, og skadelidte ikke har rett til erstatning etter bestemmelsene i § 8-2, er rettighetshaveren erstatningsansvarlig uten hensyn til skyld for det økonomiske tapet som fiskerne lider som følge av skaden.

§ 8-6. Nemnd mv.

Krav som fremmes i medhold av dette kapittelet skal behandles av en nemnd. Kongen gir forskrift om nemndas sammensetning og saksbehandling og om klagebehandlingen ved klage over nemndas avgjørelser.

Klageinstansens vedtak kan innen to måneder etter at vedkommende part har fått melding om vedtaket, ved stevning bringes direkte inn for tingretten.

Krav fastsatt av nemnda eller klageinstansen er tvangsgrunnlag for utlegg etter at klagefristen eller fristen i annet ledd er utløpt.

Ved oversittelse av fristen i andre ledd, kan klageinstansen etter reglene i forvaltningsloven § 31 vedta at tingretten skal ta saken til behandling. Vedtak som gjelder fristoversittelser kan ankes til tingretten.

Kapittel 9. Alminnelige bestemmelser

§ 9-1. Tilsynsmyndighet

Departementet fører tilsyn med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven blir overholdt av alle som utøver mineralvirksomhet som omfattes av loven.

Tilsynsmyndigheten kan gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven.

Tilsynsmyndigheten skal på ethvert tidspunkt ha adgang til alle innretninger for gjennomføring av tilsynsvirksomhet, også skip som benyttes for mineralvirksomhet.

Utgiftene til tilsyn kan kreves dekket av rettighetshaveren eller den som tilsynet i det enkelte tilfellet retter seg mot eller finner sted hos.

§ 9-2. Forsikringsplikt, sikkerhetsstillelse mv.

Den virksomheten rettighetshaveren driver etter loven, skal til enhver tid være forsikret. Rettighetshaveren skal sørge for en rimelig forsikringsdekning ut fra hensynet til risikoeksponering og premiekostnader.

Departementet kan ved tildeling av tillatelser etter denne loven, eller senere, bestemme at rettighetshaveren skal stille en slik sikkerhet som departementet godkjenner, for oppfylling av de pliktene rettighetshaveren har påtatt seg i forbindelse med mineralvirksomhet etter denne loven og for mulig ansvar.

Departementet kan gi forskrift om krav til forsikringsdekning og sikkerhetsstillelse.

§ 9-3. Plikt til å etterleve loven og påse at bestemmelser blir overholdt

Rettighetshaveren og andre som deltar i mineralvirksomhet etter denne loven, plikter å iverksette systematiske tiltak som skal sikre at loven, forskrifter gitt med hjemmel i loven og enkeltvedtak truffet i medhold av loven, etterleves.

I tillegg plikter rettighetshaveren å påse at enhver som utfører arbeid for ham, enten personlig, ved ansatte eller ved entreprenører eller underentreprenører, overholder bestemmelsene gitt i eller i medhold av loven.

§ 9-4. Ansvar for forpliktelser

Rettighetshavere som sammen innehar en tillatelse, er solidarisk ansvarlige overfor staten for økonomiske forpliktelser som følger av mineralvirksomhet i henhold til tillatelsen.

§ 9-5. Ansvar for skadeforvoldelse

Dersom noen som utfører oppdrag for en rettighetshaver blir erstatningsansvarlig overfor en tredjemann, hefter rettighetshaveren for erstatningskravet i samme omfang som og solidarisk med skadevolderen og eventuelt dennes arbeidsgiver.

Rettighetshaveren er erstatningsansvarlig for forurensningsskade uten hensyn til skyld. For øvrig gjelder reglene i forurensningsloven kapittel 8 så

langt de passer.

§ 9-6. Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelsene i loven eller enkeltvedtak truffet i medhold av loven blir gjennomført, kan departementet treffe vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkten kan fastsettes når en overtredelse av loven eller et vedtak er oppdaget og begynner å løpe, dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet. Dersom særlige grunner tilsier det, kan en tvangsmulkt fastsettes på forhånd, og den løper da fra en eventuell overtredelse tar til.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt, blant annet om tvangsmulktens størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og frafall av en påløpt tvangsmulkt.

§ 9-7. Overtredelsesgebyr

Departementet kan pålegge den som har overtrådt bestemmelser gitt i denne loven, å betale et overtredelsesgebyr til statskassen. Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Et foretak kan ikke ilegges overtredelsesgebyr dersom overtredelsen skyldes forhold utenfor foretakets kontroll.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr, blant annet om vilkår for å ilegge overtredelsesgebyr, størrelsen på gebyret, renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall, og frafall av et ilagt overtredelsesgebyr.

§ 9-8. Midlertidig stans av virksomhet

Hvis en rettighetshaver ikke etterkommer et pålegg om tiltak gitt i eller i medhold av loven, kan departementet kreve midlertidig stans av virksomheten.

Departementet kan iverksette midlertidig stans av virksomheten dersom dette er nødvendig for å avverge en overhengende fare.

Utgiftene til å stanse virksomheten kan kreves dekket av rettighetshaveren. Et krav om utgiftsdekning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 9-9. Endring og tilbakekall av tillatelse mv.

Departementet kan oppheve, trekke tilbake, endre vilkårene i eller sette nye vilkår for en tillatelse etter denne loven eller en forskrift gitt i medhold av loven

dersom

a. det foreligger en grov eller gjentatt overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven
b. rettighetshaveren ikke etterkommer et pålegg om å rette eller stanse forhold som er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller vedtak truffet etter denne loven
c. tillatelsen er gitt på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning
d. vesentlige forutsetninger som lå til grunn for å gi tillatelsen er bortfalt
e. den sikkerheten som rettighetshaveren plikter å stille etter § 9-2 er vesentlig svekket, eller selskapet eller sammenslutningen som innehar tillatelsen, oppløses eller tas under akkord- eller konkursbehandling.

En endring eller et tilbakekall av en tillatelse etter første ledd kan gjøres tidsbegrenset. Tidsbegrensede endringer eller tilbakekall kan gjøres betinget av at bestemte forhold utbedres eller endres.

Ved avgjørelser etter paragrafen her skal det tas hensyn til det økonomiske tapet og de ulempene som det må påregnes at en endring eller et tilbakekall vil påføre innehaveren av tillatelsen, og de fordelene og ulempene som endringen eller tilbakekallet for øvrig vil medføre.

Departementet kan gi forskrift om endringer og tilbakekall av tillatelser.

§ 9-10. Følgene av tilbakekall, oppgivelse av rettigheter eller bortfall av andre grunner

Et tilbakekall av en tillatelse, oppgivelse av rettigheter eller bortfall av rettigheter av andre grunner fritar ikke for de økonomiske forpliktelsene som følger av denne loven, forskrifter gitt i medhold av loven eller enkeltvedtak med særskilte vilkår fastsatt i medhold av loven. Hvis en arbeidsforpliktelse eller en annen forpliktelse ikke er oppfylt, kan departementet kreve innbetalt helt eller delvis det beløpet som oppfyllelse av forpliktelsen ville ha kostet. Beløpet fastsettes med bindende virkning av departementet.

Blir en tillatelse som er knyttet til en etablert innretning trukket tilbake, skal det fastsettes en frist for å sørge for at innretningen blir overtatt av noen som lovlig kan drive virksomheten.

Blir en utvinningstillatelse trukket tilbake, kan departementet lyse ut utvinningstillatelsen for innhenting av søknad fra andre interesserte, eller pålegge en frist for overdragelse. Ved utlysningen gjelder reglene i kapittel 4 for behandling av søknader så langt de passer.

§ 9-11. Rapporteringskrav og datainnsamling mv.

Departementet kan kreve at materiale og opplysninger som en rettighetshaver, operatør, entreprenør eller underentreprenør har eller utarbeider vedrørende planlegging og gjennomføring av mineralvirksomhet etter denne loven, skal være tilgjengelige i Norge. Departementet kan også kreve at dette overleveres vederlagsfritt til departementet eller den departementet utpeker. Overleveringen skal skje på det formatet departementet bestemmer, i den utstrekning dette finnes rimelig.

Rettighetshaveren skal vederlagsfritt sende prøver av de mineralene som tas opp fra havbunnen, til departementet eller den departementet utpeker. Departementet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at tilsvarende skal gjelde for biologisk materiale. Staten overtar eiendomsretten til det innsendte materialet.

Rettighetshaveren skal vederlagsfritt sende følgende materiale til departementet, eller den departementet utpeker

a. rapporter fra undersøkelser så snart de foreligger, og senest tre måneder etter at undersøkelsene er avsluttet
b. kopier av data, prøver og resultater og tolkningen av dem
c. opplysninger om uttak av mineraler, og mengden som er tatt ut, og en beskrivelse av mineralgehalten
d. opplysninger om videresalg av mineraler og salgsverdien.

Departementet kan gi forskrift om hvilket materiale som skal være tilgjengelig for myndighetene, hva som kan kreves overlevert, når materialet senest skal være tilgjengelig eller overlevert, og om hvilke opplysninger som skal gis til offentlige myndigheter før mineralvirksomheten begynner, og etter at den er kommet i gang.

§ 9-12. Taushetsplikt

Departementet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang til eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om geologiske forhold i materiale eller i opplysninger som nevnt i § 9-11 andre og tredje ledd, og fastsette varigheten av en slik taushetsplikt.

Departementet kan gi forskrift eller treffe enkeltvedtak om at opplysninger av enhver art som meddeles myndighetene i forbindelse med en søknad om utvinningstillatelse skal være underlagt taushetsplikt og varigheten av slik

taushetsplikt.

Forskrifter eller enkeltvedtak som blir gitt i medhold av denne paragrafen, skal ikke være til hinder for at departementet gir generelle uttalelser om virksomheten og mulighetene for å finne mineralforekomster, eller til bruk for utarbeidelse av oversiktskart eller for statistiske formål. Slike forskrifter eller enkeltvedtak skal heller ikke hindre utveksling av informasjon som forutsatt i lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret og lov 6. juni 1997 nr. 35 om Oppgaveregisteret eller en annen lovpålagt utveksling av informasjon med offentlige organer.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 105 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1094).

§ 9-13. Partsinnsyn mv.

Reglene i forvaltningsloven § 18 første ledd om en parts rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter gjelder ikke i saker som gjelder søknader om utvinningstillatelse etter denne loven.

§ 9-14. Straffebestemmelser

Forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelser, påbud, forbud, eller vilkår gitt i eller i medhold av §§ 1-6, 4-16, 5-1, 5-3, 6-1, 6-2, 6-3 eller 6-4 straffes med bøter eller fengsel inntil to år, hvis ikke overtredelsen rammes av et strengere straffebud.

§ 9-15. Opplysninger om betalinger

Departementet kan gi forskrift om at rettighetshavere og forvaltningsorganer skal gi opplysninger om betalinger til eller fra staten i tilknytning til mineralvirksomheten. Forvaltningsorganer kan pålegges å gi slike opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Opplysningene kan offentliggjøres både av avgiveren og mottakeren av opplysningene.

§ 9-16. Lønnsvilkår på skip

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 109 (i kraft 1 jan 2026).

Kapittel 10. Særlige regler for forekomster av skjellsand, sand og grus i kystnære områder

§ 10-1. Tilpasninger for kystnære forekomster

Kongen kan gi forskrift om i hvilken grad lovens bestemmelser skal gjelde for undersøkelse og utvinning av forekomster av skjellsand, sand og grus i området fra marbakken og ut til én nautisk mil fra grunnlinjene. Dette kan også omfatte unntak fra loven.

§ 10-2. Fylkeskommunenes kompetanse

Fylkeskommunen kan tildele tillatelser til undersøkelse eller utvinning av skjellsand, sand og grus i området nevnt i § 10-1.

Kapittel 11. Ikrafttredelse og endring av andre lover

§ 11-1. Ikrafttredelse mv.

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer.
For tillatelser gitt før lovens ikrafttredelse gjelder loven i den utstrekning bestemmelsene ikke er i strid med tillatelsen som er gitt.
1 Fra 1 juli 2019 iflg. res. 22 mars 2019 nr. 264.

§ 11-2. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:
– – –

Lov om en overgangsperiode ved Storbritannias uttreden av EU

§ 1. Formål

Formålet med loven er å gjennomføre i norsk rett en overgangsperiode i forbindelse med at Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland

(Storbritannia) trer ut av Den europeiske union (EU).

§ 2. Overgangsperioden

Med overgangsperioden menes i loven her perioden fra Storbritannias uttreden av EU til og med 31. desember 2020.

Bestemmelser i lov, stortingsvedtak og forskrift som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, skal i overgangsperioden anvendes som om Storbritannia fortsatt er medlem av EU. Det samme gjelder bestemmelser i lov, stortingsvedtak og forskrift som tjener til å oppfylle Norges forpliktelser etter andre avtaler som er bindende mellom Norge og EU, mellom Norge og EUs medlemsstater når de har handlet på vegne av EU, eller med EU og medlemsstatene sammen.

Andre bestemmelser i lov, stortingsvedtak og forskrift som fastsetter rettigheter og plikter for fysiske og juridiske personer etablert innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS), eller knytter rettsvirkninger til at handlinger har skjedd innenfor EØS, skal i overgangsperioden anvendes som om Storbritannia fortsatt er medlem av EU.

Kongen kan i forskrift forlenge tidsperioden fastsatt i første ledd.

§ 3. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 feb 2020 iflg. res. 10 jan 2020 nr. 14.

Lov om arv og dødsboskifte (arveloven)

Første del. Innledende bestemmelser

Kapittel 1. Lovens virkeområde, definisjoner mv.

§ 1. Hva loven gjelder

Loven gjelder fordelingen av arv etter loven eller testament, ektefellers og samboeres rett til å sitte i uskifte og avtaler om arv (lovens andre del).

Loven gjelder også dødsfallsbehandling og skifte av dødsbo, herunder deling av ektefellenes eiendeler etter den ene ektefellens død og skifte av uskiftebo

(lovens tredje del).

§ 2. Definisjoner

Med arving menes den som etter loven eller etter testament har rett til arv etter arvelateren.

Med livsarving menes arvelaterens barn og barnets eller barnas etterkommere.

Med samboer menes en person over 18 år som bor sammen med en annen person over 18 år i et ekteskapsliknende parforhold. Personene regnes som samboere selv om de bor fra hverandre for en tid på grunn av utdanning, arbeid, sykdom, institusjonsopphold eller liknende. To personer som ikke kan inngå ekteskap etter ekteskapsloven § 3, regnes ikke som samboere. Personene regnes heller ikke som samboere hvis en av dem er gift eller samboer med en annen.

§ 3. Hvordan arv fordeles. Skifte

Rett til arv etter loven har arvelaterens slektninger og eventuelt ektefelle eller samboer etter reglene i kapittel 2 til 4. Arvelateren kan innenfor lovens rammer fastsette en annen fordeling av arven enn den som følger av loven, ved å opprette testament etter reglene i kapittel 7. Har ikke arvelateren arvinger som nevnt i første eller annet punktum, går arven til frivillig virksomhet til fordel for barn og unge etter reglene i kapittel 10.

Når en person er død, skal boet etter ham eller henne skiftes etter reglene i kapittel 12 til 17 om ikke ektefellen eller samboeren overtar boet uskiftet etter reglene i kapittel 5 eller 6.

Andre del. Retten til arv

Kapittel 2. Slektens arverett

§ 4. Første arvegangsklasse

De nærmeste slektsarvingene er arvelaterens livsarvinger.

Arven deles likt mellom arvelaterens barn, om ikke noe annet følger av særskilte lovregler. Hvis et barn er død, går dette barnets del av arven til barnets livsarvinger med lik andel på hver gren. På samme måte arver fjernere

livsarvinger. Hvis et barn er død og ikke etterlater seg livsarvinger, går dette barnets del av arven til de andre barna eller deres livsarvinger med lik andel på hver gren.

Hvis arvelateren etterlater seg ektefelle eller samboer med arverett, gjelder reglene i kapittel 3 til 6.

For livsarvingenes rett til arv når arvelateren har opprettet testament, gjelder reglene i §§ 50 til 56.

§ 5. Andre arvegangsklasse

Hvis arvelateren ikke har livsarvinger, går arven til foreldrene.

Foreldrene arver likt. Hvis en forelder er død, går denne forelderens del av arven til hans eller hennes livsarvinger med lik andel på hver gren.

Hvis den ene av foreldrene er død uten å etterlate seg livsarvinger, går hele arven til den andre forelderen eller til hans eller hennes livsarvinger med lik andel på hver gren. Dør arvelateren før fylte 25 år, går likevel halvparten av arven til besteforeldrene på den døde forelderens side eller til deres livsarvinger i samsvar med § 6 dersom foreldrene verken var gift eller samboende med hverandre da den første døde, eller det forelå omstendigheter som nevnt i § 11. Er heller ingen slike arvinger i live, gjelder reglene i første punktum.

Hvis arvelateren etterlater seg ektefelle eller samboer med arverett, gjelder reglene i kapittel 3 til 6.

§ 6. Tredje arvegangsklasse

Hvis arvelateren ikke har slektsarvinger som nevnt i §§ 4 og 5, går arven til besteforeldrene eller til livsarvinger etter dem, slik at reglene i § 5 annet ledd gjelder tilsvarende. Fjernere livsarvinger etter besteforeldrene enn deres barnebarn har likevel ikke arverett etter loven.

Hvis en av besteforeldrene er død, og ingen barn eller barnebarn er i live, går arven som ellers ville ha tilkommet ham eller henne, til den andre av besteforeldrene på samme side eller til dennes barn eller barnebarn. Hvis det ikke er arvinger på den ene siden, går hele arven til arvingene på den andre siden.

Hvis arvelateren etterlater seg ektefelle eller samboer med arverett, gjelder reglene i kapittel 3 til 6.

§ 7. Når foreldreskap gir grunnlag for arverett

Arverett etter dette kapitlet gjelder bare foreldreskap som følger av reglene i barneloven, adopsjonsloven eller annen lov.

Faren og farens slekt tar ikke arv etter barnet dersom det er unnfanget som følge av en handling som er et brudd på en bestemmelse i straffeloven §§ 291, 294, 295, 296, 299, 302, 312 eller 314, og som faren er dømt for. Første punktum gjelder også hvis dommen går ut på at faren ikke kan straffes på grunn av vilkårene i straffeloven § 20.

Kapittel 3. Ektefellers arverett

§ 8. Ektefellens arverett når arvelateren etterlater seg livsarvinger

Ektefellen har rett til en firedel av arven når det er livsarvinger etter arvelateren, men ektefellen har uansett rett til en minstearv på fire ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet.

Fører retten til minstearv til at ektefellen arver alt, har livsarvingene likevel de samme rettighetene som arvinger har etter reglene i §§ 92, 93, 104, 108 og 121. §§ 105 til 107 gjelder tilsvarende. En livsarving kan kreve verdsettelse ved skiftetakst etter § 106 også av eiendeler som ektefellen skal overta, hvis det er grunn til å tro at verdsettelsen kan ha betydning for livsarvingens arverett.

§ 9. Ektefellens arverett når arvelateren ikke etterlater seg livsarvinger

Ektefellen har rett til halvparten av arven når arvelaterens nærmeste slektsarvinger er foreldrene eller deres etterkommere, men ektefellen har uansett rett til en minstearv på seks ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet.

Ektefellen arver alt når det verken er livsarvinger eller slektsarvinger som nevnt i første ledd etter arvelateren.

§ 10. Inngrep i ektefellens arverett ved testament

Ektefellens rett til arv etter §§ 8 og 9 kan begrenses ved testament bare hvis han eller hun har fått kunnskap om testamentet før arvelaterens død. Vilkåret om at ektefellen må ha fått kunnskap om testamentet, gjelder ikke hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle ektefellen om testamentet.

Et beløp tilsvarende seks ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet kan ikke fratas ektefellen ved testament. Etterlater arvelateren seg livsarvinger, er beløpsgrensen etter første punktum fire ganger folketrygdens grunnbeløp.

§ 11. Opphør av ektefellens arverett ved separasjon og skilsmisse

Ektefellen har ikke rett til arv etter §§ 8 eller 9 hvis en av ektefellene har begjært separasjon eller fremsatt stevning med krav om skilsmisse før arvelateren døde, og begjæringen eller stevningen er mottatt av statsforvalteren eller retten før dødsfallet.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 4. Samboeres arverett

§ 12. Arverett for samboere med felles barn

Den som var samboer med arvelateren ved dødsfallet og har, har hatt eller venter barn med arvelateren, har rett til en arv på fire ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet. Dette gjelder også om det er livsarvinger etter arvelateren. § 8 annet ledd gjelder tilsvarende.

Samboerens rett til arv etter første ledd kan begrenses ved testament bare hvis han eller hun har fått kunnskap om testamentet før arvelaterens død. Vilkåret om at samboeren må ha fått kunnskap om testamentet, gjelder ikke hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle samboeren om testamentet.

§ 13. Arverett etter testament for samboere med minst fem års samboerskap

Arvelateren kan fastsette i testament at den han eller hun har vært samboer med i de siste fem årene før dødsfallet, har rett til arv opp til fire ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet uten hensyn til livsarvingenes pliktdelsarv etter § 50.

Kapittel 5. Ektefellers rett til uskifte

§ 14. Retten til uskifte

Når den ene ektefellen dør, har den lengstlevende ektefellen rett til å overta

felleseiet uskiftet overfor den førstavdødes andre arvinger etter loven.

Den lengstlevende har rett til å sitte i uskifte med særeie hvis dette er bestemt i ektepakt etter ekteskapsloven § 43 eller bestemt av en giver eller testator, eller hvis arvingene samtykker. Gjør den lengstlevende bruk av denne retten, går også hans eller hennes eget særeie inn i uskifteformuen hvis ikke noe annet er bestemt i ektepakt, testament etter arvelateren eller avtale med arvingene, eller hvis særeie er bestemt av en giver eller testator. For en arving som er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, må både vergen og statsforvalteren samtykke i uskifte etter første punktum og avtale etter annet punktum.

Det kan settes vilkår for samtykke etter annet ledd.

Hvis arvelateren eller den lengstlevende sitter i uskifte fra før av når arvelateren dør, må det første uskifteboet skiftes før det kan etableres uskifte etter arvelateren.

§ 11 om opphør av arverettigheter i forbindelse med separasjon og skilsmisse gjelder tilsvarende.

Er den lengstlevende fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, er det vergen som med samtykke fra statsforvalteren begjærer uskifte.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 15. Uskifte med særskilt livsarving

Den lengstlevende ektefellen har rett til uskifte med arvelaterens særskilte livsarving (særkullsbarn eller livsarving til særkullsbarn) bare hvis denne arvingen samtykker. Hvis den særskilte livsarvingen er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, kreves samtykke fra både vergen og statsforvalteren.

Det kan settes vilkår for samtykke etter første ledd.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 16. Uskifteretten når noen av arvingene kan kreve arv

Selv om noen arvinger kan kreve arv, mister ikke den lengstlevende ektefellen retten til uskifte med andre arvinger.

§ 17. Inngrep i ektefellens uskifterett ved testament

Ektefellens rett til uskifte etter dette kapitlet kan begrenses ved testament bare

hvis han eller hun har fått kunnskap om testamentet før arvelaterens død. Vilkåret om at ektefellen må ha fått kunnskap om testamentet, gjelder ikke hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle ektefellen om testamentet.

§ 18. Personlige forhold som fratar ektefellen rett til uskifte

Den lengstlevende ektefellen har ikke rett til uskifte hvis det sannsynliggjøres at hans eller hennes gjeldsforpliktelser vil gjøre det vanskeligere å få dekket krav mot den avdøde ektefellen, eller at disse forpliktelsene vil redusere arven til den avdødes arvinger vesentlig. Det samme gjelder hvis den lengstlevende ektefellen på en klanderverdig måte har påført eller utsatt seg selv eller andre for et betydelig formuestap og derfor ikke kan ventes å styre uskifteformuen på en forsvarlig måte.

§ 19. Frist for melding om uskifte

En ektefelle som vil gjøre bruk av retten til uskifte, skal innen 60 dager etter dødsfallet sende melding til tingretten etter reglene i § 96.

§ 20. Ektefellens ansvar for arvelaterens forpliktelser

Ved å overta boet uskiftet blir den lengstlevende ektefellen ansvarlig for arvelaterens forpliktelser. Ektefellen kan utstede proklama etter §§ 100 til 103. § 116 femte ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934, se endringsloven del III for overgangsregel).

§ 21. Hvilke eiendeler som går inn i uskifteformuen etter at boet er overtatt uskiftet

Alt som den lengstlevende ektefellen blir eier av, går inn i uskifteformuen. Dette gjelder likevel ikke eiendeler som skal være særeie for den lengstlevende etter ektepakt mellom ektefellene, eller som en giver eller testator har bestemt at skal være særeie, jf. ekteskapsloven § 48. Hvis den lengstlevende har overtatt arvelaterens særeie uskiftet etter § 14 annet ledd, gjelder reglene der tilsvarende.

Får den lengstlevende gave, arv eller utbetaling etter en livsforsikring, går dette ikke inn i uskifteformuen hvis det blir krevd skifte innen tre måneder etter

at gaven, arven eller utbetalingen ble mottatt.

§ 22. Råderetten over uskifteformuen

Den lengstlevende ektefellen rår i levende live som en eier over alt som hører til uskifteformuen, med de unntakene som følger av lov, testament eller avtale.

I testament kan den lengstlevende rå over en andel av uskifteformuen som svarer til det den lengstlevendes egne arvinger skal ha når den lengstlevende dør, jf. § 29, og så langt det ikke strider mot reglene om livsarvingenes pliktdelsarv.

§ 23. Adgangen til å gi gaver av uskifteformuen

Den lengstlevende ektefellen kan ikke uten samtykke fra arvingene gi gaver som står i misforhold til formuen i uskifteboet. Dette gjelder også gavesalg.

Hvis den lengstlevende har gitt en gave av uskifteformuen og mottakeren forsto eller burde ha forstått at gaven ble gitt i strid med reglene i første ledd, kan hver av arvingene kreve gaven omstøtt ved at gavemottakeren tilbakefører gavens verdi. Kravet må reises ved søksmål innen ett år etter at arvingen fikk kunnskap om gaven.

Blir det krevd omstøtelse mens uskifteboet er under offentlig skifte, kan kravet avgjøres av tingretten i samsvar med § 168 første ledd bokstav f. Kravet må være sendt tingretten innen ett år etter at arvingen fikk kunnskap om gaven.

§ 24. Adgangen til å gi arveoppgjør av uskifteformuen

Den lengstlevende ektefellen kan gi fullt eller delvis arveoppgjør av uskifteformuen til en arving bare hvis alle arvingene får en like stor del av sin arv eller har gitt samtykke. Er en arving mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, kreves samtykke fra både vergen og statsforvalteren.

Har en arving fått arveoppgjør i strid med første ledd, og ingen av de andre arvingene krever omstøtelse etter § 23, kan hver av dem kreve tilsvarende oppgjør. Et slikt krav kan fremmes også ved et senere skifte av uskifteformuen. Hvis den lengstlevende ikke er villig til å gi et slikt oppgjør, kan arvingene kreve at uskifteformuen skiftes.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 25. Arvingenes adgang til å kreve bevissikring utenfor rettssak

En arving kan begjære bevissikring utenfor rettssak etter reglene i tvisteloven kapittel 28 også i tilfeller der det er grunn til å tro at den lengstlevende ektefellen har rådet over uskifteformuen i strid med reglene i §§ 23 eller 24 eller på en måte som omfattes av § 28 annet ledd.

§ 26. Hvem som tar arv ved skifte av uskifteformuen

Arvingene etter den førstavdøde tar arv i et uskiftet bo bare hvis de lever når den lengstlevende ektefellen dør, når det skriftlig blir krevd offentlig skifte, når et privat skifte blir innledet, eller når uskifteformuen ellers skal skiftes.

Hvis uskiftet bygger på samtykke fra en arving, tar denne arvingen arv selv om han eller hun ikke lever på tidspunktet nevnt i første ledd. I så fall skal denne arvingens andel av arven fordeles ut fra hvem som var denne arvingens arvinger på det tidspunktet arvingen døde.

Har den lengstlevende sittet i uskifte med arvingene etter den førstavdøde i en arvegangsklasse som senere er dødd ut, går arven ikke videre til en fjernere arvegangsklasse.

§ 27. Bortfall av retten til uskifte hvis den lengstlevende gifter seg eller blir samboer

Retten til uskifte faller bort hvis den lengstlevende gifter seg, jf. ekteskapsloven § 8.

En arving kan kreve skifte av uskifteformuen hvis den lengstlevende har hatt samboer i minst to år eller har, har hatt eller venter barn med samboeren.

§ 28. Retten til å kreve skifte av uskifteformuen

Den lengstlevende ektefellen kan når som helst skifte uskifteformuen helt eller delvis med alle arvingene, jf. § 24.

En arving kan kreve skifte av uskifteformuen hvis den lengstlevende rår over den på en så klanderverdig måte at den blir vesentlig redusert eller står i fare for å bli det.

Har vergen og statsforvalteren samtykket i uskifte på vegne av en livsarving etter § 15 første ledd annet punktum, kan livsarvingen kreve skifte for seg selv når han eller hun er blitt myndig.

Er den lengstlevende eller arvingen mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, er det vergen som med samtykke fra statsforvalteren reiser krav om skifte.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 29. Skifte av uskifteformuen

Ved skifte etter den lengstlevende ektefellens død skal uskifteformuen deles likt mellom den førstavdødes arvinger og den lengstlevendes arvinger om ikke noe annet er bestemt.

Ved skifte mens den lengstlevende ektefellen lever, har han eller hun krav på arv etter §§ 8 eller 9. Den lengstlevende ektefellen kan også holde utenfor eiendeler som nevnt i ekteskapsloven § 61.

Har den lengstlevende ektefellen overtatt særeie i uskifte etter ektepakt, skal uskifteformuen deles på grunnlag av verdiforholdet mellom ektefellenes særeier på den tiden da uskiftet ble etablert, hvis det ikke er bestemt en mer lik fordeling i ektepakten, jf. ekteskapsloven § 43 tredje ledd. Hvis det i slike tilfeller også er felleseie, skal uskifteformuen deles på grunnlag av verdiforholdet mellom ektefellenes særeier, med tillegg av den halvparten hver av dem skal ha av felleseiet. Hvis den lengstlevende har overtatt særeie i uskifte etter samtykke fra arvingene, skal det skiftes på denne måten om ikke noe annet er avtalt.

Hvis det er gjennomført delvis arveoppgjør etter den førstavdøde eller den lengstlevende, skal det tas hensyn til det ved utregningen av andelsforholdet som legges til grunn for skiftet.

Hvis det verken er legalarvinger eller testamentsarvinger etter den lengstlevende, går hele arven etter den lengstlevende til arvingene etter den førstavdøde, slik at mulige arvinger etter §§ 5 og 6 også regnes med.

§ 30. Arvingenes krav på vederlag ved skifte av uskifteformuen

Er uskifteformuen vesentlig redusert fordi den lengstlevende ektefellen har vanskjøttet sin økonomi, misbrukt sin rett til å rå over uskifteformuen eller handlet utilbørlig på annen måte, kan den førstavdødes arvinger kreve vederlag av uskifteformuen eller, der den ikke strekker til, av den lengstlevendes formue utenfor uskifteformuen.

Er uskifteformuen vesentlig redusert fordi den lengstlevende har brukt av den til å øke eller erverve formue som kan holdes utenfor uskifteformuen ved skifte, kan arvingene kreve vederlag etter første ledd.

Hvis det ved skiftet ikke er nok til vederlag etter første og annet ledd, kan

det ikke senere gjøres krav på resten.

§ 31. Hva som inngår i uskifteformuen når den skal skiftes

Alt som den lengstlevende ektefellen eier, hører med til uskifteformuen når det skal skiftes, hvis ikke noe annet blir sannsynliggjort.

Kapittel 6. Samboeres rett til uskifte

§ 32. Retten til uskifte

Den som var samboer med arvelateren ved dødsfallet og har, har hatt eller venter barn med arvelateren, har overfor arvelaterens andre arvinger etter loven rett til å overta følgende av arvelaterens eiendeler uskiftet:

a. felles bolig og innbo
b. bil og fritidsbolig med innbo som tjente til felles bruk for samboerne.

Samboeren kan på samme måte overta også andre eiendeler uskiftet hvis det er fastsatt i testament eller arvingene samtykker. § 14 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Samboeren har rett til uskifte med arvelaterens særskilte livsarving bare hvis denne arvingen samtykker. § 15 gjelder tilsvarende.

Hvis arvelateren eller den lengstlevende samboeren sitter i uskifte fra før av når arvelateren dør, må det første uskifteboet skiftes før det kan etableres uskifte etter arvelateren.

§ 14 sjette ledd og §§ 16 og 18 gjelder tilsvarende.

§ 33. Inngrep i samboerens uskifterett ved testament

En samboers rett til uskifte etter dette kapitlet kan begrenses ved testament bare hvis han eller hun har fått kunnskap om testamentet før arvelaterens død. Vilkåret om at samboeren må ha fått kunnskap om testamentet, gjelder ikke hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle samboeren om testamentet.

§ 34. Frist for melding om uskifte

En samboer som vil gjøre bruk av retten til uskifte, skal innen 60 dager etter dødsfallet sende melding til tingretten etter reglene i § 96.

§ 35. Samboerens ansvar for arvelaterens forpliktelser mv.

Ved å overta boet uskiftet blir samboeren ansvarlig for arvelaterens forpliktelser. Samboeren kan utstede proklama etter §§ 100 til 103. § 116 femte ledd gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934, se endringsloven del III for overgangsregel).

§ 36. Hvilke eiendeler som inngår i uskifteformuen

Alt samboeren er eller blir eier av som hører naturlig sammen med de eiendelene han eller hun har overtatt uskiftet, går inn i uskifteformuen. § 21 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 37. Råderetten over uskifteformuen

Den lengstlevende samboeren rår i levende live som en eier over alt som hører til uskifteformuen, med de unntakene som følger av lov, testament eller avtale.

I testament kan den lengstlevende rå over en andel av uskifteformuen som svarer til det den lengstlevendes egne arvinger skal ha når den lengstlevende dør, jf. § 39, og så langt det ikke strider mot reglene om livsarvingenes pliktdelsarv.

For adgangen til å gi gaver og arveoppgjør av uskifteformuen gjelder §§ 23 og 24 tilsvarende.

Arvingene kan begjære bevissikring utenfor rettssak etter reglene i § 25.

§ 38. Bortfall av retten til uskifte hvis den lengstlevende gifter seg eller blir samboer

Retten til uskifte faller bort hvis den lengstlevende samboeren gifter seg, jf. ekteskapsloven § 8.

En arving kan kreve skifte av uskifteformuen hvis den lengstlevende har hatt

samboer i minst to år eller har, har hatt eller venter barn med den nye samboeren.

§ 39. Skifte av uskifteformuen

Den lengstlevende samboeren kan når som helst skifte uskifteformuen helt eller delvis med alle arvingene, jf. § 37 tredje ledd og § 24. For arvingenes rett til å kreve skifte gjelder § 28 annet og tredje ledd tilsvarende. Er samboeren eller arvingen mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, er det vergen som med samtykke fra statsforvalteren reiser krav om skifte etter første og annet punktum.

Ved skifte etter den lengstlevende samboerens død, skal uskifteformuen deles mellom den førstavdødes arvinger og den lengstlevendes arvinger på grunnlag av verdiforholdet mellom samboernes eiendeler i uskifteboet da uskiftet ble etablert. Ved skifte mens den lengstlevende samboeren lever, har han eller hun krav på arv etter §§ 12 eller 13.

§ 26, § 29 fjerde og femte ledd og § 30 gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 7. Arv etter testament

I. Opprettelse av testament

§ 40. Dødsdisposisjoner

En arvelater kan innenfor lovens rammer bestemme i testament hvem som skal arve ham eller henne.

En dødsdisposisjon må fremgå av et testament for å være gyldig. Som dødsdisposisjon regnes avtale og gave som verken hadde eller var ment å ha realitet for arvelateren i hans eller hennes levetid. Dette gjelder blant annet gave fra en giver som snart skal dø, og som vet det.

Unntak fra annet ledd kan følge av særskilt lovbestemmelse.

§ 41. Testasjonsevne

Den som har fylt 18 år, kan opprette testament. Et testament fra noen som er under 18 år, er gyldig bare hvis det er stadfestet av Kongen.

En testamentarisk disposisjon er ugyldig hvis testator på grunn av sinnslidelse, demens, rus eller annen psykisk funksjonsnedsettelse på testasjonstidspunktet ikke hadde evne til å forstå eller vurdere disposisjonen.

§ 42. Formkrav

Et testament skal være skriftlig. Testator skal underskrive dokumentet. To vitner skal bevitne underskriften ved at testator skriver under dokumentet eller vedkjenner seg underskriften mens vitnene sammen eller hver for seg er til stede. Vitnene skal vite at dokumentet skal være et testament, og de skal skrive under dokumentet mens testator er til stede.

Vitnene skal ha fylt 18 år, være habile etter reglene i § 44 og ikke være i en tilstand som nevnt i § 41 annet ledd.

Hvis reglene i første og annet ledd ikke er fulgt, er testamentet ugyldig.

Testamentet bør dateres.

Kongen kan i forskrift gi regler om at testamenter kan opprettes digitalt, og om hvilke krav som i så fall må være oppfylt for at slike testamenter skal være gyldige. I forskriften kan det gjøres unntak fra første og tredje ledd.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 43. Påtegning på testamentet om formkrav mv.

Testamentsvitnene bør i påtegning på testamentet opplyse om reglene i § 42 er fulgt, om testator har opprettet testamentet av fri vilje, og om testator var ved sans og samling. Påtegningen bør dateres, og vitnene bør oppgi sine fødselsdatoer. Påtegningen skal anses som bevis nok for de forhold den omfatter, om ikke særlige forhold gir grunn til å tvile på den.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 44. Ugyldighet ved testasjon til fordel for testamentsvitne mv.

En disposisjon i testamentet til fordel for et av testamentsvitnene er ugyldig. Det samme gjelder en disposisjon til fordel for følgende personer som står vitnet nær:

a. ektefellen eller samboeren
b. ektefellens eller samboerens barn
c. slektning i rett opp- eller nedstigende linje eller søsken

d. ektefellen eller samboeren til slektning i rett opp- eller nedstigende linje.

En disposisjon i testamentet til fordel for noen som vitnet er ansatt hos på testasjonstiden, er ugyldig. Som ansettelse regnes også funksjon som styremedlem og liknende i selskap, forening, stiftelse eller offentlig institusjon. Disposisjonen er likevel gyldig når tilknytningen trolig ikke har hatt betydning for innholdet i testamentet.

En person kan være testamentsvitne selv om han eller hun er innsatt som testamentsfullbyrder, jf. § 99.

§ 45. Ugyldighet på grunn av utnyttelse av testator mv.

En testamentarisk disposisjon er ugyldig hvis den er fremkalt ved tvang, svik eller annen utilbørlig påvirkning, for eksempel ved misbruk av testators svakhetstilstand, avhengige stilling eller manglende dømmekraft.

En testamentarisk disposisjon er også ugyldig hvis den går ut på bruk eller ødeleggelse som åpenbart ikke har noe fornuftig formål.

§ 46. Nødtestament

Hvis farlig sykdom eller annet nødstilfelle hindrer noen fra å opprette testament etter § 42, kan han eller hun likevel opprette gyldig testament ved at det opprettes muntlig for to vitner som er til stede sammen. Vitnene bør straks sette opp testamentet skriftlig og skrive på testamentet hva som hindret opprettelse av testament etter § 42.

Hvis det er umulig for testator å opprette testament med vitner, kan testator likevel opprette gyldig testament med et dokument som han eller hun underskriver alene.

Testament etter første eller annet ledd er ikke lenger gyldig når testator i tre måneder etter at testamentet ble opprettet, ikke har vært hindret i å følge reglene i § 42.

II. Tilbakekall og endring av testament. Arvepakt

§ 47. Tilbakekall og endring av testament

En testator kan tilbakekalle eller endre testamentet sitt hvis ikke noe annet er

bestemt i loven.

§ 48. Formkrav ved tilbakekall eller endring av testament

Testator kan helt eller delvis tilbakekalle testamentet eller endre det ved å følge reglene i §§ 41 til 46. Kravet om stadfestelse i § 41 første ledd annet punktum gjelder likevel ikke når noen som er under 18 år, vil tilbakekalle testamentet.

Hele testamentet kan dessuten tilbakekalles ved at det ødelegges eller overstrykes på en slik måte at det virker sannsynlig at det ikke lenger er ment å gjelde. Hele testamentet må i så fall ødelegges eller overstrykes.

Et tilbakekall eller en endring som ikke oppfyller vilkårene i første eller annet ledd, er ugyldig.

§ 49. Arvepakt

Testator kan ved arvepakt binde seg til ikke å opprette, endre eller tilbakekalle et testament.

Arvepakt opprettes etter reglene i §§ 41 til 46. Vil noen som er under vergemål, opprette arvepakt, kreves dessuten samtykke fra statsforvalteren i den utstrekning arvepakten gjelder midler som personen ikke selv rår over.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

III. Livsarvingenes pliktdelsarv mv.

§ 50. Livsarvingenes pliktdelsarv

To tredeler av formuen etter arvelateren er pliktdelsarv for livsarvingene. Pliktdelsarven er likevel aldri større enn 15 ganger folketrygdens grunnbeløp ved arvefallet til hvert av arvelaterens barn eller hvert barns linje.

Arvelateren kan bare rå over pliktdelsarven ved testament hvis det er særskilt hjemmel for dette i lov eller livsarvingene samtykker. Hvis en livsarving er mindreårig eller fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området, kreves samtykke fra både vergen og statsforvalteren.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 51. Testators bestemmelse om hvilke eiendeler pliktdelsarven skal omfatte

Arvelateren kan bestemme ved testament at en livsarving skal få pliktdelsarven utbetalt i kontanter.

Arvelateren kan ved testament gi en livsarving rett til å få arven utdelt som en bestemt eiendel, også om eiendelen er verd mer enn arvingens del av arven, forutsatt at livsarvingen betaler det overskytende til boet. En slik rett kan ikke gripe inn i ektefellens eller samboerens rettigheter etter §§ 113 og 114 i denne loven eller husstandsfellesskapsloven § 2.

§ 52. Testators bestemmelse om formuesordningen for pliktdelsarven

Arvelateren kan bestemme ved testament at en ordning som nevnt i ekteskapsloven §§ 42 og 43 skal gjelde for livsarvingens pliktdelsarv.

§ 53. Testators bestemmelse om livsarvingens råderett over pliktdelsarven

Når det må anses å være til det beste for livsarvingen, kan arvelateren ved testament fastsette begrensninger for livsarvingens råderett over pliktdelsarven frem til livsarvingen fyller 25 år. Avkastningen av arven tilfaller uansett livsarvingen.

Hvis ikke noe annet følger av testamentet, skal arven forvaltes etter reglene i vergemålsloven kapittel 7. Livsarvingen får full råderett over arven fra fylte 25 år, hvis ikke arvelateren har fastsatt et tidligere tidspunkt.

Arvingens råderett og kreditorenes dekningsrett skal være begrenset som nevnt i dekningsloven § 3-2, hvis ikke noe annet er fastsatt i testamentet. Er råderetten ikke begrenset som nevnt i dekningsloven § 3-2, er kreditorenes dekningsrett begrenset bare etter dekningsloven § 3-1. Dersom midlene blir forvaltet som vergemålsmidler, kan det fastsettes at det ikke skal oppnevnes tillitsmann.

En bestemmelse i testament om begrenset råderett kan oppheves eller omdannes etter reglene i stiftelsesloven. Er det oppnevnt tillitsmann eller verge, er det tillitsmannen eller vergen som representerer arvingen i en slik sak.

Er bare en del av arven pliktdelsarv, gjelder reglene i annet til fjerde ledd likevel for hele arven, hvis ikke noe annet følger av testamentet.

§ 54. Testators bestemmelse om den videre arvegangen for pliktdelsarv i visse tilfeller

Arvelateren kan bestemme ved testament hvordan en livsarvings mottatte pliktdelsarv skal fordeles for det tilfellet at livsarvingen dør før fylte 18 år. En slik bestemmelse mister sin virkning når livsarvingen fyller 18 år, eller hvis livsarvingen før dette tidspunktet oppretter testament eller får barn.

Arvelateren kan bestemme ved testament hvordan en livsarvings mottatte pliktdelsarv skal fordeles ved livsarvingens død hvis livsarvingen antas å mangle testasjonsevne, og dette ikke kan ventes å være forbigående. En slik bestemmelse gjelder ikke hvis livsarvingen ved dødsfallet etterlater seg ektefelle, samboer med arverett eller egne livsarvinger. En slik bestemmelse gjelder heller ikke hvis livsarvingen selv har opprettet gyldig testament, eller hvis livsarvingen ved sin død ikke lenger manglet testasjonsevne.

§ 55. Testators bestemmelse om å gjøre en livsarving arveløs

Arvelateren kan bestemme ved testament at en livsarving ikke skal ta pliktdelsarv hvis livsarvingen har gjort seg skyldig til straff for et lovbrudd med en strafferamme på fengsel i ett år eller mer mot arvelateren, arvelaterens ektefelle eller samboer, arvelaterens slektninger i rett opp- eller nedstigende linje eller arvelaterens søsken eller livsarvinger etter dem. Et slikt testament gjelder bare når det er stadfestet av Kongen.

Blir en livsarving gjort arveløs etter reglene i første ledd, skal arven gå som om livsarvingen var død før arven falt.

§ 56. Utdeling til barn som fortsatt ble forsørget da arvelateren døde

Barn av arvelateren som arvelateren fortsatt forsørget da han eller hun døde, har rett til en sum av boet til å sikre livsopphold og utdanning mv. dersom dette er rimelig etter forholdene.

Retten etter første ledd kan ikke begrenses ved testament. Bestemmelsene i §§ 52 til 55 gjelder likevel tilsvarende. Retten skal oppfylles i boet før annen arv. Retten kan bare oppfylles i pliktdelsarven så langt midlene i boet ellers ikke strekker til.

IV. Tolkning av testament

§ 57. Tolkning av testament

Testamentet skal tolkes i samsvar med det testator mente.

Har testamentet på grunn av feilskrift eller annen feil fått et annet innhold enn hva testator mente ved opprettelsen, skal testamentet gjelde slik testator mente, når dette kan klarlegges.

§ 58. Supplerende tolkningsregler

Når det ikke er grunn til å tro at testator mente noe annet, skal disse reglene gjelde:

a. Strekker ikke arven til, skal den som etter testamentet skal arve en bestemt ting, gå foran den som skal arve en pengesum.
b. Om en testamentsarving dør før testator eller av andre grunner ikke kan ta imot arven, trer testamentsarvingens livsarvinger i testamentsarvingens sted.
c. Har noen innsatt sin ektefelle eller samboer som testamentsarving, og samlivet tok slutt før testator døde, faller testasjonen bort.
d. Den som etter testamentet skal arve en bestemt ting, kan ikke kreve vederlag for heftelser som hviler på tingen. Arvingen kan heller ikke kreve penger hvis tingen ikke finnes i boet.
e. Er det mer enn ett testament etter testator, gjelder alle, hvis ikke et yngre testament tilbakekaller eller står i strid med noe som er bestemt før. Hvis boet ikke strekker til, skal nyere disposisjoner gå foran eldre.

§ 59. Forutsetningssvikt

Hvis testator var uvitende om eller hadde en uriktig oppfatning av forhold som var avgjørende for en testamentarisk disposisjon, eller hvis forhold som var avgjørende for en testamentarisk disposisjon, har endret seg etter at testamentet ble opprettet, skal testamentet gjelde slik som testator ville ha ment med den rette kunnskapen, når dette kan klarlegges. Tolkningsregelen i første punktum gjelder likevel ikke hvis testator senere er blitt kjent med det riktige eller nye forholdet og kunne ha endret eller tilbakekalt testamentet etter

§ 48.

V. Felles testament og gjensidig testament

§ 60. Felles testament og gjensidig testament

Bestemmelsene i §§ 61 og 62 gjelder når to eller flere personer har opprettet testament i samme dokument (felles testament), og når to eller flere personer har opprettet testament til fordel for hverandre (gjensidig testament).

§ 61. Tilbakekall og endring av felles testament og gjensidig testament

Et tilbakekall eller en endring av et felles testament eller gjensidig testament er gyldig bare hvis den andre testatoren har fått kunnskap om tilbakekallet eller endringen før arvelaterens død. Tilbakekallet eller endringen er likevel gyldig hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle den andre testatoren, eller hvis denne som følge av tilbakekallet eller endringen får minst like god rett til arv som det som fulgte av testamentet.

Hvis et felles testament eller gjensidig testament sier noe om fordelingen av arven når begge testatorene er døde, gjelder følgende regler for den lengstlevendes adgang til å endre testamentet når han eller hun har overtatt arven etter testamentet:

a. Den lengstlevende testatoren kan endre bare det som er bestemt om arv til den lengstlevendes egne arvinger etter loven eller til noen som er, eller må antas å være, innsatt som arving etter særskilt ønske fra den lengstlevende. Første punktum gjelder ikke hvis det er grunn til å tro at testatorene har ment å gi den lengstlevende en snevrere eller videre adgang til å endre testamentet.
b. Hvis den lengstlevende uten testamentet ville ha arvet alt etter den førstavdøde etter reglene i § 9 annet ledd, kan den lengstlevende endre testamentet hvis ikke noe annet klart fremgår av testamentet.

§ 62. Supplerende tolkningsregler for felles testament og gjensidig testament

Har den lengstlevende testatoren overtatt arven etter et felles testament eller gjensidig testament, gjelder følgende regler hvis testatorene ikke etterlater seg livsarvinger, og det ikke er grunn til å tro at testatorene mente noe annet da

testamentet ble opprettet:

a. Den lengstlevende testatoren rår i levende live som en eier over hele formuen selv om testamentet gir den førstavdødes arvinger arverett. Den lengstlevende kan når som helst gi én eller flere av arvingene fullt eller delvis arveoppgjør.
b. Hvis testamentet bestemmer noe om arverett for den førstavdødes arvinger, men ikke om den nærmere fordelingen mellom den førstavdødes arvinger og den lengstlevendes arvinger, skal på skiftet etter at den lengstlevende er død, den ene halvparten av den samlede formuen gå til den førstavdødes arvinger og den andre halvparten gå til den lengstlevendes arvinger.
c. Hvis testamentet ikke bestemmer noe om arvefordelingen etter den lengstlevendes død, rår han eller hun som en eier over hele formuen også ved testament. Har den lengstlevende ikke bestemt annet ved testament, går halvparten av den samlede formuen til den førstavdødes arvinger etter §§ 5 og 6, med mindre den lengstlevende på dødsfallstidspunktet er gift på nytt eller har samboer med arverett etter loven.

VI. Oppbevaring og fremleggelse av testament mv.

§ 63. Oppbevaring og registrering av testament hos tingretten

Testator kan levere testamentet, i original, til oppbevaring og registrering hos enhver tingrett. Testator skal ved innleveringen oppgi navn og fødselsnummer. Testamentet kan leveres i lukket omslag, og testator kan kreve at det oppbevares slik. Testator kan få testamentet tilbake ved å møte opp personlig ved enhver tingrett. Testamentet kan også tilbakeleveres på annen betryggende måte hvis det ikke er tvil om at tilbakeleveringen skjer i samsvar med testators vilje.

Retten skal ikke gi opplysninger til andre enn testator om at den har et testament til oppbevaring. Er testator under vergemål, har statsforvalteren likevel rett til å få opplyst at tingretten har et testament til oppbevaring, men det kan ikke gis opplysninger om innholdet. Statsforvalteren kan informere vergen om at det foreligger et testament hvis dette kan ha betydning for vergens utførelse av vergeoppdraget.

Oppbevaring og registrering som nevnt i første ledd har ikke betydning for testamentets gyldighet. Hvis testator tilbakekaller eller endrer et testament som er innlevert til oppbevaring, bør tingretten få melding om dette.

Retten skal sørge for at et testament som er levert til oppbevaring, legges frem når testator er død. Hvis noen uten egen skyld lider tap fordi et testament som er levert til oppbevaring, ikke blir fremlagt, kan vedkommende kreve erstatning fra staten. Erstatning kan bare gis:

a. hvis det er gjort feil i registreringen, slik at testamentet ikke blir funnet, eller
b. hvis retten unnlater å legge frem et testament enda den vet eller burde vite at testator er død, og at testamentet er innlevert for oppbevaring.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innlevering, registrering, oppbevaring, utlevering og fremleggelse av testamenter og kan i forskriften gjøre unntak fra reglene i denne paragrafen.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 64. Bortkommet testament

Hvis det kan sannsynliggjøres at testator har etterlatt seg et gyldig testament, men dette testamentet ikke er å finne etter testators død, skal det gjelde hvis innholdet kan bringes på det rene. Testamentet legges likevel ikke til grunn hvis det mest trolig er tilbakekalt.

§ 65. Frister for å kreve arv etter et testament eller for å motsette seg et testament

En rett etter et testament kan gjøres gjeldende bare hvis minst én av testamentsarvingene skriftlig har varslet tingretten om sitt arvekrav. Varsel må gis innen seks måneder etter at testamentsarvingen fikk vite om testators død og innholdet i testamentet. Varsel er ikke nødvendig når tingretten eller minst én av dem som ellers skulle hatt den delen av arven som det rås over ved testamentet, har fått vite om testamentet på annen måte før fristen etter annet punktum er ute for alle testamentsarvingene.

Skal en arving gjøre gjeldende en påstand om at en testamentarisk disposisjon er ugyldig, må minst én av arvingene skriftlig ha varslet tingretten om påstanden innen seks måneder etter at vedkommende fikk vite at testator var død, hva disposisjonen gikk ut på, og hvorfor disposisjonen kunne være ugyldig. En påstand om at en testamentarisk disposisjon er ugyldig, kan gjøres gjeldende også hvis alle testamentsarvingene skriftlig er varslet om påstanden innen fristen etter første punktum.

Kapittel 8. Forskjellige bestemmelser om retten til arv etter loven eller etter testament

§ 66. Arvefall og vilkår for å ta arv

All arv skal anses falt ved arvelaterens død, hvis ikke noe annet er bestemt i loven eller i testament.

Rett til arv etter loven eller testament har bare den som lever ved arvelaterens død, og den som ved arvelaterens død er unnfanget og senere fødes levende.

§ 67. Ukjent dødsrekkefølge og dødsfall straks etter hverandre som følge av samme hendelse

Hvis en arving er død og det er uvisst om arvingen overlevde arvelateren, skal arvingen regnes for ikke å ha overlevd arvelateren. Hvis det senere blir klarlagt at arvingen levde lengst, kan hans eller hennes arvinger innen foreldelsesfristen i § 71, kreve arven fra dem som har mottatt den, etter reglene i § 70.

Hvis en arving og en arvelater dør straks etter hverandre som følge av samme hendelse, skal arvingen uansett regnes for ikke å ha overlevd arvelateren.

§ 68. Fraværende arving

Hvis det er uvisst om en arving lever og dermed ikke sikkert at han eller hun har overlevd arvelateren, skal arvingen regnes for ikke å ha overlevd arvelateren. Hvis det senere blir klarlagt at arvingen har overlevd arvelateren, kan arvingen eller – om arvingen er død – hans eller hennes arvinger, innen foreldelsesfristen i § 71, kreve arven fra dem som har mottatt den, etter reglene i § 70. Er arvingen ved kjennelse regnet for å være død etter lov om forsvunne personar §§ 8 eller 9, gjelder fristen i samme lov § 18 dersom denne fristen går ut før foreldelsesfristen i § 71.

Hvis en arving er forsvunnet etter arvefallet eller er fraværende uten kjent oppholdssted, skal det settes av arv til arvingen i skifteoppgjøret etter reglene i §§ 125 og 146.

§ 69. Forbigått arving

Hvis en arving med urette er forbigått ved skiftet eller har fått for liten del av arven, kan arvingen innen foreldelsesfristen i § 71 kreve arven fra dem som har mottatt den, etter reglene i § 70.

§ 70. Krav om tilbakeføring av arv etter §§ 67, 68 eller 69

Reises det krav etter §§ 67, 68 eller 69, er de arvingene som har mottatt for mye i arv, ansvarlige i samme forhold som deres andel av arven. Arvinger som kjente eller burde kjenne til at noen var forbigått, har solidarisk ansvar. Gjelder kravet en bestemt ting på grunnlag av et testament og rettes mot arvingen som har overtatt tingen, kan denne arvingen kreve at tapet fordeles også på de andre arvingene.

Gjelder kravet arv som er avhendet eller forbrukt, er arvingen som kravet rettes mot, ansvarlig for arvens verdi på avhendelses- eller forbrukstidspunktet, men ikke for mer enn en like god ting av samme slag er verd på den tiden da kravet blir fremsatt. Kravet kan settes ned eller falle bort når det etter arvingens kår eller forholdene ellers ville være urimelig om han eller hun skulle svare fullt ut for midler som ikke lenger er i behold. Arvingen svarer ikke for arv som er gått tapt uten at arvingen var skyld i det. Arvingene som har mottatt for mye i arv, svarer ikke for avkastning av arven fra tiden før kravet blir fremsatt.

Er en ting avhendet, skal den som har overtatt tingen, levere den til den rette arvingen etter reglene i annet ledd dersom han eller hun ikke var i god tro ved overtakelsen.

§ 71. Foreldelse av arverett

Retten til å kreve arv foreldes når den ikke er gjort gjeldende innen ti år etter at arvelateren døde. Foreldelse hindres ved å melde kravet om arv til tingretten, ved å kreve offentlig skifte hvis skifte av boet ikke tidligere er avsluttet, eller ved å reise søksmål mot dem som ellers får eller har fått arven. Arvekravet foreldes heller ikke hvis disse arvingene har godkjent kravet før fristen er ute.

Krav på arv foreldes ikke så lenge arvelaterens dødsbo er under offentlig skifte. Er boet overtatt av arvelaterens ektefelle eller samboer etter reglene om uskifte, løper foreldelsesfristen først fra ektefellens eller samboerens død. Skiftes uskifteboet før den lengstlevende ektefellen eller samboeren er død, løper fristen fra avslutningen av skiftet hvis arvingen visste om skiftet. Følger det av arvelaterens testament at arvingen ikke kan gjøre arvekravet gjeldende

ved arvelaterens død, løper fristen først fra det tidspunktet kravet kunne vært gjort gjeldende.

§ 72. Fradømmelse av arverett

Blir noen dømt for en straffbar handling mot den han eller hun skulle arve, og arvelateren dør eller mister testasjonsevnen på grunn av handlingen, kan gjerningspersonen helt eller delvis fradømmes retten til arv og uskifte.

Blir noen dømt for en straffbar handling mot arvingen etter en arvelater som også gjerningspersonen kan få arverett etter, og arvingen dør på grunn av handlingen, kan gjerningspersonen helt eller delvis fradømmes retten til arv og uskifte. Det samme gjelder om noen blir dømt for en straffbar handling som er årsak til at et barn som er unnfanget, ikke blir født levende, og barnet hadde hatt en minst like god arverett som gjerningspersonen.

Første og annet ledd gjelder også hvis dommen går ut på at vedkommende ikke kan straffes på grunn av vilkårene i straffeloven § 20.

Avgjørelse om tap av retten til arv og uskifte etter første til tredje ledd treffes ved dom. Krav om slik dom kan fremsettes av enhver som får rett til arv eller større arv hvis kravet tas til følge. I en offentlig straffesak om handlingen kan dessuten påtalemyndigheten fremsette et slikt krav. Retten kan i en offentlig straffesak av eget tiltak fradømme noen retten til arv og uskifte selv om ingen har krevd det.

Blir noen fradømt retten til arv etter denne paragrafen, skal arven gå som om vedkommende var død før arven falt.

Reglene i denne paragrafen er ikke til hinder for at arveretten blir gitt tilbake ved testament. Et slikt testament gjelder bare når det er stadfestet av Kongen.

Kapittel 9. Avtaler om arv

§ 73. Arvingens råderett over fremtidig og falt arv

En avtale om å selge, pantsette eller foreta andre disposisjoner over fremtidig arv er ikke gyldig uten særskilt hjemmel i lov. Med fremtidig arv menes også retten til arv når arvelaterens ektefelle eller samboer sitter i uskifte.

Første ledd er ikke til hinder for at arvingene før arvefallet avtaler hvordan eiendeler skal deles mellom dem i det fremtidige skifteoppgjøret.

Etter arvefallet kan arvingen rå over arven. Arvingen kan likevel ikke overføre de rettighetene som tilkommer en arving under skiftet, på annen måte enn ved å gi avkall på arven.

Arvingens kreditorer kan ta utleggspant i falt arv, men ikke i fremtidig arv.

§ 74. Avkall på arv

En arving kan gi helt eller delvis avkall på fremtidig eller falt arv. Arv som det er gitt avkall på, fordeles som om arvingen var død før arvelateren.

En ektefelle eller samboer kan gi avkall på retten til uskifte.

Avkall på fremtidig arv gis overfor arvelateren. Avkall på falt arv gis overfor dødsboet.

Avkall på arv etter den førstavdøde ektefellen eller samboeren kan gis overfor den lengstlevende i uskifte.

§ 75. Avkorting i arv

Har en livsarving mottatt en ytelse av økonomisk verdi fra arvelateren, skal ytelsen avkortes i livsarvingens arv hvis dette var satt som en betingelse for ytelsen. En betingelse om avkorting bør være skriftlig og gjort kjent for de andre livsarvingene.

Hvis ikke noe annet er satt som betingelse for ytelsen, skal følgende gjelde for avkortingen:

a. Avkortingsbeløpet settes til verdien av ytelsen da den ble mottatt.
b. Hvis avkortingsbeløpet er større enn livsarvingens rett til arv, plikter ikke arvingen å tilbakeføre noe til dødsboet.
c. Hvis livsarvingen som har mottatt ytelsen, dør før arvelateren, skal avkortingen gjøres i arven til livsarvingens livsarvinger.
d. Avkortingsbeløpet får betydning bare for fordelingen mellom livsarvingene og deres linjer og ikke for beregningen av ektefellens andel av felleseiet eller ektefellens eller samboerens arv, eller for hva arvelateren kan rå over ved testament.

Kapittel 10. Fordeling av formuen når den avdøde ikke har arvinger

§ 76. Fordeling av formuen når den avdøde ikke har arvinger

Hvis den avdøde ikke har arvinger etter loven eller etter testament, skal nettoformuen gå til frivillig virksomhet til fordel for barn og unge. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om ordningen med fordeling av

formuen til slik virksomhet.

I særlige tilfeller kan departementet etter søknad bestemme at hele eller deler av formuen skal gå til slektninger eller andre som har stått den avdøde nær. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om slik fordeling av formuen.

§ 77. Avgjørelser ved skiftet når formuen skal fordeles etter § 76

Når det er slått fast at den avdøde ikke har arvinger, jf. § 76, treffer departementet de avgjørelsene under skiftet som ellers treffes av arvingene, slik som avgjørelser om salg av eiendeler. Departementet skal påse at utgiftene til bobehandling og gravferd blir dekket, og at det blir satt av midler til fremtidige utgifter til stell av graven. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om oppgavene etter denne paragrafen, herunder om utpeking av en ansvarlig for graven og bestiller av gravstellet.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Kapittel 11. Internasjonal arverett

§ 78. Lovvalg

Hvis ikke noe annet følger av overenskomst etter § 82, skal arveretten i den staten der arvelateren ved sin død hadde sitt vanlige bosted, anvendes.

§ 79. Arvelaterens adgang til å foreta lovvalg

En arvelater kan bestemme at retten til arv etter ham eller henne skal avgjøres etter arveretten i den staten der han eller hun er eller har vært statsborger. Et slikt lovvalg er likevel ikke gyldig hvis arvelateren er norsk statsborger ved dødsfallet.

Lovvalget skal være uttrykkelig og i testaments form.

En ektefelles eller samboers arverettigheter etter denne loven kan begrenses ved et lovvalg etter første ledd bare hvis han eller hun har fått kunnskap om lovvalget før arvelaterens død. Vilkåret om at ektefellen eller samboeren må ha fått kunnskap om lovvalget, gjelder ikke hvis det var umulig eller urimelig vanskelig å varsle ektefellen eller samboeren om lovvalget.

Tredje ledd gjelder tilsvarende for lovvalg etter konvensjon 19. november 1934 mellem Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige om arv og

dødsboskifte artikkel 3.

§ 80. Formkrav for testamenter

Selv om et testament ikke oppfyller formkravene i kapittel 7, er det likevel formgyldig hvis det oppfyller formkravene

a. på det stedet der testamentet ble opprettet
b. i en stat der testatoren var statsborger enten ved dødsfallet eller da testamentet ble opprettet
c. på det stedet der testatoren hadde domisil eller sitt vanlige bosted enten ved dødsfallet eller da testamentet ble opprettet, eller
d. på det stedet der en fast eiendom ligger, så langt testamentet gjelder denne eiendommen.

Reglene i første ledd gjelder tilsvarende for tilbakekall eller endring av et testament. Formkravene til tilbakekall er oppfylt også når tilbakekallet oppfyller formkravene i den staten der testamentet var gyldig etter første ledd.

§ 81. Grunnleggende rettsprinsipper (ordre public)

En regel i fremmed rett har virkning i Norge bare så langt den ikke leder til et resultat som er uforenlig med grunnleggende prinsipper i norsk rett.

§ 82. Overenskomst med fremmed stat

Det kan i overenskomst med fremmed stat fastsettes internasjonal-privatrettslige regler på arve- og skifterettens område. Når Norge har inngått en slik overenskomst, kan Kongen kunngjøre den som gjeldende med lovs kraft her i riket og gi de forskrifter som trengs til gjennomføring av overenskomsten.

Tredje del. Skifte av dødsbo

Kapittel 12. Skiftemyndigheten. Kompetanse og generelle saksbehandlingsregler

§ 83. Skiftemyndigheten

Tingretten er skiftemyndighet. Kongen kan bestemme at skiftemyndigheten kan legges til en særskilt domstol.

§ 84. Skiftemyndighetens stedlige kompetanse

Behandlingen av et dødsbo foretas av tingretten i den rettskretsen der arvelateren ved dødsfallet hadde sitt alminnelige verneting etter tvisteloven § 4-4. Kan det ikke påvises noe alminnelig verneting, behandles boet av tingretten i den rettskretsen der arvelateren oppholdt seg ved dødsfallet. Etterlater arvelateren seg ektefelle, og det er et felleseie som også skal skiftes, eller skal det skiftes etter at en ektefelle eller samboer har sittet i uskifte, behandles boet av tingretten i den rettskretsen der ektefellen eller samboeren har sitt alminnelige verneting, eventuelt oppholdssted hvis det ikke kan påvises noe alminnelig verneting etter tvisteloven § 4-4.

Skifte av arv som etter § 125 eller § 146 er satt av til en arving som er forsvunnet eller uten kjent oppholdssted, foretas av tingretten på det stedet der arven først falt.

Kreves det skifte etter § 85 uten at arvelateren hadde sitt vanlige bosted i Norge, foretas skiftet ved tingretten for Oslo.

Det kan ikke vedtas en annen tingrett enn den som følger av loven.

Den tingretten som er kompetent til å behandle boet, kan beslutte at bobehandlingen skal overføres til en annen tingrett etter reglene i domstolloven § 38. Arvingene anses som parter etter de nevnte reglene. Det samme gjør kreditorene i et dødsbo som nevnt i § 175.

§ 85. Skiftebehandling i Norge. Lovvalg

Hvis ikke noe annet følger av overenskomst etter § 82, kan det kreves skifte for norsk skiftemyndighet når arvelateren ved sin død hadde sitt vanlige bosted i Norge.

Hvis arvelateren ved sin død ikke hadde sitt vanlige bosted i Norge, og det

ikke kreves skifte i den staten der han eller hun hadde sitt vanlige bosted, kan formue i Norge skiftes her hvis det begjæres av en person som nevnt i § 127 og skiftemyndigheten finner det hensiktsmessig. På samme vilkår kan også formue i utlandet skiftes her hvis arvelateren var norsk statsborger eller ved sin død hadde alminnelig verneting i Norge.

Skiftebehandling for norsk skiftemyndighet gjennomføres etter norsk lov.

§ 86. Inhabilitet

For dommeren i en skiftesak gjelder reglene om inhabilitet i domstolloven kapittel 6. De nevnte reglene gjelder så langt de passer også for bostyrere og for vitner som engasjeres etter § 91 tredje ledd.

§ 87. Rett til innsyn i testament hos tingretten etter arvelaterens død

Er arvelateren død og etterlater seg et testament, kan den som uten testamentet ville ha hatt rett til arv etter loven, kreve innsyn i testamentet hos tingretten. Den som er tilgodesett i testamentet, kan kreve innsyn i den delen av testamentet som gjelder hans eller hennes rettigheter i boet. Retten kan også ellers gi innsyn i testamentet i den utstrekning den som ber om innsyn, har behov for dette for å kunne vurdere sine rettigheter i boet. Foreligger det et gjensidig testament, er innsynsretten etter første og annet punktum ved den førstavdødes død begrenset til den delen av testamentet som gjelder arven etter den førstavdøde.

Overtas boet til privat skifte, overlates testamentet til arvingene, men retten skal beholde en kopi.

§ 88. Oppgaver etter loven som kan delegeres til saksbehandlere

Hvis arbeidsforholdene gjør det hensiktsmessig, kan domstollederen delegere følgende oppgaver etter denne loven til en saksbehandler ved domstolen:

a. å utstede formuesfullmakter og bankboksfullmakter, jf. § 92
b. å utstede skifteattester og uskifteattester, jf. §§ 118 og 97
c. å fastsette sikkerheten for skifteomkostningene, jf. § 132
d. å oppnevne bostyrer, jf. § 134 annet ledd.

Finner domstollederen det ubetenkelig, og arbeidsforholdene gjør det hensiktsmessig, kan domstollederen også delegere til en saksbehandler å styre

skiftesamlinger og å avgjøre andre administrative spørsmål.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om delegasjon til saksbehandlere av oppgaver i forbindelse med dødsfalls- og bobehandlingen.

§ 88 a. Digitalt skifte av dødsbo

Oppgavene som følger av lovens tredje del, kan utføres gjennom offentlige tjenester for digitalt skifte av dødsbo. Departementet kan gi forskrift om offentlige tjenester for digitalt skifte av dødsbo, bruk av infrastruktur, innhenting og formidling av opplysninger på vegne av bruker mv.

Departementet kan gi forskrift om nødvendig behandling av personopplysninger i forbindelse med digitalt skifte av dødsbo etter første ledd, blant annet om behandlingsansvar, formålet med behandlingen, automatiserte avgjørelser, deling, lagring, adgangen til viderebehandling, retting og sletting.

Departementet kan gi forskrift om utlevering av opplysninger til offentlige myndigheter for bruk til statistikkformål.

Så langt det er nødvendig for å utføre oppgaver som følger av lovens tredje del, kan offentlige og private virksomheter, domstolene og forvaltningsorganer uten hinder av taushetsplikt dele opplysninger i forbindelse med gjennomføring av digitalt skifte av dødsbo. Departementet kan gi forskrift om plikt til å dele opplysninger uten hinder av taushetsplikt, og om at enkelte opplysninger ikke skal kunne deles etter første punktum.
Tilføyd ved lov 22 juni 2022 nr. 81.

Kapittel 13. Perioden fra dødsfallet og frem til skifteform er valgt

§ 89. Melding om dødsfall. Opplysninger om den avdøde

Dødsfall skal straks meldes til tingretten som skal behandle dødsboet etter § 84, hvis ikke legen melder dødsfallet til Folkeregisteret. Meldingen skal gis av legen som utstedte dødsattesten, av den avdødes ektefelle, samboer eller nærmeste slektninger eller av person som var til stede ved dødsfallet. Den meldepliktige kan gi en annen i oppdrag å melde dødsfallet på sine vegne.

Ektefelle, samboer, de nærmeste slektningene og testamentsarvinger etter den avdøde plikter å gi opplysninger om det de vet om den avdødes formuesforhold og slektskapsforhold og om andre spørsmål som har betydning for den videre behandlingen av dødsboet, herunder om de kjenner til om den avdøde har opprettet testament. Fører dødsfallet til at ingen lenger har foreldreansvaret for et barn, skal det opplyses om dette.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om melding og opplysninger etter første og annet ledd, herunder om innholdet, til hvem meldingen eller opplysningene skal gis, og hvordan opplysningene skal behandles og meldes videre. I forskriften kan det gjøres unntak fra reglene i første og annet ledd.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 90. Tingrettens innledende behandling

Når tingretten mottar meldingen om dødsfallet, skal den kontrollere om den avdøde har innlevert testament til en domstol, jf. § 63. Retten bør, i den utstrekning den finner det hensiktsmessig, av eget tiltak søke å finne frem til mulige slektsarvinger som kan ha krav på arv etter den avdøde.

Retten skal så snart som mulig varsle dem som etter loven kan ha krav på arv, med mindre de må antas å ha kunnskap om dødsfallet. Foreligger det et testament, skal retten uten opphold gi melding til den eller dem som etter testamentet har rettigheter i boet, om disse rettighetene. Er noen av arvingene mindreårige eller fratatt rettslig handleevne, skal retten varsle statsforvalteren. Går et testament ut på at det skal opprettes en stiftelse, skal retten varsle medlemmene av stiftelsens styre, eventuelt den eller dem som skal oppnevne stiftelsens styre, og Stiftelsestilsynet.

Retten kan om nødvendig kreve bistand fra politiet for å finne ut hvor personer oppholder seg.

Retten skal gi nødvendig veiledning slik at de som kan ha rettigheter i boet, kan ivareta sine interesser.

Inngår det en landbrukseiendom i boet, skal tingretten melde fra til landbruksmyndighetene i den kommunen eiendommen ligger, om hvem som er arvinger i boet.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 91. Registrering og sikring av boets eiendeler

Enhver som har rettigheter i boet, kan kreve at retten foretar en foreløpig registrering eller nødvendig sikring av boets eiendeler. Retten bestemmer omfanget av registreringen eller sikringen og om det i forbindelse med registreringen samtidig skal skje en veiledende verdsettelse av eiendelene. Ved avgjørelsen skal det tas hensyn til behovet for å verne rekvirentens interesser.

Retten kan av eget tiltak ta de skritt som er nødvendige for å sikre boets eiendeler. For fast eiendom kan retten om nødvendig tinglyse en erklæring om at eiendommen tilhører dødsboet. Det samme gjelder for andre typer eiendeler

som er registrert i liknende offentlige registre.

Retten bestemmer måten registreringen eller sikringen etter første eller annet ledd skal gjennomføres på. Rekvirenten og arvingene skal varsles om registreringen eller sikringen og har rett til å være til stede, med mindre dette vil vanskeliggjøre gjennomføringen av tiltaket. § 131 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende. Retten kan bestemme at et vitne skal være til stede.

Retten kan engasjere hjelp til å utføre oppgavene etter første og annet ledd. Retten kan om nødvendig be politiet om bistand.

Rekvirenten skal legge ut for omkostningene ved tiltak etter første ledd. Retten kan bestemme at de antatte omkostningene skal innbetales forskuddsvis. Åpnes det offentlig skifte, skal omkostningene ved tiltaket dekkes av boet. Ved privat skifte skal utlegget behandles som et krav på arvelateren. Retten kan likevel bestemme at omkostningene skal dekkes av rekvirenten hvis tiltaket først og fremst tilgodeser rekvirentens særlige interesser. Beslutter retten sikring av eget tiltak etter annet ledd, skal omkostningene både ved privat og offentlig skifte dekkes av boet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om registrering og sikring av boets eiendeler, herunder regler om godtgjørelse for arbeidet.

§ 92. Formuesfullmakter og bankboksfullmakter mv.

Retten kan gi arvingene fullmakt til innsyn i arvelaterens formues- og gjeldsforhold, herunder opplysninger om fastsetting av skatt, jf. skatteforvaltningsloven § 3-10. Slik fullmakt kan ikke gis til arvinger som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi. Fullmakt etter første punktum gir rett til innsyn i saldoen på arvelaterens bankkonti på dødsfallstidspunktet, samt transaksjonsdata de tre siste månedene før dødsfallet. Finansinstitusjonen skal, når særlige grunner tilsier det, gi innsyn også i transaksjonsdataene for de siste tolv månedene før dødsfallet. For innsyn i eldre transaksjonsdata må det foreligge ekstraordinære omstendigheter.

I de første 60 dagene etter arvelaterens død kan arvelaterens ektefelle eller en samboer som har, har hatt eller venter barn med arvelateren, også uten formuesfullmakt kreve innsyn i arvelaterens formues- og gjeldsforhold etter reglene i første ledd.

Retten kan gi et begravelsesbyrå fullmakt til innsyn i arvelaterens siste års skattemelding og fastsetting av skatt for siste år hvis begravelsesbyrået har behov for dette som følge av at det er gitt i oppdrag å søke om gravferdsstønad.

Retten kan gi fullmakt til å gjennomgå arvelaterens bankboks. En av finansinstitusjonens ansatte skal være til stede når bankboksen gås gjennom.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fullmakter og innsynsrett som nevnt i første til fjerde ledd og kan herunder gi regler som

presiserer omfanget av innsynsretten og hos hvem det kan kreves innsyn. I forskriften kan det gjøres unntak fra reglene i denne paragrafen.
Endret ved lover 18 des 2020 nr. 149, 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934, se endringsloven del III for overgangsregel).

§ 93. Kunngjøring av frist for å melde krav (proklama) før skifteform er valgt

Før det er avgjort om boet skal skiftes privat eller offentlig, skal retten, hvis noen av arvingene krever det, kunngjøre en frist for kreditorene til å melde sine krav etter reglene om proklama i §§ 100 til 103.

§ 94. Testamentarisk bestemmelse om opprettelse av en stiftelse

Går et testament ut på at det skal opprettes en stiftelse, skal arvingene innkalles til et forberedende rettsmøte. § 131 første og fjerde ledd gjelder tilsvarende. Rettsgebyrloven § 16 nr. 3 gjelder ikke. Bestrider noen av arvingene stiftelsens arverett, skal tingretten åpne offentlig skifte etter reglene i § 129 annet ledd. Bestrider en arving stiftelsens arverett under et privat skifte, må arvingen kreve offentlig skifte.

Stiftelsestilsynet kan representere stiftelsen under privat skifte og offentlig skifte hvis stiftelsen er uten et kompetent styre. Stiftelsestilsynet kan kreve å bli holdt orientert om avgjørelser som treffes i forbindelse med privat skifte og offentlig skifte.

Kapittel 14. Bo som ikke skal skiftes

§ 95. Fullmakt til å disponere uten skifteattest i bo der den avdødes eiendeler er av liten verdi

Hvis den avdødes brutto eiendeler etter at begravelsesutgiftene er dekket, må antas å være av liten verdi, kan retten gi en person som har ordnet med begravelsen, eller en annen som har stått den avdøde nær, fullmakt til å disponere over den avdødes eiendeler. Denne personen er ansvarlig for at den avdødes og boets forpliktelser blir dekket innenfor rammen av eiendelene som er overlatt til ham eller henne.

Viser det seg senere at den avdøde hadde eiendeler av større verdi enn antatt, gjelder reglene ellers i loven. Eiendelene som er stilt til disposisjon etter første ledd, inngår da ikke i boet, med mindre retten bestemmer det.

§ 96. Melding om uskifte mv.

En ektefelle eller samboer som vil gjøre bruk av retten til uskifte etter kapittel 5 eller 6, må sende melding til tingretten innen 60 dager etter dødsfallet. Retten kan fastsette en kortere eller lengre frist hvis den finner grunn til det, og forlenge en fastsatt frist. I meldingen til tingretten skal det opplyses om navn på arvingene og gis en oppstilling over arvelaterens og den lengstlevende ektefellens eller samboerens eiendeler og forpliktelser. Meldingen bør også inneholde opplysninger om arvingenes alder og adresse.

Hvis uskifteboet omfatter særeiemidler og ikke skal deles likt ved et senere skifte, jf. § 29 tredje ledd første punktum, skal den lengstlevende ektefellen og arvingene gi en felles erklæring til tingretten om verdien av særeiemidlene og felleseiemidlene. Hvis den lengstlevende ektefellen og arvingene ikke blir enige om verdien, skal den lengstlevende kreve registrering og verdsettelse gjennom tingretten. I registreringen og verdsettelsen skal det også opplyses hvor mye som har vært felleseiemidler, hvor mye som har vært særeiemidler for hver av ektefellene, og hvilke forpliktelser ektefellene svarer for sammen og hver for seg. Reglene i § 91 første ledd og tredje til sjette ledd gjelder tilsvarende.

Er det en samboer som vil gjøre bruk av retten til uskifte etter kapittel 6, gjelder reglene i annet ledd tilsvarende for å fastslå forholdet mellom samboernes eiendeler og forpliktelser.

Er den lengstlevende ektefellen eller samboeren eller noen av arvingene under vergemål, skal retten sende statsforvalteren der personen bor, opplysninger om melding, erklæring, registrering og verdsettelse som nevnt i første til tredje ledd. For arving under vergemål skal statsforvalteren vurdere om det skal oppnevnes setteverge etter vergemålsloven § 34. Departementet kan i forskrift gi regler om statsforvalterens tilsyn med uskiftebo som nevnt i første punktum og om opplysningsplikt overfor statsforvalteren for den lengstlevende ektefellen eller samboeren der det er arvinger under vergemål.

Fristen etter første ledd er ikke til hinder for at et bo under offentlig skifte tilbakeleveres til arvelaterens ektefelle eller samboer til uskifte etter reglene i § 158 annet ledd. Fristen etter første ledd er heller ikke til hinder for at arvelaterens ektefelle eller samboer overtar boet i uskifte etter at privat skifte er påbegynt, så lenge skiftet ikke er avsluttet.
Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 97. Uskifteattest

Retten skal så snart det er avklart at vilkårene for uskifte er oppfylt, og

statsforvalteren eventuelt er varslet etter § 96 fjerde ledd, utstede en uskifteattest. Ved privat skifte mellom den lengstlevende og de av arvelaterens arvinger som har krav på arven straks, skal uskifteattesten utstedes når arvingene gir samtykke til det eller bekrefter at det er inngått bindende avtale om oppgjøret. Ved uskifteattesten blir den lengstlevende ektefellen eller samboeren legitimert til å råd over arvelaterens eiendeler.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

Kapittel 15. Felles bestemmelser for privat og offentlig skifte

I. Generelle bestemmelser om skifte

§ 98. Skifte av dødsbo. Skifteformene

Skifte av dødsbo gjennomføres etter reglene i kapittel 15 til 17. Med dødsbo menes alle eiendelene og forpliktelsene arvelateren etterlater seg. Med skifte av dødsbo menes oppgavene som skal utføres frem til forpliktelsene i boet er dekket og eiendelene fordelt mellom arvingene.

Et dødsbo kan skiftes privat eller offentlig. Et dødsbo kan skiftes privat bare hvis ansvaret for arvelaterens forpliktelser er overtatt etter reglene i § 116 og det ikke åpnes offentlig skifte etter reglene i §§ 127, 128 eller 129.

Skifte av dødsbo skal søkes gjennomført slik at omkostningene står i forhold til de verdiene det gjelder.

§ 99. Testamentsfullbyrder

Arvelateren kan i testament fastsette at en bestemt, navngitt person skal gjennomføre skiftet (testamentsfullbyrder). En slik bestemmelse er ikke bindende for arvelaterens livsarvinger eller ektefelle eller for samboer med rett til arv etter loven. En slik bestemmelse er ikke til hinder for at personer som nevnt i § 127 kan kreve offentlig skifte.

Ved privat skifte opptrer testamentsfullbyrderen som fullmektig hvis ikke noe annet følger av testamentet. Ved offentlig skifte skal testamentsfullbyrderen oppnevnes som bostyrer.

I særlige tilfeller kan retten bestemme at skiftet kan gjennomføres uten bistand eller uten fortsatt bistand fra testamentsfullbyrderen.

§ 99 a. Frist for å overføre landbrukseiendom til ny eier

Hvis det i dødsboet inngår landbrukseiendom som består av minst fem dekar jordbruksareal eller minst 25 dekar produktiv skog, må eiendommen overføres fra dødsboet til en ny eier med tinglyst hjemmel innen tre år fra arvelaterens død. Det samme gjelder om det i dødsboet inngår en del av en slik eiendom. Som ny eier regnes også gjenlevende ektefelle eller samboer som eiendommen overføres til. Kommunen skal innen ett år etter dødsfallet varsle dødsboet om fristen etter første punktum.

Kommunen der eiendommen ligger, kan etter søknad forlenge fristen etter første ledd hvis det foreligger særlige grunner.

Oversittes fristen etter første eller annet ledd, kan kommunen der eiendommen ligger, la eiendommen selge etter konsesjonsloven § 19. Reglene om odelsløsning i odelslova § 28 gjelder tilsvarende.

Departementet er klageinstans for kommunens vedtak etter annet ledd og tredje ledd første punktum.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om oppgavetildeling og saksbehandling ved gjennomføring av bestemmelsene i første til fjerde ledd. Tilføyd ved lov 18 des 2020 nr. 149 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1698, se endringsloven del II for overgangsregler).

II. Proklama – kunngjøring av frist for kreditorene til å melde sine krav

§ 100. Utstedelse av proklama. Melding til kreditorer utenfor Norge

I tilfeller som nevnt i §§ 20, 35, 93, 121 og 142 skal arvelaterens kreditorer ved proklama gis melding om dødsfallet og oppfordring til å melde sine krav.

Det skal ikke utstedes mer enn ett proklama for hvert bo.

Samtidig med kunngjøringen av proklamaet skal det gis særlig melding om dødsfallet og om at det er utstedt proklama, til kjente kreditorer med bopel utenfor Norge.

§ 101. Proklamaets innhold. Kunngjøring

Proklamaet skal inneholde:

a. arvelaterens navn, fødselsnummer og bopel

b. en oppfordring til kreditorene om å melde sine krav og med opplysning om at kravene ellers vil gå tapt, jf. § 102 første ledd annet punktum
c. fristen for å melde krav, jf. § 102 første ledd første punktum
d. opplysninger om hvem krav skal meldes til.

Krav skal meldes til den retten som behandler boet, eller til den som er oppnevnt som bostyrer. Ved privat skifte skal krav meldes til en person med bopel i Norge.

Proklamaet kunngjøres i Norsk lysingsblad og ved to innrykk i en avis som er alminnelig lest på stedet der arvelateren hadde sin siste bopel. Omkostningene ved kunngjøringen dekkes av boet under offentlig skifte og i andre tilfeller av den som har krevd proklama.

§ 102. Melding av krav og virkning av proklamaet

Fristen etter proklamaet for å melde krav er seks uker fra siste kunngjøring. Krav som ikke meldes innen fristen, faller bort hvis ikke noe annet følger av lov.

Proklamaet har betydning bare for de krav som påhvilte arvelateren.

Proklamaet har ikke betydning for krav som bygger på eiendomsrett. Proklamaet har heller ikke betydning for tilbakeholdsrett og panterett. Foreldelsesloven § 25 gjelder tilsvarende.

§ 103. Forhold som har samme virkning som å melde krav

Samme virkning som å melde krav har det:

a. at arvingene erkjenner kravets riktighet overfor kreditor, bostyreren eller tingretten
b. at kravet er blitt meldt under gjeldsforhandling eller konkurs i skyldnerens bo hvis dødsfallet fant sted før gjeldsforhandlingen eller konkursen ble avsluttet
c. at sak er anlagt mot arvingene.

I tilfelle som nevnt i første ledd bokstav c gjelder foreldelsesloven § 15 nr. 2 og § 22 nr. 1 tilsvarende.

Saksanlegg overfor en enkelt av arvingene avbryter ikke fristen for de andre. Den saksøkte kan likevel holde sitt regresskrav åpent hvis han eller hun innen en måned etter utløpet av proklamafristen melder kravet på foreskrevet måte.

III. Arvingenes rett til å overta eiendeler på skiftet. Verdsettelse og oppgjør

§ 104. Rett til å overta eiendeler og rett til å kreve eiendeler solgt

En arving kan overta bestemte eiendeler i boet hvis det ikke er noen av de andre arvingene som motsetter seg dette. Er det uenighet om en arving skal få overta en eiendel, kan arvingen overta eiendelen hvis gode grunner taler for det, og det ikke er noen rimelig grunn for de andre arvingene til å motsette seg det. Ved offentlig skifte skal retten påse at avgjørelsen ikke blir til skade for en arving som er under vergemål, som er forhindret fra selv å gjøre sine ønsker gjeldende, eller som er forhindret fra selv å være til stede under skiftet.

Enhver arving kan kreve at eiendeler i boet som ikke blir overtatt etter første ledd eller etter §§ 108, 113 eller 114, blir solgt. Dette kan likevel ikke kreves av en arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi. Ved offentlig skifte kan retten bestemme at eiendelene skal selges hvis arvingene ikke blir enige om fordelingen.

Ekteskapsloven § 71 første ledd annet punktum og annet, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende. Ved offentlig skifte kan retten bestemme at salg skal skje bare blant arvingene eller noen av dem.

Reglene i denne paragrafen gjelder bare hvis ikke noe annet følger av denne loven eller av testament.

§ 105. Verdsettelse av eiendelene

Eiendeler i boet som skal overtas etter §§ 104, 108, 113 eller 114, overtas til den verdien arvingene er enige om. Hvis ikke noe annet er bestemt i arvelaterens testament, kan arvingene avtale hvordan en eiendel skal verdsettes, og om verdsettelsen skal være veiledende eller bindende.

Når en arving skal overta en eiendel etter § 104, er det verdien på det tidspunktet da det ble bestemt hvem som skal overta eiendelen, som skal legges til grunn for oppgjøret, hvis ikke arvingene avtaler noe annet.

§ 106. Verdsettelse ved skiftetakst

Blir arvingene ikke enige etter § 105, verdsettes eiendelen etter begjæring ved skiftetakst. Taksten skal svare til eiendelens omsetningsverdi hvis ikke noe annet er bestemt.

Skiftetaksten hører under tingretten og holdes av tre skjønnsmedlemmer. Taksten fastsettes i rettsmøte. Dommeren styrer og deltar i taksten hvis noen gjør gjeldende rett på skiftet til å overta en eiendom på grunnlag av odels- eller åsetesrett, eller hvis dommeren ellers finner grunn til det. Deltar dommeren i taksten, settes retten med to eller fire skjønnsmedlemmer etter dommerens beslutning. Omkostningene ved skiftetaksten dekkes av boet. Ved privat skifte skal den som begjærer skiftetaksten, innbetale de antatte omkostningene forskuddsvis.

Overtakst hører under tingretten, men retten settes med en annen dommer enn den dommeren som har holdt skiftetaksten. Ved overtakst deltar fire skjønnsmedlemmer. Dommeren styrer og deltar alltid i overtaksten. For saksomkostninger ved overtaksten gjelder reglene i tvisteloven kapittel 20.

Skiftetakst og overtakst kan fremmes selv om partene uteblir.

Der det er bestemt forkynnelse, kan det ved skiftetakst og overtakst i stedet gis meddelelse. For øvrig gjelder skjønnslovens bestemmelser om skjønn tilsvarende så langt de passer på skiftetakst og overtakst.

§ 107. Oppgjør

Den som på skiftet overtar eiendeler etter §§ 104, 108, 113 eller 114 som overstiger verdien av den arven han eller hun har krav på, skal betale det overskytende til boet.

Overtar en arving fast eiendom eller andel av fast eiendom eller andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som rett til leie av bolig er knyttet til, kan denne arvingen i stedet utstede en fordring til de andre arvingene med pantesikkerhet i eiendommen eller rettigheten. Første punktum gjelder likevel ikke så langt innbetalingen er nødvendig for å dekke arvelaterens og boets forpliktelser etter § 123 eller § 143.

Fordring som nevnt i annet ledd kan fra begge sidene sies opp med et varsel på seks måneder. Renten tilsvarer mellomrenten etter § 144.

En arving må finne seg i at et krav som arvelateren hadde på ham eller henne, blir avregnet i arven med full verdi.

§ 108. Særlige regler for eiendom som overtas på grunnlag av odels- eller åsetesrett

En arving som har odels- eller åsetesrett, kan kreve å få overta den eiendommen som retten er knyttet til, på skiftet, jf. odelsloven §§ 19 og 51. Under offentlig skifte kan tingretten eller bostyreren sette en frist på inntil seks måneder for

arvinger med odels- eller åsetesrett til å melde fra om det blir gjort krav gjeldende etter første punktum. Den som ikke melder fra innen fristen, taper retten til odelsløsning overfor den som eiendommen overføres til. Overfører boet eiendommen til en med dårligere odelsprioritet, blir den som ikke gir melding, stående etter erververen og dennes linje i odelsrekken.

Eiendom som overtas på grunnlag av odels- eller åsetesrett, verdsettes etter reglene i odelsloven.

For eiendom som overtas på grunnlag av odels- eller åsetesrett, gjelder § 143 annet ledd slik at kreditorer som ikke på annen måte kan få dekning, i stedet gis krav på den odels- eller åsetesberettigete arvingen med pantesikkerhet i eiendommen så langt taksten rekker. § 107 tredje ledd første punktum gjelder tilsvarende.

IV. Når arvelateren etterlater seg ektefelle eller samboer

§ 109. Delingen av felleseiet

Felleseie mellom arvelaterens dødsbo og arvelaterens ektefelle deles beløpsmessig etter reglene i ekteskapsloven kapittel 15. Felleseiet deles før dødsboet skiftes. Særeie trekkes inn i skiftet i den utstrekning dette følger av ekteskapsloven eller loven her.

Var arvelateren insolvent, er det bare arvelaterens rådighetsdel av felleseiet som anses som hans eller hennes dødsbo.

§ 110. Fortegnelse over eiendeler og forpliktelser

Hvis retten ber om det, skal ektefellen sette opp en fortegnelse over sine eiendeler og forpliktelser og opplyse om eiendelene er felleseie, særeie eller i sameie mellom ektefellene.

Hvis retten ber om det, skal en gjenlevende samboer sette opp en fortegnelse over sine eiendeler og forpliktelser og opplyse om eiendelene er i sameie mellom samboerne.

§ 111. Råderetten over eiendeler under skiftet og vederlag for bruk

Ektefellen eller samboeren beholder vederlagsfritt råderetten over sine eiendeler under skiftet. Om ikke noe annet avtales, kan det når det har gått ett år etter dødsfallet, kreves vederlag for bruk av eiendeler som fullt ut var eid av

arvelateren. Det samme gjelder for bruk av eiendeler som var i sameie mellom ektefellene eller samboerne, slik at vederlaget svarer til arvelaterens sameieandel.

Er det ved utløpet av ettårsfristen i første ledd ikke avklart hvem som skal overta felles bolig og løsøre, har ektefellen eller samboeren vederlagsfri bruksrett til disse eiendelene frem til dette er avklart. Trekker skiftet ut, eller er det ellers åpenbart urimelig at bruksretten er vederlagsfri, kan retten bestemme at det skal kreves vederlag for bruken.

Er det en fare for at ektefellen eller samboeren på en utilbørlig måte forsinker gjennomføringen av skiftet eller forringer dødsboets krav, kan retten frata ham eller henne råderetten over eiendelene.

§ 112. Kreditorenes dekningsgrunnlag

Ektefellens kreditorer kan frem til skiftet er avsluttet kreve dekning i hans eller hennes eiendeler. For forpliktelser som ektefellen har pådratt seg etter at arvelateren døde, kan det likevel ikke tas utlegg i eiendeler som skal deles.

§ 113. Retten til å overta eiendeler som er i felleseie

Hvis det ikke vil være åpenbart urimelig, har ektefellen rett til å overta bestemte eiendeler som han eller hun fullt ut eller for det vesentlige har brakt inn i felleseiet.

Hvis det ikke vil være åpenbart urimelig, har ektefellen rett til å overta følgende eiendeler uten hensyn til hvem av ektefellene som har brakt eiendelen inn i felleseiet:

a. boligeiendom som har vært brukt som felles bolig
b. andel eller aksje i boligselskap eller obligasjon som ektefellenes rett til leie av felles bolig har vært knyttet til
c. løsøre som har hørt til innboet i ektefellenes felles bolig
d. løsøre som ektefellen trenger til å fortsette sin næring.

Har boligen vært brukt også til ervervsvirksomhet eller andre formål, gjelder første punktum bare hvis det hovedsakelige formålet har vært å tjene som felles bolig, og de øvrige arvingene ikke har rimelig grunn til å motsette seg at eiendelen blir overtatt av ektefellen.

Ektefellens rett etter denne paragrafen til å overta eiendom gjelder også eiendom som noen annen har odels- eller åsetesrett til.

Ved offentlig skifte gjelder § 104 første ledd tredje punktum tilsvarende.

Ved salg av eiendeler i boet til andre enn arvingene har ektefellen forkjøpsrett under ellers like vilkår.

§ 114. Retten til å overta eiendeler ved særeie eller samboerskap

Hvis ikke særlige grunner tilsier noe annet, har ektefellen rett til å overta bolig og løsøre som nevnt i § 113 annet ledd som var arvelaterens særeie. § 113 tredje til femte ledd gjelder tilsvarende.

Ved samboerskap som omfattes av husstandsfellesskapsloven § 1, kan den gjenlevende samboeren overta bolig og innbo etter reglene i husstandsfellesskapsloven § 2.

§ 115. Tidspunktet for verdsettelse av eiendeler

Når ektefellen beholder egne eiendeler, er det verdien på tidspunktet for arvelaterens død som skal legges til grunn for oppgjøret. I andre tilfeller er det verdien på det tidspunktet det blir bestemt hvem som skal overta eiendelen, som skal legges til grunn, hvis ikke noe annet blir avtalt.

Kapittel 16. Privat skifte

§ 116. Ansvaret for arvelaterens forpliktelser

Skal boet skiftes privat, må minst én av de myndige arvingene overfor retten påta seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser. Påtar flere arvinger seg dette ansvaret, er de fullt og solidarisk ansvarlige overfor kreditorene. De øvrige arvingene er ansvarlige for arvelaterens forpliktelser bare inntil verdien av sin arv.

Hvis boets eiendeler antas å være verdt mindre enn tre ganger grunnbeløpet i folketrygden, er ansvaret etter første ledd første og annet punktum begrenset til boets eiendeler etter at begravelsesomkostningene er dekket.

Er ingen av arvingene myndige, kan boet skiftes privat uten at noen påtar seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser etter første ledd. Arvingene er da ansvarlige for arvelaterens forpliktelser bare inntil verdien av sin arv.

En arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi, regnes ikke som arving etter første ledd første og annet punktum og tredje ledd første punktum.

Hvis eiendelene i boet ikke er tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene etter arvelateren, kan en arvings ansvar etter første ledd første punktum i ekstraordinære tilfeller lempes overfor enkeltstående kreditorer når retten under hensyn til kravets størrelse, arvingens økonomiske bæreevne og forholdene ellers finner at ansvaret for dette kravet virker urimelig tyngende for arvingen. Første punktum gjelder ikke for krav arvingen hadde eller må ha hatt kunnskap om før han eller hun påtok seg ansvaret. Kravet kan ikke reduseres til et beløp som er lavere enn det kreditoren kunne ha regnet med å få dekket dersom boet hadde vært skiftet offentlig. Sak om lemping av ansvaret etter første punktum må reises av arvingen etter tvistelovens regler med kreditor som motpart innen ett år etter at arvingen fikk kunnskap om kravet. Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934, se endringsloven del III for overgangsregel).

§ 117. Frist for å kreve privat skifte

Innen 60 dager etter dødsfallet eller innen en annen frist som retten setter, må en arving ha påtatt seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser etter § 116 første ledd hvis boet skal skiftes privat.

Fristen etter første ledd er ikke til hinder for at et bo under offentlig skifte tilbakeleveres til privat skifte etter § 158.

§ 118. Utstedelse av skifteattest

Er vilkårene for privat skifte oppfylt, utstedes skifteattest når fristen i § 117 første ledd er utløpt, eller tidligere om alle arvingene er enige om det.

Skifteattesten utstedes til den eller de av arvingene som innen utløpet av fristen i § 117 første ledd har påtatt seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser, jf. § 116 første ledd. I tilfeller som nevnt i § 116 tredje ledd utstedes skifteattesten til arvingenes verger. Er arvingene eller vergene enige, kan skifteattesten utstedes til én eller enkelte av dem, eller de kan utpeke en fullmektig for seg. Skal en testamentsfullbyrder gjennomføre skiftet, jf. § 99, utstedes skifteattesten til testamentsfullbyrderen.

I skifteattesten skal det opplyses om hvem som er arvinger i boet. Har en arving verge, skal også vergen angis hvis arvingen er mindreårig eller representasjon under skiftet faller inn under vergens mandat. I skifteattesten skal det også opplyses om hvem som har påtatt seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser.

Boet er overtatt til privat skifte når det er utstedt skifteattest. Den som skifteattesten er utstedt til, er legitimert til å rå over arvelaterens eiendeler og

til å forplikte boet.

Foreligger det vesentlige feil ved skifteattesten, kan attesten kreves rettet. Avslag på skifteattest kan ankes.

Retten skal underrette samtlige kjente arvinger om innholdet i skifteattesten. Er noen av arvingene mindreårige eller fratatt rettslig handleevne, skal retten sende kopi av skifteattesten til statsforvalteren. Går et testament ut på at det skal opprettes en stiftelse, skal retten sende kopi av skifteattesten til Stiftelsestilsynet.

Skifteattesten gir rett til innsyn i arvelaterens formues- og gjeldsforhold, herunder opplysninger om fastsetting av skatt, jf. skatteforvaltningsloven § 3-10. § 92 første ledd tredje til femte punktum gjelder tilsvarende.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om skifteattester, herunder om hvem skifteattester skal utstedes til, og innholdet i skifteattester. Det kan i en slik forskrift gjøres unntak fra reglene i denne paragrafen.
Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934).

§ 119. Oppgaver ved gjennomføringen av et privat skifte

Den eller de av arvingene som skifteattesten er utstedt til, gjennomfører det private skiftet. Oppgavene kan likevel fordeles til andre. Boet skal skiftes innen rimelig tid og på en måte som ivaretar arvingenes og øvrige rettighetshaveres interesser. Følgende oppgaver skal eller bør normalt utføres:

a. Det skal skaffes oversikt over arvingene i boet og omfanget av den enkeltes arverett.
b. Det skal skaffes oversikt over arvelaterens eiendeler og forpliktelser.
c. Det skal sørges for at krav som eventuelt følger av arvelaterens gyldige testament, blir oppfylt, jf. § 124. Personer som ikke deltar i skiftebehandlingen, skal varsles om sine rettigheter i boet.
d. Boets eiendeler skal tas vare på. Eiendelene skal sikres, holdes i stand og eventuelt forsikres på en betryggende og sedvanemessig måte.
e. Det bør vurderes om det skal utstedes proklama hvis dette ikke allerede er gjort. Det skal utstedes proklama hvis en arving krever det etter § 121.
f. Arvelaterens løpende forpliktelser (for eksempel som følge av abonnementer, medlemskap eller avtaler om varer eller tjenester) bør avsluttes.
g. Det skal leveres skattemelding for inneværende år og for foregående år dersom denne ikke allerede er levert, slik at rett fastsetting av skatt kan legges til grunn for booppgjøret.

h. Boets og arvelaterens forpliktelser skal dekkes, eller det skal settes av midler til dette, jf. §§ 122 og 123. Boets utestående krav skal inndrives.
i. Det skal avklares om arvinger ønsker å overta eiendeler på skiftet eller om eiendelene skal selges, jf. §§ 104 til 115. Det skal gjennomføres salg av de eiendelene som skal selges.
j. Det bør settes opp et forslag til fordelingen av eiendelene i boet. Når arvingene har blitt enige om fordelingen, bør det settes opp et dokument som viser hvordan boet er fordelt, og som undertegnes av arvingene.
k. Eiendeler skal overføres til arvingene etter den fordelingen det er enighet om. Det bør sørges for omregistrering i offentlige registre. Ved overføring av fast eiendom bør det sørges for tinglysing.
l. Dokumentasjon som viser at kreditorene har fått dekning, bør oppbevares på en betryggende måte. Det bør føres en oversikt over de ut- og innbetalingene som er foretatt under skiftet.

§ 120. Krav om enighet for beslutninger under skiftet

Beslutninger under skiftet krever enighet mellom arvingene. Arvingene kan likevel gi én eller noen myndighet til å treffe beslutninger som skal være bindende for alle.

Kravet om enighet i første ledd omfatter ikke arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi. Kravet om enighet omfatter heller ikke arving med ukjent adresse eller arving som ikke besvarer henvendelser om skiftet.

En arving kan forplikte de øvrige arvingene på boets vegne når det gjelder tiltak som er nødvendige og forholdsmessige for å verne verdier i boet.

§ 121. Kunngjøring av frist for å melde krav (proklama)

En arving kan kreve at det kunngjøres en frist for kreditorene til å melde sine krav etter reglene om proklama i §§ 100 til 103 hvis ikke dette allerede er gjort etter § 93. Proklamaet utstedes av en som skifteattesten er utstedt til, eller av en denne har gitt fullmakt. Kreditorene kan innkalles ved proklama også etter at det private skiftet er avsluttet.

§ 122. Dekning av boets og arvelaterens forpliktelser

Arvingene skal sørge for at boets og arvelaterens forpliktelser dekkes under skiftet, med mindre forpliktelsen er bortfalt ved dødsfallet eller ved proklama.

Forpliktelsene bør dekkes i denne rekkefølgen:

a. begravelsesomkostningene
b. skifteomkostningene og andre massekrav
c. fortrinnsberettigede krav etter dekningsloven §§ 9-3 og 9-4
d. andre krav.

Er eiendelene i boet ikke tilstrekkelige til å dekke alle forpliktelsene i boet, eller er dette uklart, skal forpliktelsene dekkes i rekkefølgen som følger av annet ledd.

§ 144 om forsinkelsesrente og mellomrente gjelder tilsvarende.

§ 123. Rett til å kreve at forpliktelsene dekkes før utdeling av arv

En arving som har påtatt seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser, kan kreve at arvelaterens og boets forfalte forpliktelser blir dekket før noe av arven deles ut. For krav som ikke har forfalt, kan det kreves at det avsettes et beløp som dekker forpliktelsen, med mindre kravet er betryggende sikret ved pant i boets eiendeler.

§ 124. Oppfyllelse av bestemmelser i testament

Er det midler igjen etter at kreditorene er dekket eller sikret etter §§ 122 og 123, skal krav som følger av arvelaterens gyldige testament, og som ligger innenfor rammen av hva arvelateren kunne disponere over, oppfylles før resten av arven fordeles mellom arvingene. Dette gjelder likevel ikke for krav etter testamentet som forfaller på et senere tidspunkt, hvis det settes av midler til oppfyllelse av kravet.

Er det ikke tilstrekkelige eiendeler i boet til å dekke kravene som følger av testamentet, skal det skje en forholdsmessig avkorting. En testamentsarving som skal arve en bestemt ting, skal likevel gå foran en testamentsarving som skal arve en pengesum, hvis det ikke er grunn til å tro at arvelateren mente noe annet, jf. § 58 bokstav a.

§ 125. Arving som er forsvunnet eller uten kjent oppholdssted

Er en arving forsvunnet etter arvefallet eller fraværende uten kjent oppholdssted, skal det settes av arv til ham eller henne etter reglene i § 146.

§ 126. Tvister under privat skifte

Ved privat skifte har dødsboet ikke partsevne, jf. tvisteloven § 2-1. Parter i tvisten er den eller de av arvingene som reiser sak om et krav eller bestrider et krav.

Tvister under privat skifte behandles etter reglene i tvisteloven.

Omkostningene ved en tvist som avgjøres i boets favør, dekkes av boet som massekrav i den utstrekning saksanlegget har kommet boet til gode og saksomkostninger ikke er tilkjent.

En rettskraftig avgjørelse gjelder for og mot alle som har interesser i boet. Avgjørelsen skal legges til grunn for skiftet og har tvangskraft overfor arvingene.

Kapittel 17. Offentlig skifte

I. Åpning av offentlig skifte

§ 127. Hvem som kan kreve offentlig skifte

Tingretten åpner offentlig skifte i boet når det kreves av:

a. en arving
b. en kreditor som har tatt utlegg i en arvings krav på arv
c. en arvings konkursbo
d. statsforvalteren på vegne av en arving som er under vergemål, eller arvingens verge hvis dette omfattes av vergens mandat
e. den som har et krav mot arvelateren, hvis det ikke er krevd privat skifte innen fristen etter § 117 første ledd
f. den som har et krav mot arvelateren, hvis sannsynligheten for å få dekning vesentlig forringes som følge av arvingenes forhold.

Som arving etter første ledd bokstav a til d regnes ikke arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi. En slik

arving kan likevel kreve offentlig skifte hvis vedkommende, når det har gått ett år etter dødsfallet, ennå ikke har mottatt det han eller hun har krav på, og de øvrige arvingene kan bebreides for dette.

Er arvingen mindreårig, fratatt rettslig handleevne på det økonomiske området eller i en tilstand som nevnt i § 139 annet ledd annet punktum, er det vergen som må kreve offentlig skifte på vegne av arvingen etter første ledd bokstav a.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 128. Arvelaterens adgang til å bestemme offentlig skifte

Arvelateren kan bestemme ved testament at boet skal skiftes offentlig. En slik bestemmelse er bindende for alle arvingene, herunder livsarvingene og ektefelle eller samboer.

§ 129. Tingrettens åpning av offentlig skifte av eget tiltak

Er boet ikke krevd overtatt til privat skifte eller uskifte innen fristen i § 117 første ledd eller § 96 første ledd, skal tingretten av eget tiltak åpne offentlig skifte hvis det er utvilsomt at boets eiendeler, etter at begravelsesomkostningene er dekket, er tilstrekkelige til å dekke skifteomkostningene. Er eiendelene ikke tilstrekkelige til å dekke skifteomkostningene, kan retten likevel åpne offentlig skifte hvis det foreligger særlige grunner til det. I så fall hefter staten for skifteomkostningene opp til 50 ganger rettsgebyret.

Tingretten skal åpne offentlig skifte av eget tiltak også i tilfeller som nevnt i § 94 første ledd fjerde punktum og § 133 annet ledd første og annet punktum. Vilkårene etter første ledd gjelder tilsvarende.

§ 130. Bortfall av retten til å kreve offentlig skifte

Det kan ikke kreves offentlig skifte etter at det private skiftet er avsluttet. Statsforvalteren kan likevel kreve offentlig skifte hvis statsforvalteren finner at en arving under vergemål har fått en arv som ikke er tilfredsstillende i forhold til det arvingen hadde krav på.

Retten til å kreve offentlig skifte faller bort tre år etter dødsfallet. For en ektefelle eller samboer som har sittet i uskifte, løper fristen fra det tidspunktet retten til uskifte opphørte.

Taler sterke grunner for det, kan retten bestemme at offentlig skifte skal åpnes også etter utløpet av fristene etter annet ledd.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 131. Forberedende rettsmøte

Før det åpnes offentlig skifte skal retten innkalle arvingene og den som har krevd offentlig skifte, til et forberedende rettsmøte, med mindre retten finner at et slikt møte vil ha liten hensikt. En arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi, innkalles bare om det anses hensiktsmessig. I møtet skal det gis veiledning om reglene som gjelder for arveoppgjøret, og om mulig skal spørsmål partene tvistes om, avklares. Dommeren kan mekle mellom partene.

Kommer partene til enighet, og dommeren finner det ubetenkelig, kan det i rettsmøtet inngås rettsforlik.

Om ikke noe annet er avtalt, skal rettsgebyret etter rettsgebyrloven § 16 nr. 3 dekkes av den som har krevd offentlig skifte. Åpnes det offentlig skifte, skal rettsgebyret dekkes av boet.

Forberedende rettsmøte etter denne paragrafen er ikke offentlig, og allmennheten har ikke rett til innsyn etter tvisteloven kapittel 14, med mindre retten bestemmer noe annet.

§ 132. Sikkerhet for skifteomkostningene

Før det kan åpnes offentlig skifte må den som krever offentlig skifte, stille sikkerhet for skifteomkostningene. Dette gjelder likevel ikke hvis det er utvilsomt at boets eiendeler er tilstrekkelige til å dekke skifteomkostningene. Retten fastsetter sikkerhetens størrelse.

Det skal ikke stilles sikkerhet når det er staten som krever offentlig skifte.

§ 133. Åpning av offentlig skifte. Tvist om vilkårene er til stede

Retten åpner offentlig skifte i boet når vilkårene for dette er oppfylt.

Er det tvil om hvem som er rette arvinger, eller er det ellers uenighet om vilkårene for å åpne offentlig skifte er oppfylt, kan retten bestemme at boet skal skiftes offentlig inntil spørsmålet er avgjort, jf. § 129 annet ledd. Dette gjelder også etter at boet er overtatt til privat skifte. Bestrides det at vilkårene for offentlig skifte er til stede, avgjør retten ved kjennelse om det skal åpnes

offentlig skifte. Det rettsspørsmålet som ligger til grunn for avgjørelsen, kan prøves senere under skiftet.

Inntil spørsmålet om offentlig skifte er avgjort skal retten treffe de midlertidige forføyninger som er påkrevd for å hindre at noe foregripes. Bestemmelsene i tvisteloven §§ 32-5 til 32-8 og §§ 34-2 til 34-7 gjelder tilsvarende.

II. Gjennomføringen av det offentlige skiftet. Skiftemyndighetens oppgaver

§ 134. Skiftebehandling ved tingretten eller ved bostyrer. Revisor og medhjelper

Offentlig skifte skjer ved tingretten, jf. § 83.

Retten oppnevner en bostyrer til å gjennomføre skiftet, jf. §§ 148 til 157. Retten kan likevel selv gjennomføre skiftet når den finner det hensiktsmessig.

Finner retten grunn til det, kan det også oppnevnes en revisor for boet.

Når det ikke oppnevnes bostyrer, kan retten engasjere en medhjelper til forvaltningen av boet.

§ 135. Formålet med det offentlige skiftet

Under skiftet skal boets eiendeler og forpliktelser klarlegges, og det skal klarlegges hvem som er arvinger i boet. Skiftet avsluttes med et booppgjør som viser hvordan boets eiendeler fordeles.

Boets eiendeler skal under skiftet forvaltes på en forsvarlig måte.

§ 136. Skiftemyndighetens kompetanse. Saksbehandlingsregler

Tingretten behandler spørsmål om offentlig skifte skal åpnes og om gjennomføringen og avslutningen av skiftet etter de saksbehandlingsreglene som er gitt i denne loven. Tvistelovens regler gjelder så langt de passer om ikke noe annet følger av denne loven. Tvister som reises under skiftet, avgjøres etter reglene i §§ 168 til 174.

§ 137. Arvingenes rett til å uttale seg

Arvingene skal så vidt mulig gis anledning til å uttale seg før det treffes avgjørelser av betydning for forvaltningen av boets eiendeler og avgjørelser om krav mot boet. Dette gjelder likevel ikke arvinger som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi.

§ 138. Beslutninger under skiftet. Krav om enighet mellom arvingene

Ved beslutninger om forvaltningen av boet og om gjennomføringen av skiftet er retten og bostyreren bundet av arvingenes standpunkt hvis arvingene er enige. Kravet om enighet mellom arvingene etter første punktum omfatter likevel ikke arving som er forsvunnet eller har ukjent adresse slik at arvingens standpunkt ikke kan innhentes, eller arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi. Annet punktum gjelder også for andre bestemmelser i loven som stiller krav om enighet mellom arvingene.

Retten og bostyreren er ikke bundet av arvingenes standpunkt hvis det ikke er tilstrekkelige eiendeler i boet til å oppfylle alle forpliktelsene i boet. Det samme gjelder hvis en beslutning basert på arvingenes standpunkt vil stride mot en fraværende arvings eller kreditorenes interesser, eller hvis noe annet følger av lov.

§ 139. Stedfortreder for person under vergemål og for upersonlig rettssubjekt

Er en arving mindreårig, er det vergen som representerer arvingen under skiftet og ivaretar arvingens rettigheter og plikter. Er foreldrene verger i fellesskap, gjelder vergemålsloven § 18.

Første ledd første punktum gjelder tilsvarende for en arving som er fratatt rettslig handleevne, når fratakelsen omfatter slike disposisjoner som er nødvendige for å ivareta en arvings rettigheter og plikter under et skifte. Første ledd første punktum gjelder tilsvarende også for en arving som på grunn av sin psykiske helsetilstand ikke er i stand til å ivareta sine egne interesser under skiftet. Har arvingen ikke verge, skal retten eller bostyreren gi melding til statsforvalteren om at det skal oppnevnes verge, med mindre arvingen har en fremtidsfullmektig som kan ivareta arvingens interesser under skiftet.

En mindreårig arving over 15 år og en arving som nevnt i annet ledd skal innkalles til skiftesamlinger og bomøter. Arvingen skal opplyses om at han eller hun har rett, men ikke plikt, til å være til stede. Arvingen skal samtidig med vergen gjøres kjent med avgjørelser som treffes under skiftet, hvis ikke arvingen

selv har erklært at det er unødvendig. For arvingens rett til innsyn i dokumenter gjelder tvisteloven § 14-1 første ledd annet og tredje punktum tilsvarende.

Er arvingen et upersonlig rettssubjekt, gjelder reglene i tvisteloven kapittel 2 tilsvarende under skiftet.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934).

§ 140. Skiftesamlingen

Retten kan innkalle arvingene til skiftesamling hvis den finner det hensiktsmessig. En arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi, innkalles bare om det anses hensiktsmessig.

Innkallingen skal skje med minst 14 dagers varsel og på den måten retten finner det hensiktsmessig.

Skiftesamlingen er et rettsmøte. Skiftesamlingen er ikke offentlig, og allmennheten har ikke rett til innsyn etter tvisteloven kapittel 14, med mindre retten bestemmer noe annet.

§ 141. Registrering av boets eiendeler og forpliktelser

Boets eiendeler og forpliktelser skal registreres. Reglene om registrering i § 91 gjelder tilsvarende.

Skiftes det mellom ektefellen eller samboeren og arvelaterens øvrige arvinger, og minst én av arvingene har påtatt seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser, kan registrering og proklama unnlates hvis ektefellen eller samboeren fremlegger en oversikt over boets eiendeler og forpliktelser som ikke bestrides av noen av arvingene.

§ 142. Kunngjøring av frist for å melde krav (proklama)

Det skal kunngjøres en frist for kreditorene til å melde sine krav etter reglene om proklama i §§ 100 til 103 hvis dette ikke allerede er gjort etter § 93. Proklamaet utstedes av retten eller den oppnevnte bostyreren.

§ 143. Dekning av boets og arvelaterens forpliktelser

Retten eller bostyreren skal sørge for at boets og arvelaterens forpliktelser

dekkes under skiftet, med mindre forpliktelsen er bortfalt ved dødsfallet eller ved proklama. Er boet solvent, bør krav som er godkjent, betales ved forfall. Er eiendelene i boet ikke tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene i boet, eller er dette uklart, kan det foretas utbetalinger bare i henhold til booppgjøret. Rimelige begravelsesomkostninger samt skifteomkostninger, andre massekrav og fortrinnsberettigede krav, jf. dekningsloven §§ 9-2, 9-3 og 9-4, kan likevel betales i prioritert rekkefølge så snart det er på det rene at boet vil gi full dekning til disse.

Boets eiendeler skal gjøres om i penger så langt det er nødvendig for å dekke boets og arvelaterens forpliktelser.

Foreløpig utbetaling kan foretas når proklamafristen har løpt ut.

Det skal leveres skattemelding for inneværende år og for foregående år dersom denne ikke allerede er levert, slik at rett fastsetting av skatt kan legges til grunn for booppgjøret.

Var arvelateren ansvarlig for gjeld sammen med sin ektefelle, skal retten eller bostyreren sørge for at den delen av gjelden som faller på hver av ektefellene, blir dekket under skiftet av de midlene som tilfaller hver av dem etter delingen av felleseiet. Dette gjelder likevel ikke ved insolvens.

Er ansvaret for arvelaterens forpliktelser overtatt etter §§ 20, 35 eller 116, skal retten eller bostyreren sørge for at kreditorene dekkes i samsvar med reglene i § 123 hvis dette kreves av noen av arvingene som har påtatt seg ansvaret for forpliktelsene. Reglene i første til femte ledd gjelder så langt de passer.

§ 144. Forsinkelsesrente og mellomrente

Betales et krav etter forfall, kan kreditor kreve forsinkelsesrente etter reglene i forsinkelsesrenteloven.

Betales et ikke rentebærende krav før forfall, trekkes det fra en mellomrente, regnet fra betalingsdagen til forfallsdagen. Mellomrenten utgjør den renten som følger av forsinkelsesrenteloven, fratrukket seks prosentpoeng.

Departementet kan i forskrift fastsette andre rentesatser og gi nærmere regler om beregning av rente.

§ 145. Oppfyllelse av bestemmelser i testament

Retten eller bostyreren skal sørge for at krav som følger av arvelaterens gyldige testament, blir oppfylt etter reglene i § 124.

§ 146. Arving som er forsvunnet eller uten kjent oppholdssted

Er en arving forsvunnet eller fraværende uten kjent oppholdssted, skal det settes av arv til arvingen i booppgjøret. Arven skal forvaltes i samsvar med lov om forsvunne personar kapittel 2. Er arven mindre enn to ganger folketrygdens grunnbeløp, og det ikke er andre eiendeler som skal forvaltes for arvingen etter lov om forsvunne personar, skal det likevel ikke settes av arv til arvingen hvis han eller hun har ektefelle, samboer med arverett etter loven eller slektning i rett oppstigende eller nedstigende linje eller har rådd over hele arven ved testament. Arven skal da fordeles mellom disse personene etter reglene i lovens andre del. En forsvunnet eller fraværende arving som senere kommer til rette, kan ikke kreve tilbakeføring av arv som er fordelt etter fjerde punktum.

§ 147. Tvangsfullbyrdelse i boets eiendeler

Tvangskraftig dom eller annet tvangsgrunnlag mot arvelateren kan tvangsfullbyrdes i boets eiendeler.

I de første seks månedene etter dødsfallet kan tvangsdekning i boets eiendeler etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 8 til 12 bare skje med samtykke fra tingretten som behandler eller har behandlet boet.

III. Særlig om skiftebehandling med bostyrer

§ 148. Virkeområde

Reglene i §§ 148 til 157 gjelder når det oppnevnes en bostyrer til å gjennomføre skiftet, jf. § 134 annet ledd første punktum.

§ 149. Hvem som kan oppnevnes som bostyrer. Sikkerhetsstillelse

Som bostyrer oppnevnes en advokat. Andre kan oppnevnes hvis retten finner det ubetenkelig. Er det i testament bestemt at en testamentsfullbyrder skal gjennomføre skiftet, gjelder § 99.

Bostyreren skal for sitt mulige ansvar som bostyrer være sikret gjennom en forsikringsordning godkjent etter regler fastsatt av departementet i forskrift. Forsikringspremien regnes som en skifteomkostning. Bostyreren kan under skiftet omsette boets faste eiendommer mv. uten å stille ekstra sikkerhet etter

eiendomsmeglingsloven § 2-7 dersom sikkerhetsstillelsen etter første punktum tilfredsstiller kravene som følger av eiendomsmeglingsloven.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 150. Bostyrerens oppgave og kompetanse

Bostyrerens oppgave er å gjennomføre skiftet på tingrettens vegne. Bostyreren kan engasjere medhjelpere til å bistå ved skiftebehandlingen. Bostyreren skal medvirke til at skiftet gjennomføres uten unødig opphold og uten unødige omkostninger.

Bostyreren har ved gjennomføringen av skiftet den samme kompetansen som tingretten. Bostyreren kan likevel ikke avgjøre rettstvister eller innkalle til skiftesamlinger.

§ 151. Protokoll og regnskap mv.

Bostyreren skal føre protokoll over forhandlingene under skiftet og beslutningene som blir truffet. Bostyreren skal føre regnskap over boets midler. Boets midler skal holdes atskilt fra andre midler.

§ 152. Innberetninger til tingretten

Senest tre måneder etter oppnevningen skal bostyreren sende innberetning til tingretten. Innberetningen skal inneholde en oversikt over boets eiendeler og forpliktelser og over hvem som har krav på arv i boet. Innberetningen skal også redegjøre for den videre skiftebehandlingen, og den skal angi når det kan foreligge et utkast til booppgjør. Bostyreren skal gi retten korte redegjørelser om fremdriften etter seks og ni måneder om boet ikke allerede er avsluttet.

Er boet ikke avsluttet innen ett år etter oppnevningen, skal bostyreren sende innberetning til tingretten om skiftebehandlingen samt regnskap for boet. Senere skal det sendes slik innberetning og regnskap etter rettens bestemmelser, likevel minst hvert år.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innberetninger, redegjørelser og regnskap etter denne bestemmelsen.

§ 153. Bomøter

Arvingene innkalles til et innledende bomøte, med mindre bostyreren finner at et slikt møte vil ha liten hensikt. En arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi, innkalles bare om det anses hensiktsmessig. På møtet skal bostyreren legge frem en oversikt over boets eiendeler og forpliktelser og avklare eventuelle tvister som må løses. Arvingenes syn på fordelingen av boets eiendeler og i hvilken grad eiendelene skal selges, bør så vidt mulig bringes på det rene.

Under den videre skiftebehandlingen kan bostyreren innkalle arvingene til bomøter når det anses hensiktsmessig.

§ 154. Rett til å kreve skiftesamling

Bostyreren eller et flertall av arvingene kan kreve at tingretten holder skiftesamling i boet etter reglene i § 140. § 138 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende ved beregningen av om et flertall av arvingene står bak kravet.

§ 155. Utkast til booppgjør

Når et bo er ferdig til avslutning, utarbeider bostyreren utkast til booppgjør, jf. § 160.

Forslag til bostyrerens godtgjørelse tas inn i utkastet til booppgjør.

§ 156. Klage over bostyreren

En arving som mener at bostyreren ikke gjennomfører skiftet med tilstrekkelig fremdrift, eller som for øvrig mener at man ikke kan ha tillit til bostyreren, kan klage over bostyreren til tingretten.

Retten skal forelegge klagen for bostyreren og kan pålegge bostyreren å gi en redegjørelse innen en frist.

Klagen avgjøres ved beslutning. Beslutningen kan ikke ankes.

§ 157. Tilbakekall av oppnevningen

Retten kan tilbakekalle oppnevningen av en bostyrer hvis den finner at

bostyreren ikke utfører sine oppgaver på en forsvarlig måte. Retten kan også tilbakekalle oppnevningen hvis den finner at det ikke lenger er nødvendig med bistand fra bostyreren.

IV. Avslutning av skiftet. Booppgjør og utdeling fra boet

§ 158. Tilbakelevering av boet til privat skifte eller uskifte

Boet skal leveres tilbake til arvingene til privat skifte hvis den grunnen som ledet til offentlig skifte, ikke lenger er til stede, og arvingene er enige om tilbakeleveringen. Er det krevd offentlig skifte etter § 127 første ledd bokstav f, kan boet tilbakeleveres bare hvis kreditorene som har meldt krav i boet, gis dekning eller det blir stilt betryggende sikkerhet for kravene.

Arvelaterens ektefelle eller samboer kan kreve boet tilbakelevert til overtakelse i uskifte hvis han eller hun oppfyller vilkårene for å sitte i uskifte.

Tilbakeleveringen skjer ved kjennelse. Kjennelsen skal straks meddeles arvingene og kreditorer som har meldt krav i boet. Har det vært tvist om tilbakeleveringen, skal kjennelsen forkynnes for den tapende part.

Tilbakeleveres boet til privat skifte eller uskifte, fortsetter behandlingen av en tvist som er påbegynt under det offentlige skiftet, etter saksbehandlingsreglene i §§ 168 flg.

Er det oppnevnt bostyrer, utarbeider bostyreren forslag til godtgjørelse som sendes arvingene. Arvingene skal gis en frist på to uker til å uttale seg. Godtgjørelsen fastsettes av retten ved kjennelse.

§ 159. Innstilling av skiftebehandlingen

Skiftebehandlingen skal innstilles hvis det viser seg at eiendelene i boet ikke er tilstrekkelige til å dekke skifteomkostningene, og det ikke stilles sikkerhet for disse. Dette gjelder likevel ikke hvis vilkårene i § 129 første ledd annet punktum er til stede.

Skiftebehandlingen skal innstilles også hvis det viser seg at boet allerede er skiftet.

Innstillingen skjer ved kjennelse. § 158 tredje ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Når skiftebehandlingen er innstilt, er arvingene solidarisk ansvarlige for arvelaterens forpliktelser inntil verdien av boets eiendeler etter at begravelsesomkostningene er dekket.

§ 158 femte ledd om bostyrerens godtgjørelse gjelder tilsvarende.

§ 160. Fastsettelse av booppgjøret

Skiftet avsluttes ved at det fastsettes et booppgjør. Bostyreren, eventuelt retten, utarbeider et utkast til booppgjør. Booppgjøret skal inneholde en oppstilling over boets eiendeler og forpliktelser, og det skal vise hvordan kreditorene gis dekning, og hvordan eiendelene deles mellom arvingene.

Utkastet til booppgjør skal sendes arvingene og kreditorer som ikke allerede har fått fullt oppgjør. § 138 første ledd annet punktum gjelder tilsvarende for hvem som skal regnes som arving etter første punktum. Mottakerne skal gis en frist på minst to uker til å påpeke feil ved utkastet før utkastet oversendes retten.

Booppgjøret fastsettes ved rettens kjennelse.

§ 161. Oversendelse av kjennelsen om booppgjøret

Kjennelsen om booppgjøret skal straks meddeles arvingene og de kreditorene som ikke allerede har fått fullt oppgjør.

Er en arving under vergemål, skal kjennelsen om booppgjøret også sendes til statsforvalteren og vergen.

Er en arving forsvunnet eller fraværende uten kjent oppholdssted, jf. § 146, skal kjennelsen om booppgjøret sendes til vergen eller en annen som er oppnevnt for å ivareta personens interesser. I tillegg skal kjennelsen sendes til statsforvalteren i det fylket der personen sist var bosatt.

Går et testament ut på at det skal opprettes en stiftelse, skal kjennelsen om booppgjøret sendes Stiftelsestilsynet.

Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).

§ 162. Anke mv.

Fristen for å anke over kjennelsen om booppgjøret er én måned regnet fra dagen kjennelsen ble avsagt. Reglene om ankesum i tvisteloven § 29-13 gjelder tilsvarende.

Retten kan omgjøre booppgjøret så langt dette ikke nødvendiggjør noen tilbakebetaling. Omgjøringen fastsettes ved en beslutning, og ankefristen etter første ledd løper i så fall fra dagen for beslutningen.

§ 163. Utdelinger på grunnlag av booppgjøret

Det kan ikke utdeles eiendeler på grunnlag av det fastsatte booppgjøret før kjennelsen om booppgjøret er rettskraftig. En eiendel kan likevel utdeles til en arving tidligere enn dette hvis det er på det rene hva arvingen har krav på, og det er klart at boets eiendeler for øvrig er tilstrekkelige til å dekke øvrige utdelinger og forpliktelser.

§ 164. Eiendeler av ubetydelig verdi

En eiendel av ubetydelig verdi kan settes ut av betraktning ved booppgjøret hvis utdeling av eiendelen vil medføre uforholdsmessig ulempe eller omkostning. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av denne bestemmelsen og kan fastsette verdigrenser.

§ 165. Plikt til å sørge for tinglysing eller registrering

Retten eller bostyreren skal sørge for at overføring av fast eiendom fra boet til en arving tinglyses i grunnboken. Om en arving gis rett til pant i fast eiendom eller realregistrerbart løsøre, skal det sørges for at pantet tinglyses eller registreres. Det skal også sørges for rettsvern ved beslagsforbud etter dekningsloven § 3-3. Gebyr for tinglysing eller annen registrering i et realregister dekkes av boet.

§ 166. Eiendeler som dukker opp etter fastsettelsen av booppgjøret

Hvis det etter fastsettelsen av booppgjøret viser seg at arvelateren etterlot seg ytterligere eiendeler enn de som er omfattet av booppgjøret, skal retten sørge for utdeling av disse eiendelene ved å fortsette det offentlige skiftet eller ved å overføre den videre behandlingen til privat skifte. Finner retten det ubetenkelig, kan den i stedet overlate fordelingen av eiendelene til en av arvingene. Retten skal i denne vurderingen legge vekt på hva som fremstår som mest hensiktsmessig blant annet ut fra eiendelenes verdi og forholdet mellom arvingene. Reglene om offentlig eller privat skifte gjelder så langt de passer, likevel slik at retten kan tilpasse saksbehandlingen til det som fremstår som mest hensiktsmessig i den enkelte saken.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om rettens saksbehandling, herunder om omkostningene og gebyr.

§ 167. Forbigått kreditor og forbigått arving

En kreditor som er forbigått ved booppgjøret, kan uten å anke over kjennelsen om booppgjøret kreve arvingene en for alle og alle for en inntil den verdien den enkelte har mottatt. Har en arving betalt mer enn sin andel til kreditoren, kan arvingen kreve det overskytende betalt tilbake fra de øvrige arvingene.

For arving som er forbigått ved booppgjøret, gjelder § 69.

V. Tvister ved offentlig skifte

§ 168. Hva som behandles som skiftetvist

Som skiftetvist behandles:

a. tvist om det skal åpnes offentlig skifte
b. tvist om rett til arv og omfanget av arvekrav
c. tvist om krav meldt mot arvelateren og tvist om boets motkrav så langt de kan bringes til motregning. Er ansvaret for arvelaterens forpliktelser overtatt etter §§ 20, 35 eller 116, må skiftetvisten reises av en som har overtatt ansvaret for forpliktelsene
d. tvist om krav på bestemte ting som er i boets eller ektefellens besittelse
e. tvist om krav mot boet
f. tvist om boets krav mot en tredjeperson, herunder krav mot en arving når kravet ikke er knyttet til stillingen som arving.

En tvist behandles likevel ikke som skiftetvist hvis den overføres til allmennprosess etter § 173, hvis den etter ufravikelige vernetingsregler hører under en annen domstol, eller hvis den skal behandles etter andre prosessregler.

En tvist behandles ikke som skiftetvist hvis den er anlagt ved en annen domstol før det ble åpnet offentlig skifte. Gjelder tvisten spørsmål som nevnt i første ledd bokstav b til f, kan den tingretten som har ansvaret for skiftebehandlingen, med partenes samtykke, be om at saken overføres til denne som skiftetvist. Beslutning om overføring treffes av den tingretten som tvisten er brakt inn for. Hvis den tingretten som tvisten er brakt inn for, motsetter seg overføring, avgjøres spørsmålet av den lagmannsretten som er overordnet den tingretten som har ansvaret for skiftebehandlingen.

En tvist behandles heller ikke som skiftetvist hvis den før det ble åpnet

offentlig skifte ble anlagt etter andre prosessregler ved den tingretten som har ansvaret for skiftebehandlingen. Gjelder tvisten spørsmål som nevnt i første ledd bokstav b til f, kan tingretten med partenes samtykke beslutte at saken skal behandles som skiftetvist.

§ 169. Hvordan skiftetvister behandles

Med de begrensninger som følger av annet og tredje ledd, bestemmer retten saksforberedelsen frem til skiftetvisten er avgjort, herunder om skiftetvisten skal behandles skriftlig eller helt eller delvis muntlig.

Tvisteloven første, annen, fjerde, femte og sjette del og § 9-6 gjelder tilsvarende for skiftetvister så langt de passer. Tvisteloven kapittel 5 og 6 og kapittel 16 avsnitt III og §§ 13-7 og 13-8 gjelder likevel ikke. Retten kan uten hensyn til første og annet punktum ved behov anvende tvisteloven § 9-10, § 9-16, § 16-6 tredje ledd og § 16-7 annet til fjerde ledd.

Før retten avsier dom skal partene gis anledning til å uttale seg muntlig eller skriftlig.

Fristen for anke over en avgjørelse som ikke skal forkynnes eller meddeles, regnes fra den dagen avgjørelsen er truffet. Skal en avgjørelse meddeles i brev, regnes ankefristen fra den dagen meddelelsen er sendt.

Når kjennelsen om booppgjøret er rettskraftig, kan det ikke gis oppfriskning mot fristforsømmelser under skiftet, og det kan ikke kreves gjenåpning.

§ 170. Frister for å reise skiftetvist

Skal retten avgjøre et omtvistet krav, og det ikke er inngitt prosesskriv om kravet, kan retten bestemme hvem som skal reise tvist, og sette en frist for saksanlegget. Rettens beslutning skal opplyse om konsekvensene av å oversitte fristen. Beslutningen skal forkynnes for den som skal reise tvist. Oversittes fristen, og reglene i annet og tredje punktum er fulgt, faller kravet bort. Reglene om oppfriskning i tvisteloven kapittel 16 gjelder tilsvarende.

§ 171. Hvem som har partsevne under offentlig skifte

Et dødsbo under offentlig skifte har partsevne, jf. tvisteloven § 2-1 første ledd bokstav e. I tvist om krav mot boet er boet part uten hensyn til reglene i annet til fjerde ledd.

I tvist om krav fra en arving eller om krav på å være arving er de arvingene

som bestrider kravet, motparter. Dette gjelder selv om kravet ikke er knyttet til stillingen som arving.

I tvist om et krav fra eller mot en tredjeperson som behandles av den tingretten som har ansvaret for skiftebehandlingen, er de arvingene som bestrider eller gjør gjeldende kravet, parter. I den utstrekning saksanlegget kommer boet til gode, får disse arvingene dekket sine saksomkostninger som massekrav så langt de ikke er tilkjent saksomkostninger i saken.

I tvist om et krav fra eller mot en tredjeperson som behandles av en annen tingrett, er boet part når alle arvingene og den tingretten som har ansvaret for skiftebehandlingen, er enige om å bestride eller gjøre gjeldende kravet. Ellers er bare de arvingene som bestrider eller gjør gjeldende kravet, parter. Tredje ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 172. Rettskraft

Avgjørelser under skiftet gjelder for og mot boet og alle som har interesser i boet. Tingretten avgjør om en avgjørelse den eller andre domstoler har truffet under skiftet, skal legges til grunn for den videre skiftebehandlingen før avgjørelsen er blitt rettskraftig.

§ 173. Behandling av tvist ved allmennprosess

Hvis tvistesummen minst tilsvarer beløpet i tvisteloven § 10-1 annet ledd bokstav a, kan retten på begjæring eller av eget tiltak beslutte at et omtvistet krav skal behandles ved allmennprosess. Ved avgjørelsen skal det legges særlig vekt på rettsspørsmålets art, tvistegjenstandens verdi, hensynet til sakens opplysning og skiftebehandlingens fremdrift. Partene skal gis anledning til å uttale seg før retten beslutter behandling ved allmennprosess.

Tvist etter § 168 første ledd bokstav f skal behandles ved allmennprosess hvis tredjepersonen krever det og kravet til tvistesum i første ledd første punktum er oppfylt.

Skal en tvist behandles ved allmennprosess, skal saksøkeren gis en frist for å ta ut stevning hvis saksøkeren ikke allerede har inngitt prosesskriv som tilfredsstiller kravene til stevning. Er det ikke reist skiftetvist, fastsetter retten hvem som skal reise søksmålet, og innen hvilken frist. § 170 gjelder tilsvarende for frister etter første og annet punktum.

En tvist som overføres til behandling ved allmennprosess, behandles ikke i forliksrådet.

Beslutninger etter denne paragrafen kan ikke ankes.

§ 174. Tvist om testamentarisk bestemmelse om opprettelse av en stiftelse

Går et testament ut på at det skal opprettes en stiftelse, og noen av arvingene bestrider testamentets bestemmelse om stiftelsens arverett, skal tingretten gi vedkommende en frist for å reise skiftetvist. § 170 annet til femte punktum gjelder tilsvarende. Er det ikke reist tvist innen fristen, legges testamentets bestemmelse om stiftelsen til grunn. Dette gjelder uten hensyn til andre avgjørelsers rettskraftsvirkninger etter § 172.

Reises det innen fristen etter første ledd skiftetvist om gyldigheten av testamentet, og noen har påtatt seg å representere stiftelsesinteressen i tvisten, er vedkommende å anse som part. Tingretten skal informere vedkommende om det mulige ansvaret for saksomkostningene. Påtar ingen seg å representere stiftelsesinteressen i tvisten, reises skiftetvist uten motpart som representerer stiftelsesinteressen.

Reises det innen fristen etter første ledd skiftetvist bare om omfanget av stiftelsens arverett, er stiftelsen å anse som part. Stiftelsens eventuelle ansvar for saksomkostninger forfaller først etter at skiftet er avsluttet.

VI. Særregler for bo der eiendelene ikke er tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene etter arvelateren

§ 175. Virkeområde

§§ 175 til 178 gjelder hvis eiendelene i boet ikke er tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene etter arvelateren (insolvent dødsbo), og det ikke er noen av arvingene som har overtatt ansvaret for arvelaterens forpliktelser etter §§ 20, 35 eller 116.

§ 176. Prøving av krav. Omstøtelse

Kravene prøves av bostyreren eller ved at kreditorene innkalles til skiftesamling når retten finner at dette er mest hensiktsmessig. Reglene i konkursloven § 118 gjelder tilsvarende.

Tingretten kan avgjøre spørsmål om omstøtelse etter dekningsloven kapittel 5.

§ 177. Rettsvern og utlegg

De regler som gjelder i konkurs om rettsvern for rettsstiftelser i skyldnerens eiendeler, gjelder tilsvarende, likevel slik at dødsdagen trer i stedet for konkursåpningsdagen. Hvis dødsboet var solvent ved dødsfallet, men senere slås konkurs, er dagen for konkursåpningen avgjørende.

Det kan ikke tas utlegg i boets eiendeler for forpliktelser som skriver seg fra tiden før dødsfallet.

§ 178. Tvangsakkord

Etter at proklamafristen er utløpt, men før booppgjøret er fastsatt, kan arvingene fremsette forslag om tvangsakkord for arvelaterens forpliktelser hvis de erklærer overfor tingretten at de overtar fullt og udelt ansvar for den akkorden som måtte bli brakt i stand, eller hvis de etter loven for øvrig ville ha hatt adgang til å overta boet til privat skifte.

Reglene i første ledd gjelder tilsvarende for en ektefelle eller samboer, hvis ektefellen eller samboeren har hatt rett til å sitte i uskifte og sender melding til tingretten om at han eller hun vil benytte sin rett under forutsetning av at akkord blir brakt i stand. Retten utsteder i så fall uskifteattest etter § 97 når stadfestelseskjennelsen er rettskraftig.

Akkordforslaget må være i samsvar med konkursloven § 30, og det skal fremsettes skriftlig overfor tingretten. Finner retten at det er utsikt til at forslaget kan bli vedtatt og stadfestet, skal den sende det til alle kjente kreditorer vedlagt en uttalelse om hvorvidt den anbefaler at det vedtas. Retten skal også uttale seg om sin vurdering av utsikten til og sikkerheten for at forslaget vil bli oppfylt fra arvingenes eller ektefellens eller samboerens side.

Reglene i konkursloven § 18 og §§ 39 til 44 gjelder tilsvarende, likevel slik at retten trer i stedet for gjeldsnemnda. Retten kan gjøre unntak fra møteplikten etter konkursloven § 39.

Etter avstemningen avgjør retten ved kjennelse om akkorden skal stadfestes. Hvis boets kontantbeholdning ikke er tilstrekkelig til å dekke massekrav og fortrinnsberettigede krav, kan akkorden stadfestes bare hvis det stilles betryggende sikkerhet for at det manglende beløpet vil bli innbetalt i tilfelle av stadfestelse. For øvrig gjelder konkursloven § 38, §§ 47 til 51, § 54 og § 55 tilsvarende.

Blir akkorden stadfestet, skal skiftebehandlingen innstilles samtidig. Kunngjøring om at akkorden er blitt stadfestet og skiftebehandlingen innstilt, skal sendes til alle kjente kreditorer.

Når kjennelsen om stadfestelse er rettskraftig, skal retten dekke

massekravene og de fortrinnsberettigede kravene, eller sette inn i bank nødvendige beløp til dekning av omtvistede krav, jf. konkursloven § 47 annet ledd.

Fjerde del. Avsluttende bestemmelser

Kapittel 18. Ikrafttredelsesregler og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 179. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 21. februar 1930 om skifte og lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. Forskrifter gitt i medhold av lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

1 Fra 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200.

§ 180. Overgangsregler

Loven gjelder for dødsfall som finner sted etter lovens ikrafttredelse.

Reglene i §§ 22 til 25 og § 37 gjelder selv om arvelateren døde før lovens ikrafttredelse når disposisjonen foretas eller bevissikring begjæres etter ikrafttredelsen.

Et uskiftebo etter en arvelater som var død før lovens ikrafttredelse, skiftes etter reglene i denne loven hvis den lengstlevende dør eller det kreves skifte etter at loven har trådt i kraft. I et slikt uskiftebo skal også arven fordeles etter reglene i denne loven hvis den lengstlevende dør eller det kreves skifte etter at loven har trådt i kraft.

Gyldigheten av en testamentarisk disposisjon skal avgjøres etter loven på det tidspunktet testamentet ble opprettet, tilbakekalt eller endret. Om en testamentarisk disposisjon ligger innenfor rammen av det arvelateren kan rå over etter reglene om pliktdelsarv, avgjøres likevel etter §§ 50 til 55 i denne loven når arvelateren dør senere enn ett år etter lovens ikrafttredelse. Dør arvelateren før dette tidspunktet, gjelder reglene i lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. kapittel IV.

Reglene i § 72 i denne loven og ny § 78 a i ekteskapsloven gjelder bare når den straffbare handlingen foretas etter lovens ikrafttredelse.

Kapittel 9 i denne loven gjelder når avtalen inngås eller disposisjonen foretas etter lovens ikrafttredelse.

Nytt kapittel 18 og endringen av § 69 i ekteskapsloven gjelder når krav om deling etter ekteskapsloven § 57 settes frem etter ikrafttredelsen av loven her.

Departementet kan gi overgangsregler. I overgangsreglene kan det gjøres unntak fra reglene i denne paragrafen.

§ 181. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Lov om Norges Bank og pengevesenet mv. (sentralbankloven)

Kapittel 1 Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Landets sentralbank

(1) Norges Bank er landets sentralbank.
(2) Norges Bank er et eget rettssubjekt med partsevne og eies av staten.

§ 1-2. Formålet for sentralbankvirksomheten

(1) Formålet for sentralbankvirksomheten er å opprettholde en stabil pengeverdi og fremme stabilitet i det finansielle systemet og et effektivt og sikkert betalingssystem.
(2) Sentralbanken skal bidra til høy og stabil produksjon og sysselsetting.

§ 1-3. Sentralbankvirksomheten

(1) Norges Bank skal være den utøvende og rådgivende myndigheten i pengepolitikken.
(2) Norges Bank skal ha utøvende og rådgivende myndighet i arbeidet for finansiell stabilitet.
(3) Norges Bank skal utstede pengesedler og mynter, legge til rette for det sentrale oppgjørssystemet og overvåke betalingssystemet.
(4) Norges Bank kan ta imot innskudd fra og yte kreditt til banker og andre foretak i finansiell sektor. Banken kan handle i finansmarkedene og utføre alle

former for finansielle tjenester.
(5) Norges Bank eier landets offisielle valutareserver, og skal sørge for en effektiv og forsvarlig forvaltning av reservene.
(6) Norges Bank kan ellers sette i verk tiltak som er vanlige eller naturlige for en sentralbank.

§ 1-4. Sentralbankens uavhengighet

(1) Kongen i statsråd kan treffe vedtak om målene for sentralbankvirksomheten, jf. § 1-2 og § 1-3. Banken skal gis anledning til å uttale seg før vedtak treffes. Slike vedtak skal meddeles Stortinget.
(2) Norges Bank kan ikke instrueres i sin virksomhet etter loven, jf. § 1-3, unntatt i ekstraordinære situasjoner. Vedtak om å instruere banken må treffes av Kongen i statsråd. Banken skal gis anledning til å uttale seg før vedtak treffes. Slike vedtak skal meddeles Stortinget så snart som mulig.

§ 1-5. Norges Banks rådgiving

(1) Norges Bank skal uttale seg om spørsmål den blir forelagt av departementet.
(2) Norges Bank skal gi departementet råd når det er behov for tiltak av andre enn banken for å oppfylle formålet for sentralbankvirksomheten.

§ 1-6. Plikt til å informere departementet

Norges Bank skal informere departementet om saker av viktighet.

§ 1-7. Informasjon til offentligheten

(1) Norges Bank skal informere offentligheten om grunnlaget for sine beslutninger og om virksomheten som er omfattet av formålet etter § 1-2.
(2) Norges Bank skal sørge for at veiledende valutakurser mot norske kroner er tilgjengelige for offentligheten.

§ 1-8. Rapportering til Stortinget

(1) Departementet skal minst årlig gi melding til Stortinget om virksomheten i Norges Bank. Representantskapet rapporterer til Stortinget om tilsynet med banken etter § 4-1 fjerde ledd.
(2) Riksrevisjonen fører kontroll med statsrådens myndighetsutøvelse etter

riksrevisjonsloven.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 54.

§ 1-9. Pengeenheten

Den norske pengeenhet er en krone. Kronen deles i hundre øre.

§ 1-10. Andre oppgaver

Kongen i statsråd kan legge nærmere angitte oppgaver som er i samsvar med formålet for sentralbankvirksomheten etter § 1-2 første ledd, til Norges Bank. Banken skal gis anledning til å uttale seg før vedtak treffes. Slike vedtak skal meddeles Stortinget.

§ 1-11. Forvaltning av Statens pensjonsfond utland

Norges Bank forvalter Statens pensjonsfond utland, jf. lov 21. desember 2005 nr. 123 om Statens pensjonsfond §§ 3 annet ledd og 10.
Endret ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 1-12. Lovens virkeområde

(1) Loven gjelder Norges Banks virksomhet i og utenfor Norge.
(2) Bestemmelsene i §§ 3-5 og 3-6 gjelder på Svalbard, jf. lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard § 3.
(3) Kongen avgjør ellers i hvilken utstrekning loven skal gjøres gjeldende for Norges økonomiske sone og for Svalbard, Jan Mayen og bilandene.

Kapittel 2 Norges Banks organisasjon

I. Innledende bestemmelser

§ 2-1. Norges Banks organer

Norges Bank skal ha et hovedstyre, en komité for pengepolitikk og finansiell stabilitet og et representantskap.

§ 2-2. Sentralbanksjef og visesentralbanksjefer

(1) Norges Bank skal ha en sentralbanksjef og to visesentralbanksjefer.
(2) Sentralbanksjefen er leder av hovedstyret, leder av komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet og daglig leder av Norges Bank.

II. Hovedstyret

§ 2-3. Sammensetning av hovedstyret

(1) Hovedstyret skal bestå av sentralbanksjefen, de to visesentralbanksjefene og seks eksterne styremedlemmer. De eksterne styremedlemmene oppnevnes av Kongen i statsråd for fire år av gangen. Disse kan gjenoppnevnes for en samlet periode på tolv år. Dersom et eksternt medlem trer ut av hovedstyret i oppnevningsperioden, kan et nytt medlem oppnevnes for den gjenværende delen av perioden.
(2) To styremedlemmer velges i tillegg av og blant de ansatte til å delta i behandlingen av administrative saker. Valgmåten for disse representantene skal avtales mellom hovedstyret og de ansatte. Ved mangel på avtale fastsetter representantskapet valgmåten.
(3) Sentralbanksjefen er leder av hovedstyret. Kongen i statsråd utpeker første og andre nestleder av styret blant visesentralbanksjefene.
(4) Følgende personer kan ikke være medlemmer av hovedstyret:

a. medlemmer av komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet, unntatt sentralbanksjefen og visesentralbanksjefene
b. medarbeidere i Norges Bank, unntatt ansatterepresentantene
c. regjeringsmedlemmer
d. politiske medarbeidere i departementene
e. medarbeidere i departementene
f. medarbeidere ved Statsministerens kontor og i Finansdepartementet
g. stortingsrepresentanter
h. politiske medarbeidere på Stortinget
i. komitésekretærer på Stortinget
j. nærstående av personer nevnt i a, b, c, d, f, g, h og i. Som nærstående regnes slektninger i rett opp- og nedstigende linje, ektefeller, registrerte partnere og personer som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold. Barn, stebarn og foreldre av personer nevnt i forrige punktum regnes også som nærstående.

(5) Departementet kan gi bestemmelser om medlemmenes forhold til andre foretak.
(6) Departementet fastsetter de eksterne styremedlemmenes godtgjørelse.

§ 2-4. Hovedstyrets oppgaver

(1) Styringen og driften av Norges Bank hører under hovedstyret, med unntak av saker som i eller i medhold av loven er lagt til komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet. Hovedstyret har ansvaret for Norges Banks forvaltning av Statens pensjonsfond utland. Hovedstyret skal sørge for en forsvarlig og effektiv organisering av banken.
(2) Hovedstyret skal fastsette planer og retningslinjer for Norges Banks virksomhet. Hovedstyret skal hvert år utarbeide forslag til budsjett for kommende driftsår, jf. § 4-2.
(3) Hovedstyret skal påse at Norges Banks virksomhet, regnskapsavleggelse og formuesforvaltning blir betryggende styrt og kontrollert, og føre tilsyn med den daglige ledelsen og virksomheten for øvrig. Hovedstyret skal ikke føre tilsyn med komiteens utøvelse av skjønnsmyndighet.
(4) Hovedstyret skal fastsette instrukser for den daglige ledelsen i sentralbankvirksomheten og Norges Banks forvaltning av Statens pensjonsfond utland.
(5) Hovedstyret skal ha et revisjonsutvalg. Medlemmene av revisjonsutvalget velges av og blant hovedstyrets eksterne medlemmer. Departementet kan fastsette nærmere bestemmelser om revisjonsutvalget.
(6) Hovedstyret kan oppnevne saksforberedende utvalg blant hovedstyrets medlemmer. Når et saksforberedende utvalg behandler administrative saker, skal de ansatte være representert i utvalget, jf. § 2-3 annet ledd.
(7) Hovedstyret kan bestemme at forretningsmessig virksomhet som faller inn under loven og virksomhet som ledd i forvaltningen av Statens pensjonsfond utland, skal utøves av selskap som Norges Bank helt eller delvis eier. Hovedstyret representerer banken som eier i slike selskaper.
(8) Hovedstyret har ansvar for Norges Banks beredskapsplaner. Komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet skal gis anledning til å uttale seg før beredskapsplaner for finansielle kriser vedtas.

§ 2-5. Hovedstyrets saksbehandling

(1) Hovedstyret skal behandle saker i møte. Sentralbanksjefen, som hovedstyrets leder, kan likevel bestemme at en sak kan behandles skriftlig eller på annen betryggende måte, med mindre et styremedlem krever

møtebehandling. Årsregnskap og årsberetning skal alltid behandles i møte. Hovedstyrets leder skal sørge for behandling av aktuelle saker som hører under hovedstyret. Et styremedlem eller daglig leder av Norges Banks forvaltning av Statens pensjonsfond utland kan kreve at hovedstyret behandler en sak.
(2) Hovedstyret kan treffe beslutning når minst fem styremedlemmer deltar i styrebehandlingen. En beslutning av hovedstyret krever at mer enn halvparten av styremedlemmene som deltar i behandlingen av saken, har stemt for beslutningen.
(3) Hovedstyret skal føre protokoll.
(4) Sentralbanksjefen forbereder saker til hovedstyret. Daglig leder av Norges Banks forvaltning av Statens pensjonsfond utland forbereder saker som gjelder forvaltningen av Statens pensjonsfond utland, og har rett og plikt til å være til stede ved hovedstyrets behandling av saker som gjelder forvaltningen og til å uttale seg. Dette gjelder ikke hvis hovedstyret i særlige tilfeller bestemmer noe annet eller daglig leder av Norges Banks forvaltning av Statens pensjonsfond utland har gyldig forfall.
(5) Komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet skal gis anledning til å uttale seg før hovedstyret behandler saker som berører komiteens oppgaver og ansvar.

III. Komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet

§ 2-6. Sammensetning av komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet

(1) Komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet skal bestå av sentralbanksjefen, de to visesentralbanksjefene og to eksterne medlemmer. De eksterne komitémedlemmene oppnevnes av Kongen i statsråd for fire år av gangen. Disse kan gjenoppnevnes for en samlet periode på åtte år. Dersom et eksternt medlem trer ut av komiteen i oppnevningsperioden, kan et nytt medlem oppnevnes for den gjenværende delen av perioden. Ved langvarig fravær kan et nytt medlem oppnevnes midlertidig.
(2) Sentralbanksjefen er leder av komiteen. Kongen i statsråd utpeker første og andre nestleder av komiteen blant visesentralbanksjefene.
(3) Følgende personer kan ikke være komitémedlemmer:

a. medlemmer av hovedstyret, unntatt sentralbanksjefen og visesentralbanksjefene
b. medarbeidere i Norges Bank
c. regjeringsmedlemmer
d. politiske medarbeidere i departementene

e. medarbeidere i departementene
f. medarbeidere ved Statsministerens kontor og i Finansdepartementet
g. stortingsrepresentanter
h. politiske medarbeidere på Stortinget
i. komitésekretærer på Stortinget
j. nærstående av personer nevnt i a, b, c, d, f, g, h og i. Som nærstående regnes slektninger i rett opp- og nedstigende linje, ektefeller, registrerte partnere og personer som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold. Barn, stebarn og foreldre av personer nevnt i forrige punktum regnes også som nærstående.

(4) Departementet kan gi bestemmelser om medlemmenes forhold til andre foretak.
(5) Departementet fastsetter godtgjørelse for de to eksterne komitémedlemmene.

§ 2-7. Oppgaver for komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet

(1) Komiteen har ansvaret for Norges Banks utøvende og rådgivende myndighet i pengepolitikken og har ansvar for bruken av virkemidler for å nå målene i pengepolitikken.
(2) Komiteen skal bidra i arbeidet med å fremme finansiell stabilitet gjennom rådgiving og bruk av de virkemidler den har til rådighet.
(3) Komiteen kan for å utføre oppgavene etter første og annet ledd i særlige tilfeller fravike vedtak eller retningslinjer truffet av hovedstyret. Så vidt mulig skal hovedstyret gis anledning til å uttale seg før slike avgjørelser treffes.
(4) Komiteen skal informere offentligheten om beslutninger komiteen treffer og grunnlaget for beslutningene.
(5) Norges Bank skal informere departementet om avgrensningen av komiteens ansvar og oppgaver. Departementet kan gi utfyllende bestemmelser om slik avgrensning.

§ 2-8. Saksbehandling i komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet

(1) Komiteen skal behandle saker i møte. Sentralbanksjefen kan likevel i særlige tilfeller bestemme at en sak kan behandles skriftlig eller på annen betryggende måte, med mindre et medlem krever møtebehandling.
(2) Komiteen kan treffe beslutning når minst tre komitémedlemmer deltar i komitébehandlingen. En beslutning av komiteen krever at mer enn halvparten av komitémedlemmene som deltar i behandlingen av saken, har stemt for

beslutningen.
(3) Komiteen kan gi sentralbanksjefen særskilt fullmakt til å avgjøre saker som hører under komiteen. Sentralbanksjefen kan ellers avgjøre en sak når det er nødvendig at vedtak treffes raskt, og det ikke er tid eller anledning til å kalle inn komiteen. Sentralbanksjefen skal snarest skriftlig underrette komiteen om avgjørelsen.
(4) Komiteen skal føre protokoll.
(5) Sentralbanksjefen forbereder saker til komiteen.

IV. Daglig ledelse og ansatte

§ 2-9. Ansettelse av sentralbanksjefen og visesentralbanksjefene

Sentralbanksjefen og visesentralbanksjefene ansettes av Kongen i statsråd på åremål for en periode på seks år. Åremålet kan gjentas for ytterligere én periode på inntil seks år.

§ 2-10. Lønn og pensjon

Departementet fastsetter sentralbanksjefens og visesentralbanksjefenes lønn og pensjonsordning.

§ 2-11. Sentralbanksjefens oppgaver som daglig leder

(1) Sentralbanksjefen står for den daglige ledelsen av Norges Banks virksomhet og skal følge retningslinjer og pålegg fra hovedstyret. Den daglige ledelsen omfatter ikke saker som etter sentralbankens forhold er av uvanlig art eller stor betydning. Den daglige ledelsen omfatter heller ikke saker som bare hører under den daglige ledelsen av Norges Banks forvaltning av Statens pensjonsfond utland. Hovedstyret fastsetter den nærmere avgrensningen av ansvaret etter tredje punktum.
(2) Sentralbanksjefen kan ellers avgjøre en sak etter fullmakt fra hovedstyret, eller når det er nødvendig at vedtak treffes raskt, og det ikke er tid eller anledning til å forelegge saken for hovedstyret. Sentralbanksjefen skal snarest skriftlig underrette hovedstyret om avgjørelsen.

§ 2-12. Vilkår for avskjed mv.

Sentralbanksjefen, visesentralbanksjefene og de eksterne medlemmene av komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet kan bare avskjediges eller løses fra sine verv hvis vedkommende:

a. på grunn av sykdom er varig uskikket til forsvarlig å utføre tjenesten
b. har vist grov uforstand i tjenesten
c. grovt har krenket sine tjenesteplikter
d. på tross av skriftlig advarsel gjentatt har krenket sine tjenesteplikter
e. ved utilbørlig adferd i eller utenfor tjenesten viser seg uverdig til sitt embete eller bryter ned den aktelsen eller tilliten som er nødvendig for stillingen eller vervet.

§ 2-13. Daglig ledelse av Norges Banks forvaltning av Statens pensjonsfond utland

(1) Hovedstyret skal ansette en daglig leder av Norges Banks forvaltning av Statens pensjonsfond utland på åremål for en periode på fem år. Åremålet kan gjentas for ytterligere én periode på inntil fem år.
(2) Daglig leder står for den daglige ledelsen av Norges Banks forvaltning av Statens pensjonsfond utland og skal følge retningslinjer og pålegg fra hovedstyret. Den daglige ledelsen omfatter ikke saker som etter virksomhetens forhold er av uvanlig art eller stor betydning.
(3) Daglig leder kan ellers avgjøre en sak etter fullmakt fra hovedstyret, eller når det er nødvendig at vedtak treffes raskt, og det ikke er tid eller anledning til å forelegge saken for hovedstyret. Daglig leder skal snarest skriftlig underrette hovedstyret om avgjørelsen.

§ 2-14. Representasjon utad mv.

(1) Hovedstyret representerer Norges Bank utad og tegner dets firma.
(2) Hovedstyret kan gi styremedlemmer og navngitte ansatte rett til å tegne Norges Banks firma. Retten til å tegne bankens firma kan når som helst tilbakekalles.
(3) Sentralbanksjefen representerer Norges Bank utad i saker som faller innenfor hans eller hennes myndighet etter § 2-11.
(4) Daglig leder for Norges Banks forvaltning av Statens pensjonsfond utland representerer Norges Bank utad i saker som faller innenfor hans eller hennes

myndighet etter § 2-13.
(5) Har noen som representerer Norges Bank utad ved handling på vegne av Norges Bank overskredet sin myndighet, er handlingen ikke bindende for Norges Bank dersom medkontrahenten innså eller burde innse at myndigheten er overskredet og det derfor ville stride mot redelighet å gjøre rett etter handlingen gjeldende.

§ 2-15. Norges Banks ansatte mv.

(1) Hovedstyret kan beslutte at Norges Bank skal delta i en arbeidsgiversammenslutning som innenfor sitt område kan treffe avgjørelser som vil være bindende for banken.
(2) Hovedstyret kan gi bestemmelser om de ansattes forhold til andre finansforetak og bedrifter.
(3) Hovedstyret kan bestemme at den som skal utføre arbeid eller tjeneste for Norges Bank, utføre arbeid for en tjenesteleverandør til banken eller for øvrig ha adgang uten følge til bankens bygninger, må fremlegge uttømmende politiattest etter politiregisterloven § 41 nr. 1, eller tilsvarende utenlandsk politiattest, dersom sikkerhetshensyn tilsier det. Det samme gjelder ved senere endringer i en ansatts stilling eller arbeidsoppgaver. Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene i første og annet punktum, herunder om hvilke straffbare forhold som skal anmerkes på politiattesten og om behandlingen av politiattester som er fremlagt for banken.
(4) Hovedstyret kan bestemme at det skal innhentes kredittopplysninger om den som skal utføre arbeid eller tjeneste for Norges Bank, utføre arbeid for en tjenesteleverandør til banken eller for øvrig ha adgang uten følge til bankens bygninger, dersom sikkerhetshensyn tilsier det. Departementet kan i forskrift fastsette at banken skal ha adgang til å innhente opplysninger for å ivareta sikkerhetshensyn i forbindelse med personkontroll.

V. Representantskapet

§ 2-16. Representantskapets oppnevning og sammensetning

(1) Representantskapet skal bestå av femten medlemmer som velges av Stortinget for fire år. Dersom et medlem trer ut i løpet av valgperioden, kan Stortinget velge nytt medlem for den gjenværende delen av valgperioden.
(2) Hvert annet år skal vekselvis syv og åtte medlemmer tre ut av representantskapet. Blant medlemmene velger Stortinget leder og nestleder for

to år. Gjenvalg av medlemmer kan skje for en samlet periode av åtte år.
(3) Personer som nevnt i § 2-3 fjerde ledd og medlemmer av hovedstyret eller deres nærstående kan ikke velges som medlemmer av representantskapet.
(4) Medlemmenes godtgjørelse fastsettes av Stortinget.
(5) Representantskapet skal ha et sekretariat. I saker som gjelder de ansatte i sekretariatet, skal representantskapet representere Norges Bank som arbeidsgiver.
(6) Når særlige hensyn gjør det ønskelig, kan representantskapet delegere til lederen for representantskapet å treffe avgjørelse i saker som hører under representantskapet. Representantskapet kan blant sine medlemmer oppnevne utvalg til å forberede saker for representantskapsbehandling.

§ 2-17. Representantskapets oppgaver

Representantskapet fører tilsyn i samsvar med § 4-1, vedtar budsjett etter § 4-2, godkjenner regnskap etter § 4-3, utpeker revisor etter § 4-4 og fastsetter eventuell valgmåte for ansatterepresentanter til hovedstyret etter § 2-3 annet ledd tredje punktum.

§ 2-18. Representantskapets saksbehandling

(1) Lederen for representantskapet skal innkalle representantskapet til møte så ofte det vurderes som ønskelig, eller når minst fem medlemmer eller hovedstyret krever det. Til gyldig vedtak kreves at mer enn halvparten av de stemmeberettigede stemmer for vedtaket. Det skal føres protokoll over forhandlingene.
(2) Om ikke representantskapet bestemmer noe annet for det enkelte tilfellet, kan hovedstyrets medlemmer være til stede og uttale seg i møter i representantskapet. De ansattes medlemmer i hovedstyret kan være til stede og uttale seg i møter ved behandlingen av administrative saker. Sentralbanksjefen og visesentralbanksjefene skal være til stede, med mindre representantskapet bestemmer noe annet eller det foreligger gyldig forfall.

Kapittel 3 Norges Banks oppgaver og virkemidler

§ 3-1. Kreditt til og innskudd fra banker mv.

(1) Til fremme av formålet for sentralbankvirksomheten kan Norges Bank

a. ta imot innskudd fra og yte kreditt til banker og andre foretak i finansiell sektor
b. kjøpe, selge og formidle valuta og finansielle instrumenter
c. utstede og omsette egne finansielle instrumenter

(2) Vilkårene for innskudd og kreditt fastsettes av Norges Bank.
(3) Til fremme av formålet med sentralbankvirksomheten kan Norges Bank sette minstekrav til innskudd fra foretak som har konto i banken.
(4) Når særlige forhold tilsier det, kan Norges Bank gi kreditt på spesielle vilkår.
(5) Norges Bank skal kreve betryggende sikkerhet for kreditt. Banken kan gi forskrift om sikkerhetsstillelse.
(6) Kravet om særskilt samtykke fra låntakeren etter finansavtaleloven § 2-13 gjelder ikke ved overdragelse eller pantsettelse av lånefordringer til Norges Bank ved yting av kreditt eller andre tiltak etter paragrafen her eller ved bankens senere overdragelse av slike lånefordringer.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 146 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528).

§ 3-2. De offisielle valutareservene

Norges Bank bestemmer hvor store de offisielle valutareservene skal være, og hvordan de skal plasseres. Reservene skal være tilgjengelige for å oppfylle formålet med sentralbankvirksomheten og internasjonale forpliktelser.

§ 3-3. Betaling og oppgjør

(1) Norges Bank skal legge til rette for et stabilt og effektivt system for betaling, avregning og oppgjør mellom foretak med konto i banken.
(2) Norges Bank skal overvåke betalingssystemet og annen finansiell infrastruktur og bidra til beredskapsløsninger.
(3) Norges Bank kan gi forskrifter til gjennomføring av første ledd.

§ 3-4. Utstedelse av kontante betalingsmidler

(1) Norges Bank har enerett til å utstede norske pengesedler og mynter. Banken bestemmer sedlenes og myntenes pålydende og utforming.
(2) Norges Bank kan utkontraktere produksjonen av pengesedler og mynter.

§ 3-5. Tvungent betalingsmiddel

(1) Norges Banks sedler og mynter er tvungent betalingsmiddel i Norge. Ingen har plikt til å ta imot mer enn 25 mynter av hver enhet i én betaling.
(2) Sterkt skadde sedler og mynter er ikke tvungent betalingsmiddel. Norges Bank kan gi forskrift om avgrensning av hva som er tvungne betalingsmidler og om erstatning for bortkomne, brente eller skadde sedler og mynter, herunder om gebyr.

§ 3-6. Tilbaketrekking av betalingsmidler

Norges Bank kan ved forskrift bestemme at sedler av en bestemt utgave og pålydende eller en bestemt myntsort skal opphøre å være tvungent betalingsmiddel fra en bestemt dato. Forskriften må kunngjøres minst ett år før opphørsdatoen. Banken kan innløse sedler og mynter som ikke lenger er tvungent betalingsmiddel. Banken kan gi forskrifter om hvordan innløsningen skal praktiseres, herunder om gebyr ved innløsning.

§ 3-7. Statens bank

Norges Bank skal yte tjenester ved opptak av statslån og forvaltning av statsgjeld og statens konsernkontoordning. For øvrig skal banken, i den utstrekning departementet bestemmer det, utføre finansielle tjenester for staten og egne rettssubjekter heleid av staten.

§ 3-8. Kreditt til staten

Norges Bank kan ikke yte kreditt direkte til staten. Banken kan likevel yte kreditt til staten med løpetid innenfor en kalenderdag.

§ 3-9. Beskyttelsestiltak

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift beslutte særskilte tiltak når kapitalbevegelser til og fra utlandet kan føre til store problemer med betalingsbalansen eller vesentlige forstyrrelser i det finansielle systemet. Norges Bank skal ha anledning til å uttale seg før det treffes et slikt vedtak.

§ 3-10. Internasjonale avtaler

(1) Norges Bank skal forvalte landets rettigheter og forpliktelser som følge av deltakelse i Det internasjonale valutafondet.
(2) Til fremme av formålet for sentralbankvirksomheten kan Norges Bank inngå avtaler om innskudds-, kreditt- og garantiordninger med utenlandske sentralbanker og med internasjonale organisasjoner og institusjoner, forutsatt at det foreligger betryggende sikkerhet. Departementet skal godkjenne slike avtaler.
(3) Kongen i statsråd kan i ekstraordinære tilfeller pålegge Norges Bank å delta i kredittavtaler med andre stater og internasjonale organisasjoner.

§ 3-11. Norges Banks egenkapital og disponering av overskudd

(1) Norges Bank skal ha en egenkapital som er tilstrekkelig for å oppfylle bankens formål.
(2) Kongen i statsråd gir retningslinjer for avsetninger og disponering av Norges Banks overskudd. Banken skal gis anledning til å uttale seg før retningslinjene fastsettes. Retningslinjene skal meddeles Stortinget.

Kapittel 4 Tilsyn og kontroll

§ 4-1. Tilsyn mv.

(1) Representantskapet skal føre tilsyn med Norges Banks drift og med at bestemmelsene for virksomheten blir fulgt. Representantskapet skal føre tilsyn med at hovedstyret har tilfredsstillende styring og kontroll med bankens administrasjon og virksomhet, og med at det er etablert hensiktsmessige rutiner for å sikre at bankens virksomhet utøves i henhold til lov, avtaler, vedtak og rammeverk for øvrig. Tilsynet omfatter ikke hovedstyrets eller komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitets utøvelse av skjønnsmyndighet.
(2) Representantskapet har rett til innsyn i alle Norges Banks anliggender og kan foreta de undersøkelser som det finner nødvendig for sine oppgaver etter loven.
(3) Representantskapet fører tilsyn med selskaper som Norges Bank helt eller delvis eier. Representantskapet har rett til å kreve de opplysningene fra selskapets daglige leder, styret og den valgte revisor som er nødvendige for tilsynet. I den utstrekning det er nødvendig, kan representantskapet selv foreta undersøkelser i selskapet.
(4) Representantskapet skal minst én gang årlig legge frem for Stortinget sin

uttalelse om tilsynet med Norges Bank. Gjenpart av uttalelsen sendes departementet. Uttalelsen om tilsynet med banken skal minst inneholde

a. en redegjørelse for hvordan tilsynet med banken har vært organisert
b. en redegjørelse for gjennomførte tilsynsaktiviteter og representantskapets prioriteringer i det videre tilsynsarbeidet
c. en redegjørelse for tilsynet med bankens kapitalforvaltning
d. representantskapets vurdering av hovedstyrets styring og kontroll med bankens administrasjon og virksomhet
e. en redegjørelse for representantskapets arbeid med vedtakelse av bankens budsjett og fastsettelse av regnskap
f. eventuelle særlige merknader som tilsynet måtte gi grunnlag for.

Endret ved lov 20 nov 2020 nr. 128 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420).

§ 4-2. Budsjett

Representantskapet vedtar Norges Banks budsjett etter forslag fra hovedstyret. Det vedtatte budsjettet meddeles departementet.

§ 4-3. Årsberetning, årsregnskap og protokoller

(1) Norges Bank er regnskapspliktig etter regnskapsloven og bokføringspliktig etter bokføringsloven. Departementet kan fastsette særskilte bestemmelser om årsregnskap, årsberetning og bokføring for banken som utfyller eller fraviker bestemmelsene i eller i medhold av regnskapsloven og bokføringsloven.
(2) Hovedstyret skal hvert år utarbeide årsberetning og årsregnskap. Årsregnskapet skal godkjennes av representantskapet og sammen med års- og revisjonsberetning sendes departementet og meddeles Stortinget.
(3) Hovedstyrets og komiteens protokoller skal sendes til representantskapet og departementet.

§ 4-4. Revisjon

(1) Norges Banks årsregnskap skal revideres av revisor som er godkjent etter bestemmelsene i revisorloven. Representantskapet velger revisor og fastsetter revisors godtgjørelse.
(2) Departementet kan fastsette særskilte bestemmelser om revisjon av Norges Bank som utfyller eller fraviker bestemmelsene i revisorloven.

§ 4-5. Internrevisjon

(1) Norges Bank skal ha en internrevisjon som rapporterer til hovedstyret.
(2) Internrevisjonen skal vurdere Norges Banks internkontroll, rutiner og andre forhold av betydning for bankens virksomhet.
(3) Departementet kan gi bestemmelser om bankens internkontroll.

Kapittel 5 Forholdet til annen lovgivning, taushetsplikt, sanksjoner mv.

§ 5-1. Forholdet til forvaltningsloven og offentleglova

(1) Norges Banks vedtak i saker etter § 3-1 og om oppsigelse eller avskjed kan ikke påklages.
(2) Når det er nødvendig for å sikre forsvarlige interne avgjørelsesprosesser kan det gjøres unntak fra innsyn etter offentleglova for saksforberedende dokumenter som utveksles mellom henholdsvis Norges Bank og Finansdepartementet og Norges Bank og Finanstilsynet.
(3) Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser til utfylling av bestemmelsene i første og annet ledd.

§ 5-2. Taushetsplikt

(1) Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Norges Bank, plikter å hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til det han eller hun i tjenesten får vite om bankens eller andres forretningsmessige forhold eller om noens personlige forhold.
(2) Taushetsplikten etter første ledd gjelder også for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Finansdepartementet, Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland og Finanstilsynet når Finansdepartementet, Etikkrådet eller Finanstilsynet har opplysninger som nevnt i første ledd.
(3) Hovedstyret, eller noen som har fullmakt til det fra hovedstyret, kan uten hinder av taushetsplikten gi meddelelser om Norges Banks forretningsmessige forhold. Tilsvarende gjelder for komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet for sitt område og for representantskapet i saker som tilligger representantskapet og som ikke berører hovedstyrets eller komiteens ansvarsområder.
(4) Taushetsplikten etter første og annet ledd og forvaltningslovens bestemmelser gjelder ikke overfor

a. Finansdepartementet

b. Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland
c. Finanstilsynet
d. internasjonale organisasjoner som Norges Bank er medlem av eller samarbeider med, såfremt opplysningene underlegges en tilsvarende taushetsplikt hos organisasjonen som mottar opplysningene
e. andre EØS-staters sentralbanker eller finanstilsynsmyndigheter, herunder Den europeiske sentralbank, Den europeiske banktilsynsmyndighet, Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet, Den europeiske tilsynsmyndighet for forsikring og tjenestepensjoner, Det europeiske råd for systemrisiko og EFTAs overvåkingsorgan
f. Økokrim ved oversendelse av opplysninger i henhold til hvitvaskingsloven § 26
g. skattemyndighetene ved oversendelse av opplysninger i henhold til skatteforvaltningsloven § 10-5 første ledd
h. offentlig organ ved utveksling av informasjon (samordning) som forutsatt i lov om Oppgaveregisteret
i. Bankenes sikringsfond.

(5) Forvaltningsloven § 13 annet og tredje ledd og §§ 13 a til 13 e og 13 g gjelder som utfyllende bestemmelser til paragrafen her.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 5-3. Opplysningsplikt

(1) Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak pålegge foretak i finansiell sektor å gi Norges Bank opplysninger som er nødvendige for å oppfylle formålet med sentralbankvirksomheten, for å løse oppgaver banken er pålagt etter annen lov, eller for å overholde Norges avtaler med en fremmed stat eller internasjonal organisasjon. Tilsvarende opplysningsplikt kan også pålegges andre institusjoner, foretak og privatpersoner som er aktører i verdipapirmarkedet, driver betalingsformidling eller yter tjenester mot finansiell sektor. Departementet kan også pålegge andre virksomheter registrert i Foretaksregistret slik opplysningsplikt. Det kan ikke kreves vederlag for kostnader ved å oppfylle opplysningsplikt etter dette ledd.
(2) Departementet kan ved forskrift eller enkeltvedtak gi Norges Bank adgang til å kreve inn opplysninger fra

a. Skatteetaten
b. Regnskapsregisteret og Konkursregisteret

c. Arbeids- og velferdsetaten (NAV)

når det er nødvendig for å oppfylle formålet med sentralbankvirksomheten, for å løse oppgaver banken er pålagt etter annen lov, eller for å overholde Norges avtaler med en fremmed stat eller internasjonal organisasjon. Opplysninger fra Arbeids- og velferdsetaten er begrenset til opplysninger fra arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret og opplysninger om registrert arbeidsledighet.

(3) Opplysninger som kreves etter første og annet ledd, kan gis uten hinder av lovbestemt taushetsplikt etter finansforetaksloven, eiendomsmeglingsloven, lov 17. desember 1999 nr. 95 om betalingssystemer m.v., verdipapirhandelloven, verdipapirregisterloven, skatteforvaltningsloven, regnskapsloven, konkursloven og arbeids- og velferdsforvaltningsloven. Opplysningene kan bare brukes til de formål som er angitt i første eller annet ledd.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette utfyllende bestemmelser til denne paragrafen, herunder fastsette på hvilken måte opplysningene skal gis og hvilken dokumentasjon som skal følge med.

§ 5-4. Tvangsmulkt

(1) For å sikre at opplysningsplikten blir overholdt, kan Norges Bank ved overtredelse av opplysningsplikten etter § 5-3 første ledd treffe enkeltvedtak om å ilegge tvangsmulkt.
(2) Kongen kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om tvangsmulkt etter paragrafen her.

§ 5-5. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser eller vedtak i medhold av § 3-9 eller § 5-3, straffes med bot.

Kapittel 6 Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 6-1. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene i loven til forskjellig tid. Kongen kan gi overgangsbestemmelser.
1 Loven trer i kraft 1. januar 2020 med unntak av § 6-2 nr 3, for så vidt gjelder

omparagraferingen av lov om Statens pensjonsfond § 7 til § 9 og endringen i § 10 nytt annet ledd, som trer i kraft 1. juli 2019, iflg. res. 21 juni 2019 nr. 804.

§ 6-2. Oppheving og endring av andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:
1. Lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv. oppheves.
– – –

Lov om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå (statistikkloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Formålet med loven er å fremme utvikling, utarbeiding og formidling av offisiell statistikk som kan bidra til allmenn folkeopplysning og understøtte analyse, forskning, beslutningstaking og generell samfunnsdebatt.

§ 2. Stedlig virkeområde

Loven gjelder for Svalbard. Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard under hensyn til de stedlige forholdene. Kongen kan gi forskrift om at loven skal gjelde for Jan Mayen og bilandene og for norsk økonomisk sone.

§ 3. Definisjoner

I denne loven menes med

a. statistikk: tallfestede opplysninger om en gruppe eller et fenomen, og som fremkommer ved en sammenstilling og bearbeidelse av opplysninger om de enkelte enhetene i gruppen eller et utvalg av disse enhetene, eller ved systematisk observasjon av fenomenet
b. offisiell statistikk: statistikk som omfattes av nasjonalt statistikkprogram som nevnt i § 4.

Kapittel 2 Offisiell statistikk

§ 4. Nasjonalt statistikkprogram

Kongen i statsråd skal vedta et flerårig, nasjonalt program for offisiell statistikk som er egnet til å oppfylle formålene beskrevet i § 1. Programmet skal angi hvilke statistikkområder som skal dekkes og hvilke offentlige myndigheter som er ansvarlige for statistikkene. Departementet kan gi forskrift om utarbeidingen av et slikt program.

§ 5. Krav til offisiell statistikk

(1) Offisiell statistikk skal utvikles, utarbeides og formidles på en faglig uavhengig, upartisk, objektiv, pålitelig og kostnadseffektiv måte.
(2) Utviklingen, utarbeidingen og formidlingen av offisiell statistikk skal skje på grunnlag av enhetlige standarder og harmoniserte metoder. Statistikken skal være relevant, nøyaktig, aktuell, punktlig, tilgjengelig og klar, sammenlignbar og sammenhengende.

§ 6. Samordning av offisiell statistikk

(1) Statistisk sentralbyrå skal samordne all utvikling, utarbeiding og formidling av offisiell statistikk i Norge. Statistisk sentralbyrå skal utarbeide en årlig offentlig rapport til departementet om kvaliteten på offisiell statistikk.
(2) Departementet skal opprette et utvalg for offisiell statistikk med medlemmer som hovedsakelig representerer myndigheter som er ansvarlige for offisiell statistikk. Utvalget skal ledes av Statistisk sentralbyrå. Departementet kan gi forskrift om utvalgets opprettelse og virksomhet.
(3) Forslag til statistikkprogram utarbeides av Statistisk sentralbyrå etter samråd med Utvalget for offisiell statistikk. Brukere av statistikk skal høres før programmet vedtas.
(4) Gjennomføringen av statistikkprogrammet skal skje gjennom årlige arbeidsprogrammer hos de ansvarlige myndighetene.
(5) Statistisk sentralbyrå har hovedansvaret for internasjonalt statistisk samarbeid.

§ 7. Statistisk konfidensialitet ved formidling av offisiell statistikk

(1) Offisiell statistikk skal formidles slik at det ikke er mulig, verken direkte eller

indirekte, å identifisere en statistisk enhet og dermed avsløre enkeltopplysninger.
(2) Første ledd gjelder ikke når unntak følger av statistikkforpliktelser etter EØS-avtalen.
(3) Det kan gjøres unntak fra første ledd dersom den statistiske enheten er en offentlig myndighet, og hensynet til beskyttelse av det offentliges interesser er ivaretatt. Det kan også gjøres unntak fra første ledd dersom den statistiske enheten har samtykket, eller dersom opplysningene er åpent tilgjengelige.

§ 8. Taushetsplikt

(1) Enhver som utfører eller har utført arbeid eller tjeneste for Statistisk sentralbyrå, skal hindre at uvedkommende får kjennskap til opplysninger om statistiske enheter samlet inn for offisiell statistikk.
(2) Tilsvarende taushetsplikt gjelder for enhver som utfører eller har utført arbeid eller tjeneste for en annen offentlig myndighet som er ansvarlig for utvikling, utarbeiding eller formidling av offisiell statistikk, når det gjelder opplysninger som utelukkende er samlet inn for dette formålet.
(3) Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger gis til andre myndigheter når slik tilgang følger av statistikkforpliktelser etter EØS-avtalen.
(4) Taushetsplikten for opplysninger om personlige forhold opphører etter 100 år. Taushetsplikten for andre opplysninger opphører etter 60 år. Statistisk sentralbyrå kan i enkelttilfeller gjøre unntak fra første og annet punktum dersom det foreligger særlige grunner.
(5) Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e gjelder ikke for opplysninger samlet inn til offisiell statistikk.

§ 9. Informasjonssikkerhet

(1) Offentlige myndigheter som behandler opplysninger som er omfattet av taushetsplikt etter § 8, skal gjennomføre tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et tilfredsstillende sikkerhetsnivå. Dette innebærer blant annet å sørge for tilstrekkelig tilgangsstyring, logging og etterfølgende kontroll.
(2) Direkte identifiserende opplysninger skal behandles og lagres adskilt fra øvrige opplysninger, med mindre det vil være uforenlig med formålet med behandlingen eller åpenbart unødvendig.

Kapittel 3 Innsamling og annen behandling av opplysninger til offisiell statistikk i Statistisk sentralbyrå

§ 10. Opplysningsplikt

(1) Enhver skal uten hinder av taushetsplikt og etter pålegg fra Statistisk sentralbyrå gi opplysninger som er nødvendige for utvikling, utarbeiding eller formidling av offisiell statistikk. Plikten gjelder opplysninger om den opplysningspliktige og andre opplysninger som den opplysningspliktige har råderett over. Det kan settes en tidsfrist for å gi opplysninger. Taushetsplikt som nevnt i straffeprosessloven § 119 første og annet ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd går foran opplysningsplikten etter første punktum.
(2) Statistisk sentralbyrå kan gi forskrift om opplysningsplikt og pålegge opplysningsplikt i enkelttilfeller.
(3) Opplysninger kan nektes utlevert etter første ledd når unntak er påkrevet av hensyn til nasjonale forsvars- og sikkerhetsinteresser eller politiets kriminalitetsbekjempende virksomhet.
(4) Statistisk sentralbyrå kan fastsette på hvilken måte opplysningene skal gis og hvilken dokumentasjon som skal følge med. Det kan ikke kreves vederlag for kostnader ved å oppfylle opplysningsplikten.
(5) Før Statistisk sentralbyrå beslutter å pålegge opplysningsplikt, skal det foreligge en vurdering av nytten ved å få inn opplysningene, veid opp mot omkostningene for den opplysningspliktige og hvor inngripende behandlingen anses å være for den opplysningene gjelder. Vurderingen skal offentliggjøres.
(6) Departementet kan gi forskrift om opplysningsplikt etter denne bestemmelsen, blant annet om begrensninger i opplysningsplikten.

§ 11. Meldeplikt til Statistisk sentralbyrå

(1) For å understøtte kvaliteten på offisiell statistikk, skal Statistisk sentralbyrå høres før offentlige myndigheter oppretter, endrer eller nedlegger informasjonssystemer på en måte som kan ha betydning for opplysningsplikten etter § 10.
(2) Statistisk sentralbyrå kan innhente tilleggsopplysninger og fremme forslag om hvordan informasjonssystemene bør utformes for å ivareta statistikkhensyn.

§ 12. Bruk av opplysninger

Opplysninger innhentet på frivillig grunnlag og etter § 10, kan Statistisk

sentralbyrå benytte til utvikling, utarbeiding og formidling av offisiell statistikk og til statistiske resultater og analyser som byrået er pålagt å utarbeide etter annen lov.

§ 13. Tilgang til opplysninger for bruk til offisiell statistikk

(1) Statistisk sentralbyrå skal gi andre offentlige myndigheter tilgang til opplysninger i den utstrekning det er nødvendig for utvikling, utarbeiding eller formidling av offisiell statistikk. Opplysningene kan ikke brukes til andre formål, og de kan bare gjøres tilgjengelige for personer med tjenstlig behov i forbindelse med arbeid med offisiell statistikk.
(2) Departementet kan gi forskrift om offentlige myndigheters tilgang til opplysninger for bruk til offisiell statistikk.

§ 14. Tilgang til opplysninger for statistiske resultater og analyser

(1) Statistisk sentralbyrå kan gi tilgang til opplysninger for utarbeiding av statistiske resultater og analyser, herunder forskning, når det ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser.
(2) Opplysningene skal ikke inneholde identifikasjon i større grad enn det som er nødvendig for det aktuelle formålet. Graden av identifikasjon må også ses i sammenheng med risikoen for bruk i strid med formålet og den alminnelige tilliten til Statistisk sentralbyrå.
(3) Opplysningene skal som hovedregel ikke inneholde direkte person- eller foretaksidentifiserende kjennetegn. Statistisk sentralbyrå kan i særskilte tilfeller gjøre tilgjengelig direkte identifiserbare opplysninger for sammenstilling og annen behandling dersom det ikke er betenkelig av hensyn til den opplysningen gjelder. Direkte person- eller foretaksidentifiserende kjennetegn skal slettes så snart behandlingen er gjennomført.
(4) Statistisk sentralbyrå kan stille vilkår for tilgang til og bruk av opplysninger. Slike vilkår skal være forholdsmessige og saklige.
(5) Taushetsplikten etter § 8 gjelder tilsvarende for den som får tilgang til opplysninger.
(6) Departementet kan gi forskrift om tilgang til opplysninger. Dette kan blant annet omfatte hvilke opplysninger det kan gis tilgang til, hvem som kan få tilgang og adgangen til å ta betaling for slik tilgang.

§ 15. Anonyme opplysninger for fri bruk

Statistisk sentralbyrå kan gjøre tilgjengelig for andre opplysninger om

statistiske enheter formidlet på en slik måte at den statistiske enheten ikke kan identifiseres, verken direkte eller indirekte, når det tas hensyn til alle relevante midler som med rimelighet kan tenkes brukt. Offentleglova gjelder ikke for opplysninger etter bestemmelsen her.

§ 16. Databehandling på vegne av andre

Statistisk sentralbyrå kan behandle opplysninger på vegne av andre offentlige myndigheter.

Kapittel 4 Statistisk sentralbyrås oppgaver og ledelse

§ 17. Statistisk sentralbyrås oppgaver

(1) Statistisk sentralbyrå er den sentrale myndigheten for utvikling, utarbeiding og formidling av offisiell statistikk i Norge.
(2) Statistisk sentralbyrå skal også drive med forskning og analyse.
(3) Statistisk sentralbyrå kan påta seg andre oppgaver i den grad disse understøtter virksomheten som nevnt i første og annet ledd.

§ 18. Statistisk sentralbyrås faglige uavhengighet og ledelse

(1) Statistisk sentralbyrå skal være faglig uavhengig under utførelsen av oppgavene sine etter denne loven.
(2) Statistisk sentralbyrå skal ledes av en administrerende direktør som ansettes av Kongen i statsråd på åremål for en periode på seks år, med mulighet for gjenoppnevning for ytterligere én periode på inntil seks år.

§ 19. Rådet for Statistisk sentralbyrå

(1) Det skal oppnevnes et bredt sammensatt og uavhengig råd for Statistisk sentralbyrå. Rådet skal gi råd i enhver sak som det blir forelagt av administrerende direktør, og det kan også gi råd til administrerende direktør av eget tiltak.
(2) Administrerende direktør skal be om råd i forbindelse med utarbeiding av forslag til nasjonalt statistikkprogram, årlig arbeidsprogram og i andre viktige saker.
(3) Rådet skal avlegge en årlig offentlig rapport om Statistisk sentralbyrås virksomhet og kan bringe enhver sak inn for departementet.

(4) Departementet skal be om rådets synspunkter på krav til ny administrerende direktør i Statistisk sentralbyrå før stillingen lyses ut. Departementet kan også be om råd i andre saker.
(5) Rådet for Statistisk sentralbyrå skal ha syv medlemmer som oppnevnes av Kongen i statsråd for en periode på fire år. Medlemmer kan oppnevnes for en samlet periode på inntil tolv år.
(6) Departementet kan gi forskrift om Rådet for Statistisk sentralbyrå.

Kapittel 5 Tvangsmulkt

§ 20. Tvangsmulkt

(1) Dersom noen som har plikt til å gi opplysninger etter denne loven, ikke gir opplysningene innen en fastsatt frist, kan Statistisk sentralbyrå ilegge tvangsmulkt inntil opplysningene utleveres.
(2) Tvangsmulkt etter første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.
(3) Departementet kan gi forskrift om nivået på og utmålingen av tvangsmulkten.

Kapittel 6 Avsluttende bestemmelser

§ 21. Gjennomføring av EØS-rettsakter om europeisk statistikk

Departementet kan gi forskrift som er nødvendig for å oppfylle Norges statistikkforpliktelser etter EØS-avtalen.

§ 22. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

(1) Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov 16. juni 1989 nr. 54 om offisiell statistikk og Statistisk Sentralbyrå. Kongen kan sette i kraft de ulike bestemmelsene i loven til forskjellig tid.
(2) Departementet kan gi overgangsbestemmelser.
1 Loven § 6 annet og tredje ledd i kraft 1 nov 2019. Loven § 19 trer i kraft 1 jan 2020. 1 jan 2020 oppheves § 4-1 annet ledd og § 4-2 i lov 16. juni 1989 nr. 54 om offisiell statistikk og Statistisk Sentralbyrå (statistikkloven), iflg. res. 11 okt 2019 nr. 1366.
Loven § 1 til § 5, § 6 første, fjerde og femte ledd, § 7 til § 18 og § 20 til § 23 trer i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2698. 1 jan 2021 oppheves kapitlene 1

til 3, § 4-1 første ledd og kapitlene 5 og 6 i lov 16. juni 1989 nr. 54 om offisiell statistikk og Statistisk sentralbyrå (statistikkloven), iflg. res. 11 des 2020 nr. 2698.

§ 23. Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om endringer i reindriftsloven (tilgjengeliggjøring av reintall og obligatorisk individmerking)

I

I lov av 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift gjøres følgende endringer:
§ 18 tredje ledd nytt tredje punktum skal lyde: – – –
§ 33 første og andre ledd skal lyde:
All rein i det samiske reinbeiteområdet skal merkes med eierens registrerte merke med øresnitt innen 31. oktober samme år som den er født. Statsforvalteren kan i særlige tilfelle samtykke i at denne frist overskrides, men ikke under noen omstendighet ut over 31. mai det påfølgende år.

Reinen skal i tillegg, og innen samme frist som i første ledd, merkes med individmerke. Departementet skal fastsette nærmere bestemmelser om gjennomføringen av individmerkingen, herunder hva slags type merke som skal brukes og hva slags opplysninger merket skal inneholde.
Endret ved lov 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416).
§ 34 skal lyde:
§ 34. Merking ved overtagelse av eiendomsrett og midlertidig merking
I tillegg til registrert reinmerke med øresnitt og individuelt merke kan det anvendes øreklips ved overtagelse av eiendomsretten til rein som er merket med den tidligere eierens merke.

Midlertidig merking skjer med hårmerke eller øreklips. Midlertidig merking viser eierforholdet inntil merking i henhold til § 33 eller § 34 første ledd finner sted.

II

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Del I for så vidt gjelder endringer i reindriftsloven § 18 tredje ledd trer i kraft fra 1. januar 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 785.

Lov om forbud mot hold av pelsdyr

§ 1. Forbud mot hold av pelsdyr

Det er ikke tillatt å holde dyr utelukkende eller primært for at dyrene eller deres avkom skal avlives med sikte på salg eller annen utnyttelse av pelsen.

§ 2. Avviklingsperiode

Pelsdyroppdrettere som holdt pelsdyr 15. januar 2018, kan uten hinder av forbudet i § 1 holde pelsdyr frem til 1. februar 2025.

Departementet kan gi forskrift om hvem som omfattes av første ledd.

§ 3. Erstatning etter avvikling av pelsdyrvirksomhet

En pelsdyroppdretter har rett på erstatning for tap som følge av avvikling av pelsdyrvirksomhet som følge av forbudet i § 1, dersom oppdretteren

a. eide et anlegg for hold av pelsdyr som tilfredsstilte gjeldende forskriftskrav pr. 15. januar 2018, og
b. holdt pelsdyr etter 1. januar 2015.

Tilsvarende gjelder for pelsdyroppdrettere som 15. januar 2018 leide anlegg for hold av pelsdyr og holdt pelsdyr. I slike tilfeller har også eieren av pelsdyranlegget rett på erstatning.

Pelsdyrvirksomheten anses som avviklet når pelsdyroppdretteren har avviklet alt sitt pelsdyrhold.

Erstatningen skal fastsettes etter utmålingsreglene i ekspropriasjonserstatningslova så langt de passer. Datoen 15. januar 2018 skal legges til grunn etter ekspropriasjonserstatningslova § 10. Det skal ikke tas hensyn til fortjeneste eller tap som følger av at avviklingen av pelsdyrholdet har

skjedd etter 15. januar 2018, eller til at utbetalingen av vederlaget skjer på et senere tidspunkt enn avviklingen.

Eiere av pelsdyranlegg som har rett på erstatning etter første ledd, kan istedenfor erstatning etter tredje ledd, kreve et vederlag fastsatt ut fra anleggets nedskrevne gjenanskaffelsesverdi. Dersom anlegget var utleid, skal det ved utmålingen gjøres fradrag for det vederlaget som er utmålt til leietakeren etter tredje ledd. Vedtak om vederlag etter første punktum kan påklages etter reglene i forvaltningsloven.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om beregning av gjenbruksverdi for anlegg og bygg som ikke rives. Gjenbruksverdi kommer til fradrag på erstatningen.

Ved utbetaling av erstatning eller vederlag etter tredje og fjerde ledd skal det gjøres fradrag for kompensasjon som er utbetalt for pelsdyrvirksomhetens verdi etter forskrift gitt i medhold av denne loven.

Erstatning utmåles som om eier og leier er samme person. I særlige tilfeller der pelsdyroppdretteren tidligere har fått utbetalt erstatning kan summen av erstatning til eier og leier gå ut over den erstatning som ville blitt utmålt om eier og leier var samme person. Nærmere regler om dette kan fastsettes i forskrift.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 135 (i kraft 25 mars 2022 iflg. res. 25 mars 2022 nr. 466).

§ 4. Fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning

Krav om erstatning etter § 3 må fremsettes innen 1. januar 2022 eller inntil seks måneder etter at pelsdyrvirksomheten er avviklet. Kravet fremsettes for statsforvalteren. Departementet kan forlenge fristen og gi oppfriskning for oversittelse. Dersom vilkårene i § 3 første ledd er oppfylt, skal staten tilby erstatning innen seks måneder etter at kravet er fremsatt.

En pelsdyroppdretter som ikke aksepterer tilbudet, kan innen seks måneder etter at det ble gitt, sette frem krav for statsforvalteren om at staten skal begjære skjønn styrt av tingretten til fastsetting av erstatning etter § 3. Tingretten kan gi oppfriskning for oversittelse av denne fristen etter reglene i tvisteloven kapittel 16.

For saksomkostninger gjelder reglene i skjønnsprosessloven § 54. Ved overskjønn og anke gjelder skjønnsprosessloven §§ 54 a og 54 b. For øvrig holdes skjønnet etter reglene i skjønnsprosessloven.
Tilføyd ved lov 18 juni 2021 nr. 135 (i kraft 25 mars 2022 iflg. res. 25 mars 2022 nr. 466).

§ 5. Forskrift om erstatning, kompensasjon, omstillingsmidler og kontroll

Departementet kan gi forskrift om økonomisk kompensasjon til riving og opprydding etter avvikling av pelsdyrvirksomhet, om kompensasjon for lavere fremtidig alderspensjon samt om tilskudd til omstilling til oppdrettere som omfattes av § 2. Dette kan blant annet omfatte:

a. frister for å søke om kompensasjon eller tilskudd
b. forvaltningen av kompensasjons- og tilskuddsordninger
c. opplysnings- og bistandsplikt for oppdrettere i forbindelse med søknader om kompensasjon eller tilskudd
d. tilbakebetalingsplikt dersom det er gitt feil eller mangelfulle opplysninger, og om foreldelsesfrist for tilbakebetalingskrav

Departementet kan gi forskrift om utbetaling av forskudd der det er begjært skjønn for fastsettelse av erstatning etter § 3.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av kontroll hos oppdrettere og om opplysnings- og bistandsplikt for oppdrettere i forbindelse med en slik kontroll.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 135 (i kraft 25 mars 2022 iflg. res. 25 mars 2022 nr. 466, tidligere § 3).

§ 6. Straff

Forsettlig eller grovt uaktsom overtredelse av § 1 straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler. Det samme gjelder ved brudd på forskrift gitt i medhold av § 5 tredje ledd når det er fastsatt i forskriften at en slik overtredelse er straffbar.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 135 (i kraft 25 mars 2022 iflg. res. 25 mars 2022 nr. 466, tidligere § 4)

§ 7. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.

Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 135 (i kraft 25 mars 2022 iflg. res. 25 mars 2022 nr. 466, tidligere § 5).

1 Fra 1 juli 2019 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 791.

Lov om endringer i veglova mv. (overføring av fylkesveiadministrasjon)

– – –

VII

1. Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. [2] Ansatte i Statens vegvesen som ikke er omfattet av vilkårene for overdragelse etter arbeidsmiljøloven § 16-1 første ledd, kan i forbindelse med endringen av veiadministrasjonen følge oppgaver over i fylkeskommunen etter nærmere avtale mellom staten og fylkeskommunen. For øvrig gjelder følgende regler:
    a. Avtalen skal ta utgangspunkt i fylkeskommunens behov og hensynet til de ansatte det gjelder.
    b. Ved slike ansettelser gjelder ikke reglene om offentlig kunngjøring av stillingen og kvalifikasjonsprinsippet.
    c. Arbeidstakere som ansettes etter en slik avtale, beholder sin årslønn og ansiennitet fra Statens vegvesen.
    d. Fylkeskommunen skal behandle arbeidstakere som ansettes etter en slik avtale, på samme måte og med samme rettigheter som øvrige ansatte i fylkeskommunen, herunder også det som gjelder ved sammenslåing av fylkeskommuner.
    e. Hvis det ikke blir enighet mellom Statens vegvesen og fylkeskommunen, kan Kongen i statsråd fastsette hvordan overføringen av ansatte i Statens vegvesen skal skje.
3. [2] Rettigheter og forpliktelser som Statens vegvesen har stiftet på vegne av fylkeskommunen som en del av sitt arbeid med fylkesveisaker etter veglova fram til lovens ikrafttredelse, påligger fylkeskommunen. Slike rettigheter og forpliktelser kan ikke gjøres gjeldende overfor Statens vegvesen. Hvis Statens vegvesen er den reelle kontraktsparten, kan rettighetene og forpliktelsene etter slike avtaler overføres til fylkeskommunen så langt de gjelder fylkeskommunens ansvar for fylkesveiene etter lovens ikrafttredelse. For øvrig gjelder følgende regler:
    a. Statens vegvesen og fylkeskommunen kan med fire

måneders skriftlig varsel til berørte parter kreve at felles avtaler som Statens vegvesen har inngått før lovens ikrafttredelse, skal deles i en statlig og en eller flere fylkeskommunale deler.

b. Statens vegvesen kan beslutte å følge opp avtaler om fylkesvei for fylkeskommunen, dersom fylkeskommunen ber om det.

c. Kontraktsparter og rettighetshavere kan ikke motsette seg slik videreføring, overføring eller deling som er nevnt her. De kan heller ikke gjøre gjeldende at det utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

4. [2] Fylkeskommunen gis tilgang til dokumenter i Statens vegvesens arkiver så langt dokumentene kan henføres til arbeid Statens vegvesen har utført for fylkeskommunen i fylkesveisaker etter veglova. Statens vegvesen avgjør hvordan fylkeskommunen skal få tilgang til dokumentene, men skal samrå seg med fylkeskommunen. Fylkeskommunen kan ikke kreve erstatning for tap som skyldes feil eller mangler ved Statens vegvesens dokumenter og arkiver eller Statens vegvesens arbeid med å gi fylkeskommunen tilgang til dette. Som mangel regnes også at dokumenter mangler eller ikke kan fremskaffes.

1 Fra 21 juni 2019 for del VII nr. 2, 3 og 4, 1 jan 2020 for resten av loven iflg. res. 21 juni 2019 nr. 869.
2 Se note 1.

Lov om havner og farvann (havne- og farvannsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Loven skal fremme sjøtransport som transportform og legge til rette for effektiv, sikker og miljøvennlig drift av havn og bruk av farvann, samtidig som det skal tas hensyn til et konkurransedyktig næringsliv. Loven skal ivareta nasjonale forsvars- og beredskapsinteresser.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder her i riket, medregnet sjøterritoriet og de indre farvann. For elver og innsjøer gjelder loven så langt de er farbare med fartøy fra sjøen, eller så langt departementet bestemmer i forskrift.

Loven gjelder med de begrensninger som følger av avtaler med fremmede stater eller av folkeretten for øvrig.

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen i den utstrekning Kongen bestemmer. Kongen kan gjøre unntak fra loven og fastsette slike særregler som de stedlige forholdene tilsier.

Kongen i statsråd kan bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde i Norges økonomiske sone og i jurisdiksjonsområder etablert i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone.

Departementet kan gi forskrifter om at sjø- og landområder og arbeid, anlegg og tiltak knyttet til forsvarsformål unntas fra loven.

Hvis riket er i krig, krig truer, eller rikets selvstendighet eller sikkerhet ellers er i fare, kan Kongen i statsråd fastsette i forskrift nødvendige endringer i loven. Kongen i statsråd kan på forhånd fastsette slik forskrift. Forskriften kan gi bestemmelser om forberedelser og tiltak som skal gjøres i fredstid.

§ 3. Definisjoner

I denne loven menes med

a. eier: den registrerte og den reelle eier
b. fartøy: enhver flytende innretning som er laget for å bevege seg gjennom vannet
c. farvann: områder der fartøy kan ferdes
d. havn: kai eller kaier med tilknyttede sjø- og landområder som er tilrettelagt for mottak og fortøyning av fartøy i næringsvirksomhet eller offentlig tjeneste, og andre områder som er tilknyttet disse
e. havneanlegg: arealer, bygninger, innretninger og annen infrastruktur som brukes i havnevirksomhet, herunder kaier, terminalbygninger, laste-, losse- og omlastningsinnretninger og lager- og administrasjonsbygninger
f. kommunens sjøområde: område hvor kommunen har planmyndighet etter plan- og bygningsloven med unntak av hoved- og biled
g. los: person ansatt i lostjenesten med lossertifikat utstedt etter denne loven
h. losing: veiledning ved los under navigering og manøvrering av fartøy
i. reder: den som er utpekt som driftsansvarlig selskap i fartøyets

sikkerhetsstyringssertifikat, og andre som står for sentrale funksjoner knyttet til driften av fartøyet.

§ 4. Delegering av kommunens myndighet og klageinstans

Kommunens myndighet etter denne loven kan delegeres til interkommunalt samarbeid etter bestemmelsene i kommuneloven og til selskap etablert i henhold til lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper.

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak som er truffet av kommunen eller etter myndighet delegert fra kommunen. Departementet kan i forskrift fastsette annen klageinstans.

Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

Kapittel 2. Farvann

§ 5. Midlertidig begrensning av fartøyers opphold i havn

Kommunestyret selv kan gi forskrift om midlertidig begrensning av fartøyers opphold i havn når det er nødvendig for å unngå eller begrense lokal luftforurensning.

§ 6. Ansvar for fremkommelighet

I kommunens sjøområde har kommunen ansvar for nødvendig isbryting og fjerning av gjenstander som hindrer sjøtransporten eller er til fare for ferdselen. Departementet har tilsvarende ansvar i farvannet for øvrig.

Departementet har ansvar for utbedringer i farvannet.

§ 7. Regulering av ferdsel

Departementet kan fatte enkeltvedtak eller gi forskrift om regulering av ferdsel i farvann, blant annet om

a. fartsbegrensning
b. farleder, seilingsleder, trafikkseparering og andre rutetiltak
c. forbud mot eller vilkår for at fartøy eller grupper av fartøy bruker bestemte farleder eller farvann
d. at fartøy eller grupper av fartøy skal bruke bestemte farleder eller farvann

e. forbud mot dykking eller bruk av bemannet eller ubemannet undervannsfartøy
f. stans, ankring og fortøyning.

§ 8. Regulering av ferdsel med fritidsfartøy

Kommunen kan gi forskrift om regulering av ferdsel med fritidsfartøy i kommunens sjøområde. I forskriften kan kommunen sette andre fartsgrenser for fritidsfartøy enn de som er satt etter § 7.

Forskrifter etter denne paragrafen går foran forskrifter etter § 7, med mindre annet er bestemt i medhold av § 7.

Med fritidsfartøy menes fartøy som har en største lengde på inntil 24 meter, og som ikke brukes i næringsvirksomhet.

§ 9. Regulering av bruk av kommunens sjøområde

Kommunen kan fatte enkeltvedtak eller gi forskrift av hensyn til sikker ferdsel i kommunens sjøområde om

a. forbud mot oppankring og om bruk av fastsatte ankringsposisjoner for fartøy som skal anløpe havn
b. bruk av taubåtassistanse eller fortøyningsassistanse for fartøy ved anløp til og avgang fra havn
c. snøtømming i sjø
d. dykking
e. hvor sjøfly kan lande og starte.

Forskrifter gitt i medhold av første ledd bokstav a) skal godkjennes av departementet.

Forskrifter etter §§ 7 og 13 går foran forskrifter etter denne paragrafen.

§ 10. Ansvar og myndighet for navigasjonsinnretninger og farvannsskilt

Navigasjonsinnretninger og farvannsskilt skal ikke utsettes for handlinger som kan føre til at de ikke virker som de skal, blant annet ved fortøyning i eller fjerning, flytting, endring eller tildekking av navigasjonsinnretningen eller farvannsskiltet.

Departementet har ansvaret for navigasjonsinnretninger og farvannsskilt.

Navigasjonsinnretninger og farvannsskilt kan bare settes opp, fjernes, flyttes, endres eller tildekkes etter tillatelse fra departementet. Det kan

fastsettes vilkår for slik tillatelse etter § 16.

Departementet kan ved enkeltvedtak gi pålegg om

a. etablering, drift og vedlikehold av navigasjonsinnretninger eller farvannsskilt
b. fjerning, flytting eller endring av navigasjonsinnretninger eller farvannsskilt
c. skjerming, endring eller fjerning av lys eller andre innretninger som kan påvirke navigasjon eller ferdsel.

Pålegg etter fjerde ledd bokstav a kan rettes til eiere av eller ansvarlige for virksomhet, innretning eller anlegg som kan påvirke navigasjon eller ferdsel. Pålegg etter fjerde ledd bokstav b og c kan rettes til den som eier eller er ansvarlig for innretningen.

Departementet kan gi forskrift om tekniske krav til navigasjonsinnretninger og farvannsskilt og om hvordan de skal brukes, utformes og vedlikeholdes.

§ 11. Plikt til å varsle om fare

Skipsføreren, eller den som fører kommandoen i skipsførerens sted, skal straks varsle fartøy i nærheten dersom vedkommende blir oppmerksom på en fare for navigasjon eller ferdsel. Slikt varsel skal gis også til nasjonal koordinator for navigasjonsvarsler.

Andre som blir oppmerksom på en fare for navigasjon eller ferdsel, skal straks varsle nærmeste politimyndighet.

§ 12. Offisiell sjøkartmyndighet

Offisielle sjøkart og nautiske publikasjoner skal utstedes eller godkjennes av den som Kongen har utpekt som offisiell sjøkartmyndighet.

Departementet kan gi forskrift om at tillatelser, pålegg eller annen informasjon som har betydning for trygg ferdsel eller sikker navigasjon, skal meldes til den offisielle sjøkartmyndigheten og til nasjonal koordinator for navigasjonsvarsler.

§ 13. Sjøtrafikksentraler

Sjøtrafikksentraler kan etter tillatelse fra departementet opprettes for å overvåke og å føre kontroll med skipstrafikken. Sjøtrafikksentralene kan blant annet organisere skipstrafikken, håndheve seilingsregler, gi

navigasjonsassistanse og informasjon og iverksette sikkerhets- og beredskapstiltak.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om sjøtrafikksentralenes myndighet og drift.

Departementet kan i forskrift fastsette krav om sertifikat og autorisasjon og regler for suspensjon og tilbakekall av sertifikat, og kan for øvrig fastsette vilkår som må oppfylles av tjenestegjørende personell ved sjøtrafikksentralen.

Departementet kan gi forskrift for sjøtrafikksentraler ved beredskap og i krig.

§ 14. Tiltak som krever tillatelse

Tiltak som kan påvirke sikkerheten, ferdselen eller forsvars- og beredskapsinteresser i farvannet, kan ikke etableres uten tillatelse. Som tiltak regnes både innretninger, naturinngrep og aktiviteter. Det kan ikke gis tillatelse til tiltak som vil stride mot bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Kommunen er tillatelsesmyndighet for tiltak som nevnt i første ledd som skal settes i verk i kommunens sjøområde. Departementet er tillatelsesmyndighet for tiltak som skal settes i verk i farvannet for øvrig. Det samme gjelder tiltak som skal settes i verk innenfor kommunens sjøområde, men som kan påvirke sikkerheten eller ferdselen i hovedled eller biled.

Uten hensyn til hvor tiltaket skal iverksettes, er departementet tillatelsesmyndighet for søknader som gjelder

a. akvakulturanlegg og andre merdanlegg i sjø
b. energianlegg i sjø
c. rørledninger for olje og gass
d. broer
e. luftspenn
f. innretninger, installasjoner og anlegg for petroleumsvirksomhet, herunder slep og oppankring av slike
g. tiltak som krysser en kommunegrense, med mindre kommunene har inngått samarbeid som omfatter myndighetsutøvelse etter loven
h. tiltak som kan skape vesentlige hindringer eller ulempe for den alminnelige ferdsel, herunder sprengning, større slep, omlasting fra skip til skip, seismiske undersøkelser og utprøving av utstyr
i. tiltak som kan påvirke forsvars- og beredskapsinteresser i farvannet.

Myndigheten etter denne loven og kommunen som plan- og bygningsmyndighet skal foreta en effektiv og samordnet behandling av

søknader om tillatelse. Tillatelse til tiltak etter denne paragrafen kan ikke gis i strid med vedtatte arealplaner etter plan- og bygningsloven uten etter dispensasjon fra plan- og bygningsmyndigheten.

Dersom tiltaket krever tillatelse, skal myndigheten etter loven gi søkeren skriftlig melding innen fire uker etter at søknaden er mottatt. I meldingen skal det opplyses om forventet saksbehandlingstid.

Departementet kan gi forskrift om hvilke tiltak som omfattes av paragrafen. Slik forskrift kan inneholde bestemmelser om at visse typer tiltak er unntatt fra krav om tillatelse dersom tiltaket er meldt til myndigheten etter loven innen en fastsatt frist før tiltaket settes i verk. Departementet kan gi forskrift om krav til søknader.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

§ 15. Pålegg om undersøkelse før vedtak kan treffes

Myndigheten etter § 14 andre ledd kan pålegge tiltakshaveren å sørge for og bekoste undersøkelser som er nødvendige for å klarlegge konsekvensene av at tiltaket gjennomføres. Pålegget må stå i et rimelig forhold til den betydningen det har for myndigheten å få klarlagt mulige konsekvenser av tiltaket.

§ 16. Vilkår for og bortfall av tillatelse

Tillatelse etter § 14 kan gis med vilkår om blant annet

a. undersøkelser
b. utførelse, utstyr og dimensjonering
c. tidsbegrensning
d. bruk
e. vedlikehold
f. miljøovervåkning
g. fjerning og opprydning.

Det kan settes som vilkår at den som får en tillatelse, skal dekke utgiftene til å oppfylle vilkår nevnt i første ledd.

Dersom tiltaket kan volde vesentlig ulempe for annen bruk av farvannet, kan det settes som vilkår at tiltakshaveren skal legge til rette for slik bruk et annet sted eller yte tilskudd til dette formålet. Det kan også settes som vilkår at tiltakshaveren uten hensyn til skyld skal erstatte skade på og tap av redskap og utstyr som benyttes i annen næringsvirksomhet i farvannet.
Erstatningsansvaret kan lempes eller falle bort dersom tiltakshaveren

sannsynliggjør at skaden skyldes grov uaktsomhet fra den skadelidte.

Tillatelse etter § 14 faller bort hvis arbeidet med et tiltak ikke er satt i gang senest tre år etter at tillatelsen ble gitt. Det samme gjelder hvis arbeidet med tiltaket blir innstilt i mer enn to år. Fristen kan forlenges én gang med opptil tre år.

§ 17. Forbud mot å volde fare eller ulempe

Fartøy eller andre gjenstander skal ikke brukes eller etterlates slik at det kan være til fare eller ulempe for bruken av farvannet eller havnen, med mindre noe annet følger av bestemmelse eller tillatelse gitt i eller i medhold av denne loven.

Blir forbudet i første ledd overtrådt, skal den ansvarlige fjerne gjenstanden eller gjøre det som ellers må til for å fjerne faren eller ulempen. Tiltaket skal stå i et rimelig forhold til faren eller ulempen.

Tiltak som nevnt i andre ledd kan pålegges av kommunen i kommunens sjøområde og av departementet i farvannet for øvrig.

Som ansvarlig regnes den som har brukt eller etterlatt gjenstanden i strid med første ledd, den som var reder eller eier av gjenstanden da den ble brukt eller etterlatt i strid med første ledd, og den som er reder eller eier når det blir gitt pålegg etter tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om fjerning av vrak.

Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

§ 18. Gjennomføring av tiltak på vegne av den ansvarlige og refusjon av utgifter

Dersom den ansvarlige ikke etterkommer et pålegg etter § 17, kan myndigheten etter § 17 tredje ledd iverksette tiltakene. Tiltakene kan iverksettes uten pålegg hvis det må til for å trygge ferdselen.

Ved iverksetting av tiltak etter første ledd kan den ansvarliges eiendom brukes. Om nødvendig kan myndigheten be politiet om bistand.

Departementet kan i forskrift gi regler om gjennomføring av tiltak etter første ledd.

Myndigheten etter § 17 tredje ledd kan kreve at den ansvarlige dekker det offentliges utgifter, skade og tap ved tiltak etter første ledd. Den ansvarlige kan også pålegges å dekke utgifter, skade og tap tredjeperson har hatt ved tilsvarende tiltak.

Krav etter fjerde ledd har panterett i skip og last. Sjølovens bestemmelser om sjøpant gjelder tilsvarende.

§ 19. Bruk av en tredjepersons eiendom ved gjennomføring av tiltak

Ved gjennomføring av tiltak etter § 18 kan myndigheten gjøre bruk av en tredjepersons eiendom når det må til for å trygge ferdselen, og formålet med tiltakene klart veier tyngre enn ulempene for tredjepersonen.

Tredjepersonen kan kreve erstatning for skade som nevnt i første ledd av den myndigheten som har gjennomført tiltakene.

§ 20. Tiltak overfor fartøy i fare

Departementet kan pålegge eieren, rederen eller føreren av et fartøy som er i fare eller som truer sikkerheten i farvannet, å iverksette nødvendige tiltak. Tiltak kan pålegges når departementet finner det påkrevd for å berge liv, hindre skade på person, miljø eller eiendom eller trygge ferdselen. Pålegget kan blant annet gå ut på at fartøyet skal endre kurs, endre fart, ankre opp, nødlosse, ta slep om bord eller skaffe nødvendig assistanse fra bergingsselskap.

Ved slep av fartøy kan departementet gi pålegg som nevnt i første ledd til de assisterende fartøyene.

Dersom et pålegg etter første og andre ledd ikke etterkommes, eller utferdigelse av et slikt pålegg kan medføre at nødvendige tiltak forsinkes, kan departementet iverksette tiltakene. Om nødvendig kan departementet be politiet om bistand.

Plikten til å utføre tiltak etter første og andre ledd og retten til å iverksette tiltak etter tredje ledd gjelder også når tiltaket kan skade fartøyet eller gjenstander om bord eller volde annet tap for eieren, rederen eller lasteeieren. Skipsføreren og mannskapet kan pålegges å medvirke til gjennomføring av tiltak etter denne paragrafen.

Departementet kan kreve at fartøyets eier eller reder dekker utgifter, skade og tap ved tiltak etter tredje ledd. Bestemmelsen i § 18 femte ledd gjelder tilsvarende.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av bestemmelsene i denne paragrafen.

§ 21. Losplikt

Lospliktige fartøy skal bruke los med sertifikat eller navigatør med farledsbevis for farvannet eller ha tillatelse til autonom kystseilas i farvannet. Hvis los med sertifikat for farvannet ikke kan tilvises, kan det tilvises en annen los som er kjent i farvannet.

Skipsfører og reder er ansvarlige for å oppfylle losplikten etter første ledd.

Dersom en skipsfører eller reder finner at det er nødvendig med veiledning fra andre enn fartøyets faste navigatører, skal det benyttes los. Dette gjelder ikke for fartøy under militær kommando.

Departementet kan gi forskrift om

a. hvor losplikten gjelder
b. hvilke fartøy som er lospliktige
c. hvilke fartøy som skal bruke los, hvilke som kan bruke navigatør med farledsbevis, og hvilke som kan seile med tillatelse til autonom kystseilas
d. bestilling av los.

Ved fastsettelse av losplikt skal det legges vekt på farvannets beskaffenhet og på om fartøyet på grunn av sin størrelse, last eller antall passasjerer kan utgjøre en risiko for tap av menneskeliv, skade på miljøet eller tap av verdier.

Departementet kan fastsette forskrifter om losplikt av hensyn til rikets sikkerhet.

§ 22. Skipsførerens plikter ved losing

Skipsføreren, eller den som fører kommandoen i skipsførerens sted, skal legge til rette for losingen.

Skipsføreren, eller den som fører kommandoen i skipsførerens sted, kan overlate kontrollen med fartøyets fremdrift, navigering og manøvrering til losen. Losen skal i slike tilfeller ikke erstatte noen av fartøyets navigatører.

Reglene i denne loven innebærer ikke unntak fra regler som gjelder skipsførerens ansvar eller ansvaret til den som fører kommandoen i skipsførerens sted.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om tilrettelegging for losingen.

§ 23. Losens plikter ved losing og krav til losen

Losen skal veilede skipsføreren, eller den som fører kommandoen i skipsførerens sted, slik at navigeringen og manøvreringen av fartøyet skjer på en sikker måte.

Under losingen skal losen være på kommandobroen eller der losingen ellers best kan utføres.

Losen skal av sikkerhetshensyn ha minst tolv timers tjenestefrihet fra losing hvert døgn. Dette gjelder ikke for fartøy under militær kommando ved

beredskap og i krig.

Ved anvendelse av skadeserstatningsloven § 2-1 regnes losen for å være i fartøyets tjeneste under losingen. Reglene i denne loven innebærer ellers ikke unntak fra gjeldende erstatningsregler. Losen plikter å erstatte skade som losen volder ved feil eller forsømmelse i tjenesten etter gjeldende erstatningsregler, jf. skadeserstatningsloven § 2-3.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om losens plikter ved losing.

Departementet kan gi forskrift om krav til losen. Forskriften kan blant annet inneholde bestemmelser om

a. helsekrav til og legeundersøkelse av loser
b. krav til utdanning og eksaminering av loser
c. vilkår for å få, utvide og opprettholde lossertifikat, herunder krav til farvannskunnskap
d. krav til lossertifikaters form, utstedelse og innhold.

§ 24. Farledsbevis

Farledsbevis kan utstedes til skipsføreren og til andre av fartøyets navigatører. Farledsbeviset gir rett til å seile i angitte lospliktige farleder eller områder med angitte fartøy uten los.

Det kan utstedes et midlertidig kadettfarledsbevis til navigatører som er under kontraktfestet opplæring i kystseilas om bord.

Skal andre av fartøyets navigatører kunne benytte sitt farledsbevis, må skipsføreren ha farledsbevis for det aktuelle området.

Ved utstedelse av farledsbevis skal det legges vekt på søkerens kompetanse og farvannskunnskap og risikoen knyttet til fartøyet og farvannet.

Departementet kan gi forskrift om utstedelse og bruk av farledsbevis, herunder om etablering av ordninger med reders egenkontroll av søkerens kompetanse og farvannskunnskap.

§ 25. Autonom kystseilas

Rederen kan etter søknad få tillatelse fra departementet til autonom kystseilas. Tillatelse til autonom kystseilas gir rett til å seile i angitte lospliktige farleder eller områder med angitte fartøy uten los.

I tillatelsen kan det settes vilkår om blant annet

a. undersøkelser og trinnvis uttesting

b. krav til fartøyets navigasjons- og manøvreringssystem
c. begrensninger for seilas
d. krav til farvannskompetanse for personell tilknyttet uttesting og drift av autonom kystseilas og krav om at los skal konsulteres.

Søknaden kan ikke innvilges hvis fartøyet ikke vil kunne navigere eller manøvrere sikkert i området, eller det vil kunne oppstå fare for tap av menneskeliv, skade på miljø eller tap av verdier.

Rederen skal iverksette alle tiltak som er nødvendige for å forebygge og hindre at seilasen forårsaker tap av menneskeliv, skade på miljø eller tap av verdier.

Departementet kan gi forskrift om tillatelse til autonom kystseilas. Forskriften kan inneholde bestemmelser om krav til søknaden, om funksjoner som skal være ivaretatt for at fartøyet skal kunne navigere og manøvrere sikkert, og om begrensninger for autonom kystseilas.

§ 26. Organisering av lostjenesten

Lostjenesten skal være organisert i en forvaltningsmessig del og en operativ del som skal være uavhengige av hverandre.

Departementet bestemmer hvem som er forvaltningsmessig del og operativ del.

Det statlige tilsynet utøves i henhold til § 37.

Departementet kan gi forskrift for lostjenesten ved beredskap og i krig.

Kapittel 3. Havner

§ 27. Mottaksplikt

Eiere og operatører av havner og havneterminaler har plikt til å motta fartøy. Plikten gjelder så langt kapasiteten i havnen tilsier det, og så lenge fartøyet ikke er til urimelig fortrengsel for eierens egen bruk av havnen eller andre som er sikret rett til å bruke havnen. Plikten gjelder ikke dersom mottak av fartøyet kan innebære en risiko for miljøet eller for sikkerheten.

Plikten til å motta fartøy etter første ledd gjelder ikke for private havner som ikke tilbyr anløp og tjenester til andre enn eierne av havnen.

Departementet kan fatte enkeltvedtak og gi forskrift med nærmere regler om mottak av fartøy i havn etter første ledd.

§ 28. Krav til forvaltning og drift av havn

Departementet kan fatte enkeltvedtak og gi forskrift om forvaltning av havneinfrastruktur og havnetjenester. Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om klagerett og klagebehandling.

Departementet kan ved enkeltvedtak eller i forskrift stille krav til drift av havn for å ivareta miljø og sikkerhet.

§ 29. Vederlag for havnetjenester og bruk av havneinfrastruktur

Den som tilbyr havnetjenester og bruk av havneinfrastruktur, skal publisere en oversikt over priser og andre forretningsvilkår.

Departementet kan gi forskrift om fastsettelse av vederlag for havnetjenester og bruk av havneinfrastruktur. I forskriften kan det gis bestemmelser om klagerett og klagebehandling.

§ 30. Sikring av havner og havneanlegg

Eiere og operatører av havner og havneanlegg skal gjøre de tiltak som er nødvendige for å forebygge terrorhandlinger og andre ulovlige handlinger rettet mot havnen, havneanlegg eller fartøy i havnen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om sikring av havner og havneanlegg, herunder

a. hvilke havner og havneanlegg som skal omfattes av første ledd
b. hvilke tiltak som skal regnes som nødvendige for sikring av havner og havneanlegg
c. krav om uttømmende og utvidet politiattest for personer som utfører oppgaver av betydning for sikring av havn og havneanlegg.

§ 31. Beredskap i havner og havneanlegg

Eiere og operatører av havner og havneanlegg skal bistå Forsvaret ved kriser og i krig.

Eiere og operatører av havner og havneanlegg som er av særlig forsvarsmessig betydning, skal gjøre forberedende tiltak, utarbeide beredskapsplaner for kriser og krig og øve på å gjennomføre planene. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om slike forberedende tiltak, beredskapsplaner og øvelser.

Departementet kan ved enkeltvedtak eller i forskrift bestemme hvilke havner og havneanlegg som er av særlig forsvarsmessig betydning.

§ 32. Forvaltning av kapital i kommunalt eide havner

Med kommunalt eid havn menes havn som en kommune, eller flere kommuner sammen, gjennom eierskap eller på annen måte har bestemmende innflytelse over. Med havnevirksomhet menes drift av havn som er åpen for alminnelig trafikk, og salg av tjenester knyttet til driften.

Kommunen skal holde inntekter og kapital i havnevirksomheten regnskapsmessig adskilt fra kommunens øvrige virksomhet. For havnevirksomhet som ikke er omfattet av regnskapsloven § 1-2 eller av særlige regnskapsregler fastsatt i eller i medhold av kommuneloven eller annen lovgivning, skal det utarbeides årsregnskap og årsberetning etter reglene i regnskapsloven.

Det kan deles ut verdier fra den kommunale havnevirksomheten dersom det er avsatt tilstrekkelige midler til drift og vedlikehold av havn, samt midler til investeringer som er direkte knyttet til tjenesteyting rettet mot fartøy, gods- og passasjerhåndtering. Som utdeling regnes enhver overføring av verdier som direkte eller indirekte kommer eieren til gode.

Uttak av overskudd eller annen utdeling av midler fra kommunal havnevirksomhet organisert som aksjeselskap, interkommunalt selskap eller kommunalt foretak kan bare besluttes av virksomhetens eierorgan etter forslag fra styret.

Bestemmelsene i andre til fjerde ledd gjelder ikke ved nedleggelse av hele kommunens havnevirksomhet.

Omorganisering eller overdragelse av havn slik at den ikke lenger er å anse som kommunalt eid havn etter loven her, skal meldes til departementet. Dersom det er nødvendig for å ivareta lovens formål, kan departementet bestemme at tredje og fjerde ledd likevel skal gjelde for havnen.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

Kapittel 4. Gebyr og avgifter

§ 33. Saksbehandlingsgebyr

Departementet eller kommunestyret selv kan gi forskrift om gebyr for henholdsvis statens og kommunens behandling av søknad om tillatelse etter bestemmelser i eller i medhold av denne loven. Gebyret skal ikke overskride selvkost. Det kan ikke ilegges gebyr for behandling av klage over vedtak.

§ 34. Sikkerhetsavgift

Departementet kan i forskrift bestemme at det for fartøy eller grupper av fartøy skal betales avgift til staten for bruk av farvann som er overvåket av en sjøtrafikksentral. Det kan gis bestemmelser om differensiering av slike avgifter. Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

§ 35. Losavgifter

Lospliktige fartøy skal betale losavgifter.

Departementet kan gi forskrift om

a. losberedskapsavgift og losingsavgift for fartøy som bruker los
b. losberedskapsavgift for fartøy som bruker navigatør med farledsbevis eller har tillatelse til autonom kystseilas
c. avgift for behandling av søknad om og utstedelse av farledsbevis og tillatelse til autonom kystseilas
d. differensiering av avgiften
e. avgiftens utforming.

Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

§ 36. Farvannsavgift

Kommunen kan i forskrift bestemme at det skal betales farvannsavgift for fartøy som anløper havn og innretninger for drift av akvakulturanlegg i kommunens sjøområde. I forskriften kan det fastsettes bestemmelser om differensiering av avgiften.

Farvannsavgiften kan bare dekke kommunens kostnader til

a. nødvendig isbryting og fjerning av gjenstander som hindrer sjøtransporten eller er til fare for ferdselen i kommunens sjøområde, jf. § 6
b. utøvelse av offentlig myndighet med hjemmel i denne loven med forskrifter
c. farvannsskilt og navigasjonsinnretninger som kommunen eier.

Departementet kan gi forskrift om kommunens administrasjon av farvannsavgiften. Departementet kan i forskrift også oppstille andre rammer for det nærmere innholdet i forskrifter som gis i medhold av første ledd.

Kommunen kan gi forskrift om at eiere eller operatører av havner eller havneterminaler som er organisert som eget rettssubjekt, skal kreve inn farvannsavgift på vegne av kommunen mot dekning av kostnadene ved innkrevingen.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

Kapittel 5. Tilsyn og meldeplikt

§ 37. Tilsyn

Departementet fastsetter i forskrift hvem som er tilsynsmyndighet etter denne loven. Tilsynsmyndigheten kan føre tilsyn med at bestemmelsene i og i medhold av denne loven blir overholdt. Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om organisering, gjennomføring og avgrensning av tilsynsoppgavene.

Departementet kan føre tilsyn med at kommunens plikter etter § 6, § 32 andre til fjerde ledd og § 36 andre ledd blir overholdt. Tilsynet skal utføres i samsvar med kommuneloven kapittel 30.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

§ 38. Gjennomføring av tilsyn

Tilsynsmyndigheten skal ha uhindret tilgang til havner, fartøy, tiltak og innretninger og til sted der autonom kystseilas styres fra eller overvåkes, så langt det er nødvendig for å gjennomføre tilsynet.

Tilsynsmyndigheten kan pålegge enhver som driver aktivitet omfattet av denne loven, å legge frem opplysninger, dokumenter eller annet materiale av betydning for tilsynet, innenfor rammene av lovbestemt taushetsplikt. Når særlige grunner taler for det, kan også andre pålegges å legge frem slikt materiale.

Departementet kan ved enkeltvedtak eller i forskrift gi nærmere bestemmelser om gjennomføring av tilsynet og plikten til å medvirke til tilsynet. Departementet kan ved enkeltvedtak eller forskrift bestemme at egenrapportering kan tre i stedet for tilsyn.

§ 39. Opplysnings- og meldeplikt

Departementet kan ved enkeltvedtak eller i forskrift gi pålegg om at redere, eiere og operatører av fartøy, kommunen, eiere og operatører av havner og havneanlegg og andre brukere av havner skal gi nødvendige opplysninger til

myndighetene for transportplanlegging.

Departementet kan ved enkeltvedtak eller i forskrift gi pålegg om at redere, eiere og førere av fartøy, eiere og operatører av havner og havneanlegg og avsendere og mottakere av last skal gi melding til myndighetene eller til eiere eller operatører av havner eller havneanlegg om forhold av betydning for effektiv, sikker og miljøvennlig drift av havn og bruk av farvann eller av betydning for oppgaver knyttet til Forsvarets suverenitetshevdelse eller myndighetsutøvelse.

Departementet kan gi forskrift om etablering, drift og bruk av informasjons- eller kommunikasjonssystemer for gjennomføring av opplysnings- og meldeplikt. Forskriften kan blant annet inneholde bestemmelser om godkjenning, digitale format og digital signatur.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

Kapittel 6. Inndrivelse av krav

§ 40. Sikring av krav

Fartøyets eier, reder og agent er solidarisk ansvarlige for betaling av avgifter etter denne loven.

Det kan kreves at fartøyets eier, reder eller agent sørger for at det stilles økonomisk sikkerhet for betaling av slike avgifter før tillatelsen gis eller tjenesten ytes. Krav om sikkerhetsstillelse kan omfatte forsinkelsesrenter.

Fartøy som det ikke er betalt forfalt avgift for etter §§ 34 og 35, kan nektes de tillatelser eller tjenester som avgiften gjelder, med mindre det stilles sikkerhet også for betaling av den forfalte avgiften og eventuelle påløpte forsinkelsesrenter.

§ 41. Inndrivelse av gebyr og avgift

Skyldig gebyr og avgift fastsatt i medhold av §§ 33, 34, 35 og 36 er tvangsgrunnlag for utlegg.

Krav etter §§ 34, 35 og 36 har panterett i skip og last. Sjølovens bestemmelser om sjøpant gjelder tilsvarende.

Ved forsinket betaling av gebyr og avgift i medhold av §§ 33, 34, 35 og 36 svares forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven.

Departementet kan gi forskrift om utferdigelse, kontroll og innkreving av avgifter etter denne loven.

Kapittel 7. Forvaltningstiltak og sanksjoner

§ 42. Pålegg om retting og stansing

Myndigheten etter loven kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller vedtak truffet i medhold av loven. I pålegget skal myndigheten etter loven sette en frist for oppfyllelse og opplyse om at vedtaket kan bli fulgt opp med forelegg som kan få virkning som rettskraftig dom, med tvangsmulkt eller med endring og tilbakekall av tillatelse.

Om nødvendig kan myndigheten etter loven kreve at politiet bistår med å gjennomføre pålegg etter første ledd.

§ 43. Forelegg om plikt til å etterkomme pålegg eller forbud

Myndigheten etter loven kan utferdige forelegg mot den som innen fastsatt frist unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne loven. Forelegget skal gi opplysning om bestemmelsene i andre og tredje ledd og skal om mulig forkynnes for den det er rettet mot.

Den som forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvd. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som rettskraftig dom og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegg kan ikke påklages.

§ 44. Tvangsfullbyrdelse

Lar noen være å rette seg etter et pålegg i en rettskraftig dom eller i et forelegg med samme virkning, kan myndigheten etter loven sørge for at pålegget utføres for vedkommendes regning uten kjennelse etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14. Kostnadene med å utføre pålegget dekkes av den som dommen eller forelegget er rettet mot.

Ved overhengende fare kan pålegg fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14 uten dom eller forelegg.

§ 45. Tvangsmulkt

Ved overtredelse av bestemmelse gitt i eller i medhold av denne loven kan myndigheten etter loven fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkten kan fastsettes når overtredelse av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe når fristen for retting eller stansing som nevnt i § 42 er ute. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner taler for det og løper fra overtredelsen tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at den forfaller ved hver overtredelse.

Tvangsmulkt pålegges den som er ansvarlig for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd som ledd i utførelse av arbeid eller oppdrag for et foretak, skal tvangsmulkten som hovedregel pålegges foretaket. Er tvangsmulkt pålagt et selskap som inngår i et konsern, kan påløpt tvangsmulkt også inndrives hos morselskap.

Er flere ansvarlige etter vedtak om tvangsmulkt, hefter de solidarisk for betaling av tvangsmulkten. Myndigheten etter loven kan i særlige tilfeller frafalle påløpt mulkt.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om tvangsmulkt, blant annet om størrelse, varighet, fastsettelse og frafall.

Forvaltningsloven kapittel X gjelder tilsvarende.

§ 46. Endring og tilbakekall av tillatelse

Myndigheten etter loven kan oppheve eller endre vilkårene i tillatelse som er gitt i eller i medhold av denne loven, eller sette nye vilkår, og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake dersom

a. det viser seg at sikkerheten eller ferdselen blir vesentlig dårligere enn det som var ventet da tillatelsen ble gitt
b. skaden eller ulempen ved tillatelsen kan reduseres uten nevneverdig kostnad for innehaveren av tillatelsen
c. det har funnet sted grove eller gjentatte overtredelser av denne loven eller forskrift eller enkeltvedtak gitt i medhold av loven
d. innehaveren av tillatelsen ikke etterkommer pålegg etter § 42, eller
e. det følger av andre regler om adgang til omgjøring.

Endring og tilbakekall av tillatelse etter første ledd kan gjøres tidsbegrenset. Tidsbegrenset endring og tilbakekall kan gjøres betinget av at bestemte forhold utbedres eller endres.

Ved avgjørelser etter denne paragrafen skal det tas hensyn til det økonomiske tapet og de ulempene som en endring eller et tilbakekall kan påføre innehaveren av tillatelsen, og de fordelene og ulempene som endringen eller tilbakekallet kan medføre ellers.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om endring og

tilbakekall av tillatelser etter denne loven.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

§ 47. Tap av retten til farledsbevis

Innehaveren av farledsbevis eller kadettfarledsbevis kan tape retten til farledsbeviset dersom vedkommende

a. overtrer bestemmelser i lov, forskrift eller enkeltvedtak som gjelder sikkerheten til sjøs
b. bryter vilkår for å ha farledsbeviset eller kadettfarledsbeviset, eller
c. viser seg å være åpenbart uskikket til å ha farledsbeviset eller kadettfarledsbeviset.

Tilsynsmyndigheten kan fatte vedtak om rettighetstap for opptil to år. Rettighetstapet kan gjøres betinget eller innebære begrensninger i farledsbeviset. Rettighetstap ut over to år avgjøres ved dom.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om tap av retten til farledsbevis eller kadettfarledsbevis.

§ 48. Endring og tilbakekall av tillatelse til autonom kystseilas

Myndigheten etter loven kan oppheve eller endre vilkårene i tillatelse til autonom kystseilas eller sette nye vilkår, og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake dersom

a. det viser seg at sikkerheten eller ferdselen blir vesentlig dårligere enn det som var ventet da tillatelsen ble gitt
b. forutsetningene for tillatelsen ikke lenger er til stede, eller
c. det har funnet sted brudd på vilkår for tillatelsen eller overtredelse av bestemmelser i lov, forskrift eller enkeltvedtak som gjelder sikkerheten til sjøs.

Endring og tilbakekall av tillatelse etter første ledd kan gjøres tidsbegrenset. Tidsbegrenset endring og tilbakekall kan gjøres betinget av at bestemte forhold utbedres eller endres.

Ved avgjørelser etter paragrafen her skal det tas hensyn til det økonomiske tapet og de ulempene som en endring eller et tilbakekall kan påføre innehaveren av tillatelsen, og de fordelene og ulempene som endringen eller tilbakekallet kan medføre ellers.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om endring og

tilbakekall av tillatelse til autonom kystseilas.
Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

§ 49. Adgang til å nekte et fartøy losing

Departementet kan fatte enkeltvedtak om ikke å tilvise los eller om å avbryte losing, dersom seilasen

a. medfører et forsettlig brudd på nasjonalt regelverk som skal trygge ferdselen på sjøen, eller
b. utgjør en åpenbar risiko for tap av menneskeliv, skade på miljøet eller tap av verdier.

Departementet skal umiddelbart underrette fartøyet om hvorfor det nektes losing etter første ledd.

Departementet kan gi forskrift om i hvilke tilfeller det kan fattes vedtak etter første ledd, og hvordan slike saker skal behandles.

§ 50. Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer

a. enkeltvedtak eller forskrift gitt i medhold av § 7, § 8 første ledd, § 9 første ledd, § 28 andre ledd, § 38 tredje ledd og § 39 andre ledd
b. pålegg gitt i medhold av § 17 tredje ledd og § 20 første og andre ledd og § 38 andre ledd
c. § 10 første og tredje ledd, § 11, § 13 første ledd første punktum, § 14 første ledd første punktum, § 17 første og andre ledd, §§ 21, 22, 23, 24 og 30 og § 38 første ledd.

I forskrifter som fastsettes i medhold av denne loven, kan departementet bestemme at den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forskriften, kan ilegges overtredelsesgebyr.

Selv om ingen enkeltperson har utvist skyld, kan et foretak ilegges overtredelsesgebyr hvis det har overtrådt handlingsnormene i første eller andre ledd.

Overtredelsesgebyr utmåles i det enkelte tilfellet innenfor en øvre ramme som fastsettes av departementet i forskrift. For øvrig gjelder forvaltningsloven §§ 44 og 46.

§ 51. Straff

Med bot straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer enkeltvedtak eller forskrift gitt i medhold av § 7 og § 8 første ledd. Bøteleggelsen kan skje ved forenklet forelegg etter faste bøtesatser. Kongen kan gi forskrift om bruk av forenklet forelegg, fastsettelse av bøtesatser og subsidiær fengselsstraff. Påtalemyndigheten kan oppheve vedtatte forenklede forelegg til gunst for siktede.

Med bot eller fengsel inntil to år straffes den som overtrer bestemmelser som nevnt i § 50 første ledd på en slik måte at det inntrer eller oppstår fare for betydelig skade på liv eller helse, miljø eller materielle verdier. Overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av forskrift straffes likevel bare når det i forskriften er fastsatt at overtredelse av den aktuelle bestemmelsen er straffbar.

Grovt uaktsom overtredelse av andre ledd straffes med bot eller fengsel inntil ett år.

Endret ved lov 18 des 2020 nr. 159 (ikr. 1 jan 2021).

Kapittel 8. Ikraftsetting og overgangsregler

§ 52. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette bestemmelsene i kraft til forskjellig tid. Bestemmelser som er satt i kraft i henhold til første punktum, gjelder foran bestemmelsene i lov 17. april 2009 nr. 19 om havner og farvann.

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 17. april 2009 nr. 19 om havner og farvann og lov 15. august 2014 nr. 61 om losordningen. Kongen kan oppheve de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.

1 Fra 1 jan 2020 iflg. res. 21 juni 2019 nr. 872.

§ 53. Overgangsbestemmelser

Enkeltvedtak og forskrifter gitt i medhold av lov 17. april 2009 nr. 19 om havner og farvann og lov 15. august 2014 nr. 61 om losordningen gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

Kommunale havner som ved opphevelsen av lov 17. april 2009 nr. 19 om havner og farvann ikke har havnekapital etter lovens § 47, er ikke omfattet av § 32 i loven her før Kongen bestemmer og tidligst fem år etter ikrafttredelsen.

Kongen kan gi overgangsbestemmelser.

§ 54. Endringer i andre lover

Fra den tid som loven settes i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om informasjonstilgang m.m. for Partnerdrapsutvalget

§ 1. Formålet med loven

Formålet med loven er å gi utvalg oppnevnt av Kongen i statsråd 12. oktober 2018, som skal gjennomgå saker med drap der gjerningspersonen er daværende eller tidligere partner, tilgang til opplysninger som er nødvendige for å avdekke om, i hvilken grad og eventuelt på hvilken måte det har forekommet svikt i det offentlige tjenesteapparatets håndtering i forkant av disse sakene.

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 29 nov 2019 nr. 75 (i kraft 15 des 2020, se § 8).

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 29 nov 2019 nr. 75 (i kraft 15 des 2020, se § 8).

§ 4. Taushetsplikt

Bestemmelsene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f om taushetsplikt gjelder for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, med følgende særregler:

1. Taushetsplikten bortfaller etter 100 år.
2. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.
3. Hvis personer omfattet av denne paragrafen mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde.

§ 5. (Opphevet)

Opphevet ved lov 29 nov 2019 nr. 75 (i kraft 15 des 2020, se § 8).

§ 6. Forholdet til arkivregelverket

Arkivmateriale som ikke skal avleveres til Arkivverket skal kasseres når utvalget har avsluttet sitt arbeid.

§ 7. Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som er mottatt i medhold av § 3, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak.

§ 8. Ikrafttredelse mv.

Loven trer i kraft straks. §§ 2, 3 og 5 oppheves når utvalget har levert sin utredning.[1]
1 Utvalgets utredning ble levert 15. desember 2020 iflg. NOU 2020:17.

Lov om opphevelse av omstillingslova

§ 1. Opphevelse

Lov 6. juni 2008 nr. 38 om meldeplikt ved nedlegging av næringsverksemd oppheves.

§ 2. Meldinger under behandling

Meldinger som er mottatt eller er under behandling i fylkeskommunen når loven trer i kraft, avsluttes.

§ 3. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 jan 2020 iflg. res. 13 des 2019 nr. 1751.

Lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:
§ 12-15 andre ledd andre punktum oppheves. Nåværende tredje punktum blir andre punktum.
– – –

V
Ikrafttredelse. Overgangsregler.

1. Endringene i folketrygdloven §§ 6-3, 8-10, 8-47, 8-49, 9-10, 22-17 og 23-4 trer i kraft 1. januar 2020. Oppheving av § 6-3 første ledd bokstavene d og e gis ikke virkning for saker der vedtak fattes før ikrafttredelsen. Opphevingen av § 8-49 gis ikke virkning i saker der en tiltaksdeltaker før 1. januar 2020 har valgt å motta tiltakspenger i stedet for dagpenger.
2. Endringene i folketrygdloven §§ 11-20 og 11-21 trer i kraft 1. februar 2020, og gis virkning kun for saker med virkningstidspunkt fra og med samme tidspunkt.
3. Endringene i folketrygdloven §§ 11 A-4 og 15-11 trer i kraft 1. mars 2020.
4. Endringene i arbeidsmarkedsloven og trygderettsloven trer i kraft 1. januar 2020.
5. De øvrige endringene trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
6. Endringene i følgende bestemmelser i folketrygdloven gis virkning for krav om ytelser som settes frem etter at endringene har trådt i kraft: §§ 1-7, 3-2, 3-3, 3-5, 3-8, 3-9, 11-2, 12-2, 12-3, 12-12, 12-13, 12-15, 12-17, 15-2, 16-2, 17-3, 17-4, 17-7, 18-2, 18-3, 18-5, 19-2, 19-3,

19-8, 20-10 og 22-8. Endringene i lov om supplerande stønad gis virkning for krav om ytelser som settes frem etter lovens ikrafttredelse. Endringene i folketrygdloven kapitlene 3, 19 og 20 gis ikke virkning for beregning av alderspensjon for personer som er født i 1959 eller tidligere og som ved lovens ikrafttredelse har vært medlemmer i folketrygden i minst 20 år etter fylte 16 år.

7. Personer som ved lovens ikrafttredelse er tilstått uføretrygd etter de særlige bestemmelsene for flyktninger i folketrygdloven, som er født i 1959 eller tidligere og som har vært medlemmer i folketrygden i minst 20 år etter fylte 16 år, skal ved fylte 67 år få alderspensjon etter de særlige bestemmelsene for flyktninger i folketrygdloven. Det samme gjelder personer som ved lovens ikrafttredelse er tilstått pensjon som gjenlevende ektefelle etter de særlige bestemmelsene for flyktninger i folketrygdloven.
8. Departementet kan gi forskrifter om overgangsregler.

Endret ved lov 18 des 2020 nr. 138.
1 Endringsloven del I, endringene i folketrygdlovens innholdsfortegnelse kapittel 1 og 11 og § 1-7, § 3-2, § 3-3, § 3-5, § 3-8, § 3-9, § 8-44, § 11-2, § 12-2, § 12-3, § 12-7, § 12-12, § 12-13, § 15-2, § 16-2, § 17-3, § 17-4, § 17-7, § 18-2, § 18-3, § 18-5, § 19-2, § 19-3, § 19-8, § 20-10 og § 22-8,
del IV, endringene i lov 29. april 2005 nr. 21 om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg og
del V nr. 6 til 8, trer i kraft 1. januar 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2860),
del I, endringen i folketrygdloven § 12-17 første ledd bokstav a trer i kraft 3. september 2021 iflg. res. 3 sep 2021 nr. 2663.

Lov om informasjonstilgang mv. for utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepenger, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land

§ 1. Formålet med loven

Loven skal sikre at utvalget for ekstern gransking av saken knyttet til feilaktig praktisering av adgangen til å motta sykepenger, arbeidsavklaringspenger og pleiepenger ved opphold i et annet EØS-land, oppnevnt av Kongen i statsråd 8.

november 2019, får tilgang til nødvendige opplysninger for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet.

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 des 2019 nr. 85 (i kraft 4 aug 2020, se § 7).

§ 3. Taushetsplikt

Medlemmene i utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 f, likevel slik at taushetsplikten først bortfaller etter 100 år. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde.

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 des 2019 nr. 85 (i kraft 4 aug 2020, se § 7).

§ 5. Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som utvalget har mottatt i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak.

§ 6. Kassering av dokumenter

Materiale som ikke skal avleveres til Arkivverket, skal kasseres når utvalget har avsluttet sitt arbeid.

§ 7. Ikrafttredelse og opphør

Loven trer i kraft straks. §§ 2 og 4 gjelder fram til utvalget har levert sin utredning.[1]

1 Utvalget leverte utredningen 4. august 2020 iflg. NOU 2020:9.

Lov om endringer i spesialisthelsetjenesteloven og pasient- og brukerrettighetsloven (lovfesting av systemet for nye metoder m.m.)

I

I lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. gjøres følgende endringer: – – –
§ 5-5 nytt tredje ledd skal lyde:
Pasienter kan ikke betale for en høyere standard på helsehjelpen enn det som tilbys etter § 2-1 a. Den offentlige spesialisthelsetjenesten skal ikke bistå med administrering eller oppfølging av legemidler som er kjøpt av pasienten, og som er besluttet ikke tatt i bruk i den offentlige spesialisthelsetjenesten.
Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

II

I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer: – – –

III

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De ulike bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
1 Fra 1 jan 2020 iflg. res. 20 des 2019 nr. 1933 med unntak av romertall I § 5-5 nytt tredje ledd.

Lov om behandling av opplysninger i kredittopplysningsvirksomhet (kredittopplysningsloven)

Kapittel 1. Virkeområde

§ 1. Saklig virkeområde

Loven gjelder for utlevering og annen behandling av opplysninger som ledd i kredittopplysningsvirksomhet dersom annet ikke er bestemt i eller i medhold av lov.

Følgende regnes ikke som kredittopplysningsvirksomhet:

a. meldinger fra offentlige registre om rettigheter og heftelser i fast eiendom eller løsøre,
b. meldinger til den opplysningene gjelder,
c. Brønnøysundregistrenes behandling av lovpålagte registre,
d. meldinger fra Løsøreregisteret om registrerte utleggstrekk og forretninger om «intet til utlegg».

§ 2. Geografisk virkeområde

Loven gjelder for behandling av kredittopplysninger som utføres i forbindelse med aktivitetene ved virksomheten til en behandlingsansvarlig i Norge, uavhengig av om behandlingen finner sted i Norge eller ikke.

Kongen kan i forskrift bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen.

§ 3. Definisjoner

I denne loven menes med

a. personopplysning: enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person; en identifiserbar fysisk person er en person som direkte eller indirekte kan identifiseres, særlig ved hjelp av en identifikator, f.eks. et navn, et identifikasjonsnummer, lokaliseringsopplysninger, en nettidentifikator eller ett eller flere elementer som er spesifikke for nevnte fysiske persons fysiske,

fysiologiske, genetiske, psykiske, økonomiske, kulturelle eller sosiale identitet,

b. kredittopplysning: opplysning som belyser kredittevnen til en fysisk eller juridisk person,
c. gjeldsopplysning: opplysninger som nevnt i gjeldsinformasjonsloven § 2 bokstav d,
d. kredittopplysningsvirksomhet: virksomhet som består i ervervsmessig eller stadig utlevering av kredittopplysninger i den hensikt å belyse kredittevne,
e. kredittopplysningsregister: enhver strukturert samling av opplysninger som er tilgjengelig etter særlige kriterier, enten samlingen er plassert sentralt, er desentralisert eller spredt på et funksjonelt eller geografisk grunnlag, og som brukes i kredittopplysningsvirksomhet,
f. behandling: enhver operasjon eller rekke av operasjoner som gjøres med opplysninger om fysiske eller juridiske personer, enten automatisert eller ikke, f.eks. innsamling, registrering, organisering, strukturering, lagring, tilpasning eller endring, gjenfinning, konsultering, bruk, utlevering ved overføring, spredning eller alle andre former for tilgjengeliggjøring, sammenstilling eller samkjøring, begrensning, sletting eller tilintetgjøring,
g. kredittrating og kredittscore: matematisk beregnet poengsum eller kode som beskriver risikoprofil og som brukes til å bedømme kredittevne,
h. inkassoforetak: foretak som driver inkassovirksomhet i henhold til inkassoloven.

§ 4. Forholdet til personopplysningsloven og personvernforordningen

Personopplysningsloven og personvernforordningen gjelder for behandling av personopplysninger i kredittopplysningsvirksomhet dersom annet ikke følger av denne loven.

Kapittel 2. Behandling av opplysninger i kredittopplysningsvirksomhet

§ 5. Behandlingsansvarliges og databehandlers ansvar

Personvernforordningen artikkel 24, 26 og 28 til 34 om behandlingsansvarliges og databehandleres ansvar gjelder tilsvarende for behandling av opplysninger om juridiske personer i kredittopplysningsvirksomhet.

§ 6. Opplysninger som kan behandles i kredittopplysningsvirksomhet

I kredittopplysningsvirksomhet kan det behandles grunndata, kredittopplysninger og gjeldsopplysninger fra gjeldsinformasjonsforetak.

§ 7. Særlige kategorier av personopplysninger

Personopplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion, filosofisk overbevisning eller fagforeningsmedlemskap, samt behandling av genetiske opplysninger og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person, helseopplysninger eller opplysninger om en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering, jf. personvernforordningen artikkel 9 nr. 1, kan ikke brukes i kredittopplysningsvirksomhet.

§ 8. Opplysninger om straffedommer og lovovertredelser

Opplysninger om fysiske eller juridiske personers straffedommer og lovovertredelser eller tilknyttede sikkerhetstiltak kan ikke brukes i kredittopplysningsvirksomhet.

Første ledd gjelder likevel ikke opplysninger om overtredelser av straffeloven §§ 392 til 394.

§ 9. Kilder

Kredittopplysninger kan innhentes fra følgende kilder:

1. offentlig tilgjengelige kilder,
2. inkassoforetak,
3. Statens kartverk og virksomheter som videreformidler eiendomsopplysninger fra Statens kartverk i henhold til forskrift om utlevering, viderebruk og annen behandling av opplysninger fra grunnboken og matrikkelen,
4. Folkeregisteret,
5. Skattedirektoratet,
6. gjeldsinformasjonsforetak,
7. den registrerte selv,
8. register over kredittsperrer, jf. § 16.

Opplysninger om konkurs, akkord og gjeldsforhandlinger kan bare hentes

fra Brønnøysundregistrene og Norsk lysingsblad.

§ 10. Inkassoopplysninger

Inkassoopplysninger om krav mot fysiske personer kan ikke brukes i kredittopplysningsvirksomhet før en måned etter at inkassoforetaket har sendt stevning eller begjæring om rettslige skritt i saken. Ved eventuelt brudd på en nedbetalingsavtale som er inngått med et inkassoforetak, gjelder ikke denne begrensningen. Dersom betalingsavtalen gjenopptas, skal bruddet ikke registreres som en betalingsanmerkning.

Registrerte inkassoopplysninger om juridiske personer kan ikke brukes i kredittopplysningsvirksomhet før en måned etter at inkassoforetaket har sendt krav om inndrivelse av gjelden.

Dersom flere inkassoopplysninger knytter seg til samme krav, skal opplysningene registreres som én anmerkning.

§ 11. Omtvistet fordring

Inkassoopplysninger som stammer fra en omtvistet fordring, skal ikke brukes i kredittopplysningsvirksomhet. Fordringen skal anses som omtvistet dersom skyldneren har innsigelser mot denne, med mindre innsigelsene er åpenbart grunnløse.

En fordring er ikke lenger å regne som omtvistet når det foreligger tvangsgrunnlag, jf. tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1. En rettskraftig avgjørelse som er foranlediget av en omtvistet fordring, skal ikke brukes i kredittopplysningsvirksomhet dersom den registrerte gjør opp for seg innenfor domstolens fastsatte frist.

§ 12. Kredittrating eller kredittscore av juridiske personer

Som grunnlag for kredittrating eller kredittscore av juridiske personer er det bare tillatt å gjøre bruk av opplysninger om den juridiske personen.

Opplysninger om personer i ledende stillinger hos den juridiske personen kan likevel brukes som grunnlag for utarbeidelse av kredittrating eller kredittscore frem til første regnskap er tilgjengelig.

§ 13. Opplysninger om tidligere forespørsler

Opplysninger om tidligere forespørsler om kredittopplysninger kan ikke brukes

i kredittopplysningsvirksomhet.

Kapittel 3. Utlevering av kredittopplysninger

§ 14. Utlevering av kredittopplysninger

Kredittopplysninger kan bare utleveres til mottakere som har saklig behov for opplysningene i forbindelse med vurdering av kredittevne.

Kredittopplysninger kan bare utleveres på grunnlag av søkekriterier som gir unike treff i kredittopplysningsregisteret.

Kredittopplysninger skal utleveres skriftlig. Tilgang til direkte søk i kredittopplysninger skal ikke gis til privatpersoner.

Kredittopplysninger kan utleveres i form av kredittrating eller kredittscore for juridiske personer eller kredittscore for fysiske personer.

Avtaler som går ut på at mottakeren skal få utlevert fremtidige kredittopplysninger (kredittovervåking), kan bare omfatte opplysninger om juridiske personer.

Første ledd er ikke til hinder for at kredittopplysninger utleveres

a. for bruk til journalistiske formål. Kredittopplysninger om fysiske personer kan bare utleveres til journalistiske formål i samsvar med personopplysningsloven § 3 dersom mottaker kunne innhentet de samme opplysningene fra en offentlig tilgjengelig kilde,
b. til Statistisk sentralbyrå, Norges Bank og Finanstilsynet for analyse-, overvåkings- og statistikkformål. Slik utlevering skal skje vederlagsfritt for mottaker.

§ 15. Utlevering av gjeldsopplysninger

Gjeldsopplysninger om fysiske personer kan bare utleveres i samsvar med gjeldsinformasjonsloven § 13.

§ 16. Adgang til å motsette seg utlevering av opplysninger (kredittsperre)

Den registrerte har rett til å motsette seg at opplysninger utleveres i kredittopplysningsvirksomhet (kredittsperre). Dersom den registrerte har registrert kredittsperre, er det kun informasjon om kredittsperren som kan utleveres.

Kredittopplysninger kan likevel utleveres til bank, kreditt- eller

finansieringsforetak som ledd i gjennomføring av deres lovpålagte risikovurderinger og til inkassoforetak.

Den som ønsker å registrere eller oppheve en kredittsperre, skal legitimere seg ved bruk av elektronisk ID.

Kapittel 4. Innsyn og informasjon til den registrerte

§ 17. Innsynsrett og informasjon til den registrerte

Fysiske personer har rett til å få en forklaring på eventuell kredittscore. Forklaringen skal tilfredsstille kravene i personvernforordningen artikkel 15 nr. 1 bokstav h.

Juridiske personer har rett til innsyn tilsvarende retten etter personvernforordningen artikkel 15.

Både fysiske og juridiske personer kan kreve å få opplyst hvilke opplysninger som er utlevert om dem de siste seks måneder, hvem opplysningene ble utlevert til, og hvilke kilder opplysningene er hentet fra.

Innsyn skal være gratis for den registrerte. Unntakene i personvernforordningen artikkel 12 nr. 5 gjelder tilsvarende.

§ 18. Gjenpartsplikt

Ved utlevering av kredittopplysninger om fysiske personer skal gjenpart, kopi eller annen melding om innholdet i kredittopplysningene samtidig sendes vederlagsfritt til den registrerte.

Gjenpartsbrevet skal i tillegg inneholde informasjon om:

1. identiteten og kontaktopplysningene til den behandlingsansvarlige for utleveringen og eventuelt den behandlingsansvarliges representant,
2. kontaktopplysninger til personvernombudet, dersom dette er relevant,
3. kilden som de utleverte opplysningene er hentet fra,
4. hvem som har etterspurt kredittopplysninger,
5. personopplysningene som ligger til grunn for en eventuell kredittscore,
6. forklaring på den underliggende logikken i beregningen av en eventuell kredittscore,
7. dato for når kredittvurderingen ble foretatt.

Plikten til å sende gjenpart gjelder ikke når kredittopplysninger utleveres til et inkassoforetak som tidligere har fått utlevert disse opplysningene i forbindelse med inndrivingen av den samme fordringen.

Plikten til å sende gjenpart gjelder ikke når kredittopplysninger utleveres til bank, kreditt- og finansieringsforetak til bruk i risiko- og soliditetsvurderinger.

§ 19. Forhåndsvarsel til fysiske personer

Når kredittopplysninger om en fysisk person registreres i et kredittopplysningsregister, skal den behandlingsansvarlige straks sende kopi av opplysningene til den registrerte. Forhåndsvarselet skal, i tillegg til den registrerte kredittopplysningen, inneholde den informasjonen som fremgår i personvernforordningen artikkel 14.

Plikten til forhåndsvarsling gjelder ikke ved registrering av opplysninger om skattefastsetting fra Skattedirektoratet, ved registrering av næringsinteresser fra Brønnøysundregistrene eller ved oppdatering av grunndata.

Plikten til forhåndsvarsling gjelder heller ikke ved innhenting av opplysninger om utlegg og innhenting av opplysninger om utleggsforretning og andre tvangsforretninger når varsel om slik innhenting er gitt i forbindelse med utsendelse av namsboken.

§ 20. Retting av uriktige opplysninger

Registrerte fysiske personer skal i forhåndsvarselet etter § 19 oppfordres til å be om retting av eventuelle uriktige opplysninger innen 14 dager fra mottak av forhåndsvarselet. De nyregistrerte opplysningene kan ikke brukes i kredittopplysningsvirksomhet før fristen er utløpt. Opplysninger om at gjeldsordning eller konkurs er åpnet, kan likevel brukes samtidig med at varsel sendes.

Den behandlingsansvarlige er ansvarlig for og skal kunne påvise at opplysninger om både fysiske og juridiske personer som behandles som ledd i kredittopplysningsvirksomhet, er korrekte og om nødvendig oppdaterte.

Kapittel 5. Tidsrommet opplysningene kan behandles

§ 21. Brukstid

En opplysning skal ikke behandles i kredittopplysningsvirksomhet lenger enn fire år regnet fra den dato opplysningen første gang ble lovlig registrert med

mindre annet følger av dette kapitlet.

Opplysninger som på et tidligere tidspunkt rettes eller slettes hos kilden for opplysningene, skal rettes eller slettes i kredittopplysningsvirksomheten så snart den behandlingsansvarlige får kjennskap til endringen hos kilden.

§ 22. Fordring med lengre brukstid

Opplysninger om tvangsforretning i fast eiendom eller løsøre kan behandles i kredittopplysningsvirksomhet så lenge de er registrert i det relevante offentlige registeret.

En fordring som ikke kan tvangsinndrives, kan behandles i kredittopplysningsvirksomhet i ytterligere fire år, dersom det tas nye rettslige skritt.

§ 23. Gjeldsordning

Opplysning om åpning av gjeldsforhandling etter gjeldsordningsloven kan ikke behandles i kredittopplysningsvirksomhet dersom

a. saken om gjeldsordning er hevet,
b. gjeldsordning er fastsatt,
c. gjeldsforhandlingsperioden er avsluttet uten at det er mottatt melding om at gjeldsordning er fastsatt.

Opplysning om åpning av gjeldsforhandling kan ikke behandles i kredittopplysningsvirksomhet lenger enn ett år fra åpningtidspunktet.

Opplysning om registrert gjeldsordning i henhold til gjeldsordningsloven § 7-1 kan behandles i kredittopplysningsvirksomhet så lenge ordningen varer.

§ 24. Fordring som er oppgjort

Når en fordring er gjort opp, skal registreringen av fordringen ikke lenger brukes i kredittopplysningsvirksomhet.

§ 25. Historisk arkiv

Opplysninger som ikke lenger kan behandles i kredittopplysningsvirksomhet, jf. §§ 21 til 24, skal slettes eller overføres til historisk arkiv.

Opplysningene i historisk arkiv skal slettes eller anonymiseres når det ikke

lenger er nødvendig for formålet med behandlingen at opplysningene lagres i identifiserbar form, og senest når det er gått ti år fra det tidspunktet opplysningen første gang ble registrert i kredittopplysningsvirksomheten.

§ 26. Opphør av virksomhet

Dersom virksomheten opphører, skal opplysningene slettes.

Kapittel 6. Avsluttende bestemmelser

§ 27. Overtredelsesgebyr, tvangsmulkt og erstatning

Ved overtredelse av bestemmelsene i denne loven, gjelder personvernforordningen artikkel 82 og 83 nr. 5 og personopplysningsloven §§ 26 til 30 tilsvarende.

§ 28. Tilsyn og klage

Personvernforordningen artikkel 55 til 58 og personopplysningsloven §§ 20 til 25 gjelder tilsvarende for tilsyn og klage etter denne loven.

§ 29. Forskrifter

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om kredittopplysningsvirksomhet og behandling av opplysninger i slik virksomhet, herunder hvilke opplysninger som kan behandles etter § 6, og hvilke kilder opplysningene kan innhentes fra i henhold til § 9.

Kongen kan gi forskrift om dekning av Datatilsynets kostnader ved kontroll med etterlevelse av denne loven.

Kapittel 7. Ikrafttredelse. Endringer i andre lover

§ 30. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer[1].

1 Fra 1 juli 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 872.

§ 31. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om Statens obligasjonsfond

§ 1.

Midlene i Statens obligasjonsfond eies av staten. Statens obligasjonsfond skal bidra til økt likviditet og kapital til kredittobligasjonsmarkedet gjennom plasseringer i rentebærende instrumenter til utstedere hjemmehørende i Norge.

§ 2.

Statens obligasjonsfond kan ikke selv ha rettigheter eller plikter overfor private eller offentlige myndigheter, og kan ikke saksøke eller saksøkes.

§ 3.

Statens obligasjonsfond forvaltes av departementet.

Statens obligasjonsfonds kapital fastsettes etter vedtak i Stortinget.

Statens obligasjonsfond plasseres som et kapitalinnskudd i Folketrygdfondet. Motverdien forvaltes etter nærmere bestemmelser fastsatt av departementet, jf. § 4.

§ 4.

Departementet kan gi utfyllende bestemmelser til gjennomføring av loven.

§ 5.

Loven trer i kraft straks. Departementet kan gi overgangsbestemmelser.

Lov om statlig garantiordning for lån til små og mellomstore bedrifter

§ 1. Formål

Loven skal styrke små og mellomstore bedrifters tilgang til likviditet, ved at staten gjennom en midlertidig garantiordning tilbyr risikoavlastning til finansforetak. Ordningen skal sikre delvis statsgaranterte lån til bedrifter som står overfor en akutt likviditetsmangel som følge av utbruddet av Covid-19.

§ 2. Virkeområde

Garantiordningen gjelder nye lån som er innvilget fra lovens ikrafttredelse og frem til 1. juni 2020 av finansforetak med tillatelse til å drive finansieringsvirksomhet i Norge.

Departementet kan i forskrift utvide perioden nevnt i første ledd.

§ 3. Bedrifter som kan motta garanterte lån

Garantiordningen gjelder lån til små og mellomstore bedrifter med virksomhet i Norge som på grunn av Covid-19-utbruddet står overfor en akutt likviditetsmangel.

Ordningen gjelder bare lån til bedrifter som forventes å være lønnsomme under normale markedsforhold. Ordningen gjelder uansett ikke lån til bedrifter som var i økonomiske vanskeligheter per 31. desember 2019.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om vilkårene i paragrafen her, herunder hvilke bedrifter som omfattes av garantiordningen, når en bedrift anses for å ha akutt likviditetsmangel og om lønnsomhet.

§ 4. Garanti

Garantiordningen dekker 90 prosent av finansforetakets tap pro rata på hvert lån som oppfyller vilkårene i § 5, og som er gitt til bedrifter som nevnt i § 3. Etter hvert som lånet nedbetales, reduseres det garanterte beløpet forholdsmessig. Samlet garantiansvar overfor det enkelte finansforetak er begrenset til finansforetakets andel av garantiordningens samlede ramme, jf. annet og tredje ledd.

Departementet fastsetter garantiordningens samlede ramme i forskrift etter vedtak i Stortinget.

Departementet gir regler i forskrift om det enkelte finansforetaks andel av garantiordningens samlede ramme, herunder om omfordeling av ubenyttede andeler av rammen. Departementet skal ved fastsettelsen ta utgangspunkt i finansforetakenes markedsandeler i markedet for lån til små og mellomstore bedrifter, der lån til bedrifter innen næringseiendom holdes utenfor.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om statens garantiansvar.

§ 5. Lån som kvalifiserer for garanti

For at et lån skal være omfattet av garantien etter § 4, må det:

a. ikke utgjøre mer enn to ganger bedriftens lønnskostnader i 2019, inkludert sosiale avgifter og kostnader til innleid personell, eller 25 prosent av bedriftens omsetning i 2019. Hvis bedriften er etablert 1. januar 2019 eller senere og lønnskostnader skal benyttes som beregningsgrunnlag, skal lånet ikke utgjøre mer enn bedriftens anslåtte lønnskostnader for de to første driftsårene,
b. ikke utgjøre mer enn 50 millioner kroner,
c. så langt som mulig ha samme betingelser som et tilsvarende lån til en tilsvarende låntaker ville hatt i en normal markedssituasjon, og
d. ikke ha en løpetid på mer enn 3 år.

I særlig begrunnede tilfeller, og basert på en plan som tallfester bedriftens likviditetsbehov, kan lånet være større enn etter første ledd bokstav a, dersom det er nødvendig for å dekke bedriftens likviditetsbehov de neste 18 måneder. Dersom låntaker har flere lån fra samme finansforetak under garantiordningen, gjelder hver av bestemmelsene i første ledd bokstav a og b og dette ledd for summen av lånene.

Finansforetaket skal i rapporteringen etter § 7 dokumentere at den økonomiske fordelen av garantien i størst mulig grad er overført til låntaker i form av redusert lånerente i samsvar med første ledd bokstav c, og eventuelt også i form av redusert garantivederlag, økt låneramme eller lignende.

Første ledd bokstav d er ikke til hinder for at lån gis med kortere løpetid og forlenges innenfor rammen av 3 år.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om lån som kvalifiserer for garanti etter paragrafen her, herunder stille ytterligere vilkår for at lån skal være omfattet av garantien og gi regler om sikkerhetstillelse og om hva lånet kan anvendes til.

§ 6. Vederlag og vilkår for garantien mv.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om vederlag og vilkår som gjelder for garantien.

§ 7. Administrasjon og rapportering

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om administrasjon, innmelding av innvilgede lån, løpende rapportering og dokumentasjon.

§ 8. Utbetaling av garanti

Garantibeløp utbetales etter søknad fra finansforetaket. Finansforetaket skal i søknaden dokumentere at vilkårene for garanti er oppfylt og at låntaker har misligholdt låneavtalen.

Dersom departementet har gitt et annet organ i oppdrag å behandle søknader om utbetaling av garantibeløp, kan avslag på søknad om utbetaling av garantiansvaret påklages til departementet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utbetaling av garantibeløpet, herunder regler om når mislighold skal anses å ha inntruffet, frister, saksbehandling og dokumentasjon av krav, samt forenklede prosedyrer for utbetaling av garantibeløp i den grad det er forsvarlig.

§ 9. Avvikling av ordningen

Garantiordningen etter denne loven skal avvikles så snart garantiansvaret under loven er bortfalt.

§ 10. Forskrifter

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av loven her, herunder regler om rammer for garantien, lån som skal være omfattet av garantiordningen og lån til andre enn bedrifter som nevnt i § 3. Regler som nevnt i første punktum kan fravike bestemmelser i loven her dersom det er nødvendig for å oppfylle formålet med garantiordningen.

§ 11. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Departementet kan gi nærmere overgangsregler.
1 Fra 27 mars 2020 iflg. vedtak 27 mars 2020 nr. 476.

Lov om vern av forretningshemmeligheter (forretningshemmelighetsloven)

§ 1. Formål og virkeområde

Lovens formål er å sikre innehavere av forretningshemmeligheter vern mot urettmessig tilegnelse, bruk og formidling av hemmeligheten.

Loven gjelder også for Svalbard og Jan Mayen.

§ 2. Definisjoner

Med forretningshemmeligheter menes opplysninger som

a. er hemmelige i den forstand at opplysningene ikke som helhet, eller slik de er satt sammen eller ordnet, er allment kjent eller lett tilgjengelig
b. har kommersiell verdi fordi de er hemmelige
c. innehaveren har truffet rimelige tiltak for å holde hemmelige

Alminnelige erfaringer og ferdigheter som en arbeidstaker har tilegnet seg under et ansettelsesforhold, utgjør ikke en forretningshemmelighet.

Med innehaver av en forretningshemmelighet menes en fysisk eller juridisk person som rettmessig råder over en forretningshemmelighet.

§ 3. Inngrep i en forretningshemmelighet

Ingen må gjøre inngrep i en forretningshemmelighet ved å oppnå kunnskap om eller rådighet over en forretningshemmelighet ved

a. urettmessig å skaffe seg adgang til, ta med seg, eller kopiere dokumenter eller gjenstander

b. annen adferd i strid med god forretningsskikk

Ingen må gjøre inngrep i en forretningshemmelighet ved urettmessig å bruke eller formidle en forretningshemmelighet som vedkommende har fått kunnskap om eller rådighet over

a. i strid med første ledd
b. i anledning av et tjeneste-, tillitsverv- eller forretningsforhold
c. i medhold av bestemmelser i lov eller forskrift

Ingen må gjøre inngrep i en forretningshemmelighet ved urettmessig å oppnå kunnskap om eller rådighet over, bruke eller formidle en forretningshemmelighet som vedkommende på tidspunktet for tilegnelsen, bruken eller formidlingen visste eller burde ha visst var tilegnet fra noen som handlet i strid med annet ledd.

§ 4. Varer som utgjør inngrep

Ingen må tilvirke, markedsføre eller bringe i omsetning varer som vedkommende visste eller burde ha visst utgjør inngrep i en forretningshemmelighet. Det samme gjelder innførsel, utførsel eller lagring av varer som utgjør inngrep i en forretningshemmelighet, med sikte på å bringe varene i omsetning.

Varer utgjør inngrep i en forretningshemmelighet når de har en utforming, egenskap eller funksjon eller produseres eller markedsføres på en måte som i vesentlig grad drar fordel av en forretningshemmelighet som er urettmessig tilegnet, brukt eller formidlet.

§ 5. Forbud mot inngrep

Den som har gjort inngrep i en forretningshemmelighet, jf. §§ 3 eller 4, eller medvirket til det, kan ved dom forbys å gjenta handlingen.

Den som har gjort vesentlige forberedelsestiltak med sikte på å utføre en handling som vil utgjøre inngrep, eller på annen måte har opptrådt slik at det er særlig grunn til å frykte at vedkommende vil gjøre inngrep, kan ved dom forbys å gjennomføre handlingen.

Forbud etter første og annet ledd kan gjøres tidsbegrenset.

Forbud kan idømmes hvis innehaveren har tatt rettslige skritt mot inngriperen senest tre år etter at vedkommende fikk eller burde ha skaffet seg nødvendig kunnskap om inngrepet og inngriperen. Reglene om fristavbrudd i

foreldelsesloven §§ 15, 15 a, 18 og 19 og om virkning av fristavbrudd i §§ 21 til 23 gjelder tilsvarende.

§ 6. Korrigerende og forebyggende tiltak

For å avbøte virkningene av et inngrep eller for å hindre nye inngrep i en forretningshemmelighet kan retten så langt det finnes rimelig gi pålegg om korrigerende og forebyggende tiltak. Slikt pålegg kan gå ut på at dokumenter eller gjenstander som inneholder forretningshemmeligheten, skal ødelegges eller utleveres til innehaveren av forretningshemmeligheten.

For varer som utgjør inngrep i en forretningshemmelighet, kan slikt pålegg gå ut på at varene skal:

a. tilbakekalles fra handelen
b. endres slik at deres inngripende egenskaper fjernes
c. definitivt fjernes fra handelen
d. ødelegges
e. utleveres til innehaveren av forretningshemmeligheten

Avgjørelsen av om tiltak skal pålegges og valget mellom mulige tiltak skal være forholdsmessig. Det skal blant annet tas hensyn til inngrepets alvorlighet, virkningene av tiltakene og tredjepersoners interesser.

Pålegg om tiltak skal ikke være betinget av at innehaveren av forretningshemmeligheten yter kompensasjon til den tiltaket retter seg mot, og påvirker ikke innehaverens rett til vederlag eller erstatning etter § 8. Tiltak skal gjennomføres for inngriperens regning hvis ikke særlige grunner taler mot det.

Pålegg om tiltak kan idømmes hvis innehaveren har tatt rettslige skritt mot inngriperen senest tre år etter at vedkommende fikk eller burde ha skaffet seg nødvendig kunnskap om inngrepet og inngriperen. Reglene om fristavbrudd i foreldelsesloven §§ 15, 15 a, 18 og 19 og om virkning av fristavbrudd i §§ 21 til 23 gjelder tilsvarende.

§ 7. Fortsatt bruk mot rimelig vederlag

I stedet for forbud etter § 5 og pålegg etter § 6 kan retten gi inngriperen tillatelse til fortsatt bruk av forretningshemmeligheten mot rimelig vederlag til innehaveren av forretningshemmeligheten og på passende vilkår for øvrig. Tillatelse kan bare gis hvis

a. inngriperen har vært i aktsom god tro ved tilegnelsen av

forretningshemmeligheten
b. forbud etter § 5 eller pålegg etter § 6 vil påføre inngriperen uforholdsmessig skade
c. vederlag til innehaveren fremstår som en rimelig løsning

Vederlaget etter første ledd skal ikke overstige lisensavgiften innehaveren med rimelighet kunne krevd i perioden hvor bruken kan forbys. Vederlag etter § 8 fastsettes på samme måte for perioden frem til domsavsigelsen.

§ 8. Vederlag og erstatning

For forsettlig eller uaktsomt inngrep, jf. §§ 3 eller 4, skal inngriperen betale innehaveren av forretningshemmeligheten vederlag eller erstatning som fastsettes etter det av følgende grunnlag som er mest gunstig for innehaveren:

a. vederlag som tilsvarer en rimelig lisensavgift for bruken, samt erstatning for skade som følge av inngrepet som ikke ville oppstått ved lisensiering
b. erstatning for skade som følge av inngrepet
c. vederlag svarende til vinningen som er oppnådd ved inngrepet

Første ledd gjelder tilsvarende ved medvirkning til inngrep.

§ 9. Straff

Den som gjør inngrep i en forretningshemmelighet, jf. §§ 3 og 4, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

Var inngriperen i aktsom god tro ved tilegnelsen av forretningshemmeligheten, jf. § 7 første ledd bokstav a, kommer straff bare til anvendelse for grove inngrep, jf. § 10.

Straff kommer ikke til anvendelse ved inngrep som nevnt i § 3 annet ledd når kunnskap om eller rådighet over forretningshemmeligheten er oppnådd i et tjeneste- eller tillitsvervforhold eller gjennom urettmessig handling i et slikt forhold, og mer enn to år er gått siden forholdet opphørte.

§ 10. Straff for grovt inngrep

Den som gjør grovt inngrep i en forretningshemmelighet, jf. §§ 3 eller 4, straffes med bøter eller fengsel inntil tre år.

Ved vurderingen av om grovt inngrep foreligger, skal det særlig legges vekt på skaden som er påført innehaveren av forretningshemmeligheten og andre, herunder skade på innehaverens kommersielle omdømme, vinningen som inngriperen har oppnådd, og arten og omfanget for øvrig av inngrepet.

§ 11. Publisering av informasjon om dommer

Retten kan i dom i sak om inngrep i forretningshemmeligheter bestemme at informasjon om dommen skal formidles på passende måte for inngriperens regning for å avbøte følgene av inngrepet og for å forebygge nye inngrep. Dette gjelder tilsvarende ved medvirkning til inngrep og i tilfeller som nevnt i § 5 annet ledd.

§ 12. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.

Loven §§ 5 til 11 gjelder for inngrep som finner sted etter at loven har trådt i kraft.

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Loven gjelder fra 1 jan 2021 iflg. res. 11 des 2020 nr. 2721.

§ 13. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om endringer i vegtrafikkloven (opplæring)

I

I lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk gjøres følgende endringer:

§ 26 skal lyde:

§ 26. Øvingskjøring.

Øvingskjøring må ikke være til fare eller unødig ulempe. Politiet kan av hensyn til trafikkforholdene forby eller begrense øvingskjøring på bestemte steder og til bestemte tider.

Øvingskjøring med motorvogn må ikke finne sted tidligere enn to år før det tidspunkt da eleven etter sin alder kan få førerett for vedkommende

motorvogngruppe. Er øvingskjøringen ledd i føreropplæring mot vederlag, kan den bare finne sted når det brukes godkjent lærevogn og eleven ledsages i vognen av godkjent lærer tilknyttet lovlig opplæringsinstitusjon. I andre tilfeller må eleven ledsages i motorvognen av person som har fylt 25 år og har gyldig førerett for vedkommende motorvogngruppe og har hatt slik førerett uavbrutt i minst de siste fem år.

Obligatorisk sikkerhetskurs på bane kan bare gjennomføres på øvingsbaner som er særskilt godkjent av Statens vegvesen.

Ved øvingskjøring anses lærer eller ledsager som fører av motorvognen. Det som er bestemt i eller i medhold av kap. II og §§ 21, 22 og 22 a), samt helsekrav gitt i eller i medhold av § 24, gjelder likevel også for eleven.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om øvingskjøring, fastsette tilleggskrav for øvingskjøring med visse motorvogner og stille krav til elev og ledsager. Departementet kan i forskrift fastsette unntak fra kravene i andre ledd andre og tredje punktum og fjerde ledd andre punktum. Departementet kan fastsette strengere alderskrav for øvingskjøring for visse motorvogngrupper.

– – –

§ 29 overskriften skal lyde:

§ 29. Kvalifikasjonskrav til yrkessjåfører m.m.

§ 29 andre og nytt tredje ledd skal lyde:

Opplæring med sikte på å erverve eller fornye retten til mot vederlag å utføre person- eller godstransport med motorvogn på veg åpen for alminnelig trafikk, kan bare gis av offentlig skoleverk og godkjente læresteder med godkjent utdanningspersonell og undervisningsansvarlig.

Departementet kan i forskrift:

a. gi regler om godkjenning og drift av virksomheter etter andre ledd, fastsette begrensninger i retten til drift, gjøre unntak fra kravet til godkjenning etter andre ledd samt regulere gjennomføringen av opplæringen,
b. gi regler om grunn- og etterutdanning, prøver, gebyr for prøver og krav til bevis,
c. stille krav til den som skal gi yrkessjåføropplæring, og til undervisningsansvarlig, herunder vilkår for godkjenningen, utdanning, førerett og erfaring for å inneha slike godkjenninger, krav om etterutdanning og regodkjenning samt fastsette overgangsordninger,
d. gi regler om tilsyn med godkjenningspliktig opplæring, herunder krav til tilsynsmyndigheten og tilsynspersonell samt tilsynssubjektets plikt til å medvirke,
e. gi regler om pålegg om retting og stans av virksomheten, advarsel og tilbakekall av godkjenningen, tvangsmulkt og om avbrytelse og

underkjenning av opplæring, herunder at undervisning i offentlig skoleverk kan avbrytes og underkjennes,

f. gi regler om gebyr for godkjenning og tilsyn.

– – –

II

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 3 april 2020 med unntak av endringene i § 26 og § 29, iflg. res. 3 april 2020 nr. 576.

Lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med stort omsetningsfall

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å etablere en midlertidig ordning for tilskudd til foretak som har stort omsetningsfall som følge av utbrudd av koronavirus.

§ 2. Stedlig virkeområde

Loven gjelder på norsk territorium. Loven gjelder for Svalbard, Jan Mayen og bilandene i det omfanget og med de stedlige tilpasningene Kongen bestemmer.

§ 3. Virkeområde

(1) Tilskuddsordningen gjelder for kalendermånedene mars, april og mai 2020. Kongen kan i forskrift forlenge ordningens varighet.
(2) Ordningen gjelder for foretak som er registrert i foretaksregisteret med hjemmel i foretaksregisterloven § 2-1, og enkeltpersonforetak registrert i enhetsregisteret hvis foretakets inntekt er innehavers hovedinntektskilde. Foretaket må være skattepliktig til Norge, jf. skatteloven § 2-2 første ledd, eller deltakerne i foretaket må være skattepliktig til Norge for selskapets inntekter, jf. skatteloven § 2-2 tredje ledd. Ordningen omfatter også tilfeller der foretaket eller foretakets eier skattlegges i Norge for virksomhet her etter skatteloven §

2-3 første ledd bokstav b.
(3) Departementet kan gi forskrift om nærmere avgrensning av virkeområdet, herunder at ordningen ikke skal gjelde for foretak i visse næringer og foretak som er eid av stat eller kommune.

§ 4. Vilkår for tilskudd

(1) Foretak som nevnt i § 3 og som oppfyller følgende vilkår kan få tilskudd:

- Foretaket har ansatte. Dette vilkåret gjelder ikke for enkeltpersonforetak og ansvarlige selskap der foretakets inntekt er innehavers eller minst en av deltagernes hovedinntekt
- Foretaket har i perioden det søkes tilskudd om hatt et stort omsetningsfall
- Foretaket utøver lovlig virksomhet
- Foretaket er ikke under konkursbehandling

(2) Departementet kan gi forskrift til utfylling av denne paragrafen, herunder om beregning av omsetning og omsetningsfallets størrelse, og fastsette ytterligere vilkår.

§ 5. Tilskuddets størrelse

(1) Tilskudd fastsettes på grunnlag av foretakets omsetningsfall og faste, uunngåelige kostnader i den måneden tilskuddet gjelder.
(2) Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf. Departementet kan herunder gi regler om beregningen av tilskuddet, blant annet hvilke kostnader som omfattes, egenandel, nedskaleringsfaktor for enkelte typer kostnader, særskilte regler for egenandel og kostnader for foretak som er omfattet av statlig pålegg om stenging, øvre grenser for tilskudd som kan gjelde per måned og for hele perioden tilskuddsordningen gjelder og som kan gjelde for det enkelte foretak eller samlet for konsern samt særskilte regler for konserninterne kostnader og omsetning.

§ 6. Generelle forvaltningsregler

(1) Med de særregler som er gitt i §§ 7 til 13, gjelder skatteforvaltningsloven så langt den passer for behandling av saker etter loven her. Forvaltningsloven gjelder ikke for behandling av saker etter loven her, med unntak av

forvaltningsloven kapittel VII om forskrifter.
(2) Departementet kan gi forskrift om forvaltningsregler som skal gjelde for behandling av saker etter loven her, herunder utfylle og fravike reglene i skatteforvaltningsloven.

§ 7. Tilskuddsmyndighet og klageinstans

Skatteetaten er tilskuddsmyndighet etter loven. Skattekontoret treffer vedtak i første instans. Skattedirektoratet er klageinstans.

§ 8. Innhenting av opplysninger

(1) Tilskuddsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger ved å pålegge offentlige myndigheter og private rettssubjekter å gi opplysninger som kan ha betydning for tilskudd etter denne loven og kontrollen av dette. Første punktum gjelder også personopplysninger.
(2) Departementet kan gi forskrift om innhenting av opplysninger etter første ledd, herunder om hvem tilskuddsmyndigheten kan innhente opplysninger fra og hvilke opplysninger som kan innhentes.

§ 9. Søknad om tilskudd

(1) Tilskudd etter denne loven gis etter søknad. Søknaden skal inneholde opplysninger som kan ha betydning for fastsetting av tilskuddet.
(2) Departementet kan gi forskrift om krav til søknaden, herunder om hvordan opplysninger skal gis, nærmere vilkår for leveringsmåte og format, hvilke opplysninger søknaden skal inneholde, frister og om bekreftelse av opplysninger fra revisor eller regnskapsfører.

§ 10. Opplysningsplikt for søkeren

(1) Den som søker om tilskudd etter denne loven, skal gi riktige og fullstendige opplysninger. Søkeren skal opptre aktsomt og lojalt, og skal varsle tilskuddsmyndigheten om eventuelle feil.
(2) Departementet kan gi forskrift om bekreftelse og dokumentasjon av opplysninger fra søkeren og om opplysningsplikt for den som har mottatt tilskudd. Bestemmelsen i § 9 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 11. Vedtak om tilskudd

Tilskuddsmyndigheten treffer vedtak om fastsetting av tilskudd etter denne loven. Tilskuddsmyndigheten kan sammenstille nødvendige opplysninger og treffe vedtak som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger.

§ 12. Administrative sanksjoner

(1) Administrativ sanksjon ilegges tilskuddsmottaker som forsettlig eller grovt uaktsomt gir tilskuddsmyndigheten uriktig eller ufullstendig opplysning, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til uberettigede økonomiske fordeler.
(2) Fristen for å ilegge administrativ sanksjon er fem år etter utløpet av den perioden vedtaket om tilskudd gjelder.
(3) Administrativ sanksjon beregnes med 30 eller 60 prosent av tilskuddet som tilskuddsmottakeren uberettiget har mottatt.
(4) Skatteforvaltningsloven §§ 14-8 til 14-11 gjelder tilsvarende så langt det passer. Skatteforvaltningsloven §§ 14-1 til 14-7 kommer ikke til anvendelse ved behandlingen av saker etter loven her.
(5) Departementet kan gi forskrift om administrative sanksjoner.

§ 13. Straff

Straffeloven §§ 378 til 380 om skattesvik gjelder tilsvarende for den som mottar uberettiget tilskudd, likevel slik at bare forsettlige eller grovt uaktsomme overtredelser omfattes.

§ 14. Betaling og innkreving

(1) Departementet kan gi forskrift om betaling av tilskudd etter denne loven, herunder om krav på tilbakebetaling og innkreving av utbetalt tilskudd og om renter og administrative sanksjoner. Departementet kan også gi forskrift om hvem som er kravsmyndighet.
(2) Krav på tilbakebetaling av tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 15. Lovens ikrafttredelse, overgangsbestemmelser

(1) Loven trer i kraft straks.
(2) Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.

Lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Loven skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivareta forbrukernes interesser ved å fremme redelighet, forutberegnelighet og lojalitet i kontraktsforhold mellom næringsdrivende i dagligvarebransjen.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for forhandlinger og avtaler om leveranser av dagligvarer

a. som er ment for videresalg til forbrukere gjennom utsalgssteder som har salg av dagligvarer som en vesentlig del av sin virksomhet, eller
b. for salg til storhusholdning gjennom en part som også leverer dagligvarer til utsalgssteder som nevnt i bokstav a.

Loven gjelder ikke salg til forbrukere. Loven gjelder heller ikke forhandlinger og avtaler mellom primærprodusenter og industriaktører.

Loven gjelder for forhandlinger og avtaler som foretas, har virkning eller er egnet til å ha virkning her i riket.

Kapittel 2 God handelsskikk

§ 3. God handelsskikk

I forretningsforhold mellom næringsdrivende i dagligvarebransjen skal det ikke foretas handlinger som strider mot god handelsskikk. God handelsskikk skal være basert på redelighet, forutberegnelighet og lojalitet.

§ 4. Krav på opplysninger

Ved forhandlinger og gjennomføring av avtaler om leveranser av dagligvarer skal hver av partene legge frem opplysninger som de kjenner til, og som de har grunn til å tro er av betydning for den annen part. Dette gjelder ikke informasjon som partene har berettiget grunn til å holde hemmelig.

§ 5. Beskyttelse av partenes investeringer

Dersom den ene parten i god tro har foretatt investeringer eller andre tiltak i forståelse med den andre parten, må sistnevnte ikke opptre på en måte som er i strid med de berettigede forventningene som har oppstått.

§ 6. Skriftlighet og klarhet

Avtaler skal inngås skriftlig og klart beskrive hvilke ytelser partene er forpliktet til å levere. En part kan ikke ensidig endre avtalen.

§ 7. Ansvar for svinn og kundereklamasjoner

Avtalen skal regulere ansvar for svinn og kundereklamasjoner.

§ 8. Delisting og oppsigelse

Avtalen skal inneholde frister for varsling av delisting av produkter og for oppsigelse av avtaleforholdet. Delisting skal varsles selv om avtalen ellers fastsetter tidsrom for når delisting kan finne sted. Delisting krever saklig grunn. Delisting skal begrunnes skriftlig når en avtalepart krever det.

§ 9. Vern mot etterligninger

Næringsdrivende i dagligvarebransjen må ikke anvende etterlignende kjennetegn, produkter, kataloger, reklamemidler eller andre frambringelser på slik måte og under slike omstendigheter at det må anses som en urimelig utnyttelse av en annens innsats eller resultater og fører med seg fare for forveksling.

§ 10. Trusler

Næringsdrivende i dagligvarebransjen må ikke benytte ord og handlinger som er egnet til å fremkalle alvorlig frykt, for eksempel trusler om utilbørlige represalier eller spredning av usann informasjon.

Kapittel 3 Tilsyn, håndheving og overprøving

§ 11. Dagligvaretilsynets organisasjon og oppgaver

Dagligvaretilsynet fører tilsyn med at bestemmelsene i denne loven overholdes. Det gir veiledning og informasjon om loven og kontrollerer at lovens påbud og forbud overholdes.

Dagligvaretilsynet kan gi pålegg etter § 12 og treffe vedtak etter §§ 15 til 17, som kan påklages til Markedsrådet etter § 18.

Dagligvaretilsynet skal legge vekt på hensynet til forbrukerne ved håndhevingen av loven.

Dagligvaretilsynet er et uavhengig forvaltningsorgan som er administrativt underordnet departementet. Dagligvaretilsynet ledes av en direktør utnevnt av Kongen i statsråd.

Dagligvaretilsynet kan ikke instrueres om behandlingen av enkeltsaker eller gis generelle instrukser om hvordan myndighet etter loven skal utøves.

Kongen eller departementet kan ikke omgjøre Dagligvaretilsynets vedtak.

§ 12. Opplysningsplikt

Enhver har plikt til å gi Dagligvaretilsynet og Markedsrådet de opplysninger som disse myndigheter krever for å kunne utføre sine gjøremål etter loven. Opplysningene kan kreves gitt skriftlig eller muntlig innen en fastsatt frist, og kan nedtegnes og lagres som lydopptak. Dagligvaretilsynet og Markedsrådet kan også kreve utlevert alle typer informasjon og bærere av slik informasjon for gransking.

Taushetsplikten som følger av lov, pålegg eller avtale, er ikke til hinder for opplysningsplikten eller retten til å foreta gransking etter første ledd. Dette gjelder likevel ikke opplysninger, informasjon eller bærere av informasjon som er omfattet av taushetsplikten som nevnt i straffeprosessloven §§ 117 til 120.

§ 13. Taushetsplikt og beskyttelse av kilder

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Dagligvaretilsynet eller Markedsrådet, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det vedkommende i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om identiteten til den som gir tips om overtredelse av §§ 3 til 10 og tilhørende forskrifter.

Taushetsplikten gjelder også overfor sakens parter og deres representanter.

§ 14. Veiledning og dialog

Dagligvaretilsynet skal gi informasjon om loven og veiledning i enkeltsaker.

Tilsynet skal av eget tiltak, eller etter henvendelse, søke å påvirke næringsdrivende til å innrette seg etter loven.

Hvis Dagligvaretilsynet finner at en eller flere av bestemmelsene i §§ 3 til 10 eller tilhørende forskrifter er overtrådt, kan det kreve en skriftlig bekreftelse på at det ulovlige forholdet skal opphøre eller treffe vedtak etter § 15.

§ 15. Vedtak om overtredelse av §§ 3 til 10

Dersom tiltak etter § 14 annet ledd ikke er tilstrekkelig for å sikre at en eller flere av bestemmelsene i §§ 3 til 10 overholdes, kan Dagligvaretilsynet treffe vedtak om påbud og forbud som er nødvendige for å sikre overholdelse.

Dagligvaretilsynet kan også treffe vedtak som stadfester at det har skjedd en overtredelse av en eller flere av bestemmelsene i §§ 3 til 10.

§ 16. Tvangsmulkt

For å sikre at pålegg etter § 12 eller vedtak etter § 15 første ledd overholdes, kan det fastsettes tvangsmulkt til staten inntil forholdet er rettet.

Endelig vedtak om betaling av tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Endret ved lov 4 mars 2022 nr. 7 (i kraft 22 juni 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1143).

§ 17. Vedtak om overtredelsesgebyr

Dagligvaretilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av vedtak etter § 15 første ledd.

Ved avgjørelsen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmålingen av dette, gjelder forvaltningsloven § 46. I tillegg skal tilsynet legge

vekt på mulige skadevirkninger for forbrukerne.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lov 4 mars 2022 nr. 7 (i kraft 22 juni 2022 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1143).

§ 18. Markedsrådets kompetanse

Klager over vedtak etter §§ 15, 16 og 17 samt andre avgjørelser som kan påklages etter forvaltningsloven og offentleglova, behandles av Markedsrådet.

Markedsrådet kan ikke av eget tiltak omgjøre Dagligvaretilsynets vedtak. Markedsrådet kan kun omgjøre egne vedtak som må anses ugyldige.

§ 19. Domstolsprøving

Søksmål om Dagligvaretilsynets eller Markedsrådets vedtak skal rettes mot staten ved Dagligvaretilsynet. Søksmålet må reises innen tre måneder etter at underretning om vedtaket er mottatt eller fra vedkommende fikk eller burde ha fått kunnskap om vedtaket.

Kapittel 4 Avsluttende bestemmelser

§ 20. Forskrifter

Kongen kan gi forskrifter om

a. lovens anvendelse på Svalbard, og fastsette særlige regler av hensyn til de stedlige forholdene,
b. avgrensning av virkeområdet og presisering av adferdsnormene i §§ 4 til 9,
c. dagligvaremyndighetenes organisering og saksbehandling,
d. nærmere regler om opplysningsplikt og gransking,
e. nærmere regler om ileggelse av tvangsmulkt,
f. utmåling av overtredelsesgebyr, og
g. innføring av EØS-regelverk om forretningspraksis for dagligvarebransjen.

§ 21. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.

Dagligvaretilsynet kan bare treffe vedtak om avtaler eller handlinger som har funnet sted etter at loven har trådt i kraft.

1 Loven trer i kraft 1. januar 2021 iflg. res. 21 des 2020 nr. 2887.

Lov om tros- og livssynssamfunn (trossamfunnsloven)

Kapittel 1 Lovens formål og virkeområde m.m.

§ 1. Formål og virkeområde

Formålet med loven er å understøtte tros- og livssynssamfunn.

Med tros- og livssynssamfunn menes i denne loven sammenslutninger for felles utøvelse av tro eller livssyn.

Loven gjelder for alle tros- og livssynssamfunn. Kapittel 2 gjelder ikke for Den norske kirke, og kapittel 3 gjelder bare for Den norske kirke.

Loven gjelder ikke på Svalbard.

§ 2. Innmelding i og utmelding av tros- og livssynssamfunn

Personer som har fylt 15 år, kan selv melde seg inn i eller ut av tros- og livssynssamfunn. De som har foreldreansvaret for et barn under 15 år, kan melde barnet inn i eller ut av tros- og livssynssamfunn.

Tros- og livssynssamfunnene fastsetter selv vilkår for medlemskap og framgangsmåte for innmelding i samfunnet. Utmelding skal alltid kunne skje skriftlig.

§ 3. Barns rett til medvirkning

Et barn som er i stand til å danne seg egne meninger, har rett til å medvirke i alle forhold som gjelder barnets utøvelse av tro eller livssyn.

Kapittel 2 Registrering, tilskudd og vigselsrett m.m.

§ 4. Registrering av tros- og livssynssamfunn

Et tros- eller livssynssamfunn kan bli registrert når det er fast organisert og har minst 50 medlemmer som

a. selv har meldt seg inn, eller som har blitt innmeldt av dem som har foreldreansvaret
b. er bosatt i Norge
c. ikke er medlem i Den norske kirke eller et annet registrert tros- eller livssynssamfunn.

Registrering kan trekkes tilbake dersom tros- eller livssynssamfunnet ikke lenger oppfyller vilkårene i første ledd.

Tros- eller livssynssamfunnet kan nektes registrering, eller registreringen kan trekkes tilbake, dersom ett eller flere av vilkårene for å nekte tilskudd i § 6 er oppfylt.

Kongen kan gi forskrift om plikt til å opplyse om sitt organisasjonsnummer og om fødselsnummer for hvert enkelt medlem i tros- og livssynssamfunn til bruk i saker som gjelder registrering, og i saker som gjelder tilskudd etter § 5. For å kontrollere at vilkårene for registrering og tilskudd er oppfylt, kan departementet sammenholde fødselsnumrene med opplysninger fra Folkeregisteret, Den norske kirkes medlemsregister og andre tros- og livssynssamfunn.

Reglene i statistikkloven om plikt til å gi opplysninger til utarbeidelse av offisiell statistikk gjelder ikke for opplysninger som er gitt etter forskrift med hjemmel i fjerde ledd.

Kongen kan gi forskrift om søknad om registrering, om tap av registrering og om plikt til å opplyse om endringer i registreringsgrunnlaget.

Endres ved lov 14 mars 2025 nr. 3 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 27. mai 2025 nr. 853).

§ 5. Krav om og tildeling av tilskudd

Registrerte tros- og livssynssamfunn kan kreve tilskudd fra staten. Tilskuddet skal være av en slik størrelse at det per medlem om lag svarer til statens og kommunenes tilskudd til Den norske kirke per medlem.

Tros- og livssynssamfunn skal benytte tilskuddet til tros- eller livssynsformål.

Tilskuddet beregnes etter antallet medlemmer i tros- eller livssynssamfunnet som oppfyller kravene i § 4 første ledd bokstav a til c. Tilskuddet tildeles ikke tros- og livssynssamfunn med færre enn 50 medlemmer.

Satsen for tilskudd per medlem skal reguleres årlig i samsvar med endringer i statens tilskudd til rettssubjektet Den norske kirke og kommunenes driftstilskudd til Den norske kirke, og ut fra tallet på medlemmer i Den norske kirke.

Når et tros- eller livssynssamfunn fremmer krav om tilskudd, skal det skriftlig bekrefte at det er kjent med og vil overholde lovens vilkår for tilskudd.

Kongen kan gi forskrift om framsetting av krav om tilskudd og om fastsetting av tilskudd.

Kongen kan gi forskrift om framsetting av krav om tilskudd, fastsetting av tilskudd og forenklet behandling av klager over vedtak om avkorting av tilskudd på grunn av dobbeltmedlemskap.

Endret ved lov 14 mars 2025 nr. 3 (i kraft 1 juni 2025, gjelder første, fjerde og syvende ledd, iflg. res. 27. mai 2025 nr. 853). **Endres** ved lov 14 mars 2025 nr. 3 (i kraft 1 jan 2026, gjelder andre, tredje, femte og sjette ledd, iflg. res. 27. mai 2025 nr. 853).

§ 6. Grunnlag for å nekte tilskudd

Dersom et tros- eller livssynssamfunn, eller enkeltpersoner som opptrer på vegne av samfunnet, utøver vold eller tvang, fremsetter trusler, krenker barns rettigheter, bryter lovbestemte diskrimineringsforbud eller på andre måter alvorlig krenker andres rettigheter og friheter, kan samfunnet nektes tilskudd eller tilskudd kan avkortes. Tilskudd kan også nektes eller avkortes dersom samfunnet oppfordrer eller gir støtte til krenkelser som er nevnt i dette leddet.

Tros- eller livssynssamfunn som tar imot bidrag fra stater som ikke respekterer retten til tros- og livssynsfrihet, kan nektes tilskudd.

Tilskudd kan også nektes dersom tros- eller livssynssamfunnet ikke oppfyller krav som følger av loven.

Tilskudd kan dessuten kreves helt eller delvis tilbakebetalt fra et tros- eller livssynssamfunn dersom ett eller flere av vilkårene for å nekte tilskudd er oppfylt.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragrafen.

§ 7. Rapport og regnskap

Registrerte tros- og livssynssamfunn skal hvert år rapportere om sin virksomhet

til tilsynsmyndigheten. Årsrapporten skal gi en kort omtale av virksomheten i samfunnet, blant annet om eventuelle aktiviteter og tilbud for barn og unge, bruken av tilskudd fra staten og forvaltning av vigselsrett. Den skal i tillegg redegjøre for tilstand og tiltak når det gjelder kjønnslikestilling i virksomheten i samsvar med likestillings- og diskrimineringsloven § 26 a, og for eventuell forskjellsbehandling når det gjelder tilgang til aktiviteter, styrende organer, verv og stillinger.

Tilsynsmyndigheten kan i tillegg kreve rapportering om særskilte forhold.

Tros- og livssynssamfunn som mottar tilskudd, skal hvert år sende inn regnskap til tilsynsmyndigheten. Dersom et tros- eller livssynssamfunn mottar bidrag fra utlandet, skal det opplyse særlig om dette. Regnskapet skal være revidert av statsautorisert eller registrert revisor.

Kongen kan gi forskrift om rapport og regnskap, herunder om unntak fra revisjonsplikten.

Endres ved lov 14 mars 2025 nr. 3 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 27. mai 2025 nr. 853).

§ 8. Forvaltning og tilsynsmyndighet

Departementet fatter vedtak i alle saker etter dette kapitlet.

Departementet fører tilsyn med at tros- og livssynssamfunn oppfyller sine plikter etter loven.

§ 9. Vigselsrett

Kongen kan gi personer i registrerte tros- og livssynssamfunn rett til å være vigsler etter ekteskapslovens bestemmelser, og gir forskrift om tildeling og tilbaketrekning av vigselsrett.

Kapittel 3 Den norske kirke

§ 10. Kapitlets formål

Formålet med bestemmelsene i dette kapitlet er å legge til rette for at Den norske kirke forblir en landsdekkende og demokratisk evangelisk-luthersk folkekirke.

§ 11. Soknet og Den norske kirke

Soknet er den grunnleggende enheten i Den norske kirke og kan ikke løses fra den.

Både soknet og Den norske kirke er egne rettssubjekter og har rettigheter og forpliktelser, er part i avtaler med private og offentlige myndigheter og har partsstilling overfor domstoler og andre myndigheter.

Kirkemøtet opptrer på vegne av rettssubjektet Den norske kirke, og menighetsrådet opptrer på vegne av soknet, når ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov.

Kirkemøtet kan fastsette at ett eller flere organer skal ivareta oppgaver for flere sokn. Kirkemøtet gir nærmere regler om oppgavefordeling mellom soknets organer.

§ 12. Kirkemøtet

Kirkemøtet fastsetter kirkens grunnlag og lære og alle liturgier og gudstjenstlige bøker.

Kirkemøtet gir nærmere bestemmelser om kirkens organisering, kirkelig inndeling og kirkelige organer og om valg til disse organene.

Kirkemøtet kan ikke treffe vedtak eller gi instruks i enkeltsaker som soknets organer skal avgjøre.

Forslag til vesentlige endringer i bestemmelsene i dette kapitlet skal legges fram for Kirkemøtet.

§ 13. Kirkelige valg og kirkelig stemmerett

Kirkelige valg kan holdes samtidig med offentlige valg og i umiddelbar nærhet av lokalene der det offentlige valget gjennomføres. Kirkemøtet avgjør dette.

Ethvert medlem i Den norske kirke som vil ha fylt 15 år innen utgangen av valgåret, har stemmerett ved kirkelige valg.

§ 14. Finansiering av Den norske kirke

Staten gir tilskudd til prestetjenesten og kirkens virksomhet nasjonalt og regionalt. Staten kan også gi tilskudd til andre kirkelige formål.

Kommunen gir tilskudd til kirkens virksomhet lokalt, herunder tilskudd til bygging, vedlikehold og drift av kirkebygg. Tilskuddet skal sikre at kirkebyggene holdes i forsvarlig stand, slik at de kan benyttes til gudstjenester og kirkelige

handlinger. Tilskuddet skal også sikre at soknet har tilfredsstillende bemanning ved gudstjenester og kirkelige handlinger, herunder kirketjener, klokker og organist/kantor ved hver kirke, og tilstrekkelig administrativ hjelp. Kommunens tilskudd gis etter budsjettforslag fra soknet. I budsjettforslaget skal også tilskudd til kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk inngå.

Etter avtale med soknet kan kommunen yte tjenester i stedet for å gi tilskudd etter andre ledd.

Kommunen kan ta opp lån for å finansiere investeringer i kirkebygg og tilhørende varige driftsmidler.

Bestemmelsene i § 6 gjelder tilsvarende for Den norske kirke.

Regnskapsloven gjelder for regnskapet til rettssubjektet Den norske kirke og for regnskapet til soknet, med mindre departementet har fastsatt annet i forskrift.

Et sokn kan ikke tas under konkursbehandling eller begjære åpning av gjeldsforhandlinger etter konkursloven.

Eiendeler som Den norske kirke mottar fra Opplysningsvesenets fond, skal ikke gi Den norske kirke økonomisk gevinst til fordel for sin alminnelige virksomhet.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 58. **Endres** ved lov 14 mars 2025 nr. 3 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 27. mai 2025 nr. 853).

§ 15. Kirkebygg

Kirkebyggene er soknets eiendom med mindre noe annet følger av særskilt rettsgrunnlag. Kirkemøtet gir regler om krav til kirkebygg, forvaltning av kirkebygg og tilhørende fond, kirkebyggenes inventar og utstyr, og om bruk av kirkebygg, herunder betaling for bruk.

Kongen kan gi forskrift om forvaltning av kulturhistorisk verdifulle kirker.

§ 16. Prestenes og biskopenes tjeneste

Hvert sokn skal være betjent av prest og hvert bispedømme av biskop.

All prestetjeneste skal organiseres slik at prestene kan utøve sin tjeneste i samsvar med ordinasjonens forutsetninger og forpliktelser.

§ 17. Den norske kirkes medlemsregister

Personer som er medlemmer i Den norske kirke, skal registreres i et sentralt medlemsregister.

Det skal føres register over personer som blir døpt, konfirmert, vigslet til

ekteskap og jordfestet i Den norske kirke, og over inn- og utmeldinger. Disse opplysningene kan tas inn i medlemsregisteret.

Kirkemøtet gir nærmere regler om registerføringen.

Kapittel 4 Forskjellige bestemmelser

§ 18. Rett til fri ved religiøse høytidsdager

Personer som har andre religiøse høytidsdager enn de offentlige helligdagene, har rett til fri fra arbeid, skolegang, tjenesteplikt og lignende i opptil to selvvalgte dager hvert år i forbindelse med høytider etter sin religion.

Arbeidstakere som ønsker å benytte retten til fri, skal varsle arbeidsgiver senest 14 dager før høytidsdagen. Arbeidsgivere kan kreve at arbeidstakere tar igjen tapt arbeidstid på et annet tidspunkt. Etter drøfting med arbeidstakeren fastsetter arbeidsgiveren når tapt arbeidstid skal tas igjen. Selv om slikt arbeid skulle overstige alminnelig arbeidstid etter arbeidsmiljøloven, regnes det ikke som overtid.

§ 19. Registerføring og avlevering

Kongen kan gi forskrifter om registerføring og plikt til å overføre og avlevere tros- og livssynssamfunnenes offentlige bøker.

§ 20. Krav om politiattest

Tros- og livssynssamfunn kan kreve at personer som med eller uten lønn skal tilsettes, utføre oppgaver eller inneha tillitsverv der de vil ha omsorg for eller oppgaver knyttet til mindreårige eller personer med utviklingshemming, skal legge fram politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd.

§ 21. Egen gravplass for tros- eller livssynssamfunn

Kongen kan gi et tros- eller livssynssamfunn tillatelse til å ha egen gravplass, og kan sette vilkår for tillatelsen. Gravplassloven gjelder i slike tilfeller så langt den passer.

§ 22. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1 jan 2021 med unntak av § 6 annet ledd, iflg. res. 24 april 2020 nr. 855.
Fra 1 jan 2022 for § 6 annet ledd, iflg. res. 22 des 2021 nr. 3809.

§ 23. Overgangsregler

Det første året det skal gis tilskudd etter denne loven, skal satsen for tilskudd per medlem til tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke fastsettes slik at den om lag svarer til det samlede tilskuddet fra staten og kommunene til Den norske kirke per medlem. Følgende tilskudd fra stat og kommune til Den norske kirke skal ikke regnes med i tilskuddsgrunnlaget:

a. statlige tilskudd som er en følge av avviklingen av tjenestebolig- og bopliktordningen til prestene i Den norske kirke
b. statlige tilskudd til den delen av rettssubjektet Den norske kirkes pensjonspremie som er knyttet til pensjonsrettigheter som tilsatte i Den norske kirke har opparbeidet som tjenestemenn i staten
c. tilskudd fra stat og kommune til oppgaver som er felles for alle innbyggere i Norge og som ikke er utgifter til egentlig kirkelige formål.

Tros- og livssynssamfunn som er registrert eller har mottatt tilskudd etter lov 13. juni 1969 nr. 25 om trudomssamfunn og ymist anna eller lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn, skal anses registrert i to år etter at loven trer i kraft, likevel slik at bare samfunn som har minst 50 medlemmer som oppfyller vilkårene i § 4 første ledd bokstav a til c, kan kreve tilskudd etter § 5.

Vigselsrett som tidligere er tildelt personer i et tros- eller livssynssamfunn, beholdes i inntil to år etter at loven har trådt i kraft, forutsatt at vilkårene i forskrift med hjemmel i § 9, er oppfylt, og tros- eller livssynssamfunnet vedkommende tilhørte da vigselsretten ble tildelt, består.

Departementet kan pålegge en kommune å stille tjenestebolig til rådighet for geistlig embets- eller tjenestemann. Staten skal dekke kommunens utgifter etter regler fastsatt av Kongen.

Kongen kan gi forskrift om ytterligere overgangsbestemmelser.

§ 24. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov 13. juni 1969 nr. 25 om trudomssamfunn og ymist anna oppheves.
2. Lov 12. juni 1981 nr. 64 om tilskott til livssynssamfunn oppheves.
3. Lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke oppheves.
– – –

Lov om endringer i verdipapirhandelloven (forskriftshjemmel om tilbudsprisen ved pliktig tilbud) og lov om endringer i pakkereiseloven (forskriftshjemmel om forlengelse av frist for tilbakebetaling)

I

I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel gjøres følgende endringer:
– – –
– – –. Nytt tredje punktum oppheves.

II

I lov 15. juni 2018 nr. 32 om pakkereiser og reisegaranti mv. gjøres følgende endringer: –––

III

1. Loven trer i kraft straks. Opphevelsen av verdipapirhandelloven § 6-10 fjerde ledd nytt tredje punktum trer likevel i kraft fra den tid Kongen bestemmer.
2. Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

Lov om medisinsk utstyr

§ 1. Gjennomføring av forordningene om medisinsk utstyr

Forordning (EU) 2017/745 om medisinsk utstyr, som inntatt i EØS-avtalen

vedlegg II, kapittel XXX nr. 11, gjelder som lov. Forordningen gjelder med tilpasninger som følger av vedlegg II, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig, og med endringene som følger av:

- forordning (EU) 2020/561
- forordning (EU) 2023/502
- forordning (EU) 2023/607
- forordning (EU) 2023/2197

Forordning (EU) 2017/746 om in vitro-diagnostisk medisinsk utstyr, som inntatt i EØS-avtalen vedlegg II, kapittel XXX nr. 12, gjelder som lov. Forordningen gjelder med tilpasninger som følger av vedlegg II, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig, og med endringene som følger av:

- forordning (EU) 2022/112
- forordning (EU) 2023/503
- forordning (EU) 2023/607

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring og utfylling av forordningene gjennomført i første og andre ledd. Departementet kan også gi forskrift om endringer av forordningene i samsvar med rettsakter som vedtas av EU-kommisjonen og innlemmes i EØS-avtalen.
Endret ved lover 20 des 2024 nr. 97, 20 juni 2025 nr. 76 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1121).

§ 2. Saklig virkeområde

Utover virkeområdet som følger av § 1, gjelder loven også for bruk av medisinsk utstyr.

Den myndigheten som departementet utpeker, kan i tvilstilfelle avgjøre om et produkt skal regnes som medisinsk utstyr.

Departementet kan gi forskrift om bruk av medisinsk utstyr, blant annet om kvalifikasjoner og krav til slik bruk, og om hvilke produkter som skal regnes som medisinsk utstyr.

§ 3. Stedlig virkeområde

Loven gjelder for norske luft- og sjøfartøy og innretninger på norsk kontinentalsokkel.

Kongen kan gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard

og at det skal gjelde særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

§ 4. Etikett og bruksanvisning

Departementet kan gi forskrift om at dokumentasjon, informasjon og bruksanvisning som skal følge medisinsk utstyr, skal gis på bestemte språk.

§ 5. Reklame

Departementet kan gi forskrift om reklame for medisinsk utstyr.

§ 6. Reprosessering av medisinsk engangsutstyr

Departementet kan gi forskrift om reprosessering av medisinsk engangsutstyr.

§ 7. Registrering og rapportering

Departementet kan gi forskrift om plikt til registrering for produsent, autorisert representant, distributør, importør og bruker av medisinsk utstyr.

Departementet kan gi forskrift om registrering av medisinsk utstyr som omsettes eller brukes.

§ 8. Eiers og brukers meldeplikt om hendelser, feil eller svikt

Departementet kan gi forskrift om meldeplikt for eiere og brukere av medisinsk utstyr.

§ 9. Tilbakeholdelse, beslagleggelse og destruksjon

Medisinsk utstyr som importeres i strid med denne loven eller forskrift gitt i medhold av denne loven, kan tilbakeholdes, beslaglegges og destrueres.

Ved tilbakehold skal mottakeren varsles om at det medisinske utstyret vil bli vurdert beslaglagt og destruert og gis mulighet til å uttale seg i saken innen en nærmere angitt frist.

Tiltak etter første ledd kan gjennomføres for mottakerens regning. Skyldig beløp er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 10. Avgift og gebyrer

Departementet kan pålegge markedsaktører som nevnt i § 7 og tekniske kontrollorgan, jf. lov 16. juni 1994 nr. 20 om tekniske kontrollorgan som har til oppgåve å gjennomføre samsvarsvurderingar § 1, å dekke utgifter ved tilsyn og kontroll etter denne loven. Departementet kan gi forskrift om rapporteringsplikt for markedsaktører etter første punktum om opplysninger som er nødvendige for å ivareta formålet.

Departementet kan gi forskrift om gebyr for behandling av søknad om klinisk utprøving og ytelsesevaluering av medisinsk utstyr.

Departementet kan gi forskrift om beregning, innkreving og innbetaling av avgift og gebyr etter første og annet ledd.

Ved forsinket betaling skal det betales rente i samsvar med lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling. Avgift og gebyr etter denne loven er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 11. Tilsyn

Departementet fastsetter hvem som er kompetent myndighet etter Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/745 om medisinsk utstyr artikkel 101 og Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/746 om in vitro-diagnostisk medisinsk utstyr artikkel 96. Denne myndigheten fører tilsyn med etterlevelsen av de kravene som følger av § 1.

Den myndigheten som departementet utpeker, fører tilsyn med etterlevelsen av kravene i lovbestemmelsene som ikke er tillagt kompetent myndighet etter første ledd.

Tilsynsmyndighetene kan innhente nødvendige opplysninger og kreve at markedsaktørene og brukere legger fram dokumentasjon på at lovens krav er oppfylt.

Dersom utstyr kan medføre fare for folkehelsen, eller noens helse eller sikkerhet, eller nødvendig dokumentasjon ikke kan fremskaffes, kan tilsynsmyndigheten iverksette nødvendige tiltak for å sikre at medisinsk utstyr til enhver tid er sikkert, vedlikeholdes korrekt og brukes forsvarlig i samsvar med sitt formål. Nødvendige tiltak kan blant annet omfatte krav om retting, midlertidig stans av virksomhet og forbud mot markedsføring.

Tilsynsmyndighetene gir de pålegg og treffer de enkeltvedtak som ellers er nødvendige for gjennomføringen av tilsynet, dette kan blant annet omfatte krav om retting, midlertidig stans av virksomhet og forbud mot markedsføring.

Departementet kan gi forskrift om tilsynet etter denne bestemmelsen.

§ 12. Tvangsmulkt

I pålegg gitt etter denne loven kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag, uke eller måned som går etter utløpet av den fristen som er satt for oppfylling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkten kan også fastsettes som engangsmulkt.

Tilsynsmyndighetene etter § 11 kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 13. Overtredelsesgebyr

Departementet kan gi forskrift om at den som overtrer nærmere angitte bestemmelser i forordningene nevnt i § 1, eller som overtrer nærmere angitte handlingsnormer fastsatt i forskrift gitt i medhold av loven her, kan ilegges overtredelsesgebyr.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Departementet kan gi forskrift om hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges.

Departementet kan gi forskrift om utmåling og betaling av overtredelsesgebyr, blant annet om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 2 år. Fristen regnes fra tidspunktet overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Departementet kan gi forskrift om foreldelse, blant annet om unntak fra bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.

§ 14. Straff

Departementet kan gi forskrift om at den som forsettlig eller uaktsomt overtrer nærmere angitte bestemmelser i forordningene nevnt i § 1, eller som overtrer nærmere angitte handlingsnormer fastsatt i forskrift eller enkeltvedtak gitt i medhold av loven her, straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder. Ved grov overtredelse kan straffen være bøter eller fengsel inntil 2 år.

§ 15. Dispensasjon

Departementet kan gi forskrift om dispensasjon fra bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her.

§ 16. Ikrafttredelse, opphevelse og overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Lov 12. januar 1995 nr. 6 om medisinsk utstyr oppheves fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan oppheve de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Forskrifter og delegeringer som er gitt med hjemmel i lov 12. januar 1995 nr. 6 om medisinsk utstyr, gjelder inntil Kongen bestemmer noe annet.

Kongen kan gi forskrift om ytterligere overgangsbestemmelser.

1 § 17 nr. 1 trer i kraft straks iflg. res. 7 mai 2020 nr. 949. § 1 til § 16 og § 17 nr. 2 trer i kraft 26. mai 2021, iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1454. Enkelte bestemmelser i loven § 1 til § 16 trer i kraft i henhold til ikraftsettelsestidspunkter fastsatt i forordning (EU) 2017/745 og forordning (EU) 2017/746.

§ 17. Endringer i andre lover

Fra den tid Kongen bestemmer gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap gjøres følgende endringer: – – –

2. I lov 21. desember 2005 nr. 126 om kosmetikk og kroppspleieprodukt m.m. skal § 2 tredje ledd lyde: – – –

Midlertidig lov om rekonstruksjon for å avhjelpe økonomiske problemer som følge av utbrudd av covid-19 (rekonstruksjonsloven)

Kapittel 1. Lovens virkeområde

§ 1. Virkeområde

Loven gjelder forhandling med fordringshaverne om rekonstruksjon med sikte

på en frivillig ordning av gjelden eller tvangsakkord når begjæring om slik forhandling kommer inn til retten etter lovens ikrafttredelse. Loven gjelder også forhandling med fordringshaverne som skal behandles etter denne loven etter reglene i § 65. Når rekonstruksjonen behandles etter reglene i denne loven, gjelder ikke reglene i konkursloven §§ 1 a til 59.

Kapittel 2. Åpning av rekonstruksjonsforhandling

§ 2. Vilkår for åpning av rekonstruksjonsforhandling. Rekonstruksjonsforhandlingens formål

(1) En skyldner som har eller i overskuelig fremtid vil få alvorlige økonomiske problemer, kan begjære åpnet rekonstruksjonsforhandling etter reglene i loven. En fordringshaver kan begjære åpnet rekonstruksjonsforhandling dersom skyldneren ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller.
(2) Formålet med en rekonstruksjonsforhandling er en rekonstruksjon med frivillig ordning av gjelden eller en tvangsakkord.

§ 3. Begjæring om åpning av rekonstruksjonsforhandling

(1) Begjæring om åpning av rekonstruksjonsforhandling fremsettes skriftlig for tingretten.
(2) En skyldner som begjærer rekonstruksjonsforhandling, skal gi tingretten

1. en kort redegjørelse for de økonomiske problemene, deriblant om forpliktelsene kan oppfylles etter hvert som de forfaller
2. en kort redegjørelse for hvordan rekonstruksjonen skal gjennomføres
3. en skisse til hvordan gjelden tenkes ordnet, samt for kontakten med fordringshaverne om dette
4. en redegjørelse for hvordan driften av virksomheten under rekonstruksjonsforhandlingen skal finansieres
5. en oppgave over sine eiendeler og sin gjeld, med angivelse av de sikkerheter som hefter for gjelden. Har en fordringshaver panterett eller annen tilsvarende sikkerhetsrett i skyldnerens eiendeler, må tidspunktet for gjeldens og sikkerhetens stiftelse oppgis
6. en redegjørelse for hvordan registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger er innrettet.

(3) En fordringshaver som begjærer rekonstruksjonsforhandling, skal

1. angi de omstendigheter begjæringen grunnes på
2. sannsynliggjøre at han eller hun har et krav mot skyldneren
3. sannsynliggjøre at skyldneren ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller
4. gi en kort redegjørelse for hvordan rekonstruksjonen skal gjennomføres
5. gi en skisse til hvordan gjelden tenkes ordnet
6. gi en redegjørelse for hvordan driften av virksomheten under rekonstruksjonsforhandlingen skal finansieres.

(4) Tingretten skal gi begjæringen en påtegning om dagen og klokkeslettet da den kom inn til retten. Begjæringen kan tilbakekalles eller endres så lenge retten ikke har avsagt kjennelse om hvorvidt rekonstruksjonsforhandling skal åpnes.
(5) Når en begjæring fremsettes av en fordringshaver, skal den forelegges for skyldneren med en kort frist for uttalelse. Retten kan innkalle til et rettsmøte eller avgjøre begjæringen uten rettsmøte.
(6) Retten kan kreve at skyldneren og fordringshaveren gir nærmere opplysninger om ethvert forhold som retten mener er av betydning for spørsmålet om rekonstruksjonsforhandling skal åpnes.
(7) Retten kan i den utstrekning og på den måten den finner det hensiktsmessig, innhente opplysninger fra skyldnerens fordringshavere og drøfte begjæringen med dem.

§ 4. Ansvar for omkostningene ved rekonstruksjonsforhandlingen. Forskudd og sikkerhet

(1) Retten kan kreve at den som begjærer rekonstruksjonsforhandling åpnet, skal innbetale et passende forskudd til dekning av omkostninger ved rekonstruksjonsforhandlingen som ikke dekkes av gebyr etter rettsgebyrloven, eller at det blir stilt sikkerhet for disse omkostningene. Dersom en fordringshaver begjærer rekonstruksjonsforhandling åpnet, hefter fordringshaveren bare for innbetalt forskudd eller sikkerhet i den utstrekning skyldnerens midler ikke kan dekke omkostninger som er omfattet av forskuddet eller sikkerhetsstillelsen.
(2) Rettsgebyrloven § 3 tredje og sjette ledd og § 5 annet ledd gjelder tilsvarende.
(3) Omkostninger som skyldneren ikke kan betale, og som ikke dekkes av forskudd eller sikkerhetsstillelse etter annet ledd, plikter staten å dekke.

§ 5. Tingrettens avgjørelse. Rettsmidler

(1) Tingretten skal avslå begjæringen dersom

1. den ikke tilfredsstiller kravene etter §§ 2 og 3, og manglene ikke blir rettet i tide
2. skyldneren unnlater å skaffe de ytterligere opplysningene som tingretten krever
3. tingretten etter de opplysningene som foreligger, finner det lite sannsynlig at skyldneren vil kunne oppnå frivillig rekonstruksjon eller tvangsakkord
4. skyldneren motsetter seg rekonstruksjonsforhandling når begjæringen er fremsatt av en fordringshaver.

(2) Retten skal treffe sin avgjørelse snarest mulig, normalt innen tre dager etter at skyldnerens begjæring kom inn til retten, eller innen to uker etter at en fordringshavers begjæring kom inn til retten.
(3) Retten treffer sin avgjørelse ved kjennelse. En kjennelse som tar en begjæring fra skyldneren til følge, kan ikke angripes ved anke. For øvrig kan kjennelser ankes innen en uke fra avsigelsen.
(4) Blir begjæringen tatt til følge, anses rekonstruksjonsforhandlingen for å være åpnet fra det tidspunktet da begjæringen kom inn til retten.

§ 6. Melding ved åpning av rekonstruksjonsforhandling

(1) Blir en begjæring om åpning av rekonstruksjonsforhandling tatt til følge, skal retten gi skyldneren skriftlig melding om skyldnerens plikter etter §§ 15 og 20, og om følgen av å handle mot dem, jf. § 58 annet ledd.
(2) Retten skal samtidig opplyse om tidspunkt og sted for fordringshavermøte, jf. § 22, med mindre retten bestemmer at slikt møte ikke skal holdes eller utsetter beslutningen. Dersom retten beslutter at fordringshavermøtet skal avholdes elektronisk uten fysisk møte, skal underretningen inneholde nærmere opplysninger om avviklingen av møtet.
(3) Retten skal straks underrette Norges Bank når den har avsagt kjennelse om åpning av rekonstruksjonsforhandling i en institusjon som deltar i system som nevnt i lov om betalingssystemer m.v. § 1-1 første ledd eller § 1-2.

§ 7. Kunngjøring, tinglysing og offentlighet ved rekonstruksjonsforhandling

(1) Når forhandling om rekonstruksjon er åpnet, skal retten uten opphold sørge

for at åpningen kunngjøres i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Samtidig skal tidspunkt og sted for fordringshavermøte kunngjøres, med mindre retten har besluttet at slikt møte ikke skal holdes eller har utsatt beslutningen. Ved utsettelse kan tidspunkt og sted for senere fordringshavermøte meddeles skyldneren og fordringshaverne uten kunngjøring dersom det i stedet benyttes rekommandert brev eller elektronisk kommunikasjon hvor det er benyttet en betryggende metode for å sikre at underretningen er mottatt. Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva som kan anses for en betryggende metode.
(2) Rettsmøter som holdes under forhandling om rekonstruksjon, er offentlige med mindre retten beslutter lukkede dører etter domstolloven §§ 125 flg.
(3) Melding om at det er åpnet forhandling om rekonstruksjon, skal på begjæring av rekonstruktøren tinglyses i

1. Løsøreregisteret
2. grunnboken og lignende realregistre, for så vidt skyldneren eier fast eiendom eller andre registrerte eiendeler
3. et verdipapirregister, dersom det er registrert rettigheter der som rekonstruktøren mener tilhører skyldneren
4. Foretaksregisteret, dersom skyldneren er innført der.

Kapittel 3. Rekonstruktør, kreditorutvalg og borevisor

§ 8. Oppnevnelse av rekonstruktør og kreditorutvalg

(1) Retten skal straks etter at den har avsagt kjennelse om åpning av rekonstruksjonsforhandling, oppnevne en rekonstruktør og et kreditorutvalg.
(2) Rekonstruktøren og kreditorutvalget skal bistå skyldneren under forhandlingen om rekonstruksjon i samsvar med denne loven, og skal samtidig ivareta fordringshavernes felles interesser. Så langt det er forenlig med disse interessene, skal de i samarbeid med offentlige myndigheter medvirke til at hensynet til berørte arbeidstakere og særlige samfunnsinteresser ivaretas under rekonstruksjonsforhandlingen.
(3) Rekonstruktøren skal være en advokat med erfaring fra insolvensbehandling.
(4) Kreditorutvalget skal bestå av fra ett til tre medlemmer, som fortrinnsvis skal representere forskjellige grupper av fordringshavere. I den utstrekning det er mulig, skal minst ett av medlemmene ha kyndighet i den næringen skyldneren driver. I tilfeller som nevnt i § 9 skal det i tillegg oppnevnes en representant for de ansatte som medlem av kreditorutvalget.

(5) Rekonstruktøren og kreditorutvalget utgjør sammen rekonstruksjonsutvalget.
(6) Når boet er lite, eller retten av andre grunner finner at rekonstruksjonsutvalgets gjøremål kan utføres av rekonstruktøren alene, kan retten unnlate å oppnevne kreditorutvalg. Kreditorutvalgets gjøremål utføres da av rekonstruktøren.

§ 9. Representant for de ansatte som medlem av kreditorutvalget

(1) Etter krav fra et flertall av de ansatte i skyldnerens næringsvirksomhet skal retten oppnevne en representant for de ansatte som medlem av kreditorutvalget. Det samme gjelder når slikt krav fremsettes av en lokal fagforening som organiserer et flertall av de ansatte i virksomheten, eller av flere lokale fagforeninger som til sammen organiserer et flertall av de ansatte.
(2) Når kjennelse om åpning av rekonstruksjonsforhandling er avsagt, skal retten snarest mulig underrette de ansatte i skyldnerens næringsvirksomhet om deres rettigheter etter første ledd.
(3) Retten kan likevel etter en vurdering av boets stilling, utsiktene for videre drift og omstendighetene for øvrig unnlate å oppnevne slik representant. Retten skal i så fall på forhånd innhente uttalelse fra de medlemmene av kreditorutvalget som er oppnevnt på dette tidspunktet.
(4) Kongen kan ved forskrift eller vedtak i det enkelte tilfellet gjøre unntak fra denne paragrafen. Kongen kan også gi utfyllende forskrifter, blant annet om reglenes anvendelse i konserner og konsernliknende forhold.

§ 10. Rekonstruksjonsutvalgets vedtak m.m.

(1) Rekonstruksjonsutvalget treffer vedtak ved stemmeflertall. Ved stemmelikhet gjelder det som rekonstruktøren har stemt for.
(2) Rekonstruktøren leder alle utenrettslige møter under rekonstruksjonsforhandlingen og fører protokoll over møtene og de vedtak som blir gjort. Protokollen underskrives for hvert møte av alle tilstedeværende medlemmer av rekonstruksjonsutvalget.
(3) Rekonstruksjonsutvalget kan, i den utstrekning det finner det hensiktsmessig, overlate til rekonstruktøren å ta avgjørelse i saker som ikke er av vesentlig betydning. At rekonstruktøren har handlet utenfor sin kompetanse, kan ikke påberopes overfor godtroende tredjeperson.
(4) Retten kan når som helst kreve at rekonstruktøren og kreditorutvalgets medlemmer gir fulle opplysninger om rekonstruksjonsforhandlingen.

§ 11. Overprøving av vedtak

(1) Retten kan etter begjæring fra skyldneren, en fordringshaver, rekonstruktøren eller et medlem av kreditorutvalget ved kjennelse oppheve eller omgjøre vedtak som er gjort av rekonstruktøren eller rekonstruksjonsutvalget, dersom vedtaket er

1. i strid med skyldnerens, en fordringshavers eller en tredjepersons rett,
2. ulovlig i andre henseender, eller
3. åpenbart urimelig.

(2) Begjæring etter første ledd må fremsettes uten ugrunnet opphold. Den som har truffet vedtaket, kan sette en frist for å bringe vedtaket inn for retten. Retten kan gi oppfriskning på samme vilkår som om avgjørelsen var tatt under rettergang.

§ 12. Oppnevnelse av borevisor

Retten skal etter innstilling fra rekonstruksjonsutvalget oppnevne en borevisor til å foreta revisjon av skyldnerens regnskaper og forretningsførsel, hvis ikke retten finner det ubetenkelig å overlate revisjonen til et av rekonstruksjonsutvalgets medlemmer.

§ 13. Habilitetsregler for rekonstruktøren, medlemmene av kreditorutvalget og borevisor

(1) Til rekonstruktør, medlem av kreditorutvalget eller borevisor må ikke oppnevnes den som

1. er i slekt eller svogerskap med skyldneren i oppstigende eller nedstigende linje, eller i sidelinje så nær som søskenbarn,
2. er eller har vært gift med skyldneren, bor eller har bodd sammen med skyldneren i ekteskapsliknende forhold, er forlovet med skyldneren eller er skyldnerens fosterfar, fostermor eller fosterbarn,
3. er verge for skyldneren eller har vært det etter åpningen av rekonstruksjonsforhandlingen,
4. er i skyldnerens tjeneste eller har vært det i de to siste årene før åpningen av rekonstruksjonsforhandlingen, eller i det nevnte tidsrommet har fungert som skyldnerens faste juridiske rådgiver eller

revisor,
5. er medlem av skyldnerens styre, representantskap eller bedriftsforsamling eller har vært det i de to siste årene før åpningen av rekonstruksjonsforhandlingen, dersom skyldneren er en sammenslutning eller en stiftelse,
6. selv søker rekonstruksjon, eller hvis bo er tatt under konkursbehandling, eller
7. på grunn av andre særlige omstendigheter ikke kan antas å være tilstrekkelig uhildet.

Første punktum nr. 4 gjelder ikke ved valg av representant for de ansatte til medlem av kreditorutvalget.

(2) Til rekonstruktør, medlem av kreditorutvalget eller borevisor bør som regel ikke oppnevnes noen som skyldneren i de siste to årene før åpningen av rekonstruksjonsforhandlingen fortrinnsvis har benyttet som juridisk eller forretningsmessig rådgiver.
(3) Rekonstruktøren og borevisor skal ha allmenn tillit i kreditorfellesskapet.
(4) Rekonstruktøren, medlem av kreditorutvalget og borevisor må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som vedkommende har en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i.

§ 14. Tilbakekall av oppnevnelse

(1) Dersom rekonstruktøren, et medlem av kreditorutvalget eller borevisor senere kommer i en stilling som ville ha ført til at vedkommende ikke kunne ha blitt oppnevnt, kan retten etter begjæring fra skyldneren eller en fordringshaver eller av eget tiltak tilbakekalle oppnevnelsen og oppnevne en annen.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende når retten finner at den som er oppnevnt, ikke har vist seg skikket eller av andre grunner ikke bør gjøre tjeneste.
(3) Vedkommende skal gis anledning til å uttale seg før avgjørelsen blir tatt.

Kapittel 4. Virkningen av at rekonstruksjonsforhandling blir åpnet

§ 15. Rekonstruksjonsutvalgets tilsyn med skyldneren

(1) Under rekonstruksjonsforhandlingen beholder skyldneren rådigheten over sin virksomhet og sine formuesforhold for øvrig, men er under rekonstruksjonsutvalgets tilsyn. Rekonstruktøren og kreditorutvalget skal gis

full adgang til å føre tilsyn med skyldnerens virksomhet og økonomiske forhold, og skyldneren skal rette seg etter de pålegg rekonstruktøren og kreditorutvalget gir i denne forbindelse.
(2) Skyldneren må ikke uten kreditorutvalgets tillatelse stifte eller fornye gjeld, foreta pantsettelse eller avhende eller leie bort sin faste eiendom, sine forretningslokaler eller noen formuesgjenstand av vesentlig betydning.
(3) Dersom skyldneren er næringsdrivende og virksomheten skal drives videre under rekonstruksjonsforhandlingen, skal skyldneren fremlegge et driftsbudsjett og en finansieringsplan for rekonstruksjonsutvalget.

§ 16. Skyldnerens legitimasjon utad

(1) Gyldigheten av skyldnerens disposisjoner er i forholdet til godtroende tredjeperson ikke betinget av at de er foretatt med tillatelse av rekonstruksjonsutvalget.
(2) Hvis tredjeperson ikke var i god tro, kan vedkommende ikke gjøre krav gjeldende mot skyldneren eller ta imot dekning fra skyldneren før etter at rekonstruksjonsforhandlingen er avsluttet, en rekonstruksjonsplan er stadfestet av retten og en akkord er avviklet eller oppfylt.

§ 17. Begrensning av adgangen til å åpne konkurs

(1) Dersom en konkursbegjæring er fremsatt, men ikke tatt til følge på tidspunktet da skyldnerens begjæring om åpning av rekonstruksjonsforhandling blir inngitt til retten, skal behandlingen av konkursbegjæringen utsettes til begjæringen om åpning av rekonstruksjonsforhandling er tilbakekalt eller rettskraftig avslått, eller rekonstruksjonsforhandlingen er rettskraftig innstilt eller avsluttet.
(2) Dersom en konkursbegjæring blir fremsatt etter at skyldnerens begjæring om åpning av rekonstruksjonsforhandling ble inngitt til retten, men før begjæringen om åpning av rekonstruksjonsforhandling er tilbakekalt eller rettskraftig avgjort, skal behandlingen av konkursbegjæringen utsettes til etter de sistnevnte tidspunktene. Dette gjelder likevel ikke når konkursbegjæringen er fremsatt av en fordringshaver hvis fordring skriver seg fra tiden etter at begjæringen om åpning av rekonstruksjonsforhandling ble inngitt til retten, og som ikke grunner seg i avtale som er inngått med rekonstruktørens samtykke.
(3) Dersom rekonstruksjonsforhandling blir besluttet åpnet, kan skyldnerens bo ikke tas under konkursbehandling etter begjæring av en fordringshaver hvis fordring skriver seg fra tiden før rekonstruksjonsforhandlingen ble åpnet.
(4) En konkursbegjæring som fremsettes av minst tre dividendeberettigede

fordringshavere hvis fordringer utgjør minst en halvdel av de kjente dividendeberettigede fordringenes samlede beløp, kan fremmes uten hinder av første til tredje ledd. Det samme gjelder en konkursbegjæring som fremsettes etter at rekonstruksjonsforhandlingen er rettskraftig innstilt eller avsluttet.

§ 18. Begrensning av adgangen til å ta utlegg og gjennomføre tvangsdekning. Forholdet til panthaverne

(1) Om ikke annet er bestemt, kan det ikke under rekonstruksjonsforhandlingen tas utlegg i skyldnerens eiendeler for gjeld som skriver seg fra tiden før rekonstruksjonsforhandlingen ble åpnet. § 17 første og annet ledd gjelder tilsvarende. Behandlingen av en begjæring om utlegg skal likevel ikke utsettes lenger enn til begjæringen om åpning av rekonstruksjonsforhandling er rettskraftig avgjort.
(2) Etter at rekonstruksjonsforhandling er åpnet og frem til den er avsluttet etter §§ 56 til 59, kan tvangsdekning i skyldnerens eiendeler etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 8 til 12 ikke gjennomføres uten rekonstruktørens samtykke.
(3) Eiendeler som skyldneren erverver etter at rekonstruksjonsforhandling er åpnet, omfattes ikke uten rekonstruktørens samtykke av panteretter stiftet før åpningstidspunktet.
(4) Skyldneren kan med rekonstruktørens samtykke avhende varer av pantsatt varelager og driftstilbehør som nevnt i panteloven §§ 3-4, 3-8, 3-9, 3-10 og 3-11, dersom dette skjer innenfor rammen av skyldnerens vanlige næringsvirksomhet og panthaverens sikkerhet ikke blir vesentlig forringet. Retten kan etter begjæring fra en panthaver forby salg som ikke oppfyller vilkårene i første punktum.
(5) Rekonstruktøren skal utarbeide en plan for ivaretakelse av panthaverens interesser og kan i den forbindelse bestemme at panthaveren skal motta en andel av vederlaget ved salg som nevnt i fjerde ledd.

§ 19. Pant for lån til finansiering av virksomheten under rekonstruksjonsforhandling

(1) For lån til finansiering av drift av virksomheten under rekonstruksjonsforhandling, og til finansiering av selve rekonstruksjonsforhandlingen, kan det stiftes panterett i driftstilbehør, varelager og utestående fordringer etter panteloven §§ 3-4, 3-8, 3-9, 3-10, 3-11 og 4-10 med prioritet foran eksisterende panthavere. Slike lån har dessuten sikkerhet ved lovbestemt pant med prioritet foran eksisterende panthavere

etter panteloven § 6-5.
(2) Avtale om lån med sikkerhet som nevnt i første ledd kan bare inngås med samtykke fra rekonstruksjonsutvalget. Skyldneren skal før rekonstruksjonsutvalget gir samtykke, fremlegge budsjett for driften som viser at det er behov for slikt lån. Berørte panthavere kan fremsette begjæring for retten om at rekonstruksjonsutvalgets samtykke skal omgjøres. Slik begjæring må fremsettes innen én uke etter at rekonstruktøren har underrettet panthaver. Dersom eksisterende panthaveres sikkerhet blir vesentlig forringet, eller retten finner at det ikke er tilstrekkelig behov for slikt lån, kan retten omgjøre rekonstruksjonsutvalgets samtykke.

§ 20. Skyldnerens opplysningsplikt

(1) Skyldneren skal bistå tingretten, rekonstruktøren, kreditorutvalget og borevisor med å skaffe alle opplysninger av betydning for rekonstruksjonsforhandlingen, herunder opplysninger om sin forretningsførsel, sine økonomiske forhold og sine fremtidsutsikter.
(2) Retten kan, der den finner det påkrevd, pålegge skyldneren å gi opplysninger som nevnt i første ledd, selv om skyldneren derved må åpenbare en forretnings- eller driftshemmelighet. Retten kan i så fall bestemme at opplysningen bare skal gis til retten selv, til rekonstruktøren, til borevisor eller til ett eller flere av kreditorutvalgets medlemmer. Den som får opplysninger om forretnings- eller driftshemmelighet etter bestemmelsen her, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til disse opplysningene.

§ 21. Regnskapsførerens og revisorens bistandsplikt

Skyldnerens regnskapsfører og revisor plikter å utlevere regnskaper og regnskapsmateriale vedrørende skyldneren til rekonstruktøren, kreditorutvalget og borevisor. Dette gjelder selv om honorar for utført arbeid ikke er betalt. Rekonstruktørens, kreditorutvalgets og borevisorens krav på utlevering er særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13. Regnskapsfører og revisor plikter også vederlagsfritt å bistå rekonstruktøren, kreditorutvalget og borevisoren med opplysninger om skyldnerens regnskaps- og forretningsførsel. Bistandsplikten etter denne paragrafen kan oppfylles uten hinder av eventuell taushetsplikt.

Kapittel 5. Utarbeidelse av forslag til rekonstruksjon

§ 22. Fordringshavermøte. Skyldnerens utkast til rekonstruksjon

(1) Innen fire uker fra rekonstruksjonsforhandlingen ble innledet skal retten avholde fordringshavermøte. Retten kan beslutte at slikt møte ikke skal holdes, dersom det ikke finnes hensiktsmessig, og kan også utsette beslutningen til et senere tidspunkt under rekonstruksjonsforhandlingen. Retten kan beslutte at møtet skal avholdes elektronisk uten fysisk møte, for eksempel ved telefon- eller videomøte eller på annen betryggende måte.
(2) Skyldneren plikter å være til stede på fordringshavermøter, hvis ikke skyldneren har gyldig fravær eller har fått tillatelse av rekonstruktøren eller retten til å være fraværende.
(3) På fordringshavermøtet skal skyldneren fremlegge et utkast til rekonstruksjon av virksomheten som fordringshaverne kan uttale seg om. Skyldneren kan endre utkastet etter å ha hørt fordringshavernes uttalelser. Dersom retten beslutter at det ikke skal holdes fordringshavermøte eller utsetter beslutningen, skal rekonstruktøren sende skyldnerens utkast til rekonstruksjon til fordringshaverne innen fire uker fra innledning av rekonstruksjonsforhandlingen.
(4) Med mindre et flertall av fordringshaverne – regnet etter beløp – forkaster utkastet fra skyldneren, skal rekonstruksjonsforhandlingen fortsette basert på utkastet.
(5) Dersom skyldnerens utkast til rekonstruksjon ikke får tilstrekkelig tilslutning, skal rekonstruktøren i samarbeid med skyldneren undersøke om andre løsninger kan få tilslutning fra et flertall av fordringshaverne.
(6) Fordringshavermøtet kan også uttale seg om hvorvidt medlemmene av kreditorutvalget skal fortsette, eller om retten bør oppnevne andre kreditorrepresentanter.

§ 23. Underretning til fordringshaverne

(1) Rekonstruktøren skal uten opphold underrette hver enkelt av skyldnerens kjente fordringshavere om at skyldneren har åpnet rekonstruksjonsforhandling, og om hvem som er oppnevnt som rekonstruktør og medlemmer av kreditorutvalget. Samtidig skal fordringshaverne oppfordres til innen tre uker å sende til rekonstruktøren en spesifisert oppgave over sine fordringer på skyldneren. Med oppgaven skal følge de dokumenter som tjener som bevis for fordringene, og det skal opplyses om fordringens grunnlag, om de sikkerheter i skyldnerens eller i tredjepersons eiendeler som måtte hefte for dem, og om det

er solidarisk medforpliktede.
(2) Rekonstruktøren skal samtidig opplyse om tid og sted for fordringshavermøte, jf. § 6 annet ledd og § 22. Har retten bestemt at det ikke skal holdes fordringshavermøte, eller utsatt beslutningen, skal det opplyses om dette. Beslutter retten at fordringshavermøtet skal avholdes elektronisk uten fysisk møte, skal det gis nærmere opplysninger om avviklingen av møtet.

§ 24. Gjennomgåelse av regnskaper og forretningsførsel. Verdsettelse av eiendelene

(1) Rekonstruktøren skal i samarbeid med borevisor snarest mulig gjennomgå skyldnerens regnskaper og forretningsførsel og søke å utarbeide en uttømmende oversikt over skyldnerens eiendeler og forpliktelser. Omfatter skyldnerens næringsvirksomhet salg til forbruker, skal det særlig påses at skyldnerens oppgave over forpliktelser i forbindelse med reklamasjoner og garantier for forbruksvarer er mest mulig uttømmende.
(2) Skyldnerens eiendeler skal verdsettes. Så langt det er mulig, skal den verdien angis som eiendelene antas å ville ha dersom skyldnerens virksomhet fortsetter, og hva eiendelene, samlet eller delt, kan antas å ville innbringe ved salg. Krever verdsettelsen særskilt sakkyndighet, eller vil rekonstruktøren av andre grunner ikke selv utføre den, kan rekonstruktøren tilkalle én eller flere sakkyndige medhjelpere. § 13 gjelder tilsvarende for slike medhjelpere.

§ 25. Rekonstruktørens redegjørelse

(1) Når rekonstruksjonsutvalget har skaffet seg nødvendig oversikt over skyldnerens forhold og finner at det er utsikt til at skyldneren vil kunne oppnå rekonstruksjon, skal rekonstruktøren utarbeide en redegjørelse, som blant annet skal inneholde

1. en oversikt over skyldnerens forretningsførsel med opplysning om hvordan registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger har vært, og om de forhold som har ført til rekonstruksjonsforhandlingen
2. en oversikt over boets stilling, med opplysning blant annet om skyldnerens kausjonsforpliktelser, de heftelser som hviler på skyldnerens eiendeler, og hvordan eiendelene er verdsatt
3. opplysning om skyldnerens ekteskapelige formuesforhold
4. opplysning om skyldneren antas å ha foretatt disposisjoner som kan omstøtes i tilfelle av tvangsakkord eller konkurs, og om det er holdt

tvangsforretninger hos skyldneren som i så fall vil være uvirksomme
5. opplysning om skyldneren tidligere har søkt rekonstruksjon eller frivillig gjeldsordning eller vært under forhandling om tvangsakkord eller konkurs, i tilfelle med angivelse av den dividenden fordringshaverne oppnådde
6. opplysning om skyldneren tidligere har gjort seg skyldig i straffbare forhold i forbindelse med økonomisk virksomhet, og om det nå må antas å foreligge forhold som kan gi grunn til straffeforfølgning mot vedkommende i forbindelse med slik virksomhet.

I oversikten etter første punktum nr. 1 bør skyldnerens to siste årsregnskap og årsberetninger (status, driftsregnskap) inntas, og dessuten oppgave over omsetningen. Er skyldneren en sammenslutning eller en stiftelse, skal det i redegjørelsen etter første punktum nr. 6 gis opplysning om det foreligger forhold som nevnt når det gjelder forretningsfører eller styremedlem.

(2) Rekonstruktørens gjennomgåelse etter første ledd nr. 1 til 6 skal avpasses til de konkrete forhold for skyldneren. Dersom det er foretatt kun en forenklet gjennomgåelse, skal det opplyses særskilt om dette i rekonstruktørens redegjørelse.
(3) Borevisorens innberetning skal vedlegges dersom det er oppnevnt borevisor.
(4) Finner rekonstruktøren at det kan være grunn til strafforfølgning for forhold som nevnt i første ledd første punktum nr. 6, jf. tredje punktum, skal redegjørelsen sendes til påtalemyndigheten. Rekonstruktøren bør i nødvendig utstrekning gi påtalemyndigheten underretning om mulige straffbare forhold også på et tidligere tidspunkt.
(5) Rekonstruktørens redegjørelse forelegges først for kreditorutvalget, som avgir sin uttalelse. Redegjørelsen med kreditorutvalgets uttalelse sendes så til alle kjente fordringshavere.

§ 26. Rekonstruksjonsutvalgets og skyldnerens utarbeidelse av forslag til rekonstruksjon

(1) Dersom rekonstruksjonsutvalget på grunnlag av drøftelsene på fordringshavermøtet og de opplysninger som er skaffet til veie, finner at det er utsikt til at skyldneren vil kunne oppnå rekonstruksjon, skal rekonstruksjonsutvalget bistå skyldneren med å utarbeide et forslag til rekonstruksjon. Dersom forslaget forutsetter at skyldnerens næringsvirksomhet skal drives videre, skal mulighetene for lønnsom drift i fremtiden utredes i nødvendig utstrekning. Rekonstruksjonsutvalget kan sette som betingelse for å anbefale forslaget at bestemte tiltak skal gjennomføres, og

at bestemmelser om dette innarbeides i forslaget.
(2) Dersom rekonstruksjonsutvalget finner at det ikke er utsikt til at skyldneren vil kunne oppnå rekonstruksjon, skal rekonstruksjonsutvalget gi innberetning til retten om forholdet, jf. § 58 første ledd nr. 1. Tilsvarende gjelder dersom skyldneren ikke innen rimelig tid har fremsatt forslag til rekonstruksjon.

Kapittel 6. Frivillig rekonstruksjon

§ 27. Forslagets innhold

(1) En frivillig rekonstruksjon kan blant annet gå ut på

1. betalingsutsettelse (frivillig moratorium)
2. prosentvis reduksjon av gjelden (frivillig akkord)
3. at gjelden helt eller delvis omgjøres til egenkapital (frivillig akkord ved konvertering)
4. overdragelse av hele eller deler av skyldnerens virksomhet og eiendeler til ny eier, uten at skyldnerens virksomhet blir likvidert (rekonstruksjonsoverdragelse)
5. overdragelse og avvikling av hele eller deler av skyldnerens virksomhet og eiendeler mot at skyldneren blir frigjort for den delen av gjelden som ikke dekkes ved likvidasjonen (frivillig likvidasjonsakkord)
6. en kombinasjon av disse ordninger, og eventuelt i kombinasjon med andre tiltak.

(2) § 35 om flertallskrav når rekonstruksjonen krever beslutning i selskapets generalforsamling, gjelder tilsvarende.

§ 28. Utsendelse av forslaget. Svarfrist

(1) Når skyldneren har utarbeidet et forslag til rekonstruksjon, og rekonstruksjonsutvalget finner at det bør fremmes, skal rekonstruktøren sende forslaget til alle fordringshaverne med fordringer som er omfattet av forslaget. Med forslaget skal følge

1. redegjørelsen etter § 25
2. skyldnerens erklæring om at alt skyldneren eier og skylder, er oppgitt
3. rekonstruksjonsutvalgets uttalelse om hvorvidt det anbefaler at forslaget vedtas, om utsikten til og sikkerheten for at forslaget vil bli

oppfylt fra skyldnerens side, om de betingelser som utvalget har satt for å anbefale forslaget, og om hvordan boets stilling antas å ville bli i tilfelle av konkurs.

(2) Fordringshaverne oppfordres samtidig til innen en frist, som ikke må settes kortere enn to uker og ikke lengre enn tre uker, å underrette rekonstruktøren skriftlig om de vedtar forslaget. I oppfordringen skal fordringshaverne gjøres oppmerksom på bestemmelsen i § 29 annet ledd. Underretningen skal sendes med rekommandert brev eller ved bruk av elektronisk kommunikasjon hvor det er benyttet en betryggende metode for å sikre at underretningen er mottatt. § 7 første ledd fjerde punktum gjelder tilsvarende.

§ 29. Vedtakelse av forslaget

(1) Forslaget til rekonstruksjon anses for vedtatt når det er godtatt av samtlige fordringshavere med fordringer som omfattes av forslaget.
(2) Når svarfristen etter § 28 annet ledd er utløpt uten at noen av fordringshaverne har forkastet forslaget, anses dette for vedtatt dersom det er godtatt av fordringshavere som til sammen representerer minst tre firedeler av det samlede pålydende av de fordringer som forslaget omfatter.

§ 30. Nytt forslag

Dersom forslaget til frivillig rekonstruksjon ikke blir vedtatt, og skyldneren utarbeider et nytt forslag som rekonstruksjonsutvalget finner at det er god utsikt til å få vedtatt, skal rekonstruktøren sende det til fordringshaverne i samsvar med reglene i § 28, men uten vedleggene som er nevnt i § 28 første ledd nr. 1 og 2. Reglene i § 29 gjelder tilsvarende. Ytterligere forslag om frivillig rekonstruksjon kan ikke fremsettes. Det kan derimot fremsettes forslag om rekonstruksjon med tvangsakkord etter kapittel 7.

§ 31. Underretning om vedtatt forslag

(1) Når et forslag til frivillig rekonstruksjon er vedtatt, skal rekonstruktøren sende melding om dette til samtlige fordringshavere som ikke er tilsagt full dekning for krav som skriver seg fra tiden før rekonstruksjonsforhandlingen ble åpnet.
(2) Rekonstruktøren skal samtidig sende retten

1. det vedtatte forslaget til rekonstruksjon, med påtegning om hvordan

forslaget er blitt vedtatt
2. vedleggene som er nevnt i § 28 første ledd.

(3) Retten skal notere når forslaget kom inn til retten.

§ 32. Ugyldig moratorium og akkord

(1) Dersom en frivillig rekonstruksjon, jf. § 27, er kommet i stand ved at

1. skyldneren forsettlig eller uaktsomt har gitt uriktige eller ufullstendige opplysninger om sine eiendeler eller forpliktelser, eller
2. skyldneren eller en tredjeperson med skyldnerens medvirkning i strid med rekonstruksjonen og forutsetningene for den har gitt eller tilsagt én eller flere fordringshavere særlige fordeler, taper skyldneren overfor alle de fordringshavere som ikke har kjent til forholdet, den henstanden som ble innrømmet, og skyldneren plikter å betale til disse fordringshaverne også de deler av fordringene som ble ettergitt ved akkorden.

(2) En fordringshavers rett etter første ledd foreldes ett år fra den dagen da fordringshaveren fikk vite om det forholdet som ga adgang til å angripe rekonstruksjonen. Retten kan ikke i noe tilfelle gjøres gjeldende om den ikke er erkjent eller gjort gjeldende ved søksmål senest tre år etter at rekonstruksjonsforhandlingen er opphørt.

§ 33. Misligholdt akkord

(1) Dersom en skyldner har fått frivillig rekonstruksjon med akkord, men kommer under konkurs før akkorden er oppfylt, skal en fordringshaver som ikke har fått full dekning for sitt krav etter akkorden, gis konkursdividende av fordringens hele opprinnelige beløp. Fordringshaveren kan likevel ikke få utbetalt mer enn sitt restkrav etter akkorden. Fordringshaveren kan ikke kreve utlegg i konkursboet før det er utbetalt til de øvrige fordringshaverne like mange prosenter som de mottatte akkordavdragene utgjør.
(2) Første ledd første og tredje punktum gjelder tilsvarende for fordringshavere som er ubundet av akkorden etter § 32.

Kapittel 7. Rekonstruksjon med tvangsakkord

§ 34. Hva en rekonstruksjon med tvangsakkord kan gå ut på

(1) En rekonstruksjon med tvangsakkord kan gå ut på

1. betalingsutsettelse (tvungent moratorium)
2. prosentvis reduksjon av gjelden (alminnelig tvangsakkord)
3. at gjelden helt eller delvis omgjøres til egenkapital (tvangsakkord ved konvertering)
4. overdragelse av hele eller deler av skyldnerens virksomhet og eiendeler til en ny eier, uten at skyldnerens virksomhet blir likvidert (rekonstruksjonsoverdragelse)
5. overdragelse og avvikling av hele eller deler av skyldnerens virksomhet og eiendeler mot at skyldneren frigjøres for den delen av gjelden som ikke dekkes ved likvidasjonen (tvungen likvidasjonsakkord)
6. en kombinasjon av disse ordningene.

(2) En tvangsakkord kan gå ut på at enhver fordringshavers samlede tilgodehavende skal dekkes fullt ut opptil en viss sum. Reglene i første ledd gjelder i så fall for den overskytende del av tilgodehavendene.
(3) En ordning med omgjøring av gjeld til egenkapital etter første ledd nr. 3 kan bare omfatte fordringshavere som samtykker til dette. Hvis tungtveiende hensyn taler for det, kan retten ved kjennelse likevel beslutte at ordningen skal omfatte samtlige fordringshavere når den eller de av fordringshaverne som har nektet samtykke, åpenbart ikke har rimelig grunn til dette.

§ 35. Flertallskrav når rekonstruksjonen krever beslutning i et selskaps generalforsamling

(1) Dersom rekonstruksjonen går ut på at gjeld helt eller delvis skal omgjøres til egenkapital i et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap etter § 34 første ledd nr. 3, kan generalforsamlingsbeslutning om forhøyelse av aksjekapitalen etter aksjeloven § 10-1 eller allmennaksjeloven § 10-1 treffes med tilslutning fra minst halvparten så vel av de avgitte stemmer som av den aksjekapitalen som er representert på generalforsamlingen. Nødvendige vedtektsendringer som følge av beslutningen og beslutning om fravikelse av fortrinnsretten etter aksjeloven § 10-5 og allmennaksjeloven § 10-5 kan treffes med flertall som nevnt i første punktum.

(2) Flertallskravene etter første ledd gjelder tilsvarende for beslutninger etter aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 11 dersom rekonstruksjon går ut på at det skal utstedes finansielle instrumenter etter disse reglene. Første ledd gjelder også tilsvarende for beslutning etter aksjeloven § 12-1 første ledd nr. 1 og allmennaksjeloven § 12-1 første ledd nr. 1 dersom dette er en del av rekonstruksjonen.

§ 36. Bortfall av pantheftelser

(1) Ved rekonstruksjon med tvangsakkord bortfaller pantheftelser som ligger utenfor pantets antatte verdi.
(2) Rekonstruksjonsutvalget foretar verdsettelsen av pantet. En panthaver med sikkerhet utenfor pantets antatte verdi kan bringe verdsettelsen inn for retten med begjæring om at det holdes skiftetakst. Kostnadene ved skiftetaksten bæres av panthaveren dersom rekonstruksjonsutvalgets verdsettelse opprettholdes eller endres med mindre enn ti prosent. For øvrig gjelder arveloven § 106 annet til femte ledd tilsvarende. I særlige tilfeller kan retten fravike satsene for godtgjørelse av skjønnsmedlemmer som ellers gjelder ved skiftetakst.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

§ 37. Underretning ved bestridte fordringer

Dersom en anmeldt fordring helt eller delvis blir bestridt, skal rekonstruktøren uten opphold underrette fordringshaveren og samtidig gjøre vedkommende oppmerksom på reglene i § 46 annet ledd. Underretningen skal sendes med rekommandert brev eller ved bruk av elektronisk kommunikasjon hvor det er benyttet en betryggende metode for å sikre at underretningen er mottatt. § 7 første ledd fjerde punktum gjelder tilsvarende.

§ 38. Omstøtelse

(1) Dersom skyldnerens disposisjoner er omstøtelige etter dekningsloven kapittel 5, kan omstøtelseskravet gjøres gjeldende av rekonstruksjonsutvalget.
(2) Det kan i rekonstruksjonsforslaget settes som vilkår for tvangsakkorden at søksmål til omstøtelse av skyldnerens disposisjoner skal anlegges eller fortsettes for skyldnerens regning etter nærmere bestemmelse fra rekonstruktøren eller den som er ansvarlig for tilsyn.

§ 39. Utsendelse av forslag til rekonstruksjon med tvangsakkord. Avstemningen

(1) Rekonstruktøren skal sende skyldnerens forslag til rekonstruksjon med tvangsakkord til alle kjente fordringshavere med angivelse av en frist på minst to uker for skriftlig svar til rekonstruktøren. Forslaget skal sendes med rekommandert brev eller ved bruk av elektronisk kommunikasjon hvor det er benyttet en betryggende metode for å sikre at forslaget er mottatt. § 7 første ledd fjerde punktum gjelder tilsvarende. Med forslaget skal følge

1. redegjørelsen etter § 25
2. listen nevnt i § 40
3. skyldnerens erklæring om at alt skyldneren eier og skylder er oppgitt
4. rekonstruksjonsutvalgets uttalelse om hvorvidt utvalget anbefaler at forslaget vedtas, om utsikten til og sikkerheten for at forslaget vil bli oppfylt fra skyldnerens side, om vilkår utvalget har satt for å anbefale forslaget og om hvordan boets stilling antas å ville bli i tilfelle av konkurs.

(2) Retten kan etter begjæring fra rekonstruktøren eller kreditorutvalget beslutte at det skal avholdes et eget fordringshavermøte til drøftelse av forslaget til rekonstruksjon med tvangsakkord. Avstemningen skjer ved fordringshavernes skriftlige meldinger til rekonstruktøren.

§ 40. Fordringshaverliste

(1) Før avstemningen skal rekonstruktøren utarbeide en liste over de anmeldte fordringene, påført de opplysningene som trengs for å avgjøre om fordringene skal medregnes ved avstemningen. Er en fordring helt eller delvis bestridt, skal dette anmerkes på listen.
(2) For fordringer som etter forslaget vil få full dekning, jf. § 34 annet ledd, er det tilstrekkelig å angi fordringenes samlede beløp. Tilsvarende gjelder for andre grupper av fordringer som åpenbart ikke vil være av betydning for avstemningen.
(3) Dersom noen i forbindelse med avstemningen bestrider en oppført fordring eller mener at en fordring er ført opp med et for lite beløp eller med urette er blitt utelatt, skal rekonstruktøren gjøre merknad om det i listen.

§ 41. Fordringer som ikke gir stemmerett

(1) Ved avstemningen over akkordforslaget skal alle kjente fordringer regnes med, selv om de ikke er meldt til rekonstruktøren. Følgende fordringer skal likevel settes ut av betraktning:

1. fordring som akkorden etter § 54 ikke vil bli bindende for
2. fordring som er avhengig av en betingelse som ennå ikke er inntrådt
3. fordring som er overdratt til fordringshaveren etter at rekonstruksjonsforhandlingen ble åpnet
4. fordring som tilhører skyldnerens nærstående, jf. dekningsloven § 1-5
5. fordring eller del av fordring som skal dekkes fullt ut etter akkordforslaget, jf. § 34 annet ledd
6. etterprioritert fordring som faller bort ved akkorden.

(2) Dersom en fordring som nevnt i første ledd annet punktum nr. 1 er sikret ved panterett eller annen sikkerhetsrett i skyldnerens eiendeler, kan fordringshaveren utøve stemmerett for den delen av fordringen som sikkerheten antas ikke å ville gi dekning for, eller – hvis fordringshaveren uttrykkelig frafaller sin sikkerhetsrett for en større del av fordringen – for denne delen. En fordring med lovbestemt fortrinnsrett gir stemmerett i den utstrekning fortrinnsretten uttrykkelig frafalles.
(3) Fordring som nevnt i første ledd annet punktum nr. 3 skal likevel ikke settes ut av betraktning dersom fordringshaveren ved ervervelsen var uvitende om at begjæring om åpning av rekonstruksjonsforhandling var innkommet til retten, eller hvis fordringshaveren har overtatt fordringen i samsvar med en tidligere forpliktelse.

§ 42. Vedtakelse av forslag om rekonstruksjon med tvangsakkord

Et forslag om rekonstruksjon med tvangsakkord anses vedtatt når fordringer som representerer minst en halvdel av det samlede beløp som har stemmerett etter §§ 40 og 41, har stemt for forslaget, jf. likevel § 34 tredje ledd.

§ 43. Nytt forslag om rekonstruksjon med tvangsakkord

(1) Har skyldnerens rekonstruksjonsforslag ikke oppnådd det nødvendige flertallet ved en skriftlig avstemning etter § 42, kan skyldneren fremme et nytt rekonstruksjonsforslag bare dersom rekonstruksjonsutvalget finner å kunne anbefale forslaget. Det nye forslaget skal snarest sendes fordringshaverne, med

rekonstruksjonsutvalgets anbefaling vedlagt og med en ny avstemningsfrist. Den nye fristen må ikke utløpe senere enn tre uker etter den opprinnelige avstemningsfristen. Forslaget sendes med rekommandert brev eller ved elektronisk kommunikasjon hvor det er benyttet en betryggende metode for å sikre at forslaget er mottatt. § 7 første ledd fjerde punktum gjelder tilsvarende.
(2) Skyldneren kan ikke foreta endringer i rekonstruksjonsforslaget etter at det er sendt fordringshaverne.

§ 44. Redegjørelse for avstemningen sendes tingretten

Rekonstruktøren skal innen en uke etter fristen for avstemningen sende tingretten en redegjørelse for resultatet av avstemningen med uttalelse om hvorvidt det antas å foreligge forhold som vil være til hinder for stadfestelse av rekonstruksjonsforslaget med tvangsakkord. Med redegjørelsen skal følge

1. bekreftelse av at fordringshaverne har vært varslet om avstemningen i overensstemmelse med lovens regler
2. protokoll fra rekonstruksjonsutvalgets møter
3. listen over fordringshaverne etter § 40, og, i den grad det foreligger omtvistede eller uklare fordringer, kopi av fordringsanmeldelsene og de dokumenter som foreligger om disse fordringene
4. skyldnerens endelige forslag til rekonstruksjon med tvangsakkordforslag og fordringshavernes vedtakelser
5. andre dokumenter som måtte være fremlagt i forbindelse med avstemningen, og de protester som måtte være fremkommet mot stadfestelse av rekonstruksjonsforslaget med tvangsakkord.

§ 45. Rettsmøte før stadfestelse

(1) Retten avgjør om det skal kalles inn til rettsmøte til behandling av spørsmålet om stadfestelse av rekonstruksjonsforslaget med tvangsakkord, eller om stadfestelse avgjøres ved skriftlig behandling. Rettsmøtet skal i tilfelle holdes innen tre uker etter at retten har mottatt rekonstruktørens redegjørelse for resultatet av avstemningen.
(2) Til møtet innkalles skyldneren, rekonstruktøren, kreditorutvalget og fordringshaverne. Retten kan pålegge rekonstruktøren å sørge for innkallingen av fordringshaverne. Skyldneren plikter å være til stede i møtet med mindre han eller hun har gyldig fravær eller har fått rettens tillatelse til å være fraværende.
(3) Viser det seg nødvendig å innhente ytterligere opplysninger, kan retten utsette behandlingen til et senere rettsmøte, som bør holdes innen to uker.

(4) Rettens avgjørelse etter første, annet og tredje ledd er ikke gjenstand for anke.
(5) Rettens stadfestelse skjer ved kjennelse, jf. § 51.

§ 46. Stemmerettstvister. Avsetning til omtvistede fordringer

(1) Dersom det er tvist eller uklarhet om hvorvidt eller for hvilket beløp en fordring skal gi stemmerett, avgjør retten spørsmålet så langt det er nødvendig for å fastslå utfallet av avstemningen. Før retten tar standpunkt kan den beslutte å innhente ytterligere opplysninger. Avgjørelsen tas i forbindelse med avgjørelsen av spørsmålet om stadfestelse og kan bare ankes sammen med denne. Avgjørelsen har virkning bare for spørsmålet om fordringshaverens stemmerett.
(2) Når fordringshaveren krever det, kan retten bestemme at den dividenden som faller på en omtvistet fordring, eller på den omtvistede delen av en fordring, skal settes i bank på en separat konto som disponeres av rekonstruktøren. Retten skal i så fall samtidig gi fordringshaveren en frist til å reise søksmål. Blir søksmål ikke reist innen fristens utløp, skal retten pålegge rekonstruktøren å frigi beløpet til skyldneren med mindre noe annet fremgår av akkorden.

§ 47. Tilfeller hvor stadfestelse skal nektes

Retten skal nekte å stadfeste rekonstruksjonsforslaget

1. når reglene om fremgangsmåten ved rekonstruksjonsforhandlingen ikke har vært overholdt og retten finner det sannsynlig at feilen har hatt avgjørende betydning for vedtakelsen av rekonstruksjonsforslaget,
2. når rekonstruksjonsforslaget ikke er blitt vedtatt med nødvendig flertall, jf. §§ 34 og 42, eller
3. når det viser seg at det foreligger omstendigheter som nevnt i § 49 nr. 1 eller 2 og som ikke er meddelt fordringshaverne før avstemningen, dersom forholdet kan antas å ha hatt avgjørende innflytelse på utfallet av denne.

§ 48. Tilfeller hvor stadfestelse kan nektes

(1) Retten kan nekte å stadfeste rekonstruksjonsforslaget

1. når det vil virke støtende å stadfeste rekonstruksjonsforslaget

skyldneren har fremsatt, eller retten finner at rekonstruksjonsforslaget ikke er rimelig og rettferdig overfor fordringshaverne,
2. når skyldneren vegrer seg for å gi de opplysningene retten trenger ved avgjørelsen, eller uten gyldig grunn uteblir fra rettsmøter i forbindelse med rekonstruksjonsbehandlingen, eller
3. når retten finner det godtgjort at skyldneren i de siste tre årene før åpningen av rekonstruksjonsforhandlingen eller senere har gjort seg skyldig i straffbare forhold i forbindelse med økonomisk virksomhet.

(2) Er skyldneren en sammenslutning eller en stiftelse, kan stadfestelse nektes dersom daglig leder eller styremedlem i de siste tre årene før åpningen av rekonstruksjonsforhandlingen eller senere har gjort seg skyldig i slike straffbare forhold som nevnt i første ledd nr. 3 til skyldnerens fordel eller på skyldnerens vegne.

§ 49. Tilfeller hvor stadfestelse kan nektes etter begjæring

Etter begjæring av rekonstruktøren, kreditorutvalget eller av en fordringshaver som i tilfelle vil bli bundet av akkorden, kan retten nekte stadfestelse

1. når det påvises at akkorden er brakt i stand ved at en fordringshaver er blitt begunstiget eller har fått løfte om begunstigelse, enten av skyldneren eller av tredjeperson, eller
2. når det påvises at rekonstruksjonsforslaget og akkorden ikke stemmer med fordringshavernes felles interesser, blant annet fordi
    a. dividenden som er tilbudt, står i vesentlig misforhold til skyldnerens betalingsmuligheter og særlig til hvilken dekning som kan forventes ved en konkurs,
    b. fordringsbeløpene som skal dekkes fullt etter akkordforslaget, jf. § 34 annet ledd, er så betydelige at det innebærer en urimelig forfordeling av fordringshaverne, eller
    c. det ikke er rimelig utsikt til at akkorden vil bli oppfylt.

§ 50. Tilsyn med oppfyllelsen av akkorden

(1) Dersom retten finner grunn til det, kan den sette som vilkår for stadfestelse at skyldneren underkaster seg tilsyn med oppfyllelse av rekonstruksjonsplanen med tvangsakkord.

(2) Tilsyn utøves av rekonstruktøren eller ett eller flere av kreditorutvalgets medlemmer eller av én eller flere andre personer som oppnevnes av retten. Tilsynet skal påse at skyldneren innretter sin forretningsførsel slik at skyldneren i rett tid får til rådighet de midler som trengs til å oppfylle rekonstruksjonsplanen med tvangsakkord, og at skyldneren gjennomfører de tiltakene som rekonstruksjonsutvalget har satt som vilkår for å anbefale rekonstruksjonsplanen. Tilsynet skal videre søke å hindre at noen fordringshaver får dekning til skade for andre. Skyldneren plikter å gi full adgang til tilsyn med sin forretningsførsel og til å rette seg etter de påleggene tilsynet gir i denne forbindelse.
(3) Bestemmelsene i §§ 11, 13 og 14 gjelder tilsvarende for tilsynet.

§ 51. Stadfestelseskjennelsen. Anke

(1) Retten avgjør spørsmålet om stadfestelse ved kjennelse, som bør avsies innen en uke etter stadfestelsesmøtet etter § 45 eller ved skriftlig behandling innen tre uker etter at retten har mottatt rekonstruktørens redegjørelse for resultatet av avstemningen. Dersom rekonstruksjonsplanen med tvangsakkord innebærer at pantheftelser helt eller delvis bortfaller, jf. § 36, skal stadfestelseskjennelsen inneholde en nøyaktig angivelse av i hvilken utstrekning pantheftelsene bortfaller.
(2) En kjennelse som stadfester rekonstruksjonsplanen med tvangsakkord, kan ankes av skyldneren, av enhver fordringshaver som vil bli bundet av akkorden og som har stemt mot forslaget, og av etterprioriterte fordringshavere som er berørt av forslaget. Skyldneren fortsetter å stå under rekonstruksjonsutvalgets tilsyn inntil kjennelsen er blitt rettskraftig.
(3) Dersom tingretten eller ankeinstansen nekter stadfestelse, skal den samtidig treffe de avgjørelser som er nevnt i §§ 57 og 58.

§ 52. Melding om og kunngjøring av den stadfestede rekonstruksjonsplanen med tvangsakkord

(1) Dersom retten stadfester rekonstruksjonsplanen med tvangsakkord, skal rekonstruktøren straks sende melding om dette til alle kjente fordringshavere som ikke er tilsagt full dekning.
(2) Når stadfestelseskjennelsen er blitt rettskraftig, skal rekonstruktøren kunngjøre akkorden etter reglene i § 7 første ledd. Rekonstruktøren skal også sørge for at melding etter § 7 tredje ledd nr. 1, 2 og 3 blir slettet, og at melding om avslutning av rekonstruksjonsforhandlingen blir registrert i Foretaksregisteret dersom skyldneren er innført der.

(3) Dersom akkorden innebærer at pantheftelser som er registrert i et rettsvernsregister helt eller delvis bortfaller, skal rekonstruktøren straks stadfestelsen er rettskraftig sørge for at kjennelsen registreres. Ved håndpant eller ved pant i enkle krav skal melding om bortfallet gis til den som besitter pantet, eller til skyldneren for kravet.

§ 53. Bestemmelse om tilsyn truffet etter stadfestelsen

(1) Dersom det begjæres av en fordringshaver, og retten finner særlig grunn til det, kan retten også etter at akkorden er stadfestet, bestemme at skyldneren skal undergis tilsyn inntil akkorden er oppfylt.
(2) Retten treffer sin avgjørelse ved kjennelse etter at skyldneren har fått anledning til å uttale seg. En kjennelse som tar begjæringen til følge, kan ankes av skyldneren innen tre dager. En kjennelse som avslår begjæringen, kan ikke ankes.
(3) § 50 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 54. Hvem akkorden er bindende for

(1) Den stadfestede akkorden er bindende for alle fordringshavere med fordringer som skriver seg fra tiden før åpningen av rekonstruksjonsforhandlingen. Akkorden er likevel ikke bindende for

1. fordringer som har lovbestemt fortrinnsrett
2. fordringer som er sikret ved panterett eller annen sikkerhetsrett i skyldnerens eiendeler, i den utstrekning fordringen faller innenfor pantets antatte verdi
3. fordringer som kan kreves avgjort ved motregning i den utstrekning de dekkes av motkravet.

(2) §§ 32 og 33 gjelder tilsvarende ved tvangsakkord.

§ 55. Tidligere mislighold

En kontraktsmotpart kan ikke etter stadfestet rekonstruksjon påberope seg skyldnerens mulige mislighold i tiden før rekonstruksjonsbehandling ble innledet.

Kapittel 8. Rekonstruksjonsforhandlingens avslutning

§ 56. Innstilling av rekonstruksjonsforhandlingen med fordringshavernes samtykke

(1) Retten skal innstille rekonstruksjonsforhandlingen ved kjennelse når dette etter utløpet av fristen etter § 23 begjæres av skyldneren og det foreligger skriftlig samtykke fra et flertall av de kjente fordringshavere, unntatt fordringshavere med fordringer som er sikret eller tilbys sikkerhet ved betryggende selvskyldnerkausjon, panterett eller annen tilsvarende sikkerhetsrett.
(2) § 52 gjelder tilsvarende.

§ 57. Innstilling med tilbakelevering til skyldneren

Dersom skyldneren overfor retten godtgjør å være solvent, jf. konkursloven § 61, skal retten avslutte rekonstruksjonsforhandlingen uten at konkurs åpnes.

§ 58. Innstilling av mislykket rekonstruksjonsforhandling og åpning av konkurs

(1) Retten skal innstille rekonstruksjonsforhandlingen og åpne konkurs i skyldnerens bo når

1. retten etter innberetning fra rekonstruksjonsutvalget finner at det ikke er utsikt til at skyldneren vil kunne oppnå frivillig rekonstruksjon eller rekonstruksjon med tvangsakkord, eller at skyldneren ikke innen rimelig tid har fremsatt forslag til frivillig rekonstruksjon eller tvangsakkord, jf. § 26 annet ledd,
2. retten nekter å stadfeste et rekonstruksjonsforslag med tvangsakkord, jf. § 51, eller
3. rekonstruksjonsforhandlingen ikke er avsluttet innen seks måneder fra åpningen eller innen en lengre frist som retten har satt etter anmodning fra rekonstruksjonsutvalget.

(2) Retten kan etter begjæring fra rekonstruksjonsutvalget innstille rekonstruksjonsforhandlingen og åpne konkurs i skyldnerens bo når retten finner at skyldneren grovt eller gjentatte ganger har handlet mot sine plikter etter §§ 15 og 20.
(3) Retten treffer sin avgjørelse ved kjennelse. Før kjennelse avsies skal retten forelegge spørsmålet for skyldneren med en kort frist for uttalelse. Ved anke

over kjennelsen gjelder konkursloven § 72 annet ledd tilsvarende.

§ 59. Tidspunktet for rekonstruksjonsforhandlingens avslutning

Rekonstruksjonsforhandlingen anses for avsluttet når

1. retten mottar melding om at skyldneren har fått frivillig rekonstruksjon, jf. § 31,
2. skyldneren har fått rekonstruksjon med tvangsakkord som er stadfestet ved rettskraftig kjennelse, jf. § 51.
3. det er avsagt kjennelse om innstilling av rekonstruksjonsforhandlingen etter § 56 eller § 57, og kjennelsen er blitt rettskraftig, eller
4. det er avsagt kjennelse om innstilling av rekonstruksjonsforhandlingen etter § 58 uten at konkurs er blitt åpnet, og kjennelsen er blitt rettskraftig.

§ 60. Følgene av at skyldneren dør under rekonstruksjonsforhandlingen

Dersom skyldneren dør før kjennelse om konkursåpning er avsagt i henhold til § 58, eller før rekonstruksjonsforhandlingen anses for avsluttet, jf. § 59, skal rekonstruksjonsforhandlingen innstilles og skyldnerens bo behandles i samsvar med arveloven.
Endret ved lov 14 juni 2019 nr. 21 (ikr. 1 jan 2021 iflg. res. 28 feb 2020 nr. 200) som endret ved lov 18 des 2020 nr. 149.

Kapittel 9. Generelle bestemmelser om rekonstruksjonsforhandling

§ 61. Forskrifter til loven. Enklere regler for små foretak. Tingrettens stedlige kompetanse

(1) Kongen kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser til utfylling og gjennomføring av loven her.
(2) Kongen kan også gi forskrift om særlige regler for små foretak med sikte på forenklet rekonstruksjonsforhandling. Slike regler kan fravike reglene i denne loven. Forskriften fastsetter hvilke foretak som skal regnes som små foretak etter denne loven. Kongen kan blant annet gi bestemmelser om

1. skyldnerens adgang til å fremlegge forslag til rekonstruksjon og

tvangsakkord av gjelden sammen med begjæring om rekonstruksjonsforhandling
2. skyldnerens adgang til å få oppnevnt en advokat til å bistå med forslag til rekonstruksjonsplan, inkludert forhandling om salg av hele eller deler av virksomheten til ny eier, før det leveres begjæring om rekonstruksjonsforhandling
3. rettens adgang til å unnlate å oppnevne borevisor og kreditorutvalg, og avholde fordringshavermøte
4. rettens adgang til å unnlate å oppnevne kreditorutvalg dersom bestemmelsene sikrer at de ansatte blir hørt på en annen måte
5. forenklet gjennomgang av skyldnerens økonomi og vurdering av mulige omstøtelige disposisjoner og straffbare forhold.

(3) Kongen kan også gi forskrift om særlige regler for tingrettens stedlige kompetanse i saker om rekonstruksjon etter denne loven. Slike regler kan fravike konkursloven § 146.

§ 62. Forholdet til andre lover som omhandler gjeldsforhandling

Når denne loven får anvendelse, skal omtale i andre lover og forskrifter av gjeldsforhandling etter konkurslovens første del forstås som rekonstruksjon etter denne loven, og henvisninger i andre lover og forskrifter til begreper og bestemmelser i konkurslovens første del om gjeldsforhandling forstås som henvisninger til korresponderende begreper og bestemmelser i denne loven.

§ 63. Forholdet til dekningsloven

(1) Når konkurs er åpnet på grunnlag av en konkursbegjæring som kom inn til retten senest tre uker etter at en begjæring fra en fordringshaver om åpning av rekonstruksjonsforhandling etter denne loven ble forkastet fordi skyldneren motsatte seg rekonstruksjonsforhandling, er fristdagen etter dekningsloven § 1-2 dagen da begjæringen om åpning av rekonstruksjonsforhandling kom inn til retten. Dette gjelder likevel ikke hvis reglene i dekningsloven § 1-2 annet ledd fører til at fristdagen kommer tidligere.
(2) Ved anvendelsen av dekningsloven § 7-3 a gjelder for rekonstruksjon etter denne loven at heving som er gjort gjeldende i de siste fire ukene før fristdagen på grunn av skyldnerens betalingsforsinkelse, ikke kan gjøres gjeldende under rekonstruksjonsforhandling med mindre den annen part har disponert i henhold til hevingen.
(3) Ved anvendelsen av dekningsloven § 7-5 annet ledd gjelder for

rekonstruksjon etter denne loven at for sikkerhetsstillelse eller forskuddsbetaling under rekonstruksjonsforhandling kan skyldneren kreve at hver termin ikke skal være lengre enn to uker om gangen.

Kapittel 10. Ikrafttredelsesregler og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 64. Ikrafttredelse og tidspunktet for opphevelse av loven

(1) Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de ulike bestemmelsene til forskjellig tid.
(2) Loven oppheves 1. juli 2026. Fra samme tid oppheves endringene i § 66.
Endret ved lover 22 des 2021 nr. 167, 26 mai 2023 nr. 14, 20 juni 2025 nr. 79.
1 Fra 11. mai 2020 iflg. res. 7 mai 2020 nr. 947.

§ 65. Overgangsregler

(1) En begjæring om åpning av gjeldsforhandling etter konkurslovens første del som er fremmet, men ikke avgjort av retten, når denne lov trer i kraft, skal anses som en begjæring om forhandling om rekonstruksjon etter denne loven.
(2) Er gjeldsforhandling åpnet etter konkurslovens første del etter 1. mars 2020, kan saken behandles etter reglene i denne loven hvis skyldneren begjærer det og det ikke er tatt stilling til et forslag om frivillig gjeldsordning eller stemt over et forslag til tvangsakkord. Kunngjøring etter § 7 i loven her kan i så fall unnlates dersom åpningen av gjeldsforhandling allerede er kunngjort etter konkursloven §§ 6 eller 35, og retten finner at ny kunngjøring derfor ikke er nødvendig.
(3) For forslag til tvangsakkord som er fremsatt etter konkurslovens kapittel XIV, gjelder konkurslovens første del når konkurs er åpnet før denne loven trer i kraft. Dersom alle kjente fordringshavere samtykker til det, kan skyldneren i stedet fremsette forslag om rekonstruksjon med tvangsakkord etter kapittel 7 i denne loven. Dersom det åpnes konkurs etter ikrafttredelsen av denne loven, gjelder reglene i denne loven for forslaget til tvangsakkord. Henvisningene i konkursloven kapittel XIV til bestemmelser i konkurslovens første del skal forstås som henvisninger til de korresponderende bestemmelsene i denne loven så langt de passer.
(4) Forskrifter til konkursloven gjelder for denne loven så langt de passer.
(5) Departementet kan gi overgangsregler. I overgangsreglene kan det gjøres unntak fra reglene i denne paragrafen.

§ 66. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om tilrettelegging for utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon (bredbåndsutbyggingsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Lovens formål er å bidra til kostnadseffektiv etablering av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon ved å sikre tilgang til, og informasjon om, passiv fysisk infrastruktur og bygge- og anleggsarbeider.

§ 2. Saklig virkeområde

Loven gjelder tilgang til fysisk infrastruktur som er egnet til framføring av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Slik fysisk infrastruktur omfatter elektronisk kommunikasjonsnett, elektrisitetsnett, vann- og avløpsnett, infrastruktur for oppvarming og transporttjenester, herunder jernbane- og vegnett, havner og flyplasser. Tilgang til veggrunnen omfattes ikke, mens tilgang til eventuelle trekkrør i veggrunnen omfattes. Ledninger eller rør til framføring av vannforsyning og drikkevann omfattes ikke av loven.

Loven gjelder samordning av bygge- og anleggsarbeider som helt eller delvis er offentlig finansiert. Loven gjelder også etablering av fysisk infrastruktur for høyhastighetsnett i bygninger og tilgang til slik infrastruktur i bygninger for bredbåndsutbyggere.

Ved eventuell motstrid mellom ekomloven og denne loven, har ekomloven forrang.

§ 3. Geografisk virkeområde

Loven gjelder for norsk land- og sjøterritorium. Loven gjelder ikke Svalbard, Jan Mayen og bilandene.

Kongen kan fastsette unntaks- og særregler som følger av internasjonale

overenskomster Norge er part i.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og på kontinentalsokkelen, og kan fastsette særlige regler av hensyn til stedlige forhold.

§ 4. Myndighet etter loven

Myndighet etter loven er departementet. Departementet kan bestemme at andre offentlige organer eller private skal ha myndighet på begrensede områder etter loven, når ikke annet er bestemt.

§ 5. Definisjoner

I loven menes med:

1. *Nettoperatør:* virksomhet som tilbyr tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett som brukes til offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste, eller som har råderett over passiv fysisk infrastruktur beregnet for å levere:
    a. tjeneste for produksjon, transport eller distribusjon av gass, elektrisitet og offentlig belysning, oppvarming og vann, herunder transport av avløpsvann, dreneringssystemer og fjerning av avfall
    b. transporttjeneste, herunder jernbaner, veier, havner og lufthavner
2. *Bredbåndsutbygger:* virksomhet som tilbyr eller planlegger å tilby tilgang til høyhastighetsnett som brukes til offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste.
3. *Fysisk infrastruktur:* passivt element i et nett som er egnet til å gi plass til andre nettelementer uten selv å bli et aktivt element i nettet, eksempelvis rør, master, kabelkanaler, kulverter, inspeksjonsbrønner, kummer, kabinetter, bygninger eller adkomst til bygninger, antenneanlegg, tårn og stolper. Kabler for elektronisk kommunikasjon, herunder mørk fiber, og ledninger og rør til framføring av vannforsyning og drikkevann omfattes ikke.
4. *Høyhastighetsnett:* elektronisk kommunikasjonsnett som kan levere elektroniske kommunikasjonstjenester med nedstrømshastighet på minst 30 Mbit/s.
5. *Større renoveringsarbeider:* bygge- og anleggsarbeider i eller på bygning som omfatter hele eller vesentlige deler av den fysiske

infrastrukturen i bygningen som er egnet for framføring av elektronisk kommunikasjonsnett.

6. *Tilkoblingspunkt:* et fysisk punkt i eller utenfor bygningen som bredbåndsutbyggeren har tilgang til og som den fysiske infrastrukturen i bygningen kan kobles til.

§ 6. Taushetsplikt

Nettoperatør og bredbåndsutbygger og enhver som utfører arbeid eller tjeneste for disse, plikter å bevare taushet om informasjon om andre nettoperatørers eller bredbåndsutbyggeres infrastruktur eller forretningsforhold som vedkommende gjennom sin virksomhet får kjennskap til. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet arbeidet eller tjenesten.

Informasjonen kan ikke nyttes i egen virksomhet til annet enn å bidra til etablering av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon.

Nettoperatør og bredbåndsutbygger plikter å gjennomføre forholdsmessige tiltak for å hindre at uvedkommende får kjennskap til informasjonen.

Plikten etter første og annet ledd gjelder enhver som bistår tvisteløsningsorganet, jf. § 15.

Kapittel 2. Tilgang til og informasjon om fysisk infrastruktur

§ 7. Tilgang til fysisk infrastruktur

Nettoperatør skal imøtekomme enhver rimelig anmodning fra bredbåndsutbygger om tilgang til fysisk infrastruktur for utbygging av høyhastighetsnett. Anmodningen skal være skriftlig og angi tidsramme for utbyggingen og hvilke deler av utbyggingen som anmodningen gjelder. Svar på anmodningen skal gis innen to måneder fra mottak av fullstendig anmodning.

Tilgangen etter første ledd skal gis på rettferdige og rimelige vilkår, herunder prisvilkår.

Avslag på tilgang skal være basert på objektive, transparente og forholdsmessige kriterier, slik som:

1. teknisk egnethet
2. plassbegrensninger
3. sikkerhet og folkehelse
4. nettsikkerhet og -integritet, herunder hensyn til kritisk infrastruktur

5. risiko for vesentlige forstyrrelser av andre tjenester som leveres over samme fysiske infrastruktur
6. tilbud fra nettoperatør om tilgang til annen egnet fysisk infrastruktur, under forutsetning av at denne tilbys på rimelige vilkår

Avslag skal begrunnes skriftlig, og inneholde en vurdering i samsvar med tredje ledd. Anmodningen kan bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. § 15, dersom nettoperatøren avslår, eller avtale ikke er inngått innen to måneder etter mottak av anmodning.

Departementet kan gi forskrift om tilgang til fysisk infrastruktur og om vilkår for slik tilgang, herunder om prisvilkår.

§ 8. Tilgang til informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur

Nettoperatør skal etter anmodning fra bredbåndsutbygger, gi tilgang til følgende minimumssett av opplysninger om eksisterende fysisk infrastruktur:

1. lokalisering og framføringsrute
2. infrastrukturtype og gjeldende anvendelse og kontaktinformasjon

Anmodningen skal være skriftlig og spesifisere området hvor det planlegges å etablere høyhastighetsnett.

Tilgang til informasjon om fysisk infrastruktur etter første ledd skal gis på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår og senest ti virkedager fra mottak av anmodningen.

Nettoperatør kan avslå å levere ut opplysninger etter første ledd dersom nettoperatør allerede har gjort opplysningene offentlig tilgjengelige i elektronisk format, opplysningene er tilgjengelige gjennom sentral informasjonstjeneste, jf. § 20, eller opplysningene faller inn under § 12.

Tvister om tilgang til informasjon om eksisterende fysisk infrastruktur kan bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. § 15.

Departementet kan gi forskrift om hvilken informasjon det skal gis tilgang til, når denne skal gis og om unntak fra plikten til å gi tilgang til informasjon om fysisk infrastruktur.

§ 9. Befaring

Nettoperatør skal imøtekomme enhver rimelig anmodning fra bredbåndsutbygger om befaring av aktuelle deler av den fysiske infrastrukturen.

Anmodningen skal være skriftlig og angi nærmere hvilke elementer i den

fysiske infrastrukturen som planlegges benyttet til framføring av høyhastighetsnett. Anmodningen skal besvares så snart som mulig og befaring som innvilges skal skje senest én måned fra anmodningen er mottatt, med mindre annet er avtalt mellom partene. Befaring skal gjennomføres på vilkår som er forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente. Plikten til å gi tilgang til befaring kan begrenses, jf. § 12.

Tvister om befaring kan bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. § 15.

Departement kan gi forskrift om befaring og om unntak fra plikten etter første ledd.

Kapittel 3. Samordning og informasjon om bygge- og anleggsarbeider

§ 10. Samordning av bygge- og anleggsarbeider

Nettoperatør som er ansvarlig for utførelsen av bygge- eller anleggsarbeider som helt eller delvis er finansiert med offentlige midler, skal på transparente og ikke-diskriminerende vilkår imøtekomme enhver rimelig anmodning fra bredbåndsutbygger om samordning av bygge- eller anleggsarbeidene for utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon. Anmodningen om samordning skal være skriftlig.

Plikten etter første ledd gjelder ikke dersom

1. samordning vil medføre ekstra kostnader for det opprinnelige tiltaket
2. samordning vil påvirke kontrollen med koordineringen av arbeidet
3. anmodning om samordning ikke er inngitt så snart som mulig og ved søknadspliktige arbeider, senest én måned før nettoperatør har sendt endelig søknad om godkjenning av bygge- eller anleggsarbeidet
4. unntakene i § 12 kommer til anvendelse

Dersom det ikke oppnås enighet om samordning av bygge- og anleggsarbeidene etter første ledd, herunder om fordelingen av de totale anleggskostnadene, innen én måned fra dato for anmodning om samordning, kan saken bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. § 15.

Departementet kan gi forskrift om samordning av bygge- og anleggsarbeider og unntak fra plikten etter første ledd. Herunder kan departementet gi forskrift om fordeling av kostnader.

§ 11. Informasjon om planlagte bygge- og anleggsarbeider

Nettoperatør som har fått innvilget eller søkt om tillatelse til bygge- og anleggsarbeid eller som planlegger å søke om slik tillatelse i løpet av de neste seks måneder, skal etter anmodning gi bredbåndsutbygger tilgang til følgende opplysninger om pågående eller planlagte bygge- og anleggsarbeider for etablering av fysisk infrastruktur:

1. lokalisering og type bygge- eller anleggsarbeider
2. hvilke deler av fysisk infrastruktur som vil bli berørt
3. forventet dato for oppstart av bygge- og anleggsarbeider og varighet
4. kontaktinformasjon til den ansvarlige hos nettoperatør

Opplysningene skal gis på forholdsmessige, ikke-diskriminerende og transparente vilkår, og innen ti virkedager fra mottak av anmodning.

Nettoperatør kan avslå å levere ut opplysninger etter første ledd dersom opplysningene allerede er offentlig tilgjengelige i elektronisk format, eller opplysningene er tilgjengelige gjennom den sentrale informasjonstjenesten. Nettoperatør kan nekte eller begrense tilgang til opplysninger når unntakene i § 12 kommer til anvendelse.

Anmodning etter første ledd skal være skriftlig og angi det geografiske området hvor høyhastighetsnett planlegges etablert.

Tvister om tilgang til informasjon om planlagte bygge- og anleggsarbeider kan bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse, jf. § 15.

Departementet kan gi forskrift om plikten til å utlevere informasjon og om unntak fra denne plikten.

§ 12. Unntak fra plikt til å gi informasjon, samordning og adgang til befaring

Reglene i §§ 10, 11 og 21 gjelder ikke for arbeider av begrenset økonomisk verdi, størrelse og varighet, eller når kritisk infrastruktur berøres.

Tilgangen til informasjon etter §§ 8, 11 eller 21 eller til befaring etter § 9 kan nektes eller begrenses, hvor dette er nødvendig av hensyn til:

1. nettsikkerhet og nettets integritet
2. nasjonale sikkerhetsinteresser
3. sikkerhet og folkehelse
4. drifts- eller forretningshemmeligheter

Avslag eller begrensninger i informasjon som gis ut, eller i adgangen til befaring, kan bringes inn for tvisteløsningsorganet i henhold til § 15.

Kapittel 4. Fysisk infrastruktur i bygninger

§ 13. Etablering av fysisk infrastruktur i bygninger

Tiltakshaver skal sikre at alle bygninger som skal oppføres, eller som gjennomgår større renoveringsarbeider, og hvor det normalt oppholder seg sluttbrukere, er klargjort innvendig med fysisk infrastruktur for framføring av høyhastighetsnett fram til nettermineringspunktene, jf. ekomloven § 1-5 nr. 12.

Tiltakshaver skal sikre at alle bygninger med flere bruks- eller eierseksjoner som skal oppføres, eller som gjennomgår større renoveringsarbeider, har tilkoblingspunkt.

Første og annet ledd gjelder ikke for fritidsboliger, kirkebygg, monumenter, bygninger av historisk verdi, bygninger som er utpekt som skjermingsverdige objekter og bygninger hvor kostnadene for klargjøring for høyhastighetsnett vil være uforholdsmessig høye.

Departementet kan gi forskrift om etablering av infrastruktur i bygninger og gjøre unntak fra plikten etter første og annet ledd.

Endret ved lov 13 des 2024 nr. 76 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3095).

§ 14. Tilgang til fysisk infrastruktur i bygninger

Alle som eier eller har bruksrett til tilkoblingspunkt eller fysisk infrastruktur i bygninger med flere bruks- eller eierseksjoner skal imøtekomme enhver rimelig anmodning fra bredbåndsutbygger om tilgang til slik infrastruktur. Anmodning om tilgang skal være skriftlig og angi tilkoblingspunktet eller den fysiske infrastrukturen anmodningen gjelder. Tilgangen skal gis på ikke-diskriminerende og rimelige vilkår, herunder pris.

Plikten etter første ledd gjelder kun dersom duplisering av slik infrastruktur ikke er teknisk mulig eller økonomisk effektivt.

Avslag på anmodning etter første ledd skal gis skriftlig innen to måneder etter at anmodningen er mottatt. Dersom partene ikke er enig om tilgang innen to måneder etter mottak av anmodningen, kan tvisten bringes inn for tvisteløsningsorganet til avgjørelse i henhold til § 15.

Departementet kan gi forskrift om tilgang til tilkoblingspunktet og til fysisk infrastruktur i bygning.

Kapittel 5. Tvisteløsning og tilsyn mv.

§ 15. Tvisteløsningsorgan

Tvisteløsningsorganet skal behandle tvister i saker etter §§ 7, 8, 9, 10, 11, 12 og 14. Tvister kan bringes inn for tvisteløsningsorganet av en part eller annen med rettslig klageinteresse.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet er tvisteløsningsorgan. Tvisteløsningsorganet kan nedsette en ekspertgruppe som skal bistå ved avgjørelse av tvister. Ekspertgruppen skal normalt ha deltakere med teknisk, økonomisk og juridisk kompetanse fra myndighetene til sektorer som er berørt av tiltaket.

Nettoperatør plikter å gi tvisteløsningsorganet, herunder ekspertgruppen, uhindret tilgang til virksomheten og lokaler med utstyr, samt opplysninger som er nødvendige for å kunne avgjøre tvister.

Tvisteløsningsorganet skal fatte vedtak i saker etter § 7 uten ugrunnet opphold og senest fire måneder etter at fullstendig anmodning om behandling er mottatt. I saker etter §§ 8, 9, 10, 11 og 14 skal vedtak fattes uten ugrunnet opphold og senest to måneder etter at fullstendig anmodning om behandling er mottatt. Fristene kan kun fravikes i særlige tilfeller.

Så lenge en sak er til behandling i tvisteløsningsorganet, kan ikke saken bringes inn for tingretten.

Vedtak som er fattet av tvisteløsningsorganet kan ikke påklages, men kan overprøves ved søksmål for tingretten. Søksmål må bringes inn for tingretten innen to måneder etter at vedtaket er forkynt for partene, jf. tvisteloven § 9-2 fjerde ledd.

Departementet kan gi forskrift om organiseringen og saksbehandlingsreglene for tvisteløsningsorganet, og om nettoperatørens plikt til å bistå i tvisteløsningen.

§ 16. Tilsyn

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal føre tilsyn med at krav fastsatt i eller i medhold av loven er oppfylt. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge nettoperatør å utlevere opplysninger som er nødvendige for gjennomføringen av tilsynet.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan nytte bistand fra andre ved utførelsen av tilsynet og kan foreta kontroll uten forhåndsvarsel.

Departementet kan gi forskrift om tilsyn.

§ 17. Medvirkning ved stedlig tilsyn

Nettoperatør har plikt til å sørge for at Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har uhindret adgang til fysisk infrastruktur og lokaler med utstyr knyttet til pliktene etter loven. Plikten gjelder også for den som eier eller har bruksrett til fysisk infrastruktur i bygning.

Den som har plikt etter første ledd eller som utfører oppdrag for den som plikten retter seg mot, skal gjøre nødvendig dokumentasjon tilgjengelig for myndigheten og kan pålegges å være til stede under tilsynet.

§ 18. Pålegg om retting og endring mv.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan ved enkeltvedtak pålegge retting eller opphør av ulovlige forhold og fastsette vilkår som skal sikre samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av loven. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan blant annet gi pålegg om avtaleinngåelse mellom nettoperatører, om avtalevilkår og om tilgang til infrastrukturen.

§ 19. Tvangsmulkt

For å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av loven oppfylles, kan Nasjonal kommunikasjonsmyndighet fatte vedtak om tvangsmulkt.

Kapittel 6. Sentral informasjonstjeneste

§ 20. Sentral informasjonstjeneste

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal være sentral informasjonstjeneste og skal gjøre tilgjengelig opplysninger om:

1. eksisterende fysisk infrastruktur
2. planlagte og pågående bygge- og anleggsarbeider
3. søknads- og tillatelsesprosedyrer for bygge- og anleggsarbeider ved utbygging av høyhastighetsnett

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal sørge for at opplysningene i informasjonstjenesten gjøres tilgjengelig i elektronisk format på en oversiktlig måte, og skal sikre vern av kommunikasjon og data i tjenesten.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan selv utføre oppgavene som sentral

informasjonstjeneste eller sette tjenesten ut til ekstern tjenesteleverandør.

Departementet kan gi forskrift om organisering, saksbehandlingsregler og frister for sentral informasjonstjeneste.

§ 21. Plikt til å gi opplysninger til sentral informasjonstjeneste

Nettoperatør skal gi sentral informasjonstjeneste opplysninger om eksisterende fysisk infrastruktur, jf. § 8, og skal oppdatere opplysningene innen to måneder etter endringer i den fysiske infrastrukturen. Plikten gjelder kun opplysninger om infrastruktur som allerede finnes i elektronisk format, og med forbehold for unntakene i § 12.

Nettoperatør skal uten ugrunnet opphold gi opplysninger om planlagte og pågående bygge- og anleggsarbeider til sentral informasjonstjeneste.

Offentlig organ som på grunn av sin virksomhet har opplysninger om nettoperatørers fysiske infrastruktur som nevnt i § 8 første ledd i elektronisk format, skal gi opplysningene til sentral informasjonstjeneste i elektronisk format dersom denne informasjonen ikke allerede er tilgjengelig gjennom den sentrale informasjonstjenesten.

Departementet kan gi forskrift om opplysningsplikt til sentral informasjonstjeneste eller unntak fra denne.

Kapittel 7. Avsluttende bestemmelser

§ 22. Gebyr og sektoravgift

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan kreve gebyr og sektoravgift av tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnett og -tjeneste, jf. ekomloven § 1-5, til dekning av kostnadene knyttet til forvaltningen av denne lov, tilsyn, opprettelse og drift av tvisteløsningsorgan, og opprettelse og drift av sentral informasjonstjeneste.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om gebyr og sektoravgift.

§ 23. Innkreving av tvangsmulkt, gebyr, sektoravgift mv.

Endelig vedtak om gebyr og sektoravgift etter § 22 og tvangsmulkt etter § 19 er tvangsgrunnlag for utlegg.

Innkreving av krav som nevnt i første ledd, kan pålegges Statens innkrevingssentral. Innkrevingssentralen kan også kreve inn utestående

fordringer ved å stifte utleggspant for kravet dersom panterett kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 24. Saksbehandlingsregler

Når annet ikke er bestemt, gjelder lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) for behandling av saker etter denne lov.

§ 25. Endringer i andre lover

Fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover:
1. I lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon skal § 4-4 annet ledd lyde: – – –
2. I lov 21. juni 1963 nr. 23 om vegar skal § 32 andre og nytt tredje ledd lyde: – – –

§ 26. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1 juli 2020, med unntak av kapittel 6 som trer i kraft når Kommunal- og moderniseringsdepartementet bestemmer, iflg. res. 7 mai 2020 nr. 944.
Fra 1 okt 2021 for kapittel 6 iflg. res. 26 aug 2021 nr. 2589.

Lov om informasjonstilgang mv. for Kommisjonen for å granske fornorskingspolitikk og urett overfor samer, kvener og norskfinner

§ 1. (Opphevet)

Opphevet ved lov 12 mai 2020 nr. 41 (i kraft 1 juni 2023, se § 7).

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 12 mai 2020 nr. 41 (i kraft 1 juni 2023, se § 7).

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 12 mai 2020 nr. 41 (i kraft 1 juni 2023, se § 7).

§ 4. Taushetsplikt

Medlemmene av kommisjonen og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for kommisjonen, har taushetsplikt etter reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f, likevel slik at taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet, og etter at kommisjonen har avsluttet sin virksomhet, og først bortfaller etter 100 år.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde.

§ 5. Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som kommisjonen har mottatt i medhold av § 2, kan ikke benyttes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak.

§ 6. Kassering av dokumenter

Materiale som ikke skal avleveres til Arkivverket, skal kasseres når kommisjonen har avsluttet sitt arbeid.

§ 7. Ikrafttredelse mv.

Loven trer i kraft straks. §§ 1 til 3 oppheves når kommisjonen har levert sin rapport.[1]

1 Kommisjonen leverte sin rapport 1. juni 2023 iflg. Dok.nr. 19 (2022-2023).

Lov om redaksjonell uavhengighet og ansvar i redaktørstyrte journalistiske medier (medieansvarsloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Loven skal legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale gjennom å sikre redaksjonell uavhengighet og etablere klare ansvarsforhold for innhold som blir publisert i redaktørstyrte journalistiske medier.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for medier som driver regelmessig journalistisk produksjon og publisering av nyheter, aktualitetsstoff, samfunnsdebatt eller annet innhold av allmenn interesse.

Loven gjelder ikke for medier som har markedsføring som hovedformål.

§ 3. Definisjoner

I denne lov forstås med

a. redaktør: fysisk person som treffer avgjørelse om innholdet i mediet eller om del av dette.
b. utgiver: fysisk eller juridisk person som i egenskap av eier har det økonomiske og administrative ansvaret for å utgi mediet.
c. redaksjonelt innhold: ytring som er publisert under redaktørens ledelse og kontroll. Markedsføring regnes ikke som redaksjonelt innhold.
d. brukergenerert innhold: ytring som en mediebruker har publisert utenfor redaktørens ledelse og kontroll.

Kapittel 2 Plikter ved publisering

§ 4. Plikt til å utpeke redaktør

Utgiver av et medium som er omfattet av loven plikter å utpeke redaktør for mediet.

§ 5. Opplysningsplikt

Redaktøren skal sørge for at det er opplyst i mediet hvem som er redaktør.

Redaktøren skal sørge for at mediebrukerne har tilgang til navn, adresse, elektronisk postadresse og øvrige opplysninger som gjør det mulig å komme i direkte kontakt med mediet.

§ 6. Plikter knyttet til brukergenerert innhold

Redaktøren skal sørge for å holde brukergenerert innhold klart adskilt fra redaksjonelt innhold i mediet og opplyse om hvilket innhold som er brukergenerert.

Dersom mediet har regler for brukergenerert innhold, skal redaktøren opplyse om reglene og hvordan de håndheves.

Redaktøren skal tilrettelegge for varsling om ulovlig brukergenerert innhold. Dersom brukergenerert innhold fjernes eller tilgangen til innholdet sperres fordi det anses ulovlig, skal redaktøren så langt det er mulig varsle ytreren og opplyse om klagemuligheter.

Kapittel 3 Redaksjonell uavhengighet

§ 7. Redaksjonell uavhengighet

Redaktøren skal innenfor rammen av mediets grunnsyn og formål lede den redaksjonelle virksomheten og ta avgjørelser i redaksjonelle spørsmål.

Utgiver, eier eller øvrig selskapsledelse kan ikke instruere eller overprøve redaktøren i redaksjonelle spørsmål, og kan heller ikke kreve å få gjøre seg kjent med skrift, tekst eller bilde, eller høre eller se programmateriale, før det blir gjort allment tilgjengelig.

Bestemmelsene i første og andre ledd kan ikke fravikes gjennom avtale eller annet rettsgrunnlag til ugunst for redaktøren.

Kapittel 4 Rettslig ansvar for innholdet

§ 8. Hovedregel om straff- og erstatningsansvar

Den som ytrer seg eller medvirker til publisering av en ytring, er straffe- og erstatningsrettslig ansvarlig for innholdet etter lovgivningens alminnelige regler.

§ 9. Redaktørens særlige straffansvar for redaksjonelt innhold og markedsføring

Redaktøren er strafferettslig ansvarlig for publisering av redaksjonelt innhold og markedsføring dersom det ville pådratt redaktøren straffansvar etter noen annen lovbestemmelse om han eller hun hadde kjent til innholdet.

Dersom redaktøren godtgjør at han eller hun ikke kan lastes for manglende kontroll med innholdet eller ledelse av redaksjonen, kan redaktøren ikke holdes ansvarlig etter første ledd.

Straff etter første ledd er bot eller fengsel inntil seks måneder. Det kan ikke idømmes strengere straff enn etter den lovbestemmelse som ville ha vært anvendelig om redaktøren hadde kjent til innholdet.

Medvirkning straffes ikke.

§ 10. Redaktørens særlige erstatningsansvar for redaksjonelt innhold og markedsføring

Redaktøren er erstatningsansvarlig for publisering av redaksjonelt innhold og markedsføring etter skadeerstatningsloven §§ 3-6 og 3-6 a, som om han eller hun hadde kjent til innholdet.

Dette gjelder likevel ikke dersom redaktøren godtgjør at han eller hun ikke kan lastes for manglende kontroll med innholdet eller ledelse av redaksjonen.

§ 11. Eier eller utgivers erstatningsansvar

Er noen som har handlet i tjenesten til en eier eller utgiver av mediet erstatningsansvarlig etter skadeerstatningsloven §§ 3-6 eller 3-6 a, hefter også eieren eller utgiveren for erstatningen. Det samme gjelder oppreisning, med mindre retten av særlige grunner fritar dem. Eieren eller utgiveren kan også pålegges slik ytterligere oppreisning som retten finner rimelig.

§ 12. Straffe- og erstatningsrettslig ansvarsfrihet for medienes tekniske medvirkere

Den som på vegne av et medium bare har medvirket til å utbre en ytring ved teknisk forberedelse, framstilling eller distribusjon av mediet, kan ikke straffes for dette.

Medvirkere som nevnt i første ledd kan heller ikke ilegges erstatningsansvar etter skadeserstatningsloven §§ 3-6 eller 3-6 a.

§ 13. Straff- og erstatningsansvar for brukergenerert innhold

Redaktøren, eller den som handler på vegne av redaktøren, kan bare straffes for ulovlig brukergenerert innhold i mediet dersom han eller hun har utvist forsett. For å holdes erstatningsansvarlig, må han eller hun ha utvist grov uaktsomhet.

Redaktøren, eller den som handler på vegne av redaktøren, kan ikke holdes ansvarlig etter første ledd dersom han eller hun uten ugrunnet opphold etter at vilkårene for ansvar forelå, treffer nødvendige tiltak for å fjerne eller sperre tilgangen til den ulovlige ytringen.

Kapittel 5 Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 14. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 13. juni 2008 nr. 41 om redaksjonell fridom i media.

1 Fra 1 juli 2020 iflg. res. 29 mai 2020 nr. 1107.

§ 15. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om Etterretningstjenesten (etterretningstjenesteloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1-1. Formål

Loven skal

a. bidra til å trygge Norges suverenitet, territorielle integritet, demokratiske styreform og andre nasjonale sikkerhetsinteresser, herunder forebygge, avdekke og motvirke utenlandske trusler mot Norge og norske interesser
b. bidra til å trygge tilliten til og sikre grunnlaget for kontroll med Etterretningstjenestens virksomhet
c. sikre at Etterretningstjenestens virksomhet utøves i samsvar med menneskerettighetene og andre grunnleggende verdier i et demokratisk samfunn.

§ 1-2. Virkeområde

Loven gjelder for Etterretningstjenesten og for andre enheter og personer underlagt sjefen for Etterretningstjenestens kommando eller instruksjonsmyndighet.

Loven gjelder ikke innhenting og annen behandling av informasjon som utelukkende gjennomføres av Etterretningstjenesten som ledd i en internasjonal operasjon med folkerettslig mandat.

§ 1-3. Definisjoner

I denne loven menes med:

a. personopplysning: enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person
b. behandling av personopplysninger: enhver operasjon eller rekke av operasjoner som gjøres med personopplysninger, enten automatisert eller ikke
c. etterretningsformål: formål om å ivareta en eller flere av

Etterretningstjenestens oppgaver etter kapittel 3

d. etterretningsmål: objekt, person, virksomhet eller annet som informasjonsinnhentingen retter seg mot
e. målsøking: systematisk arbeid for å identifisere nye etterretningsmål
f. målrettet innhenting: systematisk arbeid for å finne informasjon knyttet til identifiserte etterretningsmål
g. overskuddsinformasjon: informasjon som er uten interesse for etterretningsformål
h. rådata: ubearbeidet eller automatisk bearbeidet informasjon i enhver form hvis etterretningsverdi ikke er vurdert
i. bulk: informasjonssamlinger og datasett hvorav en vesentlig andel av informasjonen antas å være irrelevant for etterretningsformål
j. utlevering: enhver formidling av opplysninger, både skriftlig og muntlig, til mottaker utenfor Etterretningstjenesten som ikke utfører tjeneste eller oppdrag for tjenesten.

Kapittel 2. Organisering, styring og kontroll

§ 2-1. Nasjonal tjeneste

Etterretningstjenesten er Norges nasjonale utenlandsetterretningstjeneste. Tjenesten er en del av Forsvaret og underlagt forsvarssjefens kommando.

Etterretningstjenesten skal være under nasjonal kontroll. Det skal sikres nasjonal kontroll med hvilken informasjon som gjøres kjent for utenlandske samarbeidspartnere.

§ 2-2. Oppdragsstyring

Departementet koordinerer og prioriterer myndighetenes etterretningsbehov, og fastsetter årlig et prioriteringsdokument for nasjonale etterretningsbehov.

Departementet bestemmer prosedyrer for prioritering av sivile etterretningsbehov som ikke dekkes av prioriteringsdokumentet. Forsvarssjefen bestemmer prosedyrer for prioritering av etterretningsbehov i Forsvaret som ikke dekkes av prioriteringsdokumentet.

§ 2-3. Departementets styring og kontroll

Departementet ivaretar styring og kontroll med Etterretningstjenesten gjennom forsvarssjefen hvis ikke annet er fastsatt i denne loven. Økonomi- og

virksomhetsstyring ivaretas gjennom Koordineringsutvalget for Etterretningstjenesten.

Departementet kan fastsette andre særlige ordninger og rapporteringsrutiner for ivaretakelse av styring og kontroll.

§ 2-4. Varsling og rapportering

Etterretningstjenesten skal innenfor rammen av oppgavene etter kapittel 3

a. varsle norske myndigheter om trusler og andre forhold som Etterretningstjenesten blir kjent med og som krever umiddelbar handling eller av andre årsaker er av tidskritisk natur, og
b. rapportere til norske myndigheter om utenlandske forhold av betydning for Norge og norske interesser.

Etterretningstjenesten skal varsle og rapportere til militære myndigheter i samsvar med forsvarssjefens bestemmelser og til sivile myndigheter i samsvar med departementets bestemmelser.

Etter departementets bestemmelser kan Etterretningstjenesten varsle og rådgi personer og virksomheter om trusler innenfor rammen av oppgavene etter kapittel 3. Utlevering av sikkerhetsgradert informasjon kan skje uten hensyn til kravene om autorisasjon og sikkerhetsklarering i sikkerhetsloven § 8-1 når dette er strengt nødvendig og sikkerhetsmessig forsvarlig.

§ 2-5. Saker som skal forelegges departementet for beslutning

Etterretningstjenesten skal forelegge følgende saker for departementet for beslutning:

a. etablering av samarbeid og avtaler med utenlandske tjenester eller internasjonale organisasjoner
b. iverksettelse av særskilte etterretningsoperasjoner som kan reise politiske problemstillinger
c. andre særlig viktige saker.

§ 2-6. EOS-utvalgets og Riksrevisjonens kontroll

Etterretningstjenesten er underlagt kontroll etter EOS-kontrolloven. I samsvar med § 7-11 fører EOS-utvalget løpende kontroll med tjenestens etterlevelse av bestemmelsene i kapittel 7.

Etterretningstjenesten er underlagt revisjon og kontroll av Riksrevisjonen etter riksrevisjonsloven. Riksrevisjonen skal utpeke bestemte tjenestepersoner til å ivareta revisjon og kontroll av tjenesten. Utpekte tjenestepersoner skal være norske statsborgere og sikkerhetsklarert for STRENGT HEMMELIG. Riksrevisjonen skal være representert i Koordineringsutvalget for Etterretningstjenesten.

§ 2-7. Andre bestemmelser om tilsyn og kontroll

Bestemmelsene i personopplysningsloven kapittel 6 og 7 og personvernforordningen kapittel VI til VIII om tilsyn, klage og sanksjoner mv. gjelder ikke overfor Etterretningstjenesten.

Bestemmelsene i ekomloven kapittel 15 gjelder ikke i den utstrekning de vil gi myndigheten innsyn i Etterretningstjenestens virksomhet. Første punktum er ikke til hinder for at myndigheten fører tilsyn med hvordan tilbydere som omfattes av § 7-2, utøver tilretteleggingsplikten.

Domstolene fører kontroll med tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon i samsvar med kapittel 8. Endret ved lov 13 des 2024 nr. 76 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3095).

Kapittel 3. Oppgaver

§ 3-1. Informasjonsinnhenting om utenlandske trusler

Etterretningstjenesten skal innhente og analysere informasjon om utenlandske forhold som kan bidra til å avdekke og motvirke

a. trusler mot Norges selvstendighet og sikkerhet, territorielle integritet og politiske og økonomiske handlefrihet
b. alvorlige trusler mot samfunnssikkerheten i Norge
c. alvorlige trusler mot norske interesser i utlandet
d. fremmed etterretningsvirksomhet
e. fremmede sabotasje- og påvirkningsoperasjoner
f. grenseoverskridende terrorisme
g. spredning av masseødeleggelsesvåpen og utstyr og materiale for fremstilling av slike våpen
h. internasjonal våpenhandel som kan utgjøre en alvorlig sikkerhetstrussel
i. eksport av sanksjonerte, listeførte eller sensitive varer og tjenester.

§ 3-2. Informasjonsinnhenting om andre utenlandske forhold

Etterretningstjenesten skal innhente og analysere informasjon om utenlandske forhold som kan bidra til

a. ivaretakelse av prioriterte utenriks-, forsvars- eller sikkerhetspolitiske interesser knyttet til forhold og utviklingstrekk i andre stater og regioner
b. nasjonal beredskapsplanlegging
c. episode- og krisehåndtering
d. planlegging og gjennomføring av nasjonale eller internasjonale militære operasjoner.

§ 3-3. Okkupasjonsberedskap

Etterretningstjenesten skal ivareta nasjonal evne til å innhente og formidle informasjon til norske myndigheter dersom Norge helt eller delvis okkuperes.

Departementet skal holdes generelt orientert om organisering og planlegging av okkupasjonsberedskapen.

§ 3-4. Internasjonalt etterretningssamarbeid

Når det er i Norges interesse, kan Etterretningstjenesten innhente og analysere informasjon om utenlandske trusler og andre forhold som nevnt i dette kapittelet som antas å være av vesentlig betydning i bi- eller multilateralt etterretningssamarbeid som Etterretningstjenesten deltar i.

§ 3-5. Innhenting av evneinformasjon

Etterretningstjenesten kan innhente og analysere informasjon om forhold som utgjør nødvendige forutsetninger for å kunne gjennomføre innhenting etter dette kapittelet, for å kunne

a. sørge for at innhenting ikke skjer i større utstrekning enn nødvendig
b. ivareta sikkerheten til Etterretningstjenestens personell og operasjoner
c. gjennomføre testing av teknisk utstyr og annen trenings- og øvingsaktivitet
d. opprettholde og videreutvikle Etterretningstjenestens informasjonstilganger og metodiske, teknologiske og øvrige evne til å

utføre pålagte oppgaver.

Kapittel 4. Forbud mot innhenting i Norge og andre særskilte forbud

§ 4-1. Forbud mot innhenting i Norge

Etterretningstjenesten skal ikke benytte innhentingsmetoder etter kapittel 6 overfor personer i Norge.

Ved tvil om en person befinner seg i Norge eller utlandet, skal Etterretningstjenesten søke å avklare forholdet. For dette formålet skal det kun brukes informasjon fra norske myndigheter, utenlandske samarbeidspartnere, åpne kilder eller egen innhenting i utlandet.

§ 4-2. Fremmed statsaktivitet i Norge

Etterretningstjenesten kan uten hinder av § 4-1 benytte innhentingsmetoder etter kapittel 6 overfor utenlandske og statsløse personer i Norge som opptrer på vegne av en fremmed stat eller statslignende aktør.

Ved tvil om en person opptrer på vegne av en fremmed stat eller statslignende aktør, skal Etterretningstjenesten søke å avklare forholdet. For dette formålet skal det kun brukes informasjon fra norske myndigheter, utenlandske samarbeidspartnere, åpne kilder eller egen innhenting i utlandet.

Når riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, kan Kongen bestemme at Etterretningstjenesten uten hinder av § 4-1 kan innhente enhver opplysning som har betydning for Forsvarets evne til å håndtere fiendtlig militær aktivitet.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 16 juni 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

§ 4-3. Samordning med Politiets sikkerhetstjeneste

Etterretningstjenesten skal be Politiets sikkerhetstjeneste om samtykke til innhenting etter § 4-2 første ledd om forhold som også faller inn under beskrivelsen av oppgavene til Politiets sikkerhetstjeneste i politiloven § 17 b første ledd. Ved annen innhenting etter § 4-2 første ledd skal Politiets sikkerhetstjeneste informeres.

§ 4-4. Åpne kilder som berører personer i Norge

Etterretningstjenesten kan uten hinder av § 4-1 innhente informasjon om utenlandske forhold fra åpne kilder etter § 6-2 selv om informasjonen er publisert av eller på annen måte berører personer i Norge.

§ 4-5. Kilderekruttering og kildeverifikasjon i Norge

Etterretningstjenesten kan uten hinder av § 4-1 innhente informasjon om personer i Norge for å finne, rekruttere og verifisere kilder.

Informasjonen skal innhentes fra åpne kilder eller ved utlevering fra norske myndigheter. Hvis det foreligger tungtveiende sikkerhetsmessige grunner, kan det brukes metoder som nevnt i §§ 6-3 og 6-4.

Det skal ikke innhentes mer informasjon enn strengt nødvendig. Opplysningene skal utelukkende brukes for å finne, rekruttere og verifisere kilder.

§ 4-6. Trening, øving og testing av utstyr i Norge

Etterretningstjenesten kan uten hinder av § 4-1 innhente informasjon om personer i Norge når det er strengt nødvendig for å trene, øve eller teste utstyr.

Informasjonen skal utelukkende brukes til å trene, øve og teste utstyr, og skal ikke behandles sammen med annen informasjon. Med mindre den som informasjonen gjelder, samtykker til at den behandles videre, skal informasjonen slettes snarest mulig, og senest når treningen, øvingen eller testingen avsluttes. Arkivlova gjelder ikke for informasjon etter denne paragrafen.

§ 4-7. Aksessorisk informasjon om personer i Norge

Etterretningstjenesten kan benytte innhentingsmetoder etter kapittel 6 overfor personer i utlandet selv om informasjon om personer i Norge vil kunne følge med.

Etterretningstjenesten kan innhente rådata i bulk selv om informasjon om personer i Norge vil kunne følge med.

§ 4-8. Forbud mot å innhente informasjon for politiformål

Etterretningstjenesten skal ikke innhente eller medvirke til å innhente

informasjon for å utføre oppgaver som tilligger politiet eller andre rettshåndhevende myndigheter.

Første ledd er ikke til hinder for utveksling av informasjon etter kapittel 10 eller bistand til politiet i medhold av § 10-7, jf. politiloven § 27 a.

§ 4-9. Forbud mot industrispionasje

Etterretningstjenesten skal ikke innhente eller medvirke til å innhente, bearbeide eller utlevere informasjon for å gi selskaper eller andre kommersielle virksomheter eller sektorer konkurransemessige fortrinn.

Kapittel 5. Grunnvilkår for innhenting og utlevering av informasjon

§ 5-1. Grunnvilkår for målsøking

Etterretningstjenesten kan iverksette målsøking når det er saklig grunn til å undersøke om innhenting kan frembringe informasjon som er relevant for etterretningsformål.

§ 5-2. Grunnvilkår for målrettet innhenting

Etterretningstjenesten kan iverksette målrettet innhenting når konkrete holdepunkter gir grunn til å undersøke om innhenting kan frembringe informasjon som er relevant for etterretningsformål.

Målrettet innhenting mot journalister som er omfattet av § 9-6 første ledd eller målrettet innhenting der det er stor sannsynlighet for at innhentingen vil frembringe kildeidentifiserende opplysninger som er omfattet av § 9-6 første ledd, kan bare iverksettes dersom det er strengt nødvendig at de hensyn som begrunner kildevernet, viker for nasjonale sikkerhetsinteresser.

Tillatelse til å iverksette målrettet innhenting etter andre ledd gis av retten ved kjennelse etter reglene i kapittel 8.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

§ 5-3. Grunnvilkår for innhenting av og søk i rådata i bulk

Etterretningstjenesten kan innhente rådata i bulk når det er nødvendig for å få tilgang til et relevant og tilstrekkelig informasjonsgrunnlag.

Søk i rådata i bulk skal tilfredsstille grunnvilkårene for målsøking eller

målrettet innhenting og logges for kontrollformål. Søket skal ikke gjennomføres dersom det vil være et uforholdsmessig inngrep overfor den enkelte.

Søk i rådata med utgangspunkt i et søkebegrep tilknyttet en person som oppholder seg i Norge, kan bare gjennomføres dersom det er strengt nødvendig for å ivareta en oppgave som nevnt i § 3-1. Første punktum gjelder ikke dersom personen er en utenlandsk eller statsløs person som opptrer på vegne av en fremmed stat eller statslignende aktør.

§ 5-4. Forholdsmessighet

Innhenting og utlevering av informasjon skal ikke gjennomføres dersom det vil være et uforholdsmessig inngrep overfor den enkelte. Ved vurderingen skal det tas hensyn til om mindre inngripende tiltak i tilstrekkelig grad kan ivareta formålet, inngrepets virkning for den som rammes, sakens betydning og forholdene ellers.

Kapittel 6. Metoder for innhenting av informasjon som kan medføre inngrep overfor den enkelte

§ 6-1. Generelle vilkår

Etterretningstjenesten kan for etterretningsformål bruke metoder for innhenting av informasjon i samsvar med bestemmelsene i dette kapittelet når grunnvilkårene etter kapittel 5 er oppfylt, og innhentingen ikke strider mot loven for øvrig.

Metodene kan brukes fordekt overfor personer som er gjenstand for eller på annen måte berøres av dem.

Bruken skal avsluttes dersom lovens vilkår ikke lenger er til stede.

§ 6-2. Åpne kilder

Etterretningstjenesten kan innhente åpent tilgjengelig informasjon. Informasjon er ikke åpent tilgjengelig dersom tilgang krever aktiv fordekt opptreden eller forsering av passord eller lignende beskyttelsesmekanismer.

§ 6-3. Menneskebasert innhenting

Etterretningstjenesten kan innhente informasjon gjennom systematisk samhandling med mennesker i det fysiske eller digitale rom. Tjenesten kan finne,

verifisere, kultivere, rekruttere, trene og føre kilder i den hensikt å innhente ikke åpent tilgjengelig informasjon eller legge til rette for slik innhenting.

§ 6-4. Systematisk observasjon

Etterretningstjenesten kan foreta systematisk observasjon på offentlig sted hvor det er sannsynlig at etterretningsmål vil befinne seg. Det samme gjelder mot privat lukket sted dersom den som observerer, befinner seg utenfor. Det kan tas i bruk hjelpemidler for observasjon samt opptak og annen dokumentasjon.

Med systematisk observasjon menes planlagte visuelle iakttakelser i det fysiske rom av en person eller gruppe av personer, eiendom, virksomhet, område eller andre etterretningsmål.

§ 6-5. Teknisk sporing

Etterretningstjenesten kan plassere teknisk peileutstyr i det fysiske rom på eller ved et etterretningsmål for å kartlegge målets posisjon og bevegelser.

§ 6-6. Gjennomsøking mv.

Etterretningstjenesten kan gjennomsøke bolig, rom eller annet oppbevaringssted for å finne informasjon eller gjenstander. Tjenesten kan tilegne seg etterretningsrelevante gjenstander som finnes under gjennomsøkingen. Gjennomsøking av sted som etter sin art ikke er tilgjengelig for alle, kan bare gjennomføres dersom det er strengt nødvendig.

Etterretningstjenesten kan tilegne seg etterretningsrelevante gjenstander fra personer.

§ 6-7. Avlytting og bildeovervåkning

Etterretningstjenesten kan innhente lyd og bilde fra kamera eller mikrofon som plasseres på eller i nærheten av sted hvor det er rimelig å anta at et etterretningsmål vil oppholde seg. Innhentingen kan ikke gjennomføres på sted som etter sin art ikke er tilgjengelig for alle, med mindre det er strengt nødvendig.

§ 6-8. Annen teknisk innhenting

Etterretningstjenesten kan innhente informasjon ved bruk av tekniske sensorer eller andre tekniske metoder som ikke reguleres av §§ 6-5, 6-7, 6-9 eller 6-10, blant annet bildeovervåkning av enkeltpersoner fra rombaserte eller luftbårne sensorer.

Innhentingen kan ikke gjennomføres på sted som etter sin art ikke er tilgjengelig for alle, med mindre det er strengt nødvendig.

§ 6-9. Midtpunktinnhenting

Etterretningstjenesten kan innhente elektronisk kommunikasjon i transitt og kartlegge kommunikasjonsinfrastruktur. Bestemmelser om tilrettelagt innhenting av elektronisk kommunikasjon som transporteres over den norske grensen, er gitt i kapittel 7 og 8.

§ 6-10. Endepunktinnhenting

Etterretningstjenesten kan observere og innhente ikke åpent tilgjengelig elektronisk informasjon i datasystemer eller lignende systemer eller tjenester som etterretningsmål besitter eller antas å ville benytte.

Dersom det er grunn til å tro at innhentingen vil omfatte informasjon som ikke er ment for kommunikasjon, skal den ikke gjennomføres med mindre det er strengt nødvendig.

§ 6-11. Forberedende tiltak

Etterretningstjenesten kan treffe forberedende tiltak som er nødvendige for å bruke metoder etter dette kapittelet, blant annet forsere eller omgå faktiske og tekniske hindre, installere, gjennomsøke eller tilegne seg tekniske innretninger og programvare, og ta kontroll over, modifisere eller utplassere elektronisk eller annet teknisk utstyr.

§ 6-12. Beslutning om bruk av en innhentingsmetode

Sjefen for Etterretningstjenesten kan treffe beslutning om bruk av metoder etter dette kapittelet, med mindre beslutningen ligger til departementet etter § 2-5.

Beslutningen skal ikke gis for lengre tid enn nødvendig, og ikke for mer enn

ett år av gangen. Dersom forutsetningene for beslutningen endres vesentlig, skal den snarest mulig vurderes på nytt.

§ 6-13. Krav til beslutningen

Beslutningen etter § 6-12 skal være skriftlig og angi

a. oppdraget som innhentingen knytter seg til
b. hva eller hvem innhentingen gjelder
c. det faktiske og rettslige grunnlaget for innhentingen
d. beslutningens varighet.

I hastetilfeller kan beslutningen treffes muntlig. Den skal i så fall snarest mulig nedtegnes.

Kapittel 7. Tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon

§ 7-1. Generelle vilkår og virkeområde

Etterretningstjenesten kan for etterretningsformål innhente elektronisk kommunikasjon som transporteres over den norske grensen når grunnvilkårene etter kapittel 5 er oppfylt, bestemmelsene i kapittel 7 og 8 følges, og innhenting ikke strider mot loven for øvrig.

Bestemmelsene i kapittel 7 og 8 kommer bare til anvendelse der det er nødvendig at tilbydere som nevnt i § 7-2 legger til rette for innhentingen.

§ 7-2. Tilretteleggingsplikt for ekomtilbydere

Etter pålegg gitt i medhold av § 7-3, skal tilbydere som omfattes av ekomloven § 1-5 og tilbydere av internettbaserte kommunikasjons- eller meldingstjenester som er tilgjengelige for allmennheten, speile og gjøre tilgjengelig for Etterretningstjenesten utvalgte kommunikasjonsstrømmer og på annen måte tilrettelegge for utvalg, filtrering, testing, innhenting, lagring og søk som beskrevet i dette kapittelet, blant annet ved å

a. gi informasjon om signalmiljø, dataformater, tekniske innretninger og fremgangsmåter
b. tillate at tjenesten installerer utstyr og etablerer tilstedeværelse for å

drifte utstyr på steder som kontrolleres av tilbyder
c. medvirke til teknisk drift og vedlikehold av etablerte løsninger
d. bidra til at tjenesten kan gjennomføre testinnhenting og testanalyser av trafikk i nett og tjenester
e. sørge for tilgang til kommunikasjon uten hinder av linkkryptering eller tilsvarende kryptering som tilbyder kontrollerer
f. medvirke til sikkerhetsmessig forsvarlige løsninger.

Tilretteleggingen skal ikke forringe elektroniske kommunikasjonstjenester for brukerne. Merutgifter for tilbyder som følge av tilretteleggingen skal dekkes av staten.

Departementet kan gi forskrift om tilretteleggingsplikten etter første ledd og prinsipper for utregning av merutgifter etter andre ledd.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

§ 7-3. Vilkår og beslutningskompetanse i saker om tilrettelegging

Elektronisk kommunikasjon som transporteres over den norske grensen kan speiles som grunnlag for søk i lagrede metadata etter § 7-8 og målrettet innhenting og lagring av innholdsdata etter § 7-9, når det er nødvendig for å etablere et informasjonsgrunnlag for etterretningsformål. Tillatelse til å gi pålegg om slik speiling gis av retten ved kjennelse etter reglene i kapittel 8. Pålegget gis av sjefen for Etterretningstjenesten.

Elektronisk kommunikasjon som transporteres over den norske grensen kan også speiles for å gjennomføre tekniske analyser med det formål å avklare om det foreligger grunnlag for å fremme begjæring om rettens tillatelse til speiling etter første ledd. Den speilede kommunikasjonen kan utelukkende brukes til dette formålet. Beslutning om å pålegge slik speiling treffes av sjefen for Etterretningstjenesten. Beslutningen gjelder i 21 dager fra speilingen påbegynnes, men opphører dersom retten avsier kjennelse etter første ledd. For tekniske analyser etter første punktum gjelder reglene i § 7-5 andre, fjerde og femte ledd tilsvarende. Den speilede kommunikasjonen skal holdes adskilt fra andre data som lagres etter reglene i kapittel 7.

Sjefen for Etterretningstjenesten treffer andre beslutninger om å pålegge tilretteleggingsplikt enn de som omfattes av første og andre ledd. Beslutningen kan gjelde for inntil to år av gangen.

Tilbyderen skal så langt som mulig gis anledning til å uttale seg før beslutning etter andre og tredje ledd treffes. Tilbyderen kan påklage beslutningen til departementet. Fristen for å klage er tre uker fra beslutningen ble meddelt tilbyderen. Departementet kan på anmodning fra tilbyderen bestemme at

beslutningen ikke skal iverksettes før klagen er avgjort.

Beslutninger etter andre og tredje ledd skal meddeles EOS-utvalget og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet har ved forespørsel rett til informasjon fra Etterretningstjenesten om tekniske og operasjonelle løsninger som tjener til å oppfylle tilretteleggingsplikten.

Departementet kan gi forskrift om beslutning om tilrettelegging etter andre og tredje ledd og klagebehandling etter fjerde ledd.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

§ 7-4. Taushetsplikt

Den som er underlagt tilretteleggingsplikt etter § 7-2, plikter å bevare taushet om Etterretningstjenestens tilgang, tekniske og operasjonelle løsninger og andre forhold knyttet til tilretteleggingen. Taushetsplikten gjelder tilsvarende for enhver som utfører arbeid eller tjeneste for den som er underlagt tilretteleggingsplikt, eller som på annen måte bistår med tilrettelegging. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet arbeidet eller tjenesten.

Taushetsplikten er ikke til hinder for å gi opplysninger til EOS-utvalget eller Nasjonal kommunikasjonsmyndighet.

§ 7-5. Testinnhenting og testanalyser

Etterretningstjenesten kan gjennomføre testinnhenting og testanalyser av trafikk og nett som omfattes av dette kapittelet. Testinnhenting og testanalyser skal utelukkende brukes for å muliggjøre utvalg, filtrering, lagring, søk, reprosessering, forståelse av signalmiljø og gjenkjenning av tjenester og dataformater, samt annen teknisk understøttelse.

Testinnhenting gjennomføres ved uttrekk av ufiltrert kommunikasjon fra én eller flere kommunikasjonsstrømmer. Ett uttrekk skal ikke overstige 30 sekunder. Det kan ikke gjøres mer enn ett uttrekk hver time.

Uttrekkene skal lagres i et korttidslager som skal holdes adskilt fra data som lagres etter §§ 7-7 og 7-9.

Uttrekkene skal ikke oppbevares lenger enn nødvendig, og de skal slettes senest etter 14 dager. Tekniske parametere og bearbeidede analyser av testdata som ikke kan knyttes til enkeltpersoner, kan oppbevares så lenge det er nødvendig for de formål som fremgår av første ledd andre punktum.

Testinnhenting, testanalyser og annen teknisk understøttelse skal bare utføres av tekniske spesialister med særskilt opplæring og som ikke har

etterretningsanalyse som oppgave. Det skal alltid være to spesialister til stede ved oppsett og analyse av uttrekk etter andre ledd.

§ 7-6. Utvalg og filtrering

Etterretningstjenesten skal gjennom utvalg og filtrering søke å hindre lagring etter § 7-7 av metadata om kommunikasjon mellom avsender og mottaker som begge befinner seg i Norge, hvis ikke en av dem omfattes av § 4-2 første ledd.

§ 7-7. Innhenting og lagring av metadata i bulk

Etter utvalg og filtrering i samsvar med § 7-6 kan Etterretningstjenesten innhente og lagre metadata i bulk om elektronisk kommunikasjon som transporteres over den norske grensen. Med metadata menes data som beskriver annen data eller som inneholder ekstra informasjon knyttet til data, blant annet data som beskriver formatet på innholdet, hvem som er avsender og mottaker, eller kommunikasjonens størrelse, posisjon, tidspunkt eller varighet.

For å hindre lagring av innholdsdata skal Etterretningstjenesten opprette og vedlikeholde en liste over hvilke typer metadata som kan lagres. Listen skal være tilgjengelig for EOS-utvalget og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet.

Lagrede metadata skal slettes senest etter 18 måneder.

For teknisk analyse, feilsøking og oppdatering av lagrede metadata i den hensikt å muliggjøre søk gjelder § 7-5 femte ledd første punktum tilsvarende.

§ 7-8. Søk i lagrede metadata

Etterretningstjenesten kan innenfor rammen av rettens kjennelse etter kapittel 8 foreta søk i metadata lagret i samsvar med § 7-7. Søkene skal baseres på søkebegreper.

Søk i lagrede metadata kan bare utføres av personell i Etterretningstjenesten som er vurdert som skikket til det og som utpekes av sjefen for tjenesten. Personellet må ha gjennomgått særskilt opplæring. Den enkelte skal bare kunne utføre søk i henhold til søkeprivilegier som er tilpasset vedkommendes oppdragsportefølje.

§ 7-9. Målrettet innhenting og lagring av innholdsdata

Etterretningstjenesten kan innenfor rammen av rettens kjennelse etter kapittel 8 målrettet innhente og lagre innholdsdata med tilhørende metadata fra

elektronisk kommunikasjon som transporteres over den norske grensen. Innholdsdata er data som ikke er metadata.

§ 7-10. Internkontroll og aktivitetslogger

Etterretningstjenesten skal iverksette systematiske tiltak for å sikre at virksomhet etter dette kapittelet gjennomføres i samsvar med loven.

Alle søk skal kunne kontrolleres i ettertid gjennom aktivitetslogger. Loggene skal oppbevares i 10 år, og skal være tilgjengelige for EOS-utvalgets kontroll til enhver tid.

§ 7-11. Løpende kontroll

EOS-utvalget skal føre løpende kontroll med Etterretningstjenestens etterlevelse av bestemmelsene i dette kapittelet, blant annet med at søk bare gjennomføres i tråd med rettens kjennelser og at korttidslageret og testdata utelukkende brukes til teknisk understøttelse.

EOS-utvalget skal ha uhindret tilgang til all informasjon, interne retningslinjer og prosedyrer, lokaler, utstyr, programvare, filteroppdateringer, aktivitetslogger og annet som benyttes ved virksomhet etter dette kapittelet.

Etterretningstjenesten skal tilrettelegge for kontrollen gjennom tekniske løsninger.

§ 7-12. Begjæring om stansing og sletting

Hvis EOS-utvalget mener at virksomhet etter dette kapittelet gjennomføres i strid med loven, kan utvalget fremme begjæring for Oslo tingrett med krav om at ulovlig virksomhet opphører, og at ulovlig innhentet informasjon slettes. Før begjæringen fremmes, skal Etterretningstjenesten gjøres kjent med utvalgets syn og gis mulighet til å rette seg etter det.

Reglene i kapittel 8 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 7-13. Forbud mot utlevering av overskuddsinformasjon

Etterretningstjenesten skal ikke utlevere overskuddsinformasjon fra innhenting etter dette kapittelet. Slik informasjon utløser ikke avvergings- eller opplysningsplikter etter annen lov.

Overskuddsinformasjon som nevnt i første ledd kan likevel utleveres i den utstrekning det er nødvendig for å forhindre alvorlig fare for noens liv, helse

eller frihet eller at noen blir uriktig tiltalt eller domfelt for en straffbar handling. EOS-utvalget skal varsles om utleveringen.

Informasjon som ikke er overskuddsinformasjon, kan utleveres dersom vilkårene i kapittel 10 er oppfylt.

§ 7-14. Bevisforbud i straffesaker

Informasjon fremkommet gjennom innhenting etter dette kapittelet kan ikke brukes som grunnlag for ileggelse av straff eller andre strafferettslige reaksjoner. Første punktum gjelder ikke i saker om overtredelse av straffeloven § 131.

§ 7-15. Informasjonssikkerhet

Etterretningstjenesten plikter å hindre at uvedkommende får tilgang til informasjon som lagres og behandles etter bestemmelsene i dette kapittelet. Tjenesten skal gjennomføre sikkerhetstiltak etter §§ 9-9 og 11-5 for å sikre at informasjonen bare er tilgjengelig for de som har lovlig tilgang til den.

Kapittel 8. Domstolskontroll

Kapitteloverskrift endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 29 sep 2023 nr. 1522).

§ 8-1. Kjennelse om tillatelse til tilrettelagt innhenting mv.

Retten kan ved kjennelse gi Etterretningstjenesten tillatelse til å

a. gi pålegg om å speile elektronisk kommunikasjon som transporteres over den norske grensen etter § 7-3 første ledd
b. iverksette søk i lagrede metadata etter § 7-8
c. iverksette målrettet innhenting og lagring av innholdsdata etter § 7-9
d. iverksette målrettet innhenting etter § 5-2 andre ledd
e. behandle opplysninger som omfattes av § 9-6 første ledd.

Det kan oppstilles vilkår i kjennelsen. Kjennelsen skal begrunnes. Retten kan omgjøre kjennelsen.

Rettens avgjørelse skal treffes så raskt som mulig. Den som avgjørelsen retter seg mot eller ellers rammer, skal ikke gis adgang til å uttale seg og

meddeles ikke kjennelsen.

Kjennelsen skal meddeles Etterretningstjenesten. Tjenesten skal gjøre kjennelsen og begjæringen tilgjengelig for EOS-utvalget.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

§ 8-2. Krav til begjæringen

Begjæring om tillatelse etter § 8-1 fremmes for Oslo tingrett av sjefen for Etterretningstjenesten eller den som sjefen gir fullmakt. Begjæringen skal være skriftlig og angi det faktiske og rettslige grunnlaget for tiltaket og hvor lenge tillatelsen bør vare, jf. § 8-6.

Begjæring om tillatelse til speiling av elektronisk kommunikasjon som transporteres over den norske grensen etter § 7-3 første ledd skal angi hvilke kommunikasjonsstrømmer og tilbydere som omfattes. Begjæringen skal også angi resultatet av eventuelle tekniske analyser etter § 7-3 andre ledd og andre relevante opplysninger som kan underbygge at kommunikasjonsstrømmene inneholder kommunikasjon som transporteres over den norske grensen.

Begjæring om tillatelse til målrettet innhenting etter § 5-2 andre ledd, søk i lagrede metadata etter § 7-8 og målrettet innhenting og lagring av innholdsdata etter § 7-9 skal angi oppdraget som tiltaket knytter seg til. Begjæring om tillatelse til målrettet innhenting etter § 5-2 andre ledd og søk i lagrede metadata etter § 7-8 skal angi hvilke søkebegreper eller kategorier av søkebegreper som skal brukes. Begjæring om tillatelse til målrettet innhenting og lagring av innholdsdata etter § 7-9 skal angi hva eller hvem innhentingen retter seg mot.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

§ 8-3. Muntlige forhandlinger

Retten kan beslutte å avholde muntlige forhandlinger. Etterretningstjenesten møter ved sjefen for tjenesten eller den som sjefen gir fullmakt. Tjenesten kan også møte med tjenestepersoner eller andre som kan opplyse saken.

Rettsmøtene holdes for lukkede dører.

§ 8-4. Hva retten skal prøve

Retten skal prøve om vilkårene etter denne loven er oppfylt. Dette omfatter blant annet

a. om tiltaket ligger innenfor Etterretningstjenestens oppgaver etter kapittel 3
b. om noen av forbudene i §§ 4-1, 4-8, 4-9 eller 9-4 er til hinder for tiltaket
c. om grunnvilkårene etter kapittel 5 er oppfylt.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

§ 8-5. Særskilt advokat

Retten skal etter å ha mottatt begjæring som nevnt i § 8-2 oppnevne en advokat som skal ivareta den enkeltes rettigheter og samfunnets interesser i saken. Oppnevnelse kan unnlates dersom retten finner det ubetenkelig. Advokaten oppnevnes fra en særlig krets av sikkerhetsklarerte advokater, og kan ikke la seg representere eller møte ved annen advokat eller fullmektig. Advokaten skal ha godtgjørelse av staten.

Advokaten skal gjøres kjent med begjæringen og annen informasjon som legges frem for retten, men har ellers ingen innsynsrett. Advokaten må ikke sette seg i forbindelse med personer som berøres av saken.

Advokaten har rett til å uttale seg før retten treffer avgjørelse. Advokaten skal varsles om rettsmøter i saken og har rett til å delta i dem.

Departementet kan gi forskrift om oppnevning av advokat etter første ledd.

§ 8-6. Varighet

Rettens tillatelse etter § 8-1 skal ikke gis for lengre tid enn nødvendig. Gjelder tillatelsen målsøking etter § 7-8, kan den ikke overstige ett år. Gjelder tillatelsen målrettet innhenting etter § 5-2 andre ledd, § 7-8 eller § 7-9, kan den ikke overstige seks måneder. Gjelder tillatelsen speiling etter § 7-3 første ledd, kan den ikke overstige to år.

Etterretningstjenesten skal avslutte pågående tiltak dersom lovens vilkår ikke lenger er til stede.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

§ 8-7. Informasjonssikkerhet

Rettens kjennelse skal sikkerhetsgraderes etter reglene gitt i og i medhold av sikkerhetsloven.

Domstolen skal sørge for at informasjon og dokumenter med høyeste sikkerhetsgrad kan behandles i henhold til reglene gitt i og i medhold av sikkerhetsloven hos domstolen som ledd i skriftlige eller muntlige forhandlinger. Domstolen skal legge til rette for at særskilte advokater oppnevnt etter § 8-5 kan gjøres kjent med sikkerhetsgradert informasjon i domstolens lokaler.

Departementet kan gi forskrift om rettens og særskilt oppnevnte advokaters tilgang til rettspraksis i saker etter dette kapittelet.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

§ 8-8. Taushetsplikt

Dommere og andre som utfører tjeneste eller arbeid for domstolene, har taushetsplikt om begjæringer, rettsmøter, kjennelser og annet de får kjennskap til i saker etter dette kapittelet. Taushetsplikten gjelder også etter at arbeidet eller tjenesten er avsluttet.

Taushetsplikten er ikke til hinder for å gi opplysninger til EOS-utvalget.

§ 8-9. Anke

Etterretningstjenesten og den særskilte advokaten kan anke rettens kjennelse.

Reglene i straffeprosessloven kapittel 26 gjelder tilsvarende så langt de passer. § 8-7 gjelder tilsvarende for ankedomstolen.

§ 8-10. Hastekompetanse

Dersom det ved opphold er stor fare for at informasjon av vesentlig betydning for utførelsen av Etterretningstjenestens oppgaver etter kapittel 3 kan gå tapt, kan ordre fra sjefen for tjenesten tre i stedet for rettens kjennelse. Tjenesten skal straks og senest innen 24 timer etter at innhentingen ble påbegynt, forelegge saken for retten.

Retten avgjør ved kjennelse om tiltaket kan tillates, jf. § 8-1. Kommer retten til at tiltaket var ulovlig, skal retten meddele dette til EOS-utvalget. Retten kan pålegge Etterretningstjenesten å slette innhentet informasjon.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

Kapittel 9. Behandling av personopplysninger etter innhenting

§ 9-1. Forholdet til personopplysningsloven

Dette kapittelet gjelder for Etterretningstjenestens behandling av personopplysninger for etterretningsformål når personopplysninger behandles helt eller delvis automatisert eller behandles ikke-automatisert og inngår i eller skal inngå i et register.

For behandling av personopplysninger for andre formål enn etterretningsformål gjelder bestemmelsene i personopplysningsloven, med de unntak som følger av § 2-7 første ledd og eventuelle tilpassede skjermingsregler i medhold av § 11-4 tredje ledd.

§ 9-2. Behandlingsgrunnlag

Etterretningstjenesten kan behandle personopplysninger når det er nødvendig for etterretningsformål.

§ 9-3. Unntak for innhenting av personopplysninger

Med unntak av § 9-4 gjelder ikke bestemmelsene i dette kapittelet for behandling i form av innhenting. Behandling i form av innhenting reguleres i kapittel 3 til kapittel 8.

§ 9-4. Diskrimineringsforbud

Etterretningstjenesten skal ikke behandle personopplysninger utelukkende på bakgrunn av hva som er kjent om en persons etnisitet eller nasjonale bakgrunn, politiske, religiøse eller filosofiske overbevisning, språk, politiske virksomhet, fagforeningstilhørighet eller helsemessige eller seksuelle forhold.

§ 9-5. Behandling av fortrolig kommunikasjon med særlige yrkesutøvere

Etterretningstjenesten skal ikke behandle fortrolig kommunikasjon med særlige yrkesutøvere som nevnt i straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22-5 når yrkesutøveren eller den som betror seg, er bosatt i Norge eller norsk statsborger.

Dersom det er strengt nødvendig at de hensyn som begrunner vernet av den

fortrolige kommunikasjonen, viker for nasjonale sikkerhetsinteresser, kan slik fortrolig kommunikasjon likevel behandles.

Beslutning om å behandle fortrolig kommunikasjon etter andre ledd skal treffes av sjefen for Etterretningstjenesten. Beslutningen skal være skriftlig og redegjøre for det faktiske og rettslige grunnlaget for behandlingen. Beslutningen skal meddeles EOS-utvalget.

§ 9-6. Behandling av opplysninger som kan identifisere en kilde

Etterretningstjenesten skal ikke behandle opplysninger som er betrodd noen i deres journalistiske virke og som kan avsløre hvem som er kilde for opplysningen, dersom den som betror seg eller som er betrodd opplysningen, er bosatt i Norge, norsk statsborger eller arbeider på oppdrag for virksomhet i Norge som omfattes av medieansvarsloven § 2. Forbudet gjelder også dersom vedkommende ikke lenger bor i Norge eller arbeider for virksomheten, men gjorde dette da opplysningen ble gitt.

Dersom det er strengt nødvendig at de hensyn som begrunner kildevernet, viker for nasjonale sikkerhetsinteresser, kan opplysninger som nevnt i første ledd likevel behandles.

Avgjørelse om å behandle opplysninger etter andre ledd skal treffes av retten etter reglene i kapittel 8.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

§ 9-7. Korrekte og oppdaterte personopplysninger

Etterretningstjenesten skal, så langt det er mulig, påse at personopplysninger som behandles og som ikke er rådata i bulk, er korrekte og oppdaterte. Uriktige personopplysninger skal rettes eller slettes uten unødig opphold. Tjenesten skal, så langt det er mulig, sørge for at feilen ikke får betydning for den personopplysningene gjelder.

Dersom ikke-verifiserte personopplysninger utleveres etter kapittel 10, skal mottakeren gjøres oppmerksom på dette.

§ 9-8. Sletting

Personopplysninger, og kildeidentifiserende opplysninger som det er gitt tillatelse til å behandle etter § 9-6 tredje ledd og som ikke er personopplysninger, skal slettes når de ikke lenger er nødvendige for formålet med behandlingen.

Rådata i bulk skal slettes senest 15 år fra lagringstidspunktet, med mindre vesentlige hensyn tilsier at sletting utsettes. Beslutning om utsatt sletting treffes av sjefen for Etterretningstjenesten for ikke mer enn fem år av gangen. Metadata som er innhentet og lagret i bulk i samsvar med § 7-7, skal likevel slettes senest etter 18 måneder, jf. § 7-7 tredje ledd.

Sletting av personopplysninger i operative systemer og registre som er tilgjengelige for etterretningsproduksjon, er ikke til hinder for lagring av opplysningene etter annen lov.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 54 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 900).

§ 9-9. Informasjonssikkerhet

Etterretningstjenesten skal gjennom systematiske tiltak sikre konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet ved behandling av personopplysninger. Tiltakene skal utformes i samsvar med bestemmelsene i sikkerhetsloven.

Personopplysninger skal ikke gjøres tilgjengelige for flere personer enn det som er nødvendig for formålet med behandlingen.

§ 9-10. Personvernrådgiver

Etterretningstjenesten skal ha minst én personvernrådgiver.

Personvernrådgiveren skal bidra til etterlevelse av denne loven gjennom opplæring, rådgivning, veiledning og internkontroll. Personvernrådgiveren skal kunne motta varsler fra ansatte i Etterretningstjenesten om brudd og avvik knyttet til behandling av personopplysninger.

Kapittel 10. Nasjonalt og internasjonalt samarbeid og informasjonsutveksling

§ 10-1. Nasjonalt og internasjonalt samarbeid

Etterretningstjenesten skal samarbeide med andre norske myndigheter om grenseoverskridende trusler, forsvar mot og håndtering av alvorlige hendelser i det digitale rom samt andre prioriterte saksområder.

Etterretningstjenesten skal etablere og opprettholde etterretningssamarbeid med andre land, forsvarsallianser som Norge deltar i, og andre internasjonale organisasjoner. Departementets beslutning skal innhentes i saker som nevnt i § 2-5.

§ 10-2. Utlevering av etterretningsinformasjon som ledd i nasjonalt samarbeid

Etterretningstjenesten kan utlevere etterretningsinformasjon til andre norske myndigheter dersom

a. utleveringen skjer for etterretningsformål eller er nødvendig for å fremme mottakerens oppgaver eller hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte
b. utlevering av informasjon som Etterretningstjenesten har mottatt fra en tredjepart, skjer med dennes samtykke
c. utlevering av personopplysninger er i samsvar med kapittel 9
d. utleveringen er forholdsmessig etter § 5-4
e. utleveringen er forsvarlig i lys av opplysningenes kvalitet, hvem som er mottaker av opplysningene, og hvordan mottakeren antas å bruke dem
f. utleverte opplysninger forventes å bli forsvarlig sikkerhetsmessig behandlet.

Utlevering med sikte på innhenting eller andre tiltak hos mottaker på vegne av Etterretningstjenesten kan bare skje dersom tjenesten selv ville hatt adgang til å gjennomføre innhentingen eller tiltaket.

Utlevering skal skje med notoritet.

Denne paragrafen gjelder ikke for utlevering av informasjon til EOS-utvalget og andre tilsyns- og kontrollinstanser.

§ 10-3. Utlevering av etterretningsinformasjon som ledd i internasjonalt samarbeid

Etterretningstjenesten kan utlevere etterretningsinformasjon til andre staters myndigheter eller internasjonale organisasjoner dersom

a. vilkårene etter § 10-2 er oppfylt
b. utleveringen er under nasjonal kontroll og i Norges interesse
c. det settes som vilkår at informasjonen ikke kan brukes som grunnlag for innhenting rettet mot personer i Norge, med unntak for personer som omfattes av § 4-2 første ledd og som det er i Norges interesse at mottakeren innhenter opplysninger om.

Etterretningstjenesten skal ikke utlevere etterretningsinformasjon hvis det er en reell risiko for at informasjonen kan medvirke til at noen utsettes for tortur eller annen umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff.

§ 10-4. Utlevering av overskuddsinformasjon

Etterretningstjenesten kan utlevere overskuddsinformasjon til andre norske myndigheter når vilkårene etter § 10-2 er oppfylt.

Overskuddsinformasjon som stammer fra innhenting etter kapittel 7, reguleres av § 7-13.

Overskuddsinformasjon som er fortrolig kommunikasjon etter § 9-5 eller kildeinformasjon etter § 9-6, kan ikke utleveres.

§ 10-5. Utlevering av informasjon til Etterretningstjenesten fra norske myndigheter

Norske myndigheter kan uten hinder av lovbestemt taushetsplikt utlevere informasjon til Etterretningstjenesten dersom det er nødvendig for forebyggelses- og sikkerhetsmessige formål innenfor rammen av Etterretningstjenestens oppgaver etter kapittel 3. Første punktum gjelder ikke for taushetsplikt som nevnt i straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22-5 eller taushetsplikt etter straffeprosessloven § 216 i.

§ 10-6. Formidling av opplysninger på vegne av norske myndigheter

Etterretningstjenesten kan på vegne av andre norske myndigheter formidle opplysninger til og fra andre staters myndigheter dersom

a. den norske myndigheten har anmodet Etterretningstjenesten om å formidle opplysningene
b. mottakeren opplyses om at formidlingen skjer på vegne av den norske myndigheten
c. Etterretningstjenesten ikke endrer opplysningene, legger til egen informasjon eller ber mottakeren om å handle på en bestemt måte i lys av opplysningene.

Mottakeren skal opplyses om at videreformidling til tredjeparter krever samtykke fra den norske myndigheten, og eventuelt om at slikt samtykke allerede er gitt.

Formidlingen skal skje med notoritet.

§ 10-7. Bistand til politiet

Etterretningstjenesten kan bistå politiet i samsvar med politiloven § 27 a.

Bistand i form av søk eller innhenting etter kapittel 7 kan ikke finne sted.

Kapittel 11. Avsluttende bestemmelser

§ 11-1. Forholdet til forvaltningsloven

Med unntak av forvaltningsloven §§ 13 til 13 g om taushetsplikt kommer forvaltningsloven ikke til anvendelse for saksbehandling som knytter seg til utførelsen av Etterretningstjenestens oppgaver etter denne loven.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 127 (ikr. 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2026).

§ 11-2. Taushetsplikt

Enhver som gjør arbeid eller tjeneste for Etterretningstjenesten, skal bevare livsvarig taushet om informasjon som vedkommende blir kjent med gjennom arbeidet eller tjenesten, dersom det kan skade nasjonale sikkerhetsinteresser om informasjonen blir kjent for uvedkommende.

Ansatte i Etterretningstjenesten skal bevare livsvarig taushet om eget eller andres tilsettingsforhold.

Taushetsplikten etter første ledd gjelder også for enhver som blir kjent med sikkerhetsgradert informasjon etter § 2-4 tredje ledd.

Informasjon som nevnt i første til tredje ledd kan ikke utnyttes i virksomhet utenfor Etterretningstjenesten.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger utleveres etter bestemmelsene i denne loven eller etter regler fastsatt i annen lov, eller at opplysninger gjøres kjent for andre i Etterretningstjenesten i samsvar med gjeldende autorisasjonsregler og prinsippet om tjenstlig behov.

§ 11-3. Krav til statsborgerskap og sikkerhetsklarering

Militært personell og sivilt ansatte i Etterretningstjenesten skal ha norsk statsborgerskap og være sikkerhetsklarert for STRENGT HEMMELIG.

Sjefen for Etterretningstjenesten kan for særskilte stillinger med lavere klareringsbehov bestemme at personellet kan være sikkerhetsklarert for HEMMELIG.

§ 11-4. Skjerming av etterretningsoperasjoner mv.

Etterretningstjenesten kan for å skjerme sine operasjoner benytte dekkstrukturer og uriktige, falske eller villedende identiteter, dokumenter og opplysninger, samt ta kontroll over, modifisere eller utplassere elektronisk utstyr.

Bestemmelser om opplysningsplikt i annen lov gjelder ikke for opplysninger om vederlag som Etterretningstjenesten yter til kilder og oppdragstakere som ikke er ansatt i tjenesten. Slike vederlag og betalinger skal ikke regnes som skattepliktig inntekt for mottakeren eller inngå i grunnlag for beregning eller avkortning av sosiale ytelser eller lignende.

Kongen i statsråd kan gi bestemmelser som fraviker annen lov, blant annet krav om rapportering av informasjon til offentlige registre, i den utstrekning det er nødvendig for å skjerme Etterretningstjenestens ansatte, kilder, kapasiteter, metoder eller operasjoner mot offentlig eksponering eller kompromittering overfor andre stater.

§ 11-5. Arkiver, informasjonssystemer og etterretningsregistre

Etterretningstjenestens arkiver, informasjonssystemer og etterretningsregistre skal være betryggende sikret og utilgjengelige for andre enn eget autorisert personell med tjenstlig behov for tilgang og personer som er satt til å føre kontroll og tilsyn med Etterretningstjenesten.

§ 11-6. Beredskap

Etterretningstjenesten skal utarbeide og vedlikeholde beredskapsplaner, blant annet forberedte tiltak for å sikre at tjenestens informasjon og systemer ikke kommer under kontroll av uvedkommende i krise eller væpnet konflikt, basert på Nasjonalt beredskapssystem og Forsvarets operative planverk.

§ 11-7. Klage og underretning

Enhver kan klage til EOS-utvalget etter EOS-kontrolloven.
Etterretningstjenesten plikter ikke å gi underretning til den som har vært gjenstand for informasjonsinnhenting som kan innebære et menneskerettslig inngrep.

§ 11-8. Straff

Den som handler i strid med beslutning om tilrettelegging etter § 7-3 eller bryter taushetsplikt etter § 7-4, straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.

Kapittel 12. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 12-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra det tidspunktet[1] Kongen bestemmer. De ulike bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
1 Fra 1 jan 2021 iflg. res. 10 nov 2020 nr. 2296, med unntak av kapittel 7 og 8. Fra 1 jan 2022 for kapittel 7 og 8 iflg. res. 26 aug 2021 nr. 2581, med unntak av § 7-3.
Fra 2 sep 2022 for § 7-3 iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1524.

§ 12-2. Opphevelse

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, oppheves lov 20. mars 1998 nr. 11 om Etterretningstjenesten.

§ 12-3. Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om infrastruktur for alternativt drivstoff

§ 1. Virkeområde

Loven gjelder for offentlig tilgjengelige ladepunkter for elektriske kjøretøy og energistasjoner. Loven gjelder for virksomheter som etablerer eller drifter slike anlegg som er offentlig tilgjengelig.

Med ladepunkt menes et grensesnitt hvor ett elektrisk kjøretøy om gangen kan lades eller få byttet batteri.

Et ladepunkt eller en fyllestasjon er offentlig tilgjengelig hvis allmennhetens tilgang ikke er begrenset. Ladepunkt som er forbeholdt definerte brukere i

borettslag, sameier mv. er ikke offentlig tilgjengelig.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 74 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 901).

§ 2. Avtaler om lading

Prisen for å lade et elektrisk drevet kjøretøy på et ladepunkt som er tilgjengelig for allmennheten, skal være objektiv og ikke-diskriminerende.

Offentlig tilgjengelige ladepunkter skal gi brukere av elektriske kjøretøy adgang til å lade uten å måtte inngå en forhåndsavtale med operatøren. Operatøren er den som er driftsansvarlig for ladepunktet.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 74 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 901).

§ 3. Forskrift om betalingsløsninger og tekniske krav mv.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om

a. betalingsløsninger ved lading av elektrisk drevet kjøretøy
b. krav til informasjon på energistasjoner, på ladepunkter, på kjøretøy og hos bilforhandlere.

Departementet kan også gi forskrift om tekniske spesifikasjoner til anlegg for overføring av alternativt drivstoff til kjøretøy. Med alternativt drivstoff menes drivstoff eller energikilder som helt eller delvis fungerer som en erstatning for fossile oljekilder i energiforsyningen til transport, og som potensielt kan bidra til avkarbonisering og forbedre transportsektorens miljøprestasjon. Dette omfatter bl.a. elektrisitet, hydrogen, biodrivstoff, syntetisk og parafinsk drivstoff, naturgass, herunder biometan, i gassform (komprimert naturgass (CNG) og flytende form (flytende naturgass (LNG)) og flytende petroleumsgass (LPG).
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 74 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 901).

§ 4. Tilsyn og kontroll

Departementet kan utpeke ansvarlig myndighet for å føre tilsyn og kontroll med overholdelse av loven og forskrift gitt i medhold av loven.

§ 5. Overtredelsesgebyr

Departementet kan gi nærmere forskrifter om overtredelsesgebyr, herunder bestemmelser om fastsettelse og beregning av gebyret. For øvrig gjelder forvaltningsloven §§ 44 og 46.

§ 6. Overgangsbestemmelse

Loven gjelder ikke for ladepunkter og energistasjoner som er etablert før loven trer i kraft.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 74 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 901).

§ 7. Ikrafttreden

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 juli 2020 iflg. res. 19 juni 2020 nr. 1276.

Lov om behandling av forbrukerklager i Forbrukertilsynet og Forbrukerklageutvalget (forbrukerklageloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Virkeområde

Loven gjelder Forbrukertilsynets og Forbrukerklageutvalgets behandling av klager på kjøp av varer og tjenester, dersom avtalen er inngått mellom en forbruker og en næringsdrivende som er etablert i Norge eller retter sin virksomhet mot forbrukere i Norge. Med forbruker menes en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.

Departementet kan i forskrift fastsette hvilke klager Forbrukertilsynet og Forbrukerklageutvalget skal behandle, herunder verdigrenser. Departementet kan i forskrift fastsette at loven også gjelder klager på kjøp av fast eiendom og klager mellom to forbrukere.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen og

kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 2. Om Forbrukertilsynet

Forbrukertilsynet mekler i klagesaker etter § 1 for å oppnå en minnelig løsning mellom parter. Forbrukertilsynet forbereder også klagesaker som bringes inn for Forbrukerklageutvalget, jf. § 13 første ledd.

Forbrukertilsynet er et faglig uavhengig forvaltningsorgan som ikke kan instrueres om behandlingen av den enkelte klagesaken etter denne loven eller om den faglige virksomheten for øvrig.

Departementet kan i forskrift fastsette kompetansekrav for meklere og andre i Forbrukertilsynet som behandler eller har ansvar for saker etter denne loven.

§ 3. Om Forbrukerklageutvalget

Forbrukerklageutvalget treffer vedtak etter § 1 i klagesaker som har vært meklet i Forbrukertilsynet.

Forbrukerklageutvalget er et faglig uavhengig forvaltningsorgan som ikke kan instrueres om behandlingen av den enkelte klagesaken eller om den faglige virksomheten for øvrig.

Forbrukerklageutvalget skal bestå av en leder og så mange nestledere og øvrige medlemmer som til enhver tid er nødvendig for å utføre utvalgets oppgaver.

Departementet fastsetter i forskrift bestemmelser om Forbrukerklageutvalgets sammensetning ved avgjørelse av saker, kompetansekrav til medlemmene og Forbrukerklageutvalgets organisering.

§ 4. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder når annet ikke følger av loven her eller av forskrift til loven.

§ 5. Upartiskhet

Forbrukertilsynet og Forbrukerklageutvalget skal opptre upartisk ved behandling av klager etter denne loven.

§ 6. Rettshjelp

Klagebehandling skal tilbys også der partene får rettshjelp av en tredjepart. Forbrukertilsynet skal informere partene om dette før klagebehandlingen begynner.

§ 7. Gebyr

Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om gebyr for behandling av klager.

Kapittel 2 Forbrukertilsynets mekling

§ 8. Klage til Forbrukertilsynet

Forbrukertilsynet skal legge til rette for at forbrukeren eller den næringsdrivende kan inngi klage og saksdokumenter både elektronisk og på papir. Etter anmodning skal tilsynet gi klageren bistand med å sette opp klagen.

Forbrukertilsynet avgjør med endelig virkning om en klage hører under dets saksområde etter § 1.

Forbrukertilsynet skal kunne motta og behandle klager gjennom EUs nettbaserte klageportal i henhold til kravene i forordning om nettbasert tvisteløsning i forbrukersaker, jf. godkjenningsloven § 26.

Departementet kan i forskrift fastsette frist for å bringe en sak inn for Forbrukertilsynet.

§ 9. Forbrukertilsynets avvisning

Forbrukertilsynet kan avvise en klage fra mekling dersom

a. klageren ikke har forsøkt å løse saken direkte med motparten,
b. klagen er useriøs eller grunnløs,
c. klagen er under behandling eller har blitt behandlet av et innmeldt klageorgan, jf. godkjenningsloven § 25, av Forbrukerklageutvalget eller av en domstol,
d. verdien av kravet er under eller over grense fastsatt i forskrift, jf. § 1 annet ledd,
e. fristen for å klage er oversittet, jf. § 8 fjerde ledd,
f. klagen ikke lar seg behandle uten at behandlingen i særlig grad går

utover Forbrukertilsynets effektivitet,

g. klageren ikke har et reelt behov for å få avgjort kravet i forhold til motparten, jf. tvisteloven § 1-3 annet ledd.

Forbrukertilsynet skal avvise en klage fra mekling dersom gebyr fastsatt i forskrift etter § 7 ikke er innbetalt.

Vedtak om avvisning skal være begrunnet. Vedtaket skal meddeles partene innen tre uker fra Forbrukertilsynet mottok klagen eller fra det tidspunktet Forbrukertilsynet mottok nødvendig dokumentasjon for å kunne ta stilling til om saken kan avvises.

Forbrukertilsynets vedtak om avvisning kan ikke påklages.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 56 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455).

§ 10. Utveksling av informasjon

Forbrukertilsynet skal oversende klagen, saksdokumenter, argumenter, bevis og fakta som motparten har fremlagt, samt eventuelle erklæringer og uttalelser fra sakkyndige, til partene. Forbrukertilsynet skal anbefale partene å innhente sakkyndige uttalelser i den utstrekning dette anses nødvendig for å opplyse saken.

Partene skal holdes orientert om sakens gang og gis adgang til å uttale seg om sakens faktiske og rettslige sider og opplysningene som er fremlagt av motparten. Forbrukertilsynet skal sette rimelige frister for uttalelsene.

Forbrukertilsynet skal sørge for at partene kan utveksle informasjon om saken elektronisk eller per post.

§ 11. Meklingen

Så snart Forbrukertilsynet har mottatt nødvendige og relevante dokumenter fra begge parter og meklingen kan begynne, skal Forbrukertilsynet informere partene om dette.

Forbrukertilsynet skal informere partene om de prinsippene som saksbehandlingen er basert på, og at Forbrukertilsynet mekler som et nøytralt og partsuavhengig organ.

Forbrukertilsynet skal gjennom skriftlig eller muntlig veiledning og rådgivning søke å finne frem til løsninger som partene kan godta.

Forbrukertilsynet kan på ethvert trinn av saksbehandlingen fremme forslag til løsning av saken. Dersom det blir fremsatt et forslag til løsning, skal partene gis en rimelig betenkningstid for å vurdere resultatet. Før partene godtar en

foreslått løsning skal partene informeres om

a. at muligheten til å fremme søksmål ved domstolene ikke bortfaller ved bruk av Forbrukertilsynets meklingstilbud,
b. at den foreslåtte løsningen kan avvike fra en domstolsavgjørelse,
c. at de kan velge om de vil følge forslaget,
d. rettsvirkningen av å akseptere eller følge forslaget.

Dersom partene ikke kommer til enighet under meklingen, skal Forbrukertilsynet informere partene skriftlig om at saken avsluttes, og om adgangen til og fristen for å få klagen behandlet av Forbrukerklageutvalget, jf. § 13.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om Forbrukertilsynets mekling og informasjonen som skal gis til partene.

§ 12. Saksbehandlingsfrist mv.

Resultatet av meklingen skal gjøres tilgjengelig for partene innen 90 dager fra partene ble informert om at meklingen kunne begynne, jf. § 11 første ledd. I særlig komplekse saker kan fristen forlenges. Partene skal informeres om forlengelsen og om ny frist.

Partene skal informeres skriftlig eller på et varig medium om resultatet av meklingen og begrunnelsen. Med varig medium menes enhver innretning som gjør partene i stand til å lagre opplysninger på en slik måte at opplysningene i fremtiden er tilgjengelig i uendret form.

Kapittel 3 Forbrukerklageutvalgets klagebehandling

§ 13. Klage til Forbrukerklageutvalget

Hver av partene kan klage saken inn for Forbrukerklageutvalget. Klagen må sendes innen én måned fra partene ble underrettet av Forbrukertilsynet om at meklingen er avsluttet. Forbrukerklageutvalget kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen.

Klagen og relevante dokumenter som ikke er sendt inn tidligere, sendes til Forbrukertilsynet. Forbrukertilsynet skal legge til rette for at klage og saksdokumenter kan sendes både elektronisk og på papir. Etter anmodning skal tilsynet gi klageren bistand med å sette opp klagen.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om krav til klagen.

§ 14. Forbrukerklageutvalgets avvisning

Forbrukerklageutvalget kan avvise en klage dersom

a. klageren ikke har forsøkt å løse saken direkte med motparten,
b. klagen er avgjort eller er under behandling ved en domstol, ved Forbrukerklageutvalget eller ved et annet innmeldt klageorgan enn Forbrukertilsynet, jf. godkjenningsloven § 25 første ledd,
c. klageren åpenbart ikke kan gis medhold på bakgrunn av Forbrukerklageutvalgets tidligere praksis,
d. verdien av kravet er under eller over en grense fastsatt i forskrift, jf. § 1 annet ledd,
e. klagen er grunnløs eller useriøs,
f. klagen reiser bevisspørsmål som ikke egner seg for skriftlig behandling,
g. klagen ikke lar seg behandle uten at behandlingen i særlig grad går utover Forbrukerklageutvalgets effektivitet,
h. fristen for å klage er oversittet, jf. § 13 første ledd annet punktum.

Forbrukerklageutvalget skal avvise en klage dersom

a. den ikke hører under Forbrukerklageutvalgets virkeområde etter § 1,
b. klagen ikke har vært behandlet av Forbrukertilsynet,
c. eventuelt saksbehandlingsgebyr fastsatt i forskrift ikke er innbetalt, jf. § 7,
d. klageren ikke har et reelt behov for å få avgjort kravet i forhold til motparten, jf. tvisteloven § 1-3 annet ledd,
e. en av partene ikke er prosessdyktig og ikke har lovlig stedfortreder, jf. tvisteloven kapittel 2,
f. motparten ikke kan saksøkes ved norske domstoler.

Vedtak om avvisning skal treffes senest tre uker fra klagen og øvrige saksdokumenter fra klageren ble mottatt av Forbrukertilsynet.

§ 15. Forkynning av klage og saksforberedelse for Forbrukerklageutvalget

Forbrukertilsynet forkynner klagen for motparten som skal gis adgang til å uttale seg om klagen. Motparten skal samtidig gis informasjon om virkningen av unnlatt svar.

Forkynning skal skje ved direkte oversendelse, enten elektronisk ved bruk

av en betryggende teknisk løsning som gir bevis for at dokumentet er mottatt av rette vedkommende, ved vanlig brev vedlagt mottakskvittering eller ved rekommandert brev. Dokumentet skal likevel regnes som forkynt dersom det er sannsynliggjort at motparten har mottatt dokumentet, for eksempel ved bekreftelse på telefon, e-post eller lignende, og det ikke er grunn til å tvile på at vedkommende er rett person. For øvrig gjelder reglene i domstolloven kapittel 9.

Forbrukertilsynet kan be partene fremlegge ytterligere dokumentasjon og sakkyndige uttalelser. Partene skal gis adgang til å uttale seg om sakens faktiske og rettslige sider og opplysninger som er fremlagt av motparten. Forbrukertilsynet skal sette rimelige frister for uttalelsene. Forbrukertilsynet skal holde partene orientert om sakens gang.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om Forbrukertilsynets saksforberedelse for Forbrukerklageutvalget.

§ 16. Forbrukerklageutvalgets saksbehandling

Forbrukerklageutvalget skal behandle klagen på grunnlag av partenes skriftlige fremstilling og det øvrige skriftlige materialet som er fremlagt. Forbrukerklageutvalget behandler sakene for lukkede dører, og partene har ikke møterett. Dersom Forbrukerklageutvalget finner at saken ikke er tilstrekkelig opplyst, kan utvalget be Forbrukertilsynet om å innhente ytterligere informasjon fra partene, jf. § 15 tredje ledd. Forbrukerklageutvalget er bundet av partenes krav, påstander og påstandsgrunnlag.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om Forbrukerklageutvalgets saksbehandling.

§ 17. Forbrukerklageutvalgets vedtak

Vedtaket fra Forbrukerklageutvalget skal være skriftlig eller på et varig medium, jf. § 12 annet ledd annet punktum. Vedtaket skal være begrunnet. Det skal fremgå av vedtaket om det er enstemmig. Dersom vedtaket ikke er enstemmig, skal også mindretallets syn og begrunnelse fremgå.

Vedtaket forkynnes for partene som samtidig skal gjøres kjent med vedtakets virkning, adgangen til å bringe vedtaket inn for tingretten og hvor stevning kan sendes. § 15 annet ledd gjelder tilsvarende.

Vedtaket kan ikke påklages. Forvaltningsloven § 35 gjelder ikke.

Vedtak som ikke blir brakt inn for tingretten etter § 22, får virkning som rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Dersom saken tidligere er brakt inn for retten, men stanset i medhold av §

23, skal kopi av Forbrukerklageutvalgets vedtak sendes vedkommende domstol.

§ 18. Vedtak der motparten ikke har uttalt seg

Dersom motparten ikke har uttalt seg i saken innen en rimelig frist fastsatt av Forbrukertilsynet, jf. § 15 første ledd, jf. tredje ledd, og det ikke er grunn til å tro at unnlatelsen skyldes gyldig fravær, kan Forbrukerklageutvalget avgjøre saken på grunnlag av klagerens saksfremstilling, med mindre denne strider mot vitterlige kjensgjerninger. Slikt vedtak kan bare treffes når motparten ved forkynning er gjort kjent med virkningen av ikke å uttale seg, og kan angripes ved begjæring om oppfriskning. Oppfriskning kan bare gis dersom unnlatelsen skyldes gyldig fravær. For øvrig gjelder reglene for oppfriskning i tvisteloven § 16-6 første og annet ledd, § 16-12 første ledd første punktum og annet ledd og § 16-13 så langt de passer.

§ 19. Kostnader til rettshjelp

Forbrukerklageutvalget skal ikke ilegge en part ansvar for motpartens kostnader til rettshjelp.

Hvis noen av partene har nedlagt påstand eller på annen måte fremsatt krav som Forbrukerklageutvalget finner at åpenbart ikke kan føre frem, kan utvalget likevel bestemme at parten helt eller delvis skal bære kostnadene til rettshjelp som saken har medført for motparten.

§ 20. Gjenåpning

Forbrukerklageutvalgets rettskraftige vedtak kan gjenåpnes etter begjæring fra en part. Begjæringen skal sendes til Forbrukertilsynet. Gjenåpning kan begjæres dersom

a. det foreligger brudd på habilitetskrav, jf. forvaltningsloven § 6,
b. det foreligger andre saksbehandlingsfeil, og det ikke kan utelukkes at feilen var bestemmende for vedtakets innhold,
c. opplysninger om faktiske forhold som var ukjent da saken ble avgjort, tilsier at vedtaket høyst sannsynlig ville blitt et annet.

Gjenåpning kan ikke begjæres

a. av en grunn som ble forkastet ved sakens behandling,
b. av en grunn som parten burde ha gjort gjeldende under sakens

ordinære behandling, ved søksmål til tingretten eller ved begjæring om oppfriskning,

c. dersom det er rimelig sannsynlighetsovervekt for at en ny behandling av saken ikke vil lede til en endring av betydning for parten.

Avslag på begjæring om gjenåpning kan bringes inn for tingretten. For øvrig gjelder bestemmelsene om gjenåpning i tvisteloven §§ 31-6 til 31-9 så langt de passer.

§ 21. Retting og tilleggsavgjørelse

Forbrukerklageutvalget kan rette et vedtak som på grunn av skrive- eller regnefeil, misforståelse, forglemmelse eller annen åpenbar feil har fått en utforming som ikke stemte med Forbrukerklageutvalgets mening.

Er det ikke truffet avgjørelse om noe som skulle vært avgjort, kan Forbrukerklageutvalget avsi tilleggsavgjørelse dersom det fremmes begjæring om dette innen fristen for å bringe saken inn for tingretten etter § 22 første ledd.

For øvrig gjelder reglene om retting og tilleggsavgjørelse i tvisteloven §§ 19-8 og 19-9.

§ 22. Domstolsbehandling

Vedtak som avgjør sakens realitet, kan overprøves ved søksmål for tingretten. Stevning må sendes innen én måned etter at vedtaket er forkynt for partene. Er en sak for domstolene stanset etter § 23 annet ledd, må prosesskriv med begjæring om fortsettelse avgis innen samme frist. Stevning eller prosesskriv kan sendes til Forbrukertilsynet eller direkte til tingretten, jf. tvisteloven § 9-2 fjerde ledd.

Fristen i første ledd løper ikke i rettsferier, jf. domstolloven § 140, og beregnes etter reglene i domstolloven kapittel 8.

Forbrukerklageutvalget kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen i første ledd etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14. Vedtak om oppfriskning kan bringes inn for tingretten.

Kapittel 4 Forskjellige bestemmelser

§ 23. Forholdet til de alminnelige domstoler

Så lenge en sak er til behandling i Forbrukertilsynet eller Forbrukerklageutvalget, kan sakens parter ikke bringe saken inn for de alminnelige domstolene. Saken regnes for å være under behandling fra Forbrukertilsynet mottok klagen til fristen for å klage saken til Forbrukerklageutvalget er utløpt, jf. § 13 første ledd, eller til Forbrukerklageutvalget har truffet vedtak i saken.

Om en sak er brakt inn for de alminnelige domstoler, og en part ønsker saken behandlet av Forbrukertilsynet eller Forbrukerklageutvalget, kan retten stanse den videre behandlingen etter begjæring fra parten. Reglene i tvisteloven § 16-15, § 16-18 tredje og fjerde ledd og § 16-19 gjelder tilsvarende. Ved rettens avgjørelse av om saken skal stanses, skal det legges vekt på om det er rimelig å stanse saken i påvente av Forbrukertilsynets og Forbrukerklageutvalgets behandling når hensyn tas til tidsbruken og kostnadene som vil påløpe for partene ved stansing.

Saken bringes i gang igjen i de alminnelige domstolene etter begjæring fra en av partene, tidligst når saken ikke lenger er under behandling i Forbrukertilsynet og Forbrukerklageutvalget, og senest innen én måned etter at utvalgets vedtak er forkynt.

§ 24. Avtaler om voldgift

Avtale om at en sak som omfattes av denne loven, skal avgjøres ved voldgift er ikke til hinder for at saken bringes inn for Forbrukertilsynet og Forbrukerklageutvalget.

§ 25. Offentlig informasjon og nettside

Forbrukertilsynet skal ha en nettside med oppdatert og lett tilgjengelig informasjon om Forbrukertilsynet og Forbrukerklageutvalget og klagebehandlingen i disse organene. Etter anmodning skal de samme opplysningene gis på varig medium, jf. § 12 annet ledd annet punktum.

Forbrukerklageutvalgets vedtak skal gjøres tilgjengelige for allmennheten.

Forbrukertilsynet skal utarbeide årsrapport om klagebehandlingen i Forbrukertilsynet og Forbrukerklageutvalget. Rapporten skal oversendes departementet innen 1. mars hvert år. Departementet kan i forskrift fastsette hvilken informasjon som skal gis i årsrapporten og på nettsiden.

Kapittel 5 Ikrafttredelse, overgangsregler og endringer i andre lover

§ 26. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves lov 17. februar 2017 nr. 7 om Forbrukerklageutvalget.

Departementet kan fastsette overgangsregler.

1 Fra 1 jan 2021 iflg. res. 23 juni 2020 nr. 1285.

§ 27. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om tilskudd ved avbrutt permittering (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet)

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å etablere en midlertidig ordning for tilskudd til arbeidsgivere som tar egne permitterte tilbake i arbeid.

§ 2. Virkeområde i tid

(1) Tilskuddsordningen gjelder for kalendermånedene juli, august, oktober, november og desember 2020 og for perioden 15. mars til 31. august 2021.
(2) For 2020 kan arbeidsgivere søke om tilskudd for den enkelte ansatte enten for

a. juli og august, eller en av disse månedene, eller
b. oktober, november og desember, eller en av disse månedene.

(3) For 2021 kan arbeidsgivere søke om tilskudd for den enkelte ansatte for perioden 15. mars til 31. august.
Endret ved lover 23 okt 2020 nr. 117, 26 mars 2021 nr. 13, 18 juni 2021 nr. 111.

§ 3. Arbeidsgivere som kan søke om tilskudd

Tilskuddsordningen gjelder for følgende arbeidsgivere:

a. Enkeltpersonforetak og selskap
b. Institusjon eller organisasjon som omfattes av skatteloven § 2-32.

§ 4. Svalbard

Departementet kan gi forskrift om lovens anvendelse for Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

§ 5. Vilkår for tilskudd

(1) For å kunne få tilskudd for juli og august 2020 eller en av disse månedene må den ansatte ha vært helt eller delvis permittert per 28. mai 2020. Den ansatte kan ikke permitteres på nytt, være under oppsigelse eller sies opp før 1. oktober 2020.
(2) For å kunne få tilskudd for oktober, november og desember 2020 eller en av disse månedene må den ansatte ha vært helt eller delvis permittert per 31. august 2020. Den ansatte kan ikke permitteres på nytt, være under oppsigelse eller sies opp før 1. februar 2021.
(3) For å kunne få tilskudd etter første eller annet ledd, må

a. den ansatte tilbake i arbeid hos arbeidsgiveren i minst samme stillingsprosent som før permitteringen.
b. den ansatte ha vært i arbeid hos arbeidsgiveren i hele perioden det søkes tilskudd for.
c. enkeltpersonforetak og selskap ha hatt et omsetningsfall på mer enn 10 prosent.

(4) For å kunne få tilskudd for hele eller deler av perioden 15. mars til 31. august 2021 må den ansatte ha vært helt eller delvis permittert 5. mars 2021 og på en eller flere av datoene 15. november 2020, 1., 15., eller 31. desember 2020, eller 15. januar 2021. Støtten beregnes ut fra hvor lenge den ansatte har vært i arbeid i perioden. Enkeltpersonforetak og selskap må ha hatt et omsetningsfall på mer enn 15 prosent.
(5) Søkeren må utøve lovlig aktivitet.
(6) Søkeren må ikke være under konkursbehandling.
(7) Departementet kan gi forskrift til utfylling av denne paragrafen og fastsette

nærmere vilkår for tilskudd. Departementet kan herunder gi regler som begrenser arbeidsgivers adgang til å gjennomføre nye permitteringer, oppsigelser eller arbeidstidsreduksjoner i perioden 28. mai til 1. januar 2021 og 5. mars til 31. august 2021.
Endret ved lover 23 okt 2020 nr. 117, 26 mars 2021 nr. 13, 18 juni 2021 nr. 111.

§ 6. Beregning av tilskudd for 2020

(1) Enkeltpersonforetak og selskap som har hatt et omsetningsfall på minst 30 prosent, gis tilskudd med 15 000 kroner per måned per fulltidsansatt som tas tilbake fra permittering.
(2) For enkeltpersonforetak og selskap som har hatt et omsetningsfall på mindre enn 30 prosent, beregnes tilskudd per måned per fulltidsansatt til 75 000 kroner multiplisert med prosentvis omsetningsfall fratrukket 10 prosentenheter.
(3) Institusjon eller organisasjon som omfattes av skatteloven § 2-32 og som ikke driver skattepliktig virksomhet, gis tilskudd med 10 000 kroner per måned per fulltidsansatt som tas tilbake fra permittering. Omsetningsfall kreves ikke.
(4) Institusjon eller organisasjon som omfattes av skatteloven § 2-32 og som driver skattepliktig virksomhet, kan velge om tilskudd skal beregnes etter første og annet ledd eller etter tredje ledd.
(5) Tilskuddets størrelse graderes etter den ansattes stillingsprosent ved permitteringstidspunktet og permitteringsgrad per

a. 28. mai 2020 for tilskudd for juli og august eller en av disse månedene
b. 31. august 2020 for tilskudd for oktober, november og desember eller en av disse månedene.

(6) For lærlinger beregnes tilskudd etter første til femte ledd, men begrenset oppad til 10 000 kroner.
Endret ved lover 23 okt 2020 nr. 117, 26 mars 2021 nr. 13.

§ 6A. Beregning av tilskudd for 2021

(1) Enkeltpersonforetak og selskap som har hatt et omsetningsfall på minst 70 prosent, gis tilskudd med 25 000 kroner per måned per fulltidsansatt som tas tilbake fra permittering.
(2) For enkeltpersonforetak og selskap med omsetningsfall på mindre enn 70 prosent, avkortes tilskuddet på 25 000 kroner per måned per fulltidsansatt som tas tilbake fra permittering. Tilskuddet avkortes lineært ned til 10 000 kroner

for omsetningsfall på 15 prosent.
(3) Institusjon eller organisasjon som omfattes av skatteloven § 2-32 og som ikke driver skattepliktig virksomhet, gis tilskudd med 15 000 kroner per måned per fulltidsansatt som tas tilbake fra permittering. Omsetningsfall kreves ikke.
(4) Institusjon eller organisasjon som omfattes av skatteloven § 2-32 og som driver skattepliktig virksomhet, kan velge om tilskudd skal beregnes etter første og annet ledd eller etter tredje ledd.
(5) Tilskuddets størrelse graderes etter

a. den ansattes stillingsprosent 5. mars
b. reduksjon i permitteringsgrad
c. hvor stor andel av perioden 15. mars til 31. august 2021 den ansatte har vært i arbeid, begrenset oppad til 108 dager.

(6) For lærlinger beregnes tilskudd etter første til femte ledd, men begrenset oppad til 15 000 kroner.
(7) Departementet kan gi forskrift til utfylling av §§ 6 og 6A, herunder om beregning av omsetning og omsetningsfall. Departementet kan fastsette øvre grenser for tilskudd for deler av eller hele perioden tilskuddsordningen gjelder, for det enkelte foretak og samlet for konsern. Departementet kan også gi nærmere regler om avkortning av støtten ved deltidsansettelse, reduksjon av arbeidstiden, ferieavvikling, permittering og oppsigelse, samt gi regler om avkortning av støtten ved uforholdsmessig lav utbetaling til ansatte.
Tilføyd ved lov 26 mars 2021 nr. 13, endret ved lov 18 juni 2021 nr. 111.

§ 7. Generelle forvaltningsregler

(1) Med de særreglene som er gitt i §§ 8 til 18, gjelder skatteforvaltningsloven så langt den passer for behandling av saker etter denne loven. Forvaltningsloven gjelder ikke for behandling av saker etter denne loven, med unntak av forvaltningsloven kapittel VII om forskrifter.
(2) Departementet kan gi forskrift om forvaltningsregler som skal gjelde for behandling av saker etter denne loven, herunder utfylle og fravike reglene i skatteforvaltningsloven.

§ 8. Tilskuddsmyndighet og klageinstans

Skatteetaten er tilskuddsmyndighet etter loven. Skattekontoret treffer vedtak i første instans. Skattedirektoratet er klageinstans.

§ 9. Innhenting av opplysninger

(1) Tilskuddsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger ved å pålegge offentlige myndigheter og private rettssubjekter å gi opplysninger som kan ha betydning for tilskudd etter denne loven og kontrollen av dette. Første punktum gjelder også personopplysninger.
(2) Departementet kan gi forskrift om innhenting av opplysninger etter første ledd, herunder om hvem tilskuddsmyndigheten kan innhente opplysninger fra og hvilke opplysninger som kan innhentes.

§ 10. Offentliggjøring av opplysninger

(1) Tilskuddsmyndigheten kan gjøre opplysninger om tilskudd, herunder beregningsgrunnlag og tilskuddets størrelse, tilgjengelig på Internett til alminnelig ettersyn. Opplysningene skal gis i søkbar form slik tilskuddsmyndigheten bestemmer. Offentleglova får ikke anvendelse ved krav om innsyn i slike opplysninger.
(2) Taushetsplikten etter skatteforvaltningsloven kapittel 3 omfatter ikke opplysninger som offentliggjøres etter første ledd.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om offentliggjøring av opplysninger, herunder hvilke opplysninger som skal gjøres offentlig tilgjengelig.

§ 11. Søknad om tilskudd

(1) Tilskudd etter denne loven gis etter søknad. Søknaden skal inneholde opplysninger som kan ha betydning for fastsetting av tilskuddet.
(2) Departementet kan gi forskrift om krav til søknaden, herunder om hvordan opplysninger skal gis, nærmere vilkår for leveringsmåte og format, hvilke opplysninger søknaden skal inneholde, frister og om bekreftelse av opplysninger fra revisor eller regnskapsfører.

§ 12. Opplysningsplikt for søkeren

(1) Den som søker om tilskudd etter denne loven, skal gi riktige og fullstendige opplysninger. Søkeren skal opptre aktsomt og lojalt, og skal varsle tilskuddsmyndigheten om eventuelle feil. Det skal også varsles om endringer som kan ha betydning for tilskuddet.
(2) Departementet kan gi forskrift om bekreftelse og dokumentasjon av opplysninger fra søkeren og om opplysningsplikt for den som har mottatt

tilskudd. Bestemmelsen i § 9 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 13. Vedtak om tilskudd

Tilskuddsmyndigheten treffer vedtak om fastsetting av tilskudd etter denne loven. Tilskuddsmyndigheten kan sammenstille nødvendige opplysninger og treffe vedtak som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger.

§ 14. Administrative sanksjoner

(1) Administrativ sanksjon ilegges tilskuddsmottaker som forsettlig eller grovt uaktsomt gir tilskuddsmyndigheten uriktig eller ufullstendig opplysning, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til uberettigede økonomiske fordeler.
(2) Fristen for å ilegge administrativ sanksjon er fem år etter utløpet av den perioden vedtaket om tilskudd gjelder.
(3) Administrativ sanksjon beregnes med 30 eller 60 prosent av tilskuddet som tilskuddsmottakeren uberettiget har mottatt.
(4) Skatteforvaltningsloven §§ 14-8 til 14-11 gjelder tilsvarende så langt det passer.
(5) Departementet kan gi forskrift om administrative sanksjoner.

§ 15. Straff

Straffeloven §§ 378 til 380 om skattesvik gjelder tilsvarende for den som forsettlig eller grovt uaktsomt gir tilskuddsmyndigheten uriktig eller ufullstendig opplysning, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til uberettigede økonomiske fordeler.

§ 16. Kravsmyndighet mv.

(1) Krav på tilbakebetaling av uriktig utbetalt tilskudd og administrative sanksjoner betales til og innkreves av Skatteetaten etter reglene i lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) så langt de passer, likevel slik at kapittel 10, 11 og 18 ikke gjelder.
(2) Departementet kan i forskrift utfylle og fravike regler om betaling av

tilskudd etter denne loven, herunder om krav på tilbakebetaling og innkreving av utbetalt tilskudd og administrative sanksjoner og om renter. Departementet kan også gi forskrift om hvem som er kravsmyndighet.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 17. Forfall for utbetaling av tilskudd

Utbetaling av tilskudd skal skje snarest og senest tre uker etter at det er fattet vedtak om utbetaling av tilskudd.

§ 18. Tilbakebetaling av uriktig utbetalt tilskudd

Dersom det er utbetalt tilskudd i strid med bestemmelsene i denne loven, eller forskrift gitt i medhold av denne loven, skal det uriktig utbetalte beløpet tilbakebetales. Krav på tilbakebetaling av tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 19. Forfall for krav om tilbakebetaling og administrativ sanksjon

(1) Krav på tilbakebetaling etter § 18 forfaller til betaling tre uker etter at melding om vedtak om tilbakebetaling er sendt til skyldner.
(2) Administrative sanksjoner ilagt etter § 14 forfaller til betaling tre uker etter at fristen for å klage over vedtaket om fastsetting av kravet er utløpt, eller ved klage, tre uker etter at klagen er avgjort. Dersom det innvilges utsatt iverksetting av krav etter skatteforvaltningsloven § 14-10 annet ledd, forfaller kravet til betaling tre uker etter utløpet av søksmålsfristen, eller ved søksmål, tre uker etter at endelig rettsavgjørelse foreligger.

§ 20. Forsinkelsesrenter ved for sen betaling

(1) For tilbakebetalingskrav og administrative sanksjoner som ikke er betalt innen forfall etter § 19, betales forsinkelsesrente.
(2) Rentesatsen tilsvarer den til enhver tid gjeldende rentesats fastsatt i forskrift med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. (forsinkelsesrenteloven) § 3 første ledd første punktum. Rentene beregnes fra forfall etter § 19 og inntil betaling skjer. Forsinkelsesrenteloven § 2 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 21. Rentegodtgjørelse ved forsinket utbetaling av tilskudd

Utbetales tilskudd senere enn den frist som er fastsatt i § 17, skal det ytes rentegodtgjørelse fra forfallstidspunktet og frem til utbetalingen skjer. For øvrig gjelder § 20 annet ledd tilsvarende.

§ 22. Lovens ikrafttredelse, overgangsbestemmelser

(1) Loven trer i kraft straks.
(2) Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.

Lov om midlertidig kompensasjonsordning for arbeidsgivere med nullsats for beregning av arbeidsgiveravgift (Sone V og Svalbard)

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å etablere en midlertidig ordning for tilskudd til arbeidsgivere med nullsats for beregning av arbeidsgiveravgift, og som dermed ikke får fordel av reduksjon av pliktig arbeidsgiveravgift for mai og juni 2020.

§ 2. Arbeidsgivere som har rett til å få tilskudd

(1) Kompensasjonsordningen gjelder for arbeidsgivere som for mai og/eller juni 2020 helt eller delvis skal beregne arbeidsgiveravgift etter satsen som gjelder for sone V, jf. § 3 i stortingsvedtak om fastsetting av avgifter mv. til folketrygden for 2020.
(2) Kompensasjonsordningen gjelder ikke for statsforvaltningen som omfattes av reglene gitt med hjemmel i folketrygdloven § 24-5 tredje ledd.

§ 3. Tilskuddets størrelse

(1) Arbeidsgivere som nevnt i § 2, får utbetalt et tilskudd tilsvarende 4 prosent av grunnlaget for arbeidsgiveravgift jf. folketrygdloven § 23-2, for mai og juni 2020. Tilskuddet skal bare gis for den delen av avgiftsgrunnlaget som har nullsats (Sone V og Svalbard) jf. §§ 1-5 i stortingsvedtak om fastsetting av

avgifter mv. til folketrygden for 2020. Det skal ikke beregnes tilskudd av lønn og annen godtgjørelse som er fritatt for arbeidsgiveravgift etter folketrygdloven § 23-2.
(2) Beregnet tilskudd under 1000 kroner tildeles ikke. Er beregnet tilskudd 1000 kroner eller mer, utbetales hele det beregnede tilskuddet.

§ 4. Generelle forvaltningsregler

(1) Med de særregler som er gitt i §§ 5 til 8, gjelder skatteforvaltningsloven så langt den passer for behandling av saker etter loven her. Forvaltningsloven gjelder ikke for behandling av saker etter loven her, med unntak av forvaltningsloven kapittel VII om forskrifter.
(2) Departementet kan gi forskrift om forvaltningsregler som skal gjelde for behandling av saker etter loven her, herunder utfylle og fravike reglene i skatteforvaltningsloven.

§ 5. Tilskuddsmyndighet og klageinstans

Skatteetaten er tilskuddsmyndighet etter loven. Skattekontoret treffer vedtak i første instans. Skattedirektoratet er klageinstans.

§ 6. Vedtak om tilskudd

Tilskuddsmyndigheten treffer vedtak om fastsetting av tilskudd etter denne loven. Tilskuddsmyndigheten kan treffe vedtak som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger.

§ 7. Administrative sanksjoner

(1) Administrativ sanksjon ilegges arbeidsgiver som forsettlig eller grovt uaktsomt gir tilskuddsmyndigheten uriktig eller ufullstendig opplysning, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til uberettigede økonomiske fordeler. Fristen for å ilegge administrativ sanksjon er fem år etter utløpet av den perioden vedtaket om tilskudd gjelder.
(2) Administrativ sanksjon beregnes med 30 eller 60 prosent av tilskuddet som arbeidsgiveren uberettiget har mottatt.
(3) Skatteforvaltningsloven §§ 14-8 til 14-11 gjelder tilsvarende så langt det passer.

(4) Departementet kan gi forskrift om administrative sanksjoner.

§ 8. Straff

Straffeloven §§ 378 til 380 om skattesvik gjelder tilsvarende for den som forsettlig eller grovt uaktsomt gir tilskuddsmyndigheten uriktig eller ufullstendig opplysning, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til uberettigede økonomiske fordeler.

§ 9. Betaling og innkreving

(1) Departementet kan gi forskrift om betaling av tilskudd etter denne loven, herunder om krav på tilbakebetaling og innkreving av utbetalt tilskudd og administrative sanksjoner og om renter. Departementet kan også gi forskrift om hvem som er kravsmyndighet.
(2) Krav på tilbakebetaling av tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 10. Lovens ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (integreringsloven)

Kapittel 1 Alminnelige bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er at innvandrere tidlig integreres i det norske samfunnet og blir økonomisk selvstendige. Loven skal bidra til at innvandrere får gode norskkunnskaper, kunnskap om norsk samfunnsliv, formelle kvalifikasjoner og en stabil tilknytning til arbeidslivet.

Loven skal videre legge til rette for at asylsøkere tidlig får kjennskap til norsk språk og samfunnsliv.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 2. Definisjoner

I denne loven menes med:

a. asylsøker: en person som søker beskyttelse etter utlendingsloven kapittel 4
b. innvandrer: en person med oppholdstillatelse i Norge etter utlendingsloven

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

Kapittel 2 Kommunens og fylkeskommunens ansvar etter loven

§ 3. Kommunens ansvar

Kommunen er ansvarlig for tidlig kvalifisering etter kapittel 3, introduksjonsprogram etter kapittel 4 og opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter kapittel 6.

Opplæring og tjenester som kommunen yter etter denne loven, skal være forsvarlige.

Kommunens plikter gjelder ikke overfor personer som har avbrutt eller avvist deltagelse i opplæring i mottak, introduksjonsprogram eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Kommunen kan gi andre i oppdrag å utføre kommunens oppgaver etter loven.

§ 4. Fylkeskommunens ansvar

Fylkeskommunen er ansvarlig for det regionale integreringsarbeidet. Fylkeskommunen skal utarbeide planer for kvalifisering av innvandrere.

Fylkeskommunen skal anbefale hvor mange flyktninger som bør bosettes i den enkelte kommune i fylket.

Fylkeskommunen skal sørge for tilbud om karriereveiledning etter § 11 og opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter § 30 andre ledd.

Departementet kan gi forskrift om fylkeskommunens ansvar for det regionale integreringsarbeidet.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

Kapittel 3 Tidlig kvalifisering

§ 5. Plikt til å delta i opplæring i mottak

Asylsøkere som bor i mottak og som er over 18 år, har plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Plikten gjelder ikke dersom asylsøkeren

a. får sin søknad behandlet etter hurtigprosedyrer i Utlendingsdirektoratet
b. nektes å få asylsøknaden realitetsbehandlet etter utlendingsloven § 32
c. bor på ankomstsenter eller i transittmottak
d. har fått avslag på søknad om beskyttelse av Utlendingsdirektoratet

Kommunen skal sørge for opplæringen så snart som mulig etter at asylsøkere som omfattes av plikten etter første ledd, er registrert i et mottak i kommunen.

Departementet kan gi forskrift om omfanget av og innholdet i opplæringen og om fritak fra plikten til å delta i opplæringen.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

§ 6. Kompetansekartlegging før bosetting i en kommune

Vertskommuner for mottak skal kartlegge kompetansen til personer som bor i mottak, og som har fått en oppholdstillatelse som nevnt i § 9.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet skal kartlegge kompetansen til overføringsflyktninger før innreise til Norge. Med overføringsflyktning menes en person som har fått flyktningstatus, jf. utlendingsloven § 28 første ledd, før innreise til Norge, eller som har fått en innreisetillatelse i påvente av behandling av sin søknad om flyktningstatus.

Kartleggingen skal bidra til bosetting i en kommune med relevant tilbud om arbeid eller utdanning og til at introduksjonsprogrammet blir tilpasset den enkeltes behov. Den enkelte har rett og plikt til å gjennomføre kartleggingen.

Kravene til kartleggingen i § 10 andre ledd og forskrift etter § 10 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 7. Andre integreringsfremmende tiltak før bosetting i en kommune

Vertskommuner for mottak kan tilby standardiserte elementer fra introduksjonsprogrammet, jf. § 14 første og andre ledd, og andre

integreringsfremmende tiltak til personer som bor i mottak og som har fått en oppholdstillatelse som nevnt i § 9.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

Kapittel 4 Introduksjonsprogrammet

§ 8. Målgruppe for introduksjonsprogrammet

Innvandrere mellom 18 og 55 år som har fått innvilget en oppholdstillatelse som nevnt i § 9, og som er bosatt i kommunen etter avtale med integreringsmyndighetene, har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram. Alderen da oppholdstillatelsen ble innvilget er avgjørende for om personen omfattes av første punktum. Personen må ha bodd i en kommune med en oppholdstillatelse nevnt i § 9 i mindre enn to år når vedtak etter § 12 treffes.

Kravet om å være bosatt etter avtale gjelder ikke personer som har fått oppholdstillatelse som nevnt i § 9 første ledd bokstav f og g. Kravet gjelder heller ikke for personer som får innvilget oppholdstillatelse som nevnt i § 9 første ledd bokstav a etter å ha hatt en oppholdstillatelse som nevnt i § 9 første ledd bokstav f.

Kommunen kan tilby introduksjonsprogram til innvandrere med oppholdstillatelse etter utlendingsloven kapittel 6 som er familiemedlemmer til andre enn personer nevnt i § 9 første ledd bokstav f, til innvandrere over 55 år med oppholdsgrunnlag som nevnt i § 9 og til innvandrere som nevnt i første ledd som er bosatt uten avtale med kommunen. Den som tilbys program, må ha bodd i en kommune i mindre enn to år når vedtak etter § 12 treffes.

Nordiske borgere og utlendinger som omfattes av Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS-avtalen), omfattes ikke av denne bestemmelsen.
Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102, gjelder fjerde og nytt femte ledd). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer, gjelder første ledd første punktum og tredje ledd første punktum).

§ 9. Oppholdstillatelser som gir rett og plikt til deltagelse i introduksjonsprogrammet

Følgende oppholdstillatelser gir rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram:

a. oppholdstillatelse som flyktning etter utlendingsloven § 28
b. oppholdstillatelse etter innreisetillatelse som overføringsflyktning etter utlendingsloven § 35 tredje ledd
c. fornybar oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 38 første ledd på grunnlag av søknad om beskyttelse
d. begrenset oppholdstillatelse som medlem av barnefamilie i påvente av dokumentert identitet etter utlendingsloven § 38 femte ledd bokstav a eller b
e. oppholdstillatelse på grunnlag av kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon etter utlendingsloven § 34
f. oppholdstillatelse etter utlendingsloven kapittel 6 som familiemedlem til personer som nevnt i bokstav a til e, forutsatt at referansepersonen har vært bosatt i en kommune i mindre enn fem år før det søkes om familiegjenforening
g. fornybar oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 53 første ledd bokstav b, andre ledd eller tredje ledd

Første ledd bokstav f omfatter også familiemedlemmer til personer som har fått permanent oppholdstillatelse på grunnlag av en oppholdstillatelse som nevnt i bokstav a til e.

Personer som har påbegynt et introduksjonsprogram har rett til å fullføre sitt program uavhengig av om oppholdstillatelsen endres eller om de får innvilget statsborgerskap.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

§ 10. Kompetansekartlegging etter bosetting i en kommune

Personer som omfattes av § 8 første ledd, har rett og plikt til å gjennomføre kompetansekartlegging etter bosetting i en kommune, med mindre personen har gjennomført kompetansekartlegging etter § 6.

Kompetansekartleggingen skal bidra til at introduksjonsprogrammet blir tilpasset den enkeltes behov. Kartleggingen skal minst omfatte hvilke språkkunnskaper og hvilken utdanning, arbeidserfaring og annen relevant kompetanse personen har.

Kommunen skal sørge for kompetansekartleggingen.

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som kan kartlegges.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 11. Karriereveiledning

Personer som omfattes av § 8 første ledd, har rett og plikt til å gjennomføre karriereveiledning. Karriereveiledningen skal bygge på kompetansekartleggingen etter §§ 6 eller 10, og bør gjennomføres før det fattes vedtak etter § 12.

Karriereveiledningen skal bidra til at den enkelte kan ta informerte valg om arbeid og utdanning og til at introduksjonsprogrammet blir tilpasset den enkeltes behov.

Fylkeskommunen skal sørge for karriereveiledningen.

Når karriereveiledningen er gjennomført bør det gis en anbefaling om arbeid eller utdanning for den enkelte deltager innenfor rammen av §§ 13 og 14.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 12. Ansvar for introduksjonsprogrammet

Kommunen skal sørge for introduksjonsprogram etter dette kapittelet.

Kommunen skal treffe vedtak om og sørge for oppstart av introduksjonsprogram til innvandrere som omfattes av § 8 første ledd, så snart som mulig og senest innen tre måneder etter bosetting eller etter at det fremsettes krav om program.

Kommunen skal utstede deltagerbevis ved gjennomført eller avbrutt program.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 12 a. Samordning av introduksjonsprogrammet

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 13. Sluttmål og varighet av introduksjonsprogrammet

Kommunen skal sette et sluttmål for den enkeltes deltagelse i introduksjonsprogrammet.

Sluttmålet for deltagere som har utdanning på videregående nivå eller høyere fra før, skal være at deltageren skal kvalifisere til høyere utdanning eller

arbeid. Programmet skal vare mellom tre og seks måneder og kan forlenges med inntil seks måneder.

Sluttmålet for deltagere under 25 år som ikke har utdanning på videregående nivå eller høyere fra før, skal som hovedregel være fullført videregående opplæring. Programmet skal vare mellom tre måneder og tre år og kan forlenges med inntil ett år. Har deltageren andre sluttmål enn fullført videregående opplæring, skal programmet vare mellom tre måneder og to år og kan forlenges med inntil ett år.

Sluttmålet for øvrige deltagere skal være at den enkelte kommer i arbeid eller fullfører deler av eller hele grunnskolen eller videregående opplæring. Programmet skal vare mellom tre måneder og to år og kan forlenges med inntil ett år. Har deltageren sluttmål om fullført videregående opplæring, skal programmet vare mellom tre måneder og tre år og kan forlenges med inntil ett år.

Introduksjonsprogrammet kan bare forlenges hvis det er grunn til å forvente at deltageren vil oppnå sitt sluttmål med en forlengelse.

Programmet avsluttes ved oppnådd sluttmål eller varighet. Godkjent permisjon legges til programmets varighet. Kommunen bør i samarbeid med andre aktører legge til rette for at deltagere som ikke oppnår sitt sluttmål innenfor programtiden unngår avbrudd i kvalifiseringen.

Departementet kan gi forskrift om hva som regnes som utdanning på videregående nivå etter paragrafen her.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 14. Innholdet i og omfanget av introduksjonsprogrammet

Introduksjonsprogrammet skal minst inneholde:

a. opplæring i norsk
b. opplæring i samfunnskunnskap
c. kurs i livsmestring
d. arbeids- eller utdanningsrettede elementer.

Deltagere som har barn under 18 år skal delta på kurs i foreldreveiledning. Det samme gjelder deltagere som får barn i løpet av programmet.

Innholdet for øvrig skal tilpasses den enkeltes behov og det fastsatte sluttmålet etter § 13.

Introduksjonsprogrammet skal være helårlig og på fulltid.

Departementet kan gi forskrift om minstekrav for kurs i livsmestring og

foreldreveiledning.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 14 a. Innholdet i introduksjonsprogrammet

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 15. Integreringsplan

Kommunen skal, samtidig som det treffes vedtak etter § 12, utarbeide en integreringsplan.

Planen skal utarbeides sammen med deltageren og utformes på bakgrunn av gjennomført kompetansekartlegging, karriereveiledning og en vurdering av hvilke elementer deltageren kan nyttiggjøre seg. Planen skal bygge videre på elementer deltageren har gjennomført før bosetting i kommunen.

Integreringsplanen skal minst inneholde deltagerens sluttmål og norskmål etter §§ 13 og 31, angivelse av omfanget av opplæringen i norsk og samfunnskunnskap, programmets varighet etter § 13, elementene i programmet og klagemuligheter.

Det skal begrunnes i planen hvilke arbeids- eller utdanningsrettede elementer som er valgt, og hvordan disse vil styrke den enkeltes mulighet for deltagelse i yrkeslivet.

Kommunen avgjør innholdet i integreringsplanen dersom det er uenighet mellom kommunen og den enkelte.

Planen skal vurderes jevnlig og ved vesentlig endring i deltagerens livssituasjon.

Deltagere i introduksjonsprogram skal ha én samlet integreringsplan for deltagelse i introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 16. Integreringskontrakt

Kommunen og deltageren skal inngå en integreringskontrakt samtidig som det utarbeides en integreringsplan etter § 15. Kontrakten skal angi kommunens og deltagerens gjensidige forpliktelser og deltagerens langsiktige mål.

Kommunen skal i kontrakten forplikte seg til å tilby introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter kapittel 4 og 6, slik at

deltageren kan oppfylle sitt sluttmål og sitt norskmål etter §§ 13 og 31.

Deltageren skal i kontrakten forplikte seg til å følge opp målene og elementene som er fastsatt i integreringsplanen, jf. § 15.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 17. Fravær og permisjoner

Deltageren kan søke kommunen om tillatelse til fravær fra introduksjonsprogrammet.

Deltageren kan innvilges permisjon fra introduksjonsprogrammet etter søknad til kommunen.

Departementet kan gi forskrift om fravær, fri og permisjoner fra introduksjonsprogrammet og om det skal medføre tillegg i programtiden. Departementet kan også gi forskrift om rett til introduksjonsstønad ved fravær, fri og permisjoner.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 18. Stans av introduksjonsprogrammet

Kommunen kan stanse introduksjonsprogrammet midlertidig eller permanent for en deltager dersom det er saklig begrunnet i den enkeltes forhold. Forhold som kan begrunne stans i introduksjonsprogrammet er blant annet omfattende fravær, atferd som kan skade deltagerens eller andres mulighet til å gjennomføre programmet eller alvorlig eller langvarig sykdom.

§ 18 a. Avslutning av introduksjonsprogram

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 18 b. Forskrifter om introduksjonsprogrammet

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

Kapittel 5 Introduksjonsstønad

§ 19. Rett til introduksjonsstønad

Deltagere i introduksjonsprogram har rett til introduksjonsstønad.

§ 20. Beregning av introduksjonsstønad

Introduksjonsstønaden er på årsbasis lik to ganger folketrygdens grunnbeløp.

Stønaden per måned utgjør 1/12 av stønaden på årsbasis. Stønaden per dag utgjør 1/30 av månedsstønaden. Stønaden per time utgjør 1/1 850 av stønaden på årsbasis.

Deltagere under 25 år som ikke bor med foreldre, mottar 2/3 stønad. Deltagere under 25 år som bor med en eller begge foreldrene, mottar 1/3 stønad.

Ektefeller eller samboere som begge deltar i introduksjonsprogrammet og ikke har barn, mottar 5/6 stønad hver. Med samboere menes personer som bor sammen i et ekteskapslignende forhold.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 54 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1211).

§ 21. Reduksjon i stønad på grunn av fravær

Ved fravær som ikke skyldes sykdom eller andre tvingende velferdsgrunner, og som det ikke er gitt tillatelse til, reduseres stønaden tilsvarende lengden på fraværet, jf. § 20 andre ledd.

§ 22. Samordning med andre offentlige ytelser

Introduksjonsstønaden reduseres i den utstrekning deltageren har rett til dagpenger under arbeidsløshet, sykepenger eller foreldrepenger, og retten til disse ytelsene er opparbeidet før vedkommende startet i et introduksjonsprogram. Stønaden reduseres tilsvarende for uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger vedkommende mottar.

Dersom deltageren mottar overgangsstønad, reduseres introduksjonsstønaden på årsbasis med 40 prosent av den overgangsstønad som overstiger halvparten av folketrygdens grunnbeløp.

Barnetrygd og kontantstøtte kommer ikke til fradrag i stønaden.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

§ 23. Egne midler

Stønaden reduseres ikke på grunn av inntekter av egen eller andres virksomhet eller som følge av formue. Stønaden reduseres heller ikke på grunn av mottatt barnebidrag.

I den utstrekning lønnet arbeid inngår i programmet, reduseres stønaden tilsvarende den tid arbeidet tar, jf. § 20 andre ledd. Stønaden reduseres krone for krone hvis det er til gunst for deltageren.

§ 24. Utbetaling

Utbetaling skjer etterskuddsvis på grunnlag av registrert fremmøte. Kommunen beslutter hvordan og til hvilke tidspunkter utbetaling skal skje.

§ 25. Trekk i og tilbakebetaling av stønad

Har deltageren fått utbetalt høyere stønad enn det vedkommende har krav på, kan kommunen trekke det overskytende i fremtidig stønad.

Har noen fått utbetalt en ytelse fordi vedkommende, eller noen som har handlet på vedkommendes vegne, forsettlig eller grovt uaktsomt har gitt uriktige opplysninger eller har fortiet opplysninger, kan kommunen vedta at stønaden skal betales tilbake.

Får en mottaker av introduksjonsstønad innvilget ytelser som gir grunnlag for trekk i stønaden etter § 22 med tilbakevirkende kraft, kan kommunen kreve hel eller delvis refusjon i beløpet som skal etterbetales, til dekning av sine utlegg til samme formål og for samme tidsrom.

Kapittel 6 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

§ 26. Målgruppe for opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Innvandrere mellom 18 og 67 år som har fått innvilget en oppholdstillatelse som nevnt i § 27 har rett og plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Retten og plikten til opplæring inntrer når oppholdstillatelsen innvilges, eller ved ankomst til Norge for personer som har fått innvilget oppholdstillatelsen før innreise. For personer med oppholdstillatelse nevnt i § 9 første ledd bokstav d inntrer retten og plikten ved førstegangs fornyelse av tillatelsen. For personer med oppholdstillatelse nevnt i § 9 første ledd bokstav e inntrer retten og plikten på tidspunktet personen bosettes etter avtale mellom kommunen og

integreringsmyndighetene. I særlige tilfeller kan retten og plikten inntre fra det tidspunktet krav om opplæring settes frem. Departementet kan gi forskrift om hva som skal anses som særlige tilfeller.

Innvandrere mellom 18 og 67 år som har fått innvilget en oppholdstillatelse som nevnt i § 28 har plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Plikten til opplæring inntrer når oppholdstillatelsen innvilges, eller ved ankomst til Norge for personer som har fått innvilget oppholdstillatelse før innreise.

Alderen da oppholdstillatelsen ble innvilget er avgjørende for om personen omfattes av første eller tredje ledd. Retten og plikten opphører ved fylte 67 år.

Personer nevnt i § 27 som har påbegynt et introduksjonsprogram eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap, har rett til å fullføre opplæringen i norsk og samfunnskunnskap, uavhengig av om oppholdstillatelsen endres, eller om de får innvilget statsborgerskap.

Kommunen kan tilby opplæring i norsk og samfunnskunnskap til andre enn personer nevnt i denne bestemmelsen.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 84 (i kraft 1 sep 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1125).

§ 27. Oppholdstillatelser som gir rett og plikt til deltagelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Oppholdstillatelser som nevnt i § 9 gir rett og plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Det samme gjelder andre oppholdstillatelser som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, med unntak av oppholdstillatelser nevnt i § 28.

§ 28. Oppholdstillatelser som gir plikt til deltagelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Følgende oppholdstillatelser gir plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap, forutsatt at oppholdstillatelsen danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse:

a. oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 23
b. oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 25
c. oppholdstillatelse etter utlendingsloven kapittel 6 som familiemedlem til personer nevnt i bokstav a og b

§ 29. Fritak fra plikt til deltagelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Personer som kan dokumentere et minimum av kunnskaper i norsk eller samisk kan etter søknad fritas fra plikten til å delta i opplæring i norsk. Personer som kan dokumentere et minimum av kunnskaper om det norske samfunnet kan etter søknad fritas fra plikten til å delta i opplæring i samfunnskunnskap.

Det kan gis fritak dersom det foreligger særlige helsemessige eller andre tungtveiende årsaker som hindrer deltagelse i opplæringen.

Departementet kan gi forskrift om fritak fra plikten til deltagelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

§ 30. Ansvar for opplæring i norsk og samfunnskunnskap

Kommunen skal treffe vedtak om og sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap til personer som omfattes av § 26 første og tredje ledd, og som er folkeregistrert i kommunen. Dette gjelder også for personer i målgruppen som bor midlertidig på asylmottak i kommunen.

Fylkeskommunen skal sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap til personer som omfattes av § 26 første ledd, og som går i videregående opplæring etter opplæringslova på fulltid. Fylkeskommunen skal sørge for opplæring i norsk og samfunnskunnskap til personer som mottar tilbud som kombinerer grunnskoleopplæring og videregående opplæring, dersom fylkeskommunen har hovedansvaret for tilbudet. Dersom ansvaret for tilbudet er delt mellom kommunen og fylkeskommunen på en slik måte at det ikke kan fastslås hvem som har hovedansvaret, skal fylkeskommunen sørge for opplæringen i norsk og samfunnskunnskap, med mindre kommunen og fylkeskommunen avtaler noe annet.

Tilbud om opplæring i norsk og samfunnskunnskap skal gis så snart som mulig og senest innen tre måneder etter folkeregistrering i kommunen eller at krav om deltagelse blir fremsatt. Fylkeskommunens ansvar inntrer ved oppstart i videregående opplæring.

Kommunen kan kreve at personer som omfattes av § 26 tredje og sjuende ledd, betaler for opplæringen.

Kommunen skal utstede deltagerbevis ved gjennomført eller avbrutt opplæring.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.

Endret ved lover 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804), 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 31. Krav til opplæring i norsk

Deltagere i opplæring i norsk skal oppnå et minimumsnivå i norsk. Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for opplæring slik at deltageren oppnår minimumsnivået. Minimumsnivået utgjør deltagerens norskmål.

Departementet kan gi forskrift om veiledende minimumsnivåer i norsk for ulike grupper deltagere og om den enkeltes norskmål.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

§ 32. Varighet og omfang av opplæring i norsk

Retten og plikten til opplæring for en deltager med oppholdstillatelse som nevnt i § 27 gjelder til deltageren har nådd et minimumsnivå i norsk etter § 31, men likevel ikke lenger enn tre år fra den datoen deltageren har fått tilbud om oppstart av opplæringen, med tillegg av godkjent permisjon. En deltager som har utdanning på videregående nivå eller høyere fra før, har ikke rett eller plikt til opplæring i lenger enn 18 måneder fra den datoen deltageren har fått tilbud om oppstart av opplæringen, med tillegg av godkjent permisjon.

Plikten til opplæring for en deltager med oppholdstillatelse som nevnt i § 28 gjelder til deltageren har nådd et minimumsnivå i norsk etter § 31 eller til gjennomførte 225 timer norskopplæring.

Departementet kan gi forskrift om hva som regnes som utdanning på videregående nivå etter paragrafen her.

Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 132 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1974), 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

§ 33. Krav til opplæring i samfunnskunnskap

Deltagere med oppholdstillatelse som nevnt i §§ 27 og 28 skal gjennomføre 75 timer opplæring i samfunnskunnskap. Opplæringen skal gjennomføres på et språk deltageren forstår. Opplæringen skal gjennomføres innen ett år fra den datoen deltageren har fått tilbud om oppstart av opplæringen, med tillegg av godkjent permisjon.

Kravene i første ledd gjelder ikke når fylkeskommunen har ansvar for opplæring i samfunnskunnskap etter § 30 andre ledd.

Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 132 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1974), 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

§ 34. Norskplan

Kommunen skal, samtidig som det treffes vedtak etter § 30, utarbeide en plan for opplæring i norsk og samfunnskunnskap. § 15 gjelder tilsvarende. Kravet om å utarbeide en plan for opplæring i norsk og samfunnskunnskap gjelder ikke når fylkeskommunen har ansvar for opplæringen etter § 30 andre ledd.

§ 35. Fravær og permisjoner

Deltageren kan søke kommunen om tillatelse til fravær fra opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.

Deltageren kan innvilges permisjon fra opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter søknad til kommunen.

Departementet kan gi forskrift om fravær og permisjoner fra opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.

§ 36. Stans av opplæringen

Kommunen kan stanse opplæringen midlertidig eller permanent for en deltager dersom det er saklig begrunnet i den enkeltes forhold. Forhold som kan begrunne stans i opplæringen er blant annet omfattende fravær, atferd som kan skade deltagerens eller andres mulighet til å gjennomføre opplæringen eller alvorlig eller langvarig sykdom.

§ 37. Prøver

Deltagere som er omfattet av § 26 første ledd, har plikt til å gå opp til avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap. Plikten gjelder ikke deltagere som har fritak etter § 29.

Avsluttende prøve i samfunnskunnskap skal gjennomføres innen ett år fra den datoen deltageren har fått tilbud om oppstart av opplæringen, med tillegg av godkjent permisjon, jf. § 33 første ledd tredje punktum. Dette gjelder ikke når fylkeskommunen har ansvar for opplæring i samfunnskunnskap etter § 30 andre ledd.

Deltagere kan etter søknad fritas fra plikten i første ledd. § 29 gjelder tilsvarende.

Kommunen skal sørge for at deltagere som har plikt til å gå opp til avsluttende prøver i norsk og samfunnskunnskap, får gjennomført prøvene.

Departementet kan gi forskrift om prøver i norsk og samfunnskunnskap og

om reaksjoner ved overtredelse av bestemmelser om gjennomføringen av prøvene.
Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

Kapittel 6A Midlertidige regler for personer som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34

Kapitlet tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). Kapittelet **oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).
Se forskrift 10 juni 2022 nr. 995 (i kraft 16 juni 2022) og forskrift 25 juni 2024 nr. 1217 (i kraft 1 juli 2024) for overgangsregler om integreringsloven kapittel 6A.

§ 37 a. Unntak fra plikt til å delta i opplæring i mottak

Asylsøkere som er i målgruppen for ordningen med kollektiv beskyttelse, har ikke plikt til å delta i opplæring i mottak etter § 5 i loven her.
Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 37 b. Kompetansekartlegging og karriereveiledning

Retten og plikten til å gjennomføre kompetansekartlegging før bosetting etter § 6 i loven her gjelder ikke for personer som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34.

Personer som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34, har rett, men ikke plikt, til å gjennomføre kompetansekartlegging etter § 10 i loven her. Personer som deltar i introduksjonsprogram etter § 37 c, har rett og plikt til å gjennomføre kompetansekartleggingen. Kartleggingen skal bidra til å avklare om vedkommende er kvalifisert for tilgjengelige arbeidsplasser i kommunen, og til at introduksjonsprogrammet etter § 37 c blir tilpasset den enkeltes behov.

Personer som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34, har rett, men ikke plikt, til å gjennomføre karriereveiledning etter § 11 i loven her. § 11 fjerde ledd gjelder ikke.

Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17 (se endringslovens del II for overgangsregel), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 37 c. Introduksjonsprogram

Personer som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34, har rett, men ikke plikt, til å delta i et introduksjonsprogram etter kapittel 4 i loven her. For øvrig gjelder §§ 8 og 9 i loven her. Kommunen kan avslå krav om deltagelse i introduksjonsprogram etter integreringsloven § 37 c for personer som har jobb eller tilbud om jobb på tilnærmet fulltid.

Personer som nevnt i første ledd kan delta i programmet i inntil seks måneder dersom de har utdanning på videregående nivå eller høyere fra før. Sluttmålet for programmet skal være overgang til lønnet arbeid, høyere utdanning eller høyere yrkesfaglig utdanning. Programmet kan forlenges med inntil seks måneder. § 13 første, femte og sjette ledd i loven her gjelder. Programmet avsluttes hvis deltageren får jobb eller tilbud om jobb på tilnærmet fulltid.

Personer som nevnt i første ledd kan delta i et program etter § 13 tredje eller fjerde ledd i loven her dersom de ikke har utdanning på videregående nivå fra før. § 13 første, femte og sjette ledd gjelder.

Programmet etter andre eller tredje ledd skal minst bestå av arbeids- eller utdanningsrettede elementer og et språktilbud. For deltagere som har barn under 18 år, skal også kurs i foreldreveiledning inngå. Det samme gjelder for deltagere som får barn i løpet av programmet. Kravene i § 14 første ledd bokstav a, b og c og kravet i § 14 fjerde ledd om at programmet skal være på fulltid, gjelder ikke. Dersom forhold på kommunens side medfører at programmet må være på deltid, skal det utbetales introduksjonsstønad tilsvarende deltagelse på fulltid.

Retten til å delta i et introduksjonsprogram etter andre eller tredje ledd gjelder også for personer som har gått ut i arbeid i Norge, og derfor tidligere har avvist eller avbrutt deltagelse i programmet. § 3 tredje ledd gjelder ikke.

Kapittel 5 om introduksjonsstønad gjelder ved introduksjonsprogram etter andre eller tredje ledd.

Kommunen skal, samtidig som det treffes vedtak om introduksjonsprogram, utarbeide en integreringsplan. Planen skal utarbeides sammen med deltageren og utformes på bakgrunn av gjennomført kompetansekartlegging og en vurdering av hvilke elementer deltageren kan nyttiggjøre seg. Planen skal minst

inneholde deltagerens sluttmål for programmet, programmets varighet, elementene i programmet og klagemuligheter. Kommunen avgjør innholdet i integreringsplanen dersom det er uenighet mellom kommunen og den enkelte. §§ 15 og 16 gjelder ikke.

Departementet kan gi forskrift om hva som regnes som utdanning på videregående nivå etter paragrafen her.

Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17 (se endringsloven for overgangsregel), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 37 d. Opplæring i norsk

Personer som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34, har rett, men ikke plikt, til å delta i opplæring i norsk etter kapittel 6 i loven her. De har ikke rett eller plikt til opplæring i samfunnskunnskap. For øvrig gjelder § 26.

Retten til opplæring i norsk gjelder i ett år fra oppstartstidspunktet. For øvrig gjelder §§ 30 og 32 i loven her. Deltagere i opplæringen bør oppnå et minimums-nivå i norsk. Plikten til å avlegge prøver etter § 37 gjelder ikke. Kommunen skal likevel sørge for at deltagerne får mulighet til å avlegge gratis avsluttende prøve i norsk. Departementet kan gi forskrift om utvidet opplæring i norsk.

Kommunen skal, samtidig som det treffes vedtak om opplæring i norsk, utarbeide en norskplan. Norskplanen skal inneholde deltagerens norskmål, omfanget av opplæringen og klagemuligheter. § 34 gjelder ikke.

Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 37 e. Forskriftshjemmel

Når det er nødvendig for å tilpasse integreringstiltak til personer som er innvilget midlertidig kollektiv beskyttelse etter utlendingsloven § 34, kan departementet gi midlertidig forskrift om

a. målgruppene for og rettigheter og plikter til opplæring i mottak, introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter §§ 5, 8, 9, 26, 27, 28, 37 c og 37 d
b. retten til karriereveiledning etter §§ 11 og 37 b
c. utsettelse av frister for oppstart av introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter §§ 12, 30, 37 c og 37 d
d. sluttmål, varighet og kravene til innhold i introduksjonsprogrammet etter §§ 13, 14 og 37 c
e. retten til, beregningen av og reduksjon i introduksjonsstønaden etter kapittel 5 ved deltagelse i introduksjonsprogram etter § 37 c
f. varigheten og omfanget av opplæring og kravene til opplæringen etter §§ 30 til 33 og 37 d
g. prøver i norsk og samfunnskunnskap etter § 37
h. behandling av personopplysninger etter §§ 41 til 44.

Forskrifter etter første punktum kan fravike bestemmelsene som nevnt i bokstav a til h.

Dersom kapasitetshensyn i kommunen eller fylkeskommunen gjør det nødvendig, kan en midlertidig forskrift etter første ledd også fravike kravene som følger av bestemmelsene som nevnt i første ledd bokstav a til h, for andre enn personer som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34.
Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 37 f. Behandling av kompetanseopplysninger

Departementet kan gi midlertidig forskrift om innhenting og utlevering av kompetanseopplysninger, uten hinder av taushetsplikt, fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratets registre for å legge til rette for at personer som er innvilget midlertidig kollektiv beskyttelse etter utlendingsloven § 34, kan sysselsettes i det statlige, kommunale eller fylkeskommunale tjenestetilbudet. Med kompetanseopplysninger menes opplysninger som er innhentet ved kompetansekartlegging eller karriereveiledning etter § 37 b, eller opplysninger om den enkeltes kompetanse som er innhentet før bosetting, inkludert personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9.
Tilføyd ved lov 9 juni 2023 nr. 25, opphevet ved lov 9 juni 2023 nr. 25 (i kraft 1

juli 2024), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

Kapittel 7 Forskjellige bestemmelser

§ 38. Forsøk

Departementet kan etter søknad fra kommunen godkjenne unntak fra loven og forskriftene etter loven i forbindelse med tidsavgrensede pedagogiske, økonomiske eller organisatoriske forsøk. Det kan godkjennes forsøk som innskrenker rettigheter eller utvider plikter etter loven.

Departementet kan gi forskrift om rammene for forsøk og kriterier for godkjenning.

§ 39. Kompetansekrav for lærere

Den som skal undervise i norsk i kommunen etter denne loven skal ha relevant faglig og pedagogisk kompetanse.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i og overgangsregler til kravet i første ledd.

§ 40. Forbud mot bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet

Personer som deltar i introduksjonsprogram eller opplæring etter loven, skal i forbindelse med opplærings- og vurderingssituasjoner ikke bruke klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet. Med opplæringssituasjon menes opplæring etter loven og opplæringslignende tiltak, inkludert praksis og turer. Forbudet gjelder ikke når bruken av slike plagg er begrunnet i klimatiske, pedagogiske, helsemessige eller sikkerhetsmessige forhold.

Kommunen kan midlertidig stanse introduksjonsprogrammet eller opplæringen etter §§ 18 og 36, for personer som tross skriftlig advarsel bruker klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet i strid med forbudet i første ledd. Personer som opptrer i strid med forbudet i vurderingssituasjoner, kan bortvises fra prøvelokalet.

Første ledd gjelder tilsvarende for lærere og andre personer som i opplærings- og vurderingssituasjoner bidrar til kommunens oppfyllelse av pliktene i loven. Det samme gjelder personer med liknende roller som arbeider for private aktører som har etablert samarbeid med kommunen om gjennomføring av kommunens plikter etter loven.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 41. Behandling av personopplysninger

Offentlige organer kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å utføre oppgaver i forbindelse med:

a. tiltak for å gi asylsøkere kjennskap til norsk språk og samfunnsliv
b. tiltak for å gi innvandrere kunnskap og ferdigheter for å kunne delta i det norske samfunnslivet
c. gjennomføring av prøver for dokumentasjon av norskkunnskaper og samfunnskunnskap
d. bosetting av innvandrere
e. utbetaling av tilskudd for tiltak som nevnt i bokstav a, b og d

Når det er nødvendig for å utføre oppgaver nevnt i første ledd kan offentlige organer også behandle personopplysninger om personer som har fått innvilget norsk statsborgerskap etter å ha hatt en oppholdstillatelse etter utlendingsloven.

Offentlige organer kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å samarbeide med andre tjenester etter § 50.

Private som utfører oppgaver nevnt i første og tredje ledd for stat, fylkeskommune eller kommune, regnes som offentlige organer etter denne paragrafen.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av personopplysninger etter denne loven, herunder om krav til behandlingen, bruk av automatiserte avgjørelser, hvilke personopplysninger som kan behandles og reservasjonsadgang for behandling av personopplysninger.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871).

§ 42. Innhenting og utveksling av personopplysninger

Personopplysninger nevnt i § 41 første ledd kan innhentes fra utlendingsmyndighetene og folkeregistermyndigheten uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Når hensynet til barnets beste gjør det nødvendig, kan personopplysninger nevnt i § 41 første ledd innhentes fra den kommunale

barnevernstjenesten og krisesentre uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

Personopplysninger nevnt i § 41 første ledd kan utveksles mellom offentlige organer som har behov for opplysningene for å utføre oppgaver nevnt i § 41 første ledd, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Unntaket fra taushetsplikten gjelder ikke taushetsplikt etter helsepersonelloven. Dersom det er tilstrekkelig for å oppnå formålet, skal opplysningene kun utleveres i statistisk form eller ved at individualiserende kjennetegn utelates på annen måte.

Private som utfører oppgaver nevnt i § 41 første ledd for stat, fylkeskommune eller kommune regnes som offentlige organer etter denne paragrafen.

Departementet kan gi forskrift om innhenting og utveksling av personopplysninger, herunder innhenting av personopplysninger fra helsepersonell og utlevering av personopplysninger til utlendingsmyndighetene.

§ 43. Personregister og plikt til å registrere opplysninger

Det skal opprettes nasjonale personregistre for formålene nevnt i § 41 første ledd. Utlevering av personopplysninger til organer nevnt i § 41 første ledd, jf. fjerde ledd, kan skje gjennom tilgang til slike personregistre.

Kommunen har plikt til å registrere personopplysninger om personer i kommunen som omfattes av loven i personregister nevnt i første ledd. Det samme gjelder fylkeskommunen.

Departementet kan gi forskrift om nasjonale personregistre etter denne paragrafen og om kommunens og fylkeskommunens plikt til å registrere personopplysninger.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

§ 44. Pålegg om å utlevere personopplysninger

Når det er nødvendig for å utføre et offentlig organs oppgaver etter loven, kan organet pålegge følgende organer å utlevere personopplysninger om asylsøkere og innvandrere uten hinder av lovbestemt taushetsplikt:

a. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
b. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse
c. Arbeids- og velferdsetaten
d. Utlendingsdirektoratet
e. Utlendingsnemnda

f. folkeregistermyndigheten
g. kommunene
h. fylkeskommunene

Unntaket fra taushetsplikten gjelder ikke taushetsplikt etter helsepersonelloven.

Departementet kan gi forskrift om adgangen til å pålegge utlevering av personopplysninger etter denne paragrafen.

Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

§ 45. (Opphevet)

Opphevet ved lov 11 juni 2021 nr. 79 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 3 sep 2021 nr. 2653).

Kapittel 8 Saksbehandlingsregler

§ 46. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i loven her.

Som enkeltvedtak etter denne loven regnes avgjørelser om:

a. tildeling av introduksjonsprogram, introduksjonsstønad og opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter kapittel 4 til 6
b. fritak fra opplæring i norsk og samfunnskunnskap og prøver etter §§ 29 og 37
c. utarbeidelse av og vesentlig endring av integrerings- og norskplan etter §§ 15 og 34
d. stans av introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap for den enkelte etter §§ 18 og 36
e. fravær og permisjon
f. forlengelse av introduksjonsprogram
g. trekk i introduksjonsstønaden med 50 prosent eller mer av en enkelt utbetaling, og som minst tilsvarer 1/12 av folketrygdens grunnbeløp
h. tilbakebetaling av stønad på grunn av uriktige opplysninger
i. refusjon i ytelser fra folketrygden

Personer som har rett til tjenester etter denne loven regnes ikke som parter i samme sak. Det kan ikke klages over at en annen har fått ytelsen.

Forvaltningsloven §§ 28 til 34 om klage gjelder ikke for vedtak om tildeling av bosettingskommune.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 79 (ikr. 1 jan 2022 iflg. res. 3 sep 2021 nr. 2653).

§ 47. Klage

Enkeltvedtak truffet etter loven kan påklages til statsforvalteren.

Statsforvalteren kan prøve alle sider av vedtaket. Når det gjelder prøvingen av det frie skjønn, kan statsforvalteren likevel bare endre vedtaket når skjønnet er åpenbart urimelig.
Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

§ 48. Tilsyn

Statsforvalteren kan føre tilsyn med kommunens oppfyllelse av plikter etter lovens kapittel 3 til 6, §§ 39, 40, 43 og 50 og med plikten til å ha internkontroll etter kommuneloven § 25-1.

Statsforvalteren kan føre tilsyn med fylkeskommunens oppfyllelse av plikter etter lovens §§ 11 og 30.

Kommuneloven kapittel 30 gjelder for tilsyn etter første og andre ledd.
Endret ved lover 7 mai 2021 nr. 34 (ikr. 1 juni 2021 iflg. res. 7 mai 2021 nr. 1416), 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871), 20 juni 2025 nr. 35 (i kraft 20 juni 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102).

§ 49. Opplysningsplikt til barnevernet

Personell som arbeider innenfor rammen av denne loven, skal i sitt arbeid være oppmerksom på forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenesten.

Personell som arbeider innenfor rammen av denne loven, skal uten hinder av taushetsplikt melde fra til barnevernstjenesten uten ugrunnet opphold

a. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt,
b. når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling,
c. når det er grunn til å tro at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige

behov for behandling eller opplæring,

d. når et barn har vist alvorlige atferdsvansker ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd, ved problematisk bruk av rusmidler, eller ved å ha vist annen form for utpreget normløs atferd,

e. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

Personell som arbeider innenfor rammen av denne loven, plikter også å gi opplysninger etter pålegg i samsvar med barnevernsloven § 13-4.
Endret ved lov 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 50. Samarbeid og samordning

Kommunen skal samarbeide med andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi deltagere i introduksjonsprogram et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Dersom deltageren har individuell plan etter annen lov og forskrift, skal kommunen delta i samarbeid om utarbeidelse og oppfølging av tiltak og mål i den individuelle planen.

Kommunen skal samordne tjenestetilbudet etter første ledd. Ved behov skal kommunen bestemme hvilken kommunal tjenesteyter som skal ivareta samordningen. Dersom det er oppnevnt barnekoordinator etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a, skal koordinatoren sørge for samordning av tjenestetilbudet.

Kommunen skal, i tillegg til å følge opp enkelte deltagere, samarbeide med andre tjenesteytere slik at kommunen og de andre tjenesteyterne kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

Med tjenesteytere menes kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenesteytere, private tjenesteytere som utfører oppgaver på vegne av slike tjenesteytere, barnehager som får tilskudd etter barnehageloven § 19 og skoler som får statstilskudd etter privatskolelova § 6-1.
Tilføyd ved lov 11 juni 2021 nr. 78 som endret ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871), endret ved lov 9 juni 2023 nr. 24 (i kraft 1 aug 2023 iflg. res. 9 juni 2023 nr. 804).

Kapittel 9 Sluttbestemmelser

§ 51. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871, tidligere § 50).
1 Fra 1 jan 2021 iflg. res. 6 nov 2020 nr. 2247.

§ 52. Overgangsregler

Loven gjelder for de som får innvilget oppholdstillatelse etter lovens ikrafttredelse. Departementet kan gi forskrift om overgangsreglene. I forskrift kan det gjøres unntak fra reglene i første punktum.
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871, tidligere § 51).

§ 53. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 11 juni 2021 nr. 78 (i kraft 1 aug 2022 iflg. res. 20 mai 2022 nr. 871, tidligere § 52).

Lov om revisjon og revisorer (revisorloven)

Kapittel 1 Virkeområde og definisjoner

§ 1-1. Virkeområde

(1) Loven gjelder revisjonsplikt, godkjenning av revisorer, lovfestet revisjon, attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering og revisorbekreftelser.
(2) Kongen fastsetter regler om lovens anvendelse for Norges økonomiske sone og for Svalbard, Jan Mayen og bilandene.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 1-2. Definisjoner

(1) Med revisor menes det revisjonsselskapet som er valgt revisor for revisjon av årsregnskapet eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering og den statsautoriserte revisoren som er utpekt som oppdragsansvarlig revisor ved oppdrag om lovfestet revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering. Hvis oppdraget utføres av en statsautorisert revisor i eget navn, menes den statsautoriserte revisoren som er valgt revisor for revisjon av årsregnskapet eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering.
(2) Med revisjonsforetak menes revisjonsselskap og statsautorisert revisor som utfører lovfestet revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering i eget navn.
(3) Med lovfestet revisjon menes:

a. revisjon av revisjonspliktiges årsregnskap
b. revisjon av årsregnskap for noen som ikke er revisjonspliktig, hvis et revisjonsselskap eller en statsautorisert revisor i revisjonsberetning eller på annen måte gir uttrykk for at regnskapet er revidert.

(4) Med revisorbekreftelse menes bekreftelse eller tilsvarende uttalelse avgitt av et revisjonsselskap eller en statsautorisert revisor i henhold til

a. lov eller forskrift
b. krav fra offentlig myndighet
c. avtale når uttalelsen er ment til bruk overfor andre enn oppdragsgiveren
d. avtale når uttalelsen kun er ment til bruk for oppdragsgiveren og det ikke fremkommer av uttalelsen at revisorloven ikke gjelder for oppdraget.

(5) Med revisors nettverk menes foretak som har avtale med revisor om bruk av likelydende navn, overskudds- eller kostnadsdeling, felles eierskap, kontroll eller ledelse, eller deling av vesentlige faglige eller forretningsmessige ressurser, og nettverket fremstår som et fellesskap.
(6) Med foretak av allmenn interesse menes:

a. foretak som har utstedt omsettelige verdipapirer som er opptatt til handel på et regulert marked i et EØS-land
b. banker
c. kredittforetak
d. forsikringsforetak.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 1-3. Uavhengige tilbydere av attestasjonstjenester for bærekraftsrapportering

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om uavhengige tilbydere av attestasjonstjenester for bærekraftsrapportering som akkrediteres etter EØS-vareloven §§ 2 og 3. Forskriften kan inneholde nærmere regler om anvendelsen av loven her, herunder krav til blant annet:

a. teoretisk og praktisk opplæring og eksamen som sikrer at uavhengige tilbydere av attestasjonstjenester tilegner seg nødvendig kunnskap om bærekraftsrapportering og attestasjon av bærekraftsrapportering,
b. etterutdanning,
c. systemer for kvalitetsstyring,
d. yrkesetikk, uavhengighet, objektivitet, konfidensialitet og taushetsplikt,
e. valg og avsettelse av revisor,
f. tilsyn og sanksjoner,
g. organiseringen av arbeidet til den uavhengige tilbyderen av attestasjonstjenester, særlig når det gjelder tilstrekkelige ressurser og personell og oppdragsdokumentasjon, og
h. rapportering av uregelmessigheter.

Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 2 Revisjonsplikt mv.

§ 2-1. Revisjonsplikt og adgangen til å si opp revisor

(1) Revisjonspliktige skal påse at årsregnskapet blir revidert av ett eller flere revisjonsforetak.
(2) Følgende foretak er revisjonspliktige:

a. aksjeselskaper, bortsett fra aksjeselskaper som i samsvar med aksjeloven § 7-6 ikke har revisjon av årsregnskapet
b. allmennaksjeselskaper

c. stiftelser
d. foretak mv. som føres tilsyn med etter finanstilsynsloven § 1-2
e. øvrige regnskapspliktige hvis driftsinntektene av den samlede virksomheten eller foretakets balansesum er lik eller over terskelverdiene fastsatt i medhold av aksjeloven § 7-6, eller gjennomsnittlig antall ansatte utgjør ti årsverk eller mer
f. andre som er revisjonspliktige etter annen lov eller forskrift.

(3) Terskelverdiene i annet ledd bokstav e skal baseres på årsregnskapet for siste regnskapsår. Viser et årsregnskap driftsinntekter, balansesum eller årsverk som er lik eller over terskelverdiene, skal årsregnskapet for påfølgende regnskapsår revideres. For morforetak gjelder terskelverdiene for konsernet sett som en enhet.
(4) Den revisjonspliktige kan ikke avsette revisor uten saklig grunn. Dette gjelder også for eventuell uavhengig tilbyder av attestasjonstjenester som nevnt i § 1-3. Uenighet om regnskapsmessig behandling eller revisjonshandlinger anses ikke som saklig grunn for avsettelse. Det gjør heller ikke uenighet om pliktig bærekraftsrapportering eller attestasjonshandlinger. Den revisjonspliktige skal uten ugrunnet opphold gi melding til Foretaksregisteret om at revisors oppdrag er avsluttet. Dersom et revisjonsoppdrag for et foretak av allmenn interesse, jf. §§ 1-2 eller 12-1, avsluttes før utløpet av tjenestetiden, skal den revisjonspliktige dessuten sende begrunnelse for dette til Finanstilsynet. Departementet kan i forskrift fastsette regler om at melding om begrunnelse for avslutning av revisjonsoppdrag etter bestemmelsen i fjerde punktum også skal gjelde andre revisjonspliktige foretak.
Endret ved lover 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 2-2. Plikt til å legge til rette for revisjonen

Den reviderte skal gi revisor adgang til å foreta de undersøkelser og gi de opplysninger revisor finner nødvendige for utførelsen av sitt oppdrag.

§ 2-3. Forbud mot begrensninger i det frie revisorvalget

En revisjonspliktig eller et foretak som har plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering etter regnskapsloven § 2-3, kan ikke ved avtale eller vedtekt pålegges å velge et bestemt revisjonsforetak eller et revisjonsforetak fra en liste eller lignende.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr.

2454).

§ 2-4. Overføring av revisjonsoppdrag ved sammenslutning og omorganisering

(1) Ved sammenslutning av revisjonsselskaper fortsetter det sammensluttede revisjonsselskapet de revisjonsoppdrag som selskapene hadde før sammenslutningen. Det samme gjelder ved selskapsrettslige omorganiseringer av et revisjonsselskap uten reelle endringer i eierforholdet og når et enkeltpersonforetak som nevnt i § 6-3 opptas i et revisjonsselskap.
(2) Overføring av revisjonsoppdrag etter første ledd medfører ingen innskrenkninger i den revidertes adgang til å bytte revisor.
(3) Revisjonsforetak som gjennomfører endring som nevnt i første ledd, skal uten ugrunnet opphold gi skriftlig melding om endringen til de reviderte og Finanstilsynet.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 3 Godkjenning som revisor

§ 3-1. Godkjenning som revisor

(1) Finanstilsynet gir godkjenning som statsautorisert revisor til personer som oppfyller kravene i §§ 3-2 til 3-6.
(2) Finanstilsynet gir tilleggsgodkjenning som bærekraftsrevisor til statsautorisert revisor som oppfyller kravene i § 3-3 a. Tilleggsgodkjenning kan gis samtidig med godkjenning etter første ledd.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-2. Utdanning

(1) Statsautorisert revisor skal ha oppnådd mastergrad i regnskap og revisjon eller en tilsvarende utenlandsk mastergrad.
(2) Utdanningen skal sikre nødvendig teoretisk kunnskap som er relevant for lovfestet revisjon i Norge.
(3) Hvis det er mer enn fem år siden utløpet av det kalenderåret kravene i første ledd ble oppfylt, må søkeren oppfylle kravene i § 5-1 første og annet ledd. Dokumentasjonskravet i § 5-1 fjerde til sjette ledd gjelder.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utdanningskrav

for godkjenning som statsautorisert revisor, herunder krav til karakterer og dokumentasjon.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-3. Praktisk opplæring

(1) Statsautorisert revisor skal ha minst tre års variert praktisk opplæring i revisjon av årsregnskap eller tilsvarende finansiell rapportering, også for konsern. Minst ett år av opplæringen skal gjennomføres etter at kravene i § 3-2 første til tredje ledd er oppfylt.
(2) Minst to år av opplæringen skal gjennomføres i et revisjonsforetak. Inntil ett av disse årene kan i stedet bestå av praksis fra Riksrevisjonen, kommunal- eller fylkeskommunal revisjon eller skatterevisjon under veiledning av en statsautorisert revisor. Finanstilsynet kan i særlige tilfeller godkjenne at begge årene består av praksis fra kommunal- eller fylkeskommunal revisjon under veiledning av en statsautorisert revisor.
(3) Statsautorisert revisor skal ha bestått en eksamen som prøver revisors evne til å anvende teoretisk kunnskap i praksis og dokumenterer at vedkommende er egnet til å ha ansvar for oppdrag om lovfestet revisjon. For å ta eksamen må utdanning etter § 3-2 og minst to år av den praktiske opplæringen være gjennomført.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette regler om praktisk opplæring for godkjenning som statsautorisert revisor, herunder gjøre unntak fra kravene i denne paragrafen. Departementet kan også gi regler om eksamen etter tredje ledd og om dokumentasjon av den praktiske opplæringen.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-3 a. Bærekraftsrevisor

(1) Den som skal foreta attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering, må ha godkjenning som statsautorisert revisor og i tillegg ha godkjenning som bærekraftsrevisor.
(2) Bærekraftsrevisor skal ha minst åtte måneder praktisk opplæring i attestasjon av bærekraftsrapportering eller andre bærekraftsrelaterte tjenester. Praksistiden kan inngå i kravet til tre års praktisk opplæring etter § 3-3.
(3) Bærekraftsrevisor skal ha bestått en eksamen som prøver revisorens evne til å anvende teoretisk kunnskap som er relevant for attestasjon av pliktig

bærekraftsrapportering i praksis og dokumenterer at vedkommende er egnet til å ha ansvar for attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette regler om praktisk opplæring for godkjenning som bærekraftsrevisor. Departementet kan også gi regler om eksamen etter tredje ledd og om dokumentasjon av den praktiske opplæringen.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-4. Vilkår om å være skikket

(1) Godkjenning som statsautorisert revisor skal ikke gis til personer som

a. ikke er myndig
b. ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller
c. er dømt for straffbart forhold som gir grunn til å anta at vedkommende ikke kan utøve yrket på en forsvarlig måte
d. har utvist en atferd som gir grunn til å anta at vedkommende ikke kan utøve yrket på en forsvarlig måte.

(2) Ved vurderingen etter første ledd bokstav d skal det særlig tas hensyn til om atferden har medført tilbakekall av en offentlig godkjenning eller tilsynsmessige reaksjoner, bestått i regelbrudd som er konstatert ved forvaltningsvedtak eller rettsavgjørelse eller gitt grunnlag for at vedkommende er ilagt konkurskarantene eller annet virksomhetsforbud.
(3) Søker skal legge frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-5. Godkjenning av revisorer fra andre EØS-land og Sveits

(1) Godkjenning som statsautorisert revisor gis til person med revisorgodkjenning fra et EØS-land eller Sveits i samsvar med revisjonsdirektivet (direktiv 2006/43/EF med senere endringer), yrkeskvalifikasjonsloven § 8 og forskrifter gitt i medhold av loven.
(2) Godkjenning som bærekraftsrevisor gis til person med revisorgodkjenning fra et EØS-land eller Sveits som gir rett til å avgi attestasjonsuttalelser om bærekraftsrapportering i samsvar med revisjonsdirektivet, yrkeskvalifikasjonsloven § 8 og forskrifter gitt i medhold av loven.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr.

2454).

§ 3-6. Godkjenning av revisorer fra land utenfor EØS

(1) Finanstilsynet gir godkjenning som statsautorisert revisor til revisorer med revisorgodkjenning fra andre land enn et EØS-land eller Sveits dersom

a. vedkommende består en egnethetsprøve som angitt i § 3-5,
b. kravene til utdanning og praksis som vedkommende måtte oppfylle for å bli godkjent som revisor i hjemlandet, bestått egnethetsprøve og den yrkeserfaring vedkommende kan dokumentere, samlet sett innebærer kvalifikasjoner på minst samme nivå som etter § 3-2 og § 3-3, og
c. vedkommende oppfyller vilkårene i § 3-4.

(2) Godkjenning etter første ledd kan bare gis hvis statsautoriserte revisorer har tilsvarende adgang til godkjenning i det aktuelle landet.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-7. Revisortitler

(1) Tittelen statsautorisert revisor kan bare benyttes av godkjente revisorer. Tittelen bærekraftsrevisor kan bare benyttes av statsautorisert revisor med tilleggsgodkjenning etter § 3-1 annet ledd.
(2) Betegnelsen revisor eller tilsvarende utenlandske betegnelser kan ikke benyttes av andre enn godkjente revisorer på en måte som utilbørlig gir inntrykk av at et regnskap, bærekraftsrapportering eller annen informasjon er bekreftet i henhold til reglene i denne loven.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 3-8. Deponering

Finanstilsynet skal gi godkjenningen som statsautorisert revisor og i tilfelle bærekraftsrevisor tilbake til den som frivillig har sagt fra seg godkjenningen, hvis vedkommende oppfyller kravene til etterutdanning i § 5-1 første og annet ledd og krav til skikkethet i § 3-4. Dokumentasjonskravet i § 5-1 fjerde til sjette ledd gjelder.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr.

2454).

Kapittel 4 Godkjenning av revisjonsselskaper. Adgang for utenlandske revisjonsselskaper til å drive virksomhet i Norge

§ 4-1. Godkjenning av revisjonsselskaper

(1) Finanstilsynet gir godkjenning som revisjonsselskap til foretak

a. som er organisert som ansvarlig selskap, kommanditselskap, aksjeselskap, allmennaksjeselskap eller samvirkeforetak,
b. som har et styre hvor et flertall av både medlemmene og varamedlemmene i styret er revisorer som er godkjent etter denne lov, av myndighetene i et annet EØS-land eller av et land Norge har inngått avtale om gjensidig godkjenning av revisorer med,
c. hvor godkjente revisorer eller godkjente revisjonsselskap innehar mer enn halvparten av stemmene i selskapets øverste organ,
d. som er i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller.

(2) I et revisjonsselskap der de ansatte har rett til å velge styremedlemmer, skal flertallskravet i første ledd bokstav b også oppfylles blant de styremedlemmene som ikke er valgt av de ansatte.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 4-2. Adgang for revisjonsselskaper fra andre EØS-land til å drive virksomhet i Norge

(1) Et revisjonsselskap som er godkjent i et annet EØS-land, kan utføre lovfestet revisjon og oppdrag om revisorbekreftelser hvis revisjonsselskapet utpeker statsautoriserte revisorer som oppdragsansvarlig revisor for oppdrag om lovfestet revisjon og er registrert i Revisorregisteret.
(2) Finanstilsynet skal registrere revisjonsselskapet i Revisorregisteret når det er godtgjort at revisjonsselskapet er godkjent i hjemlandet. Bekreftelse fra ansvarlig myndighet i hjemlandet skal ikke være eldre enn tre måneder. Finanstilsynet skal underrette ansvarlig myndighet i hjemlandet om registreringen.
(3) Dokumentasjon som gjelder reviderte som er hjemmehørende i Norge skal oppbevares i samsvar med § 9-9 sjuende ledd.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 5 Etterutdanning

§ 5-1. Krav til etterutdanning

(1) En statsautorisert revisor skal ha gjennomført minst 120 timer relevant etterutdanning i løpet av de tre foregående kalenderårene eller i løpet av det inneværende og de to foregående kalenderårene. Etterutdanningen skal være innenfor fagkretsen for en mastergrad i regnskap og revisjon, jf. § 3-2 første ledd. Som relevant etterutdanning regnes

a. strukturert opplæring og undervisning
b. utarbeidelse av undervisningsopplegg, artikler og annet fagstoff, deltakelse i fagteknisk utvalgsarbeid, sensur ved eksamen og likeverdig aktivitet med inntil 30 timer.

(2) Etterutdanningen etter første ledd bokstav a) skal være tilstrekkelig og må minst dekke fagområdene finansregnskap, revisjon, verdsettelse og analyse, skatte- og avgiftsrett og foretaksrett.
(3) Kravene til etterutdanning skal være oppfylt fra og med det fjerde årsskiftet etter at revisoren fikk godkjenning etter § 3-1.
(4) Etterutdanningen skal dokumenteres. Dokumentasjon for strukturert opplæring skal være utarbeidet av den som arrangerer opplæringen og skal inneholde navn på arrangøren og den som står for opplæringen, tittelen på opplæringen, en kort beskrivelse av det faglige innholdet, dato for gjennomføring, antall timer deltakelse og opplæringsformen.
(5) Revisoren skal kunne fremvise en samlet kronologisk oversikt over etterutdanning som er gjennomført i hver treårsperiode med opplysning om antall timer og fordeling på fagemner som angitt i andre ledd. For strukturert opplæring skal oversikten angi arrangør, tittelen på opplæringen og dato for gjennomføring.
(6) Dokumentasjon etter fjerde ledd og oversikt som nevnt i femte ledd skal oppbevares i fem år etter utløpet av det kalenderåret etterutdanningen ble gjennomført.
(7) Ved avvikling av foreldrepermisjon utover seks måneder utvides perioden i første ledd med ett år. Finanstilsynet kan i særlige tilfeller og i en tidsbegrenset periode tillate et lavere krav til etterutdanning enn angitt i første ledd.
(8) Reglene i første til syvende ledd gjelder tilsvarende for bærekraftsrevisorer, jf. § 3-3 a. Foruten fagområdene nevnt i annet ledd, skal etterutdanningen også

dekke bærekraftsrapportering og attestasjon av bærekraftsrapportering.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 6 Revisorregister mv.

§ 6-1. Revisor- og attestantregisteret

(1) Finanstilsynet skal føre et offentlig register over statsautoriserte revisorer og revisjonsselskaper. Registeret skal også inneholde informasjon om uavhengige tilbydere av attestasjonstjenester, jf. § 1-3.
(2) Statsautoriserte revisorer og revisjonsselskaper skal uten ugrunnet opphold gi melding til Finanstilsynet om endringer i registrerte opplysninger.
(3) Departementet kan gi forskrift til utfylling av bestemmelsene i dette kapittelet.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 6-2. Opplysninger om statsautoriserte revisorer

Revisor- og attestantregisteret skal inneholde følgende opplysninger om statsautoriserte revisorer:

a. navn, adresse og revisorregisternummer tildelt av Finanstilsynet
b. navn, adresse, nettstedadresse og organisasjonsnummer på revisjonsforetak som revisoren er tilknyttet som partner, ansatt eller på annen måte
c. om revisoren er godkjent som bærekraftsrevisor
d. om revisoren er registrert i et annet land, om registreringen omfatter revisjon av årsregnskap, attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering eller begge deler, navn på tilsynsmyndigheten og revisorregisternummer tildelt i landet.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 6-3. Plikt til å registrere enkeltpersonforetak

En statsautorisert revisor som utfører lovfestet revisjon i eget navn, skal

registrere enkeltpersonforetaket i Foretaksregisteret.

§ 6-4. Opplysninger om revisjonsforetak

Revisor- og attestantregisteret skal inneholde følgende opplysninger om revisjonsforetak:

a. navn, kontoradresse, postadresse og organisasjonsnummer
b. revisorregisternummer tildelt av Finanstilsynet
c. navn og registernummer på statsautoriserte revisorer som er tilknyttet revisjonsforetaket som innehaver, partner, ansatt eller på annen måte. Det skal angis hvilke statsautoriserte revisorer som har godkjenning som bærekraftsrevisor
d. navn på kontaktperson og revisjonsforetakets nettstedsadresse
e. navn og adresse til hvert avdelingskontor i Norge
f. navn og adresse på de andre foretakene i revisors nettverk eller opplysning om hvor slik informasjon er allment tilgjengelig
g. om revisjonsforetaket er registrert i andre land, navn på tilsynsmyndighet, revisorregisternummer og organisasjonsnummer i landet, og om registreringen omfatter revisjon av årsregnskap, attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering eller begge deler
h. navn og adresse på medlemmer og varamedlemmer i styret og på daglig leder
i. navn og adresse på aksjeeiere eller deltakere i revisjonsselskap.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 7 Organisasjon og kvalitetsstyring

§ 7-1. Organisering av virksomheten og kvalitetsstyring

(1) Revisjonsforetak skal ha forsvarlige rutiner for administrasjon, regnskap og informasjonssikring, samt kvalitetsstyring som sikrer at retningslinjer, rutiner og beslutninger blir fulgt i hele organisasjonen.
(2) Kvalitetsstyringen skal omfatte et system for å sikre kvaliteten på lovfestet revisjon, attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering og oppdrag om revisorbekreftelser. Systemet skal minst omfatte retningslinjer og rutiner for utførelsen av lovfestet revisjon, attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering og oppdrag om revisorbekreftelser, veiledning, kontroll og gjennomgang av

arbeidet til medarbeiderne på slike oppdrag og oppdragsdokumentasjon. I et revisjonsselskap skal en statsautorisert revisor ha ansvar for systemet for kvalitetsstyring. Systemet skal evalueres årlig. Funn fra evalueringen og forslag om endringer i systemet skal dokumenteres.
(3) Kvalitetsstyringen skal omfatte retningslinjer og rutiner for å sikre at

a. aksjeeierne eller deltakerne i et revisjonsselskap, samt medlemmer av styret i selskapet eller i et selskap som er knyttet til revisjonsselskapet gjennom felles eierskap, kontroll eller ledelse, ikke griper inn i utførelsen av en lovfestet revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering på en måte som kan skape tvil om uavhengigheten og objektiviteten til den oppdragsansvarlige revisoren
b. medarbeidere og andre som deltar i lovfestet revisjon, attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering eller oppdrag om revisorbekreftelser har nødvendig kunnskap og erfaring til å utføre sine oppgaver
c. utkontraktering av funksjoner ikke svekker kvalitetsstyringen eller muligheten til å føre tilsyn med virksomheten
d. forhold som kan true revisors uavhengighet håndteres forsvarlig
e. bruk av systemer og rutiner samt tilgang på ressurser gir kontinuerlig og rettidig utførelse av oppdrag om lovfestet revisjon og attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering
f. hendelser som har eller kan få alvorlige konsekvenser for lovfestet revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering håndteres og dokumenteres.

(4) Revisjonsselskap skal ha retningslinjer for fastsettelse av lønn, annen godtgjørelse og overskuddsdeling som er tilstrekkelige til å sikre kvalitet ved utførelsen av lovfestet revisjon og attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering. Honorar fra det reviderte foretaket for andre tjenester enn revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering skal ikke gi grunnlag for fastsettelse av vederlaget til noen som deltar i eller kan påvirke utfallet av revisjonen eller attestasjonen av pliktig bærekraftsrapportering.
(5) Revisjonsforetak skal se til at de systemer, rutiner og retningslinjer som er etablert etter paragrafen her og revisjonsforordningen virker etter hensikten og gjennomføre tiltak for å utbedre eventuelle svakheter. Revisjonsforetaket skal dokumentere systemene, rutinene og retningslinjene og informere medarbeiderne om dem.
(6) Oppfyllelsen av kravene i dette kapittelet skal tilpasses omfanget av og kompleksiteten i virksomheten. Revisjonsforetaket skal kunne vise at de retningslinjene, rutinene og systemene som er etablert, er egnet til å oppfylle kravene.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-2. Klientregister

(1) Revisjonsforetak skal registrere følgende opplysninger om klienter som det utfører lovfestet revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering for:

a. navn
b. adresse
c. oppdragsansvarlig revisor
d. honorar for lovfestet revisjon for hvert regnskapsår
e. honorar for attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering for hvert regnskapsår og
f. honorar for andre tjenester for hvert regnskapsår.

(2) Ved konsernrevisjon og attestasjon av pliktig konsolidert bærekraftsrapportering skal revisjonsforetaket som er konsernrevisor, også registrere opplysninger om oppdragsansvarlige revisorer for vesentlige datterforetak hvor det samme revisjonsforetaket er valgt revisor eller attesterer bærekraftsrapporteringen.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 7-3. Registrering av overtredelser og skriftlige klager

(1) Revisjonsforetak skal registrere overtredelser av bestemmelser i denne loven eller revisjonsforordningen som gjelder oppdrag om lovfestet revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering, samt tiltak som er gjennomført i den forbindelse. Det er ikke nødvendig å registrere mindre overtredelser. Revisjonsforetaket skal utarbeide en årlig rapport som gir en oversikt over tiltak som nevnt og gjøre den kjent internt.
(2) Revisjonsforetak skal registrere skriftlige klager på utførelsen av oppdrag om lovfestet revisjon og attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering.
(3) Bestemmelsene i paragrafen her gjelder ikke ved revisjon av små foretak etter regnskapsloven.
(4) Registrerte opplysninger skal oppbevares i fem år.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 8 Uavhengighet og objektivitet

§ 8-1. Overordnede krav til uavhengighet

(1) Revisor skal være uavhengig av den reviderte i hele oppdragsperioden.
(2) Revisor skal ikke utføre lovfestet revisjon hvis det foreligger en tilknytning mellom revisor og den reviderte som utgjør en risiko for egenkontroll, egeninteresse, partiskhet, fortrolighet eller press som er egnet til å svekke tilliten til revisors uavhengighet. Revisor skal heller ikke utføre en lovfestet revisjon hvis et foretak i revisors nettverk eller noen som deltar i eller kan påvirke utfallet av revisjonen, har en slik tilknytning til den reviderte.
(3) Revisor skal ikke utføre lovfestet revisjon dersom revisor har ivaretatt internrevisjonsfunksjonen det foregående regnskapsåret.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 8-1 a. Uavhengighet ved attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering

(1) Bestemmelsene i kapittelet her gjelder tilsvarende ved attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering.
(2) § 8-8 gjelder tilsvarende for personer med samme rolle på et oppdrag om attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 8-2. Finansielle forbindelser til den reviderte

(1) Revisor kan ikke ha en vesentlig og direkte eier- eller avkastningsinteresse i finansielle instrumenter utstedt eller garantert av den reviderte eller aktivt handle med slike instrumenter, unntatt finansielle instrumenter eiet gjennom diversifiserte ordninger for kollektive investeringer. Det samme gjelder for

a. foretak i revisors nettverk
b. oppdragsansvarlige revisorer i samme revisjonsselskap
c. noen som deltar i eller kan påvirke utfallet av revisjonen.

(2) Første ledd gjelder også for revisors nærstående eller nærstående av de som er nevnt i første ledd bokstav a til c. Med nærstående menes

a. ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i

ekteskapslignende forhold
b. mindreårige barn til vedkommende selv og til person som nevnt i bokstav a, som vedkommende bor sammen med
c. slektninger som vedkommende bor sammen med og har bodd sammen med i minst ett år
d. foretak som vedkommende selv eller noen som er nevnt i bokstav a til c har bestemmende innflytelse over eller sammenfallende økonomiske interesser med.

(3) Revisor kan ikke eie finansielle instrumenter utstedt av et foretak i samme konsern som den reviderte eller et foretak med lignende tilknytning, hvis eierskapet kan medføre eller oppfattes å medføre en interessekonflikt, unntatt finansielle instrumenter eiet gjennom diversifiserte ordninger for kollektive investeringer. Det samme gjelder for de som er nevnt i første ledd bokstav a og c.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 8-3. Gaver

Personer eller foretak som nevnt i § 8-2 skal ikke motta gaver eller andre fordeler fra den reviderte som er egnet til å svekke tilliten til revisors uavhengighet. Det samme gjelder for gaver eller andre fordeler fra foretak i samme konsern som den reviderte og foretak med lignende tilknytning.

§ 8-4. Deltakelse i beslutningstaking. Interessekonflikter

(1) Revisor eller noen som deltar i eller kan påvirke utfallet av revisjonen, skal ikke delta i den revidertes beslutningstaking.
(2) Revisor, et foretak i revisors nettverk, eller noen som deltar i eller kan påvirke utfallet av revisjonen, kan ikke ha et ansettelsesforhold, forretningsforhold eller annen forbindelse til den reviderte som kan medføre eller oppfattes å medføre en interessekonflikt.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 8-5. Vurdering av uavhengighet og tiltak for å sikre uavhengighet

(1) Før et revisjonsforetak påtar seg eller fortsetter et oppdrag om lovfestet revisjon, skal revisor vurdere sin uavhengighet. Fornyet vurdering skal gjøres

når revisor blir kjent med nye forhold eller ny informasjon som tilsier det. Hvis det foreligger forhold som kan reise tvil om revisors uavhengighet, skal revisor iverksette nødvendige tiltak for å sikre uavhengigheten.
(2) Vurdering etter første ledd skal også gjøres hvis den reviderte blir overtatt av, slår seg sammen med eller overtar et annet foretak. Levering av andre tjenester enn revisjon skal vurderes særskilt. Revisor skal snarest mulig og senest innen tre måneder etter sammenslåingen avvikle forhold i strid med bestemmelsene i dette kapittelet.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 8-6. Forbud mot påvirkning

Revisjonsforetak skal sikre at eiere, styremedlemmer og ledende ansatte i revisjonsforetaket eller i et revisjonsforetak i revisors nettverk ikke griper inn i utførelsen av en lovfestet revisjon på en måte som kan reise tvil om uavhengigheten og objektiviteten til den oppdragsansvarlige revisoren.

§ 8-7. Honorar

Revisor kan ikke avtale betinget honorar. Honoraret kan heller ikke være helt eller delvis bestemt eller påvirket av levering av andre tjenester enn revisjon.

§ 8-8. Karensperiode for adgang til å tiltre ledende stilling hos den reviderte

(1) Personer som har vært oppdragsansvarlig eller valgt revisor for den reviderte, kan ikke tiltre en ledende stilling hos den reviderte i en periode på ett år etter at vedkommende avsluttet sitt oppdrag. Ved konsernrevisjon gjelder dette også for personer som har vært oppdragsansvarlig revisor i vesentlige datterselskaper hvor det samme revisjonsselskapet er revisor.
(2) Andre statsautoriserte revisorer som har vært direkte involvert i et oppdrag om lovfestet revisjon, kan ikke ta en stilling som nevnt i første ledd hos den reviderte i en periode på minst ett år etter at vedkommende var direkte involvert i oppdraget.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 9 Revisors plikter ved lovfestet revisjon, attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering og revisorbekreftelser

Overskriften endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-1. Formålet med lovfestet revisjon og attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering

(1) Formålet med lovfestet revisjon er å skape tillit til at årsregnskapet oppfyller gjeldende lovkrav og ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, og ved dette blant annet bidra til å forebygge og avdekke økonomisk kriminalitet.
(2) Formålet med attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering er å skape tillit til at bærekraftsrapporteringen oppfyller gjeldende lovkrav og ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.
(3) Revisor er allmennhetens tillitsperson ved utførelse av lovfestet revisjon og attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering. Revisor skal utøve virksomheten med integritet, objektivitet og aktsomhet.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-2. Forberedelse og fortsettelse av revisjonsoppdraget

(1) Før et revisjonsforetak påtar seg et oppdrag om lovfestet revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering, skal revisjonsforetaket be den revidertes forrige revisor opplyse om det foreligger forhold som tilsier at en ny revisor ikke bør påta seg oppdraget. Den forrige revisoren skal uten hinder av taushetsplikten gi opplysninger som nevnt og opplyse om begrunnelsen for sin fratreden. Opplysningene skal gis skriftlig hvis revisjonsforetaket ber om det. Disse bestemmelsene gjelder på samme måte hvis bærekraftsrapporteringen tidligere ble attestert av en uavhengig tilbyder av attestasjonstjenester, jf. § 1-3.
(2) Før et revisjonsforetak påtar seg eller fortsetter en lovfestet revisjon av et foretak som er et mellomstort eller stort foretak etter regnskapsloven § 1-5 eller påtar seg eller fortsetter attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering etter regnskapsloven § 2-3, skal det vurderes om revisjonsforetaket har nødvendig tilgang på kompetente personer, tid og ressurser til å utføre oppdraget og om den oppdragsansvarlige revisoren har nødvendig godkjenning. Ved lovfestet revisjon av foretak av allmenn interesse skal revisor i tillegg vurdere de forholdene som er angitt i revisjonsforordningen artikkel 6.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr.

2454).

§ 9-3. Oppdragsansvarlig revisor

(1) Et revisjonsselskap skal utpeke én statsautorisert revisor som oppdragsansvarlig revisor for hvert oppdrag om lovfestet revisjon. Et revisjonsselskap skal utpeke én bærekraftsrevisor som oppdragsansvarlig revisor for hvert oppdrag om attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering. Sikring av oppdragskvalitet, uavhengighet og kompetanse skal være de viktigste kriteriene for utpekingen. Revisjonsselskapet skal sørge for at den oppdragsansvarlige revisoren har tilgang på tilstrekkelige ressurser og personer med nødvendig kompetanse til å utføre sine oppgaver på en forsvarlig måte, herunder kompetanse om gjeldende lovkrav for virksomheten.
(2) Oppdragsansvarlig revisor skal være aktivt involvert i oppdragsutførelsen og sette av tilstrekkelig tid og ressurser til å utføre sine oppgaver på en forsvarlig måte. Dette gjelder også en statsautorisert revisor som utfører lovfestet revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering i eget navn.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-4. Revisors plikter ved utførelse av lovfestet revisjon

(1) Revisor skal vurdere om årsregnskapet er utarbeidet i samsvar med gjeldende lovkrav.
(2) Revisor skal vurdere om årsberetningen omfatter de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav, med unntak av bærekraftsrapporteringen som er gitt i årsberetningen i henhold til regnskapsloven §§ 2-3 til 2-7. Revisor skal også vurdere om årsberetningen er konsistent med årsregnskapet, og om revisor, basert på kunnskapen opparbeidet gjennom revisjonen av årsregnskapet, har avdekket vesentlig feilinformasjon i årsberetningen.
(3) Revisor skal utføre lovfestet revisjon i samsvar med god revisjonsskikk. Dette innebærer blant annet at revisor skal

a. opparbeide seg en forståelse av virksomheten, den interne kontrollen og andre forhold som kan være av betydning for revisjonen, herunder gjeldende lovkrav for virksomheten
b. vurdere om ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for at foretakets bokføring er i samsvar med gjeldende lovkrav
c. identifisere risikoene for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten de skyldes misligheter eller utilsiktede feil, herunder som følge av

brudd på gjeldende lovkrav

d. utforme og gjennomføre revisjonshandlinger for å håndtere de identifiserte risikoene
e. innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som grunnlag for sin uttalelse i revisjonsberetningen.

(4) Revisor skal utføre revisjonen med profesjonell skepsis, herunder være oppmerksom på muligheten for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet som skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Revisor skal særlig utvise profesjonell skepsis ved vurdering av regnskapsestimater knyttet til virkelige verdier, nedskrivninger av eiendeler, avsetninger, transaksjoner med nærstående parter og fremtidige kontantstrømmer av betydning for foretakets evne til fortsatt drift.
(5) Utkontraktering av oppgaver er uten betydning for revisors ansvar og plikter.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette krav til utførelsen av lovfestet revisjon hvis det er nødvendig for gjennomføringen av internasjonale forpliktelser.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-4 a. Revisors plikter ved utførelse av attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering

(1) Revisor skal vurdere om bærekraftsrapporteringen er utarbeidet i samsvar med gjeldende lovkrav.
(2) Revisor skal utføre attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering i samsvar med god revisjonsskikk for attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering. Dette innebærer blant annet at revisor skal

a. opparbeide seg en forståelse av virksomheten, den interne kontrollen og andre forhold som kan være av betydning for attestasjonen av bærekraftsrapporteringen,
b. identifisere risikoene for vesentlig feilinformasjon i bærekraftsrapporteringen, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil,
c. utforme og gjennomføre attestasjonshandlinger for å håndtere de identifiserte risikoene,
d. innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig bevis for sin attestasjonsuttalelse om bærekraftsrapporteringen.

(3) Revisor skal utføre attestasjonen av bærekraftsrapporteringen med profesjonell skepsis, herunder være oppmerksom på muligheten for vesentlig feilinformasjon som skyldes misligheter eller utilsiktede feil.
(4) Utkontraktering av oppgaver er uten betydning for revisors ansvar og plikter.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette krav til utførelsen av attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering hvis det er nødvendig for gjennomføringen av internasjonale forpliktelser.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-5. Kommunikasjon med styret

(1) Revisor skal kommunisere skriftlig til styret om alle forhold som er fremkommet ved revisjonen eller ved attestasjonen av pliktig bærekraftsrapportering og som styret bør gjøres kjent med for å kunne ivareta sitt ansvar og oppgaver, herunder vesentlige mangler i foretakets interne kontroll, brudd på bokføringsreglene og andre lovkrav og avdekkede misligheter. Revisor skal angi hva forholdet gjelder og hvilke konsekvenser det vil ha for revisjonen hvis forholdet ikke følges opp. Revisor skal se etter at de kommuniserte forholdene er behandlet av styret. Det skal fremgå av den skriftlige kommunikasjonen at den er gitt etter paragrafen her. I foretak som ikke har styre, skal kommunikasjonen skje til annet relevant ledelsesorgan.
(2) Revisor skal nummerere sin skriftlige dokumentasjon som er avgitt etter paragrafen her.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-6. Rett og plikt til å trekke seg som revisor

Revisor har plikt til å trekke seg fra et oppdrag om lovfestet revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering når revisoren under sitt arbeid har påpekt vesentlige brudd på gjeldende lovkrav og den reviderte ikke iverksetter tiltak for å rette på forholdene. Revisor har ellers bare rett til å trekke seg fra oppdraget hvis revisor ikke gis mulighet til å oppfylle sine plikter etter denne loven eller det foreligger andre særlige grunner. Revisor skal varsle den reviderte eller foretaket som har utarbeidet bærekraftsrapporteringen, i rimelig tid før revisor trekker seg. En revisor som har trukket seg, skal uten ugrunnet opphold gi melding til Foretaksregisteret.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr.

2454).

§ 9-7. Revisjonsberetning

(1) Revisor skal avgi en revisjonsberetning som viser resultatet av den lovfestede revisjonen. Revisjonsberetningen skal være skriftlig, datert, signert av oppdragsansvarlig revisor og angi hvor revisor er etablert. Revisjonsberetningen skal være på norsk eller samme språk som den revidertes årsregnskap. Revisjonsberetningen skal avgis uten ugrunnet opphold etter at årsregnskapet er utarbeidet.
(2) I revisjonsberetningen skal revisor

a. navngi den reviderte, hvilket årsregnskap som er revidert, og hvilket regnskapsregelverk som er anvendt ved utarbeidelsen av årsregnskapet
b. gi en beskrivelse av hva revisjonen har omfattet, der det minst skal opplyses hvilke revisjonsstandarder som er anvendt
c. uttale seg om årsregnskapet etter revisors mening gir et rettvisende bilde i samsvar med det regnskapsregelverket som er benyttet og om det oppfyller gjeldende lovkrav. Revisors konklusjon skal enten være uten forbehold, med forbehold eller negativ. Hvis revisor ikke har grunnlag for å konkludere, skal det opplyses at revisor ikke kan uttale seg
d. ved bruk av presisering vise til forhold i årsregnskapet som revisor mener bør fremheves uten å ta forbehold
e. opplyse om andre forhold som revisor på grunnlag av revisjonen anser at brukerne av revisjonsberetningen bør gjøres kjent med, herunder om det foreligger forhold som kan føre til ansvar for medlem av styret, bedriftsforsamlingen, representantskapet eller daglig leder
f. uttale seg om årsberetningen etter revisors mening er konsistent med årsregnskapet og, basert på kunnskapen opparbeidet gjennom revisjonen av årsregnskapet, angi om det er avdekket vesentlig feilinformasjon i årsberetningen og opplyse om arten av slik feilinformasjon
g. uttale seg om årsberetningen inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav. Dette gjelder ikke for bærekraftsrapportering som er gitt i årsberetningen i henhold til regnskapsloven §§ 2-3 til 2-7.
h. uttale seg hvis det er vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan gi grunnlag for betydelig tvil om den revidertes evne

til fortsatt drift.

(3) Annet ledd bokstav f og g gjelder på samme måte for informasjon som er publisert separat og henvist til i årsberetningen i henhold til regnskapsloven § 2-9 om redegjørelse om foretaksstyring og eventuelt § 2-10 om rapportering om betalinger til myndigheter mv.
(4) Der revisjonen er utført av mer enn én revisor, skal revisorene bli enige om resultatet av revisjonen og avgi en felles revisjonsberetning. Hvis revisorene ikke blir enige, skal revisorene uttale seg om årsregnskapet i hvert sitt avsnitt i revisjonsberetningen og angi årsaken til uenigheten.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-7 a. Attestasjonsuttalelse om bærekraftsrapportering

(1) Hvis den reviderte har plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering etter regnskapsloven § 2-3, skal revisor avgi en attestasjonsuttalelse som viser resultatet av attestasjonen av bærekraftsrapporteringen. Attestasjonsuttalelsen kan i stedet avgis av et annet revisjonsforetak eller en uavhengig tilbyder av attestasjonstjenester, jf. § 1-3, som er valgt av den reviderte til å attestere bærekraftsrapporteringen.
(2) Attestasjonsuttalelsen skal være skriftlig, datert, signert av oppdragsansvarlig bærekraftsrevisor og angi hvor revisor er etablert. Attestasjonsuttalelsen skal være på norsk eller samme språk som bærekraftsrapporteringen.
(3) I attestasjonsuttalelsen skal revisor

a. navngi foretaket som har utarbeidet bærekraftsrapporteringen, og angi hvilken bærekraftsrapportering som er attestert og hvilket regelverk som er anvendt ved utarbeidelsen av bærekraftsrapporteringen,
b. gi en beskrivelse av hva attestasjonen har omfattet, der det minst skal opplyses hvilke attestasjonsstandarder som er anvendt,
c. gi uttrykk for en mening på grunnlag av et attestasjonsoppdrag som skal gi moderat eller betryggende sikkerhet, om
    i. bærekraftsrapporteringen er i samsvar med kravene i regnskapsloven kapittel 2, inkludert standardene for bærekraftsrapportering, og i samsvar med rapporteringskravene i taksonomiforordningen artikkel 8,
    ii. prosessen som foretaket har gjennomført for å identifisere informasjonen som er rapportert i henhold til standardene,

og

iii. overholdelsen av kravet om å merke bærekraftsrapporteringen i samsvar med kravene til elektronisk rapporteringsformat etter regnskapsloven § 2-7.

(4) Attestasjonsuttalelsen kan inntas i revisjonsberetningen eller gis som en separat uttalelse.
(5) Der attestasjonen er utført av mer enn én revisor, skal revisorene bli enige om resultatet av attestasjonen av bærekraftsrapporteringen og avgi en felles attestasjonsuttalelse. Hvis revisorene ikke blir enige, skal revisorene gi uttrykk for en mening om bærekraftsrapporteringen i hvert sitt avsnitt i attestasjonsuttalelsen og angi årsaken til uenigheten.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-8. Særlige krav ved revisjon av konsernregnskaper og attestasjon av pliktig konsolidert bærekraftsrapportering mv.

(1) Konsernrevisor har ansvaret for at revisjonsberetningen til et morforetak også dekker konsernregnskapet.
(2) Konsernrevisor skal gjennomgå og vurdere revisjon utført av andre revisorer som er nødvendig for konsernrevisjonen. For å kunne bygge på revisjon utført av andre revisorer, må konsernrevisor om nødvendig innhente samtykke til overføring av relevant oppdragsdokumentasjon. Hvis konsernrevisor ikke får gjennomgått og vurdert revisjon utført av andre revisorer, eller konsernrevisors vurdering er at det ikke kan bygges på den utførte revisjonen, skal konsernrevisor sørge for ytterligere revisjonshandlinger.
(3) Hvis konsernrevisor ikke får gjennomgått og vurdert revisjon utført av andre revisorer i samsvar med annet ledd, skal konsernrevisor underrette Finanstilsynet.
(4) Hvis et datterforetak revideres av en revisor eller et revisjonsselskap fra et land utenfor EØS som ikke har gjensidig samarbeidsavtale om tilsyn, skal konsernrevisor oppbevare kopi av oppdragsdokumentasjonen til datterforetakets revisor som er relevant for konsernrevisjonen. Oppbevaringsplikten gjelder ikke hvis betryggende tilgang til dokumentasjonen er sikret ved avtale med datterforetakets revisor eller på annet vis.
(5) Konsernrevisor skal på forespørsel fremlegge oppdragsdokumentasjon som nevnt i annet ledd for Finanstilsynet. Det samme gjelder oppdragsdokumentasjon som nevnt i fjerde ledd, med mindre konsernrevisor kan vise til forhold utenfor konsernrevisors kontroll som gjorde at

dokumentasjonen ikke kunne fremlegges.
(6) Annet til femte ledd gjelder tilsvarende for revisor som attesterer den konsoliderte bærekraftsrapporteringen som er gitt i konsernets årsberetning i henhold til regnskapsloven § 2-5.
(7) Hvis en revisor som reviderer årsregnskap eller attesterer bærekraftsrapporteringen for et morforetak, ber om det, plikter en revisor i et datterforetak å gi relevante opplysninger.
(8) En revisor som reviderer årsregnskap eller attesterer bærekraftsrapporteringen for et datterforetak, et tilknyttet foretak eller en felleskontrollert virksomhet, kan uten hinder av taushetsplikt gi relevante opplysninger og utlevere relevant dokumentasjon til en revisor som reviderer årsregnskap eller attesterer bærekraftsrapporteringen for et morforetak eller et foretak med investeringer i tilknyttet foretak eller felleskontrollert virksomhet. Dette gjelder også der et slikt foretak er hjemmehørende i et annet land, forutsatt at opplysninger og dokumentasjon overføres i samsvar med reglene i personvernforordningen. Revisoren som mottar opplysningene, har taushetsplikt etter § 10-1 første og annet ledd.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-9. Oppdragsdokumentasjon

(1) Revisor skal dokumentere hvert oppdrag om lovfestet revisjon og attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering på en måte som er tilstrekkelig til å underbygge revisjonsberetningen og attestasjonsuttalelsen om bærekraftsrapportering og at revisjonen og attestasjonsoppdraget er utført i samsvar med §§ 9-2 til 9-8. Forhold som tilsier at det kan foreligge misligheter og feil, skal dokumenteres særskilt med angivelse av hva revisor har foretatt seg i den anledning.
(2) Revisor skal dokumentere vurderingene og tiltak for å sikre uavhengighet som nevnt i § 8-5.
(3) Hvis et revisjonsforetak påtar seg en lovfestet revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering i strid med den forrige revisorens råd, skal begrunnelse for dette dokumenteres.
(4) Ved revisjon av foretak av allmenn interesse skal oppdragsdokumentasjonen omfatte de forhold som skal dokumenteres etter revisjonsforordningen artikkel 6 til 8.
(5) Ved utføring av rådgivning eller andre tjenester for den reviderte skal revisor dokumentere oppdragets art, omfang og eventuelle anbefalinger.
(6) Oppdragsdokumentasjonen skal sammenstilles og stenges for endring senest 60 dager etter at revisjonsberetningen eller attestasjonsuttalelsen om

bærekraftsrapporteringen er avgitt.
(7) Oppdragsdokumentasjonen skal oppbevares i minst fem år etter at revisjonsberetningen eller attestasjonsuttalelsen om bærekraftsrapporteringen er avgitt.
(8) Departementet kan i forskrift fastsette krav til oppbevaringen av dokumentasjon.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 9-10. Revisors plikter ved revisorbekreftelser

(1) Oppdrag om revisorbekreftelser skal utføres og dokumenteres i samsvar med god revisjonsskikk. Oppdraget skal utføres med profesjonell skepsis. Oppdragsdokumentasjon skal oppbevares i fem år etter at revisorbekreftelsen er avgitt. Kravet om god revisjonsskikk innebærer blant annet at revisor skal kommunisere med styret i samsvar med § 9-5 første ledd. Når grunnlaget for bekreftelsen ikke er lov eller forskrift skal revisor sørge for en klar forståelse av oppdraget.
(2) Kravene til uavhengighet i § 8-1 første og andre ledd og § 8-5 første ledd gjelder tilsvarende for oppdrag om revisorbekreftelser.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 10 Taushetsplikt og opplysningsplikt

§ 10-1. Revisors taushetsplikt

(1) Et revisjonsforetak plikter å hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til opplysninger som mottas i forbindelse med foretakets virksomhet, med mindre revisor i eller i medhold av lov er gitt plikt eller adgang til å gi taushetsbelagte opplysninger.
(2) Revisor kan uten hinder av taushetsplikt

a. gi opplysninger og adgang til dokumentasjon etter samtykke fra den som opplysningene gjelder
b. gi opplysninger og adgang til dokumentasjon til en annen revisor som foretar kontroll av revisors oppdrag
c. underrette politiet om forhold som gir grunn til mistanke om straffbar handling
d. avgi forklaring og utlevere dokumentasjon til politiet når det er åpnet

etterforskning i en straffesak.

(3) Taushetsplikten etter første ledd og unntakene i annet ledd bokstav a og d gjelder tilsvarende for tillitsvalgte, partnere og ansatte, og for andre som deltar i utførelsen eller kontroll av revisjonsforetakets oppdrag.
(4) Taushetsbelagte opplysninger kan ikke utnyttes i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.
(5) Pliktene etter denne paragrafen gjelder også etter at oppdraget er avsluttet.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om unntak fra revisors taushetsplikt overfor tilsynsmyndigheter i andre land.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 10-2. Revisors opplysningsplikt

(1) Hvis en aksjeeier på generalforsamling, en deltaker i selskapsmøte, en møtende med stemmerett i organet som velger revisor, et medlem av bedriftsforsamlingen eller styret, eller daglig leder krever det, skal den oppdragsansvarlige revisoren gi opplysninger om forhold vedrørende den reviderte som revisor har fått kjennskap til i forbindelse med revisjonen eller attestasjonen av pliktig bærekraftsrapportering. Plikten til å gi opplysninger gjelder ikke hvis det vil være til uforholdsmessig skade for den reviderte. Hvis et medlem av bedriftsforsamlingen eller styret anmoder revisor utenfor møte om å gi informasjon, kan revisor kreve å gi svar i møte i vedkommende organ.
(2) Etter at et revisjonsforetak er valgt som revisor, skal forrige revisor gi ny revisor opplysninger og dokumentasjon om sitt revisjonsoppdrag eller oppdrag om attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering når ny revisor ber om det og dette kan ha betydning for den fremtidige revisjonen.
(3) Hvis den reviderte ikke oppfyller en plikt til å utlevere bestemte dokumenter til offentlige myndigheter, skal revisor etter forespørsel fra vedkommende myndighet utlevere kopi av slike dokumenter som revisor har i sin besittelse.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 11 Erstatningsansvar

§ 11-1. Erstatningsansvar

(1) En oppdragsansvarlig revisor plikter å erstatte skade som denne forsettlig eller uaktsomt har voldt under utførelsen av sitt oppdrag. Et revisjonsselskap er

solidarisk ansvarlig med en oppdragsansvarlig revisor som har utført oppdraget på dets vegne.
(2) Erstatningsansvar etter første ledd kan lempes når retten under hensyn til skadens størrelse, den ansvarliges økonomiske bæreevne, foreliggende forsikringer og forsikringsmuligheter, skyldforhold, ansvarsfordelingen mellom revisor og den revidertes organer og forholdene ellers finner at ansvaret virker urimelig tyngende for den ansvarlige. Det samme gjelder når det i særlige tilfeller er rimelig at den skadelidte helt eller delvis bærer skaden.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 12 Særlige plikter ved revisjon av foretak av allmenn interesse

§ 12-1. Gjennomføring av revisjonsforordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg XXII (forordning (EU) nr. 537/2014 om særlige plikter ved revisjon av foretak av allmenn interesse og opphevelse av kommisjonsbeslutning 2005/909/EF, med tilpasninger til EØS-avtalen) (revisjonsforordningen) gjelder som lov med de endringer og tillegg som følger av protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til revisjonsforordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første eller tredje ledd.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.
Endres ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 12-2. Nasjonal tilsynsmyndighet

Finanstilsynet er nasjonal tilsynsmyndighet etter revisjonsforordningen artikkel 20.

§ 12-3. Revisjonshonorar

Finanstilsynet kan ved enkeltvedtak unnta et revisjonsforetak fra kravet i revisjonsforordningen artikkel 4 nr. 2 om honorar fra andre tjenester enn revisjon i inntil to år hvis særlige grunner foreligger.

§ 12-4. Adgang til å yte visse tjenester

En statsautorisert revisor eller et revisjonsselskap kan uten hinder av revisjonsforordningen artikkel 5 nr. 1 annet ledd utføre skattetjenester nevnt i artikkel 5 nr. 1 annet ledd bokstav a punkt i og punkt iv til vi, på de vilkår som er fastsatt i artikkel 5 nr. 3.

§ 12-4 a. Forbud mot å levere visse tjenester for den som attesterer bærekraftsrapportering

(1) En revisor som attesterer bærekraftsrapporteringen til et foretak av allmenn interesse eller til et foretak i samme nettverk som revisoren, skal ikke, verken direkte eller indirekte, yte tjenester som nevnt i revisjonsforordningen artikkel 5 nr. 1 annet ledd bokstav b, c og e til k til foretaket som revisor attesterer bærekraftsrapporteringen til. Første punktum gjelder tilsvarende for tjenester til dette foretakets morforetak eller dets kontrollerte foretak i EØS. Første og annet punktum gjelder likevel bare i følgende tidsperioder:

a. perioden mellom starten på den perioden den attesterte bærekraftsrapporteringen gjelder for og avgivelsen av attestasjonsuttalelsen, og
b. regnskapsåret umiddelbart før perioden nevnt i bokstav a når det gjelder tjenestene nevnt i revisjonsforordningen artikkel 5 nr. 1 annet ledd bokstav e.

(2) En revisor som attesterer bærekraftsrapporteringen til et foretak av allmenn interesse, og medlemmer av revisors nettverk, kan yte andre tjenester enn revisjon, som ikke er forbudte tjenester som nevnt i første ledd, til foretaket som revisor attesterer bærekraftsrapporteringen til, dets morforetak eller dets kontrollerte foretak. For å kunne yte slike tjenester må revisjonsutvalget ha godkjent dette etter å ha foretatt en behørig vurdering av uavhengigheten og tiltak for å sikre uavhengigheten som revisor har iverksatt etter § 8-5 første ledd.
(3) Når et foretak i nettverket til revisoren som attesterer bærekraftsrapporteringen til et foretak av allmenn interesse, yter tjenester som nevnt i første ledd til et foretak registrert i et land utenfor EØS som er kontrollert av det foretaket som revisor attesterer bærekraftsrapporteringen til, skal revisor vurdere sin uavhengighet i samsvar med § 8-5 første ledd og om nødvendig trekke seg fra oppdraget.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 12-4 b. Uregelmessigheter

(1) Hvis en revisor som attesterer bærekraftsrapporteringen til et foretak av allmenn interesse, mistenker, eller har rimelig grunn til å mistenke, at uregelmessigheter, herunder misligheter som gjelder bærekraftsrapporteringen, kan forekomme eller har funnet sted, skal revisoren underrette foretaket og oppfordre det til å undersøke saken og treffe egnede tiltak for å håndtere slike uregelmessigheter og hindre at de oppstår igjen.
(2) Hvis foretaket ikke undersøker saken, skal Finanstilsynet underrettes. Hvis revisoren i god tro formidler opplysninger om eventuelle uregelmessigheter til Finanstilsynet, skal dette ikke anses som et brudd på taushetsplikt.
Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 12-5. Karensperiode for adgang til å tiltre ledende stilling hos den reviderte

Ved revisjon av foretak av allmenn interesse er perioden etter § 8-8 første ledd to år.

§ 12-6. Revisjonsforetak fra land utenfor EØS som reviderer foretak notert på regulert marked i Norge

(1) Revisjonsforetak hjemmehørende i et land utenfor EØS som reviderer årsregnskapet eller attesterer bærekraftsrapporteringen til et foretak som er etablert utenfor EØS og som har utstedt omsettelige verdipapirer som er tatt opp til handel på et regulert marked i Norge, skal være registrert i Finanstilsynets register. Det skal angis i registeret om registreringen omfatter revisjon av årsregnskap, attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering eller begge deler. Registreringsplikten gjelder ikke hvis den reviderte utelukkende har utstedt gjeldsinstrumenter og disse instrumentene har en pålydende verdi per enhet på utstedelsesdagen på minst 100 000 euro eller tilsvarende pengeverdi i annen valuta.
(2) Finanstilsynet skal registrere revisjonsforetak som nevnt i første ledd etter bestemmelser i forskrift fastsatt av departementet. Registreringen er ikke en godkjenning som statsautorisert revisor etter § 3-1 eller revisjonsselskap etter § 4-1.
(3) Finanstilsynet skal avregistrere revisjonsforetaket hvis vilkårene for registrering ikke lenger er oppfylt.
(4) Departementet kan i forskrift pålegge meldeplikt og fastsette krav til melding for revisjonsforetak som er hjemmehørende i et land utenfor EØS, og

som reviderer årsregnskapet eller attesterer bærekraftsrapporteringen til et foretak notert på regulert marked i Norge, og som ikke er registreringspliktige. Revisjonsberetning avgitt av et revisjonsforetak som har registreringsplikt etter denne bestemmelsen, har ingen rettsvirkning hvis revisjonsforetaket ikke er registrert i Finanstilsynets register.
(5) Registrerte revisjonsforetak er underlagt kvalitetskontroll etter § 13-1. Finanstilsynet kan gjøre unntak fra dette hvis det i løpet av de siste tre årene har vært utført kvalitetskontroll av revisjonsforetaket i et annet EØS-land eller i et tredjeland med likeverdig kvalitetskontroll.
(6) Bestemmelsene om reaksjoner og sanksjoner i §§ 14-3 til 14-8 gjelder for revisjonsforetaket og den oppdragsansvarlige revisoren.
(7) Departementet kan fastsette forskrift om registrering og tilsyn med registrerte revisjonsforetak.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 13 Kvalitetskontroll mv.

§ 13-1. Kvalitetskontroll

(1) Statsautoriserte revisorer og revisjonsselskaper er underlagt kvalitetskontroll av Finanstilsynet eller den tilsynet utpeker. Kvalitetskontroll foretas på grunnlag av en risikovurdering. Kvalitetskontroll av revisjonsforetak og oppdragsansvarlige revisorer som utfører lovfestet revisjon eller attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering, foretas minst hvert sjette år.
(2) Kvalitetskontrollen skal omfatte en vurdering av uavhengighet, ressursanvendelse, honorarer for lovfestet revisjon og for attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering og utførelsen av oppdrag om lovfestet revisjon og attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering. For revisjonsselskaper skal kvalitetskontrollen dessuten omfatte en vurdering av selskapets kvalitetsstyring. Resultatene av kvalitetskontrollen skal beskrives i en skriftlig rapport.
(3) Merknader etter kvalitetskontrollen skal følges opp uten ugrunnet opphold.
(4) Kvalitetskontrollen skal ta hensyn til omfanget av og kompleksiteten i revisjonsforetakets virksomhet.
(5) Kontrollører skal ha den utdanning og erfaring som er nødvendig for å kunne utføre en kvalitetskontroll. En kontrollør kan ikke i løpet av de tre siste årene før en kontroll ha vært tilknyttet den kontrollerte som tillitsvalgt, partner, ansatt eller på annen måte. Finanstilsynet skal offentliggjøre en årlig rapport om resultatene fra kvalitetskontrollen.

(6) Finanstilsynet godkjenner opplegget for kvalitetskontroll som utføres av andre enn tilsynet, og tilsynet kan gi instrukser om gjennomføringen av kontrollene.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 13-2. Tilsyn med standardsetting

Finanstilsynet har overordnet ansvar for tilsyn med fastsetting av standarder om revisjon, attestasjon av pliktig bærekraftsrapportering, kvalitetsstyring og yrkesetikk.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 14 Administrative tiltak, overtredelsesgebyr og straff

§ 14-1. Tilbakekall og suspensjon av godkjenningen til en statsautorisert revisor

(1) Finanstilsynet kan kalle tilbake godkjenningen hvis en statsautorisert revisor må anses uskikket fordi vedkommende

a. har overtrådt revisors plikter etter gjeldende lovkrav og overtredelsen er grov eller flere overtredelser til sammen er grove, eller
b. ikke lenger oppfyller vilkårene i § 3-4.

(2) Finanstilsynet kan suspendere godkjenningen hvis en statsautorisert revisor er siktet for et forhold som kan medføre tilbakekall, inntil straffesaken er avsluttet.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 14-2. Tilbakekall og suspensjon av godkjenningen til et revisjonsselskap

(1) Finanstilsynet kan kalle tilbake godkjenningen hvis et revisjonsselskap

a. ikke lenger oppfyller vilkårene i § 4-1 eller
b. må anses uskikket fordi revisjonsselskapet har overtrådt sine plikter

etter gjeldende lovkrav og overtredelsen er grov eller flere overtredelser til sammen er grove.

(2) Finanstilsynet kan suspendere godkjenningen hvis et revisjonsselskap er siktet for et forhold som kan medføre tilbakekall, inntil straffesaken er avsluttet.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 14-3. Forbud mot å ha ledelsesfunksjon

(1) Dersom en statsautorisert revisor har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, og overtredelsen medfører at vedkommende må anses uskikket til å ha ledelsesfunksjon i et revisjonsselskap eller foretak av allmenn interesse, kan Finanstilsynet fatte vedtak om at vedkommende ikke kan ha slik ledelsesfunksjon.
(2) Et vedtak etter første ledd innebærer at personen ikke kan være medlem av styret eller daglig leder i et foretak av allmenn interesse eller i et revisjonsselskap.
(3) Et vedtak etter første ledd kan gis for et tidsrom av inntil tre år.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 14-4. Forbud mot å undertegne revisjonsberetninger

(1) Dersom en statsautorisert revisor har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, og overtredelsen medfører at vedkommende må anses uskikket til å undertegne revisjonsberetning eller attestasjonsuttalelse om bærekraftsrapportering, kan Finanstilsynet fatte vedtak om at vedkommende ikke kan gjøre dette.
(2) Et vedtak etter første ledd kan gis for et tidsrom av inntil tre år.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 14-5. Overtredelsesgebyr

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av

a. § 7-1

b. §§ 8-1 til 8-7
c. §§ 9-2 til 9-10
d. §§ 8-8 eller 12-5
e. revisjonsforordningen artikkel 4, jf. § 12-3, om revisjonshonorar
f. artikkel 5, jf. § 12-4, om forbud mot å levere visse tjenester
g. § 12-4 a
h. artikkel 8 om gjennomgang av revisjonsoppdraget av en revisor som ikke har deltatt i revisjonen
i. vedtak fattet med hjemmel i § 14-3 eller § 14-4.

(2) Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr bare for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne, har overtrådt bestemmelsene nevnt i første ledd.
(3) For juridiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 10 millioner kroner, eller opptil 2 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap. For et morselskap eller et datterselskap av et morselskap som skal utarbeide konsernregnskap etter direktiv 2013/34/EU, skal den relevante samlede omsetningen være den samlede årsomsetningen, eller tilsvarende inntekt etter relevante regnskapsdirektiver, etter siste godkjente konsernregnskap.
(4) For fysiske personer kan det fastsettes et overtredelsesgebyr på inntil 5 millioner kroner.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kvalifisert skyldkrav for å ilegge overtredelsesgebyr.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 14-6. Momenter ved vedtak om overtredelsesgebyr

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmåling av overtredelsesgebyr kan det blant annet tas hensyn til

a. overtredelsens grovhet og varighet
b. overtrederens grad av skyld
c. overtrederens økonomiske evne
d. hvor stor vinning som er oppnådd eller tap som er unngått ved overtredelsen
e. tap påført tredjeperson som følge av overtredelsen
f. i hvilken grad overtrederen har samarbeidet med Finanstilsynet
g. tidligere overtredelser.

§ 14-7. Foreldelse mv.

(1) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen har opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet sender forhåndsvarsel eller treffer vedtak.
(2) Departementet kan fastsette forskrifter om renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr og nærmere bestemmelser om foreldelse.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 14-8. Straff

(1) Den som uten å være statsautorisert revisor, forsettlig eller uaktsomt gir inntrykk av selv å ha bekreftet et regnskap eller annen informasjon etter reglene i denne loven, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.
(2) Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 8-1 til 8-7, § 8-8 eller § 12-5, § 9-4 første, annet, fjerde eller femte ledd, § 9-4 a første, tredje eller fjerde ledd, § 9-10 eller 10-2, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år. Det samme gjelder den som handler i strid med vedtak fattet med hjemmel i § 14-3 eller § 14-4.
(3) Grove eller gjentatte brudd på god revisjonsskikk, jf. § 9-4 tredje ledd og § 9-4 a annet ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.
(4) Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

Kapittel 15 Klagenemnd

§ 15-1. Klagenemnd

(1) Departementet kan i forskrift fastsette at en klagenemnd skal avgjøre klager på vedtak truffet av Finanstilsynet etter denne loven.
(2) Forvaltningsloven gjelder for klagenemndens virksomhet. Departementet kan i forskrift fastsette regler om frister, innholdet av klage, tilsvar og muntlig forhandling og om klagenemndens sammensetning og virksomhet.
(3) Klagenemndens utgifter til klagebehandling etter første ledd dekkes av Finanstilsynet. Departementet fastsetter medlemmenes godtgjørelse.
(4) Det kan kreves gebyr for behandling av klage som angitt i første ledd. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om når gebyr skal kreves, om gebyrenes størrelse og om innkrevingen.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr.

2454).

Kapittel 16 Ikrafttredelses- og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 16-1. Ikrafttredelse

(1) Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelser kan settes i kraft til ulik tid.
(2) Lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer oppheves fra den tiden loven trer i kraft.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).
1 Fra 1 jan 2021 med unntak av § 16-3 nr. 10 (endringene i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel) iflg. res. 20 nov 2020 nr. 2420.
Fra 1. mai 2021 for § 16-3 nr. 10, endringene i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven), iflg. res. 9 april 2021 nr. 1104.

§ 16-2. Overgangsregler

(1) En person som ved lovens ikrafttredelse er godkjent som registrert revisor, jf. lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer kapittel 3, er fra dette tidspunktet statsautorisert revisor.
(2) En person som ved lovens ikrafttredelse er godkjent revisor, men ikke ansvarlig revisor, jf. lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer § 3-7, må oppfylle kravene til etterutdanning i § 5-1 fra og med det tredje årsskiftet etter lovens ikrafttredelse. Vedkommende kan bare utpekes som oppdragsansvarlig revisor eller påta seg oppdrag om lovfestet revisjon eller revisorbekreftelser hvis kravene i § 5-1 første og annet ledd er oppfylt, og vedkommende har dokumentert dette overfor Finanstilsynet etter reglene i § 5-1 fjerde og femte ledd. Personer som ikke har dokumentert fullført etterutdanning etter fristen i denne paragrafen er ikke godkjent som statsautorisert revisor etter fristens utløp. Disse kan søke om godkjenning i henhold til reglene i § 3-8.
(3) Departementet kan gi overgangsregler.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 16-3. Endringer i andre lover

Følgende endringer gjøres i andre lover:

1. I lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet med finansforetak mv. gjøres følgende endringer: – – –
2. I lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak skal § 3-1 første ledd nr. 8 første punktum lyde: – – –
3. I lov 21. juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommanditselskaper skal § 2-13 nytt sjette ledd lyde: – – –
4. I lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak skal § 43 nytt annet ledd lyde: – – –
5. I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper gjøres følgende endringer: – – –
6. I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper gjøres følgende endringer: – – –
7. I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. skal § 3-3a ellevte ledd lyde: – – –
8. I lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser skal ny § 44 a i kapittel 5 lyde: – – –
9. I lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring skal § 13 første ledd nr. 4 lyde: – – –
10. I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel gjøres følgende endringer: – – –
11. I lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak skal ny § 101 a i kapittel 7 lyde: – – –
12. I lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern gjøres følgende endringer: – – –
13. I lov 21. juni 2019 nr. 31 om Norges Bank og pengevesenet mv. gjøres følgende endringer: – – –

Lov om overgangsregler mv. ved Storbritannias uttreden fra Den europeiske union (brexit-loven)

§ 1. Formål

Formålet med loven er å gjennomføre Norges folkerettslige forpliktelser i forbindelse med at Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland (Storbritannia) trer ut fra Den europeiske union (EU), samt å gi grunnlag for fastsettelse av nasjonale regler.

§ 2. Gjennomføring av folkerettslige forpliktelser

Følgende bestemmelser i avtale 28. januar 2020 om ordninger mellom Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det forente kongerike

Storbritannia og Nord-Irland som følge av Det forente kongerikes uttreden fra Den europeiske union, EØS-avtalen og andre avtaler som gjelder mellom Det forente kongerike og EØS/EFTA-statene i kraft av Det forente kongerikes medlemskap i Den europeiske union, gjelder som lov:

a. artikkel 22 (krav til likebehandling)
b. artikkel 23 og 24 (rettigheter for arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende).

Endret ved lov 25 nov 2022 nr. 86 (i kraft 25 nov 2022 iflg. res. 25 nov 2022 nr. 2013).

§ 3. Forskriftshjemmel

Kongen kan gi forskrift for å:

a. gjennomføre avtale 28. januar 2020 om ordninger mellom Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det forente kongeriket Storbritannia og Nord-Irland som følge av Det forente kongerikes uttreden fra Den europeiske union, EØS-avtalen og andre avtaler som gjelder mellom Det forente kongerike og EØS/EFTA-statene i kraft av Det forente kongerikes medlemskap i Den europeiske union
b. gjennomføre midlertidige avtaler mellom Norge og Storbritannia
c. gjennomføre beredskapstiltak fra EU som er eller vil bli bindende for Norge gjennom EØS- eller Schengen-avtalen
d. fastsette overgangsregler om forhold som har oppstått før utløpet av overgangsperioden som fastsatt i lov 29. mars 2019 nr. 8 om en overgangsperiode ved Storbritannias uttreden fra EU § 2, og som har virkning etter dette tidspunkt, eller som har oppstått etter utløpet av overgangsperioden som en direkte følge av Storbritannias uttreden fra EU.

Forskriften kan avvike fra bestemmelser i annen lovgivning.

§ 4. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De ulike bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
1 Loven trer i kraft straks iflg. res. 27 nov 2020 nr. 2500, med unntak av § 2 og §

5.
§ 2 og § 5 trer i kraft 1. januar 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2842.

§ 5. Endringer i andre lover

– – –

Lov om informasjonstilgang m.m. for den uavhengige kommisjonen som skal gjennomgå og evaluere myndighetenes håndtering av covid-19-pandemien i Norge (Koronakommisjonen)

§ 1. Formålet med loven

Loven skal sikre at den uavhengige kommisjonen som skal gjennomgå og evaluere myndighetenes håndtering av covid-19-pandemien i Norge (Koronakommisjonen), oppnevnt av Kongen i statsråd 24. april 2020, får tilgang til nødvendige opplysninger for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet.

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 4 des 2020 nr. 136 (i kraft 26 april 2022, se § 7).

§ 3. Taushetsplikt

Medlemmene i Koronakommisjonen og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for kommisjonen, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 f. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde. Det samme gjelder etter at materialet har blitt avlevert til arkivdepot.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 4 des 2020 nr. 136 (i kraft 26 april 2022, se § 7).

§ 5. Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som Koronakommisjonen har mottatt i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak.

§ 6. Avlevering og kassasjon av dokumenter

Når Koronakommisjonen har avsluttet sitt arbeid, skal det gjennomføres arkivavgrensning av kommisjonens dokumentmateriale. Materiale som omfattes av arkiveringsplikten, skal avleveres til arkivdepot.

Materiale som i utgangspunktet inngår i kommisjonens arkiv, men som ikke skal arkiveres eller bevares etter reglene i arkivlova med tilhørende forskrifter, skal kasseres når kommisjonen har avsluttet sitt arbeid.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 7. Ikrafttredelse og opphør

Loven trer i kraft straks.

§§ 2 og 4 oppheves når kommisjonen har avsluttet sitt arbeid.[1]
1 Kommisjonen leverte avsluttende rapport 26. april 2022 iflg. NOU 2022:5.

Lov om endringer i folketrygdloven (nye etterlatteytelser)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:
– – –

II

Ikrafttredelse og overgangsregler.

1. Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.[1] Kongen kan bestemme at de forskjellige bestemmelsene skal tre i kraft til ulik tid.
2. For den som ved ikrafttredelsen har rett til overgangsstønad etter §§ 16-7 og 17-6, uten å være omfattet av personkretsen i nytt kapittel 17 A, gjelder folketrygdloven kapitlene 16 og 17 slik disse lød før 1. januar 2024, så lenge vedtaksperioden varer. Det samme gjelder for den som ved ikrafttredelsen har rett til stønad til barnetilsyn, tilleggsstønader eller stønad til skolepenger mv. etter §§ 16-9 eller 17-9. Folketrygdloven §§ 2-9, 2-13, 21-6, 22-8, 22-10, 25-4, 25-9 og 25-17 gjelder slik de lød før 1. januar 2024 for de nevnte ytelsene.
3. Et barn som har rett til barnepensjon etter de særlige reglene om yrkesskade i § 18-11 bokstav d og e og vilkårene i kapittel 18 slik dette lød før loven her trer i kraft, beholder barnepensjonen fram til fylte 21 år i samsvar med de tidligere reglene.
4. Et barn som allerede fyller vilkårene for rett til en ytelse etter folketrygdloven kapittel 18 når nye regler trer i kraft, skal få ytelsen beregnet etter det nye regelverket dersom dette ved ikrafttredelsen gir høyere ytelse enn etter det gamle regelverket.
5. Departementet kan gi forskrifter om overgangsregler.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 36.
1 Fra 1. januar 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 929.

Lov om finansavtaler (finansavtaleloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

I. Virkeområde

§ 1-1. Lovens alminnelige virkeområde

(1) Loven gjelder finansavtaler, jf. § 1-3, med mindre noe annet er fastsatt i eller i medhold av lov. For forsikringstjenester gjelder forsikringsavtaleloven.
(2) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om lovens virkeområde, herunder

kan det gis regler som helt eller delvis unntar tjenester eller avtaler som er omfattet av loven etter § 1-2, særskilte regler for visse avtaler som er omfattet av § 1-2, og regler om at bestemmelser i loven skal gjelde for finansavtaler som er unntatt fra lovens virkeområde etter § 1-2.

§ 1-2. Virkeområdet for kapittel 2 til 6

(1) Kapittel 2 gjelder betalingsoppgjør og pengekrav.
(2) Kapittel 3 gjelder for alle finansielle tjenester og finansoppdrag, jf. § 1-3 annet og tredje ledd, med mindre noe annet følger av sjette ledd eller for øvrig er særskilt bestemt.
(3) Kapittel 4 gjelder for kontoavtaler og betalingstjenester, jf. § 1-5 første og åttende ledd, med mindre noe annet følger av sjette ledd eller for øvrig er særskilt bestemt, jf. §§ 4-47 til 4-52.
(4) Kapittel 5 gjelder for kredittavtaler, jf. § 1-7 første ledd, med mindre noe annet følger av sjette ledd eller for øvrig er særskilt bestemt, jf. §§ 5-22 og 5-23.
(5) Kapittel 6 gjelder for kausjon, jf. § 1-7 annet ledd, med mindre noe annet følger av sjette ledd eller for øvrig er særskilt bestemt, jf. § 6-14.
(6) Er kunden forbruker, gjelder reglene i kapittel 3 til 6 for alle tjenesteytere, jf. § 1-4, med mindre noe annet er særskilt bestemt. Kapittel 3 til 6 gjelder også for avtaler med en forbruker når kredittyteren eller garantisten er en kommune eller fylkeskommune. Er kunden ikke forbruker, gjelder reglene i kapittel 3 til 6 bare for tjenester som krever særskilt tillatelse eller meldeplikt etter finansforetaksloven og formidling av slike tjenester, med mindre noe annet er særskilt bestemt. Kapittel 3 til 6 gjelder ikke for tjenester som mottas av en annen tjenesteyter uten å berøre kundens rettigheter eller tjenesteyterens plikter etter denne loven.
Endret ved lov 7 juni 2024 nr. 29 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 925).

II. Definisjoner

§ 1-3. Finansavtale, finansiell tjeneste og finansoppdrag

(1) Med *finansavtale* menes i denne loven avtale om finansiell tjeneste, finansoppdrag, betalingsoppgjør og overdragelse av pengekrav.
(2) Med *finansiell tjeneste* menes i denne loven alle banktjenester, kredittjenester og betalingstjenester og alle tjenester som gjelder investering og individuelle pensjoner.
(3) Med *finansoppdrag* menes i denne loven formidling av en finansiell tjeneste

mellom en kunde og en tjenesteyter. Med formidling menes mellomleddvirksomhet mot vederlag som består i

a. å gi råd om eller utføre forberedende arbeid i forbindelse med inngåelse av avtaler om finansielle tjenester
b. å inngå avtale for en tjenesteyter eller å bistå ved tjenesteyterens forvaltning eller gjennomføring av avtaler om finansielle tjenester
c. å levere opplysninger om en eller flere finansielle tjenester i overensstemmelse med kundens valgte kriterier via et nettsted eller andre medier, herunder utarbeidelse av en prioritert liste over avtaler som omfatter pris- og produktsammenligninger eller prisrabatter på en finansiell tjeneste, hvis kunden er i stand til direkte eller indirekte å inngå en avtale ved å bruke et nettsted eller andre medier.

§ 1-4. Forbruker, kunde og tjenesteyter

(1) Med *forbruker* menes i denne loven en fysisk person når avtalen har et formål som hovedsakelig ligger utenfor personens forretnings- eller yrkesvirksomhet. En fysisk person regnes også som forbruker etter første punktum ved avtale om kreditt eller kausjon som er sikret ved pant eller tilsvarende sikkerhet i et formuesgode som tilhører personen, når formuesgodet ikke hovedsakelig er knyttet til personens næringsvirksomhet.
(2) Med *kunde* menes i denne loven en fysisk eller juridisk person som er part i en avtale eller bruker av en finansiell tjeneste. En tjenesteyter anses ikke som kunde etter første punktum.
(3) Med *tjenesteyter* menes i denne loven en fysisk eller juridisk person som tilbyr finansielle tjenester eller finansoppdrag som ledd i næringsvirksomhet. Den som formidler kreditt i tilknytning til eget salg av varer eller tjenester, og som ikke har det å tilby eller formidle finansielle tjenester som sin hovedvirksomhet, regnes likevel ikke som tjenesteyter.

§ 1-5. Definisjoner som gjelder kontoavtaler og betalingstjenester

(1) Med *betalingstjeneste* menes i denne loven en tjeneste med meldeplikt eller krav om særskilt tillatelse etter finansforetaksloven, og som omfatter en eller flere av følgende forretningsaktiviteter:

a. innskudd og uttak av kontanter på en konto
b. aktiviteter som kreves for å forvalte en konto
c. betalingstransaksjoner, herunder overføring av betalingsmidler på en

konto som gjennomføres ved

1. direktebelastninger iverksatt av betalingsmottakeren, herunder direkte engangsbelastninger
2. bruk av betalingskort eller lignende enhet
3. betalerens instruksjon om kontobetalinger, herunder faste betalingsoppdrag

d. gjennomføring av betalingstransaksjoner som nevnt i bokstav c med betalingsmidler som er omfattet av en kredittmulighet (kredittgrense)
e. utstedelse av betalingsinstrumenter og innløsning av betalingstransaksjoner
f. overføring eller mottak av betalingsmidler uten kontoavtale
g. betalingsfullmakttjenester
h. kontoinformasjonstjenester.

(2) Med *betalingsinstrument* menes i denne loven en personlig innretning eller et sett av fremgangsmåter som er avtalt mellom kunden og betalingstjenesteyteren og benyttes for å iverksette betalingsoppdrag.
(3) Med *betalingskonto* menes i denne loven en konto i navnet på en eller flere kunder som benyttes for å gjennomføre betalingstransaksjoner.
(4) Med *betalingsmidler* menes i denne loven pengesedler og mynter samt innskudd og kreditt på konto og elektroniske penger som definert i finansforetaksloven § 2-4 annet ledd eller regler gitt med hjemmel i finansforetaksloven § 2-4 tredje ledd.
(5) Med *betalingsoppdrag* menes i denne loven en anmodning fra en betaler eller betalingsmottaker til en betalingstjenesteyter om å foreta en betalingstransaksjon.
(6) Med *betalingstransaksjon* menes i denne loven en handling som iverksettes av betaleren eller på dennes vegne eller av betalingsmottakeren for å innbetale, overføre eller ta ut betalingsmidler, uten hensyn til eventuelle underliggende forpliktelser mellom betaleren og betalingsmottakeren.
(7) Med *direktebelastning* menes i denne loven betalingstjeneste for belastning av betalerens konto der betalingstransaksjonen iverksettes av betalingsmottakeren på grunnlag av samtykke gitt til betalerens egen betalingstjenesteyter, betalingsmottakerens betalingstjenesteyter eller betalingsmottakeren.
(8) Med *kontoavtale* menes i denne loven en avtale som regulerer fremtidig gjennomføring av betalingstransaksjoner i tilknytning til en betalingskonto i navnet på en eller flere kunder, samt avtale om innskuddskonto i bank.
(9) Med *betalingstjenesteyter* menes i denne loven en tjenesteyter som tilbyr finansielle tjenester som er omfattet av kapittel 4.
(10) Med *kontotilbyder* menes i denne loven en tjenesteyter som tilbyr og fører

en betalingskonto for en betaler.

§ 1-6. Definisjoner som gjelder fullmakttjenester

(1) Med *betalingsfullmakttjeneste* menes i denne loven en betalingstjeneste som går ut på at det etter forespørsel fra en kunde iverksettes et betalingsoppdrag fra en betalingskonto som tilbys av en annen betalingstjenesteyter.
(2) Med *betalingsfullmektig* menes i denne loven en tjenesteyter som tilbyr betalingsfullmakttjenester.
(3) Med *kontoinformasjonstjeneste* menes i denne loven en internettbasert betalingstjeneste for levering av sammenstilte kontoopplysninger fra en eller flere betalingskontoer kunden har hos enten en annen betalingstjenesteyter eller hos minst to betalingstjenesteytere.
(4) Med *opplysningsfullmektig* menes i denne loven en tjenesteyter som tilbyr kontoinformasjonstjenester.
(5) Med *fullmakttjeneste* menes i denne loven betalingsfullmakttjeneste og kontoinformasjonstjeneste.

§ 1-7. Definisjoner som gjelder kredittavtaler og kausjonsavtaler

(1) Med *kredittavtale* menes i denne loven avtale om kreditt i form av betalingsutsettelse, lån, rammekreditt eller annen tilsvarende form for kreditt.
(2) Med *kausjon* menes i denne loven en avtale hvor en part (kausjonisten) overfor kredittyteren påtar seg en betinget forpliktelse eller garanti i tilknytning til oppfyllelsen av en kredittavtale etter kapittel 5 eller leiefinansiering nevnt i § 5-23 annet ledd som er inngått med en tredjepart.
(3) Med *boliglån* menes i denne loven

a. kredittavtale som er sikret ved pant eller tilsvarende sikkerhetsstillelse som benyttes i en EØS-stat, i fast eiendom som benyttes til boligformål eller hovedsakelig ikke benyttes til næringsformål, eller i rettighet knyttet til slik eiendom
b. kredittavtale som har til formål å erverve eller bevare eiendomsrett til grunnarealer eller til eksisterende eller prosjekterte bygninger.

(4) Med *kredittyter* menes i denne loven en tjenesteyter som tilbyr finansielle tjenester som er omfattet av kapittel 5 og 6.
(5) Med *effektiv rente* menes i denne loven kredittkostnadene uttrykt i prosent per år av kredittbeløpet, beregnet i samsvar med en matematisk formel og på

grunnlag av de forutsetninger som er fastsatt av Kongen i forskrift.
(6) Med *tilgjengelig kredittbeløp* menes i denne loven den øvre grensen for eller summen av alle beløp som blir gjort tilgjengelige etter en kredittavtale.
(7) Med *kredittkostnader* menes i denne loven alle kostnader, herunder rente, provisjon, gebyr, avgifter og andre utgifter, som kunden skal betale i forbindelse med kreditten.
(8) Med *brukskontokreditt* menes i denne loven en uttrykkelig kredittavtale der en kredittyter gir kunden tilgang til betalingsmidler som overstiger innestående innskudd på kundens konto.
(9) Med *valutalån* menes i denne loven

a. kreditt der kundens inntekt og formue er i en valuta som er forskjellig fra den valutaen som er angitt i kredittavtalen, eller
b. kreditt der valutaen i den EØS-staten som kunden er bosatt i, er forskjellig fra den valutaen som er angitt i kredittavtalen.

§ 1-8. Andre definisjoner

(1) Med *avtale utenom fast forretningslokale* menes i denne loven avtale som nevnt i angrerettloven § 5 bokstav d, jf. bokstav c.
(2) Med *fjernsalg* menes i denne loven avtaler som inngås ved organisert ordning for salg eller tjenesteyting uten at tjenesteyteren og kunden er fysisk til stede samtidig, og der inngåelse av avtale skjer utelukkende ved bruk av fjernkommunikasjonsmidler.
(3) Med *betaler* menes i denne loven en fysisk eller juridisk person som oppfyller en forpliktelse ved bruk av betalingsmidler, herunder den som er innehaver av en betalingskonto og tillater et betalingsoppdrag fra denne kontoen, eller, dersom det ikke finnes noen betalingskonto, den som gir et betalingsoppdrag.
(4) Med *betalingsmottaker* menes i denne loven en fysisk eller juridisk person som er den tiltenkte mottakeren av betalingsmidler som inngår i en betalingstransaksjon.
(5) Med *nominell rente* menes i denne loven en prosentrentesats som blir anvendt på årsbasis på innestående innskuddsbeløp på konto eller skyldig kredittbeløp.
(6) Med *virkedag* menes i denne loven dag da betalerens eller betalingsmottakerens betalingstjenesteyter som medvirker til gjennomføringen av en betalingstransaksjon, holder åpent som påkrevd for slik gjennomføring.
(7) Med *oppdragsforetak* menes i denne loven en tjenesteyter som tilbyr finansoppdrag.
(8) Med *autentisering* menes i denne loven en fremgangsmåte som gjør det mulig å bekrefte en hendelse, et angitt innhold eller gyldigheten av en

elektronisk signatur eller et elektronisk segl, og fremgangsmåte som gjør det mulig for en betalingstjenesteyter å kontrollere identiteten til en kunde eller gyldigheten av et bestemt betalingsinstrument, herunder bruken av kundens personlige sikkerhetsinformasjon.
(9) Med *sterk kundeautentisering* menes i denne loven autentisering som bygger på bruk av to eller flere elementer som er kategorisert som kunnskap (noe bare brukeren vet), besittelse (noe bare brukeren har) og iboende egenskap (noe brukeren er), som er så frittstående i forhold til hverandre at brudd på ett kriterium ikke innebærer risiko for brudd på de andre, og som er utformet på en slik måte at autentiseringsopplysningenes fortrolighet er sikret.
(10) Med *personlig sikkerhetsinformasjon* menes i denne loven personaliserte innretninger som en tjenesteyter stiller til rådighet for kunde eller annen bruker for autentiseringsformål.

III. Ufravikelighet, lovvalg mv.

§ 1-9. Ufravikelighet

(1) Loven kan ikke fravikes ved avtale til skade for en forbruker.
(2) Når kunden ikke er forbruker, viker loven for avtale, etablert praksis mellom partene eller annen sedvane som anses bindende mellom partene. Med unntak for regler som bare gjelder for forbrukere, kan følgende bestemmelser ikke fravikes til skade for kunden: kapittel 1, § 2-4 første ledd annet punktum, § 2-5, § 3-4, § 3-9, § 3-12, § 3-48, § 3-53 første ledd, §§ 3-56 til 3-58, § 4-1, § 4-2, § 4-5, § 4-6, § 4-9, § 4-12, § 4-13 annet ledd annet og tredje punktum og tredje ledd, § 4-15 første ledd, § 4-16, § 4-17, § 4-18, § 4-24 med unntak for fristen på 13 måneder, § 4-26, § 4-28 annet ledd med unntak for fristen på 13 måneder, § 4-29, § 4-42 annet ledd, § 4-45 første og annet ledd og tredje ledd første punktum, § 4-50 fjerde ledd bokstav c, § 4-52, § 5-2 første ledd første punktum og § 5-7.
(3) Reglene i kapittel 1, § 3-1 første ledd, så langt ikke noe annet følger av særlige rettsregler, § 3-55 og kapittel 7 kan ikke fravikes ved avtale.

§ 1-10. Lovvalg

(1) Har en forbruker som er bosatt i riket, inngått avtale med en tjenesteyter hjemmehørende i en annen stat, skal norsk rett gjelde for avtalen dersom

a. tjenesteyteren har gitt forbrukeren tilbud eller markedsført tjenesten

her i riket, og forbrukeren her har gjort det som er nødvendig for at avtalen skal kunne inn gås,

b. tjenesteyteren eller en kommisjonær, agent eller annen representant for denne eller en megler her i riket har mottatt forbrukerens tilbud, aksept eller bestilling, eller
c. avtalen er inngått av forbrukeren etter reise til utlandet i forbindelse med erverv av fast eiendom eller løsøregjenstand eller finansiering av ervervet, og reisen er arrangert av tjenesteyteren, eller av selger i forståelse med tjenesteyteren.

(2) Det kan ikke avtales at rettsreglene i en stat utenfor EØS skal anvendes på en kredittavtale som har nær tilknytning til EØS-statenes territorium, dersom forbrukeren ved dette får en dårligere rettsbeskyttelse enn etter loven her.

§ 1-11. Gjennomføring av EØS-regelverk

(1) Følgende rettsakter gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg XII, protokoll 1 til EØS-avtalen og avtalen for øvrig:

a. EØS-avtalen vedlegg XII nr. 3 (forordning (EU) 2021/1230 om betalinger på tvers av landegrensene i Unionen)
b. EØS-avtalen vedlegg XII nr. 3a (forordning (EU) nr. 260/2012 og forordning (EU) nr. 248/2014 om tekniske og forretningsmessige krav til kredittoverføringer og direkte debiteringer i euro).

(2) Kongen kan i forskrift gi regler til gjennomføring av direktiv (EU) 2019/882 om tilgjengelighetskrav for produkter og tjenester for banktjenester rettet til forbrukere som nevnt i artikkel 2 nr. 2 bokstav d.
(3) Kongen kan i forskrift fastsette andre beløpsgrenser enn det som følger av regler i loven her, dersom dette på grunn av kursendringer er nødvendig for gjennomføringen av forpliktelser etter EØS-avtalen. Endres beløpsgrensen etter § 4-30 annet ledd, kan det fastsettes at den samme beløpsgrensen skal gjelde også etter § 3-20.
Endret ved lov 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

Kapittel 2. Betalingsoppgjør

I. Forholdet mellom betaleren og mottakeren ved betalingsoverføringer

§ 2-1. Oppgjørsmåte. Forbrukeres rett til å betale med kontanter

(1) Betaling kan foretas ved overføring av beløpet til mottakerens konto, med mindre noe annet er avtalt eller mottakeren har bedt om utbetaling med tvungne betalingsmidler.
(2) Mottakeren kan gi nærmere anvisning om betalingsmåten dersom dette ikke medfører vesentlig merutgift eller andre ulemper for betaleren. Første punktum gjelder ikke for en næringsdrivende selgers plikt til å tilby forbrukere å betale med tvungne betalingsmidler ved salg av varer eller tjenester, jf. tredje ledd.
(3) I salgslokale der en næringsdrivende på fast basis selger varer eller tjenester til forbrukere, skal forbrukeren tilbys å betale med tvungne betalingsmidler hvis det kan betales for varen eller tjenesten med andre betalingsløsninger i eller i umiddelbar tilknytning til salgslokalet. Har den næringsdrivende tilgjengelig veksel, skal det i disse tilfellene også tilbys å veksle i forbindelse med betalingen, men ikke hvis det er et klart misforhold mellom seddelen som tilbys som betaling, og beløpet som skal betales. Første og annet punktum gjelder ikke salg av varer fra automater, salg i ubetjente salgslokaler og salg i lokaler som bare en begrenset krets av personer har adgang til. Første og annet punktum gjelder heller ikke når beløpet som skal betales, er høyere enn 20 000 kroner.
Endret ved lov 7 juni 2024 nr. 29 (i kraft 1 okt 2024 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 925).

§ 2-2. Tid og sted for betaling

(1) Dersom betaleren har rett til å foreta oppgjør ved overføring til mottakerens konto, anses betalingen for å være skjedd når beløpet er godskrevet mottakerens betalingstjenesteyter. Ved overføring hos samme betalingstjenesteyter anses betalingen for å være skjedd når beløpet er godskrevet mottakerens konto. Når oppgjør skal skje med utbetaling i kontanter, anses betalingen for å være skjedd når beløpet er stilt til mottakerens disposisjon gjennom en betalingstjenesteyter på mottakerens sted og melding om dette er kommet frem til mottakeren.
(2) Dersom ikke annet er avtalt, anses dessuten en fastsatt betalingsfrist for å være avbrutt

a. når en betalingstjenesteyter har mottatt betalingsoppdrag fra en

betaler som er forbruker, jf. § 4-5 annet ledd

b. når mottakeren mottar og aksepterer sjekk eller betalingsmiddel.

(3) Dersom et mottatt betalingsoppdrag ikke skal utføres straks, regnes avbruddet av betalingsfristen fra den avtalte betalingsdagen.
(4) Betalingsfristen avbrytes ikke dersom betalingstransaksjonen ikke blir gjennomført og dette skyldes betalerens eget forhold. Betalingstjenesteyteren skal i så fall varsle betaleren om dette i samsvar med § 4-6.

§ 2-3. Valuta

(1) Betalinger skal foretas i den valutaen som er avtalt.
(2) En betalingsmottaker eller en annen som på salgsstedet tilbyr en valutaomregning til betaleren før en betalingstransaksjon iverksettes, skal opplyse betaleren om gebyrer og om vekslingskursen som vil bli benyttet ved vekslingen. Betaleren skal samtykke til vekslingen på dette grunnlaget.

§ 2-4. Gebyr for bruk av betalingsinstrument og betalingsmiddel

(1) Dersom en betalingsmottaker krever gebyr eller gir rabatt for bruk av et bestemt betalingsinstrument eller betalingsmiddel, skal betaleren opplyses om dette før en betalingstransaksjon iverksettes. Betalingstjenesteyteren kan ikke hindre betalingsmottakeren i å kreve gebyr eller gi rabatt som nevnt. Dersom en betalingsmottaker krever gebyr for bruk av et bestemt betalingsinstrument eller betalingsmiddel fra en forbruker, kan gebyret ikke overstige betalingsmottakerens faktiske kostnad ved bruk av betalingsinstrumentet eller betalingsmiddelet. Dersom gebyret også omfatter utstedelse og eventuelt sending av regning til forbrukeren, kan denne delen av gebyret ikke overstige betalingsmottakerens faktiske kostnad ved å utstede og sende regningen. Kongen kan i forskrift forby eller begrense retten til å kreve gebyrer som nevnt i første og tredje punktum for å fremme konkurranse og bruk av effektive betalingsinstrumenter.
(2) Dersom betalingstjenesteyteren eller noen annen krever gebyr for bruk av et bestemt betalingsinstrument, skal kunden opplyses om dette før en betalingstransaksjon iverksettes.
(3) Betaleren er ikke forpliktet til å betale gebyr for bruk av et betalingsmiddel dersom opplysningsplikten i første eller annet ledd ikke er overholdt.

§ 2-5. Fordeling av gebyrer

(1) Gebyrene i forbindelse med en betalingstransaksjon som faller innenfor virkeområdet for kapittel 4, fordeles slik at betaleren betaler sin betalingstjenesteyter gebyrene denne krever, og betalingsmottakeren betaler sin betalingstjenesteyter gebyrene denne krever.
(2) Første ledd gjelder bare dersom både betalerens og betalingsmottakerens betalingstjenesteyter, eventuelt den eneste betalingstjenesteyteren som er involvert i betalingstransaksjonen, er etablert innenfor EØS.

§ 2-6. Forbud mot å kreve gebyr for betalerens bruk av kort

(1) En betalingsmottaker kan ikke kreve gebyr for bruk av betalingsinstrument som er omfattet av forordning (EU) 2015/751 om formidlingsgebyrer for kortbaserte betalingstransaksjoner kapittel II, eller for betalingstjenester som er omfattet av forordning (EU) nr. 260/2012 om tekniske og forretningsmessige krav til kredittoverføringer og direkte debiteringer i euro.
(2) Første ledd gjelder bare dersom både betalerens og betalingsmottakerens betalingstjenesteyter, eventuelt den eneste betalingstjenesteyteren som er involvert i betalingstransaksjonen, er etablert innenfor EØS.

II. Tilbakebetaling av kredittbeløp mv.

§ 2-7. Forbrukerens innsigelser mot kredittyteren

(1) Ved kjøp av varer eller tjenester kan forbrukeren overfor en annen kredittyter enn selgeren gjøre gjeldende de samme innsigelser og pengekrav på grunnlag av kjøpet som kunne gjøres gjeldende mot selgeren, såfremt kreditten ytes etter avtale mellom selgeren og kredittyteren. I tillegg til reklamasjon overfor selgeren etter reglene som gjelder for avtalen, må forbrukeren varsle kredittyteren ved første rimelige anledning.
(2) Har forbrukeren et pengekrav som etter første ledd kan gjøres gjeldende mot kredittyteren, er kredittyterens ansvar begrenset til det kredittbeløpet som forbrukeren har mottatt av kredittyteren i anledning kjøpet.

§ 2-8. Innsigelse fra kausjonist og samskyldner

Vilkår i en kausjonsavtale med en forbruker om at forbrukeren skal være

avskåret fra å gjøre gjeldende innsigelser eller motkrav på grunnlag av kredittavtalen, er ugyldig når ikke noe annet følger av lov. Det samme gjelder for tilsvarende vilkår i en kredittavtale med en samskyldner som er forbruker.

§ 2-9. Tilbakebetaling av kredittbeløp

(1) Ved tilbakebetaling av kreditt skal det betales renter, gebyr og andre kredittkostnader regnet frem til og med betalingsdagen, jf. likevel § 2-10.
(2) Når ikke noe annet er særskilt bestemt, skal kredittbeløpet, påløpte renter og andre kredittkostnader tilbakebetales når kreditor krever det. Beløpet kan helt eller delvis tilbakebetales før avtalt tid for tilbakebetaling av kreditten.
(3) Dersom skyldneren ved betaling av avdraget eller annen delvis tilbakebetaling ikke har angitt hvordan betalingen skal avregnes mot det utestående kravet, og det ikke fremkommer noe annet av sammenhengen, skal betalingen avregnes mot det tidligst forfalte kravet etter kredittavtalen.
(4) Forsinkelsesrenteloven gjelder ved forsinket betaling i tilknytning til kredittavtalen, med mindre det er avtalt vilkår som er gunstigere for skyldneren. Ved boliglån gjelder forsinkelsesrenteloven § 4 til fordel for skyldneren selv om skyldneren ikke er forbruker.

§ 2-10. Tap og gevinst ved førtidig tilbakebetaling av fastrentekreditt

(1) Ved førtidig tilbakebetaling av kreditt der en eller flere rentesatser etter avtalen er helt eller delvis bundet for kredittavtalens varighet eller en del av kredittavtalens varighet (fastrentekreditt), kan kreditor kreve dekket tap som følge av tilbakebetalingen dersom dette følger av avtalen. Skyldneren hefter ikke for mer enn det rentebeløpet som ellers skulle ha vært betalt ved forfall. Første punktum gjelder ikke

a. dersom skyldig beløp er 50 000 kroner eller mindre
b. dersom skyldneren ikke er opplyst om kreditors rett til tapsdekning etter § 3-25 bokstav g
c. dersom skyldneren før utløpet av akseptfristen i et forslag til endring av kredittvilkårene har varslet om førtidig tilbakebetaling, og betalingen skjer senest fire uker etter utløpet av akseptfristen. Etter utløpet av akseptfristen skal skyldneren betale markedsrente for benyttet kreditt.

(2) Dersom kreditor etter avtalen kan kreve dekning av tap etter første ledd, skal skyldneren i tilsvarende utstrekning godskrives gevinst som kreditor

oppnår som følge av førtidig betaling. Retten til godskriving av slik gevinst kan fravikes i avtalen selv om skyldneren er forbruker. Forbrukeren må i så fall være gjort kjent med dette før avtaleinngåelsen.
(3) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om beregning av tap og gevinst etter bestemmelsen her.

§ 2-11. Tilbakelevering av gjeldsbrev mv.

Når pengekravet er tilbakebetalt eller på annen måte falt bort, skal skyldneren og kausjonisten gis en bekreftelse på dette i et skriftlig dokument, jf. § 3-2 fjerde ledd. Omsetningsgjeldsbrev skal gjøres ugyldig og leveres tilbake til skyldneren.

§ 2-12. Sletting av panteheftelser mv.

Når pengekravet er tilbakebetalt eller på annen måte falt bort, skal kreditor sørge for sletting eller frigivelse av pant og annen sikkerhet for pengekravet, dersom ikke noe annet er avtalt i forbindelse med tilbakebetalingen.

III. Overdragelse av pengekrav (kreditorskifte)

§ 2-13. Lovens anvendelse ved overdragelse av pengekrav. Samtykke og varsel

(1) Ved overdragelse av pengekrav som er stiftet ved avtale etter kapittel 5 om kredittavtaler eller kapittel 6 om kausjonsavtaler, gjelder loven tilsvarende i forholdet mellom skyldneren og erververen av pengekravet, med mindre noe annet er fastsatt i lov.
(2) Når et finansforetak som nevnt i finansforetaksloven § 1-3 eller en kommune eller fylkeskommune er kreditor for et pengekrav som nevnt i første ledd, kan pengekravet overdras bare dersom skyldneren særskilt samtykker til overdragelsen. Samtykket kan tidligst gis 30 dager før overdragelsen. Kravet om samtykke i første punktum gjelder likevel ikke dersom pengekravet overdras til et organ for stat eller kommune eller til et finansforetak som etter reglene i finansforetaksloven eller regler gitt i medhold av i finansforetaksloven kan tilby tilsvarende kreditt til forbrukere i Norge.
(3) Avhenderen skal varsle skyldneren om overdragelsen av pengekravet. Dette gjelder likevel ikke dersom avhenderen ved overdragelsen av pengekravet har inngått avtale med erververen om fortsatt å opptre som kreditor overfor skyldneren på vegne av erververen.

§ 2-14. Skyldnerens rett til å gjøre innsigelser gjeldende mot erververen av pengekravet

(1) Ved overdragelse eller pantsetting av pengekrav som nevnt i § 2-13 første ledd kan skyldneren overfor erververen eller panthaveren gjøre gjeldende de samme innsigelser og motkrav som skyldneren kunne gjøre gjeldende overfor avhenderen, med mindre noe annet er fastsatt i lov.
(2) Kreditor for pengekrav som nevnt i § 2-13 første ledd må ikke utstede eller motta veksel for et pengekrav mot en skyldner som er forbruker. Det samme gjelder annen skylderklæring som ved overdragelse eller pantsetting kan avskjære eller innskrenke forbrukerens rett til å gjøre gjeldende innsigelser eller motkrav på grunnlag av kredittavtalen eller kausjonsavtalen.

IV. Særskilte bestemmelser

§ 2-15. Krav oppstått ved spill eller veddemål

(1) Et løfte om betaling ved deltakelse i spill eller veddemål er ikke bindende, med mindre spillet eller veddemålet er tillatt ved lov. Uten hensyn til om spillet eller veddemålet er tillatt ved lov, gjelder det samme for krav på tilbakebetaling av kreditt når kredittyteren visste at kreditten ville bli benyttet til deltakelse i spill eller veddemål.
(2) Er betalingen gjennomført, kan den kreves tilbakebetalt. En frivillig betaling i penger er likevel bindende dersom betaleren visste at han eller hun ikke var forpliktet til å betale.

§ 2-16. Regress

(1) Den som har måttet eller har hatt rett til å oppfylle en annen skyldners pengeforpliktelse, kan straks søke tilbake sitt utlegg hos skyldneren.
(2) Er flere skyldnere solidarisk ansvarlige for en pengeforpliktelse og en av dem har oppfylt forpliktelsen, kan denne skyldneren straks søke tilbake sitt utlegg hos samskyldnerne. Oppnås ikke dekning hos en samskyldner, kan skyldneren søke tilbake hos de øvrige samskyldnerne det som skulle falle på hver av disse etter rettsforholdet dem imellom.
(3) Bestemmelsene i denne paragrafen kan fravikes ved avtale, med mindre noe annet er særskilt bestemt.

Kapittel 3. Finansielle tjenester

I. Alminnelige bestemmelser

§ 3-1. Tjenesteyterens alminnelige plikter

(1) For å ivareta kundenes interesser og markedets integritet på beste måte skal tjenesteyteren på rimelig vis identifisere eventuelle egne interessekonflikter og skal opptre ærlig, redelig og profesjonelt. Tjenesteyteren skal opptre faglig forsvarlig ut fra de plikter som gjelder for tjenesten, og det som ellers er avtalt.
(2) Tjenesteyteren skal benytte avtalt kommunikasjonsform og norsk eller et annet språk som partene har avtalt. Kunden skal få de opplysningene som er nødvendige for å kunne forstå, overveie og sammenligne tilgjengelige tilbud. Alle opplysninger skal være klare, og de skal ikke være villedende. Prisopplysninger skal gis i norske kroner, hvis ikke annen valuta er avtalt.
(3) Før avtale inngås skal tjenesteyteren identifisere kundens krav og behov på grunnlag av opplysninger innhentet fra kunden, herunder opplysninger om kundens økonomiske situasjon i den utstrekning det er relevant. Omfanget av opplysninger skal tilpasses produktenes og tjenestenes kompleksitet og typen kunde. Tilbud og anbefalinger skal være i samsvar med kundens krav og behov. Tjenesteyteren skal etter behov veilede kunden i valget mellom de ulike produktene og tjenestene som tilbys. En personlig anbefaling til kunden skal inntas i et skriftlig dokument, jf. § 3-2 fjerde ledd, som tjenesteyteren skal gi til kunden. Vilkårene i tilbudet må ikke innebære en usaklig forskjellsbehandling av kunden sammenlignet med vilkår tjenesteyteren tilbyr tilsvarende kunder. Tjenesteyteren skal dessuten på rimelig vis forsikre seg om at kunden forstår de viktigste opplysningene og eventuell advarsel om risiko forbundet med avtalen.
(4) Tjenesteytere og ansatte som gir råd om finansielle tjenester, må ha tilstrekkelige kunnskaper om sine plikter i forbindelse med slik rådgivning etter nærmere regler gitt i medhold av syvende ledd.
(5) Tjenesteyteren kan ikke kreve særskilt vederlag for oppfyllelse av opplysnings- eller varslingsplikter etter denne loven eller forskrift gitt i medhold av loven. I den utstrekning det er avtalt, kan det likevel kreves rimelige gebyrer i samsvar med tjenesteyterens faktiske kostnader for ytterligere eller hyppigere opplysninger eller varsler mv., eller for at opplysninger stilles til rådighet på annen måte enn det som kreves etter lov eller forskrift.
(6) Annet til femte ledd gjelder ikke for tjenester som er omfattet av verdipapirhandelloven eller verdipapirfondloven.
(7) Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om tjenesteyterens plikter etter første til femte ledd, herunder krav til faglige kvalifikasjoner for

virksomheten og ansatte i virksomheten, krav om dokumentasjon av kvalifikasjonene og regler om tilsyn med disse kravene.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934).

§ 3-2. Elektroniske meldinger, varsler og skriftlig dokument

(1) Meldinger mv. etter denne loven kan sendes til eller gjøres tilgjengelige for mottakeren ved bruk av elektronisk kommunikasjon dersom dette gjøres på en betryggende måte. Tjenesteyteren skal ved avtaleinngåelsen eller når elektronisk kommunikasjon benyttes første gang, opplyse mottakeren om at vedkommende kan reservere seg mot denne kommunikasjonsformen og om rettsvirkningene av valget, jf. annet ledd. Ved melding om heving, oppsigelse, sperring, tvangsfullbyrdelse eller lignende forhold som det er avgjørende at mottakeren får kunnskap om, skal tjenesteyteren forsikre seg om at mottakeren har fått kunnskap om at meldingen er mottatt.
(2) Når det etter avtalerettslige regler er tillagt rettsvirkninger at en melding etter denne loven er kommet frem, anses en elektronisk melding til tjenesteyteren å være kommet frem fra det tidspunktet meldingen på en betryggende måte er sendt til eller gjort tilgjengelig for tjenesteyteren. En elektronisk melding fra tjenesteyteren anses for å være kommet frem først når mottakeren har fått kunnskap om at meldingen er mottatt. Har mottakeren samtykket til elektronisk kommunikasjon, anses meldingen likevel å være kommet frem når den på avtalt måte er kommet frem til mottakeren.
(3) Stilles det i denne loven krav om at noen skal varsles, skal varselet eller en melding om varselet sendes direkte til mottakeren.
(4) Stilles det i denne loven krav om bruk av dokument, skal det brukes papir eller et annet varig medium som for mottakeren er egnet til å lagre informasjonen dokumentet inneholder, og som gir mulighet til uendret gjengivelse av den lagrede informasjonen for bruk i et tidsrom som er tilstrekkelig for formålet. Med skriftlig menes at det er benyttet skrifttegn.
(5) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om hva som skal anses som en betryggende måte etter denne paragrafen.

§ 3-3. Opplysninger i alminnelige vilkår og i markedsføring

(1) Opplysninger om tjenesteyterens alminnelige vilkår skal være enkelt tilgjengelige på tjenesteyterens nettsider og i salgslokale. En forbruker skal på forespørsel få utlevert vilkårene på papir. Vilkårene skal være konsistente i sin utforming, språklig klare og lett lesbare på norsk. Prisopplysninger skal gis i

norske kroner.
(2) Markedsføring av finansavtaler skal utføres i samsvar med markedsføringslovens regler.
(3) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om krav til opplysninger og annet innhold i tjenesteyterens alminnelige vilkår. Kongen kan i forskrift også gi regler om markedsføring av finansavtaler, herunder om markedsføring som skal anses som urimelig handelspraksis etter markedsføringsloven § 6.

§ 3-4. Personer med verge

(1) Når en tjenesteyter skal gi opplysninger til en kunde etter bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, og kunden har verge, gjelder følgende når ikke annet er særskilt bestemt:

a. Er kunden under 18 år, skal opplysningene gis til kundens verge eller verger, med mindre noe annet følger av § 4-52. Tjenesteyteren skal gi kunder som har fylt 12 år, innsyn i opplysninger om eget kundeforhold når den mindreårige kunden ber om det.
b. Har kunden fylt 18 år, skal opplysningene gis til både kunden og vergen.

(2) Første ledd gjelder tilsvarende for opplysninger som en tjenesteyter skal gi til en kunde etter en avtale som er omfattet av denne loven.
(3) Kongen kan i forskrift fastsette at opplysninger som nevnt i første og annet ledd også skal gis til statsforvalteren. I forskriften kan det gis nærmere regler om hvordan opplysningsplikten skal oppfylles, herunder kan det gjøres unntak fra reglene i paragrafen her.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934).

§ 3-5. Alminnelig bevisbyrde

(1) Med mindre noe annet er særskilt bestemt, skal bevisbyrden for en faktisk omstendighet bæres av den part som har best mulighet for og oppfordring til å sikre bevis for denne omstendigheten.
(2) Tjenesteyteren har likevel alltid bevisbyrden for at tjenesteyterens plikter etter lov og forskrift er oppfylt.

§ 3-6. Bevisbyrde og beviskrav for elektronisk avtaleinngåelse

(1) Hvis den som har rett til å bruke en elektronisk signatur som kan benyttes til å inngå avtale om finansiell tjeneste, nekter for å ha samtykket til en avtaleinngåelse elektronisk eller hevder at avtalen ikke ble gyldig inngått, har tjenesteyteren bevisbyrden for at avtaleinngåelsen ble autentisert, korrekt validert, registrert og ikke var berørt av teknisk svikt eller andre feil knyttet til avtaleinngåelsen.
(2) Hvis det er benyttet en kvalifisert valideringstjeneste for kvalifiserte elektroniske signaturer, har den kvalifiserte tilbyderen av tillitstjenesten innenfor rammen av sitt ansvarsområde bevisbyrden for at den kvalifiserte elektroniske signaturen er korrekt validert i samsvar med krav fastsatt i forordning (EU) nr. 910/2014 og ikke berørt av teknisk svikt eller andre feil knyttet til tillitstjenesten denne har ansvaret for.
(3) Hvis den som har rett til å bruke en elektronisk signatur som kan benyttes til å inngå avtale om finansiell tjeneste, nekter for å ha samtykket til en avtaleinngåelse elektronisk, er bruken av elektroniske signaturfremstillingsdata, jf. §§ 3-16 til 3-21, ikke i seg selv tilstrekkelig til å bevise at avtaleinngåelsen var gjort med samtykke av rettighetshaveren, eller at rettighetshaveren har opptrådt svikaktig eller forsettlig eller ved grov uaktsomhet har unnlatt å oppfylle en eller flere av sine plikter etter § 3-19. Tjenesteyteren, herunder eventuelt kvalifisert tilbyder av tillitstjenester, skal legge frem dokumentasjon for å kunne bevise at det foreligger svikaktig opptreden, forsett eller grov uaktsomhet fra rettighetshaverens side.
(4) Det kreves kvalifisert sannsynlighetsovervekt for å bevise at en forbruker har samtykket til elektronisk avtaleinngåelse eller svikaktig eller forsettlig har unnlatt å oppfylle en eller flere av pliktene etter § 3-19.

§ 3-7. Bevisbyrde og beviskrav for betalingstransaksjoner

(1) Hvis en kunde nekter for å ha godkjent en gjennomført betalingstransaksjon eller hevder at betalingstransaksjonen ikke ble korrekt gjennomført, har betalingstjenesteyteren bevisbyrden for at betalingstransaksjonen ble autentisert, korrekt registrert og bokført og ikke var berørt av teknisk svikt eller andre feil i den leverte betalingstjenesten.
(2) Hvis betalingstransaksjonen er iverksatt gjennom en betalingsfullmektig, er det betalingsfullmektigen som innenfor rammen av sitt ansvarsområde har bevisbyrden for at betalingstransaksjonen ble autentisert og korrekt registrert og ikke var berørt av teknisk svikt eller andre feil knyttet til den betalingstjenesten denne har ansvaret for.

(3) Hvis en kunde nekter for å ha godkjent en gjennomført betalingstransaksjon, er bruken av et betalingsinstrument som er registrert av betalingstjenesteyteren, herunder eventuelt betalingsfullmektigen, ikke i seg selv tilstrekkelig til å bevise at betalingstransaksjonen var godkjent av betaleren, eller at betaleren har opptrådt svikaktig eller forsettlig eller ved grov uaktsomhet har unnlatt å oppfylle en eller flere av sine plikter etter § 4-23 første ledd og § 4-24 første ledd. Betalingstjenesteyteren, herunder eventuelt betalingsfullmektigen, skal legge frem dokumentasjon for å kunne bevise at det foreligger svikaktig opptreden, forsett eller grov uaktsomhet fra kundens side.
(4) Det kreves kvalifisert sannsynlighetsovervekt for å bevise at en forbruker har samtykket til en betalingstransaksjon eller svikaktig eller forsettlig har unnlatt å oppfylle en eller flere av pliktene etter § 4-23 første ledd og § 4-24 første ledd.

§ 3-8. Avvikling

(1) Uten hensyn til ellers gjeldende regler om oppsigelse og heving kan tjenesteyteren sperre videre bruk av eller på annen måte avvikle en avtale om finansielle tjenester så langt dette er nødvendig for at tjenesteyteren skal kunne oppfylle plikter som er fastsatt i lov, regler gitt i medhold av lov eller pålegg fra offentlig myndighet eller domstol. Adgangen til sperring eller avvikling etter første punktum gjelder bare så langt tjenesteyteren ikke i stedet kan si opp avtalen etter regler om oppsigelse.
(2) Tjenesteyteren skal i et skriftlig dokument varsle kunden om at tjenesteyteren ikke er i stand til å tilby den aktuelle tjenesten til kunden, og om avviklingen, og skal gi en nærmere begrunnelse dersom dette ikke vil være i strid med plikter tjenesteyteren er pålagt etter første ledd. Det skal også opplyses om klageadgang og om muligheten for tvisteløsning i etablert klageorgan etter § 3-54. Varselet skal om mulig gis kunden før avvikling iverksettes, med mindre tjenesteyteren på grunn av faktiske eller rettslige omstendigheter vil være forhindret fra å gi slikt varsel. Varsel skal i så fall gis straks hindringen er bortfalt, med mindre det åpenbart anses som unødvendig å gi varsel på dette tidspunktet.
(3) Når ikke noe annet følger av tjenesteyterens plikter som nevnt i første ledd eller regler om heving, gjelder reglene om tjenesteyterens oppsigelse av kontoavtaler i § 4-42 tredje ledd og reglene om oppsigelse av kredittavtale i § 5-13 annet og tredje ledd tilsvarende så langt de passer for avvikling av en kontoavtale eller en kredittavtale.
(4) Kunden kan gjøre krav gjeldende mot tjenesteyteren etter reglene i denne loven som følge av avvikling bare dersom tjenesteyteren på avtaletidspunktet

a. forstod eller måtte forstå at avtalen ville være i strid med de forhold som senere medfører avvikling av avtalen etter første ledd, og
b. forstod eller måtte forstå at forholdene ville føre til avvikling av avtalen.

Tjenesteyteren er ikke ansvarlig overfor kunden for avvikling som skyldes forhold som kunden kan klandres for.

II. Avtaleinngåelse

§ 3-9. Avtaleinngåelsen

(1) Med mindre noe annet er særskilt bestemt, skal avtale om finansiell tjeneste inngås i et skriftlig dokument.
(2) Tjenesteyteren skal ved avtaleinngåelsen påse

a. at avtalens innhold på dette tidspunktet i sin helhet er tilgjengelig for kunden i et skriftlig dokument
b. at det benyttes en betryggende autentiseringsmetode for å bekrefte inngåelse av en avtale med kunden og med det angitte innholdet
c. at avtalen blir signert hvis kunden er forbruker.

(3) Avtalen og avtalevilkårene er bindende for kunden bare dersom avtaleinngåelsen er gjennomført i samsvar med første og annet ledd. Dette gjelder likevel ikke

a. hvis kunden ikke ønsker å påberope seg manglende avtalebinding, eller
b. hvis tjenesteyteren, under hensyn til avtalens karakter og vilkårenes betydning for kunden, godtgjør at kunden likevel har gitt samtykke til å bli bundet av avtalevilkårene.

Bokstav b gjelder ikke for kausjonsavtaler som ikke inneholder opplysninger om kausjonsansvaret etter § 3-36 annet ledd. Er kunden forbruker, gjelder bokstav b heller ikke for innledende avtale om kreditt eller kausjon som ikke er signert etter annet ledd bokstav c.

(4) Etter at avtalen er inngått, skal tjenesteyteren på forespørsel straks gi kunden tilgang til skriftlig dokument med avtalevilkårene som nevnt i annet ledd bokstav a, jf. også § 3-22 fjerde ledd. En kunde som er forbruker, kan kreve at avtalevilkårene gis på papir.

§ 3-10. Særskilt om enkeltstående finansielle tjenester

§ 3-9 første til tredje ledd gjelder ikke for enkeltstående finansielle tjenester som er omfattet av en innledende avtale om slike finansielle tjenester, når den innledende avtalen er inngått i samsvar med § 3-9 første til tredje ledd.

§ 3-11. Når tjenesteyteren har flere avtalemotparter i samme avtale

(1) Når tjenesteyteren inngår avtale om en finansiell tjeneste med to eller flere forbrukere i samme avtale, regnes hver forbruker som én kunde med hensyn til tjenesteyterens plikter etter denne loven, med mindre noe annet er særskilt bestemt.
(2) Ved avtaler som nevnt i første ledd kreves det samtykke fra hver forbruker som blir bundet av disposisjoner i forbindelse med avtalen, med mindre noe annet er særskilt bestemt. Denne paragrafen er ikke til hinder for at en kunde i tilknytning til betalingstjenester gir en tredjeperson fullmakt eller rett til å disponere i samsvar med reglene i § 4-2.
(3) Reglene i § 3-2, § 3-9 og §§ 3-12 til 3-14 gjelder tilsvarende så langt de passer for avtaler i tilknytning til en finansiell tjeneste mellom tjenesteyteren og en avtalemotpart som er forbruker uten å bli ansett som tjenesteyterens kunde.

§ 3-12. Krav til avtalens innhold

(1) Opplysninger om vilkår som skal gis kunden etter § 3-22 første ledd før avtaleinngåelsen, skal anses som en del av avtalen så langt opplysningene er relevante for en eller flere av de avtalte finansielle tjenestene. Tjenesteyteren skal påse at vilkårene inntas i den skriftlige avtalen.
(2) Ved avtaler etter kapittel 4, 5 og 6 skal tjenesteyteren sørge for at den skriftlige avtalen inneholder opplysninger som nevnt i hvitvaskingsloven § 12 første ledd når kunden er en fysisk person, og § 13 første ledd når kunden er en juridisk person.

§ 3-13. Endring av avtalevilkår

(1) Når partene er enige om å endre avtalen, gjelder reglene i §§ 3-9 til 3-12 tilsvarende for de nye vilkårene så langt de passer, med mindre noe annet er særskilt bestemt.
(2) Endring av vilkår til skade for kunden kan tidligst settes i verk to måneder

etter at kunden er varslet om tjenesteyterens endringsforslag.
(3) Tjenesteyterens forslag til endring av avtalens bestemmelser om renter, gebyrer eller andre kostnader skal begrunnes.
(4) Når avtalen er signert av en forbruker, jf. § 3-9 annet ledd bokstav c, kan det avtales at avtalens vilkår senere skal kunne endres med bindende virkning uten at forbrukeren signerer. Tilbud som gis i en telefonsamtale med en forbruker uten at forbrukeren selv har oppfordret tjenesteyteren om å gi tilbudet, er ikke bindende uten skriftlig aksept, jf. § 3-39 første ledd bokstav e.

§ 3-14. Passivt samtykke til endring av avtalevilkår

(1) På de vilkår som ellers gjelder etter § 3-13, kan det avtales at kunden kan samtykke til en foreslått endring av avtalevilkårene ved å forholde seg passiv, og at kunden for ikke å bli bundet må varsle tjenesteyteren om at endringsforslaget er avvist. Et varsel om at forslaget avvises, må meddeles tjenesteyteren senest innen det foreslåtte iverksettingstidspunktet for nye vilkår. Er tjenesteyteren ikke varslet innen denne fristen, er de foreslåtte vilkårene bindende for partene.
(2) Tjenesteyteren skal i varsel om forslag til endring av avtalevilkårene gi opplysninger om hvordan kunden kan unngå å bli bundet av endringsforslagene ved passivt samtykke. Hvis manglende samtykke fra kunden gir tjenesteyteren rett til å si opp avtalen, jf. §§ 4-43 og 5-14, skal det i varselet opplyses om at kunden har rett til å si opp avtalen straks og vederlagsfritt innen iverksettingstidspunktet for nye avtalevilkår.

§ 3-15. Referanserente og referansevekslingskurs

(1) Endring av rentesats eller vekslingskurs kan gjennomføres straks og uten varsel etter § 3-14 annet ledd dersom dette følger av avtalen og endringen bygger på

a. en rentesats som stammer fra en offentlig tilgjengelig kilde som begge parter kan kontrollere (referanserentesats), eller
b. en vekslingskurs som stilles til rådighet av betalingstjenesteyteren eller stammer fra en offentlig tilgjengelig kilde (referansevekslingskurs).

(2) Ved endring av rentesats eller vekslingskurs etter første ledd skal kunden informeres om enhver endring av rentesatsen i et skriftlig dokument så snart som mulig, med mindre det er avtalt at opplysningene skal stilles til rådighet med en bestemt hyppighet eller på en bestemt måte. Endringer i rentesatser

eller vekslingskurser som benyttes i betalingstransaksjoner, skal beregnes og gjennomføres på en nøytral måte uten forskjellsbehandling mellom kundene.

III. Elektronisk signatur og elektronisk segl

§ 3-16. Definisjoner og virkeområde

(1) I §§ 3-17 til 3-21 menes med

a. elektronisk signatur: kvalifisert elektronisk signatur i samsvar med forordning (EU) nr. 910/2014 om elektronisk identifikasjon og tillitstjenester for elektroniske transaksjoner i det indre marked og regler gitt i eller i medhold av lov om elektroniske tillitstjenester
b. rettighetshaver: en fysisk person som har rett til å fremstille en elektronisk signatur som kan benyttes til å inngå avtale om finansiell tjeneste
c. tilbyder: en tilbyder av tillitstjenester som leverer en eller flere kvalifiserte tillitstjenester, som har fått tildelt status som kvalifisert av et tilsynsorgan, og som tilbyr en elektronisk tjeneste bestående av fremstilling, kontroll og validering av elektroniske signaturer
d. misbruk: tap, tyveri eller uberettiget tilegnelse av elektroniske signaturfremstillingsdata.

(2) Reglene i §§ 3-17 til 3-21 gjelder tilsvarende for juridiske personers fremstilling av elektroniske segl.
(3) Kongen kan i forskrift gi regler om at reglene i denne paragrafen og §§ 3-17 og 3-18 helt eller delvis skal gjelde tilsvarende for annen elektronisk signaturløsning.

§ 3-17. Plikter for tilbydere av elektroniske signaturløsninger

(1) Tilbyderen skal samtidig med at elektroniske signaturfremstillingsdata blir gjort tilgjengelige for bruk, opplyse rettighetshaveren om hvordan det skal varsles om misbruk. Tilbyderen skal sikre at varsel om misbruk til enhver tid kan mottas. Når varselet er mottatt, skal tilbyderen straks hindre enhver videre bruk av de elektroniske signaturfremstillingsdataene.
(2) Tilbyderen skal bekrefte skriftlig at varsel om misbruk er mottatt. Dokumentasjon for mottatt varsel skal kunne fremlegges av tilbyderen i minst 18 måneder etter at varselet ble mottatt.

(3) Tilgang til å benytte elektroniske signaturfremstillingsdata skal gis rettighetshaveren bare på grunnlag av forespørsel fra rettighetshaveren selv, med mindre de elektroniske signaturfremstillingsdataene erstatter tidligere utstedte elektroniske signaturfremstillingsdata.
(4) Tilbyderen har risikoen ved sending av elektroniske signaturfremstillingsdata, herunder sikkerhetsinformasjon som skal forhindre misbruk av elektroniske signaturfremstillingsdata.

§ 3-18. Tjenesteytere som tilbyr å inngå avtale ved bruk av elektronisk signatur

En tjenesteyter som tilbyr en kunde å inngå finansavtale ved bruk av elektronisk signatur, skal ha lett tilgjengelige opplysninger om hvordan kunden skal varsle om misbruk av elektroniske signaturfremstillingsdata for de elektroniske signaturene som tjenesteyteren aksepterer.

§ 3-19. Rettighetshaverens plikter

(1) Den som har rett til å bruke en elektronisk signatur som kan benyttes til å inngå avtale om finansiell tjeneste, skal bruke de elektroniske signaturfremstillingsdataene i samsvar med vilkårene for utstedelse og bruk og skal ta alle rimelige forholdsregler for å beskytte personlig sikkerhetsinformasjon som er knyttet til de elektroniske signaturfremstillingsdataene, så snart disse er mottatt. Vilkårene for utstedelse og bruk skal være objektive, ikke innebære forskjellsbehandling og stå i forhold til formålet.
(2) En rettighetshaver som blir oppmerksom på misbruk av elektroniske signaturfremstillingsdata, skal uten ugrunnet opphold varsle i samsvar med de rutiner som er oppgitt av tjenesteyteren eller tilbyderen som har utstedt den aktuelle elektroniske signaturen.
(3) Rettighetshaveren taper sin rett til ansvarsbegrensning etter § 3-20 dersom rettighetshaveren ikke varsler om misbruk av elektroniske signaturfremstillingsdata uten ugrunnet opphold etter å ha fått kjennskap til misbruket. Det samme gjelder dersom rettighetshaveren ikke har varslet om misbruk senest 13 måneder etter at rettighetshaveren måtte forstå at et misbruk har funnet sted. Retten til ansvarsbegrensning tapes likevel først 13 måneder etter at rettighetshaveren ble kjent med misbruket, dersom tjenesteyteren har unnlatt å gi rettighetshaveren transaksjonsopplysninger eller annen relevant informasjon hvor transaksjon eller avtale som misbruket har ledet til, fremgår, og som etter loven her skal gis til tjenesteyterens kunder.

§ 3-20. Ansvar for tap ved misbruk av elektronisk signatur

(1) Erstatningsansvar som tjenesteyteren kan gjøre gjeldende mot rettighetshaveren i samsvar med ellers gjeldende rettsregler for misbruk av elektroniske signaturfremstillingsdata, kan ikke overstige de egenandeler som følger av annet til femte ledd.
(2) Rettighetshaveren svarer med en egenandel på inntil 450 kroner. Rettighetshaveren svarer likevel ikke med en slik egenandel dersom rettighetshaveren ikke kunne ha oppdaget misbruket på forhånd og heller ikke har opptrådt svikaktig.
(3) Rettighetshaveren svarer med en egenandel på inntil 12 000 kroner dersom tapet skyldes at rettighetshaveren grovt uaktsomt har unnlatt å oppfylle sine plikter etter § 3-19 første og annet ledd.
(4) Rettighetshaveren svarer med en egenandel tilsvarende det tapet tjenesteyteren kan gjøre gjeldende i samsvar med ellers gjeldende rettsregler, dersom rettighetshaveren har misligholdt en eller flere av sine plikter etter § 3-19 første og annet ledd forsettlig slik at rettighetshaveren måtte forstå at misligholdet kunne innebære en nærliggende fare for at de elektroniske signaturfremstillingsdataene kunne bli misbrukt.
(5) Rettighetshaveren svarer ikke for tap som skyldes tjenesteyteren selv, noen som opptrer på tjenesteyterens vegne, eller noen som tjenesteyteren selv representerer. Med mindre rettighetshaveren har opptrådt svikaktig, svarer rettighetshaveren heller ikke for tap i følgende tilfeller:

a. når tap oppstår etter at rettighetshaveren har varslet tilbyderen eller tjenesteyteren om misbruk eller fare for misbruk i samsvar med § 3-19 annet ledd
b. når plikten til å tilrettelegge for varsling etter § 3-17 eller § 3-18 er misligholdt
c. når den elektroniske signeringen ikke er tilstrekkelig sikker
d. når tjenesteyteren ikke har krevd sterk kundeautentisering eller tilsvarende sikkerhet i den utstrekning det for øvrig er relevant i forbindelse med avtaleinngåelsen
e. når det foreligger forhold som gjør at tjenesteyteren er nærmest til selv å bære risikoen for misbruk.

(6) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om krav til sikkerhet etter femte ledd bokstav c og d.

§ 3-21. Lemping av rettighetshaverens egenandelsansvar

(1) Rettighetshaverens ansvar etter § 3-20 annet og tredje ledd kan lempes når det er rimelig tatt i betraktning arten av den personlige sikkerhetsinformasjonen som var knyttet til de misbrukte elektroniske signaturfremstillingsdataene, omstendighetene som forelå da misbruket ble utført, og eventuell manglende aktsomhet eller andre forhold på tjenesteyterens side som har medvirket til at tapet oppsto.
(2) Rettighetshaverens ansvar etter § 3-20 annet og tredje ledd kan også lempes dersom en leverandør av varer eller tjenester som har mottatt en ytelse på grunnlag av misbrukte elektroniske signaturfremstillingsdata i tilknytning til en finansiell tjeneste, forsto eller burde forstå at bruken av de elektroniske signaturfremstillingsdataene var urettmessig.
(3) Første og annet ledd begrenser ikke rettighetshaverens adgang til lemping eller til å gjøre gjeldende andre innsigelser på annet grunnlag.

IV. Opplysningsplikt om finansielle tjenester og avtalevilkår

§ 3-22. Opplysningsplikt før avtaleinngåelsen

(1) Når ikke noe annet er særskilt bestemt, skal tjenesteyteren i god tid før avtale inngås gi kunden avtalevilkårene og alle relevante opplysninger i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av annet til sjette ledd og §§ 3-23 til 3-39.
(2) Opplysningsplikten etter §§ 3-24 til 3-29 gjelder for alle avtaler om finansielle tjenester som inngås ved fjernsalg, og for avtaler etter kapittel 4, 5 og 6 uansett salgsform. Opplysningsplikten etter §§ 3-24 til 3-29 gjelder uansett salgsform også for følgende avtaler:

a. avtaler om finansoppdrag som ikke er omfattet av verdipapirhandelloven eller verdipapirfondloven
b. avtaler som inngås med en forbruker om leiefinansiering som nevnt i § 5-23 annet ledd når avtalen varer mer enn 30 dager regnet fra utløpet av leveringsmåneden for leieobjektet
c. avtaler om finansiell garanti e.l. til fordel for en forbruker.

(3) Blir avtalen inngått på forespørsel fra kunden ved bruk av fjernkommunikasjon, slik at det ikke er mulig å gi kunden avtalevilkår og opplysninger før avtaleinngåelsen, skal avtalevilkårene og opplysningene gis kunden umiddelbart etter at avtalen er inngått eller det er gjennomført en enkeltstående betalingstransaksjon. Første punktum innebærer ingen

begrensning i de regler som gjelder for avtaleinngåelsen, herunder krav til signatur. For alle avtaler om finansielle tjenester som inngås utenom tjenesteyterens faste forretningslokaler, skal tjenesteyteren sørge for at kunden gis opplysninger om angrerett som nevnt i § 3-25 bokstav h, selv om det for øvrig ikke gjelder en opplysningsplikt etter regler i annet ledd.
(4) Kunden kan så lenge avtaleforholdet består kreve å få avtalevilkårene og opplysningene nevnt i første ledd.
(5) Gjelder avtalen flere enkeltstående tjenester på like vilkår som leveres innenfor en periode på ett år, gjelder reglene i første ledd ved første gangs levering selv om det ikke er inngått en innledende avtale om levering av tjenestene. Er det gått mer enn ett år siden siste gang tjenesten ble levert, skal opplysninger gis i samsvar med første ledd.
(6) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om opplysningsplikt for visse avtaler eller finansielle tjenester som helt eller delvis fraviker opplysningsplikten i første ledd.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934).

§ 3-23. Hvordan opplysningene skal gis

(1) Når ikke noe annet er særskilt bestemt, skal avtalevilkårene og opplysningene nevnt i § 3-22 første ledd gis i et skriftlig dokument.
(2) Ved fjernsalg til en forbruker skal opplysningene nevnt i § 3-22 første ledd dessuten gis i en form som er tilpasset den aktuelle metoden for fjernkommunikasjon.
(3) Tjenesteyteren skal ellers anses for å ha oppfylt sin opplysningsplikt dersom kunden har mottatt kopi av et utkast til avtale eller utkast til enkeltstående betalingsoppdrag med opplysninger og vilkår som nevnt i første eller annet ledd. Ved kausjonsavtale gjelder det samme dersom kausjonisten har mottatt utkast til kausjonsavtale med opplysninger og vilkår som nevnt i første eller annet ledd for kausjonsavtalen og kopi av kredittavtalen eller utkast til kredittavtalen som kausjonsansvaret skal dekke, med opplysninger og vilkår om kredittavtalen som nevnt i første eller annet ledd.
(4) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan tjenesteyteren skal oppfylle opplysningsplikten etter §§ 3-22 til 3-39.

§ 3-24. Opplysninger om tjenesteyteren

Ved avtaler nevnt i § 3-22 annet ledd skal det gis følgende opplysninger om tjenesteyteren:

a. tjenesteyterens primære virksomhet, foretaksnavn og hovedkontorets geografiske adresse
b. tilsvarende opplysninger for eventuell filial, agent eller annen representant etablert i Norge
c. annen relevant kontaktinformasjon for å kunne kommunisere med tjenesteyteren, herunder e-postadresse
d. eventuelle godkjenningsordninger og kontaktopplysninger til relevant tilsynsmyndighet
e. det offentlige register hvor virksomhetstillatelse er registrert (foretaksregister), samt registreringsnummeret eller tilsvarende identifikasjonsopplysninger
f. tjenesteyterens eventuelle egne interesser i avtaleforholdet.

§ 3-25. Opplysninger om avtaleinngåelsen og om senere endringer av avtalen

Ved avtaler nevnt i § 3-22 annet ledd skal det gis følgende opplysninger om avtaleinngåelsen og om senere endringer av avtalen:

a. kundens rett til uforpliktende å motta utkast til avtale og opplysninger som nevnt i § 3-22 første ledd
b. hvor ofte og hvordan tjenesteyteren vil gi eventuelle opplysninger i tilknytning til avtalen, jf. § 3-1 annet ledd
c. hvilket språk opplysninger og avtalevilkår er tilgjengelige på i samsvar med § 3-1 annet ledd
d. eventuell akseptfrist
e. eventuelle vilkår om passivt samtykke av nye avtalevilkår og vilkår om at kunden for å unngå å bli bundet må varsle tjenesteyteren innen en fastsatt frist, jf. §§ 3-13 og 3-14
f. avtalens varighet
g. eventuell rett eller begrensning i partenes adgang til førtidig eller ensidig å avslutte avtaleforholdet og kostnader som eventuelt er avtalt at skal betales i denne sammenhengen, herunder ved bindingstid for innskudd og fastrentekreditt etter reglene i §§ 4-44 og 2-10
h. vilkår og fremgangsmåte for bruk av eventuell angrerett etter §§ 3-40 til 3-45.

§ 3-26. Opplysninger om tvisteløsning og klageorgan

Ved avtaler nevnt i § 3-22 annet ledd skal det gis følgende opplysninger om

tvisteløsning og klageorgan:

a. eventuelle avtalevilkår om lovvalg eller verneting
b. behandling av tvister i klageorgan etter § 3-54
c. ved fjernsalg, hvilket lands lovgivning som ligger til grunn for tjenesteyterens kontakt med kunden før avtaleinngåelsen.

§ 3-27. Opplysninger om bruk av den finansielle tjenesten

Ved avtaler nevnt i § 3-22 annet ledd skal det gis følgende opplysninger om bruken av den finansielle tjenesten:

a. den finansielle tjenestens viktigste egenskaper
b. innskuddsgaranti etter finansforetaksloven § 16-5 eller andre garantifond og erstatningsordninger
c. særskilt risiko forbundet med eventuelle finansielle instrumenter, endringer i valutakurs og andre operasjoner som skal utføres i forbindelse med den finansielle tjenesten
d. eventuelt andre betingelser for levering av tjenesten.

§ 3-28. Opplysninger om kostnader

Ved avtaler nevnt i § 3-22 annet ledd skal det gis følgende opplysninger om kostnader:

a. det totale beløpet for alle kostnader og gebyrer mv. som kunden skal betale til tjenesteyteren, og en spesifikasjon av eventuelle enkeltelementer, jf. også § 3-34, eller utregningsgrunnlaget hvis nøyaktig kostnad for tjenestene ikke kan oppgis
b. eventuelle kostnader som er avhengige av svingninger i finansmarkedene, og i tilfelle opplysninger om at historisk verdiutvikling og avkastning ikke kan brukes som indikator på fremtidig utvikling og avkastning
c. eventuelle rentesatser og vekslingskurser som skal benyttes, jf. § 3-15, herunder opplysninger om at disse eventuelt kan endres, og dersom referanserentesats eller referansevekslingskurs er avtalt, opplysninger om beregningsmetoden for den faktiske renten eller vekslingskursen og relevant dato, indeks eller grunnlag for fastsetting av referanserentesats eller referansevekslingskurs
d. eventuelle vilkår om en umiddelbar anvendelse av endringer i

referanserentesatsen eller referansevekslingskursen og i tilfelle hvordan opplysninger om disse endringene vil bli gitt etter § 3-15 annet ledd

e. eventuelle særskilte kostnader som kunden skal betale for bruk av fjernkommunikasjonsmiddel utenom betalinger til tjenesteyteren
f. eventuelt at det kan finnes også andre kostnader utenom betalinger til tjenesteyteren
g. hvilke betalingsordninger som er tilgjengelige.

§ 3-29. Opplysninger om kredittvurdering

Ved avtaler nevnt i § 3-22 annet ledd skal det gis følgende opplysninger om eventuell kredittvurdering:

a. at det vil bli gjennomført en kredittvurdering, herunder ved søk i relevante databaser
b. rett til å motta varsel om resultatet av databasesøk når tjenesten avslås på grunnlag av databasesøk
c. eventuell forutsetning om at det innen den fastsatte tidsfristen oppgis korrekte og fullstendige opplysninger og dokumentasjon som er nødvendig for å gjennomføre kredittvurderingen, og om tjenesteyteren forbeholder seg rett til å heve avtalen dersom det ved svik er oppgitt uriktige opplysninger.

§ 3-30. Opplysninger om bruk av betalingstjenester

Ved avtaler etter kapittel 4 skal det gis følgende opplysninger om bruk av betalingstjenester:

a. kontonummer eller annen unik identifikasjonskode og opplysningene som kunden må oppgi for at et betalingsoppdrag skal kunne iverksettes eller gjennomføres korrekt
b. form og prosedyre for å gi eller tilbakekalle samtykke til å iverksette et betalingsoppdrag eller til å gjennomføre en betalingstransaksjon, jf. § 4-2
c. tidspunktet for når et betalingsoppdrag anses mottatt, og eventuelle tidsfrister betalingstjenesteyteren har fastsatt for mottak av betalingsoppdrag, jf. § 4-5
d. maksimal gjennomføringstid for den aktuelle betalingstjenesten, jf. §§ 4-11 og 4-12

e. om det er mulig å avtale beløpsmessige belastningsgrenser for bruk av betalingsinstrument, jf. § 4-9
f. ved utstedelse av betalingskort med flere varemerker, kundens rettigheter etter artikkel 8 i forordning (EU) 2015/751 om formidlingsgebyrer for kortbaserte betalingstransaksjoner.

§ 3-31. Opplysninger om sikkerhet og ansvar mv. ved bruk av betalingstjenester

Ved avtaler etter kapittel 4 skal det gis følgende opplysninger om sikkerhet og ansvar mv. ved bruk av betalingstjenester:

a. forholdsregler kunden skal ta for å beskytte et betalingsinstrument, jf. § 4-23
b. en sikker prosedyre betalingstjenesteyteren kan bruke for å varsle kunden ved mistanke om eller tilfelle av svik eller sikkerhetstrusler
c. vilkårene for en eventuell avtalt rett for betalingstjenesteyteren til å sperre et betalingsinstrument og i tilfelle om varsling av kunden, jf. § 4-45
d. kundens ansvar for ikke godkjente betalingstransaksjoner etter § 4-32, herunder egenandeler
e. hvordan og innen hvilken frist kunden skal varsle betalingstjenesteyteren om en ikke godkjent betalingstransaksjon eller en feil gjennomført betalingstransaksjon, jf. § 4-24
f. betalingstjenesteyterens ansvar for iverksetting eller gjennomføring av betalingstransaksjoner etter §§ 4-28 og 4-29
g. vilkårene for tilbakebetaling ved direktebelastning etter § 4-27.

§ 3-32. Særskilte regler om opplysningsplikt for visse betalingstjenester

(1) Ved avtaler etter kapittel 4 er det for tjenester som nevnt i bokstavene a til d tilstrekkelig at relevante opplysninger etter §§ 3-24 til 3-31 er stilt til rådighet på en lett tilgjengelig måte, og at det opplyses om hvor de er stilt til rådighet, jf. likevel tredje ledd. Tjenesteyteren skal dessuten gi opplysninger etter følgende regler:

a. Ved enkeltstående betalingstransaksjoner som nevnt i § 4-51 skal betalingstjenesteyteren på forespørsel gi kunden et skriftlig dokument med opplysninger som nevnt i § 3-28 bokstav a om kostnader og bokstav c om renter samt § 3-30 bokstav a om hva

kunden må oppgi for at et betalingsoppdrag skal kunne iverksettes eller gjennomføres korrekt, og bokstav c om tidspunktet eller tidsfrist for mottak av betalingsoppdrag.

b. Ved betalingsfullmakttjenester skal betalingsfullmektigen på forespørsel gi betaleren et skriftlig dokument med opplysninger om enkeltstående betalingstransaksjoner i samsvar med bokstav a og opplysninger om betalingsfullmektigens kontaktinformasjon mv. etter § 3-24 bokstav a til d.
c. Ved kontoinformasjonstjenester skal opplysningsfullmektigen gi kunden enkel tilgang til opplysninger som nevnt i § 3-28 bokstav a om kostnader og § 3-30 bokstav d om den maksimale gjennomføringstiden for tjenesten.
d. Ved avtale om elektroniske småpenger som nevnt i § 4-50 skal betalingstjenesteyteren gi kunden enkel tilgang til opplysninger som nevnt i § 3-27 bokstav a om tjenestens viktigste egenskaper, herunder om hvordan betalingsinstrumentet kan brukes, ansvar, innkrevde gebyrer og andre viktige opplysninger som er nødvendige for at kunden skal kunne ta en informert beslutning.

(2) Når flere enn én tjenesteyter er pålagt opplysningsplikt etter denne paragrafen, gjelder § 4-51 tilsvarende.
(3) Når avtale etter første ledd inngås ved fjernsalg til en forbruker, skal det i samsvar med reglene i §§ 3-22 og 3-23 likevel gis opplysninger om

a. eventuell akseptfrist som nevnt i § 3-25 bokstav d
b. vilkår og fremgangsmåte for å benytte en eventuell angrerett som nevnt i § 3-25 bokstav h
c. lovgivning som ligger til grunn for fjernsalgsvirksomheten som nevnt i § 3-26 bokstav c
d. garantifond og erstatningsordninger som nevnt i § 3-27 bokstav b
e. særskilt risiko forbundet med finansielle instrumenter mv. som nevnt i § 3-27 bokstav c
f. eventuelt andre betingelser som nevnt i § 3-27 bokstav d
g. eventuelle kostnader utenom betalingene til tjenesteyteren som nevnt i § 3-28 bokstav f
h. tilgjengelige betalingsordninger som nevnt i § 3-28 bokstav g.

§ 3-33. Standardisert gebyropplysningsskjema og forklarende ordliste

Ved avtaler om betalingskonto etter kapittel 4 med en forbruker skal opplysninger som nevnt i § 3-28 bokstav a gis ved bruk av et standardisert

gebyropplysningsskjema sammen med en forklarende ordliste etter regler gitt av Kongen i forskrift.

§ 3-34. Opplysninger om kredittavtaler

(1) Ved avtaler etter kapittel 5 skal det gis opplysninger om

a. kredittype
b. tilgjengelig kredittbeløp
c. vilkår for bruk av kreditten som tilbys
d. eventuell kontantpris for varen eller tjenesten ved betalingsutsettelse
e. effektiv rente og et illustrert eksempel som angir alle de antakelser som er lagt til grunn for beregningen av prosentsatsen
f. eventuelle avdrag, herunder avdragenes størrelse, antall og hyppighet. Skal det anvendes ulik rente for en del av kreditten, skal fordelingen av avdragene på slike deler spesifiseres
g. eventuelle vilkår om kjøp av gjeldsforsikring eller andre tilleggstjenester og om disse kan leveres av andre enn kredittyteren
h. risiko forbundet med å ikke overholde betalingsfrister, herunder gjeldende forsinkelsesrente og kostnader som kunden må betale ved mislighold
i. tydelig angivelse av en eventuell risiko for at kreditten ikke blir fullt nedbetalt selv om vilkår og betingelser i kredittavtalen er overholdt
j. eventuell sikkerhet som kreves
k. eventuelt vilkårene for å gjøre innsigelser mot selgeren gjeldende overfor kredittyteren etter § 2-7.

(2) Første ledd bokstav c, d og f gjelder ikke for brukskontokreditt. For brukskontokreditt som skal tilbakebetales ved krav om tilbakebetaling, skal det opplyses om at kredittyteren når som helst kan kreve tilbakebetaling av hele kredittbeløpet.
(3) Ved valutalån skal alle opplysninger om kredittbeløp og kostnader mv. gis i kredittens avtalte valuta og i den valuta som kreditten kan konverteres til etter reglene i § 5-12 første ledd.
(4) Ved boliglån skal kredittyteren gi opplysninger om hvorvidt det tilbys rådgivningstjenester.

§ 3-35. Standardisert kredittopplysningsskjema

(1) For avtaler etter kapittel 5 og 6 skal det benyttes følgende standardiserte kredittopplysningsskjema:

a. for boliglån: skjemaet som er inntatt som vedlegg II til boliglåndirektivet (direktiv 2014/17/EU)
b. for brukskontokreditt, refinansiering og kredittavtaler som samvirkeforetak tilbyr egne medlemmer på særskilte vilkår: skjemaet som er inntatt som vedlegg III til forbrukerkredittdirektivet (direktiv 2008/48/EF)
c. for kredittavtaler som ikke er omfattet av bokstav a eller b: skjemaet som er inntatt som vedlegg II til forbrukerkredittdirektivet (direktiv 2008/48/EF).

(2) Kredittopplysningsskjemaet skal gis kunden før kredittavtalen inngås. Ved kredittavtaler nevnt i første ledd bokstav b kan kredittyteren oppfylle sin opplysningsplikt også på annen måte som like tydelig angir alle opplysninger og avtalevilkår i samsvar med § 3-23 første ledd.
(3) Så langt avtalen gjelder kreditt, anses kredittyteren for å ha oppfylt opplysningsplikten etter § 3-22 første ledd når kunden har mottatt et personlig tilpasset og oppdatert kredittopplysningsskjema etter reglene i første og annet ledd.
(4) Opplysninger som eventuelt gis kunden i tillegg til de opplysninger som inngår i det standardiserte kredittopplysningsskjemaet etter første ledd, skal gis i et separat skriftlig dokument.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934).

§ 3-36. Opplysninger om kausjonsansvar

(1) Ved avtaler etter kapittel 6 skal det gis følgende opplysninger om kausjonsansvar:

a. avtalevilkår og opplysninger som skal gis kredittkunden etter § 3-22 første ledd
b. den alminnelige risiko som knytter seg til kausjonsansvar
c. eventuelle vilkår om kjøp av gjeldsforsikring for kausjonsansvaret eller andre tilleggstjenester og om disse kan leveres av andre enn kredittyteren

d. eventuell sikkerhet som forutsettes stilt av kausjonisten for kausjonsansvaret
e. hvis det er relevant, opplysninger om at kausjonsansvaret skal omfatte eldre gjeld, om denne gjelden er misligholdt, og resultatet av kredittvurderingen av kredittkunden etter § 6-1 annet ledd tredje punktum
f. retten til å fri seg fra kausjonsansvaret etter § 6-9 og om kausjonistens krav mot kredittkunden etter § 6-13.

(2) I tillegg til opplysninger nevnt i § 3-28 bokstav a som eventuelt får anvendelse på en kausjonsavtale, skal kredittyteren gi kausjonisten opplysninger om det totale beløpet eller det høyeste beløpet kausjonsansvaret skal sikre, og om kausjonisten i tillegg skal ha ansvar for renter og kostnader ved kredittkundens mislighold, jf. §§ 6-11 og 6-12.

§ 3-37. Opplysninger om leiefinansiering

Ved avtaler om leiefinansiering som nevnt i § 3-22 annet ledd bokstav b skal det gis følgende opplysninger:

a. kundens oppsigelsesrett
b. leiebeløpenes størrelse og når de skal betales
c. eventuelt summen av alle kostnader pr. år ved leieavtaler som ikke har en bestemt varighet, herunder leiebeløp og eventuelle tillegg mv.
d. eventuell kontantpris dersom utleieren også driver regulert salg av leieobjektet.

§ 3-38. Opplysninger om finansoppdrag

Ved finansoppdrag som nevnt i § 3-22 annet ledd bokstav a skal det gis følgende opplysninger:

a. om oppdragsforetaket opptrer som et uavhengig mellomledd
b. om oppdragsforetaket ved utførelsen av finansoppdraget representerer kunden eller tjenesteyteren
c. om finansoppdraget gjelder rådgivning på grunnlag av en vurdering av et flertall av de tilgjengelige finansielle tjenestene i markedet for den produktkategorien oppdraget gjelder, eller på grunnlag av en vurdering av et mindre, men tilstrekkelig, antall finansielle tjenester, samt hva dette innebærer for kunden

d. tjenesteyterens navn dersom oppdragsforetaket er avtalerettslig forpliktet til å formidle finansielle tjenester på vegne av en eller flere tjenesteytere
e. dersom finansoppdraget ikke er omfattet av bokstav b eller c, navnet på den tjenesteyteren eller de tjenesteyterne som oppdragsforetaket kan benytte eller faktisk benytter ved utførelse av finansoppdraget
f. dersom opplysningene ikke er gitt uttrykkelig etter § 3-28, hvordan vederlag og annen økonomisk fordel som oppdragsforetaket og vedkommende ansatt mottar i forbindelse med finansoppdraget, fastsettes, herunder om vederlaget er provisjonsbasert, størrelsen på slikt vederlag og metoden for beregning av dette, og om kunden skal betale vederlaget direkte eller om det inngår i prisen på den finansielle tjenesten som formidles gjennom finansoppdraget.

§ 3-39. Særskilt opplysningsplikt ved tilbud om finansiell tjeneste i telefonsamtale

(1) Tilbys en forbruker en finansiell tjeneste i en telefonsamtale, skal tjenesteyteren opplyse om salgsformålet så snart samtalen har startet. Selv om forbrukeren gir uttrykkelig samtykke til at tjenesteyteren kan begrense sin ellers gjeldende opplysningsplikt, skal tjenesteyteren likevel opplyse om navnet på personen som kontakter forbrukeren, forholdet til tjenesteyteren og opplysninger som nevnt i § 3-24 bokstav a og b samt gi forbrukeren opplysninger om

a. angrerett som nevnt i § 3-25 bokstav h
b. tjenestens viktigste egenskaper som nevnt i § 3-27 bokstav a og eventuell særskilt risiko nevnt i § 3-27 bokstav c
c. totalbeløpet som nevnt i § 3-28 bokstav a
d. kostnader utenom betalinger til tjenesteyteren som nevnt i § 3-28 bokstav f
e. at eventuelle tilbud som gis i telefonsamtale, uten at forbrukeren selv har oppfordret tjenesteyteren om å gi tilbudet, må aksepteres skriftlig av forbrukeren for at bindende avtale skal inngås. Denne opplysningen skal gis skriftlig til forbrukeren før avtale inngås.

(2) Ved avtaler etter kapittel 5 skal det i tillegg til opplysninger som nevnt i første ledd gis opplysninger om

a. rentesatser og vekslingskurser som nevnt i § 3-28 bokstav c
b. kredittype som nevnt i § 3-34 første ledd bokstav a

c. vilkår for bruk av kreditten som nevnt i § 3-34 første ledd bokstav c
d. eventuell kontantpris som nevnt i § 3-34 første ledd bokstav d
e. effektiv rente som nevnt i § 3-34 første ledd bokstav e
f. eventuelle avdrag som nevnt i § 3-34 første ledd bokstav f
g. eventuelle vilkår om tilbakebetaling av hele kredittbeløpet som nevnt i § 3-34 annet ledd.

(3) Ved boliglån skal det i tillegg til opplysninger nevnt i første ledd gis relevante opplysninger som nevnt i § 3-28 og § 3-34 første ledd bokstav a, b, c, e, f og j.
(4) I tillegg til opplysninger som nevnt i første til tredje ledd skal det opplyses om at andre opplysninger vil bli gjort tilgjengelige om forbrukeren ber om det, og hva slags type opplysninger dette gjelder. Denne paragrafen medfører ingen begrensning i tjenesteyterens plikt etter § 3-22 til å gi opplysninger før det inngås avtale med forbrukeren.

V. Angrerett og betenkningstid

§ 3-40. Betenkningstid for boliglån og boligkausjon

(1) For å sikre at en forbruker får tilstrekkelig tid til å vurdere og sammenligne tilbud om boliglån, er tilbud om boliglån bindende for kredittyteren i syv dager, regnet fra og med dagen etter at tilbudet ble mottatt av forbrukeren.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for kausjon som stilles av en forbruker som sikkerhet for boliglån. Det samme gjelder boligkausjon som stilles av en forbruker der kausjonsansvaret er sikret ved pant eller sikkerhetsstillelse som nevnt i § 1-7 tredje ledd bokstav a.
(3) Kongen kan i forskrift gi regler om betenkningstid for finansielle tjenester som nevnt i første og annet ledd.

§ 3-41. Angrerett

(1) En forbruker har angrerett ved inngåelse av kredittavtale etter kapittel 5 og kausjonsavtale etter kapittel 6. Dette gjelder likevel ikke avtaler som nevnt i § 3-40.
(2) En forbruker har angrerett ved inngåelse av enhver avtale om finansielle tjenester når avtalen inngås ved fjernsalg. Første punktum gjelder likevel ikke avtaler som nevnt i § 3-40. Første punktum gjelder heller ikke for

a. tjenester der prisen avhenger av svingninger i finansmarkedet som

tjenesteyteren ikke har innflytelse på, og som kan forekomme før utløpet av angrefristen

b. avtaler som fullt ut er oppfylt av forbrukeren og tjenesteyteren fordi forbrukeren uttrykkelig har bedt om oppfyllelse uten å bruke angreretten før oppfyllelsen.

(3) En forbruker har angrerett også ved inngåelse av enhver avtale om finansielle tjenester når avtalen inngås utenom tjenesteyterens faste forretningslokaler. Første punktum gjelder likevel ikke avtaler som nevnt i § 3-40.
(4) Ved bruk av angrerett etter første til tredje ledd faller partenes plikt til å oppfylle avtalen bort. Dersom noen av partene har oppfylt hele eller deler av avtalen, skal det skje en tilbakeføring etter reglene i §§ 3-43 til 3-45.
(5) Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om angreretten, herunder om bruk av angrerettskjema og om at enkelte tjenester skal være unntatt fra angreretten i første til tredje ledd. I forskrift kan det også fastsettes nærmere regler om gjennomføring av angreretten som helt eller delvis kan fravike reglene i §§ 3-41 til 3-45.

§ 3-42. Fremgangsmåten for å bruke angreretten

(1) Hvis forbrukeren vil bruke angreretten til å gå fra avtalen, må forbrukeren gi melding til tjenesteyteren innen 14 kalenderdager. Ved avtale om individuell pensjonstjeneste er fristen 30 kalenderdager.
(2) Fristen løper fra den dagen avtalen inngås, eller fra den dagen forbrukeren mottar avtalevilkår og opplysninger i samsvar med § 3-22 dersom avtalen er inngått før dette tidspunktet.
(3) Sender forbrukeren melding om at angreretten benyttes, anses fristen som overholdt hvis meldingen er sendt før utløpet av fristen.

§ 3-43. Gjennomføring av angrerett ved kredittavtaler

(1) Brukes angreretten til å gå fra en kredittavtale, skal forbrukeren uten unødig opphold og senest innen 30 kalenderdager tilbakebetale kredittbeløpet og nominell rente påløpt til og med betalingsdagen. Fristen løper fra den dagen forbrukeren sender melding om bruk av angreretten.
(2) Kredittyteren kan ellers kreve kompensasjon kun for kostnader i forbindelse med kredittavtalen som kredittyteren har betalt til offentlige myndigheter og ikke kan kreves tilbake.
(3) Ved bruk av angreretten er avtale om tilleggsytelser som er inngått på

grunnlag av eller i tilknytning til kredittavtalen, ikke bindende for forbrukeren. Benytter forbrukeren seg av angrerett etter avtale om levering av vare eller tjeneste, gjelder § 3-44 femte og sjette ledd og § 3-45 for bortfall av kredittavtale som helt eller delvis finansierer ytelsene.
(4) Reglene i første til tredje ledd gjelder ikke for brukskontokreditt. For slike avtaler gjelder eventuelt reglene i §§ 3-44 og 3-45.

§ 3-44. Gjennomføring av angrerett ved fjernsalg

(1) Brukes angreretten til å gå fra en avtale som er inngått ved fjernsalg, kan forbrukeren kun pålegges å betale for den tjenesten som faktisk er levert. Beløpet skal stå i rimelig forhold til omfanget av den tjenesten som allerede er levert, sammenlignet med avtalens fulle oppfyllelse.
(2) Retten til betaling forutsetter at oppfyllelse av avtalen er påbegynt på forbrukerens forespørsel, og at forbrukeren er blitt opplyst om det beløpet som skal betales, etter reglene i § 3-25 bokstav h, jf. § 3-22.
(3) Tjenesteyteren skal snarest mulig, og senest innen 30 dager, tilbakebetale ethvert beløp som er mottatt fra forbrukeren i forbindelse med avtalen, med unntak av eventuelle beløp etter første ledd. Fristen løper fra den dagen tjenesteyteren mottar melding om bruk av angreretten.
(4) Forbrukeren skal snarest mulig, og senest innen 30 dager, tilbakeføre ethvert beløp eller annet formuesgode som forbrukeren har mottatt. Fristen løper fra den dagen forbrukeren sender melding om bruk av angreretten.
(5) Hvis det til en finansiell tjeneste er knyttet en annen fjernsalgsavtale om tjenester som skal leveres av tjenesteyteren, oppheves den andre avtalen uten at det kan kreves vederlag for opphevelsen dersom forbrukeren bruker angreretten etter § 3-41 tredje ledd.
(6) Femte ledd gjelder tilsvarende når den tilknyttede tjenesten ytes av en tredjepart på grunnlag av avtale med tjenesteyteren som leverer den finansielle tjenesten. Tjenesteyteren som har levert den finansielle tjenesten, skal i så fall gi melding til tredjeparten umiddelbart etter at melding om bruk av angreretten er mottatt.
(7) Brukes angreretten til å gå fra en kredittavtale som er inngått ved fjernsalg, gjelder i stedet § 3-43.

§ 3-45. Gjennomføring av angrerett ved avtaler inngått utenom tjenesteyterens faste forretningslokaler

(1) Brukes angreretten til å gå fra en avtale som er inngått utenom tjenesteyterens faste forretningslokaler, skal tjenesteyteren tilbakebetale det

forbrukeren har betalt, og eventuelt et beløp til dekning av returkostnader, senest 14 dager fra den dagen melding om bruk av angreretten er mottatt.
(2) Har forbrukeren mottatt varer i forbindelse med tjenesteavtalen, gjelder følgende:

a. Returkostnader bæres av selgeren.
b. Forbrukeren kan holde varen tilbake inntil han eller hun har mottatt tilbakebetaling og eventuelt et beløp tilsvarende returkostnader fra selgeren.
c. Når forbrukeren har mottatt det selgeren skal betale, skal forbrukeren sende eller levere varen til selgeren innen rimelig tid.
d. Er varen sendt gjennom posten eller en annen selvstendig fraktfører, skal den sendes tilbake på tilsvarende måte. Dersom selgeren ikke har ordnet med hensiktsmessig returpakning, gjelder bestemmelsen i bokstav e.
e. Er varen levert på annen måte, skal den stilles til selgerens rådighet for avhenting på det stedet varen ble mottatt. Er varen i disse tilfellene levert på et annet sted enn i forbrukerens hjem, kan det avtales at varen skal sendes eller leveres på en annen måte som ikke medfører urimelig ulempe for forbrukeren.
f. Forbrukeren plikter ikke å motta eller innløse en vare før den returneres til selgeren, men kan i stedet be den som leverer varen, om å returnere varen til selgeren.
g. Dersom forbrukeren har gitt melding til selgeren om at varen kan hentes etter reglene i bokstav e, og dette ikke skjer innen tre måneder fra meldingen er mottatt, tilfaller den forbrukeren vederlagsfritt.

(3) Dersom forbrukeren bruker sin angrerett, faller alle tilknyttede avtaler bort uten kostnad for forbrukeren. Etter å ha mottatt melding om bruk av angrerett skal tjenesteyteren straks gi beskjed til en tredjepart som har inngått en tilknyttet avtale med forbrukeren.
(4) Brukes angreretten til å gå fra en kredittavtale som er inngått utenom tjenesteyterens faste forretningslokaler, gjelder i stedet § 3-43.

VI. Mislighold og erstatning

§ 3-46. Sanksjoner ved mislighold

(1) Har tjenesteyteren misligholdt plikter etter § 3-1 første ledd kan avtalen

heves etter reglene i § 3-48, og det kan kreves erstatning etter § 3-49. Dette gjelder likevel ikke pliktbrudd som skyldes forhold hos kunden eller andre forhold som tjenesteyteren ikke er ansvarlig for.
(2) Ved mislighold av tjenesteyterens opplysningsplikt gjelder første ledd første punktum bare dersom det må antas at misligholdet har hatt en innvirkning på avtalen. Kunden kan heller ikke gjøre gjeldende som misligholdt opplysningsplikt noe som kunden kjente eller måtte kjenne til da avtalen ble inngått.
(3) Er kunden før avtalen ble inngått gjort kjent med tjenestens viktigste egenskaper og deretter uten rimelig grunn unnlater å følge en oppfordring fra tjenesteyteren om å gjøre seg kjent med opplysninger som kunden mottar fra tjenesteyteren, kan kunden ikke gjøre gjeldende som mislighold noe som vedkommende burde ha blitt kjent med ved å følge oppfordringen. Dette gjelder likevel bare dersom tjenesteyteren har gitt opplysningene i samsvar med de krav som følger av lov eller forskrift eller av avtalen.
(4) Har kunden misligholdt avtalen, kan tjenesteyteren heve avtalen på de vilkår som følger av § 3-51. Tjenesteyteren kan ikke overfor kunden betinge seg rett til å heve eller si opp avtalen eller til å anse et pengekrav etter avtalen som forfalt på grunn av at kunden har misligholdt en annen avtale eller et annet pengekrav.
(5) Denne paragrafen begrenser ikke rettskrav avtalepartene kan gjøre gjeldende etter ellers gjeldende regler. Paragrafen begrenser heller ikke tjenesteyterens plikt til å foreta retting eller andre tiltak for å oppfylle sine plikter etter § 3-1.

§ 3-47. Reklamasjon ved tjenesteyterens mislighold

(1) Foreligger det mislighold fra tjenesteyterens side, skal kunden gi melding til tjenesteyteren om misligholdet innen rimelig tid etter at kunden oppdaget eller burde ha oppdaget misligholdet, med mindre noe annet følger av særskilte regler om reklamasjon. Er kunden forbruker, kan fristen for å reklamere etter første punktum aldri være kortere enn to måneder fra det tidspunktet da kunden oppdaget misligholdet.
(2) Kunden taper sin rett til å gjøre krav som følge av misligholdet gjeldende om fristen etter første ledd ikke overholdes, med mindre tjenesteyteren har opptrådt grovt uaktsomt eller for øvrig i strid med redelighet og god tro. Retten til å gjøre krav som følge av misligholdet gjeldende kan også tapes etter reglene i foreldelsesloven.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende for krav som kunden etter reglene i denne loven kan gjøre gjeldende mot en tredjeperson for mislighold av tjenesteyterens plikter.

§ 3-48. Kundens rett til å heve avtalen

(1) Kunden kan heve en avtale ved vesentlig mislighold fra tjenesteyterens side. Dette gjelder uten hensyn til avtalens bestemmelser om oppsigelse eller avbestilling. For tjenester som er levert, kan avtalen likevel heves bare dersom kundens nytte av den leverte tjenesten er ubetydelig og tjenesteyteren ikke påføres et urimelig stort tap, med mindre kundens formål med avtalen er blitt vesentlig forfeilet som følge av misligholdet.
(2) Ved kundens heving faller partenes plikt til å oppfylle avtalen bort.
(3) Er avtalen helt eller delvis oppfylt, kan det som er mottatt, kreves tilbakeført så langt det etter forholdene lar seg gjøre. Det samme gjelder for avkastning eller vesentlig nytte en part har hatt av det som er mottatt. Tjenesteyteren skal betale renter i samsvar med reglene i forsinkelsesrenteloven fra reklamasjonsdagen.
(4) Til sikkerhet for sitt eget krav kan en part kreve at tilbakeføring av det som er mottatt, skal skje til samme tid for alle avtaleparter.

§ 3-49. Rett til erstatning når tjenesteyteren ikke har oppfylt sine plikter

(1) Tjenesteyteren er ansvarlig for økonomisk tap som er forårsaket av at tjenesteyteren ikke har oppfylt sine plikter etter § 3-1 første ledd, og som tjenesteyteren med rimelighet kunne forutse som en mulig følge av pliktbruddet.
(2) For økonomisk tap som er forårsaket av en underleverandør som etter avtale med tjenesteyteren forutsettes å bidra til oppfyllelse av tjenesteyterens plikter, kan både tjenesteyteren og underleverandøren holdes ansvarlige.
(3) Tjenesteyteren kan holdes ansvarlig for en kundes økonomiske tap som er forårsaket av at noen uten avtale utgir seg for å representere eller for å være tjenesteyteren, med mindre tjenesteyteren ikke kunne forventes å kjenne til dette eller med rimelige tiltak har forsøkt å advare sine kunder.
(4) Erstatningen skal svare til det økonomiske tapet som er lidt som følge av at tjenesteyteren ikke har oppfylt sine plikter. På de vilkår som følger av skadeserstatningsloven § 5-1, kan erstatningen settes ned eller falle bort dersom skadelidte har medvirket til tapet eller latt være å begrense tapet, jf. likevel § 5-5 i loven her. På de vilkår som følger av skadeserstatningsloven § 5-2, kan erstatningen lempes.

§ 3-50. Ansvarsfrihet

(1) Tjenesteyteren kan ikke holdes ansvarlig for økonomisk tap som er forårsaket av usedvanlige omstendigheter utenfor sin kontroll og som tjenesteyteren ikke med rimelighet kunne forutse eller unngå følgene av. Det samme gjelder for tap som er forårsaket av at tjenesteyteren er bundet av andre forpliktelser i eller i medhold av lov.
(2) Ansvarsfrihet etter første ledd gjelder så lenge de usedvanlige omstendighetene er til stede. Faller de nevnte omstendighetene bort, kan ansvar gjøres gjeldende dersom det fortsatt foreligger mislighold.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende for underleverandørens ansvar etter § 3-49 annet ledd. Underleverandøren er ikke ansvarlig dersom underleverandøren godtgjør at tapet er forårsaket av en instruks fra tjenesteyteren som det var forsvarlig å utføre.

§ 3-51. Tjenesteyterens rett til å heve avtalen. Reklamasjon

(1) Tjenesteyteren kan på vilkår som nevnt i denne paragrafen heve en avtale ved vesentlig mislighold fra kundens side. Det samme gjelder dersom

a. tjenesteyteren har gjort det klart for kunden at fremlegging av opplysninger eller nødvendig dokumentasjon er en forutsetning for å kunne vurdere om kunden skal gis et tilbud om avtale på angitte vilkår, og det senere påvises at kunden bevisst har tilbakeholdt eller forfalsket opplysninger eller nødvendig dokumentasjon
b. det blir åpnet konkurs eller gjeldsforhandling etter konkursloven hos kunden
c. kunden avgår ved døden uten at det innen rimelig frist foreligger eller etter varsel blir stilt betryggende sikkerhet for oppfyllelse fra en samskyldner eller kausjonist
d. kunden har stilt pant som sikkerhet for pengekravet og vilkårene i panteloven § 1-9 eller sjøloven § 44 er oppfylt
e. det er klart at avtalen vil bli vesentlig misligholdt, samtidig som et krav om at det omgående stilles betryggende sikkerhet for oppfyllelse av avtalen, ikke etterkommes.

(2) Uten hensyn til avtalevilkårene kan tjenesteyteren heve en avtale når kunden overfor tjenesteyteren har handlet klart i strid med redelighet og god tro. Det samme gjelder andre tjenesteytere i samme konsern dersom dette er saklig begrunnet.

(3) For tjenester som er levert, gjelder § 3-48 første ledd tredje punktum tilsvarende.
(4) Er kunden forbruker, kan heving bare skje dersom kunden er gitt en frist på to uker til å rette forholdet. Dette gjelder likevel ikke heving etter første ledd bokstav a.
(5) Krav om heving skal meddeles kunden i et skriftlig dokument som skal inneholde opplysninger om hvilke forhold kravet om heving bygger på, opplysninger om hvilke krav tjenesteyteren gjør gjeldende etter § 3-52, og opplysninger om klagebehandling etter § 3-53 tredje ledd tredje og fjerde punktum. Tjenesteyteren skal samtidig opplyse forbrukeren om hvordan heving eventuelt kan unngås etter fjerde ledd.
(6) Reglene om reklamasjon i § 3-47 første ledd første punktum og annet ledd gjelder tilsvarende for tjenesteyterens hevingskrav.

§ 3-52. Virkningen av at tjenesteyteren hever avtalen

(1) Ved tjenesteyterens heving faller partenes plikt til å oppfylle avtalen bort.
(2) Er en kontoavtale eller kredittavtale helt eller delvis oppfylt, gjelder reglene om oppsigelse i § 4-42 tredje ledd og i § 5-13 annet og tredje ledd tilsvarende. For øvrig kan det som er mottatt, kreves tilbakeført så langt det etter forholdene lar seg gjøre. Det samme gjelder for avkastning eller vesentlig nytte en part har hatt av det som er mottatt.
(3) Det kan kreves forsinkelsesrente for krav etter denne paragrafen så langt det følger av reglene i forsinkelsesrenteloven. Er kunden forbruker, løper forsinkelsesrente først fra utløpet av fristen etter § 3-51 fjerde ledd.
(4) Til sikkerhet for sitt eget krav kan en part kreve at tilbakeføring av det som er mottatt, skal skje til samme tid for alle avtaleparter.

VII. Klagebehandling og tilsyn

§ 3-53. Behandling av klager

(1) Tjenesteyteren skal ha passende og effektive rutiner for behandling av klager og krav fra kundene. En skriftlig beskrivelse av disse rutinene skal være tilgjengelig for kundene.
(2) Klager og krav fra kunder skal besvares i et skriftlig dokument. Svaret skal omfatte alle spørsmål kunden har reist, og skal meddeles kunden så snart som mulig. Dersom klagen eller kravet ikke er besvart innen 15 virkedager etter mottakelsen, skal tjenesteyteren sende et foreløpig svar til kunden med en

tydelig angivelse av årsakene til at henvendelsen ikke er besvart, og med en angivelse av når kunden vil motta endelig svar. I ekstraordinære tilfeller utenfor tjenesteyterens kontroll kan fristen for å sende et foreløpig svar forlenges med inntil 35 virkedager fra mottakelsen.
(3) Når tjenesteyteren avslår en forespørsel om en finansiell ytelse, skal kunden eller annen avtalepart umiddelbart informeres i et skriftlig dokument om avslaget og begrunnelsen for avslaget. Dette gjelder likevel ikke om noe annet er fastsatt i lov eller i medhold av lov. I dokumentet skal det opplyses om klageadgang og om muligheten for tvisteløsning i etablert klageorgan etter § 3-54. Det samme gjelder ved tjenesteyterens oppsigelse eller heving og dersom en tjenesteyter ikke erkjenner fullt ansvar for feil eller misbruk i tilknytning til en levert ytelse.

§ 3-54. Behandling av tvister i klageorgan

(1) Kongen kan godkjenne klageorgan for behandling av tvister når organet er opprettet ved avtale mellom en eller flere tjenesteytere eller organisasjoner for tjenesteytere på den ene siden og en eller flere organisasjoner som representerer tjenesteyternes kunder, på den andre siden.
(2) Kongen kan i forskrift gi regler om klageorganets virksomhet, herunder om

a. hvem som kan bringe saker inn for klageorganet
b. vilkår for behandling av saker hos klageorganet
c. behandlingens virkning mellom partene, herunder forholdet til alminnelige domstoler, adgangen til å bringe saker direkte inn for tingretten og tvangskraft og rettskraft for klageorganets avgjørelser
d. forholdet til annen lovgivning om behandling av tvister i klageorgan
e. opplysningsplikt overfor tjenesteyterens kunder.

§ 3-55. Tilsyn

(1) Forbrukertilsynet og Markedsrådet skal ut fra hensyn til forbrukerne føre tilsyn med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven følges av en næringsdrivende tjenesteyter. Tilsyn utføres i samsvar med reglene i markedsføringsloven §§ 32 til 41, § 42 første ledd annet punktum og §§ 43 til 43 c når ikke annet følger av tredje ledd eller forskrift etter fjerde ledd.
(2) En tjenesteyter kan ilegges et overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsom overtredelse av regler nevnt i første ledd dersom overtredelsen anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger. Overtredelsesgebyret skal betales av den tjenesteyteren vedtaket retter seg mot.

(3) Bestemmelsene gitt i eller i medhold av finanstilsynsloven §§ 2-4, 2-5, 2-6 og 2-7 gjelder så langt de passer tilsvarende for ansatte i Forbrukertilsynet og medlemmer av Markedsrådet, med mindre noe annet følger av forskrift etter fjerde ledd.
(4) Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om Forbrukertilsynets og Markedsrådets tilsynskompetanse, om forholdet til andre tilsynsorgan og til utfylling av reglene nevnt i tredje ledd. Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr, jf. annet ledd.
(5) Reglene i denne paragrafen medfører ingen begrensninger for Finanstilsynets tilsyn etter ellers gjeldende regler.
Endret ved lover 17 juni 2022 nr. 59 (i kraft 17 juni 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1033), 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930), 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

VIII. Finansoppdrag

§ 3-56. Forholdet til andre lover. Definisjoner

(1) §§ 3-57 og 3-58 gjelder ikke for tjenester som er omfattet av verdipapirhandelloven eller verdipapirfondloven.
(2) Med finansagent menes en tjenesteyter som formidler finansielle tjenester på oppdrag fra en eller flere tjenesteytere, og som handler fullt og helt på oppdragsgiverens ansvar for de finansielle tjenestene som formidles.
(3) Med finansmegler menes en tjenesteyter som formidler finansielle tjenester som et uavhengig mellomledd og ikke påtar seg å fremme noen av partenes interesser særskilt.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934).

§ 3-57. Krav til finansmegleres uavhengighet mv.

En finansmegler skal på betryggende måte ivareta partenes interesser i samsvar med god meglerskikk og ikke innrette seg eller opptre på en måte som er egnet til å skape tvil om stillingen som uavhengig mellomledd. Ved vurderingen av finansmeglerens uavhengighet skal det særlig ses hen til oppdragets art, partenes stilling og finansmeglerens interesser. Like med et foretaks interesser regnes interesser til

a. andre foretak i samme konsern

b. ansatte meglere og rådgivere, ledende ansatte og tillitsvalgte i foretaket
c. nærstående til foretaket eller til en som er nevnt i bokstav a eller b.

§ 3-58. Særskilte plikter ved finansoppdrag

(1) En finansagent kan ikke motta godtgjørelse fra andre enn sin oppdragsgiver. Andre oppdragsforetak kan motta vederlag eller annen økonomisk fordel fra tjenesteyteren bare dersom oppdragsforetaket har vurdert et flertall av de tilgjengelige finansielle tjenestene i markedet for den produktkategorien oppdraget gjelder. Oppdragsforetak som yter uavhengig rådgivning, kan for sin virksomhet ikke kreve vederlag fra andre enn sin oppdragsgiver og kan ikke påta seg et oppdrag dersom personlige eller økonomiske interesser kan komme i konflikt med oppdragsgiverens interesser eller særskilt fastsatte krav til oppdraget eller til tjenesten som formidles.
(2) Et oppdragsforetak skal i tillegg til de plikter som gjelder for oppdragsforetaket som tjenesteyter etter denne loven, påse følgende:

a. Det skal fremskaffes dokumentasjon som er nødvendig for at en avtale skal kunne komme i stand, og partene skal meddeles alle kjente opplysninger som må antas å ha betydning ved vurderingen av om avtalen skal inngås, herunder skal nødvendige opplysninger til bruk ved kredittvurdering og ved beregning av den effektive renten videreformidles til tjenesteyteren.
b. Oppdragsgiveren skal frarådes å bruke en tjenesteyter og tjenesteyteren skal frarådes å inngå avtale med en kunde hvis det er tvilsomt om tjenesteyteren eller kunden vil være i stand til å oppfylle sine plikter etter finansavtalen.
c. Oppdragsforetaket skal innenfor rammen av finansoppdraget sørge for at tjenesteyterens plikter overfor kunden blir oppfylt, så langt disse ikke er oppfylt av en tjenesteyter som er underlagt krav om meldeplikt eller særskilt tillatelse som nevnt i § 1-2 sjette ledd.

(3) For oppdragsforetak som ikke er omfattet av reglene i låneformidlingsloven, gjelder reglene fastsatt i og i medhold av låneformidlingsloven §§ 6-1 til 6-3 om forsikringsplikt mv. tilsvarende så langt de passer. For oppdragsforetakets klientmidler gjelder reglene fastsatt i og i medhold av forsikringsformidlingsloven § 8-3 tilsvarende så langt de passer.
(4) Kongen kan i forskrift fastsette nærmere regler om finansmegleres plikter og rettigheter.
Endret ved lov 16 des 2022 nr. 91 (i kraft 1 juli 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr.

2266).

Kapittel 4. Kontoavtaler og betalingstjenester

I. Retten til kontoavtaler og betalingstjenester

§ 4-1. Retten til kontoavtaler og betalingstjenester

(1) Betalingstjenesteyteren kan ikke uten saklig grunn avslå å yte betalingstjenester på vanlige vilkår.
(2) Når kunden er forbruker, kan det ikke settes som særskilt vilkår for avtale om betalingskonto at kunden samtidig må inngå avtale om andre ytelser. Har kunden flere betalingskontoer hos samme betalingstjenesteyter, er det tilstrekkelig at kunden gis adgang til å inngå avtale om én betalingskonto uten vilkår om å inngå avtale om andre ytelser.
(3) En betalingstjenesteyter kan avslå å yte tjenester utenfor EØS eller å inngå avtale med en kunde som ikke er bosatt eller registrert i EØS. Det samme gjelder dersom kunden eller betalingstjenesteyteren ikke oppfyller vilkår fastsatt i eller i medhold av hvitvaskingsloven for at tjenesten skal kunne ytes, og dersom det følger av lov eller regler gitt i medhold av lov at kunden skal avvises.
(4) Betalingstjenesteyteren kan kreve at kunden innhenter opplysninger om kunden selv som er nødvendige for å inngå avtale.
(5) Når kunden er forbruker, skal en forespørsel om betalingskonto avgjøres senest ti virkedager etter at betalingstjenesteyteren har mottatt nødvendige opplysninger fra kunden. For øvrig gjelder reglene § 3-53.

II. Gjennomføring av godkjente betalingstransaksjoner mv.

§ 4-2. Samtykke til betalingstransaksjon

(1) En betalingstransaksjon anses som godkjent bare dersom betaleren har gitt sitt samtykke til at betalingstransaksjonen gjennomføres.
(2) Samtykke til å gjennomføre en betalingstransaksjon eller en serie betalingstransaksjoner skal gis i den formen og på den måten som er avtalt mellom betaleren og betalingstjenesteyteren. Samtykke til å gjennomføre en betalingstransaksjon kan også gis via betalingsmottakeren eller en betalingsfullmektig.

(3) Samtykket skal gis før betalingstransaksjonen gjennomføres, med mindre det er avtalt mellom betaleren og betalerens betalingstjenesteyter at samtykke kan gis etter at betalingstransaksjonen er gjennomført.
(4) Betaleren kan trekke tilbake samtykket til å gjennomføre betalingstransaksjonen når som helst før utløpet av fristene for å kansellere betalingsoppdraget etter § 4-7.

§ 4-3. Direktebelastningsfullmakt

(1) Betaleren kan gi en betalingsmottaker fullmakt til å iverksette en serie direktebelastninger på betalerens konto (direktebelastningsfullmakt).
(2) Fullmakten skal gis i et skriftlig dokument. Fullmakten skal klart og entydig angi

a. betalingsmottakeren
b. kontoen som kan belastes
c. beløpsgrensen for samlet belastning
d. tidspunktene eller tidsperioden som beløpsgrensen gjelder for
e. betalerens samtykke til de betalingstransaksjonene som skal gjennomføres i samsvar med bokstav a til d.

(3) Betaleren skal varsle sin betalingstjenesteyter skriftlig om direktebelastningsfullmakt etter første og annet ledd. Betalerens betalingstjenesteyter skal før hver direktebelastning kontrollere at skriftlig melding fra betaleren om fullmakten er mottatt, og at kontoen belastes i samsvar med fullmakten.
(4) Betaleren kan når som helst trekke tilbake samtykke til transaksjoner som ikke er iverksatt, eller gjøre andre endringer i fullmakten. Betaleren skal ved skriftlig melding eller på avtalt måte varsle sin betalingstjenesteyter om tilbakekallet eller endringene. Betalingstjenesteyteren skal sørge for at belastninger opphører eller endringene gjennomføres i samsvar med meldingen senest virkedagen etter at meldingen ble mottatt.
(5) Første til fjerde ledd gjelder bare så langt noe annet ikke følger av regler i forordning (EU) nr. 2018/389 om sterk kundeautentisering eller regler nevnt i § 1-11 første ledd bokstav b ved direktebelastninger i euro.

§ 4-4. Fast betalingsoppdrag

Et fast betalingsoppdrag skal klart og entydig angi

a. betalingsmottakeren
b. kontoen som kan belastes
c. beløpsgrensen for samlet belastning
d. tidspunktene eller tidsperioden som beløpsgrensen gjelder for
e. betalerens samtykke til de betalingstransaksjoner som skal gjennomføres i samsvar med bokstav a til d.

§ 4-5. Mottak av betalingsoppdrag

(1) Betalerens konto skal ikke belastes før betalingsoppdraget er mottatt.
(2) På virkedager anses et betalingsoppdrag for å være mottatt på samme tidspunkt som det blir levert til eller registrert hos betalerens betalingstjenesteyter. Betalingsoppdrag som leveres eller registreres på en dag som ikke er virkedag, anses for å være mottatt første påfølgende virkedag.
(3) Betalerens betalingstjenesteyter kan fastsette at betalingsoppdrag som ikke er levert eller registrert innen en frist nær virkedagens slutt, skal anses for å være mottatt påfølgende virkedag.
(4) Er det avtalt at et betalingsoppdrag først skal gjennomføres på en bestemt dag, ved utløpet av en bestemt tidsperiode eller på den dagen da betaleren stiller betalingsmidler til rådighet, skal betalingsoppdraget anses mottatt på den avtalte dagen hvis dette er en virkedag, og ellers den påfølgende virkedagen.

§ 4-6. Avvisning av betalingsoppdrag

(1) Med mindre noe annet er særskilt bestemt, kan betalingstjenesteyteren ikke nekte å gjennomføre et godkjent betalingsoppdrag når alle vilkårene i betalerens kontoavtale er oppfylt. Dette gjelder uavhengig av om betalingsoppdraget er iverksatt av betaleren, herunder gjennom en betalingsfullmektig, av betalingsmottakeren eller gjennom betalingsmottakeren.
(2) Hvis betalingstjenesteyteren nekter å iverksette en betalingstransaksjon eller utføre et betalingsoppdrag, skal kunden straks varsles om dette på avtalt måte og senest innen fristen for godskriving av betalingsmottakerens konto etter § 4-12. Varselet skal opplyse om begrunnelsen for at betalingsoppdraget nektes utført, og om fremgangsmåten for å rette eventuelle faktiske feil som ledet til nektelsen.
(3) Når betalingstjenesteyteren nekter å gjennomføre et betalingsoppdrag, regnes betalingsoppdraget ikke som mottatt etter reglene om godskriving av betalingsmottakerens konto i § 4-12 og reglene om betalingstjenesteyterens ansvar for manglende, mangelfull eller forsinket gjennomføring av

betalingstransaksjoner i § 4-28.

§ 4-7. Kansellering av betalingsoppdrag

(1) Etter at betalingsoppdraget er mottatt av betalerens betalingstjenesteyter, kan et betalingsoppdrag ikke kanselleres av betaleren, med mindre noe annet følger av annet til femte ledd.
(2) Når betalingstransaksjonen iverksettes av eller gjennom betalingsmottakeren, kan betaleren ikke kansellere betalingsoppdraget etter at betalingsmottakeren er gitt samtykke til at betalingstransaksjonen kan gjennomføres. Direktebelastninger kan likevel kanselleres senest innen utgangen av virkedagen før den avtalte belastningsdagen.
(3) Betaleren kan ikke kansellere et betalingsoppdrag etter at en betalingsfullmektig er gitt samtykke til at betalingstransaksjonen kan iverksettes.
(4) Når et betalingsoppdrag ikke skal gjennomføres umiddelbart, kan kunden kansellere betalingsoppdraget senest innen utgangen av virkedagen før den avtalte belastningsdagen, jf. § 4-5 fjerde ledd.
(5) Etter utløpet av fristene i første til fjerde ledd kan betalingsoppdraget kanselleres bare dersom det er avtalt mellom kunden og den berørte betalingstjenesteyteren. For betalingsoppdrag som nevnt i annet og tredje ledd kreves det i tillegg samtykke fra betalingsmottakeren. Betalingstjenesteyteren kan kreve gebyr for kansellering av betalingsoppdrag bare dersom dette er avtalt i kontoavtalen.

§ 4-8. Bekreftelse på dekning på betalerens betalingskonto

(1) Kontotilbyderen skal etter henvendelse fra utstederen av et kortbasert betalingsinstrument umiddelbart opplyse om det er dekning for å gjennomføre en betalingstransaksjon som er knyttet til betalingsinstrumentet. Første punktum gjelder likevel bare dersom

a. betaleren har gitt samtykke til at kontotilbyderen gir disse opplysningene,
b. betaleren har iverksatt den kortbaserte betalingstransaksjonen for det aktuelle beløpet og har gitt samtykke til at utstederen av det kortbaserte betalingsinstrumentet kan be kontotilbyderen om disse opplysningene, og
c. betalingskontoen er tilgjengelig på internett på tidspunktet for henvendelsen.

(2) Kontotilbyderens svar på om transaksjonen har dekning i kontoen, skal være et bekreftende «ja» eller avkreftende «nei». På forespørsel fra betaleren skal kontotilbyderen gi betaleren opplysninger om identiteten til utstederen, og svaret som ble gitt av kontotilbyderen.
(3) Utstederen skal legitimere seg overfor kontotilbyderen før hver anmodning om opplysninger etter første ledd og skal kommunisere på en sikker måte med kontotilbyderen.
(4) Første til tredje ledd gjelder ikke for kortbaserte betalingsinstrumenter som er e-penger. Reglene gir heller ikke grunnlag for å reservere betalingsmidler på betalingskontoen.

§ 4-9. Beløpsgrenser for betalingsinstrument

Dersom et betalingsinstrument benyttes for å gi samtykke til gjennomføring av betalingstransaksjoner, jf. § 4-2, kan betaleren og betalerens betalingstjenesteyter avtale beløpsgrenser for betalingstransaksjoner som gjennomføres ved bruk av betalingsinstrumentet.

§ 4-10. Samtykke til reservasjon av beløp på betalerens konto

(1) Betalerens betalingstjenesteyter kan reservere betalingsmidler på betalerens konto når følgende vilkår er oppfylt:

a. betalingstransaksjonen iverksettes av eller gjennom betalingsmottakeren i forbindelse med en kortbasert betalingstransaksjon
b. betaleren har gitt samtykke til betalingstransaksjonen, jf. § 4-2
c. det nøyaktige beløpet som skal betales, var ikke kjent på det tidspunktet betaleren samtykket til betalingstransaksjonen, og
d. betaleren har gitt særskilt samtykke til at et nøyaktig beløp kan reserveres på kontoen.

(2) De reserverte midlene på betalerens konto skal frigis straks betalerens betalingstjenesteyter mottar opplysninger om det nøyaktige transaksjonsbeløpet, og senest umiddelbart etter at betalingsoppdraget er mottatt.

§ 4-11. Overføringstid for betalingstjenesteyteren

(1) Hvis ikke noe annet følger av annet til fjerde ledd, skal betalerens betalingstjenesteyter etter at betalingsoppdraget er mottatt etter § 4-5, sørge for at beløpet godskrives betalingsmottakerens betalingstjenesteyter senest innen utløpet av følgende frister:

a. samme virkedag, ved innenlandsk betalingstransaksjon i norske kroner
b. første påfølgende virkedag, ved betalingstransaksjon i euro som gjennomføres innenfor EØS uten valutaomregning
c. første påfølgende virkedag, ved grensekryssende betalingstransaksjon i euro som gjennomføres innenfor EØS, når det i Norge er foretatt høyst én valutaomregning fra norske kroner til euro
d. fjerde påfølgende virkedag, ved andre betalingstransaksjoner til en betalingsmottaker i EØS.

(2) Fristene i første ledd kan forlenges med én virkedag når betalingstransaksjonen iverksettes ved bruk av et papirbasert betalingsinstrument.
(3) Ved grensekryssende betalingstransaksjon til en betalingsmottaker utenfor EØS skal betalerens betalingstjenesteyter sørge for å overføre beløpet til betalingsmottakerens betalingstjenesteyter senest ved utløpet av syvende virkedag etter at betalingsoppdraget ble mottatt, dersom ikke annet er avtalt.
(4) Iverksettes en betalingstransaksjon av eller via betalingsmottakeren, skal betalingsmottakerens betalingstjenesteyter innen den avtalte fristen oversende betalingsoppdraget til betalerens betalingstjenesteyter. Ved direktebelastning skal oversendelsen skje slik at oppgjør kan skje på avtalt forfallsdag.

§ 4-12. Tidspunkt for renteberegning, godskriving og belastning av konto

(1) Dato for renteberegning ved godskriving av kundens konto skal ikke være senere enn dagen beløpet godskrives kontoen. Dato for renteberegning ved belastning av kundens konto skal ikke være tidligere enn dagen beløpet belastes kontoen.
(2) Etter at beløpet er godskrevet betalingsmottakerens betalingstjenesteyter i samsvar med § 4-11, skal denne betalingstjenesteyteren umiddelbart godskrive og stille beløpet til rådighet på betalingsmottakerens konto, med mindre det må foretas en valutaomregning hos betalingsmottakerens betalingstjenesteyter med en valuta som ikke er valuta i en EØS-stat. Ved betalingstransaksjoner

innenfor en og samme betalingstjenesteyter gjelder første punktum tilsvarende umiddelbart etter at betalerens konto er belastet. Har betalingsmottakeren ikke konto hos betalingstjenesteyteren, skal beløpet stilles til rådighet for betalingsmottakeren samme virkedag.
(3) Når en forbruker foretar innskudd med kontanter i samme valuta som en konto føres, skal betalingstjenesteyteren, umiddelbart etter at kontantene er mottatt, godskrive beløpet og gjøre det tilgjengelig på kontoen. Når innskudd med kontanter foretas av noen som ikke er forbruker, skal beløpet godskrives og gjøres tilgjengelig på kontoen senest påfølgende virkedag. For begge tilfeller skal dato for renteberegning av beløpet være samme dag som beløpet godskrives kontoen.

§ 4-13. Tilbakeholdsrett, motregning og gebyrbelastning

(1) Betalingstjenesteyteren kan ikke utøve tilbakeholdsrett eller foreta motregning i innestående på konto, unntatt for forfalte krav som springer ut av kontoavtalen. Betalingstjenesteyteren kan likevel utøve tilbakeholdsrett eller foreta motregning for krav som er oppstått som følge av et straffbart forhold som kunden utfører eller medvirker til, med mindre kravet er ervervet fra en tredjepart.
(2) Betalingstjenesteyteren kan ikke utøve tilbakeholdsrett eller foreta motregning i betalingsmidler som betalingstjenesteyteren har til disposisjon for å gjennomføre et betalingsoppdrag. Betalingsmottakeren kan likevel avtale med sin betalingstjenesteyter at gebyrene betalingsmottakeren skal betale, kan trekkes fra det overførte beløpet før det resterende beløpet godskrives kontoen. Når det er avtalt en slik fremgangsmåte for gebyrbelastning, skal transaksjonsbeløpet og gebyrene skilles fra hverandre i opplysningene som gis betalingsmottakeren.
(3) Er det i et overført beløp foretatt gebyrbelastning i strid med annet ledd, skal betalingstjenesteyteren som representerer den parten som har iverksatt betalingstransaksjonen, sørge for at betalingsmottakeren mottar det fulle beløpet for transaksjonen.
(4) For retting av feilaktige godskrivinger gjelder reglene i § 4-25.
(5) Reglene i paragrafen her er ikke til hinder for at det etter ellers gjeldende rettsregler stiftes særskilt sikkerhetsrett i innskudd.

§ 4-14. Informasjon ved bruk av betalingsfullmektig

(1) En betalingsfullmektig skal umiddelbart etter at betalingsoppdraget er iverksatt, stille følgende opplysninger til rådighet for betaleren og, når det er

relevant, for betalingsmottakeren:

a. en bekreftelse på at betalingsoppdraget er iverksatt korrekt hos kontotilbyderen
b. beløpet betalingstransaksjonen gjelder
c. en referanse som gjør det mulig å identifisere betalingstransaksjonen for betaleren og for betalingsmottakeren
d. når det er relevant, størrelsen på eventuelle gebyrer som skal betales til betalingsfullmektigen for transaksjonen, herunder med en spesifikasjon av enkeltelementene i relevante tilfeller.

(2) En betalingsfullmektig skal umiddelbart etter at betalingsoppdraget er iverksatt, i tillegg stille til rådighet for betalingsmottakeren

a. alle opplysninger som ble overført sammen med betalingstransaksjonen
b. en referanse som gjør det mulig for betalingsmottakeren å identifisere betaleren.

§ 4-15. Informasjon ved gjennomføring av betalingsoppdrag

(1) Før betalingstjenesteyteren utfører et betalingsoppdrag som er iverksatt av betaleren og omfattet av en kontoavtale, skal betalingstjenesteyteren på forespørsel opplyse om gebyrene som må betales, og om hvor lang tid det kan ta å gjennomføre betalingstransaksjonen. Dersom det er relevant, skal enkeltelementer i gebyrene spesifiseres.
(2) Betalerens betalingstjenesteyter skal for hver betalingstransaksjon gi betaleren opplysninger som nevnt i § 4-19 fjerde ledd umiddelbart etter at betalingsoppdraget er mottatt. Det samme gjelder når betaleren ikke har konto hos betalingstjenesteyteren.
(3) Betalingsmottakerens betalingstjenesteyter skal gi betalingsmottakeren opplysninger som nevnt i § 4-19 fjerde ledd umiddelbart etter at betalingstransaksjonen er gjennomført.

III. Generelle vilkår om bruk av konto og betalingstjenester

§ 4-16. Vilkår om fullmakttjenester

(1) Kunden kan etter avtale med en betalingsfullmektig eller

opplysningsfullmektig (et fullmaktforetak) benytte fullmakttjenester på egne betalingskontoer som er tilgjengelige på internett, jf. § 1-6. Det kan ikke stilles som vilkår at det må foreligge en avtale mellom kontotilbyderen og fullmaktforetaket om utførelse av fullmakttjenester.
(2) Dersom kontotilbyderen har nektet fullmaktforetaket tilgang, skal kontotilbyderen umiddelbart og på avtalt måte opplyse kunden om nektelsen og oppgi årsaken. Om mulig, skal opplysningene gis før tilgangen blir nektet. Første og annet punktum gjelder ikke dersom objektivt begrunnede sikkerhetshensyn er truet, eller det vil være i strid med lov eller regler gitt i medhold av lov å gi kunden disse opplysningene.
(3) Fullmaktforetaket skal sikre at kundens personlige sikkerhetsinformasjon ikke er tilgjengelig for andre enn utstederen av sikkerhetsinformasjonen og kunden selv. Skal fullmaktforetaket overføre kundens personlige sikkerhetsinformasjon, skal det skje gjennom sikre og effektive kanaler.
(4) Med mindre noe annet er særskilt bestemt, skal fullmaktforetaket ikke benytte, lagre eller på annen måte bruke tilgang til opplysninger for andre formål enn å utføre fullmakttjenesten som kunden uttrykkelig har anmodet om, og ikke be om sensitive betalingsopplysninger, herunder personlig sikkerhetsinformasjon som kan brukes til å utføre svindel. Opplysninger om kontonummer og kontoeier utgjør ikke sensitive betalingsopplysninger for fullmaktforetaket.
(5) Fullmakttjenester skal kun utføres når kunden har gitt sitt uttrykkelige samtykke til fullmakttjenesten. Fullmakttjenesten skal utføres i samsvar med kundens samtykke.
(6) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om vilkår som nevnt i første til femte ledd og i §§ 4-17 og 4-18.

§ 4-17. Vilkår om betalingsfullmakttjenester

Betalingsfullmektigen skal i forbindelse med en betalingsfullmakttjeneste ikke på noe tidspunkt besitte eller råde over kundens betalingsmidler. Betalingsfullmektigen skal heller ikke endre betalingsmottaker, beløp eller andre transaksjonskjennetegn. Betalingsfullmektigen skal ikke be om andre opplysninger enn det som er nødvendig for å utføre betalingsfullmakttjenesten, og skal påse at andre opplysninger som eventuelt er innhentet om betaleren, bare meddeles betalingsmottakeren, forutsatt at betaleren først har gitt et uttrykkelig samtykke til dette.

§ 4-18. Vilkår om kontoinformasjonstjenester

Opplysningsfullmektigen skal i forbindelse med kontoinformasjonstjenester bare ha tilgang til opplysningene fra de utpekte betalingskontoene og betalingstransaksjoner tilknyttet disse. Opplysningsfullmektigen skal gi kunden enhver annen relevant informasjon etter reglene i § 3-22 første ledd.

§ 4-19. Kontoinformasjon

(1) Kontoavtalen skal angi at kunden i et skriftlig dokument jevnlig og minst hver måned har krav på kontoinformasjon som minst skal omfatte opplysninger om

a. perioden kontoinformasjonen dekker
b. dato og saldo ved forrige kontoinformasjon
c. oppdatert saldo
d. transaksjonsopplysninger for hver gjennomførte betalingstransaksjon, jf. fjerde ledd.

(2) Dersom det er knyttet kreditt til kontoen eller avtalt vilkår om kompensasjon ved overtrekk, skal kontoinformasjonen dessuten opplyse om

a. benyttet nominell rente
b. kredittkostnader som ikke er omfattet av første ledd, jf. fjerde ledd
c. det minimumsbeløpet kunden eventuelt er forpliktet til å betale.

(3) Når kunden er forbruker, skal følgende kontoinformasjon stilles til kundens rådighet i et skriftlig dokument minst en gang hvert år i tilknytning til en betalingskonto:

a. alle påløpte gebyrer og rentesatser knyttet til kontoavtalen, jf. § 4-20
b. rente- og gebyrsatser for alternative typer kontoer som betalingstjenesteyteren tilbyr, jf. § 4-20
c. reglene som gjelder for innskuddsgaranti.

(4) Transaksjonsopplysninger for gjennomførte betalingstransaksjoner skal omfatte

a. en referanse som identifiserer betalingstransaksjonen
b. relevant informasjon om betalingsmottakeren eller betaleren og eventuelle ytterligere opplysninger som fulgte transaksjonen
c. beløpet i den valutaen som ble benyttet ved belastning eller

godskriving av konto, som er angitt i betalingsoppdraget, eller som er stilt til kundens rådighet

d. eventuelle gebyrer eller renter som kunden skal betale, og en spesifikasjon av disse når det er relevant
e. eventuell vekslingskurs som er benyttet av betalingstjenesteyteren, og det overførte beløpet etter valutaomregningen
f. belastnings- eller godskrivingsdag, jf. § 4-12, eller datoen da betalingsoppdraget ble mottatt.

(5) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler som utfyller eller begrenser opplysningsplikten etter denne paragrafen, og kan gi regler om hvordan opplysninger skal utformes.

§ 4-20. Oversikt over påløpte gebyrer

(1) Når kunden er forbruker, skal betalingstjenesteyteren minst en gang i året gi kunden en oversikt over alle påløpte gebyrer, og hvis det er relevant, rentesatser for innestående innskudd og skyldig brukskontokreditt knyttet til en betalingskonto, jf. § 4-19 tredje ledd bokstav a.
(2) I oversikten etter første ledd skal følgende opplysninger spesifiseres:

a. gebyret som er påløpt for hver enkelt tjeneste, og antallet ganger tjenesten er brukt i perioden
b. hvis tjenester er satt sammen i en pakke, gebyret som er påløpt for pakken som helhet, og antall ganger pakkegebyret er krevd i perioden og eventuelle ytterligere gebyrer for tjenester utover det antallet som dekkes av pakkegebyret
c. det samlede gebyrbeløpet som er påløpt i perioden for hver enkelt tjeneste, for hver pakke av tjenester og for tjenester utover det antallet som dekkes av pakkegebyret
d. eventuell rentesats for brukskontokreditt som gjelder for betalingskontoen, og det samlede rentebeløpet som er belastet for brukskontokreditt i perioden
e. eventuell nominell rentesats som gjelder for innestående innskudd på betalingskontoen, og det samlede rentebeløpet opptjent i perioden
f. samlet gebyrbeløp for alle tjenester som er belastet betalingskontoen i perioden.

(3) Finanstilsynet kan fastsette en teknisk standard for presentasjonsformatet som betalingstjenesteyteren skal bruke.

§ 4-21. Vederlag og gebyrer

(1) Betalingstjenesteyteren skal ikke fremsette krav om gebyr eller annet vederlag utover det som er avtalt med kunden, jf. § 3-1 femte ledd.
(2) Dersom det kreves løpende gebyr, kan betalingstjenesteyteren kreve gebyr bare for perioden frem til oppsigelsestidspunktet.
(3) En betalingstjenesteyter kan ikke kreve gebyr eller annet vederlag for

a. å utlevere utkast til kontoavtale, jf. § 3-25 bokstav a og § 3-9 annet ledd bokstav a
b. oppsigelse av en kontoavtale som er inngått på ubestemt tid eller for en bestemt periode på mer enn seks måneder hvis kunden sier opp avtalen etter utløpet av seks måneder, bortsett fra ved avtale om bindingstid som nevnt i § 4-44 annet ledd
c. å ta imot varsel fra kunden i samsvar med § 4-23 annet ledd. Direkte kostnader til utskifting av betalingsinstrumentet kan likevel kreves dekket
d. å varsle om at en tjeneste eller et betalingsoppdrag nektes gjennomført, med mindre noe annet er avtalt, ikke skyldes forhold på tjenesteyterens side og er objektivt begrunnet, jf. § 4-6.

§ 4-22. Overtrekk

(1) Har kunden i aktsom god tro belastet kontoen med et beløp som er større enn det som kan disponeres etter kontoavtalen eller etter avtalt brukskontokreditt, skal betalingstjenesteyteren ikke kreve gebyrer, renter eller andre kostnader for overtrekket av kontoen. Betalingstjenesteyteren kan sette en rimelig frist for kunden til å tilbakebetale overtrekket. Ved overtrekk som ellers skyldes bruk eller lignende disponering av betalingsmidler, kan kontoen på avtalte vilkår belastes med gebyr og rentekostnader.
(2) Har et vesentlig overtrekk vedvart i mer enn én måned, skal betalingstjenesteyteren straks varsle kunden i et skriftlig dokument om overtrekket. Varselet skal opplyse om overtrekkets størrelse, nominell rente, eventuelle avtalte vilkår om kompensasjon ved overtrekk og andre kostnader som påløper som følge av overtrekket.

§ 4-23. Plikter ved utstedelse og bruk av betalingsinstrument

(1) Konto og betalingsinstrument skal brukes i samsvar med vilkårene for

utstedelse og bruk. Så snart betalingsinstrumentet er mottatt, skal kunden ta alle rimelige forholdsregler for å beskytte personlig sikkerhetsinformasjon. Vilkårene for utstedelse og bruk skal være objektive, ikke innebære forskjellsbehandling og stå i forhold til formålet.
(2) Utstederen skal opplyse kunden om hvordan det skal varsles etter § 4-24 første ledd. Utstederen skal sikre at varsel til enhver tid kan mottas. Når varselet er mottatt, skal utstederen straks hindre enhver videre bruk av betalingsinstrumentet. Utstederen skal bekrefte at varsel er mottatt, slik at det kan dokumenteres av kunden i minst 18 måneder.
(3) Et betalingsinstrument skal sendes til kunden bare på grunnlag av forespørsel fra kunden, med mindre betalingsinstrumentet erstatter et tidligere utstedt betalingsinstrument. Utstederen skal sørge for at betalingsinstrumentets personlige sikkerhetsinformasjon ikke er tilgjengelig for andre enn kunden. Utstederen har ved sendingen risikoen både for sikkerhetsinformasjon og betalingsinstrumentet.

IV. Ikke godkjente og feil gjennomførte betalingstransaksjoner. Misbruk av konto og betalingsinstrument

§ 4-24. Kundens varslingsplikt ved feil og misbruk. Retting

(1) Blir kunden oppmerksom på tap, tyveri eller uberettiget bruk eller tilegnelse av et betalingsinstrument eller uberettiget kontotilgang, skal kunden uten ugrunnet opphold varsle den som er oppgitt av betalingstjenesteyteren etter § 4-23 annet ledd.
(2) For at kunden skal kunne kreve at betalingstjenesteyteren retter en ikke godkjent eller feil gjennomført betalingstransaksjon, må betalingstjenesteyteren ha blitt varslet uten ugrunnet opphold etter at kunden ble oppmerksom på at transaksjonen kan kreves rettet, og senest 13 måneder etter belastningstidspunktet. Fristen på 13 måneder gjelder ikke dersom betalingstjenesteyteren ikke har gitt eller gjort tilgjengelige for kunden opplysningene om betalingstransaksjonen i samsvar med reglene i kapittel 3 og 4.
(3) Dersom en betalingsfullmektig er involvert i betalingstransaksjonen, skal rettingen foretas av kontotilbyderen.

§ 4-25. Varsel om og retting ved feilaktig godskriving eller belastning av konto

(1) Blir betalingstjenesteyteren oppmerksom på at en konto er feilaktig

godskrevet eller belastet, skal kunden varsles uten ugrunnet opphold. Dersom feilen er rettet på en slik måte at det ikke er noen reell mulighet for at kunden kan ha fått uriktige opplysninger om disponibelt beløp på kontoen, er det likevel tilstrekkelig at varselet gis i forbindelse med kontoinformasjon som nevnt i § 4-19.
(2) En betalingstjenesteyter som ved en feil har godskrevet uriktig konto eller godskrevet uriktig beløp, kan innen utløpet av tredje virkedag rette feilen ved å belaste kontoen. Det samme gjelder en betalingstjenesteyter som ved en feil har godskrevet en konto hos en annen betalingstjenesteyter, dersom betalingstjenesteyteren har adgang til å foreta slik retting hos den andre betalingstjenesteyteren.
(3) Betalingstjenesteyterens adgang til å rette feil etter annet ledd gjelder ikke dersom godskriving av kontoen er gjennomført i samsvar med betalingsoppdrag fra en tredjeperson.
(4) Hvis godskriving som nevnt i annet ledd har sammenheng med straffbart forhold fra betalingsmottakerens side eller fra en annen som har rett til å belaste betalingsmottakerens konto, kan betalingstjenesteyteren i alle tilfeller foreta retting av kontoen.
(5) Denne paragrafen er ikke til hinder for at betalingstjenesteyteren kan kreve tilbakesøkning etter alminnelige regler.

§ 4-26. Uriktig kontonummer eller identifikasjon

(1) Et betalingsoppdrag som er gjennomført i samsvar med det angitte kontonummeret eller annen entydig identifikasjon, skal anses som korrekt gjennomført når det gjelder betalingsmottakeren som kontonummeret eller annen entydig identifikasjon utpeker, og betalingstjenesteyteren kan ikke holdes ansvarlig etter § 4-28. Dette gjelder selv om kunden i tillegg til kontonummeret eller annen entydig identifikasjon har oppgitt ytterligere opplysninger.
(2) Selv om betalingstjenesteyteren ikke kan holdes ansvarlig etter første ledd, skal betalingstjenesteyteren treffe rimelige tiltak for å få beløpet tilbakeført. Betalingsmottakerens betalingstjenesteyter plikter å samarbeide, herunder ved å gi betalerens betalingstjenesteyter alle relevante opplysninger. Betalingstjenesteyteren kan kreve at en tredjeperson som urettmessig har mottatt betalingsmidler som følge av at kunden har oppgitt uriktig informasjon i betalingsoppdraget, tilbakebetaler disse betalingsmidlene.
(3) Er det ikke mulig å få tilbakeført beløpet, skal betalingstjenesteyteren etter skriftlig forespørsel fra betaleren gi betaleren alle opplysninger som betalingstjenesteyteren har tilgang til, og som er relevante for å få beløpet tilbakeført.

§ 4-27. Betalerens rett til tilbakebetaling ved direktebelastninger

(1) Betalerens betalingstjenesteyter skal tilbakebetale en betalingstransaksjons fulle beløp og rentetap når betalingstransaksjonen er iverksatt av eller via betalingsmottakeren og betaleren kan påvise at

a. betaleren ikke har godkjent det eksakte beløpet for betalingstransaksjonen, jf. § 4-2, og
b. beløpet oversteg det beløpet betaleren med rimelighet kunne ha forventet ut fra sitt tidligere bruksmønster, vilkårene i kontoavtalen og omstendighetene for øvrig.

Endringer i valutakursen kan ikke påberopes etter bokstav b dersom kursen ble beregnet på grunnlag av en avtalt referansevekslingskurs, jf. § 3-15.

(2) Med mindre det er avtalt vilkår som nevnt i tredje ledd, kan betaleren kreve tilbakebetalt en tidligere godkjent betalingstransaksjon som er iverksatt av betalingsmottakeren. Tilbakebetalingskravet må gjøres gjeldende senest åtte uker etter belastningsdagen overfor betalerens betalingstjenesteyter. Betalerens betalingstjenesteyter skal tilbakebetale det fulle beløpet og rentetapet innen ti dager etter at kravet ble mottatt.
(3) I kontoavtalen kan betaleren og betalerens betalingstjenesteyter avtale vilkår om at betaleren ikke har rett til tilbakebetaling dersom samtykket til å gjennomføre betalingstransaksjonen ble gitt direkte til betalerens betalingstjenesteyter og, når det er relevant, opplysning om den fremtidige betalingstransaksjonen ble gitt eller stilt til rådighet for betaleren minst fire uker før forfallsdagen av betalingstjenesteyteren eller betalingsmottakeren.

§ 4-28. Ansvar for transaksjon iverksatt av betaleren

(1) Betalerens betalingstjenesteyter er overfor betaleren ansvarlig for korrekt gjennomføring av betalingstransaksjon som er iverksatt direkte av betaleren. Hvis betalerens betalingstjenesteyter dokumenterer oppfyllelse overfor betaleren i samsvar med § 4-11, er betalingsmottakerens betalingstjenesteyter ansvarlig overfor betalingsmottakeren.
(2) Er en betalingstjenesteyter ansvarlig etter første ledd, skal beløpet uten ugrunnet opphold tilbakeføres til betaleren eller gjøres tilgjengelig for mottakeren, og tilstanden på den aktuelle kontoen skal eventuelt gjenopprettes slik den ville ha vært om den mangelfullt gjennomførte betalingstransaksjonen ikke hadde funnet sted, inkludert renter og andre kostnader. § 4-24 annet ledd

gjelder tilsvarende.
(3) Renteberegningsdatoen for godskriving av betalerens konto skal ikke være senere enn dagen da beløpet ble belastet kontoen. Renteberegningsdatoen for betalingsmottakerens konto skal være den renteberegningsdatoen beløpet ville ha blitt godskrevet betalingsmottakerens konto dersom betalingstransaksjonen hadde vært gjennomført korrekt.
(4) På forespørsel skal betalerens betalingstjenesteyter umiddelbart forsøke å spore betalingstransaksjon som er iverksatt av betaleren. Resultatet skal snarest meddeles betaleren.
(5) Dersom et betalingsoppdrag iverksettes gjennom en betalingsfullmektig, skal kontotilbyderen tilbakeføre beløpet for den manglende eller mangelfulle betalingstransaksjonen, og når det er relevant, gjenopprette tilstanden på den aktuelle kontoen slik den ville ha vært om den mangelfullt gjennomførte betalingstransaksjonen ikke hadde funnet sted.

§ 4-29. Ansvar for transaksjon iverksatt av eller via betalingsmottakeren

(1) Betalingsmottakerens betalingstjenesteyter er overfor betalingsmottakeren ansvarlig for oppfyllelse i samsvar med § 4-11 fjerde ledd og skal umiddelbart oversende betalingsoppdraget til betalerens betalingstjenesteyter på nytt når det er påkrevet. Tilsvarende gjelder for oppfyllelse i samsvar med § 4-12. Hvis betalerens betalingstjenesteyter dokumenterer oppfyllelse overfor betalingsmottakeren, er betalerens betalingstjenesteyter ansvarlig overfor betaleren.
(2) For ansvar etter første ledd gjelder § 4-28 annet og tredje ledd tilsvarende.

§ 4-30. Ansvar og egenandeler ved ikke godkjente betalingstransaksjoner

(1) Betalingstjenesteyteren er ansvarlig overfor kunden for tap som skyldes en ikke godkjent betalingstransaksjon, jf. § 4-2, med mindre noe annet følger av reglene i annet til femte ledd.
(2) Kunden svarer med en egenandel på inntil 450 kroner hvis tapet skyldes tap, tyveri eller uberettiget tilegnelse av et betalingsinstrument. Kunden svarer likevel ikke med en slik egenandel hvis kunden ikke kunne ha oppdaget tapet, tyveriet eller den uberettigede tilegnelsen på forhånd, og heller ikke har opptrådt svikaktig.
(3) Kunden svarer for hele tapet ved en ikke godkjent betalingstransaksjon dersom tapet skyldes at kunden ved grov uaktsomhet har unnlatt å oppfylle en eller flere av sine plikter etter § 4-23 første ledd eller § 4-24 første ledd. Har betalingstransaksjonen skjedd ved bruk av et elektronisk betalingsinstrument,

svarer kunden likevel bare med inntil 12 000 kroner.
(4) Kunden svarer for hele tapet dersom tapet skyldes at kunden forsettlig har misligholdt sine plikter slik at kunden måtte forstå at misligholdet kunne innebære en nærliggende fare for at betalingsinstrumentet kunne bli misbrukt.
(5) Kunden svarer ikke for tap som skyldes betalingstjenesteyteren selv, noen som opptrer på betalingstjenesteyterens vegne, eller som betalingstjenesteyteren selv representerer. Med mindre kunden har opptrådt svikaktig, svarer kunden heller ikke for tap i følgende tilfeller:

a. når tap oppstår etter at kunden har varslet i samsvar med § 4-24 første ledd
b. når plikten til å tilrettelegge for varsling etter § 4-23 annet ledd er misligholdt
c. når betalerens betalingstjenesteyter ikke har krevd sterk kundeautentisering.

§ 4-31. Lemping av kundens ansvar etter § 4-30

(1) Kundens ansvar etter § 4-30 kan lempes når det er rimelig tatt i betraktning arten av den personlige sikkerhetsinformasjonen som var knyttet til betalingsinstrumentet, omstendighetene som forelå da instrumentet ble tapt, stjålet eller uberettiget tilegnet, og eventuell manglende aktsomhet eller andre forhold på betalingstjenesteyterens side som har medvirket til at tapet oppsto.
(2) Kundens ansvar kan også lempes dersom en leverandør av varer eller tjenester som har mottatt betalingen, forsto eller burde forstå at bruken av betalingsinstrumentet var urettmessig.
(3) Lemping kan ikke skje hvis tapet skyldes at kunden har opptrådt svikaktig eller forsettlig har unnlatt å oppfylle sine plikter etter § 4-23 første ledd eller § 4-24 første ledd.

§ 4-32. Tjenesteyterens plikt til å tilbakeføre beløpet når kunden bestrider å ha ansvar etter § 4-30

(1) I den utstrekning kunden som følge av reglene i § 4-30 bestrider å ha ansvar for en ikke godkjent betalingstransaksjon, skal betalingstjenesteyteren straks, og senest innen utgangen av den påfølgende virkedagen, tilbakeføre beløpet og erstatte rentetap fra belastningstidspunktet. Dette gjelder likevel bare dersom kunden har varslet i tide etter § 4-24 annet ledd. Plikten til tilbakeføring etter første punktum gjelder ikke for egenandel etter § 4-30 annet ledd.
(2) Første ledd gjelder ikke dersom betalingstjenesteyteren har rimelige

grunner til mistanke om svik og innen fire uker fra skriftlig innsigelse ble mottatt fra kunden anlegger søksmål eller bringer saken inn for et etablert klageorgan godkjent i medhold av lov. Stevning eller klage må være skriftlig og begrunnet. Blir saken avvist av klageorganet eller en domstol, løper en ny frist på fire uker fra den dagen betalingstjenesteyteren ble kjent med avvisningen. Dersom domstolen eller etablert klageorgan kommer til at det ikke foreligger rimelig mistanke om at kunden hadde opptrådt svikaktig, svarer betalingstjenesteyteren forsinkelsesrenter på beløpet fra dagen dette skulle ha vært tilbakebetalt etter første ledd.
(3) Hvis en betalingsfullmektig er involvert i en ikke godkjent betalingstransaksjon, er kontotilbyderen ansvarlig for tilbakeføring etter første ledd. Hvis betalingsfullmektigen er ansvarlig for den ikke godkjente betalingstransaksjonen, skal denne på forespørsel fra kontoens betalingstjenesteyter straks holde denne skadesløs, jf. § 4-33.
(4) Betalingstjenesteyteren kan kreve at en tredjeperson tilbakebetaler betalingsmidler som vedkommende urettmessig har mottatt som følge av en ikke godkjent betalingstransaksjon. Tilbakebetalt beløp som overstiger betalingstjenesteyterens tap, skal benyttes til å dekke kundens andel av tapet.

§ 4-33. Tjenesteyterens rett til erstatning for utlegg mv.

(1) Har en betalingstjenesteyter dekket tap etter reglene i § 4-28 eller § 4-32, og tapet skyldes forhold hos en annen betalingstjenesteyter eller et mellomledd, skal den som har forårsaket tapet, erstatte utlegget og tapet som betalingstjenesteyteren er påført.
(2) Er betalingsfullmektigen ansvarlig for en betalingstransaksjon som ikke gjennomføres korrekt, skal betalingsfullmektigen umiddelbart på forespørsel fra kontotilbyderen erstatte tapet som er oppstått, herunder tap som er oppstått ved at en betalingstjenesteyter har unnlatt å bruke sterk kundeautentisering, og refusjonsbeløpet etter § 4-28 femte ledd.
(3) Tap som skyldes at en annen betalingstjenesteyter eller et mellomledd ikke bruker sterk kundeautentisering, kan kreves erstattet av den betalingstjenesteyteren som har dekket tapet.
(4) En betalingstjenesteyter kan ikke holdes ansvarlig for økonomisk tap etter første til tredje ledd som er forårsaket av usedvanlige omstendigheter utenfor sin kontroll, og som tjenesteyteren ikke med rimelighet kunne forutse eller unngå følgene av. Det samme gjelder tap som er forårsaket av at betalingstjenesteyteren er bundet av andre forpliktelser i eller i medhold av lov.
(5) Reglene i denne paragrafen begrenser ikke en betalingstjenesteyters rett til regress etter § 2-16 eller til erstatning etter ellers gjeldende regler.

V. Kontobytte

§ 4-34. Bytte av betalingskonto

(1) Betalingstjenesteyteren skal sikre en kunde som er forbruker, tilgang til en klar, hurtig og sikker prosedyre for bytte av betalingskonto, som er enkel for forbrukeren å benytte.
(2) Hvis det åpenbart er til forbrukerens fordel, og det ikke fører til ytterligere belastning eller lengre gjennomføringstid for forbrukeren, kan den overførende og den mottakende betalingstjenesteyteren etablere ordninger for kontobytte som avviker fra reglene i §§ 4-35 til 4-38.
(3) Med den overførende betalingstjenesteyteren menes den betalingstjenesteyteren som nødvendige opplysninger for kontobyttet overføres fra. Med den mottakende betalingstjenesteyteren menes den betalingstjenesteyteren som nødvendige opplysninger for kontobyttet overføres til.

§ 4-35. Fullmakt til å utføre kontobytte

(1) Forbrukeren kan inngå avtale om kontobytte med den mottakende betalingstjenesteyteren og gi denne fullmakt til å utføre kontobyttet. Den mottakende betalingstjenesteyteren skal gjennomføre kontobyttet når fullmakten fra forbrukeren er mottatt.
(2) Fullmakten skal kunne begrenses slik at den omfatter kun enkelte av oppgavene etter §§ 4-37 og 4-38, og slik at den omfatter kun enkelte innbetalinger, faste betalingsoppdrag eller direktebelastningsfullmakter.
(3) Forbrukeren skal kunne angi fra hvilken dato faste betalingsoppdrag og direktebelastninger skal utføres fra betalingskontoen hos den mottakende betalingstjenesteyteren. Datoen som forbrukeren angir, kan ikke være tidligere enn seks virkedager etter at den mottakende betalingstjenesteyteren har mottatt opplysninger i samsvar med § 4-37.
(4) Den mottakende betalingstjenesteyteren skal gi forbrukeren et skriftlig dokument med kopi av fullmakten.

§ 4-36. Anmodning til den overførende betalingstjenesteyteren

Den mottakende betalingstjenesteyteren skal anmode den overførende betalingstjenesteyteren om å gjennomføre oppgaver etter § 4-37, forutsatt at dette fremgår av forbrukerens fullmakt. Anmodningen skal sendes senest to

virkedager etter at den mottakende betalingstjenesteyteren mottok fullmakt fra forbrukeren.

§ 4-37. Den overførende betalingstjenesteyterens oppgaver

(1) På grunnlag av anmodning fra den mottakende betalingstjenesteyteren og forbrukerens fullmakt skal den overførende betalingstjenesteyteren

a. sende den mottakende betalingstjenesteyteren en liste over aktive faste betalingsoppdrag og tilgjengelige opplysninger om direktebelastningsfullmakter som skal flyttes
b. sende den mottakende betalingstjenesteyteren tilgjengelige opplysninger om innbetalinger og direktebelastninger som har vært utført regelmessig de siste 13 månedene
c. kansellere faste betalingsoppdrag med virkning fra datoen forbrukeren har angitt i fullmakten
d. overføre eventuell positiv saldo til forbrukerens betalingskonto hos den mottakende betalingstjenesteyteren på datoen forbrukeren har angitt i fullmakten
e. avslutte betalingskontoen på datoen forbrukeren har angitt i fullmakten, forutsatt at oppgavene etter bokstav a til d er gjennomført og ikke noe annet følger av tredje ledd.

(2) Opplysninger som nevnt i bokstav a og b skal sendes innen fem virkedager. Opplysningene skal også sendes til forbrukeren dersom forbrukeren har bedt om det.
(3) Den overførende betalingstjenesteyteren kan nekte å avslutte betalingskontoen på datoen forbrukeren har angitt, dersom forbrukeren har utestående forpliktelser knyttet til betalingskontoen eller det løper oppsigelsesfrist etter § 4-42 første ledd. Den overførende betalingstjenesteyteren skal i så fall straks gi forbrukeren melding om at betalingskontoen ikke kan avsluttes, og grunnen til dette.
(4) Hvis den overførende betalingstjenesteyteren mangler systemer for automatisk omdirigering av innbetalinger og direktebelastninger, skal den overførende betalingstjenesteyteren slutte å akseptere slike transaksjoner fra datoen forbrukeren har angitt i fullmakten. Den overførende betalingstjenesteyteren skal i så fall opplyse betaleren eller betalingsmottakeren om årsaken til at transaksjonen ikke aksepteres.
(5) Den overførende betalingstjenesteyteren skal ikke sperre betalingsinstrumenter før datoen forbrukeren har angitt i fullmakten.

§ 4-38. Den mottakende betalingstjenesteyterens oppgaver

(1) Den mottakende betalingstjenesteyteren skal

a. opprette de faste betalingsoppdragene som forbrukeren har anmodet om, og utføre dem med virkning fra datoen forbrukeren har angitt i fullmakten
b. gjøre nødvendige forberedelser for å kunne akseptere direktebelastninger og akseptere dem med virkning fra datoen forbrukeren har angitt i fullmakten
c. opplyse forbrukeren om forbrukerens rettigheter etter forordning (EU) nr. 260/2012 om tekniske og forretningsmessige krav til kreditoverføringer og direkte debiteringer i euro artikkel 5 nr. 3 bokstav d, dersom det er relevant
d. opplyse de betalerne som ifølge fullmakten foretar regelmessige innbetalinger, om forbrukerens betalingskonto hos den mottakende betalingstjenesteyteren
e. opplyse de betalingsmottakerne som er angitt i fullmakten som foretar direktebelastninger, om forbrukerens betalingskonto hos den mottakende betalingstjenesteyteren og fra hvilken dato det skal foretas direktebelastninger fra denne betalingskontoen.

(2) Oppgavene etter første ledd gjelder bare i den utstrekning det følger av forbrukerens fullmakt og opplysningene fra den overførende betalingstjenesteyteren gjør det mulig.
(3) Sammen med opplysningene etter første ledd bokstav d og e skal det sendes en kopi av forbrukerens fullmakt. Hvis den mottakende betalingstjenesteyteren ikke har de opplysningene som skal gis til betalere eller betalingsmottakere etter første ledd bokstav d og e, skal forbrukeren eller den overførende betalingstjenesteyteren bes om å fremskaffe opplysningene som mangler.
(4) Hvis forbrukeren velger å selv informere betalere og betalingsmottakere som nevnt i første ledd bokstav d og e, skal den mottakende betalingstjenesteyteren sende forbrukeren et standardbrev med betalingsopplysningene og startdatoen som er angitt i fullmakten.
(5) Den mottakende betalingstjenesteyterens oppgaver skal utføres innen fem virkedager etter at opplysningene som nevnt i § 4-37 første ledd bokstav a og b er mottatt.

§ 4-39. Kontobytte mellom EØS-stater

(1) Hvis en forbruker meddeler sin betalingstjenesteyter et ønske om å åpne betalingskonto hos en betalingstjenesteyter som er etablert i en annen EØS-stat, skal den overførende betalingstjenesteyteren tilby forbrukeren

a. en liste med tilsvarende opplysninger som er omfattet av § 4-37 første ledd bokstav a og b
b. å overføre eventuell positiv saldo til forbrukerens betalingskonto hos den nye betalingstjenesteyteren, forutsatt at forbrukeren har oppgitt fullstendige opplysninger som gjør det mulig å identifisere den nye betalingstjenesteyteren og forbrukerens betalingskonto
c. å avslutte betalingskontoen.

(2) Oppgavene etter første ledd skal gjennomføres på datoen forbrukeren har angitt, hvis ikke forbrukerens utestående forpliktelser er til hinder for dette. Datoen forbrukeren fastsetter, skal være minst seks virkedager etter at den overførende betalingstjenesteyteren har mottatt anmodningen fra forbrukeren, med mindre partene har avtalt noe annet. Den overførende betalingstjenesteyteren skal straks gi forbrukeren melding dersom utestående forpliktelser er til hinder for at betalingskontoen avsluttes.

§ 4-40. Opplysningsplikt om kontobytte

Forbrukeren skal gis tilgang til opplysninger om den overførende betalingstjenesteyterens og den mottakende betalingstjenesteyterens oppgaver i forbindelse med hvert steg av flytteprosessen, tidsplanen for gjennomføring av de ulike stegene, eventuelle gebyrer som kreves for kontobytte, hvilke opplysninger forbrukeren eventuelt blir bedt om å gi, og om mulighet for tvisteløsning i etablert klageorgan, jf. § 3-54.

§ 4-41. Gebyrer i forbindelse med kontobytte

Hvis betalingstjenesteyteren krever gebyr for tjenester som nevnt i §§ 4-34 til 4-40, skal gebyret være rimelig og i samsvar med betalingstjenesteyterens faktiske kostnader. Betalingstjenesteyteren kan ikke kreve gebyr av forbrukeren for opplysninger om eksisterende faste betalingsoppdrag og direktebelastninger. Den overførende betalingstjenesteyteren kan ikke kreve gebyr av forbrukeren eller av den mottakende betalingstjenesteyteren for

opplysninger som skal gis etter § 4-37 første ledd bokstav a og b.

VI. Oppsigelse

§ 4-42. Kundens oppsigelse

(1) Kunden kan til enhver tid si opp kontoavtalen. Det kan avtales en oppsigelsesfrist, men er kunden forbruker, kan fristen ikke være lengre enn én måned.
(2) Tjenesteyteren kan kreve gebyr for oppsigelse av kontoavtalen bare dersom det er mindre enn seks måneder siden avtalen trådte i kraft.
(3) Når en konto avsluttes som følge av kundens oppsigelse av kontoavtalen, har kunden rett til

a. å få utbetalt saldo i sin favør med påløpte renter på kontoen eller et forhåndsbetalt betalingsinstrument
b. å få tilbakebetalt en forholdsmessig del av forhåndsbetalte kostnader
c. å få utlevert eller på annen egnet måte få tilgang til opplysninger om transaksjoner fra tiden før kontoavtalen ble avsluttet.

(4) Reglene i første til tredje ledd begrenser ikke kundens rett til å si opp avtalen straks og vederlagsfritt innen iverksettingstidspunktet for nye avtalevilkår etter § 3-14 annet ledd annet punktum.

§ 4-43. Betalingstjenesteyterens oppsigelse

(1) Betalingstjenesteyteren kan si opp en kontoavtale som er inngått på ubestemt tid, eller sperre kundens tilgang til tjenestene, dersom dette følger av avtalen og det foreligger saklig grunn. Som saklig grunn for oppsigelse eller sperring regnes i alle tilfeller

a. at det er gått mer enn 24 måneder siden siste transaksjon når godskriving av renter ikke medregnes
b. at kunden med hensikt har brukt kontoen til ulovlige formål
c. at kunden har gitt uriktige opplysninger for å få rett til betalingskonto eller betalingstjenester som nevnt i § 4-1 dersom korrekte opplysninger ville ha ført til avslag fra betalingstjenesteyteren
d. at kunden ikke lenger er lovlig bosatt innenfor EØS, jf. § 4-1 tredje ledd første punktum.

(2) Betalingstjenesteyteren kan avslutte kontoavtalen på grunnlag av oppsigelse etter første ledd tidligst to måneder etter at kunden i et skriftlig dokument er blitt varslet om oppsigelsen og om begrunnelsen for oppsigelsen. Betalingstjenesteyteren kan likevel avslutte kontoavtalen straks hvis grunnlaget for oppsigelsen er forhold som nevnt i første ledd bokstav b eller c. Kunden skal i så fall straks varsles om oppsigelsen og om begrunnelsen for oppsigelsen. I varsel etter første og tredje punktum skal det gis opplysninger om klagebehandling etter § 3-53 tredje ledd tredje og fjerde punktum.
(3) Reglene i § 4-42 tredje ledd gjelder tilsvarende så langt de passer ved betalingstjenesteyterens oppsigelse av konto.

§ 4-44. Oppsigelse av konto med bindingstid

(1) For andre kontoer enn betalingskontoer kan det inngås avtale med vilkår om at midlene skal være bundet for en bestemt tidsperiode der det ikke kan foretas betalingstransaksjoner til eller fra kontoen. Det kan avtales en oppsigelsesfrist, men er kunden forbruker, kan fristen ikke overstige tre måneder.
(2) Ved oppsigelse i bindingstiden av konto med avtalevilkår som nevnt i første ledd kan betalingstjenesteyteren kreve dekket tap som følge av kundens oppsigelse dersom dette følger av avtalen. Avtalen kan i stedet fastsette et standardisert og rimelig gebyr som kunden skal betale som følge av at avtalt bindingstid ikke overholdes.
(3) Dersom betalingstjenesteyteren etter avtalen kan kreve dekket tap eller gebyr som nevnt i annet ledd, skal kunden godskrives gevinst som betalingstjenesteyteren oppnår som følge av at tjenesteyteren sier opp avtalen i bindingsperioden. Retten til godskriving av slik gevinst kan fravikes i avtalen selv om kunden er forbruker. Forbrukeren må i så fall være gjort kjent med dette avtalevilkåret før inngåelsen av avtalen om bindingstid.
(4) Reglene i § 4-42 tredje ledd gjelder tilsvarende så langt de passer ved oppsigelse av konto med bindingstid.

§ 4-45. Sperring

(1) Betalingstjenesteyteren kan i kontoavtalen forbeholde seg rett til å sperre et betalingsinstrument av objektivt begrunnede hensyn som gjelder betalingsinstrumentets sikkerhet eller mistanke om ikke godkjent eller svikaktig bruk. For betalingsinstrument som det er knyttet kreditt til, kan betalingstjenesteyteren også forbeholde seg rett til å sperre instrumentet ved vesentlig forhøyet risiko for at kunden ikke kan oppfylle sin betalingsforpliktelse.

(2) Betalingstjenesteyteren skal på avtalt måte varsle kunden før sperring etter første ledd og skal samtidig opplyse om grunnlaget for sperringen. Er det ikke mulig å varsle kunden før sperringen iverksettes, skal kunden varsles umiddelbart etter sperringen.
(3) Når grunnen til sperringen er bortfalt, skal betalingstjenesteyteren oppheve sperringen av betalingsinstrumentet eller erstatte det med et nytt. Kunden skal på tilsvarende måte som varsel gis etter § 4-24 første ledd kunne be om at sperring av betalingsinstrumentet oppheves.

§ 4-46. Konto som ikke brukes

(1) Er det gått mer enn 24 måneder siden siste transaksjon når godskriving av renter ikke medregnes, skal betalingstjenesteyteren gi melding om kontoen i rekommandert brev til kundens eller arvingenes sist kjente adresse, eller på annen måte innhente bekreftelse fra disse om at meldingen er mottatt. Meldingen skal opplyse om betalingstjenesteyterens eventuelle rett til å si opp kontoen etter § 4-43 og om når foreldelsesfristen etter foreldelsesloven § 4 begynner å løpe, når den vil løpe ut, og om hva som kreves for å avbryte fristen.
(2) Nødvendige kostnader for å komme i kontakt med kunden eller arvingene etter foreldelsesloven § 4 første ledd tredje punktum kan belastes kontoen. Dersom saldo i kundens favør på kontoen er lavere enn kostnaden med å sende varselet ved rekommandert brev, kan betalingstjenesteyteren i stedet sende varselet i ordinær forsendelse til mottakeren.

VII. Særskilte bestemmelser

§ 4-47. Geografisk virkeområde for regler om betalingstransaksjoner

(1) Lovens regler om betalingstransaksjoner gjelder når både betalerens og betalingsmottakerens betalingstjenesteyter, eventuelt den eneste betalingstjenesteyteren i betalingstransaksjonen, er etablert innenfor EØS, og betalingstransaksjonen gjennomføres i en EØS-stats valuta. Gjennomføres betalingstransaksjonen i en valuta som ikke er en av EØS-statenes valuta, gjelder lovens regler om betalingstransaksjoner for de deler av betalingstransaksjonen som gjennomføres i EØS, med unntak av regler i kapittel 3 om plikt til å gi opplysninger om maksimal gjennomføringstid for betalingstransaksjonen, § 4-11 første, annet og fjerde ledd, § 4-12 annet og tredje ledd og § 4-13 annet og tredje ledd.
(2) Når bare én av betalingstjenesteyterne er etablert innenfor EØS, gjelder

lovens regler om betalingstransaksjoner for de deler av betalingstransaksjonen som gjennomføres i EØS, med unntak av regler i kapittel 3 om plikt til å gi opplysninger om maksimal gjennomføringstid for betalingstransaksjonen, § 3-31 bokstav g, § 4-11 første og annet ledd, § 4-13 annet og tredje ledd, § 4-27, § 4-28, § 4-29 og § 4-33.
(3) Kongen kan i forskrift fastsette særlige regler om betalingstransaksjoner til og fra land utenfor EØS og om innenlandske valutatransaksjoner i andre valutaer enn i en EØS-stats valuta.

§ 4-48. Unntak for visse forbrukeravtaler

Dersom det følger av § 1-2 tredje ledd, jf. § 1-5 første ledd, at reglene i kapittel 4 ikke gjelder for en avtale fordi avtalen er begrenset til et bestemt beløp, får reglene likevel anvendelse på avtalen dersom tjenesteyteren tilbyr tilsvarende avtaler også med beløp som medfører at reglene kommer til anvendelse på avtalen.

§ 4-49. Særskilt om uttak av kontanter i kontantautomat

Ved uttak av kontanter i kontantautomat skal kunden få opplysninger om eventuelle gebyrer og vekslingskurser i forbindelse med uttaket etter § 3-32 første ledd bokstav a og opplysninger etter § 4-8 selv om avtalen ikke er omfattet av virkeområdet etter § 1-2 tredje ledd, jf. § 1-5 første ledd.

§ 4-50. Særskilt om elektroniske småpenger

(1) Med elektroniske småpenger menes et betalingsinstrument der det følger av avtalevilkårene at betalingsinstrumentet kun gjelder

a. høyst 500 kroner for enkeltstående betalingstransaksjoner
b. høyst 2 000 kroner som fastsatt beløpsgrense, eller
c. høyst 2 000 kroner som den til enhver tid høyeste tillatte lagringsverdien.

(2) For forhåndsbetalte betalingsinstrumenter (kontantkort) kan beløpsgrensene i første ledd gå ut på et høyere beløp, men ikke over 4 000 kroner for noen av alternativene.
(3) Følgende regler gjelder ikke for elektroniske småpenger som kan brukes anonymt av kunden:

a. reglene om avtaleinngåelsen i § 3-9 første til tredje ledd
b. reglene om krav til avtalens innhold i § 3-12 første ledd
c. reglene om bevis på autentisering eller gjennomføring av betalingstransaksjon i § 3-7
d. reglene om ansvar for ikke godkjente betalingstransaksjoner i § 4-32 og reglene om ansvar ved misbruk av betalingsinstrument i § 4-30 dersom betalerens betalingstjenesteyter ikke har krevd sterk kundeautentisering etter § 4-30 femte ledd bokstav c.

(4) For elektroniske småpenger kan det avtales

a. å fravike reglene i § 3-14 om endringer i kontoavtalen ved passivt samtykke
b. å fravike reglene i § 4-6 om varsling om avvisning av betalingsoppdrag, hvis avvisningen fremgår tydelig av sammenhengen
c. at betalingsoppdrag ikke kan kanselleres etter at det er godkjent, eller etter at betaleren har gitt samtykke til gjennomføring av betalingstransaksjonen til betalingsmottakeren, jf. § 4-7
d. andre overføringstider enn dem som er angitt i § 4-11 første ledd bokstav b til d eller i annet og tredje ledd
e. at kundens varslingsplikt etter § 4-24 første ledd og betalingstjenesteyterens dokumentasjonsplikt etter § 4-23 annet ledd tredje punktum ikke gjelder hvis det er umulig å sperre betalingsinstrumentet for bruk.

(5) For elektroniske småpenger kan det avtales å fravike reglene i § 4-15 om informasjon ved gjennomføring av betalingstransaksjoner. Betalingstjenesteyteren skal i så fall i stedet gi kunden tilgang til opplysninger som identifiserer betalingstransaksjonen, det overførte beløpet og gebyrene og eventuelt det totale beløpet og de totale gebyrene ved flere transaksjoner av samme type til samme betalingsmottaker. Opplysningsplikten etter annet punktum gjelder ikke dersom betalingsinstrumentet kan brukes anonymt eller det er teknisk umulig å gi opplysningene. Betalingstjenesteyteren skal uansett gi kunden mulighet til å kontrollere saldoen.

§ 4-51. Særskilt om enkeltstående betalingstjenester

(1) Dersom et betalingsoppdrag for en enkeltstående betalingstransaksjon gis ved bruk av et betalingsinstrument som omfattes av en avtale med en annen betalingstjenesteyter, er betalingstjenesteyteren som utfører transaksjonen,

ikke forpliktet overfor kunden til å gi eller gjøre tilgjengelig opplysninger som allerede er gitt eller vil bli gitt kunden etter avtalen med den andre betalingstjenesteyteren.
(2) Reglene i § 3-9 første til tredje ledd om avtaleinngåelsen, § 3-12 første ledd om krav til avtalens innhold og § 3-14 om endring av avtale ved passivt samtykke gjelder ikke for avtale om enkeltstående betalingstransaksjon som ikke er omfattet av en kontoavtale eller annen innledende avtale om finansielle tjenester.

§ 4-52. Særskilt om kontoavtaler og betalingstjenester når kunden er under 18 år

(1) En mindreårig som har fylt 15 år, kan inngå avtale om betalingstjenester i tilknytning til betalingsmidler han eller hun har rett til å disponere over etter reglene i vergemålsloven. Når avtalen innebærer opprettelse av konto for slike betalingsmidler, kan den mindreårige selv disponere over kontoen.
(2) En verge kan inngå kontoavtale i den mindreåriges navn uten den andre vergens samtykke. Ved avtaleinngåelsen skal vergen opplyse om det finnes andre verger for den mindreårige. Finnes det flere verger, skal betalingstjenesteyteren informere den andre vergen om opprettelsen av kontoen.
(3) Har en kunde flere verger, disponerer de kontoen i fellesskap, med mindre de skriftlig har gitt melding om noe annet, statsforvalteren har besluttet at bare én av vergene skal disponere kontoen etter vergemålsloven § 18 fjerde ledd, eller en gaveyter eller arvelater har besluttet at gaven eller arven skal forvaltes på en bestemt måte, jf. vergemålsloven § 95.
(4) Kongen kan i forskrift gi regler om kompetanse for barnevernsmyndigheten til å opprette konto for en mindreårig som det er iverksatt tiltak for etter barnevernsloven, for midler som den mindreårige har rett til å disponere over etter reglene i vergemålsloven, herunder regler om kompetanse til å gi den mindreårige disposisjonsrett over slik konto selv om det ikke foreligger samtykke fra vergen.
Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 97 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739), 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934).

Kapittel 5. Kredittavtaler

I. Forklaringsplikt, kredittvurdering og avslagsplikt

§ 5-1. Forklaringsplikt

(1) Kredittyteren skal i forbindelse med veiledningsplikten etter § 3-1 tredje ledd gi en kunde som er forbruker, tilstrekkelige og tilpassede forklaringer før avtaleinngåelsen om

a. den tilbudte kredittavtalens viktigste egenskaper
b. hvilken betydning eventuelle vilkår om tilleggstjenester får for kunden
c. konsekvenser ved kundens mislighold av kredittavtalen.

(2) Kredittyteren skal i rimelig omfang forsikre seg om at forklaringene som gis, er tilstrekkelige til at kunden kan vurdere om kredittavtalen passer for sitt behov og sin økonomi.
(3) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om forklaringsplikten etter første og annet ledd, om hvordan forklaringsplikten skal gjennomføres, og om unntak fra forklaringsplikten.

§ 5-2. Kredittvurdering

(1) Før det inngås en kredittavtale, herunder avtale om en vesentlig økning av tilgjengelig kredittbeløp, skal kredittyteren foreta en grundig vurdering av kundens kredittevne. Kredittyteren skal også sørge for en verdivurdering av eventuell sikkerhet som inngår i kredittvurderingen.
(2) Kredittvurderingen skal foretas på grunnlag av tilstrekkelige og relevante opplysninger som er tilgjengelige om kundens inntekt, eiendeler, utgifter og andre økonomiske forpliktelser. Kredittyteren skal om nødvendig innhente opplysningene fra gjeldsinformasjonsforetak, kunden selv, relevant databasesøk eller annen relevant kilde.
(3) Når kredittvurderingen er gjennomført på forsvarlig vis i samsvar med første og annet ledd, kan det ikke gjøres gjeldende som innsigelse at forutsetninger senere avviker fra det kredittyteren la til grunn ved kredittvurderingen, med mindre det er avtalt at kredittyteren skal ha risikoen for slike forutsetninger.
(4) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om kredittvurdering, herunder verdivurdering av sikkerhet som stilles, og belåningsgrad.

§ 5-3. Opplysningsplikt i forbindelse med kredittvurderingen

(1) Når kredittyteren innhenter opplysninger fra kunden, skal kredittyteren opplyse om at kundens fremlegging av opplysninger eller nødvendig dokumentasjon er en forutsetning for kredittvurderingen og tilbudet som eventuelt gis til kunden. Det skal også opplyses om at dersom det senere påvises at kunden bevisst har tilbakeholdt eller forfalsket opplysninger eller nødvendig dokumentasjon, har kredittyteren rett til å heve avtalen etter § 3-51 første ledd bokstav a.
(2) Dersom kredittyteren innvilger kredittsøknaden, skal resultatet av kredittvurderingen formidles til kunden før kreditten utbetales eller salgstingen overgis til kunden.
(3) Dersom kredittyteren avslår kredittsøknaden på grunnlag av en automatisert behandling av innsamlede opplysninger, skal kredittyteren uten ugrunnet opphold varsle kunden om avslaget og om avslaget er basert på opplysninger innhentet ved databasesøk. Kunden skal samtidig gis opplysninger om resultatet av databasesøket og nærmere opplysninger om databasen.
(4) Kredittyteren har ikke plikt til å begrunne et avslag på en kredittsøknad utover opplysningene som skal gis etter tredje ledd og § 3-29.
(5) Kongen kan i forskrift gi regler om hvordan resultatet av kredittvurderingen skal formidles til kunden.

§ 5-4. Avslagsplikt

(1) Kredittyteren kan inngå kredittavtale med en kunde som er forbruker, bare dersom det på grunnlag av kredittvurderingen er sannsynlig at kunden har tilstrekkelig kredittevne til å oppfylle forpliktelsene på den måten som kreves etter de tilbudte vilkårene. Herunder kan det vektlegges at kundens kredittevne vurderes som tilstrekkelig på grunnlag av tilbudte vilkår om

a. mellomfinansiering
b. kapitalfrigjøringslån
c. refinansiering
d. rente- eller avdragsfrie perioder
e. andre forhold av betydning for kredittevnen.

(2) Tilstrekkelig kredittevne kan ikke utelukkende begrunnes med at den nåværende verdien av sikkerhet som stilles, overstiger eller vil overstige kredittbeløpet, med mindre kredittavtalen er et boliglån med formål å finansiere renovering eller oppføring av fast eiendom til boligformål. Det samme

gjelder for anslag om sikkerhetens fremtidige verdi.
(3) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om avslagsplikten, herunder at det for visse avtaler ikke skal være avslagsplikt etter reglene i denne paragrafen.

§ 5-5. Mislighold av kredittvurderingsplikten eller avslagsplikten

(1) Har kredittyteren ikke vurdert kundens kredittevne etter § 5-2 eller gitt kreditt i strid med § 5-4, kan tapsbegrensningsplikten etter § 3-49 fjerde ledd annet punktum ikke gjøres gjeldende til ulempe for en kunde som er forbruker. Avtalevilkår som nevnt i § 2-10 og avtalevilkår som nevnt i § 5-8 tredje punktum er heller ikke bindende for kunden, som i stedet kan kreve markedsrente.
(2) Har kredittyteren gitt kreditt i strid med § 5-4, kan kundens forpliktelser etter avtalen lempes så langt det er rimelig. I vurderingen av om forpliktelsene skal lempes, kan det legges vekt på hvordan resultatet av kredittvurderingen er formidlet til kunden, og hvordan kredittyteren for øvrig har oppfylt forklaringsplikten etter § 5-1.
(3) Kredittyteren kan ikke heve eller endre en kredittavtale til skade for kunden med den begrunnelse at kredittvurderingen ikke er gjennomført korrekt, med mindre feilen skyldes forhold på kundens side og gir kredittyteren rett til å heve avtalen etter § 3-51.

II. Generelle vilkår om kredittavtaler

§ 5-6. Krav til egenkapital

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om krav til kundens egenkapital og krav om sikkerhet og belåningsgrad for boliglån og for kreditt til forbruker for finansiering av varekjøp.

§ 5-7. Åger

Avtalevilkår om renter eller annet vederlag som står i et åpenbart misforhold til kredittytelsen, eller som utilbørlig utnytter et avhengighetsforhold, gjeldsproblemer eller økonomisk nød (åger), er ikke bindende.

§ 5-8. Koblingssalg

Det kan ikke settes som vilkår for å inngå en kredittavtale at kunden også inngår avtale om kjøp eller salg av varer eller tjenester. Slike avtalevilkår er ikke bindende for en forbruker. Det kan likevel settes som vilkår at det tegnes gjeldsforsikring eller annen forsikring som styrker kundens mulighet til å oppfylle kredittavtalen, og vilkår om inngåelse av kontoavtale i forbindelse med kredittavtalen. Kongen kan i forskrift fastsette ytterligere unntak.

§ 5-9. Opplysningsplikt under kredittforholdet

(1) Kunden skal på forespørsel motta nedbetalingsplan eller, dersom det er avtalt avdragsfrihet, en oversikt over tidspunkter og betingelser for betaling av renter og andre kredittkostnader.
(2) Er kreditten knyttet til en konto eller et betalingsinstrument, skal kunden motta informasjon om gjennomførte betalingstransaksjoner og annen relevant kontoinformasjon etter § 4-19. For andre kredittavtaler gjelder disse bestemmelsene så langt de passer.
(3) Kunden skal på forespørsel straks motta et skriftlig dokument med alle relevante opplysninger om vilkår for førtidig tilbakebetaling, jf. §§ 2-9 og 2-10, samt en rimelig vurdering fra kredittyteren om hvilke konsekvenser førtidig tilbakebetaling vil innebære for kunden.
(4) Kongen kan i forskrift fastsette særlige opplysningskrav for oppfordring eller krav om hel eller delvis tilbakebetaling av benyttet kreditt.

§ 5-10. Vederlag og gebyrer

(1) Kredittyteren skal ikke fremsette krav om gebyr eller annet vederlag utover det som er skriftlig avtalt med kunden, jf. § 3-1 femte ledd.
(2) En kredittyter kan ikke kreve gebyr eller annet vederlag for

a. å utlevere utkast til kredittavtale, jf. § 3-9 annet ledd bokstav a og § 3-25 bokstav a
b. bruk av angrerett. Dette berører ikke kredittyterens rett til renter som angitt i § 3-43 eller kompensasjon for det som er betalt til offentlige myndigheter i forbindelse med kredittavtalen og ikke kan kreves tilbake
c. oppsigelse i samsvar med § 5-13 eller § 5-14.

§ 5-11. Løpetid for annuitetslån

(1) Ved endring av renter og andre kredittkostnader skal avtalt løpetid for annuitetslån beholdes når ikke annet følger av annet eller tredje ledd.
(2) Ved endring av renter og andre kredittkostnader som medfører en økning av de totale kredittkostnadene for kreditten, kan løpetiden for annuitetslån forlenges etter avtale. Er kunden forbruker, kan slik avtale inngås først etter at kunden har mottatt varsel i samsvar med § 3-13 annet og tredje ledd.
(3) Det kan avtales i kredittavtalen at avdragenes størrelse skal beholdes slik at løpetiden for annuitetslånet forkortes ved endringer av renter og andre kredittkostnader som medfører en reduksjon i de totale kredittkostnadene.

§ 5-12. Valutalån

(1) En kunde som er forbruker, eller en forbruker som innfrir kreditt etter reglene om kausjonsansvar, kan kreve at kreditt som ved avtaleinngåelsen var valutalån, skal konverteres til

a. en valuta som kunden hadde sin hovedinntekt eller formue i ved siste kredittvurdering
b. en valuta som benyttes i en EØS-stat der kunden var bosatt da avtalen ble inngått.

(2) Når ikke noe annet er avtalt, skal det ved konverteringen benyttes alminnelig vekslingskurs på konverteringsdagen.
(3) Ved valutalån skal kunden varsles i et skriftlig dokument når det skyldige kredittbeløpet eller kommende avdrag som følge av svingninger i vekslingskursen har endret seg med mer enn 20 prosent fra det kredittbeløpet eller avdragene ville ha gått ut på dersom vekslingskursen, jf. første og fjerde ledd, på tidspunktet da avtalen ble inngått, hadde vært lagt til grunn. Varselet skal også opplyse om retten til å konvertere lånet etter reglene i denne paragrafen, og kredittyteren skal gi tilstrekkelig veiledning til at kunden skal kunne redusere risikoen knyttet til svingninger i vekslingskursen.
(4) Det kan avtales at bare ett av alternativene etter første ledd kan benyttes for valutalånet.
(5) Retten til å konvertere et valutalån gjelder bare dersom retten til å konvertere valutalån etter reglene i denne paragrafen ikke er benyttet tidligere, med mindre noe annet er avtalt.

III. Oppsigelse

§ 5-13. Kundens oppsigelse

(1) Kunden kan til enhver tid si opp kredittavtalen. Det kan avtales en oppsigelsesfrist, men er kunden forbruker, kan fristen ikke overstige én måned.
(2) Frem til kunden har tilbakebetalt kreditten skal det betales avdrag, renter og andre kredittkostnader etter de forfallstidspunkter som følger av avtalen. Med mindre det avtales et senere forfallstidspunkt, skal skyldig kredittbeløp betales tilbake i samsvar med reglene i §§ 2-9 og 2-10. Kredittyteren kan kreve tilbakebetaling tidligst fra det tidspunktet oppsigelsen gjelder fra.
(3) Kunden har ved oppsigelse rett til å få tilbakebetalt en forholdsmessig del av forhåndsbetalte gebyrer og andre kostnader som etter kredittavtalen skal betales løpende og periodisk.

§ 5-14. Kredittyterens oppsigelse

(1) Kredittyteren kan si opp en kredittavtale som er inngått på ubestemt tid, dersom dette følger av avtalen og det foreligger saklig grunn. Er kunden forbruker, skal kredittyterens oppsigelsesfrist være minst to måneder.
(2) Kredittavtalen kan fastsette at kredittyteren ikke kan si opp avtalen i en bestemt tidsperiode der renter eller andre kredittkostnader ikke kan endres (fastrentekreditt).
(3) Kredittyterens plikt til å stille den avtalte kredittmuligheten til rådighet for kunden opphører ved utløpet av oppsigelsesfristen. Oppsigelsesfristen løper fra tidspunktet da kredittyteren i et skriftlig dokument varsler kunden om oppsigelsen. Kredittyteren skal samtidig gi opplysninger om begrunnelsen for oppsigelsen og om når skyldig kredittbeløp mv. senest må være betalt for å unngå forsinkelsesrente, og opplysninger om klagebehandling etter § 3-53 tredje ledd tredje og fjerde punktum.
(4) § 5-13 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 5-15. Sperring av kredittmulighet

(1) Kredittyteren kan sperre kundens adgang til å utnytte en kredittmulighet etter en kredittavtale dersom vilkårene for sperring fremgår av kredittavtalen og objektivt begrunnede hensyn tilsier at kredittmuligheten sperres.
(2) Kredittyteren skal varsle kunden om sperringen i et skriftlig dokument og samtidig opplyse om grunnlaget for sperringen. § 3-53 tredje ledd tredje

punktum gjelder tilsvarende. Er det ikke mulig å varsle kunden før sperringen iverksettes, skal kunden varsles umiddelbart etter sperringen.

IV. Samskyldnere

§ 5-16. Virkeområdet for reglene om samskyldnere

Reglene i §§ 5-17 til 5-21 gjelder når to eller flere kunder inngår kredittavtale i fellesskap og minst én av samskyldnerne er forbruker.

§ 5-17. Gjeldsansvar og kredittvurdering

(1) Er det inngått kredittavtale med to eller flere kunder som samskyldnere, skal kredittavtalen angi hvor stor del av det skyldige beløpet kredittyteren kan kreve tilbakebetalt fra hver enkelt samskyldner.
(2) En samskyldners kredittevne etter § 5-2 skal vurderes på grunnlag av angivelsen av gjeldsansvaret etter første ledd selv om samskyldnerne seg imellom har avtalt en annen fordeling.
(3) Er en skyldners kredittevne etter § 5-2 betinget av at skyldneren kan søke regress hos en samskyldner, jf. § 2-16, skal kredittyteren påse at det i kredittavtalen inntas vilkår om at skyldneren ikke kan gi avkall på krav om tilbakebetaling før det tidspunktet kravet kan gjøres gjeldende.
(4) Kongen kan gi nærmere regler om kredittvurdering for kredittavtale med samskyldnere og gi nærmere regler for vilkår som får betydning ved vurdering av samskyldnernes kredittevne, herunder regler om at slike vilkår skal inntas i kredittavtalen eller avtale som gjelder en samskyldners rett til regress fra annen samskyldner.

§ 5-18. Kredittyterens varslingsplikt

(1) Kredittyteren skal uten ugrunnet opphold varsle samskyldneren i et skriftlig dokument ved manglende eller endret sikkerhetsstillelse eller gjeldsforsikring etter reglene i § 6-2.
(2) Kredittyteren skal i et skriftlig dokument varsle samskyldneren ved mislighold av kredittavtalen. Når det er sendt slikt varsel, skal kredittyteren holde samskyldneren informert om den videre utviklingen av misligholdet. Har samskyldneren grunn til å tro at forholdet er brakt i orden etter et varslet mislighold, gjelder det en ny varslingsplikt etter første punktum ved mislighold

av en senere betalingsforpliktelse.
(3) Kredittyteren skal uten ugrunnet opphold varsle samskyldneren i et skriftlig dokument hver gang det avtales utsettelse for betaling av avdrag eller renter utover tre måneder og hvis det inntrer omstendigheter som nevnt i § 6-3 fjerde ledd.

§ 5-19. Samskyldnerens rett til opplysninger

En samskyldner kan på ethvert tidspunkt kreve at kredittyteren opplyser om

a. hvilket aktuelt beløp hver av samskyldnerne hefter for
b. hvilken rente og andre kredittkostnader som gjelder for kredittavtalen
c. resultatet av eventuelle undersøkelser som kredittyteren har foretatt av en annen samskyldners evne til å oppfylle forpliktelsene etter kredittavtalen, eller av verdien av de sikkerheter som er stilt for kredittyterens krav. Begrunnelsen for resultatet kan oppgis bare med samtykke fra den samskyldneren som kredittvurderingen gjelder.

§ 5-20. Frigivelse av sikkerhet mv.

(1) Uten uttrykkelig samtykke fra samskyldneren har kredittyteren ikke rett til å frigi sikkerhet som var stilt eller forutsatt stilt da kredittavtalen ble inngått. Dette gjelder ikke hvis det stilles annen tilsvarende sikkerhet eller frigivelsen ikke har betydning eller bare har meget begrenset betydning for samskyldnerens stilling.
(2) Samtykke etter første ledd kan bare gis i tilknytning til en nær forestående frigivelse av en bestemt angitt sikkerhet. Samtykke fra en forbruker skal være skriftlig og signert. § 3-9 tredje ledd gjelder tilsvarende for forbrukerens samtykke.

§ 5-21. Reduksjon og bortfall av samskyldnerens gjeldsansvar

(1) Ved betaling av renter, gebyrer, avdrag eller andre kredittkostnader til kredittyteren reduseres gjeldsansvaret for samskyldneren i den utstrekning kredittyteren var berettiget til å gjøre samme krav gjeldende mot samskyldneren.
(2) Gjeldsansvaret for en samskyldner reduseres også, uten hensyn til hva som er tilbakebetalt, som om kreditten var blitt nedbetalt i samsvar med

kredittavtalen. Dersom kredittyteren har gitt betalingsutsettelse uten samtykke fra samskyldneren til den utvidelsen av gjeldsansvaret som utsettelsen innebærer, reduseres gjeldsansvaret når det er gått seks måneder etter opprinnelig betalingstid.
(3) Gjeldsansvaret reduseres ikke i den utstrekning kredittyteren godtgjør at varsel om mislighold er sendt til samskyldneren i samsvar med § 5-18. Er varsel sendt senere enn tre uker etter at misligholdet inntraff, reduseres samskyldnerens ansvar for avdrag, gebyrer, renter og andre kredittkostnader som forfalt tidligere enn tre måneder før varselet ble sendt.
(4) § 6-8 gjelder tilsvarende.

V. Særskilte bestemmelser

§ 5-22. Unntak for visse kredittavtaler

(1) Reglene i kapittel 5 gjelder ikke

a. kreditt som er resultatet av et rettsforlik
b. kreditt til egne ansatte som gis til lavere effektiv rente enn markedsrenten når kredittytelser ikke er en del av arbeidsgiverens hovedvirksomhet
c. faktoring
d. overtrekk på konto
e. når en selger gir betalingsutsettelse for vederlag for en vare eller tjeneste og uten eller til ubetydelig kostnad for kunden, og kreditten ikke er ment å overstige 90 dager. Dette gjelder likevel ikke dersom pengekravet overdras før det er forfalt til betaling.

(2) For kreditt der kunden utelukkende hefter med en deponert gjenstand (pantelån), gjelder bare §§ 3-22 og 5-1.

§ 5-23. Særskilte regler om leiefinansiering

(1) Reglene i kapittel 5 gjelder ikke for avtale om leie der det ikke er avtalt en plikt for leieren til å bli eier.
(2) For leieavtaler som i det vesentlige fyller samme økonomiske funksjon som et kredittkjøp, men der det likevel ikke er avtalt en plikt for leieren til å bli eier, gjelder følgende regler:

a. En kunde som er forbruker, kan til enhver tid si opp leieavtalen. Det kan avtales en oppsigelsesfrist, men fristen kan ikke overstige én måned.
b. Tjenesteyteren kan kreve gebyr for oppsigelse av leieavtalen bare dersom det er mindre enn tre måneder siden avtalen trådte i kraft. Gebyret og tidligere betalte leiekostnader kan ikke sammenlagt overstige tre måneders leiekostnad. Når det er skriftlig avtalt i leieavtalen, kan tjenesteyteren i stedet for avtalt leiekostnad kreve leiekostnader etter tjenesteyterens alminnelige leievilkår for den tidsperioden som kunden har disponert tingen.

(3) Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om leiefinansiering.

Kapittel 6. Kausjon

I. Kredittyterens plikter før avtaleinngåelsen

§ 6-1. Forklaringsplikt, kredittvurdering og avslagsplikt

(1) Før det inngås en kausjonsavtale skal kredittyteren i forbindelse med veiledningsplikten etter § 3-1 tredje ledd gi en kausjonist som er forbruker, tilstrekkelige og tilpassede forklaringer etter reglene i § 5-1.
(2) Før det inngås en kausjonsavtale, herunder avtale om en vesentlig utvidelse av kausjonsansvaret, skal kredittyteren foreta en grundig vurdering av kausjonistens kredittevne. § 5-2 gjelder tilsvarende. Skal kausjonsavtalen omfatte ansvar for eldre gjeld, skal det foretas en ny kredittvurdering av kredittkunden etter § 5-2 og resultatet av kredittvurderingen skal formidles til kausjonisten før avtaleinngåelsen.
(3) Når kredittyteren innhenter opplysninger fra kausjonisten, skal kredittyteren opplyse om at kausjonistens fremlegging av opplysninger eller nødvendig dokumentasjon er en forutsetning for kredittvurderingen og kausjonsavtalen. Det skal også opplyses om at dersom det senere påvises at kausjonisten bevisst har tilbakeholdt eller forfalsket opplysninger eller nødvendig dokumentasjon, har kredittyteren rett til å heve avtalen etter § 3-51 første ledd bokstav a. Dersom det inngås kausjonsavtale, skal resultatet av kredittvurderingen formidles til kausjonisten før avtalen inngås. § 5-3 tredje til femte ledd gjelder tilsvarende.
(4) Kredittyteren kan inngå kausjonsavtale bare dersom det på grunnlag av kredittvurderingen er sannsynlig at forbrukeren har tilstrekkelig kredittevne til å oppfylle forpliktelsene på den måten som kreves etter de tilbudte vilkårene.

Tilstrekkelig kredittevne kan ikke utelukkende begrunnes med at den nåværende verdien av sikkerhet som stilles, overstiger eller vil overstige kausjonsansvaret. Det samme gjelder for anslag om sikkerhetens fremtidige verdi.
(5) § 5-4 tredje ledd og § 5-5 gjelder tilsvarende.

II. Kausjonsforholdet

§ 6-2. Varslingsplikt ved manglende sikkerhetsstillelse mv.

(1) Kredittyteren skal uten ugrunnet opphold varsle kausjonisten i et skriftlig dokument dersom det ikke blir stilt sikkerhet som forutsatt da kausjonsavtalen ble inngått, eller dersom sikkerhetsstillelsen senere er falt bort. Det samme gjelder dersom det ikke er tegnet gjeldsforsikring som forutsatt da kausjonsavtalen ble inngått.
(2) Dersom gjeldsforsikring er tegnet som forutsatt, men det senere inntrer forhold som kan føre til at dekningen etter forsikringen faller bort eller blir vesentlig endret, skal kredittyteren varsle kausjonisten i god tid før dekningen endres.

§ 6-3. Varslingsplikt ved mislighold, betalingsutsettelse mv.

(1) Kredittyteren skal i et skriftlig dokument varsle kausjonisten om mislighold fra kredittkundens side senest tre måneder etter at misligholdet inntraff. Slikt varsel kan likevel unnlates ved forbigående mislighold. Som forbigående mislighold regnes mislighold som ikke overstiger to måneder, og som sett i sammenheng med tilsvarende tidligere mislighold heller ikke gir grunn til å frykte for svikt i kredittkundens betalingsevne.
(2) Når det er sendt varsel etter første ledd, skal kredittyteren holde kausjonisten informert om den videre utviklingen i kredittforholdet. Har kausjonisten grunn til å tro at forholdet er brakt i orden etter et varslet mislighold, gjelder det en ny varslingsplikt etter første ledd ved mislighold av en senere betalingsforpliktelse.
(3) Kredittyteren skal uten ugrunnet opphold varsle kausjonisten i et skriftlig dokument hver gang det avtales utsettelse for betaling av avdrag eller renter utover tre måneder.
(4) Blir kredittyteren kjent med at kredittkunden er død, at det er åpnet gjeldsforhandling eller konkurs i kredittkundens bo, eller at kredittkunden har søkt om gjeldsforhandling etter gjeldsordningsloven, skal kausjonisten varsles

uten ugrunnet opphold.

§ 6-4. Kausjonistens rett til opplysninger

Kausjonisten kan på ethvert tidspunkt kreve at kredittyteren opplyser om

a. hvilket aktuelt beløp kausjonisten hefter for
b. hvilken rente og andre kredittkostnader som gjelder i kredittforholdet
c. resultatet av eventuelle undersøkelser som kredittyteren har foretatt av kredittkundens evne til å oppfylle forpliktelsene etter kredittavtalen eller av verdien av de sikkerheter som er stilt for kredittyterens krav, og som skal utnyttes før kausjonsansvaret.

§ 6-5. Endring av kausjonskravet og innsigelser til kredittavtalen

(1) Kredittyteren kan med virkning for kausjonisten endre kredittavtalens vilkår om rentesatser, gebyrer og andre kredittkostnader når kredittyteren overfor kredittkunden har rett til å foreta endringen.
(2) Med unntak for endringer av vilkår som nevnt i første ledd har endring av kredittavtalen til kausjonistens skade ingen virkning for kausjonisten. Samtykker kausjonisten i endringen, gjelder reglene i §§ 3-9 og 3-22 tilsvarende ved endring av kausjonsavtalens vilkår.

§ 6-6. Frigivelse av sikkerhet mv.

(1) Uten uttrykkelig samtykke fra kausjonisten har kredittyteren ikke rett til å frigi sikkerhet som var stilt eller forutsatt stilt da kausjonsavtalen ble inngått. Dette gjelder ikke hvis det stilles annen sikkerhet som er minst like god for kausjonisten som den sikkerheten som frigis, eller frigivelsen ikke har betydning eller bare har meget begrenset betydning for kausjonistens stilling.
(2) Samtykke etter første ledd kan bare gis i tilknytning til en nær forestående frigivelse av en bestemt angitt sikkerhet. Samtykke fra en forbruker skal være skriftlig og signert. § 3-9 tredje ledd gjelder tilsvarende for kausjonistens samtykke.
(3) Dersom sikkerhet frigis i strid med første ledd, er kausjonisten ikke lenger bundet av kausjonsavtalen.
(4) Dersom sikkerhet ikke blir stilt i samsvar med det som var forutsatt da avtalen ble inngått, er kausjonisten ikke lenger bundet av kausjonsavtalen. I

kausjonsavtalen kan kredittyteren likevel ta særskilt og uttrykkelig forbehold om at en bestemt sikkerhet ikke blir stilt som forutsatt ved kausjonsavtalens inngåelse.

§ 6-7. Reduksjon og bortfall av kausjonsansvar

(1) Ved kredittkundens betaling til kredittyteren av renter, avdrag eller andre forpliktelser reduseres kausjonsansvaret i den utstrekning kausjonen omfatter slike forpliktelser.
(2) Kausjonsansvaret reduseres også, uten hensyn til kredittkundens betaling, som om kreditten var blitt nedbetalt i samsvar med kredittavtalen. Dersom kredittyteren har gitt betalingsutsettelse, reduseres kausjonsansvaret når det er gått seks måneder etter opprinnelig betalingstid, med mindre kausjonisten uttrykkelig har samtykket i den utvidelsen av kausjonsansvaret som utsettelsen innebærer.
(3) Kausjonsansvaret reduseres ikke i den utstrekning kredittyteren godtgjør at varsel om mislighold er sendt i samsvar med § 6-3 første ledd. Er varsel sendt senere enn det som følger av § 6-3 første ledd, reduseres ansvaret for betalingsforpliktelser som forfalt tidligere enn tre måneder før varselet ble sendt.
(4) Ansvarstiden for kausjonen er begrenset til ti år fra kausjonsavtalen ble inngått. For brukskontokreditt og lignende rammekreditt og kreditt uten fastsatt tilbakebetalingstidspunkt er ansvarstiden begrenset til fem år. Hvis kredittkunden før utløpet av ansvarstiden har misligholdt sin betalingsforpliktelse, bortfaller ikke kausjonsansvaret dersom varsel om mislighold er sendt i samsvar med § 6-3 første ledd. Begrensningene etter første til tredje punktum gjelder ikke for pant stilt av en tredjeperson (realkausjon).

III. Kausjonistens ansvar og inntreden i kredittavtalen

§ 6-8. Gjeldsforsikring

(1) Hvis det er tegnet gjeldsforsikring for gjeldsansvar etter kredittavtalen og forsikringstilfellet inntreffer, reduseres kausjonsansvaret i samme utstrekning som om kredittkunden selv hadde foretatt betalingen.
(2) Det kan ikke kreves regress mot kausjonisten for utbetaling av gjeldsforsikring.

§ 6-9. Frigjøringstid

(1) Hvis kredittkunden har misligholdt kredittavtalen i ikke uvesentlig grad, eller det må antas at slikt mislighold vil inntre, har kausjonisten rett til å innfri kausjonsansvaret helt eller delvis. Kausjonisten skal i tilfelle varsle kredittyteren og kredittkunden om når betaling vil finne sted.
(2) Varsel etter første ledd kan unnlates hvis kredittyteren har tatt rettslige skritt mot kredittkunden etter § 6-10 eller har varslet kausjonisten om at slike skritt vil bli tatt. Det samme gjelder hvis kredittkunden har innledet gjeldsforhandlinger, har søkt om gjeldsforhandling etter gjeldsordningsloven for namsmannen eller det er åpnet konkurs i kredittkundens bo.
(3) Ved innfrielse av kausjonsansvaret trer kausjonisten etter alminnelige regler inn i kredittavtalen og de sikkerhetene som er stilt for kredittyterens krav.
(4) Kredittyteren kan hindre at kausjonisten trer inn i kredittavtalen ved å frita kausjonisten for kausjonsansvaret i samme utstrekning som innfrielsen ville ha fritatt kausjonisten for videre ansvar.

§ 6-10. Kausjonens forfall mv.

(1) Kredittyteren kan ikke rette krav mot kausjonisten før det er tatt rettslige skritt mot kredittkunden for å få tvangsgrunnlag.
(2) Har kredittyteren tvangsgrunnlag for utlegg, kan krav rettes mot kausjonisten når det er begjært utlegg mot kredittkunden.
(3) Har kredittkunden stilt sikkerhet for gjelden, kan krav rettes mot kausjonisten først når det er gått tre måneder etter at kredittyteren har begjært tvangsdekning i sikkerheten etter tvangsfullbyrdelsesloven.
(4) Åpnes gjeldsforhandling etter gjeldsordningsloven hos kredittkunden, kan krav rettes mot kausjonisten når gjeldsforhandlingsperioden etter gjeldsordningsloven § 3-4, jf. § 5-1, er utløpt. Har kredittkunden stilt sikkerhet for gjelden som vil gi kredittyteren full dekning, gjelder likevel tredje ledd.
(5) Blir kredittkundens bo tatt under konkursbehandling, eller blir det åpnet gjeldsforhandling etter konkursloven, kan kredittyteren straks rette krav mot kausjonisten. Har kredittkunden stilt sikkerhet for gjelden som vil gi kredittyteren full dekning, gjelder likevel tredje ledd.
(6) Når vilkårene i første til femte ledd er oppfylt, kan kredittyteren sende skriftlig påkrav til kausjonisten. Kausjonsansvaret forfaller til betaling 14 dager etter at påkravet er kommet frem.
(7) Forfallsreglene i panteloven § 1-9 og sjøloven § 44 gjelder ikke for realkausjon som omfattes av kapitlet her.

§ 6-11. Renter ved forsinket betaling

(1) Når kredittyteren har varslet kausjonisten om kredittkundens mislighold i samsvar med § 6-3 første ledd, kan kredittyteren kreve kausjonisten for renter for tiden etter at det varslede misligholdet inntrådte, beregnet etter den rentesatsen som ville ha vært gjeldende i kredittavtalen om kreditten ikke var misligholdt. Er varsel sendt senere enn det som følger av § 6-3 første ledd, kan kredittyteren kreve renter som nevnt for betalingsforpliktelser som er forfalt senere enn tre måneder før varselet ble sendt.
(2) Kausjonisten svarer ikke for særlige forsinkelsesrenter som følger av kredittkundens mislighold. Når kausjonsansvaret er forfalt, er kausjonisten ansvarlig for forsinkelsesrenter etter alminnelige regler.

§ 6-12. Inndrivingskostnader mv.

(1) Kausjonisten svarer for rettsgebyr og vanlige inndrivingskostnader som er påløpt ved rettslige skritt som nevnt i § 6-10, bare dersom kausjonisten er varslet om inndrivingen på forhånd.
(2) Andre kostnader ved kredittyterens inndriving av kravet mot kredittkunden enn kostnader nevnt i første ledd svarer kausjonisten for bare dersom kausjonisten har samtykket i at de påløper. Slikt samtykke kan ikke gis før kausjonisten er blitt varslet av kredittyteren om kredittkundens mislighold.
(3) Kausjonisten er ansvarlig for kostnader ved inndriving av kausjonskravet etter alminnelige regler.

§ 6-13. Kausjonistens krav mot kredittkunden

(1) Dersom vilkårene i § 3-51 første ledd er oppfylt eller det ut fra kredittkundens handlemåte eller alvorlig svikt i kredittkundens betalingsevne er klart at kreditten vil bli vesentlig misligholdt, kan kausjonisten kreve betaling av kredittkunden i det omfang kausjonisten har ansvar overfor kredittyteren.
(2) Dersom kredittkunden betaler renter, avdrag eller andre forpliktelser til kredittyteren etter at kausjonisten har krevd kredittkunden for betaling, reduseres kausjonistens krav i samme omfang som kausjonsansvaret, jf. § 6-7 første ledd, når ikke noe annet er avtalt mellom kausjonisten og kredittkunden. Kredittkundens ansvar for kostnader som er påført kausjonisten ved inndriving av kravet, faller likevel ikke bort.
(3) Kredittkundens betaling til kredittyteren etter at kausjonisten har innfridd overfor kredittyteren etter § 6-9 og krevd kredittkunden for betaling, har ingen

virkning for kredittkundens ansvar overfor kausjonisten.

IV. Særskilte bestemmelser

§ 6-14. Særskilt om formidling av kausjon

Den som formidler kausjon som ledd i næringsvirksomhet mellom en kausjonist som er forbruker, og en kreditor som ikke er tjenesteyter, skal sørge for at kausjonsavtalen inngås i samsvar med reglene i denne loven, og at kausjonsavtalen inneholder opplysninger etter de reglene som ellers gjelder kausjonsavtaler etter kapittel 3 og 6. Reglene om finansoppdrag gjelder for øvrig så langt de passer ved slik kausjonsformidling mellom kreditor, kausjonist og formidler.

Kapittel 7. Sanksjoner

§ 7-1. Straff

(1) Den som overtrer § 2-14 annet ledd, § 3-3 tredje ledd eller § 4-1 første ledd, jf. tredje og fjerde ledd, eller bestemmelser gitt i medhold av disse paragrafene, straffes med bøter eller under særlig skjerpende omstendigheter med fengsel inntil tre måneder. På samme måte straffes den som unnlater å oppfylle opplysningsplikten etter §§ 3-22 til 3-39 eller etter bestemmelser gitt i medhold av disse paragrafene.
(2) Den som uaktsomt overtrer bestemmelser nevnt i første ledd, straffes med bøter.

§ 7-2. Overtredelsesgebyr

(1) Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av reglene om opplysningsplikt overfor forbruker ved fjernsalg eller salg utenom tjenesteyterens faste forretningslokaler etter §§ 3-22 til 3-39 og ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av § 3-44 tredje ledd eller § 3-45 første ledd kan det fastsettes et overtredelsesgebyr etter reglene gitt i eller i medhold av angrerettloven § 29.
(2) Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer reglene i § 2-1 tredje ledd, kan ilegges et overtredelsesgebyr dersom overtredelsen anses som vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om utmåling av overtredelsesgebyr.

Endret ved lover 18 feb 2022 nr. 5 (i kraft 1 juli 2022 iflg. res. 4 mars 2022 nr. 324), 7 juni 2024 nr. 29 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 7 juni 2024 nr. 925).

Kapittel 8. Ikrafttredelse og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 8-1. Ikrafttredelse

(1) Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelser i loven kan settes i kraft til ulik tid.
(2) Forskrifter gitt i medhold av lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag og lov 20. juni 2014 nr. 27 om opplysningsplikt og angrerett ved fjernsalg og salg utenom faste forretningslokaler gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.
1 Fra 1 jan 2023 med unntak av § 8-3 nr. 9, iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1528.

§ 8-2. Overgangsregler

(1) Loven gjelder for avtaler som er inngått før loven er trådt i kraft, med de særregler som er fastsatt i annet ledd eller forskrift gitt i medhold av tredje ledd. Lovens regler om avtaleinngåelse og plikter i forbindelse med avtaleinngåelsen, herunder regler om opplysningsplikt forut for avtaleinngåelsen og regler om angrerett og betenkningstid, gjelder når avtalen inngås etter at loven er trådt i kraft.
(2) For eldre avtaler gjelder følgende særregler:

a. §§ 3-46 til 3-52 gjelder bare når misligholdet inntrer etter lovens ikrafttredelse.
b. §§ 4-30 til 4-33 om ansvar ved ikke godkjente betalingstransaksjoner gjelder bare for betalingstransaksjoner som iverksettes etter lovens ikrafttredelse.
c. § 4-44 om oppsigelse av konto med bindingstid gjelder bare for kontoavtaler som inngås etter lovens ikrafttredelse.
d. Reglene i § 5-12 om valutalån gjelder bare for avtaler som er inngått etter lovens ikrafttredelse. Ved økning av tilgjengelig kredittbeløp etter lovens ikrafttredelse gjelder § 5-12 likevel også for avtaler som er inngått før ikrafttredelsen.
e. § 7-1 om straff og § 7-2 om overtredelsesgebyr gjelder bare for overtredelser som finner sted etter lovens ikrafttredelse. For overtredelser som finner sted før lovens ikrafttredelse, gjelder reglene i lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag

og lov 20. juni 2014 nr. 27 om opplysningsplikt og angrerett ved fjernsalg og salg utenom faste forretningslokaler slik loven lød før ikrafttredelsen av loven her.

(3) Departementet kan gi overgangsregler. I overgangsreglene kan det gjøres unntak fra reglene i denne paragrafen.

§ 8-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:
1. Lov 22. mai 1902 nr. 11 om den almindelige borgerlige Straffelovs Ikrafttræden oppheves.
– – –
5. Lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag oppheves.
– – –
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 59 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 934).

Lov om økonomisk støtte til mediene (mediestøtteloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Loven skal legge til rette for et mangfold av redaktørstyrte journalistiske medier over hele landet ved å bidra til forutsigbare økonomiske rammer for medienes virksomhet og en styrket uavhengighet i forvaltningen av mediestøtten.

§ 2. Geografisk virkeområde

Loven gjelder også på Svalbard. Kongen kan i forskrift fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

§ 3. Fireårige styringssignal for mediestøtten

Regjeringen skal foreslå faste, langsiktige økonomiske rammer for NRK og de

direkte tilskuddsordningene for mediestøtte gjennom fireårige styringssignal. Forslag til styringssignal legges frem for Stortinget i en budsjettproposisjon året etter stortingsvalg.

Kapittel 2. Ordningene for direkte mediestøtte

§ 4. Forskrifter om tilskuddsordningene for direkte mediestøtte

Departementet kan gi forskrift om tilskuddsordningene for direkte mediestøtte innenfor rammene som følger av kapitlet her.

§ 5. Produksjonstilskudd til nyhets- og aktualitetsmedier

Produksjonstilskuddet til nyhets- og aktualitetsmedier skal stimulere til et mangfold av tekstbaserte nyhets- og aktualitetsmedier over hele landet, med et bredt journalistisk innhold rettet mot allmennheten. Videre skal ordningen fremme uavhengig journalistikk karakterisert ved høy kvalitet, særlig i nyhets- og aktualitetsmedier i markeder som er for små til å være bærekraftige, eller i nyhets- og aktualitetsmedier som er alternativer til de ledende nyhetsmediene i de ulike mediemarkedene.

Produksjonstilskuddet gis som driftstilskudd. Vilkårene for å motta tilskudd skal i størst mulig grad være objektive og bidra til forutsigbarhet for tilskuddsmottagerne.

§ 6. Produksjonstilskudd til samiske nyhets- og aktualitetsmedier

Produksjonstilskuddet til samiske nyhets- og aktualitetsmedier skal legge til rette for demokratisk debatt og meningsdanning i det samiske samfunnet og stimulere til produksjon av et bredt journalistisk innhold rettet mot den samiske befolkningen. Ordningen skal også fremme utvikling av de samiske språkene. Tilskudd kan gis til nyhetsmedier som har den samiske befolkningen som hovedmålgruppe, eller som fast og regelmessig publiserer samiskspråklig nyhets- og aktualitetsinnhold.

Tilskuddet gis som driftstilskudd. Vilkårene for å motta tilskudd skal i størst mulig grad være objektive og bidra til forutsigbarhet for tilskuddsmottagerne.

§ 7. Innovasjons- og utviklingstilskudd

Innovasjons- og utviklingstilskuddet skal fremme mediemangfold og en opplyst

offentlig samtale gjennom å stimulere til redaksjonell, innholdsrettet innovasjon og utvikling hos nyhets- og aktualitetsmedier, særlig i små, lokale medier.

§ 8. Tilskudd til lokale lyd- og bildemedier

Tilskuddsordningen skal fremme mediemangfold, ytringsfrihet og styrking av de lokale lyd- og bildemedienes demokratiske funksjon i samfunnet, gjennom å stimulere til et bredt innholdstilbud av høy kvalitet, digitalisering, nyskapning, kompetanseutvikling, samarbeid mellom ulike lokalmedier og et økonomisk bærekraftig driftsgrunnlag for de lokale lyd- og bildemediene.

§ 9. (Opphevet)

Opphevet ved lov 14 mai 2024 nr. 22 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 14 mai 2024 nr. 771).

Kapittel 3. Medietilsynet og Medieklagenemnda

§ 10. Medietilsynets oppgaver ved forvaltningen av mediestøtten

Medietilsynet behandler søknader, treffer vedtak om tildeling av tilskudd, utbetaler tilskudd og fører kontroll med bruken av tilskuddsmidlene i henhold til tilskuddsordningene for direkte mediestøtte, jf. kapittel 2.

Medietilsynet utbetaler tilskudd til NRK i henhold til Stortingets budsjettvedtak.

Medietilsynet forvalter midlene til kommersiell allmennkringkasting i henhold til Stortingets budsjettvedtak og den til enhver tid gjeldende avtalen om kommersiell allmennkringkasting.

§ 11. Instruksjonsmyndighet og overprøving av vedtak

Kongen kan ikke instruere Medietilsynet eller Medieklagenemnda om avgjørelser i enkeltsaker. Kongen kan heller ikke omgjøre Medietilsynets eller Medieklagenemndas vedtak eller treffe vedtak i en sak som hører under deres myndighet etter forskrifter i medhold av denne loven.

Medieklagenemnda er klageinstans for Medietilsynets enkeltvedtak om tilskudd etter forskrifter i medhold av denne loven.

§ 12. Søksmål

Søksmål om Medietilsynets vedtak i medhold av denne loven skal rettes mot staten ved Medietilsynet.

Søksmål om Medieklagenemndas vedtak i medhold av denne loven skal rettes mot staten ved Klagenemnda for mediesaker.

Kapittel 4. Ikraftsetting

§ 13. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Loven trer i kraft 1 jan 2021 iflg. res. 18 des 2020 nr. 2835.

Lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med stort omsetningsfall etter august 2020

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å etablere en midlertidig ordning for tilskudd til foretak med stort omsetningsfall som følge av koronapandemien.

§ 2. Virkeområde

(1) Loven gjelder på norsk territorium, herunder på Svalbard. Departementet fastsetter i forskrift særlige vilkår for at foretak på Svalbard kommer inn under ordningen.
(2) Tilskuddsordningen gjelder perioden fra 1. september 2020 til og med 28. februar 2022.
Endret ved lov 28 jan 2022 nr. 3.

§ 3. Forvaltning av ordningen og forholdet til forvaltningsloven

(1) Forvaltningsloven gjelder for behandling av saker etter loven.
(2) Brønnøysundregistrene er tilskuddsmyndighet, og departementet er klageinstans.

(3) Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i saker etter loven, herunder utfylle og fravike bestemmelsene i forvaltningsloven.

§ 4. Søknad om tilskudd, bekreftelse og opplysningsplikt

(1) Tilskudd etter denne loven gis etter søknad.
(2) Den som søker om tilskudd etter denne loven, skal gi riktige og fullstendige opplysninger. Søkeren skal opptre aktsomt og lojalt, og skal varsle tilskuddsmyndigheten om eventuelle feil.
(3) Departementet gir forskrift om krav til søknaden, herunder om hvordan opplysninger skal gis, nærmere vilkår for leveringsmåte og format, hvilke opplysninger søknaden skal inneholde, om frister, om krav til dokumentasjon for søker, om bekreftelse av opplysninger fra revisor eller regnskapsfører og om opplysningsplikt for den som har mottatt tilskudd.

§ 5. Vilkår for tilskudd

(1) Foretak som oppfyller følgende vilkår, kan få tilskudd:

- Foretaket må være registrert i Foretaksregisteret med hjemmel i foretaksregisterloven § 2-1, og enkeltpersonforetak registrert i Enhetsregisteret.
- Foretaket må være skattepliktig til Norge, jf. skatteloven § 2-2 første ledd, eller deltakerne i foretaket må være skattepliktig til Norge for selskapets inntekter, jf. skatteloven § 2-2 tredje ledd. Ordningen omfatter også tilfeller der foretaket eller foretakets eier skattlegges i Norge for virksomhet her etter skatteloven § 2-3 første ledd bokstav b.
- Foretaket har ansatte. Dette vilkåret gjelder ikke for enkeltpersonforetak og ansvarlige selskap der foretakets inntekt er innehavers eller minst en av deltagernes hovedinntekt.
- Foretaket har i perioden som det søkes tilskudd for, hatt et stort omsetningsfall.
- Foretaket utøver lovlig aktivitet.
- Foretaket er ikke under konkursbehandling, besluttet avviklet eller besluttet tvangsoppløst etter reglene i kapittel 16 i aksjeloven eller allmennaksjeloven.
- Foretaket driver næringsvirksomhet som er omfattet av ordningen.
- Det har ikke inntruffet omstendigheter som innebærer at foretaket har plikt til tilbakebetaling etter regler gitt i medhold av § 6a.

(2) Departementet gir forskrift til utfylling av denne paragrafen og fastsetter nærmere vilkår for tilskudd, herunder regler om beregning av omsetning og omsetningsfallets størrelse, samt hvilke typer næringsvirksomhet som er omfattet av ordningen.
Endret ved lov 28 jan 2022 nr. 3.

§ 6. Tilskuddets størrelse

(1) Tilskudd for september 2020 til og med juni 2021 beregnes ved at foretakets faste, uunngåelige kostnader multipliseres med foretakets omsetningsfall i prosent og en justeringsfaktor. Tilskudd for perioder etter juni 2021 beregnes ved at foretakets faste, uunngåelige kostnader multipliseres med en justeringsfaktor og foretakets omsetningsfall i prosent fratrukket et nærmere fastsatt prosenttall. Tilskudd i form av kompensasjon for varelager som går tapt på grunn av myndighetenes smitteverntiltak, kan beregnes med utgangspunkt i anskaffelseskostnad.
(2) Departementet gir forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder regler om beregningen av tilskuddet, fastsettelse av prosenttall og justeringsfaktor, hvilke kostnader som omfattes, øvre grenser for tilskudd som kan gjelde for det enkelte foretak eller samlet for konsern, samt særskilte regler for konserninterne kostnader og omsetning.
Endret ved lover 18 juni 2021 nr. 112, 28 jan 2022 nr. 3.

§ 6a. Krav om tilbakebetaling som følge av særlige omstendigheter

(1) Departementet kan i forskrift gi regler om at foretak som får utbetalt tilskudd, skal tilbakebetale tilskuddet helt eller delvis som følge av omstendigheter som inntrer fra og med tilskuddsperioden og frem til og med 31. desember 2023. For tilskuddsperioder fra og med november 2021 skal det stilles slikt krav knyttet til at foretaket går med overskudd eller foretar utdelinger.
(2) Krav på tilbakebetaling av tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.
Tilføyd ved lov 28 jan 2022 nr. 3.

§ 7. Innhenting av opplysninger

(1) Tilskuddsmyndigheten kan pålegge offentlige myndigheter eller private rettssubjekter, uten hinder av taushetsplikt, å gi opplysninger som er nødvendige for fastsetting av tilskudd etter denne loven, kontrollen av dette,

eller kontrollen av om foretaket skal tilbakebetale tilskuddet helt eller delvis.
(2) Departementet kan gi forskrift om innhenting av opplysninger etter første ledd, herunder om hvem tilskuddsmyndigheten kan innhente opplysninger fra, overleveringsformat og hvilke opplysninger som kan innhentes.
Endret ved lov 28 jan 2022 nr. 3.

§ 8. Vedtak om tilskudd og utbetaling

(1) Tilskuddsmyndigheten treffer vedtak om fastsetting av tilskudd etter denne loven. Tilskuddsmyndigheten kan treffe vedtak basert på helautomatisert saksbehandling.
(2) Departementet kan gi forskrift om utbetaling av tilskudd etter denne loven.

§ 9. Offentliggjøring av opplysninger

(1) Tilskuddsmyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, gjøre opplysninger om tilskudd, herunder beregningsgrunnlag og tilskuddets størrelse, tilgjengelig på internett til alminnelig ettersyn. Opplysningene skal gis i søkbar form slik tilskuddsmyndigheten bestemmer.
(2) Departementet kan gi forskrift om offentliggjøring av opplysninger etter første ledd og at det kan gjøres unntak fra innsyn for dokumenter i saker om tilskuddssøknad etter denne loven.

§ 10. Overtredelsesgebyr

(1) Overtredelsesgebyr ilegges tilskuddsmottaker som forsettlig eller grovt uaktsomt gir tilskuddsmyndigheten uriktig eller ufullstendig opplysning, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til uberettigede økonomiske fordeler.
(2) Fristen for å ilegge overtredelsesgebyr er fem år etter utløpet av den perioden vedtaket om tilskudd gjelder.
(3) Overtredelsesgebyr beregnes, avhengig av overtredelsens alvorlighetsgrad, med 30 eller 60 prosent av tilskuddet som tilskuddsmottakeren uberettiget har mottatt.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om overtredelsesgebyr, herunder utmåling.

§ 11. Tilbakebetaling og innkreving

(1) Departementet kan gi forskrift om krav på tilbakebetaling og innkreving av utbetalt tilskudd og om renter og administrative sanksjoner. Departementet kan også gi forskrift om hvem som er kravsmyndighet.
(2) Krav på tilbakebetaling av tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 12. Lovens ikrafttredelse, overgangsbestemmelser

(1) Loven trer i kraft straks.
(2) Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.

Lov om midlertidig tilskuddsordning for foretak med utgifter til innreisekarantene ved bruk av arbeidskraft fra utlandet

§ 1. Lovens formål

(1) Formålet med loven er å etablere en midlertidig ordning for tilskudd til foretak med merkostnader som følge av innreisekarantene i forbindelse med covid-19.

§ 2. Virkeområde

(1) Loven gjelder på norsk territorium, herunder på Svalbard. Departementet fastsetter i forskrift særlige vilkår for at foretak på Svalbard kommer inn under ordningen.
(2) Tilskuddsordningen gjelder perioden fra 1. november 2020 til 28. februar 2021. Departementet kan i forskrift forlenge ordningens varighet.

§ 3. Forvalting av ordningen og forholdet til forvaltningsloven

(1) Forvaltningsloven gjelder for behandling av saker etter loven.
(2) Brønnøysundregistrene er tilskuddsmyndighet, og departementet er klageinstans.
(3) Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i saker etter loven,

herunder utfylle og fravike bestemmelsene i forvaltningsloven.

§ 4. Søknad om tilskudd, bekreftelse og opplysningsplikt

(1) Tilskudd etter denne loven gis etter søknad.
(2) Den som søker om tilskudd etter denne loven, skal gi riktige og fullstendige opplysninger. Søkeren skal opptre aktsomt og lojalt, og skal varsle tilskuddsmyndigheten om eventuelle feil.
(3) Departementet gir forskrift om krav til søknaden, herunder om hvordan opplysninger skal gis, nærmere vilkår for leveringsmåte og format, hvilke opplysninger søknaden skal inneholde, om frister, om krav til dokumentasjon for søker, om bekreftelse av opplysninger fra revisor eller regnskapsfører og om opplysningsplikt for den som har mottatt tilskudd.

§ 5. Vilkår for tilskudd

(1) Foretak som oppfyller følgende vilkår, kan få tilskudd:

a. Foretaket må være registrert i Foretaksregisteret med hjemmel i foretaksregisterloven § 2-1, og enkeltpersonforetak registrert i Enhetsregisteret.
b. Foretaket må være skattepliktig til Norge, jf. skatteloven § 2-2 første ledd, eller deltakerne i foretaket må være skattepliktig til Norge for selskapets inntekter, jf. skatteloven § 2-2 tredje ledd. Ordningen omfatter også tilfeller der foretaket eller foretakets eier skattlegges i Norge for virksomhet her etter skatteloven § 2-3 første ledd bokstav b.
c. Foretaket har ansatte. Dette vilkåret gjelder ikke for enkeltpersonforetak og ansvarlige selskap der foretakets inntekt er innehavers eller minst en av deltagernes hovedinntekt.
d. Foretaket må oppfylle følgende vilkår i, eller i medhold av, smittevernloven:
    i. Foretaket har i perioden som det søkes tilskudd for, hatt arbeids- eller oppdragstakere som var underlagt krav om innreisekarantene.
    ii. Arbeids- eller oppdragstaker som nevnt i bokstav d i) gjennomførte ikke karanteneoppholdet på karantenehotell.
    iii. Foretaket som arbeids- eller oppdragsgiver var ansvarlig for gjennomføringen av karanteneoppholdet på egnet oppholdssted.

e. Foretaket har i perioden det søkes tilskudd for hatt merkostnader knyttet til krav om innreisekarantene i, eller i medhold av, smittevernloven.
f. Foretaket utøver lovlig aktivitet.
g. Foretaket er ikke under konkursbehandling, besluttet avviklet eller besluttet tvangsoppløst etter reglene i kapittel 16 i aksjeloven eller allmennaksjeloven.

(2) Departementet gir forskrift til utfylling av denne paragrafen og fastsetter nærmere vilkår for tilskudd, herunder krav til innreisekarantene i, eller i medhold av, smittevernloven, krav til gjennomføring av karanteneoppholdet, definisjon og beregning av merkostnader til innreisekarantene i, eller i medhold av, smittevernloven.

§ 6. Tilskuddets størrelse

(1) Tilskudd beregnes etter antall arbeidstakere eller oppdragstakere under innreisekarantene som omfattes av § 5 (1) bokstav d. Tilskuddet kan ikke overstige foretakets merkostnader knyttet til krav om innreisekarantene etter smittevernloven eller forskrift med hjemmel i smittevernloven.
(2) Tilskudd ytes etter en fast dagsats per arbeids- eller oppdragstaker, men avkortes i tråd med foretakets merkostnader.
(3) Departementet gir forskrift til utfylling og gjennomføring av denne paragraf, herunder regler om beregningen av tilskuddet, hvilke kostnader som omfattes, og beregning av merkostnader.

§ 7. Innhenting av opplysninger

(1) Tilskuddsmyndigheten kan pålegge offentlige myndigheter og private rettssubjekter, uten hinder av taushetsplikt, å gi opplysninger som er nødvendige for fastsetting av tilskudd etter denne loven og kontrollen av dette.
(2) Departementet kan gi forskrift om innhenting av opplysninger etter første ledd, herunder om hvem tilskuddsmyndigheten kan innhente opplysninger fra, overleveringsformat og hvilke opplysninger som kan innhentes.

§ 8. Vedtak om tilskudd og utbetaling

(1) Tilskuddsmyndigheten treffer vedtak om fastsetting av tilskudd etter denne loven. Tilskuddsmyndigheten kan treffe vedtak basert på helautomatisert

saksbehandling.
(2) Departementet kan gi forskrift om utbetaling av tilskudd etter denne loven.

§ 9. Offentliggjøring av opplysninger

(1) Tilskuddsmyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, gjøre opplysninger om tilskudd, herunder beregningsgrunnlag og tilskuddets størrelse, tilgjengelig på internett til alminnelig ettersyn. Opplysningene skal gis i søkbar form slik tilskuddsmyndigheten bestemmer.
(2) Departementet kan gi forskrift om offentliggjøring av opplysninger etter første ledd og at det kan gjøres unntak fra innsyn for dokumenter i saker om tilskuddssøknad etter denne loven.

§ 10. Overtredelsesgebyr

(1) Overtredelsesgebyr ilegges tilskuddsmottaker som forsettlig eller grovt uaktsomt gir tilskuddsmyndigheten uriktig eller ufullstendig opplysning, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til uberettigede økonomiske fordeler.
(2) Fristen for å ilegge overtredelsesgebyr er fem år etter utløpet av den perioden vedtaket om tilskudd gjelder.
(3) Overtredelsesgebyr beregnes, avhengig av overtredelsens alvorlighetsgrad, med 30 eller 60 prosent av tilskuddet som tilskuddsmottakeren uberettiget har mottatt.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om overtredelsesgebyr, herunder utmåling.

§ 11. Tilbakebetaling og innkreving

(1) Departementet kan gi forskrift om krav på tilbakebetaling og innkreving av utbetalt tilskudd og om renter og administrative sanksjoner. Departementet kan også gi forskrift om hvem som er kravsmyndighet.
(2) Krav på tilbakebetaling av tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 12. Lovens ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

(1) Loven trer i kraft straks.
(2) Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.

Lov om endringar i deltakerloven og havressurslova (endringar i kvotesystemet)

I

I lov 26. mars 1999 nr. 15 om retten til å delta i fiske og fangst vert det gjort følgjande endringar:
§ 5 a tredje ledd skal lyde: – – –
Kapittel III Overskriften skal lyde:
Kapittel III Fiskeritillatelser og kvotefaktorer
§ 12 skal lyde:
§ 12. Fiskeritillatelse
Departementet kan gi forskrift om krav om tillatelse for å delta i fiske og fangst i bestemte fiskerier (fiskeritillatelse). Departementet kan fastsette en nærmere definisjon av de enkelte fiskeriene (deltakergruppene) som er underlagt et slikt krav om fiskeritillatelse, herunder hvilke arter de omfatter. Et fiskeri kan begrenses til å gjelde bestemte områder, fiske med bestemte redskaper og fartøy med en viss størrelse.

En fiskeritillatelse gis til fartøyets eier for ett bestemt fartøy. Tillatelsen kan gis for et bestemt tidsrom. Tillatelsen gir ikke rett til å benytte annet fartøy. Andre enn den fysiske eller juridiske person som innehar tillatelsen, kan ikke uten egen tillatelse drive fiske eller fangst med fartøyet.

Departementet kan gi forskrift om tildeling av fiskeritillatelse, også om vilkår for tildeling. Ervervstillatelse må foreligge for at fiskeritillatelse skal kunne tildeles. Bestemmelsene i § 4 tredje ledd og §§ 7 og 8 gjelder tilsvarende for fiskeritillatelser.
§ 13 skal lyde:
§ 13. Lukkede fiskerier
Departementet kan gi forskrift om at et fiskeri regulert med fiskeritillatelser etter § 12 skal være lukket.

Hvis et fiskeri er lukket, skal det ikke kunne foretas nytildeling av fiskeritillatelser uten etter særskilt beslutning fra departementet etter en vurdering ut fra lovens formål. Nye fiskeritillatelser i lukkede fiskerier skal lyses ut offentlig, med mindre særlige grunner tilsier at utlysning kan unnlates. Lukking av et fiskeri er ikke til hinder for at fartøy uten fiskeritillatelse kan delta i åpen gruppe i samme fiskeri, dersom slik åpen gruppe er opprettet i medhold av § 21.

Ved tildeling av nye fiskeritillatelser i forbindelse med lukking av et fiskeri med tidligere åpen deltakelse, kan det legges vekt på om fartøyet har fangstet et visst kvantum i det aktuelle fiskeriet i en nærmere angitt tidsperiode. Dersom

fiskeriet før lukkingen var regulert med fiskeritillatelser, faller disse bort når det tildeles nye fiskeritillatelser i forbindelse med lukkingen.

Ved åpning av en høstingsvirksomhet som tidligere ikke har vært tillatt, skal nye fiskeritillatelser i lukket gruppe lyses ut offentlig, med mindre særlige grunner tilsier noe annet.

§ 14 skal lyde:

§ 14. Erstatningstildeling av fiskeritillatelser i lukkede fiskerier

Departementet kan gi forskrift om at det i lukkede fiskerier kan tildeles fiskeritillatelse til fartøyeier for et bestemt fartøy til erstatning for tilsvarende fiskeritillatelse som oppgis, i følgende tilfeller:

a. Fartøyeier skifter ut sitt gamle fartøy med et brukt fartøy eller nybygg (utskifting av fartøy).
b. Fartøyeier kjøper eller overtar på annen måte fartøyet for fortsatt drift (overtakelse av fartøy for fortsatt drift).
c. Fartøyeier eller eier av et annet fartøy oppgir tilsvarende fiskeritillatelse (flytting av driftsgrunnlag).

Departementet kan gi forskrift om tildeling av fiskeritillatelse etter første ledd, også om begrensninger i adgangen til slik tildeling, og om forhåndstilsagn om fiskeritillatelse etter første ledd bokstav a for et ubestemt erstatningsfartøy dersom fartøyet er forlist, eller fartøyet planlegges solgt uten at eieren har anskaffet nytt fartøy. § 9 gjelder tilsvarende når det er gitt slikt forhåndstilsagn.

Kvotefaktorer som er knyttet til fiskeritillatelse som oppgis etter første ledd, skal tildeles fartøyet som tildeles erstatningstillatelsen, og knyttes til denne. Tilsvarende gjelder ved forhåndstilsagn om fiskeritillatelse etter annet ledd. Departementet kan gi forskrift om slik tildeling av kvotefaktorer.

§ 15 skal lyde:

§ 15. Kvotefaktorer

Departementet kan gi forskrift om at en kvoteregulert høstingsvirksomhet som omfatter ett eller flere lukkede fiskerier etter § 13, skal utgjøre en kvotefaktorgruppe. Kvotefaktorene i en kvotefaktorgruppe skal danne grunnlag for tildeling av kvoter til fartøy etter havressurslova § 12. Departementet kan i forskrift fastsette en nærmere definisjon av den enkelte kvotefaktorgruppen, for eksempel hvilke arter og områder den omfatter, og i forskriften gjøre etterfølgende endringer i definisjonen. Ved oppretting av ny kvotefaktorgruppe bestemmer departementet om de nye kvotefaktorene skal lyses ut offentlig.

Departementet skal fastsette et totalt antall kvotefaktorer for den enkelte kvotefaktorgruppen. Det totale antall kvotefaktorer for den enkelte kvotefaktorgruppen kan bare endres ved særskilt beslutning fra departementet om å øke antall kvotefaktorer etter en vurdering ut fra lovens formål, og bare med virkning fra et nytt kvoteår. De nye kvotefaktorene skal lyses ut offentlig

med mindre særlige grunner tilsier at utlysning kan unnlates.

Kvotefaktorer kan tildeles fartøy med fiskeritillatelse i et lukket fiskeri som omfatter den aktuelle kvotefaktorgruppen. Kvotefaktorer som er tildelt et fartøy, skal være knyttet til en bestemt fiskeritillatelse som er tildelt fartøyet. Når det er stilt vilkår om at kvotefaktorer på et gitt framtidig tidspunkt ikke lenger skal være tildelt fartøyet (tidsbegrensning), kan departementet gi forskrift om anvendelsen av kvotefaktorene etter dette framtidige tidspunktet.

Departementet kan gi forskrift om tillatelse til overføring av kvotefaktorer mellom fartøy.

Departementet kan gi forskrift om tildeling av kvotefaktorer, for eksempel om en øvre grense på antall kvotefaktorer per fartøy i den enkelte kvotefaktorgruppen (kvotetak), fordeling av kvotefaktorene i en kvotefaktorgruppe i ulike fartøygrupper og vilkår for tildeling.

§ 16 og § 17 vert oppheva.

§ 18 skal lyde:

§ 18. Bortfall og tilbakekall av fiskeritillatelser mv.

En fiskeritillatelse faller bort dersom ervervstillatelsen for fartøyet bortfaller eller tilbakekalles. Departementet kan gi forskrift om anvendelsen av kvotefaktorer som er tilordnet fiskeritillatelsen som bortfaller eller tilbakekalles.

Bestemmelsene i § 10 om bortfall av ervervstillatelse og § 11 om tilbakekall av ervervstillatelse gjelder tilsvarende for fiskeritillatelse.

§ 19 skal lyde:

§ 19. Tilbakekall av alle fiskeritillatelser i et fiskeri mv.

Departementet kan gjennom enkeltvedtak tilbakekalle alle fiskeritillatelser i ett eller flere fiskerier.

Departementet kan også avgrense alle fiskeritillatelser i et fiskeri ved å endre definisjonen av fiskeriet i medhold av § 12 første ledd, for eksempel til et snevrere geografisk område eller til et mindre omfang av typer høstingsvirksomhet.

Departementet kan gi forskrift om anvendelsen av berørte kvotefaktorer ved tilbakekall eller avgrensning av fiskeritillatelser.

§ 21 skal lyde:

§ 21. Begrensninger i adgangen til å delta i enkelte fiskerier

Departementet kan gi forskrift om adgangen til å delta i et fiskeri hvor det ikke stilles krav om fiskeritillatelse i medhold av § 12, og til å delta uten fiskeritillatelse (åpen gruppe) i et fiskeri hvor det ellers stilles krav om fiskeritillatelse. Det kan i forskriften blant annet stilles krav om at fartøyeieren, fartøyets fører eller høvedsmannen er registrert i fiskermanntallet, krav om tidligere deltakelse i det aktuelle fisket, krav til faglige og tekniske forutsetninger, herunder fartøy og utstyr, og krav til eiers og mannskaps behov

for å kunne drive fiske.

Bestemmelser fastsatt etter første ledd kan begrenses til bestemte fartøystørrelser, bestemte redskaper, bestemte geografiske områder og bestemte tidsrom. For fangst av kongekrabbe kan det også skilles etter hvor fartøyeier er bosatt og hvor fartøyet er registrert.

Uten hinder av bestemmelser fastsatt i medhold av første ledd eller i medhold av kapittel III har personer som er bosatt i Finnmark, kommunene Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa, Kvænangen, Karlsøy, Lyngen og Storfjord og de områder med sjøsamisk innslag i resten av Troms og Nordland som Kongen fastsetter, rett til å fiske torsk, hyse og sei med konvensjonelle redskaper. Retten etter første punktum gjelder bare for den som står i fiskermanntallet og eier et merkeregistrert fartøy under 11 meter. Kongen kan ved forskrift fastsette at bestemmelser i første punktum også gjelder andre fiskerier.

§ 31 første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 4, 5 a, 7 tredje ledd, 9, 12, 20, 21 og 24, straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år.

II

I lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar vert det gjort følgjande endringar:

§ 11 skal lyde:

§ 11. Nasjonal kvote, disponibel kvote, restkvote mv.

Departementet kan gje forskrift om eit største tillate uttak (nasjonal kvote) for viltlevande marine ressursar målt i kvantum, individ, haustingsdøgn eller andre innsatsfaktorar. Nasjonal kvote skal fastsetjast for bestemte tidsrom. Den nasjonale kvoten utgjer ei øvre grense for den totale mengda kvotar som kan tildelast etter paragrafen her og § 13.

Departementet skal for kvotefaktorgrupper oppretta i medhald av deltakerloven § 15 gje forskrift som set av ein del av nasjonal kvote til ein disponibel kvote som skal vere utgangspunkt for tildeling av kvotar til enkeltfartøy etter § 12 andre ledd. Den resterande delen av den nasjonale kvoten (restkvoten) kan i forskrifta mellom anna setjast av til open gruppe som er oppretta i medhald av deltakerloven § 21, ekstrakvoteordningar, sports- og rekreasjonsfiske og kvotar nemnde i § 13.

Departementet kan fastsetje at ein del av kvotane skal leverast til tilverking ved landanlegg i bestemte distrikt (distriktskvote). Departementet kan gje forskrifter om fordeling av og vilkår for utnytting av distriktskvoten.

Departementet kan fastsetje at ein del av kvotane skal leverast til ein bestemt bruk eller i ein bestemt tilstand.

I område som er omfatta av deltakerloven § 21 tredje ledd skal det ved tildeling av kvotar av viltlevande marine ressursar, og ved andre former for regulering av desse ressursane, leggjast vesentleg vekt på samisk bruk og kva denne bruken har å seie for samiske lokalsamfunn.

§ 12 skal lyde:

§ 12. Kvotar for fartøy

Departementet kan gje forskrift om kvotar for enkeltfartøy målt i kvantum, individ, haustingsdøgn eller andre innsatsfaktorar. Kvotane kan fastsetjast for visse tidsrom eller per tur og for ein bestand eller samla for fleire bestandar.

I kvotefaktorgrupper oppretta i medhald av deltakerloven § 15 skal kvoten for fartøyet minst utgjere kvotefaktorane tildelt fartøyet multiplisert med disponibel kvote fastsett i medhald av § 11 andre ledd og dividert med det totale talet på kvotefaktorar i gruppa. Dette er ikkje til hinder for at fartøy kan utveksle kvotar etter § 14, eller at kvoten kan reduserast i medhald av ordning for kvotefleksibilitet over årskifte fastsett etter første ledd.

Når verksemda fell inn under deltakerloven, kan kvoten berre haustast med fartøy som det er gjeve ervervsløyve for, og som kan nyttast i den aktuelle verksemda.

Når verksemda ikkje fell inn under deltakerloven, kan kvoten tildelast til person eller føretak. Det kan setjast vilkår om registrering i eige register for slik tildeling. Departementet kan gje forskrift om registeret.

§ 14 skal lyde:

§ 14. Årleg kvoteutveksling

Departementet kan gje forskrift om utveksling av årleg kvote mellom fartøy med ervervsløyve etter deltakerloven kapittel 2. Departementet kan setje eit tak på kor stor kvote enkeltfartøy kan leige inn og ut kvart år, og fastsetje andre avgrensingar.

Departementet kan gje forskrift om gebyr på kvoteutveksling for å finansiere organiseringa av utvekslingsordninga. Skuldig gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

– – –

III

Lova gjeld frå den tida[1] Kongen fastset. Kongen kan fastsetje at dei enkelte føresegnene skal ta til å gjelde til ulik tid.

Forskrifter og enkeltvedtak gjevne med heimel i deltakerloven eller havressurslova før denne lova tek til å gjelde, skal framleis gjelde dersom dei ikkje strir mot denne lova eller mot forskrifter eller enkeltvedtak som vert fastsette etter at lova her tek til å gjelde.

Departementet kan gje forskrift om overgangsføresegner.
1 Frå 1 jan 2022 for endringslova del I deltakerloven § 5a tredje ledd og del II havressurslova § 23 tredje ledd, § 34 første ledd bokstavene g og h, § 49, § 51 andre ledd og § 66 første ledd, iflg. res. 17 des 2021 nr. 3629.

Lov om gjennomføring av internasjonale sanksjoner (sanksjonsloven)

§ 1. Fullmakt til å gjennomføre bindende FN-vedtak

Kongen kan gi forskrift med nødvendige bestemmelser til gjennomføring av bindende vedtak av De forente nasjoners sikkerhetsråd etter FN-paktens artikkel 41.

Kongen avgjør hvorvidt et vedtak av Sikkerhetsrådet er bindende.

§ 2. Fullmakt til å gjennomføre internasjonale ikke-militære tiltak

Kongen kan gi forskrift med nødvendige bestemmelser for at Norge kan gjennomføre sanksjoner eller restriktive tiltak som er vedtatt i mellomstatlige organisasjoner, eller som ellers har bred internasjonal oppslutning, og som har som formål å opprettholde fred og sikkerhet eller sikre respekt for demokrati og rettsstat, menneskerettigheter eller folkeretten for øvrig.

Forskrifter etter første ledd kan gjelde

a. forbud mot eller restriksjoner på handel, tjenester og økonomiske eller finansielle transaksjoner
b. forbud mot eller restriksjoner på vitenskapelig, teknologisk og kulturelt samarbeid
c. økonomiske sanksjoner rettet mot fysiske eller juridiske personer
d. reiserestriksjoner
e. andre tiltak som har som formål å opprettholde fred og sikkerhet eller sikre respekt for demokrati og rettsstat, menneskerettigheter eller folkeretten for øvrig.

Forskrifter etter første ledd gjelder med de begrensninger som følger av folkeretten eller av avtale med fremmed stat.

§ 3. Lovens virkeområde

Loven gjelder

a. på norsk territorium, inkludert norsk luftrom
b. om bord på alle fartøy, også luftfartøy, boreplattformer og andre lignende flyttbare innretninger under norsk jurisdiksjon
c. for alle norske statsborgere og personer med bosted i Norge
d. for alle foretak registrert i Foretaksregisteret
e. for alle foretak med hensyn til forretningsvirksomhet de driver helt eller delvis i Norge.

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse for de norske bilandene.

Kongen kan gi forskrift om avvikende virkeområde for tiltak gjennomført med hjemmel i denne loven.

§ 4. Straff for overtredelser av bestemmelser gitt i medhold av loven

Den som overtrer bestemmelser gitt i medhold av denne lovens §§ 1 og 2, straffes med bøter eller fengsel inntil tre år eller begge deler.

Den som uaktsomt overtrer bestemmelser som nevnt i første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler.

§ 5. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningslovens regler om enkeltvedtak gjelder ikke for vedtak truffet etter eller med hjemmel i denne loven om å gjennomføre internasjonale sanksjoner mot fysiske eller juridiske personer.

§ 6. Rett til å anmode om at en listeføring blir endret eller opphevet

En fysisk eller juridisk person som er gjenstand for sanksjoner eller restriktive tiltak som er gjennomført i norsk rett, kan anmode Utenriksdepartementet om å endre eller oppheve listeføringen av vedkommende, dersom vedkommende mener seg uriktig listeført og

a. er norsk statsborger
b. har bosted i Norge

c. er et foretak registrert i Norge
d. er blitt listeført på initiativ fra Norge, eller
e. Norges gjennomføring av internasjonale sanksjoner medfører reelle inngrep i vedkommendes rettigheter.

I den grad den listeførte er gjenstand for folkerettslig bindende FN-sanksjoner, kan anmodningen bare gå ut på at Utenriksdepartementet etter beste evne skal sikre at den listeførte fjernes fra den relevante FN-listen av FNs sikkerhetsråd eller av et av FNs sikkerhetsråds underordnede organer.

En anmodning etter første ledd skal fremsettes skriftlig og være begrunnet. Anmodningen behandles etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven kapittel IV og V.

Hvis Utenriksdepartementet ikke tar anmodningen til følge, kan listeføringen klages inn for Kongen i statsråd etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI.

Kongen kan gi forskrift om saksbehandlingen av anmodninger om å endre eller oppheve listeføringer etter denne bestemmelsen.

§ 7. Domstolsbehandling av søksmål om gyldigheten av listeføringer

For søksmål om gyldigheten av listeføringer i medhold av lovens §§ 1 og 2 gjelder tvisteloven når ikke annet følger av regler gitt i eller i medhold av loven her.

Som vilkår for at det føres bevis om forhold som ellers kan holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet eller forholdet til fremmed stat, jf. tvisteloven § 22-1, kan Kongen bestemme at opplysningene bare skal gjøres kjent for en særskilt advokat som oppnevnes for den listeførte. Den særskilte advokaten oppnevnes av retten så snart som mulig etter at det er truffet en slik beslutning, og skal ha godtgjørelse av staten.

Når det er truffet beslutning som nevnt i andre ledd, gjelder statsborgerloven § 31 c tredje og fjerde ledd og §§ 31 d til 31 h, med unntak av § 31 g første ledd, tilsvarende for domstolens behandling av saken.

Kongen kan gi forskrift om oppnevning av særskilt advokat etter andre ledd.

§ 8. Taushetsplikt

Enhver som utfører arbeid eller oppdrag knyttet til forvaltningen av denne loven, skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til det vedkommende i sitt arbeid eller oppdrag har fått vite om noens formues- eller inntektsforhold eller andre økonomiske, bedriftsmessige eller personlige

forhold. Taushetsbelagte opplysninger kan heller ikke utnyttes for private formål. Taushetsplikten gjelder også etter at arbeidet eller oppdraget er avsluttet.

Forvaltningsloven §§ 13 a til 13 e gjelder i saker etter denne loven.

Dersom noen som utfører arbeid eller oppdrag etter denne loven, mottar opplysninger som er underlagt en strengere lovbestemt taushetsplikt enn det som følger av første og andre ledd, gjelder den strengere taushetsplikten også for mottakeren.

Kongen kan gi forskrift om adgangen til å dele opplysninger med andre land, Den europeiske union og FNs sikkerhetsråd og deres organer når det er nødvendig for effektiv gjennomføring av sanksjoner etter denne loven.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 80 (i kraft 20 des 2024 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3297).

§ 9. Ikrafttredelse mv.

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Fra den tiden loven trer i kraft, oppheves følgende lover:

a. lov 7. juni 1968 nr. 4 til gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd
b. lov 27. april 2001 nr. 14 om iverksetjing av internasjonale, ikkje-militære tiltak i form av avbrot eller avgrensing av økonomisk eller anna samkvem med tredjestatar eller rørsler
c. lov 27. juni 2003 nr. 58 om særlige tiltak mot Republikken Zimbabwe
d. lov 6. juni 1980 nr. 18 om gjennomføring av sanksjoner mot Iran
e. lov 25. juni 1999 nr. 43 om særlige tiltak mot Den føderale republikken Jugoslavia (FRJ)
f. lov 16. april 1937 om fullmakt for Kongen, eller den han gjev fullmakt, til å forby at norske skip blir nytta til å føra folk som eslar seg i krig, våpen, loty, fly eller partar derav til framandland.

Forskrifter gitt i medhold av lovene nevnt i andre ledd bokstav a, b og c gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.
Endret ved lov 20 des 2024 nr. 80 (i kraft 20 des 2024 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3297, tidligere § 8).
1 Fra 16 april 2021 iflg. res. 16 april 2021 nr. 1182.

§ 10. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 20 des 2024 nr. 80 (i kraft 20 des 2024 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3297, tidligere § 9).

Lov om endringer i finansforetaksloven mv. (verdipapirisering og kreditorhierarki)

I

I lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern gjøres følgende endringer: – – –

II

I lov 20. juni 2014 nr. 30 om kredittvurderingsbyråer skal § 1 lyde:
§ 1. EØS-regler om kredittvurderingsbyråer
EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31eb (forordning (EF) nr. 1060/2009) om kredittvurderingsbyråer (kredittvurderingsbyråforordningen) som endret ved forordning (EU) nr. 513/2011, direktiv 2011/61/EU, forordning (EU) nr. 462/2013 og forordning (EU) 2017/2402, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
Endret ved lov 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203, tidligere del III).

III

1. Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi overgangsregler.

1 Fra 1. juli 2021 for del I, endringene i finansforetaksloven § 20-9, § 20-14, nytt avsnitt VI A, § 20-32 og § 21-15, iflg. res. 23 april 2021 nr. 1251.
Fra 1. august 2025 for endringsloven del I (finansforetaksloven) endringen i kapittel 11 avsnitt III iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1204.
Endret ved lov 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr.

1203, tidligere del IV).

Lov om språk (språklova)

§ 1. Føremål

Føremålet med lova er å styrkje norsk språk, slik at det blir sikra som eit samfunnsberande språk som skal kunne nyttast på alle samfunnsområde og i alle delar av samfunnslivet i Noreg. Lova skal fremje likestilling mellom bokmål og nynorsk og sikre vern og status for dei språka som staten har ansvar for.

Føremålet med lova er også å sikre at

a. offentlege organ tek ansvar for å bruke, utvikle og styrkje bokmål og nynorsk
b. offentlege organ tek ansvar for å bruke, utvikle og styrkje samiske språk, jf. reglane i sameloven kapittel 3
c. offentlege organ tek ansvar for å verne og fremje kvensk, romani, romanes og norsk teiknspråk.

Ansvaret etter andre ledd bokstav a omfattar eit særleg ansvar for å fremje nynorsk som det minst bruka norske skriftspråket.

§ 2. Definisjonar

I denne lova tyder

a. dokument: ei logisk avgrensa informasjonsmengd som blir lagra på eit medium for seinare lesing, framsyning, overføring eller liknande
b. allment tilgjengelege dokument: dokument som blir utferda og sendt ut av eit organ som er omfatta av lova her, og som ikkje er stila til enkeltadressatar
c. statsorgan: alle organ for staten og sjølvstendige rettssubjekt der staten har ein eigarskap som nemnt i § 3 første ledd første punktum bokstav c, eller ei rolle som nemnt i § 3 første ledd første punktum bokstav d, og som ikkje er omfatta av § 3 første ledd andre punktum
d. offentleg organ: statsorgan etter bokstav c, alle organ for kommune og fylkeskommune og sjølvstendige rettssubjekt der kommunar og fylkeskommunar har ein eigarskap som nemnt i § 3 første ledd første punktum bokstav c, eller ei rolle som nemnt i § 3 første ledd første

punktum bokstav d, og som ikkje er omfatta av § 3 første ledd andre punktum

e. sentrale statsorgan: statsorgan med heile landet som tenestekrins
f. regionale statsorgan: statsorgan med mindre enn heile landet som tenestekrins.

§ 3. Verkeområde

Når det ikkje er fastsett noko anna, gjeld lova for

a. staten, fylkeskommunane og kommunane
b. andre rettssubjekt i saker der dei gjer enkeltvedtak eller utferdar forskrift
c. sjølvstendige rettssubjekt der staten, fylkeskommunar eller kommunar direkte eller indirekte har ein eigardel som gjev meir enn halvparten av røystene i det øvste organet i rettssubjektet
d. sjølvstendige rettssubjekt der staten, fylkeskommunar eller kommunar direkte eller indirekte har rett til å velje meir enn halvparten av medlemmene med røysterett i det øvste organet i rettssubjektet.

Første punktum bokstav c og d omfattar ikkje rettssubjekt som hovudsakleg driv næring i direkte konkurranse med og på same vilkår som private.

Reglane i §§ 12 til 18 gjeld ikkje for

a. kommunane
b. sjølvstendige rettssubjekt der kommunar og fylkeskommunar har ein slik eigardel eller rett til å velje medlemmer i det øvste organet i rettssubjektet som nemnt i første ledd første punktum bokstav c og d
c. interkommunale samarbeid etter kommuneloven kapittel 18 og 19 som ikkje er eigne rettssubjekt, og som har ein eller fleire fylkeskommunar som deltakarar
d. Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombodet og andre organ for Stortinget
e. intern sakshandsaming.

Reglane i §§ 12 til 18 gjeld berre for den administrative delen av verksemda ved universiteta, dei statlege høgskulane og andre statlege skular, vidaregåande skular, domstolane, forliksråda og påtalemakta.

Departementet kan gje forskrift om at §§ 12 til 18 heilt eller delvis heller

ikkje skal gjelde for organ og sjølvstendige rettssubjekt som lova elles gjeld for, og om val av skriftspråk i samband med eksamen ved universiteta, dei statlege høgskulane og andre statlege skular.
Endra ved lover 20 des 2022 nr. 115, 20 juni 2025 nr. 97 (i kraft 1 juli 2025).

§ 4. Norsk språk

Norsk er det nasjonale hovudspråket i Noreg.

Bokmål og nynorsk er likeverdige språk som skal kunne brukast i alle delar av samfunnet. I offentlege organ er bokmål og nynorsk jamstilte skriftspråk.

§ 5. Samiske språk

Samiske språk er urfolksspråk i Noreg.

Samiske språk og norsk er likeverdige språk. Dei er jamstilte språk etter sameloven kapittel 3.

§ 6. Nasjonale minoritetsspråk

Kvensk, romani og romanes er nasjonale minoritetsspråk i Noreg.

Som språklege og kulturelle uttrykk er kvensk, romani og romanes likeverdige med norsk.

§ 7. Norsk teiknspråk

Norsk teiknspråk er det nasjonale teiknspråket i Noreg.

Som språkleg og kulturelt uttrykk er norsk teiknspråk likeverdig med norsk.

§ 8. Skandinaviske språk

Alle har rett til å bruke svensk eller dansk i kontakt med offentlege organ. Offentlege organ kan svare på norsk.

§ 9. Klart språk

Offentlege organ skal kommunisere på eit klart og korrekt språk som er tilpassa målgruppa.

§ 10. Offisiell rettskriving for bokmål og nynorsk

Offentlege organ skal følgje den offisielle rettskrivinga for bokmål og nynorsk.

Statsorgan skal ha namn på norsk, både bokmål og nynorsk. Namna skal følgje offisiell rettskriving.

§ 11. Kommunale og fylkeskommunale språkvedtak

Ein kommune eller ein fylkeskommune kan sjølv vedta å krevje at statsorgan skal bruke berre bokmål eller nynorsk i all skriftleg kommunikasjon med kommunen eller fylkeskommunen, eller at kommunen eller fylkeskommunen skal vere språkleg nøytral. Ein kommune eller ein fylkeskommune skal reknast som språkleg nøytral så lenge det ikkje er gjort noko slikt vedtak.

Kommunar og fylkeskommunar skal melde frå til Språkrådet om språkvedtak etter første ledd.

§ 12. Fleirtalsspråk

Fleirtalsspråket i ein tenestekrins er det norske skriftspråket, anten bokmål eller nynorsk, som over halvparten av kommunane i ein tenestekrins gjer språkvedtak om etter § 11. Eit regionalt statsorgan skal bruke fleirtalsspråket i tenestekrinsen. Dersom det ikkje er noko fleirtalsspråk i ein tenestekrins, skal eit regionalt statsorgan reknast som språkleg nøytralt.

§ 13. Veksling mellom bokmål og nynorsk i allment tilgjengelege dokument

Sentrale statsorgan skal over tid bruke minst 25 prosent av både bokmål og nynorsk i allment tilgjengelege dokument. Regionale statsorgan som har anten bokmål eller nynorsk som fleirtalsspråk i tenestekrinsen, skal bruke fleirtalsspråket i allment tilgjengelege dokument.

Eit språkleg nøytralt regionalt statsorgan som i tenestekrinsen har kommunar med språkvedtak om bokmål eller nynorsk etter § 11, skal veksle mellom skriftspråka slik at det blir eit rimeleg samhøve mellom dei i allment tilgjengelege dokument. Dersom minst ein fjerdedel av kommunane i ein tenestekrins har gjort vedtak om å krevje same skriftspråk, skal eit språkleg nøytralt regionalt statsorgan veksle mellom skriftspråka slik at det over tid blir minst 25 prosent av dette skriftspråket i allment tilgjengelege dokument. Dersom minst éin kommune, men mindre enn ein fjerdedel av kommunane i ein tenestekrins har gjort vedtak om å krevje nynorsk, skal det regionale

statsorganet veksle mellom skriftspråka slik at det over tid blir minst 10 prosent nynorsk i allment tilgjengelege dokument.

Dersom kommunar i eit geografisk avgrensa område har eit fleirtalsspråk, skal statsorgan bruke dette språket i dokument som er retta mot desse kommunane. Det same gjeld når dokument har særleg tilknyting til eit slikt geografisk avgrensa område. Dersom eit dokument har særleg tilknyting til berre éin kommune, skal statsorgan følgje det språkvedtaket denne kommunen har gjort.

Sentrale statsorgan skal i dokument som er retta mot eit regionalt statsorgan, nytte fleirtalsspråket i tenestekrinsen til det regionale statsorganet.

Fylkeskommunar som er språknøytrale etter § 11 i lova her, skal veksle mellom skriftspråka slik at det blir eit rimeleg samhøve mellom dei i allment tilgjengelege dokument.

Endra ved lov 20 juni 2025 nr. 97 (i kraft 1 juli 2025).

§ 14. Parallell bruk av bokmål og nynorsk hos statsorgan

Statsorgan skal gjere skjema og andre sjølvbeteningstenester tilgjengelege på bokmål og nynorsk samtidig.

Dersom eit privat rettssubjekt krev at løyve og faste formular som direkte gjeld rettssubjektet, skal vere på anten bokmål eller nynorsk, skal statsorgan oppfylle kravet.

Statsorgan skal gje ut dokument som er meinte til bruk i skulen, på både bokmål og nynorsk samtidig.

§ 15. Bruk av bokmål og nynorsk til private rettssubjekt og enkeltkommunar

I dokument som er retta mot eit privat rettssubjekt, skal statsorgan og fylkeskommunar bruke det norske skriftspråket som det private rettssubjektet sjølv har bruka i kommunikasjonen med organet, eller som det private rettssubjektet på annan måte har meldt frå at det ønskjer.

I dokument som er retta mot ein kommune eller ein fylkeskommune som har gjort språkvedtak etter § 11, skal statsorgan og fylkeskommunar bruke det vedtekne skriftspråket.

§ 16. Krav til skrivekompetanse

Statsorgan og fylkeskommunar skal syte for at dei har den nødvendige skrivekompetansen for å kunne bruke bokmål og nynorsk etter lova her.

Statsorgan skal krevje at tilsette skal skrive både bokmål og nynorsk i arbeidet. Fylkeskommunar kan krevje det same. Dette gjeld likevel ikkje for tilsette som ikkje har gjennomført sidemålsopplæring i grunnopplæringa.

Departementet kan gje forskrift om andre særlege unntak frå andre ledd første punktum.

Endra ved lov 20 juni 2025 nr. 97 (i kraft 1 juli 2025).

§ 17. Klagerett

Er det bruka feil skriftspråk i eit dokument som nemnt i § 14 andre ledd, kan mottakaren eller organisasjonar på vegner av mottakaren klage og krevje at dokumentet blir utferda på nytt. Forvaltningsloven §§ 28 til 35 gjeld for saker etter første punktum.

Endra ved lov 20 juni 2025 nr. 97 (i kraft 1 juli 2025).

§ 18. Påpeiking av feil bruk av skriftspråk hos statsorgan

Språkorganisasjonar kan påpeike overfor eit statsorgan at dei meiner organet bryt føresegnene nemnt i §§ 14 og 15, jamvel om saka ikkje vedkjem organisasjonane sjølve.

§ 19. Språkrådet

Språkrådet er statens forvaltningsorgan i språkspørsmål og forvaltar dei offisielle skriftnormalane for bokmål og nynorsk.

Språkrådet skal gje statsorgan råd om skrivemåte og namneskikk før det blir gjort vedtak om namn på statsorgan.

Språkrådet fører tilsyn med korleis statsorgan etterlever reglane i § 10 andre ledd og §§ 12 til 17.

Språkrådet skal rettleie offentlege organ om reglane i denne lova.

§ 20. Opplysningsplikt overfor Språkrådet

Statsorgan skal gje Språkrådet dei rapportane og opplysningane som Språkrådet ber om som ledd i tilsynet med reglane i § 10 andre ledd og §§ 12 til 17.

§ 21. Iverksetjing og overgangsreglar

Lova gjeld frå den tida[1] Kongen fastset. Frå same tidspunkt blir lov 11. april 1980 nr. 5 om målbruk i offentleg teneste oppheva.

Forskrifter som er gjevne i medhald av lov 11. april 1980 nr. 5 om målbruk i offentleg teneste, held fram å gjelde så langt dei ikkje er i strid med i lova her.

1 Frå 1 jan 2022 iflg. res. 21 mai 2021 nr. 1619.

§ 22. Endringar i andre lover

Frå den tida lova tek til å gjelde, skal desse endringane gjerast i andre lover: – – –

Lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv.

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1.[1] Lovens formål

Formålet med loven er å sørge for at kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærstående rettigheter håndteres på en ansvarlig, effektiv og åpen måte overfor både rettighetshavere og brukere. Loven skal også sikre rettighetshaveres valgfrihet ved kollektiv forvaltning av rettigheter.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 1).

§ 2.[1] Lovens virkeområde

Loven gjelder kollektiv rettighetsforvaltning og for kollektive forvaltningsorganisasjoner.

Loven gjelder for organisasjoner og enheter som en kollektiv forvaltningsorganisasjon helt eller delvis eier eller kontrollerer, når organisasjonen eller enheten utøver virksomhet som ville vært omfattet av loven dersom den hadde vært utøvd av en kollektiv forvaltningsorganisasjon.

Bestemmelsene i kapittel 9 gjelder bare for kollektive forvaltningsorganisasjoner som tilbyr grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk.

Bestemmelsene i §§ 26, 32 og 34, 35 bokstav a, b, c, e, f og g og 49 til 52 gjelder også for uavhengige forvaltningsenheter.

Bestemmelsene i kapittel 5, §§ 25 tredje ledd, 32 og 49 til 52 gjelder for medlemsorganisasjonene i en kollektiv forvaltningsorganisasjon hvis den kollektive forvaltningsorganisasjonen har besluttet at medlemsorganisasjonene skal fordele og utbetale rettighetsvederlag. Medlemsorganisasjonene skal i den forbindelse sørge for at rettighetshaverne får mulighet til å delta i beslutninger om fordeling og bruk av rettighetsvederlag.

Bestemmelsene i §§ 36 og 49 til 52 gjelder for medlemsorganisasjonene i en kollektiv forvaltningsorganisasjon hvis den kollektive forvaltningsorganisasjonen har besluttet at medlemsorganisasjonene skal utarbeide åpenhetsrapport.

Loven gjelder også for Svalbard og Jan Mayen.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 2).

§ 3.[1] Definisjoner

I denne loven menes med:

a. kollektiv forvaltningsorganisasjon: enhver organisasjon som ved lov eller ved overdragelse, lisens eller annen avtale har fullmakt til å forvalte opphavsrett eller nærstående rettigheter på vegne av mer enn én rettighetshaver til felles nytte for disse rettighetshaverne, og som har dette som eneste eller viktigste formål, og som er eiet eller kontrollert av sine medlemmer, eller som er organisert uten økonomisk vinning som formål.
b. uavhengig forvaltningsenhet: enhver organisasjon som ved lov eller ved overdragelse, lisens eller annen avtale har fullmakt til å forvalte opphavsrett eller nærstående rettigheter på vegne av mer enn én rettighetshaver til felles nytte for disse rettighetshaverne, og har dette som eneste eller viktigste formål, og som verken er eiet eller kontrollert, direkte eller indirekte, helt eller delvis, av rettighetshaverne, og som er organisert med økonomisk vinning som formål.
c. rettighetshaver: enhver person eller enhet, med unntak av kollektive forvaltningsorganisasjoner, som er innehaver av opphavsrett eller nærstående rettigheter, eller som etter avtale om bruk av rettigheter eller som ved lov har rett til en andel av inntektene fra slike rettigheter.
d. medlem: en rettighetshaver eller en organisasjon som representerer en rettighetshaver, medregnet kollektive forvaltningsorganisasjoner og sammenslutninger av rettighetshavere, som oppfyller kravene for medlemskap i en kollektiv forvaltningsorganisasjon og som er

medlem av denne.

e. vedtekter: vedtektene, reglene eller dokumentene om opprettelsen av en kollektiv forvaltningsorganisasjon.
f. årsmøtet: det organet i en kollektiv forvaltningsorganisasjon hvor medlemmene deltar og utøver sin stemmerett, uavhengig av organisasjonens rettslige form.
g. rettighetsvederlag: vederlag som kreves inn av en kollektiv forvaltningsorganisasjon på vegne av rettighetshaverne, uavhengig av om inntektene er et resultat av en enerett, rett til vederlag eller rett til kompensasjon.
h. administrasjonskostnader: de beløpene som en kollektiv forvaltningsorganisasjon debiterer, trekker fra eller motregner mot rettighetsvederlag eller andre inntekter fra investering av rettighetsvederlag, for å dekke kostnadene ved forvaltning av opphavsrett eller nærstående rettigheter.
i. representasjonsavtale: enhver avtale mellom kollektive forvaltningsorganisasjoner der en kollektiv forvaltningsorganisasjon gir en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon fullmakt til å forvalte rettigheter den representerer, herunder avtaler gjort i medhold av §§ 44 til 46.
j. bruker: enhver person eller enhet som utfører handlinger som krever rettighetshavernes samtykke, vederlag til rettighetshaverne eller betaling av kompensasjon til rettighetshaverne, og som ikke handler i egenskap av å være forbruker.
k. repertoar: verk i henhold til åndsverkloven § 2 og nærstående rettigheter i henhold til åndsverkloven kapittel 2, som en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter rettighetene til.
l. grensekryssende lisens: tillatelser til bruk, som omfatter flere enn én EØS-stat.
m. nettrettigheter til musikkverk: rettigheter i henhold til åndsverkloven § 3 som kreves for å kunne tilby en nettbasert tjeneste.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 3).

Kapittel 2 Rettighetshavernes rettigheter

§ 4.[1] Forbud mot å pålegge rettighetshaverne unødvendige plikter

Kollektive forvaltningsorganisasjoner skal handle til beste for rettighetshaverne de representerer. Organisasjonene skal ikke pålegge

rettighetshaverne plikter som ikke er nødvendige for å verne deres rettigheter eller interesser eller for effektiv forvaltning av deres rettigheter.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 4).

§ 5.[1] Rettighetshaverens rett til å velge kollektiv forvaltningsorganisasjon

En rettighetshaver kan etter eget valg gi en kollektiv forvaltningsorganisasjon fullmakt til å forvalte rettighetshaverens rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk eller andre vernede arbeider. Fullmakten skal være uttrykkelig og spesifisert.

Med mindre den kollektive forvaltningsorganisasjonen har saklig grunn til å nekte å påta seg forvaltningen, er den forpliktet til å forvalte rettighetene, kategorier av rettigheter eller typer verk eller andre vernede arbeider, forutsatt at slik forvaltning omfattes av organisasjonens virksomhetsområde.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 5 nr. 2 og 7).

§ 6.[1] Rettighetshaverens rett til selv å gi tillatelse til bruk

Selv om det er inngått forvaltningsavtale etter § 5, har rettighetshaveren rett til å gi tillatelse til ikke-ervervsmessig bruk av rettigheter, kategorier av rettigheter eller typer verk og andre vernede arbeider.

Kollektive forvaltningsorganisasjoner kan i forvaltningsavtalen stille krav om at rettighetshaveren må informere organisasjonen om ikke-ervervsmessige tillatelser etter første ledd.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 5 nr. 3).

§ 7.[1] Rettighetshaverens rett til oppsigelse av forvaltningsavtale

En rettighetshaver kan si opp en avtale om forvaltning av rettigheter. Oppsigelsen kan omfatte rettigheter, kategori av rettigheter eller typer verk eller andre vernede arbeider i geografiske områder etter eget valg. Rettighetshaveren skal varsle den kollektive forvaltningsorganisasjonen innen rimelig tid, og senest seks måneder før avtalen skal opphøre å gjelde. Organisasjonen kan bestemme at oppsigelsen først får virkning fra utgangen av regnskapsåret.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan ikke begrense adgangen etter første ledd ved å kreve som vilkår at forvaltningen av rettighetene som er omfattet av oppsigelsen, skal overdras til en annen forvaltningsorganisasjon. Dette gjelder likevel ikke der kollektiv forvaltning av rettigheter er obligatorisk.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 5 nr. 4 til 6).

§ 8.[1] Informasjon om rettigheter og vilkår

Før det inngås forvaltningsavtale skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen gi rettighetshaveren informasjon om rettighetene etter §§ 4 til 7 og om vilkår knyttet til retten til selv å gi tillatelse til bruk etter § 6.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 5 nr. 8).

§ 9. Forholdet til åndsverkloven

Bestemmelsene i §§ 5 til 8 får ikke betydning for anvendelsen av bestemmelsene i åndsverkloven om avtalelisens og om obligatorisk kollektiv forvaltning av rettigheter.

Kapittel 3 Medlemskap og medbestemmelsesrett

§ 10.[1] Regler for medlemskap i kollektive forvaltningsorganisasjoner

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal godta rettighetshavere og organisasjoner som representerer rettighetshavere som medlemmer, dersom de oppfyller kravene til medlemskap, som skal være basert på objektive, åpne og ikke-diskriminerende kriterier. Kravene til medlemskap skal fremgå av den kollektive forvaltningsorganisasjonens vedtekter eller medlemsvilkår og skal gjøres offentlig tilgjengelig. Avslag på søknad om medlemskap skal begrunnes.

Vedtektene til en kollektiv forvaltningsorganisasjon skal sikre at medlemmene får ta del i beslutningsprosesser i organisasjonen. Har en kollektiv forvaltningsorganisasjon forskjellige kategorier av medlemmer, skal disse være representert på en rimelig og balansert måte i beslutningsprosessen.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal gi sine medlemmer mulighet til å kommunisere elektronisk med organisasjonen og til å utøve sine medlemsrettigheter elektronisk.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal føre register over sine medlemmer og holde registrene oppdatert.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 6).

§ 11.[1] Rettigheter for rettighetshavere som ikke er medlemmer i den kollektive forvaltningsorganisasjonen

Bestemmelsene i § 10 tredje ledd, § 34, § 45 første ledd og § 48 gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner og rettighetshavere som ikke er medlemmer i organisasjonen, men som har en tilknytning til organisasjonen ved lov eller overdragelse, lisens eller annen avtale.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 7).

§ 12.[1] Årsmøte

Kollektive forvaltningsorganisasjoner skal minst én gang i året innkalle til og avholde årsmøte for medlemmene.

Årsmøtet skal godkjenne endringer i organisasjonens vedtekter og vilkår for medlemskap dersom disse ikke er regulert i vedtektene.

Årsmøtet skal foreta valg av eller avsette styremedlemmer, vurdere deres generelle innsats og godkjenne deres lønn, godtgjørelse eller andre fordeler. I en kollektiv forvaltningsorganisasjon med et styre og et kontrollorgan kan årsmøtet delegere disse oppgavene til kontrollorganet.

I samsvar med bestemmelsene i dette kapitlet skal årsmøtet minst treffe beslutning om følgende:

a. generelle prinsipper for fordeling av vederlag til rettighetshavere
b. generelle prinsipper for bruk av beløp som ikke kan fordeles
c. den generelle investeringsstrategien for inntekter fra rettigheter og eventuelle inntekter fra investering av disse inntektene
d. generelle prinsipper for fradrag fra inntekter fra rettigheter og eventuelle inntekter fra investering av disse inntektene, herunder fradrag for bruk av midler til kollektiv fordeling
e. bruken av beløp som ikke kan fordeles
f. risikohåndteringsstrategien
g. godkjenning av kjøp, salg eller pantsettelse av fast eiendom
h. godkjenning av fusjoner og allianser, oppretting av datterselskap og kjøp av andre enheter eller aksjer eller rettigheter i andre enheter
i. godkjenning av låneopptak, utlån eller lånegaranti
j. valg av revisor
k. godkjenning av en årlig åpenhetsrapport.

Årsmøtet kan ved beslutning eller ved bestemmelser i vedtektene delegere oppgavene i fjerde ledd bokstav f til i til det organet som etter § 14 skal utøve

den interne kontrollfunksjonen.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 8 nr. 1 til 8).

§ 13.[1] Medlemmenes stemmerett

Alle medlemmer av den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal ha rett til å ta del i og stemme på årsmøtet. En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan likevel fastsette begrensninger i medlemmenes rett til å delta og utøve stemmeretten på grunnlag av ett eller begge av følgende kriterier, forutsatt at disse er fastsatt og praktisert på en rimelig og forholdsmessig måte:

a. medlemskapets varighet
b. størrelsen på de beløpene som mottas eller tilfaller et medlem.

Kriteriene som er fastsatt etter første ledd bokstav a og b, skal fremgå av den kollektive forvaltningsorganisasjonens vedtekter eller medlemsvilkår og skal offentliggjøres i samsvar med §§ 33 og 35.

Alle medlemmer av en kollektiv forvaltningsorganisasjon kan utpeke en annen person eller enhet som fullmektig som kan delta og stemme på årsmøtet på deres vegne, forutsatt at slik utnevnelse ikke medfører interessekonflikter.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan i vedtektene eller medlemsvilkårene fastsette begrensninger for utpekingen av fullmektig og utøvelse av stemmeretten til medlemmene de representerer. Begrensningene må ikke gripe inn i medlemmenes mulighet for å delta i beslutningsprosessen til en kollektiv forvaltningsorganisasjon på en egnet og effektiv måte.

Hver fullmakt er bare gyldig for ett enkelt årsmøte.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan i vedtektene bestemme at stemmeretten skal utøves av en forsamling av representanter som medlemmene i den kollektive forvaltningsorganisasjonen velger minst hvert fjerde år. Dette forutsetter at medlemmene i den kollektive forvaltningsorganisasjonen kan delta i beslutningsprosessen på en egnet og effektiv måte, og at de ulike medlemskategoriene er representert på en rimelig og balansert måte i forsamlingen av representanter.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon hvor medlemmene består av organisasjoner som representerer rettighetshavere, kan bestemme at alle eller noen av oppgavene til årsmøtet skal utøves av en forsamling av disse rettighetshaverne.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 8 nr. 9 til 13).

Kapittel 4 Styring og intern kontroll

§ 14.[1] Intern kontrollfunksjon

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ha en kontrollfunksjon som løpende overvåker virksomheten til organisasjonens daglige ledelse. I organisasjoner hvor styret utpekes av årsmøtet, jf. § 12 tredje ledd, kan styret ivareta kontrollfunksjonen.

Har en kollektiv forvaltningsorganisasjon forskjellige kategorier av medlemmer, skal de ulike medlemskategoriene være representert på en rimelig og balansert måte i organet som utøver kontrollfunksjonen.

Personer som utøver kontrollfunksjonen, skal hvert år legge frem en individuell erklæring om interessekonflikter som inneholder de opplysningene som fremgår av § 15 tredje ledd.

Organet som utøver kontrollfunksjonen, skal møtes regelmessig. Det skal gjennomføre de oppgavene som er delegert av årsmøtet og overvåke aktiviteten og utførelsen av de oppgavene som ivaretas av personene nevnt i § 15.

Organet som utøver kontrollfunksjonen, skal rapportere til årsmøtet minst én gang i året.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 9).

§ 15.[1] Pliktene til kollektive forvaltningsorganisasjoners daglige ledelse

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ta alle nødvendige forholdsregler for å sikre at personene som leder virksomheten, gjør dette på en forsvarlig og egnet måte ved god forvaltning av rettigheter, god regnskapspraksis og gode kontrollrutiner.

Kollektive forvaltningsorganisasjoner skal ha rutiner for å unngå interessekonflikter. Kan slike konflikter ikke unngås, skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen ha rutiner for å identifisere, håndtere, overvåke og opplyse om eksisterende eller potensielle interessekonflikter for å hindre at konfliktene skader de kollektive interessene for rettighetshavere som organisasjonen representerer.

Fremgangsmåtene som nevnt i andre ledd skal omfatte en individuell årlig erklæring til årsmøtet fra hver av personene omfattet av første ledd. Erklæringen skal inneholde opplysninger om:

a. alle interesser i den kollektive forvaltningsorganisasjonen
b. alle godtgjørelser mottatt fra den kollektive forvaltningsorganisasjonen i det foregående regnskapsåret, inkludert

lønn, pensjonsytelser og naturalytelser

c. alle rettighetsvederlag mottatt fra den kollektive forvaltningsorganisasjonen i det foregående regnskapsåret

d. eksisterende eller potensielle konflikter mellom personlige interesser og interessene til den kollektive forvaltningsorganisasjonen eller mellom forpliktelser overfor den kollektive forvaltningsorganisasjonen og eventuelle forpliktelser overfor andre personer eller enheter.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 10).

Kapittel 5 Forvaltning av vederlagsmidler

§ 16.[1] Generelle krav

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal utvise aktsomhet ved innkreving av rettighetsvederlag og forvaltning av vederlagsmidler. Med vederlagsmidler menes rettighetsvederlag og inntekter fra investering av rettighetsvederlag.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 11 nr. 2).

§ 17. Adskillelse av vederlagsmidler i regnskapet

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal i sine regnskaper holde vederlagsmidler adskilt fra øvrige inntekter og eiendeler.[1]

Kan vederlagsmidlene som tilfaller rettighetshaverne ikke fordeles innen fristen i § 21 andre ledd, skal disse beløpene regnskapsføres adskilt.[2]
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 11 nr. 3).
2 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 13 nr. 2).

§ 18.[1] Bruk av vederlagsmidler

Alle vederlagsmidler skal fordeles til rettighetshavere, med unntak av administrasjonskostnader etter § 20 andre ledd og midler som er besluttet brukt på annen måte, jf. § 12 fjerde ledd.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 11 nr. 4).

§ 19.[1] Investering av vederlagsmidler

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som investerer vederlagsmidler, skal plassere midlene på en måte som fremmer rettighetshavernes interesser og i samsvar med investeringsstrategien vedtatt etter § 12 fjerde ledd bokstav c.

Den kollektive forvaltningsorganisasjonen skal ved potensielle interessekonflikter sikre at investeringenes eneste formål er å ivareta rettighetshavernes interesser. Hensynet til sikkerhet, likviditet og avkastning skal ivaretas ved investering av vederlagsmidler, og investeringene skal spres slik at uforholdsmessig avhengighet og konsentrasjon i porteføljen unngås.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 11 nr. 5).

§ 20.[1] Fradrag

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal gi en rettighetshaver informasjon om administrasjonskostnader og andre fradrag i vederlagsmidler før rettighetshaveren gir organisasjonen fullmakt til å forvalte rettigheter.

Administrasjonskostnader skal ikke overstige de begrunnede og dokumenterte kostnadene organisasjonen har ved rettighetsforvaltningen.

Fradrag skal stå i et rimelig forhold til organisasjonens ytelser til rettighetshaverne og skal beregnes etter saklige kriterier.

Dersom en kollektiv forvaltningsorganisasjon tilbyr sosiale, kulturelle eller utdanningsmessige ytelser finansiert ved fradrag som nevnt i første ledd, skal ytelsene tilbys rettighetshaverne på rimelige vilkår.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 12).

§ 21.[1] Fordeling og utbetaling

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal fordele vederlagsmidler til rettighetshavere på en betryggende og nøyaktig måte og i overenstemmelse med de generelle fordelingsprinsippene, jf. § 12 fjerde ledd bokstav a.

Vederlagsmidler skal fordeles og utbetales uten ugrunnet opphold, og senest ni måneder etter utløpet av regnskapsåret da de aktuelle vederlagsmidlene ble krevd inn, med mindre det er saklig grunn til at fristen ikke kan overholdes.

Dersom rettighetshaveren ikke er funnet innen tre år etter utløpet av det regnskapsåret inntektene ble krevd inn, kan vederlagsmidlene benyttes i henhold til vedtak etter § 12 fjerde ledd bokstav b.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 13 nr. 1, 4 og 5).

§ 22.[1] Tiltak for å finne rettighetshavere

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal iverksette nødvendige tiltak for å identifisere og lokalisere rettighetshavere som er berettiget til vederlagsmidler.

Dersom en rettighetshaver er ukjent eller ikke kan lokaliseres, skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen innen tre måneder etter utløpet av fristen angitt i § 21 andre ledd gjøre opplysningene om aktuelle verk og andre vernede arbeider tilgjengelig for de medlemmene som den kollektive forvaltningsorganisasjonen representerer og for andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som det er inngått representasjonsavtale med.

Opplysningene skal så langt det er mulig omfatte tittel på verk eller arbeider, navn på rettighetshaveren, forlegger og utgiver samt andre relevante opplysninger som kan bidra til å finne frem til rettighetshaveren.

Dersom rettighetshaveren ikke er funnet innen ett år etter utløpet av fristen etter andre ledd, skal opplysningene gjøres tilgjengelig for allmennheten.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 13 nr. 3).

Kapittel 6 Forvaltning på vegne av andre kollektive forvaltningsorganisasjoner

§ 23.[1] Rettigheter som forvaltes gjennom representasjonsavtaler

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som forvalter rettigheter gjennom en representasjonsavtale, skal ikke forskjellsbehandle rettighetshavere som omfattes av avtalen.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 14).

§ 24.[1] Fradrag ved representasjonsavtaler

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ikke gjøre andre fradrag enn administrasjonskostnader fra vederlagsmidler som stammer fra rettigheter som den forvalter på grunnlag av en representasjonsavtale, med mindre den andre kollektive forvaltningsorganisasjonen som er part i avtalen gir uttrykkelig samtykke til slike fradrag.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 15 nr. 1).

§ 25.[1] Fordeling og utbetaling av rettighetsvederlag ved representasjonsavtaler

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal regelmessig fordele og utbetale til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner vederlagene som tilfaller dem. Dette skal skje på en betryggende og nøyaktig måte.

Utbetalingen til den andre kollektive forvaltningsorganisasjonen skal foretas uten ugrunnet opphold, og senest ni måneder etter utgangen av det regnskapsåret da vederlagene ble krevd inn, med mindre det er saklig grunn til at fristen ikke kan overholdes.

Den kollektive forvaltningsorganisasjonen som mottar rettighetsvederlag etter andre ledd, skal fordele og utbetale vederlaget uten ugrunnet opphold, og senest seks måneder etter at vederlaget er mottatt, med mindre det er saklig grunn til at fristen ikke kan overholdes.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 15 nr. 2 og 3).

Kapittel 7 Organisasjonens forhold til brukere

§ 26.[1] Avtaleforhandlinger om lisens

Kollektive forvaltningsorganisasjoner og brukere skal forhandle om lisensiering av rettigheter i god tro, og de skal gi hverandre opplysninger som er nødvendige for forhandlingene.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 16 nr. 1).

§ 27.[1] Tilbud om lisens

Kollektive forvaltningsorganisasjoner skal uten ugrunnet opphold besvare forespørsler fra brukere, herunder gi informasjon om hvilke opplysninger som er nødvendige for at organisasjonen kan tilby lisens. Når nødvendige opplysninger er mottatt, skal organisasjonen uten ugrunnet opphold tilby brukeren en lisens eller begrunne hvorfor organisasjonen ikke vil tilby lisens.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 16 nr. 3).

§ 28.[1] Lisensvilkår mv.

Lisensvilkårene skal baseres på objektive og ikke-diskriminerende kriterier. Vederlaget for tillatt bruk skal være rimelig. I vurderingen av om vederlaget er

rimelig skal det blant annet legges vekt på om tariffene står i et rimelig forhold til brukens økonomiske handelsverdi, både med hensyn til arten og omfanget av bruken, og den økonomiske verdien av tjenesten som den kollektive forvaltningsorganisasjonen leverer. En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal informere brukere om kriteriene som er brukt for å fastsette tariffene.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 16 nr. 2).

§ 29.[1] Lisens til nye typer tjenester

Dersom en kollektiv forvaltningsorganisasjon har gitt lisens til en ny type nettbasert tjeneste som har vært tilgjengelig for allmennheten innen EØS-området i mindre enn tre år, er organisasjonen ikke forpliktet til å bruke tilsvarende vilkår ved lisensiering av andre nettbaserte tjenester.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 16 nr. 2).

§ 30.[1] Elektronisk kommunikasjon

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal gi brukerne anledning til å kommunisere elektronisk med organisasjonen, herunder ved eventuell rapportering om bruken av lisensen.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 16 nr. 4).

§ 31.[1] Brukerens rapporteringsplikt

Når rettigheter er lisensiert fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon, plikter brukeren innen avtalt tid og i avtalt format å gi organisasjonen slik relevant informasjon som brukeren har tilgjengelig om bruken av rettighetene. Rapporteringsplikten gjelder i den utstrekning det er nødvendig for at organisasjonen kan innkreve og fordele vederlag til rettighetshavere. Når rapporteringsformat skal avgjøres, skal partene i størst mulig grad ta hensyn til frivillige bransjestandarder.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 17).

Kapittel 8 Rapportering og innsyn

§ 32.[1] Opplysninger til rettighetshavere om forvaltning av deres rettigheter

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal minst én gang i året gjøre følgende

opplysninger tilgjengelig for rettighetshavere som den i perioden har tilordnet eller utbetalt rettighetsvederlag til:

a. kontaktopplysninger som rettighetshaveren har gitt den kollektive forvaltningsorganisasjonen fullmakt til å bruke for å kunne identifisere og lokalisere rettighetshaveren
b. rettighetsvederlag som er tilordnet rettighetshaveren
c. beløp den kollektive forvaltningsorganisasjonen har utbetalt til rettighetshaveren for rettigheter som er forvaltet, fordelt på hver kategori av rettigheter og type bruk
d. det tidsrommet bruken fant sted og som rettighetshaveren har fått tilordnet rettighetsvederlag og fått utbetaling for, med mindre det er saklig grunn knyttet til rapportering fra brukerne som hindrer den kollektive forvaltningsorganisasjonen i å opplyse om dette
e. fradrag for administrasjonskostnader
f. fradrag som er gjort for andre formål enn administrasjonskostnader
g. rettighetsvederlag som er tilordnet rettighetshaveren for en viss periode, men ikke utbetalt.

Dersom en medlemsorganisasjon har ansvar for å fordele og utbetale rettighetsvederlag til rettighetshaverne, skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen sørge for at medlemsorganisasjonen har de nødvendige opplysningene til å oppfylle plikten.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 18).

§ 33.[1] Opplysninger til andre kollektive forvaltningsorganisasjoner

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal minst én gang i året gjøre følgende opplysninger elektronisk tilgjengelig for andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som den gjennom en representasjonsavtale i perioden har forvaltet rettigheter for:

a. rettighetsvederlag som er tilordnet den andre organisasjonen
b. beløp den kollektive forvaltningsorganisasjonen har utbetalt til den andre organisasjonen for rettigheter som er forvaltet gjennom representasjonsavtalen, fordelt på hver kategori av rettigheter og type bruk
c. rettighetsvederlag som er tilordnet den andre organisasjonen for en viss periode, men ikke utbetalt
d. fradrag som er gjort for administrasjonskostnader
e. fradrag som er gjort for andre formål enn administrasjonskostnader i

samsvar med § 24
f. lisenser som er gitt, samt lisenser som har blitt nektet
g. årsmøtevedtak som er relevante for forvaltningen av rettighetene omfattet av representasjonsavtalen.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 19).

§ 34.[1] Opplysningsplikt om repertoaret

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som mottar en begrunnet forespørsel fra en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon som den gjennom en representasjonsavtale forvalter rettigheter for, fra en rettighetshaver eller fra en bruker, plikter å gi opplysninger om verk og andre vernede arbeider som organisasjonen forvalter rettighetene til, om de rettighetene som organisasjonen forvalter, enten direkte eller gjennom representasjonsavtaler, og om de geografiske områdene som er omfattet. Opplysningene skal gjøres tilgjengelig elektronisk uten ugrunnet opphold etter at forespørselen om opplysningene ble mottatt.

Dersom det på grunn av omfanget av virksomheten til organisasjonen ikke er mulig å identifisere samtlige verk eller andre vernede arbeider som nevnt i første ledd, skal det i stedet opplyses om typene av verk og arbeider som organisasjonen representerer, de rettighetene organisasjonen forvalter og det geografiske området som er omfattet.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon kan kreve betaling for å behandle en forespørsel om opplysninger etter første og andre ledd. Betalingssatsene skal fastsettes slik at de samlede inntektene ikke overstiger de faktiske kostnadene ved å behandle slike forespørsler. Departementet kan gi forskrift om vilkår for betaling og betalingssatser.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 20).

§ 35.[1] Offentliggjøring av opplysninger på organisasjonens nettsted

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal på sitt nettsted offentliggjøre og oppdatere følgende informasjon om organisasjonen:

a. vedtektene
b. medlemsvilkårene
c. standardlisensavtaler og gjeldende standardtariffer, inkludert rabatter
d. liste over personer som utgjør den daglige ledelsen

e. generelle prinsipper for fordeling av vederlag til rettighetshavere
f. generelle prinsipper for administrasjonskostnader
g. generelle prinsipper for andre fradrag fra rettighetsvederlag enn administrasjonskostnader
h. oversikt over de representasjonsavtalene som organisasjonen har inngått, med navnene på de kollektive forvaltningsorganisasjonene som avtalene er inngått med
i. generelle prinsipper for bruk av beløp som ikke kan fordeles
j. rutiner for klagehåndtering i samsvar med § 48 og fremgangsmåter for tvisteløsning.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 21).

§ 36.[1] Årlig åpenhetsrapport

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal årlig avgi en rapport om sin virksomhet. Rapporten skal offentliggjøres på organisasjonens nettsted senest åtte måneder etter regnskapsårets slutt og være tilgjengelig for allmennheten i minst fem år.

Rapporten skal inneholde en delrapport knyttet til bruken av de fradragene som etter § 20 fjerde ledd er gjort i inntekter fra rettigheter for å oppfylle sosiale, kulturelle og utdanningsmessige formål.

Regnskapsopplysningene i den årlige rapporten skal revideres av én eller flere revisorer som er godkjent i henhold til revisorloven § 3-1 første ledd. Hele revisjonsberetningen, med eventuelle forbehold til denne, skal tas inn i rapporten.

Departementet kan i forskrift fastsette krav til hvilke opplysninger som skal gis i rapporten i samsvar med vedlegg til europaparlaments- og rådsdirektiv 2014/26/EU om kollektiv forvaltning av opphavsrett og nærstående rettar og multiterritoriell lisensiering av rettar til musikkverk for bruk på nettet i den indre marknaden.

Åpenhetsrapporter som utarbeides av medlemsorganisasjonene, skal offentliggjøres og være tilgjengelige både på medlemsorganisasjonens nettsted og den kollektive forvaltningsorganisasjonens nettsted i minst fem år. Medlemsorganisasjonene skal sikre at deres medlemmer gis mulighet til å godkjenne åpenhetsrapporten.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 22).

Kapittel 9 Grensekryssende lisensiering av nettrettigheter til musikkverk

§ 37. Kapitlets virkeområde

Bestemmelsene i dette kapitlet gjelder for kollektive forvaltningsorganisasjoner og andre organisasjoner og enheter etter § 2 andre ledd som tilbyr grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk.[1] Bestemmelsene gjelder likevel ikke ved grensekryssende lisensiering av

a. nettrettigheter til musikkverk i form av noter
b. nettrettigheter til musikkverk som et kringkastingsforetak må ha for å gjøre sine radio- eller fjernsynsprogram tilgjengelig for allmennheten samtidig med eller etter den opprinnelige sendingen.[2]

Første ledd bokstav b omfatter også ethvert annet nettmateriale som er produsert av eller for kringkastingsforetaket, og som er tilknyttet den opprinnelige sendingen av radio- eller fjernsynsprogrammet, uavhengig av når materialet gjøres tilgjengelig for allmennheten.[3]

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 2 nr. 2 og art. 23).
2 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 32).
3 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 32).

§ 38.[1] Krav til organisasjonens behandlingskapasitet

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som tildeler grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk, skal ha tilstrekkelig kapasitet til på en åpen og effektiv måte å kunne behandle elektronisk opplysninger som kreves for forvaltning av slike lisenser.

Organisasjonen skal for hver EØS-stat som forvaltningen omfatter, kunne angi de musikkverkene som forvaltes, hvilke rettigheter som forvaltes for det enkelte musikkverket, og hvem som er rettighetshavere.

Organisasjonen skal benytte unike identifikasjonskoder for å identifisere rettighetshavere og musikkverk, som i størst mulig grad baserer seg på frivillige bransjestandarder.

Organisasjonen skal ha rutiner som sikrer at opplysningene som gis etter andre ledd, er i samsvar med tilsvarende opplysninger som gis av andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Avvik som avdekkes, skal utbedres innen rimelig tid.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 24).

§ 39.[1] Innsyn i repertoar

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal, etter en begrunnet forespørsel fra en tilbyder av en nettbasert tjeneste, en rettighetshaver som organisasjonen representerer, eller en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon, utlevere oppdaterte opplysninger om de musikkverkene og de rettighetene organisasjonen forvalter, og de EØS-statene som forvaltningen omfatter. Opplysningene skal gis elektronisk. Bestemmelsen i § 34 tredje ledd om betaling gjelder tilsvarende.

Organisasjonen kan treffe rimelige tiltak for å sikre at opplysningene som gis er nøyaktige, og for å kontrollere bruken av opplysningene. Organisasjonen kan også treffe rimelige tiltak for å verne forretningsmessig sensitive opplysninger.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 25).

§ 40.[1] Retting av feilaktige opplysninger mv.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ha ordninger som gjør det mulig for tilbydere av nettbaserte tjenester, rettighetshavere og andre kollektive forvaltningsorganisasjoner å be om retting av feilaktige opplysninger som nevnt i § 38 andre ledd. Dersom kravet er tilstrekkelig dokumentert, skal den kollektive forvaltningsorganisasjonen rette opplysningene uten ugrunnet opphold.

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ha ordninger som sikrer at en rettighetshaver som organisasjonen representerer, kan sende inn opplysninger elektronisk om musikkverkene sine, rettighetene til disse verkene og EØS-stater forvaltningen omfatter. Ordningene skal i størst mulig grad følge frivillige bransjestandarder på området for utveksling av opplysninger.

Andre ledd gjelder også der en kollektiv forvaltningsorganisasjon forvalter rettigheter på bakgrunn av en representasjonsavtale med en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon etter §§ 23 til 25, med mindre organisasjonene har avtalt noe annet seg imellom.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 26).

§ 41.[1] Kontroll og rapportering av faktisk bruk av rettigheter

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som har inngått en lisensavtale med en tilbyder av en nettbasert tjeneste om rettigheter til musikkverk, skal føre kontroll med bruken av rettighetene som omfattes av lisensen.

Tilbyderen av den nettbaserte tjenesten plikter å rapportere til

organisasjonen om den faktiske bruken av nettrettighetene til musikkverk som omfattes av avtalen. For dette formålet skal organisasjonen tilrettelegge for at tilbyderen kan rapportere elektronisk på en måte som i størst mulig grad følger frivillige bransjestandarder på området. Organisasjonen kan nekte å ta imot opplysninger som er innrapportert i andre formater enn den bransjestandarden som tilbys.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 27 nr. 1 og 2).

§ 42.[1] Fakturering av tilbydere av nettbaserte tjenester

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal fakturere tilbyderen av en nettbasert tjeneste elektronisk og i et format som i størst mulig grad er i samsvar med frivillige bransjestandarder. Fakturaen skal inneholde opplysninger om de lisensierte rettighetene og faktisk bruk basert på innrapporterte opplysninger etter § 41 andre ledd.

Faktureringen skal være nøyaktig og skje uten opphold etter at faktisk bruk er innrapportert. Organisasjonen skal ha egnede ordninger som gjør det mulig for tilbyderen av den nettbaserte tjenesten å komme med innvendinger til fakturagrunnlaget.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 27 nr. 3 til 5).

§ 43.[1] Fordeling og utbetaling av vederlag til rettighetshaverne

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal uten opphold etter å ha mottatt opplysninger som nevnt i § 41 andre ledd, utbetale vederlag til rettighetshaveren, med mindre dette ikke er mulig på grunn av forhold som skyldes tilbyderen av den nettbaserte tjenesten.

I forbindelse med hver enkelt utbetaling skal organisasjonen oppgi følgende opplysninger til rettighetshaveren:

a. perioden hvor bruken av rettighetene fant sted, og EØS-statene bruken er knyttet til
b. rettighetsvederlag som er innkrevd, fradrag som er gjort, og fordelt vederlag for hver nettrettighet til musikkverk som rettighetshaveren har gitt organisasjonen fullmakt til å representere
c. rettighetsvederlag som er innkrevd, fradrag som er gjort, og fordelt vederlag for hver nettbasert tjeneste organisasjonen har inngått lisensavtale med.

I tilfeller hvor en kollektiv forvaltningsorganisasjon har gitt en annen

kollektiv forvaltningsorganisasjon fullmakt til å representere nettrettigheter til musikkverk som den forvalter, skal organisasjonen som er gitt fullmakten, uten opphold fordele vederlaget og gi de opplysningene som er nevnt i andre ledd, til den andre organisasjonen. Den kollektive forvaltningsorganisasjonen som har gitt fullmakten, har ansvaret for at beløpet blir utbetalt til rettighetshaverne sammen med opplysningene som nevnt i andre ledd, om ikke annet er avtalt organisasjonene imellom.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 28).

§ 44.[1] Forbud mot å inngå representasjonsavtaler om enerett til grensekryssende lisensiering

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som inngår en representasjonsavtale med en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon om forvaltning av nettrettigheter til musikkverk i eget repertoar, kan ikke gi den andre kollektive forvaltningsorganisasjonen enerett til grensekryssende lisensiering av repertoaret.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 29 nr. 1).

§ 45.[1] Opplysningsplikt om vilkår i representasjonsavtaler

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som overlater til en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon å forvalte nettrettigheter til musikkverk i eget repertoar gjennom grensekryssende lisensiering, skal informere medlemmene sine om hovedvilkårene i avtalen.

Den kollektive forvaltningsorganisasjonen som har fått fullmakt til å representere rettighetene, skal informere den andre organisasjonen om de lisensavtalene som inngås, og hovedvilkårene i avtalene.
1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 29 nr. 2 og 3).

§ 46.[1] Plikt til å representere andre kollektive forvaltningsorganisasjoner

En kollektiv forvaltningsorganisasjon som forvalter nettrettigheter til musikkverk i repertoaret til én eller flere kollektive forvaltningsorganisasjoner, og som tilbyr dem gjennom grensekryssende lisensiering, plikter på forespørsel å representere også andre kollektive forvaltningsorganisasjoner. Forpliktelsen gjelder bare dersom forespørselen gjelder samme kategori av nettrettigheter som det tilbudet av grensekryssende lisenser omfatter, og organisasjonen som retter forespørselen, ikke selv tilbyr grensekryssende lisenser i eget repertoar.

En forespørsel fra en kollektiv forvaltningsorganisasjon som nevnt i første ledd, skal besvares skriftlig uten ugrunnet opphold.

Administrasjonskostnadene som organisasjonen krever for forvaltningen av rettighetene, må ikke overstige rimelige kostnader knyttet til forvaltningen.

Den kollektive forvaltningsorganisasjonen som sender en forespørsel om å inngå representasjonsavtale, skal gi den andre organisasjonen de opplysningene om repertoaret som er nødvendige for at denne skal kunne tildele grensekryssende lisenser for nettrettigheter til musikkverk. Dersom opplysningene er ufullstendige, kan den kollektive forvaltningsorganisasjonen som forvalter rettighetene, kreve dekket rimelige kostnader ved å avhjelpe manglene eller utelate fra forvaltningen de musikkverkene hvor opplysningene er ufullstendige.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 30).

§ 47.[1] Rett til grensekryssende lisensiering

En rettighetshaver som har gitt en kollektiv forvaltningsorganisasjon fullmakt til å representere nettrettigheter til musikkverk ved grensekryssende lisensiering, kan tilbakekalle fullmakten dersom organisasjonen ikke tildeler eller tilbyr lisensavtaler og den heller ikke har overlatt dette til en annen kollektiv forvaltningsorganisasjon gjennom en representasjonsavtale. Rettighetshaveren kan velge å la den kollektive forvaltningsorganisasjonen beholde nettrettigheter til musikkverk for lisensiering i én enkelt stat.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 31).

Kapittel 10 Håndheving, tilsyn og administrative reaksjoner

§ 48.[1] Rutiner for klagehåndtering

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal ha effektive rutiner for å håndtere klager fra medlemmer og fra andre kollektive forvaltningsorganisasjoner som den forvalter rettigheter for.

Klager skal besvares skriftlig innen rimelig tid. Tas klagen ikke til følge, skal det gis en begrunnelse.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 33).

§ 49.[1] Tilsyn

Patentstyret fører tilsyn med at bestemmelser gitt i eller i medhold av loven overholdes. Tilsynet omfatter organisasjoner og andre enheter som er etablert i Norge, og deres virksomhet her og innen EØS-området.

Enhver som driver aktivitet som omfattes av denne loven, kan uten hinder av taushetsplikt pålegges å legge frem opplysninger, dokumenter eller annet materiale som anses nødvendig for å føre tilsyn etter første ledd. Materialet kan kreves gitt innen en fastsatt frist og skal ellers gis innen rimelig tid.

Ved overtredelse av loven eller forskrifter gitt i medhold av loven, kan Patentstyret gi pålegg om å rette forholdet. Ved utferdigelsen av pålegg skal det settes frist for oppfyllelse. Samtidig med utferdigelsen av pålegg kan det fastsettes tvangsmulkt etter § 51.

Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) er klageinstans for avgjørelser fattet av Patentstyret etter denne loven. Søksmål kan bare reises hvis klageretten har blitt brukt og Medieklagenemnda har avgjort klagen. Søksmål må reises innen tre måneder etter at underretning om avgjørelsen er mottatt. Opplysning om søksmålsfristen skal tas inn i meldingen om avgjørelsen. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14. Retten kan prøve alle sider av saken. Søksmål rettes mot staten ved Klagenemnda for mediesaker.

Departementet kan gi forskrift om organisering, gjennomføring og avgrensning av tilsynsoppgavene, omfanget og gjennomføringen av opplysningsplikten og Patentstyrets og klageinstansens saksbehandling.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 36).

§ 50.[1] Overtredelsesgebyr

Patentstyret kan ilegge den som overtrer §§ 4, 5, 8, 10, 12 og 13, 14 tredje til femte ledd, 15 andre og tredje ledd, 18 til 28, 32 til 36, 39, 42 til 44, 46 og 52, overtredelsesgebyr til staten beregnet etter forskrift fastsatt av departementet. Det samme gjelder ved overtredelse av forskrift gitt i medhold av loven, når det er fastsatt i forskriften at overtredelsen kan medføre slik sanksjon. Departementet kan gi forskrift om forhøyet gebyr ved gjentatt overtredelse.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av bestemmelsene i denne paragrafen, herunder om inndrivelse og om betalingsfrist. Det kan i forskrift fastsettes at det skal betales renter av ilagt overtredelsesgebyr.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 36).

§ 51.[1] Tvangsmulkt

For å sikre at avgjørelser etter § 49 andre og tredje ledd overholdes, kan Patentstyret bestemme at den ansvarlige for oppfyllelsen skal betale tvangsmulkt.

Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Ved løpende mulkt kan Patentstyret bestemme at mulkten skal fastsettes for hver dag, uke eller måned som går etter at en fastsatt frist for oppfyllelse av plikten løper ut uten at plikten er oppfylt. Ved tvangsmulkt i form av et engangsbeløp kan Patentstyret bestemme at mulkten skal betales når en fastsatt frist for oppfyllelse av plikten løper ut uten at plikten er oppfylt.

Patentstyret kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt, inklusive renter.

Departementet kan gi forskrift om ileggelse av tvangsmulkt, vilkår for tvangsmulkt, tvangsmulktens størrelse og renter ved forsinket betaling.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 36).

§ 52.[1] Registreringsplikt

Den som driver aktivitet som omfattes av tilsynet etter § 49, har plikt til å registrere seg hos Patentstyret. Registeret skal være offentlig tilgjengelig.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 36 og 39).

§ 53.[1] Tvister om foreslåtte lisensvilkår

Brukere kan uten hinder av tvisteloven § 1-3 reise sak for domstolene om prøving av om kollektive forvaltningsorganisasjoners forslag til lisensvilkår er i samsvar med kravene i § 28.

1 EØS-avtalen vedlegg XVII nr. 11 (direktiv 2014/26/EU art. 35 nr. 1).

§ 54. Tvungent verneting

Sivilt søksmål om overtredelser av loven og søksmål om prøving av avgjørelse truffet av Medieklagenemnda etter § 49 fjerde ledd må reises ved Oslo tingrett.

Kapittel 11 Sluttbestemmelser

§ 55. Ikrafttredelses- og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Loven gjelder ikke handlinger som er utført eller rettigheter som er ervervet før denne loven trer i kraft. Bestemmelsene i kapitlene 5 og 6 gjelder kun for rettighetsvederlag som er innkrevd tidligst året etter at loven trer i kraft. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 1 juli 2021 iflg. res. 28 mai 2021 nr. 1685 med unntak av endringen i § 56 av åndsverkloven § 118. Se res. 28 mai 2021 nr. 1685 nr. 3 for overgangsregler. Fra 1 september 2021 for § 56 nr. 2 om opphevelse av åndsverkloven § 118 andre ledd andre punktum, iflg. res. 26 aug 2021 nr. 2609.

§ 56. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven)

Kapittel 1 Alminnelige bestemmelser

§ 1. Formål

Loven skal bidra til å sikre rettssikkerhet og forsvarlig hjelp og tjeneste for personer som ikke kan kommunisere forsvarlig med offentlige organer uten tolk.

Loven skal også bidra til å sikre at tolker holder en faglig forsvarlig standard.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder tolking til og fra norsk.

Loven gjelder for offentlige organer som bestiller og bruker tolk i Norge. Loven gjelder også for tolker.

Som offentlig organ regnes organer som omfattes av forvaltningsloven,

domstolene og påtalemyndigheten. Et privat rettssubjekt regnes som et offentlig organ i saker hvor det treffer enkeltvedtak eller utfører tjenester på vegne av et offentlig organ. Private barnehager godkjent etter barnehageloven og private grunnskoler og videregående skoler godkjent etter opplæringslova og privatskolelova omfattes også.
Endret ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997).

§ 3. Forholdet til annen lovgivning

Loven gjelder med mindre annet er bestemt i eller i medhold av annen lov.

§ 4. Forbud mot bruk av barn som tolk

Offentlige organer skal ikke bruke barn til tolking eller annen formidling av informasjon.

Unntak kan gjøres når det er nødvendig i nødssituasjoner eller i tilfeller der det ut fra hensynet til barnet og omstendighetene for øvrig må anses forsvarlig.

§ 5. Behandling av personopplysninger

Offentlige organer kan behandle personopplysninger, inkludert opplysninger om etnisk opprinnelse, når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven.

Kapittel 2 Offentlige organers bruk av tolk

§ 6. Ansvar for å bruke tolk

Offentlige organer skal bruke tolk når det følger av lov. I tilfeller der plikt til å bruke tolk ikke er regulert i annen lov, skal offentlige organer bruke tolk når det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste. I vurderingen av om bruk av tolk er nødvendig, skal det blant annet legges vekt på om samtalepartene kan kommunisere forsvarlig uten tolk, og på sakens alvorlighet og karakter.

Når et offentlig organ ellers er i kontakt med personer som ikke kan kommunisere med organet på norsk, bør organet vurdere å bruke tolk.

§ 7. Krav om å bruke kvalifisert tolk

Når et offentlig organ har plikt til å bruke tolk etter § 6 første ledd andre punktum, skal det brukes kvalifisert tolk. Det samme gjelder når plikten til å bruke tolk er regulert i annen lov, dersom bruk av tolk er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste, jf. § 6 første ledd tredje punktum.

Kravet om å bruke kvalifisert tolk i første ledd kan fravikes når det ikke er forsvarlig å vente til en kvalifisert tolk er tilgjengelig, når det er nødvendig i nødssituasjoner, eller når andre sterke grunner tilsier det.

Med kvalifisert tolk menes en tolk som oppfyller kravene til å bli oppført i Nasjonalt tolkeregister, jf. § 17.

Departementet kan gi forskrift om godkjenning av tolker med yrkeskvalifikasjoner fra annen stat, jf. yrkeskvalifikasjonsloven.

Fram til 31. desember 2026 er det dispensasjon fra kravet om å bruke kvalifisert tolk. Kongen kan gi forskrift om forlengelse av dispensasjonen.

§ 8. Bruk av fjerntolking

Offentlige organer kan bruke fremmøtetolking eller fjerntolking.

Offentlige organer skal sikre tilfredsstillende tekniske løsninger, opplæring av ansatte og ivaretakelse av personvernet ved bruk av fjerntolking.

Departementet kan gi forskrift om fjerntolking.

§ 9. Retningslinjer for bestilling og bruk av tolk

Offentlige organer som jevnlig bruker tolk, skal ha retningslinjer for bestilling og bruk av tolk etter §§ 6 til 8.

Retningslinjene skal tilpasses organets størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Departementet kan gi forskrift om retningslinjenes innhold.

§ 10. Krav om politiattest

For å kunne utføre oppdrag som tolk for politiet, påtalemyndigheten, domstolene, utlendingsforvaltningen, kriminalomsorgen, Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker og fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker skal tolken legge fram uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41. Det samme gjelder for å kunne utføre oppdrag i

straffesaker for konfliktrådet.

Kravet om å legge fram politiattest etter første ledd kan fravikes når situasjonen som begrunner tolkeoppdraget, ikke tillater det, eller når andre sterke grunner tilsier det.

Dersom en tolk har anmerkning på politiattesten, skal oppdragsgiver vurdere om det straffbare forholdet har betydning for tolkens egnethet.

§ 11. Gebyr for manglende oppmøte

Offentlige organer kan kreve at en person som ikke møter opp til en planlagt samtale, betaler et gebyr når det er bestilt tolk etter § 6 første ledd andre punktum og andre ledd.

Departementet kan gi forskrift om gebyret, inkludert om gebyrets størrelse og hvordan det skal fastsettes.

§ 12. Tilsyn

Statlige og kommunale myndigheter som fører tilsyn med offentlige organer, skal også føre tilsyn med at organene oppfyller pliktene etter §§ 4 og 6 til 9.

Tilsynsmyndigheten kan kreve at et offentlig organ som den fører tilsyn med, uten hinder av taushetsplikt gir de opplysningene som er nødvendige for å gjennomføre tilsyn etter første ledd. Når bestemmelser i annen lovgivning begrenser tilsynsmyndighetens rett til innsyn i bestemte opplysninger, gjelder likevel disse begrensningene tilsvarende.

§ 13. Pålegg

Tilsynsmyndigheten kan gi pålegg om å rette forhold som er i strid med kravene i §§ 4 og 6 til 9.

Tilsynsmyndigheten skal sette en frist for gjennomføring av pålegget.

Kapittel 3 Krav til tolken

§ 14. God tolkeskikk

Tolken skal opptre i samsvar med god tolkeskikk. Kravet innebærer blant annet at tolken skal ha tilstrekkelig tolkefaglig kompetanse for tolkeoppdraget, opptre upartisk, ikke misbruke informasjon tolken har fått kjennskap til gjennom tolking, og at tolken må forsikre seg om at forholdene ligger til rette for

forsvarlig utførelse av tolkeoppdraget.

Departementet kan gi forskrift om hva som skal anses som god tolkeskikk.

§ 15. Taushetsplikt

Reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 til 13 e gjelder tilsvarende for tolker.

Bestemmelser om taushetsplikt i andre lover gjelder tilsvarende for tolken dersom de kommer til anvendelse på det enkelte tolkeoppdraget. Dersom fagpersonen i samtalen er bundet av strengere taushetsplikt enn det som følger av første ledd, gjelder taushetsplikten tilsvarende for tolken.

Offentlige organer som bruker tolk, skal sørge for at tolken gjøres kjent med taushetsplikten. Organet kan kreve at tolken skriftlig bekrefter at innholdet i reglene om taushetsplikt er kjent.

Dokumenter og annet materiale som inneholder taushetsbelagte opplysninger, skal oppbevares på en betryggende måte. Etter et tolkeoppdrag er fullført skal slikt materiale leveres tilbake til oppdragsgiver eller destrueres.

§ 16. Habilitet

En tolk skal ikke påta seg oppdrag hvis tolken er inhabil. Tolken er inhabil når det foreligger forhold som nevnt i forvaltningsloven § 6 første eller andre ledd.

Tolken skal så snart som mulig informere oppdragsgiver om forhold som gjør eller kan gjøre tolken inhabil. Tolken tar stilling til sin egen habilitet.

En inhabil tolk kan likevel ta et oppdrag når det offentlige organet vurderer at det er nødvendig i nødssituasjoner, eller at det ut fra omstendighetene må anses forsvarlig.

Kapittel 4 Nasjonalt tolkeregister, statsautorisasjonsordningen og reaksjoner

§ 17. Nasjonalt tolkeregister

For å øke bruken av kvalifisert tolk i offentlig sektor skal det være et nasjonalt register over kvalifiserte tolker (Nasjonalt tolkeregister). Registeret skal forvaltes av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet kan innhente personopplysninger om tolker fra Folkeregisteret og utlendingsmyndighetenes registre uten hinder av lovbestemt taushetsplikt når det er nødvendig for å oppnå formålet med Nasjonalt tolkeregister. Direktoratet kan behandle opplysninger om etnisk

opprinnelse når det er nødvendig for å oppnå formålet med registeret. Personopplysninger fra registeret som ikke er underlagt taushetsplikt, kan gjøres tilgjengelig for offentligheten.

Vedtak om oppføring i Nasjonalt tolkeregister regnes som enkeltvedtak.

Departementet kan gi forskrift om formelle krav for oppføring i Nasjonalt tolkeregister, hvilke språklige og tolkefaglige ferdigheter som kreves, tolkers opplysningsplikt, krav til forvaltningen av registeret og hvilke opplysninger som kan registreres.

§ 18. Bevilling som statsautorisert tolk

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet gir bevilling som statsautorisert tolk etter søknad. Bevilling skal gis til personer som er myndige etter norsk lov og som har bestått statsautorisasjonsprøven i tolking.

Bevillingen gir rett til å bruke tittelen statsautorisert tolk. Tittelen skal ikke brukes om tolking på andre språk enn det språket bevillingen gjelder for.

Departementet kan gi forskrift om statsautorisasjonsordningen og om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner fra annen stat, jf. yrkeskvalifikasjonsloven.

§ 19. Varsling om brudd på krav til god tolkeskikk, taushetsplikt og habilitet

Enhver kan varsle Integrerings- og mangfoldsdirektoratet om tolker som ikke overholder kravene etter §§ 14 til 16.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet skal vurdere varsler som omhandler statsautoriserte tolker og tolker som er oppført i Nasjonalt tolkeregister.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet kan kreve at offentlige organer, uten hinder av taushetsplikt, gir de opplysningene som er nødvendige for å vurdere om en tolk har brutt kravene etter §§ 14 til 16. Når bestemmelser i annen lovgivning begrenser en tilsynsmyndighets rett til innsyn i bestemte opplysninger, gjelder likevel disse begrensningene også for Integrerings- og mangfoldsdirektoratets innsynsrett.

§ 20. Tilbakekall av bevilling som statsautorisert tolk

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet skal kalle tilbake bevilling som statsautorisert tolk når kravene etter § 18 første ledd ikke lenger er oppfylt. Direktoratet kan også kalle tilbake bevillingen dersom det foreligger forhold som kan medføre utestenging fra Nasjonalt tolkeregister etter § 21.

Bevillingen kan kalles tilbake midlertidig for den tiden det tar å behandle saken. Statsautoriserte tolker som er oppført i Nasjonalt tolkeregister, kan også

utestenges midlertidig fra registeret for den tiden det tar å behandle saken, jf. § 21 tredje ledd.

Tilbakekall av bevilling som statsautorisert tolk regnes som enkeltvedtak.

§ 21. Advarsel og utestenging

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet kan gi advarsel til en tolk som er oppført i Nasjonalt tolkeregister, dersom tolken ikke overholder kravene etter §§ 14 til 16. Advarselen skal være skriftlig og inneholde en begrunnelse.

Dersom tolken har mottatt minst tre advarsler de siste fem årene, eller dersom det foreligger vesentlige brudd på kravene etter §§ 14 til 16, kan Integrerings- og mangfoldsdirektoratet utestenge tolken fra Nasjonalt tolkeregister for en begrenset periode eller for alltid.

Tolken kan midlertidig utestenges fra registeret for den tiden det tar å behandle saken.

Avgjørelser om utestenging fra Nasjonalt tolkeregister regnes som enkeltvedtak.

§ 22. Klagenemnd

Departementet kan gi forskrift om etablering av en klagenemnd for behandling av klager på vedtak om utestenging fra Nasjonalt tolkeregister og vedtak om tilbakekall av bevilling som statsautorisert tolk. Departementet kan gi forskrift om nemndas sammensetning og om saksbehandlingen.

Kapittel 5 Avsluttende bestemmelser

§ 23. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer[1]. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

1 Fra 1 jan 2022 iflg. res. 3 sep 2021 nr. 2653.

§ 24. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om endringer i aksjelovgivningen mv. (åpenhet om eierskap og deltakelse på generalforsamlingen)

– – –

II

I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper gjøres følgende endringer:
Overskriften til avsnitt III i kapittel 1 skal lyde:
III. Utarbeidelse og oppbevaring av dokumentasjon, meldinger mv.
– – –

IV

1. Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

1 Fra 1. januar 2022 for del I (aksjeloven) § 4-5 andre ledd og del II (allmennaksjeloven) § 1-7, § 4-4 annet og tredje ledd, § 4-5 første, tredje, fjerde og femte ledd, § 5-11b, § 18-4 første ledd og § 18-5, iflg. res. 17 des 2021 nr. 3657.
Fra 1. juli 2023 for del I (aksjeloven) § 1-7 tredje og fjerde ledd og § 4-4, del II (allmennaksjeloven) § 1-8, oppheving av § 4-2 tredje ledd, § 4-10, § 4-15 femte ledd, § 5-2, § 5-3, § 5-10 første ledd og oppheving av § 5-10 fjerde ledd tredje punktum og del III (verdipapirsentralloven) iflg. res. 2 sep 2022 nr. 1527.
Fra 1. februar 2025 for § 4-5 annet ledd iflg. res. 10 jan 2025 nr. 19.

Lov om Norges kontinentalsokkel

§ 1. Norges kontinentalsokkel

Norges kontinentalsokkel er havbunnen og undergrunnen i de undersjøiske områder som strekker seg ut over norsk sjøterritorium gjennom hele den naturlige forlengelse av landterritoriet til ytterkanten av kontinentalmarginen, men ikke kortere enn 200 nautiske mil fra grunnlinjene som sjøterritoriets

bredde er målt fra. Avgrensningslinjen for kontinentalsokkelen mot en annen stat følger av overenskomst med vedkommende stat. Hvor intet er avtalt, følger avgrensningslinjen midtlinjen eller den linje som følger av folkerettens regler for kontinentalsokkel utenfor 200 nautiske mil fra grunnlinjene.

§ 2. Yttergrenser for Norges kontinentalsokkel

I de områder hvor Norges kontinentalsokkel strekker seg ut over 200 nautiske mil fra grunnlinjene, fastsetter Kongen yttergrensene på grunnlag av anbefalinger fra Kommisjonen for kontinentalsokkelens yttergrenser.

§ 3. Avgrensningslinjer for Norges kontinentalsokkel

I de områder hvor Norges kontinentalsokkel støter opp mot andre staters kontinentalsokler, fastsetter Kongen avgrensningslinjen i samsvar med overenskomst med vedkommende stat.

§ 4. Lovens geografiske virkeområde

Loven gjelder for kontinentalsokkelen utenfor Kongeriket Norge, herunder Fastlands-Norge, Svalbard og Jan Mayen, og bilandene, herunder Bouvetøya, Peter I Øy og Dronning Maud Land.

§ 5. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 18 juni 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 2009.

§ 6. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:
1. lov av 21. juni 1963 nr. 12 om vitenskapelig utforskning og undersøkelse etter og utnyttelse av andre undersjøiske naturforekomster enn petroleumsforekomster og mineralforekomster skal § 1 første ledd annet punktum lyde: – – –
2. I lov av 13. juni 1975 nr. 35 om skattlegging av undersjøiske petroleumsforekomster mv. skal § 1 femte ledd lyde: – – –

3. I lov av 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet skal § 1-6 bokstav l lyde: – – –
4. I lov av 22. mars 2019 nr. 7 om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen skal § 1-3 tredje ledd lyde: – – –

Lov om barnevern (barnevernsloven)

Kapittel 1. Formål, virkeområde og grunnleggende bestemmelser

§ 1-1. Lovens formål

Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse.

Loven skal bidra til at barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.

§ 1-2. Lovens virkeområde

Loven gjelder for barn under 18 år. Tiltak etter § 3-6 kan iverksettes overfor ungdom inntil de har fylt 25 år.

Loven gjelder for barn som har sitt vanlige bosted i Norge og oppholder seg her. Loven gjelder også for barn som oppholder seg i Norge når barnets vanlige bosted ikke lar seg fastsette. Loven gjelder i tillegg for barn som oppholder seg i Norge og er flyktninger eller internasjonalt fordrevne.

For barn som oppholder seg i en annen stat og har sitt vanlige bosted i Norge, kan det treffes vedtak om omsorgsovertakelse etter § 5-1 og plassering på barnevernsinstitusjon etter § 6-2. Det kan også treffes vedtak om hjelpetiltak etter § 3-1 og pålegg om hjelpetiltak etter § 3-4 når foreldrene oppholder seg i Norge.

For barn som oppholder seg i Norge, men har sitt vanlige bosted i en annen stat, kan det treffes vedtak om hjelpetiltak etter kapittel 3, vedtak om akuttiltak etter kapittel 4 og vedtak om frivillig opphold i barnevernsinstitusjon etter § 6-1, samt vedtak om plassering på institusjon etter § 6-6 når det er fare for menneskehandel.

Loven gjelder med de begrensninger som følger av folkeretten.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 1-3. Barnets beste

Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barnevernets tiltak skal være til barnets beste. Hva som er til barnets beste må avgjøres etter en konkret vurdering. Barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av barnets beste.

§ 1-4. Barnets rett til medvirkning

Et barn som er i stand til å danne seg egne meninger, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter denne loven. Barn har rett til å uttale seg til barnevernet uavhengig av foreldrenes samtykke, og uten at foreldrene informeres om samtalen på forhånd. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Barnet skal bli lyttet til, og barnets meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet.

Barn skal informeres om hva opplysninger fra barnet kan brukes til og hvem som kan få innsyn i disse opplysningene. Barnet har rett til å uttale seg før det bestemmes at opplysningene skal deles, og barnets syn skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Et barn kan i møter med barnevernet gis anledning til å ha med seg en person som barnet har særlig tillit til. Tillitspersonen kan pålegges taushetsplikt.

Departementet kan gi forskrift om medvirkning og om tillitspersonens oppgaver og funksjon.

§ 1-5. Barns rett til omsorg og rett til familieliv

Barn har rett til omsorg og beskyttelse, fortrinnsvis i egen familie.

Barnevernets tiltak skal ikke være mer inngripende enn nødvendig.

§ 1-6. Barns rett til nødvendige barnevernstiltak

Barn har rett til nødvendige barnevernstiltak når vilkårene for tiltak er oppfylt.

§ 1-7. Krav om forsvarlighet

Barnevernets saksbehandling, tjenester og tiltak skal være forsvarlige.

§ 1-8. Barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn

Barnevernet skal i sitt arbeid ta hensyn til barnets etniske, kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn i alle faser av saken. Samiske barns særskilte rettigheter skal ivaretas.

§ 1-9. Samarbeid med barn, familie og nettverk

Barnevernet skal så langt som mulig samarbeide med både barn og foreldre og skal behandle dem med respekt.

Barnevernet skal legge til rette for at barnets familie og nettverk involveres.

§ 1-10. Tidlig innsats

Barnevernet skal sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og atferdsvansker.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 2. Bekymringsmelding og undersøkelse

§ 2-1. Barnevernstjenestens gjennomgang av bekymringsmeldinger

Barnevernstjenesten skal gjennomgå innkomne bekymringsmeldinger snarest, og senest innen en uke etter at de er mottatt. Barnevernstjenesten skal vurdere om en bekymringsmelding skal følges opp med en undersøkelse etter § 2-2. Barnevernstjenesten skal vurdere om en bekymringsmelding krever umiddelbar oppfølging.

Dersom barnevernstjenesten henlegger en bekymringsmelding uten undersøkelse, skal den begrunne henleggelsen skriftlig. Begrunnelsen skal inneholde faglige vurderinger. Henleggelse av åpenbart grunnløse bekymringsmeldinger trenger ikke å begrunnes.

§ 2-2. Barnevernstjenestens rett og plikt til å gjennomføre undersøkelser

Dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for å iverksette tiltak etter loven, skal barnevernstjenesten undersøke forholdet.

Undersøkelsen skal gjennomføres snarest, og den skal være avsluttet senest

innen tre måneder etter at fristen på en uke i § 2-1 første ledd er utløpt. I særlige tilfeller kan barnevernstjenesten utvide undersøkelsestiden til inntil seks måneder totalt.

Barnevernstjenesten skal undersøke barnets helhetlige omsorgssituasjon og behov. Undersøkelsen skal gjennomføres systematisk og grundig nok til å kunne avgjøre om det er nødvendig å iverksette tiltak etter loven. Undersøkelsen skal gjennomføres så skånsomt som mulig. Barnevernstjenesten skal lage en plan for undersøkelsen.

Barnevernstjenesten kan engasjere sakkyndige til å bistå i undersøkelsen, jf. § 12-7. Barnevernstjenesten kan også benytte tilbud om utredning av omsorgssituasjonen til barn i alderen 0 til 6 år, jf. § 16-3 fjerde ledd bokstav a.

Foreldrene eller den barnet bor hos, kan ikke motsette seg at barnevernstjenesten gjennomfører besøk i hjemmet som en del av undersøkelsen. Barnevernstjenesten og sakkyndige som den har engasjert, kan kreve overfor foreldrene å få snakke med barnet i enerom. Dersom det er mistanke om at barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet, kan barnevernstjenestens leder vedta at barnet skal bringes til sykehus eller annet sted for kortvarig medisinsk undersøkelse.

Bestemmelsene i femte ledd første og annet punktum gjelder også for utredning etter § 16-3 fjerde ledd bokstav a.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 2-3. Utredning i senter for foreldre og barn

Når det er nødvendig for å avklare om vilkårene for omsorgsovertakelse av et barn i alderen 0 til 6 år er oppfylt, og samtykke foreligger, kan barnevernstjenesten vedta utredning av barnets omsorgssituasjon i senter for foreldre og barn.

Når det er nødvendig for å avklare om vilkårene for omsorgsovertakelse av barn i alderen 0 til 6 år er oppfylt, kan barneverns- og helsenemnda vedta utredning i senter for foreldre og barn uten at partene har samtykket til det. Slikt pålegg kan vedtas for inntil tre måneder.

§ 2-4. Oppfølging av gravid rusmiddelavhengig etter melding fra kommunen

Når kommunen gir melding om at en gravid rusmiddelavhengig uten eget samtykke er tatt inn på institusjon og holdes tilbake der, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3 syvende ledd, kan barnevernstjenesten åpne barnevernssak uten den gravides samtykke. Barnevernstjenesten kan også tilby frivillige hjelpetiltak og vurdere behovet for å iverksette tiltak etter fødselen.

§ 2-5. Avslutning av undersøkelser

Barnevernstjenestens undersøkelse er avsluttet når den har foretatt en samlet vurdering av saken og gjort ett av følgende:

a. vedtatt å henlegge saken
b. vedtatt å henlegge saken med mulighet for ny undersøkelse etter tredje ledd
c. vedtatt å iverksette tiltak
d. sendt begjæring om tiltak til barneverns- og helsenemnda.

Barnevernstjenestens avgjørelse om å henlegge saken etter en undersøkelse skal regnes som enkeltvedtak.

Dersom barnevernstjenesten henlegger en sak etter en undersøkelse fordi foreldrene ikke samtykker til anbefalte hjelpetiltak, kan den fastsette i vedtaket at ny undersøkelse gjennomføres inntil seks måneder etter at saken ble henlagt, dersom vilkårene etter § 2-2 fortsatt er oppfylt. Foreldrene skal informeres om vedtaket, og skal informeres dersom ny undersøkelse igangsettes.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 2-6. Tverrfaglig helsekartlegging

Tilføyes ved lov 25 mars 2022 nr. 13 som endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 2-7. Midlertidig adgang til unntak fra frister

Når det som følge av et høyt antall ankomster til Norge av personer fordrevet fra Ukraina er nødvendig for at barnevernstjenesten skal kunne gjennomføre sine oppgaver på en formålstjenlig og forsvarlig måte, kan departementet gi midlertidig forskrift om unntak fra fristene i § 2-1 første ledd og § 2-2 annet ledd.
Tilføyd ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), opphevet ved lov 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), tilføyd ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Oppheves** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

Kapittel 3. Hjelpetiltak

§ 3-1. Frivillig hjelpetiltak

Når barnet på grunn av sin omsorgssituasjon eller atferd har et særlig behov for hjelp, skal barnevernstjenesten tilby og sette i verk hjelpetiltak for barnet og foreldrene. Hjelpetiltak skal være egnet til å møte barnets og foreldrenes behov og til å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.

Departementet kan i forskrift fastsette hvilke krav til kvalitet som skal stilles til hjelpetiltak. Forskriften kan fastsette utfyllende krav til oppfølging, jf. § 8-1 og § 8-5, av barn og unge som har bolig som hjelpetiltak.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-2. Fosterhjem og barnevernsinstitusjon som frivillig hjelpetiltak

Barnevernstjenesten kan tilby fosterhjem eller institusjon som hjelpetiltak når vilkårene i § 3-1 første ledd er til stede og barnets behov ikke kan ivaretas på annen måte. Barnevernstjenesten kan også tilby opphold i omsorgssenter, jf. kapittel 11. Dersom det må antas at foreldrene i lengre tid ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg, må barnevernstjenesten vurdere om det med én gang skal reises sak om omsorgsovertakelse, jf. § 5-1. Bestemmelsen i § 5-3 tredje ledd gjelder så langt den passer.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-3. Frivillig opphold i fosterhjem eller barnevernsinstitusjon i en annen stat enn der barnet har sitt vanlige bosted

Barnevernstjenesten kan tilby et konkret fosterhjem eller en institusjon som hjelpetiltak i en stat som har sluttet seg til konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn dersom følgende vilkår er oppfylt:

a. vilkårene for frivillig hjelpetiltak i fosterhjem eller institusjon etter § 3-2 er oppfylt
b. oppholdet er forsvarlig og til barnets beste, og barnets tilknytning til den aktuelle staten er tillagt særlig vekt
c. barnets rett til medvirkning er ivaretatt og barnets mening er tillagt stor vekt
d. forelder med foreldreansvar og barn over 12 år samtykker til

oppholdet

e. staten som det er ønskelig å tilby opphold i, har en forsvarlig tilsynsordning
f. gjennomføringen av tilsyn, oppfølging av barnet og utgiftsfordeling i forbindelse med oppholdet er avtalt med myndighetene i den aktuelle staten
g. vilkårene etter konvensjonens artikkel 33 er oppfylt.

Barnevernstjenesten kan samtykke til at et barn som har sitt vanlige bosted i en stat som har tiltrådt konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn, kan få opphold i et konkret fosterhjem eller en institusjon i Norge. Samtykke kan gis bare dersom vilkårene i første ledd er oppfylt. Barnevernstjenesten skal søke Utlendingsdirektoratet om oppholdstillatelse for barnet når det er nødvendig. Barnevernstjenesten kan ikke samtykke til oppholdet før barnet har fått oppholdstillatelse.

Når det som følge av krigen i Ukraina er nødvendig å evakuere barn som er under omsorg av ukrainske myndigheter, kan barnevernstjenesten samtykke i plassering av barn i et fosterhjem eller en institusjon i Norge etter en anmodning fra ukrainske myndigheter, dersom

a. plasseringen er forsvarlig og til barnets beste
b. det er inngått en avtale med kompetente ukrainske myndigheter
c. vilkår for plassering etter artikkel 33 i konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn er oppfylt.

Barnevernstjenesten skal sørge for at barnet registreres med søknad om beskyttelse eller søknad om opphold hos utlendingsmyndighetene. Dersom barnet har vanlig bosted i Norge når den ekstraordinære situasjonen opphører, skal barnevernstjenesten vurdere om vilkårene for å anmode om en overføring av jurisdiksjon til barnets tidligere bostedsstat er oppfylt.

Endret ved lover 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Endres** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-4. Pålegg om hjelpetiltak

Når vilkårene etter § 3-1 første ledd er oppfylt, og det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg eller beskyttelse, kan barneverns- og helsenemnda vedta følgende hjelpetiltak uten at de private partene har samtykket til det:

a. omsorgsendrende hjelpetiltak i hjemmet
b. opphold i barnehage eller andre egnede dagtilbud, opphold i besøkshjem eller avlastningstiltak, leksehjelp, fritidsaktiviteter, bruk av støttekontakt eller andre lignende tiltak
c. tilsyn, meldeplikt og rusmiddelprøve av biologisk materiale.

Hjelpetiltak etter bokstav a skal bygge på et allment akseptert kunnskapsgrunnlag.

Når det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg og det er nærliggende fare for at barnet kan komme i en situasjon der vilkårene for omsorgsovertakelse er oppfylt, kan nemnda fatte vedtak om hjelpetiltak i senter for foreldre og barn i alderen 0 til 6 år uten at de private partene har samtykket. Vilkårene etter § 3-1 første ledd må være oppfylt.

Pålegg om hjelpetiltak kan rettes mot både foreldre som barnet bor fast sammen med, og foreldre som har samvær med barnet.

Pålegg om at barnet skal oppholde seg i barnehage eller annet egnet dagtilbud, kan vedtas uten tidsbegrensning. Pålegg om hjelpetiltak i senter for foreldre og barn kan vedtas for inntil tre måneder. For øvrig kan pålegg om hjelpetiltak vedtas for inntil ett år.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-5. Foreldrestøttende hjelpetiltak uten barnets samtykke

Dersom et barn har vist alvorlige atferdsvansker, jf. § 6-2, eller er i ferd med å utvikle slik atferd, kan barneverns- og helsenemnda vedta at foreldrestøttende tiltak som har som formål å forhindre eller redusere denne atferden, kan gjennomføres uten barnets samtykke. Slike foreldrestøttende tiltak kan også gjennomføres uten barnets samtykke når tiltakene iverksettes som ledd i avslutningen av et institusjonsopphold etter § 6-2. Foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke kan ikke opprettholdes i mer enn seks måneder etter at nemndas vedtak ble truffet.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-6. Hjelpetiltak til ungdom over 18 år

Tiltak som er iverksatt før en ungdom har fylt 18 år, skal videreføres eller erstattes av andre tiltak når ungdommen samtykker og har behov for hjelp eller støtte fra barnevernstjenesten til en god overgang til voksenlivet. Tiltak kan iverksettes selv om ungdommen har vært uten tiltak en periode.

I god tid før ungdommen fyller 18 år, skal barnevernstjenesten ta kontakt med ungdommen for å vurdere om tiltak skal videreføres eller erstattes av andre tiltak. Avgjørelse om at tiltak skal videreføres, erstattes eller opphøre, er enkeltvedtak.

Tiltak kan iverksettes frem til ungdommen fyller 25 år.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 3-7. Vedtak om medisinsk undersøkelse og behandling

Dersom det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade, og foreldrene ikke sørger for at barnet kommer til undersøkelse eller behandling, kan barneverns- og helsenemnda vedta at barnet med bistand fra barnevernstjenesten skal undersøkes av lege, eller bringes til sykehus for å bli undersøkt. Nemnda kan også vedta at et barn med en slik sykdom eller skade skal behandles på sykehus eller i hjemmet i samsvar med anvisning fra lege.

§ 3-8. Vedtak om behandling av barn som har særlige behandlings- og opplæringsbehov

Dersom foreldrene ikke sørger for at et barn som har nedsatt funksjonsevne eller er spesielt hjelpetrengende, får dekket særlige behov for behandling og opplæring, kan barneverns- og helsenemnda vedta at barnet med bistand fra barnevernstjenesten skal behandles eller få opplæring.

Kapittel 4. Akuttiltak

§ 4-1. Akuttvedtak om hjelpetiltak dersom barn er uten omsorg

Dersom et barn er uten omsorg, skal barnevernstjenesten straks vedta og sette i verk de hjelpetiltakene som er nødvendige. Hjelpetiltakene kan ikke opprettholdes dersom foreldrene eller barn over 15 år motsetter seg tiltaket.

§ 4-2. Akuttvedtak om omsorgsovertakelse

Barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten kan treffe akuttvedtak om omsorgsovertakelse dersom det er fare for at barnet blir vesentlig skadelidende dersom vedtaket ikke gjennomføres straks. Ved vurderingen av om det skal treffes et akuttvedtak om omsorgsovertakelse av et nyfødt barn, skal det legges særlig vekt på barnets behov for nærhet til foreldrene umiddelbart etter fødselen.

Barnevernstjenestens leder eller lederens stedfortreder kan også treffe vedtak om samvær etter § 7-2 og § 7-3 når det er truffet akuttvedtak etter første ledd.

Dersom det er behov for videre tiltak, skal barnevernstjenesten snarest følge opp akuttvedtaket med en begjæring til barneverns- og helsenemnda om tiltak. Dersom slik begjæring ikke foreligger innen seks uker fra vedtakstidspunktet, faller akuttvedtaket bort.

Vedtak som gjelder et barn som har sitt vanlige bosted i en annen stat, jf. § 1-2 tredje ledd, faller likevel bort først seks måneder etter vedtakstidspunktet dersom norske myndigheter innen samme frist har gjort ett av følgende:

a. har fremmet en begjæring til bostedsstaten om å treffe nødvendige beskyttelsestiltak
b. har truffet vedtak om å få overført jurisdiksjon etter lov om gjennomføring av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, annerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn § 5.

De plasseringsalternativene som fremgår av § 5-3 gjelder tilsvarende ved akuttvedtak om omsorgsovertakelse.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 4-3. Vedtak om midlertidig flytteforbud

Barnevernstjenestens leder eller lederens stedfortreder kan treffe vedtak om at et barn som bor utenfor hjemmet med foreldrenes samtykke, ikke skal flyttes, dersom det er sannsynlig at flytting vil være til skade for barnet.

Vedtak kan treffes for inntil tre måneder. Barnevernstjenesten skal i løpet av denne perioden legge forholdene til rette for at flyttingen kan gjennomføres med minst mulig ulempe for barnet.

Dersom barnevernstjenesten vurderer det slik at barnet ikke kan flyttes, skal barnevernstjenesten i løpet av seks uker sende begjæring til barneverns- og helsenemnda om omsorgsovertakelse eller annet tiltak. Vedtaket om

flytteforbud består til saken er avgjort av nemnda.

§ 4-4. Akuttvedtak om plassering i barnevernsinstitusjon

Barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten kan treffe akuttvedtak om å plassere et barn i barnevernsinstitusjon dersom barnet har vist alvorlige atferdsvansker som nevnt i § 6-2. Et slikt vedtak kan treffes bare dersom det er fare for at barnet ellers blir vesentlig skadelidende.

Dersom det er behov for videre tiltak, skal barnevernstjenesten snarest følge opp akuttvedtaket med en begjæring til barneverns- og helsenemnda om plassering i institusjon etter § 6-2. Dersom slik begjæring ikke foreligger innen to uker fra vedtakstidspunktet, faller akuttvedtaket bort.

Bestemmelsen i § 4-2 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 4-5. Akuttvedtak om plassering av barn i institusjon når det er fare for menneskehandel

Barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten kan treffe akuttvedtak om å plassere et barn i institusjon dersom det er sannsynlig at barnet utnyttes til menneskehandel, eller det er en nærliggende og alvorlig fare for at barnet kan bli utnyttet til menneskehandel. Akuttvedtaket kan treffes bare når det er nødvendig for å beskytte barnet.

Dersom det er behov for videre tiltak, skal barnevernstjenesten snarest følge opp akuttvedtaket med en begjæring til barneverns- og helsenemnda om plassering i institusjon etter § 6-6. Dersom slik begjæring ikke foreligger innen to uker fra vedtakstidspunktet, faller akuttvedtaket bort.

Bestemmelsen i § 6-6 annet, fjerde og sjette ledd gjelder tilsvarende.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 5. Omsorgsovertakelse, fratakelse av foreldreansvar og adopsjon

§ 5-1. Vedtak om omsorgsovertakelse

Dersom mindre inngripende tiltak ikke kan skape tilfredsstillende forhold for barnet og det er nødvendig ut fra barnets situasjon, kan barneverns- og helsenemnda treffe vedtak om omsorgsovertakelse for et barn i ett eller flere av følgende tilfeller:

a. det er alvorlige mangler ved den omsorgen barnet får, herunder den personlige kontakt og trygghet, sett hen til det barnet trenger etter sin alder og utvikling
b. foreldrene sørger ikke for at et barn som er sykt, har nedsatt funksjonsevne eller er spesielt hjelpetrengende, får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring
c. barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet
d. det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadet fordi foreldrene vil være ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet
e. det er overveiende sannsynlig at et barn som ble akuttplassert som nyfødt etter § 4-2, vil komme i en situasjon som nevnt i bokstav a, b, c eller d
f. det er overveiende sannsynlig at flytting av et barn som med foreldrenes samtykke bor utenfor hjemmet, vil føre til en situasjon som nevnt i bokstav a, b, c, eller d
g. barnet har bodd utenfor hjemmet i mer enn to år med foreldrenes samtykke, og barnet er blitt så knyttet til mennesker og miljøet der det er, at flytting kan føre til alvorlige problemer for barnet.

§ 5-2. Iverksetting av vedtak om omsorgsovertakelse

Vedtak om omsorgsovertakelse skal settes i verk så snart som mulig. Vedtaket faller bort dersom det ikke er satt i verk innen seks uker fra vedtakstidspunktet. Nemndlederen kan forlenge fristen når særlige grunner tilsier det.

Dersom et barn bortføres fra barnevernstjenesten til en annen stat etter at det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse, består vedtaket i ett år dersom barnevernstjenesten har varslet politiet eller sendt en søknad om å få barnet tilbakeført til Norge til sentralmyndigheten for konvensjon av 25. oktober 1980 om de sivile sider ved internasjonal barnebortføring. Det samme gjelder når det er sendt en anmodning om å få vedtaket anerkjent eller fullbyrdet til sentralmyndigheten for konvensjon av 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, annerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn. Nemndleder kan forlenge fristen.

§ 5-3. Valg av plasseringssted etter vedtak om omsorgsovertakelse

Når barneverns- og helsenemnda treffer vedtak om omsorgsovertakelse, skal

det fremgå av vedtaket om barnet skal bo i et fosterhjem eller i en barnevernsinstitusjon. Nemnda kan bestemme at barnet skal bo i en opplærings- eller behandlingsinstitusjon dersom det er nødvendig fordi barnet har nedsatt funksjonsevne. Nemnda kan i særskilte tilfeller også bestemme at barnet skal bo i et omsorgssenter, jf. kapittel 11.

Barnevernstjenesten skal redegjøre for sitt syn på valg av plasseringssted for barnet når den legger frem forslag om omsorgsovertakelse for nemnda. Nemnda kan i vedtaket sette krav til plasseringsstedet. Saken skal forelegges nemnda på nytt dersom barnet ikke kan plasseres slik det ble forutsatt i vedtaket.

Når plasseringssted for barnet skal velges, skal det blant annet legges vekt på barnets mening, barnets identitet og behov for omsorg i et stabilt miljø, behovet for kontinuitet i barnets oppdragelse og barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Det skal også legges vekt på hvor lenge det er antatt at omsorgsovertakelsen skal vare, og på barnets samvær og kontakt med foreldrene, søsken og andre personer som barnet har nær tilknytning til. Dersom barnet skal bo i fosterhjem, skal barnevernstjenesten vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem, jf. § 9-4.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 5-4. Ansvaret for barnet etter vedtak om omsorgsovertakelse

Etter at det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse, har barnevernstjenesten omsorgsansvaret for barnet. Barnevernstjenesten skal gi barnet forsvarlig omsorg. Barnevernstjenesten skal ta avgjørelser som har betydning for barnets dagligliv, blant annet om barnet skal være i barnehage, benytte skolefritidsordning eller delta i fritidsaktiviteter. Barnevernstjenesten har også avgjørelsesmyndighet etter andre lover.

Fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor, utøver omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten og innenfor de rammene som barnevernstjenesten fastsetter.

Foreldrenes foreldreansvar er begrenset til avgjørelser om barnets grunnleggende personlige forhold, som valg av type skole, endring av navn, samtykke til adopsjon og inn- og utmelding i tros- og livssynssamfunn.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 5-5. Barnevernstjenestens adgang til å flytte barnet etter vedtak om omsorgsovertakelse

Barnevernstjenesten kan vedta at barnet skal flytte bare dersom det er

nødvendig på grunn av endrede forhold, eller dersom det er til barnets beste. Barnevernstjenestens vedtak i en sak om flytting kan påklages til barneverns- og helsenemnda.

§ 5-6. Forbud mot å ta med barnet ut av Norge

Det er ulovlig å ta med seg barnet ut av Norge uten samtykke fra barnevernstjenesten når vedtak etter §§ 4-2, 4-3, 4-4 og 4-5 er iverksatt. Det er videre ulovlig å ta med seg barnet ut av Norge uten samtykke fra barnevernstjenesten når vedtak etter §§ 5-1, 6-2 og 6-3 er truffet eller når begjæring om slike tiltak er sendt barneverns- og helsenemnda.

§ 5-7. Oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse

Barneverns- og helsenemnda skal oppheve et vedtak om omsorgsovertakelse når det er overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg. Vedtaket kan likevel ikke oppheves dersom barnet er blitt så knyttet til mennesker og miljøet der det er, at flytting kan føre til alvorlige problemer for barnet.

Sakens parter kan ikke kreve at nemnda behandler en sak om oppheving av et vedtak om omsorgsovertakelse de første tolv månedene etter at nemnda eller domstolen har avsagt endelig eller rettskraftig avgjørelse i saken. Er et krav om oppheving av et vedtak om omsorgsovertakelse ikke blitt tatt til følge etter første ledd annet punktum, må det foreligge opplysninger om vesentlige endringer i barnets situasjon for at sakens parter kan kreve at en ny sak behandles.

§ 5-8. Vedtak om fratakelse av foreldreansvar

Barneverns- og helsenemnda kan vedta at foreldrene skal fratas foreldreansvaret dersom det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse, og det foreligger særlige grunner som tilsier at det er nødvendig å frata foreldrene foreldreansvaret for å ivareta barnet.

Dersom barnet blir uten verge etter at foreldrene er fratatt foreldreansvaret, skal barnevernstjenesten snarest informere statsforvalteren om at barnet har behov for ny verge.

§ 5-9. Oppheving av vedtak om fratakelse av foreldreansvar

Barneverns- og helsenemnda skal oppheve et vedtak om fratakelse av foreldreansvar dersom det ikke lenger foreligger særlige grunner som tilsier at vedtaket er nødvendig for å ivareta barnet.

Sakens parter kan ikke kreve at nemnda behandler en sak om oppheving av et vedtak om fratakelse av foreldreansvar de første tolv månedene etter at nemnda eller domstolen har avsagt endelig eller rettskraftig avgjørelse i saken.

§ 5-10. Vedtak om adopsjon

Barneverns- og helsenemnda kan vedta adopsjon uten samtykke fra foreldrene dersom nemnda har truffet vedtak om fratakelse av foreldreansvar, og følgende vilkår er oppfylt:

a. det må regnes som sannsynlig at foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg, eller at barnet er blitt så knyttet til mennesker og miljøet der det er, at flytting kan føre til alvorlige problemer for barnet
b. adopsjonssøkerne har vært fosterforeldre for barnet, har vist seg egnet til å oppdra barnet som sitt eget og har utøvd omsorgen for barnet på en god måte
c. vilkårene for å innvilge adopsjon etter adopsjonsloven er oppfylt
d. det foreligger særlig tungtveiende grunner som tilsier at adopsjon vil være til barnets beste.

Barneverns- og helsenemnda kan også treffe vedtak om adopsjon av et barn som barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for, når foreldrene samtykker, såfremt vilkårene i første ledd bokstav a til d er oppfylt.

Departementet skal utstede en adopsjonsbevilling når nemnda har truffet vedtak om adopsjon.

§ 5-11. Besøkskontakt etter adopsjon

Når barneverns- og helsenemnda treffer vedtak om adopsjon etter § 5-10, skal den vurdere om det skal være besøkskontakt mellom barnet og foreldrene etter at adopsjonen er gjennomført dersom noen av partene har krevd det og adopsjonssøkerne samtykker til slik kontakt. Nemnda skal treffe vedtak om besøkskontakt dersom det er til barnets beste. Nemnda skal samtidig fastsette omfanget av kontakten.

Barnevernstjenesten i den kommunen som har reist saken, skal bistå med å gjennomføre besøkskontakten. Dersom barnevernstjenestene i de berørte kommunene blir enige om det, kan ansvaret for å gjennomføre besøkskontakten overføres til en annen kommune som barnet har tilknytning til.

Et vedtak om besøkskontakt kan prøves på nytt bare dersom særlige grunner tilsier det. Særlige grunner kan blant annet være at barnet motsetter seg kontakt, eller at foreldrene ikke følger opp vedtaket om kontakt.

Barnevernstjenesten kan på eget initiativ bringe et vedtak om besøkskontakt inn for nemnda for ny prøving etter tredje ledd. Adoptivforeldrene og barnet selv, dersom det har partsrettigheter, kan kreve at barnevernstjenesten bringer saken inn for nemnda på nytt.

Nemndas vedtak om besøkskontakt etter første ledd kan bringes inn for tingretten etter reglene i § 14-25 av kommunen, foreldrene eller barnet selv, dersom det har partsrettigheter. Et nytt vedtak etter tredje ledd kan bringes inn for tingretten av kommunen, foreldrene, adoptivforeldrene eller barnet selv, dersom det har partsrettigheter.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 5-12. Varig opphold i fosterhjem

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 6. Atferdstiltak m.m.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6-1. Vedtak om opphold i barnevernsinstitusjon etter samtykke

Et barn som har vist alvorlige atferdsvansker, kan på samme vilkår som etter § 6-2 gis opphold i institusjon dersom barnet selv og de som har foreldreansvar, samtykker til det. Dersom barnet har fylt 15 år, er samtykke fra barnet tilstrekkelig. Barnets samtykke skal være skriftlig og skal gis til institusjonsledelsen senest når oppholdet begynner. Før samtykke gis, skal barnet gjøres kjent med at samtykket kan trekkes tilbake med de begrensninger som følger av annet ledd.

Institusjonen kan sette som vilkår at barnet kan holdes tilbake i institusjonen i inntil tre uker fra barnet har flyttet inn. Dersom oppholdet i institusjonen er ment å gi behandling eller opplæring i minst tre måneder, kan det også settes som vilkår at barnet kan holdes tilbake i inntil tre uker etter at samtykket uttrykkelig er trukket tilbake.

Dersom barnet rømmer, men blir brakt tilbake til institusjonen innen tre uker, kan barnet holdes tilbake i tre uker fra det tidspunktet da barnet ble brakt tilbake til institusjonen.

Barnet kan bare tilbys plass i institusjon som er godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten til å ta imot barn på grunnlag av vedtak etter denne bestemmelsen.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6-2. Vedtak om plassering i barnevernsinstitusjon uten samtykke

Barneverns- og helsenemnda kan vedta at et barn skal plasseres i institusjon uten samtykke fra barnet selv eller fra de som har foreldreansvar, dersom barnet har vist alvorlige atferdsvansker på en eller flere av følgende måter:

a. ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd
b. ved vedvarende problematisk bruk av rusmidler
c. ved annen form for utpreget normløs atferd.

Barnet kan plasseres i inntil fire uker for observasjon, undersøkelse og korttidsbehandling. Dersom det treffes nytt vedtak, kan plasseringstiden forlenges med inntil fire nye uker.

Dersom barnet har behov for mer langvarig behandling, kan nemnda vedta at barnet skal plasseres i institusjonen i inntil tolv måneder. Barnevernstjenesten skal vurdere vedtaket på nytt senest når barnet har oppholdt seg i institusjonen i seks måneder. Nemnda kan i særlige tilfeller vedta at oppholdet skal forlenges med inntil tolv måneder. Plasseringstiden etter akuttvedtak etter § 4-4 skal inngå i den totale plasseringstiden som gjelder for vedtak etter § 6-2 første og annet ledd.

Nemnda kan treffe vedtak etter første og annet ledd bare dersom institusjonen er faglig og materielt i stand til å tilby barnet forsvarlig hjelp. Institusjonen skal være godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten til å ta imot barn på grunnlag av vedtak etter denne bestemmelsen. Bestemmelsen i § 5-3 annet ledd gjelder tilsvarende.

Før det blir truffet vedtak etter denne bestemmelsen skal det ha vært vurdert om barnets behov kan ivaretas ved hjelpetiltak etter kapittel 3.

Barnevernstjenesten kan la være å sette vedtaket i verk dersom forholdene tilsier det. Barnevernstjenesten skal i så fall varsle nemnda. Vedtaket faller bort dersom det ikke er satt i verk innen seks uker.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6-3. Plassering i fosterhjem med særlige forutsetninger eller i institusjoner med hjem

Vedtak etter §§ 6-1 og 6-2 kan også gjelde plassering i fosterhjem med særlige forutsetninger. Fosterhjemmet skal være utpekt av barne-, ungdoms- og familieetaten.

Vedtak etter §§ 6-1 og 6-2 kan også gjelde plassering i institusjoner med hjem, jf. § 10-22.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6-4. Vedtak om informasjon til fornærmede eller etterlatte utsatt for et alvorlig lovbrudd

Når barneverns- og helsenemnda treffer vedtak etter § 6-2, skal nemnda vedta at fornærmede eller etterlatte skal informeres om plasseringen dersom følgende vilkår er oppfylt:

a. begrunnelsen for vedtaket om plassering er at barnet har begått et alvorlig lovbrudd
b. barnet hadde ikke fylt 15 år da lovbruddet ble begått
c. det antas å ha betydning for fornærmede eller etterlatte å få informasjon om plasseringen.

Det skal ikke gis informasjon om plasseringen dersom det kan medføre fare for barnets sikkerhet.

Nemnda kan treffe vedtak som nevnt i første ledd også i tilfeller der barnet allerede er plassert etter § 6-2 når lovbruddet begås.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6-5. Informasjon til fornærmede eller etterlatte

Er det truffet vedtak om informasjon til fornærmede eller etterlatte etter § 6-4, skal institusjonen gi informasjon om plasseringen og varigheten av denne, institusjonens beliggenhet og annen nødvendig informasjon om institusjonsoppholdet.

Institusjonen skal informere fornærmede eller etterlatte som har fått informasjon etter første ledd om barnets fravær fra institusjonen dersom følgende vilkår er oppfylt:

a. det er sannsynlig at barnet og fornærmede eller etterlatte vil

kunne møte hverandre

b. det antas å ha betydning for fornærmede eller etterlatte å få informasjonen.

Barnets fravær fra institusjonen i forbindelse med skolegang, fritidsaktiviteter og lignende regnes ikke som fravær etter annet ledd.

På samme vilkår som etter annet ledd skal det gis informasjon til fornærmede eller etterlatte når institusjonsoppholdet avsluttes.

Beslutninger etter denne bestemmelsen treffes av institusjonens leder eller lederens stedfortreder. Informasjon til fornærmede eller etterlatte skal gis så snart som mulig, slik at de kan innrette seg etter den. Informasjon skal ikke gis dersom det kan medføre fare for barnets sikkerhet.

Både barnet og de som har foreldreansvaret, kan påklage en beslutning etter denne bestemmelsen til statsforvalteren. Klagen fremmes direkte for statsforvalteren innen én uke. Institusjonen skal bistå barn som ønsker det, med å utforme og sende klagen. Klagen er ikke til hinder for at institusjonen gir informasjon til fornærmede eller etterlatte. Dersom barnet eller de som har foreldreansvaret, ber om utsatt iverksettelse av beslutningen, kan ikke fraværet gjennomføres før klagen er behandlet.

Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at institusjonen gir opplysninger til fornærmede eller etterlatte etter denne bestemmelsen. Fornærmede og etterlatte kan bare bruke informasjon de har fått så langt det er nødvendig for å ivareta egne interesser. Institusjonen skal gjøre dem oppmerksom på dette og at overtredelse av taushetsplikten kan straffes etter straffeloven § 209.

Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at institusjonen, barnevernstjenesten, politiet og påtalemyndigheten utveksler nødvendige opplysninger av betydning for varsling etter denne bestemmelsen.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 6-6. Vedtak om plassering i institusjon når det er fare for at barnet kan utnyttes til menneskehandel

Dersom politiets vurdering og øvrige opplysninger tilsier at det er nærliggende og alvorlig fare for at barnet utnyttes eller kan bli utnyttet til menneskehandel, jf. straffeloven § 257, kan barneverns- og helsenemnda treffe vedtak om at barnet skal plasseres i institusjon. Et slikt vedtak kan treffes bare dersom det er nødvendig for å ivareta barnets umiddelbare behov for beskyttelse og omsorg. Videre skal institusjonen faglig og materielt være i stand til å ivareta barnets behov for beskyttelse og omsorg. Bestemmelsen i § 5-3 annet ledd gjelder tilsvarende.

I vedtaket kan det bestemmes at det skal iverksettes beskyttelsestiltak dersom det er nødvendig for å hindre at barnet får kontakt med personer som kan komme til å utnytte barnet til menneskehandel. Beskyttelsestiltakene kan innskrenke barnets adgang til å motta besøk, kommunisere gjennom post, telefon eller annet kommunikasjonsutstyr og bevege seg fritt utenfor institusjonens område. Beskyttelsestiltakene kan også omfatte begrensninger for hvem som kan få vite hvor barnet er, ved at barnet plasseres på skjult adresse. Beskyttelsestiltakene skal ikke være mer omfattende enn nødvendig. Beskyttelsestiltakene kan ikke fastsette begrensninger som hindrer barnet i å ha kontakt med oppnevnt verge, advokat, barnevernstjeneste, tilsynsmyndighet, helsepersonell, konsulær representant, prest, annen religiøs leder eller lignende.

Det kan treffes vedtak for inntil seks uker. Oppholdet kan forlenges med inntil seks uker om gangen gjennom nye vedtak. Samlet oppholdstid i institusjon, inkludert oppholdstid etter akuttvedtak, kan ikke overstige seks måneder.

Barnevernstjenesten har ansvar for omsorgen for barnet etter vedtak om plassering i institusjon. Institusjonen utøver omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten.

Barnevernstjenesten kan unnlate å sette i verk vedtaket dersom forholdene tilsier det, og politiet samtykker. Barnevernstjenesten skal i så fall varsle nemnda. Vedtaket faller bort dersom det ikke er satt i verk innen seks uker fra vedtakstidspunktet.

Dersom det er grunn til å anta at en person er under 18 år, kan det treffes vedtak overfor personen etter denne bestemmelsen inntil alderen er fastsatt.

Departementet kan gi forskrift om særlige beskyttelsestiltak når det er fare for menneskehandel.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 7. Samvær og kontakt etter omsorgsovertakelse

§ 7-1. Rett til samvær og kontakt

Barn og foreldre har rett til samvær og kontakt med hverandre, hvis ikke noe annet er bestemt.

§ 7-2. Vedtak om samvær og kontakt med foreldre

Når det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse, skal barneverns- og helsenemnda fastsette samvær mellom barnet og foreldrene. Nemnda kan sette vilkår for samværet, herunder bestemme at det skal føres tilsyn under

samværet.

Nemndas vedtak om samvær skal baseres på en konkret vurdering. Det skal blant annet tas hensyn til barnets behov for beskyttelse, barnets utvikling, samt barnets og foreldrenes mulighet til å opprettholde og styrke båndene mellom seg. Samvær skal være til barnets beste.

Bare når det foreligger sterke og spesielle grunner, kan nemnda bestemme at samværet skal begrenses sterkt eller falle helt bort. På samme vilkår kan nemnda ved å treffe vedtak om skjult adresse også bestemme at foreldrene ikke skal ha rett til å vite hvor barnet er.

På samme vilkår som for samvær kan nemnda fastsette begrensninger i annen kontakt mellom barn og foreldre.

Den som har forbud mot kontakt med et barn etter straffeloven § 57 eller straffeprosessloven § 222 a, kan ikke ha samvær eller kontakt med barnet etter denne loven, med mindre forbudet gir adgang til dette.

§ 7-3. Vedtak om samvær og kontakt med andre enn foreldre

Andre som har ivaretatt omsorgen for barnet før omsorgsovertakelsen, kan kreve at barneverns- og helsenemnda avgjør om de skal ha rett til samvær med barnet, og hvor omfattende samværsretten skal være.

Andre som barnet har en nær tilknytning til, kan kreve at nemnda avgjør om de skal ha rett til samvær med barnet, og hvor omfattende samværsretten skal være, dersom ett av følgende vilkår er oppfylt:

a. en av eller begge foreldrene er døde
b. det er fastsatt at barn og foreldre ikke skal ha samvær eller svært begrenset samvær.

§ 7-4. Begjæring om ny vurdering fra barneverns- og helsenemnda

De private parter kan ikke kreve at barneverns- og helsenemnda behandler en sak om samvær de første 18 månedene etter at nemnda eller domstolen har avsagt endelig eller rettskraftig avgjørelse i saken. De private partene kan likevel kreve at nemnda behandler en slik sak på et tidligere tidspunkt dersom det foreligger opplysninger om vesentlige endringer i barnets eller partenes situasjon som kan ha betydning for samværsspørsmålet.

§ 7-5. Samvær og kontakt med søsken og andre nærstående

Barnevernstjenesten skal sørge for at barnet gjennom samvær og kontakt kan

opprettholde og styrke bånd til søsken og andre som har et etablert familieliv og nære personlige bånd til barnet. Samvær skal være til barnets beste.

§ 7-6. Barnevernstjenestens plan for gjennomføring av samvær og kontakt

Når barneverns- og helsenemnda har truffet vedtak om samvær, skal barnevernstjenesten ut fra en konkret vurdering av barnets behov utarbeide en plan for gjennomføring av samvær og kontakt med foreldre, søsken og andre nærstående, jf. §§ 7-2, 7-3 og 7-5. Planen er ikke et enkeltvedtak som kan påklages.

Barnevernstjenesten kan innvilge mer samvær enn det nemnda har fastsatt etter § 7-2 eller § 7-3, hvis det ikke er i strid med forutsetningene i nemndas vedtak. Barnevernstjenesten skal med jevne mellomrom undersøke om omstendighetene har endret seg, og vurdere om det er behov for å endre samværet.

§ 7-7. Barnevernstjenestens adgang til å stanse fastsatt samvær

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 8. Oppfølging av barn og foreldre

§ 8-1. Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak om hjelpetiltak

Etter at et vedtak om hjelpetiltak er iverksatt, skal barnevernstjenesten følge med på hvordan det går med barnet og foreldrene. Barnevernstjenesten skal systematisk og regelmessig vurdere om hjelpen fungerer etter hensikten, om det er behov for nye tiltak, eller om det er grunnlag for omsorgsovertakelse. Dersom foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

Når barnevernstjenesten treffer vedtak om hjelpetiltak, skal den utarbeide en plan for tiltakene og for oppfølgingen av barn og foreldre. Planen skal beskrive hva som er målet med hjelpetiltakene, hva de skal inneholde, og hvor lenge de er ment å vare. Planen skal endres dersom barnets behov tilsier det.

§ 8-2. Oppfølging av barn og foreldre etter akuttvedtak

Etter at et akuttvedtak er iverksatt, skal barnevernstjenesten følge med på hvordan barnet utvikler seg, og om det får forsvarlig omsorg.

Barnevernstjenesten skal vurdere om det er nødvendig å endre tiltaket, eller om det er nødvendig å iverksette ytterligere tiltak for barnet.

Barnevernstjenesten skal også følge opp foreldrene etter at akuttvedtak er iverksatt. Barnevernstjenesten skal følge med på foreldrenes situasjon og utvikling, og den skal kort tid etter at et akuttvedtak er truffet, kontakte foreldrene og gi dem tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

Når det er truffet et akuttvedtak, skal barnevernstjenesten utarbeide en plan for videre undersøkelser, barnets omsorgssituasjon og oppfølgingen av barnet og foreldrene. Planen skal endres dersom barnets behov tilsier det.

§ 8-3. Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak om omsorgsovertakelse

Barnevernstjenesten skal følge opp barnet etter at vedtak om omsorgsovertakelse er iverksatt. Barnevernstjenesten skal følge med på hvordan barnet utvikler seg, og om det får forsvarlig omsorg.

Barnevernstjenesten skal også følge opp foreldrene etter at vedtak om omsorgsovertakelse er iverksatt. Barnevernstjenesten skal følge med på foreldrenes situasjon og utvikling, og den skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene og gi dem tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

Dersom hensynet til barnet ikke taler mot det, skal barnevernstjenesten legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet, jf. § 5-7. Barnevernstjenesten skal systematisk og regelmessig vurdere om det er nødvendig å endre tiltaket, eller om vedtak om omsorgsovertakelse kan oppheves.

Så snart som mulig etter at barneverns- og helsenemnda har truffet vedtak om omsorgsovertakelse, skal barnevernstjenesten utarbeide en plan for barnets omsorgssituasjon og oppfølgingen av barnet og foreldrene. Planen skal blant annet beskrive barnets behov og eventuell oppfølging som kan bidra til at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet. Planen skal endres dersom barnets behov tilsier det.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 8-4. Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak etter §§ 6-1 og 6-2 om opphold i barnevernsinstitusjon

Etter at det er truffet vedtak om opphold i barnevernsinstitusjon etter § 6-1

eller vedtak om plassering i barnevernsinstitusjon etter § 6-2, skal barnevernstjenesten følge med på hvordan barnet utvikler seg, og om det får forsvarlig omsorg og behandling. Barnevernstjenesten skal systematisk og regelmessig vurdere om det er nødvendig å endre tiltaket, eller om det er nødvendig å iverksette ytterligere tiltak for barnet.

Kort tid etter at vedtaket er truffet, skal barnevernstjenesten kontakte foreldrene og gi dem tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

I en sak om frivillig opphold i institusjon etter § 6-1 skal barnevernstjenesten utarbeide en plan for tiltaket og oppfølgingen av barnet. Planen skal om mulig foreligge før barnet er plassert i institusjonen. Planen skal endres dersom barnets behov tilsier det. Barnet og foreldre med foreldreansvar skal samtykke til planen og til eventuelle endringer i planen. Dersom barnet har fylt 15 år, er det tilstrekkelig at barnet samtykker.

I en sak om plassering i institusjon uten samtykke etter § 6-2 skal barnevernstjenesten utarbeide et utkast til plan for tiltaket og oppfølgingen av barnet som skal foreligge når barneverns- og helsenemnda behandler saken. Så snart som mulig etter at nemnda har truffet vedtak i saken, skal barnevernstjenesten ferdigstille planen. Planen skal endres dersom barnets behov tilsier det.

Dersom barnevernstjenesten ber om det, skal barne-, ungdoms- og familieetaten bistå med å utarbeide planen.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 8-5. Oppfølging etter vedtak om hjelpetiltak til ungdom over 18 år

Barnevernstjenesten skal følge med på hvordan det går med ungdom som mottar hjelpetiltak etter at de har fylt 18 år. Barnevernstjenesten skal systematisk og regelmessig vurdere om hjelpen fungerer etter hensikten, om det er behov for nye tiltak, eller om tiltaket bør opphøre. Dersom ungdommen ønsker det, skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

Barnevernstjenesten skal utarbeide en plan for tiltakene og oppfølgingen av ungdom som mottar hjelpetiltak etter fylte 18 år. Planen skal beskrive hva som er målet med hjelpetiltakene, innholdet i tiltakene, og hvor lenge tiltakene er ment å vare. Planen skal endres dersom ungdommens behov tilsier det.

§ 8-6. Oppfølging etter vedtak om opphold i institusjon når det er fare for menneskehandel

Barnevernstjenesten skal følge opp tiltaket og skal i samarbeid med politiet vurdere om tiltaket fortsatt er nødvendig for å beskytte barnet, eller om det kan opphøre. Det samme gjelder ved flytting av barnet etter § 5-5.

§ 8-7. Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 9. Fosterhjem

§ 9-1. Definisjon av fosterhjem

Med fosterhjem menes private hjem som ivaretar omsorgen for barn på grunnlag av vedtak etter denne loven.

§ 9-2. Barns rettigheter under opphold i fosterhjem

Barnet skal få forsvarlig omsorg i fosterhjemmet, og det skal behandles hensynsfullt og med respekt for sin integritet. Barnet skal selv kunne bestemme i personlige spørsmål så langt det er mulig ut fra formålet med plasseringen og fosterforeldrenes ansvar for å gi barnet forsvarlig omsorg. Barnets alder og modenhet skal tillegges vekt.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9-3. Krav til fosterforeldre

Fosterforeldre skal ha særlig evne, tid og overskudd til å gi barn et trygt og godt hjem.

Fosterforeldre skal ivareta omsorgen for barnet i samsvar med forutsetningene i vedtaket fra barnevernstjenesten eller barneverns- og helsenemnda.

§ 9-4. Fosterhjem i barnets familie og nære nettverk

Barnevernstjenesten skal vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem. Når barnevernstjenesten vurderer dette, skal den bruke verktøy og metoder for nettverksinvolvering, dersom det er hensiktsmessig.

§ 9-5. Valg og godkjenning av fosterhjem

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å velge et fosterhjem som er egnet til å ivareta det enkelte barns behov, og skal godkjenne fosterhjemmet. Med omsorgskommunen menes den kommunen som har ansvaret etter § 15-4 eller § 15-5.

Dersom fosterhjemmet ligger i en annen kommune enn omsorgskommunen, kan barnevernstjenestene i de to kommunene inngå avtale om at det er barnevernstjenesten i kommunen der fosterhjemmet ligger, som skal godkjenne fosterhjemmet.

§ 9-6. Oppfølging av barn i fosterhjem og oppfølging av fosterfamilien

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å følge opp barnet i fosterhjemmet, jf. kapittel 8.

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å følge opp fosterfamilien så lenge barnet er i fosterhjemmet. Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvaret for å følge opp fosterhjem som etaten tilbyr, jf. § 16-3 annet ledd bokstav a og c.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9-7. Fosterhjemsavtale

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen og fosterforeldrene skal inngå en skriftlig avtale om barnevernstjenestens og fosterforeldrenes forpliktelser.

§ 9-8. Fosterforeldres rett til å uttale seg og adgang til å klage

Fosterforeldre har rett til å uttale seg før det treffes vedtak om flytting etter § 5-5 og før et vedtak om omsorgsovertakelse oppheves etter § 5-7.

Barneverns- og helsenemnda kan gi fosterforeldrene adgang til å klage på vedtak om flytting etter § 5-5.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9-9. Formidling av fosterhjem

Det er forbudt for privatpersoner å drive formidlingsvirksomhet for plassering av barn utenfor hjemmet. Det er forbudt for organisasjoner å formidle fosterhjem uten bevilling fra departementet. Departementet skal føre tilsyn med formidlingsvirksomheten til organisasjoner som får bevilling.

Den som overtrer forbudet i første ledd, straffes med bøter eller fengsel i inntil tre måneder. Forsøk straffes på samme måte som fullbyrdet overtredelse.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9-10. Tilsyn med barn i fosterhjem

Kommunen der fosterhjemmet ligger, har ansvar for å føre tilsyn med barnets situasjon i fosterhjemmet. Kommunen skal føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjemmet fra plasseringstidspunktet og frem til barnet fyller 18 år. Formålet med tilsynet er å kontrollere at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet, og at forutsetningene for plasseringen blir fulgt opp. Kommunen skal sørge for at de som skal utøve tilsynet får nødvendig opplæring og veiledning.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9-11. Forskrift om fosterhjem

Departementet kan gi forskrift om hvilke krav som skal stilles til fosterhjem, om tilsyn med barn i fosterhjem, om fosterhjemmenes rettigheter og plikter og om barnevernstjenestens plikt til å følge opp barnet og fosterhjemmet.

Kapittel 9 A Kommunale botiltak med døgnbemanning

Kapittelet **tilføyes** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9 A-1. Ansvaret for forsvarlig omsorg og beskyttelse

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9 A-2. Barns rettigheter i kommunale botiltak med døgnbemanning

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9 A-3. Grensesetting ut fra omsorgsansvaret og hensynet til trygghet og trivsel

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9 A-4. Saksbehandling og klage

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9 A-5. Generelle krav til kommunale botiltak med døgnbemanning

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9 A-6. Barnevernstjenestens plikt til å følge opp barn i kommunale botiltak med døgnbemanning

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 9 A-7. Forskrift om kommunale botiltak med døgnbemanning

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 10. Barnevernsinstitusjoner m.m.

Kapittelet **endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-1. Barnevernsinstitusjonens ansvar for forsvarlig omsorg og behandling

Barnevernsinstitusjonen skal gi barn som oppholder seg på institusjonen forsvarlig omsorg og behandling. Institusjonen skal møte barn hensynsfullt og med respekt for deres personlige integritet og skal ivareta rettssikkerheten til den enkelte.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i institusjonens ansvar overfor det enkelte barn.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-2. Barns rettigheter i barnevernsinstitusjon

Barn har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet under opphold i barnevernsinstitusjon, jf. § 1-4. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Barnet skal bli lyttet til, og barnets meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Institusjonen må sørge for at barnets rett til medvirkning blir ivaretatt ved utformingen av institusjonens daglige liv og ved andre forhold som vedrører barnet.

Barn skal kunne bestemme i personlige spørsmål, bevege seg fritt innenfor og utenfor institusjonens område, fritt kommunisere med andre, herunder bruke elektroniske kommunikasjonsmidler og motta besøk.

Institusjonen kan likevel begrense barnets rettigheter etter annet ledd når det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg ut fra barnets alder og modenhet. Institusjonen kan også begrense barnets rettigheter hvis det er nødvendig for å ivareta trygghet og trivsel for alle på institusjonen.

Institusjonen kan ikke føre kontroll med barnets korrespondanse. Barnet har rett til kontakt med oppnevnt verge, advokat, barnevernstjeneste, tilsynsmyndighet, helsepersonell, konsulær representant, prest, annen religiøs leder eller lignende.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i barns rettigheter og om gjennomføring av begrensninger etter tredje ledd.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-3. Milde former for fysisk makt ut fra omsorgsansvaret og trygghet og trivsel

Hvis det er åpenbart nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg, kan institusjonen benytte milde former for fysisk makt som å holde barnet kortvarig fast eller lede barnet. Slike tiltak kan også benyttes hvis det er åpenbart nødvendig for å ivareta trygghet og trivsel for alle på institusjonen.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av milde former for fysisk makt etter bestemmelsen.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-4. Forebygging av tvangsbruk og andre inngrep i personlig integritet

Institusjonen skal arbeide systematisk for å forebygge tvang og andre inngrep i barns personlige integritet.

Institusjonen skal gjennomgå bruk av tvang og andre inngrep sammen med barnet så snart som mulig etter at tiltaket er avsluttet.

Departementet kan gi forskrift om nærmere regler om systematisk forebygging av tvang og andre inngrep.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-5. Forbud mot fysisk og psykisk tvang og makt

Det er ikke tillatt å tvangsmedisinere, isolere, bruke mekaniske tvangsmidler eller annen psykisk eller fysisk tvang eller makt for å straffe barn eller for å gi barnet omsorg eller behandling. Enkelte former for fysisk tvang og makt kan likevel benyttes etter §§ 10-3 og 10-7.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-6. Generelle vilkår for tvang og andre inngrep i barns personlige integritet

Barn skal ikke utsettes for tvang eller andre inngrep i deres personlige integritet med mindre det etter en helhetsvurdering er nødvendig i situasjonen. Andre mindre inngripende tiltak skal være forsøkt eller vurdert som utilstrekkelige. Tiltaket må være egnet til å oppnå formålet og stå i rimelig forhold til de interesser som skal ivaretas.

Tiltaket skal gjennomføres på en så skånsom måte som mulig og ikke opprettholdes lenger enn nødvendig.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-7. Bruk av tvang i akutte faresituasjoner

Ved akutt fare for skade på barnets eller andre personers liv eller helse eller ved vesentlig skade på eiendom kan institusjonen, dersom det er strengt nødvendig, benytte tvang for å avverge skade etter straffeloven §§ 17 og 18. Tiltak skal opphøre straks skaden eller faren er avverget.

Dersom det er strengt nødvendig å isolere barnet, jf. første ledd, skal minst én av personalet være til stede i rommet eller i naborom med ulåst dør. Isolasjon av et barn er bare tillatt i rom med vindu og med minst 8 m^2 gulvflate. Isolasjon

kan bare besluttes av institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av tvang i akutte faresituasjoner.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-8. Kroppsvisitasjon og undersøkelse av barnets rom, eiendeler, brev og pakker

Ved begrunnet mistanke om at barnet besitter tyvegods, farlige gjenstander, rusmidler eller andre skadelige medikamenter og tilhørende brukerutstyr, kan barnet kroppsvisiteres eller barnets rom og eiendeler undersøkes. Undersøkelser kan på samme vilkår foretas for brev og pakker som kommer til institusjonen. Tiltak etter første og annet punktum kan iverksettes bare hvis dette er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg og behandling eller for å ivareta trygghet og trivsel for alle på institusjonen.

Kroppsvisitasjoner kan bare omfatte kroppens overflater, munnhulen samt gjennomsøkning av klær.

Bare institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt, kan beslutte tiltak etter første ledd.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av kroppsvisitasjon og undersøkelser etter denne bestemmelsen.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-9. Utvidet adgang til innskrenkninger i bevegelsesfrihet mv. for barn i barnevernsinstitusjoner

Når barn er i barnevernsinstitusjon etter §§ 4-4, 6-1 eller 6-2 og det er nødvendig ut fra formålet med oppholdet, kan institusjonen

a. innskrenke barnets rett til å bevege seg fritt innenfor og utenfor institusjonsområdet, herunder nekte barnet å forlate institusjonsområdet
b. låse døren til institusjonen for barnet eller kreve at barnet har følge av institusjonsansatte utenfor institusjonen for å gjennomføre tiltak etter bokstav a
c. innskrenke barnets rett til besøk, herunder nekte barnet besøk
d. innskrenke barnets rett til å bruke elektroniske kommunikasjonsmidler, herunder nekte bruk
e. inndra elektroniske kommunikasjonsmidler dersom barnet ikke retter seg etter institusjonens avgjørelse om å nekte bruk etter bokstav d.

Vedtak om å innskrenke barnets bevegelsesfrihet og besøk etter første ledd kan treffes for inntil 14 dager om gangen. Vedtak om å innskrenke eller inndra et elektronisk kommunikasjonsmiddel kan treffes for inntil fire uker fra barnet ankommer institusjonen, og deretter for maksimum 14 dager om gangen. Institusjonen må fortløpende vurdere om vedtaket skal opprettholdes.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av vedtak etter bestemmelsen.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-10. Rusmiddeltesting

Barn kan samtykke til at det tas prøver av biologisk materiale under oppholdet for å fastslå om det er brukt rusmidler, når det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg og behandling. Barn med vedtak om opphold i barnevernsinstitusjon, jf. §§ 6-1, 6-2 og 4-4, kan samtykke til at det foretas slik rusmiddeltesting også ved inntak i institusjonen.

For barn under 15 år, skal også de som har foreldreansvar samtykke eller barnevernstjenesten hvis den har overtatt omsorgen for barnet. For barn under 15 år i omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere, skal barne-, ungdoms- og familieetaten samtykke i tillegg til barnet.

Når barneverns- og helsenemnda har truffet vedtak om rusmiddeltesting av et barn som er i institusjon etter § 6-2, kan institusjonen kreve at det tas prøver av biologisk materiale.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av rusmiddeltesting.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-11. Inndragning av farlige gjenstander m.m.

Dersom institusjonen finner tyvegods, farlige gjenstander, rusmidler, skadelige medikamenter og tilhørende brukerutstyr, skal den inndra det. Ulovlige gjenstander, rusmidler eller medikamenter skal overleveres til politiet og tyvegods skal overleveres til politiet eller eieren. Øvrig gjenstander kan tilintetgjøres, oppbevares eller overleveres politiet.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av inndragning og håndtering av gjenstander, herunder om overlevering til politiet.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-12. Tilbakeføring ved rømming

Hvis barnet forlater institusjonen uten tillatelse eller unnlater å komme tilbake til institusjonen etter fravær, skal institusjonen prøve å bringe barnet frivillig tilbake til institusjonen. Tilbakeføring skal om mulig skje i samarbeid med foreldre og barnevernstjenesten.

Dersom vedtaket for oppholdet i institusjonen gir adgang til det etter §§ 4-2, 4-4, 4-5, 5-1, 6-2 og 6-6, kan barnevernstjenestens leder dersom det er nødvendig kreve bistand fra politiet til å bringe barnet tilbake til institusjonen mot sin vilje, jf. § 12-10.

Departementet kan gi forskrift om varsling av barnevernstjeneste og politi, og om samarbeid med andre instanser ved rømming og tilbakeføring.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-13. Beskyttelsestiltak for barn som er utsatt eller i fare for menneskehandel

Når det er truffet vedtak etter § 6-6, skal institusjonen iverksette de beskyttelsestiltak som barneverns- og helsenemnda har fastsatt etter § 6-6 annet ledd for å hindre at barnet får kontakt med personer som kan utnytte barnet til menneskehandel.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-14. Saksbehandling og klage

Avgjørelser om bruk av tvang eller inngrep i barnets personlige integritet etter §§ 10-7, 10-8, 10-9 og 10-11 er enkeltvedtak. Avgjørelsene skal i tillegg protokollføres, sendes barnevernstjenesten og forelegges statsforvalteren.

Avgjørelser om rusmiddeltesting etter § 10-10 skal protokollføres og begrunnes. Protokollen skal sendes barnevernstjenesten og forelegges statsforvalteren. Tilbakeføring etter § 10-12 første ledd skal dokumenteres. Tilbakeføring mot barnets vilje etter § 10-12 annet ledd skal i tillegg protokollføres og begrunnes. Protokollen skal sendes barnevernstjenesten og forelegges statsforvalteren.

Barnet og foreldrene kan klage direkte til statsforvalteren på enkeltvedtak og brudd på bestemmelser i kapittel 10 om rettigheter og bruk av tvang på institusjon. Statsforvalteren skal også behandle andre muntlige og skriftlige henvendelser fra barnet og foreldrene om andre forhold som gjelder oppholdet på institusjonen.

Klager behandles etter reglene i forvaltningsloven og statsforvalteren kan

prøve alle sider av saken. Institusjonen skal informere barnet og foreldrene om adgangen til å klage. Hvis barnet ønsker det, skal institusjonen bistå med å utforme og oversende klager.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og klagebehandling ved institusjonsopphold.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-15. Generelle krav til barnevernsinstitusjoner

Enhver barnevernsinstitusjon skal være godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten.

Institusjonen skal ha en definert målgruppe og et formulert mål for sin faglige virksomhet. Institusjonen skal anvende metoder som er faglig og etisk forsvarlige og tilpasset institusjonens målgrupper og målene for institusjonens virksomhet.

Institusjonen skal ha en skriftlig plan for sin virksomhet. Institusjonen skal føre internkontroll for å sikre forsvarlig drift.

Departementet kan gi forskrift om internkontroll og nærmere krav til kvalitet, bemanning og kompetanse i institusjonene.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-16. Krav til bemanning og kompetanse i barnevernsinstitusjon

Barnevernsinstitusjonen skal til enhver tid ha forsvarlig bemanning og kompetanse. Institusjonen skal ha en stillingsplan som sikrer en faglig forsvarlig drift. Institusjonen skal ha ansatte med tilstrekkelig nivå og bredde i kompetansen ut fra institusjonens målgruppe og målsetting.

Institusjonen skal ha en arbeidstidsordning som sikrer kontinuitet og stabilitet for barna. Faglig personell som ansettes i en institusjon skal minst ha relevant bachelorutdanning. Barne-, ungdoms- og familieetaten kan i særlige tilfeller gi unntak fra dette kravet.

Institusjonen skal ha en leder og en stedfortreder for lederen. Fra 1. januar 2031 skal disse ha barnevernsfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå. Kompetansekravet er oppfylt også for ledere og stedfortredende ledere som har relevant bachelorutdanning, og som innen 1. januar 2031 har gjennomført relevant videreutdanning med minst 30 studiepoeng.

Institusjonen skal sørge for at de ansatte får nødvendig faglig veiledning og opplæring.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-17. Godkjenning av barnevernsinstitusjoner

Barne-, ungdoms- og familieetaten regionalt skal godkjenne barnevernsinstitusjoner.

En barnevernsinstitusjon kan godkjennes bare dersom den drives i samsvar med denne loven med forskrifter og ellers drives på en forsvarlig måte. Godkjenningen skal gjelde for bestemte målgrupper.

Barnevernsinstitusjoner kan bestå av flere institusjonsavdelinger. Dersom en institusjonsavdeling utfører selvstendige faglige og administrative oppgaver, må den ha egen godkjenning.

Dersom institusjonen ikke lenger oppfyller vilkårene for godkjenning, skal det treffes vedtak om bortfall av godkjenning.

Avgjørelser om godkjenning kan påklages til sentralt nivå i barne-, ungdoms- og familieetaten.

Departementet kan gi forskrift om godkjenningsordningen, om regnskapsføring og om offentlige myndigheters innsyn i regnskapene.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-18. Kartlegging under opphold på barnevernsinstitusjon

Barnevernsinstitusjonen kan kartlegge barnets behov under oppholdet. Formålet med kartleggingen skal være å tilrettelegge tilbudet for det enkelte barnet.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-19. Barnevernstjenestens plikt til å følge opp barn på barnevernsinstitusjon

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen skal følge opp barnet på barnevernsinstitusjonen, jf. kapittel 8. Departementet kan gi forskrift om barnevernstjenestens plikt til å følge opp barnet.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-20. Rettigheter og plikter under opphold i sentre for foreldre og barn

Sentre for foreldre og barn som tilbyr heldøgnstjenester, skal sørge for at familiene får et faglig forsvarlig tilbud. Senteret skal behandle familiene hensynsfullt og slik at den enkeltes integritet blir ivaretatt.

Foreldre og barns rett til privatliv og familieliv, og foreldrenes rett til å ta

beslutninger for barnet, skal respekteres under oppholdet så langt det er forenlig med formålet med oppholdet og senterets ansvar for trygghet og trivsel for alle på senteret.

Departementet kan gi forskrift om barns og foreldres rettigheter og plikter under opphold i sentre for foreldre og barn.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-21. Godkjenning av og krav til kvalitet, bemanning og kompetanse i senter for foreldre og barn

Sentre for foreldre og barn som tilbyr heldøgnstjenester, skal være kvalitetssikret og godkjent av barne- ungdoms- og familieetaten etter §§ 10-15 og 10-17.

Senteret skal til enhver tid ha forsvarlig bemanning og kompetanse. Senteret skal ha en stillingsplan som sikrer en faglig forsvarlig drift. Senteret skal ha tilsatt personell med tilstrekkelig kompetanse ut fra senterets målgruppe og målsetting.

Senteret skal ha en leder og en stedfortreder for lederen. Leder eller stedfortreder skal minst ha treårig høyskoleutdanning i sosialfag eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå, samt tilleggsutdanning i administrasjon og ledelse.

For personell i senteret som skal bistå barnevernstjenesten med utredning av barnets omsorgssituasjon gjelder § 15-6.

Departementet kan gi forskrift om internkontroll, krav til kvalitet, bemanning, kompetanse, godkjenning, regnskapsføring og offentlige myndigheters innsyn i regnskapene ved sentre for foreldre og barn.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 10-22. Institusjoner med hjem

Barnevernsinstitusjoner som skal ta mot barn etter § 6-1 eller § 6-2 kan omfatte institusjoner med hjem.

Hjemmene må ha særlige forutsetninger for å ta imot barn med alvorlige adferdsvansker og må være knyttet opp mot en oppfølgingsenhet.

Oppfølgingsenheten har ansvaret for oppfølgingen av hjemmene, herunder ansvaret for opplæring, behandling og veiledning.

Departementet kan gi forskrifter om institusjoner med hjem.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 11. Omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere

§ 11-1. Opphold på omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere

Barn som har kommet til Norge og søker om beskyttelse etter utlendingsloven, og som ikke er i følge med foreldre eller andre med foreldreansvar, skal få tilbud fra barne-, ungdoms- og familieetaten om opphold på et omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere.

Tilbudet skal gjelde fra barnet blir overført fra utlendingsmyndighetene til barne-, ungdoms- og familieetaten, og frem til barnet blir bosatt i en kommune eller forlater Norge.

Tilbud etter første og annet ledd gjelder for barn som er under 15 år når de søker om beskyttelse. For barn over 15 år gjelder bestemmelsen fra det tidspunktet Kongen bestemmer.

Bestemmelsen gjelder også barn under 15 år som har flyktningstatus eller er innvilget midlertidig kollektiv beskyttelse.

Når det som følge av et høyt antall ankomster til Norge av personer fordrevet fra Ukraina er nødvendig av kapasitetshensyn og for å ivareta det enkelte barnets behov, kan tilbudet etter første ledd også være opphold i et familiebasert botilbud. Slike botilbud skal fylle kravene som stilles til fosterforeldre etter § 9-3 med forskrift. Når barnet har opphold i et familiebasert botilbud, har Barne-, ungdoms- og familieetaten omsorgsansvaret for barnet og ansvaret for kartleggingen etter § 11-4. Botilbudet utøver omsorgsansvaret på vegne av Barne-, ungdoms- og familieetaten.

Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvaret for godkjenning, opplæring og oppfølging av det familiebaserte botilbudet og for oppfølgingen av barnet. Ansvaret for oppfølging tilsvarer oppfølgingsplikten etter § 9-6 med forskrift og plikten til å fatte oppfølgingsvedtak etter § 11-3. Barne-, ungdoms- og familieetaten er også ansvarlig for utgifter forbundet med det familiebaserte botilbudet.

Endret ved lover 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Endres** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 11-2. Omsorgsansvar for barnet

Når barnet oppholder seg på et omsorgssenter, har barne-, ungdoms- og familieetaten omsorgsansvaret for barnet. Omsorgssenteret skal utøve omsorgen på vegne av barne-, ungdoms- og familieetaten.

Omsorgssenteret skal gi barnet forsvarlig omsorg og bidra til at barnet får nødvendig oppfølging og behandling.

§ 11-3. Utredning og oppfølging av barnet

Omsorgssenteret skal utrede barnets situasjon og behov og utarbeide et forslag til oppfølging av barnet mens det oppholder seg i senteret. Forslaget skal oversendes barne-, ungdoms- og familieetaten senest tre uker etter at barnet har ankommet senteret. Senest seks uker etter at barnet er kommet til senteret, skal barne-, ungdoms- og familieetaten treffe vedtak om hvordan barnet skal følges opp i senteret.

Omsorgssenteret og barne-, ungdoms- og familieetaten skal følge barnets utvikling nøye. Dersom barnets behov for oppfølging endrer seg vesentlig, skal det om nødvendig treffes nytt oppfølgingsvedtak.

Når det som følge av et høyt antall ankomster til Norge av personer fordrevet fra Ukraina er nødvendig for at Barne-, ungdoms- og familieetaten eller omsorgssenteret skal kunne gjennomføre og prioritere sine oppgaver på en formålstjenlig og forsvarlig måte, kan fristene etter første ledd forlenges. Fristen for omsorgssenteret til å sende forslag til oppfølgingsvedtak kan utvides til fem uker etter barnets ankomst til senteret. Fristen for Barne-, ungdoms- og familieetaten til å treffe vedtak kan utvides til ti uker etter barnets ankomst til senteret. Barne-, ungdoms- og familieetaten skal orientere statsforvalteren dersom unntaksadgangen tas i bruk. Beslutningen skal begrunnes og dokumenteres.
Endret ved lover 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Endres** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 11-4. Kartlegging som grunnlag for bosetting

Omsorgssenteret skal kartlegge barnets situasjon og behov. Kartleggingen skal danne grunnlag for etterfølgende bosetting i en kommune. Kartleggingen kan oversendes til aktuelle myndigheter uten barnets samtykke.

§ 11-5. Rettigheter for barnet og krav til omsorgssenteret

Loven §§ 10-1 til 10-8, §§ 10-10 til 10-12 og § 10-14, gjelder tilsvarende for omsorgssentre. Det samme gjelder §§ 10-15 til § 10-17.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 11-6. Ansvar for etablering, drift og oppholdsutgifter

Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvar for at det etableres og drives omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere.

Barne-, ungdoms- og familieetaten dekker utgiftene til opphold i omsorgssenter etter § 11-1.

§ 11-7. Vedtak om plassering i omsorgssenter

Når et barn oppholder seg i et omsorgssenter som følge av vedtak etter § 3-2, § 4-2 eller § 5-1, gjelder § 16-5 om utgiftsfordeling tilsvarende som ved opphold i institusjon.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 11-8. Bolig for enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere

Ved bosetting av enslige mindreårige som har søkt om beskyttelse, eller som har fått opphold i landet på grunnlag av slik søknad, skal kommunen vurdere den enkeltes behov og på denne bakgrunn tilby egnet bolig.

Kapittel 12. Saksbehandlingsregler

§ 12-1. Anvendelse av forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i eller i medhold av loven her. Dette gjelder også for klientsaker i private institusjoner, private sentre for foreldre og barn og private omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere som er godkjent etter §§ 10-17, 10-21 og 11-5.

Departementet kan gi forskrift om at forvaltningsloven skal gjelde for avgjørelser som blir tatt mens barnet oppholder seg i institusjon, eller mens barnet og foreldrene oppholder seg i senter for foreldre og barn.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 12-2. Foreldres partsrettigheter og barnevernstjenestens plikt til å gi informasjon om vedtak

Barnevernstjenesten skal alltid vurdere om foreldrene er part i saken, jf. forvaltningsloven § 2 bokstav e. Dette gjelder også når foreldrene ikke bor

sammen.

Barnevernstjenesten skal informere foreldre med foreldreansvar om alle vedtak som treffes. Lovbestemt taushetsplikt er ikke til hinder for at barnevernstjenesten gir slik informasjon. Barnevernstjenesten kan unnlate å informere foreldre med foreldreansvar om vedtak dersom det kan utsette barnet eller andre personer for fare eller skade. Informasjon om vedtak kan også unnlates i saker der forelderen ikke er tilgjengelig.

§ 12-3. Barns partsrettigheter

Barn som har fylt 15 år, er part i saken. I saker som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker eller tiltak for barn som er utsatt for menneskehandel, er barnet alltid part. For å gjøre partsrettigheter gjeldende må barnet forstå hva saken gjelder.

Barneverns- og helsenemnda kan innvilge et barn under 15 år partsrettigheter dersom hensynet til barnet tilsier det.

§ 12-3 a. Barns rett til å klage på vedtak om flytting

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 12-4. Barnevernets journalplikt

Barnevernet skal føre en journal for hvert enkelt barn. Journalen skal inneholde alle vesentlige faktiske opplysninger og barnevernsfaglige vurderinger som barnevernet bygger sin saksbehandling på og som kan ha betydning for de beslutninger og vedtak som treffes.

Departementet kan gi forskrift om nærmere krav til journalplikten og innholdet i journalen.

§ 12-5. Krav til begrunnelse av vedtak

Det skal fremgå av barnevernets vedtak hvilke faktiske opplysninger og barnevernsfaglige vurderinger som er lagt til grunn for avgjørelsen. Det skal fremgå av vedtaket hva som er barnets mening, og hvilken vekt barnets mening er tillagt. Hvordan barnets beste og hensynet til familiebånd er vurdert, skal også fremgå av vedtaket.

§ 12-6. Partenes rett til dokumentinnsyn og unntak fra innsyn for å beskytte barnet

Partene har rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter etter reglene i forvaltningsloven §§ 18 til 19. Partene har rett til å bli forelagt opplysninger, jf. forvaltningsloven § 17.

Partene kan nektes innsyn i sakens dokumenter dersom innsyn kan utsette barnet eller andre personer for fare eller skade. Opplysninger som er holdt tilbake, skal på anmodning gjøres kjent for en representant for parten når ikke særlige grunner taler mot det.

Partene kan nektes innsyn i sakens dokumenter også dersom innsyn kan hindre at barnevernstjenesten kan få gjennomført en undersøkelse etter § 2-2. Begrensningene i innsyn gjelder bare så lenge undersøkelsen pågår.

§ 12-7. Bruk av sakkyndige

Barnevernstjenesten kan engasjere sakkyndige til å utarbeide sakkyndigrapport i saken. Alle sakkyndigrapporter skal sendes barnesakkyndig kommisjon for vurdering. Rapporter må være vurdert av kommisjonen før den kan legges til grunn for vedtak om tiltak etter loven. Dette gjelder likevel ikke for vedtak om akuttiltak etter kapittel 4. Sakkyndigrapporter skal være vurdert av kommisjonen også før de legges til grunn for barnevernstjenestens beslutning om å henlegge en sak etter undersøkelse, jf. § 2-5.

Departementet kan gi forskrift om krav til sakkyndiges mandater, rapporter og egenerklæringer.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 12-8. Barnesakkyndig kommisjon

Barnesakkyndig kommisjon skal kvalitetsvurdere de sakkyndiges rapporter i barnevernssaker.

Kommisjonen skal vurdere sakkyndigrapporter som er avgitt til barnevernstjenesten, barneverns- og helsenemnda eller domstolen. Kommisjonen skal også vurdere rapporter fra sakkyndige som private parter har engasjert. Kommisjonen skal informere oppdragsgiveren og den sakkyndige om sin vurdering.

Kommisjonens medlemmer oppnevnes av Kongen.

Departementet kan gi forskrift om kommisjonens oppgaver, organisasjon og saksbehandling.

§ 12-9. Klage til statsforvalteren over barnevernstjenestens og barne-, ungdoms- og familieetatens vedtak

Barnevernstjenestens vedtak kan påklages til statsforvalteren. Det samme gjelder barne-, ungdoms- og familieetatens vedtak om oppfølging etter § 11-3. Også avgjørelse om individuell plan etter § 15-9 kan påklages til statsforvalteren.

Statsforvalteren kan prøve alle sider av vedtaket. Når klager på barnevernstjenestens vedtak behandles, skal statsforvalteren legge vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønnet. Dersom et vedtak som gir klageren medhold, ikke kan settes i verk straks, kan statsforvalteren bestemme at det skal settes i verk midlertidige tiltak som kan dekke det øyeblikkelige behovet.

Første ledd gjelder ikke saker som kan påklages til barneverns- og helsenemnda etter kapittel 14.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 41 (i kraft 16 juni 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 928).

§ 12-10. Politibistand ved gjennomføring av undersøkelser og ved fullbyrding av vedtak

Når det er nødvendig, kan barnevernstjenestens leder kreve at politiet bistår ved gjennomføring av undersøkelser etter § 2-2 og fullbyrdelse av vedtak etter §§ 3-7, 3-8, 4-2, 4-3, 4-4, 4-5, 5-1, 5-5, 6-2 og 6-6.

§ 12-11. Krav om politiattest

Personer som skal ansettes i barnevernstjenesten eller utføre oppgaver på vegne av den, jf. § 15-3, skal legge frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Tilsvarende gjelder for støttekontakter og andre som utfører oppgaver for barnevernstjenesten som ledd i hjelpetiltak etter kapittel 3. Også tillitspersoner etter § 1-4 og personer som skal føre tilsyn med barn i fosterhjem etter § 9-10, skal legge frem politiattest.

Personer som skal ansettes i eller utføre oppgaver på vegne av en barnevernsinstitusjon etter kapittel 10, et senter for foreldre og barn etter kapittel 10 eller et omsorgssenter etter kapittel 11, skal legge frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Tilsvarende gjelder for personer som utfører andre oppgaver for en slik institusjon eller et slikt senter og har direkte kontakt med barn og unge eller foreldre som oppholder seg der, og for den som eier eller representerer eieren av en slik institusjon eller et slikt senter

dersom vedkommende skal oppholde seg på institusjonen eller senteret.

Den som skal ansettes i eller utføre oppgaver på vegne av barne-, ungdoms- og familieetaten, og som ikke omfattes av annet ledd, skal legge frem politiattest etter politiregisterloven § 39 første ledd. Dette gjelder kun personer som skal utføre oppgaver som innebærer at de kan ha direkte kontakt med barn.

Personer som skal oppnevnes som sakkyndig etter § 14-11 annet ledd bokstav e, § 14-13 eller § 14-14 annet ledd, eller som skal oppnevnes som talsperson etter § 14-13, skal legge frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Tilsvarende gjelder for sakkyndig som domstolen oppnevner etter tvisteloven § 25-2 første ledd i saker etter denne loven.

Personer som skal føre tilsyn med barn i barnevernsinstitusjoner, sentre for foreldre og barn eller omsorgssentre etter § 17-3 annet ledd, skal legge frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd.

Personer som skal godkjennes som fosterforeldre, jf. § 9-5, skal legge frem uttømmende og utvidet politiattest i samsvar med politiregisterloven § 41. Tilsvarende gjelder for personer som tar imot barn i avlastningshjem. Det kan kreves avgrenset politiattest etter politiregisterloven § 39 første ledd også fra andre som bor i fosterhjemmet eller avlastningshjemmet. Plikten til å legge fram politiattest i samsvar med første punktum gjelder også den eller de som skal ta imot enslige mindreårige i et familiebasert botilbud som nevnt i § 11-1 femte ledd.

Den som skal ansettes som nemndleder i barneverns- og helsenemnda, skal legge frem en uttømmende politiattest som nevnt i politiregisterloven § 41 første ledd.

Personer med anmerkning knyttet til lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig straffelov §§ 162, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 201 a, 203, 204 a, 219, 224, 229 annet og tredje straffalternativ, 231, 233 og 268 jf. 267 eller straffeloven 231, 232, 257, 258, 274, 275, 282, 283, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 309, 310, 311, 312, 314, 327 eller 328 skal ikke få utføre oppgaver overfor mindreårige. Personer med anmerkning knyttet til andre straffebud skal ikke godkjennes som fosterforeldre eller ta imot barn i avlastningshjem dersom anmerkningen kan skape tvil om hvorvidt de egner seg for oppgaven.

Det kan innhentes nye eller oppdaterte opplysninger etter at politiattest er utstedt, i samsvar med politiregisterloven § 43.

Departementet kan gi forskrift til denne bestemmelsen.

Endret ved lover 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), 17 juni 2022 nr. 45, 16 juni 2023 nr. 42 (i kraft 1 sep 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 899), 16 juni 2023 nr. 41 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 928), 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023

nr. 17), 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Endres** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 13. Taushetsplikt, opplysningsplikt og adgang til å gi opplysninger

§ 13-1. Taushetsplikt og adgang til å gi opplysninger

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid etter denne loven, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e. Kongen kan gi forskrift om deling av opplysninger etter forvaltningsloven § 13 g.

Taushetsplikten omfatter også opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted. Opplysning om oppholdssted kan likevel gis når det er klart at det ikke vil skade tilliten til barnevernet å gi slik opplysning.

Opplysninger kan gis til andre forvaltningsorganer når det er nødvendig for å ivareta oppgaver etter denne loven. Også yrkesutøvere etter helsepersonelloven kan gis opplysninger etter denne bestemmelsen. Bestemmelsen i forvaltningsloven § 13 b nr. 6 gjelder ikke.
Endret ved lover 25 mars 2022 nr. 13 (i kraft 25 mars 2022 iflg. res. 25 mars 2022 nr. 465), 16 juni 2023 nr. 41 (i kraft 16 juni 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 928).

§ 13-2. Plikt til å melde fra til barnevernstjenesten

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, skal uten hinder av taushetsplikt melde fra til barnevernstjenesten uten ugrunnet opphold i følgende tilfeller:

a. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller utsatt for annen alvorlig omsorgssvikt
b. når det er grunn til å tro at et barn har en livstruende eller annen alvorlig sykdom eller skade og ikke kommer til undersøkelse eller behandling
c. når det er grunn til å tro at et barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn ikke får dekket sitt særlige behov for behandling eller opplæring
d. når et barn har vist alvorlige atferdsvansker ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd, ved problematisk bruk av rusmidler, eller ved å ha

vist annen form for utpreget normløs atferd
e. når det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli utnyttet til menneskehandel.

Også yrkesutøvere som opptrer i medhold av helsepersonelloven, psykisk helsevernloven, helse- og omsorgstjenesteloven, familievernkontorloven og privatskolelova plikter å gi opplysninger etter denne bestemmelsen. Det samme gjelder meklere i ekteskapssaker og private som utfører oppgaver for staten, fylkeskommuner eller kommuner, og de som utfører slike oppgaver på vegne av organisasjoner.
Endret ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 13-3. Tilbakemelding fra barnevernstjenesten

Når barnevernstjenesten har mottatt en bekymringsmelding, skal den innen tre uker bekrefte at bekymringsmeldingen er mottatt. Barnevernstjenesten kan unnlate å gi bekreftelse dersom bekymringsmeldingen er åpenbart grunnløs, eller dersom andre særlige hensyn tilsier det.

Når barnevernstjenesten mottar en bekymringsmelding fra offentlige meldere og yrkesutøvere etter § 13-2, skal den i tilbakemeldingen også opplyse om det er igangsatt undersøkelse. Innen tre uker etter at undersøkelsen er avsluttet, skal barnevernstjenesten gi ny tilbakemelding om hvorvidt den følger opp barnet og familien videre. Barnevernstjenesten skal også gi tilbakemelding om hvordan barnet og familien følges opp, dersom det er nødvendig av hensyn til melderens videre oppfølging av barnet.

§ 13-4. Pålegg om å gi opplysninger

De organene som er ansvarlige for gjennomføringen av bestemmelser i denne loven, kan gi pålegg til offentlige myndigheter om å gi taushetsbelagte opplysninger når det er nødvendig for å vurdere, forberede og behandle saker om

a. vedtak om medisinsk undersøkelse og behandling, jf. § 3-7
b. vedtak om behandling av barn som har særlige behandlings- og opplæringsbehov, jf. § 3-8
c. akuttvedtak om omsorgsovertakelse, jf. § 4-2
d. vedtak om midlertidig flytteforbud, jf. § 4-3
e. akuttvedtak om plassering i barnevernsinstitusjon, jf. § 4-4

f. akuttvedtak om plassering av barn i institusjon når det er fare for menneskehandel, jf. § 4-5
g. vedtak om omsorgsovertakelse, jf. § 5-1
h. oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse, jf. § 5-7
i. vedtak om fratakelse av foreldreansvar, jf. § 5-8
j. vedtak om oppheving av vedtak om fratakelse av foreldreansvar, jf. § 5-9
k. vedtak om adopsjon, jf. § 5-10
l. vedtak om plassering i barnevernsinstitusjon uten samtykke, jf. § 6-2
m. vedtak om plassering i institusjon ved fare for menneskehandel, jf. § 6-6
n. vedtak om samvær, jf. §§ 7-2 og 7-3.

Ansvarlige organer kan pålegge myndighetene å gi taushetsbelagte opplysninger også i saker etter § 3-4 om pålegg om hjelpetiltak når det er nødvendig for å unngå at et barn havner i en alvorlig situasjon som beskrevet i § 5-1 om omsorgsovertakelse.

Adgangen til å pålegge myndighetene å gi taushetsbelagte opplysninger gjelder også når vedtak som er truffet av barneverns- og helsenemnda, skal prøves rettslig etter § 14-25.

Så langt det er mulig, skal opplysninger innhentes i samarbeid med den saken gjelder, eller slik at vedkommende får kjennskap til at opplysningene innhentes. Sakens parter skal få informasjon om pålegget og hva det innebærer, hvis ikke slik informasjon kan hindre eller vanskeliggjøre at barnevernstjenesten får gitt barnet tilstrekkelig hjelp.

Også yrkesutøvere i medhold av helsepersonelloven, psykisk helsevernloven, helse- og omsorgstjenesteloven, familievernkontorloven og privatskolelova plikter å gi opplysninger etter denne bestemmelsen. Det samme gjelder meklere i ekteskapssaker og private som utfører oppgaver for staten, fylkeskommuner eller kommuner, og de som utfører slike oppgaver på vegne av organisasjoner.

Myndigheter med ansvar etter denne loven kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven. Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1996 kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig å innhente opplysninger for å motta og formidle henvendelser til og fra utenlandske myndigheter i barnevernssaker som ikke reguleres av Haagkonvensjonen av 1996.

Endret ved lover 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997), 17 juni 2022 nr. 44 (i kraft 17 juni 2022 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1037), 17 juni 2022 nr. 45. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 13-5. Barnevernets opplysningsplikt

Barnevernstjenesten i barnets tidligere oppholdskommune skal sende melding til barnevernstjenesten i barnets nye oppholdskommune dersom barnevernstjenesten antar at det er behov for videre undersøkelser etter § 2-2 eller oppfølging utover frivillige hjelpetiltak etter § 3-1.

Barnevernstjenesten skal på eget initiativ gi opplysninger til helse- og omsorgstjenesten i kommunen når det er grunn til å tro at en gravid kvinne misbruker rusmidler på en slik måte at det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 10-3. Taushetsplikten er ikke til hinder for at slike opplysninger gis. Barnevernstjenesten plikter å gi slike opplysninger også etter pålegg fra de organene som er ansvarlige for gjennomføringen av helse- og omsorgstjenesteloven.

Barnevernstjenesten skal uten hinder av taushetsplikt gi informasjon til politiet om at det er truffet vedtak om skjult adresse i samsvar med denne loven. Barnevernstjenesten skal gi informasjon til politiet så snart som mulig.

Dersom påtalemyndigheten har besluttet overføring av en sak til barnevernstjenesten etter straffeprosessloven § 71 b, skal barnevernstjenesten underrette påtalemyndigheten om hvorvidt den treffer vedtak i saken eller ikke.

Dersom et barn er bortført fra barnevernet og til en annen stat, skal barnevernstjenesten gi opplysninger til myndighetene i barnets oppholdsstat, dersom det er forsvarlig og til barnets beste.

Barnevernet skal gi opplysninger til andre offentlige myndigheter når dette følger av annen lov eller forskrift.

Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 41 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 928). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 13-5 a. Informasjonsplikt til statsforvalteren

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 13-6. Behandling av personopplysninger

Organer som utfører oppgaver etter denne loven, kan behandle personopplysninger, blant annet opplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven. Disse organene kan også behandle slike opplysninger i saker som gjelder ufødte barn.

Bestemmelsen omfatter også private som utfører oppgaver etter denne loven.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 41 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 928).

§ 13-7. Nasjonalt barnevernsregister

Tilføyes ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 14. Behandling av saker i barneverns- og helsenemnda

§ 14-1. Saklig og stedlig virkeområde for barneverns- og helsenemnda

Barneverns- og helsenemnda er et uavhengig og upartisk avgjørelsesorgan. Nemnda avgjør nærmere bestemte saker om tvang etter barnevernsloven og enkelte saker etter helse- og omsorgstjenesteloven og smittevernloven.

Nemnda avgjør saker som reises av kommunene innenfor nemndas stedlige virkeområde. Departementet bestemmer nemndenes stedlige virkeområde.

Departementet kan av hensyn til hensiktsmessig saksavvikling eller i særlige tilfeller bestemme at saker som reises i én kommune, i en avgrenset periode skal avgjøres i en annen nemnd enn fastsatt etter annet ledd.

Departementet kan gi forskrift om nemndenes stedlige virkeområde.

§ 14-2. Nemndas sammensetning

Hver nemnd skal bestå av nemndledere, et utvalg av fagkyndige og et utvalg av alminnelige medlemmer. Nemndlederen skal oppfylle kravene for å bli dommer. Departementet kan bestemme at det alminnelige medlemsutvalget skal deles i underutvalg som dekker ulike deler av nemndenes stedlige virkeområde.

Departementet oppnevner utvalg av fagkyndige og utvalg av alminnelige medlemmer. Oppnevningen gjelder for fire år om gangen. Det alminnelige medlemsutvalget oppnevnes fra utvalget av meddommere som velges etter domstolloven § 66 første ledd.

Departementet kan gi forskrift om hvilke krav som skal stilles til medlemmene av det alminnelige medlemsutvalget og utvalg av fagkyndige.

§ 14-3. Nemndas sammensetning i enkeltsaker

Saker som nevnt i § 14-1 første ledd annet punktum skal behandles av en ordinær nemnd. En ordinær nemnd skal bestå av nemndlederen, ett medlem fra det alminnelige medlemsutvalget og ett fra utvalget av fagkyndige.

Nemndlederen kan beslutte at særlig vanskelige saker skal behandles av en utvidet nemnd. En utvidet nemnd skal bestå av nemndlederen, to medlemmer fra det alminnelige medlemsutvalget og to fra utvalget av fagkyndige.

Nemndlederen kan avgjøre en sak alene dersom det er forsvarlig og partene i saken samtykker til det.

Nemndlederen kan avgjøre en sak alene også dersom saken gjelder krav om endring av tidligere vedtak eller dom, pålegg om utredning i senter for foreldre og barn etter § 2-3 eller pålegg om hjelpetiltak etter § 3-4, og nemndlederen finner det ubetenkelig under hensyn til sakens tema, vanskelighetsgrad og behovet for fagkyndighet.

Dersom en sak gjelder forlengelse av nemndas vedtak etter § 6-6 om plassering i institusjon når det er fare for at et barn kan utnyttes til menneskehandel, skal nemndlederen avgjøre saken alene.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 14-4. Habilitet

Domstolloven kapittel 6 om habilitet gjelder for nemndlederen og medlemmene. At nemndledere og medlemmer tidligere har vært med på å behandle saker med de samme partene eller i samme sakskompleks i nemnda, medfører ikke i seg selv inhabilitet.

§ 14-5. Hovedprinsippene for saksbehandlingen i nemnda

Saksbehandlingen skal være rettferdig, forsvarlig, rask, effektiv og tillitsskapende. Nemnda skal sørge for at partene i saken

a. får argumentere for sin sak og føre bevis, normalt ved muntlige forklaringer direkte for nemnda
b. får mulighet til å imøtegå motpartens argumentasjon og bevis
c. behandles likeverdig og får nødvendig veiledning.

Nemnda skal sørge for at bevisførselen gir et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag, og skal foreta en selvstendig og reell vurdering av sakens bevis. Nemndas vedtak og andre viktige avgjørelser skal begrunnes.

Nemndlederen har ansvaret for at saker behandles i samsvar med første og annet ledd. Nemndlederen skal planlegge og lede saksforberedelser, forhandlingsmøter og rådslagningsmøter blant nemndas medlemmer. Nemndlederen skal påse at saksbehandlingen er tilpasset sakens art, omfang og vanskelighetsgrad.

§ 14-6. Partenes rett til dokumentinnsyn

Partene har rett til innsyn i sakens dokumenter og kan kreve kopi av dem. Begrensningene i partenes rett til å se saksdokumenter etter forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav d og annet ledd, gjelder ikke for disse dokumentene.

Partene har ikke rett til innsyn i opplysninger om identiteten til anonyme vitner eller andre opplysninger som kan bidra til å avsløre barnets adresse i tilfeller der barnet bor på skjult adresse. Det samme gjelder saker hvor det er fremmet krav om at barnet skal bo på skjult adresse.

§ 14-7. Advokater for partene

Den offentlige parten skal normalt være representert av en advokat.

Nemnda skal oppnevne advokat for de private partene. Advokaten skal straks gjøres kjent med kommunens begjæring om tiltak med vedlagte dokumenter og gis en frist for tilsvar etter § 14-10.

Departementet kan gi forskrift om utvalg av en bestemt gruppe advokater som kan oppnevnes for private parter.

§ 14-8. Innledning av sak for nemnda

En sak for nemnda innledes ved at kommunen sender en begjæring om tiltak til nemnda.

En klagesak etter § 5-5 skal forberedes av kommunen etter bestemmelsene i forvaltningsloven § 33 første til fjerde ledd.

Når en sak gjelder krav fra den private parten om endringer i et tidligere vedtak, skal kommunen forberede og sende saken til nemnda snarest mulig, og senest innen tre måneder etter at kommunen mottok kravet. I særlige tilfeller kan fristen være seks måneder.

Dersom statsforvalteren blir kjent med forhold som tilsier at det bør iverksettes tiltak som krever vedtak i nemnda, kan statsforvalteren sende begjæring som nevnt i første ledd.

§ 14-9. Begjæring om tiltak

Kommunens begjæring om tiltak skal minst inneholde

a. navn på nemnda
b. navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
c. en kort beskrivelse av hvilke tiltak kommunen krever
d. en redegjørelse for foreldrenes rettslige og faktiske tilknytning til barnet og en begrunnelse for forslaget om hvem som er sakens parter
e. kommunens fremstilling av saken
f. en oversikt over de bevisene kommunen vil føre, blant annet oversikt over vitner og sakkyndige, med opplysninger om hva vitneforklaringene og de sakkyndiges forklaring gjelder
g. forslag til vedtak med en kort oppsummerende redegjørelse for omstendighetene som begrunner forslaget, og med henvisning til de rettsreglene som gjøres gjeldende
h. informasjon om hvorvidt barnet ønsker partsrettigheter etter § 12-3 annet ledd, og kommunens vurdering av om barnet bør innvilges partsrettigheter
i. informasjon om barnet ønsker å bli hørt, og eventuelt hvordan.

Begjæringen skal gi grunnlag for en forsvarlig behandling av saken. Begjæringen skal være utformet slik at de private partene kan ta stilling til kommunens krav om tiltak og forberede saken. Kommunens argumentasjon skal ikke gå lenger enn nødvendig. I begjæringen skal kommunen redegjøre for forhold som kan ha betydning for nemndlederens vurdering av den videre saksbehandlingen, nemndas sammensetning og avgjørelsesform.

Dersom en begjæring ikke oppfyller vilkårene i første og annet ledd, skal nemndlederen gi pålegg om retting av begjæringen og sette en kort frist for rettingen. Nemndlederen kan avvise saken dersom begjæringen ikke rettes innen fristen.

§ 14-10. Tilsvar fra private parter

Nemnda skal straks varsle private parter om kommunens begjæring om tiltak, og nemnda skal sette en kort frist for tilsvar, normalt ti dager. Tilsvaret skal inneholde

a. en redegjørelse for partenes syn på begjæringen og kommunens fremstilling av saken
b. en oversikt over de bevisene de private partene vil føre, blant annet

oversikt over vitner og sakkyndige, med opplysninger om hva vitneforklaringene og de sakkyndiges forklaring gjelder

c. en redegjørelse for forhold som kan ha betydning for nemndlederens vurdering av den videre saksbehandlingen, nemndas sammensetning og avgjørelsesform.

§ 14-11. Saksforberedelsen i nemnda

Gjennom saksforberedelsen skal rammene for saken i nemnda fastsettes i overensstemmelse med hovedprinsippene for saksbehandlingen etter § 14-5.

Nemndlederen skal vurdere og om nødvendig ta avgjørelser om den videre behandlingen av begjæringen, blant annet om

a. nemndas sammensetning
b. om saken kan være egnet for samtaleprosess
c. behovet for møter, herunder saksforberedende møte og forhandlingsmøte
d. tema, tid og sted for møter
e. behovet for ytterligere bevisførsel, herunder sakkyndige utredninger
f. bevisførselens form
g. hvordan barnet skal bli hørt, jf. § 14-13
h. behovet for tolk i møter i nemnda.

Dersom de faktiske forholdene i en sak er uoversiktlige, kan nemndlederen pålegge kommunen å gi en kortfattet, systematisert redegjørelse for de faktiske forhold eller deler av dem. Nemndlederen skal gi de private partene en frist til å uttale seg om hvilke deler av redegjørelsen de aksepterer, og hvilke deler de ikke aksepterer. Dersom de private partene ikke aksepterer redegjørelsen, kan nemndlederen anmode dem om kort å redegjøre for sitt syn. Nemndlederen kan oppfordre partene til å samarbeide om redegjørelsen.

Nemndlederen kan kreve at partene gir en kort avsluttende redegjørelse for forslag til vedtak, de omstendighetene som begrunner forslaget, de rettsreglene som gjøres gjeldende, og de bevisene partene vil føre.

Saker som gjelder de private partenes felles barn, kan behandles felles og til felles avgjørelse uten at lovbestemt taushetsplikt er til hinder for det.

Departementet kan gi forskrift om krav til sakkyndiges mandater, rapporter og egenerklæringer.

§ 14-12. Avgjørelser under saksforberedelsen

Avgjørelser om saksbehandlingen under saksforberedelsen treffes av nemndleder. Dersom nemndlederen ikke har mulighet til å ta en avgjørelse raskt, kan en annen nemndleder ta avgjørelsen.

Avgjørelser som nevnt i første ledd kan omgjøres dersom det er nødvendig for å sikre en forsvarlig saksbehandling. Avgjørelser som er tatt under saksforberedelsen, er ikke bindende under forhandlingsmøtet.

Nemndlederen kan avvise eller heve en sak under saksforberedelsen.

§ 14-13. Høring av barn i saker for nemnda

Nemnda må avgjøre etter en konkret vurdering i den enkelte sak hvordan barnet skal høres under nemndas behandling av saken. Barnet kan uttale seg direkte til nemnda, eller nemnda kan oppnevne en talsperson for barnet eller oppnevne en sakkyndig til å snakke med barnet.

Departementet kan gi forskrift om barns medvirkning i saker for nemnda.

§ 14-14. Samtaleprosess

Nemndlederen kan tilby partene å delta i en samtaleprosess som alternativ til ordinær behandling, dersom saken er egnet for det. Formålet med samtaleprosessen er å bedre partenes kommunikasjon og gi dem mulighet til å bli enige om løsninger til barnets beste som hel eller delvis løsning på saken.

Partene må samtykke til samtaleprosessen. Private parter skal representeres av advokat. Nemndlederen kan oppnevne en sakkyndig for å bistå i samtaleprosessen.

Nemndlederen skal påse at hensynet til barnets beste og de private partenes rettsikkerhet blir ivaretatt. Nemndleder kan gi partene anledning til å prøve ut en midlertidig ordning for en nærmere fastsatt tid. Nemndlederen kan når som helst avbryte samtaleprosessen og henvise saken til ordinær behandling.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av samtaleprosesser, herunder om unntak fra fristkravene i kapittel 4 og 14.

§ 14-15. Innkalling av partene til forhandlingsmøte

Nemnda skal innkalle partene til forhandlingsmøte. Parter som har en advokat som prosessfullmektig, innkalles via advokaten. Parter som ikke har advokat, innkalles direkte. Om nødvendig kan partene innkalles ved forkynning i samsvar

med § 14-24. Nemnda kan unnlate å forkynne innkallingen etter bestemmelsene i forvaltningsloven § 16 tredje ledd.

Saken kan behandles selv om en privat part uteblir, så lenge parten er innkalt etter reglene i første ledd.

§ 14-16. Forhandlingsmøte eller skriftlig behandling

Saker for nemnda skal behandles så hurtig som hensynet til en forsvarlig saksbehandling gjør mulig.

Nemndlederen kan treffe vedtak etter skriftlig behandling uten å ha gjennomført forhandlingsmøte dersom det er forsvarlig, og partene i saken samtykker til det.

Nemndlederen kan treffe vedtak etter skriftlig behandling uten å ha gjennomført forhandlingsmøte dersom saken gjelder krav om endring av tidligere vedtak eller dom, pålegg om utredning i senter for foreldre og barn etter § 2-3 eller pålegg om hjelpetiltak etter § 3-4, og nemndlederen finner det ubetenkelig. Vurderingen skal omfatte blant annet sakens tema, vanskelighetsgrad og behovet for fagkyndighet.

Når vilkårene i andre eller tredje ledd er oppylt[1], kan det treffes vedtak på grunnlag av en kombinasjon av forhandlingsmøte og skriftlig behandling.

Nemndlederen styrer forhandlingsmøtet og påser at det gjennomføres innenfor de rammene som er fastsatt. For øvrig gjelder tvisteloven § 9-15 tilsvarende så langt den passer.

1 Inkurie: Skal vel være «oppfylt».

§ 14-17. Møter for lukkede dører

Nemndas møter holdes for lukkede dører.

Nemnda kan likevel beslutte at møtet skal holdes helt eller delvis for åpne dører, når partene begjærer det eller samtykker til det, og nemnda finner det ubetenkelig.

Dersom partene samtykker, og nemnda finner det ubetenkelig, kan nemnda beslutte at personer som har tilknytning til en av partene, kan være til stede under forhandlingene. Det samme gjelder for personer som ønsker å være til stede i opplæringsøyemed. Nemnda kan på samme vilkår gi personer adgang til å være til stede under forhandlingene og ved nemndas rådslagningsmøte når det skjer i forskningsøyemed.

Personer som får være til stede etter denne bestemmelsen, har taushetsplikt og referatforbud hvis ikke nemnda beslutter noe annet.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 14-18. Bevisføring

For nemnda gjelder følgende regler i tvisteloven om bevisføring tilsvarende så langt de passer:

a. kapittel 21 om alminnelige regler om bevis, unntatt § 21-4
b. kapittel 22 om bevisforbud og bevisfritak
c. kapittel 24 om vitnebevis
d. kapittel 25 om sakkyndigbevis
e. kapittel 26 om realbevis
f. kapittel 27 om bevisopptak i rettssak.

Nemnda kan legge sakkyndigbevis til grunn bare dersom de har vært vurdert av barnesakkyndig kommisjon, jf. § 12-8. Dette gjelder likevel ikke ved behandling av akuttvedtak.
Endret ved lover 11 mai 2023 nr. 13 (i kraft 1 jan 2024 iflg. res. 11 mai 2023 nr. 683), 13 des 2024 nr. 78 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3090).

§ 14-19. Nemndas avgjørelsesgrunnlag

Avgjørelser etter et forhandlingsmøte tas på grunnlag av behandlingen av saken i møtet. Nemndlederen kan beslutte at skriftlige redegjørelser om faktiske forhold etter § 14-11 tredje ledd skal inngå i avgjørelsesgrunnlaget.

Dersom saken avgjøres uten forhandlingsmøte, er avgjørelsesgrunnlaget sakens dokumenter og eventuell bevisførsel i saksforberedende møte.

Dersom saken avgjøres på grunnlag av en kombinasjon av forhandlingsmøte og skriftlig behandling, er avgjørelsesgrunnlaget behandlingen i forhandlingsmøtet og sakens dokumenter.

Når nemnda behandler klager på akuttvedtak og vedtak om midlertidig flytteforbud, gjelder § 14-23 tredje ledd.

§ 14-20. Nemndas vedtak

Nemnda skal treffe vedtak i saken snarest mulig og senest to uker etter at forhandlingsmøtet ble avsluttet. Dersom fristen ikke overholdes, skal årsaken oppgis i vedtaket.

For rådslagningsmøte og avstemning gjelder tvisteloven § 19-3 tilsvarende så langt den passer.

Et vedtak skal begrunnes som en dom. Tvisteloven § 19-6 gjelder tilsvarende så langt den passer. Det skal fremgå av vedtaket hva som er barnets mening, og

hvilken vekt barnets mening er tillagt. Hvordan barnets beste og hensynet til familiebånd er vurdert, skal også fremgå av vedtaket.

Ved forkynning av vedtaket skal nemnda gjøre partene oppmerksom på at de kan kreve rettslig prøving, jf. § 14-25.

Nemndas vedtak blir bindende når det er underskrevet av alle nemndas medlemmer. Nemndlederen underskriver til slutt.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 14-21. Retting av feil i nemndas vedtak

For retting av feil i nemndas vedtak gjelder tvisteloven § 19-8 tilsvarende så langt den passer. Nemnda plikter å behandle en begjæring om retting av feil i vedtak når begjæringen fremsettes innen fristen for å kreve rettslig prøving.

Dersom nemnda ved en feil eller forglemmelse ikke har truffet vedtak om krav som har vært fremsatt av partene under saken, kan nemnda treffe tilleggsvedtak. Tvisteloven § 19-9 gjelder tilsvarende så langt den passer.

§ 14-22. Vurdering av akuttvedtak og vedtak om midlertidig flytteforbud

Akuttvedtak etter §§ 4-2, 4-4 og 4-5 og vedtak om midlertidig flytteforbud etter § 4-3 skal straks etter iverksettingen sendes til nemnda. Nemndlederen vurderer om vedtaket skal godkjennes. Nemndlederen skal avgjøre saken snarest, og om mulig innen 48 timer etter at nemnda har mottatt den.

Nemndlederen kan innhente ytterligere opplysninger når det er nødvendig for å ta stilling til godkjenningsspørsmålet.

Nemndlederen skal gi en kort begrunnelse for avgjørelsen.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 14-23. Klage på akuttvedtak og vedtak om midlertidig flytteforbud

De private partene kan påklage akuttvedtak etter § 4-2 første og annet ledd, § 4-4 og § 4-5 og vedtak om midlertidig flytteforbud etter § 4-3. Klagen fremsettes direkte for nemnda.

Klagen behandles av nemndlederen alene. I særlige tilfeller kan nemnda settes som en ordinær nemnd, jf. § 14-3.

Det skal holdes et møte der partene får mulighet til å redegjøre for sitt syn og til å føre de bevisene som nemndlederen tillater.

Vedtak i klagesaken skal treffes innen én uke etter at nemnda mottok saken. Dersom klagen er behandlet av en ordinær nemnd, er fristen for å treffe vedtak to uker etter at nemnda mottok saken.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 14-24. Forkynning av nemndas vedtak

Nemndas vedtak forkynnes ved oversendelse, jf. domstolloven § 163 a.

Nemnda kan beslutte at et vedtak skal forkynnes ved stevnevitne etter reglene i domstolloven dersom den finner det nødvendig.

Domstollovens regler om gjennomføring av forkynning gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 14-25. Rettslig prøving av nemndas vedtak

De private partene eller kommunen kan bringe nemndas vedtak inn for tingretten for rettslig prøving etter reglene i tvisteloven kapittel 36. For barns adgang til å kreve rettslig prøving gjelder § 12-3.

Fristen for å reise søksmål om rettslig prøving er én måned fra den dagen da den som har rett til å reise søksmål, fikk melding om vedtaket. Retten kan gi tillatelse til å reise søksmål selv om søksmålsfristen ikke er overholdt.

Retten kan legge sakkyndigbevis til grunn bare dersom de har vært vurdert av barnesakkyndig kommisjon, jf. § 12-8. Dette gjelder likevel ikke ved rettslig prøving av akuttvedtak.

Kapittel 15. Kommunens og barnevernstjenestens ansvar og oppgaver

§ 15-1. Kommunens ansvar for å forebygge omsorgssvikt

Kommunen skal fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utvikler atferdsproblemer. Kommunen skal sørge for å samordne sitt tjenestetilbud til barn og familier.

Kommunestyret selv skal vedta en plan for kommunens forebyggende arbeid etter første ledd. Planen skal beskrive hva som er målene for arbeidet, hvordan arbeidet skal organiseres og fordeles mellom etatene i kommunen, og hvordan etatene skal samarbeide.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 15-2. Kommunens overordnede ansvar for barnevernstjenesten

Kommunen har ansvar for å utføre de oppgavene i denne loven som ikke er lagt til et statlig organ.

Kommunen skal sørge for nødvendig opplæring og veiledning av barnevernstjenestens personell. Personellet har plikt til å delta i den opplæringen og veiledningen som blir bestemt. Departementet kan gi forskrift om opplæring.

Kommunen skal tilby veiledet praksis i barnevernstjenesten når en utdanningsinstitusjon ber om det. Kommunen skal samarbeide med utdanningsinstitusjonen om gjennomføring av veiledet praksis.

Kommunen skal ha internkontroll etter reglene i kommuneloven § 25-1.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 15-3. Barnevernstjenestens organisering og oppgaver

I hver kommune skal det være en barnevernstjeneste som utfører oppgaver etter denne loven. Barnevernstjenesten skal ha en leder.

Barnevernstjenesten har ansvar for å gi hjelp, omsorg og beskyttelse når det er nødvendig på grunn av barnets omsorgssituasjon eller atferd. Ansvaret omfatter tiltak rettet mot barnets omsorgssituasjon eller atferd.

Barnevernstjenesten skal blant annet

a. gjennomgå og vurdere bekymringsmeldinger
b. gjennomføre undersøkelser av barnets omsorgssituasjon
c. treffe vedtak om hjelpetiltak
d. forberede saker for behandling i barneverns- og helsenemnda
e. iverksette og følge opp tiltak.

Barnevernstjenesten skal være tilgjengelig til enhver tid.

Kommunestyret selv skal minst én gang i året få en redegjørelse om tilstanden i barnevernstjenesten.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 15-4. Stedlig ansvarsområde

Den kommunen der et barn oppholder seg, har ansvaret for å yte tjenester og iverksette tiltak etter denne loven.

Den kommunen der et barn sist var registrert bosatt, har ansvaret for å yte tjenester og iverksette tiltak etter denne loven når barnet oppholder seg i en annen stat, jf. § 1-2.

Kommunen kan inngå avtale om at ansvaret for en barnevernssak overføres til en annen kommune som barnet har tilknytning til.

Dersom det oppstår tvist mellom kommuner om hvilken kommune som har

ansvaret for saken, kan kommunene kreve at statsforvalteren avgjør tvisten. Departementet kan gi forskrift om hvordan tvisten skal behandles.

§ 15-5. Ansvaret for å reise sak

Kommunen der barnet oppholder seg, har ansvaret for å reise sak for barneverns- og helsenemnda etter §§ 3-7, 3-8, 5-1, 6-2 og 6-6. Når det er truffet vedtak etter kapittel 4 om akuttiltak, har kommunen der barnet oppholdt seg da vedtaket ble truffet, ansvar for å reise sak etter første punktum. En sak er reist når begjæring om tiltak er sendt til nemnda.

Den kommunen som har sendt begjæring om tiltak til nemnda, har ansvaret for saken selv om barnets tilknytning til kommunen endrer seg i tidsrommet fra begjæringen om tiltak er sendt nemnda, og til vedtaket er truffet. Ansvaret for saken bortfaller dersom den kommunen som har reist saken, ikke får medhold i saken.

Den kommunen som har sendt begjæring om tiltak til nemnda, har ansvaret for saken selv om barnet oppholder seg i en annen stat.

Den kommunen som har reist saken, har ansvaret for gjennomføring og oppfølging av vedtaket. Kommunen har ansvaret for saken selv om barnets tilknytning til kommunen skulle endre seg. Dette gjelder også når det er truffet vedtak etter §§ 3-2 og 6-1.

Kommunen kan avtale med en annen kommune som barnet har tilknytning til, at ansvaret for å reise sak, gjennomføre og følge opp vedtaket overføres til denne kommunen.

§ 15-6. Krav til kompetanse for barnevernstjenestens personell m.m.

Personell i barnevernstjenesten som skal utføre oppgaver etter § 15-3 tredje ledd, skal fra 1. januar 2031 oppfylle ett av følgende vilkår:

a. barnevernsfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå
b. relevant bachelorutdanning dersom det innen 1. januar 2031 kan dokumenteres minst fire års arbeidserfaring fra barnevernet i tillegg til at det er gjennomført en barnevernsfaglig eller annen relevant videreutdanning med minst 30 studiepoeng.

Bestemmelsen gjelder også for barnevernstjenestens leder og lederens stedfortreder, for sakkyndige som barnevernstjenesten har engasjert etter § 2-2, og for personell som bistår barnevernstjenesten med utredning som barne-,

ungdoms- og familieetaten tilbyr etter § 16-3 fjerde ledd bokstav a.

Kommunen kan gi midlertidig dispensasjon fra kravet om mastergrad i tilfeller der stillingen det søkes om dispensasjon for har vært offentlig utlyst, og ingen kvalifiserte søkere har meldt seg. Kommunen skal lage en ettårig plan for systematisk veiledning av den nyansatte ved utførelse av de oppgavene som følger av § 15-3 tredje ledd. Kommunen skal informere statsforvalteren om at midlertidig dispensasjon er gitt.

Den ansatte må innen tre år fra tidspunktet for tiltredelse ha gjennomført og bestått en barnevernsfaglig eller annen relevant videreutdanning med minst 30 studiepoeng. Kommunen kan gi varig unntak fra kravet om mastergrad når det foreligger dokumentasjon på bestått videreutdanning. Kommunen skal informere statsforvalteren om at varig unntak er gitt.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 15-7. Bistand fra private tjenesteytere

Kommunen kan inngå avtale med private tjenesteytere om bistand til å utføre oppgaver og tjenester etter denne loven som innebærer utøvelse av offentlig myndighet. Den private tjenesteyteren kan ikke overdra avtalen til andre.

Når barnevernstjenesten utfører oppgaver etter § 15-3 tredje ledd, kan den bare la seg bistå av private som oppfyller kompetansekravene etter § 15-6.

Kommunen kan ikke inngå avtale med private tjenesteytere om bistand til å

a. fungere som leder og stedfortredende leder av barnevernstjenesten
b. treffe avgjørelser og vedtak
c. representere barnevernstjenesten i barneverns- og helsenemnda
d. velge og godkjenne fosterhjem
e. utarbeide og evaluere planer etter lovens kapittel 7 og 8.

Barnevernstjenesten kan ikke plassere barn i et fosterhjem som har inngått avtale med en privat tjenesteyter om godtgjøring for eller innholdet i fosterhjemsoppdraget. Dette gjelder ikke fosterhjem barne-, ungdoms- og familieetaten tilbyr etter § 16-3 annet ledd bokstav a og c.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 15-8. Samarbeid og samordning

Barnevernstjenesten skal samarbeide med offentlige instanser og andre

tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

Kommunen skal samordne tjenestetilbudet etter første ledd. Ved behov skal kommunen bestemme hvilken kommunal instans som skal ivareta samordningen. Dersom det er oppnevnt barnekoordinator etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a, skal koordinatoren sørge for samordning av tjenestetilbudet.

Barnevernstjenesten skal, i tillegg til å følge opp enkelte barn, samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteyterne slik at barnevernstjenesten og de andre tjenesteyterne kan ivareta sine oppgaver etter lov og forskrift.

Med tjenesteyter menes kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenesteytere, private tjenesteytere som utfører oppgaver på vegne av slike tjenesteytere, barnehager som får tilskudd etter barnehageloven § 19 og skoler som får statstilskudd etter privatskolelova § 6-1.

Barnevernstjenesten bør også samarbeide med frivillige organisasjoner som arbeider med barn og unge.

Endret ved lov 10 juni 2022 nr. 39 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 997).

§ 15-9. Rett til individuell plan

Barn med behov for langvarige og koordinerte tiltak eller tjenester har rett til å få utarbeidet en individuell plan. Barnevernstjenesten skal samarbeide med offentlige instanser og andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhetlig tjenestetilbud for barnet.

Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvilke grupper av barn plikten etter første ledd omfatter, og om innholdet i individuelle planer.

§ 15-10. Barnevernstjenestens ansvar for oppfølging av barn i fengsel

Når barnevernstjenesten har fått melding om fengslingsmøte etter straffeprosessloven § 183 tredje ledd, skal den være til stede i hvert fengslingsmøte, hvis ikke retten kommer til at det åpenbart er unødvendig at barnevernstjenesten deltar i flere møter enn det første. Barnevernstjenesten skal uttale seg om behovet for tiltak etter kapittel 3, 5 og 6 og gi informasjon om arbeidet med å iverksette tiltak. Reglene i straffeprosessloven § 118 gjelder tilsvarende.

Når et barn under 18 år sitter i varetekt eller gjennomfører fengselsstraff, skal barnevernstjenesten holde jevnlig kontakt med kriminalomsorgen og barnet. Barnevernstjenesten skal delta i planlegging og tilrettelegging av tiltak

etter endt varetekt eller straffegjennomføring. Barnevernstjenestens oppfølging av et barn under opphold i fengsel skal regnes som et tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år etter § 3-6 første ledd.

§ 15-11. Kommunens økonomiske ansvar

Kommunen skal sørge for bevilgninger som er nødvendige for å yte tjenester og sette i verk tiltak som den har ansvaret for etter denne loven.

Den kommunen som er ansvarlig for å yte tjenester eller sette i verk tiltak etter § 15-4 eller § 15-5, dekker utgiftene til tjenestene og tiltakene. Når kommunen benytter seg av barne-, ungdoms- og familieetatens tjenester og tiltak, betaler kommunen egenandel etter § 16-5 tredje ledd.

Kommunen dekker sine egne utgifter til saker i barneverns- og helsenemnda. Kommunen dekker i tillegg utgifter til private parters vitner som er nødvendige for å få opplyst saker i nemnda.

Kommunen dekker sine egne utgifter med saken ved rettslig prøving av nemndas vedtak etter § 14-25.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45.

§ 15-12. Kommunens adgang til å kreve oppfostringsbidrag fra foreldre

Når et barn er plassert utenfor hjemmet som følge av et vedtak etter denne loven, kan kommunen kreve at foreldrene skal betale oppfostringsbidrag fra måneden etter at vedtaket ble iverksatt, og til den måneden da vedtaket opphører. Kommunen kan kreve oppfostringsbidrag fra foreldrene bare dersom det anses som rimelig ut fra foreldrenes økonomiske situasjon.

Krav om bidrag eller endring av fastsatt bidrag etter første ledd skal sendes til bidragsfogden. Bidragsfogd etter denne bestemmelsen er det organet som Arbeids- og velferdsdirektoratet utpeker, og dette organet avgjør kravet og fastsetter beløpet. Den bidragspliktige kan sette frem krav om å få endret fastsatt bidrag eller ettergitt bidragsgjeld. Bidraget kan fastsettes eller endres med virkning fra inntil tre måneder før kravet ble mottatt. Bidrag som er fastsatt etter barneloven faller bort fra det tidspunktet bidrag kan fastsettes etter denne bestemmelsen. Barnevernstjenesten skal, uten hinder av taushetsplikt, gi bidragsfogden de opplysninger som er nødvendige i den enkelte saken.

Bidragsfogdens vedtak kan påklages til nærmeste overordnede organ eller til det organet som Arbeids- og velferdsdirektoratet utpeker.

Bidrag etter denne bestemmelsen innkreves av Innkrevingssentralen for bidrag og tilbakebetalingskrav etter bidragsinnkrevingsloven. Bidraget skal innbetales til kommunen.

Departementet kan gi forskrift om bidrag etter denne bestemmelsen.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 40 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 15-13. Forsøk for å utvikle samarbeidsformer

Kongen kan samtykke til at kommuner setter i gang forsøk for å utvikle samarbeidsformer mellom barnevernstjenesten og aktuelle samarbeidspartnere i statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning.

Kongen kan samtykke til at forsøket kan gjennomføres uten hinder av lovbestemt taushetsplikt etter denne loven og etter spesialisthelsetjenesteloven § 6-1, helsepersonelloven kapittel 5, forvaltningsloven §§ 13 til 13 f, barnehageloven § 44, helse- og omsorgstjenesteloven § 12-1 og opplæringslova § 22-4.

Kongen kan også samtykke til at det opprettes et felles register på forsøksstedet. Registeret skal angi hvorvidt de enkelte forvaltningsorganene har personopplysninger, og hvor opplysningene eventuelt finnes.

Kommunestyret skal fastsette vedtekter for det enkelte forsøk. Forvaltningsloven § 37 gjelder tilsvarende for utarbeidelse av slike vedtekter.

Vedtektene skal godkjennes av Kongen. I forbindelse med godkjenningen kan Kongen gjøre mindre endringer i vedtektene. Kongen kan gjøre mindre endringer i allerede godkjente vedtekter.

Kongen kan gi forskrift om forsøk etter denne bestemmelsen, herunder om godkjenning og iverksetting av forsøk.
Endret ved lov 9 juni 2023 nr. 30 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028).

Kapittel 16. Statlig barnevernsmyndighet

§ 16-1. Statlige barnevernsmyndigheters organisatoriske inndeling

De statlige barnevernsmyndighetene består av departementet, barne-, ungdoms- og familieetaten og statsforvalterne. De statlige barnevernsmyndighetene ledes av departementet.

Barne-, ungdoms- og familieetaten er inndelt i sentralt, regionalt og lokalt nivå. Etatens sentrale nivå leder etatens virksomhet.

Barnevernsinstitusjonene er statlig barnevernsmyndighet på lokalt nivå.

§ 16-2. Departementets ansvar og oppgaver

Departementet skal

a. følge med på at loven og forskriftene og andre bestemmelser som gjelder for tjenester og tiltak etter denne loven, blir anvendt riktig og på en måte som tjener lovens formål
b. sørge for at erfaringene med loven blir vurdert, og at det blir gjennomført nødvendige endringer i regelverket
c. gi nødvendige retningslinjer og tilrettelegge for god saksbehandling
d. sette i gang forskning som kan få betydning for løsningen av oppgaver etter loven
e. sørge for å utvikle statistikk og analyser om barnevernet
f. sørge for at det finnes et forsvarlig tilbud for utdanning av personell, og for at de som skal anvende loven får forsvarlig veiledning.

Departementet kan kreve at organer som hører inn under loven, uten hinder av taushetsplikt gir opplysninger som er nødvendige for at departementet skal kunne utføre sine oppgaver etter første ledd.

§ 16-3. Barne-, ungdoms- og familieetatens ansvar og oppgaver

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal yte tjenester og tilby tiltak etter denne loven til barn og unge som oppholder seg i Norge.

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal etter anmodning fra kommunen

a. bistå barnevernstjenesten med plassering av barn utenfor hjemmet når det treffes akuttvedtak etter §§ 4-1, 4-2, 4-4 eller 4-5
b. bistå barnevernstjenesten med plassering av barn i fosterhjem
c. bistå barnevernstjenesten med plassering av barn i barnevernsinstitusjon. Etaten kan i særlige tilfeller tilby plass i spesialisert fosterhjem.

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal videre blant annet

a. rekruttere og gi grunnleggende opplæring til fosterhjem
b. etablere og drifte barnevernsinstitusjoner etter denne loven, som også kan ha tilknyttede spesialisttjenester for omsorg og behandling av barn
c. godkjenne barnevernsinstitusjoner i samsvar med § 10-17, sentre for foreldre og barn i samsvar med § 10-21 og omsorgssentre for

enslige mindreårige asylsøkere i samsvar med § 11-5

d. tilby veiledet praksis i institusjon når en utdanningsinstitusjon ber om det, og samarbeide med utdanningsinstitusjonen om gjennomføring av veiledet praksis.

Barne-, ungdoms- og familieetaten kan tilby barnevernstjenesten

a. utredning av omsorgssituasjonen til barn i alderen 0–6 år dersom det er stor usikkerhet ved om et barn utsettes for alvorlig omsorgssvikt
b. hjelpetiltak i etterkant av utredning etter bokstav a når det er nødvendig for at barnet skal få forsvarlig hjelp
c. spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet der dette kan forhindre plassering utenfor hjemmet
d. tverrfaglig helsekartlegging dersom barnevernstjenesten har besluttet å fremme sak for barneverns- og helsenemnda eller nemnda har truffet vedtak om plassering utenfor hjemmet etter §§ 5-1 eller 6-2, eller ved vedtak om frivillig plassering etter §§ 3-2 eller 6-1.

For å oppfylle plikten til å bistå kommunene etter annet ledd skal barne-, ungdoms- og familieetaten ha et tiltaksapparat som er tilgjengelig og tilstrekkelig differensiert.

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal gjennomføre internkontroll for å sikre at oppgavene utføres i samsvar med de kravene som er fastsatt i loven eller i medhold av loven. Internkontrollen skal være systematisk og tilpasset virksomhetens egenart, aktiviteter og risikoforhold. Etaten skal også kunne redegjøre for hvordan kravene oppfylles. Departementet kan gi forskrift om internkontroll.

Departementet kan gi forskrift om barne-, ungdoms- og familieetatens myndighet, oppgaver og organisering på sentralt, regionalt og lokalt nivå. Endret ved lover 25 mars 2022 nr. 13 (i kraft 25 mars 2022 iflg. res. 25 mars 2022 nr. 465), 17 juni 2022 nr. 45. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 16-4. Samarbeid med institusjoner som hører inn under andre lover

Når barnevernstjenesten vurderer å plassere barn i institusjoner som er regulert av en annen lov, skal barne-, ungdoms- og familieetaten sørge for at det blir etablert et samarbeid med barnevernstjenesten og disse institusjonene. Kongen kan gi regler om samarbeidsordninger, herunder regler om plikt til å delta i slike ordninger.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 16-5. Barne-, ungdoms- og familieetatens økonomiske ansvar og rett til å kreve kommunal egenandel

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal dekke den delen av utgiftene til barnevernsinstitusjoner som overstiger den andelen av utgiftene som kommunen plikter å betale etter tredje ledd. Det samme gjelder for utgiftene til fosterhjem etter § 16-3 annet ledd bokstav a og c, utredninger av omsorgssituasjonen til barn i alderen 0 til 6 år etter § 16-3 fjerde ledd bokstav a og hjelpetiltak etter § 16-3 fjerde ledd bokstav b og c. Betalingsansvaret gjelder for tiltak og tjenester som barne-, ungdoms- og familieetaten tilbyr. Departementet kan avgrense varigheten av etatens betalingsansvar for akuttiltak etter § 16-3 annet ledd bokstav a.

Barne-, ungdoms- og familieetatens økonomiske ansvar gjelder for personer under 20 år.

Barne-, ungdoms- og familieetaten kan kreve egenandel av kommunen når kommunen benytter seg av tjenester og tiltak som omfattes av første ledd. Satser for egenbetalingen fastsettes av departementet. Den kommunen som har søkt om tjenester og tiltak for barnet, skal betale egenandelen.

Departementet kan gi forskrift om barne-, ungdoms- og familieetatens betalingsansvar etter første ledd og kommunens egenandel etter tredje ledd, herunder forskrift som fastsetter nærmere rammer for statens betalingsansvar.

§ 16-6. Særbestemmelser for Oslo kommune

Lovens bestemmelser om barne-, ungdoms- og familieetatens oppgaver og myndighet gjelder ikke Oslo kommune. I Oslo kommune skal etatens oppgaver og myndighet ivaretas av kommunen. Kommunens vedtak om godkjenning etter § 10-17 kan påklages til sentralt nivå i barne-, ungdoms- og familieetaten.

Departementet kan gi forskrift om Oslo kommunes plikter, oppgaver og kompetanse og om statlig tilsyn og kontroll.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 16-7. Statsforvalterens ansvar og oppgaver

Statsforvalteren skal

a. føre tilsyn etter kapittel 17
b. gi kommunene råd og veiledning

c. behandle klager på barnevernstjenestens og barne-, ungdoms- og familieetatens vedtak i samsvar med § 12-9 og barnevernsinstitusjoners vedtak om bruk av tvang i samsvar med § 10-14.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 17. Statlig tilsyn

§ 17-1. Tilsynets formål

Det statlige tilsynets formål er å bidra til å styrke kvaliteten i barnevernet og til at barnevernsmyndighetene ivaretar barn og foreldres rettssikkerhet og yter forsvarlige tjenester og tiltak.

§ 17-2. Statens helsetilsyns oppgaver og ansvar

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsynet med barnevernsvirksomheten i de enkelte kommuner og med barnevernsinstitusjoner, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere, samt med andre statlige tjenester og tiltak etter denne loven. Statens helsetilsyn skal utøve myndighet i samsvar med det som er bestemt i denne loven med forskrifter.

Statens helsetilsyn kan føre tilsyn med lovligheten av oppfyllelse av plikter etter denne loven og forskrifter til loven.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 17-3. Statsforvalterens tilsynsansvar

Statsforvalteren skal føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter etter kapittel 1 til 15 i denne loven og plikter etter kommuneloven § 25-1. Reglene i kommuneloven kapittel 30 gjelder for denne tilsynsvirksomheten.

Statsforvalteren skal føre tilsyn med at barnevernsinstitusjoner, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere drives i samsvar med denne loven og forskrifter til loven. Tilsynsansvaret gjelder også familiebaserte botilbud etter § 11-1 femte ledd.

Statsforvalteren skal også føre tilsyn med lovligheten av andre statlige tjenester og tiltak etter denne loven. Ansvaret omfatter også tilsyn med private

som utfører oppgaver etter denne loven.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av tilsynet.

Endret ved lover 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 15 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 994), 10 juni 2022 nr. 35 (i kraft 1 juli 2024, endring endret ved lov 2 juni 2023 nr. 17), 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Endres** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 17-4. Tilsynsmyndighetenes tilgang til opplysninger

Statens helsetilsyn og statsforvalteren kan kreve at kommunale organer som hører inn under loven, barne-, ungdoms- og familieetaten, barnevernsinstitusjoner, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere gir de opplysninger og meldinger som er nødvendige for at myndighetene skal kunne utøve sine tilsynsoppgaver. Taushetsplikten er ikke til hinder for at slike opplysninger gis til myndighetene. I tillegg til å kreve opplysninger kan myndighetene kreve adgang til stedene.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 17-5. Pålegg og sanksjoner

Statsforvalteren kan gi barne-, ungdoms- og familieetaten pålegg om å rette forhold som er i strid med bestemmelser i denne loven. Pålegg kan også gis til private aktører som utfører oppgaver etter denne loven.

Dersom det avdekkes uforsvarlig drift ved en institusjon eller et senter, kan statsforvalteren gi institusjonens eller senterets leder eller eier pålegg om å rette forholdet eller å nedlegge driften.

Den som får varsel om pålegg, skal få en rimelig frist til å rette forhold før statsforvalteren gir pålegg. Statsforvalterens vedtak om pålegg kan påklages til Statens helsetilsyn.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 17-6. Mulkt

Dersom en kommune ikke overholder fristen for gjennomgang av meldinger etter § 2-1 og gjennomføring av undersøkelse etter § 2-2, kan statsforvalteren ilegge kommunen mulkt. Departementet kan gi forskrift om adgangen til å ilegge mulkt og om mulktens størrelse.

Kapittel 18. Avsluttende bestemmelser

§ 18-1. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Fra den tid loven trer i kraft oppheves lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester.

Departementet kan gi overgangsbestemmelser.

1 Fra 1. januar 2023, med unntak av § 2-6 og § 15-7 fjerde ledd. Loven § 15-7 fjerde ledd trer i kraft 1. juli 2023, iflg. res. 14 okt 2022 nr. 1739.

§ 18-2. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)

§ 1. Lovens formål

Loven skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester, og sikre allmennheten tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

§ 2. Lovens virkeområde

Loven gjelder for større virksomheter som er hjemmehørende i Norge, og som tilbyr varer og tjenester i eller utenfor Norge. Loven gjelder også for større utenlandske virksomheter som tilbyr varer og tjenester i Norge, og som er skattepliktige til Norge etter norsk intern lovgivning.

Kongen kan gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomheter på Svalbard, Jan Mayen og de norske bilandene.

§ 3. Definisjoner

a. Med større virksomheter menes virksomheter som er foretak av allmenn interesse etter regnskapsloven § 1-6, eller som på balansedagen overskrider minst to av følgende tre terskler:
    1. salgsinntekt: 70 millioner kroner
    2. balansesum: 35 millioner kroner
    3. gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk.

    Morselskaper skal regnes som større virksomheter dersom vilkårene er oppfylt for mor- og datterselskaper sett som en enhet. Når et foretak på balansedagen overskrider eller ikke lenger overskrider grensene for minst to av de tre tersklene for balansesum, salgsinntekter og gjennomsnittlig antall ansatte, skal dette forholdet få virkning for om et foretak regnes som en større virksomhet først for det andre av to regnskapsår etter hverandre hvor forholdet har inntruffet.
b. Med grunnleggende menneskerettigheter menes de internasjonalt anerkjente menneskerettighetene som følger av blant annet FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter fra 1966, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966 og ILOs kjernekonvensjoner om grunnleggende rettigheter og prinsipper i arbeidslivet.
c. Med anstendige arbeidsforhold menes arbeid som ivaretar grunnleggende menneskerettigheter etter bokstav b og helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen, og som gir en lønn å leve av.
d. Med leverandørkjede menes enhver i kjeden av leverandører og underleverandører som leverer eller produserer varer, tjenester eller andre innsatsfaktorer som inngår i en virksomhets levering av tjenester eller produksjon av varer fra råvarestadiet til ferdig produkt.
e. Med forretningspartner menes enhver som leverer varer eller tjenester direkte til virksomheten, men som ikke er en del av leverandørkjeden.

Departementet kan gi forskrift om hva som anses som grunnleggende menneskerettigheter etter første ledd bokstav b og anstendige arbeidsforhold etter første ledd bokstav c. Departementet kan gi forskrift om unntak fra større virksomheter etter første ledd bokstav a.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 4. Plikt til å utføre aktsomhetsvurderinger

Virksomhetene skal utføre aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Med aktsomhetsvurderinger menes å

a. forankre ansvarlighet i virksomhetens retningslinjer
b. kartlegge og vurdere faktiske og potensielle negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold som virksomheten enten har forårsaket eller bidratt til, eller som er direkte knyttet til virksomhetens forretningsvirksomhet, produkter eller tjenester gjennom leverandørkjeder eller forretningspartnere
c. iverksette egnede tiltak for å stanse, forebygge eller begrense negative konsekvenser basert på virksomhetens prioriteringer og vurderinger etter bokstav b
d. følge med på gjennomføring og resultater av tiltak etter bokstav c
e. kommunisere med berørte interessenter og rettighetshavere om hvordan negative konsekvenser er håndtert etter bokstav c og d
f. sørge for eller samarbeide om gjenoppretting og erstatning der dette er påkrevd.

Aktsomhetsvurderingene skal utføres regelmessig og stå i forhold til virksomhetens størrelse, virksomhetens art, konteksten virksomheten finner sted innenfor, og alvorlighetsgraden av og sannsynligheten for negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Departementet kan gi forskrift om plikten til å utføre aktsomhetsvurderinger.

§ 5. Plikt til å redegjøre for aktsomhetsvurderinger

Virksomhetene skal offentliggjøre en redegjørelse for aktsomhetsvurderingene etter § 4. Redegjørelsen skal minst inneholde

a. en generell beskrivelse av virksomhetens organisering, driftsområde, retningslinjer og rutiner for å håndtere faktiske og potensielle negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold
b. opplysninger om faktiske negative konsekvenser og vesentlig risiko for negative konsekvenser som virksomheten har avdekket gjennom sine aktsomhetsvurderinger

c. opplysninger om tiltak som virksomheten har iverksatt eller planlegger å iverksette for å stanse faktiske negative konsekvenser eller begrense vesentlig risiko for negative konsekvenser, og resultatet eller forventede resultater av disse tiltakene.

§ 6 annet ledd bokstav c og d, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende for pliktene etter første ledd.

Redegjørelsen skal gjøres lett tilgjengelig på virksomhetens nettsider, og kan inngå i årsberetningen, jf. regnskapsloven. Virksomhetene skal i årsberetningen opplyse om hvor redegjørelsen er tilgjengelig.

Redegjørelsen skal oppdateres og offentliggjøres innen 30. juni hvert år og ellers ved vesentlige endringer i virksomhetens risikovurderinger. Den skal underskrives i tråd med reglene i regnskapsloven § 3-5.

Departementet kan gi forskrift om plikten til å redegjøre for aktsomhetsvurderinger.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 42 (i kraft 1 nov 2024 iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454).

§ 6. Rett til informasjon

Enhver har ved skriftlig forespørsel rett på informasjon fra en virksomhet om hvordan virksomheten håndterer faktiske og potensielle negative konsekvenser etter § 4. Dette omfatter både generell informasjon og informasjon knyttet til en særskilt vare eller tjeneste som virksomheten tilbyr.

Et krav om informasjon kan avslås dersom

a. kravet ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å identifisere hva kravet gjelder
b. kravet er åpenbart urimelig
c. den etterspurte informasjonen gjelder opplysninger om noens personlige forhold
d. den etterspurte informasjonen gjelder opplysninger om tekniske innretninger og fremgangsmåter eller andre drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningene angår.

Retten til informasjon om faktiske negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter som virksomheten er kjent med, gjelder uavhengig av begrensningene i annet ledd.

Retten til informasjon omfatter ikke informasjon som er gradert etter sikkerhetsloven eller beskyttet etter åndsverkloven.

Departementet kan gi forskrift om retten til informasjon og virksomhetenes adgang til å avslå et informasjonskrav.

§ 7. Virksomhetenes behandling av informasjonskrav

Informasjon etter § 6 skal gis skriftlig og være dekkende og forståelig.

Virksomheten skal gi informasjon innen rimelig tid og senest innen tre uker etter at informasjonskravet er mottatt. Dersom mengden eller typen informasjon som etterspørres, gjør det uforholdsmessig byrdefullt å besvare informasjonskravet innen tre uker, skal informasjonen gis innen to måneder etter at kravet er mottatt. Virksomheten skal da senest innen tre uker etter at informasjonskravet er mottatt, opplyse informasjonssøkeren skriftlig om forlengelsen av fristen, grunnene til forlengelsen, og når informasjonen kan ventes.

Dersom virksomheten avslår et informasjonskrav, skal den informere om det rettslige grunnlaget for avslaget, adgangen og fristen for å kreve nærmere begrunnelse for avslaget og om Forbrukertilsynet som tilsyns- og veiledningsorgan.

Den som får avslag på et informasjonskrav, kan innen tre uker fra avslaget ble mottatt, kreve å få en nærmere begrunnelse for avslaget. Begrunnelsen skal gis skriftlig, snarest mulig og senest innen tre uker etter at kravet om nærmere begrunnelse ble mottatt.

Departementet kan gi forskrift om virksomhetenes behandling av informasjonskrav.

§ 8. Veiledning

Forbrukertilsynet skal gjennom generelle opplysninger, råd og veiledninger arbeide for at reglene i loven og vedtak i medhold av loven blir fulgt. For øvrig gjelder reglene om veiledningsplikt i forvaltningsloven § 11.

§ 9. Kontroll og håndheving

Forbrukertilsynet fører tilsyn med at bestemmelsene i loven overholdes. Tilsynet skjer ut fra hensynet til å fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Forbrukertilsynet skal av eget tiltak, eller etter henvendelse fra andre, søke å påvirke virksomhetene til å innrette seg etter loven, herunder ved å føre forhandlinger med virksomhetene eller deres organisasjoner.

Dersom Forbrukertilsynet finner at en virksomhet handler i strid med loven, kan Forbrukertilsynet innhente skriftlig bekreftelse på at det ulovlige forholdet skal opphøre, eller fatte vedtak. Markedsrådet behandler klager på Forbrukertilsynets vedtak.

For øvrig gjelder markedsføringsloven § 32, § 33, § 37 og forskrift gitt i medhold av § 38 tilsvarende for kontroll og håndheving etter denne loven.

§ 10. Opplysningsplikt

Enhver plikter å gi Forbrukertilsynet og Markedsrådet de opplysningene disse myndighetene krever for å kunne utføre sine gjøremål etter loven. Opplysningene kan kreves gitt skriftlig eller muntlig, innen en fastsatt frist. På samme vilkår som nevnt i første og annet punktum kan alle typer informasjon og bærere av slik informasjon kreves utlevert.

Opplysningsplikten etter første ledd gjelder uavhengig av taushetsplikt. Dette gjelder likevel ikke taushetsplikt som nevnt i straffeprosessloven §§ 117 til 120, med unntak av § 118 første ledd første punktum.

§ 11. Forbrukertilsynets og Markedsrådets vedtak

Forbrukertilsynet og Markedsrådet kan, dersom de finner at inngrep tilsies av hensyn som nevnt i § 9 første ledd annet punktum, fatte enkeltvedtak om:

a. forbud eller påbud etter § 12
b. tvangsmulkt etter § 13
c. overtredelsesgebyr etter § 14.

Et vedtak etter bokstav a og b gjelder i fem år dersom ikke annet fremgår av vedtaket. Vedtaket kan maksimalt gjelde i ti år. Vedtaket kan fornyes.

Vedtak etter første ledd kan også rettes mot medvirkere.

Søksmål over Markedsrådets eller Forbrukertilsynets vedtak må reises innen seks måneder fra parten mottok underretning om vedtaket. Fristen beregnes etter reglene i domstolloven §§ 148 og 149. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.

§ 12. Forbuds- og påbudsvedtak

Det kan nedlegges forbud og gis påbud for å sikre at §§ 4 til 7 overholdes.

§ 13. Vedtak om tvangsmulkt

For å sikre at bekreftelser eller vedtak etter § 9 tredje ledd og § 12 overholdes, kan det fastsettes en tvangsmulkt som må betales dersom bekreftelsen eller vedtaket ikke blir etterlevd.

Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Ved fastsettelsen av tvangsmulkten skal det legges vekt på at det ikke skal lønne seg å overtre vedtaket.

For å sikre at pålegg etter § 10 etterkommes, kan det fastsettes en tvangsmulkt som skal betales dersom pålegget ikke etterkommes. Annet ledd første punktum gjelder tilsvarende.

Endelig vedtak om betaling av tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om ileggelse av tvangsmulkt.

§ 14. Vedtak om overtredelsesgebyr

Ved gjentatte overtredelser av §§ 5, 6 eller 7, kan det ilegges et overtredelsesgebyr som den som vedtaket retter seg mot, skal betale.

Et foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket. Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser.

Ved fastsettelse av gebyrets størrelse skal det legges vekt på overtredelsens grovhet, omfang og virkninger.

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling fire uker etter at vedtaket er fattet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

§ 15. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

1 Fra 1 juli 2022 iflg. res. 1 okt 2021 nr. 2919.

Lov om Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret (forsvarsombudsloven)

Kapittel 1. Mandat, oppgaver og arbeidsformer

§ 1. Formål og mandat

Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret (Ombudsnemnda) skal fremme og beskytte rettighetene og interessene til personer som har tjenesteplikt etter forsvarsloven og personer som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner, og ved sitt arbeid også søke å medvirke til å effektivisere Forsvaret.

§ 2. Oppgaver

Ombudsnemnda har følgende oppgaver:

a. å overvåke og rapportere om personellets forhold, herunder legge frem anbefalinger for å sikre at deres interesser ivaretas,
b. av eget tiltak foreta undersøkelser og ta opp problemstillinger som gjelder personellets interesser,
c. å informere og veilede personell,
d. å legge til rette for samarbeid og dialog mellom personell og Forsvaret og
e. å delta i internasjonalt samarbeid.

Ombudsnemnda kan ikke ta stilling til om det foreligger brudd på rettigheter eller plikter i enkeltsaker.

§ 3. Henvendelser og oppfølgingen av disse

Enhver kan henvende seg til Ombudsnemnda om forhold som gjelder personer som nevnt i § 1. Ombudsnemnda avgjør hvilke henvendelser som følges opp, og hvilke undersøkelser som foretas.

Hvis Ombudsnemnda følger opp henvendelsen skriftlig overfor Forsvaret, skal den som henvendte seg, gis anledning til innen rimelig tid å gjøre seg kjent med Forsvarets tilbakemelding i saken.

Ombudsnemnda skal ikke behandle henvendelser som skal gå tjenestevei.

§ 4. Tilsyn

Ombudsnemnda kan utføre tilsyn med Forsvaret.

Innenfor sitt ansvarsområde etter § 1 har Ombudsnemnda, uten hinder av taushetsplikt og opp til og med sikkerhetsgraden KONFIDENSIELT, rett til enhver opplysning og ethvert dokument som er nødvendig for å ivareta Ombudsnemndas oppgaver etter loven. Ombudsnemnda har i samme utstrekning tilgang til steder under Forsvarets kontroll, med mindre tungtveiende sikkerhetsmessige hensyn ikke tillater det.

Forsvaret skal tilrettelegge for at Ombudsnemnda får opplysninger og tilgang som nevnt i andre ledd. Ombudsnemnda har rett til å motta forklaringer fra stedlig personell.

Nemnda skal ikke søke et mer omfattende innsyn i graderte opplysninger eller tilgang til de steder underlagt Forsvarets kontroll der særlige sikkerhetsmessige hensyn gjør seg gjeldende, enn det som er nødvendig ut fra nemndas formål og mandat. I den utstrekning opplysninger eller dokumenter som etterspørres, er gradert høyere enn KONFIDENSIELT, skal Forsvaret gjøre en konkret vurdering av om innsyn kan gis og opplysninger nedgraderes i lys av ombudets ansvar etter § 1.

I etterkant av et tilsyn skal Ombudsnemnda skrive en rapport. Rapporten bør påpeke eventuelle kritikkverdige forhold og gi anbefalinger om det er behov for det. Rapporten offentliggjøres i en ugradert versjon, og før offentliggjøring skal den forelegges Forsvarsdepartementet til uttalelse.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 114 (i kraft 1 jan 2023).

§ 5. Årsmelding og særskilte meldinger

Ombudsnemnda skal gi Stortinget årlig melding om sin virksomhet. Meldingen bør gjøre rede for utviklingstrekk og de konkrete anbefalinger forsvarsombudet har kommet med i løpet av året. Meldingen skal gis innen 1. april hvert år og omfatte virksomheten i perioden 1. januar til 31. desember det foregående året. Meldingen skal offentliggjøres i den grad den ikke inneholder taushetsbelagte eller graderte opplysninger.

Ombudsnemnda kan gi særskilte meldinger til Stortinget.

Kapittel 2. Forholdet til Stortinget, oppnevning, organisering, mv.

§ 6. Forholdet til Stortinget

Ombudsnemnda utfører sine oppgaver selvstendig og uavhengig.

Innenfor rammen av denne loven kan Stortinget gi utfyllende bestemmelser om Ombudsnemndas virksomhet.

Stortinget, Stortingets utenriks- og forsvarskomité, Forsvarsdepartementet og forsvarssjefen kan forelegge saker innenfor Ombudsnemndas ansvarsområde til uttalelse for nemnda.

§ 7. Oppnevning, fratreden og avskjed

Ombudsnemnda skal bestå av syv medlemmer, som alle oppnevnes av Stortinget. Ett av medlemmene oppnevnes til Stortingets forsvarsombud (forsvarsombudet) og er leder av nemnda, og en annen oppnevnes til nestleder.

Medlemmene i nemnda oppnevnes for fire år av gangen. De kan bare gjenoppnevnes én gang. Det bør unngås at flere enn tre medlemmer skiftes ut samtidig.

Dersom noen av medlemmene i nemnda dør i løpet av perioden, permanent blir ute av stand til å utføre sitt verv, frasier seg vervet eller blir avsatt av Stortinget, oppnevner Stortinget nytt medlem.

Et nemndsmedlem kan bare fratas sitt verv av Stortinget.

§ 8. Nærmere om Ombudsnemndas virksomhet

Ombudsnemnda har det overordnede ansvaret for den faglige virksomhet, økonomi og drift av Ombudsnemndas kontor.

Nemnda kan ikke treffe avgjørelser med mindre minst fire medlemmer er til stede. Ved stemmelikhet i nemndas møter er forsvarsombudets stemme avgjørende. Ved forsvarsombudets fravær ledes nemndas møte av nestleder.

§ 9. Lønn og godtgjørelse

Forsvarsombudet utgjør full stilling. Lønn til forsvarsombudet og godtgjørelse for nemndsmedlemmene fastsettes av Stortinget.

§ 10. Administrativ leder

Ombudsnemnda ansetter administrativ leder ved Ombudsnemndas kontor.

Den administrative lederen har ansvaret for den daglige drift, personalmessige forhold og institusjonens interne organisering innenfor de rammer som nemnda fastsetter. Den administrative lederen er sekretær for nemnda og er ansvarlig for å utføre de oppgaver og prioriteringer nemnda

vedtar.

Den administrative lederen ansettes på åremål på seks år, med mulighet til forlengelse én gang.

§ 11. Personalet

Personalet på Ombudsnemndas kontor ansettes av nemnda.

Statsansatteloven §§ 4 til 7 om utlysning, innstilling og ansettelse gjelder, med unntak av § 5 (4). Tvister om fortrinnsrett etter statsansatteloven § 13 avgjøres av nemnda.

Personalreglementet fastsettes av nemnda. Stortinget kan revidere personalreglementet.

For ansatte ved Ombudsnemndas kontor fastsettes lønn, pensjon og arbeidsvilkår etter de avtaler og bestemmelser som gjelder for arbeidstakere i statlig stilling.

Forvaltningsloven gjelder i saker om ordensstraff, oppsigelse, suspensjon eller avskjed. Klageorganet er Stortinget.

Lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister gjelder for ansatte på Ombudsnemndas kontor.

Kapittel 3. Generelle bestemmelser for virksomheten

§ 12. Taushetsplikt

Ombudsnemndas medlemmer har taushetsplikt om opplysninger mottatt i utøvelsen av vervet knyttet til noens personlige forhold, drifts- eller forretningshemmeligheter og graderte opplysninger. Taushetsplikten gjelder også etter vervets opphør. Nemnda har også taushetsplikt om innhentede forklaringer og hvem som har gitt disse.

Ansatte på Ombudsnemndas kontor og andre som bistår ved utførelsen av Ombudsnemndas oppgaver, har taushetsplikt om samme forhold som Ombudsnemndas medlemmer.

§ 13. Habilitet

Et medlem av Ombudsnemnda eller en ansatt ved nemndas kontor kan ikke behandle en sak dersom vedkommende har interesse i saken eller dens utfall, eller det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til at saken vil bli behandlet på en upartisk og saklig måte.

§ 14. Dokumentoffentlighet

Alle kan hos Ombudsnemnda kreve innsyn i nemndas saksdokumenter, journaler og lignende registre. Bestemmelsene i offentleglova med tilhørende forskrifter gjelder tilsvarende, så langt de passer, med følgende unntak:

a. Ombudsnemndas interne saksdokumenter og dokumenter som utveksles mellom Ombudsnemnda og Stortinget om budsjett og intern administrasjon, kan unntas fra offentlighet
b. Dokumenter utarbeidet eller innhentet under forvaltningens forutgående behandling av en sak er unntatt fra offentlighet hos Ombudsnemnda.

Den administrative lederen, eller den vedkommende bemyndiger, avgjør om et dokument helt eller delvis skal unntas fra offentlighet. Slike avgjørelser kan påklages til Ombudsnemnda.

Arkivlova kapittel II gjelder for Ombudsnemndas virksomhet, med unntak av §§ 7 og 8. Tilhørende forskrifter gjelder så langt de passer.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 114 (i kraft 1 jan 2023). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 15. Behandling av personopplysninger

Ombudsnemnda, herunder nemndas kontor, kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven her.

Krav om kopi av personopplysninger i saksdokumenter som er utarbeidet eller innhentet under forvaltningens forutgående behandling av en sak, jf. personvernforordningen artikkel 15 nr. 3, rettes mot vedkommende organ i forvaltningen.

§ 16. Sikkerhetslovens anvendelse

For Ombudsnemndas medlemmer og ansatte ved Ombudsnemndas kontor gjelder bestemmelsene om behandling av sikkerhetsgradert informasjon og personellsikkerhet i sikkerhetsloven med forskrifter samt beskyttelsesinstruksen. Stortingets administrasjon er klareringsmyndighet. Stortingets presidentskap er klagemyndighet for avgjørelser truffet av Stortingets administrasjon.

Hvis Ombudsnemnda er i tvil om graderingen av en opplysning i uttalelse

eller melding, eller mener at av- eller nedgradering bør skje, forelegger nemnda spørsmålet for vedkommende departement eller underliggende forvaltningsorgan. Forvaltningens avgjørelse er bindende for nemnda.

§ 17. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. oktober 2021. Samtidig oppheves instruks av 21. april 1952 nr. 4287 for Forsvarets ombudmannsnemnd.

Lov om informasjonstilgang m.m. for utvalg som skal undersøke saker om overgrep begått av helsepersonell mot pasienter i perioden 2010 til 2020

§ 1. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 119 (i kraft 16 april 2022, se § 7).

§ 2. Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen

Loven gjelder på Svalbard og Jan Mayen.

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 119 (i kraft 16 april 2022, se § 7).

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 18 juni 2021 nr. 119 (i kraft 16 april 2022, se § 7).

§ 5. Taushetsplikt

Medlemmene av utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt etter reglene i forvaltningsloven §§ 13 til 13 f.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal den strengere taushetsplikten gjelde.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet, og etter at utvalget har avsluttet sin virksomhet.

§ 6. Forbud mot bruk som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som utvalget mottar i medhold av § 3, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

§ 7. Ikrafttredelse mv.

Loven trer i kraft straks. §§ 1, 3 og 4 oppheves 16. april 2022. Kongen i statsråd kan forlenge virketiden for §§ 1, 3 og 4 for inntil ett år.

Lov om Stortingets ombud for kontroll med forvaltningen (sivilombudsloven)

Kapittel 1. Mandat, oppgaver, arbeidsområde og forholdet til Stortinget og forvaltningen

§ 1. Mandat

Stortingets ombud for kontroll med forvaltningen (Sivilombudet) skal føre kontroll med den offentlige forvaltningen og alle i dens tjeneste for å hindre at det øves urett mot den enkelte, og for å bidra til at forvaltningen respekterer og sikrer menneskerettighetene.

§ 2. Oppnevning

Sivilombudet oppnevnes av Stortinget, med minst to tredjedels flertall, for en periode på fire år. Ombudet kan bare gjenoppnevnes én gang.

Oppnevningen skjer etter offentlig kunngjøring av vervet, med mindre ombudet gjenoppnevnes. Oppnevningen skjer etter innstilling fra Stortingets presidentskap.

§ 3. Oppgaver

Sivilombudet kan undersøke og uttale sin mening om

a. klager mot forvaltningen, jf. kapittel 2,
b. forhold som ombudet selv tar opp, jf. kapittel 3, og
c. alle tilfeller hvor noen kan være underlagt offentlig frihetsberøvelse, for å forebygge tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff, jf. kapittel 4.

§ 4. Arbeidsområde

Sivilombudets arbeidsområde omfatter den offentlige forvaltningen og alle i dens tjeneste. Det omfatter også alle tilfeller hvor noen kan være underlagt offentlig frihetsberøvelse.

Ombudets arbeidsområde omfatter ikke

a. forhold Stortinget har tatt standpunkt til, herunder saker behandlet av Stortingets utvalg for rettferdsvederlag,
b. virksomheten i Stortingets eksterne organer og klagesaker som hører under disse,
c. avgjørelser truffet i statsråd,
d. domstolenes virksomhet, og
e. avgjørelser som er truffet av kommunestyret eller fylkestinget, som etter lov bare kan treffes av disse organene. Slike avgjørelser kan ombudet likevel ta opp til behandling når det er nødvendig av hensyn til rettssikkerheten eller andre særlige grunner.

§ 5. Forholdet til Stortinget

Sivilombudet utfører sitt verv selvstendig og uavhengig av Stortinget.

Ombudet skal gi Stortinget årlige meldinger om sin virksomhet, jf. § 3. Meldinger skal gis innen 1. april hvert år og omfatte virksomheten i perioden 1. januar til 31. desember det foregående året.

Ombudet kan gi særskilte meldinger til Stortinget.

Stortinget kan gi utfyllende bestemmelser om ombudets virksomhet.

§ 6. Uavhengighet fra forvaltningen

Sivilombudet er uavhengig av forvaltningen.

Forvaltningen kan ikke utøve myndighet overfor ombudet som kan påvirke den uavhengige og upartiske utøvelsen av ombudsvervet.

Stortinget kan fravike og gi egne bestemmelser om forvaltningens lovfestede myndighet overfor ombudet.

Kapittel 2. Klage til Sivilombudet og behandling av klage

§ 7. Klage til Sivilombudet

Alle som mener seg utsatt for urett fra den offentlige forvaltningen, kan klage til Sivilombudet.

Klagen skal være skriftlig og angi

a. klagerens navn,
b. hva det klages over, og
c. hvorfor det klages.

Sammen med klagen bør det fremlegges dokumentasjon i saken.

Ombudet kan gi veiledning og bistå med å utforme klagen.

Den som er frihetsberøvet, har rett til å kommunisere med ombudet i fortrolighet.

§ 8. Vilkår for behandling av klage

For å kunne få klagen behandlet av Sivilombudet, må klageren ha brukt alle mulighetene for å klage til forvaltningen.

Hvis ikke alle mulighetene for å klage til forvaltningen er brukt, skal ombudet henvise klageren til riktig klageinstans i forvaltningen.

Ombudet kan alltid behandle klagen hvis Kongen i statsråd er eneste klageinstans, eller hvis det er særlige grunner til det.

§ 9. Fristen for å klage

Fristen for å klage til Sivilombudet er ett år.

Dersom klagen gjelder en forvaltningsavgjørelse, løper klagefristen fra forvaltningens endelige avgjørelse i saken.

Gjelder klagen andre forhold, løper klagefristen fra det tidspunktet forholdet fant sted eller opphørte, eller fra tidspunktet da klageren måtte ha vært kjent med dette.

Hvis fristen ikke er overholdt, kan ombudet likevel ta saken til behandling hvis det er særlige grunner til det.

§ 10. Sivilombudets behandling av klagen

Sivilombudet avgjør om det er grunn til å foreta undersøkelser som følge av en klage, hvilke sider av saken som skal undersøkes, og omfanget av undersøkelsene.

Undersøkelse av en klage skjer normalt ved at ombudet stiller skriftlige spørsmål til forvaltningen, som bes uttale seg innen en gitt frist. Ombudet bør be tredjepersoner uttale seg om en klage som gjelder deres rettsforhold eller andre tungtveiende interesser.

Ombudet kan når som helst beslutte å avslutte undersøkelsene av en klagesak på grunnlag av forklaringene som gis, hvis forvaltningen retter opp feil eller beslutter å behandle saken på nytt, eller dersom ombudet av andre grunner finner at det ikke er tilstrekkelig grunn til videre behandling av saken.

§ 11. Klagerens rett til dokumentinnsyn og til å uttale seg

Klageren har rett til å gjøre seg kjent med dokumenter i klagesaken og uttalelser og opplysninger som er gitt i saken. Dette gjelder likevel ikke

a. dokumenter utarbeidet eller innhentet under forvaltningens opprinnelige behandling av saken,
b. opplysninger som klageren ikke får innsyn i hos forvaltningen, eller
c. ombudets interne saksdokumenter.

Klageren skal gis anledning til å uttale seg om forvaltningens uttalelser i saken, med mindre det åpenbart vil være uten betydning for ombudets behandling av saken.

§ 12. Avslutning av klagesaksbehandlingen

På grunnlag av behandlingen av en klagesak kan Sivilombudet uttale sin mening om saken og innta standpunkt om

a. at forvaltningen har gjort feil, handlet uforsvarlig eller opptrådt i strid med god forvaltningsskikk,
b. at en avgjørelse er ugyldig eller klart urimelig,
c. at det foreligger begrunnet tvil om forhold av betydning for saken,

eller

d. at det foreligger forhold som kan medføre erstatnings- eller oppreisningsansvar.

Dersom ombudet har gitt uttrykk for et standpunkt som nevnt i første ledd, kan ombudet også gi uttrykk for at feil bør rettes, at saken bør behandles på nytt, eller at det bør ytes erstatning eller oppreisning.

§ 13. Underretning om avslutning av klagesaksbehandlingen

Sivilombudet skal underrette klageren eller dem saken angår, om resultatet av sin behandling av saken.

Når ombudet avslutter en sak som nevnt i § 12, skal et referat av forvaltningens uttalelse fremgå i ombudets avsluttende brev eller uttalelse.

§ 14. Avbrudd av spesielle søksmålsfrister

Spesielle lovbestemte frister for å anlegge søksmål mot forvaltningen avbrytes når saken klages inn for Sivilombudet.

Den aktuelle fristen for å anlegge søksmål løper på nytt fra ombudets melding om avsluttet behandling er kommet frem til klageren, eller fra klageren blir varslet om forvaltningens svar på ombudets anmodning om fornyet behandling.

Søksmålsfristen avbrytes ikke hvis klagen åpenbart ble fremmet bare for å oppnå fristavbrudd og den ikke førte til realitetsavgjørelse hos ombudet.

Kapittel 3. Saker som tas opp av eget tiltak

§ 15. Undersøkelser av eget tiltak

Sivilombudet kan av eget tiltak ta opp, undersøke og uttale sin mening om konkrete eller generelle forhold i forvaltningen.

Ombudet avgjør hvordan undersøkelsene skal gjennomføres. Forvaltningen skal tilrettelegge for gjennomføringen av undersøkelsene.

Forvaltningen skal gis anledning til å uttale seg om ombudets funn og andre spørsmål saken reiser, før ombudet uttaler sin mening.

Dersom undersøkelsene springer ut av opplysninger i en klage til ombudet, bør ombudet underrette klageren om at undersøkelser er iverksatt.

§ 16. Avslutning av saker ombudet tar opp av eget tiltak

Sivilombudet kan uttale sin mening på grunnlag av undersøkelser som er gjort. Hvis saken gir grunnlag for det, kan ombudet innta standpunkt som nevnt i § 12.

Ombudet skal sørge for at de berørte delene av forvaltningen underrettes om resultatet av undersøkelsene. Dersom ombudet finner det hensiktsmessig, kan også andre deler av forvaltningen underrettes.

Kapittel 4. Nasjonal forebyggende mekanisme

§ 17. Tilleggsprotokoll til FNs torturkonvensjon

Sivilombudet er nasjonal forebyggende mekanisme i henhold til artikkel 3 i tilleggsprotokoll 18. desember 2002 til FNs konvensjon mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff.

Som nasjonal forebyggende mekanisme har ombudet myndighet og rettigheter som beskrevet i tilleggsprotokollen artikkel 19 og 20, blant annet til å gjennomføre besøk, foreta undersøkelser og kreve informasjon og tilgang overfor forvaltningen og private. Ingen skal holdes ansvarlig for eller utsettes for represalier som følge av at vedkommende har kommunisert eller delt informasjon med ombudet.

§ 18. Anbefalinger

I sin virksomhet som nasjonal forebyggende mekanisme kan Sivilombudet gi anbefalinger for å bedre behandlingen av og forholdene for frihetsberøvede og forebygge tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff.

Ansvarlig myndighet skal gjennomgå anbefalingene og innlede en dialog med ombudet om mulige gjennomføringstiltak.

§ 19. Rådgivende utvalg

Sivilombudet skal ha et eget rådgivende utvalg for arbeidet som nasjonal forebyggende mekanisme.

Kapittel 5. Generelle bestemmelser om Sivilombudets virksomhet

§ 20. Rett til opplysninger og fysisk tilgang

Sivilombudet kan, uten hinder av taushetsplikt, pålegge den som er omfattet av arbeidsområdet i § 4, å gi enhver opplysning og ethvert dokument som er nødvendig for å utøve oppgaver etter loven her. Ombudet kan fastsette en frist for å etterkomme et slikt pålegg.

Ombudet har i samme utstrekning tilgang til fysiske steder og systemer.

Ombudet kan kreve bevisopptak ved domstolene etter reglene i domstolloven § 43 annet ledd. Rettsmøtene går for lukkete dører.
Endret ved lov 10 juni 2022 nr. 38.

§ 21. Fagkyndig bistand

Ombudet kan engasjere fagkyndig bistand hvis det er nødvendig for å få opplyst en sak.

§ 22. Taushetsplikt

Sivilombudet har taushetsplikt om opplysninger mottatt i utøvelsen av vervet om noens personlige forhold og drifts- eller forretningshemmeligheter.

Taushetsplikten gjelder også etter ombudets fratreden.

Den samme taushetsplikten påhviler ombudets ansatte og andre som bistår ved utførelsen av ombudets oppgaver, samt den som mottar taushetsbelagte opplysninger til bruk for forskning.

Til bruk for forskning kan det uten hinder av taushetsplikt gis innsyn i ombudets saksdokumenter. Ombudet bestemmer om, i hvilket omfang og på hvilke vilkår slikt innsyn kan innvilges.

§ 23. Habilitet

Sivilombudet eller en ansatt ved ombudets kontor er inhabil dersom det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til at saken vil bli behandlet på en upartisk og saklig måte.

I vurderingen skal det legges vekt på om behandlingen av saken kan innebære en fordel eller ulempe for vedkommende eller noen som han eller hun har nær tilknytning til.

Den som er inhabil, kan ikke forberede eller treffe avgjørelse i saken. En

ansatt kan ikke treffe avgjørelse i saken dersom ombudet eller en medarbeider i direkte overordnet stilling er inhabil.

§ 24. Offentliggjøring av ombudets vurdering i en sak

Sivilombudets vurdering i en sak offentliggjøres på den måten ombudet finner formålstjenlig.

§ 25. Særskilte meldinger og meddelelser

Sivilombudet kan rette særskilte meldinger til et forvaltningsorgan.

Hvis det er særlig grunn til det, kan ombudet meddele påtalemyndigheten eller ansvarlig tilsettingsmyndighet om forhold avdekket gjennom sine undersøkelser.

Ombudet kan underrette forvaltningen om mangler ved lover, forskrifter eller forvaltningspraksis.

§ 26. Dokumentoffentlighet

Dokumenter som er utarbeidet som ledd i Sivilombudets virksomhet er offentlige, med følgende unntak:

a. dokumenter og opplysninger underlagt lovbestemt taushetsplikt, og
b. dokumenter utarbeidet eller innhentet under forvaltningens forutgående behandling av saker som nevnt i kapitlene 2–4.

Ombudets interne saksdokumenter og dokumenter som utveksles mellom ombudet og Stortinget om budsjett og intern administrasjon, kan unntas offentlighet.

Ombudet kan også unnta andre dokumenter og opplysninger fra offentlighet hvis særlige grunner tilsier det. Ombudet avgjør om et dokument helt eller delvis skal unntas offentlighet.

Det kan kreves innsyn i det offentlige innholdet av journal som ombudet fører for registrering av dokumenter i opprettede saker.

Ombudet kan gjøre journaler og andre dokumenter allment tilgjengelig på internett.

Arkivlova kapittel II gjelder for Sivilombudets virksomhet, med unntak av §§ 7 og 8. Tilhørende forskrifter gjelder så langt de passer.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 27. Behandling av personopplysninger

Sivilombudet kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven her.

Krav på kopi av personopplysninger i saksdokumenter som er utarbeidet eller innhentet under forvaltningens opprinnelige behandling av en sak, jf. personvernforordningen artikkel 15 nr. 3, rettes mot vedkommende forvaltningsorgan.

§ 28. Sikkerhetslovens anvendelse for Sivilombudet

Sikkerhetsloven gjelder for sivilombudet og Sivilombudets ansatte med de unntak og presiseringer som følger av denne loven.

Følgende bestemmelser i sikkerhetsloven gjelder ikke for Sivilombudet: §§ 1-3, 2-1, 2-2 og 2-5, kapittel 3, §§ 5-5, 7-1 andre til sjette ledd, 8-3 første ledd andre punktum, 9-4 andre til femte ledd, kapittel 10 og §§ 11-2 og 11-3.

Sivilombudet skal innenfor sin virksomhet utpeke, klassifisere og holde oversikt over skjermingsverdige objekter og infrastruktur og melde dette inn til sikkerhetsmyndigheten med angivelse av sikkerhetsgrad, jf. sikkerhetsloven § 7-1 andre ledd.

Sivilombudet kan innenfor sin virksomhet fatte vedtak om krav til adgangsklarering for tilgang til hele eller deler av skjermingsverdige objekter eller infrastruktur og bestemme at personer med sikkerhetsklarering for et bestemt nivå også er klarert for adgang til et bestemt skjermingsverdig objekt eller en bestemt skjermingsverdig infrastruktur, jf. sikkerhetsloven § 8-3.

Stortingets administrasjon er klareringsmyndighet for sivilombudet og Sivilombudets ansatte. Stortingets presidentskap er klagemyndighet for avgjørelser truffet av Stortingets administrasjon.

Stortinget kan fastsette i hvilken grad forskrifter fastsatt i medhold av sikkerhetsloven skal gjelde for Sivilombudet.

§ 29. Personalet

Øverste ledernivå under sivilombudet ansettes av ombudet selv etter innstilling fra Sivilombudets ansettelsesråd. Øvrige medarbeidere ansettes av ombudets ansettelsesråd. Statsansatteloven §§ 4 til 7 om utlysning, innstilling og ansettelse gjelder. Tvister om fortrinnsrett etter statsansatteloven § 13 avgjøres av den som har ansettelsesmyndighet.

Personalreglementet fastsettes av Sivilombudet. Stortingets presidentskap

kan ta personalreglementet opp til revisjon.

For ansatte ved ombudets kontor fastsettes lønn, pensjon og arbeidsvilkår etter de avtaler og bestemmelser som gjelder for arbeidstakere i statsstilling.

Forvaltningsloven gjelder i saker om ordensstraff, oppsigelse, suspensjon eller avskjed. Klageorganet er Stortingets presidentskap.

Lov 18. juli 1958 nr. 2 om offentlige tjenestetvister gjelder for ansatte i ombudets virksomhet.

Kapittel 6. Ombudsvervet

§ 30. Krav til sivilombudet

Sivilombudet må ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap.

Ombudet må tilfredsstille høye krav til faglige kvalifikasjoner og personlige egenskaper og inneha betydelig relevant erfaring.

§ 31. Fratreden og avsetting

Dersom sivilombudet dør i oppnevningsperioden, permanent blir ute av stand til å utføre sitt verv, frasier seg vervet eller avsettes av Stortinget med to tredjedels flertall, oppnevner Stortinget nytt ombud etter § 2 for en ny periode. Inntil nytt ombud har tiltrådt vervet, kan Stortinget oppnevne en vikar etter § 32 første ledd.

§ 32. Vikar og setteombud

Er sivilombudet midlertidig forhindret fra å utføre sitt verv, kan Stortinget oppnevne en vikar blant ombudets ledende ansatte så lenge fraværet varer.

Ved fravær inntil tre måneder kan ombudet selv utpeke en vikar blant de ledende ansatte ved sitt kontor.

Anser ombudet seg inhabil etter § 23 eller det er andre grunner til at en sak bør behandles av et setteombud, orienteres Stortingets presidentskap, som oppnevner et setteombud til å behandle saken.

§ 33. Adgang til å delegere

Sivilombudets fullmakter etter denne loven kan delegeres til ansatte ved ombudets kontor. Ombudet må likevel ta personlig standpunkt i saker hvor det er aktuelt å kritisere forvaltningens avgjørelser eller handlemåte eller å gi

anbefalinger som nevnt i § 18.

§ 34. Lønn, pensjon og sidegjøremål

Sivilombudets lønn fastsettes av Stortinget eller den det gir fullmakt. Det samme gjelder godtgjørelse til vikar som oppnevnes etter § 32 første ledd. Stortingets presidentskap eller den det gir fullmakt, fastsetter godtgjørelse for setteombud oppnevnt etter § 32 tredje ledd.

Ombudet skal være medlem av Statens pensjonskasse med rettigheter og plikter etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse.

Ombudet må ikke uten samtykke fra Stortinget eller den det gir fullmakt, ha annen stilling eller noe verv i offentlig eller privat virksomhet.

§ 35. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven trer i kraft 1. juli 2021. Fra samme tidspunkt oppheves lov 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen (sivilombudsmannsloven) og Instruks for Stortingets ombudsmann for forvaltningen 19. februar 1980.

Den som er sivilombudsmann når loven trer i kraft, er sivilombud i fire år fra vedkommende ble oppnevnt som sivilombudsmann, med mindre ombudet fratrer eller avsettes i medhold av § 31. Vedkommende kan bare oppnevnes én gang i medhold av § 2.

Lov om røystingsrådgjevarar

§ 1. Sakleg verkeområde

(1) Lova gjeld for røystingsrådgjevarar. Røystingsrådgjevar tyder i lova her ein juridisk person som på profesjonelt og kommersielt grunnlag analyserer opplysningar frå selskap og annan relevant informasjon om selskap med sikte på å gje aksjeeigarar informasjonsgrunnlag for røysting på generalforsamlinga, gjennom undersøkingar, råd eller røystingstilrådingar knytte til utøving av røysterett.
(2) Lova gjeld berre for tenester etter første leddet som gjeld aksjar i selskap som har forretningskontoret sitt i ein EØS-stat, og som har aksjar tekne opp til handel på ein regulert marknad i EØS.
(3) Departementet kan gje forskrift med nærare føresegner om røystingsrådgjevarar.

§ 2. Stadleg verkeområde

(1) Lova gjeld verksemd som er driven av røystingsrådgjevarar med forretningskontor i Noreg.
(2) Lova gjeld òg verksemd som er driven av røystingsrådgjevarar frå andre land om:

a. røystingsrådgjevaren har hovudkontor i Noreg, men ikkje forretningskontor innanfor EØS, eller
b. røystingsrådgjevaren driv verksemd i Noreg utan at røystingsrådgjevaren har forretningskontor eller hovudkontor innanfor EØS.

(3) Kongen kan gje forskrift om bruken av lova på Svalbard og fastsetje særlege reglar ut frå tilhøva på staden.

§ 3. Åtferdsnorm for verksemda

(1) Ein røystingsrådgjevar skal offentleggjere ei tilvising til ei åtferdsnorm som rådgjevaren nyttar, og rapportere om korleis norma er følgd.
(2) Om røystingsrådgjevaren ikkje nytta nokon åtferdsnorm, skal røystingsrådgjevaren gje ei tydeleg og grunngjeven forklaring for dette. Om røystingsrådgjevaren nyttar ei åtferdsnorm, men fråvik nokon av tilrådingane i åtferdsnorma, skal røystingsrådgjevaren angje kva tilrådingar som er fråvikne, grunngje fråvika og opplyse om eventuelle alternative tiltak som er gjorde.
(3) Opplysningar som nemnde i første og andre ledd skal vere offentleg og kostnadsfritt tilgjengelege på nettstaden til røystingsrådgjevaren. Opplysningane skal oppdaterast kvart år.
(4) Opplysningane skal offentleggjerast på norsk eller eit anna språk som er ålment godkjent i finansmarknaden.

§ 4. Særlege opplysningar

(1) Ein røystingsrådgjevar skal kvart år offentleggjere følgjande opplysningar om korleis rådgjevaren førebur undersøkingar, råd og røystingstilrådingar:

a. hovuddraga i dei metodane og modellane som er nytta
b. dei viktigaste informasjonskjeldene som er nytta
c. framgangsmåtane som er innførte for å sikre kvaliteten på undersøkingane, rådgjevinga og røystingstilrådingane og

kvalifikasjonane til dei tilsette som deltek
d. om og eventuelt korleis dei tek omsyn til tilhøve i dei nasjonale marknadene og til juridiske, regulatoriske og selskapsspesifikke tilhøve
e. hovuddraga i retningslinene for stemmegjeving som dei nyttar for den einskilde marknaden
f. om dei har dialog med selskapa som undersøkingane, rådgjevinga eller røystingstilrådingane gjeld, og med interessentar i desse selskapa, og i så fall omfanget og karakteren til dialogen
g. retningslinene for førebygging og handtering av potensielle interessekonfliktar.

(2) Opplysningane som er nemnde i bokstav a til g skal vere offentleg og kostnadsfritt tilgjengelege på nettstaden til røystingsrådgjevaren i minst tre år etter datoen for offentleggjeringa. Dette gjeld ikkje opplysningar som allereie er offentleggjorde etter § 3. § 3 fjerde leddet gjeld på tilsvarande måte.

§ 5. Plikt til å opplyse om interessekonfliktar

Ein røystingsrådgjevar skal utan opphald identifisere og opplyse kundane sine om faktiske eller potensielle interessekonfliktar, inkludert forretningssamband, som kan påverke førebuinga av undersøkingar, råd eller røystingstilrådingar. Røystingsrådgjevaren skal samstundes opplyse om kva for tiltak som er gjorde for å fjerne, avgrense eller handtere desse interessekonfliktane.

§ 6. Tilsyn, registreringsplikt og opplysningsplikt

(1) Finanstilsynet fører tilsyn etter finanstilsynsloven med verksemd som røystingsrådgjevarar driv etter lova her.
(2) Departementet kan gje forskrift med utfyllande føresegner om plikt til å registrere seg for å drive verksemd som røystingsrådgjevar og opplysningsplikta røystingsrådgjevarar har overfor Finanstilsynet.
Endra ved lov 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 7. Pålegg og lovbrotsgebyr

(1) Dersom ein røystingsrådgjevar bryt pliktene sine etter lova her eller forskrift gjeven i medhald av lova her, kan Finanstilsynet påleggje rådgjevaren å rette

brota innan ei viss tid.
(2) Finanstilsynet kan gje lovbrotsgebyr ved brot på føresegnene i lova her eller føresegner gjevne i medhald av lova her. Lovbrotsgebyret skal ikkje vere høgare enn 10 millionar kroner.
(3) Høvet for Finanstilsynet til å gje lovbrotsgebyr vert forelda fem år etter at brota på føresegnene vart stansa. Fristen vert avbroten når Finanstilsynet gjev førehandsvarsel eller tek avgjerd om lovbrotsgebyr.
(4) Departementet kan gje forskrift med nærare føresegner om pålegg og lovbrotsgebyr.

§ 8. Ikraftsetjing

Lova gjeld frå den tida[1] Kongen fastset.
1 Frå 1 juli 2021 iflg. res. 18 juni 2021 nr. 1984.

Lov om utleie av små elektriske kjøretøy på offentlig grunn

§ 1. Formål

Formålet med loven er å legge til rette for at utleie av små elektriske kjøretøy på offentlig grunn bidrar til fremkommelige og trygge offentlige rom, effektiv forvaltning, klimavennlige løsninger og godt miljø og lokalmiljø.

§ 2. Virkeområde

Denne loven gjelder utleie av små elektriske kjøretøy. Det som er regulert for små elektriske kjøretøy, gjelder tilsvarende for sykkel med hjelpemotor (elsykkel). Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hva som skal anses som små elektriske kjøretøy og sykkel med hjelpemotor (elsykkel).

§ 3. Forskrift om utleie av små elektriske kjøretøy på offentlig grunn

Kommunen kan gi forskrift om bruk av offentlig grunn for utleie av små elektriske kjøretøy. Forskriften kan blant annet gi bestemmelser om:

1. steder eller soner på offentlig grunn for utplassering eller parkering

av små elektriske kjøretøy
2. områder på offentlig grunn der det innføres bruksreguleringer slik som hastighetsbegrensninger og bruksforbud
3. tidsperioder når utleie kan skje
4. at små elektriske kjøretøy skal oppfylle nærmere angitte standarder som krav til batteritid og miljømessige batterityper
5. at små elektriske kjøretøy er utrustet med teknologi som kan sikre oppfyllelse av krav fastsatt i nr. 1-3, for eksempel geofencing mv.
6. tilgjengeliggjøring av data, som for eksempel utlevering av anonyme opplysninger om bruken av små elektriske kjøretøy.

§ 4. Tillatelsesordning for utleie av små elektriske kjøretøy på offentlig grunn

Kommunen kan gi forskrift om at utleie av små elektriske kjøretøy på offentlig grunn bare kan gjøres med tillatelse fra kommunen.

Forskriften kan ha bestemmelser om tillatelsens varighet, hvor mange kjøretøy som maksimalt kan plasseres på offentlig grunn for utleie, om hvor mange utleiere som maksimalt skal få tillatelse, og andre vilkår for tillatelsen.

Forskriften kan gi saksbehandlingsregler for tillatelsesordningen. Ved gjentatte eller grove overtredelser av kommunens forskrift eller vilkår stilt i tillatelsen, kan kommunen trekke tilbake tillatelsen.

Forskriften kan gi nærmere bestemmelser om dette.

§ 5. Gebyr

Kommunen kan gi forskrift om gebyr for å dekke kommunens utgifter i forbindelse med administrasjon og tilrettelegging for, samt utgifter til tilsyn og kontroll med, utleievirksomhet regulert i denne loven.

§ 6. Fjerning og forvaring

Små elektriske kjøretøy som er plassert ut for utleie eller parkert i strid med forskrift gitt i medhold av § 3, eller i strid med tillatelse etter § 4, kan om nødvendig fjernes og tas i forvaring av kommunen. I kommuner som har tillatelsesordning etter § 4, kan små elektriske kjøretøy som er plassert ut eller parkert uten at utleier har tillatelse etter § 4, fjernes eller tas i forvaring av kommunen. Små elektriske kjøretøy som er tatt i forvaring, står for utleiers regning og risiko. Tilbakelevering kan skje når utleieren har betalt utgiftene som kommunen har hatt i forbindelse med fjerningen og forvaringen.

Vegtrafikkloven § 37 femte og sjette ledd gjelder tilsvarende for salg av kjøretøy tatt i forvaring etter denne paragrafen.

§ 7. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer

§ 1. Anvendelsesområde

Loven gjelder for:

1. Finansmarkedsdeltagere og finansrådgivere nevnt i offentliggjøringsforordningen artikkel 2(1) og 2(11).
2. Foretak nevnt i taksonomiforordningen artikkel 8 nr. 1.

§ 2. Offentliggjøringsforordningen

EØS-avtalen vedlegg IX forordning (EU) 2019/2088 om offentliggjøring av bærekraftsrelaterte opplysninger i sektoren for finansielle tjenester (offentliggjøringsforordningen) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Når det i loven her vises til offentliggjøringsforordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første ledd eller fjerde ledd.

Offentliggjøringsforordningen skal også gjelde for forsikringsformidlere og verdipapirforetak, jf. offentliggjøringsforordningen artikkel 17 nr. 2.

Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført etter første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

§ 3. Taksonomiforordningen

EØS-avtalen vedlegg IX forordning (EU) 2020/852 som etablerer rammeverket for et klassifiseringssystem for ulike bærekraftige aktiviteter (taksonomiforordningen), gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Når det i loven her vises til taksonomiforordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første eller tredje ledd.

Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført etter første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

§ 4. Tilsyn

Finanstilsynet fører tilsyn med overholdelse av bestemmelsene i denne loven og i forskrift gitt med hjemmel i denne loven etter reglene i finanstilsynsloven.

§ 5. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1. januar 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2293.

§ 6. Endringer i annen lov

I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. gjøres følgende endringer: – – –

Lov om forsikringsformidling (forsikringsformidlingsloven)

Kapittel 1. Formål, virkeområde mv.

§ 1-1. Formål

Formålet med loven er å legge til rette for at formidling av forsikringsavtaler

skjer på en sikker, ordnet og effektiv måte, og bidra til at forsikringstakere inngår forsikringsavtaler i samsvar med sine forsikringsbehov.

§ 1-2. Virkeområde

Loven gjelder for forsikringsformidling i Norge samt norske forsikringsformidlingsforetaks virksomhet i utlandet. Loven gjelder for formidling av alle typer forsikringsavtaler, herunder gjenforsikringsavtaler, med mindre annet er bestemt i lov eller i medhold av lov.

For utenlandske forsikringsformidlere som driver eller skal drive virksomhet her i riket gjennom filial eller ved grensekryssende virksomhet, gjelder loven i den utstrekning det følger av kapittel 5.

Kongen kan i forskrift gi regler om i hvilken utstrekning loven skal gjøres gjeldende for Norges økonomiske sone og for Svalbard, Jan Mayen og bilandene. Kongen kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

§ 1-3. Forsikringsformidling

Med forsikringsformidling menes ervervsmessig mellomleddsvirksomhet som består i å utøve forsikringsdistribusjon.

Som forsikringsdistribusjon regnes

a. å legge frem, gi råd om, foreslå eller utføre annet forberedende arbeid i forbindelse med inngåelse av forsikringsavtaler, eller inngå slike avtaler, eller å bistå ved forvaltningen eller gjennomføringen av slike avtaler, særlig i forbindelse med et skadetilfelle
b. å levere opplysninger om én eller flere forsikringsavtaler i overensstemmelse med kundens valgte kriterier via et nettsted eller andre medier, herunder utarbeidelse av en prioritert liste over forsikringsavtaler som omfatter pris- og produktsammenligninger eller prisrabatter på en forsikringsavtale, hvis kunden er i stand til direkte eller indirekte å inngå en forsikringsavtale ved å bruke nettsted eller andre medier.

Som forsikringsdistribusjon regnes ikke

a. virksomhet som består i å gi opplysninger ved enkelte anledninger som ledd i annen yrkesvirksomhet, dersom formålet ikke er å bistå kunden med inngåelse eller gjennomføring av en forsikringsavtale
b. virksomhet som kun består i å formidle generell informasjon om

forsikringsprodukter eller skape kontakt med forsikringsforetak, dersom formålet ikke er å bistå kunden med inngåelse eller gjennomføring av en forsikringsavtale

c. ervervsmessig virksomhet som ivaretar administrasjonen av et forsikringsforetaks skadebehandling, eller taksering og sakkyndig vurdering av skader.

Finanstilsynet avgjør i tvilstilfelle om en virksomhet driver forsikringsformidling.

§ 1-4. Unntak fra loven

Loven gjelder ikke for forsikringsformidling som utøves av et forsikringsforetak, med mindre annet er bestemt i lov eller i medhold av lov.

Departementet kan i særskilte tilfeller unnta foretak fra én eller flere av bestemmelsene i loven og sette vilkår for slike unntak. Departementet kan i forskrift gi regler om at én eller flere av bestemmelsene i loven ikke skal gjelde for foretak, ved formidling av nærmere angitte forsikringer eller til særskilte kundegrupper.

§ 1-5. Forskrifter

Departementet kan i forskrift gi regler om gjennomføring, utfylling og avgrensning av loven.

Kapittel 2. De ulike typer forsikringsformidling

§ 2-1. Forsikringsmegling

Med forsikringsmegling menes forsikringsformidling som består i å gi kunden råd ut fra en analyse av et så stort antall av de på markedet disponible forsikringsløsninger som mulig, eller å presentere kunden for forsikringsløsninger fra ett eller flere forsikringsforetak, uten at det er inngått uttrykkelig avtale med forsikringsforetakene om dette.

§ 2-2. Gjenforsikringsmegling

Med gjenforsikringsmegling menes forsikringsformidling som består i å gi et forsikringsforetak råd i forbindelse med inngåelse av gjenforsikringsavtaler ut

fra en analyse av et så stort antall av de på markedet disponible forsikringsløsninger som mulig, eller å presentere forsikringsforetak for forsikringsløsninger fra ett eller flere gjenforsikringsforetak, uten at det er inngått uttrykkelig avtale med gjenforsikringsforetak om dette.

§ 2-3. Forsikringsagentvirksomhet

Med forsikringsagentvirksomhet menes forsikringsformidling på vegne av ett eller flere forsikringsforetak, der forsikringsagenten handler fullt og helt på forsikringsforetakets ansvar for de forsikringene som formidles.

§ 2-4. Aksessorisk forsikringsagentvirksomhet

Med aksessorisk forsikringsagentvirksomhet menes forsikringsformidling som består i å tilby forsikringsavtaler på vegne av ett eller flere forsikringsforetak, og der følgende vilkår er oppfylt:

a. Foretaket som yter forsikringsformidling er ikke bank, kredittforetak eller verdipapirforetak.
b. Foretaket utøver ikke forsikringsformidling som hovedvirksomhet.
c. Foretaket formidler kun forsikringsavtaler som utgjør et supplement til en vare eller tjeneste.
d. Forsikringsavtalene som nevnt i bokstav c omfatter ikke livs- eller ansvarsforsikring, med mindre dette er et supplement til den vare eller tjenesteytelse som formidleren tilbyr som sitt hovederverv.

Kravet om registrering etter § 3-1 gjelder ikke for aksessorisk forsikringsagentvirksomhet som består i å formidle forsikringer hvor

a. avtalen utgjør et supplement til en vare eller tjeneste levert av formidleren, og som dekker risikoen for funksjonssvikt, tap av eller skade på varen eller at en tjeneste ikke kan benyttes, eller skade på eller tap av bagasje og andre risikoer i forbindelse med en reise bestilt hos formidleren
b. årlig premiebeløp ikke overstiger et beløp som svarer til 600 euro, eller 200 euro dersom forsikringsavtalen utgjør et supplement til en tjeneste som nevnt i bokstav a og varigheten på tjenesten er tre måneder eller kortere.

Kapittel 3. Vilkår for å drive forsikringsformidling, søknad, tildeling mv.

§ 3-1. Adgang til å drive forsikringsformidling

Forsikringsformidling kan bare drives av foretak som har tillatelse til å drive forsikringsmegling eller gjenforsikringsmegling eller er registrert som forsikringsagentforetak eller aksessorisk forsikringsagentforetak i Finanstilsynets virksomhetsregister, med mindre annet er bestemt i lov eller i medhold av lov.

§ 3-2. Søknad om å drive forsikringsformidling

Søknad om å drive forsikringsformidling sendes til Finanstilsynet. Søknaden skal angi hva det søkes om, og skal inneholde de opplysninger som må anses å være av betydning for behandlingen av søknaden, herunder

a. dokumentasjon for at foretaket oppfyller kravene i § 3-4
b. en beskrivelse av hvilke forsikringer foretaket skal formidle
c. opplysninger om fysiske og juridiske personer som har eierandeler i foretaket på over 10 prosent, samt størrelsen på eierandelene
d. opplysninger om identiteten til fysiske og juridiske personer som må anses å ha nære forbindelser med foretaket, jf. finanstilsynsloven § 3-3 tredje ledd annet punktum med tilhørende forskrifter.
e. opplysninger om at forhold som nevnt i bokstav c og d ikke er til hinder for Finanstilsynets mulighet til å føre effektivt tilsyn med virksomheten.

Søknaden skal behandles innen tre måneder etter at den er mottatt. Dersom søknaden ikke inneholder de opplysningene som er nødvendige for Finanstilsynets vurdering av søknaden, regnes fristen fra det tidspunktet slike opplysninger ble mottatt av Finanstilsynet.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 41 (i kraft 1 april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479).

§ 3-3. Registrering som forsikringsagentforetak eller aksessorisk forsikringsagentforetak, kontroll av vilkår mv.

For foretak som har avtale om formidling av forsikringer med forsikringsforetak

eller forsikringsforetakets agenter, skal forsikringsforetaket påse at vilkårene for registrering i § 3-4 er oppfylt. Dersom vilkårene er oppfylt, skal forsikringsforetaket gi en bekreftelse til foretaket.

Ved søknad om registrering som forsikringsagentforetak eller aksessorisk forsikringsagentforetak skal foretaket vedlegge bekreftelse som nevnt i første ledd som dokumentasjon for at vilkårene for registrering er oppfylt. Finanstilsynet kan be om utfyllende informasjon av betydning for Finanstilsynets vurdering av søknaden.

Departementet kan i forskrift gi regler om forsikringsforetakets bekreftelse, opphør av agentavtalen og oppbevaring av dokumentasjon.

§ 3-4. Tillatelse, registrering, vilkår mv.

Finanstilsynet kan etter søknad gi et foretak tillatelse til å drive forsikringsmegling eller gjenforsikringsmegling eller registrere et foretak som forsikringsagentforetak eller aksessorisk forsikringsagentforetak. Det kan settes vilkår for tillatelsen eller registreringen. Finanstilsynet kan bare gi tillatelse til eller registrere foretak som oppfyller følgende vilkår:

a. Foretaket er organisert som aksjeselskap, allmennaksjeselskap, ansvarlig selskap, sparebank, forening, samvirkeforetak eller enkeltpersonforetak.
b. Foretaket har fullt innbetalt aksjekapital på søknadstidspunktet, dersom virksomheten er organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.
c. Foretaket er ikke under konkursbehandling.
d. Foretaket oppfyller kravene til forsikring i kapittel 7.
e. Styret, daglig leder og andre personer i den faktiske ledelsen av formidlingsvirksomheten samt forsikringsmeglere og forsikringsagenter oppfyller kravene til egnethet i kapittel 6.

Finanstilsynet kan nekte tillatelse eller registrering dersom det foreligger forhold som er egnet til å hindre et effektivt tilsyn med forsikringsformidlingsforetaket.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 3-5. Igangsetting av virksomhet

Forsikringsformidling kan ikke igangsettes før foretaket er oppført i

Finanstilsynets virksomhetsregister.

Kapittel 4. Norske forsikringsformidlingsforetaks virksomhet i utlandet

§ 4-1. Etablering av filial i annen EØS-stat

Før et norsk forsikringsformidlingsforetak kan etablere filial eller annen permanent tilstedeværelse i en annen EØS-stat, skal foretaket gi Finanstilsynet melding om dette.

Meldingen skal minst inneholde

a. opplysninger om hvilken EØS-stat foretaket har til hensikt å etablere filial i, og filialens adresse
b. navn på personene som utgjør filialens ledelse
c. en virksomhetsplan som beskriver tjenestene foretaket har til hensikt å utøve, og filialens organisering.

Finanstilsynet skal sende melding om filialetablering til vertslandet innen én måned etter at meldingen om filialetablering er mottatt, med mindre det er grunn til å anta at forsikringsformidlingsforetakets organisering eller finansielle situasjon ikke er forsvarlig i forhold til den planlagte virksomheten.

Forsikringsformidlingsforetaket kan igangsette virksomheten én måned etter at vertslandet har mottatt melding fra Finanstilsynet om filialetableringen, med mindre Finanstilsynet bekrefter at virksomheten kan igangsettes på et tidligere tidspunkt. Slik bekreftelse kan bare gis hvis Finanstilsynet er meddelt hvilket regelverk som skal gjelde for virksomheten.

Forsikringsformidlingsforetaket skal gi melding til Finanstilsynet om enhver endring i forhold som nevnt i annet ledd senest én måned før endringen gjennomføres.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 4-2. Grensekryssende virksomhet i annen EØS-stat

Før et norsk forsikringsformidlingsforetak kan tilby grensekryssende tjenester i en annen EØS-stat, skal foretaket gi Finanstilsynet melding om dette.

Meldingen skal minst inneholde

a. opplysninger om hvilken EØS-stat foretaket har til hensikt å utøve virksomhet i

b. en virksomhetsplan som beskriver tjenestene foretaket har til hensikt å utøve.

Finanstilsynet skal sende meldingen til vertsstatens tilsynsmyndighet innen én måned etter at meldingen er mottatt. Forsikringsformidlingsforetaket kan igangsette virksomheten når vertslandet har mottatt melding fra Finanstilsynet. Finanstilsynet skal samtidig opplyse hvor formidlingsforetaket kan finne informasjon om regelverk som vil gjelde for virksomheten.

Foretaket skal gi melding til Finanstilsynet om enhver endring i forhold som nevnt i annet ledd senest én måned før endringen gjennomføres.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 4-3. Norske forsikringsformidlingsforetaks virksomhet utenfor EØS

Et norsk forsikringsformidlingsforetak som ønsker å drive virksomhet i en stat som ikke omfattes av EØS-avtalen, skal gi Finanstilsynet melding om dette.

Finanstilsynet kan forby formidling av forsikringer til forsikringsforetak med hovedsete i en stat utenfor EØS dersom forsikringen har vilkår eller premier som Finanstilsynet finner å være ubetryggende eller urimelige.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder gi regler om hva meldingen skal inneholde og Finanstilsynets behandling av meldingen og stille krav til virksomheten som forsikringsformidlingsforetaket driver i utlandet.

Kapittel 5. Utenlandske forsikringsformidlingsforetaks virksomhet i Norge

§ 5-1. Filial av forsikringsformidlingsforetak registrert i en annen EØS-stat

Forsikringsformidlingsforetak som er registrert i en annen EØS-stat, kan gjennom filial her i riket drive virksomhet som foretaket kan drive etter tillatelsen i hjemstaten. Filialen kan etableres én måned etter at Finanstilsynet har mottatt følgende opplysninger fra tilsynsmyndighetene i forsikringsformidlingsforetakets hjemstat:

a. foretakets navn, adresse og eventuelt foretaksnummer
b. hvilken forsikringsformidlingskategori tillatelsen omfatter, og, der det er relevant, navnet på forsikringsforetaket foretaket opptrer på vegne av

c. hvilke forsikringsklasser forsikringsformidlingen omfatter
d. postadresse i Norge
e. navn på personene som skal inngå i ledelsen av filialen.

Finanstilsynet skal innen én måned etter at opplysningene er mottatt fra tilsynsmyndigheten i forsikringsformidlingsforetakets hjemstat, gi tilsynsmyndigheten i hjemstaten melding om at filialen kan etableres, og samtidig gi en oversikt over hvilke regler som vil gjelde for virksomheten her i riket. Etablerer foretaket filial eller tilsvarende etablering som omfattes av lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak, må foretaket registrere denne i Foretaksregisteret før virksomheten kan igangsettes.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder gi regler om hvilke opplysninger Finanstilsynet skal motta fra tilsynsmyndighetene i forsikringsformidlingsforetakets hjemstat.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 106 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119).

§ 5-2. Anvendelse av regler om etablering av filial

Lovens bestemmelser om filialetablering i § 5-1 gjelder enhver permanent tilstedeværelse som et forsikringsformidlingsforetak med hovedsete i en annen EØS-stat har her i riket. Dette gjelder likevel ikke hvis det etableres et eget forsikringsformidlingsforetak i Norge.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller paragrafen her, herunder om hva slags virksomhet som er omfattet av reglene om etablering av filial.

§ 5-3. Grensekryssende virksomhet fra forsikringsformidlingsforetak registrert i en annen EØS-stat

Forsikringsformidlingsforetak som er registrert i en annen EØS-stat, kan drive grensekryssende virksomhet her i riket i den utstrekning foretaket har tillatelse i hjemstaten. Foretaket kan starte virksomheten her i riket straks Finanstilsynet har mottatt melding fra tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat med følgende opplysninger:

a. foretakets navn, adresse og eventuelt foretaksnummer
b. hvilken forsikringsformidlingskategori tillatelsen omfatter, og, der det er relevant, navnet på forsikringsforetaket foretaket opptrer på vegne av

c. hvilke forsikringsklasser forsikringsavtalene som skal formidles, omfatter.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 5-4. Virksomhet i forsikringsformidlingsforetak registrert i en annen EØS-stat

For filial som etter reglene i § 5-1 driver forsikringsformidling her i riket, gjelder bestemmelsene gitt i og i medhold av kapittel 1, § 8-1 tredje ledd, §§ 8-4, 8-8, 9-1, 9-3, 9-4, 10-1, 10-2 og 10-4.

For forsikringsformidlingsforetak som etter reglene i § 5-3 driver grensekryssende virksomhet her i riket, gjelder bestemmelsene gitt i og i medhold av kapittel 1, § 8-1 tredje ledd, §§ 8-4, 8-8, 9-1, 9-3, 9-4, 10-1, 10-2 og 10-4.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan i forskrift og i enkeltvedtak gjøre unntak dersom foretakets virksomhet er regulert av tilsvarende bestemmelser fastsatt av myndighetene i hjemstaten.

§ 5-5. Forsikringsformidlingsforetak med hovedsete utenfor EØS

Forsikringsformidlingsforetak med hovedsete utenfor EØS kan etter særskilt tillatelse fra Finanstilsynet etablere filial her i riket. Bestemmelsene gitt i og i medhold av loven her gjelder tilsvarende for filialen så langt de passer.

Tillatelse etter første ledd første punktum kan bare omfatte virksomhet som tilsvarer virksomheten foretaket har tillatelse til å drive i hjemstaten, og bare dersom foretaket er undergitt betryggende tilsyn i hjemstaten. Før et utenlandsk forsikringsformidlingsforetak starter sin virksomhet her i riket, skal det være etablert et tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat og Finanstilsynet.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

Kapittel 6. Kvalifikasjonskrav og vandelskrav (egnethetskrav)

§ 6-1. Kvalifikasjonskrav for ledelsen i forsikringsmeglingsforetak og forsikringsagentforetak

Styremedlemmer, varamedlemmer, daglig leder og andre personer i den faktiske ledelsen av forsikringsformidlingsvirksomheten skal til enhver tid ha nødvendige kvalifikasjoner og nødvendig yrkeserfaring til å utøve stillingen eller vervet.

Daglig leder og andre personer i den faktiske ledelsen av forsikringsformidlingsvirksomheten skal årlig gjennomføre minst 15 timer etterutdanning som er relevant for virksomheten, og som er godkjent av Finanstilsynet. Etterutdanningen skal dokumenteres.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder fastsette krav til kunnskap og kompetanse for ledelsen og gi regler om etterutdanning.

§ 6-2. Kvalifikasjonskrav for forsikringsmegler

En forsikringsmegler skal til enhver tid ha den kunnskapen og kompetansen som er nødvendig for forsikringsmeglingsforetakets virksomhet, og skal minst oppfylle kravene til kunnskap og kompetanse i forskrift fastsatt i medhold av tredje ledd.

Forsikringsmeglingsforetaket skal påse at meglere i foretaket årlig gjennomfører minst 15 timer etterutdanning som er relevant for virksomheten, og som er godkjent av Finanstilsynet. Etterutdanningen skal dokumenteres.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder fastsette krav til kunnskap og kompetanse og gi regler om etterutdanning.

§ 6-3. Kvalifikasjonskrav for forsikringsagent

En forsikringsagent skal til enhver tid ha den kunnskapen og kompetansen som er nødvendig for forsikringsagentforetakets virksomhet, og skal minst oppfylle kravene til kunnskap og kompetanse i forskrift fastsatt i medhold av tredje ledd.

Forsikringsagentforetaket skal påse at agenter i foretaket årlig gjennomfører minst 15 timer etterutdanning som er relevant for virksomheten, og som er godkjent av Finanstilsynet. Etterutdanningen skal dokumenteres.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder fastsette

krav til kunnskap og kompetanse og gi regler om etterutdanning.

§ 6-4. Kvalifikasjonskrav for aksessoriske forsikringsagentforetak

I et aksessorisk forsikringsagentforetak skal daglig leder og andre personer i den faktiske ledelsen som er ansvarlig for forsikringsformidlingsvirksomheten, til enhver tid ha nødvendige kvalifikasjoner og nødvendig yrkeserfaring til å utøve forsikringsformidlingsoppgavene.

Andre personer som er direkte beskjeftiget med forsikringsformidling, skal til enhver tid ha den kunnskapen og kompetansen som er nødvendig for virksomheten som skal drives, herunder minst ha gjennomført tilfredsstillende opplæring godkjent av det forsikringsforetaket som foretaket formidler forsikringsavtaler for.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 6-5. Krav til hederlig vandel

Person som nevnt i §§ 6-1 til 6-4 skal ikke være dømt for straffbart forhold eller i stilling eller ved utøvelsen av andre verv ha utvist adferd som gir grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte. Person som nevnt i §§ 6-1 til 6-4 skal heller ikke være under konkursbehandling, konkurskarantene eller gjeldsforhandling.

Kravene i første ledd skal dokumenteres gjennom foreleggelse av ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 og bekreftelse fra Brønnøysundregistrene om at personen ikke er under konkursbehandling, konkurskarantene eller gjeldsforhandling.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder gi regler om begrenset politiattest.

Kapittel 7. Forsikringer

§ 7-1. Forsikringsplikt

Forsikringsformidlingsforetak skal til enhver tid ha forsikringer i samsvar med bestemmelsene i kapitlet her. Forsikringene må tegnes i et forsikringsforetak i en EØS-stat.

Første ledd gjelder ikke for forsikringsagentforetak dersom

forsikringsforetaket i avtalen med forsikringsagentforetaket har påtatt seg fullt ansvar for forsikringsagentforetakets erstatningsansvar.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 7-2. Hva forsikringene skal dekke

Forsikringsformidlingsforetakets ansvar overfor oppdragsgiver eller andre som utleder sin rett fra oppdragsgiver grunnet yrkesmessig uaktsomhet, skal til enhver tid være dekket av en ansvarsforsikring.

Hvis forsikringsformidlingsforetaket behandler klientmidler, skal foretaket i tillegg til forsikring som nevnt i første ledd ha en forsikring som dekker underslag av klientmidler begått av ansatte eller andre som utfører arbeid, oppdrag eller tillitsverv for forsikringsformidlingsforetaket.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller paragrafen her. Departementet kan herunder gi regler om minstekrav til forsikringsdekningens beløpsmessige omfang og fastsette ulike minimumsbeløp for små og store forsikringsformidlingsforetak.

§ 7-3. Forsikringsdekningen

Forsikringsforetaket som forsikringsformidlingsforetaket er forsikret i etter § 7-2 på det tidspunktet den skadelidte fremsetter krav om erstatning, er ansvarlig overfor den skadelidte.

Et erstatningskrav anses fremsatt på det tidligste av følgende tidspunkter:

a. det tidspunktet forsikringsformidlingsforetaket eller forsikringsforetaket første gang mottok melding om tapet med krav om erstatning
b. det tidspunktet forsikringsformidlingsforetaket eller forsikringsforetaket første gang mottok skriftlig melding fra skadelidte vedrørende omstendigheter som kan ventes å føre til at et erstatningskrav blir reist mot forsikringsformidlingsforetaket.

Bokstav b gjelder tilsvarende for melding fra forsikringsformidlingsforetaket til forsikringsforetaket.

Oppsigelse av forsikringene eller bortfall av forsikringene på annen måte gis ikke virkning overfor skadelidte før én måned etter at Finanstilsynet har mottatt melding om bortfallet. Stilles ny forsikring før utløpet av denne perioden, gis bortfallet virkning fra det tidspunktet ny forsikring er stilt.

Ansvarsforsikringen skal dekke krav som fremsettes mot forsikringsformidlingsforetaket i en periode på fem år etter at virksomheten opphører.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 7-4. Skadelidtes krav

Skadelidte kan kreve dekning direkte fra forsikringsforetaket uten først å ha rettet krav mot forsikringsformidlingsforetaket.

Forsikringsforetaket kan ikke gjøre gjeldende andre innsigelser overfor skadelidte enn de innsigelser forsikringsformidlingsforetaket selv har overfor skadelidte.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

Kapittel 8. Krav til virksomheten i forsikringsformidlingsforetak

§ 8-1. Forsvarlig virksomhet

Forsikringsformidlingsforetak skal organiseres og drives på en forsvarlig måte. Foretaket skal ha en klar organisasjonsstruktur og ansvarsfordeling samt hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for risikostyring og internkontroll.

Foretaket skal ha tilstrekkelige og betryggende retningslinjer og rutiner for å sikre etterlevelse av foretakets plikter etter lov og forskrift og skal dokumentere at foretaket etterlever sine plikter etter loven her og forskrifter gitt i medhold av loven her. Dokumentasjonen skal være minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere om reglene er fulgt. Dokumentasjonen skal oppbevares i minst fem år.

For forsikringsformidlingsforetak som produserer forsikringer, gjelder finansforetaksloven § 16-13 og regler gitt i medhold av den tilsvarende. Dersom et forsikringsformidlingsforetak tilbyr eller anbefaler forsikringsprodukter som det ikke selv har produsert, skal foretaket ha egnede rutiner og systemer for å innhente relevante opplysninger om forsikringsproduktet og produktets godkjenningsprosess, herunder opplysninger om den identifiserte målgruppen, og for å forstå egenskapene ved det enkelte forsikringsproduktet og den identifiserte målgruppen for produktet.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller paragrafen her, herunder fastsette nærmere krav til forsvarlig virksomhet og om dokumentasjonsplikt.

§ 8-2. Krav til økonomi

Forsikringsformidlingsforetak skal

a. være i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller
b. ha en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i foretaket
c. ha eiendeler som har en verdi som overstiger foretakets samlede forpliktelser.

For forsikringsformidlingsforetak som er organisert som enkeltpersonforetak, gjelder ikke første ledd bokstav b og c.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 8-3. Klientkonto

Klientmidler skal straks plasseres på en klientkonto som er adskilt fra forsikringsformidlingsforetakets egne midler.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller paragrafen her, herunder regler om kontoavtalen og disponeringen av klientmidler.

§ 8-4. Særlige krav til forsikringsmeglingsforetak

Forsikringsmeglingsforetak kan ikke gjennom avtaler med forsikringsforetak eller på annen måte innrette seg slik at det kan påvirke forsikringsmeglingsforetakets uavhengighet som megler. Et forsikringsmeglingsforetak kan heller ikke opptre på en måte som er egnet til å skape tvil om dets stilling som uavhengig mellomledd.

Forsikringsmeglingsforetak skal utvise tilbørlig aktsomhet ved valg av forsikringsgiver og skal fraråde oppdragsgiveren å bruke en forsikringsgiver som det er tvil om eller er ukjent om har evne til å oppfylle sine plikter etter forsikringen.

Forsikringsmeglingsforetak har ikke adgang til å motta provisjon eller annen godtgjørelse for forsikringsformidlingen fra den forsikringsgiveren som har overtatt forsikringsavtalen et formidlingsoppdrag gjelder.

Tredje ledd gjelder ikke megling av gjenforsikring. Tredje ledd gjelder heller ikke megling av forsikringer fra forsikringsforetak som ikke er etablert her i riket, forutsatt at forsikringsmeglingsforetaket videreformidler mottatt

vederlag til oppdragsgiveren. Tredje ledd gjelder heller ikke megling av forsikring knyttet til

a. luftfartøy
b. skip som er registreringspliktige i norsk ordinært skipsregister, norsk internasjonalt skipsregister eller i utenlandsk skipsregister
c. boreplattformer og lignende flyttbare innretninger
d. faste innretninger til bruk i forbindelse med utvinning og utnyttelse av undersjøiske petroleumsforekomster eller utskiping, lagring eller rørtransport av utvunnet olje og gass
e. innretninger til bruk i forbindelse med olje- og gassvirksomhet ved anlegg på land
f. bygging av skip eller innretninger som nevnt i bokstav b til e
g. virksomhet, utstyr, tilbehør mv. i tilknytning til innretninger som nevnt i bokstav c til f
h. ren internasjonal varetransport.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 8-5. Underagenter

Et forsikringsagentforetak kan bare gi fullmakt til å opptre på vegne av et forsikringsforetak videre til et annet agentforetak (en underagent) dersom dette agentforetaket oppfyller kravene i kapittel 3.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om forsikringsagentforetakets bruk av underagenter som nevnt i første ledd.

§ 8-6. Forsikringsforetak som kan overta forsikringsrisikoen

Forsikringer kan bare plasseres i forsikringsforetak med hovedsete i en EØS-stat og i norsk filial av utenlandsk forsikringsforetak med tillatelse etter finansforetaksloven § 5-6. Lovpliktige skadeforsikringer kan bare plasseres i forsikringsforetak som oppfyller de kravene som gjelder etter den særlige reguleringen av slike forsikringer.

Forsikringsmeglingsforetak kan likevel megle skadeforsikring i næringsvirksomhet til forsikringsforetak med hovedsete i en stat utenfor EØS dersom forsikringen ikke gjelder

a. lovpliktig yrkesskadeforsikring
b. lovpliktig ansvarsforsikring for motorkjøretøy

c. lovpliktig ansvarsforsikring som gjelder erstatningsansvar for skade voldt ved atomskade eller av legemidler.

Som skadeforsikring i næringsvirksomhet etter annet ledd regnes

a. sjø- og transportforsikring
b. luftfartsforsikring
c. forsikring knyttet til undersøkelser etter, utnytting, lagring eller rørtransport av undersjøiske naturforekomster
d. kreditt eller kausjon når forsikringstaker utøver handels- eller industrivirksomhet eller et fritt yrke, og avtalen gjelder for virksomheten
e. forsikring tegnet av foretak med ansatte som tilsvarer minst 10 årsverk
f. forsikring tegnet av foretak med en årsomsetning på minst 50 mill. kroner.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder gjøre unntak for angitte forsikringsavtaler eller forsikringsrisikoer og fastsette vilkår for slike unntak.

§ 8-7. Opplysningsplikt overfor Norsk Naturskadepool

Forsikringsformidlingsforetak skal opplyse Norsk Naturskadepool om brannskadeforsikring på ting her i riket som formidles til forsikringsforetak som ikke er medlem av Norsk Naturskadepool.

§ 8-8. Taushetsplikt

Forsikringsformidlingsforetak, herunder ansatte og tillitsvalgte, plikter å hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til opplysninger om kunders og andres personlige eller forretningsmessige forhold som foretaket mottar under utøvelsen av virksomheten, med mindre noe annet er bestemt i lov eller forskrift.

Departementet kan i forskrift gi regler om taushetsplikt og utlevering av opplysninger.

Kapittel 9. God forretningsskikk, styring og håndtering av interessekonflikter mv.

§ 9-1. God forretningsskikk

Forsikringsformidlingsforetak skal utøve sin virksomhet i samsvar med god forretningsskikk.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler om god forretningsskikk.

§ 9-2. Kundebehandling, systemer og rutiner mv.

Forsikringsformidlingsforetak skal ha systemer og rutiner for å sikre etterlevelse av regler om opplysningsplikt og om utforming av kundeavtaler gitt i eller i medhold av forsikringsavtaleloven.

Forsikringsformidlingsforetak skal ha rutiner for å sikre at klager fra kunder eller andre berørte behandles på en forsvarlig måte.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 9-3. Styring og håndtering av interessekonflikter

Forsikringsformidlingsforetak skal være oppbygd og organisert på en slik måte at risikoen for interessekonflikter mellom foretaket og dets kunder, eller foretakets kunder seg imellom, begrenses til et minimum.

Forsikringsformidlingsforetak plikter å treffe alle egnede tiltak for å identifisere og for å hindre eller håndtere interessekonflikter mellom foretaket og kundene og kundene imellom.

Dersom tiltakene ikke med rimelig sikkerhet forhindrer risiko for at kundens interesser blir skadelidende, skal foretaket i god tid før forsikringsavtalen inngås, tydelig opplyse kunden om mulige interessekonflikter og om tiltakene som er truffet for å redusere denne risikoen.

Opplysningene som nevnt i tredje ledd skal gis på et varig medium og være tilstrekkelig detaljerte til at kunden ut fra sine forutsetninger kan ta en velbegrunnet beslutning om tjenesten som interessekonflikten gjelder.

Foretaket skal på forespørsel fra Finanstilsynet kunne dokumentere hvilke mulige interessekonflikter som er identifisert, og hvilke tiltak foretaket har gjennomført.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 9-4. Lønnsordning og vederlag

Forsikringsformidlingsforetak må ikke avlønne ansatte eller evaluere ansattes prestasjoner på en slik måte at evnen til å påse at kundens interesser ivaretas på best måte, svekkes. Foretaket skal herunder ikke benytte avlønningsordninger, salgsmål eller andre insentiver som kan påvirke ansatte til å anbefale et bestemt forsikringsprodukt fremfor et annet forsikringsprodukt som er bedre egnet for kunden.

Forsikringsformidlingsforetak kan motta vederlag fra eller yte vederlag til andre enn kunden bare dersom vederlaget ikke har en negativ innvirkning på kvaliteten på tjenesten til kunden og det ikke svekker foretakets evne til å opptre ærlig, redelig og profesjonelt i samsvar med kundens beste interesser.

Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller bestemmelsene i paragrafen her. Departementet kan herunder gi regler som i særlige tilfeller forbyr eller stiller ytterlige krav til mottak av vederlag fra eller yting av vederlag til andre enn kunden i forbindelse med tegning, endring eller fornyelse av en forsikringsavtale.

§ 9-5. Behandling av tvister i klageorgan

Forsikringsformidlingsforetak skal være tilsluttet en utenrettslig tvisteløsningsordning (klageorgan) som fastsatt i forskrift av departementet. Hvis det oppstår tvist mellom et forsikringsformidlingsforetak og en kunde, kan hver av partene kreve å få behandlet denne av klageorganet.

Så lenge en sak er til behandling i klageorganet, kan en part ikke bringe saken inn for de alminnelige domstolene. En sak anses for å være til behandling fra det tidspunktet klageorganet mottok klagen. En sak som har vært behandlet i klageorganet, kan bringes inn for tingretten uten forutgående behandling i forliksrådet.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller paragrafen her. Departementet kan herunder gi regler om organisering, sammensetning og finansiering samt bestemmelser om at utgifter tilknyttet klageorganets virksomhet skal utliknes på forsikringsformidlingsforetakene eller dekkes av partene.

Kapittel 10. Tilsyn, tilbakekall, sanksjoner, straff mv.

§ 10-1. Tilsyn

Finanstilsynet fører tilsyn med overholdelse av bestemmelsene gitt i eller i

medhold av denne loven. Tilsynet føres i samsvar med bestemmelsene i loven her og finanstilsynsloven.

§ 10-2. Pålegg om retting

Finanstilsynet kan gi pålegg om at forhold i strid med denne loven eller bestemmelser gitt i medhold av loven skal opphøre. Finanstilsynet kan sette en frist for at forholdene bringes i samsvar med pålegget.

Første ledd gjelder tilsvarende dersom Finanstilsynet underrettes av tilsynsmyndigheter i en annen EØS-stat om at et norsk forsikringsformidlingsforetak har overtrådt regler som gjelder for foretakets virksomhet i vedkommende stat. Finanstilsynet skal i tilfelle underrette vedkommende myndighet om pålegget.

§ 10-3. Tilbakekall av tillatelse og sletting av registrering

Finanstilsynet kan kalle tilbake tillatelsen og slette et forsikringsformidlingsforetak fra Finanstilsynets register dersom foretaket

a. ikke gjør bruk av tillatelsen eller registreringen innen tolv måneder, gir uttrykkelig avkall på tillatelsen eller registreringen eller har opphørt å drive virksomhet i mer enn seks måneder
b. ikke lenger oppfyller vilkårene for tillatelse eller registrering i § 3-4
c. har fått tillatelsen eller blitt registrert ved hjelp av uriktige opplysninger eller andre uregelmessigheter
d. grovt eller gjentatte ganger har overtrådt bestemmelser gitt i eller i medhold av lov som gjelder for forsikringsformidlingsvirksomheten, eller
e. ikke etterkommer pålegg gitt av Finanstilsynet eller annen tilsynsmyndighet.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 10-4. Straff

Med bøter eller fengsel i inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer

a. § 3-1, § 4-1 første ledd, § 4-2 første ledd, § 4-3 første ledd, § 5-5 første

ledd, § 7-1, § 8-3 eller § 8-5 til § 8-8, eller

b. bestemmelse i forskrift som utfyller bestemmelsene nevnt i bokstav a, når det i forskriften er fastsatt at en slik overtredelse av den aktuelle bestemmelsen er straffbar.

På samme måte straffes grove eller gjentatte brudd på god forretningsskikk, jf. § 9-1, og bestemmelse i forskrift som utfyller § 9-1, når det i forskriften er fastsatt at overtredelse av den aktuelle bestemmelsen er straffbar.

§ 10-5. Finanstilsynets taushetsplikt mv.

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om identiteten til personer som har gitt meldinger, tips eller liknende opplysninger om overtredelser av loven og tilhørende forskrifter, og om andre opplysninger som kan gjøre identiteten kjent, med mindre bruk av opplysningene er nødvendig som ledd i ytterligere undersøkelser av overtredelsen eller etterfølgende rettsforfølgning av saken. Taushetsplikten etter første punktum gjelder også identiteten til den fysiske personen opplysningene gjelder. Taushetsplikten etter første og annet punktum gjelder også overfor sakens parter og deres representanter.

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om opplysninger som omhandler sanksjoner og andre tiltak som knytter seg til overtredelse av regler i loven her, eller forskrifter i medhold av loven, dersom offentliggjøring av opplysningene kan skape alvorlig uro på finansmarkedene eller påføre de berørte parter uforholdsmessig stor skade. Forvaltningsloven § 13 og §§ 13 b til 13 e gjelder ikke for opplysninger som nevnt i første punktum.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

Kapittel 11. Ikrafttredelsesregler og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 11-1. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

1 Fra 1. januar 2022 med unntak av § 9-2 første ledd iflg. res. 22 des 2021 nr. 3808. Se forskrift 22 des 2021 nr. 3873 for overgangsregler til lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling § 5-4 og § 5-5.
Fra 1. juli 2022 for § 9-2 første ledd, iflg. res. 12 mai 2022 nr. 832.

§ 11-2. Overgangsregler

Forsikringsformidlingsforetak som driver virksomhet som omfattes av denne loven når den trer i kraft, må oppfylle kravene i § 6-1 første ledd jf. § 6-5 og § 8-2 innen ett år etter ikrafttredelsen.

Forsikringsforetak som fører eget agentregister, må avvikle dette innen 6 måneder fra lovens ikrafttredelse.

Departementet kan gi overgangsregler. I overgangsreglene kan det gjøres unntak fra reglene i denne paragrafen.

§ 11-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsvirksomhet oppheves § 7-4.
2. Lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling oppheves.
3. I lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern gjøres følgende endringer: – – –

Lov om lønnsstøtte (økonomiske tiltak i møte med pandemien)

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å etablere en tidsavgrenset, kortvarig støtteordning som bidrar til at foretak unngår å permittere eller si opp ansatte på grunn av omsetningsfall som følge av bestemte nasjonale smitteverntiltak innført i desember 2021 i møte med koronapandemien.

§ 2. Virkeområde i tid

Støtteordningen gjelder for kalendermånedene desember 2021, januar 2022 og februar 2022. Arbeidsgiver kan søke om støtte til dekning av lønnskostnader for den enkelte ansatte, for hver av månedene. Det må søkes særskilt for hver av støttemånedene.

§ 3. Svalbard

Departementet kan gi forskrift om lovens anvendelse for Svalbard og fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forholdene.

§ 4. Arbeidsgivere som kan søke om støtte

(1) Støtteordningen gjelder for enkeltpersonforetak og selskap.
(2) Støtteordningen gjelder ikke for institusjon eller organisasjon som er omfattet av skatteloven § 2-32.

§ 5. Krav til foretaket

(1) Foretaket må ha et omsetningsfall på minimum 20 prosent i støttemånedene desember 2021, januar 2022 og februar 2022, sammenliknet med tilsvarende måned to år tidligere, eller sammenliknet med gjennomsnittlig månedlig omsetning for oktober og november 2021. Foretaket velger selv hvilken referanseperiode som brukes for å beregne omsetningsfallet.
(2) Foretaket må kunne sannsynliggjøre at omsetningsfallet for en vesentlig del skyldes nasjonale begrensninger på sitt forretningsområde, jf. covid-19-forskriften § 13 a og § 14 annet ledd bokstav b og c og tredje ledd, samt § 14 d og § 15. Manglende tilgang på arbeidskraft som følge av innreiserestriksjoner, regnes ikke som en konsekvens av de nevnte begrensningene.
(3) Foretaket må ha minst én ansatt, og minst én ansatt må ha fått utbetalt lønn i hver av månedene september, oktober og november 2021. Lønnen trenger ikke ha blitt utbetalt til samme ansatt. Lønnen må være rapportert i a-meldingen.
(4) Foretaket kan ikke ha iverksatt helt eller delvis permittering av ansatte fra og med 1. desember 2021 til og med utgangen av perioden det søkes støtte for. Foretaket kan likevel ha hentet alle ansatte som ble permittert etter 30. november 2021, tilbake i arbeid senest 23. desember 2021. Det gis ikke støtte for den tiden ansatte var permittert utover lønnspliktperioden.
(5) Foretaket må utøve lovlig aktivitet.
(6) Foretaket må ikke være under konkursbehandling, besluttet avviklet eller besluttet tvangsoppløst etter reglene i kapittel 16 i aksjeloven eller allmennaksjeloven.
(7) Foretaket må være skattepliktig til Norge, jf. skatteloven § 2-2 første ledd, eller deltakerne i foretaket må være skattepliktige til Norge for selskapets inntekter, jf. skatteloven § 2-2 tredje ledd. Ordningen omfatter også tilfeller der foretaket eller foretakets eier skattlegges i Norge for virksomhet her etter

skatteloven § 2-3 første ledd bokstav b.
(8) Departementet kan gi forskrift til utfylling av denne paragrafen og fastsette nærmere vilkår for å få støtte. Departementet kan også gi nærmere bestemmelser om beregning av omsetningsfall og om støtte til konsern.

§ 6. Krav til arbeidsforholdet

(1) Ordningen gjelder for fast ansatte som i hele støttemåneden er ansatt i heltids- eller deltidsstilling eller midlertidig ansatt på tidsavgrensede kontrakter med avtalt omfang på arbeidet. Ordningen gjelder også for lærlinger. Den ansatte må være registrert med en stillingsprosent med virkning fra senest 30. november 2021 for støtte i desember, eller 31. desember 2021 for støtte i januar og februar. Den ansatte må være registrert med samme stillingsprosent gjennom hele støtteperioden. Stillingsprosenten må være høyere enn null.
(2) Arbeidsforholdet må ha startdato senest 30. november 2021 for støtte i desember, eller 31. desember 2021 for støtte i januar og februar 2022.
(3) Støtte gis ikke for ansatte som var helt permittert per 30. november 2021.
(4) For ansatte som var delvis permittert per 30. november 2021, kan foretaket få lønnsstøtte for den arbeidstiden som det betales lønn for, herunder lønn i arbeidsgivers lønnspliktperiode, forutsatt av at permitteringsgraden ikke endres etter 30. november 2021.
(5) For ansatte som ble permittert etter 30. november 2021 og tatt tilbake i arbeid senest 23. desember 2021, kan foretaket få lønnsstøtte for den arbeidstiden som det betales lønn for, herunder lønn i arbeidsgivers lønnspliktperiode.
(6) Det gis ikke støtte for ansatte som i støttemåneden er i oppsigelsestid.
(7) Departementet kan gi forskrift til utfylling av denne paragrafen. Departementet kan også gi bestemmelser om krav til ansattes aktivitet i støttemåneden.

§ 7. Beregning av støtte

(1) Støtte beregnes på følgende måte:

a. Maksimal støtte er begrenset oppad til 40 000 kroner per ansatt per støttemåned. For lærlinger er maksimal støtte begrenset oppad til 15 000 kroner per ansatt per støttemåned. Ved lavere omsetningsfall enn 100 prosent avkortes det maksimale støttebeløpet lineært til 4 000 kroner ved 20 prosent omsetningsfall. Lavere omsetningsfall enn 20 prosent gir ikke rett til støtte.

b. Beløpet etter bokstav a skal avkortes med en beregnet stillingsprosent. Stillingsprosenten beregnes ved å dividere opptjent bruttolønn, eksklusiv arbeidsgiveravgift, på produktet av den ansattes timelønn og antallet timer per måned i en fulltidsstilling. Stillingsprosenten kan ikke overstige 100 prosent.
c. Maksimal støtte beregnet etter dette ledd begrenses per ansatt til 80 prosent av summen av opptjent bruttolønn i støttemåneden tillagt arbeidsgiveravgift, fratrukket estimert opptjent bruttolønn som skal dekkes av refusjoner eller tilskudd fra NAV tillagt arbeidsgiveravgift.

(2) Samlet støtte til foretaket beregnet etter første ledd begrenses etter følgende regler i den rekkefølgen som fremgår av dette ledd:

a. Dersom foretakets grunnlag for arbeidsgiveravgift, jf. folketrygdloven § 23-2, tillagt arbeidsgiveravgift for støttemåneden har falt fra referanseperioden, avkortes den totale støtten etter bestemmelser fastsatt av departementet i forskrift.
b. Samlet støtte til foretaket er begrenset oppad til 47 millioner kroner per støttemåned for desember 2021 og januar 2022. For februar 2022 er samlet støtte til foretaket begrenset oppad til 40 millioner kroner. For konsern gjelder grensene i første og annet punktum for den samlede støtten til konsernet.
c. Støtten kan ikke overstige omsetningsfallet i kroner.
d. Foretakets samlede støtte fra offentlige ordninger til lønnskostnader kan ikke overstige foretakets samlede brutto skattepliktige lønnsytelser tillagt arbeidsgiveravgift, for støttemåneden. Overskytende beløp vil komme til fratrekk etter bestemmelser fastsatt av departementet i forskrift.

(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om beregning av støtte og om hva som anses som opptjent bruttolønn.

§ 8. Generelle forvaltningsregler

(1) Skatteforvaltningsloven gjelder så langt den passer for behandling av saker etter denne loven, med de særlige saksbehandlingsreglene som følger av loven her. Forvaltningsloven gjelder ikke for behandling av saker etter denne loven, med unntak av forvaltningsloven kapittel VII om forskrifter.
(2) Departementet kan gi forskrift om forvaltningsregler som skal gjelde for behandling av saker etter denne loven, herunder utfylle og fravike reglene i skatteforvaltningsloven.

§ 9. Tilskuddsmyndighet og klageinstans

Skatteetaten er tilskuddsmyndighet etter loven. Skattekontoret treffer vedtak i første instans. Skattedirektoratet er klageinstans.

§ 10. Innhenting av opplysninger

(1) Tilskuddsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger ved å pålegge offentlige myndigheter og private rettssubjekter å gi opplysninger som kan ha betydning for støtte etter denne loven og kontrollen av denne. Første punktum gjelder også personopplysninger.
(2) Departementet kan gi forskrift om innhenting av opplysninger etter første ledd, herunder om hvem tilskuddsmyndigheten kan innhente opplysninger fra, og hvilke opplysninger som kan innhentes.

§ 11. Offentliggjøring av opplysninger

(1) Tilskuddsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikt gjøre opplysninger om støtte, herunder beregningsgrunnlag og størrelsen på støtten, allment tilgjengelig på internett. Opplysningene skal gis i søkbar form slik tilskuddsmyndigheten bestemmer. Offentleglova får ikke anvendelse ved krav om innsyn i slike opplysninger.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om offentliggjøring av opplysninger, herunder hvilke opplysninger som skal gjøres offentlig tilgjengelig.

§ 12. Søknad om støtte

(1) Støtte etter denne loven gis etter søknad.
(2) Departementet kan gi forskrift om krav til søknaden, herunder om hvordan opplysninger skal gis, nærmere vilkår for leveringsmåte og format, hvilke opplysninger søknaden skal inneholde, frister og krav om bekreftelse eller kontroll fra revisor eller statsautorisert regnskapsfører.
Endret ved lov 16 des 2022 nr. 90 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255).

§ 13. Opplysningsplikt for søkeren

(1) Den som søker om støtte etter denne loven, skal gi riktige og fullstendige

opplysninger. Søkeren skal opptre aktsomt og lojalt, og skal varsle tilskuddsmyndigheten om eventuelle feil. Søkeren er forpliktet til straks å varsle om endringer som kan ha betydning for støtten, herunder endringer i opplysninger som er gitt i søknaden.
(2) Departementet kan gi forskrift om bekreftelse og dokumentasjon av opplysninger fra søkeren, om opplysningsplikt for den som har mottatt støtte og om kontroll. Bestemmelsen i § 10 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 14. Vedtak om støtte

Tilskuddsmyndigheten treffer vedtak om fastsetting av støtte etter denne loven. Tilskuddsmyndigheten kan sammenstille nødvendige opplysninger og treffe vedtak som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger.

§ 15. Administrative sanksjoner

(1) Administrativ sanksjon ilegges tilskuddsmottaker som forsettlig eller grovt uaktsomt gir tilskuddsmyndigheten uriktig eller ufullstendig opplysning, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til uberettigede økonomiske fordeler.
(2) Fristen for å ilegge administrativ sanksjon er fem år etter utløpet av den perioden vedtaket om støtte gjelder.
(3) Administrativ sanksjon beregnes med 30 eller 60 prosent av støtten som støttemottakeren uberettiget har mottatt.
(4) Skatteforvaltningsloven §§ 14-8 til 14-11 gjelder tilsvarende så langt det passer.
(5) Departementet kan gi forskrift om administrative sanksjoner.

§ 16. Straff

Straffeloven §§ 378 til 380 om skattesvik gjelder tilsvarende for den som forsettlig eller grovt uaktsomt gir tilskuddsmyndigheten uriktig eller ufullstendig opplysning, eller unnlater å gi pliktig opplysning, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til uberettigede økonomiske fordeler.

§ 17. Kravsmyndighet mv.

(1) Krav på tilbakebetaling av uriktig utbetalt støtte og administrative sanksjoner betales til og innkreves av Skatteetaten etter reglene i lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven) så langt de passer, likevel slik at kapittel 10, 11 og 18 ikke gjelder.
(2) Departementet kan i forskrift utfylle og fravike regler om betaling av støtte etter denne loven, herunder om krav på tilbakebetaling og innkreving av utbetalt støtte og administrative sanksjoner og om renter. Departementet kan også gi forskrift om hvem som er kravsmyndighet.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 18. Forfall for utbetaling av støtte

Utbetaling av støtte skal skje snarest og senest tre uker etter at det er fattet vedtak om utbetaling av støtte.

§ 19. Tilbakebetaling av uriktig utbetalt støtte

Dersom det er utbetalt støtte i strid med bestemmelsene i denne loven, eller forskrift gitt i medhold av denne loven, skal det uriktig utbetalte beløpet tilbakebetales. Krav på tilbakebetaling av støtte er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 20. Forfall for krav om tilbakebetaling og administrativ sanksjon

(1) Krav på tilbakebetaling etter § 19 forfaller til betaling tre uker etter at melding om vedtak om tilbakebetaling er sendt til skyldner.
(2) Før utbetaling av tilskudd skjer etter § 18, kan krav på tilbakebetaling likevel motregnes i utbetalingsbeløpet, selv om tilbakebetalingskravet ikke er forfalt etter første ledd.
(3) Administrative sanksjoner ilagt etter § 15, forfaller til betaling tre uker etter at fristen for å klage over vedtaket om fastsetting av kravet er utløpt, eller ved klage, tre uker etter at klagen er avgjort. Dersom det innvilges utsatt iverksetting av krav etter skatteforvaltningsloven § 14-10 annet ledd, forfaller kravet til betaling tre uker etter utløpet av søksmålsfristen, eller ved søksmål, tre uker etter at endelig rettsavgjørelse foreligger.

§ 21. Forsinkelsesrenter ved for sen betaling

(1) For tilbakebetalingskrav og administrative sanksjoner som ikke er betalt innen forfall etter § 20, betales forsinkelsesrente.
(2) Rentesatsen tilsvarer den til enhver tid gjeldende rentesats fastsatt i forskrift med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. (forsinkelsesrenteloven) § 3 første ledd første punktum. Rentene beregnes fra forfall etter § 20, og inntil betaling skjer. Forsinkelsesrenteloven § 2 annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 22. Rentegodtgjørelse ved forsinket utbetaling av støtte

Utbetales støtte senere enn den frist som er fastsatt i § 18, skal det ytes rentegodtgjørelse fra forfallstidspunktet og frem til utbetalingen skjer. For øvrig gjelder § 21 annet ledd tilsvarende.

§ 23. Lovens ikrafttredelse, overgangsbestemmelser

(1) Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer[1].
(2) Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.
1 Fra 4 februar 2022 iflg. res. 4 feb 2022 nr. 166.

Lov om nasjonale saksbehandlingsregler i saker om offentlig støtte (støtteprosessloven)

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å sikre etterlevelse av Norges EØS-rettslige og andre folkerettslige forpliktelser på området for offentlig støtte. Loven skal også bidra til en effektiv og betryggende behandling av saker om offentlig støtte.

§ 2. Virkeområde

Reglene i §§ 3 til 14 gjelder:

a. Offentlig støtte som oppfyller vilkårene i EØS-avtalen artikkel 61 nr.

1

b. Bagatellmessig støtte etter reglene i forordning (EU) nr. 2023/2831, som inntatt i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1ea
c. Bagatellmessig støtte til foretak som utfører tjenester av allmenn økonomisk betydning etter reglene i forordning (EU) nr. 2023/2832, som inntatt i EØS-avtalens vedlegg XV nr. 1ha.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring i norsk rett av prosedyreregler for støtte regulert av EØS-avtalen.

Reglene i §§ 15 til 17 gjelder tiltak som omfattes av OECD-avtalen om normale konkurranseforhold i skipsbyggingsindustrien og WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter.

Endret ved lover 16 des 2022 nr. 94 (i kraft 1 jan 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2248), 20 juni 2025 nr. 108 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1090).

§ 3. Offentlig støtte gjennom skatte- og avgiftssystemet

Ved tildeling og kontroll av offentlig støtte som gis gjennom fastsetting av skatter som nevnt i skatteforvaltningsloven § 1-1, gjelder skatteforvaltningsloven så langt den passer.

Det samme gjelder ved tilbakeføring av ulovlig støtte, likevel slik at § 12 første ledd og annet ledd annet og tredje punktum og § 14 tredje punktum i loven her også gjelder. Endringsfristene i skatteforvaltningsloven § 12-6 gjelder ikke dersom ESA har fattet vedtak om tilbakeføring.

Mottakere av offentlig støtte som nevnt i første ledd skal i minst ti år etter at støtten ble tildelt, oppbevare opplysninger som er nødvendige for å kontrollere at tildelingen er i tråd med støttereglene.

Departementet kan gi forskrift om tildeling, kontroll og tilbakeføring av offentlig støtte som nevnt i første ledd. Det kan i slike forskrifter gjøres unntak fra reglene i skatteforvaltningsloven og skattebetalingsloven i den utstrekning det er nødvendig for å oppfylle EØS-rettslige forpliktelser.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 4. Notifikasjonsplikt

Støttegiveren skal sende melding om ny offentlig støtte til EFTAs overvåkingsorgan (ESA) før støtten iverksettes. Meldingen sendes departementet, som videresender til ESA. Plikten omfatter nye støtteordninger, enkelttildelinger utenfor støtteordninger, enkelttildelinger innenfor en

støtteordning der meldeplikten følger uttrykkelig av støtteordningens EØS-rettslige grunnlag, og endringer i eksisterende støtte, slik dette er definert i Avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol (ODA) protokoll 3 del II med utfyllende bestemmelser.

Første ledd gjelder ikke offentlig støtte som:

a. var iverksatt før EØS-avtalen trådte i kraft
b. er godkjent av ESA eller av EFTA-statene etter felles overenskomst i henhold til artikkel 1 nr. 2 i del I av Protokoll 3 til ODA
c. anses godkjent i henhold til artikkel 4 nr. 6 i del II av Protokoll 3 til ODA
d. anses som eksisterende støtte etter artikkel 15 i del II av Protokoll 3 til ODA
e. ikke utgjorde offentlig støtte da den ble iverksatt, men som uten at den er endret, oppfyller vilkårene for å være offentlig støtte på grunn av utviklingen i EØS-området.

Tiltak som blir til offentlig støtte som følge av at en virksomhet liberaliseres av EØS-retten, omfattes av første ledd etter datoen som er satt for liberaliseringen.

Departementet kan gi forskrift om hvilke støttetiltak som omfattes av meldeplikten etter første ledd, fristen for å sende melding og hvilke opplysninger som kan kreves fremlagt.

§ 5. Iverksettelsesforbudet

Offentlig støtte som er omfattet av meldeplikten etter § 4 første ledd, kan først settes i verk når ESA har fattet vedtak, eller anses for å ha fattet vedtak, om godkjenning av støtten.

§ 6. Forenklet melding om offentlig støtte

Støttegiveren skal sende en forenklet melding til ESA om offentlig støtte tildelt i henhold til gruppeunntaksforordningen i EØS-avtalen vedlegg XV nr. 1j (forordning (EU) nr. 651/2014). Støttegiveren sender meldingen til departementet, som videresender til ESA.

Departementet kan gi forskrift om hvilke støttetiltak som omfattes av plikten til å sende forenklet melding, fristen for å sende melding og hvilke opplysninger som skal omfattes av meldingen.

§ 7. Registreringsplikt

Støttegiveren skal registrere opplysninger om tildelt støtte i Registeret for offentlig støtte.

Departementet kan gi forskrift om omfanget av og innholdet i registreringsplikten og på hvilket tidspunkt registreringsplikten inntrer og om plikten til å registrere opplysninger om bagatellmessig støtte.

§ 8. Opplysnings- og oppbevaringsplikt

Støttegivere kan kreve at støttemottakere innen en bestemt frist fremlegger opplysninger som er nødvendige for å kontrollere at reglene om offentlig støtte overholdes. Støttemottakeren skal da fremlegge opplysningene uten hinder av taushetsplikt. Dette gjelder likevel ikke dersom det foreligger taushetsplikt som nevnt i straffeprosessloven §§ 117, 119 og 120.

Departementet kan kreve at støttegivere, støttemottakere, andre markedsaktører og andre offentlige myndigheter innen en bestemt frist fremlegger opplysninger som er nødvendige for å kontrollere at reglene om offentlig støtte overholdes. Første ledd annet og tredje punktum gjelder da tilsvarende.

Norske myndigheter kan uten hinder av taushetsplikt gi ESA alle opplysninger som er nødvendige for organets håndheving av EØS-avtalens regler om offentlig støtte.

Dersom ikke annet følger av det EØS-rettslige grunnlaget for støtten, skal støttegivere oppbevare opplysninger som er nødvendige for å kontrollere om alle tildelinger er i tråd med støttereglene, i minst ti år. Opplysninger som ellers gjelder støtteordningen som sådan, skal oppbevares i minst ti år etter siste tildeling under støtteordningen.

§ 9. Kontroll med offentlig støtte tildelt under en støtteordning

Støttegiveren skal kontrollere at tildeling av offentlig støtte under en støtteordning skjer i samsvar med vilkårene som er fastsatt i det EØS-rettslige grunnlaget for støtten, og etablere forsvarlige rutiner for å sikre at dette overholdes. Støttegiveren skal innhente nødvendige opplysninger fra støttemottakeren for å kontrollere om tildelingen er forenlig med regelverket om offentlig støtte, blant annet om støttemottakeren har mottatt offentlig støtte fra andre offentlige organer.

Støttegiveren skal om nødvendig innhente opplysninger for å kontrollere om tildelt offentlig støtte brukes lovlig.

Departementet kan gi forskrift om støttegivers kontroll med tildelinger under støtteordninger.

§ 10. Endring av støtteordninger

Dersom ESA har foreslått hensiktsmessige tiltak som er bindende for Norge, skal støttegiveren gjennomføre tiltakene uten ugrunnet opphold. Det samme gjelder for gjennomføring av hensiktsmessige tiltak som er fastsatt i ESAs retningslinjer om offentlig støtte, og som Norge har akseptert.

Støttegiveren skal høres før Norge aksepterer ESAs forslag til hensiktsmessige tiltak.

§ 11. Kontroll og bevissikring

Dersom ESA er i sterk tvil om ESAs vedtak om en enkelttildeling utenfor støtteordninger eller en enkelttildeling innenfor en støtteordning der meldeplikten følger uttrykkelig av støtteordningens EØS-rettslige grunnlag er overholdt, skal departementet etter anmodning tillate at ESA foretar en stedlig kontroll. Det kan likevel bare foretas en slik kontroll når retten har truffet beslutning om adgang til bevissikring.

Konkurransetilsynet skal fremsette begjæring om bevissikring etter første ledd for tingretten. Beslutningen treffes uten at den som avgjørelsen gjelder, gis adgang til å uttale seg, og uten at den blir meddelt vedkommende før bevissikringen settes i verk. En anke over beslutningen har ikke oppsettende virkning. Straffeprosessloven § 200, § 201 første ledd, §§ 117 til 120 jf. §§ 204, 207, 208, 209, 213 og kapittel 26, gjelder tilsvarende.

Dersom ESA krever det, skal støttemottakeren ved slik kontroll

a. gi adgang til sin egen eiendom
b. avgi muntlig forklaring på stedet
c. gi tilgang til og kopier av regnskap og andre forretningsdokumenter.

Departementet kan være til stede ved ESAs kontroll og peke ut representanter for norske myndigheter som deltar ved undersøkelser på stedet. Konkurransetilsynet kan kreve at politiet bistår ESA med å iverksette beslutninger om bevissikring.

Departementet kan gi forskrift om bevissikring og behandling av overskuddsinformasjon.

§ 12. Tilbakeføring av ulovlig støtte

Støttegiveren skal kreve at offentlig støtte som er tildelt i strid med § 5, tilbakeføres. Dersom ESA har fattet vedtak om tilbakeføring av ulovlig støtte, skal støttegiveren kreve støtten tilbake i henhold til vedtaket.

Ved krav etter første ledd skal støttemottakeren tilbakeføre støtten. Plikten bortfaller dersom ESA vedtar at støtten er forenlig med EØS-avtalen. Det samme gjelder dersom tilbakeføring av støtten vil være i strid med generelle EØS-rettslige prinsipper.

Støttegiverens tilbakekrevingsplikt etter første ledd annet punktum utsettes dersom EFTA-domstolen beslutter at gjennomføringen av ESAs vedtak skal utsettes frem til EFTA-domstolen treffer sin avgjørelse.

Et krav om tilbakeføring av offentlig støtte etter første ledd forfaller til betaling to måneder etter at vedtaket om tilbakeføring er mottatt av støttemottakeren. Støttegiveren kan gi fristutsettelse dersom sterke grunner taler for det. Har ESA fattet vedtak om tilbakeføring, kan fristutsettelse kun gis dersom ESA samtykker til det.

Vedtak om tilbakeføring etter denne paragrafen er tvangsgrunnlag for utlegg.

Det skal betales renter av beløpet som skal tilbakeføres etter første ledd. Rentene beregnes fra den dagen støtten ble stilt til mottakerens rådighet, og frem til tilbakeføring skjer. Rentesatsen er den satsen ESA fastsetter.

Departementet kan gi forskrift om vilkårene for og gjennomføringen av tilbakeføring av ulovlig støtte.

§ 13. Foreldelse av tilbakeføringskrav

Krav om tilbakeføring av offentlig støtte etter § 12 foreldes etter bestemmelsene i foreldelsesloven. Foreldelsesfristen løper fra det tidspunktet det fattes vedtak med krav om tilbakeføring av støtte. Søksmål som er anlagt av en tredjepart mot støttegiveren om tilbakeføringsplikten, har samme virkning som søksmål etter foreldelsesloven § 15.

Departementet kan gi forskrift om foreldelse etter første ledd.

§ 14. Adgangen til å fremme krav om tilbakeføring

Støttegiveren kan fatte enkeltvedtak etter § 12 med krav om tilbakeføring av ulovlig støtte i inntil tre år etter at støtten ble tildelt. Tidsbegrensningen gjelder ikke dersom ESA har fattet vedtak om tilbakeføring. Dersom en tredjepart reiser søksmål mot støttegiveren om tilbakeføringsplikten etter § 12,

suspenderes fristen frem til domstolen har fattet endelig avgjørelse i saken.

§ 15. Meldeplikt

Tiltak som er meldepliktige etter OECD-avtalen om normale konkurranseforhold i skipsbyggingsindustrien, skal meldes til departementet av den som iverksetter tiltaket.

§ 16. Rapportering

Departementet kan pålegge tiltakshaver å rapportere om tiltak som er iverksatt og som omfattes av OECD-avtalen om normale konkurranseforhold i skipsbyggingsindustrien eller WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter.

§ 17. Reversering av ytelser

Departementet kan fatte enkeltvedtak om reversering av ytelser som er gitt i strid med OECD-avtalen om normale konkurranseforhold i skipsbyggingsindustrien eller WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter.

§ 18. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 22. juni 2022 for § 19 nr. 4 iflg. res. 22 juni 2022 nr. 1143.
Fra 1. januar 2023 for øvrige bestemmelser iflg. res. 16 des 2022 nr. 2252.

§ 19. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:
1. Lov 27. november 1992 nr. 117 om offentlig støtte oppheves.
– – –

Lov om tollavgift (tollavgiftsloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens virkeområde

(1) Loven gjelder plikt til å beregne tollavgift for varer som innføres til tollområdet, og fastsetting av tollavgift.
(2) Loven gjelder i tollområdet. Tollområdet er det norske fastland og territorialfarvann, men ikke Svalbard, Jan Mayen og Norges biland.

§ 1-2. Definisjoner

I denne loven menes med

a. deklarasjonspliktig: den som leverer en deklarasjon i eget navn, eller den som deklarasjonen leveres på vegne av
b. deklarasjon: en melding om at en vare skal underlegges en bestemt tollprosedyre
c. innførsel: at en vare føres inn i tollområdet
d. utførsel: at en vare føres ut av tollområdet
e. vare: alt som er omfattet av forskrift om klassifisering av varer.

§ 1-3. Samarbeid med annen stat

Vareførselsloven kapittel 9 om samarbeid med annen stat gjelder tilsvarende for samarbeid om håndhevelse av bestemmelser om fastsetting og kontroll av tollavgift.

§ 1-4. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder for tollmyndighetenes virksomhet, hvis ikke annet er bestemt i denne loven.

Kapittel 2 Plikt til å beregne tollavgift

§ 2-1. Når tollavgift skal beregnes

(1) Tollavgift skal beregnes når en vare går over til fri disponering etter vareførselsloven § 4-1. Dersom en vare ved overgang til fri disponering er helt eller delvis fritatt for tollavgift på vilkår om at varen skal brukes på en bestemt måte, skal tollavgift beregnes dersom vilkåret om bruk ikke oppfylles.
(2) For vare som er innført under en prosedyre etter vareførselsloven §§ 4-2 til 4-8, skal tollavgift beregnes dersom vilkårene for bruk av prosedyren ikke oppfylles.
(3) Tollavgift skal beregnes ved brudd på plikter etter vareførselsloven kapittel 2 som fører til at en vare ikke blir tollbehandlet.

§ 2-2. Tidfesting

(1) Tollavgift etter § 2-1 første ledd første punktum skal beregnes etter de reglene og satsene som gjelder på det tidspunktet tollmyndighetene aksepterer deklarasjonen etter vareførselsloven § 3-4. For tollavgift som skal beregnes etter § 2-1 første ledd annet punktum, skal tidspunktet for brudd på vilkåret om bruk legges til grunn.
(2) Tollavgift etter § 2-1 annet ledd skal ved brudd på vilkår for prosedyrer etter vareførselsloven §§ 4-2 til 4-5, beregnes etter de reglene og satsene som gjaldt da brudd på vilkårene tok til. For brudd på vilkår for prosedyrer etter vareførselsloven §§ 4-6 til 4-8, skal tollavgift beregnes etter de reglene og satsene som gjaldt da tollmyndighetene aksepterte deklarasjonen. Tollavgiften skal likevel ikke være lavere enn den hadde vært om varen hadde blitt disponert over på lovlig måte.
(3) Tollavgift etter § 2-1 tredje ledd skal beregnes etter de reglene og satsene som gjaldt på innførselstidspunktet.
(4) Dersom en vare er underlagt prosedyren midlertidig innførsel etter vareførselsloven § 4-6, og varen senere deklareres for prosedyren overgang til fri disponering, skal tollavgift beregnes etter de reglene og satsene som gjaldt da deklarasjonen for midlertidig innførsel ble akseptert. Første punktum gjelder tilsvarende ved overgang til fri disponering for en vare eller en del av en vare som er underlagt prosedyren innenlands bearbeiding av industrivarer etter vareførselsloven § 4-7, og for restprodukter som fremkommer mens en vare er underlagt prosedyren innenlands bearbeiding av landbruksvarer etter vareførselsloven § 4-8.

§ 2-3. Hvem som er tollavgiftspliktig

(1) Den som leverer melding for tollavgift etter § 9-2, er tollavgiftspliktig.
(2) Den som er ansvarlig for å oppfylle vilkårene for å innføre en vare under en prosedyre etter vareførselsloven §§ 4-2 til 4-8, er tollavgiftspliktig ved brudd på vilkårene for prosedyren.
(3) For tollavgift etter § 2-1 tredje ledd er den som er ansvarlig for å oppfylle pliktene, tollavgiftspliktig.

§ 2-4. Medansvar for tollavgift

(1) Tollrepresentant som ved levering av melding for tollavgift etter § 9-2 har medvirket til å gi opplysninger som fører til at tollavgift ikke blir riktig fastsatt, er medansvarlig for tollavgift dersom vedkommende visste eller burde ha visst at opplysningene var uriktige eller ufullstendige.
(2) Den som har medvirket til manglende overholdelse av vilkår som nevnt i § 2-1 annet ledd, og plikter som nevnt i § 2-1 tredje ledd, er medansvarlig for tollavgift dersom vedkommende visste eller burde ha visst at vilkår eller plikter ikke er oppfylt. Det samme gjelder den som har ervervet eller oppbevart varen. For den som har ervervet eller oppbevart varen, vurderes kunnskapen på tidspunktet for mottak av varen.
(3) Den som har benyttet tollrepresentant som i eget navn har levert melding for tollavgift, jf. § 8-9 første ledd tredje punktum, er medansvarlig for tollavgift.
(4) Departementet kan gi forskrift om at rederiet er medansvarlig for tollavgift ved innførsel av proviant i strid med vilkår for fritak.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 110.

§ 2-5. Solidaransvar for tollavgift

Dersom flere plikter å beregne tollavgift for den samme varen, er de solidarisk ansvarlige for tollavgiften.

§ 2-6. Tollavgiftspliktig ved erverv av vare med nedsatt tollavgift på vilkår om sluttbruk

Den som erverver en vare som er innført med nedsatt tollavgift etter § 5-3 på vilkår om at varen brukes på en bestemt måte, blir tollavgiftspliktig ved brudd på vilkåret.

§ 2-7. Tollavgift for vare som sendes i henhold til internasjonal avtale om forenklinger ved grensekryssende vareførsel

(1) For vare som i henhold til internasjonal avtale om forenklinger ved grensekryssende vareførsel som Norge har tiltrådt, tillates innført uten å anvende prosedyren overgang til fri disponering, plikter garantisten å svare tollavgift dersom det disponeres over varen i strid med tillatelsen.
(2) Garantistens ansvar etter første ledd gjelder uten hensyn til de øvrige bestemmelsene om tollavgiftsplikt i dette kapitlet.
(3) Departementet kan gi forskrift om hvilke avtaler som omfattes av denne paragrafen.

Kapittel 3 Satser og beregningsgrunnlag for tollavgift

§ 3-1. Satser for tollavgift – tolltariffen

(1) Følgende satser fastsettes i Stortingets vedtak om tollavgift:

a. ordinær tollavgiftssats for varer
b. preferansetollavgiftsats for varer med opprinnelse i land Norge har frihandelsavtale med
c. preferansetollavgiftsats for varer med opprinnelse i utviklingsland som Norge ensidig gir tollbegunstigelse (GSP).

(2) Kongen kan fastsette særskilt sats for tollavgift etter vareførselsloven kapittel 13 om handelstiltak.
(3) Departementet kan gi forskrift om kunngjøring av satsene i forskrift om klassifisering av varer (tolltariffen), fastsatt i medhold av vareførselsloven § 6-1. Departementet kan gi forskrift om vilkår for å benytte preferansetollavgiftssatsene etter første ledd bokstav b og c, herunder om sikkerhetsmekanisme for tilfeller der preferansesystemet utløser vesentlige markedsforstyrrelser etter første ledd bokstav c.

§ 3-2. Nedsettelse av tollavgiftssatser i budsjettåret

For å legge til rette for innførsel av landbruksvarer som supplement til norsk produksjon, og for å møte forbrukernes og næringsmiddelindustriens behov, kan departementet sette ned de ordinære tollavgiftssatsene såfremt avtale med fremmed stat eller internasjonal organisasjon ikke er til hinder for det. Nedsettelse av tollavgiftsatser skal ivareta hensynet til avsetningsgrunnlaget

for norsk produksjon av landbruksvarer og hindre uønskede markedsforstyrrelser. Nedsettelse skjer etter kapittel 5.

§ 3-3. Beregningsgrunnlag for tollavgift

(1) Når tollavgift skal beregnes på grunnlag av vekt, skal varens faktiske nettovekt benyttes, med mindre det følger av tolltariffen at varens innpakning skal inngå i grunnlaget.
(2) Når tollavgift skal beregnes på grunnlag av volum, skal varens faktiske volum benyttes.
(3) Når tollavgift skal beregnes på grunnlag av antall, skal det faktiske antall enheter benyttes.
(4) Når tollavgift skal beregnes på grunnlag av verdi, skal verdien fastsettes etter vareførselsloven §§ 6-2 flg. om tollverdi.
(5) Departementet kan gi forskrift om beregningsgrunnlaget for tollavgift.

§ 3-4. Beregningsgrunnlag for vare som gjeninnføres etter bearbeiding eller reparasjon mv. (utenlands bearbeiding)

(1) Dersom en vare som tidligere er gått over til fri disponering eller har norsk opprinnelse, blir gjeninnført etter at den er bearbeidet, reparert eller brukt til fremstilling av annen vare utenfor landet, skal beregningsgrunnlaget fastsettes slik:

a. Dersom tollavgift skal beregnes på grunnlag av verdi, svares tollavgift av kostnaden ved at varen ble reparert eller bearbeidet, tillagt transportkostnaden.
b. Dersom tollavgift skal beregnes på grunnlag av vekt, volum eller stykk, beregnes tollavgift med åtte prosent av beregningsgrunnlaget som nevnt i bokstav a.
c. Dersom reparasjon eller bearbeiding er utført uten vederlag, settes beregningsgrunnlaget til null.

(2) Vilkår for beregning etter første ledd er at

a. varen gjeninnføres innen ett år etter utførselen
b. gjeninnførselen foretas av den samme fysiske eller juridiske person som utførte varen
c. det ikke er refundert tollavgift ved utførselen og
d. eventuelt krav om refusjon av tollavgift frafalles.

(3) For landbruksvarer som gjeninnføres etter bearbeiding i utlandet, beregnes tollavgift i samsvar med bestemmelser fastsatt av departementet i forskrift.
(4) Departementet kan gi forskrift om beregningsgrunnlaget for vare som gjeninnføres etter bestemmelsene her, herunder om adgangen til å dispensere fra vilkårene, og om at slike varer på visse vilkår kan innføres uten tollavgift.

§ 3-5. Nedsettelse av beregningsgrunnlaget når varen er skadet eller bedervet

Dersom varen er forringet som følge av skade eller bedervelse før varen er frigjort for prosedyren overgang til fri disponering, settes beregningsgrunnlaget ned forholdsmessig etter verdiforringelsen som skaden eller bedervelsen har medført.

Kapittel 4 Opprinnelse

§ 4-1. Preferensiell opprinnelse

(1) En vares opprinnelse fastsettes i samsvar med den frihandelsavtalen som påberopes, eller i samsvar med det generelle preferansesystemet for utviklingsland (GSP).
(2) Varens opprinnelse skal dokumenteres med opprinnelsesbevis i samsvar med den aktuelle frihandelsavtalen, eller i samsvar med det generelle preferansesystemet for utviklingsland (GSP).
(3) Departementet kan gi forskrift om krav til og vilkår for preferensiell opprinnelse.

§ 4-2. Ikke-preferensiell opprinnelse

(1) Med ikke-preferensiell opprinnelse menes fastsetting av opprinnelsesland på annet grunnlag enn frihandelsavtale eller ensidig preferanseordning.
(2) Regler om ikke-preferensiell opprinnelse får anvendelse ved bestevilkårsbehandling etter Generalavtalen om tolltariffer og handel artikkel I og ved iverksettelse av handelstiltak etter vareførselsloven kapittel 13.
(3) Departementet kan gi forskrift om krav til og vilkår for ikke-preferensiell opprinnelse.

Kapittel 5 Nedsettelse av tollavgiftssats for landbruksvarer

§ 5-1. Nedsettelse av tollavgiftssats for landbruksvarer

(1) Departementet kan sette ned tollavgiftssatsene for landbruksvarer etter § 3-1 første ledd bokstav b og c og § 3-2 ved generell nedsettelse etter § 5-2, individuell nedsettelse etter § 5-3 eller fastsetting av tollkvoter der kvoteandeler tildeles ved auksjon eller på annen måte etter § 5-4.
(2) Departementet skal på egnet måte kunngjøre forvaltningsvedtak i budsjettåret om generelle endringer i de tollavgiftssatsene som Stortinget har fastsatt. Tilsvarende gjelder ved tildeling av tollkvoteandeler ved auksjon etter § 5-4. Kunngjøring i Norsk Lovtidend etter forvaltningsloven § 38 kan unnlates for slike kunngjøringer.

§ 5-2. Generell nedsettelse av tollavgiftssatser for landbruksvarer

(1) Departementet kan treffe vedtak om generell nedsettelse av tollavgiftssatsen for en bestemt landbruksvare, uten kvantitative begrensninger og for en nærmere angitt periode begrenset til utgangen av vedkommende budsjettår. Departementet kan treffe vedtak med virkning utover budsjettåret med forbehold om at tolltariffen ikke endres.
(2) Departementet kan på forhånd kunngjøre vedtak om endring av tollavgiftssats etter denne paragrafen. Kunngjøringen skal angi tidspunktet for iverksettelsen av vedtaket.
(3) Departementet kan gi forskrift om generell nedsettelse av tollavgiftssats, herunder om saksbehandling, opplysningsplikt, kontroll, administrative sanksjoner, gyldighetsperiode og kunngjøring av vedtak.

§ 5-3. Individuell nedsettelse av tollavgiftssatser for landbruksvarer og bearbeidede landbruksvarer etter søknad

(1) Departementet kan treffe enkeltvedtak om å sette ned tollavgiftssatsen på en angitt mengde av en bestemt landbruksvare eller bearbeidet landbruksvare, innenfor et angitt tidsrom. Vedtaket skal være rettet mot én eller flere bestemte fysiske eller juridiske personer som har søkt om dette.
(2) Departementet kan treffe enkeltvedtak uten mengdebegrensning når det anses hensiktsmessig. Departementet kan også treffe enkeltvedtak med virkning utover budsjettåret med forbehold om at tolltariffen ikke endres.
(3) Departementet kan gi forskrift om nedsettelse av tollavgiftssats, herunder om saksbehandling, opplysningsplikt, kontroll, administrative sanksjoner og

gyldighetsperiode. Departementet kan også gi forskrift om leveringsmåten for søknader.

§ 5-4. Tildeling av tollkvoteandeler for landbruksvarer ved auksjon eller på annen måte

(1) Departementet kan på grunnlag av avtale med fremmed stat eller organisasjon eller av eget tiltak fastsette tollkvoter. Med tollkvote menes en fastsatt mengde av en vare som tillates innført med nedsatt tollavgiftssats, innenfor et angitt tidsrom. Med tollkvoteandel menes en rettighet til å innføre en viss mengde av en vare innenfor en tollkvote.
(2) Tollkvoteandeler skal tildeles ved auksjon dersom departementet anser at markedsforholdene ligger til rette for det, og avtale med fremmed stat eller organisasjon ikke er til hinder for det.
(3) Auksjon over tollkvoteandeler skal utlyses i god tid før auksjonen holdes. I utlysningen skal det opplyses om fristen for å melde seg på auksjonen, tidspunktet for auksjonsåpning og auksjonsavslutning og om hvordan tollkvoteandelene skal fordeles blant dem som får tilslag. Det skal ikke opplyses om hvem som deltar i budrundene. Umiddelbart etter auksjonsavslutning skal det opplyses om antall budgivere, høyeste bud og hvem som fikk tilslag.
(4) Tollkvoteandel kjøpt på auksjon kan overdras.
(5) Departementet kan gi forskrift om tildeling av tollkvoteandeler, herunder om saksbehandling, opplysningsplikt, kontroll, administrative sanksjoner, gyldighetsperiode og forhåndsgodkjenning av budgivere og om overdragelse av kvoteandel. Departementet kan også gi forskrift om tildeling av tollkvoter på annen måte enn ved auksjon.

Kapittel 6 Fritak for tollavgift

§ 6-1. Tollavgiftsfritak som følge av unntak fra plikten til å levere deklarasjon etter vareførselsloven § 4-1

Det skal ikke beregnes tollavgift ved innførsel av varer som omfattes av unntak fra plikten til å levere deklarasjon for prosedyren overgang til fri disponering etter vareførselsloven § 4-1 tredje ledd.

§ 6-2. Tollavgiftsfritak for varer som det er fritak fra å beregne merverdiavgift av

Departementet kan i forskrift bestemme at det ikke skal beregnes tollavgift ved innførsel av varer omfattet av fritak for beregning av merverdiavgift etter merverdiavgiftsloven §§ 7-3 til 7-5.

§ 6-3. Tollavgiftsfritak for kjøtt fra egen jakt

(1) Det skal ikke beregnes tollavgift for kjøtt fra egen jakt til bruk i egen husholdning.
(2) Departementet kan gi forskrift om vilkår for og omfanget av fritaket.

§ 6-4. Andre tollavgiftsfritak

(1) Det skal ikke beregnes tollavgift ved innførsel av

a. vare som er fremstilt her i landet eller tidligere er innført under prosedyren overgang til fri disponering etter vareførselsloven § 4-1 og som gjeninnføres i uforandret stand, dersom tollavgift ikke er refundert ved utførselen
b. landbruksvarer til teknisk bruk
c. vare til undervisning og vitenskapelig bruk ved universiteter, høyskoler og Meteorologisk institutt og dets stasjoner
d. vare av utdannende, vitenskapelig og kulturell art
e. bakkeutstyr, undervisningsmateriell, flysimulatorer og deler til disse
f. luftfartøyer og utstyr og deler til disse.

(2) Varer som er omfattet av fritak etter første ledd bokstav b til d kan bare benyttes av berettiget bruker og kan ikke overdras til andre.
(3) Departementet kan gi forskrift om vilkår for og omfanget av fritak.

Kapittel 7 Refusjon av tollavgift ved gjenutførsel

§ 7-1. Refusjon av tollavgift ved gjenutførsel av vare benyttet ved reparasjon eller bearbeiding

(1) Tollavgift kan refunderes for vare som næringsdrivende tidligere har innført under prosedyren overgang til fri disponering, dersom varen benyttes som

råvare, hjelpestoff eller halvfabrikata i næringsvirksomhet i forbindelse med virksomhetens fremstilling, reparasjon eller bearbeiding av ferdigvare, og ferdigvaren

a. utføres under prosedyren utførsel etter vareførselsloven § 5-9
b. deklareres for prosedyren tollager etter vareførselsloven § 4-4, når varen er bestemt for slik utførsel som nevnt i denne paragrafen eller
c. utføres til bruk utenfor tollområdet som angitt i § 7-2 første ledd bokstav b og c.

(2) Refusjonen skal svare til den tollavgiften som er betalt for de anvendte varene som nevnt i første ledd. Tollavgift kan også refunderes for svinn dersom svinnet ikke kan utnyttes for andre formål. Tollavgift kan refunderes også der det er benyttet andre varer enn de som er dokumentert innført, dersom varene er av samme slag som de innførte.
(3) Departementet kan gi forskrift om refusjon av tollavgift ved gjenutførsel av vare, herunder om nærmere vilkår for refusjon.

§ 7-2. Refusjon av tollavgift ved gjenutførsel av vare i uendret tilstand mv.

(1) Tollavgift kan refunderes for vare som er innført under prosedyren overgang til fri disponering, dersom varen i uendret og ubrukt tilstand gjenutføres etter tollprosedyren utførsel

a. i forbindelse med salg til kjøper utenfor tollområdet
b. til bruk eller salg om bord i fartøy eller luftfartøy dersom slike varer og mengder kunne vært levert uten plikt til å svare tollavgift eller
c. til bruk i forbindelse med utforskning og utnyttelse av undersjøiske naturforekomster i havområder utenfor tollområdet dersom slike varer og mengder kunne vært levert uten plikt til å svare tollavgift.

(2) Tollavgift kan også refunderes når varen deklareres for prosedyren tollager etter vareførselsloven § 4-4, og varen er bestemt for utførsel som nevnt i denne paragrafen.
(3) Departementet kan gi forskrift om refusjon av tollavgift ved gjenutførsel, herunder om nærmere vilkår for refusjon.

§ 7-3. Delvis refusjon av tollavgift

(1) Tollavgift kan delvis refunderes ved gjenutførsel av rullende jernbanemateriell og reservedeler til slikt materiell som har vært innført til

midlertidig bruk, og som ikke kan deklareres for prosedyren midlertidig innførsel etter vareførselsloven § 4-6. Tollavgift skal refunderes med fradrag av to prosent for hver måned eller del av måned regnet fra tidspunktet da varen ble innført.
(2) Tollavgift kan delvis refunderes ved gjenutførsel av vare som har vært innført midlertidig til leie eller lån, eller som utenlandske foretak, institusjoner eller personer har innført og benyttet i forbindelse med et oppdrag i tollområdet, og varen ikke kunne deklareres forprosedyren midlertidig innførsel etter vareførselsloven § 4-6. Tollavgift skal refunderes med fradrag av fem prosent for hver måned eller del av måned regnet fra tidspunktet da varen ble innført.
(3) Departementet kan gi forskrift om delvis refusjon av tollavgift, herunder om nærmere vilkår for refusjon.

§ 7-4. Refusjon ved feil eller særlige grunner

(1) Tollavgift kan refunderes for vare som gjenutføres fordi den er feilsendt, feilbestilt, levert for sent eller ikke er i samsvar med bestillingen. Tollavgift kan også refunderes dersom det foreligger særlige grunner.
(2) Departementet kan gi forskrift om refusjon, herunder om nærmere vilkår for refusjon.

§ 7-5. Generelle bestemmelser om refusjon av tollavgift

(1) Refusjon av tollavgift er betinget av at den innførte varen utføres under prosedyren utførsel etter vareførselsloven § 5-9 eller deklareres for prosedyren tollager etter vareførselsloven § 4-4 innen to år etter innførselen. Tollmyndighetene kan i særlige tilfeller forlenge fristene.
(2) Tollmyndighetene kan tillate at varen blir destruert under kontroll av eller etter avtale med tollmyndighetene i stedet for at den blir gjenutført. Den som ber om destruksjon, må bære kostnadene ved destruksjonen.
(3) Departementet kan gi forskrift om adgangen til refusjon, herunder om adgangen til å forlenge fristen, fastsette minstebeløp for refusjon og frafalle vilkåret om at varen må utføres etter vareførselsloven kapittel 5 eller deklareres for prosedyren tollager etter vareførselsloven § 4-4.

Kapittel 8 Særlige forvaltningsregler

§ 8-1. Taushetsplikt

(1) Enhver som har eller har hatt verv, stilling eller oppdrag knyttet til tollmyndighetene, skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til det vedkommende i sitt arbeid har fått vite om noens formues- eller inntektsforhold eller andre økonomiske, bedriftsmessige eller personlige forhold. Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene i en sak gjøres kjent for sakens parter eller deres representanter. Den som tiltrer verv, stilling eller oppdrag skal gi skriftlig erklæring om at denne kjenner og vil overholde taushetsplikten.
(2) Taushetsplikten omfatter ikke registreringspliktig statsstøtte etter lov 4. mars 2022 nr. 7 om nasjonale saksbehandlingsregler i saker om offentlig støtte (støtteprosessloven) § 7 første ledd.
(3) Informasjonsutveksling med fremmed stat eller til organisasjon på mandat fra De forente nasjoner (FN) som Norge har akseptert som offentlig myndighet, er ikke omfattet av denne bestemmelsen.
(4) Departementet kan uten hinder av taushetsplikten etter første ledd godkjenne at opplysninger gis til forskningsformål i samsvar med forvaltningsloven § 13 d.
(5) Forvaltningsloven §§ 13, 13 b, 13 c og 13 e gjelder ikke som utfyllende bestemmelser for taushetsplikten etter denne paragrafen.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 53.

§ 8-2. Utlevering av opplysninger til offentlige myndigheter

(1) Taushetsplikten etter § 8-1 første ledd første punktum er ikke til hinder for at opplysninger utleveres til andre offentlige myndigheter dersom dette er nødvendig for å utføre mottakerorganets oppgaver etter lov, eller for å hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte.
(2) Utleveringen må ikke være uforholdsmessig ut fra de ulempene den medfører i form av inngrep i personvernet og fare for at opplysninger av konkurransemessig betydning kommer på avveie.
(3) Departementet kan gi forskrift om utlevering av opplysninger til andre offentlige myndigheter i deres interesse, blant annet om hvem det skal utleveres opplysninger til, hvilke opplysninger som kan utleveres, hvilke kriterier som skal vektlegges ved vurderingen av om utleveringen er forholdsmessig og om at opplysninger i enkelte tilfeller alltid skal kunne utleveres.

§ 8-3. Overført taushetsplikt

Hvis opplysninger gis i tilfeller som nevnt i § 8-1 første ledd annet punktum eller fjerde ledd eller § 8-2, til noen som ikke selv har taushetsplikt etter annen lov, gjelder taushetsplikten etter § 8-1 tilsvarende for den som får opplysningene. Den som gir opplysningene, skal samtidig gjøre oppmerksom på dette. Opplysningene kan likevel brukes til det formålet som begrunnet at de ble gitt.

§ 8-4. Ubekreftede personopplysninger i tips mv.

Tollmyndighetene må innen fire måneder avklare om personopplysninger som kommer inn ved tips mv., er korrekte og relevante. Kildene for personopplysningene kan være anonyme.

§ 8-5. Sammenstilling av personopplysninger og automatiserte avgjørelser

(1) Når det er nødvendig for kontroll med tollavgift, kan tollmyndighetene sammenstille innhentede personopplysninger, også helseopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 og personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 10. Adgangen til sammenstilling omfatter profilering som nevnt i personvernforordningen artikkel 4 nr. 4. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn det som er nødvendig for formålet.
(2) Tollmyndighetene kan treffe avgjørelser hvor personopplysninger inngår, som utelukkende er basert på automatisert behandling, dersom partens krav om forsvarlig saksbehandling ivaretas. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.
(3) Departementet kan gi forskrift om vilkårene for profilering etter personvernforordningen artikkel 4 nr. 4 og om bruk av automatiserte avgjørelser.

§ 8-6. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

Tollmyndighetene kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

§ 8-7. Klagefrist

Fristen for å klage over tollmyndighetenes vedtak etter denne loven er seks uker fra det tidspunktet underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. Forvaltningsloven § 29 første ledd første punktum gjelder ikke for tollmyndighetenes vedtak etter denne loven.

§ 8-8. Riksrevisjonens innhenting av dokumentasjon

Riksrevisjonen kan kreve at den opplysningspliktige legger frem dokumenter og erklæringer som dokumenterer opplysninger som er overført elektronisk til tollmyndighetene.

§ 8-9. Tollrepresentant

(1) Enhver som har rettigheter eller plikter overfor tollmyndighetene, har rett til å la seg bistå eller representere av en tollrepresentant. Tollrepresentanten handler på vegne av den representerte og i den representertes navn. Den som leverer melding for tollavgift etter § 9-2 i eget navn, men på vegne av en annen fysisk eller juridisk person, er også tollrepresentant.
(2) Tollrepresentanten skal opplyse tollmyndighetene om at vedkommende handler på vegne av den representerte. Dersom tollrepresentanten leverer melding for tollavgift i eget navn, men handler på vegne av en annen fysisk eller juridisk person, skal vedkommende opplyse om det.
(3) Tollmyndighetene kan kreve at tollrepresentanten sannsynliggjør at vedkommende handler på vegne av den representerte. Dersom dette ikke kan sannsynliggjøres, anses vedkommende for å handle i eget navn og på egne vegne.
(4) Departementet kan gi forskrift om tollrepresentantens opplysningsplikt etter annet ledd og om unntak fra plikten.
Tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 110.

Kapittel 9 Opplysningsplikt, fastsetting og beregning av tollavgift

§ 9-1. Alminnelig opplysningsplikt

Den som leverer melding for tollavgift etter § 9-2, skal gi riktige og fullstendige opplysninger. Vedkommende skal opptre aktsomt og lojalt slik at tollavgiftsplikten i rett tid blir klarlagt og oppfylt, og varsle tollmyndighetene om

eventuelle feil.

§ 9-2. Melding for tollavgift

(1) Melding for tollavgift skal leveres av den deklarasjonspliktige når en vare deklareres for prosedyren overgang til fri disponering etter vareførselsloven § 4-1. Meldingen skal gis som del av deklarasjonen og inneholde alle opplysninger som har betydning for fastsetting av tollavgift.
(2) Departementet kan gi forskrift om innholdet i melding for tollavgift.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 110.

§ 9-3. Fastsetting og beregning av tollavgift

Den som leverer en melding for tollavgift etter § 9-2, fastsetter grunnlaget for tollavgift ved levering av meldingen, og beregner tollavgift av det fastsatte grunnlaget.

§ 9-4. Endring av egen fastsetting

(1) Den som har levert melding for tollavgift etter § 9-2, og den som kan bli tollavgiftspliktig etter § 2-6, kan endre opplysninger i tidligere leverte meldinger ved levering av endringsmelding. Dette gjelder likevel ikke grunnlag som er fastsatt av tollmyndighetene, eller på områder hvor myndighetene har varslet om at fastsettingen er under kontroll.
(2) Endringsmelding som nevnt i første ledd, må være kommet frem til tollmyndighetene senest tre år etter at melding etter § 9-2 ble levert.
(3) Departementet kan gi forskrift om innholdet i og leveringsmåten for endringsmelding.

Kapittel 10 Kontroll

§ 10-1. Kontrollopplysninger fra tollavgiftspliktige mv. og tredjeparter

(1) Den som er eller kan bli tollavgiftspliktig etter §§ 2-3, 2-4 og 2-6, skal etter krav fra tollmyndighetene gi opplysninger som kan ha betydning for vedkommendes plikt til å beregne tollavgift og for kontrollen av denne. Opplysningsplikt etter første punktum går foran taushetsplikt som vedkommende er pålagt ved lov eller på annen måte. Opplysninger som angår rikets sikkerhet, kan likevel bare kreves fremlagt etter samtykke fra Kongen.

(2) Med unntak av fysiske personer som ikke driver næringsvirksomhet, skal enhver etter krav fra tollmyndighetene gi opplysninger som kan ha betydning for kontroll av noens plikt til å beregne tollavgift. Innhenting av opplysninger for målretting av kontroller kan bare foretas når det foreligger særlige grunner.
(3) Bestemmelsene i vareførselsloven §§ 8-10 og 8-11 om hvordan opplysningene kan dokumenteres, gjelder tilsvarende ved utlevering av opplysninger etter denne paragrafen.

§ 10-2. Kontroll hos den opplysningspliktige

(1) Tollmyndighetene kan foreta kontroll hos den som skal gi opplysninger etter § 10-1 første og annet ledd. Den opplysningspliktige plikter ikke å gi adgang til kontroll i sitt private hjem, med mindre vedkommende driver næringsvirksomhet fra hjemmet.
(2) Bestemmelsene i vareførselsloven § 8-13 om gjennomføring av kontroll gjelder tilsvarende for kontroll etter denne paragrafen.

§ 10-3. Kontrollopplysninger fra offentlige myndigheter

(1) Offentlige myndigheter, innretninger og tjenestepersonell plikter etter krav fra tollmyndighetene å gi opplysninger som kan ha betydning for kontroll med tollavgift. I nødvendig utstrekning skal opplysningene gis i form av utskrift av protokoll, kopi av dokumenter mv.
(2) Uten hinder av taushetsplikt skal skattemyndighetene, folkeregistermyndigheten og landbruksmyndighetene gi opplysninger av betydning for tollmyndighetenes kontroll med tollavgift.

§ 10-4. Pålegg om bokføring

(1) Tollmyndighetene kan pålegge bokføringspliktige som omfattes av § 10-2 å oppfylle sin plikt til å innrette bokføringen, spesifikasjonen, dokumentasjonen og oppbevaringen av regnskapsopplysninger i samsvar med regler gitt i eller i medhold av bokføringsloven.
(2) Pålegg om bokføring rettes til styret i selskap, samvirkeforetak, forening, innretning eller organisasjon og sendes hvert medlem. Det skal settes en frist for oppfyllelse. Fristen skal være minimum fire uker og ikke lengre enn ett år.

§ 10-5. Klage over pålegg om bokføring

(1) Den som får pålegg om bokføring etter § 10-4 kan klage over pålegget.
(2) Klage, som kan være muntlig, må fremsettes straks når den pålegget angår er til stede, og ellers innen tre dager.
(3) Den som har gitt pålegget skal enten omgjøre det eller snarest mulig legge klagen frem for nærmeste overordnet forvaltningsorgan til avgjørelse.
(4) Pålegget skal etterkommes selv om klagen ikke er avgjort, hvis ikke den som ga pålegget gir utsetting. Utsetting bør gis, hvis den som ga pålegget finner at klagen reiser rimelig tvil om lovligheten av pålegget.

Kapittel 11 Endring uten klage og endringsfrister

§ 11-1. Tollmyndighetenes endring av tollavgiftsfastsetting mv.

(1) Tollmyndighetene kan endre enhver tollavgiftsfastsetting når fastsettingen er uriktig. Reglene gjelder tilsvarende dersom det ikke foreligger noen tollavgiftsfastsetting etter § 9-3.
(2) Før fastsettingen tas opp til endring, skal tollmyndighetene vurdere om det er grunn til det under hensyn til blant annet forhold knyttet til den som skal beregne tollavgift, den tid som er gått, spørsmålets betydning og sakens opplysning.
(3) Tollmyndighetene skal ta opp fastsettingen til endring når endringen følger av eller forutsettes i utfallet av et søksmål.

§ 11-2. Frister for endring av tollavgiftsfastsetting mv.

(1) Fristen for å ta opp saker til endring etter § 11-1 er fem år fra utgangen av det kalenderåret da den ordinære fristen for å gjennomføre fastsettingen etter § 9-3 løp ut.
(2) Fristen er ti år dersom den tollavgiftspliktige ilegges skjerpet tilleggsavgift eller anmeldes for brudd på straffeloven §§ 378 til 380. Vedtak om endring som er truffet i medhold av tiårsfristen, bortfaller dersom vedtaket om skjerpet tilleggsavgift oppheves eller anmeldelsen ikke leder til straffereaksjon for brudd på de nevnte bestemmelsene. Fristen er ti år også i saker hvor det ikke ilegges tilleggsavgift fordi vilkårene i § 12-4 bokstav b er oppfylt.
(3) Med mindre det foreligger nye opplysninger i saken, må sak om endring av tollavgiftsgrunnlaget i vedtak etter § 11-1 tas opp senest fire måneder etter vedtakstidspunktet dersom endringen er til ugunst for den tollavgiftspliktige eller medansvarlige. Saken må uansett tas opp innenfor fristene i første og

annet ledd.

§ 11-3. Unntak fra fristene for å ta opp tollavgiftsfastsetting mv. til endring

Fristene i § 11-2 er ikke til hinder for at fastsettingen tas opp til endring

a. når endringen følger av, eller forutsettes i, utfallet av et søksmål
b. som følge av uttalelsen fra Stortingets ombud for kontroll med forvaltningen, i en sak der tollavgiftspliktig eller medansvarlig er part.

Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 78.

§ 11-4. Nedsettelse av tollavgift

Tollmyndighetene kan treffe enkeltvedtak om nedsettelse av tollavgift dersom det oppstår tilfeller eller situasjoner som ikke var overveid da Stortingets vedtak om tollavgift ble truffet, og tollavgiften i det enkelte tilfellet får en utilsiktet og klart urimelig virkning.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 53.

Kapittel 12 Administrative reaksjoner, straff og søksmål

§ 12-1. Tvangsmulkt

(1) For å fremtvinge levering av pliktige opplysninger, kan tollmyndighetene ilegge den som har plikt til å gi opplysninger etter § 10-1, en daglig løpende tvangsmulkt når opplysningene ikke gis innen de fastsatte frister. Det samme gjelder når det er åpenbare mangler ved de opplysningene som er gitt. Tvangsmulkt kan også ilegges den som ikke retter seg etter et pålegg om bokføring etter § 10-4 innen den fastsatte fristen.
(2) Samlet tvangsmulkt etter første ledd første og annet punktum kan ikke overstige 50 ganger rettsgebyret, jf. rettsgebyrloven § 1 annet ledd.
(3) Tvangsmulkt etter første ledd tredje punktum skal utgjøre ett rettsgebyr per dag. I særlige tilfeller kan tvangsmulkten settes lavere eller høyere, men ikke høyere enn ti rettsgebyr per dag. Samlet tvangsmulkt kan ikke overstige én million kroner.
(4) For vedtak om tvangsmulkt kan forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16 unnlates. I melding om vedtak om tvangsmulkt skal tollmyndighetene opplyse om hvilke plikter som ikke anses å være oppfylt, frist for når tvangsmulkten

begynner å løpe og størrelsen på tvangsmulkten.

§ 12-2. Overtredelsesgebyr

(1) Tollmyndighetene kan ilegge overtredelsesgebyr overfor den som ikke medvirker til kontroll etter § 10-2.
(2) Overtredelsesgebyr kan utgjøre inntil 50 ganger rettsgebyret, jf. rettsgebyrloven § 1 annet ledd.
(3) Overtredelsesgebyr ilegges ikke dersom oppfyllelse var umulig på grunn av forhold som ikke skyldtes den ansvarlige.
(4) Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

§ 12-3. Tilleggsavgift

(1) Tilleggsavgift ilegges tollavgiftspliktig som gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til tollmyndighetene eller unnlater å gi pliktige opplysninger, når opplysningssvikten eller pliktbruddet kan føre til avgiftsmessige fordeler.
(2) Tilleggsavgift beregnes med 20 prosent av den avgiftsmessige fordelen som er eller kunne ha vært oppnådd.
(3) Tilleggsavgift ilegges ikke når den tollavgiftspliktiges forhold må anses unnskyldelig.
(4) Tilleggsavgift kan fastsettes samtidig med den tollavgiften den skal beregnes av, eller ved en senere særskilt fastsetting. Fristene i §§ 11-2 og 11-3 gjelder tilsvarende.

§ 12-4. Unntak fra tilleggsavgift

(1) Tilleggsavgift fastsettes ikke

a. når de uriktige eller ufullstendige opplysningene skyldes åpenbare regne- eller skrivefeil
b. når den tollavgiftspliktige frivillig retter eller utfyller opplysninger som er gitt eller lagt til grunn tidligere, slik at det kan fastsettes riktig tollavgift. Dette gjelder ikke hvis rettingen kan anses fremkalt ved kontrolltiltak som er eller vil bli satt i verk, eller ved opplysninger som tollmyndighetene har fått fra andre.
c. når den tollavgiftspliktige er død
d. når tilleggsavgiften for det enkelte forhold vil bli under 1 000 kroner.

(2) Tollmyndighetene kan unnlate å ilegge tilleggsavgift når tollavgift er fastsatt

med satser som er betydelig høyere enn det som er nødvendig for å ivareta nasjonale beskyttelsesbehov, og tollavgiften er av en slik størrelse at det er urimelig å ilegge tilleggsavgift.

§ 12-5. Skjerpet tilleggsavgift

(1) Skjerpet tilleggsavgift ilegges tollavgiftspliktig som forsettlig eller grovt uaktsomt gir tollmyndighetene uriktige eller ufullstendige opplysninger, eller unnlater å gi pliktige opplysninger, når vedkommende forstår eller bør forstå at det kan føre til avgiftsmessige fordeler. Skjerpet tilleggsavgift kan bare ilegges i tillegg til tilleggsavgift etter § 12-3.
(2) Skjerpet tilleggsavgift kan fastsettes i et eget vedtak samtidig med eller etter fastsetting av tilleggsavgift etter § 12-3. Bestemmelsen i § 12-3 fjerde ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
(3) Skjerpet tilleggsavgift beregnes med 20 eller 40 prosent av den avgiftsmessige fordelen som er eller kunne ha vært unndratt.

§ 12-6. Straff for unnlatt medvirkning til kontroll

Med bot eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler straffes den som unnlater å medvirke til kontroll etter § 10-2.

§ 12-7. Utsatt iverksetting av vedtak om sanksjon

(1) Vedtak om tilleggsavgift og vedtak om overtredelsesgebyr skal ikke iverksettes før klagefristen er ute eller klagen er avgjort.
(2) Dersom den som er ilagt tilleggsavgift eller overtredelsesgebyr vil prøve vedtakets gyldighet for domstolene, skal vedtaket, dersom partene ber om det, ikke iverksettes før etter utløpet av søksmålsfristen eller endelig rettsavgjørelse foreligger.

§ 12-8. Frist for søksmål mot tollmyndighetenes vedtak

(1) Søksmål som gjelder enkeltvedtak om fastsetting av tollavgift, må reises innen seks måneder etter at vedtaket ble sendt tollavgiftspliktig eller medansvarlig. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter tvisteloven §§ 16-12 til 16-14. Etter utløpet av søksmålsfristen gjelder likevel fristen i skattebetalingsloven § 17-1 femte ledd i sak om tvangsfullbyrdelse, midlertidig sikring eller motregning.

(2) Søksmålsfristen avbrytes dersom det omtvistede spørsmålet klages inn for Stortingets ombud for kontroll med forvaltningen. Ny søksmålsfrist på seks måneder løper fra ombudets melding om avsluttet behandling er kommet frem til tollavgiftspliktig eller medansvarlig, eller fra denne blir varslet om myndighetenes svar på ombudets anmodning om fornyet behandling. Søksmålsfristen etter første ledd avbrytes likevel ikke dersom klagen ikke fører til realitetsavgjørelse hos ombudet og dette skyldes forsettlig forhold fra tollavgiftspliktiges eller medansvarliges side.
(3) Søksmålsfristen i første ledd første punktum gjelder ikke når søksmål reises mot førsteinstansens vedtak i medhold av forvaltningsloven § 27 b annet punktum.
Endret ved lov 22 juni 2022 nr. 78. **Endres** ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

Kapittel 13 Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 13-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 jan 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1575.

§ 13-2. Overgangsbestemmelser

Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.

§ 13-3. Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 110.

Lov om inn- og utførsel av varer (vareførselsloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens formål

Loven skal

a. sikre riktige og fullstendige opplysninger om varer som inn- og utføres, som grunnlag for fastsetting av avgifter og til bruk for kartlegging og statistikk
b. bidra til å beskytte samfunnet mot ulovlig inn- og utførsel av varer ved å sikre at restriksjoner gitt av hensyn til blant annet samfunnssikkerhet, beskyttelse av menneskers liv og helse, dyrevelferd, plantevern og miljøvern overholdes
c. sikre at Norge overholder sine forpliktelser etter internasjonale avtaler om grensekryssende vareførsel.

§ 1-2. Lovens virkeområde

(1) Loven gjelder innhenting av opplysninger om og kontroll med varer som føres inn i og ut av tollområdet. Loven gjelder også tilbakehold av varer som gjør inngrep i immaterialrettigheter, og iverksetting av handelstiltak.
(2) Tollområdet er det norske fastlandet og territorialfarvannet, men ikke Svalbard, Jan Mayen og Norges biland.
(3) For håndheving av loven på annen stats territorium gjelder kapittel 9.
(4) Lovens bestemmelser om kontroll gjelder også i den tilstøtende sonen utenfor territorialfarvannet.
(5) Departementet kan gi forskrift om lovens virkeområde, herunder i hvilken utstrekning de enkelte bestemmelsene skal gjelde for trafikk til og fra boreplattformer, utvinningsanlegg og lignende på havet, i forbindelse med utforskning og utnyttelse av undersjøiske naturforekomster.
(6) Departementet kan gi forskrift om at loven eller deler av denne skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen, og om disse områdene hver for seg eller sammen skal være eget tollområde. Departementet kan også fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 1-3. Definisjoner

I denne loven menes med

a. deklarasjonspliktig: den som leverer en deklarasjon i eget navn, eller den som deklarasjonen leveres på vegne av
b. deklarasjon: en melding om at en vare skal underlegges en bestemt tollprosedyre
c. fartøy: ethvert transportmiddel til vanns
d. fører: den som har kommandoen på et transportmiddel
e. innførsel: at en vare føres inn i tollområdet
f. luftfartøy: ethvert transportmiddel i luften
g. utførsel: at en vare føres ut av tollområdet
h. vare: alt som omfattes av forskrift om klassifisering av varer.

§ 1-4. Politiattest og tildeling av myndighet til studenter i praksis

(1) Tollmyndighetene kan kreve fremleggelse av ordinær politiattest i forbindelse med tilsettinger. Ved tilsetting i særskilte stillinger kan det kreves utvidet og uttømmende politiattest. I vurderingen av om politiattest skal kreves, og i tilfelle hvilken type attest, skal det blant annet tas hensyn til stillingens art, omfang og varighet, hvilke rettigheter og plikter som ligger til stillingen, og hvilke oppgaver som skal utføres.
(2) Departementet kan tildele myndighet etter denne loven til studenter som er i praksis hos tollmyndighetene.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 52.

§ 1-5. Forholdet til forvaltningsloven

Forvaltningsloven gjelder for tollmyndighetenes virksomhet, hvis ikke annet er bestemt i denne loven.

Kapittel 2 Plikter ved ankomst til tollområdet

§ 2-1. Forhåndsvarsel om varer

(1) Den som bringer en vare til tollområdet, skal gi forhåndsvarsel til tollmyndighetene om varen.
(2) Forhåndsvarsel skal ikke gis om varer som kommer direkte fra tollområdet i

Den europeiske union eller tollområdet i Sveits og dens tollenklaver. Tilsvarende gjelder varer fra Fyrstedømmet Liechtenstein så lenge Fyrstedømmet er tilknyttet Sveits gjennom Tolluniontraktaten av 29. mars 1923.
(3) Departementet kan gi forskrift om plikten til å forhåndsvarsle og om unntak fra plikten. Departementet kan også gi forskrift om lettelser i varslingsplikten for autoriserte foretak.

§ 2-2. Bestemmelsessted ved ankomst til tollområdet

(1) Føreren av transportmiddel som kommer til tollområdet på vei til et innenriks sted, skal sørge for at transportmiddelet går direkte til et sted hvor tollmyndighetene er stasjonert, med mindre tollmyndighetenes tillatelse til å gå til et annet sted er innhentet på forhånd.
(2) Tollmyndighetene kan pålegge føreren av fartøy og luftfartøy å følge bestemte fly- eller seilingsleder, og kan pålegge føreren av motorvogn som er på vei til tollområdet, å følge bestemte veier.
(3) Departementet kan gi forskrift om plikter for føreren av transportmiddel, herunder om fremgangsmåten for innhenting av tillatelse, om fly- og seilingsleder og om unntak fra pliktene.

§ 2-3. Melde- og opplysningsplikt om ankomst til bestemmelsessted i tollområdet

(1) Føreren av fartøy og luftfartøy skal melde fra til tollmyndighetene om ankomst til bestemmelsessted i tollområdet. I meldingen skal det gis opplysninger om transportmiddelet, besetningen og varer som bringes med som last.
(2) Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal gis, når opplysningene skal gis, leveringsmåten og om unntak fra pliktene. Departementet kan gi forskrift om at melde- og opplysningsplikten også skal gjelde for fører av motorvogn og tog.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 111.

§ 2-4. Fremleggelse av varer for kontroll

(1) Den som innfører en vare til tollområdet, skal legge varen frem for tollmyndighetene for kontroll.
(2) Departementet kan gi forskrift om fremleggelse, herunder om hvor og hvordan fremleggelsen skal skje, og om unntak fra fremleggelsesplikten.

§ 2-5. Tillatelse til videre transport i tollområdet

(1) Dersom det i et fartøy er varer, herunder proviant, som ikke er tollbehandlet ved innførselen, må føreren ikke la fartøyet gå videre til et annet sted i tollområdet før tollmyndighetene har gitt tillatelse til det. §§ 2-2 til 2-4 og 2-6 gjelder ved ankomst til nytt bestemmelsessted i tollområdet.
(2) Departementet kan gi forskrift om tillatelse til videre transport i tollområdet av varer som ikke er tollbehandlet, og fastsette at slik tillatelse kan gis føreren av andre transportmidler.

§ 2-6. Lossing

(1) Varer som ikke er tollbehandlet, må ikke losses eller på annen måte fjernes fra et transportmiddel før tollmyndighetene har gitt tillatelse til det. Ved lossing i nødstilfelle skal føreren snarest mulig melde fra til tollmyndighetene om lossingen.
(2) Departementet kan gi forskrift om lossing, herunder at lossing bare kan finne sted ved bestemte steder, til bestemte tider eller i bestemte områder, og om unntak fra plikten til å innhente tillatelse før lossing.

Kapittel 3 Tollbehandling ved innførsel

§ 3-1. Tollbehandling av varer som innføres til tollområdet

(1) Varer som innføres til tollområdet, skal enten underlegges en tollprosedyre etter kapittel 4 eller gjenutføres eller avstås etter § 3-7.
(2) Med tollmyndighetenes godkjenning og mot eventuell sikkerhetsstillelse kan varer likevel ligge midlertidig på losseplassen eller lagres på annen måte.
(3) Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravet om tollbehandling ved innførsel og om omkostninger og sikkerhetsstillelse ved midlertidig lagring av varer.

§ 3-2. Deklarering av varer

(1) For alle varer som skal underlegges en tollprosedyre, skal det leveres en deklarasjon tilpasset den aktuelle prosedyren.
(2) En deklarasjon skal inneholde alle opplysninger som er nødvendige for den prosedyren varen skal underlegges.
(3) Departementet kan gi forskrift om leveringsmåten for deklarasjoner.

§ 3-3. Levering av deklarasjon

(1) Enhver som kan gi de opplysningene som er nødvendige for den valgte prosedyren, kan levere deklarasjonen. Den som leverer deklarasjonen, må kunne legge frem den aktuelle varen eller få den fremlagt for tollmyndighetene.
(2) Dersom en prosedyre medfører særlige forpliktelser for en bestemt person, skal deklarasjonen leveres av denne personen eller dennes fullmektig.
(3) Deklarasjonen kan leveres før varen legges frem for tollmyndighetene. Hvis varen ikke legges frem senest 30 dager etter at deklarasjonen er levert, anses deklarasjonen som ikke levert.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 111.

§ 3-4. Aksept av deklarasjon

(1) En deklarasjon aksepteres når den oppfyller vilkårene i §§ 3-2 og 3-3 og varen som deklarasjonen gjelder, er fremlagt for tollmyndighetene.
(2) Tidspunktet for aksept skal legges til grunn ved anvendelse av bestemmelsene som gjelder for prosedyren varen deklareres for.

§ 3-5. Frigjøring av vare

(1) Når vilkårene for å underlegge varen den valgte prosedyren er oppfylt, og de nødvendige tillatelser for å innføre varen foreligger, frigjøres varen for disponering i tråd med den valgte prosedyren.
(2) Dersom det oppstår plikt til å betale tollavgift eller andre avgifter, frigjøres varen først når avgiften er betalt eller det er stilt sikkerhet for betaling.

§ 3-6. Annen disponering av vare enn etter den deklarerte prosedyren

Den som vil disponere over en vare på annen måte enn prosedyren den er deklarert for, må deklarere varen på nytt etter § 3-2.

§ 3-7. Adgang til å gjenutføre eller avstå vare til tollmyndighetene

(1) Dersom den deklarasjonspliktige ikke vil motta en vare eller ønsker å disponere over en vare på en annen måte enn prosedyren den er deklarert for, kan vedkommende gjenutføre varen eller avstå varen til tollmyndighetene.
(2) En vare kan ikke gjenutføres eller avstås etter første ledd dersom den er innført eller disponert over i strid med bestemmelsene i denne loven.

Tollmyndighetene kan likevel i særlige tilfeller tillate at en vare gjenutføres eller avstås i slike tilfeller.
(3) Departementet kan gi forskrift om fremgangsmåten ved gjenutførsel og avståelse og om tollmyndighetenes adgang til å kreve dekning av kostnader når en vare avstås.

Kapittel 4 Tollprosedyrer ved innførsel

§ 4-1. Prosedyren overgang til fri disponering

(1) Varer som innføres for fri omsetning, bruk eller forbruk, samt kontanter og andre likestilte betalingsmidler, skal underlegges prosedyren overgang til fri disponering.
(2) Ved overgang til fri disponering skal tollavgift og andre innførselsavgifter beregnes.
(3) Departementet kan gi forskrift om innholdet i deklarasjonen for prosedyren overgang til fri disponering og om unntak fra plikten til å levere deklarasjon, herunder om omfang og vilkår for unntak. Departementet kan også gi forskrift om foreløpig deklarasjon, om deklarasjon for flere deklarasjonspliktige og om utsatt endelig fastsetting av tollverdi.

§ 4-2. Prosedyren forpassing

(1) Under prosedyren forpassing kan en vare sendes fra et sted til et annet sted innenfor tollområdet på vilkår som følger av den forpassingsordningen som benyttes. Ved forpassing beregnes ikke tollavgift eller andre innførselsavgifter.
(2) Den ansvarlige for prosedyren skal sørge for at varen bringes til bestemmelsesstedet uten unødig opphold. Ved ankomsten skal varen umiddelbart legges frem for tollmyndighetene i samme mengde og i uendret tilstand.
(3) Føreren av transportmiddelet som varen sendes med, er, sammen med den ansvarlige for prosedyren, ansvarlig for å oppfylle pliktene etter annet ledd.
(4) Departementet kan gi forskrift om innholdet i deklarasjonen for prosedyren forpassing og om unntak fra plikten til å levere deklarasjon. Departementet kan også gi forskrift om sikkerhetsstillelse, låsing og forsegling, bruk av og omkostninger ved tollvakt og om følger av brudd på vilkår i forpassingstillatelsen.

§ 4-3. Prosedyren transittering

(1) Under prosedyren transittering kan en vare sendes gjennom eller til et sted i tollområdet etter bestemmelsene i Transitteringskonvensjonen og TIR-konvensjonen. Ved transittering beregnes ikke tollavgift eller andre innførselsavgifter.
(2) Departementet kan gi forskrift om innholdet i deklarasjonen for prosedyren transittering. Departementet kan også gi forskrift om transitteringsordninger, herunder om gjennomføring av prosedyren, elektroniske transitteringssystemer, autorisasjonsordninger og vilkår for disse og om følger av brudd på vilkår i en transitteringstillatelse.

§ 4-4. Prosedyren tollager

(1) Under prosedyren tollager kan en vare lagres i bygning eller på sted som er godkjent av tollmyndighetene. Ved bruk av tollager beregnes ikke tollavgift eller andre innførselsavgifter.
(2) Departementet kan gi forskrift om innholdet i deklarasjonen for prosedyren tollager og om unntak fra plikten til å levere deklarasjon. Departementet kan også gi forskrift om adgang til å opprette og drifte tollager, om lagringstid og tvangssalg og om tillatelse til å ta varen midlertidig ut av lageret.

§ 4-5. Prosedyren frisone

(1) Dersom handels- og næringshensyn tilsier det, kan Kongen med Stortingets samtykke gi tillatelse til å opprette frisoner eller frihavner hvor varer kan oppbevares, deles, ompakkes eller bearbeides. Ved bruk av frisone beregnes ikke tollavgift eller andre innførselsavgifter.
(2) Det kan stilles betingelser for opprettelse og drift av frisone og frihavn, blant annet om loven eller deler av loven skal gjelde for slike områder, godkjenning av driftsansvarlig for området og den driftsansvarliges ansvar for inngjerding eller annen avgrensning av området, overvåkning av området og av trafikken til og fra området, og av personer, transportmidler og varer, og om godkjenning av foretak som ønsker å etablere seg i området.
(3) Departementet kan gi forskrift om innholdet i deklarasjonen for prosedyren frisone og om unntak fra plikten til å levere deklarasjon. Departementet kan også gi forskrift om opprettelse og drift av frisone og frihavn, herunder i hvilken utstrekning det skal tillates industriell virksomhet og handel.

§ 4-6. Prosedyren midlertidig innførsel

(1) Under prosedyren midlertidig innførsel kan en vare innføres for midlertidig bruk i tollområdet dersom varen innføres for et bestemt formål og

a. varen ikke er bestemt til å skulle endres på annen måte enn verdiforringelse som følge av normal bruk
b. varen kan identifiseres
c. varen gjenutføres innen ett år etter innførselen.

(2) Ved midlertidig innførsel beregnes ikke tollavgift eller andre innførselsavgifter.
(3) Departementet kan gi forskrift om innholdet i deklarasjonen for prosedyren midlertidig innførsel og om unntak fra plikten til å levere deklarasjon. Departementet kan også gi forskrift om nærmere vilkår for innførsel av varer for bestemte formål etter første ledd, om forlengelse av fristen for gjenutførsel, om unntak fra kravet om gjenutførsel dersom varen destrueres, og om sikkerhetsstillelse.

§ 4-7. Prosedyren innenlands bearbeiding av industrivarer

(1) Under prosedyren innenlands bearbeiding av industrivarer kan en vare som skal gjenutføres, innføres for bearbeiding eller reparasjon i tollområdet dersom

a. den opprinnelige varen kan identifiseres i det bearbeidede produktet
b. varen gjenutføres innen ett år etter innførselen
c. eieren av varen er bosatt eller hjemmehørende i utlandet.

(2) Ved bruk av prosedyren innenlands bearbeiding av industrivarer beregnes ikke tollavgift eller andre innførselsavgifter. Det gjelder også for deler eller lignende som enten blir forbrukt i forbindelse med at varen bearbeides eller repareres, eller som gjenutføres sammen med varen.
(3) Departementet kan gi forskrift om innholdet i deklarasjonen for prosedyren innenlands bearbeiding av industrivarer og om unntak fra plikten til å levere deklarasjon. Departementet kan også gi forskrift om unntak fra vilkårene i første ledd, om unntak fra krav om gjenutførsel dersom varen destrueres, og om sikkerhetsstillelse.

§ 4-8. Prosedyren innenlands bearbeiding av landbruksvarer

(1) Under prosedyren innenlands bearbeiding av landbruksvarer kan en virksomhet innføre en landbruksvare for bearbeiding dersom varen gjenutføres innen seks måneder etter innførselen.
(2) Ved bruk av prosedyren innenlands bearbeiding av landbruksvarer beregnes ikke tollavgift eller andre innførselsavgifter.
(3) Departementet kan gi forskrift om innholdet i deklarasjonen for prosedyren innenlands bearbeiding av landbruksvarer, om unntak fra plikten til å levere deklarasjon, om unntak fra fristen for gjenutførsel, om krav til tollbehandling av restprodukter, om unntak fra krav om gjenutførsel ved destruksjon og om sikkerhetsstillelse. Departementet kan også gi forskrift om at det på forhånd må søkes om tillatelse til bearbeidingen, om at det kan stilles krav til virksomhetens produksjonsforhold, lagerhold og organisering, og om hva som skal regnes som vare av samme kvalitet og samme slag.

Kapittel 5 Plikter ved utførsel og utstedelse av opprinnelsesbevis

§ 5-1. Forhåndsvarsel om varer

(1) Den som skal utføre en vare fra tollområdet, skal gi forhåndsvarsel til tollmyndighetene om varen.
(2) Forhåndsvarsel skal ikke gis for varer som skal direkte til tollområdet i Den europeiske union eller tollområdet i Sveits og dens tollenklaver. Tilsvarende gjelder også for varer til Liechtenstein så lenge Liechtenstein er tilknyttet Sveits gjennom Tolluniontraktaten av 29. mars 1923.
(3) Departementet kan gi forskrift om plikten til å forhåndsvarsle og om unntak fra plikten. Departementet kan også gi forskrift om lettelser i varslingsplikten for autoriserte foretak.

§ 5-2. Lasting

(1) Ingen må laste varer i fartøy som har bestemmelsessted utenfor tollområdet, uten tillatelse fra tollmyndighetene. Lastetillatelse kreves ikke for produkter av fiske og fangst som er tatt ombord i et fartøy på fiske- og fangstfeltene.
(2) Er varer likevel lastet uten tillatelse fra tollmyndighetene, plikter fartøyets fører å losse varene hvis tollmyndighetene finner dette nødvendig for å undersøke varene.
(3) Departementet kan gi forskrift om lasting, herunder at lasting bare kan finne sted ved bestemte steder, til bestemte tider eller i bestemte områder, og om

unntak fra plikten til å innhente tillatelse før lasting. Departementet kan også gi forskrift om at plikten til å innhente tillatelse før lasting skal gjelde for fører av andre nærmere bestemte transportmidler, og om plikt til lossing der transportmiddelet er lastet uten tillatelse fra tollmyndighetene.

§ 5-3. Meldeplikt ved avreise fra tollområdet

(1) Før et fartøy eller luftfartøy forlater tollområdet, skal føreren melde fra til tollmyndighetene om avreisen.
(2) Dersom transportmiddelet medbringer varer som er omfattet av lovgivningen om eksportkontroll, plikter føreren å forsikre seg om at nødvendig eksporttillatelse er gitt før transportmiddelet forlater tollområdet.
(3) Departementet kan gi forskrift om meldeplikt, herunder om når og hvordan melding skal gis, hva meldingen skal inneholde, og om unntak fra meldeplikten. Departementet kan også gi forskrift om at meldeplikten skal gjelde for førere av andre transportmidler.

§ 5-4. Fremleggelse av varer for kontroll

(1) Den som utfører en vare fra tollområdet, skal legge varen frem for tollmyndighetene for kontroll.
(2) Departementet kan gi forskrift om fremleggelse, herunder om hvor og hvordan fremleggelse skal skje, og om unntak fra fremleggelsesplikten.

§ 5-5. Tollbehandling av varer som utføres fra tollområdet

(1) Varer som utføres fra tollområdet, skal underlegges en prosedyre.
(2) Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravet om tollbehandling ved utførsel.

§ 5-6. Deklarering av varer

(1) For varer som skal underlegges en prosedyre, skal det leveres en deklarasjon som inneholder alle opplysninger som er nødvendige for prosedyren.
(2) Departementet kan gi forskrift om leveringsmåten for deklarasjoner.

§ 5-7. Levering av deklarasjon

(1) Enhver som kan gi de opplysninger som er nødvendige for prosedyren, kan

levere deklarasjonen. Den som leverer deklarasjonen, må kunne legge frem den aktuelle varen eller få den fremlagt for tollmyndighetene.
(2) Deklarasjonen skal leveres i så god tid at tollmyndighetene kan undersøke varen før den lastes inn i transportmiddelet.
(3) Deklarasjonen kan leveres før varene legges frem for tollmyndighetene. Hvis varen ikke legges frem senest 150 dager etter at deklarasjonen er levert, anses deklarasjonen som ikke levert.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 111.

§ 5-8. Aksept av deklarasjon

(1) En deklarasjon aksepteres når den oppfyller vilkårene i §§ 5-6 og 5-7 og varen som deklarasjonen gjelder, er fremlagt for tollmyndighetene.
(2) Tidspunktet for aksept skal legges til grunn ved anvendelse av bestemmelsene som gjelder for prosedyren utførsel.

§ 5-9. Prosedyren utførsel

(1) Varer, herunder kontanter og andre likestilte betalingsmidler, som utføres fra tollområdet, skal underlegges prosedyren utførsel.
(2) Departementet kan gi forskrift om innholdet i deklarasjonen og om unntak fra plikten til å levere deklarasjon. Departementet kan også gi forskrift om at tollmyndighetene kan tillate at varer som er innført uten at de er gått over til fri disponering, kan leveres til salg eller bruk om bord i fartøy eller luftfartøy som skal forlate tollområdet.

§ 5-10. Frigjøring av vare for utførsel

(1) Når vilkårene for prosedyren utførsel er oppfylt og de nødvendige tillatelser for å utføre varen foreligger, frigjøres varen for utførsel.
(2) Dersom det oppstår plikt til å svare avgifter som følge av prosedyren, frigjøres varen først når avgiften er betalt eller det er stilt sikkerhet for betaling.

§ 5-11. Preferensiell opprinnelse

(1) For varer som skal utføres, kan det utstedes preferensielle opprinnelsesbevis i samsvar med frihandelsavtale eller det generelle preferansesystemet for utviklingsland (GSP).
(2) Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av opprinnelsesreglene

som følger av gjeldende frihandelsavtaler, det generelle preferansesystemet for utviklingsland (GSP) og andre preferanseordninger som skal gjelde ved utførsel, krav til og vilkår for utstedelse av preferensielle opprinnelsesbevis, dokumentasjon og hvem som kan utstede opprinnelsesbevis.

§ 5-12. Ikke-preferensiell opprinnelse

(1) For varer som skal utføres, kan det utstedes ikke-preferensielle opprinnelsesbevis.
(2) Departementet kan gi forskrift om fastsetting av ikke-preferensiell opprinnelse og om krav til opprinnelsesbevis. Departementet kan også gi forskrift om utvidet anvendelsesområde for reglene om ikke-preferensiell opprinnelse til bruk for opprinnelsesmerking, offentlige innkjøp og handelsstatistikk.

Kapittel 6 Klassifisering og tollverdi

§ 6-1. Klassifisering av varer

Departementet gir forskrift om klassifisering av varer i samsvar med Konvensjonen om det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer (HS-konvensjonen) og HS-nomenklaturen, og kan bestemme ytterligere nasjonale oppdelinger med formål å innhente opplysninger om varer til bruk for avgifts-, statistikk- og kontrollformål.

§ 6-2. Tollverdi

En vares tollverdi skal fastsettes etter reglene i §§ 6-3 flg. og i samsvar med WTO-avtalen om gjennomføring av artikkel VII i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994.

§ 6-3. Varens transaksjonsverdi

(1) Tollverdien av en vare er transaksjonsverdien, det vil si den prisen som faktisk er betalt eller skal betales for varen ved salg for eksport til Norge, justert i samsvar med §§ 6-10 og 6-11, forutsatt at

a. det ikke er noen andre begrensninger med hensyn til kjøperens råderett over, eller bruk av, varen enn slike som

1. er pålagt eller foreskrevet ved lov eller av norske myndigheter
2. begrenser det geografiske området hvor varen kan videreselges eller
3. ikke virker vesentlig inn på varens verdi.

b. salget eller prisen ikke er gjenstand for vilkår eller vederlag som det ikke kan fastsettes en verdi for
c. ingen del av utbyttet ved kjøperens senere videresalg, rådighet over eller bruk av varen direkte eller indirekte tilfaller selgeren, med mindre det kan foretas tilsvarende justering i samsvar med bestemmelsene i § 6-10 og
d. kjøperen og selgeren ikke er avhengige av hverandre, eller hvis de er avhengige av hverandre, at transaksjonsverdien kan godtas som tollverdi etter bestemmelser i forskrift. Avhengighet foreligger dersom en person direkte eller indirekte eier, kontrollerer eller innehar fem prosent eller mer av de stemmeberettigede aksjene hos begge. Avhengighet foreligger også dersom kjøper og selger
    1. er funksjonærer eller ledere i hverandres forretninger
    2. juridisk behandles som forretningspartnere
    3. er arbeidsgiver og arbeidstaker
    4. tilhører samme familie
    5. direkte eller indirekte kontrollerer den andre
    6. direkte eller indirekte kontrolleres av samme tredje person
    7. sammen, direkte eller indirekte, kontrollerer en tredje person.

Kjøper og selger som har et økonomisk interessefellesskap ved at den ene er eneagent, eneforhandler eller eneimportør for den andre, skal anses å være avhengig av hverandre dersom de er omfattet av bokstav d.

(2) Prisen skal omfatte alle betalinger som er en betingelse for salget av varen.
(3) Prisen må være den som gjelder i et eksportsalg hvor varen sendes til en kjøper i Norge.
(4) Departementet kan gi forskrift om i hvilke tilfeller transaksjonsverdien kan godtas som tollverdi, selv om det foreligger avhengighet etter første ledd bokstav d.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 111.

§ 6-4. Transaksjonsverdien av identisk vare

(1) Hvis tollverdien av en innført vare ikke kan fastsettes etter § 6-3, skal

tollverdien være transaksjonsverdien av identiske varer solgt for eksport til Norge i samme omsetningsledd, og i vesentlig samme mengde og på samme eller omtrent samme tidspunkt som den varen som skal verdifastsettes.
(2) Med identisk vare menes vare som på alle måter er lik, både når det gjelder fysiske egenskaper, kvalitet og omdømme, og som er produsert i samme land som varen som skal verdifastsettes. Mindre ytre forskjeller skal ikke utelukke at varene kan betraktes som identiske.
(3) Departementet kan gi forskrift om fastsetting av transaksjonsverdien av identisk vare, herunder om adgangen til å fravike kravene til samme omsetningsledd og samme mengde som nevnt i første ledd.

§ 6-5. Transaksjonsverdien av lignende vare

(1) Hvis tollverdien av en innført vare ikke kan fastsettes etter §§ 6-3 eller 6-4, skal tollverdien være transaksjonsverdien av lignende varer solgt for eksport til Norge i samme omsetningsledd, i vesentlig samme mengde og på samme eller omtrent samme tidspunkt som varen som skal verdifastsettes.
(2) Med lignende varer menes varer som, selv om de ikke på alle måter er like, har lik beskaffenhet og lik materialsammensetning, slik at de kan utføre samme funksjoner og erstatte hverandre handelsmessig.
(3) Departementet kan gi forskrift om fastsetting av transaksjonsverdien av lignende vare, herunder om adgangen til å fravike kravene til samme omsetningsledd og samme mengde som nevnt i første ledd.

§ 6-6. Den deklarasjonspliktiges valg mellom §§ 6-7 og 6-8

(1) Hvis tollverdien av innført vare ikke kan fastsettes etter §§ 6-3, 6-4 eller 6-5, skal tollverdien fastsettes etter § 6-7, eller når tollverdien ikke kan fastsettes etter § 6-7, etter § 6-8.
(2) Den som deklarerer varen, kan velge å fastsette tollverdien etter § 6-8 i stedet for etter § 6-7.

§ 6-7. Tollverdi fastsatt med utgangspunkt i salgspris i Norge

(1) Hvis innførte varer eller identiske eller lignende varer blir solgt i Norge i den stand de ble innført, skal tollverdien fastsettes med utgangspunkt i enhetsprisen som de innførte, identiske eller lignende varer er solgt for i størst samlet mengde i første omsetningsledd, på eller omkring innførselstidspunktet for varen som skal verdifastsettes, til personer som ikke er avhengige av selgeren.

(2) Enhetsprisen etter første ledd skal reduseres med

a. provisjoner som vanligvis betales eller er avtalt skal betales, eller de tillegg som vanligvis gjøres for fortjeneste og alminnelige kostnader i forbindelse med salg i Norge av varer av samme kategori eller slag
b. vanlige kostnader for transport og assuranse i Norge og
c. tollavgift og andre avgifter som skal svares i Norge.

(3) Departementet kan gi forskrift om fastsetting av tollverdi med utgangspunkt i salgspris i Norge, herunder om de fradrag som kan gjøres i enhetsprisen etter annet ledd.

§ 6-8. Utregnet tollverdi

(1) Utregnet tollverdi av innført vare er summen av

a. kostnaden eller verdien av materialer, produksjon eller annen bearbeiding ved fremstilling av den innførte varen
b. fortjeneste og alminnelige kostnader som tilsvarer det som vanligvis beregnes av produsenter i eksportlandet ved salg for eksport til Norge av varer av samme kategori eller slag og
c. transport- og forsikringskostnaden for den innførte varen frem til innførselsstedet, og kostnader for lasting og håndtering som er forbundet med forannevnte transport av varen, slik som bestemt i § 6-10 første ledd bokstav e og f.

(2) Departementet kan gi forskrift om utregnet tollverdi.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 52.

§ 6-9. Alternativ tollverdi

(1) Hvis tollverdien av innført vare ikke kan fastsettes etter §§ 6-3 til 6-8, skal tollverdien fastsettes på grunnlag av tilgjengelige opplysninger, og i samsvar med prinsippene i §§ 6-3 til 6-8.
(2) Tollverdien etter første ledd skal ikke fastsettes på grunnlag av

a. salgsprisen i Norge for varer som er produsert her
b. et system som foreskriver at den høyeste av to alternative verdier godtas for tollformål
c. prisen på varer på hjemmemarkedet i eksportlandet
d. produksjonskostnaden, unntatt beregnede verdier som er fastsatt for

identiske eller lignende varer i samsvar med bestemmelsene i § 6-8
e. prisen på varer for eksport til et annet land enn Norge
f. minimumstollverdier eller
g. vilkårlige eller fiktive verdier.

(3) Departementet kan gi forskrift om fastsetting av alternativ tollverdi.

§ 6-10. Poster som inngår i tollverdien fastsatt etter § 6-3

(1) Ved fastsetting av tollverdien etter § 6-3 skal det til prisen som faktisk er betalt eller skal betales for den innførte varen, legges

a. følgende kostnader, i den utstrekning de er pålagt kjøperen, men ikke er tatt med i prisen som faktisk er betalt eller skal betales for varen
    1. provisjoner og meglersalær, unntatt innkjøpsprovisjoner
    2. kostnader for emballasje, i den utstrekning emballasjen tollmessig anses som del av varen og
    3. innpakningskostnader, både for arbeid og materialer
b. verdien av følgende varer og tjenester, når kjøperen har levert dem direkte eller indirekte, gratis eller til redusert kostnad, til bruk i forbindelse med produksjonen og salget for eksport av varen
    1. materialer, komponenter, deler og lignende artikler som inngår i den innførte varen
    2. verktøy, matriser, former og lignende artikler som er brukt i produksjonen av varen
    3. materialer som er medgått i produksjonen av varen
    4. konstruksjonsarbeid, utviklingsarbeid, kunstnerisk arbeid, formgiving, tegninger og skisser utført annensteds enn i Norge, og som er nødvendige for produksjonen av varen
c. vederlag for immaterialrettigheter som er knyttet til varen som skal verdifastsettes og som kjøperen må yte, direkte eller indirekte, som en betingelse for salget. Ytes vederlaget for immaterialrettigheten til en annen enn selger, skal vederlaget også legges til dersom det ytes til en person som står i et avhengighetsforhold til selgeren
d. verdien av utbyttet ved et videresalg, rådighet over eller bruk av den innførte varen, som direkte eller indirekte tilfaller selgeren
e. transport- og forsikringskostnaden for varen til innførselsstedet
f. kostnader for lasting og håndtering som er forbundet med transporten av varen.

(2) Tillegg etter første ledd skal bare gjøres når dette kan baseres på grunnlag av

objektive og kvantifiserbare opplysninger. Det skal ikke gjøres andre tillegg til prisen som faktisk er betalt eller skal betales, enn de som er nevnt i første ledd.
(3) Departementet kan gi forskrift om kostnader som inngår i tollverdien etter denne paragrafen.

§ 6-11. Poster som ikke skal inngå i tollverdien fastsatt etter § 6-3

(1) Tollverdien fastsatt etter § 6-3, jf. § 6-10, skal ikke omfatte følgende poster, såfremt de er adskilt eller kan adskilles fra prisen som faktisk er betalt eller skal betales for den innførte varen:

a. vederlag for konstruksjon, oppføring, montering, vedlikehold eller teknisk bistand som er utført i Norge på de innførte varene
b. vederlag for transport eller forsikring av varene i Norge
c. tollavgift og andre avgifter i Norge
d. renter som kjøperen betaler etter skriftlig finansieringsordning for kjøpet av den innførte varen, uansett om finansieringen ytes av selgeren eller andre, dersom kjøperen på anmodning kan påvise at slike varer faktisk selges til den prisen som kjøperen faktisk har betalt eller skal betale, og at den angitte rentesatsen ikke overstiger det rentenivået som er vanlig for slike finansieringsordninger i det landet og på det tidspunktet finansieringen ytes
e. innkjøpsprovisjon
f. vederlag for retten til å reprodusere de innførte varer i Norge
g. avgifter pålagt varen i eksportlandet, såfremt det godtgjøres at varen er blitt eller vil bli fritatt fra disse til kjøperens fordel.

(2) Departementet kan gi forskrift om kostnader som ikke skal inngå i tollverdien etter denne paragrafen.

§ 6-12. Omregningskurs

(1) Dersom omregning av valuta er nødvendig for å fastsette tollverdien, skal den omregningskursen som til enhver tid er fastsatt av tollmyndighetene, brukes.
(2) Departementet kan gi forskrift om fastsetting av omregningskurs.

Kapittel 7 Særlige forvaltningsregler

§ 7-1. Alminnelig opplysningsplikt

Den som har plikt til å gi opplysninger etter denne loven, skal gi riktige og fullstendige opplysninger. Vedkommende skal opptre aktsomt og lojalt og gjøre tollmyndighetene oppmerksom på eventuelle feil i de opplysningene som er gitt.

§ 7-2. Den deklarasjonspliktiges endring av opplysninger i deklarasjonen

(1) Den deklarasjonspliktige kan endre opplysninger i tidligere levert deklarasjon ved levering av endringsmelding. Dette gjelder likevel ikke på områder hvor tollmyndighetene har varslet om at de mottatte opplysningene er under kontroll.
(2) Endringsmelding som nevnt i første ledd, må være kommet frem til tollmyndighetene senest tre år etter at deklarasjonen ble levert.
(3) Departementet kan gi forskrift om innholdet i endringsmelding og om leveringsmåten.

§ 7-3. Tollmyndighetenes endring av opplysninger mottatt i deklarasjon mv.

(1) Tollmyndighetene kan endre opplysninger i deklarasjonen når de finner at opplysningene er uriktige. Det samme gjelder dersom det ikke foreligger noen deklarasjon.
(2) Tollmyndighetenes avgjørelse om endring av opplysninger kan påklages etter reglene i forvaltningsloven. § 7-4 om klagefrist gjelder tilsvarende.

§ 7-4. Klagefrist

Fristen for å klage over tollmyndighetenes vedtak etter denne loven er seks uker fra det tidspunktet underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. Forvaltningsloven § 29 første ledd første punktum gjelder ikke for tollmyndighetenes vedtak etter denne loven.

§ 7-5. Oppbevaring av meldinger, deklarasjoner, dokumenter mv.

(1) Den som gir pliktig melding til tollmyndighetene, herunder deklarasjon, skal oppbevare meldingen eller en kopi av denne. Dette gjelder enten meldingen er

gitt på papir, ved bruk av elektronisk datautveksling eller på annen måte. Tilsvarende gjelder for dokumenter, erklæringer mv. som skal fremlegges etter kapittel 2 og 5.
(2) Departementet kan gi forskrift om hvilke dokumenter som skal oppbevares, på hvilken måte og hvor lenge de skal oppbevares, om pålegg om forlenget oppbevaringstid ved kontroll, og om fritak fra oppbevaringsplikten.

§ 7-6. Bindende forhåndsuttalelser

(1) Tollmyndighetene kan etter søknad gi bindende forhåndsuttalelser om

a. klassifisering i henhold til gjeldende tolltariff
b. opprinnelse
c. tollavgift og gebyrer som vil påløpe ved inn- eller utførsel av en vare, eller beregningsmåten for disse.

(2) Tollmyndighetenes avgjørelse om ikke å gi forhåndsuttalelse kan ikke påklages. En forhåndsuttalelse kan påklages, men ikke prøves i egen sak for domstol. Avgjørelse hvor bindende forhåndsuttalelse er lagt til grunn, kan påklages eller bringes inn for domstolen.
(3) Departementet kan gi forskrift om hvem som kan søke om en bindende forhåndsuttalelse, om søknadens innhold, om bortfall av uttalelsens bindende virkning og om gebyr for forhåndsuttalelse. Departementet kan også gi forskrift om at bindende forhåndsuttalelse bare gis dersom det følger av gjensidig avtale med fremmed stat eller internasjonal organisasjon at partene er forpliktet til å gi uttalelse om slike forhold.

§ 7-7. Autorisering av foretak

(1) Tollmyndighetene kan autorisere foretak. Autoriserte foretak kan få mindre omfattende plikter etter §§ 2-1 og 5-1 om forhåndsvarsel, og gis lettelser ved kontroll.
(2) Departementet kan gi forskrift om autorisering av foretak, herunder om vilkår for å bli autorisert og om tilbakekall av autorisasjon, og om lettelser ved kontroll for autoriserte foretak.

§ 7-8. Regelmessige konsultasjoner

Departementet kan gi forskrift om regelmessige konsultasjoner mellom myndigheter med ansvar og oppgaver ved inn- og utførsel av varer og

næringslivet mv.

§ 7-9. Åpningstid og vederlag for tolltjenester utenfor åpningstid mv.

(1) Tollmyndighetene skal holde ekspedisjonsstedene åpne når trafikkmengden tilsier det. Tolltjenester kan utføres utenfor åpningstiden og utenfor ekspedisjonsstedet. For tolltjenester som utføres utenfor åpningstiden eller ekspedisjonsstedet, kan det kreves vederlag.
(2) Departementet kan gi forskrift om de enkelte ekspedisjonsstedenes åpningstid og om vederlag for tolltjenester som utføres utenfor åpningstiden og utenfor ekspedisjonsstedet.

§ 7-10. Taushetsplikt

(1) Enhver som har eller har hatt verv, stilling eller oppdrag knyttet til tollmyndighetene, skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til det vedkommende i sitt arbeid har fått vite om noens formues- eller inntektsforhold eller andre økonomiske, bedriftsmessige eller personlige forhold. Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene i en sak gjøres kjent for sakens parter eller deres representanter. Den som tiltrer verv, stilling eller oppdrag skal gi skriftlig erklæring om at vedkommende kjenner og vil overholde taushetsplikten.
(2) Informasjonsutveksling med fremmed stat eller til organisasjon på mandat fra De forente nasjoner (FN) som Norge har akseptert som offentlig myndighet, er ikke omfattet av denne bestemmelsen.
(3) Departementet kan uten hinder av taushetsplikt etter første ledd godkjenne at opplysninger gis til forskningsformål i samsvar med forvaltningsloven § 13 d.
(4) Forvaltningsloven §§ 13, 13 b, 13 c og 13 e gjelder ikke som utfyllende bestemmelser for taushetsplikten etter denne paragrafen.

§ 7-11. Utlevering av opplysninger til offentlige myndigheter

(1) Taushetsplikten etter § 7-10 første ledd første punktum er ikke til hinder for at opplysninger utleveres til andre offentlige myndigheter dersom det er nødvendig for å utføre mottakerorganets oppgaver etter lov eller for å hindre at virksomhet blir utøvd på en uforsvarlig måte.
(2) Utleveringen må ikke være uforholdsmessig ut fra de ulempene den medfører i form av inngrep i personvernet og fare for at opplysninger av konkurransemessig betydning kommer på avveie.
(3) Departementet kan gi forskrift om utlevering av opplysninger til andre

offentlige myndigheter i deres interesse, blant annet om hvem det skal utleveres opplysninger til, hvilke opplysninger som kan utleveres, hvilke kriterier som skal vektlegges ved vurderingen av om utleveringen er forholdsmessig og om at opplysninger i enkelte tilfeller alltid skal kunne utleveres.

§ 7-12. Taushetsplikt av hensyn til tollmyndighetenes kontrollvirksomhet mv.

(1) Den som har taushetsplikt etter § 7-10 første ledd første punktum, skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til opplysninger som det ut fra hensynet til tollmyndighetenes etterretnings- og analysevirksomhet, operative kontrollvirksomhet og organiseringen av denne er nødvendig å holde hemmelig. Begrensningene i taushetsplikten etter §§ 7-10 og 7-11 gjelder så langt de passer.
(2) Forvaltningsloven § 13 til 13 e gjelder ikke som utfyllende bestemmelser for taushetsplikten etter denne paragrafen.

§ 7-13. Overført taushetsplikt

Hvis opplysninger gis i tilfeller som nevnt i § 7-10 første ledd annet punktum eller tredje ledd eller § 7-11 til noen som ikke selv har taushetsplikt etter annen lov, gjelder taushetsplikten tilsvarende for den som får opplysningene. Den som gir opplysningene skal samtidig gjøre oppmerksom på dette. Opplysningene kan likevel brukes til det formålet som begrunnet at de ble gitt.

§ 7-14. Ubekreftede personopplysninger i tips mv.

Tollmyndighetene må innen fire måneder avklare om personopplysninger som kommer inn ved tips mv., er korrekte og relevante. Kildene for personopplysningene kan være anonyme.

§ 7-15. Sammenstilling av personopplysninger og automatiserte avgjørelser

(1) Når det er nødvendig for kontroll med inn- og utførsel av varer, kan tollmyndighetene sammenstille innhentede personopplysninger, også helseopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 og personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 10. Adgangen til sammenstilling omfatter profilering som nevnt i personvernforordningen artikkel 4 nr. 4. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn det

som er nødvendig for formålet.
(2) Tollmyndighetene kan treffe avgjørelser hvor personopplysninger inngår og som utelukkende er basert på automatisert behandling, dersom partens krav om forsvarlig saksbehandling ivaretas. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.
(3) Departementet kan gi forskrift om vilkårene for profilering etter personvernforordningen artikkel 4 nr. 4 og om bruk av automatiserte avgjørelser.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 52.

§ 7-16. Lagring av personopplysninger

(1) Personopplysninger skal ikke lagres lenger enn det som er nødvendig ut fra formålet med behandlingen.
(2) Personopplysninger innhentet ved skiltgjenkjenningssystem etter § 8-9 kan lagres i inntil seks måneder etter at opplysningene er innhentet.

§ 7-17. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

Tollmyndighetene kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

§ 7-18. Opplysninger fra myndigheter som gir tillatelse til inn- eller utførsel av varer

Uten hinder av taushetsplikt skal myndigheter som gir tillatelse til inn- eller utførsel av varer, gi tollmyndighetene opplysninger som er av betydning for å kontrollere at varer inn- eller utføres i samsvar med tillatelse.

§ 7-19. Bistands- og opplysningsplikt overfor tollmyndighetene

(1) Politiet og militære myndigheter skal yte tollmyndighetene nødvendig hjelp og beskyttelse under utførelsen av oppgaver etter denne loven.
(2) Ansatte i kommunal havnevirksomhet og statsloser som under sin tjeneste eller i stillings medfør får kjennskap til overtredelser av vareførselslovgivningen eller forhold som viser at slike overtredelser tilsiktes, skal søke å hindre overtredelsen, og uten ugrunnet opphold underrette tollmyndighetene eller politiet. Opplysningene skal gis uten hinder av taushetsplikt.

§ 7-20. Tollmyndighetenes adgang til områder

(1) Tollmyndighetene skal ha uhindret adgang langs kysten, i havneområder, til jernbanelinjer med tilhørende stasjonsområder, til stasjoner for busstrafikk med utlandet, til landingsplasser for luftfartøyer og til områder som støter til riksgrensen. Adgangen omfatter også bygninger som har sammenheng med driften av områdene.
(2) Sikkerhets- og adgangsprosedyrene til slike områder skal tilpasses tollmyndighetenes behov, og eier av området belastes kostnadene ved å gi tollmyndighetene adgang.

§ 7-21. Tollrepresentant

(1) Enhver som har rettigheter eller plikter overfor tollmyndighetene, har rett til å la seg bistå eller representere av en tollrepresentant. Tollrepresentanten handler på vegne av den representerte og i den representertes navn.
(2) Tollrepresentanten skal opplyse tollmyndighetene om at vedkommende handler på vegne av den representerte.
(3) Tollmyndighetene kan kreve at tollrepresentanten sannsynliggjør at vedkommende handler på vegne av den representerte. Dersom dette ikke kan sannsynliggjøres, anses vedkommende for å handle i eget navn og på egne vegne.
Tilføyd ved lov 20 des 2022 nr. 111.

Kapittel 8 Kontroll

§ 8-1. Gjennomføring av kontroll med vareførselen

(1) Tollmyndighetene kan stanse transportmidler, varesendinger og personer, og treffe de tiltak som er nødvendig for å gjennomføre kontroll med varer som føres inn i eller ut av tollområdet. Tollmyndighetene kan gjennomføre tilfeldige og målrettede kontroller. Kontrolltiltakene må stå i forhold til det antatte omfanget av brudd på regler om inn- og utførsel av varer og omstendighetene for øvrig.
(2) Dersom kontrollformål tilsier det, kan tollmyndighetene

a. ta vareprøver uten vederlag
b. åpne og undersøke brev, pakker og annen korrespondanse dersom det er nødvendig for å avklare om forsendelsen inneholder en vare
c. bruke hund

d. bruke tollsegl og tollvakt.

(3) Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av kontroll, herunder om stansing, tiltak, vareprøver, kontroll av brev, pakker og annen korrespondanse, bruk av hund, bruk av hjelpemidler ved kontroll, tollsegl og tollvakt og om dekning av omkostninger ved bruk av tollvakt.

§ 8-2. Undersøkelse av gjenstander, transportmidler og steder

For å kontrollere varer som føres inn i eller ut av tollområdet, kan tollmyndighetene undersøke

a. bagasje og andre gjenstander som kan frakte varer
b. tog, luftfartøy, fartøy og andre transportmidler
c. i bygninger og på steder der varer som er ført inn i tollområdet eller skal føres ut av tollområdet, er losset eller lastet.

§ 8-3. Vilkår for undersøkelse av personer

For å kontrollere varer som føres inn i eller ut av tollområdet, kan tollmyndighetene undersøke personer som

a. er på vei til eller fra grensen
b. mistenkes for å unndra varer fra kontroll, og som er
    1. i bygninger eller på steder som nevnt i § 8-2 bokstav c eller
    2. ved ankomst- eller avreisested for luftfartøy, fartøy, buss eller tog med utenlandstrafikk, eller i transportmiddelet.

§ 8-4. Gjennomføring av undersøkelser av personer

(1) Undersøkelser av personer skal foretas så skånsomt og hensynsfullt som mulig og på en minst mulig krenkende måte.
(2) Tollmyndighetene kan visitere den som undersøkes, og undersøke vedkommendes hode med hår og hulrom.
(3) Dersom den som undersøkes, mistenkes for å unndra varer fra kontroll og handlingen etter loven kan medføre frihetsstraff, kan tollmyndighetene foreta inngripende undersøkelse. Ved inngripende undersøkelse kan tollmyndighetene besiktige den undersøktes kropp. Etter samtykke fra den som undersøkes, kan tollmyndighetene blant annet gjennomlyse vedkommendes kropp ved bruk av godkjent apparat.

(4) Inngripende undersøkelse av barn under 15 år kan ikke gjennomføres uten samtykke fra den som har foreldreansvaret. Innhenting av samtykke kan unnlates dersom det ikke er forsvarlig å utsette undersøkelsen, eller dersom tollmyndighetene har mistanke om at den som har foreldreansvaret, utnytter barnet til å unndra varer fra kontroll.
(5) Dersom den som undersøkes, krever det, skal tollmyndighetene gi en skriftlig begrunnelse for grunnlaget for å foreta inngripende undersøkelse.
(6) Departementet kan gi forskrift om omfanget av og fremgangsmåten ved visitasjon og undersøkelse etter annet ledd, om inngripende undersøkelse og gjennomlysing av den undersøktes kropp etter tredje ledd og om saksbehandling ved begrunnelse etter femte ledd.

§ 8-5. Plikt til å medvirke ved kontroll

Enhver som befinner seg på sted og under forhold som nevnt i §§ 8-2 og 8-3, skal stanse når tollmyndighetene ved tegn eller på annen måte krever det, og yte den hjelpen og rette seg etter anvisninger som tollmyndighetene finner nødvendig for at de kan gjennomføre kontrollen. Den som stanses, skal på forespørsel gi opplysninger og legge frem identifikasjonsdokument.

§ 8-6. Adgang til å bruke makt

(1) Tollmyndighetene kan skaffe seg adgang med makt hvis de nektes adgang til transportmiddel, sted eller område hvor de har rett til å foreta undersøkelser for å kontrollere varer.
(2) Tollmyndighetene kan bruke makt for å holde tilbake personer som forsøker å hindre eller unndra seg kontroll, eller som pågripes i medhold av § 8-7.
(3) Maktbruken må være nødvendig og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

§ 8-7. Adgang til å pågripe person

Når vilkårene for å pågripe en person etter straffeprosessloven §§ 171 til 173 er oppfylt, kan en tolltjenesteperson pågripe personen hvis det er fare ved opphold. Det samme gjelder dersom den mistenkte treffes eller forfølges på fersk gjerning eller ferske spor. Den pågrepne skal snarest mulig overleveres til politiet.

§ 8-8. Opplysninger fra transportselskap om passasjerer og besetning

(1) Transportselskap skal etter krav fra tollmyndighetene gi opplysninger om passasjerer og besetning for kontroll med varer som passasjerer og besetning om bord i selskapets transportmidler bringer med seg.
(2) Det skal bare gis opplysninger om passasjerer og besetning som er på reise til eller fra tollområdet, eller som er registrert for en nært forestående reise til eller fra tollområdet.
(3) Departementet kan gi forskrift om omfanget av opplysningsplikten, om at opplysningene skal gis i elektronisk format, og om plikt til å gi opplysninger uten krav fra tollmyndighetene. Departementet kan også gi forskrift om adgangen til å utlevere opplysninger til offentlige myndigheter.

§ 8-9. Innhenting av opplysninger ved bruk av skiltgjenkjenningssystem

(1) Tollmyndighetene kan bruke skiltgjenkjenningssystem for å overvåke og innhente opplysninger om grensekryssende trafikk på landeveien og fergeterminaler med utenlands trafikk.
(2) Departementet kan gi forskrift om adgangen til å utlevere opplysninger til offentlige myndigheter.

§ 8-10. Kontrollopplysninger fra opplysningspliktige

(1) Den som skal gi opplysninger etter kapittel 2, 3, 4 og 5, skal etter krav fra tollmyndighetene gi opplysninger som kan ha betydning for kontroll av vareførselen. Tollmyndighetene kan kreve at den opplysningspliktige dokumenterer opplysningene ved blant annet å gi innsyn i, legge frem, sammenstille, utlevere eller sende inn fakturaer, fraktdokumenter, kvitteringer, kontoutskrift, dokumentasjon av forsikringsverdi, regnskapsmateriale med bilag, kontrakter, produksjonskalkyler, resepter, korrespondanse, styreprotokoller, opprinnelsesbevis eller andre særlige legitimasjonsdokumenter, elektroniske programmer, programsystemer mv.
(2) Den som kan pålegges å gi opplysninger etter første ledd, har plikt til å gi opplysningene uten hensyn til den taushetsplikten vedkommende er pålagt ved lov eller på annen måte. Opplysninger som angår rikets sikkerhet, kan likevel bare kreves fremlagt etter samtykke fra Kongen.

§ 8-11. Kontrollopplysninger fra tredjeparter

(1) Med unntak av fysiske personer som ikke driver næringsvirksomhet, skal enhver etter krav fra tollmyndighetene gi opplysninger som kan ha betydning for kontroll av noens vareførsel.
(2) Innhenting av opplysninger for målretting av kontroller kan bare foretas når det foreligger særlig grunn.
(3) Tollmyndighetene kan kreve at den opplysningspliktige dokumenterer opplysningene ved blant annet å gi innsyn i, legge frem, sammenstille, utlevere eller sende inn fakturaer, fraktdokumenter, kvitteringer, regnskapsmateriale med bilag, kontrakter, korrespondanse, styreprotokoller, opprinnelsesbevis eller andre særlige legitimasjonsdokumenter, elektroniske programmer, programsystemer mv.

§ 8-12. Kontrollopplysninger for tollbehandling i et annet land

(1) Den som har utstedt opprinnelsesbevis, faktura eller annet særlig legitimasjonsdokument som er bestemt til å tjene som bevis ved tollbehandling av en vare i et annet land, skal etter krav fra tollmyndighetene gi opplysninger som kan ha betydning for kontroll av grunnlaget for tollbehandlingen. Opplysningsplikten gjelder også for importører og leverandører som har utstedt dokumenter som har tjent som grunnlag for opprinnelsesbevis, faktura eller annet særlig legitimasjonsdokument.
(2) Tollmyndighetene kan kreve at vedkommende dokumenterer opplysningene ved blant annet å gi innsyn i, legge frem, sammenstille, utlevere eller sende inn dokumentasjon etter første ledd.

§ 8-13. Kontroll hos den opplysningspliktige

(1) Tollmyndighetene kan foreta kontroll hos den som skal gi opplysninger etter §§ 8-10, 8-11 og 8-12. Den opplysningspliktige plikter ikke å gi adgang til kontroll i sitt private hjem, med mindre vedkommende utøver næringsvirksomhet fra hjemmet.
(2) Ved kontroll som nevnt i første ledd skal den opplysningspliktige gi opplysninger som vedkommende plikter å gi etter §§ 8-10, 8-11 og 8-12. Den opplysningspliktige skal også gi tollmyndighetene adgang til å undersøke lokaler og varer og gjennomgå fysisk og digital informasjon mv. Tollmyndighetene kan kreve vareprøver uten vederlag. Ved gjennomsyn av virksomhetens fysiske og digitale informasjon kan tollmyndighetene kopiere informasjon til datalagringsmedium for senere gjennomgang hos den opplysningspliktige eller

hos tollmyndighetene.
(3) Om nødvendig kan det kreves hjelp av politiet til å få utlevert regnskapsmateriale, bøker, dokumenter, varer mv.
(4) Ved kontroll som nevnt i første ledd skal den opplysningspliktige eller en fullmektig være til stede og yte nødvendig veiledning og bistand når tollmyndighetene krever det.
(5) Departementet kan gi forskrift om tollmyndighetenes fremgangsmåte ved kontroll etter denne paragrafen.

§ 8-14. Kontrollopplysninger fra offentlige myndigheter

(1) Offentlige myndigheter, innretninger og tjenestepersonell plikter etter krav fra tollmyndighetene å gi opplysninger som kan ha betydning for vareførselskontrollen.
(2) Uten hinder av taushetsplikt som de ellers har, skal

a. skattemyndighetene og folkeregistermyndigheten gi opplysninger av betydning for tollmyndighetenes kontroll med vareførselen
b. veimyndighetene gi opplysninger om motorvogn og førerkort av betydning for tollmyndighetenes kontroll med vareførselen.

§ 8-15. Kontrollopplysninger fra tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste

Når særlige hensyn gjør det nødvendig og det er mistanke om overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan Tolldirektoratet eller den direktoratet gir fullmakt, pålegge tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste å gi opplysninger om avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre abonnementsopplysninger, med unntak av IP-adresser.

§ 8-16. Pålegg om bokføring

Tollmyndighetene kan pålegge bokføringspliktige som omfattes av § 8-13, å oppfylle sin plikt til å innrette bokføringen, spesifikasjonen, dokumentasjonen og oppbevaringen av regnskapsopplysninger i samsvar med regler gitt i eller i medhold av bokføringsloven. Saksbehandlingsreglene i tollavgiftsloven § 10-4 annet ledd og § 10-5 om klage over pålegg gjelder tilsvarende.

Kapittel 9 Samarbeid med annen stat

§ 9-1. Håndheving av annen stats bestemmelser om vareførsel i særskilt kontrollområde

(1) Etter avtale med annen stat om tollsamarbeid eller annen gjensidig bistand kan den andre statens regler om inn- og utførsel av varer anvendes og håndheves under utøvelse av myndighet for denne staten. Også andre bestemmelser kan håndheves dersom avtalen gir grunnlag for det. Adgangen etter første og annet punktum gjelder innenfor særskilt kontrollområde opprettet etter § 9-2.
(2) Håndheving etter første ledd kan foretas av begge staters tjenestepersonell.
(3) Tvangsmidler etter annen stats lovgivning kan bare brukes i kontrollområdet ved undersøkelser i umiddelbar sammenheng med en overtredelse av § 12-5 om straff for ulovlig vareførsel, eller forsøk på slik overtredelse.
(4) Er en vare gjenstand for inndragning etter begge staters lovgivning, skal inndragningen skje til fordel for den staten der beslaget fant sted, hvis ikke annet er avtalt i det enkelte tilfellet mellom de to statenes myndigheter.
(5) Departementet kan gi forskrift om håndheving av annen stats bestemmelser om vareførsel.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 52.

§ 9-2. Særskilt kontrollområde

(1) Til gjennomføring av avtale med annen stat om tollsamarbeid eller annen gjensidig bistand kan det opprettes et særskilt kontrollområde

a. langs grensen mot annen stat, som tilsvarer et lignende område på denne statens område. Kontrollområdets bredde på norsk område må ikke overstige 15 kilometer.
b. andre steder på norsk område, som omfatter veistrekninger, jernbanestrekninger med ett eller flere stasjonsområder, landingsplasser for luftfartøyer, skipsleder eller havneområder, når samarbeidet om kontroll med vei-, jernbane-, luft- eller sjøtrafikken gjør dette nødvendig.

(2) § 9-1, § 9-3 annet ledd, § 9-4 første ledd og § 9-5 gjelder også utenfor kontrollområdene dersom formålet er å undersøke om det er forsøk på ulovlig vareførsel, og forfølgelsen av den mistenkte ut over kontrollområdet skjer i umiddelbar sammenheng med handlingen.

(3) Departementet kan gi forskrift om opprettelse av særskilte kontrollområder.

§ 9-3. Håndheving av norske bestemmelser om vareførsel på annen stats territorium

(1) Norske bestemmelser om inn- og utførsel av varer og andre bestemmelser om trafikken som tollmyndighetene håndhever, kan etter avtale med annen stat anvendes på denne statens område.
(2) Den andre statens tjenestepersonell kan gis myndighet til, helt eller delvis, å håndheve bestemmelser som nevnt i første ledd på den andre statens område eller i særskilt kontrollområde etter § 9-2.
(3) Departementet kan gi forskrift om anvendelse og håndheving av norske bestemmelser etter første og annet ledd, herunder om i hvilken utstrekning myndighet etter denne loven skal overføres til annen stats tjenestepersonell.

§ 9-4. Tjenestepersonell som utøver annen stats myndighet

(1) Tjenestepersonell som etter avtale med annen stat utøver denne statens myndighet i kontrollområde etter § 9-2, skal anses som offentlig tjenestepersonell etter straffeloven §§ 155, 156, 160 og 162. Straffeloven §§ 155, 156, 160 og 162 gjelder også for handlinger foretatt på annen stats territorium overfor tjenestepersonell som utfører norsk myndighet etter avtale med annen stat.
(2) Norsk tjenestepersonell som utøver annen stats myndighet etter avtale om samarbeid med annen stat, skal under slik tjeneste anses som offentlig tjenestepersonell etter straffeloven §§ 171 til 174 og etter statsansatteloven.
(3) Annen stats tjenestepersonell som utøver norsk myndighet etter avtale om samarbeid med vedkommende annen stat, er ikke underlagt norsk straffe- eller disiplinærmyndighet for handlinger foretatt under slik tjeneste. Deres fullmakt til å utføre norsk myndighet kan tas tilbake av vedkommende norske myndighet.

§ 9-5. Overlevering av person til annen stats kontrollmyndighet mv.

(1) Den som i forbindelse med iverksatt eller tilsiktet iverksatt handling pågripes i kontrollområde etter § 9-2 fordi vedkommende med skjellig grunn mistenkes for brudd på en annen stats bestemmelser, jf. § 9-1 første ledd, kan umiddelbart overleveres til den andre statens toll- eller politimyndighet dersom det ikke er spesielle grunner mot det og

a. den mistenkte er ukjent og nekter å oppgi navn og hjemsted, eller det

er skjellig grunn til mistanke om at den mistenktes opplysninger er uriktige
b. den mistenkte ikke har hjemsted i Norge eller i den andre staten, og det er skjellig grunn til å frykte at den mistenkte ved å begi seg til en tredje stat vil unndra seg rettergang og straff, eller
c. det ellers med skjellig grunn kan antas at den mistenkte vil unndra seg rettergang og straff eller ved unndragelse av bevis eller på annen måte vil vanskeliggjøre sakens utredning.

(2) Dersom lovbruddet er begått før overlevering som nevnt i første ledd fra annen stat til norsk toll- eller politimyndighet, kan den overleverte ikke straffeforfølges eller straffes for annet lovbrudd enn overtredelse av de bestemmelser som er nevnt i § 9-1 første ledd. Dette gjelder likevel ikke dersom

a. særskilt tillatelse er gitt av den staten der den overleverte er pågrepet
b. den overleverte selv i rettsmøte har samtykket i det
c. den overleverte har unnlatt å forlate landet innen én måned etter rettergang og gjennomført straff eller annen reaksjon som er ilagt vedkommende for lovbrudd som har vært årsak til overleveringen
d. den overleverte har vendt tilbake til landet etter å ha forlatt det.

(3) Den overleverte kan bare utleveres til en tredje stat dersom den staten hvor den overleverte er pågrepet, har gitt tillatelse til det.
(4) Annet og tredje ledd gjelder ikke norsk statsborger med hjemsted i Norge.

§ 9-6. Bruk av annen stats tollsegl

Utøves norsk myndighet etter avtale med annen stat om tollsamarbeid eller annen gjensidig bistand, kan den andre statens tollsegl benyttes som norsk tollsegl.

§ 9-7. Bistand fra andre norske myndigheter

§ 7-19 første ledd gjelder tilsvarende når annen stats tjenestepersonell etter avtale om tollsamarbeid utøver norsk eller fremmed stats myndighet i kontrollområde etter § 9-2.

§ 9-8. Utveksling av opplysninger med annen stat

(1) Til gjennomføring av avtale med annen stat om tollsamarbeid eller annen gjensidig bistand kan tollmyndighetene, uten hinder av taushetsplikt, utveksle opplysninger til bruk for vedkommende stats myndigheter for å sikre overholdelse og forfølge overtredelser av bestemmelser om vareførsel.
(2) Bestemmelser i lov om plikt til å gi opplysninger til bruk for myndighetene ved utskrivning av skatt eller offentlig avgift gjelder tilsvarende når det med hjemmel i avtale med fremmed stat innhentes opplysninger til bruk for utenlandsk tollmyndighet.
(3) Departementet kan gi forskrift om tollmyndighetenes utveksling av opplysninger med annen stat, herunder bestemme at tollmyndighetene under forbehold om gjensidighet kan utveksle slike opplysninger med tollmyndighet i annen stat uten at formell avtale med vedkommende stat er inngått.

§ 9-9. Innkreving av krav utskrevet av myndighet i annen stat

Til gjennomføring av avtale med annen stat om tollsamarbeid eller annen gjensidig bistand kan tvangskraftige krav på tollavgift og andre avgifter som er utskrevet av myndighet i en annen stat, innkreves av norske myndigheter etter de regler som gjelder for tilsvarende eller lignende norske krav.

Kapittel 10 Tilbakehold av varer som gjør inngrep i immaterialrettigheter

§ 10-1. Søknad om bistand fra tollmyndighetene

(1) Rettighetshaveren kan søke om at tollmyndighetene skal holde tilbake varer som er under tollmyndighetenes kontroll, dersom det foreligger begrunnet mistanke om at innførsel eller utførsel av varene vil utgjøre et inngrep i en immaterialrettighet som nevnt i tvisteloven § 28A-1 tredje ledd første punktum eller krenkelse av markedsføringsloven § 30 eller av markedsføringsloven §§ 25 og 26, når krenkelsen består i etterligning av en annens produkt, kjennetegn, reklamemidler eller andre frembringelser.
(2) Søknaden skal inneholde

a. søkerens navn og adresse
b. navn og adresse for eventuell fullmektig
c. en liste over og dokumentasjon for immaterialrettighetene søknaden gjelder
d. opplysninger som gjør det mulig å identifisere autentiske varer

e. i den utstrekning det er kjent for søkeren, opplysninger som gjør det mulig å identifisere varer som utgjør inngrep
f. en erklæring om at søkeren påtar seg ansvaret for kostnader tollmyndighetene påføres i forbindelse med lagring, undersøkelse og ødeleggelse mv. av tilbakeholdte varer
g. opplysning om søkeren ber om bruk av fremgangsmåten for ødeleggelse av småforsendelser etter § 10-8.

(3) Hvis søknaden ikke oppfyller vilkårene fastsatt i eller i medhold av annet ledd, skal tollmyndighetene gi søkeren melding om dette og informere om virkningene manglene kan få. Søkeren skal gis en rimelig frist for uttalelse og om mulig retting av manglene. Hvis manglene ikke blir rettet, skal søknaden avslås, med mindre tollmyndighetene finner at søkeren bør gis en ny frist for retting.
(4) Departementet kan gi forskrift om behandlingen av søknader, herunder om klagebehandling. Departementet kan også gi forskrift om ytterligere krav til søknaden, herunder om leveringsmåte og mer detaljerte krav til søknadens innhold.

§ 10-2. Vedtak om bistand, forlengelse

(1) Vedtak fra tollmyndighetene om å innvilge søknad om bistand etter § 10-1 skal angi

a. hvilke immaterialrettigheter vedtaket gjelder
b. hvilke varer tollmyndighetene skal holde tilbake
c. hvor lenge tollmyndighetene skal søke å avdekke slike varer.

Tidsperioden etter bokstav c kan ikke overstige ett år. Når vedtaket er fattet, skal tollmyndighetene søke å avdekke varer omfattet av vedtaket som mottas til tollbehandling.

(2) Vedtaket kan inneholde pålegg til rettighetshaveren om å stille sikkerhet for mulig erstatning til varens eier eller mottaker. I så fall skal tollmyndighetene ikke søke å avdekke varer i henhold til vedtaket før slik sikkerhet er stilt.
(3) Rettighetshaveren kan søke tollmyndighetene om å utvide listen av immaterialrettigheter som er omfattet av vedtaket. Søknaden må inneholde opplysningene nevnt i § 10-1 annet ledd bokstav c til e for de tilføyde rettighetene. Hvis disse kravene er oppfylt, skal tollmyndighetene endre vedtaket ved å føye til de nye immaterialrettighetene.
(4) Rettighetshaveren kan innen 30 virkedager før utløpet av den inneværende bistandsperioden søke om forlengelse av vedtak etter første ledd med inntil ett

år av gangen. Søknaden skal innvilges hvis søkeren godtgjør at immaterialrettigheten fortsatt består, og at eventuell gjeld til tollmyndighetene for kostnader påført i forbindelse med tidligere tilbakehold er innfridd.
(5) Departementet kan gi forskrift om krav til søknad om endring og forlengelse av vedtak og om søknadsbehandlingen, herunder om klagebehandling.

§ 10-3. Midlertidig forføyning

(1) I midlertidige forføyninger til sikring av immaterialrettigheter etter tvisteloven § 34-7 skal det angis hvilke varer tollmyndighetene skal holde tilbake og i hvor lang tid tollmyndighetene skal søke å avdekke slike varer. Retten underretter tollmyndighetene om forføyningen. Er saksøkeren pålagt å stille sikkerhet for mulig erstatning til varens eier eller mottaker, underrettes tollmyndighetene først når saksøkeren har stilt sikkerhet. I underretningen skal retten ta med de tilleggsopplysninger om varene som den har kjennskap til og som kan hjelpe tollmyndighetene til å avdekke varer som skal holdes tilbake.
(2) Når tollmyndighetene har mottatt underretning fra tingretten om å holde angitte varer tilbake fra frigjøring, skal tollmyndighetene søke å avdekke slike varer som mottas til tollbehandling.
(3) Departementet kan gi forskrift om tollmyndighetenes kontroll av varer som skal holdes tilbake til sikring av immaterialrettigheter.

§ 10-4. Varsel mv. ved tilbakehold av varer etter vedtak om bistand eller midlertidig forføyning

(1) Når tollmyndighetene har avdekket varer som skal holdes tilbake på grunnlag av en midlertidig forføyning eller vedtak fra tollmyndighetene etter § 10-2, skal de straks varsle rettighetshaveren og mottakeren av varene eller dennes representant. Gjelder det en småforsendelse som nevnt i § 10-8 fjerde ledd, er det ikke nødvendig å varsle rettighetshaveren. Er grunnlaget for tilbakeholdet en midlertidig forføyning, skal også tingretten varsles.
(2) I varselet skal det, i den utstrekning opplysningene er kjent for tollmyndighetene, opplyses om

a. avsenderens og mottakerens navn og adresse
b. varenes art og antallet varer
c. tollprosedyren, varenes opprinnelse og bestemmelsessted
d. at varene holdes tilbake i samsvar med vedtak etter § 10-2 eller midlertidig forføyning inntil vedtaket eller forføyningen oppheves eller faller bort, eller rettighetshaveren bestemmer noe annet.

Er grunnlaget for tilbakeholdet et vedtak etter § 10-2, skal varselet også opplyse om muligheten for ødeleggelse av varer etter §§ 10-7 eller 10-8, herunder om vilkårene for ødeleggelse og mottakerens rettigheter. Rettighetshaveren kan ikke benytte de mottatte opplysningene for andre formål enn håndheving av immaterialrettigheter eller andre forhold nevnt i § 10-1 første ledd.

(3) Når retten mottar varsel fra tollmyndighetene om tilbakehold på grunnlag av en midlertidig forføyning etter første og annet ledd, skal den straks sette en kort frist for saksøkeren til å reise søksmål mot mottakeren av varen om det krav forføyningen skal sikre, med mindre retten allerede har fastsatt en slik frist. Er forføyningen besluttet uten innkalling til muntlig forhandling, kan mottakeren av varen og enhver annen som er rammet av forføyningen kreve etterfølgende muntlig forhandling etter tvisteloven § 32-8.

§ 10-5. Varsel og tilbakehold av varer før vedtak eller midlertidig forføyning

(1) Tollmyndighetene kan uten hinder av taushetsplikt varsle rettighetshaveren dersom det er begrunnet mistanke om at innførsel eller utførsel av varer som er under tollmyndighetenes kontroll, vil utgjøre et inngrep i en immaterialrettighet som nevnt i tvisteloven § 28A-1 tredje ledd første punktum eller ellers er omfattet av § 10-1 første ledd. Tollmyndighetene kan holde varene tilbake i inntil fem virkedager regnet fra da varselet ble gitt.
(2) Foruten grunnlaget for mistanken, skal det i varselet, i den utstrekning opplysningene er kjent for tollmyndighetene, opplyses om

a. avsenderens og mottakerens navn og adresse
b. varenes art og antallet varer
c. varenes opprinnelse og bestemmelsessted
d. adgangen til å søke om bistand fra tollmyndighetene etter fjerde ledd
e. fremgangsmåten for ødeleggelse av varer etter § 10-7, herunder om vilkårene for ødeleggelse og mottakerens rettigheter.

Rettighetshaveren kan ikke benytte de mottatte opplysningene for andre formål enn håndheving av immaterialrettigheter eller andre forhold omfattet av § 10-1 første ledd.

(3) Mottakeren eller dennes representant skal varsles når tollmyndighetene varsler rettighetshaver eller holder varer tilbake etter første ledd. Varselet skal opplyse om rettighetshaverens adgang til å søke om bistand fra tollmyndighetene og om fremgangsmåten for ødeleggelse av varer etter § 10-7,

herunder om vilkårene for ødeleggelse og mottakerens rettigheter.
(4) Innen fire virkedager fra varselet etter første ledd ble gitt, kan rettighetshaveren levere en forenklet søknad om bistand fra tollmyndighetene. Søknaden skal inneholde opplysningene nevnt i § 10-1 annet ledd bokstav a, b, c og f. § 10-1 tredje ledd og § 10-2 gjelder tilsvarende.
(5) Tollmyndighetene skal avslutte tilbakeholdet og frigi varene så snart tollbehandlingen er avsluttet hvis rettighetshaveren ikke lar seg identifisere innen én virkedag eller ikke søker om bistand etter fjerde ledd innen fire virkedager fra varselet om tilbakehold ble gitt, eller hvis søknaden avslås.
(6) Departementet kan gi forskrift om ytterligere krav til forenklet søknad etter fjerde ledd.

§ 10-6. Undersøkelse av varer mv.

(1) Tollmyndighetene kan etter begjæring beslutte at rettighetshaveren, mottakeren eller dennes representant skal gis adgang til å undersøke varer som holdes tilbake etter §§ 10-4 eller 10-5.
(2) Tollmyndighetene kan også beslutte at eksemplarer av slike varer skal overlates til rettighetshaveren for undersøkelser. Varer som er overlatt til rettighetshaveren, skal returneres så snart undersøkelsene er fullført eller tilbakeholdet har falt bort. Rettighetshaveren er ansvarlig for skade på varer som oppstår i forbindelse med undersøkelser etter leddet her.
(3) Før varer besørges ødelagt etter §§ 10-7 eller 10-8, skal det tas vareprøver eller sikres andre bevis for varens art. Tollmyndighetene skal oppbevare vareprøvene på en måte som legger til rette for at prøvene kan fremlegges i en eventuell senere rettslig tvist.

§ 10-7. Forenklet fremgangsmåte for ødeleggelse av varer

(1) Tollmyndighetene kan besørge ødeleggelse av varer som holdes tilbake på grunnlag av et vedtak om bistand, uten at det må innledes rettssak for å få avgjort om det foreligger inngrep i en immaterialrettighet eller andre forhold omfattet av § 10-1 første ledd, hvis

a. rettighetshaveren er varslet etter §§ 10-4 eller 10-5, og innen ti virkedager fra varselet ble gitt, bekreftet at det foreligger inngrep og samtykket til ødeleggelse av varene, og
b. mottakeren er varslet etter §§ 10-4 eller 10-5, og innen ti virkedager fra varselet ble gitt skriftlig samtykket til ødeleggelse av varene.

Hvis mottakeren innen ti virkedager ikke har motsatt seg ødeleggelse av varene, anses samtykke etter bokstav b som gitt, og varene kan ødelegges. Forvaltningsloven §§ 23, 24, 25 og 27 gjelder ikke i slike tilfeller.

(2) Fristen etter første ledd bokstav a og b er tre virkedager for lett bedervelige varer. For andre varer kan tollmyndighetene på begjæring forlenge fristen for rettighetshaveren etter første ledd bokstav a med inntil ti virkedager.
(3) Hvis vilkårene etter første ledd bokstav a ikke er oppfylt, skal tollmyndighetene avslutte tilbakeholdet og frigi varene så snart tollbehandlingen er avsluttet, med mindre rettighetshaveren godtgjør at det er innledet rettssak for å få avgjort om det foreligger inngrep i en immaterialrettighet eller andre forhold nevnt i § 10-1 første ledd. Hvis vilkårene etter første ledd bokstav b ikke er oppfylt, skal tollmyndighetene varsle rettighetshaveren om dette. Rettighetshaveren må reise rettssak om inngrep innen ti virkedager fra varselet ble gitt, men innen tre virkedager for lett bedervelige varer.
(4) Hvis vilkårene etter første ledd ikke er oppfylt og rettighetshaveren ikke har godtgjort at det er innledet rettssak i samsvar med tredje ledd, skal tollmyndighetene avslutte tilbakeholdet av varene og frigi varene så snart tollbehandlingen er avsluttet.
(5) Departementet kan gi forskrift om ødeleggelse av varer mv. etter denne paragrafen, tidlig frigivelse av visse typer av varer og behandlingen av varer som skal besørges ødelagt.

§ 10-8. Småforsendelser

(1) Tollmyndighetene kan besørge ødeleggelse av varer i småforsendelser som holdes tilbake på grunnlag av et vedtak om bistand, hvis

a. søknaden om bistand omfattet anvendelse av fremgangsmåten etter paragrafen her,
b. det er begrunnet mistanke om at innførsel eller utførsel av varene utgjør inngrep i rett til et varemerke eller en design, inngrep i rett til en geografisk betegnelse beskyttet i forskrift etter matloven, eller inngrep i opphavsrett eller nærstående rettigheter etter åndsverkloven,
c. varene ikke er lett bedervelige, og
d. mottakeren er varslet etter §§ 10-4 eller 10-5, og innen ti virkedager fra varselet ble gitt, skriftlig har samtykket til ødeleggelse av varene.

Hvis mottakeren innen ti virkedager ikke har motsatt seg ødeleggelse av varene,

anses samtykke etter bokstav d som gitt.

(2) På forespørsel kan tollmyndighetene gi rettighetshaveren opplysninger om de ødelagte varenes art og antallet varer.
(3) Hvis vilkårene for ødeleggelse etter første ledd ikke er oppfylt, skal rettighetshaveren varsles om dette og gis opplysninger som nevnt i § 10-5 andre ledd, i den utstrekning opplysningene er kjent for tollmyndighetene. Tilbakeholdet skal oppheves og varene frigis så snart tollbehandlingen er avsluttet, med mindre rettighetshaveren innen ti virkedager regnet fra da varselet ble gitt, godtgjør at det er innledet rettssak for å få avgjort om det foreligger inngrep i en immaterialrettighet eller annet forhold omfattet av § 10-1 første ledd.
(4) Departementet kan gi forskrift om hva som anses som småforsendelser og om ødeleggelse av varer.

§ 10-9. Tollbehandling, ansvar for lagerleie mv.

(1) Tollmyndighetenes tilbakehold av varer etter §§ 10-4 eller 10-5 endrer ikke plikten til å tollbehandle varene. Rettighetshaveren er ansvarlig for kostnadene til lagerleie i tidsrommet varer holdes tilbake etter §§ 10-4 eller 10-5, og skal varsles etter skattebetalingsloven § 14-10 annet ledd, på samme måte som mottakeren av varen, før varen kan tvangsselges på grunn av manglende betaling av lagerleie.
(2) Varer kan ikke selges etter § 11-6 så lenge de holdes tilbake etter §§ 10-4 eller 10-5. Det samme gjelder hvis det er fastslått ved dom eller følger av en bindende avtale mellom rettighetshaveren og mottakeren eller dennes representant at varene utgjør inngrep i en immaterialrettighet.
(3) Hvis vilkårene etter § 10-7 eller § 10-8 ikke er oppfylt, kan tollmyndighetene besørge ødeleggelse av varer som holdes tilbake, eller andre tiltak som gjelder varene, når dette følger av dom, eller når mottakeren eller dennes representant har gitt samtykke til det. Rettighetshaveren er ansvarlig overfor tollmyndighetene for kostnader tollmyndighetene påføres i forbindelse med ødeleggelse av varer eller andre tiltak som gjelder varene.

§ 10-10. Opphevelse og bortfall av midlertidig forføyning eller vedtak om bistand

(1) Når retten opphever en midlertidig forføyning etter tvisteloven § 34-7, jf. § 10-3 i loven her, eller treffer avgjørelse om at en slik midlertidig forføyning er falt bort, skal tollmyndighetene underrettes når avgjørelsen er rettskraftig. I

tilfeller som nevnt i tvisteloven § 34-6 kan tollmyndighetene anmode retten om å treffe avgjørelse om at den midlertidige forføyningen er falt bort.
(2) Rettighetshaveren skal umiddelbart melde fra til tollmyndighetene om

a. at en immaterialrettighet omfattet av vedtak om bistand er opphørt
b. at rettighetshaveren av andre grunner ikke lenger er berettiget til å søke om bistand
c. endringer i opplysningene nevnt i § 10-1 annet ledd.

(3) Hvis immaterialrettigheten er opphørt eller rettighetshaveren av andre grunner ikke lenger er berettiget til bistand fra tollmyndighetene, skal tollmyndighetene oppheve vedtaket om bistand. Hvis rettighetshaveren ikke oppfyller sine plikter etter kapitlet her, kan tollmyndighetene oppheve vedtaket. Hvis vedtaket oppheves, skal pågående tilbakehold avsluttes og tilbakeholdte varer frigis så snart tollbehandlingen er avsluttet. Rettighetshaveren skal underrettes.
(4) Hvis rettighetshaveren ikke oppfyller sine plikter etter kapitlet her, kan tollmyndighetene unnlate å holde tilbake varer eller frigi tilbakeholdte varer så snart tollbehandlingen er avsluttet, inntil rettighetshaveren oppfyller pliktene.
(5) Departementet kan gi forskrift om opphevelse og bortfall av midlertidig forføyning og om opphevelse og suspensjon av vedtak om tilbakehold.

Kapittel 11 Tilbakehold og beslag av varer mv.

§ 11-1. Tilbakehold av betalingsmidler

(1) Tollmyndighetene kan holde tilbake kontanter og andre likestilte betalingsmidler til sikring av overtredelsesgebyr som kan ilegges etter § 12-3 for brudd på deklareringsplikten.
(2) Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av tilbakeholdet.

§ 11-2. Tilbakehold av varer ved brudd på regler om tollbehandling mv.

(1) Tollmyndighetene kan holde tilbake eller innhente varer som ikke er tollbehandlet i samsvar med § 3-1, og varer som er disponert over i strid med vilkår som følger av tollbehandlingen.
(2) Dersom varer som er tilbakeholdt eller innhentet etter første ledd, ikke tollbehandles eller avstås til tollmyndighetene, kan de selges etter § 11-6 eller destrueres etter § 11-7.
(3) Departementet kan gi forskrift om behandling av varer som er holdt tilbake

eller innhentet, og om dekning av kostnader som påløper.

§ 11-3. Tilbakehold av varer som inn- eller utføres uten nødvendig tillatelse

(1) Tollmyndighetene kan holde tilbake eller innhente varer som inn- eller utføres uten nødvendig tillatelse etter annen lov.
(2) Den deklarasjonspliktige skal underrettes om at varen er tilbakeholdt, og varsles om at varen kan bli destruert etter § 11-7 annet ledd.
(3) Departementet kan gi forskrift om behandling av varer som er holdt tilbake eller innhentet, og om dekning av kostnader som påløper.

§ 11-4. Beslag av varer og transportmidler mv.

(1) Er det skjellig grunn til mistanke om overtredelse av straffebestemmelsene i denne loven, eller i andre lover fordi varer inn- eller utføres uten nødvendig tillatelse etter vedkommende lov, kan tollmyndighetene ta beslag i varer som antas å kunne inndras etter straffeloven kapittel 13. Det samme gjelder transportmidler og andre gjenstander som har vært brukt ved overtredelsen. For at beslaget skal kunne gjennomføres, skal fører av transportmiddel føre transportmiddelet til sted som tollmyndighetene bestemmer.
(2) Beslaglagte varer, transportmidler mv. skal opptegnes nøyaktig og merkes på en slik måte at forveksling unngås. Det skal så vidt mulig gis kvittering til den som hadde gjenstanden i sin besittelse.
(3) Departementet kan gi forskrift om klage på beslag.

§ 11-5. Behandling av beslaglagte varer og transportmidler mv.

(1) Tollmyndighetene kan ta varer og transportmidler mv. som er beslaglagt etter § 11-4, i forvaring frem til det foreligger endelig avgjørelse om inndragning, med mindre gjenstanden overleveres politi eller påtalemyndigheten.
(2) Varer som er utsatt for hurtig bedervelse, og levende dyr kan tillates deklarert for prosedyren overgang til fri disponering. Tollbehandles varen, skal det samtidig deponeres et beløp som svarer til varens verdi, eller stilles annen sikkerhet for beløpet. Dersom eieren ikke vil overta varen eller eieren er ukjent, kan varen selges etter § 11-6 eller destrueres etter § 11-7 første ledd.
(3) Dersom inndragning ikke finner sted, skal varer og transportmidler mv. som er beslaglagt, leveres tilbake til eieren eller den som hadde varen eller transportmidlet mv. med seg ved inn- eller utførselen. Dersom vedkommende ikke er kjent eller har ukjent adresse i Norge, kan det som er beslaglagt selges

etter § 11-6.
(4) Departementet kan gi forskrift om behandling av varer som er beslaglagt, herunder at også andre varer kan utleveres på vilkår som nevnt i annet ledd, om deponering av lavere beløp enn varens verdi og om dekning av kostnader som påløper ved beslaget.

§ 11-6. Salg av varer mv.

Varer som kan selges etter § 11-2 annet ledd og § 11-5 annet og tredje ledd, skal selges etter reglene om tvangssalg i skattebetalingsloven § 14-10. Tollmyndighetene kan bestemme at varen skal tas hånd om på annen måte.

§ 11-7. Destruksjon av varer

(1) Varer som er holdt tilbake eller innhentet etter § 11-2 eller beslaglagt etter § 11-4, jf. § 11-5 annet ledd, kan destrueres når det anses nødvendig fordi varen er lite holdbar eller holder på å bli ødelagt.
(2) Varer som er holdt tilbake etter § 11-3, kan destrueres dersom mottakeren av varen er varslet og har gitt sitt samtykke til destruksjon innen én måned regnet fra da varslet ble gitt. Samtykke anses å være gitt når mottakeren av varen innen fristen ikke skriftlig har motsatt seg at varen destrueres. Forvaltningsloven §§ 23, 24, 25 og 27 gjelder ikke der mottaker ikke har gitt tilbakemelding innen fristen.
(3) Ved destruksjon av varer plikter den deklarasjonspliktige eller mottakeren av varen å dekke omkostningene ved destruksjonen og de omkostninger som tidligere er påløpt.
(4) Departementet kan gi forskrift om destruksjon av varer og om unntak fra klagerett over vedtak om destruksjon etter annet ledd.

Kapittel 12 Administrative reaksjoner og straff

§ 12-1. Tvangsmulkt

(1) For å fremtvinge levering av pliktige opplysninger kan tollmyndighetene ilegge den som har plikt til å gi opplysninger etter §§ 8-10 til 8-12, en daglig løpende tvangsmulkt når opplysningene ikke gis innen de fastsatte frister. Det samme gjelder når det er åpenbare mangler ved de opplysningene som er gitt. Tvangsmulkt kan også ilegges den som ikke retter seg etter et pålegg om bokføring etter § 8-16 innen den fastsatte fristen.

(2) Samlet tvangsmulkt etter første ledd første og annet punktum kan ikke overstige 50 ganger rettsgebyret.
(3) Tvangsmulkt etter første ledd tredje punktum skal utgjøre ett rettsgebyr per dag, jf. rettsgebyrloven § 1 annet ledd. I særlige tilfeller kan tvangsmulkten settes lavere eller høyere, men ikke høyere enn ti rettsgebyr per dag. Samlet tvangsmulkt kan ikke overstige én million kroner.
(4) Ved et vedtak om tvangsmulkt kan forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16 unnlates. I melding om vedtak om tvangsmulkt, skal tollmyndighetene opplyse om hvilke plikter som ikke anses å være oppfylt, frist for når tvangsmulkten begynner å løpe og størrelsen på tvangsmulkten.

§ 12-2. Overtredelsesgebyr

(1) Tollmyndighetene kan ilegge overtredelsesgebyr overfor den som

a. overtrer plikter etter kapittel 2
b. overtrer plikter etter kapittel 3
c. disponerer over en vare i strid med vilkår som følger av den deklarerte prosedyren etter kapittel 4
d. overtrer plikter etter kapittel 5
e. utsteder eller foranlediger utstedt uriktig eller ufullstendig opprinnelsesbevis, faktura eller annet legitimasjonsdokument i Norge, som er bestemt til å tjene som bevis ved tollbehandling av en vare i et annet land
f. ikke oppfyller oppbevaringsplikten etter § 7-5
g. ikke medvirker til kontroll etter 8-13.

(2) Overtredelsesgebyr etter første ledd bokstav g kan utgjøre inntil 50 rettsgebyr, jf. rettsgebyrloven § 1 annet ledd.
(3) Overtredelsesgebyr ilegges ikke dersom oppfyllelse var umulig på grunn av forhold som ikke skyldtes den ansvarlige.
(4) Vedtak om overtredelsesgebyr skal ikke iverksettes før klagefristen er ute eller klagen er avgjort.
(5) Dersom den som er ilagt overtredelsesgebyr, vil prøve vedtakets gyldighet for domstolene, skal vedtaket, dersom parten ber om det, ikke iverksettes før søksmålsfristen løper ut eller en endelig rettsavgjørelse foreligger.
(6) Departementet kan gi forskrift om utmåling av gebyret.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 52.

§ 12-3. Overtredelsesgebyr ved manglende deklarering av betalingsmidler

(1) Ved brudd på plikten til å deklarere kontanter og andre likestilte betalingsmidler etter §§ 3-2 og 5-6 kan tollmyndighetene ilegge et overtredelsesgebyr på inntil 30 prosent av betalingsmiddelets pålydende.
(2) Departementet kan gi forskrift om utmåling av gebyret.

§ 12-4. Bortfall av adgangen til å representere den deklarasjonspliktige

Tollmyndighetene kan bestemme at en tollrepresentant som har opptrådt i strid med loven eller i strid med meddelt tillatelse, ikke kan representere den deklarasjonspliktige ved tollbehandlingen. Handlingen må ha vært av en slik karakter at vedkommende ikke anses skikket eller egnet til å opptre som representant ved tollbehandlingen. Vedtaket skal gjelde for en bestemt periode. Endret ved lov 20 des 2022 nr. 111.

§ 12-5. Straff for ulovlig vareførsel

Med bot eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler straffes den som

a. inn- eller utfører en vare uten å fremlegge varen for tollmyndighetene etter § 2-4 eller § 5-4
b. inn- eller utfører en vare uten å tollbehandle varen etter § 3-1 eller § 5-5
c. disponerer over en vare i strid med vilkår som følger av den deklarerte prosedyren, jf. kapittel 4 eller § 5-9
d. i Norge utsteder eller foranlediger utstedt uriktig eller ufullstendig opprinnelsesbevis, faktura eller annet uriktig legitimasjonsdokument som er bestemt til å tjene som bevis ved tollbehandling av en vare i et annet land.

§ 12-6. Straff for brudd på lås eller segl mv.

(1) Med bot eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler straffes den som rettsstridig bryter

a. tollmyndighetenes lås eller segl
b. en lås eller et segl påsatt eller godkjent av utenlandsk tollmyndighet som Norge etter en konvensjon er forpliktet til å godta, eller
c. en annen stats tollsegl som er benyttet etter § 9-6.

(2) Er en lås eller et segl som nevnt i første ledd rettstridig brutt, straffes den som er ansvarlig for låsen eller seglet med bøter, hvis bruddet skyldes forsømmelse fra vedkommendes side, eller hvis vedkommende ikke etter bruddet har truffet forsvarlige tiltak for å hindre at varer kunne fjernes eller forandres.
(3) Første og annet ledd gjelder tilsvarende når noen rettsstridig skaffer seg adgang til en vare som er under lås eller segl, selv om låsen eller seglet ikke er blitt brutt.

§ 12-7. Straff for unnlatt medvirkning ved kontroll mv.

Med bot eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler straffes den som unnlater å medvirke ved kontroll eller yte bistand etter §§ 8-5 og 8-13.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 52.

§ 12-8. Forsøk

Forsøk på overtredelser som nevnt i §§ 12-5 til 12-7 er straffbart og straffes på samme måte som fullbyrdet overtredelse.

§ 12-9. Grov overtredelse

Grov overtredelse som nevnt i §§ 12-5 og 12-6 straffes med bot eller fengsel inntil seks år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den

a. har stort omfang
b. kunne ha ledet til unndragelse av et betydelig beløp i skatter eller avgifter
c. er utført på en måte som i særlig grad har gjort den vanskelig å oppdage
d. gjelder varer som er underlagt særlige vilkår for inn- og utførsel
e. er begått ved flere anledninger eller over lengre tid
f. er begått av flere i fellesskap eller har et planmessig eller organisert preg
g. er utført ved å misbruke stilling eller tillitsforhold
h. er utført under utøvelse av næring eller gjelder en vare som var bestemt til omsetning.

Endret ved lov 20 des 2022 nr. 111.

§ 12-10. Grovt uaktsom overtredelse

Med bot eller fengsel inntil seks måneder eller begge deler straffes grovt uaktsom overtredelse som nevnt i §§ 12-5 til 12-7.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 111.

§ 12-11. Forenklet forelegg

(1) Tollmyndighetene kan ilegge straff ved forenklet forelegg for mindre alvorlige overtredelser. Forenklet forelegg ilegges etter faste satser, på stedet eller i ettertid. I forenklet forelegg kan straffebudet og det straffbare forholdet betegnes ved stikkord eller på lignende måte.
(2) Forelegget skal omfatte inndragning av varene som har vært gjenstand for overtredelsen, eller et beløp som svarer til varenes verdi.
(3) Forelegg som er skrevet ut på stedet, faller bort dersom det ikke straks vedtas. Er siktede under 18 år, kan det gis en kort frist for vedtagelse av forelegget. For forelegg som er skrevet ut i ettertid, gjelder straffeprosessloven § 256 første ledd nr. 5 tilsvarende. Slikt forelegg faller bort dersom det ikke vedtas innen fristen.
(4) Påtalemyndigheten kan til gunst for siktede oppheve et vedtatt forelegg.
(5) Departementet kan gi forskrift om bruk av forenklet forelegg, herunder om hvilke overtredelser som omfattes, bøtesatser, subsidiær fengselsstraff, inndragning og fremgangsmåten når forelegget skrives ut i ettertid.

Kapittel 13 Handelstiltak

§ 13-1. Opplysningsplikt i handelstiltakssaker

(1) Dersom det vurderes å iverksette handelstiltak mot visse vareslag etter dette kapitlet eller å forlenge allerede iverksatte tiltak, kan departementet eller den myndighet departementet bestemmer innhente eller la innhente nærmere opplysninger om priser, produksjon, omsetning, fortjeneste og andre forhold om slike eller lignende vareslag, utenlandske så vel som innenlandske.
(2) Plikt til å legge frem opplysninger som nevnt i første ledd påhviler enhver som innfører, produserer, bearbeider eller omsetter slike varer. Opplysningsplikt har også

a. myndigheter som har til oppgave å føre kontroll med at bestemmelsene i konkurranselovgivningen overholdes
b. myndigheter som har til oppgave å gjennomføre regulering og

kontroll av vareførselen.

(3) Opplysningspliktige etter første og annet ledd kan gi opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at regnskapsmateriale, bøker og dokumenter som er hos slike myndigheter, blir kontrollert etter § 8-13.
(4) Departementet kan gi forskrift om undersøkelsesmyndighet og opplysningsplikt.

§ 13-2. Handelstiltak mot dumping (antidumpingtiltak)

(1) Finner departementet at det foreligger dumping, og at dumpingen volder eller truer med å volde vesentlig skade for næringsvirksomhet i tollområdet, eller vesentlig forsinker opprettelse av slik virksomhet, kan Kongen, innenfor de rammer som følger av avtale med fremmed stat eller internasjonal organisasjon, eller av folkeretten for øvrig, iverksette antidumpingtiltak. Antidumpingtiltak kan også iverksettes etter anmodning fra et tredjeland, der dumpingen volder eller truer med å volde vesentlig skade for en næringsvirksomhet i vedkommende land.
(2) Antidumpingtiltak i form av en særskilt antidumpingtollavgift må ikke pålegges utover hva som antas å motsvare dumpingmarginen, slik denne beregnes etter § 13-3. Antidumpingtollavgift pålegges innførsel av dumpet vare som har forårsaket skade, unntatt varer fra leverandører som har gitt pristilsagn. Dersom det er praktisk mulig, skal det fremgå av pålegget hvilke leverandører tiltaket retter seg mot.
(3) Antidumpingtiltaket skal bare gjelde så lenge det er nødvendig for å motvirke skade som følge av dumping, og tiltaket skal reduseres dersom en nærmere vurdering tilsier det. Når det er grunn til det, skal myndighetene av eget tiltak eller på anmodning vurdere om det etter en viss tid er nødvendig å opprettholde tiltaket.
(4) Antidumpingtiltak kan iverksettes som midlertidig tiltak. Tiltaket kan tidligst iverksettes 60 dager etter at formelle undersøkelser ble innledet og kunngjort. Et midlertidig tiltak skal vare så kort som mulig og ikke lenger enn fire måneder. Dersom eksportører som representerer en betydelig andel av den aktuelle handelen, ber om det, kan tiltaket vare i inntil seks måneder. Varigheten kan utvides til henholdsvis seks og ni måneder dersom undersøkelsene viser at en tollavgift som er lavere enn dumpingsmarginen, vil være tilstrekkelig til at det ikke påføres noen skade.
(5) Antidumpingtiltak skal oppheves senest fem år etter den dagen det ble iverksatt, med mindre det på grunnlag av en ny gjennomgang er sannsynliggjort at dumpingen og skaden fortsetter eller vil oppstå på ny.

(6) Søksmål om gyldigheten av vedtak om å iverksette antidumpingtiltak behandles i Oslo tingrett som førsteinstans. Retten skal påse at saksbehandlingen påskyndes.
(7) Departementet skal i forskrift kunngjøre iverksetting av antidumpingtiltak. Dersom det er mulig, skal kunngjøringen opplyse om hvilke leverandører som er omfattet.
(8) Departementet kan gi forskrift om antidumpingtiltak.

§ 13-3. Definisjon av dumping

(1) Med dumping menes innførsel av vare

a. til en pris som er lavere enn den under vanlige handelsforhold sammenlignbare prisen ved salg av tilsvarende vare bestemt til forbruk i vedkommende eksportland eller
b. hvis slik hjemmemarkedspris i eksportlandet ikke foreligger, til en pris som enten
    1. er lavere enn den under vanlige handelsforhold høyeste sammenlignbare eksportpris for tilsvarende vare som utføres til et annet land, eller
    2. er lavere enn hva det koster å fremstille varen i opprinnelseslandet, med et rimelig tillegg for administrasjons- og salgskostnader og generelle kostnader samt fortjeneste.

(2) Ved sammenligning av prisene skal det tas hensyn til ulikheter i salgs- og leveringsvilkår, transportkostnader, skattlegging og andre forhold av betydning for sammenligningen.
(3) Definisjonen i første ledd kan fravikes dersom antidumpingtiltaket iverksettes innenfor folkerettslige rammer som åpner for det.

§ 13-4. Undersøkelser mv. i antidumpingsaker

(1) Klage over dumpingimport skal rettes til departementet og vedlegges nødvendig bevismateriale. Vedtak om ileggelse av antidumpingtiltak og midlertidige tiltak skal bare treffes etter forutgående formelle undersøkelser. Departementet skal kunngjøre innledning og avslutning av slike undersøkelser, og berørte parter skal orienteres. Departementet kan som ledd i saksforberedelsen innhente råd fra et særlig oppnevnt utvalg og overlate til andre tilsyns- eller kontrollmyndigheter å foreta undersøkelser.

(2) Undersøkelsene skal umiddelbart innstilles dersom det ikke foreligger tilstrekkelige bevis, dumpingmarginen er minimal eller volumet er ubetydelig. De berørte parter skal gjøres kjent med de opplysninger som er fremlagt, og gis anledning til å legge frem ytterligere bevismateriale som måtte ha relevans. Undersøkelsene skal normalt være avsluttet innen ett år, og i alle tilfeller innen 18 måneder etter at de ble igangsatt.
(3) Opplysninger overgitt undersøkelsesmyndighetene under forutsetning om fortrolighet skal undergis taushetsplikt så langt annet ikke følger av lov.
(4) Departementet kan gi forskrift om saksbehandling i antidumpingsaker etter denne paragrafen, herunder om undersøkelsesprosedyrer, notifikasjon, kunngjøring og iverksettelse av vedtak om antidumpingtiltak, og betaling og tilbakebetaling.

§ 13-5. Handelstiltak mot subsidier (utjevningstiltak)

(1) Finner departementet at det foreligger direkte eller indirekte subsidiering av varer som eksporteres til Norge, og at subsidieringen volder eller truer med å volde vesentlig skade, kan Kongen, innenfor de rammer som følger av avtale med fremmed stat eller internasjonal organisasjon, eller av folkeretten for øvrig, iverksette utjevningstiltak.
(2) Utjevningstiltak i form av en særskilt utjevningstollavgift må ikke overstige hva som antas å motsvare den subsidie som er fastslått, beregnet per enhet av den subsidierte og eksporterte varen. Vedtak etter første ledd skal uttrykkelig gjøre rede for utregningsmåten i det enkelte tilfelle, som skal være i samsvar med de avtaleforpliktelser som gjelder. Utjevningstollavgift skal pålegges alle subsidierte varer som har forårsaket skade, unntatt varer fra leverandører som har gitt avkall på de aktuelle subsidiene, eller som har gitt pristilsagn.
(3) Utjevningstiltaket skal bare gjelde så lenge det er nødvendig for å motvirke den skaden som subsidiene forårsaker. Tiltaket skal reduseres dersom en nærmere vurdering tilsier det.
(4) Utjevningstiltak kan iverksettes som midlertidig tiltak. Tiltaket kan tidligst iverksettes 60 dager etter at formelle undersøkelser ble innledet og kunngjort. Slikt midlertidig tiltak kan ikke vare lenger enn 120 dager.
(5) Søksmål om gyldigheten av vedtak om å iverksette utjevningstiltak behandles i Oslo tingrett som førsteinstans. Retten skal påse at saksbehandlingen påskyndes.
(6) Departementet skal i forskrift kunngjøre iverksetting av utjevningstiltak. Dersom det er mulig, skal kunngjøringen opplyse om hvilke leverandører som er omfattet av tiltaket.
(7) Departementet kan gi forskrift om utjevningstiltak.

§ 13-6. Definisjon av subsidier

(1) Med subsidier menes økonomisk bidrag fra offentlig myndighet når det gis en fordel ved at

a. det offentliges praksis innebærer direkte pengeoverføringer (gave, lån, kapitaltilførsel mv.) eller potensielle direkte overføringer av penger eller forpliktelser (lånegarantier mv.)
b. offentlige krav som ellers er forfalt, frafalles eller ikke innkreves
c. det offentlige leverer varer eller yter tjenester ut over generell infrastruktur, eller kjøper varer
d. det offentlige foretar innbetalinger til en finansieringsordning eller overlater til, eller pålegger, en privat aktør en eller flere oppgaver som vanligvis hører under det offentlige, og som er beskrevet i bokstav a til c, og dette uten reell grunn avviker fra den praksis det offentlige vanligvis følger
e. det gis en eller annen form for inntekts- eller prisstøtte som direkte eller indirekte fører til økning i eksporten av en vare.

(2) Definisjonen i første ledd kan fravikes såfremt utjevningstiltaket iverksettes innenfor folkerettslige rammer som åpner for dette.

§ 13-7. Undersøkelser mv. i subsidiesaker

(1) Klage over subsidiert import skal rettes til departementet og vedlegges nødvendig bevismateriale. Vedtak om ileggelse av utjevningstiltak og midlertidige tiltak skal bare treffes etter forutgående formelle undersøkelser. Departementet skal kunngjøre innledning og avslutning av slike undersøkelser, og berørte parter skal orienteres. Departementet kan som ledd i saksforberedelsen innhente råd fra et særlig oppnevnt utvalg og overlate til andre tilsyns- eller kontrollmyndigheter å foreta undersøkelser.
(2) Undersøkelsene skal umiddelbart innstilles dersom det ikke foreligger tilstrekkelige bevis, dersom subsidieandelen er minimal, eller volumet er ubetydelig. De berørte parter skal gjøres kjent med de opplysninger som er fremlagt, og gis anledning til å legge frem ytterligere bevismateriale som måtte ha betydning. Undersøkelsene skal normalt være avsluttet innen ett år, og i alle tilfeller innen 18 måneder etter at de er igangsatt.
(3) Opplysninger overgitt undersøkelsesmyndighetene under forutsetning om fortrolighet skal undergis taushetsplikt så langt annet ikke følger av lov.
(4) Departementet kan gi forskrift om saksbehandling i subsidiesaker, herunder om undersøkelsesprosedyrer, notifikasjon, kunngjøring og iverksettelse av

vedtak om utjevningstiltak, og om betaling og tilbakebetaling.

§ 13-8. Beskyttelsestiltak og mottiltak

(1) Finner departementet at en vare som følge av en uforutsett utvikling blir importert i slik økende mengde og under slike forhold at dette volder eller truer med å volde alvorlig skade for norske produsenter av lignende eller konkurrerende varer, kan Kongen innenfor de rammer som følger av avtale med fremmed stat eller internasjonal organisasjon, eller av folkeretten for øvrig, iverksette beskyttelsestiltak.
(2) Undersøkelser av om det er grunn til å iverksette beskyttelsestiltak eller mottiltak, skal gjennomføres etter § 13-9. Undersøkelsesmyndighetene kan innhente opplysninger etter § 13-1.
(3) Beskyttelsestiltak skal bare brukes så langt det er nødvendig for å hindre eller rette opp alvorlig skade og å lette nødvendige tilpasninger. Tiltaket skal iverksettes i form av en særskilt tollavgift på angjeldende varer uten hensyn til deres opprinnelse eller i form av kvantitative reguleringer som kan fordeles slik at berørte land gis en forholdsmessig andel. Beskyttelsestiltak skal ikke vare utover en periode på fire år, hvis ikke det på nytt fastslås at tiltak fortsatt er nødvendig. Midlertidig beskyttelsestiltak kan iverksettes med inntil 200 dagers varighet.
(4) Kongen kan iverksette avtale med annen stat om handelskompensasjon for negative virkninger av beskyttelsestiltak som nevnt i første ledd.
(5) Dersom norske produsenter rammes av andre lands beskyttelsestiltak, kan Kongen iverksette mottiltak i form av rebalanserende tiltak, herunder opphevelse av tollavgiftsmessige innrømmelser.
(6) Vilkårene i første og annet ledd kan fravikes såfremt beskyttelsestiltaket iverksettes innenfor folkerettslige rammer som åpner for dette.
(7) Departementet skal i forskrift kunngjøre iverksetting av beskyttelsestiltak og mottiltak.
(8) Departementet kan gi forskrift om beskyttelsestiltak og mottiltak.

§ 13-9. Undersøkelser mv. i beskyttelsestiltakssaker

(1) Beskyttelsestiltak kan bare iverksettes etter forutgående formelle undersøkelser. Departementet skal kunngjøre innledning og avslutning av slike undersøkelser og iverksetting av beskyttelsestiltak, sammen med opplysninger om omfang og periode vedtaket gjelder for. Fra kunngjøring til iverksetting skal det gå minst to dager.
(2) Departementet kan som ledd i saksforberedelsen innhente råd fra et særlig

oppnevnt utvalg og overlate til andre tilsyns- eller kontrollmyndigheter å foreta undersøkelser.
(3) Opplysninger overgitt undersøkelsesmyndighetene under forutsetning om fortrolighet skal undergis taushetsplikt så langt annet ikke følger av lov.
(4) Departementet kan gi forskrift om undersøkelse og saksbehandling i saker om beskyttelsestiltak, herunder om undersøkelsesprosedyrer, notifikasjon, kunngjøring og iverksettelse av vedtak om tiltak og om betaling og tilbakebetaling.

§ 13-10. Spesielle beskyttelsestiltak for landbruksvarer

(1) Dersom den importerte mengden av en landbruksvare overstiger et nærmere bestemt referansenivå eller importprisen for en vare faller under en nærmere bestemt referansepris, kan Kongen innenfor de rammer som følger av avtale med fremmed stat eller internasjonal organisasjon, iverksette spesielle beskyttelsestiltak, herunder pålegge en særskilt tollavgift på vedkommende vare i tillegg til ordinær tollavgift.
(2) Undersøkelser av om det er grunn til å iverksette beskyttelsestiltak eller mottiltak etter første ledd, skal gjennomføres slik som bestemt i § 13-11. Undersøkelsesmyndighetene kan innhente opplysninger etter § 13-1.
(3) Volumbasert beskyttelsestollavgift etter denne paragrafen kan ikke overstige en tredjedel av den ordinære tollavgiftsatsen som gjelder for det året tiltaket ble truffet for.
(4) Departementet skal i forskrift kunngjøre iverksetting av beskyttelsestiltak sammen med opplysninger om omfang og periode vedtaket gjelder for.
(5) Departementet kan gi forskrift om økning av tollavgift etter denne paragrafen.

§ 13-11. Undersøkelser mv. i beskyttelsestiltakssaker for landbruksvarer

(1) Spesielle beskyttelsestiltak for landbruksvarer kan bare iverksettes etter forutgående formelle undersøkelser. Departementet skal kunngjøre innledning og avslutning av slike undersøkelser. Fra kunngjøring til iverksetting skal det gå minst to dager.
(2) Opplysninger overgitt undersøkelsesmyndighetene under forutsetning om fortrolighet skal undergis taushetsplikt så langt annet ikke følger av lov.
(3) Departementet kan gi forskrift om undersøkelse og saksbehandling i saker om spesielle beskyttelsestiltak, herunder om undersøkelsesprosedyrer, notifikasjon, kunngjøring og iverksettelse av vedtak om tiltak og om betaling og tilbakebetaling.

§ 13-12. Opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser

(1) Kongen kan, i tilfeller hvor Tvisteløsningsorganet i Verdens Handelsorganisasjon gir Norge rett til å oppheve innrømmelser eller andre forpliktelser etter WTO-avtalen, iverksette de tiltak som Tvisteløsningsorganet har gitt sin tilslutning til, herunder endre gjeldende tollavgiftsatser.
(2) Departementet skal i forskrift kunngjøre vedtak om tiltak etter første ledd.
(3) Departementet kan gi forskrift om opphevelse av innrømmelser eller andre forpliktelser etter WTO-avtalen etter denne paragrafen. Det samme gjelder opphevelse av innrømmelser eller vedtak i tvisteorgan under andre handelsavtaler enn WTO.

§ 13-13. Handelstiltak i krigstid eller ved annen internasjonal krisesituasjon

Kongen i statsråd kan gi forskrift om handelstiltak overfor ett eller flere land dersom vilkårene i sikkerhetsunntaksbestemmelsen i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (GATT 1994) artikkel XXI er oppfylt.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 91 (i kraft 1 jan 2025).

Kapittel 14 Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 14-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel.
1 Fra 1. januar 2023 iflg. res. 16 sep 2022 nr. 1574.

§ 14-2. Overgangsbestemmelser

Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser.

§ 14-3. Forslag til endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om pengespill (pengespilloven)

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1. Formål

Lovens formål er

a. å forebygge spilleproblemer og andre negative konsekvenser av pengespill
b. å sikre at pengespill gjennomføres på en ansvarlig og trygg måte
c. å legge til rette for at overskudd fra pengespill går til ikke-fortjenestebaserte formål.

§ 2. Hva loven gjelder

Loven gjelder pengespill der deltakere mot en innsats kan vinne en premie av økonomisk verdi, og resultatet er helt eller delvis tilfeldig.

§ 3. Hvor loven gjelder

Loven gjelder i Norge, på anlegg og innretninger på norsk kontinentalsokkel og på norske luftfartøy og norske skip.

Loven gjelder på Svalbard, Jan Mayen og bilandene.

Loven gjelder for handlinger som er rettet mot det norske markedet.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra loven for norske skip som går i rute mellom norsk og utenlandsk havn og for utenlandske skip som ligger ved norsk havn.

Kapittel 2. Felles regler for pengespill

§ 4. Forbud mot å tilby pengespill uten tillatelse

Uten tillatelse etter denne loven er det forbudt å tilby eller medvirke til å tilby pengespill som er rettet mot det norske markedet.

Forbudet gjelder ikke pengespill som omfattes av § 22.

§ 5. Forbud mot formidling av betalingstransaksjoner

Det er forbudt å formidle betalingstransaksjoner ved innskudd til og utbetaling fra pengespill som ikke har nødvendig tillatelse etter denne loven.

Departementet kan gi forskrift om forbudet mot å formidle betalingstransaksjoner.

§ 6. Markedsføring av pengespill

Pengespill kan bare markedsføres så langt det er nødvendig for å informere om spilltilbudet og å lede spillelysten i samfunnet til ansvarlige og trygge spilltilbud.

Det er forbudt

a. å markedsføre eller medvirke til å markedsføre pengespill som ikke er tillatt etter denne loven
b. å markedsføre pengespill mot mindreårige
c. å markedsføre pengespill direkte mot dem som har reservert seg mot slik markedsføring hos pengespilltilbyderen.

Departementet kan gi forskrift om markedsføring av pengespill.

§ 7. Tiltak for å sikre ansvarlige pengespill

Pengespill skal ha 18-årsgrense.

Det er forbudt å tilby pengespill på kreditt.

Tilbydere av pengespill som krever tillatelse, skal ha tiltak, tilpasset typen pengespill, for å motvirke spilleproblemer.

Departementet kan gi forskrift om hvilke tiltak som kreves for ulike pengespill, og om unntak fra aldersgrensen for bestemte pengespill.

§ 8. Tiltak for å sikre trygge pengespill

Tilbydere av pengespill skal gjennomføre pengespillene på en redelig måte som er egnet til å vinne allmennhetens tillit.

Tilbydere av pengespill som krever tillatelse, skal gjennomføre nødvendige tiltak, tilpasset typen pengespill, for å forhindre at pengespill utnyttes til økonomisk kriminalitet eller at annen kriminalitet oppstår i eller rundt det fysiske miljøet hvor pengespillvirksomheten finner sted.

Departementet kan gi forskrift om sikkerhetskrav, gjennomføringen av pengespill og tiltak for å hindre kriminalitet.

§ 9. Krav om å være egnet til å tilby pengespill

Styremedlemmer, administrerende direktør, daglig leder og andre personer i den faktiske ledelsen hos tilbydere av pengespill som omfattes av hvitvaskingsloven, skal være egnet til å tilby pengespill. Dersom pengespill tilbys av organisasjoner eller medhjelpere som har tillatelse eller godkjenning etter §§ 18, 20 eller 21, skal også de reelle rettighetshaverne være egnet til å tilby pengespill.

Personer som skal være egnet til å tilby pengespill, skal legge fram politiattest etter politiregisterloven § 40. Lotteritilsynet vurderer om personer nevnt i første ledd er egnet og fastsetter i enkeltvedtak at noen ikke er egnet.

Personer som er dømt for et straffbart forhold som gir grunn til å anta at de ikke vil kunne tilby pengespill på en forsvarlig måte, eller som i en stilling eller et verv har vist en atferd som gir grunn til å anta at de ikke vil kunne tilby pengespill på en forsvarlig måte, er ikke egnet til å tilby pengespill.

Tilbydere med tillatelse og medhjelpere med godkjenning skal melde skriftlig til Lotteritilsynet om endringer i posisjoner nevnt i første ledd eller endringer i forhold nevnt i tredje ledd.

Kapittel 3. Enerettstilbydere og deres pengespilltilbud

§ 10. Enerett til å tilby pengespill

Norsk Tipping og den som har tillatelse til å tilby pengespill på hest etter § 14, har enerett til å tilby pengespill som krever særlig offentlig kontroll fordi de har høye premier, høy omsetning eller høy risiko for å skape spilleproblemer.

§ 11. Norsk Tipping AS

Norsk Tipping AS eies av staten. Aksjene kan ikke omsettes.

Selskapets formål er å legge til rette for et ansvarlig pengespilltilbud og å forebygge negative konsekvenser av pengespill i samsvar med loven.

Innenfor disse rammene skal selskapet drive effektivt, slik at mest mulig av inntektene fra selskapets pengespill går til formålene nevnt i § 12.

Aksjeloven gjelder for Norsk Tipping AS. §§ 3-2, 3-3, 3-6, 3-7 og 6-35 og kapittel 4, 12, 13, 14 og 15 gjelder ikke.

Forvaltningsloven gjelder ikke for Norsk Tipping AS.

Departementet kan gi skriftlige instrukser til selskapet utenom generalforsamling om forhold som gjelder oppfyllelsen av lovens formål nevnt i § 1 bokstav a og b.

§ 12. Fordelingen av Norsk Tippings overskudd

Overskuddet fra Norsk Tippings pengespill fordeles av selskapets generalforsamling i følgende rekkefølge:

1. Overskuddet fra Norsk Tippings bingoterminaler fordeles etter forskrift om fordelingen.
2. Minimum 0,5 pst. av selskapets overskudd settes av til tiltak mot spilleproblemer.
3. Midler settes ved behov av til annen egenkapital.
4. 6,4 pst. av resten av overskuddet fordeles til helse- og rehabiliteringsformål.
5. Det gjenværende beløpet fordeles med 64 pst. til idrettsformål, 18 pst. til kulturformål og 18 pst. til samfunnsnyttige eller humanitære organisasjoner.

Departementet kan gi forskrift om fordelingen etter første ledd.

Departementet kan gi forskrift om at fylkeskommuner og kommuner tildeles ansvar for bestemte oppgaver ved forvaltningen av overskuddet fra Norsk Tippings pengespill til formålene etter første ledd nr. 5. Delegering av slike oppgaver til fylkeskommuner og kommuner som er gjort før ikraftsetting av lov om endringer i sektorlovgivningen for å sikre at oppgaver til kommuner og fylkeskommuner tildeles i lover og forskrifter, skal fortsatt gjelde.

Ved tildeling av oppgaver etter tredje ledd første punktum kan departementet i forskrift fastsette statlig klageorgan for enkeltvedtak fattet av fylkeskommuner og kommuner.

Endret ved lov 6 des 2024 nr. 74 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 6 des 2024 nr. 2938).

§ 13. Norsk Tippings grasrotandel

Den som spiller noen av Norsk Tippings pengespill, kan gi en andel av innsatsbeløpet som grasrotandel. Med grasrotandel menes at andelen skal gå direkte til en frivillig organisasjon som spilleren selv velger, og som driver aktivitet på regionalt eller lokalt nivå. Organisasjonen skal være registrert i frivillighetsregisteret som deltaker i grasrotandelen.

Departementet kan gi forskrift om grasrotandelen.

§ 14. Enerett til å tilby pengespill på hest

Kongen kan gi enerett til å tilby pengespill på hest til en tilbyder som har som

formål

a. å legge til rette for et ansvarlig pengespilltilbud
b. å forebygge negative konsekvenser av pengespill
c. å støtte hestehold, hestesport og hesteavl.

Departementet skal ha rett til å oppnevne et flertall av medlemmene i tilbyderens styre.

Kongen kan sette vilkår i tillatelsen for å bidra til at lovens formål oppfylles. Tillatelsen gis for ti år av gangen.

Overskuddet fra pengespill på hest skal gå til organisasjoner som fremmer hestesporten, hesteholdet og norsk hesteavl. Tilbyderen skal drive effektivt, slik at mest mulig av inntektene fra tilbyderens pengespill går til disse formålene. Departementet gir forskrift om fordelingen av overskuddet fra pengespill på hest.

§ 15. Enerettstilbydernes pengespilltilbud

Norsk Tipping og den som har tillatelse til å tilby pengespill på hest etter § 14, kan ikke tilby eller markedsføre pengespill på vegne av andre.

Departementet gir forskrift om hvilke pengespill enerettstilbyderne kan tilby for å oppfylle lovens formål nevnt i § 1 bokstav a og b, og hvilke pengespill som krever tillatelse fra Lotteritilsynet.

Enerettstilbyderne skal fastsette spilleregler for pengespillene de tilbyr.

Lotteritilsynet kan gi tillatelse til midlertidig utprøving av nye pengespill og andre tiltak som skal bidra til å oppfylle lovens formål nevnt i § 1 bokstav a og b. Departementet kan gi forskrift om adgangen til midlertidig utprøving.

§ 16. Behandling av personopplysninger

Enerettstilbyderne kan behandle nødvendige personopplysninger, også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, for å følge opp kundenes spilleatferd med det formål å forebygge negative konsekvenser av pengespill, og for å sikre at pengespill gjennomføres på en ansvarlig og trygg måte.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om hvilke personopplysninger som kan behandles, lagringstid og utlevering av opplysninger til forskningsformål.

Kapittel 4. Pengespilltilbud fra andre enn enerettstilbyderne

§ 17. Begrensninger for pengespill som tilbys av andre enn enerettstilbyderne

Pengespill som tilbys av andre enn enerettstilbyderne, skal ha lav omsetning, begrenset størrelse på premiene og ikke ha høy risiko for spilleproblemer.

§ 18. Tillatelse til ikke-fortjenestebaserte organisasjoner til å tilby pengespill

Ikke-fortjenestebaserte organisasjoner kan få tillatelse fra Lotteritilsynet til å tilby pengespill dersom de

a. er registrert i frivillighetsregisteret
b. har frivillig innsats som en viktig del av virksomheten
c. ikke er tilgjengelig bare for en lukket krets
d. ikke driver virksomhet som gir privatøkonomiske fordeler.

Kravet om registrering i frivillighetsregisteret gjelder ikke for menigheter i Den norske kirke.

Departementet kan gi forskrift om hva som utgjør en ikke-fortjenestebasert organisasjon, frivillig innsats, lukket krets og privatøkonomiske fordeler etter første ledd.

§ 19. Bruk av overskudd fra pengespill som tilbys etter § 18

Overskuddet fra pengespillene som tilbys av organisasjoner etter § 18, skal gå til organisasjonens egen ikke-fortjenestebaserte virksomhet. Det kan ikke finansiere oppgaver som ved lov er lagt til offentlige organer eller virksomhet som utføres av eller på vegne av offentlige organer, eller fritidsaktiviteter for voksne.

§ 20. Tillatelse til å tilby pengespill i lokalradio og lokalfjernsyn

En kringkaster som har konsesjon etter kringkastingsloven til å tilby lokalradio eller lokalfjernsyn, kan få tillatelse fra Lotteritilsynet til å tilby pengespill.

Overskuddet fra slike pengespill skal gå til den lokalradio- eller lokalfjernsynsstasjonen tillatelsen gjelder.

§ 21. Bruk av medhjelpere til å tilby pengespill

Den som har tillatelse etter §§ 18 eller 20, kan bruke medhjelpere som Lotteritilsynet har godkjent, til å tilby sine pengespill. Med medhjelper menes en enkeltperson eller et foretak som mot en andel av inntektene eller overskuddet eller annen betaling, gjennomfører ett eller flere pengespill for den som har tillatelsen.

§ 22. Pengespill som kan tilbys uten tillatelse

Privatpersoner og organisasjoner kan tilby pengespill med omsetning inntil 200 000 kroner per kalenderår uten tillatelse når overskuddet går til ikke-fortjenestebaserte formål. Slike pengespill kan ikke gjennomføres på digitale plattformer og kan bare ha et lokalt eller regionalt omfang. Bruk av medhjelper er ikke tillatt for slike pengespill.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravet om at overskuddet skal gå til ikke-fortjenestebaserte formål.

§ 23. Forskrift om pengespillene som tilbys av andre enn enerettstilbyderne

Departementet kan gi forskrift om vilkår for gjennomføringen av pengespillene som tilbys etter dette kapitlet, hvilke typer pengespill, hvilken omsetning og hvilke premier som er tillatt, hvordan betaling og trekning skal gjennomføres, krav til medhjelpere, lokaler og lokalinnehavere, krav om politiattest, regnskaps- og revisjonsplikt og regnskapsrapportering.

Kapittel 5. Tilsyn, register, gebyrer og sektoravgift

§ 24. Tilsyn

Lotteritilsynet fører tilsyn med at krav fastsatt i eller med hjemmel i denne loven blir oppfylt.

§ 25. Digital kommunikasjon

Departementet kan gi forskrift om digital kommunikasjon med Lotteritilsynet i forbindelse med søknadsbehandling og rapportering.

§ 26. Tilgang til opplysninger og lokaler

Lotteritilsynet kan pålegge enhver å gi opplysninger og innsyn i dokumenter og den dokumentasjonen som tilsynet finner nødvendig for å utføre sine oppgaver etter loven. Lotteritilsynet avgjør om opplysningene skal gis skriftlig eller muntlig, og innen hvilken frist. Opplysningsplikten gjelder ikke for politiet.

Lotteritilsynet kan i forbindelse med tilsynet gjennomføre nødvendige undersøkelser av lokaler, innretninger o.l. for å utføre sine oppgaver etter loven. De som har tilknytning til forhold som skal undersøkes, skal vederlagsfritt stille til disposisjon nødvendige innretninger, gjenstander og redskaper og yte nødvendig bistand for undersøkelsene. Om nødvendig kan Lotteritilsynet anmode om bistand fra politiet for å få adgang til steder hvor det er mistanke om at det tilbys pengespill i strid med bestemmelser i denne loven.

Opplysningsplikten og retten til tilgang til steder og lokaler etter paragrafen her gjelder uten hinder av taushetsplikt. Dette gjelder likevel ikke taushetsplikt som nevnt i straffeprosessloven § 117, § 118 første ledd andre punktum, og §§ 118 a til 120.

Enhver som gjennom pålegg gitt etter paragrafen her får kjennskap til opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, har tilsvarende taushetsplikt for opplysningene som de taushetsplikten ellers gjelder for, og kan ikke bruke opplysningene til andre formål enn det de er innhentet for.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling etter paragrafen her, også om Lotteritilsynets innhenting av informasjon fra andre myndigheter.

§ 27. Register over tillatelser og tilbydere, godkjenninger og medhjelpere

Lotteritilsynet skal registrere tillatelser og godkjenninger gitt med hjemmel i §§ 10, 14, 18, 20 og 21 i et pengespillregister. Det samme gjelder vedtak om tilbakekall av tillatelse eller godkjenning etter § 34.

Opplysningene i registeret er tilgjengelige for allmennheten, med unntak av taushetsbelagte opplysninger og opplysninger om enkeltpersoners navn, adresse, e-postadresse, telefonnummer og fødselsnummer.

Registeret kan også inneholde annen informasjon enn det som følger av første ledd. Departementet kan gi forskrift om registerets innhold.

§ 28. Gebyr og sektoravgift

Lotteritilsynet kan kreve gebyr og sektoravgift fra tilbydere av pengespill til dekning av kostnadene ved behandlingen av søknader, tillatelser og godkjenninger og tilsyn som gjennomføres for å sikre at krav og rettigheter

fastsatt i eller med hjemmel i loven blir oppfylt. Sektoravgift fastsettes bare overfor enerettstilbydere.

Forfalte gebyrer og sektoravgifter er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om gebyr og sektoravgift.

§ 29. Klage

Lotterinemnda er klageinstans for Lotteritilsynets enkeltvedtak fastsatt i eller med hjemmel i denne loven.

Departementet er klageinstans for Lotterinemndas avgjørelser om partsinnsyn etter forvaltningsloven og avgjørelser i saker etter offentleglova.

Avgjør Lotterinemnda at det skal tilkjennes sakskostnader etter forvaltningsloven § 36, dekkes kostnadene av Lotteritilsynet.

§ 30. Lotterinemnda

Lotterinemnda skal ha en leder og to medlemmer, alle med personlige varamedlemmer. Medlemmene oppnevnes av departementet for en periode på fire år og kan gjenoppnevnes én gang.

Lotterinemnda skal ha et sekretariat som forbereder sakene.

Lotterinemnda kan bare treffe vedtak når alle medlemmene har uttalt seg. Sakene avgjøres med alminnelig flertall. Nemnda kan beslutte at enkelte sakstyper kan avgjøres av nemndas leder eller av sekretariatet.

Departementet kan gi forskrift om kvalifikasjonskrav for nemndmedlemmene, når et medlem kan løses fra vervet, og organisering og saksbehandling i nemnda.

§ 31. Uavhengighet

Lotteritilsynet og Lotterinemnda kan ikke instrueres i enkeltsaker.

Kapittel 6. Håndheving og straff

§ 32. Pålegg om retting av ulovlig forhold og stenging av ulovlig virksomhet

Ved brudd på denne loven eller vedtak fastsatt med hjemmel i loven, kan Lotteritilsynet pålegge den ansvarlige å rette det ulovlige forholdet eller fastsette at den ulovlige virksomheten skal opphøre eller stenge.

§ 32 a. Pålegg om DNS-blokkering av nettsteder som tilbyr pengespill uten tillatelse

Dersom et nettsted tilbyr pengespill rettet mot det norske markedet uten tillatelse etter § 4, kan Lotteritilsynet pålegge internettilbydere å gjennomføre DNS-blokkering av nettstedet. Pålegget kan fastsette innholdet i og formen på landingssiden som driftes av internettilbydere.

Det kan bare gis pålegg etter første ledd dersom hensynene som taler for å gi pålegg, veier tyngre enn ulempene pålegget vil medføre. Ved vurderingen skal interessene som tilsier DNS-blokkering, avveies mot interessene til internettilbydere pålegget retter seg mot, og til innehaveren av nettstedet, hensynet til informasjons- og ytringsfriheten og andre berørte interesser.

Dersom grunnlaget for et pålegg etter første ledd ikke lenger er til stede, skal Lotteritilsynet oppheve pålegget dersom innehaveren av nettstedet krever det.

Departementet kan gi forskrift om pålegg om og gjennomføringen av DNS-blokkering.

Tilføyd ved lov 14 mai 2024 nr. 22 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 14 mai 2024 nr. 771).

§ 33. Tvangsmulkt

Lotteritilsynet kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at pålegg etter §§ 26, 32, 32 a og 35 andre ledd blir oppfylt.

Har Lotteritilsynet særlig grunn til å tro at den som har brutt loven, eller vedtak fastsatt med hjemmel i loven, vil begå nye brudd av samme art, kan Lotteritilsynet på forhånd fastsette en tvangsmulkt som løper fra tidspunktet for en ny overtredelse. Slik forhåndsfastsatt tvangsmulkt kan fastsettes for inntil ett år.

Et endelig vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Endret ved lov 14 mai 2024 nr. 22 (i kraft 1 jan 2025 iflg. res. 14 mai 2024 nr. 771).

§ 34. Tilbakekall av tillatelse eller godkjenning

Ved gjentatte eller vesentlige brudd på bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne loven, kan Lotteritilsynet sette vilkår for fortsatt drift eller kalle en tillatelse eller godkjenning tilbake. Er tillatelsen gitt av Kongen etter § 14, skal Kongen bekrefte et tilbakekall før det gjennomføres. En tillatelse eller godkjenning kan kalles tilbake for maksimalt to år.

Første ledd gjelder også dersom offentlige myndigheter dokumenterer gjentatte eller alvorlige brudd på bestemmelser som nevnt i hvitvaskingsloven § 49 første ledd.

Lotteritilsynet kan kalle tilbake en tillatelse eller godkjenning etter §§ 18, 20 eller 21 dersom en tilbyder eller medhjelper ikke lenger oppfyller vilkårene for en tillatelse eller godkjenning, eller dersom en tilbyders eller medhjelpers bo tas under konkursbehandling.

Kalles en tillatelse eller godkjenning tilbake, skal Lotteritilsynet bestemme hvordan berørte pengespill skal avvikles.

§ 35. Stans av utbetalinger og tilbakebetaling

Dersom en organisasjon benytter midler fra pengespill i strid med bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne loven, eller for øvrig ikke oppfyller lovens vilkår, kan Lotteritilsynet stanse utbetaling av midler fra pengespill til

a. organisasjoner som mottar en andel av overskuddet fra Norsk Tipping etter § 12 første ledd nr. 1
b. organisasjoner som mottar grasrotandel etter § 13
c. organisasjoner med tillatelse etter § 18.

Er vilkårene etter første ledd oppfylt, kan utbetalinger også helt eller delvis kreves tilbakebetalt. Et endelig vedtak om tilbakebetaling er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om stansing av utbetalinger og bruken av inndratte pengespillmidler.

§ 36. Overtredelsesgebyr

Lotteritilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr mot den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 4, § 5, § 6 andre ledd, § 7 første eller tredje ledd, § 8 eller § 26, dersom overtredelsen er vesentlig eller har skjedd gjentatte ganger. Dersom en bestemmelse er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyret ilegges foretaket.

Et endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes tre år etter at overtredelsen er opphørt. Foreldelsesfristen avbrytes når Lotteritilsynet gir forhåndsvarsel om vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementet gir forskrift om overtredelsesgebyr, inkludert om gebyrets

maksimale størrelse.

§ 37. Straff

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt vesentlig overtrer forbudet i § 4 mot å tilby eller medvirke til å tilby pengespill uten tillatelse eller forbudet i § 6 andre ledd mot å markedsføre eller medvirke til å markedsføre pengespill.

Grove overtredelser straffes med bøter eller fengsel inntil tre år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen skal regnes som grov, skal det særlig legges vekt på om handlingen gjelder et betydelig beløp, er rettet mot barn, er begått ved flere anledninger eller over lengre tid, eller av andre grunner må anses som særlig skadelig.

Kapittel 7. Ikrafttredelse, overgangsregler og endringer i andre lover

§ 38. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves følgende lover:

1. lov 1. juli 1927 nr. 3 om veddemål ved totalisator
2. lov 28. august 1992 nr. 103 om pengespill m.v.
3. lov 24. februar 1995 nr. 11 om lotterier m.v.

Forskrifter fastsatt med hjemmel i lovene nevnt i første ledd gjelder også etter at denne loven trer i kraft.

Departementet kan gi forskrift om overgangsordninger for tillatelser og godkjenninger som er fastsatt i eller med hjemmel i lovene nevnt i første ledd.

1 Fra 1 jan 2023 iflg. res. 18 mars 2022 nr. 414.

§ 39. Endringer i andre lover

Fra den tiden denne loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om endringer i barnevernloven mv. (tverrfaglig helsekartlegging)

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:
– – –
Ny § 4-3 a skal lyde:
§ 4-3 a. Tverrfaglig helsekartlegging
Når barneverntjenesten har besluttet å fremme sak for fylkesnemnda etter §§ 4-12 eller 4-24, eller har truffet vedtak om frivillig plassering etter §§ 4-4 sjette ledd eller 4-26, skal den anmode Barne-, ungdoms- og familieetaten om tverrfaglig helsekartlegging etter § 2-3 tredje ledd bokstav c.

Barneverntjenesten kan unnlate anmodning etter første ledd dersom helsekartlegging anses åpenbart unødvendig.

Er det vedtatt omsorgsovertakelse etter § 4-12 eller besluttet å fremme sak om dette for fylkesnemnda, skal kartleggingen gjennomføres etter at barnet er flyttet ut av hjemmet.

En tverrfaglig helsekartlegging kan bare gjennomføres med samtykke fra barnets foreldre. Barneverntjenesten kan samtykke til helsekartleggingen dersom det er truffet vedtak etter § 4-6 annet ledd, § 4-8 eller § 4-12. Har barnet fylt 15 år, er barnets samtykke tilstrekkelig.
Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45.
– – –

II

I lov 12. februar 2010 nr. 4 om pensjonsordning for oppdragstaker i statlige beredskaps- eller familiehjem gjøres følgende endringer:
– – –

III

I lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven) gjøres følgende endringer:
Ny § 2-6 skal lyde:
§ 2-6. Tverrfaglig helsekartlegging
Når barnevernstjenesten har besluttet å fremme sak for barneverns- og

helsenemnda etter §§ 5-1 eller 6-2 eller har truffet vedtak om frivillig plassering etter §§ 3-2 eller 6-1, skal den anmode barne-, ungdoms- og familieetaten om tverrfaglig helsekartlegging etter § 16-3 fjerde ledd bokstav d.

Barnevernstjenesten kan unnlate anmodning etter første ledd dersom helsekartlegging anses åpenbart unødvendig.

Er det vedtatt omsorgsovertakelse etter § 5-1 eller besluttet å fremme sak om dette for nemnda, skal kartleggingen gjennomføres etter at barnet er flyttet ut av hjemmet.

En tverrfaglig helsekartlegging kan bare gjennomføres med samtykke fra barnets foreldre. Barnevernstjenesten kan samtykke til helsekartleggingen dersom det er truffet vedtak etter § 4-2 eller § 5-1. Har barnet fylt 15 år, er barnets samtykke tilstrekkelig.

Endret ved lov 17 juni 2022 nr. 45.

§ 13-1 tredje ledd skal lyde: – – –

§ 16-3 fjerde ledd skal lyde: – – –

IV

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

1 Fra 1 juni 2022 for del I unntatt ny § 4-3a, fra 1 juni 2022 for del II og fra 25 mars 2022 for del III unntatt ny § 2-6, iflg. res. 25 mars 2022 nr. 465.

Lov om endringer i utlendingsloven (partsbegrepet mv. i utlendingssaker)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endring:

Ny § 80 a skal lyde:

§ 80 a. Parter, fullmektiger og personer med klagerett i utlendingssaker

Som part i saker etter loven her og forskrifter til loven regnes søkeren eller, i saker som ikke beror på en søknad, den som en avgjørelse i saken retter seg direkte mot.

En part har rett til å la seg bistå av fullmektig i saken. En fullmektig som ikke er advokat, skal legge frem skriftlig fullmakt. Dersom det på grunn av krig, manglende infrastruktur, helsemessige forhold eller tilsvarende grunner er

umulig eller uforholdsmessig vanskelig å fremlegge skriftlig fullmakt, kan det legges til grunn at en annen opptrer som fullmektig uten skriftlig fullmakt.

Kongen kan gi forskrift som utfyller reglene eller utvider rettighetene etter første og annet ledd.

Kongen kan gi forskrift om hvem som har rett til å fremme klage, herunder bestemmelser som begrenser klageretten etter forvaltningsloven § 28 første ledd om at enkeltvedtak kan påklages av en part eller annen med rettslig klageinteresse. Det kan også fastsettes begrensninger i partsrettighetene til den som blir part gjennom å benytte klageretten. Det må ikke fastsettes strengere begrensninger enn det som er nødvendig.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan fastsette overgangsbestemmelser i forskrift.

Lov om advokater og andre som yter rettslig bistand (advokatloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Virkeområde

(1) Loven gjelder for advokater og andre som utøver advokatvirksomhet og rettslig bistand i Norge. Lovens kapittel 5 gjelder også for personer med norsk advokatbevilling som utøver virksomhet i utenlandske advokatforetak.
(2) Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse for virksomhet som utøves på Svalbard og Jan Mayen.

§ 2. Definisjoner

I denne loven menes med

a. advokat: person med norsk advokatbevilling
b. klient: fysisk eller juridisk person hvis interesser ivaretas av en advokat
c. jurist: person med juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap

d. rettslig bistand: råd og annen bistand om rettslige spørsmål som ytes til andre
e. advokatvirksomhet: rettslig bistand i og utenfor rettergang som en advokat yter til en klient og annen bistand fra en advokat som det er vanlig at advokater yter, eller virksomhet advokatbevillingen i medhold av andre lover gir advokaten rett til å utøve.

§ 3. Ufravikelighet

Lovens bestemmelser kan ikke fravikes, med mindre det følger av lov.

Kapittel 2 Advokatbevilling

§ 4. Utstedelse av advokatbevilling

(1) Advokattilsynet utsteder advokatbevilling. Advokatbevilling kan gis til personer over 18 år som oppfyller følgende vilkår:

a. Personen har juridisk embetseksamen, mastergrad i rettsvitenskap eller tilsvarende utenlandsk juridisk utdanning.
b. Personen har i minst to år vært i virksomhet som advokatfullmektig, som dommer eller dommerfullmektig, i en stilling ved påtalemyndigheten der behandling av rettssaker inngår som en vesentlig del, eller i annen godkjent juridisk stilling.
c. Personen har gjennomført og bestått advokatkurs.
d. Personen har hederlig vandel. Det skal legges frem utvidet ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 og § 41 nr. 2.
e. Det foreligger ikke forhold som medfører at advokatbevillingen ville ha bortfalt eller blitt tilbakekalt eller suspendert etter §§ 14, 15 eller 16.
f. Personen har ikke blitt ilagt forbud mot å yte rettslig bistand etter § 70.

(2) Den som søker om advokatbevilling, skal godtgjøre at vedkommende vil oppfylle plikten til å stille sikkerhet etter § 5, plikten til å ha revisor etter § 42 og plikten til å betale bidrag etter § 60.
(3) Departementet gir forskrift om

a. utstedelse av advokatbevilling, blant annet om utstedelse på grunnlag av utenlandsk juridisk utdanning, praksis eller advokatbevilling

b. praksiskravet, blant annet om annen juridisk virksomhet kan godkjennes etter første ledd bokstav b
c. prosedyreerfaring som vilkår for å medregne praksis som advokatfullmektig
d. advokatkursets innhold og gjennomføring.

§ 5. Advokaters plikt til sikkerhetsstillelse

(1) En advokat som skal utøve advokatvirksomhet, skal stille sikkerhet for erstatningsansvar som advokaten kan pådra seg under utøvelsen av advokatvirksomheten. Sikkerheten skal ikke dekke ansvar som advokaten etter bestemmelse i eller i medhold av lov har stilt annen sikkerhet for.
(2) Departementet kan gi forskrift om sikkerhetsstillelsen, blant annet om fritak fra plikten til å stille sikkerhet, opplysningsplikt til Advokattilsynet for sikkerhetsstilleren og sikkerhetsstillelse for personer med utenlandsk advokatbevilling som skal opptre som prosessfullmektig eller forsvarer i Norge.

§ 6. Søknad om ny advokatbevilling

(1) Dersom noen som tidligere har hatt advokatbevilling, søker om ny bevilling, gjelder vilkårene i § 4 første ledd bokstav d, e og f og § 4 andre ledd.
(2) Den som søker om ny advokatbevilling etter at bevillingen har falt bort etter § 14 bokstav c, d eller e, eller etter vedtak om tilbakekall etter § 15, må i tillegg godtgjøre at det ikke lenger foreligger forhold som gir grunnlag for bortfall eller tilbakekall. Har bevillingen bortfalt etter § 14 bokstav e, gir konkursen ikke grunnlag for å nekte ny bevilling dersom Advokattilsynet finner det ubetenkelig at vedkommende til tross for konkursen utøver advokatvirksomhet.
(3) Den som har fått advokatbevillingen tilbakekalt etter § 15 første ledd, kan tidligst søke om ny advokatbevilling to år etter at bevillingen ble suspendert eller tilbakekalt, med mindre noe annet fremgår av vedtaket om tilbakekall. Ved avslag på søknaden gjelder ny karantene på ett år.
(4) Departementet kan gi forskrift om forenklet saksbehandling ved søknad om ny advokatbevilling etter melding om opphør av advokatvirksomhet etter § 14 bokstav b.

§ 7. Bruk av advokattittelen

(1) Bare personer med norsk advokatbevilling har rett til å benytte tittelen advokat.
(2) Personer med utenlandsk advokatbevilling som utøver advokatvirksomhet i

Norge etter §§ 8 eller 9, kan benytte sin utenlandske advokattittel. Tittelen skal angis på språket i landet der bevillingen er utstedt, og det skal fremgå klart at bevillingen ikke er norsk.
(3) Gjesteadvokater som nevnt i § 9 skal i tillegg opplyse om profesjonsorganisasjonen vedkommende tilhører, eller domstolen der vedkommende har møterett i henhold til lovgivningen i landet der bevillingen er utstedt.

Kapittel 3 Advokatvirksomhet på grunnlag av utenlandsk advokatbevilling

§ 8. Advokatvirksomhet på permanent basis på grunnlag av utenlandsk advokatbevilling

(1) Personer med advokatbevilling fra en EØS-stat eller Sveits som ønsker å utøve advokatvirksomhet i Norge på permanent basis, skal registrere seg hos Advokattilsynet. Advokattilsynet kan gi andre personer med utenlandsk advokatbevilling tillatelse til å utøve advokatvirksomhet i Norge på permanent basis. Personer som utøver advokatvirksomhet i Norge etter denne bestemmelsen, har de samme rettighetene og pliktene som personer med norsk advokatbevilling, med mindre annet følger av lov eller i medhold av lov.
(2) Departementet gir forskrift om adgangen for personer med utenlandsk advokatbevilling til å utøve advokatvirksomhet i Norge på permanent basis og om Advokattilsynets saksbehandling ved behandling av saker etter første ledd.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46.

§ 9. Gjesteadvokater

Departementet gir forskrift om adgangen for personer med utenlandsk advokatbevilling til å utøve advokatvirksomhet i Norge på ikke-permanent basis, og om hvilke rettigheter og plikter slike personer har. Personer som utøver advokatvirksomhet som nevnt i første punktum, kalles gjesteadvokater.

§ 10. Bortfall, tilbakekall, suspensjon og forbud mot å utøve advokatvirksomhet

(1) Tillatelse til å utøve advokatvirksomhet på permanent basis i Norge på grunnlag av utenlandsk advokatbevilling bortfaller dersom det inntrer forhold som nevnt i § 14 bokstav a til e.
(2) Advokattilsynet kan tilbakekalle tillatelsen dersom vilkårene i § 15 første

ledd eller andre ledd er oppfylt. § 15 tredje til femte ledd gjelder tilsvarende.
(3) Advokattilsynet kan suspendere tillatelsen dersom vilkårene i § 16 første ledd første eller andre punktum er oppfylt.
(4) Advokattilsynet kan forby gjesteadvokater og personer med advokatbevilling fra en EØS-stat eller Sveits å utøve advokatvirksomhet i Norge for en bestemt tid på inntil to år dersom vilkårene for tilbakekall etter andre ledd eller vilkårene for suspensjon etter tredje ledd er oppfylt. Den som utøver advokatvirksomhet i strid med et slikt forbud, straffes med bot eller fengsel inntil seks måneder.
(5) Departementet kan gi forskrift om tilbakekall av, suspensjon av og forbud mot retten til å utøve advokatvirksomhet i Norge på grunnlag av utenlandsk advokatbevilling.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46.

Kapittel 4 Advokatfullmektiger

§ 11. Autorisasjon av advokatfullmektig

(1) Enhver advokat har rett til å la en autorisert fullmektig opptre for seg. Autorisasjon av advokatfullmektig gis av Advokattilsynet. Advokatfullmektigen skal være over 18 år og oppfylle følgende vilkår:

a. Personen har juridisk embetseksamen, mastergrad i rettsvitenskap eller tilsvarende godkjent utenlandsk utdanning.
b. Personen har hederlig vandel. Det skal legges frem utvidet ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 og § 41 nr. 2.
c. Det foreligger ikke forhold som ville ført til at autorisasjonen ville bortfalt etter § 14 bokstav c eller d, blitt tilbakekalt etter § 15 første ledd eller andre ledd bokstav a eller e, eller blitt suspendert etter § 16 første ledd første punktum.
d. Personen har ikke blitt ilagt forbud mot å yte rettslig bistand etter § 70.

(2) Departementet kan gi forskrift om godkjenning av utenlandsk utdanning.

§ 12. Oppfølging av advokatfullmektigen

(1) Det skal utpekes en advokat som skal føre tilsyn med advokatfullmektigen, og sørge for at advokatfullmektigen gis forsvarlig veiledning.
(2) En advokatfullmektig kan bare yte bistand på vegne av en prinsipal.

Prinsipalen er ansvarlig for arbeidet advokatfullmektigen gjør i den enkelte sak.
(3) Advokatfullmektigen skal følge reglene som gjelder for advokaters opptreden.
(4) Departementet kan gi forskrift om hvilke krav som stilles til den utpekte advokaten etter første ledd og prinsipalen.

§ 13. Opphør av autorisasjon som advokatfullmektig

(1) En autorisasjon som advokatfullmektig bortfaller dersom det inntrer forhold som nevnt i § 14 bokstav a til d.
(2) Advokattilsynet kan tilbakekalle autorisasjonen dersom vilkårene i § 15 første ledd eller andre ledd bokstav a, d eller e er oppfylt.
(3) Advokattilsynet kan suspendere autorisasjonen etter § 16 første ledd første punktum.

Kapittel 5 Opphør av advokatbevilling

§ 14. Bortfall av advokatbevilling

En advokatbevilling faller bort dersom

a. advokaten dør
b. advokaten gir melding om opphør av advokatvirksomhet til Advokattilsynet
c. advokaten fradømmes retten til å utøve advokatvirksomhet i medhold av straffeloven § 56
d. advokaten får oppnevnt verge etter vergemålsloven kapittel 4
e. advokatens bo kommer under konkursbehandling.

§ 15. Tilbakekall av advokatbevilling

(1) Advokattilsynet kan tilbakekalle en advokatbevilling dersom advokaten anses uskikket til å utøve advokatvirksomhet som følge av straffbare forhold, manglende økonomisk kontroll, grove eller gjentatte overtredelser av plikter gitt i eller i medhold av lov eller andre tilsvarende alvorlige forhold.
(2) Dersom ett eller flere av følgende forhold foreligger, kan Advokattilsynet gi skriftlig pålegg med en rimelig frist for å bringe forholdet i orden:

a. Advokaten oppfyller ikke kravene i § 19.

b. Advokaten misligholder plikten etter § 5 til å stille sikkerhet eller plikten etter § 60 til å betale bidrag til Advokattilsynet eller Advokatnemnda.
c. Advokaten forsømmer sine plikter etter §§ 42 eller 62. Dette omfatter også å gi adgang til kontroll etter § 45.
d. Advokaten blir bedt om å gi forklaring til Advokattilsynet eller Advokatnemnda om forhold som vedrører advokatvirksomheten, men gir ingen tilfredsstillende forklaring.
e. Advokaten utøver yrkesaktivitet i strid med § 27 andre ledd.

Dersom advokaten ikke bringer forholdet i orden innen fristen, kan Advokattilsynet tilbakekalle advokatbevillingen.

(3) Den som får advokatbevillingen tilbakekalt etter første eller andre ledd, kan ikke ta stilling som advokatfullmektig, med mindre vedtaket fastsetter noe annet.
(4) Dersom vilkårene i § 70 er oppfylt, kan Advokattilsynet samtidig forby vedkommende å yte rettslig bistand etter § 70. § 70 første ledd andre punktum gjelder ikke.
(5) Advokattilsynet kan ikke bestemme at en advokat som får tilbakekalt bevillingen, skal påklage vedtaket til Advokatnemnda før det kan reises søksmål om gyldigheten av vedtaket.

§ 16. Suspensjon av advokatbevilling

(1) Advokattilsynet kan suspendere en advokatbevilling dersom en advokat blir siktet for en straffbar handling, og det må antas at bevillingen vil bli tilbakekalt etter § 15 første ledd dersom advokaten blir funnet skyldig. En bevilling kan også suspenderes dersom sterke grunner tilsier at suspensjon er nødvendig i påvente av en endelig avgjørelse om tilbakekall etter § 15. Ved vurderingen etter andre punktum skal det legges stor vekt på hensynet til klientene. § 15 andre ledd andre punktum, tredje ledd og fjerde ledd gjelder tilsvarende ved suspensjon.
(2) Advokattilsynet skal alltid vurdere suspensjon når en advokat er siktet for en straffbar handling, og det må antas at advokatbevillingen vil bli tilbakekalt dersom advokaten blir funnet skyldig.
(3) Er en advokatbevilling suspendert og vilkårene for tilbakekall oppfylt, skal Advokattilsynet treffe vedtak om tilbakekall så snart forholdene som begrunnet suspensjonen, er avklart.
(4) Suspensjonsvedtak etter første ledd første punktum faller bort ved en rettskraftig frifinnende dom.

Kapittel 6 Overtredelsesgebyr og forbud mot å drive advokatvirksomhet

§ 17. Overtredelsesgebyr

(1) Dersom en advokat, et advokatforetak eller en organisasjon eller enhet med organisasjonsadvokater vesentlig eller gjentatte ganger har overtrådt §§ 20, 21, 22, 24, 25 eller 36, kan Advokattilsynet ilegge overtredelsesgebyr på inntil ti ganger folketrygdens grunnbeløp.
(2) Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr ved forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Advokatforetak eller organisasjoner eller enheter med organisasjonsadvokater kan ilegges overtredelsesgebyr etter forvaltningsloven § 46 første ledd.
(3) Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr etter denne loven, blant annet om overtredelsesgebyr for overtredelser av forskrifter gitt i medhold av loven, hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr, utmåling og innkreving av overtredelsesgebyret og renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke betales ved forfall.
(4) Advokattilsynets adgang til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter to år. Foreldelsesfristen regnes fra overtredelsen har opphørt. Fristen avbrytes ved at Advokattilsynet gir forhåndsvarsel eller treffer vedtak om overtredelsesgebyr. Departementet kan gi forskrift om foreldelse, blant annet avvikende regler om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.

§ 18. Forbud mot å drive advokatvirksomhet

Ved vesentlige brudd på reglene for advokatvirksomhet kan Advokattilsynet forby en organisasjon eller en enhet med organisasjonsadvokater å drive advokatvirksomhet.

Kapittel 7 Organisering av advokatvirksomhet

§ 19. Organisering av advokatvirksomhet

(1) Advokatvirksomhet kan bare organiseres i samsvar med §§ 20 til 25.
(2) Departementet kan gi forskrift om at advokatvirksomhet som utøves av forsikringsforetak som tilbyr rettshjelpforsikring, kan organiseres på en annen måte enn det som følger av første ledd.

§ 20. Advokatforetak

(1) Advokatforetak som driver advokatvirksomhet, kan i tillegg til advokatvirksomhet bare drive virksomhet som har en naturlig tilknytning til advokatvirksomheten, og som ikke er egnet til å svekke tilliten til foretakets uavhengighet.
(2) Advokatvirksomhet på vegne av et advokatforetak kan bare utøves av advokater eller av en advokatfullmektig på vegne av en advokat.
(3) Det kan ikke ytes rettslig bistand etter § 66 på vegne av et advokatforetak.
(4) Advokatforetaket er ansvarlig for å drive sin virksomhet i overensstemmelse med reglene i eller i medhold av denne loven.

§ 21. Organisering av advokatforetak

(1) Advokatforetak skal organiseres som foretak eller som enkeltpersonforetak som eies av en advokat. Navnet på et advokatforetak skal inneholde ordet advokat.
(2) Bare personer som utøver en vesentlig del av sin yrkesaktivitet i et advokatforetak, kan være eiere i foretaket. Et holdingselskap kan likevel eie andeler i et advokatforetak dersom holdingselskapet eies av personer som utøver en vesentlig del av sin yrkesaktivitet i det eide foretaket, og holdingselskapet overholder vilkårene i paragrafen her og i §§ 20 og 22.
(3) Har advokatforetaket et styre, skal advokater som utøver en vesentlig del av sin yrkesaktivitet i foretaket, til enhver tid utgjøre flertallet i styret. Personer som er tilknyttet et annet advokatforetak, klienter og andre personer som har en tilknytning, posisjon eller lignende som medfører at advokatforetaket ikke er uavhengig, kan ikke være styremedlemmer.
(4) I advokatforetak som drives som samvirkeforetak, kan bare personer som utøver vesentlig yrkesaktivitet i foretaket, og juridiske personer organisert etter reglene for holdingselskaper i andre ledd, være medlemmer. For øvrig gjelder andre ledd og § 22 tilsvarende.
(5) Departementet kan gi forskrift om

a. foretaksnavn for advokatforetak etablert av personer med utenlandsk advokatbevilling
b. retten til å drive advokatvirksomhet i Norge fra foretak med hovedsete i en annen stat.

§ 22. Krav til eiere og ledelsen i advokatforetak

(1) Eiere, styremedlemmer, daglig leder og andre som deltar i ledelsen i et advokatforetak, skal ha hederlig vandel og ikke anses uskikket som følge av straffbare forhold, manglende økonomisk kontroll, grove eller gjentatte overtredelser av plikter gitt i eller i medhold av lov eller andre tilsvarende alvorlige forhold. Det skal legges frem utvidet ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 og § 41 nr. 2.
(2) Dersom en person som nevnt i første ledd ikke lenger oppfyller vilkårene, skal vedkommende fratre stillingen, rollen eller vervet uten ugrunnet opphold. Eiere skal avhende eierandelen så snart som mulig og senest innen ett år etter at det er konstatert at kravene i første ledd ikke er oppfylt.
(3) Departementet kan gi forskrift om hvilke personer som omfattes av kravene i første ledd, advokatforetakets rapporteringsplikt ved endring i eierforhold eller ledelsen, og avhending av eierandeler.

§ 23. Deltakeransvar i ansvarlige selskaper

I ansvarlige selskaper kan det avtales at selskapsdeltakerne ikke skal ha deltakeransvar for erstatningskrav som selskapet pådrar seg under advokatvirksomheten, dersom minst én av selskapets advokater er solidarisk ansvarlig med selskapet. Selskapsloven § 2-4 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 24. Internadvokater[1]

(1) En internadvokat er en ansatt advokat som yter advokatbistand til arbeidsgiveren. Internadvokater ansatt i private foretak kan i tillegg yte advokatbistand til virksomheter som inngår i konsern med arbeidsgiveren. Internadvokater som er ansatt i et statlig organ, en fylkeskommune eller en kommune, kan i tillegg yte advokatbistand til offentlige virksomheter som samarbeider med arbeidsgiveren. Internadvokater kan også yte advokatbistand til andre i interessefellesskap med arbeidsgiveren. Internadvokater kan ikke yte advokatbistand til andre som del av arbeidsgiverens forretningskonsept.
(2) Når en internadvokat opptrer utad, skal det fremgå hvilken virksomhet advokaten er ansatt i. Internadvokatene skal innplasseres i virksomheten på en slik måte at advokatens uavhengighet ivaretas.
(3) Internadvokater skal ikke utføre oppgaver for sin arbeidsgiver som kan gå ut over deres uavhengighet.
(4) Andre og tredje ledd gjelder tilsvarende for advokatfullmektiger som er ansatt under en internadvokat.

1 Ikke i kraft (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 25. Organisasjonsadvokater

(1) En organisasjonsadvokat er en advokat som er ansatt i en organisasjon eller annen enhet, og som yter advokatbistand til medlemmene eller andre. Organisasjonen eller enheten skal ikke ha noe økonomisk formål med advokatvirksomheten.
(2) Når en organisasjonsadvokat opptrer utad, skal det fremgå hvilken organisasjon eller enhet advokaten er ansatt i.
(3) Arbeidsgiveren kan oppstille rimelige økonomiske rammer og andre rammer for advokatbistand til medlemmer eller andre klienter.
(4) Organisasjonen eller enheten som nevnt i første ledd, skal sørge for at reglene for advokatvirksomhet følges.
(5) Andre til fjerde ledd gjelder tilsvarende for advokatfullmektiger som er ansatt under en organisasjonsadvokat.

Kapittel 8 Grunnleggende krav til advokater mv.

§ 26. Uavhengighet

Advokater skal være uavhengige.

§ 27. Adgang til å kombinere advokatvirksomhet med annen virksomhet

(1) Advokater kan ikke drive annen virksomhet enn advokatvirksomhet dersom dette kan gå ut over advokatens uavhengighet.
(2) Advokater kan ikke inneha stillinger i dømmende virksomhet eller påtalemyndigheten.

§ 28. Instruksjonsforbud

(1) Ingen kan instruere en oppdragsansvarlig advokat om den faglige utførelsen av arbeidet.
(2) En organisasjonsadvokat kan likevel pålegges å avslutte et oppdrag når dette er nødvendig for ikke å komme i konflikt med de ideelle interessene arbeidsgiveren har som formål å virke for.
(3) Bare en overordnet advokat kan instruere en internadvokat om den faglige utførelsen av arbeidet.

§ 29. Lojalitet

Advokater skal opptre med lojalitet til klientene og rettssamfunnet og fremme sine klienters interesser innenfor de rammene som lov og regler for god advokatskikk setter.

§ 30. Faglig dyktighet

Advokater skal opptre med faglig dyktighet og skal ha god kunnskap om rettsområdene de gir råd om.

§ 31. Etterutdanning

Departementet gir forskrift om at advokater skal gjennomføre etterutdanning og om etterutdanningens innhold og gjennomføring.

§ 32. Taushetsplikt for advokater

(1) Advokater har taushetsplikt om alle opplysninger som de får tilgang til, utarbeider eller på vegne av klienter formidler i forbindelse med oppdrag eller mulige oppdrag i advokatvirksomheten, og som ikke er alminnelig kjente eller alminnelig tilgjengelige.
(2) Taushetsplikten gjelder ikke i den utstrekning den som har krav på taushet, samtykker.
(3) Taushetsplikten er ikke til hinder for at advokaten bruker opplysningene i den grad det er nødvendig for oppfyllelse av lovbestemte krav til advokatvirksomheten, driften av advokatvirksomheten og alminnelig kontorhold.
(4) Taushetsplikten er ikke til hinder for at advokaten i nødvendig utstrekning bruker opplysningene til å inndrive utestående krav mot klienter eller betalere eller til å ivareta sine interesser dersom klienter fremmer innsigelser eller retter krav mot advokaten.
(5) Taushetsplikten gjelder tilsvarende for advokaters medarbeidere og andre hjelpere. Advokaten skal informere hjelperne om taushetsplikten.

§ 33. Unntak fra advokaters taushetsplikt

(1) Advokater kan dele opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd når dette er uttrykkelig fastsatt

eller klart forutsatt i lov eller i medhold av lov. Den som får tilgang til opplysningene, kan bare bruke opplysningene til det formålet unntaket skal ivareta, med mindre det i lov eller i medhold av lov er uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at opplysningene også kan brukes for å ivareta andre formål. Andre punktum gjelder også når opplysningene deles videre.
(2) Taushetsplikt etter § 32 er ikke til hinder for å dele andre opplysninger enn de som er nevnt i første ledd når det følger av eller i medhold av lov at opplysningene kan deles uavhengig av lovfestet taushetsplikt.
(3) Når det er gjort unntak fra taushetsplikt i lov eller i medhold av lov, har den som får tilgang til opplysningene taushetsplikt om opplysninger som nevnt i § 32 første ledd. Taushetsplikt om opplysninger etter advokatloven § 32 første ledd bortfaller etter 100 år.

§ 34. Informasjonssikkerhet

Departementet kan gi forskrift om informasjonssikkerhet i advokatvirksomhet.

§ 35. Personopplysninger

Departementet kan gi forskrift om behandling av personopplysninger i advokatvirksomhet.

§ 36. Arkivhold

(1) Advokater skal holde forsvarlig arkiv over fysiske og elektroniske dokumenter som de har mottatt eller produsert i anledning advokatoppdrag. Dokumentene skal oppbevares i ti år eller lenger dersom oppdragets karakter eller dokumentenes innhold tilsier det.
(2) Departementet kan gi forskrift om arkivhold og begrensninger i arkivplikten.

§ 37. God advokatskikk

(1) Advokater skal opptre i samsvar med god advokatskikk.
(2) Den Norske Advokatforening kan utarbeide nærmere regler for hva som skal anses som god advokatskikk. Reglene kan godkjennes av departementet og har i så fall virkning som forskrift. Departementet kan godkjenne eller forkaste Den Norske Advokatforenings forslag til forskrift. Tilsvarende gjelder ved endring av forskriften.

Kapittel 9 Advokatbistand til eksterne klienter

§ 38. Kapittelets virkeområde

Bestemmelsene i dette kapittelet gjelder ved advokatbistand til eksterne klienter.

§ 39. Oppdragsansvarlig advokat

For hvert oppdrag skal det være en advokat som er ansvarlig for oppdraget eller bestemte advokater som er ansvarlige for bestemte deler av oppdraget. Klienten skal få opplyst hvilken advokat som er oppdragsansvarlig. Har en klient henvendt seg til en bestemt advokat, regnes denne som oppdragsansvarlig, hvis ikke klienten får opplyst noe annet.

§ 40. Erstatningsansvar

(1) Den oppdragsansvarlige advokaten er solidarisk ansvarlig med advokatforetaket eller virksomheten advokaten er ansatt i, for erstatningsansvar som advokatforetaket eller virksomheten pådrar seg i forbindelse med oppdraget. Foruten den oppdragsansvarlige advokaten er andre advokater som selvstendig har pådratt advokatforetaket eller virksomheten erstatningsansvar i forbindelse med oppdraget, solidarisk ansvarlig med advokatforetaket eller virksomheten.
(2) Har klienten ikke fått opplyst hvem som er oppdragsansvarlig, og dette heller ikke klart fremgår av forholdene ellers, er den advokaten som faktisk har utført oppdraget, solidarisk ansvarlig med advokatforetaket eller virksomheten.
(3) Når en advokatfullmektig pådrar advokatforetaket eller virksomheten erstatningsansvar, klienten ikke har fått opplyst hvem som er oppdragsansvarlig advokat, og det heller ikke fremgår klart av forholdene ellers hvilken advokat fullmektigen har handlet på vegne av, er de advokatene fullmektigen er autorisert for, solidarisk ansvarlig med advokatforetaket eller virksomheten.

§ 41. Behandling av klientmidler

(1) En advokat er ansvarlig for behandlingen av klientmidler og plikter å holde disse adskilt fra egne midler og andre midler som ikke tilhører klienter.
(2) Som klientmidler regnes penger, verdipapirer og verdigjenstander advokaten mottar til oppbevaring eller forvaltning, og avkastning av dette.

(3) Internadvokater har ikke adgang til å behandle klientmidler.[1]
(4) Departementet kan gi forskrift om behandling av klientmidler.
1 Tredje ledd er ikke satt i kraft (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 42. Regnskaps- og revisjonsplikt

(1) Advokatforetak er regnskapspliktige etter regnskapsloven og plikter å ha revisor og sørge for at årsregnskap og årsberetning revideres i samsvar med revisorloven.
(2) Enhver advokat har ansvaret for gjennomføringen av regnskaps- og revisjonsplikten. Dette gjelder ikke internadvokater.[1]
(3) Departementet kan gi forskrift om rapporteringsplikt, regnskapsplikt og gjennomføring av revisjon, og om fritak fra pliktene.
1 Andre ledd andre punktum er ikke satt i kraft (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

Kapittel 10 Advokattilsynet

§ 43. Advokattilsynets organisering

(1) Advokattilsynet er et uavhengig forvaltningsorgan og kan ikke instrueres i utøvelsen av sin myndighet.
(2) Advokattilsynet skal ledes av et styre på fem medlemmer med personlige varamedlemmer. To medlemmer og to varamedlemmer skal være advokater oppnevnt av Den Norske Advokatforening, hvorav én velges som leder. Ett medlem og ett varamedlem skal være dommere oppnevnt av Den Norske Dommerforening, ett medlem og ett varamedlem skal være statsautoriserte revisorer oppnevnt av Den Norske Revisorforening, og ett medlem og ett varamedlem skal oppnevnes av departementet som representanter for allmennheten.
(3) Medlemmene og varamedlemmene oppnevnes for en periode på fire år med adgang til gjenoppnevning for én periode. Ved første oppnevning kan to medlemmer og to varamedlemmer oppnevnes for en periode på to år. Oppnevningen kan trekkes tilbake dersom forutsetningene for oppnevningen ikke lenger er til stede, eller medlemmet ikke kan eller vil utføre vervet på en forsvarlig måte.
(4) Advokattilsynet skal ha en administrasjon med egne ansatte og en leder som er ansvarlig overfor Advokattilsynets styre. Lederen ansettes på åremål for inntil syv år. Styret har ansettelsesmyndighet for Advokattilsynets stillinger.

Styret kan delegere til leder for administrasjonen å foreta ansettelser.
(5) Advokattilsynets styre fastsetter instruks for saksbehandlingen i Advokattilsynet, blant annet om hvilke saker som skal forelegges for eller avgjøres av et samlet styre.
(6) Advokattilsynet kan engasjere statsautoriserte revisorer og andre sakkyndige til å utføre oppdrag for Advokattilsynet.
(7) Kongen kan gi forskrift om oppnevning og sammensetning av styret og om Advokattilsynets virksomhet og administrasjon.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46.

§ 44. Bekreftelse på adgang til å avlegge prøve for Høyesterett

Advokattilsynet skal etter søknad utstede bekreftelser på at advokater fyller vilkårene i domstolloven § 218 første ledd nr. 1 og 2 og kan avlegge prøve for Høyesterett.

§ 45. Tilsynsvirksomhet

(1) Advokattilsynet skal føre tilsyn med at advokater, advokatfullmektiger, personer med utenlandsk advokatbevilling som utøver advokatvirksomhet på permanent basis i Norge, advokatforetak og organisasjoner eller enheter med organisasjonsadvokater, opptrer i samsvar med regler gitt i eller i medhold av lov. Det kan også føres tilsyn med virksomhet som filialer av utenlandske advokatforetak driver i Norge.
(2) Advokattilsynet kan foreta virksomhetsbesøk og bokettersyn hos advokater og kreve fremlagt advokatens regnskap med bilag, kontrakter, korrespondanse og andre dokumenter av betydning for kontrollen. Adgangen til lokaler og dokumenter gjelder så langt det er nødvendig for at tilsynet skal kunne utføre sine oppgaver gitt i eller i medhold av lov. Advokattilsynet kan kreve at advokaten eller advokatforetaket dekker utgiftene ved bokettersynet dersom tilsynet avdekker brudd på regler gitt i eller i medhold av lov. Krav om refusjon er tvangsgrunnlag for utlegg.
(3) Departementet kan gi forskrift om innholdet i og gjennomføringen av tilsynet, blant annet om revisors oppgaver og kompetanse.
(4) Advokattilsynet kan gi pålegg om retting av forhold i strid med regler gitt i eller i medhold av lov.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46.

§ 46. Om forvaltning og forvalterordningen for advokatvirksomhet

(1) Dersom det er nødvendig for å avverge skade eller tap for klienter, kan Advokattilsynet oppnevne en annen advokat som forvalter for en advokats virksomhet i følgende tilfeller:

a. Advokatbevillingen er bortfalt etter § 14 bokstav a, c, d eller e.
b. Advokatbevillingen er tilbakekalt etter § 15 første ledd.
c. Advokatbevillingen blir suspendert etter § 16 første ledd.
d. Advokatvirksomheten ivaretas av andre grunner ikke på en forsvarlig måte.

Dette gjelder ikke for advokatvirksomhet som utøves av internadvokater etter § 24.

(2) Kostnadene ved forvaltningen eller avviklingen dekkes av Advokattilsynet. Advokattilsynet kan kreve refusjon fra advokaten eller det boet som virksomheten inngår i. Krav om refusjon er tvangsgrunnlag for utlegg.
(3) Departementet kan gi forskrift om forvalterordningen, blant annet om forvalterens oppgaver, sikkerhetsstillelse, rapporteringsplikt, godtgjørelse og refusjon.

§ 47. Om forvalteren

(1) Forvalteren skal forvalte virksomheten slik at skade og tap for klientene i størst mulig utstrekning avverges. Dersom det er nødvendig for å avverge skade eller tap for en klient, kan forvalteren opptre på vegne av klienten i samme utstrekning som advokaten kunne det.
(2) Når advokaten er satt under forvaltning etter § 46 første ledd bokstav a eller b, skal dessuten forvalteren avvikle virksomheten ved å føre løpende saker og betrodde midler tilbake til klientene. Når advokaten er satt under forvaltning etter § 46 første ledd bokstav c eller d, skal forvalteren bare føre løpende saker og betrodde midler tilbake til klientene i den utstrekning det er nødvendig for å avverge skade eller tap. Dersom virksomheten inngår i et bo som er insolvent, og insolvensen hindrer forvalteren i å utføre sine oppgaver, kan en forvalter som er oppnevnt etter § 46 første ledd bokstav a eller b, begjære boet tatt under behandling som konkursbo eller insolvent dødsbo.
(3) Dersom advokaten ved siden av advokatvirksomhet har drevet annen virksomhet med naturlig tilknytning til advokatvirksomheten, gjelder første og andre ledd, § 46 andre ledd og § 48 første ledd tilsvarende for denne virksomheten.

§ 48. Advokater som er under forvaltning

(1) Når en advokat er under forvaltning, kan ikke advokaten eller advokatens arvinger råde over virksomhetens eiendeler og dokumenter mv. dersom dette vil forhindre eller vanskeliggjøre forvalterens utførelse av sine oppgaver.
(2) Advokaten har plikt til å bistå forvalteren. Advokatens taushetsplikt gjelder ikke overfor forvalteren.

§ 49. Oppbevaring av klientarkiv for advokater under forvaltning eller som har avviklet sin virksomhet

(1) Når det oppnevnes en forvalter etter § 46, eller klientarkivet ikke oppbevares på en betryggende måte etter at en advokat har avviklet virksomheten sin, skal Advokattilsynet sørge for betryggende oppbevaring av klientarkivet i ti år. Dokumentene skal oppbevares lenger dersom oppdragets karakter eller dokumentenes innhold tilsier det.
(2) Departementet kan gi forskrift om oppbevaring av advokatens klientarkiv, blant annet om kostnadsdekning og refusjon.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46.

§ 50. Advokatregister

(1) Advokattilsynet skal føre et register over alle advokater. Registeret skal inneholde opplysninger om advokatenes navn og arbeidssted, tidspunktet de fikk bevilling, og bortfall, tilbakekall og suspensjon av advokatbevillinger.
(2) Registeret skal være offentlig tilgjengelig og søkbart.
(3) Dersom en advokat er ilagt mer enn én disiplinærreaksjon etter § 57 første ledd, skal disse registreres i advokatregisteret. Hver registrering skal slettes etter tre år.
(4) Departementet kan gi forskrift om føring av registeret.

§ 51. Advokatfullmektigregister

(1) Advokattilsynet skal føre et register over advokatfullmektiger. Registeret skal inneholde opplysninger om advokatfullmektigenes navn, foretakenes navn, tidspunktet for autorisasjon og bortfall, tilbakekall og suspensjon av autorisasjon. § 50 andre ledd gjelder tilsvarende.
(2) Dersom en advokatfullmektig er ilagt mer enn én disiplinærreaksjon etter § 57 første ledd, skal disse registreres i advokatfullmektigregisteret. Hver

registrering skal slettes etter tre år.
(3) Ved innføring i advokatregisteret skal vedkommende slettes fra advokatfullmektigregisteret.
(4) Departementet kan gi forskrift om føring av registeret.

§ 52. Samarbeid med utenlandske tilsyns- og disiplinærmyndigheter

Departementet kan gi forskrift om Advokattilsynets og Advokatnemndas samarbeid med utenlandske tilsyns- og disiplinærmyndigheter og rapportering om advokater med norsk advokatbevilling som utøver advokatvirksomhet i utlandet, og personer med utenlandsk advokatbevilling som utøver advokatvirksomhet i Norge, blant annet om adgang til å dele taushetsbelagte opplysninger.

Kapittel 11 Advokatnemnda

§ 53. Advokatnemndas organisering

(1) Advokatnemnda er et uavhengig forvaltningsorgan og kan ikke instrueres i utøvelsen av sin myndighet.
(2) Advokatnemnda skal ha 15 medlemmer og 11 varamedlemmer. Fem medlemmer og tre varamedlemmer skal være advokater oppnevnt av Den Norske Advokatforening, og fem medlemmer og tre varamedlemmer skal være dommere oppnevnt av Den Norske Dommerforening. Departementet skal oppnevne to medlemmer og to personlige varamedlemmer som representanter for allmennheten, ett medlem og ett personlig varamedlem som representanter for forbrukerinteresser, og to medlemmer og to personlige varamedlemmer som representerer andre brukerinteresser. Nemnda skal selv velge en leder og nestleder blant medlemmene som er oppnevnt av Den Norske Dommerforening.
(3) Medlemmene og varamedlemmene oppnevnes for en periode på fire år med adgang til gjenoppnevning for én periode. Ved første oppnevning kan sju medlemmer og fem varamedlemmer oppnevnes for en periode på to år. Oppnevningen kan trekkes tilbake dersom forutsetningene for oppnevningen ikke lenger er til stede, eller medlemmet eller varamedlemmet ikke kan eller vil utføre vervet på en forsvarlig måte.
(4) Advokatnemnda skal ha et sekretariat.
(5) Kongen kan gi forskrift om oppnevning og sammensetning av Advokatnemnda og om Advokatnemndas virksomhet og sekretariat, blant annet om adgangen til å delegere oppgaver til nemndas leder og sekretariat.

§ 54. Advokatnemndas oppgaver

(1) Advokatnemnda skal avgjøre disiplinærsaker etter § 57.
(2) Advokatnemnda skal behandle klager over Advokattilsynets avgjørelser. Dette gjelder også klager over avgjørelser om innsyn etter offentleglova, miljøinformasjonsloven og forvaltningsloven. Departementet kan gi forskrift om behandlingen av klagene.
(3) Advokatnemndas avgjørelser kan ikke påklages.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46.

§ 55. Advokatnemndas sammensetning i den enkelte sak

(1) Ved behandlingen av den enkelte sak ledes Advokatnemnda av ett dommermedlem. I tillegg skal ett advokatmedlem og ett medlem som representerer allmennheten eller brukerinteresser, delta i behandlingen.
(2) Advokatnemndas leder kan beslutte at nemnda skal settes med alle medlemmene.
(3) Departementet kan gi forskrift om sammensetningen i den enkelte sak.

§ 56. Krav til disiplinærklager

(1) Advokater og advokatfullmektiger kan klages inn for Advokatnemnda av en klient eller andre som påvirkes av at en advokat eller advokatfullmektig under utføringen av et oppdrag har overtrådt regler gitt i eller i medhold av denne loven. Også overtredelser begått av et advokatforetak eller organisasjoner eller enheter med organisasjonsadvokater kan klages inn for Advokatnemnda.
(2) Disiplinærklagen skal være skriftlig og inneholde en kort beskrivelse av hva det klages over. Departementet kan gi forskrift om hvordan disiplinærklager skal fremsettes, og hva klagen skal inneholde.
(3) Disiplinærklager må fremsettes senest seks måneder etter at klageren ble gjort kjent med forholdet klagen gjelder. Klager som er fremsatt senere, kan behandles dersom det foreligger særlige grunner. Klager som er fremsatt senere enn tre år etter at advokatoppdraget ble avsluttet, skal avvises.
(4) En disiplinærklage kan avvises dersom den er åpenbart grunnløs, eller den ikke oppfyller kravene til skriftlighet og innhold, og dette ikke blir rettet etter oppfordring fra Advokatnemnda.

§ 57. Behandling av disiplinærklager

(1) Finner Advokatnemnda det sannsynlig at en innklaget advokat, en advokatfullmektig, et advokatforetak eller en organisasjon eller enhet med organisasjonsadvokater har overtrådt regler gitt i eller i medhold av denne loven, kan nemnda gi disiplinær kritikk.
(2) Finner Advokatnemnda at en advokat har krevd for høyt salær, skal den fastsette hva som er et rimelig og nødvendig salær. Nemnda skal pålegge en advokat som har mottatt for høyt salær, å betale det overskytende tilbake.
(3) Dersom en klage etter første eller andre ledd fører frem, kan nemnda pålegge advokaten å erstatte klagerens nødvendige saksomkostninger for nemnda.
(4) Andre og tredje ledd gjelder også for advokatforetak og organisasjoner eller enheter med organisasjonsadvokater. Dette gjelder selv om en advokat ikke kan holdes ansvarlig for overtredelsen. Pålegg etter andre og tredje ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.
(5) Partene skal gi de nødvendige opplysningene for Advokatnemndas behandling av saken. Forvaltningsloven § 17 første ledd første punktum gjelder ikke.
(6) Departementet kan gi forskrift om behandlingen av disiplinærsaker og om oversendelse av disiplinærvedtak til Advokattilsynet.

§ 58. Gjenåpning av disiplinærsaker

Advokatnemnda kan gjenåpne en sak hvis det foreligger nye opplysninger som var ukjente da saken ble avgjort, og som klart tilsier at avgjørelsen ville blitt en annen hvis de var kjente. Departementet kan gi forskrift om gjenåpning av disiplinærsaker.

§ 59. Gebyr ved disiplinærklager og klager over Advokattilsynets avgjørelser

Departementet kan gi forskrift om gebyr for disiplinærklager og klager over Advokattilsynets vedtak, blant annet om innkreving av slikt gebyr.

§ 60. Finansiering

(1) Alle advokater plikter å betale årlig bidrag til Advokattilsynet og Advokatnemnda.
(2) Advokattilsynet kan ilegge et gebyr på inntil ti ganger rettsgebyret for

forsinket betaling av årlig bidrag. Skyldig bidrag og gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.
(3) Departementet kan gi forskrift om bidraget, blant annet om bidragets størrelse og innkreving.

Kapittel 12 Saksbehandlingsregler

§ 61. Forholdet til arkivlova

Reglene i arkivlova om offentlige arkiver gjelder for Advokattilsynets og Advokatnemndas virksomhet.

§ 62. Tilgang til opplysninger underlagt taushetsplikt

(1) Enhver kan uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi opplysninger til Advokattilsynet og Advokatnemnda som er nødvendige for at disse organene skal utføre oppgaver som følger av eller i medhold av lov.
(2) Advokattilsynet og Advokatnemnda kan uten hinder av taushetsplikt innhente fra Folkeregisteret nødvendige opplysninger for utførelsen av oppgaver som følger av eller i medhold av lov eller til utredning og produksjon av statistikk.
(3) Advokater og andre som er underlagt tilsyn etter § 45, plikter uten hinder av taushetsplikt å gi opplysninger til Advokattilsynet og Advokatnemnda når tilgang til opplysningene er nødvendig for å utføre oppgaver som følger av eller i medhold av lov.
(4) Advokattilsynets og Advokatnemndas tilgang til opplysninger etter første og tredje ledd gjelder også opplysninger som nevnt i tvisteloven § 22-5 første ledd og straffeprosessloven § 119 første ledd.

§ 63. Taushetsplikt for Advokattilsynet og Advokatnemnda

(1) Forvaltningsloven §§ 13 til 13 f gjelder for Advokattilsynet og Advokatnemnda, med de særlige reglene som følger av bestemmelsen her.
(2) Når personer som utfører tjeneste eller arbeid for Advokattilsynet eller Advokatnemnda, får tilgang til opplysninger omfattet av § 32, gjelder § 33 første og tredje ledd.
(3) Departementet kan gi forskrift om Advokattilsynets og Advokatnemndas adgang til å dele taushetsbelagte opplysninger.

§ 64. Saksbehandling ved søknader til Advokattilsynet

(1) Søknader om advokatbevilling, autorisasjon som advokatfullmektig og rett til å utøve advokatvirksomhet på grunnlag av utenlandsk advokatbevilling skal behandles innen en måned, med mindre det foreligger særlige forhold, eller det kreves særlige undersøkelser eller vurderinger for å ta stilling til om vilkårene er oppfylt. Søknaden skal likevel behandles senest innen fire måneder.
(2) Dersom en søknad om norsk advokatbevilling fra person med utenlandsk advokatbevilling ikke er behandlet innen fire måneder, kan dette påklages.
(3) Ved behandling av søknader om advokatbevilling, autorisasjon som advokatfullmektig eller rett til å utøve advokatvirksomhet på grunnlag av utenlandsk advokatbevilling, skal Advokattilsynet så raskt som mulig etter å ha mottatt søknaden med nødvendig dokumentasjon, gi søkeren et foreløpig svar. Det foreløpige svaret skal opplyse om saksbehandlingsfristen etter første ledd og om klageadgang. Mangler nødvendig dokumentasjon, skal søkeren så snart som mulig oppfordres til å gi fullstendig dokumentasjon og opplyses om at saksbehandlingsfristen først begynner å løpe når dokumentasjonen er mottatt.
(4) Tjenesteloven § 11 andre ledd om at tillatelse anses gitt når saksbehandlingstiden er utløpt gjelder ikke for tillatelser som nevnt i første ledd.
(5) Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen ved søknader til Advokattilsynet.

Kapittel 13 Domstolsprøving av gyldigheten av enkeltvedtak

§ 65. Domstolsprøving

(1) Retten kan prøve alle sider av saker som gjelder følgende vedtak:

a. tilbakekall og suspensjon av en advokatbevilling
b. tilbakekall og suspensjon av en autorisasjon som advokatfullmektig
c. tilbakekall og suspensjon av en tillatelse for personer med utenlandsk advokatbevilling til å utøve advokatvirksomhet på permanent basis i Norge
d. forbud mot å yte rettslig bistand
e. forbud mot å utøve advokatvirksomhet på permanent basis i Norge for personer med advokatbevilling fra en EØS-stat eller Sveits og forbud mot gjesteadvokaters utøvelse av advokatvirksomhet
f. forbud mot at organisasjoner eller enheter med organisasjonsadvokater kan drive advokatvirksomhet

g. ileggelser av overtredelsesgebyr.

(2) Søksmål om gyldigheten av et vedtak fattet av Advokattilsynet eller Advokatnemnda må reises innen seks måneder etter at vedtaket er meddelt partene. Søksmålet reises mot staten ved det organet som har fattet vedtaket. Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46.

Kapittel 14 Rettslig bistand fra andre enn advokater

§ 66. Adgangen til å yte rettslig bistand

(1) Enhver kan yte rettslig bistand, med mindre annet er fastsatt i lov, eller det er nedlagt forbud mot å yte rettslig bistand etter § 15 fjerde ledd eller § 70 første ledd.
(2) Når rettslig bistand ytes som ledd i annen virksomhet eller som ledd i utøvelsen av en annen profesjon eller et annet yrke, skal regler gitt i eller i medhold av lov som ellers gjelder for virksomheten, profesjonen eller yrket, gå foran bestemmelsene i dette kapittelet.

§ 67. Bruk av juristtittelen

(1) Den som har juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap, kan bruke tittelen jurist.
(2) Personer med yrkeskvalifikasjoner fra en annen EØS-stat eller Sveits kan søke om godkjenning av sine yrkeskvalifikasjoner etter reglene i yrkeskvalifikasjonsloven og benytte tittelen jurist når vedkommende er godkjent av Advokattilsynet.
(3) Personer med juridisk utdanning fra en stat utenfor EØS kan oppgi sin utenlandske tittel. Det skal fremgå at tittelen ikke er norsk.
(4) Departementet kan gi forskrift om adgangen til å bruke tittelen jurist på grunnlag av juridisk utdanning fra en annen stat.

§ 68. Juristers plikt til å stille sikkerhet og betale bidrag

(1) En jurist som yter rettslig bistand som ledd i næringsvirksomhet, skal stille sikkerhet for erstatningsansvar vedkommende kan pådra seg når det ytes slik rettslig bistand. Sikkerheten skal ikke dekke ansvar som juristen etter bestemmelse i lov eller i medhold av lov har stilt annen sikkerhet for.
(2) Jurister som har plikt til å stille sikkerhet etter første ledd, skal betale årlig

bidrag til Advokattilsynet. Advokattilsynet kan ilegge et gebyr på inntil fem ganger rettsgebyret for forsinket betaling av bidrag. Skyldig bidrag og gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.
(3) Departementet kan gi forskrift om

a. sikkerhetsstillelse for jurister, blant annet om fritak fra plikt til å stille sikkerhet
b. opplysningsplikt for den som stiller sikkerhet
c. meldeplikt til Advokattilsynet for jurister som yter rettslig bistand som ledd i næringsvirksomhet
d. plikt for Advokattilsynet til å føre et register over jurister som yter rettslig bistand som ledd i næringsvirksomhet
e. bidrag til Advokattilsynet, blant annet om bidragets størrelse og innkreving.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46.

§ 69. Taushetsplikt og straffeansvar for jurister

(1) En jurist som yter rettslig bistand som ledd i næringsvirksomhet, dennes ansatte og andre hjelpere har plikt til å bevare taushet overfor uvedkommende om det de i forbindelse med den rettslige bistanden får vite om noens personlige forhold eller drifts- og forretningsforhold. Dette gjelder ikke dersom ingen berettiget interesse tilsier hemmelighold.
(2) Brudd på taushetsplikten etter første ledd kan straffes med bot eller fengsel inntil seks måneder, eller begge deler. Uaktsom overtredelse av taushetsplikten straffes med bot.

§ 70. Forbud mot å yte rettslig bistand

(1) Advokattilsynet kan forby en person å yte rettslig bistand etter § 66 når vedkommende yter rettslig bistand som ledd i næringsvirksomhet på en uforsvarlig måte, og det er utilrådelig at vedkommende fortsetter å yte slik bistand. Et forbud mot å yte rettslig bistand kan ilegges for en bestemt tid på inntil fem år. Forbudet kan begrenses til å gjelde en bestemt type rettslig bistand.
(2) Den som yter rettslig bistand i strid med et forbud fastsatt etter første ledd eller § 15 fjerde ledd, straffes med bot eller fengsel inntil seks måneder.

§ 71. Opplysningsplikt til Advokattilsynet og Advokatnemnda

En person som yter rettslig bistand etter § 66, plikter uten hinder av lovbestemt taushetsplikt å gi opplysninger til Advokattilsynet og Advokatnemnda når det er nødvendig for å utføre oppgaver som følger av kapittel 14.

Kapittel 15 Ikraftsetting, overgangsregler og endringer i andre lover

Kapittelet endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46.

§ 72. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46.
1 Fra 1. januar 2025 med unntak av § 24, § 41 tredje ledd og § 42 andre ledd andre punktum iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2461.

§ 73. Overgangsregler

(1) Den som har oppfylt vilkårene for å få advokatbevilling før advokatloven trådte i kraft, kan få godkjent søknad om advokatbevilling i medhold av domstolloven § 220 andre ledd slik bestemmelsen lød før advokatloven trådte i kraft. Slik søknad må sendes til Advokattilsynet innen ett år etter at advokatloven har trådt i kraft.
(2) Advokatloven § 17 gjelder bare for handlinger begått etter at advokatloven har trådt i kraft.
(3) En person uten advokatbevilling som omfattes av kravene i advokatloven § 22 første ledd, skal legge frem politiattest som nevnt i advokatloven § 22 første ledd andre punktum innen ett år etter at advokatloven har trådt i kraft.
(4) En person som har adgang til å utøve advokatvirksomhet på foretakets vegne i medhold av domstolloven § 231 femte ledd slik denne bestemmelsen lød før advokatloven trådte i kraft, kan fortsette å utøve slik advokatvirksomhet inntil to år etter at advokatloven har trådt i kraft.
(5) Den som er jurist når advokatloven trer i kraft og som har gitt melding til Tilsynsrådet for advokatvirksomhet om at vedkommende driver rettshjelpvirksomhet etter forskrift 20. desember 1996 nr. 1161 til domstolloven kapittel 11 § 1-1, kan yte fritt rettsråd etter rettshjelploven i inntil to år etter at advokatloven har trådt i kraft.

(6) Den som har juridisk utdanning fra en annen stat og bruker tittelen jurist før advokatloven trer i kraft, kan fortsette å bruke tittelen inntil vedkommende får avslag på søknad om godkjenning fra Advokattilsynet. Retten til å bruke tittelen faller likevel bort dersom det ikke er søkt om godkjenning innen ett år etter at advokatloven har trådt i kraft.
(7) Alle saker for Disiplinærnemnden for advokater og alle klagesaker for Advokatbevillingsnemnden behandles av Advokatnemnda etter at advokatloven har trådt i kraft. Søksmål om gyldigheten av vedtak fattet av Disiplinærnemnden for advokater og Advokatbevillingsnemnden skal reises mot Advokatnemnda. Verserende søksmål overtas av Advokatnemnda.
(8) Alle saker for Tilsynsrådet for advokatvirksomhet og andre saker for Advokatbevillingsnemnden enn sakene nevnt i syvende ledd behandles av Advokattilsynet etter at advokatloven har trådt i kraft. Søksmål om gyldigheten av vedtak fattet av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet skal reises mot Advokattilsynet. Verserende søksmål overtas av Advokattilsynet.
(9) Disiplinærklagene Advokatnemnda overtar fra Disiplinærnemnden for advokater, skal vurderes etter bestemmelsene gitt i eller i medhold av domstolloven slik disse bestemmelsene lød før advokatloven trådte i kraft, med mindre regelverket på avgjørelsestidspunktet fører til et gunstigere resultat for den innklagede. Det samme gjelder for disiplinærklager innkommet til Advokatnemnda etter at advokatloven har trådt i kraft, men som gjelder overtredelser begått før advokatloven trådte i kraft.
(10) Advokattilsynets rett til å kreve refusjon fra advokaten etter advokatloven § 46 andre ledd gjelder ikke dersom forvalteren er oppnevnt før advokatloven trådte i kraft.
(11) Begrensningen i adgangen til å møte til prøve for Høyesterett i domstolloven § 218 andre ledd fjerde punktum gjelder ikke for saker som er berammet før advokatloven trådte i kraft.
(12) Et forbud mot å yte rettshjelp som er ilagt i medhold av domstolloven § 219 tredje ledd, opphører å gjelde fem år etter at advokatloven trådte i kraft. Forbudet kan likevel etter søknad oppheves av Advokattilsynet på et tidligere tidspunkt dersom det ikke vil være utilrådelig at vedkommende yter rettslig bistand, jf. advokatloven § 70 første ledd første punktum.
(13) I en periode på tre år etter at advokatloven trådte i kraft, gjelder ikke kravene til organisering av advokatvirksomhet i advokatloven kapittel 7 for advokatvirksomhet som utøves av en ansatt advokat som i det vesentlige utfører oppdrag for sin arbeidsgiver eller for andre selskaper som tilhører samme konsern. For organisering av slik advokatvirksomhet gjelder domstolloven § 233 første ledd bokstav a slik denne bestemmelsen lød før advokatloven trådte i kraft.
(14) Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

Tilføyd ved lov 21 juni 2024 nr. 46. **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 82 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 74. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – – Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 46 (tidligere § 73).

Lov om gjennomføring av tilleggsavtale mellom Norge og USA om forsvarssamarbeid av 16. april 2021 (forsvarssamarbeidsloven) mv.

§ 1. Skattefritak for amerikanske styrker, amerikanske kontraktører og deres ansatte og virksomheter og organisasjoner som leverer militære velferdstjenester

Bestemmelsene i Tilleggsavtalen mellom Norge og USA om forsvarssamarbeid (Supplementary Defense Cooperation Agreement – SDCA) artikkel XVII nr. 2 og 3, artikkel XXI punkt 3 og artikkel XXVI nr. 2 annet til fjerde punktum gjelder som norsk lov.

§ 2. Mulig unntak fra arbeidsrettslige regler for amerikanske kontraktører

Amerikanske kontraktører, slik disse er definert i SDCA artikkel II nr. 4, er unntatt fra arbeidsmiljøloven, allmenngjøringsloven og ferieloven i den grad bestemmelser i eller i medhold av disse lovene ikke er forenlige med de amerikanske styrkenes militære behov. Med amerikanske styrker menes amerikanske væpnede styrker til stede på norsk territorium, jf. SDCA artikkel II nr. 1 og 2.

§ 3. Rettskrav

Erstatningskrav som oppstår innenfor rammene av Avtale mellom partene i Traktat for det nordatlantiske område om status for deres styrker av 19. juni 1951 (NATO SOFA) artikkel VIII nr. 5 og SDCA artikkel XV, skal avgjøres med utgangspunkt i disse avtalebestemmelsene, som gjelder som norsk lov. Det

samme gjelder for administrative sanksjoner innenfor rammene av SDCA.

§ 4. Amerikanske styrkers rett til å utøve myndighet for å ivareta sikkerheten til egne styrker, informasjon og materiell

(1) SDCA artikkel VI nr. 3 gjelder som norsk lov.
(2) SDCA artikkel VI nr. 3 gjengis i norsk versjon:

- I samsvar med artikkel VII nr. 10 i NATO SOFA og i henhold til nr. 4 i denne artikkelen for sivile deler av omforente områder, har amerikanske styrker rett til å utøve nødvendige rettigheter og myndighet innenfor omforente områder for amerikanske styrkers bruk, drift, forsvar av eller kontroll over omforente områder ved å treffe egnede og forholdsmessige tiltak, herunder tiltak som er nødvendige for å opprettholde eller gjenopprette orden og beskytte amerikanske styrker, amerikanske kontraktører, norske kontraktører og medfølgende.

(3) Myndighetsutøvelse etter første ledd vil på de militære delene av omforente områder, og innenfor rammene av SDCA artikkel VI nr. 3, blant annet gi amerikanske styrker rett til å fastsette og håndheve adgangs-, utstyrs- og atferdsbegrensninger, og å foreta nødvendige og forholdsmessige fysiske tiltak for å forsvare styrker, områder og materiell i tilfelle av et fysisk angrep mot disse.
(4) Kongen fastsetter i forskrift hvilke områder som utgjør «omforente områder» etter denne avtalen. Kongen kan også gi nærmere bestemmelser i forskrift om hvordan utarbeidelsen av sikkerhetsplaner etter SDCA artikkel VI nr. 2 skal organiseres og koordineres mellom relevante norske myndigheter.

§ 5. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 10 juni 2022 iflg. res. 10 juni 2022 nr. 1004.

§ 6. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om forskriftshjemmel for behandling av personopplysninger for frivillige tiltak på barne-, oppvekst- og familieområdet mv.

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å sikre en forsvarlig behandling av personopplysninger når det er nødvendig å behandle slike opplysninger for å gjennomføre frivillige tiltak på barne-, oppvekst- og familieområdet besluttet av statlige myndigheter.

§ 2. Geografisk virkeområde

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 3. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift om at offentlige organer og private rettssubjekter som utfører oppgaver på vegne av stat, fylkeskommune eller kommune, kan behandle personopplysninger når slik behandling er nødvendig for å gjennomføre tiltak på barne-, oppvekst- og familieområdet besluttet av statlige myndigheter. Dette gjelder også behandling av opplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Det kan i forskrift gis regler om behandlingen av opplysningene, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke opplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, tiltak som skal verne den opplysningene gjelder, krav til behandlingen, adgangen til viderebehandling, utlevering, lagring, lagringstid, sletting og registerføring og tilgangen til registre.

§ 4. Tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret

Offentlige organer kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente opplysninger fra Folkeregisteret som er nødvendige for å gjennomføre tiltak besluttet av statlige myndigheter på barne-, oppvekst- og familieområdet.

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som kan innhentes.

§ 5. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 17 juni 2022 for § 1 til § 5 og § 6 nr. 1, nr. 4 og nr. 5 iflg res. 17 juni 2022 nr. 1037.
Fra 1 januar 2023 for § 6 nr. 2 og nr. 3 iflg res. 17 juni 2022 nr. 1037

§ 6. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om informasjonstilgang for Riksrevisjonen ved undersøkelser av saker som gjelder stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger

§ 1. Formål

Loven skal sikre at Riksrevisjonen, i tilfeller hvor samtykke fra de forespurte ikke er tilstrekkelig, får tilgang til nødvendige opplysninger for å gjennomføre særlige undersøkelser av stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger i henhold til Stortingets vedtak 6. januar 2022.

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 17 juni 2022 nr. 49 (i kraft 31 des 2022, se § 6).

§ 3. Forbud mot bruk som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som Riksrevisjonen mottar fra private personer og foretak i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak mot den som har gitt opplysningene.

§ 4. Rett til å la seg bistå. Kostnadsdekning

Enhver som er berørt har rett til å la seg bistå under Riksrevisjonens undersøkelser i henhold til Stortingets vedtak 6. januar 2022. Den som er berørt av undersøkelsene, kan også få dekket nødvendige kostnader til slik bistand når særlige grunner taler for det.

§ 5. Forholdet til riksrevisjonsloven

Riksrevisjonsloven, herunder § 7-1 (taushetsplikt), § 7-2 (sikkerhetslovens anvendelse), § 7-3 (behandling av personopplysninger), § 7-4 (innsyn) og § 3-2 (habilitet), gjelder tilsvarende for Riksrevisjonens særlige undersøkelser av stortingsrepresentantenes økonomiske ordninger i henhold til Stortingets vedtak 6. januar 2022. Loven § 7-1 fjerde og femte ledd og § 7-3 annet ledd gjelder likevel ikke.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 55.

§ 6. Ikrafttredelse mv.

Loven trer i kraft straks. § 2 oppheves 31. desember 2022.

Lov om levering av digitale ytelser til forbrukere (digitalytelsesloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Alminnelig virkeområde

Loven gjelder avtaler om levering av digitale ytelser mot vederlag i forbrukerforhold, hvis ikke noe annet er fastsatt i lov eller i medhold av lov.

Med digitale ytelser menes digitalt innhold og digitale tjenester. Digitalt innhold er data som fremstilles og leveres i digital form, ved at de gjengir fysiske størrelser med diskrete tegn. Digitale tjenester er tjenester som gjør det mulig for brukeren å frembringe, behandle, lagre eller få tilgang til data i digital form, eller tjenester som gjør det mulig å dele eller å samhandle på annen måte med slike data.

Med forbrukerforhold menes levering av ytelser til en forbruker der den som

leverer ytelsen (leverandøren), opptrer i næringsvirksomhet. Med forbruker menes en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.

Med vederlag menes betaling i penger eller annen motytelse. Som vederlag regnes også at forbrukeren oppgir personopplysninger, med mindre leverandøren behandler personopplysningene utelukkende for å kunne levere den digitale ytelsen eller overholde lovpålagte plikter. Personopplysningsloven går ved motstrid foran reglene i denne loven.

§ 2. Lovens anvendelse i noen særlige forhold

Loven gjelder for levering av digitale ytelser som er utviklet etter forbrukerens spesifikasjoner.

Med unntak av bestemmelsene om levering og forbrukerens krav ved forsinket levering i §§ 4, 5 og 15 gjelder loven også for fysiske medier som utelukkende brukes som bærere av digitalt innhold. For levering og forbrukerens krav ved forsinket levering av slike fysiske medier gjelder forbrukerkjøpsloven.

Loven gjelder ikke for

1. helsetjenester som foreskrives eller utføres av helsepersonell
2. pengespilltjenester
3. offentlig fremvisning av digitalt innhold som ledd i en forestilling eller et arrangement
4. elektroniske kommunikasjonstjenester med unntak av nummeruavhengige person-til-person-kommunikasjonstjenester
5. finansielle tjenester som nevnt i finansavtaleloven § 1-3 annet ledd og forsikringstjenester.

Forbrukerkjøpsloven gjelder for digitale ytelser som etter kjøpsavtalen skal leveres sammen med en ting, og som er sammenknyttet med tingen på en slik måte at ytelsene er nødvendige for tingens funksjoner. Dette gjelder uavhengig av om de digitale ytelsene skal leveres av selgeren eller en tredjeperson. Er det tvil om hvorvidt levering av de digitale ytelsene omfattes av kjøpsavtalen, legges det til grunn at ytelsene er omfattet av avtalen. For andre avtaler som omfatter både levering av digitale ytelser og levering av ting eller andre tjenester enn digitale ytelser (kombinerte avtaler), anvendes loven på den delen av avtalen som gjelder digitale ytelser, med unntak for tilfeller som nevnt i § 43 og der noe annet er fastsatt i eller i medhold av lov.

§ 3. Ufravikelighet

Loven kan ikke fravikes ved avtale til skade for en forbruker. Første punktum har ikke betydning for gyldigheten av avtaler som inngås etter at forbrukeren har gitt melding om et kontraktsbrudd, eller etter at forbrukeren har fått varsel om endringer i samsvar med kapittel 9.

Kapittel 2. Levering av ytelsen

§ 4. Leveringstiden

Den digitale ytelsen skal leveres uten unødig opphold hvis ikke noe annet er avtalt.

§ 5. Levering

Den digitale ytelsen er levert når den er gjort tilgjengelig for forbrukeren eller for en tredjeperson, en elektronisk plattform eller en annen innretning som forbrukeren har valgt til å motta ytelsen.

§ 6. Bevisbyrde for levering

Det påhviler leverandøren å bevise at den digitale ytelsen er levert i samsvar med §§ 4 og 5.

Kapittel 3. Krav til ytelsen. Mangler

§ 7. Avtalte krav til ytelsen

Den digitale ytelsen skal samsvare med det som er avtalt om blant annet

1. art, mengde, kvalitet, kompatibilitet og andre egenskaper
2. tilbehør, veiledninger og kundeservice
3. oppdateringer.

Den digitale ytelsen skal også passe for et bestemt formål som forbrukeren har gjort leverandøren kjent med, og som leverandøren har akseptert.

§ 8. Alminnelige krav til ytelsen

Hvis ikke noe annet følger av avtalen, skal den digitale ytelsen leveres i den nyeste versjonen som er tilgjengelig på avtaletidspunktet.

Den digitale ytelsen skal ellers samsvare med kravene i tredje ledd så langt forbrukeren ikke på avtaletidspunktet ble gjort særskilt oppmerksom på bestemte avvik fra kravene og aksepterte disse avvikene særskilt og uttrykkelig.

Ytelsen skal dessuten

1. passe for de formålene som tilsvarende ytelser vanligvis brukes til
2. svare til det som forbrukeren har grunn til å forvente når det gjelder funksjonalitet og andre egenskaper, under hensyn til ytelsens art og opplysninger om ytelsen fra leverandørens side, jf. fjerde ledd
3. leveres med tilbehør, innpakning, installasjonsveiledning og lignende som forbrukeren med rimelighet kan forvente å få
4. svare til en eventuell prøveversjon eller forhåndsvisning fra leverandøren
5. være i samsvar med offentligrettslige krav som stilles i lovgivningen eller offentlige vedtak i medhold av lov på avtaletidspunktet, hvis ikke forbrukeren har til hensikt å anvende ytelsen på en slik måte at kravet er uten betydning
6. være upåvirket av tredjepersoners rettigheter i ytelsen, for eksempel eiendomsrett, panterett eller immaterialrettigheter.

Med opplysninger fra leverandørens side etter tredje ledd nr. 2 menes opplysninger i markedsføring, merking eller annet fra leverandøren selv, fra noen som handler på vegne av leverandøren, eller fra noen i et tidligere ledd i avtalekjeden. Det skal ses bort fra opplysninger fra leverandørens side hvis leverandøren beviser at han eller hun ikke kjente eller burde kjenne til at opplysningene var gitt, at opplysningene før avtaletidspunktet er rettet på samme eller tilsvarende måte som de ble fremsatt, eller at opplysningene ikke kan ha innvirket på avtalen.

§ 9. Alminnelige krav til oppdateringer

Leverandøren skal sørge for at forbrukeren får beskjed om og får levert oppdateringer, herunder sikkerhetsoppdateringer, som er nødvendige for å oppfylle kravene i §§ 7 og 8.

Kravet til oppdateringer gjelder bare så langt forbrukeren ikke på avtaletidspunktet ble gjort særskilt oppmerksom på bestemte avvik fra kravet og aksepterte disse avvikene særskilt og uttrykkelig.

§ 10. Mangel ved ytelsen

Den digitale ytelsen har en mangel hvis den ikke samsvarer med kravene i §§ 7, 8 eller 9. Når avtalen gjelder løpende levering over en periode, skal ytelsen samsvare med kravene i hele perioden. Når avtalen gjelder en enkelt levering eller flere enkeltstående leveringer, skal ytelsen samsvare med kravene på leveringstidspunktet, likevel slik at leverandøren skal sørge for oppdateringer etter § 9 så lenge forbrukeren kan forvente under hensyn til avtalens art og formål.

Hvis den digitale ytelsen ikke samsvarer med kravene i §§ 7, 8 eller 9 fordi den er uriktig installert, har ytelsen en mangel hvis den ble installert av noen fra leverandørens side, eller hvis den uriktige installasjonen skyldes feil i installasjonsveiledningen.

Forbrukeren kan ikke gjøre gjeldende som en mangel noe som utelukkende skyldes at forbrukeren har unnlatt å installere oppdateringer etter § 9 innen rimelig tid. Dette gjelder likevel bare hvis leverandøren har opplyst forbrukeren om oppdateringen og konsekvensene av å ikke oppdatere, og den manglende oppdateringen ikke skyldes feil i installasjonsveiledningen.

§ 11. Bevisbyrde for at ytelsen har en mangel

Når avtalen gjelder løpende levering over en periode og det viser seg en mangel ved den digitale ytelsen i løpet av perioden, påhviler det leverandøren å bevise at ytelsen har vært i samsvar med kravene i §§ 7, 8 og 9 i hele perioden.

Når avtalen gjelder en enkelt levering eller flere enkeltstående leveringer og det viser seg en mangel ved ytelsen innen ett år etter leveringen, antas mangelen å ha eksistert på leveringstidspunktet, hvis ikke leverandøren beviser noe annet.

Første og annet ledd gjelder ikke hvis leverandøren beviser at forbrukerens digitale miljø ikke tilfredsstiller tekniske krav som leverandøren har opplyst tydelig om før avtalen ble inngått. Med forbrukerens digitale miljø menes forbrukerens maskinvare, programvare og nettverksforbindelser.

Forbrukeren skal samarbeide i rimelig utstrekning hvis leverandøren vil undersøke om mangelen skyldes forhold i forbrukerens digitale miljø etter tredje ledd. Plikten til å samarbeide omfatter bare de tilgjengelige fremgangsmåtene som er minst inngripende for forbrukeren. Hvis forbrukeren ikke samarbeider etter denne bestemmelsen og leverandøren tydelig har opplyst forbrukeren om plikten til å samarbeide, har forbrukeren bevisbyrden for forholdene som nevnt i første og annet ledd.

Kapittel 4. Forbrukerens krav som følge av forsinket levering

§ 12. Forbrukerens krav ved forsinkelse

Hvis den digitale ytelsen ikke blir levert eller blir levert for sent og dette ikke skyldes forbrukeren eller forhold på forbrukerens side (forsinkelse), kan forbrukeren

1. holde vederlaget tilbake etter § 13
2. kreve oppfyllelse etter § 14
3. kreve heving etter § 15
4. kreve erstatning etter § 16.

Forbrukerens rett til erstatning faller ikke bort ved at han eller hun gjør gjeldende andre krav, eller ved at disse ikke kan gjøres gjeldende.

§ 13. Tilbakeholdsrett

Forbrukeren kan holde tilbake vederlaget for å dekke krav som følge av leverandørens forsinkelse, men ikke åpenbart mer enn det som vil gi betryggende sikkerhet for kravet.

§ 14. Rett til oppfyllelse

Er leveringstiden kommet uten at den digitale ytelsen er levert, kan forbrukeren likevel fastholde avtalen og kreve oppfyllelse.

Første ledd gjelder ikke hvis det foreligger en hindring som leverandøren ikke kan overvinne, eller hvis oppfyllelse vil medføre en så stor ulempe eller kostnad for leverandøren at det står i vesentlig misforhold til forbrukerens interesse i at leverandøren oppfyller. Faller vanskene bort innen rimelig tid, kan forbrukeren kreve oppfyllelse.

§ 15. Heving

Har leverandøren ikke levert den digitale ytelsen i tide i samsvar med §§ 4 og 5, skal forbrukeren oppfordre leverandøren til å levere. Hvis leverandøren deretter ikke leverer uten unødig opphold eller innen en tilleggsfrist som partene uttrykkelig har blitt enige om, kan forbrukeren heve avtalen.

Første ledd gjelder ikke hvis leverandøren har nektet å levere eller det

fremgår klart av omstendighetene at leverandøren ikke kommer til å levere. Første ledd gjelder heller ikke hvis det er avtalt eller fremgår klart av omstendighetene at levering innen eller på et bestemt tidspunkt er avgjørende for forbrukeren, og leverandøren ikke har levert til riktig tid. I slike tilfeller kan forbrukeren umiddelbart heve avtalen.

§ 16. Erstatning

Forbrukeren kan kreve erstatning for tap han eller hun lider som følge av forsinkelse fra leverandørens side.

Dette gjelder likevel ikke så langt leverandøren beviser at forsinkelsen skyldes en hindring utenfor hans eller hennes kontroll, som leverandøren ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å unngå eller overvinne følgene av.

Beror forsinkelsen på en tredjeperson som leverandøren har gitt i oppdrag helt eller delvis å oppfylle avtalen, er leverandøren fri for ansvar bare om også tredjepersonen ville være fritatt etter regelen i annet ledd. Det samme gjelder om forsinkelsen beror på noen i et tidligere omsetningsledd.

Ansvarsfriheten gjelder så lenge hindringen er til stede. Faller hindringen bort, kan ansvar gjøres gjeldende hvis leverandøren da plikter å oppfylle, men ikke gjør dette.

Erstatningen utmåles etter reglene i kapittel 11.

§ 17. Opplysningsplikt om hindring

Hindres leverandøren i å oppfylle avtalen til rett tid, skal forbrukeren gis en melding om hindringen og dens virkning på muligheten for å oppfylle. Får forbrukeren ikke en slik melding innen rimelig tid etter at leverandøren fikk eller burde ha fått kjennskap til hindringen, kan forbrukeren kreve erstattet tap som kunne ha vært unngått om meldingen hadde blitt gitt i tide.

§ 18. Melding om krav ved forsinkelse. Passivitet og foreldelse

Forbrukeren må gi leverandøren melding om krav som følge av forsinkelse. Kravet kan tapes etter alminnelige regler om passivitet hvis forbrukeren venter så lenge med å gi melding at det ville virke illojalt overfor leverandøren å gjøre gjeldende krav. Retten til å gjøre gjeldende krav kan tapes også etter foreldelseslovens regler om foreldelse.

Kapittel 5. Forbrukerens krav som følge av mangler ved ytelsen

§ 19. Forbrukerens krav ved mangler

Hvis det foreligger en mangel og dette ikke skyldes forbrukeren eller forhold på forbrukerens side, kan forbrukeren

1. holde vederlaget tilbake etter § 20
2. kreve retting eller omlevering etter §§ 21 og 22
3. kreve prisavslag etter § 23
4. kreve heving etter § 24
5. kreve erstatning etter § 25.

Forbrukerens rett til erstatning faller ikke bort ved at han eller hun gjør gjeldende andre krav, eller ved at disse ikke kan gjøres gjeldende.

§ 20. Tilbakeholdsrett

Forbrukeren kan holde tilbake vederlaget for å dekke krav som følge av mangelen, men ikke åpenbart mer enn det som vil gi betryggende sikkerhet for kravet.

§ 21. Retting og omlevering (avhjelp)

Forbrukeren kan kreve at leverandøren sørger for avhjelp gjennom å rette mangelen eller å levere en tilsvarende ytelse (omlevering). Dette gjelder ikke hvis gjennomføring av kravet er umulig eller påfører leverandøren urimelige kostnader. Leverandøren kan velge om avhjelp skal skje gjennom retting eller omlevering, så lenge fremgangsmåten er i samsvar med tredje ledd.

Ved avgjørelsen av om kostnadene er urimelige etter første ledd annet punktum, skal det blant annet legges vekt på mangelens betydning og verdien av en mangelfri ytelse.

Avhjelp skal skje uten kostnad og vesentlig ulempe for forbrukeren innen rimelig tid og uten risiko for at forbrukeren ikke får dekket sine utlegg av leverandøren.

§ 22. Leverandørens adgang til å tilby avhjelp for å avverge krav om prisavslag og heving

Selv om forbrukeren krever verken retting eller omlevering etter loven, kan leverandøren tilby retting eller omlevering hvis tilbudet fremsettes uten opphold. Sørger leverandøren for slik retting eller omlevering i samsvar med loven, kan forbrukeren ikke kreve prisavslag eller heving.

Forbrukeren kan likevel kreve prisavslag eller heving umiddelbart hvis mangelen etter sin art er så alvorlig at det ikke er rimelig å forvente at forbrukeren skal godta et avhjelpstilbud. Ved avgjørelsen skal det legges vekt på om mangelen er egnet til å vesentlig svekke forbrukerens tillit til leverandøren.

§ 23. Prisavslag

Hvis mangelen ikke rettes eller ytelsen ikke omleveres i samsvar med §§ 21 og 22, kan forbrukeren kreve et prisavslag slik at forholdet mellom nedsatt og avtalt pris svarer til forholdet mellom ytelsens verdi i mangelfull og kontraktsmessig stand på leveringstiden.

Hvis avtalen gjelder levering over en periode, omfatter prisavslaget den perioden da ytelsen hadde en mangel.

§ 24. Heving

I stedet for å kreve prisavslag etter § 23 kan forbrukeren heve avtalen, med mindre leverandøren beviser at mangelen er uvesentlig. Hvis vederlaget for ytelsen utelukkende er at forbrukeren oppgir personopplysninger, kan forbrukeren heve avtalen også når mangelen er uvesentlig.

§ 25. Erstatning

Forbrukeren kan kreve erstatning for tap han eller hun lider som følge av at ytelsen har en mangel. Erstatningen utmåles etter reglene i kapittel 11.

§ 26. Krav mot tidligere omsetningsledd

Forbrukeren kan gjøre sitt mangelskrav mot leverandøren gjeldende mot et tidligere omsetningsledd så langt et tilsvarende krav på grunn av mangelen kan gjøres gjeldende av leverandøren eller et annet omsetningsledd i avtalekjeden. Første punktum gjelder bare krav mot et tidligere ledd som opptrer i

næringsvirksomhet.

En avtale med et tidligere omsetningsledd som innskrenker leverandørens eller en annen avtaleparts krav, kan ikke gjøres gjeldende overfor forbrukerens krav etter første ledd i større utstrekning enn det som kunne ha vært avtalt mellom forbrukeren og leverandøren. Forbrukeren må likevel reklamere overfor det tidligere leddet innen rimelig tid etter at han eller hun oppdaget eller burde ha oppdaget mangelen.

Forbrukeren kan også gjøre krav gjeldende etter reglene i kjøpsloven § 84 første ledd så langt disse passer, hvis dette gir forbrukeren større rettigheter enn det som følger av paragrafen her.

Tidligere omsetningsledd kan ikke motregne overfor forbrukeren med krav mot leverandøren eller et annet omsetningsledd.

§ 27. Melding om krav ved mangler. Passivitet og foreldelse

Forbrukeren må gi leverandøren melding om krav som følge av en mangel. Kravet kan tapes etter alminnelige regler om passivitet hvis forbrukeren venter så lenge med å gi melding at det ville virke illojalt overfor leverandøren å gjøre gjeldende krav. Retten til å gjøre gjeldende krav kan tapes også etter foreldelseslovens regler om foreldelse.

Kapittel 6. Forbrukerens plikter

§ 28. Prisen for ytelsen

Er avtale inngått uten at prisen følger av avtalen eller av opplysninger leverandøren har gitt i annonser eller lignende, skal forbrukeren betale gjengs pris på avtaletiden for samme slags ytelse levert under tilsvarende forhold, så lenge prisen ikke er urimelig. Er det ingen slik gjengs pris, må forbrukeren betale det som er rimelig, under hensyn til ytelsens art og kvalitet og forholdene ellers.

I avtaler om løpende levering av digitale ytelser kan leverandøren endre prisen hvis en slik rett er avtalt og forbrukerens rettigheter etter denne bestemmelsen fremgår av avtalen. En prisendring til forbrukerens ugunst kan gjøres gjeldende bare hvis forbrukeren har fått varsel i rimelig tid om endringen. Hvis prisendringen er høyere enn endringen i konsumprisindeksen skulle tilsi, kan forbrukeren kostnadsfritt si opp avtalen med virkning fra tidspunktet når endringen trer i kraft. Forbrukeren kan også si opp avtalen etter reglene i § 33. Leverandørens rett til å endre prisen gjelder ikke ved avtale om bindingstid etter § 33. Forbrukerens oppsigelsesadgang etter tredje punktum gjelder ikke ved første gangs prisendring etter avtaleinngåelsen hvis leverandøren i

forbindelse med avtaleinngåelsen gjorde forbrukeren særskilt oppmerksom på at prisen var et introduksjonstilbud, en kampanjepris eller lignende, og forbrukeren uttrykkelig aksepterte dette.

Leverandøren kan ikke i tillegg til vederlaget kreve gebyr for utstedelse og sending av regning hvis ikke dette klart følger av avtalen.

§ 29. Tidspunktet for betaling. Ytelse mot ytelse

Følger ikke betalingstiden av avtalen, skal forbrukeren betale når leverandøren krever det.

Hvis ikke noe annet er avtalt, har forbrukeren ikke plikt til å betale vederlaget uten at ytelsen blir overlevert eller stilt til hans eller hennes rådighet i samsvar med avtalen og loven.

Forbrukeren er ikke bundet av en forhåndsavtale om plikt til å betale på et bestemt tidspunkt uavhengig av om leverandøren oppfyller til rett tid.

§ 30. Forbrukerens medvirkning ved oppfyllelse av avtalen

Forbrukeren skal yte slik medvirkning som det er rimelig å vente av ham eller henne for at leverandøren skal kunne oppfylle avtalen.

Kapittel 7. Avbestilling og oppsigelse

§ 31. Avbestilling før levering. Angrerett

Avbestiller forbrukeren ytelsen før levering, kan leverandøren ikke fastholde kjøpet og kreve betaling. Hvis ikke noe annet følger av avtalen, kan leverandøren kreve erstatning for tap som er en følge av avbestillingen. Er vilkårene etter angrerettloven oppfylt, kan forbrukeren i stedet for avbestilling etter første og annet punktum benytte seg av angreretten.

Partene kan avtale en normalerstatning ved avbestilling (avbestillingsgebyr). Normalerstatningen kan ikke settes høyere enn det erstatning etter kapittel 11 normalt kan forventes å utgjøre.

Hvis det ikke er avtalt avbestillingsgebyr, utmåles erstatningen etter reglene i kapittel 11.

§ 32. Retur etter levering

Etter at digitalt innhold er levert, blir forbrukeren ikke fritatt fra å yte

vederlaget selv om innholdet og en eventuell fysisk bærer leveres tilbake til leverandøren.

Betalingsplikten bortfaller likevel

1. ved heving
2. hvis vilkårene for angrerett etter angrerettloven er oppfylt
3. hvis en rett til tilbakelevering følger av avtalen, for eksempel ved at innholdet er kjøpt på prøve.

§ 33. Oppsigelse fra forbrukeren i løpende avtaleforhold

En avtale om løpende levering av digitale ytelser kan sies opp av forbrukeren med rimelig varsel, jf. likevel annet ledd om avtaler om bindingstid. Er det avtalt månedlig forskuddsbetaling, får oppsigelsen virkning fra den neste betalingsperioden, med mindre dette ville virke urimelig ut fra avtalens art.

Det kan ikke gyldig avtales at en løpende avtale skal være uoppsigelig i mer enn seks måneder av gangen. I særlige tilfeller kan det avtales lengre bindingstid, men likevel ikke lengre enn tolv måneder. Vilkår om bindingstid kan avtales bare hvis forbrukeren gis en økonomisk fordel som står i forhold til bindingstidens lengde. Ved oppsigelse i bindingstiden kan leverandøren kreve erstatning for tap som er en følge av oppsigelsen, dersom det på forhånd er avtalt en rimelig normalerstatning som står i forhold til fordelen som forbrukeren har fått som følge av bindingstiden etter tredje punktum. § 31 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

Forbrukeren kan si opp avtalen med det kommunikasjonsmiddelet som ble brukt til å inngå avtalen. Forbrukeren kan også si opp avtalen med et annet passende kommunikasjonsmiddel som leverandøren benytter ellers i sin virksomhet. Forbrukeren skal kunne si opp avtalen på en enkel måte.

Ved løpende levering av digitale ytelser skal leverandøren minst en gang hver sjette måned sende forbrukeren et varsel om at avtalen løper, og opplyse forbrukeren om adgangen til å si opp avtalen etter første til tredje ledd. Unnlater leverandøren å sende slikt varsel, kan forbrukeren kostnadsfritt si opp avtalen med virkning fra det tidspunktet varselet senest skulle ha vært sendt.

Er det avtalt periodevis betaling for løpende levering av digitale ytelser og forbrukeren ikke betaler noe vederlag for ytelsen i en periode på seks måneder etter at et krav på vederlag for ytelsen har forfalt uten å ha blitt betalt, anses avtalen som oppsagt fra forbrukerens side med virkning fra utløpet av denne perioden. Er det avtalt bindingstid, har oppsigelsen virkning først etter at bindingstiden har løpt ut. Avtalen er likevel ikke sagt opp hvis forbrukeren innen virkningstidspunktet for oppsigelsen melder fra til leverandøren om at den manglende betalingen ikke skal anses som en oppsigelse.

Kapittel 8. Leverandørens krav ved kontraktsbrudd fra forbrukerens side

§ 34. Leverandørens krav

Hvis forbrukeren ikke betaler eller oppfyller sine øvrige plikter etter avtalen eller loven og dette ikke skyldes leverandøren eller forhold på leverandørens side, kan leverandøren

1. holde ytelsen tilbake etter § 35
2. kreve oppfyllelse etter § 36
3. kreve heving etter § 37
4. kreve erstatning og rente etter § 38.

Leverandørens rett til erstatning og rente faller ikke bort ved at leverandøren gjør gjeldende andre krav, eller ved at disse ikke kan gjøres gjeldende.

§ 35. Tilbakeholdsrett

Betaler forbrukeren ikke vederlaget i rett tid, kan leverandøren holde ytelsen tilbake eller stanse videre levering inntil forbrukeren betaler eller stiller betryggende sikkerhet for kravet.

§ 36. Rett til å kreve oppfyllelse

Leverandøren kan fastholde avtalen og kreve at forbrukeren betaler kjøpesummen. Dette gjelder likevel ikke så lenge betalingen hindres av stans i betalingsformidlingen eller andre forhold utenfor forbrukerens kontroll som forbrukeren ikke kan overvinne.

Er ytelsen ennå ikke levert, tapes retten til å kreve oppfyllelse hvis leverandøren venter urimelig lenge med å fremme kravet.

§ 14 gjelder tilsvarende for leverandørens rett til å kreve oppfyllelse av forbrukerens plikt til å medvirke til avtalen (jf. § 30).

§ 37. Heving

Leverandøren kan heve avtalen på grunn av forsinket betaling eller annet kontraktsbrudd fra forbrukerens side dersom forbrukerens kontraktsbrudd er vesentlig. Leverandøren kan ikke heve etter at hele vederlaget er betalt.

Avtalen kan også heves dersom forbrukeren ikke yter vederlaget innen en rimelig tilleggsfrist for oppfyllelse som leverandøren har fastsatt. Mens tilleggsfristen løper, kan leverandøren ikke heve, med mindre forbrukeren har sagt at han eller hun ikke vil oppfylle innen fristen.

Er ytelsen allerede overtatt av forbrukeren, kan leverandøren heve bare dersom det er tatt forbehold om det eller forbrukeren avviser ytelsen.

§ 38. Erstatning. Rente

Hvis forbrukeren ikke betaler i tide, kan leverandøren kreve rente av vederlaget etter forsinkelsesrenteloven.

Leverandøren kan også kreve erstatning for det tapet leverandøren lider som følge av kontraktsbrudd fra forbrukerens side. Dette gjelder likevel ikke så langt forbrukeren godtgjør at kontraktsbruddet skyldes stans i betalingsformidlingen eller en annen hindring utenfor forbrukerens kontroll som han eller hun ikke med rimelighet kunne ventes å ha tatt i betraktning på avtaletiden eller å unngå eller overvinne følgene av. Reglene i § 16 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende. Erstatningen utmåles etter reglene i kapittel 11.

§ 39. Opplysningsplikt om hindring

Hindres forbrukeren i å oppfylle avtalen til rett tid, skal leverandøren gis en melding om hindringen og dens virkning på muligheten for å oppfylle. Får leverandøren ikke en slik melding innen rimelig tid etter at forbrukeren fikk eller burde ha fått kjennskap til hindringen, kan leverandøren kreve erstattet tap som kunne ha vært unngått om meldingen hadde blitt gitt i tide.

§ 40. Spesifikasjon av ytelsen

Skal ytelsen utvikles etter forbrukerens spesifikasjoner og forbrukeren ikke bidrar med slike spesifikasjoner til avtalt tid eller innen rimelig tid etter at leverandøren har oppfordret til det, kan leverandøren selv bestemme spesifikasjonene i samsvar med hva som må antas at er i forbrukerens interesse. Dette hindrer ikke leverandøren i å gjøre gjeldende andre krav.

Leverandøren må opplyse forbrukeren om de spesifikasjonene som vil bli brukt, og gi forbrukeren en rimelig frist til å endre spesifikasjonene. Endrer ikke forbrukeren spesifikasjonene i tide etter å ha fått leverandørens melding, blir leverandørens spesifikasjoner bindende.

Kapittel 9. Endring av ytelsen

§ 41. Alminnelige vilkår for endring av ytelsen

Ved løpende levering over en periode kan leverandøren endre den digitale ytelsen ut over det som er nødvendig for å overholde kravene i § 9, jf. §§ 7 og 8, hvis endringen har grunnlag i avtalen og kan foretas uten kostnader for forbrukeren. Endring kan bare foretas hvis forbrukeren informeres om endringen på en klar og tydelig måte.

§ 42. Endringer som påvirker ytelsen negativt for forbrukeren

Hvis en endring etter § 41 påvirker den digitale ytelsen negativt for forbrukeren på en ikke uvesentlig måte, kan forbrukeren heve avtalen. Dette gjelder likevel ikke hvis leverandøren gjør det mulig for forbrukeren å beholde sin ytelse uendret og i samsvar med §§ 7 og 8.

En endring som nevnt i første ledd kan foretas bare hvis forbrukeren får varsel i rimelig tid om endringen. Varselet skal gis på et varig medium og inneholde informasjon om retten til å heve avtalen eller til å beholde ytelsen uendret.

Et krav om heving etter denne paragrafen må gjøres gjeldende innen 30 dager etter at forbrukeren fikk varsel etter annet ledd, eller innen 30 dager etter at endringen ble foretatt, hvis dette tidspunktet er det seneste. For hevingsoppgjøret gjelder bestemmelsene i kapittel 10.

§ 43. Unntak for visse kombinerte avtaler

Bestemmelsene i §§ 41 og 42 gjelder ikke for kombinerte avtaler som nevnt i § 2 fjerde ledd fjerde punktum der den digitale ytelsen leveres sammen med en nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste eller en internettilgangstjeneste.

Kapittel 10. Fellesregler om oppgjøret ved omlevering, heving og krav om prisavslag

§ 44. Generelle regler om heving og omlevering

En part utøver sin rett til heving gjennom en erklæring til den andre parten. Når avtalen heves, faller partenes plikt til å oppfylle avtalen bort.

Er avtalen helt eller delvis oppfylt fra noen av sidene, kan det mottatte kreves tilbakeført etter bestemmelsene i §§ 45 og 46. En part kan likevel holde tilbake det som er mottatt, inntil den andre gir tilbake det denne parten har fått. Tilsvarende gjelder når parten har krav på erstatning eller rente, og betryggende sikkerhet ikke blir stilt.

Skal leverandøren omlevere, kan forbrukeren holde tilbake det han eller hun har mottatt, inntil omlevering skjer.

Hevingen har ingen betydning for avtalevilkår om forretningshemmeligheter, om løsning av tvister eller om partenes rettigheter og plikter som følge av hevingen.

§ 45. Særlige regler om virkningene av heving for leverandøren

Når avtalen er hevet, skal leverandøren betale tilbake mottatt vederlag til forbrukeren. Gjelder avtalen løpende levering over en periode, betaler leverandøren likevel ikke tilbake vederlag for perioder forut for hevingserklæringen der ytelsen var mangelfri.

Leverandøren skal avstå fra å anvende innhold som forbrukeren har avgitt eller frembrakt ved bruk av den digitale ytelsen, med unntak av personopplysninger, jf. femte ledd. Dette gjelder likevel ikke hvis innholdet

1. bare kan anvendes innenfor rammene av den digitale ytelsen
2. bare gjelder forbrukerens aktivitet ved bruk av den digitale ytelsen
3. har blitt forbundet med andre data fra leverandøren på en slik måte at det vil være umulig eller uforholdsmessig krevende å utskille innholdet, eller
4. er frembrakt av forbrukeren og andre i fellesskap og andre forbrukere fortsatt kan gjøre bruk av innholdet.

Hvis forbrukeren ber om det, skal leverandøren stille til rådighet for forbrukeren innhold etter annet ledd, bortsett fra i tilfeller som nevnt i annet ledd nr. 1, 2 og 3. Forbrukeren har rett til å laste ned slikt innhold kostnadsfritt innen rimelig tid og i et vanlig og maskinleselig format.

Når avtalen er hevet, kan leverandøren hindre forbrukeren fra å fortsette å bruke ytelsen, så langt dette er forenlig med tredje ledd.

For vederlag som helt eller delvis går ut på at forbrukeren oppgir personopplysninger, skal leverandøren ved heving oppfylle de plikter som følger av personopplysningsloven.

§ 46. Særlige regler om virkningene av heving for forbrukeren

Når avtalen er hevet, skal forbrukeren avstå fra videre bruk av den digitale ytelsen og å stille den til rådighet for tredjeparter.

Hvis avtalen gjelder digitalt innhold som er levert på et fysisk medium, kan leverandøren kreve at forbrukeren leverer tilbake det fysiske mediet uten unødig opphold. Et slikt krav må fremsettes innen 14 dager etter at leverandøren har mottatt melding fra forbrukeren om at avtalen heves. Leverandøren bærer kostnadene med tilbakeleveringen.

§ 47. Fellesregler om tilbakebetaling fra leverandøren ved heving og krav om prisavslag

Hvis leverandøren skal tilbakebetale vederlag til forbrukeren etter heving eller krav om prisavslag, skal dette gjøres uten unødig opphold og senest innen 14 dager etter at leverandøren mottok melding om heving eller krav om prisavslag. Leverandøren plikter å betale renter etter forsinkelsesrenteloven fra 14 dager etter at leverandøren mottok melding som nevnt.

Tilbakebetaling etter første ledd skal skje med det samme betalingsmiddelet som forbrukeren brukte til å betale for den digitale ytelsen, med mindre forbrukeren uttrykkelig aksepterer et annet betalingsmiddel. Leverandøren kan ikke kreve gebyrer eller lignende av forbrukeren i forbindelse med tilbakebetalingen.

Kapittel 11. Erstatningsfastsettelsen

§ 48. Erstatningens omfang

Erstatning for kontraktsbrudd fra den ene partens side skal svare til tapet, herunder utlegg, prisforskjell og tapt fortjeneste, som den andre parten er påført ved kontraktsbruddet. Dette gjelder likevel bare tap som en med rimelighet kunne ha forutsett som en mulig følge av kontraktsbruddet.

Som tap etter første ledd regnes også at forbrukeren påføres en konkret og ikke ubetydelig ulempe ved kontraktsbruddet. Partene kan avtale normalerstatning for slike tap så langt normalerstatningen er rimelig under hensyn til de mulige tapenes art og omfang.

Erstatningen omfatter ikke

1. tap som følge av personskade
2. tap i forbrukerens næringsvirksomhet.

§ 49. Beregning av prisforskjell ved heving

Hvis avtalen heves og forbrukeren foretar dekningskjøp eller leverandøren foretar dekningssalg på forsvarlig måte og innen rimelig tid etter hevingen, legges det avtalte vederlaget og prisen etter dekningstransaksjonen til grunn når prisforskjellen skal regnes ut.

Er avtalen hevet uten at det foretas dekningstransaksjon i samsvar med første ledd, og det er gjengs pris for ytelsen, legges det avtalte vederlaget og den gjengse prisen på hevingstidspunktet til grunn når prisforskjellen skal regnes ut.

§ 50. Plikt til å begrense tapet. Lemping av ansvaret

En part som påberoper seg kontraktsbrudd fra den andre partens side, skal ved rimelige tiltak begrense sitt tap. Forsømmes dette, må parten selv bære den tilsvarende delen av tapet.

Erstatningen kan settes ned hvis den vil virke urimelig for den ansvarlige parten ut fra tapets størrelse i forhold til det tapet som vanligvis oppstår i lignende tilfeller, og forholdene ellers.

Kapittel 12. Forskjellige bestemmelser

§ 51. Forventet kontraktsbrudd

For forventet kontraktsbrudd gjelder bestemmelsene i kjøpsloven §§ 61 og 62 tilsvarende så langt de passer.

§ 52. Insolvensbehandling

Kommer en av partene under insolvensbehandling, gjelder bestemmelsene i dekningsloven kapittel 7.

§ 53. Kontraktsbrudd ved del av ytelsen

Omfatter leverandørens kontraktsbrudd bare en del av det som skal leveres etter avtalen, gjelder reglene om forsinkelse og mangler i lovens kapittel 4 og 5 for denne delen, så langt ikke noe annet følger av § 2 fjerde ledd. Forbrukeren kan heve avtalen i sin helhet når kontraktsbruddet er vesentlig for avtalen,

herunder i kombinerte avtaleforhold etter § 2 fjerde ledd.

Må leverandøren etter forholdene antas å ha avsluttet sin levering enda ikke alt er levert, gjelder reglene om mangler.

§ 54. Leverandørens hevingsrett når det skal leveres etter hvert

Skal leverandøren levere etter hvert og forbrukeren betale eller medvirke i tilsvarende poster og det er kontraktsbrudd fra forbrukerens side ved en enkelt levering, kan leverandøren heve for denne leveringen etter reglene i § 37.

Gir kontraktsbruddet leverandøren god grunn til å regne med at det vil inntre kontraktsbrudd som vil gi hevingsrett ved senere leveringer, kan leverandøren på dette grunnlaget heve for slike leveringer dersom det skjer innen rimelig tid.

§ 55. Tilsyn og håndheving

Forbrukertilsynet og Markedsrådet skal føre kontroll med at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, overholdes. Kontrollen utøves i samsvar med reglene i markedsføringsloven §§ 32 til 41, § 42 første ledd annet punktum og §§ 43 til 43 c.
Endret ved lov 16 juni 2023 nr. 38 (i kraft 1 okt 2023 iflg. res. 16 juni 2023 nr. 930).

Kapittel 13. Ikrafttredelse og overgangsregler

§ 56. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene i loven kan settes i kraft til ulik tid.
1 Fra 1. jan 2023 iflg. res. 17 juni 2022 nr. 1034.

§ 57. Overgangsregler

1. Loven gjelder for levering av digitale ytelser som skjer etter lovens ikrafttredelse, med de unntak som følger av nr. 2 til 4.
2. § 28 annet ledd, § 33 annet ledd og §§ 41 og 42 gjelder bare der avtalen om levering av den digitale ytelsen ble inngått etter lovens ikrafttredelse.

3. For avtaler som er inngått før lovens ikrafttredelse, skal varsel etter § 33 fjerde ledd gis første gang innen seks måneder etter lovens ikrafttredelse.
4. § 33 femte ledd gjelder bare der misligholdet av betalingsforpliktelsen første gang finner sted etter lovens ikrafttredelse.
5. Departementet kan gi nærmere overgangsregler. I overgangsreglene kan det gjøres unntak fra reglene i denne paragrafen.

Lov om erstatning fra staten til voldsutsatte (voldserstatningsloven)

§ 1. Saklig virkeområde

Den som har blitt utsatt for en forsettlig handling eller forsøk på en forsettlig handling som nevnt i straffeloven §§ 131, 155 a, 251, 253, 255, 257, 259, 264, 272, 273, 275, 282, 284, 291, 295, 296, 297, 299, 302, 304, 305, 312, 313, 314 eller 328 eller for en grovt uaktsom handling som nevnt i straffeloven § 281 eller § 294, eller dennes etterlatte, har rett til erstatning fra staten.

§ 2. Forholdet til andre erstatningsordninger

Loven gjelder ikke for skader som omfattes av bilansvarslova og erstatningsposter som kan kreves dekket etter yrkesskadeforsikringsloven.

§ 3. Geografisk virkeområde

Loven gjelder for handlinger som har skjedd mens skadevolderen og den voldsutsatte befant seg i Norge eller på norske jurisdiksjonsområder, jf. straffeloven § 4.

Loven gjelder også for handlinger som har skjedd i utlandet dersom den voldsutsatte på handlingstidspunktet var bosatt i Norge, jf. folkeregisterloven kapittel 4, og straffesaken er behandlet ved en norsk domstol, jf. straffeloven § 5.

§ 4. Hva som kan kreves erstattet av staten

Den voldsutsatte eller dennes etterlatte har krav på å få erstatning for skade på person, menerstatning, erstatning for en persons død og oppreisning etter skadeserstatningsloven §§ 3-1, 3-2, 3-4 og 3-5.

Erstatningen skal ikke avkortes etter skadeserstatningsloven § 1-1, § 1-3 eller § 5-2 første punktum.

Erstatning som er betalt av skadevolderen, kommer til fradrag.

§ 5. Erstatningens øvre grense

Det ytes ikke høyere erstatning enn 60 ganger grunnbeløpet i folketrygden, jf. folketrygdloven § 1-4, per person per sak. I særlige tilfeller kan den øvre grensen fravikes.

§ 6. Utbetaling av erstatning tilkjent ved dom

Den som ved rettskraftig dom er tilkjent erstatning for en handling nevnt i § 1, har rett til å få erstatningen utbetalt av staten dersom forholdet er anmeldt. Første punktum gjelder ikke for fraværsdommer.

Krav om utbetaling etter første ledd må være fremmet for Kontoret for voldsoffererstatning innen seks måneder etter at dommen ble rettskraftig.

§ 7. Utbetaling av erstatning som ikke er tilkjent ved dom

Søknad om erstatning kan fremmes for Kontoret for voldsoffererstatning dersom forholdet er anmeldt og

a. straffesaken er avsluttet uten domstolbehandling,
b. det er avsagt fraværsdom eller inngått rettsforlik om erstatningskravet,
c. erstatningskravet ikke ble behandlet i straffesaken fordi det åpenbart var mest hensiktsmessig å behandle kravet i sivilprosessens former, jf. straffeprosessloven § 427 femte ledd og § 428 fjerde ledd, eller fordi det var til uforholdsmessig ulempe for påtalemyndigheten å fremme kravet i straffesaken, jf. straffeprosessloven § 427 andre ledd andre punktum eller
d. det vil være uforholdsmessig tyngende for den voldsutsatte eller dennes etterlatte å vente med å få erstatningskravet behandlet til

straffesaken er avsluttet.

Søknaden må fremmes innen ett år etter at endelig påtaleavgjørelse er truffet eller dom i straffesaken eller rettsforlik er rettskraftig. Er saken henlagt på grunn av strafferettslig foreldelse, må søknaden i tillegg være fremmet før kravet mot skadevolderen er foreldet etter reglene i foreldelsesloven.

Den som er utsatt for en handling som nevnt i § 1 eller dennes etterlatte, har rett til erstatning fra staten når skadevolderen er ansvarlig etter alminnelige erstatningsregler. Det får likevel ikke betydning for erstatningen om skadevolderen er død eller ukjent, eller ikke kan holdes ansvarlig for hele erstatningsbeløpet, jf. skadeserstatningsloven § 1-1, § 1-3 eller § 5-2 første punktum. Søknaden kan avslås dersom den voldsutsatte eller dennes etterlatte ikke i tilstrekkelig grad har bistått ved etterforskningen. I tillegg til det som følger av skadeserstatningsloven § 5-1, kan erstatningen settes ned dersom skaden er oppstått under slike forhold at det er urimelig at staten yter erstatning.

Den påståtte skadevolderen skal være part i saken. Kontoret for voldsoffererstatning fatter vedtak om erstatning og utbetaler erstatningen når vedtaket er endelig avgjort. Om ikke annet følger av loven her, kommer forvaltningslovens bestemmelser til anvendelse.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om saksbehandlingen etter bestemmelsen her.

Endret ved lov 31 mars 2023 nr. 5 (i kraft 1 april 2023 iflg. res. 31 mars 2023 nr. 445).

§ 8. Tilleggserstatning

Selv om den voldsutsatte eller dennes etterlatte har fått utbetalt erstatning i samsvar med dommen mot skadevolderen i medhold av § 6, kan det etter søknad til Kontoret for voldsoffererstatning utbetales tilleggserstatning dersom

a. det er klart at kravet ikke kunne vært fremmet og behandlet i straffesaken fordi kravet ikke var modent da straffesaken ble behandlet, og den voldsutsatte eller dennes etterlatte har krav på vesentlig høyere erstatning, eller dersom vilkårene for ny behandling etter skadeserstatningsloven § 3-8 er oppfylt,
b. erstatningsbeløpet i dommen ble avkortet i medhold av skadeserstatningsloven § 1-1, § 1-3 eller § 5-2 første punktum eller
c. erstatningen ble avkortet til 60 ganger grunnbeløpet i medhold av § 5.

I saker der den voldsutsatte eller dennes etterlatte har fått utbetalt

erstatning i medhold av § 7, kan det etter søknad til Kontoret for voldsoffererstatning utbetales tilleggserstatning dersom det er klart at kravet ikke kunne vært fremmet da Kontoret for voldsoffererstatning behandlet søknaden fordi kravet ikke var modent og den voldsutsatte eller dennes etterlatte har krav på vesentlig høyere erstatning, eller dersom vilkårene for ny behandling etter skadeserstatningsloven § 3-8 er oppfylt.

For krav om tilleggserstatning gjelder reglene i § 7.

§ 9. Klage og rettslig overprøving

Vedtak fattet etter §§ 7, 8 eller 12 kan påklages til Statens sivilrettsforvaltning.

Søksmål om gyldigheten av vedtaket kan ikke reises uten at parten har benyttet sin adgang til å klage over vedtaket, og klagen er avgjort. Søksmål må reises mot staten ved Statens sivilrettsforvaltning innen ett år fra det tidspunktet underretningen om det endelige vedtaket er kommet fram til parten.

Den som ikke har hatt kjennskap til kravet eller som av andre grunner ikke kan bebreides for å ha unnlatt å komme med innsigelser til kravet, kan i særlige tilfeller bringe saken inn for domstolene selv om klageadgangen ikke har vært benyttet og søksmålsfristen i andre ledd er utløpt.

§ 10. Dekning av utgifter til advokat og spesialisterklæring

Dersom sakens omfang eller kompleksitet tilsier det, kan partene få dekket utgifter til advokat til behandling av erstatningssaken hos voldserstatningsmyndighetene. Utgiftene dekkes etter den offentlige salærsatsen, jf. salærforskriften § 2. Forvaltningsloven § 36 gjelder ikke. Partenes krav om dekning av advokatutgifter må fremmes før vedtak om voldserstatning fattes.

Finner Kontoret for voldsoffererstatning ved behandling av søknaden at en spesialisterklæring vil kunne få avgjørende betydning for søknadens utfall, kan Kontoret for voldsoffererstatning oppnevne en sakkyndig for å avgi erklæring. Utgiftene dekkes etter lov om vidners og sakkyndiges godtgjørelse.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om godtgjøring av advokater og om godtgjøring og oppnevning av sakkyndige etter bestemmelsen her.

§ 11. Regress

Den voldsutsattes eller dennes etterlattes krav mot skadevolderen eller andre

som svarer for skaden, går over på staten i den utstrekning det utbetales erstatning etter loven her.

Staten skal kreve regress når det foreligger rettskraftig dom for erstatningskravet. Det samme gjelder når erstatningskravet er rettskraftig avgjort ved rettsforlik eller vedtatt forelegg.

Kongen kan gi forskrift om at det ikke skal løpe forsinkelsesrenter på statens regresskrav mens skadevolderen gjennomfører fengselsstraff eller forvaring, nærmere vilkår for når forsinkelsesrenter ikke skal løpe, og hvilke saksbehandlingsregler som skal gjelde.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 118.

§ 12. Tilbakebetaling

Dersom den voldsutsatte eller dennes etterlatte har gitt uriktige opplysninger eller fortiet forhold av betydning for vedtaket, kan Kontoret for voldsoffererstatning kreve at erstatningen tilbakebetales. I særlige tilfeller kan Kontoret for voldsoffererstatning også kreve tilbakebetaling dersom retten kjenner vedtaket om voldserstatning ugyldig, og voldserstatningsmyndighetene på bakgrunn av dommen kommer til at erstatningsbeløpet var satt for høyt.

Klage på vedtak om tilbakebetaling har oppsettende virkning.

§ 13. Tvangsgrunnlag og tvangsinndrivelse

Statens krav etter §§ 11 og 12 er tvangsgrunnlag for utlegg og innkreves av Statens innkrevingssentral.
Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 14. Rådighetsbegrensning

Om rådighetsbegrensning m.m. gjelder skadeserstatningsloven § 3-10.

§ 15. Barn som har opplevd vold mot en nærstående person

Kongen kan i forskrift fastsette at barn som har opplevd vold mot en nærstående person, kan gis rett til erstatning også når skadevolderen ikke er ansvarlig etter alminnelige erstatningsregler. Det skal i forskriften fastsettes nærmere vilkår for erstatningen og hvilke saksbehandlingsregler som skal

gjelde.

§ 16. Tilgang til opplysninger

Dommer og rettsforlik kan uten hinder av taushetsplikt utleveres fra domstolene eller påtalemyndigheten til Kontoret for voldsoffererstatning og Statens sivilrettsforvaltning når dette er nødvendig for at voldserstatningsmyndighetene skal kunne utføre sine oppgaver etter loven her.

Kontoret for voldsoffererstatning og Statens sivilrettsforvaltning kan uten hinder av taushetsplikt innhente fra Statens innkrevingssentral og Folkeregisteret de opplysningene som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter loven her, og nødvendige opplysninger til utredning og produksjon av statistikk.

Endres ved lov 25 april 2025 nr. 12 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967).

§ 17. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at forskjellige bestemmelser skal tre i kraft til forskjellig tid.

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m.

1 Fra 1 januar 2023 iflg. res. 23 sep 2022 nr. 1635.

§ 18. Overgangsregler

Loven gjelder for handlinger som har skjedd etter 1. januar 1975 og som det for første gang søkes erstatning for etter lovens ikrafttredelse.

Den som har fått utbetalt erstatning i medhold av voldsoffererstatningsloven eller voldsoffererstatningsforskriften, kan få utbetalt erstatning etter loven her dersom voldsoffererstatningen ble avkortet fordi den øvre grensen var lavere enn 60 ganger grunnbeløpet, jf. folketrygdloven § 1-4, per person per sak, og den voldsutsatte eller dennes etterlatte ved dom er tilkjent høyere erstatning fra skadevolderen. Tilleggserstatningen skal bare utbetales i den utstrekning det kan utbetales erstatning etter loven her. Det gjelder ingen søknadsfrist for å fremme kravet.

Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

§ 19. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om regnskapsførere (regnskapsførerloven)

Kapittel 1 Virkeområde og definisjoner

§ 1-1. Virkeområde

Loven gjelder adgangen til å føre regnskap i næring for andre.

Loven gjelder også når:

a. et regnskapsforetak i tilknytning til et regnskapsoppdrag har adgang til å belaste oppdragsgivers bankkonto med utbetalinger,
b. et regnskapsforetak i tilknytning til et regnskapsoppdrag oppbevarer oppdragsgivers midler på regnskapsforetakets konto (klientkonto),
c. et regnskapsforetak utfører bokføring eller utarbeider årsregnskap for en oppdragsgiver som ikke har plikter som nevnt i § 1-2 første ledd,
d. et regnskapsforetak utarbeider regnskapsrapportering som er unntatt som pliktig regnskapsrapportering i medhold av bokføringsloven § 3, og
e. et regnskapsforetak eller en statsautorisert regnskapsfører avgir en bekreftelse i henhold til lov, forskrift eller krav fra offentlig myndighet.

Loven gjelder ikke

a. regnskapsføring for et annet foretak i samme konsern eller en gruppe av foretak hvor eierforholdene er av vesentlig samme karakter som i et konsern
b. regnskapsføring for annen virksomhet i en gruppe av samarbeidende virksomheter hvor felles regnskapsføring er en mindre del av et samarbeid for å ivareta andre interesser for deltakerne.

Departementet kan i forskrift gi regler om gjennomføring, utfylling og

avgrensning av loven. Finanstilsynet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak fastsette unntak fra loven. Finanstilsynet kan i tvilstilfeller bestemme om loven skal gjelde.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 47 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1110).

§ 1-2. Definisjoner mv.

Med «regnskapsføring» menes utføring av oppdragsgivers plikter etter bokføringsloven og regnskapsloven og utarbeiding av pliktig regnskapsrapportering som nevnt i bokføringsloven § 3.

Med «regnskapsoppdrag» menes oppdrag om regnskapsføring.

Med «regnskapsfører» menes regnskapsforetaket som har påtatt seg et regnskapsoppdrag, og den regnskapsføreren som er utpekt som ansvarlig for oppdraget.

Med «regnskapsforetak» menes

a. godkjent regnskapsselskap, jf. § 2-2
b. statsautorisert regnskapsfører, jf. § 2-3, som påtar seg regnskapsoppdrag i eget navn og har registrert enkeltpersonforetaket i Foretaksregisteret.

Kapittel 2 Godkjenning mv.

§ 2-1. Adgang til å drive regnskapsføring

Regnskapsføring i næring for andre kan bare utføres av regnskapsforetak.

§ 2-2. Regnskapsselskap

Finanstilsynet gir godkjenning som regnskapsselskap til selskap eller annen juridisk person

a. som har som formål å føre regnskap for andre
b. som er i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, og
c. hvor styremedlemmer, eiere og de som står for den daglige ledelsen,

oppfyller vilkårene i § 3-3 om å være skikket.

Eiere som nevnt i første ledd bokstav c omfatter eiere eller deltakere som direkte eier eller representerer 10 prosent eller mer av kapitalen eller eierandelene i et autorisert regnskapsselskap.

Finanstilsynet kan kreve at det legges frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 for personer som omfattes av første ledd bokstav c.

§ 2-3. Statsautorisert regnskapsfører

Finanstilsynet gir godkjenning som statsautorisert regnskapsfører til person som oppfyller vilkårene i § 3-1 til § 3-3. Godkjenning som statsautorisert regnskapsfører gis også til person med yrkeskvalifikasjoner fra en annen EØS-stat eller Sveits som oppfyller vilkårene i § 3-3 og i yrkeskvalifikasjonsloven § 8 og forskrifter gitt i medhold av yrkeskvalifikasjonsloven. Godkjenning gis også til personer med yrkeskvalifikasjoner fra Storbritannia som oppfyller vilkårene i § 3-3 og nærmere regler fastsatt i forskrift til yrkeskvalifikasjonsloven.

Tittelen statsautorisert regnskapsfører kan bare benyttes av person som har godkjenning etter første ledd.

§ 2-4. Deponering

Finanstilsynet skal gi godkjenningen som statsautorisert regnskapsfører tilbake til den som frivillig har sagt fra seg godkjenningen, hvis vedkommende oppfyller kravene til skikkethet i § 3-3 og etterutdanning i § 3-4.

§ 2-5. Regnskapsførerregisteret

Finanstilsynet fører et offentlig register over statsautoriserte regnskapsførere og regnskapsforetak.

Registeret skal inneholde følgende opplysninger om statsautoriserte regnskapsførere

a. navn og adresse
b. fødselsnummer
c. dato for godkjenning.

Registeret skal inneholde følgende opplysninger om regnskapsforetak

a. navn og forretningsadresse

b. organisasjonsnummer
c. dato for godkjenning som regnskapsselskap.

Fødselsnummer skal ikke være offentlig.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om regnskapsførerregisteret.

§ 2-6. Tjenesteloven

Saksbehandlingsfrist som nevnt i tjenesteloven § 11 første ledd første punktum skal være tre måneder for godkjenning etter § 2-2 og § 2-3. Bestemmelsen i tjenesteloven § 11 annet ledd om at tillatelse anses gitt når saksbehandlingsfristen er utløpt, gjelder ikke for søknad om godkjenning etter § 2-2 og § 2-3.

Departementet kan i forskrift fastsette utfyllende bestemmelser om midlertidig tjenesteytelse.

Kapittel 3 Kvalifikasjoner

§ 3-1. Utdanning

Statsautorisert regnskapsfører skal ha oppnådd bachelorgrad i økonomi og administrasjon eller regnskap og revisjon, eller en mastergrad i økonomi og administrasjon, regnskap og revisjon eller en annen lignende mastergrad.

Utdanningen må, enten som en del av eller som et tillegg til graden, omfatte kurs som til sammen utgjør minst 60 studiepoeng innenfor emner som underbygger yrkesutøvelsen som regnskapsfører.

Utdanning i samsvar med revisorloven § 3-2 første til tredje ledd oppfyller utdanningskravet. Det samme gjelder høyere revisorstudium (HRS) og treårig revisorutdanning i henhold til tidligere revisorlovgivning.

Hvis det er mer enn fem år siden utløpet av det kalenderåret kravene i første til tredje ledd ble oppfylt, må søkeren oppfylle kravene i § 3-4 første, annet, fjerde, femte og sjette ledd.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utdanningskrav for godkjenning som statsautorisert regnskapsfører, herunder krav til dokumentasjon.

§ 3-2. Praksis

Søker med bachelorgrad som nevnt i § 3-1 skal ha minst tre års variert praksis som er relevant for yrkesutøvelsen. Minst to år av praksisen skal gjennomføres i et regnskapsforetak. Søker med mastergrad som nevnt i § 3-1 skal ha minst to års variert praksis som er relevant for yrkesutøvelsen. Minst ett år av praksisen skal gjennomføres i et regnskapsforetak. Minst ett år av praksisen skal gjennomføres etter at kravene i § 3-1 første til tredje ledd er oppfylt.

For revisorer som er godkjent etter revisorloven, likestilles revisjonspraksis med praksis fra et regnskapsforetak etter første ledd. Dette gjelder ikke for godkjente revisorer som har deponert sin godkjenning etter revisorloven § 3-8.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om praksiskrav for godkjenning som statsautorisert regnskapsfører, herunder krav til dokumentasjon.

§ 3-3. Vilkår om å være skikket

Godkjenning som statsautorisert regnskapsfører skal ikke gis til personer som

a. ikke er myndige
b. ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller
c. er dømt for straffbart forhold som gir grunn til å anta at vedkommende ikke kan utøve yrket på en forsvarlig måte
d. har utvist en atferd som gir grunn til å anta at vedkommende ikke kan utøve yrket på en forsvarlig måte.

Ved vurderingen etter første ledd bokstav d skal det særlig tas hensyn til om atferden har

a. medført tilbakekall av en offentlig godkjenning eller tilsynsmessige sanksjoner
b. bestått i regelbrudd som er konstatert ved forvaltningsvedtak eller rettsavgjørelse
c. gitt grunnlag for at vedkommende er ilagt konkurskarantene eller annet virksomhetsforbud.

Søkeren skal legge frem ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40.

§ 3-4. Etterutdanning

En statsautorisert regnskapsfører skal gjennomføre minst 80 timer relevant etterutdanning i løpet av de tre foregående kalenderårene eller i løpet av det inneværende og de to foregående kalenderårene. Som relevant etterutdanning regnes

a. strukturert opplæring og undervisning innenfor fagkretsen for utdanning som nevnt i § 3-1 første ledd
b. utarbeidelse av undervisningsopplegg, artikler og annet fagstoff, deltakelse i fagteknisk utvalgsarbeid, sensur ved eksamen og likeverdig aktivitet innenfor den samme fagkretsen med inntil 20 timer.

Etterutdanningen må omfatte tilstrekkelig opplæring innenfor fagemnene finansregnskap, skatte- og avgiftsrett, foretaksrett og regnskapsføring.

Kravene til etterutdanning skal være oppfylt fra og med det fjerde årsskiftet etter at regnskapsføreren fikk godkjenning etter § 2-3.

Etterutdanningen skal dokumenteres. Dokumentasjon for strukturert opplæring skal være utarbeidet av den som arrangerer opplæringen, og skal inneholde navn på arrangøren og den som står for opplæringen, tittelen på opplæringen, en kort beskrivelse av det faglige innholdet, dato for gjennomføring, antall timer deltakelse og opplæringsformen.

Regnskapsføreren skal kunne fremvise en samlet oversikt over etterutdanning som er gjennomført i hver treårsperiode, med opplysning om type opplæring, antall timer og om fordeling på fagemner som angitt i annet ledd og annen etterutdanning. For strukturert opplæring skal oversikten angi arrangør, en kort beskrivelse av innholdet og tidspunkt for gjennomføring.

Dokumentasjon etter fjerde ledd og oversikt som nevnt i femte ledd skal oppbevares i fem år etter utløpet av det kalenderåret etterutdanningen ble gjennomført.

Ved avvikling av foreldrepermisjon utover seks måneder utvides perioden i første ledd med ett år. Finanstilsynet kan i særlige tilfeller og i en tidsbegrenset periode tillate et lavere krav til etterutdanning enn angitt i første ledd.

Kapittel 4 Organisering av virksomheten. Taushetsplikt

§ 4-1. Kapasitet, kompetanse og kvalitetsstyring

Et regnskapsforetak skal ha tilgang på kapasitet og kompetanse slik at

foretakets regnskapsoppdrag kan utføres i samsvar med § 5-4.

Et regnskapsforetak skal ha forsvarlig kvalitetsstyring. Kvalitetsstyringen skal omfatte retningslinjer og rutiner for å sikre at foretakets regnskapsoppdrag utføres og dokumenteres i samsvar med kravene i kapittel 5. Regnskapsforetaket skal se til at kvalitetsstyringen virket etter hensikten, og gjennomføre tiltak for å utbedre eventuelle svakheter. Kvalitetsstyringen skal tilpasses omfanget av og kompleksiteten i virksomheten. Regnskapsforetaket skal kunne vise at kvalitetsstyringen er egnet til å oppfylle kravene i kapittel 5.

En statsautorisert regnskapsfører skal ha ansvar for kvalitetsstyringen.

§ 4-2. Regnskapsførers taushetsplikt

Et regnskapsforetak plikter å hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til opplysninger som mottas i forbindelse med foretakets virksomhet, med mindre regnskapsfører i medhold av lov er gitt plikt eller adgang til å gi taushetsbelagte opplysninger.

En regnskapsfører kan uten hinder av taushetsplikt

a. gi opplysninger og adgang til dokumentasjon etter samtykke fra den som opplysningene gjelder
b. gi opplysninger og dokumentasjon til ny regnskapsfører når denne regnskapsføreren ber om dette og dette har betydning for regnskapsoppdraget
c. gi opplysninger og adgang til dokumentasjon til en statsautorisert regnskapsfører som foretar kontroll av regnskapsførers oppdrag
d. underrette politiet om forhold som gir grunn til mistanke om straffbar handling
e. avgi forklaring og fremlegge dokumentasjon vedrørende regnskapsføreroppdrag eller andre tjenester for en domstol eller for politiet når det er åpnet etterforskning i en straffesak.

Også den som foretar kontrollen etter annet ledd bokstav c, har taushetsplikt etter første ledd. Taushetsplikten etter første ledd og unntakene etter annet ledd bokstav a til e gjelder tilsvarende for tillitsvalgte, ansatte og andre som deltar i utførelsen av regnskapsforetakets regnskapsoppdrag.

Taushetsbelagte opplysninger kan ikke utnyttes i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

Pliktene etter denne paragrafen gjelder også etter at oppdraget er avsluttet.

Kapittel 5 Regnskapsoppdrag

§ 5-1. Forberedelse av oppdraget

Regnskapsforetaket skal utpeke en statsautorisert regnskapsfører som ansvarlig for hvert regnskapsoppdrag. Den som utpekes, må ha nødvendig kompetanse og kapasitet til å utføre oppdraget. Den oppdragsansvarlige skal sørge for at bestemmelsene i dette kapittelet overholdes i utførelsen av oppdraget.

Før et regnskapsforetak påtar seg et regnskapsoppdrag, skal regnskapsforetaket be oppdragsgiverens forrige regnskapsfører opplyse om det foreligger forhold som tilsier at en ny regnskapsfører ikke bør påta seg oppdraget. Plikten kan fravikes når dette kan anses som god regnskapsføringsskikk. Den forrige regnskapsføreren skal uten hinder av taushetsplikten gi opplysninger som nevnt. Opplysningene skal gis skriftlig hvis regnskapsforetaket ber om det.

§ 5-2. Oppdragsavtale og fullmakter

Regnskapsforetaket skal opprette skriftlig oppdragsavtale med oppdragsgiveren for hvert regnskapsoppdrag. Oppdragsavtalen skal spesifisere hvilke oppgaver som skal utføres, og for hvilken tid oppdraget skal gjelde.

Når regnskapsforetaket skal opptre overfor tredjemann på oppdragsgivers vegne, skal det foreligge skriftlig fullmakt fra oppdragsgiver. For hvert oppdrag skal det foreligge en oversikt over hvilke fullmakter regnskapsforetaket har, og hvilke fysiske personer som er gitt rett til å benytte fullmakten. Regnskapsforetaket skal påse at retten til å benytte fullmakten tilbakekalles når personen ikke lenger skal ha en slik rett.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 47 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1110).

§ 5-3. Dokumentasjon

Regnskapsfører skal dokumentere regnskapsoppdrag på en måte som er tilstrekkelig til å vise at oppdraget er utført i samsvar med bestemmelsene i dette kapittelet.

Dokumentasjonen skal oppbevares i fem år etter regnskapsårets slutt. Når lovbrudd er tatt opp skriftlig med oppdragsgiver i henhold til § 5-4 annet ledd, skal denne kommunikasjonen oppbevares i ti år.

§ 5-4. Utførelse av oppdraget

Regnskapsfører skal utføre de oppgavene som omfattes av et regnskapsoppdrag, i samsvar med pliktene som er nevnt i § 1-2 første ledd og god regnskapsføringsskikk.

Regnskapsfører skal vurdere de interne rutinene hos oppdragsgiver som er sentrale for utføring av regnskapsoppdraget. Hvis regnskapsfører i utføringen av regnskapsoppdrag avdekker brudd på pliktene som nevnt i § 1-2 første ledd, skal bruddene tas opp med oppdragsgiver. Vesentlige brudd skal tas opp skriftlig.

§ 5-5. Plikt til å frasi seg oppdraget

Hvis forhold hos oppdragsgiver gjør at regnskapsfører ikke gis mulighet til å utføre oppdraget i samsvar med § 5-4 første ledd, plikter regnskapsfører å frasi seg oppdraget.

§ 5-6. Forskrifter om oppdrag og klientkonto

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utføring av bekreftelsesoppdrag, jf. § 1-1 annet ledd bokstav e, og om utforming og registrering av fullmakter, jf. § 5-2 annet ledd. Finanstilsynet kan i forskrift fastsette nærmere regler om klientkontoer i regnskapsforetak, jf. § 1-1 annet ledd bokstav b.
Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 47 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1110).

Kapittel 6 Tilbakekall av godkjenning. Straff

§ 6-1. Tilbakekall og suspensjon av godkjenning som statsautorisert regnskapsfører

Finanstilsynet kan kalle tilbake godkjenningen hvis en statsautorisert regnskapsfører

a. ikke lenger oppfyller vilkårene i § 3-3 eller
b. anses uskikket fordi vedkommende har overtrådt sine plikter etter lov og forskrifter og overtredelsen er grov eller flere overtredelser til sammen er grove.

Finanstilsynet kan suspendere godkjenningen hvis en statsautorisert regnskapsfører er siktet for et forhold som kan medføre tilbakekall av godkjenningen, inntil straffesaken er avsluttet.

§ 6-2. Tilbakekall og suspensjon av godkjenningen som regnskapsselskap

Finanstilsynet kan kalle tilbake godkjenningen hvis et regnskapsselskap

a. ikke lenger oppfyller vilkårene i § 2-2 eller
b. anses uskikket fordi regnskapsselskapet har overtrådt sine plikter etter lov og forskrifter og overtredelsen er grov eller flere overtredelser til sammen er grove.

Finanstilsynet kan suspendere godkjenningen hvis et regnskapsselskap er siktet for et forhold som kan medføre tilbakekall, inntil straffesaken er avsluttet.

§ 6-3. Overtredelsesgebyr

Finanstilsynet kan ilegge regnskapsforetak og statsautoriserte regnskapsførere som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i kapittel 4 og kapittel 5, overtredelsesgebyr.

For juridiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 2 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap, men overtredelsesgebyret kan i alle tilfelle maksimalt utgjøre 10 millioner kroner. For fysiske personer kan det fastsettes et overtredelsesgebyr på inntil 1 million kroner.

§ 6-4. Momenter ved vedtak om overtredelsesgebyr

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmåling av overtredelsesgebyr kan det blant annet tas hensyn til

a. overtredelsens grovhet og varighet
b. grad av skyld
c. økonomisk evne
d. hvor stor vinning som er oppnådd, eller hvor stort tap som er unngått, ved overtredelsen
e. i hvilken grad overtrederen har samarbeidet med Finanstilsynet
f. tidligere overtredelser.

§ 6-5. Foreldelse mv.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen har opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet sender forhåndsvarsel eller treffer vedtak.

Departementet kan fastsette forskrifter om renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr og nærmere bestemmelser om foreldelse.

§ 6-6. Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 2-1, 4-1, 5-3, 5-4 eller 5-5, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 60 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25. juni 2024 nr. 1214).

Kapittel 7 Klagenemnd

§ 7-1. Klagenemnd

Klager på vedtak truffet av Finanstilsynet etter denne loven behandles av en klagenemnd som oppnevnes av departementet.

Forvaltningsloven kommer til anvendelse for klagenemndens virksomhet. Departementet kan i forskrift fastsette regler om frister, klagens innhold, tilsvar og muntlig forhandling og om klagenemndens sammensetning og virksomhet.

Klagenemndens utgifter til klagebehandling etter første ledd dekkes av Finanstilsynet. Departementet fastsetter medlemmenes godtgjørelse.

Det kan kreves gebyr for behandling av klage som angitt i første ledd. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om når gebyr skal kreves, om gebyrenes størrelse og om innkrevingen.

Kapittel 8 Ikrafttredelses- og overgangsregler. Endringer i andre lover.

§ 8-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelser kan settes i kraft til ulik tid.

Lov 18. juni 1993 nr. 109 om autorisasjon av regnskapsførere oppheves fra

den tid loven trer i kraft.
1 Fra 1. januar 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2255.

§ 8-2. Overgangsregler

Departementet kan fastsette overgangsregler.

§ 8-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om låneformidling (låneformidlingsloven)

Kapittel 1. Virkeområde og definisjoner

§ 1-1. Virkeområde

(1) Loven gjelder virksomhet som består i ervervsmessig formidling av lån.
(2) Loven gjelder ikke for banker, kredittforetak, finansieringsforetak, forsikringsforetak og pensjonskasser.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om i hvilken utstrekning loven skal gjelde for Norges økonomiske sone og for Svalbard, Jan Mayen og bilandene.

§ 1-2. Definisjoner

I denne loven betyr

a. boliglån: låneavtaler som er sikret ved pant eller annen tilsvarende sikkerhetsstillelse i bolig eller fritidsbolig,
b. låneformidlingsforetak: foretak med tillatelse som finansagentforetak eller finansmeglerforetak etter § 2-2 første ledd,
c. finansagentforetak: låneformidlingsforetak som etter avtale formidler lån på vegne av ett eller flere finansforetak, og som handler på finansforetakets fulle og hele ansvar,
d. finansmeglerforetak: låneformidlingsforetak som formidler lån som uavhengig mellomledd,
e. utpekte representanter (underagenter): fysisk eller juridisk person som driver låneformidlingsvirksomhet, og som handler på vegne av

bare ett låneformidlingsforetak og på dennes fulle og hele ansvar.

§ 1-3. Rådgivning

Rådgivning om lån til forbrukere kan bare ytes av banker, kredittforetak, finansieringsforetak, forsikringsforetak og pensjonskasser og av foretak som etter loven her kan drive låneformidling rettet mot forbrukere. Dette gjelder likevel ikke for rådgivning som ytes leilighetsvis i sammenheng med annen regulert næringsvirksomhet.

§ 1-4. Forskrifter

Departementet kan i forskrift gi regler om gjennomføring, utfylling og avgrensning av loven.

Kapittel 2. Krav om tillatelse for å drive låneformidlingsvirksomhet

§ 2-1. Adgang til å drive låneformidlingsvirksomhet og aksessorisk låneformidlingsvirksomhet

(1) Låneformidlingsvirksomhet rettet mot forbrukere kan bare drives av låneformidlingsforetak med tillatelse etter § 2-2, finansagenter som er registrert hos Finanstilsynet etter reglene i § 2-3, og av foretak med adgang til å drive virksomhet her i riket etter reglene i kapittel 4.
(2) Uten hinder av første ledd kan fysiske og juridiske personer formidle andre typer lån enn boliglån til forbrukere uten tillatelse fra Finanstilsynet dersom

a. låneformidlingen utøves som en tilleggstjeneste til annen næringsvirksomhet,
b. tilleggstjenesten har naturlig tilknytning til den fysiske eller juridiske personens hovedvirksomhet (aksessorisk låneformidling), og
c. den fysiske eller juridiske personen er registrert etter reglene i § 2-4.

(3) Annen låneformidlingsvirksomhet enn virksomhet nevnt i første ledd, herunder låneformidling rettet mot næringsdrivende, kan drives av foretak som er registrert etter reglene i § 2-4.
(4) Departementet kan i forskrift utfylle, presisere og avgrense unntaket i annet ledd. Departementet kan herunder fastsette at enkeltbestemmelser i denne loven skal gis tilsvarende anvendelse for aksessorisk låneformidling.

§ 2-2. Tillatelse som låneformidlingsforetak

(1) Finanstilsynet kan etter søknad gi et foretak tillatelse til å drive låneformidlingsvirksomhet. Det kan settes vilkår for tillatelsen. Tillatelse til å drive låneformidlingsvirksomhet kan bare gis til foretak som oppfyller følgende vilkår:

a. Foretaket må være organisert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap
b. Foretaket må ha hovedkontor og forretningskontor i Norge
c. Styret, daglig leder og andre som er ansvarlig for låneformidlingsvirksomheten, må oppfylle kravene i §§ 5-1 og 5-2
d. Foretaket må oppfylle kravene til forsikring i kapittel 6.

(2) Tillatelse etter første ledd gis som enten finansagentforetak eller finansmeglerforetak.
(3) Søknad om tillatelse etter første ledd skal angi hva det søkes om, og skal inneholde opplysninger av betydning for Finanstilsynets vurdering, herunder

a. hvilke typer lån foretaket skal formidle,
b. om foretaket skal drive virksomhet som finansagentforetak eller finansmeglerforetak,
c. hvilke finansforetak foretaket eventuelt skal være agent for,
d. firmaattest og vedtekter,
e. dokumentasjon for at vilkårene i første ledd er oppfylt,
f. redegjørelse for foretakets tiltak for å oppfylle krav fastsatt i eller i medhold av hvitvaskingsloven.

(4) Søknaden skal behandles innen seks måneder etter at den er mottatt. Dersom søknaden ikke inneholder de opplysningene som er nødvendige for Finanstilsynets vurdering av søknaden, regnes fristen fra det tidspunktet slike opplysninger ble mottatt av Finanstilsynet.

§ 2-3. Registrering av finansagentforetak som er agent for ett finansforetak

(1) Finansagentforetak som er agent for bare ett finansforetak, og som oppfyller vilkårene i § 2-2 første ledd, kan drive låneformidlingsvirksomhet uten tillatelse fra Finanstilsynet. Bestemmelsene i kapittel 5, 6 og 7 gjelder tilsvarende.
(2) Finansforetaket som finansagentforetaket er agent for, skal påse at vilkårene for tillatelse i § 2-2 er oppfylt, og sende melding til Finanstilsynet om at finansagentforetaket kan registreres.

(3) Bestemmelsene i første og annet ledd gjelder ikke dersom finansagentforetaket skal drive virksomhet med formidling av boliglån i annen EØS-stat etter reglene i kapittel 3. Finansagentforetaket må i så fall ha tillatelse som låneformidlingsforetak etter reglene i § 2-2.

§ 2-4. Registrering av andre låneformidlingsforetak

(1) Fysiske eller juridiske personer som vil drive låneformidlingsvirksomhet som ikke krever tillatelse etter § 2-1 første ledd, må sende melding til Finanstilsynet før låneformidlingsvirksomheten startes opp.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette regler for ervervsmessig formidling av lån som nevnt i første ledd, herunder fastsette krav om tillatelse, krav til virksomheten og til organisering, krav til ledelse, sikkerhetsstillelse og utenrettslig tvisteløsningsordning.

§ 2-5. Oppstart av virksomhet

Låneformidlingsvirksomhet etter reglene i kapittelet her kan ikke igangsettes før den fysiske eller juridiske personen er registrert i Finanstilsynets register.

Kapittel 3. Norske låneformidlingsforetaks virksomhet i utlandet

§ 3-1. Etablering av filial i annen EØS-stat

(1) Låneformidlingsforetak som skal drive formidling av boliglån rettet mot forbrukere, kan etter reglene i paragrafen her etablere filial i annen EØS-stat.
(2) Før foretaket kan etablere filialen, skal det gi Finanstilsynet melding med opplysninger om

a. hvilken EØS-stat foretaket har til hensikt å etablere filial i, og filialens adresse,
b. navn på personene som utgjør filialens ledelse,
c. de tjenester som skal ytes gjennom filialen,
d. om foretaket er et finansagentforetak, og i tilfelle navn og registreringsnummer til finansforetakene som foretaket er agent for,
e. en bekreftelse fra finansforetak som foretaket er agent for, om at disse tar på seg det fulle og ubetingede ansvaret for finansagentforetakets virksomhet.

Departementet kan i forskrift fastsette regler om hvilke øvrige opplysninger meldingen skal inneholde.

(3) Finanstilsynet skal sende meldingen om filialetablering til vertsstatens tilsynsmyndighet innen én måned etter at meldingen etter annet ledd er mottatt. Finanstilsynet skal samtidig underrette foretaket om oversendelsen.
(4) Foretaket kan starte sin virksomhet i en annen EØS-stat én måned etter den dato foretaket ble underrettet av Finanstilsynet om oversendelsen.
(5) Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller reglene i paragrafen her.

§ 3-2. Grensekryssende virksomhet i annen EØS-stat

(1) Låneformidlingsforetak kan drive grensekryssende formidling av boliglån rettet mot forbrukere i annen EØS-stat etter reglene i paragrafen her.
(2) Før foretaket kan tilby grensekryssende tjenester i en annen EØS-stat, skal foretaket gi Finanstilsynet melding med opplysninger om

a. hvilken stat grensekryssende tjenester skal ytes i,
b. de tjenester som skal ytes grensekryssende,
c. om foretaket er et finansagentforetak, og i tilfelle navn og registreringsnummer til finansforetak som foretaket er agent for,
d. en bekreftelse fra finansforetak som foretaket er agent for, om at disse tar på seg det fulle og ubetingede ansvaret for finansagentforetakets virksomhet.

Departementet kan gi forskrift om hvilke øvrige opplysninger meldingen skal inneholde.

(3) Finanstilsynet skal sende meldingen om grensekryssende virksomhet til vertsstatens tilsynsmyndighet innen én måned etter at meldingen etter annet ledd er mottatt. Finanstilsynet skal samtidig underrette foretaket om oversendelsen.
(4) Låneformidlingsforetaket kan starte sin virksomhet i en annen EØS-stat én måned etter den dato foretaket ble underrettet av Finanstilsynet om oversendelsen.
(5) Departementet kan gi forskrifter som gjør unntak fra, avgrenser eller utfyller reglene i paragrafen her.

§ 3-3. Grensekryssende virksomhet og filialetablering utenfor EØS

Departementet kan i forskrift gi regler om norske låneformidlingsforetaks adgang til å etablere filial eller yte grensekryssende tjenester i stater utenfor EØS.

Kapittel 4. Utenlandske låneformidlingsforetaks virksomhet i Norge

§ 4-1. Filial av låneformidlingsforetak med hovedsete i annen EØS-stat

(1) Låneformidlingsforetak med hovedsete i en annen EØS-stat som har tillatelse og er undergitt tilsyn fra myndigheten i hjemstaten, kan drive boliglånsformidling rettet mot forbrukere gjennom filial her i riket. Filialen kan etableres én måned etter at Finanstilsynet har mottatt melding fra tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat om den planlagte filialetableringen. Meldingen skal inneholde opplysninger om

a. foretakets navn, hovedkontorets adresse og foretakets registreringsnummer,
b. filialens adresse,
c. navn på personene som utgjør filialens ledelse,
d. de tjenester som skal ytes gjennom filialen,
e. nettstedet til tilsynsmyndighetens register med informasjon om boliglånsformidlingsforetaket,
f. bekreftelse på at foretaket bare skal formidle lån fra finansforetak,
g. om foretaket er finansagentforetak, og i tilfelle navn og registreringsnummer til finansforetak som foretaket er agent for,
h. for finansagentforetak, bekreftelse fra finansforetakene som foretaket er agent for, om at disse tar på seg det fulle og ubetingede ansvaret for agentens virksomhet,
i. datoen foretaket fikk tillatelse i hjemstaten til å drive boliglånsformidling,
j. ytterligere opplysninger som fastsatt i forskrift gitt i medhold av femte ledd.

(2) Fysiske eller juridiske personer som driver låneformidlingsvirksomhet, og som handler på vegne av bare ett låneformidlingsforetak og på dennes fulle og hele ansvar (utpekte representanter), kan ikke drive virksomhet her i riket.
(3) Bestemmelsene i § 5-1, § 7-1, § 7-3, §§ 7-5 til 7-9 og §§ 9-2 til 9-4 gjelder for norske filialer av foretak etablert i annen EØS-stat.

(4) Finanstilsynet skal før foretaket starter opp virksomheten i Norge, og senest to måneder etter mottatt melding fra tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat, gi filialen en oversikt over hvilke regler som gjelder for virksomheten her i riket.
(5) Departementet kan i forskrift gi bestemmelser som utfyller eller gjør unntak fra regelen i paragrafen her, herunder gi regler om hva slags virksomhet som er omfattet av retten til å drive virksomhet gjennom filial, og hvilke opplysninger Finanstilsynet skal motta fra tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat.

§ 4-2. Grensekryssende virksomhet fra annen EØS-stat

(1) Låneformidlingsforetak med hovedsete i en annen EØS-stat som har tillatelse og er undergitt tilsyn fra myndighetene i hjemstaten, kan drive grensekryssende boliglånsformidling rettet mot forbrukere her i riket. Virksomheten kan startes opp én måned etter at Finanstilsynet har mottatt melding fra tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat om den planlagte virksomheten. Meldingen skal inneholde opplysninger om

a. foretakets navn, adresse på hovedkontoret og registreringsnummer,
b. hvilke tjenester som skal ytes,
c. nettstedet til tilsynsmyndighetens register med informasjon om boliglånsformidlingsforetaket,
d. bekreftelse på at foretaket bare skal formidle lån fra finansforetak,
e. for finansagentforetak, navn og registreringsnummer til finansforetak som foretaket er agent for,
f. for finansagentforetak, bekreftelse fra finansforetak som foretaket er agent for, om at disse tar på seg det fulle og ubetingede ansvar for agentens virksomhet,
g. datoen foretaket fikk tillatelse i hjemstaten til å drive boligformidling.

(2) Fysiske eller juridiske personer som driver låneformidlingsvirksomhet, og som handler på vegne av bare ett låneformidlingsforetak og på dennes fulle og hele ansvar (utpekte representanter), kan ikke drive virksomhet her i riket.
(3) Bestemmelsene i § 7-1, §§ 7-5 til 7-9 og §§ 9-2 til 9-4 gjelder for EØS-foretaks grensekryssende virksomhet i Norge.
(4) Finanstilsynet skal før foretaket starter opp virksomheten i Norge, og senest to måneder etter mottatt melding fra tilsynsmyndighetene i foretakets hjemstat, gi en oversikt over hvilke regler som gjelder for virksomheten her i riket.
(5) Departementet kan gi forskrift som utfyller eller gjør unntak fra reglene i paragrafen her, herunder gi regler om hva slags virksomhet som er omfattet av

retten til å drive grensekryssende virksomhet, og hvilke opplysninger Finanstilsynet skal motta fra tilsynsmyndighetene i boliglånsformidlingsforetakets hjemstat.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette krav til nødvendig kunnskap og kompetanse for ansatte i låneformidlingsforetak som formidler boliglån eller yter rådgivning om boliglån gjennom grensekryssende virksomhet.

§ 4-3. Filial av foretak med hovedsete utenfor EØS

Departementet kan i forskrift gi regler om etablering av filial av låneformidlingsforetak med hovedsete utenfor EØS.

Kapittel 5. Krav til ledelsen og ansatte i låneformidlingsforetak

§ 5-1. Kvalifikasjonskrav

(1) Ansatte i låneformidlingsforetak som formidler lån eller yter rådgivning om lån til forbrukere, skal ha nødvendig kunnskap og kompetanse. Det samme gjelder for styremedlemmer, daglig leder og faktiske ledere i låneformidlingsforetak.
(2) Foretaket skal ha retningslinjer og rutiner for å sikre at kravene til kunnskap og kompetanse til enhver tid er oppfylt.
(3) Departementet kan gi forskrift om krav til nødvendig kunnskap og kompetanse, herunder hvem i foretaket kravene gjelder for.

§ 5-2. Krav til ledelsen av foretaket

(1) Låneformidlingsforetak kan ikke ha styremedlemmer, daglig leder eller andre personer i den faktiske ledelsen av låneformidlingsvirksomheten eller deler av denne som

a. ikke kan antas å ha de nødvendige kvalifikasjoner og yrkeserfaring til å utøve stillingen eller vervet,
b. er dømt for straffbart forhold som gir grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte,
c. i stilling eller ved utøvelsen av andre verv har utvist en slik adferd at det er grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte.

(2) Kravene i første ledd bokstav b og c skal dokumenteres gjennom fremleggelse av ordinær politiattest etter politiregisterloven § 40 og bekreftelse fra Brønnøysundregistrene om at personen ikke er under konkursbehandling, konkurskarantene eller gjeldsforhandling.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere krav til daglig leder og krav til styrets sammensetning, herunder krav til antall styremedlemmer, for låneformidlingsforetak.

§ 5-3. Melding om skifte av styret og ledelsen

(1) Låneformidlingsforetak skal gi Finanstilsynet melding ved endring av styrets sammensetning og ved skifte av daglig leder eller andre faktiske ledere. Meldinger om andre endringer enn endringer i styrets sammensetning skal så vidt mulig gis på forhånd.
(2) Meldingen skal inneholde opplysninger som bekrefter at kravene i § 5-2 er oppfylt.

Kapittel 6. Forsikring

§ 6-1. Forsikringsplikt

(1) Låneformidlingsforetak skal ha forsikringer i samsvar med bestemmelsene i dette kapittelet. Forsikringen må tegnes i et foretak som har hovedsete i, er gitt tillatelse til å drive forsikringsvirksomhet i og er underlagt myndighetstilsyn i en EØS-stat.
(2) Første ledd gjelder ikke for finansagentforetak dersom finansforetaket i avtalen med finansagentforetaket har påtatt seg fullt ansvar for finansagentforetakets erstatningsansvar.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller bestemmelsene i paragrafen her.

§ 6-2. Hva forsikringen skal dekke

(1) Låneformidlingsforetakets ansvar grunnet yrkesmessig uaktsomhet ved formidling av lån skal til enhver tid være dekket av en ansvarsforsikring.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller paragrafen her. Departementet kan herunder gi regler om minstekrav til det beløpsmessige omfanget av forsikringsdekningen.

§ 6-3. Forsikringsdekningen

(1) Forsikringsforetaket som låneformidlingsforetaket har forsikring i når den skadelidte fremsetter krav om erstatning, er ansvarlig overfor skadelidte.
(2) Et erstatningskrav anses for fremsatt på det tidligste av følgende tidspunkter

a. det tidspunktet låneformidlingsforetaket eller forsikringsforetaket første gang mottok melding om tapet med krav om erstatning,
b. det tidspunktet låneformidlingsforetaket eller forsikringsforetaket første gang mottok skriftlig melding fra den skadelidte om omstendigheter som kan ventes å føre til at et erstatningskrav blir reist mot den sikrede. Dette gjelder også melding fra den sikrede til forsikringsforetaket.

(3) Forsikringsforetaket kan ikke gjøre gjeldende andre innsigelser overfor den skadelidte enn de innsigelser låneformidlingsforetaket selv har overfor den skadelidte.
(4) Oppsigelse av forsikringene eller bortfall av forsikringene på annen måte er ikke virksom overfor den skadelidte før én måned etter at Finanstilsynet har mottatt melding om bortfallet. Tegnes ny forsikring før utløpet av denne perioden, blir bortfallet av forsikringen virksom fra det tidspunktet ny forsikring er tegnet.
(5) Ansvarsforsikringen skal dekke krav som fremsettes mot den sikrede i en periode på fem år etter at virksomheten har opphørt.

Kapittel 7. Krav til virksomheten i låneformidlingsforetak

§ 7-1. God forretningsskikk

(1) Låneformidlingsforetak skal utøve sin virksomhet ærlig, redelig og profesjonelt i samsvar med kundens beste interesser.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om god forretningsskikk.

§ 7-2. Forsvarlig virksomhet

(1) Låneformidlingsforetak skal organiseres og drives på en forsvarlig måte. Foretaket skal ha en klar organisasjonsstruktur og ansvarsfordeling samt klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger. Foretaket skal ha hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risiko foretaket er, eller kan bli, eksponert for. Foretaket skal også ha

hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for gjennomføring, overvåkning og regelmessig vurdering av godtgjørelsesordninger.
(2) Foretaket skal kunne dokumentere at foretakets plikter etter denne loven og forskrifter gitt i medhold av loven etterleves. Dokumentasjon skal være minst så fyllestgjørende at Finanstilsynet kan kontrollere om reglene er fulgt. Slik dokumentasjon skal oppbevares i minst fem år.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om krav til forsvarlig virksomhet og om dokumentasjonsplikt.

§ 7-3. Organisering av kundebehandling

(1) Låneformidlingsforetak skal ha en forsvarlig organisering av sin kundebehandling.
(2) Foretaket skal innrette sin virksomhet på en slik måte at det er liten risiko for interessekonflikter mellom foretaket og dets kunder eller mellom foretakets kunder, eller for kundebehandling i strid med kravene til god forretningsskikk. Foretaket skal ha betryggende ordninger og rutiner for å identifisere og i tilfelle motvirke slike risikoforhold innenfor de ulike områder av virksomheten.
(3) Foretaket skal ha klare rutiner for å kunne behandle klager fra kunder på en forsvarlig og hurtig måte.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om organisering av kundebehandling.

§ 7-4. Godtgjørelsesordning

(1) Godtgjørelsesordningen for ansatte som yter rådgivning om lån, skal ikke påvirke ansattes evne til å handle i samsvar med kundens interesser. Godtgjørelsen skal ikke være avhengig av antallet eller andelen formidlede lån eller andre former for salgsmål.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om godtgjørelsesordninger.

§ 7-5. Systemer og rutiner for etterlevelse av finansavtaleloven

(1) Låneformidlingsforetak skal ha tilfredsstillende systemer og rutiner for å sikre etterlevelse av regler gitt i eller i medhold av finansavtaleloven.
(2) § 7-2 annet ledd gjelder tilsvarende for dokumentasjon av foretakets etterlevelse av regler gitt i eller i medhold av finansavtaleloven.

§ 7-6. Virksomhetsbegrensning

Med mindre annet følger av denne loven, kan et låneformidlingsforetak bare formidle eller gi råd om lån som ytes av foretak som har tillatelse til å drive virksomhet i Norge som bank, kredittforetak, finansieringsforetak, pensjonsforetak eller forsikringsforetak etter reglene i finansforetaksloven kapittel 3 eller §§ 5-2, 5-3 og 5-5.

§ 7-7. Forbud mot bruk av agenter

Et låneformidlingsforetak kan ikke ha agenter eller underagenter.

§ 7-8. Taushetsplikt om kundeforhold mv.

(1) Låneformidlingsforetak og dets ansatte og tillitsvalgte plikter å hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til opplysninger om kunders og andres forretningsmessige eller personlige forhold som de under utførelsen av sitt arbeid eller verv for foretaket blir kjent med, med mindre de etter lov eller forskrifter gitt med hjemmel i lov enten har plikt til å gi opplysninger eller er gitt adgang til å gi ellers taushetspliktbelagte opplysninger. Tilsvarende gjelder enhver som utfører oppdrag for låneformidlingsforetak.
(2) Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for at opplysninger utleveres etter skriftlig samtykke fra den som har krav på taushet.
(3) Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for at et låneformidlingsforetak i særlige tilfeller gir et finansforetak opplysninger som foretaket har mottatt under utøvelsen av virksomheten, dersom

a. formålet er å avdekke eller motvirke økonomisk kriminalitet eller annen alvorlig kriminalitet, eller
b. formålet er å gjennomføre kundeoppdrag eller annen berettiget ivaretakelse av låneformidlingsforetakets eller dets kunders interesser.

Utlevering av opplysninger etter første punktum kan bare skje i henhold til styrevedtak.

(4) Et låneformidlingsforetak skal ha kontrollordninger for å sikre at kundeopplysninger blir behandlet på en betryggende måte, og at uvedkommende ikke får tilgang eller kjennskap til opplysningene.

§ 7-9. Behandling av tvister i klageorgan

(1) Departementet kan i forskrift gi regler om at låneformidlingsforetak skal være tilsluttet utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov.
(2) Departementet kan i forskrift gi regler om ansvar for kostnader ved utenrettslig tvisteløsning og ved domstolsbehandling.

Kapittel 8. Register over låneformidlere

§ 8-1. Registrering av foretak mv.

(1) Finanstilsynet skal føre register over alle fysiske og juridiske personer som driver låneformidlingsvirksomhet her i riket. Registeret skal minst inneholde følgende informasjon

a. navn på de personene i ledelsen som har ansvar for formidlingsvirksomheten,
b. hvilke medlemsstater låneformidlingsforetaket utøver virksomhet i etter reglene i kapittel 3,
c. hvilket finansforetak et finansagentforetak som er registrert etter reglene i § 2-3, opptrer på vegne av.

(2) Finanstilsynet kan nekte registrering av foretaket dersom foretaket ikke oppfyller vilkårene for registrering.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om registrering av foretak som driver låneformidlingsvirksomhet, og om innholdet i registeret.

§ 8-2. Sletting av registrering

(1) Finanstilsynet kan slette foretak fra registeret nevnt i § 8-1 dersom

a. foretaket ikke har påbegynt sin virksomhet innen ett år fra den dagen foretaket ble registrert,
b. foretaket i en sammenhengende forutgående periode på minst seks måneder ikke har drevet låneformidlingsvirksomhet,
c. registreringen er gjort på grunnlag av uriktige eller villedende opplysninger eller på annet urettmessig grunnlag,
d. forutsetningene for å være registrert ikke lenger er til stede.

(2) Foretak som får tilbakekalt tillatelse etter § 9-2, skal slettes fra registeret.

(3) Dersom foretaket har drevet virksomhet i en annen EØS-stat etter reglene i kapittel 3, skal Finanstilsynet underrette vertsstatens tilsynsmyndigheter om at foretaket er slettet fra registeret.
(4) Foretak som slettes fra registeret, skal umiddelbart stanse låneformidlingsvirksomheten.

Kapittel 9. Tilsyn, tilbakekall av tillatelse, sanksjoner og straff

§ 9-1. Tilsyn

(1) Finanstilsynet fører tilsyn med overholdelse av bestemmelsene i denne lov i samsvar med bestemmelsene i loven her og finanstilsynsloven.
(2) Finanstilsynet kan i forskrift gi nærmere regler om rapportering for låneformidlingsforetak.

§ 9-2. Endring og tilbakekall

Finanstilsynet kan helt eller delvis tilbakekalle, endre eller sette nye vilkår for en tillatelse etter denne loven dersom

a. låneformidlingsforetaket ikke har påbegynt sin virksomhet innen ett år fra den dagen tillatelsen ble gitt,
b. låneformidlingsforetaket uttrykkelig gir avkall på tillatelsen,
c. låneformidlingsforetaket i en sammenhengende forutgående periode på minst seks måneder ikke har drevet konsesjonspliktig virksomhet,
d. tillatelse er gitt på grunnlag av uriktige eller villedende opplysninger, eller på annet urettmessig grunnlag,
e. vilkårene for å få tillatelse i § 2-2 ikke lenger er oppfylt,
f. foretaket, styret eller ledelsen grovt eller gjentatte ganger har overtrådt bestemmelser gitt i lov eller i medhold av lov som gjelder for foretaket, eller som er satt som konsesjonsvilkår,
g. styret, daglig leder eller annen person som inngår i den faktiske ledelsen av virksomheten eller deler av denne, har handlet på en slik måte at kravene til ledelsen etter § 5-2 ikke lenger er oppfylt,
h. låneformidlingsforetaket ikke etterkommer pålegg gitt av Finanstilsynet eller annen tilsynsmyndighet.

§ 9-3. Pålegg og tvangstiltak

(1) Finanstilsynet kan gi pålegg om at forhold i strid med denne loven eller bestemmelse gitt med hjemmel i loven skal opphøre. Finanstilsynet kan sette en frist for at forholdene bringes i samsvar med pålegget.
(2) Finanstilsynet kan ilegge den som ikke etterkommer pålegg etter første ledd, tvangsmulkt til staten. Tvangsmulkten ilegges i form av en engangsmulkt eller løpende mulkt. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om fastsettelse av tvangsmulkt, herunder mulktens størrelse.
(3) Første og andre ledd gjelder tilsvarende dersom Finanstilsynet underrettes av tilsynsmyndigheter i en annen EØS-stat om at et norsk boliglånsformidlingsforetak har overtrådt regler som gjelder for foretakets virksomhet i vedkommende stat. Finanstilsynet skal i tilfelle underrette vedkommende myndighet om pålegget.

§ 9-4. Straff

(1) Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 2-1, § 3-1, § 3-2, § 4-1, § 4-2, § 6-1, § 7-1 og §§ 7-6 til 7-8, straffes med bøter, eller under særlig skjerpende omstendigheter med fengsel i inntil ett år, dersom forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for overtredelser av bestemmelser gitt i medhold av bestemmelsene angitt i første ledd og for pålegg gitt med hjemmel i § 9-3 for overtredelser av bestemmelser gitt i medhold av disse bestemmelsene.

Kapittel 10. Ikrafttredelsesregler og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 10-1. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer[1]. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser i loven til forskjellig tid.
1 Fra 1 juli 2023 iflg. res. 16 des 2022 nr. 2266.

§ 10-2. Overgangsregler

Departementet kan gi overgangsregler.

§ 10-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om informasjonstilgang m.m. for Ekstremismekommisjonen

§ 1. Formålet med loven

Formålet med loven er å gi Ekstremismekommisjonen, oppnevnt av Kongen i statsråd 10. juni 2022, tilgang til opplysninger som er nødvendige for å få utført kommisjonens arbeid i henhold til mandatet, og å gi kommisjonen adgang til å behandle disse opplysningene.

§ 2. Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen

Loven gjelder på Svalbard og Jan Mayen.

§ 3. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 des 2022 nr. 97 (i kraft 1 mars 2024, se § 9 annet ledd).

§ 4. Taushetsplikt

Medlemmene i Ekstremismekommisjonen og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for kommisjonen, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 g. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde. Det samme gjelder etter at materialet er avlevert til arkivdepot for de som er ansatt i eller som utfører arbeid eller tjeneste for arkivdepotet.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 5. Behandling av personopplysninger mv.

Kommisjonen er behandlingsansvarlig fram til kommisjonen har avsluttet sitt arbeid. Arkivdepot er behandlingsansvarlig for materiale som avleveres dit.
Endret ved lov 20 des 2022 nr. 97 (i kraft 1 mars 2024, se § 9 annet ledd). **Endres** ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 6. Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak, sivil sak eller tilsynssak

Opplysninger som Ekstremismekommisjonen mottar i medhold av § 3, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner.

§ 7. Klageinstans etter offentleglova

Ved klager på Ekstremismekommisjonens avgjørelser etter offentleglova er departementet klageinstans. Det samme gjelder for klager på avgjørelser etter offentleglova som gjelder kommisjonens arkiv etter at arkivet er avlevert til arkivdepot.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 8. Avlevering og kassasjon av dokumenter

Når Ekstremismekommisjonen har avsluttet sitt arbeid, skal det gjennomføres arkivavgrensning av kommisjonens dokumentmateriale. Materiale som omfattes av arkiveringsplikten eller bevaringsplikt etter reglene i arkivlova med forskrifter, skal avleveres til arkivdepot. Materiale som ikke skal arkiveres eller bevares, skal kasseres.
Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 9. Ikrafttredelse og opphør

Loven trer i kraft straks.

§ 3 og § 5 første og andre ledd oppheves når Ekstremismekommisjonen har avsluttet sitt arbeid, og § 5 tredje ledd blir da første ledd.[1]

1 Kommisjonen leverte avsluttende rapport 1. mars 2024 iflg. NOU 2024:3.

Lov om informasjonstilgang m.m. for Koronautvalget, og endringer i voldserstatningsloven (ny forskriftshjemmel)

§ 1. Formålet med loven

Loven skal sikre at det uavhengige utvalget som skal evaluere myndighetenes håndtering av covid-19-pandemien samlet sett, og i tillegg omikronhåndteringen i perioden fra 1. november 2021 til mai 2022 (Koronautvalget), oppnevnt av Kongen i statsråd 29. april 2022, får tilgang til nødvendige opplysninger for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet, og å gi utvalget adgang til å behandle disse opplysningene.

§ 2. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 des 2022 nr. 118 (i kraft 2 juni 2023, se § 9 annet ledd).

§ 3. Taushetsplikt

Medlemmene i Koronautvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 g. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde. Det samme gjelder etter at materialet har blitt avlevert til arkivdepot.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 4. (Opphevet)

Opphevet ved lov 20 des 2022 nr. 118 (i kraft 2 juni 2023, se § 9 annet ledd).

§ 5. Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i senere straffesak eller sivil sak

Opplysninger som Koronautvalget har mottatt i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak, eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner.

§ 6. Avlevering og kassasjon av dokumenter

Når Koronautvalget har avsluttet sitt arbeid, skal det gjennomføres arkivavgrensning av utvalgets dokumentmateriale. Materiale som omfattes av arkiveringsplikten eller bevaringsplikt etter reglene i arkivlova med forskrifter, skal avleveres til arkivdepot.

Materiale som ikke skal arkiveres eller bevares, skal kasseres.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 7. Klageinstans etter offentleglova

Ved klager på utvalgets avgjørelser etter offentleglova, er departementet klageinstans. Det samme gjelder for klager på avgjørelser etter offentleglova som gjelder utvalgets arkiv etter at arkivet er avlevert til arkivdepot.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 8. Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen

Loven gjelder på Svalbard og Jan Mayen.

§ 9. Ikrafttredelse og opphør

Loven trer i kraft straks.

§§ 2 og 4 oppheves når utvalget har avsluttet sitt arbeid.[1]

1 Utvalget leverte avsluttende rapport 2. juni 2023 iflg. NOU 2023:16.

§ 10. Endringer i annen lov

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endring i lov 17. juni 2022 nr. 57 om erstatning fra staten til voldsutsatte: – – –

Lov om endringer i utlendingsloven (visitasjon og undersøkelse i forbindelse med registrering av søknad om beskyttelse mv.)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:
§ 93 første ledd skal lyde:
En søknad om beskyttelse etter § 28 skal fremsettes for politiet uten ugrunnet opphold. Nasjonale ID-kort, pass eller annet reisedokument utlendingen er i besittelse av, skal innleveres sammen med søknaden eller så snart de kommer i utlendingens besittelse. Innleverte dokumenter kan beholdes til det er fattet endelig vedtak i saken om oppholdstillatelse eller utlendingen forlater riket.
§ 103 første ledd bokstav a skal lyde:

a. ikke samarbeider om å klarlegge sin identitet i henhold til lovens § 21 eller § 83, oppgir uriktig identitet, eller skjuler eller tilbakeholder opplysninger av vesentlig betydning for en sak etter loven,

Ny § 103 b skal lyde:
§ 103 b. Visitasjon og undersøkelse i forbindelse med registrering av søknad om beskyttelse
I forbindelse med registrering av en søknad om beskyttelse kan det rutinemessig foretas visitasjon av utlendingen og undersøkelse av gjenstander som utlendingen medbringer, med det formål å avdekke opplysninger om identitet, reiserute og andre opplysninger av betydning for søknaden, samt for å ivareta sikkerheten på registreringsstedet. Visitasjon eller undersøkelse skal ikke foretas dersom det er åpenbart unødvendig.

For slike formål som nevnt i første ledd kan det også foretas undersøkelse av elektroniske enheter og brukerkontoer på nettverksbaserte kommunikasjons- og lagringstjenester som slike enheter gir tilgang til, med mindre

a. slik undersøkelse er åpenbart unødvendig
b. utlendingen motsetter seg slik undersøkelse og undersøkelsen vil være uforholdsmessig, eller
c. utlendingen har oppholdstillatelse.

Når det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen skjuler eller tilbakeholder opplysninger nevnt i første ledd eller gjenstander som kan medføre fare for sikkerheten på registreringsstedet, kan det også foretas undersøkelse av utlendingens person. Undersøkelsen skal foretas så skånsomt og hensynsfullt som mulig, og på en minst mulig krenkende måte og av en person av samme kjønn som den undersøkelsen gjelder. Det er ikke adgang til kontroll av kroppens hulrom. Undersøkelse av mindreåriges person kan bare skje når det er strengt nødvendig.

Beslutning om visitasjon og undersøkelse kan tas av polititjenestemann på stedet, som også kan beslutte bruk av makt for visitasjon eller for undersøkelse etter første ledd av andre gjenstander enn elektroniske enheter. Dersom utlendingen motsetter seg undersøkelse av elektroniske enheter mv. etter annet ledd eller personundersøkelse etter tredje ledd, treffes beslutning om undersøkelse og om eventuell bruk av makt i disse tilfellene av politimesteren eller den politimesteren gir fullmakt. Straffeprosessloven § 199 a første og annet ledd om plikt til å medvirke til at politiet får tilgang til et datasystem og politiets adgang til å bruke tvang for å få tilgang til system som krever biometrisk autentisering, gjelder tilsvarende.

Ved personundersøkelse etter tredje ledd skal det snarest mulig settes opp en rapport om undersøkelsen. Dersom utlendingen på stedet eller innen én uke etter undersøkelsen krever at grunnlaget for undersøkelse etter tredje ledd forklares, skal det innen én uke deretter gis en skriftlig, kortfattet begrunnelse. En fremsatt klage eller krav om begrunnelse medfører ikke utsatt iverksettelse av undersøkelsen.

Beslutning om undersøkelse av elektroniske enheter, jf. annet ledd, eller av utlendingens person, jf. tredje ledd, kan påklages etter reglene i forvaltningsloven kapittel VI. Utlendingen skal gjøres kjent med denne retten.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring og vilkår for visitasjon og undersøkelse av person eller gjenstander. Det kan herunder gis regler om undersøkelse av elektroniske enheter, blant annet om tilgangsbegrensning, behandling og sletting av opplysninger, og klageordning.

Ny § 103 c skal lyde:

§ 103 c. Sekundærbruk i politiet av opplysninger fra undersøkelse av elektroniske enheter

Politiet kan bare bruke opplysninger som er innhentet gjennom undersøkelse av elektroniske enheter etter § 103 b annet ledd til politimessige formål (sekundærbruk) som går ut på å

a. vurdere om utlendingen utgjør en trussel mot offentlig orden og sikkerhet
b. forebygge og etterforske lovbrudd som kan straffes med fengsel i to år eller mer eller som straffes for ulovlig opphold etter utlendingsloven § 108 annet ledd bokstav a, jf. utlendingsloven § 55 annet ledd.

Kongen kan gi forskrift om sekundærbruk av opplysninger fra undersøkelse av elektroniske enheter, jf. § 103 b annet ledd.

§ 104 første ledd skal lyde:

Det kan tas beslag i reisedokumenter, billetter, elektroniske enheter, lagrede data eller annet materiale som kan bidra til å avklare eller dokumentere utlendingens identitet eller andre forhold av betydning for en sak etter loven når det er tvil om utlendingens identitet, eller det er konkrete holdepunkter for å anta at utlendingen skjuler eller tilbakeholder opplysninger av betydning for en sak etter loven.

Ny § 104 a skal lyde:

§ 104 a. Beslag overfor asylsøkere

Det kan tas beslag i reisedokumenter, billetter, elektroniske enheter, lagrede data eller annet materiale som kan avdekke opplysninger om en asylsøkers identitet, reiserute og andre forhold av betydning for søknaden, samt materiale som må beslaglegges for å ivareta sikkerheten på det stedet hvor asylsøkeren registrerer seg eller innlosjeres. Det kan også tas beslag i slikt materiale dersom asylsøkeren motsetter seg at det foretas undersøkelse av gjenstander etter § 103 b.

Beslutning om beslag kan treffes av polititjenestemann. § 104 femte ledd annet og tredje punktum, samt sjette til niende ledd gjelder tilsvarende.

Kongen kan gi utfyllende regler i forskrift.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid og kan fastsette overgangsbestemmelser.

Lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet [boligsosialloven]

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å forebygge boligsosiale utfordringer og å bidra til at vanskeligstilte på boligmarkedet skal få bistand til å skaffe seg og beholde en egnet bolig.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for alle som oppholder seg i riket, med unntak av

a. personer som ikke har lovlig opphold i riket
b. personer som har søkt om beskyttelse, og som har eller kan få statlig innkvartering
c. personer som ikke er norske statsborgere, og som ikke har tilknytning til riket, med mindre annet følger av en folkerettslig avtale.

§ 3. Ansvarlig kommune

Kommunens ansvar for å gi individuelt tilpasset bistand etter § 6 gjelder alle som oppholder seg i kommunen.

For den som oppholder seg i institusjon eller bolig med heldøgns omsorgstjenester, skal individuelt tilpasset bistand likevel gis av den kommunen som var oppholdskommune forut for inntaket.

En person som er bosatt i en kommune som mottar integreringstilskudd for vedkommende, har rett til bistand i denne kommunen. Hvis en person som nevnt i første punktum flytter til en annen kommune, har vedkommende rett til bistand der, dersom flyttingen er avtalt mellom de to kommunene.

§ 4. Vanskeligstilte på boligmarkedet

Med vanskeligstilte på boligmarkedet menes i denne loven personer som ikke kan ivareta sine interesser på boligmarkedet, og derfor trenger bistand til å skaffe eller beholde en egnet bolig.

§ 5. Ansvar for organisering og planlegging

Kommunen skal i sitt arbeid på det boligsosiale feltet sørge for samarbeid på tvers av sektorer og samordning av sine tjenester. For øvrig skal kommunen samarbeide med andre offentlige aktører som kan bidra til arbeidet for vanskeligstilte på boligmarkedet.

Kommunen skal ha en oversikt over behovet for både ordinære og tilpassede boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Oversikten skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi etter plan- og bygningsloven § 10-1. En drøfting av kommunens boligsosiale arbeid bør inngå i strategien. Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplanen etter plan- og bygningsloven kapittel 11 fastsette overordnede mål og strategier for det boligsosiale arbeidet. Målene og strategiene skal være egnet til å møte de utfordringene kommunen står overfor med utgangspunkt i oversikten nevnt i første punktum.

§ 6. Plikt til å gi individuelt tilpasset bistand til vanskeligstilte på boligmarkedet

Kommunen skal gi individuelt tilpasset bistand til vanskeligstilte på boligmarkedet.

Kommunen vurderer hvilken bistand som skal gis. Bistandens art og omfang skal tilpasses den enkeltes behov.

Bistanden kan blant annet gå ut på å gi råd og veiledning om økonomi, bomestring, statlige og kommunale tjenestetilbud eller andre forhold av betydning for bosituasjonen. Kommunen kan også gi praktisk bistand, slik som hjelp til å søke støtte-, låne- og tilskuddsordninger eller kommunalt disponert bolig, bistand i en konkret kjøps- eller leieprosess eller bistand til å forebygge utkastelse.

Plikten til å gi individuelt tilpasset bistand omfatter også bistand til å skaffe boliger med særlig tilpasning og med hjelpe- og vernetiltak for dem som trenger det på grunn av alder, funksjonsnedsettelser eller av andre årsaker.

§ 7. Saksbehandling og klage

Når noen ved søknad eller på annen måte ber om bistand fra kommunen, skal kommunen ta stilling til om personen er vanskeligstilt på boligmarkedet. En avgjørelse om å gi eller avslå bistand, er et enkeltvedtak.

Hvis kommunen fatter vedtak om individuelt tilpasset bistand etter § 6, skal hovedinnholdet i bistanden angis i vedtaket.

Kommunen skal så langt som mulig samarbeide med den som skal motta bistanden, og ta hensyn til dennes ønsker.

Ved klage over enkeltvedtak er statsforvalteren klageinstans.

§ 8. Behandling av personopplysninger

Kommunen og statsforvalteren kan behandle personopplysninger, også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven her.

Innsamlede opplysninger kan, når det er nødvendig, benyttes i forbindelse med utarbeidelse av statistikk og analyser, men kun dersom formålet ikke kan oppnås ved bruk av anonymiserte opplysninger.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvem det kan behandles personopplysninger om, hvilke personopplysninger som kan behandles, adgangen til viderebehandling, utlevering og tiltak for å sikre lovlig og rettferdig behandling.

§ 9. Innhenting av opplysninger. Tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret og skattemyndighetene

Opplysninger skal så langt som mulig innhentes i samarbeid med den som ber om bistand eller slik at han eller hun har kjennskap til innhentingen.

Når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven her, kan kommunen kreve opplysninger fra andre offentlige organer. Dersom de etterspurte opplysningene er underlagt taushetsplikt, skal spørsmålet om de kan gis uten hinder av taushetsplikten, avgjøres etter de taushetspliktbestemmelsene som gjelder for avgiverorganet.

Likt med offentlige organer regnes organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat, fylkeskommune eller kommune.

Kommunen kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente opplysninger fra Folkeregisteret som er nødvendige for å utføre oppgaver etter loven her. Det samme gjelder opplysninger fra skattemyndighetene som er nødvendige for å utføre oppgaver etter loven her.

Departementet kan gi forskrift, blant annet om hvilke opplysninger kommunen kan innhente, hvilke organer opplysninger kan innhentes fra, og hvilke opplysninger som kan innhentes fra skattemyndighetene etter fjerde ledd annet punktum.

§ 10. Overgangsbestemmelse

Kravene til planstrategi og kommuneplan etter § 5 annet ledd skal være oppfylt senest fire år etter at loven trer i kraft.

§ 11. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1. juli 2023 iflg. res. 20 des 2022 nr. 2299.

§ 12. Endring i andre lover

Med virkning fra loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om endringar i lov om interkommunale selskaper (møteoffentlegheit, økonomiforvaltning m.m.)

I

I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper blir desse endringane gjorde:
– – –
§ 6 første og andre ledd skal lyde:
Selskapet skal ha et representantskap hvor samtlige deltakere er representert med minst én representant. Vedkommende kommunestyre eller fylkesting oppnevner selv sine representanter. Er et interkommunalt selskap deltaker, oppnevner selskapets representantskap dets representanter. – – –. Hvis ikke annet er fastsatt i selskapsavtalen, velger representantskapet selv sin leder og nestleder. – – –
– – –
– – –

II

Lova tek til å gjelde frå den tida[1] Kongen bestemmer. Kongen kan setje i kraft dei einskilde føresegnene til ulik tid.
1 Frå 1 juli 2023 for endringane i § 6 første ledd fjerde punktum, § 6 andre ledd, § 30, § 31, § 32, og § 33 og
frå 1 jan 2024 for endringane i § 4, § 6 første ledd sjette punktum, § 7, § 8, § 8a, § 9, § 9a, § 10, § 12, § 13, § 15, § 18, § 19, § 20, § 22, § 22a, § 22b, § 27, § 40 og § 41 iflg. res. 2 juni 2023 nr. 769.

Lov om informasjonstilgang m.m. for det uavhengige utvalget som skal granske straffesaken mot Viggo Kristiansen i Baneheia-saken og foreta en gjennomgang av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker (Baneheia-utvalget)

§ 1. Formålet med loven

Loven skal sikre at det uavhengige utvalget som skal granske straffesaken mot Viggo Kristiansen i Baneheia-saken og foreta en gjennomgang av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker, oppnevnt av Kongen i statsråd 10. februar 2023, får tilgang til nødvendige opplysninger for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet, og gi utvalget adgang til å behandle disse opplysningene.

§ 2. Opplysninger til utvalget

Enhver kan uten hinder av taushetsplikt gi utvalget opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid. Dette gjelder også opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd.

Utvalget kan ikke pålegge noen å gi opplysninger etter første ledd.

§ 3. Taushetsplikt

Medlemmene i utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 g. Forvaltningsloven § 13 b

første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde. Det samme gjelder etter at materialet har blitt avlevert til arkivdepot for de som er ansatt i eller som utfører arbeid eller tjeneste for arkivdepotet.

§ 4. Behandling av personopplysninger

Utvalget kan behandle personopplysninger som er nødvendige for formålet med utvalgets arbeid. Dette gjelder også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15 gjelder ikke dersom det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi slikt innsyn.

Utvalget er behandlingsansvarlig frem til det har avsluttet sitt arbeid.

§ 5. Forbud mot bruk av opplysninger i senere straffesaker, sivile saker eller tilsynssaker

Opplysninger som utvalget har mottatt i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner.

§ 6. Ikrafttredelse og opphør

Loven trer i kraft straks.

§§ 2 og 4 oppheves når utvalget har avsluttet sitt arbeid.

Lov om Digitaliseringsdirektoratets tilgang til taushetsbelagte opplysninger i Folkeregisteret

§ 1. Tilgang til Folkeregisteret

Kongen kan gi forskrift om at Digitaliseringsdirektoratet uten hinder av taushetsplikt kan innhente og behandle opplysninger fra Folkeregisteret, også opplysninger som nevnt i personvernforordningen artiklene 9 og 10, som er nødvendige for å løse direktoratets oppgaver, og om hvilke oppgaver som skal

kunne gi grunnlag for innhenting og behandling av opplysninger fra Folkeregisteret.

§ 2. Lovens anvendelse på Svalbard

Kongen kan gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og om at Digitaliseringsdirektoratet uten hinder av taushetsplikt kan innhente og behandle opplysninger som nevnt i § 1 fra befolkningsregisteret for Svalbard.

§ 3. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks.

Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)

Første del – innleiande reglar

Kapittel 1 Formålet med og krava til opplæringa

§ 1-1. Formålet med lova

Lova skal leggje til rette for at barn, ungdom og vaksne får god opplæring i eit godt miljø.

§ 1-2. Verkeområde

Lova gjeld for grunnskoleopplæring, vidaregåande opplæring og verksemd knytt til opplæringa. Lova gjeld ikkje for skolar som er godkjende etter privatskolelova.

Kongen kan gi forskrift om at lova eller delar av ho skal gjelde på Svalbard og om særlege reglar av omsyn til tilhøva på staden.

§ 1-3. Formålet med opplæringa

Opplæringa skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og dei som har læretid i bedrift, historisk og kulturell innsikt og forankring.

Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfridom, nestekjærleik, tilgiving, likeverd og solidaritet, verdiar som også kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn, og som er forankra i menneskerettane.

Opplæringa skal utvide kjennskapen til og forståinga av den nasjonale kulturarven og den felles internasjonale kulturtradisjonen.

Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den enkelte si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte.

Elevane og dei som har læretid i bedrift, skal utvikle kunnskap, dugleik og haldningar som gjer at dei kan meistre livet sitt og delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrong.

Elevane og dei som har læretid i bedrift, skal lære å tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst. Dei skal ha medansvar og rett til medverknad.

Elevane og dei som har læretid i bedrift, skal møtast med tillit, respekt og krav og få utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast.

§ 1-4. Mål og prinsipp for opplæringa

Kongen gir forskrift om overordna mål og prinsipp for opplæringa.

Departementet gir forskrift om læreplanar i fag.

§ 1-5. Samisk innhald i opplæringa og samiske læreplanar

Forskrift om læreplanar etter § 1-4 andre ledd skal gi pålegg om opplæring om den samiske folkegruppa og om språket, kulturen og samfunnslivet til denne folkegruppa i tilknyting til dei ulike fagområda.

Sametinget gir forskrift om det samiske innhaldet i dei nasjonale læreplanane i fag og om læreplanar for opplæring i samiske språk. Sametinget gir også forskrift om læreplanar i særskilde samiske fag i den vidaregåande opplæringa. Forskrifta skal haldast innanfor dei rammene som departementet har fastsett.

Departementet gir forskrift om andre særskilde læreplanar for

grunnskoleopplæringa i språkutviklingskommunar og
språkvitaliseringskommunar etter sameloven § 3-1 og for andre elevar som får samisk opplæring i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa. Sametinget skal i samråd med departementet lage utkast til forskrift.
Endra ved lov 14 juni 2024 nr. 36.

§ 1-6. Fag- og timefordeling og tilbodsstruktur

Departementet gir forskrift om kor mange timar med opplæring elevar i grunnskolen skal ha, kor mange timar som skal brukast til kvart fag, og korleis timane skal delast mellom trinna.

Kommunen kan gi forskrift om at opp til ti prosent av timane i kvart fag i grunnskolen skal flyttast til andre fag eller brukast til særskilde tverrfaglege aktivitetar.

Departementet gir forskrift om kva for utdanningstilbod som fører fram til studiekompetanse eller yrkeskompetanse i den vidaregåande opplæringa.

Departementet kan gi forskrift om kor mange timar med opplæring elevar i den vidaregåande opplæringa skal ha, kor mange timar som skal brukast til kvart fag, og korleis timane skal delast mellom trinna i den vidaregåande opplæringa.

Departementet kan gi forskrift om kor lang læretida skal vere for dei som har læretid i bedrift.

Kommunen og fylkeskommunen kan gi forskrift om opplæring utover det samla minstetimetalet som departementet har fastsett etter første og fjerde ledd.

Departementet kan gi forskrift om plikt til å delta i aktivitetar i grunnskolen som ikkje er opplæring i fag.

§ 1-7. Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk

Departementet kan gi forskrift om nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

Andre del – grunnskoleopplæring

Kapittel 2 Rett og plikt til grunnskoleopplæring

§ 2-1. Rett til grunnskoleopplæring

Barn har rett til offentleg grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet.

Retten til grunnskoleopplæring gjeld dersom barnet truleg skal vere i Noreg i meir enn tre månader i samanheng. Retten skal oppfyllast så raskt som mogleg og seinast innan tre månader etter at barnet er komme til Noreg. Dersom det er nødvendig fordi det kjem svært mange fordrivne barn frå Ukraina, kan departementet gi forskrift om mellombels forlenging av tremånadersfristen.

Barn som kjem til Noreg, skal plasserast på det trinnet som passar med alderen. Kommunen kan gjere unntak der ei konkret vurdering viser at barnet bør plasserast på eit lågare trinn.

Endra ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Vert endra** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

§ 2-2. Plikt til grunnskoleopplæring

Barn har plikt til grunnskoleopplæring frå det året dei fyller seks år, til dei har avslutta det 10. trinnet. Grunnskoleopplæringa skal gjennomførast på ein offentleg skole, ein privat grunnskole som er godkjend etter § 22-1 eller etter privatskolelova, eller gjennom privat grunnskoleopplæring i heimen, jf. § 22-5.

Barn har plikt til grunnskoleopplæring når dei har vore i Noreg i tre månader. Plikta fell bort når barnet oppheld seg utanlands i tre månader.

Kommunen kan frita ein elev heilt eller delvis frå opplæringsplikta dersom omsynet til eleven tilseier det, foreldra samtykkjer og det ligg føre ei sakkunnig vurdering. Elevar som har fått fritak frå opplæringsplikta, mister ikkje retten til opplæringa dei har fått fritak frå.

Kommunen kan gi ein elev permisjon frå skolen dersom eleven får ei opplæring som samla sett er forsvarleg. Kommunen gir forskrift om permisjon frå skolen.

Ein elev som høyrer til eit anna trussamfunn enn Den norske kyrkja, har rett til permisjon frå skolen dei dagane trussamfunnet har helgedag, dersom foreldra sørgjer for den opplæringa som må til for at eleven skal kunne følgje med i opplæringa på skolen etter fråværet.

§ 2-3. Innhald, vurdering og dokumentasjon i grunnskoleopplæringa

Opplæringa i grunnskolen skal vere i samsvar med måla og prinsippa for opplæringa, jf. §§ 1-4 første og andre ledd og 1-5 andre og tredje ledd, og fag- og timefordelinga, jf. § 1-6 første og andre ledd.

Elevane har rett til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringa. Elevane på 1. til 7. trinn skal ha individuell vurdering utan karakterar. Departementet gir forskrift om individuell vurdering, om klage på vurdering og om dokumentasjon. Departementet kan gi forskrift om at mangel på vurderingsgrunnlag kan føre til tap av rett til individuell vurdering med karakter i faget.

§ 2-4. Utsett og tidleg skolestart

Kommunen skal la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller sju år, dersom foreldra søkjer om det eller samtykkjer og det etter ei sakkunnig vurdering er tvil om at barnet er komme langt nok i utviklinga si til at det bør byrje på skolen det året barnet fyller seks år.

Kommunen kan la eit barn byrje på skolen det året barnet fyller fem år, dersom foreldra søkjer om det eller samtykkjer og ei sakkunnig vurdering viser at det er forsvarleg.

§ 2-5. Gratis grunnskoleopplæring

Grunnskoleopplæring skal vere gratis. Kommunen skal ikkje krevje at elevane eller foreldra dekkjer utgifter knytte til grunnskoleopplæringa, til dømes utgifter til undervisningsmateriell, transport i skoletida, leirskoleopphald eller andre skoleturar.

§ 2-6. Kva grunnskole eleven skal gå på

Elevane har rett til å gå på ein skole i nærmiljøet. Kommunen kan gi forskrift om skolekrinsar. Ved tildeling av skoleplass og fastsetjing av forskrift om skolekrinsar skal kommunen leggje særleg vekt på kva skole som ligg nærast heimen. Kommunen kan også ta omsyn til topografi, trafikktilhøve og kapasiteten på skolane, og at barn i same nabolag skal få gå på same skole.

Etter søknad kan eleven takast inn på ein annan skole enn den eleven har rett til å gå på.

§ 2-7. Straffansvar for brot på opplæringsplikta

Foreldre og andre som har dagleg omsorg for eit barn, kan straffast med bot dersom dei forsettleg eller aktlaust handlar slik at barnet er borte frå den pliktige grunnskoleopplæringa utan å ha rett til det.

Kapittel 3 Val av skriftspråk og særskilde språkrettar i grunnskoleopplæringa

§ 3-1. Bokmål og nynorsk for elevane i grunnskolen

Elevane skal ha opplæring i bokmål og nynorsk. Departementet kan gi forskrift om fritak frå opplæring i eitt av skriftspråka for elevar som får opplæring etter §§ 3-2, 3-3, 3-4 eller 3-6.

Elevar på 1. til 7. trinn skal i det skriftlege arbeidet bruke det skriftspråket som kommunen har vedtatt som hovudmål for skolen. Foreldra til elevane vel om læremidla skal vere på bokmål eller nynorsk. Elevar på 8. til 10. trinn vel sjølve om dei skal bruke bokmål eller nynorsk som hovudmål, og om læremidla skal vere på bokmål eller nynorsk.

Når minst ti elevar på eitt av trinna 1 til 10 i ein kommune ønskjer eit anna skriftspråk som hovudmål enn det som er vedtatt for skolen, har dei rett til å bruke og å få opplæring på dette skriftspråket i ei særskild gruppe. Går ti eller fleire av desse elevane på den same skolen, har dei rett til å få opplæringa der. Er elevane spreidde på fleire skolar i kommunen, avgjer kommunen kva skole dei skal få opplæringa på. Retten til å få opplæring i ei særskild gruppe står ved lag så lenge det er minst seks elevar att i gruppa.

Dersom skolestrukturen i kommunen gjer at elevar må overførast til ein skole med eit anna hovudmål enn elevane hadde på 1. til 4. trinn, har dei rett til å bruke og å få opplæring på det hovudmålet dei hadde. Dei har rett til opplæring i faget norsk i ei særskild gruppe, same kor mange dei er.

§ 3-2. Opplæring i og på samisk i grunnskolen

Samiske elevar har rett til opplæring i anten nordsamisk, sørsamisk eller lulesamisk.

Alle elevar som bur i språkutviklingskommunar eller språkvitaliseringskommunar etter sameloven § 3-1, har rett til opplæring i og på samisk. Språkutviklingskommunar og språkvitaliseringskommunar kan gi forskrift om at elevane skal ha grunnleggjande opplæring i samisk språk og samisk kultur.

Dersom minst ti elevar i ein annan kommune enn språkutviklingskommunar og språkvitaliseringskommunar etter sameloven § 3-1 krev opplæring i og på samisk, har dei rett til det. Retten står ved lag så lenge det er minst seks elevar att som vil ha slik opplæring.

Foreldra til elevane vel om dei skal ha opplæring i samisk og om dei skal ha opplæring i og på samisk. Elevar på 8. til 10. trinn vel sjølve om dei skal ha slik opplæring.

Opplæringa på samisk kan leggjast til ein eller fleire skolar i kommunen.

Kommunen skal tilby ein del av opplæringa i samisk i eit samiskspråkleg miljø dersom det er nødvendig for at opplæringa skal vere pedagogisk forsvarleg.
Endra ved lov 14 juni 2024 nr. 36.

§ 3-3. Opplæring i kvensk eller finsk i grunnskolen

Elevar med kvensk/norskfinsk bakgrunn som går på grunnskolar i Troms og Finnmark, har rett til opplæring i kvensk eller finsk. Foreldra til elevane vel om dei skal ha opplæring i kvensk eller finsk. Elevar på 8. til 10. trinn vel sjølve om dei skal ha slik opplæring.

§ 3-4. Opplæring i og på norsk teiknspråk i grunnskolen

Elevar med høyrselshemming har rett til opplæring i og på norsk teiknspråk. Foreldra til elevane vel om dei skal ha opplæring i og på norsk teiknspråk. Elevar på 8. til 10. trinn vel sjølve om dei skal ha slik opplæring.

Dersom skolen ikkje har lærarar som kan gi opplæring i norsk teiknspråk, kan opplæringa givast på ein annan skole. Kommunen kan fastsetje kva skole opplæringa på norsk teiknspråk skal givast på.

Kommunen skal tilby ein del av opplæringa i eit teiknspråkleg miljø dersom det er nødvendig for at opplæringa i teiknspråk skal vere pedagogisk forsvarleg.

§ 3-5. Opplæring i punktskrift i grunnskolen

Elevar som er blinde eller sterkt svaksynte, har rett til nødvendig opplæring i punktskrift.

§ 3-6. Særskild språkopplæring i grunnskolen

Elevar med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild

språkopplæring til dei kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa. Særskild språkopplæring skal omfatte forsterka opplæring i norsk og, om det trengst, morsmålsopplæring, tospråkleg opplæring i fag eller begge delar.

Kommunen skal jamleg vurdere om ein elev som har vedtak om særskild språkopplæring kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa.

Kommunen kan gjere vedtak om at eleven skal få opplæringa i morsmål på ein annan skole enn den eleven går på.

§ 3-7. Innføringsopplæring for elevar i grunnskolen som har budd kort tid i Noreg

Kommunen kan gi elevar som har budd kort tid i Noreg og har fått vedtak om særskild språkopplæring, heile eller delar av opplæringa i særskilde grupper eller klassar eller på særskilde skolar. Kommunen kan berre gi slik innføringsopplæring dersom eleven eller foreldra samtykkjer. Kravet til samtykke gjeld likevel ikkje dersom opplæring gjennom eit særskilt organisert tilbod er nødvendig for å gi nykomne elevar eit forsvarleg opplæringstilbod i ein situasjon der det kjem svært mange fordrivne frå Ukraina.

Kommunen kan gjere vedtak om innføringsopplæring for ein elev for opp til eitt år om gongen, i til saman opp til to år. I vedtaket kan det gjerast unntak frå læreplanar i fag, jf. § 1-4 andre ledd, og fag- og timefordelinga, jf. § 1-6 første og andre ledd.
Endra ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Vert endra** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

Kapittel 4 Skyss, leksehjelp, skolefritidsordninga, skoletur og overgang frå barnehage til skole

§ 4-1. Rett til skyss til og frå skolen for elevar i grunnskolen

Elevar på 1. trinn har rett til gratis skyss dersom dei bur meir enn to kilometer frå skolen. Elevar på 2. til 10. trinn har rett til gratis skyss dersom dei bur meir enn fire kilometer frå skolen.

Elevar har rett til gratis skyss dersom ein del av vegen er særleg farleg eller vanskeleg.

Elevar som treng båttransport, har rett til slik transport gratis.

Elevar som treng skyss på grunn av nedsett funksjonsevne, skade eller sjukdom, har rett til gratis skyss til og frå skolen og skolefritidsordninga. Retten til skyss til og frå skolefritidsordninga gjeld ikkje i skoleferiane.

Elevar som har fleire heimar, har rett til skyss til og frå kvar heim som oppfyller vilkåra for rett til skyss.

§ 4-2. Reisefølgje for og tilsyn med elevar i grunnskolen

Elevar som får skyss til og frå skolen eller skolefritidsordninga, har rett til reisefølgje og tilsyn i ventetida før og etter opplæringa eller skolefritidsordninga dersom dei treng det.

§ 4-3. Krav om forsvarleg skyss og rett til losji der skyss ikkje er forsvarleg

Elevar har berre rett til skyss etter § 4-1 dersom dagleg skyss er forsvarleg.

Når fylkeskommunen skal vurdere om dagleg skyss er forsvarleg, skal det særleg leggjast vekt på alderen og funksjonsevna til eleven og kor lang og farleg skolevegen er. Det kan berre leggjast vekt på kostnader eller vanskar for fylkeskommunen dersom dei er ekstraordinære.

Er fylkeskommunen i tvil om dagleg skyss er forsvarleg, avgjer foreldra om eleven likevel skal skyssast.

Elevar som ikkje har rett til skyss fordi dagleg skyss ikkje er forsvarleg, har rett til losji. Elevane har også plikt til å la seg innlosjere om ikkje foreldra sørgjer for skyss og dekkjer kostnadene.

Kommunen skal sørgje for losji og ha tilsyn med innlosjerte elevar.

§ 4-4. Leksehjelp

Kommunen skal ha tilbod om gratis leksehjelp til elevar i grunnskolen. Departementet kan gi forskrift om leksehjelptilbodet.

§ 4-5. Skolefritidsordning

Kommunen skal ha tilbod om skolefritidsordning før og etter skoletid for elevar på 1. til 4. trinn og for elevar med særlege behov på 1. til 7. trinn. Kommunen kan krevje at foreldra dekkjer kostnadene til skolefritidsordninga.

Kommunen skal leggje til rette for leik og kultur- og fritidsaktivitetar i skolefritidsordninga. Aktivitetane skal vere tilpassa alderen, funksjonsevna og interessene til barna. I skolefritidsordninga skal barna få omsorg og bli passa godt på, og barn med nedsett funksjonsevne skal få gode utviklingsvilkår.

Når skolefritidsordninga er knytt til skolar, skal rektor vere leiar. Kommunen

kan gjere unntak frå kravet.

Kommunen kan nytte private til å drive skolefritidsordninga.

Kommunen gir forskrift om skolefritidsordninga. Forskrifta skal ha reglar om

a. eigarforhold
b. kven som er opptaksmyndigheit
c. opptakskriterium
d. opptaksperiode og oppseiing
e. foreldrebetaling
f. leike- og opphaldsareal
g. dagleg opphaldstid og årleg opningstid
h. personale og leiing.

Departementet kan gi forskrift om gratis skolefritidsordning, moderasjonsordningar og om innhald og oppgåver for skolefritidsordninga.

§ 4-6. Skoletur med overnatting

Kommunen skal som ein del av grunnskoleopplæringa tilby elevane leirskoleopphald eller annan skoletur med minst tre overnattingar i samanheng.

§ 4-7. Overgangen frå barnehagen til skolen

Kommunen skal sørgje for at barna får ein trygg og god overgang frå barnehagen til skolen og skolefritidsordninga.

Tredje del – vidaregåande opplæring

Kapittel 5 Rett til vidaregåande opplæring

§ 5-1. Rett til vidaregåande opplæring

Dei som har fullført grunnskolen eller tilsvarande opplæring, har rett til vidaregåande opplæring etter dette kapittelet. Det gjeld også dei som har fullført vidaregåande opplæring i eit anna land, men ikkje får godkjent opplæringa som studiekompetanse eller yrkeskompetanse i Noreg. Retten gjeld berre for dei som truleg skal vere i Noreg i meir enn tre månader i samanheng.

Retten til vidaregåande opplæring etter dette kapittelet varer fram til ein

har oppnådd studiekompetanse eller yrkeskompetanse, men ikkje lenger enn ut det skoleåret som tar til det året ein fyller 24 år. Dei som då ikkje har oppnådd studiekompetanse eller yrkeskompetanse, har rett til vidaregåande opplæring for vaksne etter § 18-3.

Dei som har rett til vidaregåande opplæring etter første ledd, kan velje vidaregåande opplæring for vaksne etter § 18-3 frå det skoleåret som tar til det året dei fyller 19 år.

Dei som har rett til vidaregåande opplæring etter første ledd første punktum, kan fram til det året dei fyller 19 år etter søknad i staden få vidaregåande opplæring etter § 18-3 dersom det er særlege grunnar for det. Dei som har rett til vidaregåande opplæring etter første ledd andre punktum, har etter søknad rett til å få vidaregåande opplæring etter § 18-3.

Retten til vidaregåande opplæring gjeld ikkje opplæring i fag som allereie er bestått, med mindre anna går fram av forskrift gitt etter siste ledd.

Dei som har rett til vidaregåande opplæring, skal komme inn på eitt av tre utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 som dei har søkt på. Dei skal deretter komme inn på vidaregåande trinn 2 og vidaregåande trinn 3, dersom dei oppfyller vilkåra for inntak. Både trinn 2 og trinn 3 skal byggje på det førre trinnet.

Departementet kan gi forskrift om kven som har rett til vidaregåande opplæring, og om inntaket til vidaregåande opplæring.

§ 5-2. Studieførebuande og yrkesfaglege utdanningsprogram

Den vidaregåande opplæringa omfattar studieførebuande og yrkesfaglege utdanningsprogram.

Studieførebuande utdanningsprogram omfattar tre års opplæring som elev.

Yrkesfaglege utdanningsprogram omfattar til vanleg to år med opplæring som elev, og to år med læretid i bedrift.

§ 5-3. Planlegginga og utbygginga av det vidaregåande opplæringstilbodet

Fylkeskommunen skal i planlegginga og utbygginga av det vidaregåande opplæringstilbodet leggje stor vekt på kva kompetanse samfunnet treng.

Fylkeskommunen skal gi tilbod om praksisbrev.

Departementet kan krevje at fylkeskommunen skal ha eit vidaregåande opplæringstilbod som er ope for søkjarar frå heile landet.

§ 5-4. Innhald, vurdering og dokumentasjon i den vidaregåande opplæringa

Den vidaregåande opplæringa skal vere i samsvar med måla og prinsippa for opplæringa, jf. §§ 1-4 første og andre ledd og 1-5 andre og tredje ledd, tilbodsstrukturen, jf. § 1-6 tredje ledd, og fag- og timefordelinga, jf. § 1-6 fjerde og femte ledd.

Elevane, privatistane, praksiskandidatane og dei som har læretid i bedrift, har rett til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringa. Departementet gir forskrift om individuell vurdering, om klage på vurdering og om dokumentasjon. Departementet kan gi forskrift om at mangel på vurderingsgrunnlag eller høgt fråvær kan føre til tap av rett til individuell vurdering med karakter i faget.

Departementet kan gi forskrift om godskriving og godkjenning av tidlegare gjennomgått opplæring eller praksis.

§ 5-5. Rett til omval

Elevar og dei som har læretid i bedrift har rett til så mange omval dei ønskjer, innan søknadsfristen for inntak det kalenderåret dei fyller 19 år. Dei som ikkje har nytta retten til omval før denne fristen, har rett til eitt omval seinare.

§ 5-6. Rett til læreplass eller anna tilbod på vidaregåande trinn 3

Søkjarar som oppfyller vilkåra for å bli formidla til læretid i bedrift, har rett til læreplass. Dersom fylkeskommunen ikkje kan gi søkjaren tilbod om læreplass, har søkjaren rett til eit anna opplæringstilbod på vidaregåande trinn 3 bygd på det programområdet han eller ho har gjennomført på vidaregåande trinn 2. Departementet kan gi forskrift om opplæringstilbodet til dei som ikkje får læreplass.

§ 5-7. Påbygging til generell studiekompetanse

Dei som har bestått fag- og yrkesopplæring, har rett til påbygging til generell studiekompetanse. Retten til påbygging varer ut det skoleåret som tar til det året ein fyller 24 år. Dei som då ikkje har oppnådd studiekompetanse, har rett til påbygging etter reglane for vaksne etter § 18-7.

Elevane kan velje å få påbygging til generell studiekompetanse etter reglane for vaksne etter § 18-7 frå det skoleåret som tar til det året dei fyller 19 år.

§ 5-8. Gratis vidaregåande opplæring

Den vidaregåande opplæringa skal vere gratis. Fylkeskommunen kan likevel krevje at elevar og dei som har læretid i bedrift, dekkjer utgifter til individuelt utstyr som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha.

Departementet kan gi forskrift om at elevar skal halde seg med læremiddel og digitalt utstyr.

§ 5-9. Rett til vidaregåande opplæring for dei som ikkje har opphaldsløyve

Det er eit vilkår for rett til vidaregåande opplæring at ein har lovleg opphald i landet. Dei som oppheld seg lovleg i landet medan dei ventar på svar på søknad om opphaldsløyve, har rett til vidaregåande opplæring ut det skoleåret som tar til det året dei fyller 18 år. Dei som får avslag på søknaden om opphaldsløyve, har berre rett til vidaregåande opplæring fram til datoen for det endelege vedtaket.

Kapittel 6 Val av skriftspråk og særskilde språkrettar i den vidaregåande opplæringa

§ 6-1. Bokmål og nynorsk for elevane i den vidaregåande opplæringa

Elevane skal ha opplæring i bokmål og nynorsk. Departementet kan gi forskrift om fritak frå opplæring i eitt av skriftspråka for elevar som får opplæring etter §§ 6-2, 6-3 eller 6-5.

Elevane vel sjølve om dei skal bruke bokmål eller nynorsk som hovudmål i det skriftlege arbeidet, og om læremidla skal vere på bokmål eller nynorsk.

§ 6-2. Opplæring i samisk i den vidaregåande opplæringa

Samiske elevar har rett til opplæring i anten nordsamisk, sørsamisk eller lulesamisk.

Alle elevar som har hatt opplæring i eller på samisk i grunnskolen, har rett til opplæring i samisk i den vidaregåande opplæringa.

Fylkeskommunen skal tilby ein del av opplæringa i eit samiskspråkleg miljø dersom det er nødvendig for at opplæringa i samisk skal vere pedagogisk forsvarleg.

Endra ved lov 14 juni 2024 nr. 36.

§ 6-3. Opplæring i og på norsk teiknspråk i den vidaregåande opplæringa

Elevar med høyrselshemming har rett til å få opplæring ved hjelp av teiknspråktolk eller til å gå på vidaregåande skolar som har opplæring i og på norsk teiknspråk. Elevane som går på ordinære vidaregåande skolar, og som nyttar tolk, kan i tillegg velje å få opplæring i norsk teiknspråk.

Retten til å gå på vidaregåande skolar som har opplæring i og på norsk teiknspråk gjeld berre innanfor dei utdanningsprogramma og programområda som skolane har tilbod om. Delar av denne opplæringa kan givast ved hjelp av teiknspråktolk.

§ 6-4. Opplæring i punktskrift i den vidaregåande opplæringa

Elevar som er blinde eller sterkt svaksynte, har rett til nødvendig opplæring i punktskrift.

§ 6-5. Særskild språkopplæring i den vidaregåande opplæringa

Elevar med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild språkopplæring til dei kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa. Særskild språkopplæring skal omfatte forsterka opplæring i norsk og, om det trengst, morsmålsopplæring, tospråkleg opplæring i fag eller begge delar.

Fylkeskommunen skal jamleg vurdere om ein elev som har vedtak om særskild språkopplæring kan norsk godt nok til å følgje den vanlege opplæringa.

Fylkeskommunen kan gjere vedtak om at eleven skal få opplæringa i morsmål på ein annan skole enn den eleven går på.

§ 6-6. Innføringsopplæring for elevar i den vidaregåande opplæringa som har budd kort tid i Noreg

Fylkeskommunen kan gi elevar som har budd kort tid i Noreg og har fått vedtak om særskild språkopplæring, heile eller delar av opplæringa i særskilde grupper eller klassar eller på særskilde skolar. Fylkeskommunen kan berre gi slik innføringsopplæring dersom eleven samtykkjer. Kravet til samtykke gjeld likevel ikkje dersom opplæring gjennom eit særskilt organisert tilbod er nødvendig for å gi nykomne elevar eit forsvarleg opplæringstilbod i ein situasjon der det kjem svært mange fordrivne frå Ukraina.

Fylkeskommunen kan gjere vedtak om innføringsopplæring for ein elev for

opp til eitt år om gongen, i til saman opp til to år. I vedtaket kan det gjerast unntak frå læreplanar i fag, jf. § 1-4 andre ledd, og fag- og timefordelinga, jf. § 1-6 fjerde ledd.
Endra ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212). **Vert endra** ved lov 25 juni 2024 nr. 53 (i kraft 1 juli 2026).

Kapittel 7 Opplæring i bedrift

§ 7-1. Verkeområdet for kapittelet, og kven som er lærling, praksisbrevkandidat, lærekandidat og kandidat for fagbrev på jobb

Dette kapittelet gjeld for den vidaregåande opplæringa som blir gitt som læretid i bedrift.

Der lova viser til nokon som har eller skal ha læretid i bedrift, gjeld regelen for både lærlingar, praksisbrevkandidatar, lærekandidatar og kandidatar for fagbrev på jobb.

Reglane for elevar gjeld for lærlingar, praksisbrevkandidatar og lærekandidatar dersom fylkeskommunen har ansvaret for opplæringa.

Lærling er den som har skrive ein lærekontrakt med sikte på fagprøve eller sveineprøve i fag som har læretid etter forskrifter gitt med heimel i § 5-4. Praksisbrevkandidat er den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på praksisbrevprøve. Lærekandidat er den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på ei mindre omfattande prøve enn fag- eller sveineprøve. Kandidat for fagbrev på jobb er den som har skrive ein kontrakt om opplæring på grunnlag av allsidig praksis og realkompetanse med sikte på fag- eller sveineprøve.

Departementet kan gi forskrift om dei ulike opplæringsordningane for den vidaregåande opplæringa i bedrift.

§ 7-2. Inngåing og endring av kontrakt om opplæring

Dei som skal ha læretid i bedrift, skal skrive kontrakt om opplæring med ei lærebedrift før opplæringa tek til. Det skal stå i kontrakten kva som er målet for opplæringa, og kven som har ansvaret for dei ulike delane av opplæringa. Kontrakten skal vise til den eller dei arbeidsavtalane som er inngått.

Kontrakten skal godkjennast av fylkeskommunen og kan berre endrast etter samtykkje frå fylkeskommunen.

Kontrakten gjeld frå den tida opplæringa tek til, sjølv om godkjenninga kjem seinare.

Fylkeskommunen kan godkjenne kontraktar om opplæring som fråvik det fastsette opplæringsløpet.

Departementet kan gi forskrift om kva form og innhald kontrakten skal ha, om endring av kontrakten, og om fylkeskommunens høve til å godkjenne kontraktar som fråvik det fastsette opplæringsløpet.

§ 7-3. Heving og oppseiing av kontrakt om opplæring

Ein kontrakt om opplæring kan seiast opp dersom partane er samde om det. Lærebedrifta skal orientere fylkeskommunen skriftleg før kontrakten blir oppsagd.

Fylkeskommunen skal gjere vedtak om å heve kontrakten om opplæring dersom den som har læretid, seier skriftleg frå at han eller ho ikkje ønskjer å halde fram ut kontrakttida. Fylkeskommunen kan også gjere vedtak om å heve kontrakten om opplæring dersom ein av partane gjer seg skyldig i vesentlege brot på pliktene sine i arbeidsforholdet eller ein av partane ikkje er i stand til å oppfylle kontrakten.

Før det blir gjort vedtak om å heve ein kontrakt om læretid etter krav frå lærebedrifta, skal den som har læretid i bedrift, få høve til å forklare seg munnleg for fylkeskommunen.

Dersom ein kontrakt om opplæring blir oppsagd eller heva, skal lærebedrifta skrive ut ein attest om opplæringa som er gjennomført.

§ 7-4. Kva rettar og plikter dei med læretid i bedrift har som arbeidstakarar. Tilhøvet til arbeidsmiljøloven

Dei som har læretid i bedrift, er arbeidstakarar i lærebedrifta, med dei rettane og pliktene som følgjer av lover og tariffavtalar.

Dei som skal ha læretid i bedrift, skal ha arbeidsavtale med lærebedrifta i tillegg til kontrakt om opplæring etter § 7-2. Lærebedrifta kan berre seie opp denne arbeidsavtalen dersom kontrakten om opplæring blir oppsagd eller heva etter § 7-3.

Dei første seks månadene av arbeidsforholdet kan arbeidsavtalen likevel seiast opp etter reglane i arbeidsmiljøloven §§ 15-3 og 15-6 dersom det er inngått kontrakt om full opplæring i bedrift. Kontrakten om opplæring fell bort dersom arbeidsavtalen blir oppsagd.

Arbeidsavtalen fell bort når læretida er over, eller dersom kontrakten om opplæring blir oppsagd eller heva.

Andre ledd andre punktum, tredje ledd og fjerde ledd gjeld ikkje arbeidsavtalar som partane har inngått uavhengig av kontrakten om opplæring.

Lærekandidatar har rett til individuell tilrettelegging etter §§ 11-4 til 11-6. For denne tilrettelegginga gjeld §§ 11-7 til 11-11 og § 11-13.

§ 7-5. Godkjenning av lærebedrifter

Fylkeskommunen skal godkjenne lærebedrifter som oppfyller krava i § 7-6.

Før fylkeskommunen kan godkjenne ei lærebedrift, må ho vere fagleg vurdert av yrkesopplæringsnemnda. Fylkeskommunen skal leggje avgjerande vekt på den faglege vurderinga frå yrkesopplæringsnemnda.

Departementet kan gi forskrift om godkjenning av lærebedrifter.

§ 7-6. Krav til lærebedrifter

Lærebedrifta skal gi opplæring i samsvar med læreplanar i lærefaget. Lærebedrifta kan gi all opplæringa sjølv, eller ho kan oppfylle kravet ved avtale om at delar av opplæringa skal skje i ei anna lærebedrift. Ansvaret for opplæringa ligg hos den lærebedrifta som kontrakten om opplæring er inngått med.

Ei lærebedrift skal ha ein eller fleire fagleg kvalifiserte personar som har ansvaret for opplæringa, og ein eller fleire instruktørar som gir opplæring.

Departementet kan gi forskrift om deling av ansvaret mellom samarbeidande lærebedrifter.

§ 7-7. Rekruttering av lærebedrifter og formidling til læreplass

Fylkeskommunen skal rekruttere lærebedrifter med sikte på å gi tilbod om læreplass til alle søkjarar som oppfyller vilkåra for å bli formidla til læreplass.

Fylkeskommunen skal formidle søkjarar som oppfyller vilkåra til lærebedrifter.

Departementet kan gi forskrift om formidling til læreplass.

§ 7-8. Tilskot til lærebedrifter

Fylkeskommunen skal gi godkjende lærebedrifter tilskot til opplæring.

Departementet kan gi forskrift om tilskot til lærebedrifter.

§ 7-9. Oppfølging av lærebedrifter og tap av godkjenning

Fylkeskommunen skal rettleie lærebedriftene og kontrollere at dei oppfyller krava i denne lova.

Etter ei fagleg vurdering i yrkesopplæringsnemnda kan fylkeskommunen trekkje tilbake godkjenninga som lærebedrift dersom lærebedrifta ikkje lenger oppfyller krava. Fylkeskommunen skal leggje avgjerande vekt på den faglege vurderinga frå yrkesopplæringsnemnda.

Godkjenninga som lærebedrift fell bort to år etter at den siste kontrakten om opplæring er avslutta.

Departementet kan gi forskrift om tap av godkjenning.

§ 7-10. Lærebedriftene sitt ansvar for opplæringa

Lærebedriftene skal lage ein plan som sikrar at opplæringa er i samsvar med kontraktane til dei som har læretid i bedrifta, og dei skal leggje produksjonen til rette for denne opplæringa.

Lærebedriftene skal skape eit godt arbeids- og læringsmiljø. Den samla arbeids- og opplæringstida til dei som har læretid, skal ikkje vere lengre enn arbeidstida til andre arbeidstakarar.

Lærebedrifter som ikkje lenger kan gi opplæring i samsvar med kontrakten, skal melde frå til fylkeskommunen.

§ 7-11. Krav til internkontroll i lærebedrifter

Lærebedriftene skal ha internkontroll for å sikre at opplæringa er i samsvar med denne lova. Internkontrollen skal gjennomførast i samarbeid med representantar for arbeidstakarane.

Lærebedriftene skal årleg rapportere til fylkeskommunen om opplæringa dei gir. Departementet kan gi forskrift om rapporteringsplikta.

§ 7-12. Samarbeidsorgan for lærebedrifter (opplæringskontor)

Lærebedrifter som er tilknytta eit samarbeidsorgan for lærebedrifter, kan avtale at samarbeidsorganet inngår lærekontrakt etter § 7-2 og mottar tilskot etter § 7-8 på vegner av lærebedrifta.

Departementet kan gi forskrift om samarbeidsorgan for lærebedrifter.

Kapittel 8 Organ knytte til fag- og yrkesopplæringa

§ 8-1. Rådgivande organ for fag- og yrkesopplæringa

Departementet skal nemne opp eit organ for samarbeid om fag- og yrkesopplæringa som skal gi departementet råd om, og ta initiativ til å fremje, fag- og yrkesopplæringa.

Departementet skal nemne opp faglege råd for fag- og yrkesopplæringa. Kvart fag eller fagområde i fag- og yrkesopplæringa skal vere knytt til eit fagleg råd.

Departementet skal nemne opp læreplangrupper som skal hjelpe til i arbeidet med å fastsetje innhaldet i fag- og yrkesopplæringa.

Departementet kan gi forskrift om samansetjinga av og oppgåvene til organa som er nemnde i denne paragrafen.

§ 8-2. Yrkesopplæringnemnder

Fylkeskommunen skal nemne opp ei yrkesopplæringsnemnd. Fylkeskommunen skal førebu dei sakene nemnda skal behandle.

Saker som har innverknad på fag- og yrkesopplæringa, skal leggjast fram for yrkesopplæringsnemnda før fylkeskommunen gjer vedtak i dei. Fylkeskommunen skal leggje avgjerande vekt på den faglege vurderinga frå yrkesopplæringsnemnda.

Departementet kan gi forskrift om kva samansetjing og oppgåver nemnda skal ha.

§ 8-3. Klagenemnd for fag- og sveineprøver

Departementet nemner opp klagenemnder for klager over vedtak om ikkje bestått fag- eller sveineprøve. Kvar nemnd skal nemnast opp for fire år, med leiar, nestleiar og éin medlem til. Minst to av medlemmene skal ha fagutdanning, og alle skal ha personlege vararepresentantar.

Det faglege rådet for faget skal gi ei innstilling om samansetjinga av kvar nemnd.

Kapittel 9 Skyss, bustad, oppfølgingsteneste og overgang frå grunnskole til vidaregåande opplæring

§ 9-1. Rett til skyss til og frå skolen for elevar i den vidaregåande opplæringa

Elevar har rett til gratis skyss eller full skyssgodtgjersle dersom dei bur meir enn seks kilometer frå skolen.

Elevar som treng båttransport, har rett til slik transport gratis.

Elevar som treng skyss på grunn av nedsett funksjonsevne, skade eller sjukdom, har rett til gratis skyss til og frå skolen.

Elevar som har fleire heimar, har rett til skyss til og frå kvar heim som oppfyller vilkåra for rett til skyss.

Departementet kan gi forskrift om at retten til skyss kan oppfyllast gjennom rabattordningar for offentleg transport i område med eit godt utbygd kollektivtilbod.

§ 9-2. Reisefølgje for og tilsyn med elevar i den vidaregåande opplæringa

Elevar som får skyss, har rett til reisefølgje dersom dei treng det.

Elevar som får skyss, har rett til tilsyn i ventetida før og etter opplæringa dersom dei på grunn av nedsett funksjonsevne ikkje klarer seg åleine.

§ 9-3. Hjelp med å skaffe bustad til elevar i den vidaregåande opplæringa

Når ein elev ikkje kan nytte dagleg skyss til skolen, skal fylkeskommunen hjelpe til med å skaffe eleven ein stad å bu. Er det ikkje mogleg å skaffe eleven bustad på annan måte, skal fylkeskommunen sørgje for at det blir bygd ein elevheim.

§ 9-4. Oppfølgingsteneste for dei som ikkje er i vidaregåande opplæring eller arbeid

Fylkeskommunen skal ha ei oppfølgingsteneste. Oppfølgingstenesta skal sørgje for at dei som har rett til opplæring etter § 5-1 og ikkje er i opplæring eller arbeid, får tilbod om vidaregåande opplæring, andre kompetansefremjande tiltak eller arbeid. Ein er omfatta av tenesta fram til utgangen av det året ein fyller 24 år.

Oppfølgingstenesta skal sikre tverretatleg samarbeid mellom kommunale, fylkeskommunale og statlege instansar som har ansvar for målgruppa.

Oppfølgingstenesta skal formidle og samordne dei ulike tilboda.

Departementet kan gi forskrift om oppgåvene til oppfølgingstenesta.

§ 9-5. Overgangen frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa

Fylkeskommunen skal sørgje for at elevane får ein trygg og god overgang frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa. Kommunen skal samarbeide med fylkeskommunen om overgangen.

Dersom eleven skal starte i ein vidaregåande skole som er godkjend etter privatskolelova, gjeld kommunens plikt i første ledd tilsvarande overfor den private vidaregåande skolen.

§ 9-6. Opplæringstilbod i overgangen frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa

Fylkeskommunen skal ha eit opplæringstilbod for dei som har rett til vidaregåande opplæring etter § 5-1, men som manglar faglege eller språklege føresetnader for å delta i eller gjennomføre slik opplæring.

§ 9-7. Tilbod om meir grunnskoleopplæring

Kommunen og fylkeskommunen kan tilby førebuande opplæring etter § 18-2 til dei som har rett til vidaregåande opplæring etter § 5-1, men som treng meir grunnskoleopplæring for å kunne fullføre den vidaregåande opplæringa. Opplæringa kan gi høve til å forbetre grunnskolevitnemålet.

Fjerde del – fellesreglar for grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa for barn og unge

Kapittel 10 Det beste for eleven, medverknad, skoledemokrati, foreldresamarbeid, skolereglar og plikt til å delta

§ 10-1. Det beste for eleven

Ved handlingar og avgjerder som vedkjem elevar, skal kva som er best for eleven, vere eit grunnleggjande omsyn.

§ 10-2. Elevane sin rett til medverknad

Elevane har rett til medverknad i alt som gjeld dei sjølve etter denne lova, og har rett til å ytre meiningane sine fritt. Elevane skal bli høyrde, og det skal leggjast vekt på meiningane deira etter alder og modning.

§ 10-3. Samarbeid med foreldra

Skolen skal samarbeide med foreldra om opplæringa til eleven.

Departementet kan gi forskrift om samarbeidet mellom skolen og foreldra.

§ 10-4. Skoledemokratiet

Skolen skal sørgje for at elevane og foreldra får vere med på å planleggje, gjennomføre og vurdere verksemda til skolen, mellom anna arbeidet med skolemiljøet, kvalitetsutvikling i opplæringa og fastsetjinga av skolereglar. Elevane skal ikkje delta i behandlinga av saker som er omfatta av lovfesta teieplikt.

Skolen skal leggje til rette for at alle elevane skal kunne ytre seg, og oppmuntre dei til å delta i skoledemokratiet. Skolen skal også hjelpe elevane i arbeidet med skoledemokratiet.

§ 10-5. Organiseringa av skoledemokratiet

Kvar grunnskole og vidaregåande skole skal ha eit elevråd som er valt av elevane ved skolen. Elevane kan velje å organisere seg på ein annan måte. Kvar grunnskole skal ha eit arbeidsutval som er valt av foreldra på skolen. Foreldra kan velje å organisere seg på andre måtar. Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at det blir fastsett kva for andre brukarorgan skolane skal ha.

Elevane og foreldra skal vere representerte i organ ved grunnskolar, og elevane skal vere representerte i organ ved vidaregåande skolar. Representantar for elevane i den vidaregåande opplæringa har møte- og talerett i fylkeskommunale nemnder på same måten som dei tilsette har etter kommuneloven § 13-4.

§ 10-6. Elevane si plikt til å delta og kommunen og fylkeskommunen si oppfølgingsplikt

Elevane skal vere aktivt med i opplæringa og følgje skolereglane. Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at elevar med fråvær frå opplæringa blir følgde opp.

Elevane kan bli pålagde å gjere oppgåver utanom skoletida (lekser). Det må takast omsyn til at elevar har rett til kvile og fritid.

§ 10-7. Skolereglar

Kommunen og fylkeskommunen gir forskrift om organisering av skoledemokratiet og om rettar og plikter for elevane, mellom anna om orden og oppførsel (skolereglar).

Kommunen og fylkeskommunen kan i slike skolereglar angi kva tiltak som kan brukast når elevar bryt skolereglane, og korleis slike saker skal behandlast.

§ 10-8. Informasjon til elevane og foreldra

Kommunar og fylkeskommunar skal gi elevar og foreldre den informasjonen dei har bruk for, mellom anna om opplæringa, den enkelte eleven, skolemiljøet og skolereglane, og om dei rettane og pliktene elevane elles har. Kommunar og fylkeskommunar skal også gi elevar og foreldre informasjon om retten til opplæring i og på samisk.

§ 10-9. Foreldreutvalet for grunnopplæringa (FUG)

Foreldreutvalet for grunnopplæringa (FUG) er eit sjølvstendig rådgivande organ for departementet i saker om samarbeid mellom skole og heim, og skal vareta foreldra sine interesser i skolesamanheng. Mandatet til FUG omfattar grunnskolen og vidaregåande opplæring trinn 1.

Departementet nemner opp kvart utval for fire år, med leiar, nestleiar og fem andre medlemmer.

Kapittel 11 Tilpassa opplæring og individuell tilrettelegging

§ 11-1. Tilpassa opplæring

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at opplæringa er tilpassa, det vil seie at elevane får eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa uavhengig av føresetnader, og at alle skal få utnytta og utvikla evnene sine. Lærebedrifta skal sørgje for tilpassa opplæring for dei som har læretid i bedrift.

§ 11-2. Tilfredsstillande utbytte av opplæringa

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at lærarane følgjer med på utviklinga til elevane og melder frå til rektor dersom det er tvil om at ein elev har tilfredsstillande utbytte av opplæringa. Om det må til, skal skolen setje i verk eigna tiltak, jf. §§ 11-1 og 11-3.

Skolen skal vurdere om tiltaka er nok til å gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa, eller om eleven kan trenge individuell tilrettelegging etter reglane i §§ 11-4, 11-5 og 11-6.

§ 11-3. Intensiv opplæring på 1. til 4. trinn

På 1. til 4. trinn skal kommunen sørgje for at elevar som står i fare for ikkje å ha forventa progresjon i lesing, skriving eller rekning, raskt får eigna intensiv opplæring. Dersom det er best for eleven, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.

§ 11-4. Personleg assistanse

Elevar har rett til den personlege assistansen dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillande utbytte av ho.

§ 11-5. Fysisk tilrettelegging og tekniske hjelpemiddel

Elevar har rett til dei tekniske hjelpemidla og den fysiske tilrettelegginga dei treng for å kunne delta i opplæringa og få tilfredsstillande utbytte av ho. Elevane har også rett til nødvendig opplæring i bruk av slikt utstyr.

Elevar som er blinde eller sterkt svaksynte, har rett til nødvendig opplæring i

mobilitet slik at dei kan komme seg til og frå skolen og ta seg fram på skolen og i heimemiljøet.

§ 11-6. Individuelt tilrettelagd opplæring

Elevar har rett til individuelt tilrettelagd opplæring dersom dei treng det for å få tilfredsstillande utbytte av opplæringa.

I vurderinga av kva for opplæringstilbod som skal givast, skal det særleg leggjast vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Opplæringstilbodet skal utformast slik at det samla kan gi eleven tilfredsstillande utbytte av opplæringa samanlikna med andre elevar og i tråd med dei opplæringsmåla som er realistiske for eleven.

§ 11-7. Vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring og krav om sakkunnig vurdering

Før kommunen eller fylkeskommunen avgjer om ein elev har krav på individuelt tilrettelagd opplæring, skal dei hente inn ei sakkunnig vurdering frå den pedagogisk-psykologiske tenesta. Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal ta stilling til om eleven treng individuelt tilrettelagd opplæring. Dersom eleven også treng personleg assistanse eller fysisk tilrettelegging etter §§ 11-4 og 11-5, skal den sakkunnige vurderinga gi ei heilskapleg vurdering av kva for tilrettelegging eleven treng.

Kommunen og fylkeskommunen kan berre fråvike den sakkunnige vurderinga dersom dei kjem til at eleven kan få tilfredsstillande utbytte av opplæringa på ein annan måte. Ei slik avgjerd skal vere grunngitt i vedtaket. I vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan det gjerast unntak frå reglane om innhaldet i og organiseringa av opplæringa.

Eleven eller foreldra må samtykkje før kommunen eller fylkeskommunen gjer ei sakkunnig vurdering, og før dei gjer vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring. Eit tilbod om individuelt tilrettelagd opplæring skal utarbeidast i samråd med eleven og foreldra, og det skal leggjast stor vekt på kva eleven og foreldra meiner.

§ 11-8. Kva den sakkunnige vurderinga skal innehalde

I ei sakkunnig vurdering skal den pedagogisk-psykologiske tenesta alltid greie ut om

a. eleven sitt utbytte av opplæringa
b. kvifor eleven eventuelt ikkje har, eller ikkje kan få, tilfredsstillande utbytte av opplæringa
c. kva som er realistiske opplæringsmål for eleven
d. kva tiltak som kan gi eleven eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa
e. kva kompetanse dei som skal gi opplæringa, bør ha, dersom det skal gjerast unntak frå kompetansekrava etter § 11-9 andre eller tredje ledd

§ 11-9. Kompetansekrav for den som skal gi individuelt tilrettelagd opplæring

Den som skal gi individuelt tilrettelagd opplæring, må oppfylle kompetansekrava for å bli tilsett i lærarstilling, jf. § 17-3, og krava om relevant kompetanse i faget det skal undervisast i, jf. § 17-4.

I vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan det gjerast unntak frå kompetansekrava i § 17-3 dersom det vil gi eleven betre opplæring. Slike unntak kan berre gjerast dersom opplæringa skal givast av personar med ei universitets- eller høgskoleutdanning som gjer dei særleg eigna til å vareta behova til eleven. Slikt vedtak inneber også at kompetansekrava i § 17-4 ikkje gjeld.

I vedtak om individuelt tilrettelagd opplæring kan det gjerast unntak frå kompetansekrava i § 17-4 dersom ei konkret vurdering av eleven og den individuelt tilrettelagde opplæringa som skal bli gitt, tilseier det.

§ 11-10. Individuell opplæringsplan

Skolen skal utarbeide ein individuell opplæringsplan for elevar som får individuelt tilrettelagd opplæring. I planen skal det stå kva som er måla for og innhaldet i opplæringa, og korleis ho skal drivast.

§ 11-11. Årleg evaluering av utbyttet av den individuelt tilrettelagde opplæringa

Skolen skal éin gong i året utarbeide ei skriftleg oversikt over den individuelt tilrettelagde opplæringa eleven har fått, og ei vurdering av utviklinga til eleven sett opp mot måla i den individuelle opplæringsplanen. Eleven eller foreldra skal få tilgang til oversikta og vurderinga.

§ 11-12. Alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK)

Elevar som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og treng alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få bruke eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa. Det same gjeld for dei som har læretid i bedrift.

Elevar og lærekandidatar har også rett til den opplæringa dei treng for å kunne bruke alternativ og supplerande kommunikasjon. Denne opplæringa kan vere ein del av den individuelt tilrettelagde opplæringa etter § 11-6.

§ 11-13. Pedagogisk-psykologisk teneste

Kommunen og fylkeskommunen skal ha ei pedagogisk-psykologisk teneste.

Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal samarbeide med og støtte skolane i det førebyggjande arbeidet for å gi eit inkluderande opplæringstilbod til elevar som kan ha behov for tilrettelegging av opplæringa. Tenesta skal

a. støtte og rettleie skolane i å greie ut behov for tilrettelegging av opplæringa og i å setje inn tiltak så tidleg som mogleg når det trengst
b. hjelpe til med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling slik at opplæringstilbodet blir så inkluderande og godt tilrettelagt som mogleg

Der lova eller forskrift til lova krev sakkunnig vurdering, er det den pedagogisk-psykologiske tenesta som skal utarbeide vurderinga.

Departementet kan gi forskrift om i kva andre tilfelle den pedagogisk-psykologiske tenesta skal utarbeide sakkunnige vurderingar.

§ 11-14. Læremiddel for individuelt tilrettelagd opplæring

Departementet skal sørgje for at det blir utarbeidd lærebøker og andre læremiddel for individuelt tilrettelagd opplæring.

Kapittel 12 Skolemiljøet til elevane

§ 12-1. Verkeområde for kapittelet

Dette kapittelet gjeld for skolen, leksehjelpordninga og skolefritidsordninga.

§ 12-2. Retten til eit trygt og godt skolemiljø

Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, inkludering, trivsel og læring.

§ 12-3. Nulltoleranse og førebyggjande arbeid

Skolen skal ikkje godta krenkjande oppførsel, som til dømes mobbing, vald, diskriminering og trakassering.

Skolen skal arbeide kontinuerleg for at alle elevane skal ha eit trygt og godt skolemiljø.

§ 12-4. Plikt til å sikre eit trygt og godt psykososialt skolemiljø (aktivitetsplikt og dokumentasjonsplikt)

Alle som arbeider på skolen, skal følgje med på korleis elevane har det, og om mogleg gripe inn dersom nokon krenkjer ein elev.

Alle som arbeider på skolen, skal melde frå til rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Det gjeld også når ein elev seier sjølv at ho eller han ikkje har det trygt og godt. Skolen skal snarast undersøkje saka og rette opp situasjonen med eigna tiltak. Rektor skal melde frå til kommunen eller fylkeskommunen i alvorlege tilfelle.

Skolen skal lage ein skriftleg plan for tiltaka i ei sak. I planen skal det stå

a. kva problem tiltaka skal løyse
b. kva tiltak skolen har planlagt
c. når tiltaka skal gjennomførast
d. kven som skal gjennomføre tiltaka
e. når tiltaka skal evaluerast

Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til andre ledd, i den forma og det omfanget som er nødvendig.

§ 12-5. Skjerpa plikt til å melde frå dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev

Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, krenkjer ein elev, skal vedkommande straks

melde frå til rektor. Rektor skal melde frå til kommunen eller fylkeskommunen, med mindre meldinga er openbert grunnlaus.

Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein i leiinga ved skolen krenkjer ein elev, skal vedkommande melde frå til kommunen eller fylkeskommunen direkte.

§ 12-6. Statsforvaltaren si handheving av plikta til å sikre eit trygt og godt psykososialt skolemiljø i enkeltsaker

Dersom ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, kan eleven eller foreldra melde saka til statsforvaltaren etter at saka er tatt opp med rektor.

Statsforvaltaren skal avgjere om plikta til å rette opp situasjonen med eigna tiltak etter § 12-4 andre ledd og plikta til å lage ein skriftleg plan etter § 12-4 tredje ledd er oppfylt. Dersom saka ikkje er tatt opp med rektor, det er under ei veke sidan ho vart tatt opp eller eleven ikkje lenger går på den aktuelle skolen, skal statsforvaltaren avvise saka, om det ikkje er særlege grunnar til å behandle ho.

Kommunen og fylkeskommunen skal utan hinder av lovfesta teieplikt leggje fram alle opplysningar som statsforvaltaren meiner må til for å greie ut saka.

Kjem statsforvaltaren til at skolen ikkje har oppfylt plikta til setje inn eigna tiltak etter § 12-4 andre ledd eller plikta til å lage ein skriftleg plan etter § 12-4 tredje ledd, kan statsforvaltaren påleggje kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet. Dersom saka elles vil bli unødig forseinka, eller dersom det er grunn til å tru at kommunen eller fylkeskommunen ikkje kjem til å rette forholdet, kan statsforvaltaren vedta kva skolen skal gjere for at eleven skal få eit trygt og godt skolemiljø. Statsforvaltaren kan vedta reaksjonar etter skolereglane, jf. § 10-7, eller vedta at ein elev skal byte skole, jf. § 13-2.

Avgjerda til statsforvaltaren er eit enkeltvedtak. Statsforvaltaren skal setje ein frist for gjennomføringa av vedtaket og følgje opp saka.

§ 12-7. Det fysiske miljøet

Alle elevar har rett til ein arbeidsplass som er tilpassa behova deira. Skolen skal innreiast slik at det leggjast til rette for dei elevane ved skolen som har nedsett funksjonsevne.

Departementet gir forskrift om saksbehandlinga av saker som gjeld det fysiske skolemiljøet etter §§ 12-2 og 12-7. I slike saker gjeld ikkje § 29-1.

§ 12-8. Tvangsmulkt

For å sikre gjennomføringa av vedtak etter § 12-6 kan statsforvaltaren og klageinstansen fastsetje tvangsmulkt for kommunar og fylkeskommunar. Tvangsmulkt kan fastsetjast samtidig med vedtaket eller seinare.

Ei avgjerd om tvangsmulkt får verknad når kommunen eller fylkeskommunen ikkje held fristen for gjennomføring av vedtaket etter § 12-6, og mulkta går til vedtaket er oppfylt. I vedtaket om tvangsmulkt kan det setjast ein seinare frist for gjennomføring enn den som vart sett etter § 12-6. Ei avgjerd om tvangsmulkt får ikkje verknad dersom det er uråd å rette seg etter vedtaket og den ansvarlege ikkje kan noko for det.

Avgjerda om tvangsmulkt skal behandlast etter reglane i forvaltningsloven kapittel IV og V.

Mulkta går til statskassa. I særlege tilfelle kan tvangsmulkta reduserast eller falle bort.

Departementet kan gi forskrift om kva slags tvangsmulkt som kan nyttast, og om kor stor mulkta skal vere.

§ 12-9. Straffansvar for brot på reglane om skolemiljø

Med bot eller fengsel i opp til 3 månader blir den straffa som forsettleg eller aktlaust grovt eller fleire gonger bryt reglane i § 12-4 første ledd, § 12-4 andre ledd første punktum og fjerde punktum eller § 12-5. Det same gjeld ein rektor som på same viset bryt reglane i § 12-4 andre ledd tredje punktum.

Når det skal vurderast om brotet er grovt, skal det leggjast vekt på kva slags lovbrot det er tale om, og kor stor skade det har ført til.

Dersom ein av reglane i § 12-4 første til andre ledd eller § 12-5 er broten av nokon som handlar på vegner av skolen, kan kommunen og fylkeskommunen straffast, jf. straffeloven § 27.

Straffansvaret er forelda etter 5 år.

§ 12-10. Bevisbyrde i erstatningssaker om psykososialt skolemiljø

Dersom det er grunn til å tru at kommunen eller fylkeskommunen ikkje har følgt reglane om psykososialt skolemiljø i eller i medhald av kapittel 12, skal det ved behandlinga av erstatningskrav etter skadeserstatningsloven leggjast til grunn at reglane ikkje er følgde, om ikkje kommunen eller fylkeskommunen gjer noko anna truleg.

Kapittel 13. Ordenstiltak og skadeførebygging m.m.

Kapitteloverskrift endra ved lov 14 juni 2024 nr. 36.

§ 13-1. Bortvising

Kommunen og fylkeskommunen kan fastsetje i forskrift om skolereglar etter § 10-7 at elevane kan visast bort frå opplæringa etter fleire eller grove brot på skolereglane, med dei avgrensingane som følgjer av denne paragrafen.

Ein elev kan ikkje visast bort dersom mindre inngripande tiltak er tilstrekkelege.

Elevar på 1. til 7. trinn kan visast bort for enkelttimar eller resten av dagen, og elevar på 8. til 10. trinn kan visast bort for opp til tre dagar. Foreldra skal få melding før ein elev på 1. til 7. trinn blir vist bort for resten av dagen. Elevar i den vidaregåande opplæringa kan visast bort for opp til fem dagar. Det kan også fastsetjast at elevar i den vidaregåande opplæringa kan visast bort for resten av skoleåret dersom regelbrota er særleg alvorlege.

Det er rektor sjølv som vedtar bortvising frå opplæringa. Om ikkje kommunen eller fylkeskommunen fastset noko anna, kan rektor gi lærarar høve til å vise bort elevar frå ei opplæringsøkt som læraren sjølv har ansvaret for. Bortvisinga kan ikkje gjelde for meir enn to klokketimar. Fylkeskommunen kan ikkje delegere myndigheita til å gjere vedtak om at ein elev i den vidaregåande opplæringa skal visast bort for resten av skoleåret til den enkelte skolen.

§ 13-2. Pålagt skolebyte

Kommunen og fylkeskommunen kan gjere vedtak om at ein elev skal flyttast til ein annan skole dersom oppførselen til eleven går alvorleg ut over tryggleiken eller læringa til ein eller fleire medelevar.

Ein elev skal ikkje flyttast dersom mindre inngripande tiltak vil kunne avhjelpe situasjonen. Ein elev skal ikkje flyttast dersom det fører til at eleven må flytte ut av heimen, eller gjer at dagleg skyss blir uforsvarleg. Ein elev i den vidaregåande skolen skal heller ikkje flyttast dersom det fører til at eleven må byte utdanningsprogram eller programområde.

Kommunen og fylkeskommunen kan ikkje delegere myndigheita til å gjere vedtak om skolebyte til den enkelte skolen.

§ 13-3. Førebygging

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at skolen, leksehjelpa og skolefritidsordninga driv eit kontinuerleg og systematisk arbeid for at det ikkje skal oppstå situasjonar der tilsette må gripe inn fysisk mot elevar.
Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 36.

§ 13-4. Fysiske inngrep for å avverje skade m.m.

Tilsette i skolen, leksehjelpa og skolefritidsordninga kan, når andre tiltak ikkje er tilstrekkelege, gripe inn fysisk mot elevar for å avverje at ein elev

a. krenkjer ein person fysisk eller psykisk eller utsett seg sjølv for fysisk fare
b. skader eigedom
c. viser ei åtferd som er sterkt fornedrande for eleven sjølv
d. vesentleg forstyrrar opplæringa til andre elevar

Det fysiske inngrepet kan ikkje gå lenger enn nødvendig, og det skal stå i eit rimeleg forhold til dei interessene som skal varetakast.

Handlingar som er allment aksepterte i samhandling mellom vaksne og barn som dei har omsorg for, skal ikkje reknast som fysiske inngrep etter paragrafen her.
Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 36, endra ved lov 23 mai 2025 nr. 16 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 23 mai 2025 nr. 840).

§ 13-5. Meldeplikt og dokumentasjon

Ein tilsett som har nytta fysiske inngrep etter § 13-4, skal melde frå om det til rektor. Rektor skal melde frå til foreldra til eleven. Dersom det er nytta fysiske inngrep mot den same eleven fleire gonger, eller inngrepet er særleg alvorleg, skal rektor melde frå til kommunen eller fylkeskommunen.

Skolen skal dokumentere alle fysiske inngrep med ei kort omtale av hendinga, inngrepet som vart gjort, og eleven sitt syn på saka.
Tilføyd ved lov 14 juni 2024 nr. 36.

Kapittel 14 Organiseringa av opplæringa og reglar for livssynsopplæringa

§ 14-1. Skolerute og lengda på skoleåret

Opplæringa skal strekkje seg over minst 38 skoleveker innanfor ei ramme på 45 samanhengande veker i skoleåret.

Kommunen og fylkeskommunen gir forskrift om skole- og feriedagar for elevane (skolerute). Skole- og feriedagane skal planleggjast slik at eksamen og nasjonale prøver kan gjennomførast.

§ 14-2. Inndeling av elevar i klassar og grupper

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at kvar elev høyrer til éin klasse og har så mykje opplæringstid i klassen at eleven kan utvikle sosial samkjensle. I delar av opplæringa kan elevane delast i andre grupper. Klassane og gruppene skal setjast saman slik at skolen blir ein møteplass der elevane utviklar toleranse og respekt for kvarandre.

Ingen klassar eller grupper skal vere større enn det som er trygt og pedagogisk forsvarleg.

Elevane kan delast inn i grupper etter fagleg nivå i særskilde og avgrensa delar av opplæringa, dersom det er nødvendig for at ein eller fleire av elevane skal få eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa.

Elevane kan berre delast inn i grupper etter kjønn dersom det er særleg tungtvegande grunnar til å gjere det. Elevane kan ikkje delast inn i grupper etter etnisitet.

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at alle elevar har ein kontaktlærar. Kontaktlæraren har eit særleg ansvar for eleven, for kontakten med heimen og for administrative, sosiale og pedagogiske gjeremål i klassen.

§ 14-3. Forholdet mellom talet på lærarar og talet på elevar

Departementet kan gi forskrift om forholdet mellom talet på lærarar og talet på elevar per skole eller per kommune. Forholdstalet kan variere frå trinn til trinn.

§ 14-4. Fjernundervisning

Delar av opplæringa kan gjennomførast utan at læraren er til stades saman med elevane (fjernundervisning) dersom det er gode grunnar for det og det er trygt

og pedagogisk forsvarleg. At det må vere gode grunnar betyr at fordelane for elevane må vere større enn ulempene ved å gjennomføre opplæringa som fjernundervisning. Når det skal vurderast om det vil vere trygt og pedagogisk forsvarleg å gi delar av opplæringa som fjernundervisning, skal det mellom anna takast omsyn til elevane sitt høve til læring, utvikling, trivsel og sosial samkjensle.

Elevane skal få fjernundervisning på skolen. I særlege tilfelle kan ein elev få fjernundervisning andre stader enn på skolen. Elevar i vidaregåande skole kan også få unntak etter avtale med rektor.

Fjernundervisninga skal gjennomførast slik at elevane og læraren kan kommunisere effektivt. Dei tekniske løysingane som blir nytta, må leggje til rette for kommunikasjon i sanntid eller med kort responstid.

Kommunen eller fylkeskommunen skal godtgjere at vilkåra i denne paragrafen er oppfylte.

Departementet kan gi forskrift om fjernundervisning.

§ 14-5. Forbod mot forkynning

Opplæringa skal ikkje vere forkynnande.

§ 14-6. Fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livssyn

Elevar har rett til fritak frå aktivitetar i opplæringa som dei med rimeleg grunn opplever som utøving av ein annan religion enn sin eigen eller tilslutning til eit anna livssyn enn sitt eige, eller som dei på same grunnlag opplever som krenkjande eller støytande. Fritaket føreset ei skriftleg melding frå eleven eller foreldra, men det trengst ikkje grunngiving.

Ein kan ikkje krevje fritak frå kompetansemåla i læreplanane for fag. Elevar som får fritak frå aktivitetar i opplæringa, skal ha anna opplæring med tilsvarande fagleg innhald.

§ 14-7. Opplæring om kristendom, religion, livssyn og etikk

Opplæringa om emna kristendom, andre religionar, livssyn og etikk skal samle alle elevar, og medverke til auka forståing, respekt og evne til dialog mellom menneske med ulikt syn på trudoms- og livssynsspørsmål. Emna skal presenterast på ein objektiv, kritisk og pluralistisk måte.

Kapittel 15 Opplæringsspråk, læremiddel og skolebibliotek

§ 15-1. Opplæringsspråk og talemål

Opplæringa skal vere på norsk, samisk eller norsk teiknspråk.

I den munnlege opplæringa avgjer elevane og lærarane sjølve kva for talemål dei vil bruke. Lærarane og skoleleiinga skal ta mest mogleg omsyn til talemålet til elevane i ordval og uttrykksmåtar.

§ 15-2. Hovudmål på kvar skole

Kommunen og fylkeskommunen gir forskrift om kva skriftspråk som skal vere hovudmålet på kvar skole, anten bokmål eller nynorsk. Skolen skal bruke hovudmålet i den skriftlege opplæringa og i den skriftlege kommunikasjonen med elevane og foreldra.

I samband med skifte av hovudmål på ein grunnskole eller når eit fleirtal i kommunestyret eller minst 1/4 av dei røysteføre i kommunen krev det, skal det haldast rådgivande røysting. Nytt vedtak om hovudmål kan ikkje gjerast før det har gått fem år. Departementet kan gi forskrift om røysterett, ansvar for røystinga og organisering av røystinga.

§ 15-3. Krav til rettskriving og krav til skriftspråk i læremiddel

Med læremiddel er her meint alle trykte, ikkje-trykte og digitale element som er utvikla til bruk i opplæringa, som skal brukast jamleg i opplæringa, og som dekkjer vesentlege delar av læreplanen i faget.

Skolen skal bruke læremiddel på norsk og samisk som følgjer offisiell rettskriving.

Skolen skal bruke læremiddel som ligg føre på bokmål og nynorsk til same tid og same pris. Kravet gjeld ikkje

a. læremiddel i faget norsk
b. læremiddel i fag med årskull med 300 eller færre elevar
c. læremiddel der den norske teksten utgjer ein mindre del

Dei trykte læremidla i norskfaget i grunnskolen skal samla ha nok tilfang på både bokmål og nynorsk, slik at elevane lærer å lese begge skriftspråka.

§ 15-4. Ordlister, ordbøker og skriveprogram

Dei norskspråklege trykte og digitale ordlistene og ordbøkene skolen brukar, skal vere godkjende av Språkrådet.

Skolen skal bruke skriveprogram som støttar både bokmål og nynorsk, og som følgjer offisiell rettskriving.

§ 15-5. Skolebibliotek

Elevane skal ha tilgang til skolebibliotek. Departementet kan gi forskrift om skolebibliotek.

§ 15-6. Utstyr

Skolane skal ha tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremiddel.

Kapittel 16 Rådgiving

§ 16-1. Rådgiving om utdannings- og yrkesval

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at elevar i grunnskolen og i den vidaregåande opplæringa får den rådgivinga som dei treng om utdannings- og yrkesval.

Elevane skal få rådgiving på den skolen dei går på, og individuelt dersom dei ønskjer det.

Fylkeskommunen skal sørgje for at dei som har læretid i bedrift, har tilgang til rådgiving om utdannings- og yrkesval.

§ 16-2. Rådgiving om sosiale og personlege forhold

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at elevar får den rådgivinga som dei treng om sosiale og personlege forhold som kan ha innverknad på korleis dei har det på skolen.

Elevane skal få rådgiving på den skolen dei går på, og individuelt dersom dei ønskjer det.

Fylkeskommunen skal sørgje for at dei som har læretid i bedrift, har tilgang til rådgiving om sosiale og personlege forhold.

Kapittel 17 Personalet i skolen, skolefagleg kompetanse og kvalitetsutvikling

§ 17-1. Krav om kompetanse i skolen

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for rett og nødvendig kompetanse i skolen.

§ 17-2. Leiing

Skolen skal ha ei leiing som er fagleg, pedagogisk og administrativt forsvarleg.

Ein skole skal leiast av ein rektor. Rektoren skal ha pedagogisk kompetanse, ta del i den daglege verksemda og arbeide med utviklinga av verksemda. Ein rektor kan leie fleire skolar.

§ 17-3. Krav for å bli tilsett i lærarstilling

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at dei som blir tilsett i lærarstilling, har relevant lærarutdanning seinast når dei tar til i stillinga.

Dersom ingen søkjarar oppfyller krava for tilsetjing, kan andre tilsetjast mellombels på vilkår om at ei påbyrja lærarutdanning blir fullført. Kor lenge ei slik tilsetjing skal vare, avtaler arbeidsgivaren og arbeidstakaren ut frå kor stor stilling og kor lang utdanning det er tale om, og kor tilgjengeleg utdanningstilbodet er.

Dersom ingen søkjarar oppfyller krava for tilsetjing, kan andre tilsetjast mellombels også utan vilkår om påbyrja lærarutdanning, men ei slik tilsetjing skal ikkje vare lenger enn til 31. juli.

Departementet kan gi forskrift om kva utdanning og kompetanse ein må ha for å kunne bli tilsett i lærarstilling.

Endra ved lov 14 juni 2024 nr. 36.

§ 17-4. Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at dei som er tilsett i lærarstilling, har relevant kompetanse i dei faga dei skal undervise i.

Krava om relevant kompetanse i undervisningsfag gjeld ikkje dei som kunne tilsetjast i lærarstilling før 1. januar 2014, allmennlærarar og mellombels tilsette.

Kommunen og fylkeskommunen kan fråvike krava til relevant kompetanse i

undervisningsfag dersom det er nødvendig fordi skolen ikkje har nok tilsette i lærarstilling som oppfyller krava. Ei slik avgjerd skal vurderast på nytt kvart skoleår.

Departementet kan gi forskrift om krav til relevant kompetanse i dei ulike faga.

§ 17-5. Kvalifikasjonsprinsippet

Den best kvalifiserte søkjaren skal tilsetjast i ei ledig stilling, om det ikkje er gjort unntak i lov eller forskrift.

Når kommunen og fylkeskommunen skal vurdere kven som er best kvalifisert, skal dei leggje vekt på utdanning, erfaring og kor personleg eigna søkjaren er, halde saman med kvalifikasjonskrava i utlysinga.

§ 17-6. Fagleg ansvar for opplæringa og bruk av anna personale i opplæringa enn dei som er tilsett i lærarstilling

Berre dei som er tilsett i lærarstilling, kan ha fagleg ansvar for opplæringa.

Når anna personale hjelper til i opplæringa, skal kommunen og fylkeskommunen sørgje for at dei får nødvendig rettleiing av ein som er tilsett i lærarstilling.
Endra ved lov 14 juni 2024 nr. 36.

§ 17-7. Krav om at skolane har tilgang på vikarar

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at skolane har tilgang på vikarar ved vanleg og venta fråvær.

§ 17-8. Fagleg og pedagogisk utvikling

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at dei som er tilsett i lærarstilling, rektorar og andre tilsette i skolen får høve til å utvikle seg fagleg og pedagogisk så dei kan vere på høgd med utviklinga i skolen og samfunnet.

§ 17-9. Praksisplassar i skolen

Departementet kan i det enkelte tilfellet eller i forskrift gi pålegg om at

kommunane eller fylkeskommunane skal gi studentar frå universitet og høgskolar praksisopplæring og rettleiing i skolen.

§ 17-10. Personalet ved leirskolar

Undervisningspersonalet ved leirskolar med fast pedagogisk bemanning skal vere tilsett i den kommunen der leirskolen ligg. Departementet kan gi forskrift om kompetansekrav for personalet ved faste leirskolar.

§ 17-11. Politiattest og forbod mot tilsetjing

Kommunen og fylkeskommunen skal krevje politiattest av dei som skal tilsetjast fast eller mellombels i grunnskolen, den vidaregåande skolen, skolefritidsordninga, leksehjelpa, kulturskolen eller skoleliknande aktivitetstilbod. Den som skal tilsetjast fast eller mellombels i leirskole, må også leggje fram politiattest.

Kommunen og fylkeskommunen kan krevje politiattest av personar som skal ha praksis på skolane og andre stader der tilboda som nemnde i første ledd blir gitt. Når det skal vurderast om ein person som skal ha praksis, skal leggje fram politiattest, skal det leggjast vekt på om det alt er utført vandelskontroll etter eit anna regelverk, kor langt praksisopphaldet skal vere, og kor mykje kontakt personen skal ha med elevar.

Kommunen og fylkeskommunen kan krevje politiattest av personar som skal utføre oppgåver ved skolane og andre stader der tilboda som nemnde i første ledd blir gitt.

Politiattesten skal innehalde dei merknadene som politiregisterloven § 39 første ledd fastset. I tillegg skal politiattesten innehalde merknader om reaksjonar for brot på straffeloven (2005) §§ 251, 252, 253, 254, 255, 256, 263, 264, 272, 273, 284 og 285, straffeloven (1902) §§ 222, 223, 227, 228 andre ledd, 229 og lov 15. desember 1995 nr. 74 om forbud mot kjønnslemlestelse §§ 1 og 2. Merknader om reaksjonar for brot på desse straffeboda skal i ordinær politiattest oppgis i samsvar med politiregisterloven § 40.

Personar som er dømde for eller har vedtatt førelegg for seksuelle overgrep mot mindreårige, skal ikkje tilsetjast eller ha praksis i skolar eller tilbod som nemnde i første ledd.

Dersom politiattesten inneheld merknader om verserande sak eller andre straffebrot enn dei som er nemnde i femte ledd, skal det vurderast konkret om personen bør tilsetjast, ha praksis eller utføre oppgåver i skolar eller tilbod som nemnde i første ledd.

Departementet gir forskrift om politiattest, og kva for straffebod som skal

vere omfatta av femte ledd. Departementet kan også gi forskrift om innhenting og behandling av politiattest.

§ 17-12. Skolefagleg kompetanse og kvalitetsutvikling

Det skal vere skolefagleg kompetanse i kommune- og fylkeskommuneadministrasjonen.

Kommunen og fylkeskommunen skal arbeide for å halde ved lag og heve kvaliteten i grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa.

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at skolane jamleg vurderer i kva grad organiseringa, tilrettelegginga og gjennomføringa av opplæringa medverkar til å nå dei måla som er fastsette med heimel i §§ 1-4 første og andre ledd og 1-5 andre og tredje ledd.

Kommunestyret og fylkestinget skal minst éin gong i året få informasjon om læringsmiljøet, læringsresultata og gjennomføringa til elevane i opplæringa.

Femte del – førebuande opplæring og vidaregåande opplæring for vaksne

Kapittel 18 Rett til førebuande opplæring og vidaregåande opplæring for vaksne

§ 18-1. Formålet med opplæringa for vaksne

Formålet med opplæringa i § 1-3 og dei overordna måla og prinsippa for opplæringa med heimel i § 1-4 gjeld så langt det passar for opplæring for vaksne. Opplæringa skal byggje på den kompetansen deltakarane allereie har, og skal leggjast opp slik at deltakarane så raskt som mogleg kan oppnå relevant kompetanse for arbeid eller vidare utdanning.

§ 18-2. Rett til førebuande opplæring for vaksne

Dei som treng førebuande opplæring i fag eller i grunnleggjande ferdigheiter, men ikkje lenger har rett til grunnskoleopplæring etter § 2-1, har rett til førebuande opplæring for vaksne.

Søkjarar har mellom anna rett til førebuande opplæring dersom dei ikkje har fått tilfredsstillande opplæring før, dersom dei treng opplæring i fag eller grunnleggjande ferdigheiter som ikkje var del av læreplanen då dei fekk grunnskoleopplæring, og dersom dei treng ny opplæring på grunn av skade eller

sjukdom. Når det skal vurderast om ein søkjar treng førebuande opplæring, skal det takast omsyn til kva søkjaren sjølv meiner.

Dei som har rett til vidaregåande opplæring etter kapittel 5, har ikkje rett til førebuande opplæring etter denne paragrafen.

§ 18-3. Rett til vidaregåande opplæring for vaksne

Dei som har fullført grunnskoleopplæring eller tilsvarande opplæring, men ikkje har studiekompetanse eller yrkeskompetanse frå vidaregåande opplæring, har rett til vidaregåande opplæring for vaksne frå det skoleåret som tar til det året dei fyller 19 år. Det gjeld også dei som har fullført vidaregåande opplæring i eit anna land, men ikkje får godkjent opplæringa som studiekompetanse eller yrkeskompetanse i Noreg.

Dei som har rett til vidaregåande opplæring for vaksne, skal komme inn på eit opplæringstilbod som fører fram til ein av tre sluttkompetansar som dei har søkt på. Fylkeskommunen skal sørgje for at søkjarar med betydeleg realkompetanse knytt til ein viss yrkeskompetanse får høve til å formalisere denne kompetansen gjennom fag- eller sveinebrev.

Dersom fylkeskommunen tilbyr det, kan dei som har rett til vidaregåande opplæring etter denne paragrafen, men som ikkje har rett til vidaregåande opplæring etter § 5-1, likevel velje vidaregåande opplæring etter kapittel 5. Dei får då dei same rettane og pliktene som dei med rett til vidaregåande opplæring etter § 5-1.

Departementet kan gi forskrift om kven som har rett til vidaregåande opplæring for vaksne, og om inntaket til opplæringa.

§ 18-4. Rett til yrkesfagleg rekvalifisering

Dei som har oppnådd studiekompetanse eller yrkeskompetanse, har rett til vidaregåande opplæring fram til éin ny sluttkompetanse innanfor eit yrkesfagleg utdanningsprogram.

§ 18-5. Vidaregåande opplæring for vaksne utan rett

Fylkeskommunen kan gi vidaregåande opplæring til dei som har brukt opp retten til vidaregåande opplæring.

Fylkeskommunen kan gi vidaregåande opplæring til dei som er over opplæringspliktig alder, og som ikkje har fullført grunnskoleopplæring eller tilsvarande opplæring.

Dei som blir tatt inn til vidaregåande opplæring for vaksne utan å ha rett til det, får dei same rettane og pliktene som dei med rett til vidaregåande opplæring etter § 18-3.

§ 18-6. Rett til læreplass eller anna tilbod i den vidaregåande opplæringa for vaksne

Dei som har lovfesta rett til opplæring etter § 18-3, og som oppfyller vilkåra for å bli formidla til læretid i bedrift, har rett til læreplass. Dersom dei ikkje får tilbod om læreplass, har dei rett til eit anna opplæringstilbod som gir grunnlag for den sluttkompetansen dei er tatt inn på.

Når vaksne deltakarar får opplæringa i bedrift, gjeld kapittel 7 for den delen av opplæringa.

§ 18-7. Påbygging og opplæring fram til generell studiekompetanse

Dei som har bestått fag- og yrkesopplæring, har rett til påbygging til generell studiekompetanse frå det skoleåret som tar til det året dei fyller 19 år.

Dei som har oppnådd yrkeskompetanse utan å ha bestått fellesfaga som normalt inngår i opplæringsløpet, har ikkje rett til påbygging, men rett til vidaregåande opplæring etter § 18-3 fram til generell studiekompetanse. Dette gjeld uavhengig av den nedre aldersgrensa i § 18-3 første ledd.

§ 18-8. Realkompetansevurdering

Dei som har rett til opplæring for vaksne, har rett til å få realkompetansen sin vurdert og dokumentert.

Dei som ikkje har rett til opplæring for vaksne, har rett til å få realkompetansen sin vurdert og dokumentert dersom kommunen eller Arbeids- og velferdsetaten tilrår det.

Departementet kan gi forskrift om realkompetansevurdering, om klage på realkompetansevurdering og om dokumentasjon.

§ 18-9. Gratis opplæring for vaksne

Reglane i §§ 2-5 og 5-8 om gratis opplæring gjeld også for førebuande opplæring og vidaregåande opplæring for vaksne.

§ 18-10. Rett til opplæring for vaksne som ikkje har opphaldsløyve

Det er eit vilkår for rett til førebuande opplæring at ein har lovleg opphald i landet. Dei som er over opplæringspliktig alder, og som oppheld seg lovleg i landet medan dei ventar på svar på søknad om opphaldsløyve, har rett til førebuande opplæring ut det skoleåret som tar til det året dei fyller 18 år. Dei som får avslag på søknaden om opphaldsløyve, har berre rett til førebuande opplæring fram til datoen for det endelege vedtaket.

Det er eit vilkår for rett til vidaregåande opplæring at søkjaren har lovleg opphald i landet. Dei som oppheld seg lovleg i landet medan dei ventar på svar på søknad om opphaldsløyve, har likevel ikkje rett til vidaregåande opplæring for vaksne.

§ 18-11. Plikt til oppmøte og aktiv deltaking i opplæringa for vaksne

Vaksne deltakarar i førebuande opplæring og vidaregåande opplæring har plikt til å møte opp til opplæringa og delta aktivt.

Kommunen og fylkeskommunen kan etter søknad gje permisjon frå opplæringa.

Kapittel 19 Innhaldet i og organiseringa av den førebuande og den vidaregåande opplæringa for vaksne

§ 19-1. Innhald, vurdering og dokumentasjon i opplæringa for vaksne

Opplæringa skal vere i samsvar med måla og prinsippa for opplæringa, jf. § 18-1, jf. § 1-4 første ledd og andre ledd i denne paragrafen. Opplæringa skal byggje på kompetansen til den vaksne deltakaren.

Departementet kan gi forskrift om læreplanar i fag for førebuande og vidaregåande opplæring for vaksne.

Vaksne deltakarar har rett til individuell vurdering og dokumentasjon av opplæringa. Departementet gir forskrift om individuell vurdering, om klage på vurdering og om dokumentasjon.

§ 19-2. Organisering av opplæringa for vaksne

Den førebuande og den vidaregåande opplæringa for vaksne skal organiserast som eit særskilt tilbod for vaksne.

Opplæringstilbodet skal tilpassast livssituasjonen til deltakarane. Opplæringa kan givast som fjernundervisning.

Kommunen og fylkeskommunen kan bruke andre rettssubjekt, til dømes studieforbund, til å gi opplæring til vaksne. Kommunen og fylkeskommunen kan likevel ikkje delegere til andre rettssubjekt å dokumentere opplæringa etter § 19-1.

§ 19-3. Bokmål og nynorsk i opplæringa for vaksne

Deltakarar i opplæringa for vaksne vel sjølve om dei skal bruke bokmål eller nynorsk som hovudmål i det skriftlege arbeidet.

§ 19-4. Rett til opplæring i og på samisk for vaksne deltakarar

Samiske deltakarar i den førebuande og vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til opplæring i samisk. Samiske deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne som bur i språkutviklingskommunar eller språkvitaliseringskommunar etter sameloven § 3-1, har rett til opplæring på samisk når det er nødvendig for å få forsvarleg utbytte av opplæringa.
Endra ved lov 14 juni 2024 nr. 36.

§ 19-5. Tilpassa opplæring og individuell tilrettelegging for vaksne deltakarar

Kravet i § 11-1 om tilpassa opplæring gjeld for førebuande og vidaregåande opplæring for vaksne.

Deltakarar i den førebuande opplæringa har rett til individuell tilrettelegging etter §§ 11-4 til 11-6. For denne tilrettelegginga gjeld §§ 11-7 til 11-11 og § 11-13.

Deltakarar i den vidaregåande opplæringa med nedsett funksjonsevne eller særskilde behov har rett til eigna individuell tilrettelegging av lærestad, undervisning, læremiddel og eksamen, for å sikre likeverdige høve til opplæring.

Retten etter tredje ledd gjeld ikkje tilrettelegging som inneber ei uforholdsmessig byrde for fylkeskommunen. Når fylkeskommunen skal vurdere om tilrettelegginga inneber ei uforholdsmessig byrde, skal fylkeskommunen leggje særleg vekt på effekten tilrettelegginga har for å byggje ned barrierane for deltakarar med nedsett funksjonsevne og særskilde behov, dei nødvendige kostnadene ved tilrettelegginga og kva ressursar fylkeskommunen har til rådigheit.

§ 19-6. Opplæring for å utvikle eller halde ved like grunnleggjande ferdigheiter i den førebuande opplæringa for vaksne

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne som har særlege behov for opplæring for å kunne utvikle eller halde ved like grunnleggjande ferdigheiter, har rett til slik opplæring. For denne opplæringa gjeld §§ 11-4 til 11-11 og § 11-13.

§ 19-7. Alternativ supplerande kommunikasjon (ASK) i opplæringa for vaksne

Deltakarar i opplæringa for vaksne som heilt eller delvis manglar funksjonell tale og treng alternativ og supplerande kommunikasjon, skal få bruke eigna kommunikasjonsformer og nødvendige kommunikasjonsmiddel i opplæringa.

Deltakarane har også rett til den opplæringa dei treng for å kunne bruke alternativ og supplerande kommunikasjon. Denne opplæringa kan vere ein del av den individuelle tilrettelegginga av opplæringa etter §§ 19-5 og 19-6.

§ 19-8. Særskild språkopplæring for vaksne deltakarar

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne har rett til særskild språkopplæring etter § 3-6.

Deltakarar i den vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til forsterka opplæring i norsk etter § 6-5 første ledd første punktum.

§ 19-9. Opplæring i og på norsk teiknspråk for vaksne deltakarar

Deltakarar med høyrselshemming i den førebuande og vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til opplæring i norsk teiknspråk. Deltakarane har rett til opplæring ved bruk av teiknspråktolk eller opplæring på norsk teiknspråk.

§ 19-10. Opplæring i punktskrift for vaksne deltakarar

Deltakarar i den førebuande og vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til opplæring i punktskrift etter §§ 3-5 og 6-4. Dei har også rett til mobilitetstrening etter § 11-5 andre ledd.

§ 19-11. Planlegginga og utbygginga av det vidaregåande opplæringstilbodet for vaksne

Reglane i § 5-3 om planlegging og utbygging av det vidaregåande opplæringstilbodet gjeld for det vidaregåande opplæringstilbodet for vaksne deltakarar.

§ 19-12. Rådgiving om utdannings- og yrkesval i opplæringa for vaksne

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at deltakarar i den førebuande og den vidaregåande opplæringa for vaksne får rådgiving om utdannings- og yrkesval.

§ 19-13. Kompetansekrav i opplæringa for vaksne

Reglane i §§ 17-3, 17-4 og 17-5 om kompetansekrav for lærarar og kvalifikasjonsprinsippet gjeld i den førebuande og den vidaregåande opplæringa for vaksne.

Første ledd gjeld ikkje for opplæring etter § 19-6. Opplæringa skal likevel skje under fagleg og pedagogisk rettleiing.

Departementet kan gi forskrift om kompetansekrav for dei som skal undervise i forsterka opplæring i norsk.

§ 19-14. Politiattest og forbod mot tilsetjing i den førebuande opplæringa for vaksne

Reglane i § 17-11 om politiattest og forbod mot tilsetjing gjeld for den førebuande opplæringa for vaksne.

Kapittel 20 Medverknad, læringsmiljø, lokale ordensreglar og bortvising i opplæringa for vaksne

§ 20-1. Rett til medverknad for vaksne deltakarar

Deltakarar i den førebuande og den vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til medverknad i alt som gjeld dei sjølve etter denne lova, og har rett til å ytre meiningane sine fritt. Deltakarane skal bli høyrde, og det skal leggjast vekt

på meiningane deira.

§ 20-2. Krav til læringsmiljøet i opplæringa for vaksne

Kommunen og fylkeskommunen skal arbeide kontinuerleg for at alle deltakarane skal ha eit trygt og godt læringsmiljø.

Deltakarar i opplæringa for vaksne skal ikkje utsetjast for krenkjande oppførsel. Alle som arbeider i den førebuande opplæringa og den vidaregåande opplæringa for vaksne, skal om mogleg gripe inn dersom ein deltakar blir utsett for krenking.

§ 20-3. Ordensreglar for opplæringa for vaksne

Kommunen og fylkeskommunen kan gi forskrift om lokale reglar for opplæringa for vaksne, mellom anna om orden og oppførsel (ordensreglar).

Kommunen og fylkeskommunen kan i slike ordensreglar angi kva tiltak som kan brukast når deltakarar bryt ordensreglane, og korleis slike saker skal behandlast.

§ 20-4. Bortvising av vaksne deltakarar

Kommunen og fylkeskommunen kan fastsetje i forskrift etter § 20-3 at deltakarar i opplæringa for vaksne kan visast bort frå opplæringa etter fleire eller grove brot på reglane i forskrifta, med dei avgrensingane som følgjer av denne paragrafen.

Ein deltakar kan ikkje visast bort dersom mindre inngripande tiltak er tilstrekkelege.

Deltakarar kan visast bort frå resten av kurset eller modulen dei er tatt inn på, dersom regelbrota er særleg alvorlege.

Kommunen eller fylkeskommunen kan ikkje delegere myndigheita til å gjere vedtak om at ein deltakar skal visast bort frå resten av kurset eller modulen til eit organ ved opplæringsstaden.

Kapittel 21 Skyss, reisefølgje og losji for deltakarar i opplæringa for vaksne

§ 21-1. Skyss til og frå opplæringsstaden for deltakarar i opplæringa for vaksne

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne har rett til gratis skyss dersom dei bur meir enn fire kilometer frå opplæringsstaden.

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne som treng skyss på grunn av nedsett funksjonsevne, skade eller sjukdom, har rett til gratis skyss til og frå opplæringsstaden.

Deltakarar i den vidaregåande opplæringa for vaksne har rett til skyss etter reglane i § 9-1 ut det skoleåret som tar til det året dei fyller 24 år.

§ 21-2. Reisefølgje for og tilsyn med deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne som får skyss til og frå opplæringsstaden, har rett til reisefølgje og tilsyn i ventetida før og etter opplæringa dersom dei på grunn av nedsett funksjonsevne ikkje klarer seg åleine.

§ 21-3. Avgrensing av rett til skyss og rett til losji i den førebuande opplæringa for vaksne

Retten til skyss etter § 21-1 gjeld ikkje dersom dagleg skyss ikkje er forsvarleg.

Når fylkeskommunen skal vurdere om dagleg skyss er forsvarleg, skal det særleg leggjast vekt på alderen og funksjonsevna til deltakaren og kor lang og farleg skolevegen er. Det kan berre leggjast vekt på kostnader eller vanskar for fylkeskommunen dersom dei er ekstraordinære.

Deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne som ikkje har rett til skyss fordi dagleg skyss ikkje er forsvarleg, har rett til losji.

Kommunen skal ha tilsyn med innlosjerte vaksne deltakarar om det trengst.

Sjette del – privat opplæring, godkjenningsordningar og privatistordningar

Kapittel 22 Privat opplæring

§ 22-1. Kven som kan drive private skolar etter lova

Private kan berre drive skole etter denne lova med godkjenning av departementet. Departementet skal godkjenne private grunnskolar dersom dei kan oppfylle krava i § 22-2. Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingsreglar for godkjenning av private grunnskolar i samsvar med tjenesteloven § 27. Den som driv privat grunnskole utan godkjenning, kan straffast med bot.

Departementet kan godkjenne private vidaregåande skolar dersom det ligg føre ein mellomstatleg avtale om drift av slike skolar. I samband med godkjenninga kan departementet gjere unntak frå krava i lova og i forskrift gitt med heimel i lova.

Godkjenninga etter første og andre ledd fell bort dersom ein skole ikkje set i gang verksemda si etter lova innan tre skoleår etter at godkjenninga vart gitt. Det same gjeld om drifta etter lova blir nedlagd. Skolen skal gi melding til departementet når drifta etter lova blir nedlagd.

§ 22-2. Ansvaret til private grunnskolar

For private grunnskolar gjeld:

a. §§ 1-3 og 1-4 første og andre ledd om mål og prinsipp for opplæringa
b. § 2-3 om innhald, vurdering og dokumentasjon i grunnskoleopplæringa
c. § 3-1 om bokmål og nynorsk for elevane i grunnskolen
d. kapittel 10 om det beste for eleven, medverknad, skoledemokrati, foreldresamarbeid, skolereglar og plikt til å delta
e. § 11-1 om tilpassa opplæring
f. kapittel 12 om skolemiljøet til elevane
g. § 13-1 om bortvising og §§ 13-3 til 13-5 om skadeførebygging
h. § 14-1 andre ledd om skole- og feriedagar
i. § 14-2 om inndeling av elevar i klassar og grupper
j. § 14-4 om fjernundervisning
k. § 14-5 om forbod mot forkynning
l. § 14-6 om fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livssyn

m. § 14-7 om opplæring om kristendom, religion, livssyn og etikk
n. kapittel 16 om rådgiving
o. kapittel 17 om personalet i skolen, skolefagleg kompetanse og kvalitetsutvikling
p. § 24-2 om opplysningar til den kommunale helse- og omsorgstenesta og sosialtenesta
q. § 24-3 om plikt til å melde frå til barnevernet
r. § 25-1 om behandling av personopplysningar og unntak frå teieplikt
s. § 25-4 om plikt til å delta i evalueringar og gi opplysningar
t. § 27-2 om forbod mot bruk av plagg som dekkjer ansiktet

Kommuneloven § 25-1 om internkontroll gjeld også for private grunnskolar.

Der lova legg ansvar, oppgåver eller plikter til kommunen, ligg ansvaret ved ein privat skole til det øvste organet på skolen.

Heimkommunen skal sørgje for at elevane har same tilgang til den pedagogisk-psykologiske tenesta som elevane i den offentlege skolen.
Endra ved lov 14 juni 2024 nr. 36.

§ 22-3. Unntak frå visse krav for utanlandske og internasjonale grunnskolar

Departementet kan gjere unntak frå krava i § 22-2 første ledd for utanlandske og internasjonale grunnskolar så framt unntaka ikkje svekkjer dei grunnleggjande rettane til elevane.

§ 22-4. Teieplikt i private skolar

Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og § 13 g om teieplikt gjeld for private skolar som er godkjende etter § 22-1.

§ 22-5. Privat grunnskoleopplæring i heimen

Foreldre har plikt til å melde frå til kommunen dersom dei skal gi barna privat grunnskoleopplæring i heimen.

Den private grunnskoleopplæringa i heimen skal oppfylle krava til formålet med opplæringa i § 1-3, krava i § 1-4 andre ledd om at opplæringa skal vere i samsvar med læreplanar for fag og § 1-6 første ledd om fag- og timefordelinga, forbodet mot forkynning i § 14-5 og krava i § 14-7 til korleis opplæringa om emna kristendom, religion, livssyn og etikk skal leggjast opp.

Kommunen skal føre tilsyn med at den private grunnskoleopplæringa i

heimen oppfyller krava i andre ledd. Når kommunen får melding om at eit barn skal få slik opplæring, skal kommunen opne tilsyn innan tre månader etter at opplæringa tar til. Kommunen kan krevje at barn som får privat grunnskoleopplæring i heimen, tar prøver som kan vise om opplæringa oppfyller krava i andre ledd.

Dersom opplæringa ikkje oppfyller krava i andre ledd, skal barnet gå på skolen.

§ 22-6. Statleg tilsyn med private skolar

Departementet fører tilsyn med private skolar, jf. § 29-2 andre ledd. Reglane i kommuneloven §§ 30-3 og 30-4 gjeld for tilsynsverksemda.

Kapittel 23 Privatistordningar og godkjenning av utanlandsk opplæring

§ 23-1. Privatistar

Den som har meldt seg til eksamen utan å delta i opplæring i faget, er privatist. I grunnskolen er det berre dei som ville hatt rett til opplæring for vaksne etter reglane i kapittel 18, som kan gå opp til eksamen som privatist.

§ 23-2. Praksiskandidatar

Den som har allsidig praksis i eit lærefag som er 25 prosent lengre enn det fastsette opplæringsløpet for faget, kan melde seg til fag- eller sveineprøva som praksiskandidat, utan opplæring i skole eller bedrift. Fylkeskommunen avgjer om praksisen kan godkjennast og kan i særlege tilfelle godkjenne kortare praksis.

§ 23-3. Godkjenning av utanlandsk fag- og yrkesopplæring

Den som har utanlandsk fag- eller yrkesopplæring, kan søke departementet om å få ei godkjenning av opplæringa. Departementet skal godkjenne opplæring som har same nivå og omfang som den norske vidaregåande opplæringa og inneheld mange av dei vesentlege elementa i det aktuelle faget. Opplæring som er godkjent, er sidestilt med norsk fag- eller sveinebrev eller vitnemål.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for godkjenning, saksbehandling,

klage og om oppnemning av klagenemnd.

§ 23-4. Behandling av søknad om godkjenning av utanlandsk fag- og yrkesopplæring

Ved vurdering av søknader om godkjenning av utanlandsk fag- og yrkesopplæring etter § 23-3 kan det behandlast personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10.

Vedtak om godkjenning kan gjerast ved heilt eller delvis automatisert saksbehandling. Søkjaren kan krevje at vedtaket skal overprøvast manuelt.

Fødselsnummer, D-nummer og informasjon om at ein person har eit godkjenningsvedtak, kan delast automatisk med ein portal for deling av vitnemål og dokumentasjon om oppnådd kompetanse, jf. universitets- og høyskoleloven § 15-1. Vedtak kan berre delast når den registrerte har bestemt det.

Dersom den som behandlar ein søknad om godkjenning, oppdagar at ein søkjar har levert falske vitnemål, andre falske dokument eller dokument frå falske institusjonar, skal forholdet meldast til politiet.

Endra ved lov 8 mars 2024 nr. 9 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 8 mars 2024 nr. 407).

Sjuande del – forskjellige reglar

Kapittel 24 Samarbeid, samordning, opplysningsplikt, sjølvråderett og avgjerder på vegner av eleven

§ 24-1. Samarbeid og samordning

Skolen, skolefritidsordninga og pedagogisk-psykologisk teneste skal samarbeide med andre tenesteytarar dersom samarbeid er nødvendig for å gi eleven eit heilskapleg og samordna tenestetilbod. Dersom eleven har individuell plan etter anna lov og forskrift, skal skolen, skolefritidsordninga og den pedagogisk-psykologiske tenesta delta i samarbeid om utarbeiding og oppfølging av tiltak og mål i den individuelle planen.

Kommunen skal samordne tenestetilbodet etter første ledd. Ved behov skal kommunen avgjere kva for ein kommunal tenesteytar som skal vareta samordninga. Dersom det er oppnemnt barnekoordinator etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a, skal koordinatoren sørgje for samordning av tenestetilbodet.

Skolen, skolefritidsordninga og pedagogisk-psykologisk teneste skal, i tillegg

til å følgje opp einskilde elevar, samarbeide med andre tenesteytarar slik at alle tenesteytarane kan vareta sine oppgåver etter lov og forskrift.

Når det må til for å løyse oppgåvene etter første til tredje ledd, kan dei samarbeidande tenestene behandle personopplysningar, inkludert personopplysningar som nemnde i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Med tenesteytarar er det her meint kommunale, fylkeskommunale og statlege tenesteytarar, private tenesteytarar som utfører oppgåver på vegner av ein slik tenesteytar, barnehagar som får tilskot etter barnehageloven § 19, og skolar som får statstilskot etter privatskolelova § 6-1.

Krava i denne paragrafen gjeld på same måte for samarbeid og samordning for vaksne deltakarar som har rett til førebuande opplæring og vidaregåande opplæring for vaksne etter kapittel 18.

§ 24-2. Opplysningar til den kommunale helse- og omsorgstenesta og sosialtenesta

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, er merksame på forhold som bør føre til tiltak frå sosialtenesta eller helse- og omsorgstenesta. Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at dei som blir merksame på slike forhold, av eige tiltak gir sosialtenesta eller helse- og omsorgstenesta alle relevante opplysningar som dei ikkje har plikt til å teie om.

§ 24-3. Plikt til å melde frå til barnevernet

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, skal i arbeidet sitt vere merksame på forhold som kan føre til tiltak frå barnevernstenesta.

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, skal utan hinder av teieplikta melde frå til barnevernstenesta utan ugrunna opphald

a. når det er grunn til å tru at eit barn blir eller kjem til å bli mishandla, utsett for alvorlege manglar ved den daglege omsorga eller annan alvorleg omsorgssvikt
b. når det er grunn til å tru at eit barn har ein livstruande eller annan alvorleg sjukdom eller skade og ikkje kjem til undersøking eller behandling, eller at eit barn med nedsett funksjonsevne eller eit særleg hjelpetrengande barn ikkje får dekt det særlege behovet for behandling eller opplæring
c. når eit barn viser alvorlege åtferdsvanskar i form av alvorleg eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmiddel eller annan utprega

normlaus oppførsel

d. når det er grunn til å tru at eit barn blir eller kjem til å bli utnytta til menneskehandel

Alle som utfører tenester eller arbeid etter denne lova, har også plikt til å gi opplysningar etter pålegg i samsvar med barnevernsloven § 13-4.
Vert endra ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer).

§ 24-4. Rett til å ta avgjerder for eleven når barnevernstenesta har overtatt omsorga

Dersom barnevernstenesta har overtatt omsorga etter barnevernsloven § 5-1, har barnevernstenesta rett til å ta avgjerder på vegner av eleven. Barnevernstenesta har dessutan rett til å ta avgjerder på vegner av eleven etter vedtak om flytteforbod etter barnevernsloven § 4-3 og etter vedtak om omsorgsovertaking etter barnevernsloven § 4-2.

Foreldra til eleven har likevel rett til å velje privat skole etter § 2-2, samtykkje til fritak frå heile opplæringsplikta etter § 2-2, velje skriftspråk etter § 3-1, krevje fritak frå delar av opplæringa på grunn av livssyn etter § 14-6, og krevje opplæring i og på samisk og i kvensk eller finsk etter §§ 3-2 og 3-3.
Vert endra ved lov 20 juni 2025 nr. 39 (i kraft frå den tid Kongen bestemmer).

§ 24-5. Sjølvråderett for dei som har fylt 15 år

Dei som har fylt 15 år, tar sjølve stilling til spørsmål knytte til opplæringa, mellom anna samtykke til individuelt tilrettelagd opplæring, melding om fritak frå aktivitetar i opplæringa på grunn av livssyn og søknad om inntak til den vidaregåande opplæringa.

Kapittel 25 Behandling av personopplysningar og plikt til å delta i evalueringar

§ 25-1. Behandling av personopplysningar og unntak frå teieplikt

Kommunar, fylkeskommunar og lærebedrifter kan behandle personopplysningar når det er nødvendig for å utføre oppgåver etter lova.

Ved skolebyte kan skolar hente inn dei personopplysningane frå andre skolar som er nødvendige for å oppfylle retten til grunnskoleopplæring og

vidaregåande opplæring og retten til dokumentasjon av opplæringa.

Fylkeskommunar kan hente inn dei personopplysningane frå grunnskolar som er nødvendige for å oppfylle retten til vidaregåande opplæring, gjennomføre inntak til vidaregåande opplæring, førebyggje fråvær frå opplæringa og følgje opp dei som er i målgruppa til oppfølgingstenesta.

Ved skolebyte etter andre ledd og ved overgang til vidaregåande opplæring etter tredje ledd kan skolane også dele personopplysningar, for å leggje til rette opplæringa til ein elev dersom eleven eller foreldra tillèt det.

Behandlinga av personopplysningar etter første til fjerde ledd kan også omfatte personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10.

Departementet kan gi forskrift om behandlinga av personopplysningar, mellom anna om formålet med behandlinga, behandlingsansvar, kva opplysningar som kan behandlast og om kven, bruk av automatiserte avgjerder, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av personopplysningar.

Utlevering av personopplysningar etter andre, tredje og fjerde ledd kan gjerast utan hinder av teieplikt.

§ 25-2. Den nasjonale databasen for vitnemål og annan dokumentasjon av oppnådd kompetanse frå vidaregåande opplæring

Den nasjonale databasen for vitnemål og annan dokumentasjon av kompetanse skal leggje til rette for

a. samling av sannferdig informasjon om og oppbevaring av vitnemål og annan dokumentasjon av oppnådd kompetanse frå vidaregåande opplæring
b. kontroll av at vitnemåla er gyldig førte i samsvar med gjeldande reglar
c. opptak til høgare utdanning og til høgare yrkesfagleg utdanning
d. deling av vitnemål og annan dokumentasjon av kompetanse

Fylkeskommunar og andre som tilbyr vidaregåande opplæring, skal utan hinder av teieplikt levere alle vitnemål og kompetansebevis frå den vidaregåande opplæringa til databasen. Departementet kan i forskrift fastsetje unntak frå denne plikta.

Databasen kan også innehalde vitnemål og annan dokumentasjon av kompetanse frå anna opplæring og utdanning i den mon det tener til å oppfylle eitt eller fleire av formåla i første ledd.

Databasen kan dele fødselsnummeret eller D-nummeret til ein person og informasjon om kva for dokumentasjon av kompetansen til personen databasen inneheld automatisk med ein portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av

kompetanse, jf. universitets- og høyskoleloven § 15-1. Vitnemål og dokumentasjon av kompetanse kan berre delast når den registrerte har bestemt det.

Departementet kan gi forskrift om behandling av personopplysningar i databasen, mellom anna om formålet med behandlinga, behandlingsansvar, kva opplysningar som kan behandlast og om kven, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av personopplysningar.

Endra ved lov 8 mars 2024 nr. 9 (i kraft 1 aug 2024 iflg. res. 8 mars 2024 nr. 407).

§ 25-3. Innhenting av opplysningar frå folkeregisteret

Offentlege styresmakter kan utan hinder av teieplikt hente inn opplysningar frå folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgåver etter denne lova. Departementet kan gi forskrift om kva for opplysningar som kan hentast inn.

§ 25-4. Plikt til å delta i evalueringar og gi opplysningar

Departementet kan gi forskrift om at dei ansvarlege for opplæringa og dei som får opplæring, skal delta i evalueringar og gi opplysningar om opplæringa, så langt det er nødvendig for å evaluere, utvikle og forbetre verksemda etter denne lova. Departementet kan vidare gi forskrift om at det i dette arbeidet kan behandlast personopplysningar, og mellom anna om formålet med behandlinga, behandlingsansvar, kva opplysningar som kan behandlast og om kven, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av personopplysningar. Behandlinga kan også omfatte personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10.

Endra ved lov 20 juni 2025 nr. 98 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1091).

§ 25-5. Register over barn i grunnskoleopplæring

Departementet kan etablere eit register med opplysningar om barn i grunnskoleopplæringa på individnivå for bruk i statistikk og forsking om grunnopplæringa. Registeret kan innehalde personopplysningar knytte til fødselsnummer eller andre personeintydige identifikasjonsnummer.

Formålet med registeret er å behandle personopplysningar som grunnlag for statistikk og forsking for å få fram kunnskap om effektar av tiltak og om utviklinga i sektoren.

Registeret kan berre behandle dei personopplysningane som er nødvendige

å behandle for formålet med registeret. Personopplysningane i registeret kan ikkje brukast til formål som er uforeinlege med formål nemnde i andre ledd. Personopplysningane kan ikkje brukast som grunnlag for enkeltvedtak eller andre individuelle avgjerder eller tiltak retta mot dei registrerte.

Personopplysningar frå registeret kan ikkje utleverast til andre enn Statistisk sentralbyrå.

Departementet kan gi forskrift om registeret og om plikt for kommunar til, utan hinder av teieplikt, å innrapportere dei opplysningane som er nødvendige for å oppnå formålet med registeret. Departementet kan vidare gi forskrift om behandlinga av personopplysningar, mellom anna om behandlingsansvar, kva opplysningar som kan behandlast og om kven, og tilgang til, vidarebehandling og utlevering av personopplysningar.

Tilføyd ved lov 20 juni 2025 nr. 98 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1091).

Kapittel 26 Kulturskole

§ 26-1. Kulturskole

Kommunen skal ha eit tilbod om kulturskole til barn og unge, organisert i tilknyting til skolen og kulturlivet.

§ 26-2. Formålet med kulturskolen

Kulturskolen skal leggje til rette for at elevane får delta i ulike aktivitetar der dei får lære, oppleve, skape og formidle kulturelle og kunstnariske uttrykk, i eit trygt og godt skolemiljø.

Kapittel 27 Reklameforbud og forbod mot ansiktsdekkjande plagg

§ 27-1. Forbod mot reklame i skolen

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for at elevane ikkje blir utsette for reklame som er eigna til å skape kommersielt press, eller som i stor grad kan påverke haldningar, oppførsel og verdiar, mellom anna på skolens område, i lærebøker og andre læremiddel som blir nytta i opplæringa. Departementet kan gi forskrift om kva slags reklame forbodet dekkjer.

§ 27-2. Forbod mot bruk av plagg som dekkjer ansiktet

Elevar og vaksne deltakarar skal ikkje bruke plagg som dekkjer heile ansiktet eller delar av det, når dei får opplæring. Det same gjeld når elevar deltar i skolefritidsordninga eller får leksehjelp.

Tilsette i skolen skal ikkje bruke plagg som dekkjer heile ansiktet eller delar av det, når dei er saman med elevane eller deltakarane. Det same gjeld dei som arbeider i skolefritidsordninga, leksehjelpordninga, skolehelsetenesta eller den pedagogisk-psykologiske tenesta.

Forbodet gjeld ikkje tildekking av ansiktet av omsyn til vêr, helse eller tryggleik, eller tildekking som tener pedagogiske eller sosiale føremål.

Kapittel 28 Ansvaret til kommunen og fylkeskommunen

§ 28-1. Kommunen sitt juridiske og økonomiske ansvar

Kommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring og førebuande opplæring for vaksne for dei som bur i kommunen, bortsett frå dei som fylkeskommunen har ansvaret for etter §§ 28-3 til 28-6. Kommunen har ansvaret for at reglane i lova som legg plikter på kommunen, skolen og tilsette i skolen, blir oppfylte.

Departementet kan gi forskrift om eller fastsetje i enkeltvedtak kven som skal reknast som busette i kommunen. Departementet kan gi forskrift om at ein kommune skal ha det økonomiske ansvaret for grunnskoleopplæringa for elevar som får slik opplæring utanfor kommunen.

§ 28-2. Fylkeskommunen sitt juridiske og økonomiske ansvar

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til vidaregåande opplæring for dei som bur i fylket. Fylkeskommunen har ansvaret for at reglane i lova som legg plikter på fylkeskommunen, skolen og tilsette i skolen, blir oppfylte.

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring, førebuande opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring etter reglane i §§ 28-3 til 28-5.

Fylkeskommunar som har ledig kapasitet, skal gi tilbod om vidaregåande opplæring til søkjarar frå andre fylke dersom dei har rett til opplæring etter § 5-1. Heimfylket skal refundere utgiftene til vertsfylket for dei som får skoleplass i eit anna fylke enn det dei bur i.

Departementet kan gi forskrift om eller fastsetje i enkeltvedtak kven som skal reknast som busette i fylket. Departementet kan gi forskrift om refusjon av

utgiftene til vertsfylket for dei som får skoleplass i eit anna fylke enn det dei bur i.

Departementet kan gi forskrift om det økonomiske ansvaret fylkeskommunen har for utgifter til opphald for elevar i vidaregåande opplæring med rett til opplæring i og på norsk teiknspråk.

Oslo kommune har dei rettane og pliktene som ein fylkeskommune har etter denne lova.

§ 28-3. Ansvar for opplæringa til dei som bur i barnevernsinstitusjonar

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring, førebuande opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring for dei som bur i barnevernsinstitusjonar i fylket. Dette gjeld berre institusjonar som er godkjende etter barnevernsloven § 10-17.

Fylkeskommunen der ein barnevernsinstitusjon ligg, har rett til refusjon for kostnader til opplæringa frå fylkeskommunen der barnet eller den unge var busett då vedtaket om plassering vart gjort. Departementet kan gi forskrift om satsar for refusjon.

Blir opplæringa gitt i barnevernsinstitusjon, skal institusjonen sørgje for dei lokala som trengst.

§ 28-4. Ansvar for opplæringa til innlagde og for barn og søsken til innlagde i helseinstitusjonar

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring, førebuande opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring for dei som er innlagde i helseinstitusjonar i fylket. Fylkeskommunen skal også oppfylle denne retten for barn og søsken til innlagde i helseinstitusjonar når institusjonsopphaldet truleg vil føre til meir enn fjorten dagars fråvær per skoleår for barnet eller søskenet.

Ansvaret til fylkeskommunen omfattar berre innlagde som får spesialisthelsetenester finansierte av staten, og barn og søsken til innlagde som får slike tenester.

Fylkeskommunen der ein helseinstitusjon ligg, har rett til refusjon for kostnader til opplæringa frå fylkeskommunen der pasienten eller barnet eller søskenet til pasienten var busett på innleggingstidspunktet. Refusjonsretten gjeld berre ved innlegging i institusjonar som tilbyr tverrfagleg spesialisert behandling for rusmiddelavhengige, og innlegging i institusjonar i det psykiske helsevernet. Departementet kan gi forskrift om satsar for refusjon.

Blir opplæringa gitt i helseinstitusjon, skal institusjonen sørgje for dei lokala som trengst.

§ 28-5. Ansvar for opplæringa til innsette i fengsel

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til grunnskoleopplæring, førebuande opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring for innsette i fengsel i fylket.

Dersom opplæringa ikkje blir gitt på skolen, skal kriminalomsorga sørgje for dei lokala som trengst.

§ 28-6. Unntak frå hovudreglane om kva opplæring kommunen og fylkeskommunen har ansvar for

Departementet kan i særlege tilfelle godkjenne at ein fylkeskommune driv grunnskoleopplæring og førebuande opplæring for vaksne, og at ein kommune driv vidaregåande opplæring.

Departementet kan i særlege tilfelle godkjenne at ein fylkeskommune driv vidaregåande opplæring i utlandet, dersom målet med opplæringa er norsk studie- eller yrkeskompetanse. Denne lova gjeld for slik opplæring. Så langt det er forsvarleg og nødvendig, kan departementet likevel gjere unntak frå reglane i lova og forskrifter til lova. Departementet kan endre vilkåra for godkjenninga når tilhøva talar for det, og kan om nødvendig kalle ho tilbake.

Staten kan i særlege tilfelle drive grunnskoleopplæring, førebuande opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring. Departementet kan gi forskrift om unntak frå reglane i lova og forskrifter til lova når staten driv grunnskoleopplæring, førebuande opplæring for vaksne og vidaregåande opplæring.

§ 28-7. Ansvar for skyss, reisefølgje, tilsyn og losji

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til skyss for elevar i grunnskolen og i den vidaregåande skolen og for deltakarar i den førebuande opplæringa og den vidaregåande opplæringa for vaksne. Det er likevel kommunen som skal oppfylle retten til skyss for grunnskoleelevar som har særleg farleg eller vanskeleg skoleveg.

Fylkeskommunen skal oppfylle retten til reisefølgje og tilsyn for elevar i den vidaregåande opplæringa. Kommunen skal oppfylle retten til reisefølgje, tilsyn og losji for grunnskoleelevar og deltakarar i førebuande opplæring for vaksne.

Når fylkeskommunen sørgjer for skyss for elevar i grunnskolen og deltakarar i den førebuande opplæringa for vaksne, skal kommunen dekkje utgiftene som svarer til persontakst for enkeltreiser på strekninga.

Fylkeskommunen skal organisere skoleskyssen i samråd med kommunen.

Blir dei ikkje samde, kan statsforvaltaren gi pålegg om korleis skoleskyssen skal organiserast og finansierast.

Kommunen har ansvar for innlosjering av elevar i grunnskolen etter § 4-3. Fylkeskommunen har ansvar for å hjelpe elevar i den vidaregåande opplæringa med å skaffe bustad etter § 9-3.

Departementet kan gi forskrift om

a. skoleskyss og skyssgodtgjersle
b. heimreiser, reisefølgje og opphald for dei som må innlosjerast i samsvar med kapittel 9
c. heimfylket sitt ansvar for å refundere utgifter til skyss i samband med vidaregåande opplæring i eit anna fylke

§ 28-8. Ulykkesforsikring

Kommunen og fylkeskommunen skal sørgje for ulykkesforsikring for elevar og vaksne deltakarar. Fylkeskommunen skal også sørgje for ulykkesforsikring for dei som har læretid i bedrift, der yrkesskadeforsikring ikkje er dekkjande.

Plikta til å sørgje for ulykkesforsikring gjeld ikkje leksehjelpordninga, skolefritidsordninga eller kulturskolen.

Departementet kan gi forskrift om ulykkesforsikring.

§ 28-9. Karriererettleiing

Fylkeskommunen skal ha eit tilbod om gratis karriererettleiing for dei som er folkeregistrert som busette i fylket. Fylkeskommunen skal samarbeide med Arbeids- og velferdsetaten om tilbodet.

Departementet kan gi forskrift om innhaldet i og omfanget av karriererettleiinga og om korleis tilbodet skal vere organisert.

Kapittel 29 Klageinstans, tilsyn og forsøk

§ 29-1. Klageinstans for enkeltvedtak

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak etter opplæringslova.

For enkeltvedtak som ikkje gjeld opplæring eller skoleskyss, reisefølge og tilsyn i forbindelse med skyss, gjeld likevel reglane om klageinstans i forvaltningsloven § 28. I den vidaregåande opplæringa gjeld reglane om

klageinstans i forvaltningsloven § 28 også for vedtak om inntak av gjesteelevar og vedtak om kva for utdanningsprogram, programområde og skole ein søkjar skal takast inn på.

Departementet gir forskrift om kven som skal vere klageinstans for enkeltvedtak om individuell vurdering.

§ 29-2. Statleg tilsyn

Statsforvaltaren kan føre tilsyn med at kommunane og fylkeskommunane oppfyller plikter som dei er pålagde i §§ 1-4 til 1-6, §§ 2-1 til 2-6, kapittel 3 til 4, § 5-1, §§ 5-3 til 5-9, kapittel 6, §§ 7-1 til 7-9, § 8-2, kapittel 9, §§ 10-1 til 10-8, §§ 11-1 til 11-13, §§ 12-2 til 12-5, § 12-7, kapittel 13 til 16, §§ 17-1 til 17-11, kapittel 18-21, § 22-2, § 22-5, § 23-2, kapittel 24 til 25, § 26-1, kapittel 27 til 28 og § 29-4 og i forskrift med heimel i desse paragrafane, og plikta til å ha internkontroll etter kommuneloven § 25-1. Reglane i kommuneloven kapittel 30 gjeld for tilsynsverksemda.

Departementet kan føre tilsyn med andre plikter enn dei som er pålagde kommunane og fylkeskommunane i lova og i forskrift med heimel i lova. Reglane i kommuneloven §§ 30-3 og 30-4 gjeld for tilsynsverksemda.

§ 29-3. Forsøksverksemd

Etter søknad frå kommunen eller fylkeskommunen, eller etter eige initiativ, kan departementet gjere tidsavgrensa unntak frå lova eller reglar gitt med heimel i lova dersom det er nødvendig for å gjennomføre pedagogiske eller organisatoriske forsøk. Forsøka skal vere etisk forsvarlege, godt fagleg underbygde, og ikkje svekkje elevane sine grunnleggjande rettar etter lova. Forsøka skal evaluerast og rapporterast.

§ 29-4. Oppfylling av enkeltvedtak som er kjent ugyldig

Ein kommune eller fylkeskommune skal oppfylle eit vedtak frå eit statleg forvaltningsorgan som gir ein part rett til tenester etter denne lova, sjølv om kommunen eller fylkeskommunen får vedtaket kjent ugyldig gjennom søksmål etter tvisteloven § 1-4 a. Eit vedtak av dette slaget kan berre gjerast om til skade for den private parten etter reglane i forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c dersom vedtaket er ugyldig fordi den private parten eller nokon som har handla på vegner av den private parten, forsettleg eller grovt aktlaust har gitt urette opplysningar eller halde tilbake opplysningar.

Åttande del – sluttreglar

Kapittel 30 Iverksetjing og overgangsreglar

§ 30-1. Iverksetjing og oppheving

Lova gjeld frå den tida[1] Kongen fastset. Samstundes blir lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa oppheva. Kongen kan setje i verk ulike kapittel eller reglar i lova til ulik tid.
1 Frå 1. august 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 1028.

§ 30-2. Overgangsreglar

Forskrifter og enkeltvedtak med heimel i reglar som blir oppheva eller endra med denne lova, står ved lag til Kongen fastset noko anna. Kongen kan gi forskrift med overgangsreglar for tilpassing til denne lova.

Personale i grunnskolen som var tilsett i uoppseieleg stilling 1. august 1999, kan ikkje seiast opp, og lov 13. juni 1969 nr. 24 om grunnskolen § 24 nr. 1 andre ledd og nr. 2 gjeld for dei.

§ 30-3. Endringar i andre lover

Frå den tida lova trer i kraft, blir det gjort følgjande endringar i andre lover: – – –

Vedlegg. Samisk omsetjing

Sjå her for å lese lova på nordsamisk: pdf-lenke.
Omsatt versjon av opplæringslova er levert av Kunnskapsdepartementet og er oppdatert per 1. august 2024.

Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyrer (valgloven)

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde

§ 1-1. Lovens formål og virkeområde

(1) Loven skal sikre frie, hemmelige og tillitskapende valg.
(2) Loven gjelder ved valg av representanter til Stortinget, fylkesting og kommunestyrer.

Kapittel 2. Stemmerett og manntall

§ 2-1. Stemmerett ved stortingsvalg

(1) Norske statsborgere som har fylt 18 år eller fyller 18 år innen utgangen av valgåret, har stemmerett ved stortingsvalg hvis de er eller har vært folkeregistrert som bosatt i Norge.
(2) Norsk personale ved diplomatiske og konsulære stasjoner i utlandet har stemmerett uavhengig av om de er eller har vært folkeregistrert som bosatt i Norge. Det samme gjelder personalets husstandsmedlemmer.

§ 2-2. Stemmerett ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg

(1) Norske statsborgere som har fylt 18 år eller fyller 18 år innen utgangen av valgåret, har stemmerett ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg hvis de er eller har vært folkeregistrert som bosatt i Norge.
(2) § 2-1 andre ledd gjelder tilsvarende.
(3) Personer som ikke er norske statsborgere, har stemmerett hvis de har fylt 18 år eller fyller 18 år innen utgangen av valgåret og enten

a. har vært folkeregistrert som bosatt i Norge de tre siste årene før valgdagen eller
b. er statsborgere av et annet nordisk land og har blitt folkeregistrert som bosatt i Norge senest 30. juni i valgåret.

§ 2-3. Ansvar for å opprette og oppdatere manntall

(1) Departementet skal opprette og oppdatere manntall. Manntallet skal oppdateres til og med lørdagen før valgdagen. Ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg skal det opprettes et felles manntall.
(2) Departementet skal sørge for at alle kommuner og fylkeskommuner 2. januar i valgåret får et manntall.

§ 2-4. Tilgang til folkeregisteret

Departementet, fylkeskommuner og kommuner kan uten hinder av taushetsplikt innhente de opplysningene fra folkeregisteret som er nødvendige for å gjennomføre valg.

§ 2-5. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

Departementet kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer for manntallet hvis det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

§ 2-6. Hvilken kommune velgerne skal manntallsføres i

(1) Personer med stemmerett som er bosatt i Norge, skal manntallsføres i den kommunen der de var folkeregistrert som bosatt 30. juni i valgåret.
(2) Personer med stemmerett som oppholder seg på Svalbard eller Jan Mayen, skal manntallsføres i den kommunen der de sist var folkeregistrert som bosatt.
(3) Personer med stemmerett som er bosatt utenfor Norge, og som har vært folkeregistrert som bosatt i Norge i løpet av de siste 10 årene før valgdagen, skal manntallsføres i den kommunen der de sist var folkeregistrert som bosatt.
(4) Personer med stemmerett som ikke har vært folkeregistrert som bosatt i Norge i løpet av de siste 10 årene før valgdagen, skal, hvis de stemmer, manntallsføres i den kommunen der de sist var folkeregistrert som bosatt.
(5) Norsk personale ved diplomatiske og konsulære stasjoner i utlandet som ikke har vært folkeregistrert som bosatt i en kommune i Norge før de blir ansatt, skal manntallsføres i Oslo kommune. Det samme gjelder personalets husstandsmedlemmer.

§ 2-7. Utlegging av manntallet til offentlig ettersyn

(1) Valgstyret skal legge manntallet ut til offentlig ettersyn. Manntallet skal ligge ute til og med valgdagen.
(2) Valgstyret skal kunngjøre når og hvor manntallet legges ut og samtidig opplyse om hvordan velgerne skal gå frem for å få rettet feil i manntallet.

§ 2-8. Retting av manntallet

(1) Personer som mener at de selv eller andre uriktig er blitt innført i eller utelatt fra manntallet i kommunen, kan kreve at feilen skal rettes.
(2) Et skriftlig og begrunnet krav om retting av manntallet skal sendes til valgstyret i kommunen.

§ 2-9. Melding om endringer i manntallet

Hvis manntallet blir endret etter krav om retting, eller etter at valgstyret er blitt oppmerksom på feil, skal valgstyret snarest gi melding om endringen til de personene det gjelder. Valgstyret skal gi slik melding også hvis et krav om retting ikke blir tatt til følge.

§ 2-10. Informasjon til velgerne om stemmerett

Departementet skal sørge for at alle personer med stemmerett og som er folkeregistrert som bosatt i Norge, får informasjon om hvilken kommune de kan stemme i på valgtinget. Dette gjelder likevel ikke personer med bostedsadresse på Svalbard eller Jan Mayen.

§ 2-11. Forskrift

Departementet kan gi forskrift om

a. manntallsføring, behandling og oppdatering av manntallet
b. manntallsføring av personer som har sperret adresse i folkeregisteret etter folkeregisterloven § 10-4, jf. beskyttelsesinstruksen § 2
c. utleggingsmanntallet
d. tilgang til og bruk av manntallseksemplarer
e. formidling av og innhold i informasjon til velgerne.

Kapittel 3. Valgbarhet og ombudsplikt

§ 3-1. Valgbarhet ved stortingsvalg

Personer som har stemmerett ved stortingsvalg og ikke er utelukket fra valg etter § 3-3, er valgbare til Stortinget.

§ 3-2. Valgbarhet ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg

Personer som har stemmerett ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg, er valgbare til fylkestinget eller kommunestyret hvis følgende vilkår er oppfylt:

a. Han eller hun er på valgdagen folkeregistrert som bosatt i kommunen ved kommunestyrevalg eller i en av kommunene i fylket ved fylkestingsvalg.
b. Han eller hun er ikke utelukket fra valg etter § 3-3.

§ 3-3. Hvem som er utelukket fra valg

(1) Utelukket fra valg til Stortinget er

a. dommere i Høyesterett
b. ansatte i departementene, bortsett fra statssekretærer og politiske rådgivere
c. ansatte i utenrikstjenesten.

(2) Utelukket fra valg til fylkestinget eller kommunestyret er

a. statsforvalteren og assisterende statsforvalter
b. kommunedirektøren i fylkeskommunen eller kommunen og hans eller hennes stedfortreder
c. kommunalsjefer, etatssjefer og ledere på tilsvarende nivå i fylkeskommunen eller kommunen
d. sekretærer for fylkestinget eller kommunestyret
e. den som har ansvaret for regnskapsfunksjonen i fylkeskommunen eller kommunen
f. de som foretar revisjon av fylkeskommunen eller kommunen
g. ansatte i fylkesrådets eller kommunerådets sekretariat som har fått myndighet delegert fra rådet.

(3) De som ellers ville ha vært utelukket fra valg til fylkestinget eller kommunestyret på grunn av sin stilling, er likevel valgbare hvis de fratrer stillingen før fylkestinget eller kommunestyret trer i funksjon.

§ 3-4. Ombudsplikt

(1) Alle plikter å la seg føre opp på en valgliste, med mindre de gir skriftlig melding om at de ikke ønsker å bli ført opp på den aktuelle valglisten innen den fristen som distriktsvalgstyret, fylkesvalgstyret eller valgstyret setter.
(2) Alle som velges til representanter til Stortinget, fylkesting og kommunestyrer, har plikt til å motta valget.

Kapittel 4. Valgorganer

§ 4-1. Riksvalgstyret

(1) Etter hvert stortingsvalg skal Stortinget oppnevne et riksvalgstyre som fungerer i fire år fra 1. januar det andre årsskiftet etter stortingsvalget. Riksvalgstyret skal behandle klager på valget, jf. § 16-1 bokstav a til e, g og h. Riksvalgstyret skal utføre sine oppgaver selvstendig og uavhengig av Stortinget.
(2) Riksvalgstyret skal ha fem medlemmer. Lederen og to andre medlemmer skal være dommere. Det skal oppnevnes tre felles varamedlemmer for medlemmene som er dommere, og to felles varamedlemmer for de andre medlemmene. Medlemmene og varamedlemmene kan gjenoppnevnes.
(3) Følgende personer kan ikke oppnevnes til riksvalgstyret:

a. medlemmer av regjeringen
b. representanter og vararepresentanter til Stortinget
c. medlemmer og varamedlemmer av fylkesting og kommunestyrer
d. statssekretærer og politiske rådgivere i departementene og på Stortinget.

(4) Medlemmer og varamedlemmer av riksvalgstyret som stiller til valg til Stortinget, et fylkesting eller et kommunestyre, skal gå ut av riksvalgstyret.
(5) Departementet skal oppnevne et sekretariat for riksvalgstyret. Sekretariatet er uavhengig i sitt arbeid med å forberede saker for riksvalgstyret.
(6) Stortinget fastsetter godtgjøring til riksvalgstyrets medlemmer og varamedlemmer.

§ 4-2. Fratreden fra verv som medlem eller varamedlem av riksvalgstyret

(1) Stortinget kan løse et medlem eller varamedlem av riksvalgstyret fra vervet når han eller hun ber om det av personlige grunner eller grovt har krenket plikter som følger med vervet.
(2) I særlige tilfeller kan Stortinget løse ett eller flere medlemmer eller varamedlemmer fra vervet hvis det er nødvendig for at riksvalgstyret skal kunne utføre sine oppgaver.
(3) Et vedtak om å løse et medlem eller et varamedlem fra vervet fattes med vanlig flertall når han eller hun selv ber om å bli løst fra vervet. I andre tilfeller fattes vedtaket med to tredjedeler av stemmene.
(4) Når et medlem eller varamedlem av riksvalgstyret dør eller fratrer, skal Stortinget oppnevne et nytt medlem eller varamedlem for resten av perioden.

§ 4-3. Distriktsvalgstyre

(1) Ved stortingsvalg skal hvert valgdistrikt ha et distriktsvalgstyre med minst tre medlemmer. Det kan velges ett felles distriktsvalgstyre for alle valgdistriktene i fylket. Fylkestinget velger selv distriktsvalgstyrets leder, nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer.
(2) Ved stortingsvalg har valgstyret i Oslo kommune funksjon som distriktsvalgstyre i Oslo valgdistrikt. § 10-13, § 10-14 første, tredje og femte ledd og § 10-15 tredje ledd gjelder ikke ved gjennomføringen av stortingsvalg i Oslo valgdistrikt.

§ 4-4. Fylkesvalgstyre

Ved fylkestingsvalg skal hvert valgdistrikt ha et fylkesvalgstyre med minst tre medlemmer. Fylkestinget velger selv fylkesvalgstyrets leder, nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer.

§ 4-5. Valgstyre

Hver kommune skal ha et valgstyre med minst tre medlemmer. Kommunestyret velger selv valgstyrets leder, nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer.

Kapittel 5. Listeforslag

§ 5-1. Krav til listeforslag

(1) Et listeforslag skal ha en overskrift og må inneholde opplysninger om

a. hvilket valg listeforslaget gjelder for
b. hvilke kandidater som stiller til valg på listeforslaget
c. hvem som har skrevet under på listeforslaget.

(2) Overskriften på listeforslaget skal angi det partiet eller den gruppen som har satt frem forslaget. Hvis listeforslaget er satt frem av et registrert politisk parti, skal overskriften være partiets registrerte navn. Overskriften må ellers ikke kunne forveksles med navnet på et registrert politisk parti eller en registrert samepolitisk enhet eller med overskriften på andre listeforslag i samme valgdistrikt.
(3) Kandidatene skal være oppført med fornavn, etternavn og fødselsår. Deres stilling eller bosted kan føres på listeforslaget. Dette skal gjøres hvis det er nødvendig for å unngå forveksling av kandidatene. På felleslister kan det opplyses om kandidatenes tilhørighet til de ulike gruppene som står bak listeforslaget. Hvis et listeforslag inneholder opplysninger om stilling, bosted eller gruppetilhørighet, skal slike opplysninger gis for alle kandidatene på listeforslaget.
(4) Listeforslaget skal ikke inneholde annen informasjon til velgerne enn det som fremgår av paragrafen her.
(5) Kandidater kan bare stå på ett listeforslag i valgdistriktet. Det samme partiet eller den samme gruppen kan bare stille én liste i hvert valgdistrikt.

§ 5-2. Antall kandidater på listeforslaget

(1) Ved stortingsvalg skal listeforslaget minst inneholde navnet på så mange kandidater som det skal velges representanter fra valgdistriktet. Forslaget kan maksimalt inneholde seks flere navn enn det skal velges representanter fra distriktet.
(2) Ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg skal listeforslaget inneholde navnet på minst syv kandidater. Forslaget kan maksimalt inneholde seks flere navn enn det skal velges representanter.
(3) Navnene til kandidatene skal settes opp i rekkefølge.

§ 5-3. Stemmetillegg ved kommunestyrevalg

(1) Ved kommunestyrevalg kan et visst antall av de øverste kandidatene på listeforslaget gis et stemmetillegg. Stemmetillegg kan gis til

a. inntil fire kandidater når kommunestyret har fra 11 til 23 medlemmer
b. inntil seks kandidater når kommunestyret har fra 25 til 53 medlemmer
c. inntil ti kandidater når kommunestyret har 55 eller flere medlemmer.

(2) Kandidater med stemmetillegg får et tillegg i sitt personlige stemmetall som tilsvarer 25 prosent av det antallet stemmer som listen får ved valget.
(3) Navnene til kandidater med stemmetillegg skal stå øverst på listeforslaget og med uthevet skrift.

§ 5-4. Antall underskrifter på listeforslaget

(1) Listeforslag fra partier som er registrert i Partiregisteret, og som ved forrige stortingsvalg fikk minst 5 000 stemmer i hele landet, skal være underskrevet av to styremedlemmer i partiets avdeling med ansvar for det valgdistriktet listen gjelder. Det samme gjelder for partier som er blitt registrert i Partiregisteret etter forrige stortingsvalg. Hvis et registrert politisk parti stiller listeforslag sammen med en uregistrert gruppe, gjelder likevel bestemmelsene i andre ledd.
(2) Øvrige listeforslag skal være underskrevet av minst så mange personer som tilsvarer én prosent av antall personer med stemmerett ved forrige valg i valgdistriktet. Ved kommunestyrevalg skal listeforslaget likevel være underskrevet av minst like mange personer som det skal velges medlemmer til kommunestyret.
(3) Underskriverne må ha stemmerett i valgdistriktet og kan bare skrive under på ett listeforslag.

§ 5-5. Vedlegg til listeforslaget

Følgende opplysninger skal ligge ved listeforslaget:

a. oversikt over fødselsdato og bostedsadresse til personene som har underskrevet på listeforslaget
b. oversikt over kandidatenes fødselsdato
c. forsikring fra kandidater som ikke er folkeregistrert som bosatt i fylket ved fylkestingsvalg eller i kommunen ved kommunestyrevalg,

om at de vil være folkeregistrert der på valgdagen

d. forsikring fra kandidater som på grunn av sin stilling ikke er valgbare ved fylkestingsvalg eller kommunestyrevalg, om at de vil fratre stillingen før fylkestinget eller kommunestyret trer i funksjon.

§ 5-6. Tillitsvalgte og tillitsutvalg

(1) Hvis et listeforslag fra et registrert politisk parti er underskrevet av to styremedlemmer i partiets avdeling med ansvar for det valgdistriktet listen gjelder, jf. § 5-4 første ledd, er disse to styremedlemmene tillitsvalgt og vararepresentant for listeforslaget. Styret for avdelingen er tillitsutvalg.
(2) For øvrige listeforslag er de to øverste underskriverne på listeforslaget henholdsvis tillitsvalgt og vararepresentant. De fem øverste underskriverne er tillitsutvalg, og de tre neste er vararepresentanter.

§ 5-7. Frist for å levere listeforslaget

(1) Frist for å levere et listeforslag er klokken 12 den 31. mars i valgåret.
(2) Ved stortingsvalg og fylkestingsvalg regnes listeforslaget som levert når det har kommet inn til fylkeskommunen.
(3) Ved kommunestyrevalg regnes listeforslaget som levert når det har kommet inn til kommunen.
(4) Hvis det ved kommunestyrevalg er levert færre enn to listeforslag når fristen løper ut, kan kommunestyret selv utsette fristen til senest klokken 12 den 30. april.

§ 5-8. Tilbakekalling av listeforslaget

(1) Tillitsutvalget kan kalle tilbake listeforslaget.
(2) Melding om tilbakekalling skal gis til distriktsvalgstyret ved stortingsvalg, til fylkesvalgstyret ved fylkestingsvalg og til valgstyret ved kommunestyrevalg.
(3) Meldingen skal være kommet inn til fylkeskommunen ved stortingsvalg og fylkestingsvalg og kommunen ved kommunestyrevalg før listeforslaget har blitt godkjent.

§ 5-9. Hvem som har ansvaret for å godkjenne listeforslaget

(1) Ved stortingsvalg godkjenner eller forkaster distriktsvalgstyret selv listeforslag og tilbakekallinger av listeforslag.

(2) Ved fylkestingsvalg godkjenner eller forkaster fylkesvalgstyret selv listeforslag og tilbakekallinger av listeforslag.
(3) Ved kommunestyrevalg godkjenner eller forkaster valgstyret selv listeforslag og tilbakekallinger av listeforslag.
(4) Vedtak om godkjenning eller forkasting skal fattes senest 1. juni i valgåret.

§ 5-10. Valgmyndighetenes behandling av listeforslagene

(1) Listeforslagene skal legges ut til offentlig ettersyn etter hvert som de kommer inn.
(2) Valgmyndighetene skal kontrollere at et listeforslag oppfyller kravene i loven her.
(3) Hvis listeforslaget ikke oppfyller kravene, skal valgmyndighetene gi listeforslagets tillitsvalgte en frist på syv dager til å rette listeforslaget.
(4) Valgmyndighetene skal gi melding til samtlige kandidater på listeforslagene om at de er satt opp på et listeforslag, og opplyse om at kandidatene etter § 3-4 har rett til å bli fritatt fra å stå på valglisten.
(5) Hvis det er uklart hvem som har rett til å representere et registrert politisk parti på lokalt nivå, og dermed rett til å stille liste for partiet, skal valgmyndighetene innhente uttalelse fra partiets utøvende organ og legge den til grunn, jf. partiloven § 3 andre ledd bokstav b.
(6) Valgmyndighetene skal pålegge underskrivere eller kandidater som står på flere listeforslag i valgdistriktet, å melde fra innen en bestemt frist om hvilket listeforslag de vil stå på. Hvis de ikke svarer innen fristen, skal de settes opp på det listeforslaget som kom inn først.

§ 5-11. Endring av listeforslaget etter innleveringsfristen

(1) Etter at fristen for innlevering av listeforslag er utløpt, kan listeforslagets tillitsvalgte bare gjøre de endringer som er nødvendige for å bringe listeforslaget i samsvar med kravene i loven her.
(2) Hvis en kandidat strykes fra listeforslaget, kan listen suppleres med et nytt navn. Listeforslagets tillitsvalgte kan i så fall bestemme om navnet skal settes på den tomme plassen, eller om de etterfølgende kandidatene skal rykke opp i uforandret rekkefølge, og at listen da skal suppleres med et nytt navn nederst. Den tillitsvalgte skal legge ved en erklæring fra den nye kandidaten om at han eller hun er villig til å stå som kandidat på listen. § 5-5 bokstav b til d gjelder tilsvarende.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 51.

§ 5-12. Kunngjøring av valglister

Når listeforslagene er godkjent, skal valgmyndighetene legge valglistene ut til offentlig ettersyn. Valgmyndighetene skal kunngjøre hva som er overskriftene på valglistene og hvor listene er lagt ut.

§ 5-13. Trykking av stemmesedler

(1) Ved stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg har departementet ansvaret for at det trykkes stemmesedler som inneholder navnene til de registrerte politiske partiene som ved forrige stortingsvalg fikk minst 5 000 stemmer i hele landet, og navnene til partier som er registrert i Partiregisteret etter forrige stortingsvalg.
(2) Ved stortingsvalg har distriktsvalgstyret ansvaret for at det trykkes stemmesedler for valglistene i valgdistriktet.
(3) Ved fylkestingsvalg har fylkesvalgstyret ansvaret for at det trykkes stemmesedler for valglistene i valgdistriktet.
(4) Ved kommunestyrevalg har valgstyret ansvaret for at det trykkes stemmesedler for valglistene i kommunen.
(5) Stemmesedlene etter første ledd skal være klare til bruk når forhåndsstemmingen starter 1. juli.
(6) Stemmesedlene etter andre til fjerde ledd skal være klare til bruk når den ordinære forhåndsstemmingen starter 10. august.

§ 5-14. Forskrift

Departementet kan gi forskrift om

a. krav til elektroniske underskrifter etter § 5-4 ved bruk av en godkjent digital løsning
b. innlevering av listeforslag i en godkjent digital løsning og på papir
c. behandling av listeforslag
d. utforming, trykking og utsending av stemmesedler.

Kapittel 6. Fellesbestemmelser for stemming innenlands

§ 6-1. Kunngjøring av når og hvor velgerne kan stemme

(1) Valgstyret skal kunngjøre når og hvor velgerne kan stemme.

(2) Sysselmesteren skal kunngjøre når og hvor velgerne kan stemme på Svalbard.

§ 6-2. Hvem som har ansvaret for stemmingen i et valglokale

I hvert valglokale skal det være en leder og en nestleder med ansvar for stemmingen. Dette gjelder ikke ved stemming etter § 7-1 andre og tredje ledd.

§ 6-3. Antallet valgmedarbeidere ved stemming som ikke foregår i et valglokale

Hvis stemmingen ikke foregår i et valglokale, skal to valgmedarbeidere ta imot stemmen. Dette gjelder likevel ikke ved stemming etter § 7-1 andre og tredje ledd.

§ 6-4. Hvem som ikke kan være valgmedarbeidere i valglokalene eller ta imot stemmer

(1) Personer som er oppført på en valgliste ved stortingsvalget eller fylkestingsvalget, kan ikke være valgmedarbeidere i valglokalene eller ta imot stemmer i kommunene i valgdistriktet.
(2) Personer som er oppført på en valgliste ved kommunestyrevalget, kan ikke være valgmedarbeidere i valglokalene eller ta imot stemmer i kommunen.

§ 6-5. Valgurner

Valgurner som brukes ved stemmingen, skal være forseglet.

§ 6-6. Ordensregler

(1) Velgerpåvirkning er ikke tillatt i valglokalet.
(2) I valglokalet og dets umiddelbare nærhet er det ikke tillatt å utføre handlinger som kan forstyrre valget.
(3) Det er ikke tillatt for uvedkommende å føre kontroll med hvem som stemmer.
(4) Valgmedarbeiderne skal hindre at uvedkommende får kunnskap om forbruket av de forskjellige valglistenes stemmesedler.
(5) Lederen eller nestlederen i valglokalet kan bortvise personer som opptrer i strid med reglene i denne paragrafen.

§ 6-7. Universell utforming

(1) Valgstyret skal sørge for at valglokalene er universelt utformet, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 17. Velgerne skal kunne ta seg inn i valglokalene uten hjelp.
(2) Hvis det er særlige grunner til det, kan stemmingen legges til lokaler som velgerne ikke kan ta seg inn i uten hjelp. Valgstyret skal kunngjøre hvilke valglokaler dette gjelder.

§ 6-8. Rett til veiledning og assistanse

(1) Velgere har rett til veiledning om hvordan de stemmer.
(2) En velger som på grunn av funksjonsnedsettelse ikke kan stemme alene, kan etter eget ønske få hjelp av en valgmedarbeider eller en annen person som velgeren peker ut. Personer som gjennom slik hjelp får kjennskap til hvordan velgeren har stemt, har taushetsplikt om dette. En valgmedarbeider skal gjøre velgerens hjelper oppmerksom på denne taushetsplikten.
(3) Hvis en valgmedarbeider mener at velgeren ikke oppfyller kravene til å motta hjelp etter andre ledd, avgjør lederen eller nestlederen i valglokalet om velgeren oppfyller kravene.

§ 6-9. Hemmelig stemming

(1) Velgeren skal avskjermet og usett velge stemmeseddel, gjøre eventuelle endringer og brette sammen stemmeseddelen, slik at det ikke er synlig hva velgeren har stemt.
(2) Stemmesedlene skal plasseres slik at det ikke er synlig for uvedkommende hvilken stemmeseddel velgeren tar.

§ 6-10. Adgang til å gi personstemmer

(1) Ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg kan velgerne gi kandidater på stemmeseddelen personstemmer ved å sette kryss i ruten ved kandidatenes navn.
(2) Ved kommunestyrevalg kan velgerne i tillegg gi personstemmer til kandidater på andre valglister ved å føre kandidatnavnene opp på stemmeseddelen (slengerstemmer). Slike personstemmer kan gis til inntil så mange kandidater som tilsvarer 1/4 av det antallet medlemmer som skal velges til kommunestyret. Velgerne kan likevel alltid gi personstemme til minst fem

kandidater fra andre lister. Når en velger gir personstemme til en kandidat på en annen liste, overføres én listestemme til den listen som denne kandidaten står oppført på.
(3) Andre endringer på stemmeseddelen teller ikke med ved valgoppgjøret.

§ 6-11. Legitimasjon

(1) Velgere skal vise legitimasjon.
(2) Hvis en velger ikke kan vise legitimasjon, men er kjent for stemmemottakeren, kan stemmemottakeren i stedet bekrefte velgerens identitet.
(3) En ansatt som viser legitimasjon, kan bekrefte identiteten til velgere som er beboere eller pasienter på helse- og omsorgsinstitusjoner eller velgere som er innsatte i fengsler.

§ 6-12. Stemming utenfor valglokalet

Hvis en velger ikke kan ta seg inn i valglokalet, skal to valgmedarbeidere ta imot velgerens stemme rett utenfor valglokalet. Velgeren skal kunne stemme usett.

§ 6-13. Oppbevaring og transport av valgmateriell

Valgstyret skal sørge for at valgmateriellet oppbevares og transporteres på sikker måte.

§ 6-14. Forskrift

Departementet kan gi forskrift om

a. kunngjøring av tid og sted for stemming
b. universell utforming av valglokaler og valgutstyr
c. kunngjøring etter § 6-7 andre ledd andre punktum
d. organiseringen og gjennomføringen av stemmingen
e. forsendelse av forhåndsstemmer
f. oppbevaring, transport og overlevering av valgmateriell
g. krav til brevstemming
h. krav til legitimasjon.

Kapittel 7. Forhåndsstemming innenlands

§ 7-1. Når velgerne kan forhåndsstemme

(1) Velgere kan forhåndsstemme innenlands fra 10. august til og med fredagen før valgdagen. Valgstyret bestemmer selv åpningstidene for valglokalene. Velgere som har møtt frem før stengetid, skal få stemme.
(2) Velgere som ikke kan stemme etter første ledd, kan forhåndsstemme fra 1. juli og frem til den ordinære forhåndsstemmingen starter 10. august (tidligstemming). Velgerne skal henvende seg til kommunen og be om å få stemme.
(3) Velgere på Svalbard og Jan Mayen kan forhåndsstemme fra 1. juli til og med nest siste fredag før valgdagen.

§ 7-2. Hvor velgerne kan forhåndsstemme

(1) Velgerne kan forhåndsstemme i alle kommuner.
(2) Valgstyret bestemmer selv hvor velgerne kan forhåndsstemme. Valglokalene skal være egnet for stemming.
(3) Velgere som er beboere eller pasienter på helse- og omsorgsinstitusjoner, eller innsatte i fengsler, skal kunne forhåndsstemme der.
(4) Velgere som på grunn av sykdom eller uførhet ikke kan forhåndsstemme på de stedene valgstyret har bestemt at det skal være forhåndsstemming, kan etter søknad forhåndsstemme der de oppholder seg. Slike søknader må være kommet inn til kommunen innen klokken 12 torsdag før valgdagen. Dette leddet gjelder ikke velgere på Svalbard og Jan Mayen.
(5) Sysselmesteren bestemmer hvor på Svalbard velgerne kan forhåndsstemme.
(6) Departementet bestemmer hvor på Jan Mayen velgerne kan forhåndsstemme.

§ 7-3. Hvem som oppnevner stemmemottakere på Svalbard og Jan Mayen

(1) Sysselmesteren oppnevner stemmemottakere på Svalbard.
(2) Departementet oppnevner stemmemottakere på Jan Mayen.

§ 7-4. Elektronisk manntall

Kommunen skal bruke et elektronisk manntall ved forhåndsstemmingen.

§ 7-5. Hvordan velgerne kan forhåndsstemme i egen kommune

(1) Hvis en velger som forhåndsstemmer er manntallsført i kommunen, skal stemmemottakeren stemple stemmeseddelen og sette kryss ved velgerens navn. Velgeren skal legge stemmeseddelen i en urne.
(2) Hvis stemmemottakeren ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet, skal stemmemottakeren stemple stemmeseddelen før velgeren legger den i en stemmeseddelkonvolutt og limer konvolutten igjen. Stemmemottakeren skal legge stemmeseddelkonvolutten sammen med informasjon om velgerens identitet i en omslagskonvolutt og lime omslagskonvolutten igjen. Velgeren skal legge omslagskonvolutten i en urne.
(3) Hvis stemmemottakeren på grunn av manglende forbindelse med det elektroniske manntallet ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet, skal stemmemottakeren stemple stemmeseddelen før velgeren legger den i en stemmeseddelkonvolutt og limer konvolutten igjen. Stemmemottakeren skal legge stemmeseddelkonvolutten sammen med informasjon om velgerens identitet i en beredskapskonvolutt og lime konvolutten igjen. Velgeren skal legge beredskapskonvolutten i en urne.
(4) Valgstyret kan selv i særlige tilfeller bestemme at det ved enkelte forhåndsstemmemottak skal brukes stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt istedenfor at stemmeseddelen legges rett i en urne. Stemmingen foregår da i samsvar med andre ledd.

§ 7-6. Hvordan velgerne kan forhåndsstemme utenfor egen kommune

Hvis en velger som forhåndsstemmer, ikke er innført i manntallet i kommunen, skal velgeren bruke stemmeseddelkonvolutt. Etter at stemmeseddelen er stemplet, skal velgeren legge den i en stemmeseddelkonvolutt og lime konvolutten igjen. Stemmemottakeren skal legge stemmeseddelkonvolutten sammen med informasjon om velgerens identitet i en omslagskonvolutt og lime omslagskonvolutten igjen. Velgeren skal legge omslagskonvolutten i en urne.

§ 7-7. Hvordan velgerne kan forhåndsstemme på Svalbard og Jan Mayen

En velger som forhåndsstemmer på Svalbard eller Jan Mayen, skal legge stemmeseddelen i en stemmeseddelkonvolutt og lime den igjen. Stemmemottakeren skal legge stemmeseddelkonvolutten i en omslagskonvolutt, lime omslagskonvolutten igjen og deretter påføre omslagskonvolutten

a. valgstyrets navn og adresse
b. velgerens navn og fødselsnummer
c. velgerens folkeregistrerte adresse 30. juni i valgåret, eventuelt siste adresse i Norge hvis velgeren har meldt flytting til utlandet
d. tid og sted for stemmingen.

§ 7-8. Hvordan velgerne kan forhåndsstemme før den ordinære forhåndsstemmingen (tidligstemming)

Ved tidligstemming etter § 7-1 andre ledd skal stemmemottakeren stemple stemmeseddelen før velgeren legger den i en stemmeseddelkonvolutt og limer konvolutten igjen. Stemmemottakeren skal legge stemmeseddelkonvolutten sammen med informasjon om velgerens identitet i en omslagskonvolutt og lime omslagskonvolutten igjen. Velgeren skal legge omslagskonvolutten i en urne.

Kapittel 8. Forhåndsstemming i utlandet

§ 8-1. Når velgerne kan forhåndsstemme

Velgere i utlandet kan forhåndsstemme i perioden fra 1. juli til og med nest siste fredag før valgdagen.

§ 8-2. Hvem som kan motta forhåndsstemmer

(1) Utsendte utenrikstjenesteansatte ved norske utenriksstasjoner, unntatt ved honorære utenriksstasjoner, er stemmemottakere i utlandet. Utenriksdepartementet kan oppnevne stemmemottakere ved honorære norske utenriksstasjoner. Stasjonssjefen kan oppnevne én eller flere av stasjonens lokalt ansatte til stemmemottakere.
(2) Departementet oppnevner stemmemottakere på øvrige steder i utlandet.

§ 8-3. Hvor velgerne kan forhåndsstemme

(1) Velgere i utlandet kan forhåndsstemme ved norske utenriksstasjoner. De kan bare stemme ved honorære norske utenriksstasjoner hvis Utenriksdepartementet har oppnevnt stemmemottakere der. Stasjonssjefen kan bestemme at velgerne kan forhåndsstemme utenfor stasjonens område.
(2) Departementet bestemmer hvor velgerne ellers kan stemme i utlandet.

§ 8-4. Hvordan velgerne kan forhåndsstemme

(1) §§ 6-6 første ledd, 6-8, 6-9, 6-10, 6-11 og 6-13 gjelder tilsvarende.
(2) Velgeren skal legge stemmeseddelen i en stemmeseddelkonvolutt og lime den igjen. Stemmemottakeren skal legge stemmeseddelkonvolutten i en omslagskonvolutt, lime omslagskonvolutten igjen og deretter påføre omslagskonvolutten

a. valgstyrets navn og adresse
b. velgerens navn og fødselsnummer
c. velgerens folkeregistrerte adresse i Norge 30. juni i valgåret, eventuelt siste adresse hvis velgeren har meldt flytting til utlandet
d. tid og sted for stemmingen.

§ 8-5. Brevstemming

(1) Velgere som oppholder seg i utlandet, og som ikke har mulighet til å oppsøke en stemmemottaker, kan stemme ved brev uten at en stemmemottaker er til stede.
(2) Velgerne er ansvarlige for å forhåndsstemme så tidlig at stemmene kommer inn til valgstyret innen klokken 17 dagen etter valgdagen.

Kapittel 9. Stemming på valgtinget

§ 9-1. Når velgerne kan stemme

(1) Stortingsvalg skal holdes i alle kommuner på den samme mandagen i september måned i det siste året av hver stortingsperiode.
(2) Fylkestingsvalg og kommunestyrevalg skal holdes i alle kommuner på den samme mandagen i september måned hvert fjerde år. Valgene holdes i det andre året av hver stortingsperiode.
(3) Kongen i statsråd fastsetter valgdagen etter første og andre ledd.
(4) Kommunestyret kan selv bestemme at det på ett eller flere steder i kommunen skal holdes valg også søndagen før valgdagen. Denne søndagen og valgdagen utgjør til sammen valgtinget. Hvis kommunen skal ha søndagsvalg, skal valgstyret orientere Valgdirektoratet om dette senest 31. mai i valgåret.
(5) Valgstyret bestemmer selv når valglokalene skal åpnes og stenges. Kommunestyret kan selv, med tilslutning fra minst 1/3 av medlemmene, bestemme å holde valglokalene åpne lenger enn det valgstyret har vedtatt.
(6) På valgdagen stenges valglokalene senest klokken 21. Velgere som har møtt

frem før stengetid, skal få stemme.

§ 9-2. Stemmekretser

Kommunestyret avgjør hvordan kommunen skal deles inn i stemmekretser. Myndigheten kan delegeres til valgstyret. Valgstyret skal senest 31. mars i valgåret orientere sentral matrikkelmyndighet om endringer i stemmekretsinndelingen.

§ 9-3. Hvor velgerne kan stemme

(1) På valgtinget kan velgerne stemme bare i den kommunen der de er eller skal manntallsføres.
(2) Valgstyret bestemmer selv hvor velgerne kan stemme. Det skal være ett valglokale for hver stemmekrets.
(3) Valgstyret kan opprette ekstra valglokaler for en stemmekrets hvis det er nødvendig for å sikre at velgerne får mulighet til å stemme.
(4) Valglokalene skal være egnet for stemming.

§ 9-4. Bruk av elektronisk manntall eller papirmanntall

Valgstyret kan selv velge om kommunen skal bruke et elektronisk manntall eller et papirmanntall på valgtinget. Valgstyret skal senest 31. mai i valgåret orientere Valgdirektoratet om hvilken type manntall kommunen skal bruke.

§ 9-5. Hvordan velgerne kan stemme i valglokaler med elektronisk manntall

(1) Hvis velgeren er innført i manntallet til kommunen, skal stemmemottakeren stemple stemmeseddelen og sette kryss ved velgerens navn. Velgeren skal legge stemmeseddelen i en urne.
(2) Hvis stemmemottakeren ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet, skal stemmemottakeren stemple stemmeseddelen før velgeren legger den i en stemmeseddelkonvolutt og limer konvolutten igjen. Stemmemottakeren skal legge stemmeseddelkonvolutten sammen med informasjon om velgerens identitet i en omslagskonvolutt og lime omslagskonvolutten igjen. Velgeren skal legge omslagskonvolutten i en urne.
(3) Hvis stemmemottakeren på grunn av manglende forbindelse med det elektroniske manntallet ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet, skal stemmemottakeren stemple stemmeseddelen før velgeren legger den i en

stemmeseddelkonvolutt og limer konvolutten igjen. Stemmemottakeren skal legge stemmeseddelkonvolutten sammen med informasjon om velgerens identitet i en beredskapskonvolutt og lime konvolutten igjen. Velgeren skal legge beredskapskonvolutten i en urne. I kommuner med todagersvalg skal eventuelle beredskapsstemmer som er mottatt på søndag, behandles og krysses av i det elektroniske manntallet før valglokalene åpnes på mandag.

§ 9-6. Hvordan velgerne kan stemme i valglokaler med papirmanntall

(1) Hvis velgeren er innført i manntallet til stemmekretsen, skal stemmemottakeren stemple stemmeseddelen og sette kryss ved velgerens navn. Velgeren skal legge stemmeseddelen i en urne.
(2) Hvis stemmemottakeren ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet, skal stemmemottakeren stemple stemmeseddelen før velgeren legger den i en stemmeseddelkonvolutt og limer konvolutten igjen. Stemmemottakeren skal legge stemmeseddelkonvolutten sammen med informasjon om velgerens identitet i en omslagskonvolutt og lime omslagskonvolutten igjen. Velgeren skal legge omslagskonvolutten i en urne.

Kapittel 10. Godkjenning av stemmegivninger og stemmesedler, opptelling og protokollering m.m.

§ 10-1. Godkjenning av stemmegivninger hvis stemmeseddelen er lagt i en urne uten bruk av stemmeseddelkonvolutt

Hvis stemmeseddelen er lagt i en urne uten bruk av stemmeseddelkonvolutt, er stemmegivningen godkjent når stemmemottakeren har krysset av ved velgerens navn i manntallet.

§ 10-2. Godkjenning av stemmegivninger hvis stemmeseddelen er lagt i en stemmeseddelkonvolutt

(1) Hvis stemmeseddelen er lagt i en stemmeseddelkonvolutt, skal stemmegivningen godkjennes av valgstyret, som krysser av ved velgerens navn i manntallet, hvis følgende vilkår er oppfylt:

a. Velgeren er manntallsført i kommunen.
b. Det kan fastslås hvem velgeren er.
c. Stemmegivningen er levert et sted der velgerne kan stemme.

d. Det er ikke sannsynlighetsovervekt for at omslagskonvolutten er åpnet.
e. Velgeren har ikke tidligere fått godkjent en stemmegivning.
f. Stemmegivningen har kommet inn til valgstyret etter at forhåndsstemmingen har startet og innen klokken 17 dagen etter valgdagen.

(2) Første ledd bokstav c gjelder ikke ved brevstemming.
(3) Velgerens stemmegivning er godkjent når velgeren er krysset av i manntallet.
(4) Forhåndsstemmegivninger skal godkjennes før valgtinget så langt det er mulig.

§ 10-3. Godkjenning av stemmesedler

(1) En stemmeseddel skal godkjennes hvis

a. den har offentlig stempel
b. det fremgår hvilket valg den gjelder
c. det fremgår hvilket parti eller hvilken gruppe velgeren har stemt på
d. partiet eller gruppen stiller liste i valgdistriktet.

(2) En blank stemmeseddel skal godkjennes hvis vilkårene i første ledd bokstav a og b er oppfylt.
(3) En stemmeseddel for et annet valgdistrikt kan godkjennes bare hvis den gjelder et registrert politisk parti eller er blank.
(4) Hvis en trykt stemmeseddel avviker fra valglisten, skal den regnes som likelydende med valglisten. Hvis kandidatlisten på en trykt stemmeseddel avviker fra den på valglisten, skal valgmyndighetene se bort fra velgernes personstemmer.

§ 10-4. Hvem som har ansvaret for godkjenning av stemmesedler som er lagt i stemmeseddelkonvolutt, og av stemmesedler som det er tvil om skal godkjennes

Valgstyret avgjør om stemmesedler fra godkjente stemmegivninger der stemmeseddelen er lagt i stemmeseddelkonvolutt, skal godkjennes. Valgstyret avgjør også om tvilsomme stemmesedler som er lagt til side, skal godkjennes.

§ 10-5. Prinsipper for opptelling av stemmesedler

(1) Alle stemmesedler skal telles to ganger i kommunen.
(2) Stemmesedler som er avgitt på forhånd, og stemmesedler som er avgitt på valgtinget, skal telles hver for seg.
(3) Distriktsvalgstyret, fylkesvalgstyret og valgstyret bestemmer selv hvor stemmesedlene skal telles opp hvis ikke annet er fastsatt i loven her.
(4) Opptellingen skal være offentlig.

§ 10-6. Hvem som ikke kan delta i opptellingen

(1) Personer som er oppført på en valgliste ved stortingsvalget eller fylkestingsvalget, kan ikke delta i opptellingen i valgdistriktet eller i en av kommunene i valgdistriktet.
(2) Personer som er oppført på en valgliste ved kommunestyrevalget, kan ikke delta i opptellingen i kommunen.

§ 10-7. Hvem som har ansvaret for den første opptellingen

(1) Valgstyret har ansvaret for den første opptellingen av stemmesedler som er avgitt på forhånd.
(2) Lederen i valglokalet har ansvaret for den første opptellingen av stemmesedler som er avgitt på valgtinget.
(3) Valgstyret har ansvaret for den første opptellingen av stemmesedler som er avgitt i stemmeseddelkonvolutt, og for tvilsomme stemmesedler som er lagt til side.

§ 10-8. Gjennomføring av første opptelling

(1) Den første opptellingen av stemmesedler skal skje manuelt.
(2) Forhåndsstemmer avlagt i egen kommune skal telles opp for hvert enkelt valglokale. Dette gjelder bare hvis det er mottatt minst 60 forhåndsstemmer i valglokalet.
(3) På valgtinget skal stemmesedler som er lagt i en urne uten bruk av stemmeseddelkonvolutt, telles opp i valglokalet hvis den delen av manntallet opptellingen gjelder, inneholder minst 100 navn. Det skal ikke foretas særskilt opptelling av stemmesedler som er avgitt i ekstra valglokaler. Disse skal telles sammen med stemmesedlene som er avgitt i det ordinære valglokalet i stemmekretsen.

(4) Den første opptellingen av stemmesedler som er avgitt på forhånd, skal starte senest fire timer før det siste valglokalet i kommunen stenges. Opptellingen kan tidligst starte dagen før valgdagen, og bare hvis det har kommet inn minst 60 forhåndsstemmegivninger. Har det ikke kommet inn minst 60 forhåndsstemmegivninger, skal opptellingen starte så snart samtlige forhåndsstemmegivninger er godkjent.
(5) Før den første opptellingen starter, skal 30 forhåndsstemmegivninger legges til side og blandes sammen med forhåndsstemmegivninger som kommer inn etter at opptellingen har begynt.
(6) Den første opptellingen av stemmesedler som er avgitt på valgtinget, skal starte så snart som mulig etter at stemmingen på valgtinget er avsluttet.
(7) Resultatet av den første opptellingen skal kunngjøres.

§ 10-9. Overlevering av materiell til valgstyret fra valglokalet på valgtinget

(1) Lederen i valglokalet skal sørge for at valgstyret så snart som mulig får:

a. godkjente stemmesedler
b. stemmegivninger og stemmesedler som er lagt til side
c. kopi av protokollen for valgtinget.

(2) Materiellet skal pakkes i god orden i forsvarlig forseglet emballasje og leveres av lederen og nestlederen i valglokalet.

§ 10-10. Hvem som har ansvaret for den andre opptellingen

Valgstyret har ansvaret for den andre opptellingen av stemmesedler.

§ 10-11. Gjennomføring av andre opptelling

(1) I den andre opptellingen skal stemmesedlene fra den første opptellingen telles på nytt.
(2) Valgstyret bestemmer selv om den andre opptellingen skal skje manuelt eller maskinelt.
(3) Den andre opptellingen av stemmesedler som er avgitt på forhånd, skal starte etter at den første opptellingen er avsluttet.
(4) Den andre opptellingen av stemmesedler som er avgitt på valgtinget, skal starte så snart som mulig etter at stemmesedlene har kommet inn til valgstyret.
(5) Resultatet av den andre opptellingen skal kunngjøres.

§ 10-12. Kontroll ved den andre opptellingen og registrering av personstemmer

(1) Ved kommunestyrevalg skal valgstyret i den andre opptellingen kontrollere gjennomføringen av valget i kommunen og registrere personstemmer som velgerne har gitt på stemmesedlene.
(2) Ved stortingsvalg i Oslo valgdistrikt skal valgstyret i den andre opptellingen kontrollere gjennomføringen av valget i valgdistriktet.

§ 10-13. Oversending av materiell til distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret

(1) Ved stortingsvalg og fylkestingsvalg skal valgstyret så snart som mulig sende følgende materiell til henholdsvis distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret:

a. godkjente stemmesedler
b. stemmegivninger og stemmesedler som valgstyret har forkastet
c. kopier av protokollen for valgtinget og valgstyrets protokoll
d. kopier av innkomne klager.

(2) Hvis kommunen har brukt papirmanntall på valgtinget, skal valgstyret også sende med en kopi av papirmanntallet.
(3) Materiellet skal pakkes i god orden i forsvarlig forseglet emballasje og sendes på hurtigst mulige sikre måte.

§ 10-14. Opptelling, registrering av personstemmer og kontroll av valggjennomføringen

(1) Ved stortingsvalg skal distriktsvalgstyret telle opp alle stemmesedlene fra alle kommunene i valgdistriktet.
(2) Ved fylkestingsvalg skal fylkesvalgstyret telle opp alle stemmesedlene fra alle kommunene i fylket.
(3) Distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret bestemmer selv om stemmesedlene skal telles manuelt eller maskinelt.
(4) Ved opptellingen av stemmesedlene skal fylkesvalgstyret også registrere personstemmer som velgerne har gitt på stemmesedlene.
(5) Distriktsvalgstyret og fylkesvalgstyret skal kontrollere gjennomføringen av valget i valgdistriktet eller fylket på grunnlag av det oversendte materiellet. Hvis distriktsvalgstyret eller fylkesvalgstyret finner feil i opptellingen eller feil ved avgjørelser om å forkaste stemmegivninger eller godkjenne eller forkaste stemmesedler, skal feilene rettes.

§ 10-15. Protokoll

(1) Lederen i hvert valglokale på valgtinget skal sørge for at det føres protokoll over gjennomføringen av valget i valglokalet.
(2) Valgstyret skal føre protokoll over forberedelsene og gjennomføringen av valget i kommunen. Ved kommunestyrevalg skal valgstyret føre protokoll over valgoppgjøret. Ved stortingsvalg skal valgstyret i Oslo kommune føre protokoll over valgoppgjøret.
(3) Ved stortingsvalg skal distriktsvalgstyret føre protokoll over sin opptelling og kontroll med gjennomføringen av stortingsvalget i kommunene. Distriktsvalgstyret skal også føre protokoll over valgoppgjøret.
(4) Ved fylkestingsvalg skal fylkesvalgstyret føre protokoll over sin opptelling og kontroll med gjennomføringen av fylkestingsvalget i kommunene. Fylkesvalgstyret skal også føre protokoll over valgoppgjøret.

§ 10-16. Forskrift

Departementet kan gi forskrift om

a. godkjenning av stemmegivninger og stemmesedler
b. opptelling av stemmesedler
c. protokollering av valg
d. pakking, oppbevaring, transport og overlevering av valgmateriell
e. kunngjøring av valgresultater.

Kapittel 11. Mandatfordeling og kåring av representanter ved stortingsvalg

§ 11-1. Valgdistriktene ved stortingsvalg

Ved valg til Stortinget velges representanter med vararepresentanter fra følgende 19 valgdistrikter:

a. Østfold valgdistrikt, som består av kommunene Aremark, Fredrikstad, Halden, Hvaler, Indre Østfold, Marker, Moss, Rakkestad, Råde, Sarpsborg, Skiptvet og Våler (Østfold)
b. Akershus valgdistrikt, som består av kommunene Asker, Aurskog-Høland, Bærum, Eidsvoll, Enebakk, Frogn, Gjerdrum, Hurdal, Jevnaker, Lillestrøm, Lunner, Lørenskog, Nannestad, Nes, Nesodden, Nittedal, Nordre Follo, Rælingen, Ullensaker, Vestby og Ås
c. Oslo valgdistrikt, som består av Oslo kommune

d. Hedmark valgdistrikt, som består av kommunene Alvdal, Eidskog, Elverum, Engerdal, Folldal, Grue, Hamar, Kongsvinger, Løten, Nord-Odal, Os, Rendalen, Ringsaker, Stange, Stor-Elvdal, Sør-Odal, Tolga, Trysil, Tynset, Våler (Innlandet), Åmot og Åsnes
e. Oppland valgdistrikt, som består av kommunene Dovre, Etnedal, Gausdal, Gjøvik, Gran, Lesja, Lillehammer, Lom, Nord-Aurdal, Nord-Fron, Nordre Land, Ringebu, Sel, Skjåk, Søndre Land, Sør-Aurdal, Sør-Fron, Vang, Vestre Slidre, Vestre Toten, Vågå, Østre Toten, Øyer og Øystre Slidre
f. Buskerud valgdistrikt, som består av kommunene Drammen, Flesberg, Flå, Gol, Hemsedal, Hol, Hole, Kongsberg, Krødsherad, Lier, Modum, Nesbyen, Nore og Uvdal, Ringerike, Rollag, Sigdal, Øvre Eiker og Ål
g. Vestfold valgdistrikt, som består av kommunene Færder, Holmestrand, Horten, Larvik, Sandefjord og Tønsberg
h. Telemark valgdistrikt, som består av kommunene Bamble, Drangedal, Fyresdal, Hjartdal, Kragerø, Kviteseid, Midt-Telemark, Nissedal, Nome, Notodden, Porsgrunn, Seljord, Siljan, Skien, Tinn, Tokke og Vinje
i. Aust-Agder valgdistrikt, som består av kommunene Arendal, Birkenes, Bygland, Bykle, Evje og Hornnes, Froland, Gjerstad, Grimstad, Iveland, Lillesand, Risør, Tvedestrand, Valle, Vegårshei og Åmli
j. Vest-Agder valgdistrikt, som består av kommunene Farsund, Flekkefjord, Hægebostad, Kristiansand, Kvinesdal, Lindesnes, Lyngdal, Sirdal, Vennesla og Åseral
k. Rogaland valgdistrikt, som består av kommunene Bjerkreim, Bokn, Eigersund, Gjesdal, Haugesund, Hjelmeland, Hå, Karmøy, Klepp, Kvitsøy, Lund, Randaberg, Sandnes, Sauda, Sokndal, Sola, Stavanger, Strand, Suldal, Time, Tysvær, Utsira og Vindafjord
l. Hordaland valgdistrikt, som består av kommunene Alver, Askøy, Austevoll, Austrheim, Bergen, Bjørnafjorden, Bømlo, Eidfjord, Etne, Fedje, Fitjar, Kvam, Kvinnherad, Masfjorden, Modalen, Osterøy, Samnanger, Stord, Sveio, Tysnes, Ullensvang, Ulvik, Vaksdal, Voss og Øygarden
m. Sogn og Fjordane valgdistrikt, som består av kommunene Askvoll, Aurland, Bremanger, Fjaler, Gloppen, Gulen, Hyllestad, Høyanger, Kinn, Luster, Lærdal, Sogndal, Solund, Stad, Stryn, Sunnfjord, Vik og Årdal
n. Møre og Romsdal valgdistrikt, som består av kommunene Aukra, Aure, Averøy, Fjord, Giske, Gjemnes, Haram, Hareid, Herøy (Møre og

Romsdal), Hustadvika, Kristiansund, Molde, Rauma, Sande, Smøla, Stranda, Sula, Sunndal, Surnadal, Sykkylven, Tingvoll, Ulstein, Vanylven, Vestnes, Volda, Ørsta og Ålesund

o. Sør-Trøndelag valgdistrikt, som består av kommunene Frøya, Heim, Hitra, Holtålen, Indre Fosen, Malvik, Melhus, Midtre Gauldal, Oppdal, Orkland, Osen, Rennebu, Rindal, Røros, Selbu, Skaun, Trondheim, Tydal, Ørland og Åfjord
p. Nord-Trøndelag valgdistrikt, som består av kommunene Flatanger, Frosta, Grong, Høylandet, Inderøy, Leka, Levanger, Lierne, Meråker, Namsos, Namsskogan, Nærøysund, Overhalla, Røyrvik, Snåsa, Steinkjer, Stjørdal og Verdal
q. Nordland valgdistrikt, som består av kommunene Alstahaug, Andøy, Beiarn, Bindal, Bodø, Brønnøy, Bø, Dønna, Evenes, Fauske, Flakstad, Gildeskål, Grane, Hadsel, Hamarøy, Hattfjelldal, Hemnes, Herøy (Nordland), Leirfjord, Lurøy, Lødingen, Meløy, Moskenes, Narvik, Nesna, Rana, Rødøy, Røst, Saltdal, Sortland, Steigen, Sømna, Sørfold, Træna, Vefsn, Vega, Vestvågøy, Vevelstad, Værøy, Vågan og Øksnes
r. Troms valgdistrikt, som består av kommunene Balsfjord, Bardu, Dyrøy, Gratangen, Harstad, Ibestad, Karlsøy, Kvæfjord, Kvænangen, Kåfjord, Lavangen, Lyngen, Målselv, Nordreisa, Salangen, Senja, Skjervøy, Storfjord, Sørreisa, Tjeldsund og Tromsø
s. Finnmark valgdistrikt, som består av kommunene Alta, Berlevåg, Båtsfjord, Gamvik, Hammerfest, Hasvik, Karasjok, Kautokeino, Lebesby, Loppa, Måsøy, Nesseby, Nordkapp, Porsanger, Sør-Varanger, Tana, Vadsø og Vardø.

§ 11-2. Antallet stortingsrepresentanter

(1) Det skal velges 169 representanter til Stortinget.
(2) Fra hvert valgdistrikt velges én representant gjennom utjevningsmandatordningen. De øvrige representantene velges direkte i valgdistriktene.

§ 11-3. Antallet stortingsmandater fra hvert valgdistrikt

(1) Stortingsmandatene skal fordeles mellom valgdistriktene før hvert stortingsvalg. Alle valgdistriktene skal ha minst fire mandater.
(2) Stortingsmandatene skal fordeles mellom valgdistriktene på grunnlag av valgdistriktenes innbyggertall og areal ved det nest siste årsskiftet før stortingsvalget. Det skal beregnes et fordelingstall ved at antallet innbyggere

adderes med antallet kvadratkilometer i valgdistriktet. I beregningen gir hver innbygger 1 poeng og hver kvadratkilometer 1,8 poeng.
(3) Ved fordelingen skal Sainte-Laguës metode brukes med 1 som det første delingstallet. Fordelingstallet til hvert valgdistrikt skal deles med 1-3-5-7 osv. Valgdistriktet som har den største kvotienten, skal få det første mandatet. Valgdistriktet som har den nest største kvotienten, skal få det neste mandatet, osv.
(4) Hvis flere valgdistrikter har samme kvotient, går mandatet til valgdistriktet med det høyeste innbyggertallet. Har valgdistriktene også samme innbyggertall, skal det avgjøres ved loddtrekning hvilket valgdistrikt som får mandatet.
(5) Et valgdistrikt som får færre enn fire mandater etter mandatfordelingen i andre, tredje og fjerde ledd, skal likevel ha fire mandater. Deretter skal mandatfordelingen gjøres på nytt uten valgdistriktet og valgdistriktets mandater.
(6) Departementet skal fordele mandatene mellom valgdistriktene, informere Stortinget om utfallet og kunngjøre fordelingen.

§ 11-4. Fordelingen av de direktevalgte mandatene ved stortingsvalg

(1) Distriktsvalgstyret skal fordele valgdistriktets direktevalgte mandater mellom listene.
(2) Mandatene skal fordeles på grunnlag av listenes stemmetall i valgdistriktet. Ved fordelingen skal Sainte-Laguës metode brukes med 1,4 som det første delingstallet. Dette innebærer at antallet stemmer som hver liste har fått, deles på 1,4-3-5-7 osv. Antallet stemmer skal deles så mange ganger som det er mandater i valgdistriktet. Listen som har den største kvotienten, får det første mandatet. Listen som har den nest største kvotienten, får det neste mandatet, osv.
(3) Hvis flere lister har samme kvotient, går mandatet til den listen som har fått flest stemmer. Har listene også fått samme antall stemmer, skal det avgjøres ved loddtrekning hvilken liste som skal få mandatet.

§ 11-5. Kåring av de direktevalgte representantene ved stortingsvalg

(1) Når det er avgjort hvor mange direktevalgte mandater en liste skal ha, skal distriktsvalgstyret kåre de valgte representantene i den rekkefølgen de står oppført på valglisten. Det skal ses bort fra kandidater som ikke er valgbare.
(2) Så langt det er mulig, skal hver liste tildeles tre flere vararepresentanter enn den får representanter. Vararepresentantene skal kåres på samme måte som representantene.

§ 11-6. Kunngjøring og oversendelse av protokoll ved stortingsvalg

Distriktsvalgstyret skal kunngjøre protokollen etter § 10-15 tredje ledd så raskt som mulig etter valgoppgjøret og sende en kopi av protokollen til Stortinget.

§ 11-7. Fordelingen av utjevningsmandatene mellom partiene ved stortingsvalg

(1) Valgdirektoratet skal beregne hvor mange utjevningsmandater det enkelte parti skal ha, på grunnlag av distriktsvalgstyrenes valgoppgjør.
(2) Utjevningsmandatene skal fordeles mellom de registrerte politiske partiene som har stilt liste i alle valgdistriktene og har fått minst fire prosent av de godkjente og partifordelte stemmene i hele landet.
(3) Utjevningsmandatene skal fordeles på bakgrunn av en beregning der alle stortingsmandatene fordeles mellom partiene. Stemmer og mandater til lister som ikke oppfyller kravene i andre ledd, skal holdes utenfor. Beregningen skal ta utgangspunkt i partienes samlede stemmetall for hele landet og gjennomføres ved hjelp av Sainte-Laguës metode med 1,4 som det første delingstallet.
(4) Resultatet av beregningen skal sammenliknes med antallet direktemandater som partiene har fått. Utjevningsmandater skal gå til de partiene som har fått færre direktevalgte mandater enn det som følger av beregningen.
(5) Hvis et parti har fått flere direktemandater enn det som følger av den nasjonale fordelingen, skal det gjennomføres en ny nasjonal fordeling der partiets stemmer og mandater holdes utenfor.

§ 11-8. Fordelingen av utjevningsmandatene mellom valgdistriktene ved stortingsvalg

(1) Hvert valgdistrikt skal ha ett utjevningsmandat. Valgdirektoratet skal beregne i hvilke valgdistrikter partiene får utjevningsmandater.
(2) For hvert parti som skal få utjevningsmandat, skal det beregnes en vektet kvotient for hvert valgdistrikt. Den vektede kvotienten beregnes slik:

a. Partiets stemmetall i valgdistriktet skal deles med et tall som er 1 større enn det dobbelte av antallet direktevalgte mandater partiet har fått i valgdistriktet.
b. Disse kvotientene skal vektes ved at de deles på det gjennomsnittlige antallet stemmer per direktevalgte mandat i valgdistriktet.

(3) Det første utjevningsmandatet skal tildeles det partiet og det valgdistriktet

som har den største vektede kvotienten. Det neste utjevningsmandatet skal tildeles det partiet og det valgdistriktet som har den nest største vektede kvotienten, osv. Hvis to kvotienter er like store, skal antallet stemmer i valgdistriktet være avgjørende. Hvis partiene også har fått like mange stemmer, skal rekkefølgen avgjøres ved loddtrekning.
(4) Beregningen skal fortsette inntil alle partier har fått det antallet utjevningsmandater de skal ha, og hvert valgdistrikt har fått ett utjevningsmandat.

§ 11-9. Kunngjøring om beregningen av utjevningsmandatene ved stortingsvalg

(1) Når det er avgjort hvilke partier som får utjevningsmandater, og i hvilke valgdistrikter partiene får sine utjevningsmandater, skal Valgdirektoratet gi distriktsvalgstyrene beskjed om det.
(2) Valgdirektoratet skal så raskt som mulig kunngjøre hvordan utjevningsmandatene er beregnet mellom partier og valgdistrikter og sende beregningen til Stortinget.

§ 11-10. Kåring av utjevningsmandatene ved stortingsvalg

(1) Distriktsvalgstyret skal kåre den representanten som får utjevningsmandatet i valgdistriktet etter reglene i § 11-5.
(2) Distriktsvalgstyret skal også kåre vararepresentanter i valgdistriktet for det partiet som skal ha utjevningsmandatet etter reglene i § 11-5.
(3) Distriktsvalgstyret skal se bort fra kandidater som allerede er valgt som direktevalgte representanter, eller som ikke er valgbare.

§ 11-11. Informasjon til de valgte stortingsrepresentantene

(1) Distriktsvalgstyret skal informere de valgte representantene og vararepresentantene om valget.
(2) Kandidater som har blitt valgt til representanter eller vararepresentanter for flere valgdistrikter, avgjør hvilket valg de skal motta. Kandidatene skal innen tre dager etter at de har mottatt informasjon om valget, gi distriktsvalgstyrene skriftlig melding om hvilket valg de mottar. Hvis en kandidat ikke gir slik melding, regnes valget som mottatt i det valgdistriktet der kandidaten har stemmerett. Har kandidaten ikke stemmerett i noen av valgdistriktene, regnes valget som mottatt i det valgdistriktet som kommer først i alfabetisk rekkefølge. Hvis det valget kandidaten har mottatt blir kjent ugyldig, kan han eller hun gi

melding om å motta et annet valg.

§ 11-12. Fullmakter til de valgte stortingsrepresentantene

Distriktsvalgstyret skal utstede fullmakter til alle valgte stortingsrepresentanter og vararepresentanter fra valgdistriktet og sende fullmaktene til Stortinget.

Kapittel 12. Mandatfordeling og kåring av representanter ved fylkestingsvalg

§ 12-1. Fordelingen av mandatene ved fylkestingsvalg

(1) Fylkesvalgstyret skal foreta valgoppgjøret ved fylkestingsvalg.
(2) Mandatene skal fordeles på grunnlag av listenes stemmetall i fylket ved hjelp av Sainte-Laguës metode med 1,4 som det første delingstallet, jf. § 11-4.

§ 12-2. Kåring av de valgte representantene ved fylkestingsvalg

(1) Når det er avgjort hvor mange mandater en liste skal ha, kårer fylkesvalgstyret de valgte representantene. Det skal ses bort fra kandidater som ikke er valgbare.
(2) Kandidater som har fått personstemmer fra minst åtte prosent av listens velgere, skal kåres i rekkefølge etter antallet mottatte personstemmer. Har flere kandidater fått like mange personstemmer, skal de kåres etter deres rekkefølge på listen. Øvrige kandidater skal kåres etter deres rekkefølge på listen.
(3) Så langt det er mulig, skal hver liste tildeles tre flere vararepresentanter enn den får representanter. Vararepresentantene skal kåres på samme måte som representantene.
(4) Hvis en liste får flere mandater enn det er valgbare kandidater på listen, skal det overskytende antallet mandater fordeles mellom de øvrige listene etter § 12-1.

§ 12-3. Informasjon til de valgte fylkestingsrepresentantene

Fylkesvalgstyret skal informere de valgte representantene og vararepresentantene om valget.

§ 12-4. Kunngjøring og oversendelse av protokoll ved fylkestingsvalg

(1) Fylkesvalgstyret skal kunngjøre protokollen etter §10-15 fjerde ledd så raskt som mulig etter valgoppgjøret.
(2) Fylkesvalgstyret skal sende kopi av protokollen til fylkestinget. Med oversendelsen skal det følge en oversikt over innkomne klager og behandlingen av dem i fylkesvalgstyret og riksvalgstyret.

Kapittel 13. Mandatfordeling og kåring av representanter ved kommunestyrevalg

§ 13-1. Fordelingen av mandatene ved kommunestyrevalg

(1) Valgstyret skal foreta valgoppgjøret ved kommunestyrevalg.
(2) Mandatene skal fordeles på bakgrunn av listenes listestemmetall i kommunen ved hjelp av Sainte-Laguës metode med 1,4 som det første delingstallet, jf. § 11-4.
(3) Hver stemme en liste har fått, skal telle like mange listestemmer som det skal velges medlemmer til kommunestyret. Tallet skal korrigeres for personstemmer som er gitt til kandidater på andre lister (slengerstemmer). En slengerstemme skal tilsvare en listestemme.

§ 13-2. Kåring av de valgte representantene ved kommunestyrevalg

(1) Når det er avgjort hvor mange mandater en liste skal ha, skal valgstyret kåre de valgte representantene. Det skal ses bort fra kandidater som ikke er valgbare.
(2) Kandidatene skal gis det antallet personstemmer de har fått fra velgerne. Kandidater som har fått stemmetillegg, skal i tillegg gis det antallet personstemmer som de har krav på etter § 5-3. Representantene for hver liste blir så kåret i rekkefølge etter antallet personstemmer de har fått. Hvis flere kandidater har fått like mange personstemmer, er rekkefølgen på listen avgjørende.
(3) Så langt det er mulig, skal hver liste tildeles tre flere vararepresentanter enn den får representanter. Vararepresentantene skal kåres på samme måte som representantene.
(4) Hvis en liste får flere mandater enn det er valgbare kandidater på listen, skal det overskytende antallet mandater fordeles mellom de øvrige listene etter § 13-1.

§ 13-3. Informasjon til de valgte kommunestyrerepresentantene

Valgstyret skal informere de valgte representantene og vararepresentantene om valget.

§ 13-4. Kunngjøring og oversendelse av protokoll ved kommunestyrevalg

(1) Valgstyret skal kunngjøre protokollen etter § 10-15 andre ledd så raskt som mulig etter valgoppgjøret.
(2) Valgstyret skal sende en kopi av valgoppgjøret til kommunestyret. Med oversendelsen skal det følge en oversikt over innkomne klager og behandlingen av dem i valgstyret og riksvalgstyret.

Kapittel 14. Flertallsvalg ved kommunestyrevalg

§ 14-1. Når det skal holdes flertallsvalg

(1) Kommunestyrevalget skal holdes som flertallsvalg hvis ingen eller bare ett listeforslag er godkjent.
(2) Valgstyret skal kunngjøre at valget holdes som flertallsvalg, og informere om hvilke regler som gjelder for valget.

§ 14-2. Hvordan velgerne kan stemme

(1) Ved flertallsvalg skal velgerne bruke samme stemmeseddel for å stemme på representanter og vararepresentanter.
(2) Stemmeseddelen kan inneholde høyst så mange navn som det skal velges representanter til kommunestyret, og like mange vararepresentanter.
(3) Et navn kan bare føres opp én gang på hver stemmeseddel.

§ 14-3. Valgoppgjør ved flertallsvalg

(1) Ved valgoppgjøret skal stemmene på representanter telles først. Hvis det på stemmeseddelen ikke er skilt mellom representanter og vararepresentanter, anses de først oppførte som representanter i det tillatte antallet, og de følgende som vararepresentanter i det tillatte antallet. Hvis stemmeseddelen inneholder flere navn på representanter eller vararepresentanter enn det som er tillatt, skal de navnene som står sist i rekkefølgen, ikke regnes med.

(2) De som får flest representantstemmer, blir valgt i det antallet som det skal velges representanter til kommunestyret.
(3) De som får flest stemmer når representantstemmer og vararepresentantstemmer telles under ett, blir valgt til vararepresentanter i den rekkefølgen stemmetallet viser, og i det antallet som svarer til antallet representanter.
(4) Hvis flere kandidater får like mange stemmer, skal det avgjøres ved loddtrekning hvilken kandidat som blir valgt.

Kapittel 15. Godkjenning av valg

§ 15-1. Godkjenning av stortingsvalget

(1) Det nyvalgte Stortinget avgjør om stortingsvalget er gyldig. Stortinget skal kunngjøre vedtaket om gyldigheten av valget så raskt som mulig etter at vedtaket er fattet.
(2) Stortinget skal sørge for at feil blir rettet så langt det er mulig. Hvis retting av feil ikke er mulig, skal valget kjennes ugyldig

a. når bestemmelser i Grunnloven, lov eller forskrift om hvordan valg skal forberedes og gjennomføres, er brutt, og det er sannsynlighetsovervekt for at dette har påvirket den samlede fordelingen av mandatene mellom listene
b. når det har skjedd en handling som oppfyller den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffeloven §§ 151, 152, 153 eller 154, og det er sannsynlighetsovervekt for at dette har påvirket den samlede fordelingen av mandatene mellom listene
c. når det er sannsynlighetsovervekt for at forhold nevnt i bokstav a og b til sammen har påvirket den samlede fordelingen av mandatene mellom listene.

(3) Valget kan bare kjennes ugyldig i de kommunene der det er sannsynlighetsovervekt for at forholdene nevnt i andre ledd har påvirket fordelingen av stemmer til de ulike listene.
(4) Hvis Stortinget kjenner valget i én eller flere kommuner ugyldig, skal det holdes omvalg i disse kommunene.
(5) Riksvalgstyrets vedtak i klagesaker skal være kjent for Stortinget før Stortinget avgjør om valget er gyldig. Hvis klagebehandlingen i riksvalgstyret ikke er avsluttet når Stortinget avgjør om valget er gyldig, kan stortingsrepresentantenes fullmakter bare godkjennes midlertidig.

§ 15-2. Godkjenning av fylkestingsvalget

(1) Det nyvalgte fylkestinget avgjør om fylkestingsvalget er gyldig. Fylkeskommunen skal kunngjøre vedtaket om gyldigheten av valget så raskt som mulig etter at vedtaket er fattet.
(2) Fylkestinget kan ikke fatte vedtak om hvorvidt valget er gyldig før det er klart at ingen forhold ved valget er påklaget, eller at riksvalgstyret etter ferdig klagebehandling ikke har fattet vedtak om at valget er ugyldig.
(3) Fylkestinget skal sørge for at feil blir rettet så langt det er mulig. Hvis retting av feil ikke er mulig, skal valget kjennes ugyldig

a. når bestemmelser i lov eller forskrift om hvordan valg skal forberedes og gjennomføres, er brutt, og det er sannsynlighetsovervekt for at dette har påvirket fordelingen av mandatene mellom listene
b. når det har skjedd en handling som oppfyller den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffeloven §§ 151, 152, 153 eller 154, og det er sannsynlighetsovervekt for at dette har påvirket fordelingen av mandatene mellom listene
c. når det er sannsynlighetsovervekt for at forhold nevnt i bokstav a og b til sammen har påvirket fordelingen av mandatene mellom listene.

(4) Fylkestinget kan ikke kjenne valget ugyldig på grunnlag av forhold som riksvalgstyret har forkastet som ugyldighetsgrunn.
(5) Valget kan kjennes ugyldig bare i de kommunene der det er sannsynlighetsovervekt for at forholdene nevnt i tredje ledd har påvirket fordelingen av stemmer til de ulike listene.
(6) Fylkeskommunen skal varsle riksvalgstyret hvis fylkestinget kjenner valget i én eller flere kommuner ugyldig.

§ 15-3. Godkjenning av kommunestyrevalget

(1) Det nyvalgte kommunestyret avgjør om kommunestyrevalget er gyldig. Kommunen skal kunngjøre vedtaket om gyldigheten av valget så raskt som mulig etter at vedtaket er fattet.
(2) Kommunestyret kan ikke fatte vedtak om hvorvidt valget er gyldig før det er klart at ingen forhold ved valget er påklaget, eller at riksvalgstyret etter ferdig klagebehandling ikke har fattet vedtak om at valget er ugyldig.
(3) Kommunestyret skal sørge for at feil blir rettet så langt det er mulig. Hvis retting av feil ikke er mulig, skal valget kjennes ugyldig når det foreligger forhold som nevnt i § 15-2 tredje ledd andre punktum.
(4) Kommunestyret kan ikke kjenne valget ugyldig på grunnlag av forhold som

riksvalgstyret har forkastet som ugyldighetsgrunn.
(5) Kommunen skal varsle riksvalgstyret hvis kommunestyret kjenner valget ugyldig.

Kapittel 16. Klage

§ 16-1. Hva det kan klages på

Det kan klages på

a. brudd på bestemmelsene i Grunnloven, lov og forskrift om hvordan valg skal forberedes og gjennomføres
b. at det har skjedd en handling som oppfyller den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffeloven §§ 151, 152, 153 eller 154
c. departementets fordeling av stortingsmandatene på valgdistriktene
d. distriktsvalgstyrets, fylkesvalgstyrets og valgstyrets valgoppgjør
e. Valgdirektoratets beregning av utjevningsmandater på partier og valgdistrikter, og distriktsvalgstyrets kåring av representantene som får utjevningsmandater ved stortingsvalg
f. Stortingets vedtak om hvorvidt stortingsvalget er gyldig
g. fylkestingets vedtak om hvorvidt fylkestingsvalget er gyldig
h. kommunestyrets vedtak om hvorvidt kommunestyrevalget er gyldig.

§ 16-2. Hvem som kan klage på feil ved forberedelsen og gjennomføringen av stortingsvalg m.m.

(1) Alle med stemmerett ved stortingsvalg kan klage på forhold nevnt i § 16-1 bokstav a til d i det valgdistriktet der de er manntallsført. De som ikke er manntallsført, kan klage hvis klagen gjelder stemmerett eller adgang til å stemme.
(2) De som har forhåndsstemt eller forsøkt å forhåndsstemme utenfor det valgdistriktet de er manntallsført i, kan klage på gjennomføringen av forhåndsstemmingen i den kommunen der de forhåndsstemte eller forsøkte å forhåndsstemme.
(3) Alle som har stilt liste, kan klage på forhold nevnt i § 16-1 bokstav a til d i det valgdistriktet der de stilte liste. Tillitsutvalget har myndighet til å klage på vegne av listen.
(4) Registrerte politiske partier som ved stortingsvalg har stilt liste i alle landets valgdistrikter, kan klage på forhold nevnt i § 16-1 bokstav e.
(5) Registrerte politiske partier kan klage på distriktsvalgstyrets vedtak om å

godkjenne et listeforslag hvis klagen er begrunnet med at eneretten til partinavnet er krenket.

§ 16-3. Hvem som kan klage på feil ved forberedelsen og gjennomføringen av fylkestingsvalg m.m.

(1) Alle med stemmerett ved fylkestingsvalg kan klage på forhold nevnt i § 16-1 bokstav a, b og d i det fylket der de er manntallsført. De som ikke er manntallsført, kan klage hvis klagen gjelder stemmerett eller adgang til å stemme.
(2) De som har forhåndsstemt eller forsøkt å forhåndsstemme utenfor det fylket de er manntallsført i, kan klage på gjennomføringen av forhåndsstemmingen i den kommunen der de forhåndsstemte eller forsøkte å forhåndsstemme.
(3) Alle som har stilt liste, kan klage på forhold nevnt i § 16-1 bokstav a, b og d i det fylket der de stilte liste. Tillitsutvalget har myndighet til å klage på vegne av listen.
(4) Registrerte politiske partier kan klage på fylkesvalgstyrets vedtak om å godkjenne et listeforslag hvis klagen er begrunnet med at eneretten til partinavnet er krenket.

§ 16-4. Hvem som kan klage på feil ved forberedelsen og gjennomføringen av kommunestyrevalg m.m.

(1) Alle med stemmerett ved kommunestyrevalg kan klage på forhold nevnt i § 16-1 bokstav a, b og d i den kommunen der de er manntallsført. De som ikke er manntallsført, kan klage hvis klagen gjelder stemmerett eller adgang til å stemme.
(2) De som har forhåndsstemt eller forsøkt å forhåndsstemme utenfor den kommunen de er manntallsført i, kan klage på gjennomføringen av forhåndsstemmingen i den kommunen der de forhåndsstemte eller forsøkte å forhåndsstemme.
(3) Alle som har stilt liste, kan klage på forhold nevnt i § 16-1 bokstav a, b og d i den kommunen der de stilte liste. Tillitsutvalget har myndighet til å klage på vegne av listen.
(4) Registrerte politiske partier kan klage på valgstyrets vedtak om å godkjenne et listeforslag hvis klagen er begrunnet med at eneretten til partinavnet er krenket.

§ 16-5. Hvem som kan klage på godkjenning av valg

(1) Alle som har stilt liste ved stortingsvalget, kan klage på Stortingets vedtak om hvorvidt valget er gyldig. Også kandidater som mener at listen skulle ha hatt flere mandater, kan klage.
(2) Alle som har stilt liste ved fylkestingsvalget, kan klage på fylkestingets vedtak om hvorvidt valget er gyldig. Også kandidater som mener at listen skulle ha hatt flere mandater, kan klage.
(3) Alle som har stilt liste ved kommunestyrevalget, kan klage på kommunestyrets vedtak om hvorvidt valget er gyldig. Også kandidater som mener at listen skulle ha hatt flere mandater, kan klage.
(4) Klageretten for alle som har stilt liste, gjelder bare når de påstår at anførte feil har rammet deres liste. Klageretten for kandidater gjelder bare når de påstår at anførte feil har rammet deres mandat.
(5) Tillitsutvalget har myndighet til å klage på vegne av listen.

§ 16-6. Klagefrister

(1) Klagefristen er fire dager etter valgdagen hvis ikke noe annet følger av denne paragrafen.
(2) Fristen for å klage på departementets fordeling av stortingsmandatene mellom valgdistriktene er syv dager etter at fordelingen er kunngjort.
(3) Fristen for å klage på distriktsvalgstyrets, fylkesvalgstyrets eller valgstyrets vedtak om å godkjenne eller forkaste et listeforslag er syv dager etter at overskriftene på de godkjente valglistene er kunngjort.
(4) Fristen for å klage på vedtak om retting av manntallet er syv dager fra melding om manntallsvedtaket kom frem til klageren.
(5) Fristen for å klage på distriktsvalgstyrets, fylkesvalgstyrets eller valgstyrets valgoppgjør er fire dager etter at protokollen med valgoppgjøret er kunngjort.
(6) Fristen for å klage på Valgdirektoratets beregning av utjevningsmandater er fire dager etter at beregningen er kunngjort.
(7) Fristen for å klage på Stortingets, fylkestingets og kommunestyrets vedtak om hvorvidt valget er gyldig, er syv dager etter at vedtaket er kunngjort.

§ 16-7. Krav til klagen

(1) En klage skal være skriftlig og angi de faktiske forholdene som den bygger på.
(2) Klagen skal settes frem for valgstyret i den kommunen der det påklagede forholdet skjedde.

(3) Hvis klagen gjelder et vedtak, skal den settes frem for det organet som fattet vedtaket.
(4) Hvis klagen gjelder et klagegrunnlag som har betydning for både fylkestingsvalg og kommunestyrevalg, skal den ansees å gjelde begge valgene.
(5) En klage er satt frem i tide hvis den har kommet inn til kommunen, organet som traff det påklagede vedtaket, klageinstansen, departementet eller Valgdirektoratet før klagefristen har løpt ut. En klage på stortingsvalget er også satt frem i tide hvis den har kommet inn til Stortinget før klagefristen har løpt ut.
(6) En klage på Stortingets vedtak om hvorvidt stortingsvalget er gyldig, skal settes frem for Høyesterett gjennom søksmål mot Stortinget, jf. tvisteloven § 9-2.

§ 16-8. Saksbehandlingen i det organet som klagen settes frem for

(1) Hvis det organet som fattet vedtaket, er enig i klagen, skal det omgjøre vedtaket. Hvis organet ikke er enig i klagen, skal klagen sendes til riksvalgstyret sammen med en redegjørelse for organets syn på klagen.
(2) Hvis klagen gjelder noe annet enn et vedtak, og valgstyret er enig i klagen, skal forholdet rettes så lang det er mulig. Hvis forholdet ikke kan rettes, eller valgstyret ikke er enig i klagen, skal klagen sendes til riksvalgstyret sammen med en redegjørelse for valgstyrets syn på klagen.
(3) Forvaltningsloven § 33 andre ledd tredje punktum gjelder ikke. Klagen skal i stedet sendes til riksvalgstyret sammen med en redegjørelse for hvorfor klagen skal avvises.
(4) Klager skal behandles uten ugrunnet opphold.
(5) Hvis klagen settes frem etter § 16-2 andre ledd, 16-3 andre ledd eller 16-4 andre ledd, skal den kommunen som klageren er manntallsført i, orienteres.
(6) Denne paragrafen gjelder ikke klager på Stortingets vedtak om hvorvidt valget er gyldig.

§ 16-9. Klagebehandlingen i riksvalgstyret

(1) Riksvalgstyret avgjør klager etter § 16-1 bokstav a til e, g og h. Klagene avgjøres i møte etter skriftlig behandling. Riksvalgstyret kan bestemme at møtet skal gå for åpne dører og samtykke til muntlig høring hvis det er særlige grunner til det. Muntlige høringer skal normalt holdes for åpne dører.
(2) Riksvalgstyret skal gi klageren mulighet til å uttale seg om redegjørelser som er gitt etter § 16-8 første, andre og tredje ledd.
(3) Klager skal behandles uten ugrunnet opphold. Riksvalgstyret kan prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter.

(4) Riksvalgstyret må være fulltallig for å kunne ta avgjørelse. Riksvalgstyrets avgjørelser er endelige og kan ikke bringes inn for domstolene. Avgjørelsene skal begrunnes etter reglene for enkeltvedtak i forvaltningsloven.
(5) Forvaltningsloven og offentleglova gjelder for riksvalgstyret så langt de passer.
(6) Offentlige organer og enkeltpersoner som har medvirket under valget, plikter uten hinder av taushetsplikt å gi opplysninger og uttalelser som riksvalgstyret ber om.
(7) Riksvalgstyrets avgjørelser skal kunngjøres. Når alle klager er ferdigbehandlet, skal riksvalgstyrets avgjørelser som gjelder stortingsvalget, meddeles Stortingets presidentskap.

§ 16-10. Riksvalgstyrets adgang til å avvise klager og gi pålegg m.m.

(1) Riksvalgstyret skal avvise en klage hvis vilkårene for å behandle den ikke er oppfylt, eller samme klagegrunnlag allerede er behandlet. Riksvalgstyrets leder kan avvise klager som er satt frem etter at Stortinget, fylkestinget eller kommunestyret har trådt sammen.
(2) Hvis riksvalgstyret kommer til at det har skjedd feil, men at vilkårene for ugyldighet etter § 16-11 ikke er oppfylt, eller hvis klagen behandles før valgresultatet er klart, skal klageren gis medhold i at det har skjedd feil.
(3) Riksvalgstyret skal pålegge valgorganene å rette feil så langt det er mulig.

§ 16-11. Riksvalgstyrets adgang til å kjenne valg ugyldig

(1) Hvis retting av feil ikke er mulig, skal riksvalgstyret kjenne valget ugyldig

a. når bestemmelser i Grunnloven, lov eller forskrift om hvordan valg skal forberedes og gjennomføres, er brutt, og det er sannsynlighetsovervekt for at dette har påvirket den samlede fordelingen av mandatene mellom listene
b. når det har skjedd en handling som oppfyller den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffeloven §§ 151, 152, 153 eller 154, og det er sannsynlighetsovervekt for at dette har påvirket den samlede fordelingen av mandatene mellom listene
c. når det er sannsynlighetsovervekt for at forhold nevnt i bokstav a og b til sammen har påvirket den samlede fordelingen av mandatene mellom listene.

(2) Når riksvalgstyret har behandlet alle klagene, skal det avgjøre om det er

sannsynlighetsovervekt for at forhold nevnt i første ledd samlet sett har påvirket den samlede fordelingen av mandatene mellom listene. Riksvalgstyret kan i denne vurderingen også ta hensyn til forhold som det ikke er klaget på.
(3) Valget kan kjennes ugyldig bare i de kommunene der det er sannsynlighetsovervekt for at forhold nevnt i første ledd har påvirket fordelingen av stemmer til de ulike listene.
(4) Hvis fylkestinget eller kommunestyret har vedtatt at et valg er ugyldig, skal riksvalgstyret kjenne valget gyldig hvis vilkårene for ugyldighet ikke er oppfylt.

§ 16-12. Behandlingen i Høyesterett

(1) Høyesterett avgjør klager på Stortingets vedtak om hvorvidt stortingsvalget er gyldig, jf. § 16-1 bokstav f.
(2) Hvis vilkårene for å behandle et søksmål mot Stortingets vedtak ikke er oppfylt, skal Høyesteretts ankeutvalg ved kjennelse avvise søksmålet.
(3) Hvis ankeutvalget enstemmig finner det klart at søksmålet ikke kan føre frem, kan ankeutvalget ved kjennelse forkaste søksmålet. I motsatt fall henviser ankeutvalget søksmålet til behandling i Høyesterett i plenum.
(4) Har Stortinget kjent valget ugyldig, skal Høyesterett i plenum ved dom kjenne stortingsvalget gyldig hvis vilkårene for ugyldighet ikke er oppfylt.
(5) Høyesterett i plenum skal ved dom kjenne stortingsvalget ugyldig når det foreligger forhold som nevnt i § 16-11 første ledd.
(6) Valget kan bare kjennes ugyldig i de kommunene der det er sannsynlighetsovervekt for at forhold nevnt i § 16-11 første ledd har påvirket fordelingen av stemmer til de ulike listene.
(7) Hvis Høyesterett i plenum kommer til at vilkårene i § 16-11 første ledd er oppfylt, men forholdet er mulig å rette, skal det avsies dom om retting.
(8) Tvisteloven kapittel 20 gjelder ikke. For øvrig gjelder reglene i tvisteloven så langt de passer.

Kapittel 17. Omvalg

§ 17-1. Når og hvordan omvalg skal gjennomføres

(1) Det skal holdes omvalg hvis Stortinget, Høyesterett eller riksvalgstyret kjenner et valg ugyldig.
(2) Hvis fylkestinget eller kommunestyret kjenner et valg ugyldig, bestemmer riksvalgstyret om det skal gjennomføres omvalg. Omvalg skal bare gjennomføres hvis riksvalgstyret etter en full prøving kommer til at valget er ugyldig.

(3) Ved omvalg skal manntallet fra det opprinnelige valget brukes. Personer som har dødd eller mistet stemmeretten før omvalget, skal strykes fra manntallet. Personer som feilaktig var innført i eller utelatt fra det opprinnelige manntallet, skal strykes fra eller innføres i manntallet.
(4) Ved omvalg skal valglistene fra det opprinnelige valget brukes. Kandidater som har dødd eller ikke lenger er valgbare, skal strykes fra valglistene. § 5-11 andre ledd gjelder tilsvarende.

§ 17-2. Hvem som fungerer som stortingsrepresentanter ved omvalg

Hvis det skal holdes omvalg, skal de nyvalgte representantene bli sittende i vervet inntil omvalget er endelig godkjent.

§ 17-3. Hvem som fungerer som fylkestingsmedlemmer eller kommunestyremedlemmer ved omvalg

(1) Hvis riksvalgstyret kjenner fylkestingsvalget eller kommunestyrevalget ugyldig før det nye fylkestingets eller kommunestyrets konstituerende møte, skal valgperioden for de sittende fylkestingsmedlemmene eller kommunestyremedlemmene forlenges inntil omvalget er endelig godkjent.
(2) Hvis det nyvalgte fylkestinget eller kommunestyret kjenner valget ugyldig, og riksvalgstyret deretter bestemmer at det skal holdes omvalg, skal de nyvalgte fylkestingsmedlemmene eller kommunestyremedlemmene bli sittende i vervene inntil omvalget er endelig godkjent.

§ 17-4. Forskrift

Departementet kan gi forskrift om unntak fra denne lovens bestemmelser om frister og om adgangen til å forhåndsstemme, hvis det er nødvendig av hensyn til den praktiske gjennomføringen av omvalget.

Kapittel 18. Forlenget eller utsatt valgting eller omvalg ved ekstraordinære hendelser

§ 18-1. Forlenget eller utsatt valgting eller omvalg ved stortingsvalg

(1) Hvis det har skjedd noe ekstraordinært som er egnet til å hindre en vesentlig del av velgerne fra å stemme, kan Stortinget med stemmene fra to tredjedeler av medlemmene forlenge valgtinget med inntil én dag eller utsette valgtinget. Et

vedtak om å forlenge eller utsette valgtinget kan fattes bare så langt det er nødvendig for å sikre velgerne mulighet til å stemme.
(2) Valgtinget skal være avsluttet innen én måned etter den dagen Kongen i statsråd har fastsatt som valgdag.
(3) Hvis Stortinget ikke kan samles, kan Kongen i statsråd forlenge valgtinget med inntil én dag eller utsette valgtinget i inntil syv dager. Vilkårene nevnt i første og andre ledd gjelder da tilsvarende.
(4) Hvis det har skjedd noe ekstraordinært som har hindret en vesentlig del av velgerne fra å stemme, kan det sittende Stortinget med stemmene fra to tredjedeler av Stortingets medlemmer bestemme at det skal holdes omvalg. Et vedtak om å holde omvalg kan fattes bare så langt det er nødvendig for å sikre velgerne mulighet til å stemme.

§ 18-2. Forlenget eller utsatt valgting eller omvalg ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg

(1) Hvis det har skjedd noe ekstraordinært som er egnet til å hindre en vesentlig del av velgerne fra å stemme, kan Kongen i statsråd forlenge valgtinget med inntil én dag eller utsette valgtinget. Et vedtak om å forlenge eller utsette valgtinget kan fattes bare så langt det er nødvendig for å sikre velgerne mulighet til å stemme.
(2) Valgtinget skal være avsluttet innen én måned etter den dagen Kongen i statsråd har fastsatt som valgdag.
(3) Hvis det har skjedd noe ekstraordinært som har hindret en vesentlig del av velgerne fra å stemme, kan Kongen i statsråd bestemme at det skal holdes omvalg. Et vedtak om å holde omvalg kan fattes bare så langt det er nødvendig for å sikre velgerne mulighet til å stemme.

§ 18-3. Omvalg

Ved omvalg etter §§ 18-1 eller 18-2 gjelder § 17-1 tredje og fjerde ledd og § 17-4 tilsvarende. Ved omvalg etter § 18-1 gjelder også § 17-2 tilsvarende.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 51.

§ 18-4. Første opptelling av stemmesedler som er avgitt på forhånd

(1) Hvis valgtinget forlenges eller utsettes, kan opptellingen av stemmesedler som er avgitt på forhånd, tidligst starte dagen før det forlengede eller utsatte valgtinget avsluttes.
(2) Har opptellingen startet, skal den stoppes. Opptellingen kan fortsette dagen

før valgtinget avsluttes.

§ 18-5. Offentliggjøring av valgresultater ved forlenget valgting

Hvis valgtinget forlenges til etter klokken 21 på valgdagen, gjelder § 21-8 tilsvarende.
Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 51.

§ 18-6. Hvem som fungerer som fylkestingsmedlemmer eller kommunestyremedlemmer ved omvalg

(1) Hvis Kongen i statsråd har bestemt at det skal holdes omvalg etter § 18-2 tredje ledd før det nye fylkestinget eller kommunestyret har konstituert seg, skal valgperioden for de sittende fylkestingsmedlemmene eller kommunestyremedlemmene forlenges inntil omvalget er endelig godkjent.
(2) Hvis Kongen i statsråd har bestemt at det skal holdes omvalg etter § 18-2 tredje ledd etter det nyvalgte fylkestingets eller kommunestyrets konstituerende møte, skal de nyvalgte fylkestingsmedlemmene eller kommunestyremedlemmene bli sittende i vervene inntil omvalget er endelig godkjent.

Kapittel 19. Nytt valgoppgjør i perioden

§ 19-1. Nytt valgoppgjør til Stortinget

(1) Stortinget skal gi distriktsvalgstyret melding hvis plassen til en representant eller vararepresentant i Stortinget blir stående ubesatt. Distriktsvalgstyret skal deretter foreta et nytt valgoppgjør.
(2) Distriktsvalgstyret skal utstede fullmakt til den nye representanten eller vararepresentanten. Fullmakten skal vise hvilket nummer i rekkefølgen av representanter eller vararepresentanter den valgte skal ha. Hvis fullmakten gjelder en vararepresentant, skal den også oppgi hvilken representant han eller hun skal erstatte. Fullmakten skal sendes til Stortinget.
(3) Distriktsvalgstyret skal informere den nye representanten eller vararepresentanten om valget.

§ 19-2. Nytt valgoppgjør til fylkestinget eller kommunestyret

(1) Fylkesordføreren skal gi fylkesvalgstyret melding hvis plassen til en

representant i fylkestinget blir stående ubesatt. Ordføreren skal gi valgstyret melding hvis plassen til en representant i kommunestyret blir stående ubesatt. Fylkesvalgstyret eller valgstyret gjennomfører deretter et nytt valgoppgjør.
(2) Hvis fylkesordføreren eller ordføreren mener det er nødvendig, skal fylkesvalgstyret eller valgstyret gjennomføre nytt valgoppgjør også når plassen til en vararepresentant er blitt ledig.
(3) Fylkesvalgstyret eller valgstyret skal informere den nye representanten eller vararepresentanten om valget.
(4) Hvis plassen til en vararepresentant er blitt ledig og ikke kan fylles gjennom et nytt valgoppgjør, kan den gruppen som har fått en ledig vararepresentantplass, foreslå hvem som skal fylle plassen. Gruppen informerer deretter fylkesvalgstyret eller valgstyret, som velger den foreslåtte personen hvis han eller hun er valgbar og har samtykket til å la seg velge. Hvis kommunestyrevalget er holdt som flertallsvalg, skal kommunestyret foreslå en person til den ledige plassen. Fjerde ledd andre punktum gjelder tilsvarende.

Kapittel 20. Bruk av elektronisk valggjennomføringssystem

§ 20-1. Elektronisk valggjennomføringssystem

(1) Departementet skal stille til rådighet et elektronisk valggjennomføringssystem som kommunene og fylkeskommunene skal bruke.
(2) Hvis kommunene eller fylkeskommunene teller stemmesedlene maskinelt, skal systemet benyttes.

§ 20-2. Forskrift

Departementet kan gi forskrift om krav til bruk av det elektroniske valggjennomføringssystemet.

Kapittel 21. Forskjellige bestemmelser

§ 21-1. Forsøk i forbindelse med valg

(1) Kongen i statsråd kan godkjenne forsøk

a. med gjennomføring av valg som avviker fra bestemmelsene i loven her
b. med direkte valg av andre folkevalgte organer enn loven her gjelder

for.

(2) Kongen i statsråd fastsetter vilkår for forsøk og bestemmer hvilke bestemmelser som kan fravikes.

§ 21-2. Tilgang til manntallet og det øvrige materiellet

(1) Tilgang til manntallet kan bare gis til

a. offentlig ansatte som har behov for slik tilgang for å kunne utføre sine arbeidsoppgaver
b. forskere i vitenskapelig øyemed etter samtykke fra folkeregistermyndigheten
c. andre når det følger av loven her.

(2) Tilgang til det øvrige valgmateriellet kan bare gis til forskere i vitenskapelig øyemed etter samtykke fra rette myndighet.

§ 21-3. Taushetsplikt

Personer som gjennom oppdrag i forbindelse med valget får kjennskap til hvordan en velger har stemt, har taushetsplikt om dette.

§ 21-4. Beregning av frister

(1) Hvis en dato som er utgangspunktet for en frist, faller på en lørdag eller en helligdag, begynner fristen å løpe nærmeste etterfølgende hverdag.
(2) Hvis en frist ender på en lørdag eller en helligdag, forlenges fristen til nærmeste etterfølgende hverdag.
(3) Hvis en dato som er det tidligste tidspunktet for en handling etter loven her, faller på en lørdag eller en helligdag, kan handlingen først utføres nærmeste etterfølgende hverdag.
(4) Hvis en dato som er det seneste tidspunktet for en handling etter loven her, faller på en lørdag eller helligdag, kan handlingen utføres også nærmeste etterfølgende hverdag.

§ 21-5. Oversittelse av frister

Hvis en melding eller klage gis etter utløpet av en frist etter loven her, kan den

bare tas til behandling hvis fristoversittelsen skyldes hindringer som var utenfor melderens eller klagerens kontroll, og som det var uforholdsmessig tyngende å overvinne.

§ 21-6. Opplysninger til valgstatistikk

Distriktsvalgstyrene, fylkesvalgstyrene og valgstyrene plikter å gi departementet og Statistisk sentralbyrå de opplysningene som departementet eller Statistisk sentralbyrå mener er nødvendige for å kunne offentliggjøre valgresultater eller lage offisiell valgstatistikk.

§ 21-7. Valgobservasjon

(1) Departementet kan akkreditere nasjonale og internasjonale valgobservatører fra institusjoner eller organisasjoner til å observere gjennomføringen av valg til Stortinget, fylkesting eller kommunestyrer.
(2) Kommunene og fylkeskommunene har plikt til å ta imot akkrediterte valgobservatører og tilrettelegge for valgobservasjon.

§ 21-8. Offentliggjøring av valgresultater og prognoser på valgdagen

Før klokken 21 på valgdagen er det ikke tillatt å

a. gi ut informasjon om eller offentliggjøre valgresultater
b. offentliggjøre prognoser laget på grunnlag av undersøkelser på valgdagen eller dagen i forveien.

Endret ved lov 21 juni 2024 nr. 51.

§ 21-9. Overtredelsesgebyr

(1) Et foretak eller en enkeltperson som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 18-5 eller § 21-8, kan av Medietilsynet ilegges et overtredelsesgebyr på inntil 28 ganger grunnbeløpet i folketrygden. Med foretak menes her selskap, samvirkeforetak, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.
(2) Ved utmålingen av gebyret skal det særlig legges vekt på

a. hvor grov overtredelsen er

b. om overtredelsen er begått for å fremme foretakets eller personens interesser
c. om foretaket eller personen har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen
d. om foretaket eller personen har brutt forbudet i § 18-5 eller § 21-8 tidligere
e. foretakets eller personens økonomiske evne.

Dersom overtredelsen er begått av et foretak, skal det også legges vekt på om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen.

(3) Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen og er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 21-10. Klage på vedtak om overtredelsesgebyr m.m.

(1) Et vedtak om overtredelsesgebyr kan påklages til en uavhengig klagenemnd som oppnevnes av Kongen. Nemnda skal ha tre medlemmer. Kongen fastsetter hvem som skal være nemndas leder.
(2) Klagenemnda kan ikke av eget tiltak omgjøre Medietilsynets vedtak.
(3) Det kan ikke gis generelle instrukser om Medietilsynets eller klagenemndas håndheving av bestemmelsene om overtredelsesgebyr i loven her eller gis pålegg om deres myndighetsutøvelse i enkelttilfeller. Vedtakene deres kan ikke omgjøres.
(4) Departementet kan gi forskrift om oppnevning og sammensetning av klagenemnda og om gjennomføringen av vedtak om overtredelsesgebyr, blant annet om innkreving av og betalingsfrist for gebyr.

Kapittel 22. Ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 22-1. Ikrafttredelse

(1) Loven gjelder fra det tidspunktet[1] Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyrer.
(2) Kongen kan sette i kraft og oppheve de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1 mai 2024, med unntak av endringene i partiloven § 3, § 4 og § 9 i valgloven § 22-2 nr. 3, iflg. res. 22 mars 2024 nr. 553.

§ 22-2. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:
– – –
3. I lov 17. juni 2005 nr. 102 om visse forhold vedrørende de politiske partiene gjøres følgende endringer:
– – –
§ 3 andre ledd bokstav d skal lyde:

d. erklæring fra minst 10 000 personer som har stemmerett ved stortingsvalg, om at de ønsker partinavnet registrert. Den som avgir erklæring, må ha nådd stemmerettsalderen innen utløpet av det kalenderår søknaden fremsettes. Settes søknaden frem mindre enn ett år før et valg, er det tilstrekkelig at stemmerettsalderen er nådd innen utløpet av valgåret. Av erklæringen skal fremgå navnet, fødselsdatoen og adressen til den som har avgitt den. Erklæringen skal være underskrevet og datert av den som har avgitt den. Ingen erklæring skal være mer enn ett år eldre enn søknaden.

§ 4 skal lyde:
§ 4. Endring av registrert partinavn. Sammenslåing av partier under nytt navn
(1) Et registrert politisk parti kan søke om å få endre det registrerte partinavnet. Bestemmelsene i § 3 gjelder tilsvarende. Til erstatning for stiftelsesprotokoll skal det legges ved protokoll fra det møtet hvor det ble vedtatt å endre navnet på partiet. Hvis partiet fikk minst 5 000 stemmer i hele landet ved siste stortingsvalg, gjelder ikke vilkårene i § 3 annet ledd bokstav d.
(2) Hvis to eller flere registrerte partier slår seg sammen og søker registrering under et nytt navn, anses det for søknad om navneendring. Til erstatning for stiftelsesprotokoll skal det legges ved protokoll fra det møtet hvor det ble vedtatt å slå partiene sammen og søke registrering under et nytt navn. Hvis ett av partiene fikk minst 5 000 stemmer i hele landet ved siste stortingsvalg, gjelder ikke vilkårene i § 3 annet ledd bokstav d.
§ 9 nytt andre punktum skal lyde:
Departementet kan også gi forskrift om krav til elektronisk underskrift på erklæringer om ønske om registrering av partinavn etter § 3 og om endring av registrert partinavn etter § 4 gjennom en godkjent elektronisk løsning.
– – –

Lov om omsetning av bøker (bokloven)

§ 1. Formål

Lovens formål er å legge til rette for bredde, mangfold og kvalitet i litteraturen som utgis i Norge, og å sikre at alle i landet har god tilgang til denne litteraturen.

Loven skal også

a. ivareta interessene til forfattere, oversettere, visuelle kunstnere og lesere
b. legge til rette for et mangfold av aktører
c. bidra til å fremme ytringsfrihet og kultur- og kunnskapsformidling
d. bidra til å styrke skriftkulturen for bokmål, nynorsk, de samiske språkene og de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes.

§ 2. Definisjoner

I denne loven menes med

a. bok: utgivelse med ISBN-nummer innenfor lovens virkeområde, som uavhengig av publiseringsformat tilgjengeliggjøres for publikum, for eksempel ulike formater av en papirbok, en e-bok eller en innlest parallellutgave av en papirbok eller en e-bok (lydbok)
b. utgiver: fysisk eller juridisk person som utgir bøker
c. forhandler: virksomhet som omsetter bøker til sluttkunde, fysisk eller digitalt
d. sluttkunde: enhver som kjøper eller på annen måte betaler for tilgang til bøker til andre formål enn videresalg
e. fastpris: bindende utsalgspris til sluttkunde på en bok.

§ 3. Saklig og geografisk virkeområde

Loven gjelder for omsetning av bøker som

a. utgis på bokmål, nynorsk, samiske språk eller de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes, og
b. utgis av norske utgivere for salg gjennom norske forhandlere.

Loven gjelder ikke ved salg til sluttkunder i en annen stat.

Loven gjelder på Svalbard.

Loven gjelder for omsetning av skjønnlitteratur, sakprosa, fagbøker for profesjonsmarkedet og lærebøker for høyere utdanning, uavhengig av publiseringsformat.

Loven gjelder ikke for omsetning av skolebøker til grunnskolen og videregående skole eller omsetning av brukte bøker.

Departementet kan gi forskrift om at §§ 5, 6, 7 og 11 helt eller delvis ikke skal gjelde for utgivere og forhandlere dersom bestemmelsene får urimelig store negative konsekvenser.

§ 4. Normalkontrakter

Representanter for forfattere, illustratører og oversettere kan samarbeide om normalkontrakter med utgivere eller representanter for utgivere. Normalkontraktene kan inneholde bestemmelser om honorarsatser for forfattere og illustratører, provisjonssatser for deres agenter og oversetterhonorarer.

Departementet kan gi forskrift om særlige tilfeller hvor leverandør pålegges å tilby fremforhandlede normalkontrakter til forfattere, illustratører og oversettere.

§ 5. Fastpris på bøker

Utgiveren skal sette en fastpris for salg til sluttkunde for hvert publiseringsformat av en bok. Fastprisen gjelder for utgivere og forhandlere i tolv måneder for hvert format fra første gang formatet av boka utgis.

Utgiveren kan forlenge fastprisperioden med inntil sju år for særlig ressurskrevende utgivelser, mot å tilby sine forhandlere full returrett.

I fastprisperioden etter første eller andre ledd kan e-bøker og digitale lydbøker bare omsettes ved eksemplarsalg.

Departementet kan gi forskrift om fastpris på reelle nyutgivelser av en bok etter at fastprisperioden etter første eller andre ledd er utløpt.

Departementet gir forskrift om vilkår for kvantumsrabatter til sluttkunder, rabatter til biblioteker og rabatter ved samtidig salg av ulike formater av samme bok i fastprisperioden.

§ 6. Plikt til å skaffe og levere papirbøker og e-bøker

En forhandler som har omsetning av papirbøker som kjernevirksomhet, skal på forespørsel fra en sluttkunde skaffe papirbøker som en utgiver har gjort tilgjengelige i en distribusjonstjeneste for salg av bøker.

Ved bestillinger fra en forhandler skal en utgiver levere til forhandleren de papirbøkene og e-bøkene som utgiveren har gjort tilgjengelige til eksemplarsalg i en distribusjonstjeneste for salg av bøker. Plikten til å levere papirbøker gjelder bare overfor forhandlere som har omsetning av papirbøker som kjernevirksomhet.

§ 7. Plikt til å tilby og levere digitale lydbøker

En forhandler som tilbyr digitale lydbøker, skal tilby eksemplarsalg av alle digitale lydbøker som utgivere har gjort tilgjengelige i en distribusjonstjeneste for salg av bøker.

En utgiver skal levere digitale lydbøker som nevnt i første ledd til eksemplarsalg til forhandlere som omsetter digitale lydbøker.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av forhandlernes og utgivernes plikter etter første og andre ledd.

§ 8. Litteraturabonnement

Utgivere kan samarbeide om å tilby forhandlere kollektive abonnementsordninger der forhandlerne får rabatt når de forplikter seg til å motta et bestemt bokutvalg (litteraturabonnement). Utgiverne skal utforme litteraturabonnementene slik at de i størst mulig grad bidrar til å oppnå lovens formål.

Utgiverne skal tilby litteraturabonnementene på like vilkår til alle forhandlere som tegner samme type abonnement.

Departementet kan gi forskrift om rabattsatser og returbetingelser for litteraturabonnementene.

§ 9. Samarbeid om felles salgsperioder

Utgivere og forhandlere kan samarbeide om felles salgsperioder for bøker uten fastpris. En utgiver kan i forbindelse med salgsperiodene kun fastsette veiledende utsalgspriser for sine bøker.

Samarbeidet kan ikke gå ut på å begrense en forhandlers adgang til å

gjennomføre salg utenom de felles salgsperiodene eller å begrense felles salgsperioder til visse kampanjer.

§ 10. Betalings-, frakt- og leveringsbetingelser

Utgivere og forhandlere kan samarbeide om felles standardbetingelser for betaling, frakt og levering ved omsetning av bøker.

Departementet kan gi forskrift om hvilke betingelser for betaling, frakt og levering som skal gjelde ved omsetning av bøker når ikke annet er avtalt og ved gjennomføring av pliktene etter §§ 6 og 7.

§ 11. Forbud mot forskjellsbehandling

Ved gjennomføring av plikter etter denne loven eller avtaler som omfattes av loven, kan utgivere og forhandlere ikke gi hverandre særlig gunstige vilkår basert på eierskap.

§ 12. Innkjøpsrabatt[1]

For papirbøker med fastpris etter § 5 skal det være en maksimalsats og en minimumssats for innkjøpsrabatt fra utgiver til forhandler. Departementet gir forskrift om størrelsen på disse satsene.

Første ledd gjelder ikke for fagbøker for profesjonsmarkedet eller lærebøker for høyere utdanning.

Første ledd er ikke til hinder for at utgivere og forhandlere kan inngå avtaler om salgsfremmende tiltak, så lenge slike tiltak bidrar til å oppnå lovens formål og er målbare.

Rabatter ved litteraturabonnement etter § 8 gjelder uavhengig av første ledd.

Departementet kan gi forskrift om innkjøpsrabatt for e-bøker og digitale lydbøker.

1 Ikke i kraft (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).

§ 13. Forholdet til konkurranseloven

Innenfor denne lovens virkeområde skal bestemmelsene i loven ved motstrid gå foran bestemmelsene i konkurranseloven.

§ 14. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser for bøker som omfattes av fastpris etter en gjeldende bokavtale på det tidspunktet loven begynner å gjelde.

1 Fra 1 jan 2024 med unntak av § 7 som trer i kraft 1 jan 2025 og med unntak av § 12, iflg. res. 1 sep 2023 nr. 1379.

§ 15. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven begynner å gjelde, gjøres følgende endringer i lov 16. juni 2017 nr. 50 om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda: – – –

Lov om endringer i sikkerhetsloven (eierskapskontroll og lovens virkeområde)

I

I lov 1. juni 2018 nr. 24 om nasjonal sikkerhet gjøres følgende endringer:
– – –
§ 10-1 skal lyde:
§ 10-1. Meldeplikt ved erverv av virksomhet
Den som direkte eller indirekte vil erverve en eierandel i en virksomhet som er underlagt dette kapittelet i medhold av § 1-3, eller som er underlagt loven etter § 1-2 andre ledd og innehar klarering som nevnt i § 9-3, skal sende melding til departementet når ervervet vil føre til at erververen direkte eller indirekte samlet oppnår minst 10 prosent av aksjekapitalen, andelen eller stemmene i virksomheten (en kvalifisert eierandel). Det samme gjelder når ervervet vil føre til at

a. erververens kvalifiserte eierandel økes til minst 20 prosent, en tredjedel, 50 prosent, to tredjedeler eller 90 prosent av aksjekapitalen, andelene eller stemmene i virksomheten
b. erververen oppnår betydelig innflytelse over forvaltningen av virksomheten på annen måte

c. erververen sammen med sine nærstående, jf. verdipapirhandelloven § 2-5, oppnår en kvalifisert eierandel eller en posisjon som nevnt i bokstav a eller b.

Meldeplikten gjelder tilsvarende for avhenderen og virksomheten ervervet gjelder, når erververen samlet vil oppnå en direkte eierandel på minst 10 prosent av aksjekapitalen, andelen eller stemmene i virksomheten. Det samme gjelder når ervervet vil føre til at

a. erververen oppnår en direkte eierandel som utgjør en andel som nevnt i første ledd andre punktum bokstav a
b. erververen oppnår en posisjon som nevnt i første ledd andre punktum bokstav b eller c.

For virksomheter som ikke omfattes av noe departements ansvarsområde, og for leverandørklarerte virksomheter, skal meldingen sendes til sikkerhetsmyndigheten.

Et erverv som nevnt i første ledd kan ikke gjennomføres før meldingen er behandlet etter § 10-2.

Kongen kan gi forskrift om meldeplikten og gjennomføringsforbud.

Ny § 10-4 skal lyde:

§ 10-4. Deling av informasjon i forbindelse med et erverv av virksomhet

I forbindelse med et erverv som omfattes av meldeplikten etter § 10-1, kan informasjon som kan brukes til sikkerhetstruende virksomhet, ikke deles uten samtykke før ervervet er gjennomført. Forbudet i første punktum gjelder ikke informasjon som er offentlig tilgjengelig. Spørsmålet om samtykke skal rettes til og avgjøres av departementet. Dersom virksomheten ikke omfattes av noe departements ansvarsområde, skal spørsmålet rettes til og avgjøres av sikkerhetsmyndigheten.

En forespørsel etter første ledd skal avgjøres så raskt som mulig. Ved samtykke kan det fastsettes vilkår for deling av slik informasjon.

Kongen kan gi forskrift om hvilken informasjon som er omfattet av forbudet mot deling av informasjon, avgjørelser om informasjonsdeling, saksbehandling og hvilke vilkår som kan stilles for informasjonsdeling mellom partene.

§ 11-3 første ledd skal lyde:

Tilsynsmyndigheten kan ilegge en virksomhet overtredelsesgebyr dersom virksomheten eller noen som handler på dennes vegne, forsettlig eller uaktsomt

a. overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 3-4, 4-3, 4-4, 4-5, 5-2, 6-2, 6-3 eller § 7-3, § 9-2 første ledd, § 9-4 første ledd første punktum eller § 9-4 andre ledd første eller andre punktum
b. overtrer et pålegg gitt med hjemmel i § 3-6

c. gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til tilsynsmyndigheten etter §§ 3-4 eller 4-5
d. medvirker til overtredelser som nevnt i bokstav a til c.

§ 11-3 andre ledd skal lyde:
Sikkerhetsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr for den som forsettlig eller uaktsomt overtrer meldeplikten etter § 10-1.
Nåværende andre til femte ledd blir tredje til nytt sjette ledd.
– – –

II

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1 juli 2023 for endringene i sikkerhetsloven § 1-3, § 2-1 første ledd bokstav b og c, § 2-2 andre ledd ny bokstav i, § 6-1 første ledd, § 7-1 første ledd, § 7-2 første og andre ledd og ny § 7-6 iflg. res. 20 juni 2023 nr. 995.
1 Fra 14 juni 2024 for endringene i sikkerhetsloven § 11-4 fjerde ledd og nytt femte ledd iflg. res. 14 juni 2024 nr. 982.

Lov om endringar i lov om Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk (COTIF-lova)

I

I lov 10. desember 2004 nr. 82 om Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk blir det gjort følgjande endringar:
§ 2 ny bokstav h skal lyde:

h. Enhetlige rettsregler om sikker togdrift i internasjonal trafikk (EST – BILAG H til overenskomsten) fastsetter krav til sikker togdrift i internasjonal trafikk, herunder til sikkerhetssertifisering og tilsyn, i henhold til Artikkel 1 i EST.

Ny § 2 a skal lyde:
§ 2 a. Utøvelse av myndighetsoppgaver
For krav i overenskomsten som omhandler sikkerhetssertifisering, tilsyn og utøvelse av myndighetsoppgaver for øvrig, gjelder jernbaneloven tilsvarende.

§ 7 annet punktum skal lyde:
Departementet kan gi nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven, herunder krav om drift og sikkerhet, sikkerhetsstyringssystemer, sikkerhetssertifisering, tilsyn og andre myndighetsoppgaver, når det er nødvendig for å gjennomføre bestemmelser i overenskomsten.

II

Lova gjeld frå den tida[1] Kongen fastset.
1 I kraft samtidig som endringene av 30. september 2015 og 26. september 2018 i Overenskomst om internasjonal jernbanetrafikk. iflg. res. 20 juni 2023 nr. 957.

Lov om endringer i forsvarsloven mv. (militær disiplinærmyndighet)

VI

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:
– – –
§ 464.
Militærpolitiet, offiserer og befal kan etterforske de straffesaker som fremgår av lov om politimyndighet i forsvaret § 5.

Personer som nevnt i første ledd likestilles med polititjenestemenn ved etterforskning og bruk av tvangsmidler.

Påtalemyndigheten kan i etterforskningen gi pålegg til personer som nevnt i første ledd.
– – –

IX

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 1. juli 2024 for del I–V og del VII og VIII iflg. res. 31 mai 2024 nr. 875.

Fra 1. juli 2024 for del VI, med unntak av § 464, iflg. res. 14 juni 2024 nr. 1007.

Lov om militær politimyndighet (militærpolitiloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Loven skal ivareta Forsvarets behov for sikkerhet, disiplin, ro og orden. Den skal også legge til rette for samarbeid mellom politiet og personell med militær politimyndighet, og ivareta grunnleggende krav til kvalitet i straffesaksbehandlingen.

§ 2. Forholdet mellom politiet og personell med militær politimyndighet

(1) Bestemmelsene i loven her gjør ingen innskrenkninger i politiets ansvar og oppgaver.
(2) Ved samarbeid med sivil politimyndighet er militær politimyndighet underordnet denne, med mindre noe annet er besluttet etter beredskapsloven § 6.
(3) Når det utøves militær politimyndighet utenfor militært område, skal dette så langt det er mulig varsles stedlig politi.
(4) Politiet og personell med militær politimyndighet har gjensidig plikt til å yte hverandre nødvendig bistand innenfor rammene av loven her.

§ 3. Virkeområde

(1) Bestemmelsene i loven her gjelder også i utlandet overfor militært personell og andre som er tilsatt i Forsvaret, når disse er i utlandet på grunn av tjenesten.
(2) Loven gjelder med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten eller følger av overenskomst med fremmed stat.

Kapittel 2. Avgrensning av den militære politimyndigheten

§ 4. Hvem som har militær politimyndighet, hvor og overfor hvem den gjelder

(1) Militærpoliti, befal, offiserer og militære vakter har militær politimyndighet

overfor enhver som

a. befinner seg på militært område
b. befinner seg i et område som er i umiddelbar nærhet til militært område, når det er nødvendig for å beskytte formål som angitt i § 1
c. befinner seg i et forbudsområde etter sikkerhetsloven § 7-5 eller på annet sted der adgang er forbudt eller begrenset etter sikkerhetsloven § 7-5 bokstav a til c, dersom forbudet er fastsatt av forsvarshensyn
d. opptrer i strid med forbud gitt i medhold av lov 21. juni 2017 nr. 88 om informasjon om bestemt angitte områder, skjermingsverdige objekter og bunnforhold, dersom forbudet er fastsatt av forsvarshensyn.

(2) Utenfor områdene som følger av første ledd, har militærpolitiet militær politimyndighet overfor personer som kan ilegges refselse etter forsvarsloven, og overfor utenlandsk militært personell og følgepersonell til den utenlandske styrken.
(3) Utenfor områdene som følger av første ledd, har befal og offiserer militær politimyndighet overfor underordnet personell, men likevel slik at myndigheten som hovedregel skal utøves av den foresatte.
(4) Utenfor områdene som følger av første ledd, kan militærpoliti, befal og offiserer gi pålegg om fjerning eller bortvise eller fjerne personer som er til hinder for lovlig militær aktivitet eller setter slik aktivitet i fare.

§ 5. Militært område og umiddelbar nærhet til militært område

(1) Med militært område menes

a. et område som Forsvaret har rådighet over og som ved kunngjøring, skilting, inngjerding eller på annen måte er angitt som militært område
b. et område der det under feltøvelser eller militære operasjoner etableres leir, bivuakk, stilling, kommandoplass, logistikkpunkt eller lignende
c. militært fartøy, luftfartøy, kjøretøy eller annet transportmiddel
d. sivilt eid fartøy, luftfartøy, kjøretøy eller annet transportmiddel som i sin helhet disponeres av Forsvaret til militære formål
e. et område som er erklært som midlertidig militært område etter andre ledd
f. et område eller et objekt som sikres av militære styrker når riket er i

krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare.

(2) Departementet kan erklære et midlertidig militært område etter første ledd bokstav e når det er nødvendig og forholdsmessig av hensyn til rikets sikkerhet, beredskap, forsvarshensyn eller for å legge til rette for sikkerheten under militære operasjoner og øvelser. Departementet fastsetter i forskrift nærmere regler om erklæring av midlertidige militære områder, herunder unntak fra forvaltningslovens kapittel VII om forhåndsvarsling og kunngjøring.
(3) Militært område skal avgrenses med inngjerding eller annen fysisk avgrensning, eller angis ved kunngjøring, skilting eller merking som gjør det synlig for allmennheten at området er militært, så langt det er praktisk mulig og ikke anses utilrådelig av sikkerhetshensyn.
(4) Umiddelbar nærhet til militært område omfatter vei som hovedsakelig tjener som adkomst til militært område, og andre steder som ligger så nært et militært område etter første ledd, at aktivitet kan forstyrre sikkerhet, disiplin, ro eller orden på militært område. Ved vurderingen av hva som utgjør umiddelbar nærhet til militært område, skal det blant annet legges vekt på trusselnivået generelt, den mulige trusselens art og grad, bebyggelsestetthet, topografi, kontrollhensyn og muligheten for inngripen fra sivilt politi.
(5) Utenfor faste militære områder skal det tas særlig hensyn til sivilbefolkningen. Dersom militær aktivitet vesentlig fortrenger sivil aktivitet i området, skal det militære området i fredstid opprettes ved erklæring etter andre ledd.

Kapittel 3. Nærmere om hvem som har militær politimyndighet

§ 6. Militærpoliti

(1) Militært personell som er sertifisert som militærpoliti av Forsvaret, har militær politimyndighet etter loven her når de er i tjeneste som militærpoliti.
(2) Forsvarssjefen fastsetter krav til utdanning og sertifisering av personell i militærpolitiet og gir instruks for utøvelse av militærpolititjenesten etter loven her.

§ 7. Befal og offiserer

(1) Befal og offiserer som er i tjeneste har militær politimyndighet etter loven her.
(2) Hvem som er befal og offiser, følger av de til enhver tid gjeldende personellordninger i Forsvaret.

§ 8. Militære vakter

(1) Militære vakter har militær politimyndighet etter loven her når de utøver vakttjeneste. Myndigheten er begrenset til objektet eller området de er satt til å bevokte.
(2) En sivil vakt for militær installasjon kan også regnes som en militær vakt når vakten er ansatt i Forsvaret og har en militær sjef. Myndigheten er begrenset til objektet eller området vakten er satt til å bevokte.

Kapittel 4. Håndhevelse og utøvelse av militær politimyndighet

§ 9. Generelle regler for utøvelsen av militær politimyndighet

(1) Personell med militær politimyndighet har i overensstemmelse med det som er angitt i § 4 rett og plikt til å gripe inn for å ivareta sikkerhet, disiplin, ro og orden og for å avverge eller stanse lovbrudd.
(2) Personell med militær politimyndighet skal fortrinnsvis søke å løse sine oppgaver etter loven her gjennom opplysning, råd, advarsel, pålegg eller ved iverksetting av forebyggende eller regulerende tiltak.
(3) Personell med militær politimyndighet skal ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler forgjeves har vært forsøkt eller må antas å være utilstrekkelige eller uhensiktsmessige. Midlene som anvendes må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.
(4) Personell med militær politimyndighet skal opptre saklig, upartisk og med omtanke for personers integritet slik at den som er gjenstand for inngrep, ikke utsettes for belastning i større grad enn gjennomføringen av tjenestehandlingen krever.
(5) Personell med militær politimyndighet kan anvende makt under tjenesteutøvelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig. Maktbruken må stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.
(6) Utenfor faste militære områder skal personell som utøver militær politimyndighet i fredstid ta særlig hensyn til sivile.
(7) På forespørsel skal personell med militær politimyndighet legitimere seg med militært tjenestebevis.

§ 10. Håndhevelse av militær politimyndighet

(1) Personell med militær politimyndighet kan gripe inn på et sted eller overfor

en person eller virksomhet som angitt i § 4 for å

a. stanse forstyrrelser av ro og orden eller når omstendighetene gir grunn til å frykte slike forstyrrelser
b. opprettholde eller gjenopprette den militære disiplinen
c. ivareta enkeltpersoners eller Forsvarets sikkerhet
d. avverge eller stanse lovbrudd.

(2) Ved håndhevelse etter første ledd kan personell med militær politimyndighet blant annet regulere ferdselen, forby eller begrense opphold i bestemte områder, visitere person, bagasje eller transportmiddel, uskadeliggjøre eller ta farlige gjenstander i forvaring, avvise, bortvise, fjerne eller anholde personer eller påby aktivitet eller virksomhet stanset, endret eller fjernet.

§ 11. Vilkår for bruk av skytevåpen under utøvelse av militær politimyndighet

(1) Skytevåpen kan brukes under utøvelse av militær politimyndighet når det er absolutt nødvendig og hvor lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem, i situasjoner hvor

a. personell med militær politimyndighet selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling eller annen grov integritetskrenkelse, og bruk av våpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade
b. det anses påkrevd å pågripe eller stanse person som anses som særlig farlig for menneskers liv eller helse, eller som alvorlig truer rikets sikkerhet, forsvar, beredskap eller grunnleggende nasjonale interesser.

(2) I situasjoner som nevnt i første ledd kan skytevåpen også brukes til å forstyrre eller avlede en gjerningsperson.
(3) Skytevåpen kan brukes under utøvelse av militær politimyndighet til å beskadige eller gjøre ubrukelig en farlig gjenstand eller et objekt som utgjør en fare for sikkerheten, når svakere midler forgjeves har vært forsøkt eller må antas å være utilstrekkelige eller uhensiktsmessige.

§ 12. Plikt til å følge pålegg

(1) Enhver plikter å etterkomme pålegg fra personell som utøver militær politimyndighet etter bestemmelsene i loven her.

(2) Kunngjøring, skilt eller oppslag på stedet om adgangsbegrensninger eller adgangsforbud ved militært område, likestilles med et pålegg gitt av militær politimyndighet etter første ledd.

§ 13. Avhenting

Den som rettsstridig forlater, blir borte fra eller unnlater å møte opp et sted der vedkommende har en militær plikt til å være til stede, kan avhentes av politiet, militærpolitiet, offiser eller befal.

§ 14. Innbringelse

(1) Personell med militær politimyndighet kan innbringe til et egnet lokale den som

a. ikke etterkommer pålegg fra personell med militær politimyndighet om å fjerne seg fra et sted som nevnt i § 4 første ledd når omstendighetene gir rimelig grunn til å frykte for forstyrrelse av sikkerheten, den alminnelige ro og orden eller den lovlige ferdsel
b. på et sted som nevnt i § 4 første ledd ikke oppgir navn, fødselsdato, stilling og bopel når personell med militær politimyndighet forlanger det, eller som gir slike opplysninger som det er grunn til å tvile på riktigheten av
c. uten lovlig adgang treffes på sted underlagt adgangsrestriksjoner eller adgangsforbud og bortvisning ikke anses tilstrekkelig
d. treffes på eller ved et sted der det må antas å være begått et lovbrudd umiddelbart forut
e. forstyrrer offentlig ro eller orden utenfor militært område og dets umiddelbare nærhet, dersom vedkommende er militært personell i tjeneste, på reise til eller fra tjeneste, eller som er iført militær uniform på offentlig sted.

(2) Innbrakte personer som er uten tilknytning til Forsvaret, skal overlates til politiet omgående dersom bortvisning ikke er tilstrekkelig.
(3) Innbringelsen skal være så hensynsfull som omstendighetene tillater.
(4) Ingen må holdes tilbake lenger enn nødvendig etter paragrafen her og ikke ut over fire timer.

§ 15. Visitasjon

(1) Personell med militær politimyndighet kan visitere for å bringe en persons identitet på det rene dersom personen nekter å oppgi navn, fødselsdato, stilling og bopel eller når det er grunn til mistanke om at opplysningene er uriktige og vedkommende påtreffes i et område som angitt i § 4 første ledd. Personell med militær politimyndighet kan også visitere dersom det er et behov for å fastslå identitet i situasjoner som omfattes av §§ 13, 16, 17 og 18.
(2) Personell med militær politimyndighet kan visitere enhver som blir avhentet, fjernet, anholdt eller innbrakt for å søke etter våpen, ammunisjon, andre farlige gjenstander eller utstyr for ulovlig informasjonsinnhenting.
(3) Personer som blir innbrakt eller satt i arrest, kan fratas alle gjenstander som er egnet til å skade vedkommende selv eller andre eller som antas å utgjøre bevis for et lovbrudd. Dersom den innbraktes tilstand eller forholdene i arresten tilsier det, kan vedkommende også fratas penger og andre gjenstander slik at de ikke blir ødelagt eller kommer bort.
(4) Personell med militær politimyndighet kan ta gjenstander som nevnt i annet og tredje ledd, i forvaring. Med mindre gjenstandene kan beslaglegges med hjemmel i lov, skal de leveres tilbake til besitteren når formålet med forvaringen opphører.

§ 16. Inngrep overfor berusede personer

(1) Personell med militær politimyndighet kan avvise, stanse, bortvise eller innbringe enhver person som de har politimyndighet over, og som på grunn av beruselse forårsaket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, forstyrrer den alminnelige ro og orden eller lovlig ferdsel, utgjør en fare for sikkerheten, forulemper andre eller volder fare for seg selv eller andre.
(2) Innbrakte personer som er uten tilknytning til Forsvaret, skal omgående overlates til politiet dersom bortvisning ikke er tilstrekkelig.
(3) Den som blir innbrakt etter første ledd, skal holdes under oppsyn og kan settes i arrest.
(4) Ingen må holdes i arrest lenger enn nødvendig, og ikke i noe tilfelle lenger enn til vedkommende er blitt edru.
(5) Dersom den innbrakte på grunn av beruselsen er ute av stand til å ta vare på seg selv, skal det straks vurderes å overføre vedkommende til sykehus, legevakt eller avrusingsstasjon. Finner slik overføring ikke sted, skal vedkommende ha tilsyn i arresten, fortrinnsvis av medisinsk personell.
(6) Når det er grunn til å tro at den som er innbrakt, har hodeskade, indre skade eller betydelig kroppsskade, eller helsetilstanden for øvrig er slik at helsetilsyn anses nødvendig, skal det straks tilkalles lege eller annet helsepersonell.

(7) I påvente av overføring til sykehus mv. eller gjennomføring av lege- eller helsetilsyn, skal den som er innbrakt, ha skjerpet tilsyn.
(8) Dersom den som er innbrakt ber om det, skal det formidles kontakt med lege eller annet helsepersonell.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 66.

§ 17. Hjelp til syke mv.

(1) Personell med militær politimyndighet skal hjelpe eller sørge for hjelp til personer som ikke er i stand til å ta vare på seg selv, når foresatte i Forsvaret, pårørende eller andre ansvarlige ikke er til stede og kan ta seg av dem. Personell med militær politimyndighet skal i slike tilfeller straks tilkalle medisinsk bistand dersom en persons helsetilstand gir grunn til å anta at medisinsk hjelp kan være nødvendig.
(2) Når det er åpenbar grunn til å frykte at en person som personell med militær politimyndighet må ta hånd om etter første ledd, kan være til fare for seg selv eller andre, kan vedkommende tas i midlertidig forvaring inntil betryggende plassering er funnet eller personen er overlevert til politiet. Forvaringen skal være så kort som mulig og ikke overstige 24 timer.

§ 18. Foreløpig arrest

(1) Den som blir avhentet etter § 13, kan settes i foreløpig arrest, med mindre personen straks kan overleveres til sine militært foresatte. Det samme gjelder den som sannsynligvis vil forsøke å forlate tjenestestedet uten gyldig grunn, og den som setter sikkerheten på militært område i fare.
(2) Når noen skal settes i foreløpig arrest, skal den nærmeste foresatte med disiplinærmyndighet snarest mulig underrettes.
(3) Foreløpig arrest skal være så kort som mulig og ikke overstige 24 timer.
(4) Departementet fastsetter i forskrift nærmere regler om foreløpig arrest, gjennomføringen av den og krav til arrestlokaler.

§ 19. Militær inspeksjon

(1) For å forebygge hendelser som kan true sikkerheten og for å opprettholde ro, orden og disiplin kan personell med militær politimyndighet, uten at det foreligger konkret mistanke mot enkeltpersoner om lovbrudd, gjennomføre inspeksjon av følgende:

a. militære forlegninger og ethvert rom på militært område

b. militære transportmidler
c. kjøretøy, luftfartøy eller fartøy ved inn- og utpassering av militært område eller som befinner seg på militært område
d. personer ved inn- og utpassering eller personer som befinner seg på militært område
e. gjenstander, vesker og lignende som bringes inn eller ut av militært område eller som befinner seg på militært område.

(2) Kontroll av en person kan også omfatte kroppsvisitasjon som innebærer en ytre inspeksjon av en persons kropp med formål å avdekke gjenstander som er plassert utenpå kroppen, eller som er gjemt i klærne.
(3) Personer som nekter å bli kontrollert ved innpassering til militært område, kan nektes adgang eller bortvises.
(4) Dersom det under inspeksjon blir funnet en gjenstand som er uønsket på militært område, skal eieren eller besitteren av gjenstanden pålegges å fjerne den fra militært område. Dersom eieren eller besitteren ikke lar seg identifisere eller ikke vil fjerne gjenstanden, kan den inndras.
(5) Dersom den som gjennomfører inspeksjonen, finner en gjenstand eller avdekker forhold som kan knyttes til et antatt lovbrudd, skal gjenstanden behandles etter reglene i straffeprosessloven.
(6) Dersom det under gjennomføring av militær inspeksjon fremkommer rimelig grunn til å anta at en person har begått et lovbrudd eller forsøk på et lovbrudd, kan personen holdes tilbake, eller innbringes i tråd med § 14. Dersom personen er sivil, skal vedkommende snarest mulig overlates til politiet.
(7) Beslutningen om militær inspeksjon eller at militær inspeksjon er gjennomført skal nedtegnes, med mindre inspeksjonen skjer som ledd i en fast innarbeidet praksis for eksempel knyttet til adgangskontroll eller daglig inspeksjon av forlegninger eller rom.
(8) Forsvarssjefen gir nærmere bestemmelser om hvem som kan beslutte militær inspeksjon, kravene til den og hvordan den skal gjennomføres.

§ 20. Trafikkrelaterte bestemmelser

(1) Militærpolitiet kan gjennomføre trafikkontroll etter vegtrafikkloven § 10 på områdene som fremgår av § 4 første ledd.
(2) Militærpolitiet kan foreta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test for andre berusende eller bedøvende midler etter vegtrafikkloven § 22 a av enhver som fører motorvogn på et område som fremgår av § 4 første ledd. På samme måte kan militærpolitiet foreta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test for andre berusende eller bedøvende midler av fører og mannskap på militært kjøretøy, fartøy og luftfartøy uavhengig av sted.

(3) Utenfor områdene som nevnt i § 4 første ledd, kan militærpolitiet gjennomføre trafikkontroll av kjøretøy som Forsvaret eier eller disponerer og overfor føreren og mannskapet. Tilsvarende gjelder for militært fartøy eller luftfartøy.
(4) Utenfor områdene som nevnt i § 4 første ledd, kan militærpolitiet dirigere trafikk etter vegtrafikkloven § 9 når dette er nødvendig av militære hensyn.

Kapittel 5. Etterforskning

§ 21. Militære etterforskere

Med militære etterforskere menes etterforskere ved militærpolitiets spesialiserte etterforskningsenheter.

§ 22. Hva militære etterforskere kan etterforske

(1) Militære etterforskere kan etterforske

a. overtredelser av loven her, militær straffelov og forsvarsloven
b. andre lovbrudd som bestemt av riksadvokaten dersom lovbruddet er begått i tjenesten eller i anledning tjenesten
    1. på militært område
    2. overfor militært personell
    3. mot eller ved bruk av militært materiell.
c. andre lovbrudd etter beslutning fra påtalemyndigheten.

(2) Militære etterforskere kan også foreta innledende etterforskningsskritt for å hindre at bevis går tapt ved ethvert annet lovbrudd som er begått på et sted eller av en person som nevnt i § 4 første ledd.
(3) Ved vurderingen av om og i hvilket omfang militære etterforskere skal etterforske et lovbrudd, skal det blant annet legges vekt på om handlingen har hatt kroppsskade eller død til følge, om bruk av militære etterforskere er egnet til å svekke tilliten til habiliteten, om en sivil part er skadelidende og sakens art og omfang for øvrig.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 66.

§ 23. Forholdet mellom militære etterforskere og påtalemyndigheten

(1) Militære etterforskere er underlagt påtalemyndigheten under

etterforskning. Med mindre annet er bestemt, er dette stedlig påtalemyndighet i politiet.
(2) Påtalemyndigheten kan gi pålegg til militære etterforskere. I forbindelse med innledende undersøkelser, bevissikring og gjennomføring av tvangstiltak, kan påtalemyndigheten gi pålegg til alt personell med militær politimyndighet, som da har samme adgang som politiet til å motta bevis som er undergitt taushetsplikt.

§ 24. Bistand til etterforskning fra befal og offiserer

Befal og offiserer kan foreta bevissikring og innledende undersøkelser når påtalemyndigheten gir pålegg om det. De kan også bistå i etterforskning under politifaglig ledelse av en militær etterforsker.

Kapittel 6. Straff

§ 25. Straff

(1) Den som forsettlig eller uaktsomt unnlater å etterkomme pålegg fra personell med militær politimyndighet etter § 12, eller forsettlig eller uaktsomt hindrer eller setter seg til motverge mot lovlig avhenting etter § 13, innbringelse etter § 14, visitasjon etter § 15, inngrep overfor berusede personer etter § 16, foreløpig arrest etter § 18, militær inspeksjon etter § 19 eller trafikkrelaterte tiltak etter § 20, kan straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder.
(2) Forsøk eller medvirkning kan straffes på tilsvarende vis.

Kapittel 7. Utenlandske militære styrker i Norge

§ 26. Utenlandske militære styrker i Norge

(1) Avtale mellom partene i Traktat for det nordatlantiske område om status for deres styrker av 19. juni 1951 (NATO SOFA) artikkel VI og VII gjelder som norsk lov. Tilsvarende gjelder for avtale mellom de stater som er parter i Traktat for det nordatlantiske område og de øvrige deltakerstater i Partnerskap for fred, om status for deres styrker av 19. juni 1995 (NATO PfP SOFA).
(2) Etter NATO SOFA artikkel VII nr. 10, eller etter NATO PfP SOFA, skal besøkende styrkes militære enheter eller avdelinger ha rett til å treffe nødvendige og forholdsmessige tiltak for å opprettholde orden og sikkerhet innenfor alle områder på leirer, anlegg og andre militære områder som de

bruker etter avtale med norske myndigheter. Slike tiltak kan blant annet innebære å utøve ID-, adgangs-, utstyrs-, atferdskontroll, og å bortvise uvedkommende.
(3) Utenfor områder som nevnt i andre ledd skal slik militærpolitimyndighet bare anvendes etter avtale med og i samarbeid med norske myndigheter, og bare så langt det er nødvendig for å opprettholde disiplin og orden blant styrkens medlemmer.
(4) Følgende beføyelser kan tildeles utenlandske styrker etter vedtak fattet av Forsvarsdepartementet:

a. Utenfor militært område og dettes umiddelbare nærhet kan utenlandsk militærpoliti få tildelt adgang til å dirigere trafikk som del av en flernasjonal militærpolitistyrke, som ledes av norsk militærpoliti og er i et underordnet kommandoforhold til disse.
b. Etter anmodning fra politiet kan militær politimyndighet tildeles utenlandsk militærpoliti, befal og militære vakter i fredstid, for å forestå vakthold på definerte objekter under ledelse av norsk militærpoliti.
c. Besøkende styrkers militærpoliti, befal og militære vakter kan bortvise personer som er til hinder for lovlige militære besøk, operasjoner, eller øvelser.

Kapittel 8. Forskrifter, ikrafttredelse og endringer i andre lover

§ 27. Forskrifter

(1) Kongen kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om militær politimyndighet.
(2) Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, kan Kongen gi forskrift som avviker fra bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov.

§ 28. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 20. mai 1988 nr. 33 om politimyndighet i forsvaret.

Kongen kan gi overgangsregler.

1 Fra 1 juli 2024 iflg. res. 31 mai 2024 nr. 876.

§ 29. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om oppheving av lov om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen

I

Lov 21. desember 1990 nr. 72 om avgift på utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen oppheves.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov om endringer i lov om Statens pensjonsfond

I

I lov 21. desember 2005 nr. 123 om Statens pensjonsfond gjøres følgende endring:
§ 4 tredje ledd nr. 2 skal lyde:

- avgiftsinntekter ved utslipp av CO_2 i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov om endringer i tobakksskadeloven (strengere regulering av e-sigaretter)

I

I lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader gjøres følgende endringer:
– – –
§ 30 første ledd skal lyde:
Det er forbudt å innføre eller selge tobakkspakninger og tobakksvarer som ikke har standardisert utforming etter nærmere bestemmelser fastsatt av departementet i forskrift. Det samme gjelder for elektroniske sigaretter og gjenoppfyllingsbeholdere. Standardiseringen kan for eksempel gjelde farge, form, utseende, materiale og merking, herunder bruk av varemerke, logo og andre elementer knyttet til merkevarebygging.
– – –

II

I lov 10. februar 2017 nr. 5 om endringer i tobakksskadeloven (gjennomføring av direktiv 2014/40/EU og standardiserte tobakkspakninger) gjøres følgende endringer: – – –

III

I lov av 22. juni 2018 nr. 77 om endringer i tobakksskadeloven (ulovlig handel med tobakksvarer mv.) gjøres følgende endringer: – – –

IV

1. Endringene under I gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
2. Endringene under II og III trer i kraft straks.

Kongen kan gi overgangsregler.
1 Fra 1. januar 2024 for del I med unntak av § 30 første ledd og § 32a, fra 1. juli 2024 for § 32a iflg. res. 20 des 2023 nr. 2137.

Lov om digital sikkerhet (digitalsikkerhetsloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Loven skal bidra til å sikre grunnleggende krav til digital sikkerhet i virksomheter med særlig betydning for samfunnet ved å forebygge, avdekke og motvirke uønskede hendelser i nettverks- og informasjonssystemer som brukes for å levere samfunnsviktige tjenester og digitale tjenester. Loven skal også legge til rette for sikkerhet i IKT-produkter, IKT-tjenester og IKT-prosesser.

§ 2. Saklig virkeområde

Loven gjelder for

a. tilbydere av samfunnsviktige tjenester etter § 6 i sektorene energi, transport, helse, vannforsyning, bank, finansmarkedsinfrastruktur og digital infrastruktur
b. tilbydere av digitale tjenester etter § 9.

Loven gjelder ikke for virksomheter som er omfattet av lov om elektroniske tillitstjenester.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om og unntak fra lovens virkeområde.

§ 3. Geografisk virkeområde

Loven gjelder for

a. tilbydere av samfunnsviktige tjenester som er etablert i Norge
b. tilbydere av digitale tjenester som har sitt hovedkontor i Norge, eller som har eller skal ha en representant i Norge etter § 12.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse for Svalbard, Jan Mayen og bilandene og fastsette særlige regler som er nødvendige av hensyn til de stedlige forholdene.

§ 4. Definisjoner

I denne loven menes med

1. nettverks- og informasjonssystemer:
    a. elektronisk kommunikasjonsnett som nevnt i ekomloven § 1-5 nr. 2
    b. en enhet eller en gruppe av sammenkoblede eller beslektede enheter som behandler digitale data automatisk ved hjelp av et program
    c. digitale data som lagres, behandles, innhentes eller overføres ved hjelp av elementer som nevnt i bokstav a eller b for at dataene skal kunne driftes, vernes, beskyttes eller vedlikeholdes.
2. sikkerheten i nettverks- og informasjonssystemer: evnen nettverk eller informasjonssystemer har til å tåle, på et gitt tillitsnivå, enhver handling som går ut over tilgjengeligheten, autentisiteten, integriteten eller tilliten til lagrede, overførte eller behandlede data eller tilknyttede tjenester som tilbys eller er tilgjengelige via slike nettverks- og informasjonssystemer
3. hendelse: enhver hendelse med negativ virkning på sikkerheten i nettverks- og informasjonssystemer.

§ 5. Forholdet til andre lover som stiller krav om sikkerhet og varsling

Kravene om sikkerhet og varsling i §§ 7, 8, 10 og 11 gjelder så langt det ikke er fastsatt tilsvarende eller strengere krav i eller i medhold av annen lov.

Kapittel 2. Krav til tilbydere av samfunnsviktige tjenester

§ 6. Tilbydere av samfunnsviktige tjenester

Som tilbyder av en samfunnsviktig tjeneste regnes virksomheter som

a. leverer en tjeneste som er viktig for å opprettholde kritiske samfunnsmessige eller økonomiske aktiviteter
b. er avhengig av nettverks- og informasjonssystemer for å levere tjenesten, og
c. kan få tjenesteleveransen betydelig forstyrret av en hendelse.

Ved vurderingen av om en hendelse kan betydelig forstyrre en tjenesteleveranse, skal det særlig legges vekt på

a. antallet brukere som er avhengig av tjenesten
b. i hvilken grad andre samfunnssektorer som er nevnt i § 2, er avhengig av tjenesten
c. hvilken virkning en hendelse kan ha i form av omfang og varighet for økonomiske og samfunnsmessige aktiviteter eller samfunnssikkerheten
d. virksomhetens markedsandel
e. størrelsen på det geografiske området som kan bli påvirket av en hendelse
f. den berørte virksomhetens betydning for at det er tilstrekkelig tilgang på tjenesten, tatt i betraktning hvilke alternativer som finnes
g. særlige sektorspesifikke forhold.

Kongen kan gi forskrift om hvilke virksomheter som skal regnes som tilbydere av samfunnsviktige tjenester.

§ 7. Krav om sikkerhet for tilbydere av samfunnsviktige tjenester

En tilbyder av en samfunnsviktig tjeneste skal gjennomføre en risikovurdering av nettverks- og informasjonssystemer som benyttes for å levere tjenesten.

Tilbyderen skal iverksette hensiktsmessige og proporsjonale tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak som samlet skal sørge for et sikkerhetsnivå som er tilpasset risikoen. Ved vurderingen av hva som er et forsvarlig sikkerhetsnivå, skal det blant annet ses hen til den teknologiske utviklingen.

Tilbyderen skal iverksette proporsjonale tiltak for å forebygge, avdekke og redusere konsekvensene av hendelser, slik at tjenesteleveransen kan opprettholdes.

§ 8. Krav om varsling for tilbydere av samfunnsviktige tjenester

En tilbyder av en samfunnsviktig tjeneste skal uten unødig opphold og uten hinder av taushetsplikt varsle det organet Kongen utpeker, om hendelser som virker betydelig inn på tjenesteleveransen. Ved vurderingen av om innvirkningen er betydelig, skal det blant annet legges vekt på antallet brukere som påvirkes, hendelsens varighet og størrelsen på det geografiske området som berøres.

Kapittel 3. Krav til tilbydere av digitale tjenester

§ 9. Tilbydere av digitale tjenester

Som tilbyder av en digital tjeneste regnes virksomheter som tilbyr tjenester som definert i ehandelsloven § 1 andre ledd bokstav a og b i form av nettbaserte markedsplasser, nettbaserte søkemotorer eller skytjenester.

Med nettbasert markedsplass menes en tjeneste som gjør det mulig for forbrukere og næringsdrivende å inngå nettbaserte salgs- eller tjenesteavtaler med næringsdrivende, enten på nettstedet til den nettbaserte markedsplassen eller på nettstedet til en næringsdrivende som bruker datatjenester som leveres av den nettbaserte markedsplassen.

Med nettbasert søkemotor menes en tjeneste som gjør det mulig for brukere å foreta søk på i prinsippet alle nettsteder eller nettsteder på et bestemt språk, på grunnlag av et nøkkelord, en setning eller andre inndata, og som viser lenker hvor det er mulig å finne informasjon om det forespurte innholdet.

Med skytjeneste menes en tjeneste som gir tilgang til en skalerbar og fleksibel samling av delbare databehandlingsressurser.

Kongen kan gi forskrift om hvilke virksomheter som skal regnes som tilbydere av digitale tjenester.

§ 10. Krav om sikkerhet for tilbydere av digitale tjenester

En tilbyder av en digital tjeneste skal gjennomføre en risikovurdering av nettverks- og informasjonssystemer som benyttes for å levere tjenesten.

Tilbyderen skal iverksette hensiktsmessige og proporsjonale tekniske og organisatoriske sikkerhetstiltak som samlet skal sørge for et sikkerhetsnivå som er tilpasset risikoen. Ved vurderingen av hva som er et forsvarlig sikkerhetsnivå, skal det blant annet ses hen til den teknologiske utviklingen og tas hensyn til

a. sikkerheten i systemer, utstyr og anlegg
b. hendelseshåndtering
c. styring av opprettholdelse av tjenesteleveransen
d. overvåking, revisjon og testing
e. anerkjente internasjonale standarder.

Tilbyderen skal iverksette proporsjonale tiltak for å forebygge, avdekke og redusere konsekvensene av hendelser, slik at tjenesteleveransen kan opprettholdes.

§ 11. Krav om varsling for tilbydere av digitale tjenester

En tilbyder av en digital tjeneste skal uten unødig opphold og uten hinder av taushetsplikt varsle det organ Kongen utpeker, om hendelser som virker betydelig inn på tjenesteleveransen. Ved vurderingen av om innvirkningen er betydelig, skal det legges vekt på antall brukere som påvirkes, hendelsens varighet, størrelsen på det geografiske området som berøres, omfanget av funksjonalitetssvikten i tjenesten og omfanget av innvirkningen på økonomisk og samfunnsmessig aktivitet.

§ 12. Plikt til å utpeke en representant i Norge

En tilbyder av digitale tjenester som ikke har sitt hovedkontor i Norge eller en annen EØS-stat, og som tilbyr digitale tjenester i Norge, skal utpeke en representant i Norge, med mindre tilbyderen har utpekt en representant i en annen EØS-stat hvor tjenestene tilbys.

Kapittel 4. Tilsyn og administrative reaksjoner

§ 13. Tilsyn

Kongen utpeker én eller flere tilsynsmyndigheter som skal føre tilsyn med tilbydere som omfattes av loven.

§ 14. Opplysningsplikt og tilgang til lokaler og utstyr

Tilbydere og de som handler på vegne av en tilbyder, har plikt til å gi de opplysningene som tilsynsmyndigheten krever for å utføre sine oppgaver, og gi tilsynsmyndigheten tilgang til virksomhetens lokaler og utstyr og yte nødvendig bistand ved tilsynsmyndighetens undersøkelser.

Første ledd gjelder uten hinder av lovbestemt taushetsplikt.

§ 15. Pålegg om retting

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven kan tilsynsmyndigheten gi tilbydere pålegg om at forholdet skal bringes i orden. Når det gis pålegg, skal det settes en frist for oppfyllelse.

§ 16. Tvangsmulkt

Tilsynsmyndigheten kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at pålegg etter § 15 blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp.

Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 17. Overtredelsesgebyr

Tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr dersom en tilbyder eller noen som handler på dennes vegne, forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 7, 8, 10, 11 eller 14.

Dersom den ansvarlige for overtredelsesgebyret er et foretak som inngår i et konsern, hefter foretakets morselskap og morselskapet i det konsern selskapet er en del av, subsidiært for beløpet.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at myndigheten gir forhåndsvarsel om eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

Kapittel 5. Utfyllende regler mv.

§ 18. Forskrifter

Kongen kan gi forskrift om

a. krav til sikkerhet og varsling i samsvar med §§ 7, 8, 10 og 11, herunder hva som regnes som tilsvarende krav etter § 5
b. gjennomføring av tilsyn med tilbydere underlagt loven
c. opplysningsplikt og tilgang til lokaler og utstyr etter § 14
d. ileggelse og utmåling av tvangsmulkt og overtredelsesgebyr
e. at den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forskrift gitt i medhold av bokstav a, kan ilegges overtredelsesgebyr
f. gjennomføring av forpliktelser som følger av EØS-avtalen og andre internasjonale avtaler, og som understøtter lovens regler eller formål
g. behandling av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, viderebehandling, utlevering og sletting
h. nasjonalt kontaktpunkt for sikkerhet i nettverks- og informasjonssystemer.

Kapittel 6. Sikkerhetssertifisering

§ 19. Sikkerhetssertifisering av informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Kongen kan gi forskrift om sikkerhetssertifisering av IKT-produkter, IKT-tjenester og IKT-prosesser for å gjennomføre forpliktelser etter EØS-avtalen. Dette omfatter også

a. utpeking av sertifiseringsmyndighet
b. tilsyn med sertifiseringsorganer som tilbyr sikkerhetssertifisering av IKT-produkter, IKT-tjenester og IKT-prosesser
c. pålegg om retting, tvangsmulkt og overtredelsesgebyr ved overtredelse av krav til sikkerhetssertifisering.

Kapittel 7. Sluttbestemmelser

§ 20. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
1 Fra 1 okt 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1088.

Lov om endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom og varetekt med elektronisk kontroll)

I

I lov 20. juni 2014 nr. 49 om konfliktrådsbehandling gjøres følgende endringer: – – –

II

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer: – – –

III

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer: – – –

IV

I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endringer: – – –

V

I lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk gjøres følgende endringer: – – –

VI

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp skal § 11 første ledd ny nr. 9 lyde: – – –

VII

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet skal § 13 lyde: – – –

VIII

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer: – – –

IX

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell mv. skal § 12 tredje ledd første punktum lyde: – – –

X

I lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten skal § 40 nr. 6 lyde: – – –

XI
Inkurieopprettinger

1. I lov 22. mai 1902 nr. 13 militær straffelov gjøres følgende endringer: – – –
2. I lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker skal § 11 andre ledd lyde: – – –
3. I lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom gjøres følgende endringer:
– – –
§ 30 skal lyde:
Så framt føresegnene i lova her ikkje med reine ord er avgrensa til å gjelda inngrep etter § 2, gjeld dei òg, så langt dei høver og ikkje strir mot særføresegner om tilhøvet, i saker om oreigningsinngrep med heimel i eller i medhald av ei eller fleire av desse lovene:

1. Lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)
2. Lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard
3. Lov 14. juli 1950 nr. 2 om forskjellige tiltak til gjennomføring av oppmerking og overvåking av riksgrensen
4. Lov 15. desember 1950 nr. 7 om særlige rådgjerder under krig, krigsfare og liknende forhold
5. Lov 29. juni 1951 nr. 19 om militære rekvisisjoner
6. Lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet (friluftsloven)
7. Lov 16. juni 1961 nr. 12 om ymse beitespørsmål
8. Lov 21. juni 1963 nr. 23 om vegar (veglova)
9. Lov 9. juni 1972 nr. 31 om svensk reinbeiting i Norge og norsk reinbeiting i Sverige (grensereinbeiteloven)
10. Lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova)
11. Lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner
12. Lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven)
13. Lov 21. desember 1984 nr. 101 om reindrift i kommunene Meldal, Midtre Gauldal, Oppdal, Rennebu, Rindal, Sunndal og Surnadal
14. Lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven)
15. Lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven)
16. Lov 25. mars 1994 nr. 7 om sikring mot naturskader
17. Lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord (jordlova)
18. Lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap (helseberedskapsloven)

19. Lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)
20. Lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon (ekomloven)
21. Lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven)
22. Lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering (matrikkellova)
23. Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven)
24. Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)
25. Lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven)
26. Lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven)
27. Lov 16. desember 2011 nr. 65 om næringsberedskap (næringsberedskapsloven)
28. Lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova)

Endres ved lov 29 nov 2024 nr. 73 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer).
4. I lov 15. desember 1967 nr. 9 om patenter skal § 44 a fjerde ledd lyde: – – –
5. I lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant skal § 2-4 første ledd lyde: – – –
6. I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjøres følgende endringer: – – –
7. I lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. gjøres følgende endringer: – – –
8. I lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler gjøres følgende endringer: – – –
9. I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse skal § 11-44 andre ledd andre punktum lyde: – – –
10. I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister oppheves § 4-4 fjerde ledd tredje punktum. – – –
11. I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:
– – –[1]
1 Inkurie: Opphevelse av endring i utlendingsloven § 100 b annet ledd ved lov 21 juni 2024 nr. 47 kunne ikke gjennomføres da denne endringen allerede er innarbeidet.
12. I lov 26. mars 2010 nr. 8 om beskyttelse av varemerker skal § 61 tredje ledd lyde: – – –
13. Lov 18. juni 2010 nr. 25 om endring i lov 16. juli 1999 nr. 66 om Schengen informasjonssystem (SIS) oppheves.
14. I lov 17. juni 2016 nr. 55 om endringer i konkursloven mv.

(grenseoverskridende insolvensbehandling) gjøres følgende endringer: – – –
15. I lov 20. april 2018 nr. 8 om grensetilsyn og grensekontroll av personer skal § 3 første ledd lyde: – – –
16. I lov 1. juni 2018 nr. 24 om nasjonal sikkerhet skal § 11-4 andre ledd lyde: – – –
17. I lov 20. desember 2018 nr. 115 om endringer i sjøloven mv. (fjerning av vrak) oppheves del II.

XII

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 24. mai 2024 for endringen i straffeloven § 361 første ledd bokstav a under del II, endringene i straffeprosessloven § 21a tredje ledd, § 28 femte ledd, § 56 første ledd fjerde punktum, § 57 første ledd tredje punktum, § 230 andre ledd første punktum og § 434 sjette ledd under del III, endringen i domstolloven § 41 første ledd under del IV, og del XI med unntak av endringene i oreigningslova § 30,
Fra 1. september 2024 for loven for øvrig med unntak av endringene i straffeprosessloven § 184b under del III og endringene i oreigningslova § 30 under del XI, iflg. res. 24 mai 2024 nr. 811.
Fra 15. august 2025 for endringen i straffeprosessloven § 184b under del III, iflg. res. 15 mai 2025 nr. 801.

Lov om suppleringsskatt på underbeskattet inntekt i konsern (suppleringsskatteloven)

I

Lov om suppleringsskatt på underbeskattet inntekt i konsern (suppleringsskatteloven)

Kapittel 1 Alminnelige bestemmelser

§ 1-1. Virkeområde

(1) Denne loven gjelder suppleringsskatt.
(2) Suppleringsskatt skal beregnes når et konsern som oppfyller vilkårene i § 1-2, driver virksomhet i en jurisdiksjon, og virksomheten blir skattlagt med en lavere effektiv skattesats enn 15 prosent. Suppleringsskatten fastsettes for å øke den effektive skattesatsen til 15 prosent.
(3) Regler om hvilke enheter i konsernet som er suppleringsskattepliktige, er gitt i kapittel 2.
(4) Den effektive skattesatsen før suppleringsskatt fastsettes til

a. summen av justerte skatter for hver konsernenhet i jurisdiksjonen, beregnet etter kapittel 4, delt på
b. samlet overskudd for konsernenhetene i jurisdiksjonen, beregnet etter kapittel 3.

(5) Suppleringsskatten beregnes etter reglene i kapittel 5.
(6) Særregler om beregning av suppleringsskatt ved omorganiseringer og i holdingstrukturer mv. er gitt i kapittel 6.
(7) Særregler om beregning av suppleringsskatt for enheter med deltakerfastsetting, enheter med overskuddsbeskatning ved utdeling og investeringsenheter mv. er gitt i kapittel 7.
(8) Enheter som er unntatte enheter etter § 1-3, er ikke omfattet av reglene om suppleringsskatt.
(9) Suppleringsskatt svares til staten.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 1-2. Beløpsgrense

Denne loven gjelder enheter som er del av et konsern med en årlig samlet inntekt på minst 750 millioner euro, inkludert inntekt fra enheter som nevnt i § 1-3. Vilkåret i første punktum må være oppfylt i minst to av de fire foregående regnskapsårene. Det øverste morselskapets konsernregnskap legges til grunn for vurderingen. Er regnskapsåret kortere eller lengre enn tolv måneder, justeres beløpsgrensen på 750 millioner euro forholdsmessig.

§ 1-3. Unntatte enheter

(1) Som unntatte enheter regnes:

a. Offentlige enheter,
b. Internasjonale organisasjoner,
c. Ideelle organisasjoner,
d. Pensjonsfond,
e. Investeringsfond, hvis enheten er øverste morselskap
f. Investeringsenhet som investerer i fast eiendom, hvis enheten er øverste morselskap.

(2) Som unntatte enheter regnes også følgende enheter, med mindre den rapporterende konsernenheten velger å behandle dem som ordinære konsernenheter:

a. Enheter hvor minst 95 prosent av verdien eies direkte eller gjennom en kjede av unntatte enheter, av én eller flere unntatte enheter som nevnt i første ledd og som ikke er en pensjonsforvaltningsenhet, forutsatt at enhetens aktivitet utelukkende eller nesten utelukkende er å eie eiendeler for, eller investere for, enheter som nevnt i første ledd, eller kun er å utføre aktivitet med tilknytning til eierens aktivitet, eller en kombinasjon av disse.
b. Enheter hvor minst 85 prosent av verdien eies direkte eller gjennom en kjede av unntatte enheter, av én eller flere unntatte enheter som nevnt i første ledd og som ikke er en pensjonsforvaltningsenhet, forutsatt at tilnærmet hele enhetens inntekt består av fritatt utbytte eller fritatt egenkapitalgevinst eller -tap som er unntatt ved beregningen av justert resultat, jf. § 3-2 første ledd bokstav b og c.

(3) Investeringsfond og investeringsenhet som investerer i fast eiendom, er omfattet av andre ledd selv om de ikke er øverste morselskap i konsernet.
(4) Et valg etter andre ledd gjelder for fem regnskapsår. Valget kan ikke endres før utløpet av denne perioden.
Endret ved lov 20 des 2024 nr. 92 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 1-4. Valuta

(1) Beregningene i denne loven skal gjøres i presentasjonsvalutaen til konsernregnskapet til det øverste morselskapet.

(2) Dersom presentasjonsvalutaen etter første ledd er en annen enn euro, skal de relevante beløpsgrensene i denne loven omregnes til euro. Omregningen skal skje etter de gjennomsnittlige valutakursene for desember måned det foregående regnskapsåret.
(3) Skatt som skal betales etter denne loven, skal betales i norske kroner. En eventuell omregning skal skje etter valutakursen den siste dagen i regnskapsåret.
(4) Valutakursene i andre og tredje ledd hentes fra Den europeiske sentralbanken. Tilbys ikke kursene her, hentes de fra jurisdiksjonens sentralbank.

§ 1-5. Forskriftshjemmel

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i denne loven. Departementet kan fastsette nærmere definisjoner og gi bestemmelser om hvor enheter skal anses lokalisert. Departementet kan fastsette bestemmelser som fraviker bestemmelser i denne loven når det er nødvendig for å sikre lovens formål.

Kapittel 2 Hvilke enheter i konsernet som er suppleringsskattepliktige

Skatteinkluderingsregelen

Deloverskrift tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 2-1. Skatteplikt for øverste morselskap

En konsernenhet som er lokalisert i Norge og er det øverste morselskapet i et konsern, og som direkte eller indirekte har hatt en eierinteresse i en underbeskattet konsernenhet i løpet av regnskapsåret, er skattepliktig for sin andel av suppleringsskatten fra denne. Et slikt morselskap skal også beregne suppleringsskatt for seg selv, og er suppleringsskattepliktig for denne.

§ 2-2. Skatteplikt for mellomliggende morselskaper

(1) En konsernenhet som er lokalisert i Norge og er et mellomliggende

morselskap i et konsern, og som direkte eller indirekte har hatt en eierinteresse i en underbeskattet konsernenhet i løpet av regnskapsåret, er skattepliktig for sin andel av suppleringsskatten fra den underbeskattede konsernenheten. Et slikt morselskap skal også beregne suppleringsskatt for seg selv, og er suppleringsskattepliktig for denne.
(2) Første ledd gjelder ikke hvis:

a. det øverste morselskapet i konsernet er skattepliktig etter en kvalifisert regel om skatteinkludering i regnskapsåret, eller
b. et annet mellomliggende morselskap som har en kontrollerende eierinteresse i det mellomliggende morselskapet, er skattepliktig etter en kvalifisert regel om skatteinkludering i regnskapsåret.

§ 2-3. Skatteplikt for deleid morselskap

(1) En konsernenhet som er lokalisert i Norge og som er et deleid morselskap, og som direkte eller indirekte har hatt en eierinteresse i en underbeskattet konsernenhet i løpet av regnskapsåret, er skattepliktig for sin andel av suppleringsskatt fra den underbeskattede konsernenheten. Et slikt morselskap skal også beregne suppleringsskatt for seg selv, og er suppleringsskattepliktig for denne.
(2) Første ledd gjelder ikke hvis det deleide morselskapet er direkte eller indirekte heleid av et annet deleid morselskap som er skattepliktig etter en kvalifisert regel om skatteinkludering i regnskapsåret.

§ 2-4. Fordeling av suppleringsskatt etter skatteinkluderingsregelen

(1) Et morselskaps andel av suppleringsskatten fra en underbeskattet konsernenhet utgjør den underbeskattede konsernenhetens suppleringsskatt beregnet etter § 5-1, multiplisert med morselskapets forholdstall for regnskapsåret.
(2) Morselskapets forholdstall for regnskapsåret utgjør den underbeskattede konsernenhetens justerte overskudd for regnskapsåret fratrukket den delen av justert overskudd som skal fordeles til andre eiere, delt på den underbeskattede konsernenhetens justerte overskudd for regnskapsåret.
(3) Den delen av justert overskudd som skal fordeles til andre eiere av en underbeskattet konsernenhet, er det beløpet som ville blitt fordelt til andre eiere etter det aksepterte regnskapsspråket som ble brukt i det øverste morselskapets konsernregnskap, hvis den underbeskattede konsernenhetens

regnskapsmessige resultat var lik dens justerte overskudd, og

a. morselskapet hadde utarbeidet konsernregnskap i samsvar med dette regnskapsspråket (hypotetisk konsernregnskap),
b. morselskapet hadde en kontrollerende eierinteresse i den underbeskattede konsernenheten, slik at alle inntekter og kostnader i den underbeskattede konsernenheten ble konsolidert linje for linje i morselskapets hypotetiske konsernregnskap,
c. hele det justerte overskuddet til den underbeskattede konsernenheten kunne henføres til transaksjoner med noen som ikke er enheter i samme konsern, og
d. de eierinteressene som ikke eies direkte eller indirekte av morselskapet, er eid av andre enheter utenfor konsernet.

(4) For enheter med deltakerfastsetting, skal justert overskudd etter denne paragrafen ikke inkludere inntekt som etter § 3-5 første ledd er fordelt til eiere som ikke er enheter i samme konsern.
Endret ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 2-5. Reduksjon av suppleringsskatt ved indirekte eie

Et morselskap som har en indirekte eierinteresse i en underbeskattet konsernenhet gjennom et mellomliggende morselskap eller deleid morselskap som skal svare suppleringsskatt etter en kvalifisert regel om skatteinkludering, skal redusere sin andel av suppleringsskatten for den underbeskattede konsernenheten. Reduksjonen skal tilsvare den delen av suppleringsskatten som skal svares av det mellomliggende eller deleide morselskapet.

§ 2-6. (Opphevet)

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024), opphevet ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

Skattefordelingsregelen

Deloverskrift tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning

fra inntektsåret 2025).

§ 2-10. Skatteplikt etter skattefordelingsregelen

(1) Skattefordelingsregelen får anvendelse så langt det skal beregnes suppleringsskatt for en underbeskattet konsernenhet og suppleringsskatten ikke er omfattet av en kvalifisert regel om skatteinkludering.
(2) Etter skattefordelingsregelen er konsernenheter som er lokalisert i Norge, skattepliktige for en andel av konsernets skattefordelingsbeløp beregnet etter § 2-11. Fordelingen av denne andelen mellom konsernenhetene som er lokalisert i Norge, er regulert i § 2-13.
(3) Skatteplikten gjelder ikke for investeringsenheter.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 2-11. Skattefordelingsbeløpet

(1) Konsernets skattefordelingsbeløp utgjør

a. summen av suppleringsskatt for alle underbeskattede konsernenheter i konsernet for regnskapsåret, beregnet i samsvar med regler tilsvarende § 5-1, fradratt
b. summen av suppleringsskatt ilagt etter en kvalifisert regel om skatteinkludering.

(2) For fradraget etter første ledd bokstav b gjelder:

a. Suppleringsskatt beregnet for en underbeskattet konsernenhet, og som ellers ville inngått i beløpet etter første ledd bokstav a, skal reduseres til null dersom hele det øverste morselskapets eierinteresse i den underbeskattede konsernenheten direkte eller indirekte innehas av ett eller flere mellomliggende morselskap som må anvende en kvalifisert regel om skatteinkludering i den jurisdiksjonen de er lokalisert i, på suppleringsskatten beregnet for den underbeskattede konsernenheten for regnskapsåret.
b. Der bokstav b ikke får anvendelse, skal suppleringsskatt som er beregnet for en underbeskattet konsernenhet, og som ellers ville inngått i beløpet etter første ledd, reduseres med et morselskaps andel av suppleringsskatten som er beregnet for den underbeskattede konsernenheten og som ilegges etter en kvalifisert

regel om skatteinkludering.

Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 2-12. Skattefordeling mellom Norge og andre jurisdiksjoner

(1) Til Norge fordeles en prosentandel av konsernets skattefordelingsbeløp.
(2) Prosentandelen fastsettes for hvert regnskapsår for hvert konsern, og fastsettes til 50 prosent av forholdet mellom antall ansatte i Norge og antall ansatte i alle jurisdiksjoner med en kvalifisert regel om skattefordeling og 50 prosent av forholdet mellom den samlede verdien av fysiske eiendeler i Norge og den samlede verdien av fysiske eiendeler i alle jurisdiksjoner med en kvalifisert regel om skattefordeling.
(3) For beregningen etter andre ledd gjelder:

a. Antallet ansatte i Norge utgjør det samlede antallet ansatte i alle konsernenhetene som er lokalisert i Norge.
b. Det samlede antallet ansatte i alle jurisdiksjoner med en kvalifisert regel om skattefordeling utgjør det samlede antall ansatte i alle konsernenheter som er lokalisert i en jurisdiksjon med en kvalifisert regel om skattefordeling.
c. Den samlede verdien av fysiske eiendeler i Norge utgjør summen av netto bokført verdi av de fysiske eiendelene i alle konsernenhetene som er lokalisert i Norge.
d. Den samlede verdien av fysiske eiendeler i alle jurisdiksjoner utgjør summen av netto bokført verdi av de fysiske eiendelene i alle konsernenhetene som er lokalisert i en jurisdiksjon med en kvalifisert regel om skattefordeling.
e. Ansatte og fysiske eiendeler i investeringsenheter regnes ikke med.
f. Ansatte og fysiske eiendeler i enheter med deltakerfastsetting som ikke tilordnes faste driftssteder, skal tilordnes den konsernenheten som er lokalisert i den jurisdiksjonen som enheten med deltakerfastsetting ble opprettet i. Ansatte og fysiske eiendeler i enheter med deltakerfastsetting som hverken tilordnes faste driftssteder eller tilordnes etter denne bestemmelsen, skal ikke tas med ved beregningen av beløpet etter andre ledd.

(4) En jurisdiksjons prosentandel av konsernets skattefordelingsbeløp skal uansett settes til null for et regnskapsår dersom andelen av skattefordelingsbeløpet fordelt til jurisdiksjonen etter en skattefordelingsregel

for et tidligere regnskapsår ikke har medført at konsernenhetene lokalisert i jurisdiksjonen har blitt ilagt en skatt som tilsvarer hele det fordelte beløpet. Antall ansatte og fysiske eiendeler til en konsernenhet lokalisert i en jurisdiksjon der prosentandelen er null for et regnskapsår, skal holdes utenfor beregningen av fordelingen det aktuelle regnskapsåret.
(5) Fjerde ledd gjelder ikke dersom alle jurisdiksjoner med en kvalifisert regel om skattefordeling har prosentandel som er null i regnskapsåret.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 2-13. Skattefordeling mellom konsernenheter i Norge

(1) Konsernenheter som er lokalisert i Norge, skal beregne og fastsette sin andel av skatteplikten for beløpet som er fordelt til Norge etter § 2-12. Beregningen skal gjøres basert på konsernenhetenes antall ansatte og fysiske eiendeler i Norge, på tilsvarende måte som etter § 2-12 andre ledd.
(2) I stedet for fordeling av skatteplikt etter første ledd, kan én konsernenhet for et regnskapsår påta seg skatteplikten for beløpet som er fordelt til Norge etter § 2-12. Valget gjøres ved at konsernenheten fastsetter hele beløpet i sin skattemelding for suppleringsskatt.
(3) Dersom beløpet som er fastsatt etter første eller andre ledd, eller skatteforvaltningsloven kapittel 12, ikke er betalt innen fristene etter skattebetalingsloven kapittel 10, kan skattemyndighetene kreve det ubetalte beløpet betalt av én eller flere av de andre konsernenhetene som er lokalisert i Norge. Skattebetalingsloven §§ 10-52 og 16-1 gjelder tilsvarende for slike krav.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 2-14. Unntak for konsern i startfasen av internasjonal aktivitet

(1) Konsernets skattefordelingsbeløp, jf. § 2-11 første ledd, skal reduseres til null i startfasen av et konserns internasjonale aktivitet.
(2) Et konsern anses å være i startfasen av sin internasjonale aktivitet for et regnskapsår dersom:

a. konsernet har konsernenheter i inntil seks jurisdiksjoner inkludert referansejurisdiksjonen, og
b. summen av netto bokført verdi av fysiske eiendeler i alle konsernenheter lokalisert i alle jurisdiksjoner med unntak av

referansejurisdiksjonen, ikke overstiger 50 millioner euro.

(3) Jurisdiksjoner i andre ledd bokstav a omfatter også jurisdiksjoner der kun minoritetseide konsernenheter er lokalisert, men ikke jurisdiksjoner der kun følgende enheter er lokalisert:

a. statsløse konsernenheter
b. investeringsenheter som ikke er unntatte enheter
c. felleskontrollert virksomhet eller dens underenheter

(4) Fysiske eiendeler i andre ledd bokstav b omfatter fysiske eiendeler som tilhører statsløse konsernenheter og minoritetseide konsernenheter. Fysiske eiendeler i andre ledd bokstav b omfatter ikke:

a. fysiske eiendeler som tilhører investeringsenheter som ikke er unntatte enheter
b. felleskontrollert virksomhet eller dens underenheter.

(5) Denne paragrafen gjelder ikke for regnskapsår som starter senere enn fem år etter den første dagen i det første regnskapsåret som konsernet opprinnelig faller innenfor anvendelsesområdet til suppleringsskattereglene. For konsern som er innenfor anvendelsesområdet til suppleringsskattereglene når disse trer i kraft, skal femårsperioden anses å begynne når skattefordelingsregelen trer i kraft.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

Nasjonal suppleringsskatt

Deloverskrift tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 2-20. Nasjonal suppleringsskatt

(1) Konsernenheter som er lokalisert i Norge, skal svare nasjonal suppleringsskatt dersom konsernets effektive skattesats i Norge beregnet etter § 5-2 er lavere enn 15 prosent. Plikten til å svare nasjonal suppleringsskatt gjelder også felleskontrollert virksomhet og dens underenheter lokalisert i Norge.

(2) Nasjonal suppleringsskatt beregnes på samme måte som suppleringsskatt etter reglene i og gitt i medhold av denne loven, med mindre annet er presisert. Der suppleringsskatteloven eller forskrift til suppleringsskatteloven gir konsernet en valgadgang, skal samme valg benyttes ved beregningen av suppleringsskatt og nasjonal suppleringsskatt. Ved beregningen etter § 5-1 andre ledd skal beregnet nasjonal suppleringsskatt ikke fradras. Bestemmelsen i § 2-14 gjelder ikke ved beregningen av nasjonal suppleringsskatt.
(3) Ved beregningen av nasjonal suppleringsskatt skal følgende omfattede skatter ikke medregnes ved beregningen av konsernenhetens effektive skattesats:

a. skatt betalt av konsernenhetens eiende konsernenhet etter regler om beskatning av inntekt i kontrollerte utenlandske selskaper, for inntekt opptjent av konsernenheten,
b. skatt betalt av en hovedenhet for inntekt opptjent av konsernenheten, dersom denne er et fast driftssted,
c. skatt betalt av konsernenhetens eiende konsernenhet, dersom konsernenheten er en hybrid enhet lokalisert i Norge,
d. skatt betalt av konsernenhetens eiende konsernenhet, unntatt kildeskatter ilagt i Norge, på utdelinger fra konsernenheten.

(4) Den enkelte konsernenheten, samt felleskontrollert virksomhet og dens underenheter, skal svare sin andel av den nasjonale suppleringsskatten for regnskapsåret beregnet etter § 5-1 tredje ledd.
Tilføyd ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

Kapittel 3 Beregning av en konsernenhets inntekt

§ 3-1. Utgangspunkt for beregning av justert resultat

(1) En konsernenhets justerte resultat er regnskapsmessig resultat justert i samsvar med §§ 3-2 til 3-5. Endringer i inntekt eller kostnad som skyldes oppkjøpsmetoden for en ervervet virksomhet og som fremgår i konsernregnskapet, skal ikke tas med ved beregningen av en konsernenhets regnskapsmessige resultat. Øvrige inntekter eller kostnader som fremgår i konsernregnskapet, skal kun tas med dersom de på en pålitelig og konsekvent måte kan føres tilbake til den bestemte konsernenheten.
(2) Er det ikke praktisk mulig å beregne konsernenhetens regnskapsmessige resultat på grunnlag av det regnskapsspråket som ble brukt ved utarbeidelsen

av det øverste morselskapets konsernregnskap, kan det beregnes ved å benytte et annet akseptert eller autorisert regnskapsspråk, forutsatt at:

a. konsernenhetens regnskap er ført i samsvar med dette regnskapsspråket,
b. informasjonen i regnskapet er pålitelig, og
c. regnskapsmessig resultat justeres for permanente avvik som overstiger 1 million euro og som skyldes anvendelse av et annet prinsipp eller regnskapsspråk på inntektsposter, kostnadsposter eller transaksjoner. Regnskapsmessig resultat skal justeres i samsvar med det regnskapsspråket som benyttes ved utarbeidelsen av konsernregnskapet.
d. Ved bruk av et autorisert regnskapsspråk, skal det justeres for vesentlig konkurransevridning.

(3) Har det øverste morselskapet ikke utarbeidet sitt konsernregnskap i samsvar med et akseptert regnskapsspråk, skal regnskapsmessig resultat justeres for å forhindre vesentlig konkurransevridning.
(4) Dersom det øverste morselskapet ikke utarbeider konsernregnskap, skal det øverste morselskapets konsernregnskap være det som ville ha blitt utarbeidet dersom det øverste morselskapet hadde vært pliktig til å utarbeide et slikt konsernregnskap i samsvar med:

a. et akseptert regnskapsspråk, eller
b. et autorisert regnskapsspråk, forutsatt at konsernregnskapet justeres for å forhindre vesentlig konkurransevridning.

(5) Dersom det anvendes et spesielt prinsipp eller en spesiell fremgangsmåte under et sett med generelt anvendelige regnskapsprinsipper, som resulterer i en vesentlig konkurransevridning, skal den regnskapsmessige behandlingen av en post eller transaksjon som er gjenstand for det prinsippet eller den prosedyren, justeres til å bli i samsvar med behandlingen etter IFRS (IFRS eller IFRS som vedtatt av EU etter Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1606/2002 av 19. juli 2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder (IFRS-forordningen)).
Endret ved lover 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 92 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 3-2. Beregning av justert resultat

(1) En konsernenhets regnskapsmessige resultat skal justeres for følgende

forhold:

a. netto skattekostnad,
b. fritatt utbytte,
c. fritatt egenkapitalgevinst eller -tap,
d. gevinst eller tap i henhold til en verdireguleringsmodell,
e. gevinst eller tap fra realisasjon av eiendeler eller forpliktelser som er fritatt etter § 6-2,
f. asymmetrisk behandling av gevinst eller tap på utenlandsk valuta,
g. ikke anerkjente kostnader,
h. feil i tidligere periode og endring av regnskapsprinsipp,
i. avsatt pensjonskostnad eller -inntekt for en pensjonsplan med pensjonsfond, og
j. inntekt i form av gjeldsettergivelse.

(2) Rapporterende konsernenhet kan velge at fradrag for kostnader i forbindelse med aksjebaserte vederlag for konsernenhetene i en jurisdiksjon, skal settes til skattemessige kostnader. Valget om å benytte skattemessige kostnader gjelder for fem år.
(3) Transaksjoner mellom konsernenheter lokalisert i ulike jurisdiksjoner, som ikke er oppført med samme beløp i konsernenhetenes regnskaper, eller som ikke er i samsvar med armlengdeprinsippet, skal justeres slik at de inngår med samme beløp og er i samsvar med armlengdeprinsippet. Det skal ikke gjennomføres justering etter dette ledd dersom det vil føre til dobbeltbeskatning eller dobbel ikke-beskatning. Tap fra salg eller annen overføring av eiendel mellom to konsernenheter lokalisert i samme jurisdiksjon, som ikke er oppført i samsvar med armlengdeprinsippet, skal justeres i samsvar med armlengdeprinsippet, hvis tapet er tatt med ved beregningen av justert resultat.
(4) Kvalifiserte refunderbare skattefradrag og omsettelige skattefradrag skal behandles som inntekt ved beregningen av justert resultat for en konsernenhet. Dette gjelder også når slikt skattefradrag strømmer til konsernenheten gjennom en skattetransparent enhet. Ikke-kvalifiserte refunderbare skattefradrag, ikke-omsettelige skattefradrag og andre skattefradrag skal ikke behandles som inntekt ved beregningen av justert resultat for en konsernenhet. Med kvalifisert refunderbart skattefradrag menes et refunderbart skattefradrag gitt som et offentlig insentiv, som skal utbetales i penger eller tilsvarende innen fire år etter at konsernenheten oppfylte vilkårene for skattefradraget. Et kvalifisert refunderbart skattefradrag skal ikke omfatte skatt som kan krediteres eller refunderes i henhold til en kvalifisert krediterbar selskapsskatt eller en diskvalifisert refunderbar selskapsskatt.
(5) For eiendeler og forpliktelser som regnskapsføres til virkelig verdi eller

nedskrives i konsernregnskapet, kan en rapporterende konsernenhet velge å fastsette gevinst og tap etter realisasjonsprinsippet ved beregning av justert resultat. I slike tilfeller skal gevinst eller tap oppstått som følge av verdiendringer på eiendeler eller forpliktelser som omfattes av valget, ikke tas med ved beregning av justert resultat. Valget gjelder for fem år, med virkning for alle konsernenheter i jurisdiksjonen. Valget kan begrenses til å gjelde konsernenhetenes fysiske eiendeler. Valget kan også begrenses til å bare gjelde investeringsenheter.
(6) Den rapporterende konsernenheten kan velge at konsernenhetene i en jurisdiksjon sin samlede netto gevinst fra avhendelse av fast eiendom i jurisdiksjonen til tredjepart utenfor konsernet, skal regnes mot netto tap fra slik avhendelse som konsernenheter i jurisdiksjonen har hatt i det året valget er tatt for og de fire foregående regnskapsårene.
(7) Det gis ikke fradrag for kostnader knyttet til en finansieringsstruktur der en eller flere konsernenheter gir lån til, eller på annen måte investerer i, en eller flere konsernenheter i det samme konsernet når:

a. konsernenheten er lokalisert i en jurisdiksjon med samlet overskudd der den effektive skattesatsen for konsernet er under 15 prosent, eller ville ha vært under 15 prosent dersom kostnaden ikke hadde påløpt hos konsernenheten,
b. det kan forventes at finansieringsstrukturen over dens forventede varighet, vil øke kostnadene som skal inngå i beregningen av konsernenhetens justerte resultat, uten å medføre en tilsvarende økning i den skattepliktige inntekten til konsernenheten som gir lånet («motparten»), og
c. motparten er lokalisert i en jurisdiksjon der den effektive skattesatsen for konsernet er minst 15 prosent, eller ville ha vært minst 15 prosent dersom motparten ikke hadde opptjent inntekten.

(8) Det øverste morselskapet kan velge å anvende sin regnskapsføring i samsvar med konsernregnskapet for å eliminere inntekter, kostnader, gevinster og tap ved transaksjoner mellom konsernenheter som er lokalisert i samme jurisdiksjon og som inngår i et konsern med konsolidert skattegrunnlag, ved beregning av konsernenhetenes justerte resultat. Valget gjelder for fem år. For det året valget tas eller opphører, skal det gjøres korreksjoner slik at inntekt eller underskudd i justert resultat ikke tas med mer enn en gang eller utelates som følge av valget eller opphør av valget.
(9) Ved beregningen av justert resultat skal forsikringsforetak ikke ta med beløp som er belastet forsikringstakerne for å dekke skatt foretaket har betalt på forsikringstakernes avkastning. Forsikringsforetak skal ta med avkastning til forsikringstakerne som ikke inngår i resultatet, i den utstrekning foretakets

korresponderende endring i forpliktelser til forsikringstakerne inngår i resultatet.
(10) Reduksjon av en konsernenhets egenkapital som skyldes forfalte eller gjennomførte utdelinger på annen godkjent kjernekapital eller på kapital med tilsvarende egenskaper for forsikringsforetak, skal behandles som en kostnad ved beregningen av justert resultat. Økning av en konsernenhets egenkapital som skyldes forfalte eller mottatte utdelinger på annen godkjent kjernekapital eller på kapital med tilsvarende egenskaper for forsikringsforetak, skal tas med ved beregningen av justert resultat.
Endret ved lover 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 92 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 3-3. Unntak for internasjonal skipsfart

(1) Inntekt fra internasjonal skipsfart og tilknyttet virksomhet, skal holdes utenfor beregningen av en konsernenhets justerte resultat, dersom konsernenheten kan vise at den strategiske eller kommersielle ledelsen av alle de omfattede skipene utøves fra jurisdiksjonen der konsernenheten er lokalisert. Dersom beregningen av en konsernenhets inntekt fra internasjonal skipsfart eller tilknyttet virksomhet viser et underskudd, skal underskuddet holdes utenfor beregningen av justert resultat.
(2) Samlet inntekt fra virksomhet tilknyttet internasjonal skipsfart for konsernenhetene som er lokalisert i samme jurisdiksjon, skal likevel tas med ved beregningen av samlet justert resultat for konsernet i jurisdiksjonen for så vidt den overstiger 50 prosent av konsernenhetenes samlede inntekt fra internasjonal skipsfart i jurisdiksjonen. Overskytende beløp fordeles forholdsmessig mellom konsernenhetene i jurisdiksjonen basert på andel av den samlede inntekten fra tilknyttet virksomhet.
(3) Kostnader som kan knyttes direkte til en konsernenhets internasjonale skipsfartsaktiviteter eller tilknyttet virksomhet, skal trekkes fra konsernenhetens omsetning fra den respektive aktiviteten ved beregning av inntekt etter første ledd. Andre kostnader pådratt av en konsernenhet som indirekte kan knyttes til en konsernenhets internasjonale skipsfart eller tilknyttet virksomhet, fordeles til disse aktivitetene ved beregningen av konsernenhetens inntekt fra internasjonal skipsfart og tilknyttet virksomhet. En andel av kostnadene som følger indirekte av konsernenhetens aktivitet innen internasjonal skipsfart eller tilknyttet virksomhet, skal trekkes fra inntekten fra slik aktivitet. Andelen beregnes på grunnlag av konsernenhetens omsetning fra slike aktiviteter i forhold til dens samlede omsetning. Ingen kostnader som kan knyttes direkte eller indirekte til en konsernenhets internasjonale skipsfartsaktiviteter eller tilknyttet virksomhet, skal tas med ved beregningen

av justert resultat.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 3-4. Hovedenhet og fast driftssted

(1) Det skal beregnes et eget regnskapsmessig resultat for konsernenhet som er fast driftssted. Det faste driftsstedets regnskapsmessige resultat skal ikke tas med ved beregning av hovedenhetens justerte resultat.
(2) Et justert underskudd hos et fast driftssted skal likevel anses som en kostnad for hovedenheten ved beregningen av dennes justerte resultat. Dette gjelder i den utstrekning det faste driftsstedets underskudd er fradragsberettiget ved beregningen av hovedenhetens skattepliktige inntekt, og ikke fradras mot inntekt som er skattepliktig både etter lovgivningen i jurisdiksjonen der hovedenheten er lokalisert og etter lovgivningen i jurisdiksjonen der det faste driftsstedet er lokalisert. Justert overskudd som det faste driftsstedet oppebærer etter underskuddsåret, skal anses som inntekt for hovedenheten opp til et beløp som tilsvarer underskuddet som tidligere var behandlet som en kostnad for hovedenheten etter første punktum.

§ 3-5. Enhet med deltakerfastsetting

(1) For en konsernenhet som er en enhet med deltakerfastsetting, skal regnskapsmessig resultat reduseres med det beløpet som fordeles til eiere som ikke er enheter i konsernet og som eier andelene i enheten med deltakerfastsetting direkte eller gjennom en skattetransparent struktur, unntatt dersom:

a. enheten med deltakerfastsetting er det øverste morselskapet, eller
b. enheten med deltakerfastsetting direkte, eller gjennom en kjede av skattetransparente enheter, er eid av det øverste morselskapet.

(2) Det regnskapsmessige resultatet for en konsernenhet som er en enhet med deltakerfastsetting, skal reduseres med den delen av det regnskapsmessige resultatet som fordeles til en annen konsernenhet.
(3) Driver en enhet med deltakerfastsetting virksomhet gjennom et fast driftssted, skal det regnskapsmessige resultatet som gjenstår etter anvendelse av første ledd, fordeles til det faste driftsstedet i samsvar med § 3-4.
(4) For en skattetransparent enhet som ikke er det øverste morselskapet, skal det som gjenstår av regnskapsmessig resultat etter anvendelse av første og tredje ledd, fordeles til dens eiere som er konsernenheter, i samsvar med deres

eierinteresser.
(5) For en skattetransparent enhet som er det øverste morselskapet, eller en omvendt hybrid enhet, skal den delen av det regnskapsmessige resultatet som gjenstår etter anvendelse av tredje ledd, fordeles til det øverste morselskapet eller den omvendte hybride enheten.
(6) Tredje, fjerde og femte ledd skal anvendes hver for seg for hver eierinteresse i enheten med deltakerfastsetting.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

Kapittel 4 Beregning av en konsernenhets skatt

§ 4-1. Justert skatt

(1) En konsernenhets justerte skatt settes til betalbar skatt som er medregnet i det regnskapsmessige resultatet, for så vidt den gjelder omfattede skatter for regnskapsåret, justert med:

a. netto tillegg og reduksjoner for regnskapsåret etter andre og tredje ledd,
b. utsatt skatt etter § 4-2, og
c. økning eller nedgang i omfattede skatter ført mot egenkapital eller som andre inntekter og kostnader og som er relatert til beløp som er tatt med ved beregningen av justert resultat, og som vil være skattepliktig etter skattereglene i jurisdiksjonen der konsernenheten er lokalisert.

(2) Ved beregning av justert skatt skal følgende legges til:

a. omfattet skatt som er ført som kostnad i resultatet før skatt i regnskapet,
b. benyttet skattefordel i henhold til et valg om bruk av justert underskudd etter § 4-4,
c. omfattet skatt som gjelder en usikker skatteposisjon som tidligere er utelatt etter tredje ledd bokstav d, som er betalt i regnskapsåret, og
d. fradrag eller refusjon for et kvalifisert refunderbart skattefradrag eller et omsettelig skattefradrag som er ført som en reduksjon av betalbar skatt.

(3) Ved beregning av justert skatt skal følgende trekkes fra:

a. betalbar skatt som gjelder inntekt som er fritatt fra beregningen av

justert resultat etter §§ 3-1 til 3-4,

b. ikke-kvalifisert refunderbart skattefradrag, ikke-omsettelig skattefradrag og andre skattefradrag som ikke er ført som reduksjon av betalbar skatt,
c. omfattet skatt som er refundert eller kreditert en konsernenhet, og som ikke er ført som reduksjon av betalbar skatt i regnskapet, med mindre den er knyttet til et kvalifisert refunderbart skattefradrag eller et omsettelig skattefradrag,
d. betalbar skatt som gjelder en usikker skatteposisjon, og
e. betalbar skatt som ikke forventes å bli betalt innen tre år etter utløpet av regnskapsåret.

(4) En omfattet skatt som faller inn under flere av bokstavene under første til tredje ledd, kan bare tas med én gang ved beregningen av justert skatt.
(5) Dersom det er samlet underskudd for et regnskapsår i en jurisdiksjon, og justert skatt for jurisdiksjonen er negativ og lavere enn et beløp som tilsvarer 15 prosent av samlet justert underskudd, skal et beløp tilsvarende differansen mellom samlet justert skatt og 15 prosent av samlet justert underskudd, behandles som etterberegnet suppleringsskatt for det regnskapsåret. Denne skatten skal fordeles til hver konsernenhet i jurisdiksjonen i samsvar med § 5-4 tredje ledd. Første punktum gjelder ikke dersom konsernet velger å benytte en fremgangsmåte for bruk av overskytende negativ skattekostnad. Ved et slikt valg skal konsernenhetene i jurisdiksjonen redusere samlet justert skatt i etterfølgende år med den overskytende negative skattekostnaden som ble beregnet for det året valget ble tatt. Den overskytende negative skattekostnaden må benyttes til å redusere samlet justert skatt hvert etterfølgende år og fremføres til senere år inntil den er brukt opp. Avhender konsernet en eller flere konsernenheter i den aktuelle jurisdiksjonen, beholdes den overskytende negative skattekostnaden, slik at den fortsatt skal benyttes fra og med det året konsernet igjen erverver konsernenheter i jurisdiksjonen. Den overskytende negative skattekostnaden skal settes til differansen beregnet etter første punktum, dersom konsernet ikke hadde justert overskudd i jurisdiksjonen det regnskapsåret valget ble tatt. I andre tilfeller skal den settes lik den negative justerte skatten for det regnskapsåret valget ble tatt.

§ 4-2. Utsatt skatt

(1) For denne paragrafen gjelder følgende definisjoner:

a. ikke anerkjent avsetning:
    1. en endring i utsatt skattekostnad ført i regnskapet til en

konsernenhet, som gjelder en usikker skatteposisjon, og
2. en endring i utsatt skattekostnad ført i regnskapet til en konsernenhet, som gjelder utdelinger fra en konsernenhet,

b. ukrevd avsetning:
en økning i utsatt skatteforpliktelse ført i regnskapet til en konsernenhet for et regnskapsår, som ikke forventes å bli betalt i løpet av den perioden som fremgår av syvende ledd og som den rapporterende konsernenheten velger å ikke ta med i justeringen for utsatt skatt dette regnskapsåret. Valget foretas årlig.

(2) Er skattesatsen som er brukt til å beregne den utsatte skattekostnaden 15 prosent eller lavere, skal justeringen for utsatt skatt som skal legges til en konsernenhets justerte skatter for et regnskapsår etter § 4-1 første ledd bokstav b, være den utsatte skattekostnaden som er medregnet i det regnskapsmessige resultatet og som gjelder omfattede skatter, med justeringer etter tredje til sjette ledd. Er skattesatsen som er brukt til å beregne den utsatte skattekostnaden høyere enn 15 prosent, skal den samlede justeringen for utsatt skatt som skal legges til en konsernenhets justerte skatter for et regnskapsår etter § 4-1 første ledd bokstav b, være den utsatte skattekostnaden som er ført i regnskapet og som gjelder omfattede skatter, omregnet med en sats på 15 prosent, og med justeringer etter tredje til sjette ledd.
(3) Justeringen for utsatt skatt skal økes med:

a. ukrevd avsetning som er betalt i regnskapsåret, og
b. tilbakeført utsatt skatteforpliktelse fastsatt i et foregående regnskapsår som er betalt i løpet av regnskapsåret.

(4) Dersom en utsatt skattefordel som skyldes et underskudd i regnskapsåret, ikke balanseføres fordi vilkårene for slik balanseføring ikke er oppfylt, skal justeringen for utsatt skatt reduseres med det beløpet som ville ha redusert justeringen for utsatt skatt, dersom den utsatte skattefordelen hadde vært balanseført.
(5) Justeringen for utsatt skatt skal ikke inkludere:

a. utsatt skattekostnad for poster som er unntatt fra beregningen av justert resultat etter kapittel 3,
b. utsatt skattekostnad for ikke anerkjente avsetninger og ukrevde avsetninger,
c. effekten av en verdijustering eller en justering for effekten av en ikke-bokført utsatt skattefordel,
d. utsatt skattekostnad som skyldes en omberegning som følge av en endring av den nasjonale skattesatsen, og

e. utsatt skattekostnad som gjelder opparbeiding og bruk av skattefradrag. Dette gjelder ikke når bruk av skattefradrag trer i stedet for fremføring av underskudd. Skattefradrag anses for å tre i stedet for fremføring av underskudd dersom:
    1. jurisdiksjonen krever at inntekt med kilde i utlandet føres mot innenlands underskudd før kreditfradrag for utenlandsk skatt kan benyttes,
    2. konsernenheten har et innenlands underskudd som helt eller delvis er ført til fradrag mot inntekt med kilde i utlandet, og
    3. de interne skattereglene tillater at kreditfradrag for utenlandsk skatt føres til fradrag mot en skatteplikt i et etterfølgende år for inntekt som skal være med i beregningen av konsernenhetens justerte resultat.

(6) Dersom en utsatt skattefordel for et regnskapsår er ført basert på en skattesats som er lavere enn 15 prosent, kan den regnes om med en sats på 15 prosent det regnskapsåret underskuddet blir et justert underskudd, forutsatt at den skattepliktige kan vise at den utsatte skattefordelen er knyttet til et justert underskudd. Økes en utsatt skattefordel i samsvar med første punktum, skal justeringen for utsatt skatt reduseres tilsvarende.
(7) En utsatt skatteforpliktelse som ikke er reversert og som ikke betales i løpet av de fem påfølgende regnskapsårene, skal tilbakeføres i den utstrekning den ble tatt hensyn til i justeringen for utsatt skatt for en konsernenhet. En tilbakeført utsatt skatteforpliktelse som er fastsatt for inneværende regnskapsår, skal regnes som en reduksjon av de omfattede skattene i det femte foregående året til det inneværende regnskapsåret, og den effektive skattesatsen og suppleringsskatten for det året skal beregnes på nytt i samsvar med § 5-4 første ledd. Den tilbakeførte utsatte skatteforpliktelsen for inneværende regnskapsår skal tilsvare økningen i kategorien av utsatt skatteforpliktelse som var tatt med i justeringen for utsatt skatt i det femte foregående året som ikke er reversert innen utgangen av regnskapsåret.
(8) Skatteforpliktelse knyttet til poster som nevnt i a til i nedenfor, skal likevel ikke tilbakeføres:

a. fradrag for kostpris på fysiske eiendeler,
b. utgift til lisens eller lignende ordning fra en stat for bruk av fast eiendom eller utnyttelse av naturressurser, som innebærer betydelig investering i fysiske eiendeler,
c. kostnader til forskning og utvikling,
d. kostnader til dekommisjonering og utbedring,
e. regnskapsføring til virkelig verdi ved urealisert netto gevinst,

f. netto gevinst på omregning av utenlandsk valuta,
g. utsatt anskaffelseskost på forsikringsreserver og forsikringspoliser,
h. gevinst fra salg av fysisk eiendom som ligger i samme jurisdiksjon som konsernenheten, og som reinvesteres i fysiske eiendeler i jurisdiksjonen, og
i. tilleggsbeløp oppstått som følge av endringer i regnskapsprinsipp for postene nevnt under a til h.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 4-3. Utsatt skatt i overgangsår

(1) Ved beregningen av effektiv skattesats i det første regnskapsåret et konsern omfattes av reglene om suppleringsskatt i en jurisdiksjon, og påfølgende regnskapsår, skal konsernet ta hensyn til utsatt skattefordel og utsatt skatteforpliktelse som fremgår i regnskapene til alle konsernenhetene i jurisdiksjonen det første regnskapsåret. De utsatte skattefordelene og -forpliktelsene skal beregnes med en skattesats på 15 prosent eller skattesatsen i jurisdiksjonen hvis den er lavere. En utsatt skattefordel som er blitt beregnet med en lavere skattesats enn 15 prosent, kan beregnes med en skattesats på 15 prosent hvis konsernenheten kan vise at den utsatte skattefordelen er knyttet til et justert underskudd. Ved anvendelsen av denne paragrafen ses det bort fra virkningen av verdsettelsesjusteringer og korreksjon for regnskapsmessig godkjenning/anerkjennelse av en utsatt skattefordel.
(2) Utsatte skattefordeler som er oppstått på grunnlag av poster som er unntatt ved beregningen av justert resultat etter bestemmelsene i kapittel 3, skal ikke tas med ved beregningen etter første ledd hvis de utsatte skattefordelene er opparbeidet på grunnlag av en transaksjon som finner sted etter 30. november 2021.
(3) For eiendeler som er overført mellom konsernenheter mellom 30. november 2021 og overgangsåret, skal grunnlaget for beregning av utsatt skattefordel og utsatt skatteforpliktelse knyttet til disse eiendelene, med unntak av varelager, settes til den overdragende konsernenhetens bokførte verdi.
Endret ved lover 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 92 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 4-4. Valgadgang ved underskudd

En rapporterende konsernenhet kan, for en jurisdiksjon med samlet underskudd, velge å foreta justeringer på grunnlag av det samlede

underskuddet i stedet for å justere for utsatt skatt etter § 4-2.

Kapittel 5 Beregning av suppleringsskatt

§ 5-1. Hovedregel om beregning av suppleringsskatt

(1) Dersom et konserns effektive skattesats i en jurisdiksjon er lavere enn 15 prosent for et regnskapsår, skal konsernet beregne suppleringsskatt for konsernenhetene i jurisdiksjonen.
(2) Suppleringsskatten beregnes samlet for hver jurisdiksjon. Denne utgjør suppleringsskattesatsen multiplisert med det overskytende skattegrunnlaget, tillagt etterberegnet suppleringsskatt og fratrukket nasjonal suppleringsskatt. Ved denne beregningen utgjør:

a. Suppleringsskattesatsen: Differansen mellom 15 prosent og den effektive skattesatsen beregnet etter § 5-2 første ledd,
b. Det overskytende skattegrunnlaget: Samlet overskudd for jurisdiksjonen, jf. § 5-2 andre ledd, fratrukket det substansbaserte inntektsfradraget etter § 5-3,
c. Etterberegnet suppleringsskatt: Beløp beregnet etter § 4-1 femte ledd og § 5-4, og
d. Nasjonal suppleringsskatt: Skatten som skal betales etter en kvalifisert nasjonal suppleringsskatt.

(3) Med unntak for tilfeller som nevnt i § 5-4 tredje ledd, skal suppleringsskatten for den enkelte konsernenhet settes til dennes forholdsmessige andel av suppleringsskatten for jurisdiksjonen. Konsernenhetens forholdsmessige andel utgjør dens justerte overskudd delt på summen av alle konsernenheters justerte overskudd i jurisdiksjonen, multiplisert med suppleringsskatten for jurisdiksjonen.
(4) Dersom det oppstår suppleringsskatt på grunn av en ny beregning etter reglene i § 5-4 første ledd, og det ikke er samlet overskudd i jurisdiksjonen i inneværende regnskapsår, skal suppleringsskatten fordeles mellom konsernenhetene etter beregningsmetoden i tredje ledd, basert på konsernenhetenes justerte overskudd i de tidligere regnskapsårene den nye beregningen knytter seg til.
(5) Er det samlet overskudd for et regnskapsår i en jurisdiksjon, og samlet justert skatt er negativ, skal suppleringsskattesatsen settes til 15 prosent, og et beløp tilsvarende den negative skatten skal redusere samlet justert skatt i jurisdiksjonen i etterfølgende år. Reduksjonen skal skje etter samme

fremgangsmåte som for overskytende negativ skattekostnad, jf. § 4-1 femte ledd femte og sjette punktum.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 5-2. Effektiv skattesats

(1) Et konserns effektive skattesats beregnes for hvert regnskapsår og for hver jurisdiksjon hvor konsernet har én eller flere konsernenheter og samlet overskudd. Effektiv skattesats settes til summen av justerte skatter for hver konsernenhet delt på samlet overskudd i jurisdiksjonen, avrundet til fire desimaler.
(2) Samlet overskudd for en jurisdiksjon utgjør den positive summen av konsernenhetenes justerte overskudd, fratrukket summen av konsernenhetenes justerte underskudd.
(3) Investeringsenheters og forsikringsinvesteringsenheters justerte skatt og justerte resultater inngår ikke ved beregningen etter første og andre ledd. For slike enheter er det gitt særregler i § 7-4.
(4) Hver statsløs konsernenhet behandles som en separat konsernenhet i en egen jurisdiksjon ved anvendelsen av dette kapittelet.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 5-3. Substansbasert inntektsfradrag

(1) Det substansbaserte inntektsfradraget utgjør en prosentandel av summen av kvalifiserende lønnskostnader og bokført verdi av kvalifiserende fysiske eiendeler til alle konsernenheter i jurisdiksjonen, unntatt investeringsenheter. Den rapporterende konsernenheten kan for det enkelte regnskapsåret velge å ikke kreve fradrag, eller å kreve et fradrag som kun er basert på en del av lønnskostnadene og de fysiske eiendelene. Fradraget kan ikke frem- eller tilbakeføres til andre regnskapsår.
(2) For en konsernenhet som er et fast driftssted, inngår kvalifiserende lønnskostnader og kvalifiserende fysiske eiendeler som er inkludert i driftsstedets regnskap, forutsatt at de ansatte og eiendelene er lokalisert i samme jurisdiksjon som driftsstedet. Lønnskostnader og eiendeler som danner grunnlag for fradrag i det faste driftsstedet, medregnes ikke ved beregning av fradrag hos hovedenheten. Har det faste driftsstedet inntekter som er holdt utenfor ved beregningen av dets justerte overskudd, skal fradraget reduseres forholdsmessig.
(3) Kvalifiserende lønnskostnader for og kvalifiserende fysiske eiendeler som tilhører en enhet med deltakerfastsetting og som ikke er fordelt etter andre

ledd, fordeles slik:

a. til konsernenheten som eier enheten med deltakerfastsetting, dersom denne har fått dens regnskapsmessige resultat fordelt til seg etter § 3-5 fjerde ledd. Lønnskostnader og fysiske eiendeler fordeles til konsernenheten i samme forhold som fordelingen av inntekt fra enheten med deltakerfastsetting, forutsatt at konsernenheten er lokalisert i jurisdiksjonen de ansatte og fysiske eiendelene er lokalisert,
b. dersom enheten med deltakerfastsetting er det øverste morselskapet, fordeles lønnskostnadene og de fysiske eiendelene til dette, i samme forhold som inntekter er medregnet ved beregningen av justert overskudd, jf. § 7-1 første ledd, og
c. øvrige lønnskostnader og fysiske eiendeler holdes utenfor ved beregningen av det substansbaserte inntektsfradraget for konsernet.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 5-4. Etterberegnet suppleringsskatt

(1) Dersom den effektive skattesatsen og suppleringsskatten for tidligere regnskapsår beregnes på ny, skal det gjøres ny beregning etter §§ 5-1 til 5-3. Resulterer dette i økt suppleringsskatt for tidligere regnskapsår, skal denne anses som etterberegnet suppleringsskatt. Etterberegnet suppleringsskatt henføres til regnskapsåret hvor etterberegningen gjennomføres.
(2) Henføres etterberegnet suppleringsskatt til et regnskapsår hvor det ikke er samlet overskudd i jurisdiksjonen, skal hver konsernenhets justerte overskudd ved anvendelse av § 2-4 andre ledd settes til samme sum som den etterberegnede suppleringsskatten utgjør etter § 5-1 tredje og fjerde ledd, delt på en sats på 15 prosent.
(3) Dersom det blir etterberegnet suppleringsskatt etter § 4-1 femte ledd, skal hver konsernenhets justerte overskudd i jurisdiksjonen etter § 2-4 andre ledd anses å tilsvare suppleringsskatten fordelt til denne konsernenheten delt på en sats på 15 prosent. Fordelingen skal gjøres pro-rata for hver enkelt konsernenhet, basert på produktet av konsernenhetens overskudd og en sats på 15 prosent, fratrukket justerte skatter. Den økte suppleringsskatten skal bare fordeles til konsernenheter hvor justerte skatter er negative og mindre enn justert resultat multiplisert med 15 prosent.
(4) Dersom etterberegnet suppleringsskatt fordeles til en konsernenhet etter denne paragrafen og § 5-1 tredje ledd, skal konsernenheten anses som en underbeskattet konsernenhet etter reglene i kapittel 2.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 5-5. Unntak for bagatellmessig inntekt og resultat

(1) Den rapporterende konsernenheten kan velge å sette suppleringsskatten for konsernenhetene i en jurisdiksjon til null for det enkelte regnskapsår, dersom:

a. den gjennomsnittlige samlede inntekten i jurisdiksjonen er mindre enn 10 millioner euro, og
b. gjennomsnittlig samlet resultat i jurisdiksjonen er mindre enn 1 million euro.

(2) Gjennomsnittet beregnes basert på det inneværende og de to foregående regnskapsårene.
(3) Denne paragrafen gjelder ikke for statsløse konsernenheter eller investeringsenheter. Inntekt eller justert resultat for slike konsernenheter skal ikke medregnes etter første ledd.

§ 5-6. Minoritetseide konsernenheter

(1) For konsernenheter som er del av et minoritetseid underkonsern, skal den effektive skattesatsen og suppleringsskatten for en jurisdiksjon beregnes som om underkonsernet var et eget konsern i samsvar med reglene i kapittel 3 til 7. Slike konsernenheters justerte skatter og justerte resultat skal holdes utenfor ved beregningen av resten av konsernets effektive skattesats og samlede overskudd etter § 5-2 første og andre ledd.
(2) For en minoritetseid konsernenhet som ikke er del av et minoritetseid underkonsern og ikke er en investeringsenhet, skal den effektive skattesatsen og suppleringsskatten beregnes isolert for konsernenheten i samsvar med reglene i kapittel 3 til 7. Konsernenhetens justerte skatter og justerte resultat skal holdes utenfor ved beregningen av resten av konsernets effektive skattesats og samlede overskudd etter § 5-2 første og andre ledd.

§ 5-7. Safe Harbour-regler

Departementet kan gi forskrift til gjennomføring av Safe Harbour-regler som godkjennes av Inclusive Framework.

Kapittel 6 Omorganiseringer og holdingstrukturer mv.

§ 6-1. Konsernenheter som blir del av eller forlater et konsern

(1) Denne paragrafen gjelder for målselskaper i transaksjonsår. Som målselskaper regnes enheter hvor eierinteresser direkte eller indirekte overføres, slik at enheten blir eller opphører å være en konsernenhet i et konsern. Som transaksjonsår regnes regnskapsåret hvor eierinteressene overføres.
(2) Om målselskapet blir del av eller forlater et konsern, eller blir det øverste morselskapet i et nytt konsern, skal det i transaksjonsåret behandles som en del av alle konserner hvor noen av dets eiendeler, gjeld, inntekter, kostnader eller kontantstrømmer er konsolidert linje for linje i det øverste morselskapets konsernregnskap. Hvert konsern skal kun medregne den delen av målselskapets regnskapsmessige resultat og justerte skatter som er medregnet i det øverste morselskapets konsernregnskap.
(3) Ved beregningen av målselskapets justerte resultat og justerte skatter, skal de bokførte verdiene av eiendeler og gjeld før transaksjonen videreføres. Dette gjelder både i transaksjonsåret og etterfølgende regnskapsår.
(4) Ved beregningen av målselskapets kvalifiserende lønnskostnader etter § 5-3, medregnes kun kostnader som inngår i det øverste morselskapets konsernregnskap.
(5) Ved beregningen av bokført verdi av målselskapets kvalifiserende fysiske eiendeler etter § 5-3, skal verdien nedjusteres slik at den forholdsmessig svarer til perioden av regnskapsåret hvor målselskapet inngikk i konsernet.
(6) En konsernenhets utsatte skattefordeler og utsatte skatteforpliktelser som overføres mellom konserner, skal medregnes av det overtakende konsernet. Dette gjelder i samme omfang og på den måten det overtakende konsernet ville medregnet dem da de oppstod om det kontrollerte konsernenheten på dette tidspunktet. Dette gjelder likevel ikke en eventuell utsatt skattefordel som har oppstått etter et valg som nevnt i § 4-4.
(7) Utsatte skatteforpliktelser som et målselskap tidligere har medregnet etter § 4-2, skal behandles som reversert av det overdragende konsernet ved anvendelse av § 4-2 syvende ledd. Hos det overtakende konsernet skal den utsatte skatten behandles som om den oppstod i transaksjonsåret, likevel slik at en eventuell etterfølgende reduksjon av omfattede skatter etter § 4-2 syvende ledd først får virkning det året justeringen henføres til. Utsatte skatteforpliktelser som ikke reverseres innen utløpet av det femte regnskapsåret etter transaksjonen, reduserer omfattede skatter dette regnskapsåret.
(8) Om målselskapet er et morselskap og en enhet i mer enn ett konsern i løpet

av transaksjonsåret, skal det anvende reglene i §§ 2-1 til 2-5 separat for sine andeler av suppleringsskatt for underbeskattede enheter i hvert enkelt konsern.
(9) Uavhengig av de foregående leddene i denne paragrafen, skal erverv eller avhendelse av en kontrollerende eierinteresse i en konsernenhet anses som erverv eller avhendelse av konsernenhetens eiendeler og gjeld, dersom jurisdiksjonen hvor konsernenheten er lokalisert, eller jurisdiksjonen hvor konsernenhetens eiendeler befinner seg dersom den er en skattetransparent enhet:

a. behandler avhendelsen eller ervervet av den kontrollerende eierinteressen på samme eller lignende måte som et erverv eller en avhendelse av enhetens eiendeler og gjeld, og
b. ilegger en omfattet skatt på avhenderen som beregnes ut fra differansen mellom eiendelene og gjeldens skattemessige verdi på den ene siden, og vederlaget for eller virkelig verdi av eiendelene og gjelden på den andre.

§ 6-2. Overføringer av eiendeler og gjeld

(1) Ved overdragelse eller overtakelse av eiendeler og gjeld, skal en overdragende konsernenhet medregne eventuell gevinst eller tap ved beregningen av sitt justerte resultat. Ved beregningen av justert resultat hos en overtakende konsernenhet, skal denne legge til grunn sin egen bokførte verdi av eiendelene og gjelden i samsvar med regnskapsspråket det øverste morselskapet bruker ved utarbeidelsen av konsernregnskapet. Armlengdeprinsippet i § 3-2 tredje ledd gjelder uavhengig av om konsernet regnskapsfører transaksjoner mellom konsernenheter til den overdragende konsernenhetens bokførte verdi i stedet for virkelig verdi.
(2) Første ledd gjelder ikke dersom overføringen er ledd i en omorganisering. Ved omorganiseringer skal den overdragende konsernenheten ikke medregne gevinst eller tap fra overdragelsen ved beregningen av sitt justerte resultat. Den overtakende konsernenheten skal videreføre den overdragende konsernenhetens bokførte verdier ved beregningen av sitt justerte resultat.
(3) Første og andre ledd gjelder ikke dersom overføringen er ledd i en omorganisering hvor den overdragende konsernenheten medregner ikke-kvalifiserende gevinst eller tap. I slike tilfeller skal den overdragende konsernenheten medregne gevinsten eller tapet ved beregningen av sitt justerte resultat tilsvarende størrelsen på den ikke-kvalifiserende gevinsten eller tapet. Den overtakende konsernenheten skal videreføre den overdragende konsernenhetens bokførte verdier av eiendeler og gjeld, justert i samsvar med lokale skatteregler for å ta hensyn til den ikke-kvalifiserende gevinsten eller

tapet.
(4) Dersom den rapporterende konsernenheten velger det, skal konsernenheter som har internrettslig adgang eller plikt til å oppjustere verdien av eiendeler og gjeld til virkelig verdi for skatteformål, gjøre følgende justeringer:

a. inkludere gevinsten eller tapet på hver eiendel eller gjeld i sitt justerte resultat. Gevinsten eller tapet settes til differansen mellom bokført verdi umiddelbart før hendelsen som utløste justeringen, og virkelig verdi umiddelbart etter, tillagt eller fratrukket eventuell ikke-kvalifiserende gevinst eller tap som oppstod i forbindelse med den utløsende hendelsen. Dette beløpet medregnes i det justerte resultatet i sin helhet i samme regnskapsår, eller fordelt over dette og de fire påfølgende regnskapsårene,
b. legge til grunn den regnskapsførte virkelige verdien av eiendelen eller gjelden ved beregningen av justert resultat i regnskapsår som avsluttes etter overføringen.

Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 6-3. Felleskontrollert virksomhet (joint ventures)

(1) Reglene i kapittel 3 til 7 gjelder for felleskontrollert virksomhet og dens underenheter. Det skal beregnes suppleringsskatt for slike som om de var konsernenheter i et eget, separat konsern hvor den felleskontrollerte virksomheten er konsernets øverste morselskap.
(2) Et morselskap som direkte eller indirekte har eierinteresser i den felleskontrollerte virksomheten eller dens underenheter, skal anvende skatteinkluderingsregelen på sin andel av suppleringsskatten for medlemmer av det felleskontrollerte konsernet i samsvar med §§ 2-1 til 2-5.
(3) Øverste morselskaps andel av suppleringsskatten for medlemmer av felleskontrollert konsern skal reduseres med hvert morselskaps andel av suppleringsskatten fra medlemmene som er skattepliktige etter en kvalifisert regel om skatteinkludering etter andre ledd. Eventuelt restbeløp skal legges til konsernets skattefordelingsbeløp etter § 2-11 første ledd.
Endret ved lov 20 des 2024 nr. 92 (i kraft 1 jan 2025, med virkning fra inntektsåret 2025).

§ 6-4. Sammensluttede konserner

(1) Denne paragrafen gjelder for sammensluttede konserner.

(2) Enhetene og konsernenhetene i hvert konsern anses å utgjøre ett, samlet konsern etter suppleringsskattereglene (det sammensluttede konsernet).
(3) En enhet anses som en konsernenhet når den er konsolidert linje for linje av det sammensluttede konsernet, eller dersom den kontrolleres av andre enheter i det sammensluttede konsernet. Dette gjelder likevel ikke unntatte enheter etter § 1-3.
(4) Som det sammensluttede konsernets konsernregnskap, regnes konsernregnskapet utarbeidet av det ene eller alle de øverste morselskapene. Dette skal presentere alle enhetene i konsernene sine eiendeler, gjeld, inntekter, kostnader og kontantstrømmer samlet som om konsernene utgjorde én økonomisk enhet. Det skal også være underlagt finansregulatoriske krav om ekstern revisjon, og være utarbeidet i samsvar med et akseptert regnskapsspråk. Dette aksepterte regnskapsspråket skal anses for å være regnskapsspråket til det øverste morselskapet.
(5) De øverste morselskapene til konsernene som sammen utgjør det sammensluttede konsernet, anses også som de øverste morselskapene til dette. Hvor det vises til det øverste morselskapet i denne loven, omfatter dette også de øverste morselskapene etter dette leddet.
(6) Morselskapene, herunder de øverste morselskapene, i det sammensluttede konsernet som er lokalisert i Norge, skal anvende skatteinkluderingsregelen i samsvar med §§ 2-1 til 2-5 på sin andel av suppleringsskatten for underbeskattede enheter.
(7) De øverste morselskapene skal levere melding for suppleringsskatt i samsvar med skatteforvaltningsloven § 8-14 andre ledd, med mindre meldingen leveres av rapporterende konsernenhet, jf. skatteforvaltningsloven § 8-14 tredje ledd. Meldingen skal inneholde informasjon om alle konsernene som inngår i det sammensluttede konsernet.

Kapittel 7 Særregler for enheter med deltakerfastsetting, enheter med overskuddsbeskatning ved utdeling og investeringsenheter mv.

§ 7-1. Øverste morselskap er en enhet med deltakerfastsetting

(1) Er øverste morselskap en enhet med deltakerfastsetting, skal justert overskudd for regnskapsåret reduseres med den delen av justert overskudd som tilordnes den enkelte eierinteresse, dersom:

a. eieren skattlegges for sin andel av overskuddet i en skattleggingsperiode som avsluttes senest tolv måneder etter utløpet av det regnskapsåret og,

1. eieren skattlegges for hele sin andel med en nominell sats på minst 15 prosent, der det ved bruk av graderte satser skal ses hen til den høyeste satsen som ville bli brukt på andelen dersom andelen var den eneste inntekten, eller
2. det kan forventes at summen av omfattede skatter betalt av det øverste morselskapet og andre enheter som er del av den skattetransparente strukturen, og den skatten eieren må svare på andelen av overskuddet er lik eller høyere enn 15 prosent av andelen av overskuddet, eller

b. eieren er en fysisk person som
   1. er skattemessig bosatt i samme jurisdiksjon som det øverste morselskapet, og
   2. har en direkte eierinteresse som gir rett til maksimalt 5 prosent av fortjenesten og eiendelene til det øverste morselskapet, eller

c. eieren er en offentlig enhet, en internasjonal organisasjon, en ideell organisasjon eller et pensjonsfond som,
   1. er skattemessig hjemmehørende i samme jurisdiksjon som det øverste morselskapet, og
   2. har en eierinteresse som gir rett til maksimalt 5 prosent av fortjenesten og eiendelene til det øverste morselskapet.

(2) En enhet som nevnt i første ledd, skal redusere justert underskudd for regnskapsåret med den delen av underskuddet som tilordnes den enkelte eier. Forrige punktum gjelder ikke for så vidt eieren ikke har rett til å utnytte underskuddet ved fastsettelsen av skattepliktig inntekt.
(3) Enheter som nevnt i første ledd, skal redusere omfattede skatter forholdsmessig etter reduksjonen av justert overskudd etter første ledd.
(4) Første til tredje ledd skal også gjelde for et fast driftssted, når en enhet som nevnt i første ledd, helt eller delvis driver sin virksomhet gjennom det faste driftsstedet, eller når en skattetransparent enhet driver sin virksomhet gjennom det faste driftsstedet, forutsatt at enheten som nevnt i første ledd, eier den skattetransparente enheten direkte eller gjennom en skattetransparent struktur.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 7-2. Øverste morselskap er underlagt regler om fradrag for utbytte

(1) Er øverste morselskap underlagt regler om fradrag for utbytte, skal det for regnskapsåret redusere justert overskudd, inntil null, med fradragsberettiget utbytte som er utdelt innen tolv måneder etter regnskapsårets slutt, dersom:

a. utbyttet skattlegges hos mottaker med en nominell sats på minst 15 prosent i en skattleggingsperiode som ender senest tolv måneder etter utløpet av det øverste morselskapets regnskapsår,
b. det kan forventes at summen av omfattede skatter betalt av det øverste morselskapet og skatter betalt av mottakeren av utbyttet utgjør minst 15 prosent av den utdelte inntekten,
c. mottakeren er en fysisk person, og utbyttet er etterbetaling fra et innkjøpssamvirke,
d. mottakeren er en fysisk person som er skattemessig bosatt i den jurisdiksjonen som det øverste morselskapet er lokalisert i, og har en eierinteresse som gir rett til maksimalt 5 prosent av fortjenesten og eiendelene til det øverste morselskapet, eller
e. mottakeren er en offentlig enhet, en internasjonal organisasjon, en ideell organisasjon eller et pensjonsfond som ikke er en pensjonsenhet, som er skattemessig hjemmehørende i samme jurisdiksjon som det øverste morselskapet.

(2) Det øverste morselskapet skal redusere omfattede skatter, med unntak av skatter på inntekten som utbyttet er fradratt i, forholdsmessig tilsvarende reduksjonen av justert overskudd i henhold til første ledd, og skal redusere sitt justerte resultat med samme beløp. Skatt betalt på ikke-utdelt overskudd i henhold til reglene om fradrag for utdelt utbytte, herunder skatt basert på egenkapital eller beholdt fortjeneste, skal ikke fratrekkes.
(3) Har det øverste morselskapet en eierinteresse i en annen konsernenhet som er underlagt regler om fradrag for utbytte, direkte eller gjennom en kjede av slike konsernenheter, skal første og andre ledd gjelde for alle andre konsernenheter som er lokalisert i den samme jurisdiksjonen som det øverste morselskapet, og som er underlagt reglene om fradrag for utbytte i den grad konsernenhetens justerte overskudd utdeles videre fra det øverste morselskapet til mottakere som oppfyller vilkårene i første ledd.
(4) Under første ledd bokstav d og e, skal en etterbetaling utdelt av et innkjøpssamvirke behandles som skattepliktig for mottakere som ikke er fysiske personer, i den grad den reduserer en kostnad eller utgift som er fradragsberettiget ved fastsettingen av mottakerens skattepliktige resultat.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 7-3. Regler om skatt ved utdeling

(1) Rapporterende konsernenhet kan velge at det skal tas med en kalkulert skatt, beregnet i samsvar med andre ledd, ved beregningen av justert skatt for regnskapsåret for en konsernenhet som er underlagt et anerkjent system med

skatt ved utdeling. Valget tas årlig og gjelder for alle konsernenhetene som er lokalisert i jurisdiksjonen.
(2) Den kalkulerte skatten skal tilsvare det minste av:

a. den økningen som er nødvendig for å øke den effektive skattesatsen for regnskapsåret, beregnet for jurisdiksjonen etter § 5-2 første ledd, til en sats på 15 prosent, eller
b. den skatten som ville ha påløpt i henhold til det anerkjente systemet for skatt ved utdeling, dersom konsernenhetene som er lokalisert i jurisdiksjonen, i løpet av regnskapsåret hadde delt ut all inntekten som er underlagt det anerkjente systemet med skatt ved utdeling.

(3) Det skal etableres en konto for tilbakeføring av kalkulert skatt for hvert regnskapsår det er foretatt valg etter første ledd. Kalkulert skatt for jurisdiksjonen skal legges til tilbakeføringskontoen for det regnskapsåret den ble etablert. Ved slutten av hvert etterfølgende regnskapsår, skal utestående balanser på tilbakeføringskontoene etablert for tidligere regnskapsår reduseres i kronologisk rekkefølge, inntil null:

a. først med skatt konsernenhetene har betalt i regnskapsåret i forbindelse med faktiske utdelinger eller disposisjoner som skal behandles som utdelinger,
b. deretter med 15 prosent av eventuelt samlet justert underskudd for jurisdiksjonen, og
c. til slutt med fremførbart beløp som kan anvendes for regnskapsåret etter fjerde ledd.

(4) Det skal etableres en konto for restbeløp av samlet justert underskudd når beløpet nevnt i tredje ledd bokstav b, overstiger utestående balanse på kontoene for tilbakeføring av kalkulert skatt. Det fremførbare beløpet nevnt i tredje ledd bokstav c, skal tilsvare det overskytende beløpet etter første punktum og skal hensyntas som reduksjon av tilbakeføringskontoene i etterfølgende regnskapsår. Kontoen for restbeløp av samlet justert underskudd skal reduseres med beløp som er benyttet i samsvar med forrige punktum.
(5) Utestående balanse på tilbakeføringskontoen på den siste dagen av det fjerde regnskapsåret etter det regnskapsåret da kontoen ble etablert, skal behandles som en reduksjon av justert skatt beregnet for regnskapsåret kontoen ble etablert. Den effektive skattesatsen og suppleringsskatten for dette regnskapsåret skal beregnes på nytt, i samsvar med § 5-4 første ledd. Har en konsernenhet forlatt konsernet eller overført det vesentlige av sine eiendeler, jf. syvende ledd, skal tilbakeføringskonto, samlet overskudd, justert skatt og substansfradrag for jurisdiksjonen for det regnskapsåret kontoen ble

etablert, ved beregningen etter foregående punktum være redusert i henhold til forholdstallet beregnet etter syvende ledd andre punktum.
(6) Skatter som er betalt i løpet av regnskapsåret i forbindelse med faktiske utdelinger eller disposisjoner som skal behandles som utdelinger, skal ikke tas med i justert skatt i den grad de reduserer en tilbakeføringskonto i samsvar med tredje og fjerde ledd.
(7) Dersom en konsernenhet som er omfattet av et valg etter første ledd, forlater konsernet, eller det vesentlige av dens eiendeler overføres ut av konsernet eller ut av jurisdiksjonen, skal utestående balanse på tilbakeføringskontoene i regnskapsår da kontoene ble etablert, behandles som en reduksjon av justert omfattet skatt for hvert av regnskapsårene i samsvar med § 5-4 første ledd. Etterberegnet suppleringsskatt for konsernenheten som forlater konsernet, skal multipliseres med konsernenhetens justerte overskudd dividert med samlet justert overskudd for jurisdiksjonen, for å finne jurisdiksjonens etterberegnede suppleringsskatt, hvor:

a. konsernenhetens justerte overskudd er beregnet i samsvar med kapittel 3 for hvert regnskapsår tilbakeføringskontoene i jurisdiksjonen har en utestående balanse, og
b. samlet overskudd for jurisdiksjonen er beregnet i samsvar med § 5-2 andre ledd for hvert regnskapsår tilbakeføringskontoene i jurisdiksjonen har en utestående balanse.

Endret ved lover 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 92 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 7-4. Beregning av den effektive skattesatsen for investeringsenheter og forsikringsinvesteringsenheter

(1) Denne paragrafen gjelder for konsernenheter som er investeringsenheter eller forsikringsinvesteringsenheter (heretter omtalt som enheter i denne paragrafen), med mindre de er skattetransparente enheter eller undergitt et valg etter §§ 7-5 eller 7-6.
(2) Den effektive skattesatsen skal beregnes isolert fra den effektive skattesatsen for jurisdiksjonen for øvrig. Den effektive skattesatsen for hver enhet er lik enhetens justerte skatt delt på konsernets andel av enhetenes justerte resultat som beregnet etter kapittel 3. Er det mer enn en enhet lokalisert i jurisdiksjonen, skal justert skatt og konsernets andel av hver enhets justerte resultat legges sammen for å beregne den effektive skattesatsen til alle enhetene.
(3) Justert skatt utgjør summen beregnet etter § 4-1 som kan knyttes til

konsernets andel av enhetens justerte overskudd og omfattede skatter fordelt til den etter reglene om fordeling av skatt mellom konsernenheter. Enhetens justerte skatt inkluderer ikke omfattede skatter påløpt hos enheten som kan knyttes til inntekt som ikke medregnes i konsernets andel av dens justerte overskudd.
(4) Konsernets andel av enhetens justerte overskudd utgjør andelen av dens justerte resultat som ville vært beregnet for det øverste morselskapet etter § 2-5 andre ledd, begrenset til interesser som ikke er undergitt et valg etter §§ 7-5 eller 7-6.
(5) Suppleringsskatten skal utgjøre enhetens suppleringsskatteprosent multiplisert med dens justerte overskudd, i den grad dette overstiger enhetens substansbaserte inntektsfradrag. Suppleringsskatteprosenten utgjør 15 prosent, minus den effektive skattesatsen for jurisdiksjonen. Dersom det er flere enheter i jurisdiksjonen, skal justerte overskudd og substansbaserte inntektsfradrag slås sammen ved beregningen av suppleringsskatteprosenten for alle enhetene.
(6) Det substansbaserte inntektsfradraget beregnes i samsvar med reglene i § 5-3, som om bestemmelsen omfattet enhetene, basert på disse enhetenes egne fysiske eiendeler og lønnskostnader.

§ 7-5. Adgang til å behandle investeringsenheter som skattetransparente enheter

(1) Rapporterende konsernenhet kan velge å behandle en konsernenhet som er en investeringsenhet eller en forsikringsinvesteringsenhet, som en skattetransparent enhet dersom eieren er skattepliktig i sin jurisdiksjon etter et regelverk som knytter beregningen av skattepliktig inntekt til årlige endringer i virkelig verdi av eierinteressen, og skattesatsen ved skattleggingen av verdiendringene er minst 15 prosent.
(2) Har en konsernenhet en eierinteresse i en investeringsenhet eller en forsikringsinvesteringsenhet indirekte gjennom en eierinteresse i en annen investeringsenhet eller forsikringsinvesteringsenhet, anses skattleggingen av den indirekte eierinteressen å skje i henhold til regnskapsføring til virkelig verdi dersom eierinteressen i den direkte eide investeringsenheten eller forsikringsinvesteringsenheten skattlegges etter en slik modell.
(3) Valget etter første ledd gjøres for fem år. Hvis valget opphører, skal inngangsverdien ved gevinst- eller tapsberegningen ved realisasjon av eiendel eller forpliktelse eid av investeringsenheten settes til virkelig verdi av eiendelen eller forpliktelsen den første dagen i det regnskapsåret valget opphører.
Endret ved lover 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024), 20 des 2024 nr. 92 (med virkning fra inntektsåret 2024).

§ 7-6. Adgang til å anvende en metode for skattepliktig utdeling

(1) Rapporterende konsernenhet kan velge at en konsernenhet som har en eierinteresse i en konsernenhet som er en investeringsenhet eller forsikringsinvesteringsenhet, anvender en metode for skattepliktig utdeling. Valget kan bare foretas dersom det er rimelig å forvente at konsernenheten skattlegges for utdelinger fra investeringsenheten eller forsikringsinvesteringsenheten med en skattesats som er lik eller høyere enn 15 prosent, og konsernenheten ikke selv er en investeringsenhet eller forsikringsinvesteringsenhet.
(2) Under metoden nevnt i første ledd, skal:

a. utdelinger, herunder det som skal anses som utdeling etter lokale skatteregler, tas med ved beregningen av det justerte overskuddet til konsernenheten som mottar utdelingen,
b. omfattede skatter som påløper hos investeringsenheten eller forsikringsinvesteringsenheten og som kan krediteres mot den mottakende konsernenhetens skatt på utdelingen fra investeringsenheten eller forsikringsinvesteringsenheten, tas med ved beregningen av justert overskudd og justert skatt for konsernenheten som mottar utdelingen,
c. konsernenhetens forholdsmessige andel av investeringsenhetens eller forsikringsinvesteringsenhetens akkumulerte overskudd fra teståret, jf. tredje ledd, skal regnes som justert overskudd for investeringsenheten eller forsikringsinvesteringsenheten for regnskapsåret. Et beløp tilsvarende 15 prosent av det justerte overskuddet, skal utgjøre suppleringsskatt for en underbeskattet konsernenhet for regnskapsåret ved anvendelse av bestemmelsene i kapittel 2, og
d. en investeringsenhets eller forsikringsinvesteringsenhets justerte resultat for regnskapsåret og justerte skatt knyttet til det justerte resultatet skal, med unntak av justeringen nevnt i bokstav b, holdes utenfor beregning av effektiv skattesats etter bestemmelsene i kapittel 5 og § 7-4 andre til femte ledd.

(3) Med «akkumulert overskudd» menes i denne paragrafen et beløp tilsvarende investeringsenhetens eller forsikringsinvesteringsenhetens justerte overskudd for det tredje foregående året til regnskapsåret («teståret») redusert, inntil null, med:

a. investeringsenhetens eller forsikringsinvesteringsenhetens

omfattede skatter,

b. utdelinger og fikserte utdelinger til andelseiere som ikke er investeringsenheter eller forsikringsinvesteringsenheter, i løpet av perioden som starter med den første dagen i det tredje foregående regnskapsåret og ender med den siste dagen i det regnskapsåret det rapporteres for, hvor andelen ble eid («testperioden»),
c. justerte underskudd oppstått i testperioden, og
d. gjenstående justert underskudd som ikke allerede har redusert investeringsenhetens eller forsikringsinvesteringsenhetens akkumulerte overskudd for et tidligere testår, kalt det fremførbare investeringsunderskuddet.

(4) Det akkumulerte overskuddet til en investeringsenhet eller forsikringsinvesteringsenhet skal ikke reduseres med utdelinger eller fikserte utdelinger, som allerede har redusert investeringsenhetens eller forsikringsinvesteringsenhetens akkumulerte overskudd for et tidligere testår ved anvendelse av tredje ledd bokstav b. Akkumulert overskudd skal ikke reduseres med justert underskudd som allerede har redusert investeringsenhetens eller forsikringsinvesteringsenhetens akkumulerte overskudd for et tidligere testår ved anvendelse av tredje ledd bokstav c.
(5) Under denne paragrafen skal det anses å oppstå et fiksert utbytte når en direkte eller indirekte eierinteresse i investeringsenheten eller forsikringsinvesteringsenheten overføres til en enhet utenfor konsernet. Det fikserte utbyttet skal tilsvare andelen av akkumulert overskudd som kan tilordnes eierinteressen på overføringsdatoen, beregnet uten hensyn til det fikserte utbyttet.
(6) Valget i første ledd gjelder for fem år. Dersom valget opphører, skal eierens andel av investeringsenhetens eller forsikringsinvesteringsenhetens akkumulerte overskudd for teståret, ved utgangen av regnskapsåret før det året valget opphører, behandles som justert overskudd for investeringsenheten eller forsikringsinvesteringsenheten for regnskapsåret. Et beløp tilsvarende 15 prosent av denne inntekten skal behandles som suppleringsskatt for en underbeskattet konsernenhet for regnskapsåret ved anvendelse av bestemmelsene om skatteplikt i kapittel 2.
Endret ved lov 25 juni 2024 nr. 66 (med virkning fra inntektsåret 2024).

II

Loven trer i kraft straks. Loven får virkning fra og med inntektsåret 2024, for regnskapsår som begynner etter 31. desember 2023.

Lov om endringer i skatteloven

I

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer: – – –

II

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:
§ 18-10 fjerde ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:
Istedenfor fremføring utbetales skatteverdien av negativ grunnrenteinntekt for nye vindkraftanlegg på land når anlegget blir satt i drift og Skatteetaten har gjennomført kontroll av fastsatt skatt. Departementet kan gi utfyllende bestemmelser i forskrift.

III

Endringene under I trer i kraft straks med virkning fra og med inntektsåret 2024.

Endringene under II trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)

Kapittel 1 Formål og virkeområde

§ 1-1. Formålet med universiteter og høyskoler

Universiteters og høyskolers formål er å

a. tilby høyere utdanning på høyt internasjonalt nivå
b. utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå
c. formidle kunnskap om virksomheten og utbre forståelse for

prinsippet om akademisk frihet og bruk av vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater, både i undervisningen av studenter, i egen virksomhet for øvrig og i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv

d. bidra til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig utvikling.

§ 1-2. Lovens virkeområde

Loven gjelder for virksomhet knyttet til høyere utdanning.

Loven gjelder for universiteters og høyskolers virksomhet i Norge. Loven gjelder på Svalbard og Jan Mayen dersom ikke annet er fastsatt i eller med hjemmel i loven. Loven gjelder også utdanning som foregår delvis i utlandet, så lenge utdanningen, inkludert tildeling av grader og avvikling av eksamen, har en tydelig tilknytning til virksomheten i Norge.

Kongen kan gi forskrift om

a. unntak fra og nødvendige tilpasninger til lovens regler for enkelte institusjoner som tilbyr høyere utdanning
b. at loven skal gjelde helt eller delvis for virksomhet som foregår i utlandet
c. særlige regler for Svalbard og Jan Mayen dersom stedlige forhold tilsier det
d. å utvide eller innskrenke lovens virkeområde for å oppfylle en avtale med en fremmed stat eller en internasjonal organisasjon.

Kapittel 2 Virksomhet og ansvar

§ 2-1. Universiteters og høyskolers oppgaver

Universiteter og høyskoler skal

a. tilby høyere utdanning basert på det fremste innenfor forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap
b. utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid
c. bidra til å spre og formidle resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid
d. bidra til livslang læring og tilby etter- og videreutdanning
e. legge til rette for at institusjonens ansatte og studenter kan delta i samfunnsdebatten
f. bidra til innovasjon og verdiskaping basert på resultater fra forskning

og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid

g. samarbeide med relevante aktører på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå for å bedre kvaliteten på virksomheten og gjøre den mer relevant.

§ 2-2. Akademisk frihet og ansvar

Universiteter og høyskoler skal fremme og verne akademisk frihet og dem som utøver den. Institusjonene skal sikre at undervisning, forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid holder et høyt faglig nivå og utøves i samsvar med anerkjente vitenskapelige, kunstfaglige, pedagogiske og etiske prinsipper.

Universiteter og høyskoler har ellers rett til å utforme sitt eget faglige og verdimessige grunnlag innenfor de rammene som er fastsatt i eller med hjemmel i lov.

Universiteter og høyskoler kan ikke gis pålegg eller instrukser om

a. læreinnholdet i undervisningen
b. innholdet i forskningen eller i det kunstneriske og faglige utviklingsarbeidet
c. innholdet i formidlingen
d. individuelle ansettelser eller utnevnelser.

Den som underviser ved et universitet eller en høyskole, har et selvstendig faglig ansvar for innholdet og opplegget av undervisningen innenfor de rammene som institusjonen fastsetter, eller som er fastsatt i eller med hjemmel i lov.

Den som har forskning eller faglig eller kunstnerisk utviklingsarbeid som del av arbeidsoppgavene, har rett til å velge emne og metode for forskningen sin eller utviklingsarbeidet sitt innenfor de rammene som er fastsatt i ansettelsesforholdet eller en særskilt avtale.

Den som er omfattet av fjerde eller femte ledd, har rett til og faglig ansvar for formidling.

Universiteter og høyskoler skal sørge for åpenhet om resultatene fra forskning og faglig eller kunstnerisk utviklingsarbeid. Den som har arbeidsoppgaver som nevnt i femte ledd, har rett til å offentliggjøre resultatene sine og skal sørge for slik offentliggjøring. Det relevante forskningsgrunnlaget skal stilles til rådighet i samsvar med god skikk på det aktuelle fagområdet. Institusjonen kan samtykke til utsatt offentliggjøring når legitime hensyn tilsier det. Det kan ikke avtales eller fastsettes varige begrensninger i retten til å offentliggjøre resultater utover det som er fastsatt i eller med hjemmel i lov.

§ 2-3. Norsk og samisk fagspråk

Universiteter og høyskoler skal bruke, utvikle og styrke norsk fagspråk, både bokmål og nynorsk.

Institusjoner som er gitt et særlig ansvar for samisk forskning og høyere utdanning, skal bruke, utvikle og styrke samisk fagspråk.

Undervisningsspråket skal være norsk eller samisk. Institusjonene kan gjøre unntak dersom det er faglig begrunnet.

Departementet kan gi forskrift om institusjonenes ansvar etter denne paragrafen.

§ 2-4. Åpne forelesninger

Fysiske forelesninger skal være åpne for allmennheten. Universiteter og høyskoler kan bestemme at forelesninger bare skal være for institusjonens studenter eller grupper av studenter, dersom særlige hensyn taler for det eller det er fastsatt egenbetaling for det aktuelle emnet eller studiet.

§ 2-5. Gratis høyere utdanning ved statlige universiteter og høyskoler

Høyere utdanning ved statlige universiteter og høyskoler skal være gratis.

Departementet kan gi forskrift om at universiteter og høyskoler likevel kan kreve betaling for studier som ikke gir studiepoeng, eller som i hovedsak retter seg mot arbeidslivet eller personer i arbeid. Departementet kan i forskrift fastsette at institusjonene kan kreve dekket enkelte utgifter til læremidler og utstyr.

Departementet kan i særskilte tilfeller godkjenne unntak fra første ledd.

§ 2-6. Egenbetaling for statsborgere fra land utenfor EØS og Sveits

Statlige universiteter og høyskoler skal kreve egenbetaling fra studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits. Egenbetalingen skal minst dekke institusjonens kostnader for utdanningen.

Institusjonene skal ikke kreve egenbetaling fra

a. utenlandske borgere som etter internasjonale avtaler har rett til å bli likebehandlet med norske borgere
b. utenlandske borgere som kan ha rett til lån og stipend på samme vilkår som norske borgere etter utdanningsstøtteloven og forskrift

fastsatt med hjemmel i denne

c. doktorgradskandidater

d. studenter som er omfattet av et institusjonelt utvekslingssamarbeid. Institusjonene kan likevel kreve egenbetaling dersom dette ligger til grunn for utvekslingsavtalen.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra første ledd.

§ 2-7. Særlig ansvar for enkelte institusjoner

Universiteter og høyskoler har et særlig ansvar for grunnforskning og kunstnerisk utviklingsarbeid innenfor de områdene der de tildeler doktorgrad. Departementet kan gi enkelte institusjoner et særskilt nasjonalt ansvar for forskning eller undervisning på bestemte fagområder.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo, Universitetet i Stavanger og Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet skal bygge opp, drive og vedlikeholde museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger. Departementet kan gi forskrift om samarbeid og arbeidsdeling mellom universitetene.

Departementet kan i samråd med en bestemt institusjon legge driften av en nasjonal fellesoppgave til institusjonen uten at institusjonens egne styringsorganer har ansvaret for den faglige virksomheten.

§ 2-8. Universiteters og høyskolers behandling av personopplysninger

Universiteter og høyskoler kan behandle personopplysninger om en søker, student eller doktorgradskandidat når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven. Institusjonene kan behandle personopplysninger som er nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å behandle saker etter §§ 12-1 til 12-7, eller den registrerte har gitt opplysningene eller har gitt tillatelse til å innhente dem.

Departementet kan gi forskrift om institusjonenes behandling av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles, bruk av automatiserte avgjørelser og om innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

Kapittel 3 Akkreditering, kvalitetssikring og grader mv.

§ 3-1. Institusjonskategori og egennavn

Kongen avgjør hvilken institusjonskategori den enkelte institusjonen tilhører, på grunnlag av vedtak fra NOKUT om akkreditering som universitet, vitenskapelig høyskole eller høyskole.

Et grunnvilkår for akkreditering som universitet er at institusjonen har rett til å tildele minst én doktorgrad alene. Doktorgrader som institusjonen selv tilbyr, inkludert fellesgrader, skal dekke vesentlige deler av institusjonens faglige virksomhet.

Et grunnvilkår for akkreditering som vitenskapelig høyskole er at institusjonen har en tydelig faglig profil, og at institusjonen har rett til å tildele minst én doktorgrad alene. En vesentlig del av institusjonens studietilbud, forskning eller kunstneriske utviklingsarbeid og faglige utviklingsarbeid skal være innenfor doktorgradenes faglige område.

Et grunnvilkår for akkreditering som høyskole er at institusjonen har akkreditering for minst ett studietilbud som gir rett til å tildele en bachelorgrad alene.

Departementet fastsetter egennavn på statlige universiteter og høyskoler. Private universiteter og høyskoler fastsetter egennavnet sitt selv. Universiteters og høyskolers egennavn skal beskrive hvilken institusjonskategori institusjonen tilhører.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

§ 3-2. Akkreditering som vilkår for å tilby høyere utdanning

Studietilbud i høyere utdanning skal være akkreditert av NOKUT eller av et universitet, en vitenskapelig høyskole eller en høyskole med myndighet til å akkreditere sine egne studietilbud.

Akkreditering etter denne loven er et vedtak basert på en faglig vurdering av om en institusjon eller et studietilbud oppfyller standardene og kriteriene som er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven.

Tilfredsstillende kvalitetssikring, jf. § 3-5, er et vilkår for akkreditering. Akkrediterte studier skal være i samsvar med det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket.

Departementet gir forskrift om standarder og kriterier for akkreditering av institusjoner og studietilbud.

§ 3-3. NOKUTs akkreditering av institusjoner og studietilbud

NOKUTs akkreditering av institusjoner og studietilbud skal baseres på faglige vurderinger fra eksterne sakkyndige oppnevnt av NOKUT. NOKUT kan bare akkreditere studietilbud fra nye tilbydere dersom studietilbudet minst fører til en bachelorgrad.

Dersom NOKUT avviser eller avslår en søknad om akkreditering, kan NOKUT i særskilte tilfeller vedta at institusjonen ikke vil få behandlet en ny søknad om akkreditering før etter en periode på inntil to år.

Ved klage på NOKUTs vedtak om akkreditering kan ikke klageinstansen overprøve NOKUTs faglige vurderinger. Vedtak om akkreditering kan bare påklages av søkeren.

§ 3-4. Universiteters og høyskolers akkreditering av egne studietilbud

Universiteters og høyskolers rett til å akkreditere egne studietilbud skal være innenfor rammene av vedtak om institusjonskategori etter § 3-1 og hvilke grader og yrkesutdanninger institusjonen har rett til å gi etter § 3-8. Institusjonene skal dokumentere at studietilbudene oppfyller standardene og kriteriene som er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven, jf. § 3-2 andre ledd.

Universiteter kan akkreditere egne studietilbud på alle nivåer.

Vitenskapelige høyskoler og høyskoler med institusjonsakkreditering kan akkreditere egne studietilbud på lavere grads nivå. På fagområder der institusjonene kan tildele doktorgrad, kan de akkreditere egne studietilbud på høyere grads nivå. På fagområder der institusjonene ikke kan tildele doktorgrad, må de søke NOKUT om akkreditering av studietilbud på høyere grads- og doktorgradsnivå.

Departementet kan trekke tilbake akkrediteringsmyndigheten etter andre og tredje ledd dersom NOKUT har funnet at en institusjon ikke tilfredsstiller kravene til kvalitetssikring som er fastsatt i eller med hjemmel i § 3-5, eller dersom NOKUT har trukket tilbake akkrediteringen av en institusjon på grunn av manglende oppfyllelse av standardene og kriteriene for akkreditering som er fastsatt i eller med hjemmel i §§ 3-1 til 3-4.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

§ 3-5. Kvalitetssikring

Universiteter og høyskoler skal ha et tilfredsstillende internt system for å sikre og videreutvikle utdanningskvaliteten. Studentevalueringer skal inngå i dette

systemet.

Kriteriene for det interne kvalitetsarbeidet ved universiteter og høyskoler og for NOKUTs eksterne kvalitetssikring skal være i samsvar med kravene i de europeiske standardene og retningslinjene for kvalitetssikring i høyere utdanning.

Departementet kan gi forskrift om krav til kvalitetssikringssystemer og kvalitetsarbeid.

§ 3-6. Tilsyn med institusjoner, studietilbud og kvalitetsarbeid

NOKUT skal føre tilsyn med universiteters og høyskolers kvalitetsarbeid og med at institusjoner og studietilbud oppfyller de gjeldende standardene og kriteriene for akkreditering.

Institusjonene skal legge til rette for at NOKUT skal kunne utføre tilsynet. NOKUT kan kreve nødvendige og relevante opplysninger og redegjørelser for å kunne utføre tilsynet.

Dersom NOKUT finner at kvalitetsarbeidet ved en institusjon ikke er tilfredsstillende, eller at en institusjon eller et studietilbud ikke oppfyller de gjeldende standardene og kriteriene for akkreditering, kan NOKUT pålegge institusjonen å rette forholdene innen en gitt frist.

Dersom fristen for å rette forholdene etter tredje ledd er utløpt og forholdene fortsatt ikke er tilfredsstillende, kan NOKUT vedta at institusjonens adgang til å få behandlet søknader om akkreditering av institusjonen eller studietilbud faller bort. Institusjonen kan kreve nytt tilsyn ett år etter vedtaket. Dersom NOKUT i tilsynet kommer til at forholdene er tilfredsstillende, får institusjonen igjen mulighet til å søke om akkreditering.

Dersom fristen for å rette manglende oppfyllelse av standardene og kriteriene for akkreditering etter tredje ledd er utløpt og institusjonen eller studietilbudet fortsatt ikke oppfyller dem, kan NOKUT trekke akkrediteringen av institusjonen eller studietilbudet tilbake. Dersom en institusjon eller et studietilbud mister akkrediteringen, kan NOKUT i særskilte tilfeller vedta at en ny søknad om akkreditering først vil bli behandlet etter en periode på inntil to år.

Ved klage på NOKUTs vedtak i forbindelse med tilsyn kan ikke klageinstansen overprøve NOKUTs faglige vurderinger. Vedtak i forbindelse med tilsyn kan bare påklages av den vedtaket direkte retter seg mot.

Departementet kan gi forskrift om tilsyn etter denne paragrafen.

§ 3-7. Gradssystemet

Gradssystemet består av gradene bachelor, master og philosophiae doctor (ph.d.) eller philosophiae doctor i kunstnerisk utviklingsarbeid (ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid).

I tillegg kan følgende grader gis:

a. høgskolekandidat
b. master (integrert, fem år)
c. master i rettsvitenskap
d. øvrige mastergrader
e. candidatus/candidata medicinae (cand.med.)
f. candidatus/candidata medicinae veterinariae (cand.med.vet.)
g. candidatus/candidata psychologiae (cand.psychol.)
h. candidatus/candidata theologiae (cand.theol.)
i. doctor philosophiae (dr.philos.).

Bachelorgrad og høgskolekandidatgrad er lavere grader. Mastergrader og cand.med., cand.med.vet., cand.psychol. og cand.theol. er høyere grader. Ph.d., ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid og dr.philos. er doktorgrader.

§ 3-8. Grader, titler og yrkesutdanninger

Akkreditering av studietilbudet er et vilkår for å kunne tildele den tilhørende graden. Departementet gir forskrift om hvilke grader og yrkesutdanninger en institusjon kan gi, om omfanget av studier som fører til en grad eller yrkesutdanning, og hvilken tittel graden eller yrkesutdanningen gir rett til.

Departementet kan gi forskrift om

a. krav til de ulike gradene, blant annet om omfanget av selvstendig arbeid i høyere grad
b. nasjonale rammeplaner for enkelte studier
c. institusjonenes adgang til å gi grader i samarbeid med andre institusjoner og om akkreditering av fellesgrader som innebærer unntak fra § 3-2
d. obligatoriske nasjonale deleksamener i enkelte emner, og om resultatet skal føres på vitnemålet.

Departementet gir forskrift om nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

§ 3-9. Æresdoktor

Universiteter og høyskoler som kan tildele doktorgrad, kan på doktorgradens fagområde tildele graden æresdoktor (doctor honoris causa) for betydningsfull vitenskapelig eller kunstnerisk innsats eller for fremragende arbeid til gagn for vitenskapen eller kunsten.

§ 3-10. Forbud mot misbruk av gradstitler

Titler etter §§ 3-7 til 3-9 kan bare brukes ved oppnådd grad eller ved godkjenning av utenlandsk utdanning som faglig jevngod med norsk grad etter § 9-4. Det er forbudt å bruke titler som uriktig gir inntrykk av å være av samme karakter som disse titlene, eller som kan forveksles med dem. Departementet kan gi forskrift om hvilke titler som er beskyttet.

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt tildeler eller bruker en tittel alene eller som en del av en annen tittel uten å ha rett til det.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr etter denne paragrafen.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

§ 3-11. Forbud mot misbruk av betegnelsene universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole

Betegnelsene universitet og vitenskapelig høyskole kan bare brukes av en institusjon som er akkreditert som universitet eller vitenskapelig høyskole, jf. § 3-2, og som har fått vedtak om at den tilhører en slik institusjonskategori, jf. § 3-1. Betegnelsen høyskole kan bare brukes av en institusjon som er akkreditert som høyskole, eller som gir akkrediterte studietilbud, jf. § 3-2. Betegnelsen universitetssykehus kan bare brukes av virksomheter som er godkjent som universitetssykehus etter spesialisthelsetjenesteloven.

En institusjon som ikke har akkreditering etter første ledd, kan ikke bruke en betegnelse som gir inntrykk av å ha slik akkreditering, eller som er egnet til å forveksles med en betegnelse som er nevnt i første ledd. Den kan heller ikke markedsføre seg på en måte som gir inntrykk av at institusjonen har slik akkreditering.

Departementet kan gi dispensasjon til bruk av etablerte sammensatte betegnelser som ikke er egnet til å forveksles med betegnelsene som er nevnt i første ledd.

Departementet fastsetter hvilke betegnelser universiteter og høyskoler skal bruke på andre språk.

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt bruker en betegnelse eller har markedsføring i strid med denne paragrafen.

Departementet kan gi forskrift om forbud mot misbruk av institusjonsbetegnelser og om overtredelsesgebyr etter denne paragrafen.

§ 3-12. Bevilling som statsautorisert translatør

Departementet gir bevilling som statsautorisert translatør. Departementet kan gi forskrift om vilkårene for slik bevilling.

Tittelen statsautorisert translatør kan bare brukes av den som er gitt bevilling etter første ledd, og kan bare brukes i forbindelse med oversettelse til og fra de språkene som bevillingen gjelder for.

Den som i strid med paragrafen forsettlig eller uaktsomt bruker en slik tittel, alene eller som en del av en tittel, kan straffes med bøter.

Kapittel 4 Organisering og ledelse ved statlige institusjoner

§ 4-1. Styret

Styret er det øverste organet ved universiteter og høyskoler. Styret skal trekke opp strategien for institusjonens utdannings- og forskningsvirksomhet og annen faglig virksomhet og legge planer for den faglige utviklingen.

Styret skal fastsette mål og resultatkrav og sikre at institusjonens økonomiske ressurser og eiendom disponeres i samsvar med reglene gitt av den overordnede myndigheten, og etter forutsetningene for de tildelte bevilgningene eller andre bindende vedtak.

Styret skal hvert år avgi et årsregnskap med en redegjørelse for resultatene av virksomheten og fastsette budsjettet for kommende år.

Styret skal fastsette en skriftlig instruks for og føre tilsyn med virksomhetens daglige ledelse.

Styret selv fastsetter institusjonens interne organisering på alle nivåer. Organiseringen skal sikre at studentene og de ansatte blir hørt. Nedleggelse av studiesteder skal likevel avgjøres av Kongen i statsråd.

Styreleder og styremedlemmer skal få en rimelig godtgjøring for vervet. Departementet fastsetter godtgjøringen.

§ 4-2. Delegering

Styret kan delegere avgjørelsesmyndighet til andre ved institusjonen dersom det ikke er fastsatt i loven at styret selv skal ta avgjørelsen, eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å delegere.

§ 4-3. Styrets sammensetning

Styret skal ha elleve medlemmer. Fire av medlemmene skal velges blant ansatte i vitenskapelige stillinger, ett blant de teknisk og administrativt ansatte, to blant studentene, mens fire skal være eksterne medlemmer. Departementet utpeker ett av de eksterne styremedlemmene til å være styrets leder. Dersom institusjonen har en valgt rektor, jf. § 4-6, trer rektor inn i styret i stedet for et medlem valgt blant ansatte i vitenskapelige stillinger.

Styret selv kan ved tilslutning fra minst halvparten av styrets medlemmer vedta en annen styresammensetning enn fastsatt i første ledd. Ansatte i vitenskapelige stillinger, teknisk og administrativt ansatte, studenter og eksterne skal være representert i styret. Ingen av gruppene skal ha flertall alene.

Styret selv kan med to tredels flertall fastsette at styret skal ha et flertall av eksterne medlemmer. Ansatte i vitenskapelige stillinger, teknisk og administrativt ansatte og studenter skal være representert i styret.

Departementet kan i særlige tilfeller fastsette en annen styresammensetning eller styreordning.

§ 4-4. Valg og oppnevning av styret

Styremedlemmer som er ansatt ved institusjonen, og varamedlemmene for dem, velges for inntil fire år. Styremedlemmer fra studentgruppen, og varamedlemmene for dem, velges for inntil ett år. Eksterne styremedlemmer, og varamedlemmene for dem, oppnevnes for inntil fire år.

Dersom de midlertidig ansatte i vitenskapelige stillinger utgjør mer enn 25 prosent av de ansatte i vitenskapelige stillinger ved institusjonen, skal de velge ett av styremedlemmene fra de ansatte i vitenskapelige stillinger. Det skal være et særskilt valg for denne gruppen. Et slikt styremedlem velges for ett år.

Departementet kan i særlige tilfeller forlenge styrets funksjonsperiode og styremedlemmenes tjenestetid.

Institusjonenes styre foreslår eksterne styremedlemmer og varamedlemmer. For kunsthøyskoler fremmes forslag av høyskolens styre og av Kulturdirektoratet. Sametinget oppnevner to av de eksterne styremedlemmene

og ett varamedlem ved Samisk høgskole. Departementet oppnevner styreledere, med mindre institusjonen har valgt rektor som styrets leder, og andre eksterne medlemmer og varamedlemmer.

Et styremedlem som har fungert sammenhengende i vervet i åtte år ved begynnelsen av en periode, kan ikke gjenvelges eller gjenoppnevnes til styret innenfor samme gruppe. At et styremedlem har fungert sammenhengende i vervet i åtte år, er ikke til hinder for at vedkommende oppnevnes eller utpekes som styreleder.

Kravene i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 om representasjon av begge kjønn skal være oppfylt innen den enkelte gruppe.

Styret selv fastsetter nærmere regler om valg av styremedlemmer.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

§ 4-5. Ansatt rektor

Rektor skal ansettes på åremål med mindre rektor er valgt etter § 4-6. Styret selv lyser ut stillingen og ansetter rektor. Ansettelsesprosessen skal sikre at studentene og de ansatte blir hørt.

Rektor er daglig leder for institusjonen innenfor de rammene styret fastsetter.

§ 4-6. Valgt rektor

Rektor kan utpekes ved valg dersom styret bestemmer det. Både institusjonens ansatte og eksterne kandidater kan velges som rektor.

Valgt rektor er styrets leder. På vegne av styret har valgt rektor det overordnede ansvaret for og skal lede og føre tilsyn med institusjonens virksomhet.

Rektor velges for en periode på fire år med mindre særlige grunner tilsier en annen varighet. En rektor som ved begynnelsen av den nye valgperioden har fungert i vervet i åtte år sammenhengende, kan ikke gjenvelges. Styret selv kan bestemme at prorektor overtar dersom valgt rektor fratrer vervet i løpet av det siste året av funksjonstiden.

En valgt rektor som ikke allerede er fast ansatt ved institusjonen, trer inn i en åremålsstilling.

Ved valg av rektor skal stemmene til de ansatte ved opptelling vektes 70–75 prosent, og stemmene til studentene skal vektes 25–30 prosent. Dersom rektor velges i særskilt valgforsamling, skal stemmene vektes tilsvarende.

Styret selv fastsetter nærmere regler om valget.

§ 4-7. Administrerende direktør

Dersom en institusjon har valgt rektor etter § 4-6, skal det ansettes en administrerende direktør ved institusjonen.

Direktøren skal være leder for den samlede administrative virksomheten ved institusjonen innenfor de rammene styret fastsetter.

§ 4-8. Styrets saksbehandling

Styret selv skal fastsette en styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling. Styreinstruksen skal blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles, og rektors arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Styreinstruksen skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.

Styret skal være åpent om arbeidet sitt. Styrets møter skal holdes for åpne dører hvis ikke styret bestemmer noe annet.

§ 4-9. Alminnelig flertallskrav og vedtaksførhet

Styret treffer avgjørelser med alminnelig flertall av de avgitte stemmene. Ved stemmelikhet er møtelederens stemme avgjørende.

Styret er vedtaksført når mer enn halvparten av medlemmene deltar i styrebehandlingen.

§ 4-10. Adgang til å avsette styret

Dersom styret ved sine disposisjoner bringer institusjonens virksomhet i fare, kan Kongen i statsråd avsette styret og oppnevne et midlertidig styre inntil nytt styre er valgt og oppnevnt.

Kongen i statsråd kan avsette et styremedlem dersom særlig tungtveiende grunner taler for det eller særlige omstendigheter svekker tilliten til styremedlemmet.

Kapittel 5 Organisering og ledelse ved private institusjoner

§ 5-1. Organisering og ledelse

Private universiteter og høyskoler skal være aksjeselskap etter aksjeloven eller

stiftelser etter stiftelsesloven.

Styret ved private universiteter og høyskoler skal ha representanter fra studenter og ansatte. Styret skal bestå av minst fem medlemmer. Dersom styret har mer enn ti medlemmer, skal studenter og ansatte ha minst to medlemmer hver. Kravene i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 om representasjon av begge kjønn skal være oppfylt innenfor den enkelte valg- og oppnevningskrets.

Styret skal være åpent om arbeidet sitt.

Styret skal etablere og gjennomføre systematiske kontrolltiltak for å sikre at krav fastsatt i eller med hjemmel i denne loven oppfylles. Departementet kan gi forskrift om slik internkontroll.

Styret skal sørge for at studentene får den utdanningen som er forutsatt som grunnlag for akkrediteringen, at alle vilkår for eventuelle offentlige tilskudd oppfylles, og at virksomheten drives i samsvar med lover og forskrifter.

Styret selv skal fatte vedtak om at det er forsvarlig å starte opp et nytt studieår. Vedtaket skal fattes før studiestart.

§ 5-2. Delegering

Styret kan delegere avgjørelsesmyndigheten til andre ved institusjonen dersom det ikke er fastsatt i loven at styret selv skal ta avgjørelsen, eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å delegere.

§ 5-3. Taushetsplikt

Reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 til 13 e gjelder for private universiteter og høyskoler.

§ 5-4. Krav om kjønnsbalanse

Private universiteter og høyskoler skal regnes som offentlige organer etter likestillings- og diskrimineringsloven § 28 om kjønnsbalanse i offentlige utvalg.

Kapittel 6 Statstilskudd, egenbetaling og tilsyn med private universiteter og høyskoler

§ 6-1. Vilkår for statstilskudd

Private institusjoner som er akkreditert som høyskole, vitenskapelig høyskole eller universitet, kan etter søknad til departementet tildeles statstilskudd til å

dekke driftskostnader for den akkrediterte virksomheten.

Private høyskoler som ikke har institusjonsakkreditering, kan likevel etter søknad til departementet tildeles statstilskudd til å dekke driftskostnader for studier som er akkreditert av NOKUT, dersom det er særlige samfunnsmessige behov for virksomheten.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for statstilskudd.

§ 6-2. Statstilskudd, egenbetaling og utdelinger

Private universiteter og høyskoler skal bruke statstilskudd og egenbetaling fra studentene til akkrediterte studier og innenfor lovens formål.

Private universiteter og høyskoler som mottar statstilskudd, skal la tilskuddet og egenbetaling komme studentene til gode. Institusjonene kan ikke foreta utdelinger.

Private universiteter og høyskoler som mottar statstilskudd, skal ikke bruke statstilskuddet til å dekke driftskostnader for studier til studentgrupper som skal avkreves egenbetaling etter § 2-6.

Private universiteter og høyskoler som ikke mottar statstilskudd, kan ikke foreta utdelinger som fører til at egenkapitalen blir lavere enn 20 prosent av verdien av eiendelene.

Departementet kan gi forskrift om disponering av statstilskudd og egenbetaling, blant annet ved avvikling av akkreditert virksomhet.

§ 6-3. Avtaler med nærstående parter

Private universiteter og høyskoler kan overfor nærstående parter ikke inngå avtaler eller overføre midler på vilkår som avviker fra det som ville vært fastsatt mellom uavhengige parter. Institusjonene må kunne dokumentere at de ikke har avtaler på slike vilkår.

Departementet kan kreve dokumentasjon fra nærstående parter som det er behov for i tilsynet med private universiteter og høyskoler etter første ledd.

Departementet kan gi forskrift om avtaler med nærstående parter, blant annet om hvem som regnes som nærstående, og krav om dokumentasjon.

§ 6-4. Tilsyn med private universiteter og høyskoler

Departementet skal føre tilsyn med private universiteter og høyskoler.

De private institusjonene skal legge til rette for at departementet kan utføre tilsynet. Departementet kan kreve nødvendige og relevante opplysninger og redegjørelser for å kunne utføre tilsynet.

Departementet kan kreve at institusjonens revisor og regnskapsfører utleverer opplysninger etter andre ledd uten at lovbestemt eller avtalt taushetsplikt er til hinder for det.

Departementet kan gi forskrift om tilsyn etter denne paragrafen.

§ 6-5. Rapporteringsplikt og meldeplikt

Private universiteter og høyskoler skal rapportere regnskapsinformasjon.

De private institusjonene skal melde fra særskilt til departementet før fusjon, fisjon, salg, omdanning eller avvikling av virksomheten.

Departementet kan gi forskrift om institusjonenes rapporteringsplikt og meldeplikt, blant annet om hva rapportene og meldingene skal inneholde, og hvordan de skal utformes.

§ 6-6. Krav til regnskap og revisjon

Private universiteter og høyskoler som er små foretak etter regnskapsloven, skal følge reglene i regnskapsloven for mellomstore foretak. Unntaket fra revisjonsplikten i revisorloven § 2-1, jf. aksjeloven § 7-6, gjelder ikke for private universiteter og høyskoler.

Private universiteter og høyskoler skal ha et økonomisk skille mellom de akkrediterte og de ikke-akkrediterte delene av virksomheten. Det skal gå fram av regnskapene at institusjonene opprettholder et slikt skille.

Departementet kan gi forskrift om krav til regnskap, dokumentasjon og revisjon.

Endret ved lov 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203).

§ 6-7. Pålegg om retting

Dersom departementet avdekker brudd på reglene som er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven eller i grunnlaget for tilskuddet, kan departementet pålegge private universiteter og høyskoler å rette forholdene innen en gitt frist.

§ 6-8. Krav om tilbakebetaling av statstilskudd

Dersom statstilskudd disponeres i strid med reglene som er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven eller i grunnlaget for tilskuddet, kan departementet kreve tilskuddet tilbakebetalt. Vedtak om tilbakebetaling av statstilskudd er

tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 6-9. Tvangsmulkt og overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge private universiteter og høyskoler tvangsmulkt for å sikre at pålegg om retting etter § 6-7 blir fulgt. Tvangsmulkten skal fastsettes som løpende dagmulkt fra utløpet av fristen som er satt i pålegget, og inntil pålegget er fulgt opp.

Departementet kan ilegge private universiteter og høyskoler overtredelsesgebyr dersom en institusjon eller noen som opptrer på vegne av institusjonen, forsettlig eller uaktsomt overtrer regler som er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt og overtredelsesgebyr etter denne paragrafen.

§ 6-10. Tilbaketrekking av akkreditering

Dersom private universiteter eller høyskoler ikke følger pålegg om retting av alvorlige forhold innen en gitt frist, jf. § 6-7, kan departementet trekke akkrediteringen av institusjonen eller studietilbudet tilbake.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling ved tilbaketrekking av akkreditering etter første ledd.

Kapittel 7 Ansettelser

§ 7-1. Likestilling

Universiteter og høyskoler skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene, for annen likestilling og for å hindre diskriminering, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 26.

Dersom ett kjønn er klart underrepresentert innenfor en stillingskategori av undervisnings- og forskningsstillinger, skal de som er av det kjønnet, spesielt oppfordres til å søke. Dersom søkere er likt eller tilnærmet likt kvalifisert, skal det legges vekt på å oppnå likestilling mellom kjønn.

§ 7-2. Ansettelse i undervisnings- og forskningsstillinger

Undervisnings- og forskningsstillinger skal lyses ut med kvalifikasjonskrav med mindre annet er fastsatt i lov, forskrift eller tariffavtale.

Ansettelser i undervisnings- og forskningsstillinger skal gjøres på grunnlag av en innstilling. Innstillingen skal baseres på kvalifikasjonskravene i utlysingen og en vurdering fra en sakkyndig komite. Begge kjønn skal være representert i den sakkyndige komiteen. I stillinger hvor det stilles krav om utdanningsfaglig kompetanse, skal det vurderes særskilt om søkerne oppfyller dem. Styret selv bestemmer hvem som skal innstille, og fastsetter nærmere regler om innstilling.

Ansettelsesorganet kan i særskilte tilfeller fravike kravet om sakkyndig vurdering for undervisnings- og forskningsstillinger som ikke er førstestillinger eller professorstillinger.

Styret kan opprette ett eller flere ansettelsesutvalg som skal ansette personer i undervisnings- og forskningsstillinger. Styret selv skal fastsette sammensetningen av ansettelsesutvalgene. Studentene skal være representert i ansettelsesutvalget dersom ikke styret enstemmig bestemmer noe annet.

Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten og kriteriene for ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskningsstillinger.

§ 7-3. Midlertidig ansettelse i undervisnings- og forskningsstillinger

Dersom ingen søkere tilfredsstiller kvalifikasjonskravene for ansettelse i en utlyst undervisnings- og forskningsstilling og det på grunn av undervisningssituasjonen er helt nødvendig å ansette noen, kan et universitet eller en høyskole ansette en søker midlertidig i inntil ett år i en lavere stilling. Søkeren må oppfylle kvalifikasjonskravene til den lavere stillingen.

Permisjoner som den ansatte har krav på etter lov eller tariffavtale, skal ikke medregnes ved beregning av ansettelsesperioden etter første ledd.

§ 7-4. Særskilte ansettelsesregler for statlige universiteter og høyskoler

Ved statlige universiteter og høyskoler skal styret selv ansette avdelingsledere og administrativ leder. Styret selv kan fastsette at avdelingsleder skal ansette leder for grunnenhet.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

§ 7-5. Vikar for valgt eller åremålsansatt leder ved statlige universiteter og høyskoler

Ved statlige universiteter og høyskoler skal en vikar for en arbeidstaker som har permisjon for å være valgt eller åremålsansatt leder, fratre stillingen uten oppsigelse etter fire år.

Dersom vikariatet har vart i mer enn tre år, skal personen om mulig tilbys annen passende stilling i virksomheten. Vikaren får også fortrinnsrett til ansettelse i staten på samme vilkår som etter statsansatteloven § 24.

§ 7-6. Ansettelse på åremål

Ansettelse på åremål kan brukes for

a. rektor
b. prorektor
c. leder for avdeling og grunnenhet
d. undervisnings- og forskningsstillinger hvor skapende eller utøvende kunstnerisk kompetanse er et vesentlig element i kompetansen som kreves
e. stillinger på innstegsvilkår
f. postdoktorer
g. stipendiater
h. spesialistkandidater
i. vitenskapelige assistenter
j. studentombud

Åremålsperioden etter første ledd bokstav a, b og c skal være fire år. Ingen kan være ansatt på åremål etter bokstav a og b i en sammenhengende periode på mer enn åtte år, og ikke mer enn tolv år etter bokstav c. Dersom særlige grunner taler for det, kan departementet, etter forslag fra styret, fastsette en annen åremålsperiode enn fire år.

Åremålsperioden etter første ledd bokstav e skal være seks til sju år. Åremålsperioden etter første ledd bokstav f og g skal være tre til fire år. Åremålsperioden etter første ledd bokstav h skal være to til fire år. Åremålsperioden etter første ledd bokstav i skal være inntil to år. Åremålsperioden etter første ledd bokstav d og j skal være fire til seks år.

For stillinger etter første ledd bokstav d til i kan ingen være ansatt i mer enn én åremålsperiode i samme stillingskategori ved samme institusjon. For stillinger etter første ledd bokstav j kan ingen være ansatt på åremål i en sammenhengende periode på mer enn tolv år.

Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten og kriteriene for ansettelse, om varighet og om arbeidets omfang og innhold for stillinger etter første ledd bokstav f til i. Departementet kan gi forskrift om beregning av ansettelsestid for stipendiater etter statsansatteloven § 9.

For stillinger etter første ledd bokstav e kan departementet gi forskrift om vilkår for å ansette i stillingen og om varighet. Dersom de fastsatte

kompetansekravene er oppfylt, skal den aktuelle personen ansettes i fast stilling ved utløpet av åremålsperioden.

§ 7-7. Særregel om ekstraerverv

Universiteter og høyskoler kan ansette personer i ekstraerverv på åremål i inntil 20 prosent av en undervisnings- og forskningsstilling.

Åremålsperioden skal være fra to til seks år.

Dersom særlige grunner taler for det, kan institusjonene ansette personer i ekstraerverv uten at stillingen er lyst ut først.

Departementet kan gi forskrift om varighet.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

§ 7-8. Ansettelse uten utlysing

Dersom særlige grunner taler for det, kan styret selv ansette personer i undervisnings- og forskningsstillinger uten at stillingene er lyst ut først. Dette gjelder ikke dersom mer enn ett medlem av styret motsetter seg det.

Dersom særlige grunner taler for det, kan styret ved statlige universiteter og høyskoler selv ansette personer i stillinger som prorektor eller leder for avdeling og grunnenhet uten at stillingen er lyst ut først.

§ 7-9. Enerett til bruk av visse stillingstitler

Stillingstittelen professor kan bare brukes om stillinger på høyeste vitenskapelige eller kunstneriske nivå ved universiteter og høyskoler.

Den som har hatt stilling som professor i minst ti år, eller som etter kortere tjenestetid blir pensjonert fra en slik stilling, har rett til å bruke tittelen etter fratreden fra stillingen.

Den som er avskjediget eller fradømt sin stilling som professor, har ikke rett til å bruke stillingstittelen professor.

Den som forsettlig eller uaktsomt bruker tittelen professor i strid med denne paragrafen, alene eller som del av en tittel, kan straffes med bøter.

Departementet kan gi forskrift om at andre titler på undervisnings- og forskningsstillinger skal gis tilsvarende beskyttelse.

§ 7-10. Klage på vedtak om ordensstraff, oppsigelse, suspensjon og avskjed ved statlige universiteter og høyskoler

Klage på vedtak om ordensstraff, oppsigelse, suspensjon og avskjed avgjøres av styret selv eller av departementet når vedtaket er fattet av styret.

Kapittel 8 Opptak til høyere utdanning

§ 8-1. Krav for opptak til høyere utdanning

Søkere skal ha generell studiekompetanse for å være kvalifisert for opptak til studier ved universiteter og høyskoler. Med generell studiekompetanse menes fullført og bestått studieforberedende norsk videregående opplæring.

Departementet kan gi forskrift om generell studiekompetanse og om at også annen utdanning eller kombinasjon av utdanning og yrkespraksis kan gi generell studiekompetanse.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravet om generell studiekompetanse for enkelte studier eller emner.

Departementet kan gi forskrift om at institusjonene i særskilte tilfeller kan gi søkere dispensasjon fra kravet om generell studiekompetanse ved opptak til et enkelt studium dersom søkerne har de nødvendige faglige forutsetningene for det aktuelle studiet.

Departementet kan gi forskrift om spesielle opptakskrav dersom hensynet til gjennomføringen av studiet eller utøvelse av yrket gjør det nødvendig.

Departementet kan gi forskrift om opptak til mastergradsstudier. Institusjonene kan gi forskrift om faglige minstekrav ved opptak til mastergradsstudier.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

§ 8-2. Opptak på grunnlag av realkompetanse

Universiteter og høyskoler kan gi en søker som er 25 år eller eldre i opptaksåret, og som ikke har generell studiekompetanse, opptak til et studium dersom søkeren på grunnlag av realkompetanse har de nødvendige faglige forutsetningene for det aktuelle studiet.

§ 8-3. Adgangsregulering til et bestemt studium

Departementet kan gi forskrift om adgangsregulering til et bestemt studium dersom det er nødvendig etter en samlet vurdering av utdanningen i landet.

Dersom kapasitetshensyn eller ressurshensyn krever det, kan styret selv regulere adgangen til et enkelt studium eller deler av det innenfor de rammene og målene som settes av departementet.

§ 8-4. Rangering

Departementet kan gi forskrift om rangering av søkere for opptak til studier ved universiteter og høyskoler, blant annet om positiv særbehandling ved opptak til et bestemt studium.

§ 8-5. Gjennomføring av opptak

Departementet kan gi forskrift om nasjonal samordning av opptaket til studier ved universiteter og høyskoler og om dokumentasjon, saksbehandling og klagebehandling.

Det skal være eget opptak til høyere grads studier.

Institusjonene og den nasjonale opptakstjenesten kan behandle personopplysninger om en søker når det er nødvendig for å behandle en søknad om opptak. Opplysninger som er nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, kan behandles dersom den registrerte har gitt opplysningene eller har gitt tillatelse til å innhente dem.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av personopplysninger ved gjennomføring av opptak, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, bruk av automatiserte avgjørelser og om adgangen til innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

Kapittel 9 Godkjenning av utdanning og kompetanse

§ 9-1. Faglig godkjenning av utdanning fra andre norske universiteter og høyskoler

Universiteter og høyskoler skal godkjenne utdanning fra andre norske universiteter og høyskoler som del av en students utdanning ved institusjonen og med samme antall studiepoeng dersom utdanningen gir et læringsutbytte

tilsvarende det som er fastsatt for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen.

Ved godkjenning trenger ikke studenten å ta tilsvarende emner på nytt. Det skal ikke gis dobbel uttelling for samme faginnhold innenfor samme grad.

Utdanninger som er akkreditert etter den tidligere privathøyskoleloven eller tidligere ordninger for akkreditering av høyere utdanning, likestilles med akkreditert utdanning etter denne loven.

§ 9-2. Faglig godkjenning av utdanning som ikke er regulert av denne loven, og av dokumentert realkompetanse

Universiteter og høyskoler kan godkjenne utdanning fra norske institusjoner som ikke er regulert av denne loven, utenlandsk utdanning som ikke er høyere utdanning, og dokumentert realkompetanse som del av en students utdanning ved institusjonen dersom studenten har oppnådd et læringsutbytte tilsvarende det som er fastsatt for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen.

Ved godkjenning trenger ikke studenten å ta tilsvarende emner på nytt, og studenten skal få uttelling i studiepoeng tilsvarende det læringsutbyttet som kreves for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen.

§ 9-3. Faglig godkjenning av utenlandsk høyere utdanning

Universiteter og høyskoler kan godkjenne utenlandsk høyere utdanning som del av en students utdanning ved institusjonen dersom utdanningen gir et læringsutbytte tilsvarende det som er fastsatt for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen.

Dersom den høyere utdanningen er gjennomført i en stat som har ratifisert Lisboakonvensjonen eller UNESCOs globale konvensjon, skal institusjonen godkjenne utdanningen med mindre institusjonen kan påvise betydelige forskjeller mellom utdanningen det er søkt om godkjenning for, og utdanningen den sammenlignes med.

Ved godkjenning trenger ikke studenten å ta tilsvarende emner på nytt, og studenten skal få uttelling i studiepoeng tilsvarende det læringsutbyttet som er fastsatt for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen.

§ 9-4. Godkjenning av faglig jevngodhet for fullført grad fra utenlandsk høyere utdanning

Institusjonsakkrediterte universiteter og høyskoler kan godkjenne en grad som er fullført ved utenlandske universiteter eller høyskoler, som faglig jevngod med

et studium ved institusjonen. Dersom graden blir godkjent, har søkeren rett til å bruke tittelen som er fastsatt for studiet som den utenlandske utdanningen er jevngod med.

§ 9-5. Faglig godkjenning av udokumentert utenlandsk høyere utdanning

Institusjonsakkrediterte universiteter og høyskoler kan godkjenne en utenlandsk høyere utdanning som helt eller delvis ikke kan dokumenteres, dersom søkeren har oppnådd et læringsutbytte tilsvarende det som er fastsatt for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen. Institusjonen kan kreve at søkeren avlegger prøve til kontroll av læringsutbyttet.

§ 9-6. Vederlag for faglig vurdering av utenlandsk doktorgrad

Universiteter og høyskoler kan kreve et vederlag fra søkere for å dekke institusjonens utgifter til faglig vurdering av utenlandsk doktorgrad. Det kan ikke kreves slikt vederlag når personen søker en utlyst stilling ved institusjonen hvor det er krav om doktorgrad for ansettelse.

§ 9-7. Generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning

Departementet kan gi generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning etter søknad fra enkeltpersoner dersom utdanningen i nivå og omfang er likestilt med akkreditert norsk høyere utdanning, jf. §§ 3-2, 3-7 og 3-8.

Vedtak om generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning skal være i samsvar med Lisboakonvensjonen og UNESCOs globale konvensjon.

Vedtak om generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning kan bare påklages av søkeren.

§ 9-8. Behandling av søknader om generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning

Ved behandling av søknader om generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning etter § 9-7 kan det behandles personopplysninger, inkludert personopplysninger som er nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Vedtak om generell godkjenning kan fattes ved helt eller delvis automatisert saksbehandling. Søkeren kan kreve at vedtaket overprøves manuelt.

Fødselsnummer, D-nummer og informasjon om at en person har godkjenningsvedtak etter § 9-7, kan deles automatisk med en portal for deling

av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse, jf. § 15-1. Vedtak kan deles bare når den registrerte har bestemt det.

§ 9-9. Samordning av vedtak om godkjenning av utenlandsk høyere utdanning

Alle som fatter vedtak om godkjenning av utenlandsk høyere utdanning etter §§ 9-3 til 9-5 og 9-7, skal samordne praksisen sin for godkjenning av utenlandsk høyere utdanning.

Vedtak om godkjenning skal registreres i et register for samordning av godkjenning av utenlandsk høyere utdanning. Departementet kan gi forskrift om registeret og om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke opplysninger som kan registreres, og om hvem, og om innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

§ 9-10. Forskrift om godkjenning

Departementet kan gi forskrift om godkjenning av norsk og utenlandsk høyere utdanning, annen utdanning og dokumentert realkompetanse. Departementet kan også gi forskrift om saksbehandling og klagebehandling.

Kapittel 10 Læringsmiljø, studentrettigheter og studentrepresentasjon

§ 10-1. Læringsmiljøet ved universiteter og høyskoler

Universiteter og høyskoler skal sørge for at læringsmiljøet på institusjonen er forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd.

Læringsmiljøet er de forholdene som virker inn på studentenes muligheter til å tilegne seg kunnskap, og som er av betydning for studentenes fysiske og psykososiale helse. I læringsmiljøet inngår fysiske, digitale, organisatoriske, pedagogiske og psykososiale forhold.

Institusjonens arbeid med læringsmiljøet skal dokumenteres og inngå i institusjonens interne system for kvalitetssikring etter § 3-5.

Institusjonen skal samarbeide med studentsamskipnaden om å legge til rette for et godt læringsmiljø og god studentvelferd.

Departementet kan gi forskrift om krav til læringsmiljøet.

§ 10-2. Universell utforming

Universiteter og høyskoler skal sørge for at institusjonens alminnelige funksjoner er universelt utformet. Plikten til universell utforming omfatter institusjonens fysiske omgivelser og informasjons- og kommunikasjonsteknologien (IKT), blant annet det digitale læringsmiljøet.

Plikten gjelder ikke utforming som innebærer en uforholdsmessig byrde for institusjonen, jf. likestillings- og diskrimineringsloven §§ 17 og 18.

§ 10-3. Plikt til å forebygge og forhindre trakassering og seksuell trakassering

Universiteter og høyskoler skal arbeide for å forebygge og forhindre trakassering og seksuell trakassering i læringsmiljøet, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 13 sjette ledd.

§ 10-4. Rett til å varsle og forbud mot gjengjeldelse

Studenter har rett til å varsle om kritikkverdige forhold ved universitetet eller høyskolen. Gjengjeldelse mot studenter som varsler, er forbudt.

§ 10-5. Individuell tilrettelegging for studenter

Studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, praksis, læremidler og eksamen.

Retten gjelder ikke tilrettelegging som innebærer en uforholdsmessig byrde for institusjonen. Når institusjonen skal vurdere om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde, skal det særlig legges vekt på

a. tilretteleggingens effekt
b. kostnadene ved tilretteleggingen
c. institusjonens ressurser.

Tilretteleggingen må ikke føre til en reduksjon av de faglige kravene som stilles i det enkelte studiet. For å bestå må studentene oppnå det læringsutbyttet som kreves for studiet.

Plikten til å tilrettelegge for studenter som deltar i studier på Svalbard, gjelder så langt det er mulig og rimelig.

§ 10-6. Tilrettelegging for gravide studenter og rett til foreldrepermisjon

Gravide studenter har rett til utsatt eksamen dersom eksamensdatoen er i perioden mellom tre uker før termin og seks uker etter fødsel. Barnets andre forelder har rett til utsatt eksamen dersom eksamensdatoen er i perioden mellom fødsel og to uker etter fødsel.

En student som får barn under studiene, har rett til permisjon fra studiene under svangerskap og permisjon til omsorg for barn. I permisjonsperioden har studenten fortsatt studierett og rett til å gå opp til eksamen ved institusjonen. Etter endt permisjon har studenten rett til å gjenoppta studiene på tilsvarende nivå som før permisjonen, og universiteter og høyskoler skal legge til rette for at studenten kan gjenoppta studiene så raskt som mulig.

Reglene i arbeidsmiljøloven §§ 12-1 til 12-5 og § 12-7 gjelder så langt de passer.

Institusjonene kan gi forskrift om tilrettelegging etter denne paragrafen.

§ 10-7. Permisjon fra studier

Studenter har rett til permisjon fra studiene når de er i tjeneste etter forsvarsloven § 17, når de har verv i studentpolitiske eller folkevalgte organer, og når det foreligger andre særlige grunner. Studentene skal få permisjon så lenge behovet tilsier det.

I permisjonsperioden har studenten fortsatt studierett og rett til å gå opp til eksamen ved institusjonen.

Institusjonene kan gi forskrift om permisjon.

§ 10-8. Studentombud

Universiteter og høyskoler skal sørge for at alle studentene har tilgang til et studentombud.

Studentombudet skal gi studenter råd og hjelp i saker som er knyttet til studiesituasjonen, og bidra til å ivareta studentenes rettssikkerhet overfor institusjonen.

Studentombudet kan ikke instrueres i sitt virke. Studentombudet kan selv bestemme om ombudet skal bistå en student i en sak. Studentombudet har ikke selv myndighet til å avgjøre saker.

Studentombudet har taushetsplikt om opplysninger om noens personlige forhold som ombudet får kjennskap til i forbindelse med arbeidet sitt. Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g gjelder tilsvarende.

§ 10-9. Tilsyn med læringsmiljøet

Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med at det fysiske og psykososiale læringsmiljøet er forsvarlig, jf. § 10-1 første ledd. Arbeidsmiljøloven kapittel 18 om tilsyn og tvangsmidler m.m. gjelder så langt det passer.

Digitaliseringsdirektoratet skal føre tilsyn med det digitale læringsmiljøet.

Departementet kan gi forskrift om tilsyn med læringsmiljøet.

§ 10-10. Læringsmiljøutvalg

Universiteter og høyskoler skal ha minst ett læringsmiljøutvalg.

Læringsmiljøutvalget skal bidra til at § 10-1 følges, og sikre at studentene kan medvirke i prosessene som gjelder læringsmiljøet.

Studentene og institusjonen skal ha like mange representanter i læringsmiljøutvalget. Utvalget skal velge leder hvert år. Lederen skal annethvert år velges fra institusjonens representanter og annethvert år fra studentenes representanter.

§ 10-11. Studentorgan

Studentene kan opprette et studentorgan for å ivareta studentenes interesser og fremme studentenes synspunkter overfor styret ved universitetet eller høyskolen. Tilsvarende kan studentene ved den enkelte avdeling eller grunnenhet opprette et studentorgan for avdelingen eller grunnenheten. Representanter til studentorganene skal velges blant studentene.

Universiteter og høyskoler skal legge forholdene til rette for at studentorganene kan drive sitt arbeid. Institusjonen skal dokumentere omfanget av tilretteleggingen.

Studentorganene skal høres i alle saker som angår studentene.

§ 10-12. Studentenes representasjon i universiteters og høyskolers organer

Studenter skal utgjøre minst 20 prosent av medlemmene i alle kollegiale organer ved universiteter og høyskoler som har avgjørelsesmyndighet. Dersom 20 prosent ikke utgjør mer enn ett medlem, kan studentene møte med ytterligere én student med tale- og forslagsrett.

Første ledd kan fravikes dersom organet som har delegert myndighet til det kollegiale organet, enstemmig bestemmer det.

Kapittel 11 Undervisning, eksamen, sensur, klage og vitnemål

§ 11-1. Studieplan

Universiteter og høyskoler skal fastsette studieplaner for det faglige innholdet og læringsutbyttet i studiene.

Institusjonene kan gi forskrift om studentenes progresjon som vilkår for studierett.

§ 11-2. Studiepoeng og studieår

Studiepoeng er et mål på studentenes arbeidsbelastning, slik at ett studieår på fulltid i omfang og læringsutbytte tilsvarer 60 studiepoeng.

Studieåret skal være 10 måneder dersom det ikke er særskilte grunner til å ha annen lengde på studieåret. Universitetene og høyskolene fastsetter undervisningsterminene.

§ 11-3. Faglig oppfølging – individuell utdanningsplan

Universiteter og høyskoler skal sørge for god faglig oppfølging av studentene.

Studenter som tar studier som gir 60 studiepoeng eller mer, skal ha en individuell utdanningsplan som er utarbeidet av institusjonen i samarbeid med studenten.

Utdanningsplanen skal inneholde institusjonens ansvar og forpliktelser overfor studenten og studentens forpliktelser overfor institusjonen.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i utdanningsplanen.

§ 11-4. Rett til å gå opp til eksamen

Den som oppfyller kravene til opptak etter §§ 8-1 og 8-2, og som har betalt semesteravgift etter studentsamskipnadsloven § 10 andre ledd, har rett til å gå opp til eksamen. Dette gjelder også personer som ikke er tatt opp som student på det aktuelle studiet. Reglene i §§ 11-5 til 11-12 gjelder da tilsvarende.

Universiteter og høyskoler kan gi forskrift om andre aktiviteter som er obligatoriske for at studentene skal kunne gå opp til eksamen.

Institusjonene kan også gi forskrift om adgangen til å gå opp til eksamen og oppmeldingsfrist for personer som ikke er tatt opp som student på det aktuelle studiet, og om eksamensavgift. Eksamensavgiften skal dekke institusjonens merutgifter ved å holde eksamen for denne gruppen.

§ 11-5. Skriftspråk ved eksamen

Studenter kan velge å få skriftlige eksamensoppgaver på enten bokmål eller nynorsk. Departementet kan gi forskrift om skriftspråk ved eksamen, også om unntak fra denne paragrafen.

§ 11-6. Gjennomføring av eksamen

Universiteter og høyskoler skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal sikre det faglige nivået på studiet. Institusjonene skal enten ha ekstern sensor ved sensur av den enkelte eksamen eller ekstern evaluering av eksamens- og sensurordningen.

Den muntlige delen av en eksamen skal være offentlig med mindre hensynet til gjennomføringen av eksamenen tilsier noe annet. En institusjon kan gjøre unntak fra regelen om offentlig eksamen dersom det er særlige grunner for det.

Institusjonene gir forskrift om gjennomføring av eksamen, vilkår for å gå opp til eksamen på nytt og for adgang til ny praksisperiode.

§ 11-7. Gjennomføring av sensur

Universiteter og høyskoler skal oppnevne sensor ved eksamen. Karakteren ved sensur skal være bestått eller ikke bestått, eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått.

Det skal være minst to sensorer, hvorav minst én ekstern, ved sensur av studentenes selvstendige arbeid i høyere grad. Det skal være to sensorer ved sensur av bacheloroppgaver eller lignende selvstendig arbeid på lavere grad, eksamener som ikke er etterprøvbare, og eksamener som alene utgjør 15 studiepoeng eller mer.

Institusjonene skal utarbeide skriftlig sensorveiledning til alle eksamener. Sensorveiledningen skal være tilgjengelig for studentene etter at karakteren er fastsatt.

Sensuren skal foreligge innen 15 virkedager fra eksamen er avlagt, dersom ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Institusjonene kan gi midlertidig forskrift om lengre frist for enkelte eksamener dersom det ikke er mulig å skaffe det antallet kvalifiserte sensorer som trengs for å avvikle sensuren innen 15 virkedager. Institusjonene kan gi forskrift om lengre frist enn 15 virkedager for større skriftlige arbeider.

§ 11-8. Rett til begrunnelse for karakter

En student har rett til å få en begrunnelse for sensurvedtaket sitt. Studenten må kreve begrunnelse innen én uke etter at sensurvedtaket er kunngjort for studenten.

Ved muntlige, utøvende eller praktiske eksamener må studenten kreve begrunnelse umiddelbart etter at sensurvedtaket er meddelt studenten.

Studenten skal få begrunnelse for karakteren innen to uker etter at studenten har bedt om det. Begrunnelsen skal inneholde de generelle prinsippene som er lagt til grunn for sensurvedtaket, og vurderingen av studentens prestasjon.

§ 11-9. Klage på formelle feil ved eksamen

En student som har vært oppe til eksamen, kan klage på formelle feil innen tre uker etter at studenten ble eller burde vært kjent med den formelle feilen.

Dersom institusjonen mener det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller for sensurvedtaket, skal institusjonen oppheve sensurvedtaket. Dersom feilen kan rettes ved ny sensur av innleverte arbeider, skal institusjonen gjennomføre ny sensur. Dersom feilen ikke kan rettes ved ny sensur av innleverte arbeider, skal institusjonen avholde ny eksamen med nye sensorer. Studenten kan klage etter reglene i § 11-10 på den karakteren som blir fastsatt ved ny sensur.

Dersom institusjonen mener det ikke er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller for sensurvedtaket, skal saken sendes til klageinstansen for vurdering.

Dersom institusjonen mener det er begått formelle feil og det er rimelig å anta at det kan ha hatt betydning for andre studenters prestasjon eller sensurvedtak, kan institusjonen oppheve sensurvedtaket også for andre studenter enn den som har klaget på formelle feil. Institusjonen kan da vedta ny sensur eller ny eksamen. Studenter som ikke har klaget på formelle feil, men som likevel blir berørt av institusjonens vedtak, kan klage på vedtaket.

Klageinstansen kan oppheve sensurvedtaket og vedta ny sensur eller ny eksamen for den som har klaget på formelle feil. Klageinstansen kan ikke oppheve sensurvedtaket eller vedta ny sensur eller ny eksamen for andre enn den som har klaget på formelle feil. Dersom klageinstansen mener at institusjonens vurdering av saken er mangelfull, kan klageinstansen sende saken tilbake til institusjonen for ny vurdering.

Dersom en student har krevd begrunnelse etter § 11-8 eller klaget på karakteren etter § 11-10, løper fristen for å klage på formelle feil fra studenten har fått begrunnelsen for karakteren eller resultatet fra klagen på karakteren.

Styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1, er klageinstans for institusjonens vedtak etter denne paragrafen.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

§ 11-10. Klage på karakter

En student kan klage skriftlig på sensurvedtaket sitt innen tre uker etter at eksamensresultatet er kunngjort. Dersom studenten har krevd begrunnelse etter § 11-8 eller klaget på formelle feil etter § 11-9, løper klagefristen fra studenten har fått begrunnelsen for karakteren eller resultatet av klagen på formelle feil.

Det er individuell klagerett ved gruppeeksamen. En endring av karakter etter klage ved gruppeeksamen vil bare gjelde for den som har klaget.

Ved bruk av løpende vurdering kan institusjonen bestemme om studenten kan klage på karakteren på den enkelte prestasjonen, eller om studenten bare kan klage på sensurvedtaket for emnet.

Sensur av muntlig prestasjon, praksis og lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

§ 11-11. Gjennomføring av klagesensur

Dersom en student klager på karakteren, skal universiteter og høyskoler gjennomføre en klagesensur uten ugrunnet opphold.

Det skal være minst to nye sensorer, hvorav minst én ekstern, ved klagesensuren. Sensorene skal ikke få opprinnelig karakter, opprinnelig sensors begrunnelse for denne eller studentens begrunnelse for klagen.

I klagesensuren kan karakteren endres både til gunst og ugunst for studenten. Dersom karakteren i klagesensuren avviker med to eller flere karakterer fra karakteren i den opprinnelige sensuren, skal institusjonen vurdere saken på nytt før den endelige karakteren fastsettes.

Dersom det opprinnelige sensurvedtaket var fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig eksamen og karakteren på den skriftlige delen av eksamen endres ved ny sensur, skal institusjonen avholde en ny muntlig eksamen for å fastsette den endelige karakteren.

§ 11-12. Vitnemål og annen dokumentasjon av resultater

Universiteter og høyskoler skal utstede vitnemål om oppnådd grad og annen fullført utdanning.

En institusjon kan utstede vitnemål bare dersom minst 60 av studiepoengene som skal inngå i grunnlaget for vitnemålet, er avlagt ved institusjonen. Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravet om minst 60 studiepoeng.

Det skal framgå av vitnemålet om utdanningen er gitt i samarbeid med andre institusjoner, jf. § 3-8 andre ledd.

Institusjonene skal samtidig med vitnemålet utstede et vitnemålstillegg som nærmere beskriver den enkeltes kvalifikasjoner til bruk ved godkjenning av kvalifikasjonene i utlandet.

Institusjonene skal på forespørsel gi dokumentasjon av resultater til studenter som ikke har fullført utdanningen.

For personer som ikke er tatt opp som student på det aktuelle studiet, skal institusjonen angi på vitnemålet eller i annen dokumentasjon av resultatet om kunnskapene og ferdighetene er prøvd på en annen måte enn for studenter som er tatt opp ved studiet.

Institusjonene kan legge til rette for at opplysninger om vitnemål og annen dokumentasjon av resultater automatisk kan deles via en portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse, jf. § 15-1.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

Kapittel 12 Regler om adferd og reaksjoner

§ 12-1. Falske dokumenter

Den som har søkt om opptak til studier, godkjenning av utdanning eller godkjenning av kompetanse ved å bruke falske dokumenter, skal få dokumentene inndratt og skal ikke gis opptak eller få godkjent utdanning. Det kan gis en karantenetid på inntil ett år. Dersom det er gitt opptak eller godkjenning av en utdanning på grunnlag av falske dokumenter, skal opptaket eller godkjenningen annulleres.

Eksamener og obligatoriske aktiviteter kan annulleres dersom en student har fått godkjent eller skaffet seg adgang til dem ved hjelp av falske dokumenter. En student som har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt, kan utestenges fra institusjonen og fratas retten til å gå opp til eksamen ved universiteter og høyskoler i inntil ett år.

Vedtak om inndragning av dokumenter, karantenetid og utestenging ved et universitet eller en høyskole fattes med to tredels flertall av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1.

Dersom den som behandler saker om opptak eller om godkjenning av utdanning og kompetanse etter denne loven, oppdager at en søker eller student har levert falske dokumenter, skal forholdet anmeldes til politiet.

Dersom en eksamen eller en obligatorisk aktivitet blir annullert, skal studenten levere tilbake eventuelle vitnemål eller annen dokumentasjon av resultater til institusjonen. Dersom en student ikke leverer vitnemålet eller annen dokumentasjon av resultater tilbake innen gitt frist, kan institusjonen kreve namsmannens hjelp til tilbakelevering i samsvar med reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Departementet kan gi forskrift om hva som anses som falske dokumenter.

§ 12-2. Krav om politiattest

I studier der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksis, kan universiteter og høyskoler kreve at studentene legger fram politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Attesten kan kreves framlagt ved opptak og underveis i studiet. I tillegg gjelder særlige regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøvelse tilsvarende for studenter som deltar i klinisk undervisning eller praksis.

Universiteter og høyskoler kan utestenge en student fra klinisk undervisning og praksis dersom studenten er dømt eller har vedtatt forelegg for forhold som innebærer at det må anses uforsvarlig at studenten deltar i arbeid med pasienter, brukere, barnehagebarn, elever eller andre.

En student som er siktet eller tiltalt for straffbart forhold som er omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd eller i politiattester etter første ledd, kan midlertidig utelukkes fra klinisk undervisning og praksis til en rettskraftig dom foreligger eller saken er henlagt, dersom det er nødvendig av hensyn til sikkerheten eller behandlingsmiljøet for pasienter, brukere, barnehagebarn, elever eller andre som studenten vil komme i kontakt med.

Vedtak om utestenging og utelukkelse fra klinisk undervisning og praksis fattes av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av kravet om politiattest, blant annet om saksbehandling og frister.

Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

§ 12-3. Skikkethetsvurdering

Departementet kan fastsette at universiteter og høyskoler på enkelte studier skal gjøre en vurdering av om den enkelte student er skikket for yrket.

Institusjonene skal gjennom hele studiet gjøre en løpende skikkethetsvurdering av alle studenter dersom det er fastsatt krav om skikkethetsvurdering på det aktuelle studiet. For å få vitnemål må studenten være vurdert som skikket for yrket.

Dersom det er begrunnet tvil om en student er skikket, skal institusjonen igangsette sak om særskilt skikkethetsvurdering. En student som utgjør en mulig fare for dem som studenten kommer i kontakt med under praksis og i framtidig yrkesutøvelse, er ikke skikket for yrket.

En student som ikke er skikket for yrket, kan utestenges fra studiet i inntil fem år. En student skal ikke utestenges for en lengre periode enn det som er nødvendig ut fra årsaken til at studenten er vurdert som uskikket.

Vedtak etter denne paragrafen fattes av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1, etter innstilling fra en egen skikkethetsnemnd. Vedtak om at en student ikke er skikket, og om utestenging, fattes med minst to tredels flertall.

Departementet gir forskrift om skikkethetsvurdering, blant annet om hvilke studier som skal omfattes av en skikkethetsvurdering, kriterier for vurderingen og saksbehandlingen.

§ 12-4. Uredelig opptreden og fusk

Dersom en student ved uredelig opptreden forsettlig eller grovt uaktsomt har skaffet seg adgang til eksamen eller obligatoriske aktiviteter, kan eksamenen eller aktiviteten annulleres.

Dersom en student forsettlig har forsøkt å fuske eller forsettlig eller grovt uaktsomt har fusket i forbindelse med gjennomføringen av eksamen eller obligatoriske aktiviteter eller forut for endelig sensur, kan eksamenen eller aktiviteten annulleres.

En student som har opptrådt som beskrevet i første eller andre ledd, kan utestenges fra institusjonen og fratas retten til å gå opp til eksamen ved alle universiteter og høyskoler i inntil ett år. I særlig grove tilfeller kan studenten utestenges i inntil to år.

En student som forsettlig har medvirket til opptreden som beskrevet i første og andre ledd, kan utestenges fra institusjonen og fratas retten til å gå opp til eksamen ved alle universiteter og høyskoler i inntil ett år.

Vedtak etter denne paragrafen fattes av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1. Vedtak om utestenging og tap av

eksamensrett fattes med to tredels flertall.

Dersom en eksamen eller en obligatorisk aktivitet blir annullert, skal studenten levere tilbake eventuelle vitnemål og annen dokumentasjon av resultater til institusjonen. Dersom en student ikke leverer vitnemålet eller annen dokumentasjon av resultater tilbake til institusjonen innen gitt frist, kan institusjonen kreve namsmannens hjelp til tilbakelevering i samsvar med reglene i tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

Dersom vitnemålet kan danne grunnlag for autorisasjon for yrkesutøvelse, skal institusjonen gi melding om annulleringen til den rette myndigheten.

§ 12-5. Forstyrrende opptreden

Universiteter og høyskoler kan med umiddelbar virkning bortvise en student som forstyrrer undervisningen eller medstudenters arbeid.

Dersom en student opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende for medstudenters arbeid eller for virksomheten ved institusjonen ellers, og fortsetter med slik opptreden tross skriftlig advarsel fra institusjonen, kan studenten bortvises fra nærmere bestemte områder ved institusjonen for inntil ett år.

Dersom studenten etter skriftlig advarsel fra styret ikke respekterer et vedtak om bortvisning, kan studenten utestenges fra studiet og fratas retten til å gå opp til eksamen ved alle universiteter og høyskoler i inntil ett år.

Vedtak om bortvisning etter andre ledd og utestenging etter tredje ledd skal fattes med to tredels flertall av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1.

§ 12-6. Grovt klanderverdig opptreden

En student som har opptrådt grovt klanderverdig overfor pasienter, brukere, barnehagebarn, elever eller andre som studenten har å gjøre med som en del av klinisk undervisning eller praksis, kan utestenges og fratas retten til å gå opp til eksamen i inntil tre år i studier med klinisk undervisning eller praksis. Grovt klanderverdig opptreden vil si at studenten har

a. opptrådt på en slik måte at det er skapt fare for liv eller helse
b. gjort seg skyldig i grove brudd på taushetsplikten
c. opptrådt grovt usømmelig.

Vedtak om utestenging og tap av retten til å gå opp til eksamen fattes med to tredels flertall av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. §

14-1.

Dersom en student er utestengt fra et studium som kan utløse rett til autorisasjon etter helsepersonelloven § 48 første ledd, skal institusjonen informere Helsedirektoratet om vedtaket etter denne paragrafen.

§ 12-7. Studentenes taushetsplikt

En student som i studiesammenheng får kjennskap til noens personlige forhold, har taushetsplikt etter reglene som gjelder for yrkesutøvere på det aktuelle området. Universiteter og høyskoler skal utarbeide en taushetsplikterklæring som skal underskrives av de studentene det er aktuelt for.

Studenter som har gjort seg skyldig i grove brudd på taushetsplikten, kan utestenges og fratas retten til å gå opp til eksamen etter § 12-6.

§ 12-8. Bruk av plagg som helt eller delvis dekker ansiktet

Studenter og ansatte skal i forbindelse med undervisning og tilsvarende ikke bruke plagg som helt eller delvis dekker ansiktet. Forbudet gjelder ikke dersom bruken av slike plagg er begrunnet i klimatiske, pedagogiske eller lærings-, helse- eller sikkerhetsmessige forhold.

En student som til tross for skriftlig advarsel har brukt klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet i strid med første ledd, kan bortvises i inntil ett år. Dersom en student til tross for skriftlig advarsel ikke etterkommer et vedtak om bortvisning, kan studenten utestenges fra studiet i inntil ett år.

Vedtak om bortvisning skal fattes av rektor eller den rektor bestemmer. Vedtak om utestenging fattes av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1.

§ 12-9. Rett til å få dekket utgifter til advokat

Studenter har rett til å få dekket rimelige og nødvendige utgifter til bistand fra advokat eller annen fullmektig i saker som gjelder utestenging etter §§ 12-1 til 12-8, utelukkelse etter § 12-2, uskikkethet etter § 12-3 og bortvisning etter §§ 12-5 og 12-8.

Retten til dekning av utgifter gjelder fra det tidspunktet det tas avgjørelse om å fremme saken.

Utgiftene til advokat eller annen fullmektig dekkes av det enkelte universitet eller den enkelte høyskole. Salærforskriften gjelder med unntak av reglene i § 4 om hvem som fastsetter salæret, og reglene i § 13 om klage og anke. Det er den enkelte institusjon som fastsetter salæret, og vedtak om salærfastsettelse kan

påklages til departementet eller en nasjonal klagenemnd som er oppnevnt av departementet, jf. § 14-2.

§ 12-10. Domstolsprøving av vedtak om utestenging, utelukkelse, uskikkethet og bortvisning

Studenter kan bringe vedtak om utestenging etter §§ 12-1 til 12-8, utelukkelse etter § 12-2, uskikkethet etter § 12-3 og bortvisning etter §§ 12-5 og 12-8 inn for prøving ved tingretten i rettskretsen der universitetets eller høyskolens administrasjon har sitt hovedsete. Et slikt søksmål må reises innen tre måneder etter at det endelige vedtaket kom fram til studenten. Plikten i tvisteloven § 6-2 til å bruke forliksrådet gjelder ikke.

Retten kan prøve alle sider av vedtaket.

Institusjonen skal dekke alle kostnadene ved søksmålet for tingretten og for lagmannsretten dersom staten anker, inkludert salær til saksøkers advokat, jf. § 12-9. Studenter skal sette fram krav om dekning av sakskostnader for institusjonen, og kravet skal behandles etter reglene i § 12-9.

§ 12-11. Register for informasjonsutveksling om reaksjoner

Den som fatter vedtak etter §§ 12-1 første og andre ledd, 12-3 fjerde ledd, 12-4 tredje og fjerde ledd, 12-5 tredje ledd, 12-6 første ledd og § 12-7 andre ledd, skal registrere disse i et register for informasjonsutveksling om reaksjoner overfor søkere og studenter. Et vedtak skal slettes fra registeret når perioden vedtaket gjelder for, er utløpt.

Informasjonen i registeret skal gjøres tilgjengelig for bruk ved opptak til universiteter og høyskoler og for godkjenning av utdanning. Registeret kan inneholde personopplysninger.

Departementet kan gi forskrift om registeret og om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan registreres, og om viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

Kapittel 13 Doktorgradsutdanninger

§ 13-1. Om doktorgradsutdanningene

Når eksamener eller obligatoriske aktiviteter gjennomføres som del av en doktorgradsutdanning, gjelder rettighetene og pliktene etter kapittel 11 og 12 i

denne loven også for doktorgradskandidatene.

Doktorgradskandidater som er ansatt ved et universitet eller en høyskole, er unntatt fra reglene om bortvisning og utestenging i kapittel 12, dekning av utgifter til advokat etter § 12-9 og dekning av kostnader ved søksmål etter § 12-10 tredje ledd.

Klage på ikke godkjent doktorgradsavhandling skal behandles av institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1.

Universiteter og høyskoler kan gi forskrift om doktorgradsutdanningene.

§ 13-2. Tvungen avslutning av doktorgradsutdanninger

Universiteter og høyskoler kan vedta tvungen avslutning av en doktorgradsutdanning dersom en doktorgradskandidat har opptrådt vitenskapelig uredelig etter forskningsetikkloven § 8 andre ledd. Departementet er klageinstans for vedtak om tvungen avslutning etter dette leddet.

Institusjonene kan også vedta tvungen avslutning av en doktorgradsutdanning dersom en doktorgradskandidat i vesentlig grad ikke oppfyller forpliktelsene sine etter doktorgradsavtalen.

Kapittel 14 Institusjonens nemnd for studentsaker og klagebehandling

§ 14-1. Institusjonens nemnd for studentsaker

Universiteter og høyskoler skal opprette minst én nemnd for studentsaker. Flere institusjoner kan opprette en felles nemnd.

Nemnda er klageinstans for klager på enkeltvedtak fattet av institusjonen, bortsett fra der det er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven at det er en annen klageinstans. Nemnda kan behandle saker som førsteinstans etter §§ 12-1 til 12-8 etter delegering fra styret.

Nemnda kan ikke instrueres i behandlingen av klagesaker.

Nemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Lederen og vara for lederen skal oppfylle de lovbestemte kravene for lagdommere og tingrettsdommere, jf. domstolloven § 54. Lederen og vara for lederen kan ikke være ansatt ved institusjonen. To av medlemmene skal være studenter. Representanter for institusjonens eier eller medlemmer av institusjonens styre kan ikke være medlemmer av nemnda.

Nemnda er vedtaksfør når lederen eller varaen for lederen og to andre medlemmer er til stede.

§ 14-2. Nasjonale klagenemnder

Departementet kan opprette nasjonale klagenemnder som skal behandle klager på enkeltvedtak og andre avgjørelser på bestemte områder.

Departementet kan gi forskrift om klagenemnder og om saksbehandlingen i nemndene.

§ 14-3. Klage på vedtak om tilskudd til internasjonalt utdanningssamarbeid

Ved klage på enkeltvedtak om tildeling av midler for å samordne og fremme internasjonalt utdanningssamarbeid gjennom hele utdanningsløpet, kan ikke klageinstansen overprøve de skjønnsmessige vurderingene som ligger til grunn for vedtaket.

Kapittel 15 Nasjonale databaser, rapportering mv.

§ 15-1. Portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse

En portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse skal sikre sannferdig informasjon om vitnemål, karakterer, annen dokumentasjon av oppnådd kompetanse og vedtak om godkjenning av utenlandsk utdanning og opplæring. Portalen skal også hindre bruk av falske dokumenter.

I portalen kan det behandles personopplysninger om personer som har vitnemål, dokumentasjon av kompetanse mv. registrert hos tilknyttede institusjoner, forvaltningsorganer, organisasjoner og andre. Dette gjelder så langt de som gir opplysningene, har lov til å dele slik informasjon med portalen.

Den registrerte bestemmer hvem som skal få tilgang til informasjonen gjennom portalen, hvilken informasjon de skal få tilgang til, og for hvilket tidsrom.

Dokumentasjon som deles via portalen, kan bare verifiseres i sin opprinnelige digitale form.

Departementet kan gi forskrift om portalen og om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, og om hvem, og om innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

§ 15-2. Database for forskningsinformasjon

En database for forskningsinformasjon skal gi oversikt over og tilgjengeliggjøre forskningsprosjekter, publikasjoner, forskningsformidling og datasett fra forskning mv., og slik legge til rette for åpen tilgang til forskningsresultater og data, effektiv forskningsadministrasjon og for forskning, statistikk og analyse på feltet. I databasen kan det behandles personopplysninger så langt det er nødvendig.

Departementet kan pålegge universiteter og høyskoler, regionale helseforetak og institutter som mottar offentlig finansiering av forskning, å rapportere til databasen.

Departementet kan gi forskrift om rapporteringsplikten og om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, og om hvem, og om innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

§ 15-3. Database for statistikk om høyere utdanning

Database for statistikk om høyere utdanning skal legge til rette for utarbeiding av statistikk og analyse, gjennomføring av utredninger og forskning og departementets forvaltning og styring av høyere utdanning. I databasen kan det behandles personopplysninger så langt det er nødvendig.

Departementet kan pålegge universiteter og høyskoler å rapportere data om høyere utdanning og forskning, inkludert personopplysninger om søkere, studenter, doktorgradskandidater og ansatte, til databasen.

Departementet kan gi forskrift om rapporteringsplikten og om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, og om hvem, og om innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

Kapittel 16 NOKUT

§ 16-1. NOKUTs formål

Formålet med virksomheten til Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) etter denne loven er å bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i norsk høyere utdanning. I tillegg skal virksomheten stimulere til kvalitetsutvikling som sikrer et høyt internasjonalt nivå i utdanningstilbudene.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i NOKUT.

§ 16-2. NOKUTs faglige uavhengighet

NOKUT er faglig uavhengig i følgende oppgaver:

a. akkreditering av institusjoner og studietilbud
b. periodiske tilsyn med institusjonenes systematiske kvalitetsarbeid
c. tilsyn med akkrediterte institusjoner og studietilbud
d. evalueringer for å vurdere kvaliteten i høyere utdanning.

§ 16-3. NOKUTs evalueringer

Departementet kan pålegge NOKUT å gjennomføre evalueringer etter § 16-2 bokstav d. NOKUTs evalueringer skal offentliggjøres, og NOKUT skal bidra til at de gjøres kjent.

§ 16-4. NOKUTs styre

NOKUT skal ledes av et styre som har det overordnede ansvaret for virksomheten og NOKUTs avgjørelser. Styret skal bestå av ni medlemmer, inkludert styrets leder.

Ett medlem skal velges av og blant NOKUTs ansatte og skal ha stemmerett i saker som angår de ansattes forhold. Ansattrepresentanten skal velges for inntil fire år. De ansatte skal for samme periode velge personlig varamedlem for ansattrepresentanten.

De øvrige medlemmene og styrets leder skal oppnevnes av departementet. Det skal være én representant for studenter i høyere utdanning og én representant for studenter i høyere yrkesfaglig utdanning. Departementet skal oppnevne studentrepresentantene etter forslag fra nasjonale studentorganisasjoner eller på annen egnet måte dersom det ikke mottar slikt forslag innen en fastsatt og rimelig frist.

Styrets medlemmer skal oppnevnes for inntil fire år. Studentrepresentantene skal oppnevnes for inntil to år. Departementet skal for samme periode oppnevne varamedlemmer, inkludert personlige varamedlemmer for studentrepresentantene. Kravene i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 første ledd skal oppfylles for studentrepresentantene og de øvrige medlemmene hver for seg.

Medlemmer av styret kan ikke inneha ledende stillinger eller verv ved universiteter, høyskoler eller fagskoler.

Styret skal ansette daglig leder for NOKUT på åremål. Åremålsperioden skal være seks år.
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 101 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1092).

Kapittel 17 Diverse regler

§ 17-1. Forsøk

Departementet kan gjøre tidsavgrensede unntak fra denne loven med forskrifter i forbindelse med pedagogiske eller organisatoriske forsøk.

§ 17-2. Ikrafttredelse og opphevelse

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Samtidig oppheves lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler. Kongen kan sette i kraft de ulike reglene til ulik tid.
1 Fra 1 aug 2024 iflg. res. 8 mars 2024 nr. 407.

§ 17-3. Overgangsregler

Forskrifter og enkeltvedtak som er fastsatt med hjemmel i regler som blir opphevet eller endret med denne loven, gjelder til departementet fastsetter noe annet. Departementet kan gi forskrift med overgangsregler.

§ 17-4. Endringer i andre lover

Fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Vedlegg. Samisk oversettelse

Se her for å lese loven på nordsamisk: pdf-lenke.
Oversettelsen av universitets- og høyskoleloven er levert av Kunnskapsdepartementet. Oversettelsen er à jour per 1. august 2025.

Lov om informasjonstilgang m.m. for utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge

§ 1. Lovens formål

Loven skal sikre at utvalget som skal granske utenlandsadopsjoner til Norge, oppnevnt av Kongen i statsråd 20. juni 2023, får tilgang til nødvendige opplysninger for å få utført sitt arbeid i henhold til mandatet, og gi utvalget adgang til å behandle disse opplysningene.

§ 2. Opplysninger til utvalget

Enhver kan uten hinder av taushetsplikt gi utvalget opplysninger som er nødvendige for utvalgets arbeid.

Utvalget kan ikke pålegge noen å gi opplysninger.

Utvalget kan uten hinder av taushetsplikt innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter mandatet.

§ 3. Taushetsplikt

Medlemmene i utvalget og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 g. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer nevnt i første ledd mottar opplysninger etter § 2 første ledd som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde. Det samme gjelder etter at materialet har blitt overlevert til arkivdepot.

§ 4. Behandling av personopplysninger

Utvalget kan behandle personopplysninger som er nødvendige for formålet med utvalgets arbeid, uten samtykke fra dem opplysningene gjelder. Dette gjelder også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15 gjelder ikke dersom det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn.

Utvalget er behandlingsansvarlig frem til det har avsluttet sitt arbeid.

§ 5. Forbud mot bruk av opplysninger i senere straffesaker, sivile saker eller tilsynssaker

Opplysninger som utvalget har mottatt i medhold av § 2, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak, eller som dokumentasjon i tilsynssaker som kan gi grunnlag for reaksjoner mot enkeltpersoner.

§ 6. Ikrafttredelse og opphør

Loven trer i kraft straks.

§§ 2 og 4 oppheves når utvalget har avsluttet sitt arbeid.

Lov om nøkkelinformasjon om sammensatte og forsikringsbaserte investeringsprodukter (PRIIPs-loven)

§ 1. Virkeområde

Loven gjelder markedsføring rettet mot ikke-profesjonelle investorer av sammensatte og forsikringsbaserte investeringsprodukter som angitt i PRIIPs-forordningen, og gjelder i tillegg til krav i annet regelverk ved markedsføring og salg av slike produkter. Departementet kan i forskrift fastsette at loven helt eller delvis skal gjelde også for andre investeringsprodukter med tilsvarende egenskaper som sammensatte eller forsikringsbaserte investeringsprodukter.

Loven gjelder for virksomhet i Norge og for norske foretaks virksomhet utenfor Norge. Kongen kan i forskrift gi regler om i hvilken utstrekning loven skal gjøres gjeldende for Norges økonomiske sone og for Svalbard, Jan Mayen og bilandene. Finanstilsynet kan i forskrift gjøre unntak fra loven for norske foretaks virksomhet utenfor Norge og utenlandske foretaks virksomhet i Norge.

§ 2. Gjennomføring av PRIIPs-forordningen

EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31bg forordning (EU) nr. 1286/2014 om nøkkelinformasjonsdokumenter om sammensatte og forsikringsbaserte investeringsprodukter for ikke-profesjonelle investorer (PRIIPs-forordningen), som endret ved forordning (EU) 2016/2340, forordning (EU) 2019/1156 og

forordning (EU) 2021/2259, gjelder som lov med de tilpasningene som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling av loven, herunder om utarbeidelse av nøkkelinformasjon, om plikten til å gjøre nøkkelinformasjon tilgjengelig og om klage- og tvisteløsningsordninger.

Departementet kan i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

§ 3. Definisjoner

I denne loven forstås med:

a. ikke-profesjonell investor: fysisk eller juridisk person som skal anses som kunde etter finansavtaleloven, forsikringsavtaleloven, finansforetaksloven, verdipapirhandelloven, verdipapirfondloven, AIF-loven, forsikringsformidlingsloven eller annet relevant regelverk, og som ikke kan regnes som, eller skal behandles som, profesjonell kunde etter reglene i verdipapirhandelloven § 10-7.
b. varig medium: en innretning som angitt i verdipapirfondloven § 1-2 første ledd nr. 10.

§ 4. Språk

Nøkkelinformasjonsdokument som distribueres i Norge, skal være på norsk. Departementet kan gjøre unntak fra kravet i første punktum ved forskrift.

§ 5. Tilsyn

Finanstilsynet fører tilsyn med overholdelse av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven. Finanstilsynsloven kommer til anvendelse.

§ 6. Administrative tiltak

Finanstilsynet kan suspendere eller forby markedsføring av et investeringsprodukt hvis bestemmelsene angitt i § 7 første ledd er overtrådt.

Finanstilsynet kan også forby at nøkkelinformasjon gjøres tilgjengelig for ikke-profesjonelle investorer hvis dokumentet ikke er i samsvar med

bestemmelsene i PRIIPs-forordningen artikkel 6, 7, 8 eller 10, jf. § 2 første ledd, og påby offentliggjøring av en ny utgave av nøkkelinformasjonsdokumentet.

Finanstilsynet kan pålegge produsent, rådgiver eller selger av et investeringsprodukt å opplyse ikke-profesjonelle investorer om pålegg eller sanksjon som er ilagt av Finanstilsynet, og om hvordan investoren kan inngi klage mot foretaket, herunder til hvilken klagenemnd det kan rettes et eventuelt krav mot foretaket.

§ 7. Overtredelsesgebyr

Finanstilsynet kan ilegge fysiske eller juridiske personer overtredelsesgebyr dersom vedkommende eller noen som har handlet på vegne av vedkommende juridiske person, forsettlig eller uaktsomt har overtrådt PRIIPs-forordningen artikkel 5 nr. 1, artikkel 6, artikkel 7, artikkel 8 nr. 1 til 3, artikkel 9, artikkel 10 nr. 1, artikkel 13 nr. 1, 3 og 4, artikkel 14 eller artikkel 19. Overtredelsesgebyr kan også ilegges den som ikke etterkommer Finanstilsynets pålegg. I forskrift som gis i medhold av loven, kan det fastsettes at den som forsettlig eller uaktsomt overtrer forskriften, kan ilegges overtredelsesgebyr.

Medvirkning til overtredelse av bestemmelsene som nevnt i første ledd kan sanksjoneres på samme måte.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementet fastsetter de øvre grensene for overtredelsesgebyr for fysiske og juridiske personer i forskrift. Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler til bestemmelsene i denne paragrafen, herunder regler om kvalifisert skyldkrav som vilkår for å ilegge overtredelsesgebyr, nærmere regler om foreldelse og regler om renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyr.

§ 8. Straff

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser som angitt i § 7 første ledd.

§ 9. Taushetsplikt

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om identiteten til personer som har gitt meldinger, tips eller liknende opplysninger om overtredelser av loven og

tilhørende forskrifter, og om andre opplysninger som kan gjøre identiteten kjent, med mindre bruk av opplysningene er nødvendig som ledd i ytterligere undersøkelser av overtredelsen eller etterfølgende rettsforfølgning av saken. Taushetsplikten etter første punktum gjelder også identiteten til den fysiske personen opplysningene gjelder. Taushetsplikten gjelder også overfor sakens parter og deres representanter.

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste for Finanstilsynet eller departementet, har taushetsplikt overfor uvedkommende om opplysninger som omhandler sanksjoner og andre tiltak som knytter seg til overtredelse av regler i loven her, eller forskrifter i medhold av loven, dersom offentliggjøring av opplysningene kan skape alvorlig uro på finansmarkedene eller påføre de berørte parter uforholdsmessig stor skade. Forvaltningsloven § 13, §§ 13 b til 13 e og § 13 g gjelder ikke for opplysninger som nevnt i første punktum.

Departementet kan i forskrift gi regler som utfyller reglene i første og annet ledd.

§ 10. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer[1]. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid. Departementet kan gi overgangsregler.
1 Fra 1. oktober 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1912.

§ 11. Endringer i andre lover

Fra den tid Kongen bestemmer gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om Finanstilsynet (finanstilsynsloven)

Kapittel 1 Alminnelige bestemmelser. Finanstilsynets formål og oppgaver

§ 1-1. Formålet med Finanstilsynets virksomhet

Finanstilsynets virksomhet etter denne loven skal bidra til finansiell stabilitet og velfungerende markeder.

§ 1-2. Hvem det føres tilsyn med

(1) Finanstilsynet fører etter denne loven tilsyn med:

a. banker
b. kredittforetak
c. finansieringsforetak
d. betalingsforetak og opplysningsfullmektiger
e. e-pengeforetak
f. skadeforsikringsforetak, herunder utenlandske skadeforsikringsforetaks generalagent (hovedagent) i Norge, og gjenforsikringsforetak
g. livsforsikringsforetak, herunder utenlandske livsforsikringsforetaks generalagent (hovedagent) i Norge
h. kredittforsikringsforetak
i. innskuddspensjonsforetak
j. sjøtrygdelag
k. private, kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser og pensjonsfond samt Norges Banks pensjonskasse
l. forsikringsformidlingsforetak
m. låneformidlingsforetak
n. regulerte markeder
o. verdipapirsentraler
p. verdipapirforetak og andre foretak som driver virksomhet i forbindelse med verdipapirhandel, samt med overholdelsen av bestemmelser om verdipapirhandel gitt i eller i medhold av lov
q. statsautoriserte revisorer og revisjonsselskaper
r. statsautoriserte regnskapsførere og regnskapselskaper
s. filial av utenlandsk kredittinstitusjon for så vidt gjelder virksomhet som drives i Norge
t. utenlandske finansforetaks representasjonskontorer i Norge
u. andre foretak, når det er fastsatt i eller i medhold av lov
v. andre foretak, når det besluttes ved enkeltvedtak i medhold av lov.

(2) Når et foretak som nevnt i første ledd er en del av et konsern, skal det føres tilsyn etter denne loven også med andre foretak i konsernet. Når tilsynsmessige hensyn tilsier det, gjelder dette også den delen av virksomheten til foretakene i konsernet som ikke ellers omfattes av denne loven.
(3) Tilsyn etter denne loven føres også med utenlandske foretak som tilsvarer foretak som nevnt i første ledd, eller driver virksomhet som tilsvarer virksomhet som nevnt i første ledd, i den utstrekning foretaket driver

virksomhet i Norge.
(4) Regler om foretakene i denne loven får tilsvarende anvendelse overfor fysiske personer som nevnt i første ledd.
(5) Departementet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak gjøre unntak fra paragrafen her.

§ 1-3. Tilsyn med foretak og markeder

(1) Finanstilsynet skal føre tilsyn med at foretakene virker på hensiktsmessig og betryggende måte, i samsvar med lov, bestemmelser gitt i medhold av lov og foretakenes formål og vedtekter.
(2) Finanstilsynet skal se til at foretakene under tilsyn i sin virksomhet ivaretar forbrukernes interesser og rettigheter.
(3) For å ivareta sine oppgaver etter loven skal Finanstilsynet følge utviklingen i økonomi og markeder.
(4) Finanstilsynet skal føre tilsyn i samarbeid med tilsynsmyndigheter i andre stater som er omfattet av EØS-avtalen, i samsvar med det som følger av regler som gjennomfører EØS-avtalen vedlegg IX. Europeisk tilsynssamarbeid er ellers regulert i lov 17. juni 2016 nr. 30 om EØS-finanstilsyn.
(5) Departementet kan gi nærmere forskrifter om Finanstilsynets virksomhet.

§ 1-4. Begrensninger i instruksjons- og omgjøringsmyndighet

(1) Finanstilsynet kan ikke instrueres om behandlingen av enkeltsaker, med unntak av saker av prinsipiell eller stor samfunnsmessig betydning. Finanstilsynet skal gis anledning til å uttale seg før beslutning om instruksjon treffes.
(2) Kongen og departementet kan ikke av eget tiltak omgjøre Finanstilsynets vedtak, jf. forvaltningsloven § 35, med unntak av saker av prinsipiell eller stor samfunnsmessig betydning.
(3) Begrensninger i instruksjons- og omgjøringsmyndighet etter første og annet ledd gjelder ikke for Finanstilsynets oppgaver og kompetanse som krisehåndteringsmyndighet som nevnt i finansforetaksloven § 20-3.

Kapittel 2 Organisering av Finanstilsynet

§ 2-1. Direktør for Finanstilsynet

Finanstilsynet ledes av en direktør som ansettes av Kongen på åremål for en

periode på seks år. Åremålet kan gjentas for ytterligere én periode på inntil seks år.

§ 2-2. Styre

(1) Finanstilsynet skal ha et styre som behandler og avgjør enkeltsaker der departementets ordinære instruksjonsmyndighet er begrenset, jf. § 1-4. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om styrets ansvar og oppgaver.
(2) Styret skal ha syv medlemmer. Medlemmene oppnevnes av Kongen for en periode på inntil fire år. Medlemmene kan gjenoppnevnes for en samlet periode på inntil 12 år. Kongen utpeker styrets leder og nestleder.

§ 2-3. Styrets saksbehandling

(1) Styret skal behandle saker i møte. Styrets leder kan bestemme at en sak kan behandles skriftlig eller på annen betryggende måte, hvis ikke et medlem krever møtebehandling. Styret kan delegere behandlingen av saker til direktøren.
(2) Direktøren forbereder saker som skal behandles av styret, og er til stede under behandlingen av sakene.
(3) Styret er vedtaksført når mer enn halvparten av medlemmene deltar. Som styrets vedtak gjelder det som flertallet blant deltakerne har stemt for, eller ved stemmelikhet det som styrets møteleder har stemt for.
(4) Styret skal føre protokoll.

§ 2-4. Forhold til foretak under tilsyn

Finanstilsynets styremedlemmer og ansatte kan ikke være ansatt eller ha lønnet arbeid i eller være med i styre, representantskap eller tilsvarende organ i foretak under tilsyn.

§ 2-5. Begrensninger i adgang til å handle finansielle instrumenter

(1) Finanstilsynets styremedlemmer og ansatte kan ikke eie aksjer, obligasjoner, derivater og andre rettigheter til finansielle instrumenter utstedt av foretak under tilsyn.
(2) Finanstilsynets styremedlemmer og ansatte kan ikke foreta tegning, kjøp, salg eller bytte av instrumenter som handles på norsk regulert marked, multilateral handelsplass eller organisert handelsfasilitet.

(3) Finanstilsynets styremedlemmer og ansatte kan ikke eie andeler i verdipapirfond som har, eller har vedtektsbestemt at det i sin investeringsstrategi skal ha, en overrepresentasjon av finansielle instrumenter utstedt av foretak under tilsyn.
(4) Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder også handler som foretas i fremmed navn og for fremmed regning.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om Finanstilsynets styremedlemmers og ansattes plikt til rapportering om transaksjoner i finansielle instrumenter. Departementet kan ved enkeltvedtak eller i forskrift dispensere fra bestemmelsene i denne paragrafen.

§ 2-6. Melding om lån og kausjon

(1) Finanstilsynets styremedlemmer og direktøren skal gi melding til departementet om lån som de har fått innvilget av et foretak under tilsyn, herunder filialer av utenlandske foretak. Finanstilsynets styremedlemmer og direktøren skal gi melding til departementet om kausjon som de stiller for lån gitt av et foretak under tilsyn, herunder filialer av utenlandske foretak. Finanstilsynets ansatte skal gi tilsvarende melding om lån og kausjon til Finanstilsynet.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om Finanstilsynets styremedlemmers og ansattes plikt til å gi opplysninger om avtaler som nevnt i første ledd.

§ 2-7. Taushetsplikt

(1) Finanstilsynets styremedlemmer og ansatte, samt sakkyndige som Finanstilsynet har engasjert i medhold av § 6-2, har taushetsplikt overfor uvedkommende om det som de i sitt arbeid får kjennskap til om en kundes forhold. De må heller ikke gjøre bruk av det i ervervsvirksomhet. Taushetsplikten etter denne loven og forvaltningsloven gjelder også for personer og institusjoner som mottar opplysninger underlagt lovpålagt taushetsplikt fra Finanstilsynet.
(2) Taushetsplikten etter denne loven og forvaltningsloven gjelder ikke overfor følgende institusjoner når opplysningene er nødvendige for at institusjonen skal kunne utføre oppgaver som følger av lov eller regler fastsatt med hjemmel i lov:

a. Norges Bank
b. Bankenes sikringsfond
c. Den europeiske sentralbank og andre EØS-staters sentralbanker

d. andre EØS-staters innskuddsgarantiordninger
e. andre EØS-staters krisehåndteringsmyndigheter
f. Single Resolution Board
g. andre lands departementer som deltar i et kriseutvalg, jf. finansforetaksloven § 20-46
h. tilsynsmyndigheter som fører tilsyn som nevnt i § 1-2, herunder Den europeiske banktilsynsmyndighet, Den europeiske tilsynsmyndighet for forsikring og tjenestepensjoner og Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndighet
i. Det europeiske systemrisikorådet
j. Det internasjonale valutafondet
k. Verdensbanken
l. Den internasjonale oppgjørsbanken
m. Rådet for finansiell stabilitet
n. EFTAs overvåkningsorgan
o. Nasjonal sikkerhetsmyndighet
p. regulert marked med tillatelse etter verdipapirhandelloven
q. verdipapirsentral med tillatelse etter verdipapirsentralloven
r. sentral motpart med tillatelse etter verdipapirhandelloven.

(3) Departementet kan gi forskrift om at taushetsplikten ikke skal gjelde overfor krisehåndteringsmyndigheter, og tilsynsmyndigheter når disse fører tilsvarende tilsyn som nevnt i § 1-2, fra land utenfor EØS. Departementet kan gi forskrift om Finanstilsynets utveksling av opplysninger med de myndigheter, organer og foretak taushetsplikten ikke gjelder overfor.

Kapittel 3 Gjennomføring av tilsyn

§ 3-1. Opplysningsplikt og rapporteringsplikt for foretak under tilsyn

(1) Foretak under tilsyn plikter å gi alle opplysninger som Finanstilsynet krever, og skal utlevere dokumentasjon og opplysninger på den måten Finanstilsynet fastsetter.
(2) Hvis opplysningsplikten etter første ledd ikke oppfylles, kan Finanstilsynet pålegge de enkelte tillitsvalgte og ansatte i foretaket å gi opplysningene. Foretaket skal i slike tilfeller som hovedregel varsles.
(3) Foretak under tilsyn skal så raskt som mulig gi Finanstilsynet opplysninger om forhold som kan være avgjørende for om virksomheten kan fortsette sin drift.
(4) Denne lovens bestemmelser om opplysningsplikt og rapporteringsplikt

gjelder uten hinder av taushetsplikt.

§ 3-2. Opplysningsplikt for foretak i samme konsern

(1) Finanstilsynet kan pålegge tilknyttet foretak av, deltakende foretak i og tilknyttet foretak av et deltakende foretak i et foretak som nevnt i § 1-2 første ledd bokstav a, b, c, f, g, p eller s eller et tilsvarende utenlandsk foretak, å gi de opplysninger som Finanstilsynet krever og som er nødvendige for å føre tilsyn med slike foretak. Det samme gjelder for foretak som er underlagt felles ledelse med foretaket eller deltakende foretak. Opplysningsplikten etter første og annet punktum gjelder bare hvis foretaket som er under tilsyn, etter pålegg fra Finanstilsynet ikke selv har utlevert opplysningene.
(2) Som tilknyttet foretak regnes datterselskap og andre foretak der foretaket har en deltakerinteresse. Som deltakende foretak regnes morselskap og andre foretak som har en deltakerinteresse i foretaket.
(3) Finanstilsynet kan pålegge foretak av allmenn interesse etter revisorloven § 1-2 sjette ledd, samt personer og foretak som utfører oppgaver for et revisjonsforetak i forbindelse med revisjon av slike foretak å gi de opplysninger om den lovfestede revisjonen som Finanstilsynet krever og som er nødvendige for å føre tilsyn med revisjonsforetaket. Hvis opplysningsplikten som er pålagt foretaket, ikke oppfylles, kan opplysningsplikten pålegges de enkelte tillitsvalgte, ansatte og andre som utfører oppdrag for foretaket. Foretaket skal i slike tilfeller som hovedregel varsles.

§ 3-3. Opplysningsplikt og rapporteringsplikt for revisor

(1) Finanstilsynet kan pålegge revisor for et foretak under tilsyn å gjøre nærmere rede for bestemte forhold når det er av betydning for tilsynet med foretaket.
(2) Revisor som reviderer årsregnskapet eller avgir revisorbekreftelser for foretak som nevnt i § 1-2 første ledd, plikter uten ugrunnet opphold å rapportere til Finanstilsynet ethvert forhold som revisor blir kjent med under utførelsen av revisjonen av årsregnskapet eller i arbeidet med revisorbekreftelser, hvis forholdet kan:

a. innebære en overtredelse av bestemmelser som regulerer foretakets virksomhet, dersom overtredelsen kan medføre tilbakekall av foretakets tillatelse til å drive virksomhet
b. medføre vesentlig usikkerhet om foretakets evne til fortsatt drift, eller

c. medføre at revisor i revisjonsberetningen konkluderer negativt eller med forbehold, eller med at revisor ikke kan uttale seg.

(3) Rapporteringsplikten etter annet ledd gjelder tilsvarende for forhold som revisor blir kjent med under utførelsen av revisjonen av årsregnskapet eller i arbeidet med revisorbekreftelser for foretak som foretaket under tilsyn har nære forbindelser med. Med nære forbindelser menes en situasjon der to eller flere fysiske eller juridiske personer er knyttet til hverandre ved

a. deltakerinteresse, det vil si ved å ha eller kontrollere minst 20 prosent av et foretaks stemmeretter eller kapital, eller
b. kontroll, det vil si ved en forbindelse mellom et hovedforetak og et underforetak eller ved en tilsvarende forbindelse mellom enhver fysisk eller juridisk person og et foretak. Kontroll anses som hovedregel å foreligge der personer eller foretak eier eller kontrollerer minst 20 prosent av aksjene eller stemmene i foretaket under tilsyn, og der foretaket under tilsyn eier eller kontrollerer minst 20 prosent av aksjene eller stemmene i et foretak, eller der foretak inngår i samme konsern som foretaket under tilsyn. Ethvert underforetak av et underforetak anses også som datterforetak av hovedforetaket som står i spissen for foretakene. En situasjon der to eller flere fysiske eller juridiske personer er varig knyttet til en person ved kontroll, anses også som en nær forbindelse mellom slike personer. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hva som skal regnes som nære forbindelser.

(4) Revisor som nevnt i annet ledd og revisor i noterte foretak, som trekker seg etter revisorloven § 9-6, skal sende begrunnelse for fratredelsen til Finanstilsynet. Revisor skal rapportere til Finanstilsynet hvis foretaket velger en ny revisor på ekstraordinær generalforsamling eller revisjonsoppdraget på annen måte utløper før utløpet av tjenestetiden.
(5) Forhold som revisor rapporterer i aktsom god tro til Finanstilsynet, skal ikke regnes som brudd på taushetsplikten etter lov, forskrift eller avtale, og ikke medføre ansvar.

§ 3-4. Opplysningsplikt for utenlandske foretak

Utenlandske foretak som nevnt i § 1-2 tredje ledd skal gi Finanstilsynet alle opplysninger som Finanstilsynet krever for å kunne kontrollere at reglene som gjelder for virksomheten i Norge, overholdes.

§ 3-5. Opplysningsplikt i saker om mulig ulovlig virksomhet

(1) Dersom Finanstilsynet finner det nødvendig for å avgjøre om det bør treffes vedtak etter § 4-2, kan Finanstilsynet pålegge den som det antar driver ulovlig virksomhet som nevnt i § 4-2, å gi opplysninger om virksomheten. § 3-1 annet ledd og § 3-3 første ledd gjelder tilsvarende.
(2) Pålegg om å gi opplysninger kan også omfatte et foretaks morselskap, eller morselskapet i det konsernet foretaket er en del av.

§ 3-6. Bevissikring

Finanstilsynet kan som ledd i sitt tilsynsarbeid kreve bevissikring ved domstolene etter domstolloven § 44. Krav om bevissikring fremmes for den tingretten hvor de som skal avhøres, bor eller oppholder seg eller realbevis skal undersøkes. For øvrig gjelder tvisteloven § 28-3 tredje ledd og § 28-4.

§ 3-7. Opplysninger fra Folkeregisteret

Finanstilsynet kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente de opplysninger fra folkeregistermyndigheten som er nødvendige for at Finanstilsynet skal kunne utføre oppgaver fastsatt i eller i medhold av lov.

Kapittel 4 Finanstilsynets virkemidler

§ 4-1. Pålegg om retting

Finanstilsynet kan pålegge de foretak det har tilsyn med, å rette på forholdet dersom foretaket ikke har overholdt sine plikter etter bestemmelser gitt i eller i medhold av lov, eller har handlet i strid med vilkår for tillatelse. Det samme gjelder dersom foretaket ikke har overholdt vedtekter eller interne retningslinjer fastsatt etter bestemmelser gitt i eller i medhold av lov.

§ 4-2. Pålegg om stans av ulovlig virksomhet

Antar Finanstilsynet at noen som ikke har nødvendig tillatelse, driver virksomhet som omfattes av § 1-2, kan Finanstilsynet gi pålegg om å stanse virksomheten.

§ 4-3. Tvangsmulkt

Hvis et pålegg fra Finanstilsynet med hjemmel i lov eller forskrift ikke følges, kan Finanstilsynet bestemme at de personer eller det foretak, foretakets morselskap eller morselskapet i det konsern som foretaket er en del av, som skal oppfylle pålegget, skal betale en tvangsmulkt til forholdet er rettet.

§ 4-4. Innkalling av foretakets styrende organer

Finanstilsynet kan innkalle til møter i styre, kontrollkomité og representantskap eller tilsvarende organer i foretak under tilsyn. I slike møter og i generalforsamlinger kan Finanstilsynet la seg representere og sette fram forslag, men har ikke stemmerett. Finanstilsynet kan stille krav om ekstraordinær generalforsamling. Blir ekstraordinær generalforsamling ikke innkalt når Finanstilsynet har stilt krav om det, kan Finanstilsynet kalle inn til slik generalforsamling.

§ 4-5. Anmeldelse

(1) Overtredelse av bestemmelser som gjelder for foretak som Finanstilsynet har tilsyn med, kan meldes av Finanstilsynet til påtalemyndigheten eller til vedkommende offentlige myndighet som saken særskilt hører under.
(2) Når Finanstilsynet i sitt tilsynsarbeid får mistanke om at det foreligger forhold med tilknytning til utbytte av en straffbar handling eller til forhold som rammes av straffeloven kapittel 18, skal opplysninger om dette oversendes Den sentrale enhet for etterforsking og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet, Økokrim.

§ 4-6. Utkontraktering

(1) Med unntak av avtaler om bruk av tjenester fra IKT-leverandører som nevnt i forordning (EU) 2022/2554 kapittel V, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren §§ 1 og 2, skal foretak under tilsyn melde fra til Finanstilsynet ved inngåelse av avtale om utkontraktering av virksomhet som er kritisk eller viktig for foretaket, og ved endringer av slike avtaler. Meldingen skal gis minst 60 dager før iverksettelsen av avtalen eller avtaleendringen.
(2) Finanstilsynet kan sette vilkår for utkontrakteringen. Finanstilsynet kan gi foretaket pålegg om ikke å iverksette en avtale eller om å avslutte en avtale

dersom Finanstilsynet mener at utkontraktering skjer i et omfang eller på en måte som ikke anses som forsvarlig. Det samme gjelder dersom avtalen om utkontraktering vanskeliggjør tilsynet med den utkontrakterte virksomheten eller med foretakets samlede virksomhet.
(3) Finanstilsynet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak fastsette krav til melding etter første ledd. Finanstilsynet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak gjøre unntak fra meldeplikten. Finanstilsynet kan i forskrift eller ved enkeltvedtak stille krav til standardisering av opplysningene i foretakets interne oversikt over avtaler om utkontraktering.
Endret ved lov 27 mai 2025 nr. 18 (i kraft 1 juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084).

Kapittel 5 Klage over Finanstilsynets vedtak

§ 5-1. Finanstilsynsklagenemnda

(1) Klage over vedtak truffet av Finanstilsynet skal behandles av Finanstilsynsklagenemnda. Dette gjelder likevel ikke klage over vedtak som nevnt i finansforetaksloven § 20-3 om krisehåndteringsmyndighet eller klage over vedtak etter gjeldsinformasjonsloven.
(2) Finanstilsynsklagenemnda kan ikke instrueres om behandlingen av den enkelte klagesak. Departementets generelle instrukser og instrukser i medhold av § 1-4 første ledd rettet mot Finanstilsynet skal legges til grunn av klagenemnda i dens behandling av klagesaker.
(3) Departementet behandler klager over vedtak eller avgjørelser som Finanstilsynsklagenemnda treffer i første instans.
(4) Finanstilsynsklagenemnda kan ikke omgjøre Finanstilsynets vedtak av eget tiltak.
(5) Departementet kan i forskrift gi regler om Finanstilsynsklagenemndas sammensetning og virksomhet, saksbehandling, sekretariat og finansiering, samt om rapportering om nemndas virksomhet.

§ 5-2. Søksmål

(1) En part som har fått saken sin behandlet av Finanstilsynsklagenemnda, kan ved å reise søksmål mot staten ved Finanstilsynsklagenemnda prøve gyldigheten av vedtaket. Gjelder vedtaket en sak mellom private parter fattet i medhold av verdipapirhandelloven kapittel 6, må søksmål om vedtaket reises mot den andre private parten, og retten kan prøve alle sider av saken. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvilke saker som regnes

som en sak mellom private parter.
(2) Departementet kan ved søksmål få prøvd om Finanstilsynsklagenemndas vedtak i en klagesak skal oppheves helt eller delvis fordi det bygger på feilaktig faktisk grunnlag eller uriktig oppfatning av et rettsspørsmål. Den avgjørelsen retter seg mot, skal varsles om søksmålet.
(3) Søksmål etter første og annet ledd må reises innen seks måneder fra det tidspunktet underretningen om det endelige vedtaket er kommet fram til parten.

Kapittel 6 Andre bestemmelser

§ 6-1. Utgifter

(1) Finanstilsynets og Finanstilsynsklagenemndas utgifter skal fordeles på de foretak som etter § 1-2 er under tilsyn, og på utstedere av omsettelige verdipapirer som er notert på regulert marked i EØS med Norge som hjemstat, i budsjettåret. Utgiftene fordeles på de ulike grupper av foretak basert på Finanstilsynets relative ressursbruk etter nærmere regler fastsatt i forskrift.
(2) Departementet kan gi forskrift om den nærmere utgiftsfordelingen, herunder

a. inndeling av grupper som nevnt i første ledd
b. beregningsgrunnlaget for fordeling av utgiftene innen de ulike grupper av foretak, herunder tidspunktet for fastsettelse av beregningsgrunnlaget
c. hvilke foretak som skal regnes for å være under tilsyn eller notert på regulert marked i EØS med Norge som hjemstat i budsjettåret
d. plikt til å betale gebyr for Finanstilsynets behandling av konsesjonssøknader og saker som gjelder rett til å markedsføre fond i Norge fra utenlandske foretak
e. fastsettelse av årlige minste og høyeste beløp som kan fordeles på det enkelte foretak innen hver gruppe av foretak
f. fordelingen av Finanstilsynsklagenemndas utgifter mellom og innad i gruppene av foretak
g. at grupper av foretak skal unntas fra fordelingen av utgifter etter bestemmelsen her eller forskrifter gitt i medhold av denne bestemmelsen.

(3) Ilagte bidrag er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 6-2. Granskninger mv.

(1) Finanstilsynet kan engasjere statsautoriserte revisorer og andre sakkyndige til å utføre oppdrag innenfor Finanstilsynets arbeidsområde.
(2) Finanstilsynet kan oppnevne utvalg til å foreta selvstendige granskninger innenfor Finanstilsynets arbeidsområde. Foretak under tilsyn og deres tillitsvalgte og ansatte har samme opplysningsplikt overfor et slikt utvalg som de har overfor Finanstilsynet etter § 3-1. Som ledd i granskningen kan utvalget kreve bevisopptak ved domstolene etter domstolloven § 44. Utvalgets medlemmer har tilsvarende taushetsplikt som angitt i § 2-7 første ledd og må, hvis ikke annet er fastsatt eller forutsatt ved oppnevningen, følge de regler som gjelder for styremedlemmer i Finanstilsynet.
(3) Departementet kan bestemme at utgiftene ved oppdrag som nevnt i første og annet ledd helt eller delvis skal refunderes av de foretak hvor oppdragene har vært utført.

§ 6-3. Finanstilsynets behandling av meldinger, tips mv.

Departementet kan i forskrift gi regler om Finanstilsynets behandling av saker som gjelder meldinger, tips eller lignende opplysninger om overtredelser av regelverk.

§ 6-4. Straff

(1) Tillitsvalgte eller ansatte i foretak under tilsyn som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 3-1, § 3-2, § 3-3, § 3-4, § 3-5, § 4-1, § 4-2, § 4-4 eller § 4-6 eller bestemmelse eller pålegg gitt med hjemmel i disse bestemmelsene, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år eller begge deler, for så vidt forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.
(2) Personer, tillitsvalgte eller ansatte i foretak som forsettlig eller uaktsomt overtrer pålegg gitt med hjemmel i § 4-2 eller § 3-5, straffes som etter første ledd.

Kapittel 7 Ikrafttreden og overgangsbestemmelser. Endringer i andre lover

§ 7-1. Ikrafttreden

(1) Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene i loven til forskjellig tid.

(2) Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet med finansforetak mv. Forskrifter gitt i medhold av lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet med finansforetak mv. gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.
1 Fra 1. april 2025 iflg. res. 21 mars 2025 nr. 479.

§ 7-2. Overgangsbestemmelser

Departementet kan gi overgangsbestemmelser. § 6-4 gjelder bare for overtredelser som finner sted etter lovens ikrafttredelse.

§ 7-3. Endring av andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om endringer i regnskapsloven mv. (bærekraftsrapportering)

I

I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. gjøres følgende endringer: – – –

II

I lov 20. november 2020 nr. 128 om revisjon og revisorer gjøres følgende endringer:
– – –
§ 12-1 første ledd skal lyde:
(1) EØS-avtalen vedlegg XXII (forordning (EU) nr. 537/2014 om særlige plikter ved revisjon av foretak av allmenn interesse og opphevelse av kommisjonsbeslutning 2005/909/EF, med tilpasninger til EØS-avtalen, som endret ved direktiv (EU) 2022/2464) (revisjonsforordningen) gjelder som lov med de endringer og tillegg som følger av protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
– – –

III

I lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak gjøres følgende endringer: – – –

IV

I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper gjøres følgende endringer: – – –

V

I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper gjøres følgende endringer: – – –

VI

I lov 6. juni 2003 nr. 38 om bustadbyggjelag gjøres følgende endringer: – – –

VII

Del VII opphevet ved lov 10 april 2025 nr. 11 (i kraft 1 aug 2025 iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1203, omnummerering av etterfølgende deler er ikke utført av praktiske hensyn).

VIII

I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel gjøres følgende endringer: – – –

IX

I lov 29. juni 2007 nr. 81 om samvirkeforetak gjøres følgende endringer: – – –

X

I lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern gjøres følgende endringer: – – –

XI

I lov 8. juni 2018 nr. 28 om høyere yrkesfaglig utdanning gjøres følgende endring: – – –

XII

I lov 18. juni 2021 nr. 99 om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold gjøres følgende endringer: – – –

XIII

1. Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Departementet kan fastsette overgangsregler.

1 Fra 1. november 2024 for
del I (endringene i regnskapsloven),
del II (endringene i revisorloven) med unntak av § 12-1,
del III (endringene i statsforetaksloven),
del IV (endringene i aksjeloven),
del V (endringene i allmennaksjeloven),
del VI (endringene i bustadbyggjelagslova),
del VIII (endringene i verdipapirhandelloven),
del IX (endringene i samvirkelova),
del X (endringene i finansforetaksloven),
del XI (endringene i fagskoleloven),
del XII (endringene i åpenhetsloven),
iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2454.

Lov om endringer i grenseloven og utlendingsloven mv. (interoperabilitet og visuminformasjonssystemet mv.)

I

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet skal § 12 nytt sjette ledd lyde: – – –

II

I lov 16. juli 1999 nr. 66 om Schengen informasjonssystem (SIS) skal § 1 lyde: – – –

III

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:
– – –
§ 101 første ledd første punktum skal lyde:
Forordning (EU) nr. 603/2013 (Eurodac II-forordningen), som endret ved forordning (EU) 2021/1133, jf. artikkel 4 i Norges tilknytningsavtale til Dublin-samarbeidet og artikkel 1 i tilleggsprotokoll om tilgang til Eurodac med henblikk på rettshåndhevelse, gjelder som lov, med unntak av henvisningen til Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter i forordningen artikkel 3 nr. 5.
§ 102 skal lyde:
§ 102. Visuminformasjonssystemet VIS
Forordning (EU) nr. 767/2008 om visuminformasjonssystemet VIS (VIS-forordningen), som endret ved forordning (EF) nr. 810/2009, forordning (EU) nr. 610/2013, forordning (EU) 2017/2226, forordning (EU) 2019/817, forordning (EU) 2021/1134 og forordning (EU) 2021/1152, gjelder som lov. VIS-forordningen regulerer blant annet registrering, lagring og deling av opplysninger mellom statene i Schengen-samarbeidet om visum og oppholdstillatelser.

Kongen kan gi forskrift om behandling av opplysninger i VIS, herunder om registrering, overføring av opplysninger, lagring, søk, innsyn, endring, sletting, tilgang og behandlingsansvar, samt om opptak av biometrisk personinformasjon.

§§ 102 a til 102 f oppheves.

IV

I lov 20. april 2018 nr. 8 om grensetilsyn og grensekontroll av personer gjøres følgende endringer: – – –
Endret ved lov 20 juni 2025 nr. 85.

V

I lov 29. april 2022 nr. 26 om endringer i grenseloven, utlendingsloven og politiregisterloven (etablering av systemer for inn- og utreise, fremreise og passasjerlisteopplysninger mv.) skal utlendingsloven ny § 9 a i del I lyde: – – –

VI

I lov 20. desember 2023 nr. 110 om endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom og varetekt med elektronisk kontroll) oppheves endringen i utlendingsloven § 100 b annet ledd i del XI nr. 11.

VII

1. Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
2. Del VI trer i kraft straks.
3. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 12. oktober 2025 for endringsloven
del I (politiloven),
del II (lov 16. juli 1999 nr. 66 om Schengen informasjonssystem (SIS)),
del III (utlendingsloven) med unntak av endringene i §§ 101 til 102f,
del IV (grenseloven) og
fra 19. september 2025 for endringsloven del V (lov 29. april 2022 nr. 26 om endringer i grenseloven, utlendingsloven og politiregisterloven (etablering av systemer for inn- og utreise, fremreise og passasjerlisteopplysninger mv.), utlendingsloven ny § 9a i del I)
iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1876

Lov om midlertidige endringer i utlendingsloven (beredskapshjemmel for innkvartering av asylsøkere)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her skal ny § 95 a lyde:
– – –

II

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Loven oppheves 1. juli 2026.
1 Fra 1. juli 2024 iflg. res. 21. juni 2024 nr. 1105.

Lov om endringer i barnetrygdloven og midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina (videreføring m.m.)

– – –

XIII

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
2. Del II til XII i loven oppheves 1. juli 2026.
3. Kongen kan gi nærmere overgangsregler for ikrafttredelse og opphevelse av del II til XII i loven.
4. Kongen kan gi nærmere overgangsregler for endringene i barnetrygdloven.

1 Fra 1. juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1212.

Lov om endringer i gjeldsordningsloven mv. (effektivisering og forenkling av gjeldsordningsprosessen)

I

I lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner gjøres følgende endringer:
– – –
§ 2-1 første ledd skal lyde:
– – – Søknaden kan fremsettes elektronisk eller i papirform. – – –
– – –

II

I lov 23. juni 2020 nr. 98 om behandling av forbrukerklager i Forbrukertilsynet og Forbrukerklageutvalget gjøres følgende endring: – – –

III

1. Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Endringene i del I gjelder for saker hvor gjeldsforhandling åpnes etter at loven er trådt i kraft. Opphevelsen av § 6-2 fjerde ledd gjelder likevel også for eldre saker, så lenge toårsperioden ikke er utløpt når loven trer i kraft.
3. Departementet kan fastsette overgangsregler.

1 Fra 1. januar 2025 med unntak av § 2-1 første ledd annet punktum iflg. res. 11 okt 2024 nr. 2455.

Lov om omdanning av Opplysningsvesenets fond til aksjeselskap

§ 1. Formål

Formålet med denne loven er å regulere overgangsspørsmål i forbindelse med omdanning av Opplysningsvesenets fond til aksjeselskap og deling av fondets eiendeler med Den norske kirke.

§ 2. Omdanning av Opplysningsvesenets fond

Opplysningsvesenets fond omdannes til aksjeselskap ved at fondets eiendeler, rettigheter og forpliktelser i sin helhet overføres til et aksjeselskap mot at staten tegner samtlige aksjer i selskapet. Aksjeloven gjelder med mindre annet følger av loven her.

Omdanningen trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer.

§ 3. Overføring av eiendeler, rettigheter og forpliktelser i omdanningen

Konsesjoner og andre offentlige rettigheter og tillatelser som gjelder for Opplysningsvesenets fond, blir på omdanningstidspunktet overført til aksjeselskapet. Det samme gjelder ved senere overdragelse av eiendeler, rettigheter og forpliktelser til heleide datterselskaper av aksjeselskapet.

Fordringshavere og øvrige rettighetshavere kan ikke motsette seg overføringen etter § 2 eller gjøre gjeldende at den utgjør en bortfallsgrunn for rettsforholdet.

Eiendommer og rettigheter som overføres etter § 2, er unntatt fra konsesjonsplikt etter konsesjonsloven §§ 2 og 3. Det samme gjelder ved senere overdragelse av eiendeler og rettigheter til heleide datterselskaper av aksjeselskapet.

Omdanningen utløser ikke konsesjonsplikt etter vannfallrettighetsloven.

§ 4. Overføring av eiendommer med særlige hjemmelsforhold

Aksjeselskapet overtar på omdanningstidspunktet eiendomsretten til fast eiendom med særlige hjemmelsforhold som forvaltes av Opplysningsvesenets fond på omdanningstidspunktet.

Lov om vederlag ved oreigning av fast eigedom gjelder for fast eiendom som overdras etter første ledd og som Opplysningsvesenets fond ikke alene var eier av på omdanningstidspunktet. Skjønn for fastsetting av erstatning etter første punktum holdes etter reglene i lov om skjønn og ekspropriasjonssaker og kan innledes av den som oppgir å være forrige rettighetshaver. Dersom retten fastslår at det for en part har skjedd en ekspropriasjon etter første ledd, har denne parten krav på erstatning av staten for nødvendige utgifter i sakens anledning.

§ 5. Omregistreringer

Omregistrering av eiendeler, rettigheter og heftelser i grunnboken og andre offentlige registre i forbindelse med omdanningen og ved etterfølgende overdragelse til heleide datterselskaper skjer ved navneendring.

§ 6. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft straks, med unntak av § 7 nr. 1, som gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1. januar 2025 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1216.

§ 7. Endring i andre lover

Fra det tidspunkt som følger av § 6 gjøres følgende endringer i andre lover:
1. Lov 18. juni 2021 nr. 98 om Opplysningsvesenets fond oppheves.
2. I lov 24. april 2020 nr. 31 om tros- og livssynssamfunn skal § 14 nytt åttende ledd lyde: – – –

Lov om endringer i finansmarkedslovgivningen (samleproposisjon)

I

I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel gjøres følgende endringer:
– – –
§ 19-2 tiende ledd skal lyde:
(10) Finanstilsynet kan kreve opplysninger som antas å ha betydning for

spørsmål som omfattes av kapittel 6, fra verdipapirforetak, andre foretak og personer.
Nåværende tiende, ellevte og tolvte ledd, blir ellevte, tolvte og nytt trettende ledd.
§ 19-4 oppheves.
§ 19-7 tiende ledd oppheves. Nåværende ellevte og tolvte ledd blir tiende og ellevte ledd.
– – –
§ 19-10 annet ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir annet ledd.
– – –

II

I lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond gjøres følgende endringer: – – –

III

I lov 20. juni 2014 nr. 28 om forvaltning av alternative investeringsfond gjøres følgende endringer: – – –

IV

I lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern (finansforetaksloven) gjøres følgende endringer: – – –

V

I lov 1. juni 2018 nr. 23 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering gjøres følgende endringer: – – –

VI

I lov 1. mars 2019 nr. 2 om register over reelle rettighetshavere skal § 11 lyde: – – –

VII

I lov 15. mars 2019 nr. 6 om verdipapirsentraler og verdipapiroppgjør mv. gjøres følgende endring: – – –

VIII

I lov 16. desember 2022 nr. 90 om regnskapsførere gjøres følgende endring: – – –

IX

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer[1]. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi overgangsregler.

1 Fra 1. juli 2024 for endringsloven del IV (finansforetaksloven), endringsloven del V (hvitvaskingsloven) endringen i § 2 og endringene i § 22, endringsloven del VIII (regnskapsførerloven) og endringsloven del IX nr. 2,
fra 1. august 2024 for endringsloven del I (verdipapirhandelloven) endringen i § 2-2, endringen i kapitteloverskriften til kapittel 8, endringen i § 8-1 første ledd, ny § 8-2, endringen i § 17-1 første ledd med unntak av bokstav m, ny § 17-8 og § 17-9, nytt kapittel 17A, endringen i § 19-8 og ny § 21-6a, endringsloven del II (verdipapirfondloven), endringsloven del III (AIF-loven) med unntak av endringen i § 9-6 første ledd bokstav f, og endringsloven del VII (verdipapirsentralloven)
fra 1. oktober 2024 for ikrafttredelse av lov 1. mars 2019 nr. 2 §§ 8 til 14, og endringsloven del VI (lov om register over reelle rettighetshavere)
fra 1. januar 2025 for endringsloven del V (hvitvaskingsloven) endringen i § 4, endringene i § 10 og endringen i § 43,
iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1214.
Fra 1. april 2025 for endringsloven del I (verdipapirhandelloven) endringen i § 6-4, ny § 9-30a, endringen i § 11-13, endringen av kapitteloverskriften til kapittel 12, opphevelsen av avsnittsoverskrift I i kapittel 12, endringen i § 12-8, opphevelsen av § 12-9, opphevelsen av kapittel 12 avsnitt II, endringen i § 19-1, opphevelsen av § 19-12, endringen i § 21-1, endringen i § 21-8 og endringen i § 21-11, endringsloven del III (AIF-loven) endringen i § 9-6 første ledd bokstav f, iflg. res. 21 mars 2025 nr. 481.
Fra 1. august 2025 for endringsloven del I (verdipapirhandelloven) endringen i §

17-1 første ledd bokstav m iflg. res. 24 juni 2025 nr. 1202.

Lov om Statens fond i Tromsø

§ 1. Formål

Formålet med etableringen av Statens fond i Tromsø er å bidra til å bygge kapitalforvaltningsmiljøer i Nord-Norge.

§ 2. Målet med fondsinvesteringene

Målet med investeringene av midlene i Statens fond i Tromsø skal være å oppnå høyest mulig avkastning til en akseptabel risiko. Fondet skal forvaltes ansvarlig.

§ 3. Eierskap mv.

Midlene i Statens fond i Tromsø eies av staten. Statens fond i Tromsø kan ikke selv ha rettigheter eller plikter overfor private eller offentlige myndigheter, og kan ikke saksøke eller saksøkes.

§ 4. Ansvaret for forvaltningen og fondskapitalen

Statens fond i Tromsø forvaltes av departementet.

Kapitalen i Statens fond i Tromsø fastsettes etter vedtak i Stortinget.

Statens fond i Tromsø plasseres som et kapitalinnskudd i Folketrygdfondet. Motverdien forvaltes etter nærmere bestemmelser fastsatt av departementet, jf. § 8.

§ 5. Inntektene til Statens fond i Tromsø

Inntekter i Statens fond i Tromsø er avkastningen av de forvaltede midlene fratrukket forvaltningskostnadene.

§ 6. Uttak av midler fra Statens fond i Tromsø

Midlene i Statens fond i Tromsø kan bare anvendes til en beløpsmessig

overføring til statsbudsjettet etter vedtak i Stortinget.

§ 7. Evaluering av forvaltningen

Departementet skal regelmessig evaluere forvaltningen av Statens fond i Tromsø og rapportere om dette til Stortinget.

§ 8. Utfyllende bestemmelser

Departementet kan gi utfyllende bestemmelser til gjennomføring av loven.

§ 9. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer[1]. Departementet kan gi overgangsbestemmelser.
1 Fra 9. august 2024 iflg. res. 9 aug 2024 nr. 1914.

Lov om bærekraftige produkter og verdikjeder (bærekraftige produkter-loven)

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å fremme bærekraftige produkter og verdikjeder for produkter som bidrar til et ressurseffektivt og bærekraftig produksjons- og forbruksmønster for produkter i en sirkulær økonomi.

§ 2. Lovens anvendelse for Svalbard

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse for Svalbard og fastsette særlige regler som er nødvendige av hensyn til de stedlige forholdene.

§ 3. Økodesign

Kongen kan gi forskrift for å gjennomføre rettsakter som er vedtatt i medhold av direktiv 2005/32/EF og 2009/125/EF og innlemmet i EØS-avtalen, blant

annet om

a. bærekraftskrav knyttet til produkters design, sammensetning, innhold og egenskaper, slik som innhold av kjemiske stoffer som gir grunn til bekymring, innhold av materialgjenvunnet råvare, energibruk og energieffektivitet, klima- og miljøfotavtrykk, holdbarhet, ombrukbarhet, reparerbarhet, fradelbarhet eller materialgjenvinnbarhet
b. ytelses- og funksjonskrav
c. krav til dokumentasjon av og informasjon om oppfyllelse av krav etter bokstav a og b, og plikt til å gjøre dokumentasjon og informasjon tilgjengelig.

§ 4. Bærekraftige produkter og verdikjeder

Kongen kan gi forskrift for å gjennomføre EØS-rettslige forpliktelser om krav til bærekraft i hele verdikjeden for batterier, kjøretøy, emballasje, plast, elektriske og elektroniske produkter og tekstiler, blant annet om

a. plikter og ansvar for bærekraft i verdikjeden hos markedsaktører
b. aktsomhetskrav og aktsomhetserklæringer om bærekraft, inkludert sosial bærekraft
c. bærekraftskrav til produktets egenskaper, herunder krav til design og utforming av produkter, slik som holdbarhet og kvalitet, innhold av kjemiske stoffer som gir grunn til bekymring, innhold av materialgjenvunnet råvare, klima- og miljøfotavtrykk, energibruk og energieffektivitet, reparerbarhet, fradelbarhet, ombrukbarhet eller gjenvinnbarhet
d. ytelses- og funksjonskrav for produkter
e. dokumentasjon av bærekraftsaspekter ved produkter
f. tilgjengeliggjøring av informasjon til markedet og brukere om bærekraftsaspekter
g. restriksjoner på og forbud mot innførsel, utførsel, omsetning og bruk av produkter
h. forbruksreduksjon og tiltak for å fremme bærekraftige forbruksmønstre
i. utvidet produsentansvar, inkludert registre over produsenter
j. forebygging av at avfall oppstår, håndtering av avfall, bindende mål for gjenvinning av avfall inkludert mål for forberedelse til ombruk og materialgjenvinning, og avfallsplaner
k. grønne offentlige anskaffelser

l. rapporterings- og kontrollprosedyrer.

§ 5. Tilsynsmyndighet

Kongen fastsetter hvem som er tilsynsmyndighet etter denne loven.

Tilsynsmyndigheten skal ha fri adgang til bygninger, transportmidler, lagre, innretninger eller områder hvor produkter som er regulert i medhold av denne loven, befinner seg, eller som benyttes til næringsvirksomheten. Tilsyn kan også gjennomføres digitalt.

Tilsynsmyndigheten kan kreve å få lagt fram og få granske dokumenter og annet materiale som kan ha betydning for dens oppgaver etter denne loven.

Tilsynsmyndigheten kan undersøke, ta prøver av og kontrollere produkter og utstyr mv. som er regulert i medhold av denne loven. Tilsynsmyndigheten kan anskaffe produkter under skjult identitet for å avdekke brudd på bestemmelser gitt i medhold av denne loven.

Med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet, skal tilsynsmyndigheten utarbeide en skriftlig rapport om resultatet av kontrollen.

§ 6. Opplysningsplikt

Tilsynsmyndigheten kan pålegge enhver å gi opplysninger som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven. Offentlige myndigheter plikter å gi opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Tilsynsmyndigheten kan pålegge den som produserer, innfører eller omsetter et produkt, å framlegge prøver av produktet vederlagsfritt, eller å sørge for eller bekoste undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere et produkts egenskaper, innhold og virkninger, samt forhold ved produksjonen av produktet og ved leverandørkjeden.

Tilsynsmyndigheten kan fatte vedtak om at kostnadene ved framleggelse av prøver eller undersøkelser som nevnt i andre ledd skal fordeles på flere produsenter, importører eller omsettere, eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Kostnadene og refusjon for kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan gi forskrift om opplysningsplikt, undersøkelsesplikt og kostnadsdekning som nevnt i første ledd til tredje ledd. Kongen kan også gi forskrift om plikt til å oppbevare og ha tilgjengelig opplysninger om forhold som er relevante for gjennomføringen av bestemmelser gitt i medhold av denne loven, herunder om produkters egenskaper og innhold samt opplysninger om leverandørkjeden.

§ 7. Nødvendige vedtak for gjennomføring av loven

Tilsynsmyndigheten kan fatte enkeltvedtak som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelser gitt i medhold av §§ 3, 4, 6, 8, 10 og 11, blant annet

a. forby produksjon, innførsel, omsetning, eksport, bruk eller annen behandling av produkter
b. pålegge tilbakekall eller tilbaketrekking av produkter
c. pålegge gjennomføring av tiltak for å bringe et produkt eller et tilfelle i samsvar med bestemmelser gitt i medhold av denne loven.

Kongen kan gi forskrifter som er nødvendige for å gjennomføre bestemmelser gitt i medhold av §§ 3, 4, 6, 8, 10 og 11.

§ 8. Midlertidig forbud

Tilsynsmyndigheten kan, når det foreligger særlige grunner, midlertidig forby produksjon, innførsel, omsetning, bruk eller annen behandling av produkter inntil tilstrekkelige opplysninger er framlagt i samsvar med § 6. Det samme gjelder dersom det er skjellig grunn til å trekke framlagte opplysninger i tvil.

Når det er påkrevd for å vurdere produktets egenskaper og for å gi forskrift etter §§ 3 eller 4 eller for å fatte vedtak etter § 7, kan et midlertidig forbud som nevnt i første ledd forlenges i inntil 6 måneder regnet fra det tidspunktet det foreligger tilstrekkelige opplysninger. Når særlige grunner taler for det, kan et slikt forbud forlenges i ytterligere 6 måneder.

Kongen kan gi forskrift om midlertidig forbud som nevnt i første og andre ledd.

§ 9. Risikoreduserende tiltak

Hvis det foreligger en risiko for skade på helse eller miljø og det for øvrig foreligger særlige grunner, kan tilsynsmyndigheten pålegge den som produserer, innfører, bearbeider, omsetter, bruker eller på annen måte behandler produkt, å treffe tiltak, alene eller i samarbeid, for å redusere risikoen, blant annet å

a. offentliggjøre advarselsinformasjon eller lignende til distributører eller brukere av produktet
b. tilbakekalle eller tilbaketrekke produktet fra brukere eller

distributører
c. uskadeliggjøre produktet.

Det kan videre fattes vedtak om forbud mot eksport av produkter som utgjør en risiko som nevnt i første ledd.

Tilsynsmyndigheten kan selv iverksette tiltak etter første eller andre ledd og kan i slike tilfeller kreve kostnadene ved tiltakene refundert av den som har eller kunne ha fått pålegget.

§ 10. Meldeplikt

Kongen kan gi forskrift om plikt til å informere tilsynsmyndigheten om forhold som er relevante for gjennomføringen av denne loven, slik som kunnskap om at et produkt ikke oppfyller krav gitt i medhold av denne loven.

Vedtak etter første ledd skal i alminnelighet gjelde spesifikke produkter eller produktgrupper.

§ 11. Internkontroll

Kongen kan gi forskrift om internkontroll og internkontrollsystemer for å sikre at krav fastsatt i medhold av denne loven overholdes.

§ 12. Gebyr

Kongen kan gi forskrift om gebyrer for behandling av søknader om tillatelser og lignende etter bestemmelser i medhold av denne loven, og for kontrolltiltak som gjennomføres for å sikre at vedtak gitt i medhold av denne loven blir fulgt. Gebyrene settes slik at de samlet ikke overstiger tilsynsmyndighetens kostnader med saksbehandlingen eller kontrollordningen.

Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 13. Tvangsmulkt

For å sikre at vedtak i medhold av denne loven blir gjennomført, kan tilsynsmyndigheten fatte vedtak om tvangsmulkt til staten.

Tvangsmulkt kan fastsettes når en overtredelse av vedtak i medhold av denne loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting av forholdet som tilsynsmyndigheten

har fastsatt. Tvangsmulkt kan også fastsettes på forhånd og løper da fra en eventuell overtredelse tar til.

Tvangsmulkt ilegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av et foretak, skal tvangsmulkten vanligvis pålegges foretaket.

§ 14. Overtredelsesgebyr

Kongen kan gi forskrift om ileggelse og utmåling av overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer

a. bestemmelser i forskrift gitt med hjemmel i §§ 3, 4, 6, 7, 8, 10 og 11
b. plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i §§ 6 til 9
c. plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i forskrift i medhold av §§ 3, 4, 6, 8, 10 og 11.

Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr dersom overtredelsen ble begått av noen som handlet på vegne av foretaket. Det gjelder selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyr for overtredelsen.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

§ 15. Straff

I forskrift etter §§ 3, 4, 6, 8, 10 og 11 kan det bestemmes at forsettlig eller uaktsom overtredelse av forskriften straffes med bøter.

§ 16. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 juli 2024 iflg. res. 25 juni 2024 nr. 1267.

Lov om endringer i konfliktrådsloven og straffeloven mv. (strafferettslige reaksjoner for ungdom)

– – –

V

I lov 20. desember 2023 nr. 110 om endringer i konfliktrådsloven, straffeloven og straffeprosessloven mv. skal oreigningslova § 30 nr. 20 til 28 under del XI nr. 3 lyde:

20. Lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven)
21. Lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering (matrikkellova)
22. Lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift (reindriftsloven)
23. Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)
24. Lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven)
25. Lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven)
26. Lov 16. desember 2011 nr. 65 om næringsberedskap (næringsberedskapsloven)
27. Lov 21. juni 2013 nr. 100 om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eigedom m.m. (jordskiftelova)
28. Lov XX. XX 2024 nr. XX om elektronisk kommunikasjon (ekomloven)

VI

1. Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 1. desember 2024, med unntak av endringene under del V, iflg. res. 29 nov 2024 nr. 2890.

Lov om elektronisk kommunikasjon (ekomloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Formål

Lovens formål er å sikre brukerne i hele landet gode, rimelige og

fremtidsrettede elektroniske kommunikasjonstjenester med forsvarlig sikkerhet, legge til rette for bærekraftig konkurranse og effektiv bruk av samfunnets ressurser og stimulere til næringsutvikling og innovasjon. Loven skal også gi forsvarlig sikkerhet i datasentre.

§ 1-2. Saklig virkeområde

Loven gjelder virksomhet knyttet til elektronisk kommunikasjon og tilhørende utstyr og datasentre. Forvaltning og bruk av det elektromagnetiske frekvensspekteret og nummer, navn, domenenavn og adresser er omfattet. Det samme gjelder all utstråling av elektromagnetiske bølger fra elektronisk kommunikasjon og all utilsiktet utstråling av elektromagnetiske bølger som kan forstyrre elektronisk kommunikasjon. Innholdstjenester som faktureres sammen med den elektroniske kommunikasjonstjenesten, omfattes.

Kongen kan ved enkeltvedtak eller forskrift avgjøre hva som skal anses å falle innenfor lovens saklige virkeområde.

§ 1-3. Geografisk virkeområde

Loven gjelder i Norge, for norske skip og luftfartøy, anlegg og innretninger av enhver art med tilknytning til petroleumsvirksomhet, mineralvirksomhet og lagring av CO_2 på kontinentalsokkelen, anlegg og innretninger av enhver art for utnyttelse av fornybare energiressurser til havs etter havenergilovas virkeområde og akvakulturanlegg til havs etter akvakulturloven.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Jan Mayen, Bouvetøya, Peter I øy og Dronning Maud Land. Kongen kan i forskrift fastsette de unntaks- og særregler som følger av internasjonale overenskomster som Norge har sluttet seg til, eller som er nødvendige på grunn av de stedlige forhold.

Kongen kan avgrense lovens geografiske virkeområde og fastsette bestemmelser om lovens anvendelse på utenlandsregistrerte skip i norsk territorialfarvann og utenlandsregistrerte luftfartøy i norsk luftrom.

§ 1-4. Myndighet etter loven

Departementet kan gi forskrift om at Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, andre offentlige organer eller private skal ha myndighet etter loven.

§ 1-5. Definisjoner

I denne lov menes med:

1. elektronisk kommunikasjon: kommunikasjon ved bruk av et elektronisk kommunikasjonsnett.
2. elektronisk kommunikasjonsnett: system for signaltransport, uavhengig av om dette er basert på permanent infrastruktur eller sentralisert styring, som muliggjør overføring av lyd, tekst, bilder eller andre data ved hjelp av elektromagnetiske signaler i fritt rom eller kabel, der radioutstyr, svitsjer, annet koblings- og rutingsutstyr, tilhørende utstyr eller funksjoner inngår, herunder nettverkselementer som ikke er aktive.
3. nett med svært høy kapasitet: elektronisk kommunikasjonsnett som enten utelukkende består av fiberoptiske elementer frem til forgreningspunktet på leveringsstedet, eller som under normale forhold med stor trafikk i nettet kan levere lignende ytelse.
4. elektronisk kommunikasjonstjeneste: en tjeneste som normalt ytes mot vederlag i et elektronisk kommunikasjonsnett, og som er en
    a. internettilgangstjeneste,
    b. person-til-person-kommunikasjonstjeneste, eller
    c. tjeneste som helt eller i det vesentlige omfatter overføring av signaler, for eksempel overføringstjenester som brukes til maskin-til-maskin-kommunikasjon og kringkasting.

    Tjenester som tilbyr innhold eller utøver redaksjonsansvar over slikt innhold, og som overføres ved hjelp av elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste, omfattes ikke.
5. person-til-person-kommunikasjonstjeneste: tjeneste som normalt ytes mot vederlag, og som muliggjør direkte og interaktiv utveksling av informasjon mellom et avgrenset antall personer via et elektronisk kommunikasjonsnett, der personene som innleder eller deltar i kommunikasjonen, bestemmer hvem som skal være mottakere av kommunikasjonen, med unntak av tjenester som muliggjør interaktiv kommunikasjon mellom personer kun som en tilleggsfunksjon av mindre betydning knyttet til en annen tjeneste.
6. nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste: person-til-person-kommunikasjonstjeneste som etablerer forbindelse til ett eller flere nummer i nasjonale eller internasjonale nummerplaner, eller som muliggjør kommunikasjon med ett eller flere nummer i nasjonale eller internasjonale nummerplaner.

7. nummeruavhengig person-til-person-kommunikasjonstjeneste: person-til-person-kommunikasjonstjeneste som verken etablerer forbindelse til ett eller flere nummer i nasjonale eller internasjonale nummerplaner, eller muliggjør kommunikasjon med ett eller flere nummer i nasjonale eller internasjonale nummerplaner.
8. internettilgangstjeneste: offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste som gir tilgang til internett, uavhengig av hvilken nettverksteknologi og hvilket terminalutstyr som brukes.
9. offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste: elektronisk kommunikasjonstjeneste som er tilgjengelig for allmennheten eller beregnet til bruk for allmennheten.
10. offentlig elektronisk kommunikasjonsnett: elektronisk kommunikasjonsnett som helt eller i det vesentlige brukes til å tilby offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste som støtter overføring av informasjon mellom nettermineringspunkter.
11. tilbyder: fysisk eller juridisk person som tilbyr andre tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste.
12. nettermineringspunkt: fysisk tilkoblingspunkt der sluttbruker får tilgang til offentlig elektronisk kommunikasjonsnett.
13. tilhørende fasilitet: fysisk infrastruktur og annen innretning eller element i tilknytning til et elektronisk kommunikasjonsnett eller en elektronisk kommunikasjonstjeneste, som muliggjør, støtter eller kan støtte tilbud av elektronisk kommunikasjonstjeneste via slikt nett eller tjeneste.
14. tilhørende tjeneste: tjeneste i tilknytning til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste, som muliggjør eller støtter tilbud av tjenester via slikt nett eller tjeneste eller har potensial til å gjøre det.
15. radioutstyr: et elektrisk eller elektronisk produkt som enten alene eller sammen med ekstrautstyr, for eksempel en antenne, tilsiktet utstråler eller mottar radiobølger for radiokommunikasjon eller radiobestemmelse.
16. terminalutstyr: produkt eller deler av produkt som kan nyttes til elektronisk kommunikasjon, og som er beregnet for direkte eller indirekte tilknytning til nettermineringspunkt i elektronisk kommunikasjonsnett.
17. skadelig interferens: interferens som setter radionavigasjonstjeneste eller annen nød- eller sikkerhetstjeneste i fare, eller som alvorlig reduserer kvaliteten på, hindrer eller gjentatte ganger avbryter radio-kommunikasjon som drives i samsvar med fastsatte krav.
18. samlokalisering: felles bruk av infrastruktur eller av tilhørende

fasiliteter som brukes eller kan bli brukt til plassering av utstyr for elektronisk kommunikasjon.

19. samtrafikk: funksjon som tilrettelegger for formidling av trafikk mellom tilbydere slik at sluttbrukere kan kommunisere med hverandre og ha tilgang til offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste uavhengig av tilbydertilknytning.
20. talekommunikasjonstjeneste: offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste som direkte eller indirekte kan opprette og motta nasjonale eller nasjonale og internasjonale anrop ved hjelp av ett eller flere nummer i en nasjonal eller internasjonal nummerplan.
21. sikkerhetshendelse: enhver hendelse som har medført eller kan medføre brudd på sikkerheten i elektronisk kommunikasjonsnett eller elektronisk kommunikasjonstjeneste.
22. sikkerhetsbrudd: en hendelse som fører til uautorisert tilgang til eller tap av data, applikasjoner, nettverk eller enheter.
23. trafikkdata: data som er nødvendige for å overføre kommunikasjon i et elektronisk kommunikasjonsnett eller for fakturering av slik overføring.
24. lokaliseringsdata: data fra et elektronisk kommunikasjonsnett som angir geografisk lokalisering av terminalutstyr til en sluttbruker av elektronisk kommunikasjonstjeneste.
25. bruker: fysisk eller juridisk person som benytter, eller som ber om tilgang til, offentlig elektronisk kommunikasjonsnett eller offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste til eget bruk eller som innsatsfaktor for produksjon av andre tjenester.
26. sluttbruker: bruker som inngår avtale om, men som ikke tilbyr andre, tilgang til offentlige elektroniske kommunikasjonsnett eller offentlige elektroniske kommunikasjonstjenester.
27. forbruker: enhver fysisk person som benytter eller ber om tilgang til en offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste, og som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.
28. små foretak: foretak med færre enn 50 ansatte og der årlig omsetning eller årlig balanse ikke overstiger 100 millioner kroner.
29. mikroforetak: foretak med færre enn ti ansatte og der årlig omsetning eller årlig balanse ikke overstiger 20 millioner kroner.
30. fellesfakturert tjeneste: forhåndsbetalt og etterskuddsbetalt kjøp av varer og tjenester som faktureres sammen med elektronisk kommunikasjonstjeneste.
31. identitetsfanging: mottak og sending av radiosignaler i elektronisk kommunikasjonsnett til bruk for offentlig mobilkommunikasjon i den hensikt å avdekke elektronisk identitet til terminalutstyr.

32. småcellebasestasjon: små trådløse aksesspunkt for kompakt trådløst utstyr med lav utgangseffekt og begrenset dekningsområde, som kan være utrustet med én eller flere antenner som har lav visuell påvirkning, og som bruker radiofrekvenser for å gi brukerne tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett, uavhengig av om den underliggende nettverkstopologien er mobil- eller fastnettbasert.
33. domenenavn: et navn som gjør det mulig å identifisere tjenester og ressurser på internett, og som inngår i det globale domenenavnsystemet (DNS). Domenenavnsystemet er et hierarkisk oppbygget navnesystem som brukes til å knytte domenenavn til IP-adresser og til å formidle teknisk informasjon som trengs for å adressere nettsider, e-post og andre tjenester over internett.
34. toppdomene: et domenenavn registrert på øverste nivå i det globale domenenavnsystemet. Dette omfatter både landkodetoppdomenene og de generiske toppdomenene.
35. registerenhet: et foretak som har fått delegert ansvaret for å administrere og drifte et toppdomene. Dette inkluderer tildeling og registrering av bruksrett til domenenavn under toppdomenet, tilhørende drift av navnetjenesten, vedlikehold av databaser, distribusjon av sonefiler m.m.
36. datasenter: et anlegg, del av anlegg eller gruppe av anlegg som brukes for å innplassere, tilkoble og drifte IT- og nettverksutstyr for datalagring, dataprosessering eller dataoverføring, og relaterte aktiviteter.
37. datasentertjeneste: en tjeneste som legger til rette for innplassering, tilkobling og drift av IT- og nettverksutstyr for datalagring, dataprosessering og dataoverføring. Tjenesten omfatter i tillegg fysisk sikkerhet, strøm og kjøling og kan inkludere andre relaterte tjenester.
38. datasenteroperatør: fysisk eller juridisk person som
    a. tilbyr andre tilgang til datasentertjeneste mot vederlag, eller
    b. driver datasenter med en abonnert elektrisk effekt over en terskelverdi som fastsettes av departementet i forskrift. Dette inkluderer virksomhetsinterne datasentre, med unntak av forsvarssektoren, politiet og Politiets sikkerhetstjeneste.

Kapittel 2. Krav til tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester

§ 2-1. Registreringsplikt for tilbyder

Tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett og offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste skal registrere seg hos departementet før virksomheten starter opp. Virksomheten kan starte når registreringen er sendt. Registreringsplikten gjelder ikke tilbyder av nummeruavhengig person-til-person-kommunikasjonstjeneste.

Registreringen skal inneholde opplysninger om

a. tilbyders navn
b. norsk organisasjonsnummer eller tilbyderens rettslige status, form og registreringsnummer dersom tilbyderen er registrert i et handelsregister eller et lignende offentlig register i EØS
c. norsk adresse eller adressen til tilbyderens eventuelle hovedforetak i EØS, og eventuelt en sekundær filial
d. tilbyderens nettadresse
e. kontaktperson og dennes kontaktinformasjon
f. eventuelle samarbeidspartnere ved utbygging og levering av elektroniske kommunikasjonstjenester
g. beskrivelse av nettene eller tjenestene, herunder om det tilbys tilgang til fastnett eller mobilnett, samt nettets geografiske utstrekning og plassering, inkludert forbindelser til utlandet og spesifikasjoner for de tekniske grensesnitt til elektronisk kommunikasjonsnett, og
h. forventet oppstart av virksomheten.

Departementet kan fastsette standardskjema som skal brukes ved registreringen etter andre ledd.

Endringer i registrerte opplysninger skal meldes til departementet snarest mulig og senest innen to uker.

Informasjonen som mottas etter andre ledd, vil bli delt med BEREC.

Departementet kan gi forskrift om registreringsplikten etter bestemmelsen.

§ 2-2. Krav til registrering av maritim oppgjørsvirksomhet

Maritim oppgjørsvirksomhet som ønsker å tilby avregning og betalingsformidling for bruk av elektronisk kommunikasjonstjeneste om bord på norske skip, må registrere seg hos departementet.

For å sikre et tilbud av avregning og betalingsformidling etter første ledd kan departementet inngå avtale med eller utpeke en virksomhet til å tilby maritim oppgjørsvirksomhet.

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal gis ved registrering etter første ledd, vilkår for registreringen, krav til virksomhet som utøves, sikkerhetsstillelse for ansvar som den maritime oppgjørsvirksomheten kan pådra seg, varighet, opphør og begrensninger i antall virksomheter som kan registreres eller godkjennes for maritim oppgjørsvirksomhet.

§ 2-3. Alle-til-alle-kommunikasjon og samvirke mellom tjenester

Tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester har rett og plikt til å forhandle med andre tilbydere om samtrafikk for tilbud av offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste.

Når det er nødvendig for å sikre alle-til-alle-kommunikasjon, kan departementet pålegge tilgangsplikter overfor enhver tilbyder, med unntak av tilbydere av nummeruavhengige person-til-person-kommunikasjonstjenester. Tilgangsplikten kan omfatte plikt til å inngå samtrafikkavtale. Pålegget skal følge prosedyrene i §§ 14-2 og 14-3.

Departementet kan pålegge tilbydere av nummeruavhengige person-til-person-kommunikasjonstjenester som har betydelig dekningsgrad og betydelig antall brukere, plikt til å la sine tjenester virke sammen med andre elektroniske kommunikasjonstjenester for å sikre alle-til-alle-kommunikasjon. En slik plikt kan bare pålegges når det foreligger en gjennomføringsrettsakt som er bindende etter EØS-avtalen.

Departementet kan fatte enkeltvedtak og gi forskrift for å sikre at brukerne kan nå hverandre, herunder fastsette nærmere krav til bruk av særskilte standarder, offentliggjøring og bruk av informasjon fra myndigheter og andre tilbydere.

§ 2-4. Krav til nett, tjeneste, tilhørende utstyr og fasiliteter

Departementet kan stille krav til elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester, tilhørende utstyr og fasiliteter og bruk av standarder for å sikre samvirke mellom nett og tjeneste, kvalitet, effektiv utnyttelse av kapasitet i nett som brukes av flere tilbydere, og for å sikre liv og helse eller unngå skadelig interferens.

Departementet kan fatte enkeltvedtak og gi forskrift som utfyller første ledd, herunder sette krav som forebygger og begrenser mengden av massedistribuerte elektroniske meldinger, ondartet programvare og lignende,

og fastsette netterminerings punktenes plassering.

§ 2-5. Taushetsplikt ved tilgang og samtrafikk

Tilbyder plikter å bevare taushet om opplysninger som mottas fra annen tilbyder før, under eller etter forhandlinger om tilgangs- eller samtrafikkavtaler. Plikten til å bevare taushet gjelder også opplysninger som tilbyderen mottar underveis i avtaleforholdet. Slik informasjon skal heller ikke brukes innad i egen virksomhet til annet enn det informasjonen var forutsatt brukt til ved avgivelsen av informasjonen.

§ 2-6. Måling og informasjon om kvalitet

Departementet kan pålegge tilbyder av internettilgangstjeneste og offentlig person-til-person-kommunikasjonstjeneste å måle og offentliggjøre uttømmende, sammenlignbar, pålitelig, brukervennlig og oppdatert informasjon om kvaliteten på sine tjenester. Plikten til å offentliggjøre informasjon gjelder i den utstrekning tilbyderen utøver kontroll over hele eller deler av nettet, enten direkte eller i henhold til en avtale om tjenestenivå.

Departementet kan pålegge tilbyder etter første ledd å gi informasjon om hvilke tiltak som er gjennomført for å sikre likeverdig tilgang for sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne som for andre sluttbrukere.

Departementet kan pålegge tilbyder etter første ledd å måle effekten av og informere om virksomhetens klima- og miljøpåvirkning.

Departementet kan pålegge tilbyder av offentlig person-til-person-kommunikasjonstjeneste å informere om kvaliteten på tjenesten er avhengig av ytre faktorer.

Dersom departementet krever det, skal informasjon som tilbyder pålegges å offentliggjøre etter første, andre, tredje og fjerde ledd, oversendes til departementet før offentliggjøring.

Departementet kan fatte enkeltvedtak og gi forskrift om hvilke parametre for tjenestekvalitet som skal måles, gjeldende målemetoder og innholdet, formen og på hvilken måte opplysningene offentliggjøres, herunder mulige ordninger for kvalitetssertifisering.

§ 2-7. Prosjektering, installasjon, vedlikehold og sammenkobling av elektroniske kommunikasjonsnett

Virksomhet som er ansvarlig for prosjektering, installasjon, vedlikehold eller sammenkobling av elektroniske kommunikasjonsnett, skal ha tillatelse fra

departementet. Virksomheten skal sikre og dokumentere at det elektroniske kommunikasjonsnettet bygges på en faglig forsvarlig måte og med tilfredsstillende kvalitet.

Eier av elektronisk kommunikasjonsnett skal bruke virksomhet som innehar tillatelse etter første ledd, ved prosjektering, installasjon, vedlikehold og sammenkobling av elektroniske kommunikasjonsnett, og skal kunne dokumentere at nettet er bygget på en faglig forsvarlig måte og med tilfredsstillende kvalitet.

Departementet kan gi forskrift om krav til virksomhet som er ansvarlig for prosjektering, installasjon, vedlikehold eller sammenkobling av elektronisk kommunikasjonsnett, og om unntak for kravene. Departementet kan gi forskrift om krav til utførelse, krav til kvalifikasjoner for utførende, kvalitet og dokumentasjon i elektronisk kommunikasjonsnett og om unntak fra kravene.

§ 2-8. Entydig identifisering av sluttbruker

Tilbyder av offentlig nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste skal ved inngåelse, endring eller opphør av avtalen sikre at sluttbrukeren er entydig identifisert. Tilbyder skal kunne dokumentere identitetskontrollen.

Departementet kan gi forskrift om krav til entydig identifisering av sluttbruker, herunder identitetskontroll.

§ 2-9. Register over sluttbrukere

Tilbyder av offentlig nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste skal føre oversikt over sluttbrukers navn, adresse og nummer for tjeneste. Oversikten skal inneholde opplysninger som muliggjør identifisering av registrert sluttbruker, og opplysninger som muliggjør geografisk lokalisering av sluttbruker i forbindelse med nødkommunikasjon, jf. § 2-10.

Departementet kan gi forskrift om registrering av sluttbrukere.

§ 2-10. Anrop til nødmeldetjeneste og geografisk lokalisering av nødanrop

Tilbyder av offentlig tilgjengelig nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste som gir mulighet til å foreta anrop til nummer i en nasjonal eller internasjonal nummerplan, skal sikre at sluttbruker har tilgang til nødetatenes nødmeldetjeneste gjennom nødkommunikasjon. Nødkommunikasjon skal rutes til best egnede nødmeldesentral.

Kommunikasjon til nødetatenes nødmeldetjeneste skal kunne foretas uten vederlag og uten bruk av mynt, kort, kode eller annet tilgangsmiddel. Nummer

til nødmeldetjenestene skal være oppslått og godt synlig ved allment tilgjengelig terminal for talekommunikasjonstjeneste.

Tilbyder etter første ledd og tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett som brukes til levering av tjeneste etter første ledd, skal for egen regning sikre at telefonnummer, sluttbrukers navn og nødvendige opplysninger for geografisk lokalisering av nødanrop overføres for alle anrop til nødetatene. Dette gjelder selv om sluttbruker har avtale om hemmelig telefonnummer eller har reservert seg mot fremvisning av eget nummer ved utgående anrop.

Tilbyder skal sikre at sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne har tilgang til nødtjenester gjennom nødkommunikasjon. Tjenestene skal være likeverdige med det som tilbys andre sluttbrukere. Dette skal også gjelde for sluttbruker med nedsatt funksjonsevne som gjester i norske nett.

Departementet kan gi forskrift om kommunikasjon til nødmeldetjeneste, herunder om plikt til å videreformidle kommunikasjon ved bruk av SMS og MMS, om geografisk lokalisering av nødanrop og om nødkommunikasjon fra private nett. Departementet kan gi forskrift om ruting til annen nødmeldesentral enn etter første ledd.

§ 2-11. eCall

Tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste plikter å rute eCall og sikre overføring av datasett til utpekt mottakssentral for nødkommunikasjon. Med eCall menes et system for automatisk eller manuell varsling av trafikkulykker eller andre nødsituasjoner fra kjøretøy til en mottakssentral.

Departementet kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om eCall, en videreutvikling av eCall basert på internasjonale standarder og om fordeling av kostnadene ved eCall.

Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak gjøre unntak fra plikten til å rute eCall i særlige tilfeller.

§ 2-12. Sikring av fortsatt levering ved konkurs hos tilbyder mv.

Tilbyder av offentlige elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester, med unntak av tilbyder av nummeruavhengige person-til-person-kommunikasjonstjenester, skal legge planer som sikrer fortsatt levering til egne kunder i minimum to uker i tilfelle konkurs, åpning av gjeldsforhandling eller som følge av betalingsinnstilling. Slike planer kan omfatte forsikringsordning, avtale om samarbeid mellom tilbydere, privat fondsordning eller lignende.

Dersom tilbyder etter første ledd sender begjæring om gjeldsforhandlinger eller konkurs til tingretten, skal tilbyder informere departementet om dette.

Tingretten skal straks informere departementet om gjeldsforhandlinger eller konkurs som åpnes hos tilbyder.

Når det som følge av konkursåpning hos en tilbyder oppstår fare for driftsstans, kan departementet i særlige tilfeller, så langt det er nødvendig for å sikre brukernes kommunikasjon, pålegge fortsatt drift i inntil to uker, herunder pålegge boet å tre inn i hele eller deler av skyldnerens løpende avtaler. Ved vurdering av om slike pålegg skal gis, skal det tas hensyn til om viktige samfunnsinteresser vil bli skadelidende som følge av driftsstans. Det skal også tas hensyn til boets økonomi. Tilsvarende gjelder dersom åpning av gjeldsforhandling etter konkursloven ellers vil føre til driftsstans.

Etter påleggets utløp er pålagt drift etter tredje ledd uten innvirkning på boets rett til å velge om det vil tre inn i skyldneres avtaler etter dekningsloven § 7-3, og uten innvirkning på boets ansvar etter dekningsloven § 7-4. Avtalefestet oppsigelsestid og frister for oppsigelse i dekningsloven § 7-6 første ledd er ikke til hinder for at pålegg om å tre inn i løpende avtale gis for en periode som angitt i fjerde ledd i bestemmelsen her.

Departementet kan fatte enkeltvedtak om innholdet i planene etter første ledd, herunder pålegge tilbyder å utarbeide en ny plan, og kan i særlige tilfeller unnta tilbyder fra plikten til å utarbeide planer. Departementet kan gi forskrift om planer etter første ledd, om innholdet i planene, om unntak fra plikten til å utarbeide planer, og om sikring av fortsatt levering i situasjoner etter tredje ledd.

Kapittel 3. Sikkerhet og kommunikasjonsvern

§ 3-1. Sikkerhet i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester

Tilbyder skal

a. tilby elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester med forsvarlig sikkerhet for brukerne i fred, krise og krig
b. opprettholde forsvarlig beredskap i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester og prioritere viktige samfunnsaktører ved behov, og
c. sikre forsvarlig vern av kommunikasjon og data i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester.

Ved vurderingen av om sikkerheten er forsvarlig, vektlegges evnen til å motstå hendelser som medfører eller kan medføre brudd på tilgjengelighet, autentisitet, integritet eller konfidensialitet i elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester til lagrede, overførte eller behandlede data, eller til relaterte

tjenester som tilbys gjennom, eller er tilgjengelige via, slike elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester. Det skal tas hensyn til blant annet beste tilgjengelige tekniske løsning, tiltakenes kostnad og nytteverdi, nettets eller tjenestens betydning og anerkjente standarder.

Tilbyder skal forebygge og minimere virkningene av sikkerhetshendelser og sikre rask gjenoppretting.

Tilbyder skal systematisk følge opp sikkerhet og beredskap i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester og skal dokumentere et forsvarlig sikkerhetsnivå.

Departementet kan fatte enkeltvedtak for å sikre at tilbyder gjennomfører tiltak som gir forsvarlig sikkerhet, beredskap og vern av kommunikasjon og data. Tilbyder skal dekke kostnadene ved slike tiltak.

Departementet kan fatte enkeltvedtak eller inngå avtale om gjennomføring av tiltak for å sikre oppfyllelse av nasjonale behov for sikkerhet, beredskap og funksjonalitet i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester utover det som følger av første ledd. Vedtak kan fattes overfor, eller avtale kan inngås med, virksomhet som

a. tilbyr elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjeneste, eller
b. tilbyr tilhørende fasilitet og tilhørende tjeneste, herunder virksomhet som har ansvar for passiv infrastruktur.

Merkostnader ved levering av slike tiltak skal kompenseres av staten med basis i fyllestgjørende dokumentasjon som fremlegges av virksomheten. Dersom virksomheten ikke har valgt en løsning som er økonomisk fordelaktig for staten, kan departementet fatte enkeltvedtak om at virksomheten skal refundere dokumenterte utgifter som er unødvendige.

Departementet kan gi forskrift om oppfyllelsen av sikkerhets- og beredskapstiltak, vern av kommunikasjon og data og øvrige plikter som følger av bestemmelsen, herunder om nasjonal autonomi. Departementet kan gi forskrift om sikkerhetsrevisjon, tidsfrister, rapporteringsplikt, bruk av flere føringsveier nasjonalt og ut av landet, redundans, herunder logisk redundans og utstyrsredundans, og om finansiering. Departementet kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om at bestemmelsen skal gjelde andre enn tilbydere, og kan også gjøre unntak fra bestemmelsen for tilbydere, virksomheter eller tjenester.

Departementet kan gi forskrift om oppfyllelse av plikter som gjelder sikkerhet i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester etter EØS-avtalen og andre internasjonale avtaler.

§ 3-2. Varsling til abonnent eller bruker ved sikkerhetshendelser

Tilbyder skal uten ugrunnet opphold varsle abonnent eller bruker dersom det foreligger særlig risiko for sikkerhetshendelse i offentlige elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester, og skal informere om eventuelle vernetiltak eller avhjelpende tiltak som abonnent eller bruker kan treffe. Dersom det er hensiktsmessig, skal tilbyderen også informere om selve trusselen.

Tilbyder skal uten ugrunnet opphold varsle abonnent eller bruker om sikkerhetsbrudd som har hatt eller vil kunne ha en negativ effekt på kommunikasjonsvernet eller personvernet til abonnenten eller brukeren. Varslingsplikten gjelder ikke dersom tilbyderen har dokumentert overfor Nasjonal kommunikasjonsmyndighet at tilfredsstillende tekniske beskyttelsestiltak er gjennomført for dataene som er omfattet av sikkerhetsbruddet.

Departementet kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om varsling av sikkerhetsbrudd og sikkerhetshendelser, herunder om kriterier for varsling, varslingsfrister, prosedyrer for varsling, innholdsmessige krav til varselet, finansiering av varslingsplikten og unntak fra kravet til varsling.

§ 3-3. Varsling ved sikkerhetshendelser

Tilbyder skal umiddelbart varsle departementet om sikkerhetshendelser som har medført vesentlig brudd på tilgjengeligheten i elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester. Tilbyder skal uten ugrunnet opphold varsle departementet om sikkerhetshendelser som har medført vesentlig brudd på autentisitet, integritet eller konfidensialitet i elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester.

Ved vurderingen av om en sikkerhetshendelse etter første ledd er vesentlig, skal det legges vekt på

a. antall brukere som er berørt
b. varighet
c. geografisk omfang
d. hvilke funksjoner i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester som er berørt, og
e. økonomisk og samfunnsmessig betydning.

Departementet kan pålegge tilbyder å informere offentligheten om sikkerhetshendelser etter første ledd når det er i allmennhetens interesse.

Departementets myndighet kan delegeres, jf. § 1-4. Departementet kan gi

forskrift og fatte enkeltvedtak om varsling av sikkerhetshendelse, herunder om vesentlighetskravet i første ledd, kriterier for varsling, prosedyrer for varsling, konkrete varslingsfrister, innholdsmessige krav til varselet, hendelsesrapportering og finansiering av varslingsplikten.

§ 3-4. Plikt til å sikre kritiske samfunnsfunksjoner og internasjonalt samarbeid

Dersom det ikke lykkes å komme frem til en kommersiell løsning innen rimelig tid, kan departementet i særlige tilfeller og når det er nødvendig, pålegge tilbyder å tilby elektroniske kommunikasjonstjenester til virksomheter, organisasjoner og offentlige instanser som ivaretar særlig viktige eller kritiske samfunnsfunksjoner av nasjonal betydning. Departementet kan pålegge tilbyder prisforpliktelser, herunder fastsette prisen, dersom det er nødvendig for å sikre at tiltaket gjennomføres.

Departementet kan pålegge tilbyder å inngå samarbeid med annen nasjonal eller internasjonal virksomhet når dette følger av viktige nasjonale sikkerhetshensyn eller av internasjonal avtale.

§ 3-5. Begrensninger i markedsadgang

Når det er nødvendig av hensyn til nasjonal sikkerhet eller andre viktige samfunnsinteresser, kan departementet i særlige tilfeller fatte vedtak om at tilbyder nektes tilgang til markedet.

Før vedtak fattes, bør det innhentes rådgivende uttalelser fra relevante myndigheter.

Departementet kan gi forskrift om begrensninger i markedsadgang.

§ 3-6. Formidling av viktig melding

Tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester, med unntak av tilbyder av nummeruavhengige person-til-person-kommunikasjonstjenester, skal formidle viktige meldinger fra statsmyndighetene. Departementet kan pålegge tilbyder å dekke deler av kostnadene for varslingssystemet.

Departementet kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om formidling av viktig melding, blant annet om at tilbyder etter første ledd skal innføre umiddelbar varsling, tilrettelegge for varsling og aktivere varslingsfunksjonen i terminalutstyret på brukersiden. Departementet kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om teknologivalg og tekniske løsninger.

Departementet kan gi forskrift om at tilsvarende plikter pålegges andre tilbydere enn de som er nevnt i første ledd, og at meldinger fra andre

myndigheter enn statsmyndighet omfattes.

Departementet kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om dekning av deler av kostnadene for varslingssystemet for tilbydere etter første og tredje ledd.

§ 3-7. Datasenter

Datasenteroperatør har plikt til å registrere seg hos departementet før virksomheten starter opp. Virksomheten kan settes i gang når registreringen er gjennomført.

Datasenteroperatør skal tilby og opprettholde datasentertjenester med forsvarlig sikkerhet for brukerne i fred, krise og krig. Datasenteroperatør skal opprettholde forsvarlig beredskap, og viktige samfunnsaktører skal prioriteres ved behov. Departementet kan fatte enkeltvedtak for å sikre at datasenteroperatør gjennomfører tiltak som gir forsvarlig sikkerhet og beredskap. Datasenteroperatør skal dekke kostnadene ved oppfyllelsen av dette.

Datasenteroperatør skal systematisk følge opp sikkerhet og beredskap i datasentertjenesten, og skal dokumentere et forsvarlig sikkerhetsnivå. Ved vurderingen av hva som er forsvarlig, vektlegges evnen til å motstå enhver hendelse som medfører eller kan medføre brudd på tilgjengelighet, autentisitet, integritet eller konfidensialitet i datasentertjenester. Det skal blant annet tas hensyn til beste tilgjengelige tekniske løsning, anerkjente standarder, tiltakenes kostnad og nytteverdi, og datasentertjenestens betydning.

Departementet kan fatte enkeltvedtak eller inngå avtale om gjennomføring av tiltak for å sikre oppfyllelse av nasjonale behov for sikkerhet, beredskap og funksjonalitet i datasentre utover det som følger av andre ledd. Merkostnader ved gjennomføring av slike tiltak skal kompenseres av staten med basis i fyllestgjørende dokumentasjon som fremlegges av virksomheten. Dersom virksomheten ikke har valgt en løsning som er økonomisk fordelaktig for staten, kan departementet fatte enkeltvedtak om at virksomheten skal refundere dokumenterte utgifter som er unødvendige.

Departementet kan gi forskrift om forsvarlig sikkerhet og beredskap, finansiering, nasjonal autonomi, sikkerhetsrevisjon og registreringsplikt, herunder om registreringsmåte, hvilken informasjon som skal registreres, og terskelverdi for registreringsplikten. Departementet kan i forskrift eller enkeltvedtak gi unntak fra registreringsplikten eller pålegge datasenteroperatør som driver datasenter under terskelverdien, å registrere seg. Departementet kan gi forskrift om nasjonal sikkerhet og kriminalitetsbekjempelse i datasenter, herunder fastsette krav om at operatøren skal ha en tilgjengelig representant med nødvendig kunnskap om senteret, krav om separasjon av kunder eller kundegrupper, krav om at

datasenteroperatør skal føre oppdaterte lister over egne kunder og deres plassering i datasenteret, og krav om at politiet og EOS-tjenestene på nærmere vilkår gis rask tilgang til informasjonen.

§ 3-8. Tillatte bruksbegrensninger

Departementet kan, av hensyn til nasjonal sikkerhet eller andre viktige samfunnsinteresser, pålegge tilbyder eller datasenteroperatør å gjennomføre bruksbegrensning i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester eller datasentertjeneste. Departementet skal notifisere bruksbegrensninger i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester til EFTAs overvåkningsorgan.

Tilbyder og datasenteroperatør skal gjennomføre nødvendige bruksbegrensninger i nødssituasjoner som innebærer alvorlige trusler mot liv eller helse, nasjonal sikkerhet eller offentlig orden, eller fare for sabotasje mot datasenter, nett eller tjeneste.

Når det er nødvendig av hensyn til kommunikasjonssikkerhet eller nettets integritet, kan tilbyder straks frakoble radio- og terminalutstyr dersom tilbyder uten forsinkelse tilbyr alternativ løsning. Kostnadene med å tilby alternativ løsning dekkes av tilbyder.

Departementet kan gi tilbyder tillatelse til å nekte tilkobling eller å frakoble radio- og terminalutstyr som ikke tilfredsstiller krav etter § 13-1, eller som forårsaker skadelig interferens eller alvorlig skade på nettet.

Bruksbegrensning i tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett- og tjenester mellom tilbydere som følge av betalingsmislighold skal være forholdsmessige og ikke-diskriminerende, og skal varsles etter syvende ledd.

I andre tilfeller enn nevnt i andre, tredje og femte ledd krever gjennomføring av bruksbegrensning tillatelse fra departementet.

Frakobling og andre bruksbegrensninger skal straks varsles til departementet. Departementet kan nekte tilbyder å gjennomføre bruksbegrensning etter femte ledd når dette er uforholdsmessig eller diskriminerende. Tilbyder som bruksbegrensningen etter femte ledd rettes mot, skal varsles senest én måned før frakobling. Slik tilbyder skal straks varsle berørte tilbydere og sluttbrukere. Departementet kan i særlige tilfeller informere berørt tilbyder og sluttbruker på egnet måte om varslede bruksbegrensninger.

Bruksbegrensning etter andre ledd skal avbrytes så snart nødssituasjonen er over, og etter tredje og fjerde ledd så snart sluttbruker godtgjør at nødvendig tillatelse foreligger eller ulovlig radio- og terminalutstyr er frakoblet nettet.

Departementet kan gi forskrift om bruksbegrensninger og om unntak fra kravet om tillatelse til bruksbegrensninger.

§ 3-9. Krav om politiattest

Tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester og datasenteroperatør kan kreve at personer fremlegger uttømmende og utvidet politiattest, jf. politiregisterloven § 41. Politiattest kan kreves for den som har fått tilbud om eller er innstilt til en stilling, og som skal ha tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett, tilhørende fasiliteter, datasentre, utstyr, systemer eller informasjon som er av vesentlig betydning for sikkerheten i nett eller tjenester, er taushetsbelagt, eller som av annen grunn er av særlig sensitiv karakter. Slik politiattest kan også kreves for ansatte hos leverandører. Politiattesten skal ikke være eldre enn 90 dager ved fremvisning.

Det kreves ikke politiattest for personer som innehar gyldig sikkerhetsklarering eller adgangsklarering etter sikkerhetsloven.

Departementet kan gi forskrift om fremleggelse av politiattest, herunder om hvilke lovbrudd politiattesten skal vise.

§ 3-10. Taushetsplikt

Tilbyder og installatør plikter å bevare taushet om innholdet av elektronisk kommunikasjon og andres bruk av elektronisk kommunikasjon, herunder opplysninger om tekniske innretninger og fremgangsmåter. Tilbyder og installatør plikter å gjennomføre tiltak for å hindre at andre enn de som opplysningene gjelder, får kjennskap til slike opplysninger. Opplysningene skal heller ikke utover lovlige behandlingsformål brukes i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre, med unntak av statistiske opplysninger om nettrafikk som er anonymisert og ikke gir informasjon om innretninger eller tekniske løsninger.

Taushetsplikt etter første ledd gjelder også for enhver som utfører arbeid eller tjeneste for tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester, installatør, teknisk kontrollorgan, myndigheten og andre som får lovlig tilgang til informasjonen. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet arbeidet eller tjenesten.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at det gis opplysninger til politiet eller påtalemyndigheten om avtalebasert hemmelig telefonnummer eller andre abonnementsopplysninger eller om elektronisk kommunikasjonsadresse. Det samme gjelder ved vitnemål for retten om opplysninger som er gitt til påtalemyndigheten eller politiet etter første punktum. Taushetsplikten er heller ikke til hinder for at opplysninger som nevnt i første punktum gis til annen myndighet i medhold av lov. Dette gjelder ikke elektroniske kommunikasjonsadresser som er lagret etter § 3-13.

Anmodning fra politiet eller påtalemyndigheten om opplysninger etter

tredje ledd skal etterkommes.

Departementet kan gi forskrift om taushetsplikt, utvidelse av taushetsplikten til å omfatte enhver som har befatning med elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester, unntak fra taushetsplikten ved effektiv ruting av trafikk, omfanget av unntaket etter tredje ledd og om opplysningsplikten etter fjerde ledd. Departementet kan gi forskrift om utlevering av data etter denne bestemmelsen. Departementet kan gi forskrift om unntak fra taushetsplikt for behandling av personopplysninger og andre data ved levering av nummeruavhengige person-til-person-kommunikasjonstjenester som er nødvendig for å bekjempe seksuelt misbruk av barn, og fastsette regler for behandling av slike personopplysninger.

§ 3-11. Sletting av data

Trafikkdata, lokaliseringsdata og data nødvendige for å identifisere abonnenten eller brukeren skal slettes eller anonymiseres så snart de ikke lenger er nødvendig for:

a. kommunikasjons- eller faktureringsformål, eller
b. å oppfylle andre krav fastsatt i § 3-13, eller i medhold av annen lov, jf. § 3-12.

Annen behandling av slike data krever samtykke fra bruker. Samtykke skal oppfylle kravene til samtykke i personvernforordningen.

Departementet kan gi forskrift om sletteplikten og om avgrensede unntak fra sletteplikten. Departementet kan gi forskrift om unntak fra sletteplikten for behandling av personopplysninger og andre data ved levering av nummeruavhengige person-til-person-kommunikasjonstjenester for å bekjempe seksuelt misbruk av barn.

§ 3-12. Tilrettelegging for lovbestemt tilgang til informasjon

Tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett som anvendes til offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste, og tilbyder av slik tjeneste, skal tilrettelegge nett og tjeneste slik at lovbestemt tilgang til informasjon om sluttbruker og elektronisk kommunikasjon sikres.

Tilbyders driftskostnader knyttet til oppfyllelse av tilretteleggingsplikten etter første ledd dekkes av staten for de merkostnader som følger disse tjenestene.

Departementet kan gi forskrift om tilretteleggingsplikten etter første ledd

og om unntak fra denne, og om fordeling av kostnader etter andre ledd. Departementet kan gi forskrift om tilbyders krav på dekning av kostnader som følge av bistand til fremmede stater for å oppfylle forpliktelser i henhold til overenskomst som Norge er part i.

Bestemmelser om tilrettelegging for innhenting av elektronisk kommunikasjon som transporteres over den norske grensen, følger av etterretningstjenesteloven kapittel 7.

§ 3-13. Plikt til lagring av offentlige IP-adresser

Tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett som anvendes til offentlig elektronisk kommunikasjonstjeneste, og tilbyder av slik tjeneste, skal til bruk for etterforsking av alvorlig kriminalitet lagre de opplysninger som er nødvendige for å identifisere abonnentene med utgangspunkt i

a. offentlig IP-adresse og et tidspunkt for kommunikasjon, eller
b. offentlig IP-adresse, et tidspunkt for kommunikasjon og portnummer benyttet ved kommunikasjonen, dersom samme offentlige IP-adresse er tildelt flere abonnenter samtidig.

Destinasjonsinformasjon skal ikke lagres.

Opplysningene skal lagres i tolv måneder fra den dagen kommunikasjonen avsluttes.

Tilbyder skal dekke investerings- og driftskostnader som påløper for å oppfylle lagringsplikten. Staten dekker kostnadene ved utlevering av informasjon etter § 3-14 første ledd.

Departementet kan gi forskrift om lagringsplikten, et nærmere system for kostnadsfordelingen og bruk av revisor for kostnader som dekkes av staten. Departementet kan ved enkeltvedtak eller forskrift gi unntak fra lagringsplikten.

§ 3-14. Utlevering av IP-adresser

Opplysninger lagret etter § 3-13 skal uten hinder av taushetsplikt etter § 3-10 utleveres til politiet eller påtalemyndigheten når det er nødvendig for å etterforske en handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i tre år eller mer, eller som rammes av straffeloven § 125, § 168, § 184, § 201, § 202, § 204, § 205, § 251, § 263, § 266, § 267 a første ledd, § 267 b, § 297, § 298, § 305, § 306 eller § 309, eller åndsverkloven § 104, jf. § 79.

Anmodning om utlevering etter første ledd skal fremsettes skriftlig og så

vidt mulig opplyse om hva saken gjelder, formålet med anmodningen og hva den omfatter. Det skal fremgå av anmodningen at kravet om nødvendighet etter første ledd er vurdert.

Politiet og påtalemyndigheten skal oversende en årlig rapport til departementet om uthentingen av IP-adresser.

Opplysninger som kun er lagret etter § 3-13, kan ikke gis ut i medhold av tvisteloven § 22-3 andre og tredje ledd eller åndsverkloven § 87, eller av andre lover eller i andre tilfeller enn angitt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om utlevering av data etter denne bestemmelsen og om politiets og påtalemyndighetens rapportering om innhenting av opplysninger.

§ 3-15. Bruk av informasjonskapsler mv.

Det er ikke tillatt å lagre eller å skaffe seg tilgang til opplysninger i sluttbrukers eller brukers kommunikasjonsutstyr uten at den aktuelle sluttbrukeren eller brukeren er informert om blant annet hvilke opplysninger som behandles, formålet med behandlingen og hvem som behandler opplysningene, og uten at den aktuelle sluttbrukeren eller brukeren har gitt samtykke. Samtykke skal oppfylle kravene til samtykke i personvernforordningen.

Første ledd gjelder ikke for teknisk lagring av eller adgang til opplysninger

a. utelukkende for det formål å overføre kommunikasjon i et elektronisk kommunikasjonsnett, eller
b. som er strengt nødvendig for å levere en informasjonssamfunnstjeneste etter den aktuelle sluttbrukerens eller brukerens uttrykkelige forespørsel.

Departementet kan gi forskrift om plikten etter første ledd, herunder om bruken av informasjonskapsler. Departementet kan gi forskrift om unntak etter andre ledd.

Kapittel 4. Sluttbrukers rettigheter

§ 4-1. Likebehandling

Tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester skal ikke stille krav eller alminnelige avtalevilkår for tilgang til eller bruk av nett eller tjenester som diskriminerer sluttbrukere på grunnlag av statsborgerskap, bosted eller etableringssted, med mindre slik forskjellsbehandling er objektivt begrunnet.

§ 4-2. Forskrift om nettnøytralitet

Departementet kan i forskrift gi regler om nettnøytralitet, herunder om tilbyders plikt til å sikre nettnøytralitet. Med nettnøytralitet menes i denne loven at all internettrafikk skal behandles likt uavhengig av avsender, mottaker, utstyr, applikasjon, tjeneste og innhold.

§ 4-3. Leveringsvilkår og offentliggjøring

Tilbyder av internettilgangstjenester eller offentlig tilgjengelige person-til-person-kommunikasjonstjenester skal utarbeide og offentliggjøre leveringsvilkår for tjenestene som tilbys sluttbruker.

Dersom departementet krever det, skal informasjon som tilbyder plikter å offentliggjøre etter første ledd, oversendes til departementet før offentliggjøring.

Departementet kan gi forskrift om leveringsvilkår og offentliggjøring.

§ 4-4. Opplysningsplikt før inngåelse av avtale

Før en forbruker blir bundet av avtale eller et tilsvarende tilbud, skal tilbyder av offentlige elektroniske kommunikasjonstjenester gi de opplysninger som er nødvendige for at forbrukeren skal kunne ta et kvalifisert valg av tjeneste. Opplysningsplikten gjelder ikke for tilbyder av overføringstjenester som brukes til levering av maskin-til-maskin-kommunikasjonstjenester.

Opplysningsplikten etter første ledd gjelder også overfor mikroforetak, små foretak og ideelle organisasjoner med mindre de uttrykkelig har samtykket til å frafalle rettighetene i bestemmelsen.

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal gis.

§ 4-5. Avtalesammendrag

Tilbyder av offentlige elektroniske kommunikasjonstjenester skal gi forbruker et kortfattet og lett leselig sammendrag av inngått avtale. Krav til avtalesammendrag gjelder ikke for tilbyder av overføringstjenester som brukes til levering av maskin-til-maskin-kommunikasjonstjenester.

Krav til avtalesammendrag etter første ledd gjelder også overfor mikroforetak, små foretak og ideelle organisasjoner med mindre de uttrykkelig har samtykket til å fravike rettighetene i bestemmelsen.

Opplysningene som er gitt i tilbudet før avtale er inngått etter § 4-4, og

opplysningene som fremgår av avtalesammendraget etter første ledd, skal være en integrert del av avtalen og kan ikke endres med mindre begge parter uttrykkelig samtykker til det.

Departementet kan gi forskrift om vilkår og innhold i avtalesammendrag, herunder om mal for avtalesammendraget.

§ 4-6. Bindingstid, varslingsplikt og oppsigelse

Avtale mellom tilbyder av internettilgangstjenester eller nummerbaserte person-til-person-kommunikasjonstjenester og forbruker skal ikke være bindende for en lengre periode enn 12 måneder. I særlige tilfeller kan det avtales lengre bindingstid, likevel ikke lengre enn 24 måneder. Vilkår om bindingstid forutsetter at tilbyder gir forbruker en økonomisk fordel. Tilbyder skal vederlagsfritt opplyse forbruker om koden for å låse opp operatørlås når bindingstiden utløper.

Tilbyder av internettilgangstjenester og nummerbaserte person-til-person-kommunikasjonstjenester og forbruker kan inngå en separat avtale om avdragsbetaling med lengre varighet enn etter første ledd, ved etablering og tilknytning til nett med svært høy kapasitet, jf. § 4-9 andre ledd.

Første og andre ledd gjelder tilsvarende for sammenslutninger som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet, forutsatt at avtalen skal tjene medlemmenes personlige formål. I tillegg gjelder første og andre ledd tilsvarende overfor mikroforetak, små foretak og ideelle organisasjoner med mindre de uttrykkelig har samtykket til å frafalle rettighetene i bestemmelsen.

Sluttbruker som ikke godtar nye avtalevilkår for abonnementsavtale med bindingstid, kan heve avtalen uten ekstra kostnader. Hevingsretten gjelder likevel ikke dersom de foreslåtte endringene utelukkende er til fordel for sluttbrukeren, er av rent administrativ karakter og ikke har noen negativ virkning på sluttbrukeren, eller dersom endringene skyldes lovpålagte forpliktelser. Tilbyderen kan kreve at sluttbrukeren skal betale resterende del av avtalt pris på subsidiert terminalutstyr som vedkommende beholder. For forbrukere gjelder dette leddet også for maskin-til-maskin-kommunikasjonstjenester.

Tilbyder av internettilgangstjenester og nummerbaserte person-til-person-kommunikasjonstjenester skal varsle sluttbruker minst én måned før eventuelle endringer i avtalevilkårene eller opphør av avtalen, og skal samtidig informere om retten til å heve avtalen uten kostnader dersom sluttbrukeren ikke godtar de nye vilkårene. Fristen for å heve avtalen er tre måneder etter informasjon om hevingsretten ble gitt. I forbrukerforhold gjelder pliktene etter dette leddet også for tilbyder av overføringstjenester som brukes til levering av maskin-til-maskin-kommunikasjonstjenester.

Femte ledd andre punktum kan fravikes utenfor forbrukerforhold. Dette gjelder ikke for sammenslutninger som omtalt i tredje ledd første punktum.

§ 4-7. Forskrift om internasjonal gjesting i mobilnett

Departementet kan gi forskrift om tilbyders plikt til å tilby internasjonal gjesting i mobilnett, herunder pålegge prisforpliktelser.

§ 4-8. Kontroll av forbruk

Tilbydere av internettilgangstjenester eller offentlig tilgjengelige person-til-person-kommunikasjonstjenester skal gi forbruker mulighet til å overvåke og kontrollere bruken av tjenestene når disse faktureres på grunnlag av forbruk i tid eller volum. Tilsvarende gjelder overfor mikroforetak, små foretak og ideelle organisasjoner med mindre de uttrykkelig har samtykket til å frafalle rettighetene i bestemmelsen.

Kontroll av forbruket skal gi oversikt over faktisk forbruk av tjenester som inngår i prisplanen. Tilbyder skal informere forbruker før forbrukeren har nådd en fastsatt forbruksgrense, og når tjenesten er brukt opp.

Departementet kan gi forskrift om forbrukskontroll og forbruksgrensen etter andre ledd.

§ 4-9. Kontroll av kostnader

Tilbyder av internettilgangstjenester og nummerbaserte person-til-person-kommunikasjonstjenester skal tilby tjenester som gjør det mulig for sluttbruker å kontrollere kostnadene ved tjenestene. Dette omfatter

a. spesifisert faktura
b. sperring av anrop og nummer, og
c. sperring mot bruk av fellesfakturerte tjenester, med unntak av nummeropplysningstjenester.

Tilbyder av internettilgangstjenester og offentlig tilgjengelige nummerbaserte person-til-person kommunikasjonstjenester skal tilby forbruker mulighet for avdragsbetaling av tilknytningskostnader.

Første og andre ledd gjelder også overfor mikroforetak, små foretak og ideelle organisasjoner med mindre de uttrykkelig har samtykket til å frafalle rettighetene i bestemmelsen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om kostnadskontroll etter

første og andre ledd, forhåndsbetaling av tjenester for forbrukere samt andre former for kostnadskontroll.

§ 4-10. Prissammenligningstjeneste

Departementet skal sikre sluttbrukere gratis tilgang til godkjente prissammenligningstjenester for internettilgangstjenester og offentlig tilgjengelige nummerbaserte person-til-person-kommunikasjonstjenester.

Departementet kan gi forskrift om prissammenligningstjenester, herunder krav til tjenesten, vilkår og prosedyre for godkjenning og tilgang til nødvendige opplysninger. Departementet kan i forskrift sikre tilgang til prissammenligningstjenester for offentlig tilgjengelige nummeruavhengige person-til-person-kommunikasjonstjenester.

§ 4-11. Tiltak ved manglende betaling

Tiltak rettet mot sluttbruker ved manglende betaling for elektroniske kommunikasjonstjenester skal være forholdsmessige og ikke-diskriminerende.

Tilbyder av internettilgangstjenester og offentlig tilgjengelige nummerbaserte person-til-person-kommunikasjonstjenester skal gi sluttbruker minst én oppfordring til å betale før avtalen kan sies opp eller annen bruksbegrensning iverksettes. Oppsigelse eller annen bruksbegrensning kan tidligst iverksettes én måned etter at det er gitt oppfordring til å betale og forhåndsvarsling om tiltaket er meddelt sluttbruker.

Sluttbruker som får abonnementet sitt sperret på grunn av betalingsmislighold, skal ikke faktureres for abonnementskostnaden under sperringen.

Så langt det er teknisk mulig, skal bare den berørte tjenesten stenges. Sluttbruker skal kunne anrope nødetatene selv om tilbyder av offentlig tilgjengelige nummerbaserte person-til-person-kommunikasjonstjenester har stengt tjenesten for utgående anrop.

Departementet kan gi forskrift om tiltak ved manglende betaling, herunder om nødvendige begrensninger i adgangen til å si opp avtale med sluttbruker.

§ 4-12. Koblingssalg

Enhver som tilbyr internettilgangstjeneste eller offentlig tilgjengelig person-til-person-kommunikasjonstjeneste i kombinasjon med én eller flere tjenester eller terminalutstyr til forbruker, skal sikre at §§ 4-3, 4-5 og 4-14 får anvendelse på alle elementene i koblingssalget.

Dersom forbrukeren har rett til å heve avtalen før eventuell bindingstid er utløpt, skal hevingsretten gjelde alle elementene i koblingssalget.

Bindingstid på avtale om internettilgangstjenester eller offentlig tilgjengelige person-til-person-kommunikasjonstjenester skal ikke forlenges ved tilføyelse av annen tjeneste eller radio- og terminalutstyr med mindre forbruker uttrykkelig samtykker til det.

Første og tredje ledd gjelder overfor mikroforetak, små foretak og ideelle organisasjoner med mindre de uttrykkelig har samtykket til å frafalle rettighetene i bestemmelsen.

Departementet kan gi forskrift om koblingssalg, herunder innføre begrensninger i koblingssalget.

§ 4-13. Tilgang til e-post etter oppsigelse av avtale

Tilbyder av internettilgangstjenester skal på forespørsel fra sluttbruker videresende e-post eller gi tilgang til e-posttjeneste etter oppsigelse av avtale om e-posttjeneste. Videresending eller tilgang til e-posttjeneste skal være gratis og kan begrenses til en periode på tre måneder fra den datoen kundeforholdet tok slutt.

§ 4-14. Bytte av internettilgangstjeneste

Sluttbruker har rett til å bytte tilbyder av internettilgangstjenester. Tilbyderne skal gjennomføre byttet så raskt som mulig og i henhold til den tidsrammen som avtales med sluttbruker.

Avgivende og mottakende tilbyder skal sikre at sluttbruker kan bytte tilbyder uten avbrudd i internettilgangstjenesten, så langt det er teknisk gjennomførbart. Bortfall av tjenesten under bytteprosessen skal ikke overstige én virkedag.

Den mottakende tilbyderen har ansvar for bytteprosessen. Avgivende tilbyder skal samarbeide med mottakende tilbyder for å sikre et effektivt bytte. Avgivende tilbyder skal fortsette å levere sin internettilgangstjeneste på samme vilkår frem til mottakende tilbyder aktiverer sin tjeneste.

Avgivende og mottakende tilbyder skal før og under bytteprosessen gi sluttbruker tilstrekkelige opplysninger til at byttet kan gjennomføres. Informasjonen til sluttbruker fra avgivende tilbyder skal være nøytral.

Avgivende tilbyder skal ikke bruke informasjon fra bytteprosessen i egen markedsføring rettet mot sluttbruker. Forbudet mot markedsføring gjelder i bytteperioden og 14 dager etter at byttet er gjennomført. Bytteperioden er perioden fra byttebestilling er inngitt frem til byttet er gjennomført og tjenesten

kan tas i bruk hos mottakende tilbyder.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om bytte av internettilgangstjenester.

§ 4-15. Forskrift om fellesfakturert tjeneste

Departementet kan gi nærmere regler i forskrift om varer og tjenester som faktureres sammen med elektronisk kommunikasjonstjeneste, herunder om krav til markedsføring, prisfastsettelse, tidsavgrensninger, innhold i tjenesten, klage- og tilsynsordninger og om finansiering av slike ordninger.

§ 4-16. Forskrift om likeverdige elektroniske kommunikasjonstjenester for sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne

Departementet kan gi forskrift om at tilbyder av offentlige elektroniske kommunikasjonstjenester skal gi sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne likeverdig tilgang til og utvalg av elektroniske kommunikasjonstjenester som det flertallet av sluttbrukere har, og hvilke tjenester og utstyr som skal tilbys. Departementet kan gi forskrift om at tilbydere skal tilrettelegge tilhørende tjenester, blant annet informasjon for sluttbrukere med nedsatt funksjonsevne, og om tilbydernes plikt til å finansiere tjenestene og de tilhørende tjenestene.

§ 4-17. Nummerportabilitet

Sluttbruker som har bruksrett til nummer fra nasjonal nummerplan, har på forespørsel rett til å beholde sitt eller sine numre ved bytte av tilbyder av elektroniske kommunikasjonstjenester.

Nummerportering skal skje på en effektiv og enkel måte for sluttbrukeren.

Porteringsprosessen skal ledes av mottakende tilbyder. Avgivende tilbyder skal samarbeide med mottakende tilbyder for å sikre en effektiv portering.

Avgivende tilbydere skal på forespørsel betale tilbake gjenstående beløp til forbrukere som har forhåndsbetalt tjenesten. Tilbyder kan kreve gebyr for kostnadene knyttet til tilbakebetalingen dersom det er fastsatt i avtalen med forbruker.

Departementet kan gi forskrift om portering av nummer mellom tilbydere, blant annet om krav til markedsadferd, tidsfrister, dekning av kostnader, kompensasjon fra tilbyder til sluttbruker, rutiner og metoder. Departementet kan gi forskrift om plikt til å tilby geografisk portabilitet og tjenesteportabilitet.

§ 4-18. Hemmelig nummer

Tilbyder skal på forespørsel fra sluttbruker tilby tjenesten hemmelig nummer.

Departementet kan gi forskrift om tjenesten hemmelig nummer. Departementet kan ved enkeltvedtak frita en tilbyder fra plikten til å tilby tjenesten hemmelig nummer.

§ 4-19. Unntak for mikroforetak som tilbyder

Bestemmelsene i §§ 4-3 til 4-18 gjelder ikke for mikroforetak som kun tilbyr nummeruavhengige person-til-person-kommunikasjonstjenester. Mikroforetak som omfattes av unntaket, skal før avtaleinngåelse informere sluttbrukeren om at bestemmelsene ikke gjelder.

Kapittel 5. Leveringspliktige tjenester

§ 5-1. Leveringspliktige tjenester

Departementet kan inngå avtale med eller ved pålegg utpeke en eller flere tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester som leveringspliktige tilbydere, for å sikre forbrukere og mikroforetak, små og mellomstore foretak et tilbud om talekommunikasjonstjeneste og funksjonell internettilgang til en rimelig pris.

Leveringsplikten gjelder til ethvert sted med fast helårig bosetting eller helårig eller sesongbasert næringsvirksomhet.

Departementet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra leveringsplikten etter første ledd. Ved vurderingen av om det skal gjøres unntak, skal departementet blant annet vektlegge om kostnadene ved å etablere leveringspliktig tjeneste står i rimelig forhold til nytten.

Valg av leveringspliktig tilbyder skal skje gjennom en åpen, objektiv og ikke-diskriminerende utvelgelsesprosess. Leveringsplikten skal fastsettes for en tidsbegrenset periode.

Departementet kan ved enkeltvedtak og i forskrift stille nærmere krav om innhold i og utforming av leveringsplikten etter første og andre ledd, herunder om tjenestekvalitet, hastighet for funksjonell internettilgang, abonnementspriser samt område for leveringsplikten. Departementet kan gi forskrift om unntak fra leveringsplikten, utpeking av leveringspliktig tilbyder, avtale om leveringsplikt og egenandel for forbrukere og mikroforetak, små og mellomstore foretak.

§ 5-2. Finansiering av leveringspliktige tjenester

Når tilbyder som utpekes etter § 5-1 påføres en urimelig økonomisk byrde ved å tilby leveringspliktig tjeneste, skal departementet på forespørsel fra tilbyder dekke nettokostnadene ved leveringsplikten ved offentlige midler eller finansieringsfond. Departementet skal offentliggjøre metode for beregning av nettokostnader. Tilbyderen må sammen med forespørselen om kostnadsdekning legge frem en beregning over nettokostnadene knyttet til de leveringspliktige tjenestene og en begrunnelse for hvorfor byrden er urimelig.

Departementet kan pålegge tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester å bidra til finansiering av et finansieringsfond etter første ledd. Dersom departementet pålegger tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester å bidra til finansiering av et finansieringsfond, skal prinsippene for beregning av tilbydernes bidrag være offentlige, proporsjonale, ikke-diskriminerende og minst mulig konkurransevridende.

Departementet kan gi forskrift om finansiering av leveringspliktige tjenester, herunder om beregning av kostnader ved å tilby leveringspliktig tjeneste og om plikt for tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester til å bidra til et finansieringsfond eller på annen måte dele kostnadene ved å tilby leveringspliktige tjenester. Departementet kan gi forskrift om unntak for tilbydere med lav omsetning fra plikten til å bidra til finansiering av et finansieringsfond eller på annen måte dele kostnadene ved å tilby leveringspliktige tjenester.

§ 5-3. Spesielle samfunnspålagte oppgaver

Departementet kan inngå avtale med eller utpeke en eller flere tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester for å sikre tilbud av følgende spesielle samfunnspålagte oppgaver:

a. ytelser til nød- og sikkerhetstjenesten (kystradioen) til dekning av de oppgaver innen kystradioens dekningsområde som Norge har påtatt seg gjennom internasjonale overenskomster
b. ytelser vedrørende Svalbard.

Merkostnader ved avtaler eller pålegg etter første ledd skal dekkes av staten.

Departementet kan gi forskrift om spesielle samfunnspålagte oppgaver etter første ledd.

§ 5-4. Avhendelse av aksessnettet

Tilbyder med leveringsplikt etter § 5-1 skal informere departementet dersom tilbyder planlegger å overføre rådigheten over hele eller vesentlige deler av sitt aksessnett til annet eierskap. Tilbyder skal også informere departementet om endringer i slike planer og om det endelige resultatet av prosessen.

Varsel om planlagt overføring etter første ledd skal gis på et tidspunkt som gir departementet tilstrekkelig tid til å vurdere konsekvensen av den planlagte avhendelsen for tjenester etter § 5-1, herunder behov for begrensninger i markedsadgang etter § 3-5.

Kapittel 6. Sterk markedsstilling

§ 6-1. Sterk markedsstilling

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan utpeke tilbyder med sterk markedsstilling. En tilbyder har sterk markedsstilling når tilbyderen alene eller sammen med andre har økonomisk styrke i et relevant marked som gjør at tilbyder i stor grad kan opptre uavhengig av konkurrenter, kunder og forbrukere.

Sterk markedsstilling i ett marked kan føre til at tilbyderen har sterk markedsstilling i et tilgrensende marked, dersom det er mulig å overføre markedsmakt fra dette markedet til det tilgrensende markedet.

Ved vurderingen av om tilbyder har sterk markedsstilling skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet ta hensyn til retningslinjene for markedsanalyser og vurdering av sterk markedsstilling som følger av EØS-avtalen.

Departementet kan gi forskrift om sterk markedsstilling.

§ 6-2. Relevante markeder

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal identifisere produkt- og tjenestemarkeder for elektronisk kommunikasjon som oppfyller vilkårene for forhåndsregulering, jf. § 6-3. Markedets geografiske utstrekning skal også defineres.

Ved identifiseringen av relevante markeder etter første ledd skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet ta særlig hensyn til anbefalingen om relevante produkt- og tjenestemarkeder og retningslinjer for markedsanalyser og vurdering av sterk markedsstilling som følger av EØS-avtalen.

Ved avgrensing av det relevante geografiske markedet skal det blant annet tas hensyn til graden av infrastrukturkonkurranse i området. Det skal også tas

hensyn til relevante resultater av den geografiske kartleggingen av bredbåndsdekningen etter § 10-6.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan definere markeder som avviker fra anbefalingen i andre ledd, jf. § 6-3 andre ledd. Når Nasjonal kommunikasjonsmyndighet definerer markeder som avviker fra anbefalingen, skal prosedyrene i §§ 14-2 og 14-3 følges.

§ 6-3. Markedsanalyse

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal gjennomføre markedsanalyser som skal være grunnlag for å utpeke, opprettholde eller trekke tilbake utpekning av tilbyder med sterk markedsstilling. Markedsanalysene skal gjennomføres i henhold til retningslinjer for markedsanalyse som følger av EØS-avtalen.

Når et marked ikke fremgår av anbefalingen om relevante produkt- og tjenestemarkeder som følger av EØS-avtalen, skal markedsanalysen inneholde en vurdering av om følgende tre kriterier er oppfylt:

a. Det foreligger høye og varige strukturelle, rettslige eller regulatoriske etableringshinder.
b. Markedsstrukturen tenderer ikke mot bærekraftig konkurranse.
c. Konkurranseretten alene er ikke tilstrekkelig til å bøte på de identifiserte konkurranseproblemene.

Tre-kriterietest skal også gjennomføres før Nasjonal kommunikasjonsmyndighet vedtar at et marked som følger av anbefalingen om relevante produkt- og tjenestemarkeder, ikke skal reguleres etter § 6-1, jf. § 6-4.

I markedsanalyser etter første eller andre ledd skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet blant annet vurdere om en tilbyder alene eller sammen med andre har sterk markedsstilling i ett eller flere relevante markeder, jf. § 6-1.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal ved gjennomføring av markedsanalyser ta hensyn til forpliktelser som den har gjort helt eller delvis bindende etter prosedyrene i § 9-3.

§ 6-4. Plikter for tilbyder med sterk markedsstilling

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal pålegge tilbyder som har sterk markedsstilling etter § 6-1 første ledd, én eller flere særlige plikter som følger av § 7-1, § 7-2, §§ 7-4 til 7-7, §§ 7-10 til 7-13, § 9-1 andre til fjerde ledd, § 9-3 sjette ledd og § 7-14 fjerde og femte ledd.

Tilbyder som har sterk markedsstilling etter § 6-1 andre ledd, kan pålegges én eller flere særlige plikter som følger av § 7-2 og §§ 7-4 til 7-7 i det tilgrensende markedet.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan i særlige tilfeller, og etter godkjenning fra EFTAs overvåkningsorgan, pålegge tilbyder med sterk markedsstilling plikter utover det som følger av første ledd.

Plikter som pålegges etter denne bestemmelsen, skal i det enkelte tilfelle være egnet til å fremme bærekraftig konkurranse og sluttbrukernes interesser, og skal være objektive, ikke-diskriminerende, offentlig tilgjengelige og forholdsmessige. Plikter som pålegges, skal også så langt som mulig legge forholdene til rette for nasjonal og internasjonal utvikling i markedet.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal vurdere om endringer i markedsutviklingen som påvirker konkurransesituasjonen, tilsier at plikter etter denne bestemmelsen bør endres. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan i slike tilfeller endre, oppheve eller ilegge nye plikter uten forutgående markedsanalyse, dersom endringene i markedsutviklingen ikke er viktige nok til å kreve ny markedsanalyse.

Dersom markedsanalysen etter § 6-3 første ledd viser at markedet ikke lenger oppfyller vilkårene for regulering, skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet oppheve særlige plikter som er pålagt etter denne bestemmelsen. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal sikre tilstrekkelig forhåndsvarsling og kan fastsette at pliktene skal gjelde i en overgangsperiode. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan fastsette nye vilkår og frister som skal gjelde for inngåtte tilgangsavtaler.

Når Nasjonal kommunikasjonsmyndighet pålegger plikter, skal prosedyrene i §§ 14-2 og 14-3 følges.

§ 6-5. Frister for markedsanalyse og notifisering til EFTAs overvåkningsorgan

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal gjennomføre en ny markedsanalyse og notifisere begrunnet utkast til markedsvedtak til EFTAs overvåkningsorgan innen fem år fra datoen for gjeldende markedsvedtak. I særlige tilfeller kan fristen forlenges med inntil ett år.

For markeder som ikke tidligere er notifisert til EFTAs overvåkningsorgan, skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet gjennomføre markedsanalyser og notifisere et begrunnet forslag til markedsvedtak innen tre år fra ny anbefaling om relevante markeder er vedtatt i tråd med EØS-avtalen.

§ 6-6. Transnasjonale markeder

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan gjennomføre markedsanalyser og pålegge, endre, opprettholde eller trekke tilbake forpliktelser i transnasjonale markeder i fellesskap med andre myndigheter i EØS.

Departementet kan gi forskrift om transnasjonale markeder, herunder om markedsanalyse.

Kapittel 7. Plikter som kan pålegges tilbyder med sterk markedsstilling

§ 7-1. Tilgang til anleggsinfrastruktur

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å imøtekomme enhver rimelig anmodning om å inngå eller endre avtale om tilgang til og bruk av anleggsinfrastruktur i elektroniske kommunikasjonsnett. Pålegg om tilgang til anleggsinfrastruktur kan blant annet omfatte tilgang til og bruk av bygninger og innganger til bygninger, ledninger i bygninger, antenner, tårn og støttekonstruksjoner, stolper, master, rør, inspeksjonsbrønner og koblingsskap.

Plikten til å imøtekomme anmodninger om tilgang etter denne bestemmelsen kan også omfatte anleggsinfrastruktur som ikke er en del av det markedet tilgangsplikten gjelder, når dette er forholdsmessig.

Departementet kan gi forskrift om tilgang til anleggsinfrastruktur.

§ 7-2. Tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å imøtekomme enhver rimelig anmodning om å inngå avtale om tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester og tilhørende fasiliteter når tilgang etter § 7-1 ikke anses tilstrekkelig til å fremme bærekraftig konkurranse.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan blant annet pålegge følgende tilgang etter første ledd:

a. bruk av spesifiserte fysiske nettelementer og tilhørende ressurser, herunder hel eller delt tilgang til aksessnettet
b. bruk av spesifiserte aktive eller virtuelle nettelementer og tjenester
c. spesifiserte tjenester for videresalg
d. tekniske grensesnitt, protokoller eller annen nøkkelteknologi som

er nødvendig for å sikre at elektroniske kommunikasjonstjenester kan samvirke

e. spesifiserte tjenester som er nødvendig for å sikre samtrafikk mellom tjenester helt frem til sluttbrukeren eller for å sikre gjesting i mobilnett

f. samtrafikkforpliktelser mellom nett og tilhørende fasiliteter

g. samlokalisering

h. nødvendige informasjons- og støttesystemer, herunder programvaresystemer

i. tilhørende tjenester som angir identitet, lokasjon og tilstedeværelse.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å imøtekomme enhver rimelig anmodning om å endre avtale om tilgang etter første ledd. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan også kreve endring i tilbudte eller inngåtte avtaler for å oppfylle pålegg etter andre ledd eller pålegg etter § 15-5.

Tilbyder med sterk markedsstilling skal forhandle i god tro med tilbyder som ber om tilgang, og sikre at vilkår som avtales er balanserte. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan stille krav til at vilkårene skal være rimelige og rettferdige, og kan pålegge frister for tilgang.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å ikke trekke tilbake tilgang som allerede er gitt.

Departementet kan gi forskrift om tilgang, herunder om fast forvalg og forvalg ved bruk av prefiks. Departementet kan i forskrift fastsette tekniske og administrative vilkår for tilgang.

§ 7-3. Krav til rimelig anmodning

Ved vurderingen av om en anmodning er rimelig skal tilbyderens interesse i å disponere egen infrastruktur blant annet avveies mot behovet for å gi andre tilgang som er nødvendig for å kunne tilby konkurrerende tjenester. Ved vurderingen av hva som er nødvendig etter første punktum, skal det tas hensyn til om det i lys av markedsutviklingen er teknisk og bedriftsøkonomisk mulig å anlegge eller bruke annen infrastruktur. Ved vurderingen av om en anmodning er rimelig skal det i tillegg tas hensyn til

a. tilgjengelig kapasitet
b. tilbyders investeringer og investeringsrisiko, særlig når det gjelder høyhastighetsnett og nyinvesteringer, og eventuelle offentlige støtte- og tilskuddsordninger

c. om det er nødvendig å gi andre tilgang for å sikre fremveksten av et marked med bærekraftig konkurranse på sluttbrukernivå og er i sluttbrukernes interesse
d. behov for å ivareta nettets integritet
e. immaterielle rettigheter
f. etablering av felleseuropeiske tjenester, og
g. ivaretakelse av teknologisk utvikling.

Tilbyder med sterk markedsstilling skal dokumentere og begrunne avslag på anmodning om tilgang.

§ 7-4. Offentliggjøring og standardtilbud

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å offentliggjøre spesifisert informasjon eller utarbeide og offentliggjøre standardtilbud for tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester. Plikten til å offentliggjøre spesifisert informasjon kan blant annet omfatte

a. regnskapsinformasjon
b. tekniske spesifikasjoner, herunder grensesnitt som brukes ved nettermineringspunktene, samt hvilke standarder som er brukt
c. nettverksegenskaper, herunder forventet utvikling
d. priser, og
e. andre vilkår og betingelser for levering og bruk, herunder vilkår som endrer tilgang til eller bruk av tjenester eller applikasjoner særlig ved migrering til ny infrastruktur, jf. § 7-12.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan kreve at tilbud etter første ledd er tilstrekkelig oppdelt i enkeltelementer med tilhørende vilkår basert på behov i markedet slik at bruker ikke må akseptere eller betale for tjenester, funksjoner eller ytelser som det ikke er anmodet om.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan gi pålegg om hvor, hvordan og på hvilke vilkår informasjonen skal offentliggjøres.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan kreve at tilbyder med sterk markedsstilling gjør endringer i standardtilbudet for å sikre overholdelse av ilagte plikter etter dette kapittelet, jf. § 15-5.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan på forhånd fastsette økonomiske sanksjoner som vil inntre ved brudd på bestemmelsen.

Departementet kan gi forskrift om offentliggjøring og standardtilbud.

§ 7-5. Ikke-diskriminering

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å tilby tilgang på ikke-diskriminerende vilkår.

Krav til ikke-diskriminering etter første ledd kan omfatte at tilgang skal tilbys

a. til eksterne tilbydere på samme eller likeverdige vilkår og med samme kvalitet som for tilbyders egne tjenester, datterselskap eller partnervirksomheter, og
b. på samme eller likeverdige vilkår til eksterne tilbydere i samme eller likeverdige tilfeller.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan kreve at tilbyder med sterk markedsstilling skal tilby tilgangsprodukter og -tjenester til alle tilbydere, herunder egen virksomhet, innenfor samme tid og frister, på samme eller likeverdige vilkår og betingelser, herunder pris og servicenivå, og ved hjelp av samme eller likeverdige system og prosesser som gjelder for egen virksomhet.

Tilbyder med sterk markedsstilling kan pålegges å rapportere til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet om hvordan kravet til ikke-diskriminering overholdes, jf. § 15-2, herunder dokumentere at pålagte krav etter andre og tredje ledd er i samsvar med forpliktelsene.

Departementet kan gi forskrift om ikke-diskriminering.

§ 7-6. Regnskapsmessig skille

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å opprette regnskapsmessig skille mellom ulike virksomhetsområder eller mellom spesifiserte aktiviteter knyttet til tilgang.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling som er vertikalt integrert, å offentliggjøre grossistpriser, samt internpriser, for å bidra til å sikre overholdelse av plikt til ikke-diskriminering eller hindre urimelig kryssubsidiering.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan gi pålegg om hvilke regnskapsmetoder og -prinsipper som skal anvendes, og i hvilken form informasjonen skal gis.

Tilbyder med sterk markedsstilling skal gjøre regnskapsinformasjon tilgjengelig på forespørsel fra Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, jf. § 15-2.

Departementet kan gi forskrift om prinsipper for regnskapsmessig skille.

§ 7-7. Pris- og regnskapsregulering

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling prisforpliktelser for tilgang når tilbyder kan utnytte sin markedsstilling til skade for sluttbrukerne i markedet ved å opprettholde et uforholdsmessig høyt prisnivå eller ved å etablere prisklemmer for konkurrerende tilbyder.

Ved vurdering av om prisregulering skal pålegges, skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet ta hensyn til

a. behovet for å fremme konkurransen, og
b. sluttbrukeres langsiktige interesser i at nett med svært høy kapasitet bygges ut og tas i bruk.

Prisforpliktelser etter første ledd skal gi tilbyder med sterk markedsstilling en rimelig avkastning på anvendt kapital.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å bruke bestemte metoder for å fastsette pris, og kan stille krav til prisstruktur for produkter som er underlagt tilgangsplikt.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å bruke bestemte systemer for føring av kostnadsregnskap. Tilbyder skal offentliggjøre en beskrivelse av pålagte systemer for føring av kostnadsregnskap, herunder en oversikt over hovedkategorier for kostnader og hvilke fordelingsnøkler som anvendes. Tilbyder skal fremlegge og offentliggjøre årlig bekreftelse på at kostnadsregnskapet er i samsvar med fastsatt system for føring av kostnadsregnskap, utarbeidet av ekstern revisor.

Når tilbyder med sterk markedsstilling er pålagt å tilby tilgang til kostnadsorienterte priser, kan Nasjonal kommunikasjonsmyndighet pålegge tilbyder å bevise at prisene er basert på reelle kostnader, og om nødvendig pålegge tilbyder å justere prisene. I andre tilfeller kan Nasjonal kommunikasjonsmyndighet pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å dokumentere at prisene er i samsvar med forpliktelsene.

Departementet kan gi forskrift om pris- og regnskapsregulering.

§ 7-8. Prisregulering av terminering av tale i mobilnett og fastnett

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal ikke pålegge prisforpliktelser etter § 7-7 for terminering av tale i mobilnett og fastnett dersom det i medhold av andre ledd er fastsatt felles maksimalpriser for terminering.

Departementet kan gi forskrift for å gjennomføre vedtak om felles maksimalpriser for terminering av tale i mobilnett og fastnett innenfor EØS.

§ 7-9. Strukturelt og regnskapsmessig skille for ene- og særrettsvirksomheter

Tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester som har ene- eller særrettsvirksomhet innen andre områder i Norge eller i andre stater i EØS, skal

a. ha regnskapsmessig skille for den delen av virksomheten som knytter seg til tilbud om elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjenester, og
b. skille ut den delen av virksomheten som knytter seg til tilbud om elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjenester, i en egen forretningsenhet eller i en egen juridisk enhet.

Første ledd gjelder ikke dersom virksomhetens samlede årlige omsetning for aktiviteter i forbindelse med elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester i Norge er lavere enn 100 millioner kroner.

Departementet kan gi forskrift om strukturelt og regnskapsmessig skille, herunder om unntak fra pliktene.

§ 7-10. Tilbyder som kun er aktiv i grossistmarkedet

En tilbyder som har sterk markedsstilling i ett eller flere grossistmarkeder, og som ikke er aktiv i noe sluttbrukermarked eller har eierinteresser eller andre særlige interesser i virksomheter som er aktive i sluttbrukermarkedet, kan pålegges tilgangsplikt etter § 7-2, plikt til ikke-diskriminering etter § 7-5 og plikt til rimelig og rettferdig prissetting.

I vurdering av om tilbyderen faller inn under første ledd skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet ta stilling til om tilbyderen oppfyller følgende vilkår:

a. At alle selskaper og forretningsenheter i tilbyders virksomhet, alle selskaper som kontrolleres, men ikke nødvendigvis er heleid av samme overordnede eier, og enhver aksjeeier som er i stand til å utøve kontroll over virksomheten, utelukkende driver eller planlegger å drive virksomhet i grossistmarkeder for elektroniske kommunikasjonstjenester.
b. At tilbyderen ikke har forpliktet seg gjennom en eksklusivitetsavtale, eller avtale som i praksis vil være en eksklusivitetsavtale, til å handle med en annen selvstendig tilbyder som driver virksomhet i senere ledd i verdikjeden, eller som er aktiv i et sluttbrukermarked for elektroniske kommunikasjonstjenester.

Tilbyder etter første ledd kan pålegges ytterligere plikter etter §§ 7-1, 7-4,

7-6 og 7-7 dersom vilkårene tilbyderen benytter, likevel har ført til, eller vil føre til, konkurranseproblemer til skade for sluttbrukerne.

Tilbyder etter første ledd skal uten ugrunnet opphold informere Nasjonal kommunikasjonsmyndighet om ethvert endret forhold som er av betydning for Nasjonal kommunikasjonsmyndighets vurdering etter første ledd.

§ 7-11. Prisregulering mv. av sluttbrukertjenester

Når plikter etter §§ 7-1 til 7-7 ikke vil være tilstrekkelig for å legge til rette for bærekraftig konkurranse, kan Nasjonal kommunikasjonsmyndighet pålegge tilbyder med sterk markedsstilling i sluttbrukermarkedene vilkår for tilbud av sluttbrukertjeneste. Vilkårene kan blant annet omfatte offentliggjøring, standardtilbud, ikke-diskriminering, pris- og regnskapsregulering og forbud mot urimelig koblingssalg.

§ 7-12. Overgang fra eldre infrastruktur

Tilbyder med sterk markedsstilling skal varsle Nasjonal kommunikasjonsmyndighet om planer for å avvikle eller skifte ut hele eller deler av infrastruktur som er underlagt særskilte forpliktelser etter dette kapittelet. Slikt varsel skal gis på forhånd og i god tid før avviklingen eller utskiftingen etter planen skal begynne.

Når det er nødvendig for å sikre konkurransen og sluttbrukernes rettigheter, kan Nasjonal kommunikasjonsmyndighet pålegge tilbyder etter første ledd følgende:

a. Plikt til å utarbeide en detaljert plan for avviklingen eller utskiftingen. Planen skal omfatte egnede vilkår for overgangen, herunder tidsskjema for implementering, krav til tilstrekkelig forhåndsvarsling, overgangsvilkår og en oversikt over nødvendige alternative tilgangsprodukter som minst har sammenlignbar kvalitet som det eksisterende tilgangsproduktet.
b. Plikt til å sikre at det tilbys tilgang til alternative tilgangsprodukter av minst sammenlignbar kvalitet som i den eksisterende infrastrukturen, og som gjør det mulig for tilgangssøkerne å nå de samme sluttbrukerne.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan oppheve tilgangsplikt til infrastruktur som skal legges ned eller erstattes med ny infrastruktur, når egnede vilkår for migrering etter andre ledd er innført.

Dersom egnede vilkår etter andre ledd ikke innføres, kan Nasjonal kommunikasjonsmyndighet pålegge nærmere vilkår for utskifting eller avvikling av infrastruktur, herunder krav til overgangstid, for å sikre konkurransen og sluttbrukernes rettigheter. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan gi pålegg om at infrastruktur som det allerede er pålagt tilgang til, ikke trekkes tilbake.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan kreve at avviklingen eller utskiftingen stanses, når varslingsfristen etter første ledd eller pålegg etter andre ledd ikke overholdes.

Departementet kan gi forskrift om overgang fra eldre infrastruktur.

§ 7-13. Funksjonelt skille

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan i særlige tilfeller og etter godkjenning fra EFTAs overvåkningsorgan pålegge vertikalt integrert tilbyder med sterk markedsstilling å innføre funksjonelt skille når

a. det foreligger vesentlige og vedvarende konkurranseproblemer eller markedssvikt ved grossistsalg i markeder for tilgangsprodukter
b. pålagte plikter etter §§ 7-1, 7-2 eller 7-4 til 7-7 ikke har ført til bærekraftig konkurranse
c. det er ingen eller liten mulighet for at bærekraftig infrastrukturbasert konkurranse vil oppnås innenfor en rimelig tidshorisont, og når
d. funksjonelt skille vil være det mest effektive virkemiddelet for å avhjelpe aktuelle konkurranseproblemer eller markedssvikt.

Med funksjonelt skille menes i denne loven at aktiviteter knyttet til relevante tilgangsprodukter og tjenester skilles ut i en driftsmessig uavhengig forretningsenhet atskilt fra tilbyders øvrige virksomhetsområder. Den atskilte forretningsenheten skal tilby tilgangsprodukter og -tjenester til alle tilbydere, inkludert den vertikalt integrerte tilbyders øvrige forretningsenheter, på samme vilkår, til samme tidsfrister og ved bruk av samme systemer og prosesser.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan i tillegg til å pålegge funksjonelt skille etter første ledd pålegge en eller flere særlige plikter som følger av §§ 7-1, 7-2, 7-4, 7-5 og 7-7.

Pålegg etter første ledd skal følge prosedyrene i §§ 14-2 og 14-3.

Departementet kan gi forskrifter om funksjonelt skille.

§ 7-14. Frivillig utskillelse av aksessnett

Tilbyder med sterk markedsstilling skal informere Nasjonal

kommunikasjonsmyndighet minst tre måneder før tilbyder planlegger å overføre rådigheten over hele eller vesentlige deler av aksessnettet til annet eierskap eller til en separat forretningsenhet. Tilbyder skal så tidlig som mulig informere Nasjonal kommunikasjonsmyndighet om endringer i slike planer, og om det endelige resultatet av prosessen.

Tilbyder etter første ledd kan etter § 9-3 tilby å påta seg forpliktelser knyttet til tilgang til tilbyders nett i en gjennomføringsperiode etter at den frivillige utskillelsen av aksessnettet er gjennomført, for å sikre effektiv og ikke-diskriminerende tilgang for tredjeparter. Tilbudet skal være tilstrekkelig detaljert, herunder med hensyn til tidsplanen og rammene for tilbudets gjennomføring og varighet.

For å vurdere effekten av den planlagte utskillelsen og eventuelle tilbud etter andre ledd skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet gjennomføre en markedsanalyse av de forskjellige markedene med tilknytning til aksessnettet.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal på bakgrunn av markedsanalysen pålegge, opprettholde, endre eller trekke tilbake plikter etter prosedyrene i §§ 14-2 og 14-3, og kan samtidig fastsette at tilbudet etter andre ledd skal gjøres helt eller delvis bindende.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan fastsette hvor lenge forpliktelser etter andre ledd skal være bindende. Varigheten kan være lengre enn angitt i § 6-5. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan fastsette at forpliktelser som er gjort bindende for en bestemt periode, skal forlenges når den opprinnelige tidsperioden utløper.

Kapittel 8. Tilgang til adgangskontrolltjenester for radio og fjernsyn

§ 8-1. Tilgang til adgangskontrolltjenester for radio og fjernsyn

Tilbyder av adgangskontrolltjeneste for digital radio og fjernsyn skal imøtekomme enhver rimelig anmodning om tilgang fra innholdsleverandører. Vilkårene for tilgang skal være objektive, rimelige, rettferdige og ikke-diskriminerende, bygge på saklige kriterier og være offentlig tilgjengelige. Tilbyder skal dokumentere og begrunne avslag på anmodning om tilgang. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder av andre funksjoner som kan begrense tilgangen til digital radio og fjernsyn, samme krav.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan gjøre unntak fra kravet i første ledd dersom en markedsanalyse viser at en tilbyder ikke har sterk markedsstilling i det relevante markedet, og tilgangen på digital radio- og fjernsynstjeneste ikke blir redusert.

Tilbyder som gir tilgang til adgangskontrollsystemer for digital radio og

fjernsyn, skal opprette regnskapsmessig skille mellom slik virksomhet og annen virksomhet. Dersom Nasjonal kommunikasjonsmyndighet etter markedsanalyse, jf. § 6-3, finner at slikt pålegg ikke er forholdsmessig, skal plikten til regnskapsmessig skille oppheves.

Departementet kan gi forskrift om adgangskontrolltjenester og andre funksjoner som kan begrense tilgangen til radio og fjernsyn, herunder fastsette krav til overføring og mottak av digitale fjernsynstjenester og fjernsynsprogrammer. Departementet kan gi forskrift med krav til innehaver av immaterielle rettigheter til produkter og adgangskontrolltjeneste.

Kapittel 9. Tiltak for å fremme utbygging av nett med svært høy kapasitet

§ 9-1. Saminvestering i nye nett med svært høy kapasitet

Tilbyder med sterk markedsstilling kan tilby Nasjonal kommunikasjonsmyndighet å påta seg forpliktelser om saminvestering i forbindelse med utbygging av nye nett med svært høy kapasitet som består av optiske fiberelementer frem til sluttbrukers eiendom eller basestasjon.

Dersom tilbudet om saminvestering oppfyller kravene i § 9-2, og minst én tilbyder har inngått avtale om å saminvestere, skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet i vedtak fastsette at tilbudet etter første ledd skal være bindende for en periode på minst syv år. I denne perioden skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet ikke pålegge forpliktelser etter § 6-4 for den delen av nettet som saminvesteringen gjelder. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan beslutte å gjøre et slikt tilbud om saminvestering bindende selv om avtale med annen tilbyder ikke er inngått, forutsatt at avtale om saminvestering inngås før vedtak om å unnlate regulering etter § 6-4 trer i kraft. Prosedyrene etter § 9-3 skal følges.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan i særlige tilfeller, for å avhjelpe vesentlige konkurranseproblemer i bestemte markeder som ikke kan avhjelpes på annet vis, gjøre unntak fra andre ledd andre punktum, og pålegge, opprettholde eller endre forpliktelser etter § 6-4.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder med sterk markedsstilling å fremlegge årlig samsvarserklæring om overholdelse av forpliktelsene om saminvestering etter andre ledd.

§ 9-2. Krav til tilbud om saminvestering

Saminvesteringstilbudet, jf. § 9-1, skal oppfylle følgende vilkår:

a. Tilbudet skal være åpent for alle tilbydere i nettets levetid.
b. Tilbudet skal tilrettelegge for at medinvestorene skal kunne konkurrere effektivt på lang sikt i underliggende sluttbrukermarkeder hvor tilbyder med sterk markedsstilling er til stede.
c. Medinvestorene skal gis tilgang til hele kapasiteten i nettet som saminvesteringen gjelder, på rimelige, rettferdige og ikke-diskriminerende vilkår.
d. Medinvestorene skal ha fleksibilitet om tidspunkt for saminvestering og saminvesteringsandel.
e. Medinvestorene skal ha gjensidig rett til tilgang til nettet på rimelige, rettferdige og transparente vilkår etter at nettet er tatt i bruk.
f. Rettigheter og plikter som følger av saminvesteringsavtalen, skal kunne overdras til andre medinvestorer eller tredjeparter.
g. Tilbyder som ikke deltar i saminvesteringen, skal gis tilgang til nett med tilsvarende kvalitet, hastighet og mulighet til å nå sluttbruker som før utbyggingen. Tilbudet skal på sikt gi tilgang til nett med svært høy kapasitet tilpasset utviklingen i sluttbrukermarkedene og på vilkår som opprettholder insentivene til å saminvestere. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal varsles om slike etterfølgende tilpasninger av tilgang til nett, og kan sette vilkår for tilpasningen.

Tilbyder med sterk markedsstilling kan i tilbudet inkludere rimelige krav til medinvestorers økonomiske evne til å delta.

Tilbyder med sterk markedsstilling skal offentliggjøre tilbudet i god tid og minst seks måneder før utbyggingen av det nye nettet starter. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan beslutte at varslingsperioden forlenges ved nasjonale behov. For tilbydere som kun tilbyr tjenester i grossistmarkedet, jf. § 7-10, kan fristen være kortere.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan fatte enkeltvedtak om, og departementet kan gi forskrift om, saminvestering i nett med svært høy kapasitet, herunder om offentliggjøring av, utforming av og innhold i vilkår i tilbudet om saminvestering og om krav til medinvestorene.

§ 9-3. Prosedyre for å gjøre tilbud om tilgang eller saminvestering bindende

Tilbyder med sterk markedsstilling kan tilby Nasjonal kommunikasjonsmyndighet å påta seg forpliktelser om

a. inngåelse av samarbeidsavtaler som gjør særlige plikter etter § 6-4 overflødige

b. inngåelse av saminvesteringsavtale om nett med svært høy kapasitet, jf. §§ 9-1 og 9-2, eller
c. frivillig utskillelse av aksessnett etter § 7-14.

Tilbudet etter første ledd skal være tilstrekkelig detaljert, og skal inneholde tidsplan, rammer for gjennomføring og forpliktelsens varighet.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal ved vurderingen av tilbudet etter første ledd gjennomføre en markedstest som omfatter høring etter § 14-2 av de foreslåtte forpliktelsene. Markedstesten er ikke nødvendig dersom forpliktelsene etter første ledd er klart utilstrekkelige. Ved vurdering av tilbudet skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet i tillegg til momentene i § 6-4 fjerde ledd særlig legge vekt på

a. dokumentasjon om at forpliktelsene er rimelige og rettferdige
b. om tilbudet er åpent for alle markedsaktører
c. om tilbudet legger til rette for rettidig tilgang på rettferdige, rimelige og ikke-diskriminerende vilkår forut for lansering av tilhørende sluttbrukertjenester
d. om tilbudet er egnet til å legge til rette for bærekraftig konkurranse i sluttbrukermarkeder, og
e. om det er egnet til å fremme samarbeid om etablering av nett med svært høy kapasitet, jf. §§ 9-1 og 9-2.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal informere tilbyder med sterk markedsstilling om foreløpige konklusjoner og om tilbudet etter første ledd oppfyller mål, kriterier og prosedyrer etter denne bestemmelsen, og etter §§ 6-4, 7-14, 9-1 og 9-2 der det er relevant. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal også informere om på hvilke vilkår Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan vurdere å gjøre forpliktelsene bindende.

Tilbyder etter første ledd kan endre sitt tilbud for å ta hensyn til Nasjonal kommunikasjonsmyndighets foreløpige konklusjoner.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan beslutte at forpliktelsene skal være helt eller delvis bindende, og hvor lenge forpliktelsene skal være bindende. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan fastsette at forpliktelser som er gjort bindende for en bestemt periode, skal forlenges når den opprinnelige tidsperioden utløper.

Kapittel 10. Tilrettelegging for infrastrukturutbygging

§ 10-1. Ekspropriasjon

Departementet kan fatte vedtak om eller gi samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett eller bruksrett til fast eiendom for plassering av elektronisk kommunikasjonsnett og utstyr for elektronisk kommunikasjon.

For å sikre en hensiktsmessig bruk av ressurser som brukes eller kan brukes til elektronisk kommunikasjon, kan departementet fatte vedtak om eller samtykke til ekspropriasjon av tilbyders eller andres eiendomsrett eller bruksrett til elektronisk kommunikasjonsnett og utstyr for elektronisk kommunikasjon. I denne sammenheng kan departementet også vedta eller gi samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett eller bruksrett til fast eiendom som brukes i driften av elektronisk kommunikasjonsnett og elektronisk kommunikasjonsutstyr.

Det skal ytes vederlag for den byrden ekspropriasjonsvedtaket antas å påføre eieren eller den bruksberettigete. Dette gjelder likevel ikke dersom formålet er å knytte eiendommen til elektronisk kommunikasjonsnett. Vederlaget fastsettes ved skjønn, med mindre partene blir enige. Skjønnet styres av jordskifteretten. Departementet kan likevel fatte vedtak for den enkelte sak om at skjønnet skal styres av tingretten. Skjønnet har ikke utsatt iverksetting for gjennomføringen av ekspropriasjonsvedtaket.

Eier eller bruksberettiget som ikke er et organ for stat eller kommune, kan kreve at elektronisk kommunikasjonsnett og utstyr for elektronisk kommunikasjon flyttes eller fjernes fra eiendommen dersom dette er nødvendig av hensyn til en hensiktsmessig utnyttelse av eiendommen eller bruksretten. Ved manglende enighet skal kravet avgjøres ved skjønn. Det samme gjelder eventuelle krav om tilbakebetaling av vederlag mottatt etter tredje ledd i forbindelse med krav om flytting eller fjerning.

Bestemmelsene om utsatt iverksetting etter oreigningslova § 5 andre ledd gjelder for ekspropriasjon etter loven her. For øvrig gjelder oreigningslovas bestemmelser så langt de passer.

Det kreves særskilt tillatelse etter veglova for å plassere elektronisk kommunikasjonsnett eller utstyr for elektronisk kommunikasjon over, under, langs eller nær offentlig vei.

Departementet kan gi forskrift om når ekspropriasjon etter denne bestemmelsen kan skje, og om inngrepets omfang.

§ 10-2. Plikt til samlokalisering

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan pålegge tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett eller tilhørende fasilitet som får ekspropriere etter § 10-1 eller annen tilsvarende lovbestemt rettighet, plikt til å gi annen tilbyder uten tilsvarende rett adgang til samlokalisering eller felles bruk av nettelement og tilhørende fasiliteter, for å verne miljø, folkehelse, offentlig sikkerhet eller for å oppfylle mål for by- og arealplanlegging.

Samlokalisering, felles bruk av nettelementer, tilhørende fasiliteter eller eiendom kan bare pålegges i spesifikke områder der dette er nødvendig for å nå målene etter første ledd. Pålegg om samlokalisering kan omfatte tilgang til blant annet eiendom, bygninger, kabler og rørganger i bygning, inkludert ledningsnett, antenner, tårn og andre støttekonstruksjoner, stolper, master, kabelkanaler, rør, kummer og fordelerskap.

Plikter etter første ledd skal være objektive, transparente, forholdsmessige og ikke-diskriminerende.

Vedtak skal følge prosedyren i § 14-2.

Departementet kan gi forskrift om samlokalisering for tilbydere, herunder om å utpeke en myndighet som sentral informasjonstjeneste, jf. § 1-4. Departementet kan gi forskrift om fordeling av kostnader ved felles bruk av ressurser eller eiendommer og ved samordning av offentlige bygge- og anleggsarbeider.

§ 10-3. Tilgang til nett og tilhørende fasiliteter i og utenfor bygninger

Når duplisering av infrastruktur ikke er fysisk gjennomførbart eller vil være ulønnsomt, kan Nasjonal kommunikasjonsmyndighet pålegge tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett, eiere av slike nett eller andre som har disposisjonsrett til slike nett, plikt til å imøtekomme rimelig anmodning om å inngå eller endre avtale om tilgang til kabler og tilhørende fasiliteter i bygning eller frem til første tilkoblingspunkt hvor dette er plassert utenfor bygning.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan i særlige tilfeller utvide tilgangsplikten etter første ledd til et punkt som ligger etter det første tilkoblingspunktet, og som sikrer tilgangssøkeren et tilstrekkelig antall sluttbrukerforbindelser til at det kan bli kommersielt lønnsomt å tilby tjenesten. Ved vurderingen av om det foreligger et særlig tilfelle skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet blant annet vurdere om

a. de økonomiske eller fysiske hindringene forbundet med å duplisere infrastruktur er omfattende og vedvarende, og
b. hindringene motvirker bærekraftig konkurranse og gir betydelig

dårligere tjenester eller tjenestetilbud, eller betydelig høyere priser for sluttbrukerne.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan fastsette vilkår for tilgang etter første og andre ledd, herunder om

a. fysisk og virtuell tilgang til nettelementer og tilhørende fasiliteter
b. offentliggjøring og standardtilbud
c. ikke-diskriminering, og
d. pris og fordeling av kostnader, inklusiv en rimelig fortjeneste, som kan ta høyde for risiko.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal ikke pålegge tilbyder plikter etter andre ledd dersom minst ett av følgende vilkår er oppfylt:

a. Tilbyder er kun aktiv i grossistmarkedet og tilbyr andre tilbydere en likeverdig alternativ mulighet til å nå sluttbrukere ved å gi tilgang til nett med svært høy kapasitet på rettferdige, rimelige og ikke-diskriminerende vilkår. Dette gjelder likevel ikke dersom nettet er finansiert med offentlig tilskudd.
b. Utvidelse av tilgangsplikten kan være til skade for utbyggingen av nye nett, særlig der slik utbygging skjer gjennom små, lokale prosjekter.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan utvide unntaket etter fjerde ledd bokstav a til å omfatte tilbydere som tilbyr tilgang til nett med svært høy kapasitet på rettferdige, rimelige og ikke-diskriminerende vilkår.

Departementet kan gi forskrift om tilgangsplikt for eier og tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett, eller andre som har disposisjonsrett til slike nett, herunder om pris for tilgang.

§ 10-4. Etablering av småcellebasestasjoner

Statlige myndigheter, fylkeskommuner og kommuner skal imøtekomme anmodning fra tilbyder av elektronisk kommunikasjonsnett om tilgang til bygninger, anlegg og andre fysiske innretninger som er egnet til etablering av småcellebasestasjoner eller som er nødvendig for å koble slike småcellebasestasjoner til transportnettet.

Anmodningen skal være skriftlig og angi tidsramme for etablering av småcellebasestasjoner eller tilkobling til transportnett i de delene som er relevante for tilgangen. Svar på anmodningen skal gis skriftlig innen to måneder

fra en fullstendig anmodning er mottatt. Avslag på anmodningen skal begrunnes og være basert på objektive, transparente og forholdsmessige kriterier, slik som

a. nasjonal sikkerhet
b. offentlig sikkerhet
c. nettsikkerhet og integritet
d. risiko for vesentlig forstyrrelse av andre tjenester som leveres over samme fysiske infrastruktur
e. plassbegrensninger, eller
f. hensynet til å sikre verneverdier i bygninger, andre kulturminner og kulturmiljøer, herunder fasader og tak på kirker og andre viktige kulturbygg.

Tilgang etter første ledd skal gis på ikke-diskriminerende, transparente, rettferdige og rimelige vilkår, herunder prisvilkår.

Departementet kan gi forskrift om tilgang til fysisk infrastruktur for etablering av småcellebasestasjoner og vilkår for slik tilgang, herunder prisvilkår, og om unntak fra tilgangsplikten. Departementet kan gi forskrift om vilkår for bruk av småcellebasestasjoner, og om fysiske og tekniske egenskaper for slike.

§ 10-5. Tilgang til infrastruktur for tjenester som bruker frekvenser

Når det er nødvendig for å sikre det lokale tilbudet av tjenester som bruker frekvenser, kan departementet pålegge tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett plikt til felles utnyttelse av passiv infrastruktur eller plikt til å inngå avtale om lokale nettgjestingstjenester.

Plikt etter første ledd skal bare pålegges dersom

a. det ikke er bærekraftige alternative tilgangsmuligheter tilgjengelige på rettferdige og rimelige vilkår
b. tillatelsen til bruk av frekvenser fastsetter at det kan være aktuelt å pålegge slike plikter, og
c. det er uoverkommelige økonomiske eller fysiske hindringer knyttet til markedsbasert utbygging av infrastruktur basert på radiofrekvenser, og sluttbrukernes tilgang til nett eller tjenester derfor er sterkt begrenset eller fraværende.

Dersom pålegg etter første ledd ikke er tilstrekkelig for å bøte på sterke begrensninger i sluttbrukernes tilgang til nett eller tjenester og vilkårene etter andre ledd er oppfylt, kan departementet pålegge plikt til felles utnyttelse av

aktiv infrastruktur.

Pålegg skal følge prosedyren i §§ 14-2 og 14-3 og revideres innen fem år.

Departementet kan gi forskrift om tilgang til infrastruktur for tjenester som bruker frekvenser.

§ 10-6. Kartlegging av bredbåndsdekning

Departementet skal kartlegge dekningen til elektroniske kommunikasjonsnett som kan levere bredbånd. Kartleggingen skal skje minst hvert tredje år og kan inkludere en prognose over fremtidig dekning.

Departementet kan, på bakgrunn av kartleggingen, jf. første ledd, identifisere geografiske områder hvor prognosene tilsier at det ikke vil bli bygget nett med svært høy kapasitet, eller at eksisterende nett ikke vil bli oppgradert til å yte minst 100 Mbit/s nedlastningshastighet.

I et område som er identifisert etter andre ledd, kan departementet oppfordre foretak og offentlige myndigheter om å opplyse om deres intensjoner om å bygge ut nett med svært høy kapasitet. Dersom et foretak eller en offentlig myndighet har intensjoner om å bygge ut nett med svært høy kapasitet i et slikt område, kan departementet kreve at andre aktører opplyser om hvorvidt de har intensjon om å bygge ut eller vesentlig oppgradere sitt nett i det samme området.

Departementet skal sørge for at opplysninger som hentes inn ved kartlegging av bredbåndsdekning, gjøres offentlig tilgjengelig så langt dataene ikke omfatter forretningssensitive opplysninger, kan skade nasjonal sikkerhet eller i henhold til offenleglova skal unntas offentlighet.

Departementet skal sikre at sluttbrukerne har tilgang til søkeverktøy som gir oversikt over sluttbrukernes tilgang til bredbånd.

Departementet kan gi forskrift om kartlegging av bredbåndsdekning.

Kapittel 11. Frekvenser og satellittsystemer

§ 11-1. Nasjonal frekvensplan

Departementet skal fastsette en nasjonal plan for bruk av det elektromagnetiske frekvensspekteret. Den nasjonale frekvensplanen skal fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser og hensynet til å unngå skadelig interferens. Frekvensplanen fastsettes innenfor rammene av internasjonale overenskomster som Norge har sluttet seg til.

Nasjonal frekvensplan skal være offentlig tilgjengelig. Departementet kan bestemme at deler av nasjonal frekvensplan ikke skal være offentlig tilgjengelig

av hensyn til nasjonal sikkerhet.

§ 11-2. Tillatelse til bruk av frekvenser

Frekvenser skal ikke tas i bruk uten at det foreligger tillatelse fra departementet.

Tildeling av frekvenser skal skje etter objektive, transparente, ikke-diskriminerende og forholdsmessige kriterier.

Ved tildeling av frekvenser skal det tas hensyn til effektiv bruk av samfunnets ressurser gjennom bærekraftig konkurranse, fri bevegelighet av tjenester, teknologi- og tjenestenøytralitet, harmonisert bruk av frekvenser og tilrettelegging for delt bruk.

Departementet kan tillate annen bruk av frekvenser enn det frekvensene er harmonisert for etter EØS-avtalen, dersom det i offentlig høring etter § 14-2 ikke er etterspørsel etter å bruke frekvensene på harmoniserte vilkår og annen bruk ikke forstyrrer bruk av frekvensene på harmoniserte vilkår i andre EØS-stater.

Departementet kan avslå en søknad om tillatelse til bruk av frekvenser i følgende tilfeller eller med følgende begrunnelse:

a. Dersom det er nødvendig av hensyn angitt i tredje ledd.
b. For å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser.
c. Dersom det er sannsynlig at søkeren ikke vil oppfylle vilkårene som vil gjelde for tillatelsen.
d. Ved manglende betaling av gebyr eller avgift etter §§ 17-1 og 17-2, og ved manglende betaling av overtredelsesgebyr etter § 15-12 eller tvangsmulkt etter § 15-11.
e. Dersom det ikke utstedes relevant konsesjon etter kringkastingsloven.

Departementet kan gi forskrift om tildeling og bruk av frekvenser.

§ 11-3. Tildeling når antall frekvenstillatelser begrenses

Departementet kan beslutte å begrense antallet frekvenstillatelser som skal tildeles, dersom dette er nødvendig av hensyn til brukernes interesser og for å fremme bærekraftig konkurranse.

For å fremme konkurranse, dekning, effektiv bruk av samfunnets ressurser, innovasjon og næringsutvikling eller for å sikre nødvendig tjenestekvalitet skal tildelingen når antall frekvenstillatelser begrenses etter første ledd, skje ved

utvelgelsesprosedyrer etter kriteriene i § 11-2 andre ledd.

Departementet skal offentliggjøre og begrunne beslutningen om å begrense antall tillatelser, utvelgelsesprosedyrer, utvelgelseskriteriene og vilkår som skal knyttes til tillatelsen, og legge det frem for offentlig høring etter § 14-2.

Når utvelgelsesprosedyren er fastsatt, skal interesserte gis anledning til å søke om tillatelse til bruk av frekvenser.

Departementet kan gi forskrift om prosedyre for tildeling ved begrensning av antall tillatelser.

§ 11-4. Direktetildeling av frekvenstillatelser til særlige allmennyttige formål

Når det er nødvendig for å ivareta særlige allmennyttige formål, herunder nød- og beredskapstjeneste, forsvars- og forskningsformål og allmennkringkasting, kan departementet direktetildele frekvenstillatelse uten at kravene i § 11-3 andre til fjerde ledd kommer til anvendelse.

Departementet kan gi forskrift om tildeling av frekvenstillatelser til særlige allmennyttige formål.

§ 11-5. Vilkår for frekvenstillatelser

Ved tildeling av frekvenstillatelser kan departementet sette vilkår til

a. tjeneste og teknologi frekvensene skal brukes til
b. sikkerhet og funksjonalitet for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn
c. faktisk og effektiv bruk av frekvensene, blant annet til delt bruk av frekvenser og klima- og miljøtiltak
d. dekning og tjenestekvalitet
e. tekniske og operasjonelle forhold for å unngå skadelig interferens og begrense risikoen ved elektromagnetisk stråling
f. tillatelsens varighet
g. rett til å selge, leie ut eller på annen måte overføre frekvensressurser omfattet av tillatelsen
h. vederlag
i. individuelle forpliktelser i samsvar med tilbud
j. forpliktelser i henhold til internasjonale overenskomster, og
k. forpliktelser knyttet til prøvedrift, forskning og annen eksperimentell bruk av frekvenser.

Vilkår etter første ledd, særlig med sikte på å sikre faktisk og effektiv bruk av frekvenser eller for å fremme dekning, kan blant annet gjelde

a. felles bruk av passiv eller aktiv infrastruktur som er avhengig av frekvenser, eller felles bruk av frekvenser
b. kommersielle avtaler om tilgang til gjesting i nett, og
c. felles utbygging av infrastruktur for levering av nett eller tjenester som er avhengige av bruken av frekvenser.

§ 11-6. Krav til teknologi og tjeneste

Departementet kan sette forholdsmessige og ikke-diskriminerende krav til valg av teknologi for elektroniske kommunikasjonstjenester for å unngå skadelig interferens, beskytte liv og helse, sikre tjenestekvalitet, sikre effektiv og delt bruk av frekvenser eller for å oppfylle allmenne hensyn som nevnt i tredje ledd.

Departementet kan sette forholdsmessige og ikke-diskriminerende krav til hva slags elektronisk kommunikasjonstjeneste som kan tilbys på basis av frekvensressursene som gjøres tilgjengelige.

Departementet kan, når det er forholdsmessig, stille ikke-diskriminerende krav om at en elektronisk kommunikasjonstjeneste tilbys i nærmere avgrensede frekvensbånd, blant annet for å sikre

a. liv og helse
b. samfunnsviktige kringkastingsformål
c. effektiv bruk av frekvenser, eller
d. sosial samhørighet.

Departementet kan nekte bruk av annet enn én bestemt elektronisk kommunikasjonstjeneste i et særskilt frekvensbånd for å beskytte nød- og sikkerhetstjenester eller når det er nødvendig for å sikre andre allmenne hensyn.

Departementet kan endre teknologi- eller tjenestespesifikke restriksjoner.

Departementet kan gi forskrift om krav til teknologi og tjenester.

§ 11-7. Varighet for frekvenstillatelser

Ved fastsettelse av varighet for frekvenstillatelse etter § 11-5 første ledd bokstav f skal departementet ta særlig hensyn til

a. faktisk og effektiv bruk
b. innovasjon, næringsutvikling og effektive investeringer
c. forbedret dekning
d. å sikre nødvendig tjenestekvalitet, og
e. å sikre bærekraftig konkurranse.

Ved vurderingen kan departementet også ta hensyn til å sikre likt utløpstidspunkt for tillatelser i ett eller flere frekvensbånd.

Departementet kan gi forskrift om varighet for frekvenstillatelser.

§ 11-8. Varighet for tillatelser til trådløse bredbåndstjenester

Tillatelser til bruk av frekvenser som er harmonisert innenfor EØS til trådløse bredbåndstjenester, skal ha varighet på minst 15 år. Dersom varigheten er kortere enn 20 år, skal departementet vurdere forlengelse av tillatelsen senest to år før tillatelsen utløper, og kan vedta forlengelse slik at tillatelsen får en varighet på minst 20 år.

Ved vurderingen av om tillatelsen skal forlenges skal det særlig legges vekt på kriteriene i § 11-7 og behovet for å oppfylle mål av allmenn interesse, herunder å sikre liv og helse, offentlig orden, offentlig sikkerhet eller forsvarsformål. Departementet kan nekte å forlenge tillatelser dersom innehaver ikke har overholdt krav fastsatt i eller i medhold av denne loven, herunder vilkår i tillatelsen.

Departementet kan gjøre unntak fra første ledd når

a. det er nødvendig for å imøtekomme harmoniseringsforpliktelser som omfatter avgrensede geografiske områder der tilgangen til høyhastighetsnett er alvorlig mangelfull eller fraværende
b. et prosjekt er av særlig kort varighet
c. tillatelsen er til prøvedrift, forskning eller annen eksperimentell bruk
d. tillatelsen er til bruk som kan sameksistere med trådløse bredbåndstjenester, eller
e. tillatelsen er til annen bruk som ikke faller inn under den harmoniserte bruken innenfor EØS.

Uten hensyn til første ledd, kan departementet fastsette samme utløpstidspunkt for tillatelser i ett eller flere bånd for å sikre likt utløpstidspunkt på tillatelser.

§ 11-9. Fornyelse av frekvenstillatelser

Departementet skal innen rimelig tid før utløpet av individuelle tillatelser til frekvenser som er harmonisert innenfor EØS, vurdere om en tillatelse skal fornyes. Dette gjelder ikke når adgangen til fornyelse er utelukket i tillatelsen.

Vurderingen etter første ledd skal være åpen, transparent og ikke-

diskriminerende, og departementet skal særlig legge vekt på følgende momenter

a. oppfyllelse av lovens formål
b. oppnåelse av vedtatte politiske målsettinger, både nasjonale og europeiske
c. harmoniseringsforpliktelser på europeisk nivå
d. hvordan vilkår i den aktuelle tillatelsen er oppfylt
e. behovet for å fremme konkurranse eller hindre mulig konkurransevridning
f. behovet for å gjøre bruken av frekvenser mer effektiv på grunn av den teknologiske utviklingen eller markedsutviklingen, og
g. behovet for å unngå alvorlige driftsforstyrrelser.

Dersom departementet vurderer å fornye frekvenstillatelser som er tildelt etter § 11-3, skal det skje etter åpne, transparente og ikke-diskriminerende prosedyrer, og vurderingen skal legges frem for offentlig høring etter § 14-2.

§ 11-10. Salg, utleie og annen overføring av tillatelse til bruk av frekvenser

Innehaver av frekvenstillatelse har rett til å selge, leie ut eller på annen måte overføre tillatelsen. Denne retten gjelder ikke for tillatelser direktetildelt etter § 11-4 eller der adgangen til salg, utleie eller annen overføring er begrenset i tillatelsen.

Departementet kan i særskilte tilfeller tillate salg, utleie eller annen overføring av frekvenstillatelse direktetildelt etter § 11-4 dersom vilkår for direktetildeling fortsatt vil være oppfylt. Departementet kan også i særskilte tilfeller etter søknad tillate salg, utleie eller annen overføring av frekvenstillatelser der retten til salg, utleie eller annen overføring er begrenset i tillatelsen.

Før salg eller annen varig overføring av frekvenstillatelse finner sted, skal innehaver informere departementet om den planlagte overføringen.

Innehaver skal informere departementet før utleie eller annen midlertidig overføring av frekvenstillatelse finner sted, dersom dette kan ha konkurranseskadelig virkning eller konsekvenser for nasjonal sikkerhet.

Innehaver skal informere departementet om endringer i eiersammensetning eller eierstruktur som kan ha konkurranseskadelig virkning.

Departementet kan gi pålegg om at salg, utleie eller annen overføring av frekvenstillatelse skal skje i samsvar med fastlagte prosedyrer samt på en måte som bidrar til å sikre konkurranse og harmonisert bruk av frekvensene i tråd med nasjonal frekvensplan. Departementet kan nekte salg, utleie eller annen

overføring av frekvenstillatelse for å hindre konkurranseskadelig virkning og når det følger av hensyn som angitt i § 11-2 femte ledd.

Departementet skal offentliggjøre informasjon om salg og annen varig overføring av frekvenstillatelser.

Departementet kan gi forskrift om adgang til og vilkår for salg, utleie og annen overføring av frekvenstillatelse.

§ 11-11. Tiltak for å fremme konkurranse

Innehaver av tillatelse til bruk av frekvenser skal utnytte tildelte frekvensressurser effektivt og på en slik måte at det ikke er til skade for konkurransen.

Departementet kan pålegge salg eller utleie av frekvenstillatelser når det er nødvendig for å fremme bærekraftig konkurranse eller hindre konkurranseskadelig virkning.

Når det er nødvendig for å fremme bærekraftig konkurranse eller hindre konkurranseskadelig virkning, kan departementet ved tildeling, endring eller fornyelse av frekvenstillatelser blant annet beslutte å

a. begrense mengden frekvenser ett eller flere foretak kan få tildelt
b. reservere frekvenser til én eller flere aktører, eller
c. pålegge forpliktelser om tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett og -tjeneste.

Tiltak etter andre og tredje ledd skal høres etter § 14-2.

Departementet kan gi forskrift om tiltak som gjelder tildeling, endring eller fornyelse av frekvenstillatelser, med sikte på å fremme konkurranse.

§ 11-12. Tilbakekall og endring av frekvenstillatelse

Departementet kan kalle tilbake eller endre en frekvenstillatelse dersom det er nødvendig

a. for å sikre faktisk og effektiv bruk av frekvensene
b. for å overholde harmoniseringsforpliktelser som følger av EØS-avtalen eller andre folkerettslige forpliktelser
c. for å ivareta nasjonale sikkerhetshensyn og andre viktige samfunnshensyn
d. for å fremme bærekraftig konkurranse
e. for å hindre konkurranseskadelig virkning som følge av salg, utleie eller annen overføring av tillatelse eller som følge av endringer i

eiersammensetning eller eierstruktur, eller

f. på grunn av endret nasjonal lovgivning.

Vedtak etter første ledd skal høres etter § 14-2, og fattes av departementet.

Departementet kan kalle tilbake en frekvenstillatelse dersom det er nødvendig for å ivareta hensyn etter § 11-11 første ledd eller dersom vilkår for direktetildeling etter § 11-4 første ledd bortfaller.

§ 11-13. Rett til bruk av frekvenser tildelt andre

Politiet kan uten tillatelse etter § 11-2 ta i bruk

a. frekvenser som er tildelt andre, og
b. radioutstyr og annet utstyr som er beregnet på å forstyrre eller hindre lovlig elektronisk kommunikasjon og som ikke oppfyller kravene i forskrift gitt med hjemmel i § 13-1 femte ledd, dersom vilkårene for identifisering av kommunikasjonsanlegg etter straffeprosessloven § 216 a tredje ledd andre punktum, identifisering eller lokalisering av kommunikasjonsanlegg etter straffeprosessloven § 216 b andre ledd bokstav c eller bruk av tvangsmidler for å avverge alvorlig kriminalitet etter straffeprosessloven § 222 d er oppfylt, eller vilkårene for bruk av tvangsmidler i forebyggende øyemed etter politiloven § 17 d foreligger.

Politiet og Forsvaret kan uten tillatelse etter § 11-2 ta i bruk frekvenser etter første ledd bokstav a og utstyr etter første ledd bokstav b for å uskadeliggjøre droner og andre gjenstander dersom det er fare for liv, helse eller sikkerhet.

Etterretningstjenesten kan i særskilte tilfeller og i korte tidsrom uten tillatelse etter § 11-2 ta i bruk frekvenser etter første ledd bokstav a og utstyr etter første ledd bokstav b til identitetsfanging når dette er strengt nødvendig for å innhente informasjon om en person som omfattes av etterretningstjenesteloven § 4-2 første ledd.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet kan i særskilte tilfeller og i korte tidsrom uten tillatelse etter § 11-2 ta i bruk frekvenser etter første ledd bokstav a og utstyr etter første ledd bokstav b når dette er et nødvendig tiltak for forsvarlig sikring av lokaler, bygninger eller andre objekter som omfattes av sikkerhetsloven § 5-5, for å unngå at uvedkommende skaffer seg tilgang til sikkerhetsgradert informasjon.

Redningstjenesten kan uten tillatelse etter § 11-2 ta i bruk frekvenser etter første ledd bokstav a og utstyr etter første ledd bokstav b til identitetsfanging

når det er nødvendig for gjennomføring av søk- og redningsoppdrag.

Frekvensbruken skal skje på en måte som i minst mulig grad griper inn i rettigheter som følger av allerede tildelte frekvenstillatelser.

Forsvaret, Etterretningstjenesten, redningstjenesten, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og politiet skal uten ugrunnet opphold varsle departementet når frekvenser som er tildelt andre, er tatt i bruk. Varsel skal angi frekvensområde, tidsrom og sted. Departementet avgjør om og i tilfelle når rettighetshavere skal informeres. Dersom det er nødvendig for å ivareta andre samfunnsviktige hensyn, kan departementet fatte vedtak om at bruken av frekvenser etter første til femte ledd skal opphøre uten forhåndsvarsel etter forvaltningsloven § 16.

Departementet kan gi forskrift om bruk av frekvenser som er tildelt andre og som brukes av Forsvaret, Etterretningstjenesten, Forsvarets forskningsinstitutt, redningstjenesten, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og politiet.

§ 11-14. Særskilt tillatelse til bruk av frekvenser for øvingsformål

Departementet kan gi Forsvaret, Etterretningstjenesten, Forsvarets forskningsinstitutt og politiet tillatelse til å bruke frekvenser nevnt i § 11-13 første ledd bokstav a eller som brukes til mottak fra satellitt, og tillatelse til å bruke utstyr nevnt i § 11-13 første ledd bokstav b. Tillatelsene kan bare gis for øvingsformål og på egnet område.

Departementet kan unntaksvis gi tillatelse til å bruke frekvenser nevnt i § 11-13 første ledd bokstav a eller som brukes til mottak fra satellitt, og tillatelse til å bruke utstyr etter § 11-13 første ledd bokstav b til andre enn Forsvaret, Etterretningstjenesten, Forsvarets forskningsinstitutt og politiet, for å ivareta særlige allmennyttige formål. Tillatelsene kan bare gis for øvingsformål og på egnet område.

Tillatelsen skal være geografisk og tidsmessig avgrenset. Tillatelser til Forsvarets forskningsinstitutt og Forsvaret, med unntak av Etterretningstjenesten, til bruk av frekvenser tildelt til offentlig mobilkommunikasjon skal i hovedsak bare gis til øvelser innenfor Forsvarets permanente øvingsområder. Departementet kan i særlige tilfeller gi tillatelse til Forsvarets forskningsinstitutt og Forsvaret til bruk av frekvenser tildelt til offentlig mobilkommunikasjon utenfor Forsvarets permanente øvingsområder når dette er nødvendig for å gjennomføre øvelsen.

Departementet skal varsle berørte parter og rettighetshavere i god tid før Forsvaret, Etterretningstjenesten, Forsvarets forskningsinstitutt, politiet eller andre som får tillatelse til å ta i bruk frekvenser etter første eller andre ledd, tar frekvensene i bruk. Dersom det er nødvendig for å ivareta andre

samfunnsviktige hensyn, kan departementet fatte vedtak om at bruken av frekvenser etter første eller andre ledd skal opphøre uten forhåndsvarsel.

Frekvensbruken skal skje på en måte som i minst mulig grad griper inn i rettigheter som følger av allerede tildelte frekvenstillatelser.

Departementet kan gi forskrift om særskilt tillatelse til bruk av frekvenser for øvingsformål.

§ 11-15. Særskilt tillatelse til bruk av frekvenser til kriminalomsorgen

Departementet kan gi kriminalomsorgen tillatelse til å bruke frekvenser nevnt i § 11-13 første ledd bokstav a eller som brukes til mottak fra satellitt, og tillatelse til å bruke utstyr nevnt i § 11-13 første ledd bokstav b. Tillatelse kan bare gis for bruk i eller i tilknytning til fengsel med høyt sikkerhetsnivå. Departementet skal konsultere rettighetshavere før tillatelse gis.

Frekvensbruken skal skje på en måte som i minst mulig grad griper inn i rettigheter som følger av allerede tildelte frekvenstillatelser.

Dersom det er nødvendig for å ivareta andre samfunnsviktige hensyn, kan departementet fatte vedtak om at bruken av frekvenser etter første ledd skal opphøre uten forhåndsvarsel.

Departementet kan gi forskrift om særskilt tillatelse til bruk av frekvenser til kriminalomsorgen.

§ 11-16. Satellittsystemer

Departementet kan etter søknad gjennomføre innmelding av satellittsystemer til internasjonalt register.

Departementet kan gi forskrift om innmelding av satellittsystem, krav til søker og til søknaden, betaling av vederlag, og avgifter til Den internasjonale teleunionen.

§ 11-17. Regressansvar for skade voldt av romgjenstand

I den utstrekning Norge i henhold til internasjonal overenskomst har utbetalt erstatning for skade voldt av romgjenstand, kan departementet kreve regress hos ansvarlig virksomhet.

Departementet kan pålegge den som ber om oppskyting av romgjenstand, å stille sikkerhet gjennom forsikring eller garanti for erstatningsforpliktelser som den norske stat kan pådra seg etter internasjonal overenskomst som Norge har sluttet seg til.

Kapittel 12. Nummer, navn, domenenavn og adresser

§ 12-1. Planer for nummer, navn og adresser

Departementet fastsetter nummerplaner og planer for navn og adresser for elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester. Departementet kan endre nummerplanene når det er nødvendig for å sikre effektiv og bærekraftig ressursforvaltning, blant annet for å reservere nummerressurser til andre formål.

Nasjonale nummerplaner skal være offentlig tilgjengelige. Departementet kan bestemme at deler av nasjonale nummerplaner ikke skal være offentlig tilgjengelige av hensyn til nasjonal sikkerhet.

Departementet kan utpeke andre offentlige organer eller private for administrering av nummerserier, nummer, navn og adresser for nærmere avgrensede formål, herunder adresseringsdatabaser.

Departementet kan gi forskrift om fastsettelse, bruk og endring av planer for nummer, navn og adresser og om internasjonale anrop, herunder om anrop i grenseområder. Departementet kan også gi forskrift om vilkår for utpekt offentlig organ eller private som administrerer nummer, navn eller adresser etter tredje ledd.

Kompetansen etter første til fjerde ledd omfatter også private nummerserier og nummer-, navn- og adresseressurser.

§ 12-2. Tillatelse til bruk av nummer, navn og adresser

Nummer, nummerserier, navn og adresser skal ikke tas i bruk uten at det foreligger tillatelse fra departementet. Dette gjelder ikke private ressurser.

Departementet kan gi tillatelse til bruk av nummer, nummerserier, navn og adresser i samsvar med de fastsatte nummerplanene. Dette inkluderer både tildelinger til tilbydere av elektronisk kommunikasjonsnett og -tjenester og andre virksomheter.

Tildeling av nummerressurser skal skje gjennom objektive, transparente, ikke-diskriminerende og forholdsmessige prosedyrer. Departementet skal ikke begrense antallet nummertildelinger med mindre dette er nødvendig for effektiv nummerforvaltning. Departementet kan sette vilkår for tillatelsen.

Departementet kan gi forskrift om tillatelse til bruk av nummer, navn og adresser. Departementet kan gi forskrift om takstprinsipper og maksimalpriser for anrop til enkelte spesifikke nummerserier, både på sluttbruker- og grossistnivå.

Departementet kan ved tildeling eller forskrift pålegge plikter ved bruk av

nummer over landegrensene innenfor EØS, herunder for bruk av nummer til maskin-til-maskin-formål og til bruk i Tingenes Internett, for å sikre oppfyllelse av regler om forbrukerbeskyttelse og andre nummerrelaterte regler i den staten hvor nummerressursene brukes. Departementet kan gi forskrift om internasjonal koordinering av nummertildelinger og håndhevelse av disse, herunder om tilbaketrekking av ressurser.

§ 12-3. Pålegg om bruk av nummer, navn og adresser

Departementet kan gi pålegg om å ta i bruk og overta nummer, nummerserier, navn og adresser, samt å ta i bruk planer for nummer, navn og adresser.

Departementet kan gi nærmere forskrift om pålegg etter første ledd.

§ 12-4. Formidlingsplikt til nummer og prefiks

Tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett og tilbyder av offentlig nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste skal sikre at sluttbruker kan få forbindelse med alle nummer i

a. nasjonal nummerplan
b. andre EØS-staters nummerplaner
c. nummerserien +800 (Universal International Freephone Number (UIFN) (internasjonale gratisnummer)), og
d. utenlandske nett og tjenester med landskode tildelt av ITU ved bruk av internasjonalt prefiks 00.

Formidlingsplikten gjelder ikke i tilfeller hvor B-abonnent har valgt å begrense tilgang fra A-abonnenter lokalisert i særskilte geografiske områder.

Formidlingsplikten etter første ledd bokstav b og c gjelder ikke dersom det ikke er teknisk eller økonomisk mulig for tilbyder å oppfylle formidlingsplikten.

Departementet kan pålegge tilbyder av offentlig elektronisk kommunikasjonsnett eller tilbyder av offentlig nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste å sperre tilgang til nummer eller tjeneste ved svindel eller misbruk. Departementet kan også pålegge slik tilbyder å holde tilbake relevante samtrafikkinntekter eller andre relevante inntekter.

Departementet kan gi forskrift om formidling av samtaler etter første ledd og sperring og sanksjoner etter tredje ledd, og om formidling av nummer til og fra andre internasjonale geografiske områder enn nevnt i andre ledd.

§ 12-5. Informasjon til nummeropplysningstjenester

Tilbyder av nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste skal på rimelig anmodning og uten hinder av taushetsplikten i § 3-10 melde opplysninger om nummer, navn og adresser og tilknyttede sluttbrukere til nummeropplysningsvirksomhet som tilbyr offentlig tilgjengelige nummeropplysningstjenester for å legge til rette for formidling av nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste. Dette gjelder ikke opplysninger om sluttbrukere som har hemmelig nummer, jf. § 4-18, eller som har reservert seg mot at informasjonen utleveres til bruk i offentlig tilgjengelige nummeropplysningstjenester.

Informasjon etter første ledd skal stilles til rådighet for nummeropplysningsvirksomhet som tilbyr offentlig tilgjengelige nummeropplysningstjenester på en objektiv og ikke-diskriminerende måte og til kostnadsorientert pris, og skal oppdateres fortløpende. Nummeropplysningsvirksomhet omfatter ikke verdiøkende virksomhet i egen eller andres salgs- og markedsføringsøyemed til annen bruk enn offentlig nummeropplysningstjeneste.

Departementet kan gi forskrift om krav til tilbydere av nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjeneste, nummeropplysningsvirksomheter, og om sluttbrukeres plikter og rettigheter når det gjelder nummeropplysningstjenester.

§ 12-6. Database

Departementet kan gi pålegg om bruk av databaser som anvendes i forbindelse med elektronisk kommunikasjon og som inneholder opplysninger om eller er knyttet til nummer, navn eller adresser.

Departementet kan utpeke en organisasjon for administrasjon av slike databaser.

Departementet kan gi forskrift om utpeking og bruk av databaser etter denne bestemmelsen.

§ 12-7. Domenenavn

Norid AS er registerenhet for de norske landkodetoppdomenene, og skal blant annet drifte og administrere navnetjenesten og registreringstjenesten for.no.

En registerenhet kan, etter tilrådning av departementet, få delegert ansvaret til å administrere andre toppdomener av nasjonal betydning av den internasjonale domeneforvalteren. Hvert norsk landkodetoppdomene eller

toppdomene av nasjonal betydning kan kun administreres av én registerenhet.

Registerenheten fastsetter tildelingskriterier innenfor rammen av lov og forskrift. Tildelingsreglene for domenenavn under norske landkodetoppdomener og toppdomener av nasjonal betydning skal være offentlig tilgjengelige. Forvaltningsloven gjelder ikke ved tildeling av domenenavn.

Registerenheten for norske landkodetoppdomener eller toppdomener av nasjonal betydning skal benytte domeneforhandlere til deler av registreringsprosessen, og skal gi domeneforhandlerne tilgang til registreringstjenesten på ikke-diskriminerende vilkår.

Registrering av et domenenavn gir domeneabonnenten en bruksrett til domenenavnet. Domeneabonnenten er selv ansvarlig for bruken av domenenavnet.

Norid AS skal sørge for at det etableres en klageordning for behandling av tvistesaker om registrering av norske domenenavn. Dersom det blir flere registerenheter for domenenavn, vil disse også omfattes av klageordningen. Registerenhetene skal gjennomføre klageorganets avgjørelser.

Departementet kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om vilkår for administreringen av norske landkodetoppdomener og andre toppdomener av nasjonal betydning, herunder om en registerenhets administrering av slike domener, leveranse av navnetjenester eller infrastrukturtjenester som et ledd i disse. Departementet kan gi forskrift om krav til domeneforhandlere og hva som skal registreres.

Departementet kan fatte enkeltvedtak og gi forskrift om klageordningen, inkludert hvem klageordningen skal omfatte, hvilke klagesaker klageorganet skal behandle, saksbehandlingsregler og finansieringen av klageordningen.

Departementet kan fatte enkeltvedtak og gi forskrift med krav til sikkerhet, herunder om entydig identifisering av domeneabonnent.

§ 12-8. Forskrift om gjennomføring av toppnivådomener

Departementet kan gi forskrift om toppnivådomener, herunder om toppnivådomenet.eu.

Kapittel 13. Tillatt utstyr

§ 13-1. Innførsel, omsetning og bruk av utstyr

Radioutstyr, terminalutstyr og annet utstyr som omfattes av internasjonal overenskomst som Norge har sluttet seg til, og som skal bringes i omsetning,

gjøres tilgjengelig på markedet eller settes i drift, må oppfylle krav fastsatt i eller i medhold av denne loven. Slike krav omfatter blant annet krav til sikkerhet, elektromagnetisk kompatibilitet, effektiv bruk av det elektromagnetiske frekvensspekteret, tilgjengelighet og krav til prosedyrer og merking.

Radioutstyr, terminalutstyr og annet utstyr som skal brukes til formål og tillatelser etter § 11-13, § 11-14 første ledd og § 11-15 og som ikke tilfredsstiller nærmere krav fastsatt i eller med hjemmel i denne loven, kan innføres og overleveres. Den som innfører utstyret, skal ha skriftlig avtale med Forsvaret, Etterretningstjenesten, Forsvarets forskningsinstitutt, Kriminalomsorgen, Nasjonal sikkerhetsmyndighet, politiet eller redningstjenesten, som utstyret skal overleveres til.

Innførsel og overlevering av radioutstyr som ikke omfattes av første eller andre ledd, krever tillatelse fra departementet. Departementet kan fastsette vilkår for tillatelsen og gjøre unntak fra kravet om tillatelse.

Departementet kan pålegge stans i innførsel, omsetning og bruk av utstyr etter andre ledd når det medfører trusler mot nasjonal sikkerhet eller fare for liv og helse, eller dersom utstyret ikke brukes i tråd med formålet.

Departementet kan gi forskrift om krav til og vilkår for å bringe radioutstyr, terminalutstyr og annet utstyr i omsetning, gjøre det tilgjengelig på markedet og sette det i drift. Departementet kan gi forskrift om registrering av forhandlere av radioutstyr, terminalutstyr og annet utstyr.

§ 13-2. Utstyr som er beregnet på å forstyrre elektronisk kommunikasjon

Radioutstyr og annet utstyr som er beregnet på å forstyrre eller hindre lovlig elektronisk kommunikasjon, er ikke tillatt å innføre, besitte, bringe i omsetning, gjøre tilgjengelig på markedet, sette i drift eller bruke. Forbudet gjelder ikke for innførsel og overlevering etter § 13-1 andre og tredje ledd, og bruk etter §§ 11-13, 11-14 og 11-15.

§ 13-3. Forskrift om teknisk kontrollorgan

Departementet kan gi forskrift om krav til teknisk kontrollorgan.

Kapittel 14. Saksbehandlingsregler

§ 14-1. Forholdet til forvaltningsloven

Når ikke annet er bestemt i lov eller i medhold av lov, gjelder forvaltningsloven

for behandling av saker etter denne lov.

§ 14-2. Høring av enkeltvedtak

Alle interesserte aktører skal gis anledning til å uttale seg innenfor en rimelig frist før det fattes enkeltvedtak som kan ha betydelig innvirkning på det relevante marked. Det samme gjelder før det fattes avgjørelser etter §§ 2-3, 9-3, 10-2, 10-5, 11-2, 11-3, 11-9, 11-11 og 11-12. Kravet til høring gjelder ikke for enkeltvedtak som fattes med hjemmel i § 12-7, § 14-3 femte ledd, §§ 16-2 og 16-3.

Forslag til enkeltvedtak og uttalelser etter første ledd publiseres på Nasjonal kommunikasjonsmyndighets hjemmeside, men likevel slik at opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt, unntas fra offentlighet. Offentleglova § 12 gjelder tilsvarende.

Første og andre ledd begrenser ikke varslingsplikten etter forvaltningsloven § 16.

§ 14-3. Konsultasjonsprosedyre

Når Nasjonal kommunikasjonsmyndighet fatter vedtak etter § 6-2 fjerde ledd, § 6-4 første, andre, tredje og sjette ledd, § 6-5, § 6-6, § 9-1 andre og tredje ledd, § 10-3 og § 10-5 første og tredje ledd som kan påvirke handelen mellom EØS-statene, skal et begrunnet utkast til vedtak offentliggjøres og sendes til EFTAs overvåkningsorgan, kompetente myndigheter i EØS og BEREC for konsultasjon med sikte på europeisk harmonisering. EFTAs overvåkningsorgan, BEREC og kompetente myndigheter i EØS kan komme med merknader til forslaget innen en frist på én måned etter konsultasjonsprosedyrens start. Når vedtak etter § 9-1 får betydning for pliktene etter § 6-4, skal utkast til vedtaket om å gjøre et tilbud bindende vedlegges notifiseringen. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal ta tilbørlig hensyn til eventuelle merknader når vedtak fattes.

Når utkastet til vedtak definerer nye markeder etter § 6-2 fjerde ledd eller fastsetter at et foretak alene eller sammen med andre har sterk markedsstilling etter § 6-1, forlenges merknadsfristen til EFTAs overvåkningsorgan til tre måneder etter konsultasjonsperiodens start dersom EFTAs overvåkningsorgan mener at utkastet utgjør en handelshindring i strid med EØS-avtalen, eller er i alvorlig tvil om utkastet er i samsvar med EØS-retten.

EFTAs overvåkningsorgan kan innen fristen i andre ledd kreve at utkast til vedtak trekkes tilbake eller endres, eller oppheve forbeholdet etter andre ledd.

Når EFTAs overvåkningsorgan har alvorlig tvil om utkastet etter første ledd utgjør en handelshindring i strid med EØS-avtalen eller om forslaget er i

samsvar med EØS-retten, utvides perioden før vedtak kan fattes med ytterligere tre måneder fra det tidspunktet EFTAs overvåkningsorgan informerer Nasjonal kommunikasjonsmyndighet og BEREC om dette. I tremånedersperioden skal EFTAs overvåkningsorgan, BEREC og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet samarbeide for å identifisere hensiktsmessige og effektive tiltak. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal ta størst mulig hensyn til EFTAs overvåkningsorgans og BERECs uttalelser, og kan innen utløpet av tremånedersperioden enten endre, trekke tilbake eller opprettholde sitt utkast til vedtak.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal trekke tilbake utkast til vedtak innen seks måneder etter at EFTAs overvåkningsorgan har krevd det etter tredje og fjerde ledd.

EFTAs overvåkningsorgan kan innen én måned etter fristen i fjerde ledd gi en anbefaling om at Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal endre eller trekke tilbake utkastet til vedtak, eller fatte en beslutning om å oppheve sine forbehold etter fjerde ledd. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal innen én måned etter at anbefalingen er avgitt eller reservasjonen er trukket, oversende det endelige vedtaket til EFTAs overvåkningsorgan og BEREC. Fristen kan forlenges dersom det er nødvendig for å gjennomføre en offentlig høring, jf. § 14-2.

Når BEREC er enig med EFTAs overvåkningsorgan i at det foreligger alvorlig tvil om utkast til vedtak med hjemmel i §§ 9-1 og 10-3 er i samsvar med EØS-retten, kan EFTAs overvåkningsorgan i løpet av fire måneder etter konsultasjonsprosedyrens start kreve at Nasjonal kommunikasjonsmyndighet trekker tilbake utkastet. EFTAs overvåkningsorgans vedtak skal inneholde en detaljert og objektiv analyse av grunnene til at Nasjonal kommunikasjonsmyndighets utkast til vedtak ikke bør vedtas, og konkrete forslag til endring av vedtaket.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan når som helst trekke tilbake utkast til vedtak og skal ta tilbørlig hensyn til merknader fra EFTAs overvåkningsorgan før vedtak fattes.

Når det haster av hensyn til å sikre konkurransen eller ivareta brukernes interesser, kan Nasjonal kommunikasjonsmyndighet i særlige tilfeller fatte midlertidige vedtak uten forutgående konsultasjon. Dersom Nasjonal kommunikasjonsmyndighet vil forlenge eller videreføre det midlertidige vedtaket, skal prosedyrene i første og andre ledd følges.

Departementet kan gi forskrifter om konsultasjonsprosedyren og gjennomføring av BEREC-regelverk.

§ 14-4. Instruksjonsadgang

Departementet kan pålegge Nasjonal kommunikasjonsmyndighet å behandle

saker innenfor lovens virkeområde.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan ikke instrueres i den enkelte sak ved behandling av saker etter kapittel 6 til 9 og §§ 10-2, 10-3, 16-1 og 16-2.

§ 14-5. Saksbehandlingstid ved søknad om frekvenstillatelse

Søknad om tillatelse til bruk av frekvenser i det elektromagnetiske frekvensspekteret skal avgjøres uten ugrunnet opphold og senest seks uker fra søknaden er mottatt. Fristen for behandling av en søknad om tildeling av frekvensressurser kan forlenges til åtte måneder ved tildeling etter § 11-3, jf. § 11-2.

For søknad om frekvenser som er omfattet av en folkerettslig plikt til å koordinere frekvenser i forhold til andre staters frekvensbruk, løper tidsfristen fra det tidspunkt svar på koordineringsforespørselen er mottatt.

Saksbehandlingsfristene i første ledd gjelder ikke når andre frister følger av internasjonale overenskomster om bruk av radiofrekvenser eller satellittbaneposisjoner som Norge har sluttet seg til.

§ 14-6. Saksbehandlingstid ved søknad om bruk av nummer

Søknad om tillatelse til bruk av nummer som er reservert til særlige formål, skal avgjøres uten ugrunnet opphold og senest tre uker fra korrekt og fullstendig søknad er mottatt. Saksbehandlingstiden for tildelinger av nummer kan i særlige tilfeller forlenges med inntil tre uker.

§ 14-7. Utveksling av informasjon mellom nasjonale myndigheter

Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet og Konkurransetilsynet gjensidig og etter forespørsel utveksle nødvendig informasjon. Departementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan utveksle taushetsbelagt informasjon med andre nasjonale myndigheter når dette er nødvendig for å oppfylle kravene i denne loven og i sikkerhetsloven.

Myndigheten som mottar informasjon etter første ledd, skal ikke uten skriftlig samtykke fra avsenderorganet gi innsyn i informasjon som på tidspunktet for utveksling var unntatt offentlighet av avsenderorganet etter offentleglova §§ 12, 14, 15 eller §§ 20 til 26. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal ikke uten samtykke fra Konkurransetilsynet gi innsyn i informasjon som er omfattet av konkurranseloven §§ 26 og 27.

§ 14-8. Utlevering av informasjon for å oppfylle EØS-avtalen og andre internasjonale avtaler

Uten hinder av lovbestemt taushetsplikt skal departementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet utlevere informasjon til EFTAs overvåkningsorgan når det er fremmet en begrunnet forespørsel og informasjonen er nødvendig og forholdsmessig for gjennomføringen av oppgaver pålagt gjennom EØS-avtalen. Departementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan utlevere informasjon til BEREC, ENISA og andre EØS-staters myndigheter i den grad det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven. Den opplysningen gjelder, skal informeres om videreformidling av taushetsbelagt informasjon dersom opplysningene opprinnelig er innhentet fra vedkommende.

For å oppfylle Norges øvrige avtaleforpliktelser overfor annen stat eller internasjonal organisasjon kan departementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, gi myndigheter i andre stater eller tilsvarende organer i internasjonale organisasjoner opplysninger som er nødvendige for å fremme håndhevelsen av norsk, vedkommende stats eller organisasjons regulering på området for elektronisk kommunikasjon.

Ved utlevering av opplysninger etter første og andre ledd skal departementet og Nasjonal kommunikasjonsmyndighet stille som vilkår at opplysningene bare kan formidles videre med samtykke fra departementet eller Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, og for det formålet som samtykket omfatter.

Departementet kan gi forskrift om utlevering av opplysninger etter bestemmelsen.

§ 14-9. Unntak fra forvaltningens taushetsplikt mv.

Departementet kan uten hinder av taushetsplikten etter forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 2 eller avtalebestemt taushetsplikt offentliggjøre opplysninger om avtalevilkårene til tilbyder av elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester i det omfang dette er nødvendig for å sikre at kravene om tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester blir oppfylt.

Tilsvarende kan opplysninger innhentet etter § 15-2 offentliggjøres dersom dette vil kunne bidra til å fremme bærekraftig konkurranse.

Ved offentliggjøring etter første og andre ledd skal det gis forutgående skriftlig underretning, og det skal tas hensyn til virksomhetens berettigede interesse i å bevare forretningshemmeligheter.

Taushetsbelagte opplysninger om tekniske innretninger eller løsninger skal ikke offentliggjøres.

Kapittel 15. Tilsyn og sanksjoner

§ 15-1. Tilsyn

Departementet skal føre tilsyn med at krav fastsatt i eller i medhold av loven er oppfylt. Departementet og den departementet utpeker, kan benytte bistand fra andre ved utførelsen av tilsynet, og kan uten forhåndsvarsel ta stikkprøver og foreta målinger og annen kontroll.

Departementet kan gi forskrift og fatte enkeltvedtak om tilsyn og tilsynskompetanse, og om behandlingen av personopplysninger som mottas ved gjennomføring av tilsynsoppgaver.

§ 15-2. Opplysnings- og utleveringsplikt

Departementet kan kreve opplysninger fra enhver, herunder personopplysninger, når det er nødvendig for å gjennomføre bestemmelsene i denne loven, vedtak gitt i medhold av loven eller forpliktelser som følger av internasjonale overenskomster som Norge har sluttet seg til.

Departementet kan fastsette frister og i hvilken form opplysningene skal gis, og skal informere om hva opplysningene skal brukes til. Departementet kan kreve at opplysningene gis i et standardisert format dersom dette er nødvendig og forholdsmessig.

På samme vilkår som i første ledd kan departementet kreve utlevert eksisterende dokumenter og annen informasjon innenfor nærmere frister.

Den som blir pålagt å gi opplysninger eller utlevere dokumenter eller annen informasjon, skal gi dette til departementet uten hinder av lovbestemt eller avtalebestemt taushetsplikt. Opplysnings- og utleveringsplikten omfatter også sikkerhetsgraderte opplysninger om elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester, tilhørende fasiliteter og infrastruktur knyttet til drifts- og styringssystemene, herunder fremtidige endringer i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester.

Departementet kan gi forskrift om opplysnings- og utleveringsplikten, herunder om behandlingen av personopplysninger. Pålegg om å gi opplysninger og utlevere dokumentasjon og annen informasjon kan påklages etter forvaltningsloven § 14.

§ 15-3. Medvirkning ved tilsyn

Den som er gjenstand for tilsyn, har plikt til å sørge for at departementet har uhindret adgang til elektronisk kommunikasjonsnett, tilhørende fasiliteter,

lokaler og områder. Nødvendig dokumentasjon og informasjon skal gjøres tilgjengelig for departementet. Den det føres tilsyn med, kan pålegges å være til stede med relevant personell under tilsynet.

Den som er gjenstand for tilsyn, har plikt å skaffe til veie radioutstyr, terminalutstyr og annet utstyr som departementet ber om å få utlevert eller tilsendt for nærmere kontroll, selv om utstyret ikke er tilgjengelig på lager. Utstyret som er gjenstand for tilsyn, skal vederlagsfritt overleveres til departementet.

§ 15-4. Internkontroll

Departementet kan gi pålegg om etablering eller endring av interne kontrollsystem for å sikre at kravene fastsatt i eller i medhold av denne loven er oppfylt. Det skal utarbeides dokumentasjon som viser at kravene til internkontroll er oppfylt. Dokumentasjonen skal oversendes til departementet på forespørsel.

Departementet kan gi forskrift om internkontroll og om dokumentasjon i forbindelse med internkontroll.

§ 15-5. Pålegg om retting og opphør av ulovlige forhold

Departementet kan gi pålegg om retting eller opphør av ulovlige forhold og fastsette vilkår for å sikre etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av denne loven. Departementet kan som ledd i dette blant annet pålegge tilbyder å inngå avtaler med andre tilbydere eller med sluttbrukere, og kan også pålegge tilbyder å ta inn nye avtalevilkår eller endre utformingen i slike avtaler.

Departementet kan gjennomføre særskilte tiltak ved brudd på vilkår i tillatelse, plikter pålagt tilbyder med sterk markedsstilling eller plikter som gjelder for tilbyder av leveringspliktig tjeneste og spesielle samfunnspålagte oppgaver.

Departementet kan gi pålegg om tiltak for å hindre utstråling fra radio- og terminalutstyr og ethvert annet utstyr, gjenstand eller innretning som medfører eller kan medføre forstyrrelse av elektronisk kommunikasjon. Tiltakene som pålegges skal være forholdsmessige og basert på en helhetsvurdering av partenes og samfunnets interesser.

Pålegg om retting eller opphør kan kreves gjennomført umiddelbart eller innen en fastsatt tidsfrist.

§ 15-6. Tilbakekall

Når det foreligger alvorlige eller gjentatte brudd på vilkår i tillatelser eller autorisasjoner gitt i eller i medhold av denne loven og departementet har gitt pålegg etter § 15-5 eller ilagt tvangsmulkt § 15-11 uten at overtredelsen opphører, kan departementet kalle tilbake den aktuelle tillatelsen eller autorisasjonen. Departementet kan kalle tilbake tillatelser og autorisasjoner uten å gi nye pålegg om retting dersom innehaver begår nye tilsvarende eller lignende brudd.

Departementet kan kalle tilbake tillatelse gitt i medhold av denne lov ved manglende betaling av gebyr, sektoravgift eller vederlag etter §§ 17-1 og 17-2, og ved manglende betaling av overtredelsesgebyr etter § 15-12.

Departementet kan kalle tilbake radioamatørlisens når innehaver har opptrådt i strid med forskrift om radioamatørlisens.

Departementet kan tilbakekalle retten til å bruke nummerressurser over landegrensene ved overtredelser av vilkårene for tillatelsen, jf. § 12-2 femte ledd.

Tillatelser etter denne loven kan kalles tilbake uten forutgående pålegg eller forhåndsvarsel dersom brudd på vilkår i tillatelsen utgjør en alvorlig og umiddelbar fare for liv, helse eller sikkerhet.

§ 15-7. Stenging

Departementet kan stenge elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester og stanse bruk av radioutstyr, terminalutstyr og annet utstyr når det ikke foreligger nødvendig tillatelse etter denne loven, når pålegg etter §§ 15-5 eller 15-11 ikke er oppfylt, eller når fortsatt drift eller bruk kan medføre alvorlig fare for liv, helse eller sikkerhet eller forårsake skadelig interferens. Departementet kan også stenge andre installasjoner som forstyrrer elektronisk kommunikasjon, når fortsatt drift eller bruk kan medføre alvorlig fare for liv, helse eller sikkerhet. Manglende betaling av overtredelsesgebyr etter § 15-12 kan også føre til stenging.

Når fortsatt drift eller bruk kan medføre alvorlig og umiddelbar fare for liv, helse eller sikkerhet, kan stenging skje uten forhåndsvarsel.

Departementet kan kreve bistand fra tilbydere som tilbyr andre tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester, og kan pålegge disse å gjennomføre stenging. Departementet kan kreve bistand fra politiet når det er nødvendig for å gjennomføre stengingen.

§ 15-8. Pålegg om stans i omsetning og tilbakekall av radioutstyr, terminalutstyr og annet utstyr

Departementet kan gi pålegg om stans i omsetning av radioutstyr, terminalutstyr og annet utstyr og om gjennomføring av tiltak for å kalle tilbake utstyr som er omsatt, dersom bruk av utstyret kan medføre fare for liv, helse eller eiendom, medføre trusler mot sikkerhet eller elektromagnetisk kompatibilitet, medføre uhensiktsmessig bruk av det elektromagnetiske frekvensspektret, føre til manglende tilgjengelighet eller strider mot andre krav i forskrift fastsatt med hjemmel i § 13-1 femte ledd.

Departementet kan forby innførsel av utstyr som ikke er i samsvar med krav fastsatt i forskrift med hjemmel i § 13-1 femte ledd, eller utstyr etter § 13-2 som er beregnet på å forstyrre elektronisk kommunikasjon.

§ 15-9. Inndragning og destruksjon av utstyr

Departementet kan inndra utstyr ved alvorlige eller gjentatte brudd på vedtak fattet etter §§ 15-5, 15-7 eller 15-8.

Inndragning kan skje umiddelbart og uten forhåndsvarsel dersom bruk av utstyret kan medføre alvorlig og umiddelbar fare for liv, helse eller sikkerhet, og det ikke er sannsynlig at andre sanksjoner etter kapittel 15 vil forhindre ulovlig bruk eller tilgjengeliggjøring på markedet. Departementet kan kreve bistand fra politiet når det er nødvendig for å gjennomføre inndragning.

Inndragning kan kun foretas når alvorlighetsgraden og varigheten av den rettsstridige handlingen gjør inndragningen forholdsmessig.

Departementet kan destruere det inndratte utstyret. Destruksjon kan tidligst skje seks måneder etter at klagefristen i det endelige vedtaket om inndragning har utløpt, og vedtaket ikke har blitt gjenstand for omgjøring eller domstolskontroll. Ved inndragning og destruksjon av utstyr for å forhindre tilgjengeliggjøring på markedet skal reglene i forordning (EF) nr. 765/2008 artikkel 19, jf. EØS-vareloven § 2, følges.

§ 15-10. Tilbakebetaling mellom tilbydere

Tilbyder som har betalt en høyere pris enn hva som er fastsatt i medhold av denne loven, kan kreve overprisen tilbakebetalt. Dette gjelder også overpris som følge av brudd på plikten til ikke-diskriminering.

På forespørsel fra den berettigede kan departementet fatte enkeltvedtak om tilbakebetaling av overpris mellom tilbydere. Ved vurderingen av om det bør fattes vedtak om tilbakebetaling, skal det blant annet tas hensyn til

tilbakebetalingsbeløpets størrelse og om det i tidligere perioder for den aktuelle tjenesten har blitt tatt for lav pris. Departementets avgjørelse om ikke å fatte vedtak om tilbakebetaling, kan ikke påklages.

Det skal beregnes renter av tilbakebetalingskravet i samsvar med forsinkelsesrenteloven. Frem til forsinkelsesrenten begynner å løpe skal Norges Banks pengemarkedsrente tillagt fire prosentpoeng benyttes som rentesats.

§ 15-11. Tvangsmulkt

Departementet kan ilegge tvangsmulkt for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov blir etterlevd.

Tvangsmulkten kan ilegges som en løpende mulkt eller som et beløp som forfaller ved hver overtredelse. Tvangsmulkt påløper ikke dersom etterlevelse blir umulig og årsaken til dette ikke ligger hos den ansvarlige.

Departementet kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt tvangsmulkt.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt.

§ 15-12. Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge fysiske personer og foretak overtredelsesgebyr dersom personen, foretaket eller noen som handler på vegne av foretaket, forsettlig eller uaktsomt

a. overtrer § 2-1 første til tredje ledd (registreringsplikt), § 2-2 første ledd (krav til registrering ved maritim oppgjørsvirksomhet), § 2-3 første ledd (alle-til-alle-kommunikasjon og samvirke mellom tjenester), § 2-5 (taushetsplikt ved tilgang og samtrafikk), § 2-7 første eller andre ledd (prosjektering, installasjon, vedlikehold og sammenkobling av elektroniske kommunikasjonsnett), § 2-8 første ledd (entydig identifisering av sluttbruker), § 2-9 første ledd (register over sluttbrukere), § 2-10 første til fjerde ledd (anrop til nødmeldetjeneste og geografisk lokalisering av nødanrop), § 2-11 første ledd (eCall), § 3-1 første, tredje eller fjerde ledd (sikkerhet i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester), § 3-2 første eller andre ledd (varsling til abonnent og bruker ved sikkerhetshendelser), § 3-3 første ledd (varsling ved sikkerhetshendelser), § 3-6 første ledd (formidling av viktig melding), § 3-7 første til tredje ledd (datasenter), § 3-8 andre, tredje eller femte til åttende ledd (tillatte bruksbegrensninger), § 3-10 første, andre eller fjerde ledd

(taushetsplikt), § 3-11 første ledd (sletting av data), § 3-12 første ledd (tilrettelegging for lovbestemt tilgang til informasjon), § 3-13 første eller andre ledd (plikt til lagring av IP-adresser), § 3-14 første eller fjerde ledd (utlevering av IP-adresser), § 3-15 første ledd (bruk av informasjonskapsler mv.), § 4-1 (likebehandling), § 4-3 første ledd (leveringsvilkår og offentliggjøring), § 4-4 første eller andre ledd (opplysningsplikt før avtaletilbud), § 4-5 første eller andre ledd (avtalesammendrag og avtalevilkår), § 4-6 første, fjerde eller femte ledd (bindingstid, varslingsplikt og oppsigelse), § 4-8 første eller andre ledd (kontroll av forbruk), § 4-9 første eller andre ledd (kontroll av kostnader), § 4-11 første til fjerde ledd (tiltak ved uteblitt betaling), § 4-12 (koblingssalg), § 4-13 (tilgang til e-post etter oppsigelse av avtale), § 4-14 første til femte ledd (bytte av internettilgangstjeneste), § 4-17 første til fjerde ledd (nummerportabilitet), § 4-18 første ledd (hemmelig nummer), § 4-19 (unntak fra mikroforetak som tilbyder), § 5-4 (avhendelse av aksessnettet), § 7-3 andre ledd (krav til rimelig anmodning), § 7-6 fjerde ledd (regnskapsmessig skille), § 7-9 første ledd (strukturelt og regnskapsmessig skille for ene- og særrettsvirksomheter), § 7-10 fjerde ledd (tilbyder som kun er aktiv i grossistmarkedet), § 7-13 andre ledd (funksjonelt skille), § 7-14 første ledd (frivillig utskillelse av aksessnett), § 8-1 første eller tredje ledd (tilgang til adgangskontrolltjenester for radio og fjernsyn), § 9-2 første eller tredje ledd (krav til tilbud om saminvestering), § 11-2 første ledd (tillatelse til bruk av frekvenser), § 11-10 første eller tredje til femte ledd (salg, utleie og annen overføring av tillatelse til bruk av frekvenser), § 11-11 første ledd (tiltak for å fremme konkurranse), § 12-2 første ledd (tillatelse til bruk av nummer, navn og adresser), § 12-4 første ledd (formidlingsplikt til nummer og prefiks), § 12-5 første eller andre ledd (informasjon til nummeropplysningstjenester), § 13-1 første til tredje ledd (omsetning av utstyr), § 13-2 (utstyr som er beregnet på å forstyrre elektronisk kommunikasjon) eller § 15-3 (medvirkning ved tilsyn)

b. overtrer forskrift gitt med hjemmel i loven, når det er fastsatt i forskriften at overtredelsen kan medføre slik sanksjon

c. overtrer enkeltvedtak fastsatt med hjemmel i § 2-3 andre eller tredje ledd (alle-til-alle-kommunikasjon og samvirke mellom tjenester), § 2-4 andre ledd (krav til nett, tjeneste, tilhørende utstyr og fasiliteter), § 2-6 første til tredje ledd (måling og informasjon om kvalitet), § 2-11 andre ledd (eCall), § 2-12 fjerde ledd (sikring og fortsatt levering ved konkurs hos tilbyder mv.), § 3-1 femte til syvende ledd (sikkerhet i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester), § 3-5 første ledd

(begrensninger i markedsadgang), § 3-6 andre ledd (formidling av viktig melding), § 3-7 andre, fjerde eller femte ledd (datasenter), § 3-8 første ledd (tillatte bruksbegrensninger), § 4-3 andre ledd (leveringsvilkår og offentliggjøring), § 5-1 første eller femte ledd (leveringspliktige tjenester), § 5-2 andre ledd (finansiering av leveringspliktige tjenester), § 5-3 første ledd (spesielle samfunnspålagte oppgaver), § 6-4 tredje, femte eller sjette ledd (plikter for tilbyder med sterk markedsstilling), § 6-6 første ledd (transnasjonale markeder), § 7-1 første eller andre ledd (tilgang til anleggsinfrastruktur), § 7-2 første til femte ledd (tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester), § 7-4 første til fjerde ledd (offentliggjøring og standardtilbud), § 7-5 første, tredje eller fjerde ledd (ikke-diskriminering), § 7-6 første eller fjerde ledd (regnskapsmessig skille), § 7-7 første eller fjerde til sjette ledd (pris- og regnskapsregulering), § 7-10 første eller tredje ledd (tilbyder som kun er aktiv i grossistmarkedet), § 7-11 første ledd (prisregulering mv. av sluttbrukertjenester), § 7-12 andre, fjerde eller femte ledd (overgang fra eldre infrastruktur), § 7-13 første eller tredje ledd (funksjonelt skille), § 7-14 fjerde eller femte ledd (frivillig utskillelse av aksessnett), § 8-1 første ledd (tilgang til adgangskontrolltjenester for radio og fjernsyn), § 9-1 andre til fjerde ledd (saminvestering i nye nett med svært høy kapasitet), § 9-2 fjerde ledd (krav til tilbud om saminvestering), § 9-3 sjette ledd (prosedyre for å gjøre tilbud om tilgang og saminvestering bindende), § 10-2 første ledd (plikt til samlokalisering for tilbydere), § 10-3 første til tredje ledd (tilgang til nett og tilhørende fasiliteter i og utenfor bygninger), § 10-5 første eller tredje ledd (tilgang til infrastruktur for tjenester som bruker frekvenser), § 10-6 tredje ledd (kartlegging av bredbåndsdekning), § 11-10 sjette ledd (salg, utleie og annen overføring av tillatelse til bruk av frekvenser), § 11-11 andre eller tredje ledd (tiltak for å fremme konkurranse), § 12-2 femte ledd (tillatelse til bruk av nummer, navn og adresser), § 12-3 første ledd (pålegg om bruk av nummer, navn og adresser), § 12-4 tredje ledd (formidlingsplikt til nummer og prefiks), § 12-6 første eller andre ledd (database), § 13-1 fjerde ledd (omsetning av utstyr), § 15-4 første ledd (internkontroll), § 15-5 (pålegg om retting og opphør av ulovlige forhold) eller § 15-8 (pålegg om stans i omsetning og tilbakekall av radioutstyr, terminalutstyr og annet utstyr)

d. overtrer pålegg fastsatt med hjemmel i § 15-2 (opplysnings- og utleveringsplikt), eller

e. gir uriktige eller ufullstendige opplysninger til departementet eller

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, eller medvirker til overtredelser etter bokstav a til d.

Departementet kan gi forskrift om hvilke forskriftsbestemmelser som kan medføre overtredelsesgebyr, jf. første ledd bokstav b.

§ 15-13. Utmåling av overtredelsesgebyr mv.

Ved fastsettelse av overtredelsesgebyrets størrelse skal det særlig legges vekt på overtredelsens grovhet, overtredelsens varighet, utvist skyld og foretakets omsetning.

Overtredelsesgebyr forfaller til betaling fire uker fra vedtaket ble truffet. Lengre frist kan fastsettes i vedtaket eller senere. Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom det anlegges søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften. Retten kan prøve alle sider av saken.

Adgangen til å pålegge overtredelsesgebyr foreldes etter fem år. Foreldelsesfristen avbrytes når departementet meddeler en fysisk person eller et foretak at vedkommende er mistenkt for overtredelse av loven eller vedtak fastsatt med hjemmel i loven.

Departementet kan gi forskrift om fastsettelse og gjennomføring, inkludert utmåling og inndrivelse, av overtredelsesgebyr.

§ 15-14. Straff

Med bot eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt

a. overtrer § 2-10 første til fjerde ledd (anrop til nødmeldetjeneste og geografisk lokalisering av nødanrop), § 2-11 første ledd (eCall), § 3-3 første ledd (varsling ved sikkerhetshendelser), § 3-6 første ledd (formidling av viktig melding), § 3-8 andre ledd (tillatte bruksbegrensninger), § 3-10 første eller andre ledd (taushetsplikt), § 11-2 første ledd (tillatelse til bruk av frekvenser), § 12-2 første ledd (tillatelse til bruk av nummer, navn og adresser), § 13-1 første til tredje ledd (omsetning av utstyr) eller § 13-2 (utstyr som er beregnet på å forstyrre elektronisk kommunikasjon)
b. overtrer forskrift gitt med hjemmel i loven når det er fastsatt i forskriften at overtredelse er straffbart, eller
c. overtrer enkeltvedtak fastsatt med hjemmel i § 2-4 andre ledd (krav til nett, tjeneste, tilhørende utstyr og fasiliteter), § 3-1 femte, sjette

eller syvende ledd (sikkerhet i elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester), § 3-7 andre ledd (datasenter), § 3-8 første ledd (tillatte bruksbegrensninger), § 11-2 første ledd, (tillatelse til bruk av frekvenser), § 12-2 første eller femte ledd (tillatelse til bruk av nummer, navn og adresser), § 12-3 første ledd (pålegg om bruk av nummer, navn og adresser), § 13-1 andre, tredje eller fjerde ledd (omsetning av utstyr) eller § 15-7 første, andre eller tredje ledd (stengning).

Grovt brudd på § 3-10 (taushetsplikt) straffes med fengsel inntil tre år. Ved avgjørelsen av om taushetsbruddet er grovt, skal det særlig legges vekt på om gjerningspersonen har hatt forsett om uberettiget vinning og om handlingen har ført til tap eller fare for tap for noen.

Departementet kan gi forskrift om hvilke forskriftsbestemmelser som kan medføre straff, jf. første ledd nr. 2 bokstav b.

Kapittel 16. Konfliktløsning og klage

§ 16-1. Mekling i tvist mellom tilbydere

I tvister mellom tilbydere om forpliktelser som følger av eller i medhold av denne loven, kan Nasjonal kommunikasjonsmyndighet etter anmodning fra en part mekle for å oppnå enighet mellom partene. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan etter konsultasjon med partene fastsette tidsfrister og andre vilkår knyttet til meklingen. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan på ethvert tidspunkt avbryte meklingen. Meklingsperioden skal ikke overstige fire måneder.

Mekling etter første ledd er ikke til hinder for at det reises sak for de alminnelige domstolene. Forvaltningsloven § 27 b gjelder ikke.

Departementet kan gi forskrift om mekling mellom tilbydere.

§ 16-2. Konfliktløsning i tvister mellom tilbydere

Tvist om rettigheter og plikter etter enkeltvedtak gitt i eller i medhold av denne loven mellom tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester, tilhørende fasiliteter eller andre som kan utlede rett etter § 7-2, kan bringes inn for Nasjonal kommunikasjonsmyndighet til avgjørelse av en som er part i tvisten. Partene i konflikten plikter å samarbeide med Nasjonal kommunikasjonsmyndighet for å løse tvisten.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal avgjøre tvisten så snart som mulig

og senest innen fire måneder etter at saken er brakt inn for Nasjonal kommunikasjonsmyndighet. I særlige tilfeller kan tidsfristen forlenges.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet kan unnlate å fatte vedtak dersom konflikten kan løses ved andre midler, jf. § 16-1, og skal uten ugrunnet opphold meddele partene dette. Har forsøk på konfliktløsning pågått i fire måneder eller blitt avbrutt uten resultat og saken ikke er brakt inn for domstolen, skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet etter ny anmodning fra en part fatte vedtak i saken innenfor tidsfristen i andre ledd.

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal offentliggjøre vedtak med de begrensninger som følger av forvaltningsloven § 13.

At en sak er brakt inn for Nasjonal kommunikasjonsmyndighet etter første ledd, er ikke til hinder for at det reises sak for de alminnelige domstolene. Forvaltningsloven § 27 b gjelder ikke.

Departementet kan gi forskrift om prosedyrer for konfliktløsning.

§ 16-3. Tvister over landegrensene

Tvist om elektroniske kommunikasjonsnett eller -tjenester som omfatter mer enn én EØS-stat, kan bringes inn for Nasjonal kommunikasjonsmyndighet av en part i tvisten. Tvister etter kapittel 11 og tvister om spektrumskoordinering mellom EØS-stater omfattes ikke av ordningen.

Når tvisten vil kunne påvirke handelen mellom EØS-statene, skal Nasjonal kommunikasjonsmyndighet konsultere BEREC med sikte på å finne en omforent løsning på konflikten. BEREC kan anbefale at Nasjonal kommunikasjonsmyndighet griper inn på en bestemt måte, eller ikke griper inn. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal avvente BERECs anbefaling før vedtak fattes og ta tilbørlig hensyn til anbefalingen. Vedtak skal fattes innen én måned etter at BERECs anbefaling er mottatt av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet.

Når det av hensyn til å sikre konkurransen eller ivareta sluttbrukernes interesser er behov for en rask avklaring, kan Nasjonal kommunikasjonsmyndighet i særlige tilfeller gjøre unntak fra andre ledd og fatte midlertidige vedtak uten forutgående konsultasjon.

Har forsøk på tvisteløsning pågått i fire måneder eller blitt avbrutt uten resultat, og saken ikke er brakt inn for en domstol, skal myndighetene i de involverte statene etter ny anmodning fra en part samarbeide for å bidra til at konflikten løses.

At en sak er brakt inn for Nasjonal kommunikasjonsmyndighet etter første ledd, er ikke til hinder for at det reises sak for de alminnelige domstolene. Forvaltningsloven § 27 b gjelder ikke.

§ 16-4. Voldgift

Avtale om å avgjøre konflikter om tilgang til elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester ved voldgift er bare bindende når avtalen om voldgift er inngått etter at konflikten oppstod.

En voldgiftsavgjørelse hindrer ikke departementet i å pålegge forpliktelser eller fatte andre vedtak i medhold av denne loven.

§ 16-5. Brukerklagenemnda for elektronisk kommunikasjon

Brukerklagenemnda skal behandle klager fra forbruker eller mikroforetak som gjelder levering av offentlig tilgjengelig nummerbasert person-til-person-kommunikasjonstjenester, internettilgangstjenester, levering av TV-tjenester, leveringspliktige tjenester og tvister etter § 4-16. Nemnda skal behandle slike klager både når avtale gjelder enkelttjenester og koblingssalg. Slike tvister kan blant annet gjelde inngåelse og oppfyllelse av abonnementsavtale, kvalitet, fakturering og erstatning. Nemnda skal ikke behandle tvister om grensene for leveringsplikt, klager om kringkastingsinnhold, sammensetning av kanalpakker eller levering av abonnementspakker over internett.

Sluttbruker etter første ledd kan kreve nemndsbehandling av enhver tvist hvor nemnda er kompetent, såfremt sluttbrukeren har rettslig interesse i å få nemndas uttalelse i saken. Tilbyder av elektroniske kommunikasjonstjenester som omfattes av klageordningen, plikter å la nemnda behandle tvister med sluttbruker. Departementet kan unnta tilbyder eller gruppe av tilbydere fra klageordningen. Så lenge en tvist er til behandling i nemnda, kan ikke en part bringe tvisten inn for de alminnelige domstolene.

Brukerklagenemnda skal sikre en rimelig, rettferdig og hurtig behandling av tvister som hører under nemnda. Nemndas organisering og sammensetning skal ivareta balansen mellom nærings- og forbrukerinteresser.

Brukerklagenemndas virksomhet skal finansieres av tilbyderne av de tjenestene som omfattes av klageordningen. Skyldige bidrag er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift fastsette nærmere bestemmelser om Brukerklagenemnda, herunder nærmere bestemmelser om finansiering og hvilke tjenester som skal omfattes av klageordningen, og kan i forskrift presisere og avgrense nemndas kompetanse.

§ 16-6. Klagenemnda for elektronisk kommunikasjon

Klagenemnda for elektronisk kommunikasjon avgjør klager på enkeltvedtak

som fattes av Nasjonal kommunikasjonsmyndighet med hjemmel i eller i medhold av denne loven, med unntak av klager som avgjøres etter § 16-7 og klagesaker som er unntatt fra klagenemndas kompetanse i forskrift.

Klagenemndas avgjørelse i klagesaker skal ikke stride mot pålegg gitt av EFTAs overvåkningsorgan, jf. § 14-3 tredje ledd, og skal ta størst mulig hensyn til EFTAs overvåkningsorgans og BERECs uttalelser etter § 14-3 fjerde ledd.

Bare klagenemnda kan fatte avgjørelser om utsatt iverksetting etter forvaltningsloven § 42 i saker som faller inn under klagenemndas kompetanse.

Klagenemnda kan ikke gi Nasjonal kommunikasjonsmyndighet instrukser i enkeltsaker som tilsynet har til behandling. Klagenemnda kan omgjøre egne vedtak etter forvaltningsloven § 35, men kan ikke av eget tiltak omgjøre Nasjonal kommunikasjonsmyndighets vedtak etter forvaltningsloven § 35 andre ledd.

Klagenemnda er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underlagt departementet. Kongen eller departementet kan ikke instruere klagenemnda om behandlingen eller avgjørelser av enkeltsaker. Kongen eller departementet kan ikke av eget tiltak omgjøre Nasjonal kommunikasjonsmyndighet eller klagenemndas enkeltvedtak i saker som faller inn under klagenemndas kompetanse.

Klagenemnda skal ha inntil ti medlemmer. Medlemmene oppnevnes av Kongen for fire år med adgang til gjenoppnevning for ytterligere fire år. Kongen bestemmer hvem som skal være leder og nestleder. Nemndas leder skal ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap. Klagenemnda skal gi en årlig rapport til departementet om behandling av klagesakene.

Departementet kan gi forskrift om klagenemnda, blant annet om sammensetning, organisering, finansiering, saksbehandling, tidsbruk og rapportering. Departementet kan i enkeltvedtak avgjøre om en klagesak som både faller inn under klagenemndas og departementets kompetanse, skal avgjøres av klagenemnda eller av departementet. Departementet kan i forskrift unnta sakstyper fra behandling i nemnda.

§ 16-7. Klager som avgjøres av departementet

Departementet avgjør klager på enkeltvedtak som Nasjonal kommunikasjonsmyndighet fatter med hjemmel i eller i medhold av §§ 3-1 til 3-14, og klager på enkeltvedtak som unntas i forskrift fra klagebehandling i klagenemnda etter § 16-6 syvende ledd.

§ 16-8. Ugyldighet

Avtale i strid med denne loven eller i strid med vedtak etter denne loven er ugyldig mellom partene.

Ugyldigheten rekker bare så langt plikter etter denne loven er overtrådt, med mindre det etter avtaleloven § 36 vil være urimelig å gjøre resten av avtalen gjeldende.

§ 16-9. Søksmålsfrister mv.

Søksmål som gjelder enkeltvedtak fattet med hjemmel i eller i medhold av denne loven, må reises innen seks måneder etter at vedtaket ble fattet.

Søksmålsfristen avbrytes når enkeltvedtaket er påklaget til klageinstansen. Søksmålsfristen løper ikke så lenge klagebehandlingen pågår. Klageren er ikke avskåret fra å bringe underinstansens vedtak inn for domstolen mens klagebehandlingen pågår. Ny søksmålsfrist løper fra klagevedtaket er fattet.

Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.

Når søksmålsfristen er utløpt uten at søksmål er reist, har enkeltvedtak samme virkning som rettskraftig dom og kan fullbyrdes etter reglene for dommer. Rettskraften gjelder for og mot alle.

Kapittel 17. Sektoravgift, gebyr og vederlag

§ 17-1. Sektoravgift og gebyr

Nasjonal kommunikasjonsmyndighet eller annen myndighet etter loven, jf. § 1-4, kan kreve sektoravgift og gebyr til dekning av kostnader knyttet til forvaltningsoppgaver etter denne loven, og til dekning av kostnader knyttet til forvaltningsoppgaver som sektormyndighet for elektronisk kommunikasjon og datasentre etter sikkerhetsloven.

Sektoravgift og gebyr kan pålegges tilbydere av elektroniske kommunikasjonsnett og -tjenester og aktører som tilbyr utstyr for elektronisk kommunikasjon. Det samme gjelder den som får tilgang til frekvens-, nummer-, navn- og adresseressurser, datasenteroperatør og andre som reguleres i eller i medhold av denne loven eller sikkerhetsloven, jf. første ledd.

Pålegg om å betale sektoravgift og gebyr skal dekke relevante kostnader for Nasjonal kommunikasjonsmyndighet og annen myndighet etter loven, jf. § 1-4. Utgifts- og inntektssiden av Nasjonal kommunikasjonsmyndighets budsjett skal offentliggjøres årlig.

Pålegg om sektoravgift og gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Myndighet til å innkreve eller pålegge sektoravgifter og gebyr kan delegeres til private, jf. § 1-4.

Departementet kan gi forskrift om sektoravgift og gebyr, herunder om unntak fra plikten til å betale sektoravgift og gebyr.

§ 17-2. Vederlag

For å fremme effektiv bruk av ressurser kan det kreves vederlag for tilgang til frekvens-, nummer-, navn- og adresseressurser. Vederlaget kan fastsettes ved vedtak eller ved at ressursene tildeles etter auksjon eller annen konkurranse.

Krav om vederlag for tilgang til frekvensressurser kan blant annet fastsettes ved tildeling, forlengelse eller fornyelse av frekvenstillatelser, jf. §§ 11-2 til 11-4, 11-8 og 11-9. Ved fastsettelse av vederlaget skal det blant annet tas hensyn til verdien av ressursene, kostnader knyttet til vilkår for bruk av ressursene, og at vederlag for frekvensressursene først bør kreves inn når frekvensene kan tas i bruk.

Krav om vederlag er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om vederlag, herunder om innkrevingen og måten vederlaget skal innkreves på.

Kapittel 18. Ikrafttredelse og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 18-1. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.

Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon.

1 Fra 1. januar 2025 iflg. res. 13 des 2024 nr. 3095.

§ 18-2. Overgangsbestemmelser

Enkeltvedtak og forskrift med hjemmel i lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon eller eldre lover på området for elektronisk kommunikasjon som er i kraft ved denne lovs ikrafttredelse, skal fortsatt gjelde. Herunder opprettholdes forpliktelser som er pålagt tilbyder med sterk markedsstilling med hjemmel i eller i medhold av lov, inntil nye enkeltvedtak med hjemmel i denne lov er iverksatt.

Nasjonale frekvensplaner og nasjonale nummerplaner som er fastsatt med hjemmel i lov 4. juli 2003 nr. 83 om elektronisk kommunikasjon eller eldre lover og som er i kraft ved denne lovs ikrafttredelse, videreføres.

§ 18-3. Overgangsordning for klager på enkeltvedtak

Inntil § 16-6 om klagenemnda for elektronisk kommunikasjon trer i kraft, avgjør departementet klager på enkeltvedtak Nasjonal kommunikasjonsmyndighet gjør med hjemmel i eller i medhold av denne loven. Departementet kan overføre klager som har kommet inn til departementet før ikrafttredelsen, til klagenemnda dersom dette anses hensiktsmessig.

Klagen skal fremsettes overfor Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, jf. forvaltningsloven § 32. Nasjonal kommunikasjonsmyndighet skal foreta de undersøkelser klagen gir grunn til, jf. forvaltningsloven § 33. Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke foreligger, skal klagen avvises. Dersom det ikke er grunn til å omgjøre vedtaket, skal klagesaken uten ugrunnet opphold oversendes departementet.

Departementet skal avgjøre klagesaken så snart forsvarlig saksbehandling gjør det tilrådelig, jf. forvaltningsloven § 33.

Forvaltningsloven § 34 tredje ledd andre punktum gjelder ikke for klager på vedtak fattet med hjemmel i eller i medhold av kapittel 6, 7 og 15. Melding om endring av vedtak til skade for klageren må være sendt klageren innen seks måneder etter at underinstansen mottok klagen.

Bare departementet kan fatte avgjørelser etter forvaltningsloven § 42.

Vedtak som departementet fatter som klageinstans, kan ikke påklages til Kongen med mindre annet følger av forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

§ 18-4. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om Riksrevisjonen (riksrevisjonsloven)

Kapittel 1 Riksrevisjonens mandat og uavhengighet

§ 1-1. Riksrevisjonens formål

Riksrevisjonen er Stortingets revisjons- og kontrollorgan, og skal bidra til den

demokratiske kontrollen med at statens ressurser forvaltes forsvarlig og effektivt og i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger.

§ 1-2. Riksrevisjonens ansvarsområde og oppgaver

Riksrevisjonens ansvarsområde omfatter alle statens midler og verdier. Ansvarsområdet omfatter alle deler av staten. I tillegg omfattes rettssubjekter utenfor staten så langt det følger av denne loven.

Riksrevisjonen skal utføre revisjon etter denne loven, herunder bidra til å forebygge og avdekke misligheter. Riksrevisjonen kan yte veiledning innenfor det som er forenlig med Riksrevisjonens uavhengighet og objektivitet.

Riksrevisjonen kan påta seg å revidere internasjonale organisasjoner og delta i internasjonal bistandsvirksomhet.

Riksrevisjonens ansvarsområde omfatter ikke forhold som faller inn under kontrollområdet til Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste i tråd med EOS-kontrolloven.

Riksrevisjonens revisjon omfatter ikke forhold som faller inn under kontrollområdet til Norges Banks representantskap, jf. sentralbankloven § 2-17.

§ 1-3. Riksrevisjonens uavhengighet

Riksrevisjonen skal utføre sine oppgaver uavhengig og selvstendig, og bestemmer selv hvordan arbeidet skal innrettes og organiseres.

Stortinget kan i særlige tilfeller pålegge Riksrevisjonen å sette i gang bestemte revisjoner. Stortinget kan ikke instruere om hvordan, eller etter hvilke kriterier, revisjonen skal utføres.

Forvaltningen kan ikke utøve myndighet overfor Riksrevisjonen som kan påvirke den uavhengige og objektive utøvelsen av Riksrevisjonens revisjon.

Kapittel 2 Riksrevisjonens ledelse

§ 2-1. Riksrevisjonens ledelse[1]

Kollegiet er Riksrevisjonens øverste ledelse. Kollegiet består av fem riksrevisorer. Den daglige ledelsen av Riksrevisjonen ivaretas av en revisjonsdirektør.

1 Trer i kraft 1. januar 2026 iflg. § 9-1.

§ 2-2. Kollegiets oppnevning og sammensetning mv.

Stortinget velger fem riksrevisorer med personlige varamedlemmer etter innstilling fra Stortingets presidentskap. Stortinget utpeker leder og nestleder blant de fem riksrevisorene.

Til verv som riksrevisor kan ikke velges:

a. Stortingets representanter og vararepresentanter
b. statsrådets medlemmer, statssekretærer og statsrådenes politiske rådgivere.

Riksrevisorene og varamedlemmene for disse velges for fire år og tiltrer 1. januar året etter stortingsvalget. De kan gjenoppnevnes for ytterligere én periode. Dersom et sittende eller tidligere medlem av Riksrevisjonens kollegium velges til vervet som leder av kollegiet, kan vedkommende likevel velges for en periode på fire år med adgang til gjenoppnevning én gang. Samlet oppnevningsperiode kan likevel ikke utgjøre mer enn tolv år.

Ved valg av riksrevisorer bør det legges vekt på politisk erfaring, personlig egnethet og at kollegiet samlet bør ha kunnskap om virksomhetsstyring og offentlig forvaltning. Det bør legges til rette for at allmennheten kan fremme forslag til kandidater til vervene som riksrevisor.

Vervet som leder av kollegiet er på heltid. Stortingets presidentskap fastsetter godtgjørelse til riksrevisorene og varamedlemmene. Leder av kollegiet skal være medlem av Statens pensjonskasse med rettigheter og plikter etter Statens pensjonskasseloven.

§ 2-3. Avsetting av riksrevisor[1]

En riksrevisor kan ikke avsettes med mindre riksrevisoren grovt forsømmer sitt verv eller gjennom sin atferd viser seg klart uskikket til vervet. En beslutning om å avsette en riksrevisor må skje med minst tre fjerdedels flertall i Stortinget.

1 Trer i kraft 1. januar 2026 iflg. § 9-1.

§ 2-4. Kollegiets ansvar[1]

Kollegiet har det øverste ansvaret for Riksrevisjonens virksomhet og skal behandle viktige saker og saker av prinsipiell betydning. Kollegiet har ansvaret for revisjonsvirksomheten og den overordnede styringen av Riksrevisjonen, inkludert de administrative oppgavene nevnt i § 8-1.

Alle saker som Riksrevisjonen sender til Stortinget, skal være behandlet av

kollegiet. Den enkelte riksrevisor har rett til å la egne merknader følge sakene som sendes til Stortinget.
1 Trer i kraft 1. januar 2026 iflg. § 9-1.

§ 2-5. Kollegiets saksbehandling[1]

Kollegiets beslutninger krever at minst tre riksrevisorer er enige.

Kollegiets leder skal innkalle de øvrige riksrevisorene til møter så ofte det er nødvendig, eller dersom en riksrevisor ber om det. Leder i kollegiet leder møtene. Leder av kollegiet opptrer på vegne av kollegiet mellom møtene.

Kollegiets nestleder overtar leders oppgaver når leder er fraværende.
1 Trer i kraft 1. januar 2026 iflg. § 9-1.

§ 2-6. Revisjonsdirektøren[1]

Revisjonsdirektøren har det daglige administrative, økonomiske, personalmessige og faglige ansvaret for Riksrevisjonen. Kollegiet kan gi nærmere retningslinjer for arbeidsdelingen mellom kollegiet og revisjonsdirektøren.

Revisjonsdirektøren er sekretær for kollegiet, forbereder og gir sin anbefaling i saker som legges fram for kollegiet, og er ansvarlig for å iverksette kollegiets vedtak.
1 Trer i kraft 1. januar 2026 iflg. § 9-1.

Kapittel 3 Riksrevisjonens oppgaveutførelse

§ 3-1. Generelle krav til oppgaveutførelsen

Riksrevisjonens oppgaver skal utføres med integritet, objektivitet, aktsomhet og profesjonell skepsis.

Riksrevisjonen skal planlegge, gjennomføre, dokumentere og rapportere sitt arbeid, og følge opp revisjoner i samsvar med god statlig revisjonsskikk.

Riksrevisjonen kan innhente ekstern bistand for å utføre oppgaver. I så fall gjelder kravene i denne loven også for eksterne bidragsytere.

§ 3-2. Habilitet

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Riksrevisjonen, er inhabil til å delta i

utførelsen av Riksrevisjonens revisjonsoppgaver dersom det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til at oppgaven vil bli utført på en uavhengig og objektiv måte.

I vurderingen etter første ledd skal det legges vekt på om oppgaveutførelsen kan innebære særlig fordel eller ulempe for vedkommende eller noen som han eller hun har en nær personlig tilknytning til. Forvaltningsloven § 8 gjelder tilsvarende ved avgjørelse av habilitetsspørsmål.

For behandling av administrative saker for Riksrevisjonen gjelder forvaltningsloven §§ 6 til 9 første ledd.

§ 3-3. Forbud mot gaver i tjenesten. Registrering av verv og økonomiske interesser og bierverv

Statsansatteloven § 39 om forbud mot å motta gaver i tjenesten gjelder for enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Riksrevisjonen.

Statsansatteloven § 39 a om hjemmel for registrering av verv og økonomiske interesser gjelder for kollegiets medlemmer og varamedlemmer.

Leder av kollegiet må ikke uten samtykke fra Stortinget eller den det gir fullmakt, ha eller påta seg stilling eller verv i offentlig eller privat virksomhet, unntatt når det følger av vervet som riksrevisor.

Kapittel 4 Regnskapsrevisjon

§ 4-1. Regnskapsrevisjon

Riksrevisjonen skal revidere statens regnskaper, med mindre annet er fastsatt av Stortinget. Riksrevisjonen skal revidere regnskaper til andre virksomheter der dette er hjemlet i lov. Revisjonen omfatter statsregnskapet, alle årsregnskap og disposisjonene som ligger direkte til grunn for regnskapene.

§ 4-2. Revisjon av statsregnskapet og disposisjonene

Riksrevisjonen skal revidere om statsregnskapet er utarbeidet, presentert og avlagt i samsvar med gjeldende regler om statsregnskapet.

Riksrevisjonen skal revidere om det er gitt forklaringer om ikke uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall, om bevilgningsreglementets prinsipper er ivaretatt, at det rapporterte mer- eller mindreforbruk i forhold til statsbudsjettet er korrekt, og at eventuelle overføringer til neste budsjettår er i henhold til bevilgningsreglementets krav.

Riksrevisjonen skal revidere om disposisjonene som ligger direkte til grunn for statsregnskapet, er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger, herunder med gjeldende regler for statlig økonomistyring.

§ 4-3. Revisjon av årsregnskapet og disposisjonene

Riksrevisjonen skal revidere om årsregnskapet gir et dekkende bilde og er i samsvar med gjeldende regler, og være oppmerksom på muligheten for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet enten det skyldes utilsiktede feil eller misligheter.

Riksrevisjonen skal i tilknytning til revisjon av årsregnskapet vurdere om virksomhetens årsrapport er konsistent med årsregnskapet og om årsrapporten inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende regler.

Riksrevisjonen skal revidere om disposisjonene som ligger direkte til grunn for årsregnskapet, er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger, herunder med gjeldende regler for statlig økonomistyring.

§ 4-4. Riksrevisjonens plikt til skriftlig kommunikasjon ved revisjon av årsregnskapet

Riksrevisjonen skal skriftlig ta opp alle forhold som revisjonen har avdekket, og som den ansvarlige bør gjøres kjent med for å kunne ivareta sitt ansvar.

Riksrevisjonen skal angi hva forholdet gjelder, og hvilke konsekvenser det vil ha for revisjonen hvis forholdet ikke følges opp.

Det skal fremgå av den skriftlige kommunikasjonen at den er gitt etter denne bestemmelsen.

§ 4-5. Riksrevisjonens plikter ved avgivelse av revisjonsberetning

Riksrevisjonen skal i samsvar med god statlig revisjonsskikk avgi en revisjonsberetning til den ansvarlige som viser resultatet av revisjonen av årsregnskapet og vurderingen av årsrapporten. Revisjonsberetningen avgis uten ugrunnet opphold etter at årsregnskapet er utarbeidet, og selv om årsregnskapet ikke foreligger eller er ufullstendig.

Dersom Riksrevisjonen i revisjonsberetningen konkluderer med forbehold, negativt eller ikke har tilstrekkelig grunnlag for å konkludere, skal årsaken til dette beskrives.

§ 4-6. Årlig rapportering til Stortinget om regnskapsrevisjon

Resultatet fra regnskapsrevisjon rapporteres årlig til Stortinget. Før en sak rapporteres til Stortinget, skal Riksrevisjonens merknader forelegges berørte statsråder til uttalelse.

Kapittel 5 Forvaltningsrevisjon og revisjon av statens eierstyring

§ 5-1. Forvaltningsrevisjon

Riksrevisjonen skal med utgangspunkt i Stortingets vedtak og forutsetninger utføre systematiske undersøkelser av om statens ressurser utnyttes effektivt, i hvilken grad mål nås, regler etterleves og om økonomiforvaltningen er nøktern og forsvarlig.

Riksrevisjonen kan gjennomføre forvaltningsrevisjoner i selskaper som i sin helhet eies av staten og i heleide datterselskaper til disse. Riksrevisjonen kan dessuten gjennomføre forvaltningsrevisjon i selskaper som staten eier sammen med annen offentlig virksomhet, med mindre det er avtalt at det er kommunal revisjon som skal gjennomføre forvaltningsrevisjon.

Riksrevisjonen kan med utgangspunkt i Stortingets vedtak og forutsetninger revidere egnetheten av virkemidler som benyttes for å nå fastsatte mål, og om virksomheten er hensiktsmessig organisert.

Ved utvelgelse av tema for, og innretning av, forvaltningsrevisjon skal Riksrevisjonen legge vekt på risiko og vesentlighet, og på om revisjonen kan tilføre merverdi av betydning.

Riksrevisjonen skal ta hensyn til domstolenes uavhengighet ved revisjon etter denne bestemmelsen. Riksrevisjonen skal ikke revidere kvaliteten på domstolenes avgjørelser eller av domstolenes prioriteringer av hvilke ressurser som skal settes inn i den enkelte sak.

§ 5-2. Revisjon av statens eierstyring

Riksrevisjonen skal ut fra en vurdering av risiko og vesentlighet revidere om statsråden ivaretar statens eierinteresser i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger i selskaper hvor staten har bestemmende innflytelse. Riksrevisjonen avgjør i det enkelte tilfellet om staten anses å ha en bestemmende innflytelse. Riksrevisjonen reviderer statsrådens myndighetsutøvelse overfor Norges Bank.

§ 5-3. Rapportering til Stortinget etter §§ 5-1 og 5-2

Resultat fra forvaltningsrevisjon etter § 5-1 rapporteres fortløpende til Stortinget. Resultatet fra revisjon av statens eierstyring og av Norges Bank etter § 5-2 rapporteres årlig til Stortinget. Før en sak rapporteres til Stortinget, skal Riksrevisjonens merknader forelegges berørte statsråder til uttalelse.

Kapittel 6 Riksrevisjonens tilgang til informasjon

§ 6-1. Riksrevisjonens rett til informasjon

Riksrevisjonen kan uten hinder av taushetsplikt kreve all informasjon og foreta undersøkelser som den finner nødvendig for å gjennomføre oppgavene etter denne loven. Regjeringsdokumenter og dokumenter direkte tilknyttet disse er unntatt. Det kan ikke stilles vilkår for Riksrevisjonens tilgang til informasjon.

Riksrevisjonens rett til informasjon etter første ledd gjelder overfor alle som utfører tjeneste eller arbeid for staten, og ledelse, ansatte og revisor i virksomheter omfattet av § 5-1 andre ledd. Riksrevisjonens rett gjelder også overfor personer som tidligere har hatt slike posisjoner.

I revisjon av tilskudd eller bidrag av statsmidler til offentlige eller private virksomheter gjelder retten til informasjon etter første ledd også overfor mottaker av statsmidlene.

Riksrevisjonen har samme rett til informasjon som forvaltningen kan kreve overfor

a. andre som er tillagt statlig forvaltningsmyndighet eller oppgaver finansiert med statlige midler
b. private som leverer varer eller tjenester til staten.

§ 6-2. Deltakelse i generalforsamling o.l.

Riksrevisjonen skal varsles og har rett til å være til stede i generalforsamling og lignende møter i selskaper som i sin helhet eies av staten og i heleide datterselskaper til slike selskaper.

Riksrevisjonen har rett til å delta i møter som nevnt i første ledd i deleide selskaper sammen med den som representerer de statlige eierinteressene.

§ 6-3. Tilrettelegging for revisjon

Virksomheter som er omfattet av Riksrevisjonens revisjon, skal legge forholdene til rette slik Riksrevisjonen finner det hensiktsmessig for å gjennomføre sine oppgaver etter denne loven, og gjøre informasjon tilgjengelig for Riksrevisjonen vederlagsfritt på den måten og på det tidspunktet Riksrevisjonen bestemmer.

Informasjon om statsregnskap og årsregnskap nevnt i gjeldende regler om statsregnskapet og statlig økonomistyring skal gjøres tilgjengelig for Riksrevisjonen så snart den foreligger.

Kapittel 7 Riksrevisjonens behandling og utlevering av informasjon

§ 7-1. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Riksrevisjonen, har taushetsplikt om opplysninger mottatt i forbindelse med tjenesten eller arbeidet og som gjelder noens personlige forhold eller drifts- eller forretningshemmeligheter.

Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Han eller hun kan heller ikke benytte opplysninger som nevnt i første ledd i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

For øvrig gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven §§ 13 a til 13 f. Taushetsplikten er ikke til hinder for at Riksrevisjonen gir opplysninger til Stortinget i den utstrekning det er nødvendig for å ivareta oppgavene etter denne loven. Taushetsplikten er ikke til hinder for at Riksrevisjonen deler informasjon som er nødvendig for å gjennomføre en ekstern kvalitetssikring av den faglige virksomheten til Riksrevisjonen.

Revisjonsdirektøren kan samtykke til at den som utfører eller har utført tjeneste eller arbeid for Riksrevisjonen, uten hinder av taushetsplikten avgir forklaring og legger fram dokumentasjon til politiet under etterforskning av en straffesak. Videre kan Riksrevisjonen underrette politiet dersom det i forbindelse med revisjon kommer fram informasjon som gir grunn til mistanke om at det er foretatt en straffbar handling. Riksrevisjonen kan også utveksle informasjon med andre offentlige kontrollmyndigheter. Det kan gis informasjon etter denne bestemmelsen selv om revisjonen ikke er avsluttet, og uten at forholdet er meddelt revidert virksomhet eller overordnet departement.

Ved anvendelse av bestemmelsene i tvisteloven § 22-3 og straffeprosessloven § 118 gis samtykke av revisjonsdirektøren.

§ 7-2. Sikkerhetslovens anvendelse for Riksrevisjonen

Sikkerhetsloven gjelder for Riksrevisjonen med de unntak og presiseringer som følger av denne loven.

Sikkerhetsloven §§ 1-3, 2-1, 2-2 og 2-5, kapittel 3, §§ 5-5, 7-1 andre til sjette ledd, § 8-3 første ledd andre punktum, § 9-4 andre til femte ledd, kapittel 10 og §§ 11-2 og 11-3 gjelder ikke for Riksrevisjonen.

Riksrevisjonen skal for sin virksomhet utpeke, klassifisere og holde oversikt over skjermingsverdige objekter og infrastruktur og melde inn til sikkerhetsmyndigheten med angivelse av sikkerhetsgrad, jf. sikkerhetsloven § 7-1 andre ledd.

Riksrevisjonen kan innenfor sin virksomhet fatte vedtak om krav til adgangsklarering for tilgang til hele eller deler av skjermingsverdige objekter eller infrastruktur og bestemme at personer med sikkerhetsklarering for et bestemt nivå også er klarert for adgang til et bestemt skjermingsverdig objekt eller en bestemt skjermingsverdig infrastruktur, jf. sikkerhetsloven § 8-3.

Stortingets administrasjon er klareringsmyndighet for riksrevisorene. Stortingets presidentskap er klagemyndighet for avgjørelser truffet av Stortingets administrasjon. Stortingets president autoriserer riksrevisorene og varamedlemmene.

Riksrevisjonen er klareringsmyndighet for ansatte og andre som utfører oppgaver for Riksrevisjonen. Riksrevisjonens kollegium er klagemyndighet for avgjørelser truffet av administrasjonen. Kollegiets leder autoriserer revisjonsdirektøren. Revisjonsdirektøren autoriserer ansatte og andre som utfører oppgaver for Riksrevisjonen.

Autorisasjon etter femte eller sjette ledd gir også tilgang til informasjon hos andre virksomheter enn Riksrevisjonen i den utstrekning Riksrevisjonen kan kreve informasjon etter denne loven.

Stortinget kan fastsette i hvilken grad forskrifter fastsatt i medhold av sikkerhetsloven skal gjelde for Riksrevisjonen.

Sikkerhetsgradering er ikke til hinder for at Riksrevisjonen gir opplysninger til Stortinget i den utstrekning det er nødvendig for å ivareta oppgavene etter denne loven. Hvis Riksrevisjonen er i tvil om graderingen av opplysninger i en rapport til Stortinget, eller mener at av- eller nedgradering bør skje, forelegges spørsmålet for vedkommende forvaltningsorgan eller departement. Forvaltningens avgjørelse er bindende for Riksrevisjonen.

§ 7-3. Behandling av personopplysninger

Riksrevisjonen kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningens artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig

for å utføre oppgaver etter denne loven.

Krav på kopi av personopplysninger som er innhentet som et ledd i revisjonsvirksomheten, rettes mot virksomheten opplysningene er mottatt fra.

§ 7-4. Allmennhetens rett til innsyn i dokumenter

Enhver kan kreve innsyn i Riksrevisjonens saksdokumenter og journaler dersom ikke annet følger av lov eller bestemmelser i medhold av lov. Offentleglova gjelder for Riksrevisjonen med de tilpasninger som følger av denne bestemmelsen.

Krav om innsyn i dokumenter som Riksrevisjonen har innhentet eller mottatt fra revidert virksomhet eller fra annet organ som er omfattet av offentleglova eller tilsvarende regelverk om allmennhetens rett til dokumentinnsyn, og dokumenter som rutinemessig sendes i kopi til Riksrevisjonen, skal behandles av avsenderorganet. Unntaket omfatter ikke korrespondanse mellom Riksrevisjonen og vedkommende organ om revisjonen og revisjonsprosessen.

Riksrevisjonen kan også unnta fra innsyn

a. utkast til referat fra intervjuer og møter som ledd i revisjon, og endelig referat fra intervjuer og møter med personer som ikke uttaler seg på vegne av en offentlig virksomhet
b. svar på spørreundersøkelser som Riksrevisjonen gjennomfører som ledd i en revisjon
c. henvendelser fra enkeltpersoner om kritikkverdige forhold i reviderte virksomheter, og Riksrevisjonens svar på slike henvendelser
d. dokumenter som utveksles mellom Stortinget og Riksrevisjonen, og som gjelder Riksrevisjonens budsjett og interne administrasjon. Etter at Stortinget har fastsatt budsjettet, skal det gis innsyn i Riksrevisjonens forslag til budsjett.
e. opplysninger i dokumenter som sendes til eller fra Riksrevisjonen som ledd i ekstern kvalitetssikring av virksomheten til andre lands riksrevisjoner, og hvor opplysningene utveksles under forutsetning av, eller det følger av fast praksis, at de ikke skal offentliggjøres.

Dokumenter i revisjonssaker som vurderes framlagt for Stortinget, er gjenstand for innsyn først når saken er mottatt i Stortinget eller avsluttet uten rapportering til Stortinget. Riksrevisjonen varsler revidert virksomhet om hvilke saker som har utsatt offentlighet, og når den opphører.

Den som nektes innsyn i et dokument i Riksrevisjonen, kan påklage vedtaket til Riksrevisjonens kollegium. Riksrevisjonens kollegium avgjør med endelig

virkning om det skal gis innsyn.

Forskrifter gitt med hjemmel i offentleglova gjelder så langt Stortinget ikke har fastsatt annet. Riksrevisjonen kan gi bestemmelser tilsvarende forskrifter etter offentleglova § 8.

§ 7-5. Arkiv

Arkivlova kapittel II gjelder for Riksrevisjonens virksomhet. Forskrifter gitt med hjemmel i arkivlova kapittel II gjelder så langt Stortinget ikke har fastsatt annet.

Denne lovens §§ 7-1 om Riksrevisjonens taushetsplikt og 7-4 om allmennhetens rett til innsyn i dokumenter gjelder etter avlevering for langtidsbevaring.

Endres ved lov 20 juni 2025 nr. 96 (i kraft 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103).

§ 7-6. Språk

Språklova § 13 første ledd første punktum gjelder for Riksrevisjonens virksomhet.

Kapittel 8 Riksrevisjonens administrasjon og ansettelser

§ 8-1. Riksrevisjonens budsjett, regnskap og økonomiforvaltning

Riksrevisjonen skal

a. fastsette et økonomiregelverk som er i samsvar med de til enhver tid gjeldende reglene for statlig økonomistyring, med nødvendige tilpasninger for Riksrevisjonen
b. påse at det hvert fjerde år foretas en ekstern kvalitetskontroll av Riksrevisjonens revisjonsvirksomhet og organisasjon
c. foreslå budsjett for Riksrevisjonen og fremme dette overfor Stortingets presidentskap
d. fastsette årsregnskap for Riksrevisjonen
e. utarbeide årsmelding om Riksrevisjonens virksomhet.

Vedtatt økonomiregelverk skal sendes til Stortinget. Årsmelding, inkludert årsregnskap og revisjonsberetning, skal sendes til Stortinget hvert år.

Riksrevisjonens regnskap revideres av revisor oppnevnt av Stortingets

presidentskap.

§ 8-2. Ansettelse av revisjonsdirektør

Revisjonsdirektøren ansettes av kollegiet for en periode på seks år. Ansettelse besluttes etter alminnelig kunngjøring av stillingen og innstilling fra et innstillingsråd etter reglene i statsansatteloven § 5 femte ledd. Etter ny kunngjøring kan revisjonsdirektøren ansettes for ytterligere en periode på seks år.

§ 8-3. Personaladministrasjon

Riksrevisjonen fastsetter et personalreglement etter reglene i statsansatteloven § 2 første ledd. Partene kan når som helst kreve at personalreglementet tas opp til revisjon. Den samme retten har Stortingets presidentskap.

Andre ansettelser enn stillingen som revisjonsdirektør, jf. § 8-2, avgjøres av Riksrevisjonens ansettelsesråd sammensatt etter statsansatteloven § 6 andre ledd. Statsansatteloven § 4 første ledd, § 5 første til tredje ledd, § 6 første ledd andre punktum og tredje og femte ledd, og § 7 gjelder for Riksrevisjonen. Statsansatteloven § 11 tredje ledd om adgang til å inngå sentral tariffavtale mellom staten og tjenestemennenes forhandlingsberettigede organisasjoner om unntak fra reglene om likebehandling av lønns- og arbeidsvilkår ved innleie fra bemanningsforetak og § 24 om fortrinnsrett til ansettelse i staten får ikke anvendelse for Riksrevisjonen.

Ansattes lønn, arbeidsvilkår og pensjon fastsettes i henhold til de avtaler og bestemmelser som gjelder for arbeidstakere i statsstilling. Tjenestetvistloven gjelder for Riksrevisjonen. Riksrevisjonen kan ikke tas ut i arbeidskonflikt der staten vil iverksette arbeidsstengning (lockout).

§ 8-4. Saksbehandlingen i saker om ansettelsesforhold

Forvaltningsloven gjelder for avgjørelser om ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed eller forflytting av ansatte i Riksrevisjonen. Det samme gjelder vedtak om å ilegge en ansatt ordensstraff.

Stortinget kan gi regler som utfyller eller gjør unntak fra forvaltningslovens anvendelse etter første ledd, og fastsette i hvilken grad forskrifter gitt i medhold av forvaltningsloven ikke skal gjelde i slike saker.

Kapittel 9 Ikraftsettings- og overgangsbestemmelser mv.

§ 9-1. Ikraftsetting

Loven trer i kraft 1. januar 2025, med unntak av § 2-2, som trer i kraft 1. oktober 2025, og øvrige deler av kapittel 2, som trer i kraft 1. januar 2026.
Fra 1. januar 2025 oppheves lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen, med unntak av § 4 første ledd, som oppheves 1. oktober 2025, og § 4 andre ledd, som oppheves fra 1. januar 2026.
Fra 1. januar 2025 oppheves instruks 11. mars 2004 nr. 700 om Riksrevisjonens virksomhet, med unntak av kapittel 1, som oppheves 1. januar 2026.

Lov om abort (abortloven)

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1. Formål

Loven skal sikre gravide rett til selvbestemmelse, lik rett til abort og tilgang til trygge aborter og at den gravide ivaretas og gis informasjon, veiledning og støtte. Samtidig skal loven sikre respekten for det ufødte liv og retten til å fullføre svangerskapet.

Loven skal sikre gravide mulighet til å ta selvstendige beslutninger om egen kropp og eget privatliv basert på objektiv og nøytral informasjon og uten å bli utsatt for press.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder aborter som tilbys eller utføres i riket, og for alle som oppholder seg her.

Kongen kan gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard.

Kapittel 2. Rett til abort m.m.

§ 3. Rett til abort der hele svangerskapet avbrytes

Gravide har rett til å få utført selvbestemt abort som avbryter hele

svangerskapet, frem til utgangen av 18. svangerskapsuke.

Etter utgangen av 18. svangerskapsuke kreves tillatelse fra en abortnemnd for å utføre en abort som avbryter hele svangerskapet. Abortnemnda skal gi tillatelse dersom:

a. svangerskapet, fødselen eller omsorgen for barnet medfører fare for den gravides fysiske eller psykiske helse,
b. graviditeten er et resultat av at den gravide har vært utsatt for voldtekt, incest eller andre seksuallovbrudd,
c. det er sannsynlig at fosteret har en alvorlig tilstand, eller at fosteret vil dø under svangerskapet eller kort tid etter fødsel, eller
d. medisinske forhold ved fosteret, forhold ved den gravide, den gravides livssituasjon eller en kombinasjon av disse gjør svangerskap, fødsel, barnets oppvekst eller fremtidig omsorg for barnet særlig krevende.

Abortnemnda skal legge betydelig vekt på den gravides oppfatning av situasjonen.

Etter utgangen av 22. svangerskapsuke kan abort bare utføres dersom det er klart at fosteret vil dø under svangerskapet eller kort tid etter fødselen.

§ 4. Rett til fosterantallsreduksjon

Gravide har rett til å få utført selvbestemt abort der antallet fostre reduseres (fosterantallsreduksjon), frem til utgangen av 18. svangerskapsuke.

Etter utgangen av 18. svangerskapsuke kreves tillatelse fra en abortnemnd for å utføre fosterantallsreduksjon. Abortnemnda skal gi tillatelse dersom:

a. svangerskapet, fødselen eller omsorgen for barnet medfører fare for den gravides fysiske eller psykiske helse,
b. det er høy risiko for spontanabort eller for tidlig fødsel dersom svangerskapet videreføres for alle fostre,
c. det er sannsynlig at fosteret har en alvorlig tilstand, eller at fosteret vil dø under svangerskapet eller kort tid etter fødsel, eller
d. medisinske forhold ved fosteret, forhold ved den gravide, den gravides livssituasjon eller en kombinasjon av disse gjør svangerskap, fødsel, barnets oppvekst eller fremtidig omsorg for barnet særlig krevende.

Tillatelse etter andre ledd bokstav d kan bare gis dersom begrunnelsen for fosterantallsreduksjon veier tyngre enn risikoen for skade, for tidlig fødsel eller

død for gjenværende foster.

§ 3 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 5. Nødssituasjoner

Dersom svangerskapet fører til akutt og alvorlig fare for den gravides liv eller helse, kan det avbrytes uten hensyn til bestemmelsene i denne loven.

§ 6. Rett til informasjon, veiledning og oppfølgingssamtaler

Gravide som vurderer abort, har rett til veiledning i valget mellom å fullføre svangerskapet eller å ta abort og informasjon om relevante offentlige velferdsordninger og tjenestetilbud.

Før abort gjennomføres, har den gravide rett til informasjon om aborten og medisinske virkninger.

Den som har gjennomgått abort, har rett til oppfølgingssamtaler.

Kapittel 3. Krav om abort

§ 7. Krav om abort

Krav om abort skal settes frem av den gravide.

Ved behov skal helsepersonell gi den gravide individuelt tilpasset hjelp til å sette frem krav om abort.

§ 8. Gravide under 16 år

Når en gravid som er under 16 år, setter frem krav om abort, gjelder pasient- og brukerrettighetsloven § 3-4 om informasjon til foreldrene eller andre som har foreldreansvaret.

Dersom en gravid som er under 16 år, ikke er i stand til å forstå valgsituasjonen og hva inngrepet innebærer, eller ikke selv kan fremsette krav om abort, kan kravet settes frem av foreldrene eller andre som har foreldreansvaret. Pasient- og brukerrettighetsloven § 4-4 om samtykke på vegne av barn gjelder tilsvarende. Den gravide skal først ha fått tilbud om informasjon og veiledning etter § 6 i loven her. Det skal legges vekt på hva den gravide mener, i samsvar med den gravides alder og modenhet. Dersom den gravide ikke har fått tilbud om informasjon og veiledning, eller dersom den gravide motsetter seg inngrepet, kan det ikke gjennomføres. Dette gjelder ikke

dersom den gravide risikerer vesentlig helseskade.

§ 9. Gravide som mangler samtykkekompetanse

Dersom den gravide mangler samtykkekompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre til fjerde ledd, og har en verge eller fremtidsfullmektig som har et mandat som omfatter bistand i spørsmålet om abort, kan vergen eller fremtidsfullmektigen kreve abort på den gravides vegne. Den gravide skal først ha fått tilbud om informasjon og veiledning etter § 6 i loven her. Vergen skal legge den gravides eget ønske til grunn, ut fra den beste tolkningen av den gravides vilje og preferanser.

Dersom den gravide ikke har fått tilbud om informasjon og veiledning, eller dersom den gravide motsetter seg inngrepet, kan det ikke gjennomføres. Dette gjelder ikke dersom den gravide risikerer vesentlig helseskade.

Hvis den gravide ikke har verge eller fremtidsfullmektig som har mandat til å bistå i spørsmålet om abort, kan statsforvalteren oppnevne verge eller endre vergemålet i tråd med vergemålsloven §§ 20 og 21.

Kapittel 4. Vedtaksmyndighet i abortsaker

§ 10. Vedtaksmyndighet ved krav om abort etter 18. svangerskapsuke

Abortnemndene behandler krav om abort etter § 3 andre ledd og § 4 andre ledd.

§ 11. Organisering og oppnevning

Abortnemndene er uavhengige organer.

Abortnemndene skal bestå av en lege som er nemndas leder, en jurist og en person med helse- eller sosialfaglig kompetanse. Legen skal ha relevant spesialistutdanning. I saker om fosterantallsreduksjon skal legen ha kompetanse innen fostermedisin. To av nemndas medlemmer skal være kvinner.

For hver av de faste medlemmene skal det oppnevnes et personlig varamedlem med tilsvarende kvalifikasjoner.

Medlemmer og varamedlemmer oppnevnes av de regionale helseforetakene for fire år, med mulighet for én gangs gjenoppnevning. Når det er nødvendig for å behandle en sak om fosterantallsreduksjon, byttes nemndas leder ut med en lege som har kompetanse innen fostermedisin.

De regionale helseforetakene kan løse et medlem fra sitt verv dersom medlemmet ber om det av personlige grunner eller medlemmet grovt har

krenket plikter som følger med vervet. I særlige tilfeller kan de regionale helseforetakene løse ett eller flere medlemmer fra vervet hvis det er nødvendig for at nemnda skal ivareta sine oppgaver.

§ 12. Hurtig saksbehandling

Saksbehandlingen i abortnemnda skal skje raskt og uten unødvendig opphold.

§ 13. Behandling i møte og vedtaksførhet m.m.

Abortnemnda skal behandle krav og treffe vedtak i møte.

Nemnda kan treffe vedtak når alle medlemmene er til stede og avgir stemme. Vedtak fattes med alminnelig flertall.

Vedtak om å gi tillatelse til abort etter § 3 andre ledd bokstav c og § 4 andre ledd bokstav c kan fattes av nemndleder alene.

§ 14. Rett til å møte for nemnda

Den gravide har rett til å møte for abortnemnda og legge frem sin sak muntlig. Den gravide kan ha med en støtteperson.

§ 15. Abortnemndas vedtak og underretning

Abortnemndas vedtak skal være skriftlig og begrunnet.

Begrunnelsen skal vise til hvilke regler og faktiske forhold vedtaket bygger på, og hvilke hensyn nemnda har lagt vekt på.

Den gravide skal så snart som mulig underrettes skriftlig om vedtaket og begrunnelsen.

§ 16. Møteprotokoll

Abortnemnda skal føre protokoll med opplysninger om når vedtak er truffet, hva vedtaket gjelder, og hvordan nemndas medlemmer har stemt.

§ 17. Åpenhet

Abortnemnda skal informere offentligheten om sin praksis, innenfor rammen av taushetsplikten, jf. § 25.

Kapittel 5. Nasjonal klagenemnd for abort (Abortklagenemnda)

§ 18. Automatisk overprøving ved avslag

Ved avslag på krav om abort skal abortnemnda straks sende vedtaket og sakens dokumenter til Abortklagenemnda.

Abortklagenemnda skal prøve alle sider av saken.

§ 19. Organisering og oppnevning m.m.

Abortklagenemnda er et uavhengig organ.

Medlemmene i Abortklagenemnda oppnevnes av departementet for fire år, med mulighet for én gangs gjenoppnevning.

Abortklagenemnda skal bestå av fem medlemmer. Minst to av medlemmene skal være leger, og ett medlem skal være jurist. Minst én av legene skal ha relevant spesialistutdanning. Leder skal være lege. For hvert medlem kan det oppnevnes inntil to varamedlemmer.

Departementet kan løse et medlem fra sitt verv dersom medlemmet ber om det av personlige grunner eller medlemmet grovt har krenket plikter som følger med vervet. I særlige tilfeller kan departementet løse ett eller flere medlemmer fra vervet hvis det er nødvendig for at nemnda skal ivareta sine oppgaver.

§ 20. Informasjon om vedtak

Abortklagenemnda kan uten hinder av taushetsplikt informere abortnemnda som fattet det aktuelle vedtaket, om Abortklagenemndas vedtak og begrunnelse.

§ 21. Saksbehandling

Bestemmelsene i § 12 om hurtig saksbehandling, § 13 første og andre ledd om behandling i møte og vedtaksførhet m.m., § 14 om rett til å møte for nemnda, § 15 om vedtak og underretning, § 16 om møteprotokoll og § 17 om åpenhet gjelder tilsvarende for Abortklagenemnda.

Kapittel 6. Helsetjenestens plikter

§ 22. Tilbud om abort

De regionale helseforetakene skal sørge for tilbud om abort til personer som oppholder seg i helseregionen.

§ 23. Tilbud om informasjon, veiledning og oppfølgingssamtaler

Kommunene og de regionale helseforetakene skal sørge for tilbud om:

a. individuell og tilpasset informasjon og veiledning til gravide som vurderer abort, jf. § 6 første ledd
b. informasjon om aborten og mulige komplikasjoner, jf. § 6 andre ledd
c. oppfølgingssamtaler for personer som har gjennomgått abort, jf. § 6 tredje ledd.

All informasjon og veiledning i forbindelse med abort skal være objektiv og nøytral.

§ 24. Reservasjonsrett for helsepersonell

Helsepersonell som av samvittighetsgrunner ønsker det, skal fritas fra å utføre eller assistere ved aborter, inkludert å rekvirere og ordinere medikamenter ved medikamentell abort. Retten til fritak omfatter ikke stell og pleie før, under og etter aborten.

Fritaket må gjøres generelt og gjelde for alle former for abort.

Kapittel 7. Andre bestemmelser

§ 25. Taushetsplikt

Medlemmer i abortnemndene og Abortklagenemnda har taushetsplikt etter helsepersonelloven §§ 21 til 23, med mindre noe annet fremgår av loven her.

§ 26. Forholdet til forvaltningsloven

Dersom ikke annet er bestemt, gjelder forvaltningsloven for virksomheten i

abortnemndene og Abortklagenemnda.

§ 27. Forskrift til loven

Departementet kan gi forskrift om abortnemndenes og Abortklagenemndas organisering og saksbehandling og om reservasjonsrett for helsepersonell.

Kapittel 8. Ikrafttredelse mv.

§ 28. Ikrafttredelse og overgangsregler

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer.
Fra den tiden loven trer i kraft, oppheves lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd.
Kongen kan gi nærmere overgangsregler.
1 Fra 1. juni 2025 iflg. res. 20 des 2024 nr. 3296.

Lov om endringer i kringkastingsloven mv. (gjennomføring av endringsdirektiv til direktiv om audiovisuelle medietjenester mv.)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven).
2. Lov 15. mai 1987 nr. 21 om film og videogram.
3. Lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven).
4. Lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester (kringkastingsloven).
5. Lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. (legemiddelloven).
6. Lov 6. februar 2015 nr. 7 om beskyttelse av mindreårige mot skadelige bildeprogram mv.

I

I lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester gjøres følgende endringer:
– – –
Ny § 2-22 skal lyde:
§ 2-22. Plikt til å investere i norskspråklige audiovisuelle verk (investeringsplikt)
Tilbydere av audiovisuelle bestillingstjenester plikter å investere direkte i norske audiovisuelle verk et beløp som tilsvarer minst 4 pst. av årlig omsetning. Plikten gjelder også for tilbydere av audiovisuelle bestillingstjenester etablert i andre EØS-land som tilbyr audiovisuelle bestillingstjenester rettet mot et norsk publikum. Med omsetning menes tjenestetilbyderens brutto omsetning i Norge fra den audiovisuelle bestillingstjenesten eksklusiv merverdiavgift, blant annet omsetning fra abonnement, reklame, sponsing og produktplassering.

Første ledd gjelder ikke for

a. Norsk rikskringkasting AS
b. tjenestetilbydere som har en årsomsetning på under to millioner euro eller dersom tjenesten har en seerandel på under en prosent av det norske markedet,
c. tjenestetilbydere som ikke tilbyr spillefilm, dokumentarfilm, dramaserier og dokumentarserier.

Medietilsynet kan etter søknad fra tjenestetilbyder gi dispensasjon fra investeringsplikten når tjenestens art eller innhold tilsier at en slik forpliktelse vil være uforholdsmessig. Ved vurderingen skal det særlig tas hensyn til om forpliktelsen ikke vil være praktisk gjennomførbar eller rimelig.

Dersom en tilbyder av audiovisuelle bestillingstjenester investerer mer i et regnskapsår enn forpliktelsen som følger av første ledd, vil den overskytende investeringen kunne regnes inn i ett eller begge av de to påfølgende regnskapsårene.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra investeringsplikten, om beregning av investeringsforpliktelsen og om rapporteringsplikt til Medietilsynet.
Ny § 2-23 skal lyde:
§ 2-23. Krav til direkte investeringer og norske audiovisuelle verk
Direkte investeringer er investeringer i produksjon, kjøp av visningsrettigheter og tilsvarende i norske audiovisuelle verk. Kjøp av visningsrettigheter omfattes bare dersom verket ikke er eldre enn tre år.

Norske audiovisuelle verk skal oppfylle minst tre av følgende vilkår:

a. Manuskriptet eller et annet litterært grunnlag for verket er originalskrevet på norsk, samiske språk, eller de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes.
b. Hovedtemaet er knyttet til norsk historie, kultur eller samfunnsforhold.
c. Handlingen utspiller seg i Norge eller i en annen EØS-stat.
d. Verket har et vesentlig bidrag fra opphavere eller utøvende kunstnere bosatt i Norge eller i en annen EØS-stat.

Et norsk audiovisuelt verk skal også være produsert av en produsent som oppfyller følgende vilkår:

a. Produsenten er et audiovisuelt produksjonsforetak som er etablert i Norge eller i en annen EØS-stat, har audiovisuell produksjon som sitt hovedformål, ikke har offentlige organer som hovedeier, og ikke har vesentlige forretningsmessige bindinger til den primære visningsplattformen for prosjektet.
b. Foretaket skal være organisert som aksjeselskap og være registrert i det norske enhets- eller foretaksregisteret.
c. Nøkkelmedarbeidere i prosjektet skal ha betydelig profesjonell erfaring innenfor sitt fagfelt.

I vurderingen av hva som utgjør direkte investeringer og norske audiovisuelle verk, kan Medietilsynet innhente en rådgivende uttalelse fra Norsk filminstitutt.
– – –

II

I lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader skal ny § 40 b lyde: – – –

III

I lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. skal ny § 9-6 lyde: – – –

IV

I lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. gjøres følgende endringer: – –

–

V

I lov 6. februar 2015 nr. 7 om beskyttelse av mindreårige mot skadelige bildeprogram mv. gjøres følgende endringer: – – –

VI

I lov 15. mai 1987 nr. 21 om film og videogram gjøres følgende endring:
§ 3 andre ledd oppheves. Nåværende § 3 tredje ledd blir andre ledd.

VII

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer.[1] Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Loven får bare virkning for tilsyn og kontroll som gjennomføres etter ikrafttredelsen. Kongen kan gi overgangsbestemmelser.

1 Fra 1. mai 2025 for endringsloven del I (kringkastingsloven) med unntak av ny §§ 2-22 og 2-23, del II (tobakksskadeloven), del III (alkoholloven), del IV (legemiddelloven), del V (bildeprogramloven) iflg. res. 4 april 2025 nr. 601.

Lov om endringer i trossamfunnsloven (aktivitets- og antallskrav)

I

I lov 24. april 2020 nr. 31 om tros- og livssynssamfunn gjøres følgende endringer:
§ 4 første og andre ledd skal lyde:
Et tros- eller livssynssamfunn kan bli registrert når det er fast organisert og har minst 100 medlemmer som

a. selv har meldt seg inn, eller som har blitt innmeldt av dem som har foreldreansvaret
b. er bosatt i Norge

c. ikke er medlem i Den norske kirke eller et annet tros- eller livssynssamfunn omfattet av kapittelet her.

Registrering kan trekkes tilbake dersom tros- eller livssynssamfunnet ikke lenger oppfyller vilkårene i første ledd. Et samfunn som er registrert og har minst 100 medlemmer per 1. januar 2026, kan beholde registreringen så lenge det har minst 85 medlemmer.

§ 5 skal lyde:

Registrerte tros- og livssynssamfunn kan kreve tilskudd fra staten. Tilskuddet skal være av en slik størrelse at det per medlem om lag svarer til statens og kommunenes tilskudd til Den norske kirke per medlem.

Tros- og livssynssamfunn skal benytte tilskuddet til tros- eller livssynsformål.

Tilskuddet beregnes etter antallet medlemmer i tros- eller livssynssamfunnet som oppfyller kravene i § 4 første ledd bokstav a til c. Tilskuddet tildeles ikke tros- og livssynssamfunn med færre enn 100 medlemmer. Et samfunn som er registrert og har minst 100 medlemmer per 1. januar 2026, kan tildeles tilskudd så lenge det har minst 85 medlemmer.

Satsen for tilskudd per medlem skal reguleres årlig i samsvar med endringer i statens tilskudd til rettssubjektet Den norske kirke og kommunenes driftstilskudd til Den norske kirke, og ut fra tallet på medlemmer i Den norske kirke.

Når et tros- eller livssynssamfunn fremmer krav om tilskudd, skal det skriftlig bekrefte at

a. det er kjent med og vil overholde lovens vilkår for tilskudd, og at
b. det vil arbeide for å oppnå minst 40 prosent kvinner og 40 prosent menn i styrende organ som forvalter statstilskuddet.

Stillinger eller verv som kan fylles på bakgrunn av lovlig forskjellsbehandling mellom kjønnene etter likestillings- og diskrimineringsloven, inngår ikke i beregningen av kjønnssammensetningen i styrende organ etter femte ledd bokstav b.

Kongen kan gi forskrift om framsetting av krav om tilskudd, fastsetting av tilskudd og forenklet behandling av klager over vedtak om avkorting av tilskudd på grunn av dobbeltmedlemskap.

§ 7 første ledd skal lyde:

Registrerte tros- og livssynssamfunn skal hvert år rapportere om sin virksomhet til tilsynsmyndigheten. Årsrapporten skal gi en kort omtale av virksomheten i samfunnet, blant annet om eventuelle aktiviteter og tilbud for barn og unge, bruken av tilskudd fra staten og forvaltning av vigselsrett. Den skal i tillegg redegjøre for tilstand og tiltak når det gjelder kjønnslikestilling og for eventuell

forskjellsbehandling når det gjelder tilgang til aktiviteter, styrende organer, verv og stillinger. Årsrapporten skal redegjøre for tilstand og tiltak for å oppnå minst 40 prosent kvinner og 40 prosent menn i styrende organ som forvalter statstilskuddet.
§ 14 paragrafoverskriften skal lyde:
§ 14. Finansiering av Den norske kirke og vilkår for tilskudd
§ 14 femte ledd skal lyde:
Bestemmelsene i § 5 femte ledd bokstav b, § 6 og § 7 første ledd fjerde punktum gjelder tilsvarende for Den norske kirke.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer[1]. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1. juni 2025 for endringsloven del I § 5 første, fjerde og syvende ledd,
fra 1. januar 2026 for endringsloven del I med unntak av § 5 første, fjerde og syvende ledd,
iflg. res. 27. mai 2025 nr. 853.

Lov om endringer i allmenngjøringsloven (anvendelse på Svalbard)

I

I lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. skal § 2 nr. 4 lyde:
4. *(Svalbard)*
Loven gjelder for Svalbard.

II

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at loven skal gjøres gjeldende for ulike deler av Svalbard til ulik tid.
1 Fra 1 juli 2025 iflg. res. 28 mars 2025 nr. 545, gjelder for Longyearbyen og Ny-Ålesund.

Lov om Statens kommisjon for partnerdrap

§ 1. Lovens formål

Lovens formål er å bidra til økt fenomenkunnskap om partnerdrap og partnervold i offentlig virksomhet og til å identifisere forbedringspunkter i forebyggingen av partnerdrap og partnervold gjennom undersøkelser av offentlige instansers arbeid i saker forut for partnerdrap og partnervold med dødsfølge.

§ 2. Kommisjonens organisering

Statens kommisjon for partnerdrap er administrativt underlagt departementet. I utførelsen av oppgaver etter denne loven er kommisjonen uavhengig og kan ikke instrueres i faglige spørsmål.

Kommisjonen skal ha en leder og medlemmer som oppnevnes av departementet for en periode på inntil 4 år av gangen med adgang til én gjenoppnevning. Kommisjonens leder har det faglige ansvaret for virksomheten.

Statens sivilrettsforvaltning utøver sekretariatsfunksjoner for kommisjonen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om organiseringen av kommisjonen og om sekretariatet.

§ 3. Kommisjonens oppgaver

Kommisjonen skal gjennomføre undersøkelser med sikte på å avdekke årsaksfaktorer, bakenforliggende forhold og hendelsesforløp av betydning for offentlige virksomheters arbeid for å forebygge partnerdrap og partnervold.

Kommisjonen skal offentliggjøre anonymiserte rapporter med tilrådinger om tiltak som bør vurderes iverksatt for å forebygge partnerdrap og partnervold. Rapportene skal offentliggjøres med tidsintervaller som sikrer tilstrekkelig anonymisering av enkeltsaker.

Kommisjonen skal ikke uttale seg om eller ta stilling til sivilrettslig eller strafferettslig skyld og ansvar i enkeltsaker.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kommisjonens oppgaver.

§ 4. Hvilke saker kommisjonen kan undersøke

Kommisjonen kan undersøke saker om drap, jf. straffeloven § 275 og lovbrudd som nevnt i straffeloven §§ 255, 272, 274, 283 og 293 med dødsfølge, som fornærmedes daværende eller tidligere ektefelle, samboer eller kjæreste antas å ha begått eller medvirket til. Kommisjonen kan undersøke saker der tiltalte er rettskraftig dømt. Kommisjonen kan også undersøke saker der tiltalte er frifunnet på grunn av manglende skyldevne, og saker som er endelig henlagt på grunn av manglende skyldevne eller som følge av at mistenkte er død, hvis påtalemyndigheten anser at det er klar sannsynlighetsovervekt for at saken er omfattet av første punktum.

Undersøkelsene kan omfatte saker som nevnt i første ledd der partnerdrapet eller lovbruddet ble begått før lovens ikrafttredelse. Dette gjelder likevel ikke saker som er endelig avgjort før 2019. Er saken endelig avgjort mellom 2019 og lovens ikrafttredelse, skal politiet låne ut straffesakens dokumenter etter § 5 andre ledd etter nærmere anmodning fra kommisjonen.

Undersøkelsene kan bare omfatte saker som nevnt i første ledd dersom de er undergitt norsk jurisdiksjon etter straffeloven §§ 4 og 5 og har vært strafforfulgt i Norge.

Kommisjonen avgjør selv hvilke og hvor mange saker den vil undersøke.

§ 5. Politiets varslingsplikt overfor kommisjonen. Utlån av straffesakens dokumenter

Politiet skal varsle kommisjonen straks en sak som kan undersøkes av kommisjonen, avsluttes, jf. § 4.

Politiet skal låne ut straffesakens dokumenter til kommisjonen, med unntak av materiale som er underlagt formålsbegrensninger i straffeprosessloven § 216 i, jf. § 215 a fjerde ledd tredje punktum, § 216 m sjette ledd, § 216 o femte ledd første punktum og § 222 d femte ledd andre punktum. Kommisjonen skal ikke motta saksopplysninger som er unntatt fra innsyn etter straffeprosessloven § 242 a, eller som er gradert etter sikkerhetsloven eller beskyttelsesinstruksen. Kommisjonen skal ikke motta dokumenter som inneholder opplysninger som kan føre til at identiteten til vitner som har forklart seg anonymt, jf. straffeprosessloven § 130 a eller § 234 a, blir kjent for kommisjonen.

§ 6. Underretning om igangsatte undersøkelser m.m.

Kommisjonen skal så snart som mulig underrette aktuelle offentlige og private instanser, gjerningspersonen og nærmeste pårørende til den avdøde om at

undersøkelse av en sak er iverksatt. Som nærmeste pårørende regnes først den avdødes ektefelle eller samboer så fremt denne ikke har begått eller medvirket til partnerdrapet eller lovbruddet, dernest barn og til sist foreldre. Kommisjonen kan også underrette andre som kan tenkes å kunne opplyse saken. Det skal legges til rette for at berørte mindreårige kan uttale seg.

I underretningen kan det anmodes om utlevering av opplysninger innen en rimelig frist. Det skal opplyses om at straffesakens dokumenter er blitt utlånt til kommisjonen. Offentlige instanser som nevnt i første ledd skal også opplyses om muligheten til å få seg forelagt kommisjonens utkast til rapport, jf. § 8.

§ 7. Utlevering av taushetsbelagte opplysninger til kommisjonen

Enhver kan uten hinder av taushetsplikt gi kommisjonen opplysninger som er nødvendige for kommisjonens arbeid. Dette gjelder også opplysninger som nevnt i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd. Opplysninger som noen har fått tilgang til i forbindelse med oppdrag som forsvarer i straffesak, kan likevel ikke utleveres med mindre den som har krav på hemmelighold, samtykker. Det kan ikke utleveres opplysninger som er underlagt taushetsplikt etter ekomloven § 3-10 eller plikt til hemmelighold i medhold av domstolloven § 128.

Adgangen til å utlevere taushetsbelagte opplysninger omfatter også opplysninger i saker som er endelig avgjort før lovens ikrafttredelse. Når kommisjonen undersøker en sak der partnerdrapet eller lovbruddet er begått etter lovens ikrafttredelse, kan det uten hinder av taushetsplikt utleveres opplysninger også om forhold forut for lovens ikrafttredelse. Det samme gjelder der partnerdrapet eller lovbruddet er begått før lovens ikrafttredelse og saken er endelig avgjort etter lovens ikrafttredelse.

§ 8. Foreleggelse av utkast til rapport

Før kommisjonen ferdigstiller rapport som nevnt i § 3 andre ledd, skal et utkast forelegges offentlige instanser som nevnt i § 6 første ledd som har anmodet om det. Kommisjonen skal gi en rimelig frist for tilbakemelding. Foreleggelsen kan begrenses til de delene av rapportutkastet som instansen på grunn av uttalelser til kommisjonen eller tilknytning til saken har særlige forutsetninger for å uttale seg om.

Kommisjonen kan også på eget initiativ forelegge utkast til rapporter for offentlige instanser før ferdigstillelse.

Utkast til rapport og uttalelser til rapporten kan unntas offentlighet.

§ 9. Behandling av personopplysninger

Kommisjonen kan behandle personopplysninger som er nødvendige for kommisjonens arbeid etter denne loven. Dette gjelder også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Statens sivilrettsforvaltning er behandlingsansvarlig for behandling av personopplysninger etter denne loven.

Personopplysninger om avdøde personer skal lagres slik at det ikke er mulig å identifisere de registrerte lenger enn nødvendig for kommisjonens arbeid.

§ 10. Kommisjonens taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for kommisjonen, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 f om det vedkommende får kjennskap til under utførelsen av sitt arbeid. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder likevel ikke. Forvaltningsloven §§ 13 a nr. 1 og 13 d gjelder ikke for opplysninger som er utlevert fra politiet etter §§ 5 og 7.

Taushetsplikten gjelder også for personer som utøver behandlingsansvaret etter loven, for enhver som utfører arbeid eller tjeneste for organet som er klageinstans etter offentleglova, og for enhver som utfører arbeid eller tjeneste for en bevaringsinstitusjon, når disse behandler kommisjonens arkiv.

Taushetsplikten omfatter også opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bosted og arbeidssted.

Taushetsplikten bortfaller etter 100 år.

Når personer som nevnt i første og andre ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere taushetsplikt enn det som følger av loven her, skal den strengeste taushetsplikten gjelde.

§ 11. Begrensninger i innsynsretten

Retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15 omfatter ikke opplysninger kommisjonen får utlevert fra politiet etter §§ 5 og 7.

§ 12. Forbud mot bruk av opplysninger som bevis i straffesak eller sivil sak

Opplysninger kommisjonen mottar i medhold av § 7, kan ikke brukes som bevis i en senere straffesak eller sivil sak.

§ 13. Ikraftsetting

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1 april 2025 iflg. res. 28 mars 2025 nr. 544.

§ 14. Endringer i andre lover

Fra det tidspunkt loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: – – –

Lov om den europeiske arbeidsmarknadsstyresmakta (ELA-lova)

§ 1. Gjennomføring av forordning (EU) 2019/1149

EØS-avtala vedlegg V nr. 11 (forordning (EU) 2019/1149 om innføring av ei europeisk arbeidsmarknadsstyresmakt, om endring av forordning (EF) nr. 883/2004, (EU) nr. 492/2011 og (EU) 2016/589 og om oppheving av avgjerd (EU) 2016/344) gjeld som lov med dei tilpassingar som følgjer av vedlegg V, protokoll 1 til avtala og avtala elles.

§ 2. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift om kva for forvaltningsorgan som er ansvarlege for ulike oppgåver etter forordning (EU) 2019/1149, og om ansvarsfordelinga mellom dei.

§ 3. Endringar i andre lover

Frå den tida lova tek til å gjelde, blir følgjande endringar gjorde i andre lover: – – –

§ 4. Iverksetjing

Lova tek til å gjelde straks.

Lov om statsføretak (statsføretakslova)

Følgjande lov vert oppheva:

- Lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak.

Endringar i følgjande lover:

1. Lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven).
2. Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak (foretaksregisterloven).
3. Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).
4. Lov 19. desember 2003 nr. 130 om Innovasjon Norge.

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1-1. Formålet med lova

Lova skal leggje til rette for ei sakshandsaming som er tilpassa at statsføretak berre kan eigast av staten. Lova skal bidra til at statsføretak kan vareta samfunnsoppdraget sitt eller verksemda si på ein effektiv måte.

§ 1-2. Verkeområdet til lova

Lova gjeld for føretak som staten eig aleine, og som Kongen har bestemt at lova skal gjelde for, jf. § 2-1.

§ 1-3. Partsstilling

Eit statsføretak har sjølv rettar og forpliktingar, er part i avtalar med private og offentlege styresmakter og har partsstilling overfor domstolane og styresmaktene.

§ 1-4. Kva ansvar staten har for forpliktingane til føretaket

(1) Staten heftar ikkje overfor kreditorane for forpliktingane til føretaket.
(2) Staten pliktar ikkje å gjere innskot i føretaket, eventuelt konkursbuet til

føretaket, utover det som følger av stiftingsdokumentet eller vedtak om å forhøgje innskotskapitalen.

§ 1-5. Konsern

(1) Eit morføretak utgjer saman med eitt eller fleire dotterselskap eit konsern.
(2) Eit statsføretak er eit morføretak om det på grunn av avtale eller som eigar av aksjar eller selskapspartar har bestemmande innverknad over eit selskap. Eit statsføretak skal alltid reknast for å ha bestemmande innverknad over eit selskap når føretaket

a. eig så mange aksjar eller partar i eit selskap at dei representerer fleirtalet av røystene i selskapet, eller
b. har rett til å velje eller avsetje eit fleirtal av medlemene i styret til selskapet.

(3) Eit selskap som står i eit forhold som nemnt i andre ledd til eit morføretak, er å rekne som eit dotterselskap.
(4) Ved berekninga av røysterettar og rettar til å velje eller avsetje styremedlemer skal rettar som morføretaket og dotterselskapa har, reknast med. Det same gjeld rettar som nokon som handlar i sitt eige namn har, men som gjer det for morføretaket eller eit dotterselskap si rekning.

§ 1-6. Forholdet til anna lovgiving

Forvaltningsloven gjeld ikkje for statsføretak. Statsansatteloven gjeld ikkje for tilsette i statsføretak.

§ 1-7. Om lova kan fråvikast

Føresegnene i lova kan ikkje fråvikast i vedtektene med mindre det motsette er særskilt fastsett i lova.

§ 1-8. Utarbeiding og forvaltning av dokumentasjon

(1) Dokumentasjon som statsføretakslova krev at ein utarbeider, skal utarbeidast og forvaltast slik at informasjon ikkje går tapt og dokumentasjonen er tryggja som informasjonskjelder for samtid og ettertid. Dokumentasjonen skal vere i ei form som kan lesast og bli forstått, og vere tilgjengeleg frå Noreg.

(2) Krav i denne lova om at meldingar m.m. skal vere skriftlege, står ikkje i vegen for å bruke digitale løysingar.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærare føresegner om oppbevaringstid for bestemte dokumenttypar, kva som er rekna som forsvarleg måte for utarbeiding og oppbevaring av dokument, og tryggingsnivået for signatur.

Kapittel 2. Stifting av statsføretak

§ 2-1. Vedtak om oppretting av statsføretaket

Kongen i statsråd gjer vedtak om oppretting av statsføretak og fastset kva departement som skal representere staten som eigar av føretaket. Vedtaket skal uttrykkjeleg namngi føretaket som eit statsføretak som lova her skal gjelde for, jf. § 1-2.

§ 2-2. Stiftingsdokument

(1) Når det er gjort vedtak om å opprette statsføretaket, jf. § 2-1, skal departementet opprette eit datert og signert stiftingsdokument som inneheld ei tilvising til vedtaket, og som dessutan i det minste oppgir kva departementet har vedteke om

a. vedtektene til føretaket
b. styret til føretaket, irekna kven som skal vere styreleiar
c. revisor for føretaket
d. eventuelt innskot i anna enn pengar, jf. § 2-4.

(2) Statsføretaket er rekna som stifta når stiftingsdokumentet er oppretta og signert.

§ 2-3. Minstekrav til og endring av vedtektene

(1) Vedtektene til statsføretaket skal minst opplyse om

a. føretaksnamnet til statsføretaket
b. verksemda til statsføretaket
c. staten sitt innskot i statsføretaket
d. kva saker som skal handsamast på det ordinære føretaksmøtet.

(2) Føretaksmøtet vedtek endringar i vedtektene.

§ 2-4. Innskot med andre eigedelar enn pengar

Er innskotet frå staten andre formuesverdiar enn pengar, skal stiftingsdokumentet oppgi kva som skal skytast inn, og verdien av innskotet. Innskotet kan ikkje overførast til eit høgare beløp enn det blir anteke å kunne oppførast med i balansen til føretaket. Tidspunktet for verdsetjinga kan tidlegast vere fire veker før stiftinga av føretaket, jf. § 2-2. Ei stadfesting frå revisor om at innskotet ikkje er verdsett høgare enn tillate etter andre punktum, skal leggjast ved stiftingsdokumentet.

§ 2-5. Registrering i Føretaksregisteret

(1) Statsføretaket skal meldast til Føretaksregisteret innan tre månader etter at stiftingsdokumentet er signert.
(2) Før statsføretaket blir meldt til Føretaksregisteret, skal innskotet frå staten, jf. § 2-3 bokstav c, vere ytt fullt ut. Resultatet av teknisk bistand, forskings- og utviklingsarbeid m.m. skal òg vere stilt til rådvelde for statsføretaket. I meldinga til Føretaksregisteret skal det opplysast om at statsføretaket har fått innskotet. Dette skal stadfestast av revisor. Skal innskotet berre gjerast opp i pengar, kan stadfestinga gjerast av eit finansføretak, ein advokat eller ein statsautorisert rekneskapsførar.
(3) Er statsføretaket ikkje meldt til Føretaksregisteret innan fristen går ut, kan registreringa ikkje skje. Forpliktingane staten har etter stiftingsdokumentet, er da ikkje lenger bindande. Det same gjeld om registreringa blir nekta på grunn av feil som ikkje kan rettast.

§ 2-6. Rettar og forpliktingar før registreringa i Føretaksregisteret

(1) Før statsføretaket er registrert, kan føretaket sjølv ikkje erverve andre rettar og pådra seg andre forpliktingar overfor tredjepersonar enn dei som følger av stiftingsdokumentet eller av lov.
(2) For forpliktingar m.m. som er pådregne føretaket før registreringa, gjeld aksjeloven § 2-20 andre og tredje ledd tilsvarande.

Kapittel 3. Kapitalen til føretaket. Utdelingar frå føretaket

§ 3-1. Krav om forsvarleg eigenkapital og likviditet

Føretaket skal til kvar tid ha ein eigenkapital og ein likviditet som er forsvarleg

ut frå risikoen ved og omfanget av verksemda i føretaket.

§ 3-2. Handleplikt ved tap av eigenkapital m.m.

(1) Reknar ein med at eigenkapitalen er lågare enn forsvarleg ut frå risikoen ved og omfanget av verksemda i statsføretaket, skal styret straks handsame saka og varsle departementet. Departementet skal innan rimeleg tid etter at det har motteke varselet, kalle inn til føretaksmøte. Styret skal gi føretaksmøtet ei utgreiing om den økonomiske stillinga til føretaket. Dersom statsføretaket ikkje har ein forsvarleg eigenkapital i samsvar med § 3-1, skal styret i føretaksmøtet foreslå tiltak for å rette på dette.
(2) Om styret ikkje finn grunnlag for å foreslå tiltak som nemnde i første ledd fjerde punktum, eller om slike tiltak ikkje lèt seg gjennomføre, skal styret foreslå å løyse opp føretaket.

§ 3-3. Forhøging av innskotskapitalen ved nyinnbetaling

(1) Etter at statsføretaket er registrert i Føretaksregisteret, kan føretaksmøtet vedta å auke innskotet frå staten ved innbetaling av ny kapital.
(2) Styret kan foreslå forhøging av innskotskapitalen ved nyinnbetaling. Styret skal grunngi eit slikt framlegg og gi ei kort utgreiing om forhold som ein må leggje vekt på når innskotet frå staten skal forhøgjast. Dersom føretaksmøtet ikkje skal handsame årsrekneskapen samtidig, skal utgreiinga også omfatte hendingar som har inntreft etter siste balansedag, og som er av vesentleg betydning for statsføretaket.
(3) Det skal gå fram av møteprotokollen kor mykje innskotet skal forhøgjast med. Er innskotet frå staten andre formuesverdiar enn pengar, skal protokollen oppgi kva staten skal skyte inn, og verdien av innskotet. Innskotet kan ikkje overførast til eit høgare beløp enn det blir anteke å kunne oppførast med i balansen til føretaket. Styret skal sørgje for å utarbeide ei forklaring for verdsetjinga, som minst opplyser om dei prinsippa ein har følgt ved vurderinga av dei verdiane føretaket skal overta. Tidspunktet for verdsetjinga kan tidlegast vere fire veker før vedtaket til føretaksmøtet. Ei stadfesting frå revisor om at innskotet ikkje er verdsett høgare enn det tredje punktum tillet, skal følge som vedlegg til protokollen.

§ 3-4. Registrering av forhøging av innskotskapitalen i Føretaksregisteret

(1) Vedtaket om å forhøgje innskotskapitalen skal meldast til Føretaksregisteret innan tre månader etter at føretaksmøtet har gjort vedtaket. Er forhøginga ikkje

meld til Føretaksregisteret innan fristen har gått ut, kan ho ikkje registrerast. Forpliktinga staten har til å gjere innskotet, er da ikkje lenger bindande. Det same gjeld om registreringa blir nekta på grunn av feil som ein ikkje kan rette.
(2) Før forhøginga av innskotskapitalen blir meld til Føretaksregisteret, skal innskotet vere ytt fullt ut. § 2-5 andre ledd andre til femte punktum gjeld tilsvarande.
(3) Forhøginga er å rekne som gjennomført når ho er registrert i Føretaksregisteret.

§ 3-5. Forhøging av innskotskapitalen utan nyinnbetaling

(1) Føretaksmøtet kan vedta å forhøgje innskotet frå staten i statsføretaket ved å overføre frå midlane statsføretaket kan nytte til utdeling av utbyte etter § 3-8, til innskotskapitalen. Det skal gå fram av møteprotokollen kor mykje innskotet skal forhøgjast med.
(2) Forhøginga av innskotskapitalen skal meldast til Føretaksregisteret. Forhøginga er å rekne som gjennomført når ho er registrert i Føretaksregisteret.

§ 3-6. Utdelingar frå føretaket m.m.

(1) Utdeling av midlar frå føretaket til staten som eigar kan berre skje etter reglane om utbyte, nedsetjing av innskotskapitalen til staten, fusjon eller fisjon av føretaket og tilbakebetaling etter oppløysing.
(2) Som utdeling reknar ein alle former for overføring av verdiar som direkte eller indirekte kjem staten som eigar av føretaket til gode. Verdien skal bereknast etter balanseført verdi.
(3) Departementet kan i forskrift fastsetje at ein annan verdi kan leggjast til grunn for ei nærare angitt utdeling.

§ 3-7. Ulovlege utdelingar

Er det utdelt midlar frå føretaket i strid med føresegnene i lova, skal staten eller andre som har teke imot utdelinga, føre tilbake det som er motteke.

§ 3-8. Utbyte

Føretaket kan berre dele ut utbyte så langt det etter utdelinga har att netto eigedelar som gir dekning for innskotskapitalen til føretaket. Berekninga skal gjerast på grunnlag av balansen i den siste godkjende årsrekneskapen til

føretaket, men det er den registrerte innskotskapitalen på vedtakstidspunktet som skal leggjast til grunn. Aksjeloven § 8-1 tredje og fjerde ledd gjeld tilsvarande.

§ 3-9. Vedtak om utbyte

Føretaksmøtet gjer vedtak om utdeling av utbyte etter at styret har gjort framlegg om utdeling eller annan bruk av overskot. Føretaksmøtet er ikkje bunde av framlegget frå styret om utdeling av utbyte.

§ 3-10. Nedsetjing av innskotskapitalen

(1) Føretaksmøtet kan vedta å setje ned innskotskapitalen til staten. Det beløpet innskotskapitalen skal setjast ned med, kan berre brukast til

a. dekning av tap som ein ikkje kan dekkje på annan måte
b. tilbakebetaling til staten
c. overføring til fond.

(2) Det skal gå fram av møteprotokollen kor mykje innskotet skal setjast ned med, og kva det skal brukast til. Dersom det i samband med nedsetjinga skal skje utdelingar til staten med større beløp enn nedsetjingsbeløpet, skal dette høgare beløpet og korleis det skal dekkjast, gå fram av vedtaket til føretaksmøtet.

§ 3-11. Berekning av tap. Krav til eigenkapital m.m.

(1) Ved berekninga av kva føretaket har i tap etter § 3-10 første ledd bokstav a, skal balansen i årsrekneskapen som sist vart godkjend, leggjast til grunn.
(2) Vedtak som nemnt i § 3-10 første ledd bokstav b og c kan ikkje gjelde større beløp enn at føretaket etter nedsetjinga har att netto eigedelar som dekkjer innskotskapitalen til føretaket. Berekninga skal skje på grunnlag av balansen i årsrekneskapen som sist vart godkjend, men det er den registrerte innskotskapitalen på vedtakstidspunktet som skal leggjast til grunn. Aksjeloven § 8-1 tredje og fjerde ledd gjeld tilsvarande.

§ 3-12. Registrering av nedsetjing av innskotskapitalen i Føretaksregisteret m.m.

(1) Vedtaket om å setje ned innskotskapitalen skal meldast til

Føretaksregisteret innan to månader etter at føretaksmøtet har gjort vedtaket. Er nedsetjinga ikkje meld til Føretaksregisteret innan fristen, fell nedsetjinga av innskotskapitalen bort.
(2) Aksjeloven §§ 12-5 og 12-6 om når nedsetjinga tek til å gjelde, gjeld tilsvarande.

§ 3-13. Avtalar mellom statsføretaket og medlemer av leiinga i statsføretaket

(1) Føretaksmøtet skal godkjenne avtalar mellom føretaket og ein styremedlem eller dagleg leiar når ytinga til føretaket på det tidspunktet avtalen blir inngått, har ein verdi som er lik eller større enn to gonger grunnbeløpet i folketrygda. Det same gjeld avtalar mellom føretaket og

a. ein nærståande til ein styremedlem eller dagleg leiar
b. ein som handlar etter avtale med ein styremedlem eller dagleg leiar.

Ved vurderinga av kven som er nærståande etter andre punktum bokstav a, gjeld aksjeloven § 1-5 første ledd tilsvarande.

(2) Styret skal sørgje for at avtalen blir greidd ut. Allmennaksjeloven § 3-14 gjeld tilsvarande.
(3) Ein avtale som er inngått i strid med første ledd, er ikkje bindande for føretaket om føretaket godtgjer at medkontrahenten forstod eller burde ha forstått at føretaksmøtet ikkje har godkjent avtalen. Utdeling etter ein avtale som ikkje bind føretaket etter første punktum, skal tilbakeførast. Aksjeloven § 3-7 andre ledd gjeld tilsvarande.
(4) Føresegnene i denne paragrafen gjeld ikkje

a. avtale som blir inngått som ledd i den vanlege verksemda i føretaket, og som er grunna på vanlege forretningsmessige vilkår og prinsipp
b. avtale om løn og godtgjersle til dagleg leiar og avtale som nemnd i § 5-9.

§ 3-14. Konserninterne transaksjonar

Aksjeloven § 3-9 første og andre ledd om konserninterne transaksjonar gjeld tilsvarande i konsern der eit statsføretak er morføretak, jf. § 1-5.

Kapittel 4. Føretaksmøtet

§ 4-1. Myndet til føretaksmøtet

Gjennom føretaksmøtet utøver departementet det øvste myndet i føretaket. Departementet kan ikkje utøve eigarmyndet i føretaket på annan måte enn i føretaksmøtet.

§ 4-2. Retten og plikta leiinga har til å delta i føretaksmøtet

(1) Styreleiar og dagleg leiar skal delta i føretaksmøtet. Ved gyldig forfall skal det peikast ut ein vara i staden. Andre styremedlemer kan delta i føretaksmøtet.
(2) Styremedlemer og dagleg leiar har rett til å uttale seg i føretaksmøtet.

§ 4-3. Ordinært føretaksmøte

(1) Innan seks månader etter utgangen av kvart rekneskapsår skal det haldast ordinært føretaksmøte.
(2) På det ordinære føretaksmøtet skal følgande saker handsamast og vedtakast:

a. godkjenning av årsrekneskapen og eventuell årsmelding, inklusive utdeling av utbyte
b. andre saker som etter lova eller vedtektene høyrer under føretaksmøtet.

(3) Årsrekneskapen, årsmeldinga og revisjonsmeldinga skal leggjast ved innkallinga til det ordinære føretaksmøtet.

§ 4-4. Ekstraordinært føretaksmøte

(1) Departementet kan avgjere at det skal kallast inn til ekstraordinært føretaksmøte.
(2) Departementet skal kalle inn til ekstraordinært føretaksmøte dersom styret eller revisor skriftleg krev det for å få handsama eit bestemt angitt emne. Departementet skal sørgje for at føretaksmøtet blir halde innan éin månad etter at kravet er sett fram.

§ 4-5. Mynde til å kalle inn til føretaksmøte og krav til innkallinga

(1) Departementet kallar inn til føretaksmøte ved skriftleg melding til alle styremedlemene, dagleg leiar og revisoren i føretaket.
(2) Innkallinga skal vere send seinast éi veke før møtet, om ikkje kortare varsel i særlege tilfelle er påtrengjande nødvendig.
(3) Innkallinga skal opplyse om tid og stad for møtet, om møteforma og eventuelt om framgangsmåten for å delta digitalt. I innkallinga skal dei sakene som skal handsamast i møtet, vere klart oppgitt. Framlegg om å endre vedtektene skal også gå klart fram av innkallinga.
(4) Føretaksmøtet kan ikkje gjere vedtak i andre saker enn dei som er oppgitt i innkallinga, med mindre alle styremedlemene og dagleg leiar samtykkjer i det.

§ 4-6. Opplysningsplikta til leiinga

(1) Departementet kan krevje at styremedlemer og dagleg leiar på føretaksmøtet gir tilgjengelege opplysningar om forhold som kan innverke på vurderinga av

a. godkjenninga av årsrekneskapen og årsmeldinga
b. saker som er presenterte for føretaksmøtet til avgjerd
c. den økonomiske stillinga i føretaket, inklusive verksemda i andre selskap som føretaket deltek i, og andre saker som føretaksmøtet skal handsame, med mindre dei opplysningane som krevst, vil valde føretaket uforholdsmessig skade.

(2) Dersom leiinga må innhente opplysningar, slik at svar ikkje kan bli gitt på føretaksmøtet, skal leiinga sende skriftleg svar til departementet innan to veker etter møtet.

§ 4-7. Møteleiing og protokoll

(1) Føretaksmøtet blir leidd av styreleiaren om ikkje departementet bestemmer at nokon annan skal leie møtet.
(2) Møteleiaren skal sørgje for at det blir ført protokoll for føretaksmøtet. Avgjerda til føretaksmøtet og kven som deltok på møtet, skal gå fram av protokollen. Er nokon av styremedlemene eller dagleg leiar ueinige i avgjerda til føretaksmøtet, skal oppfatninga deira førast inn i protokollen.
(3) Møteleiaren og ein annan person som blir vald blant møtedeltakarane, skal signere protokollen.

(4) Prokollen skal oppbevarast på forsvarleg vis i heile levetida til føretaket.

Kapittel 5. Styre og dagleg leiar

I. Krav om styre og dagleg leiar. Val av styre, tenestetid m.m.

§ 5-1. Samansetjinga av styret m.m.

(1) Føretaket skal ha eit styre med minst tre medlemer. I føretak der dei tilsette har styrerepresentasjon, jf. § 5-3, skal styret ha minst fem medlemer.
(2) Berre myndige personar kan vere styremedlemer. Dagleg leiar kan ikkje vere medlem av styret.
(3) Føretaksmøtet vel styremedlemene, som også avgjer om det skal veljast varamedlemer. Første punktum gjeld ikkje styremedlemer som dei tilsette skal velje etter § 5-3.
(4) Føretaksmøtet vel styreleiar.
(5) Reglane i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjeld tilsvarande.

§ 5-2. Dagleg leiar

Føretaket skal ha ein dagleg leiar som styret tilset. Styret fastset løna til dagleg leiar og andre tilsetjingsvilkår. Vedtak om å seie opp eller gi avskil til dagleg leiar blir gjort av styret.

§ 5-3. Retten tilsette har til å velje styremedlemer

(1) I føretak med fleire enn 30 tilsette kan eit fleirtal av dei tilsette krevje at ein styremedlem og ein observatør med varamedlemer skal veljast av og blant dei tilsette.
(2) I føretak med fleire enn 50 tilsette kan eit fleirtal av dei tilsette krevje at inntil ein tredel og minst to av styremedlemene med varamedlemer skal veljast av og blant dei tilsette.
(3) I føretak med fleire enn 200 tilsette skal dei tilsette velje éin styremedlem med varamedlem eller to observatørar med varamedlemer i tillegg til den representasjonen som følger av andre ledd.
(4) Kongen kan gi forskrift om berekninga av talet på tilsette, inklusive om bruk av gjennomsnittstal. Kongen kan også gi forskrift om valet av styremedlemer,

inklusive om vilkår for røysterett og valførleik, om valmåten og om avgjerd ved tvistar om valet, og om bortfall av verv som styremedlem. Kongen kan i forskrifta eller ved enkeltvedtak gjere unntak frå første, andre eller tredje ledd.

§ 5-4. Retten tilsette har til å velje styremedlemer i konsernforhold

(1) Når eit statsføretak er morføretak i eit konsern, kan konsernet inngå skriftleg avtale med eit fleirtal av dei tilsette i konsernet eller med éin eller fleire lokale fagforeiningar som representerer eit fleirtal av dei tilsette i konsernet, om at dei tilsette i konsernet ved at § 5-4 kjem i bruk, skal reknast som tilsette i føretaket.
(2) Når eit statsføretak er morføretak i eit konsern, og det ikkje er inngått avtale etter første ledd, kan Kongen etter søknad frå konsernet, eit fleirtal av dei tilsette i konsernet eller éin eller fleire lokale fagforeiningar som representerer eit fleirtal av dei tilsette i konsernet, bestemme at ved bruken av § 5-3 skal dei tilsette i konsernet reknast som tilsette i føretaket.
(3) Første og andre ledd gjeld tilsvarande når eit statsføretak tilhøyrer ei gruppe av føretak som er knytte saman gjennom ei felles leiing.
(4) Kongen kan ved enkeltvedtak eller i forskrift bestemme at paragrafen her skal gjelde for delar av eit konsern eller ei slik gruppe.

§ 5-5. Tenestetida til styremedlemer

(1) Styremedlemer tenestegjer i to år. Vedtektene kan fastsetje ei kortare eller lengre tenestetid, men ikkje lengre tid enn fire år. Ved suppleringsval kan vedtektene fastsetje kortare tenestetid.
(2) Tenestetida blir rekna frå valet når ikkje noko anna er bestemt. Ho stansar ved avslutninga av det ordinære føretaksmøtet i det året tenestetida går ut, dersom ikkje noko anna er bestemt.
(3) Sjølv om tenestetida er ute, skal styremedlemen bli ståande i vervet inntil ein ny medlem er vald.
(4) Første og andre ledd gjeld ikkje styremedlemer som er valde etter § 5-3, jf. § 5-4.

§ 5-6. Avgang og avsetjing før tenestetida tek slutt

(1) Ein styremedlem har rett til å gå av før tenestetida er ute. Styret og departementet skal ha rimeleg førehandsvarsel.
(2) Føretaksmøtet kan når som helst gjere vedtak om å avsetje ein styremedlem.

Dette gjeld likevel ikkje ein styremedlem som er vald etter § 5-3, jf. § 5-4.

§ 5-7. Suppleringsval

Blir vervet for ein styremedlem avslutta før tenestetida er ute, skal resten av styret varsle føretaksmøtet om at styrevervet har opphøyrt. Dersom det ikkje finst varamedlem, skal føretaksmøtet velje ein ny styremedlem for resten av tenestetida. Det same gjeld om ein styremedlem blir fråteken rettsleg handleevne eller blir sett i konkurskarantene etter konkursloven §§ 142 og 143. Val av ny styremedlem kan utsetjast til neste ordinære føretaksmøte dersom styret framleis er vedtaksført.

§ 5-8. Varamedlemer og observatørar

Føresegnene i lova her om styremedlemer gjeld tilsvarande for varamedlemer og observatørar så langt dei passar.

§ 5-9. Godtgjersle

Føretaksmøtet fastset godtgjersle til styremedlemer, varamedlemer og observatørar. Ved konkurs fell retten til godtgjersle bort frå konkursopninga.

II. Oppgåvene til leiinga, sakshandsaming m.m.

§ 5-10. Forvaltninga av føretaket

(1) Forvaltninga av føretaket høyrer under styret. Styret skal sørgje for forsvarleg organisering av verksemda.
(2) Styret skal fastsetje planar og budsjett for verksemda til føretaket. Styret kan også fastsetje retningslinjer for verksemda.
(3) Styret skal halde seg orientert om gjennomføringa av formålet og den økonomiske stillinga til føretaket. Styret pliktar å sjå til at verksemda, rekneskapen og formuesforvaltninga til føretaket blir kontrollert på forsvarleg vis.
(4) Styret set i verk dei undersøkingane det finn nødvendig for å kunne utføre oppgåvene sine. Styret skal setje i verk slike undersøkingar dersom éin eller fleire av styremedlemene krev det.

§ 5-11. Særlege avgrensingar i myndet til styret m.m.

(1) Før styret gjer vedtak i saker som ein reknar med kan ha vesentleg betydning for formålet til føretaket, eller som i vesentleg grad vil endre karakteren til verksemda, skal saka leggjast fram skriftleg for departementet. Vedtektene kan fastsetje nærare reglar om kva saker som skal leggjast fram for departementet etter første punktum.
(2) I vedtektene kan det fastsetjast reglar om høvet til og avgrensingar føretaket har for å ta opp lån og stille garantiar. For avtalar som er i strid med slike vedtektsføresegner, gjeld § 5-32.
(3) Styret kan ikkje utan samtykke frå føretaksmøtet inngå avtale om deltaking i eit selskap eller eit anna samarbeidsforhold der føretaket har eit uavgrensa ansvar for dei samla forpliktingane den felles verksemda har, eller for delar av desse forpliktingane.

§ 5-12. Tilsynsansvaret til styret

(1) Styret skal føre tilsyn med den daglege leiinga og verksemda til føretaket elles.
(2) Styret kan fastsetje instruks for den daglege leiinga.

§ 5-13. Dagleg leiing

(1) Dagleg leiar står for den daglege leiinga av verksemda til føretaket og skal følge dei retningslinjene og pålegga styret har gitt.
(2) Den daglege leiinga omfattar ikkje saker som etter forholda til føretaket er av uvanleg art eller stor betydning.
(3) Dagleg leiar kan elles avgjere ei sak etter fullmakt frå styret i det enkelte tilfellet eller når det ikkje går å vente på vedtaket frå styret utan vesentleg ulempe for føretaket. Styret skal snarast underrettast om avgjerda.
(4) Dagleg leiar skal sørgje for at rekneskapen til føretaket er i samsvar med lover og forskrifter, og at formuesforvaltninga er ordna på forsvarleg vis.

§ 5-14. Pliktene dagleg leiar har overfor styret

(1) Dagleg leiar skal minst kvar fjerde månad orientere styret om verksemda til føretaket, inklusive om gjennomføringa av formålet til føretaket og om stillinga og resultatutviklinga til føretaket.

(2) Styret kan til kvar tid krevje at dagleg leiar gir styret ei nærare utgreiing om bestemte saker. Slik utgreiing kan også den enkelte styremedlemen krevje.

§ 5-15. Forholdet mellom dotterselskap og morføretak

(1) Styret i eit dotterselskap har plikt til å gi styret i morselskapet opplysningar som er nødvendige for å vurdere stillinga til konsernet og resultatet av verksemda til konsernet.
(2) Morselskapet skal underrette styret i eit dotterselskap om forhold som kan ha betydning for konsernet som heilskap. Morselskapet skal også underrette styret i dotterselskapet om avgjerder som kan ha betydning for dotterselskapet, før morselskapet tar ei endeleg avgjerd.

§ 5-16. Krav om gjelds- og konkurshandsaming

(1) Krav om gjeldsforhandling eller konkursforhandling for føretaket kan berre setjast fram av styret.
(2) Under konkurshandsaming representerer styret føretaket som konkursskuldnar.

§ 5-17. Sakshandsaminga til styret

(1) Styret skal handsame saker i møte, med mindre styreleiaren finn at saka kan leggjast fram skriftleg eller handsamast på annan måte. Handsamingsmåten skal vere forsvarleg.
(2) Styreleiaren skal sørgje for at styremedlemene om mogleg kan delta i ei samla handsaming av dei sakene som skal handsamast. Kvar styremedlem og dagleg leiar kan krevje at saka blir handsama i møte. Dersom ei sak skal handsamast i møte, bestemmer styreleiaren møteforma. Meir enn halvdelen av medlemene i styret kan likevel krevje at møtet blir halde som fysisk eller digitalt møte.
(3) Styreleiaren leier styrehandsaminga. Deltek verken styreleiaren eller varaleiaren, vel styret ein leiar for styrehandsaminga.
(4) Dagleg leiar har rett og plikt til å delta og til å uttale seg når styret handsamar saker, med mindre styret har bestemt anna i den enkelte saka.

§ 5-18. Krav om styrehandsaming m.m.

(1) Styreleiaren skal sørgje for handsaming av aktuelle saker som høyrer inn under styret.
(2) Styremedlemene og dagleg leiar kan krevje at styret handsamar bestemte saker.

§ 5-19. Førebuing av saker

(1) Dagleg leiar førebur saker som styret skal handsame, i samråd med styreleiaren.
(2) Ei sak skal førebuast og leggjast fram slik at styret har eit tilfredsstillande grunnlag for handsaminga.

§ 5-20. Varsel om styrehandsaming

Styrehandsaming skal varslast på tenleg måte og med nødvendig frist.

§ 5-21. Styreinstruks

(1) I føretak der dei tilsette har representasjon i styret, skal styret fastsetje ein styreinstruks som gir nærare reglar om arbeidet og sakshandsaminga til styret.
(2) Instruksen skal mellom anna innehalde reglar om kva saker styret skal handsame, kva arbeidsoppgåver dagleg leiar har, og kva plikter dagleg leiar har overfor styret. Instruksen skal også innehalde reglar for innkalling og møtehandsaming.
(3) Kongen kan gi forskrift om styreinstruks.

§ 5-22. Når styret kan gjere vedtak

(1) Styret kan gjere vedtak når meir enn halvdelen av medlemene er til stades eller deltek i styrehandsaminga, om ikkje strengare krav er fastsette i vedtektene.
(2) Styret kan likevel ikkje gjere vedtak utan at alle styremedlemene, om det er mogleg, er gitt høve til å delta i handsaminga av saka.
(3) Melder nokon forfall, og det finst varamedlem, skal varamedlemen innkallast.

§ 5-23. Alminnelege fleirtalskrav

(1) Eit styrevedtak krev at fleirtalet av dei styremedlemene som er med på handsaminga av ei sak, har røysta for. Ved likt røystetal gjeld det som møteleiaren har røysta for. Dei som har røysta for eit framlegg som inneber ei endring, må likevel alltid utgjere meir enn ein tredel av alle styremedlemene i føretaket.
(2) Strengare røystereglar kan fastsetjast i vedtektene.

§ 5-24. Fleirtalskrav ved val og tilsetjingar

(1) Ved val og tilsetjingar er den som får flest røyster, å rekne som vald eller tilsett. Styret kan på førehand bestemme at det skal haldast ny avrøysting dersom ingen får fleirtal av dei gitte røystene.
(2) Står røystetalet likt ved val av dagleg leiar, gjeld det som møteleiaren har røysta for.
(3) Strengare røystereglar kan fastsetjast i vedtektene.

§ 5-25. Inhabilitet

Ein styremedlem må ikkje delta i handsaminga eller ved avgjerda av spørsmål som har så mykje å seie for eigen del eller for nokon nærståande at medlemen må reknast for å ha framståande personleg eller økonomisk særinteresse i saka. Det same gjeld for dagleg leiar. Aksjeloven § 1-5 første ledd gjeld tilsvarande for kven som skal reknast som nærståande.

§ 5-26. Misbruk av posisjon i føretaket

(1) Styret og andre som etter §§ 5-29 til 5-31 representerer føretaket, må ikkje gjere noko som er eigna til å gi nokon ein urimeleg fordel til skade for føretaket.
(2) Styret og dagleg leiar skal ikkje rette seg etter vedtak av føretaksmøtet eller eit anna føretaksorgan dersom vedtaket strir mot lov eller mot vedtektene til føretaket.

§ 5-27. Forbod mot å ta imot gåver m.m.

(1) Dei som er tilsette eller har tillitsverv i føretaket, skal ikkje for seg eller

andre ta imot gåver, provisjonar, tenester eller andre ytingar frå andre enn føretaket som er eigna til, eller av givaren meinte, å påverke handlingane deira for føretaket. Det same gjeld gåver m.m. som det er forbode å ta imot etter instruks frå føretaksmøtet eller styret.
(2) Gåver, tenester eller andre ytingar som er nemnde i første ledd, kan heller ikkje takast imot av ektefellen til vedkomande, av ein person som vedkomande lever saman med, eller av eit selskap der ein person som nemnd i første ledd, aleine eller samla har bestemmande innverknad over verksemda.
(3) Den som har teke imot ei yting i strid med forbodet i paragrafen her, pliktar å betale føretaket eit beløp som svarer til verdien av det som urettmessig er motteke.

§ 5-28. Styreprotokoll

(1) Det skal førast protokoll over styrehandsaminga. Protokollen skal minst opplyse om tid og stad, deltakarar, handsamingsmåte og vedtak frå styret. Det skal gå fram at sakshandsaminga oppfyller krava i § 5-22.
(2) Er ikkje vedtaket til styret einrøystes, skal protokollen opplyse om kven som har røysta for og imot. Når styremedlemer eller dagleg leiar ikkje er einige i eit vedtak, kan dei krevje å få oppfatninga si ført inn i protokollen.
(3) Alle medlemene som har delteke i styrehandsaminga, skal signere protokollen.
(4) Protokollen skal snarast, og seinast fjorten dagar etter at styreprotokollen er godkjend av styret, sendast til departementet.
(5) Protokollen skal oppbevarast på forsvarleg vis i heile levetida til føretaket.

III. Forholda til føretaket utetter

§ 5-29. Representasjon utetter

Styret representerer føretaket utetter og teiknar føretaksnamnet til føretaket.

§ 5-30. Fullmakt til å teikne føretaksnamnet til føretaket

(1) Styret kan gi styremedlemer eller dagleg leiar rett til å teikne føretaksnamnet til føretaket. Slik fullmakt kan fastsetjast i vedtektene, som også kan avgrense myndet styret har til å gi rett til å teikne føretaksnamnet til føretaket.

(2) Retten til å teikne føretaksnamnet til føretaket kan når som helst kallast tilbake. Styret kan kalle tilbake vedtektsfesta fullmakt når ein ikkje kan vente på vedtak frå føretaksmøtet utan å valde føretaket skade.

§ 5-31. Representasjonen til dagleg leiar utetter

Dagleg leiar representerer føretaket utetter i saker som inngår i den daglege leiinga.

§ 5-32. Overskriding av mynde

Har nokon som representerer føretaket utetter etter reglane i §§ 5-29 til 5-31, ved disposisjon på vegner av føretaket gått ut over myndet sitt, er disposisjonen ikkje bindande for føretaket når føretaket godtgjer at medkontrahenten forstod eller burde ha forstått at myndet vart overskride, og det ville vere uheiderleg å gjere disposisjonen gjeldande.

§ 5-33. Manglar ved val av styreleiar eller tilsetjing av dagleg leiar

Etter at val av styremedlem eller tilsetjing av dagleg leiar er registrert i Føretaksregisteret, kan manglar ved valet eller tilsetjinga ikkje påkallast overfor ein tredjepart, med mindre føretaket godtgjer at tredjeparten kjente til mangelen.

Kapittel 6. Revisjon

I. Revisjon

§ 6-1. Føretaksrevisjon

(1) Eit statsføretak er revisjonspliktig etter revisorloven.
(2) Eit statsføretak skal ha minst éin statsautorisert revisor.
(3) Føretaksmøtet vel revisor og godkjenner også godtgjersla til revisor.
(4) I statsføretak som har plikt til å utarbeide berekraftsrapportering etter regnskapsloven § 2-3, skal revisor også attestere berekraftsrapporteringa. Føretaksmøtet kan i staden velje ein annan revisor eller ein uavhengig tilbydar av attestasjonstenester til å attestere berekraftsrapporteringa dersom det er

tillate etter revisorloven § 1-3.
(5) Styret skal kvart år ha eit møte med revisor utan at dagleg leiar eller andre frå den daglege leiinga deltek. Aksjeloven § 7-5 a gjeld tilsvarande.

§ 6-2. Opphøyr av oppdraget til revisor. Nyval av revisor

Aksjeloven § 7-2 om opphøyr av oppdraget til revisor og § 7-3 første ledd om nyval av revisor gjeld tilsvarande.

§ 6-3. Revisjonsmelding

Revisor skal for kvart rekneskapsår gi ei revisjonsmelding til føretaksmøtet. Styret skal ha fått revisjonsmeldinga seinast to veker før det ordinære føretaksmøtet.

§ 6-4. Retten og plikta revisor har til å delta i føretaksmøtet

Revisor skal delta i føretaksmøtet når dei sakene som skal handsamast, er av ein slik art at dette må reknast som nødvendig. I tillegg har revisor rett til å delta i føretaksmøtet. Deltakinga kan skje digitalt, med mindre styret krev at revisor deltek fysisk.

II. Riksrevisjonens kontroll

§ 6-5. Riksrevisjonens kontroll

Riksrevisjonen fører kontroll med forvaltninga av interessene til staten og kan gjere undersøkingar m.m. i føretaket og dei heileigde dotterselskapa til føretaket etter lov om Riksrevisjonen.

Kapittel 7. Føretaksendringar m.m.

§ 7-1. Fusjon (samanslåing) med anna statsføretak

(1) Kongen i statsråd kan gjere vedtak om at eit statsføretak (det overtakande føretaket) skal overta eigedelane, rettane og forpliktingane til eit anna

statsføretak (det overdragande føretaket) som heilskap.
(2) Når det er gjort vedtak etter første ledd, skal styra i føretaka som skal slåast saman, utarbeide ein felles fusjonsplan. Fusjonen blir vedteken ved at føretaksmøta i føretaka godkjenner fusjonsplanen. Føresegnene i aksjeloven §§ 13-6, 13-9, 13-11 og 13-13 til 13-17 gjeld tilsvarande så langt dei passar.

§ 7-2. Fisjon (deling) av statsføretak

(1) Kongen i statsråd kan gjere vedtak om at eit statsføretak (det overdragande føretaket) skal

a. fordele eigedelane, rettane og forpliktingane sine på føretaket sjølv og eitt eller fleire overtakande statsføretak, eller
b. fordele eigedelane, rettane og forpliktingane sine på to eller fleire overtakande statsføretak.

(2) Styret i det overdragande føretaket skal utarbeide ein fisjonsplan. Aksjeloven §§ 13-6, 13-9, 13-11 og 14-4 første ledd nr. 1 gjeld tilsvarande så langt føresegnene passar. Ved fisjon ved overføring til eksisterande føretak skal styra i dei føretaka som deltek, utarbeide ein felles fisjonsplan.
(3) I det overdragande føretaket blir fisjonen vedteken ved at føretaksmøtet godkjenner fisjonsplanen. Ved fisjon ved overføring til eksisterande føretak er det føretaksmøtet i det eller dei overtakande føretaka som gjer vedtaket om fisjon.
(4) Aksjeloven §§ 14-7 til 14-11 gjeld tilsvarande så langt føresegnene passar.

§ 7-3. Fusjon (samanslåing) av eit statsføretak med eit aksjeselskap eller allmennaksjeselskap

(1) Kongen i statsråd kan gjere vedtak om at eit statsføretak (det overdragande føretaket) kan overdra eigedelane, rettane og forpliktingane sine som heilskap til eit aksjeselskap eller eit allmennaksjeselskap (det overtakande selskapet) mot at staten får ei av desse formene for vederlag:

a. aksjar i det overtakande selskapet
b. slike aksjar med eit tillegg som ikkje må overstige 20 prosent av det samla vederlaget.

(2) Ved fusjonen gjeld reglane om fusjon i aksjeloven §§ 13-3 til 13-22 tilsvarande dersom det overtakande selskapet er eit aksjeselskap, og reglane om fusjon i allmennaksjeloven §§ 13-3 til 13-23 dersom det overtakande

selskapet er eit allmennaksjeselskap. Når reglane i aksjeloven eller allmennaksjeloven blir nytta, er det føretaksmøtet som blir rekna som generalforsamlinga til det overdragande føretaket.

§ 7-4. Fusjon (samanslåing) av eit statsaksjeselskap eller statsallmennaksjeselskap med eit statsføretak m.m.

(1) Eit statsaksjeselskap eller statsallmennaksjeselskap (det overdragande selskapet) kan overdra eigedelane, rettane og forpliktingane sine som heilskap til eit statsføretak (det overtakande føretaket). Styra i det overdragande selskapet og det overtakande føretaket skal utarbeide ein felles fusjonsplan. Fusjonen blir vedteken ved at generalforsamlinga i det overdragande selskapet og føretaksmøtet i det overtakande føretaket godkjenner fusjonsplanen. Føresegnene i aksjeloven §§ 13-6, 13-9, 13-11 og 13-13 til 13-17 eller allmennaksjeloven §§ 13-6, 13-11 og 13-14 til 13-18 gjeld tilsvarande så langt dei passar.
(2) Første ledd gjeld tilsvarande ved fusjon mellom eit heileigd dotterselskap til eit statsføretak og statsføretaket, der statsføretaket er det overtakande føretaket.

§ 7-5. Omdanning av statleg verksemd til statsføretak

(1) Ei statleg verksemd eller ein del av ei slik verksemd kan som heilskap overførast til eit statsføretak ved at eigedelar, rettar og forpliktingar som er knytte til verksemda, blir overførte til eit statsføretak.
(2) Det skal utarbeidast ein plan for overføringa. Skal statsføretaket stiftast i samband med overføringa, skal planen takast inn i stiftingsdokumentet, jf. § 2-2. Føresegnene om stifting av statsføretak i lova her gjeld tilsvarande. Skal verksemda overførast til eit eksisterande statsføretak, skal leiinga av den statlege verksemda og styret i statsføretaket utarbeide planen i fellesskap. Føretaksmøtet til statsføretaket skal godkjenne planen.
(3) Føresegnene i aksjeloven §§ 13-9, 13-11 og 13-13 til 13-17 gjeld tilsvarande så langt føresegnene passar.

§ 7-6. Omdanning av statsaksjeselskap eller statsallmennaksjeselskap til statsføretak m.m.

(1) Eit statsaksjeselskap eller statsallmennaksjeselskap kan dannast om til eit statsføretak ved at generalforsamlinga til selskapet gjer vedtak om dette. Selskapet må ved omdanninga ha ein eigenkapital som minst svarer til

innskotskapitalen som følger av vedtektene statsføretaket skal ha etter at statsføretaket er oppretta. Føresegnene om stifting av statsføretak i lova her gjeld tilsvarande.
(2) Styret i aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet skal utarbeide eit framlegg til omdanningsvedtak og ein plan for omdanninga. Planen skal mellom anna innehalde framlegg til vedtekter for statsføretaket.
(3) Aksjeloven §§ 15-2 og 15-3 gjeld tilsvarande.
(4) Kongen kan i forskrift eller for det enkelte tilfellet gi nærare føresegner om omdanning til statsføretak etter paragrafen her.

§ 7-7. Omdanning av statsføretak til statsaksjeselskap eller statsallmennaksjeselskap

(1) Eit statsføretak kan dannast om til eit statsaksjeselskap eller statsallmennaksjeselskap ved at føretaksmøtet til føretaket gjer vedtak om dette. Føretaket må ved omdanninga ha ein eigenkapital som minst svarer til den aksjekapitalen som aksjeselskapet eller allmennaksjeselskapet som føretaket skal dannast om til, skal ha. Reglane om utgreiing i aksjeloven og allmennaksjeloven § 2-6 gjeld tilsvarande.
(2) § 7-6 andre og tredje ledd gjeld tilsvarande.
(3) Kongen kan i forskrift eller for det enkelte tilfellet gi nærare føresegner om omdanning til statsaksjeselskap eller statsallmennaksjeselskap etter paragrafen her.

Kapittel 8. Oppløysing og avvikling

§ 8-1. Vedtak om oppløysing

Vedtak om å løyse opp føretaket blir gjort av Kongen i statsråd.

§ 8-2. Vedtak om val av avviklingsstyre og avviklingsmåte

(1) Når Kongen i statsråd har vedteke å løyse opp føretaket, skal departementet innan to veker kalle inn til og halde føretaksmøte der det blir valt eit avviklingsstyre og gitt nærare reglar om avviklingsmåten.
(2) Når avviklingsstyret er valt, trer det ordinære styret og dagleg leiar ut av funksjon.

§ 8-3. Melding til Føretaksregisteret

Vedtak om å løyse opp føretaket skal straks meldast til Føretaksregisteret.

§ 8-4. Kreditorvarsel

(1) Ved registrering av meldinga om oppløysing skal Føretaksregisteret kunngjere vedtaket om å løyse opp føretaket i den digitale kunngjeringspublikasjonen til Brønnøysundregistera. I kunngjeringa skal kreditorane til føretaket varslast om at dei må melde krava sine til leiaren av avviklingsstyret innan seks veker frå kunngjeringa. Namnet og adressa til leiaren skal gå fram av kunngjeringa.
(2) Alle kreditorar med kjend adresse skal, om det er mogleg, varslast særskilt av føretaket.

§ 8-5. Stillinga til føretaket under avviklinga

Aksjeloven § 16-5 om stillinga til selskapet under avviklinga gjeld tilsvarande for føretaket.

§ 8-6. Avviklingsbalanse m.m.

(1) Styret skal lage ei oversikt over eigedelane, rettane og forpliktingane til føretaket og gjere opp ein balanse med tanke på avviklinga.
(2) Oversikta og balansen skal reviderast.
(3) Oversikta og balansen skal i revidert stand sendast til departementet.

§ 8-7. Dekning av forpliktingane til føretaket

(1) Styret skal sørgje for at forpliktingane til føretaket blir dekte så langt ikkje ein kreditor har gitt avkall på krav eller samtykkjer i å ta ein annan som skyldnar i staden.
(2) Om ein kreditor ikkje blir funnen eller nektar å ta imot det som kreditoren har til gode, skal beløpet deponerast i Noregs Bank etter reglane i lov om deponering i gjeldshøve.

§ 8-8. Utdeling til staten

(1) Utdeling av midlar frå føretaket til staten av anna overskot enn utbyte etter § 3-8 kan ikkje skje før forpliktingane til føretaket er dekte og det er gått minst seks veker sidan kunngjeringa av kreditorvarselet i den digitale kunngjeringspublikasjonen til Brønnøysundregistera etter § 8-4.
(2) Utdeling kan likevel skje når det berre står att uvisse eller omtvista forpliktingar og det blir avsett eit tilstrekkeleg beløp til dekning av dei. Med mindre anna er avtalt, skal beløpet setjast inn på felleskonto for føretaket og den kreditoren det gjeld, slik at uttak ikkje kan gjerast utan skriftleg samtykke frå begge partane eller endeleg dom.

§ 8-9. Endeleg oppløysing

(1) Etter at utdelinga er avslutta, skal styret leggje fram eit revidert sluttoppgjer for føretaksmøtet.
(2) Når sluttoppgjeret er godkjent av føretaksmøtet, skal styret melde til Føretaksregisteret at føretaket er endeleg oppløyst.
(3) Føresegnene om oppbevaringsplikt for selskapsdokument m.m. i aksjeloven § 16-10 fjerde og femte ledd gjeld tilsvarande for avviklingsstyret.

§ 8-10. Ansvar for udekte forpliktingar

(1) Overfor kreditorar som ikkje har fått dekning etter § 8-7 og heller ikkje er tilstrekkeleg tryggja ved avsetning etter § 8-8 andre ledd, heftar staten inntil verdien av det som staten har teke imot ved oppløysinga av føretaket. Overfor slike kreditorar heftar dessutan styremedlemene solidarisk utan avgrensing dersom det ikkje blir godtgjort at dei har opptredd med tilbørleg aktsemd.
(2) Krav frå kreditorar etter første ledd blir forelda tre år etter at den endelege oppløysinga av føretaket vart registrert i Føretaksregisteret.

Kapittel 9. Erstatnings- og straffansvar m.m.

§ 9-1. Erstatningsansvar

(1) Statsføretaket, staten eller andre kan krevje at dagleg leiar eller styremedlemer erstattar skade som dei i den nemnde eigenskapen har valda vedkomande med forsett eller aktlaust.
(2) Statsføretaket, staten eller andre kan også krevje erstatning av den som med

forsett eller aktlaust har medverka til skadevalding som nemnd i første ledd. Det kan krevjast erstatning av medverkaren sjølv om skadevaldaren ikkje kan haldast ansvarleg fordi vedkommande ikkje har handla med forsett eller vist aktløyse.
(3) Aksjeloven §§ 17-2, 17-3, 17-5 og 17-6 gjeld tilsvarande så langt føresegnene passar. Aksjeloven §§ 17-3 og 17-5 gjeld tilsvarande for myndet til å krevje offentleg påtale og reise privat straffesak så langt føresegnene passar. Aksjeloven § 17-5 gjeld tilsvarande for krav frå føretaket på tilbakeføring etter § 3-7 og krav på ulovlege gåveytingar etter § 5-27 tredje ledd.

§ 9-2. Straffansvar

(1) Om medlemer av styret, dagleg leiar eller revisor med forsett eller aktlaust bryt ei føresegn som er gitt i eller i medhald av lova her, blir dei straffa med bøter eller, under skjerpande forhold, med fengsel i inntil eitt år.
(2) Om medlemer av styret, dagleg leiar eller revisor viser grov uforstand når dei utfører vervet sitt for føretaket, blir dei straffa med bøter eller, under skjerpande forhold, med fengsel i inntil eitt år.
(3) Foreldingsfristen for å reise straffesak etter første og andre ledd er fem år.

§ 9-3. Rettargangsreglar og berekning av fristar

Rettargangsreglane i aksjeloven § 18-1 og § 18-3 gjeld tilsvarande så langt føresegnene passar. Det same gjeld aksjeloven § 18-4 om berekning av fristar.

Kapittel 10. Ikraftsetjing, overgangsføresegner og endringar i andre lover

§ 10-1. Ikraftsetjing

(1) Lova gjeld frå den tida[1] Kongen fastset. Kongen kan setje føresegnene i kraft til ulik tid.
(2) Frå den tida lova tek til å gjelde, blir lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak oppheva.
1 Frå 1. januar 2026 iflg. res. 10 april 2025 nr. 644.

§ 10-2. Overgangsføresegner

(1) Eit statsføretak som er oppretta før lova tek til å gjelde, blir rekna som

statsføretak og følger reglane i lova her.
(2) Forskrifter som er gitt i medhald av lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak, gjeld også etter at lova her har teke til å gjelde.
(3) Departementet kan gi nærare overgangsføresegner i forskrift.

§ 10-3. Endringar i andre lover

Frå den tida lova trer i kraft, skal følgande endringar gjerast i andre lover:
1. I lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. skal § 5 første punktum lyde:
Foretak som er organisert etter statsføretakslova, og norske kommuner og fylkeskommuner kan få konsesjon til å erverve eiendomsrett til vannfall på de nærmere vilkår Kongen fastsetter.
2. I lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak skal følgande føresegner lyde:
§ 3-9 første ledd nr. 4:

4. Styremedlemmene og i tilfelle varamedlemmer og hvem som er styrets formann. Videre skal registeret inneholde opplysninger om observatører, jf. statsføretakslova § 5-3 første og tredje ledd.

§ 3-9 første ledd nr. 7:

7. Styremedlemmers og varamedlemmers kjønn, samt opplysninger om medlemmet er valgt blant de ansatte etter statsføretakslova § 5-3 eller lov 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m. § 22 og § 23.

3. I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt skal følgande føresegner lyde:
§ 2-2 første ledd bokstav f:

f. statsforetak etter statsføretakslova,

§ 2-36 første ledd bokstav d:

d. statsforetak etter statsføretakslova

4. I lov 19. desember 2003 nr. 130 om Innovasjon Norge skal § 36 a lyde:
§ 36 a. Oppløsning og avvikling
Ved oppløsning og avvikling gjelder bestemmelsene i statsføretakslova §§ 8-1 til 8-4 og §§ 8-7 til 8-10 så langt de passer.

Lov om innkreving av statlige krav mv. (innkrevingsloven)

Se forskrift 1. juli 2025 nr. 1418 om overgangsregler for innkrevingsloven og endringer i andre lover.
Følgende lover oppheves:

1. Lov 17. juni 2005 nr. 89 om endringar i lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring og andre lover.
2. Lov 11. januar 2013 nr. 3 om Statens innkrevingssentral (SI-loven).

Endringer i følgende lover:

1. Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven).
2. Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven).
3. Lov 1. juli 1927 nr. 1 om registrering av elektriske kraftledninger.
4. Lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr (el-tilsynsloven).
5. Lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing.
6. Lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse.
7. Lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.
8. Lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere.
9. Lov 15. november 1963 om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v.
10. Lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven).
11. Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven).
12. Lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven).
13. Lov 14. desember 1973 nr. 61 om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v.
14. Lov 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane (eigedomsskattelova).
15. Lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift (dokumentavgiftsloven).
16. Lov 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrolloven).
17. Lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer

(foreldelsesloven).
18. Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant (panteloven).
19. Lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp.
20. Lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven).
21. Lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova).
22. Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven).
23. Lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (rettsgebyrloven).
24. Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven).
25. Lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteringsloven).
26. Lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven).
27. Lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner (gjeldsordningsloven).
28. Lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester (kringkastingsloven).
29. Lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart (luftfartsloven).
30. Lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard (svalbardskatteloven).
31. Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven).
32. Lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre (kontantstøtteloven).
33. Lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter (småbåtloven).
34. Lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven).
35. Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven).
36. Lov 15. juni 2001 nr. 53 om erstatning ved pasientskader mv. (pasientskadeloven).
37. Lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven).
38. Lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven).
39. Lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven).
40. Lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdsbidrag mv. (bidragsinnkrevingsloven).
41. Lov 29. april 2005 nr. 21 om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg.
42. Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven).

43. Lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte (utdanningsstøtteloven).
44. Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven).
45. Lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven).
46. Lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen (arbeids- og velferdsforvaltningsloven).
47. Lov 16. februar 2007 nr. 9 om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven).
48. Lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova).
49. Lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. (markedsføringsloven).
50. Lov 29. mai 2009 nr. 30 om Husbanken.
51. Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven).
52. Lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven).
53. Lov 16. desember 2011 nr. 65 om næringsberedskap (næringsberedskapsloven).
54. Lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova).
55. Lov 22. juni 2012 nr. 43 om arbeidsgivers innrapportering av ansettelses- og inntektsforhold m.m. (a-opplysningsloven).
56. Lov 24. august 2012 nr. 64 om bustøtte og kommunale bustadtilskot (bustøttelova).
57. Lov 6. juni 2014 nr. 19 om stans i utbetalinga av offentlege ytingar og barnebidrag når ein av foreldra har bortført eit barn til utlandet.
58. Lov 4. september 2015 nr. 91 om posttjenester (postloven).
59. Lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven).
60. Lov 17. juni 2016 nr. 64 om åpenhet om eierskap i medier.
61. Lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering (folkeregisterloven).
62. Lov 16. juni 2017 nr. 50 om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda (diskrimineringsombudsloven).
63. Lov 7. mai 2020 nr. 37 om medisinsk utstyr.
64. Lov 7. mai 2020 nr. 40 om tilrettelegging for utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon (bredbåndsutbyggingsloven).
65. Lov 23. juni 2020 nr. 99 om tilskudd ved avbrutt permittering (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet).

66. Lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven).
67. Lov 28. januar 2022 nr. 2 om lønnsstøtte (økonomiske tiltak i møte med pandemien).
68. Lov 4. mars 2022 nr. 7 om nasjonale saksbehandlingsregler i saker om offentlig støtte (støtteprosessloven).
69. Lov 11. mars 2022 nr. 8 om tollavgift (tollavgiftsloven).
70. Lov 17. juni 2022 nr. 57 om erstatning fra staten til voldsutsatte (voldserstatningsloven).

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formålet med loven

Loven skal legge til rette for en effektiv innkreving, som ivaretar hensynet til skyldneren.

§ 2. Virkeområde og innkrevingsmyndighet

(1) Innkrevingsmyndigheten utøver myndighet etter denne loven i første instans. Den krever inn krav som den i lov eller i medhold av denne loven er pålagt å innkreve.
(2) Loven gjelder i Norge, herunder Svalbard og Jan Mayen.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette hvilke krav Innkrevingsmyndigheten skal kreve inn.
(4) Loven gjelder med de begrensninger som er anerkjent i folkeretten eller følger av overenskomst med fremmed stat.

§ 3. Utøvelse av kreditorposisjon

(1) Innkrevingsmyndigheten ivaretar rollen som kreditor for de krav den har til innkreving.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet i første ledd, herunder fastsette begrensninger for utøvelsen av kreditorrollen.
(3) Innkrevingsmyndigheten kan fastsette betalingsfrist for underholdsbidrag som kreves inn etter denne loven.
(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om når innkrevingen av krav kan avsluttes. Beslutning om å avslutte innkrevingen av krav kan ikke påklages.

§ 4. Forholdet til forvaltningsloven og inkassoloven

(1) Forvaltningsloven gjelder med mindre annet følger av denne loven.
(2) Inkassoloven gjelder ikke for Innkrevingsmyndighetens virksomhet etter denne loven.

§ 5. Fullmektig

(1) Enhver som har rettigheter eller plikter overfor Innkrevingsmyndigheten, har rett til å la seg bistå eller representere av en fullmektig på alle trinn av saksbehandlingen.
(2) Fullmektig skal legge frem fullmakt når Innkrevingsmyndigheten ber om det.
(3) Meldinger og henvendelser fra Innkrevingsmyndigheten skal rettes til fullmektigen når forholdet klart dekkes av fullmakten. Når hensynet til fullmaktsgiveren tilsier det, kan meldinger og henvendelser rettes til denne direkte. Fullmektigen skal gjøres kjent med slike henvendelser når det kan ha betydning for vedkommende.
(4) Tredje ledd er ikke til hinder for at masseutsendelser sendes direkte til en som har fullmektig.
(5) Tvisteloven § 3-3 og tvangsfullbyrdelsesloven § 6-2 gjelder for hvem som kan opptre som prosessfullmektig ved klage til tingretten.

Kapittel 2. Sakskostnader, tilbakebetaling og utbetaling

§ 6. Sakskostnader

(1) Når Innkrevingsmyndigheten ved klagebehandling endrer en avgjørelse til gunst for parten på grunn av feil som Innkrevingsmyndigheten kan bebreides for, kan parten kreve å få erstattet kostnader som var nødvendige for å få endret avgjørelsen.
(2) Krav etter første ledd må settes frem for Innkrevingsmyndigheten senest tre uker etter at melding om endret avgjørelse ble gitt parten. Kravet avgjøres av Innkrevingsmyndigheten. Avgjørelsen kan påklages etter reglene i forvaltningsloven §§ 28 til 34.
(3) Første og andre ledd gjelder ikke ved klage til tingretten. Ved behandling av slike klager kan Innkrevingsmyndigheten erstatte partens sakskostnader når det er klart at parten har rett til dekning etter tvangsfullbyrdelsesloven § 3-3.

§ 7. Tilbakebetaling

(1) Utbetaling fra Innkrevingsmyndigheten til noen som ikke hadde krav på utbetalingen, kan kreves tilbake dersom den som har fått utbetalingen, forsto eller burde ha forstått at den skyldtes en feil.
(2) Vedtak om tilbakebetaling etter første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.
(3) Innkreving kan ikke iverksettes før eventuell klage er avgjort, likevel slik at motregning etter § 21 første ledd kan gjennomføres.

§ 8. Utbetaling

(1) Der ikke annet følger av lov eller forskrift, skal utbetaling som foretas av Innkrevingsmyndigheten, skje til betalingsmottakerens konto.
(2) Dersom mottakeren ikke har bankkonto her i landet, velges utbetalingsmåten under hensyn til mottakerens ønske. Ved utbetaling til utlandet kan Innkrevingsmyndigheten kreve at mottakeren dekker merkostnaden i forhold til overføring til bankkonto i Norge. Merkostnaden avregnes i utbetalingen.

Kapittel 3. Taushetsplikt, opplysningsplikt og informasjonsbehandling

§ 9. Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Innkrevingsmyndigheten, skal hindre at uvedkommende får adgang eller kjennskap til det vedkommende i sitt arbeid har fått vite om noens formues- eller inntektsforhold eller andre økonomiske, bedriftsmessige eller personlige forhold.

§ 10. Skyldnerens opplysningsplikt

Etter krav fra Innkrevingsmyndigheten plikter skyldneren å gi opplysninger som kan ha betydning for innkrevingen. Innkrevingsmyndigheten kan kreve at skyldneren dokumenterer opplysningene ved for eksempel å gi innsyn i, legge frem, sammenstille, utlevere eller sende inn erklæringer, regnskapsmateriale med bilag, kontrakter, korrespondanse, styreprotokoller, elektroniske programmer og programsystemer.

§ 11. Tredjeparters opplysningsplikt

(1) Enhver tredjepart plikter etter krav fra Innkrevingsmyndigheten å gi opplysninger som kan ha betydning for innkrevingen. I den utstrekning opplysningene ikke knytter seg til deres næringsvirksomhet, plikter fysiske personer bare å gi opplysninger om

a. krav som skyldneren har eller har hatt mot dem, og om hvordan kravet har falt bort
b. formuesgoder som skyldneren eier, og som de har eller har hatt i sin besittelse, og om hvordan besittelsen opphørte.

(2) Departementet kan gi forskrift om at tredjeparter ukrevet skal gi opplysninger som kan ha betydning for innkrevingen, til Innkrevingsmyndigheten. Dette gjelder ikke fysiske personer i den utstrekning opplysningene ikke knytter seg til deres næringsvirksomhet.
(3) Departementet kan gi forskrift om at offentlige myndigheter, offentlige innretninger mv. og deres ansatte skal gi opplysninger som kan ha betydning for innkrevingen, uten hinder av taushetsplikt. Departementet kan også gi forskrift om at opplysninger etter første punktum skal gis ukrevet.
(4) Advokater og andre tredjeparter plikter, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, etter krav fra Innkrevingsmyndigheten å gi opplysninger om pengeoverføringer, innskudd og hvem som er parter i pengeoverføringene, på deres konti tilhørende skyldneren.
(5) Innkrevingsmyndigheten kan kreve at folkeregistermyndigheten, uten hinder av taushetsplikt, skal gi opplysninger som kan ha betydning for Innkrevingsmyndighetens arbeid etter denne loven.
(6) Innkrevingsmyndigheten kan kreve at tredjeparten dokumenterer opplysningene ved for eksempel å gi innsyn i, legge frem, sammenstille, utlevere eller sende inn erklæringer, regnskapsmateriale med bilag, kontrakter, korrespondanse, styreprotokoller, elektroniske programmer og programsystemer, eller i nødvendig utstrekning gi utskrift av protokoll, kopi av dokumenter mv.
(7) Innkrevingsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikt innhente og utlevere opplysninger om skyldnerens inntekts- og formuesforhold og om besluttet utlegg og avregning til bruk for andre namsmyndigheters tvangsfullbyrdelse.
(8) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan opplysninger skal gis, signatur, leveringsfrist og leveringssted.

§ 12. Sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser

(1) Innkrevingsmyndigheten kan sammenstille innhentede personopplysninger når det er nødvendig for sitt arbeid, herunder til kontroll-, veiednings-, analyse- og statistikkformål. Innkrevingsmyndigheten kan benytte innhentede personopplysninger til profilering til samme formål når profileringen er nødvendig for å målrette tiltak som fremmer etterlevelse av loven. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn det som er nødvendig for formålet.
(2) Innkrevingsmyndigheten kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling. Behandlingen må sikre forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.
(3) Innkrevingsmyndigheten kan benytte særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10 ved sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser.
(4) Departementet kan gi forskrift om sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles, og hvem det kan behandles opplysninger om.

§ 13. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

(1) Innkrevingsmyndigheten kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om behandling etter første ledd.

§ 14. Forskrift om adgangen til utlevering av opplysninger og annen behandling av taushetsbelagte opplysninger

Departementet kan gi forskrift som nevnt i forvaltningsloven § 13 g om utlevering og annen behandling av opplysninger som er underlagt taushetsplikt etter § 9.

Kapittel 4. Renter og dekningsrekkefølge

§ 15. Renter og gebyr mv. ved forsinket betaling

(1) For krav hvor det ikke er fastsatt forsinkelsesreaksjon ved forsinket betaling i lov eller forskrift, påløper det forsinkelsesrente lik den til enhver tid gjeldende rente fastsatt i forskrift med hjemmel i forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum.
(2) Rente etter første ledd løper fra 30 dager etter at det er gitt varsel om at rente vil påløpe ved forsinket betaling.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av første og andre ledd. Det kan blant annet fastsettes at det for enkelte kravstyper ikke skal løpe rente, at rente skal løpe etter lavere sats enn det som følger av første ledd, og at rente skal løpe i tillegg til annen forsinkelsesreaksjon i annen lov eller forskrift. For krav med løpende forfall kan det også bestemmes at renten løper fra et tidligere tidspunkt enn nevnt i andre ledd.
(4) Dersom særlige hensyn gjør seg gjeldende for enkelte kravstyper, kan departementet i forskrift bestemme at det i stedet for eller i tillegg til renter, påløper gebyr ved forsinket betaling. Gebyr som påløper med hjemmel i første punktum, er tvangsgrunnlag for utlegg når hovedkravet har tvangsgrunnlag.
(5) Det skal ikke svares forsinkelsesrente eller påløpe gebyr dersom forsinkelsen er fremkalt ved forhold på kreditors side.

§ 16. Innkrevingsmyndighetens dekningsrekkefølge

Departementet kan i forskrift bestemme hvilken dekningsrekkefølge som skal gjelde når Innkrevingsmyndigheten selv kan velge hvilke krav som skal dekkes.

Kapittel 5. Betalingsavtale og ettergivelse

§ 17. Betalingsavtale

(1) Innkrevingsmyndigheten kan tilby skyldneren en betalingsavtale når den finner det hensiktsmessig.
(2) Innkrevingsmyndigheten kan sette vilkår for å innvilge en betalingsavtale etter første ledd.
(3) Beslutninger etter denne paragraf regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

(4) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler til utfylling og gjennomføring av denne paragraf.

§ 18. Ettergivelse av hensyn til kreditor

(1) Innkrevingsmyndigheten kan helt eller delvis ettergi et krav dersom det antas å gi like god eller bedre dekning enn fortsatt innkreving, og det ikke vil virke støtende eller være egnet til å svekke den alminnelige betalingsmoral.
(2) Innkrevingsmyndigheten kan helt eller delvis ettergi krav med forfall mer enn ti år tilbake i tid dersom fortsatt innkreving ikke antas å gi dekning av betydning. Ettergivelsen må ikke virke støtende eller være egnet til å svekke den alminnelige betalingsmoral.
(3) Krav som Innkrevingsmyndigheten krever inn for private kreditorer, kan bare ettergis etter denne paragraf når den private kreditoren samtykker.
(4) Beslutning om ettergivelse etter denne paragraf kan ikke påklages. Forvaltningsloven § 25 andre og tredje ledd gjelder ikke for begrunnelse av vedtak om ettergivelse etter denne paragraf dersom slik begrunnelse antas å kunne svekke muligheten for fremtidig dekning av kravet.

§ 19. Ettergivelse og betalingsavtale av hensyn til skyldneren

(1) Innkrevingsmyndigheten kan helt eller delvis ettergi et krav når skyldneren er varig ute av stand til å betale kravet. Det er et vilkår at den svekkede betalingsevnen skyldes særlig alvorlig sykdom eller lignende årsaker, og at det er uforholdsmessig tyngende å fortsette innkrevingen. Avgjørelsen må ikke virke støtende eller være egnet til å svekke den alminnelige betalingsmoral.
(2) Er betalingsevnen bare midlertidig svekket, kan Innkrevingsmyndigheten på samme vilkår som i første ledd innvilge en betalingsavtale.
(3) Innkrevingsmyndigheten kan ikke ettergi krav etter første ledd som tilhører private kreditorer.

§ 20. Ettergivelse av forsinkelsesrente, gebyr ved forsinket betaling mv.

(1) Innkrevingsmyndigheten kan ettergi forsinkelsesrente og gebyr ved forsinket betaling, samt omkostninger ved innkrevingen, der det foreligger særlige forhold.
(2) Beslutninger etter denne paragraf regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.
(3) Innkrevingsmyndigheten kan ikke ettergi forsinkelsesrente eller gebyr som tilfaller private kreditorer.

(4) Departementet kan i forskrift bestemme hva som er særlige forhold etter denne paragraf.

Kapittel 6. Motregning, avregning, utlegg samt tvangsdekning i enkle pengekrav

§ 21. Motregning[1]

(1) Krav som kreves inn etter denne loven, kan motregnes i skyldnerens krav på tilgodebeløp på skatt og avgift. Innkrevingsmyndigheten skal ved motregning etter første punktum ta hensyn til reglene om beslagsfrihet i dekningsloven kapittel 2 dersom skyldneren krever det.
(2) Krav som fordeles etter skattebetalingsloven kapittel 8, kan uoppdelt motregnes i andre krav enn skatt og avgift som skyldneren har på det offentlige. Tilsvarende gjelder for krav som nevnt i dekningsloven § 2-8 første ledd bokstav a og b, men for krav som nevnt i bokstav b bare utenfor konkurs. Reglene om beslagsfrihet i dekningsloven kapittel 2 gjelder ved motregning etter første og andre punktum.
(3) Etter krav fra Innkrevingsmyndigheten skal offentlige utbetalere overføre hovedkravet til Innkrevingsmyndigheten. Departementet kan i forskrift gi utfyllende regler til første punktum.
(4) Beslutning om motregning etter denne paragrafen regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.
(5) Innkrevingsmyndigheten skal så snart som mulig underrette skyldneren om beslutning om motregning. Det skal i underretningen opplyses om hvilke krav det motregnes med og om skyldnerens rettigheter etter denne paragrafen. Der beslagsfrihet er vurdert, bør det fremgå hvilke faktiske forhold vurderingen bygger på.
(6) Motregning foretatt av Innkrevingsmyndigheten kan påklages etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-16. Klagefristen og frist for krav om beslagsfrihet er en måned etter at skyldneren ble underrettet om motregningen. Tvangsfullbyrdelsesloven § 2-7 gjelder tilsvarende.
(7) En kommune kan dekke krav som nevnt i tvangsfullbyrdelsesloven § 2-14 ved motregning etter reglene i første og sjette ledd. Departementet kan gi forskrift om Innkrevingsmyndighetens gjennomføring av motregning på vegne av annen offentlig myndighet, herunder hvilken dekningsrekkefølge som skal gjelde, og saksbehandlingen i saker om beslagsfrihet.
1 Trer i kraft 1 jan 2027 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967.

§ 22. Avregning

(1) Når Innkrevingsmyndigheten beslutter avregning, gjelder dekningsloven § 2-7 første ledd første punktum tilsvarende. Avregning har prioritet foran utleggstrekk.
(2) Beslutning om avregning kan endres etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-21 første ledd.
(3) Beslutning om avregning kan påklages etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-16. Klagen kan settes frem fra varsel er gitt etter § 25 og så lenge avregningen løper. Tvangsfullbyrdelsesloven § 2-7 gjelder tilsvarende.
(4) Foreldelsesloven § 17 nr. 3 og § 21 nr. 1, nr. 4 og nr. 5 gjelder tilsvarende for avregning.
(5) Forvaltningsloven § 17 andre og tredje ledd og § 35 andre til fjerde ledd gjelder ikke ved behandling av saker om avregning.

§ 23. Utlegg

(1) Innkrevingsmyndigheten kan beslutte utlegg for krav som den har til innkreving, og som det foreligger tvangsgrunnlag for. Tvangsfullbyrdelsesloven § 7-2 første ledd bokstav f gjelder ikke. Innkrevingsmyndigheten kan ta med flere krav mot skyldneren i samme beslutning.
(2) Beslutning om utlegg kan gå ut på at det etableres utleggspant, at krav skal dekkes ved utleggstrekk, eller at innkrevingsforsøket avsluttes med en beslutning om intet til utlegg. En beslutning om at et krav skal dekkes ved utleggstrekk, skjer ved at det etableres utleggstrekk for kravet, eller, dersom det allerede foreligger utleggstrekk mot skyldneren, ved at kravet meldes inn i trekket, jf. dekningsloven § 2-8.
(3) Tvangsfullbyrdelsesloven §§ 1-5 til 1-10, kapittel 4, § 5-9, § 5-10, § 5-15, § 7-9 fjerde til sjette ledd, §§ 7-11 til 7-19, § 7-23, § 7-25, § 7-26 første ledd, § 7-27 og § 7-28 gjelder ved Innkrevingsmyndighetens behandling av saker om utlegg. Ved klage gjelder også tvangsfullbyrdelsesloven § 2-7, § 5-15 og § 7-24. Klagen kan settes frem fra varsel er gitt etter § 25.
(4) Forvaltningsloven § 17 andre og tredje ledd gjelder ikke ved behandling av saker om utlegg.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette gebyr som Innkrevingsmyndigheten kan kreve av skyldneren når den sender varsel om utlegg eller treffer beslutning om utlegg. Gebyret er tvangsgrunnlag for utlegg og legges til kravet ved innkrevingen. Skyldnerens plikt til å betale gebyret bortfaller dersom utlegget kjennes ugyldig eller tvangsgrunnlaget oppheves.

§ 24. Tvangsdekning i enkle pengekrav

(1) Dersom Innkrevingsmyndigheten har tatt utleggspant i enkle pengekrav, kan den selv gjennomføre tvangsdekning i kravet når det foreligger tvangsgrunnlag for det.
(2) Tvangsdekningen skjer ved at Innkrevingsmyndigheten beslutter at kravet skal betales til Innkrevingsmyndigheten. Innbetalingen skal skje når Innkrevingsmyndigheten krever det, men ikke tidligere enn forfall for det kravet som det er tatt utlegg i. Krav om innbetaling er tvangsgrunnlag for utlegg.
(3) Er kravet større enn Innkrevingsmyndighetens krav, eller er det begrensede rettigheter i kravet med bedre prioritet enn Innkrevingsmyndighetens panterett, skal Innkrevingsmyndigheten utbetale den delen av kravet som tilkommer skyldneren eller bedre prioriterte rettighetshavere. Tillater rettsforholdet mellom skyldneren og den forpliktede at kravet deles opp, kan Innkrevingsmyndigheten bestemme at bare en del av kravet skal betales til Innkrevingsmyndigheten.
(4) Innkrevingsmyndigheten skal underrette skyldneren og den som utad fremstår som eier av fordringen, om beslutning etter andre ledd.
(5) Skyldneren plikter å utlevere til Innkrevingsmyndigheten alle dokumenter som trengs for å gjøre gjeldende det kravet som det er tatt utlegg i, og som skyldneren etter pålegg har plikt til å utlevere etter § 10. Er kravet avhengig av at skyldneren som motytelse utleverer et formuesgode, plikter skyldneren å utlevere dette til Innkrevingsmyndigheten eller skyldnerens debitor, hvis ikke formuesgodet er unntatt fra utlegg eller en bedre rett er til hinder. Krav fra Innkrevingsmyndigheten om utlevering etter første og andre punktum er tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13. Det betales ikke gebyr etter rettsgebyrloven for slik tvangsfullbyrdelse.
(6) Tvangsdekningen anses for avsluttet først når Innkrevingsmyndigheten har mottatt innbetalingen.
(7) Tvangsfullbyrdelsesloven § 1-10, kapittel 4, § 5-10 andre ledd, § 5-14 andre ledd og § 5-15 gjelder ved Innkrevingsmyndighetens behandling av saker om tvangsdekning i enkle pengekrav. Ved klage gjelder også tvangsfullbyrdelsesloven §§ 2-7 og 5-16. Klagen kan settes frem fra varsel er gitt etter § 25.

§ 25. Varsel før avregning, utlegg og tvangsdekning i enkle pengekrav

(1) Før Innkrevingsmyndigheten treffer beslutning etter §§ 22, 23 og 24, skal skyldneren eller skyldnerens fullmektig varsles med oppfordring om å uttale seg om saken innen en dato som ligger minst tre uker fra varsel ble sendt. Ved tvangsdekning i enkle pengekrav kan varsel tidligst gis tre uker etter at utlegg er

besluttet, og varsel skal også gis til den som utad fremstår som eier av fordringen, eller dennes fullmektig.
(2) Varselet skal inneholde det som er nødvendig for at skyldneren skal kunne ivareta sine interesser. Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i varselet.
(3) Varsel etter denne paragrafen kan unnlates dersom skyldneren ikke har kjent adresse eller kjent fullmektig med kjent adresse. Varsel kan også unnlates dersom gjennomføringen av utlegg ville bli vesentlig vanskeliggjort om slikt varsel ble gitt.

§ 26. Beslutning og underretning mv.

(1) Innkrevingsmyndigheten kan treffe beslutning som nevnt i §§ 22, 23 og 24 når fristen for å uttale seg etter § 25 er løpt ut. Beslutningen kan treffes tidligere dersom skyldneren ber om det. Dersom beslutning ikke er truffet innen fristen i tvangsfullbyrdelsesloven § 7-10 første ledd, må det varsles på nytt etter reglene i § 25. Skyldneren skal informeres hvis det ikke treffes beslutning om avregning eller utlegg.
(2) Vesentlige opplysninger av betydning for beslutningen skal nedtegnes, og beslutningen skal grunngis. En beslutning om utleggstrekk skal inneholde en nøyaktig beregning av krav med eventuelle sakskostnader og renter frem til utleggsdagen og nøyaktige opplysninger om beregningen av renter fra utleggsdagen. Prioritet etter dekningsloven § 2-8 skal fastsettes. Dersom det ikke allerede løper utleggstrekk mot skyldneren, skal trekkets størrelse og hvem som er trekkpliktig, fastsettes. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om hva som skal nedtegnes, og krav til begrunnelse.
(3) Den som har krav på varsel etter § 25 første ledd, skal underrettes om beslutningen. I tilfeller der det blir etablert utleggstrekk, skal skyldneren gjøres oppmerksom på at det vil bli registrert i Løsøreregisteret at utleggstrekk er etablert. Ved etablering av utleggstrekk skal den trekkpliktige underrettes om plikten til å foreta og innbetale trekk og om hvordan den trekkpliktige må innhente nærmere opplysninger. § 25 tredje ledd første punktum gjelder tilsvarende.
(4) Den som har klageadgang etter §§ 21 til 24, kan uten hinder av taushetsplikt gis innsyn i dokumenter eller deler av dokumenter i saken som er nødvendig for å ivareta sine interesser. Begrensningen som nevnt i forvaltningsloven §§ 18 og 19 gjelder likevel.

§ 27. Utleggstrekk for bidragsforpliktelser

Utleggstrekk kan besluttes for uforfalte bidragsforpliktelser når skyldneren har misligholdt sin bidragsplikt og ikke stiller sikkerhet. §§ 23, 25 og 26 gjelder tilsvarende. Hvor bidragsforpliktelser allerede deltar i et utleggstrekk, kan departementet i forskrift gi regler om at tvangsfullbyrdelsesloven §§ 4-4 og 4-18, og denne lov §§ 25 og 26, ikke skal gjelde ved innmelding av ytterligere bidragsforpliktelser i trekket.

Kapittel 7. Gjennomføring av utleggstrekk

§ 28. Innledning

Innkrevingsmyndigheten gjennomfører utleggstrekk etablert av alminnelig namsmann, og utleggstrekk etablert av den selv etter bestemmelsene i kapittelet her.

§ 29. Innbetaling og utbetaling av trekk

(1) Innkrevingsmyndigheten mottar innbetaling av utleggstrekk fra den trekkpliktige og utbetaler innbetalt trekk til de berettigede kreditorene etter prioritet og forholdsmessighet, jf. dekningsloven § 2-8. Dekker ikke utbetalingen hele kravet, skal hovedstolen nedskrives før kostnader, gebyrer og til sist påløpte renter med mindre annet er bestemt i trekkbeslutningen. Feil i fordelingen kan rettes i senere utbetalinger dersom det er mulig.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette en nedre grense for hvor små beløp som utbetales, hvordan krav kan legges sammen ved beregningen, og hvordan slike beløp skal behandles.
(3) Dersom Innkrevingsmyndigheten beslutter avregning mens det løper utleggstrekk, dekkes avregningsbeløpet av trekket.

§ 30. Den trekkpliktiges oppgaver

(1) Den trekkpliktige skal foreta trekk i samsvar med beskjed fra Innkrevingsmyndigheten om trekkpålegget. Den trekkpliktige kan pålegges å innhente opplysninger om trekket og betalingen av det. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om plikten til å innhente opplysninger.
(2) Den trekkpliktige skal betale trekkbeløpet senest første virkedag etter utbetalingen til skyldneren såfremt ikke Innkrevingsmyndigheten har fastsatt et

annet forfallstidspunkt. Departementet kan i forskrift fastsette avvikende regler for når trekkpliktige skal betale trekkbeløpet.
(3) Trekkpliktige som har trekkplikt etter skattebetalingsloven § 5-4, skal ukrevet levere opplysninger om utleggstrekk, herunder tidspunktet trekket ble foretatt i skyldnerens lønn mv., for hver kalendermåned etter reglene i a-opplysningsloven. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om levering av opplysninger om utleggstrekk, herunder fastsette unntak og avvikende regler for enkelte trekkpliktige. Departementet kan i forskrift også gi regler for hvordan trekkpliktige som ikke har trekkplikt etter skattebetalingsloven § 5-4, skal levere opplysninger om utleggstrekk.
(4) Dersom skyldneren ikke lenger har krav på lønn eller annen utbetaling fra den trekkpliktige, skal den trekkpliktige underrette Innkrevingsmyndigheten. Den trekkpliktige trenger ikke å underrette Innkrevingsmyndigheten dersom inntektsbortfallet skyldes et forhold som er rapportert i samsvar med a-opplysningsloven.

§ 31. Den trekkpliktiges ansvar

(1) Dersom et trekkpålegg ikke blir etterkommet eller beløp som er trukket, ikke blir betalt, er den trekkpliktige ansvarlig for beløpet. Departementet kan i forskrift fastsette at den trekkpliktige skal betale rente av trekkbeløp som ikke betales innen forfallstidspunktet etter § 30 andre ledd, og gi regler om fordeling av rentene.
(2) Den som ikke har overholdt sin opplysningsplikt etter a-opplysningsloven, kan pålegges av Innkrevingsmyndigheten å erstatte det beløpet som kunne vært trukket dersom opplysningsplikten var overholdt. Ved fastsetting av ansvaret skal det legges til grunn at utleggstrekk ville blitt satt i verk 14 dager etter tjenesteforholdets begynnelse med 20 prosent av trekkgrunnlaget. Ansvarskravet forfaller tre uker etter at vedtak om ansvar er sendt.
(3) Unnlatelse av å foreta trekk eller å gi pliktige opplysninger medfører ikke ansvar når det godtgjøres at forholdet ikke skyldes forsømmelse eller mangel på tilbørlig aktsomhet fra den trekkpliktige eller noen i dennes tjeneste.
(4) Ansvar etter denne paragrafen er tvangsgrunnlag for utlegg.
(5) Foreldelsesloven §§ 9 og 11 gjelder tilsvarende for ansvarskravet.

§ 32. Kreditors opplysningsplikt

(1) Kreditoren plikter å informere Innkrevingsmyndigheten om endringer i kravsforholdet, herunder om forhold som nevnt i tvangsfullbyrdelsesloven § 7-25 og om overdragelse av kravet.

(2) Dersom det er gått mer enn ett år siden kravet ble besluttet dekket ved trekk, og kreditoren verken har informert om endringer i kravsforholdet eller mottatt utbetaling i løpet av det siste året, må kreditoren bekrefte at kravet fortsatt består før vedkommende mottar utbetaling. Dersom Innkrevingsmyndigheten mottar en innbetaling som kreditoren skal ta del i, gis kreditoren en frist for å bekrefte kravet. Hvis kravet ikke blir bekreftet innen fristen, tilfaller vedkommendes del øvrige kreditorer. Kreditoren tar ikke del i senere innbetalinger før kravet er bekreftet.
(3) Selv om trekket har opphørt, gjelder opplysningsplikten fortsatt så lenge Innkrevingsmyndigheten krever inn et ansvarskrav etter § 31.

§ 33. Endring av trekk og skifte av trekkpliktig

(1) Ved endring av utleggstrekk og skifte av trekkpliktig gjelder tvangsfullbyrdelsesloven §§ 7-21 og 7-22.
(2) Der Innkrevingsmyndigheten treffer avgjørelse om endring av utleggstrekket, gjelder saksbehandlingsreglene i § 26.

§ 34. Trekkets frigjørende virkning

(1) Utleggstrekk som er foretatt i en utbetaling til skyldneren, har frigjørende virkning for skyldneren. Dette gjelder selv om den trekkpliktige ikke betaler trekket videre til Innkrevingsmyndigheten.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om godskrivingen, herunder om fra hvilket tidspunkt skyldneren skal godskrives beløpet. Departementet kan i forskrift også gi regler om at Innkrevingsmyndigheten kan fastsette at trekket i særlige tilfeller ikke skal ha frigjørende virkning for skyldneren.

§ 35. Registrering av utleggstrekk og opphør av utleggstrekk

(1) Når det etableres utleggstrekk overfor en skyldner, skal Innkrevingsmyndigheten sørge for at trekket registreres i Løsøreregisteret. Dette gjelder ikke trekk som bare dekker uforfalte bidragsforpliktelser.
(2) Når et utleggstrekk opphører, skal Innkrevingsmyndigheten sørge for at registreringen i Løsøreregisteret slettes. Det samme gjelder der det bare gjenstår uforfalte bidragsforpliktelser i trekket.
(3) Når et utleggstrekk opphører etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-28 andre ledd, skal Innkrevingsmyndigheten underrette kreditorene og skyldneren om opphøret.

Kapittel 8. Rettergang og straff

§ 36. Rettergang

(1) Staten er part i saker som gjelder innkreving av krav til det offentlige etter denne loven. Med mindre annet er bestemt, utøver Innkrevingsmyndigheten partsstillingen i saker for domstolene og de alminnelige namsmyndighetene.
(2) En privat kreditor er part i saker som gjelder innkreving av krav for denne. Med mindre annet er bestemt, utøver Innkrevingsmyndigheten partsstillingen i saker for domstolene og de alminnelige namsmyndighetene. Innkrevingsmyndigheten kan ikke gi avkall på krav uten den private kreditorens samtykke.
(3) Departementet kan fastsette i forskrift hvilke saker utøvelsen av partsstillingen omfatter, og at partsstillingen skal utøves av andre offentlige myndigheter.
(4) Endelig rettsavgjørelse og forlik i saker med flere skattekreditorer er bindende for alle skattekreditorene.

§ 37. Frist for prøving av kravet

(1) Når det er fastsatt frist for å reise søksmål om fastsettingen av kravet, og fristen er utløpt, kan ikke kravet kreves prøvd i klagesak for domstolen om tvangsfullbyrdelse, midlertidig sikring, avregning og motregning. Kravet kan likevel kreves prøvd inntil tre måneder etter første beslutning av et innkrevingstiltak som nevnt i første punktum, dersom klagen på tiltaket settes frem innenfor gjeldende klagefrister.
(2) Det kan gis oppfrisking for oversittelse av fristen i første ledd andre punktum etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.

§ 38. Verneting ved klage

(1) Klage etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-16 avgjøres av tingretten ved skyldnerens alminnelige verneting etter tvisteloven § 4-4.
(2) Kan det ikke påvises verneting som nevnt i første ledd, gjelder tvisteloven § 4-3.

§ 39. Straff og erstatningsansvar ved opplysningssvikt

(1) Med bot eller fengsel inntil to år straffes en skyldner og en opplysningspliktig

tredjepart som gir uriktig eller ufullstendig opplysning til Innkrevingsmyndigheten, eller unnlater å gi pliktig opplysning.
(2) Grovt uaktsom overtredelse av første ledd straffes med bot eller fengsel inntil ett år.
(3) I tilfeller der det ikke er etablert utleggstrekk, eller et etablert utleggstrekk er opphørt, kan Innkrevingsmyndigheten pålegge en arbeidsgiver eller oppdragsgiver ansvar etter § 31 andre til femte ledd.

Kapittel 9. Sluttbestemmelser

§ 40. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

(1) Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer.
(2) De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid. Det kan fastsettes at bestemmelser skal tre i kraft til ulik tid for ulike skyldnere, namsmyndigheter, kreditorer, trekkpliktige og andre aktører, og for ulike krav.
(3) Kongen kan gi overgangsbestemmelser.[2]
1 Fra 1. januar 2026, med unntak av lovendringene om utlegg som i saker om utlegg kommer gradvis til anvendelse, se delegeringsvedtak 10 juni 2025 nr. 968 og 12 juni 2025 nr. 1053, iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967.
Fra 1. januar 2027 for innkrevingsloven § 21 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967.
2 Se forskrift 1. juli 2025 nr. 1418 om overgangsregler for innkrevingsloven og endringer i andre lover.

§ 41. Endringer i tvangsfullbyrdelsesloven

Fra den tid[1] Kongen fastsetter, gjøres følgende endringer i lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse:
Kapittel 2 avsnitt II skal lyde:
II. Kommunenes namskompetanse
§ 2-14. Kommunens namskompetanse
En kommune har namsmyndighet etter bestemmelsene i avsnittet her for krav den har på

a. eiendomsskatt etter eigedomsskattelova
b. vann- og avløpsgebyr etter vass- og avløpsanleggslova
c. gebyrer og avgifter etter brann- og eksplosjonsvernloven
d. avfallsgebyr etter forurensningsloven
e. gebyrer etter vegtrafikkloven.

§ 2-15. Kommunens beslutninger om utlegg
Dersom kommunen har tvangsgrunnlag for et krav som nevnt i § 2-14, kan kommunen inndrive kravet med renter, gebyrer og sakskostnader ved å beslutte utlegg for kravet. Utlegg tas ved at det stiftes panterett for kravet (utleggspant). I lønnskrav og andre pengekrav som nevnt i dekningsloven § 2-7 tas utlegg i form av utleggstrekk.

Før kommunen treffer beslutning som nevnt i første ledd, skal skyldneren varsles i samsvar med bestemmelsene i § 7-6. Dersom beslutning om utlegg ikke er tatt innen fristen i § 7-10 første ledd, må skyldneren varsles på nytt før utlegg besluttes. Dersom kommunen avslutter inndrivingen uten å beslutte utlegg, underrettes skyldneren.

For kommunens utøvelse av namsmyndighet gjelder kapittel 1, § 2-7, kapittel 3, kapittel 4 med unntak av §§ 4-18 og 4-19, kapittel 5 med unntak av §§ 5-1 til 5-5, 5-13 og 5-18, og kapittel 7 med unntak av § 7-2 bokstav f, §§ 7-3 til 7-8, § 7-9 første og tredje ledd, § 7-20, § 7-21 tredje ledd og §§ 7-23, 7-24 og 7-27.

Kongen kan i forskrift fastsette gebyrer som kommunen kan kreve av skyldneren når den sender varsel om utlegg eller treffer beslutning om utlegg. Gebyrer etter forskriften er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 2-16. Gjennomføring av beslutninger om å stifte utleggspant
Dersom kommunen beslutter utleggspant for kravet, gjennomføres utlegget som fastsatt i §§ 7-17 til 7-19.

§ 2-17. Gjennomføring av beslutning om utleggstrekk
Dersom kommunen beslutter utleggstrekk, fremsettes beslutningen for den alminnelige namsmannen som er kompetent til å etablere utleggstrekk mot skyldneren. Kongen kan fastsette hvordan beslutningen skal fremsettes.

Beslutningen skal inneholde skyldnerens navn, adresse og fødselsnummer eller d-nummer, en nøyaktig beregning av kravet med sakskostnader og renter fram til beslutningsdatoen, nøyaktige opplysninger om beregningen av renter fra beslutningsdatoen, og en angivelse av kravets prioritet etter dekningsloven § 2-8.

Dersom det allerede løper utleggstrekk mot skyldneren, meldes kravet umiddelbart inn i trekket.

Dersom det ikke allerede løper utleggstrekk mot skyldneren, skal namsmannen forsøke å etablere utleggstrekk mot vedkommende. Namsmannen skal av eget tiltak påse at denne er kompetent til å etablere utleggstrekk, og at skyldneren har partsevne og er prosessdyktig.

Namsmannen forelegger kommunens beslutning for skyldneren med oppfordring om å uttale seg om forhold av betydning for om utleggstrekk kan etableres og om trekkets størrelse. Skyldnerens frist for å uttale seg fastsettes til en bestemt dato som ligger minst tre uker fra foreleggelsen ble sendt. Kongen

kan i forskrift gi regler om det nærmere innholdet i foreleggelsen.

Når skyldnerens frist for å uttale seg har løpt ut, avgjør namsmannen om det skal etableres utleggstrekk. Et utleggstrekk etableres og gjennomføres som fastsatt i § 7-20. Dersom det ikke er rom for trekk, underretter namsmannen kommunen og skyldneren om det.

Både kommunen og skyldneren kan påklage namsmannens avgjørelser i samsvar med §§ 5-16 og 7-24.

§ 5-2 skal lyde:

§ 5-2. Begjæring om tvangsfullbyrdelse

Begjæring om tvangsfullbyrdelse skal inneholde

a. opplysning om hva slags tvangsfullbyrdelse som begjæres,
b. saksøkerens navn, adresse og fødselsnummer, d-nummer eller organisasjonsnummer,
c. saksøktes navn, adresse og fødselsnummer, d-nummer eller organisasjonsnummer,
d. dersom saksøkeren bruker prosessfullmektig, prosessfullmektigens navn, adresse og fødselsnummer, d-nummer eller organisasjonsnummer,
e. bestemt betegnelse av kravet, og for pengekrav særskilt angivelse av hovedkrav og grunngitte tilleggskrav,
f. bestemt betegnelse av tvangsgrunnlaget, og dessuten de opplysninger namsmannen ellers trenger for å avgjøre om det er adgang til å ta begjæringen til følge.

Privatpersoner kan i begjæringen unnlate å opplyse om saksøktes fødselsnummer eller d-nummer og kun opplyse om saksøktes fødselsdato.

Dersom saksøktes fødselsdato ikke kan fremskaffes eller saksøkte, saksøkeren eller saksøkerens prosessfullmektig ikke har fått tildelt fødselsnummer, d-nummer eller organisasjonsnummer, kan opplysningen utelates.

Skriftlige tvangsgrunnlag skal legges ved i gjenpart eller original hvis ikke annet er bestemt. Saksøkeren trenger ikke legge fram bevis for at grunnlaget ikke er angrepet. Dersom tvangsgrunnlaget er en utenlandsk avgjørelse som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav f, skal det legges ved dokumentasjon for at avgjørelsen kan fullbyrdes i vedkommende fremmede stat, og de øvrige dokumenter som overenskomsten med den fremmede stat bestemmer. Er grunnlaget en avgjørelse som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav g, skal det legges ved dokumentasjon for at avgjørelsen er tvangskraftig. Dersom tvangsgrunnlaget er et utenlandsk tvangsgrunnlag som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav h, vedlegges de dokumenter som overenskomsten bestemmer. Om oversettelse av dokumenter gjelder domstolloven § 136 tilsvarende.

Begjæring kan fremsettes så vel muntlig som skriftlig. En skriftlig begjæring skal være undertegnet. En muntlig begjæring nedtegnes av namsmannen og undertegnes av saksøkeren. Kongen kan i forskrift bestemme at begjæringer skal settes fram på en nærmere angitt måte. Andre enn privatpersoner kan pålegges å sende begjæringer elektronisk. Det kan fastsettes hvilket format opplysningene i elektroniske begjæringer skal ha.

Kongen fastsetter i forskrift i hvilken utstrekning krav til innhold og vedlegg i begjæringer kan oppfylles ved at det i begjæringen vises til dokumenter som allerede er elektronisk tilgjengelige for namsmannen. Andre enn privatpersoner kan i forskrift pålegges i slike tilfeller å vise til dokumentet i stedet for å legge det ved. Som tilgjengelige for namsmannen regnes også dokumenter som er tilgjengelige for namsmannen som sekretariat for forliksrådet og dokumenter som er tilgjengelige for andre namsmenn.

§ 5-3 skal lyde:

§ 5-3. Namsmannens og partenes ansvar for opplysning av saken

Namsmannen skal av eget tiltak påse at denne er kompetent til å behandle saken, at partene har partsevne og er prosessdyktige, og dessuten at det foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag for kravet. Det påhviler ellers partene å gjøre rede for de faktiske forhold og bevis som kan være av betydning for namsmannens avgjørelser under fullbyrdelsen.

Namsmannen skal gi partene og andre interesserte den veiledning som er nødvendig for å forebygge eller rette feil og forsømmelser.

Namsmannen kan av eget tiltak innhente uttalelser fra partene og andre, og kan oppfordre dem til å skaffe bevis. Namsmannen avgjør om slike opplysninger skal forelegges for partene og interesserte før avgjørelse blir truffet.

I saker om utlegg skal namsmannen av eget tiltak i rimelig utstrekning undersøke om saksøkte har formuesgoder eller lønnsinntekter mv. som det kan tas utlegg i.

§ 5-5 første ledd skal lyde:

Er en begjæring om tvangsfullbyrdelse satt fram for en namsmann som ikke er kompetent, kan namsmannen istedenfor å nekte fullbyrdelsen fremmet, overføre saken til den namsmyndigheten som er stedlig og saklig kompetent. Det samme gjelder om det senere viser seg at fullbyrdelsen ikke kan gjennomføres i namsmannens distrikt. Ved overføringen skal namsmannen gi de nødvendige opplysninger om saken og dessuten underrette saksøkeren om overføringen.

§ 5-7 skal lyde:

§ 5-7. Namsmannens adgang til å pålegge partene og andre opplysningsplikt

Namsmannen kan pålegge partene å gi opplysninger eller legge fram bevis som kan ha betydning for tvangsfullbyrdelsen. Når et formuesgode er besluttet tvangssolgt, har saksøkte plikt til å gi slike opplysninger også etter forespørsel

fra en medhjelper.

Namsmannen kan pålegge enhver tredjeperson å gi opplysninger som kan ha betydning for tvangsfullbyrdelsen. I den utstrekning opplysningene ikke knytter seg til deres næringsvirksomhet, plikter fysiske personer bare å gi opplysninger om

a. krav som saksøkte har eller har hatt mot dem, og om hvordan kravet har falt bort
b. formuesgoder som saksøkte eier, og som de har eller har hatt i sin besittelse, og hvordan besittelsen opphørte.

Opplysningsplikten om forhold som nevnt i annet ledd bokstav a og b gjelder uten hinder av taushetsplikt. Tvisteloven kapittel 22 gjelder tilsvarende.

Departementet kan gi forskrift om at offentlige myndigheter, offentlige innretninger mv. og deres ansatte skal gi opplysninger som kan ha betydning for tvangsfullbyrdelsen, uten hinder av taushetsplikt.

Namsmannen kan kreve at folkeregistermyndigheten uten hinder av taushetsplikt skal gi opplysninger som kan ha betydning for namsmannens arbeid etter denne loven.

Klage til tingretten over pålegg etter annet ledd har oppsettende virkning. Namsmannen eller tingretten kan bestemme at klagen likevel ikke skal ha oppsettende virkning dersom den er åpenbart grunnløs.

Opplysninger og bevis som er mottatt av en namsmann, kan deles med andre namsmenn, dersom de kan ha betydning for saken.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om hvordan opplysninger skal gis, signatur, leveringsfrist og leveringssted.

§ 5-9 skal lyde:

§ 5-9. Namsmannens adgang til bolig, forretningslokaler m.m.

I den utstrekning det er nødvendig for fullbyrdelsen, kan namsmannen kreve å få adkomst til bolig, forretningslokaler eller annen eiendom som saksøkte helt eller delvis eier eller besitter.

Når et formuesgode er besluttet tvangssolgt, har saksøkte og besitteren plikt til å gi medhjelper og andre etter namsmannens eller medhjelperens bestemmelse adkomst til salgsgjenstanden. Namsmannen kan bestemme at saksøkte ikke skal ha anledning til å være til stede når de som er interessert i å kjøpe, gis adgang til å besiktige salgsgjenstanden.

§ 5-14 første ledd skal lyde:

Selv om namsmannen etter loven er pålagt å gi noen en meddelelse, kan tvangsfullbyrdelsen likevel gjennomføres uten meddelelse dersom vedkommende ikke har kjent adresse eller kjent fullmektig med kjent adresse.

§ 5-16 andre ledd skal lyde:

Finner namsmannen klagen berettiget, skal namsmannen omgjøre sin

avgjørelse dersom det er adgang til det. Dersom namsmannen ikke omgjør avgjørelsen, skal klageren få beskjed om det med en begrunnelse og en frist for å opprettholde klagen, med mindre klageren har bedt om at klagen straks oversendes til retten. Opprettholdes klagen, oversendes den sammen med de tilhørende dokumenter og opplysninger uten opphold til tingretten i rettskretsen der saksøkte bor. Hvis namsmannens stedlige kompetanse bygger på annet grunnlag enn saksøktes bopel, oversendes klagen til tingretten i rettskretsen som saken har slik tilknytning til. Om rettens behandling av klagen gjelder saksbehandlingsreglene i kapittel 6.

§ 5-19 skal lyde:

§ 5-19. Namsbok m.m.

For forretninger og møter under en sak skal det føres en protokoll kalt namsbok med opplysning om sted, tid, partene, hvem som var til stede og hva som i det vesentlige skjedde. Det skal gå fram om det ble ytet eller tilbudt oppfyllelse av eller for saksøkte.

Kongen kan gi bestemmelser om føring, arkivering, oppbevaring og tilintetgjøring av namsbøker og andre dokumenter.

Ny § 5-20 skal lyde:

§ 5-20. Innsyn

Alle som har en rett som blir berørt, kan, uten hinder av taushetsplikt, kreve gjenpart av namsboken og dokumenter som angår saken. Det samme gjelder andre når begge parter samtykker. Begrensningene nevnt i forvaltningsloven §§ 18 til 19 gjelder tilsvarende. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om saksøkers innsyn i opplysninger om løpende utleggstrekk.

Ny § 5-21 skal lyde:

§ 5-21. Sammenstilling og automatiserte avgjørelser

Namsmannen kan sammenstille innhentede personopplysninger når det er nødvendig for namsmannens arbeid, herunder til kontroll-, veilednings-, analyse- og statistikkformål.

Namsmannen kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling. Behandlingen må sikre partenes krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Partene har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om sammenstilling og automatiserte avgjørelser, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles, og hvem det kan behandles opplysninger om.

Ny § 5-22 skal lyde:

§ 5-22. Bruk av personopplysninger ved utvikling og testing av IT-systemer

Det kan behandles innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.

Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om behandling etter første ledd.

§ 6-1 andre ledd andre punktum skal lyde:

Det gjelder likevel ikke § 5-1, § 5-7, § 5-8 annet ledd, § 5-13 annet ledd, § 5-15, § 5-16 og § 5-17 første ledd annet og tredje punktum.

Kapittel 7 skal lyde:

Kapittel 7. UtleggI. Begjæring om utlegg

§ 7-1. Innledning

Den som har et pengekrav mot en annen kan begjære utlegg for kravet når det foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag.

Utlegg kan tas i ethvert formuesgode som tilhører saksøkte og som det etter dekningsloven kapittel 2 kan tas beslag i. Utlegg tas ved at det stiftes panterett for kravet (utleggspant). I lønnskrav og andre pengekrav som nevnt i dekningsloven § 2-7 tas utlegg i form av utleggstrekk.

§ 7-2. Tvangsgrunnlag

Tvangsgrunnlag for utlegg er foruten de alminnelige tvangsgrunnlagene:

a. Gjeldsbrev som lyder på en bestemt pengesum og som inneholder vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten søksmål. Gjeldsbrevet er tvangsgrunnlag overfor utstederen når vedkommendes underskrift er bekreftet av to myndige vitner eller i samsvar med forskrift gitt av Kongen. Gjeldsbrevet er også tvangsgrunnlag overfor enhver som ved påskrift på gjeldsbrevet har påtatt seg selvskyldneransvar ved en overdragelse eller stilt seg som selvskyldnerkausjonist eller som kausjonist på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 6-10, forutsatt at påskriften inneholder vedtakelse av inndriving uten søksmål, og at vedkommendes underskrift er bekreftet som nevnt ovenfor.
b. Veksler for krav som nevnt i vekselloven §§ 47 til 49 jf. § 77.
c. Sjekker for krav som nevnt i sjekkloven §§ 44 til 46.
d. Beslutning om tvangsmulkt, administrativ sanksjon eller disiplinærstraff truffet av offentlig myndighet med hjemmel i lov.
e. Krav som etter særlig lovbestemmelse er tvangsgrunnlag for utlegg.
f. Skriftlig meddelelse som fordringshaveren selv har sendt skyldneren og som viser kravets grunnlag og omfang.
g. Elektronisk gjeldserklæring som lyder på en bestemt pengesum, når erklæringen er avgitt til foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansforetaksloven § 2-1 eller til institusjon som nevnt i finansforetaksloven § 1-6 første ledd, og erklæringen inneholder vedtakelse av at gjelden kan inndrives uten

søksmål, samt elektronisk erklæring om kausjonsansvar som selvskyldner eller på forfallsvilkår som nevnt i finansavtaleloven § 6-10 for en slik forpliktelse når kausjonserklæringen er avgitt til foretak eller institusjon som nevnt og inneholder vedtakelse av inndrivelse uten søksmål.

Tvangsgrunnlag som nevnt i første ledd bokstav a til g er også tvangsgrunnlag for utenrettslige inndrivingskostnader og renter med mindre annet følger av lov eller tvangsgrunnlaget.

§ 7-3. Kompetent namsmyndighet

Begjæring om utlegg skal settes fram for namsmannen i det distriktet der saksøkte har alminnelig verneting.

Med unntak for begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f kan en begjæring om utlegg også settes fram for namsmannen i et annet distrikt hvor saksøkte har formuesgoder når:

a. det er sannsynlig at det ikke vil være tilstrekkelige eller hensiktsmessige formuesgoder til utlegg i det distrikt der saksøkte har alminnelig verneting,
b. utlegg søkes i et formuesgode som saksøkeren har panterett eller tilbakeholdsrett i for sitt krav, og dette befinner seg i distriktet,
c. saksøkte er næringsdrivende og har forretnings- eller driftssted i distriktet,
d. saksøkte ikke har kjent alminnelig verneting i riket,
e. saksøkte har samtykket etter at kravet ble misligholdt, eller
f. tvangsfullbyrdelsen ellers vil bli vesentlig vanskeliggjort.

For saksøkte som ikke har kjent bopel i riket, og for saksøkte med adressesperre i Folkeregisteret, kan begjæring om utlegg settes fram for en namsmann som Kongen har utpekt.

For saksøkte som har kjent bopel i riket, kan beslutning om etablering av utleggstrekk bare treffes av namsmannen i det distrikt der saksøkte har bopel. For saksøkte med kjent bopel i utlandet og for saksøkte med adressesperre i Folkeregisteret kan beslutning om etablering av utleggstrekk bare treffes av namsmannen utpekt etter tredje ledd.

Dersom det begjæres utlegg på grunnlag av et utenlandsk tvangsgrunnlag som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav f til h, skal begjæringen settes fram for tingretten istedenfor namsmannen. Retten forelegger begjæringen for saksøkte etter § 7-6. Etter utløpet av fristen avgjør retten om begjæringen skal tas til følge og sender i tilfelle saken til namsmannen for gjennomføring.

Kongen kan i forskrift fastsette at saksøker kan inngi begjæringer elektronisk uten å angi hvilken namsmann som er adressat for begjæringen, og

gi bestemmelser om hvilken namsmann som i slike tilfeller skal motta begjæringen.

§ 7-4. Kumulasjon

Saksøkeren kan i samme begjæring kreve utlegg for flere pengekrav mot samme saksøkte. Det kan i samme begjæring kreves utlegg mot flere saksøkte når de er forpliktet i fellesskap og det kan begjæres utlegg mot alle i samme distrikt.

I samme begjæring kan det ikke kreves utlegg etter tvangsgrunnlag som nevnt i § 7-2 bokstav f og etter et alminnelig tvangsgrunnlag.

§ 7-5. Begjæringens innhold

Saksøkeren eller saksøkerens prosessfullmektig kan i begjæringen uttale seg om valg av gjenstand for utlegget.

Foruten å oppfylle kravene i § 5-2 skal en begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f i tillegg oppfylle kravene til forliksklager i tvisteloven § 6-3. Begjæringen skal opplyse om saksøker ønsker behandling i forliksrådet dersom saksøkte reiser innvendinger mot kravet.

§ 7-6. Foreleggelse av begjæringen

Finner namsmannen at begjæringen kan tas til følge, skal begjæringen meddeles saksøkte med oppfordring om å uttale seg om forhold av betydning for om utlegg skal tas, og om valg av gjenstand for utlegget. Saksøktes frist for å uttale seg fastsettes til en bestemt dato som ligger minst tre uker fra foreleggelsen ble sendt. Saksøkte skal i oppfordringen gjøres oppmerksom på hvilke kostnader som er påløpt, på at ytterligere kostnader vil påløpe om utlegg blir tatt, på at utlegg kan unngås ved at kravet med renter og kostnader betales innen fristen etter annet punktum, og på bestemmelsene i dekningsloven kapittel 2 om hva som kan unntas fra utlegg. Foreleggelsen skal inneholde det som er nødvendig for at saksøkte skal kunne ivareta sine interesser. Kongen kan i forskrift gi regler om det nærmere innholdet i foreleggelsen.

Ved begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f skal saksøkte dessuten oppfordres til å opplyse om sitt standpunkt til saksøkerens krav. Saksøkte skal opplyses om at saken vil bli behandlet i forliksrådet eller hevet dersom det reises innvendinger mot kravet.

Vil tvangsfullbyrdelsen ellers bli vesentlig vanskeliggjort, kan meddelelse til saksøkte unnlates. Dette gjelder likevel ikke ved begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f.

§ 7-7. Behandling i forliksrådet

Ved begjæring om utlegg etter § 7-2 bokstav f skal saken behandles i forliksrådet dersom saksøkte har reist innvendinger mot saksøkerens krav innen fristen etter § 7-6 og saksøkeren i begjæringen har opplyst at behandling i forliksrådet i så fall ønskes. Dersom saksøkte har reist innvendinger mot kravet, og saksøkeren ikke har ønsket behandling i forliksrådet, skal namsmannen heve saken. Saksøktes innvendinger legges ved underretningen til saksøkeren.

Saksøkeren kan ombestemme seg med hensyn til behandling i forliksrådet dersom melding om det kommer fram til namsmannen før innkalling til forliksrådet eller meddelelse om heving er sendt.

Første ledd gjelder tilsvarende dersom saksøkte etter fristens utløp, men før utlegg er tatt, reiser innvendinger mot kravet. Namsmannen kan beslutte at utlegg likevel skal tas dersom innvendingen er åpenbart grunnløs.

Avsluttes en sak som er behandlet i forliksrådet etter første eller annet ledd, med en kjennelse eller dom i forliksrådet som pålegger klagemotparten en betalingsplikt overfor klageren, kan klageren innen en måned etter utløpet av dennes frist for å angripe avgjørelsen uten oppfriskning kreve at utleggssaken skal fortsette. Avsluttes saken med rettsforlik i forliksrådet, kan slikt krav fremmes innen en måned etter at forliket er inngått.

§ 7-8. Flere begjæringer mot samme saksøkt

Dersom namsmannen har mottatt flere begjæringer om utlegg mot samme saksøkte, behandles begjæringene i den rekkefølgen de er kommet inn. Rekkefølgen kan fravikes dersom behandlingen av en begjæring ellers ville bli forsinket av grunner som bare vedrører en annen begjæring.

II. Gjennomføring av saker om utlegg

§ 7-9. Innledning

Når saksøktes frist etter § 7-6 for å uttale seg har løpt ut, tar namsmannen saken opp til videre behandling. Namsmannen kan ta saken opp til videre behandling tidligere dersom saksøkte ber om det. I tilfeller som nevnt i § 7-6 tredje ledd kan saken umiddelbart tas opp til videre behandling.

Dersom en av partene har bedt om det, eller finner namsmannen grunn til det, kan namsmannen innkalle saksøkte og eventuelt også saksøkeren til et møte. Møtet kan holdes på namsmannens kontor, på saksøktes bopel, forretningssted eller driftssted, på sted der det antas å kunne være formuesgoder til utlegg, eller som fjernmøte.

Namsmannen skal ta imot betaling eller avdrag på saksøkerens vegne når det tilbys. Er tvangsgrunnlaget et verdipapir som ikke er innsendt tidligere, varsler namsmannen saksøkeren om betalingen og pålegger denne å fremlegge dokumentet. Betalingen påføres dokumentet før beløpet betales til saksøkeren.

Før utlegg blir tatt i et formuesgode, skal namsmannen i rimelig utstrekning undersøke om andre har rettigheter i formuesgodet.

Dekning ved utleggstrekk kan ikke besluttes etter et alminnelig tvangsgrunnlag før grunnlaget er rettskraftig.

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om valg av utleggsgjenstand.

Det føres namsbok når det besluttes utleggspant eller dekning ved utleggstrekk, eller saken avsluttes med intet til utlegg, eller det fastsettes endringer i slike beslutninger.

§ 7-10. Gjentatt foreleggelse

Dersom saken ikke er avsluttet innen to måneder etter at saksøkte sist har uttalt seg, og det dessuten er gått mer enn to måneder siden sist gitte frist for saksøkte til å uttale seg har løpt ut, må begjæringen forelegges saksøkte på nytt etter § 7-6 før det tas utlegg eller saken avsluttes med intet til utlegg.

Gjentatt foreleggelse kan unnlates i tilfeller som nevnt i § 7-6 tredje ledd.

§ 7-11. Formuesgoder hos saksøkte

Utlegg kan tas i ikke-realregistrert løsøre og verdipapirer som er i saksøktes besittelse, dersom det ikke sannsynliggjøres at en annen er eier. Det samme gjelder realregistrerte formuesgoder, finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral, aksjer og adkomstdokumenter til leierett eller borett til husrom som saksøkte er registrert eller meldt som eier av.

Er ikke-realregistrert løsøre eller verdipapirer i sambesittelse mellom saksøkte og en eller flere andre, kan utlegg tas i hele formuesgodet dersom det ikke sannsynliggjøres at en annen helt eller delvis er eier.

§ 7-12. Formuesgoder hos tredjeperson

Utlegg kan tas i ikke-realregistrert løsøre og verdipapirer som er i en tredjepersons besittelse, dersom det er sannsynlig at saksøkte er eier. Det samme gjelder realregistrerte formuesgoder, finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral, aksjer og adkomstdokumenter til leierett eller borett til husrom som en tredjeperson er registrert eller meldt som eier av.

§ 7-13. Utlegg i felles bolig

Dersom saksøkte er gift eller lever i et ekteskapslignende forhold som har vart i minst to år, eller hvor samboeren har, har hatt eller venter barn med saksøkte, kan utlegg tas i en ideell halvdel av felles bolig ervervet under samlivet, hvis ikke et annet eierforhold blir sannsynliggjort. At bare den ene part er registrert eller meldt som eier, er ikke i seg selv tilstrekkelig til å sannsynliggjøre partens enerett.

§ 7-14. Utlegg i usikre krav og i deler av formuesgoder m.m.

Dersom det finnes andre formuesgoder det kan tas tilfredsstillende utlegg i, skal det ikke tas utlegg i omtvistede eller usikre krav eller rettigheter, i fysiske eller ideelle deler av et formuesgode eller i formuesgoder som det vil være vanskelig å søke tvangsdekning i.

Det skal ikke tas utleggspant i enkelte gjenstander i et pantsatt tingsinnbegrep, jf. panteloven §§ 3-4 til 3-13. Det skal heller ikke tas utleggspant i en enkeltfordring som inngår i pant etter panteloven § 4-10.

§ 7-15. Utlegg i formuesgoder saksøkeren har panterett eller tilbakeholdsrett i

Er saksøkerens krav sikret ved panterett eller tilbakeholdsrett i et formuesgode, kan saksøkeren kreve utlegg i dette formuesgodet dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov.

§ 7-16. Utleggspant umiddelbart i forbindelse med utbetaling av lønn mv.

Utleggspant skal ikke tas i saksøktes lønn eller andre ytelser som nevnt i

dekningsloven § 2-7 umiddelbart i forbindelse med utbetalingen.

§ 7-17. Beslutning om utleggspant

Utleggspant stiftes ved at namsmannen fører inn i namsboken at det for saksøkerens krav etter tvangsgrunnlaget med sakskostnader er tatt utlegg i et eller flere bestemte formuesgoder.

Namsmannen anslår hvilket beløp de formuesgodene det tas utlegg i, antas å ville innbringe ved tvangsdekning. Beløpet inntas i namsboken. Der det er tatt utlegg i ett formuesgode og det er åpenbart at tvangsdekning vil gi saksøkeren full dekning, er det tilstrekkelig at dette angis.

Begrensede rettigheter i formuesgodet som namsmannen kjenner til, skal anmerkes i namsboken. For rettigheter som er registrert i et offentlig register, er det tilstrekkelig at namsboken nevner i hvilket register rettighetene er registrert.

Når det blir tatt utlegg i en hovedgjenstand med tilbehør, behøver ikke tilbehøret oppregnes enkeltvis. Verdianslaget skjer samlet for hovedgjenstand og tilbehør. Tilsvarende gjelder ved utlegg i tingsinnbegrep eller i enkle krav etter panteloven § 4-10.

§ 7-18. Underretning om utleggspant

Når det er tatt utleggspant, skal namsmannen gjøre saksøkte kjent med utlegget og med at det er forbudt å forføye over det utlagte formuesgodet i strid med saksøkerens panterett, og med at saksøkeren har rett til å begjære tvangsdekning to uker etter at utlegget ble tatt. Dersom utlegget skal registreres i Løsøreregisteret, skal det opplyses om det i namsboken. Partene skal gis gjenpart av namsboken. I tilfeller som nevnt i § 7-12 skal namsmannen også gi underretning som nevnt i første punktum til vedkommende tredjeperson.

Dersom saksøkte er gift eller lever i et ekteskapslignende forhold, og det blir tatt utlegg i felles bolig, skal ektefellen eller samboeren gis underretning om utleggspantet. Det samme gjelder ved utlegg i tidligere felles bolig der saksøktes ektefelle, tidligere ektefelle eller tidligere samboer fortsatt bor.

§ 7-19. Sikring av rettsvern for utleggspant

Ved utlegg i et formuesgode som er registrert i et realregister, i en registrert særlig rett i et slikt formuesgode eller i en ideell del i et slikt formuesgode eller en slik rett, sender namsmannen omgående underretning om utleggspantet til registrering i realregisteret. Tilsvarende gjelder ved utlegg i utinglyst rettighet i fast eiendom. For tilbehør til fast eiendom, gjelder annet ledd tilsvarende.

Ved utlegg i løsøre som ikke er realregistrert, kan namsmannen ta løsøret i forvaring eller på annen måte frata saksøkte rådigheten over det som angitt i panteloven § 3-2 annet og tredje ledd, dersom det er grunn til å frykte at saksøkte vil forføye over det i strid med saksøkerens panterett. Tiltak etter første punktum skal føres inn i namsboken. Dersom saksøkeren ikke har

begjært tvangsdekning innen en måned etter å ha fått underretning om utlegget, kan namsmannen av eget tiltak oppheve tiltak etter første punktum. Dersom saksøkeren ikke har begjært tvangsdekning innen fristen etter tredje punktum, skal tiltaket oppheves dersom saksøkte begjærer det og det ikke lenger er grunn til å tro at saksøkte vil forføye over løsøret i strid med saksøkerens panterett.

Ved utlegg i verdipapirer tar namsmannen papirene i forvaring eller fratar på annen måte saksøkte rådigheten over dem som angitt i panteloven § 3-2 annet og tredje ledd dersom det lar seg gjøre. Ved utlegg i penger tar namsmannen pengene i forvaring. Norske penger som er tatt i forvaring, plasseres til best mulig rente i norsk bank. Utenlandske penger veksles bare om til norske penger dersom saksøkte samtykker.

Ved utlegg i finansielle instrumenter som er registrert i en verdipapirsentral, registrerer namsmannen omgående at bare namsmannen kan disponere kontoen.

Ved utlegg i aksjer som ikke er registrert i en verdipapirsentral, underretter namsmannen, dersom det lar seg gjøre, snarest selskapet og forbyr selskapet å betale eller yte til saksøkte.

Ved utlegg i et innløsningspapir som ikke er verdipapir, underretter namsmannen snarest den forpliktede og forbyr denne å betale eller yte til saksøkte. Namsmannen tar dessuten innløsningspapiret i forvaring eller fratar på annen måte saksøkte rådigheten over papiret som angitt i panteloven § 3-2 annet og tredje ledd dersom det lar seg gjøre.

Ved utlegg i adkomstdokumenter til leierett eller borett til husrom underretter namsmannen vedkommende utleier eller selskap, jf. panteloven § 5-8. Namsmannen tar dessuten dokumentet i forvaring eller fratar på annen måte saksøkte rådigheten som angitt i panteloven § 3-2 annet og tredje ledd dersom det lar seg gjøre.

Ved utlegg i enkle krav underretter namsmannen dersom det lar seg gjøre snarest den forpliktede og forbyr denne å betale eller yte til saksøkte.

Ved utlegg i immaterialrettigheter som det finnes særskilt register for, sender namsmannen omgående underretning om utleggspantet til registrering i registeret.

Ved utlegg i elsertifikater registrerer namsmannen omgående i elsertifikatregisteret at bare namsmannen kan disponere over elsertifikater det er tatt utlegg i.

Ved utlegg i andre formuesgoder enn nevnt i første ledd sørger namsmannen omgående for at utlegget blir registrert i Løsøreregisteret.

Dersom et formuesgode befinner seg hos en tredjeperson, kan namsmannen pålegge vedkommende å utlevere formuesgodet dersom ikke tredjepersonen har en rett til å sitte med formuesgodet som har bedre prioritet enn

saksøkerens panterett.

§ 7-20. Beslutning og underretning om utleggstrekk

En beslutning om at et krav skal dekkes ved utleggstrekk, skjer ved at det etableres utleggstrekk for kravet, eller, dersom det allerede foreligger utleggstrekk mot saksøkte, ved at kravet meldes inn i trekket, jf. dekningsloven § 2-8.

En beslutning om utleggstrekk føres inn i namsboken. Namsmannen skal i namsboken gi en nøyaktig beregning av saksøkerens krav med sakskostnader og renter fram til utleggsdagen og nøyaktige opplysninger om beregningen av renter fra utleggsdagen. Kravets prioritet etter dekningsloven § 2-8 skal fastsettes og angis i namsboken. Størrelsen av krav som i prioritetsrekken ligger foran eller likt med saksøkers krav, skal også angis. Saksøkeren skal gjøres oppmerksom på plikten til å holde Innkrevingsmyndigheten orientert om endringer i kravsforholdet.

Dersom det ikke allerede løper utleggstrekk mot saksøkte, skal namsmannen dessuten i namsboken fastsette trekkets størrelse og angi hvem som er trekkpliktig. Saksøkte skal gjøres oppmerksom på at det vil bli registrert i Løsøreregisteret at utleggstrekk er etablert.

Partene skal gis gjenpart av namsboken. Innkrevingsmyndigheten skal underrettes om trekkbeslutningen.

§ 7-21. Endring av utleggstrekk

Dersom det inntrer endringer i saksøktes økonomiske forhold eller det foreligger endrede opplysninger m.m., kan namsmyndigheten regulere trekket. Namsmyndigheten kan også regulere trekket dersom det klart foreligger feil ved fastsettelsen av trekkets størrelse. Saksøkte kan begjære regulering. Fordringshavere som har krav i trekket, kan begjære regulering når endringen i saksøktes økonomiske forhold er vesentlig eller de nye opplysningene er av vesentlig betydning. Saksøkte skal forelegges en ny trekkberegning med oppfordring til å uttale seg innen en frist på minst tre uker fra avsendelsen før det kan treffes beslutning om å øke trekket.

Har Innkrevingsmyndigheten krav i trekket, treffes avgjørelser som nevnt i første ledd av Innkrevingsmyndigheten. Hvis Innkrevingsmyndigheten ikke har krav i trekket, treffes avgjørelsen av den alminnelige namsmannen som har kompetanse etter § 7-3 fjerde ledd til å etablere utleggstrekk. Kongen kan gi forskrift om hvilken namsmyndighet som skal treffe slike avgjørelser i tilfeller som ikke dekkes av første og annet punktum.

Dersom en namsmyndighet som melder nye krav inn i trekket, mener at trekket bør reguleres, men ikke selv er kompetent etter annet ledd til å gjøre det, kan den oppfordre den kompetente namsmyndigheten til å vurdere regulering av trekket. En alminnelig namsmann inntar oppfordring som nevnt i namsboken.

§ 7-22. Skifte av trekkpliktig
Dersom en saksøkt som er pålagt utleggstrekk i lønn, skifter arbeidsgiver, skal den nye arbeidsgiveren pålegges trekkplikt. Tilsvarende gjelder ved andre ytelser som nevnt i dekningsloven § 2-7. Namsmyndigheten skal vurdere om trekket bør reguleres.

§ 7-21 første ledd femte punktum og annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 7-23. Avslutning av sak med intet til utlegg
Når det ikke blir tatt utlegg fordi saksøkte ikke har formuesgoder eller lønn eller andre pengekrav som nevnt i dekningsloven § 2-7 som det kan tas utlegg i, avsluttes saken ved at namsmannen gir begge parter gjenpart av namsboken som viser utfallet og hva som er foretatt. I namsboken skal det opplyses at utfallet vil bli registrert i Løsøreregisteret. Namsmannen sørger omgående for registreringen.

Der saksøkte er en fysisk person som ikke allerede er ilagt utleggstrekk, skal utfallet bare registreres i Løsøreregisteret dersom namsmannen er kompetent til å etablere utleggstrekk.

III. Klage, bortfall og opphevelse av utlegg mv.

§ 7-24. Klage
Når det er tatt utleggspant, kan klage til tingretten etter § 5-16 settes fram så lenge tvangsdekning ikke er begjært. Når det er besluttet dekning ved utleggstrekk, kan klage settes fram så lenge trekket løper. Partene kan likevel ikke klage over valg av utleggsgjenstand senere enn en måned etter at de ble underrettet om utlegget.

Klage over størrelsen av et utleggstrekk behandles av den namsmyndigheten som er angitt i § 7-21 annet ledd. Klage over fordelingen av innbetalte trekk behandles av Innkrevingsmyndigheten. Avgjørelsen av klagen er bindende for alle fordringshavere med krav i trekket.

§ 7-25. Erklæring om bortfall av utleggspant
Dersom et krav som er sikret ved utleggspant, er dekket eller opphørt på annen måte, tvangsgrunnlaget er opphevet, falt bort eller kjent ugyldig, eller utlegget er bortfalt på annen måte, plikter saksøkeren skriftlig å gi avkall på sin rett etter utlegget.

§ 7-26. Beslutning om opphevelse av utlegg
I tilfeller som nevnt i § 7-25 skal namsmannen på begjæring treffe beslutning om opphevelse av utlegget.

Viser det seg at utlegg er tatt i større omfang enn nødvendig fordi saksøkte har betalt avdrag eller tvangsgrunnlaget er blitt begrenset, skal namsmannen på begjæring treffe beslutning om delvis opphevelse.

Før namsmannen treffer beslutning etter første ledd, skal saksøkeren gis anledning til å uttale seg. Partene gis meddelelse om beslutningen. Beslutningen kan påklages innen en måned etter at meddelelsen er sendt. Den kan ikke

gjennomføres før klagefristen er løpt ut. Klage har oppsettende virkning.
§ 7-27. Beslutning om opphør av registrering av «intet til utlegg»
Er det krav som ble søkt inndrevet i en sak som ble avsluttet ved intet til utlegg, dekket eller bortfalt på annen måte, eller er tvangsgrunnlaget opphevet, falt bort eller kjent ugyldig, skal namsmannen på begjæring treffe beslutning om at registreringen i Løsøreregisteret av beslutningen om intet til utlegg skal slettes.
§ 7-26 tredje ledd gjelder tilsvarende.
§ 7-28. Opphør av utleggstrekk
Et utleggstrekk opphører når alle kravene i trekket er dekket eller bortfalt på annen måte, eller tvangsgrunnlaget for kravet er opphevet, falt bort eller kjent ugyldig.

Et utleggstrekk opphører dessuten når det er gått to år siden Innkrevingsmyndigheten sist mottok innbetaling under trekket.
§ 8-3 andre ledd skal lyde:
Dersom salg begjæres på grunnlag av utenlandsk tvangsgrunnlag som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav f og g, gjelder § 7-3 femte ledd tilsvarende.
§ 9-6 første ledd tredje punktum skal lyde:
§ 7-9 tredje ledd gjelder tilsvarende.
§ 10-7 første ledd fjerde punktum skal lyde:
Er kravet større enn saksøkerens krav og rettsforholdet mellom saksøkte og den forpliktede tillater at kravet deles opp, kan namsmannen begrense anvisningen til en del av kravet.
§ 10-7 nåværende fjerde punktum blir nytt femte punktum.
§ 10-12 første ledd første punktum skal lyde:
Norske gangbare penger som forvares av namsmannen, eller som er plassert etter § 7-19 tredje ledd, sørger namsmannen for å utbetale til saksøkeren.
§ 11-25 første ledd andre punktum skal lyde:
Kjøpsinteresserte skal gis adgang til å besiktige formuesgodet i samsvar med vanlig praksis ved frivillig omsetning, jf. § 5-9.
§ 13-3 første ledd andre punktum skal lyde:
Dersom utlevering begjæres på grunnlag av et utenlandsk tvangsgrunnlag som nevnt i § 4-1 annet ledd bokstav f til h, gjelder § 7-3 femte ledd tilsvarende.
1 Fra 1. januar 2026, med unntak av lovendringene om utlegg som i saker om utlegg kommer gradvis til anvendelse, se delegeringsvedtak 10 juni 2025 nr. 968 og 12 juni 2025 nr. 1053, iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967.

§ 42. Endringer i andre lover

Fra den tid[1] Kongen fastsetter, gjøres følgende endringer i andre lover:
1. I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endringer:
§ 206 første ledd andre punktum skal lyde:

Straffes med bøter kan dessuten den som i en sak om utlegg eller arrest unnlater å gi namsmyndigheten opplysninger som vedkommende er pålagt å gi etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-7 annet ledd.
§ 210 andre punktum skal lyde:
Straff etter § 206 kan også ilegges en saksøkt som i en sak om tvangsfullbyrdelse eller midlertidig sikring unnlater å gi namsmyndighetene opplysninger som vedkommende er pålagt å gi etter tvangsfullbyrdelsesloven § 5-7 første ledd.
2. I lov 1. juli 1927 nr. 1 om registrering av elektriske kraftledninger gjøres følgende endringer:
§ 16 femte ledd skal lyde:
Krav på betaling fra andre enn stat, fylkeskommune og kommune er tvangsgrunnlag for utlegg. Krav som nevnt i første punktum innkreves av Innkrevingsmyndigheten med mindre departementet bestemmer annet.
3. I lov 24. mai 1929 nr. 4 om tilsyn med elektriske anlegg og elektrisk utstyr gjøres følgende endringer:
§ 13 tredje ledd oppheves.
§ 13 a fjerde ledd skal lyde:
Tilsynsmyndigheten kan frafalle ilagt overtredelsesgebyr dersom særlige grunner knyttet til ileggelsen tilsier det.
4. I lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing gjøres følgende endringer:
§ 12 b fjerde ledd skal lyde:
Krav på betaling fra andre enn stat, fylkeskommune og kommune er tvangsgrunnlag for utlegg. Krav som nevnt i første punktum innkreves av Innkrevingsmyndigheten med mindre departementet bestemmer annet.
§ 34 a andre ledd skal lyde:
Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal tas inn i registeret når utleggstrekk og beslutninger om intet til utlegg skal registreres i Løsøreregisteret etter innkrevingsloven § 35 eller tvangsfullbyrdelsesloven § 7-23.
§ 34 a fjerde ledd skal lyde:
Løsøreregisteret skal slette registreringen av et utleggstrekk når det får beskjed fra Innkrevingsmyndigheten. Registreringer av beslutninger om intet til utlegg skal slettes tre år etter at beslutningen ble tatt. Departementet kan i forskrift gi regler om det nærmere tidspunktet for slettingen.
5. I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:
§ 44 åttende ledd skal lyde:
Et beløp som blir krevd tilbake etter sjette eller sjuende ledd, kan dekkes ved avregning i fremtidige ytelser fra Statens pensjonskasse og folketrygden. Avregningen foretas før utleggstrekk. Dekningsloven § 2-7 første ledd første punktum gjelder tilsvarende. Det samme gjelder foreldelsesloven § 17 nr. 3 og §

21 nr. 1, 4 og 5. Det kan kreves renter etter forsinkelsesrenteloven.
6. I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekervirksomhet mv. gjøres følgende endringer:
§ 27 tredje ledd skal lyde:
Lov om Statens pensjonskasse § 44 åttende ledd gjelder tilsvarende.
7. I lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere gjøres følgende endringer:
§ 17 skal lyde:
§ 17.
Innkreving av medlemspremie til pensjonstrygden og andre innkrevingsoppgaver etter loven med forskrifter kan overføres til Innkrevingsmyndigheten for innkreving.
8. I lov 15. november 1963 om fullbyrding av nordiske dommer på straff m.v. gjøres følgende endringer:
§ 24 tredje ledd skal lyde:
Vedtaksmyndighet etter § 1 og myndighet til å sette fram begjæring etter § 2 kan også overlates til Innkrevingsmyndigheten.
9. I lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk gjøres følgende endringer:
§ 31 a tredje ledd skal lyde:
Blir ilagt gebyr ikke betalt innen tre uker etter ileggelsen, løper forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven. Dette gjelder selv om gebyret er påklaget.
§ 38 andre ledd tredje punktum oppheves. § 38 andre ledd nåværende fjerde punktum blir tredje punktum og skal lyde:
Krav som nevnt i paragrafen her som tilfaller staten, innkreves av Innkrevingsmyndigheten med mindre departementet bestemmer annet.
10. I lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker gjøres følgende endringer:
§ 51 tredje ledd skal lyde:
Forvaltningsorganet kan i særlige tilfeller redusere eller frafalle påløpt mulkt. For krav som kreves inn av Innkrevingsmyndigheten, kan forvaltningsorganet bare redusere eller frafalle påløpt mulkt dersom særlige grunner knyttet til ileggelsen tilsier det.
11. I lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader gjøres følgende endringer:
§ 36 sjette ledd oppheves. § 36 nåværende syvende ledd blir sjette ledd.
12. I lov 14. desember 1973 nr. 61 om statsgaranti for lønnskrav ved konkurs m.v. gjøres følgende endring:
§ 10 første ledd skal lyde:
Departementet fastsetter de nærmere vilkår for lønnsgarantien. For dekning av krav som gjelder tiden etter fristdagen kan det settes som vilkår at

arbeidstakeren har meldt seg hos Arbeids- og velferdsetaten. Departementet kan ellers gi regler til gjennomføring og utfylling av denne lov, herunder om adgang til å avskrive tilbakesøkingskrav overfor arbeidsgiveren eller hans bo og om plikt for tingretten og bostyrer til å bistå ved behandling av saker etter loven. Departementet gir nærmere forskrifter om fastsetting av godtgjørelse for arbeidet med saker etter loven, om i hvilken utstrekning godtgjørelsen skal dekkes av konkursboet og om eventuell refusjon fra lønnsgarantiordningen.
13. I lov 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane gjøres følgende endringer:
§ 23 første ledd skal lyde:
Føresegnene i skatteforvaltningsloven § 15-4 første ledd og § 15-6 første og andre ledd og innkrevingsloven § 37 gjeld på tilsvarande vis for søksmål og tvistar for tingretten i sak om tvangsfullføring og mellombels sikring om eigedomsskatt. Kommunen er part i saker om eigedomsskatt.
§ 27 tredje punktum oppheves.
14. I lov 12. desember 1975 nr. 59 om dokumentavgift gjøres følgende endring:
§ 5 andre ledd skal lyde:
Krav som nevnt i første ledd samt renter innkreves av Innkrevingsmyndigheten med mindre departementet bestemmer annet.
15. I lov 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester gjøres følgende endring:
§ 13 tredje punktum oppheves.
16. I lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer gjøres følgende endringer:
§ 17 skal lyde:
§ 17. (Tvangsfullbyrdelse.)
1. Har fordringshaveren tvangsgrunnlag for sin fordring, avbrytes foreldelsen ved begjæring om tvangsfullbyrdelse (utlegg eller dekning).
2. For krav som skal inndrives i fremmed stat, avbrytes foreldelse ved at det settes fram begjæring om inndrivelse overfor vedkommende myndighet her i riket eller i den fremmede stat i samsvar med lov eller overenskomst mellom statene om inndrivelse i den fremmede staten.
3. For krav som inndrives etter innkrevingsloven, avbrytes foreldelsen når skyldneren er gitt varsel etter innkrevingsloven § 25. I tilfeller der slikt varsel ikke er gitt, avbrytes foreldelsen når utleggspant, utleggstrekk eller tvangsdekning er besluttet, eller inndrivingsforsøket er avsluttet med beslutning om intet til utlegg. For krav som kan inndrives i fremmed stat etter lov eller overenskomst, avbrytes foreldelse også ved at det settes fram begjæring om inndrivelse overfor rette myndighet i den fremmede staten.
4. For krav som kommunene inndriver som særnamsmyndighet, avbrytes foreldelsen når skyldneren er gitt varsel etter tvangsfullbyrdelsesloven § 2-15

annet ledd. For øvrig gjelder nr. 3 tilsvarende.
§ 21 nr. 1 skal lyde:
1. Er foreldelse avbrutt ved påtale etter §§ 15 til 19, skjer ingen foreldelse så lenge forfølgningen pågår. Beslutter en namsmyndighet at fordringen skal dekkes ved utleggstrekk, skjer ingen foreldelse så lenge utleggstrekket består. Foreldelse inntrer likevel dersom fordringshaveren ikke meddeler Innkrevingsmyndigheten at kravet fortsatt består innen 10 år fra trekkbeslutningen ble truffet, siste utbetaling til fordringshaveren fant sted, eller fordringshaveren sist ga slik meddelelse. Tredje punktum gjelder ikke krav som Innkrevingsmyndigheten har i trekket.
§ 21 nr. 3 første punktum skal lyde:
Fremmes tvangsfullbyrdelse etter § 17 uten at fordringshaveren får full dekning for sin fordring, blir det regnet ny frist på 10 år fra sakens avslutning.
§ 21 ny nr. 4 skal lyde:
4. For krav der foreldelsen er avbrutt etter § 17 nr. 3 eller nr. 4, løper en ny foreldelsesfrist på 10 år fra den dag foreldelsen ble avbrutt. For senere forfalte renter er den nye fristen 3 år.
§ 21 ny nr. 5 skal lyde:
5. Er foreldelse avbrutt etter §§ 15 til 19, løper ikke foreldelsesfristen for senere forfalte renter så lenge den rentebærende fordringen består.
§ 22 ny nr. 4 skal lyde:
4. Opphører et utleggstrekk som fordringen tar del i, inntrer ikke foreldelse før tidligst 1 år etter opphøret. Nr. 1 annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.
17. I lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant gjøres følgende endring:
§ 5-13 andre ledd skal lyde:
(2) Regelen i første ledd gjelder ikke namsutlegg for krav på skatt og offentlig avgift. Det samme gjelder namsutlegg for underholdsbidrag etter innkrevingsloven § 23.
18. I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp gjøres følgende endring:
§ 8 andre ledd skal lyde:
Krav som nevnt i første ledd innkreves av Innkrevingsmyndigheten med mindre departementet bestemmer annet.
19. I lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall gjøres følgende endringer:
§ 34 femte ledd andre punktum skal lyde:
Reglene i lov 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane §§ 26 og 27 gjelder tilsvarende.
§ 73 fjerde ledd andre punktum oppheves.
20. I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre gjøres følgende endringer:
§ 65 første ledd første punktum skal lyde:
For tvangsfullføring av avgjerd om og anna særleg tvangsgrunnlag for

foreldreansvaret, kvar barnet skal bu fast, og samværsrett gjeld tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13, likevel slik at § 13-8 femte ledd ikkje gjeld.
§ 65 sjette ledd første punktum skal lyde:
Innkrevjingsmyndigheita krev inn tvangsbota.
§ 78 skal lyde:
§ 78. Gjennomføring av avgjerder om tilskot og gebyr. Tvangsgrunnlag. Fostringstilskot krevjast inn av Innkrevjingsmyndigheita.

Avgjerd i tilskotssak er tvangsgrunnlag for utlegg. Avgjerda har rettsverknader og kan fullførast før ho er endeleg, om ikkje anna er fastsett. Oppfyllingsfristen er tre dagar, om ikkje annan frist er fastsett.

Ei skriftleg avtale om tilskot er tvangsgrunnlag for utlegg når tilskot etter avtala vert kravd inn etter reglane i innkrevingsloven. Det same gjeld ei avgjerd om gebyr som nemnd i § 70 andre stykket.

Vert tilskot som er gjort opp, sett ned etter § 70 andre stykket, § 74 eller § 76 eller etter klage, kan den tilskotspliktige krevje at Innkrevjingsmyndigheita gjer frådrag i fostringstilskotet på den måten og for dei terminane som Innkrevjingsmyndigheita finn rimeleg. Avgjerd om frådrag i fostringstilskot kan påklagast etter reglane i forvaltningslova kapittel VI.

21. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endring:
§ 456 første ledd første punktum skal lyde:
Bøter og andre pengekrav som er tilkjent i en offentlig straffesak, innkreves av Innkrevingsmyndigheten med mindre departementet bestemmer annet.

22. I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjøres følgende endringer:
§ 3 fjerde ledd skal lyde:
Krav som nevnt i første ledd innkreves av Innkrevingsmyndigheten med mindre departementet bestemmer annet.
§ 14 første ledd andre punktum skal lyde:
Det betales ikke gebyr for begjæring om utlegg for underholdsbidrag mv. og for tvangsbot etter barnelova § 65 eller når en kommune fremsetter en beslutning om utleggstrekk for namsmannen etter tvangsfullbyrdelsesloven § 2-17.
§ 14 tolvte ledd oppheves.
§ 15 første ledd skal lyde:
For klage til tingretten betales rettsgebyret. Gebyrplikten inntrer tidligst når namsmyndigheten har oversendt klagen til tingretten. Det betales også gebyr for klage til tingretten over beslutninger om motregning og avregning. Overføres klagen til behandling i søksmåls former, betales bare gebyr etter § 8 første ledd annet punktum.

23. I lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett gjøres følgende endringer:
§ 2-7 skal lyde:

§ 2-7. Utlegg i lønnskrav mv.
Utlegg kan tas i form av utleggstrekk i skyldnerens krav på forfalt eller uforfalt lønn etter fradrag av forskuddstrekk i den utstrekning lønnen overstiger det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand. Kongen kan i forskrift fastsette satser for beregningen av det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand. Kongen kan i forskrift dessuten angi hvordan utleggstrekk kan fastsettes. Videre kan Kongen i forskrift gi regler om beregning og gjennomføring av utleggstrekk i lotter og parter.

Første ledd gjelder tilsvarende for:

a. annet vederlag for personlig arbeid, herunder tilsvarende arbeidsgodtgjørelse for utnytting av skyldnerens åndsverk, oppfinnelser m.m.,
b. pensjon eller vartpenger som en arbeidsgiver betaler eller har sikret sine ansatte eller deres etterlatte ved eller uten fradrag i lønnen,
c. annen pensjon, stønad, livrente eller føderåd; er rettigheten ervervet mot vederlag fra skyldneren, gjelder dette ikke når den er ervervet etter at det krav ble pådratt som utlegg søkes for,
d. underholdsbidrag som skyldneren har krav på til seg selv,
e. pensjon eller annen ytelse etter lovgivningen om offentlig trygd eller lignende;
f. erstatning eller oppreisning for skade på legeme eller helse eller for tap av forsørger,
g. midler innsamlet offentlig til skyldneren,
h. æresgaver som består i penger.

Ved utleggstrekk i godtgjørelse for arbeid eller oppdrag utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet kan trekk tas i inntil 20 prosent av bruttogodtgjørelsen. Skyldneren kan samtykke til en høyere trekkprosent.

Bortsett fra ved innfordring av krav som nevnt i § 2-8 første ledd bokstav a til d, kan utlegg i lønnskrav mv. ikke tas dersom skyldneren gjør hva denne evner for å betale sine fordringshavere og heller ikke utilbørlig begunstiger noen av dem.

§ 2-8 skal lyde:
§ 2-8. Prioriteten for krav i utleggstrekk
Dersom flere krav mot samme skyldner skal dekkes ved utleggstrekk, deltar alle kravene i det samme trekket. Dersom trekket ikke er tilstrekkelig til å dekke alle kravene, har kravene prioritet som følger:

a. krav fra den bidragsberettigede som grunner seg på lovbestemt

forsørgelsesplikt,

b. krav på erstatning eller oppreisning for skade voldt ved en straffbar handling,
c. krav på bøter,
d. krav på skatt, offentlig avgift, statens regresskrav etter voldserstatningsloven § 11 og folketrygdens regresskrav etter forskotteringsloven § 10,
e. andre krav.

Fortrinnsretten etter første ledd bokstav a til d gjelder tilsvarende for krav som bygger på ansvar for slike krav samt for renter, kostnader og gebyrer som angitt i trekkbeslutningen. Er det besluttet dekning ved trekk for krav som bygger på ansvar for trekk, har kravet prioritet etter arten av det kravet som har best prioritet i det opprinnelige trekket så lenge dette ikke er dekket.

Dersom de krav som ikke kan dekkes samtidig er likt prioritert etter første og annet ledd, dekkes kravene forholdsmessig ut fra kravenes størrelse. Ved beregningen legges til grunn et kravs størrelse på det tidspunkt det ble besluttet trekk for kravet tillagt renter, gebyrer og kostnader som var påløpt på det tidspunktet.

For krav som nevnt i første ledd bokstav a, c og d og krav som nevnt i annet ledd som knytter seg til slike krav, kan Kongen ved forskrift fastsette en annen fordeling enn den som følger av tredje ledd.

§ 2-11 skal lyde:

§ 2-11. Skyldnerens lønnsinntekter m.m. under konkurs

Inntekter av den art som er nevnt i § 2-7 og som tilfaller skyldneren under konkursen, kan etter fradrag for forskuddstrekk trekkes inn i bomassen i den utstrekning de overstiger det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og dennes husstand. § 2-7 første ledd annet til fjerde punktum gjelder tilsvarende.

Avgjørelse etter første ledd treffes av retten ved kjennelse. I avgjørelsen utpeker retten den trekkpliktige. Retten gir Innkrevingsmyndigheten underretning om avgjørelsen. Den gjennomføres på samme måte som en beslutning om at et krav skal dekkes ved utleggstrekk. Retten gir Innkrevingsmyndigheten beskjed om endringer i avgjørelsen og når trekket skal avsluttes.

Når retten har truffet avgjørelse etter første ledd, skal dividendefordringer som tidligere har blitt besluttet dekket ved utleggstrekk, ikke motta dekning av trekket så lenge konkursen varer. Krav som nevnt i § 2-8 første ledd bokstav a som skal dekkes ved utleggstrekk, har likevel prioritet foran boet.

Dersom det er rom for det i skyldnerens inntekter, kan en namsmyndighet i en sak om utlegg for andre fordringer enn dividendefordringer fastsette at trekket skal være høyere enn retten har satt det til. Forhøyelsen tilkommer de

nye kravene med innbyrdes prioritet som fastsatt i § 2-8. Det samme som for andre fordringer enn dividendefordringer gjelder også for krav som nevnt i dekningsloven § 2-8 første ledd bokstav a.

24. I lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott gjøres følgende endringer:

§ 3 første ledd skal lyde:

Det er et vilkår for å få rett til bidragsforskott at underholdsbidrag som er avtalt eller fastsatt innkreves gjennom Innkrevingsmyndigheten.

§ 8 skal lyde:

§ 8. Tilbakekreving m.v.

For meget utbetalt forskott tilbakekreves etter bestemmelsene i bidragsinnkrevingsloven §§ 26 til 29.

§ 10 andre ledd skal lyde:

Folketrygdens tilgodehavende innkreves av Innkrevingsmyndigheten.

25. I lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 9-4 åttende ledd oppheves. § 9-4 nåværende niende ledd blir åttende ledd.

26. I lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner gjøres følgende endringer:

§ 2-3 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Tvangsfullbyrdelsesloven § 5-7 gjelder tilsvarende.

§ 3-3 første ledd andre punktum skal lyde:

Sikringen skjer etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 7-19, og har for skyldnerens adgang til å disponere over eiendelene og i forhold til tredjepersoner samme virkning som utlegg.

§ 3-3 andre ledd skal lyde:

Namsmannen skal beslutte sikringstrekk i lønn og andre ytelser som nevnt i dekningsloven § 2-7 og fastsetter sikringstrekkets størrelse. Namsmannen gir Innkrevingsmyndigheten beskjed om sikringstrekket, om krav som er besluttet dekket ved utleggstrekk som etter § 3-4 femte ledd skal gå foran sikringen, og om hvem som er trekkpliktig. Sikringstrekket gjennomføres på samme måte som utleggstrekk. Innkrevingsmyndigheten utbetaler til namsmannen det som er igjen av trekket etter at bedre prioriterte krav er dekket.

§ 3-4 femte ledd skal lyde:

Utleggstrekk blir avløst av sikringstrekk. I sikringstrekket har bidragsforpliktelser som nevnt i § 4-8 bokstav d og krav som nevnt i § 4-8 bokstav h som det allerede er besluttet at skal dekkes ved utleggstrekk, prioritet foran sikringen.

§ 4-3 første ledd andre punktum oppheves. § 4-3 nåværende første ledd tredje punktum blir andre punktum.

§ 7-3 første ledd skal lyde:

Dersom gjeldsordning ikke kommer i stand, fordeler namsmannen de midler

som er tatt i sikring etter § 3-3 annet ledd forholdsmessig på fordringshaverne, dog slik at fordringshavere som ville fått dekning ved trekk, får dekning først, som om åpning av gjeldsforhandling ikke hadde funnet sted. Etter at disse fordringshavere har fått det som tilkommer dem, kan overskytende midler fordeles på en annen måte dersom en forholdsmessig fordeling vil få urimelige følger for skyldneren. Ved vurderingen skal det legges vekt på om skyldneren har forfalt og ubetalt gjeld sikret med pant i egen bolig.

27. I lov 4. desember 1992 nr. 127 om kringkasting og audiovisuelle bestillingstjenester gjøres følgende endringer:

§ 8-4 fjerde ledd skal lyde:

Krav som nevnt i tredje ledd innkreves av Innkrevingsmyndigheten med mindre departementet bestemmer annet.

§ 10-3 andre ledd andre punktum skal lyde:

Medietilsynet kan frafalle ilagt overtredelsesgebyr dersom særlige grunner knyttet til ileggelsen tilsier det.

§ 10-4 fjerde ledd oppheves. § 10-4 nåværende femte ledd blir fjerde ledd.

28. I lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart gjøres følgende endringer:

§ 13 a-4 første ledd tredje punktum oppheves.

§ 13 a-5 fjerde ledd skal lyde:

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling to måneder etter at vedtaket fattes. Luftfartstilsynet kan frafalle ilagt overtredelsesgebyr dersom særlige grunner knyttet til ileggelsen tilsier det. Dersom overtrederen går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften. Retten kan prøve alle sider av saken.

§ 13 a-8 andre ledd skal lyde:

Innkreving av krav som nevnt i første ledd kan pålegges Innkrevingsmyndigheten.

29. I lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard gjøres følgende endringer:

§ 5-1 skal lyde:

§ 5-1. Skattebetalingslovens og innkrevingslovens anvendelse på Svalbard

Skattebetalingsloven og innkrevingsloven gjelder ved betaling og innkreving av skatt og trygdeavgift til Svalbard.

§ 5-2 syvende ledd skal lyde.

Når samlet lønn og annen ytelse som omfattes av § 3-2 overstiger 12 ganger folketrygdens grunnbeløp, skjer avregning og innkreving mv. etter bestemmelsene i skattebetalingsloven og innkrevingsloven, med de unntak og presiseringer som følger av § 5-1.

30. I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 8-22 andre ledd skal lyde:

Beløpet, med renter, kan innkreves av Innkrevingsmyndigheten. Vedtak om

tilbakekreving er tvangsgrunnlag for utlegg.
§ 12-14 fjerde ledd sjette punktum skal lyde:
Kravet kan innkreves av Innkrevingsmyndigheten.
§ 17-9 fjerde ledd andre punktum skal lyde:
Kravet kan innkreves av Innkrevingsmyndigheten.
§ 21-11 a niende ledd skal lyde:
Innkrevingsmyndigheten eller den Helsedirektoratet bestemmer, opptrer på vegne av staten ved tvangsforretning for namsmannen og annen rettslig inndriving og sikring av krav som skriver seg fra direktoratets forvaltning av kapittel 5 samt forhandlinger etter gjeldsordningsloven.
§ 22-3a skal lyde:
§ 22-3a. Barnetillegg til bidragspliktige
Dersom en stønadsmottaker skal betale underholdsbidrag til barn som han eller hun får barnetillegg for, kan barnetillegget utbetales til Innkrevingsmyndigheten. Det er et vilkår at Innkrevingsmyndigheten har satt fram krav om slik utbetaling. Barnetillegget går til fradrag i underholdsbidraget som stønadsmottakeren skal betale.
§ 22-14 femte ledd skal lyde:
Trekk etter § 22-15 åttende ledd eller § 22-15 a sjette ledd avbryter foreldelse. Dersom slikt trekk opphører, varer virkningen av avbrutt foreldelse i ett år etter at trekket opphørte.
§ 22-15 åttende ledd skal lyde:
Vedtak om tilbakekreving etter paragrafen her er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet kan innkreves ved trekk i fremtidige trygdeytelser eller innkreves av Innkrevingsmyndigheten eller, for så vidt gjelder ytelser etter kapittel 5, av det organ som Helsedirektoratet bestemmer.
§ 22-15 a sjette ledd skal lyde:
Vedtak om tilbakekreving etter paragrafen her er tvangsgrunnlag for utlegg. Tilbakebetalingsbeløpet kan dekkes ved trekk i framtidige oppgjør eller innkreves av Innkrevingsmyndigheten eller, for så vidt gjelder ytelser etter kapittel 5, av det organ som Helsedirektoratet bestemmer.
§ 22-16 fjerde ledd skal lyde
Avregning etter paragrafen her gjøres av Innkrevingsmyndigheten.
§ 25-3 sjette og syvende ledd skal lyde:
Ilagt overtredelsesgebyr og tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Innkrevingsmyndigheten kan innkreve gebyret og tvangsmulkten.

Ilagt overtredelsesgebyr eller tvangsmulkt kan helt eller delvis ettergis dersom det blir gjort sannsynlig at forpliktelsen ikke er overholdt som følge av forhold utenfor den opplysningspliktiges kontroll, eller dersom særlige rimelighetsgrunner knyttet til ileggelsen tilsier det.

31. I lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre gjøres

følgende endring:
§ 11 tredje ledd skal lyde:
Et beløp som blir krevd tilbake etter første ledd, kan enten dekkes ved trekk i fremtidig kontantstøtte eller innkreves av Innkrevingsmyndigheten. Vedtak om tilbakekreving er tvangsgrunnlag for utlegg.
32. I lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter gjøres følgende endring:
§ 41 a fjerde ledd andre punktum oppheves.
§ 41 a femte ledd skal lyde:
Tvangsmulkt kreves inn av Innkrevingsmyndigheten.
33. I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. gjøres følgende endringer:
§ 8-3 tredje ledd skal lyde:
(3) Regnskapsregisteret kan helt eller delvis ettergi forsinkelsesgebyret, dersom det blir gjort sannsynlig at innsendingsplikten ikke er overholdt som følge av forhold utenfor den regnskapspliktiges kontroll eller dersom særlige rimelighetsgrunner knyttet til ileggelsen tilsier det. Regnskapsregisteret kan helt eller delvis frita personer fra solidaransvar etter annet ledd i samsvar med reglene for ettergivelse av gebyr.
§ 8-4 skal lyde:
§ 8-4. Innkreving av gebyr
Krav som nevnt i § 8-3 innkreves av Innkrevingsmyndigheten med mindre departementet bestemmer annet.
34. I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endring:
§ 2-6 a femte ledd skal lyde:
Vedtak om tilbakekreving etter denne paragrafen er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet kan innkreves ved trekk i senere dekning av utgifter etter § 2-6 med forskrifter. Krav inndrives av Innkrevingsmyndigheten, med mindre departementet bestemmer noe annet.
35. I lov 15. juni 2001 nr. 53 om erstatning ved pasientskader mv. gjøres følgende endring:
§ 8 tredje ledd skal lyde:
Norsk Pasientskadeerstatning kan fatte vedtak om plikt til å betale tilskudd. Vedtak om tilskuddsplikt er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet inndrives av Innkrevingsmyndigheten.
36. I lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard gjøres følgende endring:
§ 96 tredje ledd tredje punktum oppheves.
37. I lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd gjøres følgende endring:
§ 13 tredje ledd skal lyde:
Et beløp som blir krevd tilbake etter første ledd, kan enten dekkes ved trekk i fremtidig barnetrygd eller innkreves av Innkrevingsmyndigheten. Vedtak om tilbakekreving er tvangsgrunnlag for utlegg.

38. I lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver gjøres følgende endring:
§ 28 fjerde ledd skal lyde:
Krav på avgift eller gebyr etter paragrafen her er tvangsgrunnlag for utlegg.
39. I lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdsbidrag mv. gjøres følgende endringer:
§ 1 oppheves.
§ 2 tredje, fjerde og femte ledd skal lyde:
Innkrevingen av bidragskrav mv. som nevnt i første og andre ledd skjer hos Innkrevingsmyndigheten.

I den utstrekning avtaler som nevnt i første og andre ledd har regler om utveksling av informasjon mellom medlemslandene, kan andre medlemsland gis opplysninger om identitet, adresse eller inntekts- og formuesforhold for partene i en bidragssak uten hinder av taushetsplikt, eventuelt etter at opplysningene er innhentet etter innkrevingsloven eller barnelova § 70 sjuende ledd.

Når en part begjærer innkreving av en privat bidragsavtale, jf. barnelova § 70 første ledd, i medhold av en avtale som nevnt i første og andre ledd, skal den private avtalen sendes til Arbeids- og velferdsetaten for godkjenning. Arbeids- og velferdsetaten skal kontrollere at vilkårene for innkreving av avtalen etter norske regler er oppfylt. Om vilkårene er oppfylt, skal Arbeids- og velferdsetaten godkjenne avtalen og gi skriftlig erklæring om at avtalen er godkjent og tvangskraftig i Norge.
§ 3 fjerde ledd oppheves. § 3 nåværende femte ledd blir fjerde ledd.
§ 4 oppheves.
§ 5 skal lyde:
§ 5. Når Innkrevingsmyndigheten skal foreta innkreving
Bidragsmottakeren eller bidragspliktige kan når som helst kreve at framtidige bidrag skal betales til Innkrevingsmyndigheten. Det samme gjelder bidrag som er forfalt inntil ett år forut for den måned da kravet om innkreving blir framsatt. Innkrevingsmyndigheten kan også overta innkrevingen av bidrag som er forfalt lenger tilbake i tid dersom det foreligger særlige grunner til at bidragsmottaker ikke har framsatt kravet tidligere.

Innkrevingsmyndigheten skal alltid kreve inn det samlede underholdsbidrag når folketrygden har krav på refusjon i bidrag for utbetalt bidragsforskott etter forskotteringsloven. Innkrevingsmyndigheten skal også kreve inn bidrag fastsatt etter barnevernsloven § 15-12 på grunnlag av omsorgsovertakelse.
§ 7 skal lyde:
§ 7. Tvangsgrunnlag
Bidragskrav mv. som nevnt i § 2 første og annet ledd, tilbakebetalingskrav etter § 26 og pålegg etter § 27 er tvangsgrunnlag for utlegg. Krav på

underholdsbidrag som har tvangsgrunnlag ved innkreving hos Innkrevingsmyndigheten, beholder tvangsgrunnlaget dersom innkrevingen avsluttes i medhold av innkrevingsloven § 3 fjerde ledd.
§ 7a oppheves.
§§ 9 til 18 oppheves.
Kapittel 3 og kapittel 4 oppheves. Nåværende kapittel 5 blir kapittel 3.
§ 25 oppheves.
§ 26 skal lyde:
Beløp som er utbetalt til personer som ikke hadde krav på utbetalingen, skal kreves tilbake dersom den som har fått utbetalingen forsto eller burde ha forstått at den skyldtes en feil.

Bestemmelsen i første ledd gjelder tilsvarende for underholdsbidrag til ektefelle eller barn som bidragspliktige har betalt direkte til bidragsmottaker etter at bidragspliktige er gjort kjent med at betaling skal skje til Innkrevingsmyndigheten. Som betaling direkte til bidragsmottaker regnes også betaling til tredjeperson etter oppfordring fra bidragsmottaker.
§ 27 skal lyde:
§ 27. Oppgjør ved betaling av bidrag til andre enn Innkrevingsmyndigheten
Bidragspliktig som er gjort kjent med at bidraget skal betales til Innkrevingsmyndigheten, kan pålegges å betale beløpet på nytt dersom bidragspliktige likevel betaler bidraget til andre. Dette gjelder likevel bare i den utstrekning bidraget ikke blir krevd inn fra mottakeren etter § 26 andre ledd.
§ 28 første punktum skal lyde:
Beløp som kreves tilbake etter § 26 eller etter pålegg om å betale på nytt etter § 27, kan innkreves av Innkrevingsmyndigheten.
§ 29 første ledd første punktum skal lyde:
Vedtak om tilbakekreving etter § 26 og pålegg etter § 27 treffes av bidragsfogden.
Nåværende kapittel 6 blir kapittel 4.
§§ 30 til 36 oppheves.
40. I lov 29. april 2005 nr. 21 om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg gjøres følgende endring:
§ 13 tredje ledd skal lyde:
Beløp som ikkje vert innkravde etter andre leddet, kan innkrevjast etter reglane i innkrevingsloven.
41. I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:
§ 97 andre ledd skal lyde:
Foreldelse av boten er uten betydning for utleggspant eller annen sikkerhet som er stiftet innen fristens utløp.
§ 99 andre ledd skal lyde:
Foreldelse av inndragningen er uten betydning for utleggspant eller annen

sikkerhet som er stiftet innen fristens utløp. Et inndragningskrav som er besluttet dekket ved utleggstrekk før foreldelse inntrer, kan delta i trekket i ytterligere to år.
§ 169 andre ledd skal lyde:
Hvis forholdet ikke rammes av en strengere straffebestemmelse, straffes på samme måte den som tross pålegg fra en alminnelig eller særskilt namsmyndighet forsettlig eller uaktsomt unnlater å foreta utleggstrekk eller å betale beløp som er trukket slik det er bestemt.
42. I lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte gjøres følgende endringer:
§ 12 skal lyde:
§ 12. Namsmyndighet
Krav som nevnt i § 11 innkreves av Innkrevingsmyndigheten med mindre departementet bestemmer annet.
§ 13 skal lyde:
§ 13. Overføring av fordringer til Innkrevingsmyndigheten
Ved vedvarende og grovt mislighold kan låntakers gjeld bli overført til Innkrevingsmyndigheten. En overføring av kravet til Innkrevingsmyndigheten medfører tap av rettigheter gitt i eller i medhold av denne lov. Dette gjelder likevel ikke ettergivelse av gjeld ved låntakers død.
§ 14 oppheves.
§ 17 skal lyde:
§ 17. Innkreving
Innkrevingsmyndigheten kan forvalte deler av regelverket om tilbakebetaling etter denne lov med forskrifter. For saker Innkrevingsmyndigheten behandler etter denne lov, har departementet instruksjonsmyndighet.
43. I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:
§ 18-7 tredje punktum oppheves.
§ 18-11 andre og tredje ledd skal lyde:
(2) Pengekrav som følger av avgjørelse som nevnt i første ledd, kreves inn av Innkrevingsmyndigheten med mindre departementet bestemmer noe annet.
(3) Innkrevingsmyndigheten kan anmode ansvarlige myndigheter i andre EØS-stater om å kreve inn pengekrav som følger av vedtak som nevnt i arbeidsmiljøloven § 18-7 (tvangsmulkt) og § 18-10 (overtredelsesgebyr), og som oppfyller vilkårene i første ledd.
44. I lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav gjøres følgende endringer:
§ 1-3 første ledd andre punktum skal lyde:
Beløpet kan innkreves uavhengig av om mottakeren har vært i god tro.
Ny § 1-4 skal lyde:
§ 1-4. Tvangsgrunnlag for utlegg

Skatte- og avgiftskrav er tvangsgrunnlag for utlegg.
Kapittel 2 skal lyde:
Kapittel 2. Myndighet etter loven
§ 2-1. Skatte- og avgiftskrav mv.
(1) Departementet kan bestemme at Innkrevingsmyndigheten skal utøve den myndighet som er lagt til skattekontoret i denne loven.
(2) Departementet kan i forskrift bestemme at Tolletaten skal innkreve nærmere bestemte krav etter reglene i denne loven.
§ 3-1 skal lyde:
§ 3-1. Forholdet til forvaltningsloven
(1) Forvaltningsloven gjelder med de særlige bestemmelser som er gitt i denne loven.
(2) For forskuddsutskrivingen er det gitt særlige saksbehandlingsregler i § 4-3.
§ 3-3 første ledd oppheves. § 3-3 nåværende andre til femte ledd blir første til fjerde ledd.
§ 3-4 skal lyde:
§ 3-4. Innhenting av opplysninger fra folkeregistermyndigheten
Skattekontoret kan kreve at folkeregistermyndigheten uten hinder av taushetsplikt som de ellers har, skal gi de opplysningene som er nødvendige for skattekontorets arbeid etter denne loven.
§ 3-5 skal lyde:
§ 3-5. Sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser
(1) Skattekontoret kan sammenstille innhentede personopplysninger når det er nødvendig for deres arbeid, herunder til kontroll-, veiednings-, analyse- og statistikkformål. Skattekontoret kan benytte innhentede personopplysninger til profilering til samme formål, når profileringen er nødvendig for å målrette tiltak som fremmer etterlevelse av loven. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn det som er nødvendig for formålet.
(2) Skattekontoret kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.
(3) Skattekontoret kan benytte særlige kategorier av personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, ved sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser.
(4) Departementet kan gi forskrift om sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles og hvem det kan behandles personopplysninger om.

§ 3-6 første ledd skal lyde:
(1) Skattekontoret kan behandle innhentede personopplysninger for å utvikle og teste IT-systemer dersom det vil være umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet ved å bruke anonyme eller fiktive opplysninger.
§ 5-13 første ledd første punktum skal lyde:
Skattekontoret skal føre kontroll med at arbeidsgivere og andre som etter denne loven, innkrevingsloven eller tvangsfullbyrdelsesloven har plikt til å foreta trekk, leverer opplysninger og foretar forskuddstrekk, skattetrekk og utleggstrekk i samsvar med reglene og de pålegg som er gitt.
§ 5-13a første ledd første punktum skal lyde:
Skattekontoret kan pålegge arbeidsgivere og andre som etter loven har plikt til å foreta forskuddstrekk eller skattetrekk, eller utleggstrekk etter innkrevingsloven eller tvangsfullbyrdelsesloven, å oppfylle sin plikt til å innrette bokføringen, spesifikasjonen, dokumentasjonen og oppbevaringen av regnskapsopplysninger i samsvar med regler gitt i, eller i medhold av lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring.
§ 5-13b første ledd skal lyde:
(1) Når årsregnskapet til en arbeidsgiver som har plikt til å foreta forskuddstrekk, skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning) eller utleggstrekk etter innkrevingsloven eller tvangsfullbyrdelsesloven, er fastsatt i strid med bestemmelser i eller i medhold av regnskapsloven eller bokføringsloven eller god regnskapsskikk eller bokføringsskikk, kan skattekontoret pålegge at ett eller flere årsregnskap revideres av en registrert eller statsautorisert revisor i samsvar med revisorloven § 2-2 for følgende selskap:

a. aksjeselskap der det er truffet beslutning i medhold av fullmakt etter aksjeloven § 7-6,
b. selskap som nevnt i regnskapsloven § 1-2 første ledd nr. 13 som er organisert etter en utenlandsk selskapsform som i det vesentligste tilsvarer definisjonen av aksjeselskap i aksjeloven § 1-1 annet ledd, og som ikke har revisjonsplikt etter revisorloven § 2-1.

§ 5-13c første ledd skal lyde:
(1) Skattekontoret kan i forbindelse med kontroll pålegge arbeidsgivere eller andre som etter loven har plikt til å foreta forskuddstrekk eller skattetrekk etter § 5-4, eller utleggstrekk etter innkrevingsloven eller tvangsfullbyrdelsesloven, å oppbevare regnskapsmateriale etter bokføringsloven § 13 første ledd nr. 1 til 4 i mer enn fem år etter regnskapsårets slutt.
§ 8-1 sjette ledd skal lyde:
(6) Departementet kan gi forskrift om fordeling mellom skattekreditorene av

renter, innkrevingsutgifter og gebyr, herunder utgifter ved tvister som nevnt i kapittel 17, skatteforvaltningsloven kapittel 15 og innkrevingsloven § 36.
§ 9-1 skal lyde:
§ 9-1. Betalingsmåte
(1) Skatte- og avgiftskrav skal betales ved overføring av beløpet til konto, med mindre skattekontoret har akseptert betaling med kontanter.
(2) Utbetaling av tilgodebeløp etter § 10-60 skal skje til skattepliktiges konto, med mindre annet følger av lov eller forskrift. Skattekontoret kan beslutte å utbetale tilgodebeløpet på annen måte dersom særlige forhold tilsier det.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om betalingsordningen for skatte- og avgiftskrav, herunder om finansinstitusjoners plikt til å avvise betalingsoppdrag med manglende opplysninger, om adgang til å betale kontant til skattekontoret og om at krav skal betales til andre enn skattekontoret.
§ 9-2 første og andre ledd skal lyde:
(1) Betaling av skatte- og avgiftskrav anses for å være skjedd når beløpet er kommet fram til skattekontoret. Ved betaling via bank anses betaling for å være skjedd når beløpet er godskrevet skattekontorets bank. Ved overføring innen samme bank anses betaling for å være skjedd når beløpet er godskrevet mottakerens konto.
(2) En fastsatt betalingsfrist anses dessuten for å være avbrutt

a. når betalerens oppdrag er mottatt av en bank.
b. når skattekontoret mottar og aksepterer sjekk eller annet betalingsinstrument.
c. når petroleumsskatt er godskrevet skattekontorets konto.

§ 10-50 oppheves.
§ 12-1 femte ledd oppheves.
Kapittel 13 oppheves.
§§ 14-1 til 14-6 samt overskriften Utlegg oppheves.
Kapittel 15 oppheves.
§ 16-1 overskriften skal lyde:
§ 16-1. Tvangsinnkreving av ansvarskrav
§ 16-1 andre ledd skal lyde:
(2) Ansvarskravene er tvangsgrunnlag for utlegg og innkreves etter reglene i innkrevingsloven.
§ 16-20 skal lyde:
§ 16-20. Ansvar for forskuddstrekk og skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning)
(1) Dersom forskuddstrekk eller skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning) ikke blir foretatt i samsvar med reglene i kapittel 5 eller trukket beløp ikke blir betalt i samsvar med § 10-10, er de som har plikt til å

foreta forskuddstrekk eller skattetrekk ansvarlig for beløpet. Unnlatelse av å foreta trekk medfører likevel ikke ansvar når det godtgjøres at forholdet ikke skyldes forsømmelse eller mangel på tilbørlig aktsomhet fra arbeidsgiver eller noen i hans tjeneste.
(2) Foreldelsesloven §§ 9 og 11 gjelder tilsvarende for ansvarskravet.
§ 17-1 skal lyde:
§ 17-1. Prosessordningen
(1) Rettslig prøving av avgjørelser etter skattebetalingsloven rettes mot staten som saksøkt. Søksmål skal anlegges etter vernetingsreglene i tvisteloven. Statens partsstilling utøves av skattekontoret.
(2) Første ledd gjelder ikke avgjørelser om rente ved endring, jf. § 11-2. I slike saker gjelder de alminnelige regler i skatteforvaltningsloven kapittel 15 og prosesslovgivningen.
(3) Departementet kan i enkeltsaker eller i grupper av saker overta utøvelsen av statens partsstilling eller overføre den til et annet organ i skatteetaten.
(4) Endelig rettsavgjørelse og forlik er bindende for alle skattekreditorene.
§ 17-2 oppheves.
§ 18-2 skal lyde:
§ 18-2. Straff for opplysningssvikt mv.
(1) Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes skyldner og opplysningspliktig tredjepart som gir uriktig eller ufullstendig opplysning til fastsettingsmyndigheten eller skattekontoret, eller unnlater å gi pliktig opplysning.
(2) Grovt uaktsom overtredelse av første ledd straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.
(3) Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som unnlater å medvirke til kontrollundersøkelse etter §§ 5-13 og 5-14.
45. Lov 17. juni 2005 nr. 89 om endringar i lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring og andre lover oppheves.
46. I lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen gjøres følgende endringer:
§ 7 fjerde ledd skal lyde:
Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for at nødvendige opplysninger gis til Innkrevingsmyndigheten i tilknytning til krav som den krever inn på vegne av Arbeids- og velferdsetaten. Departementet kan i forskrift fastsette på hvilken måte opplysningene skal gis.
§ 9 andre ledd oppheves.
47. I lov 16. februar 2007 nr. 9 om skipssikkerhet gjøres følgende endring:
§ 50 tredje ledd andre punktum oppheves.
48. I lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar gjøres følgende endring:

§ 58 andre ledd andre punktum oppheves.
49. I lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. gjøres følgende endringer:
§ 41 femte ledd oppheves. § 41 nåværende sjette ledd blir femte ledd.
50. I lov 29. mai 2009 nr. 30 om Husbanken gjøres følgende endring:
§ 9 skal lyde:
§ 9. Ettergjeving av krav
Husbanken kan ettergje krav om å betala tilbake lån eller tilskot dersom det ikkje lèt seg gjera å driva inn kravet. Dette gjeld likevel ikkje dersom kravet er overført til Innkrevjingsmyndigheita for innkrevjing.
51. I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold gjøres følgende endring:
§ 73 fjerde ledd oppheves.
52. I lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret gjøres følgende endring:
§ 35 tredje ledd oppheves.
53. I lov 16. desember 2011 nr. 65 om næringsberedskap gjøres følgende endring:
§ 19 fjerde og sjette ledd oppheves. § 19 nåværende femte ledd blir fjerde ledd.
54. I lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg gjøres følgende endring:
§ 6 tredje punktum oppheves.
55. I lov 22. juni 2012 nr. 43 om arbeidsgivers innrapportering av ansettelses- og inntektsforhold m.m. gjøres følgende endringer:
§ 3 første ledd skal lyde:
Plikten til å gi opplysninger etter denne lov omfatter opplysninger som skal gis med hjemmel i følgende bestemmelser med tilhørende forskrifter:

a. skatteforvaltningsloven §§ 7-2 og 8-6,
b. folketrygdloven §§ 25-1 annet ledd og 25-10, jf. 21-4,
c. skattebetalingsloven § 5-11,
d. statistikkloven § 10,
e. svalbardskatteloven § 5-2 femte ledd og
f. innkrevingsloven § 30 tredje ledd.

§ 8 andre ledd skal lyde:
Skattedirektoratet og skattekontoret skal ha tilgang til opplysningene i registeret i forbindelse med fastsetting av skatt og trygdeavgift etter skattelovgivningen og arbeidsgivers beregning og oppgjør av skattetrekk, arbeidsgiveravgift og finansskatt på lønn etter skattebetalingsloven og folketrygdloven. Skattedirektoratet og Innkrevingsmyndigheten skal ha tilgang til opplysningene i registeret i forbindelse med etablering, beregning og

gjennomføring av utleggstrekk.
§ 10 fjerde ledd skal lyde:
Tvangsmulkt kan helt eller delvis frafalles dersom forpliktelsen ikke er overholdt som følge av forhold utenfor den opplysningspliktiges kontroll eller dersom særlige rimelighetsgrunner som forelå ved ileggelsen, tilsier det.
56. I lov 24. august 2012 nr. 64 om bustøtte og kommunale bustadtilskot gjøres følgende endringer:
§ 11 skal lyde:
§ 11. Tvangsgrunnlag og særleg namsstyresmakt
Vedtak om krav på tilbakebetaling av bustøtte er tvangsgrunnlag for utlegg. Kravet kan drivast inn av Husbanken eller overførast til Innkrevjingsmyndigheita.
§ 12 oppheves.
57. Lov 11. januar 2013 nr. 3 om Statens innkrevingssentral oppheves.
58. I lov 6. juni 2014 nr. 19 om stans i utbetalinga av offentlege ytingar og barnebidrag når ein av foreldra har bortført eit barn til utlandet gjøres følgende endring:
§ 3 andre ledd skal lyde:
Barnebidrag tyder i lova her barnebidrag som vert kravd inn av Innkrevjingsmyndigheita, med unntak av oppfostringsbidrag fastsett etter barnevernsloven § 15-12.
59. I lov 4. september 2015 nr. 91 om posttjenester gjøres følgende endringer:
§ 50 tredje ledd oppheves. § 50 nåværende fjerde ledd blir tredje ledd.
§ 54 andre ledd skal lyde:
Innkreving av krav som nevnt i første ledd kan pålegges Innkrevingsmyndigheten.
60. I lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning gjøres følgende endringer:
§ 2-10 første ledd bokstav c skal lyde:

c. enhver som i løpet av de ti siste årene er straffet for overtredelse av denne loven, ligningsloven, merverdiavgiftsloven, skattebetalingsloven, innkrevingsloven, straffeloven §§ 378 til 380 og 406, regnskapsloven eller bokføringsloven

§ 7-9 andre ledd skal lyde:
(2) Innkrevingsmyndigheten skal gi opplysninger til skattemyndighetene om bidragspliktiges gjeld i forbindelse med pliktig underholdsbidrag og andre mellomværender med Innkrevingsmyndigheten.
§ 14-1 tredje ledd skal lyde:
(3) Skattemyndighetene kan redusere eller frafalle påløpt mulkt som følge av særlige grunner som forelå ved ileggelsen.
61. I lov 17. juni 2016 nr. 64 om åpenhet om eierskap i medier gjøres følgende

endring:
§ 5 tredje ledd oppheves. § 5 nåværende fjerde ledd blir tredje ledd.
62. I lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering gjøres følgende endringer:
§ 12-1 fjerde ledd skal lyde:
Et overtredelsesgebyr kan helt eller delvis ettergis dersom det blir gjort sannsynlig at manglende etterlevelse skyldes forhold utenfor overtrederens kontroll eller dersom særlige rimelighetsgrunner knyttet til ileggelsen tilsier det.
63. I lov 16. juni 2017 nr. 50 om Likestillings- og diskrimineringsombudet og Diskrimineringsnemnda gjøres følgende endringer:
§ 13 tredje ledd oppheves.
§ 13 nåværende fjerde ledd blir tredje ledd og skal lyde:
Tvangsmulkten tilfaller staten, og den kreves inn av Innkrevingsmyndigheten.
§ 13 nåværende femte ledd blir fjerde ledd.
64. I lov 7. mai 2020 nr. 37 om medisinsk utstyr gjøres følgende endring:
§ 12 andre ledd oppheves.
65. I lov 7. mai 2020 nr. 40 om tilrettelegging for utbygging av høyhastighetsnett for elektronisk kommunikasjon gjøres følgende endring:
§ 23 andre ledd skal lyde:
Innkreving av krav som nevnt i første ledd, kan pålegges Innkrevingsmyndigheten.
66. I lov 23. juni 2020 nr. 99 om tilskudd ved avbrutt permittering (økonomiske tiltak i møte med virusutbruddet) gjøres følgende endring:
§ 16 første ledd skal lyde:
(1) Krav på tilbakebetaling av uriktig utbetalt tilskudd og administrative sanksjoner betales til og innkreves av Innkrevingsmyndigheten.
67. I lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern gjøres følgende endringer:
§ 15-12 andre ledd tredje punktum skal lyde:
Den bidragspliktige kan sette frem krav om å få endret fastsatt bidrag.
§ 15-12 fjerde ledd skal lyde:
Bidrag etter denne bestemmelsen er tvangsgrunnlag for utlegg. Bidraget innkreves av Innkrevingsmyndigheten og skal overføres til kommunen.
68. I lov 28. januar 2022 nr. 2 om lønnsstøtte (økonomiske tiltak i møte med pandemien) gjøres følgende endring:
§ 17 første ledd skal lyde:
(1) Krav på tilbakebetaling av uriktig utbetalt støtte og administrative sanksjoner betales til og innkreves av Innkrevingsmyndigheten.
69. I lov 4. mars 2022 nr. 7 om nasjonale saksbehandlingsregler i saker om offentlig støtte gjøres følgende endring:
§ 3 fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om tildeling, kontroll og tilbakeføring av offentlig støtte som nevnt i første ledd. Det kan i slike forskrifter gjøres unntak fra reglene i skatteforvaltningsloven, skattebetalingsloven og innkrevingsloven i den utstrekning det er nødvendig for å oppfylle EØS-rettslige forpliktelser.
70. I lov 11. mars 2022 nr. 8 om tollavgift gjøres følgende endring:
§ 12-8 første ledd tredje punktum oppheves.
71. I lov 17. juni 2022 nr. 57 om erstatning fra staten til voldsutsatte gjøres følgende endringer:
§ 13 skal lyde:
§ 13. Tvangsgrunnlag og tvangsinndrivelse
Statens krav etter §§ 11 og 12 er tvangsgrunnlag for utlegg og innkreves av Innkrevingsmyndigheten.
§ 16 andre ledd skal lyde:
Kontoret for voldsoffererstatning og Statens sivilrettsforvaltning kan uten hinder av taushetsplikt innhente fra Innkrevingsmyndigheten og Folkeregisteret de opplysningene som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter loven her, og nødvendige opplysninger til utredning og produksjon av statistikk.
1 Fra 1. januar 2026, med unntak av lovendringene om utlegg som i saker om utlegg kommer gradvis til anvendelse, se delegeringsvedtak 10 juni 2025 nr. 968 og 12 juni 2025 nr. 1053, iflg. res. 10 juni 2025 nr. 967.

Lov om endringer i arbeidsmiljøloven, lov om aldersgrenser for statsansatte m.fl. og lov om Statens pensjonskasse (avvikling av bedriftsinterne aldersgrenser og økning av den alminnelige aldersgrensen i staten)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse.
2. Lov 21. desember 1956 nr. 1 om aldersgrenser for statsansatte m.fl.
3. Lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (arbeidsmiljøloven).

I

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:
§ 23 andre ledd skal lyde:
For den som blir opptatt som nytt medlem av Statens pensjonskasse etter 1. januar 1967, skal oppsatt alderspensjon utgjøre en så stor del av full pensjon som forholdet mellom opptjent tjenestetid og den tjenestetiden vedkommende ville hatt fra den dagen han eller hun ble medlem av Pensjonskassen og fram til det laveste av aldersgrensen eller 70 år, men ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.
§ 26 h tredje ledd bokstav a andre punktum skal lyde:
Full tjenestetid er den tjenestetiden medlemmet ville hatt fra den dagen vedkommende ble medlem av Pensjonskassen og fram til det laveste av aldersgrensen eller 70 år, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.
§ 28 sjette ledd andre punktum skal lyde:
Uførepensjonen skal da avkortes etter forholdet mellom tjenestetiden og den tjenestetiden vedkommende ville ha fått fra den dagen han eller hun ble medlem av Pensjonskassen og fram til det laveste av aldersgrensen eller 70 år, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

II

I lov 21. desember 1956 nr. 1 om aldersgrenser for statsansatte m.fl. gjøres følgende endringer:
§ 2 første ledd skal lyde:
Den alminnelige aldersgrensen er 72 år. Det kan fastsettes lavere aldersgrense i følgende tilfeller:

a. Tjenesten medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning på de ansatte, slik at de normalt ikke makter å skjøtte arbeidet forsvarlig til fylte 72 år.
b. Tjenesten stiller spesielle krav til fysiske eller psykiske egenskaper, som normalt blir sterkere svekket før fylte 72 år enn det en forsvarlig utføring av tjenesten tilsier.

§ 2 nytt tredje ledd skal lyde:
Aldersgrensen for dommere er 70 år.
Nåværende § 2 tredje og fjerde ledd blir fjerde og nytt femte ledd.
§ 3 første ledd tredje punktum skal lyde:
Tjenesten kan første gang forlenges opp til to år, og senere kun ett år til.

III

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:
§ 15-13 a andre ledd nytt andre punktum skal lyde:
Den lavere aldersgrensen skal være saklig begrunnet og ikke uforholdsmessig inngripende, jf. § 13-3 andre ledd.
§ 15-13 a tredje og fjerde ledd oppheves. Nåværende femte til syvende ledd blir tredje til femte ledd.

IV

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Bestemmelser i tariffavtaler om lavere aldersgrense enn 72 år for opphør av arbeidsforhold kan gjelde inntil tariffavtalen utløper, jf. arbeidstvistloven § 5, men likevel ikke lenger enn tre år fra lovens ikrafttredelse.
1 Fra 1. januar 2026 iflg. res. 27. mai 2025 nr. 856.

Lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren (DORA-loven)

§ 1. Forordningen om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren

(1) EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31q (forordning (EU) 2022/2554) om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til DORA-forordningen, menes forordningen slik den til enhver tid er gjennomført og endret etter første eller fjerde ledd.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsene i første ledd.
(4) Departementet kan i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene i første ledd til gjennomføring av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen.

§ 2. Forordningens anvendelse på andre foretak

(1) Departementet kan i forskrift fastsette at bestemmelsene i § 1 helt eller delvis skal gjelde for:

a. foretak nevnt i DORA-forordningen artikkel 2 nr. 3,
b. finansieringsforetak,
c. låneformidlingsforetak,
d. inkassoforetak,
e. eiendomsmeglingsforetak,
f. morselskap i finanskonsern.

(2) Departementet kan i forskrift fastsette forenklede krav for foretak nevnt i første ledd i samsvar med relevante bestemmelser i DORA-forordningen.

§ 3. Tilsyn mv.

(1) Finanstilsynet er nasjonal tilsynsmyndighet etter DORA-forordningen og fører tilsyn med overholdelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette utfyllende krav til rapportering, register over IKT-tjenesteavtaler og annen informasjon som foretak omfattet av §§ 1 eller 2 skal gi Finanstilsynet om inngåtte og planlagte avtaler om bruk av tjenester fra IKT-leverandører.
(3) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om rapportering av hendelser og deling av informasjon til andre varslingsmottakere enn Finanstilsynet.
(4) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser om trusselbasert penetrasjonstesting (TLPT), herunder om fordeling av oppgaver og ansvar mellom norske myndighetsorgan i henhold til DORA-forordningen artikkel 26.

§ 4. Overtredelsesgebyr

(1) Finanstilsynet kan ilegge fysiske personer eller foretak overtredelsesgebyr på inntil 50 millioner kroner ved overtredelse av følgende bestemmelser i DORA-forordningen:

a. artikkel 5 om forvaltning og organisasjon,
b. artikkel 6 om rammeverk for IKT-risikostyring,
c. artikkel 8 om identifisering av IKT-relaterte funksjoner og

avhengigheter,
d. artikkel 9 nr. 4 om retningslinjer for sikkerhet mv. som del av rammeverket for IKT-risikostyring, jf. artikkel 6,
e. artikkel 11 om respons og gjenoppretting,
f. artikkel 12 om retningslinjer og prosedyrer for sikkerhetskopiering og gjenoppretting,
g. artikkel 14 om planer for krisekommunikasjon,
h. artikkel 16 nr. 1 og 2 om forenklet rammeverk for IKT-risikostyring,
i. artikkel 17 om prosess for håndtering av IKT-relaterte hendelser,
j. artikkel 19 nr. 1, 3 og 4 om rapportering av alvorlige IKT-relaterte hendelser,
k. artikkel 24 om generelle krav til gjennomføringen av testing av digital operasjonell motstandsdyktighet,
l. artikkel 25 nr. 2 om sårbarhetsvurderinger før bruk av nye systemer i verdipapirsentraler og sentrale motparter,
m. artikkel 28 om generelle prinsipper for forsvarlig styring av IKT-tredjepartsrisiko,
n. artikkel 42 nr. 3 annet avsnitt om hensyntaken til risiko avdekket hos IKT-leverandører.

Første punktum gjelder tilsvarende ved overtredelse av forskrifter som gjennomfører tekniske reguleringsstandarder fastsatt etter DORA-forordningen artikkel 15 og artikkel 16 nr. 3.

(2) Medvirkning til overtredelse som nevnt i første ledd, kan sanksjoneres på samme måte.
(3) Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når foretaket eller noen som har handlet på foretakets vegne, forsettlig eller uaktsomt har begått en overtredelse som nevnt i første eller annet ledd.
(4) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.
(5) Departementet kan i forskrift fastsette bestemmelser til utfylling og avgrensning av paragrafen her, og renter ved forsinket betaling av overtredelsesgebyret. Departementet kan i forskrift fastsette at den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i forskrift gitt i medhold av loven, kan ilegges overtredelsesgebyr.

§ 5. Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

(1) Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelser til forskjellig tid.
(2) Departementet kan fastsette overgangsregler.
1 Fra 1. juli 2025 med unntak av § 6 nr. 1 om endringer i verdipapirhandelloven § 17-1 første ledd, som trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1084.

§ 6. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:
1. I lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel gjøres følgende endringer:
– – –
§ 17-1 første ledd skal lyde:
(1) EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31bc (forordning (EU) nr. 648/2012) om OTC-derivater, sentrale motparter og transaksjonsregistre (EMIR), som endret ved direktiv (EU) 2015/849 og forordning (EU) 2022/2554, jf. lov om digital operasjonell motstandsdyktighet i finanssektoren § 1, gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
– – –

Lov om kryptoeiendeler (kryptoeiendelsloven)

§ 1. Kryptoeiendelsforordningen

(1) EØS-avtalen vedlegg IX nr. 31r forordning (EU) 2023/1114 (om markeder for kryptoeiendeler (krypto-eiendelsforordningen)) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg IX, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.
(2) Når det i loven her vises til kryptoeiendelsforordningen, menes forordningen slik den er gjennomført i første ledd.
(3) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her og fastsette bestemmelser i forskrift om meldinger som skal sendes til tilsynsmyndigheten i forbindelse med utsatt offentliggjøring av innsideinformasjon etter kryptoeiendelsforordningen artikkel 88 nr. 3 annet punktum.
(4) Departementet kan i forskrift gjøre endringer i, herunder fastsette unntak fra, bestemmelsene gjennomført i første ledd til gjennomføring av Norges

forpliktelser etter EØS-avtalen.

§ 2. Tilsynsmyndigheten

Finanstilsynet fører tilsyn med foretak som har tillatelse til å drive virksomhet i kryptoeiendelsmarkedet etter kryptoeiendelsforordningen del III, IV og V, samt med overholdelsen av reglene som er gitt i eller i medhold av loven her.

§ 3. Kontrollvirksomhet og opplysningsplikt

(1) Finanstilsynet kan pålegge enhver person å gi opplysninger og utlevere dokumenter som kan være relevante for utførelsen av tilsynets oppgaver etter loven her.
(2) Dersom Finanstilsynet har mistanke om overtredelse av kryptoeiendelsforordningen del II til VI, eller forskrifter gitt for å utfylle disse bestemmelsene, kan enhver pålegges å gi de opplysninger Finanstilsynet krever, herunder å fremlegge dokumenter, elektronisk lagret informasjon og utskrift fra lagringsmedium. Verdipapirhandelloven § 19-3 tredje ledd gjelder tilsvarende.
(3) Ved mistanke om overtredelse av kryptoeiendelsforordningen artikkel 89 og 91 gjelder ikke taushetsplikten som nevnt i ekomloven § 3-10 for så vidt gjelder opplysninger om trafikkdata, dersom det er gitt fritak fra slik taushetsplikt etter bestemmelsen her. Begjæring om fritak fra taushetsplikten fremsettes av Finanstilsynet for tingretten på det stedet hvor det mest praktisk kan skje. Retten kan ved kjennelse gi slikt fritak. Ved vurderingen av om fritak skal gis, skal det blant annet legges vekt på hensynet til taushetsplikten og sakens opplysning. Straffeprosessloven § 52 annet ledd og § 170 a gjelder tilsvarende. Etter begjæring fra Finanstilsynet kan retten beslutte å utsette underretning om kjennelsen dersom det er strengt nødvendig for sakens behandling. Straffeprosessloven § 100 a gjelder tilsvarende.
(4) Politi og påtalemyndighet skal på anmodning fra Finanstilsynet og uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi Finanstilsynet de opplysninger som er nødvendige for å oppfylle Norges forpliktelser om utveksling av informasjon og tilsynssamarbeid etter EØS-avtalen.
(5) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om innholdet av opplysningsplikten, herunder bestemmelser om unntak fra taushetsplikt, om hvilket format opplysningene skal gis i, og om Finanstilsynets behandling av opplysningene som innhentes.

§ 4. Bevissikring

(1) Dersom det er rimelig grunn til å anta at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven er overtrådt, kan Finanstilsynet begjære bevissikring. Verdipapirhandelloven § 19-5 gjelder tilsvarende.
(2) Departementet kan gi nærmere regler om bevissikring i forskrift.

§ 5. Pålegg mv.

(1) Dersom Finanstilsynet har grunn til å anta at noen handler i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, herunder vedtak fattet med hjemmel i loven, kan Finanstilsynet pålegge vedkommende å rette forholdet. Pålegget om retting kan omfatte ethvert tiltak som er nødvendig for å bringe overtredelsen til opphør, herunder å stanse virksomhet eller korrigere falske eller villedende opplysninger.
(2) Dersom det er nødvendig for å beskytte andre markedsdeltakeres interesser eller markedets integritet, kan Finanstilsynet ved overtredelse av loven og forskrifter gitt til utfylling av loven, gi pålegg om at kryptoeiendeler skal avhendes.
(3) Dersom Finanstilsynet finner at et styremedlem, daglig leder eller en annen person som faktisk deltar i ledelsen av en utsteder av eiendelsbaserte token eller e-pengetoken eller en kryptoeiendelstjenesteyter, ikke er egnet til å inneha stillingen eller vervet, kan Finanstilsynet pålegge foretaket å skifte ut vedkommende.
(4) Finanstilsynet kan gi pålegg om å oppfylle opplysningsplikten etter § 3.
(5) Departementet kan gi nærmere regler om pålegg etter denne bestemmelsen i forskrift.

§ 6. Midlertidige tiltak

(1) Dersom det foreligger rimelig mistanke om at regler som er gitt i eller i medhold av loven her, er overtrådt, kan Finanstilsynet nedlegge forbud mot et offentlig tilbud av kryptoeiendeler, mot opptak til notering av kryptoeiendeler på en handelsplass, mot annonsering av et slikt offentlig tilbud eller opptak til notering eller mot ytelse av kryptoeiendelstjenester i inntil 30 sammenhengende arbeidsdager.
(2) Dersom Finanstilsynet finner at en kryptoeiendelstjenesteyter er i en situasjon som innebærer at ytingen av kryptoeiendelstjenester vil kunne skade investorenes interesser, kan Finanstilsynet nedlegge midlertidig forbud mot at en kryptoeiendelstjenesteyter yter kryptoeiendelstjenester, inntil situasjonen

er opphørt.
(3) Dersom Finanstilsynet finner at en utsteder, en tilbyder eller annen person som søker opptak til handel av et eiendelsbasert token eller et e-pengetoken, er i en situasjon som innebærer at handel i en kryptoeiendel vil kunne skade investorenes interesser, kan Finanstilsynet suspendere, eller kreve at en kryptoeiendelstjenesteyter som opererer en handelsplattform suspenderer, den aktuelle kryptoeiendelen fra handel inntil situasjonen er opphørt.
(4) Departementet kan gi nærmere regler om midlertidige tiltak i forskrift.

§ 7. Offentliggjøring av opplysninger

(1) Finanstilsynet kan pålegge tilbydere eller personer som søker opptak til handel av en kryptoeiendel, eller utstedere av et eiendelsbasert token eller e-pengetoken å gi supplerende opplysninger i hvitboken og i markedsføringsmaterialet for å oppfylle regler gitt i eller i medhold av loven her.
(2) Finanstilsynet kan offentliggjøre eller pålegge tilbydere eller personer som søker opptak til handel av en kryptoeiendel, utstedere av et eiendelsbasert token eller e-pengetoken, eller tilbydere av kryptoeiendelstjenester, å offentliggjøre alle vesentlige opplysninger som kan påvirke vurderingen av de aktuelle kryptoeiendelene som tilbys til offentligheten eller tas opp til handel, eller den aktuelle kryptoeiendelstjenesten, for å sikre beskyttelsen av kryptoeiendelsinnehavernes interesser eller et velfungerende marked.
(3) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om offentliggjøring av opplysninger.

§ 8. Pålegg knyttet til informasjon på nett

(1) Dersom Finanstilsynet finner at reglene i forordningen er overtrådt, og ingen andre effektive virkemidler kan benyttes for å bringe overtredelsen til opphør, kan Finanstilsynet pålegge:

a. tilbydere eller personer som søker opptak til handel av kryptoeiendeler, utstedere av kryptoeiendeler eller kryptoeiendelstjenesteytere å fjerne innhold i eller begrense tilgang til en internettside eller å innta en uttrykkelig advarsel til kunder og innehavere av kryptoeiendeler når de besøker internettsiden,
b. tilbydere av vertstjenester å fjerne, hindre eller begrense tilgang til en internettside,
c. domeneregistre eller domeneregisterførere å slette et fullt kvalifisert domenenavn og å tillate Finanstilsynet å registrere det.

(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.

§ 9. Overdragelse av kontrakter

(1) Dersom en kryptoeiendelstjenesteyters tillatelse til å yte kryptoeiendelstjenester blir tilbakekalt, kan Finanstilsynet pålegge foretaket å overdra eksisterende kontrakter til en annen kryptoeiendelstjenesteyter med tillatelse fra Finanstilsynet, forutsatt at kundene og den mottakende kryptoeiendelstjenesteyteren samtykker til overføringen.
(2) Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om overføring av kontrakter etter første ledd.

§ 10. Forbud mot å ha ledelsesfunksjon

(1) Dersom styremedlemmer, andre tillitsvalgte, oppdragstakere eller ansatte i en kryptoeiendelstjenesteyter har overtrådt eller medvirket til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, kan Finanstilsynet fatte vedtak om at vedkommende ikke kan ha ledelsesfunksjon i en kryptoeiendelstjenesteyter dersom overtredelsen eller medvirkningen til denne medfører at vedkommende må anses uskikket til å ha slik ledelsesfunksjon.
(2) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.

§ 11. Administrativ inndragning

(1) Finanstilsynet kan helt eller delvis inndra vinning som er oppnådd ved overtredelse av kryptoeiendelsforordningen artikkel 88 til 92 (innside- og markedsmisbruksregler) og forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene. Verdipapirhandelloven § 19-11 annet til tiende ledd gjelder tilsvarende.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om administrativ inndragning etter bestemmelsen her.

§ 12. Tilbakekall av tillatelse

(1) Finanstilsynet kan ved overtredelser av krypto-eiendelsforordningen artikkel 88 til 92 (innside- og markedsmisbruksregler) og artikkel 64 nr. 1 bokstav g tilbakekalle eller midlertidig oppheve tillatelsen til en yter av kryptoeiendelstjenester.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om

tilbakekall og midlertidig opphevelse av tillatelsen til en yter av kryptoeiendelstjenester etter bestemmelsen her.

§ 13. Midlertidig forbud mot å foreta egenhandel

(1) Dersom en ansatt i en kryptoeiendelstjeneste-yter forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene nevnt i kryptoeiendelsforordningen artikkel 88 til 92, kan Finanstilsynet fatte vedtak om at vedkommende i en periode på inntil to år ikke skal kunne utføre handel for egen regning i nærmere angitte kryptoeiendeler eller på nærmere angitte markeder.
(2) Finanstilsynet kan etter søknad gjøre unntak fra forbudet i første ledd for nærmere bestemte handler.
(3) Adgangen til å ilegge forbud etter bestemmelsen her foreldes to år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om forbud mot å foreta egenhandel.
(4) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.

§ 14. Utlevering av opplysninger til EFTA-domstolen

Når EFTA-domstolen behandler en sak som angår bestemmelsene gjennomført i § 1 første ledd eller i forskrift gitt til utfylling av disse bestemmelsene, kan enhver uten hinder av lovbestemt taushetsplikt gi domstolen de opplysninger som domstolen kan kreve i medhold av avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og avtale mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkingsorgan og en domstol.

§ 15. Tillatelse fra tingretten og bistand fra politiet

(1) Stedlig tilsyn etter artikkel 124 i kryptoeiendelsforordningen krever tillatelse fra tingretten.
(2) Finanstilsynet kan kreve bistand fra politiet for å gjennomføre rettens beslutning om stedlig tilsyn.
(3) Begjæring om tillatelse etter første ledd fremsettes av Finanstilsynet eller EFTAs overvåkingsorgan for tingretten på det stedet hvor det mest praktisk kan skje. Retten treffer sin avgjørelse ved beslutning. En anke over beslutningen har ikke oppsettende virkning. Straffeprosessloven § 201 første ledd, §§ 117 til 120 jf. § 204, § 207, § 208, § 209, § 213 og kapittel 26 samt forvaltningsloven § 15 annet ledd gjelder så langt de passer. Dersom varsel om stedlig tilsyn kan unnlates etter artikkel 124 i kryptoeiendelsforordningen, og Finanstilsynet eller

EFTAs overvåkingsorgan anmoder retten om det, skal den begjæringen retter seg mot, ikke varsles om begjæringen eller beslutningen.

§ 16. Tvangsfullbyrdelse

Ved tvangsfullbyrdelse etter kryptoeiendelsforordningen artikkel 133 nr. 3 fører Finanstilsynet kontroll med tvangsgrunnlagets ekthet etter bestemmelsene om tvangsfullbyrdelse i EØS-avtalen artikkel 110.

§ 17. Overtredelse av kryptoeiendelsforordningen

(1) Finanstilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved overtredelse av bestemmelsene angitt i kryptoeiendelsforordningen, jf. § 1, artikkel 111 nr. 1 første ledd bokstav a) til e) og forskrifter gitt til utfylling av disse bestemmelsene. Medvirkning til overtredelse av bestemmelsene kan sanksjoneres på samme måte.
(2) Første ledd gjelder ikke for overtredelser av reglene om innsidehandel i kryptoeiendelsforordningen artikkel 89.
(3) Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr etter første ledd for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. Forvaltningsloven § 46 første ledd gjelder for foretak.
(4) For foretak kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil

a. 60 millioner kroner eller 3 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap for overtredelse av bestemmelsene angitt i krypto-eiendelsforordningen artikkel 111 nr. 1 første ledd bokstav a),
b. 60 millioner kroner eller 5 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap for overtredelse av bestemmelsene angitt i krypto-eiendelsforordningen artikkel 111 nr. 1 første ledd bokstav d),
c. 60 millioner kroner eller 12,5 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap for overtredelse av bestemmelsene angitt i kryptoeiendelsforordningen artikkel 111 nr. 1 første ledd bokstav b) og c),
d. 30 millioner kroner eller 2 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap for overtredelse av kryptoeiendelsforordningen artikkel 88,
e. 180 millioner kroner eller 15 prosent av den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap for overtredelse av

kryptoeiendelsforordningen artikkel 90, artikkel 91 og artikkel 92.

(5) Når bestemmelser om overtredelsesgebyr knytter beregning av satser for overtredelsesgebyret til den samlede årsomsetningen etter siste godkjente årsregnskap, skal den samlede omsetningen for et morselskap eller et datterselskap av et morselskap som skal utarbeide konsernregnskap etter direktiv 2013/34 EU, være den totale årsomsetningen, eller tilsvarende inntekt etter relevante regnskapsdirektiver, etter siste tilgjengelige konsoliderte årsregnskap godkjent av ledelsen i det overordnede morforetaket.
(6) For fysiske personer kan det fastsettes overtredelsesgebyr på inntil 8 millioner kroner ved overtredelse av bestemmelsene angitt i kryptoeiendelsforordningen artikkel 111 nr. 1 første ledd bokstav a) til d), inntil 12 millioner kroner ved overtredelse av kryptoeiendelsforordningen artikkel 88 og inntil 60 millioner kroner ved overtredelse av kryptoeiendelsforordningen artikkel 90, artikkel 91 og artikkel 92.
(7) Overtredelsesgebyret kan fastsettes til inntil to ganger oppnådd fortjeneste eller unngått tap som følge av overtredelsen, dersom dette gir høyere gebyr enn utmålingen etter fjerde og sjette ledd ved overtredelse av bestemmelser som angitt i kryptoeiendelsforordningen artikkel 111 nr. 1 første ledd bokstav a) til d).
(8) Overtredelsesgebyret kan fastsettes til inntil tre ganger oppnådd fortjeneste eller unngått tap som følge av overtredelsen, dersom dette gir høyere gebyr enn utmålingen etter fjerde og sjette ledd ved overtredelse av bestemmelser som angitt i kryptoeiendelsforordningen artikkel 88, artikkel 90, artikkel 91 og artikkel 92.
(9) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes fem år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at Finanstilsynet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.
(10) Departementet kan fastsette utfyllende forskrifter til bestemmelsen her.

§ 18. Straff

(1) Med bøter eller fengsel inntil 6 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer kryptoeiendelsforordningen artikkel 89 om forbud mot innsidehandel eller artikkel 91 om forbud mot markedsmanipulasjon.
(2) Med bøter eller fengsel inntil 4 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer kryptoeiendelsforordningen artikkel 90 om forbud mot ulovlig spredning av innsideinformasjon.
(3) Med bøter eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer kryptoeiendelsforordningen artikkel 16 om utstedelse av eiendelsbaserte token uten tillatelse, artikkel 48 om utstedelse av e-

pengetoken uten tillatelse eller artikkel 59 om ytelse av kryptoeiendelstjenester uten tillatelse.
(4) Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer kryptoeiendelsforordningen artikkel 88 om offentliggjøring av innsideinformasjon, artikkel 4 og 5 om krav til utarbeidelse av hvitbok, artikkel 6, 19 og 51 om hvitbokens innhold eller artikkel 12 og 25 om endringer i hvitboken.
(5) Første til fjerde ledd gjelder tilsvarende for utfyllende forskrifter til de enkelte bestemmelsene.

§ 19. Ikrafttredelse og overgangsregler

(1) Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
(2) Tilbydere av vekslingstjenester og oppbevaringstjenester for virtuell valuta, som er registrert hos Finanstilsynet, jf. forskrift fastsatt med hjemmel i hvitvaskingsloven § 4 femte ledd, kan fortsette å tilby sine tjenester frem til 30. desember 2025 eller til de har fått eller blitt nektet tillatelse etter kryptoeiendelsforordningen artikkel 63, etter hva som kommer først.
(3) Departementet kan gi nærmere overgangsregler.
1 Fra 1. juli 2025 iflg. res. 27 mai 2025 nr. 867.

§ 20. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i lov 17. juni 2016 nr. 30 om EØS-finanstilsyn: – – –

Lov om bevaring og bærekraftig bruk av marint naturmangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Formål

Lovens formål er å sikre bevaring og bærekraftig bruk av marint naturmangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon, også på lang sikt, gjennom effektiv

gjennomføring av Avtale under De forente nasjoners havrettskonvensjon om bevaring og bærekraftig bruk av marint biologisk mangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon.

§ 1-2. Virkeområde

Loven gjelder for aktivitet under norsk jurisdiksjon eller kontroll i områder utenfor Norges eller andre staters jurisdiksjon, slik dette følger av Avtalen, og så langt dette ikke strider mot en annen stats jurisdiksjon.

Loven gjelder også for aktivitet på norsk territorium, herunder Svalbard, Jan Mayen og Bouvetøya, på den norske kontinentalsokkelen og i områder opprettet med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone §§ 1 og 5.

Loven gjelder ikke for Dronning Maud Land og Peter I Øy med mindre det er fastsatt av Kongen.

Loven gjelder ikke for Forsvarets aktiviteter, herunder Forsvarets aktiviteter utført av statlige fartøy og luftfartøy i ikke-kommersiell tjeneste.

Virkeområdet til lovens ulike kapitler er nærmere angitt i henholdsvis §§ 2-1, 3-1 og 4-1.

§ 1-3. Ansvarlig myndighet etter loven

Departementet er ansvarlig myndighet etter loven med mindre annet er fastsatt i lov eller i medhold av lov.

§ 1-4. Definisjoner

I denne loven forstås med

a. Avtalen: avtale under De forente nasjoners havrettskonvensjon om bevaring og bærekraftig bruk av marint biologisk mangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon
b. bærekraftig bruk: å bruke naturmangfold på en måte og i et omfang som ikke fører til svekket naturmangfold på lang sikt, av hensyn til nåværende og framtidige generasjoner
c. områdebasert forvaltningsverktøy: et verktøy, herunder et marint verneområde, for et geografisk definert område, som tjener til å forvalte én eller flere sektorer eller aktiviteter med sikte på å oppnå bestemte målsettinger for bevaring og bærekraftig bruk i samsvar med Avtalen

d. marint verneområde: et geografisk definert marint område som er utpekt og forvaltes for å oppnå bestemte langsiktige målsettinger for bevaring av naturmangfold, og som i aktuelle tilfeller kan tillate bærekraftig bruk som er i samsvar med bevaringsmålsettingene
e. konsekvensutredning: en prosess for å identifisere og vurdere mulige virkninger av en aktivitet som danner grunnlag for beslutningstaking
f. samlede virkninger: de samlede og gradvis økende virkningene av forskjellige aktiviteter over tid, sett i sammenheng med konsekvenser av klimaendringer og havforsuring og tilknyttede virkninger
g. bioteknologi: enhver teknologisk anvendelse som anvender biologiske systemer, levende organismer eller derivater av disse for å lage, framstille eller modifisere produkter eller prosesser til en bestemt bruk
h. uttak: innsamling eller prøvetaking av marine genetiske ressurser i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon
i. marine genetiske ressurser: ethvert materiale av marin plante, animalsk, mikrobielt eller annet opphav som inneholder funksjonelle arvelighetsenheter av faktisk eller potensiell verdi
j. utnyttelse av marine genetiske ressurser: drive forskning og utvikling på den genetiske eller biokjemiske sammensetningen av marine genetiske ressurser, herunder gjennom bruk av bioteknologi
k. offentlig samling: en samling av genetisk materiale inkludert genbanker som forvaltes av eller på vegne av staten, og der enhver gis tilgang på nærmere bestemte vilkår
l. Mekanismen for informasjonsutveksling: mekanismen etablert under artikkel 51 i Avtalen.

§ 1-5. Overordnede prinsipper

Loven skal tolkes i samsvar med de overordnede prinsippene i Avtalen.

Kapittel 2. Marine genetiske ressurser

§ 2-1. Virkeområde

Kapittelet gjelder for aktiviteter under norsk jurisdiksjon fra skip, fartøy, luftfartøy, andre farkoster, innretninger eller lignende vedrørende uttak eller utnyttelse av marine genetiske ressurser og digital sekvensinformasjon om marine genetiske ressurser i eller fra områder utenfor nasjonal jurisdiksjon.

Kapittelet gjelder også for eksisterende genetisk materiale i offentlige

samlinger uttatt før loven trådte i kraft, og for digital sekvensinformasjon generert og lastet opp av offentlige samlinger eller offentlig tilgjengelige databaser.

Kapittelet gjelder ikke for høsting av viltlevende marine ressurser, der formålet er et annet enn uttak og utnyttelse av genressurser og digital sekvensinformasjon.

§ 2-2. Krav om bruk til fredelige formål

Aktivitet vedrørende marine genetiske ressurser og digital sekvensinformasjon om marine genetiske ressurser i eller fra områder utenfor nasjonal jurisdiksjon skal utelukkende brukes til fredelige formål.

§ 2-3. Krav til melding av planlagte aktiviteter

Følgende informasjon skal meldes inn til Mekanismen for informasjonsutveksling tidligst mulig, og senest seks måneder før uttak av marine genetiske ressurser i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon:

a. hva som planlegges uttatt og til hvilke formål, herunder eventuelle forskningsprogrammer og forskningsemner som arbeidet inngår i
b. de marine genetiske ressursene det skal forskes på, eller som skal uttas, og til hvilke formål slike ressurser skal uttas
c. i hvilke geografiske områder uttaket skal foregå
d. et sammendrag av metoden og verktøyet som skal brukes til uttaket, blant annet fartøyenes navn, tonnasje, type og klasse samt vitenskapelig utstyr eller studiemetoder som skal benyttes
e. informasjon om eventuelle koblinger til større forskningsprogrammer
f. forventet dato for forskningsfartøyenes første ankomst og siste avreise, eller eventuelt for utplassering og fjerning av utstyret
g. navn på sponsorinstitusjoner og prosjektansvarlig
h. vurdering av muligheter for forskere fra alle stater, særlig forskere fra utviklingsland, til å delta i eller bli knyttet til prosjektet
i. i hvilken utstrekning den prosjektansvarlige mener at stater som måtte trenge eller anmode om teknisk bistand, særlig utviklingsland, bør ha anledning til å delta eller være representert i prosjektet
j. en dataforvaltningsplan utarbeidet i samsvar med åpen og ansvarlig forvaltning av data, der det tas hensyn til gjengs internasjonal praksis.

Kongen kan gi forskrift om nærmere krav til informasjonen som skal gis, og

krav til ytterligere opplysninger.

§ 2-4. Krav til melding av vesentlig endring i informasjon

Dersom det skjer en vesentlig endring i informasjonen som er gitt til Mekanismen for informasjonsutveksling forut for det planlagte uttaket, skal oppdaterte opplysninger meldes inn til Mekanismen for informasjonsutveksling innen rimelig tid og senest når uttaket begynner.

§ 2-5. Krav til melding etter uttaket

Etter at et uttak er gjort, skal et duplikat av de marine genetiske ressursene leveres vederlagsfritt til en offentlig samling så snart som mulig. Det samme gjelder digital sekvensinformasjon dersom slik informasjon er generert.

Den som står ansvarlig for uttaket, så snart opplysningene blir tilgjengelige, og senest innen ett år etter uttaket, skal melde følgende inn til Mekanismen for informasjonsutveksling sammen med den standardiserte BBNJ-batchidentifikatoren:

a. navnet på den offentlige samlingen eller databasen der digital sekvensinformasjon om marine genetiske ressurser er eller vil bli lagret
b. hvor de marine genetiske ressursene fra uttaket er eller vil bli oppbevart
c. en rapport med detaljer om det geografiske området der marine genetiske ressurser er innsamlet, blant annet informasjon om breddegrad, lengdegrad og dybde og om funnene fra det gjennomførte uttaket, i den utstrekning de foreligger
d. eventuelle nødvendige ajourføringer av dataforvaltningsplanen nevnt i § 2-3 første ledd bokstav j.

§ 2-6. Plikt til å registrere utnyttelse og kommersialisering

Den som utnytter marine genetiske ressurser fra områder utenfor nasjonal jurisdiksjon, skal registrere dette hos Miljødirektoratet. Registreringsplikten omfatter

a. hvor resultatene av utnyttelsen, for eksempel publikasjoner, innvilgede patenter og utviklede produkter er å finne
b. hvor det originale genmaterialet eller prøven som er gjenstand for

utnyttelse, oppbevares
c. tilgjengelig informasjon om salg av relevante produkter og annen relevant informasjon
d. digital sekvensinformasjon sammen med standardisert BBNJ-batchidentifikator, dersom slik informasjon er tilgjengelig, og det er praktisk mulig og ikke uforholdsmessig kostbart å registrere den.

Kongen kan gi forskrift om nærmere krav til opplysningene som skal foreligge, måter å registrere opplysningene på og krav til ytterligere opplysninger.

§ 2-7. Oppbevaring i offentlige samlinger og databaser

Marine genetiske ressurser og digital sekvensinformasjon om marine genetiske ressurser i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon som ligger i offentlige samlinger eller offentlig tilgjengelige databaser, skal kunne identifiseres som hentet fra områder utenfor nasjonal jurisdiksjon. Registrering skal skje i samsvar med gjengs internasjonal praksis.

Marine genetiske ressurser og digital sekvensinformasjon om marine genetiske ressurser i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon med tilhørende standardiserte BBNJ-batchidentifikatorer skal leveres til oppbevaring i offentlige samlinger i Norge eller internasjonalt vedlikeholdte samlinger, eller lastes opp i offentlige internasjonale databaser. Dette skal skje senest tre år etter at utnyttelsen tar til, eller så snart ressursene og informasjonen blir tilgjengelige. Det skal tas hensyn til gjengs internasjonal praksis.

Enhver, herunder forskere og forskningsinstitusjoner fra utviklingsland, kan kreve tilgang til de genetiske ressursene eller den digitale sekvensinformasjonen. Det kan blant annet stilles følgende vilkår for utleveringen:

a. behovet for å bevare marine genetiske ressursers fysiske integritet
b. rimelige kostnader knyttet til vedlikehold
c. rimelige kostnader knyttet til behandling av henvendelser om utlevering.

Kongen kan gi forskrift om utlevering av genetisk materiale fra offentlige samlinger og samlinger og databaser som er offentlig tilgjengelige.

§ 2-8. Gjennomføring i norsk rett av partsmøtevedtak om fordeling av monetære fordeler

Kongen kan gi forskrift om gjennomføringen i norsk rett av partsmøtets vedtak etter Avtalens artikkel 14 nr. 7. Det kan gis forskrift om

a. milepælsbetalinger
b. prosentandel av inntekten fra salg av produkter
c. et lagdelt gebyr, betalt periodisk, basert på et diversifisert sett indikatorer som måler en parts aggregerte aktivitetsnivå
d. andre former for fordelsdeling.

Kapittel 3. Tiltak som områdebaserte forvaltningsverktøy, herunder marine verneområder

§ 3-1. Virkeområde

Kapittelet gjelder for aktiviteter under norsk jurisdiksjon eller kontroll fra skip, fartøy, luftfartøy, andre farkoster, innretninger eller lignende i områder der det er etablert områdebaserte forvaltningsverktøy, herunder marine verneområder, og nødtiltak, i tråd med artiklene 22 og 24 i Avtalen.

§ 3-2. Forskrift

Kongen kan gi forskrift som gjennomfører i norsk rett partsmøtets vedtak etter artiklene 22 og 24 i Avtalen. Forskriften kan omfatte forbud mot all aktivitet og forurensning, samt vilkår for tiltak og bruk.

Dersom partsmøtets vedtak kun retter seg mot utøving av fiske, skal gjennomføringen av vedtaket i norsk rett skje etter reglene i havressurslova.

Kapittel 4. Konsekvensutredninger

§ 4-1. Virkeområde

Kapittelet gjelder konsekvensutredning og etterfølgende overvåking og oppfølging av planlagte aktiviteter under norsk jurisdiksjon eller kontroll, som skal gjennomføres i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon.

Kapittelet gjelder også konsekvensutredninger og etterfølgende overvåking og oppfølging av planlagte aktiviteter i marine områder innenfor nasjonal

jurisdiksjon. Dette omfatter likevel bare aktiviteter som kan forårsake betydelig forurensning av eller vesentlige og skadelige endringer i det marine miljøet i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon, og som ikke er omfattet av andre konsekvensutredningsregler gitt i eller i medhold av norsk lov.

§ 4-2. Ansvarlig myndighet og tiltakshaver

Ansvarlig myndighet etter dette kapittelet er den som i medhold av lov er gitt myndighet til å tillate aktiviteten. Dersom en aktivitet ikke er omfattet av annet regelverk, er departementet ansvarlig myndighet.

Med tiltakshaver menes i dette kapittelet den som skal gjennomføre en aktivitet som er omfattet av kapittelet.

§ 4-3. Terskel for vurdering av konsekvensutredningsplikt og krav om konsekvensutredning

Dersom en planlagt aktivitet kan ha mer enn en ubetydelig eller kortvarig virkning på det marine miljøet, virkningene av aktiviteten ikke er kjent, eller det mangler tilstrekkelig kunnskap om virkningene, skal det gjennomføres en vurdering av om aktiviteten krever konsekvensutredning etter § 4-5.

Det skal utarbeides en konsekvensutredning for planlagte aktiviteter dersom det er rimelig grunn til å tro at aktiviteten kan forårsake betydelig forurensning av eller vesentlige og skadelige endringer i det marine miljøet. For planlagte aktiviteter i områder innenfor nasjonal jurisdiksjon gjelder dette bare dersom slike virkninger inntreffer i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon i tråd med § 4-1 andre ledd.

§ 4-4. Unntak fra krav om konsekvensutredning

Kravene etter § 4-3 om å foreta en vurdering av om en aktivitet krever konsekvensutredning, eller å gjennomføre en konsekvensutredning av aktiviteter som skal gjennomføres i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon, gjelder ikke dersom ansvarlig myndighet finner at de mulige virkningene av den planlagte aktiviteten har blitt vurdert i samsvar med kravene oppstilt i andre relevante rettslige instrumenter eller rammeverk, eller av relevante internasjonale organer, og ett av følgende vilkår er oppfylt:

a. Vurderingen av den planlagte aktiviteten er tilsvarende den som kreves etter denne loven, og resultatene er hensyntatt.
b. Reguleringene eller standardene i de relevante rettslige

instrumentene eller rammeverkene eller for de internasjonale organene er utviklet for å forebygge, begrense eller håndtere potensielle virkninger slik at de holdes under terskelverdien for konsekvensutredning etter dette kapittelet, og reguleringene eller standardene er etterlevd.

Dersom en aktivitet er unntatt fra konsekvens-utredningsplikt etter første ledd bokstav a og det ikke er krav om overvåking og evaluering etter relevante rettslige instrumenter eller rammeverk, skal ansvarlig myndighet sørge for at aktiviteten overvåkes og evalueres etter denne loven.

Ansvarlig myndighet skal sørge for offentliggjøring av eventuelle konsekvensutredningsrapporter og overvåkings- og evalueringsrapporter etter andre ledd.

§ 4-5. Vurdering av om aktiviteten krever konsekvensutredning

Tiltakshaveren skal sende sin vurdering av om aktiviteten krever konsekvensutredning til ansvarlig myndighet. Ansvarlig myndighet skal innen rimelig tid vurdere og avgjøre om aktiviteten krever konsekvensutredning.

Vurderingene av om det kreves konsekvensutredning, skal inneholde følgende:

a. en beskrivelse av den planlagte aktiviteten, blant annet aktivitetens formål, lokalisering, varighet og intensitet
b. en foreløpig vurdering av de mulige virkningene av aktiviteten, inkludert samlede virkninger, og alternativer til den planlagte aktiviteten der det er hensiktsmessig.

Følgende faktorer skal som et minimum inngå i vurderingene av om det kreves konsekvensutredning:

a. typen aktivitet, valg av tekniske løsninger og hvordan aktiviteten skal gjennomføres
b. aktivitetens varighet
c. aktivitetens lokalisering
d. lokalitetens egenskaper og økosystem, herunder områder med særlig økologisk eller biologisk betydning eller sårbarhet
e. mulige virkninger av aktiviteten, herunder samlede virkninger og virkninger i områder innenfor nasjonal jurisdiksjon
f. i hvilken utstrekning effektene av aktiviteten ikke er kjent eller det mangler tilstrekkelig kunnskap om effektene

g. andre relevante økologiske eller biologiske kriterier.

Ansvarlig myndighet skal offentliggjøre avgjørelsen av om det kreves konsekvensutredning.

§ 4-6. Program for konsekvensutredningen

Ansvarlig myndighet skal på bakgrunn av informasjon og forslag fra tiltakshaveren fastsette programmet for konsekvensutredningen. Programmet skal fastsette hva som skal inngå i konsekvensutredningen, blant annet hvilke temaer som skal utredes og hvordan utredningen skal gjennomføres.

Programmet skal identifisere følgende forhold som skal inngå i konsekvensutredningen:

a. sentrale miljøvirkninger og eventuelle tilknyttede virkninger av aktiviteten, inkludert mulige samlede virkninger og virkninger av aktiviteten i områder innenfor nasjonal jurisdiksjon
b. eventuelle alternativer til den planlagte aktiviteten.

Programmet for konsekvensutredning skal fastsettes ved bruk av beste tilgjengelige vitenskapelige metode og kunnskap og relevant tradisjonell kunnskap hos urfolk og lokalsamfunn hvis dette er tilgjengelig.

Ansvarlig myndighet skal sørge for nødvendige konsultasjoner med relevante stater og interessenter under utarbeidelsen av programmet for konsekvensutredningen og sørge for nødvendig offentliggjøring.

§ 4-7. Gjennomføring av konsekvensutredningen

Tiltakshaveren skal gjennomføre konsekvensutredningen i henhold til programmet for konsekvensutredning fastsatt etter § 4-6 og kravene som følger av dette kapittelet.

Konsekvensutredningen skal gjennomføres ved bruk av beste tilgjengelige vitenskapelig metode og kunnskap og relevant tradisjonell kunnskap hos urfolk og lokalsamfunn hvis dette er tilgjengelig.

§ 4-8. Konsekvensutredningsrapporten

Tiltakshaveren skal utarbeide en konsekvensutredningsrapport. Rapporten skal som et minimum inneholde følgende informasjon:

a. en beskrivelse av den planlagte aktiviteten og dens lokalisering
b. en beskrivelse av programmet for konsekvensutredningen fastsatt etter § 4-6
c. en vurdering av den nåværende tilstanden for det marine miljøet som kan antas å bli påvirket
d. en beskrivelse og vurdering av mulige virkninger av den planlagte aktiviteten, herunder samlede virkninger og eventuelle virkninger i områder innenfor nasjonal jurisdiksjon
e. en beskrivelse og vurdering av mulige tiltak for å forebygge, begrense og håndtere mulige negative virkninger av den planlagte aktiviteten. Tiltakene skal ta sikte på å unngå vesentlige negative virkninger
f. en beskrivelse av rimelige og realistiske alternativer til den planlagte aktiviteten og hvordan disse er vurdert
g. en beskrivelse av usikkerheter og kunnskapsmangler
h. informasjon om den offentlige konsultasjonsprosessen
i. en beskrivelse av oppfølgingstiltak, blant annet planer for ivaretakelse av miljøet
j. et ikke-teknisk sammendrag.

Et utkast til konsekvensutredningsrapport skal sendes til ansvarlig myndighet, som skal sørge for nødvendig offentliggjøring og konsultasjoner med relevante stater og interessenter.

Ansvarlig myndighet kan pålegge tiltakshaveren å utarbeide nødvendige oppdateringer av konsekvens-utredningsrapporten og nødvendige tilleggsutredninger.

§ 4-9. Sluttbehandling

Ved vurderingen av om den planlagte aktiviteten kan gjennomføres, skal ansvarlig myndighet fullt ut ta hensyn til konsekvensutredningen.

Ansvarlig myndighet kan bare tillate den planlagte aktiviteten dersom alle rimelige foranstaltninger er tatt for å sikre at aktiviteten kan gjennomføres på en måte som er forenelig med forebygging av vesentlige negative virkninger på det marine miljøet.

Eventuelle avbøtende tiltak og oppfølgingskrav som er en forutsetning for å tillate aktiviteten, skal tydelig angis i beslutningsdokumentene.

Ansvarlig myndighet skal offentliggjøre beslutningsdokumentene.

§ 4-10. Overvåking og rapportering

Tiltakshaveren skal overvåke virkningene av aktiviteter som gjennomføres, for å avdekke om det er sannsynlig at aktiviteten vil forurense eller ha negative virkninger på det marine miljøet. Overvåkingen skal omfatte miljøvirkninger og eventuelle tilknyttede virkninger som økonomiske, sosiale og kulturelle virkninger og virkninger for menneskers helse.

Overvåkingen skal skje ved bruk av beste tilgjengelige vitenskapelige metode og kunnskap og relevant tradisjonell kunnskap hos urfolk og lokalsamfunn hvis dette er tilgjengelig.

Tiltakshaveren skal jevnlig utarbeide overvåkingsrapporter som beskriver virkningene av aktiviteten og resultatene av overvåkingen. Overvåkingsrapportene skal leveres til ansvarlig myndighet, som skal sørge for offentliggjøring.

Dersom tiltakshaveren gjennom overvåkingen eller på annen måte avdekker vesentlige negative virkninger som enten ikke var forutsett i konsekvensutredningen, eller som har oppstått som følge av brudd på vilkårene for aktiviteten, skal dette meldes til ansvarlig myndighet så snart som mulig.

§ 4-11. Oppfølging av aktiviteten og dens virkninger

Dersom ansvarlig myndighet blir gjort oppmerksom på eller avdekker vesentlige negative virkninger som enten ikke var forutsett i konsekvensutredningen, eller som har oppstått som følge av brudd på vilkårene for aktiviteten, skal ansvarlig myndighet

a. vurdere om beslutningen om å tillate aktiviteten bør endres
b. sørge for nødvendig varsling av berørte stater og offentligheten
c. sørge for å iverksette nødvendige tiltak for å forebygge, begrense og håndtere virkningene eller å stanse aktiviteten, for eksempel ved å gi pålegg om gjennomføring av slike tiltak eller stans av aktiviteten
d. sørge for at tiltak etter bokstav c evalueres innen rimelig tid.

Gjennom oppfølgingsprosessen skal ansvarlig myndighet sørge for at stater og interessenter holdes informert, og at det gjennomføres nødvendige konsultasjoner med relevante stater og interessenter, samt sørge for nødvendig offentliggjøring av relevante dokumenter.

§ 4-12. Forholdet til annet regelverk

Beslutninger etter dette kapittelet er ikke enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Beslutninger fattet i medhold av § 4-11 første ledd bokstav c og beslutninger om tildeling av tillatelser i medhold av forskrift etter § 4-14 annet ledd skal likevel regnes som enkeltvedtak.

§ 4-13. Kostnader og nødvendig medvirkning fra tiltakshaver

Kostnadene forbundet med utarbeiding av konsekvensutredninger, overvåking og oppfølging etter dette kapittelet bæres av tiltakshaveren.

Ansvarlig myndighet kan pålegge tiltakshaveren å besørge nødvendig oversettelse av relevante dokumenter eller på annen måte å tilrettelegge relevante dokumenter for offentliggjøring.

§ 4-14. Forskriftshjemmel

Kongen kan gi forskrift om når konsekvensutredninger skal gjennomføres, og om innholdet i og prosessen for konsekvensutredninger etter dette kapittelet.

Kongen kan gi forskrift om tildeling av tillatelse til aktiviteter som skal konsekvensutredes etter dette kapittelet, blant annet om krav om tillatelse, hvilken myndighet som kan gi tillatelse, og saksbehandlingen.

Kapittel 5. Håndheving og sanksjoner

§ 5-1. Retting og avbøtende tiltak

Ansvarlig myndighet etter loven kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet med hjemmel i loven.

§ 5-2. Overtredelsesgebyr

Ansvarlig myndighet etter loven kan ilegge den ansvarlige for aktiviteten overtredelsesgebyr hvis den ansvarlige eller noen under dennes kontroll ikke overholder bestemmelser gitt i eller i medhold av §§ 2-3, 2-4, 2-5, 2-6, 4-4, 4-5, 4-7, 4-8, 4-10, 4-11 og 4-13 eller bestemmelser i forskrifter gitt i medhold av §§ 2-3, 2-6, 2-8, 3-2 og 4-14.

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling to måneder fra vedtak er fattet.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom den ansvarlige for aktiviteten går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes to år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes ved at myndigheten etter loven gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr.

Departementet skal gi forskrift om overtredelsesgebyrets størrelse og saksbehandlingen.

§ 5-3. Straff

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i eller i medhold av §§ 2-3, 2-4, 2-5, 2-6, 4-4, 4-5, 4-7, 4-8, 4-10 og 4-11 eller bestemmelser i forskrifter gitt i medhold av §§ 2-3, 2-6, 2-8, 3-2 og 4-14.

Grov overtredelse av bestemmelsene nevnt i første ledd straffes med bøter eller fengsel inntil fem år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på naturmangfoldet, om skaden på naturmangfoldet må anses uopprettelig, graden av skyld, og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak.

§ 5-4. Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven blir gjennomført, kan ansvarlig myndighet etter loven fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den frist for retting av forholdet fastsatt av myndigheten etter loven. En tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkten løper likevel ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. En tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkten pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av et selskap, en annen sammenslutning, en stiftelse eller et offentlig organ, skal tvangsmulkten pålegges dette. Er tvangsmulkt pålagt et selskap som inngår i et konsern, kan en påløpt tvangsmulkt også inndrives hos morselskapet.

Ansvarlig myndighet kan frafalle en påløpt tvangsmulkt. Avgjørelsen regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Kapittel 6. Avsluttende bestemmelser

§ 6-1. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Avtalen trer i kraft for Norge.

§ 6-2. Endringer i andre lover

Fra den tid loven begynner å gjelde, skal § 14-4 i lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling lyde:
§ 14-4. Konsekvensutredninger ved grenseoverskridende virkninger og virkninger i marine områder utenfor nasjonal jurisdiksjon
Dersom tiltak eller planer som behandles etter dette kapitlet kan få vesentlige negative miljøvirkninger i en annen stat, skal ansvarlig myndighet varsle berørte myndigheter i vedkommende stat og gi anledning til å medvirke i plan- eller utredningsprosessen etter disse bestemmelser.

Dersom tiltak som gjennomføres i marine områder, kan forårsake betydelig forurensning av eller vesentlige og skadelige forandringer i det marine miljøet i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon, skal ansvarlig myndighet sørge for deling av nødvendig informasjon. Delingen skal skje gjennom Mekanismen for informasjonsutveksling, som er opprettet i medhold av Avtale om bevaring og bærekraftig bruk av marint biologisk mangfold i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon under Havrettskonvensjonen. Første og andre punktum gjelder ikke for Forsvarets aktiviteter, inkludert Forsvarets aktiviteter utført av statlige fartøy og luftfartøy i ikke-kommersiell tjeneste.

Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova)

Følgjande lov vert oppheva:

- Lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg (vass- og avløpsanleggslova).

Endringar i følgjande lover:

1. Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant (panteloven).
2. Lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall

(forurensningsloven).

§ 1. Formål

Formålet med denne lova er å sikre langsiktige og trygge vass- og avløpstenester gjennom kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg, å sikre at kommunen kan levere vass- og avløpstenester til eigedomar som har tilknyting til kommunale vass- og avløpsanlegg, og å sikre finansiering av kommunen sine utgifter forbundne med levering av vass- og avløpstenester.

§ 2. Kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg

Nye vass- og avløpsanlegg skal vere eigde av ein eller fleire kommunar. Eksisterande vass- og avløpsanlegg kan berre seljast eller på annan måte overdragast til kommunar. Ei vesentleg utviding eller ei samanslåing av eksisterande private anlegg kan berre skje med løyve frå kommunen etter § 3.

Første ledd gjeld ikkje for mindre vass- og avløpsanlegg, overvassanlegg, vass- og avløpsanlegg eigde av andre offentlege organ enn kommunar eller anlegg som gjeld næringsverksemd og liknande som ikkje er knytt til kommunale anlegg.

Departementet kan gi forskrifter om eigarskap til vass- og avløpsanlegg.

§ 3. Kommunalt løyve til private vass- og avløpsanlegg

Kommunen kan etter søknad gi løyve til samanslåing eller vesentleg utviding av eit eksisterande privat vass- og avløpsanlegg eller til etablering av eit nytt anlegg dersom

a. det private anlegget ligg så langt frå kommunalt vass- og avløpsanlegg at kommunen ikkje kan krevje at busetnaden som det private anlegget tener eller skal tene, skal knytast til det kommunale anlegget med heimel i plan- og bygningslova §§ 27-1 og 27-2
b. kostnadene ved å knyte seg til det kommunale anlegget vil vere urimeleg store
c. eller andre særlege omsyn talar for samanslåing, utviding eller nyetablering.

Nye anlegg etter første ledd skal organiserast som partslag eigde av brukarane.

Departementet kan i særlege tilfelle gjere unntak frå kravet. Når særlege omsyn tilseier det, kan kommunen gjere enkeltvedtak om at også samanslåtte eller utvida anlegg skal organiserast som eit partslag eigd av brukarane. Kommunen avgjer om det elles skal stillast særlege vilkår for eit løyve etter første ledd.

§ 4. Kommunale vass- og avløpsgebyr

Kommunen kan gi forskrift om at det skal betalast vass- og avløpsgebyr, om storleiken på gebyra i kommunen og om innkrevjing av gebyra. Kommunale vass- og avløpsgebyr skal vere eingongsgebyr for tilknyting og årlege gebyr.

Når ein fast eigedom har tilknyting til ein kommunal vass- eller avløpsleidning, anten direkte eller gjennom ein privat samleidning, skal eigaren betale vass- og avløpsgebyr til kommunen i samsvar med forskrift gitt i medhald av første ledd. Det same gjeld når kommunen med heimel i plan- og bygningslova §§ 27-1 eller 27-2 har kravd at eigedomen skal ha slik tilknyting.

Det kan krevjast gebyr etter andre ledd for ein eigedom som det ikkje er hus på, når kommunen kunne kravd tilknyting til ein kommunal vass- eller avløpsleidning om det hadde vore hus på eigedomen. Er det ikkje bygd på eigedomen på grunn av eit offentleg fastsett forbod mot bygging eller ein annan særleg grunn som eigaren ikkje har ansvaret for, kan det ikkje krevjast gebyr så lenge forbodet eller hindringa varar.

Det kan, uavhengig av vilkåra i andre og tredje ledd, krevjast gebyr for eigedomar som slepp ut avløpsvatn i vassdrag, når kommunen legg vassdraget i ein lukka leidning.

Kommunen kan ta bort alt eller noko av gebyret for eigedomar som det ikkje er hus på.

§ 5. Rammene for kommunale vass- og avløpsgebyr

Departementet skal gi forskrift om rammene for gebyra og hovudreglane om utrekning og innkrevjing av dei.

§ 6. Lovpant og tvangsgrunnlag for utlegg

Eit forfalle krav på årsgebyr etter denne lova er sikra med lovpant i eigedomen etter pantelova § 6-1. Både årsgebyr og eingongsgebyr for tilknyting til kommunal vass- eller avløpsleidning er tvangsgrunnlag for utlegg. Gebyra kan krevjast inn av kommunekasseraren etter reglane for innkrevjing av skatt.

§ 7. Krav til levering og bruk av kommunale vasstenester

Kommunen har plikt til å levere drikkevatn til eigedomar som har tilknyting til eit kommunalt vassanlegg.

Eigarane av eigedomar som har tilknyting til eit kommunalt vassanlegg, skal vedlikehalde private vassleidningar og -installasjonar og bruke kommunen sine vasstenester på ein måte som ikkje vanskeleggjer kommunen si plikt til å levere drikkevatn etter første ledd. Plikta kan mellom anna gå ut på at abonnenten skal utbetre lekkasjar på sine private leidningar og installasjonar.

Kommunen kan gi forskrift eller gjere enkeltvedtak om krav til bruk av vatn frå kommunalt vassanlegg til anna enn drikkevatn.

§ 8. Krav til levering og bruk av kommunale avløpstenester

Kommunen har plikt til å ta imot sanitært avløpsvatn frå eigedomar som har tilknyting til eit kommunalt avløpsanlegg.

Eigarane av eigedomar som har tilknyting til eit kommunalt avløpsanlegg, skal vedlikehalde private avløpsleidningar og -installasjonar og bruke kommunen sine avløpstenester på ein måte som ikkje vanskeleggjer kommunen si plikt til å ta imot sanitært avløpsvatn etter første ledd. Plikta kan mellom anna gå ut på at abonnenten skal utbetre lekkasjar på sine private leidningar og installasjonar.

Kommunen kan ved påslepp av avløpsvatn til kommunalt avløpsanlegg gi forskrift eller gjere enkeltvedtak om krav til tiltak som er nødvendige for å sikre

a. at avløpsanlegget kan overhalde utsleppskrav
b. at avløpsanlegget ikkje blir skada
c. at det ikkje blir vanskeleg å drifte avløpsanlegget
d. at det ikkje blir vanskeleg å disponere avløpsslammet
e. vern av helsa til personale som arbeider ved anlegget.

Kommunen kan mellom anna fastsetje krav til innhaldet i og mengda avløpsvatn.

§ 9. Forbod mot å sleppe kverna matavfall på kommunalt avløpsanlegg

Det er forbode å sleppe kverna matavfall på eit kommunalt avløpsanlegg. Kommunen kan gi forskrift om unntak frå dette forbodet.

§ 10. Kortvarig stans i levering av kommunale vass- og avløpstenester

Dersom nødvendig vedlikehald av kommunale vass- eller avløpsanlegg medfører ein kortvarig stans i leveringa av drikkevatn eller mottaket av avløpsvatn, gjeld ikkje pliktene etter § 7 første ledd og § 8 første ledd.

Kommunen skal i slike tilfelle avgrense ulempene for eigedomane som blir påverka av stansen, så langt det lar seg gjere.

Ved planlagt vedlikehald av eit vass- eller avløpsanlegg skal kommunen i god tid varsle eigarane av dei eigedomane som blir påverka. Ved akutte hendingar skal kommunen varsle så raskt som mogeleg.

§ 11. Pålegg om opplysningar

Kommunen kan pålegge eigaren av ein eigedom som har tilknyting til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, å legge fram opplysningar som er nødvendige for at kommunen skal kunne føre tilsyn med om krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8 er overhaldne.

§ 12. Pålegg om undersøkingar

Dersom det er grunn til å tru at eigaren av ein eigedom som har tilknyting til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, bryt krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8, kan kommunen pålegge eigaren å sørge for eller betale for rimelege og nødvendige undersøkingar for å finne ut om det ligg føre noko slikt brot, eller om det er behov for tiltak.

§ 13. Tilgang til eigedomar med tilknyting til kommunalt vass- eller avløpsanlegg

Kommunen skal ha uhindra tilgang til ein eigedom som har tilknyting til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, dersom det er nødvendig for å føre tilsyn med om krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8 blir overhaldne, eller for å gjennomføre tiltak etter § 15.

Kommunen skal på same måte ha tilgang til ein eigedom for å gjennomføre tiltak på tekniske installasjonar o.l. som er nødvendige for at kommunen skal kunne oppfylle plikta si etter §§ 7 eller 8.

Kommunen skal om mogeleg varsle eigaren på førehand.

§ 14. Pålegg om retting

Kommunen kan pålegge eigaren av ein eigedom som har tilknyting til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, å rette forhold som er i strid med krav gitt i eller i medhald av §§ 7 eller 8 innan ein nærare fastsett frist.

§ 15. Direkte gjennomføring ved kommunen

Dersom eigaren av ein eigedom som har tilknyting til eit kommunalt vass- eller avløpsanlegg, ikkje oppfyller eit pålegg om retting etter § 14, kan kommunen gjennomføre tiltak. Det same gjeld dersom det er nødvendig å rette eit forhold som nemnt i § 14 så raskt at kommunen ikkje kan følgje vanleg sakshandsaming med pålegg om retting.

Kommunen kan krevje utgiftene til tiltak etter første ledd dekte av eigaren av eigedomen.

§ 16. Tvangsmulkt

For å sikre at føresegnene i denne lova eller vedtak i medhald av lova blir følgde, kan kommunen gjere vedtak om tvangsmulkt til kommunen. I vedtaket skal det givast ein frist for retting av forholdet. Tvangsmulkta byrjar å gjelde først dersom forholdet ikkje er retta innan fristen.

Kommunen kan ikkje gjere vedtak om tvangsmulkt for forhold i strid med §§ 7 eller 8 utan at det på førehand er gjort enkeltvedtak etter § 7 tredje ledd eller § 8 andre ledd eller gitt pålegg i medhald av § 14 om retting av forholdet.

Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 17. Når krav skal rettast mot festaren av grunnen

Dersom ikkje anna er avtala, skal krav som etter §§ 4, 7, 8, 11, 12, 14, 15 og 16 blir retta mot eigaren av eigedomen, i staden rettast mot festaren av grunnen når

a. festaren har arvefeste
b. det er att minst 30 år av festetida når kravet kjem opp
c. festeavtala gir festaren rett til å krevje festetida forlengd så mykje at det blir att ei festetid på minst 30 år når kravet kjem opp

§ 18. Forskrifter om nærare reglar om kommunale vass- og avløpstenester

Departementet kan fastsetje utfyllande forskrifter om levering og bruk av kommunale vass- og avløpstenester.

§ 19. Ikraftsetjing

Lova tek til å gjelde frå den tida[1] Kongen fastset. Frå same tid blir lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg oppheva.
Forskrifter gitt i medhald av lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg held frem å gjelde etter at lova her tek til å gjelde.
1 Frå 1. januar 2026 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 988.

§ 20. Endringar i andre lover

Frå den tida lova tek til å gjelde, blir det gjort følgjande endringar i andre lover:
1. I lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant skal § 6-1 andre ledd bokstav c lyde:

c. årsgebyr for vann og avløp etter lov om kommunale vass- og avløpsanlegg

2. I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall blir det gjort følgjande endringar:
§ 21 skal lyde:
§ 21. (definisjoner)
Med avløpsanlegg forstås anlegg som er etablert for transport og behandling av avløpsvann.

Med avløpsvann forstås både sanitært og industrielt avløpsvann og overvann.

Med overvann forstås vann som renner av på overflaten som følge av regn og smeltevann.
Ny § 22 a skal lyde:
§ 22 a. (pålegg om frakobling av overvann og overvannstiltak)
Når det er nødvendig for å avlaste et kommunalt avløpsanlegg, kan kommunen pålegge eieren av en eiendom som er tilknyttet et kommunalt avløpsanlegg, å koble overvann helt eller delvis fra avløpsanlegget eller fordrøye overvannet før påslipp til avløpsanlegget. Det kan bare gis slikt pålegg dersom overvannet kan håndteres på annen forsvarlig måte.

Dersom det er nødvendig for å sikre forsvarlig håndtering av overvannet ved

pålegg etter første ledd, kan kommunen pålegge eieren å sørge for tiltak som med rimelighet kan kreves for å håndtere overvannet på egen eiendom eller å lede overvannet til et annet avløpsanlegg eller en alternativ avrenningsvei.

Dersom ikke annet er avtalt, skal et pålegg etter første og andre ledd rettes mot festeren av eiendommen istedenfor eieren når

a. festeren har arvefeste
b. det er igjen minst 30 år av festetiden når pålegget blir gitt
c. avtalen gir festeren rett til å kreve festetiden forlenget så mye at det er igjen en festetid på minst 30 år når pålegget blir gitt

§ 23 tredje ledd skal lyde:
Skjer tilknytning til kommunal avløpsledning, betales tilknytningsavgift etter lov om kommunale vass- og avløpsanlegg. Skjer tilknytning til privat avløpsanlegg, kan eieren av anlegget kreve at vedkommende foretar eller betaler de utvidelser og forandringer av avløpsanlegget som tilknytningen gjør nødvendig, eller at det blir stilt sikkerhet for dette. Eieren kan også kreve refusjon for anleggsutgiftene i samsvar med plan- og bygningsloven. Kostnadene ved underskjønnet skal bæres av den som blir tilknyttet anlegget.

Lov om endringer i konsesjonsloven (priskontroll på skogeiendommer, konsesjon til selskaper med begrenset ansvar og stiftelser m.m.)

I

I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. gjøres følgende endringer:
§ 4 første ledd nr. 1 og 2 skal lyde:

1. ubebygde enkelttomter for bolig, fritidshus eller naust, dersom tomten ikke er større enn 2 dekar og er godkjent fradelt etter plan- og bygningsloven og jordlova.
2. ubebygde enkelttomter for bolig eller fritidshus som ligger i et område som i kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan etter plan- og bygningsloven er utlagt til bebyggelse og anlegg, og der tomteinndeling er foretatt eller godkjent av bygningsmyndighetene.

§ 4 andre ledd skal lyde:

Konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 1 og 2 er betinget av at tomten blir bebygd innen fem år.
§ 4 nåværende andre og tredje ledd blir tredje og nytt fjerde ledd.
– – –

II

1. Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Følgende overgangsbestemmelser gjelder:
    a. Byggeplikten etter konsesjonsloven § 4 annet ledd, regelen om priskontroll for skogeiendommer i konsesjonsloven § 9 a første ledd og regelen om konsesjonsrisiko i konsesjonsloven § 15 a gjelder for avtaler om erverv som inngås etter ikrafttredelsen av loven her. Det samme gjelder adgangen til å gi konsesjon til stiftelser etter konsesjonsloven § 9 tredje ledd.
    b. Søknader om konsesjon som sendes før loven her har trådt i kraft, skal sendes i samsvar med konsesjonsloven § 12 første ledd første punktum slik den lød fram til ikrafttredelsen.

1 Fra 1. juli 2025 for endringene i § 8, § 9 tredje ledd, § 9a, § 10 første ledd første punktum, § 12 første ledd første punktum, § 15a og § 17a,
Fra 1. januar 2026 for endringene i § 4 første ledd nr. 1 og 2 og § 4 andre til fjerde ledd, iflg. res. 6 juni 2025 nr. 942.

Lov om endringer i havressurslova (hjemmel for Fiskeridirektoratet til å beslaglegge og destruere eller avhende umerket fiskeredskap)

Endringer i følgende lov:

- Lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar (havressurslova).

I

I lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltlevande marine ressursar gjøres følgende endringer:
§ 46 femte ledd skal lyde:
Når eigaren ikkje kan identifiserast, kan Fiskeridirektoratet og Kystvakta beslaglegge fiskereiskapar som ikkje oppfyller krava til merking fastsette i eller i medhald av lova her. Kystvakta kan levere beslaglagd reiskap til Fiskeridirektoratet når eigaren ikkje kan identifiserast. Melder ikkje eigaren seg innan ein månad etter beslaglegginga, kan Fiskeridirektoratet destruere eller avhende reiskapen. Reiskapen kan leverast til politiet for avhending.
Departementet kan fastsetje forskrift om gjennomføring av beslag, destruering og avhending etter paragrafen her.
Nåværende § 46 femte og sjette ledd blir sjette og nytt syvende ledd.

II

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1. januar 2026 iflg. res. 6 juni 2025 nr. 963.

Lov om endringer i folketrygdloven (yrkessykdommer og elektronisk melding av yrkesskade)

Endringer i følgende lov:

- Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven).

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:
§ 13-4 første ledd andre punktum skal lyde:
Departementet gir forskrifter om hvilke sykdommer som skal likestilles med yrkesskade, og hvilke kriterier som skal være styrende for inkludering av nye sykdommer.
§ 13-4 tredje ledd skal lyde:
Skader og sykdommer som skyldes påvirkning fra skadelige stoffer eller

arbeidsprosesser, skal likestilles med yrkesskade selv om de ikke er inkludert i forskrift gitt i medhold av første ledd andre punktum.
Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd og skal lyde:
Det er et vilkår at påvirkning som nevnt i andre ledd bokstav b og tredje ledd har skjedd mens vedkommende var yrkesskadedekket, se §§ 13-6 til 13-13.
§ 13-4 nytt femte ledd skal lyde:
Departementet oppretter et rådgivende yrkessykdomsutvalg som regelmessig skal vurdere hvilke sykdommer som bør likestilles med yrkesskade og inkluderes i forskrift gitt i medhold av første ledd andre punktum.
Departementet oppnevner utvalgets leder, medlemmer og varamedlemmer.
Departementet gir forskrift om utvalgets sammensetning og øvrige oppgaver.
§ 13-14 første ledd skal lyde:
Arbeidsgivere, rektorer, forlegningssjefer og andre i tilsvarende stilling plikter snarest å sende elektronisk skademelding til Arbeids- og velferdsetaten når en arbeidstaker, elev, student, tjenestepliktig i Forsvaret osv. blir påført en skade eller sykdom som kan gi rett til yrkesskadedekning. Opplysningene skal leveres elektronisk til den mottakssentralen som Arbeids- og velferdsetaten fastsetter. Dersom melder ikke har tilgang til innloggingsløsninger for elektronisk melding eller mulighet for å ta i bruk et elektronisk skademeldingssystem, og i andre særlige tilfeller, kan melding leveres på papir.

II

Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at forskjellige bestemmelser skal tre i kraft til forskjellig tid. Loven gjelder ikke for skader eller sykdommer som er konstatert før lovens ikrafttredelse.
1 Fra 1. januar 2026 for endring i § 13-4 første ledd andre punktum, samt et nytt femte ledd, og endring i § 13-14 første ledd,
Fra 1. januar 2027 for endring i § 13-4 tredje ledd, samt et nytt fjerde ledd, iflg. res. 29 aug 2025 nr. 1743.

Lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (nye pensjonsregler for personer med særaldersgrense)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse.

2. Lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (samordningsloven).
3. Lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere.
4. Lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse.

I

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:
§ 11 nytt tredje ledd skal lyde:
Kun arbeidsinntekt fra arbeidsforhold med særaldersgrense skal inngå i beregningen etter §§ 26 o, 26 p og 26 r. Første punktum gjelder ikke for arbeidsinntekt før 1. januar 2025.
§ 19 første ledd andre og nytt tredje punktum skal lyde:
Kun tjenestetid i stillinger med særaldersgrense skal inngå i beregningen etter §§ 26 o, 26 p og 26 r. Andre punktum gjelder ikke for tjenestetid før 1. januar 2025.
Nåværende andre punktum blir nytt fjerde punktum.
§ 19 andre ledd første punktum skal lyde:
Ved beregning av pensjon etter kapittel 5, § 26 n, kapittel 6 og 7 avrundes samlet tjenestetid slik at brøkdel av et år mindre enn en halv ikke regnes med.
§ 19 tredje ledd skal lyde:
Tjenestetid etter kapittel 5 a og 5 b, unntatt etter § 26 n, fastsettes i antall år, avrundet til én desimal.
§ 20 a andre ledd oppheves.
§ 26 b andre ledd andre punktum skal lyde:
Til medlemmer som har fått midlertidig uførepensjon eller uførepensjon erstattet av alderspensjon ved særaldersgrense før 1. januar 2026, gis det pensjonsopptjening som om de mottok midlertidig uførepensjon eller uførepensjon.
Nåværende andre til fjerde punktum blir tredje til nytt femte punktum.
§ 26 c tredje ledd nytt femte punktum skal lyde:
Pensjonen kan ikke utbetales samtidig med tidligpensjon etter kapittel 5 b eller tilsvarende tidligpensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.
§ 26 e tredje ledd andre punktum skal lyde:
Til medlemmer som har fått midlertidig uførepensjon eller uførepensjon erstattet av alderspensjon ved særaldersgrense før 1. januar 2026, gis det pensjonsopptjening som om de mottok midlertidig uførepensjon eller uførepensjon.
Nåværende andre til fjerde punktum blir tredje til nytt femte punktum.
§ 26 f første ledd fjerde punktum skal lyde:

Betinget tjenestepensjon kan ikke utbetales samtidig med tidligpensjon etter kapittel 5 b, tilsvarende tidligpensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning eller avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven.
§ 26 h nytt åttende ledd skal lyde:
Alderspensjonen kan ikke utbetales samtidig med tidligpensjon etter kapittel 5 b eller tilsvarende tidligpensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.
§ 26 j nytt femte ledd skal lyde:
Overgangstillegget kan ikke utbetales samtidig med tidligpensjon etter kapittel 5 b eller tilsvarende tidligpensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.
Nytt kapittel 5 b med §§ 26 m til 26 u skal lyde:
Kapittel 5 b Alderspensjon – tidligpensjon og særalderspåslag til personer med særaldersgrense
§ 26 m. Virkeområde
Kapittelet gjelder alderspensjon for personer født i 1963 eller senere og omfatter tidligpensjon og særalderspåslag til personer med lavere aldersgrense enn den alminnelige aldersgrensen etter lov om aldersgrenser for statsansatte m.fl. (særaldersgrense).
§ 26 n. Særskilt tidligpensjonsordning til personer i årskullene 1963 til 1969
Personer født i 1963 og 1964 med særaldersgrense to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden har rett til tidligpensjon når de fratrer stillingen ved eller etter fylte 65 år, se likevel fjerde ledd. Rett til tidligpensjon etter første punktum har også personer født i 1963 eller 1964 som i løpet av de siste 10 årene har gått over fra en stilling med lavere aldersgrense til en stilling med høyere aldersgrense når

a. vedkommende har hatt lavere aldersgrense i minst 15 år,
b. den lavere aldersgrensen er begrunnet i forhold som er omhandlet i lov om aldersgrenser for statsansatte m.fl. § 2 første ledd andre punktum bokstav a, og
c. vedkommende ville hatt rett til alderspensjon i den tidligere stillingen.

Personer født i perioden 1963 til 1966 med særaldersgrense fire år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden har rett til tidligpensjon når de fratrer stillingen ved eller etter fylte 63 år, se likevel fjerde ledd.

Personer født i perioden 1963 til 1969 med særaldersgrense syv år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden har rett til tidligpensjon når de fratrer stillingen ved eller etter fylte 60 år, se likevel fjerde ledd.

Fratrer et medlem tre år eller kortere tid før alderen nevnt i første til tredje ledd, har vedkommende rett til tidligpensjon dersom summen av tjenestetid og alder er minst 85 år.

Det er et vilkår for rett til tidligpensjon etter denne paragrafen at medlemmet ikke mottar eller har mottatt særalderspåslag og ikke mottar avtalefestet pensjon, pensjon etter kapittel 5 a eller tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.

Tidligpensjonen løper fra den første dagen i måneden etter at medlemmet ikke mottar lønn. For øvrig gjelder bestemmelsene om utbetaling i § 26 første ledd andre og tredje punktum og andre ledd.

Tidligpensjonen gis fram til medlemmet når alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden.

Tidligpensjonen beregnes etter bestemmelsene i § 22 første, andre, fjerde og femte ledd, § 25 og § 26 tredje ledd tredje og fjerde punktum, fjerde og femte ledd.

§ 26 o. Tidligpensjon til personer med særaldersgrense fire år lavere enn alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden

Medlemmer født i 1967 eller senere som helt eller delvis har fratrådt en medlemspliktig stilling der særaldersgrensen er fire år lavere enn alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden, har rett til tidligpensjon. Det er et vilkår at vedkommende i løpet av de siste 15 årene før særaldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av tidligpensjon, har hatt medlemspliktig stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Tid med midlertidig uførepensjon eller uførepensjon regnes ikke som tid i en medlemspliktig stilling. Dersom vilkåret har vært oppfylt ved ett uttak, skal det anses som oppfylt også ved senere uttak.

Det er et vilkår for rett til tidligpensjon etter denne paragrafen at medlemmet ikke mottar eller har mottatt særalderspåslag og ikke mottar avtalefestet pensjon, pensjon etter kapittel 5 a eller tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.

Personer i årskullene 1967 til 1969 har rett til tidligpensjon før særaldersgrensen dersom summen av tjenestetid og alder er minst 85 år. Personer født i januar 1967 har rett til tidligpensjon inntil tre år før særaldersgrensen. For hver måned medlemmets fødselsmåned er senere enn januar 1967, er første mulige uttakstidspunkt for tidligpensjon én måned senere enn tidspunktet etter andre punktum. Personer født i 1970 eller senere har rett til tidligpensjon tidligst fra særaldersgrensen.

Full tidligpensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Full tidligpensjon krever at medlemmet har minst 30 års samlet tjenestetid. Er tjenestetiden kortere enn 30 år, skal pensjonen avkortes forholdsmessig.

Har medlemmet en medlemspliktig stilling etter uttak av tidligpensjon, skal

uttaksgraden maksimalt settes til 100 prosent med fratrekk for stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen. Mottar medlemmet midlertidig uførepensjon, uførepensjon eller uføretrygd etter uttak av tidligpensjon, skal uttaksgraden maksimalt være 100 prosent med fratrekk for uføregraden. Dersom medlemmet både har en medlemspliktig stilling og mottar midlertidig uførepensjon, uførepensjon eller uføretrygd etter uttak av tidligpensjon, skal uttaksgraden maksimalt settes til 100 prosent med fratrekk for stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen og uføregraden. Dersom uføregraden for den midlertidige uførepensjonen, uførepensjonen og uføretrygden er forskjellig, skal den høyeste uføregraden legges til grunn.

Ved endringer i forhold som nevnt i femte ledd skal det fastsettes en ny uttaksgrad. Dersom uttaksgraden økes, skal det beregnes et nytt deluttak for økningen.

§ 26 p. Tidligpensjon til personer med særaldersgrense syv år lavere enn alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden

Medlemmer som er født i 1970 eller senere som helt eller delvis har fratrådt en medlemspliktig stilling der særaldersgrensen er syv år lavere enn alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden, har rett til tidligpensjon. Det er et vilkår at vedkommende i løpet av de siste 15 årene før særaldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av tidligpensjon, har hatt medlemspliktig stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Tid med midlertidig uførepensjon eller uførepensjon regnes ikke som tid i medlemspliktig stilling. Dersom vilkåret har vært oppfylt ved ett uttak, skal det anses som oppfylt også ved senere uttak.

Det er et vilkår for rett til tidligpensjon etter denne paragrafen at medlemmet ikke mottar eller har mottatt særalderspåslag og ikke mottar avtalefestet pensjon, pensjon etter kapittel 5 a eller tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.

Personer i årskullene 1970 til 1972 har rett til tidligpensjon før særaldersgrensen dersom summen av tjenestetid og alder er minst 85 år. Personer født i januar 1970 har rett til tidligpensjon inntil tre år før særaldersgrensen. For hver måned medlemmets fødselsmåned er senere enn januar 1970, er første mulige uttakstidspunkt for tidligpensjon én måned senere enn tidspunktet etter andre punktum. Personer født i 1973 eller senere har rett til tidligpensjon tidligst fra særaldersgrensen.

Full tidligpensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Full tidligpensjon krever at medlemmet har minst 30 års samlet tjenestetid. Er tjenestetiden kortere enn 30 år, skal pensjonen avkortes forholdsmessig.

Har medlemmet en medlemspliktig stilling etter uttak av tidligpensjon, skal uttaksgraden maksimalt settes til 100 prosent med fratrekk for stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen. Mottar medlemmet midlertidig uførepensjon,

uførepensjon eller uføretrygd etter uttak av tidligpensjon, skal uttaksgraden maksimalt være 100 prosent med fratrekk for uføregraden. Dersom medlemmet både har en medlemspliktig stilling og mottar midlertidig uførepensjon, uførepensjon eller uføretrygd etter uttak av tidligpensjon, skal uttaksgraden maksimalt settes til 100 prosent med fratrekk for stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen og uføregraden. Dersom uføregraden for den midlertidige uførepensjonen, uførepensjonen og uføretrygden er forskjellig, skal den høyeste uføregraden legges til grunn.

Ved endringer i forhold som nevnt i femte ledd skal det fastsettes en ny uttaksgrad. Dersom uttaksgraden økes, skal det beregnes et nytt deluttak for økningen.

§ 26 q. Reduksjon av tidligpensjon mot pensjonsgivende inntekt

Når uttaksgraden fastsettes etter § 26 o og § 26 p, skal det fastsettes en inntektsgrense. Inntektsgrensen per kalenderår er pensjonsgrunnlaget i en medlemspliktig stilling etter uttak, tillagt 2,7 ganger folketrygdens grunnbeløp. Ved endring i pensjonsgrunnlaget i en medlemspliktig stilling etter uttak skal inntektsgrensen fastsettes på nytt. Inntektsgrensen skal periodiseres i uttaksåret og opphørsåret avhengig av hvor mange måneder av året det utbetales tidligpensjon. Ved endring av inntektsgrensen underveis i et kalenderår skal det tas hensyn til antallet måneder med hver inntektsgrense.

Dersom medlemmets inntekt overstiger inntektsgrensen etter første ledd, skal pensjonen reduseres tilsvarende den delen av inntekten som overstiger inntektsgrensen multiplisert med 66 prosent justert med tjenestetidsbrøken for tidligpensjonen. Ved flere deluttak skal den laveste tjenestetidsbrøken legges til grunn for reduksjonen. Som inntekt regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 og inntekt av samme art fra utlandet. Det skal gjøres unntak for inntekt fra en avsluttet aktivitet. Dersom tidligpensjonen er gradert på grunn av mottak av midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, skal arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 ikke medføre reduksjon av tidligpensjonen.

Medlemmet skal opplyse Pensjonskassen om forventet inntekt og om endringer i inntekten. Har medlemmet fått utbetalt for lite eller for mye pensjon, skal det foretas et etteroppgjør. Er det utbetalt for lite pensjon, skal differansen etterbetales som et engangsbeløp. For mye utbetalt pensjon kan inndrives uten hensyn til skyld og kan avregnes ved å trekke i framtidige utbetalinger av uførepensjon og alderspensjon fra Pensjonskassen. Krav om tilbakekreving av for mye utbetalt pensjon er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om reduksjon av tidligpensjon, periodisering og etteroppgjør.

§ 26 r. Særalderspåslag

Medlemmer født i 1963 eller senere som har fratrådt medlemspliktig stilling

med minst 10 prosent målt i forhold til full stilling, har rett til særalderspåslag. Det er et vilkår at vedkommende i løpet av de siste 15 årene før særaldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av særalderspåslag, har hatt en medlemspliktig stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Tid med midlertidig uførepensjon eller uførepensjon regnes ikke som tid i medlemspliktig stilling. Dersom vilkåret har vært oppfylt ved ett uttak, skal det anses som oppfylt også ved senere uttak. Vilkåret gjelder ikke for personer som har mottatt tidligpensjon etter dette kapittelet eller tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.

Det er et vilkår for rett til særalderspåslag etter denne paragrafen at medlemmet ikke mottar tidligpensjon etter dette kapittelet, tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning eller avtalefestet pensjon som en tidligpensjonsordning.

Særalderspåslaget skal beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget. Fullt særalderspåslag skal være 7,7 prosent for stillinger med særaldersgrense syv år lavere enn alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden, 6,5 prosent for stillinger med særaldersgrense fire år lavere enn alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden og 5,8 prosent for stillinger med særaldersgrense to år lavere enn alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden. Fullt særalderspåslag krever at medlemmet har minst 30 års tjenestetid. Er tjenestetiden kortere enn 30 år, avkortes særalderspåslaget forholdsmessig.

Har medlemmet en medlemspliktig stilling etter uttak av særalderspåslag, skal uttaksgraden maksimalt settes til 100 prosent med fratrekk for stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen. Mottar medlemmet midlertidig uførepensjon, uførepensjon eller uføretrygd etter uttak av særalderspåslag, skal uttaksgraden maksimalt være 100 prosent med fratrekk for høyeste uføregrad etter uttaket. Dersom medlemmet både har en medlemspliktig stilling og mottar midlertidig uførepensjon, uførepensjon eller uføretrygd etter uttak av særalderspåslag, skal uttaksgraden maksimalt settes til 100 prosent med fratrekk for stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen og høyeste uføregrad etter uttaket. Dersom medlemmet mottar særalderspåslag etter mottak av tidligpensjon, skal uttaksgraden maksimalt være 100 prosent fratrukket stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen og høyeste uføregrad etter særaldersgrensen. Dersom uføregraden for midlertidig uførepensjon, uførepensjon og uføretrygd er forskjellig, skal den høyeste uføregraden legges til grunn.

Ved endringer i forhold som nevnt i fjerde ledd skal det fastsettes en ny uttaksgrad. Det skal likevel ikke fastsettes en ny uttaksgrad ved økt stillingsandel i den medlemspliktige stillingen etter uttak. Dersom uttaksgraden økes, skal det beregnes et nytt deluttak for økningen.

Særalderspåslaget utbetales tidligst fra tidspunktet medlemmet når laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden.

§ 26 s. Livsvarig reduksjon av særalderspåslag

Når uttaksgraden av særalderspåslaget fastsettes, skal det fastsettes en inntektsgrense. Inntektsgrensen per kalenderår er pensjonsgrunnlaget i en medlemspliktig stilling etter uttak, tillagt folketrygdens grunnbeløp. Ved endring i pensjonsgrunnlaget i en medlemspliktig stilling etter uttak skal inntektsgrensen fastsettes på nytt. Inntektsgrensen skal likevel ikke fastsettes på nytt ved økt pensjonsgrunnlag som følge av økt stillingsandel i den medlemspliktige stillingen etter uttaket. Inntektsgrensen skal periodiseres i uttaksåret avhengig av hvor mange måneder i året det utbetales særalderspåslag. Ved endring av inntektsgrensen underveis i et kalenderår skal det tas hensyn til antallet måneder med hver inntektsgrense.

Det livsvarige nivået på særalderspåslaget reduseres for hvert år medlemmet har inntekt over inntektsgrensen. Særalderspåslaget skal reduseres med en brøk hvor inntekten over inntektsgrensen er telleren og tre ganger pensjonsgrunnlaget for særalderspåslaget er nevneren. Reduksjonen får virkning fra året etter at skatteoppgjøret foreligger. Som inntekt regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 og inntekt av samme art fra utlandet. Det skal gjøres unntak for inntekt fra en avsluttet aktivitet. Dersom særalderspåslag er gradert på grunn av mottak av midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, skal arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 ikke medføre reduksjon av særalderspåslaget.

Ved uttak av særalderspåslag senere enn to år før medlemmet når alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, uten at det tidligere er mottatt tidligpensjon etter dette kapittelet, alderspensjon etter § 20 a slik den lød før 1. januar 2026, eller tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning, reduseres også det livsvarige nivået på særalderspåslaget med 1/36 av ytelsen for hver måned det senere uttaket skjer.

Departementet kan gi forskrift om reduksjon av særalderspåslag og periodisering.

§ 26 t. Flere stillinger med ulik særaldersgrense

For medlemmer som har hatt flere etterfølgende stillinger med ulike særaldersgrenser, skal den siste særaldersgrensen legges til grunn, se likevel § 44 ellevte ledd.

For medlemmer som har samtidige stillinger med ulike særaldersgrenser, gis tidligpensjon og særalderspåslag med utgangspunkt i den laveste aldersgrensen, forutsatt at medlemmet har hatt en stilling med den særaldersgrensen som utløser retten til ytelsen, i minst tre år før vedkommende når særaldersgrensen eller før fratreden med rett til uttak av ytelsen.

Paragrafen her gjelder ikke personer som omfattes av § 26 n.

§ 26 u. Uttak av tidligpensjon og særalderspåslag – opphør og endringer
Tidligpensjon etter § 26 o og tidligpensjon etter § 26 p utbetales tidligst fra og med måneden etter at meldingen om uttak blir gitt, men likevel tidligst fra måneden etter at retten til tidligpensjon inntreffer. Tidligpensjonen skal utbetales til og med måneden medlemmet når alderen for ubetinget rett til uttak av alderspensjon fra folketrygden. Dersom et medlem som mottar tidligpensjon, dør før vedkommende når alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, opphører tidligpensjonen ved utgangen av måneden etter måneden medlemmet døde.

For medlemmer som mottar tidligpensjon etter dette kapittelet eller tilsvarende tidligpensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning, utbetales særalderspåslaget fra måneden etter siste utbetaling av tidligpensjon. Særalderspåslaget utbetales ellers tidligst fra og med måneden etter at meldingen om uttak blir gitt, men likevel tidligst fra måneden etter at retten til særalderspåslag inntreffer. Særalderspåslaget opphører ved utgangen av måneden etter måneden medlemmet døde.

Endringer i tidligpensjon og særalderspåslag får virkning fra måneden etter at forholdet som førte til endringen, inntraff, se likevel § 26 s andre ledd tredje punktum.

§ 31 andre ledd første og andre punktum skal lyde:

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon for personer født til og med 1962 faller bort fra og med måneden etter at medlemmet når aldersgrensen for stillingen, men senest fra måneden etter fylte 67 år. Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon for personer født fra og med 1963 faller bort fra måneden etter at medlemmet fyller 67 år.

Nåværende andre og tredje punktum blir tredje og nytt fjerde punktum.

§ 35 første ledd skal lyde:

Dersom den gjenlevende ektefellen samtidig har alderspensjon etter kapittel 5, tidligpensjon etter kapittel 5 b, midlertidig uførepensjon eller uførepensjon etter kapittel 6 eller tilsvarende pensjon fra en annen tjenestepensjonsordning, skal enke- eller enkemannspensjonen reduseres etter bestemmelsene her.

§ 42 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Tidligpensjon og særalderspåslag etter kapittel 5 b under utbetaling skal reguleres ved at pensjonsgrunnlaget årlig fra 1. mai reguleres i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten.

Nåværende tredje og fjerde punktum blir fjerde og nytt femte punktum.

§ 42 femte ledd tredje punktum skal lyde:

For medlemmer som har fratrådt stillingen sin før uttaket av pensjonen, gjelder det samme også for pensjonsgrunnlaget for tidligpensjon etter § 26 o og § 26 p og særalderspåslag etter § 26 r.

Nåværende tredje punktum blir nytt fjerde punktum.

II

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:
§ 3 første ledd første punktum skal lyde:
Loven omfatter alderspensjon etter lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse kapittel 5 og § 26 h og tidligpensjon etter kapittel 5 b.
§ 19 andre ledd nytt fjerde punktum skal lyde:
Dersom det ytes uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger samtidig med tidligpensjon etter lov om Statens pensjonskasse § 26 o og § 26 p eller tilsvarende pensjon, skal tidligpensjonen ikke samordnes etter paragrafen her.
§ 22 nr. 4 andre punktum skal lyde:
Dette gjelder likevel ikke dersom omstillingsstønaden ytes samtidig med tidligpensjon etter lov om Statens pensjonskasse § 26 o eller § 26 p eller tilsvarende pensjon.
Nåværende andre punktum blir nytt tredje punktum.
§ 23 nr. 1 nytt fjerde ledd skal lyde:
Dersom det ytes uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger samtidig med tidligpensjon etter lov om Statens pensjonskasse § 26 o og § 26 p eller tilsvarende pensjon, skal tidligpensjonen ikke samordnes med uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger.

III

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere gjøres følgende endringer:
§ 5 første ledd nytt andre og tredje punktum skal lyde:
Kun tjenestetid i stillinger med særaldersgrense skal inngå i beregningen etter § 11 p. Andre punktum gjelder ikke for tjenestetid før 1. januar 2025.
§ 5 andre ledd første punktum skal lyde:
Ved beregning av pensjon etter kapittel 4, § 11 n, kapittel 5 og 6 avrundes samlet tjenestetid slik at brøkdel av et år mindre enn en halv ikke regnes med.
§ 5 tredje ledd skal lyde:
Tjenestetid etter kapittel 4 a og § 11 p fastsettes i antall år, avrundet til én desimal.
§ 6 a andre ledd oppheves.
§ 11 c tredje ledd nytt femte punktum skal lyde:
Pensjonen kan ikke utbetales samtidig med tidligpensjon etter kapittel 4 b eller tilsvarende tidligpensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.
§ 11 f første ledd fjerde punktum skal lyde:

Betinget tjenestepensjon kan ikke utbetales samtidig med tidligpensjon etter kapittel 4 b, tilsvarende tidligpensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning eller avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven.

§ 11 h nytt åttende ledd skal lyde:

Alderspensjonen kan ikke utbetales samtidig med tidligpensjon etter kapittel 4 b eller tilsvarende tidligpensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.

§ 11 j nytt femte ledd skal lyde:

Overgangstillegget kan ikke utbetales samtidig med tidligpensjon etter kapittel 4 b eller tilsvarende tidligpensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.

Nytt kapittel 4 b med § 11 m til § 11 r skal lyde:

Kapittel 4 b Alderspensjon – tidligpensjon og særalderspåslag til personer med særaldersgrense

§ 11 m. Virkeområde

Kapittelet gjelder alderspensjon for personer født i 1963 eller senere og omfatter tidligpensjon og særalderspåslag til personer med lavere aldersgrense enn 70 år (særaldersgrense).

§ 11 n. Særskilt tidligpensjonsordning til personer i årskullene 1963 og 1964

Personer født i 1963 og 1964 med særaldersgrense to år før alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden har rett til tidligpensjon når de fratrer stillingen med minst 10 prosent målt i forhold til full stilling, ved eller etter fylte 65 år.

Tidligpensjonen gis fra tidspunktet for fylte 65 år. Fratrer et medlem tre år eller kortere tid før det nevnte tidspunktet, har vedkommende rett til tidligpensjon dersom summen av tjenestetid og alder er minst 85 år.

Ved overgang fra en stilling med særaldersgrense 65 år til en stilling med aldersgrense 70 år skal særaldersgrensen på 65 år legges til grunn i inntil ti år dersom vedkommende ville hatt rett til alderspensjon etter den tidligere særaldersgrensen. Det er et vilkår at vedkommende har hatt stillinger med særaldersgrense i minst 15 år.

Det er et vilkår for rett til tidligpensjon etter denne paragrafen at medlemmet ikke mottar eller har mottatt særalderspåslag og ikke mottar avtalefestet pensjon, pensjon etter kapittel 4 a eller tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.

Tidligpensjonen løper fra den første dagen medlemmet ikke mottar lønn. For øvrig gjelder § 11 første ledd andre til fjerde punktum.

Tidligpensjonen gis fram til medlemmet når alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden.

Ved overgang fra en stilling med aldersgrense 70 år til en stilling med særaldersgrense 65 år skal særaldersgrensen først legges til grunn etter ett års

tjeneste.

Tidligpensjonen skal beregnes etter bestemmelsene i § 7 sjette og sjuende ledd, § 8, § 9 første, tredje og fjerde ledd og § 11 tredje og fjerde ledd.

§ 11 o. Pensjonsgrunnlag for særalderspåslag

Grunnlaget for beregning av særalderspåslag (pensjonsgrunnlaget) er medlemmets innskottsgrunnlag etter § 27 når det fratrer stillingen. Kun innskottsgrunnlag fra arbeidsforhold med særaldersgrense skal inngå i beregningen. Andre punktum gjelder ikke innskottsgrunnlag før 1. januar 2025.

Det kan ved tariffavtale settes begrensninger for medregning av lønnsforhøyelser de siste to årene før fratreden med alderspensjon.

Når et medlem er gått over til en stilling med lavere innskottsgrunnlag, eller når grunnlaget for medlemmets stilling er blitt satt ned uten at dette skyldes en alminnelig lønnsregulering, får medlemmet pensjon beregnet etter det høyere grunnlaget for så mange tjenesteår som han eller hun hadde da vedkommende fratrådte den høyere stillingen, eller da grunnlaget for stillingen ble satt ned. I tillegg får medlemmet pensjon beregnet etter det lavere grunnlaget for så mange tjenesteår som han eller hun har hatt etter at vedkommende gikk over i den lavere stillingen, eller etter at grunnlaget for stillingen ble satt ned, men ikke for flere tjenesteår enn at den samlede tjenestetiden blir 30 år. Det samme gjelder for et medlem som tidligere har hatt oppsatt pensjon for en høyere stilling.

Det kan ved tariffavtale fastsettes minstegrenser for hvor lenge et medlem må ha hatt det høyere pensjonsgrunnlaget for at det skal gi rett til økt pensjon.

For tjeneste i en stilling med kortere arbeidstid enn det fastsatte for en tilsvarende full stilling, skal pensjonsgrunnlaget reduseres ut fra arbeidstiden (det reduserte innskottsgrunnlaget). Har medlemmet en tid betalt innskott bare av en del av stillingens innskottsgrunnlag, skal pensjonsgrunnlaget for denne tjenesten reduseres ut fra det betalte innskottet.

Er den samlede tjenestetiden lengre enn den tjenestetiden som kreves for å få full pensjon, skal det sees bort fra tjenestetiden med lavest pensjonsgrunnlag.

§ 11 p. Særalderspåslag

Medlemmer født i 1963 eller senere som har fratrådt medlemspliktig stilling med minst 10 prosent målt i forhold til full stilling, har rett til særalderspåslag. Det er et vilkår at vedkommende i løpet av de siste 15 årene før særaldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak av særalderspåslag, har hatt en medlemspliktig stilling med særaldersgrense i minst 10 år. Tid med midlertidig uførepensjon eller uførepensjon regnes ikke som tid i medlemspliktig stilling. Dersom vilkåret har vært oppfylt ved ett uttak, skal det anses som oppfylt også ved senere uttak. Vilkåret gjelder ikke for personer som har mottatt tidligpensjon etter dette kapittelet eller tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.

Det er et vilkår for rett til særalderspåslag etter denne paragrafen at medlemmet ikke mottar tidligpensjon etter dette kapittelet, tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning eller avtalefestet pensjon som en tidligpensjonsordning.

Særalderspåslaget skal beregnes som en prosentandel av pensjonsgrunnlaget. Fullt særalderspåslag skal være 5,8 prosent. Fullt særalderspåslag krever at medlemmet har minst 30 års tjenestetid. Er tjenestetiden kortere enn 30 år, avkortes særalderspåslaget forholdsmessig.

Har medlemmet en medlemspliktig stilling etter uttak av særalderspåslag, skal uttaksgraden maksimalt settes til 100 prosent med fratrekk for stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen. Mottar medlemmet midlertidig uførepensjon, uførepensjon eller uføretrygd etter uttak av særalderspåslag, skal uttaksgraden maksimalt være 100 prosent med fratrekk for høyeste uføregrad etter uttaket. Dersom medlemmet både har en medlemspliktig stilling og mottar midlertidig uførepensjon, uførepensjon eller uføretrygd etter uttak av særalderspåslag, skal uttaksgraden maksimalt settes til 100 prosent med fratrekk for stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen og høyeste uføregrad etter uttaket. Dersom medlemmet mottar særalderspåslag etter mottak av tidligpensjon, skal uttaksgraden maksimalt være 100 prosent fratrukket stillingsandelen i den medlemspliktige stillingen og høyeste uføregrad etter særaldersgrensen. Dersom uføregraden for midlertidig uførepensjon, uførepensjon og uføretrygd er forskjellig, skal den høyeste uføregraden legges til grunn.

Ved endringer i forhold som nevnt i fjerde ledd skal det fastsettes en ny uttaksgrad. Det skal likevel ikke fastsettes en ny uttaksgrad ved økt stillingsandel i den medlemspliktige stillingen etter uttaket. Dersom uttaksgraden økes, skal det beregnes et nytt deluttak for økningen.

Særalderspåslaget utbetales tidligst fra tidspunktet medlemmet når laveste uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden.

§ 11 q. Livsvarig reduksjon av særalderspåslag

Når uttaksgraden av særalderspåslaget fastsettes, skal det fastsettes en inntektsgrense. Inntektsgrensen per kalenderår er pensjonsgrunnlaget i en medlemspliktig stilling etter uttak, tillagt folketrygdens grunnbeløp. Ved endring i pensjonsgrunnlaget i en medlemspliktig stilling etter uttak skal inntektsgrensen fastsettes på nytt. Inntektsgrensen skal likevel ikke fastsettes på nytt ved økt pensjonsgrunnlag som følge av økt stillingsandel i den medlemspliktige stillingen etter uttaket. Inntektsgrensen skal periodiseres i uttaksåret avhengig av hvor mange måneder i året det utbetales særalderspåslag. Ved endring av inntektsgrensen underveis i et kalenderår skal det tas hensyn til antallet måneder med hver inntektsgrense.

Det livsvarige nivået på særalderspåslaget reduseres for hvert år

medlemmet har inntekt over inntektsgrensen. Særalderspåslaget skal reduseres med en brøk hvor inntekten over inntektsgrensen er telleren og tre ganger pensjonsgrunnlaget for særalderspåslaget er nevneren. Reduksjonen får virkning fra året etter at skatteoppgjøret foreligger. Som inntekt regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 og inntekt av samme art fra utlandet. Det skal gjøres unntak for inntekt fra en avsluttet aktivitet. Dersom særalderspåslag er gradert på grunn av mottak av midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, skal arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 ikke medføre reduksjon av særalderspåslaget.

Ved uttak av særalderspåslaget senere enn to år før medlemmet når alderen for ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden, uten at det tidligere er mottatt tidligpensjon etter dette kapittelet, alderspensjon etter § 6 a slik den lød før 1. januar 2026, eller tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning, reduseres også det livsvarige nivået på særalderspåslaget med 1/36 av ytelsen for hver måned det senere uttaket skjer.

Departementet kan gi forskrift om reduksjon av særalderspåslag og periodisering.

§ 11 r. Uttak av særalderspåslag – opphør og endringer

For medlemmer som mottar tidligpensjon etter dette kapittelet eller tilsvarende tidligpensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning, utbetales særalderspåslaget fra måneden etter siste utbetaling av tidligpensjon. Særalderspåslag utbetales ellers tidligst fra og med måneden etter at meldingen om uttak blir gitt, men likevel tidligst fra måneden etter at retten til særalderspåslag inntreffer. Særalderspåslaget opphører ved utgangen av måneden etter måneden medlemmet døde.

Endringer i særalderspåslaget får virkning fra måneden etter at forholdet som førte til endringen, inntraff, se likevel § 11 q andre ledd tredje punktum.

§ 17 andre ledd første og andre punktum skal lyde:

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon for personer født til og med 1962 faller bort fra og med måneden etter at medlemmet når aldersgrensen for stillingen, men senest fra måneden etter fylte 67 år. Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon for personer født fra og med 1963 faller bort fra måneden etter at medlemmet fyller 67 år.

Nåværende andre og tredje punktum blir tredje og nytt fjerde punktum.

§ 20 første ledd bokstav a første ledd første punktum skal lyde:

Dersom den gjenlevende ektefellen samtidig har alderspensjon etter kapittel 4, tidligpensjon etter kapittel 4 b eller midlertidig uførepensjon eller uførepensjon etter kapittel 5 eller tilsvarende pensjon fra en annen tjenestepensjonsordning, skal enke- eller enkemannspensjonen reduseres etter bestemmelsene her.

§ 39 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Tidligpensjon og særalderspåslag etter kapittel 4 b under utbetaling skal

reguleres ved at pensjonsgrunnlaget årlig fra 1. mai reguleres i samsvar med et gjennomsnitt av lønns- og prisveksten.
Nåværende tredje og fjerde punktum blir fjerde og nytt femte punktum.
§ 39 femte ledd tredje punktum skal lyde:
For medlemmer som har fratrådt sin stilling før uttaket av særalderspåslaget, gjelder det samme også for pensjonsgrunnlaget for særalderspåslag etter § 11 p.
Nåværende tredje punktum blir nytt fjerde punktum.

IV

I lov 25. juni 2010 nr. 28 om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:
§ 9 første ledd bokstav c skal lyde:

c. Vedkommende verken er eller har vært mottaker av avtalefestet pensjon som det gis statstilskott til etter AFP-tilskottsloven, avtalefestet pensjon som en tidligpensjonsordning, uføretrygd fra folketrygden etter fylte 62 år, betinget tjenestepensjon etter lov om Statens pensjonskasse eller tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning, alderspensjon etter lov om Statens pensjonskasse § 20 a andre ledd slik den lød før 1. januar 2026, eller tidligpensjon etter kapittel 5 b eller tilsvarende pensjon fra en annen offentlig tjenestepensjonsordning.

V
Ikrafttredelse og overgangsregler.

1. Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette de enkelte bestemmelsene i kraft til forskjellig tid.
2. Et medlem som har fått innvilget alderspensjon etter lov om Statens pensjonskasse § 20 a andre ledd før loven her trer i kraft, skal anses for å ha tidligpensjon etter § 26 n, som skal regulere medlemmets rettigheter og plikter.
3. Et medlem som har fått innvilget alderspensjon etter lov om pensjonsordning for sykepleiere § 6 a andre ledd før loven her trer i kraft, skal anses for å ha tidligpensjon etter § 11 n, som skal regulere medlemmets rettigheter og plikter.
4. Lov om Statens pensjonskasse §§ 26 r til 26 u og lov om pensjonsordning for sykepleiere §§ 11 o til 11 r om særalderspåslag får virkning fra 1. januar 2025. Et medlem som nådde laveste

uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden i perioden mellom 1. januar 2025 og tidspunktet loven her trer i kraft, skal etter søknad få etterbetalt særalderspåslag. Etterbetalingen kan tidligst skje med virkning fra måneden etter at retten til særalderspåslag inntraff.

1 Fra 1. januar 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 965.

Lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet (havvernloven)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn (naturoppsynsloven).
2. Lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven).
3. Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven).
4. Lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven).

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1. Formål

Lovens formål er å bidra til å bevare marin natur utenfor territorialfarvannet, gjennom langsiktig, effektivt og representativt vern, som en del av en helhetlig og økosystembasert havforvaltning.

§ 2. Hvor loven gjelder

Loven gjelder i områder opprettet med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone og på den norske kontinentalsokkelen som angitt i lov 18. juni 2021 nr. 89 om Norges kontinentalsokkel.

§ 3. Forholdet til folkeretten

Loven gjelder med de begrensningene som følger av folkeretten.

§ 4. Prinsipper

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet etter loven her. Vurderingene skal fremgå av beslutningen.

Kapittel 2. Opprettelse av marine verneområder

§ 5. Mål for områdevern

Marine verneområder skal bidra til bevaring av

a. variasjonsbredden av naturtyper og undersjøiske landskap,
b. arter og genetisk mangfold,
c. truet natur,
d. større intakte økosystemer,
e. områder med særskilte naturhistoriske verdier,
f. områder med særskilte kulturhistoriske verdier,
g. økologiske sammenhenger nasjonalt og internasjonalt, eller
h. referanseområder for å følge utviklingen av naturen.

Verneområder kan i tillegg bidra til bevaring av områder som er viktige for naturens evne til å binde og lagre karbon, eller natur som kan redusere de negative virkningene av endret klima.

§ 6. Marine verneområder

Det kan opprettes marine verneområder for å beskytte verneverdier, inkludert naturverdier som er økologiske betingelser for landlevende arter. Marine verneområder opprettes ved at det gis forskrift etter § 7.

Som marine verneområder kan vernes områder som

a. inneholder særegne eller representative økosystemer, og som er uten tyngre naturinngrep,
b. inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,
c. representerer en bestemt type natur,
d. på annen måte har særlig betydning for naturmangfold,
e. utgjør en spesiell geologisk forekomst,
f. har særskilt naturvitenskapelig verdi, eller
g. har særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en

eller flere nærmere bestemte arter.

Som marint verneområde kan også vernes et område som ved fri naturlig utvikling eller aktive restaureringstiltak kan oppfylle ett eller flere av vilkårene i andre ledd bokstav a til g. Dersom det opprettes marine verneområder som krever restaureringstiltak, skal utkast til plan for restaureringen om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt.

I marine verneområder må ingen foreta seg noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet.

§ 7. Forskrifter om marine verneområder

Kongen i statsråd gir forskrift om det enkelte verneområde etter § 6. Forskriften skal utarbeides i samarbeid med berørte sentrale myndigheter.

Overfor rettighetshavere som berøres av en verneforskrift, gjelder også forvaltningslovens regler om enkeltvedtak.

Forskriften skal angi

a. verneområdets formål, også hvilke naturverdier vernet skal ivareta og den tilstanden som ønskes oppnådd med vernet,
b. verneområdets grenser og bestemmelser om bruk og vern av området, og
c. om verneformålet og restriksjonene gjelder vannsøylen, vannflaten, havbunnen inkludert undergrunnen under havbunnen, eller en kombinasjon av disse.

Verneområdets geografiske utstrekning skal fastsettes ut fra verneformålet. Ved avgrensing av verneområdet skal det legges vekt på å ivareta økologiske funksjoner av betydning for verneformålet og økosystemets tåleevne mot ytre påvirkninger.

Innenfor rammene av § 6 kan en verneforskrift forby eller regulere virksomhet, forurensning, tiltak og andre former for bruk som i seg selv eller sammen med annen bruk kan motvirke verneformålet. Restriksjoner på aktivitet skal ikke være strengere enn hva som er nødvendig av hensyn til verneformålet. Det kan også gis bestemmelser om at visse tiltak ikke må utføres uten at søknad er sendt departementet og dette deretter har gitt tillatelse. Det kan fastsettes særskilte regler for forskjellige deler av området når det er forenlig med delområdets funksjon for verneformålet. I forskriften kan det gis bestemmelser av hensyn til naturens evne til å binde og lagre karbon, eller natur som kan redusere de negative virkningene av endret klima.

§ 8. Forholdet til annen lovgivning

Dersom en virksomhet utenfor et verneområde som krever tillatelse etter annen lov, kan innvirke på verneverdiene i et verneområde etter loven her, skal hensynet til disse verneverdiene tillegges vekt ved avgjørelsen av om tillatelse bør gis, og ved fastsetting av vilkår.

Høsting og annen utnytting av viltlevende marine ressurser reguleres etter havressurslova innenfor rammene av verneforskriften. Marine områder der beskyttelsen kun består av nærmere bestemte regler om utøving av fiske, fastsettes etter havressurslova.

Kapittel 3. Verneprosessen

§ 9. Generelle regler for saksbehandlingen i saker om vern etter loven her

I forbindelse med en verneprosess etter loven her skal det legges til rette for best mulig involvering av berørte myndigheter og interesser.

Saksbehandlingen skal legge til rette for mest mulig klarhet om verneformål og verneverdier, bruk, avgrensing av området og følger av vernet. Det skal også innhentes kunnskap om andre mulige verdier enn verneverdier i området.

I saksbehandlingen skal det ses hen til relevante tiltak i det aktuelle området etter annen lovgivning, inkludert andre effektive arealbaserte bevaringstiltak.

§ 10. Kunngjøring av planlagt verneforslag

Departementet skal kunngjøre et planlagt verneforslag på en måte som er hensiktsmessig for å gjøre berørte myndigheter og interesser kjent med forslaget. Formålet med vernet, de antatt mest sentrale følgene av forslaget og mulige grenser for verneområdet skal inngå i kunngjøringen.

Rettighetshavere skal så vidt mulig underrettes skriftlig og gis en rimelig frist for å komme med merknader før et verneforslag utformes. For øvrig gjelder forvaltningsloven § 16.

Berørte myndigheter og interesser skal involveres på et tidlig tidspunkt i saksforberedelsen og i god tid før kunngjøringen.

§ 11. Rettsvirkninger av kunngjøring av planlagt verneforslag

Når et planlagt verneforslag er kunngjort, kan søknader om tillatelse mv. til tiltak etter annen lovgivning i et område som inngår i verneforslaget, avslås av

ansvarlig myndighet på grunnlag av det planlagte verneforslaget. Ansvarlig myndighet kan bare gi tillatelse dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet.

Ansvarlig departement kan gi tillatelse til tiltak i et område som inngår i verneforslaget, når sikkerhetshensyn eller vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Adgangen til å avslå tiltak etter første ledd gjelder for maksimalt fire år etter kunngjøringen av det planlagte verneforslaget. Departementet kan forlenge virketiden med inntil to år.

§ 12. Høring av forslag til verneforskrifter

Et forslag til en ny verneforskrift etter § 7 skal sendes på høring. Høringsforslaget skal beskrive området verneforskriften skal omfatte, verneformålet og verneverdiene, avgrensingen av området, andre verdier i området enn naturverdier og de følgene forslaget antas å få.

Fristen for å gi høringsuttalelse skal være minimum to måneder. Fristen kan fravikes i saker etter § 14 om mindre endringer av eksisterende verneforskrifter.

§ 13. Begrunnelse for verneforskrifter

Ved fastsettelse av verneforskrift etter § 7 skal det utarbeides en begrunnelse som gjør rede for hvilket naturmangfold og andre verdier forskriften omfatter, og hvordan forskriften bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

§ 14. Mindre endringer av eksisterende verneforskrifter

Departementet kan gi forskrift om følgende mindre endringer i eksisterende verneforskrifter:

a. endring av verneområdets navn
b. retting av feil i verneforskriften
c. grenseendringer som omfatter mindre arealer, og som ikke får nevneverdig betydning for private interesser
d. fastsettelse av forvaltningsmyndighet og annen myndighet etter loven.

§ 15. Forskrifter om midlertidig vern

Departementet kan gi forskrift om midlertidig vern av bestemt angitte områder for å hindre reell risiko for alvorlig eller uopprettelig skade på verneverdier.

Dersom en bestemt naturtype står i fare for å forsvinne, kan departementet gi forskrift om midlertidige begrensninger og forbud mot virksomhet som ytterligere kan true naturtypens fortsatte eksistens.

Berørte myndigheter og interesser skal så langt som mulig involveres i saksforberedelsen.

Bestemmelsene i §§ 9, 10 og 12 gjelder ikke for forskrifter etter første og andre ledd. Når det er fastsatt forskrift om midlertidig vern, skal en ordinær verneprosess igangsettes eller fortsette uten ugrunnet opphold.

Overfor rettighetshavere som berøres av forskriften, gjelder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak.

Forskrifter om midlertidig vern gjelder for maksimalt fire år etter kunngjøringen etter § 16. Departementet kan forlenge virketiden med inntil to år.

§ 16. Kunngjøring av verneforskrifter

Forskrifter etter §§ 7 og 15 skal kunngjøres etter forvaltningsloven § 38 og på en måte som er hensiktsmessig for å gjøre berørte myndigheter og interesser kjent med forskriften. Forskriften skal meddeles rettighetshavere i verneområdet etter reglene i forvaltningsloven § 27. Kunngjøringen og meddelelsen skal gjøre oppmerksom på retten til erstatning etter § 31 og fristen etter § 32 første ledd i loven her.

Kapittel 4. Forvaltning av verneområder

§ 17. Restaurering og skjøtsel i verneområder

Departementet kan foreta restaurering og skjøtsel for å opprettholde eller oppnå den naturtilstand som er formålet med vernet.

Berører restaurerings- eller skjøtselstiltak rettigheter i verneområdet, skal rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd. Økonomiske fordeler ved gjennomføring av restaurerings- eller skjøtselstiltak skal tilfalle rettighetshaveren.

§ 18. Dispensasjon fra verneforskrifter

Departementet kan gi dispensasjon fra en verneforskrift dersom

a. det ikke strider mot forskriftens formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig,
b. sikkerhetshensyn gjør det nødvendig, eller
c. hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Søknader om dispensasjon skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. Ved dispensasjon skal begrunnelsen vise hvordan virkningene dispensasjonen kan få for verneverdiene, er vurdert, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Ved vurderingen av om det skal gis dispensasjon etter første ledd bokstav c, skal det gjøres en avveining mellom hensynet til verneområdet og øvrige vesentlige samfunnsinteresser. Det skal særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder, og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretakelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her og etter annen lov, kan tiltakshaveren søke om tillatelse parallelt. Det skal i slike tilfeller først fattes vedtak etter bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, med mindre noe annet er særlig fastsatt i eller i medhold av loven her.

§ 19. Endring og omgjøring av tillatelser

Departementet kan oppheve eller endre vilkårene i en tillatelse gitt i medhold av forskrift fastsatt etter § 7 femte ledd tredje punktum eller av § 18, sette nye vilkår og om nødvendig kalle tillatelsen tilbake hvis

a. det er nødvendig for å hindre uforutsette vesentlige skadevirkninger på verneverdiene,
b. skadevirkningene på verneverdiene kan minskes uten urimelig kostnad for tiltakshaveren,
c. ny teknologi gjør det mulig å redusere ulempene for verneverdiene vesentlig,
d. tiltakshaveren i betydelig grad, gjentatte ganger eller vedvarende overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av loven, eller
e. det for øvrig følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

En tillatelse kan i alle tilfeller tilbakekalles eller endres når det er gått ti år siden den ble gitt. Departementet kan lempe på begrensninger og vilkår i en tillatelse dersom det kan skje uten skadevirkninger av betydning for verneverdiene.

Ved avgjørelser etter første og andre ledd skal det tas hensyn til kostnadene en endring eller omgjøring vil medføre for tiltakshaveren, og de fordelene og ulempene endringen eller omgjøring for øvrig vil medføre.

§ 20. Forvaltningsmyndighet

Departementet kan bestemme at et særskilt oppnevnt organ er forvaltningsmyndighet for et verneområde opprettet med hjemmel i loven her.

Kapittel 5. Tilsyn mv.

§ 21. Tilsyn

Departementet fører tilsyn med miljøtilstanden i verneområdet og med at bestemmelsene gitt i og i medhold av loven blir overholdt.

Den som kontrolleres eller er ansvarlig for virksomheten, skal gi tilsynsmyndighetene nødvendig bistand og opplysninger under utøvelse av tilsynet. Tilsynsmyndighetene kan under utøvelse av tilsynet gi pålegg om å stanse fartøy eller fjerne redskaper eller selv fjerne redskaper og forankring til redskaper og stanse andre pågående aktiviteter om bord i fartøyet.

Tilsynet skal føres så effektivt som forholdene tilsier, med minst mulig belastning for miljøet.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av tilsynet.

§ 22. Gransking

Når det er nødvendig for å utføre gjøremål etter loven, skal tilsynsmyndighetene eller politiet ha uhindret adgang til fartøyer, installasjoner eller anlegg der det foregår virksomhet som kan påvirke eller kan antas å ha påvirket verneverdiene. Tilsynsmyndighetene kan også kreve å få lagt frem og granske dokumenter eller annet materiale som kan ha betydning for gjøremål etter loven.

§ 23. Opplysningsplikt

Enhver som har foretatt eller foretar seg noe som kan påvirke verneverdiene, plikter etter pålegg fra tilsynsmyndighetene og uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysningene som tilsynsmyndighetene trenger for å utføre sine gjøremål etter loven her.

Dersom det oppstår skade på verneverdiene eller fare for alvorlig slik skade som følge av aktiviteter som reguleres, skal den ansvarlige så fort som mulig varsle myndigheten etter loven, med mindre faren allerede er avverget eller skaden gjenopprettet.

§ 24. Miljøvedtaksregister

Vedtak etter loven her skal registreres i Miljøvedtaksregisteret opprettet i medhold av naturmangfoldloven § 68.

Kapittel 6. Håndheving og sanksjoner mv.

§ 25. Retting og avbøtende tiltak

Departementet kan pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven her eller vedtak gjort med hjemmel i loven.

Den som gjennom overtredelse av loven eller vedtak gjort med hjemmel i loven forårsaker fare for forringelse av verneverdiene, skal sette i verk tiltak for å forhindre slik forringelse. Har det allerede inntrådt forringelse, skal ytterligere forringelse forhindres. Om mulig skal tilstanden for verneverdiene før overtredelsen skjedde, gjenopprettes ved egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av departementet eller pålegg etter første ledd.

Plikten etter andre ledd gjelder ikke i den utstrekning det ut fra kostnadene og virkningene av tiltakene, miljøvirkningene av overtredelsen og overtrederens skyld og økonomiske stilling ville være særlig urimelig.

§ 26. Uforutsette miljøkonsekvenser av lovlig virksomhet

Dersom det viser seg at tiltak som er i samsvar med loven eller vedtak gjort i medhold av loven, medfører vesentlige uforutsette konsekvenser for verneverdiene, skal den ansvarlige treffe rimelige tiltak for å avverge eller begrense skader og ulemper.

Departementet kan pålegge den ansvarlige å utføre slike tiltak innen en fastsatt frist. Når det kan skje uten særlig ulempe for den ansvarlige, kan departementet gi pålegg om gjenoppretting av den tidligere tilstanden for verneverdiene før overtredelsen skjedde.

§ 27. Direkte gjennomføring

Blir et pålegg som inneholder krav som nevnt i § 25 første ledd eller § 26 andre ledd, ikke etterkommet av den ansvarlige, kan departementet sørge for iverksetting av tiltakene. Departementet kan også sørge for iverksetting av tiltakene dersom det haster av hensyn til verneverdiene, eller det ikke kan påvises noen ansvarlig.

Utgifter til tiltak etter første ledd kan kreves dekket av den ansvarlige. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 28. Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her blir gjennomført, kan departementet fatte vedtak om tvangsmulkt.

Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter den fastsatte fristen for retting av forholdet. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og mulkten løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forholdet varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Det løper likevel ikke tvangsmulkt dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige. En tvangsmulkt kan fastsettes som løpende mulkt eller engangsmulkt.

Tvangsmulkten pålegges den ansvarlige for overtredelsen. Har overtredelsen skjedd på vegne av et selskap, en stiftelse eller et annet selvstendig rettssubjekt eller et offentlig organ, skal tvangsmulkten pålegges rettssubjektet eller organet. Er en tvangsmulkt pålagt et selskap som inngår i et konsern, kan den påløpte tvangsmulkten også inndrives hos morselskapet.

Departementet kan frafalle en påløpt tvangsmulkt. En avgjørelse om slikt frafall regnes ikke som enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

§ 29. Overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som

a. overtrer bestemmelsene i § 6 fjerde ledd og § 21 andre ledd første

punktum, § 22, § 23 andre ledd, § 25 andre ledd og § 26 første ledd,
b. overtrer bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i § 7 første ledd og § 15 første og andre ledd,
c. overtrer bestemmelser i en enkelttillatelse gitt med hjemmel i en forskrift som nevnt i bokstav b, eller dispensasjon gitt med hjemmel i § 18 første ledd, eller
d. unnlater å etterkomme et særskilt pålegg etter § 21 andre ledd andre punktum, § 23 første ledd, § 25 første ledd og § 26 andre ledd.

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes to år etter at overtredelsen opphørte. Fristen avbrytes når det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

§ 30. Straff

Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes den som forsettlig eller uaktsomt

a. overtrer bestemmelsene i § 6 fjerde ledd, § 21 andre ledd første punktum, § 22, § 23 andre ledd, § 25 andre ledd og § 26 første ledd,
b. overtrer bestemmelser i en forskrift gitt med hjemmel i § 7 første ledd og § 15 første og andre ledd,
c. overtrer bestemmelser i enkelttillatelser gitt med hjemmel i en forskrift som nevnt i bokstav b eller dispensasjon gitt med hjemmel i § 18 første ledd, eller
d. unnlater å etterkomme særskilt pålegg etter § 21 andre ledd andre punktum, § 23 første ledd, § 25 første ledd og § 26 andre ledd.

Grov overtredelse av bestemmelsene nevnt i første ledd straffes med bøter eller fengsel inntil fem år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det legges særlig vekt på om den har medført eller voldt fare for betydelig skade på verneverdiene, om skaden på verneverdiene må anses uopprettelig, graden av skyld, og om overtrederen har truffet forebyggende eller avbøtende tiltak.

Kapittel 7. Erstatning

§ 31. Erstatning til rettighetshavere

Rettighetshavere i områder som blir helt eller delvis vernet etter loven her, har rett til erstatning fra staten for økonomisk tap når et vern medfører en

vanskeliggjøring av igangværende bruk. Dersom bruken krever tillatelse fra offentlig myndighet, gjelder retten til erstatning bare hvis tillatelse er gitt før det foretas kunngjøring etter § 10.

Når vilkårene for erstatning er oppfylt, fastsettes erstatningen for tap i igangværende bruk i samsvar med utmålingsreglene i lov om vederlag ved oreigning av fast eigedom. Ved anvendelsen av lov om vederlag ved oreigning av fast eigedom § 10 skal tidspunktet for fastsettelse av verneforskriften legges til grunn.

Departementet kan gi forskrift om hva som skal regnes som igangværende bruk.

§ 32. Fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning

Et krav om erstatning etter § 31 skal fremsettes skriftlig til departementet innen fire måneder fra verneforskriften er fastsatt. Departementet kan forlenge fristen og gi oppfriskning for oversittelse. Når det er fremsatt krav om erstatning, skal staten gi et tilbud om erstatning senest ett år etter at verneforskriften ble fastsatt. Bestemmelsene i tvisteloven om oppfriskning gjelder så langt de passer.

Blir tilbudet ikke akseptert, kan rettighetshaveren senest seks måneder etter at tilbudet ble gitt, sette frem krav for departementet om at staten skal begjære skjønn styrt av tingretten til fastsetting av erstatning.

Tingretten kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen i andre ledd etter reglene i tvisteloven. For saksomkostninger ved underskjønn gjelder skjønnsprosessloven § 42. Ved overskjønn begjært av staten skal staten dekke rettighetshavers nødvendige omkostninger. Ved overskjønn begjært av rettighetshaveren gjelder reglene i tvisteloven kapittel 20. Skjønnet holdes for øvrig etter reglene i skjønnsprosessloven.

Kapittel 8. Avsluttende bestemmelser

§ 33. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer.

1 Fra 1. januar 2026 iflg. res. 10 juni 2025 nr. 966.

§ 34. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn skal § 2 første ledd nr. 7 til ny nr. 9 lyde:

7. lov 5. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven),
8. lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter § 40, og
9. lov 10. juni 2025 nr. 33 om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet

2. I lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten skal § 11 første ledd bokstav g og ny bokstav h lyde:

g. lov av 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk mv.,
h. lov 10. juni 2025 nr. 33 om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet.

3. I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff skal § 240 andre ledd bokstav b lyde:

b. påfører betydelig skade på område som er vernet ved vedtak med hjemmel i naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, svalbardmiljøloven kapittel III, lov om Jan Mayen § 2, bilandsloven § 2 og havvernloven §§ 7 eller 15.

4. I lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur skal § 15 bokstav b til ny bokstav d lyde:

b. vedtatte vernetiltak etter kapittel V i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold,
c. vedtatte vernetiltak etter lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, eller
d. vedtatte vernetiltak etter lov 10. juni 2025 nr. 33 om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet.

Lov om endringer i integreringsloven mv. (økt arbeidsretting og formell opplæring i introduksjonsprogrammet)

I

I lov 6. november 2020 nr. 127 om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid gjøres følgende endringer:
– – –
§ 7 skal lyde:
§ 7. Andre integreringsfremmende tiltak før bosetting i en kommune
Vertskommuner for mottak kan tilby standardiserte elementer fra introduksjonsprogrammet, jf. § 14 a første og andre ledd, og andre integreringsfremmende tiltak til personer som bor i mottak, og som har fått en oppholdstillatelse som nevnt i § 9.
§ 8 første ledd første punktum skal lyde:
Innvandrere fra og med 18 til og med 60 år som har fått innvilget en oppholdstillatelse som nevnt i § 9, og som er bosatt i kommunen etter avtale med integreringsmyndighetene, har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram.
§ 8 tredje ledd første punktum skal lyde:
Kommunen kan tilby introduksjonsprogram til innvandrere med oppholdstillatelse etter utlendingsloven kapittel 6 som er familiemedlemmer til andre enn personer nevnt i § 9 første ledd bokstav f, til innvandrere over 60 år med oppholdsgrunnlag som nevnt i § 9 og til innvandrere som nevnt i første ledd som er bosatt uten avtale med kommunen.
§ 8 fjerde og nytt femte ledd skal lyde:
Første ledd gjelder ikke innvandrere som er i arbeid eller har tilbud om arbeid, når stillingen utgjør minst 30 timer i uken. Første ledd gjelder likevel dersom arbeidsforholdet opphører eller arbeidstilbudet bortfaller innen fristen satt i første ledd tredje punktum.

Nordiske borgere og utlendinger som omfattes av Avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS-avtalen), omfattes ikke av denne paragrafen.
§ 10 fjerde ledd oppheves.
§ 11 fjerde ledd skal lyde:
Når karriereveiledningen er gjennomført, bør det gis en anbefaling om arbeid eller utdanning for den enkelte deltager innenfor rammen av §§ 13, 14 og 14 a.
– – –

§ 12 tredje ledd oppheves.
Ny § 12 a skal lyde:
§ 12 a. Samordning av introduksjonsprogrammet
Kommunen skal sørge for at innholdet i introduksjonsprogrammet er helhetlig og samordnet. Kommunen skal samarbeide med relevante tjenesteytere og aktører om introduksjonsprogrammet.
§ 13 skal lyde:
§ 13. Introduksjonsprogram for deltagere med utdanning på videregående nivå eller høyere
Introduksjonsprogrammet for deltagere med utdanning på videregående nivå eller høyere skal kvalifisere for arbeid eller forberede for utdanning over videregående nivå eller yrkesfaglig rekvalifisering etter opplæringslova § 18-4. Programmet for deltagere over 55 år skal kvalifisere for arbeid.

Kommunen skal sette et sluttmål for den enkeltes deltagelse i introduksjonsprogrammet.

Introduksjonsprogrammet skal være helårig og på fulltid og vare i inntil tolv måneder. Programmet kan ikke forlenges.
§ 14 skal lyde:
§ 14. Introduksjonsprogram for deltagere som ikke har utdanning på videregående nivå eller høyere
Introduksjonsprogrammet for deltagere som ikke har utdanning på videregående nivå eller høyere, skal gi formell opplæring på videregående nivå eller kvalifisere for arbeid. Programmet for deltagere over 55 år skal kvalifisere for arbeid. Programmet skal være helårig og på fulltid.

Kommunen skal sette et sluttmål for den enkeltes deltagelse i introduksjonsprogrammet.

Sluttmålet for deltagere under 25 år som ikke har utdanning på videregående nivå eller høyere, skal være fullført videregående opplæring. Deltagere under 25 år som ikke ønsker eller ikke vil kunne fullføre videregående opplæring i programtiden, skal ha deler av videregående opplæring som sluttmål eller delta i programmer som skal kvalifisere for arbeid.

Programmet for deltagere som har som sluttmål å fullføre deler av videregående opplæring, skal vare i inntil tre år og kan forlenges med inntil ett år. Programmet for deltagere som har som sluttmål å fullføre videregående opplæring, skal vare i inntil fire år og kan forlenges med inntil ett år. Programmene etter første og andre punktum skal forlenges hvis det kan bidra til at deltageren oppnår sluttmålet sitt.

Programmet for deltagere som har som sluttmål å fullføre fag- og yrkesopplæring, kan vare i inntil fem år og kan ikke forlenges.

Programmer som skal kvalifisere for arbeid, skal vare i inntil to år og kan ikke forlenges.

Ny § 14 a skal lyde:
§ 14 a. Innholdet i introduksjonsprogrammet
Introduksjonsprogrammet skal minst inneholde:

a. arbeids- eller utdanningsrettede elementer
b. opplæring i norsk
c. opplæring i samfunnskunnskap
d. kurs i livsmestring.

Innholdet skal tilpasses den enkeltes behov og sluttmålet for programmet. Deltagere som har barn under 18 år, eller som får barn i løpet av programmet, skal gjennomføre foreldreveiledning.

Når deltagere i et program som skal kvalifisere for arbeid, har utdanning på videregående nivå eller høyere, skal arbeidsrettede elementer gjennomsnittlig minst utgjøre 15 timer i uken av programtiden etter tre måneder i introduksjonsprogrammet. Har deltagerne ikke utdanning på videregående nivå eller høyere, skal arbeidsrettede elementer gjennomsnittlig minst utgjøre 15 timer i uken av programtiden etter seks måneder i introduksjonsprogrammet.

Minstekravet til arbeidsrettede elementer etter tredje ledd oppfylles ved praksis på en arbeidsplass, arbeid på deltid, korte yrkes- eller bransjekurs, arbeidsmarkedstiltak i regi av Nav eller andre lignende tiltak.
§ 15 andre til fjerde ledd skal lyde:
Planen skal utarbeides sammen med deltageren og utformes på bakgrunn av gjennomført kompetansekartlegging, karriereveiledning og en vurdering av hvilke elementer deltageren kan nyttiggjøre seg. Planen skal bygge videre på elementer deltageren har gjennomført før bosetting i kommunen. Kommunen skal veilede deltagere som har behov for realkompetansevurdering, om retten til slik vurdering etter opplæringslova § 18-8.

Integreringsplanen skal minst inneholde deltagerens sluttmål etter §§ 13 eller 14, deltagerens norskmål etter § 31, deltagerens langsiktige mål, angivelse av omfanget av opplæringen i norsk og samfunnskunnskap, programmets varighet etter §§ 13 eller 14, elementene i programmet og klagemuligheter.

Det skal begrunnes i planen hvilke arbeids- eller utdanningsrettede elementer som er valgt, og hvordan disse vil styrke den enkeltes mulighet for deltagelse i yrkeslivet og oppnåelse av det fastsatte norskmålet.
§ 16 første og andre ledd skal lyde:
Kommunen og deltageren skal inngå en integreringskontrakt samtidig som det utarbeides en integreringsplan etter § 15. Kontrakten skal angi kommunens og deltagerens gjensidige forpliktelser.

Kommunen skal i kontrakten forplikte seg til å tilby introduksjonsprogram og opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter kapittel 4 og 6, slik at deltageren kan oppfylle sitt sluttmål etter §§ 13 eller 14 og sitt norskmål etter §

31.
§ 17 tredje ledd oppheves.
Ny § 18 a skal lyde:
§ 18 a. Avslutning av introduksjonsprogram
Kommunen skal utstede deltagerbevis ved gjennomført eller avbrutt introduksjonsprogram.

Programmet skal avsluttes ved oppnådd sluttmål, eller når den fastsatte varigheten utløper. Kommunen bør i samarbeid med andre aktører legge til rette for at deltagere som ikke oppnår sitt sluttmål innenfor programtiden, unngår avbrudd i kvalifiseringen.
Ny § 18 b skal lyde:
§ 18 b. Forskrifter om introduksjonsprogrammet
Departementet kan gi forskrift om

a. hvilke opplysninger som kan kartlegges etter § 10
b. hva som skal regnes som utdanning på videregående nivå etter dette kapittelet
c. minstekrav for foreldreveiledning og kurs i livsmestring etter § 14 a
d. fravær, fri og permisjoner fra introduksjonsprogrammet og om dette skal medføre tillegg i programtiden
e. rett til introduksjonsstønad ved fravær, fri og permisjoner.

– – –
§ 37 c skal lyde:
§ 37 c. Introduksjonsprogram
Bestemmelsene i § 14 a første ledd bokstav c om at introduksjonsprogrammet skal inneholde opplæring i samfunnskunnskap, gjelder ikke for personer som har fått oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 34.
§ 37 e første ledd bokstav d skal lyde:

d. sluttmål, varighet og kravene til innhold i introduksjonsprogrammet etter §§ 13, 14, 14 a og 37 c

– – –

II

Midlertidig lov 26. mai 2020 nr. 53 om tilpasninger i introduksjonsloven for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 oppheves.

III

Midlertidig lov 18. desember 2020 nr. 154 om tilpasninger i integreringsloven for å avhjelpe konsekvenser av utbrudd av covid-19 oppheves.

IV

1. Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 20. juni 2025 for endringsloven del I (endringene i integreringsloven § 1 første ledd andre punktum, § 12 andre ledd, § 30 andre ledd første punktum og § 48, samt opphevelse av § 40 tredje ledd tredje og fjerde punktum), endringsloven del II og endringsloven del III,
fra 1. januar 2026 for øvrige bestemmelser i endringsloven del I med unntak av § 8 første ledd første punktum og § 8 tredje ledd første punktum,
iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1102.

Lov om endringer i arbeidsmiljøloven (krav til det psykososiale arbeidsmiljøet)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. gjøres følgende endringer:
§ 4-3 første og andre ledd skal lyde:
(1) Arbeidet skal organiseres, planlegges og gjennomføres slik at de psykososiale arbeidsmiljøfaktorene i virksomheten er fullt forsvarlige ut fra hensynet til arbeidstakernes helse, sikkerhet og velferd.
(2) Psykososiale arbeidsmiljøfaktorer er i tillegg til forhold som nevnt i tredje til sjette ledd blant annet

a. uklare eller motstridende krav og forventninger i arbeidet
b. emosjonelle krav og belastninger i arbeid med mennesker
c. arbeidsmengde og tidspress som innebærer ubalanse mellom arbeidet som skal utføres, og den tiden som er til rådighet
d. støtte og hjelp i arbeidet.

Nåværende første til femte ledd blir tredje til sjuende ledd.

II

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1. januar 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1120.

Lov om endringer i trygderettsloven mv. (ankeerklæring til Trygderetten, avgjørelse innen seks måneder mv.)

I

I lov 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten gjøres følgende endringer:
§ 8 nytt femte ledd skal lyde:
(5) Rettsmedlemmer og rettsfullmektiger må søke departementet om godkjenning for sidegjøremål i slike tilfeller som framgår av domstolloven § 121 c. Departementet fører register over sidegjøremål og siste stilling før utnevnelsen eller tilsettingen som rettsmedlem eller rettsfullmektig. Domstolloven § 121 e gjelder tilsvarende. Et rettsmedlem eller en rettsfullmektig skal melde fra om sidegjøremål snarest mulig og senest innen en måned etter at rettsmedlemmet eller rettsfullmektigen påtok seg sidegjøremålet. Enhver har rett til å gjøre seg kjent med opplysningene i registeret. Departementet bestemmer hvordan opplysninger skal gjøres tilgjengelige for den som ber om det.
§ 9 andre og tredje ledd skal lyde:
(2) Har en part krevd å få oppgitt en begrunnelse for vedtaket etter forvaltningsloven § 24 andre ledd, avbrytes ankefristen. Tilsvarende avbrytes ankefristen for en part som har krevd å få oppgitt begrunnelse for vedtaket fra offentlig tjenestepensjonsordning. Ny ankefrist løper fra det tidspunkt meddelelse om begrunnelsen er kommet fram til vedkommende.
(3) Trygderetten kan i særlige tilfeller forlenge ankefristen.
§ 10 første ledd bokstav a skal lyde:

a. er avgitt til tilbyder av posttjenester i Norge som skal sørge for å få sendingen frem til mottaker, eller

§ 11 skal lyde:
§ 11. Ankeerklæringen og hvem som skal motta den
(1) Ankeerklæring skal framsettes for Trygderetten.
(2) Anken kan settes fram skriftlig eller muntlig. Ved muntlig anke skal Trygderetten sørge for å sette opp anken skriftlig.
(3) Erklæringen om anke må være underskrevet og nevne:

a. at den er en anke til Trygderetten,
b. navn, fødselsdag og fødselsår samt adresse til den ankende part,
c. det vedtak som påankes,
d. den ankende parts påstand, som angir den endring i vedtaket som kreves, og så vidt mulig de nærmere omstendigheter som anføres til støtte for anken,
e. erklæringer og andre bevis som påberopes,
f. bilag som følger anken.

(4) Trygderetten skal vurdere om vilkårene for å behandle saken er oppfylt. Hvis en skriftlig anke er ufullstendig eller uklar, skal den ankende part gjøres oppmerksom på eventuelle mangler ved anken eller andre forhold som kan ha betydning i saken, og gis en frist for å rette opp eller supplere anken.
§ 13 skal lyde:
§ 13. Pålegg om tilsvar
(1) Trygderetten skal gi den institusjon som har fattet vedtaket, i loven her kalt ankemotparten, pålegg om å inngi tilsvar. Trygderetten skal sette en frist for å inngi tilsvaret, som normalt bør være fire uker.
(2) Tilsvaret skal angi

a. om det framsatte krav godtas eller bestrides,
b. om det er innsigelser mot at retten behandler saken,
c. ankemotpartens påstand, som angir det resultat som kreves,
d. den faktiske og rettslige begrunnelse for ankemotpartens påstand,
e. de bevis som ankemotparten ønsker å føre, og
f. ankemotpartens syn på den videre behandling av saken, herunder behovet for muntlig bevisførsel.

(3) Sammen med tilsvaret skal ankemotparten fremlegge alle dokumenter av betydning for saken.
(4) Trygderetten skal sende tilsvaret med bilag til den ankende part, som gis en frist for å komme med merknader til tilsvaret. Den ankende part sender eventuelle merknader direkte til Trygderetten med kopi til ankemotparten.
(5) Bestemmelsene i § 31 første ledd første punktum og § 31 andre ledd gjelder tilsvarende for meldinger til den ankende part etter fjerde ledd.

§ 13 a nytt fjerde og femte punktum skal lyde:
Frister Trygderetten har fastsatt, løper ikke i rettsferiene som framgår av domstolloven § 140 første ledd. Domstolloven § 149 og § 151 gjelder tilsvarende for frister Trygderetten har fastsatt.
Ny § 13 b skal lyde:
§ 13 b. Veiledningsplikt
(1) Trygderetten skal gi partene slik veiledning om regler og rutiner for saksbehandlingen og andre formelle forhold som er nødvendig for at de kan ivareta sine interesser i saken.
(2) Har en prosesshandling mangler som kan avhjelpes, setter retten en frist for retting og gir nødvendig veiledning med opplysning om følgene av at retting ikke foretas.
§ 21 fjerde ledd annet punktum skal lyde:
Det kan i begrunnelsen siteres fra tidligere vedtak eller ankemotpartens tilsvar.
§ 22 første ledd skal lyde:
(1) Kjennelse skal avsies snarest mulig og senest innen seks måneder etter at Trygderetten mottok anken. Når særlige grunner gjør det nødvendig, kan avsigelsen skje senere. Hvis fristen overskrides, skal årsaken oppgis i avgjørelsen.
§ 28 første ledd skal lyde:
(1) Den ankende part setter fram begjæring om gjenopptak for Trygderetten. Retten tar stilling til begjæringen etter at ankemotparten er gitt anledning til å uttale seg.
§ 29 skal lyde:
§ 29. Sakskostnader
(1) Hvis Trygderettens kjennelse er til gunst for den ankende part, skal retten pålegge ankemotparten helt eller delvis å erstatte de nødvendige kostnader som saken har medført for den ankende part. Trygderetten kan også helt eller delvis tilkjenne nødvendige sakskostnader til den ankende part i tilfeller der ankesaken heves ved beslutning eller anken avvises som følge av at ankemotparten har omgjort sitt vedtak.
(2) I tilfeller hvor Trygderetten tilkjenner den ankende part sakskostnader etter første ledd, skal Trygderetten også pålegge ankemotparten helt eller delvis å erstatte nødvendige kostnader den ankende part har hatt i forbindelse med tidligere klagebehandling av saken, og kostnader som er pådratt etter bestemmelsene i lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp.
(3) Hvis den ankende part åpenbart uten grunn har framsatt eller opprettholdt anke, kan retten bestemme at vedkommende helt eller delvis skal bære de utgifter som anken har medført for ankemotparten og utgifter etter lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp. Sakskostnader som den ankende part pålegges, kan inndrives etter reglene for dommer.

(4) Sakskostnader tilkjennes bare når parten har krevd det. Retten tar avgjørelse om sakskostnader i den kjennelse eller beslutning som avslutter saken. Salærutgifter kan ikke erstattes med mer enn kr 15 000 uten at det er inngitt kostnadsoppgave.
(5) Rettens avgjørelser om sakskostnader kan ankes særskilt. Tvisteloven §§ 20-9 og 20-10 gjelder for slik anke. Ankedomstol er den lagmannsrett som er nevnt i § 26 første ledd i loven her. Ankefristen er én måned fra den dag vedkommende mottok underretning om avgjørelsen. Anken settes fram for Trygderetten, som forkynner anken for motparten og setter frist for tilsvar. Fristen bør normalt være fire uker. Etter at tilsvar har innkommet eller tilsvarsfristen har løpt ut, sendes anken med et kort oversendelsesbrev og eventuelle ytterligere dokumenter omgående til lagmannsretten.
§ 31 første og andre ledd skal lyde:
(1) Trygderettens melding til den ankende part om rettens kjennelse, samt beslutning som hever en sak som bortfaller uten realitetsavgjørelse, kan enten gis ved bruk av en elektronisk løsning som gir notoritet for at dokumentet er mottatt av rette vedkommende, ved vanlig brev med mottakskvittering eller ved rekommandert sending. Andre meldinger gis på den måten retten finner hensiktsmessig.
(2) Meldingen anses for mottatt to uker etter innlevering til tilbyder av posttjenester, hvis ikke vedkommende har fått brevet tidligere. Ved bruk av elektronisk kommunikasjon anses melding kommet fram ved avsendelse til riktig elektronisk postadresse.
§ 34 nytt tredje ledd skal lyde:
(3) Taushetsplikten er ikke til hinder for at Trygderetten deler opplysninger med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse.

II

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:
§ 21-12 paragrafoverskriften skal lyde:
§ 21-12. Klage i trygdesaker
§ 21-12 annet og tredje ledd skal lyde:
Departementet kan bestemme at visse vedtak skal kunne bringes inn for Trygderetten uten at vedtaket er påklaget etter første ledd. Overprøving av en sak skal i sin helhet skje i Trygderetten dersom hensynet til sammenhengen i saken tilsier det.

Klage settes fram skriftlig eller muntlig for den enheten som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Klage over vedtak etter kapittel 5 settes fram for det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, med mindre Helsedirektoratet bestemmer noe annet.

§ 21-12 femte ledd skal lyde:
Fristen for klage er seks uker, også i saker som nevnt i fjerde ledd.

III

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. De ulike bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 1. januar 2026 for endringsloven del I § 8 femte ledd, § 10 første ledd bokstav a, § 29, § 31 første og andre ledd og § 34 tredje ledd,
Fra 1. januar 2027 for endringsloven del I § 9 andre og tredje ledd, § 11, § 13, § 13a fjerde og femte punktum, § 13b, § 21 fjerde ledd annet punktum, § 22 første ledd og § 28 første ledd og endringsloven del II (endringer i folketrygdloven), iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1113.

Lov om endringer i barnevernsloven mv. (kvalitetsløftet i barnevernet)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven).
2. Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven).
3. Lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer.
4. Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven).
5. Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven).
6. Lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova).
7. Lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven).
8. Lov 19. juni 2009 nr. 44 om kommunale krisesentertilbod (krisesenterlova).
9. Lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven).
10. Lov 6. november 2020 nr. 127 om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (integreringsloven).
11. Lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven).
12. Lov 9. juni 2023 nr. 30 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova).

I

I lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern gjøres følgende endringer:
§ 1-2 tredje ledd første punktum skal lyde:
For barn som oppholder seg i en annen stat og har sitt vanlige bosted i Norge, kan det treffes vedtak om omsorgsovertakelse etter § 5-1 og vedtak om opphold på barnevernsinstitusjon etter § 6-2.
§ 1-2 fjerde ledd skal lyde:
For barn som oppholder seg i Norge, men har sitt vanlige bosted i en annen stat, kan det treffes vedtak om hjelpetiltak etter kapittel 3, vedtak om akuttiltak etter kapittel 4 og vedtak om frivillig opphold i barnevernsinstitusjon etter § 6-1, samt vedtak om opphold på institusjon etter § 6-6 når det er fare for menneskehandel.
§ 1-10 første ledd skal lyde:
Barnevernet skal sette inn tiltak tidlig for å forebygge alvorlig omsorgssvikt og at barnet utsetter sin utvikling for alvorlig fare.
§ 2-2 tredje ledd tredje punktum skal lyde:
Undersøkelsen skal gjennomføres så skånsomt som mulig og skal ikke være mer omfattende enn formålet tilsier.
§ 2-5 tredje ledd første punktum skal lyde:
Dersom barnevernstjenesten henlegger en sak etter en undersøkelse fordi foreldrene ikke samtykker til anbefalte hjelpetiltak, kan den fastsette i vedtaket at ny undersøkelse igangsettes innen seks måneder etter at saken ble henlagt, dersom vilkårene etter § 2-2 fortsatt er oppfylt.
§ 3-1 første ledd skal lyde:
Barnevernstjenesten skal tilby og iverksette hjelpetiltak for barnet og foreldrene når barnet har et særlig behov for hjelp på grunn av sin omsorgssituasjon eller fordi barnet utsetter sin utvikling for fare. Hjelpetiltak skal være egnet til å møte barnets og familiens behov og til å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.
§ 3-2 paragrafoverskriften skal lyde:
§ 3-2. Fosterhjem, kommunale botiltak med døgnbemanning og barnevernsinstitusjon som frivillig hjelpetiltak
§ 3-2 første punktum skal lyde:
Barnevernstjenesten kan tilby fosterhjem, kommunale botiltak med døgnbemanning eller institusjon som hjelpetiltak når vilkårene i § 3-1 første ledd er til stede og barnets behov ikke kan ivaretas på annen måte.
§ 3-3 tredje ledd skal lyde:
Når det som følge av krigen i Ukraina er nødvendig å evakuere barn som er under omsorg av ukrainske myndigheter, kan barnevernstjenesten samtykke til at barn gis opphold i et fosterhjem eller en institusjon i Norge etter en

anmodning fra ukrainske myndigheter, dersom

a. tiltaket er forsvarlig og til barnets beste
b. det er inngått en avtale med kompetente ukrainske myndigheter
c. vilkår etter artikkel 33 i konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn er oppfylt.

§ 3-5 skal lyde:
§ 3-5. Foreldrestøttende hjelpetiltak uten barnets samtykke
Barneverns- og helsenemnda kan vedta foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke dersom barnet utsetter eller er i ferd med å utsette sin utvikling for alvorlig fare, jf. § 6-2. Tiltaket skal ha som formål å forebygge behov for tiltak etter kapittel 6. Slike foreldrestøttende tiltak kan også gjennomføres uten barnets samtykke når tiltakene iverksettes som ledd i avslutningen av et institusjonsopphold etter § 6-2. Foreldrestøttende tiltak uten barnets samtykke kan ikke opprettholdes i mer enn seks måneder etter at nemndas vedtak ble truffet.
§ 3-6 nytt fjerde ledd skal lyde:
Det er barnevernstjenesten i den kommunen som sist iverksatte tiltak før ungdommen fylte 18 år, som har ansvaret for tiltak etter denne bestemmelsen.
§ 4-2 fjerde ledd skal lyde:
Vedtak som gjelder et barn som har sitt vanlige bosted i en annen stat, jf. § 1-2 fjerde ledd, faller likevel bort først seks måneder etter vedtakstidspunktet dersom norske myndigheter innen samme frist har gjort ett av følgende:

a. har fremmet en begjæring til bostedsstaten om å treffe nødvendige beskyttelsestiltak
b. har truffet vedtak om å få overført jurisdiksjon etter lov om gjennomføring av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn § 5.

§ 4-2 femte ledd skal lyde:
De alternative tiltakene som fremgår av § 5-3, gjelder tilsvarende ved akuttvedtak om omsorgsovertakelse.
§ 4-4 paragrafoverskriften skal lyde:
§ 4-4. Akuttvedtak om opphold i barnevernsinstitusjon
§ 4-4 første ledd første punktum skal lyde:
Barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten kan treffe akuttvedtak om opphold i barnevernsinstitusjon dersom barnet har utsatt sin utvikling for alvorlig fare som nevnt i § 6-2.

§ 4-4 andre ledd første punktum skal lyde:
Dersom det er behov for videre tiltak, skal barnevernstjenesten snarest følge opp akuttvedtaket med en begjæring til barneverns- og helsenemnda om vedtak om opphold i institusjon etter § 6-2.
§ 4-5 paragrafoverskriften skal lyde:
§ 4-5. Akuttvedtak om opphold i institusjon når det er fare for menneskehandel
§ 4-5 første ledd første punktum skal lyde:
Barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten kan treffe akuttvedtak om opphold i institusjon dersom det er sannsynlig at barnet utnyttes til menneskehandel, eller det er en nærliggende og alvorlig fare for at barnet kan bli utnyttet til menneskehandel.
§ 4-5 andre ledd første punktum skal lyde:
Dersom det er behov for videre tiltak, skal barnevernstjenesten snarest følge opp akuttvedtaket med en begjæring til barneverns- og helsenemnda om vedtak om opphold i institusjon etter § 6-6.
§ 5-3 paragrafoverskriften skal lyde:
§ 5-3. Valg av tiltak etter vedtak om omsorgsovertakelse
§ 5-3 andre ledd skal lyde:
Barnevernstjenesten skal redegjøre for sitt syn på valg av tiltak etter første ledd når den legger frem forslag om omsorgsovertakelse for nemnda. Nemnda kan i vedtaket sette krav til tiltaket. Saken skal forelegges nemnda på nytt dersom vedtaket ikke kan gjennomføres som forutsatt.
§ 5-3 tredje ledd første punktum skal lyde:
Ved valg av tiltak skal det blant annet legges vekt på barnets mening, barnets identitet og behov for omsorg i et stabilt miljø, behovet for kontinuitet i barnets oppdragelse og barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.
§ 5-4 skal lyde:
§ 5-4. Ansvaret for barnet etter vedtak om omsorgsovertakelse
Etter at det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse, har barnevernstjenesten omsorgsansvaret for barnet. Barnevernstjenesten skal gi barnet forsvarlig omsorg og skal ta avgjørelser på vegne av barnet, med mindre avgjørelsen ligger til foreldrene etter tredje ledd eller til vergen.

Fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor, utøver omsorgen for barnet på vegne av barnevernstjenesten og kan treffe alle avgjørelser på vegne av barnet som omfattes av barnevernstjenestens myndighet etter første ledd annet punktum. Fosterforeldrene og institusjonen skal utøve omsorgen i samarbeid med barnevernstjenesten, og vesentlige avgjørelser skal avklares med den. Dersom barnevernstjenesten mener at fosterforeldrenes eller institusjonens vurderinger ikke er til barnets beste, skal fosterforeldrene eller institusjonen rette seg etter barnevernstjenestens beslutning.

Foreldrenes foreldreansvar er begrenset til avgjørelser om barnets

grunnleggende personlige forhold, som valg av type skole, endring av navn, samtykke til adopsjon og inn- og utmelding i tros- og livssynssamfunn.
§ 5-11 første ledd skal lyde:
Når barneverns- og helsenemnda treffer vedtak om adopsjon etter § 5-10, skal den vurdere om det skal være besøkskontakt mellom barnet og foreldrene og mellom barnet og søsken etter at adopsjonen er gjennomført, dersom noen av partene har krevd det og adopsjonssøkerne samtykker til slik kontakt. Er barnet over 12 år, må også barnet samtykke. For vedtak om kontakt med søsken må dessuten søsken over 12 år samtykke. Nemnda skal treffe vedtak om besøkskontakt dersom det er til barnets beste. Nemnda skal samtidig fastsette omfanget av kontakten.
§ 5-11 tredje ledd skal lyde:
Et vedtak om besøkskontakt kan prøves på nytt bare dersom særlige grunner tilsier det. Særlige grunner kan blant annet være at barnet motsetter seg kontakt, eller at foreldrene eller søsken ikke følger opp vedtaket om kontakt.
Ny § 5-12 skal lyde:
§ 5-12. Varig opphold i fosterhjem
Barneverns- og helsenemnda kan vedta varig opphold i fosterhjem dersom det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse, barnet har bodd minst to år i fosterhjemmet, fosterforeldrene har samtykket og følgende vilkår er oppfylt:

a. det må regnes som sannsynlig at foreldrene varig ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg, eller at barnet er blitt så knyttet til mennesker og miljøet der det er, at flytting kan føre til alvorlige problemer for barnet
b. fosterforeldrene har vist seg egnet til å oppdra barnet som sitt eget og har utøvd omsorgen for barnet på en god måte
c. barnet, når det er over 12 år, har samtykket på vedtakstidspunktet.

Når nemnda vedtar varig opphold i fosterhjem, skal den ta stilling til samvær, jf. kapittel 7, og til om foreldrene skal fratas foreldreansvaret, jf. § 5-8.

De private partene kan bare kreve at nemnda behandler en sak om endring av samvær dersom det foreligger opplysninger om vesentlige endringer i barnets eller foreldrenes situasjon som kan ha betydning for samværsspørsmålet.

De private partene kan bare kreve at nemnda behandler en sak om opphevelse av vedtaket om varig opphold i fosterhjem dersom det foreligger særlige grunner. Barneverns- og helsenemnda skal oppheve vedtaket om varig opphold i fosterhjem dersom det åpenbart er til barnets beste.

Barnevernstjenesten og fosterforeldrene må avtale omfanget av oppfølging etter § 9-6 annet ledd. § 8-3 tredje ledd gjelder ikke når nemnda fatter vedtak om varig opphold i fosterhjem.

Kapittel 6 overskriften skal lyde:
Kapittel 6 Tiltak for barn som utsetter sin utvikling for alvorlig fare m.m.
§ 6-1 første ledd første punktum skal lyde:
Et barn som utsetter sin utvikling for alvorlig fare, kan på samme vilkår som etter § 6-2 gis opphold i institusjon dersom barnet selv og de som har foreldreansvar, samtykker til det.
§ 6-1 tredje ledd skal lyde:
Dersom barnet forlater institusjonen uten tillatelse eller unnlater å komme tilbake til institusjonen etter fravær, og blir brakt tilbake til institusjonen innen tre uker, kan barnet holdes tilbake i tre uker fra det tidspunktet da barnet ble brakt tilbake til institusjonen.
§ 6-2 skal lyde:
§ 6-2. Vedtak om opphold i barnevernsinstitusjon uten samtykke
Dersom mindre inngripende tiltak ikke kan skape tilfredsstillende forhold for barnet og det er nødvendig ut fra barnets situasjon, kan barneverns- og helsenemnda vedta at et barn skal ha opphold i institusjon uten samtykke fra barnet selv eller fra de som har foreldreansvar. Slikt vedtak kan bare treffes dersom barnet utsetter sin utvikling for alvorlig fare på en eller flere av følgende måter:

a. ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd
b. ved vedvarende problematisk bruk av rusmidler
c. ved andre utpreget skadelige handlinger.

Nemnda kan vedta opphold i institusjon i inntil fire uker for observasjon, undersøkelse og korttidsbehandling. Dersom det treffes nytt vedtak, kan oppholdstiden forlenges med inntil fire nye uker.

Dersom barnet har behov for mer langvarig behandling, kan nemnda vedta at oppholdet skal gjelde i inntil tolv måneder. Barnevernstjenesten skal vurdere vedtaket på nytt senest når barnet har oppholdt seg i institusjonen i seks måneder. Nemnda kan i særlige tilfeller vedta at oppholdet skal forlenges med inntil tolv måneder. Oppholdstiden etter akuttvedtak etter § 4-4 skal inngå i den totale oppholdstiden som gjelder for vedtak etter § 6-2 første og annet ledd.

Nemnda kan treffe vedtak etter første og annet ledd bare dersom institusjonen er faglig og materielt i stand til å tilby barnet forsvarlig hjelp. Institusjonen skal være godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten til å ta imot barn på grunnlag av vedtak etter denne bestemmelsen. Bestemmelsen i § 5-3 annet ledd gjelder tilsvarende.

Dersom det er nødvendig ut fra formålet med oppholdet, kan nemnda treffe vedtak om rusmiddeltesting uten samtykke under oppholdet.

Barnevernstjenesten kan la være å sette vedtaket i verk dersom forholdene tilsier det. Barnevernstjenesten skal i så fall varsle nemnda. Vedtaket faller bort

dersom det ikke er satt i verk innen seks uker.
§ 6-3 skal lyde:
§ 6-3. Opphold i fosterhjem med særlige forutsetninger eller i institusjoner med hjem
Vedtak etter §§ 6-1 og 6-2 kan også gjelde opphold i fosterhjem med særlige forutsetninger. Fosterhjemmet skal være utpekt av barne-, ungdoms- og familieetaten.

Vedtak etter §§ 6-1 og 6-2 kan også gjelde opphold i institusjoner med hjem, jf. § 10-24.
§ 6-4 skal lyde:
§ 6-4. Vedtak om informasjon til fornærmede eller etterlatte utsatt for et alvorlig lovbrudd
Når barneverns- og helsenemnda treffer vedtak etter § 6-2, skal nemnda vedta at fornærmede eller etterlatte skal informeres om dette dersom følgende vilkår er oppfylt:

a. begrunnelsen for vedtaket er at barnet har begått et alvorlig lovbrudd
b. barnet hadde ikke fylt 15 år da lovbruddet ble begått
c. det antas å ha betydning for fornærmede eller etterlatte å få informasjon om vedtaket.

Det skal ikke gis informasjon dersom det kan medføre fare for barnets sikkerhet.

Nemnda kan treffe vedtak som nevnt i første ledd også i tilfeller der barnet allerede har tiltak etter § 6-2 når lovbruddet begås.
§ 6-5 første ledd skal lyde:
Er det truffet vedtak om informasjon til fornærmede eller etterlatte etter § 6-4, skal institusjonen gi informasjon om at barnet oppholder seg i institusjon, og varigheten av oppholdet, institusjonens beliggenhet og annen nødvendig informasjon om institusjonsoppholdet.
§ 6-6 paragrafoverskriften skal lyde:
§ 6-6. Vedtak om opphold i institusjon når det er fare for at barnet kan utnyttes til menneskehandel
§ 6-6 første ledd første punktum skal lyde:
Dersom politiets vurdering og øvrige opplysninger tilsier at det er nærliggende og alvorlig fare for at barnet utnyttes eller kan bli utnyttet til menneskehandel, jf. straffeloven § 257, kan barneverns- og helsenemnda treffe vedtak om opphold i institusjon.
§ 6-6 andre ledd tredje punktum skal lyde:
Beskyttelsestiltakene kan også omfatte begrensninger for hvem som kan få vite hvor barnet er, ved at barnet har vedtak om skjult adresse.
§ 6-6 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Barnevernstjenesten har ansvar for omsorgen for barnet etter vedtak om opphold i institusjon.
Ny § 7-7 skal lyde:
§ 7-7. Barnevernstjenestens adgang til å stanse fastsatt samvær
Barnevernstjenestens leder, lederens stedfortreder eller påtalemyndigheten kan, når det er nødvendig, treffe midlertidig vedtak om stans av samvær som er fastsatt av barneverns- og helsenemnda eller domstolen, dersom det er fare for at barnet blir skadelidende dersom samværet gjennomføres. På samme vilkår kan barnevernstjenesten treffe midlertidig vedtak om tilsyn under samvær.

Dersom det er behov for videre tiltak, skal barnevernstjenesten snarest følge opp det midlertidige vedtaket med en begjæring til barneverns- og helsenemnda om endring av samvær. Dersom slik begjæring ikke foreligger innen tre uker fra vedtakstidspunktet, faller det midlertidige vedtaket bort.

Barnevernstjenesten skal fortløpende vurdere behovet for det midlertidige vedtaket.
§ 8-3 tredje ledd skal lyde:
Dersom hensynet til barnet ikke taler mot det, skal barnevernstjenesten legge til rette for at foreldrene kan få tilbake omsorgen for barnet, jf. § 5-7. Barnevernstjenesten skal systematisk og regelmessig vurdere om det er nødvendig å endre tiltaket, herunder om det er grunnlag for å fremme sak om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse, eller andre tiltak for å gi barnet ro og stabilitet.
§ 8-4 første ledd første punktum skal lyde:
Etter at det er truffet vedtak om opphold i barnevernsinstitusjon etter § 6-1 eller etter § 6-2, skal barnevernstjenesten følge med på hvordan barnet utvikler seg, og om det får forsvarlig omsorg og behandling.
§ 8-4 tredje ledd andre punktum skal lyde:
Planen skal om mulig foreligge før barnet flytter inn i institusjonen.
§ 8-4 fjerde ledd første punktum skal lyde:
I en sak om opphold i institusjon uten samtykke etter § 6-2 skal barnevernstjenesten utarbeide et utkast til plan for tiltaket og oppfølgingen av barnet som skal foreligge når barneverns- og helsenemnda behandler saken.
Ny § 8-7 skal lyde:
§ 8-7. Oppfølging av barn og foreldre etter vedtak om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse
Etter at barneverns- og helsenemnda har truffet vedtak om oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse, skal barnevernstjenesten tilby barn og foreldre oppfølging i opptil seks måneder. Ved samtykke skal barnevernstjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser. Barnevernstjenesten skal utarbeide en plan for oppfølgingen.
§ 9-2 andre punktum skal lyde:

Barnet skal selv kunne bestemme i personlige spørsmål så langt det er mulig ut fra formålet med oppholdet og fosterforeldrenes ansvar for å gi barnet forsvarlig omsorg.
§ 9-6 skal lyde:
§ 9-6. Oppfølging av barn i fosterhjem og oppfølging av fosterfamilien
Barnevernstjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å følge opp barnet i fosterhjemmet, jf. kapittel 8. Barnevernstjenesten kan tilby støttehjem som del av oppfølgingen av barnet og fosterfamilien.

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen har ansvar for å følge opp fosterfamilien så lenge barnet bor i fosterhjemmet, og skal gi godtgjøring og utgiftsdekning til fosterforeldrene. Barnevernstjenesten skal også gi fosterforeldre godtgjøring for å kompensere for manglende opptjening av tjenestepensjon, når de på grunn av fosterhjemsoppdraget helt eller delvis ikke er i annet arbeid.

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal ivareta ansvaret etter første ledd annet punktum og annet ledd for fosterhjem som etaten tilbyr, jf. § 16-3 annet ledd bokstav a og c.
§ 9-8 andre ledd skal lyde:
Fosterforeldrene kan klage på vedtak om flytting etter § 5-5.
§ 9-9 første ledd første punktum skal lyde:
Det er forbudt for privatpersoner å drive formidlingsvirksomhet som har som formål å gi barn opphold utenfor hjemmet.
§ 9-10 andre og tredje punktum skal lyde:
Kommunen skal føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjemmet fra barnet har flyttet inn og frem til barnet fyller 18 år. Formålet med tilsynet er å kontrollere at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet, og at forutsetningene for oppholdet blir fulgt opp.
Nytt kapittel 9 A skal lyde:
Kapittel 9 A Kommunale botiltak med døgnbemanning
§ 9 A-1. Ansvaret for forsvarlig omsorg og beskyttelse
Kommunale botiltak med døgnbemanning skal gi barn som oppholder seg i tiltaket, forsvarlig omsorg og beskyttelse. Botiltaket skal møte barn hensynsfullt og ivareta barnets rettigheter og rettssikkerhet.
§ 9 A-2. Barns rettigheter i kommunale botiltak med døgnbemanning
Barnet har rett til vern av sin personlige integritet, forsvarlig omsorg og beskyttelse under opphold i kommunale botiltak med døgnbemanning.

Barn har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet under opphold i botiltaket, jf. § 1-4. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Barnet skal bli lyttet til, og barnets meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Botiltaket må sørge for at barnets rett til medvirkning blir ivaretatt ved utformingen av

tiltakets daglige liv og ved andre forhold som vedrører barnet.

§ 9 A-3. Grensesetting ut fra omsorgsansvaret og hensynet til trygghet og trivsel

Botiltaket har rett og plikt til å sette grenser for barnet når det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse ut fra dets alder og modenhet. Botiltaket kan på tilsvarende måte som foreldre sette grenser for barnets bevegelsesfrihet, besøk, bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler og internett.

Hvilke grenser som kan settes i medhold av omsorgsansvaret, må vurderes ut fra barnets individuelle behov for omsorg og beskyttelse. Grensesettingen må være egnet til å oppnå formålet og stå i rimelig forhold til de interesser som skal ivaretas, både i omfang og varighet. Botiltaket kan også sette grenser for barnet hvis det er nødvendig for å ivareta trygghet og trivsel for andre i botiltaket.

Hvis det er åpenbart nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse, kan botiltaket benytte milde former for fysisk makt, som å holde barnet kortvarig fast eller lede barnet. Slike tiltak kan også benyttes hvis det åpenbart er nødvendig for å ivareta trygghet og trivsel for andre i botiltaket.

§ 9 A-4. Saksbehandling og klage

Barnet og foreldrene kan klage direkte til statsforvalteren ved brudd på bestemmelser i §§ 9 A-2 og 9 A-3. Statsforvalteren kan prøve alle sider av saken.

§ 9 A-5. Generelle krav til kommunale botiltak med døgnbemanning

Barn kan bare gis opphold i kommunale botiltak med døgnbemanning som er godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten. Reglene om godkjenning i § 10-19 gjelder så langt de passer.

Botiltaket skal til enhver tid ha forsvarlig bemanning og kompetanse. Botiltaket skal ha en stillingsplan som sikrer kontinuitet for barna og en faglig forsvarlig drift.

Botiltaket skal ha en leder og en stedfortreder for lederen.

Botiltaket skal sørge for at de ansatte får nødvendig faglig veiledning og opplæring.

§ 9 A-6. Barnevernstjenestens plikt til å følge opp barn i kommunale botiltak med døgnbemanning

Barnevernstjenesten i omsorgskommunen skal ivareta sitt løpende og helhetlige ansvar for å følge opp barnet under opphold i botiltaket.

§ 9 A-7. Forskrift om kommunale botiltak med døgnbemanning

Departementet kan gi forskrift med nærmere krav til kvalitet, godkjenning, bemanning og kompetanse, innholdet i barns rettigheter, gjennomføring av grensesetting og om saksbehandling og klagebehandling ved opphold i kommunale botiltak med døgnbemanning.

Kapittel 10 skal lyde:

Kapittel 10 Barnevernsinstitusjoner m.m.

§ 10-1. Barnevernsinstitusjonens ansvar for forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling

Barnevernsinstitusjonen skal gi barn som oppholder seg på institusjonen, forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling. Institusjonen skal møte barn hensynsfullt og ivareta barnets rettigheter og rettssikkerhet.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i institusjonens ansvar overfor det enkelte barn.

§ 10-2. Barns rettigheter i barnevernsinstitusjon

Barnet har rett til vern av sin personlige integritet og forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling under opphold på barnevernsinstitusjon.

Barn har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet under opphold i institusjon, jf. § 1-4. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Barnet skal bli lyttet til, og barnets meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Institusjonen må sørge for at barnets rett til medvirkning blir ivaretatt ved utformingen av institusjonens daglige liv og ved andre forhold som vedrører barnet.

Barnet har rett til kontakt med oppnevnt verge, advokat, barnevernstjeneste, tilsynsmyndighet, helsepersonell, konsulær representant, prest, annen religiøs leder eller lignende.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i barns rettigheter i institusjon.

§ 10-3. Grensesetting ut fra omsorgsansvaret

Barnevernsinstitusjonen har rett og plikt til å sette grenser for barnet når det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse ut fra barnets alder og modenhet. Institusjonen kan på tilsvarende måte som foreldre sette grenser for barnets bevegelsesfrihet, besøk, bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler og internett.

Hvilke grenser som kan settes i medhold av omsorgsansvaret, må vurderes ut fra barnets individuelle behov for omsorg og beskyttelse.

Hvis det er åpenbart nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg og beskyttelse, kan institusjonen benytte milde former for fysisk makt, som å holde barnet kortvarig fast eller lede barnet.

Tiltak som ikke kan gjennomføres i medhold av omsorgsansvaret, krever hjemmel i lov.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i omsorgsansvaret og gjennomføring av grensesetting etter denne bestemmelsen.

§ 10-4. Trygghet og trivsel på barnevernsinstitusjonen

Hvis det er nødvendig for å ivareta trygghet og trivsel for andre på

barnevernsinstitusjonen, kan institusjonen sette tilsvarende grenser for barnet som nevnt i § 10-3 første ledd. Hvis det er åpenbart nødvendig for å ivareta trygghet og trivsel for andre på institusjonen, kan institusjonen benytte milde former for fysisk makt som nevnt i § 10-3 tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av grensesetting etter denne bestemmelsen.

§ 10-5. Forebygging av bruk av fysisk makt og inngrep i barnets rettigheter

Barnevernsinstitusjonen skal arbeide systematisk for å forebygge bruk av fysisk makt og inngrep i barnets rettigheter.

Institusjonen skal gjennomgå bruk av fysisk makt og inngrep i barnets rettigheter sammen med barnet så snart som mulig etter at tiltaket er avsluttet.

Departementet kan gi forskrift om nærmere regler om systematisk forebygging etter denne bestemmelsen.

§ 10-6. Vilkår for og omfanget av grensesetting og inngrep

Før det settes grenser eller gjøres inngrep, skal andre mindre inngripende tiltak være forsøkt eller vurdert som utilstrekkelige. Tiltaket må være egnet til å oppnå formålet og stå i rimelig forhold til interessene som skal ivaretas. Tiltaket skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ikke vare lenger enn nødvendig.

Ved vurderingen av nødvendigheten og forholdsmessigheten skal barnevernsinstitusjonen vurdere det samlede omfanget og varigheten av grenser og inngrep overfor barnet. Det skal også legges vekt på om barnet bor alene.

§ 10-7. Frivillig rusmiddeltesting

Barn kan samtykke til at det tas prøver av biologisk materiale under oppholdet for å fastslå om det er brukt rusmidler, når det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling.

Barn med vedtak om opphold i barnevernsinstitusjon etter §§ 6-1, 6-2 og 4-4 kan samtykke til at det foretas rusmiddeltesting etter første ledd også ved inntak i institusjonen.

For barn under 15 år, kreves samtykke også fra de som har foreldreansvar, eller barnevernstjenesten hvis den har overtatt omsorgen for barnet. For barn under 15 år i omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere, skal barne-, ungdoms- og familieetaten samtykke i tillegg til barnet. Samtykke skal være skriftlig, og den som samtykker, skal informeres om at samtykket når som helst kan trekkes tilbake.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av rusmiddeltesting etter denne bestemmelsen.

§ 10-8. Kroppsvisitasjon og undersøkelse av barnets rom, eiendeler, brev og pakker

Ved begrunnet mistanke om at barnet besitter tyvegods, farlige gjenstander, rusmidler eller andre skadelige medikamenter og tilhørende brukerutstyr, kan

barnet kroppsvisiteres eller barnets rom og eiendeler undersøkes. Undersøkelser kan på samme vilkår foretas for brev og pakker som kommer til barnevernsinstitusjonen.

Tiltak etter første ledd kan iverksettes bare hvis dette er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling eller for å ivareta trygghet og trivsel for andre på institusjonen. Kroppsvisitasjoner kan bare omfatte kroppens overflater, munnhulen, samt gjennomsøkning av klær.

Bare institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt, kan beslutte tiltak etter første ledd.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av kroppsvisitasjon og undersøkelser etter denne bestemmelsen.

§ 10-9. Inndragning av farlige gjenstander m.m.

Dersom barnevernsinstitusjonen finner gjenstander som nevnt i 10-8 første ledd, skal gjenstandene inndras. Ulovlige gjenstander, rusmidler eller medikamenter skal overleveres til politiet. Tyvegods skal overleveres til politiet eller eieren. Øvrige gjenstander kan tilintetgjøres, oppbevares eller overleveres politiet.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av inndragning og håndtering av gjenstander, herunder om overlevering til politiet.

§ 10-10. Innsyn i barnets kommunikasjon

Ved begrunnet mistanke om at barnet utsettes for fare eller skade ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler, kan barnevernsinstitusjonen treffe vedtak om innsyn i barnets elektroniske kommunikasjon og aktivitet.

Tiltak etter første ledd kan bare iverksettes dersom det er nødvendig for å gi barnet forsvarlig omsorg, beskyttelse og behandling.

Bare institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt, kan vedta tiltak etter første ledd. Vedtak kan treffes for inntil 14 dager om gangen. Institusjonen må fortløpende vurdere om det er nødvendig å opprettholde vedtaket.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av innsyn i barnets elektroniske kommunikasjon og aktivitet etter denne bestemmelsen.

§ 10-11. Bruk av fysisk makt for å avverge skade

Barnevernsinstitusjonen kan, dersom det er strengt nødvendig, benytte fysisk makt for å avverge

a. akutt fare for skade på barnets liv eller helse
b. nært forestående fare for at barnet utsetter eget liv eller egen helse for alvorlig skade
c. akutt fare for skade på andre personers liv eller helse eller ved akutt fare for vesentlig skade på eiendom.

Dersom det er strengt nødvendig å isolere barnet etter første ledd, skal minst én av personalet være til stede i rommet eller i naborom med ulåst dør.

Isolasjon av et barn er bare tillatt i rom med vindu og med minst 8 m^2 gulvflate. Isolasjon kan bare besluttes av institusjonens leder eller den lederen gir fullmakt.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av bruk av fysisk makt etter denne bestemmelsen.

§ 10-12. Utvidet adgang til inngrep i barnets rettigheter

Når barn er i barnevernsinstitusjon etter §§ 4-4, 6-1 eller 6-2 og det er nødvendig ut fra formålet med oppholdet, kan institusjonen treffe vedtak om inngrep

a. i barnets bevegelsesfrihet innenfor og utenfor institusjonsområdet, herunder nekte barnet å forlate institusjonsområdet
b. om å låse døren til institusjonen for barnet eller kreve at barnet har følge med institusjonsansatte utenfor institusjonen for å gjennomføre vedtak etter bokstav a
c. i barnets rett til besøk, herunder nekte barnet besøk
d. i barnets bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler og tilgang til internett, herunder nekte bruk
e. om å inndra elektroniske kommunikasjonsmidler dersom barnet ikke retter seg etter institusjonens vedtak om å nekte bruk etter bokstav d.

Vedtak om inngrep i barnets bevegelsesfrihet og besøk etter første ledd kan treffes for inntil 14 dager om gangen. Vedtak om inngrep i bruk av et elektronisk kommunikasjonsmiddel og tilgang til internett etter første ledd bokstav d og e kan treffes for inntil fire uker fra barnet ankommer institusjonen, og deretter for maksimum 14 dager om gangen. Institusjonen må fortløpende vurdere om vedtaket skal opprettholdes.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av vedtak etter bestemmelsen.

§ 10-13. Rusmiddeltesting av barn i barnevernsinstitusjon etter § 6-2

Når barneverns- og helsenemnda har truffet vedtak om rusmiddeltesting av et barn som er i barnevernsinstitusjon etter § 6-2, kan institusjonen kreve at det tas prøver av biologisk materiale.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av rusmiddeltesting etter denne bestemmelsen.

§ 10-14. Tilbakeføring til barnevernsinstitusjon

Hvis barnet forlater barnevernsinstitusjonen uten tillatelse eller unnlater å komme tilbake til institusjonen etter fravær, skal institusjonen prøve å bringe barnet frivillig tilbake til institusjonen. Tilbakeføringen skal om mulig skje i samarbeid med foreldre og barnevernstjenesten.

Dersom vedtaket for oppholdet i institusjonen gir adgang til det etter §§ 4-2, 4-4, 4-5, 5-1, 6-2 og 6-6, kan barnevernstjenestens leder dersom det er nødvendig, kreve bistand fra politiet til å bringe barnet tilbake til institusjonen mot sin vilje, jf. § 12-10.

Departementet kan gi forskrift om varsling av barnevernstjeneste og politi, og om samarbeid med andre instanser ved fravær og tilbakeføring til institusjon.

§ 10-15. Beskyttelsestiltak for barn som er utsatt eller i fare for menneskehandel

Når det er truffet vedtak etter § 6-6, skal barnevernsinstitusjonen iverksette de beskyttelsestiltak som barneverns- og helsenemnda har fastsatt etter § 6-6 annet ledd for å hindre at barnet får kontakt med personer som kan utnytte barnet til menneskehandel.

§ 10-16. Saksbehandling og klage

Barnevernsinstitusjonens avgjørelser om inngrep i barnets rettigheter etter §§ 10-8 til 10-12 er enkeltvedtak som skal protokollføres. Avgjørelser om rusmiddeltesting etter §§ 10-7 og 10-13 og tilbakeføring mot barnets vilje etter § 10-14 annet ledd skal også protokollføres. Protokollen skal vise institusjonens vurdering av det samlede omfanget og varigheten av grenser og inngrep overfor barnet, jf. § 10-6 annet ledd. Protokollen skal sendes til barnevernstjenesten og statsforvalteren.

Barnet og foreldrene kan klage direkte til statsforvalteren på enkeltvedtak og brudd på §§ 10-1 til 10-15. Institusjonen skal informere barnet og foreldrene om adgangen til å klage. Hvis barnet ønsker det, skal institusjonen bistå med å utforme og oversende klager. Klager behandles etter reglene i forvaltningsloven, og statsforvalteren kan prøve alle sider av saken.

Statsforvalteren skal også behandle andre muntlige og skriftlige henvendelser fra barnet og foreldrene om forhold som gjelder oppholdet på institusjonen.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og klagebehandling ved institusjonsopphold.

§ 10-17. Generelle krav til barnevernsinstitusjoner

Enhver barnevernsinstitusjon skal være godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten.

Institusjonen skal ha en definert målgruppe og et formulert mål for sin faglige virksomhet. Institusjonen skal anvende metoder som er faglig og etisk forsvarlige og tilpasset institusjonens målgrupper og målene for institusjonens virksomhet.

Institusjonen skal ha en skriftlig plan for sin virksomhet. Institusjonen skal føre internkontroll for å sikre forsvarlig drift.

Departementet kan gi forskrift om internkontroll og nærmere krav til kvalitet, bemanning og kompetanse i institusjonene.

§ 10-18. Krav til bemanning og kompetanse i barnevernsinstitusjon
Barnevernsinstitusjonen skal til enhver tid ha forsvarlig bemanning og kompetanse. Institusjonen skal ha en stillingsplan som sikrer en faglig forsvarlig drift. Institusjonen skal ha ansatte med tilstrekkelig nivå og bredde i kompetansen ut fra institusjonens målgruppe og målsetting.

Institusjonen skal ha en arbeidstidsordning som sikrer kontinuitet og stabilitet for barna. Faglig personell som ansettes i en institusjon, skal ha relevant bachelorutdanning. Barne-, ungdoms- og familieetaten kan i særlige tilfeller gi unntak fra dette kravet.

Institusjonen kan også ansette faglig personell som kan dokumentere minst tre års arbeidserfaring fra barnevernsinstitusjon, andre barnevernstiltak med døgnbemanning eller andre tilsvarende omsorgstiltak etter annet lov- og regelverk.

Institusjonen kan også ansette studenter under relevant bachelorutdanning, med vilkår om at utdanningen fullføres. Institusjonen og studenten avtaler lengde på ansettelsen ut fra omfanget av stillingen og hvor langt studenten har kommet i utdanningsløpet. Dersom utdanningen ikke fullføres innen avtalt tid, gjelder reglene om avslutning av midlertidig stilling i arbeidsmiljøloven § 14-9 femte ledd.

Institusjonen skal ha en leder og en stedfortreder for lederen. Fra 1. januar 2031 skal disse ha barnevernsfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå. Kompetansekravet er oppfylt også for ledere og stedfortredende ledere som har relevant bachelorutdanning, og som innen 1. januar 2031 har gjennomført relevant videreutdanning med minst 30 studiepoeng.

Institusjonen skal sørge for at de ansatte får nødvendig faglig veiledning og opplæring.

§ 10-19. Godkjenning av barnevernsinstitusjoner
Barne-, ungdoms- og familieetaten regionalt skal godkjenne barnevernsinstitusjoner.

En barnevernsinstitusjon kan godkjennes bare dersom den drives i samsvar med denne loven med forskrifter og ellers drives på en forsvarlig måte. Godkjenningen skal gjelde for bestemte målgrupper.

Barnevernsinstitusjoner kan bestå av flere institusjonsavdelinger. Dersom en institusjonsavdeling utfører selvstendige faglige og administrative oppgaver, må den ha egen godkjenning.

Dersom institusjonen ikke lenger oppfyller vilkårene for godkjenning, skal det treffes vedtak om bortfall av godkjenning.

Avgjørelser om godkjenning kan påklages til sentralt nivå i barne-, ungdoms- og familieetaten.

Departementet kan gi forskrift om godkjenningsordningen, om

regnskapsføring og om offentlige myndigheters innsyn i regnskapene.
§ 10-20. Kartlegging under opphold på barnevernsinstitusjon
Barnevernsinstitusjonen kan kartlegge barnets behov under oppholdet. Formålet med kartleggingen skal være å tilrettelegge tilbudet for det enkelte barnet.
§ 10-21. Barnevernstjenestens plikt til å følge opp barn på barnevernsinstitusjon
Barnevernstjenesten i omsorgskommunen skal følge opp barnet på barnevernsinstitusjonen, jf. kapittel 8. Barnet kan som ledd i oppfølgingen tilbys støttehjem. Departementet kan gi forskrift om barnevernstjenestens plikt til å følge opp barnet.
§ 10-22. Rettigheter og plikter under opphold i senter for foreldre og barn
Sentre for foreldre og barn som tilbyr heldøgnstjenester, skal sørge for at familiene får et faglig forsvarlig tilbud. Senteret skal behandle familiene hensynsfullt og slik at den enkeltes integritet blir ivaretatt.

Foreldre og barns rett til privatliv og familieliv, og foreldrenes rett til å ta beslutninger for barnet, skal respekteres under oppholdet så langt det er forenlig med formålet med oppholdet og senterets ansvar for trygghet og trivsel for alle på senteret.

Departementet kan gi forskrift om barns og foreldres rettigheter og plikter under opphold i sentre for foreldre og barn.
§ 10-23. Godkjenning av og krav til kvalitet, bemanning og kompetanse i senter for foreldre og barn
Sentre for foreldre og barn som tilbyr heldøgnstjenester, skal være kvalitetssikret og godkjent av barne-, ungdoms- og familieetaten etter §§ 10-17 og 10-19.

Senteret skal til enhver tid ha forsvarlig bemanning og kompetanse. Senteret skal ha en stillingsplan som sikrer en faglig forsvarlig drift. Senteret skal ha tilsatt personell med tilstrekkelig kompetanse ut fra senterets målgruppe og målsetting.

Senteret skal ha en leder og en stedfortreder for lederen. Leder eller stedfortreder skal minst ha treårig høyskoleutdanning i sosialfag eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå, samt tilleggsutdanning i administrasjon og ledelse.

For personell i senteret som skal bistå barnevernstjenesten med utredning av barnets omsorgssituasjon, gjelder § 15-6.

Departementet kan gi forskrift om internkontroll, krav til kvalitet, bemanning, kompetanse, godkjenning, regnskapsføring og offentlige myndigheters innsyn i regnskapene ved sentre for foreldre og barn.
§ 10-24. Institusjoner med hjem
Barnevernsinstitusjoner som skal ta imot barn etter § 6-1 eller § 6-2, kan

omfatte institusjoner med hjem.

Hjemmene må ha særlige forutsetninger for å ta imot barn som utsetter sin utvikling for alvorlig fare, og må være knyttet opp mot en oppfølgingsenhet.

Oppfølgingsenheten har ansvaret for oppfølgingen av hjemmene, herunder ansvaret for opplæring, behandling og veiledning.

Departementet kan gi forskrifter om institusjoner med hjem.

§ 11-5 skal lyde:

§ 11-5. Rettigheter for barnet og krav til omsorgssenteret

Loven §§ 10-1 til 10-11, § 10-14 og § 10-16 gjelder tilsvarende for omsorgssentre. Det samme gjelder §§ 10-17 til 10-19.

§ 11-7 paragrafoverskriften skal lyde:

§ 11-7. Vedtak om opphold i omsorgssenter

§ 12-1 første ledd skal lyde:

Forvaltningsloven gjelder med de særregler som er fastsatt i eller i medhold av loven her. Dette gjelder også for klientsaker i private institusjoner, private sentre for foreldre og barn og private omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere som er godkjent etter §§ 10-19, 10-23 og 11-5.

Ny § 12-3 a skal lyde:

§ 12-3 a. Barns rett til å klage på vedtak om flytting

Barnet kan klage på barnevernstjenestens vedtak om opphold utenfor hjemmet etter §§ 3-2 og 3-3. Barnet kan også klage på barnevernstjenestens vedtak etter § 5-5 om flytting etter omsorgsovertakelse.

§ 12-7 andre og nytt tredje ledd skal lyde:

Departementet kan føre oversikt over sakkyndige for å legge til rette for at barnevernstjenesten, nemnda, domstolen og private parter kan be om sakkyndig bistand i saker etter loven.

Departementet kan gi forskrift om krav til sakkyndiges mandater, rapporter og egenerklæringer. Departementet kan gi forskrift om innholdet i og forvaltning av oversikten i annet ledd.

§ 12-11 andre ledd skal lyde:

Personer som skal ansettes i eller utføre oppgaver på vegne av et botiltak med døgnbemanning etter kapittel 9 A, en barnevernsinstitusjon etter kapittel 10, et senter for foreldre og barn etter kapittel 10 eller et omsorgssenter etter kapittel 11, skal legge frem politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Tilsvarende gjelder for personer som utfører andre oppgaver for botiltaket, institusjonen, senteret for foreldre og barn eller omsorgssenteret, og som har direkte kontakt med barn og unge eller foreldre som oppholder seg der.

§ 12-11 åttende ledd skal lyde:

Personer med anmerkning knyttet til lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig straffelov §§ 162, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200 annet ledd, 201 første ledd bokstav c, 201 a, 203, 204 a, 219, 224, 229 annet og tredje

straffalternativ, 231, 233 og 268 jf. 267 eller straffeloven 231, 232, 257, 258, 274, 275, 282, 283, 291, 293, 294, 295, 296, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 309, 310, 311, 312, 314, 327 eller 328 skal ikke få utføre oppgaver overfor mindreårige. Personer med anmerkning knyttet til andre straffebud eller anmerkninger knyttet til straffebud etter første punktum, men som ikke ville fremgått av politiattest etter politiregisterloven § 39 første ledd, skal ikke godkjennes som fosterforeldre eller ta imot barn i avlastningshjem dersom anmerkningen kan skape tvil om hvorvidt de egner seg for oppgaven.
§ 13-2 første ledd bokstav d skal lyde:

d. når et barn har utsatt sin utvikling for alvorlig fare ved å begå alvorlige eller gjentatte lovbrudd, ved problematisk bruk av rusmidler, eller ved å ha vist annen form for utpreget skadelige handlinger

§ 13-4 første ledd bokstav e skal lyde:

e. akuttvedtak om opphold i barnevernsinstitusjon, jf. § 4-4

§ 13-4 første ledd bokstav f skal lyde:

f. akuttvedtak om opphold i institusjon når det er fare for menneskehandel, jf. § 4-5

§ 13-4 første ledd bokstav l skal lyde:

l. vedtak om opphold i barnevernsinstitusjon uten samtykke, jf. § 6-2

§ 13-4 første ledd bokstav m skal lyde:

m. vedtak om opphold i institusjon ved fare for menneskehandel, jf. § 6-6

§ 13-5 tredje ledd skal lyde:
Barnevernstjenesten skal uten hinder av taushetsplikt gi informasjon til politiet så snart som mulig når det vurderes, treffes, endres eller oppheves vedtak om skjult adresse i samsvar med denne loven eller vedtak om gradering av opplysninger, jf. folkeregisterloven § 10-4.
Ny § 13-5 a skal lyde:
§ 13-5 a. Informasjonsplikt til statsforvalteren
Barnevernstjenesten i omsorgskommunen skal snarest mulig informere statsforvalteren om dødsfall, livstruende hendelser og seksuelle overgrep som involverer barn som har barnevernstiltak utenfor hjemmet. Informasjonsplikten gjelder også for barnevernsinstitusjoner, omsorgssentrene, senter for foreldre

og barn og kommunale botiltak med døgnbemanning når barnet har opphold der. Barne-, ungdoms- og familieetaten plikter å informere statsforvalteren når barnet har opphold i omsorgssenter.
Ny § 13-7 skal lyde:
§ 13-7. Nasjonalt barnevernsregister
Departementet kan etablere et nasjonalt register for å utvikle statistikk og analyser om barnevernet. Registeret kan inneholde personopplysninger tilknyttet fødselsnummer eller andre personentydige identifikasjonsnummer.

Formålet med registeret er å behandle personopplysninger som grunnlag for statistikk og analyser for å

a. frembringe kunnskap om effekten av ulike tiltak i barnevernet og hvordan disse tiltakene påvirker barn og familier som mottar tjenestene
b. følge med på utviklingen i barnevernstjenesten.

Personopplysninger i registeret kan bare brukes som grunnlag for å utvikle statistikk og analyser om barnevernet.

Registeret kan bare behandle personopplysninger som er nødvendige å behandle for registerets formål. Personopplysningene i registeret kan ikke benyttes til formål som er uforenlig med formål nevnt i annet ledd, eller som grunnlag for enkeltvedtak eller andre individuelle beslutninger eller tiltak rettet mot de registrerte.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om registeret, herunder pålegge organer og private som utfører oppgaver etter denne loven, uten hinder av taushetsplikt å utlevere opplysninger som er nødvendige for registerets formål, og bestemmelser om behandlingen av personopplysninger i registeret.
§ 14-3 femte ledd skal lyde:
Dersom en sak gjelder forlengelse av nemndas vedtak etter § 6-6 om opphold i institusjon når det er fare for at et barn kan utnyttes til menneskehandel, skal nemndlederen avgjøre saken alene.
§ 14-17 andre ledd skal lyde:
Nemnda kan likevel beslutte at møtet skal holdes helt eller delvis for åpne dører, dersom private parter begjærer det og nemnda finner det ubetenkelig ut fra hensynet til barnet, sakens opplysning, de private partene selv og andre.
§ 14-20 tredje ledd skal lyde:
Et vedtak skal begrunnes som en dom. Tvisteloven § 19-6 gjelder tilsvarende så langt den passer. Det skal fremgå av vedtaket hva som er barnets mening, og hvilken vekt barnets mening er tillagt. Hvordan barnets beste og hensynet til familiebånd er vurdert, skal også fremgå av vedtaket. Dersom det er holdepunkter for å vurdere det, skal foreldrenes støttebehov og antatt varighet

av omsorgsovertakelsen fremgå av vedtaket.
§ 14-22 første ledd skal lyde:
Akuttvedtak etter §§ 4-2 første ledd, 4-4 og 4-5, vedtak om midlertidig flytteforbud etter § 4-3 og vedtak om midlertidig stans av eller tilsyn under samvær, jf. § 7-7, skal straks etter iverksettingen sendes til nemnda for kontroll. Nemndlederen skal avgjøre om vedtaket skal godkjennes. Nemndlederen skal avgjøre saken snarest, og om mulig innen 48 timer etter at nemnda har mottatt den.
§ 14-22 andre ledd skal lyde:
Nemndlederen skal innhente ytterligere opplysninger når det er nødvendig for å ta stilling til om vedtaket skal godkjennes.
§ 14-23 første ledd første punktum skal lyde:
De private partene kan påklage akuttvedtak etter § 4-2 første og annet ledd, § 4-4 og § 4-5, vedtak om midlertidig flytteforbud etter § 4-3 og vedtak om midlertidig stans av eller tilsyn under samvær etter § 7-7.
§ 15-1 første ledd første punktum skal lyde:
Kommunen skal fremme gode oppvekstvilkår gjennom tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt eller utsetter sin utvikling for fare.
§ 15-2 andre ledd tredje punktum skal lyde:
Departementet kan gi forskrift om opplæring og veiledning.
§ 15-3 andre ledd skal lyde:
Barnevernstjenesten har ansvar for å gi hjelp, omsorg og beskyttelse når det er nødvendig på grunn av barnets omsorgssituasjon, eller når et barn utsetter sin utvikling for fare. Ansvaret omfatter tiltak rettet mot omsorgssituasjonen eller forhold som setter barnets utvikling i fare.
§ 15-6 skal lyde:
§ 15-6. Krav til kompetanse for barnevernstjenestens ledelse
Barnevernstjenestens leder og lederens stedfortreder skal fra 1. januar 2031 oppfylle ett av følgende vilkår:

a. barnevernsfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå
b. relevant bachelorutdanning dersom det innen 1. januar 2031 kan dokumenteres minst fire års arbeidserfaring fra barnevernet
c. relevant bachelorutdanning dersom det innen 1. januar 2031 kan dokumenteres minst to års arbeidserfaring fra barnevernet i tillegg til at det er gjennomført en barnevernsfaglig eller annen relevant videreutdanning med minst 30 studiepoeng.

Kommunen kan gi midlertidig dispensasjon fra kravet om mastergrad i tilfeller der stillingen som barnevernstjenestens leder eller stedfortredende leder har vært offentlig utlyst, og ingen kvalifiserte søkere har meldt seg.

Kommunen skal lage en ettårig plan for systematisk veiledning. Kommunen skal informere statsforvalteren om at midlertidig dispensasjon er gitt.

Den som er gitt midlertidig dispensasjon, må innen tre år fra tidspunktet for tiltredelse ha gjennomført og bestått en barnevernsfaglig eller annen relevant videreutdanning med minst 30 studiepoeng. Kommunen kan gi varig unntak fra kravet om mastergrad når det foreligger dokumentasjon på bestått videreutdanning. Kommunen skal informere statsforvalteren om at varig unntak er gitt.

§ 15-7 andre ledd oppheves.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir andre og tredje ledd.

§ 15-7 tredje ledd første punktum skal lyde:

Barnevernstjenesten kan ikke benytte et fosterhjem som har inngått avtale med en privat tjenesteyter om godtgjøring for eller innholdet i fosterhjemsoppdraget.

§ 15-12 første ledd første punktum skal lyde:

Når et barn har opphold utenfor hjemmet som følge av et vedtak etter denne loven, kan kommunen kreve at foreldrene skal betale oppfostringsbidrag fra måneden etter at vedtaket ble iverksatt, og til den måneden da vedtaket opphører.

§ 16-3 andre ledd skal lyde:

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal etter anmodning fra kommunen bistå barnevernstjenesten med å gi barn

a. opphold utenfor hjemmet når det treffes akuttvedtak etter §§ 4-1, 4-2, 4-4 eller 4-5
b. opphold i fosterhjem
c. opphold i barnevernsinstitusjon. Etaten kan i særlige tilfeller tilby opphold i spesialisert fosterhjem.

§ 16-3 tredje ledd bokstav c skal lyde:

c. godkjenne kommunale botiltak med døgnbemanning i samsvar med § 9 A-5, barnevernsinstitusjoner i samsvar med § 10-19, sentre for foreldre og barn i samsvar med § 10-23 og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere i samsvar med § 11-5.

§ 16-3 fjerde ledd bokstav c og d skal lyde:

c. spesialiserte hjelpetiltak i hjemmet der dette kan forhindre tiltak utenfor hjemmet
d. tverrfaglig helsekartlegging dersom barnevernstjenesten har besluttet å fremme sak for barneverns- og helsenemnda eller nemnda

har truffet vedtak om opphold utenfor hjemmet etter §§ 5-1 eller 6-2, eller ved vedtak om frivillig opphold etter §§ 3-2 eller 6-1.

§ 16-4 første punktum skal lyde:
Når barnevernstjenesten vurderer å vedta at barn skal bo i institusjoner som er regulert av en annen lov, skal barne-, ungdoms- og familieetaten sørge for at det blir etablert et samarbeid med barnevernstjenesten og disse institusjonene.
§ 16-6 første ledd tredje punktum skal lyde:
Kommunens vedtak om godkjenning etter § 10-19 kan påklages til sentralt nivå i barne-, ungdoms- og familieetaten.
§ 16-7 bokstav c og ny bokstav d skal lyde:

c. behandle klager på barnevernstjenestens og barne-, ungdoms- og familieetatens vedtak i samsvar med § 12-9 og klager på barnevernsinstitusjoners enkeltvedtak og brudd på §§ 10-1 til 10-15 i samsvar med § 10-16
d. behandle muntlige og skriftlige henvendelser fra barn og foreldre om forhold i en barnevernssak.

§ 17-2 første ledd første punktum skal lyde:
Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsynet med barnevernsvirksomheten i de enkelte kommuner og med barnevernsinstitusjoner, kommunale botiltak med døgnbemanning, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere, samt med andre statlige tjenester og tiltak etter denne loven.
§ 17-3 andre ledd første punktum skal lyde:
Statsforvalteren skal føre tilsyn med at barnevernsinstitusjoner, kommunale botiltak med døgnbemanning, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere drives i samsvar med denne loven og forskrifter til loven.
§ 17-4 første punktum skal lyde:
Statens helsetilsyn og statsforvalteren kan kreve at kommunale organer som hører inn under loven, barne-, ungdoms- og familieetaten, barnevernsinstitusjoner, kommunale botiltak med døgnbemanning, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere, gir de opplysninger og meldinger som er nødvendige for at myndighetene skal kunne utøve sine tilsynsoppgaver.
§ 17-5 andre ledd skal lyde:
Dersom det avdekkes uforsvarlig drift ved en institusjon, et kommunalt botiltak med døgnbemanning eller et senter, kan statsforvalteren gi institusjonens, botiltakets eller senterets leder eller eier pålegg om å rette forholdet eller å nedlegge driften.

II

I følgende bestemmelser skal formuleringene «har vist alvorlige atferdsvansker» endres til «utsetter sin utvikling for alvorlig fare» og «å ha vist annen form for utpreget normløs atferd» endres til «andre utpreget skadelige handlinger»:

- I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap § 26 a andre ledd bokstav d
- I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd § 25-11 andre ledd bokstav d
- I lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer § 10 andre ledd bokstav d
- I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. § 33 andre ledd bokstav d
- I lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen § 45 andre ledd bokstav d
- I lov 6. november 2020 nr. 127 om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid § 49 andre ledd bokstav d

III

I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer:
§ 3-4 sjette ledd skal lyde:
Har barnevernstjenesten overtatt omsorgen for en pasient eller bruker under 18 år etter barnevernsloven § 4-2 eller 5-1 eller vedtatt flytteforbud etter barnevernsloven § 4-3, gjelder første til femte ledd tilsvarende for barnevernstjenesten og for fosterforeldre eller institusjonen der barnet bor.
§ 4-4 fjerde ledd skal lyde:
Har barnevernstjenesten overtatt omsorgen for et barn under 16 år etter barnevernsloven § 4-2 eller 5-1 eller vedtatt flytteforbud etter barnevernsloven § 4-3, har barnevernstjenesten og fosterforeldre eller institusjonen der barnet bor, rett til å samtykke til helsehjelp. Dersom barnevernstjenesten mener at fosterforeldrenes eller institusjonens vurderinger ikke er til barnets beste, skal fosterforeldrene eller institusjonen rette seg etter barnevernstjenestens beslutning.

IV

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot gjøres følgende

endringer:
§ 7-4 andre ledd bokstav c skal lyde:

c. når eit barn set utviklinga si i alvorleg fare i form av alvorleg eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmiddel eller andre utprega skadelege handlingar

§ 7-7 første ledd skal lyde:
Dersom barnevernstenesta har overteke omsorga etter barnevernsloven §§ 5-1 eller 4-2 eller vedtatt flytteforbod etter barnevernsloven § 4-3, har barnevernstenesta og fosterforeldra eller institusjonen der barnet bur, rett til å ta avgjerder på vegner av barnet. Dersom barnevernstenesta meiner at vurderingane til fosterforeldra eller institusjonen ikkje er til det beste for barnet, skal fosterforeldra eller institusjonen rette seg etter avgjerda til barnevernstenesta.

V

I lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) gjøres følgende endringer:
§ 32 fjerde ledd skal lyde:
Dersom barnevernstjenesten har overtatt omsorgen etter barnevernsloven §§ 5-1 eller 4-2 eller vedtatt flytteforbud etter barnevernsloven § 4-3, har barnevernstjenesten og fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor, rett til å ta avgjørelser etter dette kapittelet på vegne av barnet. Dersom barnevernstjenesten mener at fosterforeldrenes eller institusjonens vurderinger ikke er til barnets beste, skal fosterforeldrene eller institusjonen rette seg etter barnevernstjenestens beslutning.

VI

I lov 19. juni 2009 nr. 44 om kommunale krisesentertilbod gjøres følgende endringer:
§ 6 andre ledd bokstav d skal lyde:

d. når eit barn set utviklinga si i alvorleg fare i form av alvorlege eller gjentatte brotsverk, problematisk bruk av rusmiddel eller andre utprega skadelege handlingar,

VII

I lov 9. juni 2023 nr. 30 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa gjøres følgende endringer:
§ 24-3 andre ledd bokstav c skal lyde:

c. når eit barn set utviklinga si i alvorleg fare i form av alvorleg eller gjentatt kriminalitet, misbruk av rusmiddel eller andre utprega skadelege handlingar

§ 24-4 første ledd skal lyde:
Dersom barnevernstenesta har overtatt omsorga etter barnevernsloven §§ 5-1 eller § 4-2 eller vedtatt flytteforbod etter barnevernsloven § 4-3, har barnevernstenesta og fosterforeldra eller institusjonen der eleven bur, rett til å ta avgjerder på vegner av eleven. Dersom barnevernstenesta meiner at vurderingane til fosterforeldra eller institusjonen ikkje er til det beste for barnet, skal fosterforeldra eller institusjonen rette seg etter avgjerda til barnevernstenesta.

VIII

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Departementet kan gi overgangsbestemmelser.

Lov om barn og foreldre (barnelova)

Endringar i følgjande lover:

1. Lov 21. mars 1975 nr. 9 om nordisk vitneplikt.
2. Lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp.
3. Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven).
4. Lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (rettsgebyrloven).
5. Lov 8. juli 1988 nr. 72 om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar m v og om tilbakelevering av barn (barnebortføringsloven).
6. Lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott (forskotteringsloven).
7. Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven).

8. Lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner (gjeldsordningsloven).
9. Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven).
10. Lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer.
11. Lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre (kontantstøtteloven).
12. Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven).
13. Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven).
14. Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven).
15. Lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd (barnetrygdloven).
16. Lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdsbidrag mv. (bidragsinnkrevingsloven).
17. Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).
18. Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven).
19. Lov 6. juni 2014 nr. 19 om stans i utbetalinga av offentlege ytingar og barnebidrag når ein av foreldra har bortført eit barn til utlandet.
20. Lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering (folkeregisterloven).
21. Lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern (barnevernsloven).

Kapittel 1 Grunnleggjande rettar for barn

§ 1-1. Det beste for barnet

I alle avgjerder og handlingar etter denne lova skal kva som er best for barnet, vere eit grunnleggjande omsyn.

§ 1-2. Barnet sin rett til medverknad

Barn som er i stand til å gjere seg opp eigne meiningar, har rett til å medverke i alt som gjeld dei sjølve etter denne lova. Barn skal få tilstrekkeleg og tilpassa informasjon, og skal få ytre meiningane sine fritt. Det skal leggjast vekt på meiningane deira i samsvar med alder og modning.

§ 1-3. Barnet sin rett til omsorg, utvikling og vern mot vald

Barn har rett til omsorg og skal få så gode utviklingsvilkår som mogleg.

Barn har rett til vern mot vald, overgrep og anna omsynslaus åtferd. Dei skal ikkje utsetjast for noko som dei kan ta fysisk eller psykisk skade av, verken i oppdraginga eller i andre samanhengar.

§ 1-4. Barnet sin rett til ikkje å bli diskriminert

Alle barn har like og uavhendelege rettar.

Ingen barn skal bli diskriminerte i avgjerder eller handlingar etter denne lova på grunn av sitt eige eller nærståande sitt nasjonale, etniske eller sosiale opphav, fødsel, hudfarge, kjønn, språk, religion, livssyn, politisk oppfatning, eigedomsforhold, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder eller anna stilling.

§ 1-5. Barnet sin rett til familieliv

Barn har rett til respekt for familielivet sitt.

Barnet sin rett til kontakt med begge foreldra skal ivaretakast, så langt det er til det beste for barnet.

Kapittel 2 Kven som er foreldre til eit barn

§ 2-1. Foreldreskapen til eit barn

Kven som er foreldre til eit barn, skal fastsetjast etter denne lova eller etter adopsjonsloven.

Eit barn kan ikkje ha fleire enn to foreldre.

Domstolar og andre myndigheiter kan berre prøve foreldreskapen til eit barn i saker etter denne lova.

§ 2-2. Morskap

Den som har født barnet, er mor til barnet.

Morskap kan ikkje overførast gjennom ein avtale om å føde eit barn for ein annan person.

§ 2-3. Medmorskap

Ei kvinne som samtykker til assistert befruktning av ein ektefelle eller sambuar

ved sæddonasjon, blir medmor til barnet. Dette gjeld berre når befruktninga har skjedd her i landet etter reglane i bioteknologiloven.

Har assistert befruktning skjedd utanlands, må ho vere utført innanfor godkjent helsestell, identiteten til sæddonoren må vere kjend, og den som krev medmorskap, må vere over 18 år for at medmorskap skal kunne fastsetjast.

Der andre lover og forskrifter legg rettar eller plikter til ein far, skal reglane gjelde tilsvarande for ei som er medmor etter denne lova.

Departementet kan gi forskrift om fastsetjing av medmorskap etter assistert befruktning.

§ 2-4. Farskap etter ekteskap

Dersom mora var gift med ein mann då barnet vart født, skal mannen reknast for far til barnet.

Første ledd gjeld ikkje dersom ektefellane var separerte etter løyve eller dom då barnet vart født.

Ein avdød ektefelle skal reknast som far dersom unnfanginga kan ha skjedd før dødsfallet.

§ 2-5. Farskap etter erklæring for barn født i Noreg

Ein mann kan erklære farskapen til eit barn født i Noreg, under svangerskapen eller seinare, dersom ikkje farskap allereie følgjer av reglane i denne lova. Erklæringa gjeld berre når ho er gitt av den som mora har peika ut som far, eller når mora skriftleg har godteke erklæringa. Dersom den som vil erklære farskap etter denne paragrafen, er under 18 år, må dei som har foreldreansvaret for han, òg skrive under på erklæringa. Faren må identifisere seg på ein sikker måte.

Farskap skal erklærast enten digitalt til Arbeids- og velferdsetaten eller skriftleg ved personleg frammøte for

a. jordmor eller lege ved svangerskapskontroll eller fødsel,
b. folkeregistermyndigheita (skattekontor),
c. Nav-kontor, eller
d. utsend utanrikstenestetilsett, dersom faren er i utlandet.

Farskap kan òg erklærast ved returnering av skjema der Arbeids- og velferdsetaten oppmodar til å erklære farskap, jf. § 3-3 tredje ledd.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av reglane om erklæring av farskap til barn født i Noreg.

§ 2-6. Farskap etter erklæring for barn født i utlandet

Ein mann kan erklære farskap til eit barn født i utlandet, dersom barnet ikkje allereie har ein far etter reglane i denne lova. Dette kan skje skriftleg, ved personleg frammøte for utsend utanrikstenestetilsett eller Nav-kontor, når dette er i samsvar med reglane i § 15-2. Lova § 2-5 første ledd andre til fjerde punktum gjeld tilsvarande.

Dersom opplysningane i saka ikkje gir grunnlag for å slå fast farskapen med rimeleg sikkerheit, kan myndigheita be om eigna prøve for DNA-analyse frå barnet, mora og den som vil erklære seg som far, i desse tilfella:

a. når barnet, mora eller ein som vil erklære seg som far, ikkje kan dokumentere identiteten sin, eller
b. når det er grunn til å tru at nokon har gitt urette opplysningar om kven som er far, for å få norsk statsborgarskap til barnet.

Når ein som vil erklære seg som far, seier nei til å gi frå seg prøve etter andre ledd, eller når ein DNA-analyse viser at han ikkje er far til barnet, kan han ikkje erklære farskap.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av reglane om erklæring av farskap til barn født i utlandet.

§ 2-7. Farskap for ektefelle eller sambuar som var død før assistert befruktning

Ein avdød ektefelle eller avdød sambuar til mora blir far til barnet dersom barnet er blitt til ved assistert befruktning ved bruk av sæd frå den avdøde eller egg som er befrukta med sæd frå den avdøde etter reglane i bioteknologiloven § 2-17.

§ 2-8. Endring av foreldreskap når ein annan person erklærer farskap

Farskap eller medmorskap kan endrast med ei erklæring av farskap etter §§ 2-5 eller 2-6 frå ein som meiner å vere far, når mora skriftleg godtek erklæringa og den som har vore rekna som forelder, skriftleg samtykker til at foreldreskapen endrast. Foreldreskapen kan berre endrast når Arbeids- og velferdsetaten etter ein DNA-analyse har slått fast at den som erklærer farskap, er biologisk forelder til barnet. Dersom barnet har fylt 18 år, kan foreldreskapen ikkje endrast etter denne paragrafen utan samtykke frå barnet.

§ 2-9. Barnet sin rett til kunnskap om den biologiske faren

Frå barnet fyller 18 år, har det rett til å få greie på kven som er den biologiske faren, etter reglane i andre ledd. Opplysningane om biologisk farskap endrar ikkje den juridiske farskapen.

Den som har fylt 18 år, og som trur at ein bestemt person kan vere far sin, kan krevje at Arbeids- og velferdsetaten gir pålegg om at denne personen skal levere ei eigna prøve til DNA-analyse etter § 3-3. Den som har kravd pålegget, har rett til å få vite resultatet av analysen. Dersom eit slikt pålegg ikkje blir følgt, kan retten ta avgjerd etter § 4-6 andre ledd.

Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten for at barnet skal få kunnskap om sin biologiske far.

Kapittel 3 Det offentlege sitt ansvar for å fastsetje foreldreskap m.m.

§ 3-1. Plikt til å gi fødselsmelding

Når eit barn er født, skal lege eller jordmor gi fødselsmelding til folkeregistermyndigheita. I meldinga skal det stå kven som er foreldra til barnet, eller kven mora har peika ut som far eller medmor til barnet.

Når barnet er født utan lege eller jordmor til stades, skal mora sjølv gi fødselsmelding til folkeregistermyndigheita innan ein månad. Føder ho barnet medan ho midlertidig held til i utlandet, skal ho gi melding til folkeregistermyndigheita innan åtte dagar etter at barnet er kome til Noreg.

Fødselsmelding skal òg bli gitt når barnet er dødfødt.

Fødselsmeldinga skal òg sendast til Arbeids- og velferdsetaten når farskap eller medmorskap enno ikkje er fastsett eller foreldra ikkje lever saman.

Departementet kan gi forskrift om melding av fødslar.

§ 3-2. Det offentlege sitt ansvar for fastsetjing eller klarlegging av foreldreskap

Dersom Arbeids- og velferdsetaten får greie på at det ikkje er klarlagt kven som er mor til eit barn, skal etaten om mogleg finne identiteten til den som har født barnet.

Dersom Arbeids- og velferdsetaten får greie på at eit barn ikkje har far eller medmor, skal etaten handsame saka for å få fastsett kven som er far eller medmor etter reglane i denne lova. Dersom mora har peika ut ein som kan vere far, skal Arbeids- og velferdsetaten melde frå til han. Dersom ein som er peika ut som far, ikkje erklærer farskap etter §§ 2-5 eller 2-6, eller dersom mora ikkje har

peika ut nokon som far, kan etaten krevje at mora eller dei som kan vere far til barnet, gir forklaring.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av det offentlege si plikt til å få fastsett og klarlagt foreldreskap.

§ 3-3. Innhenting av prøver for DNA-analyse i saker om farskap

I saker om farskap kan Arbeids- og velferdsetaten gi pålegg om at barnet, mora og den eller dei som kan vere far til barnet, skal gi frå seg eigna prøver til DNA-analyse. I særlege høve kan den som kan vere far, bli pålagd å gi frå seg ei eigna prøve til DNA-analyse før barnet er født.

Dersom nokon ikkje rettar seg etter eit pålegg etter første ledd, kan retten ta avgjerd etter § 4-6 andre ledd.

Den som analysen peikar ut som far, skal oppmodast av Arbeids- og velferdsetaten til å erklære farskap etter §§ 2-5 eller 2-6.

Departementet kan gi forskrift om identitetskontroll, prøvetaking, eigna biologisk materiale og DNA-analyse til bruk i saker om farskap og annan slektskap.

§ 3-4. Bortlegging av sak om foreldreskap

Når det ikkje er råd å klarleggje identiteten til mora i samsvar med § 3-2 første ledd, kan Arbeids- og velferdsetaten leggje bort saka.

Når det ikkje er råd å fastsetje farskapen eller medmorskapen i samsvar med § 3-2 andre ledd, kan Arbeids- og velferdsetaten leggje bort saka dersom mora samtykker til det.

I ei farskapssak der det kan vere mogleg å få fastslått foreldreskapen med DNA-analyse, kan Arbeids- og velferdsetaten berre leggje bort saka dersom det er sterke grunnar til det.

Når ei sak er lagd bort etter første til tredje ledd, kan Arbeids- og velferdsetaten opne sak for å klarleggje eller fastsetje foreldreskapen seinare, dersom det kjem fram nye opplysningar.

Dersom Arbeids- og velferdsetaten legg bort saka etter første til tredje ledd, kan barnet, den som er registrert som einaste forelder til barnet, eller ein som meiner å vere forelder til barnet, sjølv reise sak om fastsetjing av foreldreskapen for retten.

§ 3-5. Når Arbeids- og velferdsetaten skal reise sak for retten

Dersom foreldreskapen ikkje blir klarlagd eller fastsett etter § 3-2 og saka ikkje

er lagd bort etter § 3-4, skal Arbeids- og velferdsetaten reise sak om kven som er forelder til barnet.

Dersom ei rettssak endar utan at foreldreskapen blir fastsett, kan Arbeids- og velferdsetaten sende ny stemning til tingretten viss det har kome fram nye opplysningar som vil gjere det mogleg å fastsetje farskap eller klarleggje morskap.

Kapittel 4 Rettargang i saker om foreldreskap

§ 4-1. Kapittelet sitt verkeområde og forholdet til andre reglar om rettargang

Reglane i dette kapittelet gjeld når det ikkje er klarlagt morskap eller fastsett farskap eller medmorskap for barnet, og når foreldreskap er fastsett og det er reist sak med påstand om at nokon andre er forelder til barnet.

§ 4-2. Kva for domstol foreldreskapssaka høyrer under

Saka skal reisast der barnet har alminneleg verneting på den tida saka blir reist. Dersom barnet bur utanfor Noreg eller dersom det ikkje lever, skal saka reisast der den saksøkte har alminneleg verneting.

I saker om foreldreskap gjeld § 12-3 andre ledd tilsvarande.

§ 4-3. Partane i saka

Barnet, kvar person som blir rekna som forelder til barnet, og kvar person som kan bli forelder til barnet, er part i saker etter dette kapittelet.

Dersom nokon som kan vere forelder til barnet, er død, skal dødsbuet eller arvingane til denne personen gjerast til part.

Kjem det fram opplysningar som tyder på at nokon som ikkje har vore part i saka, kan vere forelder, skal retten ved prosesskriv gjere denne personen til saksøkt.

Når stemning skal forkynnast etter domstolloven § 181, skal namnet på andre partar enn den som forkynninga gjeld for, ikkje gjerast kjent.

§ 4-4. Midlertidig verje for mindreårige barn

Dersom ei sak etter dette kapittelet skal handsamast ved hovudforhandling og barnet saka gjeld er mindreårig, skal retten syte for oppnemning av ei midlertidig verje som tek hand om interessene til barnet når mora ikkje har

peika ut kven faren er, når det ligg føre opplysningar som tyder på at faren kan vere ein annan enn den mora har peika ut, og når det elles er nødvendig. Det er statsforvaltaren som nemner opp verje etter reglane i vergemålsloven.

§ 4-5. Vilkår og fristar for å reise sak om endring av farskap eller medmorskap

Eit barn kan alltid reise sak om endring av farskap eller medmorskap. Er barnet mindreårig, blir saka reist av ei midlertidig verje. Har barnet fylt 15 år, kan verja ikkje reise sak utan samtykke frå barnet. Når særlege grunnar taler for det, kan Arbeids- og velferdsetaten reise saka.

Kvar av foreldra kan reise farskapssak etter å ha lagt fram opplysningar som tyder på at nokon andre enn den som er rekna som far eller medmor, kan vere far til barnet. Ein må reise saka innan eitt år etter at ein fekk kjennskap til opplysningane. Dersom ein fekk kjennskap til dei før barnet vart født, har ein likevel frist fram til barnet fyller eitt år. Retten avgjer i orskurd om vilkåra for å reise sak er oppfylte, og kan i orskurd gjere unntak frå fristen når særlege grunnar taler for det.

Ein som meiner å vere far til eit barn, kan fram til barnet fyller tre år, reise sak om endring av farskapen etter å ha lagt fram opplysningar som tyder på at han kan vere far til barnet. Retten kan i orskurd forlengje fristen når særlege grunnar taler for det. Reglane i andre ledd andre og tredje punktum gjeld tilsvarande.

§ 4-6. Prøvetaking og DNA-analyse

I saker om foreldreskap kan retten gi alle partane i saka pålegg om å møte hos lege for å gi frå seg ei eigna prøve til DNA-analyse. Retten kan òg gi eit slikt pålegg til ein mann som ikkje er part, dersom det er grunn til å tru at han kan vere far, men berre når han først har fått sagt si meining. Kommunelegen peikar ut ein lege som har plikt til å ta dei prøvene som trengst.

Dersom nokon ikkje rettar seg etter pålegg etter første ledd om å kome til prøvetaking og DNA-analyse, enten sjølv eller med barn dei bur saman med, kan retten i orskurd vedta at vedkomande skal gripast av politiet og førast til lege for prøvetaking.

Dersom ein som kan vere far til barnet, er død eller utilgjengeleg av andre grunnar, kan retten som prov i ei sak om farskap hente inn og bruke prøver som er tekne av vedkomande før, eller hente inn anna biologisk materiale.

Departementet kan gi forskrift om innhenting og bruk av prøver som er tekne tidlegare, eller bruk av anna biologisk materiale.

§ 4-7. Vilkåra for å avseie dom i foreldreskapssak

Dersom nokon blir peika ut som far etter DNA-analyse, skal det avseiast dom for at han er far.

Dersom det ikkje ligg føre DNA-analyse, det er grunn til å tru at det heftar feil ved DNA-analysen, eller nærståande slektningar også kan vere moglege fedre, gjeld dei alminnelege reglane om bevisvurdering.

Er det utført assistert befruktning på mora med samtykke frå ektefellen eller sambuaren og det ikkje er fastsett farskap eller medmorskap, skal det avseiast dom for at ektefellen eller sambuaren er forelder, med mindre det er lite truleg at barnet er blitt til ved assistert befruktning.

Ein som er sæddonor etter bioteknologiloven, kan ikkje dømast til far, med mindre han er ektefelle eller sambuar til mora.

§ 4-8. Dom utan hovudforhandling

Retten kan gi dom utan hovudforhandling i saker om farskap når resultatet av ein DNA-analyse enten peikar ut eller utelukkar nokon som far til barnet. Partane skal likevel få høve til å uttale seg om kor langt vilkåra for slik dom er oppfylte.

§ 4-9. Heving av saka

Retten kan heve saka i orskurd i desse tilfella:

a. når nokon erklærer farskap i samsvar med §§ 2-5 eller 2-6, eller
b. når ein som det er reist sak mot, bur i utlandet og det er uråd å få nok opplysningar til å fastsetje foreldreskapen.

§ 4-10. Utvida rettskraft

Ein rettskraftig dom i ei sak etter dette kapittelet gjeld for og mot alle, og skal leggjast til grunn i alle samanhengar der foreldreskapen har noko å seie.

§ 4-11. Særreglar om ankesaker

Alle partane i saka på første rettssteget held fram med å vere partar i ankesaka. Den som er frifunnen etter § 4-8, er likevel part berre når retten eller nokon av dei andre partane dreg vedkomande inn i saka. Dersom opplysningar som kjem

fram i ankesaka, tyder på at nokon som ikkje har vore part i saka kan vere forelder, skal retten enten gjere vedkomande til part ved prosesskriv eller oppheve dommen og sende saka til ny forhandling i tingretten.

§ 4-12. Særreglar om gjenopning

I saker om farskap der det ikkje har vore gjort ein DNA-analyse, kan det krevjast at ei rettskraftig avgjerd skal takast opp att til ny prøving utan omsyn til vilkåra i tvisteloven §§ 31-3 til 31-6. Dersom nokon krev at saka skal takast opp att, skal retten gi pålegg om eigna prøve for DNA-analyse etter reglane i § 4-6.

I saker om farskap der det har vore gjort ein DNA-analyse, og i saker om annan foreldreskap, gjeld ikkje fristen i tvisteloven § 31-6 andre ledd for å krevje at saka skal takast opp att.

§ 4-13. Kostnaden med saka

Staten ber den kostnaden som retten har med saker etter dette kapittelet, medrekna kostnaden med å få tak i opplysningar som retten meiner trengst.

Kapittel 5 Rettargang i andre slektskapssaker enn foreldreskapssaker

§ 5-1. Verkeområdet og forholdet til allmenne rettargangsreglar

Reglane i dette kapittelet gjeld saker for domstolane om slektskap i rett opp- eller nedstigande line (slektskapssak), anna enn foreldreskap.

I ei slektskapssak kan andre tvistar berre takast opp når dei følgjer av slektskapen eller slektskapssaka.

§ 5-2. Kven som kan vere part i ei slektskapssak

Berre dei som det er påstått er i slekt, kan reise slektskapssak seg imellom. Saka må reisast mot den eller dei som er påstått nærast i slekt.

For å ivareta offentlege interesser har Arbeids- og velferdsetaten rett til å møte i ei slektskapssak og til å anke eller krevje at saka blir teken opp att. Retten skal gi melding til Arbeids- og velferdsetaten om at ei sak er reist, og skal òg gi slik melding dersom nokon av partane ikkje møter.

Dersom nokon som påstår å vere lenger ute i slekt, har reist sak, har livsarvingane etter ein slektning som ikkje lenger er i live, rett til å tre inn i saka og til å anke eller krevje at saka blir teken opp att.

Døyr ein part før det er gitt dom, kan dei næraste slektningane av den avdøde i rett opp- eller nedstigande line halde fram med saka. Døyr ein part etter at det er gitt dom, kan dei som er nemnde i første punktum, dødsbuet eller arvingar som dommen rører ved interessene til, anke eller krevje at saka blir teken opp att.

§ 5-3. Stillinga til verja

Verja kan ikkje reise slektskapssak for ein person med verje som har fylt 15 år, utan samtykke frå personen, med mindre personen ikkje er i stand til å forstå kva eit samtykke fører med seg.

§ 5-4. Utvida rettskraft

Ein rettskraftig dom i ei slektskapssak gjeld for og mot alle, og skal leggjast til grunn i alle samanhengar der slektskapen har noko å seie.

Er saka reist mellom nokon som det er påstått er lenger ute i slekt, gjeld dommen berre mot ein nærare slektning eller livsarvingane hans eller hennar dersom vedkomande er gått inn i saka eller er varsla om ho.

Det same gjeld for den som sjølv krev å vere den som slektskapssaka gjeld.

§ 5-5. Særreglar om gjenopning

Fristen etter tvisteloven § 31-6 andre ledd for å krevje at saka blir teken opp att, gjeld ikkje i slektskapssaker.

Kapittel 6 Foreldreansvaret

§ 6-1. Kven som har foreldreansvaret

Foreldre har felles foreldreansvar for barn dei har saman.

Foreldre som separerer eller skil seg eller flytter frå kvarandre, har framleis felles foreldreansvar, men dei kan avtale at den som bur saman med barnet, skal ha foreldreansvaret aleine.

Dersom foreldra ikkje bur saman når barnet blir født, og mora ønskjer foreldreansvaret aleine, kan ho gi melding til folkeregistermyndigheita innan eitt år frå farskapen vart fastsett. Faren kan òg gi melding om at han ikkje ønskjer felles foreldreansvar. Når ein av foreldra har gitt slik melding, får mora foreldreansvaret aleine.

Er foreldra ueinige, avgjer retten om foreldreansvaret skal vere felles eller om ein av dei skal ha foreldreansvaret aleine.

§ 6-2. Foreldreansvar etter dødsfall

Dersom foreldra har foreldreansvaret saman og den eine døyr, får den attlevande foreldreansvaret aleine. Dersom den attlevande forelderen er sikta eller tiltalt for å forsettleg ha valda den andre forelderen sin død, skal retten ta midlertidig avgjerd om foreldreansvaret etter reglane i § 13-3.

Døyr ein forelder som har foreldreansvaret aleine, får den attlevande forelderen foreldreansvaret dersom barnet budde saman med begge ved dødsfallet. Dette gjeld ikkje når den attlevande er sikta, tiltalt eller dømd for å forsettleg ha valda den andre forelderen sin død.

Den attlevande forelderen og andre kan krevje å få foreldreansvar etter reglane i § 13-1.

§ 6-3. Melding om foreldreansvar til folkeregistermyndigheita

Når foreldra inngår ein avtale om foreldreansvaret etter denne lova, skal dei melde avtalen til folkeregistermyndigheita. Ein avtale om foreldreansvar som ikkje er meld til folkeregistermyndigheita, er ikkje gyldig.

Når retten tek avgjerd om foreldreansvaret, skal retten melde dette til folkeregistermyndigheita.

§ 6-4. Omsorgsplikta som følgjer med foreldreansvaret

Dei som har foreldreansvaret, skal ivareta barnet sine rettar etter kapittel 1. Dei skal ta omsyn til at kva som er best for barnet, kan endre seg gjennom oppveksten til barnet, mellom anna ut frå alder og modning.

Dei som har foreldreansvaret, skal gi barnet omsorg, kjærleik, forsørging og ei oppdraging med respekt for eigenverdet til barnet. Dei skal òg bidra til at barnet får utdanning. Barnet har rett til omsorg frå begge foreldra, og foreldra må så langt mogleg samarbeide om å ivareta helsa, livskvaliteten og utviklinga til barnet.

§ 6-5. Avgjerder som høyrer til foreldreansvaret

Foreldre med foreldreansvar har rett og plikt til å ta avgjerder for barnet i personlege forhold innanfor dei grensene som sjølvråderetten og retten til

medverknad for barnet set.

Foreldre som har felles foreldreansvar, skal ta avgjerdene saman, med mindre anna følgjer av lov. Når ein forelder har foreldreansvaret aleine og det er avtalt eller fastsett samvær, skal forelderen som har foreldreansvar, gi den som har samværsrett, høve til å uttale seg før det blir teke avgjerder som vil gjere det vesentleg vanskelegare å gjennomføre samværet.

For retten til å ta avgjerder for barnet i økonomiske saker gjeld reglane i vergemålsloven.

Ein avtale om ekteskap som foreldre eller andre gjer på vegner av barnet, er ikkje bindande.

§ 6-6. Foreldra si plikt til å oppfylle barnet sin sjølvråderett og rett til medverknad

Foreldra skal høyre på kva barnet uttrykkjer, før dei tek avgjerder som gjeld personlege forhold for barnet. Dei skal leggje vekt på kva barnet meiner, alt etter kor gammalt og modent barnet er.

Foreldra skal gi barnet gradvis større sjølvråderett med alderen og fram til det fyller 18 år eller får sjølvråderett etter særskilde reglar.

§ 6-7. Barnet sin rett til personvern

Barn har rett til personvern. Når foreldre tek avgjerder som involverer barn sine personopplysningar, skal dei alltid ta omsyn til denne retten.

I vurderinga etter lova § 6-6 av om barnet er i stand til å ta avgjerder om eigne personopplysningar, skal foreldra mellom anna leggje vekt på barnets alder og modning, barnets evne til å forstå kva avgjerda går ut på, arten av personopplysningane, kva karakter bruken av opplysningane har, kva som er formålet med bruken, og kva for konsekvensar bruken vil ha for personvernet til barnet.

Barn kan nekte foreldra å publisere bilete, film eller lydopptak av dei.

§ 6-8. Medlemskap i foreiningar

Eit barn som har fylt 12 år, avgjer sjølv spørsmål om å melde seg inn eller ut av foreiningar. Ingen barn skal meldast inn i ei foreining mot sin vilje.

§ 6-9. Flytting ut av landet og opphald utanfor landet

Den eller dei som har foreldreansvaret, kan ta avgjerd om at barnet skal flytte ut av landet eller ta opphald utanfor landet. Når foreldra har felles foreldreansvar, må dei bli einige om flytting eller opphald. Det same gjeld der eit avtalt opphald blir forlenga eller endra.

Eit barn som har fylt 12 år, må samtykke til avgjerd om at det skal flytte eller ta opphald utanfor landet utan ein forelder som har foreldreansvar. Det same gjeld der eit avtalt opphald blir forlenga eller endra.

Dersom det er reist sak om foreldreansvar, bustad, dagleg myndigheit eller flytting ut av landet etter § 12-1, kan barnet ikkje flytte ut av landet før saka er avgjort.

Dersom ein av foreldra vil flytte ut av landet, og det er gjort ein avtale eller teke ei avgjerd om samvær med den andre, skal den som vil flytte, varsle den andre seinast tre månader før flyttinga. Er foreldra ueinige om barnet skal flytte, kan ein av foreldra krevje mekling etter § 10-2 tredje ledd.

§ 6-10. Utanlandsreise med barnet

Når foreldra har felles foreldreansvar, kan den eine ta med eller sende barnet på kortare utanlandsreiser utan samtykke frå den andre forelderen med foreldreansvar.

Etter krav frå ein forelder som ikkje har foreldreansvar, kan retten avgjere i orskurd at denne forelderen kan reise utanlands med barnet, når alt tyder på at barnet vil kome attende. Avgjerda kan gjelde ei enkelt reise eller allment, og kan også takast i ein foreldretvist for retten. Retten kan ta midlertidig avgjerd for tida fram til saka er endeleg avgjord.

Eit barn som har fylt 12 år, må samtykke til avgjerd om reise utanlands utan ein forelder som har foreldreansvar.

§ 6-11. Forbod mot utanlandsreise med barnet

Har foreldra felles foreldreansvar, kan retten i orskurd setje forbod mot utanlandsreise dersom det er fare for at barnet ikkje kjem attende. Forbodet kan gjelde ei enkelt reise eller allment. Forbodet kan setjast i sak for seg og i foreldretvist for retten. Retten kan setje midlertidig forbod mot utreise fram til saka er endeleg avgjord.

Dersom det er fare for at barnet ikkje kjem attende, kan politiet setje midlertidig forbod mot utreise fram til retten tek avgjerd i saka. Det kan ikkje klagast på avgjerder om midlertidig utreiseforbod.

Set retten eller politiet forbod mot utreise, skal passet til barnet trekkjast attende eller barnet førast ut av passet til den som vil reise frå landet.

§ 6-12. Rett til opplysningar om barnet

Personar med foreldreansvar har etter førespurnad rett til opplysningar om barnet. Har den eine av foreldra foreldreansvaret aleine, skal denne forelderen etter førespurnad gi den andre forelderen opplysningar om barnet. Den andre forelderen har etter førespurnad også rett til å få opplysningar om barnet frå barnehage, skule, helse- og sosialtenesta, barnevernet og politiet, om ikkje opplysningane er omfatta av lovfesta teieplikt som gjeld overfor foreldra. Det kan nektast å gi slike opplysningar etter leddet her dersom det kan vere til skade for barnet å gi dei ut.

Avslag på krav om opplysningar etter første ledd første punktum eller tredje punktum kan påklagast til statsforvaltaren etter reglane i forvaltningsloven. Avslag på krav om opplysningar frå den andre forelderen kan likevel ikkje påklagast.

I særlege høve kan statsforvaltaren avgjere at den som ikkje har foreldreansvaret, skal tape opplysningsretten etter paragrafen her.

Kapittel 7 Barnet sin bustad og dagleg myndigheit når foreldra ikkje bur saman

§ 7-1. Barnet sin bustad

Foreldre som ikkje bur saman, må bli einige om kor barnet skal bu. Dei kan avtale at barnet skal bu hos begge (delt bustad) eller hos ein av dei. Barnet kan berre bu hos foreldre med dagleg myndigheit.

Er foreldra ueinige, avgjer retten om barnet skal bu hos begge eller hos ein av dei. Retten kan setje vilkår for bustad.

§ 7-2. Myndigheit til å ta daglege avgjerder

Den eller dei som har dagleg myndigheit for eit barn, har ein rett og ei plikt til å ta dei viktigaste avgjerdene om dagleglivet til og omsorga for barnet.

Foreldre som budde saman da barnet vart født, og som seinare flyttar frå kvarandre, har dagleg myndigheit. Der foreldra ikkje budde saman da barnet vart født, har mor myndigheita aleine. Første og andre punktum gjeld ikkje dersom anna følgjer av avtale eller avgjerd. Det beste for barnet skal vere eit

grunnleggjande omsyn i ei avtale eller avgjerd om dagleg myndigheit. Berre dei som har foreldreansvar, kan ha dagleg myndigheit.

Er foreldra ueinige, avgjer retten om begge eller ein av dei skal ha dagleg myndigheit. Retten kan setje vilkår for dagleg myndigheit.

§ 7-3. Flytting innanlands

Den eller dei som har dagleg myndigheit for barnet, har rett til å ta avgjerd om kor i landet barnet skal bu. Der begge foreldre har dagleg myndigheit, må dei bli einige om slik flytting.

Dersom ein som har dagleg myndigheit aleine, vil flytte med barnet, skal den andre forelderen bli varsla seinast tre månader før flyttinga dersom det er gjort ein avtale eller teke ei avgjerd om samvær.

Er foreldra ueinige, kan ein av foreldra krevje mekling etter § 10-2 tredje ledd.

Kapittel 8 Samvær

§ 8-1. Barnet og foreldra sin rett til samvær

Barnet og den forelderen som barnet ikkje bur saman med, har rett til samvær med kvarandre, med mindre samværet ikkje er til det beste for barnet.

§ 8-2. Omfanget av samværet

Foreldra avtaler seg imellom kor mykje samvær det skal vere mellom barnet og forelderen. Er foreldra ueinige, avgjer retten om det skal vere samvær, og i så fall kor mykje.

§ 8-3. Ansvaret for gjennomføring av samvær

Begge foreldra har ansvar for at samværsretten blir oppfylt.

Foreldra skal gi kvarandre melding i rimeleg tid når samværet ikkje kan finne stad som fastsett, eller når tida for samværet må avtalast nærare.

§ 8-4. Omsorgsplikt og avgjerder som høyrer til samværet

Den som har samvær med barnet, skal gi barnet omsorg, kjærleik, forsørging og

ei oppdraging med respekt for eigenverdet til barnet.

Den som har samvær med barnet, har rett og plikt til å ta avgjerder som gjeld omsorga for barnet under samværet.

Reglane i § 6-6 gjeld tilsvarande for den som har samvær med barnet.

§ 8-5. Høve til å stille vilkår for samvær

I avtale eller avgjerd om samvær kan det setjast vilkår for samværet, til dømes at det skal vere privat tilsyn under samværet eller tiltak for ruskontroll.

Dersom retten set som vilkår at det skal førast privat tilsyn, kan retten peike ut ein tilsynsperson eller be foreldra gjere det.

Den av foreldra som skal ha samvær, dekkjer kostnadene knytte til dei tiltaka som er sette som vilkår for samvær etter denne paragrafen. Retten kan i særlege høve fastsetje ei anna fordeling av kostnadene.

§ 8-6. Samvær med støtta eller beskytta tilsyn

Dersom omsynet til barnet taler for det, kan retten i særlege høve gi pålegg om støtta tilsyn eller beskytta tilsyn under samværet.

Støtta tilsyn går ut på at barnet eller samværsforelderen får støtte eller rettleiing under samværet.

Beskytta tilsyn går ut på at foreldre og barn i tillegg til støtte og rettleiing har tilsyn under heile samværet. Beskytta tilsyn skal nyttast når det er nødvendig for å beskytte den fysiske og psykiske helsa til barnet.

Den kommunale barnevernstenesta kan påleggjast å nemne opp dei personane som skal føre tilsyn ved pålegg om beskytta tilsyn, og følgje opp saka. Departementet kan påleggjast å nemne opp dei personane som skal føre tilsyn ved pålegg om støtta tilsyn, og følgje opp saka.

Tilsyn kan påleggjast i ein dom, i ei midlertidig avgjerd etter § 12-7 eller i rettens avgjerd etter eit rettsforlik. Før avgjerda blir fatta, skal retten hente inn ei konkret vurdering frå den kommunale barnevernstenesta eller departementet om korleis pålegget kan gjennomførast. I pålegget skal vilkåra for samværet fastsetjast, mellom anna timetalet og avgrensa varigheit. Om saka blir heva ved rettsforlik, skal retten gjere greie for formålet med tilsynet og behovet til barnet.

Det offentlege dekkjer kostnadene med tilsyn etter denne paragrafen.

Den som skal oppnemnast til å føre tilsyn etter denne paragrafen, skal leggje frem politiattest som nemnt i politiregisterloven § 39.

Departementet kan gi forskrift om samvær med støtta eller beskytta tilsyn.

§ 8-7. Samvær ved kontaktforbod eller besøksforbod

Den som har forbod mot kontakt med eit barn etter straffeloven § 57 eller straffeprosessloven § 222 a, kan ikkje ha samvær med barnet etter avtale eller avgjerd etter denne lova. Dette gjeld likevel ikkje om forbodet etter nærare føresegner gir høve til det.

§ 8-8. Reisekostnader ved samvær med foreldra

Nødvendige reisekostnader ved samvær skal delast mellom foreldra etter kor stor inntekt dei har, dersom dei ikkje blir einige om noko anna. Dette gjeld reisekostnadene til barnet og foreldra sine reisekostnader knytte til å følgje barnet til og frå samværet. Det gjeld òg reise- og bukostnadene til forelderen som skal ha samvær med barnet der barnet bur. Reglane i § 9-5 sjuande ledd gjeld så langt dei høver.

Dersom foreldra ikkje blir einige om korleis kostnadene skal delast, kan kvar av dei reise sak for retten. Når begge foreldra ber om det, kan Arbeids- og velferdsetaten avgjere spørsmålet. Reglane i § 12-10 gjeld tilsvarande. Arbeids- og velferdsetaten sitt vedtak er tvangsgrunnlag for utlegg.

Ei anna deling av kostnadene enn den som følgjer av første ledd, kan berre fastsetjast dersom det er særleg grunn til det.

Når begge foreldra ber om det, kan Arbeids- og velferdsetaten fastsetje at ein skriftleg avtale om deling av kostnader skal kunne tvangsfullførast ved utlegg etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 7.

§ 8-9. Samværsrett for andre enn foreldra

Er ein av eller begge foreldra døde, eller er ein av dei nekta samvær i dom, kan slektningar som er nært knytte til barnet krevje at retten fastset om dei skal ha samvær med barnet, og kva for omfang samværsretten skal ha. I andre særlege høve kan søsken eller andre som er nært knytte til barnet, krevje at retten fastset om dei skal ha samvær med barnet, og kva for omfang samværsretten skal ha.

Reglane i §§ 8-3, 8-5 og 8-7 gjeld tilsvarande. Reglane i § 8-4 gjeld så langt dei høver.

Når samvær er fastsett ved avgjerd etter første ledd, ber den som barnet har samvær med, kostnadene sjølv. Retten kan ta avgjerd om ei anna deling dersom det er særleg grunn til det.

Kapittel 9 Forsørgaransvar og bidragsplikt m.m.

§ 9-1. Foreldra sitt ansvar for å forsørge barnet

Foreldra skal bere utgiftene til forsørging og utdanning av barnet etter evne og dei økonomiske kåra til foreldra, når barnet sjølv ikkje har midlar til det. Innbyrdes har foreldra plikt til å skyte inn det som trengst, etter evne.

Reglane etter dette kapittelet gjeld tilsvarande for andre som har fått foreldreansvaret etter at begge foreldra er døde.

§ 9-2. Barnebidrag og særbidrag

Ein forelder som ikkje bur saman med barnet, skal betale faste pengebidrag, barnebidrag, til forsørging og utdanning av barnet. Faste pengebidrag til barn over 18 år etter § 9-3 andre og tredje ledd er òg barnebidrag. Også foreldre som bur saman med barnet, kan påleggjast å betale pengebidrag når dei forsømmer forsørgaransvaret sitt etter § 9-1. Ingen kan gi avkall på den retten barnet har etter dette leddet.

Det er barnet som har rett på barnebidraget. Når ikkje noko anna er fastsett, skal barnebidraget betalast på forskot for kvar månad til den barnet bur hos. Barnebidraget skal betalast frå og med den kalendermånaden kravet oppstår, og ut den kalendermånaden vilkåra for barnebidrag fell bort.

Foreldra kan også påleggjast å betale særbidrag for særlege utlegg så lenge forsørgaransvaret varer. Utlegga må være rimelege og nødvendige og kan ikkje gå inn under dei utgiftene som barnebidraget skal dekke. Krav om særbidrag må setjast fram innan eit år etter at dei særlege utlegga er betalte. Departementet kan gi forskrift om særbidrag.

§ 9-3. Kor lenge forsørgaransvaret varer

Ansvaret til foreldra etter §§ 9-1 og 9-2 varer til barnet er 18 år når ikkje anna er avtalt eller fastsett etter paragrafen her.

Vil barnet etter fylte 18 år halde fram med slik skulegang som må reknast som vanleg, har det krav på bidrag etter § 9-2 for den tida skulegangen varer. Det skal fastsetjast ei tidsgrense for krav på bidrag etter denne regelen.

Foreldra kan også påleggjast å betale bidrag etter § 9-2 til anna vidareutdanning dersom det er rimeleg etter interessene og evnene til barnet, og ut i frå moglegheita barnet har til å skaffe seg midlar til vidareutdanninga på anna vis og forholda elles. Det skal fastsetjast ei tidsgrense for krav på bidrag etter denne regelen.

§ 9-4. Forholdet mellom reglane om bidragsplikt etter barnelova og barnevernsloven

Barnebidrag som er fastsette etter lova her, fell bort frå det tidspunktet oppfostringsbidrag kan fastsetjast etter barnevernsloven § 15-12 første ledd.

§ 9-5. Korleis bidrag blir fastsett

Foreldra kan inngå ein avtale om bidrag.

Dersom foreldra ikkje blir einige, kan kvar av dei krevje at Arbeids- og velferdsetaten fastset bidraget. Foreldra kan krevje at Arbeids- og velferdsetaten fastset barnebidraget sjølv om dei har inngått ein avtale om barnebidraget, men dei kan berre få fastsett eit nytt bidragsbeløp dersom reglane i lova vil medføre ei endring på meir enn 12 prosent. Departementet kan gi forskrift om gebyr der Arbeids- og velferdsetaten tek avgjerd om fastsetjing og endring av barnebidrag.

Dersom foreldra ikkje lever saman når barnet blir født, og dei ikkje har inngått ein avtale om barnebidrag, skal Arbeids- og velferdsetaten av eige tiltak fastsetje barnebidrag til barnet.

Sak om barnebidrag skal likevel avgjerast av domstolane

a. når nokon av foreldra bed om at det blir gjort i samband med ekteskapssak eller rettssak om foreldreansvar, om kven barnet skal bu saman med, eller om samværsrett,
b. når Arbeids- og velferdsetaten viser partane til domstolane, fordi det er meir tenleg etter den karakteren saka har.

Når det gjeld barnebidrag etter § 9-3 andre og tredje ledd til barn som har fylt 18 år, er det barnet sjølv som inngår ein avtale eller er part i saka.

Får den bidragspliktige barnetillegg frå Forsvaret i samband med avtening av førstegongsteneste, eller har rett til anna yting frå det offentlege der barnetillegg er ein del av stønaden, kan Arbeids- og velferdsetaten av eige tiltak fastsetje barnebidrag til barnet for den tida slikt tillegg blir utbetalt.

Foreldra har plikt til å opplyse det organet som skal behandle fastsetjinga av bidrag, om kva arbeid, utdanning, inntekt og formue dei har, og elles om alt anna som kan ha noko å seie for fastsetjinga av bidraget. For å fastsetje bidrag og gebyr kan organet utan omsyn til teieplikta krevje dei opplysningane som trengst frå arbeidsgivarar, Skatteetaten, Arbeids- og velferdsetaten og forsikringsselskap, bankar og andre som forvarar eller forvaltar formueverdiar. For å fastsetje bidrag etter at barnet har fylt 18 år, kan organet utan omsyn til teieplikta krevje opplysningar frå utdanningsinstitusjonar om skulegangen er i

gang, held fram eller er avslutta, og om fagleg progresjon.

§ 9-6. Offentleg utmåling av barnebidrag

Arbeids- og velferdsetaten skal fastsetje barnebidraget slik at fastsette utlegg til forsørging av barnet etter barnet sin alder (underhaldskostnadene) blir delte mellom foreldra etter storleiken på inntekta deira. Barnebidraget skal likevel ikkje fastsetjast til eit høgare beløp enn at bidragspliktige har att fastsette midlar til eige underhald m.m. Barnebidraget skal som hovudregel reduserast for munnleg eller skriftleg avtalt eller offentleg fastsett samvær. Har foreldra avtalt delt bustad etter lova § 7-1, gjeld særskilte reglar som følgjer av forskrift.

Arbeids- og velferdsetaten skal av eige tiltak regulere barnebidraget når barnet går over til ei ny aldersgruppe, om ikkje anna er fastsett i forskrift etter fjerde ledd.

Bidragssummen blir avrunda til næraste heile ti kroner.

Departementet kan gi forskrift om offentleg utmåling av barnebidrag.

§ 9-7. Fastsetjing av barnebidrag for tid som har gått

Det kan fastsetjast barnebidrag også for tid som har gått, men likevel ikkje for lengre tid enn tre år før kravet vart sett fram for avgjerdsorganet. Skal fastsetjing skje for meir enn eitt år tilbake, er det eit vilkår at parten har hatt særleg grunn for å ikkje ha sett fram kravet tidlegare.

§ 9-8. Indeksregulering av barnebidrag

Alle barnebidrag skal indeksregulerast etter reglane i denne paragrafen dersom ikkje anna er fastsett i avgjerda eller avtalen.

Indeksreguleringa gjeld også for beløpet som er fastsett etter forskotteringsloven § 5 første ledd, med mindre Stortinget gjer vedtak om noko anna.

Reguleringa er knytt til endringane i konsumprisindeksen frå Statistisk sentralbyrå. Barnebidrag skal regulerast kvart år ut i frå endringa i konsumprisindeksen for januar månad i forhold til indeksen ved førre regulering. Kvar regulering gjeld berre for bidragsterminar som forfell i juni eller seinare.

Barnebidrag skal regulerast med den prosentsatsen som konsumprisindeksen er endra med, rekna ut på næraste tidel. Bidragssummen blir avrunda til næraste heile ti kroner.

Arbeids- og velferdsetaten reknar om barnebidrag som skal krevjast inn

etter bidragsinnkrevingsloven.

Departementet kan gi forskrifter om indeksregulering av barnebidrag.

§ 9-9. Særskilt endring av fastsett bidrag

Barnebidrag som er fastsett av administrativt organ eller domstol, kan krevjast endra dersom særlege grunnar taler for det. Departementet kan gi forskrift om endring av barnebidrag fastsett av det offentlege.

Også bidrag som er eller skulle ha vore betalt då kravet om endring vart framsett, kan reduserast, aukast eller bli ettergitt dersom sterke grunnar taler for det. Reglane i § 9-7 andre punktum gjeld tilsvarande. Departementet kan gi forskrift om ettergiving av bidrag fastsett av det offentlege.

Blir det teke avgjerd om å redusere barnebidrag som alt skulle vore betalt, skal private og offentlege bidragskrav for perioden endringa gjeld, fastsetjast på nytt basert på den nye barnebidragssatsen.

Reglane i § 9-5 andre og fjerde ledd gjeld tilsvarande om kven som kan ta avgjerd om særskilt endring.

Reglane i § 9-5 sjette ledd om at Arbeids- og velferdsetaten kan fastsetje barnebidrag av eige tiltak, gjeld tilsvarande ved endring av barnebidrag.

§ 9-10. Forholdet mellom avgjerdsorgan og påstandar frå partane

I klagesaker og i saker om endring av barnebidrag etter § 9-9 kan avgjerdsorganet gå utanfor det partane gjer påstand om. Avgjerdsorganet kan også endre andre bidrag etter barnelova og ekteskapsloven endå om ingen av partane krev det.

I tilfelle der bidragspliktige med fleire barn ikkje har full bidragsevne, der samla bidragsplikt er høgare enn ein viss prosent av inntekta, eller der oppfostringstilskot er fastsett etter barnevernsloven § 15-12, kan avgjerdsorganet av eige tiltak foreta samla forholdsmessig fastsetjing av barnebidraget til barna. Dette gjeld i alle typar saker der det kjem minst eitt krav om førstegongsfastsetjing, klage eller endring eller der Arbeids- og velferdsetaten av eige tiltak kan ta opp eit krav. Regelen gjeld uavhengig av om bidragspliktig har barn med same bidragsmottakar eller fleire bidragsmottakarar. Lova § 9-5 andre ledd og § 9-9 første ledd gjeld tilsvarande. Departementet kan gi forskrift om samla forholdsmessig fastsetjing av bidrag.

§ 9-11. Midlertidig avgjerd om barnebidrag

Arbeids- og velferdsetaten kan utan opphald fastsetje eit midlertidig

barnebidrag. Hastar det, kan slik avgjerd takast utan at partane får seie si meining.

Arbeids- og velferdsetaten kan etter krav ta midlertidig avgjerd om å redusere barnebidrag utan at motparten får seie si meining. Dette gjeld dersom Arbeids- og velferdsetaten finn det klart at vilkåra for det er til stades.

Midlertidig avgjerd etter første og andre ledd gjeld tidlegast frå den månaden kravet om fastsetjing eller endring vart sett fram. Slik avgjerd kan fullførast straks om ikkje anna er fastsett, og gjeld berre til det ligg føre ei endeleg avgjerd i saka.

Når sak om barnebidrag skal avgjerast av retten, gjeld paragrafen her tilsvarande. Midlertidig barnebidrag skal fastsetjast av retten i orskurd.

§ 9-12. Klage

Avgjerd om bidrag fastsett av Arbeids- og velferdsetaten kan klagast inn for næraste overordna organ eller det organet som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Klageretten gjeld ikkje avgjerd som berre gjeld regulering ved overgang til ny aldersgruppe etter § 9-6 andre ledd.

§ 9-13. Gjennomføring av avgjerder om bidrag og gebyr. Tvangsgrunnlag

Bidrag blir kravde inn av Innkrevjingsmyndigheita etter reglane i bidragsinnkrevingsloven.

Avgjerd i sak om bidrag er tvangsgrunnlag for utlegg. Avgjerda har rettsverknader og kan fullførast før ho er endeleg, om ikkje anna er fastsett. Oppfyllingsfristen er tre dagar, om ikkje anna frist er fastsett.

Ein skriftleg avtale om bidrag er tvangsgrunnlag for utlegg når bidrag etter avtalen blir kravd inn etter reglane i innkrevingsloven. Det same gjeld ei avgjerd om gebyr som nemnd i § 9-5 andre ledd.

Blir barnebidrag som er gjort opp, redusert etter reglane i § 9-5 andre ledd, §§ 9-9 eller 9-11 eller etter klage, kan den bidragspliktige krevje at Innkrevjingsmyndigheita gjer frådrag i pålagt lønnstrekk m.m. på den måten og for dei terminane som Innkrevjingsmyndigheita finn rimeleg. Avgjerd om frådrag i barnebidrag kan påklagast etter reglane i forvaltningsloven.

§ 9-14. Forskot på barnebidrag

Om utbetaling av forskot på barnebidrag gjeld reglane i forskotteringsloven.

§ 9-15. Krav om tilbakebetaling av bidrag når farskapen blir endra

Blir nokon som har betalt pålagt eller avtalt bidrag til eit barn, seinare friteken for farskapen til barnet, kan han krevje summen tilbakebetalt frå folketrygda. Summen skal indeksregulerast i samsvar med konsumprisindeksen frå Statistisk sentralbyrå frå bidraget vart betalt, og til det blir betalt tilbake. Ei indeksregulering skal likevel først gjerast etter at det er teke omsyn til frådraga den frikjende faren tidlegare har fått i skattefastsetjinga si for betalt bidrag. Fordelen av det tidlegare frådraget i skattefastsetjinga skal setjast til 20 prosent. Kravet kan reduserast eller falle bort dersom det er klart at han ikkje hadde rimeleg grunn til å vedgå eller erklære farskapen, eller at han burde ha reist sak om endring tidlegare.

Ein mann som er pålagd bidragsplikt, men ikkje farskap, kan krevje pengane tilbakebetalt frå folketrygda dersom ein DNA-analyse viser at han ikkje kan vere far til barnet. Første ledd gjeld tilsvarande så langt det høver.

Den som blir friteken for farskapen, kan ikkje krevje pengane tilbakebetalt frå barnet sjølv, frå mora eller frå den verkelege faren til barnet.

Departementet kan gi forskrift om tilbakebetaling av bidrag ved endring av farskap.

Kapittel 10 Mekling

§ 10-1. Formål med mekling

Foreldre med felles barn bør ved samlivsbrot søke einigheit om ein avtale om barnet eller barna, der barnet får medverke. Foreldra skal sørgje for at barnet får ytre meiningane sine fritt i samband med avtale og mekling, og skal leggje vekt på meiningane til barnet etter alder og modning.

Formålet med mekling er å gi foreldra informasjon og eit grunnlag for vidare samarbeid om barnet, og å setje foreldra i stand til å gjere avtalar som ivaretar helsa, livskvaliteten og utviklinga til barnet. Mekling skjer i form av familiesamtale, foreldretvistmekling eller flyttemekling etter § 10-2.

§ 10-2. Kven skal delta i mekling

Gifte og sambuande foreldre med felles barn under 16 år skal ved samlivsbrot delta i mekling i form av ein familiesamtale.

Foreldre med felles barn under 16 år skal før dei reiser sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, dagleg myndigheit, kor barnet skal bu, eller samvær, delta i mekling i form av ei foreldretvistmekling.

Foreldre skal også mekle ved ueinigheit om at barnet skal flytte innanlands eller utanlands.

§ 10-3. Gjennomføring av mekling

Til mekling skal foreldra møte personleg og til same tid. Den som meklar, kan likevel avgjere at dei skal møte kvar for seg dersom det er tenleg.

Etter ein time mekling etter § 10-2 skal det skrivast ut attest. Attesten er gyldig i seks månader.

Meklaren skal skrive referat frå foreldretvistmeklinga. Det same gjeld ved samtale med barnet i samband med ei foreldretvistmekling.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av mekling, irekna kven som kan mekle, og om godkjenning av desse, referat og meklingsattest, og om unntak frå mekling i særlege høve.

§ 10-4. Barnesamtale ved mekling

Barnet har rett til ein eigen samtale med meklaren utan samtykke frå dei med foreldreansvar. Meklaren skal tilby barnet ein slik samtale. Meklaren skal opplyse barnet om at eit referat frå samtalen i samband med ei foreldretvistmekling kan bli oversendt retten dersom ein av foreldra reiser sak. Meklaren kan i særlege høve la vere å oversende heile eller delar av referatet av omsyn til barnet.

§ 10-5. Teieplikt for meklarar

Den som meklar etter denne lova, har teieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Familievernkontorloven §§ 6, 7, 9 og 10 gjeld tilsvarande. Teieplikta er ikkje til hinder for at meklaren kan gi retten opplysningar som nemnde i § 12-5 første ledd.

§ 10-6. Politiattest for meklarar

Den som skal godkjennast som meklar, skal leggje fram politiattest som nemnd i politiregisterloven § 39.

Departementet kan gi forskrift om politiattest for meklarar.

Kapittel 11 Generelle reglar om rettargang i foreldretvistar

§ 11-1. Dei særlege pliktene til advokatar

Advokatar som har saker etter kapitla 10 til 14, skal vurdere om partane kan kome fram til ei avtaleløysing. Advokaten skal opplyse foreldra om dei ulike verkemidla som kan nyttast for å kome fram til ei avtaleløysing.

§ 11-2. Dei særlege pliktene til dommarar

Dommaren skal påskunde saka så mykje som mogleg, og skal vurdere om ein kan få til ei minneleg løysing av tvisten jf. tvisteloven § 8-1.

§ 11-3. Teieplikt for sakkunnig og representant for barnet

Ein sakkunnig som gjer teneste etter denne lova, har teieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Teieplikta er ikkje til hinder for at den sakkunnige kan gi retten opplysningar som er mottekne i samband med oppdraget og har noko å seie for det. Familievernkontorloven §§ 6, 7, 9 og 10 gjeld tilsvarande.

Ein representant for barnet som gjer teneste etter § 12-11, har teieplikt om det som kjem fram om personlege forhold i samband med oppdraget. Retten kan oppheve teieplikta dersom representanten til barnet krev det.

§ 11-4. Kostnader ved tiltak etter kapittel 12

Staten ber kostnadene for dei tiltaka som er nemnde i §§ 12-6, 12-9, 12-11 og 12-12. Departementet kan gi forskrift om godtgjering for teneste etter kapittel 12.

Kapittel 12 Særlege reglar om rettargang i foreldretvistar

§ 12-1. Kva ein kan reise sak om

Kvar av foreldra kan reise sak for retten i foreldretvistar.

Med foreldretvist meiner ein i denne lova ueinigheit om eitt eller fleire av desse spørsmåla:

a. foreldreansvar
b. kor barnet skal bu
c. dagleg myndigheit
d. samvær
e. flytting med barnet ut av landet.

Ein forelder kan òg reise sak om foreldreansvar når det er uråd å kome fram til ein avtale fordi den andre forelderen ikkje bur i landet og ikkje lar seg oppspore.

Sak om flytting med barnet ut av landet kan reisast av ein forelder med foreldreansvar eller av ein forelder som samtidig reiser sak om foreldreansvar.

Andre enn foreldra til barnet kan reise sak om samvær etter § 8-9. Reglane i kapittelet her gjeld så langt dei høver for saker om samværsrett med andre enn foreldra, likevel slik at dei som vil reise sak, først kan gjere det etter å ha møtt foreldra til mekling, når det er mogleg og tenleg, jf. § 10-2 andre ledd.

§ 12-2. Vilkår for å reise sak

Det er eit vilkår for å reise sak etter § 12-1 at foreldra kan leggje fram ein gyldig meklingsattest etter gjennomført mekling, jf. § 10-2. Ein forelder kan likevel reise sak utan meklingsattest dersom den andre forelderen er dømd for alvorleg vald eller overgrep mot eigne barn etter straffeloven eller er overført til tvungent psykisk helsevern eller idømd tvungen omsorg på grunn av slike handlingar. Departementet kan gi forskrift om kva som skal reknast som eigne barn og alvorleg vald eller overgrep etter andre punktum.

§ 12-3. Kva for domstol saka høyrer under

Ei sak etter § 12-1 skal reisast der barnet har alminneleg verneting på den tida saka blir reist. Dersom saka gjeld søsken som ikkje har same verneting, kan felles sak for barna reisast der eitt av barna har alminneleg verneting.

Dersom barnet bur på sperra adresse, jf. folkeregisterloven med forskrifter, eller det er søkt om eller gitt løyve til å nytte fiktiv identitet for barnet, jf. politiloven § 14 a, kan saka reisast for Oslo tingrett.

§ 12-4. Stemning og tilsvar

I stemninga skal det stå kva foreldra og barna heiter, kva adresse dei har, og kva tvisten gjeld. Det skal òg stå ei kort utgreiing om grunnlaget for tvisten og påstanden til saksøkjaren. Meklingsattest og meklingsprotokoll skal leggjast

ved. Ein kan nytte eit skjema for forenkla stemning.

Retten skal forkynne stemninga for den saksøkte. I tilsvaret skal den saksøkte gjere greie for kva tvistepunkt det er ueinigheit om, og greie kort ut om korleis han eller ho ser på saka. Tilsvaret må òg innehalde påstanden frå den saksøkte. Ein kan nytte eit skjema for forenkla tilsvar.

§ 12-5. Innhenting av informasjon

Etter samtykke frå partane kan retten innhente eit skriftleg notat frå meklaren som har mekla etter § 10-2 andre ledd. Notatet skal innehalde informasjon om kva partane er ueinige om, og meklaren si vurdering av om saka er eigna for vidare mekling. Retten kan også innhente eit referat frå ein eventuell samtale med barnet i samband med mekling etter § 10-2 andre ledd, jf. § 10-3 tredje ledd.

Retten bør innhente uttale frå barnevernet og sosialtenesta når det er nødvendig for å få eit forsvarleg faktisk avgjerdsgrunnlag. Teieplikta etter barnevernsloven § 13-1 er ikkje til hinder for at barnevernstenesta kan gi opplysningar til retten i foreldretvistar.

Retten kan krevje utlevert opplysningar frå politiet som svarar til innhaldet i ein barneomsorgsattest etter politiregisterloven § 39. Retten bør også innhente straffesaksdokument eller annan dokumentasjon frå politiet når det er nødvendig for å få eit forsvarleg faktisk avgjerdsgrunnlag.

Avgjerder om val av tiltak etter denne paragrafen kan ikkje ankast. Unntak gjeld for avgjerd om å nekte å innhente uttale eller dokument som nemnde i andre og tredje ledd.

§ 12-6. Barnet sin rett til medverknad i foreldretvistsaker for retten

Retten skal sørgje for at barn som er i stand til å gjere seg opp eigne meiningar, skal få tilstrekkeleg og tilpassa informasjon og høve til å uttale seg fritt om kva dei meiner. Meiningane til barnet skal leggjast vekt på i samsvar med alder og modning.

Dommaren kan samtale med barnet aleine, saman med ein sakkunnig eller ein annan eigna person, eller nemne opp ein sakkunnig eller ein annan eigna person til å gjere dette.

Det skal stå i avgjerda korleis retten har oppfylt barnet sin rett til å uttale seg, og korleis og kor mykje retten har teke omsyn til kva barnet meiner.

I saker der barnet har ytra meininga si, skal dommaren, eller den dommaren peikar ut, orientere barnet om utfallet av saka og om korleis retten har teke omsyn til kva barnet meiner.

Avgjerder om val av tiltak etter denne paragrafen kan ikkje ankast.

§ 12-7. Midlertidig avgjerd

Dersom ein av partane krev det, kan retten ta midlertidig avgjerd i foreldretvistar. Sak om midlertidig avgjerd om flytting med barnet ut av landet kan reisast av ein forelder med foreldreansvar og av ein forelder som samtidig reiser sak om foreldreansvar. Ei midlertidig avgjerd kan gjelde for ei viss tid eller til saka er endeleg avgjord. Retten kan ta midlertidig avgjerd før saka er reist, dersom særlege grunnar taler for det.

Etter krav frå ein part skal retten alltid ta midlertidig avgjerd, og så vidt mogleg innan seks veker, når det er fare for at barnet kan bli utsett for vald eller noko anna som det kan ta fysisk eller psykisk skade av. Det same gjeld der det er ein vesentleg reduksjon i samværet samanlikna med det som er avtalt, fastsett eller praktisert.

Dersom ein av partane krev det, kan retten i ei midlertidig avgjerd forby den andre parten å kome til huset der barnet bur, eller til nokon eigedom der barnet måtte vere. Dersom det ikkje trengst ei avgjerd straks, skal den parten som kan bli ilagd forbod, om mogleg få høve til å uttale seg for retten.

Når ei midlertidig avgjerd er teken før ei sak er reist, skal retten setje ein frist for å reise sak. Er det ikkje reist sak innan fristen, fell den midlertidige avgjerda bort.

Midlertidige avgjerder blir tekne i orskurd. Det er ikkje nødvendig med munnleg forhandling først.

§ 12-8. Saksstyring og plan for sakshandsaming

Retten skal styre saksførebuinga etter reglane i tvisteloven § 9-4, og skal mellom anna klarleggje

a. kva partane er ueinige om
b. kva informasjon retten skal hente inn
c. korleis retten skal høyre barnet, og om retten skal nemne opp ein representant for barnet
d. om det er nødvendig å nemne opp ein sakkunnig
e. om det er særlege forhold i saka.

§ 12-9. Avgjerder under saksførebuinga

Retten fastset tid for hovudforhandling straks eller straks etter at eitt eller

fleire av tiltaka i denne paragrafen er gjennomført.

Retten skal vurdere om det vil vere tenleg å vise partane tilbake til mekling i familievernet, jf. § 10-2 andre ledd.

Retten skal som hovudregel innkalle partane til eitt eller fleire førebuande møte for mellom anna å klarleggje tvistepunkta mellom dei, drøfte vidare handsaming av saka, og eventuelt mekle mellom partane der saka er eigna for det.

I førebuande møte kan retten òg gi partane høve til å prøve ut ein midlertidig avtale for ei viss tid og, dersom det er nødvendig, nemne opp ein eigna person for å rettleie foreldra i den fastsette prøvetida.

Retten kan avseie dom utan hovudforhandling, jf. tvisteloven § 9-5.

Avgjerder om val av tiltak etter denne paragrafen kan ikkje ankast.

§ 12-10. Endring av avgjerd

Foreldra kan, om dei er einige om det, endre avtalar og avgjerder om foreldreansvaret, bustad, dagleg myndigheit, samvær eller flytting med barnet ut av landet. Blir foreldra ikkje einige, kan kvar av dei reise sak for retten, jf. § 12-1. Dom, rettsforlik og avtale med tvangskraft kan berre endrast når særlege grunnar taler for det, irekna når tilhøva har endra seg på ein måte som verkar inn på kva som er best for barnet. Ei midlertidig avgjerd etter § 12-7 kan endrast på same vilkår av den domstolen som har hovudsaka.

Dersom det er klart at det ikkje ligg føre slike særlege grunnar som nemnde i første ledd, kan retten avgjere saka utan hovudforhandling.

§ 12-11. Representant for barnet

Dersom særlege høve taler for det, kan retten nemne opp ein advokat eller ein annan person som kan vere representant for barnet. Representanten skal ta vare på interessene til barnet i samband med saka og gi informasjon og støtte.

Representanten skal få saksdokumenta og kan skriftleg eller i rettsmøte kome med framlegg om korleis sakshandsaminga kan leggjast opp til det beste for barnet. Retten avgjer om og kor lenge representanten skal vere til stades i rettsmøte. I rettsmøte kan representanten stille spørsmål til partar og vitne.

Ein representant for barnet som blir oppnemnd etter denne paragrafen, skal leggje fram politiattest som nemnd i politiregisterloven § 39. Hastar oppnemninga, kan oppnemninga skje før det er innhenta politiattest.

Avgjerder etter denne paragrafen kan ikkje ankast.

§ 12-12. Bruk av sakkunnig

Retten kan nemne opp ein sakkunnig til å vere med i førebuande møte, jf. § 12-9 tredje ledd. Retten kan òg be den sakkunnige ha samtalar med barna og foreldra, rettleie foreldra i ei prøvetid og gjere undersøkingar for å klarleggje forholda i saka. Retten fastset kva den sakkunnige skal gjere, etter at partane har fått høve til å uttale seg. Avgjerder etter dette leddet kan ikkje ankast.

Retten kan nemne opp ein sakkunnig som kan uttale seg om spørsmål som saka reiser, når det er nødvendig for å få eit forsvarleg faktisk avgjerdsgrunnlag. Når det er sett fram påstandar om vald, overgrep, rus eller psykisk liding, skal retten alltid vurdere å nemne opp ein sakkunnig.

Sakkunnig som blir oppnemnd av retten etter denne paragrafen, skal leggje fram politiattest som nemnd i politiregisterloven § 39. Hastar oppnemninga, kan oppnemning skje før det er innhenta politiattest.

Departementet kan gi forskrift om utforminga av mandata til dei sakkunnige og utgreiingane deira.

§ 12-13. Oversikt over sakkunnige

Departementet kan føre oversikt over sakkunnige for å leggje til rette for at domstolane og private partar kan be om sakkunnig bistand i saker etter lova, og handsame personopplysningar i den grad det er nødvendig for dette formålet.

Departementet kan gi forskrift om innhaldet i og forvaltning av oversikta.

§ 12-14. Barnesakkunnig kommisjon

Retten kan berre leggje til grunn ei sakkunnig utgreiing som har vore vurdert av Barnesakkunnig kommisjon etter denne paragrafen.

Kommisjonen skal vurdere kvaliteten på utgreiingar frå sakkunnige som er oppnemnde av retten etter § 12-12 andre ledd, og utgreiingar frå sakkunnige som parten har engasjert.

Ein sakkunnig som er oppnemnd av retten etter § 12-12 andre ledd, skal sende utgreiinga si til kommisjonen med kopi til retten. Er den sakkunnige engasjert av ein part, skal parten sende inn utgreiinga på same måten. Kommisjonen skal sende vurderinga si til retten og den sakkunnige.

Departementet nemner opp medlemmene i kommisjonen og kan gi forskrift om korleis kommisjonen skal vere organisert, kva oppgåver han skal ha, og korleis han skal handsame sakene.

§ 12-15. Handsaming av personopplysningar i Barnesakkunnig kommisjon

Personopplysningsloven gjeld for Barnesakkunnig kommisjon. Kommisjonen kan handsame personopplysningar, irekna personopplysningar som nemnde i personvernforordninga artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å utføre oppgåver etter § 12-14 eller forskrift etter § 12-14 fjerde ledd.

Departementet kan gi forskrift om handsaminga av personopplysningar, mellom anna om formålet med handsaminga, handsamingsansvar, kva personopplysningar som kan handsamast, kven det kan handsamast personopplysningar om, tiltak som skal verne den opplysningane gjeld, høve til vidarehandsaming, utlevering, registerføring og tilgang til register.

Kapittel 13 Særlege reglar om rettargang i saker om foreldreansvar m.m. etter dødsfall

§ 13-1. Kven som kan krevje foreldreansvaret etter dødsfall

Hadde den avdøde foreldreansvaret aleine, kan den andre forelderen alltid reise sak med krav om å få foreldreansvaret.

Andre kan reise sak med krav om å få del i foreldreansvaret eller om å få foreldreansvaret aleine dersom den attlevande som får foreldreansvaret etter § 6-2, ikkje budde saman med barnet då den andre forelderen døydde. Fristen for å reise sak er seks månader etter dødsfallet, og retten kan ta midlertidig avgjerd etter § 12-7.

Andre kan òg reise sak med krav om å få del i foreldreansvaret eller om å få foreldreansvaret aleine dersom den attlevande forelderen er sikta, tiltalt eller dømd for forsettleg å ha valda den andre forelderen sin død. Fristen for å reise sak er seks månader etter at siktinga eller tiltalen er fråfallen eller dom i straffesaka er rettskraftig.

§ 13-2. Retten si avgjerd i saker om foreldreansvar etter dødsfall

Retten kan la ein person få foreldreansvaret aleine eller la gifte eller sambuande få det saman. Retten kan la ein forelder få eller framleis ha foreldreansvaret sjølv om andre får foreldreansvar. Retten kan setje som vilkår for avgjerda at barnet i ei viss tid ikkje skal måtte flytte frå heimen der det bur, dersom flyttinga kan vere uheldig for barnet, og det ikkje er rimeleg grunn til å flytte.

Når fleire får foreldreansvar, skal retten òg ta avgjerd om kven barnet skal bu saman med, kven som skal ha dagleg myndigheit for barnet, og fastsetje samvær. Retten kan alltid ta avgjerd om samvær for den attlevande forelderen.

Retten skal gi melding til den kommunale barnevernstenesta og statsforvaltaren dersom ingen har vendt seg til retten etter § 13-3 første ledd, eller dersom avgjerda fører til at ingen har foreldreansvar for barnet. Barnevernstenesta skal ta avgjerd om kor barnet skal bu, og skal følgje opp barnet etter reglane i barnevernsloven.

Reglane om rettargang i kapittel 11 og 12 gjeld elles så langt dei høver.

§ 13-3. Retten si plikt til å ta opp sak om foreldreansvar etter dødsfall av eige tiltak

Retten skal av eige tiltak og utan ugrunna opphald handsame sak om foreldreansvar når han får melding etter arveloven § 89 om at eit dødsfall fører til at ingen lenger har foreldreansvaret for eit barn. Den som ønskjer foreldreansvaret, kan vende seg til retten der barnet bur.

Retten skal av eige tiltak og utan ugrunna opphald ta midlertidig avgjerd om foreldreansvaret når han får melding om at den attlevande forelderen er sikta eller tiltalt for forsettleg å ha valda den andre forelderen sin død, og den attlevande forelderen har eller krev å få foreldreansvaret. Retten tek avgjerda i orskurd. Det er ikkje nødvendig med munnleg forhandling først. Dersom ei midlertidig avgjerd fører til at ingen har foreldreansvaret, skal retten gi melding som nemnd i § 13-2 tredje ledd.

Så lenge ei midlertidig avgjerd om å ta foreldreansvaret frå den attlevande gjeld, skal den attlevande ikkje bu saman med barnet eller ha samvær med det.

Retten skal av eige tiltak og utan ugrunna opphald avgjere kven som skal ha foreldreansvaret når det er teke ei midlertidig avgjerd og ingen har reist sak etter § 13-1. Dette gjeld ikkje dersom det etter andre ledd er teke avgjerd om at ingen skal ha foreldreansvaret, og det er gitt melding som nemnd i § 13-2 tredje ledd.

Reglane i § 13-2 gjeld så langt dei høver for saker etter denne paragrafen.

§ 13-4. Endring av avgjerd om foreldreansvar m.m. etter dødsfall

Den attlevande forelderen kan reise sak for retten med krav om endring av avgjerd etter §§ 13-1, 13-2 og 13-3. Ei avgjerd kan berre endrast når særlege grunner taler for det, irekna når tilhøva har endra seg på ein måte som verkar inn på kva som er best for barnet. Andre kan på same vilkår reise sak om endring av ei midlertidig avgjerd etter § 13-3 andre ledd, og saka skal reisast for den domstolen som tok den midlertidige avgjerda.

Dersom det er klart at det ikkje ligg føre slike særlege grunnar, kan retten avgjere saka utan hovudforhandling.

Kapittel 14 Tvangskraft og tvangsfullføring

§ 14-1. Vedtak om tvangskraft for avtalar

Når begge foreldra ber om det, kan statsforvaltaren vedta at ein skriftleg avtale om foreldreansvar, bustad og samvær skal få tvangskraft. Berre ein avtale som rettar seg etter kva som er best for barnet, kan få tvangskraft. Når det trengst for å opplyse saka, bør statsforvaltaren hente inn fråsegn frå sakkunnige, barnevernstenesta eller sosialtenesta.

Eit vilkår for å leggje saka fram for statsforvaltaren etter første ledd er at foreldra kan leggje fram ein gyldig meklingsattest.

Saka må leggjast fram for statsforvaltaren i det fylket der barnet bur på den tida saka blir reist.

Ein avtale som statsforvaltaren har gitt tvangskraft, utgjer særleg tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

§ 14-2. Tvangsfullføring av avtalar og avgjerder i foreldretvistar

Når avtalar med tvangskraft, jf. § 14-1, og avgjerder om foreldreansvar, bustad og samvær skal tvangsfullførast, gjeld tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13, likevel slik at § 13-8 femte ledd ikkje gjeld. Ei midlertidig avgjerd etter § 12-7 er tvangskraftig sjølv om avgjerda ikkje er rettskraftig.

Eit krav om tvangsfullføring skal setjast fram for retten der den saksøkte har alminneleg verneting. Reglane i § 12-3 andre ledd gjeld tilsvarande.

Retten har plikt til å sørgje for at barn får høve til å seie kva dei meiner i saker om tvangsfullføring, jf. § 12-6.

§ 14-3. Når tvangsfullføring ikkje skal skje

Ein avtale med tvangskraft eller ei avgjerd skal ikkje tvangsfullførast dersom det er umogleg. Dette gjeld til dømes når det er fare for at barnet kan bli utsett for vald eller noko anna som det kan ta fysisk eller psykisk skade av. Tvangsfullføring skal heller ikkje skje når barnet set seg imot tvangsfullføring og tvangsfullføring ikkje er nødvendig av omsyn til barnet.

§ 14-4. Bruk av sakkunnig, godkjend meklar eller tilsett ved familieverntenesta i saker om tvangsfullføring

Før retten tek avgjerd om tvangsfullføring, kan retten nemne opp ein sakkunnig,

ein godkjend meklar eller ein tilsett ved familieverntenesta som kan mekle mellom eller ha samtalar med foreldra. Formålet med meklinga eller samtalane er å få foreldra til å oppfylle pliktene sine frivillig. Retten kan fastsetje eit mandat for utføring av oppdraget.

Retten skal setje ein frist for utføringa av oppdraget. Fristen skal normalt setjast til to veker etter oppnemninga.

Den som har fått oppdrag etter første ledd, skal levere ei utgreiing med opplysningar om kva for tiltak som er sette i verk, og om andre omstende som kan ha noko vesentleg å seie for saka.

I saker om tvangsfullføring gjeld § 12-12 andre ledd tilsvarande.

§ 14-5. Korleis avtalar med tvangskraft og avgjerder kan tvangsfullførast

Avtalar med tvangskraft og avgjerd om at barnet skal bu hos ein av foreldra, jf. § 7-1, kan tvangsfullførast med tvangsbot eller med henting av barnet.

Avtalar med tvangskraft og avgjerd om foreldreansvar, om at barnet skal bu hos begge foreldra, og om samvær kan tvangsfullførast med tvangsbot. Retten kan fastsetje ei stående tvangsbot som for ei viss tid skal gjelde for kvar gong ein forelder ikkje oppfyller avtalen eller avgjerda. Retten skal avgjere kor lenge tvangsbota står.

For å leggje til rette for gjennomføring av avgjerda om fastsett samvær, kan retten gjere praktiske endringar i avgjerda når det er formålstenleg, til dømes endre tida for henting og levering av barnet.

Den som har fått medhald i retten i krav om tvangsfullføring ved tvangsbot, må be Innkrevjingsmyndigheita om å krevje inn bota. Bota går til statskassa. Bota skal ikkje krevjast inn for meir enn åtte veker om gongen. Lar den som har retten etter lova det gå lenger tid med inndrivinga, løper inga vidare bot før den bota som er forfallen til betaling, er betalt, eller det er teke utlegg for bota.

Kapittel 15 Internasjonal privatrett

§ 15-1. Generelle føresegner

Reglane i dette kapittelet gjeld så langt ikkje noko anna følgjer av avtale med annan stat.

Når ei sak skal handsamast i Noreg i medhald av dette kapittelet, skal ho avgjerast etter norsk rett.

Utanlandsk rett skal ikkje brukast, og utanlandske avgjerder skal ikkje leggjast til grunn eller fullførast dersom sakshandsaminga eller resultatet strir mot grunnleggjande rettsprinsipp i norsk rett (ordre public).

§ 15-2. Jurisdiksjon i saker om foreldreskap

Ei sak om morskap kan handsamast i Noreg etter kapittel 4 og § 3-2 første ledd dersom

a. barnet har vanleg bustad i Noreg,
b. mora hadde vanleg bustad i Noreg då barnet vart født, eller
c. mora seinare har fått vanleg bustad i Noreg.

Farskap eller medmorskap kan handsamast i Noreg etter §§ 2-5, 2-6, 2-8 og kapitla 3 og 4 dersom

a. mora hadde vanleg bustad i Noreg då barnet vart født,
b. barnet seinare har fått vanleg bustad i Noreg, eller
c. den oppgitte faren eller medmora har vanleg bustad i Noreg.

Ei sak om farskap og medmorskap skal likevel ikkje handsamast i Noreg dersom partane har nær tilknyting til ein annan stat der dei kan krevje fastsetjing av foreldreskapen, og saka vil bli betre opplyst og handsama i denne staten.

Ei sak om endring av farskap kan reisast i Noreg etter § 4-5 dersom nokon av dei som kan reise sak, har vanleg bustad i Noreg, eller dersom farskapen er fastsett etter denne lova.

§ 15-3. Anerkjenning av morskap

Morskap til den som har født barnet i ein annan stat, skal leggjast til grunn i Noreg.

§ 15-4. Anerkjenning av farskap og medmorskap

Farskap og medmorskap som følgjer direkte av utanlandsk lov, skal leggjast til grunn i Noreg. Dette gjeld ikkje dersom noko anna er fastsett etter §§ 2-8 og 4-5.

Kongen kan i forskrift gi reglar om, eller for kvart einskild tilfelle avgjere, at farskap eller medmorskap som på annan måte er fastsett etter utanlandsk lov, skal leggjast til grunn i Noreg. Det same kan fastsetjast i avtale med annan stat.

§ 15-5. Jurisdiksjon i sak om foreldreansvar, bustad, samvær m.m.

Dersom barnet har vanleg bustad i Noreg, kan ein sak om foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet, bustad, dagleg myndigheit eller om samvær reisast for ein norsk domstol. Det same gjeld i sak som statsforvaltaren skal handsame etter § 14-1.

Ei midlertidig avgjerd kan takast i Noreg når barnet har opphald i Noreg.

§ 15-6. Lovval for foreldreansvar etter lova m.m.

Reglar om foreldreansvar etter §§ 6-1 til 6-3 gjeld for barn som har vanleg bustad i Noreg.

Foreldreansvar eller tilsvarande myndigheitsforhold etter lova i ein stat der barnet tidlegare hadde vanleg bustad, skal leggjast til grunn i Noreg når dette følgjer av konvensjon 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrdelse og samarbeid vedrørende foreldremyndighet og tiltak for beskyttelse av barn artikkel 16 nr. 3. Dette gjeld likevel ikkje dersom det ligg føre ei utanlandsk avgjerd som skal godkjennast etter § 15-7.

Når eit barn får vanleg bustad i Noreg, og tidlegare hadde vanleg bustad i ein annan stat, kan ein forelder som ikkje har foreldreansvar etter andre ledd, berre tildelast foreldreansvar for barnet i kraft av barnelova dersom forelderen har vanleg bustad i Noreg.

§ 15-7. Anerkjenning av utanlandske avgjerder om foreldreansvar, bustad, samvær m.m.

Ei utanlandsk avgjerd om foreldreansvar eller tilsvarande myndigheitsforhold, flytting med barnet ut av landet, bustad eller om samvær skal berre leggjast til grunn i Noreg direkte i kraft av lova når dette følgjer av avtale med annan stat.

§ 15-8. Jurisdiksjon i saker om barnebidrag

Spørsmålet om barnebidrag kan handsamast av Arbeids- og velferdsetaten eller norsk domstol

a. når det blir reist sak om farskap, medmorskap, foreldreansvar, flytting med barnet ut av landet eller samvær for avgjerdsført norsk organ, eller
b. dersom ein av partane eller barnet har vanleg bustad i Noreg

§ 15-9. Henting og utlevering av opplysningar etter avtale med annan stat

Når avtale med annan stat med heimel i § 15-1 andre ledd i lova her eller i bidragsinnkrevingsloven § 2 har reglar om utveksling av informasjon, kan Arbeids- og velferdsetaten utan hinder av teieplikt gi andre medlemsland opplysningar om identitet, adresse eller inntekts- og formuesforhold for partane i ei bidragssak, eventuelt etter at opplysningane er henta etter § 9-5 sjuande ledd i lova her eller etter innkrevingsloven.

§ 15-10. Godkjenning av private avtalar for innkrevjing i utlandet

Når ein part med heimel i ein avtale med annan stat ber om innkrevjing av ein avtale om bidrag etter § 9-5 første ledd, skal avtalen sendast Arbeids- og velferdsetaten for godkjenning. Arbeids- og velferdsetaten skal kontrollere at vilkåra for innkrevjing av avtalen etter norske reglar er oppfylte. Om vilkåra er oppfylte, skal Innkrevjingsmyndigheita gi skriftleg fråsegn om at avtalen er godkjent og tvangskraftig i Noreg.

Kapittel 16 Andre føresegner

§ 16-1. Forholdet til andre reglar om sakshandsaming

Domstolloven og tvisteloven gjeld for retten si handsaming av saker etter denne lova når ikkje noko anna følgjer av reglane her.

§ 16-2. Innhenting av opplysingar frå Folkeregisteret

Folkeregistermyndigheita skal, utan hinder av teieplikt, gi dei opplysningane som er nødvendige for utføring av oppgåver etter lova her.

Kapittel 17 Ikraftsetjingsreglar og overgangsreglar. Endringar i andre lover

§ 17-1. Ikraftsetjing

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset. Kongen kan setje i verk dei enkelte føresegnene til ulik tid.

§ 17-2. Overgangsreglar

Departementet kan gi nærmare overgangsreglar.

§ 17-3. Endringar i andre lover

Frå den tid lova tek til å gjelde, blir det gjort følgande endringar i andre lover:
1. I lov 21. mars 1975 nr. 9 om nordisk vitneplikt gjøres følgende endringer:
§ 3 skal lyde:
Ingen må påleggast å gje vitneforklaring i strid med reglane i straffeprosessloven §§ 117 til 125 eller tvisteloven kapittel 22 eller med lovgjevinga i det landet der vitnet er busett.
§ 8 første ledd første punktum skal lyde:
§§ 1 første og andre leden, 2, 3 og 6 gjeld tilsvarande for partar i saker om foreldreskap og foreldretvistar etter barnelova.
2. I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp gjøres følgende endringer:
§ 11 andre ledd nummer 1 skal lyde:

1. i saker etter ekteskapsloven del II eller barneloven kapittel 6 til 8 og 10 til 14, herunder saker om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring

§ 16 første ledd nummer 6 skal lyde:

6. til den det oppnevnes advokat for i medhold av barneloven § 12-11

§ 16 andre ledd nummer 1 skal lyde:

1. saker etter barnelova kapittel 6 til 14, herunder saker om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring

3. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:
§ 118 b andre ledd tredje punktum skal lyde:
Om den mindreåriges medbestemmelsesrett ved rettens beslutning gjelder reglene i barnelova §§ 1-2 og 12-6.
4. I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjøres følgende endringer:
§ 14 første ledd andre punktum skal lyde:
Det betales ikke gebyr for begjæring om utlegg for underholdsbidrag mv. og for tvangsbot etter barnelova § 14-5 eller når en kommune fremsetter en beslutning om utleggstrekk for namsmannen etter tvangsfullbyrdelsesloven § 2-17.

5. I lov 8. juli 1988 nr. 72 om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar m v og om tilbakelevering av barn gjøres følgende endringer:
§ 18 første ledd første og andre punktum skal lyde:
Bestemmelsene i barneloven § 12-7 og kapittel 14 gjelder for saker om tvangsfullbyrding etter § 6 og tilbakelevering etter § 11. Barneloven § 14-1 fjerde ledd og § 14-2 første ledd gjelder også ved tvangsfullbyrding av samværsrett.
§ 18 tredje ledd andre punktum skal lyde:
Beslutter retten at barnet skal være hos en av foreldrene mens sak som nevnt behandles, jf. barneloven § 12-7, kan det settes vilkår for å utøve samværet.
§ 19 første ledd skal lyde:
(1) Dersom det under behandlingen av en sak om foreldreansvar eller samværsrett etter barneloven blir brakt på det rene at barnet er begjært tilbakelevert etter § 11 i loven her, skal retten ikke treffe avgjørelse i saken før begjæringen er endelig avgjort.
§ 20 første ledd tredje punktum skal lyde:
Bortføring eller ulovlig tilbakeholdelse etter forrige punktum foreligger ikke dersom utenlandsoppholdet skjer med samtykke av den annen part eller det gjelder et kort opphold og det synes åpenbart at barnet vil komme tilbake som planlagt, jf barneloven § 6-9 første ledd og § 6-10 første og andre ledd.
6. I lov 17. februar 1989 nr. 2 om bidragsforskott gjøres følgende endringer:
I følgende bestemmelser skal uttrykket «bidragsfogden» endres til «Arbeids- og velferdsetaten»: § 3 andre ledd, § 5 tredje ledd, § 6 andre ledd, § 7 andre ledd og § 9 andre, tredje og fjerde ledd.
7. I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap gjøres følgende endringer:
§ 26 skal lyde:
§ 26. Mekling mv.
Ektefeller med felles barn under 16 år, skal i saker om separasjon og skilsmisse etter §§ 20 og 22 delta i mekling før saken bringes inn for retten eller statsforvalteren, jf. § 27. Barneloven kapittel 10 gjelder tilsvarende.

Mekling etter første ledd kreves ikke når saken allerede er brakt inn for retten med påstand om skilsmisse etter § 23 eller oppløsning etter § 24. Mekling og orientering er heller ikke nødvendig når sak reises av vergen etter § 28 andre ledd.
§ 30 d tredje ledd skal lyde:
Når spørsmål etter barnelova om felles barn trekkes inn i saken etter første ledd, får saksbehandlingsreglene i barnelova kapittel 10 til 13 anvendelse for behandlingen av disse spørsmålene.
§ 30 d femte ledd tredje punktum skal lyde:
For spørsmål som bringes inn i saken etter første ledd bokstav b, gjelder

barnelova § 15-5 om norske domstolers kompetanse tilsvarende, med mindre noe annet følger av overenskomst med annen stat.
§ 83 skal lyde:
§ 83. Fastsettelse av bidrag.
Partene kan inngå avtale om bidrag. Dersom partene ikke er enige om bidragsspørsmålet, kan hver av dem kreve at det avgjøres av domstolene. Dersom begge parter ønsker det, kan spørsmålet isteden avgjøres av Arbeids- og velferdsetaten. Arbeidsgivers opplysningsplikt etter barnelova § 9-5 syvende ledd andre punktum gjelder tilsvarende. Arbeids- og velferdsetatens vedtak kan påklages til nærmeste overordnede organ eller til det organ som Arbeids- og velferdsdirektoratet bestemmer. Partene kan kreve avgjørelse av bidragsspørsmålet selv om de tidligere har inngått avtale om det.
§ 84 skal lyde:
§ 84. Endring av fastsatt bidrag.
Hver av partene kan kreve at bidrag som er fastsatt av Arbeids- og velferdsetaten eller domstol, blir endret eller opphevet dersom særlige grunner foreligger. Når sterke grunner taler for det, kan avgjørelsen også gjelde bidrag som er forfalt før krav om endring ble satt fram. Bestemmelsene i barnelova § 9-9 tredje ledd gjelder tilsvarende. Hver av partene kan kreve endringskravet avgjort av Arbeids- og velferdsetaten hvis bidraget er fastsatt av Arbeids- og velferdsetaten. Hvis begge partene ønsker det, skal endringskravet avgjøres av domstolen. Er bidraget fastsatt av domstol, gjelder § 83 andre og tredje punktum.
§ 85 andre ledd skal lyde:
Reglene i barnelova § 9-13 om gjennomføring av bidrag gjelder tilsvarende.
8. I lov 17. juli 1992 nr. 99 om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner gjøres følgende endringer:
§ 4-3 første ledd tredje punktum skal lyde:
Dersom skyldneren utøver samvær med barn, jf. barneloven kapittel 8, skal det tas hensyn til skyldnerens rimelige utgifter i forbindelse med samværet.
9. I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:
§ 14-5 andre ledd skal lyde:
Det kan ytes foreldrepenger som ved adopsjon til person som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av barnelova § 6-2 og kapittel 12, såfremt vedkommende ikke har hatt samvær eller har hatt samvær av mindre omfang.
§ 14-17 andre ledd skal lyde:
Engangsstønad kan ytes også til person som har foreldreansvar når den andre av foreldrene dør, eller får tildelt foreldreansvaret i medhold av barnelova § 6-2 og kapittel 12, såfremt vedkommende ikke har hatt samvær, eller har hatt samvær av mindre omfang.

§ 14-17 fjerde ledd første punktum skal lyde:
Faren har rett til engangsstønad også dersom han i stønadsperioden har overtatt omsorgen for barnet med sikte på å overta foreldreansvaret alene etter barneloven kapittel 6.
§ 15-4 andre ledd skal lyde:
Som mor eller far regnes også den som på grunn av dødsfall har fått foreldreansvaret etter barnelova § 6-2.
§ 23-1 skal lyde:
§ 23-1. Folketrygdens utgifter
De avgifter og tilskott som dette kapitlet omfatter, herunder tilskott fra staten, skal dekke utgiftene til ytelsene etter denne loven, til statsgaranti for lønnskrav ved konkurs etter lov av 14. desember 1973 nr. 61, til bidragsforskott etter lov av 17. februar 1989 nr. 2 og til tilbakebetaling etter barnelova § 9-15.
§ 23-10 tredje ledd skal lyde:
Tilskottet skal minst dekke utgiftene til ytelsene etter § 3-22, § 7-2 annet ledd, § 10-6, § 12-13 tredje ledd, §§ 14-17, 17-10, 17-15, kapitlene 6 og 15 og til tilbakebetaling etter barnelova § 9-15.
10. I lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer gjøres følgende endringer:
§ 1 første ledd tredje og fjerde punktum skal lyde:
Familievernkontorene skal foreta mekling etter ekteskapsloven § 26 og barneloven § 10-2. Familievernkontorene skal bistå der retten oppnevner en ansatt fra familievernet etter barnelova §§ 12-6, 12-9 eller 14-4.
§ 5 a første ledd første punktum skal lyde:
Den som foretar mekling etter ekteskapsloven § 26 og barneloven §§ 10-2, 12-6, 12-9 og 14-4 har taushetsplikt om det som kommer fram om personlige forhold i forbindelse med oppdraget.
§ 11 tredje ledd skal lyde:
Plikten til å føre journal gjelder ikke ved mekling etter ekteskapsloven § 26 og barneloven §§ 10-2, 12-9 og 14-4.
11. I lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre gjøres følgende endringer:
§ 9 andre ledd første punktum skal lyde:
Hvis foreldrene ikke bor sammen og skriftlig har avtalt delt bosted i samsvar med barneloven § 7-1, kan foreldrene få utbetalt kontantstøtte med en halvpart på hver dersom de er enige om en slik deling.
12. I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:
§ 5-43 første ledd bokstav h skal lyde:

h. Barnebidrag og særbidrag etter barneloven kapittel 9, oppfostringsbidrag etter barnevernsloven og bidragsforskudd etter forskotteringsloven.

13. I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer:
§ 4-4 andre ledd første punktum skal lyde:
Det er tilstrekkelig at én av foreldrene, eller andre som har foreldreansvaret, samtykker til helsehjelp som regnes som del av den daglige og ordinære omsorgen for barnet, jf. barnelova §§ 7-2 og 8-4 andre ledd.
14. I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:
§ 35 første ledd andre punktum skal lyde:
I meldingen skal det opplyses hvem som er foreldrene til barnet etter barnelova kapittel 2, eller hvem moren har oppgitt som far eller medmor til barnet i tilfeller der det ikke er klarlagt.
§ 35 andre ledd skal lyde:
Dersom farskapet eller medmorskapet ikke er klarlagt eller foreldrene ikke lever sammen, skal fødselsmeldingen også sendes til Arbeids- og velferdsetaten.
15. I lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd gjøres følgende endringer:
§ 2 tredje ledd skal lyde:
Hvis foreldrene ikke bor sammen og skriftlig har avtalt at barnet skal bo hos begge eller det foreligger rettskraftig avgjørelse om at barnet skal bo hos begge, jf. barneloven § 7-1, kan hver av foreldrene få rett til 50 prosent barnetrygd, hvis de fremsetter krav om dette.
16. I lov 29. april 2005 nr. 20 om innkreving av underholdsbidrag mv. gjøres følgende endringer:
§ 2 fjerde ledd skal lyde:
I den utstrekning avtaler som nevnt i første og andre ledd har regler om utveksling av informasjon mellom medlemslandene, kan andre medlemsland gis opplysninger om identitet, adresse eller inntekts- og formuesforhold for partene i en bidragssak uten hinder av taushetsplikt, eventuelt etter at opplysningene er innhentet etter innkrevingsloven eller barnelova § 9-5 syvende ledd.
§ 2 femte ledd skal lyde:
Når en part begjærer innkreving av en privat bidragsavtale, jf. barnelova § 9-5 første ledd, i medhold av en avtale som nevnt i første og andre ledd, skal den private avtalen sendes Arbeids- og velferdsetaten for godkjenning. Arbeids- og velferdsetaten skal kontrollere at vilkårene for innkreving av avtalen etter norske regler er oppfylt. Om vilkårene er oppfylt, skal Innkrevingsmyndigheten gi skriftlig erklæring om at avtalen er godkjent og tvangskraftig i Norge.
§ 8 første ledd skal lyde:
Arbeids- og velferdsetaten skal straks overføre saken til innkreving når henvendelse om dette er mottatt og det er klart at det foreligger grunnlag for innkreving, jf. § 5 og barneloven § 9-13.
§ 29 første ledd første punktum skal lyde:

Vedtak om tilbakekreving etter §§ 25 og 26 og pålegg etter § 27 treffes av Arbeids- og velferdsetaten.
17. I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister gjøres følgende endringer:
§ 22-3 a andre ledd tredje punktum skal lyde:
Om den mindreåriges medbestemmelsesrett ved rettens beslutning gjelder reglene i barnelova § 12-6.
18. I lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål gjøres følgende endringer:
§ 17 andre ledd første punktum skal lyde:
Har ingen foreldreansvar for den mindreårige, treffer vergen de avgjørelser som tilkommer den som har foreldreansvaret, jf. barneloven § 6-5.
§ 17 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:
Om den mindreåriges medbestemmelsesrett i personlige forhold gjelder reglene i barneloven § 6-6.
19. I lov 6. juni 2014 nr. 19 om stans i utbetalinga av offentlege ytingar og barnebidrag når ein av foreldra har bortført eit barn til utlandet gjøres følgende endringer:
§ 6 andre punktum skal lyde:
Det kan ikkje krevjast endring av bidraget etter barnelova § 9-9 første ledd så lenge bortføringa varar.
20. I lov 9. desember 2016 nr. 88 om folkeregistrering gjøres følgende endringer:
§ 3-3 første ledd skal lyde:
For personer som fødes i Norge, registreres fødselsdato på grunnlag av fødselsmeldingen gitt i medhold av barnelova § 3-1.
§ 6-4 første ledd skal lyde:
Fødsel som har skjedd uten at en lege eller jordmor er til stede, skal meldes til skattekontoret av moren selv, jf. barnelova § 3-1.
21. I lov 18. juni 2021 nr. 97 om barnevern gjøres følgende endringer:
§ 3-4 tredje ledd skal lyde:
Pålegg om hjelpetiltak kan rettes mot både foreldre som barnet bor sammen med, og foreldre som har samvær med barnet.
§ 15-12 andre ledd skal lyde:
Krav om bidrag eller endring av fastsatt bidrag etter første ledd skal sendes til Arbeids- og velferdsetaten. Arbeids- og velferdsetaten avgjør kravet og fastsetter beløpet. Den bidragspliktige kan sette frem krav om å få endret fastsatt bidrag eller ettergitt bidragsgjeld. Bidraget kan fastsettes eller endres med virkning fra inntil tre måneder før kravet ble mottatt. Bidrag som er fastsatt etter barneloven faller bort fra det tidspunktet bidrag kan fastsettes etter denne bestemmelsen. Barnevernstjenesten skal, uten hinder av taushetsplikt, gi Arbeids- og velferdsetaten de opplysninger som er nødvendige i den enkelte

saken.

Lov om endringar i krisesenterlova (tydeleggjering av det kommunale ansvaret og grunnlag for behandling av personopplysningar m.m.)

Endringar i følgjande lov:

- Lov 19. juni 2009 nr. 44 om kommunale krisesentertilbod (krisesenterlova).

I

I lov 19. juni 2009 nr. 44 om kommunale krisesentertilbod blir det gjort følgjande endringar:
§ 2 andre og tredje ledd skal lyde:
Tilbodet skal omfatte følgjande:

a. eit krisesenter eller eit tilsvarande gratis, heilårs, heildøgns, trygt og mellombels butilbod
b. eit gratis dagtilbod
c. eit heilårs og heildøgns tilbod der personar nemnde i første ledd kan få råd og rettleiing per telefon
d. oppfølging i reetableringsfasen i samarbeid med andre delar av tenesteapparatet, jf. § 4.

Tilbodet skal gi brukarane støtte, rettleiing og hjelp til å ta kontakt med andre delar av tenesteapparatet.
Noverande § 2 tredje til sjette ledd blir fjerde til nytt sjuande ledd.
§ 3 første og andre ledd skal lyde:
Kommunen skal sørgje for at tilbodet så langt råd er blir lagt til rette slik at det kjem dei individuelle behova til brukarane i møte. Er tilrettelegging ikkje mogleg, skal kommunen sørgje for likeverdige alternative krisesentertilbod for brukarar som ikkje kan nytte det vanlege tilbodet ved krisesenteret.
Dei særskilde rettane til samiske brukarar skal varetakast i krisesentertilbodet.
Noverande § 3 andre og tredje ledd blir tredje og nytt fjerde ledd.
Nye §§ 5 a og 5 b skal lyde:

§ 5 a. Behandling av personopplysningar
Organ som utfører oppgåver etter denne lova, kan behandle personopplysningar, også personopplysningar som nemnde i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å utføre oppgåver etter lova. Det same gjeld private som utfører oppgåver etter denne lova.

Brukarar av krisesentertilbodet kan reservere seg mot vidarebehandling av opplysningar til bruk i til dømes statistikk, analysar og forsking.

Departementet kan gi nærmare reglar i forskrift om behandling av personopplysningar, mellom anna om formålet med behandlinga, behandlaransvar, kva for personopplysningar som kan behandlast, utlevering, registerføring, tilgang til register og høvet til vidarebehandling.
§ 5 b. Tilgang til teiepliktige opplysningar frå Folkeregisteret
Organ som utfører oppgåver etter denne lova, kan utan hinder av teieplikt innhente opplysningar frå Folkeregisteret som er nødvendige for å utføre oppgåver etter denne lova.

II

1. Lova gjeld frå den tida[1] Kongen bestemmer. Kongen kan setje i kraft dei einskilde føresegnene til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi overgangsreglar.

1 Fra 1. januar 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1087.

Lov om endringer i statsansatteloven (fortrinnsrett og rett til fast ansettelse)

I

I lov 16. juni 2017 nr. 67 om statens ansatte mv. gjøres følgende endringer:
§ 10 fjerde ledd skal lyde:
(4) Kongen kan gi forskrift om åremålsstillinger og adgangen til å benytte åremålsstillinger ved tjeneste på Svalbard og Jan Mayen.
§ 11 fjerde ledd skal lyde:
(4) Arbeidstakere som har vært sammenhengende innleid i virksomheten i mer enn tre år etter denne paragrafen, har rett til fast ansettelse hos innleieren. Dersom denne retten benyttes, gjelder reglene om oppsigelse av

arbeidsforhold.
§ 13 første til tredje ledd skal lyde:
(1) Deltidsansatte har fortrinnsrett til utvidet stilling fremfor at arbeidsgiver foretar ny ansettelse eller innleie i virksomheten. Fortrinnsretten kan også gjelde en del av en stilling.
(2) Deltidsansatte har fortrinnsrett til ekstravakter og lignende i virksomheten fremfor at arbeidsgiver ansetter eller leier inn arbeidstakere til dette arbeidet. Dette gjelder også for midlertidig ansatte. For virksomheter med flere tjenestesteder gjelder fortrinnsretten det enkelte tjenestestedet. Arbeidsgiveren kan etter drøftinger med de tillitsvalgte avgrense virkeområdet for utøvelse av denne fortrinnsretten til én eller flere enheter med til sammen minst 30 ansatte.
(3) Fortrinnsretten etter første og annet ledd gjelder bare når den ansatte er kvalifisert for stillingen og utøvelse av fortrinnsretten ikke vil innebære vesentlige ulemper for virksomheten.
§ 13 nåværende tredje til sjette ledd blir fjerde til nytt syvende ledd.
§ 13 sjette ledd skal lyde:
(6) Tvister om fortrinnsrett for deltidsansatte etter første ledd avgjøres av tvisteløsningsnemnda, jf. arbeidsmiljøloven § 17-2.

II

1. Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi overgangsbestemmelser.

1 Fra 1. januar 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1127.

Lov om Norgespris og strømstønad til husholdninger

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å etablere ordninger for økonomisk stønad og forutsigbare strøm- og fjernvarmepriser til husholdnings- og fritidsboligforbruk. Loven viderefører strømstønad for husholdningskunder og etablerer

strømstønad for husholdningskunder som bruker fjernvarme, samt ordning for sikring av strøm- og fjernvarmepris for husholdnings- og fritidsboligkunder.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder på norsk landterritorium.

§ 3. Forvaltning av ordningene – strøm

Reguleringsmyndigheten for energi skal beregne og offentliggjøre stønadssatser, forestå overføring av stønad og prissikringsbeløp til og fra nettselskapene og føre tilsyn med ordningene for strøm.

Nettselskapene skal beregne stønadsbeløp for nettkunder med rett til stønad etter at stønadssatsene er fastsatt av Reguleringsmyndigheten for energi, og betale ut stønaden.

Nettselskapene skal beregne prissikringsbeløp for nettkunder som deltar i ordning for sikring av strømpris, og kreve inn eller betale ut netto prissikringsbeløp. Med prissikringsbeløp menes differansen mellom spotprisen per time i budområdet og referanseprisen, multiplisert med nettkundens avregnede forbruk.

Kraftleverandører som utfører gjennomfakturering av nettkunder, skal sikre at stønadsbeløp og netto prissikringsbeløp som er fastsatt av nettselskapet, tilfaller nettkunden ved fakturering.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om forvaltning av ordningene for strøm, herunder om behandling av personopplysninger.

§ 4. Forvaltning av ordningene – fjernvarme

Norges vassdrags- og energidirektorat skal beregne og offentliggjøre stønadssatser og føre tilsyn med ordningene for fjernvarme.

Departementet kan utpeke en aktør som skal forestå overføring av stønad og prissikringsbeløp til og fra fjernvarmeselskapet.

Fjernvarmeselskapet skal beregne stønadsbeløp og betale ut stønad til fjernvarmekunder med rett til stønad etter at stønadssatsene er fastsatt av Norges vassdrags- og energidirektorat.

Fjernvarmeselskapet skal beregne prissikringsbeløp for fjernvarmekunder som deltar i ordning for sikring av fjernvarmepris, og kreve inn eller betale ut prissikringsbeløp. Med prissikringsbeløp for fjernvarme menes differansen mellom månedlig gjennomsnitts elspotpris i budområdet og referanseprisen, multiplisert med fjernvarmekundens avregnede forbruk.

Fjernvarmeselskapet skal sikre at stønadsbeløp eller prissikringsbeløp tilfaller fjernvarmekunden ved fakturering.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om forvaltning av ordningene for fjernvarme, herunder om behandling av personopplysninger.

Kapittel 2 Strømstønad

§ 5. Rett til strømstønad

Nettkunder som har husholdningsforbruk, har rett til strømstønad etter ordningen.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om hvem som har rett til strømstønad, og om utvidelse av ordningen til nettkunder som driver landbruksvirksomhet.

Ved uenighet mellom nettselskap og nettkunde om rett til å bli omfattet av ordningen kan nettkunden bringe saken inn for avgjørelse hos Reguleringsmyndigheten for energi. Reguleringsmyndigheten for energi avgjør saken ved enkeltvedtak. Departementet kan gi forskrift om klage til Energiklagenemnda.

§ 6. Beregning av strømstønad

Reguleringsmyndigheten for energi skal beregne og offentliggjøre stønadssatser.

Nettselskapene skal beregne stønadssatser for hver enkelt nettkunde fortløpende og automatisk. Stønadssatsene beregnes time for time etter elspotpris i budområdet hvor nettkunden er tilknyttet, fratrukket terskelverdi, som deretter skal multipliseres med stønadsgraden. Beregningen skal ta hensyn til merverdiavgift.

Nettselskapet skal i forbindelse med fakturering beregne stønad for hver enkelt nettkunde med rett til stønad på grunnlag av stønadssatser og timesforbruk.

Departementet fastsetter stønadsgrad og terskelverdi i forskrift.

Departementet kan gi nærmere forskrift om beregning av stønad, herunder om fastsettelse og anvendelse av forbrukstak og om beregning av stønad for nettkunder uten timesmåling. Departementet kan i forskrift fastsette en nedre grense for når det utbetales strømstønad.

§ 7. Utbetaling av strømstønad

Stønaden skal komme til fradrag i fakturert nettleie fra nettselskapet. Dersom nettleien faktureres separat og stønaden overstiger nettleien, skal det overskytende beløpet utbetales til nettkunden senest ved fakturaforfall.

Ved gjennomfakturering skal kraftleverandøren sørge for at utbetaling til nettkunden skjer gjennom fradrag på faktura. Dersom stønadsbeløpet overstiger nettleien, skal nettselskapet overføre det overskytende beløpet til kraftleverandøren.

Informasjon om forbruk og stønadsbeløp skal fremgå av fakturaen fra kraftleverandøren som utfører gjennomfakturering, eller nettselskapet. Det skal gis informasjon til nettkunden om at stønadssatser time for time offentliggjøres av Reguleringsmyndigheten for energi.

For nettselskap med leveringsplikt etter energiloven § 3-3 gjelder første og tredje ledd tilsvarende.

Kapittel 3 Ordning for sikring av strømpris (Norgespris)

§ 8. Ordning for sikring av strømpris

På forespørsel fra nettkunden skal nettselskapet tilby deltagelse i ordning for sikring av strømpris. Nettkunder som har husholdnings- eller fritidsboligforbruk, kan delta i ordningen. Nettkundens målepunkt bindes ut prisperioden hvis nettkunden velger å inngå avtale om sikring av strømpris. Nettkunden taper rett til strømstønad i samme tidsrom som nettkunden deltar i ordning for sikring av strømpris.

Nettselskapet skal beregne prissikringsbeløp per time for nettkunde nevnt i første ledd, basert på målt strømforbruk og referansepris, på følgende måte:

a. I forbrukstimer med elspotpris over referansepris skal kunden få et tilskudd tilsvarende elspotpris fratrukket referansepris. Beregningen skal ta hensyn til merverdiavgift.
b. I forbrukstimer med elspotpris under referansepris skal kunden betale et beløp tilsvarende referansepris fratrukket elspotpris. Beregningen skal ta hensyn til merverdiavgift.

Elspotpris skal være timespris i budområdet kunden tilhører. Nettselskapet skal kreve inn eller betale ut netto prissikringsbeløp per måned. Beregningen skal gjøres etterskuddsvis for hver måned eller dersom nettkunden sier opp nettavtalen.

Departementet fastsetter referansepris i forskrift. Fastsettelsen av referansepris i det enkelte år skal ta utgangspunkt i prisbildet for strøm fremover. Prisfastsettelsen skal samtidig ivareta at formålet med ordningen er å sikre forutsigbare og stabile strømpriser med utgangspunkt i den reelle historiske kraftprisutviklingen. Fastsatt referansepris i ordningen har 12 måneders varighet med mindre annet fremgår av forskrift.

Ved uenighet mellom nettselskap og nettkunde om rett til å bli omfattet av ordningen kan nettkunden bringe saken inn for avgjørelse hos Reguleringsmyndigheten for energi. Reguleringsmyndigheten for energi avgjør saken ved enkeltvedtak. Departementet kan gi forskrift om klage til Energiklagenemnda.

Departementet kan gi forskrift om ordningen, herunder om hvem som er omfattet, fakturering, bindingstid, avbestilling, utbetaling og forbrukstak samt administrering av ordningen.

§ 9. Gjennomføring av ordning for sikring av strømpris

Nettkunden må samtykke i deltakelse i ordningen for sikring av strømpris etter § 8.

Nettselskapene skal beregne prissikringsbeløp for nettkunder som deltar i ordning for sikring av strømpris, og kreve inn eller betale ut netto prissikringsbeløp etter § 8. Netto utbetalt prissikringsbeløp fra nettselskapet til nettkundene skal refunderes fra Reguleringsmyndigheten for energi. Netto skyldig prissikringsbeløp fra nettkundene til nettselskapet skal overføres til Reguleringsmyndigheten for energi. Ved mislighold av skyldig prissikringsbeløp kan nettselskapet forfølge kravet overfor nettkunden.

Ved oppstart av nye nettanlegg eller ved anleggsovertagelse kan beregningen etter § 8 gjøres for kortere tidsrom enn én måned.

For nettselskap med leveringsplikt etter energiloven § 3-3 gjelder første og andre ledd tilsvarende.

Departementet kan gi forskrift om nettselskapenes administrasjon av ordningen.

§ 10. Valg av teknisk løsning ved gjennomføring av ordning for sikring av strømpris

Reguleringsmyndigheten for energi kan bestemme hvilken teknisk løsning som nettselskapene og avregningsansvarlig skal benytte for gjennomføring av ordning for sikring av strømpris.

§ 11. Forholdet til annet regelverk

Avtale om sikring av strømpris er ikke et forbrukerkjøp etter forbrukerkjøpsloven.

Kapittel 4 Ordning for sikring av fjernvarmepris (Norgespris) og strømstønad for fjernvarme

§ 12. Rett til strømstønad for fjernvarmekunder

Fjernvarmekunder som har husholdningsforbruk og er kunder av fjernvarmeanlegg med konsesjon etter energiloven § 5-1, har rett til strømstønad etter ordningen.

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om hvem som har rett til stønad.

Ved uenighet mellom fjernvarmeselskapet og fjernvarmekunden om rett til å bli omfattet av ordningen kan fjernvarmekunden bringe saken inn for avgjørelse hos Norges vassdrags- og energidirektorat. Norges vassdrags- og energidirektorat avgjør saken ved enkeltvedtak. Vedtaket kan påklages til departementet.

§ 13. Beregning av strømstønad for fjernvarmekunder

Norges vassdrags- og energidirektorat skal beregne og offentliggjøre gjennomsnittlig månedlig elspotpris for hvert budområde (stønadsgrunnlag). Prisen skal beregnes som et aritmetisk gjennomsnitt av alle timepriser.

Norges vassdrags- og energidirektorat skal beregne og offentliggjøre stønadssatser hver måned. Stønadssatsene beregnes månedlig som stønadsgrunnlag fratrukket terskelverdi, multiplisert med stønadsgraden.

Fjernvarmeselskapet skal i forbindelse med fakturering beregne stønad for hver enkelt fjernvarmekunde med rett til stønad på grunnlag av stønadssatser og målt månedlig fjernvarmeforbruk. Beregningen skal ta hensyn til merverdiavgift.

Departementet kan gi nærmere forskrift om beregning av stønad, herunder om fastsettelse og anvendelse av forbrukstak og krav til måling. Departementet kan i forskrift fastsette en nedre grense for når det utbetales strømstønad.

§ 14. Utbetaling av strømstønad

Strømstønad skal utbetales månedlig. Stønaden skal komme til fradrag i faktura fra fjernvarmeselskapet.

Informasjon om forbruk og stønadsbeløp skal fremgå av fakturaen fra fjernvarmeselskapet. Det skal gis informasjon til fjernvarmekunden om at stønadssatser offentliggjøres av Norges vassdrags- og energidirektorat.

§ 15. Ordning for sikring av fjernvarmepris

På forespørsel fra fjernvarmekunden skal fjernvarmeselskapet tilby kunder av fjernvarmeanlegg med konsesjon etter energiloven § 5-1 og som har husholdnings- eller fritidsboligforbruk, deltagelse i ordning for sikring av fjernvarmepris. Energimåleren til fjernvarmekunden bindes ut prisperioden hvis fjernvarmekunden velger å inngå avtale om sikring av fjernvarmepris. Med energimåler menes måler som står i punktet der fjernvarmeselskapet beregner kundens fjernvarmeforbruk som danner grunnlag for fakturering. Fjernvarmekunden taper rett til strømstønad for fjernvarme i samme tidsrom som fjernvarmekunden deltar i ordning for sikring av fjernvarmepris.

Fjernvarmeselskapet skal beregne prissikringsbeløp per måned for fjernvarmekunde nevnt i første ledd, basert på målt fjernvarmeforbruk og referansepris, på følgende måte:

a. I forbruksmåned med elspotpris over referansepris skal kunden få et tilskudd tilsvarende elspotpris fratrukket referansepris. Beregningen skal ta hensyn til merverdiavgift.
b. I forbruksmåned med elspotpris under referansepris skal kunden betale et beløp tilsvarende referansepris fratrukket elspotpris. Beregningen skal ta hensyn til merverdiavgift.

Elspotpris skal være gjennomsnittlig månedspris i budområdet kunden tilhører.

Fjernvarmeselskapet skal kreve inn eller betale ut prissikringsbeløp per måned. Beregningen skal gjøres etterskuddsvis for hver måned eller dersom fjernvarmekunden sier opp fjernvarmeavtalen.

Ved uenighet mellom fjernvarmekunde og fjernvarmeselskap om rett til å bli omfattet av ordningen kan fjernvarmekunden bringe saken inn for avgjørelse hos Norges vassdrags- og energidirektorat. Norges vassdrags- og energidirektorat avgjør saken ved enkeltvedtak. Vedtaket kan påklages til departementet.

Departementet kan gi forskrift om ordningen, herunder om hvem som er

omfattet, fakturering, måling, bindingstid, utbetaling og forbrukstak samt administrering av ordningen.

§ 16. Gjennomføring av ordning for sikring av fjernvarmepris

Fjernvarmekunden må samtykke for å delta i ordningen for sikring av fjernvarmepris etter § 15.

Fjernvarmeselskapet skal beregne prissikringsbeløp for fjernvarmekunder som deltar i ordning for sikring av fjernvarmepris, og kreve inn eller betale ut prissikringsbeløp etter § 15. Prissikringsbeløpet skal komme som tillegg eller fradrag i faktura fra fjernvarmeselskapet. Utbetalt prissikringsbeløp fra fjernvarmeselskap til fjernvarmekunde skal refunderes fra den aktøren departementet utpeker. Skyldig prissikringsbeløp fra fjernvarmekunde til fjernvarmeselskap skal overføres til den aktøren departementet utpeker.

Fjernvarmeselskapet skal rapportere kundeinformasjon, månedlig forbruk og prissikringsbeløp til den aktøren departementet utpeker.

Departementet kan gi forskrift om fjernvarmeselskapenes administrasjon av ordningen.

§ 17. Valg av teknisk løsning ved gjennomføring av ordning for sikring av fjernvarmepris

Den aktøren departementet utpeker, kan bestemme hvilken teknisk løsning som fjernvarmeselskapene skal benytte for gjennomføring av ordning for sikring av fjernvarmepris.

§ 18. Krav til måling og fakturering

Fjernvarmeselskapet skal måle og fakturere fjernvarmekundene på månedlig basis.

§ 19. Husholdningskunder av fjernvarmeanlegg uten konsesjon (nærvarme)

Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om utforming av rettigheter og plikter for fjernvarmeanlegg uten konsesjon og kunder av slike anlegg som har husholdningsforbruk.

§ 20. Forholdet til annet regelverk

Avtale om sikring av fjernvarmepris er ikke et forbrukerkjøp etter forbrukerkjøpsloven.

§ 21. Krav til regnskapsmessig skille

Fjernvarmeselskapene plikter å føre egne prosjektregnskap og separate kontoer for administrasjonen av ordning for sikring av fjernvarmepris og strømstønadsordningen. Fjernvarmeselskapene skal årlig fremlegge bekreftelse fra revisor på at det er ført separate prosjektregnskap, og at det er benyttet separate kontoer.

Kapittel 5 Øvrige bestemmelser

§ 22. Hensyn til kraftsituasjonen

Departementet kan gi forskrift om opphør og justering av ordningene av hensyn til kraftsituasjonen.

§ 23. Rapportering, kontroll og tilsyn

Nettselskapene skal hver måned, uten ugrunnet opphold, oversende til Reguleringsmyndigheten for energi en oversikt over utbetalinger av stønad for begge ordningene og innbetalinger fra nettkundene etter § 9. Fjernvarmeselskapene skal hver måned, uten ugrunnet opphold, oversende til den aktøren departementet utpeker, en oversikt over utbetalinger av stønad for begge ordningene og innbetalinger fra fjernvarmekundene etter § 15.

Reguleringsmyndigheten for energi kan gi de pålegg som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven i tilknytning til strøm. Tilsvarende kan Norges vassdrags- og energidirektorat gi pålegg som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven i tilknytning til fjernvarme.

Reguleringsmyndigheten for energi fører tilsyn med begge ordningene for strøm. Norges vassdrags- og energidirektorat fører tilsyn med begge ordningene for fjernvarme.

§ 24. Innhenting av opplysninger

Reguleringsmyndigheten for energi kan pålegge nettselskaper, kraftleverandører og Elhub AS, uten hinder av taushetsplikt, å gi opplysninger som er nødvendige for fastsetting av stønad eller prissikringsbeløp etter denne loven og kontrollen av denne.

Norges vassdrags- og energidirektorat kan pålegge fjernvarmeselskaper, uten hinder av taushetsplikt, å gi opplysninger som er nødvendige for fastsetting av stønad eller prissikringsbeløp etter denne loven eller kontrollen av denne. På samme vilkår som i første punktum kan den aktøren departementet utpeker, pålegge fjernvarmeselskaper å gi opplysninger for kontroll av stønad eller prissikringsbeløp. Uten hinder av taushetsplikt skal den aktøren departementet utpeker, på forespørsel dele innhentende opplysninger med Norges vassdrags- og energidirektorat.

Boligselskaper er pliktig til å gi den informasjonen som er nødvendig for gjennomføring av ordningene. Departementet kan fastsette boligselskapers informasjonsplikt i forskrift.

§ 25. Tilbakebetaling av uriktig utbetalt stønad eller prissikringsbeløp

Dersom det i tilknytning til strøm er utbetalt uriktig stønad eller beregnet uriktig prissikringsbeløp til en nettkunde, kan Reguleringsmyndigheten for energi fatte vedtak med krav om tilbakebetaling av det uriktige beløpet. Departementet kan gi forskrift om klage til Energiklagenemnda.

Norges vassdrags- og energidirektorat kan på samme vilkår som i første ledd fatte vedtak med krav om tilbakebetaling av det uriktig utbetalte beløpet for fjernvarme. Vedtaket kan påklages til departementet.

Krav om tilbakebetaling kan frafalles helt eller delvis av Reguleringsmyndigheten for energi og Norges vassdrags- og energidirektorat innenfor deres ansvarsområder.

Krav om tilbakebetaling etter første og andre ledd forfaller til betaling tre uker etter at kravet er sendt til skyldneren.

Departementet kan gi forskrift om tilbakebetaling av uriktig utbetalt stønad eller prissikringsbeløp, herunder om tilbakebetaling til nettselskapet eller fjernvarmeselskapet uten at det er fattet vedtak etter første ledd.

§ 26. Tvangsmulkt

Ved overtredelse av denne loven eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven kan Reguleringsmyndigheten for energi fastsette en tvangsmulkt etter

reglene i forvaltningsloven § 51 for overtredelser av bestemmelser som omhandler sikring av strømpris og strømstønad.

Ved overtredelse av denne loven eller bestemmelser eller pålegg gitt i medhold av loven kan Norges vassdrags- og energidirektorat fastsette tvangsmulkt etter reglene i forvaltningsloven § 51 for overtredelser av bestemmelser som omhandler sikring av fjernvarmepris og strømstønad for fjernvarme.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av loven eller vedtak i medhold av loven er oppdaget. Tvangsmulkten begynner å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen som er fastsatt for retting av forholdet.

Tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 27. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift til utfylling av denne loven.

§ 28. Varighet

Regler gitt i eller i medhold av loven har varighet til 31. desember 2029.

§ 29. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Fra samme tid oppheves midlertidig lov 22. desember 2021 nr. 170 om stønad til husholdninger som følge av ekstraordinære strømutgifter. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

1 Fra 29. august 2025 for § 10,
fra 15. september 2025 for øvrige bestemmelser i loven, iflg. res. 29 aug 2025 nr. 1742.

Lov om endringer i arbeidsmiljøloven (lovens anvendelse for fornybar energiproduksjon til havs)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. skal § 1-3 lyde:

§ 1-3. Virksomhet til havs
(1) Loven gjelder for virksomhet i forbindelse med undersøkelse etter og utnyttelse av naturforekomster på havbunnen eller i dens undergrunn, i indre norske farvann, norsk sjøterritorium og den norske del av kontinentalsokkelen.
(2) Loven gjelder for virksomhet i forbindelse med fornybar energiproduksjon og omforming og overføring av elektrisk energi til havs.
(3) Loven gjelder for virksomhet som nevnt i første og annet ledd i området utenfor den norske del av kontinentalsokkelen dersom dette følger av særskilt avtale med fremmed stat eller av folkeretten for øvrig.
(4) Departementet kan gi forskrift om at virksomhet som nevnt i første til tredje ledd skal unntas helt eller delvis fra loven. Departementet kan også gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomhet som nevnt i første ledd i områder utenfor den norske del av kontinentalsokkelen dersom det foretas undersøkelser eller utnyttelse av naturforekomster på havbunnen eller i dens undergrunn fra en innretning registrert i norsk skipsregister, eller det gjennomføres bemannede undervannsoperasjoner fra en innretning eller et fartøy registrert i norsk skipsregister. Departementet kan også gi forskrift om at loven skal gjelde ved forflytning av innretning eller fartøy som nevnt.
(5) I forskrift etter denne paragrafen kan det også fastsettes særregler.

II

Loven gjelder fra 1. januar 2026.

Lov om endringer i energiloven (tidlig saksavslutning mv.)

I

I lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. gjøres følgende endringer:
– – –
§ 3-2 nytt annet ledd skal lyde:
Konsesjoner etter første ledd omfatter også nødvendige nettanlegg som etableres for å oppfylle plikten etter § 3-4 a annet ledd.
§ 3-4 a nytt annet ledd skal lyde:
Områdekonsesjonæren skal på forespørsel bygge nødvendige nettanlegg helt frem til et anlegg for produksjon av elektrisk energi som tilknyttes nett med

spenning opp til og med 22 kV innenfor det geografiske området konsesjonen gjelder for.
Nåværende § 3-4 a annet og tredje ledd blir tredje og nytt fjerde ledd.
– – –
§ 10-7 første og annet ledd skal lyde:
– – –

Reguleringsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr etter reglene i forvaltningsloven § 44 til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer:

1. § 3-3 første ledd, § 3-4 første ledd, § 3-4 a første og annet ledd, § 4-1 første ledd, § 4-3 tredje ledd, § 4-5 første ledd, § 4-5 a, § 4-6 første og annet ledd, § 4-7 første til tredje ledd, § 4-8, § 4-10 første og annet ledd, § 6-1 tredje ledd eller § 10-1 første, tredje og femte ledd
2. pålegg etter § 10-1
3. konsesjon og konsesjonsvilkår, eller andre enkeltvedtak gitt i medhold av § 3-3 fjerde ledd, § 3-4 tredje ledd, § 3-4 a fjerde ledd, § 4-1 annet og tredje ledd, § 4-2 fjerde ledd, § 4-3 annet, tredje og femte ledd, § 4-5 annet og tredje ledd eller § 6-1 fjerde ledd
4. forskrift, når det i forskriften er særskilt bestemt at overtredelse kan medføre overtredelsesgebyr.

§ 11-1 nytt fjerde til sjette ledd skal lyde:
– – –

– – –

Bestemmelsen i § 3-4 a annet ledd gjelder ikke for produksjonsanlegg som er bygget eller bygging er igangsatt, på det tidspunktet bestemmelsen trer i kraft.

II

1. Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette de ulike bestemmelsene i kraft til ulik tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 1. juli 2025 unntatt endringene i §§ 3-2 nytt annet ledd, 3-4 a nytt annet ledd, 10-7 annet ledd og 11-1 nytt sjette ledd som trer i kraft 1. januar 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1085.

Lov om endringer i Svalbardskatteloven

Endringer i følgende lov:

- Lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard (Svalbardskatteloven).

I

I lov 29. november 1996 nr. 68 om skatt til Svalbard gjøres følgende endringer:
§ 5-2 fjerde og femte ledd skal lyde:
Skattebetalingsloven kapittel 5 om forskuddstrekk får ikke anvendelse for lønnstrekk.

Arbeidsgiveren skal levere melding om foretatt lønnstrekk og dato for utbetaling av ytelser det skal foretas trekk i, etter reglene i skatteforvaltningsloven § 8-8 første ledd. Opplysninger om foretatt lønnstrekk skal også leveres når arbeidsgiver opphører med virksomhet på Svalbard eller aktiviteten der på annen måte opphører. Forhåndsutfylte opplysninger om arbeidsgiveren etter denne bestemmelsen kan gjøres tilgjengelig for arbeidsgiveren ved elektronisk kommunikasjon. Departementet kan i forskrift gi regler som fraviker regelen i første punktum.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer[1].
1 Fra 1. januar 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1086.

Lov om godtgjøring og andre ytelser til stortingsrepresentanter (representantytelsesloven)

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Lovens formål

Loven skal bidra til å sikre at alle som er valgt inn på Stortinget, har mulighet til å utøve stortingsvervet på like vilkår, uavhengig av geografisk tilhørighet og

livssituasjon. Loven skal legge til rette for at representantene får ytelser som kompenserer for kostnader og dekker behov som følger av vervet. Loven skal videre bidra til en god forvaltning av ytelsene.

§ 2. Definisjoner

Fast møtende vararepresentanter er representanter som møter for

a. stortingsrepresentanter som er utnevnt til statsråder, statssekretærer eller politiske rådgivere i regjeringen
b. stortingsrepresentanter som trer ut av Stortinget fordi de ikke lenger er valgbare etter Grunnloven § 62 første ledd.

Innkalte vararepresentanter er personer som møter for representanter som har fått innvilget permisjon.

Med ytelser menes i denne loven utbetalinger, refusjoner og naturalytelser.

§ 3. Utfyllende retningslinjer

Stortingets presidentskap kan gi utfyllende retningslinjer om ytelsene som reguleres i loven.

§ 4. Delegering av beslutningsmyndighet

Stortingets presidentskap kan delegere sin beslutningsmyndighet etter loven til Stortingets direktør.

Kapittel 2 Godtgjøring

§ 5. Stortingets godtgjøringsutvalg

Stortingets presidentskap oppnevner en leder og to andre medlemmer til Stortingets godtgjøringsutvalg. Utvalget fungerer i fire år. Utvalget er beslutningsdyktig når alle medlemmene er til stede. Stortingets presidentskap kan fastsette nærmere retningslinjer for utvalgets virksomhet.

Stortingets godtgjøringsutvalg skal årlig vurdere nivået på godtgjøringene og legge sin tilråding frem for Stortingets presidentskap.

§ 6. Stortingsrepresentanters godtgjøring

Stortinget fastsetter godtgjøring for stortingsrepresentantene, statsministeren og regjeringens medlemmer. Godtgjøringen fastsettes som et årlig beløp.

Stortingets president har samme godtgjøring som statsministeren.

De andre stortingsrepresentantene har lik godtgjøring, med tilleggene som fremgår av § 8.

Den årlige godtgjøringen utbetales med en tolvtedel hver måned. Dette gjelder også for fast møtende vararepresentanter i den perioden de møter.

§ 7. Innkalte vararepresentanters godtgjøring

Innkalte vararepresentanter har samme godtgjøring som stortingsrepresentantene for de dagene eller periodene de er innkalt til å møte. Innkalte vararepresentanter får også godtgjøring for hver dag eller del av dag på mer enn seks timer som er nødvendig for reise til og fra Stortinget, og som faller utenom de dagene vararepresentanten møter i Stortinget.

Stortingets presidentskap kan etter søknad bestemme at vararepresentanter får beholde godtgjøringen i perioder de ikke er innkalt, i følgende tilfeller:

a. i perioder uten møter i plenum når vararepresentanten møter for en representant som må antas å fortsette sitt fravær også etter den aktuelle perioden.
b. ut kalenderåret etter siste innkallingsdag før jul hvis vararepresentanten har møtt minst to måneder i sesjonen og ikke har annen inntekt i den perioden han eller hun søker om å beholde godtgjøringen for.
c. i andre særlige tilfeller.

Godtgjøringen blir utbetalt minst én gang per måned.

§ 8. Tilleggsgodtgjøring

Stortingets første visepresident har en tilleggsgodtgjøring på 14 prosent av den årlige godtgjøringen. De øvrige visepresidentene har en tilleggsgodtgjøring på sju prosent.

Lederne for Stortingets fagkomiteer har en tilleggsgodtgjøring på sju prosent av den årlige godtgjøringen. Den som fungerer som komitéleder ut over fem dager, har tilsvarende tilleggsgodtgjøring som komitélederen for den tiden

fungeringen varer.

§ 9. Forskudd på godtgjøring

Stortingets presidentskap kan etter søknad bestemme at en representant i særskilte tilfeller kan få inntil to måneders godtgjøring utbetalt på forskudd. Vilkårene for rett til forskudd og reglene for tilbakebetaling er de samme som for ansatte i staten.

§ 10. Godtgjøring ved permisjoner

Representanter som har permisjon fra Stortinget, beholder godtgjøringen i inntil 14 dager med mindre de gir avkall på den.

Stortingets presidentskap kan etter søknad bestemme at en representant får beholde godtgjøringen ut over 14 dager hvis representanten har fått permisjon

a. på grunn sykdom eller skade. Representanten må fremlegge sykmelding enten sammen med permisjonssøknaden eller snarest mulig etter at permisjonen er innvilget. Dersom representanten ikke gjør dette, kan Stortingets presidentskap bestemme at godtgjøringen skal falle bort for den resterende delen av permisjonen.
b. for å delta på reise som medlem av en delegasjon oppnevnt av Stortinget eller Stortingets presidentskap.
c. for å delta i møter eller utføre andre oppdrag etter oppnevning av Kongen, Stortinget eller et departement.
d. av velferdsgrunner. Godtgjøringen kan bare innvilges i særlige tilfeller og i en tidsavgrenset periode.

Ved svangerskapspermisjon, omsorgspermisjon, adopsjonspermisjon, fødselspermisjon, foreldrepermisjon og permisjon ved barns og barnepassers sykdom beholder representantene godtgjøringen etter tilsvarende regler som for ansatte i staten, så langt reglene passer. Dette gjelder også for innkalte vararepresentanter i den perioden innkallingen gjelder.

Kapittel 3 Dekning av utgifter til reiser

§ 11. Definisjon av reisetyper

Med tjenestereiser menes reiser som representantene gjennomfører som ledd i utøvelsen av vervet. Arbeidsreiser og pendlerreiser regnes ikke som tjenestereiser.

Med arbeidsreiser menes representantenes reiser mellom hjemsted eller pendlerbolig og Stortinget.

Med pendlerreiser menes reiser representanter som pendler, foretar mellom hjemsted og Stortinget eller pendlerbolig, jf. kapittel 4 om ytelser til representanter som pendler.

Med familiereiser menes reiser mellom hjemsted og Oslo for representantenes familiemedlemmer.

§ 12. Generelt om reiser

Alle reiser som skal dekkes av Stortinget, må ha sammenheng med utøvelsen av vervet som stortingsrepresentant. Representantene skal dokumentere at reisen har sammenheng med vervet.

For å få dekket reisekostnader må representantene levere reiseregning snarest mulig etter at reisen er gjennomført. Hvis Stortinget har dekket kostnader direkte, skal representantene levere reiseregning innen tre måneder.

Reisen skal etter en samlet vurdering foretas på den for Stortinget hurtigste, rimeligste og mest miljøvennlige måten så langt dette er forenlig med en effektiv og forsvarlig gjennomføring av reisen. Hvis vektlegging av miljøhensyn gir merkostnader, må representanten redegjøre for dette i reiseregningen.

§ 13. Tjenestereiser

Stortinget dekker utgiftene til representantenes tjenestereiser innenlands eller utenlands etter bestemmelsene i eller i medhold av denne loven.

Skal en tjenestereise dekkes av Stortinget, må representanten dokumentere at reisens formål og innhold i hovedsak er tjenesterelatert.

For utgifter til overnatting på tjenestereiser utenlands dekkes bare legitimerte utgifter.

Tjenestereiser utenlands i forbindelse med de faste parlamentarikerdelegasjonenes virksomhet skal være godkjent av delegasjonslederen. Alle andre tjenestereiser utenlands skal være godkjent av Stortingets presidentskap.

Stortinget dekker som hovedregel ikke reiseutgifter for ledsagere. Når det er nødvendig å ha med ledsager på reisen, kan Stortingets presidentskap likevel beslutte at ledsagers reiseutgifter skal dekkes helt eller delvis.

Når en representant må ha barn under ett år med på reisen, kan Stortingets presidentskap beslutte at nødvendige merutgifter til barnetilsyn eller reise- og oppholdsutgifter for én barnepasser skal dekkes. Dersom det er særlige grunner til det, kan tilsvarende utgifter dekkes selv om barnet er over ett år.

Deltakelse ved gravferder anses som tjenestereiser hvis deltakelsen har tilknytning til vervet som stortingsrepresentant.

Stortinget kan gi forskudd til dekning av utgifter til tjenestereiser etter tilsvarende regler som for ansatte i staten.

§ 14. Arbeidsreiser

Stortinget anses som fast arbeidssted for representantene. Utgifter til reiser mellom Stortinget og hjemstedet eller en pendlerbolig dekkes som hovedregel ikke.

Representanter som har sitt hjemsted mer enn 40 kilometer fra Stortinget, får dekket reisekostnader til og fra Stortinget ved tiltredelse og fratredelse og ved sesjonsåpning og sesjonsavslutning.

Ved dokumentert sykdom eller skade kan representantene få dekket særlige utgifter til transport til og fra Stortinget.

Ved permisjon på grunn av sykdom eller skade eller permisjon av velferdsgrunner kan representantene få dekket utgifter til én reise fra Stortinget eller pendlerboligen til hjemstedet eller annet innenlands oppholdssted og derfra tilbake til Stortinget igjen.

Utgifter til andre arbeidsreiser kan dekkes i tilfeller der det er fastsatt av presidentskapet i retningslinjer.

Ved bruk av egen bil får representantene kilometergodtgjøring etter satsene for tjenestereiser i staten.

§ 15. Familiereiser

Representanter kan få dekket utgifter til reise mellom hjemstedet sitt og Oslo for medlemmer av husstanden. Som medlemmer av husstanden regnes ektefelle, samboer og hjemmeboende barn til og med det kalenderåret barnet fyller 18 år. I tillegg dekkes utgifter til reise for representantens egne barn som ikke er medlemmer av representantens husstand, mellom barnets hjemsted og Oslo til og med kalenderåret barnet fyller 18 år.

Representantene har krav på inntil to familiereiser i året per berettiget

person for representanter som bor mer enn 40 kilometer fra Oslo. Representanter som har foreldreansvar for barn alene, kan i tillegg få dekket reiseutgifter til ledsager for barnet til og med det kalenderåret barnet fyller tolv år.

Innkalte vararepresentanter som har gjort tjeneste i til sammen seks måneder eller mer i løpet av tolv måneder, har rett til å få dekket familiereiser etter første og andre ledd.

Kapittel 4 Ytelser til representanter som pendler

§ 16. Pendlerboliger

Representanter som har skattemessig bosted minst 40 kilometer fra Stortinget, jf. skatteloven § 3-5, kan etter søknad tildeles pendlerbolig.

Representanter som disponerer annen bolig innenfor avstandskravet i første ledd, kan ikke tildeles pendlerbolig. En representant anses å disponere en bolig dersom han eller hun gjennom et eie- eller leieforhold står fritt til daglig å bruke hele eller deler av boligen. En representant anses ikke å disponere en bolig dersom den i sin helhet er leid ut og leieforholdet er etablert på søknadstidspunktet. Stortingets presidentskap kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra kravet om at leieforholdet må være etablert på søknadstidspunktet.

Stortingets presidentskap kan stille nærmere vilkår for disponering av pendlerbolig.

§ 17. Pendlerreiser

Representanter som har sitt hjemsted mer enn 40 kilometers kjørelengde fra Stortinget og har pendlerbolig, kan få dekket utgifter til reise til og fra Stortinget eller pendlerboligen og representantens hjemsted inntil én gang per uke. Representanter får dekket inntil én ekstra hjemreise per uke til og med kalenderåret barn i husstanden fyller 18 år. Frem til og med kalenderåret barnet fyller 20 år, kan det i særlige tilfeller gjøres unntak fra aldersgrensen. Vararepresentanter som er innkalt for en kortere periode enn en hel uke, får ikke dekket reiseutgifter etter dette leddet.

I uker med helligdag på tirsdag, onsdag eller torsdag, dekker Stortinget ytterligere én pendlerreise til og fra hjemstedet og Stortinget eller pendlerboligen. Stortinget dekker inntil to pendlerreiser i slike uker.

Presidentskapet kan i særlige tilfeller utvide antall pendlerreiser per uke.

Bestemmelsene i kapittel 3 gjelder så langt de passer.

§ 18. Utgifter til flytting

Stortinget kan dekke nødvendige utgifter til én flytting fra hjemstedet til en pendlerbolig og én flytting fra pendlerbolig til hjemstedet. Pendlerboligen må ligge innenfor 40 kilometers kjørelengde fra Stortinget.

Stortinget dekker ikke flyttekostnader for innkalte vararepresentanter.

Stortinget dekker ikke kostnader ved flytting mellom pendlerboliger, med mindre representanten må bytte pendlerbolig etter krav fra Stortinget.

Kapittel 5 Andre ytelser

§ 19. Feriepenger til innkalte og fast møtende vararepresentanter

Innkalte vararepresentanter og fast møtende vararepresentanter som trer ut av Stortinget mellom 1. januar og 30. juni, får feriepenger etter satsene i hovedtariffavtalene i staten på siste ordinære utbetalingsdag før Stortinget avbryter sine forhandlinger i juni. Feriepengene beregnes på grunnlag av godtgjøringen representantene mottok i det foregående kalenderåret.

For valgte stortingsrepresentanter som trer ut av Stortinget utenom valg, eller som har permisjon ut valgperioden, gjelder samme regler som for fast møtende vararepresentanter som trer ut av Stortinget.

Innkalte vararepresentanter som etter beslutning av Stortingets presidentskap beholder godtgjøringen i perioden etter at Stortinget har avbrutt forhandlingene i juni, får ikke feriepenger på siste ordinære utbetalingsdag før Stortinget avbryter sine forhandlinger i juni. Disse får først feriepenger i januar det påfølgende året etter satsene fastsatt i hovedtariffavtalene i staten. Feriepengegrunnlaget beregnes på grunnlag av godtgjøringen utbetalt i siste kalenderår, inkludert eventuell fratredelsesytelse etter § 25.

Stortingsrepresentanter som trer inn i regjeringen, har ikke krav på feriepenger.

§ 20. Sykepenger til fratrådte stortingsrepresentanter

Stortingets presidentskap kan etter søknad innvilge sykepenger til stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter som er sykmeldte på tidspunktet de trer ut av Stortinget etter valg. Det samme gjelder for fast møtende vararepresentanter som trer ut av Stortinget.

Sykepenger gis etter tilsvarende regler som for ansatte i staten så langt reglene passer. Sykepenger fra folketrygden og arbeidsgiver skal trekkes fra sykepengene fra Stortinget.

Representantene må dokumentere arbeidsuførheten med legeerklæring. Sykepengene kan falle bort dersom arbeidsuførheten ikke blir tilfredsstillende dokumentert.

§ 21. Innkalte vararepresentanters utgifter til barnepass

Innkalte vararepresentanter kan i særlige tilfeller få dekket nødvendige og dokumenterte utgifter til barnepass. Tapt arbeidsinntekt for barnepasseren dekkes ikke.

§ 22. Ytelser til etterlatte ved dødsfall

Hvis en stortingsrepresentant eller en fast møtende vararepresentant dør i løpet av valgperioden, skal ektefelle eller samboer, eller barn under 18 år dersom representanten ikke hadde ektefelle eller samboer, få utbetalt representantens godtgjøring for måneden representanten døde, og de tre påfølgende månedene.

Hvis en stortingsrepresentant eller en fast møtende vararepresentant dør i løpet av valgperioden, dekkes inntil 1 ganger grunnbeløpet i folketrygden til gravferden og minnesamvær. Det samme gjelder hvis en innkalt vararepresentant dør på reise til eller fra Stortinget eller i perioden innkallingen gjelder.

En stortingsrepresentant eller en fast møtende vararepresentant skal ha gruppelivsforsikring tilsvarende som for ansatte i staten. En innkalt vararepresentant skal ha forsikring for den perioden innkallingen gjelder. Dette leddet gjelder også for stortingsrepresentanter som er i regjering.

§ 23. Yrkesskadeforsikring og andre forsikringer

En stortingsrepresentant eller en fast møtende vararepresentant har rett til ytelser ved yrkesskade tilsvarende som for ansatte i staten. En innkalt vararepresentant har samme rett for den perioden innkallingen gjelder. Dette leddet gjelder også for stortingsrepresentanter som er i regjering.

Stortinget kan tegne andre forsikringer for representantene enn det som følger av denne bestemmelsen.

§ 24. Dekning av reise- og overnattingsutgifter for innkalte vararepresentanter

Vararepresentanter som er innkalt til å møte og har sitt hjemsted mer enn 40 kilometer fra Stortinget, får dekket utgifter til reise til og fra Stortinget og til overnatting i innkallingsperioden. Ved overnatting på hotell dekkes også trekkfri sats for merutgifter til mat tilsvarende som for bolig uten kokemuligheter.

Kapittel 6 Fratredelsesytelse og omstillingsytelse

§ 25. Fratredelsesytelse

Formålet med ytelsen er å sikre inntekt for stortingsrepresentanter som ufrivillig blir stående uten inntekt i en overgangsperiode.

Stortingets presidentskap kan etter søknad fra stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter som ikke fortsetter på Stortinget etter valg, innvilge fratredelsesytelse i inntil tre måneder. Det samme gjelder fast møtende vararepresentanter som trer ut av Stortinget i løpet av valgperioden, og innkalte vararepresentanter som har møtt sammenhengende i minst tolv måneder i én valgperiode. Stortingets presidentskap kan i særlige tilfeller etter søknad fra en innkalt vararepresentant innvilge fratredelsesytelse i inntil én måned også ved kortere møtetid.

Ytelsen tilsvarer ordinær godtgjøring etter § 6. Tilleggsgodtgjøring og forhøyet godtgjøring til stortingspresidenten etter § 6 andre ledd og § 8 inngår ikke i ytelsen.

Fast møtende og innkalte vararepresentanter kan ikke få innvilget fratredelsesytelse for mer enn til sammen tre måneder i løpet av én og samme valgperiode.

En fratrådt stortingsrepresentant som tidligere har mottatt sykepenger etter § 20, kan søke Stortingets presidentskap om fratredelsesytelse. Perioden med fratredelsesytelse forkortes med det antallet dager representanten har mottatt sykepenger.

§ 26. Omstillingsytelse

Formålet med ytelsen er å sikre inntekt for stortingsrepresentanter som ufrivillig blir stående uten inntekt i en overgangsperiode.

Stortingets presidentskap kan etter søknad fra stortingsrepresentanter og fast møtende vararepresentanter som etter valg ikke fortsetter på Stortinget,

innvilge inntil seks måneders omstillingsytelse i tillegg til ytelsen etter § 25. Det er krav om å aktivt søke arbeid, starte egen virksomhet eller heve sin kompetanse.

For å få omstillingsytelse må representanten ha vært valgt inn eller møtt fast på Stortinget sammenhengende i minst to valgperioder. Fast møtende vararepresentanter oppfyller kravet om å ha møtt fast i minst to valgperioder dersom varaperioden begynte i forbindelse med utnevning av regjering i direkte sammenheng med et stortingsvalg. I særlige tilfeller kan kravet om ansiennitet fravikes.

Ytelsen tilsvarer 66 prosent av godtgjøringen etter § 6. Tilleggsgodtgjøring og forhøyet godtgjøring etter § 6 andre ledd og § 8 inngår ikke i ytelsen.

En fratrådt stortingsrepresentant som tidligere har mottatt sykepenger etter § 20, kan søke Stortingets presidentskap om omstillingsytelse. Perioden med omstillingsytelse forkortes med det antallet dager representanten har mottatt sykepenger.

§ 27. Bortfall og avkorting av ytelsene

Fratredelsesytelse og omstillingsytelse bortfaller dersom mottakeren har bruttoinntekt fra stilling på minst 30 timer per uke.

Ytelsene skal ellers avkortes mot annen inntekt, men først når inntekt opptjent i ytelsesperiodene samlet overstiger 0,1 ganger grunnbeløpet i folketrygden. Det avkortes deretter krone for krone mot følgende skattepliktige inntekter opptjent i ytelsesperioden:

a. brutto arbeidsinntekt,
b. netto virksomhetsinntekt og
c. kapitalinntekter i form av netto leieinntekter fra fast eiendom og utbytte fra aksjer og andre selskapsandeler.

Andre ledd gjelder tilsvarende for brutto pensjon som er utbetalt for ytelsesperioden.

Ytelsene skal ikke avkortes mot feriepenger.

Inntekt som opptjenes i utlandet eller i Norge fra internasjonal organisasjon, regnes som inntekt etter andre ledd selv om inntekten er skattefri i Norge.

Mottakere av fratredelsesytelse og omstillingsytelse som blir kjent med at det er lagt til grunn for lav inntekt, må umiddelbart informere Stortinget og dokumentere den faktiske inntekten.

Kapittel 7 Administrative bestemmelser

§ 28. Representantenes opplysningsplikt

Den som søker om ytelser fra Stortinget, skal legge frem de opplysningene som er nødvendige for at Stortinget skal kunne vurdere om han eller hun har rett til ytelsen. Den som mottar en ytelse, skal underrette Stortingets administrasjon om endringer som kan ha avgjørende betydning for hans eller hennes rett til å fortsette å motta ytelsen, eller som Stortingets administrasjon må kjenne til for å kunne kontrollere ytelsens størrelse. Opplysningsplikten gjelder også den som tidligere har mottatt ytelser fra Stortinget.

§ 29. Innhenting av opplysninger fra andre enn representanten selv

Opplysninger fra andre enn representanten skal om mulig innhentes i samråd med representanten selv, slik at han eller hun har kjennskap til innhentingen.

Stortingets administrasjon kan innhente de opplysningene som er nødvendige for å kontrollere om vilkårene for ytelser som er mottatt fra Stortinget, er eller har vært oppfylt i tilbakelagte perioder. Opplysningene kan innhentes fra nåværende og tidligere arbeidsgivere, pensjonsordninger, utdanningsinstitusjoner, finansinstitusjoner, regnskapsførere, folketrygdens organer, Folkeregisteret og skattemyndighetene.

Den som blir pålagt å utlevere opplysninger, skal utlevere dem uten godtgjøring og uten hinder av taushetsplikt.

§ 30. Behandling av personopplysninger

Stortinget kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å kunne utføre oppgaver i eller i medhold av loven her.

§ 31. Taushetsplikt for ansatte i Stortingets administrasjon

Ansatte i Stortingets administrasjon har taushetsplikt om opplysninger om personlige forhold og om drifts- eller forretningshemmeligheter som omtalt i forvaltningsloven § 13. Taushetsplikten gjelder også etter at den ansatte har avsluttet arbeidsforholdet. Han eller hun kan heller ikke benytte slike opplysninger i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre. Reglene i forvaltningsloven §§ 13 a til 13 f gjelder tilsvarende.

Dersom en ansatt mottar opplysninger som er underlagt strengere taushetsplikt enn det som følger av første ledd, gjelder de strengere reglene.

Taushetsplikten etter første og andre ledd påhviler også andre som utfører tjeneste eller arbeid for Stortingets administrasjon.

§ 32. Tilbakebetaling og trekk i fremtidige ytelser

Dersom en representant har fått en utbetaling som han eller hun ikke hadde krav på, og forsto eller burde ha forstått at utbetalingen skyldtes en feil, kan Stortinget kreve tilbake det han eller hun ikke hadde krav på. Det samme gjelder når mottakeren eller noen som har handlet på mottakerens vegne, har forårsaket feilutbetalingen ved forsettlig eller uaktsomt å ha gitt feilaktige eller mangelfulle opplysninger.

Stortinget skal fremsette krav om tilbakebetaling etter første ledd dersom mottakeren eller noen som handlet på mottakerens vegne, har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt, med mindre det finnes særlige grunner til å la være å fremsette krav.

Dersom mottakeren var i god tro, kan Stortinget ikke kreve tilbakebetalt mer enn det mottakeren hadde igjen av det utbetalte beløpet da han eller hun ble kjent med feilen. Ved vurderingen av om en utbetaling helt eller delvis skal kreves tilbake, skal det blant annet legges vekt på størrelsen på det feilutbetalte beløpet, hvor lang tid det er gått siden utbetalingen fant sted, og om mottakeren har innrettet seg i tillit til den.

Stortinget kan la være å kreve tilbakebetaling dersom det feilutbetalte beløpet utgjør mindre enn fire ganger rettsgebyret. Dette gjelder likevel ikke dersom mottakeren eller noen som opptrådte på mottakerens vegne, har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt.

Første til fjerde ledd gjelder tilsvarende dersom det som skal kreves tilbake, er verdien av en naturalytelse.

Stortinget kan kreve at en representant som ikke innen tre måneder har dokumentert utlegg betalt direkte av Stortinget, skal godtgjøre Stortinget for utlegget. Stortinget skal frafalle kravet eller tilbakebetale når dokumentasjon foreligger.

For å dekke krav etter første til fjerde ledd kan Stortinget avregne mot fremtidige ytelser. Det kan kreves renter etter forsinkelsesrenteloven. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg. Foreldelsesloven § 17 nr. 3 og § 21 nr. 1, 4 og 5 gjelder tilsvarende.

Kapittel 8 Overgangsbestemmelser og ikrafttredelse

§ 33. Overgangsbestemmelser

Representanter som ikke fortsetter på Stortinget etter valget i 2025, kan søke om omstillingsytelse etter § 26 selv om de ikke oppfyller kravet om minst to valgperioders ansiennitet i bestemmelsens tredje ledd første punktum. Tidsbegrensingen på seks måneder i § 26 andre ledd gjelder ikke for representanter som ikke fortsetter på Stortinget etter valget i 2025. Dersom vilkårene ellers er oppfylt, kan disse søke om å få omstillingsytelse i inntil tolv måneder.

§ 34. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. oktober 2025.
Fra samme tidspunkt oppheves lov 20. desember 2016 nr. 106 om godtgjørelse for stortingsrepresentanter (stortingsgodtgjørelsesloven).

Lov om endringar i skatteforvaltningsloven

I

I lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning vert det gjort følgjande endring: – – –

II

I lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning vert det gjort følgjande endringar:
§ 15-1 nytt tredje ledd skal lyde:
(3) Skattemyndighetene skal varsle kommunen dersom den skattepliktige går til søksmål om vedtak som har betydning for utskrivingen av eiendomsskatt på kraftanlegg.
§ 15-2 tredje ledd andre punktum skal lyde:
Kommunestyret kan også få prøvd den skattepliktiges fastsetting av skattegrunnlaget for kraftanlegg, som har betydning for utskrivingen av eiendomsskatt.
§ 15-4 fyrste ledd andre punktum skal lyde:
Søksmål som nevnt i § 15-2 tredje ledd må reises innen seks måneder etter at

melding om fastsetting av skattegrunnlaget for kraftanlegg som har betydning for utskrivingen av eiendomsskatt, ble sendt kommunen.
Noverande § 15-4 fyrste ledd andre punktum vert nytt tredje punktum.

III

Endringa under I tek til å gjelde straks.
Endringane under II tek til å gjelde straks med verknad frå og med skatteåret 2026.

Lov om endringar i eigedomsskattelova

I

I lov 6. juni 1975 nr. 29 om eigedomsskatt til kommunane vert det gjort følgjande endringar:
§ 8 A-2 skal lyde:
(1) Verdet av eigedomen skal setjast til det beløp ein må gå ut frå at eigedomen etter si innretning, brukseigenskap og lokalisering kan bli avhenda for under vanlege salstilhøve ved fritt sal. Skattegrunnlaget for bustader og fritidsbustader vert sett til verdet multiplisert med 0,7.
(2) Verdet av næringseigedom skal setjast til teknisk verd når det ikkje er mogleg å fastsetje verdet etter regelen i første ledd første punktum.
(3) Verdet av vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfatta av særskattereglane for petroleum skal setjast til teknisk verd, eller avkastningsverd når det gjev best uttrykk for verdet.
(4) Kommunestyret kan vedta at det skal gjerast frådrag i takstane for ein lokal reduksjonsfaktor, med likt prosentvis frådrag for alle typar eigedom. Frådraget vert vedtatt i samband med allmenn taksering og ligg fast i heile takstperioden. For bustader og fritidsbustader skal ein berre nytte lokal reduksjonsfaktor når denne er høgare enn frådraget i første ledd, og ikkje i tillegg til dette.
§ 8 C-1 tredje ledd skal lyde:
(3) Nyttar kommunen lokal reduksjonsfaktor, gjeld same regelen som i § 8 A-2 fjerde ledd.

II

Endringane under I tek til å gjelde straks med verknad frå og med skatteåret

2026.

Lov om endringer i skattebetalingsloven

I

I lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav gjøres følgende endringer: – – –

II

I lov 17. juni 2005 nr. 67 om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav gjøres følgende endringer:
§ 5-11 første ledd første punktum skal lyde:
Arbeidsgiver skal ukrevet levere opplysninger om forskuddstrekk og dato for utbetaling av ytelser det skal foretas trekk i, for hver kalendermåned etter reglene i a-opplysningsloven.
§ 5-12 oppheves.
§ 5-14 første ledd skal lyde:
(1) Ved utførelsen av arbeidsgiverkontrollen etter § 5-13 plikter

a. finansinstitusjoner (jf. finansforetaksloven § 1-3) og andre som driver utlånsvirksomhet eller låneformidling som næring,
b. verdipapirforetak (jf. verdipapirhandelloven § 2-7 første ledd) og andre som har penger til forvaltning, og
c. pensjonskasser

etter krav fra skattekontoret å gi opplysninger om innskudds- og gjeldskonti som navngitt person, bo, selskap eller innretning har eller disponerer i vedkommende institusjon. Ved innhenting av opplysninger etter første punktum plikter de å gi opplysninger om underbilag og transaksjoner, herunder om hvem som er parter i transaksjonene.

§ 10-10 skal lyde:
§ 10-10. Forskuddstrekk, skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning), arbeidsgiveravgift og finansskatt på lønn
(1) Forskuddstrekk og skattetrekk etter § 5-4 første ledd (kildeskatteordning) forfaller til betaling senest første virkedag etter utbetaling av ytelsen det skal foretas trekk i.

(2) Arbeidsgiveravgift og finansskatt på lønn for de to foregående kalendermånedene forfaller til betaling hver 15. januar, 15. mars, 15. mai, 15. juli, 15. september og 15. november.
(3) Departementet kan i forskrift gi regler om avvikende forfallstidspunkt for enkelte arbeidsgivere, skattytere eller situasjoner.
§ 18-1 første ledd første punktum skal lyde:
Den som er pliktig til å foreta forskuddstrekk eller skattetrekk etter kapittel 5, og som unnlater å foreta eller sørge for at det blir foretatt beregning og trekk, herunder betaling etter § 10-10 første ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.

III

Endringene under I trer i kraft straks.

Endringene under II trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer.

1 Fra 1. januar 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1093.

Lov om endringer i skatteforvaltningsloven

I

I lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning gjøres følgende endringer: – – –

II

I lov 27. mai 2016 nr. 14 om skatteforvaltning gjøres følgende endringer:
§ 7-5 syvende ledd skal lyde:
(7) Formidler av drosjetjenester og driftsansvarlig for kontrollutrustning skal gi opplysninger fra skiftlappen for løyvehavere som er tilknyttet virksomheten eller kontrollutrustningen. Departementet kan gi forskrift om at formidlere av drosjetjenester som anvender digitale plattformer, skal ha plikter etter § 7-11.
§ 7-5 åttende ledd skal lyde:
(8) For den som formidler utleie av fast eiendom hvor betaling for formidlingen er knyttet til gjennomførte transaksjoner, gjelder opplysningsplikten etter § 7-11 tilsvarende dersom formidlingen ikke har skjedd gjennom en digital plattform. Det samme gjelder for den som på vegne av utleier inngår kontrakt om utleie av fast eiendom hvor betaling for tjenesten er knyttet til gjennomførte transaksjoner.

§ 7-5 niende ledd oppheves. § 7-5 nåværende tiende ledd blir niende ledd.
§ 7-11 skal lyde:
§ 7-11. Salg av tjenester og utleie gjennom digitale plattformer
(1) Digitale plattformer skal gi opplysninger om salg av tjenester, utleie av fast eiendom og utleie av transportmidler som formidles gjennom plattformen mot vederlag. Det skal blant annet gis opplysninger om utleieren eller tjenesteyteren, om det formidlingen gjelder og om vederlaget.
(2) Digitale plattformer skal identifisere utleiere og tjenesteytere. Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten ved slik identifisering, herunder om hvilke opplysninger plattformen skal innhente. Det kan gis forskrift om konsekvensene av at den digitale plattformen ikke får opplysninger fra utleieren eller tjenesteyteren, herunder om plikt for plattformen til å utelukke denne fra tjenesten eller å holde tilbake vederlag. Det kan også gis forskrift om at den digitale plattformen skal oppbevare opplysninger og dokumentasjon benyttet i forbindelse med identifisering.
§ 7-12 skal lyde:
§ 7-12. Kryptoeiendeler
(1) Vekslings- og oppbevaringstjenester skal gi opplysninger om kryptoeiendeler og andre finansielle forhold. Departementet kan gi forskrift om hva som regnes som kryptoeiendel, og nærmere avgrensninger av hvilke tilbydere av vekslings- og oppbevaringstjenester som er opplysningspliktige.
(2) For den enkelte bruker av tjenesten skal det blant annet gis opplysninger om

a. vekslinger mellom kryptoeiendeler og offisiell valuta
b. vekslinger mellom kryptoeiendeler
c. overføringer av kryptoeiendeler som vederlag for kjøp eller salg av varer eller tjenester
d. annen veksling eller overføring av kryptoeiendeler som ikke er dekket av bokstav a, b eller c
e. innestående verdier.

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal gis, hvilke brukere det skal gis opplysninger om og beregning av markedsverdien av kryptoeiendeler og utenlandsk valuta.

(3) Opplysningspliktige skal identifisere brukere av tjenesten. For brukere som er juridiske personer, skal opplysningspliktige også identifisere reelle rettighetshavere. Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal gis, og framgangsmåten ved slik identifisering, herunder om innhenting av egenerklæring om skattemessig bosted mv. Det kan gis forskrift om konsekvensene av at framgangsmåten ikke blir fulgt, herunder at det ikke kan gjennomføres overføringer eller transaksjoner på vegne av brukeren. Det kan

også gis forskrift om at opplysningspliktige skal oppbevare opplysninger og dokumentasjon benyttet i forbindelse med identifisering og overføring.
(4) Dersom opplysningspliktige etter denne bestemmelsen innretter seg for å unngå at opplysninger blir utvekslet etter overenskomst med fremmed stat, skal pliktene etter denne bestemmelsen likevel gjelde. Opplysningspliktige som har grunn til å tro at bruker eller annen person har innrettet seg for å unngå at opplysninger blir utvekslet etter overenskomst med fremmed stat, skal foreta undersøkelser for å avkrefte eller bekrefte mistanken. Dersom mistanken ikke kan avkreftes, skal den opplysningspliktige gi de opplysningene som foreligger, herunder om de forholdene som har medført mistanke.
Nåværende § 7-11 til § 7-13 blir § 7-13 og ny § 7-14 og § 7-15.
§ 11-1 første ledd annet punktum skal lyde:
Det samme gjelder plikt til å oppbevare dokumentasjon i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av § 7-3 tredje ledd, § 7-11 annet ledd og § 7-12 tredje ledd.
§ 14-1 første ledd tredje punktum skal lyde:
Tvangsmulkt kan også ilegges den som ikke oppfyller pliktene til å identifisere kontohavere mv., utleiere, tjenesteytere eller brukere etter § 7-3 tredje ledd, § 7-11 annet ledd eller § 7-12 tredje ledd, og den som ikke retter seg etter pålegg om bokføring etter § 11-1 innen den fastsatte fristen.
§ 14-7 første ledd bokstav a skal lyde:

a. tredjeparter som ikke oppfyller sine opplysningsplikter etter kapittel 7, herunder plikten til å identifisere kontohavere mv., utleiere, tjenesteytere eller brukere etter § 7-3 tredje ledd, § 7-11 annet ledd eller § 7-12 tredje ledd

III

Endringene under I trer i kraft straks.

Endringene under II trer i kraft 1. januar 2026. Departementet kan gi forskrift om overgangsbestemmelser[1].

1 Del III tredje punktum trer i kraft 1. januar 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1089.

Lov om endringer i forsvarsloven mv. (fjerning av plikten til å fratre ved særaldersgrense og innføring av åremål)

I

I lov 12. august 2016 nr. 77 om verneplikt og tjeneste i Forsvaret m.m. gjøres følgende endringer:
§ 44 andre ledd skal lyde:
Generalmajor, kontreadmiral eller høyere utnevnes som embetsmenn på åremål.
§ 44 nåværende andre til syvende ledd blir tredje til åttende ledd.
§ 44 nytt niende ledd skal lyde:
Kongen kan i forskrift gi nærmere regler om utnevning av embetsmenn i åremålsstillinger.
– – –

II

I lov 3. mai 1957 om pensjonering av militært tilsatte som etter søknad gis avskjed med redusert lønn og tjenesteplikt gjøres følgende endringer: – – –

III

1. Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. De ulike bestemmelsene kan settes i kraft til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 1. juli 2025 for endringsloven del I § 45 og endringsloven del II,
Fra 1. januar 2026 for endringsloven del I § 44 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1114.

Lov om informasjonstilgang m.m. for Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven

§ 1. Formålet med loven

Formålet med loven er å gi Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven tilgang til opplysninger som er nødvendige for å få utført utvalgets arbeid i henhold til mandatet, og å gi utvalget adgang til å behandle disse opplysningene.

§ 2. Adgang til å innhente informasjon uten hinder av taushetsplikt

EOS-utvalget, domstolene, Etterretningstjenesten og andre offentlige og private virksomheter, også ekomtilbydere som nevnt i etterretningstjenesteloven § 7-2 første ledd, kan uten hinder av taushetsplikt gi Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven de opplysningene som er nødvendige for at utvalget skal kunne utføre sine oppgaver. Unntaket fra taushetsplikt i ekomloven § 3-10 første ledd omfatter kun opplysninger om tekniske innretninger og fremgangsmåter.

Utvalget skal iaktta hensynet til rikets sikkerhet og fremmede makter og ikke søke innsyn i sikkerhetsgradert informasjon i større utstrekning enn nødvendig.

Utvalget skal ikke søke innsyn i personopplysninger i større utstrekning enn nødvendig.

§ 3. Taushetsplikt

Medlemmene i Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven og enhver som utfører tjeneste eller arbeid for utvalget, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 g. Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 6 gjelder ikke.

Når personer som nevnt i første ledd mottar opplysninger som er undergitt strengere regler om taushetsplikt enn det som følger av forvaltningsloven, skal de strengere reglene gjelde. Det samme gjelder etter at materialet er avlevert til arkivdepot for de som er ansatt i eller som utfører arbeid eller tjeneste for arkivdepotet.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at utvalget avgir en ugradert evalueringsrapport.

§ 4. Behandling av personopplysninger

Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven kan behandle personopplysninger når det er nødvendig for utvalgets evalueringsarbeid.

Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven er behandlingsansvarlig frem til utvalget har avsluttet sitt arbeid. Arkivdepot er behandlingsansvarlig for personopplysninger i materiale som avleveres dit.

§ 5. Ikrafttredelse og opphør

Loven trer i kraft straks.

§ 2 og § 4 første ledd oppheves når Utvalget for evaluering av etterretningstjenesteloven har avsluttet sitt arbeid, og § 4 andre ledd blir da første ledd.

§ 6. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i lov 24. november 2023 nr. 85 om militær politimyndighet: – – –

Lov om endringer i psykisk helsevernloven og pasient- og brukerrettighetsloven mv. (bedre beslutningsgrunnlag og behandling)

Endringsloven ble første gang sanksjonert som lov 25. april 2025 nr. 13. Ved en inkurie ble feil versjon av lovvedtaket sanksjonert og kunngjort. Loven sanksjoneres og kunngjøres derfor på nytt, basert på en beriktiget versjon av lovvedtak 41 (2024–2025).
Endringer i følgende lover:

1. Lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. (spesialisthelsetjenesteloven).
2. Lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven).
3. Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven).
4. Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven).

5. Lov 21. februar 2003 nr. 12 om behandlingsbiobanker (behandlingsbiobankloven).
6. Lov 27. juni 2003 nr. 64 om alternativ behandling av sykdom mv.
7. Lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven).
8. Lov 20. juni 2014 nr. 42 om behandling av helseopplysninger ved ytelse av helsehjelp (pasientjournalloven).
9. Lov 20. juni 2014 nr. 43 om helseregistre og behandling av helseopplysninger (helseregisterloven).
10. Lov 7. mai 2015 nr. 25 om donasjon og transplantasjon av organ, celler og vev (transplantasjonslova).

I

I lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. skal § 3-11 tredje ledd andre punktum lyde:
Bestemmelsen gjelder også henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra nærmeste pårørende til en avdød pasient eller fra nærmeste pårørende til en pasient over 18 år som mangler beslutningskompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 annet ledd.

II

I lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern gjøres følgende endringer:
§ 1-1 første ledd skal lyde:
Formålet med loven her er å sikre helsehjelp av god kvalitet for personer med psykiske lidelser og at etablering og gjennomføring av psykisk helsevern skjer på en forsvarlig måte og i samsvar med menneskerettighetene og grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper. Loven skal bidra til å fremme tillitsforholdet mellom pasienter, nærmeste pårørende og helse- og omsorgstjenesten. Det er et formål med reglene å forebygge, begrense og fremme riktig bruk av tvang.
§ 1-2 andre og tredje ledd skal lyde:
Med tvungen observasjon menes slik undersøkelse, pleie og omsorg som nevnt i første ledd, fastsatt på grunnlag av vilkårene nevnt i § 3-2, med sikte på å klarlegge om vilkårene for tvungent psykisk helsevern foreligger.

Med tvungent psykisk helsevern menes slik undersøkelse, behandling, pleie og omsorg som nevnt i første ledd fastsatt på grunnlag av vilkårene nevnt i § 3-3.
§ 2-1 første ledd skal lyde:

Psykisk helsevern ytes på bakgrunn av samtykke etter bestemmelsene i pasient- og brukerrettighetsloven, med mindre annet følger av loven her. Undersøkelse og behandling av pasienter over 18 år som mangler beslutningskompetanse, og som ikke motsetter seg helsehjelpen, kan også skje etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6.
§ 3-2 første ledd nr. 3 første punktum skal lyde:
Pasienten mangler beslutningskompetanse, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3.
§ 3-3 nr. 4 første punktum skal lyde:
Pasienten mangler beslutningskompetanse, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3.
§ 3-3 a fjerde til sjette ledd skal lyde:
Dersom pasienten opptrer truende eller utøver vold, skal den faglig ansvarlige for vedtaket vurdere om pasienten utgjør en nærliggende og alvorlig fare for andres liv eller helse, jf. §§ 3-2 første ledd nr. 3 andre punktum og 3-3 nr. 3 bokstav b og nr. 4 andre punktum. Det samme gjelder dersom pasienten tidligere har opptrådt truende eller utøvd vold.

Den faglig ansvarlige for vedtaket skal i situasjoner som i nevnt fjerde ledd vurdere om det skal gjøres en voldsrisikoutredning og eventuelt utarbeides en risikohåndteringsplan.

Den faglig ansvarlige for vedtaket skal vurdere om det er behov for å innhente opplysninger fra nærmeste pårørende, kommunal helse- og omsorgstjeneste og andre relevante instanser i forbindelse med vurderingen av farevilkåret i §§ 3-2 første ledd nr. 3 andre punktum og 3-3 nr. 3 bokstav b og nr. 4 andre punktum og vilkåret om manglende beslutningskompetanse, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3.
Nåværende fjerde og femte ledd blir nye sjuende og åttende ledd.
§ 3-4 første ledd skal lyde:
Den som er under psykisk helsevern etter eget samtykke, eller med grunnlag i beslutning etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-6, kan ikke overføres til tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern.
§ 3-5 tredje ledd skal lyde:
Tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern kan også skje uten døgnopphold i institusjon dersom dette er et bedre alternativ for pasienten. Den faglig ansvarlige skal gjøre vurderingen i samråd med kommunale helse- og omsorgstjenester. Ved vurderingen skal det også tas tilbørlig hensyn til de som er gitt rettigheter som nærmeste pårørende etter pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b, og pårørende som pasienten bor sammen med. Tvungen observasjon og tvungent psykisk helsevern kan bare omfatte pålegg overfor pasienten om frammøte til undersøkelse eller behandling. Pasienten kan om nødvendig avhentes. Dersom det er nødvendig,

kan avhentingen gjennomføres med tvang.
Ny § 4-2 a skal lyde:
§ 4-2 a. Løpende vurdering av om lovens vilkår er oppfylt
Lovens vilkår for tvangsbruk skal være oppfylt hele tiden mens vedtaket gjennomføres. Dersom vilkårene ikke lenger er oppfylt, skal tiltaket avbrytes straks og vedtaket oppheves.
§ 4-4 første ledd skal lyde:
En pasient som er under tvungent psykisk helsevern, kan uten eget samtykke undergis slik undersøkelse og behandling som klart er i overensstemmelse med faglig anerkjent psykiatrisk metode og forsvarlig klinisk praksis. Det er et vilkår at pasienten mangler beslutningskompetanse, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3. Vilkår om manglende beslutningskompetanse gjelder ikke ved nærliggende og alvorlig fare for eget liv eller andres liv eller helse.
Ny § 4-4 b skal lyde:
§ 4-4 b. Elektrokonvulsiv behandling uten eget samtykke
Den faglig ansvarlige kan, etter samråd med annet kvalifisert helsepersonell, treffe vedtak om at en pasient som mangler beslutningskompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3, kan gis elektrokonvulsiv behandling dersom:

a. unnlatelse av å gjennomføre behandlingen i løpet av få uker vil medføre alvorlig fare for pasientens liv, og
b. pasienten ikke motsetter seg slik behandling.

Vedtaket skal straks nedtegnes, og det skal opplyses der hvordan vilkårene etter første ledd er vurdert, og om oppfatningen til annet kvalifisert helsepersonell.

Vedtaket kan gjelde for inntil to uker i samme behandlingsserie. Det kan ikke treffes nytt vedtak i samme behandlingsserie.

Pasienten og pasientens nærmeste pårørende kan påklage vedtak etter paragrafen her til kontrollkommisjonen.
Ny § 4-8 a skal lyde:
§ 4-8 a. Legemiddelbehandling uten eget samtykke på sykehjem
Vedtak om behandling med legemidler etter § 4-4 kan, etter avtale med kommunen, gjennomføres på sykehjem dersom dette er en klart bedre løsning for pasienten enn å bli behandlet i institusjon for psykisk helsevern. Det kan, om nødvendig, brukes tvangsmidler etter § 4-8 andre ledd bokstav c og d.

Behandling som pasienten motsetter seg, kan ikke gjennomføres på pasientens rom eller i lokaler som pasienten bruker i det daglige, med mindre dette er den klart beste løsningen for pasienten. Det samme gjelder undersøkelser som er nødvendige for å kunne fatte vedtak om og gjennomføre

behandlingen.
§ 6-4 femte ledd skal lyde:
Kontrollkommisjonen skal prøve alle sider av saken. Ved klage på vedtak etter § 3-3 a om å ikke gjennomføre tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern og vedtak etter § 3-7 andre eller tredje ledd om opphør av tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern kan kontrollkommisjonen bare ta stilling til om vedtaket er i samsvar med loven, og ikke selv treffe vedtak om bruk av tvang.

III

I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer:
§ 3-1 tredje ledd skal lyde:
Dersom pasienten ikke har beslutningskompetanse, har pasientens nærmeste pårørende rett til å medvirke sammen med pasienten.
§ 3-1 fjerde ledd skal lyde:
Dersom pasienten har beslutningskompetanse, har pasientens nærmeste pårørende rett til å medvirke når:

a. pasienten har en alvorlig sinnslidelse og utgjør en nærliggende og alvorlig fare for andres liv eller helse
b. hensynet til barn pasienten har omsorgsansvar for, taler for at pårørende skal få medvirke.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.
§ 3-3 andre og tredje ledd skal lyde:
Er pasienten eller brukeren over 16 år og ikke kan ivareta sine interesser på grunn av manglende beslutningskompetanse etter § 4-3 annet ledd, har både pasienten eller brukeren og dennes nærmeste pårørende rett til informasjon etter reglene i § 3-2.

Dersom pasienten eller brukeren har beslutningskompetanse, har pasientens eller brukerens nærmeste pårørende rett til informasjon når:

a. pasienten har en alvorlig sinnslidelse og utgjør en nærliggende og alvorlig fare for andres liv eller helse
b. hensynet til barn pasienten eller brukeren har omsorgsansvar for, taler for at pårørende skal få informasjon.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.
§ 4-3 overskriften skal lyde:

§ 4-3. Hvem som har beslutningskompetanse
§ 4-3 andre til femte ledd skal lyde:
Beslutningskompetansen kan bortfalle dersom det er overveiende sannsynlig at pasienten ikke er i stand til å forstå hva den aktuelle beslutningen gjelder, og konsekvensene av beslutningen.

Den som yter helsehjelp, avgjør om pasienten mangler beslutningskompetanse etter annet ledd. Helsepersonellet skal ut fra pasientens alder, psykiske tilstand, modenhet og erfaringsbakgrunn legge forholdene best mulig til rette for at pasienten selv kan treffe beslutning om helsehjelp, jf. § 3-5.

Avgjørelse som gjelder manglende beslutningskompetanse, skal være begrunnet og skriftlig, og om mulig straks legges frem for pasienten og dennes nærmeste pårørende. Mangler pasienten nærmeste pårørende, skal avgjørelsen legges frem for annet kvalifisert helsepersonell.

Undersøkelse og behandling av psykiske lidelser hos personer som mangler beslutningskompetanse etter annet ledd og som motsetter seg helsehjelpen, kan bare skje med hjemmel i psykisk helsevernloven.
§ 4-5 overskriften skal lyde:
§ 4-5. Samtykke på vegne av ungdom som ikke har beslutningskompetanse
§ 4-5 første ledd skal lyde:
Foreldrene eller andre med foreldreansvaret har rett til å samtykke til helsehjelp for pasienter mellom 16 og 18 år som ikke har beslutningskompetanse.
§ 4-6 overskriften skal lyde:
§ 4-6. Om pasienter over 18 år som ikke har beslutningskompetanse
§ 4-6 første ledd skal lyde:
Dersom en pasient over 18 år ikke har beslutningskompetanse etter § 4-3 annet ledd, kan den som yter helsehjelp, ta avgjørelse om helsehjelp som er lite inngripende ut fra omfanget og varigheten.
§ 4-6 nytt fjerde til sjuende ledd skal lyde:
Elektrokonvulsiv behandling kan bare gis dersom vilkårene i psykisk helsevernloven § 4-4 b er oppfylt.

Dersom det treffes beslutning om å gi helsehjelp for en psykisk lidelse etter andre ledd til en pasient som har, eller antas å ha, en alvorlig sinnslidelse, skal lederen for kontrollkommisjonen for psykisk helsevern underrettes og motta kopi av de relevante delene av pasientens journal. Kontrollkommisjonens leder skal ved mottak av underretningen så snart som mulig forvisse seg om at riktig framgangsmåte er fulgt, og at beslutningen bygger på en vurdering av vilkårene i andre og tredje ledd.

Når det gis helsehjelp for en alvorlig sinnslidelse etter andre ledd, skal kontrollkommisjonen, hver sjette måned etter at beslutningen er tatt, av eget

tiltak vurdere om lovens vilkår er oppfylt. Ansvarlig helsepersonell skal gi kontrollkommisjonen en oppdatert vurdering av pasientens situasjon.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om kontrollkommisjonens virksomhet.

§ 4-6 a første ledd skal lyde:

Helse- og omsorgstjenesten kan treffe vedtak om bruk av tekniske innretninger for varsling og lokalisering som ledd i helse- og omsorgstjenester til en pasient eller bruker over 18 år som ikke har beslutningskompetanse etter § 4-3 annet ledd. Bruk av medisinsk teknisk utstyr for varsling reguleres av § 4-6 første til tredje ledd. Reglene i § 4-1 til § 4-3 gjelder tilsvarende for vurdering av brukerens beslutningskompetanse.

§ 4A-2 skal lyde:

§ 4A-2. Virkeområde

Kapitlet kommer til anvendelse når helsepersonell yter helsehjelp til pasienter over 16 år som mangler beslutningskompetanse, jf. kapittel 4, og som motsetter seg helsehjelpen.

Undersøkelse og behandling av psykisk lidelse hos personer som mangler beslutningskompetanse, og som motsetter seg helsehjelpen, kan likevel bare skje med hjemmel i psykisk helsevernloven.

§ 4A-3 tredje ledd andre punktum skal lyde:

I vurderingen av om slik helsehjelp skal gis, skal det blant annet legges vekt på graden av motstand samt om det i nær fremtid kan forventes at pasienten vil kunne gjenvinne sin beslutningskompetanse.

§ 7-2 tredje ledd første punktum skal lyde:

Pasientens eller brukerens representant etter første ledd er den som har fullmakt til å klage på pasientens eller brukerens vegne, eller som har beslutningskompetanse på pasientens eller brukerens vegne etter kapittel 4.

§ 7-4 første ledd andre punktum skal lyde:

Tilsvarende rett gjelder for nærmeste pårørende til en avdød pasient eller bruker og for nærmeste pårørende til en pasient eller bruker over 18 år som mangler beslutningskompetanse etter § 4-3 annet ledd.

IV

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:

§ 22 tredje ledd skal lyde:

For personer over 16 år som mangler beslutningskompetanse, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 annet ledd, kan nærmeste pårørende gi samtykke etter første ledd.

§ 25 første ledd skal lyde:

Med mindre pasienten motsetter seg det, kan taushetsbelagte opplysninger gis

til samarbeidende personell når dette er nødvendig for å kunne gi forsvarlig helsehjelp. Taushetsbelagte opplysninger kan, uavhengig av om pasienten motsetter seg det, gis til samarbeidende personell dersom pasienten utgjør en nærliggende og alvorlig fare for eget liv eller andres liv eller helse, jf. psykisk helsevernloven § 3-3 nr. 3 bokstav b.
§ 45 første ledd skal lyde:
Med mindre pasienten motsetter seg det, skal helsepersonell som skal yte eller yter helsehjelp til pasient etter denne lov, gis nødvendige og relevante helseopplysninger i den grad dette er nødvendig for å kunne gi helsehjelp til pasienten på forsvarlig måte. Helseopplysninger kan, uavhengig av om pasienten motsetter seg det, gis til helsepersonell som skal yte eller yter helsehjelp til pasienten etter denne loven, dersom pasienten utgjør en nærliggende og alvorlig fare for eget liv eller andres liv eller helse, jf. psykisk helsevernloven § 3-3 nr. 3 bokstav b. Det skal fremgå av journalen at annet helsepersonell er gitt helseopplysninger.

V

I lov 21. februar 2003 nr. 12 om behandlingsbiobanker skal § 11 andre ledd lyde:
For personer uten beslutningskompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3, gjelder pasient- og brukerrettighetsloven §§ 4-4 til 4-7 om samtykke på vegne av andre tilsvarende.

VI

I lov 27. juni 2003 nr. 64 om alternativ behandling av sykdom mv. skal § 7 tredje ledd første punktum lyde:
Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke dersom behandlingen skjer i samarbeid eller samforståelse med pasientens lege, og pasienten har beslutningskompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 første og andre ledd.

VII

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. gjøres følgende endringer:
§ 4-2 a andre ledd andre punktum skal lyde:
Bestemmelsen gjelder også henvendelser om kvalitet og pasientsikkerhet fra nærmeste pårørende til en avdød pasient eller bruker eller fra nærmeste

pårørende til en pasient eller bruker over 18 år som mangler beslutningskompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 annet ledd.
– – –

VIII

I lov 20. juni 2014 nr. 42 om behandling av helseopplysninger ved ytelse av helsehjelp skal § 17 andre ledd lyde:
Reglene om beslutningskompetanse i pasient- og brukerrettighetsloven §§ 4-3 til 4-7 gjelder tilsvarende for retten til å motsette seg behandling av opplysningene.

IX

I lov 20. juni 2014 nr. 43 om helseregistre og behandling av helseopplysninger skal § 15 tredje ledd lyde:
For personer uten beslutningskompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre ledd, skal nærmeste pårørende etter pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b gi samtykke.

X

I lov 7. mai 2015 nr. 25 om donasjon og transplantasjon av organ, celler og vev gjøres følgende endringer:
§ 5 tredje og fjerde ledd skal lyde:
Uttak frå barn under 12 år og vaksne som ikkje har avgjerdskompetanse etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre ledd, kan berre finne stad dersom:

a. uttaket gjeld fornybart vev, jf. § 3 bokstav c,
b. donasjonen er nødvendig for å redde livet til mottakaren,
c. det ikkje finst ein donor med avgjerdskompetanse som deler mange nok av dei viktigaste vevstypane (er vevsforlikeleg), og
d. mottakaren er søsken, barn eller forelder, eller i særlege tilfelle på annan måte i nær familie med donoren.

Uttak kan aldri gjennomførast i strid med viljen til ein donor som ikkje har avgjerdskompetanse.

§ 7 overskriften skal lyde:
§ 7. Kven som har rett til å samtykke til donasjon frå ein levande donor
§ 7 første ledd skal lyde:
Personar som har fylt 18 år, har rett til å samtykke til donasjon. Pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre til fjerde ledd om bortfall av avgjerdskompetanse gjeld tilsvarande.
§ 7 tredje ledd skal lyde:
For personar som har mista avgjerdskompetansen etter pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 andre ledd, har næraste pårørande, jf. § 3 bokstav d, rett til å samtykke til donasjon.
§ 7 sjette ledd første punktum skal lyde:
For at samtykket skal vere gyldig, må donoren og den som har avgjerdskompetansen, ha fått informasjon om helsetilstanden til donoren og om inngrepet, også om omfanget og konsekvensane av det.

XI

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene skal tre i kraft til ulik tid.
1 Fra 1. juni 2026 med unntak av endringen i helse- og omsorgstjenesteloven § 9-2 i del VII som trer i kraft 1. september 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1109.

Lov om endringer i folkehelseloven m.m. (krav til systematisk og kunnskapsbasert folkehelsearbeid, helsemessig beredskap)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader (tobakksskadeloven).
2. Lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap (helseberedskapsloven).
3. Lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid (folkehelseloven).

I

I lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:
§ 1. Formål
Formålet med denne loven er å bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder livskvalitet og gode sosiale og miljømessige forhold, og som utjevner sosiale helseforskjeller.

Loven skal bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen, og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse.

Loven skal sikre at kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter setter i verk tiltak og samordner sin virksomhet i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte. Loven skal legge til rette for et langsiktig, systematisk og kunnskapsbasert folkehelsearbeid.
§ 2 fjerde ledd skal lyde:
Loven gjelder for helsepersonell, offentlige tjenestepersoner og private der dette fastsettes i medhold av §§ 7 b, 29 og 33 a.
§ 3 skal lyde:
§ 3. Definisjoner
I loven her menes med

a. folkehelse: befolkningens helsetilstand og livskvalitet og hvordan helse og livskvalitet fordeler seg i en befolkning
b. folkehelsearbeid: samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og livskvalitet, fremmer gode sosiale og miljømessige forhold, utjevner sosiale helseforskjeller, beskytter befolkningen mot faktorer som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen, og forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse.

§ 4 skal lyde:
§ 4. Kommunens ansvar
Kommunen skal

a. fremme befolkningens helse og livskvalitet
b. fremme gode sosiale og miljømessige forhold
c. bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse
d. bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller
e. bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen.

Ansvaret etter første ledd skal ivaretas innenfor de oppgavene og med de virkemidlene kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn ivaretas av andre myndigheter og virksomheter. Medvirkningen skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid og deltagelse i planlegging og ved gjennomføring av tiltak. Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.

Kommunen bør medvirke til, og tilrettelegge for, forskning og annen kunnskapsutvikling om folkehelsetiltak.

Kommunen skal ha internkontroll etter reglene i kommuneloven § 25-1 med krav fastsatt i eller i medhold av denne loven.

I forbindelse med handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

I kommuner med samisk befolkning skal kommunen være oppmerksom på særskilte folkehelseutfordringer for samer.

§ 5 første ledd annet punktum bokstav a skal lyde:

a. opplysninger som statlige helsemyndigheter, de regionale helseforetakene og fylkeskommunen gjør tilgjengelig etter §§ 20, 24, 25 og 25 a,

§ 5 første ledd annet punktum bokstav c skal lyde:

c. kunnskap om positive og negative faktorer og utviklingstrekk i miljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse, herunder risikoforhold.

§ 5 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:
Den skal også inneholde en vurdering av hvordan kommunen kan møte utfordringene, herunder planbehov.
§ 5 annet ledd nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.
§ 6 skal lyde:
§ 6. Mål og planlegging
Oversikten etter § 5 annet ledd skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi. En drøfting av kommunens folkehelseutfordringer og hvordan kommunen kan møte disse, bør inngå i strategien, jf. plan- og bygningsloven § 10-1.

Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplaner etter plan- og bygningsloven kapittel 11 fastsette mål, strategier, handlinger og prioriteringer for å møte kommunens folkehelseutfordringer.
§ 7 overskriften skal lyde:
§ 7. Tiltak
§ 7 første ledd skal lyde:
Kommunen skal iverksette nødvendige tiltak for å møte kommunens folkehelseutfordringer. Dette kan blant annet omfatte tiltak knyttet til

oppvekst- og levekårsforhold som bolig, utdanning, arbeid og inntekt, fysiske og sosiale miljøer og bomiljø- og nærmiljøkvaliteter, fysisk aktivitet, kosthold, smittsomme sykdommer, skader og ulykker, vold og overgrep, tobakksbruk, alkohol- og annen rusmiddelbruk, fremming av psykisk helse og forebygging av psykiske plager og lidelser, diskriminering og ensomhet.

Nye §§ 7 a til 7 d skal lyde:

§ 7 a. Tilsyn med virksomhet og eiendom

Kommunen skal føre tilsyn med virksomhet og eiendom som omfattes av kapittel 3, og i den forbindelse treffe nødvendige enkeltvedtak etter samme kapittel. Kommunen skal prioritere sin tilsynsvirksomhet etter en vurdering av helserisiko.

Kommunens tilsyn med virksomhet og eiendom etter første ledd skal dokumenteres særskilt, også uavhengighet og likebehandling i tilsynet.

Kommunens myndighet kan utøves av kommuneoverlegen dersom dette på grunn av tidsnød er nødvendig for at kommunens oppgaver etter paragrafen her og kapittel 3 skal kunne utføres.

Kommunens ansvar og oppgaver etter paragrafen her og kapittel 3 kan i tillegg til å delegeres etter bestemmelsene i kommuneloven delegeres til et interkommunalt selskap.

Departementet kan gi forskrift om kommunens tilsyn etter paragrafen her.

§ 7 b. Beredskap

Kommunen har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og for tiltak i beredskapssituasjoner. Dette omfatter også kompenserende tiltak for å forebygge og begrense konsekvenser for befolkningens helse som følge av tiltak iverksatt for å håndtere beredskapssituasjonen. Kommunen skal sikre forsvarlig samfunnsmedisinsk beredskap. Kommunen skal innhente medisinskfaglige råd fra kommuneoverlegen om helsemessig beredskap etter denne loven, jf. § 7 c.

Kommunen plikter å utarbeide en beredskapsplan for sine oppgaver etter denne lovens §§ 7 a til 7 c og kapittel 3, i samsvar med helseberedskapsloven. Helseberedskapsplanen skal samordnes med kommunens øvrige beredskapsplaner.

Ved en miljøhendelse eller mistanke om utbrudd av sykdom knyttet til helseskadelige miljøfaktorer skal kommunen iverksette nødvendige tiltak for å forebygge, håndtere og begrense negative helsekonsekvenser.

Departementet kan gi forskrift om kommunens beredskap innen miljø og helse.

§ 7 c. Samfunnsmedisinsk kompetanse

Kommunen skal ha nødvendig samfunnsmedisinsk kompetanse for å ivareta oppgaver etter loven her. Det skal ansettes en eller flere kommuneoverleger som medisinskfaglig rådgiver for kommunen for å ivareta blant annet:

a. samfunnsmedisinsk rådgivning i kommunens folkehelsearbeid, jf. §§ 4

til 7 d, herunder epidemiologiske analyser, helsemessig beredskap og vurdering av hvordan kommunen kan møte folkehelseutfordringer, og

b. hastekompetanse på kommunens vegne i saker etter denne loven og smittevernloven.

Kommunen kan samarbeide med andre kommuner om ansettelse av kommuneoverlege.

§ 7 d. Samarbeid mellom kommuner

Departementet kan pålegge samarbeid mellom kommuner når det anses påkrevet for en forsvarlig løsning av folkehelsearbeidet i kommunene, herunder gi bestemmelser om hvilke oppgaver det skal samarbeides om, og fordeling av utgifter.

Dersom forholdene tilsier det, skal kommunen yte bistand til andre kommuner ved ulykker og andre akutte situasjoner. Anmodning om bistand fremmes av den kommunen som har bistandsbehovet. Den kommunen som mottar bistand, skal yte kommunen som bidrar med hjelp, kompensasjon for utgifter som pådras, med mindre annet er avtalt eller bestemt i medhold av første ledd.

Kapittel 3 kapitteloverskriften skal lyde:

Krav til virksomheter og eiendommer og kommunens virkemidler

§ 8 skal lyde:

§ 8. Krav til virksomheter og eiendommer

Virksomheter og eiendommer skal planlegges, tilrettelegges og drives på en helsemessig tilfredsstillende måte, slik at de ikke medfører fare for helseskade eller helsemessig ulempe.

Der annet regelverk fastsetter helsebegrunnede krav eller normer, skal det tas utgangspunkt i disse ved vurderingen av om denne lovens krav til helsemessig tilfredsstillende drift er oppfylt.

Departementet kan innenfor formålene etter § 1, gi forskrift om miljø og helse, herunder bestemmelser om innemiljø, luftkvalitet, vann og vannforsyning, støy, omgivelseshygiene, forebygging av ulykker og skader, sosiale faktorer mv. Det kan også gis forskrifter om plikt til å ha internkontrollsystemer og til å føre internkontroll for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av dette kapittel overholdes.

§ 9 oppheves.

§ 10 første ledd første punktum skal lyde:

Departementet kan innenfor miljø og helse, jf. § 8, gi forskrift om meldeplikt til, eller plikt til å innhente godkjenning fra, kommunen før eller ved iverksetting av virksomhet som kan ha innvirkning på helsen.

§ 11 annet ledd skal lyde:

Ved virksomhet som i vesentlig grad kan berøre befolkningens helse og livskvalitet nasjonalt eller regionalt, kan Helsedirektoratet utøve myndighet

etter første ledd.
Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.
§ 12 første ledd første punktum skal lyde:
Kommunen kan pålegge den som planlegger eller driver virksomhet som kan ha innvirkning på helsen, en plikt til, uten hinder av taushetsplikt, å gi kommunen de opplysningene som er nødvendige for at den kan utføre sine gjøremål etter § 7 a og dette kapittelet.
§ 13 første ledd skal lyde:
Kommunen kan for å ivareta sine oppgaver etter § 7 a og dette kapittelet beslutte at det skal foretas gransking av eiendom eller virksomhet. Granskingen kan gjennomføres av den som er delegert myndighet etter § 7 a, eller av kommuneoverlegen i hastesaker. Granskingen kan om nødvendig gjennomføres med bistand fra politiet.
§ 13 annet ledd annet punktum skal lyde:
Det kan kreves fremlagt dokumenter og materiale og kreves foretatt undersøkelser som kan ha betydning for kommunens gjøremål etter § 7 a og dette kapittelet.
§ 14 første ledd første punktum skal lyde:
Kommunen kan pålegge forhold ved en eiendom eller virksomhet i kommunen rettet hvis forholdet direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen eller er i strid med bestemmelser gitt i medhold av § 7 a eller dette kapittelet.
§ 18 første ledd første punktum skal lyde:
Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer pålegg eller forskrifter gitt i medhold av dette kapittelet eller § 7 a.
§ 19 første ledd første punktum skal lyde:
Statsforvalteren avgjør klager over vedtak truffet av kommunen eller kommuneoverlegen etter dette kapittelet.
§ 20 skal lyde:
§ 20. Fylkeskommunens ansvar
Fylkeskommunen skal

a. fremme befolkningens helse og livskvalitet
b. fremme gode sosiale og miljømessige forhold
c. bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse
d. bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller
e. bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen.

Ansvaret etter første ledd skal ivaretas innenfor de oppgavene og med de virkemidlene som fylkeskommunen er tillagt.

Fylkeskommunen skal ha internkontroll etter reglene i kommuneloven §

25-1 med krav fastsatt i eller i medhold av denne loven.

Fylkeskommunen skal være pådriver for og samordne folkehelsearbeidet i fylket, for eksempel gjennom partnerskap. Fylkeskommunen skal, gjennom samarbeid blant annet med kommuner, frivillig sektor, de regionale helseforetakene, kunnskapsmiljøer og myndigheter, støtte opp under forskning og utvikling, herunder evaluering, av folkehelsearbeidet i kommunene.

Fylkeskommunen skal understøtte folkehelsearbeidet i kommunene, blant annet ved å gjøre tilgjengelig opplysninger i henhold til § 21, jf. § 5 første ledd bokstav a.

Fylkeskommunen har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og tiltak i beredskapssituasjoner.

I forbindelse med handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

I fylker med samisk befolkning skal fylkeskommunen være oppmerksom på særskilte folkehelseutfordringer for samer.

§ 21 første ledd annet punktum bokstav a skal lyde:

a. opplysninger som statlige helsemyndigheter gjør tilgjengelig etter §§ 24, 25 og 25 a,

§ 21 annet ledd annet punktum skal lyde:

Den skal inneholde en vurdering av hvordan fylkeskommunen kan møte utfordringene, herunder planbehov.

§ 21 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir tredje ledd.

Ny § 21 a skal lyde:

§ 21 a. Mål og planlegging

Oversikten over fylkets folkehelseutfordringer etter § 21 annet ledd skal inngå som grunnlag for arbeidet med fylkeskommunens planstrategi. En drøfting av utfordringene og hvordan fylkeskommunen kan møte disse, bør inngå i strategien, jf. plan- og bygningsloven § 7-1.

Fylkeskommunen skal i regionale planer etter plan- og bygningsloven fastsette mål, strategier, handlinger og prioriteringer for å møte fylkets folkehelseutfordringer, jf. § 21.

Kapittel 5 kapitteloverskriften skal lyde:

Statens ansvar

§ 22 skal lyde:

§ 22. Statens ansvar

Staten skal

a. fremme befolkningens helse og livskvalitet
b. fremme gode sosiale og miljømessige forhold
c. bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse

d. bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller
e. bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen.

Statlige myndigheter skal i sin virksomhet vurdere konsekvenser for befolkningens helse der det er relevant.

Departementet skal ha nødvendig oversikt over helse og livskvalitet i befolkningen og de positive og negative faktorene som kan virke inn på denne. Departementet skal fastsette de nasjonale folkehelseutfordringene som grunnlag for en samordnet og helhetlig nasjonal folkehelsepolitikk. Store nasjonale folkehelsetiltak bør effektevalueres.

Statlige helsemyndigheter skal bistå kommuner og fylkeskommuner i deres arbeid med å fremme helse og livskvalitet og forebygge sykdom. Statlige helsemyndigheter skal legge til rette for samarbeid og dialog med frivillig sektor på en systematisk måte. I forbindelse med handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Statlige helsemyndigheter skal være oppmerksom på særskilte folkehelseutfordringer for samene og vurdere tiltak der det er relevant.

§ 23 nytt annet ledd skal lyde:

Statsforvalteren har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og for tiltak i beredskapssituasjoner.

§ 24 skal lyde:

§ 24. Helsedirektoratets ansvar

Helsedirektoratet skal følge med på folkehelsen, herunder positive og negative påvirkningsfaktorer, og gi kommuner, fylkeskommuner, statsforvaltere og andre statlige institusjoner, helsepersonell, næringsliv, frivillig sektor og befolkningen informasjon, råd og veiledning om strategier og tiltak i folkehelsearbeidet. Helsedirektoratet skal også følge med på at folkehelsearbeidet er i samsvar med utfordringer på folkehelseområdet.

Helsedirektoratet skal bidra til å iverksette nasjonal politikk innen folkehelseområdet og være en pådriver for kunnskapsbasert folkehelsearbeid, blant annet gjennom å utvikle, fastsette, formidle og vedlikeholde nasjonale normer og standarder for godt folkehelsearbeid og hva som er helsemessig tilfredsstillende etter lovens § 8.

Helsedirektoratet skal gjøre tilgjengelig statistikk som grunnlag for kommunenes og fylkeskommunenes oversikter etter §§ 5 og 21. Når det er nødvendig for å utføre disse oppgavene, kan Helsedirektoratet kreve indirekte identifiserbare personopplysninger fra sentrale helseregistre etter helseregisterloven § 11 og fra andre relevante offentlige kilder. Opplysningene kan innhentes for sammenstilling uten hinder av taushetsplikt.

Helsedirektoratet har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og for tiltak i beredskapssituasjoner.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om opplysninger som skal gjøres tilgjengelig for kommunen og fylkeskommunen.

§ 25 skal lyde:

§ 25. Folkehelseinstituttets ansvar

Folkehelseinstituttet skal forske, oppsummere og formidle kunnskap innen folkehelseområdet.

Folkehelseinstituttet skal legge til rette for regelmessige fylkesvise folkehelseundersøkelser. Undersøkelsene skal gjennomføres i samarbeid med landets fylkeskommuner.

Folkehelseinstituttet skal utarbeide og presentere statistikk fra helseregistrene og andre kilder. Folkehelseinstituttet skal være faglig uavhengig under utførelsen av disse oppgavene.

Folkehelseinstituttet er statens smitteverninstitutt og har innen områdene smittevern og miljømedisin ansvar for overvåkning, råd og veiledning.

Folkehelseinstituttet skal i forbindelse med eksponering for helseskadelige miljøfaktorer bistå kommuner, fylkeskommuner, statsforvaltere og andre statlige institusjoner, helsepersonell og befolkningen for å sikre beskyttelse av befolkningens helse.

Folkehelseinstituttet har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og for tiltak i beredskapssituasjoner.

Ny § 25 a skal lyde:

§ 25 a. De regionale helseforetakenes ansvar

De regionale helseforetakene skal bidra med kunnskap om helsetilstanden til befolkningen i sin region, som grunnlag for statlig, fylkeskommunal og kommunal oversikt over befolkningens helse og forhold som påvirker denne.

De regionale helseforetakene skal samarbeide med fylkeskommunene og kommunene om folkehelse, herunder beredskap innen miljø og helse og smittevern.

§§ 26, 27 og 28 oppheves.

§ 29 tredje ledd første punktum skal lyde:

I forskrift etter første ledd kan det gis bestemmelser om plikt for ansatte som nevnt i annet ledd og fører av skip, luftfartøy og andre transportmidler til, uten hinder av taushetsplikt, å varsle kommuneoverlegen om helsetrusler som nevnt i annet ledd.

§ 30 oppheves.

§ 31 første ledd skal lyde:

Statsforvalteren skal føre tilsyn med lovligheten av kommunens og fylkeskommunens oppfyllelse av plikter pålagt i eller i medhold av §§ 4 til 7 d, 20 til 21 a og 29 i loven her og kommuneloven § 25-1.

Kapittel 6 kapitteloverskriften skal stå mellom §§ 32 og 33 og skal lyde:

Forskrifter og ikrafttredelse mv.

Ny § 33 a skal lyde:
§ 33 a. Forskrift om meldeplikt, oppgaver og ansvar i beredskapssituasjoner
Departementet kan gi forskrift om meldeplikt for kommuner, helseforetak og helsepersonell til statlige helsemyndigheter om miljøhendelser eller mistanke om utbrudd av sykdom relatert til eksponering for helseskadelige miljøfaktorer.
I forskrift kan videre gis nærmere bestemmelser om oppgaver for og ansvarsfordeling mellom kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter for å sikre beskyttelse av befolkningens helse.

II

I lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader skal § 29 annet ledd lyde:
Reglene vedrørende kommunens og Arbeidstilsynets virksomhet som tilsynsorgan etter henholdsvis folkehelseloven § 7 a og kapittel 3 og arbeidsmiljøloven §§ 18-4 til 18-8 får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter paragrafen her.

III

I lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap skal § 2-2 første ledd annet punktum lyde:
Kommuner skal også utarbeide beredskapsplan for sine oppgaver etter folkehelseloven §§ 7 a til 7 c og kapittel 3.

IV

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer[1]. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
1 Fra 1. januar 2026, med unntak av endringene i folkehelseloven § 20 fjerde ledd annet punktum, iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1141.

Lov om endringer i tobakksskadeloven, strålevernloven og atomenergiloven (utvidelse av røykeforbudene og forbud mot grensekryssende fjernsalg)

I

I lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader gjøres følgende endringer:
– – –
Ny § 21 b skal lyde:
§ 21 b. Forbud mot grensekryssende fjernsalg
Det er forbudt å drive grensekryssende fjernsalg av tobakksvarer, elektroniske sigaretter og gjenoppfyllingsbeholdere til eller fra Norge.

Departementet kan i forskrift utvide forbudet i første ledd til å gjelde andre tobakkssurrogater og nikotinprodukter samt tobakksimitasjoner og tobakksutstyr. Departementet kan i forskrift også gi nærmere bestemmelser om grensekryssende fjernsalg av slike produkter, herunder mengdebegrensninger.

Departementet kan gi forskrift om det nærmere innholdet i forbudet i første ledd og gjøre unntak fra det.
§ 28 nytt annet til femte ledd skal lyde:
Det er forbudt å røyke

a. på arealer utendørs som er opparbeidet for eller tilpasset til bruk til idrett. Områdene skal være røykfrie også når disse brukes til andre formål enn idrettsutøving.
b. på areal, opparbeidet eller naturlig, hvor allmennheten har adgang, og som er tilrettelagt for barns lek (lekeplass).
c. i private kjøretøy med barn under 18 år til stede.

Forbudet i annet ledd bokstav c gjelder ikke for kjøretøyets boenhet når den anvendes som bosted, eller for kjøretøy uten tak.

Bestemmelsene i § 25 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende for områder omfattet av § 28 annet ledd bokstav a eller b.

Departementet kan gi forskrift om krav til røykfrie buffersoner eller avgrensning for områdene som reguleres i annet ledd bokstav a og b.
§ 29 første ledd skal lyde:
Kommunen skal føre tilsyn med at reglene i og i medhold av §§ 25, 26 første ledd, § 27 første og annet ledd, § 28 annet ledd bokstav a og b og § 28 a

overholdes. Dreier det seg om arbeidslokaler, føres tilsynet av Arbeidstilsynet.
§ 29 tredje ledd skal lyde:
Politiet skal føre tilsyn med at reglene i § 28 annet ledd bokstav c overholdes.
Nåværende tredje og fjerde ledd blir fjerde og femte ledd.
§ 29 femte ledd blir sjette ledd og skal lyde:
Sysselmesteren fører tilsyn med at reglene i og i medhold av §§ 25, 26, 27, 28 annet ledd bokstav a og b og § 28 a overholdes på Svalbard. Sysselmesteren kan overlate til Longyearbyen lokalstyre å føre tilsyn for Longyearbyen.
§ 29 sjette ledd blir syvende ledd og skal lyde:
Tilsynsmyndigheten kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra regler gitt i eller i medhold av §§ 25 og 28 annet ledd bokstav a og b og sette vilkår for eventuell dispensasjon. På arbeidsplasser med arbeidsmiljøutvalg skal uttalelse fra utvalget legges ved søknaden. På arbeidsplasser uten arbeidsmiljøutvalg skal uttalelse fra verneombud legges ved.
Nåværende syvende ledd blir nytt åttende ledd.
– – –
§ 44 annet ledd skal lyde:
Denne bestemmelse får ikke anvendelse på § 28 første ledd.
Ny § 44 a skal lyde:
§ 44 a. Gebyr for røyking i private kjøretøy med barn til stede
Gebyr for brudd på røykeforbudet i § 28 annet ledd bokstav c kan ilegges av politiet. Gebyr kan ilegges både fører av kjøretøyet og den som røyker, dersom vedkommende har fylt 18 år.

Blir ilagt gebyr ikke betalt innen tre uker etter ileggelsen, forhøyes gebyret med 50 prosent. Dette gjelder selv om gebyret er påklaget. Gebyr ilagt i medhold av denne bestemmelsen er tvangsgrunnlag for utlegg.

Ileggelse av gebyr kan innklages for tingretten innen tre uker. Blir klage fremsatt etter utløpet av fristen, skal den avvises med mindre retten finner at oversittelsen ikke kan legges den som er ilagt gebyret, til last og klagen er fremsatt så snart det var mulig. Retten kan oppheve ilagt gebyr hvis den finner at vilkårene for ileggelse ikke forelå. Avgjørelsen treffes ved kjennelse og kan ankes. Ileggelse av gebyr kan ikke prøves under tvangsinndrivelse av gebyret.

Kongen kan i forskrift fastsette størrelsen på gebyret og nærmere regler om ileggelse og inndriving, betalingsfrist og klagebehandlingen.

II

I lov 10. februar 2017 nr. 5 om endringer i tobakksskadeloven (gjennomføring av direktiv 2014/40/EU og standardiserte tobakkspakninger) gjøres følgende endringer:
– – –

III

I lov 22. juni 2018 nr. 77 om endringer i tobakksskadeloven (ulovlig handel med tobakksvarer mv.) gjøres følgende endringer:
– – –

IV

I lov 22. juni 2018 nr. 76 om endringer i alkoholloven, atomenergiloven, folkehelseloven, legemiddelloven, lov om medisinsk utstyr og strålevernloven (overtredelsesgebyr mv.) del IV gjøres følgende endringer:
– – –

V

I lov 22. juni 2018 nr. 76 om endringer i alkoholloven, atomenergiloven, folkehelseloven, legemiddelloven, lov om medisinsk utstyr og strålevernloven (overtredelsesgebyr mv.) del V gjøres følgende endringer:
– – –

VI

1. Endringene i I gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
2. Endringene i II, III, IV og V trer i kraft straks.
3. Kongen kan gi overgangsregler.

1 Fra 1 juli 2025 for endringsloven del I med unntak av endringene i § 21b, 28, 29, 44 og 44a som trer i kraft 1. januar 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1142.

Lov om endringer i helseforskningsloven mv. (vilkår for medisinsk og helsefaglig forskning og for bruk av helseopplysninger i forskning)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 20. juni 2008 nr. 44 om medisinsk og helsefaglig forskning (helseforskningsloven).
2. Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven).
3. Lov 20. juni 2014 nr. 43 om helseregistre og behandling av helseopplysninger (helseregisterloven).

I

I lov 20. juni 2008 nr. 44 om medisinsk og helsefaglig forskning gjøres følgende endringer:
§ 2 første ledd andre punktum oppheves.
§ 4 bokstav e og f og nye bokstaver g til i skal lyde:

e. forskningsansvarlig: den eller de virksomhetene eller en annen juridisk eller fysisk person som har det overordnede ansvaret for forskningsprosjektet, og som har de nødvendige forutsetningene for å kunne oppfylle den forskningsansvarliges plikter etter denne loven,
f. prosjektleder: en fysisk person som skal lede prosessen med planlegging og gjennomføring av forskningsprosjektet, og som har de nødvendige forskningskvalifikasjonene og erfaringer for å kunne gjennomføre prosjektlederens oppgaver etter denne loven,
g. multisenterstudie: forskningsprosjekter som finner sted ved flere virksomheter samtidig og etter samme forskningsprotokoll,
h. koordinerende forskningsansvarlig virksomhet: virksomheten som har det nasjonale overordnede ansvaret for koordinering av multisenterstudien,
i. klinisk behandlingsstudie: forskningsprosjekt som kan påvirke pasientforløpet, og som inngår i helsehjelpen.

§ 5 tredje ledd skal lyde:
Medisinsk og helsefaglig forskning skal vareta etiske, medisinske, helsefaglige og vitenskapelige forhold.
§ 6 tredje ledd skal lyde:
Ved multisenterstudier er hver deltakende virksomhet forskningsansvarlig for forskning som skjer i egen virksomhet. Koordinerende forskningsansvarlig virksomhet er studiens kontaktpunkt og har ansvar for nødvendige godkjenninger og at studien koordineres nasjonalt.
Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.
Ny § 6 a skal lyde:
§ 6 a. Kliniske behandlingsstudier
Ved kliniske behandlingsstudier er den virksomheten der pasienten mottar

helsehjelp, forskningsansvarlig. Dette gjelder likevel ikke de virksomhetene den forskningsansvarlige virksomheten har avtale med om praktisk bistand til gjennomføringen av studien.

For kliniske behandlingsstudier som ikke har plikt til monitorering etter andre regler, skal den forskningsansvarlige gjøre en vurdering av om prosjektet skal monitoreres. I vurderingen skal det legges vekt på graden av intervensjon, studiens mål og metoder og graden av avvik fra etablert behandling. Vurderingen skal dokumenteres, og planen for monitoreringen skal fremkomme av forskningsprotokollen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kliniske behandlingsstudier og monitorering.

§ 9 nytt andre ledd skal lyde:

Kravet om forhåndsgodkjenning gjelder ikke forskning som bare omfatter helseopplysninger fra helseregistre som reguleres av helseregisterloven, og demografiske og sosioøkonomiske personopplysninger i Folkeregisteret og andre offentlige registre som skal sammenstilles med opplysninger fra helseregistrene. Forskningsprotokollen skal likevel sendes til den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk før behandlingen av helseopplysningene tar til.

§ 10 andre ledd skal lyde:

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk skal foreta en alminnelig forskningsetisk vurdering av prosjektet. Komiteen kan sette vilkår for godkjenning, blant annet om tiltak for å verne de registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

Ny § 12 a skal lyde:

§ 12 a. Oppbevaring av dokumenter for etterprøving og kontroll

Dokumenter, materiale, opplysninger og liknende som er nødvendig for etterprøving og kontroll av prosjektet, skal oppbevares i minst fem år etter at sluttmelding er sendt den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan bestemme at opplysningene skal oppbevares i lengre tid.

Departementet kan gi forskrift om oppbevaring av dokumenter, materiale, opplysninger eller liknende etter at forskningsprosjektet er gjennomført.

Kapittel 4 overskriften skal lyde:

Kapittel 4. Samtykke til deltakelse i forskning

§ 13 overskriften skal lyde:

§ 13. Hovedregel om samtykke til deltakelse i forskning

§ 13 andre ledd første punktum skal lyde:

Med samtykke menes enhver frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljesytring fra deltakeren der vedkommende ved en erklæring eller tydelig

bekreftelse gir sitt samtykke til å forske på mennesker, humant biologisk materiale eller helseopplysninger.
§ 14 andre ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir andre ledd.
Ny § 14 a skal lyde:
§ 14 a. Forskning som innebærer ingen eller liten risiko eller ulempe
Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk kan godkjenne forskningsprosjekter uten at samtykke fra forskningsdeltakerne innhentes, dersom følgende vilkår er oppfylt:

a. Forskningen innebærer ingen eller liten risiko eller ulempe for deltakerne.
b. Det er vanskelig eller umulig å innhente samtykke fra et tilstrekkelig utvalg av gruppen det forskes på.
c. Forskningen antas å ha stor nytteverdi for samfunnet.

§ 17 skal lyde:
§ 17. Hvem som kan samtykke til å delta i forskning
Personer over 16 år kan samtykke til å delta i helseforskning, med de særlige vilkår og unntak som følger av § 17 a og § 18.
Ny § 17 a skal lyde:
§ 17 a. Adgangen for personer under 18 år til å delta i forskning
For at en person mellom 16 og 18 år skal kunne delta i forskning som innebærer legemsinngrep eller legemiddelutprøving, kreves det i tillegg til samtykke etter § 17 tillatelse fra den eller de som har foreldreansvaret.

Når forskningsdeltakeren er under 16 år, må den eller de som har foreldreansvaret, gi tillatelse til at barnet deltar i forskningen. Er det to som har foreldreansvar, må begge gi sin tillatelse. Dersom deltakelse i forskningen ikke er inngripende for barnet, er det likevel tilstrekkelig at én av dem gir tillatelse. Dersom det har funnet sted en omsorgsovertakelse etter barnevernsloven § 4-2 eller § 5-1, kan barnevernstjenesten, fosterforeldrene eller institusjonen der barnet bor, gi tillatelse til at barnet deltar i forskningen.

Før det gis tillatelse etter andre ledd, skal barnet ha fått informasjon og anledning til å si sin mening om deltakelsen. Det skal legges vekt på hva barnet mener, i samsvar med alder og modenhet. Tillatelsen er gyldig også etter at barnet har fylt 16 år, men barnet kan da selv trekke tillatelsen tilbake. Barnet skal få informasjon om forskningen, samtykket og retten til å trekke samtykket tilbake.

Barn under 16 år kan bare delta i forskning dersom følgende vilkår er oppfylt:

a. Eventuell risiko eller ulempe for barnet er ubetydelig.
b. Barnet selv motsetter seg ikke deltakelse.

c. Det er grunn til å anta at resultatene av forskningen kan være til nytte for barnet selv eller for andre barn med samme aldersspesifikke lidelse, sykdom, skade eller tilstand.
d. Tilsvarende forskning kan ikke gjennomføres på personer over 16 år.

Dersom barn mellom 12 og 16 år av grunner som bør respekteres, ikke ønsker at den eller de som har foreldreansvaret, eller barnevernstjenesten gjøres kjent med opplysninger om barnet, skal dette varetas.

Departementet kan i forskrift bestemme at for spesielle typer forskningsprosjekter kan barn mellom 12 og 16 år selv samtykke til forskning på helseopplysninger, og gi nærmere regler om kravene til et slikt samtykke.

§ 18 skal lyde:

§ 18. Adgangen for personer uten beslutningskompetanse til å delta i forskning

En person over 16 år som ikke er i stand til å forstå informasjonen og hva et samtykke til å delta i forskningen innebærer, kan ikke selv gi samtykke til å delta i helseforskning.

Dersom en person mangler beslutningskompetanse etter første ledd, kan personens nærmeste pårørende gi tillatelse til at personen deltar i forskningen. Pasient- og brukerrettighetsloven § 1-3 bokstav b gjelder tilsvarende for hvem som anses som nærmeste pårørende.

Før det gis tillatelse etter andre ledd, skal personen så langt det er mulig ha fått informasjon om hva deltakelse innebærer, og anledning til å si sin mening om deltakelsen. Det skal legges vekt på hva personen mener ut fra den beste tolkningen av personens vilje og preferanser.

Forskning basert på tillatelse etter andre ledd kan bare finne sted dersom følgende vilkår er oppfylt:

a. Eventuell risiko eller ulempe for deltakeren er ubetydelig.
b. Deltakeren motsetter seg ikke selv deltakelse, og det er grunn til å tro at deltakeren ikke ville motsatt seg deltakelse hvis vedkommende hadde hatt beslutningskompetanse.
c. Det er grunn til å anta at resultatene av forskningen kan være til nytte for deltakeren selv eller for andre med samme eller tilsvarende sykdom, funksjonsnedsettelse eller svekkelse.
d. Tilsvarende forskning kan ikke gjennomføres på personer med beslutningskompetanse.

§ 19 andre ledd andre punktum skal lyde:

Samtykke etter § 13, jf. §§ 17, 17 a og 18, er en forutsetning for videre forskning og skal innhentes så snart som mulig.

§ 29 første ledd skal lyde:

Humant biologisk materiale fra en forskningsbiobank kan bare sendes ut av landet eller tas inn i landet etter godkjenning fra den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, og det kan godtgjøres at kravene til samtykke i kapittel 4 er oppfylt.
§ 32 skal lyde:
§ 32. Utlevering av helseopplysninger til forsikringsselskap, arbeidsgivere, påtalemyndighet eller domstol
Helseopplysninger kan ikke utleveres i forsikringsøyemed, til arbeidsgiver, til påtalemyndighet eller til domstol, selv om forskningsdeltakeren samtykker til det.

Kongen kan i forskrift bestemme at utlevering av helseopplysninger til påtalemyndighet eller domstol helt unntaksvis kan skje dersom svært tungtveiende private eller offentlige interesser gjør dette rettmessig.
§ 33 skal lyde:
§ 33. Klage ved avslag på krav om sletting
Dersom forskningsdeltakeren har fått avslag på krav om sletting av helseopplysninger om seg selv, kan avslaget klages inn for den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.
§§ 34, 36 og 38 oppheves.
§ 44 første ledd første punktum skal lyde:
Den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk skal føre en systematisk fortegnelse over innmeldte og avsluttede forskningsprosjekter basert på opplysninger i søknad, eventuelt forskningsprotokoll, og sluttmelding, jf. § 9 andre ledd andre punktum, §§ 10, 11 og 12.

II

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. gjøres følgende endringer:
§ 29 første ledd bokstav a og ny bokstav b skal lyde:

a. opplysningene skal brukes til et uttrykkelig angitt formål knyttet til statistikk, helseanalyser, forskning, utvikling og bruk av beslutningsstøtteverktøy, kvalitetsforbedring, planlegging, styring eller beredskap for å fremme helse, forebygge sykdom og skade eller gi bedre helse- og omsorgstjenester,
b. det er umulig eller vanskelig å innhente samtykke fra et tilstrekkelig utvalg av de registrerte,

Nåværende bokstav b og c blir bokstav c og ny bokstav d.
§ 29 b skal lyde:
§ 29 b. Deltakende observasjon

Departementet kan etter søknad bestemme at lovbestemt taushetsplikt ikke skal være til hinder for deltakende observasjon av helsepersonells yrkesutøvelse. Vilkårene i § 29 gjelder tilsvarende.

Myndigheten etter første ledd kan delegeres til underordnet forvaltningsorgan eller legges til den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

III

I lov 20. juni 2014 nr. 43 om helseregistre og behandling av helseopplysninger gjøres følgende endringer:

§ 19 tredje ledd skal lyde:

Dataansvarlige for helseregistre skal på forespørsel utarbeide og tilgjengeliggjøre statistikk basert på opplysninger i registeret og opplysninger som er sammenstilt etter § 19 c, dersom statistikken skal brukes for å fremme helse, forebygge sykdom og skade eller gi bedre helse- og omsorgstjenester og statistikken skal brukes innenfor registerets formål, til forskning, til statistikk eller til bruk eller utvikling av beslutningsstøtteverktøy.

§ 19 a første ledd bokstav a og b skal lyde:

a. opplysningene skal brukes til et uttrykkelig angitt formål for å fremme helse, forebygge sykdom og skade eller gi bedre helse- og omsorgstjenester,
b. opplysningene skal brukes innenfor registerets formål, til forskning, til statistikk eller til bruk eller utvikling av beslutningsstøtteverktøy,

Nåværende bokstav b til d blir ny bokstav c til e.

§ 19 a femte ledd andre punktum skal lyde:

For tilgjengeliggjøring til medisinsk og helsefaglig forskning skal mottakeren ha fått forhåndsgodkjenning fra den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk dersom dette er et krav etter helseforskningsloven § 9.

§ 19 e første ledd bokstav a, b og c skal lyde:

a. opplysningene skal brukes til et uttrykkelig angitt formål for å fremme helse, forebygge sykdom og skade eller gi bedre helse- og omsorgstjenester,
b. opplysningene skal brukes innenfor registerets formål, til forskning, til statistikk eller til bruk eller utvikling av beslutningsstøtteverktøy,
c. det er umulig eller vanskelig å innhente samtykke fra et tilstrekkelig utvalg av de registrerte,

Nåværende bokstav b og c blir ny bokstav d og e.
§ 19 e fjerde ledd andre punktum skal lyde:
For tilgjengeliggjøring til medisinsk og helsefaglig forskning skal mottakeren ha fått forhåndsgodkjenning fra den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk dersom dette er et krav etter helseforskningsloven § 9.

IV

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene i loven skal tre i kraft til forskjellig tid.

Lov om endringer i helsetilsynsloven mv. (ny meldeordning for alvorlige hendelser i helse- og omsorgstjenesten)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 3. juni 1983 nr. 54 om tannhelsetjenesten (tannhelsetjenesteloven).
2. Lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. (spesialisthelsetjenesteloven).
3. Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven).
4. Lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven).
5. Lov 16. juni 2017 nr. 56 om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten.
6. Lov 15. desember 2017 nr. 107 om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten mv. (helsetilsynsloven).

I

I lov 3. juni 1983 nr. 54 om tannhelsetjenesten skal § 1-7 lyde:
§ 1-7. Melding og rapport om alvorlige hendelser
Virksomheter som er omfattet av loven her, skal snarest mulig og senest innen fem virkedager sende melding til statsforvalteren og Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten om dødsfall eller

svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen eller ved at en pasient eller bruker skader en annen, jf. helsetilsynsloven § 6 og lov om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten § 7. Meldeplikten gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko. En kopi av meldingen skal sendes til Statens helsetilsyn.

Virksomheten skal i tillegg oversende en rapport om hendelsen til statsforvalteren innen tre måneder etter at melding er sendt. Rapporten skal blant annet inneholde en gjennomgang av hendelsen og mulige årsaker, hvilke tiltak virksomheten vil sette i verk for at lignende hendelser ikke skal skje igjen, og hvordan pasienten, brukeren, nærmeste pårørende og berørt helsepersonell er fulgt opp og involvert i forbedringsarbeidet.

II

I lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. gjøres følgende endringer:

§ 3-3 a skal lyde:

§ 3-3 a. Melding og rapport om alvorlige hendelser

Virksomheter som er omfattet av loven her, skal snarest mulig og senest innen fem virkedager sende melding til statsforvalteren og Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen eller ved at en pasient eller bruker skader en annen, jf. helsetilsynsloven § 6 og lov om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten § 7. Meldeplikten gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko. En kopi av meldingen skal sendes til Statens helsetilsyn.

Virksomheten skal i tillegg oversende en rapport om hendelsen til statsforvalteren innen tre måneder etter at melding er sendt. Rapporten skal blant annet inneholde en gjennomgang av hendelsen og mulige årsaker, hvilke tiltak virksomheten vil sette i verk for at lignende hendelser ikke skal skje igjen, og hvordan pasienten, brukeren, nærmeste pårørende og berørt helsepersonell er fulgt opp og involvert i forbedringsarbeidet.

§ 7-1 skal lyde:

– – –

III

I lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter gjøres følgende endringer:

§ 3-2 sjette ledd skal lyde:

Dersom skade eller komplikasjon som nevnt i femte ledd er svært alvorlig, skal pasienten eller brukeren gis tilbud om møte med helse- og omsorgstjenesten så snart som mulig etter hendelsen, og senest ti dager etter hendelsen. Slike møter skal ha til formål å gi pasienten eller brukeren informasjon etter fjerde og femte ledd, utveksle informasjon knyttet til hendelsen og avklare hvilket behov pasienten eller brukeren har for videre oppfølging. Ved dødsfall som følge av alvorlig hendelse, skal nærmeste pårørende tilbys tilsvarende møte.
§ 7-4 andre ledd oppheves.
§ 7-4 a tredje og fjerde ledd skal lyde:
Hvis statsforvalteren mener at det bør gis pålegg til virksomhet etter helsetilsynsloven §§ 8 eller 9 og spesialisthelsetjenesteloven § 7-1, eller at helsepersonell bør ilegges en reaksjon som nevnt i helsepersonelloven kapittel 11, skal saken oversendes Statens helsetilsyn. Dette gjelder likevel ikke når statsforvalteren selv vil gi pålegg om retting etter helsetilsynsloven § 8 eller faglig pålegg etter helsepersonelloven § 56. Første og andre ledd gjelder tilsvarende for behandlingen av saken hos Statens helsetilsyn.

Statsforvalteren skal gi den som har fremsatt en anmodning om tilsyn, innsyn i relevante saksdokumenter og anledning til å uttale seg til disse så langt taushetsplikt ikke er til hinder for dette. Det samme gjelder pasient, bruker eller nærmeste pårørende i saker hvor statsforvalteren behandler meldinger om alvorlige hendelser etter § 7-6 i loven her, helsetilsynsloven § 6, spesialisthelsetjenesteloven § 3-3 a, helse- og omsorgstjenesteloven § 12-3 a og tannhelsetjenesteloven § 1-7.
§ 7-6 skal lyde:
§ 7-6. Melding om alvorlige hendelser
En pasient, bruker eller nærmeste pårørende kan sende melding til statsforvalteren og Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av ytelse av helse- og omsorgstjenester eller ved at en pasient eller bruker skader en annen. Adgangen til å sende melding gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko.

Departementet kan gi forskrift om melding etter første ledd, også om innholdet i meldingene.

IV

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. gjøres følgende endringer:
§ 12-3 andre ledd skal lyde:
– – –
§ 12-3 a skal lyde:

§ 12-3 a. Melding og rapport om alvorlige hendelser
Virksomheter som er omfattet av loven her, skal snarest mulig og senest innen fem virkedager sende melding til statsforvalteren og Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen eller ved at en pasient eller bruker skader en annen, jf. helsetilsynsloven § 6 og lov om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten § 7. Meldeplikten gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko. En kopi av meldingen skal sendes til Statens helsetilsyn.

Virksomheten skal i tillegg oversende en rapport om hendelsen til statsforvalteren innen tre måneder etter at melding er sendt. Rapporten skal blant annet inneholde en gjennomgang av hendelsen og mulige årsaker, hvilke tiltak virksomheten vil sette i verk for at lignende hendelser ikke skal skje igjen, og hvordan pasienten, brukeren, nærmeste pårørende og berørt helsepersonell er fulgt opp og involvert i forbedringsarbeidet.

V

I lov 16. juni 2017 nr. 56 om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten skal § 7 lyde:
§ 7. Melding til undersøkelseskommisjonen om alvorlige hendelser
En virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester, skal snarest mulig og senest innen fem virkedager sende melding til Statens undersøkelseskommisjon om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen eller ved at en pasient eller bruker skader en annen. Meldeplikten gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko.

Pasienter, brukere eller nærmeste pårørende kan sende melding til undersøkelseskommisjonen om hendelser som nevnt i første ledd.

Når undersøkelseskommisjonen har mottatt melding etter første eller andre ledd skal den uten ugrunnet opphold avgjøre om det skal iverksettes undersøkelse.

VI

I lov 15. desember 2017 nr. 107 om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten mv. gjøres følgende endringer:
§ 1 skal lyde:
§ 1. Lovens formål
Lovens formål er å bidra til å styrke pasient- og brukersikkerheten og kvaliteten i helse- og omsorgstjenesten gjennom statlig tilsyn og andre tiltak som støtter

opp om helse- og omsorgstjenestens arbeid med læring og forbedring. Loven skal også bidra til å styrke befolkningens tillit til helsepersonell og helse- og omsorgstjenesten.
§ 4 første ledd skal lyde:
Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsyn med helse- og omsorgstjenesten i landet og skal utøve myndighet i samsvar med det som er bestemt i lover og forskrifter. Statens helsetilsyn skal gjennomføre tilsyn, formidle kunnskap, systematisere og identifisere risikoområder, veilede statsforvalteren og bidra til overordnet læring og forbedring i helse- og omsorgstjenesten. Statens helsetilsyn kan innhente rapporter om alvorlige hendelser fra statsforvalteren, jf. § 6 tredje ledd.
§ 4 fjerde ledd skal lyde:
Statsforvalteren skal på grunnlag av meldinger og rapporter fra virksomheter om alvorlige hendelser etter § 6, og etter behov, veilede virksomhetene og støtte opp om virksomhetens styringssystem og systematiske arbeid med å forebygge, avdekke, avverge og lære av alvorlige hendelser.
Nåværende § 4 fjerde ledd blir nytt femte ledd.
§ 6 skal lyde:
§ 6. Melding og rapport om alvorlige hendelser
Formålet med melding og rapport om alvorlige hendelser er å bidra til å styrke arbeidet med læring og forbedring for å kunne forebygge, avdekke og avverge alvorlige hendelser i helse- og omsorgstjenesten.

En virksomhet som yter helse- og omsorgstjenester, skal snarest mulig og senest innen fem virkedager sende melding til statsforvalteren med kopi til Statens helsetilsyn om dødsfall eller svært alvorlig skade på pasient eller bruker som følge av tjenesteytelsen eller ved at en pasient eller bruker skader en annen. Meldeplikten gjelder dersom utfallet er uventet ut fra påregnelig risiko.

Virksomheten skal i tillegg oversende en rapport om hendelsen til statsforvalteren innen tre måneder etter at meldingen er sendt. Rapporten skal blant annet inneholde en gjennomgang av hendelsen og mulige årsaker, hvilke tiltak virksomheten vil sette i verk for at lignende hendelser ikke skal skje igjen, og hvordan pasienten, brukeren, nærmeste pårørende og berørt helsepersonell er fulgt opp og involvert i forbedringsarbeidet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om melding og rapport som nevnt i andre og tredje ledd, herunder om innholdet i meldingene og rapportene.
§ 8 første ledd skal lyde:
– – –

VII

1. Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene i loven til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi overgangsregler.

1 Fra 20. juni 2025 for endringen i spesialisthelsetjenesteloven § 7-1, jf. del II, endringen i helse- og omsorgstjenesteloven § 12-3 andre ledd, jf. del IV og endringen i helsetilsynsloven § 8 første ledd, jf. del VI, iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1101.

Lov om endringer i matloven (hjemmel for overtredelsesgebyr ved brudd på forskrift)

I

I lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. skal ny § 26 a lyde:

§ 26 a. Overtredelsesgebyr

Tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr overfor virksomheter som forsettlig eller uaktsomt overtrer forskrifter gitt i medhold av matloven § 10 tredje ledd, dersom det er fastsatt i forskriften at overtredelse kan medføre slik sanksjon.

Dersom den ansvarlige for overtredelsesgebyret er et foretak som inngår i et konsern, hefter foretakets morselskap og morselskapet i det konsernet selskapet er en del av, subsidiært for beløpet. Morselskapers betalingsforpliktelse er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kongen kan i forskrift fastsette hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges.

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om utmåling. Kongen kan gi forskrifter om betaling av overtredelsesgebyret, herunder betalingsfrister, om renter og om tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Tilsynsmyndighetens adgang til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 2 år. Fristen regnes fra tidspunktet overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at tilsynsmyndigheten gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Kongen kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om foreldelse, herunder fravike bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer[1].
1 Fra 1. januar 2027 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1143.

Lov om endringar i naturskadeforsikringslova m.m. (ansvarsgrense og tilsyn med Norsk naturskadepool)

Endringar i følgjande lover:

1. Lov 16. juni 1989 nr. 70 om naturskadeforsikring.
2. Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven).

I

I lov 16. juni 1989 nr. 70 om naturskadeforsikring blir det gjort følgjande endringar:
§ 3 andre ledd skal lyde:
Forsikringsselskapenes samlede ansvar ved en enkelt naturkatastrofe begrenses etter nærmere regler som fastsettes av Kongen i forskrift.
§ 4 nytt femte ledd skal lyde:
Finanstilsynet fører tilsyn med Norsk naturskadepool etter reglene i finanstilsynsloven.
Noverande femte ledd blir nytt sjette ledd.

II

I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse blir det gjort følgjande endringar:
– – –

III

Lova gjeld frå den tida Kongen fastset[1]. Kongen kan setje i verk dei einskilde

føresegnene til ulik tid.
1 Fra 20. juni 2025 for lovens del II og III,
fra 1. januar 2026 for Lovens del I,
iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1106.

Lov om endringer i bilansvarslova (gjennomføring av endringsdirektiv til motorvognforsikringsdirektivet i norsk rett)

Endringer i følgende lov:

- Lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvogner gjer (bilansvarslova).

I

I lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvogner gjer gjøres følgende endringer:
I kapittel II skal ny § 10 a lyde:
§ 10 a. (skadebot ved insolvens m.m.)
Er trygdelaget til motorvogna som har gjort skaden, under insolvensbehandling eller avvikling som definert i forskrift fastsett av departementet, skal dei trygdelaga som er godkjende etter § 17 fyrste leden bokstav a, bera skaden i lag overfor skadelidarar som bur her i riket, i det same omfanget som trygda hjå trygdelaget ville ha dekt skaden. Skadelidarane kan i slike tilfelle krevje skadebota hjåTrafikkforsikringsforeningen.

Fyrste leden gjeld berre om trygdelaget til motorvogna som har gjort skaden, har løyve til å tilby trygd innanfor EØS-området.

Det felles ansvaret trygdelaga har etter fyrste leden, gjeld også for attsøkjingskrav Trafikkforsikringsforeningen må betale til andre skadebotorgan i samsvar med dei pliktene staten har etter EØS-avtalen.

Departementet kan gje nærare føresegner om skadebotordninga etter denne paragrafen i forskrift.
§ 17 første ledd bokstav h skal lyde:

h. trygding for motorvogner som blir ført inn til riket utan å vere registrert her, eller som er registrert her og blir ført ut av riket,

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Departementet kan gi overgangsregler.

Lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (forvaltningsloven)

Følgende lov oppheves:

- Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven).

Endringer i følgende lover:

1. Lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper (IKS-loven).
2. Lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).

Kapittel 1 Lovens formål og virkeområde

§ 1. Lovens formål

(1) Loven skal fremme rettssikkerhet for den enkelte og legge til rette for en effektiv, enhetlig og tillitsskapende forvaltning.

§ 2. Lovens virkeområde

(1) Loven gjelder for

a. staten, fylkeskommunene og kommunene
b. andre rettssubjekter i saker der de fatter enkeltvedtak eller utferdiger forskrift.

(2) Når et rettssubjekt er omfattet av loven etter første ledd bokstav b, regnes det som et forvaltningsorgan etter reglene i loven.
(3) Reglene i kapittel 4 om habilitet og kapittel 5 om taushetsplikt gjelder for enhver som utfører arbeid eller oppdrag for et forvaltningsorgan.

(4) Loven gjelder når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov.

§ 3. Unntak for domstolene, Stortinget og organer for Stortinget

(1) Loven gjelder ikke for domstolenes virksomhet eller for Stortinget eller organer for Stortinget.

§ 4. Unntak for visse saker

(1) Loven gjelder ikke når et forvaltningsorgan selv behandler eller avgjør saker i medhold av

a. domstolloven
b. tvisteloven
c. voldgiftsloven
d. tvangsfullbyrdelsesloven
e. straffeprosessloven
f. skjønnsprosessloven
g. jordskiftelova
h. konkursloven
i. gjeldsordningsloven
j. arvelovens tredje del
k. rettsgebyrloven.

(2) Når et forvaltningsorgan handler på privatrettslig grunnlag, gjelder bare reglene i kapittel 4 om habilitet og kapittel 5 om taushetsplikt.

§ 5. Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen

(1) Loven gjelder også på Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen som utfyller eller fraviker reglene i loven.

§ 6. Beredskapshjemmel

(1) Når riket er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, og det på grunn av disse forholdene er fare ved opphold, kan Kongen i statsråd i midlertidig forskrift fravike saksbehandlingsregler i loven her eller i andre lover. En slik forskrift kan bare gis når og i den utstrekning det er

nødvendig for å opprettholde vesentlige samfunnsfunksjoner, ivareta tungtveiende samfunnsinteresser eller gjennomføre beredskapstiltak.
(2) Beredskapsloven §§ 3 og 4 gjelder tilsvarende.

§ 7. Definisjoner

(1) Med enkeltvedtak menes en avgjørelse som treffes under utøvelse av offentlig myndighet, som er bestemmende for rettighetene eller pliktene til én eller flere bestemte private personer, og som avslutter en sak eller en del av den. Blant annet regnes følgende avgjørelser rettet mot private personer som enkeltvedtak:

a. påbud, forbud, fritak eller tillatelse med grunnlag i lov eller forskrift
b. tildeling eller opphør av pengeytelser med grunnlag i lov eller forskrift
c. tildeling eller opphør av tjenester eller andre naturalytelser med grunnlag i lov eller forskrift
d. avvisning av en sak om enkeltvedtak
e. bruk av særlige tvangsmidler for å få gjennomført et enkeltvedtak.

(2) Med forskrift menes en avgjørelse som treffes under utøvelse av offentlig myndighet, og som er bestemmende for rettighetene eller pliktene til en ubestemt krets av private personer.
(3) Som part regnes den som en avgjørelse retter seg mot, eller som saken ellers direkte gjelder. I vurderingen av hvem saken direkte gjelder, skal det blant annet legges vekt på avgjørelsens karakter og hvilke rettslige eller vesentlige faktiske virkninger avgjørelsen får.
(4) Et forvaltningsorgan likestilles med et privat rettssubjekt etter denne paragrafen hvis organet har samme interesse eller stilling i saken som private parter kan ha.

§ 8. Lovens anvendelse ved avgjørelse om ansettelse mv. av offentlige tjenestepersoner og oppnevning til offentlige verv

(1) Avgjørelser som gjelder ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og forflytting av en offentlig tjenesteperson, regnes som enkeltvedtak. Det samme gjelder ileggelse av ordensstraff.
(2) Når et forvaltningsorgan fatter enkeltvedtak i en sak om ansettelse, gjelder ikke reglene om begrunnelse i § 56, klage i §§ 61 til 68 eller omgjøring i § 72 andre ledd.

(3) Når et kommunalt eller fylkeskommunalt organ fatter enkeltvedtak om oppsigelse, avskjed, suspensjon eller ordensstraff, gjelder ikke reglene om klage i §§ 61 til 68.
(4) Andre ledd gjelder tilsvarende ved avgjørelser om oppnevning til offentlige verv når avgjørelsen er et enkeltvedtak.
(5) Kongen kan gi forskrift om at reglene om behandling av saker om enkeltvedtak i §§ 42 til 60, klage i §§ 61 til 68 og omgjøring i §§ 71 og 72 helt eller delvis ikke skal gjelde i bestemte saker som omfattes av første ledd, eller i saker om oppnevning til offentlige verv når avgjørelsen er et enkeltvedtak. Kongen kan også gi forskrift om at andre avgjørelser i offentlige tjenesteforhold enn de som nevnes i første ledd, skal anses som enkeltvedtak.

Kapittel 2 Alminnelige bestemmelser

§ 9. Skriftlig saksbehandling og oversettelse

(1) Saksbehandlingen i forvaltningen skal være skriftlig.
(2) Forvaltningens interne saksbehandling kan være muntlig hvis hensynet til en hensiktsmessig saksavvikling tilsier det. Forvaltningsorganets avgjørelser og henvendelser til private kan bare være muntlige hvis det er nødvendig fordi saken haster eller andre særlige grunner tilsier det.
(3) Muntlige henvendelser, meddelelser og avgjørelser i en sak skal skrives ned av forvaltningsorganet hvis de inneholder nye opplysninger som har betydning for saksbehandlingen, eller som bør bevares for ettertiden. Det samme gjelder for observasjoner som forvaltningen gjør under befaringer mv.
(4) Hvis det er nødvendig for å ivareta hensynet til rettssikkerhet eller for å yte forsvarlig hjelp og tjeneste, skal forvaltningsorganet så langt som mulig sørge for at sentrale deler av et vedtak med begrunnelse og andre viktige dokumenter i saken oversettes til et språk som en privatperson som er part, forstår. I vurderingen av om oversettelse skal gis, skal det blant annet legges vekt på om organet kan kommunisere forsvarlig med parten uten skriftlig oversettelse, sakens alvorlighet og karakter, forvaltningsorganets kapasitet og tilgjengelige ressurser og om parten har bedt om oversettelse.

§ 10. Kommunikasjon med og i forvaltningen

(1) Et forvaltningsorgan skal være tilgjengelig og legge til rette for at enhver skal kunne kommunisere med organet på en sikker, effektiv og brukervennlig måte.
(2) Et forvaltningsorgan kan benytte elektronisk kommunikasjon når det henvender seg til andre. Alle som henvender seg til et forvaltningsorgan, kan

benytte elektronisk kommunikasjon dersom organet har lagt til rette for det og det skjer på den anviste måten. Når forvaltningsorganet mottar en elektronisk henvendelse etter andre punktum, skal det snarest bekrefte at henvendelsen er mottatt.
(3) Når et enkeltvedtak, et forhåndsvarsel eller en annen melding som har betydning for mottakerens rettsstilling eller behandlingen av en sak, gjøres tilgjengelig i et elektronisk informasjonssystem, skal forvaltningsorganet sørge for at mottakeren blir varslet om hvor og hvordan vedkommende kan gjøre seg kjent med innholdet.
(4) Kongen kan gi forskrift om elektronisk kommunikasjon og saksbehandling i forvaltningen og om elektronisk kommunikasjon mellom forvaltningsorganer og den enkelte, herunder om unntak fra reglene i andre og tredje ledd, rett til å reservere seg mot elektronisk kommunikasjon, bruk av fristregler og krav til tilgjengelighet, integritet og konfidensialitet.

§ 11. Automatisering av saksbehandlingen

(1) Et forvaltningsorgan kan automatisere saksbehandlingen, herunder treffe avgjørelser automatisert, såfremt kravene som ellers stilles til saksbehandlingen, oppfylles.
(2) En avgjørelse kan ikke treffes automatisert dersom det rettslige grunnlaget som avgjørelsen bygger på, er til hinder for det.
(3) Forvaltningsorganet kan ikke uten særlig hjemmel treffe automatiserte avgjørelser som er omfattet av personvernforordningen artikkel 22.
(4) Kongen kan gi forskrift om utvikling og bruk av systemer til automatisert saksbehandling og om innholdet i slike systemer. Kongen kan også gi forskrift om automatiserte avgjørelser, herunder om adgang til å treffe avgjørelser omfattet av tredje ledd på bestemte saksområder.

§ 12. Rettigheter og plikter ved automatiserte avgjørelser omfattet av personvernforordningen artikkel 22

(1) Et forvaltningsorgan som treffer automatiserte avgjørelser omfattet av personvernforordningen artikkel 22, skal gjennomføre tiltak for å sikre

a. at personopplysningene behandles på en sikker måte, og at feil ved opplysningene forebygges og rettes opp
b. at avgjørelsene ikke innebærer usaklig forskjellsbehandling
c. at det brukes egnede matematiske og statistiske fremgangsmåter, særlig dersom avgjørelsene gjelder profilering.

(2) Den registrerte har rett til en forklaring og en manuell kontroll av avgjørelsen som er truffet. Forvaltningsorganet skal gi forklaringen og opplyse om retten til manuell kontroll så snart som mulig etter at avgjørelsen er truffet, og i saker om enkeltvedtak senest i meldingen om vedtaket, jf. § 59 tredje ledd bokstav b. Opplysninger som kan unntas fra partsinnsyn etter § 50, kan utelates fra forklaringen.
(3) Kongen kan gi forskrift om plikter ved automatisering av avgjørelser omfattet av personvernforordningen artikkel 22, herunder forskrift som utfyller og presiserer pliktene i første ledd og om andre plikter for forvaltningsorganet enn de som følger av første ledd.
(4) Kongen kan gi forskrift om retten til forklaring og manuell kontroll etter andre ledd, herunder om forholdet til de alminnelige reglene om begrunnelse i § 56 og klage i kapittel 8, og om at forklaring av bestemte former for automatiserte avgjørelser kun gis på forespørsel fra den registrerte. Forskrift som gjør unntak fra retten til forklaring og manuell kontroll, kan bare gis hvis tungtveiende grunner gjør det nødvendig. Kongen kan også gi forskrift om andre rettigheter for personer som er gjenstand for en automatisert avgjørelse.
(5) Kongen kan gi forskrift om at reglene i denne paragrafen skal gjelde i saker som ikke gjelder fysiske personer, eller som ikke gjelder behandling av personopplysninger.

§ 13. Dokumentasjon av det rettslige innholdet i automatiserte saksbehandlingssystemer

(1) Forvaltningsorganet skal dokumentere det rettslige innholdet i automatiserte saksbehandlingssystemer. Dokumentasjonen skal offentliggjøres, med mindre særlige hensyn taler mot det.
(2) Kongen kan gi forskrift om dokumentasjon og offentliggjøring etter første ledd.

§ 14. Forvaltningens veiledningsplikt

(1) Et forvaltningsorgan skal gi veiledning innenfor sitt saksområde. Veiledningen skal tjene til å gi parter og andre mulighet til å ivareta sine interesser.
(2) Forvaltningsorganet skal på forespørsel gi veiledning om

a. hvilke regler som gjelder, og vanlig praksis på saksområdet
b. saksgangen
c. hvilke faktiske omstendigheter som særlig kan få betydning for

utfallet av saken.

(3) Omfanget av veiledningen skal tilpasses sakens viktighet, den enkeltes behov og forvaltningsorganets kapasitet
(4) Når forvaltningsorganet behandler en sak, skal organet av eget tiltak vurdere partenes behov for veiledning.

§ 15. Hvordan veiledning skal gis

(1) Forvaltningsorganet bestemmer hvordan veiledning skal gis. I vurderingen skal det legges vekt på ønskene og behovene til den som skal få veiledningen.
(2) Den som henvender seg til et forvaltningsorgan med spørsmål som har aktuell interesse for vedkommende, har ved behov rett til en muntlig samtale med en person i organet. Retten etter første punktum gjelder bare så langt en forsvarlig utførelse av organets oppgaver tillater det.
(3) I saker med parter som har motstridende interesser, skal forvaltningsorganet veilede på en måte som ikke gir grunn til å tvile på organets objektivitet.
(4) Veiledning skal være gratis.
(5) Kongen kan gi forskrift om hvor langt veiledningsplikten rekker, og om hvordan veiledning skal gis.

§ 16. Henvisning til riktig forvaltningsorgan og retting av feil og mangler

(1) Hvis noen henvender seg til uriktig forvaltningsorgan, skal organet om mulig vise til riktig organ.
(2) Hvis en henvendelse til et forvaltningsorgan inneholder feil, unøyaktigheter eller andre mangler som avsenderen bør rette, skal organet gi beskjed om mangelen og om nødvendig veilede om hvordan den kan rettes, og sette en frist for retting.

§ 17. Saksbehandlingstid og plikt til å opplyse om sakens fremdrift

(1) Forvaltningsorganet skal behandle saken uten ugrunnet opphold.
(2) Hvis det er grunn til å tro at det vil gå mer enn én måned før en henvendelse blir besvart, skal forvaltningsorganet gi et foreløpig svar med informasjon om forventet saksbehandlingstid. Organet kan unnlate å gi foreløpig svar hvis det må anses som åpenbart unødvendig, herunder hvis det er gitt informasjon om forventet saksbehandlingstid i bekreftelse etter § 10 andre ledd tredje punktum.
(3) Hvis saken blir vesentlig forsinket ut over en opplyst saksbehandlingstid, skal

forvaltningsorganet informere om det, med mindre det må anses som åpenbart unødvendig. Forvaltningsorganet skal informere om årsaken til forsinkelsen og, så langt som mulig, når endelig svar kan ventes.
(4) Kongen kan gi forskrift om beregning av saksbehandlingsfrister.

§ 18. Fullmektig

(1) Enhver har rett til å la seg bistå av en fullmektig under saksbehandlingen. Et forvaltningsorgan kan i særlige tilfeller tillate bruk av flere fullmektiger i en sak.
(2) Enhver person over 18 år kan være fullmektig. En forening eller stiftelse kan være fullmektig dersom saken gjelder et spørsmål som ligger innenfor dens formål og naturlige virkeområde. En person som er ansatt i et forvaltningsorgan innenfor forvaltningsområdet som saken hører under, kan ikke være fullmektig.
(3) Forvaltningsorganet kan avvise en fullmektig hvis

a. det er grunn til å tro at fullmektigen vil spre taushetsbelagte opplysninger
b. fullmektigen motarbeider fullmaktsgiverens sak i strid med fullmaktsgiverens ønsker
c. fullmektigen på andre måter viser seg uskikket til å opptre som fullmektig.

(4) Fullmektigen skal legge frem skriftlig fullmakt. En advokat trenger bare å legge frem skriftlig fullmakt hvis forvaltningsorganet finner grunn til å kreve det.
(5) Alle henvendelser i en sak kan gjøres ved fullmektigen, og fullmaktsgiveren har rett til å ha med seg fullmektigen i møter med forvaltningsorganet. Forvaltningsorganet skal henvende seg til fullmektigen i spørsmål som er dekket av fullmakten. Finner organet det hensiktsmessig, kan det i tillegg henvende seg direkte til fullmaktsgiveren. Fullmaktsgiveren kan kreve å bli kontaktet i tillegg til eller i stedet for fullmektigen.

§ 19. Pålegg om å gi opplysninger mv.

(1) I et pålegg om å gi opplysninger eller utlevere dokumenter eller andre gjenstander skal forvaltningsorganet vise til reglene pålegget bygger på, og opplyse om at det kan påklages etter reglene i andre ledd. I saker om administrative sanksjoner skal forvaltningsorganet orientere om taushetsrett mv. så langt det følger av § 83.
(2) Den som får pålegget, kan klage skriftlig eller muntlig over pålegget med den

begrunnelse at vedkommende ikke har plikt eller lovlig adgang til å etterkomme det. Klagefristen er én uke. For øvrig gjelder reglene om klage i kapittel 8 tilsvarende.
(3) Pålegget skal etterkommes selv om klagen ikke er avgjort, med mindre forvaltningsorganet som ga pålegget, gir utsettelse. Det bør gis utsettelse hvis klagen reiser rimelig tvil om lovligheten av pålegget. Hvis dokumentene eller gjenstandene som pålegget gjelder, blir forseglet og deponert, skal det gis utsettelse.

§ 20. Undersøkelse eller beslag

(1) I en avgjørelse om undersøkelse eller beslag skal forvaltningsorganet vise til reglene avgjørelsen bygger på, og opplyse om at den kan påklages etter reglene i andre ledd.
(2) Den som undersøkelsen eller beslaget gjelder, kan påklage avgjørelsen muntlig eller skriftlig. Klagefristen er én uke. For øvrig gjelder reglene om klage i kapittel 8 tilsvarende.
(3) Avgjørelsen kan gjennomføres selv om klagen ikke er avgjort, med mindre forvaltningsorganet som traff avgjørelsen, gir utsettelse. Det bør gis utsettelse hvis klagen reiser rimelig tvil om lovligheten av avgjørelsen.
(4) Den som undersøkelsen eller beslaget gjelder, har rett til å være til stede, såfremt det ikke fører til vesentlig ulempe eller motvirker formålet med undersøkelsen eller beslaget. Vedkommende har i alle tilfeller rett til å ha et vitne til stede.
(5) Den som leder undersøkelsen eller beslaget, skal uoppfordret legitimere seg og informere om formålet og retten til å ha et vitne til stede.
(6) Etter gjennomført undersøkelse eller beslag skal det utarbeides en rapport, hvis det ikke er åpenbart unødvendig. Rapporten skal opplyse om formålet, tid og sted og hvem som var til stede. Ble det avdekket ulovlige forhold, skal det fremgå hvilke forhold det er tale om. Ble det tatt beslag, skal det fremgå hva som ble beslaglagt, og hvor. Så snart rapporten er ferdig, skal den sendes til den som undersøkelsen eller beslaget gjelder.
(7) Denne paragrafen gjelder ikke undersøkelse eller beslag som blir gjennomført på et offentlig kontor eller et annet bestemt tjenestested.

§ 21. Bruk av sakkyndige mv.

(1) Forvaltningsorganet kan benytte sakkyndige, konsulenter og lignende i saksforberedelsen, men skal vurdere saken selvstendig før det treffer en avgjørelse.

Kapittel 3 Delegering av myndighet

§ 22. Delegering av offentlig myndighet

(1) Reglene i dette kapittelet gjelder delegering av myndighet som et forvaltningsorgan har til å fatte enkeltvedtak eller gi forskrifter.
(2) Et forvaltningsorgan som delegerer myndighet, kan gi instrukser om hvordan myndigheten skal utøves. En delegering kan når som helst trekkes tilbake.

§ 23. Adgangen til å delegere

(1) Kongen og departementene kan delegere myndighet til sine underordnede forvaltningsorganer.
(2) Andre statlige forvaltningsorganer kan delegere myndighet til underordnede organer når det følger av lov, forskrift eller beslutning av overordnet organ, eller hvis det av hensyn til en hensiktsmessig saksavvikling i de berørte forvaltningsorganene er et særlig behov for delegering.
(3) Delegering fra statlige forvaltningsorganer til uavhengige organer, private eller andre selvstendige rettssubjekter krever hjemmel i lov.
(4) Delegering fra statlige forvaltningsorganer til kommuner og fylkeskommuner krever hjemmel i lov.
(5) For delegering internt i kommuner og fylkeskommuner og fra kommuner og fylkeskommuner til andre selvstendige rettssubjekter gjelder reglene i kommuneloven kapittel 5.

§ 24. Krav til beslutningen om delegering og plikt til kunngjøring

(1) En delegering av myndighet skal være skriftlig. Delegeringen skal kunngjøres i Norsk Lovtidend hvis den ikke er begrenset til bestemte enkeltsaker som er under behandling.
(2) Første ledd andre punktum gjelder ikke delegeringer i kommuner og fylkeskommuner. For kommuner og fylkeskommuner gjelder reglene i kommuneloven.

Kapittel 4 Habilitet

§ 25. Hva inhabilitet innebærer

(1) Enhver som utfører arbeid eller oppdrag for et forvaltningsorgan, skal avstå

fra å tilrettelegge grunnlaget for eller treffe avgjørelse i en sak der en tilknytning til saken gjør vedkommende inhabil etter §§ 26 eller 27.
(2) Når en person er inhabil, kan heller ikke en direkte underordnet i samme forvaltningsorgan treffe avgjørelse i saken. Den underordnede kan likevel tilrettelegge grunnlaget for avgjørelsen.

§ 26. Forhold som fører til inhabilitet uten videre

(1) Den som selv er part i saken, er inhabil.
(2) En person er inhabil hvis en part i saken er vedkommendes

a. nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer, eller nåværende forlovede
b. slektning i rett opp- eller nedstigende linje eller en slik slektnings ektefelle, samboer eller forlovede
c. søsken eller søskens ektefelle, samboer eller forlovede
d. ektefelles, forlovedes eller samboers søsken eller slektning i rett opp- eller nedstigende linje
e. fosterbarn eller fosterforelder
f. stebarn eller steforelder.

(3) En person er inhabil når vedkommende

a. er eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken ble innledet
b. har ledende stilling eller verv i styret eller bedriftsforsamlingen i et foretak, en sammenslutning eller en stiftelse som er part i saken.

Et varamedlem omfattes av bokstav b når vedkommende har deltatt i styrets behandling av saken.

(4) En person i klageinstansen er inhabil hvis vedkommende har truffet avgjørelsen i saken i underinstansen. Dette gjelder likevel ikke ved klage til Kongen over en avgjørelse som er truffet av et departement.

§ 27. Inhabilitet etter en konkret vurdering

(1) En person er inhabil når det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet.
(2) I habilitetsvurderingen skal det blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære en særlig fordel eller ulempe for personen selv eller noen

vedkommende har en nær personlig tilknytning til, og i den forbindelse hvor nær tilknytningen er, hva slags og hvor stor fordel eller ulempe det er snakk om, og hvor sannsynlig det er at fordelen eller ulempen vil inntre.

§ 28. Behandling av saken til tross for inhabilitet

(1) Hvis en utsettelse vil være til vesentlig ulempe, kan den som er inhabil, tilrettelegge grunnlaget for og treffe foreløpig avgjørelse i saken.
(2) Den som er inhabil, kan tilrettelegge grunnlaget for og treffe avgjørelse i saken hvis det er åpenbart at tilknytningen til saken eller partene ikke kan ha betydning for avgjørelsen og verken offentlige eller private interesser tilsier at den inhabile skal vike sete.

§ 29. Avgjørelse av habilitetsspørsmålet mv.

(1) Habilitetsspørsmålet skal vurderes så snart en person blir kjent med forhold som kan ha betydning for vedkommendes habilitet.
(2) Den enkelte skal ta stilling til sin egen habilitet. Dersom den habilitetsspørsmålet gjelder, finner grunn til det, skal avgjørelsen likevel treffes av en overordnet. I kollegiale organer skal avgjørelsen treffes av organet dersom lederen eller det medlemmet habilitetsspørsmålet gjelder, finner grunn til det. I slike tilfeller skal avgjørelsen treffes uten at det aktuelle medlemmet deltar.
(3) Hvis et kollegialt organ skal vurdere habiliteten til flere medlemmer i samme sak, skal ingen av dem delta ved avgjørelsen om egen eller andres habilitet. Hvis det er nødvendig for at organet skal være vedtaksført, skal likevel alle møtende medlemmer delta.
(4) Om nødvendig skal det oppnevnes eller velges en stedfortreder for den inhabile. I særlige tilfeller kan Kongen beslutte at saken skal overføres til et sideordnet eller overordnet forvaltningsorgan.

Kapittel 5 Taushetsplikt

§ 30. Hva taushetsplikt innebærer

(1) Enhver som utfører arbeid eller oppdrag for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til taushetsbelagte opplysninger vedkommende får vite om i forbindelse med arbeidet eller oppdraget. Taushetsbelagte opplysninger kan heller ikke utnyttes for private formål.

Taushetsplikten gjelder også etter at arbeidet eller oppdraget er avsluttet.

§ 31. Taushetsplikt om personlige forhold

(1) Opplysninger om noens personlige forhold er taushetsbelagte.
(2) Taushetsplikten omfatter ikke opplysninger om fødselsnummer eller nummer med tilsvarende funksjon, statsborgerskap, bosted, postadresse, e-postadresse, telefonnummer, sivilstand, yrke, arbeidsgiver eller arbeidssted, med mindre opplysningene avslører et klientforhold eller andre forhold som må anses som personlige. Taushetsplikten omfatter heller ikke opplysninger som fremgår av et offentlig register som er tilgjengelig for allmennheten, opplysninger som er kjent i offentligheten på en slik måte at grunnlaget for taushetsplikt må anses å ha falt bort, eller opplysninger som grunnlaget for taushetsplikt av andre helt særlige grunner ikke gjør seg gjeldende for.
(3) Kongen kan gi forskrift om hvilke opplysninger som omfattes av taushetsplikten etter denne paragrafen.

§ 32. Taushetsplikt om forretningshemmeligheter

(1) Opplysninger om forretningshemmeligheter er taushetsbelagte.
(2) Med forretningshemmeligheter menes forretningsstrategier, forretningsidéer, fremgangsmåter, produksjonsmetoder eller andre opplysninger om drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningene angår.
(3) Opplysninger om en virksomhets administrative forhold og alminnelige økonomiske forhold utgjør ikke forretningshemmeligheter etter denne paragrafen. Det samme gjelder opplysninger om vedtak som fattes overfor virksomheten.

§ 33. Bortfall av taushetsplikt

(1) Taushetsplikt etter § 31 faller bort 100 år etter at opplysningene oppstod, eller når det er klart at personen opplysningene gjelder, har vært død i minst 20 år.
(2) Taushetsplikt etter § 32 faller bort 60 år etter at opplysningene oppstod.
(3) Kongen kan gi forskrift om at taushetsplikten for bestemte typer opplysninger skal falle bort tidligere eller senere enn det som følger av første eller andre ledd, og om når opplysninger skal anses for å ha oppstått.

§ 34. Unntak fra taushetsplikt og deling av personopplysninger

(1) Taushetsplikten etter §§ 31 og 32 er ikke til hinder for

a. at opplysninger deles etter samtykke fra den de gjelder
b. at opplysninger deles med den de gjelder
c. at opplysningene i en sak deles med sakens parter eller deres representanter
d. at opplysninger deles for å oppnå det formålet de er gitt eller innhentet for
e. at opplysninger deles innenfor forvaltningsorganet eller etaten så langt det er nødvendig for veiledning eller til bruk i saker innenfor samme eller tilknyttede fagfelt, eller til bruk ved arkivering, utsending av vedtak og tilsvarende praktiske gjøremål
f. at opplysninger deles med andre forvaltningsorganer så langt det er nødvendig for å utføre oppgaver som er lagt til avgiverorganet
g. at opplysninger om en persons forbindelse med organet og om avgjørelser som er truffet, deles med andre forvaltningsorganer
h. at opplysninger deles i forbindelse med kontroll med forvaltningen
i. at opplysninger deles for å brukes til statistisk bearbeiding
j. at et forvaltningsorgan anmelder eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten, eller gir opplysninger om lovbrudd til kontrollmyndigheter dersom det har naturlig sammenheng med organets oppgaver eller er ønskelig ut fra allmenne hensyn
k. at det deles opplysninger om utfallet av en benådningssak
l. at opplysninger om en alvorlig hendelse deles med personer som var til stede eller på annen måte er direkte berørt, når det er nødvendig for å ivareta deres interesser
m. at opplysninger deles så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse
n. at opplysninger om en avdød person deles dersom tungtveiende grunner taler for det.

(2) Opplysninger som er taushetsbelagte etter § 31, kan likevel ikke deles etter første ledd dersom delingen vil utgjøre et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningene gjelder.
(3) Personopplysninger, også personopplysninger som er omfattet av personvernforordningen artikkel 9 og 10, kan deles dersom det er adgang til det etter første og andre ledd.

§ 35. Forskrift om deling og annen behandling av taushetsbelagte opplysninger

(1) Kongen kan gi forskrift om at taushetsplikt etter §§ 31 og 32 ikke skal være til hinder for at bestemte forvaltningsorganer, eller bestemte forvaltningsorganer og bestemte selvstendige rettssubjekter som nevnt i offentleglova § 2 første ledd bokstav c og d, kan dele opplysninger for å utføre oppgaver som er lagt til avgiver- eller mottakerorganet, så langt delingen ikke utgjør et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningene gjelder. Forskrift etter første punktum kan også omfatte annen behandling av opplysninger i forbindelse med delingen.
(2) Der det foreligger et etablert samarbeid mellom forvaltningsorganer, kan forskrift etter første ledd om nødvendig også gi adgang til å dele opplysninger som etter annen lov er helt eller delvis unntatt fra delingsadgangen etter § 34. Det samme gjelder der det foreligger et etablert samarbeid mellom forvaltningsorganer og selvstendige rettssubjekter som nevnt i offentleglova § 2 første ledd bokstav c og d.

§ 36. Taushetsplikt for parter, partsrepresentanter og vitner

(1) Parter, partsrepresentanter og vitner som får tilgang til taushetsbelagte opplysninger, har selv taushetsplikt. Forvaltningsorganet skal informere om dette og om straffansvaret etter straffeloven § 209 senest samtidig som tilgangen gis. Straffansvaret etter straffeloven § 209 gjelder bare dersom forvaltningsorganet har informert om det.
(2) En part og dennes representant kan bare bruke opplysningene så langt det er nødvendig for å ivareta partens interesser i saken.

§ 37. Informasjon om taushetsplikt og lagring av taushetsbelagte opplysninger

(1) Forvaltningsorganet skal sørge for at taushetsplikten blir kjent for dem den gjelder, og kan kreve skriftlig erklæring om at de kjenner og vil overholde reglene.
(2) Forvaltningsorganet skal sørge for trygg lagring av taushetsbelagte opplysninger og dokumentere tiltakene som er gjennomført for å sikre dette.
(3) Kongen kan gi forskrift om lagring av taushetsbelagte opplysninger.

§ 38. Unntak fra taushetsplikt for opplysninger til bruk for forskning

(1) Departementet kan i enkelttilfeller bestemme at et forvaltningsorgan uten hinder av taushetsplikt etter §§ 31 og 32 kan eller skal gi opplysninger til bruk for forskning.
(2) Kongen kan gi forskrift om forskeres tilgang til taushetsbelagte opplysninger og bruk og publisering av taushetsbelagte opplysninger gitt til bruk for forskning.

§ 39. Taushetsplikt for forskere

(1) Enhver som utfører arbeid eller oppdrag i forbindelse med en forskningsoppgave som et forvaltningsorgan har støttet, godkjent eller gitt taushetsbelagte opplysninger til, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til

a. taushetsbelagte opplysninger etter §§ 31 eller 32 som forskeren har mottatt fra et forvaltningsorgan
b. opplysninger som i forbindelse med et forskningsarbeid er mottatt under et taushetsløfte
c. opplysninger som gjelder en enkeltperson som står i et avhengighetsforhold til den virksomheten som har satt personen i kontakt med forskeren.

(2) Opplysningene kan kun brukes i den utstrekning som er nødvendig for forskningsarbeidet. Reglene i § 30 andre og tredje punktum gjelder tilsvarende.
(3) Taushetsplikt etter første ledd er ikke til hinder for at resultater av arbeidet publiseres eller brukes utad dersom den opplysningene gjelder, samtykker etter § 34 første ledd bokstav a, eller behovet for beskyttelse ivaretas ved at opplysningene gis uten individualiserende kjennetegn.
(4) Reglene i § 36 første ledd andre og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Kapittel 6 Forvaltningens skjønnsutøvelse

§ 40. Skranker for skjønnsutøvelsen

(1) Selv om en avgjørelse eller vurdering er overlatt til forvaltningens frie skjønn, kan forvaltningsorganet ikke vektlegge utenforliggende hensyn, utøve usaklig forskjellsbehandling eller treffe grovt urimelige avgjørelser.

§ 41. Adgangen til å sette vilkår

(1) I vedtak om tildeling av tillatelser eller andre goder som parten ikke har krav på, kan forvaltningsorganet sette vilkår. Vilkårene må ha saklig sammenheng med tildelingen og kan ikke være uforholdsmessig tyngende.

Kapittel 7 Behandlingen av saker om enkeltvedtak

§ 42. Forhåndsvarsel om enkeltvedtak

(1) Forvaltningsorganet skal varsle parten så tidlig som mulig ved forberedelsen av et enkeltvedtak. Plikten til å varsle gjelder ikke når parten har innledet saken ved søknad eller på annen måte har uttalt seg i saken.
(2) Forhåndsvarselet skal gjøre rede for hva saken gjelder, og ellers inneholde det som er nødvendig for at parten skal kunne ivareta sine interesser på en forsvarlig måte. Parten skal gis en rimelig frist til å uttale seg om saken.
(3) Forhåndsvarsel kan unnlates dersom

a. varsling vil medføre fare for at vedtaket ikke kan gjennomføres
b. rask avgjørelse i saken er påkrevd
c. varsling ikke er praktisk mulig, for eksempel fordi det vil være uforholdsmessig krevende å spore opp parten
d. varsling er åpenbart unødvendig.

§ 43. Fremlegging av opplysninger for parten under saksforberedelsen

(1) Opplysninger som forvaltningsorganet mottar under saksforberedelsen om en part eller om virksomheten parten driver eller planlegger, skal legges frem for parten. Med mindre det vil medføre en uheldig forsinkelse av saken, skal også andre opplysninger av vesentlig betydning for avgjørelsen som parten antas å ha interesse i å uttale seg om, legges frem for parten. Plikten til fremlegging gjelder bare når parten har rett til innsyn i opplysningene etter §§ 46 til 50. Parten skal gis en rimelig frist til å uttale seg om opplysningene.
(2) Fremlegging av opplysninger kan unnlates dersom

a. opplysningene bekreftes av en fremstilling som parten selv har gitt eller kontrollert i forbindelse med saken
b. rask avgjørelse i saken er påkrevd
c. fremlegging ikke er praktisk mulig, for eksempel fordi det vil være uforholdsmessig krevende å spore opp parten

d. fremlegging er åpenbart unødvendig.

§ 44. Forvaltningsorganets utredningsplikt og medvirkning fra parten

(1) Forvaltningsorganet skal sørge for at saken er forsvarlig utredet før det fatter vedtak. Utredningens omfang skal tilpasses sakens karakter og hensynet til forsvarlig ressursbruk i forvaltningsorganet. I avveiningen skal det blant annet legges vekt på vedtakets betydning for partene og for eventuelle andre allmenne og private interesser og om det er behov for en rask avgjørelse.
(2) I en sak en part selv innleder, skal parten så langt som mulig legge frem opplysninger som har betydning for avgjørelsen. Forvaltningsorganet skal informere parten om medvirkningsplikten etter første punktum og veilede parten om plikten ved behov.

§ 45. Befaring

(1) Hvis forvaltningsorganet skal holde befaring, skal parten varsles om tid og sted for befaringen og gis anledning til å være til stede. Krever befaringen hjemmel i lov, skal varselet vise til reglene befaringen bygger på. Varsel kan unnlates når vilkårene i § 42 tredje ledd er oppfylt.

§ 46. Partens rett til innsyn i sakens dokumenter

(1) En part har rett til innsyn i sakens dokumenter når ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov. Innsynsretten gjelder også etter at det er fattet vedtak i saken.
(2) Når det er adgang til å gjøre unntak fra innsyn, skal forvaltningsorganet likevel vurdere å gi helt eller delvis innsyn. Det bør gis innsyn dersom partens behov for innsyn veier tyngre enn behovet for unntak.
(3) Kongen kan gi forskrift om hvordan reglene om partsinnsyn skal anvendes på bestemte saksområder. Hvis tungtveiende grunner taler for det, kan det også gis forskrift om unntak fra reglene om partsinnsyn.

§ 47. Unntak fra partsinnsyn for dokumenter utarbeidet for intern saksforberedelse

(1) Et forvaltningsorgan kan gjøre unntak fra partsinnsyn for dokumenter organet har utarbeidet for sin interne saksforberedelse. Første punktum gjelder ikke

a. faktiske opplysninger som har betydning for avgjørelsen og ikke finnes i et annet dokument som parten har tilgang til, og sammendrag eller andre bearbeidelser av slike opplysninger
b. foredrag til saker som har blitt behandlet av Kongen i statsråd
c. presedenskort som ikke gjengir organinterne vurderinger.

§ 48. Unntak fra partsinnsyn for dokumenter innhentet utenfra til bruk for intern saksforberedelse

(1) Når det er nødvendig for å sikre forsvarlige interne avgjørelsesprosesser, kan et forvaltningsorgan gjøre unntak fra partsinnsyn for dokumenter organet har innhentet fra et underordnet organ til bruk for sin interne saksforberedelse. Det samme gjelder dokumenter et departement har innhentet fra et annet departement til bruk for sin interne saksforberedelse.
(2) Det kan gjøres unntak fra partsinnsyn for de delene av et dokument som inneholder råd om eller vurderinger av hvordan et forvaltningsorgan bør opptre i en sak, og som organet har innhentet til bruk for sin interne saksforberedelse, når det er påkrevd av hensyn til en forsvarlig ivaretakelse av det offentliges interesser i saken.
(3) Unntakene i første og andre ledd gjelder tilsvarende for

a. dokumenter om innhenting av dokumenter som nevnt i første og andre ledd
b. innkallinger til og referater fra møter mellom overordnede og underordnede organer, mellom departementer og mellom et organ og noen som gir råd eller vurderinger som nevnt i andre ledd.

(4) Unntakene i første til tredje ledd gjelder ikke for opplysninger som nevnt i § 47 andre punktum bokstav a.

§ 49. Særregler om partsinnsyn i dokumenter hos kommuner og fylkeskommuner

(1) Unntakene i §§ 47 og 48 gjelder ikke for

a. saksfremlegg med vedlegg til folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner
b. sakslister til møter i folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner
c. dokumenter fra eller til kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg, revisjonsorganer og klagenemnder

d. dokumenter i saker der en kommunal eller fylkeskommunal enhet opptrer som ekstern part overfor en annen slik enhet.

Unntaket i § 47 gjelder likevel for dokumenter som utveksles mellom kommunale og fylkeskommunale kontrollutvalg og utvalgssekretariatet.

(2) Unntaket i § 47 gjelder ikke for dokumenter fra eller til

a. et kommunalt eller fylkeskommunalt særlovsorgan
b. et kommunalt eller fylkeskommunalt foretak etter kommuneloven kapittel 9
c. en kommunal eller fylkeskommunal enhet på områder der enhetene har selvstendig avgjørelsesmyndighet.

(3) Unntaket i § 47 gjelder likevel for

a. dokumenter i saker der kommunedirektøren eller kommunerådet gjennomfører kontrolltiltak overfor en enhet som nevnt i andre ledd bokstav c
b. utkast til vedtak og innstillinger som blir lagt frem for kommunedirektøren eller kommunerådet før det blir fattet vedtak, eller før en innstilling blir lagt frem for et folkevalgt organ
c. merknader til utkast etter bokstav b.

§ 50. Unntak fra partsinnsyn for enkelte opplysninger

(1) Det kan gjøres unntak fra retten til partsinnsyn for opplysninger

a. om noens personlige forhold etter § 31, når det ikke har vesentlig betydning for parten å gjøre seg kjent med opplysningene
b. om forretningshemmeligheter etter § 32
c. om forskningsidéer eller forskningsprosjekter i saker som gjelder økonomisk støtte eller rådgivning fra det offentlige i forbindelse med forskningsprosjekter
d. som det av hensyn til partens helse eller forholdet til personer som står parten nær, må anses utilrådelig at parten får kjennskap til
e. som kan identifisere en kilde til en opplysning, hvis tungtveiende grunner taler for at kilden ikke bør gjøres kjent for parten
f. som det er påkrevd å unnta fordi innsyn vil lette gjennomføringen av straffbare handlinger eller utsette enkeltpersoner for fare
g. som er av betydning for Norges utenrikspolitiske interesser eller

nasjonale forsvars- og sikkerhetsinteresser, og som kan unntas fra innsyn etter offentleglova §§ 20 eller 21.

(2) Opplysninger som omfattes av første ledd bokstav d, skal på anmodning likevel gjøres kjent for en representant for parten når ikke særlige grunner taler mot det. Bokstav d omfatter ikke opplysninger om partens egen helse.

§ 51. Unntak fra partsinnsyn for resten av et dokument

(1) Når et organ gjør delvis unntak fra partsinnsyn for et dokument, kan også resten av dokumentet unntas fra partsinnsyn dersom de resterende delene vil gi et klart misvisende inntrykk av innholdet i dokumentet eller de unntatte opplysningene utgjør den vesentligste delen av dokumentet.

§ 52. Hvordan organet skal gi partsinnsyn

(1) Parten kan kreve å få papirkopi eller elektronisk kopi av dokumenter. Kopier skal gis vederlagsfritt. For øvrig bestemmer forvaltningsorganet ut fra hensynet til forsvarlig saksbehandling hvordan dokumenter skal gjøres tilgjengelige for parten. Kongen kan gi forskrift om adgang til å kreve betaling for kopier dersom særlige forhold ved dokumentene eller organet tilsier det.
(2) Dersom partsinnsyn kan motvirke muligheten for å få saken avklart, kan det fastsettes at parten ikke skal ha adgang til dokumentene så lenge det pågår undersøkelser.
(3) Når en part etter forespørsel har fått innsyn i et dokument etter § 46, skal det settes en frist for mulig uttalelse dersom det ikke er satt noen frist etter § 43 første ledd fjerde punktum eller den fastsatte fristen ikke anses tilstrekkelig. Dette gjelder likevel ikke dersom hensynet til vesentlige offentlige eller private interesser taler mot utsettelse.

§ 53. Avslag, begrunnelse og klage på avgjørelse om partsinnsyn

(1) Et avslag på krav om partsinnsyn skal gis skriftlig og opplyse om hvilken bestemmelse som ligger til grunn for avslaget. Avslaget skal også opplyse om klageretten etter andre ledd og klagefristen etter § 63.
(2) Avgjørelser om partsinnsyn kan påklages etter reglene i kapittel 8. Avgjørelser om å gi partsinnsyn kan ikke påklages. Statsforvalteren er klageinstans når avgjørelsen er truffet av et kommunalt eller fylkeskommunalt organ.
(3) Dersom Kongen i statsråd vil være klageinstans, skal forvaltningsorganet

opplyse klageren om at retten til å klage saken inn for Sivilombudet ikke gjelder for avgjørelser truffet i statsråd.

§ 54. Særlige regler om barns prosessuelle rettigheter

(1) Et barn som er part i en forvaltningssak, representeres av vergen dersom ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov.
(2) Et barn som er i stand til å danne seg meninger om en sak barnet er part i, skal fritt få gi uttrykk for disse meningene. Barnets meninger skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon som setter det i stand til å danne seg meninger om saken.
(3) Når et barn som er part, blir representert av verge, har også barnet rett til muntlig samtale etter § 15 andre ledd og rett til innsyn i sakens dokumenter etter § 46. Barn under 15 år skal ikke gis taushetsbelagte opplysninger.
(4) Når et barn over 15 år som er part i en sak, blir representert av verge, skal også barnet få forhåndsvarsel etter § 42, opplysninger etter § 43 og melding om vedtaket etter § 58.

§ 55. Vedtakets form

(1) Et enkeltvedtak skal være skriftlig.
(2) Hvis rask avgjørelse i saken er påkrevd eller skriftlighet av andre grunner ikke er praktisk mulig, kan forvaltningsorganet fatte et enkeltvedtak muntlig. Muntlige vedtak skal nedtegnes skriftlig uten ugrunnet opphold.

§ 56. Krav om begrunnelse

(1) Et enkeltvedtak skal begrunnes. Begrunnelsen skal gis samtidig med at vedtaket fattes.
(2) I andre saker enn klagesaker kan forvaltningsorganet la være å gi samtidig begrunnelse dersom det innvilger en søknad og det ikke er grunn til å tro at noen parter vil være misfornøyde med vedtaket. Det samme gjelder i saker om fordeling av tillatelser eller andre fordeler mellom flere parter.
(3) En part kan i saker nevnt i andre ledd likevel kreve begrunnelse etter at vedtaket er fattet. Et krav om begrunnelse må fremsettes i løpet av klagefristen. Dersom ingen klagefrist løper, må kravet fremsettes senest tre uker etter at melding om vedtaket er kommet frem til parten. Reglene i §§ 63, 64 og 65 gjelder tilsvarende.
(4) Kongen kan for bestemte saksområder gi forskrift om at vedtak som skal begrunnes etter første ledd, i stedet skal begrunnes etter reglene i andre ledd.

Hvis tungtveiende grunner gjør det nødvendig, kan Kongen for bestemte saksområder gi forskrift om at begrunnelse kan unnlates.

§ 57. Krav til begrunnelsens innhold

(1) Begrunnelsen skal tjene til å forklare sakens utfall for parten. I begrunnelsen skal det opplyses om

a. hvilke faktiske omstendigheter som har hatt betydning for sakens utfall
b. hvilke regler vedtaket bygger på, og i nødvendig utstrekning hva reglene går ut på
c. hvilke hensyn forvaltningsorganet særlig har lagt vekt på i sin vurdering.

(2) Begrunnelsens omfang skal tilpasses vedtakets betydning.
(3) Opplysninger som kan unntas fra partsinnsyn etter § 50, kan utelates fra begrunnelsen.

§ 58. Melding om enkeltvedtak mv.

(1) Forvaltningsorganet skal sørge for at parten gis melding om vedtaket så snart som mulig.
(2) Melding kan unnlates dersom det er åpenbart unødvendig og vedtaket ikke medfører skade eller ulempe for parten, eller dersom det vil være uforholdsmessig krevende å spore opp parten.
(3) Hvis det er fattet et muntlig vedtak etter § 55 andre ledd og vedtakssituasjonen gjør det nødvendig, kan forvaltningsorganet gi en part muntlig melding om vedtaket. Forvaltningsorganet skal uten ugrunnet opphold gi parter som har fått muntlig melding, en skriftlig bekreftelse av vedtaket med informasjonen nevnt i § 59, med mindre vilkårene i andre ledd er oppfylt.
(4) Hvis det er sendt forhåndsvarsel etter § 42 og saken avsluttes uten at det fattes enkeltvedtak, skal parten orienteres om at saken er avsluttet.

§ 59. Innholdet i meldingen

(1) Meldingen skal inneholde vedtaket og begrunnelsen for det. Hvis forvaltningsorganet lar være å gi samtidig begrunnelse i medhold av § 56 andre ledd eller forskrift etter § 56 fjerde ledd, skal meldingen informere om retten etter § 56 tredje ledd til å kreve etterfølgende begrunnelse.

(2) I meldingen skal det opplyses om hvordan forvaltningsorganet kan kontaktes om vedtaket. Det skal opplyses om navnene til saksbehandleren og den ansvarlige for vedtaket, hvis ikke tungtveiende grunner taler mot det.
(3) Hvis det kan være aktuelt i saken, skal meldingen også inneholde

a. informasjon om klageadgang, klageinstans, klagefrist og fremgangsmåten ved klage
b. forklaring av en automatisert avgjørelse omfattet av personvernforordningen artikkel 22 og informasjon om retten til å kreve manuell kontroll
c. informasjon om retten til innsyn i sakens dokumenter
d. informasjon om forvaltningsorganets veiledningsplikt
e. informasjon om adgangen til og hovedvilkårene for å få dekket sakskostnader
f. informasjon om adgangen til å be om at iverksettingen av vedtaket blir utsatt
g. informasjon om adgangen til å søke fri rettshjelp
h. informasjon om at retten til å klage saken inn for Sivilombudet ikke gjelder for vedtak fattet i statsråd
i. informasjon om særlige vilkår for søksmål etter § 60 eller annen lovbestemmelse.

(4) Vilkår for søksmål som nevnt i bokstav i gjelder bare dersom det er opplyst om dem i meldingen.

§ 60. Vilkår for å ta ut søksmål for domstolene

(1) Forvaltningsorganet kan i melding etter § 58 bestemme at søksmål om gyldigheten av vedtaket eller krav om erstatning som følge av vedtaket bare kan reises hvis parten har klaget og klagesaken er endelig avgjort. Søksmål kan likevel reises når det er gått seks måneder fra klagen ble fremsatt, hvis det ikke skyldes klageren at endelig avgjørelse ikke foreligger.

Kapittel 8 Klage

§ 61. Klagerett

(1) Et enkeltvedtak kan påklages av

a. en part

b. andre som i vesentlig grad berøres av vedtaket
c. en forening eller stiftelse dersom vedtaket berører interesser som det ligger innenfor dens formål og naturlige virkeområde å ivareta.

(2) Første ledd bokstav b og c gjelder likevel ikke dersom saken berører rettigheter av så personlig karakter at det er urimelig at saken påklages av andre enn en part.
(3) Klageinstansens vedtak kan ikke påklages.
(4) For særskilte saksområder kan Kongen gi forskrift om klageregler som utfyller eller avviker fra reglene i dette kapittelet. Forskrift som begrenser klageretten eller på annen måte vesentlig fraviker reglene i dette kapittelet til skade for partsinteresser, kan bare gis dersom tungtveiende grunner gjør det nødvendig.

§ 62. Klageinstans

(1) Klageinstans for enkeltvedtak som er fattet av et statlig forvaltningsorgan, er

a. nærmeste overordnede forvaltningsorgan
b. en klagenemnd dersom det er bestemt i eller i medhold av lov.

(2) Klageinstans for vedtak som er fattet av en kommune eller fylkeskommune, er kommunestyret eller fylkestinget. Dersom kommunestyret eller fylkestinget har bestemt det, er klageinstansen et særskilt klageutvalg eller formannskapet eller fylkesutvalget. Departementet er klageinstans for vedtak som er fattet av kommunestyret eller fylkestinget.
(3) Et statlig forvaltningsorgan er klageinstans for vedtak som er fattet av kommunen eller fylkeskommunen, dersom

a. det er bestemt i eller i medhold av loven som gir hjemmel for vedtaket
b. vedtaket er fattet etter delegering fra det statlige organet.

(4) Klageinstans for vedtak som er fattet av egne rettssubjekter som er gitt myndighet fra kommunen eller fylkeskommunen, er én eller flere særskilte klagenemnder som er oppnevnt av det øverste organet i rettssubjektet. Departementet er klageinstans for vedtak som er fattet av det øverste organet i rettssubjektet.

§ 63. Klagefrist

(1) Fristen for å klage er tre uker fra meldingen om vedtaket er kommet frem til parten. Når et forvaltningsorgan har gjort meldingen om vedtaket tilgjengelig i et elektronisk informasjonssystem, regnes meldingen som kommet frem når det er sendt varsel etter § 10 tredje ledd. Formidles vedtaket ved offentlig kunngjøring, løper klagefristen fra den dagen vedtaket ble kunngjort første gang.
(2) For den som ikke har mottatt melding om vedtaket, løper klagefristen fra den dagen vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til vedtaket. Hvis vedtaket går ut på å gi noen en rettighet eller annen fordel, utløper likevel klagefristen for andre senest tre måneder etter at vedtaket ble fattet.
(3) Har en part krevd begrunnelse etter § 56 tredje ledd, avbrytes klagefristen. Ny klagefrist begynner å løpe når begrunnelsen er kommet frem til parten, eller når parten på annen måte er gjort kjent med den.
(4) Klagefristen beregnes etter reglene i domstolloven §§ 148 og 149.
(5) I særlige tilfeller kan underinstansen eller klageinstansen forlenge klagefristen før den er utløpt.

§ 64. Overholdelse av klagefristen

(1) Klagen er fremsatt i tide når den er sendt eller levert til det forvaltningsorganet som fattet vedtaket (underinstansen), før klagefristen er utløpt.
(2) Hvis klagen ikke kommer frem, må klageren sende eller levere den på nytt senest én uke etter at han eller hun ble kjent med eller burde ha forstått at klagen ikke var mottatt. Er klagefristen kortere enn én uke, må klageren sende eller levere klagen på nytt innen en frist som er like lang som den opprinnelige klagefristen.

§ 65. Oversitting av klagefristen mv.

(1) Selv om klagen er fremsatt for sent, kan den tas til behandling

a. dersom parten eller partens fullmektig ikke kan lastes for å ha oversittet fristen eller for å ha drøyd med å klage etterpå, eller
b. dersom særlige grunner gjør det rimelig at klagen blir prøvd.

(2) I vurderingen av om klagen bør tas til behandling, skal det også legges vekt på om endring av vedtaket kan medføre skade eller ulempe for andre.

(3) Klagen kan ikke tas til behandling som klagesak når det har gått mer enn ett år siden vedtaket ble fattet.

§ 66. Klagens adressat, form og innhold

(1) En klage skal

a. fremsettes skriftlig for underinstansen
b. nevne hvilket vedtak det klages over, og om nødvendig gi opplysninger som trengs for å kunne fastslå om klageren har klagerett og har overholdt klagefristen
c. nevne hvilken endring klageren ønsker i vedtaket.

(2) Klageren bør begrunne klagen.
(3) Er muntlig klage tillatt, skal forvaltningsorganet sette den opp skriftlig.
(4) Hvis en klage ikke oppfyller kravene i første ledd, skal forvaltningsorganet sette en kort frist for retting eller utfylling.

§ 67. Underinstansens behandling av klagesaken

(1) Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, skal underinstansen avvise klagen, med mindre den tas til behandling i medhold av § 65.
(2) Underinstansen skal foreta de undersøkelsene som klagen gir grunn til. Eventuelle motparter skal varsles snarest mulig og gis en rimelig frist for uttalelse etter reglene i § 42. Underinstansen kan endre eller oppheve vedtaket i klagerens favør eller omgjøre vedtaket i medhold av § 71.
(3) Hvis underinstansen ikke fatter vedtak etter første eller andre ledd, skal den sende sakens dokumenter til klageinstansen så snart saken er tilrettelagt. Gir underinstansen en uttalelse om klagen til klageinstansen, skal den sende kopi av uttalelsen til partene, med mindre Kongen er klageinstans eller partene ikke har rett til innsyn i uttalelsen etter reglene om partsinnsyn.

§ 68. Klageinstansens behandling av klagesaken

(1) Dersom vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, skal klageinstansen avvise klagen, med mindre den tas til behandling i medhold av § 65.
(2) Klageinstansen skal se til at saken er utredet i samsvar med § 44, før den fatter vedtak. Klageinstansen kan prøve alle sider av saken og ta hensyn til nye omstendigheter. Den skal vurdere synspunktene klageren kommer med. Klageinstansen kan også ta opp forhold som klageren ikke har nevnt, og skal

vurdere om vedtaket er lovlig. Den kan pålegge underinstansen å foreta nærmere undersøkelser m.m.
(3) Er et statlig organ klageinstans for vedtak fattet av en kommune eller fylkeskommune, skal klageinstansen legge særlig stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønnet. Det skal fremgå klart av begrunnelsen om en endring i vedtaket skyldes endrede faktiske forhold, feil ved vedtaket eller en overprøving av kommunens frie skjønn. Hvis klageinstansen prøver det frie skjønnet, skal begrunnelsen også redegjøre for hvordan klageinstansen har lagt vekt på hensynet til det kommunale selvstyret, og hvilke andre hensyn som har vært sentrale i vurderingen.
(4) Vedtaket kan ikke endres til skade for klageren, med mindre klageinstansen kommer til at klagerens interesser må vike for hensynet til andre allmenne eller private interesser. Melding om at vedtaket er endret, må være sendt til klageren innen tre måneder etter at underinstansen mottok klagen. Begrensningene i første og andre punktum gjelder likevel ikke når vedtaket også er påklaget av en annen som får helt eller delvis medhold i sin klage.
(5) Klageinstansen kan selv fatte nytt vedtak i saken. Hvis klageinstansen ser grunn til det, kan den i stedet oppheve vedtaket og sende saken tilbake til underinstansen til helt eller delvis ny behandling.

§ 69. Sakskostnader

(1) Når et vedtak blir endret til gunst for en part, skal han tilkjennes dekning for vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket, med mindre endringen skyldes partens eget forhold eller forhold utenfor partens og forvaltningens kontroll, eller andre særlige forhold taler mot det.
(2) Et krav om sakskostnader må settes frem senest tre uker etter at meldingen om det endrede vedtaket er kommet frem til parten. Reglene i § 63 fjerde og femte ledd og §§ 64 til 66 gjelder tilsvarende. Kravet avgjøres av organet som fattet nytt vedtak i saken. Sakskostnadene dekkes av organet som fattet vedtaket som er endret.
(3) Et enkeltvedtak om sakskostnader kan påklages etter reglene i dette kapittelet. Kongen kan gi forskrift som utfyller eller avviker fra klagereglene for særskilte saksområder, og om at bestemte avgjørelser om sakskostnader ikke skal kunne påklages.

Kapittel 9 Retting, omgjøring og ugyldighet

§ 70. Retting av feil i vedtak

(1) Et forvaltningsorgan kan av eget tiltak eller dersom en part ber om det, rette klare skrive- eller regnefeil, utelatelser og andre lignende feil i et enkeltvedtak som det har fattet. Uriktige personopplysninger skal rettes, jf. personvernforordningen artikkel 16.
(2) Forvaltningsorganet skal sende det rettede vedtaket til partene i saken. Det skal fremgå av vedtaket at det er rettet, og hva som er rettet.

§ 71. Omgjøring av eget vedtak

(1) Et forvaltningsorgan kan omgjøre sitt eget enkeltvedtak hvis

a. melding om vedtaket ikke er kommet frem til parten og vedtaket heller ikke er gjort offentlig kjent av forvaltningsorganet
b. endringen ikke er til skade for noen part
c. parten bryter vilkår i vedtaket eller sentrale forutsetninger for vedtaket svikter og omgjøringen ikke er uforholdsmessig
d. sterke allmenne eller private interesser som taler for omgjøring, veier vesentlig tyngre enn hensynene som taler imot.

§ 72. Omgjøring i overordnet forvaltningsorgan

(1) Et overordnet forvaltningsorgan kan omgjøre et enkeltvedtak hvis et av vilkårene i § 71 er oppfylt.
(2) Et overordnet forvaltningsorgan kan også omgjøre et vedtak til skade for en part dersom hensynet til allmenne eller private interesser veier tyngre enn hensynet til parten. Varsel om at vedtaket vil bli overprøvd, må i så fall sendes parten senest tre uker etter at det ble sendt melding om vedtaket, og melding om at vedtaket er omgjort, må sendes parten senest tre måneder etter samme tidspunkt. Hvis omgjøringen gjelder et vedtak i en klagesak, må melding om at vedtaket er omgjort, likevel sendes innen tre uker.
(3) Når det følger av denne paragrafen eller av annen lov at et statlig organ kan omgjøre et vedtak fattet av en kommune eller fylkeskommune, skal organet legge stor vekt på hensynet til det kommunale selvstyret ved prøving av det frie skjønnet. Reglene i § 68 tredje ledd andre og tredje punktum gjelder tilsvarende.

§ 73. Saksbehandlingen i omgjøringssaker

(1) For behandling av saker om omgjøring etter §§ 71 og 72 gjelder reglene i kapittel 7 og 8, unntatt ved avslag på omgjøringsanmodninger.
(2) Forvaltningsorganet vurderer selv om det skal behandle en anmodning om omgjøring.

§ 74. Ugyldighet

(1) Et enkeltvedtak er ugyldig så langt det mangler nødvendig hjemmel. I helt særlige unntakstilfeller vil hensynet til en part som i aktsom god tro har innrettet seg etter vedtaket, føre til at vedtaket likevel er gyldig.
(2) Når det er gjort feil ved behandlingen av saken, er vedtaket ugyldig hvis det er en reell mulighet for at feilen kan ha påvirket vedtakets innhold. Vedtaket er likevel gyldig hvis særlige grunner tilsier det. I vurderingen etter andre punktum skal det blant annet legges vekt på om parten har innrettet seg etter vedtaket, om parten selv er å bebreide for feilen eller har vært kjent med den, om ugyldighet er til gunst eller skade for parten eller andre, hva slags feil som er begått, og hvor grov feilen er, og hvor lang tid som er gått.
(3) Hvis forvaltningsorganet blir klar over at et vedtak er helt eller delvis ugyldig, skal det oppheve eller endre vedtaket så langt ugyldigheten rekker. Hvis feilen kan repareres i ettertid, kan forvaltningsorganet i stedet beslutte å opprettholde det opprinnelige vedtaket. Plikten etter første punktum gjelder bare så langt det foreligger et reelt behov for å oppheve eller endre vedtaket.
(4) En opphevelse, endring eller opprettholdelse av et vedtak etter tredje ledd kan også besluttes av et overordnet forvaltningsorgan.
(5) For behandlingen av saker etter tredje ledd gjelder reglene i kapittel 7 og 8.

Kapittel 10 Iverksetting og tvangsmulkt

§ 75. Iverksetting av enkeltvedtak

(1) Et enkeltvedtak kan iverksettes straks, med mindre noe annet følger av vedtaket eller det blir besluttet utsatt iverksetting etter § 76.
(2) Iverksettingen skal foretas så hensynsfullt som forholdene tillater, overfor dem som berøres.

§ 76. Utsatt iverksetting

(1) Underinstansen, klageinstansen eller et annet overordnet organ kan beslutte å utsette iverksettingen av et enkeltvedtak helt eller delvis til

a. klagefristen har utløpt eller en eventuell klage er behandlet
b. saken er endelig avgjort av domstolene, i tilfeller der søksmål er eller vil bli reist
c. Sivilombudet har avgitt uttalelse, i tilfeller der vedtaket er eller vil bli klaget inn for ombudet.

(2) Hvis det vil være umulig å gjøre om virkningen av at vedtaket iverksettes, eller det er en risiko for at iverksettingen kan sette noens liv eller helse i fare, skal iverksettingen utsettes til en eventuell klage er behandlet, eller hvis søksmål blir reist, til det er avsagt dom i første instans. Plikten til å utsette iverksettingen gjelder likevel ikke hvis forvaltningsorganet finner at tungtveiende samfunnsmessige eller private hensyn taler mot det, eller hvis det er åpenbart at klagen eller søksmålet ikke vil føre frem.
(3) En anmodning om utsatt iverksetting skal avgjøres så snart som mulig. Det kan settes vilkår for utsettelsen. Avslag skal begrunnes.

§ 77. Tvangsmulkt

(1) Når det er fastsatt i lov, kan et forvaltningsorgan fatte vedtak om at en part skal ilegges tvangsmulkt for å sikre at parten oppfyller plikter som følger av lov, forskrift eller en individuell avgjørelse.
(2) Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et beløp som forfaller ved hver overtredelse. Tvangsmulkt påløper ikke dersom det blir umulig å oppfylle plikten som følge av forhold utenfor partens kontroll.
(3) Forvaltningsorganet kan i særlige tilfeller frafalle påløpt tvangsmulkt helt eller delvis.
(4) Tvangsmulkt tilfaller statskassen.
(5) Er parten uenig i at betingelsene for å ilegge tvangsmulkten har inntrådt, eller i tvangsmulktens omfang, kan dette påklages særskilt. Reglene i kapittel 8 gjelder tilsvarende.

Kapittel 11 Administrative sanksjoner

§ 78. Virkeområdet for reglene om administrative sanksjoner

(1) Reglene i dette kapittelet gjelder for saker om administrative sanksjoner.
(2) Med administrativ sanksjon menes en negativ reaksjon som ilegges av et forvaltningsorgan for overtredelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som er regnet som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjonen.

§ 79. Overtredelsesgebyr

(1) Et forvaltningsorgan kan ilegge overtredelsesgebyr når det er fastsatt i lov.
(2) Overtredelsesgebyr kan ilegges etter faste satser eller utmåles i det enkelte tilfellet (individuell utmåling) innenfor en øvre ramme. Faste satser og øvre rammer for utmålingen må være fastsatt i eller i medhold av lov. Kongen kan gi forskrift om slike faste satser og øvre rammer.
(3) Ved individuell utmåling av overtredelsesgebyr rettet mot fysiske personer kan det blant annet legges vekt på overtredelsens omfang og virkninger, hvilke fordeler som er eller kunne vært oppnådd ved overtredelsen, samt overtrederens skyld og økonomiske evne. For foretak gjelder § 81 andre ledd.
(4) Forhåndsvarsel etter § 42 kan unnlates dersom overtredelsesgebyr ilegges på stedet.
(5) Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble fattet. Lengre frist kan fastsettes i vedtaket eller senere.
(6) Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen.

§ 80. Administrativt rettighetstap

(1) Et forvaltningsorgan kan fatte vedtak om administrativt rettighetstap når det er fastsatt i lov. Administrativt rettighetstap er en administrativ sanksjon som trekker tilbake eller begrenser en offentlig tillatelse.
(2) Administrativt rettighetstap kan bare ilegges så langt det er forholdsmessig etter overtredelsens art, alvor og forholdene for øvrig. Vedtaket skal gjelde for en bestemt tid.

§ 81. Administrativ foretakssanksjon

(1) Når det er fastsatt i lov at et foretak kan ilegges en administrativ sanksjon, er skyldkravet uaktsomhet med mindre noe annet er bestemt. Med foretak menes

selskap, samvirkeforetak, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet.
(2) Når det skal avgjøres om et foretak skal ilegges en administrativ sanksjon, og når en sanksjon skal utmåles individuelt, kan det blant annet tas hensyn til

a. sanksjonens preventive virkning
b. overtredelsens grovhet og om noen som handler på vegne av foretaket, har utvist skyld
c. om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen
d. om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser
e. om foretaket har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
f. om foretaket har begått flere overtredelser eller tidligere er ilagt reaksjoner for lignende handlinger eller andre handlinger av betydning for saken
g. foretakets økonomiske evne
h. om foretaket eller noen som har handlet på vegne av det, er ilagt andre reaksjoner som følge av overtredelsen, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt administrativ sanksjon eller straff
i. om overenskomst med en fremmed stat eller internasjonal organisasjon forutsetter bruk av administrativ foretakssanksjon eller foretaksstraff.

§ 82. Samordning av sanksjonssaker

(1) I tilfeller der et forvaltningsorgan har grunn til å anta at både straff og administrativ sanksjon kan være aktuelle reaksjoner mot samme overtredelse, må organet i samråd med påtalemyndigheten avklare om forholdet skal forfølges strafferettslig, administrativt eller både strafferettslig og administrativt.
(2) I tilfeller der et forvaltningsorgan har grunn til å anta at også et annet organ kan komme til å ilegge en administrativ sanksjon, skal forvaltningsorganet sørge for at behandlingen av sanksjonsspørsmålet blir samordnet.

§ 83. Orientering om taushetsrett mv.

(1) I en sak om administrativ sanksjon skal forvaltningsorganet gjøre de parter som det er aktuelt for, oppmerksom på at de kan ha rett til ikke å svare på spørsmål eller utlevere dokumenter eller gjenstander i tilfeller der et svar eller

en utlevering vil kunne utsette dem for administrativ sanksjon eller straff. Orienteringsplikten gjelder ikke overfor parter som må antas å være kjent med at de kan ha en slik rett.

§ 84. Domstolenes kompetanse ved prøving av vedtak om administrative sanksjoner

(1) Når en domstol skal prøve et vedtak om en administrativ sanksjon, kan den prøve alle sider av saken.

Kapittel 12 Nemnder og uavhengige organer i statsforvaltningen

§ 85. Virkeområdet for reglene om nemnder

(1) Reglene i §§ 86 til 91 gjelder for kollegiale organer i statsforvaltningen som fatter enkeltvedtak. Reglene gjelder ikke for regjeringen.
(2) Kongen kan gi forskrift som utfyller eller avviker fra reglene i §§ 86 til 91.

§ 86. Oppnevning av medlemmer i nemnder

(1) En nemnds medlemmer og eventuelle varamedlemmer oppnevnes for fire år og kan gjenoppnevnes én gang.
(2) Oppnevningsmyndigheten utpeker leder og eventuell nestleder for nemnda.

§ 87. Opphør av verv som medlem av en nemnd

(1) Oppnevningsmyndigheten kan løse et medlem fra vervet hvis medlemmet ber om det av personlige grunner, eller hvis medlemmet grovt har krenket plikter som følger med vervet.
(2) I særlige tilfeller kan oppnevningsmyndigheten løse ett eller flere medlemmer fra vervet hvis det er nødvendig for at nemnda skal ivareta sine oppgaver.
(3) Når et medlem av nemnda fratrer etter første eller andre ledd eller dør, avgjør oppnevningsmyndigheten om et varamedlem skal rykke opp, eller om det skal oppnevnes et nytt medlem for resten av oppnevningsperioden.

§ 88. Delegering i nemnder

(1) En nemnd kan delegere sin myndighet til å fatte vedtak til lederen, ett eller flere medlemmer av nemnda eller sekretariatet når det er bestemt i lov eller forskrift.

§ 89. Hvordan vedtak fattes i nemnder

(1) En nemnd skal behandle saker og fatte vedtak i møte. Møtet kan gjennomføres som fjernmøte der medlemmene kan se og kommunisere med hverandre.
(2) Nemndas leder kan beslutte at vedtak skal fattes skriftlig ved sirkulasjon blant medlemmene hvis

a. saken haster
b. saken er kurant på bakgrunn av fast praksis i nemnda eller en prinsippavgjørelse om tilsvarende forhold
c. saken er diskutert i møte og det bare er behov for mindre avklaringer, suppleringer eller endringer før avgjørelsen treffes
d. avgjørelsen kunne vært delegert til nemndas leder, ett eller flere medlemmer av nemnda eller sekretariatet.

§ 90. Vedtaksførhet, flertallskrav og stemmeplikt

(1) En nemnd kan fatte vedtak når mer enn halvparten av medlemmene deltar i behandlingen og avgir stemme. I nemnder som skal være sammensatt av personer med bestemt kompetanse eller erfaring, må i tillegg hensynene bak kravene til nemndas sammensetning ivaretas.
(2) Vedtak fattes ved alminnelig flertall av de avgitte stemmene. Ved stemmelikhet har nemndas leder dobbeltstemme. Vedtaket skal opplyse om eventuell dissens.
(3) Nemndsmedlemmene har plikt til å avgi stemme. Et medlem kan søke om å bli fritatt fra å delta i behandlingen av en sak av tungtveiende personlige grunner. Nemnda avgjør søknaden uten at medlemmet deltar. Hvis flere medlemmer søker om fritak i samme sak, gjelder § 29 tredje ledd tilsvarende.

§ 91. Møteprotokoll

(1) En nemnd skal føre protokoll med opplysninger om når vedtak er fattet, hva

vedtaket gjelder, og hva nemndas medlemmer har stemt.

§ 92. Uavhengige organer i statsforvaltningen

(1) Når en lov fastsetter at et statlig forvaltningsorgan er uavhengig, kan ikke andre forvaltningsorganer instruere organet om saksbehandlingen eller innholdet i avgjørelsene, verken generelt eller i den enkelte saken. Andre organer kan heller ikke omgjøre det uavhengige organets vedtak eller fatte vedtak i en sak som hører under det uavhengige organet.
(2) For avgjørelser som et uavhengig organ treffer om saksbehandlingen, innsyn, sakskostnader eller ansattes forhold, er klageinstansen det departementet som organet administrativt hører under.

§ 93. Særskilte klagenemnder i statsforvaltningen

(1) En særskilt klagenemnd i statsforvaltningen som er opprettet i eller i medhold av lov, kan ikke instrueres i enkeltsaker uten hjemmel i lov.
(2) En særskilt klagenemnd kan ikke instruere underinstansen, omgjøre underinstansens vedtak etter § 72 eller oppheve eller endre underinstansens vedtak etter § 74 tredje ledd.

Kapittel 13 Forskrifter

§ 94. Plikt til utredning av forskrifter

(1) Før et forvaltningsorgan fastsetter en forskrift, skal det sørge for at saken er forsvarlig utredet. Forvaltningsorganet skal blant annet utrede behovet for forskriften, alternativer til forskriftsregulering og hvilke virkninger forskriften vil ha for allmenne og private interesser. Omfanget av utredningen skal tilpasses sakens betydning og behovet for en rask avgjørelse.

§ 95. Høring av forslag til forskrifter

(1) Før en forskrift blir fastsatt, skal det gjennomføres en høring. Høringer skal være åpne for innspill fra alle. Offentlige og private virksomheter og organisasjoner som en forskrift skal gjelde for, eller som ivaretar interesser som blir berørt, skal informeres om høringen. Det samme gjelder andre så langt det er nødvendig for å få saken tilstrekkelig opplyst.
(2) Forvaltningsorganet bestemmer hvordan høringen gjennomføres, og skal

sette en frist for å gi uttalelse. Høringsfristen skal tilpasses forskriftens omfang og betydning og skal settes slik at høringsinstansene får en reell mulighet for medvirkning. Fristen skal være minst tre måneder hvis ikke særlige grunner tilsier en kortere frist.
(3) Forvaltningsorganet kan unnlate høring hvis

a. det ikke er praktisk mulig fordi rask avgjørelse i saken er nødvendig
b. høring kan vanskeliggjøre gjennomføringen av forskriften eller svekke dens effektivitet
c. høring er åpenbart unødvendig.

§ 96. Formkrav til forskrifter

(1) En forskrift skal

a. betegnes som forskrift
b. angi forvaltningsorganet som har fastsatt forskriften
c. uttrykkelig vise til den eller de bestemmelsene som gir forvaltningsorganet hjemmel til å fastsette forskriften.

(2) Hvis forskriften inneholder tekniske regler etter EØS-høringsloven, skal det i forskriften henvises i samsvar med EØS-høringsloven § 12.

§ 97. Kunngjøring av forskrifter

(1) En forskrift skal kunngjøres i Norsk Lovtidend så snart den er fastsatt. Kongen kan gi forskrift om kunngjøring på annen måte i tilfeller der kunngjøring i Norsk Lovtidend ikke er hensiktsmessig på grunn av forskriftens art eller innhold.
(2) En forskrift kan anvendes til skade for den enkelte bare hvis den er kunngjort etter første ledd, eller hvis vedkommende kjente eller burde ha kjent til forskriften fordi den er gjort tilgjengelig på en annen forsvarlig måte.

§ 98. Adgangen til å fravike forskrifter

(1) Et forvaltningsorgan kan bare fravike en forskrift i enkeltsaker hvis forskriften selv eller loven som hjemler forskriften, gir adgang til det.

Kapittel 14 Avsluttende bestemmelser

§ 99. Ikrafttredelse

(1) Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid og gi overgangsregler.
(2) Fra den tiden loven trer i kraft, oppheves lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker.

§ 100. Endringer i andre lover

Fra den tiden loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:
1. I lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner gjøres følgende endringer:
§ 11-10 nytt femte ledd skal lyde:
Avgjørelsen om et medlems habilitet treffes av det folkevalgte organet selv, uten at medlemmet deltar. Hvis organet skal vurdere habiliteten til flere medlemmer i samme sak, skal ingen av disse medlemmene delta ved avgjørelsen om egen eller andres habilitet. Hvis det er nødvendig for at organet skal være vedtaksført, skal likevel alle møtende medlemmer delta.
§ 18-1 nytt femte ledd skal lyde:
Forvaltningsloven gjelder for interkommunale politiske råd med de særreglene som følger av loven her.
§ 19-1 nytt femte ledd skal lyde:
Forvaltningsloven gjelder for oppgavefellesskap med de særreglene som følger av loven her.
2. I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper gjøres følgende endringer:
§ 15 skal lyde:
§ 15. Inhabilitet
Om inhabilitet for selskapets ansatte og medlemmer av selskapets styrende organer gjelder kommuneloven § 13-3 og § 11-10 tilsvarende.
Ny § 15 a skal lyde:
§ 15 a. Forholdet til forvaltningsloven
Forvaltningsloven gjelder for interkommunale selskaper som er omfattet av offentleglova.

Lov om endringer i rettshjelpsloven mv. (prioriterte sakstyper for rettshjelp mv.)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v.
2. Lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.
3. Lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp.
4. Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven).
5. Lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr (rettsgebyrloven).
6. Lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven).
7. Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven).
8. Lov 20. juni 2014 nr. 49 om konfliktrådsbehandling (konfliktrådsloven).
9. Lov 12. mai 2022 nr. 28 om advokater og andre som yter rettslig bistand (advokatloven).
10. Lov 20. desember 2023 nr. 109 om endringer i rettshjelploven (ny modell for økonomisk behovsprøving).

I

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp gjøres følgende endringer:
Lovens tittel skal lyde:
Lov om fri rettshjelp (rettshjelpsloven)
§ 5 første ledd skal lyde:
Fri rettshjelp omfatter ikke bistand som dekkes av andre ordninger eller som kan erstattes på annen måte, herunder gjennom:

- oppnevning av forsvarer eller bistandsadvokat i straffesaker etter straffeprosessloven,
- private forsikringer som omfatter rettshjelp,
- forvaltningsloven § 36 om dekning av saksomkostninger,
- etablerte offentlige service- og rådgivningskontorer og tvisteløsningsorganer,
- det offentliges opplysnings- og veiledningsplikt, jf. bl.a. forvaltningsloven § 11,
- medlemskap i foreninger og lag,

- private eller offentlige rettshjelpsordninger i andre land.

§ 11 første ledd nr. 1 skal lyde:

1. for utlending som har rett til fri rettshjelp etter utlendingsloven § 92 første, annet og sjuende ledd, § 126 sjette og sjuende ledd, eller for den som har rett til fri rettshjelp etter statsborgerloven § 27 sjuende ledd første, tredje eller fjerde punktum.

– – –
§ 11 andre ledd nr. 1 skal lyde:

1. i saker etter ekteskapsloven del II eller barneloven kapittel 5, 6 og 7, herunder saker om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring.

§ 11 andre ledd nr. 6 og 7 skal lyde:

6. for arbeidstaker i sak som gjelder utbetaling av lønn og annet arbeidsvederlag.
7. for den som vurderer å klage eller som klager i sak etter folketrygdloven, barnetrygdloven eller lov om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg.

§ 11 fjerde ledd skal lyde:
I andre saker kan det unntaksvis innvilges fritt rettsråd dersom det økonomiske vilkåret etter annet og tredje ledd er oppfylt og særlige grunner taler for det. Ved vurderingen av om særlige grunner taler for det, kan det blant annet legges vekt på sakens art, herunder om saken objektivt sett berører søkeren i særlig sterk grad, og konsekvensene av et eventuelt rettstap for søkeren, søkerens mulighet til å ivareta sine rettslige interesser i saken, styrkeforholdet mellom partene og om saken er prinsipiell.
§ 12 tredje ledd skal lyde:
Det innvilges ikke fritt rettsråd etter første ledd dersom det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden.
§ 16 første ledd nr. 4 og 5 skal lyde:

4. for utlending i tilfeller som nevnt i utlendingsloven § 92 tredje og fjerde ledd og § 129 annet ledd, eller for den som har rett til fri sakførsel etter statsborgerloven § 27 sjuende ledd annet eller tredje punktum,
5. til den som er part i en sak om vergemål når staten bærer alle kostnader ved saken etter vergemålsloven § 76 første ledd.

§ 16 andre ledd nr. 5 og ny nr. 6 skal lyde:

5. saker etter husleieloven § 9-8 dersom leietakeren har fått medhold i Husleietvistutvalget og utleieren reiser søksmål, og etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c for leietaker når saken gjelder leietakerens bolig,
6. saker der den private parten har fått medhold i Trygderetten, og staten tar ut søksmål.

§ 16 fjerde og femte ledd skal lyde:
I andre saker kan det unntaksvis innvilges fri sakførsel dersom det økonomiske vilkåret etter annet og tredje ledd er oppfylt og særlige grunner taler for det. Ved vurderingen av om særlige grunner taler for det, kan det blant annet legges vekt på sakens art, herunder om saken objektivt sett berører søkeren i særlig sterk grad og konsekvensene av et eventuelt rettstap for søkeren, søkerens mulighet til å ivareta sine rettslige interesser i saken, styrkeforholdet mellom partene og om saken er prinsipiell.

Det innvilges ikke fri sakførsel etter annet ledd dersom det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden.
§ 25 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir tredje ledd.

II

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:
§ 92 skal lyde:
§ 92. Rettshjelp
En utlending har rett til fritt rettsråd uten behovsprøving både ved førsteinstansbehandling og ved eventuell klage i saker om

a. bortvisning
b. utvisning, unntatt ved utvisning på grunn av ilagt straff eller særreaksjon etter § 66 første ledd bokstav b og c, § 67 første ledd bokstav a, b, c og f, § 68 første ledd bokstav a og b og § 122, med mindre utlendingen har mindreårige barn som er bosatt i Norge og som er norske borgere eller har oppholdstillatelse eller oppholdsrett
c. tilbakekall av oppholdstillatelse eller tilbakekall av oppholdsdokument, jf. § 120
d. oppholdstillatelse etter § 28 eller vern mot utsendelse etter § 73, dersom utlendingen er enslig mindreårig
e. utelukkelse etter § 31, herunder saker hvor Utlendingsdirektoratet

finner at dette kan bli utfallet.

En utlending som ikke har rett til fritt rettsråd etter første ledd, har likevel rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i forbindelse med

a. klage over negativt vedtak fattet av Utlendingsdirektoratet, i saker hvor utlendingen søker om beskyttelse etter § 28 eller for øvrig påberoper seg et vern mot utsendelse etter § 73. Dette gjelder likevel ikke der utlendingen klager over bare å ha fått oppholdstillatelse etter § 38
b. overprøving av Utlendingsdirektoratets vedtak i Utlendingsnemnda etter beslutning fra departementet etter § 76 tredje ledd.

Ved domstolsbehandling skal retten av eget tiltak og uten behovsprøving gi bevilling til fri sakførsel i følgende tilfeller:

a. når departementet fremmer søksmål mot utlendingen etter § 79 annet ledd for å prøve gyldigheten av et vedtak truffet av Utlendingsnemnda
b. når retten prøver spørsmålet om internering etter § 106. I disse tilfellene skal det så vidt mulig oppnevnes en prosessfullmektig straks det er klart at en pågrepet utlending ikke vil bli løslatt, uttransportert eller fremstilt for internering etter § 106 innen utløpet av den andre dagen etter pågripelsen. En utlending som blir pågrepet eller internert, har rett til ukontrollert skriftlig og muntlig samkvem med sin prosessfullmektig
c. når retten prøver spørsmålet om beslag eller pålegg etter § 104 annet ledd og § 105 annet ledd, med mindre det ville medføre særlig ulempe eller tidsspille, eller retten finner det ubetenkelig å unnlate å oppnevne prosessfullmektig
d. når utlendingen har fått medhold i tingretten og staten anker en sak etter loven her.

Oppnevning etter tredje ledd bokstav b og c faller bort når retten bestemmer det.

I de tilfeller det er gitt fritt rettsråd uten behovsprøving eller fri sakførsel, kan det offentliges utgifter i forbindelse med rettshjelpen kreves helt eller delvis erstattet dersom utlendingen har økonomisk evne til det.

Reglene i rettshjelpsloven om saksbehandling, klageadgang mv., gjelder så langt de passer.

Kongen kan gi nærmere regler i forskrift om blant annet

a. unntak fra retten til fritt rettsråd
b. rett til fritt rettsråd uten behovsprøving i andre saker etter loven her enn nevnt i første og annet ledd
c. saksbehandling, klageadgang, oppnevning av advokat mv.
d. godtgjørelse i saker hvor det gis rett til fri rettshjelp etter denne paragrafen.

III

I lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål skal § 76 andre ledd lyde: – – –

IV

I lov 20. desember 2023 nr. 109 om endringer i rettshjelploven (ny modell for økonomisk behovsprøving) gjøres følgende endringer: – – –

V

I følgende bestemmelser skal uttrykket «rettshjelploven» endres til «rettshjelpsloven»:

1. lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. § 12

2. lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker § 20 a

3. lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker § 78 andre ledd

4. lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr § 27 a

5. lov 20. juni 2014 nr. 49 om konfliktrådsbehandling § 22 e

6. lov 12. mai 2022 nr. 28 om advokater og andre som yter rettslig bistand § 73 femte ledd

VI

1. Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan

bestemme at forskjellige bestemmelser skal tre i kraft til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 1 juli 2025 for loven del I § 11 første ledd nr. 5 til 10, loven del III og loven del IV, iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1095.

Lov om endringer i straffeloven og legemiddelloven mv. (befatning med mindre mengder narkotika til egen bruk)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven).
2. Lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. (legemiddelloven).
3. Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven).
4. Lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven).
5. Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven).
6. Lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven).

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker skal § 171 andre ledd lyde:
Det samme gjelder den som med skjellig grunn mistenkes for overtredelse av straffeloven § 323 eller legemiddelloven § 31 annet ledd, jf. § 24 første ledd.

II

I lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. gjøres følgende endringer:
§ 24 første ledd skal lyde:
Det er forbudt uten lovlig adkomst å erverve, oppbevare eller bruke narkotika og å skaffe seg adgang til å få kjøpt slike varer under falske opplysninger, f.eks. om navn, bosted, sykdom eller sykdomstegn.

Kapittel X overskriften skal lyde:
Kap. X. Straff, inndragning og bevissikring.
§ 31 andre og tredje ledd skal lyde:
Erverv og oppbevaring av en mindre mengde narkotika til egen bruk og bruk av narkotika straffes med bot eller fengsel inntil 6 måneder. Kongen kan gi forskrift om at erverv og oppbevaring av særlig farlige stoffer straffes etter straffeloven § 231.

Erverv, besittelse og bruk av dopingmidler straffes med bøter eller fengsel inntil 6 måneder, eller begge deler.

Nåværende tredje og fjerde ledd blir fjerde og nytt femte ledd.
Ny § 31 a skal lyde:
§ 31 a.
Kongen kan bestemme at bøteleggelse på stedet eller i ettertid for lovbrudd av nærmere angitt art kan skje ved forenklet forelegg etter faste bøtesatser. I slikt forelegg kan straffebudet og det straffbare forhold betegnes ved stikkord eller på liknende måte.

Forelegget kan omfatte inndragning i tillegg til bot.

Forelegg utskrevet på stedet faller bort dersom det ikke straks vedtas. For forelegg utskrevet i ettertid gjelder straffeprosessloven § 256 nr. 5 tilsvarende. Slikt forelegg faller bort dersom det ikke vedtas innen fristen. Kongen kan gi nærmere regler om framgangsmåten når forelegget utskrives i ettertid.

Påtalemyndigheten kan til gunst for siktede oppheve vedtatt forelegg.

Polititjenesteperson som ellers ikke har foreleggsmyndighet, kan gis myndighet til å utferdige forenklet forelegg.

Kongen gir nærmere regler om bruk av forenklet forelegg og fastsetter bøtesatser og subsidiær fengselsstraff for de forskjellige lovbrudd som ordningen skal omfatte.
Ny § 33 skal lyde:
§ 33.
Den som med skjellig grunn mistenkes for overtredelse av § 31 andre ledd, jf. § 24 første ledd, kan av polititjenesteperson undersøkes for tegn og symptomer på bruk av narkotika, dersom undersøkelsen antas å være av betydning for opplysningen av saken og ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep.

Den som med skjellig grunn mistenkes for overtredelse av § 31 andre ledd, jf. § 24 første ledd, kan etter kjennelse fra retten testes for bruk av narkotika, blant annet ved innhenting av spyttprøve, urinprøve eller blodprøve, dersom undersøkelsen antas å være av vesentlig betydning for opplysningen av saken og ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep.

Dersom formålet med undersøkelsen ellers kunne forspilles, kan ordre fra påtalemyndigheten tre i stedet for kjennelse av retten. Ordren skal være skriftlig og grunngitt. Er det fare ved opphold, kan beslutningen gis muntlig, men

den skal da snarest mulig nedtegnes.

Reglene i straffeprosessloven § 157 femte ledd gjelder tilsvarende for undersøkelser etter denne paragrafen.

III

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet skal ny § 9 a lyde:

§ 9 a. Henvisning til rådgivende enhet for russaker

Politiet kan henvise en person til frivillig oppmøte hos kommunal rådgivende enhet for russaker når det er grunn til å tro at personen har brukt narkotika eller ervervet eller oppbevart en mindre mengde narkotika til egen bruk.

Henvisning etter første ledd skal være skriftlig og begrunnet. Før henvisningen skal personen, og verger for personer under 18 år, gis anledning til å uttale seg. Reglene om underretning i forvaltningsloven § 27 første ledd gjelder tilsvarende.

IV

I lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver skal § 17 a fjerde ledd første punktum lyde:

Overtredelse av første ledd andre punktum straffes etter legemiddelloven § 31 tredje ledd.

V

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

§ 37 første ledd bokstav j skal lyde:

j. møte inntil tre ganger hos rådgivende enhet for russaker etter innkalling i løpet av en periode på inntil tre måneder, forutsatt at domfellelsen gjelder bruk, erverv eller oppbevaring av narkotika til domfeltes egen bruk etter § 231 eller legemiddelloven § 31 annet ledd, jf. § 24 første ledd, eller

§ 53 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Det samme gjelder når en lovbryter har brukt, ervervet eller oppbevart narkotika til egen bruk etter § 231 eller legemiddelloven § 31 annet ledd, jf. § 24 første ledd.

§ 231 nytt tredje ledd skal lyde:
Erverv og oppbevaring av en mindre mengde narkotika til egen bruk straffes etter legemiddelloven § 31 annet ledd, jf. § 24 første ledd.

VI

I lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. skal § 3-9 c første ledd nytt tredje punktum lyde:
Enheten skal også ha ansvar for å møte personer som er henvist til enheten etter politiloven § 9 a.

VII

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Lov om endringer i utlendingsloven mv. (familieinnvandring m.m.)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven).
2. Lov 6. november 2020 nr. 127 om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (integreringsloven).

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:
§ 27 b oppheves.
– – –
§ 85 a oppheves.
– – –

II

I lov 6. november 2020 nr. 127 om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid skal § 26 sjette ledd lyde: – – –

III

1. Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
2. Opphevingen av utlendingsloven §§ 27 b og 85 a under del I gjelder fra 15. mars 2027.
3. Endringen i utlendingsloven § 62 tredje ledd under del I gjelder for søknader om permanent oppholdstillatelse som fremmes etter at loven her begynner å gjelde.

1 Fra 1. september 2025 med unntak av bestemmelsene omfattet av lovvedtakets del III punkt 2 og unntakene nedenfor,
fra 1. juli 2025 for endringsloven del I § 76 annet ledd annet punktum, § 83a annet ledd og § 90g,
fra 1. august 2025 endringsloven del I § 43 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1125.

Lov om endringer i straffeloven (samtykke til seksuell omgang m.m.)

I

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:
– – –
§ 91 første ledd andre og tredje punktum skal lyde:
Straffansvaret for fullbyrdede overtredelser av §§ 275, 293, 299 og 302 foreldes ikke. Straffansvaret for fullbyrdede overtredelser av § 291 andre ledd foreldes ikke dersom fornærmede var under 18 år på gjerningstidspunktet.
§ 91 første ledd nåværende tredje punktum blir nytt fjerde punktum.
– – –

II

1. Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

1 Fra 1. juli 2025 med unntak av § 91 som trer i kraft 1. januar 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1123.

Lov om endringer i plan- og bygningsloven og matrikkellova (nye virkemidler ved fortetting og transformasjon, grunneierfinansiering av infrastruktur mv.)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering (matrikkellova).
2. Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven).

I

I lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling gjøres følgende endringer:
– – –

II

I lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering gjøres følgende endringer:
– – –
Ny § 15 a skal lyde:
§ 15 a. Matrikkelomforming
Ved matrikkelomforming kan det opprettast nye grunneigedommar og nye anleggseigedommar, og grensene mellom eksisterande grunneigedommar og anleggseigedommar kan endrast. Før ei slik matrikkelomforming kan matrikkelførast, skal det vere gitt løyve som for oppretting av ei ny

matrikkeleining, og liggje føre nødvendige fråsegner om overdraging av eigedomsrett, pantefråfall og konsesjonar for alt areal som blir overført mellom matrikkeleiningar.

Ei matrikkelomforming kan krevjast av dei som er nemnde i § 9 første ledd bokstav a til f. Matrikkelomformingar som omfattar umatrikulerte einingar, kan berre skje i saker som er kravde etter § 9 første ledd bokstav f, og berre samtidig med at einingane blir matrikulerte. Kravet skal innehalde samtykke frå dei som har grunnboksheimel som eigar eller festar av dei matrikkeleiningane som omforminga får verknad for, og dei som har andre tinglyste rettar som omforminga får verknad for.

Departementet kan gi forskrift om matrikkelomforming.

– – –

III

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer[1]. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Departementet kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

1 Fra 1. juli 2025 for endringsloven del I (plan- og bygningsloven) og endringsloven del II (matrikkellova) med unntak av ny § 15a, iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1328.

Lov om endringer i partiloven (innberetning og offentliggjøring av bidrag fra bakenforliggende givere)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 102 om visse forhold vedrørende de politiske partiene gjøres følgende endringer:

– – –

§ 18 tredje ledd første punktum skal lyde:

Partier eller partiledd som i løpet av året har hatt samlede inntekter på under 17 000 kroner etter fradrag av all offentlig støtte, er unntatt fra regnskapsplikt, bokføringsplikt og innberetningsplikt etter første og annet ledd.

§ 18 fjerde ledd første punktum skal lyde:

Alle partier og partiledd har i valgår plikt til særskilt å innberette bidrag som til sammen utgjør en verdi av 15 000 kroner eller mer fra hver enkelt bidragsyter,

og som er mottatt i perioden 1. januar til og med fredag før valgdagen.
§ 20 første ledd skal lyde:
(1) Dersom en bidragsyter i løpet av perioden har gitt ett eller flere bidrag til partiets hovedorganisasjon som til sammen utgjør en verdi av 51 000 kroner eller mer, skal bidragets verdi og bidragsyterens identitet oppgis særskilt. Det samme gjelder for bidrag til partiledd på fylkeskommunalt nivå som til sammen utgjør en verdi av 34 000 kroner eller mer, og for bidrag til partiledd på kommunalt nivå som til sammen utgjør en verdi av 17 000 kroner eller mer. Beløpsgrensene gjelder tilsvarende for bidrag til partienes ungdomsorganisasjoner på tilsvarende nivå.
– – –

II

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer[1].
2. Kongen kan bestemme at de enkelte bestemmelsene skal begynne å gjelde til forskjellig tid.

1 Fra 1. juli 2025 for § 17a første og andre ledd, § 17a femte ledd andre punktum og § 20 femte, sjette og syvende ledd,
fra 1. januar 2026 for § 18 tredje ledd første punktum, § 18 fjerde ledd første punktum og § 20 første ledd,
iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1138.

Lov om behandling av personopplysninger i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og dets organisasjonsledd for å forebygge, avdekke og reagere mot seksuelle overgrep, trakassering og vold mv. i idretten

§ 1. Lovens formål

Formålet med loven er å sikre en forsvarlig behandling av særlige kategorier av personopplysninger og personopplysninger om straffedommer og lovovertredelser når det er nødvendig å behandle slike opplysninger for å forebygge, avdekke eller reagere mot seksuelle overgrep, trakassering eller vold mv. i idretten.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og dets organisasjonsledd. Med organisasjonsledd menes idrettskretser, særforbund, særkretser og regioner, idrettsråd og idrettslag.

Loven gjelder også på Svalbard.

§ 3. Definisjoner

Med seksuelle overgrep mv. menes handlinger som omfattes av straffeloven §§ 291 til 318.

Med trakassering mv. menes handlinger som omfattes av likestillings- og diskrimineringsloven § 13 første til femte ledd, herunder seksuell trakassering, og straffeloven §§ 185, 267, 267 a og 267 b.

Med vold mv. menes handlinger som omfattes av straffeloven §§ 251, 252, 263, 264, 266, 266 a, 271, 272, 273, 274, 275, 280, 281, 282 og 283, og som bryter reglene for godkjente handlinger i en idrett.

§ 4. Behandling av særlige kategorier av personopplysninger

Når det er nødvendig for å forebygge, avdekke eller reagere mot seksuelle overgrep, trakassering eller vold mv. i idretten, kan det behandles følgende personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1:

a. opplysninger om rasemessig eller etnisk opprinnelse
b. opplysninger om politisk oppfatning
c. opplysninger om filosofisk overbevisning
d. opplysninger om religion
e. opplysninger om en persons seksuelle orientering
f. opplysninger om en persons seksuelle forhold
g. helseopplysninger

§ 5. Behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertredelser

Når det er nødvendig for å forebygge, avdekke eller reagere mot seksuelle overgrep, trakassering eller vold mv. i idretten, kan det behandles personopplysninger om straffedommer og lovovertredelser som nevnt i personvernforordningen artikkel 10, blant annet:

a. opplysninger i barneomsorgsattest, jf. politiregisterloven § 39
b. opplysninger som er utlevert fra politiet med hjemmel i politiregisterloven §§ 27 og 31
c. opplysninger som gir grunn til å tro at det er behov for å be om fornyet vandelskontroll, jf. politiregisterloven § 43
d. opplysninger om dommer om rettighetstap, jf. straffeloven § 56
e. opplysninger som gjelder lovbrudd som har forekommet i forbindelse med trening, konkurranse eller annet arrangement organisert av eller i samarbeid med et organisasjonsledd, eller lovbrudd som er utført i en relasjon som innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor andre i idretten

§ 6. Hvem det kan behandles personopplysninger om

Det kan behandles personopplysninger som nevnt i §§ 4 og 5 om følgende personer:

a. utøvere
b. trenere
c. dommere og funksjonærer som deltar i en idrettskonkurranse
d. personer som innehar andre verv eller oppgaver i idretten
e. tilskuere

Et organisasjonsledd kan bare behandle personopplysninger om personer nevnt i første ledd som har eller skal ha en tilknytning til organisasjonsleddet, eller som har eller skal ha en tilknytning til et underliggende organisasjonsledd.

Når det er nødvendig for å følge opp en handling som omfattes av denne loven, kan det også behandles personopplysninger om personer nevnt i første ledd som hadde en tilknytning som nevnt i annet ledd da handlingen skjedde.

§ 7. Deling av personopplysninger

Personopplysninger som nevnt i § 4 og § 5 bokstav b til e kan deles med Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og med overordnet eller underliggende organisasjonsledd dersom og i den utstrekning det er nødvendig for å forebygge, avdekke eller reagere mot seksuelle overgrep, trakassering eller vold mv. i idretten. Ved deling av personopplysninger skal man så langt som mulig skjerme identiteten til dem som er utsatt for handlingene.

For å kunne dele personopplysninger som nevnt i § 4 og § 5 bokstav b til e med andre organisasjonsledd enn dem som er nevnt i første ledd, må den som

deler, i tillegg til kravene i første ledd, ha grunn til å tro at en person skal ha en tilknytning til det organisasjonsleddet opplysningene deles med. Ved deling av personopplysninger skal man skjerme identiteten til dem som er utsatt for handlingene.

§ 8. Tilgangsstyring og taushetsplikt

Den behandlingsansvarlige skal sørge for tilgangsstyring, slik at personer tilknyttet organisasjonsleddet bare har tilgang til personopplysninger som nevnt i §§ 4 og 5 dersom og i den utstrekning det er nødvendig for å oppfylle formålene nevnt i disse bestemmelsene.

Personer som har tilgang til personopplysninger etter denne loven, er underlagt taushetsplikt med hensyn til de nevnte opplysningene. Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene kan behandles i samsvar med bestemmelsene i denne loven, utleveres til politiet, gjøres kjent for dem som de direkte gjelder, eller for andre i den utstrekning de som har krav på taushet, samtykker.

§ 9. Forskrifter

Departementet kan gi forskrift om behandling av personopplysninger etter denne loven, blant annet nærmere regler om behandlingsansvarlig, hvilke personopplysninger som kan behandles, lagringstid og sletting av personopplysninger.

§ 10. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer.
1 Fra 1. juli 2025 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1112.

Lov om dokumentasjon og arkiv (arkivlova)

Følgjande lov vert oppheva:

- Lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv.

Endringar i følgjande lover:

1. Lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. (spesialisthelsetjenesteloven).
2. Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven).
3. Lov 7. juli 2000 nr. 68 om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen.
4. Lov 19. desember 2003 nr. 130 om Innovasjon Norge.
5. Lov 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m. (helseforetaksloven).
6. Lov 29. juni 2007 nr. 44 om Folketrygdfondet.
7. Lov 14. desember 2007 nr. 116 om studentsamskipnader (studentsamskipnadsloven).
8. Lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven).
9. Lov 20. juni 2008 nr. 44 om medisinsk og helsefaglig forskning (helseforskningsloven).
10. Lov 6. mars 2009 nr. 12 om Statens finansfond.
11. Lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven).
12. Lov 20. juni 2014 nr. 43 om helseregistre og behandling av helseopplysninger (helseregisterloven).
13. Lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).
14. Lov 22. mai 2015 nr. 33 om Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM-loven).
15. Lov 4. desember 2020 nr. 136 om informasjonstilgang m.m. for den uavhengige kommisjonen som skal gjennomgå og evaluere myndighetenes håndtering av covid-19-pandemien i Norge (Koronakommisjonen).
16. Lov 18. juni 2021 nr. 115 om Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret (forsvarsombudsloven).
17. Lov 18. juni 2021 nr. 121 om Stortingets ombud for kontroll med forvaltningen (sivilombudsloven).
18. Lov 20. desember 2022 nr. 97 om informasjonstilgang m.m. for Ekstremismekommisjonen.
19. Lov 20. desember 2022 nr. 118 om informasjonstilgang m.m. for Koronautvalget, og endringer i voldserstatningsloven (ny forskriftshjemmel).
20. Lov 13. desember 2024 nr. 77 om Riksrevisjonen (riksrevisjonsloven).

Kapittel 1. Innleiande føresegner

§ 1. Formålet med lova

Lova skal medverke til ei forsvarleg og etterretteleg offentleg forvaltning ved at

a. dokumentasjonen i offentlege organ skal bli forvalta som arkiv
b. dokumentasjonen skal vere tilgjengeleg, for å kunne føre kontroll med forvaltninga, styrkje rettstryggleiken og fremje ein open og opplyst offentleg samtale.

Lova skal leggje til rette for at arkiva kan tene som kulturarv, kjelde til historisk kunnskap og grunnlag for forsking, og at allmenta kan ta arkiva i bruk.

Lova skal òg leggje til rette for bevaring og tilgjengeleggjering av privatarkiv med rettsleg, historisk, kulturell eller vitskapleg verdi.

§ 2. Definisjonar

I lova her gjeld følgjande definisjonar:

a. *arkiv*: dokumentasjon som skal takast vare på i eit avgrensa tidsrom eller for ettertida
b. *avlevere*: overføre arkiv til langtidsbevaring i ein bevaringsinstitusjon, med den følgja at råderetten går over til bevaringsinstitusjonen
c. *bevaringsinstitusjon*: institusjon eller organisatorisk eining som tek imot og har ansvar for å langtidsbevare arkiva og gjere dei tilgjengelege for bruk
d. *deponere*: overføre arkiv mellombels til ein bevaringsinstitusjon, der organ held fram med å ha råderetten over arkiva sine og arkiveigarar held fram med å ha eigedomsretten til privatarkiva sine
e. *dokumentasjon*: dokument som nemnt i offentleglova § 4 første ledd og annan informasjon som organet sjølv har lagra i informasjonssystema sine, og som gjeld sakshandsaminga, oppgåveløysinga eller andre vesentlege tilhøve ved verksemda
f. *informasjonssystem*: eit system for å organisere og handtere informasjon
g. *kassere*: å gjere til inkjes dokumentasjon slik at han ikkje lenger finst
h. *organ*: verksemder som lova gjeld for, utanom rettssubjekt som berre er omfatta av kapittel 3
i. *privatarkiv*: arkiv som er skapt av andre enn eit organ.

§ 3. Verkeområde

Lova gjeld for

a. staten, fylkeskommunane og kommunane
b. andre rettssubjekt i saker der dei gjer enkeltvedtak eller utferdar forskrift.

Lova gjeld ikkje for Stortinget, Riksrevisjonen, Sivilombodet og andre organ for Stortinget.

Departementet kan gi forskrift om at lova skal gjelde heilt eller delvis for sjølvstendige rettssubjekt som er omfatta av offentleglova § 2 første ledd første punktum bokstav c eller d, og som ikkje hovudsakleg driv næring i direkte konkurranse med og på same vilkår som private.

Kapittel 3 gjeld for dei som eig eller forvaltar privatarkiv.

Lova gjeld i Noreg, medrekna på Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan gi forskrift om at lova også skal gjelde på dei norske bilanda i Antarktis.

§ 4. Nasjonalarkivet

Nasjonalarkivet er den nasjonale arkivstyresmakta og bevaringsinstitusjon for statlege arkiv. Samisk arkiv og Norsk helsearkiv er òg delar av Nasjonalarkivet.

Nasjonalarkivet skal rettleie organ om pliktene deira etter lova her.

Når Nasjonalarkivet ber om det, skal organa uhindra av teieplikt gi opplysningar som gjeld oppfyllinga av plikter etter lova her.

Nasjonalarkivet kan uhindra av teieplikt hente inn opplysningar frå Folkeregisteret som er naudsynte for å løyse oppgåver etter lova her.

Nasjonalarkivet kan krevje at personar som skal tilsetjast der, legg fram ordinær politiattest.

Kapittel 2. Forvaltninga av dokumentasjon og arkiv

§ 5. Arkivplikta

Organa skal forvalte dokumentasjon som blir til som ledd i verksemda, som arkiv. Dokumentasjonen skal sikrast slik at informasjonen ikkje går tapt, og forvaltast slik at

a. opphavet til informasjonen alltid er kjent
b. det går fram i kva samanheng informasjonen er skapt, og kva

samanheng han inngår i
c. informasjonen ikkje blir endra
d. informasjonen er tilgjengeleg på ein måte som ikkje avgrensar framtidig nytte.

Departementet kan gi forskrift om kva organa skal ta omsyn til når dei skal avgjere kva dei skal forvalte som arkiv etter første ledd.

§ 6. Forskrift om forvaltninga av dokumentasjon og arkiv

Departementet kan gi forskrift om kva som skal inngå i arkivplikta etter § 5 første ledd. Dette kan omfatte:

a. føring av journal og anna registrering av metadata
b. retting av feil opplysningar i arkiv og vilkåra for dette
c. handsaming av naudsynte personopplysningar, også personopplysningar som er nemnde i personvernforordninga artikkel 9, og krava til slik handsaming
d. ansvar for pliktene etter lova her knytt til dokumentasjon som blir til når organ samarbeider om å løyse oppgåver i eit felles system
e. krav til informasjonssystem
f. krav til skildringar av informasjonssystem
g. vedlikehald av digitale arkiv
h. fysisk sikring av arkiv
i. konvertering av analoge arkiv til digitalt format
j. overføring av arkiv mellom organ i samband med oppgåveoverføring eller endringar i den administrative inndelinga av Noreg.

§ 7. Dokumentasjon av lovpålagde oppgåver som er løyste på vegner av organet

Eit organ som inngår avtale om at eit rettssubjekt som ikkje er omfatta av lova, skal løyse lovpålagde oppgåver på organet sine vegner, skal sørgje for at dei pliktene organet har etter lova, blir følgde opp i oppgåveløysinga.

Organet har plikt til å ta imot dokumentasjon som gjeld oppgåveløysinga, når rettssubjektet som har løyst oppgåvene, ikkje lenger treng eller har rettmessig krav til dokumentasjonen.

Departementet kan gi forskrift om unntak frå føresegner gitt i eller i medhald av lova for rettssubjekt som løyser oppgåver på vegner av eit organ.

§ 8. Dokumentasjonsplan og internkontroll

Eit organ skal ha ein oppdatert dokumentasjonsplan som viser korleis organet har organisert arbeidet med å etterleve pliktene etter lova her.

Planen skal

a. vere utforma slik at han kan tene som ein reiskap i internkontrollen
b. gi oversyn over kva slags dokumentasjon som blir til som ledd i verksemda
c. gi oversyn over kva dokumentasjon organet forvaltar som arkiv
d. gjere greie for korleis dokumentasjon etter bokstav b og c blir lagra.

Departementet kan gi forskrift om innhaldet i dokumentasjonsplanen, internkontroll med dokumentasjons- og arkivforvaltninga og offentleggjering av informasjon frå dokumentasjonsplanen.

§ 9. Unntak for særskilde organ

Departementet kan gi forskrift om unntak frå føresegnene gitt i eller i medhald av §§ 5, 6, 8, 14 og 15 for

a. offentlege utval som er oppretta ved lov eller kongeleg resolusjon
b. organ som er omfatta av lova her etter § 3 første ledd bokstav b.

§ 10. Forbod mot å overdra eigedomsrett til eller råderett over arkiv

Eit organ kan ikkje overdra eigedomsretten til eller råderetten over arkiv som er omfatta av lova her. Dette gjeld ikkje overføring til eit anna organ som ledd i overføring av oppgåver og ansvar eller ved endringar i den administrative inndelinga av Noreg.

Private kan berre få eigedomsrett til arkiv skapt av organa nemnde i § 3 første ledd ved overføring av oppgåver og ansvar.

§ 11. Vilkår for utførsle og lagring av arkiv utanfor Noreg

Det er forbode å føre ut av landet dokumentasjon i arkiv som er lagra på fysiske medium.

Forbodet gjeld ikkje

a. for arkivfagleg forsvarleg mellombels bruk til forvaltningsformål eller rettslege formål
b. for arkivfagleg forsvarleg mediekonvertering, konservering eller sikring innanfor EØS-området i avgrensa tidsrom
c. i andre særlege tilfelle når Nasjonalarkivet gir løyve.

Departementet kan gi forskrift om kva vilkår som skal gjelde ved lagring av digitale arkiv utanfor Noreg.

§ 12. Dokumentasjon som skal takast vare på for ettertida

Dokumentasjon med stor kulturell eller vitskapleg verdi og viktig dokumentasjon om rettslege tilhøve eller om forvaltninga si verksemd skal takast vare på og gjerast tilgjengeleg for ettertida.

Departementet kan gi forskrift om overordna prinsipp, metodar og kriterium som skal leggjast til grunn for Nasjonalarkivet sine vurderingar om kva som skal takast vare på etter første ledd. Nasjonalarkivet kan gi forskrift om kva dokumentasjon som skal takast vare på.

Dokumentasjon som skal takast vare på, skal avleverast eller overførast til langtidsbevaring i tråd med § 14.

§ 13. Kassasjon av dokumentasjon som ikkje skal takast vare på

Eit organ kan berre kassere dokumentasjon som

a. ikkje skal takast vare på i medhald av forskrift gitt av Nasjonalarkivet med heimel i § 12 andre ledd, eller
b. det er gitt løyve frå Nasjonalarkivet til å kassere.

Føresegner i andre lover om plikt til å slette opplysningar gir berre grunnlag for kassasjon når det er klart fastsett eller føresett at opplysningane ikkje skal finnast i arkiva for ettertida. Plikta til å slette opplysningar skal elles oppfyllast på andre måtar enn ved kassasjon.

Nasjonalarkivet kan gjere vedtak om kassasjon av enkeltopplysningar i særlege høve. Departementet kan gi forskrift om slik kassasjon.

§ 14. Avlevering, overføring og deponering av arkiv til langtidsbevaring

Statlege organ skal avlevere arkiva sine til Nasjonalarkivet.

Fylkeskommunar og kommunar skal ha ordningar for langtidsbevaring av

arkiva sine. Fylkeskommunar og kommunar held fram med å ha råderetten over arkiva etter overføring til ein bevaringsinstitusjon. Bevaringsinstitusjonane skal følgje arkivlova når dei løyser oppgåver i samband med langtidsbevaringa.

Nasjonalarkivet kan fastsetje i enkelttilfelle at fylkeskommunale eller kommunale arkiv skal overførast til Nasjonalarkivet eller ein annan bevaringsinstitusjon dersom det må til for å sikre arkivet, eller dersom det er andre særlege grunnar til det.

Nasjonalarkivet fastset i enkelttilfelle kvar følgjande arkiv skal avleverast:

a. arkiv med opphav i både statleg og kommunal sektor
b. arkiva til organ omfatta av § 3 første ledd bokstav b
c. arkiva til andre organ som er omfatta av lova, om dette ikkje følgjer av anna lov.

Når eit arkiv blir avlevert til Nasjonalarkivet, skal berre dokumentasjonen som skal takast vare på for ettertida, følgje med. Når arkivet har blitt avlevert, får Nasjonalarkivet råderetten over det om ikkje noko anna er avtalt. Det avleverande organet skal dekkje kostnadene for avleveringa.

Nasjonalarkivet kan samtykke til at eit organ som skal avlevere arkiva sine til Nasjonalarkivet, i staden kan avlevere dei til andre bevaringsinstitusjonar, eller at arkiva blir verande hos organet sjølv. Det skal då setjast krav til langtidsbevaringa. Nasjonalarkivet kan når som helst trekkje samtykket attende.

Eit organ kan avtale å deponere eit arkiv for teknisk sikring hos bevaringsinstitusjonen før avleveringa.

§ 15. Forskrift om avlevering mv.

Departementet kan gi forskrift om

a. tidspunktet for avleveringa av arkiv
b. kva for opplysningar som skal følgje arkivet ved avleveringa
c. korleis avleveringa til Nasjonalarkivet skal skje
d. krav til kva for format arkiva til statlege organ skal avleverast i
e. Nasjonalarkivet sitt høve til å inngå avtaler med eit organ om forvaltninga av og råderetten over avleverte og deponerte arkiv
f. krav til handsaminga av personopplysningar
g. refusjon av kostnader Nasjonalarkivet har når dei gjer oppgåver som etter lova her eller forskrift med heimel i lova skal løysast av andre organ.

§ 16. Tilgjengeleggjering av arkiv som er avleverte eller overførte til langtidsbevaring

Arkiv som er avleverte til Nasjonalarkivet eller overførte til fylkeskommunale eller kommunale bevaringsinstitusjonar, og arkiva som er nemnde i § 14 sjette ledd, skal vere offentleg tilgjengelege dersom ikkje anna lovgiving eller rettane til tredjepersonar er til hinder for det.

Alle bevaringsinstitusjonar skal leggje til rette for bruk av arkiva.

Departementet kan gi forskrift om tilgjengeleggjering av arkiv og om at bevaringsinstitusjonane kan krevje betaling for tenester som ligg utanfor innsynsretten etter offentleglova, forvaltningsloven eller anna lov.

§ 17. Teieplikt og innsynsrett hos Nasjonalarkivet

Når råderetten over eit arkiv har gått over til Nasjonalarkivet etter § 14, gjeld teieplikta etter forvaltningsloven dersom det ikkje er fastsett i eller i medhald av lov at ei anna teieplikt skal gjelde. Dersom organet som har avlevert arkivet, var omfatta av ei mindre omfattande teieplikt enn det som gjeld etter forvaltningsloven, skal Nasjonalarkivet ha same høve til å gi innsyn.

Retten til partsinnsyn, retten til innsyn etter offentleglova og andre særskilde lovfesta innsynsrettar gjeld òg etter at råderetten over eit arkiv går over til Nasjonalarkivet.

Kapittel 3. Privatarkiv

§ 18. Ansvar for oversyn, rettleiing og samordning knytt til privatarkiv

Nasjonalarkivet skal

a. halde oversyn over privatarkiv som er vurderte å ha verdi for ettertida
b. føre eit register for privatarkiv som er tekne vare på i offentlege og private bevaringsinstitusjonar
c. rettleie bevaringsinstitusjonar om arbeid med privatarkiv
d. samordne og medverke til det faglege utviklingsarbeidet med privatarkiv.

Statlege, fylkeskommunale og kommunale bevaringsinstitusjonar og bevaringsinstitusjonar med offentleg tilskot som tek vare på privatarkiv, skal gi Nasjonalarkivet dei opplysningane som må til for å kunne halde oversyn og føre

register etter første ledd bokstav a og b.

§ 19. Avtaler om privatarkiv som skal takast vare på

Statlege, fylkeskommunale og kommunale bevaringsinstitusjonar skal forvalte privatarkiv etter § 16 når ein arkiveigar har inngått avtale med dei om avlevering eller deponering. Arkiveigaren kan likevel fastsetje avgrensingar på sakleg grunnlag i tilgangen til privatarkivet i opp til 100 år.

Når eit privatarkiv er avlevert, går eigedomsretten over til bevaringsinstitusjonen.

Når eit privatarkiv er deponert, kan den som har deponert arkivet, krevje å få det attende. Eigedomsretten til eit deponert privatarkiv går likevel over til bevaringsinstitusjonen når det har gått 100 år frå deponeringa, om det ikkje er avtalt eit tidlegare tidspunkt for overføring av eigedomsretten.

§ 20. Særskilt bevaringsverdig privatarkiv

Nasjonalarkivet kan fastsetje at eit privatarkiv er særskilt bevaringsverdig.

Arkiveigaren eller bevaringsinstitusjonen som forvaltar det særskilt bevaringsverdige privatarkivet, skal melde frå til Nasjonalarkivet dersom:

a. arkivet skiftar eigar eller blir overført til andre
b. det er planar om å føre arkivet eller delar av det ut av landet
c. arkivet står i fare for å gå tapt.

Særskilt bevaringsverdige privatarkiv skal ikkje delast opp, førast ut av landet, skadast eller kasserast utan at Nasjonalarkivet har samtykt til det. Som vilkår for samtykke kan Nasjonalarkivet krevje å få kopiere arkivet, medrekna metadata og annan kontekstinformasjon, vederlagsfritt. Det same gjeld dersom nokon som har deponert eit særskilt bevaringsverdig privatarkiv, krev å få det attende. Dersom det er fastsett avgrensingar i samsvar med § 19 første ledd, gjeld dette òg for kopien.

Kapittel 4. Handheving og straff

§ 21. Tilsyn

Nasjonalarkivet fører tilsyn med at organa rettar seg etter føresegnene i §§ 5 til 15 og forskrifter gitt med heimel i desse føresegnene. Når tilsynet krev det, har

Nasjonalarkivet rett til innsyn i dokumentasjon uavhengig av teieplikt.

Nasjonalarkivet fører tilsyn med at fylkeskommunane og kommunane rettar seg etter føresegnene i kommuneloven § 25-1. Tilsynet med fylkeskommunar og kommunar skal førast i samsvar med kommuneloven kapittel 30. Nasjonalarkivet fører også tilsyn med bevaringsinstitusjonar som løyser oppgåver i samband med langtidsbevaring på vegner av fylkeskommunar eller kommunar.

§ 22. Pålegg om retting og tvangsmulkt

Nasjonalarkivet kan gi eit organ pålegg om å rette på tilhøve som er i strid med §§ 5 til 15 eller forskrift gitt med heimel i desse føresegnene.

Dersom dokumentasjon har gått tapt som følgje av brot på føresegner nemnde i første ledd, kan Nasjonalarkivet påleggje organet å rekonstruere dokumentasjonen. Rekonstruksjonen skal vere eigna til å kompensere for skaden ved tapet, og kostnadene med rekonstruksjonen skal stå i eit rimeleg høve til den informasjonsverdien dokumentasjonen har.

Dersom eit organ ikkje rettar seg etter eit pålegg som er gitt på grunn av alvorlege brot på føresegnene nemnde i første ledd, kan Nasjonalarkivet påleggje organet tvangsmulkt til det har retta seg etter pålegget. Forvaltningsloven § 51 gjeld tilsvarande.

Første til tredje ledd gjeld ikkje overfor domstolane og forliksråda.

§ 23. Straff

Den som forsettleg eller grovt aktlaust handlar i strid med § 5 første ledd, § 10 første ledd, § 11 første ledd, § 12 første ledd, § 13 første ledd, § 14 første ledd eller § 14 andre ledd tredje punktum, eller i strid med føresegner i forskrift gitt med heimel i § 6 bokstav a, b, e, f, g eller h eller § 11 andre ledd, kan straffast med bot.

Kapittel 5. Sluttføresegner

§ 24. Iverksetjing og overgangsreglar

Lova gjeld frå den tida[1] Kongen fastset. Kongen kan setje i verk dei ulike føresegnene til ulik tid.

Frå den tida lova tek til å gjelde, blir lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv oppheva. Forskrifter gitt med heimel i lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv

gjeld òg etter at lova her tek til å gjelde.
1 Fra 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1103.

§ 25. Endringar i andre lover

Frå den tida lova tek til å gjelde, blir desse endringane gjorde i andre lover:
1. I lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten m.m. blir følgjande endringar gjorde:
§ 3-2 a første ledd skal lyde:
Virksomheter i spesialisthelsetjenesten som omfattes av bevarings-, kassasjons- og avleveringsbestemmelsene i arkivlova kapittel 2, skal avlevere sitt pasientjournalarkiv til Norsk helsearkiv, jf. arkivlova § 4 første ledd.
§ 3-2 a fjerde ledd skal lyde:
Bevaring, kassasjon og avlevering etter første og andre ledd skal skje i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av arkivlova §§ 12 til 15 og helseregisterloven § 12.
2. I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. blir følgjande endringar gjorde:
§ 43 første ledd skal lyde:
Etter krav fra den journalopplysningene gjelder, eller av eget tiltak, skal helsepersonell som nevnt i § 39 slette opplysninger eller utsagn i journalen, dersom dette er ubetenkelig ut fra allmenne hensyn, ikke strider mot bestemmelsene gitt i eller i medhold av arkivlova § 6 bokstav b, § 13 eller § 20 og:

1. opplysningene er feilaktige eller misvisende og føles belastende for den de gjelder, eller
2. opplysningene åpenbart ikke er nødvendige for å gi pasienten helsehjelp.

§ 43 tredje ledd skal lyde:
Avslag på krav om sletting kan påklages til statsforvalteren. Dersom statsforvalteren mener at sletting kan være i strid med bestemmelsene gitt i eller i medhold av arkivlova § 6 bokstav b, § 13 eller § 20, skal det innhentes uttalelse fra Nasjonalarkivet.
3. I lov 7. juli 2000 nr. 68 om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen skal § 3 fjerde ledd lyde:
Arkivlova kapittel 1, 2 og 4 gjelder for selskapet.
4. I lov 19. desember 2003 nr. 130 om Innovasjon Norge skal § 6 femte ledd lyde:
Selskapet regnes som et organ etter arkivlova § 2 bokstav h.
5. I lov 15. juni 2001 nr. 93 om helseforetak m.m. skal § 5 fjerde ledd lyde:

Foretakene regnes som organer etter arkivlova § 2 bokstav h.
6. I lov 29. juni 2007 nr. 44 om Folketrygdfondet skal § 6 tredje ledd lyde:
Folketrygdfondet regnes som et organ etter arkivlova § 2 bokstav h.
7. I lov 14. desember 2007 nr. 116 om studentsamskipnader skal § 11 lyde:
§ 11. Forholdet til annen lovgivning
Forvaltningsloven, arkivlova og språklova gjelder ikke for studentsamskipnadene.
8. I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her skal § 100 b fjerde ledd lyde:
Bestemmelsene om kassasjon og retting gitt i og i medhold av arkivlova § 6 bokstav b og § 13 er ikke til hinder for sletting etter tredje ledd.
9. I lov 20. juni 2008 nr. 44 om medisinsk og helsefaglig forskning skal § 38 første ledd tredje punktum lyde:
Hvis opplysninger ikke deretter skal oppbevares i henhold til arkivlova eller annen lovgivning, skal de anonymiseres eller slettes.
10. I lov 6. mars 2009 nr. 12 om Statens finansfond skal § 8 andre ledd lyde:
Statens finansfond regnes som et organ etter arkivlova § 2 bokstav h.
11. I lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten blir følgjande endringar gjorde:
§ 50 første ledd andre punktum skal lyde:
Opplysningene skal slettes eller sperres, med mindre de skal oppbevares i henhold til arkivlova eller annen lovgivning.
§ 69 første ledd nr. 16 skal lyde:

16. når og hvordan retting, sperring og sletting skal gjennomføres, jf. §§ 50 og 51, herunder om at sletting av opplysninger i politiets registre kan skje når fare for liv og helse eller tungtveiende personvernhensyn tilsier det, jf. arkivlova § 13 annet ledd.

12. I lov 20. juni 2014 nr. 43 om helseregistre og behandling av helseopplysninger blir følgjande endringar gjorde:
§ 12 tredje ledd skal lyde:
Nasjonalarkivet er dataansvarlig for opplysningene i Helsearkivregisteret, jf. arkivlova § 4 første ledd.
§ 25 andre ledd første punktum skal lyde:
Datatilsynet kan, etter at Nasjonalarkivet er hørt, treffe vedtak om at retten til sletting etter første ledd går foran reglene gitt i eller i medhold av arkivlova § 6 bokstav b, § 13 første ledd og § 20.
13. I lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner skal § 3-2 tredje ledd første og andre punktum lyde:
Kommunen og fylkeskommunen skal uten ugrunnet opphold sende vedtak om kommunale eller fylkeskommunale våpen og flagg til Nasjonalarkivet.

Nasjonalarkivet skal publisere mottatte våpen og flagg uten ugrunnet opphold.
14. I lov 22. mai 2015 nr. 33 om Norges institusjon for menneskerettigheter skal § 11 andre ledd første punktum lyde:
Arkivlova kapittel 1 og 2, med unntak av § 4 andre og tredje ledd, gjelder for institusjonens virksomhet.
15. I lov 4. desember 2020 nr. 136 om informasjonstilgang m.m. for den uavhengige kommisjonen som skal gjennomgå og evaluere myndighetenes håndtering av covid-19-pandemien i Norge (Koronakommisjonen) blir følgjande endringar gjorde:
§ 3 andre ledd andre punktum skal lyde:
Det samme gjelder etter at materialet har blitt avlevert til en bevaringsinstitusjon.
§ 6 første ledd andre punktum skal lyde:
Materiale som omfattes av arkivplikten, skal avleveres til en bevaringsinstitusjon.
16. I lov 18. juni 2021 nr. 115 om Stortingets ombudsnemnd for Forsvaret skal § 14 tredje ledd første punktum lyde:
Arkivlova kapittel 1 og 2 gjelder for Ombudsnemndas virksomhet, med unntak av § 4 andre og tredje ledd.
17. I lov 18. juni 2021 nr. 121 om Stortingets ombud for kontroll med forvaltningen skal § 26 sjette ledd lyde:
Arkivlova kapittel 1 og 2 gjelder for Sivilombudets virksomhet, med unntak av § 4 andre og tredje ledd. Tilhørende forskrifter gjelder så langt de passer. Ved avlevering av ombudets arkiv til Nasjonalarkivet etter arkivlova § 14 gjelder bestemmelsene i loven her om taushetsplikt og innsynsrett også for Nasjonalarkivet. Nasjonalarkivet skal innhente samtykke fra ombudet før det gis innsyn i dokumenter som inngår i slike arkiver.
18. I lov 20. desember 2022 nr. 97 om informasjonstilgang m.m. for Ekstremismekommisjonen blir følgjande endringar gjorde:
§ 4 andre ledd andre punktum skal lyde:
Det samme gjelder etter at materialet er avlevert til en bevaringsinstitusjon, for de som er ansatt i eller som utfører arbeid eller tjeneste for bevaringsinstitusjonen.
§ 5 andre punktum skal lyde:
Bevaringsinstitusjonen er behandlingsansvarlig for materiale som avleveres dit.
§ 7 andre punktum skal lyde:
Det samme gjelder for klager på avgjørelser etter offentleglova som gjelder kommisjonens arkiv etter at arkivet er avlevert til en bevaringsinstitusjon.
§ 8 andre punktum skal lyde:
Materiale som omfattes av arkivplikten, og som skal bevares etter reglene i arkivlova med forskrifter, skal avleveres til en bevaringsinstitusjon.

19. I lov 20. desember 2022 nr. 118 om informasjonstilgang m.m. for Koronautvalget, og endringer i voldserstatningsloven blir følgjande endringar gjorde:
§ 3 andre ledd andre punktum skal lyde:
Det samme gjelder etter at materialet har blitt avlevert til en bevaringsinstitusjon.
§ 6 første ledd skal lyde:
Når Koronautvalget har avsluttet sitt arbeid, skal det gjennomføres arkivavgrensing av utvalgets dokumentmateriale. Materiale som omfattes av arkivplikten, og som skal bevares etter reglene i arkivlova med forskrifter, skal avleveres til en bevaringsinstitusjon.
§ 7 andre punktum skal lyde:
Det samme gjelder for klager på avgjørelser etter offentleglova som gjelder utvalgets arkiv etter at arkivet er avlevert til en bevaringsinstitusjon.
20. I lov 13. desember 2024 nr. 77 om Riksrevisjonen skal § 7-5 første ledd lyde:
Arkivlova kapittel 1 og 2 gjelder for Riksrevisjonens virksomhet. Forskrifter gitt med hjemmel i arkivlova kapittel 2 gjelder så langt Stortinget ikke har fastsatt annet.

Lov om folkehøgskoler (folkehøgskoleloven)

Kapittel 1 Formål og anvendelsesområde

§ 1. Formål

Lovens formål er å bidra til at det kan opprettes og drives folkehøgskoler i Norge.

Folkehøgskolen skal fremme allmenndanning, folkelig opplysning, aktivt medborgerskap og menneskeverd. Folkehøgskolen skal bidra til mangfold og være åpen for alle. Den enkelte folkehøgskole har ansvar for å fastsette sitt verdigrunnlag innenfor denne rammen.

§ 2. Lovens anvendelse for Svalbard

Loven gjelder også for Svalbard.

Kapittel 2 Godkjenning og statstilskudd

§ 3. Godkjenning av folkehøgskoler

Departementet kan godkjenne en skole for tilskudd.

Vertskommunen og vertsfylket må støtte en søknad om godkjenning av en skole før departementet kan fatte vedtak om godkjenning. Første punktum gjelder ikke søknad om godkjenning av en kommunal eller fylkeskommunal skole.

Dersom driften etter loven blir nedlagt, faller godkjenningen bort.

Departementet kan gi forskrift om frister i forbindelse med søknad om godkjenning.

§ 4. Tilskuddsmodell

Tilskuddsmodellen skal bestå av basistilskudd, tilskudd per elev og tilskudd til rentebetaling.

Departementet skal gi forskrift om offentlige tilskudd til godkjente folkehøgskoler. Tilskuddet justeres årlig i takt med kostnadsutviklingen.

§ 5. Krav til bruken av offentlige tilskudd og elevbetalinger

Alle offentlige tilskudd og elevbetalinger skal komme elevene til gode. Dette innebærer blant annet at skolen ikke kan

a. gi utbytte eller på annen måte overføre overskudd til eierne eller deres nærstående, verken når skolen er i drift, eller om driften blir nedlagt
b. pådra seg kostnader i form av leieutgifter for eiendom eller lokale som tilhører skolens eiere eller deres nærstående, eller på annen måte pådra seg kostnader som kan innebære at alle offentlige tilskudd eller elevbetalinger ikke kommer elevene til gode.

Ved opphør av skoledriften kan departementet kreve tilbakeført gjenstående midler som skriver seg fra det offentlige tilskuddet.

§ 6. Elevtall

Skolen skal ha minst 35 elever årlig i gjennomsnitt over fire år.

Kapittel 3 Organisering, ledelse og personale

§ 7. Folkehøgskolens organisering

Folkehøgskole skal være med i skolens navn, og bare skoler som er godkjent etter § 3, kan bruke navnet folkehøgskole.

Skoler skal være registrert med eget organisasjonsnummer i Enhetsregisteret.

Skoler som godkjennes etter § 3, skal være aksjeselskap etter aksjeloven eller stiftelser etter stiftelsesloven.

Andre og tredje ledd gjelder ikke for kommunale og fylkeskommunale skoler.

§ 8. Styret

Folkehøgskolen skal ha et styre som er det øverste ansvarlige organet. Eieren av skolen fastsetter sammensetningen av styret.

Elever og ansatte skal være sikret representasjon i styret og skal selv velge sine representanter. Representantene skal ha tale-, forslags- og stemmerett på styremøtene.

Et mindretall i styret kan klage på vedtak i styret. I saker som gjelder skolens verdigrunnlag, er skoleeier klageinstans, og i forvaltningssaker er departementet klageinstans. Reglene i forvaltningsloven kap. IV, V og VI gjelder ved klagebehandlingen.

§ 9. Styrets ansvar

Styret har ansvar for at skolen drives i samsvar med lover og forskrifter.

Styret skal

a. sørge for at elevene får det kurstilbudet som er forutsatt som grunnlag for godkjenningen
b. sørge for at vilkår for offentlige tilskudd oppfylles
c. fastsette opptaks- og skoleregler
d. etablere et organ for behandling av saker om brudd på skolereglene
e. etablere og sørge for gjennomføring av systematiske kontrolltiltak for å sikre at krav fastsatt i eller med hjemmel i denne loven oppfylles (internkontroll)
f. sørge for et system for kvalitetssikring og kvalitetsutvikling og for at dette systemet er forsvarlig og tilpasset skolens egenart og

aktiviteter

g. ansette rektor og sørge for at skolens ansatte har riktig kompetanse
h. sørge for at skolen har et elevråd, og utover dette fastsette hvilke råd og organer som er nødvendige for å sikre demokratiske rettigheter og forsvarlig drift
i. være åpent om arbeidet sitt
j. før oppstart av skoleåret fatte vedtak om at det er forsvarlig å starte opp et nytt skoleår, og gjøre vedtaket offentlig tilgjengelig
k. fastsette størrelsen på elevbetalingen.

Andre ledd bokstav e gjelder ikke for kommunale og fylkeskommunale skoler.

§ 10. Rektor

Skolen skal ha en rektor som er pedagogisk og administrativt ansvarlig leder.

§ 11. Elevombud

Elevene skal ha tilgang til et nasjonalt elevombud.

Elevombudet skal gi elever råd og veiledning i saker knyttet til elevsituasjonen. Elevombudet kan ikke instrueres i sitt virke.

Departementet ansetter elevombudet på åremål for en periode på fire til seks år. Ingen kan være ansatt på åremål etter denne bestemmelsen i en sammenhengende periode på mer enn tolv år.

Forvaltningslovens regler om taushetsplikt gjelder for elevombudet, jf. forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g.

§ 12. Politiattest og forbud mot ansettelse

Den som skal ansettes fast eller midlertidig ved en folkehøgskole, skal legge fram politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Personer som er dømt for seksuelle overgrep mot mindreårige, skal ikke ansettes fast eller midlertidig i slike skoler. I andre tilfeller må konsekvensene av merknader på politiattesten vurderes konkret.

Kapittel 4 Kurs, bo- og læringsmiljøet, opptak, skole-regler og reaksjoner ved brudd på skolereglene mv.

§ 13. Kvalitetssikring og rapportering

Folkehøgskolen skal utarbeide en prosedyre for selvevaluering og kvalitetsutvikling. Skolen skal utarbeide en årlig selvevalueringsrapport som skal være offentlig tilgjengelig. Ansatte og elever skal medvirke i arbeidet med kvalitetssikring.

Skolen skal utarbeide en årsrapport som skal være offentlig tilgjengelig. Første punktum gjelder ikke for kommunale eller fylkeskommunale skoler. Departementet kan gi forskrift om årsrapporten, blant annet om krav til innholdet i rapporten og hvordan den skal utformes.

§ 14. Kurs

Folkehøgskolen skal være eksamensfri. Skoler kan likevel legge til rette for at elever kan ta videregående opplæring i fag som en del av kursopplegget.

Skolen skal ha et internat som en integrert del av læringsprogrammet. Departementet kan gi forskrift om hvor stor andel av elevene som skal bo på internat.

Skolen skal ha kurs som varer minimum 16,5 uker. Skolen skal utarbeide en kursplan for hvert kurs som skal inneholde en beskrivelse av kurset opp mot formålet med folkehøgskole, jf. § 1 andre ledd. Kursplanen skal være offentlig tilgjengelig. Departementet kan gi forskrift om kursordninger.

Studiereiser med overnatting som gjennomføres som en del av et kurs, skal settes inn i en pedagogisk sammenheng. For- og etterarbeid til en studiereise skal gjennomføres ved skolen. Departementet kan gi forskrift om lengde på studiereiser.

Skolen skal utarbeide dokumentasjon over elevenes læringsprogram og deltakelse. Dokumentasjonen skal være utformet slik at den gir grunnlag for en vurdering av realkompetanse inn mot utdanningssystem og arbeidsliv. Departementet kan gi forskrift om dokumentasjon.

§ 15. Bo- og læringsmiljø

Folkehøgskolen skal sørge for at bo- og læringsmiljøet er forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til elevenes helse, sikkerhet og velferd. Skolen skal samarbeide med elevrådet om bo- og læringsmiljøet.

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at kravene i første ledd overholdes.

Arbeidsmiljøloven kapittel 18 om tilsyn gjelder tilsvarende så langt det passer.

Departementet kan gi forskrift om bo- og læringsmiljøet.

§ 16. Opptak av elever

Folkehøgskolen skal fastsette opptaksregler som viser prioriteringen av søkere dersom det er flere søkere enn kapasitet ved skolen. Opptaksreglene skal være offentlig tilgjengelige. Opptaksreglene skal gi regler for prioritering av søkere ut fra saklige hensyn.

Skolen avgjør i samsvar med opptaksreglene hvilke søkere som får tilbud om skoleplass.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om opptak, blant annet om søknadsfrist og tilbudsdato.

Avgjørelser om opptak er enkeltvedtak, og reglene i forvaltningsloven gjelder.

§ 17. Skoleregler

Folkehøgskolen skal fastsette skoleregler med rettigheter og plikter til elevene. Skolereglene skal regulere orden og oppførsel, hvilke tiltak som kan benyttes mot elever som bryter reglene, og hvordan slike saker skal behandles.

Skolereglene skal være offentlig tilgjengelige.

§ 18. Forbud mot bruk av klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet

Elever skal ikke bruke klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet, i undervisningen og på turer i skolens regi, med mindre bruken av slike plagg er begrunnet i klimatiske, pedagogiske, helsemessige eller sikkerhetsmessige forhold.

Styret fastsetter hvilke reaksjoner som skal gjelde ved brudd på første ledd. Reaksjonene skal gjøres kjent for elevene på forhånd. Reaksjonene kan ikke innebære fysisk refsing eller annen krenkende behandling.

De som underviser på skolen, skal ikke bruke klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet når de underviser elevene, med mindre bruken av slike plagg er begrunnet i klimatiske, pedagogiske, helsemessige eller sikkerhetsmessige forhold. Dersom noen bruker klesplagg i strid med forbudet, skal styret gi personen pålegg om å fjerne plagget. Gjentatte brudd på forbudet kan være grunnlag for oppsigelse.

§ 19. Bortvisning og utvisning

Styret kan fastsette i skolereglene at elever som i alvorlig grad eller gjentatte ganger bryter reglene, kan bortvises fra undervisningen eller skolens område.

Styret kan fastsette i skolereglene at elever som i særlig alvorlig grad bryter reglene, kan utvises for resten av kurset.

Før det fattes vedtak om bortvisning eller utvisning, skal andre tiltak ha vært vurdert. Vedtak etter første og andre ledd fattes av organet for behandling av saker om brudd på skolereglene, og rektor skal delta i behandlingen.

Avgjørelser om bortvisning og utvisning er enkeltvedtak, og reglene i forvaltningsloven gjelder. Styret ved skolen er klageinstans.

Kapittel 5 Diverse bestemmelser

§ 20. Forsøksvirksomhet

Etter søknad fra en folkehøgskole kan departementet godkjenne et tidsavgrenset unntak fra loven eller forskrifter gitt med hjemmel i loven dersom det er nødvendig for å gjennomføre et pedagogisk eller organisatorisk forsøk. Departementet kan også på eget initiativ vedta forsøk ved én eller flere skoler.

Forsøkene skal være etisk forsvarlige og godt faglig underbygd. Forsøkene skal evalueres og rapporteres. Forsøkene skal ikke svekke elevenes grunnleggende rettigheter etter loven.

§ 21. Tilsyn

Departementet fører tilsyn med skoler godkjent etter denne loven og skal i den sammenhengen ha tilgang til skoleanlegg og dokumentasjon. Når skolens eiere og deres nærstående handler med skolen, skal departementet ved gjennomføringen av tilsyn ha tilgang til dokumentasjon fra eieren av skolen eller nærstående til eieren når dette er nødvendig for å kunne føre tilsyn med om skolen oppfyller kravene i loven. Departementets rett til dokumentasjon gjelder uten hinder av taushetsplikt.

Departementet kan gi forskrift om kontroll med offentlige tilskudd, regnskap og revisjon.

§ 22. Mulige reaksjonsformer

Dersom det blir oppdaget forhold i strid med loven, forskrifter gitt med hjemmel

i loven eller vilkår i vedtaket om godkjenning, kan departementet gi pålegg om å rette forholdene.

Departementet kan holde tilbake tilskuddet eller trekke tilbake godkjenningen dersom vilkårene i loven, forskrifter gitt med hjemmel i loven eller vedtaket om godkjenning ikke blir oppfylt.

Departementet kan kreve tilbake for mye utbetalt tilskudd og tilskudd som er brukt i strid med loven, forskrifter gitt med hjemmel i loven eller vilkår i vedtaket om godkjenning.

Første til tredje ledd gjelder også dersom det blir oppdaget forhold i strid med andre lover og forskrifter og forholdet svekker tilliten til skolen.

Ved bruken av reglene i første til tredje ledd skal det legges vekt på de verdiene som følger av § 1.

§ 23. Kvalifikasjonskrav for undervisningspersonalet

Departementet kan gi forskrift om kvalifikasjonskrav for undervisningspersonalet.

§ 24. Ikrafttredelse, opphevelse og overgangsregler

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Fra det tidspunktet loven trer i kraft, oppheves lov 6. desember 2002 nr. 72 om folkehøyskoler (folkehøyskoleloven). Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Dispensasjoner gitt med hjemmel i lov 8. juni 1984 nr. 64 om folkehøgskolar § 3 tredje ledd fortsetter å gjelde.

1 Fra 1. august 2025 for §§ 1 til 10, §§ 12 til 15 og §§ 18 til 24 og fra 1. august 2026 for §§ 11, 16 og 17, iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1098.

Lov om endringer i barnehageloven (styring og finansiering av barnehagesektoren)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager gjøres følgende endringer:

§ 1a overskriften skal lyde:

§ 1 a. Særlig formål

§ 1 a første ledd skal lyde:
Private barnehager kan i vedtektene bestemme at verdiene i loven § 1 ikke skal forankres i den kristne og humanistiske arv og tradisjon.
§ 2 åttende ledd skal lyde:
Barnehagen kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold.
§ 4 tredje ledd tredje punktum skal lyde:
Barnehagen kan delta etter eget ønske, men ikke med flere representanter enn hver av de andre gruppene.
§ 4 fjerde ledd skal lyde:
Barnehagen skal sørge for at saker av viktighet forelegges foreldrerådet og samarbeidsutvalget.
§ 6 skal lyde:
§ 6. Virksomhetens plikt til å søke godkjenning
Virksomheter som har ansvar for barn under opplæringspliktig alder, plikter å søke godkjenning av barnehagedriften etter § 14 a når:

a. virksomheten er regelmessig og ett eller flere barn har en ukentlig oppholdstid på mer enn 20 timer, og
b. antall barn som er til stede samtidig, er ti eller flere når barna er tre år eller eldre, eventuelt fem eller flere når barna er under tre år, og
c. virksomheten utføres mot godtgjøring.

Virksomheter etter første ledd må være godkjent etter § 14 a før barnehagedriften settes i gang.

Barnehagen skal søke om godkjenning av endringer som går utover rammene som er satt for barnehagens godkjenning etter §§ 14 eller 14 a.
§ 7 skal lyde:
§ 7. Ansvaret for barnehagen
Kommunen har ansvaret for at kommunale barnehager drives i samsvar med loven.

Styret for et rettssubjekt som driver en privat barnehage, har ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med loven. Dersom barnehagens organisasjonsform innebærer at det ikke er krav om å ha et styre, tilligger ansvaret det bestemmende organ som gjelder for barnehagens organisasjonsform. For barnehager som drives som enkeltpersonforetak, er det den fysiske personen som innehar enkeltpersonforetaket, som er ansvarlig.
§ 7 a tredje ledd skal lyde:
Første ledd gjelder ikke for åpne barnehager og ikke for eiere som alene, sammen med nærstående eller selskap i samme konsern eier

a. ordinære barnehager med til sammen færre enn tretti barn, eller
b. familiebarnehager med til sammen færre enn ti barn.

§ 8 skal lyde:
§ 8. Krav til vedtekter
Kommunale og private barnehager skal ha vedtekter. Vedtektene skal gi opplysninger som er av betydning for foreldrenes forhold til barnehagen, herunder om

a. eierforhold
b. formål, jf. §§ 1 og 1 a
c. opptakskriterier
d. antall medlemmer i samarbeidsutvalget
e. barnehagens åpningstid.

§ 9 første ledd skal lyde:
Barnehagen skal ha internkontroll for å sikre at kravene i denne loven med forskrifter følges.
§ 9 tredje ledd skal lyde:
Ved internkontroll etter denne paragrafen skal barnehagen

a. utarbeide en beskrivelse av barnehagens hovedoppgaver, mål og organisering
b. ha nødvendige rutiner og prosedyrer
c. avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
d. dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
e. evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

§ 12 skal lyde:
§ 12. Særlige regler om klageinstans
Statsforvalteren er klageinstans for vedtak fattet av kommunen eller fylkeskommunen etter § 14 første og andre ledd, § 14 a, § 15, § 19 første og andre ledd, § 19 a første til fjerde ledd, § 19 b første og tredje ledd, § 19 c, §§ 24 til 26, §§ 35 til 38, § 53 og der det følger av forskrift gitt i medhold av denne loven.
Ny § 14 skal lyde:
§ 14. Etableringsgodkjenning av private barnehager
Kommunen kan godkjenne søknader om etablering av private barnehager og søknader om endringer i etableringsgodkjenningen. Kommunen skal legge vekt på behovet for nye barnehageplasser og barnehagestrukturen i kommunen. I tillegg kan kommunen legge vekt på om barnehagen er ordinær, familiebarnehage eller åpen barnehage, om barnehagen har et særskilt pedagogisk tilbud, om barnehagen er ideell, og søkerens seriøsitet og egnethet.

Med ideelle barnehager menes barnehager som ikke har erverv til formål, og som reinvesterer overskudd i barnehagedrift.

Kommunen kan ved etableringsgodkjenningen stille vilkår som har saklig sammenheng med godkjenningen, og som ikke er uforholdsmessig tyngende for barnehagen.

En etableringsgodkjenning faller bort dersom barnehagedriften ikke er startet opp i løpet av fem år etter at godkjenningen ble gitt, eller barnehagedriften legges ned.

Departementet kan gi forskrift om godkjenning og drift av familiebarnehager.

Nåværende § 14 blir § 14 a og skal lyde:

§ 14 a. Driftsgodkjenning av kommunale og private barnehager

Kommunen avgjør søknader om godkjenning av barnehagedriften og endringer av driften ved godkjente barnehager etter en vurdering av barnehagens egnethet ut fra formål og innhold, jf. §§ 1, 1 a og 2.

Kommunen kan ved godkjenningen av barnehagedriften sette krav om antall barn, barnas alder og oppholdstid begrunnet i barnehagens egnethet ut fra formål og innhold, jf. §§ 1, 1 a og 2.

Ny § 14 b skal lyde:

§ 14 b. Midlertidig godkjenning i en situasjon med svært mange fordrevne

Departementet kan gi forskrift om midlertidig godkjenning ved etablering av barnehager og barnehageplasser som opprettes for å dekke et midlertidig behov som følge av at det kommer svært mange fordrevne barn under opplæringspliktig alder fra Ukraina.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravene til organisering i § 7 a for ordinære barnehager som har fått midlertidig godkjenning etter forskrift med hjemmel i første ledd.

Nåværende § 14 a blir ny § 14 c.

§ 15 første og andre ledd skal lyde:

Kommunen kan godkjenne etablering av private familiebarnehager og endringer ved godkjente familiebarnehager. Reglene i §§ 14 og 19 gjelder tilsvarende.

Godkjenning av barnehagedriften for kommunale og private familiebarnehager etter § 14 a omfatter virksomhetens organisering og det enkelte hjems egnethet som lokale for familiebarnehagedrift.

Nåværende andre ledd blir nytt tredje ledd.

§ 17 første ledd skal lyde:

Alle godkjente barnehager i kommunen skal samarbeide om opptak av barn. Private barnehager skal ved opptak av barn fra andre kommuner melde fra til kommunen barnehagen er etablert i, og til kommunen der barnet er bosatt. Kommunen skal legge til rette for en samordnet opptaksprosess, der det tas

hensyn til barnehagenes mangfold og egenart. Brukernes ønsker og behov skal tillegges stor vekt ved selve opptaket. Ved en samordnet opptaksprosess skal likebehandling av barn og likebehandling av kommunale og private barnehager sikres.

§ 19 skal lyde:

§ 19. Kommunalt tilskudd til private barnehager

Private barnehager med etableringsgodkjenning etter § 14 har rett til tilskudd. Kommunen skal gi tilskudd til private barnehager som har rett til tilskudd etter første punktum, og som har driftsgodkjenning etter § 14 a.

Kommunen skal gi tilskudd til private barnehager som hadde rett til tilskudd da § 14 om etableringsgodkjenning trådte i kraft. Retten til tilskudd etter første punktum faller bort dersom barnehagedriften ikke er startet opp innen 1. juni 2031 eller barnehagedriften legges ned.

Regler om tilskudd til private barnehager skal særlig legge til rette for likebehandling av private og kommunale barnehagetilbud, forutsigbarhet for private barnehager, en mangfoldig barnehagestruktur og effektiv ressursbruk.

Ny § 19 a skal lyde:

§ 19 a. Driftstilskudd til private barnehager

Kommunen skal gi grunntilskudd til private barnehager som har rett til tilskudd etter § 19 første eller andre ledd. Grunntilskuddet skal beregnes ut fra ordinære driftsutgifter i kommunale barnehager, fratrukket administrasjonsutgifter, pensjonsutgifter, arbeidsgiveravgift på pensjonsutgifter og utgifter som dekkes av andre tilskudd enn rammetilskuddet til kommunen og pålagte kommunale egenandeler knyttet til slike tilskudd. Grunnlaget for beregningen er det siste tilgjengelige kommuneregnskapet.

Kommunen kan holde ordinære driftsutgifter i en kommunal barnehage som skyldes særlige driftsforutsetninger eller særlige behov i barnegruppen, utenfor beregningen av grunntilskuddet etter første ledd. Dersom kommunen holder utgifter utenfor beregningsgrunnlaget etter første punktum, skal kommunen gi ekstra grunntilskudd til private barnehager med tilsvarende driftsforutsetninger eller behov i barnegruppen. Kommunen kan stille vilkår for bruken av det ekstra grunntilskuddet.

Ved innføring av nye krav etter loven som ikke er en del av beregningen av grunntilskuddet etter første ledd tredje punktum, skal kommunen gi ekstra grunntilskudd fra det tidspunktet kravene får virkning for private barnehager.

Kommunen kan gi tilleggstilskudd og stille vilkår for bruken av dette tilskuddet.

Vilkår kommunen stiller etter andre ledd tredje punktum og fjerde ledd, må ha saklig sammenheng med tilskuddet og ikke være uforholdsmessig tyngende for den private barnehagen.

Kommunen skal vise hvordan tilskuddene er beregnet.

Kommunen skal likebehandle kommunale og private barnehager ved beregning og tildeling av tilskudd til drift.

Departementet kan gi forskrift om tilskudd til drift. Forskrift etter første punktum kan gjøre unntak fra reglene i første og andre ledd.

Ny § 19 b skal lyde:

§ 19 b. Pensjonstilskudd til private barnehager

Kommunen skal gi pensjonstilskudd til private barnehager som har rett til tilskudd etter § 19 første eller andre ledd. Pensjonstilskuddet skal beregnes ved å gange antall årsverk i barnehagen med samlet lønn per årsverk i barnehagen, en prosentsats basert på pensjonsvilkårene til den enkelte barnehage og lokal arbeidsgiveravgift.

Prosentsatser for beregning av pensjonstilskudd etter første ledd skal være differensierte og tilpasset vilkårene i ulike pensjonsavtaler til private barnehager. Den høyeste prosentsatsen skal ikke overstige grensene for årlig innskudd etter lov om tjenestepensjon § 4-7. Ved fastsetting av den høyeste prosentsatsen skal det gjøres fratrekk av vanlig egenandel for ansatte i kommunale barnehager og legges til anslag på kostnader til tilleggsprodukter og anslag på kostnader til AFP.

Private barnehager med historiske forpliktelser basert på avtaler om offentlig tjenestepensjon skal få dekket sine pensjonsutgifter opp til en øvre grense. Departementet skal gi forskrift om hvilke barnehager som har rett til pensjonstilskudd etter første punktum, og om en øvre grense for dekningen.

Private barnehager skal melde fra til kommunen uten ugrunnet opphold dersom de inngår en ny pensjonsavtale med endrede pensjonsvilkår.

Departementet kan gi forskrift om tilskudd til pensjon. Forskrift gitt etter første punktum kan gjøre unntak fra reglene i første og andre ledd.

Ny § 19 c skal lyde:

§ 19 c. Eiendomstilskudd til private barnehager

Kommunen skal gi eiendomstilskudd til private barnehager som har rett til tilskudd etter § 19 første eller andre ledd. Departementet skal gi forskrift om tildeling av, og satser for, eiendomstilskudd.

§ 20 skal lyde:

§ 20. Foreldrebetaling og kostpenger

Departementet kan gi forskrift om foreldrebetaling i barnehagen, blant annet om søskenmoderasjon, inntektsgradering og maksimalgrense. Kommunen kan gi forskrift om en lavere foreldrebetaling enn det som følger av forskrift gitt etter første punktum.

Barnehagen kan kreve betaling for kost i tillegg til foreldrebetalingen. Kostpengene skal ikke overstige de faktiske utgiftene barnehagen har til mat og drikke til barna.

Ny § 20 a skal lyde:

§ 20 a. Barnehagenes åpningstid
Kommunen kan gi forskrift om krav til åpningstider for barnehagene i kommunen.
– – –
§ 25 nytt tredje ledd skal lyde:
Kommunen kan gi forskrift om pedagogisk bemanning og annen relevant kompetanse utover det departementet har fastsatt i forskrift etter andre ledd.
§ 26 andre ledd nytt tredje punktum skal lyde:
Kommunen kan gi forskrift om krav til høyere bemanning enn det som følger av første punktum.
§ 26 tredje ledd andre punktum skal lyde:
Barnehagen skal legge uttalelse fra barnehagens samarbeidsutvalg ved søknaden.
§ 27 tredje ledd skal lyde:
Dersom det er pedagogisk forsvarlig, kan barnehagen ansette personer som ikke oppfyller kravet til norskprøve.
§ 28 andre ledd skal lyde:
Barnehagen kan godta annen dokumentasjon av norskferdigheter.
§ 29 tredje ledd første punktum skal lyde:
Dersom noen bruker klesplagg i strid med forbudet, skal barnehagen eller kommunen gi personen pålegg om å fjerne plagget.
§ 30 andre ledd skal lyde:
Barnehagen og kommunen som barnehagemyndighet kan kreve politiattest som nevnt i første ledd for andre personer som regelmessig oppholder seg i barnehagen eller har vesentlig innflytelse på barnehagens drift.
§ 42 andre ledd andre punktum skal lyde:
I alvorlige tilfeller skal styreren melde fra til den som er ansvarlig for barnehagen etter § 7.
§ 43 første ledd andre punktum skal lyde:
Styreren skal melde fra til den som er ansvarlig for barnehagen etter § 7.
§ 43 andre ledd skal lyde:
Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra direkte til den som er ansvarlig for barnehagen etter § 7.
§ 49 skal lyde:
Barnehagen plikter å gi barnets bostedskommune de opplysningene som er nødvendige for å kunne føre et register som nevnt i § 10 fjerde ledd.
§ 51 første ledd skal lyde:
Barnehagen plikter å stille barnehagen til disposisjon for øvingsopplæring for studenter som tar barnehagelærerutdanning.

§ 53 første ledd skal lyde:
Kommunen fører tilsyn med at barnehagene drives i samsvar med denne loven med forskrifter og med rammene som er satt for godkjenningene, med unntak av bestemmelsene i kapittel V med forskrifter.
§ 53 nytt tredje ledd skal lyde:
Kommunen kan fatte vedtak om at tilskudd til barnehagen skal holdes tilbake, reduseres eller betales tilbake til kommunen dersom barnehagen har brutt bestemmelser i loven eller forskrifter gitt med hjemmel i loven.
Nåværende tredje og fjerde ledd blir fjerde og nytt femte ledd.
§ 56 skal lyde:
§ 56. Utdanningsdirektoratets tilsyn med økonomiske forhold i private barnehager
Utdanningsdirektoratet fører tilsyn med at de private barnehagene drives i samsvar med bestemmelsene i § 20 andre ledd andre punktum, kapittel V med forskrifter og § 9 om internkontroll for å sikre at disse kravene følges.

Utdanningsdirektoratet kan gi pålegg til barnehagen om å rette ulovlige forhold. Hvis fristen for å etterkomme pålegget ikke overholdes eller forholdet ikke lar seg rette, kan Utdanningsdirektoratet fatte vedtak om tidsbegrenset eller varig stenging av barnehagen.

Utdanningsdirektoratet kan fatte vedtak om at tilskudd til barnehagen skal holdes tilbake eller reduseres dersom barnehagen har brutt bestemmelser i § 20 andre ledd andre punktum, kapittel V med forskrifter eller § 9 om internkontroll for å sikre at disse kravene følges.

Utdanningsdirektoratet kan fatte vedtak om at barnehagen skal betale tilskudd tilbake til kommunen dersom barnehagen har brutt bestemmelser i § 20 andre ledd andre punktum eller kapittel V med forskrifter.

Kommunen skal få mulighet til å uttale seg før Utdanningsdirektoratet fatter vedtak etter andre, tredje eller fjerde ledd. Utdanningsdirektoratets vedtak skal sendes kommunen til orientering.

Foreldrerådet skal få mulighet til å uttale seg før Utdanningsdirektoratet fatter vedtak om stenging.

Barnehagen skal uten hinder av taushetsplikt legge frem alle opplysninger som Utdanningsdirektoratet trenger for å føre tilsyn. Dersom Utdanningsdirektoratet i forbindelse med gjennomføring av tilsyn har behov for opplysninger fra eieren eller eierens nærstående, skal Utdanningsdirektoratet ha tilgang til slike opplysninger. Barnehagen skal gi Utdanningsdirektoratet adgang til barnehagens lokaler.

Dersom Utdanningsdirektoratet i forbindelse med gjennomføring av tilsyn har behov for opplysninger fra barnehagens regnskapsfører, revisor eller bank, skal Utdanningsdirektoratet få tilgang til slike opplysninger, med unntak av det som regnes som opplysninger om noens personlige forhold etter

forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1.

II

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. De ulike bestemmelsene kan settes i kraft til forskjellig tid.
1 Fra 1 juli 2025 for endringsloven del I §§ 22 til 23 og § 23c og
fra 1. august 2026 for endringsloven del I §§ 1a til 2, § 4, §§ 6 til 7a, §§ 8 til 9, § 12, §§ 14 til 15, § 17, §§ 19 til 20a, §§ 25 til 30, §§ 42 til 43, § 49, § 51, § 53 og § 56
iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1100.

Lov om jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven)

Følgende lov oppheves:

- Lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt (viltloven).

Endringer i følgende lover:

1. Lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom (oreigningslova).
2. Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven).
3. Lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger.
4. Lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn (naturoppsynsloven).
5. Lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten (kystvaktloven).
6. Lov 4. juli 2003 nr. 74 om forsvarlig hundehold (hundeloven).
7. Lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark (Finnmarksloven).
8. Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven).
9. Lov 20. april 2018 nr. 7 om våpen, skytevåpen, våpendelar og ammunisjon (våpenlova).

Kapittel 1 Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Lovens formål er å sikre at forvaltning av viltressursene gjennom jakt, fangst, felling og annen håndtering av vilt skjer på en bærekraftig og forsvarlig måte, i samsvar med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven.

§ 2. Geografisk virkeområde

Loven gjelder på norsk landterritorium, i norsk territorialfarvann ved Fastlands-Norge og i Norges økonomiske sone opprettet i medhold av lov 17. desember 1976 nr. 91 om Norges økonomiske sone.

Loven gjelder ikke på Svalbard og Jan Mayen.

§ 3. Definisjoner

I loven forstås med:

a. vilt: naturlig viltlevende landpattedyr, fugler, krypdyr og amfibier, inkludert krysninger med andre arter, uavhengig av om viltet lever eller kan leve vilt i Norge
b. jakt: høsting av vilt ved bruk av skytevåpen som avliver viltet, og den forutgående lokaliseringen av viltet og ettersøk og avliving av såret vilt
c. fangst: høsting av vilt ved bruk av felle som avliver viltet eller fanger viltet for avliving, og avliving av fanget vilt
d. lisensfelling: felling av et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18, der kvoten er fastsatt av en offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å delta
e. skadefelling: felling av ett eller flere bestemte individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav a, b, c eller g og fjerde ledd.

§ 4. Samiske interesser

Ved vedtak i medhold av loven her som berører samiske interesser direkte, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse, legges tilbørlig

vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur.

§ 5. Forholdet til folkeretten

Loven gjelder med de avgrensningene som følger av internasjonale avtaler og folkeretten ellers.

Kapittel 2 Viltforvaltning

§ 6. Statlige viltmyndigheter

Kongen, departementet, direktoratet og statsforvalteren er statlige viltmyndigheter og skal arbeide for å fremme formålet med loven og gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning.

Kongen kan gi forskrift om opprettelse av villreinnemnder, regionale rovviltnemnder og andre særlige samarbeidsorganer og deres virksomhet.

§ 7. Fylkeskommunens og kommunens oppgaver etter loven, klagerett og omgjøring

Fylkeskommunen og kommunen skal arbeide for å fremme formålet med loven og gi råd og veiledning i saker om viltforvaltning.

Statsforvalteren er klageinstans for enkeltvedtak truffet av kommunen etter loven her eller forskrift gitt i medhold av loven her.

Når vilkårene for omgjøring etter forvaltningsloven § 35 er oppfylt, kan kommunens vedtak etter §§ 42 og 52 også omgjøres av Kongen.

Kongen kan gi forskrift om at oppgaver etter loven her skal legges til fylkeskommunen eller kommunen.

§ 8. Jegerregisteret

Kongen skal føre et sentralt jegerregister med nødvendige opplysninger for at jakt, fangst og felling kan utøves og viltet forvaltes i samsvar med loven her.

Kongen kan gi forskrift om behandling av personopplysninger i registeret, blant annet om formålet med behandling av opplysningene, hvem som er behandlingsansvarlig, hvilke opplysninger og opplysningskategorier som kan registreres, hvem som har tilgang til opplysningene, adgang til å utlevere opplysningene, retting, sperring og sletting av opplysninger og om informasjonssikkerhet og internkontroll.

§ 9. Jegeravgift, fellingsavgift og viltfond

Kongen skal gi forskrift om innkreving av en jegeravgift og av en fellingsavgift for villrein.

Kongen skal forvalte et statlig viltfond som har til formål å fremme viltforvaltningen. Inntektene fra jegeravgiften og fra fellingsavgiften for villrein skal tilfalle det statlige viltfondet.

Fylkeskommuner som mottar overføring fra det statlige viltfondet, skal etablere fylkeskommunale viltfond.

I kommuner der det er adgang til jakt på elg, hjort eller rådyr, skal kommunen etablere et kommunalt viltfond som har til formål å fremme viltforvaltningen i kommunen. Kommunen kan gi forskrift om fastsetting og innkreving av fellingsavgift for hvert dyr som felles av elg og hjort, innenfor rammer fastsatt av Stortinget. Inntektene fra fellingsavgiftene skal tilfalle det kommunale viltfondet.

Kongen kan gi forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond, blant annet om hvilke inntekter som skal eller kan tilfalle viltfondene, og hvordan midlene kan disponeres.

Kapittel 3 Adgangen til jakt og fangst, sanking av egg og dun mv.

§ 10. Adgangen til jakt og fangst

Jakt og fangst er tillatt dersom det er åpnet for det i eller i medhold av lov.

Innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16 kan Kongen gi forskrift om å tillate jakt og fangst, blant annet om hvilke viltarter det er tillatt å jakte på eller drive fangst av, til hvilke tider og i hvilke områder det er tillatt med jakt og fangst, og om kvoter for jakt og fangst. Det kan fastsettes ulike tider for jakt og fangst for de enkelte delene av landet. Tidsrammen kan gjelde en bestemt tid av døgnet eller uken, og den kan settes forskjellig avhengig av viltets kjønn og alder.

I forskrift etter andre ledd bør det ikke tillates jakt og fangst i hekke- eller yngletiden for vedkommende art.

Kongen kan gi forskrift om tildeling av oppgaver etter andre ledd til fylkeskommunen og kommunen.

§ 11. Sanking av fugleegg og dun

Sanking av fugleegg fra viltarter og sanking av dun fra fuglereir er tillatt dersom det er åpnet for det i eller i medhold av lov.

Innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16 kan Kongen gi forskrift om å tillate sanking av fugleegg fra viltarter, blant annet om hvilke arter det kan sankes egg fra, og til hvilke tider og i hvilke områder det kan sankes. Kongen kan gi forskrift om rapportering til statistiske eller vitenskapelige formål i forbindelse med sanking av fugleegg fra viltarter.

Kongen kan gi forskrift om å tillate sanking av dun fra fuglereir, blant annet om hvilke fuglearter det kan sankes dun fra, og til hvilke tider og i hvilke områder det kan sankes.

§ 12. Lodden (jakt på ender) av hensyn til samisk kultur og sedvane

Innenfor rammene av naturmangfoldloven § 16 kan Kongen gi forskrift om å tillate og regulere lodden (jakt på ender) i Kautokeino kommune, blant annet om hvilke arter det er tillatt å jakte på, i hvilke områder og til hvilke tider det kan jaktes, kvoter for jakten, vilkår for deltakelse i jakten og plikter ved deltakelse i jakten.

Kommunen kan tildeles oppgaver i forskrift etter første ledd.

§ 13. Dager med jakt- og fangstforbud

Jakt og fangst er ikke tillatt fra og med 24. desember til og med 31. desember eller på langfredag, påskeaften og første påskedag.

Kapittel 4 Jegerprøve, registrering i Jegerregisteret, betaling av jegeravgift mv.

§ 14. Jegerprøve

Jakt og fangst kan bare utøves av personer som har bestått jegerprøven.

Kongen kan gi forskrift om jegerprøven, blant annet om krav til alder, obligatorisk kurs og eksamen, kursavgift, eksamensgebyr, autorisasjon som jegerprøveinstruktør og unntak fra kravet om å ha bestått jegerprøven.

§ 15. Registrering i Jegerregisteret

Den som skal utøve jakt og fangst, skal være registrert i Jegerregisteret, jf. § 8.

§ 16. Betaling av jegeravgift

Den som utøver jakt og fangst, skal ha betalt jegeravgift etter § 9 for det aktuelle jaktåret. Jaktåret regnes fra og med 1. april til og med 31. mars.

Dokumentasjon på betalt jegeravgift skal medbringes under jakt og fangst og fremvises på forespørsel fra grunneier, noen som opptrer på grunneiers vegne, eller jaktoppsynet.

Kongen kan gi forskrift om jegeravgift, blant annet om fritak fra betaling av jegeravgift og krav til gyldig dokumentasjon for betalt jegeravgift.

§ 17. Aldersgrenser ved utøvelse av jakt og fangst

Kongen kan gi forskrift om aldersgrenser for å utøve jakt og fangst.

§ 18. Unntak fra kravet om jegerprøve mv. for deltakere under jakt og fangst

Kravene i §§ 14 til 17 til den som utøver jakt og fangst, gjelder ikke for deltakere under jakt og fangst som ikke bruker jaktvåpen, eller som ikke er ansvarlige for feller.

§ 19. Rapportering og innlevering for statistiske eller vitenskapelige formål

Kongen kan gi forskrift om

a. krav til rapportering av opplysninger til statistiske eller vitenskapelige formål i forbindelse med jakt og fangst og registrering av opplysningene
b. krav til innlevering av hele eller deler av vilt til formål som nevnt i bokstav a
c. tilleggsavgift til jegeravgiften for det påfølgende jaktåret ved manglende rapportering etter bokstav a eller manglende innlevering etter bokstav b.

Fastsetting av tilleggsavgift etter forskrift gitt i medhold av første ledd bokstav c er ikke et enkeltvedtak.

§ 20. Kompetansekrav

Kongen kan gi forskrift om kompetansekrav som skal være oppfylt før utøvelse

av jakt, fangst eller sanking av fugleegg og dun, blant annet krav om bestått skyteprøve for jakt på storvilt og organisering av en slik prøve.

Kapittel 5 Utøvelse av jakt og fangst

§ 21. Forsvarlig jakt- og fangstutøvelse

Jakt og fangst skal utøves på en dyrevelferdsmessig forsvarlig måte som ikke utgjør en fare for mennesker, husdyr eller eiendom.

§ 22. Undersøkelses- og ettersøksplikt

Den som under jakt skyter mot vilt, skal forvisse seg om viltet er truffet. Et såret vilt skal så snart som mulig avlives med et lovlig jaktvåpen på en dyrevelferdsmessig forsvarlig og sikker måte. Kongen kan gi forskrift om avliving av såret småvilt som fraviker kravet om lovlig jaktvåpen.

Dersom jegeren ved umiddelbar undersøkelse av og rundt skuddstedet verken finner dyret eller kan utelukke at det er truffet, skal jegeren starte et ettersøk. Jegeren skal ikke jakte på nye dyr mens ettersøket pågår.

Ved ettersøk av hjortevilt, villsvin og muflon skal jegeren varsle kommunen dersom dyret ikke blir funnet innen utgangen av den dagen det ble såret. Jegeren skal vederlagsfritt gjennomføre ettersøket frem til dyret blir avlivet eller funnet dødt, eller kommunen beslutter at ettersøket skal avsluttes. Kommunen kan beslutte å ta ledelsen av eller yte bistand ved slikt ettersøk og at ettersøket skal avsluttes.

Ved ettersøk av gaupe skal jegeren varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet uten opphold, og i tillegg varsle kommunen dersom dyret ikke blir funnet innen utgangen av den dagen det ble såret. Statsforvalteren avgjør den videre gjennomføringen og avslutningen av ettersøk av gaupe. Jegeren skal vederlagsfritt bistå forvaltnings- eller politimyndigheten i det videre ettersøket.

Andre til fjerde ledd gjelder også for jaktlaget når jegeren deltar i et jaktlag.

Etter at kommunen har besluttet å avslutte ettersøket etter tredje ledd, kan kommunen beslutte å starte søk etter dyret som et offentlig ettersøk, jf. § 55.

Kongen kan gi forskrift om ettersøk, blant annet om jegerens og jaktlagets plikter ved ettersøk, hvor lenge ettersøket skal vare, og krav om ettersøkshund.

§ 23. Rett til å forfølge såret storvilt på andres grunn ved ettersøk

Den som under jakt sårer storvilt, har rett til å forfølge og tilegne seg viltet også

på grunn der andre har retten til jakt og fangst. Jegeren har bevisbyrden for at forfølgningen er lovlig. Forfølgningsretten opphører ved utgangen av den dagen viltet kom inn på grunnen der andre har retten til jakt og fangst. Kommunen kan ved ettersøk etter § 22 tredje ledd beslutte å forlenge adgangen til å forfølge viltet etter leddet her.

Jegeren skal snarest mulig gi grunneieren og kommunen melding om forfølgning som nevnt i første ledd og om utfallet.

Grunneieren har ikke rett til å jakte på eller fange vilt som forfølges etter første ledd, men kan likevel avlive viltet på forfølgerens vegne når dyrevelferdshensyn tilsier det.

Ved forfølgning etter første ledd er det ikke tillatt å løsne skudd i andres hage eller på andres gårdstun. Jegeren plikter å erstatte skade som forfølgningen påfører andres eiendom.

§ 24. Jaktvåpen og ammunisjon

Til jakt skal det bare brukes skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som er egnet til å avlive viltet på en sikker og dyrevelferdsmessig forsvarlig måte.

Bruk av selvskudd til jakt er forbudt.

Kongen kan gi forskrift om hvilke skytevåpen og våpendeler og hva slags ammunisjon som er tillatt å bruke under jakt.

§ 25. Fangst

Bruk av feller til fangst av vilt er forbudt, med mindre annet følger av eller i medhold av lov.

Kongen kan gi forskrift om bruk av feller, hvilke arter det tillates fangst av ved bruk av feller, tillatte feller, krav om merking av feller, krav om tilsyn, håndtering av fanget vilt, fjerning av ulovlige feller, typegodkjenning av feller og organisering av en godkjenningsordning, inkludert fastsetting av gebyr for godkjenning.

Kongen kan gi forskrift om skytevåpen og ammunisjon eller andre metoder som kan brukes ved avliving av levende fanget vilt.

§ 26. Bruk av synlig lys og særskilte siktemidler

Bruk av lyskilder som gir synlig lys under jakt og fangst, er forbudt, med mindre annet følger av eller i medhold av lov. Det samme gjelder bruk av restlysforsterkende og termiske siktemidler og andre siktemidler med teknologi som har til formål å lyse opp eller forbedre synligheten av omgivelsene eller

viltet for jegeren.

Kongen gir forskrift om unntak fra forbudet etter første ledd for blant annet ettersøk av påskutt vilt, jakt på nærmere bestemte arter og når det anses nødvendig for å regulere viltbestanden i nærmere bestemte områder.

§ 27. Jakthundtrening og bruk av hund under jakt

Jakthundtrening og bruk av hund under jakt er tillatt, med mindre annet følger av eller i medhold av lov.

Hundeføreren skal sørge for at jakthundtrening og bruk av hund under jakt skjer på en aktsom måte og i samsvar med aktsomhetskravene i hundeloven §§ 3 og 9 og med dyrevelferdsloven.

Kongen kan gi forskrift om

a. til hvilke tider jakthundtrening og bruk av hund under jakt kan foregå
b. begrensninger og vilkår for jakthundtrening og bruk av hund under jakt
c. forbud mot bruk av hund med bestemte funksjonsmåter eller særlige egenskaper til jakthundtrening og jakt
d. krav til ettersøksekvipasjer og om krav om tilgang til godkjent ettersøkshund
e. trening av hund for jakthundprøver og til jakt.

§ 28. Særskilte forbud mot å løsne skudd

Det er forbudt under jakt å løsne skudd på eller over offentlig vei eller jernbane eller fra luftfartøy eller motorkjøretøy. Kongen kan gi forskrift om unntak fra forbudet mot å løsne skudd under jakt fra motorkjøretøy for personer med nedsatt bevegelsesevne.

§ 29. Forbud mot bruk av luftfartøy, motorkjøretøy og motorfartøy

Under jakt er det forbudt å bruke

a. luftfartøy eller motorkjøretøy til forfølgning av vilt eller til avledning av viltets oppmerksomhet fra jegeren
b. luftfartøy eller motorkjøretøy utenfor vei til lokalisering av vilt
c. fartøy med motor innen en avstand av to kilometer fra land, også holmer og skjær.

Forbudet i første ledd bokstav c gjelder ikke ved ettersøk etter § 22 av fugl i sjø, forutsatt at fartøyets hastighet ikke overstiger 5 knop. Jegeren har bevisbyrden for at bruken er lovlig, og skal snarest varsle politiet og kommunen om bruken av fartøy med motor under ettersøket.

§ 30. Bruk av åte til jakt og fangst mv.

Kongen kan gi forskrift om adgangen til å legge ut åte eller til å fôre vilt i forbindelse med jakt og fangst av vilt eller for andre særlige formål.

§ 31. Forbud mot bruk av kjemikalier eller gift

Bruk av kjemikalier eller gift ved jakt og fangst er forbudt.

Kongen kan gi forskrift om bruk av kjemikalier og gift ved medikamentell immobilisering av vilt, blant annet om varslingsregler.

§ 32. Forbud mot bestemte jakt- og fangstmetoder

Under jakt og fangst er det forbudt å bruke

a. båndopptaker eller lignende for avspilling av lokkelyder
b. elektriske innretninger konstruert for å drepe eller lamme
c. speil eller andre blendende innretninger
d. gass eller utrøyking
e. sprengstoff
f. nett
g. kroker
h. lim
i. levende dyr som lokkedyr.

Kongen kan gi forskrift om å tillate og regulere bruk av metodene angitt i første ledd bokstav a og f.

Kongen kan gi forskrift om forbud mot ikke-selektive metoder for jakt og fangst eller metoder for jakt og fangst som kan forårsake at den lokale bestanden av en viltart forsvinner eller forstyrres alvorlig.

Kapittel 6 Retten til jakt og fangst mv.

§ 33. Grunneiers enerett til jakt og fangst

Grunneieren har enerett til jakt og fangst på sin grunn med de innskrenkningene som er fastsatt i eller i medhold av denne loven.

§ 34. Rekkevidden av grunneiers enerett til jakt og fangst

I elver og innsjøer går grunneiers rett til jakt og fangst så langt som eiendomsretten.

Mot hav og fjord går grunneiers rett til jakt og fangst så langt som landet til enhver tid ligger tørt. Utenfor grensen for grunneiers rett til jakt og fangst har allmennheten rett til jakt og fangst med de begrensningene som ellers følger av eller i medhold av lov. Andre punktum gjelder også på grunner og skjær som er overskylt ved alminnelig høyvann, med mindre retten til jakt og fangst fra gammelt av ligger til noens eiendom som kobbeveide.

Eieren av en vei har ikke rett til jakt og fangst på veien, med mindre eieren også eier den tilstøtende eiendommen. En grunneier som eier grunnen på begge sidene av en vei, har rett til jakt og fangst på veien, selv om veien eies av andre. Hvis en vei danner grensen mellom grunn som tilhører forskjellige grunneiere, og ingen av disse eier veien, har hver av grunneierne rett til jakt og fangst på veien.

Tredje ledd gjelder tilsvarende for jernbane, rørgate, gate for kraftledning og lignende anlegg.

§ 35. Grunneiers adgang til å overlate retten til jakt og fangst

Overlater grunneieren sin eiendom til noen annen til bruk, skal brukeren ha jaktretten med mindre annet er avtalt. Første punktum gjelder ikke for leie av jordbruksareal uten hus (ren jordleie).

Retten til jakt og fangst kan ikke skilles fra eiendommen for lengre tid enn ti år om gangen.

Første og andre ledd gjelder ikke dersom jordskifteretten ved jordskifte etter jordskiftelova kapittel 3 har bestemt noe annet.

Fremleie av retten til jakt og fangst krever samtykke fra grunneieren. Kongen kan gi forskrift om forbud mot fremleie av retten til jakt og fangst.

Den som stiller jakt og fangst til rådighet for andre, plikter å forvisse seg om og er selv ansvarlig for at vedkommende har betalt jegeravgift.

Dersom en grunneier overlater retten til jakt og fangst til andre enn den som

bruker grunnen, er også grunneieren ansvarlig for å dekke kostnader ved skade som jakt og fangst påfører brukeren.

§ 36. Jakt og fangst i sameie mellom eiendommer

Ved sameie mellom eiendommer gjelder grunneiers enerett til jakt og fangst i § 33 tilsvarende.

Er det uklart hvem som er grunneiere i et sameie, fordi eiendoms- eller bruksretten til skog, beite, slått eller grunn tilhører flere eiendommer, har alle eiendommene som har slik bruksrett, også en rett til jakt og fangst.

Jakt og fangst på eiendommer som nevnt i andre ledd kan bare utøves av én person om gangen for hver eiendom som har slik rett.

Andre og tredje ledd gjelder ikke der annet følger av avtale eller annet rettsgrunnlag.

§ 37. Rett til jakt og fangst på statens grunn som ikke omfattes av fjellova

På de delene av statens grunn som ikke omfattes av fjellova, er småviltjakt og fangst tillatt for norske statsborgere og for alle som det siste året har vært og fortsatt er bosatt i Norge, mot å løse jaktkort og betale et vederlag.

Kongen kan gi forskrift om jakt og fangst på statens grunn som ikke omfattes av fjellova, blant annet om vederlag etter første ledd, om lavere vederlag og fortrinnsrett til jakt og fangst for fast bosatte i kommunen, og om utlendingers adgang til jakt og fangst.

§ 38. Reindriftssamenes rett til jakt og fangst

Reindriftssamenes rett til jakt og fangst i forbindelse med lovlig utøvelse av reindrift følger av reindriftsloven § 26.

§ 39. Ferdsel med skytevåpen eller feller på eiendommer der jegeren ikke har rett til jakt og fangst

Ferdsel med skytevåpen eller feller er forbudt på eiendommer der jegeren selv ikke har rett til jakt og fangst. Første punktum gjelder ikke nødvendig ferdsel til eller fra et sted hvor jegeren lovlig kan benytte skytevåpen eller feller. Ved ferdsel etter andre punktum skal våpen være uladd.

Kongen kan gi forskrift om ferdsel med skytevåpen eller feller på eiendommer der jegeren selv ikke har rett til jakt og fangst.

§ 40. Forbud mot jaging av vilt fra andres jaktområder

Å jage vilt bort fra andres jaktområder med hensikt er forbudt.

Grunneiere eller brukere av en eiendom kan skremme eller jage bort vilt fra andres jaktområder når det er nødvendig for å avverge skade på person, avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller eiendom.

§ 41. Grunneiers enerett til sanking av fugleegg og dun

Grunneieren har enerett til å sanke fugleegg fra viltarter og dun fra fuglereir, med mindre annet følger av eller i medhold av lov.

Kapittel 7 Hjortevilt og bever

§ 42. Åpning for jakt på hjortevilt og krav om fellingstillatelse

Innenfor rammene av § 10 er jakt på elg, hjort og rådyr tillatt dersom kommunen har gitt forskrift som åpner for slik jakt. Jakt på elg, hjort eller rådyr krever fellingstillatelse fra kommunen. Kommunen tildeler fellingstillatelse basert på et fastsatt minsteareal.

Innenfor rammene av § 10 er jakt på villrein tillatt dersom Kongen har gitt forskrift som åpner for slik jakt. Jakt på villrein krever fellingstillatelse fra villreinnemnda med utgangspunkt i fastsatt fellingskvote.

Ved fastsetting av minsteareal og fellingskvoter skal det tas hensyn til bestandens størrelse og sammensetning, artens levevilkår i det enkelte distriktet, og den skaden viltarten volder.

Kongen kan gi forskrift om forvaltningen av hjortevilt, blant annet om hvilke oppgaver kommunen eller villreinnemnda skal ha, fastsetting av arealkrav, organisering av vald, vilkår for å fastsette og tildele fellingstillatelser, krav til bestandsplaner og rapportering.

Kongen kan gi forskrift om at kommunen og villreinnemnda kan nekte å tildele fellingstillatelser helt eller delvis eller tildele ekstra fellingstillatelser i gjeldende jaktperiode for å nå fastsatte forvaltningsmål.

§ 43. Svømmende hjortevilt

Det er forbudt å jage eller avlive svømmende hjortevilt, med mindre det forfølges som såret i forbindelse med et ettersøk i medhold av §§ 22 eller 55, eller i situasjoner der dyrevelferdsmessige hensyn tilsier det.

§ 44. Jakt på og fangst av bever

Innenfor rammene av § 10 er jakt på og fangst av bever tillatt dersom kommunen har gitt forskrift som åpner for slik jakt og fangst i hele eller deler av kommunen. Kommunen kan fastsette kvoter for uttaket.

Kongen kan gi forskrift om forvaltning av bever, blant annet om at oppgaver legges til kommunen.

Kapittel 8 Felling etter naturmangfoldloven § 18 mv.

§ 45. Lisensfelling

Den som utøver lisensfelling av vilt, skal være registrert som lisensjeger i Jegerregisteret. Kravet gjelder også for deltakelse som hundefører.

Ved lisensfelling gjelder bestemmelsene i kapittel 1, 2, 4 og 5, kapittel 6 unntatt §§ 38 og 41, og §§ 13, 51, 58 og 60 i loven her, samt forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene. Ved ettersøk i forbindelse med lisensfelling gjelder § 22 første, andre, fjerde, femte og syvende ledd i loven her tilsvarende.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av lisensfelling, blant annet om å nekte registrering som lisensjeger, og om at felling i særlige tilfeller kan gjennomføres uten hensyn til bestemmelser som nevnt i andre ledd.

Kongen kan ved enkeltvedtak fravike bestemmelser som nevnt i andre ledd i særlige tilfeller.

§ 46. Skadefelling

Ved skadefelling av vilt gjelder bestemmelsene i kapittel 1, 2, 4, kapittel 5 unntatt §§ 26 og 29, kapittel 6 unntatt §§ 38 og 41 og §§ 51, 58 og 60 i loven her samt forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene. Ved ettersøk i forbindelse med skadefelling av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv gjelder § 22 første, andre, fjerde, femte og syvende ledd i loven her tilsvarende.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av skadefelling, blant annet om at felling kan gjennomføres uten hensyn til bestemmelser som nevnt i første ledd, og om å tildele kommunen oppgaver.

Kongen kan ved enkeltvedtak fravike bestemmelser som nevnt i første ledd.

§ 47. Felling iverksatt av myndighetene

Ved felling av vilt som er iverksatt av myndighetene etter naturmangfoldloven §

18 tredje ledd, gjelder bestemmelsene i kapittel 1, 2 og 4, kapittel 5 unntatt §§ 26 og 29, kapittel 6 unntatt §§ 38 og 41 og §§ 51 og 60 i loven her samt forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene. Ved ettersøk i forbindelse med felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn og ulv gjelder § 22 første, andre, fjerde, femte og syvende ledd i loven her tilsvarende.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av felling etter naturmangfoldloven § 18 tredje ledd, blant annet om at felling kan gjennomføres uten hensyn til bestemmelser som nevnt i første ledd, og om å tildele kommunen oppgaver.

Kongen kan beslutte å fravike bestemmelser som nevnt i første ledd. En slik beslutning er ikke et enkeltvedtak.

§ 48. Vederlag for felling mv.

Kongen kan gi forskrift eller fatte enkeltvedtak om vederlag for felling av vilt for å avverge skade etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b. Det kan ikke fastsettes vederlag per felt individ av en viltart (skuddpremie) ved felling etter naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b.

Kongen kan gi forskrift om vederlag for innsamling av viltmateriale til vitenskapelige formål ved felling etter naturmangfoldloven § 18.

I forskrift etter første og andre ledd kan kommunen tildeles oppgaver knyttet til utbetaling og annen administrasjon.

Kapittel 9 Diverse bestemmelser

§ 49. Forbud mot hold av vilt i fangenskap mv.

Det er forbudt å holde vilt i fangenskap, med mindre annet følger av eller i medhold av lov.

Kongen kan gi forskrift om adgang til å holde vilt i fangenskap og om oppdrett av vilt, blant annet om krav til tillatelse, gebyr for behandling av søknader om å holde vilt i fangenskap, tilsyn med hold og oppdrett, håndhevingsregler for å stanse ulovlig virksomhet og regler om ansvar og plikter i forbindelse med rømming.

Kongen kan gi forskrift om utsetting av vilt som forekommer naturlig på stedet, blant annet om adgangen til å avlive ulovlig utsatt vilt og dekning av utgifter. For utsetting av vilt som ikke forekommer naturlig på stedet, gjelder reglene i naturmangfoldloven kapittel IV.

§ 50. Oppbevaring, omsetning og annen håndtering av vilt og egg fra viltarter

Oppbevaring og omsetning av fredet vilt eller egg fra viltarter er forbudt uten at man for det enkelte eksemplar kan godtgjøre å ha nødvendig tillatelse, med mindre annet følger av eller i medhold av lov.

Kongen kan gi forskrift om taksidermisters og andres adgang til oppbevaring, omsetning, overdragelse, erverv, utstopping og annen håndtering av vilt og egg fra viltarter.

§ 51. Det statlige viltfondets eiendomsrett og inndragning av ulovlig felt vilt mv.

Det statlige viltfondet har eiendomsretten til vilt som er ulovlig felt, ulovlig innført til Norge eller ulovlig holdes fanget, eller til verdien av slikt vilt. Det samme gjelder fallvilt, vilt som er avlivet med hjemmel i naturmangfoldloven §§ 17, 17 a og 18, forlatte egg og egg som er oppbevart, omsatt, ervervet eller overdratt i strid med § 50. Er slikt vilt hjortevilt eller villsvin, har kommunen eiendomsretten til viltet. Med fallvilt menes vilt som dør av andre årsaker enn gjennom jakt og fangst.

Myndigheten etter loven kan inndra vilt og egg, eller verdien av dette, når det er klar sannsynlighet for at det statlige viltfondet eller kommunen har eiendomsretten etter første ledd. Det inndratte tilfaller den som har eiendomsrett etter første ledd.

Kommunen kan, mot tilsvarende fradrag i vedkommendes fellingskvote, overlate til den jaktberettigede

a. hjortevilt som er ulovlig felt i jakttid av andre enn den jaktberettigede
b. hjortevilt felt i jakttid med tillatelse av kommunen etter naturmangfoldloven § 18
c. verdien av hjortevilt som nevnt i bokstav a og b.

Hjortevilt som er ulovlig felt av den jaktberettigede, skal belastes vedkommendes fellingskvote, uavhengig av om viltet eller viltets verdi inndras av kommunen.

Kongen kan gi forskrift om nærmere regulering av det statlige viltfondets eiendomsrett, kommunens plikt til å ivareta vilt og egg nevnt i første og andre ledd, inndragning etter andre og tredje ledd, og saksbehandling og krav til vedtak etter paragrafen her.

§ 52. Skuddpremieordninger

Skuddpremieordninger kan bare fastsettes for viltarter som har jakttid, og som gjør skade. Fastsetting av skuddpremieordninger skal godkjennes av kommunen. Kopi av vedtak om skuddpremieordninger skal sendes Kongen.

Det kan ikke fastsettes skuddpremieordninger for gaupe.

§ 53. Bestandsregulering under særegne forhold

Kongen kan gi forskrift om regulering av bestanden av viltarter som har jakttid, dersom

a. det foreligger særegne forhold, som at bestandens størrelse eller sammensetning over tid gir uheldige effekter på dyrehelse, natur- eller samfunnsinteresser, og
b. jakt og fangst over tid ikke har vært tilstrekkelig for å oppnå ønsket bestand.

Forskrifter etter første ledd kan fravike § 24 første ledd, § 25 første ledd, § 26 første ledd, § 28 første punktum, § 29, § 32 første ledd bokstav a og f, § 33, § 39 første ledd, § 40 første ledd, § 41, § 42 første og andre ledd eller forskrift gitt i medhold av § 24 tredje ledd, § 25 andre og tredje ledd, § 27 tredje ledd, § 30 og § 42 fjerde ledd. Slike forskrifter kan fastsettes for en periode på inntil tre år om gangen.

§ 54. Håndtering av vilt for vitenskapelige eller andre særlige formål

Kongen kan for vitenskapelige eller andre særlige formål gi forskrift om

a. merking av levende vilt
b. innsamling av deler av vilt
c. innsamling av egg
d. innfanging og felling av vilt.

Forskrifter etter første ledd kan fravike bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her.

§ 55. Offentlig ettersøk av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse

Kommunen skal i rimelig utstrekning sørge for ettersøk og om nødvendig

avliving av sykt vilt og vilt som er skadd utenom jaktutøvelse, og for den påfølgende håndteringen av avlivet vilt.

Ved ettersøk av bjørn, jerv, gaupe, kongeørn eller ulv som er syk eller skadd utenom utøvelse av jakt og felling, skal kommunen uten opphold varsle statsforvalteren og nærmeste politimyndighet. Statsforvalteren avgjør den videre gjennomføringen og avslutningen av slikt ettersøk og kan beslutte at ettersøket skal gjennomføres med særlig kvalifisert personell.

Kommunale viltfond kan benyttes til å dekke kommunens kostnader etter første ledd.

Ved offentlig ettersøk etter første og andre ledd gjelder bestemmelsene gitt i eller i medhold av § 14, § 17, § 20, kapittel 5, § 51 og kapittel 10 i loven her. Viltmyndighetene kan beslutte å gjennomføre ettersøk uten hensyn til bestemmelsene gitt i § 24 første ledd, § 25 første ledd, § 26 første ledd, § 28 første punktum, § 29, § 32 første ledd bokstav a og f, eller bestemmelser gitt i forskrift i medhold av § 24 tredje ledd, § 25 andre og tredje ledd, § 27 tredje ledd og § 30, dersom det anses nødvendig for å gjenfinne og avlive det skadde dyret.

Kongen kan gi forskrift om varsling, viltmyndighetenes oppgaver ved ettersøk og avliving av sykt eller skadd vilt utenom jaktutøvelse og rapportering av offentlig ettersøk og fallvilt til statistiske eller vitenskapelige formål.

§ 56. Merke- og registreringsplikt

Kongen kan gi forskrift om

a. merking og registrering av dødt vilt, preparater av vilt og egg og registrering av levende vilt, blant annet om taksidermisters og andres plikt til å utføre merking av preparater og egg
b. taksidermisters og andres plikt til å gi opplysninger til et sentralt register om vilt som mottas, om taksidermist, om hvem viltet mottas fra, og om viltpreparatet
c. behandling av nødvendige personopplysninger ved taksidermisters og andres registrering av opplysninger i et sentralt register etter bokstav b, blant annet om formålet med behandlingen av opplysningene, hvem som er behandlingsansvarlig, hvilke opplysninger og opplysningskategorier som kan registreres, hvem som har tilgang til opplysningene, adgang til å utlevere opplysningene, innsyn, retting, sperring og sletting av opplysninger og om informasjonssikkerhet og internkontroll
d. plikt til å betale gebyr for gjennomføring av merking og registrering.

§ 57. Autorisasjon og tilsyn med taksidermister

Kongen kan gi forskrift om

a. autorisasjon av taksidermister
b. tilsyn med autoriserte taksidermister og kontroll med vilt som oppbevares
c. saksbehandlingen til utfylling av reglene i tjenesteloven for autorisasjon av taksidermister, blant annet om saksbehandlingsfrist og rettsvirkninger av fristoverskridelse. Unntak fra tjenesteloven § 11 andre ledd kan bare gjøres når det er begrunnet ut fra tvingende allmenne hensyn, herunder hensynet til privatpersoners beskyttelsesverdige interesser.

Kapittel 10 Håndheving og sanksjoner

§ 58. Overtredelsesgebyr

Kongen kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 10 første ledd, § 11 første ledd, § 13, § 15, § 16 første og andre ledd, § 22 andre til fjerde ledd, § 25 første ledd, § 26 første ledd, § 27 første ledd, § 28 første punktum, § 29, § 32 første ledd, § 35 femte ledd, § 39, § 40, § 41, § 42 første og andre ledd, § 43, § 44 første ledd, § 45 første og andre ledd, § 46 første ledd, § 49 første ledd, § 50 første ledd, § 51 første til tredje ledd og § 52.

Kongen kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i forskrift gitt med hjemmel i § 9 første og fjerde ledd, § 10 andre ledd, § 11 andre og tredje ledd, § 12 første ledd, § 14 andre ledd, § 16 tredje ledd, § 17, § 19 første ledd bokstav a og b, § 20, § 22 første ledd tredje punktum og syvende ledd, § 25 andre og tredje ledd, § 26 andre ledd, § 27 tredje ledd, § 28 andre punktum, § 30, § 32 andre og tredje ledd, § 42 fjerde ledd, § 44 andre ledd, § 45 tredje ledd, § 46 andre ledd, § 48, § 49 andre og tredje ledd, § 50 andre ledd, § 51 fjerde ledd, § 54 første ledd, § 56 og § 57.

Kongen kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i § 45 fjerde ledd, § 46 tredje ledd og § 48 første ledd.

Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr for overtredelser av bestemmelsene nevnt i første til tredje ledd når overtredelsen er begått forsettlig eller uaktsomt av noen som har handlet på vegne av foretaket.

Kongen kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes to år etter at

overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes når det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

Vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 59. Administrativt rettighetstap

Kongen kan trekke tilbake eller begrense en tillatelse eller autorisasjon hvis overtrederen forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i forskrift gitt med hjemmel i § 14 andre ledd, § 50 andre ledd, § 54 første ledd, § 56 og § 57.

Et vedtak om rettighetstap skal gjelde for en bestemt tid, og rettighetstapet kan maksimalt vare to år.

Adgangen til å ilegge administrativt rettighetstap foreldes to år etter at overtredelsen er opphørt. Fristen avbrytes når det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om administrativt rettighetstap.

Kongen kan gi forskrift om fastsetting og gjennomføring av administrativt rettighetstap etter første ledd.

§ 60. Straff

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 10 første ledd, § 11 første ledd, § 13, § 14 første ledd, § 15, § 16 første og andre ledd, § 21, § 22 første ledd første og andre punktum og andre til fjerde ledd, § 23 andre til fjerde ledd, § 24 første og andre ledd, § 25 første ledd, § 26 første ledd, § 27 første og andre ledd, § 28 første punktum, § 29, § 31 første ledd, § 32 første ledd, § 35 femte ledd, § 37 første ledd, § 39 første ledd, § 40, § 42 første og andre ledd, § 43, § 44 første ledd, § 45 første og andre ledd, § 46 første ledd, § 47 første ledd, § 49 første ledd, § 50 første ledd, § 51 første til tredje ledd, § 52 og § 55 første til fjerde ledd.

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelser i forskrift gitt med hjemmel i § 9 første og fjerde ledd, § 10 andre ledd, § 11 andre og tredje ledd, § 12 første ledd, § 14 andre ledd, § 16 tredje ledd, § 17, § 19 første ledd bokstav a og b, § 20, § 22 første ledd tredje punktum og syvende ledd, § 24 tredje ledd, § 25 andre og tredje ledd, § 26 andre ledd, § 27 tredje ledd, § 28 andre punktum, § 30, § 31 andre ledd, § 32 andre og tredje ledd, § 35 fjerde ledd andre punktum, § 37 andre ledd, § 39 andre ledd, § 42 fjerde ledd, § 44 andre ledd, § 45 tredje ledd, § 46 andre ledd, § 47 andre ledd, § 48, § 49 andre og tredje ledd, § 50 andre ledd, § 51 fjerde ledd, § 54 første ledd, § 55 femte ledd, § 56 og § 57.

Med bøter eller fengsel inntil 1 år straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i § 45 fjerde ledd,

§ 46 tredje ledd og § 48 første ledd.

Ved grove overtredelser etter første til tredje ledd kan fengsel inntil 2 år anvendes.

Med bøter straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer § 33 eller § 41. Forsøk er straffbart.

Kapittel 11 Ikrafttredelse, overgangsbestemmelser og endringer i andre lover

§ 61. Ikrafttredelse, opphevelse og overgangsbestemmelser

Loven gjelder fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
Fra samme tid oppheves lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt. Kongen kan oppheve de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
Forskrifter gitt i medhold av viltloven gjelder også etter at loven her har trådt i kraft.

Departementet kan gi overgangsbestemmelser.

1 Fra 1. juli 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1105.

§ 62. Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven her begynner å gjelde, gjøres følgende endringer i andre lover:
1. I lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom oppheves § 30 nr. 22.
2. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker skal § 67 andre ledd bokstav c lyde:

c. overtredelse av militær straffelov § 34 annet ledd annet straffalternativ, jf. tredje ledd, vareførselsloven § 12-9, skatteforvaltningsloven §§ 14-12 og 14-13, utlendingsloven § 108 tredje ledd, jf. sjette ledd, regnskapsloven § 8-5 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, bokføringsloven § 15 første ledd første og tredje punktum, jf. tredje ledd første punktum, alkoholloven § 10-1 annet ledd, arbeidsmiljøloven § 19-1 annet ledd, allmenngjøringsloven § 15, kystvaktloven § 36 annet ledd, viltressursloven § 60, forurensningsloven § 78 første ledd og § 79 tredje ledd, produktkontrolloven § 12 første ledd, svalbardmiljøloven § 99 første ledd første punktum og transplantasjonslova § 23a.

3. I lov 19. juni 1992 nr. 59 om bygdeallmenninger oppheves § 7-3.
4. I lov 21. juni 1996 nr. 38 om statlig naturoppsyn skal § 2 første ledd nr. 5 lyde:

5. lov 20. juni 2025 nr. 102 om jakt, fangst og felling av vilt mv.,

5. I lov 13. juni 1997 nr. 42 om Kystvakten skal § 11 første ledd bokstav f lyde:

f. lov 20. juni 2025 nr. 102 om jakt, fangst og felling av vilt mv.,

6. I lov 4. juli 2003 nr. 74 om forsvarlig hundehold gjøres følgende endringer:
§ 8 andre ledd skal lyde:
For bruk av hund under jakt og fangst mv. gjelder også viltressursloven § 27, reindriftsloven § 65 og naturmangfoldloven § 34 med forskrifter.
§ 9 tredje ledd første punktum skal lyde:
En hund som nyttes som jakthund eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte, slik det er naturlig ut fra bruksformålet uten hinder av § 4 fjerde ledd, når dette ikke er i strid med viltressursloven, naturmangfoldloven, reindriftsloven eller regler om båndtvang.
7. I lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark skal § 21 første ledd første punktum lyde:
Finnmarkseiendommen skal forvalte de fornybare ressursene på sin grunn i samsvar med lovens formål og innenfor de rammer som følger av viltressursloven, lakse- og innlandsfiskloven og annen lovgivning.
8. I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold gjøres følgende endringer:
§ 16 første ledd skal lyde:
Vedtak om å tillate høsting av vilt treffes med hjemmel i lov 20. juni 2025 nr. 102 om jakt, fangst og felling av vilt mv. (viltressursloven).
§ 18 tredje ledd andre punktum skal lyde:
Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan skje på andres eiendom.
9. I lov 20. april 2018 nr. 7 om våpen, skytevåpen, våpendelar og ammunisjon skal § 11 andre ledd tredje punktum lyde:
Dei skytevåpna som er nemnde i første og andre punktum, skal i tillegg oppfylle krava til jaktvåpen som er gjevne i eller i medhald av viltressursloven § 24.

Lov om forebygging og reduksjon av matsvinn (matsvinnloven)

§ 1. Formål

Formålet med loven er å fremme bedre ressursutnyttelse av næringsmidler gjennom å forebygge og hindre at næringsmidler går ut av verdikjeden.

§ 2. Virkeområde

Loven gjelder for alle virksomheter som produserer, omsetter eller serverer næringsmidler på norsk landterritorium.

Kongen skal gi forskrift om hva som er matsvinn etter loven her.

Kongen kan gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomheter som produserer næringsmidler i norsk sjøterritorium og indre farvann.

Loven gjelder på Svalbard. Kongen kan gi forskrift om særlige regler av hensyn til de stedlige forholdene på Svalbard.

§ 3. Definisjoner

I denne loven forstås med

a. virksomhet: ethvert privat eller offentlig foretak som foretar en hvilken som helst aktivitet som nevnt i § 2. Dette omfatter statlige organer, kommuner og fylkeskommuner og andre rettssubjekter.
b. næringsmidler: ethvert bearbeidet eller ubearbeidet stoff eller produkt som er bestemt til, eller med rimelighet kan forventes, å inntas av mennesker, også drikke, tyggegummi og ethvert stoff som bevisst tilsettes næringsmiddelet når det framstilles, tilberedes eller behandles. Første punktum omfatter ikke fôr, levende dyr, med mindre de er klargjort for omsetning til konsum, planter før innhøsting, legemidler, kosmetikk, tobakk og tobakksvarer, narkotika eller psykotrope stoffer og reststoffer og forurensende stoffer.
c. omsetning: besittelse med sikte på salg, utbud for salg eller distribusjon, samt salg og enhver annen form for overdragelse mot eller uten vederlag.

§ 4. Plikt til å gjennomføre og redegjøre for tiltak for å forebygge og redusere matsvinn

Alle virksomheter som produserer, omsetter eller serverer næringsmidler, skal gjennomføre følgende tiltak i egen virksomhet for å forebygge og redusere matsvinn:

a. kartlegge, vurdere og forebygge risikoen for matsvinn i egen virksomhet,
b. utarbeide en tiltaksplan for å forebygge og redusere matsvinnet basert på kartlegginger og vurderinger etter bokstav a,
c. iverksette egnede tiltak i henhold til tiltaksplan etter bokstav b.

Tiltakene i første ledd skal utføres regelmessig og stå i forhold til virksomhetens størrelse og art, konteksten virksomheten skjer innenfor, og risikoen for at matsvinn ikke forebygges eller reduseres under de betingelsene virksomheten opererer innenfor. Første ledd gjelder ikke for små virksomheter. For kommuner og fylkeskommuner gjelder plikten etter første ledd på overordnet nivå, og ikke for den enkelte virksomhet.

Virksomhetene skal offentliggjøre en skriftlig redegjørelse for tiltak etter denne paragrafens første ledd, § 5 første ledd og § 6 første ledd. Første punktum gjelder ikke overfor kommuner, fylkeskommuner og små virksomheter.

Kongen skal gi forskrift om gjennomføring av første til tredje ledd og hvilke virksomheter som omfattes av pliktene.

§ 5. Donasjon av næringsmidler

For å forebygge og redusere matsvinn skal virksomheter som produserer eller omsetter næringsmidler, iverksette tiltak for å donere overskudd av næringsmidler der det er forholdsmessig ut fra virksomhetenes art og størrelse, transportmuligheter og tilgjengelig mottaksapparat. Plikten etter første punktum gjelder ikke virksomheter som omsetter næringsmidler direkte til forbrukere.

Kongen skal gi forskrift om hvilke tiltak som kan oppfylle plikten etter første ledd, og hvilke virksomheter som omfattes av plikten.

§ 6. Nedprising av næringsmidler

For å forebygge og redusere matsvinn skal virksomheter som omsetter næringsmidler direkte til forbrukere, iverksette tiltak for nedprising og aktiv

markedsføring av næringsmidler som raskt kan forringes eller foreldes.

Kongen skal gi forskrift om hvilke tiltak som kan oppfylle plikten etter første ledd, og hvilke virksomheter som omfattes av pliktene.

§ 7. Tilsynsmyndighetens adgang til opplysninger

Kongen fastsetter hvem som er tilsynsmyndighet etter loven.

§ 8. Opplysningsplikt mv.

Tilsynsmyndigheten kan pålegge enhver å gi opplysninger og legge fram dokumenter og annet materiale som er nødvendige for å kunne utføre tilsynsmyndighetens oppgaver etter denne loven. For offentlige myndigheter gjelder plikten uavhengig av taushetsplikt. Tilsynsmyndigheten bestemmer hvordan opplysningene skal gis og hvordan dokumenter og annet materiale skal utleveres.

Kongen kan gi forskrift om opplysningsplikt etter første ledd og om plikt til å oppbevare og ha tilgjengelig opplysninger om relevante forhold for gjennomføringen av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, blant annet om produkters egenskaper og innhold og om leverandørkjeden.

§ 9. Tilsyn og nødvendige vedtak for gjennomføring av loven

Tilsynsmyndigheten kan føre tilsyn og fatte nødvendige enkeltvedtak for gjennomføringen av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven.

Første ledd gjelder ikke overfor kommuner og fylkeskommuner.

§ 10. Behandling av personopplysninger

Tilsynsmyndigheten kan behandle personopplysninger, også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utføre oppgaver etter loven her.

Kongen kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvaret, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, adgangen til viderebehandling og utlevering, registrering og tilgang til registre.

§ 11. Gebyr

Kongen kan gi forskrift om gebyrer for kontrolltiltak som gjennomføres for å sikre at enkeltvedtak fattet i medhold av denne loven blir fulgt. Gebyrene skal settes slik at de samlet ikke overstiger tilsynsmyndighetens kostnader med kontrollordningen.

Gebyrer etter første ledd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 12. Tvangsmulkt

For å sikre at loven eller vedtak fattet i medhold av denne loven blir gjennomført, kan tilsynsmyndigheten fatte vedtak om tvangsmulkt til staten.

Tvangsmulkt kan fastsettes når et enkeltvedtak fattet i medhold av denne loven ikke etterleves. Tilsynsmyndigheten kan fastsette at tvangsmulkten begynner å løpe fra overtredelsen først skjer eller når den ansvarlige oversitter en fastsatt frist for retting av forholdet.

Tvangsmulkten ilegges den ansvarlige for overtredelsen. Er overtredelsen skjedd på vegne av en virksomhet, skal tvangsmulkten pålegges virksomheten.

Denne paragrafen gjelder ikke for kommuners og fylkeskommuners virksomhet.

§ 13. Overtredelsesgebyr

Kongen kan gi forskrift om at tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr overfor virksomheter ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av forskrifter gitt i medhold av lovens § 4 tredje ledd, § 5 første ledd, § 6 første ledd, § 8 første ledd og § 9 første ledd, dersom det er fastsatt i forskriften at overtredelse kan medføre slik sanksjon.

Virksomheter kan ilegges overtredelsesgebyr dersom en forsettlig eller uaktsom overtredelse ble begått av noen som har handlet på vegne av virksomheten. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyr for overtredelsen.

Denne paragrafen gjelder ikke for kommuners og fylkeskommuners virksomhet.

§ 14. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Lov om besøksbidrag (besøksbidragsloven)

Endring i følgende lov:

- Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven).

Kapittel 1. Formål og virkeområde

§ 1-1. Lovens formål

(1) Lovens formål er å bidra til å finansiere reiselivsrelaterte fellesgoder gjennom besøksbidrag i form av avgift i områder med særlig stor belastning fra reiselivet.
(2) Reiselivsrelaterte fellesgoder som kan finansieres av besøksbidrag, er tjenester, natur, kulturmiljøer, infrastruktur, bygninger, og andre elementer, der bruken av eller behovet for disse øker vesentlig med antall besøkende.
(3) Reiselivsrelaterte fellesgoder som kan finansieres av besøksbidrag for Longyearbyen, er offentlig infrastruktur og offentlige tjenester som er en forutsetning for reiselivsaktivitet i Longyearbyen, og andre tjenester for reiselivet.

§ 1-2. Lovens anvendelse på Svalbard

Loven gjelder for Svalbard med unntak av § 1-1 annet ledd, kapittel 2 og kapittel 3.

Kapittel 2. Overnattingsavgift

§ 2-1. Adgangen til å fastsette en kommunal overnattingsavgift

(1) Kommunen ved kommunestyret kan gi forskrift om overnattingsavgift for å oppnå formålet i § 1-1.
(2) Avgiften skal gjelde for hele kommunen.
(3) Kommunen ved kommunestyret kan gi forskrift om hvilke måneder i året overnattingsavgiften skal gjelde.
(4) Avgiften gjelder utleie av rom, leilighet, hytte, hus mv. på hoteller, hotellskip, vandrerhjem og annen overnattingsvirksomhet, herunder privat utleie utenom

næring, der kunden disponerer overnattingsstedet mellom kl. 24.00 og 6.00 og under 30 dager sammenhengende.
(5) Avgiftsplikten oppstår når overnattingen begynner.
(6) Avgiften skal spesifiseres i salgsdokumentasjonen for tjenesten den knyttes til.
(7) Departementet kan i forskrift fastsette fritak fra avgiften.

§ 2-2. Plan for bruk av inntektene fra overnattingsavgiften

(1) Kommunen skal utarbeide en plan for bruken av inntektene fra avgiften. Planen skal inneholde en beskrivelse av reiselivsnæringen i kommunen og utfordringene knyttet til mange besøkende. I planen skal kommunen også vurdere om den kan samarbeide med andre kommuner om hvordan inntektene fra avgiften eventuelt kan benyttes for å utvikle reisemålet. Planen må begrunne hvorfor innføringen av avgiften og bruken av inntektene er i tråd med formålet i § 1-1.
(2) Kommunen skal legge til rette for at berørt næringsliv får komme med innspill til planen.
(3) Departementet skal godkjenne at planen er utarbeidet i tråd med § 2-2 første og annet ledd. Planen må være godkjent før avgiften kan tre i kraft.

§ 2-3. Beregningsgrunnlag

Den kommunale overnattingsavgiften skal beregnes som et prosentvist påslag på 3 prosent av vederlaget som betales for overnattingen, eksklusive merverdiavgift.

§ 2-4. Avgiften

(1) Den som mot betaling omsetter tjenesten som avgiften beregnes av, skal beregne, kreve inn fra kunden og betale avgiften til kommunen hvor overnattingen finner sted.
(2) Hvis en tilbyder som ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, benytter en annen til å formidle tjenesten og kreve inn vederlaget for seg, er formidleren ansvarlig overfor kommunen.
(3) Virksomheter som er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, skal beregne og betale avgiften for de samme periodene og med de samme betalingsfristene som gjelder for skattemeldingen for merverdiavgift.
(4) Virksomheter som ikke er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, skal beregne og betale overnattingsavgiften for ett kalenderår. Betalingsfristen er

10. mars det påfølgende året.
(5) Fjerde ledd gjelder tilsvarende for tilbydere som leier ut bolig, sekundærbolig eller fritidseiendom utenom næring.
(6) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere bestemmelser om ansvaret etter annet ledd.

§ 2-5. Innkrevingsmyndighet

Kommunen er innkrevingsmyndighet.

§ 2-6. Opplysningsplikt og unntak fra taushetsplikt

(1) Den avgiftspliktige skal på forespørsel gi kommunen de opplysningene som er nødvendige for å kontrollere grunnlaget for beregning, innkreving og betaling av avgiften. Kommunen kan sette en frist for å gi opplysninger etter første punktum. Fristen skal ikke være kortere enn fire uker.
(2) Skattemyndighetenes taushetsplikt etter skatteforvaltningsloven § 3-1 første ledd er ikke til hinder for at kommunen til bruk i sitt arbeid med innkreving og kontroll av overnattingsavgiften kan motta opplysninger fra skattemyndighetene om:

a. hvilke skattytere som har hatt inntekter fra overnattingstjenester i kommunen
b. hvor stor inntekt fra slike tjenester som er rapportert fra en skattyter og et formidlingsselskap som skattyteren har benyttet seg av
c. adressene til hver av skattyterens utleide enheter.

§ 2-7. Tvangsmulkt

(1) Hvis den avgiftspliktige ikke oppfyller pliktene etter § 2-4 eller § 2-6 første ledd, kan kommunen ilegge den avgiftspliktige en daglig, løpende tvangsmulkt. Tvangsmulkt kan ikke settes høyere enn fem ganger rettsgebyret per dag.
(2) Kommunen kan gi forskrift om nivået på og utmåling av tvangsmulkten.

§ 2-8. Klage og betalingsutsettelse

(1) Enkeltvedtak om overnattingsavgift kan påklages etter reglene i forvaltningsloven.
(2) Overnattingsavgiften skal ytes til fastsatt tid og med de summene som følger

av vedtaket, selv om vedtaket er påklaget eller det er reist søksmål om vedtaket.
(3) Kommunen kan i særlige tilfeller gi betalingsutsettelse.

§ 2-9. Forfalt avgift og forsinkelsesrenter

(1) Forfalt overnattingsavgift er tvangsgrunnlag for utlegg.
(2) Ved forsinket betaling av avgiften til kommunen skal den avgiftspliktige betale rente etter forsinkelsesrenteloven.

§ 2-10. Offentliggjøring

(1) Kommunen skal uten ugrunnet opphold melde kommunestyrets vedtak om fastsettelse av forskrift om overnattingsavgift etter § 2-1 til departementet.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om offentliggjøring og ikrafttredelse av avgiften.

Kapittel 3. Cruiseavgift

§ 3-1. Avgift fra cruisevirksomhet

(1) Kongen kan gi forskrift om avgift fra cruisevirksomhet.
(2) Inntektene fra avgiften kan kun benyttes til å finansiere elementer som nevnt i § 1-1 annet ledd.
(3) I forskrift etter første ledd kan det fastsettes regler om blant annet:

a. hvilke typer cruisetrafikk og fartøy som omfattes av avgiften
b. hvem som er ansvarlig for å betale avgiften
c. avgiftens størrelse
d. hvordan avgiften skal beregnes og betales
e. hvem som har myndighet til å fastsette og kreve inn avgiften, herunder om myndigheten skal legges til kommunen
f. fritak fra avgiftsplikten
g. opplysningsplikter for den avgiftspliktige
h. unntak fra taushetsplikt ved utlevering av skatteopplysninger
i. tvangsmulkt, tvangsgrunnlag og forsinkelsesrenter
j. klageadgang og betalingsutsettelse.

Kapittel 4. Besøksbidrag for Longyearbyen

§ 4-1. Besøksbidrag for Longyearbyen

(1) Kongen kan gi forskrift om besøksbidrag for Longyearbyen. Besøksbidraget kan betales som en avgift for omsetning av overnatting i Longyearbyen, og som avgift for hver passasjer som går i land fra eller går ombord i konvensjonelle cruiseskip og ekspedisjonscruiseskip i Longyearbyen.
(2) Besøksbidraget skal finansiere offentlig infrastruktur og offentlige tjenester som er en forutsetning for reiselivsaktivitet i Longyearbyen, og andre tjenester for reiselivet.
(3) I forskrift etter første ledd kan det fastsettes regler om blant annet:

a. beregning av avgiften og avgiftens størrelse
b. innkreving
c. tvangsmulkt, tvangsgrunnlag og forsinkelsesrenter
d. opplysningsplikt og unntak fra taushetsplikt
e. klage og betalingsutsettelse
f. fritak fra avgiften.

Kapittel 5. Sluttbestemmelser

§ 5-1. Ikrafttredelse

(1) Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
(2) Departementet kan gi overgangsbestemmelser.
(3) Inntil endringen fastsatt i § 5-2 begynner å gjelde, kan besøksbidrag kreves inn etter reglene for innkreving av skatt.

§ 5-2. Endringer i annen lov

Fra den tid Kongen bestemmer, gjøres følgende endringer i lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse: § 2-14 ny bokstav f skal lyde:

f. besøksbidrag og tvangsmulkt etter besøksbidragsloven.

Lov om Enhetsregisteret (enhetsregisterloven)

Følgende lov oppheves:

- Lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret.

Endringer i følgende lover:

1. Lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven).
2. Lov 17. juni 2005 nr. 102 om visse forhold vedrørende de politiske partiene (partiloven).
3. Lov 29. juni 2007 nr. 88 om register for frivillig virksomhet.
4. Lov 22. mars 2019 nr. 7 om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen (havbunnsmineralloven).

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens formål

(1) Formålet med loven er å legge til rette for effektiv bruk og samordning av grunndata om juridiske personer, enkeltpersonforetak og andre registreringsenheter gjennom et landsdekkende enhetsregister. Loven skal sikre at allmennheten og offentlige myndigheter får tilgang til grunndata som er registrert i Enhetsregisteret.
(2) Loven skal bidra til at grunndata som er registrert i Enhetsregisteret, brukes til myndighetsoppgaver og offentlig forvaltning og skal kunne brukes til forskning, statistikk og til å ivareta grunnleggende samfunnsbehov.

§ 1-2. Enhetsregisterets organisasjon

(1) Staten har ansvaret for organisering og drift av Enhetsregisteret. Enhetsregisteret føres av en registerfører utnevnt av Kongen.
(2) Registerføreren kan delegere sin myndighet etter denne loven til andre ansatte ved registeret etter nærmere regler gitt av departementet.
(3) Departementet gir nærmere regler om registerets organisasjon, lokalisering og administrasjon og om føringen av registeret.

§ 1-3. Sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser

(1) Registerføreren kan sammenstille innhentede personopplysninger når det er nødvendig for registerførerens arbeid, herunder til kontroll-, veilednings-, analyse- og statistikkformål. Registerføreren kan benytte innhentede personopplysninger til profilering til samme formål når profileringen er nødvendig for å målrette tiltak som fremmer etterlevelse av loven. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn det som er nødvendig for formålet.
(2) Registerføreren kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i forordning (EU) 2016/679 (personvernforordningen) artikkel 9 og 10, jf. personopplysningsloven § 1. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.
(3) Registerføreren skal dokumentere og offentliggjøre det rettslige innholdet i automatiserte saksbehandlingssystemer som Enhetsregisteret benytter i sin saksbehandling. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om dokumentasjon og offentliggjøring av systemenes innhold.
(4) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles, og hvem det kan behandles personopplysninger om.

§ 1-4. Definisjoner

(1) Med registreringsenhet menes i denne loven enhet som har registreringsplikt eller registreringsrett i Enhetsregisteret.
(2) Med tilknyttet register menes i denne loven:

a. Arbeidsgiverdelen av Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret
b. Foretaksregisteret
c. Stiftelsesregisteret
d. Merverdiavgiftsregisteret
e. Statistisk sentralbyrås Bedrifts- og foretaksregister
f. Skattedirektoratets register over upersonlige skattytere
g. Konkursregisteret

§ 1-5. Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 1-6. Forholdet til andre lover

Lovens bestemmelser får anvendelse når ikke annet er bestemt i lov eller i medhold av lov.

§ 1-7. Beregning av frister

Ved beregning av frister etter denne loven gjelder domstolloven § 148 første og andre ledd og § 149 første ledd.

Kapittel 2. Plikt til å bruke opplysninger fra Enhetsregisteret

§ 2-1. Plikt til å bruke opplysninger som er registrert i Enhetsregisteret

(1) En enhet kan ikke registreres endelig i et tilknyttet register før enheten er registrert i Enhetsregisteret og tildelt organisasjonsnummer.
(2) Ved registrering av en enhet i et tilknyttet register skal enhetens organisasjonsnummer registreres.
(3) Tilknyttet register skal bruke opplysninger som er registrert i Enhetsregisteret, i sin virksomhet. Tilknyttet register skal være oppdatert i samsvar med opplysninger som er registrert i Enhetsregisteret.
(4) Offentlige organer og registre som ikke er tilknyttede registre, skal bruke opplysninger som er registrert i Enhetsregisteret, i sin virksomhet.

Kapittel 3. Registreringsplikt og registreringsrett i Enhetsregisteret

§ 3-1. Registreringsplikt i Enhetsregisteret

(1) Følgende enheter skal registreres i Enhetsregisteret hvis de registreres i et tilknyttet register:

a. juridiske personer, herunder selskaper, samvirkeforetak, foreninger, stiftelser, verdipapirfond, bo, staten, fylkeskommuner og kommuner

b. enkeltpersonforetak
c. tingsrettslige sameier som opptrer som sådanne utad
d. utenlandske foretak
e. andre enheter enn de som er nevnt i bokstav a til d, som etter lov eller i medhold av lov skal registreres i tilknyttet register

(2) Registreringsplikten etter første ledd bokstav a gjelder ikke dødsbo og felleseiebo som identifiseres ved fødselsnummer, og indre selskaper.
(3) Andre enheter enn de som er nevnt i første ledd, skal registreres i Enhetsregisteret dersom dette er fastsatt i eller i medhold av lov.

§ 3-2. Registreringsrett i Enhetsregisteret

(1) Enheter som nevnt i § 3-1 første ledd bokstav a til d som ikke skal registreres i tilknyttet register, har rett til å bli registrert i Enhetsregisteret.
(2) Departementet kan i forskrift fastsette at andre enheter enn de som er nevnt i første ledd, har rett til å bli registrert i Enhetsregisteret.

§ 3-3. Krav om samtidig registrering i Enhetsregisteret og Foretaksregisteret

(1) Enheter som har registreringsplikt i Foretaksregisteret, jf. foretaksregisterloven § 2-1, kan bare registreres i Enhetsregisteret hvis de samtidig registreres i Foretaksregisteret.
(2) Foreninger som nevnt i foretaksregisterloven § 2-1 første ledd bokstav p kan registreres i Enhetsregisteret uten samtidig registrering i Foretaksregisteret hvis foreningen har plikt til å være registrert i et annet tilknyttet register enn Foretaksregisteret og denne plikten inntrer før foreningen er registrert i Foretaksregisteret.
(3) Andre ledd gjelder tilsvarende for juridiske personer som nevnt i foretaksregisterloven § 2-1 første ledd bokstav w og utenlandske foretak som nevnt i foretaksregisterloven § 2-1 andre ledd.

Kapittel 4. Hvilke opplysninger som skal registreres i Enhetsregisteret

§ 4-1. Opplysninger om enheten mv.

(1) Følgende opplysninger om enheten skal registreres:

a. foretaksnavn eller navn

b. organisasjonsform
c. adresse
d. aktiviteten som enheten skal drive
e. elektronisk varslingsadresse
f. ansvarskapital dersom det i lov eller i medhold av lov er stilt krav om at enheten skal ha ansvarskapital

(2) Følgende opplysninger om enheten skal registreres hvis de finnes:

a. stiftelsesdato
b. norsk representant for utenlandsk foretak

(3) Registerføreren skal også registrere følgende opplysninger om enheten:

a. antall ansatte
b. næringskode
c. institusjonell sektorkode

(4) Det kan registreres opplysninger om enhetens telefonnummer og andre elektroniske adresser.
(5) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om registrering og bruk av opplysninger som nevnt i første til fjerde ledd, herunder om fremgangsmåten for å sende inn melding om elektronisk varslingsadresse som nevnt i første ledd bokstav e og om bruk av varslingsadressen.
(6) Departementet kan gi forskrift om registrering i Enhetsregisteret av opplysninger om enhetens status og opplysninger om enheten av administrativ karakter.

§ 4-2. Opplysninger om enhetens ledelse

(1) Følgende opplysninger om enhetens ledelse skal registreres hvis de finnes:

a. styremedlemmer og hvem som er styrets leder
b. varamedlemmer til styret
c. daglig leder
d. forretningsfører
e. deltakere med ubegrenset ansvar for et selskaps forpliktelser
f. den fysiske personen som innehar et enkeltpersonforetak (innehaver)
g. styret eller daglig leder for den norske delen av virksomheten til et utenlandsk foretak

(2) Dersom det for enheten ikke er registrert noen med en rolle som nevnt i første ledd eller bostyrer, jf. § 4-6, skal det registreres en fysisk person som kontaktperson for enheten. Det samme gjelder dersom enheten bare har registrert juridiske personer med roller som nevnt i første ledd.

§ 4-3. Opplysninger om signatur og prokura

(1) Hvis det er gitt signaturrett, skal det registreres hvem som er gitt slik fullmakt (signaturberettiget).
(2) Hvis det er gitt prokura, jf. lov 21. juni 1985 nr. 80 om prokura, skal det registreres hvem som er gitt slik fullmakt (prokurist).
(3) Dersom signaturrett eller prokura bare kan benyttes av flere personer i fellesskap, skal dette registreres.

§ 4-4. Hva som skal registreres om den enkelte rolleinnehaver

For personer som er registrert med roller som nevnt i § 4-2 og § 4-3, skal det registreres navn eller foretaksnavn, fødselsnummer eller d-nummer eller organisasjonsnummer og adresse. De samme opplysningene skal registreres om norsk representant for utenlandsk foretak.

§ 4-5. Opplysninger om revisor og regnskapsfører

(1) Hvis enheten har revisor som skal revidere enhetens årsregnskap, skal revisjonsforetakets foretaksnavn, organisasjonsnummer og forretningsadresse registreres.
(2) Hvis enheten bruker ekstern regnskapsfører til å utføre regnskapsføring etter regnskapsførerloven § 1-2 første ledd, skal regnskapsforetakets foretaksnavn, organisasjonsnummer og forretningsadresse registreres.

§ 4-6. Opplysninger om bostyrer

Dersom det oppnevnes bostyrer for enheten etter konkursloven § 77, skal bostyrerens navn, fødselsnummer eller d-nummer og forretningsadresse registreres.

§ 4-7. Opplysninger om underenheter

(1) Næringsdrivende enheter og offentlig forvaltning skal registreres med én

eller flere underenheter. Det skal registreres én underenhet for hver enkelt adskilt aktivitet som enheten driver. Enheter som ikke er næringsdrivende eller offentlig forvaltning, skal ha én underenhet hvis enheten har ansatte.
(2) Hver underenhet skal tildeles et eget organisasjonsnummer.
(3) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om registrering av underenheter, herunder om

a. hva som regnes som adskilt aktivitet etter første ledd andre punktum
b. hvilke opplysninger som skal registreres om underenheter
c. registrering av underenheter i andre tilfeller enn de som er nevnt i første ledd.

§ 4-8. Særlige opplysninger om stat, fylkeskommuner og kommuner

Departementet kan gi forskrift om hvilke opplysninger som skal registreres om staten, fylkeskommuner og kommuner, og om tildeling og registrering av organisasjonsnummer for en avgrenset del av statlig, fylkeskommunal og kommunal virksomhet.

§ 4-9. Opplysninger om konsern

(1) Dersom en norsk juridisk person inngår i et konsern, skal dette registreres. Det skal i så fall også registreres opplysninger om eierforholdet.
(2) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om registrering av opplysninger om konsern, herunder om hva som skal anses som konsern etter første ledd, og hvilke opplysninger som skal registreres om enheter som inngår i konsern.

Kapittel 5. Meldinger til Enhetsregisteret

§ 5-1. Melding om nyregistrering

(1) Registreringspliktige enheter skal meldes til og registreres i Enhetsregisteret senest samtidig med at enheten registreres i tilknyttet register.
(2) Melding om nyregistrering i Enhetsregisteret kan sendes til Enhetsregisteret eller til tilknyttet register der enheten har registreringsplikt.
(3) Melding om nyregistrering skal inneholde opplysninger som nevnt i kapittel 4.
(4) Hvis Enhetsregisteret mottar en melding om nyregistrering som inneholder

opplysninger som et tilknyttet register har ansvaret for å kontrollere, skal Enhetsregisteret videresende meldingen til dette registeret.
(5) Hvis et tilknyttet register mottar melding om nyregistrering, jf. andre ledd, eller får tilsendt slik melding fra Enhetsregisteret, jf. fjerde ledd, skal det tilknyttede registeret sende opplysninger som nevnt i kapittel 4 til Enhetsregisteret straks det tilknyttede registeret har kontrollert opplysningene og funnet disse i orden.
(6) Melding om nyregistrering av utenlandsk foretak skal behandles av Enhetsregisteret innen ti virkedager etter at meldingen kom inn til registeret. Dersom fristen i første punktum ikke kan overholdes, skal Enhetsregisteret straks underrette innsenderen om forsinkelsen og årsaken til denne.

§ 5-2. Endringsmeldinger fra enheten

(1) Hvis det skjer endringer i forhold som er registrert eller skal registreres i Enhetsregisteret, skal dette uten ugrunnet opphold meldes til Enhetsregisteret eller til tilknyttet register hvor opplysningen er registrert. Endret navn eller adresse for en person som er registrert med en rolle i en registrert enhet, skal ikke meldes hvis denne opplysningen er registrert i Folkeregisteret eller Enhetsregisteret.
(2) Hvis Enhetsregisteret mottar endringsmelding som inneholder opplysninger som et tilknyttet register har ansvaret for å kontrollere, skal Enhetsregisteret videresende meldingen til det tilknyttede registeret.
(3) Hvis et tilknyttet register registrerer opplysninger som nevnt i kapittel 4 eller endrer det som er registrert om slike forhold i vedkommende tilknyttede register, uten at dette har grunnlag i opplysninger som er registrert i Enhetsregisteret, skal det tilknyttede registeret straks sende melding til Enhetsregisteret om registreringen.

§ 5-3. Hvem som har meldeplikt

Den som har plikt til å sende melding etter § 5-1 og § 5-2, er

a. for enkeltpersonforetak: innehaveren
b. for alle andre enheter: hvert enkelt styremedlem, daglig leder, forretningsfører eller kontaktperson.

§ 5-4. Dokumentasjon av meldte opplysninger

(1) Følgende dokumentasjon skal inngå i meldingen dersom den er relevant for

opplysningen som er meldt:

a. stiftelsesdokument. Dersom stiftelsesdokument ikke finnes, skal annen dokumentasjon av at enheten er lovlig stiftet, inngå i meldingen i stedet. Dersom det ikke gjelder formkrav for stiftelse av enheten, skal annen dokumentasjon som viser at enheten eksisterer, inngå i meldingen.
b. vedtekter eller tilsvarende styringsreglement dersom slike finnes
c. dokumentasjon av beslutning som danner grunnlaget for meldt opplysning om styret, daglig leder, signatur og prokura, og at beslutningen er truffet av kompetent organ
d. signert bekreftelse fra styremedlem, varamedlem, daglig leder, revisor og regnskapsfører om at denne har påtatt seg rollen. Kravet til bekreftelse kan oppfylles ved at den som skal avgi bekreftelsen, signerer meldingen.

(2) Ved melding om sletting fra Enhetsregisteret som følge av at enheten opphører, skal dokumentasjon av beslutning om opphør og at beslutningen er truffet av kompetent organ, inngå i meldingen. Første punktum gjelder bare hvis det er formkrav til slik beslutning.
(3) Registerføreren kan bestemme at første ledd ikke skal gjelde for enheter hjemmehørende i utlandet som ved registrering i Enhetsregisteret fremlegger bekreftelse fra offentlig registreringsmyndighet i hjemstaten som viser at enheten er stiftet eller opprettet i henhold til hjemstatens lover. Hvis bekreftelsen inneholder opplysninger som nevnt i kapittel 4, kan registerføreren legge den til grunn som dokumentasjon for registrering av opplysningene.
(4) Innsenderen kan sladde opplysninger i dokumentasjon som nevnt i første og andre ledd hvis de ikke er relevante for at en opplysning som er meldt, kan registreres i Enhetsregisteret.
(5) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om dokumentasjon etter denne paragrafen, herunder regler om

a. hvilken dokumentasjon som skal inngå i meldingen etter første ledd bokstav a andre og tredje punktum og bokstav c, herunder at kravet til dokumentasjon kan oppfylles ved at det avgis bekreftelse eller erklæring
b. krav til dataformat og filformat for dokumentasjonen
c. krav til innhold i bekreftelser
d. krav til signatur på bekreftelser.

§ 5-5. Pålegg om å sende inn melding

(1) Dersom en registreringspliktig enhet ikke er registrert, kan registerføreren pålegge enheten å sende melding om nyregistrering til Enhetsregisteret innen en bestemt frist. Det samme gjelder dersom plikten til å sende endringsmelding etter § 5-2 ikke er oppfylt.
(2) Registerføreren kan pålegge en registrert enhet å sende inn informasjon for å kontrollere at opplysninger som er registrert om enheten i Enhetsregisteret, er riktige. I pålegget skal det gis en rimelig frist til å sende inn slik informasjon. Dersom enheten ikke etterkommer pålegget, kan registerføreren registrere en påtegning om dette i Enhetsregisteret.

§ 5-6. Endringsmeldinger fra andre

(1) For andre enheter enn enkeltpersonforetak og registrerte enkeltpersoner kan en rolleinnehaver som har trådt ut av enheten, selv gi Enhetsregisteret melding om dette.
(2) Den som har fått dom om forhold som er eller skulle ha vært meldt til Enhetsregisteret, kan kreve at opplysninger som er registrert i Enhetsregisteret, blir endret i samsvar med domsslutningen.
(3) Domstolene og andre offentlige organer skal gi Enhetsregisteret melding om forhold som gjelder registrerte enheter, dersom det er fastsatt i eller i medhold av lov.
(4) På bakgrunn av dom, kjennelse eller annen rettslig beslutning kan domstolene kreve at opplysninger om registrerte enheter blir registrert i Enhetsregisteret.

§ 5-7. Nærmere krav til meldinger mv.

(1) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om meldinger til Enhetsregisteret etter dette kapittelet, herunder regler om fremgangsmåten for å sende inn meldinger, hvem som skal signere meldinger, og krav til språk i meldinger.
(2) Departementet kan gi forskrift om registerførerens adgang til å stenge for mottak og registrering av meldinger.

§ 5-8. Gebyr for registrering

(1) Det skal betales gebyr for nyregistrering i Enhetsregisteret. Det kan også

kreves gebyr for andre meldinger som skal registreres. Gebyr etter første og andre punktum skal dekke kostnadene ved registrering av meldinger og en forholdsmessig andel av drifts- og vedlikeholdskostnadene til Enhetsregisteret. Departementet kan gi forskrift om gebyrenes størrelse og innkrevingsform.
(2) Departementet kan i forskrift gjøre unntak fra første ledd første og andre punktum.

§ 5-9. Elektroniske identifikasjonsmidler

Departementet kan gi forskrift om

a. bruk av elektroniske identifikasjonsmidler i forbindelse med elektronisk signering av meldinger til Enhetsregisteret
b. bruk av elektroniske identifikasjonsmidler fra andre EØS-stater ved melding til Enhetsregisteret og om offentliggjøring av hvilke identifikasjonsmidler som kan benyttes.

Kapittel 6. Kontroll av meldinger og registrering

§ 6-1. Kontroll av meldinger til Enhetsregisteret

(1) Når Enhetsregisteret mottar melding som nevnt i kapittel 5, skal registerføreren kontrollere

a. at meldingen og de meldte opplysningene oppfyller krav fastsatt i eller i medhold av denne loven, herunder krav til dokumentasjon eller bekreftelse av de meldte opplysningene og krav til hvem som skal signere meldingen
b. at enheten oppfyller krav fastsatt i eller i medhold av lov til å bli registrert som den meldte organisasjonsformen
c. at enhetens foretaksnavn eller navn ikke strider mot lov. Dette omfatter likevel ikke kontroll mot foretaksnavneloven. Registerføreren skal kontrollere at foretaksnavnet til enkeltpersonforetak inneholder innehaverens etternavn og ikke inneholder annet personnavn enn innehaverens, jf. foretaksnavneloven § 2-2 første ledd og § 2-4 første ledd.
d. at fysisk eller juridisk person som er meldt å ha en rolle i enheten, oppfyller krav fastsatt i eller i medhold av lov til å inneha rollen
e. at fysisk person som er meldt å ha en rolle i enheten, ikke er ilagt konkurskarantene, idømt rettighetstap eller idømt fratakelse av den

rettslige handleevnen som hindrer vedkommende i å inneha rollen
f. at beslutning som danner grunnlag for meldt opplysning om styret, daglig leder, signatur og prokura, er truffet av kompetent organ
g. at lovbestemte krav til kjønnssammensetning i styret er oppfylt.

(2) Registerføreren kan kreve at enheten fremlegger den informasjon som registerføreren finner nødvendig for å gjennomføre kontrollen etter første ledd.

§ 6-2. Tildeling og registrering av organisasjonsnummer

Ved nyregistrering i Enhetsregisteret skal registerføreren tildele og registrere et organisasjonsnummer til enheten.

§ 6-3. Registrering av opplysninger i Enhetsregisteret

Når meldte opplysninger er kontrollert og funnet i orden, skal registerføreren straks registrere opplysningene i Enhetsregisteret.

§ 6-4. Registreringsnektelse

(1) Registerføreren skal nekte å registrere de meldte opplysningene hvis meldingen eller meldte opplysninger ikke oppfyller kravene i § 6-1 første ledd. Registerføreren skal også nekte registrering dersom meldte opplysninger eller grunnlaget for dem er så utydelige eller så uklare at det ikke er mulig å fastslå hvordan opplysningene skal forstås.
(2) Dersom dokumentasjon som skal inngå i meldingen etter § 5-4, ikke er sendt inn, skal registerføreren varsle innsenderen av meldingen og gi en rimelig frist til å rette forholdet. Varselet skal også sendes til enheten. I varselet skal det opplyses om at de meldte opplysningene vil bli nektet registrert hvis forholdet ikke blir rettet innen fristen.

§ 6-5. Underretning om vedtaket

(1) Registerføreren skal straks sende underretning om vedtaket til innsenderen av meldingen og enheten.
(2) Når det blir registrert endringer i styret eller av hvem som er daglig leder, skal registerføreren straks sende underretning om vedtaket til den som ikke lenger er registrert som styremedlem, varamedlem eller daglig leder som følge av registreringen.[1]

(3) Når det blir registrert opplysninger om en enhet, skal registerføreren straks sende en oversikt over det som er registrert, til innsenderen av meldingen og enheten eller angi hvor oversikten er tilgjengelig. Dette gjelder tilsvarende for dem som skal motta underretning om vedtaket etter andre ledd.
(4) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om innholdet i oversikt som nevnt i tredje ledd.
1 Annet ledd trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer, se § 13-1.

§ 6-6. Særlige regler der kontroll utføres av tilknyttet register

(1) Opplysninger som tilknyttet register har kontrollert og meldt til Enhetsregisteret etter bestemmelsene i § 5-1 femte ledd og § 5-2 tredje ledd, kan registreres i Enhetsregisteret uten ytterligere kontroll.
(2) Hvis et tilknyttet register har ansvar for å kontrollere meldte opplysninger og det ikke er en melding om nyregistrering, gjelder ikke kravene til underretning i § 6-5.

Kapittel 7. Legitimasjonsvirkninger mv.

§ 7-1. Legitimasjonsvirkninger

(1) Når det følger av rettsregler at det er avgjørende for en tredjeparts rettsstilling om denne kjente til et forhold eller ikke, skal det som er registrert i Enhetsregisteret, anses for å ha kommet til tredjepartens kunnskap.
(2) Meldepliktige forhold som ikke er meldt, og som er i strid med det som er registrert, kan ikke gjøres gjeldende overfor en tredjepart, med mindre denne kjente eller burde kjent forholdet.

§ 7-2. Krav til identifikasjon av enheten på dokumenter mv.

En enhets nettsider, brev og forretningsdokumenter skal, uavhengig av hvilket medium de finnes på, inneholde enhetens organisasjonsnummer og foretaksnavn eller navn. Første punktum gjelder ikke for enkeltpersoner som ikke er innehaver av enkeltpersonforetak. For enheter som er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, skal salgsdokumenter i tillegg inneholde bokstavene MVA plassert bak organisasjonsnummeret.

Kapittel 8. Retting av feil og endringer uten melding

§ 8-1. Retting av feil i registrerte opplysninger

(1) Hvis registerføreren oppdager at en registrert opplysning er uriktig, skal registerføreren sørge for at feilen rettes. Registerføreren skal straks varsle enheten om feilen, hvordan den vil bli rettet, og at feilen vil bli rettet dersom registerføreren ikke mottar innsigelser innen en bestemt frist.
(2) Registerføreren kan rette feil uten å varsle enheten dersom det er ubetenkelig.
(3) Dersom det er uklart hva som er riktig opplysning, eller feilen på annen måte ikke kan rettes uten ny melding fra enheten, kan registerføreren registrere en påtegning om feilen. Enheten skal samtidig pålegges å sende inn ny melding innen en bestemt frist. Hvis det er registrert en påtegning etter første punktum, skal påtegningen fjernes når forholdet som begrunnet påtegningen, ikke lenger gjør seg gjeldende.
(4) Hvis feilen gjelder en opplysning som et tilknyttet register har ansvaret for å kontrollere, skal det tilknyttede registeret sørge for at feilen blir rettet.

§ 8-2. Påtegninger

(1) Registerføreren kan registrere en påtegning dersom det er forhold ved registrerte opplysninger om enheten som tredjeparter bør gjøres kjent med. Første punktum gjelder tilsvarende dersom plikten til å sende inn melding etter § 5-1 eller § 5-2 ikke er oppfylt. Hvis det er registrert en påtegning etter første eller andre punktum, skal påtegningen fjernes når forholdet som begrunnet påtegningen, ikke lenger gjør seg gjeldende.
(2) Registerføreren skal registrere en påtegning om at en person er avregistrert fra en rolle, dersom personen har

a. meldt egenfratreden fra rollen, jf. § 5-6 første ledd
b. blitt ilagt konkurskarantene eller blitt idømt rettighetstap som hindrer vedkommende i å inneha rollen
c. blitt idømt fratakelse av den rettslige handleevnen eller blitt midlertidig fratatt den rettslige handleevnen etter vergemålsloven § 61, som hindrer vedkommende i å inneha rollen.

(3) Dersom en person som er registrert med en rolle i Enhetsregisteret, blir registrert som død i Folkeregisteret, skal registerføreren registrere en påtegning om dette i Enhetsregisteret.

§ 8-3. Sletting av opphørte enheter

(1) Dersom registerføreren har grunn til å tro at en registrert enhet har opphørt, skal registerføreren varsle enheten og de som har meldeplikt etter § 5-3, om at enheten kan bli slettet fra Enhetsregisteret. I varselet skal det gis en rimelig frist til å gi opplysninger som sannsynliggjør at enheten fortsatt består. Dersom registerføreren ikke mottar slike opplysninger innen fristen, skal varselet gjentas med ny frist ved kunngjøring i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Hvis registerføreren ikke mottar opplysninger innen fristen i kunngjøringen, skal enheten slettes fra Enhetsregisteret.[1]
(2) Hvis Enhetsregisteret har mottatt melding etter konkursloven § 138 om at bobehandlingen er avsluttet i medhold av konkursloven § 128 eller § 135 i registrert foretak med ubegrenset ansvar, skal registerføreren varsle de som har meldeplikt etter § 5-3, om at enheten vil bli slettet fra Enhetsregisteret dersom de ikke innen ett år gir opplysninger om at enheten fortsatt består. Hvis det ikke gis slike opplysninger innen fristen, skal enheten slettes fra Enhetsregisteret.
(3) Bestemmelsene i første og andre ledd gjelder ikke dersom et tilknyttet register etter særlovgivningen har ansvar for sletting av opphørte enheter.
(4) Hvis Enhetsregisteret har mottatt underretning etter konkursloven § 138, skal det registrerte konkursboet slettes fra Enhetsregisteret.
(5) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om sletting etter denne paragrafen.
1 Første ledd tredje og fjerde punktum trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer, se § 13-1.

Kapittel 9. Utlevering og utveksling av opplysninger fra Enhetsregisteret

§ 9-1. Utlevering av opplysninger fra Enhetsregisteret

(1) Enhver har rett til å få tilgang til opplysninger og dokumenter som er registrert i Enhetsregisteret. Dette gjelder ikke fødselsnummer, d-nummer og elektronisk varslingsadresse.
(2) Tilknyttet register, offentlige myndigheter og virksomheter, private virksomheter som utfører lovpålagte oppgaver eller oppgaver på vegne av det offentlige, kredittopplysningsvirksomhet og finansforetak kan få utlevert fødselsnummer og d-nummer fra Enhetsregisteret til bruk i sin virksomhet. Elektroniske varslingsadresser som er registrert i Enhetsregisteret, skal bare være tilgjengelige for offentlige myndigheter.
(3) Sammenstilling av opplysninger om en person kan bare gis når det gjelder

personens registrerte tilknytning til næringsvirksomhet.
(4) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om hvordan registrerte opplysninger og dokumenter skal gjøres tilgjengelige, og kan bestemme at det skal betales gebyr for tjenestene. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om utlevering av opplysninger om antall ansatte som nevnt i § 4-1 tredje ledd bokstav a.

§ 9-2. Innhenting og registrering av opplysninger fra andre registre

(1) Enhetsregisteret kan innhente og registrere opplysninger som nevnt i kapittel 4 fra tilknyttet register.
(2) Opplysninger som er registrert i andre offentlige registre enn tilknyttede registre, kan innhentes og registreres i Enhetsregisteret dersom det er ubetenkelig.
(3) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om at opplysninger som er registrert i registre som ikke føres av offentlige myndigheter, kan innhentes og registreres i Enhetsregisteret. Slik forskrift må angi hvilke registre det kan innhentes opplysninger fra. Det kan også gis regler om hvordan innhentingen skal skje.

§ 9-3. Overføring av opplysninger fra Enhetsregisteret til andre offentlige registre

(1) Opplysninger som registreres i Enhetsregisteret, skal straks formidles til tilknyttet register som har behov for opplysningene. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om hvordan opplysningene skal formidles.
(2) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om at opplysninger som er registrert i Enhetsregisteret, kan overføres til andre offentlige registre enn tilknyttede registre, herunder om hvordan slik overføring skal skje.

§ 9-4. Utveksling og tilgjengeliggjøring av opplysninger gjennom registersammenkoblingssystemet (BRIS)

(1) Enhetsregisteret kan utveksle opplysninger med utenlandske foretaksregistre i samsvar med direktiv (EU) 2017/1132. Enhetsregisterets utlevering av opplysninger etter første punktum skal være gratis. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om utveksling av opplysninger etter første punktum og om bruk og registrering av slike opplysninger.
(2) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om at Enhetsregisteret

skal gjøre bestemte opplysninger tilgjengelige for enhver gjennom registersammenkoblingssystemet, herunder hvilke opplysninger som skal gjøres tilgjengelige, om betaling av gebyr for innsyn og hvilke opplysninger som skal være gratis tilgjengelige.

§ 9-5. Varsling til offentlige myndigheter og finansforetak

(1) Registerføreren kan uten hinder av taushetsplikt gi opplysninger til andre offentlige myndigheter og finansforetak når de kan ha bruk for opplysningene i sin virksomhet.
(2) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om utlevering av opplysninger etter første ledd, herunder om hvordan utlevering skal skje.

Kapittel 10. Om klage, søksmålsadgang og berostillelse

§ 10-1. Klage på registerførerens vedtak

Registerførerens vedtak kan påklages etter reglene i forvaltningsloven. Vedtak om registrering i Enhetsregisteret, jf. § 6-3, kan likevel ikke påklages når det har gått mer enn tre måneder siden vedtaket ble fattet.

§ 10-2. Vilkår for å reise sak for domstolene om vedtaket

Den som har fått underretning om vedtaket etter § 6-5 første eller andre ledd, kan bare reise søksmål om registerførerens vedtak hvis vedkommende har klaget på vedtaket og klagesaken er endelig avgjort. Forvaltningsloven § 27 tredje ledd tredje og fjerde punktum og § 27 b andre punktum gjelder tilsvarende.

§ 10-3. Berostillelse av behandling av melding eller klage

Registerføreren kan stille behandlingen av en melding i bero hvis det er reist søksmål om underliggende forhold som kan ha betydning for registerførerens kontroll etter § 6-1 første ledd. En avgjørelse om berostillelse kan gjelde inntil søksmålet er endelig avgjort. Første og andre punktum gjelder tilsvarende for registerføreren og klageinstansen ved behandling av klage på registrerings- eller nektingsvedtak.

Kapittel 11. Tvangsmulkt

§ 11-1. Tvangsmulkt

(1) Dersom en enhet ikke etterkommer pålegg som nevnt i § 5-5 første eller andre ledd eller § 8-1 tredje ledd andre punktum, kan registerføreren ilegge enheten og meldepliktige etter § 5-3 løpende tvangsmulkt inntil meldingen er sendt inn.
(2) Dersom en enhets dokumenter mv. ikke inneholder opplysninger som nevnt i § 7-2, kan registerføreren ilegge enheten og meldepliktige etter § 5-3 løpende tvangsmulkt inntil dokumentene mv. er i samsvar med § 7-2.
(3) Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.
(4) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om tvangsmulkt, herunder om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt og om ettergivelse av ilagt mulkt.

Kapittel 12. Statens erstatningsansvar ved feil

§ 12-1. Statens erstatningsansvar ved feil

Dersom Enhetsregisteret gir feil opplysning ved utskrift eller på annen dokumenterbar måte, har den som uforskyldt lider tap, rett til erstatning av staten hvis tapet skyldes

a. at opplysningen ikke stemmer med det som er registrert i Enhetsregisteret, eller med den meldingen som er grunnlaget for registreringen.
b. at opplysningen som er registrert i Enhetsregisteret, er feilaktig rettet eller endret etter bestemmelsene i § 8-1 eller § 9-2 uten at det i den forbindelse er noe å bebreide enheten.

Kapittel 13. Ikrafttredelse og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 13-1. Ikrafttredelse

(1) Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
(2) Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 3. juni 1994 nr. 15 om

Enhetsregisteret.
1 Fra 1. januar 2026, med unntak av enhetsregisterloven § 6-5 andre ledd og § 8-3 første ledd tredje og fjerde punktum, iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1094

§ 13-2. Overgangsregler

Departementet kan gi overgangsregler.

§ 13-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:
1. I lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser gjøres følgende endring:
Ny § 27 c skal lyde:
§ 27 c. Krav til registrering av opplysninger om kjønnssammensetning i styret
For stiftelser som ikke er registrert i Foretaksregisteret, skal det registreres i Enhetsregisteret om stiftelsen er underlagt krav til kjønnssammensetning i styret etter § 27 a og § 27 b. Enhetsregisteret skal i så fall også inneholde opplysninger om styremedlemmenes og varamedlemmenes kjønn og opplysninger om medlemmet er valgt av og blant de ansatte. For stiftelser som er registrert i Foretaksregisteret, gjelder foretaksregisterloven § 3-2 tredje ledd.
2. I lov 17. juni 2005 nr. 102 om visse forhold vedrørende de politiske partiene gjøres følgende endring:
§ 2 andre ledd første punktum skal lyde:
Før partiet kan bli registrert i Partiregisteret, må det registreres i Enhetsregisteret og tildeles et eget organisasjonsnummer, jf. enhetsregisterloven § 5-1 og § 6-2.
3. I lov 29. juni 2007 nr. 88 om register for frivillig virksomhet gjøres følgende endring:
§ 5 første punktum skal lyde:
Før en enhet kan bli registrert i frivillighetsregisteret, må den registreres i Enhetsregisteret, med opplysninger som nevnt i enhetsregisterloven kapittel 4.
4. I lov 22. mars 2019 nr. 7 om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen gjøres følgende endring:
§ 9-12 tredje ledd andre punktum skal lyde:
Slike forskrifter eller enkeltvedtak skal heller ikke hindre utveksling av informasjon som forutsatt i enhetsregisterloven og lov 6. juni 1997 nr. 35 om Oppgaveregisteret eller en annen lovpålagt utveksling av informasjon med offentlige organer.

Lov om Foretaksregisteret (foretaksregisterloven)

Følgende lov oppheves:

- Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak (foretaksregisterloven).

Endringer i følgende lover:

1. Lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer.
2. Lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. (foretaksnavneloven).
3. Lov 21. juni 1985 nr. 80 om prokura.
4. Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven).
5. Lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven).
6. Lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven).
7. Lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven).
8. Lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling (eiendomsmeglingsloven).
9. Lov 22. desember 2021 nr. 163 om forsikringsformidling (forsikringsformidlingsloven).

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens formål

(1) Formålet med loven er å legge til rette for effektiv bruk av sentrale opplysninger om næringsdrivende foretak gjennom et landsdekkende foretaksregister. Loven skal sikre at allmennheten og offentlige myndigheter får tilgang til opplysninger som er registrert i Foretaksregisteret.
(2) Loven skal bidra til at opplysninger som er registrert i Foretaksregisteret, skal kunne brukes til myndighetsoppgaver og offentlig forvaltning, forskning, statistikk og til å ivareta grunnleggende samfunnsbehov.

§ 1-2. Foretaksregisterets organisasjon

(1) Staten har ansvaret for organisering og drift av Foretaksregisteret.

Foretaksregisteret føres av en registerfører utnevnt av Kongen.
(2) Registerføreren kan delegere sin myndighet etter denne loven til andre ansatte ved registeret etter nærmere regler gitt av departementet.
(3) Departementet gir nærmere regler om registerets organisasjon, lokalisering og administrasjon og om føringen av registeret.

§ 1-3. Sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser

(1) Registerføreren kan sammenstille innhentede personopplysninger når det er nødvendig for registerførerens arbeid, herunder til kontroll-, veilednings-, analyse- og statistikkformål. Registerføreren kan benytte innhentede personopplysninger til profilering til samme formål når profileringen er nødvendig for å målrette tiltak som fremmer etterlevelse av loven. Graden av personidentifikasjon skal ikke være større enn det som er nødvendig for formålet.
(2) Registerføreren kan treffe avgjørelser som utelukkende er basert på automatisert behandling av personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i forordning (EU) 2016/679 (personvernforordningen) artikkel 9 og 10, jf. personopplysningsloven § 1. Behandlingen må sikre partens krav til forsvarlig saksbehandling og være forenlig med retten til vern av personopplysninger. Avgjørelsen kan ikke bygge på skjønnsmessige vilkår i lov eller forskrift, med mindre avgjørelsen er utvilsom. Den registrerte har rett til manuell overprøving av avgjørelsen.
(3) Registerføreren skal dokumentere og offentliggjøre det rettslige innholdet i automatiserte saksbehandlingssystemer som Foretaksregisteret benytter i sin saksbehandling. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om dokumentasjon og offentliggjøring av systemenes innhold.
(4) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om sammenstilling, profilering og automatiserte avgjørelser, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles, og hvem det kan behandles personopplysninger om.

§ 1-4. Lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard og Jan Mayen og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 1-5. Forholdet til andre lover

Lovens bestemmelser får anvendelse når ikke annet er bestemt i lov eller i

medhold av lov.

§ 1-6. Beregning av frister

Ved beregning av frister etter denne loven gjelder domstolloven § 148 første og andre ledd og § 149 første ledd.

Kapittel 2. Registreringsplikt og registreringsrett i Foretaksregisteret

§ 2-1. Registreringsplikt i Foretaksregisteret

(1) Følgende foretak skal registreres i Foretaksregisteret:

a. aksjeselskaper, jf. aksjeloven
b. allmennaksjeselskaper, jf. allmennaksjeloven
c. europeiske selskaper, jf. SE-loven
d. ansvarlige selskaper, jf. selskapsloven
e. kommandittselskaper, jf. selskapsloven
f. partrederier, jf. sjøloven kapittel 5
g. europeiske økonomiske foretaksgrupper, jf. EØFG-loven
h. samvirkeforetak, jf. samvirkelova
i. boligbyggelag, jf. bustadbyggjelagslova
j. borettslag, jf. burettslagslova
k. europeiske samvirkeforetak, jf. SCE-loven
l. stiftelser som er registrert som næringsdrivende stiftelse i Stiftelsesregisteret, jf. stiftelsesloven
m. sparebanker som ikke er organisert som allmennaksjeselskap, jf. finansforetaksloven
n. gjensidige forsikringsforetak som ikke er organisert som allmennaksjeselskap, jf. finansforetaksloven
o. pensjonskasser, jf. finansforetaksloven
p. foreninger som driver næringsvirksomhet
q. statsforetak, jf. statsføretakslova
r. interkommunale selskaper, jf. IKS-loven
s. kommunale og fylkeskommunale foretak, jf. kommuneloven kapittel 9
t. regionale helseforetak og helseforetak, jf. helseforetaksloven
u. studentsamskipnader, jf. studentsamskipnadsloven
v. konsortier for europeisk infrastruktur, jf. ERIC-lova
w. andre juridiske personer som driver næringsvirksomhet

(2) Utenlandske foretak som driver næringsvirksomhet her i landet eller på norsk kontinentalsokkel, skal registreres i Foretaksregisteret.
(3) Andre foretak skal registreres i Foretaksregisteret dersom dette er fastsatt i eller i medhold av lov.

§ 2-2. Registreringsrett i Foretaksregisteret

(1) Enkeltpersonforetak har rett til å bli registrert i Foretaksregisteret.
(2) Foreninger som er registrert i Foretaksregisteret, men som ikke lenger driver næringsvirksomhet, har rett til å forbli registrert i registeret. Det samme gjelder andre juridiske personer som nevnt i § 2-1 første ledd bokstav w.
(3) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om

a. rett til å forbli registrert i Foretaksregisteret etter andre ledd
b. sletting fra Foretaksregisteret av foreninger og andre juridiske personer som ikke lenger driver næringsvirksomhet, og om fremgangsmåten ved sletting.

§ 2-3. Forhåndsregistrering i Foretaksregisteret

(1) En forening kan forhåndsregistreres i Foretaksregisteret dersom den forventer å drive næringsvirksomhet innen tolv måneder etter at melding om forhåndsregistrering er sendt til Foretaksregisteret. Det samme gjelder andre juridiske personer som nevnt i § 2-1 første ledd bokstav w.
(2) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om sletting fra Foretaksregisteret av foreninger og andre juridiske personer som har blitt forhåndsregistrert, men som ikke driver næringsvirksomhet innen fristen i første ledd, og om fremgangsmåten ved sletting.

Kapittel 3. Hvilke opplysninger som skal registreres i Foretaksregisteret

§ 3-1. Opplysninger om foretaket

(1) Følgende opplysninger om foretaket skal registreres:

a. foretaksnavn eller navn
b. organisasjonsform
c. forretningsadresse
d. formål eller virksomhet slik det fremkommer av vedtekter eller

selskapsavtale, eller for enkeltpersonforetak den næringsvirksomhet som skal drives

e. ansvarskapital dersom det i lov eller i medhold av lov er stilt krav om at foretaket skal ha ansvarskapital

(2) Følgende opplysninger om foretaket skal registreres hvis de finnes:

a. vedtekter
b. stiftelsesdato
c. stiftelsesdokument

§ 3-2. Opplysninger om foretakets ledelse

(1) Følgende opplysninger om foretakets ledelse skal registreres hvis de finnes:

a. styremedlemmer og hvem som er styrets leder
b. varamedlemmer til styret
c. daglig leder

(2) Det skal registreres hvem som er nestleder i styret, dersom det i lov eller i medhold av lov er stilt krav om at foretaket skal ha nestleder i styret.
(3) Det skal registreres om foretaket er underlagt lovbestemte krav til kjønnssammensetning i styret. Registeret skal i så fall inneholde opplysninger om styremedlemmenes og varamedlemmenes kjønn.
(4) For styremedlemmer og varamedlemmer skal det registreres om disse er valgt av og blant de ansatte.

§ 3-3. Opplysninger om visse typer foretak

(1) For foretak hvor deltakerne har et ubegrenset ansvar for foretakets samlede forpliktelser, udelt eller for deler som til sammen utgjør foretakets samlede forpliktelser, skal det registreres hvem som er foretakets deltakere, og deltakernes ansvar for foretakets forpliktelser.
(2) For kommandittselskaper skal det registreres hvem som er selskapets komplementarer. Det skal også registreres hvor mye av selskapskapitalen som er innbetalt. I tillegg skal det registreres hvem som er selskapets kommandittister, deres innskuddsforpliktelse og hvor mye hver enkelt har innbetalt.
(3) For helseforetak skal det registreres hvilket regionalt helseforetak som eier foretaket.
(4) For europeiske selskaper skal det registreres opplysninger som er

registreringspliktige etter rådsforordning (EF) nr. 2157/2001.
(5) For europeiske samvirkeforetak skal det registreres opplysninger som er registreringspliktige etter rådsforordning (EF) nr. 1435/2003.
(6) For enkeltpersonforetak skal det registreres hvem som er den fysiske personen som innehar enkeltpersonforetaket (innehaveren).

§ 3-4. Opplysninger om signatur og prokura

(1) Hvis det er gitt signaturrett, skal det registreres hvem som er gitt slik fullmakt (signaturberettiget).
(2) Hvis det er gitt prokura, jf. lov 21. juni 1985 nr. 80 om prokura, skal det registreres hvem som er gitt slik fullmakt (prokurist).
(3) Dersom signaturrett eller prokura bare kan benyttes av flere personer i fellesskap, skal dette registreres.

§ 3-5. Hva som skal registreres om den enkelte rolleinnehaver

For personer som er registrert med roller som nevnt i § 3-2 til § 3-4, skal det registreres navn eller foretaksnavn, fødselsnummer eller d-nummer eller organisasjonsnummer og adresse. De samme opplysningene skal registreres om personer som er utnevnt til å forestå avviklingen av en europeisk økonomisk foretaksgruppe.

§ 3-6. Opplysninger om revisor og regnskapsfører

(1) Hvis foretaket har revisor som skal revidere foretakets årsregnskap, skal revisjonsforetakets foretaksnavn, organisasjonsnummer og forretningsadresse registreres. Hvis et aksjeselskap har besluttet å unnlate revisjon av årsregnskapet etter reglene i aksjeloven § 7-6, skal dette registreres.
(2) Hvis foretaket bruker ekstern regnskapsfører til å utføre regnskapsføring etter regnskapsførerloven § 1-2 første ledd, skal regnskapsforetakets foretaksnavn, organisasjonsnummer og forretningsadresse registreres.

§ 3-7. Opplysninger om bostyrer

Dersom det oppnevnes bostyrer for foretaket etter konkursloven § 77, skal bostyrerens navn, fødselsnummer eller d-nummer og forretningsadresse registreres.

§ 3-8. Opplysninger om utenlandske foretak

(1) For utenlandsk foretak gjelder ikke § 3-1 til § 3-7 og § 3-9. Det skal registreres følgende opplysninger om det utenlandske foretaket:

a. foretaksnavn, organisasjonsform og forretningsadresse
b. innehaver, fullt ansvarlige deltakere eller styre med angivelse av navn, fødselsdato og adresse og de signaturbestemmelser som gjelder
c. aksjekapital dersom foretaket er et aksjeselskap, og hvor mye av aksjekapitalen som er innbetalt, eventuelt bare den tegnede kapitalen dersom aksjekapitalen ikke er fulltegnet
d. stiftelsesdokument og vedtekter
e. hvilken stats lovgivning foretaket er underlagt
f. om foretaket er registrert i et offentlig foretaksregister i sin hjemstat, og i så fall dette registerets navn og adresse samt foretakets registreringsnummer
g. om foretaket utelukkende driver virksomhet i Norge
h. oppløsning av foretaket og utnevnelse av selskapets avviklingsstyre eller bostyrer og de signaturbestemmelser som gjelder for disse, samt likvidasjonens avslutning
i. åpning av konkurs, akkord eller tilsvarende prosedyre i foretaket samt likvidasjonens avslutning

(2) Opplysninger som nevnt i første ledd andre punktum bokstav b, c og d trenger ikke å registreres dersom de fremgår av et utenlandsk register som nevnt i første ledd bokstav f og som er godkjent av registerføreren, eller som omfattes av direktiv (EU) 2017/1132.
(3) Følgende opplysninger skal registreres om den norske virksomheten:

a. foretaksnavn og adresse for eventuelt forretnings- eller driftssted her i landet eller på norsk kontinentalsokkel
b. hva slags næringsvirksomhet som skal drives
c. styret og daglig leder dersom det er valgt eller ansatt slike særskilt for virksomheten, og opplysninger som nevnt i § 3-5 første punktum om disse
d. om styret og daglig leder som eventuelt er valgt eller ansatt særskilt for virksomheten, har myndighet til å forplikte foretaket ved signatur eller prokura, og i så fall om signaturrett eller prokura bare kan benyttes av flere personer i fellesskap

§ 3-9. Opplysninger om prospekter mv.

(1) For aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper skal det registreres om aksjetegningen har skjedd uten prospekt som nevnt i verdipapirhandelloven kapittel 7. Det skal i så fall registreres hvorfor prospekt ikke var nødvendig. For EØS-prospekt utarbeidet etter prospektforordningen, jf. verdipapirhandelloven § 7-1, skal erklæring fra Finanstilsynet om at prospektet er godkjent, inngå i meldingen til Foretaksregisteret. Det skal registreres om Finanstilsynet har godkjent prospektet. Nasjonale prospekt skal registreres i Foretaksregisteret, jf. verdipapirhandelloven § 7-8.
(2) Første ledd gjelder tilsvarende for egenkapitalbevis.

Kapittel 4. Meldinger til Foretaksregisteret

§ 4-1. Melding om nyregistrering

(1) Registreringspliktige foretak skal meldes til Foretaksregisteret før næringsvirksomheten begynner. Registreringspliktige foretak skal i alle tilfeller meldes til Foretaksregisteret senest tre måneder etter stiftelsen, med mindre annet er bestemt i lov eller i medhold av lov. Registreringspliktige foreninger skal meldes til Foretaksregisteret uten ugrunnet opphold etter at registreringsplikt etter § 2-1 første ledd bokstav p inntrer. Det samme gjelder for andre juridiske personer som nevnt i § 2-1 første ledd bokstav w.
(2) Melding om nyregistrering skal inneholde opplysninger som nevnt i kapittel 3.
(3) Melding om nyregistrering av foretak som er stiftet elektronisk ved bruk av mal som er godkjent av registerføreren, skal behandles av Foretaksregisteret innen fem virkedager etter at meldingen kom inn til registeret. For andre meldinger om nyregistrering er fristen ti virkedager. Dersom fristene i første og andre punktum ikke kan overholdes, skal Foretaksregisteret straks underrette innsenderen om forsinkelsen og årsaken til denne.

§ 4-2. Endringsmeldinger fra foretaket

(1) Hvis det skjer endringer i forhold som er registrert eller skal registreres i Foretaksregisteret, skal dette uten ugrunnet opphold meldes til Foretaksregisteret. Endret navn eller adresse for en person som er registrert med en rolle i et registrert foretak, skal ikke meldes hvis denne opplysningen er registrert i Folkeregisteret, Enhetsregisteret eller Foretaksregisteret.
(2) Hvis et registrert foretak opphører, skal dette uten ugrunnet opphold

meldes til Foretaksregisteret. Det samme gjelder dersom vilkårene for registrering i Foretaksregisteret bortfaller. Hvis Foretaksregisteret mottar melding som nevnt i første eller andre punktum, skal registerføreren slette foretaket fra registeret.

§ 4-3. Hvem som har meldeplikt

(1) Den som har plikt til å sende melding etter § 4-1 og § 4-2, er

a. for enkeltpersonforetak: innehaveren
b. i foretak som nevnt i § 3-3 første ledd og kommanditselskap: hver enkelt ansvarlig deltaker eller hvert enkelt styremedlem hvis foretaket er organisert med styre
c. i europeisk økonomisk foretaksgruppe: hver enkelt ansvarlig deltaker og forretningsfører
d. i alle andre foretak: hvert enkelt styremedlem.

(2) Ved overdragelse og andre endringer i et registrert forhold enn opphør av virksomheten har enhver som etter endringen er innehaver, ansvarlig deltaker, styremedlem eller daglig leder, meldeplikt.
(3) Hvis innehaveren av et enkeltpersonforetak dør, har innehaverens dødsbo meldeplikt. Hvis en deltaker i et foretak som nevnt i § 3-3 første ledd eller kommanditselskap dør, har de andre ansvarlige deltakerne og den avdøde deltakerens dødsbo meldeplikt.
(4) For utenlandsk foretak har styret for virksomheten her i landet meldeplikt. Hvis virksomheten ikke har styre, har daglig leder her i landet meldeplikt. Hvis virksomheten verken har styre eller daglig leder, har den eller de som kan forplikte det utenlandske foretaket ved signatur, meldeplikt.

§ 4-4. Dokumentasjon av meldte opplysninger

(1) Følgende dokumentasjon skal inngå i meldingen dersom den er relevant for opplysningen som er meldt:

a. stiftelsesdokument, jf. § 3-1 andre ledd bokstav c. Dersom stiftelsesdokument ikke finnes, skal selskapsavtale eller annen dokumentasjon av at foretaket er lovlig stiftet, inngå i meldingen i stedet. Dersom det ikke gjelder formkrav for stiftelse av foretaket, skal annen dokumentasjon som viser at foretaket eksisterer, inngå i meldingen.
b. vedtekter, jf. § 3-1 andre ledd bokstav a

c. bekreftelse fra styremedlem, varamedlem, daglig leder, revisor og regnskapsfører om at denne har påtatt seg rollen
d. dokumentasjon av beslutning som danner grunnlaget for meldt opplysning, at beslutningen er truffet av kompetent organ, og at det fremkommer av beslutningen at eventuelle lovbestemte minstekrav til beslutningens innhold er oppfylt
e. erklæring fra tredjepart om innbetaling av ansvarskapital der det i lov eller i medhold av lov er stilt krav om slik erklæring
f. erklæring fra revisor om at de opplysninger som er gitt om innbetaling av selskapskapital i ansvarlige selskaper og kommandittselskaper og om innbetaling av innskuddskapital i interkommunale selskaper, regionale helseforetak og helseforetak, er riktige
g. dokumentasjon av at det er utarbeidet redegjørelse eller åpningsbalanse i forbindelse med innbetaling av ansvarskapital der det i lov eller i medhold av lov er stilt krav om slik redegjørelse eller åpningsbalanse
h. erklæring fra revisor om redegjørelse eller åpningsbalanse som nevnt i bokstav g der det i lov eller i medhold av lov er stilt krav om slik erklæring
i. bekreftelse fra ansvarlige deltakere om at meldingen skjer med deres samtykke, dersom meldingen gjelder nyregistrering eller endringer som berører deltakerforhold
j. bekreftelse fra ansvarlig deltaker som er trådt ut av foretaket, dersom meldingen gjelder uttreden
k. erklæring fra revisor når det meldes kapitalnedsettelse og nedsettingsbeløpet skal brukes til dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte, med unntak av når det meldes kapitalnedsettelse etter aksjeloven § 12-1 første ledd andre punktumnr. 1
l. annen dokumentasjon som etter lov eller i medhold av lov skal sendes til Foretaksregisteret

(2) Bekreftelser og erklæringer etter første ledd skal være signert av den som skal avgi bekreftelsen eller erklæringen. Kravet til bekreftelse etter første ledd bokstav c, i og j kan oppfylles ved at den som skal avgi bekreftelsen, signerer meldingen.
(3) Innsenderen kan sladde opplysninger i dokumentasjon som nevnt i første ledd hvis de ikke er relevante for at en opplysning som er meldt, kan registreres i Foretaksregisteret.
(4) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om dokumentasjon etter denne paragrafen, herunder regler om

a. hvilken dokumentasjon som skal inngå i meldingen etter første ledd bokstav a andre og tredje punktum og bokstav d og g, herunder at kravet til dokumentasjon kan oppfylles ved at det avgis bekreftelse eller erklæring
b. krav til dataformat og filformat for dokumentasjonen
c. krav til innhold i bekreftelser og erklæringer
d. krav til signatur på bekreftelser og erklæringer.

§ 4-5. Pålegg om å sende inn melding

(1) Dersom et registreringspliktig foretak ikke er registrert, kan registerføreren pålegge foretaket å sende melding om nyregistrering til Foretaksregisteret innen en bestemt frist. Det samme gjelder dersom plikten til å sende endringsmelding etter § 4-2 ikke er oppfylt.
(2) Registerføreren kan pålegge et registrert foretak å sende inn informasjon for å kontrollere at opplysninger som er registrert om foretaket i Foretaksregisteret, er riktige. I pålegget skal det gis en rimelig frist til å sende inn slik informasjon. Dersom foretaket ikke etterkommer pålegget, kan registerføreren registrere en påtegning om dette i Foretaksregisteret.

§ 4-6. Endringsmeldinger fra andre

(1) Styremedlem, varamedlem, daglig leder, signaturberettiget, prokurist, revisor eller regnskapsfører som har fratrådt, kan selv gi Foretaksregisteret melding om dette. Det samme gjelder ansvarlig deltaker som har trådt ut av foretaket.
(2) Den som har fått dom om forhold som er eller skulle ha vært meldt til Foretaksregisteret, kan kreve at opplysninger som er registrert i Foretaksregisteret, blir endret i samsvar med domsslutningen.
(3) Domstolene og andre offentlige organer skal sende Foretaksregisteret melding om forhold som gjelder registrerte foretak, dersom det er fastsatt i eller i medhold av lov.
(4) På bakgrunn av dom, kjennelse eller annen rettslig beslutning kan domstolene kreve at opplysninger om registrerte foretak blir registrert i Foretaksregisteret.

§ 4-7. Nærmere krav til meldinger mv.

(1) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om meldinger til Foretaksregisteret etter dette kapittelet, herunder regler om fremgangsmåten

for å sende inn meldinger, hvem som skal signere meldinger, og krav til språk i meldinger.
(2) Departementet kan gi forskrift om registerførerens adgang til å stenge for mottak og registrering av meldinger.

§ 4-8. Gebyr for registrering

Det skal betales gebyr for nyregistrering i Foretaksregisteret. Det kan også kreves gebyr for andre meldinger som skal registreres. Gebyr etter første og andre punktum skal dekke kostnadene ved registrering av meldinger og en forholdsmessig andel av drifts- og vedlikeholdskostnadene til Foretaksregisteret. Departementet kan gi forskrift om gebyrenes størrelse og innkrevingsform.

§ 4-9. Elektronisk stiftelse og registrering

(1) Departementet kan gi forskrift om registerførerens plikt til

a. å utforme og offentliggjøre maler for stiftelse og registrering av foretak
b. å offentliggjøre informasjon om regler om stiftelse og registrering av foretak
c. å offentliggjøre informasjon om regler om registrering av filial av utenlandsk foretak.

(2) Departementet kan gi forskrift om elektroniske løsninger for stiftelse og registrering av foretak, herunder om tekniske krav til løsningene og registerførerens adgang til å godkjenne elektroniske løsninger. Det kan bare gis regler om elektronisk stiftelse etter første punktum der det etter lov åpnes for elektronisk stiftelse.

§ 4-10. Elektroniske identifikasjonsmidler

Departementet kan gi forskrift om

a. bruk av elektroniske identifikasjonsmidler i forbindelse med elektronisk stiftelse av foretak og ved elektronisk signering av meldinger til Foretaksregisteret
b. bruk av elektroniske identifikasjonsmidler fra andre EØS-stater ved melding til Foretaksregisteret og om offentliggjøring av hvilke

identifikasjonsmidler som kan benyttes.

Kapittel 5. Kontroll av meldinger og registrering

§ 5-1. Kontroll av meldinger til Foretaksregisteret

(1) Når Foretaksregisteret mottar melding som nevnt i kapittel 4, skal registerføreren kontrollere

a. at meldingen og de meldte opplysningene oppfyller krav fastsatt i eller i medhold av denne loven, herunder krav til dokumentasjon eller bekreftelse av de meldte opplysningene og krav til hvem som skal signere meldingen
b. at meldingen og de meldte opplysningene oppfyller krav fastsatt i annen lovgivning, herunder krav til dokumentasjon eller bekreftelse av de meldte opplysningene og at lovbestemte frister for å melde opplysningene til Foretaksregisteret er overholdt
c. at foretaket oppfyller krav fastsatt i eller i medhold av lov til å bli registrert som den meldte organisasjonsformen
d. at foretaksnavn som er meldt, er i samsvar med foretaksnavneloven, jf. foretaksnavneloven § 2-7. For foretak som ikke omfattes av foretaksnavneloven, skal registerføreren kontrollere at foretakets navn ikke strider mot lov.
e. at fysisk eller juridisk person som er meldt å ha en rolle i foretaket, oppfyller krav fastsatt i eller i medhold av lov til å inneha rollen
f. at fysisk person som er meldt å ha en rolle i foretaket, ikke er ilagt konkurskarantene, idømt rettighetstap eller idømt fratakelse av den rettslige handleevnen som hindrer vedkommende i å inneha rollen
g. at beslutning som danner grunnlag for meldt opplysning, er truffet av kompetent organ
h. at det fremkommer av beslutning som danner grunnlag for meldt opplysning, at eventuelle lovbestemte minstekrav til beslutningens innhold er oppfylt
i. at lovbestemte krav til kjønnssammensetning i styret er oppfylt.

(2) Registerføreren kan kontrollere at det som er meldt, og grunnlaget for det er og har blitt til i samsvar med lov og bestemmelser gitt i medhold av lov. Hvis foretakets vedtekter er registrert i Foretaksregisteret, kan registerføreren kontrollere at det som er meldt, og grunnlaget for det stemmer med vedtektene og har blitt til i samsvar med disse.
(3) Registerføreren kan kreve at foretaket fremlegger den informasjon som

registerføreren finner nødvendig for å gjennomføre kontrollen etter første og andre ledd.
(4) Dersom registerføreren finner at registrering av en meldt opplysning kan krenke en tredjeparts rett, skal registerføreren gi denne anledning til å uttale seg innen en bestemt frist.
(5) Når grunnlaget for det som innkommer til registrering, er tegning av aksje eller egenkapitalbevis, skal registerføreren kontrollere at det er gitt opplysninger om at prospekt ikke er nødvendig, eller at nasjonalt prospekt eller erklæringen om godkjenning av EØS-prospekt er sendt til Foretaksregisteret, jf. § 3-9.

§ 5-2. Registrering av opplysninger i Foretaksregisteret

Når meldte opplysninger er kontrollert og funnet i orden, skal registerføreren straks registrere opplysningene i Foretaksregisteret.

§ 5-3. Registreringsnektelse

(1) Registerføreren skal nekte å registrere de meldte opplysningene hvis meldingen eller meldte opplysninger ikke oppfyller kravene i § 5-1 første ledd. Det samme gjelder hvis registerføreren finner at det som blir meldt, og grunnlaget for det ikke er eller har blitt til i samsvar med lov eller bestemmelser gitt i medhold av lov eller vedtektene, jf. § 5-1 andre ledd. Registerføreren skal også nekte registrering hvis meldte opplysninger eller grunnlaget for dem er så utydelige eller så uklare at det ikke er mulig å fastslå hvordan opplysningene skal forstås.
(2) Dersom dokumentasjon som skal inngå i meldingen etter § 4-4, ikke er sendt inn, skal registerføreren varsle innsenderen av meldingen og gi en rimelig frist til å rette forholdet. Varselet skal også sendes til foretaket. I varselet skal det opplyses om at de meldte opplysningene vil bli nektet registrert dersom forholdet ikke blir rettet innen fristen.

§ 5-4. Underretning om vedtaket

(1) Registerføreren skal straks sende underretning om vedtaket til innsenderen av meldingen og foretaket. Underretning skal også sendes til den som etter § 5-1 fjerde ledd er gitt anledning til å uttale seg. Hvis vedtaket gjelder emisjon av finansielle instrumenter, skal også verdipapirsentralen underrettes.
(2) Når det blir registrert endringer i styret eller av hvem som er daglig leder, skal registerføreren straks sende underretning om vedtaket til den som ikke

lenger er registrert som styremedlem, varamedlem eller daglig leder som følge av registreringen.[1]
(3) Når det blir registrert opplysninger om et foretak, skal registerføreren straks sende en oversikt over det som er registrert, til innsenderen av meldingen og foretaket eller angi hvor oversikten er tilgjengelig. Dette gjelder tilsvarende for dem som skal motta underretning om vedtaket etter første ledd andre og tredje punktum og andre ledd.
(4) Ved nyregistrering i Foretaksregisteret skal registerføreren straks sende firmaattest til innsenderen av meldingen og foretaket eller angi hvor firmaattesten er tilgjengelig. Med firmaattest menes et standardisert dokument fra Foretaksregisteret om et bestemt foretak identifisert ved organisasjonsnummer.
(5) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om innholdet i oversikt som nevnt i tredje ledd og firmaattest som nevnt i fjerde ledd.
1 Andre ledd trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer, se § 13-1.

Kapittel 6. Kunngjøring mv.

§ 6-1. Kunngjøring

(1) Ved nyregistrering av foretak skal registerføreren kunngjøre følgende opplysninger i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon:

a. foretakets navn og organisasjonsnummer
b. foretakets formål eller virksomhetsbeskrivelse
c. foretakets forretningskommune
d. navnet på medlemmene av foretakets styre og daglige leder når dette er meldt
e. navnet på innehaver for enkeltpersonforetak og samtlige ansvarlige deltakere i foretak som nevnt i § 3-3 første ledd og i kommanditselskaper

Første punktum gjelder ikke ved nyregistrering av utenlandsk foretak.

(2) Registerføreren skal påse at følgende oversendes Kontoret for Den europeiske unions offisielle publikasjoner innen én måned etter kunngjøringen i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon:

a. opplysninger om et europeisk selskap som skal offentliggjøres i EØS-tillegget til Den europeiske unions tidende etter rådsforordning (EF)

nr. 2157/2001 artikkel 14

b. opplysninger om et europeisk samvirkeforetak som skal offentliggjøres i EØS-tillegget til Den europeiske unions tidende etter rådsforordning (EF) nr. 1435/2003 artikkel 13

(3) Ved nyregistrering av europeisk økonomisk foretaksgruppe som nevnt i forordning (EØF) nr. 2137/85 skal registerføreren kunngjøre opplysninger som nevnt i forordningen artikkel 8 samt endringer i disse. Registerføreren skal også påse at opplysninger som skal offentliggjøres i EØS-tillegget til Den europeiske unions tidende, jf. forordningen artikkel 11, blir oversendt til Kontoret for Den europeiske unions offisielle publikasjoner innen én måned etter kunngjøring i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon.
(4) Ved nyregistrering av utenlandsk foretak skal opplysninger som nevnt i § 3-8 første ledd bokstav a og h og tredje ledd kunngjøres når dette er meldt.
(5) Dersom det registreres endring i et foretaks foretaksnavn eller navn eller i det som er registrert og kunngjort om et foretaks ansvarlige deltakere, skal endringen kunngjøres. Det samme gjelder dersom et registrert foretak slettes fra registeret. Andre endringer skal ikke kunngjøres.
(6) Registerføreren skal kunngjøre opplysninger som nevnt i artikkel 14 i direktiv (EU) 2017/1132 i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon med en gang de er registrert.
(7) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om kunngjøring i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon, herunder om retting og sletting av kunngjøringer.

§ 6-2. Registrering og kunngjøring av selskapsopplysninger og dokumenter på Unionens offisielle språk

(1) Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper har rett til å få registrert og kunngjort selskapsopplysninger og dokumenter som nevnt i artikkel 14 i direktiv (EU) 2017/1132 på ethvert av Unionens offisielle språk.
(2) Hvis det er manglende samsvar mellom dokumenter og opplysninger som er offentliggjort på registerets offisielle språk, og oversettelser som er kunngjort frivillig, kan sistnevnte ikke påberopes overfor en tredjepart. En tredjepart kan påberope seg oversettelser som er offentliggjort frivillig, med mindre selskapet godtgjør at tredjeparten kjente til den versjonen som er gjenstand for obligatorisk offentliggjøring.

Kapittel 7. Legitimasjonsvirkninger mv.

§ 7-1. Legitimasjonsvirkninger

(1) Når det følger av rettsregler at det er avgjørende for en tredjeparts rettsstilling om denne kjente til et forhold eller ikke, skal det som er registrert i Foretaksregisteret, anses for å ha kommet til tredjepartens kunnskap.
(2) For disposisjoner som har funnet sted før den sekstende dagen etter dagen for kunngjøring av registrerte opplysninger, kan ikke opplysningene gjøres gjeldende overfor en tredjepart dersom denne godtgjør at det var umulig for tredjeparten å ha kjennskap til opplysningene.
(3) Meldepliktige forhold som ikke er meldt, og som er i strid med det som er registrert, kan ikke gjøres gjeldende overfor en tredjepart, med mindre denne kjente eller burde kjent forholdet.

§ 7-2. Krav til identifikasjon av foretaket på dokumenter mv.

(1) Et foretaks nettsider, brev og forretningsdokumenter skal, uavhengig av hvilket medium de finnes på, inneholde foretakets organisasjonsnummer og foretaksnavn eller navn. For foretak som er registrert i Merverdiavgiftsregisteret, skal salgsdokumenter i tillegg inneholde bokstavene MVA plassert bak organisasjonsnummeret.
(2) Et aksjeselskaps og et allmennaksjeselskaps nettsider, brev og forretningsdokumenter skal, uavhengig av hvilket medium de finnes på, i tillegg angi det register der selskapet er registrert, organisasjonsform, hovedkontor og eventuelt at selskapet er under avvikling.
(3) For filial av utenlandsk foretak, jf. § 3-8, skal filialens brev, kunngjøringer og andre dokumenter i tillegg angi det registeret filialen er registrert i. Det skal også gis opplysninger som nevnt i andre ledd om det utenlandske foretaket.
(4) For europeisk økonomisk foretaksgruppe skal foretakets dokumenter inneholde opplysninger som nevnt i forordning (EØF) nr. 2137/85 artikkel 25, jf. EØFG-loven § 1.

Kapittel 8. Retting av feil og endringer uten melding

§ 8-1. Retting av feil i registrerte opplysninger

(1) Hvis registerføreren oppdager at en registrert opplysning er uriktig, skal registerføreren sørge for at feilen rettes. Registerføreren skal straks varsle

foretaket om feilen, hvordan den vil bli rettet, og at feilen vil bli rettet dersom registerføreren ikke mottar innsigelser innen en bestemt frist. Når en registrert opplysning er rettet etter første punktum, skal registerføreren kunngjøre hva rettingen omfatter.
(2) Registerføreren kan rette feil uten å varsle foretaket dersom det er ubetenkelig. Retting av feil etter første punktum skal ikke kunngjøres.
(3) Dersom det er uklart hva som er riktig opplysning, eller feilen på annen måte ikke kan rettes uten ny melding fra foretaket, kan registerføreren registrere en påtegning om feilen. Foretaket skal samtidig pålegges å sende inn ny melding innen en bestemt frist. Hvis det er registrert en påtegning etter første punktum, skal påtegningen fjernes når forholdet som begrunnet påtegningen, ikke lenger gjør seg gjeldende.

§ 8-2. Påtegninger

(1) Registerføreren kan registrere en påtegning dersom det er forhold ved registrerte opplysninger om foretaket som tredjepersoner bør gjøres kjent med. Første punktum gjelder tilsvarende dersom plikten til å sende inn melding etter § 4-1 eller § 4-2 ikke er oppfylt. Hvis det er registrert en påtegning etter første eller andre punktum, skal påtegningen fjernes når forholdet som begrunnet påtegningen, ikke lenger gjør seg gjeldende.
(2) Registerføreren skal registrere en påtegning om at en person er avregistrert fra en rolle, dersom personen har

a. meldt egenfratreden fra rollen, jf. § 4-6 første ledd
b. blitt ilagt konkurskarantene eller blitt idømt rettighetstap som hindrer vedkommende i å inneha rollen
c. blitt idømt fratakelse av den rettslige handleevnen eller blitt midlertidig fratatt den rettslige handleevnen etter vergemålsloven § 61, som hindrer vedkommende i å inneha rollen.

(3) Dersom en person som er registrert med en rolle i Foretaksregisteret, blir registrert som død i Folkeregisteret, skal registerføreren registrere en påtegning om dette i Foretaksregisteret.

§ 8-3. Sletting av opphørte foretak

(1) Dersom registerføreren har grunn til å tro at et registrert foretak har opphørt, skal registerføreren varsle foretaket og de som har meldeplikt etter § 4-3, om at foretaket kan bli slettet fra Foretaksregisteret. I varselet skal det gis

en rimelig frist til å gi opplysninger som sannsynliggjør at foretaket fortsatt består. Dersom registerføreren ikke mottar slike opplysninger innen fristen, skal varselet gjentas med ny frist ved kunngjøring i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon. Hvis registerføreren ikke mottar opplysninger innen fristen i kunngjøringen, skal foretaket slettes fra Foretaksregisteret.
(2) Hvis Foretaksregisteret har mottatt melding etter konkursloven § 138 om at bobehandlingen er avsluttet i medhold av konkursloven § 128 eller § 135 i registrert foretak med ubegrenset ansvar, skal registerføreren varsle de som har meldeplikt etter § 4-3, om at foretaket vil bli slettet fra Foretaksregisteret dersom de ikke innen ett år gir opplysninger om at foretaket fortsatt består. Hvis det ikke gis slike opplysninger innen fristen, skal foretaket slettes fra Foretaksregisteret.
(3) Sletting fra Foretaksregisteret får ikke betydning for deltakers ansvar for foretakets forpliktelser eller for styremedlemmers personlige ansvar. Dersom foretaket innen seks måneder etter at slettingen er kunngjort, sender melding til Foretaksregisteret om at foretaket fortsatt består, har foretaket fortrinnsretten til det tidligere foretaksnavnet i behold.
(4) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om sletting etter denne paragrafen.

Kapittel 9. Utlevering og utveksling av opplysninger fra Foretaksregisteret

§ 9-1. Utlevering av opplysninger fra Foretaksregisteret

(1) Enhver har rett til å få tilgang til opplysninger og dokumenter som er registrert i Foretaksregisteret. Dette gjelder ikke fødselsnummer og d-nummer.
(2) Offentlige myndigheter og virksomheter, private virksomheter som utfører lovpålagte oppgaver eller oppgaver på vegne av det offentlige, kredittopplysningsvirksomhet og finansforetak kan få utlevert fødselsnummer og d-nummer fra Foretaksregisteret til bruk i sin virksomhet.
(3) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om hvordan registrerte opplysninger og dokumenter skal gjøres tilgjengelige, og kan bestemme at det skal betales gebyr for tjenestene.

§ 9-2. Innhenting og registrering av opplysninger fra andre registre

(1) Opplysninger som er registrert i andre offentlige registre, kan innhentes og registreres i Foretaksregisteret dersom det er ubetenkelig.
(2) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om at opplysninger som

er registrert i registre som ikke føres av offentlige myndigheter, kan innhentes og registreres i Foretaksregisteret. Slik forskrift må angi hvilke registre det kan innhentes opplysninger fra. Det kan også gis regler om hvordan innhentingen skal skje.

§ 9-3. Overføring av opplysninger fra Foretaksregisteret til andre offentlige registre

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om at opplysninger som er registrert i Foretaksregisteret, kan overføres til andre offentlige registre, herunder om hvordan slik overføring skal skje.

§ 9-4. Utveksling og tilgjengeliggjøring av opplysninger gjennom registersammenkoblingssystemet (BRIS)

(1) Foretaksregisteret kan utveksle opplysninger med utenlandske foretaksregistre i samsvar med direktiv (EU) 2017/1132. Foretaksregisterets utlevering av opplysninger etter første punktum skal være gratis. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om utveksling av opplysninger etter første punktum og om bruk og registrering av slike opplysninger.
(2) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om at Foretaksregisteret skal gjøre bestemte opplysninger tilgjengelige for enhver gjennom registersammenkoblingssystemet, herunder hvilke opplysninger som skal gjøres tilgjengelige, om betaling av gebyr for innsyn og hvilke opplysninger som skal være gratis tilgjengelige.

§ 9-5. Varsling til offentlige myndigheter og finansforetak

(1) Registerføreren kan uten hinder av taushetsplikt gi opplysninger til andre offentlige myndigheter og finansforetak når de kan ha bruk for opplysningene i sin virksomhet.
(2) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om utlevering av opplysninger etter første ledd, herunder om hvordan utlevering skal skje.

Kapittel 10. Om klage, søksmålsadgang og berostillelse

§ 10-1. Klage på registerførerens vedtak

Registerførerens vedtak kan påklages etter reglene i forvaltningsloven. Vedtak om registrering i Foretaksregisteret, jf. § 5-2, kan likevel ikke påklages når det har gått mer enn tre måneder siden vedtaket ble fattet.

§ 10-2. Vilkår for å reise sak for domstolene om vedtaket

Den som har fått underretning om vedtaket etter § 5-4 første eller andre ledd, kan bare reise søksmål om registerførerens vedtak hvis vedkommende har klaget på vedtaket og klagesaken er endelig avgjort. Forvaltningsloven § 27 tredje ledd tredje og fjerde punktum og § 27 b andre punktum gjelder tilsvarende.

§ 10-3. Berostillelse av behandling av melding eller klage

Registerføreren kan stille behandlingen av en melding i bero hvis det er reist søksmål om underliggende forhold som kan ha betydning for registerførerens kontroll etter § 5-1 første eller andre ledd. En avgjørelse om berostillelse kan gjelde inntil søksmålet er endelig avgjort. Første og andre punktum gjelder tilsvarende for registerføreren og klageinstansen ved behandling av klage på registrerings- eller nektingsvedtak.

Kapittel 11. Sanksjoner og tvangsmulkt

§ 11-1. Straff

Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelsene i § 4-1 eller § 4-2 straffes de som har meldeplikt etter § 4-3, med bøter. Medvirkning straffes ikke.

§ 11-2. Tvangsmulkt

(1) Dersom et foretak ikke etterkommer pålegg som nevnt i § 4-5 første eller andre ledd eller § 8-1 tredje ledd andre punktum, kan registerføreren ilegge foretaket og meldepliktige etter § 4-3 løpende tvangsmulkt inntil meldingen er sendt inn.

(2) Dersom et foretaks dokumenter mv. ikke inneholder opplysninger som nevnt i § 7-2, kan registerføreren ilegge foretaket og meldepliktige etter § 4-3 løpende tvangsmulkt inntil dokumentene mv. er i samsvar med § 7-2.
(3) Vedtak om tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.
(4) Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om tvangsmulkt, herunder om fastsettelse og beregning av tvangsmulkt og om ettergivelse av ilagt mulkt.

Kapittel 12. Statens erstatningsansvar ved feil

§ 12-1. Statens erstatningsansvar ved feil

Dersom Foretaksregisteret gir feil opplysning ved utskrift, attest eller kunngjøring, har den som uforskyldt lider tap, rett til erstatning av staten hvis tapet skyldes

a. at opplysningen ikke stemmer med det som er registrert i Foretaksregisteret, eller med den meldingen som er grunnlaget for registreringen.
b. at opplysningen som er registrert i Foretaksregisteret, er feilaktig rettet eller endret etter bestemmelsene i § 8-1 eller § 9-2 uten at det i den forbindelse er noe å bebreide foretaket.

Kapittel 13. Ikrafttredelse og overgangsregler. Endringer i andre lover

§ 13-1. Ikrafttredelse

(1) Loven trer i kraft fra den tid[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.
(2) Fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak.
1 Fra 1 jan 2026 iflg. res. 20 juni 2025 nr. 1119 med unntak av:
foretaksregisterloven § 5-4 andre ledd,
§ 13-3 nr. 1 – endringer i lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper § 3-8 fjerde ledd nye andre og tredje punktum, § 8-10 åttende ledd nye tredje og fjerde punktum og
§ 13-3 nr. 2 – endringene i lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper § 3-8 femte ledd nye andre og tredje punktum, § 3-14 andre ledd nye andre og tredje punktum og § 8-10 syvende ledd nye tredje og fjerde punktum.

§ 13-2. Overgangsregler

(1) Departementet kan gi overgangsregler.
(2) Innretninger, næringsdrivende selskaper og foreninger som er registrert i Foretaksregisteret før § 2-1 i denne loven trer i kraft, har rett til å forbli registrert i Foretaksregisteret.

§ 13-3. Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:
1. I lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper gjøres følgende endringer:
§ 2-1 første ledd tredje punktum skal lyde:
Stiftelsesdokumentet kan opprettes som et papirdokument eller gjennom elektroniske løsninger for stiftelse av aksjeselskap som er godkjent av registerfører, jf. foretaksregisterloven § 4-9.
§ 3-8 fjerde ledd nye andre og tredje punktum skal lyde:
Det skal registreres i Foretaksregisteret at registeret har mottatt redegjørelsen, når redegjørelsen er datert, og hvem som er avtaleparter. Erklæringen skal registreres i Foretaksregisteret.
§ 8-10 åttende ledd nye tredje og fjerde punktum skal lyde:
Det skal registreres i Foretaksregisteret at registeret har mottatt redegjørelsen, når redegjørelsen er datert, og hvem som yter og mottar bistanden. Erklæringen skal registreres i Foretaksregisteret.
2. I lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper gjøres følgende endringer:
§ 3-8 femte ledd nye andre og tredje punktum skal lyde:
Det skal registreres i Foretaksregisteret at registeret har mottatt redegjørelsen, når redegjørelsen er datert, og hvem som er avtaleparter. Erklæringen skal registreres i Foretaksregisteret.
§ 3-14 andre ledd nye andre og tredje punktum skal lyde:
Det skal registreres i Foretaksregisteret at registeret har mottatt redegjørelsen, når redegjørelsen er datert, og hvem som er avtaleparter. Erklæringen skal registreres i Foretaksregisteret.
§ 8-10 syvende ledd nye tredje og fjerde punktum skal lyde:
Det skal registreres i Foretaksregisteret at registeret har mottatt redegjørelsen, når redegjørelsen er datert, og hvem som yter og mottar bistanden. Erklæringen skal registreres i Foretaksregisteret.
3. I lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser gjøres følgende endringer:
§ 8 første ledd andre punktum bokstav g og ny bokstav h skal lyde:

g. stiftelsens vedtekter;
h. om stiftelsen er alminnelig eller næringsdrivende.

§ 8 femte ledd første og andre punktum skal lyde:
Følgende bestemmelser i foretaksregisterloven gjelder tilsvarende for Stiftelsesregisteret: § 1-6, § 4-3, § 4-5, § 4-7, kapittel 5, § 7-1, § 8-1, kapittel 9, § 11-2 og § 12-1. Det samme gjelder foretaksregisterloven § 4-6, likevel slik at en observatør som har fratrådt, selv kan gi Stiftelsesregisteret melding om dette.
Nåværende andre punktum blir nytt tredje punktum.
§ 13 første punktum skal lyde:
Næringsdrivende stiftelser skal meldes til Foretaksregisteret med de opplysninger som følger av foretaksregisterloven kapittel 3.
4. I lov 21. juni 1985 nr. 79 om enerett til foretaksnavn og andre forretningskjennetegn mv. gjøres følgende endringer:
§ 1-1 tredje ledd første punktum skal lyde:
Med foretaksnavn til norskregistrert utenlandsk foretak, jf. foretaksregisterloven § 2-1 andre ledd, menes navn som nevnt i denne lov § 2-2 femtende ledd.
§ 2-7 andre ledd skal lyde:
For saksbehandlingen hos registerfører gjelder bestemmelsene i foretaksregisterloven.
§ 3-1 tredje ledd andre punktum skal lyde:
For registrerte foretak opphører alltid retten til foretaksnavnet når foretaket slettes, med mindre foretaksnavnet og virksomheten overtas av andre, jfr. § 4-1, eller foretaket registreres på ny innen 6 måneder etter at det er slettet etter foretaksregisterloven § 8-3 andre ledd.
§ 3-6 niende ledd andre punktum skal lyde:
Foretaksregisterloven § 8-1 første ledd og tredje ledd første og andre punktum om retting av feil gjelder tilsvarende.
§ 7-1 andre ledd skal lyde:
Trer en juridisk person i likvidasjon eller åpnes det gjeldsforhandling eller konkurs hos innehaveren av et foretaksnavn skal foretaksnavnet ved tegning av foretaksnavnet gis en tilføyelse som angir dette, jf. foretaksregisterloven § 7-2.
5. I lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer gjøres følgende endring:
§ 27 første punktum skal lyde:
Om tilbakekaldelse av prokura, som er anmeldt til Foretaksregisteret gjelder foretaksregisterloven § 4-2 og § 7-1 første ledd.
6. I lov 21. juni 1985 nr. 80 om prokura gjøres følgende endring:
§ 2 andre punktum skal lyde:
Annen innskrenkning i prokuristens fullmakt etter § 1 kan ikke registreres, jf. foretaksregisterloven § 3-4, og heller ikke gjøres gjeldende overfor godtroende tredjepart.
7. I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. gjøres følgende endring:

§ 8-2 syvende ledd skal lyde:
(7) Foretaksregisterloven § 6-2 om registrering og kunngjøring av selskapsopplysninger og dokumenter på Unionens offisielle språk gjelder tilsvarende for innsending av oversettelser av årsregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen. Foretaksregisterloven § 9-4 om utveksling av opplysninger etter direktiv (EU) 2017/1132 gjelder tilsvarende for opplysninger i Regnskapsregisteret.
8. I lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling gjøres følgende endring:
§ 2-4 nr. 3 skal lyde:

3. utenlandske foretak som er registrert i Foretaksregisteret, jf. foretaksregisterloven, som oppfyller nærmere krav til organisering og revisjonsplikt fastsatt i forskrift gitt av departementet, og

9. I lov 22. desember 2021 nr. 163 om forsikringsformidling gjøres følgende endring:
§ 5-1 andre ledd andre punktum skal lyde:
Etablerer foretaket filial eller tilsvarende etablering som omfattes av foretaksregisterloven, må foretaket registrere denne i Foretaksregisteret før virksomheten kan igangsettes.

Lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven)

Følgende lov oppheves:

- Lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven).

Endringer i følgende lov:

- Lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. (konsesjonsloven).

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1-1. Lovens formål

Loven skal sikre bærekraftig mineralvirksomhet og forvaltning av

mineralressurser som legger til rette for høyest mulig samlet verdiskaping og å ivareta samfunnets behov for mineraler.

Mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser skal skje i et langsiktig perspektiv og skal ivareta hensynet til klima og miljø, annen næringsvirksomhet, lokalmiljøet ellers og naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

§ 1-2. Lovens saklige virkeområde

Loven gjelder mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser.

Ved uttak av mineraler som hovedsakelig skjer som ledd i tilrettelegging for annen bruk av grunnområdet der massene tas ut, gjelder kun §§ 2-1, 2-2 og 7-4. Ved vurderingen av om et uttak hovedsakelig skjer som ledd i tilrettelegging for annen bruk av grunnområdet der massene tas ut, skal det legges vekt på

a. hvor konkret planen for fremtidig bruk av området er
b. hvor viktig det kommersielle aspektet ved uttaket er
c. hvor lenge uttaket vil foregå, og hvor langt frem i tid den alternative bruken av grunnområdet ligger.

Loven omfatter ikke petroleumsressurser (hydrokarboner).

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan fatte enkeltvedtak om hvilke aktiviteter eller uttak av mineraler som omfattes av første og andre ledd.

§ 1-3. Lovens geografiske virkeområde

Loven gjelder i riket med unntak av Svalbard og Jan Mayen.

Loven gjelder ikke utenfor grensen for privat eiendomsrett i sjø, med mindre aktiviteten har til formål å utvinne mineralforekomster fra innslagspunkt på land og forekomstene befinner seg både innenfor og utenfor grensen for privat eiendomsrett i sjø.

§ 1-4. Forholdet til annet regelverk, private rettigheter mv.

Mineralvirksomhet kan bare utøves innenfor de rammene som er satt i denne loven og annen lovgivning.

Tillatelser etter denne loven erstatter ikke krav om arealavklaring eller nødvendige tillatelser etter annen lovgivning, med mindre noe annet går frem av loven.

Tillatelser etter denne loven griper ikke inn i og innebærer ingen avgjørelse av private rettsforhold mellom den som får tillatelsen, og andre, med mindre noe annet følger av loven.

§ 1-5. Forholdet til folkeretten

Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter.

§ 1-6. Retten til forekomster

Med statens mineraler menes i denne lov:

a. metaller med egenvekt 5 gram/cm^3 eller høyere, herunder krom, mangan, molybden, niob, vanadium, jern, nikkel, kobber, sink, sølv, gull, kobolt, bly, platina, tinn, sink, zirkonium, wolfram, uran, kadmium og thorium og malmer av slike metaller. Dette gjelder likevel ikke alluvialt gull,
b. metallene titan og arsen og malmer av disse,
c. magnetkis og svovelkis.

Med grunneiers mineraler menes i denne lov alle mineraler som ikke er statens mineraler etter første ledd. Dette gjelder likevel ikke petroleum etter lov 4. mai 1973 nr. 21 om undersøkelser etter og utvinning av petroleum i grunnen under norsk landområde.

§ 1-7. Definisjoner

I denne loven forstås med

a. mineralvirksomhet: leting etter, undersøkelse av og utvinning av mineraler fra naturlig forekommende mineralforekomster og etterlatte masser fra tidligere mineraluttak
b. leting: mindre inngripende arbeider i og prøvetaking fra grunnens overflate og geofysiske målinger og andre målinger av grunnen for å identifisere mulige mineralforekomster i grunnen
c. undersøkelse: aktivitet som er nødvendig for å kunne vurdere om det finnes en mineralforekomst med rikholdighet, størrelse og kvaliteter som gjør at forekomsten kan antas å være drivverdig eller å bli drivverdig innen rimelig tid
d. prøveuttak: uttak fra en mineralforekomst for å vurdere

forekomstens egenskaper og drivverdighet

e. utvinning: uttak av mineraler der formålet er å nyttiggjøre seg mineralene
f. drift: utvinning samt knusing og annen bearbeiding direkte knyttet til utvinningen og transport av masser i utvinningsområdet
g. tiltakshaver: fysisk eller juridisk person som søker om eller driver mineralvirksomhet, med unntak av Norges geologiske undersøkelse
h. byggeråstoff: mineraler som benyttes til bygge- og anleggsformål, med unntak av naturstein
i. naturstein: bergarter som bearbeides og sorteres til murestein, plater og emner for bruk i utearealer, benkeplater, bygninger, monumenter og lignende
j. industrimineraler: mineraler som utnyttes i industrielle prosesser uten å være råstoff til metaller eller byggeråstoff
k. lette metaller: metaller med egenvekt under 5 g/cm^3 som ikke er statens mineraler jf. § 1-6 første ledd.

§ 1-8. Krav om samordning av saksbehandling

Myndighetene skal sørge for at prosesser for behandling av planer og søknader om tillatelser som kreves for mineralvirksomhet, samordnes på en effektiv og hensiktsmessig måte.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan avholde et dialogmøte for å planlegge behandlingen av en søknad om tillatelse til mineralvirksomhet. Tiltakshaveren, den berørte kommunen og andre relevante myndigheter som er berørt av den aktuelle saken, skal delta.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføringen av samordningen som er nevnt i denne bestemmelsen.

§ 1-9. Hensynet til nasjonal sikkerhet

Kongen kan gi forskrift om tiltak som er nødvendige for å ivareta hensynet til nasjonal sikkerhet knyttet til mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser.

Kapittel 2. Krav til mineralvirksomhet

§ 2-1. Krav til forsvarlig mineralvirksomhet

Mineralvirksomhet skal foregå på en forsvarlig måte og i samsvar med gjeldende regelverk og skal ivareta hensynet til forsvarlig ressursforvaltning og sikkerhet for personell, miljø og omgivelser. Planlegging og gjennomføring av mineralvirksomhet skal skje slik at inngrep i grunn, naturmangfold og kulturminner og ulemper for nærmiljøet og dets brukere begrenses mest mulig innenfor hva som er praktisk og økonomisk forholdsmessig. Mineralvirksomheten må ikke hindre eller vanskeliggjøre annen næringsvirksomhet uten rimelig grunn eller vanskeliggjøre den i urimelig grad.

Kravet til forsvarlig mineralvirksomhet gjelder også for mineraluttak som omfattes av rapporteringsplikten i § 7-4.

§ 2-2. Krav om kompetanse

Tiltakshaveren skal sørge for at mineralvirksomheten utøves med den kompetanse som er nødvendig for å sikre at krav til forsvarlig mineralvirksomhet oppfylles, og for at virksomheten utøves i samsvar med bestemmelser gitt i eller med hjemmel i loven.

Kravet om nødvendig kompetanse gjelder også for uttak som omfattes av rapporteringsplikten i § 7-4.

§ 2-3. Plikt til å informere og invitere til dialog

Tiltakshaveren skal invitere til dialog og informere grunneiere, naboer, berørte bruksrettshavere og kommunen om pågående og planlagt mineralvirksomhet.

For større mineraluttak og for undersøkelsesarbeid av større omfang eller i områder med vesentlige og motstridende hensyn skal tiltakshaver gjennomføre årlige møter.

§ 2-4. Plikt til sikring

Tiltakshaveren skal iverksette og vedlikeholde sikringstiltak slik at mineralvirksomheten ikke medfører fare for skade på mennesker, husdyr, tamrein eller eiendom.

Plikten til sikring etter første ledd gjelder også for sikring mot fare som har oppstått fra tidligere aktiviteter innenfor området der tiltakshaveren har

driftskonsesjon eller utvinner mineraler som ikke krever driftskonsesjon. Sikringsplikten for tidligere aktiviteter gjelder også for tiden etter at tiltakshaverens drift har opphørt.

Når mineralvirksomheten opphører, skal tiltakshaveren gjennomføre nødvendige tiltak for varig sikring mot slik fare som er nevnt i første ledd.

§ 2-5. Plikt til opprydding og istandsetting

Tiltakshaveren skal sørge for forsvarlig opprydding og istandsetting innenfor rettighetsområdet mens mineralvirksomheten pågår. Når virksomheten opphører, skal grunnen og naturmangfoldet så langt det lar seg gjøre, istandsettes på en måte som ivaretar hensynet til videre bruk og til naturens reproduksjonsevne.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan fastsette en frist for når opprydding og istandsetting skal være fullført.

§ 2-6. Sikkerhet for dekning av kostnader ved sikring, opprydding og istandsetting

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan pålegge tiltakshavere som gjennomfører undersøkelser etter § 4-3, å stille økonomisk sikkerhet for gjennomføring av sikringstiltak etter § 2-4 og oppryddings- og istandsettingstiltak etter § 2-5.

Direktoratet skal pålegge tiltakshavere for prøveuttak eller konsesjonspliktig drift å stille økonomisk sikkerhet for gjennomføring av sikringstiltak etter § 2-4 og oppryddings- og istandsettingstiltak etter § 2-5. Direktoratet kan også fatte vedtak om økonomisk sikkerhetsstillelse for utvinning som ikke krever driftskonsesjon. I særlige tilfeller kan direktoratet gjøre helt eller delvis unntak fra krav om økonomisk sikkerhetsstillelse.

Direktoratet kan pålegge tiltakshavere å stille sikkerhet til staten for sikringstiltak og oppryddings- og istandsettingsbehov som kan oppstå etter at mineralvirksomheten er avsluttet.

§ 2-7. Vektlegging av tiltakets virkninger for naturgrunnlaget for samisk kultur mv.

Ved vurderingen av om det skal gis tillatelse til mineralvirksomhet som nevnt i §§ 4-3, 4-13, 5-2 eller 6-3 eller tillatelse til ekspropriasjon etter § 9-1 i tradisjonelle samiske områder, skal det legges vesentlig vekt på den virkningen det planlagte tiltaket vil ha for naturgrunnlaget for samisk kultur,

næringsutøvelse og samfunnsliv.

I vurderingen etter første ledd skal tiltakets virkninger sees i sammenheng med andre gjennomførte eller planlagte tiltak i området. Det skal også legges vekt på momenter av betydning for naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv som kommer frem i konsultasjoner som er gjennomført etter § 2-8.

Dersom en søknad om tillatelse som nevnt i første ledd innvilges, kan det settes vilkår for å ivareta hensynet til samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv.

§ 2-8. Gjennomføring og samordning av konsultasjoner i tradisjonelle samiske områder

Konsultasjoner etter denne loven skal gjennomføres i samsvar med reglene i sameloven kapittel 4.

Dersom det skal gjennomføres konsultasjoner om flere vedtak etter loven her i samme sak, skal myndighetene så langt det er mulig, samordne konsultasjonene.

§ 2-9. Forskrift om krav til mineralvirksomhet

Departementet kan gi forskrift om krav til mineralvirksomhet, herunder om

a. krav til forsvarlig mineralvirksomhet og nødvendig kompetanse, jf. § 2-1 og § 2-2
b. det nærmere innholdet i informasjonsplikten, jf. § 2-3
c. plikten til sikring, opprydding og istandsetting, jf. § 2-4 og § 2-5
d. sikkerhet for dekning av kostnader ved sikring, opprydding og istandsetting, jf. § 2-6.

Kapittel 3. Leting

§ 3-1. Leterett

Enhver kan lete etter mineralforekomster på fremmed grunn.

Det kreves samtykke fra grunneier og berørte bruksrettshavere til grunnen dersom det skal letes i områder der allmennheten ikke har ferdselsrett etter friluftsloven.

Det kreves samtykke fra ansvarlig myndighet dersom det skal letes i

områder som tilhører et militært anlegg eller øvingsområde, eller i nedlagte gruveområder, inkludert deponier.

Leteretten gjelder med de begrensninger som følger av loven her og av annet regelverk og vedtak om områdevern etter naturmangfoldloven og kulturminneloven. Letingen skal ikke være til hinder for andres undersøkelse eller drift etter denne loven.

Områdebegrensningene etter denne bestemmelsen gjelder ikke ved luftbårne målinger.

§ 3-2. Varslings- og meldeplikt ved leting

Leteren skal varsle grunneier og berørte bruksrettshavere senest to uker før letingen igangsettes. Ved målinger fra luften i tradisjonelle samiske områder skal leteren også varsle Sametinget, statsforvalteren og distriktsstyret for reindriften. Der det er forbundet med urimelig ulempe å muntlig eller skriftlig varsle den enkelte grunneier eller bruksrettshaver individuelt, kan varsling skje på en annen egnet måte. Varselet skal inneholde en angivelse av området det skal letes i, hvilke aktiviteter som skal gjennomføres, tidsrom det skal letes i, og kontaktinformasjon til leteren.

Den som skal gjennomføre geofysiske målinger og andre målinger av grunnen etter § 3-1, jf. § 1-7 bokstav b, skal også melde fra til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard senest to uker før arbeidene igangsettes. Meldingen skal være skriftlig og angi hvilke målinger som skal foretas, området der målingene skal foretas, og når målingene skal finne sted.

§ 3-3. Erstatning for skade, ulempe eller merarbeid

Leteren plikter uten hensyn til skyld å erstatte økonomisk tap som følge av skade, ulempe eller merarbeid som letingen medfører for grunneier eller berørte bruksrettshavere i området.

Tvist om krav om erstatning avgjøres ved skjønn, jf. § 10-9.

Kapittel 4. Undersøkelse og prøveuttak

§ 4-1. Undersøkelser av mineralforekomster

Bestemmelsene i § 3-1 andre til fjerde ledd gjelder tilsvarende ved undersøkelser. I områder med anlegg for allmennyttige formål og områder som ligger mindre enn 20 meter fra slike, kan undersøkelse ikke skje uten samtykke

fra ansvarlig myndighet. I områder som ligger mindre enn 50 meter fra en bygning som er brukt til boligformål, kan undersøkelse ikke skje uten særskilt samtykke fra grunneiere og berørte bruksrettshavere.

Bestemmelsen i § 3-3 gjelder tilsvarende.

§ 4-2. Rett til undersøkelse av byggeråstoff, naturstein mv.

Rett til undersøkelse av grunneiers mineraler som ikke er industrimineraler og lette metaller, etableres ved avtale med grunneier. Dersom avtale ikke kommer i stand, kan det søkes om ekspropriasjon etter § 9-1.

§ 4-3. Tillatelse til undersøkelse av statens mineraler, industrimineraler og lette metaller

Undersøkelser av statens mineraler, industrimineraler og lette metaller krever tillatelse fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard. Det samme gjelder undersøkelser av etterlatte masser fra tidligere mineralvirksomhet.

Direktoratet kan gi undersøkelsestillatelse dersom

a. undersøkelsene slik de er planlagt, oppfyller krav til forsvarlig mineralvirksomhet i § 2-1 og tiltakshaver oppfyller krav om kompetanse i § 2-2
b. undersøkelsesplanen oppfyller kravene i § 4-6
c. søker er et foretak som er registrert i Foretaksregisteret
d. det ikke er særlige forhold ved det omsøkte undersøkelsesområdet som tilsier at undersøkelsestillatelse ikke bør gis, herunder at det før lovens ikrafttredelse er inngått avtale med grunneier om fremtidig utvinning i området som er rimelig reserve for eksisterende drift, og
e. ingen andre har reservert området etter § 4-5 andre ledd eller har undersøkelsestillatelse, utvinningsrett eller driftskonsesjon til statens mineraler, industrimineraler eller lette metaller i undersøkelsesområdet.

Søknaden om undersøkelsestillatelse kan avslås dersom søkeren tidligere har begått alvorlige eller gjentatte overtredelser av bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne loven eller tidligere minerallovgivning.

Direktoratet kan stille vilkår for tillatelsen og fastsette eventuelle begrensninger i aktiviteter og tidspunkter for undersøkelser.

Direktoratet skal fastsette undersøkelsesområdet. Området må være avgrenset på en hensiktsmessig måte og ha en størrelse og utforming som kan undersøkes innenfor reglene om undersøkelsestillatelsens varighet etter § 4-8.

§ 4-4. Innholdet i undersøkelsestillatelse

Undersøkelsestillatelse etter § 4-3 gir rett til nødvendig tilgang til og bruk av grunnen for å foreta undersøkelsen. Fysiske inngrep i overflaten av eiendommen krever samtykke fra grunneieren.

§ 4-5. Krav til innhold i søknad om undersøkelsestillatelse, saksbehandling mv.

Søknad om undersøkelsestillatelse etter § 4-3 skal inneholde de opplysningene som er nødvendige for å vurdere om tillatelse bør gis, og hvilke vilkår som skal stilles, herunder

a. søkerens foretaksnavn og kontaktinformasjon
b. en angivelse av det geografiske området søknaden gjelder
c. dokumentasjon på samtykke fra grunneiere og berørte bruksrettshavere dersom det skal undersøkes i områder som er nevnt i § 3-1 andre ledd og § 4-1 første ledd tredje punktum
d. forslag til undersøkelsesplan, jf. § 4-6.

Søkeren får reservert søknadsområdet fra det tidspunktet søknaden er mottatt hos Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, og frem til søknaden er behandlet. Forslag til undersøkelsesplan og dokumentasjon som nevnt i første ledd bokstav c kan ettersendes senest tre måneder etter at søknaden om undersøkelsestillatelse ble sendt inn.

Søknaden og undersøkelsesplanen skal legges ut til offentlig ettersyn og sendes på høring til kommunen, fylkeskommunen, statsforvalteren, grunneiere og berørte bruksrettshavere. Søknad om undersøkelse i tradisjonelle samiske områder skal også sendes på høring til Sametinget. Søkeren skal varsle berørte naboer om søknaden og undersøkelsesplanen.

§ 4-6. Undersøkelsesplan

Undersøkelsesplanen skal gi nødvendige opplysninger om

a. hvilke undersøkelser som planlegges
b. hvilke mineraler undersøkelsene tar sikte på å avdekke forekomster

av
c. hvor undersøkelsene skal gjennomføres
d. planlagt tidsrom for når undersøkelsene skal gjennomføres
e. den eksisterende bruken av området
f. planstatus for området etter plan- og bygningsloven
g. tiltakets virkning i området søknaden gjelder, og omgivelsene, herunder kulturmiljøet, andre næringer, naturmiljøet i området og naturgrunnlaget for samisk kulturutøvelse
h. planlagte kostnader og investeringer.

Dersom andre undersøkelser planlegges ved eventuell forlengelse av undersøkelsestillatelsen, skal undersøkelsesplanen gi en overordnet beskrivelse av disse. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan kreve at undersøkelsesplanen gir andre relevante opplysninger.

I områder der tiltakshaver har tillatelse til prøveuttak etter § 4-13, gjelder ikke krav om undersøkelsesplan.

Dersom det foretas vesentlige endringer i undersøkelsesplanen, skal revidert undersøkelsesplan sendes til direktoratet for godkjenning.

§ 4-7. Varslings- og meldeplikt før oppstart av undersøkelser av statens mineraler, industrimineraler og lette metaller

Tiltakshaver etter § 4-3 skal varsle grunneiere og berørte bruksrettshavere og gi melding til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard om oppstart av undersøkelsesarbeider minst fire uker før disse igangsettes. Varsel og melding skal inneholde nødvendig informasjon om undersøkelsene som skal finne sted. Ved opphold i arbeidene i mer enn ett år må det sendes nytt varsel minst fire uker før arbeidene gjenopptas.

§ 4-8. Varigheten av undersøkelsestillatelse

Tillatelse til undersøkelser etter § 4-3 har en varighet på tre år fra vedtaksdatoen.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan etter søknad forlenge undersøkelsestillatelsen med inntil tre år av gangen forutsatt at

a. videre undersøkelser er nødvendige for å avklare om det foreligger en drivverdig forekomst av statens mineraler, industrimineraler eller lette metaller

b. tiltakshaver har oppfylt plikter gitt i eller med hjemmel i denne loven

c. arbeidene som inngår i undersøkelsesplanen, jf. § 4-6, er utført på en tilfredsstillende måte, eller at manglende utføring skyldes særlige forhold og tiltakshaver kan sannsynliggjøre at området vil bli undersøkt ved en forlengelse av undersøkelsestillatelsen.

Søknaden må være kommet inn til direktoratet senest tre måneder før undersøkelsestillatelsen opphører. Undersøkelsestillatelsen gjelder frem til søknad om forlengelse av undersøkelsestillatelse eller søknad om utvinningsrett etter § 5-2 er endelig avgjort i forvaltningen.

Ved forlengelse av undersøkelsestillatelsen etter andre ledd skal tiltakshaver oppdatere undersøkelsesplanen, jf. § 4-6. Tiltakshaver kan ved forlengelsen redusere undersøkelsesområdet. Hvis den oppdaterte undersøkelsesplanen innebærer vesentlige endringer, skal planen legges ut til offentlig ettersyn og sendes på høring som fastsatt i § 4-5 tredje ledd.

Undersøkelsestillatelsen kan maksimalt vare i 15 år.

§ 4-9. Overdragelse av undersøkelsestillatelse

Undersøkelsestillatelse etter § 4-3 kan overdras etter godkjenning fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard. Søknad om godkjenning må inneholde nødvendige opplysninger om erververen.

Direktoratet skal avslå en søknad om overdragelse dersom erververen ikke oppfyller kravet i § 4-3 andre ledd bokstav c. § 4-3 tredje ledd gjelder tilsvarende.

Det kan settes som vilkår for overdragelse at pålegg gitt av direktoratet med hjemmel i loven er oppfylt før overdragelse skjer.

Ved overdragelse av undersøkelsestillatelse trer erververen inn i alle overdragerens rettigheter og plikter etter eller med hjemmel i denne loven og undersøkelsestillatelsen.

§ 4-10. Karanteneperiode etter opphør av undersøkelsestillatelse mv.

I områder hvor tillatelse til undersøkelse etter § 4-3 opphører uten at det er gitt utvinningsrett, kan det i en karanteneperiode på seks måneder fra det tidspunktet tillatelsen opphører, ikke gis ny undersøkelsestillatelse.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan ikke behandle søknader om undersøkelsestillatelse i karanteneperioden. Ved karanteneperiodens utløp gjelder reglene i § 4-3.

Før utløpet av karanteneperioden kan direktoratet beslutte at området skal lyses ut særskilt. Direktoratet skal fastsette en frist for å søke om undersøkelsestillatelse. Vilkårene for tildeling av undersøkelsestillatelse etter § 4-3 andre og tredje ledd gjelder tilsvarende. Direktoratet kan fastsette saklige og objektive kriterier som skal benyttes ved valg mellom flere søkere til det utlyste området.

§ 4-11. Forskrift om undersøkelsestillatelse

Departementet kan gi forskrift om undersøkelsestillatelse til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller, blant annet om

a. krav til søknad om undersøkelsestillatelse, jf. § 4-5
b. saksbehandlingen, inkludert høring og offentlig ettersyn, jf. § 4-5
c. undersøkelsesplanen, jf. § 4-6
d. undersøkelsesområdet, jf. § 4-3 femte ledd
e. krav til søknad om overdragelse, jf. § 4-9.

§ 4-12. Undersøkelse etter og kartlegging av mineraler som gjennomføres av Norges geologiske undersøkelse

Norges geologiske undersøkelse kan gjennomføre undersøkelse etter og kartlegging av mineraler uten krav om undersøkelsesrett etter § 4-2 eller undersøkelsestillatelse etter § 4-3. Inngrep som kan medføre vesentlig skade på eiendommen, kan bare foretas med samtykke til dette fra grunneiere og berørte bruksrettshavere.

Aktiviteter etter denne bestemmelsen skal oppfylle kravene i §§ 2-1 til 2-5.

I områder der det er gitt undersøkelsestillatelse eller utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller eller driftskonsesjon, kan Norges geologiske undersøkelse bare foreta undersøkelser og kartlegging med samtykke fra den som har slik tillatelse.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, grunneiere og berørte bruksrettshavere skal varsles om oppstart av kartlegging og undersøkelser etter denne bestemmelsen minst fire uker før aktivitetene igangsettes. Varselet skal inneholde nødvendig informasjon om aktivitetene som skal finne sted.

Bestemmelsen i § 3-3 gjelder tilsvarende.

§ 4-13. Tillatelse til prøveuttak

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan gi en tidsbegrenset tillatelse til prøveuttak til tiltakshaver etter §§ 4-2, 4-3, 5-1 eller 5-2. Tillatelse til prøveuttak kan kun gis for den mengden som er nødvendig for å vurdere forekomstens egenskaper og drivverdighet. Direktoratet kan sette vilkår for tillatelsen.

Direktoratet kan gi tillatelse til prøveuttak dersom

a. søker har fått samtykke fra grunneieren og berørte bruksrettshavere til å gjennomføre prøveuttaket eller har fått slik rett ved ekspropriasjon etter § 9-1
b. prøveuttaket, slik det er planlagt, oppfyller krav til forsvarlig mineralvirksomhet i § 2-1 og tiltakshaver oppfyller krav om kompetanse i § 2-2
c. prøveuttaksplanen oppfyller kravene i § 4-15
d. søker er et foretak som er registrert i Foretaksregisteret.

Søknaden om tillatelse til prøveuttak kan avslås dersom søkeren tidligere har begått alvorlige eller gjentatte overtredelser av bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne loven eller tidligere minerallovgivning.

§ 4-14. Søknad om tillatelse til prøveuttak

Søknad om tillatelse til prøveuttak skal inneholde de opplysningene som er nødvendige for å vurdere om tillatelse bør gis, og hvilke vilkår som skal stilles, herunder

a. dokumentasjon på at søkeren har undersøkelsesrett, undersøkelsestillatelse eller utvinningsrett til mineralforekomsten
b. dokumentasjon på samtykke eller ekspropriasjonsvedtak som nevnt i § 4-13 bokstav a
c. forslag til prøveuttaksplan, jf. § 4-15
d. forslag til økonomisk sikkerhetsstillelse for sikring, opprydding og istandsetting av prøveuttaksområdet.

Søknaden skal legges ut til offentlig ettersyn og sendes på høring til kommunen, fylkeskommunen, statsforvalteren, grunneier og berørte bruksrettshavere. Søknad om prøveuttak i tradisjonelle samiske områder skal også sendes på høring til Sametinget. Søkeren skal varsle berørte naboer om søknaden.

§ 4-15. Prøveuttaksplan

Prøveuttaksplanen skal gi nødvendige opplysninger om

a. formålet med og størrelsen på prøveuttaket
b. området der prøveuttaket skal foregå, og kart som viser plasseringen av uttaket
c. planlagt tidsrom for når prøveuttaket skal gjennomføres
d. planlagt adkomst til prøveuttaksområdet
e. den eksisterende bruken av området
f. tiltakets virkning i området søknaden gjelder, og omgivelsene, herunder kulturmiljøet, andre næringer, naturmiljøet i området og naturgrunnlaget for samisk kulturutøvelse
g. hvordan prøveuttaket skal foregå og avsluttes på en måte som ivaretar sikkerheten for personell, miljø og omgivelser
h. planlagt håndtering av masser fra prøveuttaket.

§ 4-16. Overdragelse av tillatelse til prøveuttak

En tillatelse til prøveuttak kan overdras sammen med undersøkelsestillatelse eller undersøkelsesrett. Bestemmelsen i § 4-9 gjelder tilsvarende.

§ 4-17. Forskrift om prøveuttak

Departementet kan gi forskrift om prøveuttak, herunder om krav til søknad om tillatelse til prøveuttak, jf. § 4-14, og prøveuttaksplanen, jf. § 4-15.

Kapittel 5. Utvinningsrett til mineraler

§ 5-1. Utvinningsrett til byggeråstoff, naturstein mv.

Utvinning av grunneiers mineraler som ikke er industrimineraler og lette metaller, krever avtale med grunneier. Dersom en avtale ikke kommer i stand, kan tiltakshaver søke om ekspropriasjon av grunn og rettigheter etter § 9-1 første ledd bokstav e. Tiltakshaver blir eier av mineralene når de er tatt ut fra grunnen, med mindre et annet tidspunkt er avtalt med grunneieren.

§ 5-2. Utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller

Den som har undersøkelsestillatelse etter § 4-3 eller rett til å gjøre undersøkelser etter § 5-3 fjerde ledd, kan søke Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard om utvinningsrett til forekomster av statens mineraler, industrimineraler og lette metaller.

Dersom søkeren kan sannsynliggjøre at det finnes én eller flere forekomster av mineralene som nevnt i første ledd i undersøkelsesområdet som har en slik rikholdighet, størrelse og kvalitet at de kan antas å være drivverdige eller å bli drivverdige innen rimelig tid, har søkeren krav på utvinningsrett til de drivverdige forekomstene. Ved vurderingen av drivverdighet etter dette leddet er det mineralenes verdi på det tidspunktet direktoratet behandler søknaden, som skal legges til grunn.

Utvinningsrett til drivverdige forekomster av industrimineraler og lette metaller krever avtale med grunneier i tillegg til utvinningsrett etter første ledd. Dersom en avtale ikke kommer i stand, kan den som har undersøkelsestillatelse etter § 4-3, søke om ekspropriasjon av grunn og rettigheter etter § 9-1 første ledd bokstav e.

Tildeling av utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler eller lette metaller fra etterlatte masser fra tidligere mineraluttak forutsetter ikke undersøkelsestillatelse i området. Utvinningsrett kan ikke gis dersom andre enn søker har undersøkelsestillatelse, utvinningsrett eller driftskonsesjon i området.

Departementet kan gi forskrift om krav til søknader om utvinningsrett og om saksbehandlingen i forbindelse med tildelingen av utvinningsrett etter denne bestemmelsen.

§ 5-3. Innholdet i utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller

Den som har utvinningsrett til statens mineraler, kan

a. ta ut og nyttiggjøre seg alle forekomster av statens mineraler i utvinningsområdet
b. ta ut forekomster av grunneiers mineraler så langt det er nødvendig for å ta ut forekomsten av statens mineraler
c. nyttiggjøre seg ikke-drivverdige forekomster av grunneiers mineraler som er tatt ut i medhold av første ledd bokstav b, mot vederlag etter § 10-3.

Utvinner får eiendomsrett til mineralene når de er tatt ut fra grunnen.

Den som har utvinningsrett til industrimineraler og lette metaller, kan

a. ta ut og nyttiggjøre seg alle forekomster av industrimineraler og lette metaller i utvinningsområdet
b. ta ut og nyttiggjøre seg ikke-drivverdige forekomster av statens mineraler så langt det er nødvendig for å ta ut forekomsten av industrimineraler og lette metaller, mot vederlag etter § 10-3.

Utvinner får eiendomsrett til mineralene når de er tatt ut fra grunnen, med mindre et annet tidspunkt er avtalt.

Ved vurderingen av drivverdighet etter første og andre ledd er det mineralenes verdi på det tidspunktet Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard behandler en søknad om driftskonsesjon etter § 6-3, som skal legges til grunn.

Utvinningsretten gir rett til å gjennomføre undersøkelser i rettighetsområdet. Bestemmelsene om tilgang til og bruk av grunnen i § 4-4 første ledd gjelder tilsvarende. Dersom det skal gjennomføres undersøkelser, skal det utarbeides en undersøkelsesplan, jf. § 4-6. Før oppstart av undersøkelsene skal undersøkelsesplanen godkjennes av direktoratet, som kan bestemme at undersøkelsesretten skal være tidsbegrenset. Varslings- og meldeplikten i § 4-7 gjelder tilsvarende.

§ 5-4. Samordnet utvinning

Der forskjellige rettighetshavere har rett til ulike deler av den samme mineralforekomsten, og det av hensyn til god ressursforvaltning, kostnader eller miljøet klart er rasjonelt å samordne utvinningen av forekomsten, kan Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard gi rettighetshaverne pålegg om utarbeiding av plan for samordnet utvinning. Det samme gjelder der det vil være klart rasjonelt med samordnet utvinning av flere mineralforekomster.

§ 5-5. Området for utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller

Utvinningsrett etter § 5-2 skal gis for nærmere angitte geografiske områder. Området må være avgrenset på en hensiktsmessig måte og ha en hensiktsmessig størrelse og utforming.

Departementet kan gi forskrift om utvinningsområdet for statens mineraler, industrimineraler og lette metaller, herunder om størrelse og utforming.

§ 5-6. Opphør av utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller

Utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller opphører når

a. utvinningen faller inn under lovens krav om driftskonsesjon og søknad om driftskonsesjon etter § 6-3 ikke er sendt til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard innen ti år fra den dagen utvinningsretten ble gitt
b. utvinningen ikke faller inn under lovens krav om driftskonsesjon og det er gått mer enn ti år fra den dagen utvinningsretten ble gitt, uten at drift er satt i gang
c. det har gått ett år fra driftskonsesjonen falt bort.

Fristen etter første ledd bokstav a og b kan forlenges etter § 5-7. Ved avslag på søknad om driftskonsesjon etter § 6-3 eller søknad om forlengelse etter § 5-7 opphører utvinningsretten tidligst 30 dager etter avslaget. Søknader som ikke er innkommet innen fristene som følger av bokstav a til c, vil ikke behandles. Tiltakshaver beholder sin rett til den delen av utvinningsområdet som ikke er omfattet av søknaden om driftskonsesjon, inntil fristen etter første ledd bokstav a eller en forlenget frist etter § 5-7 er utløpt.

§ 5-7. Forlengelse av utvinningsrett

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan forlenge fristene etter § 5-6 første ledd bokstav a og b med inntil ti år av gangen. Forlengelse av fristene bør normalt gis dersom forekomsten må anses å være en rimelig reserve for søkerens drift. En søknad om forlengelse må være kommet inn til direktoratet innen fristene i § 5-6 første ledd bokstav a til c.

§ 5-8. Overdragelse av utvinningsrett til mineraler

Bestemmelsen i § 4-9 gjelder tilsvarende for overdragelse av utvinningsrett etter § 5-2.

§ 5-9. Tinglysing

Utvinningsrett til statens mineraler skal tinglyses i grunnboken.

Overdragelse av utvinningsrett får rettsvern ved tinglysing i grunnboken.

Det samme gjelder for andre rettsstiftelser i utvinningsretten dersom ikke annet er bestemt i forskrift.

Departementet kan gi forskrift om tinglysing av utvinningsrett og rettsstiftelser i utvinningsretten etter første og andre ledd.

Kapittel 6. Drift av mineraluttak

§ 6-1. Meldepliktig utvinning

Planlagt samlet utvinning av mineralforekomster over 500 m^3 og opp til 10 000 m^3 skal meldes til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard minst fire uker før driften blir satt i gang.

§ 6-2. Mineralutvinning som krever driftskonsesjon

Planlagt samlet utvinning av mineralforekomster på mer enn 10 000 m^3 krever konsesjon fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard. Prøveuttak etter § 4-13 krever ikke driftskonsesjon.

Dersom særlige forhold tilsier det, kan direktoratet fastsette at det skal kreves driftskonsesjon for samlet utvinning under grensen etter første ledd. Direktoratet kan fravike enkeltkrav til innhold i søknad fastsatt i § 6-4 første ledd.

§ 6-3. Tildeling av driftskonsesjon

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan gi driftskonsesjon dersom

a. virksomheten, slik den er planlagt, oppfyller krav til forsvarlig mineralvirksomhet i § 2-1 og tiltakshaver oppfyller krav om kompetanse i § 2-2
b. driftsplanen oppfyller kravene i § 6-5
c. tiltakshaveren har utvinningsrett i området det søkes om driftskonsesjon for
d. tiltakshaveren er et foretak som er registrert i Foretaksregisteret
e. tiltakshaveren ikke tidligere har begått alvorlige eller gjentatte overtredelser av bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne loven eller tidligere minerallovgivning.

Konsesjonsområdet skal fastsettes i driftskonsesjonen. Det kan settes vilkår for konsesjonen. Driftskonsesjonen kan tidsbegrenses.

Før det kan fattes vedtak om driftskonsesjon, skal konsesjonsområdet være avklart i vedtak etter plan- og bygningsloven.

§ 6-4. Søknad om driftskonsesjon

En søknad om driftskonsesjon skal inneholde all informasjon som er nødvendig for å ta stilling til om vilkårene i § 6-3 er oppfylt, inkludert

a. angivelse av området søknaden gjelder
b. dokumentasjon av utvinningsrett når det søkes om tillatelse til utvinning av grunneiers mineraler
c. opplysninger om områdets status etter plan- og bygningsloven
d. beskrivelse av tiltakets virkning på området søknaden gjelder, og omgivelsene, inkludert kulturmiljøet, andre næringer, naturmiljøet i området og naturgrunnlaget for samisk kulturutøvelse, og tiltakshaverens vurdering og håndtering av risikoelementer
e. driftsplan
f. beskrivelse av prosjektets økonomi og tiltakshaverens finansielle evne
g. forslag til økonomisk sikkerhetsstillelse for sikring, opprydding og istandsetting etter §§ 2-4 og 2-5.

Søknaden skal legges ut til offentlig ettersyn og sendes på høring til kommunen, fylkeskommunen, statsforvalteren, grunneiere, berørte bruksrettshavere og andre som kan berøres direkte av den planlagte driften. Søknad om drift i tradisjonelle samiske områder skal også sendes på høring til Sametinget.

§ 6-5. Driftsplan

Driftsplanen skal beskrive hvordan utvinningen skal drives i hele driftsperioden, og hvordan uttaket skal avsluttes.

Planen skal baseres på bruk av de beste tilgjengelige driftsmetodene og teknologiene. Ved vurderingen av hvilke driftsmetoder og hvilken teknologi som skal benyttes, skal kostnaden for tiltakshaveren veies opp mot effekten av tiltaket.

§ 6-6. Melding om oppstart og stans av konsesjonspliktig drift

Den som har driftskonsesjon, skal melde fra til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard før drift

a. startes
b. stanses midlertidig i mer enn fire måneder på en måte som avviker fra godkjent driftsplan
c. gjenopptas etter midlertidig stans
d. avsluttes.

§ 6-7. Revisjon av driftskonsesjon og driftsplan

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan kreve at vilkårene i driftskonsesjonen revideres når det har gått ti år siden konsesjonen ble gitt eller revidert. Det samme gjelder for driftsplanen når det har gått fem år siden driftsplanen sist ble godkjent.

Dersom det foretas vesentlige endringer i driften eller driftsplanen, skal tiltakshaver på eget initiativ sende revidert driftsplan til direktoratet for godkjenning.

§ 6-8. Bortfall av driftskonsesjon

Driftskonsesjonen faller bort dersom

a. driften ikke har startet senest fem år etter at driftskonsesjon ble tildelt
b. driften blir stanset i mer enn to år
c. utvinningsretten til grunneiers mineraler bortfaller
d. utvinningsretten til statens mineraler bortfaller
e. skjønn ikke er krevd innen ett år etter at ekspropriasjonstillatelse er gitt etter § 9-1 første ledd bokstav d.

I tilfeller som er nevnt i første ledd bokstav a til c, kan Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard etter søknad forlenge driftskonsesjonen med inntil tre år av gangen fra tidspunktet da bortfall ellers ville ha skjedd. Det kan settes vilkår for forlengelsen.

§ 6-9. Overdragelse av driftskonsesjon

Driftskonsesjon etter denne loven og lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser kan overdras. Overdragelse krever godkjenning fra Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard.

Direktoratet skal avslå søknad om overdragelse dersom den som søker om å overta driftskonsesjonen, ikke oppfyller vilkårene for å få driftskonsesjon. Det kan settes som vilkår for overdragelse at pålegg gitt av direktoratet med hjemmel i loven er oppfylt før overdragelse skjer.

Dokumentasjon av avtale om overdragelse av driftskonsesjonen og dokumentasjon av utvinningsrett skal være vedlagt søknaden.

Ved overdragelse av driftskonsesjon trer erververen inn i alle overdragerens rettigheter og plikter etter eller med hjemmel i denne loven og vedtaket om driftskonsesjon.

§ 6-10. Avslutningskontroll

Ved avslutning av drift som krever driftskonsesjon etter § 6-2, skal Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard gjennomføre en avslutningskontroll for å kontrollere at tiltakshaver har avsluttet driften i samsvar med driftsplanen.

§ 6-11. Forskrift om drift

Departementet kan gi forskrift om drift, herunder om

a. krav til meldingen for meldepliktig utvinning, jf. § 6-1
b. unntak fra krav om driftskonsesjon etter § 6-2 og krav om at utvinning som er unntatt krav om driftskonsesjon, skal være omfattet av krav om driftsplan
c. krav til søknaden om driftskonsesjon, driftsplanen og overdragelse av driftskonsesjon, jf. §§ 6-4, 6-5 og 6-9
d. gjennomføringen av avslutningskontroll ved avslutning av konsesjonspliktig drift, jf. § 6-10.

Kapittel 7. Rapportering og forvaltning av opplysninger og materiale

§ 7-1. Rapportering fra målinger av grunnen

Tiltakshavere som gjennomfører geofysiske målinger og andre målinger av grunnen for å identifisere mulige mineralforekomster i grunnen, jf. § 1-7 bokstav b, skal rapportere om målingene og resultatene fra målingene til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard etter at de er gjennomført.

§ 7-2. Rapportering fra undersøkelser

Tiltakshavere med følgende tillatelser skal årlig rapportere om omfanget av og resultatene fra sine undersøkelser til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard:

a. undersøkelsestillatelse etter § 4-3
b. utvinningsrett etter § 5-2
c. tillatelse til prøveuttak etter § 4-13.

Når en tillatelse eller rett som nevnt i første ledd opphører, skal tiltakshaveren levere sluttrapport til direktoratet innen tre måneder. I tillegg skal tiltakshaveren vederlagsfritt overlevere et representativt utvalg av prøvematerialet. Dersom tiltakshaveren får andre rettigheter til området etter denne loven, kan prøvematerialet ikke kreves overlevert før rettighetene opphører. Direktoratet kan forlenge fristen med inntil seks måneder dersom det er særlige grunner til det.

Direktoratet kan pålegge den som avslutter undersøkelser av eller drift på grunneiers mineraler som ikke er industrimineraler og lette metaller, sluttrapportering som etter andre ledd.

§ 7-3. Rapportering fra drift

Tiltakshavere for et meldepliktig uttak etter § 6-1 og tiltakshavere som har driftskonsesjon etter § 6-3, skal årlig rapportere om driften til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard.

Når driften avsluttes eller driftskonsesjon etter § 6-3 opphører, skal tiltakshaveren levere sluttrapport til direktoratet innen tre måneder. Sluttrapporten skal inneholde den informasjonen som er nødvendig for at direktoratet skal kunne kontrollere at driften er avsluttet i samsvar med

driftsplanen og krav fastsatt i eller med hjemmel i denne loven. I tillegg kan direktoratet kreve at tiltakshaveren vederlagsfritt skal overlevere et representativt utvalg av prøvematerialet. Direktoratet kan forlenge fristen med inntil seks måneder dersom det er særlige grunner til det. Rapporteringsplikten etter dette leddet gjelder tilsvarende når driftskonsesjon faller bort etter § 6-8.

§ 7-4. Rapportering om uttak av mineraler som hovedsakelig skjer som ledd i tilrettelegging for annen bruk av grunnområdet

Den som er ansvarlig for et uttak som hovedsakelig skjer som ledd i tilrettelegging for annen bruk av grunnområdet der massene tas ut, jf. § 1-2 andre ledd, skal rapportere om uttaket til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard dersom uttaket overstiger 5000 m^3.

§ 7-5. Forskrift om rapportering

Departementet kan gi forskrift om rapporteringsplikt etter §§ 7-1 til 7-4, blant annet om rapportenes innhold og format og unntak fra rapporteringspliktene.

§ 7-6. Pålegg om overlevering av materiale og opplysninger

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan der det er nødvendig, gi pålegg om at materiale og opplysninger som tiltakshaveren har eller utarbeider om planlegging og gjennomføring av mineralvirksomhet etter denne loven, skal overleveres vederlagsfritt til direktoratet eller til den som departementet utpeker. Materialet og opplysningene skal overleveres på den måten og i den formen som direktoratet bestemmer, så langt det er rimelig. Direktoratet kan også kreve at slikt materiale og slike opplysninger skal være tilgjengelige i Norge. Direktoratet kan også gi pålegg etter denne bestemmelsen til den som utfører arbeid for tiltakshaveren.

§ 7-7. Taushetsplikt om geologiske forhold

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard eller andre forvaltningsorgan, plikter å hindre at informasjon om geologiske forhold som er innrapportert etter §§ 7-1 og 7-2, gjøres tilgjengelig for andre uten samtykke fra tiltakshaveren.

Taushetsplikten etter første ledd opphører når rettighetshaver ikke lenger har undersøkelsesrett eller utvinningsrett i området.

Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for at direktoratet utveksler informasjon om geologiske forhold med Norges geologiske undersøkelse.

§ 7-8. Forvaltning av informasjon

Tiltakshaver skal sørge for forsvarlig oppbevaring av materiale og opplysninger som skal rapporteres etter dette kapittelet.

Kapittel 8. Internkontroll og tilsyn

§ 8-1. Internkontroll

Tiltakshaver skal etablere og gjennomføre systematiske kontrolltiltak for å sikre at mineralvirksomheten gjennomføres forsvarlig og i samsvar med tillatelser etter denne loven, og at bestemmelser gitt i eller med hjemmel i loven blir oppfylt.

§ 8-2. Tilsyn med mineralvirksomhet

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er tilsynsmyndighet etter loven og fører tilsyn med at tiltakshaver overholder bestemmelser og vedtak gitt i eller med hjemmel i loven.

§ 8-3. Plikt til å gi opplysninger mv. ved tilsyn

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan gi pålegg om at tiltakshaver vederlagsfritt skal gi opplysninger, overlevere dokumenter og annet materiale og gjennomføre rimelige tiltak som er nødvendige for at direktoratet skal kunne utføre oppgavene sine etter loven.

Når særlige grunner tilsier det, kan direktoratet pålegge andre enn tiltakshaver å gi opplysninger og overlevere dokumenter og annet materiale etter første ledd.

§ 8-4. Plikt til å gi tilgang til områder og nødvendig bistand ved tilsyn

Tiltakshaver skal gi Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard uhindret tilgang til områder, innretninger og utstyr i tilknytning til

mineralvirksomheten, slik at direktoratet kan gjennomføre tilsynet.

Tiltakshaver skal vederlagsfritt gi nødvendig bistand ved gjennomføring av tilsynet.

§ 8-5. Forskrift om internkontroll og tilsyn

Departementet kan gi forskrift om internkontroll og tilsyn, herunder om

a. internkontroll, jf. § 8-1
b. innhold, gjennomføring og rapportering av tilsyn, jf. § 8-2
c. opplysnings-, dokumentasjons- og tiltaksplikten ved tilsyn, jf. § 8-3
d. plikt til å gi tilgang til områder, innretninger og utstyr, jf. § 8-4

Kapittel 9. Ekspropriasjon

§ 9-1. Ekspropriasjon av rettigheter

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan gi tillatelse til ekspropriasjon av

a. undersøkelsesrett til mineraler
b. grunn og rettigheter som er nødvendige for undersøkelser av mineraler
c. grunn og rettigheter som er nødvendige for prøveuttak av mineraler
d. utvinningsrett til grunneiers mineraler
e. grunn og rettigheter som er nødvendige for utvinning av mineraler
f. grunn og rettigheter som er nødvendige for bearbeiding av mineraler i naturlig forbindelse med driften.

Når det er gitt tillatelse til ekspropriasjon av undersøkelsesrett til grunneiers mineraler som ikke er industrimineraler og lette metaller, kan ikke grunneier inngå avtale om undersøkelsesrett eller utvinningsrett til disse mineralene i undersøkelsesområdet med andre enn den som har fått tillatelse til ekspropriasjon, før det er gått ti år siden ekspropriasjonen. Dette gjelder likevel ikke dersom den som har ekspropriert undersøkelsesretten, samtykker, eller der undersøkelsesarbeidet har opphørt.

Tillatelse til ekspropriasjon av utvinningsrett til grunneiers mineraler som ikke er industrimineraler og lette metaller, kan bare gis til den som har undersøkelsesrett til disse mineralene etter avtale eller ekspropriasjonsvedtak som er mindre enn ti år gammelt. Dette gjelder likevel ikke der ingen andre har

slik undersøkelsesrett til området og undersøkelser ikke er nødvendig for å påvise at det finnes en drivverdig forekomst av grunneiers mineraler.

§ 9-2. Alminnelige ekspropriasjonsregler

Om ikke annet er bestemt, gjelder oreigningslova og ekspropriasjonserstatningslova tilsvarende ved ekspropriasjon etter § 9-1.

§ 9-3. Erstatning ved ekspropriasjon

Ved ekspropriasjon etter § 9-1 første ledd bokstav a, b, c, e og f skal det ytes erstatning etter ekspropriasjonserstatningslova.

Ved ekspropriasjon etter § 9-1 første ledd bokstav d skal erstatningen fastsettes på grunnlag av verdien av mineralet etter markedspris og uavhengig av påregnelighetskravet i ekspropriasjonserstatningslova §§ 5 og 6. Dette gjelder også dersom ekspropriasjonstillatelse er gitt med grunnlag i en annen lov. Erstatningen skal settes til et beløp per utvunnet enhet av mineralet hvis ikke særlige grunner taler mot dette. Det kan fastsettes et minstebeløp som skal betales uavhengig av produksjonens størrelse.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp. Engangserstatning kan likevel fastsettes dersom en eiendom eller rettighet i sin helhet eller for en vesentlig del blir avstått, eller dersom andre særlige grunner foreligger.

Når det har gått ti år fra ekspropriasjonserstatningen ble fastsatt ved skjønn, kan hver av partene kreve at erstatning fastsatt som årlige beløp fastsettes ved nytt skjønn dersom utviklingen har ført til at den fastsatte erstatningen ikke lenger er rimelig.

Hvis ekspropriasjonstillatelsen gir rett til ekspropriasjon av rettigheter for den tid mineralvirksomheten foregår, og mineralvirksomheten opphører, faller kravet på erstatning bort fra utløpet av det kalenderåret virksomheten opphører.

Kapittel 10. Gebyr, vederlag og skjønn

§ 10-1. Behandlings- og tilsynsgebyr

Departementet kan gi forskrift om gebyrer for behandling av søknader og for tilsyn etter denne loven.

§ 10-2. Årlig vederlag til staten for undersøkelsestillatelse og utvinningsrett til statens mineraler

Den som søker om og den som har undersøkelsestillatelse etter § 4-3 eller utvinningsrett etter § 5-2 til statens mineraler, skal betale et årlig vederlag til staten. Første vederlag skal betales før reservasjon for undersøkelsestillatelse gis av Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard etter § 4-5, eller før utvinningsrett etter § 5-2 gis. Vederlaget skal deretter betales forskuddsvis. Departementet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra plikten til å betale vederlag etter dette leddet.

Rettighetene faller bort dersom tiltakshaveren ikke har betalt vederlag i samsvar med første ledd.

Departementet kan gi forskrift om størrelsen på det årlige vederlaget og om frister og betalingen.

§ 10-3. Vederlag til grunneier ved utvinning av statens mineraler

Den som har utvinningsrett til statens mineraler, industrimineraler og lette metaller etter § 5-2, skal betale grunneier et årlig vederlag på 0,5 prosent av omsetningsverdien av det som utvinnes og nyttiggjøres av statens mineraler og ikke-drivverdige forekomster av grunneiers mineraler som tas ut sammen med statens mineraler etter § 5-3 første ledd bokstav c.

Er det flere grunneiere i utvinningsområdet, fordeles vederlaget mellom dem etter eierbrøk i området som utvinningsretten dekker.

Tvist om vederlagets størrelse avgjøres ved skjønn, jf. § 10-9.

Departementet kan gi forskrift om beregningen av vederlaget og om betalingen og dokumentasjon.

§ 10-4. Vederlag til grunneier ved samordnet utvinning av forekomster

Ved samordnet utvinning av statens mineraler og grunneiers mineraler etter § 5-4 der disse er drivverdige hver for seg, fastsettes vederlag for grunneiers mineraler ved avtale. Oppnås det ikke enighet om vederlagets størrelse, skal dette fastsettes ved skjønn, jf. § 10-9.

§ 10-5. Vederlag til staten for utvinning av statens mineraler

Departementet kan gi forskrift om at den som utvinner forekomst av statens mineraler, skal betale et årlig vederlag til staten.

§ 10-6. Erstatning for tap i tradisjonelle samiske områder

Hvis mineralvirksomhet foregår i tradisjonelle samiske områder, skal tiltakshaveren betale erstatning for økonomisk tap som følge av inngrep i naturgrunnlaget for tradisjonelle samiske næringer. Erstatningen skal betales etter alminnelige regler om ekspropriasjonserstatning, med mindre noe annet avtales mellom partene.

§ 10-7. Avgift ved utvinning av statens mineraler i tradisjonelle samiske områder

Når statens mineraler utvinnes i tradisjonelle samiske områder, skal tiltakshaveren betale en årlig avgift til statskassen i samsvar med Stortingets vedtak.

Departementet kan gi forskrift om innbetaling og kontroll av avgiften.

§ 10-8. Vederlag til berørte samiske rettighetshavere i tradisjonelle samiske områder

Ved utvinning av statens mineraler i tradisjonelle samiske områder skal berørte samiske rettighetshavere gis et årlig vederlag som tilsvarer innbetalt avgift etter § 10-7 første ledd.

Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om utbetaling og fordeling av vederlaget etter bestemmelsen her.

§ 10-9. Fordeling av utgifter ved skjønn med grunnlag i mineralloven

Nødvendige utgifter til gjennomføringen av skjønn etter § 3-3, § 4-1 andre ledd, § 4-12 femte ledd, § 9-3 fjerde ledd, § 10-3 første ledd og § 10-4 dekkes av tiltakshaver. Ved overskjønn kan likevel skjønnsretten fastsette en annen fordeling dersom det vil være sterkt urimelig at tiltakshaver dekker utgiftene.

Utgifter til gjennomføringen av skjønn etter § 10-3 andre ledd fordeles mellom partene etter reglene i skjønnsprosessloven § 43.

Skjønnsretten kan foreta de bevisundersøkelser av eiendommen som den finner nødvendig. Fører bevisundersøkelsen til tap eller ulempe, fastsettes erstatningen for dette under skjønnet.

Kapittel 11. Forvaltningstiltak og administrative sanksjoner

§ 11-1. Pålegg om stans, retting og umiddelbar iverksetting

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan gi pålegg om å rette eller stanse forhold som er i strid med bestemmelser i denne loven eller vedtak gitt med hjemmel i denne loven eller lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser.

Hvis den ansvarlige ikke etterkommer pålegg om tiltak gitt i medhold av første ledd, det er ukjent hvem som er ansvarlig, eller det er urimelig byrdefullt å finne frem til den ansvarlige, kan direktoratet iverksette tiltaket uten forutgående pålegg dersom det er nødvendig for å avverge overhengende fare eller det foreligger andre særlige grunner.

Utgiftene til iverksettingen kan kreves dekket av den ansvarlige. Krav om utgiftsdekning er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 11-2. Endring og tilbakekall av tillatelse mv.

Departementet og Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan oppheve eller endre vilkårene i tillatelse gitt med hjemmel i denne loven eller lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser, eller sette nye vilkår og om nødvendig trekke tillatelsen tilbake, dersom

a. det foreligger alvorlige eller gjentatte overtredelser av bestemmelser gitt i eller med hjemmel i denne loven
b. tiltakshaver ikke etterkommer pålegg etter § 11-1
c. vesentlige forutsetninger som lå til grunn for å gi tillatelsen, er bortfalt
d. det følger av ellers gjeldende omgjøringsregler.

Ved avgjørelser etter første ledd skal det tas hensyn til det økonomiske tapet og de ulempene som en endring eller et tilbakekall vil påføre tiltakshaveren, og de fordelene og ulempene som endringen eller tilbakekallet ellers vil medføre.

§ 11-3. Tvangsmulkt

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan fastsette tvangsmulkt for gjennomføring av pålegg gitt med hjemmel i loven innen den fristen direktoratet fastsetter.

Tvangsmulkten kan fastsettes samtidig med et pålegg om retting og løper da fra fristen for retting er oversittet. Hvis tvangsmulkten ikke fastsettes samtidig med pålegget, skal det gis et eget forhåndsvarsel om tvangsmulkt.

Tvangsmulkten ilegges den ansvarlige for overtredelsen, tilfaller statskassen og løper inntil det ulovlige forholdet er rettet. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper inntil den ansvarlige har dokumentert at pålegget er oppfylt.

Tvangsmulktens størrelse fastsettes blant annet under hensyn til hvor viktig det er at pålegget gjennomføres, og hvilke kostnader pålegget antas å medføre.

§ 11-4. Overtredelsesgebyr

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard kan ilegge overtredelsesgebyr i form av et pengebeløp til statskassen til den som

a. har, gjør eller setter i verk mineralvirksomhet i strid med bestemmelser eller tillatelser gitt i eller med hjemmel i denne loven
b. ikke utfører kontroll av egen mineralvirksomhet i samsvar med bestemmelser eller tillatelser gitt i eller med hjemmel i denne loven
c. tross skriftlige pålegg ikke oppfyller pliktene etter §§ 2-1 og 2-2 om krav til forsvarlig mineralvirksomhet og nødvendig kompetanse
d. tross skriftlige pålegg ikke oppfyller sikrings- og oppryddingsplikten etter §§ 2-4 og 2-5
e. tross skriftlige pålegg ikke oppfyller rapporteringsplikten etter kapittel 7
f. gir uriktige eller villedende opplysninger til departementet eller direktoratet
g. ikke etterkommer særskilt pålegg eller forbud gitt med hjemmel i denne loven, når departementet eller direktoratet først skriftlig har opplyst om at overtredelsesgebyr kan inntre hvis forholdet ikke blir brakt i orden innen en fastsatt frist, og denne fristen er oversittet.

Overtredelsesgebyr kan også ilegges ved overtredelse av forskriftsbestemmelser gitt med hjemmel i denne loven når det i forskrift er fastsatt at overtredelse av den aktuelle bestemmelsen kan medføre overtredelsesgebyr.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlige eller uaktsomme overtredelser. For foretak er skyldkravet uaktsomhet.

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmålingen, skal det blant annet legges vekt på hvor alvorlig overtredelsen er, og graden av skyld.

Den overtredelsesgebyret rettes mot, skal varsles særskilt før det treffes vedtak om gebyr, og gis anledning til å uttale seg innen en frist som ikke skal være kortere enn tre uker. Oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket ble truffet.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr faller bort fem år etter at overtredelsen har opphørt, med mindre tilsynsmyndigheten innen denne fristen gir forhåndsvarsel om overtredelsesgebyr.

§ 11-5. Forskrift om forvaltningstiltak og administrative sanksjoner

Departementet kan gi forskrift om forvaltningstiltak og administrative sanksjoner, herunder om

a. nærmere bestemmelser om endring og tilbakekall, jf. § 11-2
b. tvangsmulkt, blant annet om tvangsmulktens størrelse og varighet, fastsettelse av tvangsmulkt og inndrivelse og ettergivelse av påløpt tvangsmulkt, jf. § 11-3
c. overtredelsesgebyr, blant annet om størrelsen på overtredelsesgebyret, om renter og tilleggsgebyr dersom gebyret ikke blir betalt ved forfall, og om inndrivelse og ettergivelse av ilagt overtredelsesgebyr, jf. § 11-4.

Kapittel 12. Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser

§ 12-1. Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tiden[1] Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
Fra den tiden loven trer i kraft, oppheves lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser.
1 Fra 1. juli 2026 iflg. res. 20. juni 2025 nr. 1108.

§ 12-2. Overgangsbestemmelser

a. Søknader innkommet før denne lovens ikrafttredelse skal behandles etter lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser med forskrifter. Dersom søkeren ønsker det og søknadsbehandlingen ikke har startet, kan søknaden likevel behandles etter loven her.

b. For undersøkelsesrett til statens mineraler etter lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser kapittel 4 gjelder følgende:
    - Undersøkelsesrett til statens mineraler med best prioritet regnes som undersøkelsestillatelse etter lovens § 4-3, med varighet på tre år fra lovens ikrafttredelse. Undersøkelser på industrimineraler og lette metaller i samme område krever likevel samtykke fra grunneier de tre første årene etter lovens ikrafttredelse. Krav til undersøkelsesplan i § 4-6 og rapportering etter § 7-2 gjelder fra første søknad om forlengelse etter § 4-8.
    - Undersøkelsesretter som ikke har førsteprioritet når loven trer i kraft, er omfattet av overgangsbestemmelsen i bokstav b første strekpunkt dersom de rykker opp til førsteprioritet senest tre år etter lovens ikrafttredelse. Etter denne fristen faller undersøkelsesretter som ikke har førsteprioritet, bort. Krav om vederlag etter § 10-2 gjelder for undersøkelsesretter uavhengig av prioritet.

c. I områder der undersøkelser på industrimineraler eller lette metaller er påbegynt eller planlagt før lovens ikrafttredelse, kan grunneieren eller den som har avtale med grunneieren, undersøke industrimineraler og lette metaller uten krav om undersøkelsestillatelse etter § 4-3 de første fem årene etter lovens ikrafttredelse.

d. I områder der undersøkelser på industrimineraler eller lette metaller er påbegynt eller planlagt før lovens ikrafttredelse, kan det kun gis undersøkelsestillatelse etter § 4-3 til statens mineraler de første fem årene etter lovens ikrafttredelse.

e. Utvinningsrett og utmål gitt etter tidligere regelverk regnes som utvinningsrett etter § 5-2 fra lovens ikrafttredelse.

f. Krav om godkjent undersøkelsesplan etter § 5-3 fjerde ledd tredje og fjerde punktum og plikt til rapportering etter § 7-2 fra undersøkelser med hjemmel i § 5-3 fjerde ledd inntrer tre år etter lovens ikrafttredelse.

g. Eksisterende drift med konsesjon etter lov 19. juni 2009 nr. 101 om erverv og utvinning av mineralressurser kan fortsette på de vilkårene som gjelder etter driftskonsesjonen. Direktoratet kan kreve revisjon av driftskonsesjonen og driftsplanen i samsvar med § 6-7 i loven her.

h. Eksisterende drift med konsesjon etter lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom mv., lov 3. juli 1914 nr. 5 om erverv av kalkstensforekomster, lov 17. juni 1949 nr. 3

om erverv av kvartsforekomster og lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. kan ved lovens ikrafttredelse fortsette på de vilkårene som gjelder etter konsesjonen. Etter fem år fra lovens ikrafttredelse kan departementet kreve at det etter en rimelig frist søkes om driftskonsesjon etter denne lovens kapittel 6.

i. For eksisterende drift i tradisjonelle samiske områder kan det innkreves vederlag etter denne loven § 10-7 om avgift ved utvinning av statens mineraler fem år etter lovens ikrafttredelse.
j. Departementet kan fastsette forlenget frist etter denne bestemmelsen bokstav b og f.
k. Direktoratet kan i særlige tilfeller fastsette forlenget frist i denne bestemmelsen bokstav b og f.
l. Departementet kan fastsette overgangsregler.

§ 12-3. Endringer i andre lover

Når loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:
I lov av 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. skal § 2 andre ledd punkt 3 og 4 lyde:

3. som har sitt grunnlag i ekspropriasjonstillatelse etter lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven) § 9-1 første ledd bokstav d og e.
4. som er nødvendig for drift på mineralsk forekomst når erververen sender søknad om driftskonsesjon etter lov om mineralvirksomhet og forvaltning av mineralressurser (mineralloven) §§ 6-2 og 6-3 og driftskonsesjon innvilges.

Lov om endringer i allmenngjøringsloven og petroleumsloven mv. (allmenngjøringslovens anvendelse på innenriks skipsfart og rettighetshaveres plikt til å sørge for norske lønnsvilkår på skip)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v.

(allmenngjøringsloven).
2. Lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet.
3. Lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven).
4. Lov 16. februar 2007 nr. 9 om skipssikkerhet (skipssikkerhetsloven).
5. Lov 4. juni 2010 nr. 21 om fornybar energiproduksjon til havs (havenergilova).
6. Lov 22. mars 2019 nr. 7 om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen (havbunnsmineralloven).

I

I lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. gjøres følgende endringer: – – –

II

I lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet skal § 10-18 tredje ledd lyde:
Rettighetshaveren skal sørge for at ansatte på skip som leverer tjenester til petroleumsvirksomhet, ikke har dårligere lønnsvilkår enn det som følger av gjeldende landsomfattende tariffavtaler. Dette gjelder likevel ikke transport av petroleum i bulk. Kongen kan gi forskrift om hvordan rettighetshaverens forpliktelser kan oppfylles.
Nåværende tredje til femte ledd blir fjerde til nytt sjette ledd.

III

I lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur skal ny § 22 a lyde:
§ 22 a. Lønnsvilkår på skip
Innehavere av akvakulturtillatelser skal sørge for at ansatte på skip som leverer tjenester til akvakulturproduksjon, ikke har dårligere lønnsvilkår enn det som følger av gjeldende landsomfattende tariffavtaler. Kongen kan gi forskrift om hvordan forpliktelsene til innehavere av akvakulturtillatelser kan oppfylles.

IV

I lov 16. februar 2007 nr. 9 om skipssikkerhet gjøres følgende endringer: – – –

V

I lov 4. juni 2010 nr. 21 om fornybar energiproduksjon til havs skal § 10-13 nytt andre ledd lyde:
Konsesjonæren skal sørgje for at tilsette på skip som leverer tenester til utnytting av fornybare energiressursar til havs, ikkje har dårlegare lønsvilkår enn det som følgjer av gjeldande landsomfattande tariffavtaler. Kongen kan gje forskrift om korleis pliktene til konsesjonærane kan oppfyllast.

VI

I lov 22. mars 2019 nr. 7 om mineralvirksomhet på kontinentalsokkelen skal ny § 9-16 lyde:
§ 9-16. Lønnsvilkår på skip
Rettighetshaveren skal sørge for at ansatte på skip som leverer tjenester til mineralvirksomhet, ikke har dårligere lønnsvilkår enn det som følger av gjeldende landsomfattende tariffavtaler. Kongen kan gi forskrift om hvordan rettighetshaverens forpliktelser kan oppfylles.

VII

Lovens del I og IV trer i kraft 1. juli 2025. Del II, III, V og VI trer i kraft 1. januar 2026.

Lov om endringer i yrkestransportloven mv. (drosjetilbud, internkontroll, kontrollutrustning og tilknytning til sentral)

Endringer i følgende lover:

1. Lov 26. mai 1995 nr. 25 om gjennomføring av fellesregler om innenlands transport i EØS-avtalen.
2. Lov 21. juni 2002 nr. 45 om yrkestransport med motorvogn og fartøy (yrkestransportlova).

I

I lov 21. juni 2002 nr. 45 om yrkestransport med motorvogn og fartøy gjøres følgende endringer:
§ 9 andre ledd skal lyde:
(2) Den som har løyve etter denne føresegna, skal vere knytt til ein drosjesentral. Løyvehavar kan ikkje vere knytt til meir enn ein sentral. Løyvehavar skal rapportere dei opplysningane til sentralen som sentralen treng for å oppfylle pliktene etter §§ 9 d til 9 e i denne lova. Løyvehavaren skal sikre at betaling for all løyvepliktig drosjetransport vert registrert i ei godkjend kontrollutrusting hos ein drosjesentral som løyvehavar er knytt til. Bestilling av og betaling for bestilt drosjetransport skal registrerast automatisk i kontrollutrustinga. Kontrollutrustinga skal ha fast tilknyting til motorvogna gjennom fysisk kopling eller på anna sikkert vis når det går fram av forskrift fastsett av departementet. Løyvestyresmakta kan gje dispensasjon frå krava i dette leddet på vilkår som vert nærare fastsett av departementet i forskrift.
§ 9 a skal lyde:
§ 9 a. Drosjetilbod i enkeltturmarknaden
(1) Fylkeskommunen skal vurdere om det er eit tilfredsstillande drosjetilbod i enkeltturmarknaden i fylket som del av eit heilskapleg transporttilbod.
(2) Fylkeskommunen kan sette i verk tiltak for å sikre omfang, kvalitet og pris på drosjetenestene i enkeltturmarknaden dersom det er nødvendig for å sikre eit tilfredsstillande transporttilbod.
(3) Når fylkeskommunen og andre offentlege innkjøparar inngår kontrakt om drosjetenester, skal dei vurdere og ta omsyn til dei verknadene kontrakten vil ha på andre delar av drosjetilbodet og andre delar av transporttilbodet. Før kontrakt vert lyst ut, skal andre offentlege innkjøparar i dei områda kontrakten gjeld, høyrast.
§ 9 b skal lyde:
§ 9 b. Einerettar for drosjetransport
(1) Fylkeskommunen kan tildele godtgjersle eller einerett for å tilby drosjetenester når det er nødvendig for å sikre eit tilfredsstillande drosjetilbod i enkeltturmarknaden i heile eller delar av fylket. Godtgjersle og einerett kan kombinerast. Fylkeskommunen fastset avgjerda om bruk av einerett i forskrift.
(2) Fylkeskommunen skal avgrense godtgjersla eller eineretten til eit fast definert område.
(3) Departementet kan, ut frå innbyggjartal og innbyggjartettleik, i forskrift fastsette område der fylkeskommunen kan tildele einerett.
(4) Tildeling av einerett eller godtgjersle som kompensasjon for plikt til offentleg teneste skal skje etter opne og etterprøvbare prosessar basert på objektive og transpararente kriterium.

(5) Fylkeskommunen kan tildele einerett for ein periode på inntil fem år.
(6) Fylkeskommunen kan gjere einerett gjeldande for drosjetenester i enkeltturmarknaden og kontraktmarknaden.
(7) Drosjeløyvehavarar som har einerett, kan utføre oppdrag frå einerettsområdet til ein kvar stad i eller utanfor einerettsområdet.
(8) Drosjeløyvehavarar som ikkje har einerett, kan ikkje utføre drosjetransport innanfor område der fylkeskommunen har tildelt einerett. Ein drosjeløyvehavar som ikkje har einerett, kan likevel transportere passasjerar inn i einerettsområdet. Han kan og transportere passasjerar frå eit einerettsområde til ein stad utanfor einerettsområdet dersom transporten er bestilt på førehand.
(9) Fylkeskommunen kan i einskildvedtak eller forskrift gje andre enn den som har einerett, rett til å køyre i einerettsområdet.
(10) Departementet kan i forskrift fastsetje nærare reglar om einerettar.
Nåværende §§ 9 b og 9 c blir §§ 9 c og 9 d.
§ 9 d første ledd bokstav d skal lyde:

d. taksameter som er installert i drosja, inkludert serienummer, eller anna kontrollutrusting

Nåværende § 9 d blir § 9 e, og overskriften skal lyde:
§ 9 e. Klageordning og tilbod til personar med nedsett funksjonsevne mv.
§ 9 f skal lyde:
§ 9 f. Internkontroll og tilsyn
(1) Drosjesentralen skal sørge for at det vert innført og utøvd internkontroll i eiga verksemd og i verksemda til løyvehavarane som er knytte til sentralen. Internkontrollen skal gjennomførast i samarbeid med tilknytte løyvehavarar, arbeidstakarar og representantane deira.
(2) Internkontrollen skal sikre at aktivitetane til løyvehavarane og sentralane vert planlagde, organiserte, utførte og vedlikehaldne i samsvar med krav fastsett i eller i medhald av gjeldande regelverk for løyvehavarar, sentralar og deira tilsette.
(3) Fylkeskommunen fører nødvendig tilsyn med at føresegnene om internkontroll, fastsette i eller i medhald av denne lova, vert etterlevde. Fylkeskommunen kan treffe vedtak med pålegg om retting der sentralen ikkje oppfyller krav eller etterlever pliktene som følgjer av denne føresegna eller forskrift om internkontroll i drosjeverksemd. Det skal setjast ein frist for retting. Dersom pålegget ikkje vert følgt, kan løyvet trekkast tilbake.
Nåværende § 9 e blir § 9 g og skal lyde:
§ 9 g. Unnatak frå sentralane sine plikter
Løyvestyresmakta kan gje sentralane unnatak frå pliktene etter §§ 9 d og 9 e.
Nåværende § 9 f blir ny § 9 h og skal lyde:
§ 9 h. Pålegg om retting

Løyvestyresmakta kan treffe vedtak med pålegg om retting der sentralen ikkje oppfyller krav og etterlever plikter som følgjer av §§ 9 c, 9 d og 9 e. Det skal setjast ein frist for retting. Dersom pålegget ikkje vert følgt, kan løyvet trekkast tilbake.
Nåværende § 9 g blir ny § 9 i.
§ 12 andre ledd skal lyde:
(2) Løyve etter §§ 9 og 9 c vert gjevne av fylkeskommunen.
§ 27 andre ledd skal lyde:
(2) Løyve etter § 9 c gjeld utan avgrensing i tid.

II

I lov 26. mai 1995 nr. 25 om gjennomføring av fellesregler om innenlands transport i EØS-avtalen gjøres følgende endringer:
– – –

III

1. Loven gjelder fra den tid[1] Kongen bestemmer. Endringene i lovens del II trer likevel i kraft straks.
2. Departementet kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

1 Fra 1. januar 2026 for § 9 andre ledd første punktum, nytt andre punktum og tredje punktum, slik at nåværende tredje og fjerde punktum blir fjerde og femte punktum, ny § 9a og ny § 9b, omnummerering av paragrafene gjennomføres, overskriften i § 9e og ny § 9g, ny § 9h, § 12 andre ledd og § 27 andre ledd, og fra 1. juli 2026 for § 9f, iflg. res. 19 sep 2025 nr. 1874.

Basert på nedlastede lover fra lovdata.no 2025-11-03
Publisert under NLOD 2.0
konvertert til PDF av Håkon Wium Lie vha princexml.com